10. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez

Nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

10.1. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.1.1. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.1.2. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei bolgár nyelven

10.2. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.2.1. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.2.2. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei cigány nyelven

10.3. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.3.1. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.3.2. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei görög nyelven

10.4. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.4.1. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.4.2. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei horvát nyelven

10.5. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.5.1. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

— 10.5.2. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei német nyelven

10.6. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.6.1. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.6.2. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei román nyelven

10.7. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.7.1. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.7.2. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei ruszin nyelven

10.8. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.8.1. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.8.2. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szerb nyelven

10.9. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
— 10.9.1. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.9.2. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szlovák nyelven

10.10. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei
Tartalom:
— 10.10.1. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
— 10.10.2. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szlovén nyelven

10.1. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.1.1. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.1.2. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei bolgár nyelven

10.1.1. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Bolgár népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Bolgár nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

BOLGÁR NÉPISMERET

A bolgár népismeret oktatása az anyaországi és a magyarországi bolgárok nemzeti kultúrájának elsajátítására koncentrál. A tárgy kommunikációs készségek kialakítására törekszik, amelyek segítségével egyrészt el lehet igazodni egy multikulturális közegben, másrészt a tantárgy tartalma hozzásegít ahhoz, hogy a tanulók tiszteljék saját és más népek kulturális értékeit. Saját tapasztalatokból kiindulva – család, környezet, mindennapi szokások, tradíciók és ünnepek – a tanulók által ismert világ folyamatosan tágul, és tartós érzelmi kötődések alakulnak ki bennük elődeik iránt, a felsőbb évfolyamokban pedig ezek az érzelmi kötődések tudatosulnak is.

Az a fejlesztés, amelynek eredményeképpen a tanuló orientálódni tud ismert és ismeretlen közegben, tájékozódni tud időben és térben, megismeri a szokásokat és a hagyományokat, olyan képességek kialakulásához vezet, amelyek segítségével a tanuló képessé válik önálló tudás elsajátítására és e tudás - különböző körülmények között való - alkalmazására is.

A népismeret tanítása során olyan képességeket kell fejleszteni a diákokban, amelyek segítségével megbirkóznak majd a különböző kultúrákban is a szocializációs problémákkal.

A tanítás során különös figyelmet kell fordítanunk a kisebbség és a többség közötti kapcsolatokra, valamint az ebből eredő problémák megoldására szűkebb és tágabb körben (közösség, település, állam, Európa stb.). Szintén kiemelt feladat a vitakészség kialakítása, a vélemény kulturált, érvekkel kísért kifejtésének fejlesztése, más véleményének meghallgatása, társadalmi jelentőségű kérdésekhez való kritikus hozzáállás. Ezen kompetenciák kialakítását a lehető legkorábban célszerű elkezdeni, természetesen figyelembe véve a diákok életkorát és érdeklődési körét.

A bolgár népismeret tananyagának elsajátítása révén gazdagodik a diákok nyelvtudása is.

Különös figyelmet kell fordítani a hagyományok, valamint a bolgárok anyaországi, diaszpórabeli és magyarországi történetének érzelmi feldolgozására, melynek célja a tanulók bolgár közösséghez való tartozásának erősítése. A nemzetiségi jogok, gyakorlásuk lehetséges módjainak ismerete szintén fontos momentum Európa öntudatos polgárainak nevelésében.

1-2. évfolyam

Az első két évfolyam az óvodából az iskolába való átmenetet képezi, ebből adódóan az időigényes cselekvésen alapuló tanulás, a kommunikációs helyzetek egyszerű nyelvi eszközökkel történő megoldása áll a középpontban.

Az első két évben a legfontosabb feladat az anyaország, Bulgária kultúrája, a bolgár nemzetiség iránti pozitív érzelmi kapcsolat megalapozása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Én és a családom**	**Órakeret 6 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család, a családi hagyományok fontosságának megértetése. Az önpercepció fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az „én” helye a családi és rokoni körben. A szűkebb rokoni kapcsolatok formáinak megismerése – apa, anya, fiú- és lánytestvérek, nagyszülők. Információk gyűjtése és interjúkészítés alapján családfa elkészítése. Kommunikáció egykorúakkal és idősebbekkel (megszólítás, köszönés, kérés stb. udvarias formái). A „név” fogalmának megértése gyűjtőmunka segítségével. Nevek a bolgár kultúrában.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* a család rajzos ábrázolása. *Környezetismeret:* a család.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Név, cím, bemutatkozás, rokonság, családfa.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az én otthonom, az én utcám - Az iskolám**	**Órakeret 10 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A családba, az otthonba vetett hit erősítése. A lakóhely környékének megismertetése, a tájékozódás segítése a lakóhely környékén és a közvetlen környezetében. A térben való tájékozódási képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismerkedés a közvetlen környezettel: Saját maga pozicionálása az otthoni és az iskolai környezetben. A tanuló szűkebb környezete, otthona. Háztartási eszközök régen és ma – összehasonlítás. Tevékenységek, munkák a házban és a ház körül; mely tevékenységekben vesz részt a tanuló. A lakóhely jelentősebb épületeinek ismerete (pl. iskola); régi és mai fényképek, adatok gyűjtése. Élet az iskolában - osztálytársak, barátok, barátság.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra: tevékenységek rajzos ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* a tevékenységek kipróbálása, megismerése játékhelyzetekben. *Környezetismeret:* közlekedés, tájékozódás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Otthon, iskola, iskolatárs, tanár, kommunikáció, gyerekjáték.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Családi ünnepek**	**Órakeret 6 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Családi ünnepek, események megismertetése. A bolgár ünnepi hagyományokhoz való pozitív érzelmi viszony kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A családi ünnepek, események megismerése, az ünnepi eseményeken való részvétel mind a családban, mind a nemzetiségi közösségben. A családi ünnepek hagyományos „kellékei”, azok elkészítése. A születés, a keresztelő, a házasság/esküvő, a temetés hagyományainak megismerése, azok jelentőségének megértése.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családi ünnep, születés, keresztelő, házasság, esküvő, temetés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Naptári ünnepek**	**Órakeret 10 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek és hagyományok megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A legfontosabb naptári ünnepek megismerése. A hasonlóságok és különbségek feltárása a különböző évszakok ünnepei között. Néhány ünnephez kapcsolódó szertartás ismerete. A téli, tavaszi, nyári és őszi ünnepek és a hozzájuk tartozó szertartások: koleduvane (karácsonyi énekkel házról házra járni), szurvakane (virgáccsal újévet köszönteni), busók, martenica stb. A szertartásokat kísérő rigmusok elsajátítása. A magyar és a bolgár ünnepek összehasonlítása, a hasonlóságok és a különbségek összegyűjtése.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Erkölcstan:* együttműködés, segítőkészség, szolidaritás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Naptár, év, évszak, hónap, hét, nap.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bulgária – az államiság szimbólumai**	**Órakeret 9 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár jelképek és hagyományok megismertetése, fontosságuk tudatosítása, érzelmi kötődés kialakítása irántuk.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az állami jelképek fogalmának megismerése – zászló, címer és himnusz.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához

A nemzeti ünnep fogalmának megértése a bolgár ünnepek megismerése, megkülönböztetése – március 3., május 24., szeptember 6., szeptember 22. Alapismeretek a bolgárok kivándorlásáról, az ismeretek elsajátításán keresztül annak megértése, hogy a bolgárok a világ sok országában élnek. A bulgáriai kisebbségek megismerése. Ismerkedés a térképpel, a földrajzi térkép jeleinek felismerése.	kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Környezetismeret:* térkép használata, jelek megismerése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zászló, himnusz, címer, nemzetiségi csoport.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A bolgárok múltja**	**Órakeret 10 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgárok múltjának legfontosabb csomópontjainak megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Azon törzsek és népek megismerése (trákok, szlávok, ősbolgárok), amelyekből létrejött a bolgár nép. Mesék, legendák olvasása a bolgárokról, szlávokról és trákokról. Vizuális megkülönböztetésük ruházatuk, a megélhetési formák és külsejük alapján. Rajzok készítése mesehősökről. A pogányok és keresztények megkülönböztetése – több- és egyistenség. Az első bolgár uralkodók: Aszparuh, az államalapító; Krum, a törvényhozó; Omurtag, az építő; Borisz, a keresztelő; Szimeon, a hódító. A történelmi térképpel és a térképjelekkel való ismerkedés.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* magyar történelmi olvasmányok, történelmi mesék, legendák. *Környezetismeret:* térkép olvasása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Törzs, állam, törvény, vallás, háború, béke, kán, cár, egyház.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár népi kultúra**	**Órakeret 14 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Bulgáriáról szóló ismeretek gazdagítása a bolgár folklóron keresztül. Mesék, dalok, mondások, találós kérdések megismertetése, a velük való érzelmi azonosulás segítése. A hagyományos anyagi kultúra tárgyainak megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Alapismeretek a bolgár népi kultúráról: a bolgár nép szájhagyományáról, kézműiparáról, zenéjéről és táncairól.	*Bolgár nyelv és irodalom:*

Jellemző népi minták megismerése, rajzolása. Bepillantás a népi mesterségekbe (hímzés, fazekasság, fafaragás). Népi hangszerek megismerése, megnevezése. Ismerkedés a bolgár népzenével. Bolgár tánclépések elsajátítása: horó (körtánc), racsenica (kendőstánc). A bolgár népmesék főbb fajtáinak és néhány fontosabb szereplőjének megismerése. Rajzok készítése a bolgár mesealakokról. Mesék, találós kérdések, mondások olvasása, elmesélése. Memoriterek megtanulása. A múlt és jelen fogalmának megerősítése.	a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Dráma és tánc:* csoportos játék és megjelenítés. *Ének-zene:* zenei reprodukció. *Vizuális kultúra:* minták rajzolása, mesehősök ábrázolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, legenda, mondás, találós kérdés, kézműipar, horó, racsenica, fazekasság, fafaragás, duda, furulya, dob.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje személyes adatait. Ismerje és alkalmazza az udvariassági formákat a hozzátartozók és az ismeretlenek irányába. Tudjon ismerkedni és bemutatkozni. Tudjon kommunikálni gyerekekkel és felnőttekkel otthon, az iskolában és az utcán egyaránt. Értse meg, hogy a bolgár kulturális közösséghez tartozik, és alakuljon ki bolgár identitástudata. Értse a hagyomány, a főbb családi ünnepek és események lényegét, azt, hogy hogyan kell ünnepelni ezeket ma is családi körben, valamint a nemzetiségi közösségben. Ismerje a fontosabb ünnepeket és ezek szimbólumait. Ismerje a bolgár állami szimbólumokat – himnusz, zászló, címer. Korának megfelelően értelmezze és magyarázza ezeket. Meséken és korához illő olvasmányokon keresztül ismerje a bolgár történelem fontosabb eseményeit, a történelmi személyiségeket. Alakuljon ki benne érzelmi viszony a bolgár történelem fénypontjai és tragédiái iránt. Rendelkezzen alapvető térképismeretekkel: történelmi és földrajzi atlaszok, térképjelek. Ismerjen 7-8 mesét, 10-12 mondást, 7-8 találós kérdést.

3-4. évfolyam

A pedagógiai szakasz fő feladata a nyelvi kompetenciák további fejlesztése a tudás különböző területei révén – a környezetről és az ember szerepéről alkotott fogalmak elmélyítése.

Fontos szerepet játszik a bolgár múlthoz való pozitív érzelmi viszonyulás mélyítése, a kulturális örökség hagyományaihoz, Bulgária természeti szépségeihez való kötődés erősítése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Bulgária földrajza	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Környezet, hegyek, folyók, tengerek, síkságok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tájékozódási képesség fejlesztése: tájékozódás térképen. Bulgária alapvető földrajzi jellemzőinek bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismerkedés Bulgária alapvető földrajzi jellemzőivel filmek, képek, fotók segítségével: – Bulgária hegyei és a leghosszabb hegylánc, a Balkán-hegység különleges szerepe, – Észak- és Dél-Bulgária síkságai, – Bulgária főbb folyói, – égtájak, Bulgária határai. Személyes élmények megfogalmazása, bemutatása (pl. kiállítás rendezésével) Bulgáriával kapcsolatban.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Környezetismeret:* határok, földrajzi atlasz, Európa.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Égtájak, határok, hegyek, folyók, síkságok, tenger.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A bolgárok múltja	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A múlt fogalma. Az emberi élet alapvető formái: család, község, nép. A bolgárok megkülönböztetése más népektől.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A térben való tájékozódás fejlesztése, Bulgária földrajzi nevezetességei és történelmi eseményei iránti érdeklődés felkeltése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tradicionális bolgár család mindennapi élete: étkezés, munka, szokások. Jellegzetes foglalkozások: földművelés, állattenyésztés, kisiparosok. Élet egy idegen birodalomban: az iskola, a templom, a kolostorok szerepe. Bolgárok szabadságharca: neves személyiségek (Paiszij Hilendarszki, Vaszil Levszki, Hriszto Botev stb.).	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Környezetismeret:* térkép, nevezetességek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Múzeum, skanzen, útvonal, útvonaltérkép, természeti rezervátum, bolgár újjászületéskori épület.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A munka és a mindennapok	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Jellegzetes foglakozások. Ünnepekkel kapcsolatos hagyományok.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapismeretek átadása az emberek megélhetési módjairól, foglalkozásaikról a múltban és ma. A bolgárkertészet fogalmának elsajátíttatása, jelentőségének tudatosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A munka és a mindennapok – A föld, amely táplál minket – földművelés – alapfogalmak kialakítása a bolgár nép évszázadokon átívelő foglalkozási szokásairól. A termőföld és parlagföld fogalma. Herbárium gyűjtése. Ismerkedés a földműveléssel kapcsolatos munkaünnepekkel (Trifon-nap, Dimiter-nap) A munkaünnepek helye a magyarországi bolgárok ünnepi naptárában. – Állattenyésztés – az állattartás mint foglalkozás. Szertartási kellékek a bolgár állattenyésztésben– szertartási kenyerek, farokka stb. (György-nap, Todor-nap stb.). – A bolgárkertészek bevándorlása. A bolgárkerék és a zöldségtermelés.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Környezetismeret:* a megfigyelés, a kísérlet és a mérés módszereinek irányított alkalmazása; környezettudatos magatartás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mezőgazdaság, állattenyésztés, foglalkozás, termőföld, parlagföld, bolgárkertész, bolgárkerék, zöldségek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A bolgár népviselet, bolgár települések és lakások**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Népi motívumok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Pozitív érzelmi viszonyulás alakítása a népi tárgyi kultúra világához. A természethez közeli életmód egyszerűségének és szépségeinek tudatosítása, elfogadtatása. Egészséges életmódra nevelés. Szókincsfejlesztés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár nép tárgyi kultúrája jellemzőinek elsajátítása: Népviselet (női, férfi, gyerek) speciális jegyeinek megfigyelése, lerajzolása. A ruhafajták és funkciójuk ismeretének bővítése. Domborzati viszonyok alapján létrejött települések. Kialakulásuk oka, jellemzőik. Életterek, lakások jellemzői. A lakás funkciói – városban és falun. A városi és falusi élet közötti hasonlóságok és különbségek felfedezése.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Környezetismeret:* a megfigyelés, a kísérlet és a mérés módszereinek irányított alkalmazása; környezettudatos magatartás kialakítása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Viselet, ékszer, női, férfi-, gyermekruházat, település és lakás, falu, város. Hegyvidéki település és település a síkságon. Ház és otthon, berendezés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár szellemi kultúra**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Mesék és dalok, mítoszok, mondások, találós kérdések. Zene és tánc.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népköltészet érzelmi és esztétikai értékeinek tudatosítása. A szókincs fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A különböző mesefajták megismerése és elmondása – mitológiai mesék, állatmesék, népmesék, humoros mesék stb. A mesék tanulságainak értelmezése. Régi mesék aktualitása napjainkban. Népmesék dramatizálása, szerepjátékok. További ismerkedés a bolgár népzenével. Újabb bolgár tánclépések elsajátítása, ügyelve az egyenletes és egyenlőtlen ütemű ritmusra.	*Bolgár nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* magyar népmesék, mondások, találós kérdések. *Dráma és tánc:* néptáncok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népművészet, népdal, mese, mondás, találós kérdés, mitológia, hangszer. Horó, racsenica, ritmus.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje Bulgária alapvető földrajzi jellemzőit. Ismerje a bolgár nép hagyományos ünnepeinek rendszerét. Legyen tisztában a magyar és bolgár ünnepvilág közti hasonlóságokkal, különbségekkel. Ismerje a múlt és jelen fogalmát. Tudjon néhány alapvető különbséget felsorolni az emberek múltbéli és jelenkori életmódjával, mindennapi életével kapcsolatban. Ismerjen további 7–8 mesét, 10–12 mondást, 7–8 találós kérdést. Alakuljon ki érzelmi kötődése a bolgár múlthoz, a bolgár kultúrához. Kötődjön a magyarországi bolgár közösséghez, legyen tisztában a közösség magyar társadalomban elfoglalt helyével. Viszonyuljon pozitívan a hagyományos művészet és kultúra alkotásai iránt.

BOLGÁR NÉPISMERET

A bolgár népismeret oktatása az anyaországi és a magyarországi bolgárok nemzeti kultúrájának elsajátítására koncentrál. A tárgy kommunikációs készségek kialakítására törekszik, amelyek segítségével egyrészt el lehet igazodni egy multikulturális közegben, másrészt a tantárgy tartalma hozzásegít ahhoz, hogy a tanulók tiszteljék saját és más népek kulturális értékeit. Saját tapasztalatokból kiindulva – család, környezet, mindennapi szokások, tradíciók és ünnepek – a tanulók által ismert világ folyamatosan tágul, és tartós érzelmi kötődések alakulnak ki bennük elődeik iránt, a felsőbb évfolyamokban pedig ezek az érzelmi kötődések tudatosulnak is.

Az a fejlesztés, amelynek eredményeképpen a tanuló orientálódni tud ismert és ismeretlen közegben, tájékozódni tud időben és térben, megismeri a szokásokat és a hagyományokat, olyan képességek kialakulásához vezet, amelyek segítségével a tanuló képessé válik önálló tudás elsajátítására és e tudás - különböző körülmények között való - alkalmazására is.

A népismeret tanítása során olyan képességeket kell fejleszteni a diákokban, amelyek segítségével megbirkóznak majd a különböző kultúrákban való szocializációs problémákkal.

A tanítás során speciális figyelmet kell fordítanunk a kisebbség és a többség közötti kapcsolatokra, valamint az ebből eredő problémák megoldására szűkebb és tágabb körben (közösség, település, állam, Európa stb.). Szintén kiemelt feladat a vitakészség kialakítása, a vélemény kulturált, érvekkel kísért kifejtésének fejlesztése, más véleményének meghallgatása, társadalmi jelentőségű kérdésekhez való kritikus hozzáállás. Ezen kompetenciák kialakítását a lehető legkorábban célszerű elkezdeni, természetesen figyelembe véve a diákok életkorát és érdeklődési körét.

A bolgár népismeret tananyagának elsajátítása révén gazdagodik a diákok nyelvtudása is.

Különös figyelmet kell fordítani a hagyományok, valamint a bolgárok anyaországi, diaszpórabeli és magyarországi történetének érzelmi feldolgozására, melynek célja a tanulók bolgár közösséghez való tartozásának erősítése. A nemzetiségi jogok, gyakorlásuk lehetséges módjainak ismerete szintén fontos momentum Európa öntudatos polgárainak nevelésében.

5–6. évfolyam

E két évfolyamon továbbra is központi szerepet játszik a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés. Interjúk készítése, beszélgetések lefolytatása, folyamatok és jelenségek összehasonlítása, következtetések levonása, információk szelektálása, a történelmi időkifejezésekkel való ismerkedés és a földrajzi tájékozódási képességek gyakorlása veszi kezdetét. A népcsoportra jellemző ismeretek bővítése folytatódik.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az emberi szerveződés és a környezet**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A család és a közvetlen környezet, kommunikációs képesség az ismerősökkel és ismeretlenekkel, különböző korú és más kultúrájú személyekkel.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi folyamatok és az egyes társadalmi csoportok szerepének bemutatása alapján valós kép kialakítása a bolgár közösség helyéről és szerepéről Magyarországon.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A rokoni és családi kapcsolatok: rokonsági fok megkülönböztetése. Anyaggyűjtés a saját család és a rokon/ismerős bolgár családok köréből, családtörténetek leírása. Családfa készítése. További ismerkedés a családi ünnepekhez kapcsolódó szokásokkal: születés, esküvő, temetés stb. Az „én” fogalmának erősítése, saját helyének megismerése a családban, a magyar és a bolgár iskolában. A szülőföldet, Magyarországot, Európát és a világot leíró fogalmak elsajátítása (szülőföld, haza, Balkán-félsziget, Délkelet-Európa, Közép-Európa, Európai Unió, európai népek, kereszténység). Élet falun és a városban: a különbségek, előnyök, hátrányok felvázolása.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* környezet, rokonság és családfa. *Ének-zene; vizuális kultúra:* mű- és népdalok, szolfézs, zeneelmélet, kézimunka.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Család, nemzetség, családfa, szomszédság, közösség, ház, építészet, városi és falusi ház.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A körülöttünk lévő anyagi világ**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Bolgár ruházat és tárgyi kultúra a múltban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyi kultúra elemeinek kölcsönhatása és helyük a társadalom szociális és etnikai státuszában.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hagyományos bolgár öltözet – funkcionális és esztétikai jellege, a női és a férfi öltözet részeinek megismerése. Néhány etnográfiai régió felismerése. A hagyományok ötvözete a mai öltözködési kultúrában. Az otthon – az élet helyszíne, esztétikai közeg és szociális szimbólum. Az otthon történelmi fejlődése az ókortól napjainkig (barlang, földkunyhó, cölöpházak, hegyi és mezei házak stb.). Bolgár konyha – természetbarát és egészséges táplálkozás. Zöldségek megnevezése, hagyományos ételek készítése, receptek gyűjtése szülőktől, nagyszülőktől. Receptfüzet összeállítása bolgár hagyományos ételekből.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a ház és funkciói, a falusi és városi házak jellemzői; ételkészítés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ruházat, népviselet, lakás, település, hagyományos konyha, ünnepi asztal.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Naptár és idő**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a családi és az éves naptárról, időről és térről. Táblázatok használata szemléltetőeszközként.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az időről, a térről, az éves és családi ünnepekről szerzett ismeretek elmélyítése. Pozitív érzelmi viszonyulás kialakítása a bolgár ünnepek iránt.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tájékozódás az idővonalban. Konkrét események elhelyezése az időszalagon annak alapján, hogy melyik történt korábban és melyik később. Lineáris és ciklikus idő, tükröződésük a családi és az éves naptárban. A családban megőrzött hagyományos bolgár kultúra (szokások, mesék, öltözet, családi és közösségi ünnepek stb., melyeknek köszönhetően fennmaradt a bolgár nép) helyének és szerepének tudatosítása. Összevetés a párhuzamos magyar ünnepekkel.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* hagyományos magyar kultúra, ciklikus ünnepek. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* időszalag.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Idő, tér, lineáris és ciklikus idő, idővonal, családi és naptári ünnep, hivatalos és nemzetközi ünnep.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A bolgár megújhodás kora és a bolgár államiság visszaállítása**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek a korról, a bolgár történelem a világ és a magyar történelem kontextusában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző tényezők szerepének felismertetése egy adott közösség történeti fejlődésében. A bolgár múlthoz való érzelmi kötődés, a bolgár bevándorlás történetének ismeretén alapuló öntudat mélyítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az oszmán hódítás. Az oszmán hódítás katasztrofális hatása a bolgár nép demográfiai fejlődésére. Az új társadalmi struktúra szerepe, az iszlám és a pravoszláv vallás. A korai megújhodás és a bolgár nemzeti eszme kezdete. Az egyházi-nemzeti mozgalom szerepe a bolgár nemzet felszabadulásában. Harc a bolgár nemzet egyesítéséért. A tradíciók és a szokások szerepe a bolgár nemzet fennmaradásában.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Oszmán Birodalom – társadalmi és gazdasági struktúra.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szpáhi és janicsár, iszlám, pravoszláv vallás, egyházi és világi iskola, kolostor, családi szokás és tradíció, vallás és szokás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár népi szellemi kultúra**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Mítoszok és legendák, mesék és népdalok, bolgár folklór. A folklór mint a bölcsesség és a szépség forrása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár népi mitológia és folklór legfőbb alakjainak ismeretén alapuló érzelmi közösségvállalásra nevelés. A bolgár folklór jelentőségének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár népi mondák, legendák megismerése. A bolgár mitológia legjelentősebb hőseinek, a hősi eposz és szereplőinek megismerése (pl. Krali Marko eposza, hősi népdalok a törökök elleni közdelemről, Hunyadi János megjelenése a bolgár népköltészetben stb.). Különbségtétel a szájhagyomány útján terjedő kollektív és anonim népi alkotások, valamint a személyhez kapcsolódó szerzői alkotások között. A bolgár szellemi kultúra szépségeinek, jelentőségének bemutatása a bolgár képzőművészet kiemelkedő alakjai műveinek megismerésén keresztül. (Pl. Nikolaj Dimitrov-Majsztora, Zahari Zograf, Kolju Ficseto.)	*Magyar nyelv és irodalom:* népköltészet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mitológia, mitikus hős, szájhagyomány útján terjedő népköltészet, hősi eposz, népi legenda és monda.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kisebbségi lét**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A bolgárkertészet és a magyar társadalom.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgárkertészek életének (vándor munkavállalók, később letelepedett családok) és magyarországi fogadtatásuk bemutatása, a bolgárok jó hírét megalapozó elődökhöz való érzelmi kötődés kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bolgárok letelepedése. A bolgárkertészek életformájának, kultúrájának és a zöldségtermesztés úttörő jellegének megismerése Magyarországon. Lineáris és ciklikus naptár összeállítása a ciklikus termelésről. A bolgár közösségi intézmények kialakulási folyamatának követése, valamint a különálló, nemzetiségi törvények által determinált népcsoporttá alakulás folyamatának megismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a társadalom és társadalmi szervezetek. *Technika, életvitel és gyak*orlat*:* a munka világa.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Intenzív mezőgazdaság, „gurbetcsia” (gazdasági migráns), bevándorló, bolgárkerék, intézmény, egyház, iskola, nemzetiség.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló tudjon rövid leírást készíteni a családról és a rokonságról. Ismerjen néhány hagyományos bolgár ételt. Ismerje a főbb társadalmi és gazdasági folyamatokat a bolgár megújhodás időszakára vonatkozóan. Tudja megkülönböztetni a nép- és műköltészeti alkotásokat. Ismerjen legalább 8–10 mondást és találós kérdést. Memoriterként tudjon 4 népdalt. Ismerjen népi mondákat és legendákat, bolgár mitológiai hősöket. Legyen tisztában a hősi eposz fogalmával és jellemzőivel, szereplőivel. Ismerjen legalább három bolgár képzőművészt, legyen képes műveik megkülönböztetésére. Ismerje a bolgárkertészet történetét. Legyen tisztában a *rokon-idegen*, a *ti-mi* és az *én-te* fogalmakkal. Legyen toleráns a másság iránt.

7–8. évfolyam

Ezeken az évfolyamokon az előző szakaszokhoz kapcsolódva a már megalapozott kompetenciák fejlesztése a feladat. A földrajzi és történelmi ismeretek bővítésén keresztül fejleszti a térben és időben való tájékozódási készséget.

Ebben a pedagógiai szakaszban prioritást élvez a véleményalkotásra, problémamegoldó gondolkodásra nevelés, a hovatartozás tudatosítása, az önazonosság vállalásának erősítése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Munka és termelés**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Fogalmak a mezőgazdaságról és állattenyésztésről és ezek helyéről a hagyományos társadalmakban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különbségek érzékeltetése a hagyományos és a mai világ között. A munka szerepének tudatosítása az emberi társadalom fejlődésében. Szociális érzékenység fejlesztése, segítőkészség erősítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az élet mindennapi ismétlődő elemeinek megismerése (ünnepek és mindennapok, a nő és férfi szerepe, a gyereknevelés, az otthon teremtése). Munkamegosztás a családban és a társadalomban. Gazdasági régiók kialakulása. A kisiparosok szervezeteinek kiépítése. A piac kialakulása, szerepe a társadalmi kapcsolatok erősödésében, valamint nemzetformáló szerepe. A szükségletek kielégítése a hagyományos társadalomban. Termény- és árugazdaság. Összefüggések megállapítása a gazdasági fejlődés és az emberi élet		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* munkamegosztás, gazdasági ágak, gazdasági fejlődés.

minősége között.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Foglalkozás, gazdasági ágazat, nomád, letelepedett társadalom, termőföld és parlagföld, bolgárkerék, háziasított és vadon élő állat, céh, inas, mester, kézműves „bazársor”.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bulgária földrajza**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Fogalmak a földrajzi térképről, tájékozódási képesség a térképen, Bulgária határai, hegyek, síkságok, folyók, tenger.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A természeti adottságok és az emberi életformák közötti összefüggések tudatosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Bulgária domborzati viszonyainak, ásványkincseinek megismerése térképek (vaktérképek) segítségével, földrajzi helyük meghatározása, az éghajlati sajátosságok jellemzőinek bemutatása, a vízgyűjtő medencék azonosítása a térképen. Ismeretek Bulgária lakosságáról – létszám, nemzetiségek, összetétel. Bulgária jelenkori gazdaságának, földrajzi adottságainak megismerése: – földrajzi helyzet, határok, tengerpart hossza; – domborzat és ásványi kincsek; – éghajlat és folyók; – természeti tájak; – lakosság – létszám és összetétel; – gazdaság; – környezeti problémák – védett természeti objektumok és területek.		*Földrajz:* földrajzi fogalmak, térkép használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Földrajzi térkép, térképtípus, vaktérkép, védett természeti terület, rezervátum, védett növény- és állatfajta, településföldrajz, domborzat, víztartalék, tengerpart.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Múzeumok és jelentőségük a környező világ megismerésében**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	A múlt és jelen tárgyainak felismerése, megkülönböztetése. Az anyagok rendszerezése és megismerése különböző szempontokból – történelem, művészet és népművészet, mindennapi élet stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló, a térben való tájékozódási képesség fejlesztése, anyaggyűjtés különböző forrásokból, önálló beszámolók készítésének segítése. A saját múlt iránti érdeklődés felkeltése és megőrzése. Az önismeret, a vitakultúra fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Tájékozódás a különböző forrásokban (hol, mi található). Önismereti gyakorlatokon keresztül a saját érdeklődési kör megállapítása. Saját érdeklődési körből választott téma feldolgozása források segítségével. A téma bemutatása, a témáról alkotott saját vélemény előadása, vita. Lehetséges témák: – A divat történetéből. – A környezettan történetéből. – Tájházak és szabadtéri múzeumok. – A régi bolgár megújhodáskori iskola.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Téma, beszámoló, vita, kritikai szellem, önértékelés, összehasonlítás. Divat, környezettan, szabadtéri múzeum, tájház, megújhodáskori iskola, bolgárkertészet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A népi tárgyi kultúra esztétikája	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Esztétikai fogalmak, példák a népi kultúra tárgyaiból és formáiból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szép és a csúnya fogalma viszonylagosságának megértetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A legfőbb esztétikai kategóriák felsorolása, az esztétikai értékekkel rendelkező tárgyak és épületek megkülönböztetése, az emberre gyakorolt hatásuk leírása. A bolgár ház (házak különböző régiókból: dobrudzsai, plovdivi, hegyi stb.). A népművészet tárgyai (pl. öltözet, szőnyegszövés, fafaragás, fazekasság, hímzés) megismerése és jellemzése az esztétika szemszögéből. A templomok építészete és díszítése. A bolgár ikon. Mi a szép, mi a hasznos és ezek összevetése. Esztétika és haszonelvűség (pragmatizmus).	*Magyar nyelv és irodalom:* esztétikai kategóriák. *Technika, életvitel és gyakorlat:* népművészeti motívumok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Esztétika, kategória, haszonelvűség, szerzői művészet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Bulgária az újkorban	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A kapitalista fejlődés kezdetei a megújhodás korában. A társadalmi-gazdasági viszonyok elemzése. Tömegmozgalmak és érdekvédelem. Nemzeti ideálok és harc a megvalósításukért.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek átadása Bulgária modernizációjáról a 20. század elején, az egyén és a tömegek szerepéről a történelemben. A 20. század nagy ideológiai mozgalmainak – szocializmus, fasizmus, demokrácia – értékelése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A történelem szerkezete és korszakokra bontása. Bulgária a felszabadulás után. Harc a nemzeti egységért és a nemzeti ideálok csődje. A nagyhatalmak szerepének megismerése a bolgár történelemben. Szocialista kísérlet Bulgáriában. Demokratikus változások – az átmenet nehézségei. A kulcsfontosságú történelmi személyek megismerése és jelentőségük Bulgária történetében.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Magyarország új- és legújabbkori története.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bulgária egyesítése, Első és Második Balkán-háború, I., II. világháború, monarchia, szocializmus, fasizmus, demokrácia.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje Bulgária alapvető földrajzi adottságait: domborzati viszonyait, éghajlati sajátosságait, természeti kincseit, legfontosabb természetvédelmi területeit. Tudjon használni földrajzi és vaktérképeket. Ismerje a tradicionális és a mai gazdaság közötti hasonlóságokat és különbözőségeket. Legyen tisztában Bulgária 20. századi történelmének meghatározó eseményeivel. Ismerjen néhány kulcsfontosságú történelmi személyt. Legyen képes önálló munkára tudásanyagának elmélyítése érdekében; kulturális, történelmi, földrajzi vagy néprajzi témák önálló vagy tanári segítséggel történő kidolgozására, illetve szóbeli és írásos beszámoló elkészítésére. Legyen képes vitás kérdések megbeszélésére, saját vélemény fogalmazására, bizonyítékok és példák felvonultatására a vita során. Legyen képes tárgyak és épületek esztétikai befogadására.

BOLGÁR NÉPISMERET

A bolgár népismeret oktatása az anyaországi és a magyarországi bolgárok nemzeti kultúrájának elsajátítására koncentrál. A tárgy kommunikációs készségek kialakítására törekszik, amelyek segítségével egyrészt el lehet igazodni egy multikulturális közegben, másrészt a tantárgy tartalma hozzásegít ahhoz, hogy a tanulók tiszteljék saját és más népek kulturális értékeit. Saját tapasztalatokból kiindulva – család, környezet, mindennapi szokások, tradíciók és ünnepek – a tanulók által ismert világ folyamatosan tágul, és tartós érzelmi kötődések alakulnak ki bennük elődeik iránt, a felsőbb évfolyamokban pedig ezek az érzelmi kötődések tudatosulnak is.

Az a fejlesztés, amelynek eredményeképpen a tanuló orientálódni tud ismert és ismeretlen közegben, tájékozódni tud időben és térben, megismeri a szokásokat és a hagyományokat, olyan képességek kialakulásához vezet, amelyek segítségével a tanuló képessé válik önálló tudás elsajátítására és e tudás - különböző körülmények között való - alkalmazására is.

A népismeret tanítása során olyan képességeket kell fejleszteni a diákokban, amelyek segítségével megbirkóznak majd a különböző kultúrákban való szocializációs problémákkal.

A tanítás során speciális figyelmet kell fordítanunk a kisebbség és a többség közötti kapcsolatokra, valamint az ebből eredő problémák megoldására szűkebb és tágabb körben (közösség, település, állam, Európa stb.). Szintén kiemelt feladat a vitakészség kialakítása, a vélemény kulturált, érvekkel kísért kifejtésének fejlesztése, más véleményének meghallgatása, társadalmi jelentőségű kérdésekhez való kritikus hozzáállás. Ezen kompetenciák kialakítását a lehető legkorábban célszerű elkezdeni, természetesen figyelembe véve a diákok életkorát és érdeklődési körét.

A bolgár népismeret tananyagának elsajátítása révén gazdagodik a diákok nyelvtudása is.

Különös figyelmet kell fordítani a hagyományok, valamint a bolgárok anyaországi, diaszpórabeli és magyarországi történetének érzelmi feldolgozására, melynek célja a tanulók bolgár közösséghez való tartozásának erősítése. A nemzetiségi jogok, gyakorlásuk lehetséges módjainak ismerete szintén fontos momentum Európa öntudatos polgárainak nevelésében.

9–10. évfolyam

A 9. és a 10. évfolyamban a népismeret oktatása során kialakul a másokhoz – személyekhez, nemzeti közösségekhez és más csoportokhoz – való toleráns hozzáállás. A tanórákon központi helyet foglalnak el az olyan fogalmak, mint nemzet, multikulturális közeg, európai kultúra.

A tömegtájékoztatásban való eligazodás, a kritikus böngészés a felkínált információk között, a megbízható források választása révén a diákok elsajátítják az önálló gondolkodás módszereit. Megtanulják a jogi normákban való eligazodást, amelyek szabályozzák a nemzetiségek és általában az emberi együttélés jogait és normáit.

A hovatartozáshoz való tudatosan kiépített viszonnyal párhuzamosan, a közösség múltjának elsajátítása során, kialakul a bolgársághoz való pozitív érzelmi viszonyulás is. Azon többletek, amit a bolgár nemzetiséghez való tartozás ad – egy plusz nyelv birtoklása, más kultúra ismerete, mások toleráns elfogadása –, értékként való megélése. Kialakul a globális problémákhoz való civil (felelősségteljes) viszony – környezetünk megóvása, törekvés a természetbarát energiahordozók használatára, veszélyeztetett fajok védelme stb.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**1. Az etnikai és nemzeti kisebbség fogalma**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek a középkori magyar állam kapcsolatairól Bizánccal és a Balkánnal (Magyarország Kelet és Nyugat határán – pl. a magyar korona két része). Ismeretek a politika szerepéről a nemzetiségek életében (példák a magyar és bolgár történelemből). Dokumentumokhoz való kritikus viszony, jogi szöveg értelmezésének készsége. Forrásanyag használata. Térképek használata és térben való eligazodás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A források kritikus használatának gyakoroltatása. Szépirodalmi szövegek, filmek stb. elemzése történeti hitelességük szempontjából. Különböző értékrendek összehasonlítása, saját értékrendszer kialakításának segítése. A kritikus gondolkodás fejlesztése, törekvés erősítése a demokratikus jogok aktív védelmére.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nemzetiségek történelmi kialakulása Magyarországon A nemzet fogalma. Történelmi térkép használata – térben és időben való eligazodás. Információgyűjtés írott forrásokból, statisztikai adatokból, grafikonokból és diagramokból. Különböző korok történelmi térképeinek összevetése, a különbségek okainak feltárása. *Bolgár nemzetiségi csoportok a határon túl – bánáti bolgárok, besszarábiai bolgárok, bolgárok a szomszéd országok határvidékén* Gazdasági, politikai vagy katonai kataklizma miatti nagy tömegű migráció fogalma. Az elsajátított tudás alkalmazása új szituációban. Analógiák a jelenkorral. Az idő ábrázolása grafikonon, kronológiai adatok elrendezése. A kiemelkedően fontos események, jelenségek időbeni pontos elhelyezésének képessége. Az új tananyag időbeni elhelyezése az ismert kulcseseményekhez viszonyítva. *Európai jogszabályok a nemzetiségi közösségek jogairól* Jogi szövegek használata és értelmezése. A törvényekben lefektetett jogok összevetése a gyakorlati megvalósulással.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Magyarország története a 18. században.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzet, a nemzetek kialakulása, diaszpóra, népcsoport, nemzetiségi jog, jogi garancia, kulturális autonómia.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. Bolgárok Magyarországon – betelepedési hullámok és fogadtatás**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A politika szerepe a nemzetiségek életében (példák a magyar és a bolgár	

	történelemből). Dokumentumhasználat készsége jogi szöveg értelmezéséhez. Forrásadatok használata. Térkép használata és tájékozódás a térben.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár közösség múltjának és az általa lakott területen játszott szerepének bemutatása. A migráció politikai, gazdasági és kulturális előfeltételeinek és következményeinek megértése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár-magyar kapcsolatok a középkorban Elhelyezkedés időben és térben – idővonal és történelmi térkép. Középkori történelmi források és illusztrációk használata. A bolgárok és magyarok történelmi sorsa, hasonlóságainak és különbözőségeinek felfedezése. *Közös harcok az oszmán hódítás ellen* A „kultúrák harca” fogalom – vallási és kulturális különbségek. Forrás- és illusztrációs anyag elemzése. A múlt fontos eseményeinek tükröződése a folklórban (népdal Hunyadi Jánosról) – a népművészet mint történelmi forrás. A vallás szerepe a múltban és ma. *Katolikus missziók a Balkánon a 17. században* Kelet és Nyugat fogalmainak keletkezése és jelentősége. Központ és perifériák. Az oktatási intézmények szerepe a kulturális fejlődésben. A politikai képviselet szerepe a lakosság jogainak védelmében. *Bolgár kitelepülések az osztrák-török és orosz-török háborúk következtében* Az események időbeni és térbeli elhelyezése. Célok és érdekek – közeledés és távolodás az érdekek függvényében. *Hagyományos bolgár központok a Habsburg Birodalom területén (Bánát)* A népesség migrációjának fogalma. Adaptáció és asszimiláció. A diaszpórában élő népesség fennmaradásának tényezői. *Egy bolgár – a magyar szabadságharc résztvevője: Dunyov István* A személyiség szerepe a történelemben. Személy és társadalom. A kor dokumentumainak elemzése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Bulgária és Magyarország története a korai középkorban. Az Oszmán Birodalom és térhódítása Európában. Az európai népek közös harca. Katolikus missziók – magyar misszionáriusok. Osztrák-török és orosz-török háborúk a 16-19. sz.-ban. Diaszpóra. A soknemzetiségű birodalom törvényalkotása (Mária Terézia). A magyar szabadságharc: 1848-49. Társadalom és egyén.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzet, nemzetek keletkezése, diaszpóra, népcsoportok, kisebbségek jogai, jogi garancia, kulturális autonómia, adaptáció és asszimiláció, történelmi személy, társadalom, nemzetiségek fennmaradása idegen közegben.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	3. Bolgárkertészet és szerepe a magyar gazdasági életben	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A mezőgazdaság szerepe és részaránya az ország gazdaságában. A nagy városi és ipari központok kialakulása és ellátási problémák jelentkezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tradicionális és az intenzív mezőgazdaság közötti különbség megértése. Az innovációs nehézségek megértése. A magyarországi bolgár elődök iránti pozitív érzelmi viszony kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Bolgárkertészet a magyar tudósok kutatásaiban Különböző nehézségű szövegek értelmezése. Statisztikai adatok és más forrásanyag elemzése. A gazdasági ágazatok arányai a 19. század végén és a 20. század elején, és ezek hatása az ország demográfiai állapotára. *A bolgár „kertész tajfák" gazdasági és társadalmi szerveződése* A szervezeti formák és az eredmény közötti összefüggés. A patriarchális szokások és a városi valóság együttélése a magyarországi bolgár bevándorlóknál. A hazai és az idegen kölcsönhatása. *Bolgárkertész kolóniák a Habsburg birodalom szétesése után* Az ipari fejlődés és a mezőgazdaság intenzív fejlődése. Adaptáció és asszimiláció. A nemzetiségi öntudat megőrzése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* magyar gazdaság a 19. sz. végén.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdasági ágazat, intenzív mezőgazdaság, ipari központ, adaptáció, asszimiláció, patriarchális viszony, „kertész tajfák", demográfiai struktúra.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Helytörténeti kutatások a magyarországi bolgárokról	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Bolgárkertészet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi bolgár közösség és értékeihez való tartozás tudatának nevelése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Jelenkori kutatások módszerei – családfa, interjúk, oral history *Bolgárkertész családok* Fénykép- és tárgyanyag gyűjtése. Az összegyűjtött anyag alakítása folyamatos narratívává. Projektmunka.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A történetkutatás módszerei. Összehasonlító táblázatok létrehozása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családfa, interjú, oral history, családi krónika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**5. Magyarországi bolgárok intézményei és szervezetei** **Nemzetiségi média**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A szervezetek szerepe a polgári társadalom civil életében. A média és szerepe a mai világban. A nemzetiségi média jogi garanciái	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A saját múlt megértése, az elődök érdemei a közösség megőrzésében. A példák követésére való nevelés. Az információ szerepe egy közösség életében. Szövegek (írott vagy elektronikus) kritikus olvasása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szervezeti élet kezdete A civil szervezetek szerepe a közösségek formálásában és fennmaradásában. Asszimiláció és nemzettudat megőrzése – a választás. *A Magyarországi Bolgárok Egyesületének fejlődési szakaszai a megalakulástól napjainkig* A civil szervezetek szerepe. Személy és társadalmi élet. Dokumentum- és fényképanyag elemzése a magyarországi bolgárok múltjáról. Naptár készítése a bolgárkertész családok ünnepi és hétköznapi szokásairól. *Adományozás – az egyesületi élet fő elve* Az adományozás mint a társadalmi szolidaritás formája. A magyarországi bolgárok adományozó akcióinak kutatása – dokumentumok és visszaemlékezetek alapján. *Bolgár oktatásügy Magyarországon* Az oktatásügy történeti áttekintése a bevándorlás különböző időszakaiban – a népesség szükségleteinek függvényében. A bolgár bevándorlók letelepedése és a szervezeti élet új formáinak kialakítása. *A budapesti bolgár iskola létrehozása és története* A politikai akarat szerepe és jelentősége a nemzetiségek kulturális intézményinek létrehozásában és fenntartásában. Az iskola mint közösségegyesítő tényező. *Bolgár nyomtatott és elektronikus sajtó Magyarországon* A tartalom elemzése és következtetések a közösség érdeklődési köréről. Kutatás – mennyire felelnek meg a médiumok a közösségi követelményeknek. *A média szerepe a mai társadalomban* A kis közösségek médiumainak túlélési lehetőségei a jelenlegi médiumrengetegben. Marketing és a célközönség érdekeinek tanulmányozása. A nemzetiségi média kulturális irányultsága.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Civil szervezetek. A sajtó szerepe. *Technika, életvitel és gyakorlat:* adományozás. *Magyar nyelv és irodalom, vizuális kultúra:* a média szerepe, sajátosságai, médiaműfajok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Civil szervezet, adaptáció és asszimiláció, a nemzettudat megőrzése, kulturális autonómia, oktatásügy, nemzetiségi intézmény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**7. A magyarországi nemzetiségek jogai és érdekvédelme**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Nemzetiségek és jogi védelem. Jogi dokumentumok elemzése, a kulturális autonómia fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Aktív polgári viselkedésre nevelés, a kisebbségi jogok ismerete és védelme, csapatmunkára nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyar állam nemzetiségpolitikájának történelmi előfeltételei A nemzetiségi jogokat garantáló jogi szövegek összehasonlítása. Az elismert 13 magyarországi nemzetiség közé kerülés jelentősége – milyen szervezeti változásokat eredményezett a státuszváltozás? *Az 1993-as kisebbségi törvény és a kisebbségi önkormányzatok létrejötte. A 2011-es nemzetiségi törvény.* A kisebbségi intézmények teljes struktúrájának fogalma és ennek hatása a nemzetiségek életére. Jogi alap és valóság – a rendszer ellentmondásai és hiányosságai. *A nemzetiségek életének felpezsdülése az önkormányzatok létrehozása következtében* Aktív nemzetiségpolitika lehetősége helyi szinten – a magvalósítás módja: személyek, politikai tényezők, jogi ismeretek, megalapozottság. Adaptáció és asszimiláció, a nemzetiségi tudat megőrzése. *Új intézmények létrehozása* A különböző intézmények szerepe a nemzetiségi tudat fenntartásában. A bolgár hovatartozás tudatos és érzelmi felismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Magyarország nemzetiségpolitikája különböző időszakokban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	A nemzetiségi tudat megőrzése, a jogi rendszer és a valóság közötti ellentmondás, harc az írott jogok megvalósításáért.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**8. Bulgária földrajzi elhelyezkedése és természetföldrajzi régiói**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Tájékozódás a földrajztérképen. Bulgária helyének meghatározása Európában és a Balkánon. Ismeretek a természetföldrajzi régiókról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódási képességek fejlesztése. Pozitív érzelmi viszony kialakítása az anyaország természeti változatossága és szépsége iránt.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Földrajzi helyzet Tájékozódó képesség fejlesztése Európa és a Balkán-félsziget térképein. *Természetföldrajzi területek:* A terület meghatározása a földrajztérképen. Egy meghatározott régió jellemzése térkép alapján – jelekre és szimbólumokra támaszkodva. Információgyűjtés nyomtatott és elektronikus sajtóból. Kirándulásterv készítése. Prezentáció különböző földrajzi objektumokról – előadás, PP-prezentáció. Várostérképek használata. *Határok és kapcsolat a világgal* Bulgária elhelyezkedése és a jó szomszédsági viszonyok. Térképhasználat.	*Földrajz:* Földrajzi helyzet. Térképhasználat.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természetföldrajzi terület, domborzat, növényzet, időjárás, tengerfeletti magasság, esőzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	10. Bulgária domborzata és éghajlata– változatosság és a gazdasági tevékenység feltételei	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Domborzati ismeretek, változó gazdasági tevékenységek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tudatos és érzelmi viszony kialakítása az anyaország természeti adottságai, szépsége és sokszínűsége iránt, és ezek jelentőségének tudatosítása az ország gazdaságában. A különböző természeti jelenségek közötti kapcsolat, valamint azok gazdasági és társadalmi fejlődésre gyakorolt hatásának megértetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Bulgária domborzata Elhelyezkedés a térképen. Tematikus térképek elemzése. Főbb jellemzők leírása. Vaktérkép használata. Domborzat és gazdaság közötti kapcsolat. A népsűrűség adatainak elemzése. *Bulgária éghajlata* A különböző természeti tényezők (domborzati, sugárzási és légköri) közötti összefüggések hatásának felismerése az éghajlat kialakulására. Éghajlatváltozás és az ember gazdasági tevékenysége. Környezetszennyezés és környezetvédelem.	*Földrajz:* Domborzat és a domborzat jellemzői. A domborzat gazdasági jelentősége. Népsűrűség és domborzat összefüggése. Kőzettípusok. Éghajlat. Kontinentális és földközi-tengeri éghajlat.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Domborzattípus, tenger feletti magasság, folyóhálózat, növényzet, fennsík, alföld, völgykatlan, domborzati és alacsony hegyvidéki terület, magas hegyvidéki terület, kőzet. Éghajlati tényező, éghajlati erőforrás, antropogén változás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**16. Környezetvédelem**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Talaj, víz, flóra és fauna. Ismeretek a Föld globális problémáiról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Föld globális problémái iránti aktív civil hozzáállásra nevelés. Igény kialakítása konkrét környezetvédelmi tevékenység végzésére a közvetlen környezetben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A környezetvédelem fontossága. A bulgáriai helyzet A globális problémák elemzése. Aktív pozíció kialakítása. Az általános tudás konkrét tevékenységekre bontása a tanuló közvetlen környezetében. *Bolgár nemzeti parkok* A nemzeti parkok mint a környezetvédelem formái. Kiselőadás készítése bolgár nemzeti parkról. Személyes vélemény formálása a környezetvédelemről. A nemzeti parkok szerepe a gazdasági fejlődésre helyi és országos szinten.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Globális probléma, környezetvédelem, védett terület, nemzeti park, idegenforgalom.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje a nemzetiségek helyét és szerepét a mai társadalomban. Érezze magát a bolgár közösség tagjának. Ismerje az alkotmány és a törvények által biztosított nemzetiségi jogokat Magyarországon, a helyi és az országos képviselet lehetőségeit, valamint a civil szervezetek létrehozásának lehetőségeit. Gyakorolja a jogokat a közösség keretein belül, törekedjen hasznos együttműködésre más személyekkel és szervezetekkel. Legyen tisztában a társadalmi tevékenység és a meggyőződés melletti kiállás szerepével és jelentőségével. Ismerje a bolgár hagyományos és nemzeti ünnepeket, érzelmileg vállaljon közösséget velük, különböztesse meg a pravoszláv tradíciókat, az általuk kialakított anyagi és szellemi kultúrát. Tudjon tájékozódni a térképek és más eszközök segítségével. Tudja elemezni a földrajzi és geopolitikai viszonyok hatását a múltban és ma. Legyen tisztában alapvető földrajz fogalmakkal. Legyen érzékeny a környezetvédelmi problémák iránt. Tegyen erőfeszítéseket a környezet megóvása érdekében, törekedjen az egészséges életvitelre. Legyen képes gyűjtő- és tanulmánymunkára a magyarországi bolgár közösséggel kapcsolatban. Legyen képes összegyűjteni a szükséges információt, hagyja figyelmen kívül a nem megfelelő információ forrásait. Tudjon összehasonlítani információforrásokat, valamint válogatni közülük. Használja kritikusan a forrásokat. Legyen képes szépirodalmi szövegeket, filmeket stb. elemezni történeti hitelességük szempontjából.

	Tudjon prezentációt készíteni adott témából. Rendelkezzen fejlett lexikális és kommunikatív képességgel bolgár nyelven.

11–12. évfolyam

A népismeret oktatásának befejező szakasza a bolgár történelem és kultúra források alapján történő megismerésére helyezi a hangsúlyt. Az iskolai oktatás első 10 évében szerzett ismeretekre alapozva a figyelem a múlt és jelen kulturális és történelmi tényeinek tudományos megközelítésére irányul. A történelmi forrásokkal való foglalkozás készségének elmélyítése, a többszereplős szituációk értelmezése, a különböző társadalmi és kulturális körök érdekeibe való betekintés pedig, nemzetiségi létük megőrzési formáinak elsajátítását eredményezi.

Ebben a szakaszban prioritást élvez a megalapozott érveléshez nélkülözhetetlen készségek fejlesztése, a pró és kontra vélemények figyelembevételének gyakorlása, a kulturált vitához és tudományos véleménycseréhez szükséges módszerek elsajátítása. Fontossá válik az önálló életvitelhez szükséges szokások kialakítása: tájékozódás kritikus szituációkban, támaszok keresése, a családban, az iskolában, a rokoni, baráti környezetben, a társadalmi szervezetekben és az internet közösségeiben, valamint az élethosszig tartó tanulás szükségességének felismerése, információszerzés napjaink információs hálójából, a forrásokhoz való kritikus közelítés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**1. A bolgár állam megalakulásának etnikai komponensei**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Őstörténet és ókor, korai középkor, a nagy népvándorlás, földművesek és nomádok. Dokumentumokkal való foglalkozás készsége szövegértelmezéshez. Forrásadatok használata. Térképhasználat és térben való tájékozódás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Forrásanyagok kritikus használata történelmi hitelességük szempontjából. Vélemény kialakítása személyek, csoportok és intézmények cselekedeteinek motivációiról. Értékek összehasonlítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Trákok, óbolgárok és szlávok Etnikai csoportok és kölcsönhatásuk fogalma. Lakosság, migráció – okok, következmények. Térképhasználat – térben és időben való tájékozódás. Régészeti forrásokból szerzett információk elemzése. *A bolgár állam megalakulása* Az állam fogalma. Az idő grafikus ábrázolása, kronologikus adatok felsorolása. A személy szerepe a történelemben. Az új tananyag elhelyezése az időben, figyelembe véve az ismert kulcseseményeket (az általános és a bolgár történelemből).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* ókori és középkori történelem, népvándorlás, államalakítás.

A szlávok egyesülése, és az állam határainak kitágítása Történelmi szövegek értelmezése. A korai törvényalkotás elemzése. Az anyagi és szellemi kultúra fogalma.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetség, törzs, törzsi szövetség, állam, foglalkozás, nomád, földművelés, állattenyésztés, vallás, népvándorlás, államközi kapcsolat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**2. A kereszténység és a szláv nyelv egyesítő szerepe a középkorban**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Az egyház és a kultúra egyesítő szerepének megértése. Elvek ütközése – eretnekség és kereszténység. A központosított állam szerepe.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szláv nyelv és kultúra szerepének megértése a középkori Európában. A bolgár állam szerepének megfogalmazása a szláv kultúra alakulásában.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kereszténység felvétele A kereszténység szerepe az európai középkorban. Térben és időben való elhelyezése – idővonal és történelmi térkép. Foglalkozás középkori szerzők műveivel és illusztrációival. Hasonlóságok és különbségek felkutatása a bolgárok és magyarok történelmi sorsában. *A középkori kultúra virágzása* Forrás és illusztrációs anyag elemzése. Az egyház szerepe a múltban és ma. A kelet- és nyugat-európai kereszténység és kultúra összehasonlítása. *Bizánci hatás a bolgár kultúrában* Kelet és Nyugat fogalmának keletkezése és jelentősége. Központ és periféria. Építészet, képzőművészet, zene – a keresztény művészet fogalma. Pogányság és az eretnek mozgalmak. *Az Aszenok dinasztiája és a Második bolgár cárság* Az események elhelyezése térben és időben. Bel- és külpolitika, diplomácia és államközi kapcsolatok. *Oszmán terjeszkedés a Balkánon* Kultúrák ütközése – egyházi, kulturális, katonai.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Magyarország története a kora középkorban. Középkori keresztény kultúra. Az Oszmán Birodalom és terjeszkedése Európában. Az európai népek közös harca.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kereszténység és keresztény kultúra, kultúrák ütközése és együttélése, diplomácia, bel- és külpolitika, szláv kultúra, szláv–bizánci kultúrkör.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**3. Birodalmak szerepe – kölcsönhatás és ütközés**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Az Oszmán Birodalom és Európa. Iszlám – vallás és kultúra. A birodalom fogalma. Nemzeti felszabadító mozgalmak Európában a 19. században. A Balkán-kérdés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Fogalomalkotás segítése a kultúrák ütközése, a gazdasági és politikai érdekek által előidézett társadalmi válsághelyzetekről. Az oszmán terjeszkedés tragikus hatásainak bemutatása Bulgáriában és a Balkán-félszigeten.	

Ismeretek / fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az Oszmán Birodalom felépítése és kultúrája A vallás és államépítés közötti viszony. Keleti típusú társadalmak. Különböző nehézségű szövegek értelmezése. Statisztikai adatok és más forrásanyagok elemzése. A társadalom demográfiai és szociális struktúrája. *A bolgár társadalom a 15-17. században* A bolgár társadalom demográfiai leépülése. A patriarchális formák fennmaradása, család – a bolgár nép fennmaradásának alapja. A szervezett élet hagyományos formái. *A bolgár újjászületés kezdete* Az ipari fejlődés és az intenzív mezőgazdaság fogalma. A nemzetiségi öntudat megőrzése. Az oktatás és az egyházi mozgalom szerepe. *Felszabadító mozgalmak és a Balkán-kérdés* Szervezett harcok a felszabadulásért – európai befolyás és saját út keresése. Összefüggés keresése az európai folyamatok és a balkáni események között. Nemzeti törekvések és ellentétek a Balkánon.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Oszmán Birodalom. A felvilágosodás kora. Nemzeti felszabadító mozgalmak a 19. században.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Birodalom, érdekütközés, gazdasági ágazat, intenzív mezőgazdaság, ipari központ, patriarchális viszony, demográfiai struktúra, felvilágosodás, felszabadító mozgalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**4. Nemzetállam – cél és illúzió**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A nemzetállam fogalma – a területi (történelmi) vagy az etnikai elv elsődlegessége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti hovatartozás tudatosítása és ennek párosítása a más nemzetek iránti toleranciával és türelemmel.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A modern bolgár állam létrejötte	*Történelem,*

A hatalmi ágak megosztása, az alkotmány fogalma. Politikai pártok, kül- és belpolitika és kölcsönhatásuk. *Harcok a bolgárok egyesítéséért* Térképhasználat és elemző munka összehasonlító demográfiai táblázatokkal. A politika értelmezése mint a „lehetőségek tudománya”. *Bulgária felemelkedése a 20. sz. elején* Próbálkozások az európai fejlődés ritmusához való csatlakozásra. Táblázatok elemzése és szövegértés. A társadalom modernizációja és a patriarchális viszonyok. *A nemzeti illúziók kudarca* A cél elérésének politikai és katonai eszközei. Szövetségi viszonyok az I. világháború előestéjén. A nemzeti ideálok szerepe a társadalom fejlődésében a különböző történelmi időszakokban.	*társadalmi és állampolgári ismeretek:* A történetkutatás módszerei. Összehasonlító táblázatok létrehozása. Balkán-háborúk. I. világháború.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hatalmi ágak megosztása, alkotmány, politikai párt, modernizáció, ipar, oktatás, nemzetpolitika, háború, háborús szövetség, demográfia, nacionalizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**5. A 20. század nagy kísérletei – a totalitarizmus formái**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Szervezetek szerepe a civil társadalom életében. A totalitárius állam fogalma. A náci Németország és a Szovjetunió.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A totalitarizmus pusztító hatásának felismertetése a társadalomban – a bolgár történelem révén, az európai és magyar történelem ismeretében.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Tekintélyelvűség és monarchizmus a két háború között A demokratikus struktúrák korrodálása és a tekintélyelvű állam felépítése. Európai modellek és nemzeti sajátosságok. A modernizációs kísérletek folytatása. *Bulgária a II. világháború idején* Kísérletek a két háborús oldal közötti lavírozásra – a szatellitek sorsa. *„Népi demokrácia” és a civil társadalom megsemmisítése* Konkrét szituáció elemzése és összehasonlítása más államokéval – hasonlóságok és különbségek felfedezése. A közös tendenciák és a helyi különbségek megmutatása – készség ezek szétválasztására. *Áprilisi remények – 1956 után* Az adott korszak dokumentumainak elemzése: szövegrészek és fényképek az eseményekről. Tapintatos megközelítés a		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Tekintélyelvű és totalitárius államok Európában a két háború között. II. világháború. „Népi demokrácia” és civil társadalom fogalma. 1956: az SZKP XX. kongresszusa, Magyarország és a keleti blokk többi országának eseményei.

közelmúlthoz és az élő kortársakhoz. *A kelet-európai totalitárius rendszer szétesése* A jelen gazdasági, politikai és kulturális folyamatai. Szokások és készségek kialakulása a jelenkor világába való orientációhoz: sajtókövetés, a különböző forrásokból származó aktuális információk összehasonlítása.	1989 és a totalitárius rendszer szétesése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tekintélyelvűség, totalitarizmus, civil társadalom, népfront, holocaust, népi demokrácia, jelenkori információs társadalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**6. Bulgária a globális világban**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Demokrácia a jelenkori társadalomban. Európai szervezetek. Globális problémák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A globális és a lokális kölcsönhatásának megértetése a jelenkori társadalomban. A jelenkori információs társadalom bonyolult kölcsönhatásainak bemutatása és különböző adatkeresési technikák kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Demokratikus útkeresés – új intézmények létrehozása Az egyén és a társadalom szerepe, politikai és anyagi előfeltételek. Politikai pártok, politikai harc. A politikai dialógus kultúrája. A politizálás parlamenti és parlamenten kívüli formái. Tradíciók és jelenkor – kölcsönhatás. *Az európai intézmények és Bulgária* Jogi szöveg elemzése. A garantált jogok összehasonlítása a valóságos helyzettel és következtetések levonása az érdekek megvalósításának mértékéről. *A globális problémák és bulgáriai aspektusuk* A globális problémák megfogalmazása és annak vizsgálata, hogy milyen hatással vannak a társadalom mindennapjaira. Aktív és együttérző vélemény kialakítása: minden, ami történik személyesen is érint. *Világháló – láthatóak vagyunk?* Világháló – információ és információözön. Bulgária és a világháló.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Közép-Európa 1989 után. A sajtó és a média szerepe. Európai intézmények. *Földrajz:* környezetszennyezés, az energiahordozók racionális felhasználása, az erdők és a talaj megmentése, atomenergia-termelés és ennek hatása a környezetre. *Etika:* ökológiai problémákkal kapcsolatos etikai kérdések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jog, társadalom, média, európai intézmény, globális probléma, ökológia, energiahordozó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	7. A bolgár folklór és a hagyományos művészetek	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A bolgár folklór és a hagyományos művészetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szép iránti fogékonyságra nevelés a bolgár hagyományok megismerésén keresztül. Pozitív érzelmi viszony kialakítása a bolgár folklór iránt, melynek alapja a népművészet alkotásainak ismerete – zene, táncok, népi kézműves alkotások. Az értékes alkotások megkülönböztetése a giccstől.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Anyagi kultúra Alapanyagok, technikák, körzetek. A mindennapok tárgyai. Kultusztárgyak. *Mítoszok és legendák* A bolgár mitológia a szláv és a világ mitológiájának része. Közös motívumok a bolgár és a magyar mitológiában (pl. a csodaszarvas). *Mesék és dalok* A mesék és dalok tematikus klasszifikációja. Jelenkori elméletek a mesék szerepéről a népek kulturális történetében. *A bolgár folklór jelenkori olvasata* Autentikus folklór. A folklór tükröződése a szerzői művekben – irodalom, zene, színház, képzőművészet. A bolgár folklór mágneses ereje – régiesség és jelen.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* mítosz és legenda.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyagi lét, kultúra, népi kézművesség, mítosz, legenda, bolgár mitológia, népművészeti forma, mitikus, mindennapi, varázslatos mese, állatmese, autentikus folklór.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	8. Képzőművészet	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A képzőművészet kezdetei, technikák és stílusok a képzőművészetben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Esztétikai érzék fejlesztése a bolgár képzőművészet alkotásainak megismerésén keresztül. A bolgár képzőművészet főbb alkotásainak megismertetése és emocionális megközelítésére ösztönzés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A legősibb ábrázolások bolgár területeken A bolgár kultúra ősi jellegének felismerése. Az első ábrázolások jelentősége és szerepe az emberiség hajnalán. A művészet kapcsolata az ember érzelmi állapotával és problémáival. Az alkotó individuális megnyilatkozása – a művészet alapja. *Keresztény művészet* Az ideológia és a művészet közötti kapcsolat. A szláv-bizánci	*Vizuális kultúra:* Képzőművészet az ókorban. Keresztény művészet. A jelenkor művészete.

kultúrkör és a bolgár művészet helye. *A jelenkor művészete* A jelenkori bolgár művészeti iskola keletkezése. Stílusok és technikák a jelenkor művészetében. A bolgár képzőművészet európai kontextusban. Párhuzamok az európai művészettel.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barlangrajz, ókori ábrázolás, ikon, ikonográfia, reneszánsz elem, művészeti iskola, tradíció, jelenkori művészet, stílus, ábrázolási technika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**9. Zene**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Középkori zene, jelenkori szerzői zene, jelenkori irányzatok a zenében: pop, dzsessz, etno.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Bolgár zenei alkotások bemutatása, a diákok zenei kultúrájának fejlesztése bolgár művek alapján. A bolgár zenéhez való pozitív érzelmi viszony kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Középkori kórusének – Joan Kukuzel Zene és vallás. *A jelenkori zene születése. Bolgár zeneszerzők* A folklór a jelenkor zenéjében. Zenei formák. Zenehallgatás. *Jelenkori irányzatok a zenében – pop, dzsessz, etno* A jelenkori zene kapcsolata a különböző népek folklórjával és zenei hagyományaival. Elvek és technológiák a népszerű médiaformáknál: zenealkalmazás (reklám videoklip, spot, zenei riport, interjú zenésszel, musical, zenei kabaré).	*Ének-zene*: Középkori zene. Pravoszláv kóruszene. Szerzői zene a 19-20. században. A szimfonikus zene és opera fajtái, amelyeket a bolgár szerzők mintául használtak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Középkori pravoszláv zenei műfaj, folklórmotívum, globális és lokális – transznacionális kapcsolat; zenei kabaré, reklám videoklip stb., dzsessz, pop, etno.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**10. Színház**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A színház keletkezése. Jelenkori színházi formák – klasszikus és kísérleti színház.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődés felkeltése a művészet iránt, színházi előadások értő befogadása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Antik színházak bolgár területen. Orfeuszi misztériumok	*Művészetek*: A színház

Bolgár területek – az antik kultúra övezetének oszthatatlan része. *A Kossuth-emigráció és az újkori bolgár dráma születése* A színház és városi élet. Újdonságok, amelyek a Kossuth-emigráció hozott Sumen bolgár lakosságának életében. Az első színházi próbálkozások. *A bolgár színház hajnala (a felszabadulás után)* A színház mint művészet és helye a városi életben. A professzionális színház kezdete: a Nemzeti Színház létrehozása és története. Irányvonalak és iskolák. *A bolgár színház ma* A színházi formák sokszínűsége, akadémiai és alternatív színház. Előadások megtekintése és a színházi nyelv elemzése.	keletkezése. Ókori misztériumok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közösségi ház (csitaliste), színházi műfaj, komédia, tragédia, dráma, zenés színház, bábszínház, abszurd színház.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**11. Filmművészet**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Kép- és filmkultúra. A művészet fajtái. A mozi keletkezése és helye a mai tömegkultúrában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző filmes produktumok megismerése. A különböző tartalmú alkotások kritikai befogadásának, illetve a képi ábrázolásokkal kapcsolatos véleményformálás segítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A filmművészet fejlődése Bulgáriában A tömegkultúra szerepének tudatosítása a mai társadalomban. Filmművészeti iskolák és a világ filmművészete. *Bolgár-magyar filmkapcsolatok* A filmművészet nemzetközi jellege. A film stábja: forgatókönyvírók, rendezők, színészek, producerek. Filmfajták: művészfilm, reklámfilm, zenei film stb. *A digitális ábrázolás szerepe a jelenkorban: fotográfia, televízió, videó, internet* Az ábrázolás jelenkori technikáinak megismerése és használata. A mozgásábrázolás új formái és ezek hatása a gyerekekre az emberi társadalomban. Az ábrázolás jelenkori formáinak internacionalizálása.		*Művészetek; vizuális kultúra*: Képzőművészet. A művészet különböző fajtái. A mozi és a képi ábrázolás mai formái.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kinematográf, operatőr, filmrendező, közelkép, mesterséges fény, filmipar, tömegjelenet, kaszkadőr, némafilm, dokumentumfilm.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Középfokú tanulmányai befejezésével a diáknak rendszerezett tudással kell rendelkeznie a bolgár történelemről és kultúráról. Az átfogó történelmi és művészeti ismeretei révén tudjon elhelyezni bolgár történelmi eseményeket, művészeti alkotásokat a magyar, európai és világtörténelmi esemény naptárába, művészeti katalógusába. Tudjon párhuzamokat vonni az európai és bolgár művészetek között. Legyen tisztában azzal, hogy a társadalmi és kulturális közeg többszereplős, ahol érdekek ütköznek és megoldódnak**.** Legyen képes kulturált vitára, véleménycserére. Egy adott kérdésben a „pró" és „kontra" motívumok kihangsúlyozásával legyen képes tudományosan alátámasztott tézisek kialakítására**.** Legyen tisztában a népek és vallások közötti feszültségek, illetve a társadalmak közötti strukturális különbségek okaival. Ismerje a különböző birodalmak, kultúrák életmódra gyakorolt hatását. Legyen tisztában a bolgár állam szláv kultúra alakulására gyakorolt hatásával, illetve a szláv nyelv és kultúra meghatározó szerepével a középkori Európában. Körvonalazódjanak az önálló életvitelhez szükséges szokásai. Legyen tisztában az élethosszig tartó tanulás szükségességével. Ismerje a rendelkezésére álló információforrásokat, s használja azokat kritikusan**.** Legyen fogalma a kultúrák ütközéséről, a gazdasági és politikai érdekek által előidézett társadalmi válsághelyzetekről. Tudjon párhuzamokat vonni a bolgár, magyar és európai művészetek között. Pozitív érzelmi kapcsolat kialakítása a bolgár alkotások iránt. Legyen képes önálló tájékozódásra**.** Használja a hozzáférést a bolgár kultúra teljesítményeihez a világ minden pontjáról.

BOLGÁR NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a bolgár nyelv és irodalom tantárgy tanításának elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek kialakítása, fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez.

A nemzetiségi nevelés kisiskolás korban hozzájárul a kulcskompetenciák kialakításához, fejlesztéséhez, mert erre épül és általa válik lehetővé a bolgár kultúra aktív befogadása, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A bolgár nyelvoktatás legalapvetőbb célja, hogy felkészítse a tanulókat az életkori sajátosságaiknak megfelelő beszédre, olvasásra, írásra, kommunikációra.

Alapvető feladat a tanulók kifejezőkészségének komplex fejlesztése, memoriter, dramatizálás, játék, mindennapi élethelyzetek gyakorlása által, a modern oktatási technikák és módszerek felhasználásával.

A bolgár nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek kialakítása, intenzív fejlesztése, az élet különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati helyzetek tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten ismerik és használják a bolgár nyelvet. Az első iskolai években a tanító feladata a gyakoroltatás a különböző kommunikációs helyzetekben, valamint a motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban a bolgár irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés kialakítja és fejleszti a tanulóban a bolgár irodalmi művek megismerésének igényét. Elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Kisiskolás korban az irodalmi műveltség megalapozásához szükséges a szövegolvasáshoz kapcsolódó értelmező együttgondolkodás, a saját gondolatok kifejtése, egymás véleményének megismerése, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez, az ismeretfeldolgozás különböző technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

1–2. évfolyam

A tanuló érzelmi érzékenysége, erkölcsi gondolkodása, kommunikációs képessége legalább olyan szintre kerül, hogy képessé válik bolgár nyelvi alaphelyzetek felismerésére és megnevezésére. Bekapcsolódik a jó és a rossz, a szép és a csúnya fogalmak tartalmáról szóló órai beszélgetésekbe. Részt vesz a ritmusérzékét, mozgáskultúráját, bolgár nyelvtudását is fejlesztő szerepjátékokban. Képessé válik a személyes élmények felidézésére és megosztására, gondolatok, érzelmek, vélemények egyszerű kifejezésére. Szívesen részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, különböző kreatív játékokban. Képes mindennapi élmények

átélésére bábjátékban, drámajátékban. A bolgár nyelv és irodalom foglalkozások feladatmegoldásaiban, közös tevékenységeiben tapasztalatot szerez a társakkal való együttműködésről, a tevékenységek kezdeményezéséről. A tanuló játékos gyakorlatok révén elsajátít koncentrációs képességét fejlesztő memóriagyakorlatokat.

A szövegértés során fejlődik bolgár szókincse, a nyelvi-logikai kapcsolatokat felismerő képessége. Tanári segítséggel képes irányított, majd önálló információkeresésre, rövid bolgár mondatok létrehozására. Segítséggel felismeri szükségleteit, tud kérdezni, információt kérni és adni.

A gyerekek az iskolába lépés előtt először a szűkebb környezetüktől sajátíthatják el a bolgár nyelvet. A tantárgy feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata a cirill ábécé megtanítása, írása és olvasása, helyes kiejtése, amely egyben a további anyanyelvi nevelés alapját is képezi.

Az első két évfolyamon a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni a nyelvtanulást, az írás és olvasás folyamatát, haladási tempójuk figyelembevételével az esetleges tanulási kudarcok, a nyelvvel kapcsolatos szorongások kialakulásának megelőzése érdekében.

A bolgár nyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a bolgár szókincs gyarapítása, a használt szavak, kifejezések, típusmondatok megfelelő használata adott kommunikációs helyzetekben.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Az egyszerű szövegek elsődleges megértésén, meghatározott információk visszakeresésén túl az olvasás örömének megtapasztalása is lényeges feladat. Az olvasható, pontos írás, a megfelelő hanghoz rendelt cirill betű helyes alkalmazása, a cirill betűk hangjainak helyes használata hozzásegíti a tanulót az írásbeliség normáinak megalapozásához.

A bolgár nyelvről szerzett ismeretek segítségével tudatos nyelvszemlélet, nyelvhasználat alakítható ki. Ennek keretében a bolgár nyelv rendszerére vonatkozó *elemi ismereteket* szerezhetnek a tanulók. A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a *helyesírási szabályismeret és a helyesírási készség elemi szintjének* kialakítása.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 101 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű szóbeli és írásos kommunikációban a megértés megalapozása. Ösztönzés a környezettel való bolgár nyelvi kapcsolattartásra. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények egyszerű közlése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok tiszta artikulációja, az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése. Szavak, mondatok, szövegek olvasásakor,	A tanuló – érthetően beszél; – megérti az egyszerű utasításokat, kérdéseket és	*Ének-zene; testnevelés és sport*: kiszámolók, ritmikus mondókák, játékok.

memoriterek elmondásakor a hanglejtés, a hangsúly helyes alkalmazása. Az aktív szókincs megalapozása. Egyszerű bolgár mondatok összekapcsolása, képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés. Szituációs és szerepjátékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben.	társai közléseit. A kérdésekre értelemszerűen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe, alkalmazkodik azok szabályaihoz.	*Vizuális kultúra*: képek, egyszerű történetek, események megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal). *Magyar nyelv és irodalom*: hangsúly, helyes kiejtés, szókincs, mese, mondókák. *Dráma és tánc*: szituációs játékok, szójátékok, jelenetek, egyszerű koreográfiák előadása. *Bolgár népismeret*: szűkebb környezet bemutatása szituációs gyakorlatokban (család, falu).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A cirill betűk megismerése, a megfelelő hangok helyes kiejtése. Szavak, mondatok, egyszerű párbeszédek, rövid szövegek hangos olvasása. A hangos és néma olvasás fejlesztése. Egyszerű szöveg megértése, válaszok kikeresése (vers, mese, rövid történet). Bolgár identitástudat kialakítása, nyelvi motiváció megalapozása következetes bolgár nyelvhasználattal.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A cirill betűk megismerése, az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztéséhez szükséges gyakorlatok, tevékenységek (fonémahallás, figyelem, tempó, ritmus,	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő a bolgár nyelvű szövegek olvasása iránt; – képes rövid, ismert szöveg vagy párbeszéd	*Vizuális kultúra*: Ábra, illusztráció, képregény; betűtípus, betűforma. Az élmények rajzos feldolgozása.

szókincs, kommunikációs képességek, nyelvi tudatosság).	felolvasására; – képes rövid, ismeretlen szövegek értelmezésére.	*Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam, ütem, refrén. *Bolgár népismeret*: népköltészeti szövegek olvasása. *Magyar nyelv és irodalom*: Szöveg, ritmus; szó, mondat, mondathangsúly. Mese, elbeszélés, szókincs. *Környezetismeret*: szóbeli és írásbeli szövegértés (lakóhely, család, évszakok, ünnepek…).
A bolgár szavak helyes hangsúlyozása. A közlés szándékának megfelelő mondathangsúly kialakítása.	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri a cirill ábécé kis- és nagybetűit; – biztos betűfelismerési, összeolvasási képességgel rendelkezik.	
A hangos és a néma olvasás gyakorlása bolgárul, különböző, rövidebb szövegeken a diákok egyéni sajátosságainak figyelembevételével. Mesék, rövid történetek értő hallgatása, felidézése. A szókincs fejlesztése az olvasott szöveg alapján, szómagyarázat.	A tanuló a szöveg megértését bizonyítja, egyszerű kérdésre adott válaszokkal az olvasott szöveg alapján vagy az események, történések rövid összefoglalásával.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás, szövegalkotás**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasható, pontos írás, a megfelelő hanghoz rendelt betű helyes alkalmazása, a betűk megtanulása és helyes használata. Egyszerű, rövid, összefüggő nyomtatott és írott szöveg másolása. Alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A cirill betűk írása, helyes használata.	A tanuló tisztában van a bolgár és a magyar ábécé írása közti alapvető különbségekkel.	*Magyar nyelv és irodalom*: kis- és nagybetűk, ékezetek, írásjelek, helyesírás, betűk írása. *Ének-zene:* tempó, ritmus, hallásfejlesztés. *Bolgár népismeret*: rövidebb bolgár népismereti témájú
Az írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, egyszerű bolgár szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Rövid szavak írása emlékezetből.	A tanuló – ismeri és használja a bolgár ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz.	
Két-három összefüggő mondat	A tanuló	

leírása másolással. Önállóan alkotott rövid mondatok leírása.	– másoláskor figyel a bolgár betűk írására; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt.	szövegek másolása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem, kisbetű, nagybetű; margó, nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapvető nyelvi ismeretek elsajátításához szükséges tanulási képesség megszerzésének segítése, fejlesztése, a különböző tanulási technikák megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatok kombinált memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. A fantázia és képzelet aktiválása. Bolgár szókincs megalapozása szókártyák, hívóképek alkalmazásával. Kooperatív technikák megismertetése. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása. Információszerzés technikáinak kialakítása írott nyelvi források (pl. könyvek, gyermekújságok) megismerésével, feldolgozásával.	A tanuló – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; – képes szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletekre (kérdésfeltevés, információrendezés).	*Vizuális kultúra*: mesék, gyermekirodalmi alkotások, hétköznapi élmények illusztrálása. *Ének-zene*: ritmus, ismétlődés, refrén. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveg, beszéd, szókincs, kooperatív technikák. *Bolgár népismeret*: népi mondókák, kiszámolók memorizálása; bolgár szerzők gyerekművei. *Testnevelés és sport*: ritmikus mozgás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűrend, gyermekújság, szójáték, memóriakártya.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 15 óra**

Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár nyelv helyes használatához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek elsajátíttatása. A bolgár nyelv kommunikációs eszközként történő használatának megalapozása. A bolgár nyelvi kultúra fejlesztése a sikeres szocializáció érdekében. Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. Helyesírási szabályok alkalmazása az írásbeli nyelvhasználatban.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. A bolgár ábécé hangjainak felsorolása. A beszélői szándék felismerése a mondatokban. Ismert vagy tanult szavak hibátlan leírása. Néhány alapvető helyesírási szabály megtanulása.	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, a beszélő szándékát; – ismeri a leggyakrabban használt szavak, kifejezések jelentését.	*Magyar nyelv és irodalom:* hangok, betűk, nyelvtani egységek; mondatfajták, helyesírási szabályok. *Ének-zene:* ritmusjátékok.
A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása. Nyelvi mintakövetés. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése.	A tanuló alkalmazza az alapvető helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, ábécé, szótag, szó, mondat, írásjelek, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás iránti igény felkeltése. A népköltészeti, szépirodalmi művekben megjelenő értékek felismertetése. Alapvető irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő). Irodalmi alkotások egyeztetése és összevetése a magyar és a bolgár nyelvben (mondókák, kiszámolók, mesék, dúdolók stb.)	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár népköltészeti alkotások megismertetése, a népköltészetben megjelenő értékek, hagyományok közvetítése. Ismerkedés bolgár	A tanuló – szívesen hallgat rövid, egyszerű szövegű meséket, verseket, történeteket, dalokat;	*Dráma és tánc*: dramatikus és szerepjátékok. *Ének-zene*: ritmus,

irodalmi alkotásokkal. Az olvasmány címének, témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése. A szereplők tulajdonságainak megfigyelése és megnevezése. Korosztályának megfelelő mesedarab, bábjáték megtekintése. Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Az olvasmány tartalmához kapcsolódó szerepjátékok.	– néhány verset, mondókát elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik társaival; – szöveghűen felidéz néhány szépirodalmi művet, illetve azok részleteit: 4-6 mondóka, Иван Вазов: *Родна реч*; *Аз съм българче*; Петко Р. Славейков: *Татковина*; *Малък Пенчо*; Ран Босилек: *Родна стряха*; Дора Габе: *Земен път, Теменуги,* Елисавета Багряна, Петя Дубарова egy-egy verse, kortárs bolgár költők műveiből 4 alkotás.	ismétlődés, refrén. *Vizuális kultúra*: jelmez, kellék, báb, díszlet, gyermekújságok, képregények, életkornak megfelelő rajzfilmek. *Erkölcstan*: jó-rossz, igaz-hamis, szép-csúnya stb. megkülönböztetése. *Magyar nyelv és irodalom*: népköltészet, mondókák, kiszámolók, rigmusok, találós kérdések, mesék. *Bolgár népismeret*: rövidebb bolgár népismereti témájú szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, vers, verses mese, versszak, verssor, rím, ritmus, ismétlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált önkifejezés alapjainak elsajátítása. Véleményalkotás egyszerű szituációban. A korosztálynak megfelelő bogár mesék, rövid történetek erkölcsi tanulságának felismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, rövid történetek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját	A tanuló – ismeri, megérti rövid történetek felépítését, az összefüggéseket; – képes egyszerű kifejezésekkel elmondani a véleményét, és meghallgatja másokét; – képes beleélésre, azonosulásra	*Dráma és tánc:* részvétel dramatikus játékban. *Magyar nyelv és irodalom:* szólások, közmondások, mesék, versek, udvariassági

tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások alkalmazása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	kifejezések. *Erkölcstan*: családtagok, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül). *Környezetismeret*: megfelelő viselkedés különböző szituációkban. *Bolgár népismeret*: mondák, történetek tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás, szólás, udvariasság, önkifejezés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értse meg az egyszerű bolgár nyelvi magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. Válaszoljon a környezetével, önmagával kapcsolatos egyszerű kérdésekre, és tegyen fel egyszerű kérdéseket. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Tudjon helyes kiejtéssel elmondani rövid bolgár nyelvű memoritereket. Ismerje az írott és nyomtatott cirill betűket. Ismert és begyakorolt rövid szöveget pontosságra törekvően olvasson fel. Ismerje meg a magyar és a bolgár irodalom népköltészeti és korosztályának megfelelő műköltészeti alkotásait. Sajátítsa el a bolgár nyelvhez szükséges legalapvetőbb nyelvtani ismereteket és nyelvhelyességi szabályokat. Legyen tisztában a bolgár nyelv tanulásának alapvető céljával, törekedjen a pontos nyelvhasználatra. Ismerje fel a korosztályának megfelelő történetek erkölcsi tanulságait. Legyen motivált a szükséges nyelvi képességek fejlesztése területén, és nyitott különböző tanulási technikák megismerésére.

3–4. évfolyam

A ciklus fő feladata egyszerű bolgár szövegek megértésének, értelmezésének fejlesztése; a bolgár nyelv adott szituációhoz igazodó helyes használatának erősítése; a beszédkészség fejlesztése szituációs gyakorlatokban, mindennapi helyzetekben, mindezzel a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs aktivizálása szövegalkotó feladatokkal. Az alapvető bolgár nyelvű kommunikáció kialakulása lehetőséget teremt az anyaországi bolgárokkal való kapcsolattartásra.

A hangos és néma olvasás gyakorlása feltételt teremt a bolgár nyelvű írott és hallott

szövegek önálló megértéséhez, mely megalapozza az önálló szövegalkotást. Rövidebb szövegek, olvasmányok feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, és saját vélemény megfogalmazása mellett a másik meghallgatásával ítélőképességét is.

A szövegfeldolgozás lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, szerkezeti sajátosságok felfedezésére, a bolgár nyelv és a bolgár kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére. Az írásbeli szövegalkotás különböző bolgár nyelvű olvasmányok feldolgozásával tanítható meg és hozzájárul az árnyalt, gazdag szókincs kialakításához.

Az önálló tanulás eljárásainak elsajátítása az olvasás-szövegértés képességének és az ismeretszerző képességeknek az intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek megismerése.

A 3−4. évfolyamon a helyesírás fejlesztésének célja az életkornak megfelelő nyelvi, helyesírási készség kialakítása.

Az alapszintű bolgár nyelvtani ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul az igényes nyelvi kifejezésre való törekvés, az önértékelő képesség, a kritikai érzék és az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 104 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár nyelvi szóbeli kommunikáció és a megértés továbbfejlesztése, a bolgár nyelvi aktív szókincs intenzív gyarapítása. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése, rövid szöveg, beszéd alkotása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes kiejtés, mondatintonáció alkalmazása a mindennapi kommunikációs helyzetekben (pl. párbeszéd, szituációs gyakorlat, kiscsoportos beszélgetés). Pontosságra törekvés szövegolvasáskor, szövegmondáskor. Figyelem a bolgár nyelvi kommunikációban a beszélgetőtársra. A beszéd lényegének megértése, és reagálás rá. Értelmező versmondás. Állandósult bolgár szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének értelmezése az	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe.	*Minden tantárgy*: összefüggő beszéd. *Vizuális kultúra*: saját élmény vizuális megjelenítése. *Magyar nyelv és irodalom:* állandósult szókapcsolatok. *Ének-zene:* ritmusgyakorlatok.

olvasott szövegekben, összevetése magyar megfelelővel. Az olvasmányokban található ritkábban használt szavak vagy tájnyelvi kifejezések használatával az aktív bolgár szókincs gyarapítása. Néhány mondatos rövid szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, nyelvjárás, állandósult szókapcsolat, ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 56 óra**
Előzetes tudás	A bolgár nyelv legalapvetőbb – írásra, olvasásra vonatkozó – ismereteinek megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangos és a néma olvasás fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése különböző szövegtípusok feldolgozásával. Egyszerű bolgár szövegek értése, információ kikeresése. Különböző szövegekben tájékozódás, tartalommondás irányítással.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Életkori sajátosságoknak megfelelő, rövid bolgár köznyelvi és irodalmi szövegek megismerése, megértése. Magabiztos néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Irányított olvasás, adatok kikeresése egyszerű szövegben, ábrákban, táblázatokban, alkalmazásuk a szövegértés érdekében. Az olvasmányokhoz kapcsolódó gondolatok kifejezése, információk kikeresése, értelmezése, valamint ehhez kapcsolódó élmények elmondása. Rövid szövegek tartalmának elmondása tanítói irányítással.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő bolgár nyelvi szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik.	*Környezetismeret:* önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Erkölcstan:* én magam; az én világom. *Vizuális kultúra*: személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. *Bolgár népismeret:* rövidebb népköltészeti, esetleg nyelvjárási szövegek olvasása. *Magyar nyelv és irodalom:* hangos és néma olvasás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, adat, szövegértés, táblázat, információ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A bolgár ábécé betűinek ismerete, írása. Bolgár szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról, a mondat jellemzőinek azonosítása. Egyszerű mondatok alkotása, rövid szöveggé fűzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezés iránti igény erősítése, különféle formáinak és lehetőségeinek megismertetése, megvalósításának támogatása. Az önkifejezés aktivizálása különböző szövegformák megismerésével és az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése hétköznapi témákban, bolgár nyelvű, egyszerű szövegek alkotásával.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szósorok, mondatok, egyszerű szövegek hibátlan írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből. Alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülése. Szövegtípusok ismerete. Szavak, szószerkezetek, köznapi kifejezések írásbeli fordítása.	A tanuló ismeri az alapvető nyelvhelyességi szabályokat, normákat.	*Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípusok, egyszerű mondat, fogalmazás (cím, bekezdés).
Ismeretek a cím szerepéről, a szövegek felépítéséről, a különböző szövegforma jellemzőiről, a bekezdések szerepéről. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: címválasztás, a szöveg tagolása bekezdésekre, párbeszédek formázása.	A tanuló felhasználja a tanult szövegalkotási ismereteket fogalmazás készítésekor.	*Környezetismeret;* szóbeli szövegalkotás. *Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal.
Leírások készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról. Külső-belső jellemzés készítése emberről. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása különféle alkalmakra. Fogalmazásíráskor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása.	A tanuló képes – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával rövid bolgár nyelvű szöveget készíteni; – adott vagy választott témáról 5-6 mondatos leírást készíteni.	*Környezetismeret*: a környezet leírása, bemutatása. *Vizuális kultúra*: a körülöttünk lévő világ megjelenítése képsorozattal.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, leírás, jellemzés, téma, helyszín, szereplő, cselekmény, párbeszéd, témaválasztás, szógyűjtés, címadás, levél, képeslap, meghívó, SMS.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Az alapvető nyelvi készségek kialakulásához szükséges tanulási technikák, valamint a különböző tanulási technikák ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése. Az alapműveltség elsajátításához szükséges tanulási technikák, eljárások megismerése, gyakorlása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Tanulás különböző típusú szövegekből. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Vázlatkészítés irányítással, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Adatok, információk gyűjtésének módjai. Alapismeretek a könyvtár működéséről. A bolgár szótárak jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. Ismerkedés bolgár nyelvű folyóiratokkal.	A tanuló – ismeri az információ forrásait, – képes önálló tanulásra; – ismer és alkalmaz néhány tanulási módot, stratégiát a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekében; – motivált a bolgár nyelvtanulás terén, saját érdeklődésének megfelelően információt keres; – szöveghűen felidéz bolgár népköltészeti/ szépirodalmi alkotásokat (mondóka, vers, ének) és szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit.	*Környezetismeret*: információszerzés. *Magyar nyelv és irodalom:* vázlatkészítés, könyvtár, szótárak. *Informatika*: információkeresés, internet, weblapok. *Bolgár népismeret*: kalendáriumok, képes szótárak, folyóiratok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, tudás, könyvtár, tanulás, vázlat, internet, szótár, folyóirat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A bolgár nyelv kommunikációs eszközként való alapszintű használata. A bolgár nyelv alkalmazásához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek megléte. Az egyszerű bolgár szavak, mondatok helyesírási szabályok szerinti írása. Kialakult bolgár identitástudat. Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi mintakövetés fejlesztése. A bolgár nyelv nyelvtani és lexikai ismereteinek bővítése (szófajok, mondatfajták). A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben, az információszerzésben és -felhasználásban, az önellenőrzésben. A bolgár nyelvi tudatosság fokozása. A helyesírási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az egyszerű bolgár mondatokban a beszélő szándékának felismerése. Rokon értelmű szavak használata. A tanult szófajok felismerése és megnevezése. A jelen idejű igék helyes használata és ragozása beszédben és írásban. A főnevek csoportosítása grammatikai nem és szám szerint. A köznév és a tulajdonnév csoportjainak felismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek. A melléknév felismerése és egyeztetése (nem, szám). A névmások (személyes, birtokos, kérdő) szerepének megértése, alkalmazásuk a mondatokban. A leggyakrabban használt egyéb szófajok ismerete (határozószó, kérdőszó, elöljárószó).	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult szófajokat, használja a szabályokat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – alsó tagozaton tanult bolgár anyanyelvi ismeretei rendszerezettek.	*Környezetismeret:* tulajdonnevek a térképeken. *Magyar nyelv és irodalom*: szófajok, mondatok, helyesírás. *Idegen nyelvek*: hasonló szavak.
A mondatvégi írásjelek helyes használata az egyszerű mondatok végén.	A tanuló – a mondatot nagybetűvel kezdi és megfelelő írásjellel zárja; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	*Környezetismeret:* térképvázlat készítése tulajdonnevek feltüntetésével.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, főnév, köznév, tulajdonnév, személynév, állatnév, intézménynév, földrajzi név, márkanév, cím, ige, igeragozás, melléknév, egyeztetés, számnév, tőszámnév, sorszámnév, személyes névmás, birtokos névmás, kérdő névmás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	A bolgár nyelvű szöveg olvasásához szükséges alapszintű ismeretek	

	megléte. Irodalmi alkotások ismerete és megfeleltetése a magyar és a bolgár nyelvben (mondókák, kiszámolók, mesék, dúdolók stb.). Alapvető irodalmi ismeretek megléte (vers, mese, szereplő).
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Biztonságos bolgár nyelvű szövegolvasás. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a bolgár nemzeti kultúra hagyományainak megismertetése.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár nyelvi szövegek felismerése formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. A bolgár olvasmányok tartalmának rövid bemutatása. Törekvés a történetek főszereplőinek, idejének és helyszínének azonosítására, valamint annak megállapítására, hogy ki beszéli el a történetet. Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése egyszerű bolgár prózai és verses szövegekben. A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) önálló olvasása. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok. Részvétel csoportos játékokban, bábelőadásokban, jelenetekben. Bolgár irodalmi alkotásokkal kapcsolatos ismeretek bővítése.	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait; – azonosítja a történet idejét és helyszínét, az események sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát néhány mondattal mondja el; – néhány vers, rövid szövegrészlet előadása: Иван Вазов: *Левски, Събужда се планината, Зелено, Отечество любезно;* Ангел Каралийчев: *Майчина сълза;* Йордан Радичков: *Как опознаваме света?;* Гео Милев: *Морската царкиня и дядо й;* Петя Дубарова: *Морето* stb.*;* Részletek: Любен Каравелов: *Хубава си моя горо*; bolgár *Himnusz*, továbbá két részlet szépprózai művekből.	*Környezetismeret*: környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok. *Magyar nyelv és irodalom:* prózai és verses művek szerkezete. *Ének-zene*: a népdalok szövege. *Vizuális kultúra;* mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációi. *Dráma és tánc:* szerepjáték, bábjáték, dramatizált jelenetek. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlatok. *Bolgár népismeret:* rövidebb bolgár népismereti témájú szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Monda, legenda, közmondás, szólás, találós kérdés, elbeszélés, szereplő, ismétlés, ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A kulturált önkifejezés alapjainak megléte. Véleményalkotás egyszerű szituációban. A korosztályának megfelelő bolgár történetek, mesék	

	erkölcsi tanulságának felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismertetése, véleményalkotás egyszerű szituációban vagy korosztálynak megfelelő bolgár szépirodalmi művek/ részletek alapján.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár irodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságának alkalmazása mindennapi helyzetekben. A művek tanulságainak értelmezése saját szerepünkre, helyzetünkre a mindennapi életünkben, példa bemutatása, mindezek kifejezése más eszközzel is (pl. drámajátékok). Mások véleményének megértése, elfogadása, vélemények összevetése, érvelés egy vélemény mellett. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	A tanuló – megérti a történetek tanulságait, felismeri azokat hétköznapi helyzetekben; – elfogadja az övétől eltérő véleményeket; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat saját és eltérő álláspontból is, azokat életkori szintjén kezelni.	*Erkölcstan*: értékrend alakulása; szűkebb és tágabb környezetem, barátság, önismeret. *Környezetismeret:* egészséges életmód; viselkedési normák. *Dráma és tánc:* drámajáték, báb. *Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek erkölcsi tanulságai. *Bolgár népismeret:* mondák, történetek tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus, önismeret, viselkedési norma.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait bolgár nyelven. Aktivizálja bolgár szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát igazítsa a beszélgető partneréhez. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről szóló beszélgetésekbe. Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert, rövid bolgár szöveget. Életkorának, nyelvi szintjének megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét röviden fogalmazza meg. Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát. Igazodjon el a bolgár nyelvű könyvekben, gyermekújságokban, szótárakban. Bolgár nyelvű verseket, szövegeket szöveghűen, megfelelő hangsúlyozással mondjon el. Adott vagy választott témáról 5-6 mondatos fogalmazást készítsen bolgár nyelven, a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek legyenek, ismerje fel a tanult szófajokat és nevezze meg azokat szövegben is.

	A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával. Ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke az életkori sajátosságoknak megfelelő legyen. Legyen nyitott, motivált a nyelvi képességek fejlesztése területén.

BOLGÁR NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5-8. évfolyam

Az általános iskola 5–8. évfolyamán a bolgár nyelv és irodalom tantárgy tanítása szervesen épül az alsó tagozaton elért eredményekre. Az elsődleges cél a tanulók bolgár nyelvi kommunikatív kompetenciájának továbbfejlesztése, érdeklődésük fenntartása a nemzetiségi nyelv tanulása és a bolgár nyelvet beszélő emberek és kultúrájuk jobb megismerése iránt. A nyelvvel való játékos és örömteli foglalkozás, a kezdeti sikerek és a motiváló tanári visszajelzés ebben a nyelvtanulási szakaszban is segítik a tanulókat, hogy megmaradjon ösztönös tudásvágyuk és tanulási kedvük, bátran használják a rendelkezésükre álló nyelvi eszközöket, növekedjen önbizalmuk, fejlődjön önismeretük és önértékelésük. A feladatok között gyakran szerepelnek olyan gyakorlatok, melyek az egymás közötti egészséges versenyen alapulnak. Mindez elengedhetetlen a nyelvtanulás hosszú távú eredményessége szempontjából.

5–6. évfolyam

Az 5. évfolyam megkezdésekor a tanulók már négy év nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek. A tanulók számára az első négy évfolyamon a játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtettek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épült a továbbiakban a bolgár irodalmi kultúra megismertetése. Az 5–6. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja az, hogy a tanulók változatlanul kedvet érezzenek a bolgár nyelv tanulása iránt, és örömüket leljék a bolgár nyelvvel való foglalkozásban, valamint hogy megmaradjon a íváncsiságuk a bolgár nyelvet beszélő emberek és kultúrájuk iránt, nyitottak maradjanak az új ismeretek, tapasztalatok befogadására.

Az előző fejlesztési szakaszokban, elsősorban osztálytermi keretek között, már számos olyan helyzetben kipróbálták magukat a tanulók, amelyekben bizonyos feladatok megoldásához elengedhetetlenül szükségük volt a nyelvismeretre. Megismerkedtek különféle hallott és olvasott bolgár nyelvű szövegekkel, fejlődött a beszédkészségük, és megtanulták, hogyan tudják az írást az idegen nyelv tanulásának szolgálatába állítani, és egyszerű formában az önkifejezés eszközeként használni. A nyelvtanulás során kapott pozitív visszajelzések önbizalmat adtak nekik, és néhány alapvető nyelvtanulási stratégia elsajátításával megtették az első lépéseket az önálló nyelvtanulóvá válás útján.

Az 5–6. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának fejlesztése. Ez továbbra is szoros kölcsönhatásban történik az adott életkori szakaszra megfogalmazott nevelési célokkal, és más kulcskompetenciák fejlesztésével, elsősorban az anyanyelvi kommunikáció, a szociális kompetencia, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, valamint a hatékony, önálló tanulás területén. Egyre nagyobb szerepet kap a digitális kompetencia.

A nyelvi készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Amellett, hogy az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg, egyre jobban érdeklik őket a nyelvben előforduló szabályszerűségek és az anyanyelvükhöz hasonló, vagy attól eltérő nyelvtani jelenségek. A helyes nyelvhasználat elsajátításában változatlanul nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.

A korábbi témakörök az 5–6. évfolyamon tovább bővülnek és mélyülnek azáltal, hogy

a tanulók érdeklődése és igényei szerint új szempontokból kerülnek feldolgozásra. A nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása szempontjából meghatározó jelentősége van a témák gondos megválasztásának, és annak, hogy a tanulók kívánságára időről időre olyan témák is feldolgozásra kerüljenek, amelyek aktuálisan érdeklik, foglalkoztatják őket.

Ebben a fejlesztési szakaszban tovább bővül azoknak a nyelvtanulási stratégiáknak a köre, amelyeket a tanulók megismernek és alkalmaznak a nyelvórákon. Ezek fokozatos elsajátítása lehetővé teszi számukra, hogy az iskolán kívül is egyre inkább hasznosítsák, fejlesszék nyelvtudásukat.

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th colspan="2">Hallott szöveg értése</th><th>Órakeret
40 óra</th></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Rövid szóbeli közlések megértése. A szavak jelentésének megértése mondatban és rövid szövegben. Az elemi társalgás alapvető szókészletének ismerete. Válasz a feltett kérdésekre néhány egyszerű mondattal. A kijelentő, kérdő, felkiáltó és felszólító mondatok felismerése. Témakörök: ismerkedés, bemutatkozás, köszönés, közvetlen környezet: család, lakás, iskola, évszakok, a bolgárkertész fogalma.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Gondolatok befogadásának és átadásának segítése párbeszédes formában a hivatalos és nem hivatalos kommunikációban. Párbeszédek megértetése és összeállítása a mindennapos kommunikációs helyzetekben. Élmények szóbeli elbeszélésének fejlesztése. Közbeszédi közlések megértetése – hivatalos és nem hivatalos kommunikáció.
A tájékozódási készség fejlesztése egy adott beszédszituációban.
A szavak jelentésének megértetése mondatban és rövid szövegben.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>A szavak jelentésének megértése – olyan szavak, amelyek nem fordíthatók le magyar nyelvre – személynevek, városok, folyók, hegyek stb. nevei; a bolgár pénznevek.
Témakörök: ismerkedés, bemutatkozás, köszönés, közvetlen környezet, család, lakás, iskola, évszakok, szakmák, a modern technológiák (számítógép, mobiltelefon, internet stb.), magyarországi bolgárok hagyományos szakmái, a bolgárkertész fogalma.

Dalok, versek, képekkel illusztrált mesék és történetek, kisfilmek, a bolgár nyelvi kultúrát bemutató multimédiás anyagok, a korosztálynak szóló egyéb hangzó anyagok; tanárral, tanulótársakkal, Bulgáriából</td><td>Az ismert nyelvi elemekre támaszkodó, szükség szerint nonverbális elemekkel támogatott bolgár nyelvű óravezetés folyamatos követése.
Ismert témákhoz kapcsolódó kérdések és kijelentések megértése.
Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan.
Ismert témakörökben elhangzó szövegekben a beszélők gondolatmenetének követése a tanult nyelvi eszközökre támaszkodva, a beszédhelyzet figyelembevételével.</td><td colspan="2">Minden tantárgy: összefüggő beszéd.

Vizuális kultúra: saját élmény vizuális megjelenítése.

Magyar nyelv és irodalom: állandósult szókapcsolatok.

Ének-zene: népzene.

Dráma és tánc: színdarabok és szövegek eljátszása.</td></tr>
</table>

érkező személyekkel folytatott párbeszédek, tanári beszéd, interaktív feladatok. Osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat. A szöveg lényegének, néhány konkrét információnak a kiszűrése a megértést segítő, változatos feladatok segítségével. A szöveg összefoglalása szóban a helyes igeidő használatával.	Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése, amennyiben azok a bolgár nyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat megismételve beszélnek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, dal, film, ritmus, ének, párbeszéd, beszélgetés, színjátszás, hangsúly, hanglejtés, állandósult szókapcsolat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szóbeli interakció**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Ismerkedés – beszédfordulatok. Hivatalos és nem hivatalos megszólítások. Önmaga és a család bemutatásának készsége. Néhány gyermekvers előadása könyv nélkül. Kérdezés és válasz az időponttal kapcsolatban. Bolgár mintájú dátum írása és kimondása. Kérdésfeltevés kérdőszavakkal. Kérés, köszönet, felszólítás kifejezésének módjai. Az igenlés és tagadás formái. Rövid párbeszédek összeállítása. Részvétel rövid párbeszédekben. Versek kifejező előadása könyv nélkül. Számolási készség és a sorrendiség jelölése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Beszédfordulatok elsajátíttatása a bolgár beszédetikett köréből. Saját megnyilatkozás felépítésének elsajátíttatása – bevezető mondat, rövid tárgyalás, összegzés. Ismerkedés – beszédfordulatok gyakoroltatása. Hivatalos és nem hivatalos megszólítások elsajátíttatása. Kérés, köszönet, felszólítás kifejezése módjainak megtanítása. Udvariassági fordulatok – kérem, szíveskedjék stb. – használatának gyakoroltatása. Különböző mondatfajták használatának elsajátíttatása: kijelentő, kérdő, felkiáltó és felszólító. Rövid párbeszédek összeállításának segítése. Versek kifejező előadásának segítése (könyv nélkül). Számolási készség és a sorrendiség jelölésének fejlesztése. A szókincs aktivizálása szinonimák, antonimák és homonimák segítségével. A szinonimák használatának fejlesztése. Ellentétes jelentésű szópárok felismerése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló részt vesz egyszerű beszélgetésekben. Feltesz és megválaszol kérdéseket. Ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez vagy osztálytermi szituációkhoz kapcsolódó kérdések feltevése, kérések, felszólítások megfogalmazása,	Tudatosan megválasztott nonverbális elemekkel támogatott mondanivaló kifejezése, egyre bővülő szókinccsel, begyakorolt beszédfordulatokkal. Tényszerű információk megszerzése és továbbadása. Vélemény, gondolat, érzés	*Magyar nyelv és irodalom*: párbeszédek alkotása, dramatizált jelenetek. *Természetismeret*: szélsőséges időjárási viszonyokkal

illetve az azokra történő válaszadás. Szokványos kifejezések vásárláskor. Fogalmazás saját élményről. Részvétel ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez kapcsolódó párbeszédben, beszélgetésben. A célnyelv tudatos használata a tanórai tevékenységek során, spontán kommunikálás strukturált, előre látható szituációkban (pl. pár- vagy csoportmunka során társakkal). Néhány, a beszélgetés strukturálása szempontjából fontos elem megismerése és alkalmazása (pl. a kommunikáció fenntartása, követése, lezárása). Észlelt (hallott/látott) jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, helyzetekre) való reagálás nyelvi eszközökkel. A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások: párbeszédek, társalgás, szerepjátékok, dramatizált jelenetek, kérdések, felszólítások, kérések, információ hiányán, illetve különbözőségén, véleménykülönbségen alapuló szövegek, spontán megnyilvánulások. A melléknevek fokozásának megértése és használata. A nembeli különbségek érzékelése végződés nélküli névszóknál. Kicsinyítő képzős névszók képzése és használata. Névszók számnév utáni használata.	kifejezése, illetve ezekre való rákérdezés az elsajátított nyelvi eszközökkel. Lehetőség esetén kapcsolatfelvétel, társalgásban való részvétel, spontán kommunikálás bolgár anyanyelvű beszélőkkel. Beszélgetés során meg nem értés esetén ismétlés, magyarázat kérése, visszakérdezés alkalmazása, illetve szükség esetén a saját mondanivaló átfogalmazása, egyszerűsítése, pontosítása a kommunikáció fenntartása érdekében.	kapcsolatos szituációk. *Bolgár népismeret:* találkozáskor, távozáskor használt állandósult kifejezések, ünnepi jókívánságok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi események elmesélése, eljátszása. *Dráma és tánc:* szerepjátékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, kérdés, felelet, párbeszéd, kifejezés, elbeszélés, eljátszás, ismétlés, érvelés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Összefüggő beszéd**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Felkészülés után különböző szövegek elmondása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szókincs folyamatos bővítésének segítése (számos beszédfordulat alkalmazásával, összefüggő beszéd saját magáról és közvetlen környezetéről); munkája bemutatása a tanult nyelvi eszközökkel; hosszabb történetek mesélése; állítások, összehasonlítás, magyarázat, indoklás megfogalmazása; kissé nehezebb nyelvtani szerkezetek és mondatfajták használata; a szavak, szócsoportok, cselekvések, történések összekapcsolása lineáris kötőszavakkal, és az ok-okozati összefüggések kifejezése; a megértést segítő legfontosabb stratégiák alkalmazása. A bolgár nyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazásának fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Csoportos előadás vagy prezentáció jegyzetek alapján. Önálló vagy csoportban létrehozott alkotás rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát készítése, kiállítása, szóbeli bemutatása és értékelése). Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag meghallgatás utáni elismétlése, a bolgár nyelvi normához közelítő kiejtés gyakorlása. A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások: rövid történetek, élménybeszámolók, szerepek, leírások (pl. képleírás, tanulói munka bemutatása), előadás, prezentáció, témakifejtés.	Bőséges szókinccsel és gazdag nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondása ismert témákról, felkészülés után. Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása kissé nehezebb nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal is. Minta alapján összefüggő szöveg alkotása; szavak, szócsoportok, cselekvéssorok összekapcsolása egyszerű kötőszavakkal (pl. és, de, azután), illetve magyarázatok, indoklások, ok-okozati kapcsolatok kifejezése kötőszavakkal (pl. mert, ezért, tehát). A mondanivaló jelentésének pontosítása, tisztázása a testbeszéd tudatos alkalmazásával.	*Magyar nyelv és irodalom*: monológ, versek előadása, helyes artikuláció. *Természetismeret:* természetképek bemutatása szóban. *Vizuális kultúra:* műalkotások bemutatása szóban. *Informatika:* internetes oktatási segédanyagok. *Dráma és tánc:* helyes kiejtés és artikuláció, hatásszünet. *Bolgár népismeret:* népszokások elmesélése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: nemzeti ünnepek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, elmesélés, kiejtés, artikuláció, hanglejtés, monológ, érvelés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasott szöveg értése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Közös feldolgozást követően az olvasott szövegek lényegének, tartalmának megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő optimális olvasási tempó – némán és fennhangon – kialakítása. A bolgár kiejtéssel – pontosan és folyékonyan – való olvasás, a kifejező olvasás fejlesztése. A szöveg alapgondolata megértésének segítése. Népköltési és rövid gyermekirodalmi művek szövegének megértetése. A bolgár tankönyvekben, segédletekben stb. való tájékozódás fejlesztése. Rövid tudományos-tankönyvi szöveg megértetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Információszerzés hagyományos és elektronikus forrásokból (televízió, rádió). Különböző történetek, mesék, versek és egyszerűsített bolgár nyelvi irodalmi művek olvasása. Rövid szöveg témájának meghatározása. A szöveg bekezdésekre osztása. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* ismeretterjesztő szövegek, egyszerűsített irodalmi szövegek, mesék, rövid történetek, versek, dalszövegek, cikkek a korosztálynak szóló bolgár nyelvű újságokból és honlapokról, útleírások, hirdetések, plakátok, hagyományos és elektronikus nyomtatványok, internetes fórumok hozzászólásai, képregények, egyszerű üzenetek, képeslapok, feliratok, étlap, menetrend, egyszerű biztonsági előírások, magánlevelek.	Rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel megfogalmazott szövegek megértése (pl. leírás, történet, párbeszéd a tanulóhoz közel álló témákról). Lényeges információk megtalálása egyszerű bolgár nyelvű szövegekben (pl. hirdetésben, prospektusban, étlapon és menetrendben, újságcikkben, programfüzetben). Üzenetek, levelek, elektronikus üzenetek, SMS-ek, bejegyzések megértése. Használati utasítások, instrukciók megértése, követése.	*Természetismeret*: környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok. *Dráma és tánc:* az olvasott szöveg megértése és eljátszása; az olvasmányban szereplőhöz hasonló szituáció előadása. *Bolgár népismeret:* a bolgár népszokásokról szóló olvasmányok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: történelmi olvasmányok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasás, értelmezés, előadás, eljátszás, megértés, elmesélés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 100 óra**
Előzetes tudás	Ismert témáról fogalmazás írása; különböző műfajú, és a tanulók életkorának megfelelő témájú szövegek alkotása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Szöveg írásos megformálása készségének fejlesztése a bolgár beszédetikettnek megfelelően. Saját szöveg szerkesztése készségének	

céljai	fejlesztése. Helyesírási szótár használata készségének kialakítása. A bolgár nyelv helyesírási normáinak gyakoroltatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Írásos minták követése, kreatív átdolgozása, aktuális, konkrét és személyes tartalmakkal való megtöltése (pl. személyes témákról, minta alapján vers, dalszöveg, rap írása). Gondolatok összekapcsolása kötőszavakkal (pl. és, vagy, mert, de, ezért, azután). Gyakori írásbeli műfajok szerkezeti és stílusjegyeinek követése saját írásmű létrehozása során (pl. megszólítás levélben, e-mailben, záró formula). A mondanivaló közvetítése vizuális eszközökkel (pl. szövegkiemelés, internetes, vagy SMS-ben használt hangulatjelek [smile], rajz, ábra, diasor). *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* leírás, ismertető, képaláírás, élménybeszámoló, párbeszéd, üzenet, levél, e-mail, SMS, blogbejegyzés.	Szavak és szövegek másolása és diktálás utáni leírása. Összefüggő mondatok írása a tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról, különböző szövegtípusok létrehozása (pl. leírás, élménybeszámoló, párbeszéd). Vessző az összetett mondatban a viszonyító névmások és határozószók előtt. Egyszerű nyomtatvány kitöltése, rövid üdvözlet megírása. Szövegek írása kommunikációs céllal (pl. levél, üzenet, blogbejegyzés, fórumbejegyzés).	*Magyar nyelv és irodalom*: szófajok, mondatok. *Informatika*: fogalmazás elektronikus formában, az internet mint segédeszköz. *Bolgár népismeret:* bolgár hagyományok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi olvasmányok összefoglalása írásban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írás, fogalmazás, összefoglalás; mondat, kulcsszó, lényeg, stílus.	

Ajánlott témakörök

A 4. évfolyamon megismert témakörök a tanulók életkorának megfelelően új szempontból, magasabb nyelvi szinten újra feldolgozhatók és bővíthetők, ezért az új témák mellett ezek is szerepelnek a táblázatban.

Ajánlott témakörök bolgár nyelv és irodalom 5-6. évfolyamra (A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család Én és a családom. Családtagok bemutatása. Rokoni kapcsolatok kifejezése. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Napirend.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: család és lakóhely. *Bolgár népismeret:* A család, a

	bolgárkertészek. Bolgár családi ünnepek, a névnap kiemelt jelentősége. *Erkölcstan:* társas kapcsolatok, szokások. *Technika, életvitel és gyakorlat:* időbeosztás, napirend.
Otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Kedvenc játékaim. Háziállataim. Lakóhelyem, tágabb környezetem. A település, ahol élek.	*Természetismeret:* lakóhelyi környezet. *Matematika:* tájékozódás a térben, halmazok. *Bolgár népismeret:* az én városom, falum.
Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés.	*Természetismeret:* az ember megismerése és egészsége: étrend. *Matematika:* halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Idő, időjárás Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Időjárás, időjárási jelenségek megfigyelése.	*Természetismeret:* az időjárás tényezői, ciklusok a természetben. *Matematika:* számok írása, olvasása, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
Öltözködés Évszakok és ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Divat. Illatszerek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* öltözködés, divat. *Matematika:* halmazok.
Sport Testrészek és mozgás. Sportok, sportfelszerelések. Kedvenc sportom. Sportversenyek.	*Természetismeret:* az ember megismerése és egészsége: testrészek. *Testnevelés és sport:*

Kirándulás.	Mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok. Közlekedési ismeretek és eszközök.
Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet Bulgáriában.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.
Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Internet, interaktív, elektronikus játékok. Közös időtöltés barátokkal.	*Testnevelés és sport:* sportágak. *Ének-zene:* zenehallgatás, tánc, néptánc. *Dráma és tánc:* színház, előadások. V*izuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Természet, állatok Kisállatok. Kedvenc állataim. Állatok a ház körül. Vadon élő és állatkerti állatok. Állatok a nagyvilágban. Növények az otthonomban, iskolámban. Kontinensek, tájegységek.	*Természetismeret:* élőlények a ház körül, az állatok életmódjának főbb jellemzői, szoba- vagy kerti növények gondozása, érdekes növények; a Föld szépsége, egyedisége: a Kárpát-medence és Magyarország nagytájai, növénytakarója és élővilága. *Matematika:* halmazok.
Ünnepek és szokások Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. Bolgár nemzeti és családi ünnepek.	*Technika, életvitel és gyakorlat; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hétköznapok, ünnepek Magyarországon
Város, bevásárlás Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Az én városom/falum.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* falvak és városok, közlekedés. *Matematika:* irányok, térbeli alakzatok.

	Technika, életvitel és gyakorlat: közlekedés, vásárlás. *Hon-és népismeret:* az én városom, falum.
Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés. *Bolgár népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei.
Fantázia és valóság Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Képzeletem világa. Mi leszek, ha nagy leszek?	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Vizuális kultúra:* Képzeletem világa, műalkotások.
Zene, művészetek Kedvenc zeném, együttesem. Film-és színházi élményeim, múzeumlátogatás.	*Ének-zene:* zenehallgatás, népzene, könnyűzene, zeneszerzők. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat- és növényvilág. Nevezetes napok: a Víz Világnapja, a Duna Napja. A Duna menti országok együttműködése (Magyarország, Bulgária viszonylatban is). A Fekete-tenger és partvidékének élővilága, védett területei. Szelektív hulladékgyűjtés.	*Természetismeret:* Környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. Természetvédelmi területek. Természeti jelenségek. *Matematika:* diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Egészséges életmód A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás. Orvosnál. Betegségek és tüneteik.	*Természetismeret:* az ember megismerése és egészsége – étrend. *Technika, életvitel és gyakorlat*: egészséges életmód.
BOLGÁR IRODALOM (AJÁNLOTT MŰVEK*)*:	

Népköltészet: mondókák, kiszámolók, néhány népdal, népi játékok, bolgár és más népek meséi, mesefajták. *Szerzők, művek:* Bolgár népmesék, Ран Босилек: *Приказки;* Светослав Минков: *Приказки*; Ангел Каралийчев: *Български народни приказки*. Klasszikus bolgár szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései; egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények. Ран Босилек: „*Патиланско царство”,* Ангел Каралийчев: *Тошко Африкански*.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	*Beszédértés*: A hallott szöveg, szóbeli közlés, alapvető információk hallás utáni megértése. Gyakori fordulatok és szókincs ismerete mindennapi helyzetekben, új szövegkörnyezetben. *Beszédkészség*: A tanuló képes bolgár nyelven megszólalni, egyszerű beszélgetésbe bekapcsolódni hétköznapi témában. Valós helyzetekben képes közvetlen információt cserélni társaival, felnőttekkel. Véleményét, érzéseit, gondolatait érthetően kifejezi. Társasági beszélgetésben megérteti magát. Hangképzése, kiejtése, artikulációja helyes és pontos. Memoritereket értelmezően, szöveghűen tolmácsol, megjelenít. *Olvasásértés*: Szövegek pontos, kifejező és értelmező olvasása, lényegének megértése. Lényeges információk kiemelése a szövegkörnyezetből. Néma vagy hangos, értő olvasás helyes használata. *Írás*: Az írás jelrendszerének alapos ismerete. Nyelvhelyességi, helyesírási normák. Tömör, összefüggő szöveg írása: e-mail, sms, üdvözlő-és képeslap, meghívó. Olvasható, rendezett, mondanivalót jól tükröző íráskép, megfelelő írástempó. Folyékony írástechnika.

7–8. évfolyam

A 8. évfolyam végére a tanulók idegen nyelvi tudása lehetővé teszi, hogy a körülöttük lévő világról idegen nyelven is szerezzenek információt, és ezzel a lehetőséggel már tudatosan éljenek. A különböző célok és tartalmak idegen nyelvi fejlesztésében segítenek eligazodni a témakörök táblázatában megadott kapcsolódási pontok. Tudatosítani kell a tanulókban, hogy az idegen nyelv kulcskompetencia, amely segítséget nyújt a magánéletben és a tanulásban, a későbbi szakmai pályafutás során az eligazodásban és a boldogulásban.

A tanulók motivációját növeli, ha a nyelvoktatás lehetőséget biztosít a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak bolgár nyelvi feldolgozására és a kommunikációs és információs technológiák használatára. Tudatosítani kell a nyelvórai és az iskolán kívüli nyelvtanulás lehetőségeit, hogy ez is segítse a tanulókat az önálló nyelvtanulóvá válás útján.

Ebben a nyelvtanítási szakaszban is fontosak a korosztályi sajátosságok. A nyelvoktatás sikerében meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés. Ugyancsak segítséget jelent számukra, ha gyakorlatot szereznek az önértékelés és a társértékelés módszereinek alkalmazásában, sikeres próbálkozásaik tudatosításában és a hibáik felismerésében, azok önálló javításában.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hallott szöveg értése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Gondolatok befogadása és átadása párbeszédes formában a hivatalos és nem hivatalos kommunikációban. Párbeszédek megértése és összeállítása a mindennapos kommunikációs helyzetekben. Élmények szóbeli elbeszélése. Közbeszédi közlések megértése–hivatalos és nem hivatalos kommunikáció. Tájékozódási készség egy adott beszédszituációban. A szavak jelentésének megértése mondatban és rövid szövegben. Olyan szavak, amelyek nem fordíthatók le magyar nyelvre – személynevek, városok, folyók, hegyek stb. nevei; a bolgár pénznevek. Témakörök: ismerkedés, bemutatkozás, köszönés; közvetlen környezet: család, lakás, iskola, évszakok, szakmák, magyarországi bolgárok hagyományos szakmái, a bolgárkertész fogalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolatok befogadásának és átadásának párbeszédes formában, a hivatalos és nem hivatalos kommunikációban való segítése. Beszédfordulatok elsajátítása a bolgár beszédetikett köréből. A bolgár és magyar folklórban közös mesék feldolgozása, megértése; közmondások, szólások. A következő témakörökben a szókincs fejlesztése: család, iskola, pályaválasztás, hagyományos és modern szakmák, utazás, egészség, sport, kultúra, a bolgár nemzetiség intézményei és közösségei.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok és hangfelvételek lényegének megértése. Szövegértési stratégiák alkalmazása, például ismerős beszédtéma esetén az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése, szükség esetén összefoglalás, visszakérdezés, ismétlés, magyarázat kérése. A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások: információk, instrukciók, üzenetek, útbaigazítás, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, reklámok, dalok, videók.	A mindennapi társalgásban elhangzó álláspontok lényegének megértése. Az ismerős témájú, világosan megfogalmazott, köznyelvi stílusú beszéd vagy előadás főbb pontjainak megértése. Műszaki információk megértése. Részletes, összetett útbaigazítás követése. Telefonbeszélgetésekben elhangzó információk megértése. A hangzó szövegben az okot, magyarázatot, következményt vagy ellentétet előrejelző szavak felismerése.	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd. *Vizuális kultúra:* saját élmény vizuális megjelenítése. *Magyar nyelv és irodalom:* állandósult szókapcsolatok. *Ének-zene:* népzene. *Dráma és tánc:* színdarabok és szövegek eljátszása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, film, ének, párbeszéd, beszélgetés, színjátszás, hangsúly, hanglejtés, állandósult szókapcsolat, hír, reklám.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szóbeli interakció**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A tanuló részt vesz egyszerű beszélgetésekben. Feltesz és megválaszol kérdéseket. Beszédfordulatok elsajátítása a bolgár beszédetikett köréből. Saját megnyilatkozás felépítése–bevezető mondat, rövid tárgyalás, összegzés. Ismerkedés – beszédfordulatok. Hivatalos és nem hivatalos megszólítások. Kérés, köszönet, felszólítás kifejezésének módjai. Udvariassági fordulatok – kérem, szíveskedjék stb. Szokványos kifejezések vásárláskor. Fogalmazás saját élményről. Különböző mondatfajták használata: kijelentő, kérdő, felkiáltó és felszólító. Rövid párbeszédek összeállítása. Versek kifejező előadása könyv nélkül. Számolási készség és a sorrendiség jelölése. A szókincs aktivizálása szinonímák, antonímák és homonímák segítségével. Szinonímák használata. Ellentétes jelentésű szópárok felismerése. A melléknevek fokozásának megértése és használata. A nembeli különbségek érzékelése nem tipikus végződésű névszóknál. Kicsinyítő képzős névszók képzésének és használatának készsége. Főnevek helyes használata számnév után.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társasági beszélgetésekben való megértetés képességének fejlesztése. Valamely esemény előadása néhány mondatban készségének fejlesztése. Saját megnyilatkozás felépítése – bevezető mondat, rövid tárgyalás, összegzés – fejlesztése. Fogalmazás segítése szóban, kép alapján, néhány mondatban. A hangsúlyos és hangsúlytalan magánhangzók tiszta kiejtése készségének továbbfejlesztése. A homonimák jelentésének megértetése. Ismert szavak átvitt jelentésének megértetése. Rövid párbeszédek összeállításának megtanítása. Versek kifejező előadásának segítése könyv nélkül. A helyes kiejtés és hangsúlyozás segítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Történetek követése, véleménynyilvánítás és érdeklődés további részletekről. Úti előkészületek és utazás során felmerülő feladatok megoldása (pl. közlekedési információk beszerzése, szállásfoglalás, programegyeztetés, reakciók kifejezése). Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése kevésbé begyakorolt helyzetekben is (pl. boltban, postán, bankban). Egyszerű utasítások adása, követése és kérése, udvarias kérés. Egyszerű, tényszerű információ megszerzése és továbbadása. Felkészülésen alapuló interjú, az információk ellenőrzése,	Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén – időnként szavak, fordulatok ismétlését vagy magyarázatát kérve. Érzelmek egyszerű kifejezése és reagálás mások érzelmeire (pl. tetszés, nemtetszés, meglepetés, boldogság, szomorúság, érdeklődés és közömbösség). Mindennapi problémák felvetése, megvitatása, választási lehetőségek összevetése (pl. mit csináljanak, hova menjenek, melyiket válasszam). Érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, véleménycsere. A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés	*Magyar nyelv és irodalom*: párbeszédek alkotása, dramatizált jelenetek. *Bolgár népismeret:* találkozáskor, távozáskor használt állandósult kifejezések, ünnepi jókívánságok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi események elmesélése, eljátszása. *Dráma és tánc:*

megerősítése időnként segítség igénybevételével. Előre elkészített kérdőív alapján strukturált interjú készítése. Órai interakciókban, páros munkákban való magabiztos részvétel bolgár nyelven. Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása. A szövegszervezés eszközeinek egyre tudatosabb használata. Részvétel a szóbeliség jegyeit viselő digitális kommunikációban: fórum, chat, skype. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* személyes és telefonos társalgás, megbeszélés; tranzakciós és informális párbeszédek, utasítások, interjúk, viták.	ellenőrzése, a félreérthető megfogalmazás javítása, körülírás, szinonimák használata. A kommunikációs eszközök széles körének rugalmas alkalmazása és reagálás azokra. A fontosabb udvariassági szabályok, szokások ismerete és alkalmazása. A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megbeszéléséhez elegendő szókincs rugalmas alkalmazása, körülírás. Az elemi szókincs viszonylag magabiztos és általában helyes alkalmazása. A bolgár nyelvi normának megfelelő, a magyar nyelvi hatások kiküszöbölésére törekvő nyelvhasználat ismerős kontextusokban. A gondolatok, problémák viszonylag pontos kifejezése. Érthető, egyre kevesebb félreértésre okot adó kiejtés, intonáció.	szerepjátékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, kérdés, felelet, párbeszéd, kifejezés, elbeszélés, eljátszás, ismétlés, érvelés, stílus, irodalmi nyelv, beszélt nyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Összefüggő beszéd**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A tanuló könnyedén beszél önmagáról, a családjáról, más emberekről, lakóhelyéről, tanulmányairól, iskolájáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezés fejlesztése begyakorolt szerkezetekkel a szintnek megfelelő témakörökben. A folyamatoshoz közelítő, érthető beszéd, a mondanivaló nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosításának segítése. Egy gondolat vagy probléma lényege megközelítő pontossággal történő kifejtésének fejlesztése	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az érdeklődési körnek megfelelő témák lényegének folyamatoshoz közelítő kifejtése a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Elbeszélések vagy leírások	Begyakorolt megnyilatkozás ismerős témáról. Részvétel előre megírt, ismerős témájú csoportos előadásban. A begyakorolt nyelvi eszközök megbízható használata, ezek	*Magyar nyelv és irodalom:* monológ, versek előadása, helyes artikuláció. *Vizuális kultúra:*

lényegének folyamatoshoz közelítő összefoglalása a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Élménybeszámoló az érzések és reakciók vázlatos bemutatásával. Valóságos vagy elképzelt események részleteinek bemutatása. Könyv vagy film cselekményének vázlatos összefoglalása. Történet elmondása. Vélemény, tervek és cselekedetek magyarázata. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* leírások, képleírások, témakifejtés, elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, versek, mondókák, rapszövegek.	átrendezése, bővítése ismerős helyzetekben a mondanivaló kifejezésére. A közlés bevezetése, kifejtése és lezárása eszközeinek használata. Önellenőrzés és önkorrekció, például a kommunikáció megszakadása esetén más stratégia alkalmazásával a mondanivaló újrakezdése.	műalkotások bemutatása szóban. *Informatika:* internetes oktatási segédanyagok. *Dráma és tánc:* helyes kiejtés és artikuláció, hatásszünet. *Bolgár népismeret:* népszokások elmesélése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: nemzeti ünnepek bemutatása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, elmesélés, kiejtés, artikuláció, hanglejtés, monológ, érvelés, stílus, kifejezés, beleélés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasott szöveg értése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az életkornak megfelelő optimális olvasási tempó némán és fennhangon. Olvasás bolgár kiejtéssel – pontosan és folyékonyan. Kifejező olvasás. Rövid szöveg témájának meghatározása. A szöveg alapgondolatának megértése. A szöveg bekezdésekre osztása. Népköltési és rövid gyermekirodalmi művek szövegének megértése. Tájékozódás bolgár tankönyvekben, segédletekben stb. Rövid tudományos-tankönyvi szöveg megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak segítése, hogy a tanuló megértse a rövid, egyszerű szövegek, történetek lényegét. A szavak átvitt értelmének megértetése a bolgár nyelvben. Az értelmező szótár használatának segítése. Rövid tudományos-tankönyvi szöveg megértésének fejlesztése. Kifejező olvasás, versek, dalok, játékok könyv nélküli előadásának fejlesztése. Az irodalmi mű részletei dramatizálásának segítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tájékozódás bolgár tankönyvekben, segédletekben stb. Az egyszerű szövegfajták	Az adott helyzetben fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett,	*Biológia-egészségtan; földrajz*: környezeti, természeti, környezetvédelmi

szövegfelépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során. A mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése. A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata. Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, egyszerű irodalmi szövegek, dalszövegek.	világos tartalmú és szerkezetű, hétköznapi nyelven írott szövegekben. Az adott feladat megoldásához szükséges információk kiszűrése hosszabb szövegekből is. Az érvelés gondolatmenetének felismerése, a lényeges következtetések felismerése világosan írt érvelő szövegekben. Érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése a köznyelven írt szövegekben. Mindennapi témákkal összefüggő, köznyelven írt magánlevelek, e-mailek megértése. Különböző eszközök egyszerű, világosan megfogalmazott használati utasításának megértése.	témájú olvasmányok. *Ének-zene*: népdalok szövege. *Dráma és tánc:* az olvasott szöveg megértése és eljátszása; az olvasmányban szereplőhöz hasonló szituáció előadása. *Bolgár népismeret:* a bolgár népszokásokról szóló olvasmányok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi olvasmányok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasás, értelmezés, előadás, eljátszás, megértés, elmesélés, téma, szöveg, lényeg, kulcsszó, beleélés, szókincs, mondatszerkezet, kijelentő, felszólító, felkiáltó mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 100 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes egyszerű nyomtatványt kitölteni, rövid üdvözletet megírni. Szöveg írásos megformálásának készsége a bolgár beszédetikettnek megfelelően – gratuláció, meghívás, hirdetés, levél stb. Saját szöveg szerkesztésének készsége. Helyesírási szótár használatának készsége. A bolgár nyelv helyesírási normáinak betartása. Vessző az összetett mondatban a viszonyító névmások és határozószók előtt.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szöveg írásos megformálása készségének fejlesztése a bolgár beszédetikettnek megfelelően. Saját szöveg szerkesztése készségének gyakoroltatása. Helyesírási hibák kijavítása készségének fejlesztése. Helyesírási szótár használata készségének továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szöveg írása a tanuló érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témákról, rövid, különálló elemek	Egyszerű, világos köznyelvet használó előadás fő pontjainak lejegyzése; saját ötlethez jegyzet	*Magyar nyelv és irodalom:* szófajok, mondatok.

lineáris összekapcsolásával. Beszámoló írása élményekről, eseményekről (pl. utazás). Különböző cselekvéssorok, történet leírása összefüggő szövegben. Érzések, gondolatok és reakciók leírása; vélemény írása indoklással. Egyszerű információt közlő/kérő feljegyzések/üzenetek írása (pl. barátoknak, szolgáltatóknak, tanároknak). Véleményt kifejező üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban). Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése; online ügyintézés. Életrajz írása. Lényegre koncentráló leírás készítése. Tényszerű információk összefoglalása. Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet, paródia írása, illetve átírása). Írásos minták követése és aktuális tartalmakkal való megtöltése. Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, hangulatjel [smile], rajz, ábra, térkép, kép). *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; listák; hagyományos és elektronikus képeslapok; poszterszövegek; képaláírások; üzenetek; SMS-ek/MMS-ek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek vagy internetes profilok. Tényszerű információt nyújtó, illetve kérő levelek és e-mailek;	készítése. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Egyszerű, tagolt írásmű létrehozása: bevezetés, kifejtés, lezárás. Egyszerű írásbeli műfajok alapvető szerkezeti és stílusjegyeinek követése (pl. levélben/e-mailben megszólítás, záró formula); a formális és informális regiszterhez köthető néhány szókincsbeli és helyesírási sajátosság alkalmazása. A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata. Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak megjelenítése a fogalmazásban.	*Informatika:* fogalmazás elektronikus formában, az internet mint segédeszköz. *Bolgár népismeret:* bolgár hagyományok leírása. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi olvasmányok összefoglalása írásban.

személyes információt, tényt, illetve tetszést/nemtetszést kifejező üzenetek, internetes bejegyzések; egyszerű cselekvéssort tartalmazó instrukciók. Ügyintéző levelek/ e-mailek (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás); egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, mesék; rövid jellemzések. Rövid leírások; jegyzetek, versek; rapek; rigmusok; dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írás, fogalmazás, összefoglalás, mondat, kulcsszó, lényeg, stílus, írásjel.	

Ajánlott témakörök

Az 5–6. évfolyamon megismert témakörök a tanulók életkorának megfelelően új szempontból, magasabb nyelvi szinten újra feldolgozhatók és bővíthetők, ezért az új témák mellett ezek is szerepelnek a táblázatban.

Ajánlott témakörök bolgár nyelv és irodalom 7-8. évfolyamra (A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család Én és a családom. Családtagok bemutatása, családfa. Rokoni kapcsolatok kifejezése. Családi események, közös programok. Családi ünnepek. Napirend. Nagyszüleim világa.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok – család, otthon; az ember az időben: gyermekkor, felnőttkor, öregkor. *Bolgár népismeret:* A család története. Bulgáriai családi ünnepek. Bolgárkertészek Magyarországon. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Családi munkamegosztás. A kertészetben használt kifejezések, alapvető mezőgazdasági munkafolyamatok.
Otthon	*Matematika:*

Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Otthonok Bulgáriában és a nagyvilágban. Otthontalanok.	tájékozódás a térben. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* család és lakóhely. *Bolgár népismeret:* Az én városom, falum. Magyarországi bolgárok lakta települések.
Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. Étkezési szokások a bolgár kultúrában és a nagyvilágban.	*Bolgár népismeret:* a bolgár konyha, egészséges táplálkozás. *Kémia:* egészséges táplálkozás: a zsírok és a cukrok szerepe. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás a konyhában. *Matematika:* halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Idő, időjárás Az óra. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Időjárás. Időjárás-jelentés a médiumokban. Időjárási rekordok. Időjárási jelenségek. Természeti katasztrófák.	*Földrajz:* Éghajlat és lakóhelyek; időjárási, éghajlati elemek. Időjárás-jelentés médiumokban. *Fizika; földrajz:* természeti katasztrófák.
Öltözködés Ruhadarabok. Kedvenc ruháim. A divat világa. Illatszerek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* öltözködés, divattrendek régen és ma. *Erkölcstan:* szokások, társadalmi szabályok.
Sport Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom. Sportok, sportfelszerelések. Extrém sportok.	*Biológia-egészségtan:* az ember megismerése és egészsége. *Testnevelés és sport:*

Sportversenyek, olimpia.	Mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok. Az újkori olimpiák.
Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. Iskolai élet Bulgáriában.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.
Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Internet, interaktív, elektronikus játékok. Mozi, színház, múzeum, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal.	*Testnevelés és sport:* sportágak. *Ének-zene:* zenehallgatás, tánc, néptánc. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
Természet, állatok Kedvenc állataim. Kisállatok, felelős állattartás. Kontinensek, tájegységek. Hazánk és Bulgária, illetve más országok, kontinensek élővilága.	*Biológia-egészségtan:* a természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései. *Földrajz:* földrészek és óceánok, felszínformák. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Hobbiállatok gondozása. Kisállatok a lakásban.
Ünnepek és szokások Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. Bolgár nemzeti és családi ünnepek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Hétköznapok, ünnepek. Egyházi ünnepek. *Bolgár népismeret:* A magyarországi bolgárok által hagyományosan

	megtartott ünnepi megemlékezések. Találkozás a múlttal: ünnepeink eredete és szokásrendje.
Város, bevásárlás Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. Bulgáriai származási helyem és látnivalói. Híres városok és nevezetességeik.	*Matematika:* tájékozódás a térben, térbeli alakzatok. *Földrajz:* magyarországi városok. *Bolgár népismeret:* az én városom, falum. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Közlekedés. Bevásárlóközpontok. Pénzváltás.
Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.	*Földrajz:* tájékozódás a földrajzi térben, Európa elhelyezkedése a világban. *Biológia-egészségtan:* az erdők világa. *Bolgár népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei Bulgáriában.
Fantázia és valóság Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Képzeletem világa. Utazás a jövőbe.	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Vizuális kultúra:* Képzeletem világa.
Zene, művészetek Kedvenc zeném, együttesem. Film- és színházi élményeim. Kedvenc múzeumom. Kiállítások, rendezvények, koncertek. Zenei világnap.	*Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat- és növényvilág. Nevezetes napok: Madarak és fákNapja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. A Duna menti országok együttműködése. Szelektív hulladékgyűjtés. Környezettudatos viselkedés.	*Biológia-egészségtan:* környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. *Fizika:*

	Energiatermelési eljárások. Takarékosság az energiával. Fűtési lehetőségek. *Földrajz:* Globális problémák, fenntarthatóság, védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái. Természetvédelem. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tudatos vásárlás, egészséges életmód.
Egészséges életmód A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás. Betegségek és megelőzésük. Tünetek.	*Biológia-egészségtan:* betegségek kialakulása, megelőzése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* egészséges életmód.
Felfedezések Nagy földrajzi felfedezések. Híres felfedezők és életútjuk.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Felfedezők és feltalálók. Ősi, lakott településre utaló jelek Magyarországon.
Tudomány, technika Feltalálók és találmányok. Híres magyar és bolgár feltalálók és életútjuk. A jövő technikai vívmányai.	*Biológia-egészségtan:* tudománytörténet. *Bolgár népismeret:* a bolgár tudomány és kultúra eredményei a világban.
Múltunk és jövőnk Családom múltja, gyökereim. Az én jövőm. Iskolám múltja, jelene. A jövő iskolája. Lakóhelyem régen és most. A jövő városa. Földünk jövője.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Különböző korszakok, globális problémák. Napjaink társadalmi, gazdasági problémái itthon és a világban. *Bolgár népismeret:* Az én világom. Találkozás a múlttal. Családfakutatás lehetőségei.

	Földrajz: településtípusok; környezettudatosság, környezetvédelem. *Erkölcstan:* A munka világa. Munkanélküliség. *Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció – szakmák, foglalkozások.
Média, kommunikáció Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. A média szerepe a hétköznapokban. Testbeszéd. Kommunikáció az állatvilágban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hírközlés. A média és a nyilvánosság szerepe. *Biológia-egészségtan:* kommunikáció az állatvilágban. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
Földünk és a világűr A naprendszer és a bolygók. A Nap és a csillagok. Utazások az űrben.	*Földrajz:* Égitestek. Magyar vagy bolgár személyekről elnevezett égitestek. *Fizika:* a naprendszer objektumai, a világűr megismerésének eszközei. *Matematika:* tájékozódás a térben.
Bolgár irodalom (ajánlott művek): Валери Петров*: Меко казано;* Елин Пелин*: Ян Бибиян: Невероятните приключения на едно хлапе; Ян Бибиян на луната;* Емилиян Станев: *Чернишка; Къщичка под снега; През води и гори; Когато скрежът се топи;* Йордан Радичков: *Ние, врабчетата;* Költészet: Петко Славейков, Иван Вазов, Елин Пелин, Кирил Христов, Константин Константинов, Елисавета Багряна, Дора Габе és mások művei.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes főbb vonalaiban megérteni a köznyelvi beszédet, ha az számára rendszeresen előforduló, ismerős témákról folyik. A mindennapi élet legtöbb helyzetében boldogul, gondolatokat cserél, véleményt mond, érzelmeit kifejezi és stílusában a kommunikációs helyzethez alkalmazkodik. A tanuló képes begyakorolt szerkezetekkel érthetően, folyamatoshoz közelítően beszélni bolgár nyelven. Az átadott információ lényegét megközelítő tartalmi pontossággal fejti ki. Megérti a hétköznapi nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő, autentikus vagy kismértékben szerkesztett szövegekben az általános vagy részinformációkat. A tanuló több műfajban is képes egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmazni ismert, hétköznapi témákról. Írásbeli megnyilatkozásaiban már kezdenek megjelenni műfaji sajátosságok és különböző stílusjegyek.

BOLGÁR NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9-12. évfolyam

A gimnáziumban a bolgár nyelv és irodalom tantárgy tematikája szervesen épül a felső tagozaton elért eredményekre. Az elsődleges cél a tanulók bolgár nyelvi kompetenciájának továbbfejlesztése. A nemzetiségi nyelvoktatás másik célja, hogy a tanulók megismerhessék a bolgár irodalom legfontosabb korszakait, szereplőit és műveit, olyan keretek között, hogy fennmaradjon a tanuló érdeklődése a bolgár nyelv tanulása és a bolgár nyelvet beszélő emberek és kultúrájuk jobb megismerése iránt.

A nyelvvel való játékos és örömteli foglalkozás, valamint a kezdeti sikerek után a tanulóknak meg kell ismerniük és használniuk kell azokat a nyelvi eszközöket, amelyekkel kialakíthatják helyesen megformált, értelmes mondanivalójukat. Tisztában kell lenniük mondanivalójuk szerveződésének és szerkesztésének elveivel, az egész nyelvi érintkezést meghatározó szabályokkal, amelyeket a nemek, korosztályok, társadalmi csoportok és nemzetiségi sajátosságok alakítanak. A nyelv elsajátítása során a tanulónak meg kell ismernie a bolgár irodalmat és kultúrát, népszokásokat és hagyományokat, amelyek segítik őt nemzetiségi identitásának kialakításában. A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására. A siker másik kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének elismerése.

9–10. évfolyam

A tanulók a gimnáziumi képzés előtt nyolc éven keresztül tanulják a bolgár nyelvet. A kezdeti nyelvtanulást felváltja a határozott és irányított nyelvoktatás. A tanulók életkori sajátosságainak megfelelően, egyre több témakörben tudják magukat helyesen kifejezni a nemzetiségi nyelven. A 10. évfolyam végére a tanulók bolgár nyelvi tudása lehetővé teszi, hogy a körülöttük lévő világról anyanyelven is szerezzenek információt, és ezzel a lehetőséggel már tudatosan éljenek.

Cél az általános iskolai nyolc év során kialakított nyelvi kompetenciák továbbfejlesztése; a tanulónak szóban és írásban egyaránt helyesen kell kifejeznie magát.

A tanulók motivációját növeli, ha a nyelvoktatás lehetőséget biztosít a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak bolgár nyelvi feldolgozására és a kommunikációs és információs technológiák használatára. Tudatosítani kell a nyelvórai és az iskolán kívüli nyelvtanulás lehetőségeit, hogy ez is segítse a tanulókat az önálló nyelvtanulóvá válás útján.

A nyelvtanítással egyidejűleg a tanulók megismerkednek a bolgár irodalom legfontosabb és legkiemelkedőbb irodalmi korszakaival. Az irodalmi korszakoláson túl tanulnak a legfontosabb irodalmi személyiségekről és legkiemelkedőbb műveikről.

A bolgár nyelv tanulásának célja a megfelelő kommunikatív kompetencia kialakításán túl a nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd megteremtése.

Ebben a nyelvtanítási szakaszban is fontosak a korosztályi sajátosságok. A tanárnak figyelembe kell vennie, hogy a legtöbb tanuló az önkeresés időszakát éli, kritikus önmagával szemben, erősek a kortárs csoport hatásai. Ugyanakkor építhet a tanár a tanulók nyelvi kreativitására, problémamegoldó és kritikai gondolkodására is. A nyelvoktatás sikerében meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós

formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés. Ugyancsak segítséget jelent számukra, ha gyakorlatot szereznek az önértékelés és a társértékelés módszereinek alkalmazásában, sikeres próbálkozásaik tudatosításában és hibáik felismerésében, azok önálló javításában.

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th colspan="2">Hallott szöveg értése</th><th>Órakeret
45 óra</th></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A tanuló már megérti a leggyakrabban előforduló szókincset és bizonyos nyelvi fordulatokat, ha közvetlen, személyes témákról van szó.
Megérti a rövid, világos és egyszerű üzenetek és közlések lényegét.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A köznyelvi beszéd megértése főbb vonalaiban rendszeresen előforduló ismerős témákról. Egy beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott érveinek megértése két beszélő esetén.
A legfontosabb információk megértése képekkel támogatott hangzó anyagokban, amelyek az érdeklődési körhöz kapcsolódó témákról szólnak, ha viszonylag lassan és érthetően beszélnek.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Az egyszerű, mindennapi társalgásban elhangzó álláspontok lényegének megértése.
Az ismerős témájú, egyszerűen és világosan megfogalmazott, rövid, köznyelvi stílusú beszéd vagy előadás főbb pontjainak megértése.
Egyszerű műszaki információk megértése.
Részletes, összetett útbaigazítás követése.
Telefonbeszélgetésekben elhangzó alapvető információk megértése.
Az ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok és egyszerű nyelvezetű hangfelvételek lényegének megértése.

A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:
Információk, instrukciók, üzenetek, útbaigazítás, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, reklámok, dalok, videók.</td><td>Informatika:
médiatudatosság.

Magyar nyelv és irodalom: szókincs, lényegkiemelés, tömörítés, helyes artikuláció, nyelvi normák, szóbeli szövegértési technikák.

Matematika: halmazok, logika, következtetés, problémamegoldás.

Ének-zene: népdalok.

Dráma és tánc:
befogadás, értelmezés.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Köznyelvi beszéd; társalgás; szókincs; magyarázat; ellentét; választás.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th>Szóbeli interakció</th><th>Órakeret
60 óra</th></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">A tanuló egyszerű és begyakorolt feladatok során kommunikál az iskolával, otthonnal és szabadidővel kapcsolatos témákról.
Rövid beszélgetésekben vesz részt.</td></tr>
</table>

	Kérdez és válaszol kiszámítható, mindennapi helyzetekben. Egyszerű gondolatokat és információkat cserél ismerős témákról.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Boldogulás a mindennapi élet legtöbb nyelvi helyzetében spontán módon. Gondolatok cseréje, véleménynyilvánítás, érzelmek kifejezése az érdeklődési körbe tartozó témákkal kapcsolatban. A leggyakoribb kommunikációs forgatókönyvek ismerete, egyre kevesebb zökkenővel történő alkalmazásuk. Alkalmazkodás a kommunikációs helyzethez.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén – időnként szavak, fordulatok ismétlését vagy magyarázatát kérve. Érzelmek egyszerű kifejezése és reagálás mások érzelmeire (pl. tetszés, nemtetszés, meglepetés, boldogság, szomorúság, érdeklődés és közömbösség). Mindennapi problémák felvetése, megvitatása, választási lehetőségek összevetése (pl. mit csináljak, hova menjek, melyiket válasszam stb.). Érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, véleménycsere. Történetek követése, véleménynyilvánítás és érdeklődés további részletekről. Úti előkészületek és utazás során felmerülő feladatok megoldása (pl. közlekedési információk beszerzése, szállásfoglalás, programegyeztetés, reakciók kifejezése). Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése kevésbé begyakorolt helyzetekben is (pl. boltban, postán, bankban). Egyszerű utasítások adása, követése és kérése, udvarias kérés. Egyszerű, tényszerű információ megszerzése és továbbadása. Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel bolgár nyelven. Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása. A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés ellenőrzése, a félreérthető megfogalmazás javítása, körülírás, szinonimák használata. A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megbeszéléséhez elegendő szókincs rugalmas alkalmazása, körülírás. A gondolatok, problémák viszonylag pontos kifejezése. Érthető, egyre kevesebb félreértésre okot adó kiejtés, intonáció. Részvétel a szóbeliség jegyeit viselő digitális kommunikációban: fórum, chat, skype. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Személyes és telefonos társalgás, megbeszélés; informális párbeszédek, utasítások, interjúk, viták.	*Magyar nyelv és irodalom:* intonáció, szóbeli fogalmazás, szókincs, nyelvjárások, nyelvi normák. *Informatika:* internethasználat, számítógépen keresztül történő kapcsolattartás, közösségi oldalak, fórumok. *Biológia-egészségtan*: állat-és növényvilág, környezetvédelem, étkezési szokások, egészséges életmód, betegségek. *Földrajz:* állat- és növényvilág, településtípusok, életminőségek különbségei, közlekedés, időjárás, turizmus. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, szerepjátékok, beszédre késztetés. *Bolgár népismeret:* bolgár népcsoportok, hagyományos viselet, ételek, foglalkozások, ünnepek. *Testnevelés és sport:* a

	rendszeres testedzés szerepe.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Spontán beszéd; kommunikáció; társalgás; véleménynyilvánítás; párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Összefüggő beszéd**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A tanuló egyszerűen beszél önmagáról, a családjáról, más emberekről, lakóhelyéről, tanulmányairól, iskolájáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önkifejezés begyakorolt szerkezetekkel a szintnek megfelelő témakörökben. A folyamatoshoz közelítő, érthető beszéd, a mondanivaló nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosítása. Egy gondolat vagy probléma lényegének kifejtése megközelítő pontossággal.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az érdeklődési körnek megfelelő témák lényegének folyamatoshoz közelítő kifejtése, a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Elbeszélések vagy leírások lényegének folyamatoshoz közelítő összefoglalása. Egyszerű élménybeszámoló, az érzések és reakciók vázlatos bemutatása. Könyv vagy film cselekményének vázlatos összefoglalása. Történet elmondása. Vélemény, tervek és cselekedetek rövid és egyszerű magyarázata. Rövid, begyakorolt megnyilatkozás ismerős témáról. Részvétel előre megírt, ismerős témájú csoportos előadásban. A közlés bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközeinek használata. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Leírások, képleírások, témakifejtés, elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, versek, mondókák.	*Magyar nyelv és irodalom:* fogalmazás, szókincs, nyelvi normák. *Informatika:* internethasználat, számítógépen keresztül történő kapcsolattartás. *Ének-zene:* népdalok. *Bolgár népismeret:* bolgár néptáncok, viselet, népszokások.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önkifejezés; probléma-meghatározás; véleménykifejtés; vita; érv/ellenérv, reklamáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasott szöveg értése**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes többféle szövegfajtát olvasni, tudja, hogy a szövegfajták sajátosságainak ismerete segít a szöveg megértésében. Megtalálja az adott helyzetben fontos konkrét információkat egyszerű, ismerős témákról szóló mindennapi szövegekben.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hétköznapi nyelven írt, érdeklődési körhöz kapcsolódó, lényegre törő autentikus vagy kismértékben szerkesztett szövegek megértése. Az olvasás mint műélvezet megtapasztalása, az olvasás iránti igény felkeltése. Az irodalom sajátos kifejezési formáinak felismerése, megértése és értelmezése. A művek és a műfajok hagyományai, mint a műalkotás megértésének egyik vonatkozási pontja. Érzékenység az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések és kétségek felfedezésére.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az adott helyzetben fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus, esetleg kismértékben szerkesztett, világos tartalmú és szerkezetű, hétköznapi nyelven írott szövegekben. Az adott feladat megoldásához szükséges információk kiszűrése hosszabb szövegekből is. Érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése a köznyelven írt szövegekben. Mindennapi témákkal összefüggő, köznyelven írt magánlevelek, e-mailek megértése. A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, egyszerű irodalmi szövegek, dalszövegek. A líra különböző műfajaiban és hangnemeiben a klasszikus és kortárs bolgár irodalom köréből válogatott művek olvasása, feldolgozása, pl. részletek Dobri Csintulov, Petko Szlavejkov, Hriszto Botev, Pencso Szlavejkov, Pejo Javorov műveiből. A lírai beszédmód változatainak értelmezése. Törekvés a műnemek és a műfajok közötti kapcsolatok megértésére. A költő, a vers beszélője és a költői én megkülönböztetése költeményekben. Klasszikus és kortárs bolgár epikai művek olvasása és értelmezése, pl. részletek *Paiszij Hilendarszki*, *Szofronij Vracsanszki*, *Ivan Vazov, Zahari Sztojanov, Aleko Konsztantinov, Hadzsipetkova Krisztina* műveiből. A megismert stilisztikai és nyelvi sajátosságok alkalmazása a mindennapi történetmondásban.	*Magyar nyelv és irodalom:* értő olvasás, szövegértési technikák, lényegkiemelés, szókincsbővítés, elvonatkoztatás, szövegtípusok, műfajok, mondatfajták, szótárhasználat, média, sajtóműfajok. *Matematika:* szövegértés, lényegkiemelés, adatgyűjtés, logika. *Informatika:* internethasználat, médiatudatosság, elektronikus média, elektronikus szótár. *Dráma és tánc:* befogadás, értelmezés. *Bolgár népismeret:* bolgár szerzők és alkotásaik. *Vizuális kultúra:* illusztráció, ábra, kép. *Ének-zene:* dalszövegek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegfajta; műfaj; irodalmi kifejezési forma; szövegértés; stilisztika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség	Órakeret 50 óra
Előzetes tudás	A tanuló összefüggő mondatokat ír olyan témákról, amelyek közvetlen szükségletekre, élményekre, eseményekre és konkrét információkra vonatkoznak. Ismerős témákról gondolatait egyszerű kötőszavakkal összekapcsolt mondatsorokban fejezi ki írásban. Néhány műfajban egyszerű és rövid, tényközlő szövegeket ír minta alapján az őt érdeklő, ismert témákról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű, rövid, összefüggő szövegek fogalmazása ismert, hétköznapi témákról. Írásbeli beszámoló eseményekről, élményekről, érzésekről, benyomásokról és véleményről. Írásbeli interakció elkezdése, fenntartása és befejezése. Jegyzet készítése olvasott és hallott köznyelvi szövegből, illetve saját ötletről. Minták alapján több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegek létrehozása a műfaj főbb jellegzetességeinek és alapvető stílusjegyeinek követésével. Irodalmi művek tartalmi bemutatása írásban, irányított szempontok alapján.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű szöveg írása a tanuló érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témákról, rövid, különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Beszámoló írása élményekről, eseményekről (pl. utazás). Egyszerűbb cselekvéssor, történet leírása összefüggő szövegben. Egyszerű információt közlő/kérő feljegyzések/üzenetek írása (pl. barátoknak, szolgáltatóknak, tanároknak). Véleményt kifejező üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban). Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése; online ügyintézés. Életrajz írása. Rövid, olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Egyszerű, tagolt írásmű létrehozása: bevezetés, kifejtés, lezárás. Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása. A nyelvi szintnek megfelelő, felhasználóbarát online és hagyományos szótárak használata. Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak megjelenítése a fogalmazásban. Irodalmi művek tartalmának rövid bemutatása írásban. Jegyzetek készítése szerzői életrajzokról. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; képaláírások; üzenetek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek. Tényszerű információt nyújtó, illetve kérő levelek és	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, fogalmazás, érvelés, életrajz, szövegtípusok, műfajok, szókincs. *Matematika:* logika, kreativitás. *Informatika:* számítógépen keresztül történő kapcsolattartás, elektronikus ügyintézés, netikett, elektronikus szótár, szövegszerkesztés, prezentáció készítése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* kronológia, életrajz.

e-mailek; egyszerű cselekvéssort tartalmazó instrukciók. Egyszerű ügyintéző levelek/e-mailek (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás); egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, mesék; rövid jellemzések. Rövid leírások; jegyzetek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műfaj, stílusjegy; írásbeli interakció, kommunikáció.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes főbb vonalaiban megérteni a köznyelvi beszédet, ha az számára ismerős, rendszeresen előforduló témákról folyik. A mindennapi élet legtöbb helyzetében boldogul, gondolatokat cserél, véleményt mond, érzelmeit kifejezi és stílusában a kommunikációs helyzethez alkalmazkodik. A tanuló képes begyakorolt szerkezetekkel érthetően, folyamatoshoz közelítően beszélni. Az átadott információ lényegét megközelítő tartalmi pontossággal fejti ki. Megérti a hétköznapi nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő, autentikus vagy kismértékben szerkesztett szövegekben az általános vagy részinformációkat. A tanuló több műfajban is képes egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmazni ismert, hétköznapi témákról. Írásbeli megnyilatkozásaiban már kezdenek megjelenni műfaji sajátosságok és különböző stílusjegyek. Ismeri a bolgár líra néhány műfaját, a költői képeket azonosítja és megérti.

11–12. évfolyam

A gimnáziumi tanulmányok végére a tanulók kellő tapasztalattal és tudással rendelkeznek ahhoz, hogy a körülöttük lévő világot tágabb kontextusban is értelmezni tudják, nyelvi ismereteiknek köszönhetően pedig széleskörű információszerzésre és viszonyításra képesek.

Irodalmi tanulmányaik során megismerkedtek a bolgár irodalom legkiemelkedőbb szerzőivel, ismerik a műveiket, és azonosítani tudnak idézeteket. Betekintést kaptak a magyarországi bolgár kisebbség irodalmi munkásságába. Áttekintették a legjelentősebb fordítókat, és összevetettek irodalmi fordításokat eredeti művekkel.

Részt vesznek bolgár kisebbségi rendezvényeken. Ismerik a magyarországi bolgár kisebbség hagyományait, szokásait.

A 12. évfolyamon lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók megismerjék a nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és elsajátítsák az ezeknek megfelelő stratégiákat; megismerjék az érettségi során használt értékelési szempontokat, és alkalmazni tudják azokat önértékeléseik során; illetve gyakorlatot szerezzenek az érettségi vizsga feladatainak megoldásában is.

A 12. évfolyam a tanulók számára a továbbtanulás vagy a munka világába történő kilépés előtti utolsó tanév. A nyelvoktatásban is hangsúlyt kell kapnia az ezekre történő felkészítésnek, a szükséges készségek fejlesztésének. A tanulók jövőjét érintő fontos döntésekben a nyelvtanár sokat segíthet, például a feldolgozott témák megfelelő kiválasztásával, az ok-okozati viszonyokat, következményeket feltáró feladatokkal.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td>Hallott szöveg értése</td><td>Órakeret
43 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">A tanuló főbb vonalaiban megérti a köznyelvi beszédet a rendszeresen előforduló, számára ismerős témákról.
Megérti a legfontosabb információkat az aktuális eseményekről szóló, vagy az érdeklődési köréhez kapcsolódó rádió-és tévéműsorokban, ha viszonylag lassan és érthetően beszélnek.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">Ismerős témákról szóló köznyelvi beszéd megértése főbb vonalaiban és egyes részleteiben is.
Egy beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott érveinek megértése, több beszélő esetén is.
Fontos információk megértése azokban a rádió-és tévéműsorokban, filmjelenetekben, amelyek aktuális eseményekről, illetve az érdeklődési körhöz kapcsolódó témákról szólnak, ha viszonylag lassan és érthetően beszélnek.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">A köznyelvi beszéd főbb fordulatainak megértése rendszeresen előforduló, ismerős témák esetén.
Mindennapi társalgásban a világos beszéd követése, szükség esetén visszakérdezések segítségével.
Ismerős témájú, lényegre törő előadás vagy beszéd követése.
Egyszerű műszaki információ megértése, részletes útbaigazítások követése.
Telefonbeszélgetésekben a főbb információk megértése.
Ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok és egyszerűbb hangfelvételek lényegének megértése.
Egyszerű nyelvezetű film követése, amelyben a cselekményt nagyrészt a vizuális eszközök és az események közvetítik.
A köznyelvi szövegekben az érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése.

A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:
Hosszabb használati utasítások, információk, instrukciók, előadások, beszédek, viták, interjúk, dalok, visszaemlékezések, rögzített telefonos szövegek, reklámok, viccek, tévé-és rádióműsorok, filmelőzetesek, filmek.</td><td>Magyar nyelv és irodalom: szókincs, lényegkiemelés, tömörítés, helyes artikuláció, nyelvi normák, szóbeli szövegértési stratégiák.

Matematika: halmazok, logika, következtetés, problémamegoldás.

Informatika: digitális hanghordozók.

Ének-zene: autentikus előadás.

Bolgár népismeret: nyelvek, nyelvváltozatok, autentikus személyek.

Dráma és tánc: befogadás, értelmezés.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="2">Köznyelv; köznyelvi szöveg; információ; szövegértés; autentikus beszélő.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szóbeli interakció**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	A tanuló felkészülés nélkül megbirkózik a mindennapi élet legtöbb nyelvi helyzetével. Gondolatokat cserél, véleményt mond az érdeklődési körébe tartozó témákról. Boldogul a leggyakoribb kommunikációs helyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolatcsere, véleménynyilvánítás és érvelés az érdeklődési körbe tartozó és általános témákról is. A leggyakoribb kommunikációs forgatókönyvek ismerete és biztonsággal történő alkalmazása. Felkészítés az önálló eligazodásra a mindennapi élet legtöbb, akár váratlan helyzetében is.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén, felkészülés nélkül. Érzelmek kifejezése és reagálás mások érzelmeire, mint például reménykedés, csalódottság, aggodalom, öröm. Problémák felvetése, megvitatása, teendők meghatározása, választási lehetőségek összehasonlítása. A tanulmányokhoz, érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, álláspont kifejtése, rákérdezés mások nézeteire. Gondolatok, vélemény kifejezése kulturális témákkal kapcsolatban, például zene, film, könyvek. Elbeszélés, újságcikk, előadás, eszmecsere, interjú vagy dokumentumfilm összefoglalása, véleménynyilvánítás, a témával kapcsolatos kérdések megválaszolása. Utazások során felmerülő feladatok, például közlekedés, szállás intézése vagy ügyintézés a hatóságokkal külföldi látogatás során. Részletes utasítások adása, követése és kérése (pl. hogyan kell valamit csinálni). Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel. Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, szó átvétele, átadása, mások bevonása, beszélgetés lezárása. Az udvariassági szokások ismerete és alkalmazása. A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megtárgyalásához elegendő szókincs és annak általában helyes alkalmazása. Általában tisztán érthető kiejtés és intonáció. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Társalgás, megbeszélés, eszmecsere, utasítások, interjúk, viták.	*Magyar nyelv és irodalom:* intonáció, artikuláció, szóbeli fogalmazás, szókincs, memoriterek, nyelvjárások, nyelvi normák. *Informatika:* internethasználat, számítógépen keresztül történő kapcsolattartás. *Biológia-egészségtan:* egészségvédelem, étkezési szokások, egészséges életmód, betegségek, káros szenvedélyek, függőség. *Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés. *Bolgár népismeret:* bolgár népcsoportok, hagyományos viselet, ételek, étkezési szokások, foglalkozások, ünnepek, kisebbségi nyelvek.

	Etika: generációk kapcsolata, családi élet, társas kapcsolatok. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* kronológia; a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz; a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás. *Vizuális kultúra:* kép, ábra, művészi alkotás leírása, értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs helyzet; gondolatcsere; véleménynyilvánítás; érvelés; udvariassági forma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Összefüggő beszéd**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	A tanuló már változatosabban és részletesebben tudja bemutatni a családját, más embereket, lakóhelyét, tanulmányait, iskoláját stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Folyamatos önkifejezés a szintnek megfelelő szókincs és szerkezetek segítségével ismerős témakörökben. Érthető és folyamatos beszéd, a mondanivaló tudatos nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosítása. Egy gondolat vagy probléma lényegének tartalmilag pontos kifejtése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Folyamatos megnyilatkozás az érdeklődési körnek megfelelő témákról. Elbeszélések vagy leírások lényegének összefoglalása folyamatos beszédben. Részletes élménybeszámoló az érzések és reakciók bemutatásával. Könyv vagy film cselekményének összefoglalása és az ehhez kapcsolódó reakciók megfogalmazása. Álmok, remények és ambíciók, történetek elmondása. Vélemények, tervek és cselekedetek rövid magyarázata. Előre megírt, lényegre törő, követhető előadás ismerős témáról.		*Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli fogalmazás, lényegkiemelés, önkifejezés. *Informatika:* internethasználat, számítógépen keresztüli kapcsolattartás.

A nyelvi eszközök rugalmas használata a mondanivaló kifejezésére, ezek adaptálása kevésbé begyakorolt helyzetekben. A közlés magabiztos bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközökkel. Önellenőrzés és önkorrekció, például a félreértéshez vezető hibák felismerése és javítása. Mindezeknek a szóbeli érettségi vizsgán történő alkalmazására való felkészülés. *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Leírások, képleírások, témakifejtés (például vizuális segédanyag alapján), elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása.	*Bolgár népismeret:* bolgár népszokások és hagyományok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önkifejezés; szókincs; nyelvi eszköz; problémakifejtés; képleírás, szituáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasott szöveg értése**	**Órakeret 43 óra**
Előzetes tudás	A tanuló megérti a hétköznapi nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő szövegek fő gondolatait. Tudja, hogy a szövegek olvasásakor a helyzetnek megfelelő stratégiákat kell alkalmaznia, és képes az ismeretlen elemek jelentését a szövegkörnyezet segítségével kikövetkeztetni. Ismeri a klasszikus bolgár irodalom legkiemelkedőbb személyiségeit és néhány művüket.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nagyrészt közérthető nyelven írt, érdeklődési körhöz kapcsolódó, lényegre törő szövegek megértése. Az írott vélemény, érvelés követése, ezekből a lényeges részinformációk kiszűrése. Irodalmi ismeretanyag bővítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus, hétköznapi nyelven íródott szövegekben, például levelekben, brosúrákban és rövid, hivatalos dokumentumokban. A feladat megoldásához szükséges információk megtalálása hosszabb szövegekben is. A fontos gondolatok felismerése ismerős témákról szóló, lényegre törő újságcikkekben. A köznyelven írt szövegekben az érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése. A mindennapi témákkal összefüggő, köznyelven írt magánlevelek megértése annyira, hogy sikeres írásbeli kommunikációt tudjon folytatni. Ismert témájú hivatalos levélben az elintézéshez szükséges információk megértése.	*Magyar nyelv és irodalom:* értő olvasás, szövegértési technikák, lényegkiemelés, szókincsbővítés, elvonatkoztatás, szövegtípusok, műfajok, mondatfajták, szótárhasználat, média, sajtóműfajok, bolgár szerzők, fordítás–műfordítás. *Informatika:*

A feladat elvégzéséhez szükséges információk összegyűjtése a szöveg különböző részeiből, illetve több szövegből. Az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján. A bolgár művek és fordításuk összevetése. Adaptációjukról vélemény alkotása (pl. film, színdarab stb.) Felkészülés mindezek alkalmazására az érettségi vizsga feladatainak megoldása során. *Ajánlott irodalom:* Елин Пелин: *Ветрената малница*; Йордан Йовков: *Старопланински легенди* Кристина Хаджипеткова: *Поли*; Христо Смирненски: *Да бъде ден* Гео Милев: *Септември*, *Главата ми...*, *Балада*; Димчо Дебелянов: *Елегия*, *Жертвоприношение*; Атанас Далчев: *Вечер*, *Камък*; Елисавета Багряна: *На дача*, *Като сърмена мрежа* Никола Вапцаров: *Вяра, Прощално* *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok hozzászólásai, egyszerű irodalmi szövegek, esszék.	internethasználat, médiatudatosság, elektronikus média, elektronikus szótár. *Bolgár népismeret:* bolgár szerzők és alkotásaik, dialektusok. *Matematika:* szövegértés, lényegkiemelés, adatgyűjtés, logika, összefüggéslátás. *Vizuális kultúra:* illusztráció, ábra, kép. *Dráma és tánc:* befogadás, értelmezés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információkigyűjtés, értelmezés, szövegkörnyezet, szövegértés; fordítás/műfordítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	A tanuló egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmaz ismert, hétköznapi témákról. Írásban beszámol eseményekről, élményeiről, érzéseiről, benyomásairól és véleményéről; írásbeli interakciót kezdeményez, fenntartja és befejezi. Jegyzetet készít olvasott vagy hallott köznyelvi szövegből, illetve saját ötleteiről. Minták alapján rövid, lényegre törő szövegeket alkot az ismert műfajok főbb jellegzetességeinek és alapvető stílusjegyeinek követésével.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Részletesebb, összefüggő és tagolt szövegek fogalmazása ismert, hétköznapi és elvontabb témákról. Eseményekről, élményekről, érzésekről, benyomásokról és véleményről írásbeli beszámolás, valamint vélemény alátámasztása. Hatékony írásbeli interakció folytatása. Jegyzetkészítés olvasott vagy hallott, érdeklődési körhöz tartozó szövegről, illetve saját ötletekről.	

	Irodalmi művekről lényegre törő szövegek, esszék létrehozása a műfaj főbb jellegzetességeinek és stílusjegyeinek alkalmazásával.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű, összefüggő, lényegre törő szöveg írása számos, a tanuló érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témában, rövid, különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Hírek, gondolatok, vélemények és érzések közlése olyan elvontabb és kulturális témákkal kapcsolatban is, mint például a zene vagy a művészet. Véleményt kifejező üzenet, komment írása (pl. internetes fórumon, blogban). Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése, online ügyintézés. Életrajz, lényegre koncentráló leírás, elbeszélés készítése. Riport, cikk, esszé írása. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Saját ötletekről jegyzet készítése. Az írás egyszerű tagolása: bevezetés, kifejtés, lezárás; bekezdések szerkesztése. Írásos minták követése és aktuális tartalmakkal való megtöltésük. Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak a fogalmazásban való megjelenítése. Írásának tudatos ellenőrzése, javítása; félreértést okozó hibáinak korrigálása. A bolgár művek és fordításuk összevetése írásban, irányított szempontok alapján. A bolgár művek tartalmi bemutatása írásban. Adaptációjukról vélemény alkotása (pl. film, színdarab stb.). *A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* Hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; képaláírások. Üzenetek; SMS-ek/MMS-ek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek. Tényszerű információt nyújtó, illetve kérő levelek és e-mailek; személyes információt, tényt, illetve tetszést/nemtetszést kifejező üzenetek; egyszerű cselekvéssort tartalmazó instrukciók. Egyszerű ügyintéző levelek/e-mailek (pl. tudakozódás, megrendelés, foglalás, visszaigazolás); egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, mesék; rövid jellemzések. Rövid leírások; jegyzetek; riportok, cikkek, esszék, felhívások.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, fogalmazás, esszé, vázlat, levéltípusok, érvelés, életrajz, szövegtípusok, szövegkohézió, műfajok, szókincs. *Informatika:* számítógépen keresztül történő kapcsolattartás, elektronikus ügyintézés, netikett, elektronikus szótár, szövegszerkesztés, prezentáció készítése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* kronológia, életrajz. *Matematika:* logika, kreativitás, analízis-szintézis. *Vizuális kultúra:* ábrák, vizuális elemek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg; beszámoló, írásbeli interakció, írott véleménykifejtés; elektronikus szövegtípus; irányított fogalmazás, esszé.

Ajánlott témakörök a 9–12. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Személyes vonatkozások, család A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* család és háztartás. *Etika:* generációk kapcsolata, családi élet.
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat. Konfliktusok és kezelésük.	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tudatos vásárlás. *Földrajz, biológia-egészségtan:* biotermékek.
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Időjárás, éghajlat.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* víz- és energiatakarékosság, újrahasznosítás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a lakóhely és a környék hagyományai. *Biológia-egészségtan:* élőhely, életközösség. *Földrajz:* településtípusok; a Föld mozgása, az

	időjárás tényezői, a Föld szépsége, egyedisége.
Az iskola A tanuló saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka nálunk és más országokban. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása. *Informatika:* digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.
A munka világa Diákmunka, nyári munkavállalás. Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, kötelességek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció és munka.
Életmód Napirend, időbeosztás. Étkezési szokások a családban. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Gyakori betegségek, sérülések, baleset.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* testi és lelki egészség, egészséges ételek. *Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe.
Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet.	*Földrajz:* más népek kultúrái. *Magyar nyelv és irodalom:* különböző kultúrák mítoszai, mondái; kortárs magyar és világirodalmi művek. *Informatika:* e-könyvek, médiatudatosság. *Testnevelés és sport:* táncok, népi játékok, a sport és az olimpia

	története. *Ének-zene:* népzene, klasszikus zene, popzene. *Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése.
Utazás, turizmus Vizuális kultúra, művészettörténeti építészeti korszakok, stílusok. A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Turisztikai célpontok.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek. *Vizuális kultúra:* művészettörténeti építészeti korszakok, stílusok. *Földrajz:* a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások.
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; fizika:* tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok. *Informatika:* számítógépen keresztüli kapcsolattartás, információ keresése.
Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* család és háztartás, tudatos vásárlás, pénzügyi ismeretek. *Matematika:*

	alapműveletek, grafikonok értelmezése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel.
Bolgár irodalom (ajánlott művek): Алеко Константинов: *Бай Ганьо*; Елин Пелин: *Под манастирската лоза*, *По жътва*; Йордан Йовков: *Вечери в Антимовския хан*, *Бялата лястовица*; Димитър Талев: *Железният светилник*; Добри Чинтулов, Петко Славейков versei; Христо Ботев, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов; Христо Смирненски, Гео Милев, Атанас Далчев, Елисавета Багряна, Никола Вапцаров lírája.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes főbb vonalaiban és egyes részleteiben is megérteni a köznyelvi beszédet a számára ismerős témákról. Képes önállóan boldogulni, véleményt mondani és érvelni a mindennapi élet legtöbb, akár váratlan helyzetében is. Ki tudja magát fejezni a szintnek megfelelő szókincs és szerkezetek segítségével az ismerős témakörökben. Beszéde folyamatos, érthető, a főbb pontok tekintetében tartalmilag pontos, stílusa megfelelő. Több műfajban képes részleteket is tartalmazó, összefüggő szövegeket fogalmazni ismert, hétköznapi és elvontabb témákról. Írásbeli megnyilatkozásaiban megjelennek műfaji sajátosságok és különböző stílusjegyek. Képes megérteni a gondolatmenet lényegét és egyes részinformációkat a nagyrészt közérthető nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törően megfogalmazott szövegekben. Jártas az irodalom korszakaiban, ismeri a kiemelkedő bolgár szerzőket, műveiket. Felismer és azonosít idézeteket. Olvasott műfordításokat és ismeri a legnevesebb műfordítókat. Jártas a magyarországi bolgár irodalomban.

BOLGÁR NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1-4. évfolyam

A bolgár tannyelvű általános iskola alsó tagozatán a bolgár nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja a nyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Mivel a bolgár nyelvet Magyarországon viszonylag kevesen beszélik, és a tanulók nyelvi ismeretei eltérő szintűek, ezért a bolgár nyelvi képességek fejlesztése kulcsfontosságú a további tanulmányi előmenetel biztosításához. Ezért nagyon fontos a kulcskompetenciák kialakítása bolgár nyelven, mert erre építve, ez által válik lehetővé a bolgár kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A tantárgy fontos feladata a bolgár nyelvű szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése.

Az alsó tagozatos bolgár nyelv és irodalom tantárgy lényegi területei a beszéd és a beszédértés fejlesztése, a kifejező olvasás és az írott szövegmegértését elősegítő képességek fejlesztése, továbbá a cirill betűs írásrendszer elsajátítása és gyakoroltatása.

Mivel a kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják az iskolai célnyelvet (a bolgárt), fontos az első iskolai években a bolgár nyelv változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatása különféle kommunikációs helyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban a bolgár nyelvi és irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Ehhez a magyar társadalomban nem domináns funkciót betöltő bolgár nyelven az irodalmi művek megértéséhez, befogadásához megfelelő szókincs, nyelvi ismeretek, a saját gondolatok kifejezéséhez szükséges ismeretek is kellenek. Az irodalmi műveltség megalapozásához az irodalmi élmények közös értelmezése, a saját gondolatok kifejtése, egymás véleményének megismerése, valamint az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés nyújt segítséget. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle, kulturálisan is eltérő kommunikációs helyzetek és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységek fejlesztik az önálló tanulás képességét, illetve lehetőséget adnak az eltérő nyelven zajló kommunikációs folyamatok megismeréséhez.

1–2. évfolyam

A Magyarországon élő bolgár-magyar kétnyelvű gyerekek az iskolába lépés előtt a szűkebb környezetüktől sajátítják el a bolgár nyelvet. Ez az elsajátítás azonban gyakran nem éri el az anyanyelvi szintet, mivel a bolgár csak családi és korlátozottan kisközösségi nyelvként funkcionál. A tantárgy feladata ezért a nyelvelsajátítás folyamatának támogatása, fejlesztése és esetenként korrigálása is.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása bolgár nyelven, cirill betűkkel, amely egyben a további bolgár nyelvi nevelés alapja is. Az olvasás és

az írás életkornak megfelelő tudása nélkül elképzelhetetlen a nyelvi és más tananyagban való továbbhaladás.

Mivel a bolgár-magyar kétnyelvű gyermekek nyelvtudásának szintje eltérő, az első osztályokban a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni az olvasástanulás folyamatát, haladási tempóját a tanulási kudarcok, a tevékenységgel kapcsolatos szorongások, gátoltság kialakulásának megelőzése érdekében.

A nyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a bolgár szókincs gyarapítása, a használt szavak jelentésének megismertetése és elsajátítása, mert az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs alapos ismerete.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során tanítói segítséggel törekedni kell az életkornak és a nyelvtudásnak megfelelő bolgár irodalmi szövegek megértésére, értelmezésére. A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma és hangos olvasás útján megértse a bolgár tankönyvek szövegének, a feladatok utasításainak lényegét.

Az írás tanításában első lépés a bolgár cirill betűformák és betűkapcsolások elsajátítása és automatizálása. Az írástempó fokozása az írásban való jártasság elérésének arányában, fokozatosan történik.

A bolgár nyelv rendszerére vonatkozó *elemi ismeretek* átadásával tudatosabb nyelvszemléletet és emeltebb színtű anyanyelvhasználatot alakíthatunk ki. Az adott életkor számára befogadható bolgár nyelvtani ismeretek elsajátítása ad lehetőséget a *helyesírási szabályismeret és a helyesírási készség elemi szintjének* kialakítására. A tanulók önellenőrzésének és hibajavító tevékenységének támogatása, tovább erősítheti ezt a folyamatot.

Fokozni kell a tanulók tudatosságát, kitartását és igényességét a különböző bolgár nyelven zajló tevékenységekben, segíteni kell őket, hogy tanulási tevékenységüket fokozatosan növekvő időtartamban legyenek képesek irányítani.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 102 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli és később az elemi szintű írásos kommunikációban a megértés pontosságának és a kifejezés érthetőségi szintjének emelése. A környezettel való nyelvi kapcsolattartás biztonságának elősegítése. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények pontosabb kifejeztetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes beszédlégzés. A hangok tiszta, lehetőleg akcentusmentes artikulációja, a hangkapcsolatok helyes kiejtése és hangsúlyozása. Szavak, mondatok, szövegek olvasásakor, memoriterek elmondásakor a hanglejtés, a hangsúly helyes alkalmazása. Az aktív szókincs bővítése, pontosítása szövegkörnyezetben	A tanuló bolgár nyelven – érthetően beszél; – megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és	*Ének-zene:* énekek, megzenésített versek. *Vizuális kultúra:* képek, képi kompozíciók; egyszerű cselekmény, történet megjelenítése rajzzal.

történő értelmezéssel. Mondatok összekapcsolása. Összefüggő mondatok alkotása képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés. Szituációs játékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása, és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása.	köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe, alkalmazkodik azok szabályaihoz; – eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében.	*Dráma és tánc:* szituációs játékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 1. - az olvasástanulás előkészítése**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástanulás előkészítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Motiváció kialakítása, szorongásmentes olvasási környezet megteremtése. Az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztéséhez szükséges tevékenységek (fonológiai észlelés, hangdifferenciálás, figyelem, szókincs, irányok felismerése, nyelvi tudatosság).	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődik az olvasástanulás iránt; – rendelkezik a megfelelő ismeretekkel és szókinccsel; – részképességei elérték a szükséges szintet.	*Vizuális kultúra:* ábra, illusztráció, reprodukció. *Ének-zene:* ritmus, tempó, dallam. *Matematika:* irányok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 2. - az olvasás jelrendszerének elsajátítása, dekódolási képesség kialakítása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása, a dekódolási képesség kialakítása a cirill betűs bolgár nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Az olvasásra vonatkozó szókincs megismerése, elsajátítása (pl. szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés). Betűfelismerés, betű-hang, fonéma-graféma azonosítási szabályok, a dekódolási képesség automatizálása. Biztonságos betű-összevonási képesség. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása.	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri a bolgár ábécé nyomtatott kis- és nagybetűit; – ismeri a betű-hang, fonéma-graféma megfeleltetési szabályokat; – biztos betűfelismerési, -összevonási képességgel rendelkezik; – ismeri az olvasással kapcsolatos erősségeit, hibáit; – biztonsággal, pontosan olvas szavakat, szószerkezeteket, mondatokat, életkori sajátosságának megfelelő egyszerű, rövid szövegeket.	*Vizuális kultúra:* betűtípus, betűforma.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 3. - A szövegértő olvasás előkészítése**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség, a bolgár nyelv alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése. Olvasási stratégiák előkészítése: figyelemkoncentráció fejlesztése, szövegértési technikák bemutatása, elsajátíttatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerűbb mondatok és szövegek magabiztos néma és hangos olvasása az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten. Az explicit információk, állítások megértése, értelmezése, értékelése, egyszerű, egyenes következtetések levonása. Mesék, narratív történetek értő hallgatása, felidézése. A szövegértés szövegtípusnak megfelelő funkciójáról, folyamatáról ismeretek, tapasztalatok szerzése.	A tanuló – használja az előzetes áttekintés, egyszerű összefoglalás, az érzékszervi képek alkotásának stratégiáit a megértés érdekében; – képes a tankönyvi egyszerűbb grafikus szervezőket felhasználni a megértés ellenőrzése érdekében; – tapasztalattal rendelkezik a néhány eltérő szövegtípussal kapcsolatban; – a szöveg megértését bizonyítja a következő tevékenységekkel: egyszerűbb következtetés, lényegkiemelés,	*Környezetismeret:* szóbeli és írásbeli szövegértés. *Vizuális kultúra:* Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl.

	vázlatkészítés, tartalommondás, események összefoglalása, egyszerű értékelése.	rajzzal, montázskészítéssel). Médiaélmények (pl. tetszés, kíváncsiság, rossz élmény) felidézése, kifejezése és megjelenítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség, a bolgár nyelv alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom mint művészet befogadásának megalapozása. A műélvezet fejlesztése a beleélés, a képzelet, az asszociációk, a játék, a ritmus és a zene révén. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismerése. A költői nyelv sajátosságai (ritmus, rím), megértésének megalapozása. Elemi irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár nép- és műköltészeti alkotások megismerése, a népköltészet értékeinek, hagyományainak közvetítése. A mese és a valóságleírás különbségének tudatosítása. Tapasztalatszerzés a versek és a prózai szövegek formájának különbségeiről. Az olvasmány címének, hangulatának megfigyelése; témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése. A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Egyszerű oksági összefüggések felismerése. A cím és a tartalom kapcsolatának felismerése, címadás. Olvasmányok szerzőjének megnevezése. Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése.	A tanuló – kedvtelésből hallgat, olvas verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket; – képes egyszerű irodalmi szövegek felismerésére műfaji jellemzőinek alapján (pl. mese, vers, mondóka); – néhány verset, mondókát elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik a társakkal.	*Ének-zene:* ritmus, ismétlődések. *Vizuális kultúra:* Különböző médiaszövegek (pl. animációs mesék) cselekménye kezdő- és végpontjának, a cselekményelemek sorrendjének, megfigyelése közvetlen példák alapján. Saját megélt élmények és tapasztalatok összevetése a média által közvetített, megjelenített világokkal, a hang és kép szerepe a mesevilágban. *Erkölcstan:* én és szűkebb közösségeim.

Az olvasmány tartalmához kapcsolódó improvizációs és beleélő játékok.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, műköltészet; mese, mesebeli szereplő; mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő; vers, verses mese, versszak, verssor, rím, ritmus, ismétlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástanítás előkészítése - az írás megtanulásának technikai alapozása**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség, a bolgár nyelv alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulás eszközeinek és az eszközök használatának megismertetése, gyakorlása, elemi tanulási szokások kialakítása. A fonématudatosság és a beszédészlelés fejlesztése bolgár nyelven. Az iskolai tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl. a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kivárás képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések; mozgáskoordináció; finommozgások).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban. Analizáló, szintetizáló feladatok végzése (szavak hangokra bontása és összerakása). Tájékozódás térben, síkban. A füzet és az írószerek használata. Finommozgások, mozgáskoordináció fejlesztése. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása. Helyes írásszokások kialakítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az írás tanulása iránt; – előzetes képességei és ismeretei megfelelőek az írástanulás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem-kéz koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkcióival a mindennapi életben.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a finommozgások fejlesztése (pl. gyurmázással). *Vizuális kultúra:* a finommozgások fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással. *Ének-zene:* hallásfejlesztés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írott betűalakok tanítása - írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség, a bolgár nyelv alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A cirill betűs bolgár írás jelrendszerének differenciált elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika (dőlt, hosszúkás írásmód) és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó-halló tollbamondásra írása. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből.	A tanuló – ismeri és használja a bolgár ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz.	*Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk (vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, egyjegyű, két hangot jelölő betű, kétjegyű betű, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az írástechnika fejlesztése - az eszközszintű írás előkészítése	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Kis- és nagybetűk írása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás a szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásakor. Az íráshasználat normáinak megtartása. Lendületes írás. Két-három összefüggő mondat leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből. Önállóan alkotott mondatok leírása. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	A tanuló – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – szövegminta alapján felismeri és kijavítja hibáit. – ismeri a [j] hang jelölésének 4 módozatát a bolgár nyelvben.	*Vizuális kultúra:* térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kisbetű, nagybetű; margó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Bolgár nyelvtan és nyelvhelyesség	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség, a bolgár nyelv alapszintű ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudatos bolgár nyelvhasználat megalapozása, a helyesírás fejlesztése. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár és a magyar nyelv különbségének felismerése, megfogalmazása a diák saját szavaival. A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. A bolgár ábécé hangjainak felsorolása. A hangok csoportosítása fajtájuk szerint. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése. A szavak jelentést hordozó szerepének ismerete. A hátravetett névelő, az elöljáró szavak helyes használata, a „в” és a „на” elöljáró szavak funkciójának megismerése. A nyelvtani nem helyes használata. A beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. A „ли” kérdőszó helyes használata.	A tanuló felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, és különféle feladatok megoldásánál használja a szabályokat.	*Ének-zene:* ritmusjátékok ütőhangszereken.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű; ábécé; egyjegyű betű, kétjegyű betű, két hangot jelölő betű; magánhangzó, mássalhangzó; szó, mondat, szöveg; hátravetett névelő, elöljáró szó, rokon értelmű szó, kijelentő mondat, kérdő mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A bolgár helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A helyesírási szabályok megértéséhez, alkalmazásához szükséges bolgár nyelvtani fogalmak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szabályszerűségek felismerése és alkalmazása írásbeli feladatokban. Hibajavításkor indoklás a szabály felidézésével. A helyesírási eset felismerése, a jelölés gyakorlása szóelemzés	A tanuló – szükség szerint felidézi és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében; – 30-40 begyakorolt szó	*Ének-zene:* egy adott dallamhoz szöveg alkotása.

segítségével. A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása. A ю, я, й, ь használata az ismert szókincs körében. Szabályismeret és alkalmazás: – a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok; – a hagyomány szerinti írásmód; – az elválasztás szabályai; – a kijelentő és a kérdő mondat jelölése. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban. A korosztálynak megfelelő lexikonok, szótárak használata.	esetében helyesen jelöli a [j] hang négy jelölési módját; – az egyszerű szavakat helyesen választja el.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, elválasztás, szótag; pont, kérdőjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség, bolgár nyelv alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulási képesség mint az életkori sajátosságoknak megfelelő megismerési, élményszerzési folyamat fejlesztése, a játszva tanulás képességének támogatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása (könyvtárlátogatás, könyvkölcsönzés; gyermeklexikon használata; beszélgetés a tanulás szerepéről, fontosságáról, szükségességéről, a tanuláshoz szükséges információk kereséséről és kezeléséről). Egyszerű ok-okozati összefüggés felismerése; következtetések levonása. Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal	A tanuló – a tanító irányításával örömmel, motiváltan tanul; – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; – a tanulást játékos formában végzi; – tapasztalata van annak értékéről és funkciójáról a mindennapi életben; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: 2-3 mondóka: – Ив. Вазов: *Родна реч*; П. Р. Славейков: *Малък Пенчо*;	*Vizuális kultúra*: Kép és szöveg kompozíciós kapcsolatának elemzése. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása, élmények megjelenítése (pl. rajzzal, montázskészítéssel).

kombinált memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. A fantázia és a képzelet aktiválása a megismerés érdekében. A kép és a szöveg kapcsolata. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása. Tájékozódás a bolgár szótárakban és gyermeklexikonokban betűrend segítségével. A könyvek jellemző adatainak, részeinek megfigyelése (író, cím, tartalomjegyzék).	Ран Босилек: *Родна стряха*; Дора Габе, Елисавета Багряна, Петя Дубарова egy-egy verse.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, lexikon, illusztráció, szótár, betűrend, tartalomjegyzék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség, bolgár nyelv alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ítéletalkotás fejlesztése egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, halott irodalmi művek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A történetiségen alapuló összefüggések megértése az egy szálon futó történekben. Azonosulás, ítélet, érvelés szépirodalmi szövegek kapcsán. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások adekvát alkalmazása szépirodalmi művekben megjelenített élethelyzetekre, morális kérdésekre. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	A tanuló – ismeri, megérti rövid, egy szálon futó művek segítségével a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – meghallgatja mások érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során.	*Vizuális kultúra:* átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése. *Környezetismeret:* az ember megismerése (magatartásformák, szabályok, viselkedési normák); környezet és fenntarthatóság.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló fejezze ki magát bolgár nyelven, az akcentusos, de érthető beszéd elfogadható ennél a korosztálynál. Értse meg az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit bolgár nyelven. A kérdésekre adekvátan, érthetően válaszoljon. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Legyen képes érthetően, udvariasan bemutatkozni, udvariasan köszönni. Legyen képes rövidebb összefüggő mondatok alkotására. Képes legyen érthetően beszámolni élményeiről, olvasmányai tartalmáról. Szöveghűen mondja el a memoritereket. Ismerje a bolgár cirill betűs írás írott és nyomtatott betűit, rendelkezzen az életkorának megfelelő szórutinnal. Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvasson fel. Tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. Írása legyen rendezett, pontos. Ismerje fel és nevezze meg a tanult nyelvtani fogalmakat, szükség szerint idézze fel és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet szavaiban. Jelölje helyesen a [j] hangot 30-40 begyakorolt szóban, mind a négy helyesírási változatban. Válassza el helyesen az egyszerű szavakat. Legyen nyitott, motivált a bolgár nyelvi képességek fejlesztése területén. Nyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, fejlődjenek harmonikusan.

3–4. évfolyam

A bolgár nyelvű beszéd és megértésének folyamatos fejlesztése igen fontos ebben az életkorban, ugyanis e képességcsoport képezi alapját és kiindulópontját valamennyi újonnan megtanulásra kerülő nyelvi tevékenységnek, amelyek alapvetően meghatározzák a bolgár–magyar kétnyelvű gyermekek további iskolai pályafutásának sikerét. Ezért különösen fontos a bolgár beszélt nyelvi kultúrának megfelelő nyelvi magatartás megalapozása, a bolgár szókincs bővítése és aktivizálása szövegalkotó feladatokkal, a narráció ösztönzése, gyakoroltatása.

Az olvasástechnika fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez, értelmezéséhez. Az értő olvasás lehetőséget teremt a bolgár nyelv és a bolgár kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

A bolgár nyelvű, írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával kezdődik, amelyek mintaként szolgálnak a gyermekek fogalmazásaihoz és segítséget nyújtanak a szókincs bővítéséhez.

Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző és összehasonlító képességek intenzív fejlesztését szolgálja bolgár nyelven.

A 3−4. évfolyamon a bolgár írás-helyesírás tanításának célja az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika kialakítása, az olvasható, rendezett és a bolgár nyelv tanult helyesírási szabályainak megfelelő írás elérése.

A bolgár nyelv elsajátításához és a további haladáshoz szükséges elemi szintű grammatikai ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának

folyamata. Fejlődésnek indul a nyelvi kifejezésre irányuló figyelem, a tanult grammatikai szabályok tudatos alkalmazása és az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle bolgár nyelvű kommunikációs helyzetekben.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése</td><td>Órakeret
72 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Egyszerű bolgár nyelvű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés bolgárul.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése.
A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókincs intenzív gyarapítására bolgár nyelven.
A bolgár szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>A bolgár nyelvre jellemző helyes kiejtés (mozgó hangsúly), a mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben (pl. párbeszéd, felolvasás, kiscsoportos beszélgetés, vita, beszámoló).
Felolvasáskor, szövegmondáskor nem verbális eszközök értelemszerű használata a kifejezés segítésében.
Vélemény kulturált megfogalmazása.
Figyelem a beszélgetőtársra.
Az üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, értékelése.
Kifejező versmondás.
Állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének, megértése az olvasott szövegekben.
A tapasztalatok felhasználása szövegalkotáskor és beszélgetés közben.
Többmondatos összefoglaló szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról, gyűjtött tapasztalatokról,</td><td>A tanuló bolgár nyelven
– értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait;
– használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat;
– beszédstílusát a beszélgetőpartneréhez igazítja;
– bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe;
– a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti.</td><td colspan="2">Minden tantárgy: összefüggő beszéd, érvelés.

Környezetismeret: önfenntartás, légzés.

Vizuális kultúra: Az olvasmányok témájával kapcsolatos műalkotások megfigyelése, jellemzése. Szerepjátékok, az olvasott irodalmi művek (mesék) dramatizálása, összefoglalása rajzban.</td></tr>
</table>

megfigyelésekről. Hosszabb szóbeli közlések tartalmának rövidített elmondása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, szünet; tekintet, arcjáték, testtartás, távolságtartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése bolgár nyelven**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	A bolgár írott nyelvre, olvasásra vonatkozó, az adott korosztály képességfejlődése szempontjából releváns ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony olvasás kialakításának segítése, olvasási stratégiák bevezetése, különböző szövegtípusok megismertetése, az értő olvasás kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A biztos olvasási készség kialakítása bolgár nyelven, ismerkedés a különböző olvasástechnikákkal. Életkori sajátosságoknak megfelelő, eltérő típusú szövegek megismerése és a megértés gyakorlása. Az olvasmányhoz kapcsolódó előzetes ismeretek, személyes élmények, tapasztalatok felidézése és megosztása. A következő olvasási stratégiák, alkalmazása a hatékonyabb megértés érdekében: – a szöveg átfutása, – az előzetes tudás aktiválása. Az olvasás céljának, módjának az olvasás megkezdése előtt való tisztázása.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – folyékony, automatizált olvasástechnikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén is; – felismeri és javítja a hibáit; – felismeri és megérti azokat a különböző típusú, műfajú szövegeket, amelyekről tanult; – szintetizálja, értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik; – ismeri és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat olvasás előtt, alatt és után.	*Környezetismeret:* önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Erkölcstan:* én magam; az én világom. *Vizuális kultúra:* Személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, műfaj, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A bolgár népmesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Rímek	

	felismerése a verssorok végén.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegelemzés alapjainak elsajátítása, az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a bolgár kultúra hagyományainak megismertetése. Bolgár népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasókönyvi szövegek csoportosítása formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. Az olvasmányok témájának megfigyelése. Művészi eszközök keresése lírai és elbeszélő művekben (ritmus, rím, refrén, hasonlítások). Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése olvasmányokban. A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, a tér-idő változásainak felismerése. Az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Tapasztalatszerzés versekből művészi eszközökről (ritmus, rím, hasonlat, refrén). Rövidebb irodalmi szövegek (versek mesék) önálló olvasása. Nagyobb terjedelmű, jellemzően kortárs bolgár gyermekirodalmi alkotás (meseregény, ifjúsági regény) elolvasása a tanító irányításával. Művek a kortárs bolgár irodalomból. Részvétel csoportos játékokban, a mozgás és a szövegmondás összekapcsolása. A tanult szövegek dramatizálása, saját produkciók bemutatása, bolgár nyelvű bábelőadások, színházi előadások megbeszélése.	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait, magyarázza cselekedeteiket; – azonosítja a történet idejét és helyszínét; a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, több összefüggő mondattal mondja el.	*Ének-zene:* a népdalok szövegeinek megismerése. *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* a témához és a tartalomhoz is illeszkedő kifejezőeszközök elemzése, alkalmazása, rajz, szerepjátékok. Saját és az olvasottakhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, monda, közmondás, szólás, találós kérdés, elbeszélés, regény; főszereplő, mellékszereplő; hasonlat, ismétlés, ellentét; kezdőpont, végpont, fordulópont.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az íráshasználat fejlesztése**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A bolgár szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról, tollbamondás és írás minta nélkül, emlékezetből az életkori szintnek megfelelően.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár cirill betűs írás fejlesztése, az életkori szint elérése. A kitartás és a folyamatjellegű gyakorlás ösztönzése az írásos feladatoknál. Az írástechnika fejlesztése, helyes írásszokások megszilárdítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás). Az írás lendületének és tempójának fokozása. Az egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után és emlékezetből.	Az írás eszközszintű használata. Gazdaságos szövegelrendezés.	*Minden tantárgy:* olvasható, tetszetős és rendezett füzetvezetés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalmazási alapismeretek**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szöveg és a mondat jellemzőinek azonosítása bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló írott szövegalkotás alapjainak megismertetése, megtanítása bolgár nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend érzékeltetése, a szöveg tagolása bekezdésekre. A cím szerepe, jellemzői; a szövegek felépítése; az időrend; az esemény, az előzmény és a következmény kapcsolata; a szöveg kohéziója; a tématartás; a	A tanuló a tanult fogalmazási ismereteket felhasználja fogalmazásakor.	*Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal (pl. rajz, digitális fotó) és hangokkal.

nyelvi megformáltság; a különböző szövegforma jellemzői, a bekezdések szerepe.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Témaválasztás, anyaggyűjtés, címadás; bekezdés; bevezetés, tárgyalás, befejezés; elbeszélés, leírás, levél, meghívó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotási gyakorlatok**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Mondatalkotás, mondatok összekapcsolása, történetalkotás szóban bolgár nyelven, illetve képolvasás, mesemondás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése bolgár nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult fogalmazási ismeretek felhasználása bolgár nyelvű szöveg alkotásakor. Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése. Önálló írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő szövegformában. A párbeszéd beillesztése a történetmondásba. Szemléletes leírások készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról. Jellemzés készítése emberről. Levélírás, levélcímzés. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása különféle alkalmakra a címzett személyének figyelembevételével. Fogalmazásíráskor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása. A fogalmazás koherenciájának megteremtése tématartással, a mondatok kapcsolásával. A fogalmazás témájának megfelelő szavak és kifejezések használata, a fölösleges szóismétlődés kerülése. A fogalmazások javítása a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával a tanító segítségadása mellett.	A tanuló – írása jól olvasható, lendületes, füzetei rendezettek, tiszták; – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. fél-egy oldal terjedelmű elbeszélő fogalmazást készít bolgár nyelven; – a fogalmazás témájának megfelelő szavakat és kifejezéseket használ; – adott vagy választott témáról 8-10 mondatos leírást készít a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával; – a tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi; – figyel a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök használatára; – tanítója útmutatásai alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.	*Környezetismeret:* változatos élővilág; a tanultak bemutató leírása. *Vizuális kultúra:* Természeti látványok megfigyelése, a tapasztalatok leírása, megjelenítése. Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, történetmondás, leírás, jellemzés; téma, helyszín, szereplő, cselekmény, időrend, nézőpont; párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A bolgár nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani fogalmak felismerése és megnevezése bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben. A nyelvi tudatosság továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése és megnevezése szövegben. Rokon értelmű szavak; a többjelentésű, azonos alakú szavak adekvát használata. A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján, szócsoportokban, mondatban és szövegben. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése. Az egyszerűbb bolgár igeidők (jelen, jövő, befejezett és folyamatos múlt stb.) helyes használata beszédben és írásban. Az igekötők szerepének és írásmódjának megfigyelése és tudatos alkalmazása. A főnév fajtáinak csoportosítása, megnevezése, a nyelvtani nemek helyes használata, a hátravetett névelő helyes alkalmazása. Többes számú főnevek alkotása, a leggyakoribb kivételek helyes használata. A tulajdonnevek csoportjainak megismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek,	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; – a szövegkörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket; – alsó tagozaton tanult bolgár nyelvi ismeretei rendszerezettek.	*Vizuális kultúra:* Jelek a mindennapi életben. Az időbeliség ábrázolása a képzőművészetben. *Környezetismeret:* tulajdonnevek a térképeken.

címek. A melléknév szerepének ismerete a nyelvhasználatban, a főnév és a melléknév nem szerinti egyeztetésének elsajátítása. A fokozott melléknévi alakok használata szövegalkotáskor. A fokozott számnévi alakok helyes használata. Az elöljáró szavak jelentésének megismerése, a gyakoribb elöljárók helyes használata. A névmások (személyes, mutató, kérdő) szerepének megértése, alkalmazásuk a mondatokban, egyeztetés nem, szám és eset szerint.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj; főnév, köznév, tulajdonnév, személynév, állatnév, intézménynév, földrajzi név, márkanév, cím; határozott névelő, névutó; ige; igeragozás; igekötő; melléknév, melléknévfokozás; számnév, tőszámnév, sorszámnév, törtszámnév; határozott számnév, határozatlan számnév; személyes névmás, mutató névmás, kérdő névmás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A bolgár helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	A bolgár hangok helyes jelölése a begyakorolt szókészlet körében (redukált hangminőségek helyes beazonosítása). A kiejtéssel megegyezően írt rövid szavak biztos helyesírása. A [j] hang biztos jelölése a begyakorolt szókészletben. Az elválasztás szabályainak alkalmazása egyszerű szavak írásakor. Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmaztatása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban bolgár nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A mondatvégi írásjelek helyes használata az egyszerű mondatok végén. A bolgár helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: igeidők, felszólítást kifejező igealakok; igekötős igék; tulajdonnevek, fokozott melléknevek és számnevek; névutós szerkezetek;	A tanuló – a mondatot nagybetűvel kezdi és írásjellel zárja; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; – helyesírását önellenőrzéssel	*Környezetismeret:* térképvázlat készítése tulajdonnevek feltüntetésével. *Matematika:* számnevek helyesírása.

betűvel írt számnevek; a keltezés helyes formája. A melléknevek, számnevek, névmások és a főnevek egyeztetése nem és szám szerint, a hátravetett névelő rövid és teljes formájának alkalmazása a hímnemű főneveknél. A [j] hang biztonságos jelölése a tanult szabályoknak megfelelően.	felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Névszók, hangjelölés, önellenőrzés	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, személyes tanulási sikerek és nehézségek megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése bolgár nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az idegen nyelv (második anyanyelv) tanulásának szerepe és módjai. A tanuló saját, bolgár nyelvű tanulási folyamatainak megismerése, hogyan tanul a legkönnyebben, mi okoz nehézséget. Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Tanulás különböző típusú szövegekből. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Vázlatkészítés irányítással, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információforrások keresésében. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja, különös tekintettel a magyar és bolgár	A tanuló – ismeri a tanulási folyamat alapvető jellemzőit; – azonosítja az információ forrásait, ismeri azok kezelését; – képes önálló tanulásra; – ismeri a saját tanulási folyamatának, képességének jellemzőit; – ismer és alkalmaz néhány tanulási módot, stratégiát a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekben; – a szövegből történő tanulás során olvasási stratégiákat használ; – érdeklődő a tanulás terén, saját érdeklődésének megfelelően információt keres, kezel önállóan néhány forrásból; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: népdalszövegek;	*Környezetismeret:* információszerzés. *Vizuális kultúra*: Képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.

kétnyelvű szótárakra. A lexikon és a szótár egyező és eltérő vonásai. Ismerkedés különböző bolgár nyelvű folyóiratokkal.	Ivan Vazov: *Аз съм българче*; П. Р. Славейков: *Татковина*; részletek a Bolgár Köztársaság Himnuszából, Hriszto Botev verseiből, illetve bolgár szépprózai művekből.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, tudás, könyvtár, tanulás, vázlat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Mesehősök tulajdonságai és cselekedetei; az olvasott irodalmi művekben a szereplők döntési helyzeteinek felidézése; személyes tetszésítéletek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismertetése, ítéletalkottatás egyszerű szituációban az olvasott, feldolgozott bolgár szépirodalmi művek alapján. A narratíva, történetmesélés szabályainak, szerveződésének, logikájának megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Erkölcsi és esztétikai ítélet megfogalmazása, érvelés egy vélemény mellett, vitakészség kialakulása bolgár nyelven. A bolgár szépirodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságának alkalmazása mindennapi helyzetekben. A művek tanulságainak értelmezése saját szerepünkre, helyzetünkre a mindennapi életben, példa bemutatása, mindezek kifejezése más eszközzel is (pl. drámajátékok). A saját vélemény mellett a nem saját álláspont megjelenítésének, átélésének képessége. Mások véleményének megértése, elfogadása, kompromisszumkészség a vita során. Vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok megfigyelése, felismerése és kritikája. A műélvezet, a beleélés mélyebb	A tanuló – ismeri, megérti a történeteket bemutató művek felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – képes állást foglalni, érvelni, meggyőzni másokat alapvető erkölcsi, esztétikai kérdésekben bolgár nyelven; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket, megérti mások érvelését, elfogadja az övétől eltérő véleményeket, képes ezekkel is azonosulni; – képes mások álláspontját is megjeleníteni. – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat saját és más álláspontból is, azokat életkori szintjén	*Erkölcstan:* Értékrend alakulása. Szűkebb és tágabb környezetem, barátság. *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* a lényeg kiemelésének lehetőségei a vizuális kompozíciókban.

megtapasztalása a fentiek segítségével is. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték) saját és más álláspontból is.	kezelni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vita, vélemény, konfliktus.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait bolgár nyelven. Aktivizálja a bolgár szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi, a bolgár kultúrára jellemző fordulatokat. Beszédstílusát beszélgetőpartneréhez igazítja, figyelembe veszi a nyelvi környezet sajátosságait (egy-vagy kétnyelvű közeg). Képes bekapcsolódni bolgár nyelvű csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti. Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvas fel ismert, bolgár nyelvű szöveget. Életkorának megfelelő bolgár szöveget néma olvasás útján is megért. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazza meg. Ismer és tudatosan alkalmaz néhány fontos olvasási stratégiát. Metakognitív (saját tudására vonatkozó) tudása van a realitásnak és az életkornak megfelelően az olvasás, a bolgár nyelvi tudás, illetve a tanulási képességei terén is. Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint igénybe veszi az iskola könyvtárát. A bolgár nyelvű könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével eligazodik. Használja az ismert kézikönyveket. A memoritereket szöveghűen mondja el. Adott vagy választott témáról 8-10 mondatos fogalmazást tud készíteni a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával bolgár nyelven. Az alsó tagozaton tanult bolgár nyelvi ismeretei rendszerezettek, biztosak. Biztonsággal felismeri a tanult szófajokat és képes megnevezni azokat szövegben is. A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult bolgár helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak. Helyesírását önellenőrzéssel képes felülvizsgálni, szükség esetén ki tudja javítani. Ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke az életkori sajátosságoknak megfelelő. Nyitott, motivált a bolgár nyelvi képességek fejlesztése területén. A bolgár nyelvi részképességei összhangban, harmonikusan fejlődnek.

BOLGÁR NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5-8. évfolyam

Az 5–8. évfolyamon a bolgár nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése bolgár nyelven, a tanult ismeretek alkalmazása; a bolgár nyelvű szövegalkotás elsajátítása és gyakorlása, az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

Fontos feladat a bolgár nyelvi és az irodalmi kultúra befogadásának, megismerésének fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak továbbfejlesztése, gyakoroltatása, a kritikus, problémamegoldó és a fogalmi gondolkodás fejlesztése.

Az 5–8. évfolyam bolgár irodalom kerettantervének fontos célkitűzése, hogy megismertesse a tanulókat a klasszikus bolgár irodalmi értékekkel, figyelembe véve a nyelvismeret szintjét (pl. adaptált művek bemutatása), illetve néhány mai, kortárs műre is ráirányítsa a figyelmet.

A tematikai egységek közül a felső tagozatban a bolgár irodalmi és népmesékkel ismerkednek meg először a diákok, a népmesék (szükség szerint adaptált változatai) tárgyalása során szóba kerül a bolgár folklór, a népi balladák, legendák, mítoszok és népdalok szövegvilága is. Az olvasmányok egyre inkább közelítenek a reális világhoz, miközben a fantázia továbbra sem tűnik el az irodalommal való ismerkedésből.

A bolgár nyelv és irodalom tantárgy a bolgár nyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezenkívül jelentősen hozzájárulhat a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség kulcskompetenciák fejlesztéséhez. A hatékony, önálló tanulás készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a bolgárórákon.

A bolgár nyelv és irodalom 5–8. évfolyamra vonatkozó kerettantervének szerkezete a következő: először a bolgár nyelv 5–6. évfolyamra vonatkozó tematikai egységeit közöljük, ezt követik az 5–6. évfolyam irodalomra vonatkozó tematikai egységei. A két évfolyamra vonatkozó elvárt eredmények bolgár nyelv és irodalomból egy közös táblázatban következnek. A 7–8. évfolyam hasonló szerkezetű.

5–6. évfolyam

A tantárgy elsődleges célja a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása: a tanulók hallott és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciának fejlesztése a kognitív folyamatok, az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése bolgár nyelven.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már jól olvasnak bolgár nyelven, viszonylag hosszabb szövegeket is rövid idő alatt meg tudnak érteni, ismerni. Az irodalom a bolgár kultúra egyik legfontosabb hordozója, a bolgár nyelvű kommunikáció egyik változata, emellett fontos gondolatok, kérdések és válaszok szószólója. Ennek megfelelően a bolgár mesék és a mondák, az első közösen megismert terjedelmesebb bolgár, adaptált regények kapcsán ez a kerettantervi rész a nagy emberi kérdésfeltevésekkel való ismerkedés helyének is tekinti az irodalomórát. Ennek megfelelően 5–6. évfolyamon számos képességszintet el kell érni bolgár nyelven. Beszédkészség szempontjából az 5–6. évfolyamon cél a megfelelő artikuláció és kiejtés elsajátítása a bolgár beszédben. A hallott szövegről a tanuló legyen képes rövid szóbeli

összefoglalást adni bolgárul. Megszólalásaiban bolgárórán és azon kívül is alkalmazkodjon a hallgatósághoz és a beszédhelyzethez. Olvasáskor legyen képes érzékelni a szövegek műfaji különbségeit. Legyen képes néhány mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasottakról bolgár nyelven. Legyen képes rövidebb bolgár szövegek alkotására, személyes és olvasmányélmények megfogalmazására. Tanulási képességei kiterjednek a különböző vázlatok felhasználására eltérő témájú, műfajú szövegek megértésére, megfogalmazására. A megfelelő szövegértéshez szükséges a globális, információkereső, értelmező és reflektáló olvasás, tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázása; a címadás. Az irodalomismeret területén igazodni kell a tanulók nyelvismereti szintjéhez, ebben a szakaszban érdemes őket megismertetni a költői nyelv és a műfajok néhány sajátosságával, felhívni figyelmüket a téma és hangulat változásaira, a szereplő, az elbeszélő, a lírai én kérdéskörére bolgár irodalmi példák alapján. Az erkölcsi ítélőképesség fejlesztésénél a tanuló megismerkedik a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáival, a különböző kultúrák és eltérő vélemények tiszteletben tartásának fontosságával.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 74 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre bolgár nyelven. Bolgár szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása, tekintettel a bolgár kulturális sajátosságokra: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallásértés fejlesztése (pl. dramatikus játékkal, szövegmondással, interaktív olvasásértéssel). A kommunikációs helyzetnek megfelelő helyes hangképzés, a bolgár nyelv szabályainak megfelelő hangsúlyozás, tempó és szünettartás kialakulásának segítése pl. beszédgyakorlatokkal, dramatikus játékkal, hangos szövegmondással. Törekvés erősítése a különböző beszédhelyzetekben a jól formált, a kommunikációs célt közvetítő beszéd alkotására bolgár nyelven, megfelelő szókinccsel.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különböző bolgár nyelvű hallott szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása bolgár nyelven. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben bolgár nyelven, alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz, a kommunikációs kontextus (pl. egynyelvű/kétnyelvű) megfigyelése, megnevezése. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés (hangsúly, tempó, hangerő stb.), valamint nem nyelvi jelek alkalmazása a helyes bolgár beszéd, illetve a bolgár kulturális szabályoknak megfelelően.	*Dráma és tánc:* kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Vizuális kultúra:* vizuális kommunikáció.

A beszédpartner közlésének, viselkedésnek megfigyelése, értelmezése. Különböző, a kommunikációs célnak, a kommunikációs helyzetnek (tér, idő) és résztvevői szerepeknek megfelelő beszédhelyzetek létrehozása szerepjátékkal, drámapedagógiai gyakorlatokkal bolgár nyelven. Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása: kapcsolatfelvétel, kérdés, kérés, beszélgetés. Férfiak és nők, felnőttek és gyermekek kommunikációjának különbözőségei, kommunikációs (illem)szabályok (férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, gyermekek és gyermekek) között, tekintettel a bolgár kulturális sajátosságokra. Tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolása.	*Természetismeret:* az ember megismerése, érzékszervek. *Erkölcstan:* önismeret, a személyes kapcsolatok, a beszélgetés jelentősége.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, arcjáték, gesztus, testtartás, távolságtartás, kommunikációs folyamat, tényező (adó, vevő, csatorna, kód, üzenet, kapcsolat); zenei eszköz (dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése - olvasás, szövegértés**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási stratégiák adekvát alkalmazása olvasás folyamatában bolgár nyelven. A tanult, különböző típusú és műfajú szövegek felismerése és értelmezése. A szöveg információinak és gondolatainak, az életkornak megfelelő értelmezése és értékelése bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási technika fejlesztése különféle szövegeken többféle szövegértési eljárással bolgár nyelven. A szöveghez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése. Az olvasási, a szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, és a megfelelő javítási stratégia megismertetése, alkalmazásának elősegítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különféle szövegek néma és értő, értető hangos olvasása bolgár nyelven. Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása és bővítése bolgár nyelvű, különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken. Tájékozódás, információkeresés, szókeresés (betűrend, tartalomjegyzék, utalók használatával) a különféle dokumentumtípusokban, a korosztálynak szóló és más kézikönyvekben (egy-és kétnyelvű szótár, lexikon), ismeretterjesztő forrásokban. A már ismert szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása, illetve újabb stratégiákkal való bővítése (szintézis, szelektív olvasás) a bolgár nyelvű szövegek feldolgozásában.	*Vizuális kultúra:* szöveg és kép összefüggéseinek feltárása.

A szövegfeldolgozás folyamatának megfigyelése, a szöveg megértésének követése, monitorizálása. A hibás olvasási, szövegértési technika felismerése, a megfelelő javító stratégia megtalálása és alkalmazása. Az olvasott szövegek tipológiai és műfaji különbségének megfigyelése, a szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő megfogalmazása bolgár nyelven. A szöveg szereplőinek bemutatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Üzenet, szövegkép, betűrend, tartalomjegyzék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő, kialakult egyéni írástechnika alkalmazása a cirill betűs bolgár írásban. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend, a szöveg tagolása bekezdésekre. A tanult fogalmazási műfajokban való jártasság, szövegalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika tempójának, esztétikai megjelenésének fejlesztése, javítása. Az önálló és a tanári segítséggel történő anyaggyűjtés módjainak fejlesztése. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás támogatása. Újabb szövegalkotási eljárások megismertetése, alkalmazásának segítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A kialakult egyéni írástechnika további fejlesztése. Törekvés az esztétikus, olvasható kézírásra dőlt cirill betűs betűkkel. Az írás folyamatának megtapasztalása, folytonos ön-és társkorrekció. Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus forrásokból az írott mű elkészítéséhez. A felhasznált források felsorolása, főbb adatainak megadása. A vázlatkészítés szabályainak, fajtáinak megismerése; gyakorlatok a vázlat kifejtéséhez, kiegészítéséhez. Az írásmű üzenetének, céljának, befogadójának megfelelő szókincs használata bolgár nyelven. Személyes élmények megfogalmazása különböző szövegtípusokban: mese, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, dialogikus formák. Szövegalkotás az internetes műfajokban: pl. e-mail, kommentelés. A kézzel írt és a számítógépes szövegek különbözőségei, hasonlóságai, az írott és nyomtatott szöveg formájának üzenete.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: narratív szövegek, történetmondás történelmi eseményekről, hősökről. *Természetismeret:* anyaggyűjtés, vázlatkészítés. *Vizuális kultúra:* a szöveg képe. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése; internetes

	kapcsolattartó műfajok nyelvi jellemzői.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, e-mail, emotikon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A bolgár nyelven tanult főbb helyesírási szabályok felismerése, alkalmazása a szövegalkotásban, az írásbeli munkákban. Bolgár nyelvű helyesírási szótár használata tanári segítséggel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakrabban előforduló, a helyesírási alapelvekre épülő helyesírási szabályok megismertetése, tudatosítása, azok fokozatos önálló alkalmazásának fejlesztése az írott, bolgár nyelvű kommunikációban. A szófajokhoz kapcsolódó legalapvetőbb és leggyakoribb helyesírási szabályok, normák megismertetése. A helyzetnek megfelelő, pontos helyesírás iránti igény kialakítása, a helyesírást segítő segédeszközök (bolgár helyesírási szabályzat, szótár stb.) önálló használatának kialakítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az alapvető bolgár helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés eleve, hagyomány elve, egyszerűsítés) megismerése főleg a hangtani és szófajtani ismeretek elsajátításához kapcsolódóan. A tanult bolgár helyesírási szabályok felismerése a gyakorlatban, ill. tudatos alkalmazása az írott szöveg megértésénél és a szövegalkotási folyamatban; önellenőrzés és szövegjavítás fokozódó önállósággal. Törekvés a mindennapi bolgár írásbeli alkotásokban az igényes helyesírásra. Hibajavítási gyakorlatok segédeszközök használatával.		*Történelem; vizuális kultúra; természetismeret; informatika:* a tantárgyra jellemző bolgár nyelvű fogalmak, tulajdonnevek, földrajzi nevek, IT-kifejezések helyesírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bolgár ábécé, helyesírási alapelv (hagyományos és kiejtés szerinti helyesírás), elválasztás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szavak szerkezete és jelentése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A bolgár szavak szerkezeti elemzése egyszerűbb esetekben: szótő, összetett szavak tagjai, igekötők, ragok, hátravetett névelők. Az azonos alakú, többjelentésű, illetve az azonos alakú, de eltérő szóhangsúlyú (és jelentésű), továbbá a rokon értelmű szavak megkülönböztetése és megfelelő alkalmazása a beszélt és írott bolgár szövegalkotásban. Bolgár közmondások, szólások jelentésének értelmezése, eredeti funkciójuk ismerete.	
A tematikai egység	A bolgár szavak szerkezetének megfigyeltetése, a főbb szóelemek	

nevelési-fejlesztési céljai	funkcióinak tapasztalati úton történő fölfedeztetése. Szókincsbővítés bolgár nyelven, annak megtapasztaltatása, hogy ugyanazt a tartalmat többféle szerkezettel, más-más szavakkal is ki lehet fejezni. A bolgár és magyar nyelv szerkezete közötti hasonlóságok és különbözőségek fölfedeztetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szavak szerkezete: szó, szótő, képzők, ragok. Az ige és főnév szemantikája. Hangalak és jelentés kapcsolata a szavakban. A szavak jelentése és hangalakja közötti összefüggés megfigyelése. A bolgár állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentése, szövegbeli használatuk és szerepük. Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének, szerkezetének, használati körének megfigyelése, összehasonlítás a magyar anyaggal. Egynyelvű és kétnyelvű szótárak használata, könyvtári búvárkodás, szójelentések csoportos és önálló feltárása.	*Magyar nyelv és irodalom:* szókincs, néhány állandósult szókapcsolat.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szótő, képző, rag. Egyjelentésű szó, többjelentésű szó, rokon és ellentétes jelentés; hangutánzó szó, hangulatfestő szó, állandósult szókapcsolat, közmondás, szólás, hangsúly és jelentés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 35 óra**
Előzetes tudás	A bolgár hangok, képzésük, kiejtésük, kapcsolódásuk. A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján, mondatban és szövegben, megfelelő használatuk írott és beszélt bolgár szövegben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság növelése: a bolgár nyelv szerkezetének megfigyeltetése; a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. A kiejtés és az írás közötti összefüggések és a szabályszerűségek megismertetése. Elemzőképesség fejlesztése: a szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár hangrendszer jellemezőinek tapasztalati úton történő megismerése. A hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. A beszédhangok hasonlóságainak és különbségeinek felfedezése, a képzési módok megfigyelése.	*Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete.

A bolgár hangok rendszere és főbb képzési jellemzőik: – magánhangzók, mássalhangzók; – magánhangzók: a nyelv vízszintes és függőleges mozgása szerinti osztályozása; – mássalhangzók: zöngés, zöngétlen. Néhány, a bolgár nyelvre jellemző hangtani szabályszerűség (pl. magánhangzók redukált ejtése, a változó [ja]) megfigyelése a kiejtésben, a beszédben és az írásban. A hangok kapcsolódási szabályszerűségei: teljes és részleges hasonulás, kiesés, összeolvadás. A saját nyelvváltozatból ismert hangok eltérései a standard változattól. A szófajok legjellemzőbb csoportjainak áttekintése a bolgár nyelvben, szövegbeli és kommunikációs szerepük további megfigyelése, alkalmazásuk a kommunikációban. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése. Az ige szerkezete, az igekötők szerepe az ige folyamatosságának, az irányultságának kifejezésében; az ige aspektualitása. A főnevek kategóriái, a tulajdonnevek néhány tipikus fajtája, szerkezete. A névmások szövegszervező szerepének megfigyelése, alkalmazása a szövegalkotásban. A tanult szófajok leggyakoribb képzőinek megismerése, szóalkotási gyakorlatok. A bolgár és a magyar nyelv hangtani, szótani szerkezetének összehasonlítása.	*Természetismeret:* az ember hangképző szervei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Magánhangzó, mássalhangzó; teljes hasonulás, részleges hasonulás, kiesés, összeolvadás; alapszófaj (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmás, igenév).

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet, mesék**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Néhány klasszikus bolgár népmese és műmese történetének és alakjainak ismerete, néhány népdal szövegének és dallamának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mesék történetének, jellemző motívumainak, nyelvi fordulatainak, típusainak azonosítása, értelmezésének fejlesztése. A népdalszövegek néhány jellegzetes, visszatérő motívuma felismerésének segítése. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

3-4 bolgár népmese, művek a népköltészetből, néhány bolgár műmese. Különféle mesetípusok, pl. állatmesék, tündérmesék, reális mesék, allatmesék. Például: *„Неродена мома“, приказки за Хитър Петър, „Рак, орел и щука“, „Който не работи, не трябва да яде“, „Мъжът, който вършил женска работа“ s*tb. Tipikus férfi- és nőalakok és jellemző tulajdonságaik a bolgár népmesékben. Egy-két rövidebb mese megtanulása kívülről (pl. verses állatmesék). Híres bolgár mesegyűjtők, meseírók. A mesék műfaji sajátosságai. Bolgár mesehősök.	A mesék csoportosítása, tipizálása a mesetípusokhoz példaszövegek rendelése. Különbségtétel a népmese és a műmese között. Különbségtétel mese és valóság között. A családi viszonyok (pl. legkisebb fiú) kapcsán családi élettel kapcsolatos beszélgetések. Annak megfigyelése – a szakkifejezés használata nélkül –, hogy az erőpróbák időnként fokozásos szerkezetet mutatnak.	*Ének-zene:* énekelt népdalok. *Vizuális kultúra:* reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népdal, népmese, mesetípus, mesehős, mesei motívum, folklór.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szűkebb természeti környezet, a családi kapcsolatok és a teremtés, eredet, hagyomány motívuma**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Családdal, tájjal, természettel, szülőfölddel kapcsolatos, tanult bolgár irodalmi művek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár, a magyar és más kultúrák megértésének fejlesztése. A hagyomány fogalmának megértetése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző bolgár mitológiai történetek (a kozmosz és a káosz a bolgár folklórban, teremtéstörténetek). Pl. *„„Господ и дяволът създават света“,* vagy *„Там стои дърво вековно“*. A család témaköre – a bolgár patriarchális család, a nemzetség fogalma az irodalmi művekben: Ив. Вазов: *Семейно огнище,* Д. Дебелянов és Ран Босилек 1-1 verse a családról, szülőházról.	A tematikába tartozó néhány jellegzetes motívum megkeresése, kigyűjtése, azonosítása, ezek előfordulásainak ismételt összevetése, fokozatos előrelépés a bolgár és a magyar kultúra összevetésében és megértésében. Vázlatkészítés (segítséggel, majd önállóan) pl. az ismétlődő motívumokból, felkészülés saját vázat alapján. Vélemény megfogalmazása saját szavakkal a témába tartozó emberi hitek, kötődések	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* ősi hiedelmek és mítoszok. *Vizuális kultúra:* a hagyományos bolgár képzőművészet. *Természetismeret:* Rendszer és környezete. Bulgária

	jelentőségéről. A toleráns fogalmazás és civilizált érvelés alapelemeinek elsajátítása bolgár nyelven. Részvétel a családi élettel kapcsolatos beszélgetésekben (családi kapcsolatok, szerepek, munkamegosztás) a nemzedékek együttélésének motívumai kapcsán. Ivan Vazov és Dimcso Debeljanov 1-1 versének szöveghű tolmácsolása.	és a Balkán-félsziget.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mítosz, mitológiai történet, életkép, tájleírás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Egyén és közösség, gyermek és felnőtt motívuma az irodalmi művekben**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Bolgár ifjúsági regények az alsó tagozatról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Történetrészletek dramatikus megjelenítése, a különböző bolgár ifjúsági olvasmányokban az egyén és közösség, gyermek és felnőtt motívumainak értelmezése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Елин Пелин: *„Ян Бибиян“* és *„Ян Бибиян на Луната“*; Емилиян Станев: *„Чернишка“*, c. regénye, illetve kortárs bolgár regények.	A tananyagba beemelt olvasmányok részleteinek közös olvasása (is), az értelmes és pontos, tiszta, tagolt, megfelelő ritmusú felolvasás gyakorlása bolgár nyelven. Az olvasott regények történetrészleteinek elmondása, eljátszása mozgással összekötött, dramatikus formában. A jó és a rossz, illetve a fantasztikum tudatosítása Jan Bibijan sorsa kapcsán. Olvasónapló, jegyzet hibajavítása, kiegészítése tanári segítséggel.	*Erkölcstan:* a jó és a rossz, a barátság határai, befolyásolhatóság kérdése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közönség, fogadtatás, regény, ifjúsági regény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Monda, rege, ballada**	**Órakeret 15 óra**

Előzetes tudás	A teremtés, az eredet motívuma, a régióhoz kötődő irodalmi emlékek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mondák, regék, balladák megismerése révén a bolgár nemzeti hagyományok, a nemzeti kultúra és öntudat, a hazaszeretet fogalmainak megértetése. Annak beláttatása, hogy e műfajok is alkalmasak arra, hogy a nemzetek megfogalmazzák önmaguk számára hagyományaik egy-egy részletét.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Két-három bolgár történeti monda, köztük népmonda, egy népballada, egy históriás népdal; műballadaként „*Епопея на Забравените“* от Иван Вазов (részletek), Хр. Ботев: „*Хаджи Димитър“*.	Részvétel különféle bolgár nyelvű beszélgetésekben a nemzeti hagyományok, nemzeti kultúra és öntudat, hazaszeretet és európaiság témájában. Az érvelési és a vitakultúra fejlesztése fokról fokra a gyakorlatok során. A mondákban szereplő, hasonló motívumok megfigyelése és összevetése egymással. Érvek csoportosítása és szembeállítása. A témával kapcsolatos területekről indokok, magyarázatok, bizonyítékok keresése. Egy bolgár műballadarészlet és egy népballada részletének szöveghű felidézése.	*Bolgár népismeret:* a bolgár néppel kapcsolatos ismeretek. *Vizuális kultúra:* hagyományos művészet *Természetismeret:* tudomány, technika, kultúra, evolúcióelméletek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Monda, rege, ballada, hagyomány, nemzeti hagyomány, nemzeti kultúra, hazaszeretet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hősök a történetmondás műfajában**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Török hódítás Bulgáriában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A regények világát felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok felismerése. Jellemek és sorsok azonosítása. Az önismeret fejlesztése a főbb karakterek jellemzése révén.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Regény(részlet): Иван Вазов: „*Под игото“*, továbbá egy kortárs ifjúsági regény (részlet, adaptáció). Helyzetek, kalandok, konfliktusok, a regény világát felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok. Jellemek és sorsok.	A hosszabb műveknél a terjedelmesebb cselekmény lényegének kiemelése és rendszerezése vázlatkészítéssel, az adatok csoportosításával. Az olvasott történet részleteinek megjelenítése drámajátékkal,	*Dráma és tánc:* helyzet, improvizáció.

	improvizációval, utánzással. A cselekmény utólagos felidézése feleletben a tanult szakkifejezések használatával (konfliktus, bonyodalom, tetőpont stb.), a szereplők jellemzése, kapcsolatrendszerük feltárása bolgár nyelven.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi regény, jellemzés, leírás, párbeszéd, monológ, konfliktus, bonyodalom, tetőpont.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Képek és formák a költészetben**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Különféle műfajú bolgár lírai művek korábbi olvasmányokból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár lírai formanyelv sokféleségének megismerése, képiség, zeneiség, szerkezet eszközeinek felismerése. Lírai alkotások elemzése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár lírai alkotások elemzése a 19. század II. felétől napjainkig különböző korokból, például *Добри Чинтулов, Любен Каравелов, Пенчо Славейков* stb., illetve *Дора Габе, Петя Дубарова* 1-1 verse.	A bolgár lírai formanyelv sokféleségének megismerése példákon keresztül (a népdaltól a modernista versig), írásbeli és szóbeli ismertetésekben a képiség, a zeneiség, a szerkezet változataira, eltéréseire és hasonlóságaira való reflektálás bolgár nyelven. Az irodalmi művekben megjelenített érzelmek, motívumok visszaadása saját szavakkal, a kulcsfogalmak szakszerű használatával. A művek megismerése, megértése során különböző olvasási stratégiák alkalmazása. „*Хубава си, татковино!*“ - Л. Каравелов и „*Вятър ечи, Балкан стене*“ - Д. Чинтулов c. versének szöveghű tolmácsolása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* néhány kiemelkedő bolgár történelmi személy a török korból. *Bolgár népismeret:* a bolgár újjászületés-kori építészet és a tárgyi kultúra példái Bulgáriában.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kompozíció, refrén, rímtípus, költői öntudat, tartalom, forma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalmi művek szóbeli és írásbeli szövegműfajainak jellemzői**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Elbeszélés, elbeszélő szerkezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző szövegműfajok jellemzőinek elkülönítése. A főbb típusaik alkalmazása a különféle szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokban.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az 5–6. évfolyamon megismert bolgár művek feldolgozása kapcsán: a jellemzés tartalmi és formai követelményei, az elbeszélés, a leírás sajátosságai, az egyszerűbb dialogikus formák, dramatikus népszokások tipikus jegyei.	A tematikai egységben szereplő szövegműfajok rutinos megkülönböztetése és önálló alkotása bolgár nyelven. A különféle irodalmi művekben olvasottak önálló reprodukálása elbeszélésben, leírásban, jellemzésben bolgár nyelven. A szövegműfajok különbségeinek érzékelése, és megnyilatkozásokban számadás ezekről a különbségekről.	*Bolgár népismeret:* bolgár dramatikus népszokások; a bolgár népművészet tárgyi emlékei.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műnem, líra, epika, dráma, elbeszélés, leírás, párbeszéd, jellemzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalomhasználat**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	Tapasztalati ismeretek definiált fogalomhasználat nélkül.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az 5–6. évfolyam anyagához kapcsolódó fogalmak megértése és aktív használata a különböző művekről való szóbeli és írásos megnyilatkozásokban bolgár nyelven.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Elbeszélő és lírai művek, amelyekkel kapcsolatban a fogalmak felmerülnek.	Igényes és az értelmezést segítő fogalomhasználat. A művekről beszélve, beszélgetve a fogalmak értő használata bolgár nyelven.	*Vizuális kultúra; ének-zene:* fogalmak. *Természetismeret:* körfolyamatok, ciklusok, azonos események ismétlődése, felépítésbeli hasonlóságok, fenntartható fejlődés, környezetszennyezés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, mese, ritmus, rím, ütem, zeneiség, cselekmény, helyszín, ismétlés, fokozás, párhuzam, ellentét.

	Hasonlat, megszemélyesítés, metafora. Elbeszélés, regény; epikai művek szerkezete: kiindulási pont, bonyodalom, tetőpont, megoldás, szereplő, mellékszereplő, főhős. Konfliktus, epizód, motívum, történetmondás, nézőpont, cselekményszál. Alliteráció, metonímia; rímelhelyezkedés, jelentés (szó szerinti és metaforikus).

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik gondolatait bolgár nyelven érthetően, a helyzetnek megfelelően megfogalmazni, adekvátan alkalmazni a beszédet kísérő nem nyelvi jeleket. Képes mások rövidebb bolgár szóbeli üzeneteinek, rövidebb hallott történeteknek a megértésére, összefoglalására, továbbadására. Ismeri és alkalmazni tudja a legalapvetőbb anyaggyűjtési, vázlatkészítési módokat. Képes önállóan a tanult hagyományos és internetes műfajokban (elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, SMS, e-mail stb.) szöveget alkotni. Törekszik az igényes, pontos és helyes fogalmazásra, írásra bolgár nyelven. Képes az írott és elektronikus felületen megjelenő bolgár olvasott szövegek globális (átfogó) megértésére, a szövegből az információk visszakeresése mellett képes újabb és újabb szövegértési stratégiákat megismerni, azokat alkalmazni. Tisztában van a szövegértés és az olvasás folyamatával, annak megfigyelésével képes saját módszert és hibajavító stratégiát fejleszteni, alkalmazni. A tanuló ismeri a tanult alapszófajokat bolgár nyelven (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, igenevek, névmások), valamint a hozzájuk kapcsolódó főbb helyesírási szabályokat, amelyeket az írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. A megismert új bolgár szavakat, közmondásokat, szólásokat próbálja aktív szókincsében is alkalmazni. A tanuló meg tud nevezni három bolgár mesetípust példákkal, és fel tud idézni címe vagy részlete említésével három népdalt. Különbséget tud tenni a népmese és a műmese között. Meg tudja fogalmazni, mi a különbség a mese és a monda között. El tudja különíteni a rímes, ritmikus szöveget a prózától. Fel tud sorolni három-négy művet Ivan Vazovtól és Hriszto Botevtől, képes egyszerűbb összehasonlítást megfogalmazni a tanult bolgár irodalmi szereplők alakjáról. Meg tudja világítani 5-6 mondatban a *„Под игото“*c. regény történelmi hátterét. El tudja különíteni az egyszerűbb versekben és prózai szövegekben a nagyobb szerkezeti egységeket. Össze tudja foglalni néhány hosszabb mű cselekményét (*„Епопея на забравените“, „Чернишка“, приключенията на Ян Бибиян*), meg tudja különböztetni, melyik közülük a regény és melyik az elbeszélő költemény. Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban és hangsúlyhasználattal tud felolvasni szövegeket bolgár nyelven. Részt tud venni számára ismert témájú vitában, és képes érveket alkotni. Ismert és könnyen érthető történetben párosítani tudja annak egyes szakaszait a konfliktus, bonyodalom, tetőpont fogalmával. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni, kapcsolatrendszerüket feltárni. Képes néhány példa közül kiválasztani az egyszerűbb metaforákat és metonímiákat. Képes egyszerűbb meghatározást

	megfogalmazni a következő fogalmakról: líra, epika, dráma, epizód, megszemélyesítés, ballada. Képes néhány egyszerűbb meghatározás közül kiválasztani azt, amely a következő fogalmak valamelyikéhez illik: dal, rím, ritmus, mítosz, motívum, konfliktus. Képes a következő művek szöveghű felidézésére: Иван Вазов: „*Българският език“*; Христо Ботев: „*Хаджи Димитър“*

7–8. évfolyam

E szakaszban a fő cél a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, megerősítése, bővítése, mint például az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje bolgár nyelven; elektronikus tartalomalkotás és-megosztás, kommunikációs együttműködés az interneten keresztül; a bolgár nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.

Ennek megfelelően 7–8. évfolyamon számos képességszintet el kell érni a bolgár nyelv terén. Beszédkészség szempontjából a 7–8. évfolyamon a tanuló beszédében már a bolgár nyelv szabályainak megfelelően artikulál, figyelembe veszi a bolgárra jellemző mozgó hangsúlyt, és törekszik a magyar akcentus kiküszöbölésére. Beszédszándékát közlései megfelelően tükrözik, a bolgár mondat-és szövegfonetikai eszközöket megfelelően alkalmazza. Össze tudja foglalni az olvasottakat, képes bolgárul érvelni, és a beszédtárssal empatikusan együtt tud működni. Megfelelően alkalmazkodik akár többnyelvű beszédhelyzethez. Tanuláskor vázlatot használ, és képes az önálló vázlatkészítés különféle eljárásaira bolgár nyelven. A komplex bolgár szövegeket képes értelmezni, és formai-stilisztikai elemzést végezni. Ismeri az irodalom lírai és az elbeszélő szerkezeteinek kulcsfogalmait bolgár nyelven. Erkölcsi ítélőképessége fejlett, nemcsak a tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére képes, hanem érti az ízlés kontextuális összefüggéseit, kulturális (magyar–bolgár viszonylatban), történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottságát is. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit, a történetalakítás és elbeszélés mozgóképi eszközeit.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása bolgár nyelven**	**Órakeret 63 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés, tekintettel a bolgár fonetikai és kulturális sajátosságokra. A kommunikáció folyamata, tényezői: beszélő, hallgató, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása. Különféle iskolai, közéleti és kisközösségi beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés gyakorlása bolgár nyelven.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Kifejező, a bolgár beszéd zenei eszközeit, a nem verbális jeleket a beszédhelyzetnek megfelelően használó megnyilatkozás. A különféle mindennapi megnyilatkozások, valamint a tömegkommunikáció üzeneteinek dekódolása bolgárul. Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel beszélgetésben, vitában, a saját álláspont előadása, megvédése, esetleges korrigálása a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal. Reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata bolgár nyelven.	*Minden tantárgy:* felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd. Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet. Sajtóműfaj (hír, tudósítás, interjú).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, szövegértés	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. A saját szövegértési hibák felismerése, korrigálása bolgár nyelvű szövegek esetében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák, olvasási formák (intenzív és extenzív olvasás) megismertetése, gyakoroltatása. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése: adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus szövegekben. Kritikai gondolkodás fejlesztése: pl. internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák, olvasási formák megismerése (intenzív és extenzív olvasás), azok gyakorlatban történő alkalmazása. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás bolgárul. A különféle szövegfeldolgozási módok (szó szerinti, kritikai, kreatív olvasás) használata elektronikus és nyomtatott bolgár szövegeken. Adatkeresési technikái (szelektív olvasás, átfutás).	*Minden tantárgy:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika:* keresési eljárások.

Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdése. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, kritikai következtetés levonása. Bolgár ismeretterjesztő szövegek jellemzői és feldolgozási technikái. Elektronikus és nyomtatott szótárhasználat.	*Vizuális kultúra:* ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, folyamatos szöveg, nem folyamatos szöveg, szövegfeldolgozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet-és vázlatkészítés különböző technikákkal, a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával bolgár nyelven. A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás bolgárul.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Többféle jegyzetelési technika, forma elsajátíttatása, a célnak megfelelő kiválasztása, alkalmazása tanári segítséggel. A bolgár nyelvű bemutatkozás írásos formáinak megismertetése, írása. A kritikai gondolkodás, a saját magunk és mások iránti felelősségérzet fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus, különböző nézőpontú és műfajú szövegek írása. Forrásjegyzék önálló elkészítése, az idézés pontos jelölése. Néhány tömegkommunikációs műfajban való kreatív szövegalkotás bolgár nyelven (hír, interjú, riport, tudósítás). A tanulást segítő papíralapú és számítógépes jegyzetelés gyakorlása, törekvés a legoptimálisabb egyéni forma kialakítására. Az írásban történő bemutatkozás szabályai a papíralapú és az online felületen (önéletrajz, blogbejegyzés, internetes közösségi portál).		*Informatika:* a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek. *Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzet, elektronikus szöveg, komment, blog; önéletrajz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alapvető bolgár helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos	

	önállósággal.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság növelése bolgár nyelven: a normakövető és a normától eltérő helyesírás sajátosságainak megismertetése. Szövegértelmezési képességek fejlesztése: a mondatfajták, a mondat szerkezeti típusainak írásjelhasználata; a szöveg központozásának, a párbeszéd és az idézetek leggyakoribb szabályainak megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár helyesírás pontos és tudatos alkalmazása különféle írásbeli műfajokban. Az írásjelek, a szöveg központozásának legfontosabb szabályai. A párbeszéd és az idézetek (egyenes, szabad függő, függő) írásmódja. Összetett szavak helyesírásának alapvető szabályai.	*Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakításához.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Központozás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel). Egyenes, szabad függő, függő idézet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete és jelentése**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A bolgár nyelv jellemzői: tőszavak és képzők, összetett szavak; alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmások; igenevek: főnévi, melléknévi, határozószói igenév. Mondatfajták típusai, használatuk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli és írásbeli kommunikáció fejlesztése bolgár nyelven: a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyeltetése mondat- és szövegépítő eljárásokkal; a mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban; a mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták, szövegszervező ereje. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban bolgár nyelven. A bolgár szószerkezetek típusai, fajtái: mellérendelés, alárendelés. A szószerkezetek és a mondatok megalkotásában szerepet játszó viszonyszók és mondatszók. A szószerkezetek alkotása bolgár nyelven. A fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok a bolgár nyelvben.	*Vizuális kultúra:* vizuális kommunikáció, a vizuális közlések felépítése. *Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* szóalkotás.

A szóösszetételek típusai, jelentésük változása, helyesírási szabályai. Gyakorlás: szógyűjtés és játékos szóalkotás szóképzéssel, összetétellel bolgár nyelven. Szóösszetétel, alapszó, képzett szó, szókapcsolat megkülönböztetése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Egyszerű és összetett mondat; minimális és bővített mondat; alárendelő és mellérendelő mondat. Mondatrész, alany, állítmány, jelző (minőség, birtokos, mennyiség), határozó (pl. idő, hely, mód, társ, eszköz, állapot). Szószerkezet, mellérendelő és alárendelő szószerkezet. Viszonyszó, névelő, kötőszó, névutó, partikula, segédige, igekötő. Mondatszó, indulatszó, módosítószó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv állandósága és változása**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A nyelv, mint változó jelenség. Szótárhasználat, szókincsünk változásai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár nyelv mai és korábbi nyelvállapotának megkülönböztetésének segítése. A nyelvi tudatosság fejlesztése: a nyelv állandóságának és változásának megfigyelése, értelmezése különböző régi és mai szövegekben.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A bolgár nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegekben. A nyelvi változás bizonyítékainak értelmezése különböző korokból származó írott szövegeken és irodalmi példákon. A magyarországi bolgár nyelvhasználat és helyi nyelvváltozatai néhány jellemzőjének megfigyelése, megnevezése. A szókincs változása: régi és új szavak, kifejezések gyűjtése, összehasonlítása. A bolgár nyelv eredete (indoeurópai, szláv rokonság), helye a nyelvek között. Eltérések a magyar és a bolgár nyelv között.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a szláv nyelvrokonság kérdése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvváltozat, nyelvcsalád, indoeurópai nyelvcsalád.	

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Klasszikus és kortárs lírai alkotások**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Műnemek: líra, dráma, epika.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai formanyelv (szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei) elemeinek megismerése, a bolgár művek elemzése során a fogalmak használata.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különféle témájú lírai alkotások a bolgár klasszikus és kortárs lírából: Христо Ботев „*На прощаване*“ c. verse és még egy műve. Választhatók *Пейо Яворов, Пенчо Славейков, Елисавета Багряна, Николай Лилиев, Димчо Дебелянов, Петя Дубарова* művei.	Az olvasmányok műnemekbe sorolása, a műnemek jellemzőinek ismerete, pontos bolgár fogalomhasználattal. Férfi és női alkotók a bolgár irodalomban, férfi- és nőalakok a tanult művekben, a hagyományos bolgár nemi szerepek tükröződése a lírában. Átjárhatóság a műnemek között: epikus jelleg, drámaiság és imitált jelleg a lírai művekben.	*Informatika:* adatkeresés (pl. a szerzők életrajzához).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lírai kifejezésmód, történelmi motívum, keretes szerkezet, konfliktus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lírai műfajok**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Korábban tanult bolgár lírai és átmeneti műfajok: dal, ballada.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lírai műfajok egyszerű meghatározása, a meghatározás elemeinek szövegpéldákkal történő illusztrálása, a könnyebben besorolható olvasott művek műfaji azonosítása.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző korok lírai alkotásainak feldolgozása. Dal, elégia, óda, himnusz, epigramma, helyzetdal, költői levél, ars poetica jellemzői.	Rendszerszemlélet alkalmazása: a felsorolt lírai műnemek közötti különbségek és hasonlóságok megismerése, alkalmazása a bolgár lírai művek feldolgozásánál. A lírai művek szerelmi motívumai kapcsán saját vélemény megfogalmazása. Egy Dimcso Debeljanov- és egy Hriszto Szmirnenszki-vers szöveghű felidézése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, elégia, óda, himnusz, epigramma, helyzetdal, költői levél, ars poetica.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A kisepika műfaji változatai: novella, elbeszélés**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Nézőpont, cselekmény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A novella és az elbeszélés jegyeinek felismerése, a két műfaj világos megkülönböztetése. Az anekdotikus mesélés fogalmának megismertetése, annak segítése, hogy a tanuló átlássa, miért játszhat gyakran szerepet az anekdota a novellairodalomban.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Anekdotikus történetek, kisepikai alkotások a bolgár irodalom különböző korszakaiból, különös tekintettel Elin Pelin novelláira.	Mind pontosabb ismertek szerzése arról, hogyan illeszkedik az epika és a kispróza tágabb körébe az elbeszélés és a novella. Olvasmányok összevetésével a novella és az elbeszélés jegyeinek felismerése, a két műfaj világos megkülönböztetése. Az anekdotikus mesélés fogalmának ismerete. Az osztállyal kooperálva a jellemek elemzése, és ennek kapcsán saját önismeret fejlesztése bolgár nyelven.	*Bolgár népismeret:* bolgár nemzeti emlékezet; emlékszobrok és arcképek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anekdota, novella, elbeszélés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A regény változatai**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Konfliktus, kiindulási pont, bonyodalom, tetőpont, megoldás, szereplő, mellékszereplő, főhős.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző regénytípusok műfaji jegyeinek elkülönítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, Ivan Vazov, Aleko Konsztantinov és mások műveiben. Иван Вазов „*Под игото“* ; Алеко Константинов „*Бай Ганьо“* c. regénye.	A különböző regénytípusok műfaji jegyeinek megfigyelése, felismerése, a szereplők jellemzése, a konfliktusok mibenlétének feltárása. A történetek határhelyzetei és döntési kényszerei kapcsán részvétel beszélgetésekben és szerepjátékokban bolgár nyelven.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* felkelések és felszabadulás a 19. századi Bulgáriában. *Bolgár népismeret:* bolgár nemzeti hősök, bolgár történeti

	Jellemzés és véleményalkotás írásban és szóban az olvasott művekről, filmekről, a cselekményt alkotó elemekről, a szereplőkről.	festészet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Regény, regénytér, regényidő, regényszerkezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalom nagy témáiból**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Műnemek, epika, regény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár irodalom korszakolási sajátosságainak megfelelő témák, kérdésfelvetések felismerése, eligazodás az irodalom kronológiájában és topográfiájában. Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása, néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése. Az elbeszélő és az elbeszélésmód változatainak tudatos elkülönítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár regények, regényrészletek, elbeszélések a fontos témákat feldolgozó irodalmi alkotások köréből (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.). Például: Ивайло Петров: „*Преди да се родя и след смъртта ми“*; Алеко Константинов: „*До Чикаго и назад“*.	A mindentudó és a tárgyilagos elbeszélői szerep elkülönítése a különböző művekben. A főbb karakterek elemzése során a saját önismeret fejlesztése. Egyre magabiztosabb eligazodás a bolgár irodalom kronológiájában és topográfiájában, a helyi hagyományokban, irodalmi emlékekben. Növekvő gyakorlottság hasonló témájú, azonos műfajú bolgár művek összehasonlításában, valamint néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzésében.	*Vizuális kultúra:* személyes érzelmek, hangulatok kifejezése vizuális kifejezőeszközök segítségével. *Földrajz:* Bulgária és a Balkán-félsziget.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélésmód, elbeszélő, narrátor, imitált, közvetlen, mindentudó elbeszélő, tárgyilagos elbeszélő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Művek a „Miszal-kör” nemzedékének irodalmából**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Lírai szerkezet, lírai én, metafora, metonímia.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „Miszal-kör” korszakában született művek közötti hasonlóságok és az egyedi vonások felismerése. A koreszmék, életérzések hatásainak megismerése a műalkotásokban.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szépirodalmi alkotások a „Miszal-kör” időszakából: . Яворов: „*Градушка“, „Обичам те“*, Димчо Дебелянов „*Аз искам да те помня все така“, „Спи градът“*, Пенчо Славейков „*Ралица“*, Кирил Христов „*Русалка“*; Н. Лилиев и Хр. Смирненски 1-1 verse.	Az irodalmi művek strukturális és tartalmi szempontú elemzésére, az összefüggések felismerésére és értelmezésére a megfelelő bolgár terminusok helyes alkalmazása. Egy Javorov-és Debeljanov-mű szöveghű felidézése.	*Bolgár népismeret:* Szirak Szkitnik művészete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tárgyias líra, epikus-balladás vers, karcolat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Egy drámai mű feldolgozása**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Dramatikus népszokások, szereplő, mellékszereplő, főhős, konfliktus, bonyodalom, tetőpont.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A drámákban, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok értelmezése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Legalább egy bolgár dráma (vígjáték, színmű) feldolgozása, lehetőség szerint megtekintése, a szöveg és az előadás összehasonlítása. Drámajáték az irodalomórán.	Különböző szereplő- és embertípusok megjelenítése közös játékokban, pl. a tartás-és járásmód, gesztusok, mimika megfigyelését követően. Improvizáció a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával. A monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése, a drámában, drámajátékban szöveg és a mozgás kapcsolatának, a szándék és a feszültség jelentőségének felismerése. Egy bolgár drámarészlet szöveghű felidézése.	*Vizuális kultúra; dráma és tánc:* a színpadkép látványterve alapján díszletek, jelmezek és kellékek kivitelezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialógus, díszlet, drámai szerkezet, felvonás, feszültség, fordulópont, helyzet, helyzetkomikum, humor, jelenet, jellemkomikum, jelmez, komédia, komikum, konfliktus, monológ, rendezői utasítás; szándék, szerep, szereplők kapcsolata, színmű, szöveg és mozgás, tetőpont.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár kortárs irodalom − kortárs írók és olvasók**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Korábban olvasott kortárs művek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy-egy irodalmi mű értelmezésekor a különböző olvasatok felismerése. Az irodalmi művek fogadtatásával, jelentőségével kapcsolatos eltérések belátása. Az utókor értékítéleteinek változásával kapcsolatos tapasztalatok megszerzése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasmányok a 20-21. századi bolgár irodalomból. 2-3 kortárs bolgár szépprózai mű (pl. Павел Вежинов, Светослав Минков, Ивайло Петров), legalább 1 bolgár ifjúsági regény; 5 kortárs bolgár lírai mű (például Петя Дубарова, Пеньо Пенев, Валери Петров, Атанас Далчев stb. művei). Regionális kultúra és irodalmi élet: Hrisztina Hadzsipetkova: *Poli.*	Olvasmányélmények és a közös tanulási tevékenységek nyomán egyre fejlődő képesség a homályos értelmű, a célzás és az elhallgatás eszközeivel élő mai műalkotások feldolgozására és befogadására is. A különféle olvasók véleménye, attitűdje értésének és értelmezésének szóbeli és írásbeli bizonyítása az elemzett művekkel kapcsolatban. A befogadás tapasztalatai, a téma, az írói látásmód és álláspont tudatosítása. Egy Валери Петров -mű és két kortárs szerző egy-egy művének szöveghű felidézése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az ezredforduló Bulgáriája. *Bolgár népismeret:* a bolgár kortárs vizuális művészet néhány jellemző alkotása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szatíra, fantasztikum, látásmód, vélemény, befogadás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalomhasználat**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Definiált fogalomhasználat nélküli tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 7–8. évfolyam anyagához kapcsolódó fogalmak megértése és aktív használata a különböző művekről szóló szóbeli és írásos megnyilatkozásokban bolgár nyelven.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár elbeszélő, drámai és lírai	Igényes és az értelmezést segítő	*Vizuális kultúra; ének-*

művek, amelyekkel kapcsolatban a fogalmak felmerülnek.	fogalomhasználat bolgár nyelven a művekről folyatatott beszélgetésekben.	*zene:* fogalmak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerkezet, epikai szerkezet, történetkezdés, fordulat, befejezés; értekező próza, rapszódia, lírai szerkezet, lírai én, hexameter, pentameter, disztichon; szinesztézia, szimbólum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média kifejezőeszközei bolgár nyelven A mozgóképi és az írott sajtó szövegeinek rendszerezése**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Az egyes médiumokban megjelenő médiaszövegek közötti különbségek érzékelése, médiaszövegek fikciós vagy dokumentum jellegének megfigyelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, komputerjáték, web) bolgár szövegértés képességének fejlesztése, önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás-olvasástudás fejlesztése. A tudatos szövegválasztás képességének fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A kortárs bolgár filmművészet néhány jellemző alkotása, magyar-bolgár koprodukciós filmek elemzése, a közös és az eltérő gondolkodás- és ábrázolási mód megjelenése. A meghatározó sajtóműfajok felismerése, alapvető jellemzőik tudatosítása (tudósítás, riport, publicisztika, kritika), a mai bolgár sajtó nyelvi és stilisztikai jellemzői.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dokumentum, fikció, műfaji, western, sci-fi, melodráma, burleszk, thriller, tudósítás, riport, kritika, publicisztika.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban bolgár nyelven. Képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével bolgárul megvédeni. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. Képes a különböző megjelenésű és műfajú bolgár szövegek globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, állításait indokolni. A tanuló ismeri és törekszik szövegalkotásban a különböző mondatfajták használatára. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. A helyesírási segédkönyvek segítségével jártas az összetett szavak és gyakoribb mozaikszók helyesírásában, figyelembe véve a bolgár

	sajátosságokat. A tanuló képes a könnyebben besorolható művek műfaji azonosítására, 8-10 műfajt műnemekbe tud sorolni, és a műnemek lényegét meg tudja fogalmazni. A különböző regénytípusok műfaji jegyeit felismeri, a szereplőket jellemezni tudja, a konfliktusok mibenlétét fel tudja tárni. Meg tudja nevezni a modern bolgár irodalom fontosabb időszakait, főbb szereplőit, el tud igazodni a helyi bogár hagyományokban, irodalmi emlékekben. Konkrét szövegpéldán meg tudja mutatni a mindentudó és a tárgyilagos elbeszélői szerep különbözőségét, továbbá a közvetett és a közvetlen elbeszélésmód eltérését. Meg tudja határozni és helyesen használja a főbb tanult irodalmi fogalmakat bolgár nyelven, képes ezek segítségével életkori szinten a tanult irodalmi műveket elemezni (emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettsége stb. szempontjából). A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Ismeri a média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepét, működési módjának legfőbb jellemzőit. Kialakul benne a médiatudatosság elemi szintje, az önálló, kritikus attitűd.

BOLGÁR NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9-12. évfolyam

Az oktatás célja a bolgár nyelvi kompetencia fejlesztése, annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a bolgár szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak a tanultak funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására.

A bolgár (anya)nyelvi nevelés feladata, hogy fejlessze a különféle formában megjelenő (szóbeli, nyomtatott, elektronikus stb.) szövegek megértését, alkotását, a helyzetnek megfelelő kifejezés képességét, a különféle szóbeli és írásos információk célirányos és kritikus használatát, kiválasztását, újrarendezését. Feladata továbbá, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a bolgár nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, az anyanyelv jelenbeli és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről.

A középiskolát végzetteknek bolgár nyelven kell birtokolniuk a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek minőségi alkalmazását a szóban és írásban, különféle élethelyzeteiben. (Ideértve az IKT szöveges alkalmazások megértését és készség szintű gyakorlati alkalmazását.).

A bolgár nyelv és irodalom tantárgy közvetíti a jelenben alakuló, változó bolgár nyelvi és irodalmi kultúrát. Tartalommal tölti meg és erősíti a bolgár nyelvi és kulturális identitást, felkelti a minőségi megnyilatkozás iránti igényt, elősegíti más kultúrák megismerését.

Az irodalmi művek segítségével jön létre a kapcsolat a múlt, a jelen és a jövő között. A jelentős művek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tiszteletében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjék a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

Az irodalomtanítás feladata, hogy a művészet hatása révén érzelmeket, kreatív gondolatokat, intenzív élményeket közvetítsen, a megbeszélés, a szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig, az önkifejezés és a másik meghallgatásának társas élményéhez juttassa a diákokat, fejlesztve a bolgár nyelvi képességeiket is.

Az irodalmi műveltség elsajátítása által a diákok a legtöbb bolgár szövegnek pontosabb értőivé válhatnak. Átélhetnek, megismerhetnek, sőt saját élményeiken, reflexióikon átszűrve meg is érthetnek olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők.

Megtapasztalhatják és alkotó módon megismerhetik a bolgár nyelv kifejező lehetőségeit, így az önkifejezés, a szóbeli és írásbeli problémamegoldás átélt élményével gazdagodhatnak. Megszerezhetik azt a műveltségi anyagot, amely a bolgár kultúra hivatkozási alapja. Képessé válhatnak az önálló véleményformálásra bolgár nyelven, kánonok, értékek személyes megítélésére, a tudatos olvasmányválasztásra.

A nyelvi, irodalmi tanulmányaik révén a tanulók képessé válnak annak bemutatására, hogyan hordozzák és fejezik ki a bolgár irodalom alkotói különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait. Mindez hatékonyan támogatja nyelvi és kulturális identitásuk alakulását, megerősödését.

A bolgár nyelv- és irodalomtanítás sajátos célja természetesen az is, hogy a tanulók tapasztalatot szerezzenek az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben (pármunkában, csoportmunkában), dramatikus játékban,

különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában. Mindez jelentősen fejleszti tanulási képességeiket bolgár nyelven, ezáltal támogatja középiskolai tanulmányaik sikerességét is.

Az ismeretterjesztő és a dokumentum típusú szövegek feldolgozásának az érvelés, a vita tanításában-tanulásában is fontos szerepe van, különösen a kevésbé ismert, a magyar társadalomban nem domináns helyzetben lévő bolgár nyelven. Módszertanilag ezt a tanulók önálló anyaggyűjtése, kiselőadásai támogatja a leghatékonyabban.

A bolgár nyelv és irodalom tantárgy épít az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegére. Ez ugyanis jelentős erővel alakítja a bolgár nyelvi és irodalmi kultúrát. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása.

A tanterv az érettségi kategóriáinak megfelelően tartalmazza a tananyagot (Életművek, Portrék, Látásmódok, Kortárs irodalom, Színház és dráma, Irodalom és kultúra) – a tanárnak szabad kezet biztosítva az egyes anyagrészek sorrendjének megállapításához.

9–10. évfolyam

A bolgár nyelvi tanulmányok, a bolgár nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá a bolgár nyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, az olvasható írás, a biztos, tudatos helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a különféle nyelvi szintek jelenségeinek felismerését, azonosítását, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig bolgár nyelven. Elvárás a különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú és rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő) bolgár szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet- és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban bolgárul.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása bolgár nyelven, a hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédszándékokkal és célokkal, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása.

Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású bolgár szövegek írása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémáinak megnevezésére, a hibák önálló javítására.

A bolgár nyelvi fejlesztés és ismeretanyag tartalmazza szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek földolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok). A szövegek feldolgozásának célja az analizáló, jelentésfeltáró és a szöveget egybelátó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása, a fenti mondottakkal egybehangzóan szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésében. Cél a szövegelemzés már ismert módszereinek gazdagítása a stilisztikai és szövegtani ismeretek alkalmazásával. A tanulók kritikai és kreatív olvasással folyamatosan elsajátítják a bolgár nyelvű, szakmai-

tudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek megértését, értelmezését, illetve szépirodalmi, szakmai, publicisztikai, szóbeli és írásos szövegek értékelését, azon belül a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és információs gazdagság fölismerését, értékelését. Ismerik a hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőit, és képesek önálló (kézi és digitális) szövegalkotásra e műfajokban bolgár nyelven.

Az irodalomtanítás feladata – szoros együttműködésben a bolgár nyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). Emellett még cél a különböző műfajú és hangnemű bolgár lírai alkotások értelmezése, a költői képek, alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek szerepének megértése, a költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása bolgár szövegeken.

A 9–10. évfolyam továbbfejleszti a narratív és a dráma műneméhez tartozó bolgár művek megértését, amelynek része az epikus és a drámai történetmondás, idő-, tér- és cselekményszervezés, illetve a jellemalkotás közötti különbségek megfigyelése, a drámai közlésmód jellemző szövegtípusainak felismertetése különböző szövegfeldolgozási eljárásokkal, kreatív tevékenységekkel.

Az irodalmi műveltség épüléséhez hozzájárul, ha a tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású bolgár művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Képesek a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazására a mindennapi, bolgár nyelvű történetmondásban, a kreatív írásban.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a bolgár nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információfelhasználás normáinak (pl. a források megjelölése, idézés) közvetítése. Elvárható önálló műelemzés készítése adott szempont/ok szerint bolgár nyelven.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció, tömegkommunikáció**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező bolgár beszédre. A beszéd zenei eszközei, nem verbális kommunikáció. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb. bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló	

	képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően bolgár nyelven.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát bolgár nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése. A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nem verbális kommunikáció. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek esetleges manipulatív szándékának felismerése. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái bolgár kontextusban. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése. Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői, cirill betűs változatai, korlátai.	*Dráma és tánc:* beszédhelyzetek, dramatikus játékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, embléma), tömegkommunikáció. Tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú). Véleményközlő műfaj (kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél, ismertetés, ajánlás).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői**	**Órakeret 42 óra**
Előzetes tudás	Hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani és mondattani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szószerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hangtani ismeretek: a bolgár hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői.	*Idegen nyelvek:* a magyar nyelv szerkezetének

A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. A bolgár szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése. A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok. A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban. A bolgár nyelv szerkezetének összehasonlítása a magyar és más tanult, idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével. A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.	összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, fonéma, hangtörvény, szóelem (morféma): szabad és kötött morféma, szótő, képző. Szófaj: alapszófaj, viszonyszó, mondatszó. Szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma. Mondatrész: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző. Vonzat. Mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegértés, szövegalkotás**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	A tanult szóbeli, írott és elektronikus bolgár szövegtípusok és jellemzőik. Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása. A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése. A leggyakoribb bolgár hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, tárgyszerű és funkcionális hivatalos szövegek alkotásának képessége. Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása különböző témájú és típusú esszé írásakor bolgár nyelven.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szövegfeldolgozási mód megválasztásával bolgár nyelven. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; magyar*

megismerése, adekvát alkalmazásuk. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotása a bolgár nyelvi és kulturális sajátosságok figyelembevételével. Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai. Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információk a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés. Az esszé típusai, jellemzői, esszéírás bolgár nyelven. A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai. Internetes szövegalkotási gyakorlatok bolgár nyelven (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása).	*nyelv és irodalom:* esszéírás. *Minden tantárgy:* vázlatírás, jegyzetelés. *Informatika:* információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, meghatalmazás, elismervény. Esszé, értekezés, tanulmány.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási ismeretek**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	A bolgár helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek adekvát használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése. A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A bolgár helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei. A szöveg központozásának szabályai, használata, az írásjelek funkciója és sajátosságai bolgár nyelven. Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása cirill betűkkel, a transzliteráció gyakorlása. Bolgár helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban.		*Minden tantárgy:* helyesírás. *Informatika:* helyesírás-ellenőrző programok ismerete, használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási alapelv, nyelvi norma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szöveg**	**Órakeret 44 óra**
Előzetes tudás	A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje: szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása bolgár nyelven, különféle megjelenésű és típusú szövegeken. Elbeszélő, magyarázó, dokumentum típusú szövegek kommunikációs funkcióinak, fő jellemzőinek ismerete. Beszélt és írott nyelvi, továbbá internetes szövegek eltéréseinek azonosítása. Rendszeres könyv- és	

	könyvtárhasználat.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával bolgár nyelven.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek. A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. A legjellegzetesebb szövegtípusok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek. A szóbeli és írott szövegek szerepe, minősége, eltérő jegyei. A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe, bolgár sajátosságai. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. Szövegek összefüggése, értelemhálózata. A bolgár nyelvű szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a forrásszövegek típusai. *Idegen nyelvek; magyar nyelv és irodalom:* a magyar és az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet. Szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz. Szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím). Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv). Nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, egyeztetés). Intertextualitás. Szövegtípus (monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott, elektronikus; spontán, tervezett). Szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő). Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípus (mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi). Szövegfonetika (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Stilisztikai alapismeretek**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Befogadói és műelemzési tapasztalatok, alapvető szóképek és alakzatok, nyelvi játékok, kreatív írás. A bolgár stílusregiszterek, nyelvi magatartás, nyelvi norma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban bolgár nyelven. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stíluseszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A jellegzetes stílustípusok (stílusárnyalatok) megismerése bolgár nyelven, illetve hatásainak elemzése. A leggyakoribb bolgár stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel. A stíluselemek, stíluseszközök szerepének értelmezése bolgár művészi és mindennapi szövegekben (jelentésfeltáró, hatáselemző gyakorlatok). A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök tudatos használata a szövegalkotásban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* különböző forrásszövegek stílusjellemzői. *Idegen nyelvek; magyar nyelv és irodalom:* beszélt nyelvi stílusregiszterek. *Dráma és tánc:* társalgási stílusárnyalatok megjelenítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílus, stilisztika, stílustípus, stílusérték. Stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi). Alakzat (ellipszis, kötőszóhiány, ismétlődés, gondolatritmus, oximoron). Mondatstilisztikai eszköz (verbális stílus, nominális stílus, körmondat).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Jelentéstan**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő szókincs bolgár nyelven. Az azonos alakú, többjelentésű és a rokon értelmű szavak, alkalmazásuk a beszélt és írott szövegalkotásban. Jellegzetes bolgár közmondások, szólások jelentésének és eredeti funkciójának ismerete, nyelvi és nem nyelvi kommunikációs üzenetek jelentése. Bolgár egynyelvű szótárak önálló használata (pl. értelmező, szinonima).	
A tematikai egység	A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismerése.	

nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár szórend jellemzőinek elsajátítása, a szórend-megváltoztatás határainak megtapasztalása mondatátalakítási gyakorlatokkal.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek. A hangalak és jelentés viszonya, jelentésmező. A mondat- és szövegjelentés. A jelentés szerepe a nyelvi szerkezetek kialakításában. A jelentés és a nyelvi-grammatikai funkció összefüggése. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés, a bolgár nyelv határainak megtapasztalása. Egynyelvű szótárak használata.	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelv:* szórendi sajátosságok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; etika; filozófia:* fogalmak, kifejezések köznyelvi és tantárgyi jelentése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály. Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, ellentétes jelentés.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár irodalom a 9-14. században**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Történelmi alapismeretek, szövegemlék, életírás, legenda, himnusz.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A középkori bolgár kultúra és művelődés jellemzői: a bolgár kultúra legkorábbi emlékeinek megértése, értelmezése – összefüggésben a középkori írásbeliség szerepének, a nyelvemlékek jelentőségének tudatosításával. Művelődéstörténeti összefüggések megértetése (az óbolgár nyelv kultúraközvetítő szerepe).	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szemelvények és teljes művek a 9-10. századi óbolgár nyelvű irodalomból (részletek pl. Szt. Cirill és Metód, Ohridi Szt. Naum legendáiból [magyar vonatkozások], Черноризец Храбър *„За буквите“*, Константин Преславски *„Азбучна молитва“*, апокрifна литература: *„Детство Исусово“)*. A 12-14. századi bolgár irodalom fontosabb művei: – *„Троянска притча“ (откъс)* – Евтимий Търновски:	A tanuló – értelmezi a bolgár nyelvű kultúra legkorábbi emlékeit (kötelező művek: Черноризец Храбър *„За буквите“*, Константин Преславски *„Азбучна молитва“*);; – megismeri a bolgár középkori írásbeliség sajátosságait; – tudatosítja a nyelvemlékek szerepét, jelentőségét.	*Bolgár népismeret:* a bolgár szentek ábrázolásai.

„Житие на Св. Иван Рилски“ (откъс) – Григорий Цамблак: *„Похвално слово за Евтимий“* (откъс). A törökkor bolgár irodalma (damaszkinok): Йосиф Брадати és mások műveinek részletei.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írásbeliség, szóbeliség, nyelvemlék, szövegemlék, kódex, prédikáció, legenda, himnusz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Evtimij Tarnovszki portréja**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	14. századi bolgár történelmi események.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy középkori szerzetes életének megismertetése – visszavonultság, társadalmi szerepvállalás, a várvédő főpap, ennek lenyomata a saját művekben és a róla írt dicsőítő legendában.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Evtimij Tarnovszki írásai, törekvései (pl. a helyesírási reformja), Grigorij Camblak róla készített legendája, a bolgár állam és társadalom a 14. században.	A tanuló – megismeri egy középkori szerzetes portréját, alkotói és emberi szerepvállalását; – tudatosítja, értékeli az életmű néhány fontos témáját, az alkotó alany magatartását; – megismeri néhány fogalom változó jelentését; – elemzési minimum: *„Житие на Св. Иван Рилски“*	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a 14. sz. Európája. *Vizuális kultúra:* a reneszánsz művészi megjelenésének különböző formái.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Legenda, nyelvi változás, homiletika, hagiográfia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Paiszij Hilendarszki portréja**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Középkori történetírás, nemzeti újjászületés Bulgáriában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A történetírás társadalomformáló szerepének megértése, a mélyben zajló társadalmi változások és az alkotó, tenni akaró személyiség kapcsolatának feltárása, a küldetéstudat kérdésének megvitatása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Paiszij Hilendarszki *Szláv-bolgár történelem* c. művének néhány	A tanuló – megismeri az alkotó portréját,	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

tematikus és formai jellemzője: – történeti források, hitelesség kérdései; – a hitterjesztő alakjának új megvilágítása; – forma és tartalom együttes hatása.	életét és magatartását; – tudatosítja az életmű megközelítési problémáit (különféle felfogások: kompozíció/tematika); – elemzési minimum: „История славяно-болгарская„ (részletek).	*ismeretek:* a 18. sz. kulturális élete – a kolostorok szerepe. *Българско народознание:* a török kor bolgár ikonfestészete, Toma Visanov személye (magyar kapcsolatok).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvújítás, újjászületés, romantikus történelemszemlélet, nemzeti törekvés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmód – Szofronij Vracsanszki: A gyarló Szofronij élete és szenvedése**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Bulgária török fennhatóság alatt, az önéletírás sajátosságai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az első bolgár népnyelven írt mű megismertetése, a korszak, a nyelvi változások irodalomra gyakorolt hatásának feltárása. Az önéletírás műfaji sajátosságainak megismertetése, az objektív történések és a szubjektív látásmód összefüggése megértésének segítése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Софроний Врачански*:Житие и страдания грешнаго Софрония* (részletek) – történelmi korszak: a bolgár nép szenvedése, a török hatalom túlkapásai; – szubjektív leírás, objektív történések; – az önirónia megjelenése. Bolgár népdalok a törökkorból, útleírások a törökkori bolgár területekről.	A tanuló – megismeri világkép és műfajok, prózai/retorikai megoldások összefüggését; – tisztában van az hagiográfia hagyományozódásával, a középkori és az újkori életírás különbségével (koncepció, szerkezet, értékrend, embereszmény); műismereti minimum: Софроний Врачански*:Житие и страдания грешнаго Софрония* (részletek).	*Magyar nyelv és irodalom:* önéletrajzi jellegű művek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Újjászületés, nyelvújítás, önéletírás, önirónia	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár irodalom a 19. században; portrék: Добри Чинтулов, Любен Каравелов, Петко Р. Славейков**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A bolgár nemzeti újjászületés korszaka. A három szerző már tanult művei.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bolgár nyelvi újjászületés, koncepciók, elképzelések bemutatása. Iskolaügy, Петър Берон, Васил Априлов tevékenységének megismertetése. Jellemző témák feltárása, a folklór hatásának felismertetése a bolgár irodalomra, különös tekintettel a bemutatott szerzőkre.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A felszabadulás (1878) előtti időszak bolgár irodalma: – a felszabadulás eszméje; – forradalom és művelődés kapcsolata; – az iskolaügy és az egyházi függetlenség kérdésköre. Добри Чинтулов portréja: életművének jellegzetességei (*Стани, стани; Вятър ечи.* *).* Петко Р. Славейков portréja, jellemző műfajai (szerelmi líra, eposz, társadalomkritika). Művek: *„Не пей ми се“*, *„Жестокостта ми се сломи“*, *„Изворът на Белоногата“*.. Любен Каравелов portréja, versei, prózája: *„Българи от старо време“*.	A tanuló – ismeri a bolgár nyelv és iskola ügyében született legfontosabb gondolatokat, programokat; – tudatosítja a nyelvújítási mozgalom jelentőségét; – tisztában van Чинтулов, Славейков és Каравелов életművének jellegével, az alkotók helyével, szerepével a bolgár irodalom történetében; – műismereti minimuma: Добри Чинтулов, Петко Р. Славейков: Не пей ми се, Жестокостта ми се сломи, Изворът на белоногата, Любен Каравелов - Българи от старо време.; – a tanult szerzők kapcsán alkalmassá válik néhány alkotásuk és a műveikről szóló vélemények, elemzések értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	*Földrajz*: a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topográfia.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bolgár nyelvi és kulturális újjászületés, irodalmi élet, iskola- és művelődési program, elégia, dal, létösszegzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Színház- és drámatörténet – Добри Войников: *„Криворазбраната цивилизация“***	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Tanmese, komédia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés a *Mi is a civilizáció?* olvasására, befogadására, értelmezésére (problematika, drámai szerkezet és nyelv, sajátos lezárás, „megoldás”; drámamodellek kevertsége). Érvelőképesség fejlesztése: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Добри Войников:	A tanuló	*Dráma és tánc:* mű

Криворазбраната цивилизация - sokszempontú műértelmezés. Pl. – sznobizmus, idegenmajmolás lejáratása; – a kétszínű fanarióták; – szerkezeti sajátosságok és jellemek (a korai bolgár drámaírás gyengéi és erősségei). Kortárs színjátszás élethű leírása: Ivan Vazov *Rabigában* c. regényének a *Színházi előadás* c. fejezete.	– ismeri a bolgár színház történetének néhány sajátosságát (az amatőr, önképzőköri társulatok, a művelődési házak szerepe); – képes elemezni a korai bolgár vígjáték sajátosságait (problematika, szerkezet és nyelv, a „megoldás”); – megismer néhány álláspontot a műértelmezéshez; – lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételét), és közös elemzéssel értékelik az adott interpretációt; – műismereti minimuma: a vígjáték (házi olvasmány) elemző feldolgozása; – alkalmassá válik a mű értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	színházi változata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népszínű, nyelvújítás, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, drámamodell.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Hriszto Botev**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Bolgár folklór, népdalok, hőseposzok; ismeretek Hriszto Botevről, tanult verseiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az újjászületés és a forradalom eszméje Bulgáriában. A Botev-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése. A lírai beszédmód változatainak értelmezése: Botev jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Felkészítés önálló műértelmezés megfogalmazására, Botev műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bolgár irodalmi élet a 19. század közepén; a sajtó kezdetei, fontosabb újságok. Hriszto Botev életműve.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Botev helyét, szerepét a bolgár irodalom történetében; költészetének	*Földrajz:* kapcsolódó topográfia.

Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások. A népi szemléletmód hatása; folklór és népiesség. Témák (pl. szerelem, táj, ars poetica), versciklusok; lírai műfajok és líratípusok (pl. dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága; *Хаджи Димитър, Елегия, Борба, В кръчмата, Хайдути* és még legalább három-négy lírai alkotás elemző feldolgozása. Publicisztika (1-2 cikk).	jellegét; – műelemzések során megismeri Botev jellemző témáit, műfajait, poétikai megoldásait, versformáit; megkülönbözteti jellemző hangnemeit (pl. humor és irónia); – képes önálló műértelmezés megfogalmazására; műismereti minimum: *Хаджи Димитър, Елегия, Борба, В кръчмата* és még három-négy mű és memoriterek; – képessé válik Botev életművének bemutatására (min. 10-12 lírai és 1-2 publicisztikai alkotás alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népiesség, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, látomásköltészet, ars poetica, szatíra, költői szerep.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes bolgár nyelvű írott szövegek (pl. szépirodalmi, dokumentum és ismeretterjesztő szöveg) globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni bolgár nyelven. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni. Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Képes bolgár memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással. Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat. Tájékozott a feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban és hangnemeiben. Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére,

	grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel, képes szöveghű felolvasásra, kellő tempójú, olvasható, rendezett cirill betűs írásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget bolgár nyelven. Alkalmazza a művelt köznyelv, illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat. Képes definíció, magyarázat, egyszerűbb értekezés (kisértekezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Ismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra ezek gyakori műfajaiban, helyes forrásmegjelölésre. Képes az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására bolgár nyelven. Képes tudásanyagának megfogalmazására írásban a bolgár irodalom kiemelkedő alkotóiról. Be tudja mutatni a tanult bolgár irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével.

11–12. évfolyam

A bolgár nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú, témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a bolgár nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára; célja a saját nyelvhasználat kontrollja; a kommunikációs helyzetnek megfelelő bolgár nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése bolgár nyelven, valamint a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

Elvárt a kellő tájékozottság a bolgár nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között.

A nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére bolgár nyelven.

Az irodalomtanítás alapvető célja a bolgár irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a bolgár és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti

alkotásban; a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az irodalomértést elmélyítő, az önkifejezést, a gondolkodást támogató tevékenység a művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempont követésével, szóban és írásban; nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli (pl. prezentáció) bemutatása különböző nézőpontból, illetve különféle címzetteknek, önálló műelemzés készítése, közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról, többféle elemzési szempont alkalmazásával. Mind az érvelőképességet, mind a szociális kompetenciákat és az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ideértve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források –, alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése bolgár nyelven.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori bolgár irodalmi szövegek befogadásában, megértésében. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával; tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, bolgár elektronikus könyvtár), irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.

A szűkebb régióhoz, településhez, a hazához való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúraközvetítő intézmények körében, ezért fontos a magyarországi bolgár szerzők, művészek írásainak, művészeti alkotásainak megismerése.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció bolgár nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző bolgár nyelvű kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata. Az egyes helyzetek által megkívánt formák megsértésének dekódolása, a szándék felismerése, megfelelő kezelése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő		*Mozgóképkultúra és*

stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. A mindennapi bolgár társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése.	*médiaismeret:* reklám, meggyőzés, manipuláció. *Vizuális kultúra:* képi közlés. *Dráma és tánc:* szituációk, dialógusok értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs technika. Manipuláció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Retorika**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Érvelő szövegek értelmezése és alkotása bolgár nyelven. Stilisztikai és jelentéstani ismeretek. Kulturált véleménynyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése bolgár nyelven. Önálló bolgár beszéd megírásához, annak a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása bolgár nyelven. A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb. Bolgár monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása.		*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* a meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei. *Dráma és tánc:* a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése. *Matematika:* bizonyítás, érvelés, cáfolat.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorika, szónok, szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfaj (vita, ajánlás). Érv, tétel, bizonyítás, összekötőelem. Érvelés, indukció, dedukció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotás**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus	

	szövegalkotás bolgár nyelven. A papíralapú és számítógépes jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete. Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluseszközök. alkalmazása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás. Esszéírási gyakorlatok bolgár nyelven.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett bolgár nyelvű szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel). Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével. Az érvelő esszé szerkezete.	*Informatika:* szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismeretek a nyelvről**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	A tanult bolgár nyelvi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rendszerező képesség, önálló tanulás fejlesztése bolgár nyelven: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár nyelvről tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése.	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* kapcsolódó ismeretek a magyar és az idegen nyelvekről.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, beszéd, kommunikáció, szöveg, nyelvi szint, retorika, stílus, jelentés, nyelv és társadalom, bolgár nyelv, nyelvtörténet, nyelvi változás.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Ivan Vazov**	**Órakeret 24 óra**

Előzetes tudás	Romantika, népiesség, elbeszélő költemény, életkép, episztola, ballada. Ismeretek Vazov életútjáról, műveiről; Vazov tanult verseinek ismerete.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése. A lírikus és epikus költőszerep különbségeinek megértése. Felkészítés lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására, a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Иван Вазов életműve. Pályaszakaszok (életérzések, írói, költői magatartások) és jellemző alkotások. A Híd-nemzedék jellemzői és életérzései. Jellemző lírai tematika (pl. ars poeticák), hangnemek, műfajok (pl. elégiko-óda, elégia) és szerkesztésmód, verstípusok. Epikus költészetének jellemzése: *Епопея на забравените*.. A *Под игото* c. regény cselekménye, felépítése, elemzése (mint az első bolgár regény). Vazov elbeszéléseinek tipikus témaválasztása, két elbeszélés *(Дядо Йоцо гледа, Една българка)* elemzése. Vazov útleírásai (patetikus próza).	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Vazov szerepét a bolgár irodalom történetében; költészetének és prózájának jellegét; – tisztában van a 19. sz. második fele bolgár irodalmának sajátosságaival; – műelemzések során megismeri Vazov jellemző lírai témáit, műfajait, poétikai megoldásait, versformáit és néhány verses epikai alkotását; – képes lírai, epikai és prózai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására; – műismereti minimum: *Елате ни вижте; Българският език* (memoriterek is), a *Под игот;* c. regény, két elbeszélés, egy útleírás; – képessé válik Vazov életművének bemutatására (min. 5-6 lírai alkotás, 2-3 ballada, a regény, az elbeszélések, útleírások alapján), a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*Informatika:* könyvtári és internetes tájékozódás. *Etika:* bűn, bűnhődés, erkölcsi állásfoglalás. *Földrajz:* az útleírások helyszínei.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélő költemény, ballada, verstípus (idő- és értékszembesítés, létösszegzés), történelmi regény, elbeszélés, útleírás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár irodalom a 19. század második felében; portré: Aleko Konsztantinov**	**Órakeret 22 óra**
Előzetes tudás	Aleko Konsztantinov tanult művei, a bolgár társadalom a 19. sz. végén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19. sz. második fele bolgár irodalmának áttekintő megismertetése: sajátosságok, néhány jellemző tendencia felismerése (pl. a Híd-nemzedék művei). Konsztantinov alkotói portréjának megrajzolása, a novellaelemző készség fejlesztése, a történetszövés megfigyelése, egy mű sok szempontú megközelítésének gyakorlása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Témák és irányzatok a 19. század második felének bolgár irodalmából. Konsztantinov alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai, stílusszintézise. *Бай Ганьо (Hihetetlen történetek egy mai bolgárról)* c. regény elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika. A *До Чикаго и назад* c. útleírás és egy elbeszélés, pl. *Пази Боже, сляпо да прогледа* vagy *Разни хора, разни идеали*.	A tanuló – tisztában van a 19. sz. második fele bolgár irodalmának sajátosságaival, ismeri a korszak néhány jellemző tendenciáját; – a századvég novellisztikájának néhány darabját értelmezve fejleszti novellaelemzési készségét; – ismeri Konsztantinov helyét a bolgár regényirodalom történetében, alkotásmódjának jellemzőit; képes regényének sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló novellaértelmezésre; – lehetőséget kap beszámoló/könyvajánló készítésére egyéni olvasmányélménye alapján; – műismereti minimuma: Konsztantinov regénye (házi olvasmány), két novellája és egy útleírása; – alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Etika:* erkölcsi kérdések megvitatása, pl. törvény és lelkiismeret. *Filozófia:* etika, erkölcsfilozófia.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Útleírás, gúnyirat, szatíra.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bolgár irodalom – a *Мисъл* -kör nemzedéke**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A klasszikus modernség néhány irányzata és alkotója; a századvég bolgár irodalma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rendszerező képesség, érvelés képességének fejlesztése: érvelő bemutatás készítése (pl. a *Мисъл* jelentősége a bolgár kultúrtörténetben; a korban megismertetett stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák [Freud, Bergson] néhány jellemzőjének azonosítása). Egy folyóirat felépítésének megértetése, tájékozódás benne.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A *Мисъл* mint folyóirat és mozgalom; szerkesztési elvek, szerkesztők, kritikusok, nemzedékek; célkitűzések; filozófiai és stílusirányzatok hatása, megismertetése. *Пенчо Р. Славейков* költészetének sajátosságai (pl. természeti harmónia, individuális emberi értékek, min. egy műve, pl. *Спи езерото, Сън за щастие, Кървава песен*). Kiril Hrisztov lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái (érzelmi kitörések, életöröm), néhány verse: *Лятно пладне, Замръзналата река, Жени и вино.* *t* stb. Egy folyóirat (időszaki kiadvány – pl. *Haemus*) periodicitása, felépítése, folyóiratcikkek visszakeresése, hivatkozása.	A tanuló – felismeri a *Мисъл* jelentőségét a bolgár kultúrtörténetben; alkalmazza a nemzedék-korszakolást későbbi tanulmányai során; – tudja a korban megismertetett stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák (Freud, Bergson) néhány jellemzőjét; – műismereti minimuma: *Славейков* és *Христов* 1-2 verse.	*Vizuális kultúra; ének-zene:* impresszionizmus, szimbolizmus. *Informatika:* dokumentumtípusok, hivatkozás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Impresszionizmus, szimbolizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Pejo Javorov**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A *Miszal;* stílusirányzatok a századelőn; általános iskolában tanult	

	művei (memoriter is).
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés Javorov költészetének befogadására: főbb alkotói korszakai, költői szerepe, költészetének jellege. Műelemzések készíttetése, összpontosítva Javorov jellemző verseire, szerkesztési módszereire, lírai témáira, poétikai megoldásaira. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Önálló, több szempontú műértelmezések megfogalmazásának segítése a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésével is.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Пейо Яворов életműve. Kötet- és cikluskompozíció; költői szerepvállalás, az innováció szándéka. Klasszikus modernség, szimbolista látásmód; a versritmus megújítása. Meghatározó korszakok (korai szociális líra a 19. sz. végéről; forradalmi költészet, szimbolista versek, szerelmi líra): *Арменци, Градушка, Песен на песента ми, Ще бъдеш в бяло, Две хубави очи, В часът на синята мъгла* és más versek. Drámaírói tevékenysége: pl. *В полита на Витоша* (részletek).	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Javorov helyét, költői szerepét a bolgár irodalom történetében; költészetének jellegét; – tisztában van a 20. század eleji bolgár irodalom sajátosságaival és a megújítás szándékával; – műelemzések során megismeri Javorov jellemző köteteit, szerkesztési módszereit, lírai témáit, poétikai megoldásait; – képes önálló versértelmezések megfogalmazására; – műismereti minimuma: *Арменци, Градушка, Песен на песента ми, Ще бъдеш в бяло, Две хубави очи* és még 4-5 mű (memoriterek is), egy drámája; – képessé válik a Javorov-életmű jellemzőinek bemutatására (min. 10 lírai és egy drámai alkotás alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* társadalmi modernizáció, városiasodás, modern újságírás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Klasszikus modernség, szimbolista látásmód, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Elin Pelin**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Realista epika, Elin Pelin min. egy műve	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Elin Pelin helyének, alkotásmódja jellemzőinek megismertetése, alkotások több szempontú megközelítése; felkészítés önálló novellaelemzések megfogalmazására, megvitatására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Елин Пелин alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai; realista ábrázolásmódja. Tárgykörök, témák (pl. az egyszerű parasztok élete, szegénység, falusi értelmiség) és műfaji változatok (novella, elbeszélés). Novelláinak világa, min. két mű (pl. *Вятърната мелница, Гераците, Закъснялата нива*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont.	A tanuló – ismeri Elin Pelin helyét a bolgár epika történetében (népi írók köre); alkotásmódjának jellemzőit; – képes néhány alkotásának sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló műértelmezésre (novellaelemzések megfogalmazására); – beszámolót/könyvajánlót készít egyéni olvasmányélménye alapján; – műismereti minimuma: Elin Pelin néhány novellája: *Вятърната мелница, Гераците, Закъснялата нива*; – alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a bolgár falu a 20. század elején.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Realista és eleven ábrázolásmód, népi tendencia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Jordan Jovkov**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	Jovkov tanult novellái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jovkov jellegzetes témáira, írói megoldásaira összpontosító műelemzések készítése. Életművéből néhány jelentős darab értelmezése. Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és	

	ítéletalkotásra. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrása.

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Йопдан Йовков életműve. Pályaszakaszok, életérzések, világkép, művészetfelfogás. Jellemző írói tematika: a falusi emberek élete, történelmi legendák, a természet szeretete. Novellák (pl. *Последна радост, Песента на колелетата*) és novellaciklusok *(Старопланински легенди, Ако можеха да говорят.);* Jovkov regényének– *Чифликът край границата* –elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Jovkov helyét, szerepét a bolgár irodalom történetében; írásművészetének jellegét; – műelemzések során megismeri Jovkov jellemző témáit, írói megoldásait; kis- és nagyepikájának néhány jelentős darabját; – képes az epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására; – műismereti minimuma: Jovkov regénye és két novellája; – képessé válik a Jovkov-életmű jellemzőinek bemutatására (min. egy regény és több novella alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Novellaciklus, lélektan, erkölcsi dilemma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Dimcso Debeljanov	Órakeret 19 óra
Előzetes tudás	A *Мисъл* mint folyóirat és mozgalom.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Dimcso Debeljanov főbb alkotói korszakainak, helyének, szerepének megismertetése, műértelmezések (jellemző témák, hangnemek, motívumok, poétikai megoldások feltárása). A jelentéstulajdonítás során kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Dimcso Debeljanov életműve. Pályaszakaszok, kötetek, költői magatartásformák (pl. pályakezdés; háborúk ideje); életérzések, világkép, értékrend, művészetfelfogás. Szerepe a *Мисъл* mozgalmában; irodalmi kapcsolatai. Stílusirányzati sokszínűsége (pl. szimbolizmus, romantizmus és realizmus); hagyomány és modernség egysége. Jellemző lírai tematika, költői magatartás, belső dialógus (pl. *Сиротна песен, Аз искам да те помня все така, Да се завърнеш в бащината къща, Един умрял*); versszerkezetek, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága *(Ти помниш ли, помниш; Черна песен)*. A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Debeljanov helyét, szerepét a bolgár irodalom és a *Мисъл* történetében; írásművészetének jellegét; – tisztában van a *Мисъл* nemzedéke tevékenységével, jelentőségével; – műelemzések során megismeri Debeljanov jellemző lírai témáit, poétikai megoldásait; – képes Debeljanov-művek önálló értelmezésének megfogalmazására; – műismereti minimuma: *Сиротна песен, Аз искам да те помня все така, Да се завърнеш в бащината къща, Един умрял;* – képessé válik a Debeljanov-életmű jellemzőinek bemutatására (min. 4 lírai alkotás); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*Vizuális kultúra:* portrék. *Etika; filozófia:* filozófiai, etikai irányzatok és hatásuk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Belső dialógus, romantikus realizmus, szimbolizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Eliszaveta Bagrjana	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Eliszaveta Bagrjana tanult versei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életmű főbb alkotói korszakainak többféle megközelítésmódot alkalmazó megismertetése. A komplex képek elemzése révén (is) a kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Műelemzések: jellemző lírai témák, stílusirányzati jellemzők, poétikai megoldások feltárása. Felkészítés önálló versértelmezések megfogalmazására, vélemények, interpretációk befogadására.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Eliszaveta Bagrjana életműve. Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák (*Вечната и святата* től az *Контрапункти*-ig); világkép, költészetfelfogás. Stílusirányzatok (pl. a szimbolizmus) és a tematikai jellemzők hatása (háború, szocializmus). Jellemző lírai tematika: a szenvedélyes asszony, a női lélek lázadása (pl. *Вихри, Вечната, Амазонка*); a haza tematikája: *Az én dalom;* a falusi asszony*: Моята песен; селската жена: Пирински песни, Потомка; ужасите на войната: Днес, Мъгла.* Versszerkezetek, verstípusok, hangnemek, formák, témák, motívumok gazdagsága. A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Eliszaveta Bagrjana helyét, szerepét a bolgár irodalom történetében; írásművészetének jellegét; – műelemzések során megismeri Bagrjana jellemző lírai témáit, poétikai megoldásait; – képes önálló versértelmezések megfogalmazására; – műismereti minimuma: 5-6 mű (memoriter is); – képessé válik az életmű jellemzőinek bemutatására (min. 7-8 lírai alkotás alapján); a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a nők helyzete a különböző korokban és kultúrákban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Női költészet, önkifejezés, időszembesítés, önmegszólítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portré – Hriszto Szmirnenszki	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Szmirnenszki egy-két tanult műve. Szimbolizmus; szocializmus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Versszervező elvek felismerése és értelmezése. Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák több szempontú megközelítése. Az esztétikai érzék, a formaérzék fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Hriszto Szmirnenszki portréja. Életút és életmű egysége (haláltudat, nyomor, betegség). A kor jellemzői verseiben (balkáni háborúk, katonai felkelés, menekülés), Szmirnenszki tragédiája és költői	A tanuló – tisztában van Szmirnenszki életművének jellegével; a költő helyével, szerepével a bolgár irodalom történetében; – felismeri jellemző műfajait, versformáit;	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a balkáni háborúk, az I. világháború és következményeik Bulgáriára.

magatartásformái (pl. jóság, tiltakozás, lázadás, emberség, betegség). Versei: : *Братчетата на Гаврош, Цветарката, Юноша, Йохан, Червените ескадрони, Очи*.. Próza (gúnyiratok): *Приказка за стълбата, На гости при дявола*. . Jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében; műveinek formai és stiláris sajátosságai.	műismereti minimuma: *Братчетата на Гаврош, Цветарката* és még két műve, egy szatirikus prózai alkotása. – Szmirnenszki kapcsán alkalmassá válik min. 4 alkotásának és a műveiről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriterek tolmácsolására.	*Földrajz:* kapcsolódó topográfia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Posztszimbolizmus, szatíra, szociális költészet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portrék – Dimitar Dimov, Emilijan Sztanev, Dimitar Talev, Angel Karalijcsev**	**Órakeret 29 óra**
Előzetes tudás	A 20. századi bolgár irodalom néhány jelentős szerzőjének már megismert életműve vagy portréja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írói beszédmód változatainak értelmezése; korszakjellemző, az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Dimitar Dimov írói munkásságának jellege, regényei, pl. a *Тютюн, Поручик Бенц, Осъдени души*. Dimitar Talev történelmi regényei: a *Железният светилник* és a trilógia többi része, művészi kifejezésmódjának, tipikus hőseinek, témáinak ismerete. Emilijan Sztanev *Крадецът на праскови* c. kisregénye, a háború és emberség, a szerelem tematikája.	A tanuló – tisztában van az adott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a bolgár irodalom történetében; – műismereti minimum: Dimov: *Осъдени души*, Talev: *Железният светилник* Sztanev *Крадецът на праскови* és Karalijcsev egy elbeszélése.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Elkárhozott lelkek és a Baracktolvaj c. filmek. *Informatika:* önálló tájékozódás adattárakból, honlapokról.

Angel Karalijcsev *Rozs* c. elbeszéléskötetből választható elbeszélés: a szeptemberi felkelés társadalmi ábrázolása, erkölcsi dilemmák.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Regényirodalom, erkölcs, történelmi ábrázolás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmódok – Ivajlo Petrov, Jordan Radicskov**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Képesség epikai művek, drámák értelmezésére, önálló feldolgozására. A két szerző általános iskolában tanított művei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szerzők több szempontú bemutatása. Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán. Egy-egy mű korabeli és mai hatásának felismertetése, értelmezése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szerzők több szempontú bemutatása, életművük jellege, szerepük a bolgár irodalomban. Йордан Радичков – eltérés az irodalmi kánontól, műfaji és stiláris keveredés, a szerző kettős pozíciója. Néhány elbeszélése: pl. *Козя брада, Кука* és egy drámája *(Януари* vagy *Опит за летене)* Ivajlo Petrov – jellemzői a lírizmussal párosított szarkazmus, a szilárd erkölcsi pozíció. Kisregénye: *Божи работи*, regénye: *Хайка за вълци*.	A tanuló – tisztában van az adott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a bolgár irodalom történetében; – műismereti minimuma: a szerzők 1-1 kiválasztott műve; – a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Groteszk látásmód, szatíra, erkölcsi pozíció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portrék, látásmódok a 20. század bolgár irodalmából (választható szerzők, művek)**	**Órakeret 17 óra**
Előzetes tudás	A 20. századi bolgár irodalom jellemzői (életművek, portrék, látásmódok).	
A tematikai egység	Művelődéstörténeti és irodalomtörténeti tájékozódás fejlesztése:	

nevelési-fejlesztési céljai	irányzatok, csoportok, szerzők sajátosságai. Különböző típusú, terjedelmű és műfajú alkotások – epikai, lírai művek, továbbá esszék – elemzése, értelmezése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Választás alapján művek, szemelvények 20. századi – szépprózai alkotásokból, pl. Viktor Paszkov, Aszen Razcvetnikov, Ljuben Dilov, Bogomil Rajnov, Ivan Kulekov műveiből; – lírikusok munkásságából, pl. Valeri Petrov, Dora Gabe, Penyo Penev, Petya Dubarova, Radoj Ralin egy-két műve; – értekező prózai művekből, esszékből, pl. Julia Kriszteva, Szvetlozar Igov, Petar Dinekov és mások műveiből. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – tisztában van a választott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a bolgár irodalom történetében; – megismeri a század irodalmának néhány törekvését, sajátosságát; – műelemzést/műajánlást készít egyéni olvasmányélményei alapján; – a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*Informatika:* internetes közlés, adattárak és honlapok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Művelődéstörténet, irodalomtörténet, nézőpont, nézőpontváltás, parabola, intertextualitás; költői attitűd, költői szerep.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A 20. és 21. századi bolgár irodalom tendenciái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kortárs irodalom: a tájékozottság növelése, az eligazodás támogatása; a fogalmi műveltség bővítése. Kortárs alkotások értelmezése, a művekről szóló vélemények, elemzések mérlegelése. A kortárs irodalmi élet több szempontú bemutatása. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szemelvények a bolgár kortárs szépprózai alkotásokból, lírai művekből, esszéirodalomból.	A tanuló – tisztában van a kortárs irodalomból választott szerzők életművének	*Dráma és tánc:* a kortárs színház irányzatai, példái.

A bolgár kortárs dráma és színház világa (egy választott mű elemzése). Kortárs irodalmi élet Bulgáriában. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek. Tájékozódás az irodalmi és könyvtári adatbázisok, blogok, kritikai folyóiratok között. Önálló olvasmányválasztás szempontjai, indoklása, értékelése, mások szempontjainak értelmezése.	jellegével; az alkotók helyével, szerepével; – megismeri a kortárs irodalom néhány törekvését, sajátosságát, a posztmodern, digitális irodalom fogalmát; – választhat műelemzést/műajánlást egyéni olvasmányélményei alapján; – értelmez egy kortárs drámai alkotást (lehetőleg megtekinti színházban/felvételről); – információkat szerez a kortárs irodalmi életről (könyvünnepek, sikerkönyvek); – a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei. *Informatika:* a digitális közlés példái.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kortárs nyilvánosság, nyomtatott és internetes folyóirat, digitális közlés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Regionális kultúra**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A választott tárgyhoz kapcsolódó irodalmi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi kötődés, a bolgár nemzeti identitás erősítése. Eligazodás, tudás- és tapasztalatszerzés a magyarországi bolgárok kulturális, irodalmi tevékenységéről.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi bolgár nemzetiség múltbeli és jelen irodalmi hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház), az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i). Irodalmi emlékhelyek (kiállítás, múzeum, temető stb.). A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – tisztában van a magyarországi bolgárok kulturális, irodalmi hagyományaival, ismer történelmi emlékhelyeket (pl. temetők); – a tematika kapcsán alkalmassá válik egy szóbeli témakör kifejtésére.	*Vizuális kultúra; földrajz; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Régió, tájegység, történelmi emlékezet, gazdaságtörténelem, hagyomány. Civil társadalom, lokális kulturális szerveződések.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Régió, regionalitás, hagyomány, kisebbség, nemzetiség, folklór, az irodalom „földrajza”, interkulturalitás, kulturális emlékezet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalom határterületei**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A bolgár népköltészet, műköltészet, alkalmi költészet. Szórakoztató irodalom, slágerszöveg.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az esztétikai és művészeti tudatosság alakítása, fejlesztése. Az irodalmiság változó fogalmának áttekintése, példákkal. Több szempontot érintő megbeszélés az ízlésről, annak kontextusairól, alakulásáról. Igény és képesség erősítése az ízlés önálló fejlesztésére. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése. Más kultúrák megismerése iránti igény erősítése. Az érvelőképesség, a retorikai tudás továbbfejlesztése. Példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A bolgár szórakoztató irodalom típusai, hatáskeltő eszközei és sajátos műfajainak jellemzői (pl. fantasy-irodalom, detektív-regény, sci-fi, lektűr; dalszöveg). Az irodalom filmen; filmes feldolgozások. Bolgár film- és könyvsikerek, divatjelenségek. Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai. A választott témához kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – tisztában van az irodalmiság változó fogalmával; – megérti az ízlés kontextuális függőségét; – alakul igénye és képessége az ízlés önálló fejlesztésére; – fejlődik médiatudatossága, esztétikai és művészeti tudatossága; – választhat műelemzést/műajánlást egyéni olvasmányélményei/ filmélményei alapján; – a tárgykör kapcsán alkalmassá válik a jelenségekről/művekről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére.	*Vizuális kultúra:* kortárs művészet. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* mai sikerfilmek, mediatizált kultúra. *Ének-zene:* a zene fogyasztásának jelenségei, zenei szubkultúrák. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a kulturális fogyasztás társadalmi jellemzői; értékviták.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ízlés, értelmezés, szórakoztatás, populáris kultúra, kultusz, divat, irodalmi ismeretterjesztés, digitális kultúra, (filmes) adaptáció.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus	A tanuló felismeri és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket bolgár nyelven. Képes önálló, bolgár nyelvű szövegalkotásra néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai hátterű műfajban, a képi elemek és a szöveg

	összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával. Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával és az elemzés kiterjesztésével a szépirodalmi szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozásában, értelmezésében is. A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, kellő önállósággal igazodik el az információk világában; értelmesen tud élni az önképzés lehetőségeivel. Bizonyítja különféle bolgár szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Képes olvasható, rendezett cirill betűs írásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a bolgár nyelvre jellemző megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt bolgár köznyelv, nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat. A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra bolgár nyelven (pl. önéletrajz, motivációs levél). Alkalmazza az idézés és forráshasználat nemzetközi szabályait és etikai normáit. Bizonyítja a bolgár nyelv rendszerének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Tájékozott a bolgár nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a bolgár nyelv és művelődés kapcsolatának tudatosítása. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére bolgár nyelven. Képes erkölcsi kérdések megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására. Tájékozott a feldolgozott bolgár lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban. Képes definíció, magyarázat, értekezés (kisértekezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Képes a bolgár irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére. Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a bolgár irodalom kiemelkedő alkotóiról.

	Meggyőzően be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére. Írásban és szóban egyaránt bizonyítani tudja a tanult bolgár szerzők alkotói pályaképeinek ismeretét, az alkotói pálya jelentős tényeinek, a művek tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával. Felismeri különböző alkotók hatását a bolgár irodalmi hagyományban, ezzel összefüggésben képes művek közötti kapcsolatok, témák fölismerésére és értékelésére. Képes különböző korokban keletkezett bolgár alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére bolgár nyelven.

10.1.2. a bolgár nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei bolgár nyelven

Kerettantervek:

Bolgár népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Bolgár nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

БЪЛГАРСКО НАРОДОЗНАНИЕ

Обучението по българско народознание съсредоточава вниманието си върху усвояването на българската национална култура от българите в Унгария. Стреми се да създаде умения за общуване, благодарение на които, от една страна, учениците да се ориентират в мултикултурна среда, а от друга, да изпитат уважение към своите и чужди ценности. Изхождайки от собствения си опит – семейство, околна среда, ежедневни обичаи, традиции и празници – светът на родното и припознатото родно постепенно се разширява, за да формира трайна емоционална, а в по-горните класове и интелектуална привързаност към света на предците.

Уменията да се справя в позната и непозната среда, да се ориентира във времето и пространството, да припознава традициии обичаи, създават навици за самостоятелно усвояване на знания и прилагането им при различни обстоятелства.

Чрез обучението по народознание трябва да се развият у учениците умения да се справят с проблемни ситуации, предизвикани от различия в културната социализация.

Специално внимание се отделя на отношението между малцинство и мнозинство и начините на разрешаване на този вид проблем в по-тесен кръг и по-широк кръг (общност, селище, държава, Европа и т.н.). Обръща севнимание на развитието на уменията за дискусия, за културно излагане на мнение, подкрепено с доводи, за изслушване на чужди мнения, както и проявата на критичност по въпроси от обществено значение. Тези компетенции трябва да се формират от най-ранна възраст въз основа на съдържание, което отговаря на възрастта и интересите на учениците.

Успоредно с усвояването на знанията и уменията по българско народознание се развиват и езиковите умения на учениците.

Специално внимание се обръща на емоционалното усвояване на традициите, историята на българите в Унгария, в родината майка и в диаспора, с цел утвърждаване на чувството за принадлежност към българската общност. Познаването на правата на малцинствата и на пътищата за тяхната реализация са важен момент във възпитанието на съзнателни граждани на Европа.

I–II клас

Първите два класа са а преход от детската градина към училищната възраст, затова ученето е свързано с разнообразни, изискващи време, дейности, а комуникационните ситуации се решават с прости езикови средства.

Най-важната задача е да се постави началото на положителна емоционална връзка с родината, с българската култура.

Тематична единица/ Компетенции	**Аз и моето семейство**	**6 часа**
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Осмисляне на важността на семейството и семейните традиции. Развитие на съзнанието за собственото „аз“.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**

Осмисляне на собственото „аз“ в семеен и роднински кръг. Изясняване на връзките между родниите в най-близкото обкръжение – баща, майка, братя и сестри, баба и дядо. Въз основа на интервюта с близки и роднини – изготвяне на родословно дърво. Общуване с връстници и възрастни (учтива форма на обръщение, поздрав, молба). Изясняване на понятието „име” чрез събирателска дейност. Имената в българската култура.	*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Визуална култура:* рисуване на семейството. *Околна среда:* Семейството.
Ключови понятия/ понятия	Име, адрес, представяне, роднини, родословно дърво.

Тематична единица/ Компетенции	**Моят дом и моята улица. Моето училище**	**10 часа**
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Утвърждаване на доверието към семейството и дома. Опознаване на мястото, където живеем, ориентация в непосредствената среда. Развиване на умения за ориентация в пространството.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Опознаване на непосредствената среда: Да намери своето място в домашна и училищна среда. Непосредствената среда на ученика, дома. Сравняване на домакинството днес и в миналото. Дейности, работа в дома и около него, в които взема участие и ученикът. Опознаване на основните сгради в непосредствената околна среда (напр. Училището), стари и нови фотографии, събиране на информация. Животът в училище – съученици, приятели, приятелство.	*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Визуална култура:* рисуване на предмети и дейности от околната среда. *Техника, начин на живот и практика:* изпробване на различни дейности в игрови ситуации. *Околна среда:* транспорт, ориентиране.
Ключови понятия/ понятия	Дом, училище, съученици, учители, общуване, детски игри.

Тематична единица/ Компетенции	**Семейни празници**	**6 часа**
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Опознаване на семейните празници и събития. Формиране на положително емоционално отношение към българските празнични обичаи.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Опознаване на семейните празници и участие в тях у дома и в малцинствената общност. Да познава и изготвя определени предмети, свързани с традиционните празници. Да знае обичаите свързани с раждането, кръщенето, сватбата/брака, погребението.		*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата.
Ключови понятия/ понятия	Семейни празници, раждане, кръщене, сватба/брак, погребение.	

Тематична единица/ Компетенции	**Годишни календарни празници**	**10 часа**
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да познава традициите, свързани с по-големите годишни календарни празници по сезони.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Да знае по-големите годишни празници. Да открива приликите и разликите между празниците през различните сезони. Да познава ритуалите, свързани с някои от празниците. Ритуали, свързани със зимните, пролетните, летните и есенни празници: коледуване, сурвакане, кукери, мартеница и др. Научаване на песни и наричания, свързани с обичаите. Сравняване на българските и унгарски празници, събиране на прилики и разлики.		*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Етика:* сътрудничество, взаимопомощ, солидарност.
Ключови понятия/ понятия	Годишен календар, година, сезони, месеци, седмици, дни.	

Тематична единица/ Компетенции	**България – символи на държавността**	**9 часа**
Възпитателно-развойни цели на тематичната	Да разпознава българските символи и традиции, да осъзнае тяхната важност и да изпита емоционална привързаност към тях.	

единица	
Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Понятие за държавни символи – знамето, герба и химна. Понятие за национален празник, да познава и различава българските празници – 3 март, 24 май, 6 септември, 22 септември. Знания за миграцията на българите. Да знае, че българи живеят в много страни на света. Да добие представа за малцинствата в България. Запознаване с карта, различаване на знаците на географската карта.	*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Околна среда:* употреба на карта, познаване на знаците.
Ключови понятия/ понятия	Знаме, химн, герб, малцинство.

Тематична единица/ Компетенции	**Миналото на българите**	**10 часа**
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Опознаване на ключови моменти от българската история.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Да знае от кои племена и народности се създава българския народ – траки,славяни, прабългари. Четене на приказки и легенди за траките, славяните и българите. Разпознаването им въз основа на облеклото, поминъка и външността. Рисуване на героите от приказките. Различаване на езичници от християни – вяра в един и в много богове. Първите български владетели: Аспарух, основателят; Крум, законодателят; Омуртаг, строителят; Борис, покръстителят; Симеон, завоевателят.Запознаване с историческата карта и нейните знаци.		*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Унгарски език и литература:* унгарски исторически четива, приказки и легенди. *Околна среда:* четене на карта.
Ключови понятия/ понятия	Племе, държава, закони, религия, война, мир, хан, цар, църква.	

Тематична единица/ Компетенции	**Българската народна култура**	**14 часа**
Възпитателно-развойни цели на	Обогатяване на познанията за България посредством българския фолклор. Емоционално възприемане на приказки,	

тематичната единица	песни, поговорки, гатанки. Различаване на предмети на традиционната материалната култура.

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Да се създаде елементарна представа за българска народна култура, за устното творчество и приложните занаяти, за музиката и танците на българския народ. Да се запознае с характерни мотиви и рисуването им. Народни художествени занаяти (бродерия, грънчарство, дърворезба). Да се запознае с народни музикални инструменти, с българската народна музика. Усвояване на танцови стъпки: хоро, ръченица. Да се запознае с основните типове българските народни приказки и да познава някои основни персонажи.	*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Драма и танц:* групови игри. *Пеене и музика:* музикална репродукция. *Визуална култура:* рисуване на мотиви, рисуване на герои от приказките.

Ключови понятия/ понятия	Приказки, легенди, поговорки, гатанки, занаяти, хоро, ръченица, грънчарство, дърворезба, гайда, кавал, тъпан.

Очаквани резултати в края на втората година	Да знае личните си данни. Да знае и прилага формите на учтивост към близки и непознати, да знае да се запознава и представя. Да умее да комуникира както в къщи, така и на улицата и в училището с малки и големи. Да има съзнание за принадлежността си към българската културна общност. Да разбере същността на традицията на основните семейни празници, как те се празнуват и днес в семейна среда и в малцинствената общност. Да познава основните празници и ритуала, който е свързан с тях. Да познава българските държавни символи – химн, знаме, герб. Да ги тълкува и обяснява съобразно възрастта си. Да познава под формата на разказ основни моменти от българската история, исторически личности и делата, с които са свързани. Да се формира емоционално отношения към постиженията и трагедиите в българското минало. Да се ориентира елементарно по карта: географски и исторически атласи, знаци. Да познава 7–8 приказки, 10–12 поговорки, 7–8 гатанки.

III–IV клас

Главна задача на възпитанието в този етап е развитие на езиковите компетенции с помощта на различни области на знанието – задълбочаване на представите за околната среда и ролята на човека в нея.

Важна роля играят положителното емоционалното отношение към българското минало, чувството на привързаност към традициите и културното наследство, любовта към природните красоти на България.

Тематична единица/ Компетенции	**География на България**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Околна среда, планини, реки, морета, равнини.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на способността за ориентация: ориентиране по карта. Да познава основните географски особености на България.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Да опознае основните географски характеристики на България с помощта на филми, илюстрации и снимки: - планините на България, Стара планина и нейната роля - равнините на Северна и Южна България - реките на България - - границите на България и основните посоки на света.		*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Околна среда:* граници, географски атлас, Европа.
Ключови понятия/ понятия	Посоки на света, граници, планини, реки, равнини, море.	

Тематична единица/ Компетенции	**Миналото на България**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Понятие за минало. Основни форми на човешко общежитие: семейство, селище, народ. Българите и другите народи.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на уменията за ориентация в пространството. Събуждане на интерес към географските забележителности и историята на България.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Ежедневие на традиционното българско семейство: хранене, работа, обичаи. Поминък: земеделие, животновъдство, занаятчийство.		*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с

Живот в чуждата империя: ролята на училището, църквата, манастирите. Освободителни борби на българите: видни личности (Паисий Хилендарски, Васил Левски, Христо Ботев и др.)	темата. *Околна среда:* карта, забележителности.
Ключови понятия/ понятия	Музей, музей на открито, маршрут, карта на маршрута, природен резерват, възрожденски къщи.

Тематична единица/ Компетенции	**Труд и ежедневие**	**14 часа**
Знания, на които се опираме	Поминък. Празнични обичаи.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Създаване на елементарна представа за основния поминък на хората в миналото и днес. Понятие за българското градинарство и неговата роля.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Труд и ежедневие – Земята, която ни храни – земеделие – начална представа за поминъка на българския народ през вековете. Понятие за обработваемата и необработваема земя. Събиране на хербарий. Трудови празници, свързани със земеделието (Трифоновден, Димитровден). Трудови празници в празничния календар на българите в Унгария. – Животновъдство – отглеждането на животни като поминък. Обреден реквизит на българското животновъдство – обредни хлябове, дървени хурки и др. (Гергьовден, Тодоровден и др.) – История на българските градинари. Българският долап и зеленчукопроизводството.		*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Околна среда:* прилагане на методите наблюдение, експеримент и измерване под ръководството на учителя; съзнателно отношение към околната среда
Ключови понятия/ понятия	Земеделие, животновъдство, поминък, обработваема и необработваема земя, български градинари, зеленчуци.	

Тематична единица/ Компетенции	**Народно облекло, селища и жилища**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Знания за народните мотиви.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да се изгради положително емоционално отношение към народната материална култура, създала естетически образци. Да се запознае с простотата и красотата на природния живот. Възпитаване на здравословни форми на живот. Развитие на лексиката.	

Учебен материал/Компетенции	Междупредметни връзки
Усвояване на характерните особености на материалната култура на българския народ: Наблюдаване на особеностите на народното облекло (женско, мъжко, детско) и тяхното изобразяване. Опознаване на видовете носии и техните функции. Селища в зависимост от релефа. Причини за възникването им, характерни черти. Характерни особености на българската къща. Видове жилища – в селото и града. Прилики и разлики при селското и градското жилище.	*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Околна среда:* използване на методите на наблюдение, експеримент и измерване под ръководството на учителя; формиране на съзнателно отношение към околната среда.

Ключови понятия/ понятия	Носия, накити, женско, мъжко, детско облекло, селища и жилища, село, град. Равнинно селище и планинско селище. Къща и дом, покъщнина.

Тематична единица/ Компетенции	**Българска духовна култура**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Приказки и песни, митове, поговорки и гатанки. Музика и танц.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Емоционално и естетическо възприемане на народното творчество. Развитие на лексиката.	

Учебен материал/Компетенции	Междупредметни връзки
Възприемане и възпроизвеждане на различни видове приказки – митологически, приказки за животни, битови приказки, хумористични приказки и др. Извеждане на поуката от приказките. Актуалност на приказките в наши дни. Драматизация по народни приказки. Ролеви игри. По-нататъшно запознаване с българската народна музика. Запознаване с двата основни танца – хоро и ръченица, като се отчита ритъмът – равноделен и неравноделен.	*Български език и и литература:* езикови средства, свързани с темата. *Унгарски език и литература:* унгарски приказки, пословици, гатанки. *Драма и танц:* народни танци.

Ключови понятия/ понятия	Народно творчество, народни песни, приказки, поговорки, гатанки, митология, музикални инструменти, хоро, ръченица,

	ритъм.

Очаквани резултати в края на втората година	Ученикът да опознае основните географски характеристики на България. Да се ориентира в традиционната празнична система на българския народ. Да я съпоставя с унгарската, да намира прилики и разлики. Да прави разлика между минало и настояще. Да умее да изброи няколко основни различия в ежеднеието на хората в миналото и днес. Да познава 7–8 приказки, 10–12 пословици, 7–8 гатанки. Да изпитва емоционална привързаност към българското минало и култура. Да изпитва привързаност към българската общност в Унгария – да познава нейното минало, нейния бит и култура, мястото й в унгарското общество. Да има положително отношение към традиционното изкуство и култура и техните произведения.

БЪЛГАРСКО НАРОДОЗНАНИЕ

Обучението по българско народознание съсредоточава вниманието си върху усвояването на българската национална култура от българите в Унгария. Стреми се да създаде умения за общуване, благодарение на които, от една страна, учениците да се ориентират в мултикултурна среда, а от друга, да изпитат уважение към своите и чужди ценности. Изхождайки от собствения си опит – семейство, околна среда, ежедневни обичаи, традиции и празници – светът на родното и припознатото родно постепенно се разширява, за да формира трайна емоционална, а в по-горните класове и интелектуална привързаност към света на предците.

Уменията да се справя в позната и непозната среда, да се ориентира във времето и пространството, да припознава традициии обичаи, създават навици за самостоятелно усвояване на знания и прилагането им при различни обстоятелства.

Чрез обучението по народознание трябва да се развият у учениците умения да се справят с проблемни ситуации, предизвикани от различия в културната социализация.

Специално внимание се отделя на отношението между малцинство и мнозинство и начините на разрешаване на този вид проблем в по-тесен кръг и по-широк кръг (общност, селище, държава, Европа и т.н.). Обръща севнимание на развитието на уменията за дискусия, за културно излагане на мнение, подкрепено с доводи, за изслушване на чужди мнения, както и проявата на критичност по въпроси от обществено значение. Тези компетенции трябва да се формират от най-ранна възраст въз основа на съдържание, което отговаря на възрастта и интересите на учениците.

Успоредно с усвояването на знанията и уменията по българско народознание се развиват и езиковите умения на учениците.

Специално внимание се обръща на емоционалното усвояване на традициите, историята на българите в Унгария, в родината майка и в диаспора, с цел утвърждаване на чувството за принадлежност към българската общност. Познаването на правата на малцинствата и на пътищата за тяхната реализация са важен момент във възпитанието на съзнателни граждани на Европа.

V–VI клас

В тези два класа основна роля продължава да играе знанието, получено по емпиричен път. Изготвяне на интервюта, провеждане на беседа, сравняване на процеси и явления, правене на изводи, запознаване с понятията, обозначаващи историческото време и усвояване на начални знания за ориентиране в географското пространство. Продължава обогатяването на знанията, характерни за народностната група.

Тематична единица/ Компетенции	**Човешката организация и околната среда**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Понятието за семейсто и близка околна среда, умения за общуване с познати и непознати, с лица от различни възрасти и култури.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната	Чрез знания за обществените процеси и ролята на различните групи в обществото да затвърдят съзнанието за мястото и ролята на българската общност в Унгария.	

единица	
Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Да различава и назовава роднинските и семейни връзки и да се ориентира в тях. Насърчаване на събирателска дейност сред своя род и други български родове в Унгария и проучване на тяхната история. Съставяне на родословно дърво. Продължава запознаването със семейните празници и свързаните с тях обичаи: раждане, сватба, погребение и т.н. Стабилизиране на знанията за собственото „аз" и за своето място у дома, в унгарското и в българското училище. Усвояване на понятия, свързани с родното място, Унгария, Европа и света (родно място, родина, Балкански полуостров, Югоизточна Европа, Средна Европа, Европейски съюз, европейски народи, християнство). Живот в селото и в града: очертаване на различията, предимствата и минусите.	*Техника, начин на живот и практика*: околна среда, роднински връзки, родословно дърво. *Пеене и музика; визуална култура:* авторски и народни песни, солфеж, теория на музиката, ръчен труд.
Ключови понятия/ понятия	Семейство, род, родословно дърво, съседство, общност, къща, архитектура, градски и селски жилища.

Тематична единица/ Компетенции	**Материалният свят около нас**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Облекло и материална култура на българите в миналото.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да се проследи взаимообвързаността на различните елементи на материалната култура, мястото им в социалния и етнически статус на обществото.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Традиционното облекло – функционалност и естетическо възприемане. Запознаване с няколко етнографски области. Ролята на традицията в съвременната култура на облеклото. Домът като място за живеене, естетическа среда и социален статус. Историческо развитие на дома от древността до наши дни (пещера, землянка, наколни жилища, планински и полски къщи и т.н.). Имената на зеленчуците, приготвяне на традиционни ястия, събиране на рецепти от по-възрастните членове на семейството. Съставяне на тетрадка с рецепти на български национални ястия.		*Техника, начин на живот и практика*: Къщата и нейните функции, особености на селските и градски жилища, приготвяне на ястия.
Ключови понятия/ понятия	Облекло, носия, жилище, селище, традиционна кухня, празнична трапеза.	

Тематична единица/ Компетенции	**Календар и време**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Знания за семейния и годишния календар, за времето и пространството. Използване на таблици за онагледяване.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да се задълбочат познанията за време, пространство, годишни и семейни празници. Да формира емоционално отношение и привързаност към българските празници чрез усвояване на техните елементи.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Ориентиране по линия на времето. Подреждане на събития по линията на времето в зависимост от това кое се е случило по-рано и кое по-късно. Понятие за линейно и кръгово време, отразени в календара – семеен и годишен. Осъзнаване на мястото и ролята на съхранената в семейството традиционна българска култура (обичаи, приказки, облекло, семейни и календарни празници и др., благодарение на които се е запазил българският народ.) Сравняване с аналогични унгарски празници.	*Техника, начин на живот и практика:* традиционна унгарска култура, циклични празници. *История, обществознание и гражданска култура:* линия на времето.

Ключови понятия/ понятия	Време, пространство, линейно и кръгово време, линия на времето, празници, семейни и календарни, официални и международни празници.

Тематична единица/ Компетенции	**Възраждане на българския народ и възстановяване на българската държава**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Исторически познания за епохата, поставяне на българската история в контекста на световната и унгарската история.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Осъзнаване на ролята на различните фактори в историческото развитие на дадена общност. Емоционално отношение към миналото на българския народ. Чрез историята на българските преселения да се формира съзнание за принадлежността към българската диаспора.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Османско нашествие. Катастрофално въздействие на османското нашествие върху демографското развитие на българския народ. Ролята на новата обществена структура, ислямът и православието. Ранно възраждане и начало на българската национална идея. Ролята на църковно-националното движение за обособяване на	*История, обществознание и гражданска култура:*Османската империя – обществена и стопанска структура.

българската нация. Борби за обединение на българската нация. Ролята на традициите и обичаите за съхраняването на българския народ.	
Ключови понятия/ понятия	Спахии и еничари, ислям, рая, православие, килийно и светско училище, манастир, семейни обичаи и традиции, религия и обичаи.

Тематична единица/ Компетенции	**Българска народна духовна култура**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Митове и легенди, приказки и народни песни, български фолклор. Фолклорът като извор на мъдрост и красота.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Чрез основните герои на българската народна митология и фолклора учениците да се приобщят към българското емоционално. Да изпитат естетическа наслада от българския фолклор.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Да се запознаят с българските народни предания и легенди. Да се запознаят с основните персонажи на героичния епос (Крали Марко, герои от борбата срещу турското нашествие, образът на Янош Хуняди в българската народна поезия и др.) Да разберат разликата между устното народно творчество, което е колективно и анонимно, и авторовото творчество, което е индивидуално. Да схванат красотата и значението на българското народно духовно изкуство и да го сравнят с индивидуалното творчество на видни представители на изобразителното изкуство (Николай Димитров-Майстора, Захари Зограф, Колю Фичето и др.).		*Унгарски език и литература:* народна поезия.
Ключови понятия/ понятия	Митология, митологически герои, устно народно творчество, народна поезия, героичен епос, народни легенди и предания.	

Тематична единица/ Компетенции	**Живот в малцинство**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Българското градинарство и унгарското общество.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Чрез образа на българските градинари – на тяхното минало като гурбетчии, после като уседнали семейства, чрез приема им в унгарското общество, да се формира съзнание за гордост от предците, които са създали доброто име на българите в Унгария.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**

Заселване на българите в Унгария. Да опознае бита, културата и пионерския начин на зеленчукопроизводство на българските градинари в Унгария. Да състави линеен и кръгов календар на българските градинари и цикъла на производството. Да проследи процеса на усядането им, формирането на институциите на общността и конституирането им като обособена народностна група, призната от унгарските закони за малцинство.	*История, обществознание и гражданска култура:* Общество и обществени организации. *Техника, начин на живот и практика:* светът на труда.
Ключови понятия/ понятия	Интензивно земеделие, гурбетчийство, преселници, долап, институция, църква, училище, национално малцинство.

Очаквани резултати в края на втората година	Да прави кратко описание на своето семейство и род. Да познава някои традиционни български ястия. Да познава основните обществени и стопански процеси по време на Българското възраждане. Да прави разлика между народно и авторско творчество. Да познава поне 8–10 поговорки и гатанки. Да знае наизуст 4 народни песни. Да знае народни предания и легенди. Да познава героите на българската митология. Да познава поне 3 български художника и да различава картините им. Да познава историята на българското градинарство. Да прави разлика между *родно-чуждо*, *вие-ние*, *аз-ти*. Да бъде толерантен към другостта.

VII–VIII клас

В тези класове задачата е да се развият компетенциите, чиято основа е поставена в предишния етап. Чрез обогатяване на географските и историческите познания да се развият умения за ориентиране във времето и пространството.

Приоритет получават формирането на собствено мнение, критичното мислене, осъзнаването на своето място в обществото и укрепване на съзнанието за идентичност.

Тематична единица/ Компетенции	**Трудът и производството**	**13 часа**
Знания, на които се опираме	Понятие за земеделие и животновъдство и тяхното място в традиционните общества.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да осъзнае разликата между традиционното стопанство и съвременния свят. Да оценява ролята на труда в развитието на човешкото общество. Развитие на социалната чувствителност, насърчаване на социалната отзивчивост.	

Учебен материал/Компетенции	Междупредметни връзки
Запознаване с елементите на ежедневието (празници и делници, ролята на мъжа и жената, възпитанието на децата, създаването на домашен уют). Разделение на труда в семейството и обществото. Оформяне на стопанските региони. Създаване и функциониране на еснафските организации. Оформяне на пазарни отношения и ролята им за укрепване на обществените контакти, за формирането на нацията. Задоволяване на потребностите в традиционното общество. Натурално и стоково стопанство. Осъзнаване на взаимовръзките между стопанското развитие и качеството на живот на хората.	*История, обществознание и гражданска култура:* разделение на труда, стопански отрасли, икономическо развитие.
Ключови понятия/ понятия	Поминък, стопански отрасли, номади, уседнали народи, обработваема и необработваема земя, долап, питомни и диви животни, еснафи, чираци, калфи, майстор, занаятчийска „чаршийска” улица.

Тематична единица/ Компетенции	**География на България**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Понятие за географска карта, ориентиране по картата, границите на България, планини, равнини, реки и море.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да си изградят представа за връзката между природните дадености и начина на живот на човека.	

Учебен материал/Компетенции	Междупредметни връзки
Да работи с физикогеографски и други видове географски карти, да попълва контурна карта. Да се запознае с географското положение, границите, големината и бреговата линия на България. Да умее да разказва за релефа, полезните изкопаеми, къде се намират, за особеностите на климата и водните басейни в България. Да познава населението на България – брой, другоетнично население, да знае неговия състав. Да познава съвременното стопанство на България и да назовава природните резервати и защитени територии на страната. – географско положение, граници, големина и брегова линия – релеф и полезни изкопаеми – климат и води – природни пейзажи – население – брой и състав	*География*: географски понятия, ползване на карта.

– стопанство – екологични проблеми – защитени природни обекти и територии	
Ключови понятия/ понятия	Географска карта, видове географски карти, контурна карта, защитени природни обекти, резервати, защитени видове растения и животни, география на селищата, релеф и водни ресурси, брегова линия.

Тематична единица/ Компетенции	**Музеите и тяхното място в опознаването на околния свят**	**13 часа**
Знания, на които се опираме	Опознаване на предметния свят на миналото и настоящето. Подреждане и опознаване на предметите от различна гледна точка – история, изкуство, фолклор, ежедневие.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Самостоятелно ориентиране в пространството, набиране на материали от различни източници, разработване на самостоятелни реферати. Създаване на интерес към собственото минало и опознаване на начините за съхраняването му. Самопознание и развитие на културата на спора.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Ориентиране в различните извори (кое къде се намира). Чрез упражнения за самопознание учениците да опознаят своите интереси. Разработване на тема от собствения кръг на интереси чрез обработка на изворови данни. Представяне на темата, създаване на собствено мнение, дискусия. Примерни теми: – Из история на модата – Из история на екологията – Битови музеи и музеи на открито – Старото българско възрожденско училище		
Ключови понятия/ понятия	Тема, реферат, съчинение, дискусия, критичност, самооценка, сравнение.Мода, екология, музей на открито, битови музеи, възрожденско училище, гурбетчийско градинарство.	

Тематична единица/ Компетенции	**Естетика на народната материална култура**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Понятие за естетика, примери от народната култура за естетически обекти и форми.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране за красиво и грозно и относителността на тези две понятия.	

Учебен материал/Компетенции	Междупредметни връзки
Да назовава основни естетически категории, да различава предмети и сгради с естетическа стойност, да описва въздействието им върху човека. Българската къща (къщи от различни региони: добруджанска, пловдивска, планинска и др.) Да познава предмети на народното изкуство и да ги описва от естетическа гледна точка (напр. Облекло, килими, дърворезба, грънчарство, бродерия). Кое е красиво, кое е полезно и съчетанието между двете. Естетика и утилитарност.	*Унгарски език и литература:* естетически категории. *Техника, начин на живот и практика:* народни мотиви в изкуството.
Ключови понятия/ понятия	Естетика, категории, естетика и утилитарност, авторско изкуство.

Тематична единица/ Компетенции	България в ново време	15 часа
Знания, на които се опираме	Начало на капиталистическо развитие през Възраждането. Анализ на обществено-икономическите процеси. Масови движения и защита на интереси. Национални идеали и борба за осъществяването им.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да създаде представа за модернизацията на България в началото на XX век, за ролята на личността и масите в историята. Оценка и отношение към големите идеологически движения на XX век: социализъм, фашизъм, демокрация.	

Учебен материал/Компетенции	Междупредметни връзки
Структуриране и периодизация на историята – България след Освобождението. Борби за национално обединение и крах на националните идеали. Да разбира ролята на Великите сили в българската история. Социалистическият експеримент в България. Демократичните промени – трудности на прехода. Да познава ключови исторически фигури и обяснява значението на тяхната политика в историята на България.	*История, обществознание и гражданска култура:* Нова и най-нова обща и унгарска история.
Ключови понятия/ понятия	Съединение на България, Балкански войни, Първа и Втора световна война, монархия, социализъм, фашизъм, демокрация.

Очаквани резултати в края на втората година	Да познава основните географски дадености на България: релеф, климат, полезни изкопаеми, защитени природни обекти. Да умее да използва географска и контурна карта. Да се ориентира в приликите и разликите на традиционното и на съвременното стопанство. Да познава основните моменти от историческото развитие на

	България през XX век. Да познава някои от възловите исторически личности. Да умее да задълбочава знанията си в резултат на самостоятелна работа, да разработва самостоятелно или с учителска помощ теми по култура, история, география или фолклор, да изготвя устни и писмени съобщения. Да умее да дискутира по спорни въпроси, да формулира собствено мнение, да изтъква доказателства и примери в хода на спора. Да умее да възприема естетически предмети и сгради.

БЪЛГАРСКО НАРОДОЗНАНИЕ

Обучението по българско народознание съсредоточава вниманието си върху усвояването на българската национална култура от българите в Унгария. Стреми се да създаде умения за общуване, благодарение на които, от една страна, учениците да се ориентират в мултикултурна среда, а от друга, да изпитат уважение към своите и чужди ценности. Изхождайки от собствения си опит – семейство, околна среда, ежедневни обичаи, традиции и празници – светът на родното и припознатото родно постепенно се разширява, за да формира трайна емоционална, а в по-горните класове и интелектуална привързаност към света на предците.

Уменията да се справя в позната и непозната среда, да се ориентира във времето и пространството, да припознава традициии обичаи, създават навици за самостоятелно усвояване на знания и прилагането им при различни обстоятелства.

Чрез обучението по народознание трябва да се развият у учениците умения да се справят с проблемни ситуации, предизвикани от различия в културната социализация.

Специално внимание се отделя на отношението между малцинство и мнозинство и начините на разрешаване на този вид проблем в по-тесен кръг и по-широк кръг (общност, селище, държава, Европа и т.н.). Обръща севнимание на развитието на уменията за дискусия, за културно излагане на мнение, подкрепено с доводи, за изслушване на чужди мнения, както и проявата на критичност по въпроси от обществено значение. Тези компетенции трябва да се формират от най-ранна възраст въз основа на съдържание, което отговаря на възрастта и интересите на учениците.

Успоредно с усвояването на знанията и уменията по българско народознание се развиват и езиковите умения на учениците.

Специално внимание се обръща на емоционалното усвояване на традициите, историята на българите в Унгария, в родината майка и в диаспора, с цел утвърждаване на чувството за принадлежност към българската общност. Познаването на правата на малцинствата и на пътищата за тяхната реализация са важен момент във възпитанието на съзнателни граждани на Европа.

IX–X клас

Чрез обучението по народознание в IX и X клас се формира толерантното отношение към другите – личности, национални общности и други групи. Основно място заемат понятията нация, мултикултурна среда, европейска култура.

Учениците усвояват методи за боравене със средствата за масово осведомяване и критично и изборно отношение към предлаганата информация. Научават се да се ориентират в правни норми, които регулират правата на малцинствата и на човешкото общежитие изобщо.

Чрез опознаване на миналото на собствената общност се постига емоционално отношение към българското, съчетано със съзнателно изградено отношение за принадлежност. Формира се съзнание за плюсовете, които дава принадлежността към българската националност – владеене на още един език, познаване на друга култура, толерантно възприемане на другите. Формиране на гражданско отношение по глобални проблеми – опазване на околната среда, природосъобразни енергийни източници, опазване на застрашените видове и др.

<table>
<tr><td>Тематична единица/ Компетенции</td><td colspan="2">I. Понятие за етнически и национални малцинства</td><td>4 часа</td></tr>
<tr><td>Знания, на които се опираме</td><td colspan="3">Исторически знания за връзките на средновековната унгарска държава с Византия и Балкана (Унгария на границата между Изтока и Запада – двете части на унгарската корона, напр.)
Разбиране за ролята на политиката върху живота на националните малцинства (чрез примери от унгарската и българска история)
Умения за работа с документи, за тълкуване на правен текст. Използване на изворови данни. Работа с карта и ориентиране в пространството.</td></tr>
<tr><td>Възпитателно-развойни цели на тематичната единица</td><td colspan="3">Критично използване на изворите. Анализ на художествени текстове, филми и т.н. от гледна точка на историческата им достоверност.
Формулиране на теза за мотивите за действие на личности, групи и институции. Сравнение на различни ценностни системи, изясняване на собствена ценностна система.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Учебен материал/Компетенции</td><td>Междупредметни връзки</td></tr>
<tr><td colspan="3">Историческо възникване на народностните групи в Унгария
Понятие за нация.
Работа с историческа карта – ориентиране във времето и пространството. Събиране на информация от писмени извори, статистически данни, графики и диаграми.
Съпоставяне на историческите карти на различни епохи, разкриване на причините за промените.
Български народностни групи зад граница – банатски българи, бесарабски българи, българи в граничните райони със съседните страни
Понятие за миграция на големи човешки маси в резултат на стопански, политически или военни катаклизми.
Прилагане на усвоените знания в нови ситуации. Аналогии със съвременността. Графично изобразяване на времето, подреждане на хронологически данни. Познаване на точното разположение във времето на особено важни събития, явление. Разполагане на новото учебно съдържание във времето спрямо познати ключови събития.
Европейски документи за правата на народностните общности
Умения за работа с правен текст и тълкуване. Сравнение между заложените в закона права и свободи и тяхното прилагане на практика.</td><td>История, обществознание и гражданска култура:
История на Унгария през XVIII век.</td></tr>
<tr><td>Ключови понятия/ понятия</td><td colspan="3">Нация, историческо възникване на нациите, диаспора, народностни групи, права на малцинствата, правни гаранции, културна автономия</td></tr>
</table>

Тематична единица/ Компетенции	**II. Българите в Унгария – преселнически вълни и прием**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране за ролята на политиката върху живота на националните малцинства (чрез примери от унгарската и българска история). Умения за работа с документи, за тълкуване на правен текст. Използване на изворови данни. Работа с карта и ориентиране в пространството.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Формиране на съзнание за миналото на собствената общност и нейната роля в средата, която обитава. Разбиране за политическите, икономическите и културните предпоставки за миграцията и последици от нея.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Ранносредновековни връзки между българи и унгарци Разполагане във времето и пространството – линия на времето и историческа карта. Работа със средновековни исторически извори и илюстрации. Откриване на прилики и разлики в историческата съдба на българи и унгарци. *Общи борби против османското нашествие* Понятие за междукултурните сблъсъци – религиозни и културни различия. Анализ на изворов и илюстрован материал. Отражение на важни събития от миналото във фолклора (народна песен за Янош Хуняди) – народното творчество като исторически извор. Ролята на религията в миналото и сега. *Католически мисии на Балканите през XVII век* Произход и значение на понятията Изток и Запад. Център и периферия. Роля на образователните институции за културното развитие. Значение на политическото представителство за защита на правата на населението. *Разселване на българите вследствие на австрийско-турските и руско-турските войни* Разполагане на събития във времето и пространството. Цели и интереси на действащите фактори – сближаване и раздалечаване в зависимост от интересите. *Традиционни български средища на територията на Хабсбургската империя (Банат)* Понятие за миграция на населението. Адаптация и асимилация. Фактори за съхраняване на населението, живеещо в диаспора.	*История, обществознание и гражданска култура:* История на България и Унгария през ранното средновековие; Османската империя и османското нашествие в Европа. Общи борби на европейските народи. Български фолклор: Юнашки песни. Католическото мисионерство – унгарски мисионери. Австрийско-турски и руско-турски войни през XVI–XIX век. Диаспора. Законодателството на многонационалната империя (Мария Тереза). Освободителната борба на унгарците 1848–1849. Общество и личност.

Един българин – участник в Освободителната борба на унгарците: Ищван Дуньов Ролята на личността в историята. Личност и общество. Анализ на документи от епохата.	
Ключови понятия/ понятия	Нация, историческо възникване на нациите, диаспора, народностни групи, права на малцинствата, правни гаранции, културна автономия, адаптация и асимилация, историческа личност и общество, съхраняване на народностната група в чужда среда

Тематична единица/ Компетенции	**III. Българското градинарство и мястото му в унгарския стопански живот**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Роля и дял на земеделието в стопанския живот на страната. Оформянето на големи градски и промишлени центрове и поява на продоволствени проблеми.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране на разликата между традиционно и интензивно земеделие. Разбиране на трудностите, с които се среща всяка иновация. Възпитаване на емоционално отношение към предците, създали добро име на българите в Унгария.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Българското градинарство в изследванията на унгарски учени Работа с разнообразни по сложност текстове. Анализ на статистически данни и друг изворов материал. Съотношение между различните стопански отрасли в края на XIX – началото на XX век и тяхното отражение върху демографската структура на страната. *Стопанска и обществена организация на българските градинарски тайфи* Зависимост между организация и резултат. Съжителство на патриархални нрави и съвременна градска действителност при българските преселници в Унгария. Взаимодействие между родно и чуждо. *Български градинарски колонии в рамките на Хабсбургската империя и след нейното разпадане* Понятие за промишлено развитие и интензифициране на селското стопанство. Адаптация и асимилация. Съхраняване на народностното самосъзнание.		*История, обществознание и гражданска култура:* Унгарското стопанство в края на XIX век.
Ключови понятия/ понятия	Стопански отрасли, интензивно селско стопанство, промишлени центрове, адаптация и асимилация, патриархалност, градинарски тайфи, демографска структура	

Тематична единица/ Компетенции	**IV. Краеведски изследвания за българите в Унгария**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Българското градинарство.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Възпитаване на съзнание за принадлежност към българската общност в Унгария и към нейните ценности.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Методи за съвременни проучвания – родословно дърво, интервюта, орална история Съставяне на родословно дърво, правене на интервю, орална история. Обобщение на данните: изработване на таблици и диаграми. *Български градинарски фамилии* Събиране на снимков материал и предмети от бита. Подреждане на събраните данни в последователен разказ. Работа по проект.	*История, обществознание и гражданска култура:* Методи на историческо изследване. Съставяне на сравнителни таблици.
Ключови понятия/ понятия	Родословно дърво, интервю, орална история, семейна хроника.

Тематична единица/ Компетенции	**V. Институции и организации на българите в Унгария**	**8 часа**
Знания, на които се опираме	Ролята на организациите в обществения живот на гражданското общество. Ролята на медиите в съвременния свят. Правни гаранции за медиите на малцинствата.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Осъзнаване на собственото минало, заслугите на дедите за съхраняване на общността. Ролята на информацията в живота на общността. Критично възприемане на текст (печатен и електронен).	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Начало на организационен живот Ролята на гражданските организации за формирането и съхраняването на общностите. Между асимилация и запазване на народностното съзнание – изборът. *Етапи в развитието на Дружеството на българите в Унгария от основаването му до днес* Ролята на гражданските организации. Личност и обществен живот.	*История, обществознание и гражданска култура:* Граждански организации. *Техника, начин на живот и практика:* Дарителството.

Анализ на документален и снимков материал за миналото на българите в Унгария. Календар на празниците и делниците на българските градинарски семейства. *Дарителството – основен принцип в дружествения живот* Дарителството като форма на обществено подпомагане. Издирване на дарителски акции на българите в Унгария – по документи и спомени. *Българското образователно дело в Унгария* Исторически преглед на образователното дело през различните етапи от преселението – в зависимост от нуждите на населението. Усядане на българските гурбетчийски тайфи и създаване на нови форми на организиран живот. *Създаване и история на българското училище в Будапеща* Роля и значение на политическата воля за създаване и съхраняване на културните институции на малцинствата. Училището като обединителен фактор за общността. *Български печатни и електронни медии в Унгария* Анализ на съдържанието и формулиране на изводи за интересите на общността. Проучване – доколко медиите отговарят на интересите на средата, към която са адресирани. *Ролята на медиите в съвременното общество* Възможности за оцеляване на медиите на мълките общности в днешния океан от информация. Маркетинг и проучване на потребностите на целевата публика. Културна насоченост на малцинствените медии.	*История, обществознание и гражданска култура:* Ролята на печата. *Унгарски език и литература, визуална култура:* ролята на медиите, особености, видове медии.
Ключови понятия/ понятия	Гражданска организация, адаптация и асимилация, съхраняване на националното съзнание, културна автономия, образователно дело, малцинствени институции

Тематична единица/ Компетенции	**VI. Права на малцинствата в Унгария и тяхната защита**	**5 часа**
Знания, на които се опираме	Малцинства и правна защита. Анализ на правни документи, понятие за културна автономия.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Възпитаване на активна гражданска позиция, познаване и защита на правата на малцинствата, навици за работа в екип.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Исторически предпоставки за малцинствената политика на унгарската държава		*История, обществознание и*

Сравнение между различни правни текстове, гарантиращи правата на малцинствата. Значението на таксацията на българите като едно от 13-те малцинства в Унгария – как промяната в статута води до промяна във формите на организация? *Законът от 1993 и създаване на малцинствените самоуправления. Законът от 2011.* Понятие за цялостната структура на малцинствените институции и нейното въздействие върху живота на малцинствата. Правна основа и действителност – противоречия и несъвършенства на системата. *Оживление в малцинствения живот в резултат на създаване на самоуправленията* Възможности за активна малцинствена политика по места – начин на реализация: личности, политически фактор, знания за правата, аргументираност. Адаптация и асимилация, съхраняване на народностното самосъзнание. *Създаване на нови институции* Ролята на различните институции за съхраняване на националното съзнание. Рационално и емоционално осъзнаване на българската принадлежност.	*гражданска култура:* Малцинствената политика на Унгария през отделните периоди.
Ключови понятия/ понятия	Съхраняване на националното самосъзнание, противоречие между правната система и действителността, борба за завоюване на писаните права.

Тематична единица/ Компетенции	**VII. Географско положение на България и физикогеографски зони**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Ориентация по географската карта. Определяне мястото на България в Европа и на Балканите. Знания за физикогеографските зони.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Добра ориентация в пространството. Емоционално отношение към красотите и природното разнообразие на прародината.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Географско положение Ориентация по картата на Европа и Балканския полуостров. *Физикогеографски зони* Определяне на мястото на географската карта. Характеристика на определен регион въз основа на		*География:* Географско положение. Работа с карта.

географски карти – разчитане на знаци и символи. Събиране на информация от печатни и електронни издания. Изготвяне на план за екскурзия. Презентация на отделни географски обекти – доклад, PP-презентация. Разчитане на градски карти. *Граници и връзка със света* Разположение на България и добросъседски отношения. Употреба на географска карта.	
Ключови понятия/ понятия	Физикогеографска зона, релеф, растителност, климат, надморска височина, валежи.

Тематична единица/ Компетенции	**VIII. Релеф и климат на България – разнообразие и условия за стопанска дейност**	**9 часа**
Знания, на които се опираме	Знания за релефа и възможностите, които създава за разнообразна стопанска дейност.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Възпитаване на съзнателно и емоционално отношение към природните дадености на България, тяхното разнообразие, красота и значението им за стопанството на страната. Взаимодействие между различните природни явления и тяхното въздействие върху стопанското и обществено развитие.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Релеф на България Разположение на картата. Анализ на тематични карти. Описание на основните им характеристики. Работа с контурна карта. Връзка между релеф и стопанство. Анализ на данни за гъстотата на населението. *Климат на България* Осъзнаване на връзката между различни природни фактори – географски, радиационни и циркулационни – върху оформянето на климата. Промени в климата под въздействие на стопанската дейност на човека. Замърсяване и опазване на околната среда.		*География:* Релеф и особености на релефа. Стопанско значение на релефа. Гъстота на населението и релеф. Видове скали. Климат. Континентален и средиземноморски климат.
Ключови понятия/ понятия	Релефни форми, надморска височина, режим на реките, растителна покривка, равнина, низина, котловина, хълмисти и нископланински райони, високопланински релеф, видове скали. Климатичен фактор, климатични ресурси, антропогенни промени на климата	

Тематична единица/ Компетенции	**IX. Опазване на околната среда**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Почви, води, флора и фауна. Знания за глобалните проблеми на Земята.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Възпитаване на активна гражданска позиция по глобалните проблеми на Земята. Предприемане на конкретни действия в непосредствената среда за нейното опазване.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Необходимост от опазването на природната среда. Състоянието в България Анализ на глобалните проблеми. Формиране на активна позиция. Свеждане на общите знания до конкретни действия в непосредствената среда на ученика. *Български национални паркове* Природните паркове като форма на опазване на природната среда. Изготвяне на съобщения за природен парк в България. Изказване на лична позиция по въпроса за опазването на околната среда. Ролята на националните паркове за икономическото развитие на местно и национално ниво.	

Ключови понятия/ понятия	Глобални проблеми, екология, защитени територии и национални паркове, видове туризъм.

Очаквани резултати в края на втората година	Да познава ролята и мястото на малцинствата в обществото. Да се осъзнава като член на българската общност. Да познава гарантираните от конституцията и законите права на националните малцинства в Унгария, възможностите за местно и републиканско представителство, възможностите за създаване на граждански организации. Да упражнява правата си в рамките на общността, в която живее, да се стреми към ползотворно сътрудничество с други личности и организации. Да осъзнае значението и ролята на обществената дейност и активното отстояване на позициите. Да познава българските традиционни и национални празници, да се чувства емоционално обвързан с тях, да различава православните традиции, създадената от тях материална и духовна култура. Да умее да се ориентира по карта и с други помощни средства. Да умее да анализира географските и геополитически отношения в миналото и днес. Да е наясно с основните географски понятия. Да взема присърце проблемите, свързани с опазването на околната среда. Да полага

	грижи за опазване на околната среда, да се стреми да води здравословен начин на живот. Да умее да събира необходимата му информация и да се предпазва от неподходящи източници на информация. Да използва критично изворите. Да умее да анализира литературни текстове, филми и др. от гледна точка на тяхната историческа достоверност. Да умее на направи презентация по дадена тема. . Да има развити лексикалните знания и комуникативните умения на български език.

XI–XII клас

В заключителния етап от обучението по народознание акцентът е върху усвояването на българската история и култура на научно ниво. На основата на придобитите знания през първите 10 години от училищно обучение, вниманието се насочва към научното обосноваване на културните и исторически факти и материали от миналото и настоящето. Задълбочаването на уменията за работа с исторически извори, за тълкуване на ситуации с повече участници, вниквайки в интересите на различни социални и културни кръгове, усвояването на формите на тяхната защита води до усвояване на пътищата за съхраняване на националността.

На този етап особена важност придобива изграждането на умения за обоснована аргументация, умения за спор и провеждане на научна дискусия с изтъкване на аргументи „за” и „против”. Създават се навици за самостоятелен живот, за правилно ориентиране в сложна среда, за търсене на опори – в семейството, в училището, в близката среда, в обществените организации и в общностите по интереси, в общностите в интернет. Формират се навици за учене през целия живот, за набавяне на надеждна информация чрез съвременните информационни мрежи, за отсяването ѝ и критично отношение към различните източници.

Тематична единица/ Компетенции	**I. Етнически компоненти при основаване на българската държава**	**4 часа**
Знания, на които се опираме	Праистория и античност, ранно средновековие, велико преселение на народите, земеделци и номади. Държава и държавна организация. Обединение на етнически и териториален принцип. Умения за работа с документи, за тълкуване на текст. Използване на изворови данни. Работа с карта и ориентиране в пространството.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Критично използване на изворите от гледна точка на историческата им достоверност. Формулиране на теза за мотивите за действие на личности, групи и институции. Сравнение на различни ценностни системи.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**

Траки, прабългари и славяни Понятие за етнически групи и тяхното взаимодействие. Миграция на населението – причини, последици. Работа с историческа карта – ориентиране във времето и пространството. Анализ на информация от археологически извори. *Основаване на българската държава* Понятие за държава. Графично изобразяване на времето, подреждане на хронологически данни. Ролята на личността в историята. Разполагане на новото учебно съдържание във времето спрямо познати ключови събития (от общата и българската история). *Обединение на славяните и разширяване на границата на държавата* Умения за работа с исторически текст и тълкуване. Анализ на ранното законодателство. Понятие за материална и духовна култура.	*История, обществознание и гражданска култура:* Антична и средновековна история, миграция на населението, създаване на държавата
Ключови понятия/ понятия	Род, племе, племенен съюз, държава, поминък, номади, земеделие и скотовъдство, държава, религия, миграция на населението, междудържавни отношения.

Тематична единица/ Компетенции	**II. Обединителна роля на християнството и славянския език през средновековието**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране за ролята на религията и културата като обединителен елемент. Сблъсък на идеи – езичество и християнство. Ролята на централизираната държава.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да формира съзнание за мястото на славянския език и култура в средновековна Европа и за ролята на българската държава в тяхното укрепване.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Приемане на християнството Ролята на християнството в европейското средновековие. Разполагане във времето и пространството – линия на времето и историческа карта. Работа със средновековни исторически извори и илюстрации. Откриване на прилики и разлики в историческата съдба на българи и унгарци. *Разцвет на средновековната култура* Анализ на изворов и илюстрован материал. Ролята на		*История, обществознание и гражданска култура:* История на Унгария през ранното средновековие; Средновековна християнска култура. Османската империя

религията в миналото и сега. Сравнение на източно- и западноевропейското християнство и култура. *Византийски влияния в българската култура* Произход и значение на понятията Изток и Запад. Център и периферия. Архитектура, изобразително изкуство, музика – понятие за християнско изкуство. Езичество и еретически движения. *Асеневци и Второто българско царство* Разполагане на събития във времето и пространството. Вътрешна и външна политика, дипломация и междудържавни отношения. *Османско нашествие на Балканите* Сблъсък между култури – религиозен, културен, военен.	и нейното нашествие в Европа. Общи борби на европейските народи.
Ключови понятия/ понятия	Християнство и християнска култура, сблъсък и съжителство на култури, дипломация, вътрешна и външна политика, понятие за славянска култура, славяно-византийски културен кръг.

Тематична единица/ Компетенции	**III. Ролята на империите – взаимодействие и сблъсък**	**5 часа**
Знания, на които се опираме	Османската империя и нейния сблъсък с Европа. Ислямът – религия и култура. Понятие за империя. Национално-освободителни движения в Европа през XIX в. Балкански въпрос.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да създаде представа за кризисни ситуации в обществото, предизвикани от сблъсъка на култури, на стопански и политически интереси . Да осъзнае трагичното влияние на османското нашествие върху съдбата на България и Балканския полуостров.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Структура и култура на Османската империя Зависимост между религия и държавно устройство. Общества от източен тип. Работа с разнообразни по сложност текстове. Анализ на статистически данни и друг изворов материал. Демографска и социална структура на обществото. *Българското общество XV–XVII век* Демографски срив на българското общество. Съхраняване на патриархалните форми, семейството – условие за съхраняване на българския народ. Традиционни форми на организиран живот.		*История, обществознание и гражданска култура:* Османската империя Епоха на Просвещението. Национално-освободителни движения през XIX век.

Начало на Българското възраждане Понятие за промишлено развитие и интензифициране на селското стопанство. Съхраняване на народностното самосъзнание. Ролята на образованието и църковното движение. *Освободителното движение и Балканския въпрос* Организирани борби за освобождение – европейски влияния и търсене на собствен път. Търсене на синхрон между европейските процеси и събитията на Балканите. Национални стремежи и противоречия на Балканите.	
Ключови понятия/ понятия	Империя, сблъсък на интереси, стопански отрасли, интензивно селско стопанство, промишлени центрове, патриархалност, демографска структура, Просвещение, освободително движение.

Тематична единица/ Компетенции	**IV. Националната държава – цел и илюзия**	**5 часа**
Знания, на които се опираме	Понятие за национална държава – първенство на териториалния (историческия) или на етническия принцип.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Осъзнаване на чувството за национална принадлежност и съчетаването му с толерантност и търпимост към другите нации.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Създаване на модерната българска държава Разделение на властите, понятие за конституция. Политически партии, външна и вътрешна политика и взаимодействие между тях. *Борби за обединение на българите* Работа с карта и сравнителни демографски таблици. Политиката като постигане на възможното. *Възход на България в началото на XX век* Опити за включване в европейския ритъм на развитие. Анализ на таблици и тълкуване на текст. Модернизация на обществото и патриархалност. *Крах на националните илюзии* Политически и военни средства за постигане на определена цел. Съюзнически отношения в навечерието на Първата световна война. Ролята на националните идеали върху развитието на обществото през различни исторически периоди.	*История, обществознание и гражданска култура:* Методи на историческо изследване. Съставяне на сравнителни таблици. Балкански войни. Първа световна война.
Ключови понятия/	Разделение на властите, конституция, политически партии,

понятия	модернизация, промишленост, образование, национална политика, война и военни съюзи, демография, национализъм.

Тематична единица/ Компетенции	**V. Големите експерименти на XX век – форми на тоталитаризма**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Ролята на организациите в обществения живот на гражданското общество. Понятие за тоталитарна държава. Нацистка Германия и Съветски съюз.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да осъзнае разрушителната роля на тоталитарната държава в обществото чрез българската история – на фона на европейската и унгарската история.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Авторитаризъм и монархизъм между двете войни Корозиране на демократичните структури и изграждане на авторитарна държава. Европейски модели и национални особености. Продължаване на опитите за модернизация. *България по време на Втората световна война* Опити за лавиране между двата воюващи лагера – съдбата на сателитите. *„Народната демокрация" и унищожаване на гражданското общество* Анализ на конкретна ситуация и сравнение с други държави – откриване на прилики и отлики. Очертаване на общи тенденции и локални различия – умение за тяхното разграничаване. *Априлските надежди – след 1956* Работа с документи: текстове и снимки от епохата. Деликатно отношение към близкото минало и неговите живи съвременници. *Разпадане на тоталитарните режими в Източна Европа* Понятие за съвременните икономически, политически и културни процеси. Навици и умения за ориентиране в съвременния свят: следене на пресата, сравняване на актуална информация от различни източници.	*История, обществознание и гражданска култура:* Авторитарни и тоталитарни държави в Европа между двете световни войни Втора световна война. Понятие за „народна демокрация", гражданско общество 1956: XX конгрес на КПСС, събитията в Унгария и други страни от източния блок 1989 и разпадане на тоталитарните режими.

Ключови понятия/ понятия	Авторитаризъм, тоталитаризъм, гражданско общество, народен фронт, холокост, народна демокрация, съвременно информационно общество.

Тематична единица/ Компетенции	**VI. България в глобалния свят**	**5 часа**
Знания, на които се опираме	Понятие за демокрация в съвременното общество. Европейските институции. Глобалните проблеми.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Осъзнаване на взаимодействието между глобално и локално в съвременния свят. Съзнание за сложните взаимодействия в съвременното информационно общество и изграждане на техники за ориентация при набирането на данни по различни въпроси.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
В търсене на демократичния път – изграждане на новите институции Ролята на индивидуалния фактор и на обществото, политически и материални предпоставки. Политически партии, политически борби. Култура на политическия диалог. Парламентарни и извънпарламентарни форми на политизиране. Традиции и съвременност – взаимодействие между тях. *Европейските институции и България* Анализ на правен текст. Сравняване на гарантираните права с действителното състояние на нещата и правене на изводи за степента на реализация на интересите. *Глобалните проблеми и техният български аспект* Формулиране на глобалните проблеми и осъзнаване на тяхното въздействие върху ежедневието на обществото. Формиране на активно и съпричастно отношение: всичко, което става ме засяга лично и трябва да взема участие. *Глобалната мрежа – видими ли сме?* Глобалната мрежа – информация и информационен потоп. България в глобалната мрежа.	*История, обществознание и гражданска култура:* Източна Европа след 1989 година. *География:* Замърсяване на околната среда, рационално изразходване на енергийните източници, опазване на горите и почвите, производството на атомна енергия и нейното въздействие върху средата *Етика:* Етически въпроси, свързани с екологията
Ключови понятия/ понятия	Право и общество, медии, европейски институции, глобални проблеми, екология, енергийни източници.

Тематична единица/ Компетенции	**VII. Български фолклор и традиционно изкуство**	**5 часа**
Знания, на които се опираме	Български фолклор и традиционно изкуство.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната	Възпитаване на усет към красивото, познаване на българската традиция. Емоционално отношение към българския фолклор чрез опознаване на произведенията на народното творчество –	

единица	музика, танци, произведения на народните занаяти. Различаване на стойностните творби от кича.

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Материална култура Основни материали, техники, райониране. Предмети на бита. Култови предмети. *Митове и легенди* Българската митология като част от славянската и световната митология. Общи мотиви в българската и унгарската митология (за чудния елен и пр.) *Приказки и песни* Тематична класификация на приказките и песните. Съвременни теории за ролята на приказките в културната история на народите. *Съвременен прочит на българския фолклор* Автентичен фолклор. Пречупване на фолклора през авторския поглед на творците – литуратура, музика, театър, изобразително изкуство. Магнетичната сила на българския фолклор – древност и съвременност.	*История, обществознание и гражданска култура:* Мит и легенда.

Ключови понятия/ понятия	Материален бит и култура, народни занаяти, мит и легенда, българска митология, форми на народното творчество, митически, битови, вълшебни, приказки и приказки за животни, автентичен фолклор и обработка на фолклор.

Тематична единица/ Компетенции	**VIII. Изобразително изкуство**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Възникване на изображението, техники и стилове в изобразителното изкуство.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Възпитаване на естетически вкус въз основа на произведения на българското изобразително изкуство. Познаване на основни произведения на българското изобразително изкуство, възпитаване на емоционално отношение при тяхното възприемане. Поставянето им в контекста на европейското изкуство.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Най-древни изображения по българските земи Формиране на съзнание за древността на културата по българските земи. Роля и значение на първите изображения в зората на човечеството. Връзка на изкуството с вълненията и проблемите на човека. Индивидуалната изява на твореца – в	*Визуална култура:* Изобразително изкуство в древността. Християнско

основата на всяко изкуство. *Християнско изкуство* Връзка между идеология и изкуство. Славяно-византийският културен кръг и мястото на българското изкуство в него. *Съвременно изкуство* Възникване на съвременната българска художествена школа. Стилове и техники в съвременното изкуство. Българското изобразително изкуство в европейски контекст.	изкуство. Съвременно изкуство.
Ключови понятия/ понятия	Пещерни рисунки, древни изображения по българските земи, икона, иконография, ренесансови елементи, български художествени школи, традиция и съвременно изкуство, стилове и техники на изображение.

Тематична единица/ Компетенции	**IX. Музика**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Средновековна музика, съвременна авторска музика, съвременни направления в музиката: поп, джаз, етно.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на музикалната култура на учениците чрез запознаване с български музикални произведения. Създаване на емоционално отношение и разпознаване на определени творби.	
Учебен материал/Компетенции		**Междупредметни връзки**
Средновековни песнопения – Йоан Кукузел Музика и религия. *Раждане на съвременната авторска музика. Български композитори* Фолклор и съвременна музика. Музикални форми. Слушане на музика. *Съвременни направления в музиката – поп, джаз, етно* Връзката на съвременната музика с фолклора на различните народи и музикалните традиции. Музикални мотиви. Принципи и технология на популярни медийни форми с участие на музиката (рекламен видеоклип, спот, музикален репортаж, интервю с музикант, мюзикъл, музикално кабаре).		*Пеене и музика:* Средновековна музика. Православни песнопения. Авторска музика през XIX–XX век. Образци на симфоничното и оперно изкуство, служили за модели на българските творци.
Ключови понятия/ понятия	Средновековни жанрове в православната музика, фолклорни мотиви в българската авторска музика, глобално и локално – транснационални връзки в съвременната музика, музикално кабаре, рекламен видеоклип и др., джаз, поп, етно	

Тематична единица/ Компетенции	**X. Театър**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Възникване на театъра. Съвременни театрални форми – класически и експериментален театър.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Възпитаване на съзнателно и емоционално отношение към изкуството, съпреживяване по време на театралното представление, изпитване на естетическа наслада при гледане на театър на български език.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Антични театри по българските земи. Орфеевите мистерии Българските земи – неделима част от ареала на античната култура. *Кошутовата емиграция и раждането на съвременната българска драма* Театър и градски живот. Новото, което внася Кошутовата емиграцията в живота на българското население в Шумен. Първи театрални опити. *Зората на българския театър (след Освобождението)* Театърът като изкуство и мястото му в градската среда. Начало на професионален театър: създаване на Народния театър и неговата история. Направления и школи. *Българският театър днес* Разнообразие от театрални форми, академичен и алтернативен театър. Наблюдение на постановки и анализ на театралния език.	*Изкуства:* Възникване на театъра. Древни мистерии.

Ключови понятия/ понятия	Читалище, театрални жанрове: комедия, трагедия, драма, музикален театър, куклен театър, театър на абсурда.

Тематична единица/ Компетенции	**XI. Филмово изкуство**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Образна и филмова култура. Видове изкуства. Възникване на киното и неговото място в съвременната масова култура.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да се ориентират в различните видове филмови продукти – художествени, рекламни, музикални и др., да възприемат съдържанието и да формират отношение към различните видове образ.	

Учебен материал/Компетенции	**Междупредметни връзки**
Развитие на филмовото изкуство в България	*Изкуства; визуална*

Осъзнаване на ролята на масовото изкуство в съвременното общество. Филмови школи, допир със световното кино. *Българско-унгарски филмови контакти* Международен характер на филмовото изкуство. Филмовият щаб: сценаристи, режисьори, актьори, продуценти. Филмови жанрове. *Ролята на дигиталното изображение в съвременния свят: фотография, телевизия, видео, интернет* Познаване и използване на съвременните техники на изображение. Нови форми на изображение в движение и въздействието им върху развитието на детето и в човешкото общество. Интернационализиране на съвременните форми на изображение.	*култура:* Изобразително изкуство. Видове изкуства. Киното и съвременните форми на изображение.
Ключови понятия/ понятия	Кинематограф, оператор, кинорежисьор, близък план, изкуствено осветление, филмова индустрия, масовки, каскади, нямо кино, документално кино.

Очаквани резултати в края на втората година	При завършване на средното си образование учениците трябва да имат системна представа за българската история и култура. Въз основа на своите знания за историята и изкуството да умеят да разположат събитията от българската история и произведенията на изкуството в унгарския, европейския и световния календар и каталог на изкуствата. Да правят сравнение между европейското и българското изкуство. Да формират понятие за множественост на социалната и културната среда, за сблъсъка на интереси и за начините за тяхното разрешаване. Да умеят да водят културно спор, да участват в размяна на мнения. Да умеят научно да обосновават тези по зададен въпрос, изтъквайки мотиви „за” и „против”. Да имат понятие за причините за съществуващите напрежения между народите и културите, както и за структурните различия в отделните общества. Да познават ролята на отделните империи и култури върху начина на живот, както и важната роля на славянския език в средновековна Европа. Да имат оформени навици за самостоятелен живот. Да осъзнават необходимостта да се учи цял живот. Да познават достъпните извори на информация и да ги използват критично. Да имат понятие за сблъсъка на културите, за обществените кризи, предизвикани от стопански и политически интереси. Да могат да правят сравнение между българското, унгарското и европейското изкуство. Да имат изградено положително отношение към произведенията на българското изкуство. Да умеят да набират самостоятелно информация. Да имат достъп до

	постиженията на българската култура, където и да се намират по света.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

(За училища с преподаване на унгарски език и училища за допълнително възпитание и обучение по роден език)

I-IV клас

Целта на предмета „Български език и литература” от I до IV клас в началната степен на основното училище е оформянето и развиването на уменията по общуване на роден език, както и усвояването на знанията, необходими за това. Развиването на уменията по роден език не е само цел, а и средство за хармонично развитие на личността.

Малцинственото обучение от I до IV клас допринася за оформянето и развитието на ключовите компетенции, защото на тях се основава и става възможно активното възприемане на българската култура, формирането на идентичността, самостоятелното набавяне на знания и учене.

Основната цел на обучението по български език е да подготви учениците за говорене, четене, писане и общуване, подходящи за възрастта им.

Основна задача е комплексното развитие на изразните средства на учениците чрез научени наизуст текстове, драматизации, игри, упражняване на ежедневни ситуации с използване на съвременни технологии и методи на обучението.

Друга важна задача на предмета „Български език и литература” е изграждането на основни умения за самостоятелно използване на устната и писмената комуникация, интензивното им развитие, усвояване на различни житейски езикови ситуации, както и разнообразно, адекватно и постоянно упражняване на езика чрез дейностите на ученика.

При встъпването си в училище учениците от I до IV клас владеят и използват българския език на различни нива. През първите години задачата на учителя е упражняването на езика в различни комуникационни ситуации, както и създаването на мотивирана среда за езиково развитие. Игровите упражнения с използване на различните езикови средства създават възможност за проява на езикова съзнателност, креативност, нюансирано използване на езикови средства, потребност за разбиране на другия и за усъвършенстване на уменията. Този процес на развитие по-късно става основа за усвояването на българската литература.

Литературното възпитание създава и развива желанието на учениците за запознаване с българските литературни произведения. Основната му задача е децата да обикнат четенето, да се събуди и укрепи желанието им за четене. При децата от I до IV клас поставянето на основите на литературната култура става чрез свързания с четенето размисъл, излагане на собствени мисли, запознаване с мнението на другите, откриване на естетически и морални ценности. Всичко това е в състояние да окаже сериозно влияние върху развитието на емоционалния живот, себепознанието и взаимоотношенията в обществото.

Дейностите, свързани с различните комуникационни ситуации, създават благоприятни условия за целенасочено развитие на умения за самостоятелно учене, за научаването и упражняване на различни техники на усвояване на знания.

I-IV клас

Емоционалната чувствителност, етичното мислене и комуникационните умения на ученика се развиват до ниво, което му позволява да разпознава и назовава основните езикови ситуации. По време на час се включва се в дискусиите за съдържанието на

понятията „добро” и „лошо”, „красиво” и „грозно”. Участва в ролеви игри, развиващи чувстото за ритъм, културата на движенията и знанията по български език. Придобива способности да възпроизвежда и споделя личните си преживявания, да изразява по прост начин свои мисли, чувства и мнения. С удоволствие участва в ритмични и музикални импровизации, в различни креативни игри. Способен е да даде израз на своите преживявания в куклени игри и игри-драматизации. При решаване на задачи и при общите дейности в часовете по български език и литература набира опит в сътрудничество със своите съученици, инициира на дейности. Чрез игрите ученикът усвоява упражнения за памет, развиващи умения за концентрация.

В хода на работата за разбиране на текст се развива речниковият запас на детето на български език, усетът за логиката на езика. С помощта на учителя то се научава да търси информация най-напред с чужда помощ, а след това и самостоятелно. С помощта на учителя осъзнава своите потребности, задава въпроси, иска и дава информация.

Преди да тръгнат на училище децата усвояват български език от тясното си обкръжение. Задача на предмета е систематизирането на тези инстинктивни езикови умения, развитието на езиковата съзнателност.

Най-важната задача в I-II клас е усвояването на кирилицата, писане, четене и правилно изговаряне, което стои в основата за по-нататъшното обучение по роден език.

В I и II клас обучението по език, писане и четене трябва да се организира с оглед на индивидуалните умения на учениците, диференцирано, като се има пред вид темпото, с което работят, за да се избегне усещането за несполуки в ученето и създаването на комплекси във връзка с езика.

Сферата на обучение по български език трябва да се разширява хармонично, за да може развитието на уменията и съдържанието на различните сфери да въздейства единно. Много важна задача е обогатяването на речниковия запас и правилното използване на думи, изрази и типови изречения в отделни комуникационни ситуации.

Работата с текст играе важна роля за развитието на четене с разбиране. Освен разбирането на прости текстове и търсене на определена информация в тях, важно е детето да изпитва радост от четенето. Четливото, точно писане, правилното използване на буквите на кирилицата за съответния звук, правилното произнасяне на звука на кирилските букви подпомага ученика при усвояването на основните писмени норми.

С помощта на знанията за българския език се изгражда съзнателна езикова култура и езикова практика. В резултат на това учениците ще натрупат *елементарни знания* за системата на българския език. Със знанията по граматика е свързано оформянето на *елементарно ниво на знания за правописните правила и умения за правопис*.

За да се създадат умения за самостоятелно учене е необходимо да се насърчава самостоятелното, креативно и самоуверено изпълнение на задачите. Най-важно средство за постигането на тази задача е включването в педагогическия процес на постоянни, надграждащи се и диференцирани индивидуални или групови дейности.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Речеви умения, разбиране, тълкуване и създаване на устен текст**	**101 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на разбирането при елементарна писмена и устна комуникация. Стимулиране на комуникацията на български език със заобикалящата среда.	

	Просто предаване на мисли, чувства и мнения чрез свързване на две или повече изречения.

Дейности/Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Чисто произнасяне на звуци, правилно поризношение на комбинация от звуци за определено време. Четене на думи и текстове, изпълнение на текстове наизуст с правилна интонация и ударения. Обогатяване на активния речев запас. Свързване на прости изречения на български с помощта на картинки или серия от картинки по зададена или избрана тема. Разговор по двойки и в група. Учтиво обръщение към възрастни и връстници в ситуационни и ролеви игри–, използване на подходящи езикови форми. Разпознаване на смисъла на неврбалните знаци и използването им при общуване.	Ученикът – говори разбираемо; – разбира прости команди, въпросите и съобщенията на своите съученици. Отговаря адекватно на зададените му въпроси; – използва подходящи езикови форми при представяне, обръщение и поздрав на възрастните и на връстници; – включва се в общите дейности, приема и спазва правилата.	*Пеене и музика; физкултура и спорт*: броилки, ритмични стихчета, игри. *Визуална култура*: картини, представяне на прости истории, събития чрез картинки (напр. чрез рисунки, серия от картини). *Унгарски език и литература*: ударение, правоговор, речев запас, приказки, стихчета. *Драма и танц*: участие в ситуационни игри, игри на думи, сценки, прости танци. *Българско народознание*: представяне на непосредствената среда чрез ситуационни игри (семейство, село).
Ключови понятия/ понятия	Темп, ритъм, пауза, сила на звука, ударение, мимика, поглед, стойка, представяне на себе си, представяне на другите, поздравяване, обръщение, молба, изказване на благодарност.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Четене, разбиране на писмен текст**	**48 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	

Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Познаване на кирилицата, правилно изговаряне на звуците. Четене на глас на думи, изречения, прости диалози, кратки текстове. Усъвършенстване на четенето на глас и наум. Разбиране на прост текст, намиране на отговори (стихотворение, приказка, кратка история).

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Създаване на национална идентичност, изграждане на езикова мотивация чрез последователно използване на български език. Усвояване на кирилицата, развитие на умения и компетенции за четене (чуване на фонеми, внимание, темп, ритъм, речев запас, комуникационни умения, езикова съзнателност).	Ученикът – е отворен, мотивиран и проявява интерес към четенето на текстове на български език; – умее да прочете на глас кратък познат текст или диалог; – умее да тълкува кратък непознат текст.	*Визуална култура*: Фигура, илюстрация, комикс, шрифт и форма на буквите, ребус. Гледане на филмови адатпатции на приказки и произведения на детска литература, изразяване на преживяното чрез рисунки. *Пеене и музика*: ритъм, темп, мелодия, такт, рефрен. *Българско народознание*: четене на текстове от народното творчество. *Унгарски език и литература*: Текст, ритъм, дума, изречение, синтактично ударение. Приказка, разказ, речев запас. *Околна среда*: разбиране на устен и писмен текст (местожителство, семейство, годишни сезони, празници...).
Правилно акцентуване на българските думи. Използване на синтактично ударение, подходящо за целите на съобщението.	Ученикът – проявява мотивиран интерес към четенето; – познава малките и главните букви на кирилицата; – има утвърдени умения за разпознаване на букви и за свързването им при четене.	
Упражняване на четенето на глас и наум на различни кратки текстове на български с оглед на индивидуалните особености на учениците. Слушане и разбиране на приказки и кратки истории, преразказ. Обогатяване на речниковия запас въз основа на прочетените текстове, обясняване на думите.	Ученикът доказва разбирането на текста чрез отговори на прости въпроси върху прочетения текст или чрез кратко обобщаване на събитията или случките.	

Ключови понятия/ понятия	Буква, звук, фонема, автор, писател, читател, заглавие, текст, изречение, препинателен знак.

<table>
<tr><td>Тематична единица/
Цели на развитието</td><td colspan="2">Писане, създаване на текст</td><td>60 часа</td></tr>
<tr><td>Знания, на които се опираме</td><td colspan="3">Училищна зрялост.</td></tr>
<tr><td>Възпитателно-развойни цели на тематичната единица</td><td colspan="3">Четливо, точно писане, правилно използване на буквата за съответния звук, усвояване и правилно изписване на буквите.
Преписване и писане на прост, кратък, свързан, печатен и ръкописен текст. Избягване на основни граматически грешки.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Дейности/Знания</td><td>Изисквания</td><td>Междупредметни връзки</td></tr>
<tr><td colspan="2">Писане и правилно използване на кирилицата.</td><td>Ученикът е наясно с основните разлики в писането на българската и унгарската азбука.</td><td rowspan="3">*Унгарски език и литература*: малки и главни букви, ударения, препинателни знаци, правопис, писане на букви.

Пеене и музика: темп, ритъм, развиване на слуха.

Българско народознание: преписване на кратки текстове от българското народознание.

Физкултура и спорт: хармонични движения.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Правилно оформяне и свързване на ръкописни малки и главни букви.
Писане на комбинация от звуци, прости думи на български.
Преписване на ръкописен, а след това на печатен образец: писане на думи, словосъчетания, кратки изречения.
Писане на кратки думи по памет.</td><td>Ученикът
– познава и използва ръкописните форми на буквите от българската азбука;
– писането му е подредено, оформя и свързва буквите четливо.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Преписване на две-три свързани изречения.
Писане на самостоятелно създадени кратки изречения.</td><td>Учникът
– внимателно изписва българските букви при преписване;
– обозначава началото и края на изречението;
– прилага началните главни букви за думи, които е усвоил.</td></tr>
<tr><td>Ключови понятия/ понятия</td><td colspan="3">Елемент на буква, малка буква, главна буква; бяло поле, печатна буква, ръкописна буква, писмен знак, сричка, дума, изречение, текст.</td></tr>
</table>

Тематична единица/ Цели на развитието	**Развитие на умения за учене**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да се подпомогне придобиването и развитието на уменията за учене, необходими за усвояването на основни езикови знания, запознаване с различни техники на учене.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Учене с помощта на повече дейности и сетива: упражнения за ритъм, движения и говор, комбинирани упражнения за памет, техники за научаване на текст. Активиране на въображението и фантазията. Обогатяване на речевия запас на български език чрез използване на думи с картинки и асоциативни картинки. Запознаване с кооперативни техники. Взаимодопълващ се ефект на картина и текст в илюстриран текст. Изграждане на техники на събиране на информация чрез запознаване и обработване на писмени езикови източници (напр. книги, детски списания).	Ученикът – използва разнообразни дейности и повече сетива в процеса на учене; – умее да работи с текст и да мисли самостоятелно (задаване на въпроси, подреждане на информация).	*Визуална култура*: илюстриране на приказки, произведения на детската литература, ежедневни преживявания. *Пеене и музика*: ритъм, повторение, рефрен. *Унгарски език и литература*: текст, реч, говор, речев запас, кооперативни техники. *Българско народознание*: научаване наизуст на народни поговорки, броилки; детски литературни произведения от български автори. *Физкултура и спорт*: ритмични движения.

Ключови понятия/ понятия	Азбука, детско списание, игра на думи, карти мемори.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Родноезикова култура, знания за родния език**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Усвояване на основни граматически знания, необходими за правилно използване на българския език. Начални знания за използване на българския език като средство за комуникация. Развиване на езиковата култура на български език постигане на успешна социализация. Съзнателно използване на родния език, усвояване на правилен правопис. Прилагане на правописните правила в писмена реч.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разпознаване и назоваване на изречение, дума, звук и буква. Научаване наизуст на българската азбука. Разпознаване на целта на говорещия в изреченията. Правилно изписване на познати или научени думи. Научаване на няколко основни правописни правила.	Ученикът – разпознава и наименува изучените граматически понятия, целта на говорещия; – познава значението на най-често използваните думи и изрази.	*Унгарски език и литература:* звуци, букви, граматически единици; видове изречения, правописни правила. *Пеене и музика:* ритмични игри.
Едновременно прилагане на писане и правоговор. Спазване на езикови образци. Използване на главна буква в началото на изречението и на подходящ препинателен знак в края на изречение.	Ученикът да прилага основните правописни правила при познатите и научени думи.	
Ключови понятия/ понятия	Звук, буква, азбука, сричка, дума, изречение, препинателни знаци, тескт.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Литературна култура, анализ на литературно произведение**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Събуждане на желание за четене. Разпознаване на основни ценности в произведения на народното творчество и литературни произведения. Усвояване на основни познания по литература по пътя на опит (напр. стихотворение, поговорка, приказка, герой).	

	Съпоставяне на литературни произведения на унгарски и български (поговорки, броилки, приказки, песнички и т.н.).

Дейности/Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Запознаване с произведения от българското народно творчество, предаване на ценности и традиции от народното творчество. Запознаване с литературни произведения от български автори. Посочване на заглавието, темата, героите и по-важните събития в текста. Наблюдаване и назоваване на качества на героите. Гледане на подходящи за възрастта детски и куклени спектакли. Представяне на кратки приказки и истории чрез драматизация или с кукли. Ролеви игри, свързани със съдържанието на четивата.	Ученикът – с удоволствие слуша кратки приказки, стихотворения, истории, песни с прост текст; – знае наизуст няколко стихотворения и поговорки; – играе заедно със своите съученици в драматизирани игри; – възпроизвежа няколко литературни произведения или части от тях: 4-6 поговорки, Иван Вазов: *Родна реч*; *Аз съм българче*; Петко Р. Славейков: *Татковина*; *Малък Пенчо*; Ран Босилек: *Родна стряха*; по едно стихотворение от Дора Габе, Елисавета Багряна. Петя Дубарова, 4 произведения от съвременни български поети.	*Драма и танц*: драматични и ролеви игри. *Пеене и музика*: ритъм, повторение, рефрен. *Визуална култура*: костюм, реквизит, кукла, декор, детски списания, комикси, мултипликационни филми, подходящи за възрастта. *Етика*: различаване на понятията добро–лошо, вярно–невярно, красиво–грозно и т.н. *Унгарски език и литература*: народно творчество, поговорки, броилки, залъгалки, гатанки, приказки. *Българско народознание*: кратки текстове с теми от българското народознание.
Ключови понятия/ понятия	Приказка, стихотворение, приказка в стихове, строфа, стих, рима, ритъм, повторение.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Развитие на критичност, на морален и естетически усет и на чувство за историчност**	**6 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	

Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Усвояване на основите на културното изразяване. Формиране на мнение в обичайна ситуация. Извличане на моралните поуки от български народни приказки и кратки истории, подходящи за възрастта.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Създаване на прости съждения за героите на приказки, стихотворения, кратки истории. Оформяне на основни морални и естетически категории (красиво, грозно, добро, лошо, вярно, невярно). Съпоставяне на поуката от приказката или историята със собствен опит и събития от собствения живот. Използване на прости пословици и поговорки. Съпреживяване на ежедневни конфликти в драматизирани игри (напр. куклен театър).	Ученикът – познава и разбира структурата на кратките истории и връзките в тях; – умее да изкаже своето мнение с прости изрази и изслушва мненията на другите; – умее да се вживява и да се идентифицира при възприемане на произведения, подходящи за възрастта му; – умее да преживява ежедневни конфликти с помощта на драматизирани игри и да се справя с тях според възрастта си.	*Драма и танц:* участие в драматизирани игри. *Унгарски език и литература:* пословици, поговорки, приказки, стихотворения, учтиви изрази. *Етика*: семейство, обич, приятелство (изживяване на конфликтни ситуации чрез игри). *Околна среда*: поведение в различни ситуации. *Българско народознание*: поуки от предания и легенди.

Ключови понятия/ понятия	Поука, конфликт, поговорка, пословица, учтивост, самоизразяване.

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл	Да разбира на български език прости обяснения, команди и съобщения на съучениците си. Да отговаря на прости въпроси, свързани с околния свят и себе си и да задава прости въпроси. Да използва учтиви изрази при представяне, обръщение и поздрав към възрастни и съученици. Да рецитира с правилно произношение научени наизуст кратки текстове. Да познава ръкописните и печатни букви на кирилица. Да чете на глас познат текст, стремейки се към точност. Да познава произведения от унгарското и българското народно творчество, както и от литературното творчество, подходящи за възрастта. Да усвоява основните граматически и правоговорни правила на български език.

	Да е наясно с основната цел на изучаването на българския език и да се стреми към добър правоговор. Да извежда моралните поуки от подходящи за възрастта истории. Да бъде мотивиран да развива нужните езикови умения и да усвоява към различните техники на учене.

III-IV клас

Развиване на способности за разбиране и тълкуване на обикновен български текст. Затвърждаване на правилното използване на българския език в различни ситуации. Развиване на речевите умения в ситуационни игри и ежедневни положения.

Поставяне на основите на културно езиково поведение, активизиране на речев запас чрез упражнения за създаване на текст. Формирането на способност за общуване на български език създава възможност за поддържане на връзки с българи от родината-майка.

Упражняването на четене на глас и наум създава условия за самостоятелно разбиране на писмен и устен текст, което е предпоставка за самостоятелно създаване на текст. Работата с кратки текстове и четива развива критичното чувство на ученика и наред с изразяване на собственото мнение, допринася и за развитие на оценъчната способност чрез изслушване на другия.

Работата с текст дава възможност за натрупване на опит, свързан с простите литературни форми, разкриване на структурни особености, запознаване с българския език и традициите на българската култура, любов към четенето. Създаването на текст се развива чрез работа върху различни четива на български език и допринася за изграждане на богат речев запас.

Усвояването на методите на самостоятелно учене служи за интензивно развитие на уменията за четене и разбиране на текст и на уменията за набиране на информация.

Целта на развитието на правописа в III-IV клас е формирането на езикови и правописни умения, подходящи за възрастта.

С усвояването на основни познания за българската граматика се поставя началото на съзнателната езикова подготовка. Развива се стремеж за прецизно използване на езика, умения за самооценка, критичното чувство, както и стремеж за използване на точни, разнообразни и изразителни езикови средства в различни комуникационни ситуации.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Речеви умения, разбиране, тълкуване и създаване на устен текст**	**104 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране на прости устни съобщения. Даване на смислени, кратки отговори на въпроси. Използване на основните форми на ежедневна рутинна комуникация: поздрав,представяне, обръщение, питане, молба, изказване на благодарност, поздравление.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на устната комуникация и на разбирането на български език, интензивно обогатяване на активния речев запас. Развиване на умение на създаване на устен текст, създаване на кратък текст, реч.	

Дейности/Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Използване на правилно произношение и синтактично ударение в ежедневни комуникационни ситуации (напр. диалог, ситуационни упражнения, разговор в малки групи). Стремеж към точност при четене или рецитиране на текст. Съсредоточаване на вниманието върху партньора при общуване на български език. Разбиране на същността на речта и реагиране. Рецитиране на стихотворение с разбиране. Тълкуване на значението на устойчиви словосъчетания, пословици, поговорки в прочетените текстове, съпоставянето им с унгарските им съответствия. Обогатяване на активния речев запас с редки и диалектни думи от четивата. Създаване на кратък текст, състоящ се от няколко изречения за съдържанието на четивата.	Ученикът – изразява своите мисли смислено и разбираемо; – използва изразите за учтивост в ежедневното общуване; – включва се в групови разговори, създаване на истории, разговори и оценки на общи преживявания и дейности.	*Всички предмети*: свързана реч. *Визуална култура*: визуално възпроизвеждане на собствени преживявания. *Унгарски език и литература:* устойчиви словосъчетания. *Пеене и музика:* ритмични упражнения.
Ключови понятия/ понятия	Ударение, интонация, сила на говор, темп на речта, диалект, устойчиви словосъчетания, ритъм.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Четене, разбиране на писмен текст**	**56 часа**
Знания, на които се опираме	Наличие на основни знания за четене и писане на български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на четенето на глас и наум. Развитие на разбиращото четене чрез работа с различни видове текст. Разбиране на прости текстове на български, извличане на информация. Ориентиране в различни текстове, преразказ с помощни въпроси.	

Дейности/Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Запознаване и разбиране на кратки ежедневни и литературни текстове на български език, подходящи за възрастта. Стабилно четене на глас и наум на подходящи за възрастта прости изречения. Направлявано четене, търсене на информация в прост текст, фигури, таблици, използването им за разбиране на текста. Изказване на мисли, търсене и тълкуване на информация, свързана с четивото, както и разказване на преживяване, свързано с нея. Преразказ на съдържание на кратки текстове под ръководството на учителя.	Ученикът – е мотивиран и проявява интерес към четенето; – тълкува и прави оценка на информацията и мислите в текстовете на български език, подходящи за възрастта му; – разполага с подходяща езикова съзнателност.	*Околна среда:* изграждане на самостоятелно учене, обработване на текст. *Етика:* аз самият; моят свят. *Визуална култура*: изработване на картини въз основа на лични преживявания и литературни текстове. *Българско народознание:* четене на кратки текстове от народното творчество, евентуално на диалект. *Унгарски език и литература:* четене на глас и наум.
Ключови понятия/ понятия	Текст, данни, разбиране на текст, таблица, информация.	

Тематична единица/ Цели на развитието	Писане, създаване на текст	40 часа
Знания, на които се опираме	Познаване и писане на буквите от българската азбука. Преписване на български думи, словосъчетания и кратки изречения от ръкописен и печатен образец, разпознаване на особеностите на изречението. Създаване на прости изречения, свързването им в картък текст.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Укрепване на потребността за самоизразяване, запознаване с различни форми и възможности, подпомагане на осъществяването му. Активизиране на себеизразяването чрез запознаване с различни видове текст и развитие на умението за създаване на писмен текст. Развитие на умението за създаване на писмен текст върху теми	

	от ежедневието чрез създаване на прости текстове на български език.

Дейности/Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Писане без грешка при преписване, диктовка и по памет на поредица от думи, изречения, прости текстове. Избягване на основни граматически грешки. Познаване на видове текстове. Писмен превод на думи, словосъчетания, ежедневни изрази.	Ученикът да познава основните граматически правила и норми.	*Унгарски език и литература:* текст, видове текст, просто изречение, понятие „превод по смисъл”, съчинение (заглавие, абзац).
Знания за ролята на заглавието, структурата на текста, характерните черти на различните видове текст, ролята на абзаците. Познаване на фазите на създаване на текст: избор на заглавие, разделяне на текста на абзаци, оформяне на диалог.	Ученикът използва научените умения за създаване на текст при писане на съчинение.	*Околна среда:* създаване на устен текст. *Визуална култура:* представяне на просто действие чрез редица от рисунки.
Описние за прости предмети, растения и животни. Външна и вътрешна характеристика на човек. Съчиняване на кратко текстово съобщение по различни поводи. Използване на подходящи езикови средства при създаване на текст.	Ученикът – създава кратък текст на български, използвайки знанията за създаване на съчинение; – прави описание по зададена или избрана тема в 5-6 изречения.	*Околна среда*: описание, представяне на средата. *Визуална култура*: представяне на заобикалящия ни свят чрез редица от рисунки.
Ключови понятия/ понятия	Разказ, описание, анализ, тема, място на действието, герой, действие, диалог, избор на тема, събиране на думи, даване на заглавие, писмо, картичка, покана, SMS.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Развитие на уменията за учене**	**14 часа**
Знания, на които се опираме	Владеене на техники на учене, необходими при оформяне на началните езикови умения, както и на различни техники на учене.	
Възпитателно-развойни цели на	Развитие на способности за самостоятелно, ефективно учене. Запознаване с техники и методи на учене и усвояване на	

тематичната единица	културата и тяхното упражняване.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Прости методи и стратегии на учене. Учене от различни видове текстове. Упражнения за памет (съсредоточаване), комбинирани с ритмични, движенчески и говорни упражнения, техники за научаване на текст. Съставяне на план по предварителни указания, учене, обобщаване с помощта на план. Методи на събиране на данни и информация. Основни знания за работа в библиотеката. Характерни особености на българските речници (азбучен ред, речникови единици), използване на речник. Запознаване със списания на български език.	Ученикът – познава източниците за информация, – учи самостоятелно; – познава и използва няколко метода и стратегии на учене при изпълнение на различни учебни задачи; – мотивиран е да учи български език, търси информация, според интересите си; – рецитира вярно произведения от българското народно творчество/художествена литература (залъгалки, стихотворения, песни) и литературни произведения, респ. откъси от тях.	*Околна среда*: събиране на информация. *Унгарски език и литература:* създаване на план, библиотека, речници. *Информатика*: търсене на информация, интернет, уеб страници. *Българско народознание*: календари, речници с картинки, списания.

Ключови понятия/ понятия	Информация, знание, библиотека, учене, план, интернет, речник, списание.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Родноезикова култура, знания за родния език**	**16 часа**
Знания, на които се опираме	Използване на българския език като комуникационно средство на основно ниво. Владеене на основните граматически знания, необходими при употребата на български език. Писане на прости думи и изречения на български в съответствие с правописните правила. Оформено съзнание за българска идентичност. Главна буква в началото на изречението. Използване на научените препинателни знаци в края на изречението.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на навиците за ползване езикови модели. Обогатяване на знанията по българска граматика и лексика (части на речта, видове изречения). Увеличаване на самостоятелността на учениците: при изпълнение на задачи, събиране и използване на информация, самоконтрол. Повишаване на езиковата съзнателност по български език.	

	Развиване на правописни умения.	
Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разбиране на целта на говорещия в прости изречения на български. Използване на синоними. Разпознаване и назоваване на изучените части на речта. Правилно използване и спрежение на глаголите в сегашно време в говоримата и писмена реч. Групиране на съществителните имена по род и число. Разпознаване на нарицателни и собствени имена: лични имена, имена на животни, географски имена, имена на институции, имена на марки, заглавия. Разпознаване и съгласуване на прилагателните имена (род, число). Разбиране на ролята на местоименията (лични, притежателни, въпросителни), използването им в изречения. Познаване на най-често използваните други части на речта (наречия, въпросителни думи, предлози).	Ученикът – разпознава и назовава научените части на речта, използва правилата; – разпознава, назовава и обозначава правилно видовете изречения; – има систематизирани знания по български език в рамките на началното обучение.	*Околна среда:* собствените имена на картите. *Унгарски език и литература*: части на речта, изречения, правопис. *Чужд език*: подобни думи.
Правилно използване на препинателните знаци в края на изречението в края на простите изречения.	Ученикът – пише главна буква в началото на изречението и подходящ препинателен знак в края; – уверено прилага научените правописни правила върху познатата лексика; – писмените му работи са подредени, четливи; – проверява самостоятелно правописа си, при нужда го поправя.	*Околна среда:* попълване на контурни карти с с отбелязване на собствените имена.
Ключови понятия/ понятия	Части на речта, съществително име, нарицателно име, собствено име, име на животно, име на институция, географско наименование, име на марка, заглавие, глагол, спрежение на глагола, прилагателно име, съгласуване, числително име,	

	числителни бройни имена, числителни редни имена, лични местоимения, притежателни местоимения, въпросителни местоимения.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Литературна култура, анализ на литературно произведение**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Основни познания за четене на текстове на български език. Знания за литературните произведения и търсене на съответствия на унгарски език и български език (стихчета, броилки, приказки, залъгалки). Основни литуратерни познания (стихотворение, приказка, герой).	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Уверено четене на текстове на български език. Запознаване с българска национална култура чрез съдържанието на текстовете.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разпознаване на български текстове на български език според формата, жанра и комуникативната цел. Кратко представяне на съдържанието на четивата на български. Стремеж към разпознаване на главните герои, времето и мястото на действието, както и към установяването на лицето, което разказва. Откриване на типични литературни теми и мотиви в подходящи български прозаични и лирични текстове. Разкриване на структурните особености на произведенията, подреждане на събитията по реда на случването им и установяване лицето на разказвача. Намиране на словосъчетания и повтарящи се мотиви, характерни за приказките. Самостоятелно четене на кратки литературни текстове (стихотворения, приказки). Упражнения за памет,	Ученикът – знае автора, героите от четивата и техните характеристики; – установява времето и мястото на действието, както и реда на събитията; – в конкретните случаи разпознава изрази и словосъчетания, характерни за приказките особености; – с няколко изречения преразказва съдържанието на приказки и разкази с проста структура; – възпроизвежа няколко литературни произведения или части от тях: 4-6 поговорки, Иван Вазов: *Родна реч*; *Аз съм българче*; Петко Р. Славейков: *Татковина*; *Малък Пенчо*; Ран Босилек: *Родна стряха*; по едно стихотворение от Дора Габе, Елисавета Багряна. Петя Дубарова, 4	*Околна среда*: четива по околна среда, природа, опазване на околниата среда. *Унгарски език и литература:* структура на прозаичните и лиричните произведения. *Пеене и музика*: текстове на народни песни. *Визуална култура;* приказки, произведния от детска литература и техните анимационни и филмови адаптации. *Драма и танц:* ролеви игри, куклени представления, драматизации.

комбинирани с ритмични, движенчески и говорни упражнения. Участие в групови игри, куклени представления, сценки. Обогатяване на знанията, за българската литература.	произведения от съвременни български поети – Откъси от *Хубава си, моя горо* от Любен Каравелов, *Отечество любезно* от Иван Вазов, българския Химн, както и два откъса от български прозаични произведения.	*Физкултура и спорт:* ритмични и движенчески упражнения. *Българско народознание:* кратки текстове от българското народознание.
Ключови понятия/ понятия	Предание, легенда, пословица, поговорка, гатанка, разказ, герои, повторение, ритъм.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Развитие на критичност, на морален и естетически усет и на чувство за историчност**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Усвоени са основите за културно самоутвърждаване. Формиране на мнение в прости ситуации, Извеждане на моралната поука от случки и приказки на български език, подходящи за възрастта.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Запознаване с морални и естетични категории, изразяване на мнение в прости ситуации или въз основа на подходящи за възрасттабългарски литературни произведения/ откъси от тях.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Прилагане познати от българската литература ситуации и поуките от тях в ежедневни ситуации. Пренасяне на поуките от произведенията върху собствената ни роля и ситуация в ежедневието, даване на пример, изразяването му с други средства (напр. драматизация). Разбиране и приемане на мнението на другите, съпоставяне на мнения, аргументиране на мнение. Преживяване на ежедневни конфликти в драматизации, драматични игри (напр. куклени представления).	Ученикът – разбира поуките от случките, разпознава ги в ежедневни ситуации; – приема мнения, различни от неговото; – възприемайки произведението, е способен да го съпреживее и да се отъждестви в съответствие с възрастовите си особености; – чрез драматични игри и драматизации съпреживява ежедневните конфликти от собствена и чужда гледна точка и ги осмисля според възрастта си.	*Етика*: формиране на ценностна система; тясно и широко обкръжение, приятелство, самопознание. *Околна среда:* здравословен начин на живот; поведенчески норми. *Драма и танц:* драматизации, куклен театър. *Унгарски език и литература:* морални поуки от литературни

		произведения. *Българско народознание:* поуки от легенди и предания.
Ключови понятия/ понятия	Поука, мнение, конфликт, самопознание, поведенчески норми.	

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл	Ученикът умее да изразява мислите си смислено и разбираемо на български език. Да активизира българския си речев запас в упражнения за създаване на текст. Да използва в ежедневното общуване учтиви езикови форми. Да намира подходящ комукационен стил със своя събеседник. Да се включва в груповите разговори, във формирането на случките, в разговорите за общи преживявания и дейности. След предварителна подготовка да чете кратък познат текст на български без прекъсване и разбираемо. Да разбира текст, подходящ за възрастта му и езиковото му ниво, чрез четене наум. Да изразява кратко мнение за прочетеното. Когато изпълнява възложените му задачи, при необходимост да използва библиотеката на училището. Да се ориентира сред книгите, детските списания и речниците на български език. Да рецитира стихотворения и текстове на български език вярно и с подходяща интонация. Да пише на български език съчинения от 5-6 изречения по зададена тема или на тема по избор, като използва усвоените знания за писане на съчинение. Знанията по роден език от начален курс се систематизират, разпознава частите на речта и ги открива в текстове. В рамките на речевия си запас прилага усвоените правописни правила. Да проверява правопис си чрез самоконтрол и в случай на нужда да го поправя. Да бъде наясно с целта на ученето. Критичността, моралното и естетимеското му чувство, като и усетът за историчност да съответстват на възрастта му. Да бъде отворен и мотивиран за по-нататъшно развитие на езиковите си умения.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

(За училища с преподаване на унгарски език
и училища за допълнително възпитание и обучение по роден език)

V-VIII клас

Обучението по български език и литература от V до VIII клас в основното училище произтича органически от резултатите, постигнати в началната степен на образование. Основната цел е по-нататъшното развитие на комуникативните компетенци на учениците на български език, поддържането на интереса им към изучаването на български език и по-доброто опознаване на хора, говорещи български език, и тяхната култура. Езиковите занимания, наситени с радост и игри, началният успех и мотивиращото насърчение от страна на учителя подпомагат учениците на този етап на езиковото обучение и допринасят да се поддържа живо желанието им за знание и учене, да използват смело усвоените езикови средства, да нарасне самоувереността, себепознанието и самочувствието им. Често се поставят задачи, изискващи коректно съревнование. Без тези условия са невъзможни дълготрайниуспехи в езиковото обучение.

В V-VIII клас учениците учат български език 4 часа седмично.

V-VI клас

В началото на V клас учениците вече имат четиригодишен опит в изучаването на езика. Игровите упражненията за самоизява през първите четири години са създали възможност за формиране на езикова съзнателност, креативност, нюансирано използване на езикови средства, потребност за разбиране на другия и за усъвършенстване на уменията.

Този процес на развитие по-късно стои в основата за усвояването на българската литература. Най-важната цел на езиковото обучение в V-VI клас е поддържане на нагласата на учениците за изучаване на български език и откриване на радост в заниманията по български език, да се поддържа жив интересът им към хората, които говорят български език и тяхната култура, да бъдат отворени за нови знания и опит.

В по-ранния цикъл на развитието си учениците са отработили множество ситуации, за чието разрешаване са им били необходими езикови знания преди всичко в рамките на класната стая. Слушали са и са чели текстове на български език, уменията им за говорене са се развили и са се научили да използват писането за ученето на езика и като изразна форма на елементарно ниво. Положителните обратни връзки, получени при езиковото обучение, са им дали самоувереност и чрез овладяването на някои основни стратегии са направили първите си стъпки към самостоятелно учене на език.

Най-важната цел на езиковото обучение в V-VI клас е развитието на комуникативната комптентност на изучавания език. Това става в тясна връзка с целите на възпитанието за съответната възрастова група и с развитието на нови ключови комптенции, на първо място в областта на комуникацията на роден език, социалната комптентност, естетично-художествената съзнателност и умение за изразяване, както и на ефективното, самостоятелно учене. Все по-голяма роля играе дигиталната компетентност.

Езиковите умения се развиват по комплексен начин, моделирайки действителни комуникативни ситуации. Освен че се запознават с новите граматически структури в контекст, подобно на по-ранните етапи на развитие, все повече интерес проявяват към правилата и граматическите явления, които наподобяват или се различават от граматическите явления в родния език. За усвояването на правилното използване на

езика продължава да играе голяма роля качеството и количеството на езиковия инпут, както и положителната обратна връзка от страна на учителя.

Темите от предишния период се разширяват и задълбочават, като се разработват от нова гледна точка според интересите и желанията на учниците. За да се поддържа мотивацията за учене на езика, значителна роля играе внимателният подбор на темите, както и разработването от време на време по желание на учениците на теми, които ги интересуват и занимават в момента.

На този етап на развитие продължава да се разширява кръгът на стратегиите за учене на език, с които децата се запознават и които се използват в часовете по език. Постепенното им усвояване дава възможност на учениците да оползотворят и развият знанията си по езика и извън училището.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Слушане с разбиране**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране на кратки устни съобщения. Разбиране на значението на думите в изречение и кратък текст. Познаване на основния речев запас за разговор на елементарно ниво. Отговор на зададен въпрос с няколко прости изречения. Разпознаване на съобщителни, въпросителни, възклицателни и подбудителни изречения. Теми: запознанство, представяне, поздрав, непосредствено обкръжение: семейство, жилище, училище, годишни сезони, понятието „български градинар”.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Да се улесни възприемането и предаването на мисли под форма на диалог в официалната и неофициалната комуникация. Разбиране и участие в диалог в ежедневни комуникационни ситуации. Усвояване умения за устен разказ на преживяване. Разбиране на обикновени съобщения–официална и неофициална комуникация. Развитие на умение за ориентация в дадена разговорна ситуация. Разбиране на значението на думите в изречение и кратък текст.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разбиране на значението на думите–думи, които не се превеждат на унгарски–лични имена, имена на градове, реки, планини и т.н.; имена на българските парични единици. Теми: запознанство, представяне, поздрав, непосредствено обкръжение, семейство, жилище, училище, годишни сезони, професии, съвременни технологии (компютър, мобилен телефон, интернет и т.н.), традиционни професии на българите в Унгария, понятието „български градинар”.	Непрекъснато участие в урока на български език, опиращо се на познати езикови елементи и подпомогнато при необходимост с невербални средства. Разбиране на въпроси и изрази на позната тема. Активно следене на автентични текстове, подходящи за възрастта и на познати теми; разпознаване на изучените езикови елементи; извличане на изводи за вида на текста, темата и евентуалното съдържание. Проследяване на хода на	*Всички предмети:* свързана реч. *Визуална култура:* визуално възпроизвеждане на собствени преживявания. *Унгарски език и литература:* фразеологизми. *Пеене и музика:* народна музика. *Драма и танц:*

Песни, стихотворения, приказки и случки, илюстрирани с картинки, кратки филми, мултимеийни материали, представлящи българската култура, подходящи за възрастта други аудиоматериали; диалог с учителя, съучениците и хора от България, речта на учителя, интерактивни задачи. Рутинни действия в класната стая, организиране на общата работа, използване на различните учебни средства. Извличане на смисъла на текста и на конкретна информация с помощта на разнообразни задачи, подпомагащи разбирането. Устно обобщение на текст с използване на правилно глаголно време.	мисълта в устен текст на позната тема, опирайки се на изучените езикови средства и комуникативната ситуация. Все по-уверено разбиране на речта на различните участници, при условие, че говорят с произношение, отговарящо или близко до нормите на българския език, с темпо, съобразено с езиковот ниво на ученика, правейки при необходимост паузи и повтаряйки съществената информация.	драматизация на текстове и пиеси.
Ключови понятия/ понятия	Приказка, песен, филм, ритъм, пеене, диалог, разговор, драматизация, ударение, интонация, фразеологизъм.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Устно общуване**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Запознаване–езикови изрази. Официално и неофициално обръщение. Умение да представя себе си и семейството си. Рецитиране на няколко детски стихотворения наизуст. Задаване на въпроси във връзка с началото и края на събитие и формулиране на отговор. Изписване на дата и четенето й на български език. Задаване на въпроси с използване на въпросителни думи. Начини на изразяване на молба, благодарност, подкана. Форми на потвърждение и отрицание. Съставяне на кратки диалози. Участие в кратки диалози. Изразително рецитиране на стихотворения наизуст. Умения за броене и за обозначаване на поредността.	
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Овладяване на формите на българския речев етикет. Усвояване на умения за построяването на собствено изказване–увод, кратко изложение, заключение. Запознаване–упражняване на езиковите средства. Усвояване на официалните и неофициалните обръщения. Овладяване на начините на изразяване на молба, благодарност, подкана. Упражняване на	

	изразите за учтивост–моля, бъдете любезен и т.н. Усвояване на видовете изречения: съобщителни, въпросителни, възклицателни и подбудителни. Насърчаване на създаването на кратки диалози. Усвояване на изразително рецитиране на стихотворения (наизуст). Развитие на уменията за броене и обозначаване на поредността. Активизиране на речевия запас с помощта на синоними, антоними и омоними. Усвояване на синоними. Разпознаване на двойки думи с противоположно значение. Разбиране и усвояване на степенуването на прилагателните имена. Развиване на усет за различията при имена без традиционно окончание за граматически род. Развитие на умения за образуване и използване на умалителните форми на имената. Усвояване на правилното използване на съществителните имена след числителни имена.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Участва в елементарни разговори. Задава и отговаря на въпроси. Задаване на въпроси, формулиране на молби и подкани на познати теми, ежедневни ситуации или ситуации в класната стая, както и даване на отговор. Обикновени изрази при пазаруване. Съчинение по преживяване. Участие в диалози и разговори, свързани с познати теми, ежедневни ситуации. Съзнателно използване на българския език в дейностите по време на урока, спонтанно общуване в предвидими ситуации (напр. при работа по двойки или в група със съученици). Усвояване и използване на някои елементи, важни от гледна точка на структурата на разговора (напр. поддържане, следене, завършване на общуването). Реагиране с езикови средства на (чути/видяни) явления (напр. неочаквани събития и ситуации в класната стая). Видове текст и езикови	Подчертаване на казаното със съзнателно подбрани невербални елементи, заучени речеви формули и с все по-богат речников запас. Набавяне и предаване на фактическа информация. Изразяване на мнение, мисъл или чувство, както и задаване на въпроси за тях с помощта на усвоените езикови средства. Създаване на контакт, участие в разговор, спонтанно общуване с говорещи български език при подходящ случай. Ако нещо не разбере по време на разговора, да помоли да му повторят или обяснят, да пита, респективно при необходимост да преформулира с по-прости думи или да уточни казаното, с цел по-нататъшно поддържане на комуникацията.	*Унгарски език и литература*: създаване на диалог, драматизация. *Природознание*: разиграване на ситуации, свързани с екстремни метеорологически условия. *Българско народознание:* фразеологизми, използвани при среща и сбогуване, пожелания за празници. *История, обществознание и гражданска култура:* разказване и разиграване на исторически събития. *Драма и танц:* ролеви игри.

средства , които могат да бъдат използвани за горепосочените дейности: диалог, разговор, ролеви игри, драматизации, въпрос, заповед, молба, текстове и спонтанни изказвания при недостатъчна или различна информация, или при различие в мненията.		
Ключови понятия/ понятия	Комуникация, въпрос, отговор, диалог, израз, разказ, изиграване, повторение, аргументиране.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Свързана реч**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Рецитиране на различни текстове след подготовка.	
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Овладяване и непрекъснато обогатяване на речевия запас (с използване на речеви изрази, свързан разказ за себе си и за непосредствената околна среда); представяне на дейността си със заучените езикови средства; разказване на по-дълги истории; формулиране на твърдения, сравнения, обяснения и мотивации; използване на малко по-трудни граматически структури и видове изречения; свързване на думи, групи от думи, действия и случки със съчинителни съюзи и изразяване на отношения „причина-следствие”; използване на основните стратегии, подпомагащи разбирането. Развитие на произношението, интонацията и темпа на речта, доближаващи се до нормите на българския език.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Групово съобщение или презентация въз основа на записки. Представяне и оценяване на продукти, създадени самостоятелно или в група (напр. изработване, излагане, устно представяне и оценяване на съвместен плакат). Повторение на текст, разказан от учителя или автентичен аудиоматериал, упражняване на произношението, близко до нормите на българския език. Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат	Разказ на позната тема след предварителна подготовка, създаден с богат речев запас и разнообразни езикови елементи. Разказ на случки и преживявания, игра с предварително написани роли, с по-трудна граматическа структура и видове изречения. Създаване на свързана реч по образец; свързване на думи, групи от думи, поредица от действия с прости съюзи (напр. и, но, след това), респективно формулиране на обяснения, аргументи, „причина-	*Унгарски език и литература*: монолог, рецитиране на стихотворение, правилна артикулация. *Природознание:* устно представяне на природни картини. *Визуална техника:* устно представяне на художествени произведения. *Информатика:*

използвани за горепосочените дейности: кратки истории, разказ по преживяване, роли, описания (напр. описание по картинки, представяне на ученически продукти), съобщение, презентация, развиване на тема.	следствие" чрез съюзи (напр. защото, затова, значи). Уточняване и изясняване на значението на казаното чрез съзнателно използване на езика на тялото.	помощни материали от интернет. *Драма и танц:* правилно произношение и артикулация, смислова пауза. *Българско народознание:* разказване на народни обичаи. *История, обществознание и гражданска култура:* национални празници.
Ключови понятия/ понятия	Разказ, разказване, произношение, артикулация, интонация, монолог, аргументиране.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Четене с разбиране**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране на същността и съдържанието на прочетения текст след работа върху него.	
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Създаване на оптимален темп на четене на глас и наум, съответстващ на възрастта. Развитие на точно и гладко четене с българско произношение, както и на изразително четене. Откриване на на основната мисъл в текста. Разбиране на текстовете от народното творчество и на кратки произведения от детската литература. Умение за ориентация в български учебници, помагала и т.н. Разбиране на кратки научни учебни текстове.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Събиране на информации от традиционни и електронни източници (телевизия, радио). Четене на различни случки, приказки, стихотворения и адаптирани литературни произведения на български език. Определяне на темата на кратък текст. Разделяне на текста на части. Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат	Разбиране на текст с елементарни езикови средства и непрекъснато обогатяващ се речников запас (напр. описание, случка, дилаог на теми, близки за учениците). Откриване на основната информация в прост текст на български език (напр. в обяви, проспекти, менюта, разписания, статии от вестници, програми). Разбиране на съобщения,	*Природознание*: Четива на тема Околен свят, природа, опазване на околния свят. *Пеене и музика*: текстове на българските народни песни. *Драма и танц:* разбиране и

използвани за горепосочените дейности: научнопопулярни текстове, адаптирани литературни текстове, приказки, кратки случки, стихотворения, текстове на песни, статии от български списания и уеб страници, подходящи за възрастта, пътеписи, плакати, печатани и електронни формуляри, изказвания в интернет форуми, комикси, прости съобщения, картички, надписи, меню, разписание, прости предписания за безопасност, частни писма.	писма, електронни съобщения, SMS-и, бележки. Разбиране и проследяване на упътвания и инструкции за употреба.	разиграване на прочетения текст; изиграване на ситуация, подобна на тази в четивото. *Българско народознание:* а четива за български народни обичаи. *История, обществознание и гражданска култура:* исторически четива.
Ключови понятия/ понятия	Четене, тълкуване, съобщение, разиграване, разбиране, разказване.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Умения за писане**	**100 часа**
Знания, на които се опираме	Създаване на съчинение по позната тема; създаване на текст в различни жанрове на теми, подходящи за възрастта на учниците.	
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Развитеие на уменията на създаване на писмен текст съгласно българския речев етикет–поздравление, покана, обява, писмо и т.н. Развитие на умението за създаване на текст. Развитие на умения за използване на правописен речник. Упражняване и спазване на правописните норми на българския език.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Следване на писмени образци и творческото им използване и запълване с конкретно лично съдържание (напр. лични теми, написване на стихотворение, текст за песен, рап). Свързване на мисли със съюзи (напр. и, или, защото, но, затова, след това). Следване на структурните и стиловите белези на често срещаните писмени жанрове при създаване на писмено съчинение (напр. обръщение в писмо, e-mail, заключителна формула). Предаване на	Преписване и писане под диктовка на думи и текстове. Писане на свързани изречения на теми, свързани с непосредственото обкръжение на учника, създаване на различни видове текст (напр. описание, разказ по преживяване, диалог). Запетая в сложните изречения пред относителни местоимения и наречия. Попълване на прости формуляри, писане на кратък поздравителен текст. Писане на текстове с	*Унгарски език и литература*: части на речта, изречения. *Природознание*: съчинение за природата. *Информатика*: създаване на съчинение в електронен вид, интернетът като помощно средство. *Българско*

казаното с визуални средства (напр. подчертаване на текст, графични емотикони, използвани по интернет или в SMS [смайли], рисунка, схема, серия от диапозитиви). Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат използвани за горепосочените дейности: описание, информация, надпис на картина, разказ по преживяване, диалог, съобщение, писмо, e-mail, SMS, публикация в блог.	комуникативна цел (напр. писмо, съобщение, публикация в блог, публикация във форум).	*народознание:* български обичаи. *История, обществознание и гражданска култура*: кратък преразказ на историческо четиво в писмен вид.
Ключови понятия/ понятия	Писане, съчинение, обобщение; изречение, ключова дума, същност, стил.	

Препоръчителни теми

Темите, изучавани в I-IV клас, могат да бъдат разработени и разширени от други гледни точки и на по-високо езиково ниво, подходящо за възрастта на ученика, поради което заедно с новите теми, те също фигурират в таблицата.

Препоръчителни теми	Междупредметни връзки
Семейство Аз и моето семейство. Представяне на членовете на семейството. Усвояване на роднинските връзки. Семейни събития, общи програми. Семейни празници. Дневен режим.	*История, обществознание и гражданска култура*: семейство и местоживеене. *Българско народознание:* Семейството, българските градинари. Български семейни празници, значението на именния ден. *Етика:* взаимоотношения в обществото, обичаи. *Техника, начин на живот и практика:*

	Разпределение на времето, дневен режим.
Моят дом Моят дом, непосредствено обкръжение. Жилищни помещения, мебели, предмети за обзавеждане. Любими играчки. Домашни любимци. Местоживеене, широко обкръжение. Населеното място, където живея.	*Природознание:* моено обкръжение. *Математика:* ориентация в пространство, множества. *Българско народознание:* моят град, моето село.
Храна Ежедневно хранене. Моите любими ястия и напитки. Здравословно хранене. Рецепти, готвене, печене.	*Природознание:* човекът и неговото здраве: режим на хранене. *Математика:* съставяне и тълкуване на множества и диаграми, работа с таблици.
Време, климат Часовникът. Сезони и месеци. Дните на седмицата и частите на деня. Климат, наблюдаване на климатичните явления.	*Природознание:* метеорологични фактори, рлилодни цикли. *Математика:* писане и четене на цифри, проверка на истинността на дадено твърдение, записване на данни и попълването им в таблица.
Облекло Годишните сезони и частите на облеклото. Любими дрехи. Мода. Козметика.	*История, обществознание и гражданска култура:* облекло, мода. *Математика:* множества.
Спорт Части на тялото и движение. Видове спорт, спортни екипи. Любим спорт.	*Природознание:* Човекът и неговото здраве: части на тялото.

Спортни състезания. Екскурзия.	*Физическа култура и спорт:* движенчески игри, спортни състезания, правила. Запознаване с правилата за движение (колело, тротинетка, ролер и т.н.).
Училище, приятели Моето училище, нашата класна стая. Моите предмети и учители. Моите съученици и приятели. Извънкласни програми. Училищният живот в България.	*Етика:* взаимоотношения в обществото: приятелство, обич, уважение, взаимопомощ.
Свободно време, развлечение Дейности в свободно време, любими занимания. Интернет, интерактивни и електронни игри. Прекарване на свободното време с приятели.	*Физическа култура и спорт:* видове спорт. *Пеене и музика:* слушане на музика, танц, народен танц. *Драма и танц:* театър, представления. *Визуална култура:* музеи, изложби.
Природа, животни Малки животни. Любими животни. Домашни животни. Диви животни и животни в зоопарка. Животните по света. Растения у дома и в училище. Континенти, географски области.	*Природознание:* домашни животни, по-важни характеристики за начина на живот на животните, грижа за растенията у дома и в градината, интересни растения; красота и уникалност на Земята: големите географски области, флората и фауната на Карпатския басейн и Унгария. *Математика:* множества.
Празници и обичаи Моите празници. Празници у дома и по света.	*Техника, начин на живот и практика; история,*

Български национални и семейни празници.	*обществознание и гражданска култура:* Ежедневие и празници в Унгария.
Град, пазаруване Градове, населени места, села. Сгради, улици. Ориентация, упътване. Магазини, молове, пазар. Пазаруване. Моят град/моето село.	*История, обществознание и гражданска култура:* села и градове, транспорт. *Математика:* посоки, пространствени фигури. *Техника, начин на живот и практика:* транспорт, пазаруване. *Родинознание и народознание:* моят град, моето село.
Пътуване, почивка Ваканция, летуване. Лагери, екскурзии с класа. Правила на движението.	*Техника, начин на живот и практика:* транспорт. *Българско народознание:* моят град, моето село, роднят край, световно културно наследство.
Фантазия и действителност Любими четива, книги. Светът на моите представи. Какъв ще стана, като порасна?	*Драма и танц:* драматични игри. *Визуална култура:* светът на моите представи, художествени творби. Професии, занаяти.
Музика, изкуства Любима музика, състави. Моите впечатления от киното и театъра, посещение на музей.	*Пеене и музика:* слушане на музика, народна музика, популярна музика, композитори. *Драма и танц:*

	театър, представления. *Визуална култура:* Музеи, изложби.
Опазване на околната среда Застрашени видове животни и растения. Важни дни: Световен ден на водата, Ден на река Дунав, сътрудничество между крайдунавските страни (връзката Унгария и България). Живата природа в Черно море и по крайбрежието му, защитени територии. Селективно събиране на отпадъците.	*Природознание:* Състояние, защита и устойчивост на системите на околната среда. Природозащитени територии. Природни явления. *Математика:* съставяне и тълкуване на диаграми, работа с таблици.
Здравословен начин на живот Редовна физкултура. Правилен начин на хранене. При лекаря. Болести и симптоми.	*Природознание:* човекът и неговото здраве–режим на хранене. *Техника, начин на живот и практика*: здравословен начин на живот.

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл	*Разбиране на реч*: разбиране на основната информация при слушане на устно съобщение. Усвояване на често срещани изрази и думи в ежедневни ситуации и нов контекст. *Говорни умения*: Ученикът може да говори и да вземе участие в прости разговори на български език на ежедневни теми. В реални ситуации обменя непосредствена информация със съучениците си и с възрастни. Изразява разбираемо своето мнение, мисли и чувства. Изказва мнение по време на общи разговори. Правилно и точно произнася звуковете, има добро произношение и артикулация. Рецитира научените наизуст текстове с разбиране, вярно и точно. *Четене с разбиране*: Точно, изразително четене с разбиране на текстове, разбиране на основното съдържание. Извличане на съществена информация от контекста. Четене с разбиране наум и на глас. *Писане*: Добро познаване на знаковата система на писането. На нормите за правоговор и правопис. Писане на кратък, свързан текст: e-mail, sms, поздравителна и илюстрована картичка, покана. Четливо, подредено писане, изразяващо мисълта, подходящ темп на

	писане. Добра техника на писане.

VII-VIII клас

В края на VIII клас знанията на учениците по български език дават възможност да си набавят информация за обкръжаващия ги свят на български език, като използват тази възможност съзнателно. Междупредметните връзки, дадени по темите, помагат за развитието на различните цели и съдържания при обучението. Учениците трябва да бъдат наясно, че познаването на българския език е ключова комптенция, която помага в частния живот и в ученето, а по-късно в професионалната кариера–в ориентацията и преуспяването.

Мотивацията на учениците се повишава, ако обучението осигурява възможност за обработването на съдържанието на предметите, интересуващо учениците, на български език посредством използването на комуникационни и информационни технологии. Учениците трябва да са наясно с възможностие за учене на езика в часовете и извън училището, за да могат да ги използват за самостоятелно усвояване на езика.

Възрастовите характеристики са важни на този етап от езиковото обучение. За успеха на езиковото обучение определяща роля имат дейностите в час, които предизвикват и укрепват мотивацията, разнообразните форми на общуване, атмосферата на часовете, положителните отзиви, конструктивната подкрепа и оценяването, с ясни за учениците изисквания. От полза за учениците са и придобитите практически умения за самооценката и оценката на другите, в осъзнаването на успешните опити, на грешките и самостоятелното извършената поправка.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Слушане с разбиране**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Възприемане и предаване на мисли под форма на диалог в официалната и неофициалната комуникация. Разбиране и съставяне на диалози в ежедневни комуникативни ситуации. Устен разказ по преживяване. Разбиране на разговорната реч– официална и неофициална комуникация. Умения за ориентация в дадена разговорна ситуация. Разбиране на значението на думите в изречения и кратки текстове. Думи, които не се превеждат на унгарски–лични имена, имена на градове, реки, планини и т.н.; имена на българските парични единици. Теми: запознаване, представяне, поздрав, непосредствено обкръжение: семейство, жилище, училище, годишни сезони, професии, традиционни професии на българите в Унгария, понятието „български градинар”.	

Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Възприемане и предаване на мисли под форма на диалог в официална и неофициална комуникация.. Научаване на изрази от кръга на българския речев етикет. Разработка и разбиране на приказки, общи в българския и унгарския фолклор; пословици, поговорки. Обогатяване на речниковия запас по следните теми: семейство, училище, професионална ориентация, традиционни и съвременни професии, пътуване, здраве, спорт, култура, институции и общности на българската общност.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разбиране на основното в новинарските предавания по радиото, телевизията и аудиоматериалите по познати теми. Прилагане на стратегиите за разбиране на текст, напр. откриване на значението на непознати думи според контекста в разговор на позната тема, търсене на очаквана или предполагаема информация, при необходимост да прибягва до обобщение, задаване на въпроси, молба за повторение, за обяснение. Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат използвани за гореспоменатите дейности: информации, инструкции, съобщения, упътване, новини по телевизията и радиото, кратки интервюта, реклами, песни, видеозаписи.	Разбиране на основното в становищата в ежедневен разговор. Разбиране на по-важните моменти от ежедневна реч или доклад на позната тема, формулирани ясно, в разговорен стил. Разбиране на техническа информация. Разбиране на детайлно, сложно упътване. Разбиране на информация от телефонен разговор. Разпознаване на думи, подсказващи причина, обяснение или противоречие в устен текст.	*Всички предмети:* свързана реч. *Визуална култура:* визуално възпроизвеждане на собствени преживявания. *Унгарски език и литература:* фразеологизми. *Пеене и музика:* народна музика. *Драма и танц:* разиграване на пиеси и текстове.
Ключови понятия/ понятия	Песен, филм, пеене, диалог, разговор, драматизация, ударение, интонация, фразеологизъм, новини, реклама.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Устно общуване**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Взема участие в прости разговори. Задава въпроси и отговаря на въпроси. Усвояване на изрази от кръга на българския речев етикет. Построяване на собствено изказване–уводно изречение, кратко изложение, заключение. Запознанство–речеви формули. Официално и неофициално обръщение. Начини за изразяване на молба, благодарност и подбуда. Изрази за учтивост–моля,	

	бъдете любезни и т.н. Обикновени изрази при пазаруване. Съчинение по преживяване. Използване на различните видове изречения: съобщителни, въпросителни, възклицателни и подбудителни. Съставяне на кратки диалози. Изразително рецитиране на стихотворения наизуст. Умения за броене и обозначаване на поредността. Активизиране на речевия запас с помощта на синоними, антоними и омоними. Използване на синоними. Разпознаване на двойки думи с противоположно значение. Разбиране и използване на степенуването на прилагателните имена. Развиване на усет за различията при имена без традиционно окончание за граматически род. Умения за образуване и използване на умалителни форми на имената. Усвояване на правилното използване на съществителни имена след числителни имена.
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Развитие на уменията за участие в общи разговори. Развитие на уменията за разказване за събитие в няколко изречения. Умения за построяване на собствено изказване–увод, кратко изложение, заключение. Създаване с помощ на устно съчинение в няколко изречения въз основа на картина. Развитие на умения за чисто произношение на ударените и неударените гласни. Разбиране на значението на омонимите. Разбиране на преносното значение на познати думи. Усвояване на умения за съставяне на кратки диалози. Изразително рецитиране на стихотворения наизуст с помощта на учителя. Правилно произношение и използване на правилните ударения с помощта на учителя.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Проследяване на случки, изказване на мнение и проява на интерес към по-нататъшни детайли. Подготовка за пътуване и разрешаване на задачи, свързани с пътуването (напр. събиране на транспортна информация, резервиране на хотел, съгласуване на програмата, израз на реакции). Справяне със ситуации, свързани с услуги, в по-неупражнени ситуации (напр. в магазина, пощата, банката). Даване, следване и искане на прости указания, учтива молба. Набавяне и предаване на проста, фактическа информация. Интервю с предварителна подготовка, проверка и потвърждение на информациите–от време на	Участие в разговор на познати теми – искайки от време на време да се повторят или обяснят думи или изрази. Просто изразяване на чувствата и реагиране на чувствата на другите (напр. харесване, нехаресване, изненада, радост, тъга, интерес и безразличие). Повдигане и обсъждане на ежедневните проблеми, съпоставяне на възможностите за избор (напр. какво да правя, къде да отида, кое да избера). Участие в разговори по интереси, обмяна на информация и мнения. Обобщаване на казаното в разговора, извличане на същността, проверка на разбирането, поправка на неточното изказване, описване на думата, използване на	*Унгарски език и литература*: създаване на диалози, драматизирани сцени. *География*: разиграване на ситуации, свързани с крайни метеорологични условия. *Българско народознание:* фразеологизми, използвани при среща и сбогуване, пожелания за празници. *История,*

време с използване на помощ. Правене на структурирано интервю въз основа на предварително подготвен анкетен лист. Самоуверено участие на български език в общуването и работата по двойки в час. Иницииране и поддържане на разговор на позната тема, вземане и даване на думата, въвличане на други, приключване на разговора. Все по-съзнателно използване на средствата за структуриране на текст. Участие в дигиталната комуникация с характерни за устната комуникация особености: форуми, чатове, Skype. Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат използвани при горепосочените дейности: личен и телефонен разговор, преговори, делови и неформални разговори, нареждания, интервюта, дебати.	синоними. Гъвкаво използване на широк кръг от комуникативни средства и съответно реагиране. Познаване и прилагане на по-важните правила и навици за учтивост. Гъвкаво използване на речев запас, необходим за разговори на ежедневни теми, семейство, интереси, училище, пътуване и актуални събития, описание. Относително самоуверено и предимно правилно използване на основния речев запас. В познат контекст използване на език, отговарящ на българските езикови норми, със стремеж за отстраняване на интерференцията с унгарския език. Относително точно формулиране на мисли и проблеми. Разбираемо произношение и интонация, които дават все по-малко поводи за погрешно разбиране.	*обществознание и гражданска култура:* разказване и разиграване на исторически събития. *Драма и танц:* ролеви игри.
Ключови понятия/ понятия	Комуникация, въпрос, отговор, диалог, израз, разказване, разиграване, повторение, аргументиране, стил, литературен език, говорим език.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Свързана реч**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът говори с лекота за себе си, за семейството си, за други хора, за местоживеенето си, за ученето си, за училището си.	
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Развитие на начините за изразяване със затвърдени изрази по теми, подходящи за нивото. Разбираема, почти плавна реч, планиране на изказването в зависимост от граматичните правила и речевия запас и при нужда оказване на помощ за промяната му. Развитие на способността за излагане на мисли или проблем с приблизителна точност.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Близко до плавното	Затвърдяване на уменията за	*Унгарски език и*

формулиране на същността на теми, които са в кръга на интересите, предимно чрез линеарно свързване на мислите. Близко до плавното обобщаване на разкази и описания, предимно чрез линеарно свързване на мислите. Разказ по преживяно чрез кратко описание на чувства и реакции. Представяне на детайлите на действителни или измислени събития. Кратък преразказ на действието на книга или филм. Разказване на случка. Обяснение на мнения, планове и действия. Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат използвани при горепосочените дейности: описание, описание на картина, тематично изложение, разказ, аргументиране, съобщение, презентация (самостоятелно или с помощ, по зададени инструкции), представяне на проекти, стихотворения, поговорки, рап текстове.	изказване на позната тема. Участие в предварително написано групово съобщение на позната тема. Правилно използване на затвърдените езикови средства, разместването им и обогатяване на израза на мислите в познати ситуации. Използване на увод, аргументация и заключение в изказването. Самоконтрол и самопоправяне, например, при затруднена комуникация започване на изказването отначало с прилагане на друга стратегия.	*литература*: монолог, рецитиране на стихотворения, правилна артикулация. *География:* устно описание на природни картини. *Визуална култура:* устно представяне на художествени произведения. *Информатика:* помощни материали за обучение по интернет. *Драма и танц:* правилно произношение и артикулация, смислова пауза. *Българско народознание:* устно описание на народни обичаи. *История, обществознание и гражданска култура:* устно описание на националните празници.
Ключови понятия/ понятия	Разказ, разказване, произношение, артикулация, интонация, монолог, аргументиране, стил, изразяване, вживяване.	

Тематична единица/ Цели на развитието	**Четене с разбиране**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Оптимален за възрастта темп на четене наум и на глас. Четене с българско произношение–точно и гладко. Четене с разбиране. Определяне на темата на кратък текст. Разбиране на основната мисъл на текста. Разделяне на текста на части. Разбиране на текстовете от народното творчество и на кратки произведения от детската литература. Ориентиране в българските учебници, помагала и т.н. Разбиране на кратки научни текстове от учебника.	

Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Подпомагане на разбирането на основната мисъл на кратки, елементарни текстове и случки. Разбиране на преносното значение на думите на български език. Създаване на навици за ползването на тълковен речник. Развитие на разбирането на кратки научни текстове от учебника. Развитие на изразителното четене, рецитирането на стихотворения и песни, представянето на игри наизуст. Подпомагане на драматизацията на детайли на литературните произведения.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Ориентация в българските учебници, помагала и т.н. Разпознаване на структурата на прости текстове, прилагане на тези познания при разбирането на текста. Правене на извод за значението на непознати думи въз основа на разбраните части от изречението и контекста. Използване на онлайн и традиционни речници, подходящи за нивото на езика и удобни за употреба. Справяне с непознати изрази в текста, произтичащи от характера на автентичните текстове. Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат използвани за гореспоменатите дейности: указания (напр. надписи, начин на употреба), информационни текстове (напр. обяви, реклами, разписания, проспекти, програми), правила за игра, традиционни и електронни писма, статии от вестници (напр. новини, отчети, интервюта), изказвания по интернет форуми, научнопопулярни текстове, комикси, прости литературни текстове, текстове на песни.	Разбиране на общата или частична информация, важна за определена ситуация, в автентични или донякъде редактирани писмени текстове, с ясна структура и съдържание и на ежедневен език. Извличане на необходимата информация за разрешаването на определена задача и от по-дълги текстове. Разпознаване на хода на мислите при аргументация, откриване на основните изводи в ясно написани, аргументиращи текстове. Разбиране на чувствата, молбите и желанията в текстове, написани на говорим език. Разбиране на частни писма и e-mail-и, свързани с ежедневни теми, написани на говорим език. Разбиране на упътвания за ползване на различните инструменти, формулирани на прост и ясен език.	*География*: четива на тема околен свят, природа, опазване на околния свят. *Пеене и музика*: текстове на народни песни. *Драма и танц:* разбиране и разиграване на прочетения текст; представяне на ситуацията, сходна с тази в четивото. *Българско народознание:* четива за българските народни обичаи. *История, обществознание и гражданска култура:* исторически четива.

Ключови понятия/ понятия	Четене, тълкуване, представяне, разиграване, разбиране, разказване, тема, текст, същност, ключова дума, вживяване, речев запас, структура на изречението, съобщително, подбудително, възклицателно изречение.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Умения за писане**	**100 часа**
Знания, на които се опираме	Способен е да попълни прост формуляр и да напише кратък поздрав. Умения за оформяне на текст в писмен вид съгласно българския речев етикет–поздравление, покана, обява, писмо и т.н. Умения за редактиране на собствен текст. Умения за използване на правописен речник. Спазване на нормите на българския правопис. Запетая в сложните изречения пред относителните местоимения и наречията.	
Възпитателно-развойни цели на тематичните единици	Развитие на уменията за оформяне на текст в писмен вид съгласно българския речев етикет–поздравление, покана, обява, писмо, кратка записка, съобщения и т.н. Упражняване на уменията за редактиране на собствен текст. Развитие на уменията за поправяне на правописните грешки. Развитие на уменията за ползване на правописен речник.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Писане на текст на позната тема от кръга на интереси на ученика чрез линеарното свързване на кратки, отделни елементи. Писане на съчинения по преживяване и събития (напр. пътуване). Описване на поредица от действия, случка в свързан текст. Описание на чувствата, мислите и реакциите; написване на мотивирано мнение. Писане на записки/съобщения за прости информации (напр. на приятели, доставчици, учители). Писане на съобщения, коментари с мнение (напр. в интернетен форум, блог). Попълване на формуляри и анкети; онлайн администрация. Писане на автобиография. Създаване на кратко описание по същество. Обобщаване на фактическата информация. Експериментиране с креативни жанрове за самоизразяване	Записване на по-важните точки на изложението, с използване на прост, ясен ежедневен език; записки на собствени идеи. Пренаписване, обобщение на кратък текст за четене или слушане, записки. Създаване на просто съчинение с отделни части: увод, изложение, заключение. Проследяване на основните структурни и стилови белези на простите писмени жанрове (напр. обръщение, заключителна формула в писма/e-mail-и); използване на някои свойства на речевия запас и правописа, свързани с формалния и неформалния регистър. Използване на удобни за употреба традиционни и онлайн речници, подходящи за езиковото ниво. При подробен преразказ, да включва в създадения текст съдържанието, зададено по условие.	*Унгарски език и литература*: части на речта, изречения. *География*: съчинение за природата. *Информатика*: съчинение в електронна форма, интернет като помощно средство. *Българско народознание:* описание на българските традиции. *История, обществознание и гражданска култура:* обобщение на исторически четива в писмен вид.

(напр. писане или пренаписване на стихотворения, рап текст, частушка, текст за песен, кратки сцени и пародии). Следване на писмения образец и запълването му с актуално съдържание. Подчертаване на полезни изрази от готов текст и прилагането им. Предаване на информацията с допълнителни визуални средства (напр. стрелки, подчертаване, пунктуация, съкращение по интернет/SMS, емотикони [смайлове], рисунка, образ, карта, картина). Видове текст и езикови средства, които могат да бъдат използвани за горепосочените дейности: традиционни и електронни формуляри, анкета; списъци; традиционни и електронни картички; текстове за постери; надписи на картини; съобщения; SMS-и/MMS-и; писма, e-mail-и и интернетни профили, съдържащи лични данни. Писма и e-mail-и, съдържащи или изискващи фактическа информация; съобщения и изказвания по интернет форуми, съдържащи лична информация, факти, изразяващи респ. харесване/нехаресване; инструкции, съдържащи проста поредица от действия. Писма/ e-mail-и за уреждане на дела (напр. справка, поръчка, резервация, потвърждение); прости, кратки случки, разкази, приказки; кратки характеристики. Кратки описания; бележки, стихотворения; рапове; частушки; текстове на песни, кратки сцени, пародии.		
Ключови понятия/ понятия	Писане, съчиняване, обобщение, изречение, ключова дума, същност, стил, препинателни знаци.	

Препоръчителни теми

Темите, изучавани в V-VI клас, могат да бъдат разработени и разширени от други гледни точки и на по-високо езиково ниво, подходящо за възрастта на ученика, поради което заедно с новите теми, те също фигурират в таблицата.

Препоръчителни теми	**Междупредметни връзки**
Семейство Аз и моето семейство. Представяне на членовете на семейството. Усвояване на роднинските връзки. Семейни събития, общи програми. Семейни празници. Дневен режим. Светът на баба и дядо.	*Етика:* взаимоотношения в обществото– семейство, дом; човекът във времето: детство, зряла възраст, старост. *Българско народознание:* История на семейството. Български семейни празници. Български градинари в Унгария. *Техника, начин на живот и практика:* Разпределение на работата в семейството. Изрази, използвани в градинарството, селкостопански труд.
Моят дом Моят дом, непосредствено обкръжение. Жилищни помещения, мебели, предмети за обзавеждане. Местоживеене, широко обкръжение. Къщите в България и по света. Бездомни хора.	*Математика:* ориентация в пространството. *История, обществознание и гражданска култура:* семейство и местоживеене. *Българско*

	народознание: Моят град, моето село. Населени места в Унгария, където живеят българи.
Храна Ежедневно хранене. Моите любими ястия и напитки. Здравословно хранене. Рецепти, готвене и печене, кулинарни предавания. Традиционната храна в българската култура и по света.	*Българско народознание:* Българската кухня, здравословен начин на хранене. *Химия:* здравословно хранене: ролята на мазнините и захарта. *Техника, начин на живот и практика:* Разделение на труда на семейството в кухнята. *Математика:* множества, изготвяне и тълкуване на диаграми, четене на таблици.
Време, климат Часът. Сезони и месеци. Дните от седмицата и частите на деня. Климат. Информация за времето в медиите. Климатични рекорди. Климатични явления. Природни бедствия.	*География:* Климат и местоживеене; метеорологични, климатични елементи. Информация за времето в медиите. *Физика:* Природни бедствия.
Облекло Части на облеклото. Любими дрехи. Светът на модата. Козметика.	*История, обществознание и гражданска култура:* облекло, тенденции в модата някога и

	сега. *Етика*: навици, обществени правила.
Спорт Части на тялото и движение. Любим спорт. Видове спорт, спортни екипи. Екстремни спортове. Спортни състезания, олимпийски игри.	*Биология и здравно образование:* човекът и неговото здраве. *Физкултура и спорт:* Движенчески игри, спортни състезания, правила. Съвременни олимпийски игри.
Училище, приятели Моето училище, нашата класна стая. Моите предмети и учители. Моите съученици и приятели. Извънкласни програми. Училищният живот в България.	*Етика:* взаимоотношения в обществото: приятелство, обич, уважение, взаимопомощ.
Свободно време, развлечение Дейности в свободно време, любимите ми занимания. Интернет, интерактивни и електронни игри. Кино, театър, музей, слушане на музика, изложби. Прекарване на свободното време с приятели.	*Физкултура и спорт:* видове спорт. *Пеене и музика:* слушане на музика, танц, народни танци. *Драма и танц:* театър, представления. *Визуална култура:* музеи, изложби. *Информатика:* комуникационни форми, базиращи на информационните технологии, медийна информатика.
Природа, животни	*Биология и*

Любими животни. Малки животни, отговорно отглеждане на животни. Континенти, географски области. Живата природа на Унгария и България, респ. на други страни и континенти.	*здравно образование:* а връзка между природната среда и животинския свят. *География:* континенти и океани, форми на земната повърхност. *Техника, начин на живот и практика:* Отглеждане на домашни любимци. Малки животни в дома.
Празници и обичаи Моите празници. Празници у дома и по света. Български национални и семейни празници.	*История, обществознание и гражданска култура:* Ежедневие и празници. Църковни празници. *Българско народознание:* Традиционни празници на българите в Унгария. *Българско народознание:* среща с миналото: произходът и обичаите на нашите празници.
Град, пазаруване Градове, населени места, села. Сгради, улици. Ориентация, упътване. Магазини, молове, пазар. Пазаруване. Забележителности по местоживеене. Родното ми място в България и забележителностите му. Известни градове и забележителностите им.	*Математика:* ориентация в пространството, пространствени фигури. *География:* градове в Унгария.

	Българско народознание: моят град, моето село. *Техника, начин на живот и практика:* Транспорт. Молове. Обмяна на пари.
Пътуване, почивка Ваканция, летуване. Лагери, екскурзии с класа. Транспортни средства. Пътуване из страната и в чужбина.	*География:* ориентиране в географското пространство, разположението на Европа на картата на света. *Биология и здравно образование:* светът на горите. *Българско народознание:* моят град, моето село, роднят край, обекти на световното наследство в България.
Фантазия и действителност Любими четива, книги. Светът на моите представи. Пътуване в бъдещето.	*Драма и танц:* игри-драматизации. *Визуална култура:* Светът на моите представи. Популярни професии в наши дни.
Музика, изкуства Любимата ми музика, състави. Моите впечатления от киното и театъра. Любим музей. Изложби, мероприятия, концерти. Световен ден на музиката.	*Пеене и музика:* слушане на музика. *Драма и танц:* театър, представления. *Визуална култура:*

	музеи, изложби.
Опазване на околната среда Застрашени видове животни и растения. Важни дати: Ден на дървета и птиците, Световен ден на водата, Ден на река Дунав. Сътрудничество между крайдунавските страни. Селективно събиране на отпадъците. Екологично поведение.	*Биология и здравно образование:* състояние, защита и устойчивост на системите на околната среда. *Физика:* Методи за производство на енергия. Спестяване на енергия. Възможности за отопление. *География:* Глобални проблеми, устойчивост, примери за защитени родни и международни природни ценности. Опазване на природата. *Техника, начин на живот и практика:* съзнателно пазаруване, здравословен начин на живот.
Здравословен начин на живот Редовна физкултура. Правилен начин на хранене. Болести и предотвратяването им. Симптоми.	*Биология и здравно образование:* развитие и превенция на болестта. *Техника, начин на живот и практика:* здравословен начин на живот.
Открития Големи географски открития. Известни откриватели и животът им.	*История, обществознание и гражданска*

	култура: Откриватели и изобретители. Данни за древни поселения в Унгария.
Наука и техника Откриватели и открития. Известни унгарски и български откриватели и техният живот. Техническите завоевания на бъдещето.	*Биология и здравно образование:* история на науката. *Българско народознание:* Успехи на българската наука и култура по света.
Минало и бъдеще Миналото на моето семейство, корените ми. Моето бъдеще. Минало и настояще на моето училище. Училището на бъдещето. Местоживеенето ми някога и днес. Градът на бъдещето. Бъдещето на Земята.	*История, обществознание и гражданска култура:* Различни епохи, глобални проблеми. Съвременни обществено-икономически проблеми в Унгария и по света. *Българско народознание:* Моят свят. Среща с миналото. Възможности за проучване на родословното дърво. *География*: видове населени места; съзнателно опазване на околната среда. *Етика:* Светът на труда. Безработица. *Техника, начин на*

	живот и практика: професионална ориентация– занаяти, професии.
Медии, комуникация Интернет, интерактивни игри, страници за общуване. Инфокомуникационни средства в ежедневието. Ролята на медиите в ежедневието. Езикът на тялото. Комуникация в света на животните.	*История, обществознание и гражданска култура:* Новини. Ролята на медиите и обществеността. *Биология и здравно образование:* комуникация в света на животните. *Информатика:* комуникационни форми, базирани на информационните технологии, медийна информатика.
Земята и Вселената Слънчевата система и планетите. Слънцето и звездите. Пътувания из Вселената.	*География:* Небесни тела. Небесни тела, носещи името на унгарци или българи. *Физика:* обектите на слънчевата система, средства за опознаването на Вселената. *Математика:* ориентация в пространството.
Българска литература (препоръчани произведения) Валери Петров*: Меко казано* Елин Пелин*: Ян Бибиян: Невероятните приключения на едно хлапе; Ян Бибиян на луната;* Емилиян Станев: *Чернишка; Къщичка под снега; През води и гори; Когато скрежът се топи* Йордан Радичков: *Ние, врабчетата* Поезия: произведения на Петко Славейков, Иван Вазов, Елин	

Пелин, Кирил Христов, Константин Константинов, Елисавета Багряна, Дора Габе и др.	

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл	Ученикът е в състояние да разбира в общи линии ежедневни разговори на познати, повтарящи се редовно теми. Справя се в повечето ежедневни ситуации, обменя мисли, изказва мнение, изразява своите чувства и по свой начин се нагажда към комуникационната ситуация. Ученикът е в състояние да говори на български език с усвоени езикови структури разбираемо, с темп, доближаващ се до плавния. Излага същността на информацията с приблизителна точност на съдържанието. Разбира общите или частичните информации в автентични или адаптирани текстове на ежедневен език, които са в кръга на интересите му. Ученикът може да съчинява прости кратки, свързани текстове в няколко жанра на познати, ежедневни теми. В писмените му изказвания започват да се появяват жанрови особености и различни стилови белези.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

(За училища с преподаване на унгарски език и училища за допълнително възпитание и обучение по роден език)

IX-XII клас

В IX-X клас съдържанието на предмета български език и литература се базира на резултатите, постигнати в V-VIII клас. Основната цел е по-нататъшно развитие на езиковите компетенции на учниците по български език. Другата цел на малцинственото обучение по език е учениците да се запознаят с най-важните епохи, автори и произведения от българската литература в степен, която да поддържа интереса на учениците към ученето на българския език и за по-добро опознаване на хората, говорещи български, и тяхната култура.

След изпълнените с радост игрови занимания и началния успех, учениците ще се запознаят и ще се научат да използват езикови средства, с помощта на които да създадат правилно формулирани, смислени изказвания. Те трябва да са наясно с принципите на организиране и структуриране на изказването, с правилата, валидни за цялостното езиково общуване, които зависят от пола, възрастовата група, социалната среда и националните особености. В процеса на усвояването на езика учениците се запознават с българската литература и култура, народните обичаи и традиции, които ще им помогнат при оформянето на националната идентичност. За успеха на езиковото обучение важна роля играе включването в процеса на обучение на знанията, интересите, потребностите, езиковите и неезиковите умения на ученика. Същевременно ученето на език – поради разнообразието на темите, както и поради това, че повече от всички други предмети създава възможности за разговор, е изключително важно в процеса на развитие на личността. Другият ключ към успеха е постоянната положителна обратна връзка, насърчаването на напредъка на учениците, спрямо самите себе си.

В IX-X клас учениците учат български език 4 часа седмично.

IX-X клас

Преди да постъпят в гимназията, учениците са учили български език осем години. Първите стъпки за учене на езика се заменят със съзнателно и целенасочено езиково обучение. В съответствие с възрастовите си особености учениците се изразяват правилно на български език на все повече теми. В края на X клас знанията на учениците по български език им дават възможност да съберат информация за обкръжаващия ги свят на роден език и да се възползват съзнателно от тази възможност.

Целта е по-нататъшното развитие на езиковите компетенции, изградени от I до VIII клас в основното училище, ученикът се научава да се изразява правилно както устно, така и писмено.

Мотивацията на учениците нараства, ако езиковото обучение създава условия за разработка на учебното съдържание по предмети, интересуващи учениците, на български език и за използване на комуникационни и информационни технологии. Учениците трябва да осъзнаят възможностите за учене на езика в час и извън училището, което ще ги подтикне да направят първи стъпки за самостоятелно усвояване на езици.

Едновременно с езиковото обучение учениците се запознават с най-важните епохи от развитието на българската литература. Освен литературните епохи, те се

запознават и с най-изтъкнатите автори и по-важните им произведения.

Целта на обучението по българския език е не само изграждането на подходящи комуникативни компетенции, а и създаването на положително отношение към езика.

Възрастовите характеристики са важни и в този период на езиково обучение. Учителят трябва да има предвид, че повечето ученици изживяват периода на откриване на себе си, самокритични са и въздействието на връстниците им се засилва. Същевременно учителят може да разчита на езиковата креативност на учениците, на уменията им за решаване на проблеми и критическото им мислене. За успеха на езиковото обучение определящ фактор е работата в клас, която подтиква и поддържа мотивацията и създава разнообразни форми на общуване, ведрата атмосфера в класната стая, положителните отзиви, конструктивната подкрепа от страна на учителя, както и оценяването с ясни изисквания. В помощ на учениците е натрупаният опит за прилагане на методите на самооценяване и оценяване на другите, осъзнаването на успешните начинания и откриването на собствените грешки, както и самостоятелното им поправяне.

<table>
<tr><td>Тематична единица/
Цели на развитието</td><td colspan="2">Слушане с разбиране</td><td>45 часа</td></tr>
<tr><td>Знания, на които се опираме</td><td colspan="3">Ученикът разбира често срещаните думи и определени изрази, на непосредствени, лични теми.
Разбира основния смисъл на кратки, ясни и прости съобщения и изказвания.</td></tr>
<tr><td>Възпитателно-развойни цели на тематичната единица</td><td colspan="3">Разбиране на разговорната реч на често срещани, познати теми. Разбиране на ясно формулирани аргументи на участниците в разговора, когато водят диалог.
Разбиране на основната информация от звукови източници, подкрепени с изображения, на теми, които са в кръга на интересите на учениците и, ако се говори относително бавно и разбираемо.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Познания/изисквания за развитие</td><td>Междупредметни връзки</td></tr>
<tr><td colspan="3">Разбиране на основното в изказвания от прост, ежедневен разговор.
Разбиране на по-важните моменти в кратко изказване или лекция на разговорен език на позната тема, формулирани просто и ясно.
Разбиране на проста техническа информация.
Ориентиране в подробно, сложно упътване.
Разбиране на основната информация при телефонен разговор.
Разбиране на основното при слушане на новини на познати теми и прост език по радиото и телевизията и на аудиозапис.

Видове текст и езикови средства:
Информации, инструкции, съобщения, упътвания, новини по телевизията и радиото, кратки интервюта, реклами, песни, видеозаписи.</td><td>Информатика: съзнателно ползване на медиите.

Унгарски език и литература: речников запас, извличане на същността, сбит преразказ, правилна артикулация, езикови норми, техники на разбиране на устна реч.

Математика:</td></tr>
</table>

	множества, логика, заключение, разрешаване на проблема. *Пеене и музика:* народни песни. *Драма и танц:* възприемане, тълкуване.
Ключови понятия/ понятия	Разговорна реч; разговор; речников запас; обяснение; противоположност; избор.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Устно общуване**	**60 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът общува на тема училище, дом и свободно време в рамките на прости задачи за затвърждаване. Участва в кратки разговори. Задава и отговаря на въпроси в познати, ежедневни ситуации. Обменя прости мисли и информация на познати теми.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Справяне по спонтанен начин в преобладаваща част от езиковите ситуации в ежедневието. Обмяна на мисли, изразяване на мнение и чувства по теми, свързани с кръга на интересите. Усвояване на най-често срещаните комуникационни сценарии, прилагането им все по-безпроблемно. Адаптация към комуникативните ситуации.	

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Участие в разговор на познати теми–с молба за повтаряне или обяснение на думи или изрази в случай на нужда. Просто изразяване на чувства и реагиране на чувствата на другите (напр. харесване, нехаресване, изненада, радост, тъга, интерес и безразличие). Повдигане и обсъждане на ежедневни проблеми, съпоставяне на възможностите за избор (напр. какво да правя, къде да отида, кое да избера и т.н.). Участие в разговори, свързани с кръга на интересите, обмяна на информация и мнения. Проследяване на нишката на разказ, изказване на мнение и проява на интерес за по-нататъшни подробности. Разрешаване на проблеми, възникнали при подготовка на пътуване и по време на пътуването (напр. набавяне на информации за транспорт, резервиране на хотел, съгласуване на програмата, даване израз на реакциите).	*Унгарски език и литература:* интонация, устно съчинение, речев запас, диалекти, езикова норма. *Информатика:* използване на интернет, поддържане на електронни контакти, социални мрежи, форуми. *Биология и здравно образование*:

Овладяване на ситуациите, свързани със сферата на услугите в по-малко упражнявани ситуации (напр. в магазина, пощата, банката). Даване, спазване и искане на прости нареждания, учтива молба. Събиране и предаване на проста, фактическа информации. Самоуверено участие в общуването и работата по двойки на български език в час и поддържане на разговор на познати теми, вземане и даване на думата, въвличане на другите, приключване на разговора. Обобщаване на разговора, извличане на същността, проверка за разбиране, поправка на изказване, което може да бъде разбрано погрешно, описание, използване на синоними. Гъвкаво използване на речевия запас, достатъчен за разговори за ежедневни теми, семейството, училището, пътуването и актуални събития, описание. Сравнително точно изразяване на мислите и проблемите. Разбираемо произношение и интонация, които дават все по-малко поводи за погрешно разбиране. Участие в дигиталната комуникация с белези на устно общуване: форуми, чатове, Skype. Видове текст и езикови средства*:* разговор, телефонен разговор, преговори, делови и неформални разговори, нареждания, интервюта, дебати.	животински и растителен свят, опазване на околната среда, хранене, здравословен начин на живот, болести. *География:* животински и растителен свят, видове населени места, качество на живот, транспорт, климат, туризъм. *Драма и танц:* ситуационни игри, ролеви игри, насърчаване на речта. *Българско народознание:* български фолклорни региони, традиционно облекло, ястия, професии, празници. *Физкултура и спорт*: значение на редовното спортуване.
Ключови понятия/ понятия	Спонтанна реч; комуникация; разговор; изказване на мнение; диалог.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Свързана реч**	**60 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът с лекота говори за себе си, за семейството си, за други хора, за местоживеенето си, за образованието си, за училището си.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на способността за изразяване със затвърдени структури по теми, подходящи за нивото. Разбираема реч, близка до плавната, планиране на граматическата структура и речника на изказването и подпомагане на видоизменението му при необходимост. Напредък в излагането на мисли или проблеми с приблизителна точност.	
Познания/изисквания за развитие		**Междупредметни връзки**

Изказване на теми по интереси, с темпо близко до плавното чрез предимно линеарно свързани мисли. Обобщаване на същността на разказ или описание, близко до плавното. Прост разказ по преживяване, сбито представяне на чувства и реакции. Сбито обобщение на действието на книга или филм. Разказване на случки. Кратко и просто обясняване на мисли, планове и действия. Кратко, заучено изказване на позната тема. Участие в предварително написано групово съобщение на позната тема. Стуктуриране на изказването: увод, аргументация и заключение. Видове текст и езикови средства: Описание, описание на картина, изложение на определена тема, описателен текст, поредица от аргументи, представяне, презентация (самостоятелно или въз основа на помощни материали, предварителни инструкции), представяне на проекти, стихотворения, поговорки.	*Унгарски език и литература:* съчинение, речев запас, езикови норми. *Информатика:* използване на интернет, поддържане на връзки с помощта на компютър. *Пеене и музика:* български народни песни. *Българско народознание:* български народни танци, носии, народни обичаи.
Ключови понятия/ понятия	Самостоятелно изказване; определяне на проблема; излагане на мнение; спор; аргумент/контрааргумент, рекламация.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Четене с разбиране**	**45 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът чете различни видове текстове, знае, че познаването на особеностите на вида текст помага за разбирането на текста. Извлича конкретна информация, важна за дадената ситуация, в делнични текстове на прости, познати теми.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране на подбрани автентични или адаптирани текстове, написани на разговорен език, свързани с интересите на учениците. Възприемане на четенето като наслада, събуждане на желанието за четене. Познаване, разбиране и тълкуване на специфичните изразни средства на литературата. Традиционни произведения и жанрове-изходна точка за разбиране на художественото произведение. Чувствителност към ценностите, проблемите, въпросите и търсенията в литературните произведения.	
Познания/изисквания за развитие		**Междупредметни връзки**
Разбиране на общата или частична информация, важна за определена ситуация в автентични или адаптирани текстове с ясно съдържание и написани на разговорен език.		*Унгарски език и литература*: четене с разбиране, техники

Извличане на съществената информация, необходима за разрешаването на определена задача в по-дълги текстове. Разбиране на чувствата, стремежите и желанията в текст, написан на разговорен език. Разбиране на частните писма и имели на делнични теми, написани на разговорен език. Използване на онлайн и традиционни речници, подходящи за езиковото ниво и лесни за използване. Видове текст и езикови средства*:* Упътвания (напр. надписи, начин на употреба), информационни текстове (напр. обяви, реклами, разписания, проспекти, програми), правила за игри, традиционни и електронни писма, статии от вестници (напр. новини, репортажи, интервюта), коментари в интернет форуми, научнопопулярни текстове, комикси, прости литературни текстове, текстове на песни. Четене и анализ на подбраните литературни произведения от различните жанрове и тоналности на лириката от класическата и съвременната българска литература, напр. откъси от произведенията на *Добри Чинтулов, Петко Славейков, Христо Ботев, Пенчо Славейков, Пейо Яворов*. Тълкуване на разновидностите на лирична реч. Стремеж към разбирането на връзките между литературни родове и жанрове. Различаването на поета, разказвача на стихотворението и поетическия Аз в стихотворенията. Четене и тълкуване на класически и съвременни български епични произведения, напр. откъси от произведенията на *Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Иван Вазов, Захари Стоянов, Алеко Константинов, Кристина Хаджипеткова*. Използване на научените стилистически и езикови свойства при разказване на ежедневни истории.	на разбирането на текст, извличане на същността, обогатяване на речниковия запас, абстрахиране, видове текстове, жанрове, видове изречения, използване на речници, медии, медийни жанрове. *Математика:* разбиране на текст, извличане на същността, събиране на данни, логика. *Информатика:* използване на интернет, критично отношение към медиите, електронни медии, електронни речници. *Драма и танц:* възприемане, тълкуване. *Българско народознание*: български автори и техните произведения. *Визуална култура:* илюстрация, образ, картина. ***Пеене и** музика:* текстове на песни.
Ключови понятия/ понятия	Видове текстове и техните особености; жанрове; литературни форми; разбиране на текст; стилистика.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Умения за писане**	**50 часа**
Знания, на които се	Ученикът пише свързани изречения на теми, свързани с	

опираме	непосредствените му потребности, впечатления, събития и съдържат и конкретна информация. Изразява мисли на познати теми с няколко изречения, свързани с прости съюзи. Пише прости и кратки текстове за предаване на факти в няколко жанра по образец на теми, които го интересуват.
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Създаване на прост, кратък, свързан текст на познати, делнични теми. Писмен разказ за събития, преживявания, чувства, впечатления и мнения. Начало, поддържане и край на устното общуване. Създаване на план по делничен текст за слушане и четене, респ. върху собствена идея. Създаване на кратки, сбити текстове по образец в няколко познати жанра, като се следват по-важните характеристики и основните стилови белези на жанра. Предаване на съдържанието на литературни произведения в писмен вид по предварително зададен план.

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Писане на прост текст на теми в кръга на интересите на ученика чрез линеарно свързване на кратки, отделни елементи. Създаване на съчинение по преживяване, описание на събития (напр. пътуване). Описание на проста поредица от действия, случки в свързан текст. Писане на съобщения, съдържащи проста информация (напр. на приятели, фирми за услуги, учители). Писане на съобщение, коментар (напр. в интернет форуми, блогове). Попълване на формуляр, анкета-върху хартиен носител или онлайн. Писане на биография. Преразказ, обобщение на кратък текст за четене или слушане, водене на записки. Създаване на просто съчинение, разделено на увод, изложение, заключение. Подчертаване и използване на полезни изрази от готови текстове. Използване на онлайн и традиционни речници, подходящи за езиковото ниво и лесни за използване. При преразказ да включва в текста съдържанието, зададено по условие. Кратко представяне на съдържанието на литературни произведения в писмен вид. Водене на записки по биографии на писатели. Видове текст и езикови средства*:* Традиционни и електронни формуляри, анкети; надписи на картини; съобщения; писма и имели за представяне, съдържащи	*Унгарски език и литература:* правопис, съчинение, аргументация, биография, видове текст, жанрове, речников запас. *Математика*: логика, креативност. *Информатика:* поддържане на електронни контакти, електронна администрация, онлайн етикет, електронен речник, редактиране на текст, създаване на презентация. *История, обществознание и гражданска култура***:** хронология, биография.

лични данни. Писма и имели, даващи или изискващи фактическа информация; инструкции, съдържащи поредица от прости действия. Прости делови писма/имели (напр. справки, поръчки, резервации, потвърждение); прости, кратки истории, разкази, приказки; кратки характеристики. Кратки описания; записки.	
Ключови понятия/ понятия	Писмени жанрове, стилови белези; писмено общуване, комуникация.

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл	Ученикът разбира в общи линии разговорната реч на често срещани, познати теми. Справя се в повечето ежедневни ситуации, обменя мисли, изказва мнение, изразява чувствата си и по свой начин се адаптира към комуникационната ситуация. Ученикът говори разбираемо със затвърдени изрази с темпо, близко до плавното. Разбира общата или частична информация в подбрани автентични или адаптирани текстове, написани на разговорен език, в своя кръг от интереси. Ученикът създава прост, кратък, свързан текст в различни жанрове на познати, делнични теми. В писмените му изказвания започват да се появяват жанрови признаци и различни стилови белези. Познава някои от жанровете в българската лирика, разпознава и разбира лирическите образи.

XI-XII клас

В края на гимназиалния курс учениците имат достатъчно опит и знания, за да поставят околния свят в по-широк контекст, а благодарение на езиковите си знания са в състояние да събират и съпоставят информация.

В рамките на обучението по литература те са се запознали с най-видните представители на българската литература, познават техните произведения и разпознават цитати от тях. Имат поглед върху българската малцинствена литература в Унгария. Имат поглед върху работата на изтъкнати преводачи и съпоставят преводи на произведения с техните оригинали.

Участват в мероприятията на българската общност в Унгария. Познават традициите и обичаите на българите в Унгария.

В XII клас на учениците трябва да се осигури възможност да се запознаят със структурата и изискванията на зрелостния изпит по български език и да усвоят подходящи стратегии; да познават критериите за оценка на зрелостния изпит и да ги прилагат при самооценка, както и да наберат опит при решаването на задачи за матурата.

XII клас е последната учебна година за учениците преди да постъпят във ВУЗ или да навлязат в света на труда. В езиковото обучение трябва да се наблегне на подготовката им за тези предстоящи задачи, на развитието на необходимите умения. Учителят по език може да помогне много при вземането на решенията, свързани с бъдещето на учениците, например с подходящ избор на темите и със задачи,

разкриващи причинно-следствените връзки.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Слушане с разбиране**	**43 часа**
Знания, на които се опираме	Разбира в общи линии разговорната реч на често срещани, познати теми. Разбира основната информация от радио- и телевизионни предавания за актуални събития или на теми, от които се интересува, ако се говори относително бавно и разбираемо.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране на разговорната реч на познати теми в общи линии и в детайли. Разбиране на ясно формулираните аргументи на участниците в разговора, дори когато събеседниците са повече. Разбиране на съществената информация в радио-и телевизионни предавания и сцени от филми за актуални събития или на теми, от които се интересува, ако се говори относително бавно и разбираемо.	

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Разбиране на по-важните изрази на разговорната реч при често срешани, познати теми. В ежедневни разговори разбира ясно изказаните мисли, при необходимост задава въпроси. Следене на сбито изказване или разговор на позната тема. Разбиране на проста техническа информация, следене на подробни упътвания. Разбиране на съществената информация в телефонен разговор. Разбиране на същността на новините на познати теми по радиото и телевизията и прости аудиозаписи. Следене на филм с прост език, в който действието се предава основно с помощта на визуални средства и събитията. Разбиране на чувства, молби и желания в ежедневни текстове. Видове текст и езикови средства*:* По-дълги упътвания за употреба, информации, инструкции, лекции, речи, спорове, интервюта, песни, възпоменания, инструкции по телефона, реклами, вицове, радио-и телевизионни предавания, филмови реклами, филми.	*Унгарски език и литература:* речников запас, извличане на същността, резюме, правилна артикулация, езикова норма, стратегии за разбиране на устен текст. *Математика:* множества, логика, заключение, решаване на проблем. *Информатика*: дигитални аудионосители. *Пеене и музика:* автентично изпълнение. *Българско народознание:*

	езици, варианти на езика, автентичност. *Драма и танц:* възприемане, тълкуване.
Ключови понятия/ понятия	Разговорна реч; ежедневен текст; информация; разбиране на текст; автентичен говор.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Устно общуване**	**55 часа**
Знания, на които се опираме	Учникът се справя без предварителна подготовка с повече от ситуациите в ежедневието. Обменя мисли, изказва мнение на теми, които го интересуват. Справя се в най-често срещаните комункативни ситуации.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Обмяна на мисли, изразяване на мнение и аргументиране по общи теми и теми в кръга на интересите. Познаване на най-често срещаните комуникационни сценарии, безпроблемното им прилагане. Подготовка за самостоятелно ориентиране в ситуации от ежедневието, както и в неочаквани ситуации.	

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Участие в разговор на позната тема без предварителна подготовка. Изразяване на чувства и реагиране на чувствата на другите, като напр. надежда, разочарование, тревога, радост. Повдигане и обсъждане на проблеми, определяне на задачи, сравняване на възможностите за избор. Участие в разговори, свързани с ученето и интересите, обмяна на информации, излагане на становища, задаване на въпроси за мнението на другите. Изразяване на мисли и мнения на културни теми, напр. музика, филми, книги. Обобщение на разказ, статия от вестник, лекция, интервю или документален филм, обмяна на мисли, изразяване на мнение, отговор на въпроси, свързани с темата. Уреждане на въпроси свързани с пътуване, напр. транспорт, хотел или управленската администрация по време на пътуване в чужбина. Даване на указания, проследяване и искане на подробни упътвания (напр. как трябва да се прави нещо). Самоуверено участие в общуването и работата по двойки в часа. Инициране и поддържане на разговор на познати теми, вземане и даване на думата, въвличане на другите, приключване на разговора.	*Музика:* български композитори и техните произведения. *Унгарски език и литература:* интонация, артикулация, устен текст, речев запас, текстове наизуст, диалекти, езикова норма. *Информатика*: ползване на интернет, поддържане на електронни контакти. *Биология и здравно*

Познаване и използване на формите за учтивост. Достатъчен речев запас за разговорни теми, семейство, интереси, училище, пътуване и актуални събития и правилното му използване в повечето от случаите. Разбираемо произношение и интонация в повечето случаи. Видове текст и езикови средства*:* Разговор, преговори, обмяна на мисли, упътвания, интервюта, спорове.	*образование*: здравеопазване, традиционно хранене, здравословен начин на живот, болести, вредни навици, зависимости. *Драма и танц:* елементи на ситуацията, поощряване на говора. *Българско народознание:* български фолклорни региони, традиционно облекло, ястия, традиционно хранене, професии, празници, малцинствен език. *Етика*: връзка между поколенията, семеен живот, взаимоотношения в обществото. *Физкултура и спорт*: а значение на редовното спортуване. *История, обществознание и гражданска култура:* хронология; значение на семейните доходи, приходи, разходи, спестявания, кредит, режийни разноски, джобни

	пари; развитие на понятието „знание”, техники на ученето, учене през целия живот. *Визуална култура:* картина, образ, описание и тълкуване на художествено произведение.
Ключови понятия/ понятия	Комуникационни ситуации; обмяна на мисли; изразяване на мнение; аргументиране; форми за учтивост.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Свързана реч**	**55 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът представя по-разнообразно и по-подробно семейството си, други хора, местоживеенето си, образованието си, училището си и т.н.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Плавен говор на познати теми с речник и граматически структури, отговарящи на възрастта. Разбираемо и плавно говорене, съзнателно планиране на граматиката и думите на изказването и изменението му при необходимост. Точно излагане на същността на съдържанието на дадена мисъл или проблем.	

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Плавно изказване на теми от кръга на интересите. Обобщаване на разказ или описание в плавна реч. Подробно описание на впечатленията, предадени с чувство и отношение. Обобщаване на съдържанието на книга или филм и даване на израз на реакциите, свързани с тях. Описание на мечти, надежди, амбиции и случки. Кратко описание на мнения, планове и действия. Предварително написана, сбита и ясна лекция за позната тема. Гъвкаво използване на езикови средства за формулиране на изказването и прилагането им в по-малко упражнени ситуации. Самоуверено изказване с увод, изложение и заключение на с употребата на основни изразни средства. Самоконтрол и самокорекция, напр. разпознаване и поправяне на грешките, водещи до погрешно разбиране. Подготовка за използването на наученото на устния зрелостен изпит.	*Унгарски език и литература*: устно съчинение, подчертаване на същността, самоизразяване. *Информатика:* ползване на интернет, поддържане на връзки с помощта на компютър. *Българско народознание*: български народни

Видове текст и езикови средства*:* Описание, описание на картина, развиване на теми, (напр. въз основа на визуален материал), разказ, поредица от аргументи, лекция, презентация (самостоятелно или с помощни материали, по инструкции), представяне на проекти.	обичаи и традиции.
Ключови понятия/ понятия	Самоизразяване; речев запас; езикови средства; излагане на проблем; теми за зрелостния изпит: описание на картини, ситуации.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Слушане с разбиране**	**43 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът разбира сбити текстове, написани на разговорен език, в кръга на интересите си. Знае да използва при четене на текстове подходящи за ситуацията стратегии и да прави извод за значението на непознатите елементи от контекста. Познава най-изтъкнатите личности на класическата българска литература и някои техни произведения.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране на сбити текстове, написани предимно на разбираем разговорен език, отговарящи на интересите. Следене съдържанието на писмено мнение, на аргументация и извличане на съществена частична информация от тях. Обогатяване на литературните познания.	

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Разбиране на съществената обща или частична информация в автентичен текст, написан на разговорен език, напр. в писма, брошури и кратки официални документи. Събиране на информация, необходима за разрешаването на задачата, и в по-дълги текстове. Извличане на основната мисъл в сбити статии от вестник, на познати теми. Разбиране на чувства, стремежи и желания в текст, написан на разговорен език. Разбиране на частни писма на ежедневни теми, написани на разговорен език с цел провеждане на успешна комуникация. Разбиране на деловата информация, необходима за уреждане на въпроси в официално писмо на позната тема. Събиране на информация, необходима за разрешаване на задача, от различни части на текста или от повече текстове. Правене на извод за значението на непознати думи въз основа на разбраните части на изречението и контекста. Съпоставяне на произведения на българската литература и техния превод. Формиране на мнение за литературните адаптации (напр. филм, пиеса и т.н.). Подготовка за използването на знанията при решаването на	*Унгарски език и литература*: четене с разбиране, техники за разбиране на текст, извличане на същността, обогатяване на речниковия запас, абстракция, видове текст, жанрове, видове изречения, ползване на речници, медии, медийни жанрове, български автори, превод– художествен превод. *Информатика:*

задачите на зрелостния изпит. Препоръчителна литература: Елин Пелин: *Вятърна мелница*; Йордан Йовков: *Старопланински легенди*; Кристина Хаджипеткова: *Поли*; Христо Смирненски: *Да бъде ден!*; Гео Милев: *Септември*, *Главата ми...*, *Балада*; Димчо Дебелянов: *Елегия*, *Жертвоприношение*; Атанас Далчев: *Вечер*, *Камък*; Елисавета Багряна: *На дача*, *Като сърмена мрежа* Никола Вапцаров: *Вяра*, *Прощално*. Видове текст и езикови средства*:* Упътвания (напр. надписи, начин на употреба), информационни текстове (напр. обяви, реклами, разписания, проспекти, програми), правила за игри, традиционни и електронни писма, статии от вестници (напр. новини, репортажи, интервюта), изказвания по интернет форуми, прости литературни текстове, есета.	използване на интернет, критично отношение към медиите, електронни медии, електронни речници. *Българско народознание*: български автори и произведенията им, диалекти. *Математика:* разбиране на текст, извличане на същността, събиране на данни, логика, разбиране на взаимозависимостите. *Визуална култура:* илюстрации, образи, картини. *Пеене и музика:* текстове на български песни. *Драма и танц:* възприемане, тълкуване.
Ключови понятия/ понятия	Събиране на информация; тълкуване; контекст, разбиране на текст, превод/художествен превод.

Тематична единица/ Цели на развитието	**Умения за писане**	**45 часа**
Знания, на които се опираме	Ученикът умее да създава прост, кратък, свързан текст на познати, ежедневни теми. В писмен вид разказва за събития, чувства, впечатления и излага мнението си; инициира, поддържа и приключва писмено общуване. Води записки за писмен или устен разговорен текст, както и върху собствени идеи. Създава кратки, сбити текстове по образци, спазвайки по-	

	важните характеристики и основните стилови белези на познатите жанрове.
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Съчиняване на подробни, свързани и разделени на части текстове на познати, разговорни и по-абстрактни теми. Писмен разказ за събития, преживявания, чувства, впечатления и мнение, аргументиране на мнение. Ефективно писмено общуване. Водене на записки за писмен или устен текст в кръга на интересите, както и по собствени идеи. Създаване на сбити текстове и есета, спазвайки по-важните характеристики и основните стилови белези на познатите жанрове.

Познания/изисквания за развитие	**Междупредметни връзки**
Писане на прост, свързан, сбит текст на познати теми от кръга на интересите на ученика чрез линеарно свързване на кратки, отделни елементи. Разказване на новини, мисли, мнения и чувства на абстрактни и културни теми, като напр. музика, изобразително изкуство. Писане на съобщение или коментар, изразяващи собствено мнение (напр. в интернет форум, блог). Попълване на формуляр, анкета; онлайн администрация. Писане на биография. Пресъчиняване, обобщаване на кратък писмен или устен текст, водене на записки. Попълване на формуляри и анкети върху хартиен носител и онлайн. Съставяне на биография, сбито описание, разказ. Писане на репортажи, статии, есета. Преразказ и обобщение на кратък писмен или устен текст, водене на записки. Водене на записки по собствени идеи. Просто разчленяване на съчинението: увод, изложение, заключение; редактиране на частите. Подражаване на писмени образци и запълването им с актуално съдържание. При преразказ да включва в текста съдържанието, зададено по условие. Съзнателен контрол при писане, поправяне на грешките, водещи до погрешно разбиране. Съпоставяне на произведения от българската литература и техните преводи в писмен вид по предварително зададен план. Представяне на съдържанието на произведения от българската литература в писмен вид. Формиране на мнение за адаптациите (напр. филм, пиеса и т.н.). Видове текст и езикови средства*:* Традиционни и електронни формуляри, анкети; надписи на картини. Съобщения; SMS/MMS; писма и имели за	*Унгарски език и литература:* правопис, съчинение, есе, план, видове писма, аргументация, биография, видове текст, кохезия на текста, жанрове, речников запас. *Информатика:* поддържане на електронни контакти, електронна администрация, онлайн етикет, електронен речник, редактиране на текст, създаване на презентация. *История, обществознание и гражданска култура***:** хронология, биография**.** *Математика*: логика, креативност, анализ и синтез**.** *Визуална култура:* образи, визуални елементи**.**

представяне, съдържащи лични данни. Писма и имели, даващи или изискващи фактическа информация; лични съобщения съдържащи факти или отношение: харесване/нехаресване; инструкции, съдържащи прост ред от действия. Прости писма/имели по делови въпроси (напр. справки, поръчки, резервации, потвърждение); прости, кратки случки, разкази, приказки; кратки характеристики. Кратки описания; записки; репортажи, статии, есета, обяви.	
Ключови понятия/ понятия	Текст; доклад; писмено общуване; излагане на мнение в писмен вид; видове електронни текстове; съчинение по план; есе.

Препоръчителни теми за IX-XII клас	
Теми	**Междупредметни връзки**
Личността, семейството Личността, биографията и важните моменти от живота на ученика. Семеен живот, семейни отношения.	*Техника, начин на живот и практика*: семейство и домакинство. *Етика*: взаимоотношения между поколенията, семеен живот.
Човек и общество Външна и вътрешна характеристика на хората. Семеен кръг. Празници, семейни празници. Облекло, мода. Конфликти и тяхното разрешаване.	*Етика*: взаимоотношения в обществото, предразсъдък. *История, обществознание и гражданска култура:* ролята на доходите в семейството, разходи, приходи. *Техника, начин на живот и практика*: съзнателно пазаруване. *География; биология и здравно образование:* биопродукти.
Околният ни свят	*Техника, начин на*

Домът, местоживеенето и околната среда (представяне на стаята, апартамента, дома). Съпоставяне на живота в града и на село. Време и климат.	*живот и практика*: спестяване на вода и енергия, рециклиране. *История, обществознание и гражданска култура.* традиции на селището и околната среда. *Биология и здравно образование*: биотоп, биоценоза. *География*: видове населени места; движението на Земята, климатични фактори, красота и уникалност на планетата Земя.
Училище Представяне на собственото училище (особености, напр професионално обучение, специалности/курсове, направления). Учебни предмети, разписание, кръг на интереси, учебни предмети, разписание на часовете, сфера на интереси, учебната работа у нас и в другите страни. Ролята на интернет в училището, в ученето. Извънкласни дейности в училище.	*История, обществознание и гражданска култура*: а развитие на понятието „знание”. *Информатика*: дигитална база знания, информационни системи в библиотеката.
Светът на труда Учнически труд, лятна работа. Професии и компетентности, рутина, задължения.	*Техника, начин на живот и практика*: професионална ориентация и работа.
Начин на живот Дневен режим, разпределяне на времето. Хранителни навици в семейството. Ястия, любими ястия, готвене. Хранене в училищен стол, ресторанти, заведения за бързо хранене. Чести заболявания, контузии, злополуки.	*Техника, начин на живот и практика*: телесно и душевно здраве, здравословна храна. *Биология и здравно образование*: части

	на тялото, здравословен начин на живот, симптоми на болести. *Физкултура и спорт*: ролята на редовната физкултура.
Свободно време, образование, развлечение Занимания в свободното време, хоби. Спортуване, любим спорт, училищен спорт. Четене, радио, телевизия, видео, компютър, интернет.	*География:* култура на други народи. *Унгарски език и литература*: митове и легенди на различни култури; произведения на съвременната унгарска и световна литература. *Информатика*: е-книги, критично отношение към медиите. *Физкултура и спорт*: танци, народни игри, история на спорта и олимпийските игри. *Пеене и музика*: народна музика, класическа музика, поп музика. *Драма и танц*: основни елементи на ситуацията, насърчаване на речевата комуникация, възприемане, тълкуване. *Визуална култура*: описание, тълкуване на художествените произведения.

Пътуване, туризъм Визуална култура, епохи и стилове в изкуството и архитектурата. Превозни средства, характеристика, обществен транспорт, велосипеди. Летуване в Унгария и в чужбина. Туристически цели.	*Техника, начин на живот и практика*: знания за правилата на движението по пътищата. *Визуална култура:* епохи и стилове в изкуството и архитектурата. *География*: географски основи на културния живот, народи и религии.
Наука и техника Популярната наука, разпространение на знания. Ролята на интернет в личния живот, ученето и работата.	*История, обществознание и гражданска култура; физика*: открития и изобретения с научно-историческо значение. *Информатика*: поддържане на контакти с помощта на компютър, търсене на информации.
Икономика и финанси Семейна икономика. Пазаруване, услуги (напр. поща, банка). Светът на бизнеса, консумация, реклами.	*Техника, начин на живот и практика*: семейство и домакинство, съзнателно пазаруване, финансови познания. *Математика*: прости математически действия, тълкуване на диаграми. *История, обществознание и гражданска култура*: ролята на

	доходите в семейството, приходи и разходи.
Българска литература (препоръчани произведения) Алеко Константинов: *Бай Ганьо*; Елин Пелин: *Под манастирската лоза*, *По жътва*; Йордан Йовков: *Вечери в Антимовския хан*, *Бялата лястовица*; Димитър Талев: *Железният светилник*; Стихотворения на Добри Чинтулов, Петко Славейков; лирика на Христо Ботев, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов; Христо Смирненски, Гео Милев, Атанас Далчев, Елисавета Багряна, Никола Вапцаров.	

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл	Ученикът разбира в общи линии и в детайли разговорната реч на познати теми. Справя се сам, изказва мнение и аргументира в преобладаваща част от ситуациите в ежедневието, дори и в неочаквани ситуации. Умее да се изразява на познати теми с речников запас и граматически структури, подходящи за възрастта. Говори плавно и разбираемо, точно предава съществените моменти, говори в подходящ стил. Умее да създава свързан текст, съдържащ и детайли, в повече жанрове на разговорни и абстрактни теми. В писмените му текстове се появяват жанровите признаци и различните стилови белези. Разбира хода на мислите и частичната информация в текстове, написани на общоразбираем език, формулирани сбито и свързани с кръга на интересите му. Запознат е с отделните епохи в българската литература, познава видни български автори и техните произведения. Познава и идентифицира цитати. Чел е художествени преводи и познава най-известните преводачи. Запознат е с българската литература в Унгария.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

(За училища с обучение на роден език и двуезични училища)

I-IV клас

Първостепенната задача на предмета български език и литература в началния курс на българоезичното основно училище е развитието на комуникационните способности и придобиване на познания, пряко свързани с тях. Тъй като българският език в Унгария се говори от сравнително малко хора и езиковите познания на учениците са на различно ниво, развитието на езиковите умения на български език е изключително важно за учебния напредък на учениците. Изграждането на ключови компетенции на български език е много важно, защото благодарение на тях става възможно активното възприемането на българската култура, обществените контакти, изграждането на идентитета, самостоятелното натрупване на знания и ученето.

Важна задача на предмета е интензивното развитие на основни умения за самостоятелно и творческо устно и писмено общуване. Съществени елементи на предмета български език и литература са развитието на речта и разбирането на устен текст, способностите за изразително четене и четене с разбиране, както и усвояване и упражняване на писането на кирилица.

Тъй като при започването на учебните; занятия в първи клас учениците познават и употребяват на различно ниво българския език, в първите години е важно .той да се упражнява разнообразно и на все по-високо ниво, в различни комуникативни ситуации, както и да се създаде спокойна обстановка за мотивираното му усвояване. Забавните игрови задачи за самоизява дават възможност за развитие на езиковата съзнателност, креативността, детайлното изразяване и стремежа за разбиране на другия. Върху този процес се гради по-късно разбирането на българската езикова и литературна култура.

Основна задача на преподавателя по литература е учениците да обикнат четенето, като се събуди и насърчава желанието за това занимание. На български език, трябва да бъдат усвоени подходящият речников фонд и езикови познания,, които дават възможност за изразяване на собствените мисли, и да се възприемат литературните произведения. За изграждането на основите на литературната култура подпомагат общите интерпретации на литературни четива, изразяването на собствените мисли, опознаване на мненията и опита, свързан с литературните произведения. Всичко това упражнява сериозно въздействие върху емоционалния живот, самоопознаването и развитието на колективните връзки.

Разнообразните, различните от културна гледна точка комуникативни ситуации и свързаните с тях дейности развиват способността за самостоятелно учене, и дават възможност за опознаване на комуникативните процеси, протичащи на различни езици.

I-II клас

Българо-унгарските двуезични деца, живеещи в Унгария, в предучилищна възраст усвояват български език главно в тясното си обкръжение. Нивото на тези познания обаче често не е достатъчно, тъй като българският език функционира като семеен, и само в ограничена форма, като обществен език. Именно затова задача на учебния предмет е и подпомагането и коригирането на процеса на усвояване на българския език.

Най-важната задача в I и II клас е усвояването на четенето и писането на български език, на кирилица, което е и основа на по-натъшното обучение по български

език. Без знанията по четене и писане, съответни на възрастовата група е невъзможен напредъкът по другите предмети.

След като нивото на знание на езика при българо-унгарските двуезични деца е различно, в първи клас процесът на усвояване на четенето и неговия темп, трябва да се организира диференцирано, вземайки под внимание индивидуалните специфики на учениците, за да се избегнат неудачите при ученето, страхът и комплексите, свързани с четенето.

Елементите на езиковото обучение трябва да се развиват хармонично, цел е познанията и компетенциите в различните сфери да образуват цялостна система. Задача с особена важност е натрупването на речников запас, усвояване на значението на думите, тъй като едно от условията за комуникация на родния език е богатият речник.

При четенето с разбиране на текст са много важни заниманията със самия текст. С учителска помощ трябва да се изгради разбирането и интерпретацията на български литературни текстове, отговарящи на възрастта и нивото на знания по български език. Като резултат от това се очаква ученикът да разбира същността на прочетените на ум или на глас български текстове.

Първа стъпка за усвояване на българските букви и буквосъчетания е научаването и автоматизирането на тяхното писане . Ускоряването на темпа на писане се осъществява постепенно с развитието на писмената компетентност.

С предаването на *елементарните познания* за системата на българския език може да се изгради началото на езиковата съзнателност и употреба на родния език на по-високо ниво. Усвояването на граматичните знания, разбираеми за тази възрастова група, дава възможност за изграждане на основни познания по правопис. Подпомагането на самоконтрола и поправянето на грешките от самите ученици още повече укрепват този процес.

Трябва да се усили съзнателността, издържливостта и взискателността на учениците при дейностите, протичащи на български език, трябва да им се помага да контролират във все по-голям интервал от време дейността на ученето.

Тематична единица/ Компетенции	**Речеви способности, разбиране, интерпретацция и създаване на устен текст**	**102 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране и изразяване на по-високо ниво при устна, а по-късно и при елементарна писмена комуникация. Успешна комуникация с околните. По-точно изразяване на мисли, чувства и мнение със свързване на поне две изречения.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Правилно дишане при говор. Чиста, по възможност без акцент, артикулация на българските звукове, правилно произношение и ударение на звукосъчетанията. Правилна интонация и ударение при четене на думи и текстове, при рецитиране на стихотворения.	Ученикът – говори разбираемо на български език; – разбира простите обяснения, упътвания и съобщенията на съучениците си. Отговаря смислено на въпросите; – може да се представи и да	*Пеене и музика:* песни, стихове с музикален съпровод. *Визуална култура:* картини, картинни композиции, изобразяване на просто действие,

Увеличаване и уточняване на активния речников фонд с разбиране в контекст. Свързване на изречения. Създаване на свързани изречения по картинки, по дадена или избрана тема. Разговор по двойки или в група. Учтиво обръщение в ситуативна игра към възрастните и връстниците, езикова употреба, отговаряща на ситуацията.	поздравява възрастни и връстници с формите на учтивата реч; – включва се в общи дейности, съобразява се с правилата; – ориентира се в социалните връзки на по-тясното си обкръжение.	история в картини. *Драма и танц:* ситуативни игри.
Основни понятия/ ключови думи	Темпо, ритъм, пауза, тон, ударение, представяне, поздрав, обръщение, молба, изказване на благодарност.	

Тематична единица/ Компетенции	**Четене, четене с разбиране 1.–подготовка за усвояването на четенето**	**30 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Подготовка за усвояване на четенето.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Изграждане на мотивация, създаване на спокойна ситуация за четене. Развиване на способностите, нужни за усвояване на четенето (фонологично възприятие, разграничаване на звуковете, внимание, речников запас, разпознаване на посоките, езикова съзнателност).	Ученикът – ентусиазиран, мотивиран и се интересува от четенето; – разполага с нужните познания и речник; – езиковите му способности са на нужното ниво.	*Визуална култура:* схема, илюстрация, репродукция. *Пеене и музика:* ритъм, темпо, мелодия. *Математика*: посоки.
Основни понятия/ ключови думи	Буква, звук, звук на речта, заглавие, текст, изречение, писмен знак, абзац.	

Тематична единица/ Компетенции	**Четене, четене с разбиране 2: усвояване на знаковата система на четенето, изграждане на умения за декодиране.**	**30 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната	Усвояване на знаковата система на четенето, изграждане на	

единица	умения за декодиране на български език на кирилица**.**

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Опознаване и усвояване на понятията, свързани с четенето (пр. автор, писател, читател, заглавие, текст, изречение, писмен знак, абзац). Разпознаване на буквите, правила за разпознаване на буква-звук и фонема/графема; автоматизиране на умението за декодиране. Умение за интегриране на букви. Разпознаване и поправяне на грешките при четене.	Ученикът – читателската му дейност е мотивирана, чете с интерес. – познава печатните малки и главни букви на българската азбука; – познава правилата за разпознаване на буква-звук и фонема/графема; – има стабилни познания при разпознаването и интегрирането на буквите; – познава силните и слабите си страни при четене; – точно и сигурно чете думи, словосъчетания, изречения и кратки, прости текстове, отговарящи на възрастта му.	*Визуална култура:* форма и вид на буквата.

Основни понятия/ ключови думи	Буква, звук, звук на речта, заглавие, текст, изречение, писмен знак, абзац, обобщение.

Тематична единица/ Компетенции	**Четене, четене с разбиране 3: подготовка за разбиране на прочетен текст**	**30 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Подготовка за разбиране на прочетен текст. Подготовка на стратегии за четене: концентриране на вниманието, представяне и усвояване на техники за разбиране на текст.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Четене на ум и на глас на полесни изречения и текстове според изискванията за възрастта. Разбиране, интерпретация и оценка на конкретната информация и твърдения, правене на прости изводи. Слушане с разбиране и преразказ на приказки,	Ученикът – използва начини за по-просто обобщение, Създаване на картинно въображение с цел да се подпомогне разбирането – може да използува за контрол на разбирането по-елементерните графични схеми от учебниците.	*Околна среда:* разбиране на текст. *Визуална култура:* Сравнение на приказки, детски книги и техните анимационни или филмови адаптации*;* Изображение

наративни истории. Изграждане и развиване на познания за отговарящата на текстовия тип функция на разбирането на текст.	– има опит за различни типове текстове. – доказва разбирането на текста със следните дейности: елементарни изводи, обобщаване на същността, план-конспект, разказване на съдържанието, обобщение на събитията и тяхната проста оценка.	(рисунка, монтаж) на впечатленията от прочетения текст и филмовата адаптация. Изразяване и изобразяване на медийни преживявяния (хубаво–лошо) с думи и визуално (рисуване, кукли).
Основни понятия/ ключови думи	Буква, звук, звук на речта, заглавие, текст, изречение, писмен знак, абзац, обобщение, предварителен преглед.	

Тематична единица/ Компетенции	**Литературна култура, анализ на литературно произведение**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Основи на възприемането на литературата като изкуство. Развиване на умения за възприемане на художествената литература, с помощта на вживяването, фантазията, асоциациите, играта, ритъма и музиката. Опознаване на художествени и природонаучни текстове. Особености на поетическия език (ритъм, рими), основи на тяхното разбиране. Усвояване на елементарни литературни познания на практика (пр. стихотворение, скоропоговорка, приказка, герой).	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Опознаване на българските народни и художествени творби, предаване на традициите и ценностите на народната поезия. Осъзнаване на разликата между приказка и реалност. Познания за разликите във формата на стиховете и прозата. Наблюдаване на заглавието и настроението на четивата; определяне на темата, героите и действията. Оценка на действията на героите, наблюдение на характеристиките им. Разпознаване на прости причинно-следствени връзки.	1Ученикът – за удоволствие слуша, чете стихове, приказки, литературни произведения за възрастта си. – може да разпознае по жанра прости литературни произведения (приказка, стихотворение, скоропоговорка). – знае наизуст няколко стихотворения, скоропоговорки. – сътрудничи си другарите си в ролеви игри.	*Пеене и музика:* ритъм, повторения. *Визуална култура:* Определяне на началната и крайната точка на действието, последователността на различни медийни текстове (пр. анимационни приказки) с наблюдение на конкретни примери. Сравнение на собствените преживявания със световете,

Разбиране на връзката между заглавие и съдържание, даване на заглавие. Назоваване на автора на произведението. Представяне на кратки приказки, истории с драматична или куклена игра. Импровизационни игри, свързани със съдържанието на четивата.		представени от медията, роля на звука и картината в света на приказките. *Етика:* аз и обкръжението ми.

Основни понятия/ ключови думи	Народна поезия, художествена поезия, приказка, герой на приказките, начало и край на приказката, главен герой, второстепенен герой, строфа, ред на стих, рими, ритъм, повторение.

Тематична единица/ Компетенции	**Подготовка за писане–технически основи на усвояването на писането**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Опознаване, упражняване на средствата за учене и тяхната употреба, изграждане на елементарни учебни навици. Съзнателно оформяне на фонемите и езиковото възприятие на български език. Целенасочено развиване на психическите функции и елементарните умения, нужни за усвояване на училищния материал (пр. съзнателно и трайно внимание, съзнателност за задачи, способност за изчакване, диференцирани наблюдения със зрение и слух; координация на движенията, фина моторика).	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Наблюдение на мястото и времетраенето на звуковете в думите. Извършване на аналитично-синтетични задачи (разделяне на думите на звукове и обратно). Ориентация в пространството. Употреба на тетрадки и моливи. Фина моторика, развиване на координацията на движенията. Упражнения за следване на линия, нахвърляне и писане на елементи от букви. Изграждане на правилни навици за писане (позиция на тялото, държане на молива, плъзгане на ръката).	Ученикът: – е ентусиазиран, мотивиран и се интересува от писането; – способностите и познанията му са достатъчни, за да започне усвояването на писането; – фината му моторика, координацията на очите и ръката е на нужното ниво; – наясно е с функцията на писането във всекидневния живот.	*Техника, начин на живот и практика:* развиване на финитe движения с игра с пластелин. *Визуална култура*: развиване на финитe движения с рисуване и др. дейности. *Пеене и музика:* развиване на слуха.

Основни понятия/ ключови думи	Елемент на буква.

Тематична единица/ Компетенции	**Усвояване на ръкописните букви–упражнения за развиване на писмената техника**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Диференцирано усвояване на българската азбучна система. Изграждане на правилни навици за писане, като се взимат под внимание индивидуалните разлики в способностите. Основи на техниката на писане (полегат, продълговат стил) и изграждане на естетичен, подреден почерк.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Правилно оформяне и свързване на писаните малки и главни букви. Писане на буквосъчетания и кратки думи. Преписване на ръкописен, а по-късно и печатан текст: думи, словосъчетания, кратки изречения. Диктовка на думи, не по-дълги от 6 букви. Писане на кратки думи по памет. Писане на кратки изречения по памет и с диктовка.	Ученикът – познава и употребява писмения вариант на буквите от българската азбука; – почеркът му е пригледен, оформя и свързва буквите четливо.	*Визуална култура:* употреба на комбинации от линии (пр. лабиринт или сноп), които спомагат за смяна на посоките.

Основни понятия/ ключови думи	Печатни букви, ръкописни букви, препинателни знаци, букви, означавщи два звука, буква от два знака, малка буква, главна буква, сричка, дума, изречение, текст**.**

Тематична единица/ Компетенции	**Развиване на писмената техника–подготовка на писането като средство**	**40 часа**
Знания, на които се опираме	Писане на малки и главни букви. Правилно оформяне и свързване на буквите.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на уменията за ползване на усвоените нови методи за употреба на езика: автоматизиране на движенията и утвърждаване на правилните навици при писане.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**

Правилно оформяне и свързване на буквите при писане на думи, словосъчетания, изречения и кратки текстове. Спазване на нормите при писане. Интензивен почерк. Написване на 2-3 свързани изречения с преписване, диктовка или по памет. Писане на самостоятелно съставени изречения. Правилни навици при писане (позиция на тялото, държане на писалката, плъзгане на ръката).	Ученикът: – не прави грешки при преписване; – обозначава началото и края на изречението; – при упражняваните думи употребява главни букви; – по образец открива и си поправя грешките; – познава 4-те начина на писане на звука йота [j] в българския език.	*Визуална култура:* възприятие на пространството, фина моторика и естетическа взискателност; прилагане на различните видове линии. *Физкултура и спорт:* хармонични движения. *Пеене и музика:* темпо, ритъм.
Основни понятия/ ключови думи	Малка буква, главна буква, поле.	

Тематична единица/ Компетенции	**Българска граматика и правилна употреба на езика**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Основи на съзнателната употреба на българския език, развиване на правописа. Развиване на умения за езиков анализ и съзнателна употреба на граматическите понятия.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разпознаване на различията между българския и унгарския език, формулирането им със собствени думи. Разпознаване и назоваване на изречението, думата, звука, буквата. Групиране на звуковете според вида им. Изреждане на българската азбука. Разбиране на правилата на сричкуване. Познаване на смисловата роля на думите. Правилна употреба на членуването, познаване на функцията на предлозите *в* и *на*. Правилна употреба на граматическата категория род. Установяване на намеренията	Ученикът разпознава и назовава учените граматични правила и при решаването на различните задачи прилага правилата.	*Пеене и музика:* ритмични игри на ударни инструменти.

на говорещия при разказни и въпросителни изречения, тяхното назоваване. Правилна употреба на частицата *ли*.		
Основни понятия/ ключови думи	Звук, буква, азбука, букви, означавщи два звука, буква от един или два знака, гласна, съгласна, дума, изречение, текст; членуване, предлог, синоними, разказно и въпросително изречение**.**	

Тематична единица/ Компетенции	**Познаване и приложение на българските правописни правила**	**30 часа**
Знания, на които се опираме	Български граматически понятия, нужни за разбирането и приложението на правописните правила.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на правописа на учениците. Приложение на познатите езикови средства, правоговорни и правописни правила при писмена и устна употреба на българския език.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разпознаване и приложение на закономерностите в писмени задачи. При поправяне на грешките–обосновка с припомняне на правилото. Разпознаване на правописния случай, упражнения с анализ на думите. Паралелна употреба на написването и произнасянето. Употреба на **ю, я, й, ь** в познати думи. Познаване и приложение на правилата: – звукосъчетания, различни от произнасянето; – традиционен правопис; – правилата за пренасяне; – обозначаване на съобщително и на въпросително изречение. Правилна употреба на началните букви в изреченито и на финалните знаци, както и приложението им в писмени задачи. Употреба на лексикони,	Ученикът – спомня си и прилага граматичните правила при упражняваните думи. – правилно пише звукът [j] при учените 30–40 думи. – правилно пренася по-прости думи.	*Пеене и музика:* измисляне на текст към дадена мелодия.

предназначени за тази възрастова група.		
Основни понятия/ ключови думи	Азбука, пренасяне, сричка, точка, въпросителен знак.	

Тематична единица/ Компетенции	**Развиване на уменията за учене**	**9 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на уменията за учене като процес за опознаване, преживяване, отговарящ на възрастта; подпомагане на уменията за учене с игра.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Основи и упражнения на стъпките на самостоятелното изпълняване на задачите (посещение в библиотека, вземане на книги; употреба на детски лексикони, разговор за ролята и значението на ученето, за търсенето и боравенето с информациите, нужни за ученето). Разпознаване на по-прости причинно-следствени връзки, правене на изводи. Учене с повече дейности и сетива: упражнения за памет и учене на текст, комбинирани с упражнения за ритъм, движение и реч. Активизиране на фантазията в интерес на опознаването. Връзка между илюстрация и текст. В илюстровани текстове взаимовръзките между илюстрации и текст. Ориентиране в български речници и детски лексикони по азбучен ред. Наблюдаване на характерните данни в книгите (писател, заглавие, съдържание).	Ученикът – под ръководството на учителя учи мотивирано и с удоволствие; – в процеса на ученето употребява разнородни дейности и различни сетива; – учи под формата на игра; – има опит за важността и фунцията му във всекидневния живот; – знае наизуст следните художествени произведения или откъси то тях: 2-3 скоропоговорки; – Ив. Вазов: „*Родна реч“*; П. Р. Славейков: „*Малък Пенчо“*; Ран Босилек: „*Родна стряха“*, по едно стихотворение от Дора Габе, Елисавета Багряна, Петя Дубарова.	*Визуална култура:* Анализ на композиционната връзка между илюстрация и текст. Сравнение на приказки, произведения от детската литература и техните анмационни варианти, тяхната обработка, изобразяване на преживяванията (с рисунки, монтажи).
Основни понятия/ ключови думи	Библиотека, лексикон, илюстрация, речник, азбучен ред, съдържание.	

Тематична единица/ Компетенции	**Развитие на критичност, на морален и естетически усет и на чувство за историчност**	**3 часа**
Знания, на които се опираме	Училищна зрялост, основни познания по български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на моралната преценка при елементарни ситуации, с помощта на художествени произведения.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Прости оценки за героите на приказки, стихотворения ве, чути литературни произведения. Изграждане на основни морални и естетически понятия и категории (красиво, грозно, добро, лошо, вярно, лъжливо). Разбиране на взаимовръзките в линейни, прости истории. Вживяване, съдене, аргументи във връзка с художествени текстове. Сравняване на поуките от познатите приказки и истории със собствени опити, случки. Адекватно приложение на прости поговорки и пословици в ситуации, познати от художествената литература, при морални въпроси. Преживяване на всекидневни конфликти в игри по роли или драматизация с кукли.	Ученикът – познава и разбира структурата, вътрешната логика и причинно-следствените връзки на произведенията с помощта на прости, кратки истории; – изслушва аргументите и на другите; – при възприемане на произведенията за неговата възраст е в състояние да се вживее и да се въплъти.	*Визуална култура:* визуален израз на преживяно, въображаемо или четено събитие. *Околна среда:* опознаване на човека (поведение, правила, норми на поведение); околна среда и поддържането й.

Основни понятия/ ключови думи	Поука, конфликт, пословица.

Резултати от развитието на края на двугодишния цикъл	Ученикът може да се изразява на български език, разбираемата реч с акцент при тази възрастова група е приемлива. Може да разбира прости обяснения, упътвания и съобщенията на съучениците си на български език. На въпросите отговаря адекватно, може да активизира речниковия си запас при задачи за съставяне на текст. Може да се представя разбираемо, поздравява учтиво. Може да съставя кратки, свързани изречения. Разбираемо разказва за преживяванията си, съдържанието на четивата. Точно рецитира стихове наизуст. Познава ръкописните и печатните букви на кирилица, има нужната рутина при писане

	на думи. Познат и упражняван текст може да чете без прекъсване и точно. С помощта на учителя може да изтъкне същността на прочетеното. Може да разпознае и назове изучените граматични понятия, при нужда може да си припомни и прилага правописните правила при упражняваните думи. Употребява правилно звука „й” при 30-40 упражнявани думи и в 4-те варианта. Пренася правилно прости думи. Мотивиран и ентусиазиран е за развиване на езиковите си умения на български. Езиковите му умения се развиват хармонично и в синхрон.

III-IV клас

Развиването на българската реч и разбирането й в тази възраст е много важно, защото тази група от умения стои в основата и е изходната точка на всички езикови дейности, които ще се изучават занапред, и които определят учебния успех на българо-унгарските двуезични деца. Затова е изключително важно изграждането на основите на езиковото поведение, отговарящо на българската речева култура, обогатяване на речниковия запас и активизирането му със задачи за съставяне на текст, стимулиране и упражняване на уменията за разказване.

Развиването на техниката на четенето е условие за самостоятелното разбиране на писмени текстове. Четенето с разбиране дава възможност за опознаване на българския език и на традициите на българската култура, за формиране на любов към четенето.

Преподаването на правилата за създаване на писмен текст на български език започва с анализа на разнородни по тип и тема четива, които служат като образец за съчиненията на децата и спомагат за обогатяването на речника им.

Уменията за самостоятелно учене и за четене и разбиране на текст дават възможност за овладяване на знания по български език.

Задача на обучението по писане и правопис в III-IV клас е изграждането на подходяща за целите на образованието техника на писане, както и усвояване на четлив, прегледен и отговарящ на правилата на българския език почерк.

С усвояването на елементарните граматични познания започва изграждането на съзнателното отношение към езика, което е абсолютно необходимо за усвояването му и за по-нататъшния напредък. Започва да се развива вниманието при езиковото изразяване, съзнателната употреба на познатите граматични правила и стремежът към разнообразна, сдържана и изразителна българска реч в различни българоезични комуникативни ситуации.

Тематична единица/ Компетенции	**Речеви способности, развитие на уменията за създаване и разбирането на текст**	**72 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране на прости български съобщения. Даване на кратки смислени отговори на въпроси. Прилагане на основните форми на всекидневна комуникация: поздрав, представяне, обръщение, изказване на благодарност, *поздравяване* на български език.	
Възпитателно-развойни	Развитие на съдържанието, звученето, стила и изразната сила на	

цели на тематичната единица	речта и уменията за разбиране, Увеличаване на активния речник на български език. Развиване на уменията за създаване на български текст.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Правилно произношение на български език (подвижно ударение), приложение на средствата на фонетиката на изречението и текста в различи комуникативни ситуации (пр. диалог, четене на глас, разговор в група, дискусия, изложение). Смислена употреба на невербалните средства за спомагане на изразяването при четене на глас или казване на текст. Учтивост при формулиране на мнението. Внимание за събеседника. Наблюдаване и оценка на същността и емоционалното съдържание на съобщението. Изразително рецитиране. Разбиране на трайни словосъчетания, пословици и поговорки в четените текстове. Прилагане на преживяното при създаване на текст и разговор. Създаване на обобщаващ текст от няколко изречения за съдържанието на четивата, за усвоените знания и направените наблюдения. Кратко предаване на съдържанието на по-дълги устни съобщения.	Ученикът : – изразава смислено и разбираемо мислите си на български език; – употребява във всекидневните разговори учтивите езикови форми; – избира подходящ стил на говорене в зависимост от събеседника си; – включва се в групови разговори, дискусия за общи преживявания и дейности; – помага при общите дейности с конструктивно поведение.	*Всички предмети:* свързана реч, аргументи. *Околна среда:* самосъхранение, дишане. *Визуална култура:* Наблюдаване, характеристика на художествени произведения, свързани с четивата. Драматизация на литературни произведения (приказки), обощение в рисунки.

Основни понятия/ ключови думи	Ударение, интонация, тон, темпо на речта, пауза, поглед, мимика, жестове, разстояние от събеседника.

Тематична единица/ Компетенции	**Четене, четене с разбиране на български език**	**52 часа**
Знания, на които се опираме	Познания на нивото на възрастта, отнасящи се за писмения български език.	

Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване и автоматизиране на техниката на четене, усвояване на гладкото четене, въвеждане на стратегиите за четене, опознаване на различните видове текстове, изграждане на „разбиращото“ четене.	
Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Изграждане на стабилна техника за четене на български език, представяне на различните техники за четене. Опознаване на различни типове текстове, отговарящи на възрастовите особености, както и упражняване на разбирането. Обобщаване и споделяне на свързаните с четивата лични преживявания, познания. Прилагане на следните стратегии за четене за по-ефективното разбиране: – преглеждане на текста; – активиране на познанията. Изясняване на целта и метода на четене преди неговото започване.	Ученикът – е мотивиран и се интерасува от четенето; – разполага с гладка, автоматизирана техника за четене на глас и на ум; – открива и поправя грешките си; – разпознава и разбира различните по жанр и тип текстове, които изучава; – синтезира, анализира и оценява информациите и мислите в текстове за неговата възраст; – разполага с нужната езикова съзнателност; – познава и с помощта на учителя използва познатите стратегии за четене преди, по време и след четенето.	*Околна среда:* самостоятелно учене, изграждане на на умения за работа с текст. *Етика:* аз и моят свят. *Визуална култура:* Рисуване на картини по лични преживявания и литературен текст. Формулиране на въпроси във връзка с видяното и получената информация, познания и преживявания. Сравняване на приказки, произведения от детската литература с техните анимационни филмови адаптации.
Основни понятия/ ключови думи	Текст, жанр, разбиране на текст.	

Тематична единица/ Компетенции	**Литературна култура, анализ на литературно произведение**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Познания за езиковите средства в българските приказки. Разпознаване на римите в края на строфите.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Усвояване на основите за анализ на текст, подпомагане на възприемането на литературното произведение и съпреживяването му. Запознаване с български народни или авторски художествени произведения.	

	Усвояване на литературни понятия на практическо ниво.	
Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Групиране на текстовете от читанката според формата, жанра и комуникативните им цели. Наблюдаване на темата на четивата. Търсене на художествени средства (ритъм, рима, припев, сравнения) в лирични и повествователни произведения. Разкриване на характерни литературни теми и мотиви в четивата. Наблюдаване на стуктурните характеристики, разпознаване на промените във времето и пространството. Определяне на последователността на събитията, на личността на разказвача. Начални и крайни изречения, словосъчетания, повтарящи се мотиви при приказките. Впечатления за художествената средства в стихотворенията (ритъм, рими, припев, сравнение). Самостоятелно четене на по-кратки литературни произведения (приказки в стихове). Четене на по-обемисто, най-вече съвременно детско литературно произведение (приказен роман, младежки роман) с ръководството на учителя. Произведения от съвременната българска литература. Участие в групови игри, свързване на рецитирането на текста и движението. Драматизация на изучаваните текстове, представяне на собствени представления, разговор за български куклени и театрални представления.	Ученикът – назовава авторат, героите в четивото, както и техните черти, обяснява действията им; – определя времето и мястото на повествованието, началната и крайната точка на действието, както и реда на събитията; – в конкретни случаи разпознава характерните за приказката обръщения, словосъчетанията, нейните характеристики; – преразказва с повече свързани изречения съдържанието на простите по структура приказки, следвайки времевата последователност.	*Пеене и музика:* познания за текса на народните песни. *Визуална култура; драма и танц:* Анализ и приложение на изразните средства, свързани с темата, рисуване, драматизация игри. Представяне и обработване на собствени преживявания (с рисунка или монтаж).

Основни понятия/ ключови думи	Литературен текст,научнопопулярен текст, легенда, пословица, гатанка, повест, роман, главен герой, второстепенен герой, сравнение, повторение, конфликт, начална и крайна точка, обрат.

Тематична единица/ Компетенции	**Развитие на уменията за писане**	**25 часа**
Знания, на които се опираме	Преписване на български думи, словосъчетания и кратки изречения по ръкописен и печатан образец, писане под диктовка и без образец, по памет, на нивото на възрастовата група.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на писането на кирилица на нивото за възрастта. Стимулиране на издържливостта и постоянството при упражненията за писане. Развиване на техниката на писане, утвърждаване на правилни навици при писане (поза на тялото, държане на молива, плъзгане на ръката). Ускоряване на темпото на писане. Изграждане на индивидуалния почерк със стремеж към прегледен, чист и четлив почерк. При нужда корекции за четливост.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Писане на думи, препис на изречения, диктовка или преразказ по памет.	Употреба на писането като средство. Пригледна подредба на текста.	*Математика;* *Околна среда:* четливо, красиво и пригледно водене на тетрадките.

Основни понятия/ ключови думи	Почерк, писмен текст, четливост.

Тематична единица/ Компетенции	**Основни познания за създаване на текст**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Разпознаване на характеристиките на текста и изречението в българския език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Опознаване на основите на самостоятелното създаване на текст, усвояването им на български език.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Познания за елементите на създаването на текст: събиране на материали, даване на заглавие, избиране и подреждане на съществените мисли, времева	Ученикът употребява научените знания при писане на съчинение.	*Визуална култура:* предаване на просто действие с поредица от картини (рисунка, дигитална снимка) и звукове.

последователност, разделяне на текста на абзаци. Ролята, характеристиката на заглавието, структура на текстовете, времева последователност, събития, причинно-следствена връзка ; кохезия на текста; спазване на темата, *правилна употреба на езикови средства,* характеристики на различните видове текстове, ролята на абзаците.		

Основни понятия/ ключови думи	Избор на тема, събиране на материал, озаглавяване, абзац, увод, действие, заключение, повест, описание, писмо, покана.

Тематична единица/ Компетенции	**Упражнения за създаване на текст**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Формиране на изречения, свързване на изречения, разказване на история устно на български език, разказ по картина, преразказ на приказка.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на уменията за създаване на писмен текст.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Приложение на усвоените знания за съчинение при създаване на български текстове. Изразяване на мисли, чувства, мнения. Изготвяне на самостоятелни писмени съчинения в разказвателна форма. Употреба на пряка реч в историята. Писане на съчинения, описания за предмети, растения и животни. Писане на характеристика за хора. Писане и адресиране на писмо. Формулиране на кратки текстови съобщения за различни поводи, вземайки предвид адресатите. При съчинение употреба на подходящите езикови средства. Последователност на	Ученикът – има четлив, прегледен почерк, тетрадките му са подредени, чисти; – може за напише около половин-една страница съчинение на български език, вземайки под внимание учените познания; – употребява подходящите за темате думи и изрази; – изготвя по дадене или избрана тема описание 8-10 реда, вземайки под внимание изучените познания; – обозначава отделните моменти на съдържанието с нов абзац;	*Околна среда:* разнообразният природен свят, представящо описание на видяното. *Визуална култура:* наблюдение на природни пейзажи , описание, изобразяване на видяното;. изобразяване на просто действие с поредица от картини.

съчинението с придържане към темата и свързване на изреченията. Употреба на думи и изрази, отговарящи на темата на съчинението, избягване на излишните повторения. Поправка на съчиненията с помощта на усвоените знания за съчиняване, със съдействието на учителя.	– следи последователността на представеното и употребата на езиковите средства; – с помощта на учителя поправя грешките при съчинението и правописа.	

Основни понятия/ ключови думи	Разказ, предаване на история, описание, характеристика, герои, действие, времева последователност, позиция, гледна точка, диалог.

Тематична единица/ Компетенции	**Осъзнаване и приложение на българските граматични и правоговорни правила**	**30 часа**
Знания, на които се опираме	Разпознаване и назоваване на учените граматични понятия на български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разширяваше кръга на граматичните познания. Залагат се основите на граматичните понятия в рамките на частите на речта. Нараства самостоятелността на учениците: в изпълняване на задачите, при събиране и приложение на информацията; при прилагане на правилата; при самоконтрала. По-нататъшно развиване на езиковото съзнание.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Разпознаване и обозначаване в текста на намеренията на говорещия при възклицателни, повелителни и изразяващи желание изречения. Адекватна употреба на сродни по значение думи и многозначни омоними. Разпознаване и назоваване на изучаваните части на речта въз основа на значението им, в словосъчетания, изречения и текст. Различаване на събития и случки, протичащи в различни времеви участъци. Правилна употреба на по-простите български глаголни времена (сегашно, минало свършено и несвършено и др.)	Ученикът – познава и назовава изучените граматични понятия, – разпознава, назовава и правилно отбелязва видовете изречения; – разпознава и назовава изучените части на речта и в текст; – употребява правилно в контекст представките и глаголните времена; – познанията му за българския език от началния курс са систематизирани.	*Визуална култура*: Знаци във всекидневния живот. Анализ на изобразяването на времето в изобразителното изкуство. *Околна среда:* съществителни собствени имена на картата.

в речта и писмено. Наблюдаване на ролята и съзнателно приложение на представките и техния правопис. Групиране, назоваване на видовете съществителни, правилна употреба на граматичната категория род и членуването. Поставяне на съществителните в множествено число, правилна употреба на най-честите изключения. Разпознаване на различните групи съществителни собствени имена: лични имена на хора и животни, географски названия, имена на учреждения, маркови названия, заглавия. Познаване ролята на прилагателните имена и тяхната езикова употреба, усвояване на съгласуването на съществително и прилагателно име. Употреба на степенувани форми на прилагателните при писане на текст. Правилна употреба на степенуваните прилагателни. Правилна употреба на степенуваните числителни редни имена. Опознаване значението на предлозите, правилна употреба на по-често срещаните им форми. Разбиране на ролята на местоименията (лични, показателни, въпросителни), приложението им в изреченията, съгласуване по род, число и падеж.		

Основни понятия/ ключови думи	Части на речта, съществителни собствени и съществителни нарицателни имена (имена на животни, на учреждения, географски наименования, маркови названия); пълен и кратък член, наставка, глагол, спрежение на глагола, представки, прилагателно име, степенуване на прилагателните, числително име, редни и бройни числителни, дроби, лични, показателни и въпросителни местоимения.

Тематична единица/ Компетенции	**Познаване и приложение на българските правописни правила**	**55 часа**
Знания, на които се опираме	Правилно означаване на българските звукове в познате думи (редуцирани форми). Стабилен правопис на кратки думи с произношение, отговарящо на правописа. Стабилен правопис при означаването на звука „й” при познати думи. Прилагане на правилата за пренасяне при писането на прости думи. Започване на изречението с главна буква, прилагане на знаците за завършване на изречение.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на уменията за правопис. Приложение на познатите езикови средства, правила за правопис и правоговор при употребата на българския език устно и писмено.	

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Правилна употреба на (препинателните) знаците за завършване на изречение при прости изречения. Приложение на българските правописни правила при различни писмени дейности: глаголни времена, повелително наклонение при глаголите, глаголи с преставки; лични съществителни имена, степенувани прилагателни и числителни; наставки; числителни, написани с букви, правилно писане на дата. Съгласуване по род и число на прилагателните, местоименията и съществителните, правилна употреба на пълната и кратката форма на определителния член при съществителни от мъжки род. Правилно писане на [j] според изучените правила.	Ученикът – започва изречението с главна буква и го приключва с препинателен знак; – при упражняваните думи прилага правилно изучените правописни правила; – писмените му работи са прегледни, четливи; – преглежда и коригира със самоконтрол правописа си.	*Околна среда:* изготвяне на схема за географска карта с обозначавене на лични имена. *Математика*: правопис на числителните.

Основни понятия/ ключови думи	Имена, означаване на звукове, самоконтрол.

Тематична единица/ Компетенции	**Развитие на уменията за учене**	**28 часа**
Знания, на които се	Познания за самия себе си на нивото на възрастта, назоваване	

опираме	на личните успехи и неудачи при ученето.
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на уменията за самостоятелно, ефективно учене на български език.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Роля и начин на учене на чуждия език (втори майчин). Опознаване на личните учебни навици, кога учи най-лесно, какво му е трудно.Обикновени методи за учене. Роля на изучаването на чужд език, както и ролята на унгарския. Учене от различни видове текстове. Упражнения за памет, комбинирани с упражнения за ритъм, движение и реч, методи за учене на текст. Писане на план-конспект с учителско съдействие , обобщение с помощта на плана. Основни понятия за библотеката и фонда й. Информационна и друга роля на библиотечния каталог при търсене на книги и други извори на информация. Структура на речниците (пр. азбучен ред, съкращения), като се имат предвид унгарско-българските двуезични речници. Прилики и разлики между лексикон и речник. Запознаване с различни български списания.	Ученикът – познава основните стъпки на процеса на учене; – определя извора на информацията, познава обработката й; – може да учи самостоятелно; – познава своя начин на учене, способностите си; – познава и прилага някои методи, стратегии за изпълняване на различни учебни задачи; – употребява стратегии за четене при учене от текст; – интересува се от ученето, търси и работи с информация от няколко извора по темите, които го интересуват; – казва наизуст следните художествени произведения или откъси от тях: народни песни, Ив. Вазов: „*Аз съм българче“*; П. Р. Славейков: „*Татковина”*; откъси от химна на Р. България, от стихотворения на Христо Ботев, както и проза.	*Околна среда:* събиране на информация. *Визуална култура:* Търсене на картинни аналогии към учените текстове. Формулиране на въпроси към видяното, към новите познания и преживявания.
Основни понятия/ ключови думи	Информация, знание, библотека, учене, план-конспект.	

Тематична единица/ Компетенции	**Развитие на критичност, на морален и естетически усет и на чувство за историчност**	**7 часа**
Знания, на които се опираме	Характерни черти и дейстия на героите от приказките; анализ на решенията на героите в литературните произведения; лични предпочитения.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната	Опознаване на морални, естетически категории, становище за	

единица	прости ситуации в прочетените, литературни произведения, по които се работи. Усвояване на правилата за разказване, структуриране и логика на разказа.

Дейности/Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Формулиране на морална и естетическа оценка за и против дадено мнение или аргумент, изграждане на способност за дискусия на български език. Приложение на ситуациите и поуките от българските литературни произведения, които познава. Анализ на поуката от произведенията с оглед на ролята, положението на учениците във всекидневния живот; представяне на примери, изразяване и с други средства (пр. драматизация). Толерантност към чуждото мнение. Приемане, разбиране на чуждо мнение, компромис по време на дискусия. Сравняване на мнения, наблюдаване на различията и приликите, критика. Естетическо преживяване чрез четенето с помощта на гореописаните.	Ученикът – познава, разбира структурата на литературните произведения, логиката на причинно-следствените връзки; – може да заеме становище, да се обосновава, да убеждава; – убедително представя основните човешки ценности, разбира аргументите на другите, приема различни мнения, може да се съобразява с тях; – може да представя и мнението на другите; – може да се вживява, да се съобразява с другите при четене на произведения, подходящи за възрастта му; – с помощта на игри по роли може да преживее всекидневни конфликти от собствената и от друга гледна точка, може да реши проблеми за своята възраст.	*Етика:* изграждане на ценностна система. Тясно и широко обкръжение, моите приятели. *Визуална култура; драма и танц:* намиране на същността при визуални композиции.

Основни понятия/ ключови думи	Поука, дискусия, мнение, конфликт.

Очаквани резултати в края на двугодишния цикъл.	Ученикът изразява мислите си на български език смислено и разбираемо. Активизира бългаския си речников запас при задачи за създаване на текст. Употребява при всекидневни разговори учтив език, с характерните за българската култура изрази. Приспособява стила си на говорене спрямо събеседника и езиковата обстановка (едно- или двуезична). Може да се включи в българоезичен групов разговор, дискусия, импровизация за общи преживявания, дейности, оценки. Сътрудничи при общи дейности. След подготовка гладко, разбираемо чете познат български текст. Разбира български текст за възрастта си и с четене наум. Формулира адекватно мнение във връзка с прочетеното. Познава и

	съзнателно употребява някои стратегии на четене. Метакогнитивните му познания трябва да отговарят на реалността, на възрастта за четенето, на знанията по български език и учебните способности. Може във все по-дълъг интервал от време да учи съзнателно. За решаване на задачите по възможност използва училищната библиотека. Ориентира се в български книги, детски списания с помощта на съдържанието. Употребява познатите наръчници. Рецитира стихове наизуст. Може да пише съчинение по дадена или избрана тема от 8-10 изречения, прилага познанията за съчиняване на български текст. Българските му езикови познания в началния курс са систематизирани, сигурни. Без колебание може да разпознае учените части на речта, може да ги назове и в текст. При усвоените думи прилага правилно правилата на българската граматика. Писмените му работи са прегледни, четливи. Може да провери и поправи собствените си грешки при писане. Моралната му, естетическа и историческа преценка отговаря на възрастта му. Ентусиазиран и мотивиран е за развиването на езиковите умения на български.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

(За училища с обучение на роден език и двуезични училища)

V-VIII клас

В V-VIII клас основната задача на предмета български език и литература е по-нататъшното развитие на способностите за разбиране, създаване на текст, започнало в началния курс; приложение на усвоените познания, придобиване и упражняване на умения за създаване на български текстове; упражняване и доразвиване на усвоената техника на писане и правопис.

Важна задача е изучаването и опознаването на българската езикова и литературна култура, по-нататъшно развиване и упражняване на методите и техниките за придобиване на нови знания, развиване на критичното, проблемно мислене.

Важна цел на рамковата учебна програма по българска литература е запознаването на учениците с ценностите на класическата българска литература, като се има предвид нивото на владеене на езика (напр. работа с адаптирани произведения), както и да се обърне внимание върху някои съвременни произведения.

В средния курс учениците се запознават първо с българските литературни и народни приказки, при разглеждането на които (ако е необходимо в адаптиран вид) ще стане въпрос за българския фолклор, народните епоси, легенди, митове и народните песни. Четивата все повече се приближават до реалния свят, но при запознаването с литературата не липсват и елементи на фантазията.

Предметът български език и литература играе ключова роля при изграждането на езиковата компетентност по български език, освен това значително допринася а развитието на дигитална грамотност, обществени и граждански познания, естетично-художествена съзнателност и изразителност. Развитието на способността за ефективно, самостоятелно учене също има важно място в часовете по български език.

Структурата на учебната програма на предмета български език и литература за V-VIII клас е следната: първо фигурират тематичните единици по български език за V-VI клас, последвани от тематичните единици по литература за V-VI клас. Очакваните резултати за двата класа са обобщени в обща таблица. Структурата на материала за VII-VIII клас е подобна.

V-VI клас

Целта на предмета е да продължи изграждането на основите на ключовите компетенции, умения и знания, необходими за успешното усвояване на учебния материал: развиване на уменията за разбиране на устен и писмен текст, като се наблегне на когнитивните процеси, особеностите на възрастта и индивидуалните възможности; задълбочаване и разширяване на познанията за българския език.

Учениците в V-VI клас вече четат добре на български език, могат да разберат и опознаят и по-дълги текстове за сравнително кратко време. Литературата е един от най-важните носители на българската култура, вариант на българоезичната комуникация, изразител на важни мисли, въпроси и отговори.

Именно затова чрез запознаване с по-дълги български адатпирани романи, предназначени за тази част от учебната програма, часовете по литература са възможност за среща с големите човешки проблеми. Затова в V-VI клас учениците трябва да достигнат по-високо ниво на много от уменията си. Целта е усвояване на правилната артикулация и произношение на български език. Ученикът трябва да може

да обощи накратко, устно, устен текст на български език. При изложението си в час по български и другаде трябва да се съобразява със слушателите и говорната ситуация. При четене трябва да е наясно с жанровите различия на текстовете. Трябва да може да формулира мнение от няколко изречения за прочетеното на български език. Може да създава кратки български текстове за прочетеното. Ученията му за учене дават възможност за употреба на различни план-конспекти, за разбиране и съчиняване на разнообразни текстове.

За разбирането на текст има нужда от цялостно, търсещо информации, интерпретиращо и рефлектиращо четене, преразказ на съдържанието; обяснение на връзката между заглавие и текст; озаглавяване. В обучението по литература трябва да се вземе предвид нивото на владеене на езика от учениците, в този аспект има смисъл да се запознаят с някои характеристики на поетическия език и жанровите особености, да им се насочи вниманието върху промените на темата и настроението, върху въпросите, свързани с героите, с разказвача, с лирическия аз с примери от българската литература. При развитието на умението за морална преценка ученикът се запознава с по-деликатни форми на изразяването на отношението, с важността от уважение към различните култури и мнения.

Български език

Тематична единица/ Компетенции	**Речеви способности, разбиране и създаване на устен текст**	**78 часа**
Знания, на които се опираме	Комуникация във всекидневни ситуации, стремеж към разбираема, изразителна реч на български език. Разбиране, възпроизвеждане на български текстове, следване на упътвания, разбиране на устни съобщения на събеседника. Познаване на основните комуникативни форми за създаване на връзка и тяхното приложение, имайки предвид българските културни особености: поздрав, представяне, обръщение, въпрос, молба и др.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на разбирането по слух (напр. драматизация, казване на текст, интерактивно четене). Правилна артикулация на звуковете, отговарящо на комуникативната ситуация, спазване на правилата на българския език за ударението, темпото, паузите в речта, тяхното устно упражняване, с ролеви игри, казване на текст на глас. Стремеж към създаване на добре формирана според комуникативната цел българска реч, с подходящ речников фонд.	

Знания/ Изисквания	**Връзка с други предмети**
Разбиране на различни устни текстове на български език, изготвяне на кратко резюме. Активно участие в разнообразни комуникативни ситуации на български език, адаптация към говорната ситуация, комуникативната цел, наблюдаване и назоваване на контекста	*Драма и танц:* комуникативно установяване на връзка, ситуативни упражнения.

(едно- или двуезичен напр.). Речник, отговарящ на целта на съобщението, правилно произношение (ударение, темпо, тон и др.), както и приложение на неезиковите средства при правилна българска реч, съответстващи на нормите на културното общуване. Наблюдаване и анализ на съобщенията и поведението на събеседника. Създаване на различни—отговарящи на комуникативната цел, място, време и на ролята на участниците—говорни ситуации с ролеви игри, драматизации на български език. Упражняване на всекидневни комуникативни ситуации: установяване на връзка, въпрос, молба, разговор. Различия при комуникацията на жени и мъже, възрастни и деца, комуникативни правила с оглед българските културни особености. Рецитиране наизуст на изучени текстове.	*Визуална култура:* визуална комуникация. *География:* човекът, сетивата. *Морал:* самоопознаване, лични отношения, значението на разговора.
Основни понятия/ ключови думи	Говорна ситуация, мимика, жест, поза на тялото, разстояние, комуникативен процес, фактор (подател, получател, канал, код, съобщение, връзка); средства на мелодията (интонация, ударение, темпо, тон, пауза).

Тематична единица/ Компетенции	**Четене, разбиране на писмен текст**	**25 часа**
Знания, на които се опираме	Адекватно приложение на научените стратегии в процеса на четене на български език. Разпознаване и анализ на различни по вид и жанр текстове. Анализ и оценка на информациите и мислите в текста на нивото на съответната възраст.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на техниката за четене с различни текстове и стратегии за разбиране на български език. Схващане на връзката между илюстрация и текст. Развитие на способността за разпознаване и поправяне на грешките, усвояване на подходяща стратегия за поправяне на грешките.	
Знания/ Изисквания		**Междупредметни връзки**
Четене наум и на глас на различни видове текстове на български език, разбиране на текстовете. Приложение, упражнение и обогатяване на стратегии за четене и разбиране на писмен текст на български, с различни по тема и тип, печатани и електронни текстове. Ориентиране, търсене на информации и думи (азбучен ред, съдържание) в различни документи, в наръчници, предназначени за дадената възрастова група (едно-и двуезични речници, лексикони), в научнопопулярни извори. Приложение на вече познатите стратегии за анализ на текст,		*Визуална култура:* връзка между текст и илюстрация.

усвояване на нови стратегии (синтез, селективно четене) при анализ на български текстове. Наблюдаване на процеса на анализ на текст, проследяване на процеса на разбирането на текста. Разпознаване на погрешни техники за разбиране на текст, намиране и приложение на подходящата стратегия за корекция на грешките. Наблюдаване на типологичните и жанровите различия на текстовете, разказване на същността на текста със свои думи на български език. Представяне на героите на текста.	
Основни понятия/ ключови думи	Съобщения, текстова картина, азбучен ред, съдържание.

Тематична единица/ Компетенции	**Писане, създаване на писмен текст**	**25 часа**
Знания, на които се опираме	Приложение на подходяща, изградена индивидуална техника на писане на кирилица. Познаване на елементите на съставяне на текст, събиране на материал, избиране на заглавие, избиране и подреждане на съществените мисли, времева последователност, разделяне на текста на абзаци. Опит за създаване на текст в изучените жанрове, писане на такива текстове.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на темпото на писане, естетическата му подредба и корекция. Развитие на методите за събиране на информация, самостоятелно и с учителска помощ. Писане на креативни, разнообразни текстове във вече познатите жанрове. Опознаване на нови методи за писане на текст, подпомагане на тяхното приложение.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Доразвиване на вече изградената индивидуална техника на писане. Стремеж към есетичен, четлив почерк на кирилица. Опознаване на процеса на писането, непрекъсната самокорекция и групова корекция. Събиране на материали от различни печатни и електронни извори за създаване на писмен текст. Изброяване и означаване на по-важните данни на изворите. Правила на изготвянето на план-конспект, опознаване на типовете, упражнения за писане и допълване на конспекта. Употреба на речников запас, отговарящ на съобщението, целта и реципиента на писменото съчинение. Формулиране на лични преживявания в различни текстове:	*История, обществознание и гражданска култура:* наративни текстове, разказване на истории за исторически събития, герои. *География:* събиране на материали, правене на план.

приказка, разказ, описание, характеристика, писмо, диалог. Писане на текстове в жанровете на интернет : e-mail , коментар. Различия между ръкописните и компютърните текстове, същност на формата на ръкописните и печатните текстове.	*Визуална култура:* илюстрация на текст. *Информатика:* търсене на данните на извори от интернет, езикови особености на жанрове за поддържане на връзка по интернет.
Основни понятия/ ключови думи	Събиране на материали, план-конспект, разказ, описание, характеристика, писмо, диалог, емотикон.

Тематична единица/ Компетенции	**Правопис**	**25 часа**
Знания, на които се опираме	Разпознаване и приложение на учените по-важни български правописни правила, приложението им при писане на текстове, при писмени работи. Употреба на български правописен речник, с учителска помощ.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Опознаване, осъзнаване и постепенно самостоятелно приложение на най-често срещаните правописни правила в писмената комуникация на български език. Опознаване на основните и често срещани правописни правила и норми, свързани с частите на речта. Изграждане на стремеж към точен, отговарящ на ситуацията правопис, към самостоятелна употреба на помощни материали (пр. български правописен речник и др.).	
Знания/ Изисквания		**Междупредметни връзки**
Опознаване на основните български правописни правила (принцип на произношението, анализ на думи, опростяване) най-вече във връзка с познанията по фонетика и морфология. Разпознаване на изучените български правописни правила на практика, съзнателното им приложение при разбиране и създаване на писмени текстове; самокорекция и поправяне на текст с по-голяма самостоятелност. Стремеж към добър правопис при писане на всекидневни български текстове. Упражнения за поправяне на грешки с помощни средства.		*История; визуална култура; География; информатика:* характерните за българския език понятия, лични имена, географски названия, понятия по информационни технологии свързани с дадените предмети,

	техния правопис.
Основни понятия/ ключови думи	Българска азбука, правописни правила на български език (традиционен правопис и правопис по изговор), пренасяне.

Тематична единица/ Компетенции	**Структура и значение на думите**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Анализ на структурата на по-прости български думи: корен на думата, части на сложните думи, представки, наставки, членуване. Думи с еднакъв строеж и форма, но с различно ударение и значение, различаване на сродните думи и тяхната правилна употреба говоримо и писмено на български език. Анализ на български пословици и поговорки, познаване на оригиналната им функция.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Наблюдаване на структурата на българските думи, разкриване чрез примери на функцията на главните словесни елементи. Обогатяване на речника на български език, представяне с примери как може едно и също съдържаржание да се изрази с различни структури и различни думи. Наблюдение на приликите и разликите между унгарския и българския език.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Строеж на думата: дума, корен, наставки, представки. Семантика на глагола и съществителното име. Връзка между звуковия състав и значението на думите. Наблюдаване на взаимовръзката между значението и звуковия състав на думите. Фразеологизми в българския език, значение на пословиците и поговорките, тяхната употреба и роля в текста. Наблюдаване на значението и употребата на фразеологизмите, пословиците и поговорките, сравнение с унгарския материал. Употреба на едно- и двуезични речници търсене в библиотека, разкриване на значенията на думите като самостоятелна или групова задача.	*Унгарски език и литература:* фразеологизми

Основни понятия/ ключови думи	Корен, наставка, представка. Еднозначна, многозначна дума, сродни и противоположни по значение думи; междуметия, думи, изразаващи настроения, трайно словосъчение, пословица, поговорка, ударение, значение.

Тематична единица/ Компетенции	**Структура на езика**	**35 часа**
Знания, на които се опираме	Звукове в българския език, артикулация, произношение, свързване. Рапознаване на частите на речта и тяхното назоваване според значението на думите в текст и изречение, правилната им употреба в писмен и говорим български текст.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Увеличаването на езиковата съзнателност: наблюдаване на структурата на българския език; звукове, елементи на думи, и по-подробно разглеждането на по-подробно на нивото на думите. Опознаване на взаимовръзката и закономерностите между произношението и писането. Развиване на способността за анализ: наблюдаване на характерното морфологичнао роля държание на именните групи; назоваване на по-важните им особености.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Опознаване на българската звукова система чрез примери. По-подробно разглеждане на нивото на звукове, елементи на думи и думи. Разкриване на приликите и разликите между звуковете, наблюдение на начините на учленяване. Системата на българските звукове и тяхната артикулация: – гласни, съгласни; – разделяне на гласните според вертикалното и хоризонталното движене на езика; – съгласни: звучни и беззвучни. Наблюдаване на някои фонетични закономерности, характерни за българския език (напр. редукция на гласните, променливо *я*) в изговора, речта и писмено. Закономерности за свързване на звуковете: пълно и частично уподобаване, изпадане, сливане. Звукове познати от собствения езиков вариант и различията им от литературното произношение. Преглед на най-характерните части на речта в българския език, наблюдаване на ролята им в текст и комуникация, приложение при комуникацията. Наблюдаване на характерното морфологична роля на частите на речта, назоваване на най-характерните им особености. Структура на глагола, роля на представките за изразяване на свършен или несвършен процес,	*Чужди езици:* звуковете на учения чужд език, фонетична и лексиколожка структура. *География:* говорни органи на човека.

вид на глагола. Категории на съществителните имена, някои типични видове съществителни лични имена. Наблюдаване на организиращата роля на местоименията, приложението й при създаване на текст. Най-важните наставки в изучените части на речта, упражнения за съставяне на думи. Сравнение на фонетиката и морфологията на българския и на унгарския език.	
Основни понятия/ ключови думи	Гласна, съгласна, частична и пълна асимилация, елизия, основна част на речта (глагол, съществително, прилагателно, числително, наречие, местоимение, причастие).

Литература

Тематична единица/ Компетенции	**Народна поезия, приказки**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Познания за сюжета и героите на някои класически български народни и авторски приказки, познаване на текста и мелодията на някои български народни песни.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разглеждане на сюжета, характерните мотиви, езиковите обръщения, типовете на българските народни приказки, както и задълбочаване на тяхното анализиране. Определяне на някои характерни мотиви в народните песни. Подготовка за рецепцията възприемане на лирични произведения.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
3–4 български народни и авторски приказки, произведения от народната поезия (юнашки епос). Различни видове приказки пр. вълшебни, битови, иронични приказки, басни: „*Неродена мома“, приказки за Хитър Петър, „Рак, орел и щука“, „Който не работи, не трябва да яде“, „Мъжът, който вършил женска работа“* и др. Типични женски и мъжки персонажи и техните характерни черти в българските народни приказки. Научаване наизуст на 1-2 по-кратки приказки (напр. басни).	Групиране и типизиране на приказките, избиране на примери към различните видове приказки. Разлики между народната и авторската приказка, различия между приказка и действителност. Семейни отношения (пр. най-малкия син), разговор за семейния живот. Наблюдаване нарастването на напрежението (без употреба на термини).	*Пеене и музика:* пеени песни. *Визуална култура:* рефлексия на литературни, музикални и филмови преживявания.

Видни български събирачи и писатели на приказки. Жанрови особености на българските приказки, български герои в приказките.		
Основни понятия/ ключови думи	Народна песен, народна приказка, вид на приказките, герой на приказка, мотив, фолклор.	

Тематична единица/ Компетенции	**Някои мотиви, свързани с природната среда, семейните отношения, сътворението, произхода и традициите**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Български литературни произведения, свързани със семейството, природата, пейзажа, родния край.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на разбирането на българската, унгарската и други култури. Разбиране на понятието традиция.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Български митологични истории (космос и хаос в българския фолклор, митове за създаването на света). Напр. „*Господ и дяволът създават света“, „Там стои дърво вековно“*. Темата на семейството– българското патриархално семейство, родът в литературните произведения: Ив. Вазов: *Семейно огнище*; по едно стихотворение от Д. Дебелянов и Ран Босилек за семейството.	Намиране, събиране и назоваване на някои характерни мотиви от тематиката, сравняван на мотивите, постепенно задълбочаване в сравняването и разбирането на българската и унгарската култура. Съставяне на план-конспект (с помощ, по-късно самостоятелно), пр. за повтарящите се мотиви, подготовка въз основа на собствен план. Формулиране на мнение със свои думи за значението на свързаните с темата поверия и връзки у хората. Усвояване на толерантния тон и основите на културното аргументиране на български език. Участие в разговор за семейния живот (семейни отношения, роли, разпределение на задачите), във връзка с мотивите за съжителството между поколенията. Рецитиране на едно	*История, обществознание и гражданска култура:* древни поверия и митове. *Визуална култура:* традиционно българско народно изкуство. *География:* Система и околна среда. България и Балканския полуостров.

	стихотворение от Ив. Вазов и едно от Д. Дебелянов.	
Основни понятия/ ключови думи	Мит, митологическа история, битова картина, природно описание.	

Тематична единица/ Компетенции	**Мотивът за индивид и общност, за деца и възрастни в литературните произведения**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Български юношески романи от началния курс.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Драматизация на части от литуратурни произведения, анализ на мотива личност и общество, дете и възрастен в български яношески четива.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Елин Пелин: „*Ян Бибиян“* и *„Ян Бибиян на Луната“*; Емилиян Станев: „*Чернишка“*, както и други български съвременни романи.	Подробно колективно четене на включените в учебния материал произведения, упражняване на смисленото, чисто, ритмично смисловразделящо четене на български език. Преразказ на части от сюжета на романите, драматизация, съпроводена с движение. Осъзнаване на опозицията добро–зло, както и на фантастичното в съдбата на Ян Бибиян. Поправяне на грешките и водене на читателски дневник и записки с учителска помощ.	*Етика:* добро и зло, границите на приятелството, въпросът за влиянието.

Основни понятия/ ключови думи	Публика, приемане, роман, юношески роман.

Тематична единица/ Компетенции	**Предание, легенда, балада**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Мотивът за създворението и произхода, литературни паметници, свързани с региона.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране на понятията българска национална традиция, национална култура и идентитет, родолюбие въз основа на преданията, легендите и баладите. Разбиране на факта, че и	

	тези жанрове могат да бъдат основа, с помощта на която народите осъзнаят някои от традициите си.		
Знания		**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Два-три български исторически епоса, народни предания, народни балади, исторически народни песни; творческа балада: „*Епопея на Забравените“* от Иван Вазов (откъси), Хр. Ботев: „*Хаджи Димитър“*.		Участие в различни разговори на български език за националните традиции, националната култура и самосъзнание, родолюбието и европейската тематика. Постепенно развиване на културата за аргументиране и дискусия с различни упражнения. Наблюдение и сравняване на сродни мотиви в преданията. Групиране и съпоставяне на аргументите. Търсене на обяснения, аргументи и доказателства, свързани с темата. Рецитиране на откъс от една авторска и от една народна балада.	*Българско народознание:* произход на българите и основаването на българската държава. *Визуална култура:* традиционно изкуство. *География:* наука, техника, култура, еволюционни теории.
Основни понятия/ ключови думи	Предание, легенда, балада, традиция, национална традиция, национална култура, родолюбие.		

Тематична единица/ Компетенции	**Героите в историческата проза**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	България под турско робство.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Авторски подходи за пресъздаване на света в романите, разпознаване на повтарящите се мотиви. Разпознаване на характерите и съдбите. Развитие на самоопознанието чрез характеристика на главните герои.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Роман (откъси): Иван Вазов: „*Под игото“*, откъс от съвременен юношески роман (адаптация). Ситуации, приключения, конфликти, художествени средства за предаване на света в романите, повтарящите се мотиви. Характери и съдби.	Извличане на основните моменти на действието в план-конспект и групиране на информацията при по-обемисти произдения. Представяне на откъси от произведенията с драматична игра, импровизация, подражение.	*Драма и танц:* ситуация, импровизация.

	Възпроизвеждане на действието с употреба на усвоените понятия (конфликт, кулминация, завръзка и др.), характеристика на героите, разкриване на взаимовръзките им на български език.	
Основни понятия/ ключови думи	Исторически роман, характеристика, описание, диалог, монолог, конфликт, завръзка, кулминация.	

Тематична единица/ Компетенции	**Образ и форма в поезията**	**14 часа**
Знания, на които се опираме	Различни български лирични произведения, изучавани досега.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Опознаване на многообразността на българския лирически език, разпознаване на картините, мелодията, структурата. Анализ на лирични произведения.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Анализ на български лирични произведения от втората половина на XIX век до наши дни, напр. *Добри Чинтулов, Любен Каравелов, Пенчо Славейков* и др., както и стихове на *Дора Габе, Петя Дубарова.*	Представяне на многообразността на българския лиричен език с примери (от народната песен до модернистичната поезия). Отразяване на образността, мелодията, структурните варианти, приликите и разликите в писмени и устни анализи на български език. Обясняване на чувствата и мотивите, които се срещат в литературните произведения със свои думи, с правилна употреба на ключовите изрази. Прилагане на различни стратегии за четене за запознаване с произведенията и тяхното разбиране. Рецитиране наизуст на „*Хубава си, татковино!*“ от Л. Каравелов и „*Вятър ечи, Балкан стене*“ от Д. Чинтулов.	*История, обществознание и гражданска култура:* значими българи от турско време. *Визуална култура:* възрожденска архитектура и примери за предметна култура от България.

Основни понятия/ ключови думи	Композиция, припев, видове рима, поетическо съзнание, съдържание, форма.

Тематична единица/ Компетенции	Характеристика на устни и писмени жанрове в литературни произведения	7 часа
Знания, на които се опираме	Разказ, повествователна струкура.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разграничаване на особеностите на различните текстови жанрове. Приложение на по-важните видове при различни устни и писмени съобщения.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Във връзка с познатите от 5–6 клас български произведения: изисквания към формата и съдържанието на анализа, особености на. Разказа и описанието, типични черти на по-простите диалози и драматични народни обичаи.	Рутинно различаване на текстовите жанрове, фигуриращи в тематичната единица и самостоятелното им създаване на български език. Самостоятелен преразказ, описание или анализ на текст от литературни произведения на български език. Установяване и отразяване на различията между текстовите жанрове.	*Българско народознание:* български драматични народни обичаи. *Визуална култура:* предмети на българската народна култура.

Основни понятия/ ключови думи	Жанр, лирика, епос, драма, разказ, описание, диалог, характеристика.

Тематична единица/ Компетенции	Употреба на понятия	19 часа
Знания, на които се опираме	Практически знания без употреба на дефинирани понятия.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране и активна употреба на понятията, свързани с материала за V-VI клас, при писмени и устни изложения на български език за различните произведения.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Епични и лирични произведения, при които се срещат тези понятия.	Стриктна и подпомагаща анализа употреба на понятия. При разговор за произведенията адекватна употреба на понятията на български език.	*Визуална култура; пеене и музика:* понятия. *География:* кръговрат, цикъл, повторение на едни и същи събития, прилики в

		структурата, оптимално развитие, замърсяване на околната среда.
Основни понятия/ ключови думи	Песен, приказка, ритъм, рима, такт, мелодичност, действие, място, повторение, степенуване, паралел, противоположност. Сравнение, олицетворение, метафора. Разказ, роман; структура на епическите произведения: начална точка, завръзка, кулминация, развръзка, герой, второстепенен герой, главен герой. Конфликт, епизод, мотив, разказване на история, гледна точка, нишка на действието. Алитерация, метонимия, място на римите, значение (буквално или метафорично).	

Резултати от процеса на развитие за двугодишния цикъл	Ученикът се стреми да формулира мислите си на български език разбираемо, подходящо за ситуацията, както и да приложи адекватно неезиковите средства, съпътстващи речта. Може да разбере, обобщи и предаде кратки устни съобщения, кратки чути истории на български език. Познава и прилага елементарни методи за събиране и систематизиране на информация. Може да изготвя текст в традиционни и интернет жанрове (разказ, описание, характеристика, писмо, sms, e-mail и др;). Стреми се да говори точно, да пише правилно на български език. Разбира като цяло писмени и електронни текстове, умее да търси информация в текста и да удмоява и прилага нови стратегии за разбиране на текст. Наясно е с процеса на разбиране и четене на текст, а наблюдавайки го, разработва свои методи и стратегии за поправяне на грешките. Познава основните части на речта (глагол, съществително, прилагателно, числително име, наречие, причастие, местоимение), както и свързаните с тях правописни правила, които се стреми да прилага в писмените си работи. Използва усвоените нови български думи, пословици и поговорки в активния си речник. Може да назове поне 3 вида български приказки с примери и знае заглавието или части от 3 народни песни. Различава народната и авторската приказка. Може да обясни разликите между приказка и легенда. Може да различи римувания, ритмичен текст от прозата. Може да изброи поне 3-4 произведения от Иван Вазов, Христо Ботев, както и да формулира по-просто сравнение за героите на изучените български произведения. Може да разясни с 5-6 изречения историческия контекст на романа „*Под игото“*.

	В по-прости стихотворения и проза може да разграничи по-големите структурни единици. Може да обощи съдържанието на някои по-дълги произведения („*Епопея на забравените“, „Чернишка“, приключенията на Ян Бибиян*), различава романа от епическата поезия. Смислено и точно, чисто, членоразделено, с подходящ ритъм и интонация може да чете текстове на български език. Взема участие в дискусия на позната тема, може да се аргументира. В познати и лесно разбираеми истории може да отдели частите според понятията конфликт, завръзка, кулминация. Може да характеризира героите в изучените произведения, да разкрие техните взаимоотношения. Може да открие измежду няколко примера по-простите метафори и метонимии. Може да формулира просто определение за следните понятия: лирика, епос, драма, епизод, олицетворение, балада. От няколко определения може да избере онова, което се отнася за следните понятия: песен, рима, ритъм, мит, мотив, конфликт. Може да рецитира следните стихотворения: Иван Вазов: „*Българският език“*; Христо Ботев: „*Хаджи Димитър“*.

VII-VIII клас

В тази фаза най-важната задача е развитието, обогатяването и стабилизирането на компетентциите по български език, като напр. разпознаване на информацията, нейното търсене, оценка, съхраняване, представяне и подмяната ѝ на български език; електронно създаване и споделяне на информация, комуникационно сътрудничество чрез интернет; задълбочаване на познанията за българския език, наблюдаване на структурата, променящите се части и методи за структуриране на текст и изречения.

Ето защо в VII-VIII клас трябва да се покрият редица нива на умения по български език. От гледна точка на речевите умения в VII-VIII клас ученикът артикулира речта според правилата на българския език, взема под внимание подвижното ударение и се стреми да избегне унгарския акцент. Съобщенията ясно показват говорните му намерения, прилага правилно българските норми на фонетика на изречението и текста. Може да обобщи прочетеното, да се аргументира на български и да сътрудничи със събеседника. Приспособява се адекватно дори към многоезична езикова ситуация. При учене употребява план и може да съставя планове с различни методи на български език.

Интерпретира комплексни текстове на български език и прави формално-синтактичен анализ. Познава основните понятия на лирическите и епическите жанрове в българската литература. Моралната му преценка е развита, може да се съобрази не само със становище, което му допада или е различно от неговото, а и да разбере контекстуалната зависимост на вкуса (в българо-унгарски аспект), както и неговите обществени, семейни, индивидуални предпоставки. Познава основните специфики на медиите, тяхното обществено влияние, кинематографичните средства при формиране на случката и разказа.

Български език

Тематична единица/ Компетенции	Речеви умения, разбиране и създаване на устен и писмен текст на български език	63 часа
Знания, на които се опираме	Музикални особености на речта: интонация, ударение, темп, тон, пауза; речева ситуация; неезикови изразни средства: мимика, жест, поза на тялото, разстояние, външен вид; особености на българската фонетика и култура. Фактори в процеса на комуникацията: говорещ, слушател, канал, код, връзка, форми на участие в различни речеви ситуации.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Основи на културното изказване на мнението, основи на дискусията. Схеми на различни училищни, обществени и групови речеви ситуации, начин на говорене, речник, езиково поведение, отговарящи на комуникативната цел и ситуация, тяхното упражняване на български език.	

Знания/ Изисквания	Междупредметни връзки
Изразително съобщение, при което се употребяват музикалните особености на речта, както и невербалните средства, отговорящи на речевата ситуация. Декодиране на всекидневни съобщения и съобщения на масовата комуникация на български език. Основи на дискусията, участие в разговор, спор, представяне, защита и корекция на собственото мнение с изразни средства, отговарящи на комуникативната ситуация. Реагиране на мнението на другите в тясното (училищно, семейно, приятелско) обкръжение. Училищни ситуации и жанрове на обществената комуникация: обсъждане, спор, реагиране, изказване, кратка празнична реч, приветствие, кратък доклад, речев стил и речник, отговарящ на ситуацията и комуникативната цел на български език.	*Всички предмети:* изказване, кратка празнична реч, приветствие, кратък доклад, участие в разговор и дискусия. *Визуална култура:* връзка между текст и картина при визуалните медии.

Основни понятия/ ключови думи	Становище, дискусия, аргумент, разговор, реагиране, изказване, доклад, приветствие, празнична реч. Масова комуникация, преса, радио, телевизия, интернет. Жанрове на журналистиката: новина, репортаж, интервю.

Тематична единица/ Компетенции	Четене, разбиране на текст	20 часа
Знания, на които се опираме	Приложение на учеусвоените стратегии за разбиране и работа с текст (преглед, предвиждане, активиране на предварителни знания, синтез, селективно четене) при различни по външен вид и тип текстове. Разпознаване и корекция на собствени грешки при разбиране на български текст.	
Възпитателно-	Опознаване и упражняване на методите за работа с текст,	

развойни цели на тематичната единица	техники за търсене на данни, методи за четене (интензивно и екстензивно четене). Развиване на способността за изразително предаване на текста. Развиване на умения за учене: техники за търсене данни, информации, тяхното практическо приложение при печатни и електронни текстове. Развиване на критическото мислене напр. разглеждане на информации от интернет от гледна точка на достоверност и точност.

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Упражняване на усвоените методи за обработване на текст, усвояване на нови техники, форми на четене (интензивно и екстензивно четене), тяхното практическо приложение. Четене на български език с изразяване на емоционалното и мисловното съдържание. Употреба на различни методи за работа с текст (буквално, критическо, креативно четене) при български електронни и печатни текстове. Техники за търсене на данни: селективно четете, преглед. Търсене на данни по интернет, текстови мрежи, интертекстуалност, надеждност и използваемост на данни, произхождащи от различни извори. Сравняване на информации от различни извори, формулиране на критически изводи. Характеристика и техники за работа с български научно-популярни текстове. Употреба на печатни и електронни речници.	*Всички предмети:* специфики на обработването на текстове, спадащи към различни учебни предмети. *Информатика:* методи на търсене. *Визуална култура:* анализ на схеми, илюстрации, картини.

Основни понятия/ ключови думи	Търсене на данни, речник, плавен текст, накъсан текст, работа с текст.

Тематична единица/ Компетенции	**Писане, създаване на текст**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Събиране на данни, изготвяне на записки и план с различни методи, с употреба на фонда (печатен и електронен) на библиотеката на български език. Самостоятелно съставяне на текстове в изучените жанрове на български език.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Различни техники за водене на записки, избирането на най-подходящата от тях, прилагането им с учителска помощ. Усвояване на изразяването на български език в писмена форма. Развиване на критическото мислене, на отговорността към себе си и другите.	

Знания/ Изисквания	Междупредметни връзки
Създаване в ръкописна и електронна форма на текстове, отговарящи на комуникативните цели, с различна гледна точка и жанр. Самостоятелно съставяне на списък на изворите, точно цитиране. Креативно съставяне на текст в някои жанрове на масовата комуникация (новина, интервю, репортаж). Упражняване на воденето на записки (в ръкописна и електронна форма), стремеж към най-оптимална индивидуална форма. Правила на представяне в писмен и онлайн вид (автобиография, блог, интернет портал).	*Информатика:* възможности на текстовите програми. *Визуална култура:* типографски познания. *Етика:* начини на контакт, уважение към личността.
Основни понятия/ ключови думи	Записки, електронен текст, коментар, блог, автобиография.

Тематична единица/ Компетенции	Правопис	15 часа
Знания, на които се опираме	Познаване на основните правила на българския правопис, приложението им в процеса на писане на текст; самоконтрол и поправка на текста с по-голяма самостоятелност.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Увеличаване на езиковото съзнание на български език: опознаване на особеностите на нормативния правопис. Развиване на уменията за анализ на текст: видове изречения, препинателни знаци при различно структурирани изречения, най-често срещаните правила на пряката реч и цитатите.	

Знания/ Изисквания	Междупредметни връзки
Точно и съзнателно прилагане на българския правопис в различни писмени жанрове. Препинателни знаци, най-важни правила за употребата им. Пряка реч и цитати (преки, непреки), правила на писането им. Основни правила при писане на сложни думи.	*Информатика:* програми за контрол на правописа. *Визуална култура:* употребяване на типографските познания за изграждане на естетичен и целесъобразен почерк.
Основни понятия/ ключови думи	Пунктуация, препинателен знак (запетайка, точка, въпросителен знак, удивителен знак, двоеточие, тире). Пряки и непряки цитати.

Тематична единица/ Компетенции	**Структура и значение на езика**	**60 часа**
Знания, на които се опираме	Особености на българския език: основни думи и наставки, сложни думи; основни части на речта: глагол, съществително, прилагателно, числително, наречие, местоимение, причастия (деятелно, страдателно, деепричастие); видове изречения и тяхната употреба.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развиване на устната и писмената комуникация на български език: наблюдение на структурата на езика, на променливите му части с методи за изграждане на изречение и текст; разпознаване на комунакативните намерения на различните видове изречения в устен и писмен език, приложението им във всекидневната комуникация; разпознаване на дословното буквалното и прагматичното значение на изречението; различаване на главно и подчинено изречение.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Езикова функция на изречението, неговият строеж, структура, видове изречения, тяхната роля за организиране на текст. Упражнения за изграждане на изречения според речевата ситуация и комуникативните намерения, устно и писмено, на български език. Видове български словосъчетания: съединителни и подчинителни синтагми. Думи, изразяващи отношения при словосъчетанията и изреченията. Съставяне на словосъчетания на български език. Роля, функция и видове на главните части на изречението, отношения и връзки в българското изречение. Видове словосъчетания, промени в значението им, правописни правила. Упражнение: събиране на думи и съставяне на думи под формата на игра на български език. Разлика между словосъчетание, основна дума, дума с наставка, сложна дума.	*Визуална култура:* визуална комуникация, строеж на визуалните съобщения. *Унгарски език и литература, чужди езици:* образуне на думи в учените чужди езици.

Основни понятия/ ключови думи	Вид на изречението: съобщително, въпросително, повелително, възклицателно. Просто и сложно изречение, непълно и разширено изречение, подчинени и обяснителни части на изречението. Части на изречението: подлог, сказуемо, определение (за качество, за притежание, за количество), обстоятелствено

	пояснение (за време, място, начин, средство, състояние). Словосъчетание, подчинителна и съединителна синтагма. Думи, изразяващи отношения, членуване, съюз, наставка, частица, представка, спомагателни глаголи. Елиптично изречение, междуметие.

Тематична единица/ Компетенции	**Постоянност и развитие на езика**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Езикът като променливо явление. Употреба на речник, промени в речниковия фонд.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Подпомагане на умението за разграничаване на съвременния език и неговите предишни състояния. Развитие на съзнателно отношение към езика, наблюдаване и анализ на постоянството и променливостта на езика в различни стари и съвременни текстове.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Наблюдаване на постоянните и променливите елементи в българския език с помощта на съвременни и стари текстове. Интерпретация на доказателствата за промените в езика въз основа на текстове от други епохи и литературни примери. Езикова употреба при българите в Унгария, наблюдаване на местните варианти, тяхното назоваване. Промени в речника: събиране и сравняване на нови и стари думи. Произход на българския език (индоевропейско, славянско родство), мястото му сред езиците. Разлики между унгарския и българския език.	*История, обществознание и гражданска култура:* роднинство на славянските езици.

Основни понятия/ ключови думи	Езиков вариант, езиково семейство, индоевропейското езиково семейство.

Литература

Тематична единица/ Компетенции	**Класически и съвременни български литературни произведения**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Жанрове: лирика, драма, епос.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Език на лириката (варианти на формата, език, изразни средства) и неговите елементи, употребата на понятия при анализа на българските произведения.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Различни по тема лирични произведения от български класици и съвременни автори: Христо Ботев „*На прощаване*“ и още едно стихотворение от него. По избор стихотворения от *Пейо Яворов, Пенчо Славейков, Елисавета Багряна, Николай Лилиев, Димчо Дебелянов, Петя Дубарова*.	Групиране на четивата по жанрове, познаване на характеристиките на жанровете, с точна употреба на българските понятия. Мъжки и женски персонажи в българската литература, традиционни полови роли и тяхната проекция в лириката. Преливане на жанровете: епически характер, драматичност и имитиране в лирическите произведения.	*Информатика:* търсене на данни към биографиите на авторите.
Основни понятия/ ключови думи	Лирически израз, исторически мотив, рамкова структура, конфликт.	

Тематична единица/ Компетенции	Лирически жанрове	5 часа
Знания, на които се опираме	Изучените български лирични и преходни жанрове: песен, балада.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Просто определение за лиричен жанр, илюстриране на елементите на определението с текстови примери, разпознаване на жанра при лесно определяемите прочетени произведения.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Работа с лирични произведения от различни епохи. Песен, елегия, ода, химн, епграма, програмна песен, поетическо писмо, арс поетика и техните характерни черти.	Систематизиране на знанията: опознаване на разликате и приликите между изброените жанрове, приложение на познанията при работа с български лирични произведения. Формулиране на собствено мнение във връзка с любовните мотиви в лириката. Рецитиране на по едно стихотворение от Димчо Дебелянов и Христо Смирненски.	
Основни понятия/ ключови думи	Песен, елегия, ода, химн, епграма, програмна песен, поетическо писмо, арс поетика.	

Тематична единица/ Компетенции	**Варианти на кратката проза: новела, разказ**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Гледна точка, действие.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разпознаване на особеностите на разказа и новелата, ясно различаване на двата жанра. Усвояване на понятието анекдотичен разказ и разбиране ролята на анекдота в новелистичната литература.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Анекдотични истории, произведения от краткия български епос от различни епохи, особено от Елин Пелин.	Все по-точни познания за това, как жанрът на разказа и новелата се вписва в по-широкия кръг на епоса и кратката проза. Разпознаване чертите на новелата и разказа чрез сравнение на литературни произведения, ясно разграничаване на двата жанра. Познания за понятието анакдотично разказване. В кооперация с класа, характеристика на героите и развиване на самоопознаването на български език.	*Визуална култура:* българска национална памет, паметници, и портрети.

Основни понятия/ ключови думи	Анекдот, новела, разказ.

Тематична единица/ Компетенции	**Видове романи**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Конфликт, начална точка, завръзка, кулминация, развръзка, гарой, второстепенен герой, главен герой.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разграничаване на жанровите особености на видовете романи.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Представяне на български исторически събития и периоди в литературата, в произведенията на Иван Вазов, Алеко Константинов и др. Романите	Наблюдаване на жанровите особености на различните романи, характеристика на героите, разкриване на същността на конфликтите.	*История, обществознание и гражданска култура:* въстания и освобождение на

„*Под игото“* от Иван Вазов и „*Бай Ганьо“* от Алеко Константинов (адаптации, откъси).	Участие в разговор и драматизация, коментар на авторовите решения на български език. Характеристика и формулиране на мнение, устно и писмено за прочетените произведения, гледаните филми, за действието и героите.	България през XIX век. *Визуална култура:* български национални герои, българска историческа живопис.
Основни понятия/ ключови думи	Роман, пространство, време и структура на романа.	

Тематична единица/ Компетенции	**Големите теми на литературата**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Жанрове, епос, роман.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Теми, свързани с отделните епохи на българската литература, значими въпроси, ориентиране в хронологията и топографията на литературата. Сравняване на подобни по тема и жанр произведения, анализ на основни литературни теми и мотиви. Съзнателно разграничаване на позицията на разказвача и начина на разказване.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Български романи, откъси от романи, разкази от кръга на произведенията, разработващи важни теми (младост, зряла възраст, обществени връзки, пътуване, идентичност и др.) Напр. Ивайло Петров: „*Преди да се родя и след смъртта ми“*; Алеко Константинов: „*До Чикаго и назад“*.	Разкриване на всезнаещия обективен разказвач в различни произведения. Развитие на самопознанието чрез анализ на по-важните герои. Все по-сигурно ориентиране в хронологията и топографията на българската литература, в местните традиции и литературни паметници. По-голям опит при сравняването на близки по тема и жанр български произведения, както и при анализа на някои основни литературни теми, мотиви.	*Визуална култура:* израз на личните чувства и настроения с визуални средства. *География:* България и Балканския полуостров.
Основни понятия/ ключови думи	Начин на разказване, разказвач, наратор, имитиране, пряк, всезнаещ разказвач, обективен разказвач.	

Тематична единица/ Компетенции	**Произведения от творците на кръга „Мисъл“**	**25 часа**
Знания, на които се опираме	Лирична структура, лиричен аз, метафора, метонимия.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Прилики и индивидуални черти на произведенията, създадени в периода на кръга “Мисъл”. Опознаване на идеите на епохата и влиянието на светогледите в произведенията.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Художествени произведения от периода на кръга “Мисъл”: П. Яворов: „*Градушка“, „Обичам те“*, Димчо Дебелянов „*Аз искам да те помня все така“, „Спи градът“*, Пенчо Славейков „*Ралица“*, Кирил Христов „*Русалка“*, по едно стихотворение от Н. Лилиев и Хр. Смирненски.	Структурен и съдържателен анализ на литературно произведение, разпознаване и анализ на взаимовръзките, правилна употреба на българските термини. Рецитиране на по едно стихотворение на Яворов и на Дебелянов.	*Българско народознание:* изкуството на Сирак Скитник.
Основни понятия/ ключови думи	Обективна лирика, епическа балада, очерк.	

Тематична единица/ Компетенции	**Анализ на драматично произведение**	**15 часа**
Знания, на които се опираме	Драматични народни обичаи, герой, главен и второстепенен герой, конфликт, завръзка, кулминация.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Човешките връзки в драмите и филмите, действия, емоционални отношения, анализ на конфликтите.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Анализ поне на една българска драма (комедия, театрално произведения), по възможност гледането ѝ в театър или на запис, сравнение на предствалението и текста. Драматизация в час по литература.	Представяне на различни типове герои и хора в общи игри, пр. след наблюдаване на начина на ходене, жестовете, мимиката. Импровизации с прилагането на познатите драматични конвенции и елементите на театралния език. Различаване на ролята и осъзнаване на значението на монолога и диалога, разкриване на връзката между текст и движение, намерение и напрежение в драми и драматични игри. Научаване наизуст на откъс от една българска драма.	*Визуална култура: Драма и танц:* въз основа на схема на сцена изготвяне на костюми, декори реквизит.
Основни понятия/ ключови думи	Диалог, декор, драматична структура, напрежение, обрат, ситуация, комична ситуация, хумор, сцена, комичен персонаж, костюм, комедия, комично, конфликт, монолог, упътвания на режисьора, намерение, роля, връзки между героите, театрално произведение, текст и движение, кулминация.	

Тематична единица/ Компетенции	Съвременна българска литература – съвременни писатели и читатели	10 часа
Знания, на които се опираме	Изучавани съвременни произведения.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Различни прочити на литературното произведение. Разминавания в рецепцията и оценката на литературното произведения. Практическо опознаване на промени в рецепцията при различните поколения.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Четива от българската литература на XX-XXI век. 2-3. съвременни произведения от българската художествена проза (пр. Павел Вежинов, Светослав Минков, Ивайло Петров), един български юношески роман, 5 съвременни лирични произведения (от Петя Дубарова, Пеньо Пенев, Валери Петров, Атанас Далчев и др.).	Развиване на способността за разбиране на съвременни произведения, които боравят със средствата на мъглявия смисъл, намека и премълчаването, с помощта на колективна дейност при четене и учене. Доказване устно и писмено на способността за разбиране на различните читателски мнения,	*Българско народознание:* България на края на хилядолетието. *Визуална култура:* някои характерни произведения на българската съвременна визуална култура.

Местна култура и литературен живот: Кристина Хаджипеткова: „*Поли“*.	атитюди и чувства във връзка с анализираните произведения. Осъзнавене на процеса на възприемане, на писателския светоглед и позиция. Рецитиране на едно стихотворение от Валери Петров и още 1-2 съвременни стихотворения.	
Основни понятия/ ключови думи	Сатира, фантастика, светоглед, мнение, рецепция.	

Тематична единица/ Компетенции	**Употреба на понятия**	**8 часа**
Знания, на които се опираме	Практическа употреба на понятията без дефинирано съдържание.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Разбиране и активна употреба на свързаните с материала за VII–VIII клас понятия при устен и писмен анализ на изучаваните произведения на български език.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Понятия, свързани с българските епични, драматични и лирични произведения.	Многостранна и подпомагаща разбирането употреба на понятия при обсъждане на произведенията на български език.	*Визуална култура; пеене и музика:* понятия.

Основни понятия/ ключови думи	Сруктура, епическа структура, въведение, обрат, завършек, научна проза, рапсодия, лирическа структура, лирически аз, хексаметър, пентаметър, дистихон, синтез, символ.

Тематична единица/ Компетенции	**Изразни средства на медиите на български език Систематизиране на текстовете на кинематографията и печатната преса**	**8 часа**
Знания, на които се опираме	Разбиране на различията между текстовете, появяващи се в различните медии, наблюдаване на фикцията или документалността в различните медийни прояви.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Развитие на способността за разбиране на български език с помощта на филми, телевизионни предавания, онлайн текстове. Изграждане на самостоятелно и критическо отношение, развитие на медийната грамотност и на способността за съзнателно избиране на текст.	

Знания/ Изисквания	Междупредметни връзки
Някои характерни произведения на съвременното българско кино, анализ на унгарско-български коопродукции, поява на различията в мисленето и изобразяването. Разпознаване на основните жанрове на пресата (репортаж, публицистика, критика), езикови и стилистични особености на българската преса.	

Основни понятия/ ключови думи	Документален филм, фикция, жанр, уестърн, научнофантастичен филм, мелодрама, комедия, трилър, репортаж, критика, публицистика.

Резултати от процеса на развитие за двугодишния цикъл	Ученикът се ориентира и участва ефективно във всекидневни комуникативни ситуации и дискусии на български език. Може да защити становището си с аргументи и доказателства. Следи и анализира комуникативните намерения на събеседника, неговите неезикови сигнали. Разбира като цяло различни по жанр текстове на български език, схваща преносното значение на текста, умее да търси в него информация. Може да обобщи текста, да напише план-конспект, да води самостоятелно записки. Може да формулира собственото си мнение устно или писмено, да обоснове твърденията си. Ученикът познава и се стреми да употребява различните видове изречения. Прилага правилно препинателните знаци. С помощта на правописни речници се справя с писането на сложни думи и съкращения, взема под внимание особеностите на българския език. Ученикът разпознава жанра на по-лесни произведения, може да установи поне 8–10 различни жанра, както и да обясни тяхната същност. Познава жанровите особености на различните романи, може да характеризира героите, да разкрие същността на конфликта. Назовава по-важните периоди и автори на модерната българска литература, може да се ориентира в местните български литературни традиции и паметници. С конкретни примери може да посочи разликата между всезнаещия и обективния разказвач, различиятамежду прекия и непрекия начин на разказване. Може да определи и правилно да употребява учените литературни понятия на български език, с тяхна помощ анализира произведения от гледна точка на отношения, действия, емоции, конфликти и др. Наясно е с изразните средства на медиите, с жанровете на печатната и електронната преса. Познава тяхната обществена роля и механизма на въздействие. У учениците се изгражда базисно ниво на медийната съзнателност, самостоятелен, критически атитюд.

Български език и литература

IX-XII клас

Целта на обучението е развтието езиковите компетенции на български език, за да могат учениците да го практикуват на ниво, отговарящо на възрастта им, да овладеят българската устна и писмена комуникация, да могат да анализират и прилагат на практика усвоения материал.

Задача на обучението по български език е да развие способността за разбиране, създаване на различните видове текстове (устни, печатни, електронни), за изразяване, отговарящи на определена ситуация, за целенасочена и критична употреба на различни устни и писмени текстове, както и техния подбор и употреба в нови ситуации. Друга задача е да накара учениците да осъзнаят и систематизират вече усвоените знания за обществената функция на българския език, за връзката между език и мислене, за промените на родния език в миналото и в наши дни, за общото и различното между българския език и другите езици.

Завършилите средното училище трябва да владеят умението за разбиране и създаване на устен и писмен текст на български език, както и качественото му приложение (устно и писмено), в различни житейски ситуации. (Включително разбиране и практическо прилагане на текстовите приложения на информационно-комуникационните технологии).

Предметът български език и литература предава променящата се българска езикова и литературна култура. Изпълва със съдържание и укрепва българското езиково и културно самосъзнание, буди стремеж към комуникация на високо ниво, спомага за опознаването на други култури.

С помощта на литературните произведения се изгражда връзката между минало, настояще и бъдеще. Литературните произведения свързват реципиента с основните въпроси на битието, осигуряват приемствеността и обновяването на културата. Спомагат за разбирането и преживяването на човешките и обществените проблеми, за опознаването на собствената и на другите култури за изразяването на различията между индивида и другите, и взаимното уважение. Литературните произведения развиват паметта, способността за осмислянето и запазване на преживяното, спомагат за изграждането на вътрешна потребност от приемане и формиране на традицията у учениците. Задача на предмета литература е да предава с помощта на изкуството емоции, творчески мисли, интензивни преживявания, а с помощта на дискусията усното и писменото създаване на текстове да даде на учениците удовлетворението от изслушването на другия и от собствената изява, с което подпомагат развитието на езиковите си умения на български език. Чрез обучението по литература учениците ще разбират по-точно българските текстове. Те ще опознаят и съпреживеят, а по този начин ще разберат онези житейски ситуации, морални проблеми, възможните решения и поведение, ценности, идеи и мисли, които по-късно могат да приложат и в собствения си живот.

Въз основа на собствения си опит, творчески ще опознаят изразните възможности на българския език, за да усвоят средство за самоизява и решаването на проблемите устно и писмено. Ще усвоят онзи културен материал, който е стои в основата на българската култура. Ще се научат да формулират собствено мнение на български език, да правят оценка на литературния канон и на и ценностите, съзнателно избирайки своите четива.

С помощта на езиковите и литературните познания учениците ще могат да анализират изразните средства на българските писатели, с които се предава опита,

преживяванията, мислите и моралните доводи на хората през различните епохи. Всичко това активно подкрепя изграждането и утвърждаването на българската им идентичност.

Специфична цел на преподаването на български език и литература е придобиването на опит при изпълняването на индивидуални задачи, събиране на материали и съставяне на доклади, в кооперативното учене (по двойки или в група), с ролеви игри и методи за обработка на текст. Това развива способностите за учене на български език и помага при усвояването на материала в средното училище.

Разработката на научнопопулярни и документални текстове играе важна роля в усвояването на способността за дискусия, при това на българския език, един от редките езици в Унгария. От методическа гледна точка този процес се подпомага най-вече от самостоятелното събиране на материал и изнасянето на доклад.

Предметът български език и литература се опира и върху електронните носители на информация, които имат все по-голям дял и влияние върху българския език и култура. Методите за събиране на информация подкрепят дигиталната култура и ефективното самостоятелно учене, като прилагат, освен библиотеката, каталога, библиографията, и възможностите, създадени от интернет.

Учебният план съдържа учебния материал, съобразен с критериите на зрелостния изпит – Творчество, Портрети, Светогледи, Съвременна литература, Театър и драма, Литература и култура, като дава свобода на учителя в избирането на реда, по който се преподават различните части.

IX-X клас

Целта на обучението, свързано с овладяването на българския език, е усвояване и усъвършенстване на техниките за разбиране на текст, обогатяване на речника, чувствителност на възприятието, осъзнаване и употреба на различни понятия. Друга важна цел е прилагането на нормите на българския книжовен език, четливия почерк, стабилен и съзнателен правопис. Необходимо е да се задълбочат уменията за четене и разбиране на писмен текст; четене с разбиране на глас и наум, което включва и разпознаване на явленията, характерни за различните езикови нива, четене с разбиране и слушане с разбиране като се започне от елементарните задачи, мине се през диалога и се стигне до произведенията на български език. Изискване е четенето на разнородни по обем, сложност, жанр и предназначение текстове на български език (напр. художествена литература, документи или природонаучни текстове), както и развитие на умения за тяхното разбиране и интерпретиране. Във връзка с развитието на уменията за създаване на тескт се очаква самостоятелно съставяне на план и записки, формулиране на собствено мнение във връзка със съдържанието на прочетения текст, устно и писмено на български език.

Изграждането на културно езиково поведение предполага и развитие на речевите способности, нужни за изразяването и за участието в междуличностните и обществените диалози. Целта е да се изгради езиково поведение на български език, съобразено със събеседника и речевата ситуация, разбиране и интерпретация на вербалните и невербалните кодове на устен текст в комуникативни ситуации с различна цел, разпознаване на комуникативните намерения и неезиковите знаци на събеседниците.

Създаване на текстове на български език с правилен правопис и самостоятелна употреба на наръчници. Като елемент на развитието на езиковата съзнателност,

ученикът трябва да бъде способен да назове своите грешки при конструиране на текста и правописа, самостоятелно да поправя грешките си.

Уменията и учебния материал по български език съдържат анализ и оценка на професионални, научни, публицистични, обществени и художествени текстове, прилагайки семантични и синтактични критерии (пр. синонимия, многозначност, пряко и преносно значение, метафори и др.). При анализа на текста се прилагат методите за текстов анализ, които разглеждат текста като цяло, и се интерпретират професионални, научни, публицистични, художествени текстове и текстове с обществена насоченост. Целта е обогатяването на вече известните методи с прилагане на знанията по стилистика и текстов анализ. Учениците усвояват критично и креативно четене, разбират и интерпретират български професионални, научни, публицистични, текстове в писмена, аудиовизуална и дигитална форма, както и оценяват художествени, публицистични текстове в писмена или устна форма от гледна точка на структурните и стилови единици, визуалната форма, яснота и богатство на информацията. Познават особеностите на официалния текст (пълномощно, квитанция, протокол, автобиография) и могат да съставят самостоятелно (ръкописно или по дигитален път) текстове на български език.

Задача на обучението по литература – в съчетание с обучението по български език – е да спомага емоционалното и мисловното възприемане на прочетените и анализирани произведения, да се овладеят и прилагат методите за анализ и синтез на текст, отговарящи на особеностите на литературната творба (напр. определяне на контекста, темата, жанра, разкриване на пластовете на значението и др.). Освен това, цел е и анализът на различни по жанр и настроение български лирични произведения, разбиране на семантичната и синтактичната роля на различните поетични образи и описания, усет за сложността на поетичния език, осъзнаване на функцията на граматичните средства в български текст.

В IX-X клас се развива способността за разбиране на български литературни произведения от наративните и драматичните жанрове, което включва установяване на различията между епическия и драматическия разказ, организацията на времето, пространството и действието, както и между различните характери, разпознаването на особеностите на драматичния изказ с помощта на различни методи за анализ и други креативни дейности.

За системното литературно обучение спомага и фактът, че учениците придобиват умения да идентифицират и разбират връзките между различни теми, житейски ситуации, мотиви и форми в българската литература от различни епохи, чието влияние се наблюдава и до днес, с помощта на конкретни примери. Учениците могат да прилагат овладяните форми и стилистични езикови особености във всекидневиото при създаване на български текстове, както и при творческо писане.

За развитието на умението за учене и възпитаването на самостоятелност допринася и усвояването на средства за написване на по-дълъг текст (отчет, рецензия, есе, просто научно съчинение), изискващ по-активна събирателска дейност; целесъобразно събиране, селектиране и критична употреба на вербална и невербална информация (аудио и образна). Задача на обучението по български език и литература е овладяването на нормите за ползване на информацията (напр. обозначаване на изворите, цитиране). Ученикът трябва да умее да прави анализ на произведение на български език по предварително зададени условия.

Български език

Тематична единица/ Компетенции	**Комуникация, масова комуникация**	**24 часа**
Знания, на които се опираме	Участие във всекидневни комуникативна ситуации, стремеж към разбираема, изразителна български реч. Правилна употреба на интонационните средства на речта и невербалната комуникация. Разбиране и възпроизвеждане на устни текстове, следване на указанията, разбиране на устните съобщения на събеседника. Познаване и употреба на елементарните комуникативни форми за започване на разговор: поздрав, представяне, обръщение, питане, молба и др. на български език.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Адекватна употреба на българския език, отговаряща на речевата ситуация: редактиране на устен текст, изразни форми, комуникативни ситуации и наблюдаване на характерните за тях време, пространство и участници (на контекста). Наблюдаване на възможностите и границите на неезиковите знаци, съпътстващи комуникацията: музикални елементи на речта, невербална комуникация. Декодиране на целите на съобщенията в различен комуникативен контекст, разпознаване на евентуланото манипулативно намерение на съобщението. Опознаване на видовете и характерните черти на комуникацията: лична, групова, обществена и масова комуникация. Характеристики, функции и прояви на масовата комуникация, нейните езикови и визуални прояви в български контекст. Опознаване на някои видове масова комуникация. Явленията и особеностите на новата вербална комуникация (skype, chat), вариантите и границите й на кирилица.	*Драма и танц:* речева ситуация, драматизация.

Основни понятия/ ключови думи	Цел и функция на комуникацията (информация, обръщение, израз, метаезикова и естетическа фунция, установяване, поддържане и прекъсване на контакт), неезиков знак (поглед, мимика, жест, поза, пространство, емблеми), масова комуникация. Типове комуникативни жанрове – съобщения (новини, обяви, репортаж, интервю); изразяване на лично мнение (коментар, записка, читателско писмо, рецензия, препоръка).

Тематична единица/ Компетенции	**Езикови нива, граматика на българския език**	**Часове: 42**
Знания, на които се опираме	Познания за фонетиката, морфологията, лексикологията и синтаксиса на българския език, правилно приложение на знанията при съставяне на писмен и устен текст на български език.	

Знания/ Изисквания	Междупредметни връзки
Познания по фонетика: българска звукова система, гласни и съгласни звукове, основни особености на артикулацията и произношението на българските звукове. Правила на свързване на звуковете и връзката им с правопис. Морфологични особености: корен на думата, роля и функция на елементите на думата, правила на свързване. Критерии на морфологичната класификация на българските думи, опознаване на един възможен тип за класификация. Понятие за структура на думата, типове синтагми, ролята им в изграждането на изречението, взаимовръзки в изречението. Части на изречението, разпознаването им в изречението, правилната им употреба при съставяне на изречения. Понятие за изречение, вид и структура на изречението, прости и сложни изречения, анализ на изречение, правилното им структуриране на практика. Сравнение на структурата на българския език с унгарския и с други, изучавани езици от гледна точка на фонетиката, морфологичната структура, начина на словообразуване, структурата на изречението. Точна представа за структурата и съдържанието на езиковите нива, систематизиране на знанията.	*Чужди езици:* сравнение на българския език с езиковата, морфологичната структура, словообразуването и синтаксиса на унгарския език и на други, изучавани чужди езици.

Основни понятия/ ключови думи	Звук, фонема, фонетичен закон, морфема, корен на думата, представки и наставки. Вид на думата: основен вид, други видове думи. Синтагми: съединителни и подчинителни синтагми Части на изречението: подлог, сказуемо, допълнение, определение, обстоятелствено пояснение Изречение: структура на изречението, вид изречения, прости и сложни изречения.

Тематична единица/ Компетенции	Разбиране и съставяне на текст	28 часа
Знания, на които се опираме	Видове и особености на вече изучените устни, писмени и електронни текстове. Стратегии за четене и тяхното адекватно прилагане при обработката на текстове, различни по тип и жанр, в печатен или електронен вид. Анализ и оценка на информацията в текста. Елементи на създаване на текст, техники за събиране на материал на български език.	

Знания/ Изисквания	Междупредметни връзки
Самостоятелно обработване на текст с избиране на подходяща стратегия на четене и метод на обработване на текста на български език. Усвояване на ефективни техники за водене на записки, тяхното адекватно приложение. Познаване на	*История, обществознание и гражданска култура; унгарски език и*

структурата и особеностите на различни официални и лични текстове, способност за създаване на подобни текстове като се имат предвид българските езикови и културни особености. Методи за събиране на данни с помощта на писмени и неписмени извори, начин на цитиране. Библиотечно събиране на данни – употреба на католог и база данни, избор на извора, записки с възможност за намиране на извора, както и творческа и етична употреба на събраната информация. Точно определяне на извора. Видове есета, писане на есе на български език. Характеристики и методи на изготвяне на научно съчинение, статия. Упражнения за създаване на текстове по интернет (база от текстове, изворови данни, форуми, блогове).	*литература:* писане на есе. *Всички предмети:* писане на план-конспект, записки. *Информатика:* обработка на информация, използване на извори, цитиране, текстови бази, правни и етически въпроси на използването на интернета.
Основни понятия/ ключови думи	Официално писмо, молба, автобиография, мотивационно писмо, пълномощно, квитанция. Есе, статия.

Тематична единица/ Компетенции	**Правопис**	**24 часа**
Знания, на които се опираме	Основи на българския правопис, адекватна употреба на пунктуационните знаци, употреба на правописни речници в практиката.	
Знания/ Изисквания		**Междупредметни връзки**
Основи и закономерности на българския правопис. Пунктуация на текста, функия на пунктоационните знаци, особености на българския език. Правопис на чужди думи, упражнения по транслитерация (изписване на думи на латиница с кирилица). Познаване и употреба в училище и във всекидневието на български правописни речници, на програмите за контрол на правописа при писане на текст.		*Всички предмети:* правопис. *Информатика:* програми за контрол на правописа на български език.
Основни понятия/ ключови думи	Основи на правописа, езикови норми	

Тематична единица/ Компетенции	**Текст**	**44 часа**
Знания, на които се опираме	Способност за разбиране на текст на български език: прилагане на стратегиите за разбиране и създаване на текстове, различни по вид и тип. Познания за комуникативната функция и главните	

	характеристики на разказвателни, обясняващи текстове и документи. Разпознаване на различията между устни, писмени и електронни текстове, редовна употреба на книги и посещение на библиотеката.

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Понятие за текст, наблюдаване, назоваване и систематизиране на характеристиките му. Структура на текста: връзка между текст и изречение, единици на текста. Части на текстовото значение: прагматика, семантика и граматика. Видове текст според тип, жанр и място на езиковата употраба. Влияние на устната и писмена практика върху формирането на текста. Най-характерните текстове: разговорен устен текст и писмен монолог. Роля, качество и характеристика на устните и писмените текстове. Роля на средствата на текстовата фонетика и пунктуационните знаци в интерпретацията на текстовете на български език. Търсене на данни по интернет, текстови мрежи, интертекстуалност, въпроси за проверка на достоверността и използваемостта на данните от различни извори. Сравняване на информации от различни извори по дадени критерии, обсъждане и изваждане критически заключения от текста. Връзки между текстове, мрежа от смислови връзки. Разбиране на български текст, техника на обработване на текст, видове и стратегии .за четене.	*История, обществознание и гражданска култура:* типове писмени извори. *Унгарски език и литература и чужди езици*: строеж на текста с културни особености.

Основни понятия/ ключови думи	Текст, контекст, речева ситуация. Текстово изречение, абзац, част, блок. Текстови връзки (тематична мрежа, тема-рема, топик, фокус, ключова дума, заглавие). Прагматика: (светът на текста, гледна точка, система от понятия, рамка на знанията, сценарий). Граматични (синтактични) фактори (съюз, местоимение, деикс, член, пояснение, съгласуване, времеви контекст). Интертекстуалност. Тип текстове (монологичен, диалогичен, полилогичен, говорен, писмен, електронен, спонтанен, планиран). Жанр на текста (повествователен, описателен, аргументиращ се) Текстове според мястото на употреба (всекидневни, обществени и официални, научни, публицистични, художествени). Фонетика на текста (ударение, интонация, тембър, пауза, темпо).

Тематична единица/ Компетенции	**Познания по стилистика**	**Часове 20**
Знания, на	Познания за възприемане и анализ на произведенията, основни	

които се опираме	словосъчетания и форми, езикови игри, творческо писане. Видове стил в българския език, езиково поведение и норми.

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Опознаване на характерните за българския език стилове и нюанси, както и анализ на влиянието им. Опознаване, анализ на особеностите на най-често срещаните български стилови нива, във връзка с особеностите на стилистиката. Интерпретация на елементите и средствата на стила в български художествени и всекидневни текстове (упражнения за разкриване на значението и влиянието). Съзнателна употреба на отговарящите на ситуацията и комуникативната цел стилови средства при създаване на текст.	*История, обществознание и гражданска култура:* характеристика на различни изворни текстове. *Унгарски език и литература и чужди езици*: видове стил на изказването . *Драма и танц:* представяне на разговарни стилови нюанси.

Основни понятия/ ключови думи	Стил, стилистика, тип стил, стилова стойност. Стилово ниво (разговорно, научно, публицистично, официално, ораторско, литературно). Стилистични фигури (елипса, липса на съюз, повторение, ритъм на мислите, оксиморон). Стилистика на изречението (вербален стил, номинален стил, съставно сложно изречение).

Тематична единица/ Компетенции	**Семантика**	**16 часа**
Знания, на които се опираме	Български речников фонд, отговарящ на изискванията. Омоними и думи със сродно значение, приложението им в устни и писмени текстове на български език. Познаване на значението и оригиналната функция на някои, характерни български пословици; значение на езиковите и неезиковите съобщения. Самостоятелна употреба на български едноезични речници (тълковен, синонимен) .	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Структура на значението на българските думи, елементи на значението. Връзка между звуковия вид и значението, семантично поле на значението. Значение на изречението и текста. Ролята на значението в изграждането на езиковите структури. Връзка между значение и езиково-граматична функция. Осъзнаване на модифициращата функция на словореда и	*Унгарски език и литература и чужди езици*: особености на словореда. *История, обществознание и*

възможностите на българския език. Употреба на едноезични речници.	*гражданска култура, Етика и философия:* разговорно и предметно значение на понятия и изрази.
Основни понятия/ ключови думи	Структура на значението, семантичен елемент, семантично поле, правило за употреба на знак. Еднозначна, многозначна дума, омоними, синоними, противоположно значение.

Литература

Тематична единица/ Компетенции	**Българска литература през IX-XIV век**	**10 часа**
Знания, на които се опираме	Исторически познания, текст-паметник, житие, химн, похвално слово	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Характеристики на българската средновековна култура и образование: разбиране и анализ на най-ранните произведения на българската литература в контекста на средновековната писменост и литература и нейното значение. Осъзнаване на културното значение – старобългарският език като носител на култура.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Откъси и пълни произведения от българската литература през IX-X век (пр. части от житията на Св. св. Кирил и Методи, Св. Наум Охридски – връзки с унгарците; Черноризец Храбър „*За буквите“*, Константин Преславски „*Азбучна молитва“*, апокрифна литература: „*Детство Исусово“).* По-важни произведения от XII-XIV век: – *„Троянска притча“ (откъс)* – Евтимий Търновски: „*Житие на Св. Иван Рилски*“ (откъс) – Григорий Цамблак: „*Похвално слово за*	Ученикът: – анализира най-ранните произведения на българската литература (задължителни произведения : Черноризец Храбър „*За буквите“*, Константин Преславски „*Азбучна молитва“*); – опознава особеностите на българската средновековна писменост; – осъзнава ролята и значението на езиковите паметници.	*Визуална култура:* изображения на български светци.

Евтимий“ (откъс). Български литература от турско време (дамаскини): откъси от произведенията на Йосиф Брадати и др.		
Основни понятия/ ключови думи	Писменост, устна традиция, езиков паметник, текстов паметник, кодекс (сборник), литургия, житие, химн.	

Тематична единица/ Компетенции	**Портрет на Евтимий Търновски**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Исторически събития от XIV век	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Творби на **Евтимий Търновски**, - неговите стремежи /напр. правописната реформа/, житието на Григорий Цамблак за него. Българската държава и общество през XIV век.	Ученикът: – опознава портрета на един средновековен монах, творческата и човешката му роля – осъзнава и оценява някои по-важни теми в творческия му път, както и творческото поведение на автора; – опознава променящото се значение на някои понятия; – минимум за анализиране: „*Житие на Св. Иван Рилски*“ (откъси).	*История, обществознание и гражданска култура*: културен живот в България през XIV век. *Визуална култура:* неосъществилият се ренесанс в България /стенописите в Боянската църква/.
Основни понятия/ ключови думи	Житие, езикови промени, омилетика, похвално слово.	

Тематична единица/ Компетенции	**Портрет на Паисий Хилендарски**	**16 часа**
Знания, на които се опираме	Средновековна историография, Възраждане в България.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Някои характеристики на темата и формата в „*История славяноболгарская*“ на Паисий Хилендарски. - въпрос за историческите извори и достоверността на произведението; - опознаване на образа на просветителя; - паралелно въздействие на формата и съдържанието.	Ученикът: – опознава творческия портрет, живота и поведението на автора; – осъзнава различните подходи към творчеството му /история – литература, композиция - тематика/; – минимум за анализиране: „История славяно-болгарская„ (откъси).	*История, обществознание и гражданска култура*: културен живот в България през XVIII век – ролята на манастирите. *Визуална култура:* иконопис *Българско народознание*: български иконописци през турско време – Тома Вишанов (връзки с Унгария).
Основни понятия/ ключови думи	Новобългарски език, Възраждане, романтична историография, български национални стремежи.	

Тематична единица/ Компетенции	**Светоглед** – Софроний Врачански*: „Житие и страдания грешнаго Софрония“*	**12 часа**
Знания, на които се опираме	България под турско робство, особености на автобиографията	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Софроний Врачански*: „Житие и страдания грешнаго Софрония“ /откъси/* - историческа епоха: страданията на българския народ, злоупотребите на турската власт; - субективно описание – обективни събития; - поява на самоиронията. Български народни песни от турско време, пътеписи от българските земи по турско време.	Ученикът: – опознава взаимовръзките между светогледа и жанровете, между прозаичните и реторичните подходи; – наясно е с традициите на агиографията, с разликите между средновековната и модерната биография /концепция, структура, ценности, идея за човека/; – минимум за анализиране: Софроний Врачански*: „Житие и страдания грешнаго Софрония“/откъси/.*	*Пеене и музика:* български народни песни от турско време.

Основни понятия/ ключови думи	Период на българското Възраждане. Турци и българи, борба за църковна и национална независимост.

Тематична единица/ Компетенции	**Българска литература през XIX век, Добри Чинтулов, Любен Каравелов, Петко Р. Славейков**	**Часове: 40**
Знания, на които се опираме	Период на българското Възраждане. Петър Берон, Васил Априлов - дейност и творчество. Работа по характерни теми, разкриване въздействието на фолклора върху българската литература и особено при споменатите писатели.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Българска литература преди Освобождението (1878): - идеята за свобода; - връзка между революция и образование; - въпроси на просветното движение и църковната независимост; Портрет на Добри Чинтулов и характерни произведения: „*Стани, стани*“*; „Вятър ечи“*. Портрет на Петко Р. Славейков и характерни произведения /любовна лирика, епос, обществена критика/: „*Не пей ми се*“, „*Жестокостта ми се сломи*“, „*Изворът на Белоногата*“. Портрет на Любен Каравелов, стихове и проза: повестта „*Българи от старо време*“.	Ученикът: – познава най-важните идеи и програми, свързани с движението за нова българска просвета; – съзнава значението на движението за обновление на българския език; – наясно е със същността на творчеството на Чинтулов, Славейков и Каравелов, с ролята им в историята на българската литература. – минимум за анализиране: стиховете на Добри Чинтулов, Петко Р. Славейков: „*Не пей ми се*“, „*Жестокостта ми се сломи*“, „*Изворът на Белоногата*“, Любен Каравелов - „*Българи от старо време*“. – Във връзка с изучаваните автори може да интерпретира мнения и анализи на някои техни творби, да разясни устно дадена тема, да рецитира стиховете им.	*География*: Топография, свързана с авторите и темите им.

Основни понятия/ ключови думи	Българско езиково и културно възраждане, литературен живот, просветно движение, читалища, елегия, песен, програмно стихотворение.

Тематична единица/ Компетенции	**Български театър и драматургия: Добри Войников: *„Криворазбраната цивилизация“***	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Комедия, басня.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Добри Войников: *„Криворазбраната цивилизация“* – анализ от различни гледни точки: sok szempontú műértelmezés. Pl. – снобизъм, осмиване на подражаването на чуждото; – двуличните фанариоти; – особености на структурата и характерите (положителни и отрицателни черти в българската възрожденска драматургия). Реалистично описание на възрожденския театър: Ив. Вазов: „*Под игото*“, глава “*Театралното представление*”.	Ученикът: – познава някои особености от историята на българския театър (самодейни групи, роля на читалищата); – може да анализира особеностите на ранните български комедии (проблематика, структура, език, развръзка); – познава няколко становища за интерпретацията на произведението; – по възможност посещава едно театрално представление (или от запис) и в клас анализира дадената интерпретация; – минимум за анализиране: анализираща обработка на комедията (за самостоятелно четене). – може да възприеме критическия анализ на произведението, както и да състави и разясни един въпрос от устния зрелостен изпит.	*Драма и танц*: сценичен вариант на произведението (от запис)

Основни понятия/ ключови думи	Театрално дело в България, театър и Възраждане, роли, интригант, наива, създаване на напрежение, драматичен език, драматичен модел.

<table>
<tr><td>Тематична единица/ Компетенции</td><td colspan="2">Творчество – Христо Ботев</td><td>24 часа</td></tr>
<tr><td>Знания, на които се опираме</td><td colspan="3">Български фолклор, народни песни, юнашки епос, познания за Ботев и стиховете му.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Знания</td><td>Изисквания</td><td>Междупредметни връзки</td></tr>
<tr><td colspan="2">Български литературен живот в средата на XIX век; начало на публицистиката, по-важни вестници.

Творчество на Христо Ботев. Периоди от творческия му път (емоционален заряд, поетическо поведение) и най-характерните му произведения. Влияние на народния светоглед; фолклор и народност.
Теми (пр. любов, пейзаж, арс поетика), цикъл от стихове, лирични жанрове и типове (пр. песни, оди, елегии, революционни визии) и многообразие на стиховите форми; анализ на „Хаджи Димитър“, „Елегия“, „Борба“, „В кръчмата“, „Хайдути“.

Публицистика (1-2 съчинения).</td><td>Ученикът:
– познава основните периоди в творчеството, както и мястото и ролята на Ботев в българската литература; същността на поезията му,
– в рамките на анализа опознава типичните за Ботев теми, настроения и нюанси (пр. хумор и ирония;
– може да направи самостоятелен анализ на неговите произведения;
– минимум за анализиране: műismereti minimum: „Хаджи Димитър“, „Елегия“, „Борба“, „В кръчмата“ и още 3-4 лирични произведения, някои от които да научи наизуст.
– може да представи творчеството на Ботев (с поне 10-12 стихотворения и 1-2 статии); може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да състави и разясни един въпрос от устния зрелостен изпит и да интерпретира стихове наизуст.</td><td>География: топография на житейската съдба на Ботев</td></tr>
<tr><td>Основни понятия/ ключови думи</td><td colspan="3">Народни тенденции, повествователно стихотворение, цикъл, програмна песен, поетична визия, арс поетика, сатира, поетична роля.</td></tr>
</table>

Резултати от учебния процес в края на двугодишния цикъл	Ученикът разбира като цяло български писмени текстове (пр. художествени, документални, научнопопулярни), интерпретира прякото и преносното значение на съобщението и открива информация в текста. Може да обобщи съдържанието на текста, самостоятелно да съставя записки и план на български език. Може да формулира и защити самостоятелно мнение за прочетеното, устно и писмено. Може да разпознае и анализира връзките и различията между текстовете и да прилага тези познания при устен или писмен анализ. Може да рецитира стихове и проза на български език като използува правилно средствата на текстовата фонетика и съзнателно интерпретира съдържанието на текста. Може да прилага адекватно методите за анализ на текст, да разпознава ценностите, моралните въпроси, мотивацията и различните видове поведение в художествени и други текстове. Ориентира се в жанровите особености на познатите лирични текстове. Разбира различни текстове, ориентира се в строежа, граматичната структура, темата, структурата на текста; чете точно с подходящо темпо, може да пише четливо и пригледно на кирилица. При устна и писмена комуникация избира подходящия тон, езиков вариант и стил на българския език. Прилага книжовния български език, различава другите езикови варианти. Може да състави дефиниция, обяснение, по-проста статия (научно съчинение) във връзка с четивата и обсъжданите проблеми, може да задава въпроси и да изброява проблеми. Познава характеристиките на официалните текстове и може самостоятелно да съставя такива, да цитира правилно. Може да разпознае, проследи и сравни становищата в литературните произведения и да ги обсъди в час, както и да приеме и формулира различни становища на български език. Може писмено да предаде знанията си за значителни творци в българската литература. Може да представи особеностите на епохите и стиловете в българската литература. Може да представи значението и етичното съдържание на разгледаните епически, лирични и драматични произведения. Може да назове и да даде примери за морални въпроси и ситуации, да вземе участие в анализиращи дискусии със собствено становище.

XI-XII клас

Целта на обучението по български език е разширяването на способността за анализ на текст чрез прилагане на усвоените текстови, семантични, стилистични и реторични знания, развиването на умения за критика, анализ и оценка на стиловото и структурно качество с помощта на различни по жанр и по вид текстове (напр. аудиовизуални или дигитални), създаване на собствени текстове.

Насоката на дейностите обхваща връзката между българските езикови норми и обществените потребности, целта е да се постигне контрол над собствения изказ, както

и съзнателна употреба на езикови средства, които отговарят на комуникативната ситуация и на книжовната норма.

Елемент на усвояването на съзнателното езиково поведение е разширяването на познанията за българския правопис, по-нататъшно развитие на способностите за учене, допълване на методите за събиране на материал с възможностите, които предоставят библиотеките, каталозите и интернет.

Ученикът трябва да придобие познания за родствените езици, за типа и мястото на българския език сред световните езици. Като резултат от обучението по български език той е в състояние да изпълни устни и писмени задачи, изискващи по-сериозна подготовка по предварително зададени или свободно избрани критерии, със съставяне на план-конспект, записки, цитиране и библиография на български език.

Основна цел на обучението по литература е четенето, интерпретацията и обсъждането на български литературни произведения. Наблюдаване на взаимовлиянията между българската и европейската литература, очертаване на индивидуалните тенденции в творческите пътища и произведенията; представяне на стиловите направления и техните характеристики като литературни движения в литературните произведения и други художествени творби; опознаване на стиловото многообразие на дадена епоха, някои изводи за паралелното съществуване на направленията.

Български език

<table>
<tr><td>Тематична единица/ Компетенции</td><td colspan="2">Комуникация</td><td>10 часа</td></tr>
<tr><td>Знания, на които се опираме</td><td colspan="3">Опитна, съзнателна комуникация на български език</td></tr>
<tr><td colspan="2">Знания/ Изисквания</td><td colspan="2">Междупредметни връзки</td></tr>
<tr><td colspan="2">Умения за разбиране на различни речеви ситуации, подходящи стил и поведение при непознати комуникативни ситуации. Разпознаване на манипулативните намерения и погрешните изводи във всекидневните разговори, в обществената комуникация и по интернет.</td><td colspan="2">Кино и медии:
реклами, убеждаване, манипулация.

Визуална култура:
визуални съобщения.

Драма и танц:
интерпретация на ситуации и диалози.</td></tr>
<tr><td>Основни понятия/ ключови думи</td><td colspan="3">Комуникативна техника. Манипулация.</td></tr>
</table>

Тематична единица/ Компетенции	**Реторика**	**23 часа**
Знания, на които се опираме	Познаване и прилагане на комуникативните функции. Анализ и състявяне на текстове с аргументация на български език. Познания по семантика и стилистика. Културно изразяване на мнение.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Упражняване на културната дискусия и изразяване на становище на български език. Изграждане, структуриране на речта, от събирането на материала до говоренето. Изграждане на аргументация. Техника и логика на аргументирането, подреждане на аргументите. Грешки при аргументирането. Методика на отрицанието. Структура на изложение и устен изпит. Начин за илюстриране на изложението: представяне, презентация. Изразително представяне на български монологичен текст (доклад, реч или художествено произведение).	*Визуална култура:* кино и медии, убеждаване, манипулация, средства за влияние. *Драма и танц:* сценична реч, реторични елементи, анализ на класически монолог. *Математика:* доказателство, аргумент, отричане

Основни понятия/ ключови думи	Реторика, оратор, реч, официална реч, дискусия, предложение. Аргумент, доказателство, свързващ елемент. Аргументиране, индукция, дедукция.

Тематична единица/ Компетенции	**Създаване на текстове**	**14 часа**
Знания, на които се опираме	Създаване на български текстове писмено и електронно в синхрон с комуникативната цел. Познавате на техниката и метода на записки писмено и на компютър. Познаване на формата и съдържанието на повестта, характеристиката, мнението, есето. Приложение на стиловите средства, отговарящи на целта на комуникацията, жанра, контекста, адресанта.	

Знания/ Изисквания	**Междупредметни връзки**
Създаване на ясно построен, съществен, богат на информация български текст в рамките на съобщителния, аргументиращ се, убеждаващ и дискутиращ стил (пр. в дигитална форма с	*Информатика*: познания за текстови програми, познания за

мултимедийни елементи). Творчески упражнения, при които се отделя внимание на стиловите възможности на изреченията и текста, на настроението и стиловата стойност на думите и на стиловите различия между езиковите нива. Структура на есе с аргументация.	библиотеки и търсене на информации.
Основни понятия/ ключови думи	Създаване на текст, редакция, есе с аргументация.

Тематична единица/ Компетенции	**Познания за езика**	**18 часа**
Знания, на които се опираме	Познания по български език	
Знания/ Изисквания		**Междупредметни връзки**
Систематизиран преглед на вече усвоените езикови, езиковедски и комуникативни знания по български език, както и на способностите за разбиране и създаване на български текст.		Познания за унгарския и други чужди езици.
Основни понятия/ ключови думи	Език, реч, комуникация, текст, езиково ниво, реторика, стил, значение, език и общество, български език, историческа граматика, езикови промени.	

Литература

Тематична единица/ Компетенции	**Творчество – Иван Вазов**	**24 часа**
Знания, на които се опираме	Романтика, народници, епическа лирика, художествена картина, епистола, балада. Познания за творческия път и произведенията на Вазов, познания за стихотворенията му.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Творчеството на Иван Вазов. Периоди (настроения, писателски и поетически поведения) и характерни творби. Характеристика и душевност на поколението Мост.	Ученикът: – познава по-важните периоди в творчеството му, ролята на Вазов в историята на българската литература, характера на лириката и прозата му; – наясно е с особеностите на	*Информатика:* ориентиране в библиотека и интернет. *Етика:* наказание и морална позиция.

Характерни лирически тематики (арс поетика), тонове, жанрове (елегия, ода) и структуриране, типове стихотворения. Характерни черти на епическата му поезия: „*Епопея на забравените“*. Сюжет, строеж и анализ на романа „*Под игото“*, като първи български роман. Типични теми в повестите на Вазов, анализ на два разказа „*Дядо Йоцо гледа“* и *„Една българка“*. Патетична проза – пътепесите на Вазов.	българската литература от втората половина на XIX век; – познава характерните за Вазов лирични теми, жанрове, стихови форми и някои негови епични лирични творби; – познава антагонизма между ролята на поета и писателя, както и различното отношение към тях; – може самостоятелно да анализира лирични, епични произведения и проза ; – минимум за анализиране: „*Елате ни вижте“; „Българският език“*; „*Епопея на забравените“*; „*Под игото“;* две повести и един пътепис. – може да представи творчеството на Вазов (минимум 5-6 лирични произведения, 2-3 балади, романа, повестите и пътеписат), може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да състави и разясни един въпрос от устния зрелостен изпит и да интерпретира стихове наизуст.	*География:* местата, описани в пътеписите.
Основни понятия/ ключови думи	Епос, балада, видове стихове (сравнение на време и ценности, житейски път), исторически роман, повест, пътепис.	

Тематична единица/ Компетенции	**Българска литература от втората половина на XIX век; портрет: Алеко Константинов**	**22 часа**
Знания, на които се опираме	Познатите произведения на Алеко Константинов, българското общество в края на XIX век.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Теми и направления в българската литература от	Ученикът:	*Етика*: обсъждане на морални въпроси, пр.

втората половина на XIX век. Характерни черти на творчеството на Константинов, теми, мотиви, жанрови варианти, особености и синтез на стила му. Анализ на романа „*Бай Ганьо*“ с многопластов подход, напр. жанрови варианти, структура, описание на героите, повествование, становище, съобщения, тонове, проблематика; Пътеписът „*До Чикаго и назад“*, и една повест („*Пази боже сляпо да прогледа“* или *„Разни хора, разни идеали“*).	– е наясно с особеностите и тенденциите на българската литература във втората половина на XIX век; – с анализа на новелите от тази епоха развиве способността си за интерпретиране на повестите; – познава мястото на Константинов в българската белетристика, характерните черти на творчеството му; може многопластово да анализира романа му и повестите му с формулиране на собствено мнение; – получава възможност да представи собствените си читателски преживявания; – минимум за анализиране: романът „*Бай Ганьо*“ (за самостоятелно четене вкъщи), две повести и един пътепис; – може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да състави и разясни един въпрос от устния зрелостен изпит.	закон и съвест. *Философия:* етика, морална философия. *Визуална култура:* карикатурите на Илия Бешков.
Основни понятия/ ключови думи	Пътепис, памфлет, сатира.	

Тематична единица/ Компетенции	**Българска литература – поколението на кръга “Мисъл”**	**14 часа**
Знания, на които се опираме	Някои направления и творци на класическия модернизъм, българска литература в края на XIX началото на XX век.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Мисъл като списание и движение; принципи на	Ученикът: – опознава значението на	

редактиране, редактори, критици, поколения, цели, влияние на философски и стилови направления. Особености на поезията на Пенчо Р. Славейков (хармония с природата, индивидуални човешки ценности, едно произведение: пр. „*Спи езерото“, „Сън за щастие“, „Кървава песен“*) Особености на поезията на Кирил Христов; тематика, тонове, форми (изблик на чувства, жизнерадост), някои стихове: „*Лятно пладне“, „Замръзналата река“, „Жени и вино“*. Структура, периодичност, търсене и цитиране на статии от едно литературно списание пр. „*Хемус*“.	значението на кръга “Мисъл” в българската литература; прилага познанията за периодите и поколенията в учебния процес; – познава някои особености на характерните за епохата философски и стилови направления (Фройд, Бергсон); – минимум за анализиране: 1-2 стихотворения от Славейков и Христов.	
Основни понятия/ ключови думи	Импресионизъм, символизъм.	

Тематична единица/ Компетенции	**Творчество – Пейо Яворов**	**20 часа**
Знания, на които се опираме	Мисъл, стилови направления в началото на XX век; изучените произведения на Яворов.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Творчеството на Пейо Яворов - композиция на стихосбирките и циклите, поетична роля, новаторски намерения. Класически модернизъм, символизъм, новаторство в ритъма на стиха. Главни епохи (ранна социална лирика от края на XIX век,	Ученикът: – познава основните периоди в творчеството на Яворов, мястото му в българската литература, характера на лириката му. – наясно е с особеностите на българската литература от началото на XX век, със стремежите за новаторство.	*История, обществознание и гражданска култура:* обществена модернизация, урбанизация и модерна журналистика в България.

революционна поезия, символизъм, любовна лирика): *„Арменци“, „Градушка“, „Песен на песента ми“, „Ще бъдеш в бяло“, „Две хубави очи“, „В часът на синята мъгла“* и др. Драма: пр. *„В полите на Витоша“* (откъси).	– познава най-важните стихосбирки на Яворов, методите му за изграждане на стиха, лиричните му теми, поетическите му прийоми. – може самостоятелно да анализира стихотворения. – минимум за анализ: *„Арменци“, „Градушка“, „Песен на песента ми“, „Ще бъдеш в бяло“, „Две хубави очи“* и още 4-5 стихотворения (за научаване наизуст), една драма. – може да представи творчеството на Яворов (минимум 10 лирични произведения, една драма), може да прочете критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да състави и разясни един въпрос от устния зрелостен изпит и да интерпретира стихове наизуст.	
Основни понятия/ ключови думи	Класически модернизъм, символизъм, композиция на стихосбирка, циклично редактиране.	

Тематична единица/ Компетенции	**Портрет – Елин Пелин**	**12 часа**
Знания, на които се опираме	Реализъм, минимум един разказ на Елин Пелин	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Характерни черти на разказите на Елин Пелин, особености на белетристиката му, реалистичен подход. Теми, описания (пр. живота на селяните, бедност, селска интелигенция) и жанрови	Ученикът: – познава мястото на Елин Пелин в историята на българската проза (народни писатели), характерните черти на писателския му подход; – може многопластово да	*История, обществознание и гражданска култура:* селото в началото на XX век.

варианти (повест, разказ). Светът в неговите разкази, поне две произведения – „*Вятърната мелница“, „Гераците“, „Закъснялата нива“* и др., техен анализ от гледна точка на жанр, описание, характери, светоглед.	анализира някои от повестите и разказите му с формулиране на собствено мнение (анализ на разкази); – получава възможност да изложи собствените си читателски преживявания; – минимум за анализиране: няколко разказа и повести на Елин Пелин: „*Вятърната мелница“, „Гераците“, „Закъснялата нива“*; – може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да разработи един въпрос от устния зрелостен изпит.	
Основни понятия/ ключови думи	Реалистично и живо изображение, народни тенденции в българската литература.	

Тематична единица/ Компетенции	**Творчество– Йордан Йовков**	**19 часа**
Знания, на които се опираме	Изучените произведения на Йовков.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Анализ на характерните за Йовков теми, писателски подходи, интерпретация на по-важните разкази от творчеството му. Изграждане на необходимост от разбиране на обществените конфликти, за моралното мислене и преценка. Развиване на фантазията, креативността и асоциациите. Осъзнаване на факта, че литературата е извор на емоционални, мисловни, морални, естетически преживявания и опит.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Творчестовото на Йордан Йовков, периоди от житейския му път, светоглед, схващане за литературата. Характерни писателски теми: животът на селските хора, исторически легенди, обич към природата. Разкази: „*Последна радост“, „Песента на колелетата“* и цикълът „*Старопланински легенди“, „Ако можеха да говорят“*. Анализ на романа „*Чифликът край границата“* с многопластов подход напр. жанрови варианти, структура, описание на героите, повествование, становище, послания, тонове, проблематика.	Ученикът: – познава по-важните моменти от творческия път на Йордан Йовков, мястото му в историята на българската проза (народни писатели), характерните черти на писателския му подход; – в рамките на анализа на произведенията опознава характерните теми и решения, някои значими произведения от неговото творчество. – може самостоятелно да анализира епически произведения. – минимум за анализ: романът на Йовков и два разказа; – може да представи творчеството на Йовков, да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да разработи един въпрос от устния зрелостен изпит.	*Българско народознание:* български легенди от турско време.
Основни понятия/ ключови думи	Цикъл от разкази, психология, морални търсения.	

Тематична единица/ Компетенции	**Творчество – Димчо Дебелянов**	**19 часа**
Знания, на които се опираме	*„Мисъл”* като списание и движение.	

Знания	Изисквания	Междупредметни връзки
Творчеството на Димчо Дебелянов. Епохи в творческия му път, стихосбирки, поетическо поведение (пр.	Ученикът: – познава основните епохи в творчествоно на Дебелянов,	*Визуална култура:* портрети.

началото на творческия му път, войните), емоции, светоглед, ценностна система, схващане за изкуството. Ролята му в движението Мисъл, литературните му връзки. Стилови особености (символизъм, романтизъм, реализъм); традиция и модернизъм. Характерни лирични теми, поведение, вътрешен диалог (пр. „*Сиротна песен“, „Аз искам да те помня все така“, „Да се завърнеш в бащината къща“, „Един умрял“*); богатство на структури, нюанси, мотиви („*Ти помниш ли, помниш“; „Черна песен“*). Понятия, свързани с избраните произведения.	мястото му в българската литература и в движението Мисъл, характера на лириката му. – наясно е с дейността и значението на кръга Мисъл – познава характерните лирични теми, поетическите прийоми на Дебелянов. – може самостоятелно да анализира стихотворения на Дебелянов. – минимум за анализиране: „*Сиротна песен“, „Аз искам да те помня все така“, „Да се завърнеш в бащината къща“, „Един умрял“;* – може да представи творчеството на Дебелянов (минимум 4 лирични произведения, една драма), може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да разработи и разясни един въпрос от устния зрелостен изпит и да интерпретира стихове наизуст.	*Етика, философия:* философски, етически направления и тяхното влияние.
Основни понятия/ ключови думи	Вътрешен диалог, романтичен реализъм, символизъм.	

Тематична единица/ Компетенции	**Творчество – Елисавета Багряна**	**9 часа**
Знания, на които се опираме	Изучените стихове на Елисавета Багряна.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Творчеството на Елисавета Багряна. Епохи на творческия й път, поетическо поведение (От	Ученикът: – познава основните епохи в творчествоно на Багряна, мястото й в българската	*История, обществознание и гражданска култура:* положението на жените в

„*Вечната и святата*“ до „*Контрапункти*“); светоглед и поезия. Стилови направления (напр. символизъм) и влиянието на тематичните особености (войни, социализъм). Характерна лирическа тематика: страстната жена, въстанието на женската душа (пр. „*Вихри*“, „*Вечната*“, „*Амазонка*“); тематика за родината: „*Моята песен*“; селската жена: „*Пиринski песни*“, „*Потомка*“; ужасите на войната: „*Днес*“, „*Мъгла*“. Характерни структури и типове в поезията й, богатство на тонове, форми, теми и мотиви. Понятия, свързани с избраните произведения.	литература, характера на творчеството й; – в рамките на анализ на произведенията опознава характерните й лирични теми и поетически прийоми; ; – минимум за анализ: 5-6 стихотворения (наизуст); – може да представи творчеството на Багряна (с минимум 7-8 лирични произведения), може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията й, както и да разработи един въпрос от устния зрелостен изпит и да интерпретира стихове наизуст.	европейската култура, дамски литературни салони.
Основни понятия/ ключови думи	Женска поезия, самоизява, сблъсък с времето, рефлексия.	

Тематична единица/ Компетенции	**Портрет – Христо Смирненски**	**7 часа**
Знания, на които се опираме	1-2 познати стихотворения на Смирненски. Символизъм, социализъм.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Представяне на значението на жанровата определеност. Разпознаване и анализ на принципите за формиране на стихове. Поведенчески форми у поетите, характерни жанрове и теми от различни гледни точки. Развитие на чувството за естетика и форма.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Портрет на Христо Смирненски. Единство на жизнения и творческия му път (съзнание за смъртта, бедност, болест). Характеристики на епохата в стиховете му (Балканските войни, Войнишкото въстание, бягството), трагедията на Смирненски и поетическото му	Ученикът: – познава характера на творчествоно на Смирненски, мястото му в българската литература; – разпознава характерните за него жанрове и стихотворни форми; – минимум за анализ:	*История, обществознание и гражданска култура:* Балканските войни, Първата световна война и техните последствия. *География:* Топография на живота и съдбата на

поведение (доброта, протест, въстание, човечност, болест). Стихотворения: „*Братчетата на Гаврош“, „Цветарката“, „Юноша“, „Йохан“, „Червените ескадрони“, „Очи“*. Проза (фейлетони): „*Приказка за стълбата“, „На гости при дявола“*. Характерни жанрове, теми и чувства в поезията му, формални и стилови особености на стиховете.	„*Братчетата на Гаврош“, „Цветарката“* и още две стихотворения, една сатирична прозаична творба. – може да представи творчеството на Смирненски (с минимум 4 лирични произведения), може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията му, както и да разработи отговор на един въпрос от устния зрелостен изпит и да интерпретира стихове наизуст.	Смирненски.
Основни понятия/ ключови думи	Постсимволизъм, сатира, социална поезия.	

Тематична единица/ Компетенции	**Портрети – Димитър Димов, Емилиян Станев, Димитър Талев, Ангел Каралийчев**	**29 часа**
Знания, на които се опираме	Вече познатото творчество или портрет на значимите български писатели от XX век.	
Възпитателно-развойни цели на тематичната единица	Интерпретация на вариантите на писателските стилове, разкриване на стила, характерен за дадена епоха, сравнение на няколко типични произведения. Развиване на фантазията, креативността и асоциациите. Спомагане за изграждането на ученика като самостоятелен читател, подготовка за избор на автор и произведение, самостоятелна обработка на избраните произведения.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Характер на творчеството на Димитър Димов, романите „*Тютюн”, „Поручик Бенц”, „Осъдени души”*. Историческите романи на Димитър Талев: „*Железният светилник“* и другите части от трилогията, познания за типичните му изразни средства, герои, теми.	Ученикът: – е наясно с характера на творчествоно на авторите от XX век, мястото им в българската литература; – минимум за анализ: Димов: „*Осъдени души”* Талев: „*Железният светилник“* – Станев „*Крадецът на праскови“*	*Визуална култура:* Кино и медии*:* филмите *„Осъдени души”* и *„Крадецът на праскови“*. *Информатика:* самостоятелно информиране от уебсайтове и търсене на данни.

Повестта „*Крадецът на праскови“* от Емилиян Станев, тематика за войната, човечността и любовта Един разказ по избор от сборника „*Ръж“* на Ангел Каралийчев, общественото изображение на Септемврийското въстание, морални въпроси.	– Един разказ по избор от Ангел Каралийчев.	
Основни понятия/ ключови думи	Романи, морал, исторически описания.	

Тематична единица/ Компетенции	**Светоглед – Ивайло Петров и Йордан Радичков**	**23 часа**
Знания, на които се опираме	Умения за анализ и самостоятелен анализ на епически произведения и драми. Изучените в основното училище произведения на двамата автори.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Представяне на авторите от няколко гледни точки, характер на творчеството им, ролята им в българската литература. Йордан Радичков – скъсване с литературния канон, смесване на жанрови и стилови особености, двойнствена позиция на автора. Няколко негови разказа: „*Козя брада“, „Кука“* и една драма („*Януари“* или *„Опит за летене“*) Ивайло Петров – лиризъм, комбиниран със сарказъм, стабилна морална позиция. Повестта му „*Божи работи“* и романа „*Хайка за вълци“*.	Ученикът: – е наясно с характера на творчеството на авторите от XX век, мястото им в българската литература; – минимум за анализиране: по едно избрано произведение от авторите; – може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията на авторите, както и да разработи отговор на един въпрос от устния зрелостен изпит за тях.	*Драма и танц:* драмите на Радичков.
Основни понятия/ ключови думи	Гротеска, сатира, морална позиция.	

Тематична единица/ Компетенции	**Портрети и светогледи от българската литература на XX век (автори и произведения по избор)**	**17 часа**
Знания, на които се опираме	Характеристики на българската литература от XX век (творби, портрети, светогледи).	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Произведения и откъси от произведенията на XX век: – художествена проза пр.: произведенията на Владимир Пасков, Асен Разцветников, Любен Дилов, Богомил Райнов, Иван Кулеков; – лирика: произведенията на Валери Петров, Дора Габе, Пеньо Пенев, Петя Дубарова, Радой Ралин; – статии, есета: Юлия Кръстева, Светлозар Игов, Петър Динеков и др. Понятия, свързани с избраните автори и произведения.	Ученикът: – е наясно с характера на творчеството на авторите от XX век, мястото им в българската литература; – познава някои стремежи и особености на българската литература; – може да избере анализ/препоръка за произведение въз основа на собствените си четива; – може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията на авторите, както и да разработи по един въпрос от устния зрелостен изпит за тях, да рецитира стихове наизуст.	

Основни понятия/ ключови думи	Културна история, история на литературата, гледна точка, смяна на позиция, парабола, интертекстуалност, поетически атитюд, поетическа роля.

Тематична единица/ Компетенции	**Портрети и светогледи от съвременната литература (автори и произведения по избор)**	**11 часа**
Знания, на които се опираме	Тенденции на българската литература през 20-21. век.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Откъси от съвременната българска проза и поезия, както и от есета. Светът на съвременната българска драма и театър	Ученикът: – е наясно с характера на творчеството на съвременните автори, мястото и ролята им; – познава някои стремежи,	*Драма и танц:* направления в съвременния театър. *Визуална култура:* Кино и медия*:* нови

(анализ на едно избрано произведение). Съвременен литературен живот в България. Понятия, свързани с избраните автори и прозведения. Ориентиране в литературните и библиотечни каталози, блогове, критични списания. Начини, обосновка и оценка на самостоятелноо избрани произведения, анализ на гледните точки на другите.	особености на съвременната българска литература, понятието дигитална, постмодерна литература; – може да избере анализ/препоръка за произведение въз основа на собствените си четива; – анализира една съвременна драма (по възможност я гледа на театър/ на запис); – събира информации за съвременния литературен живот (празници на книгата, бестселъри); – може да се запознае с критики, анализи и мнения за произведенията на авторите, както и да разработи отговор на един въпрос от устния зрелостен изпит за тях, да рецитира стихове наизуст.	взаимовръзки между електронната масова комуникация и литературата. *Информатика:* примери за дигитално съобщение.
Основни понятия/ ключови думи	Съвременна общественост, печатано и електронно списание, електронно съобщение.	

Тематична единица/ Компетенции	**Местна култура**	**3 часа**
Знания, на които се опираме	Литературни познания, свързани с избраната тема.	
Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Литературни традиции на българската общност в Унгария днес и в миналото (национален фолклор, музей, театър); произведения на местни автори. Литературни спомени – изложби, музей, гробища. Понятия, свързани с избраната тема.	Ученикът: – е наясно с културните и литературни традиции на българите в Унгария, познава историческите им спомени (пр. гробища); – може да развие един въпрос от устния изпит, във връзка с темата.	*Визуална култура. география; История, обществознание и гражданска култура:* регион, историческа памет, стопанска история, традиция. Гражданско общество, локални културни организации.

Основни понятия/ ключови думи	Регион, регионалност, традиция, малцинство, националност, фолклор, “география” на литературата, междукултурни връзки, културна памет.

Тематична единица/ Компетенции	**Гранични области на литературата**	**7 часа**
Знания, на които се опираме	Българска народна поезия, лирика, поезия по повод. Развлекателна литература, текст на популярна музика.	

Знания	**Изисквания**	**Междупредметни връзки**
Типове, начини на въздействие и характеристика на жанровете в българската развлекателна литература (пр. фантазии, криминални романи, научнофантастични, четива, текст на песни). Литературата в киното, филмови адаптации. Популярни български филми и книги, мода. Най-важните печатани и електронни жанрове на научно-популярната литература. Понятия, свързани с дадената тема.	– Ученикът – е наясно с променливите понятия за литературност – разбира интертекстуалното зависимост на вкуса – оформят се потребности и умения за самостоятелно развитие на вкуса – съзнателно отношение към медиите, естетическите критерии за изкуството – прави избора си въз основа на прочетени рецензии и художествен анализ – способен е да анализира мнения за явления и произведения и да развие определена тема	*Визуална култура;* съвременно изкуство. *Визуална култура:* Кино и медия*:* популярни български филми, медия и култура. *Пеене и музика:* явления в консумирането на музиката, музикална субкултура. *История, обществознание и гражданска култура*: обществени характеристики на консумацията на културата, дискусия за ценностите.

Основни понятия/ ключови думи	Вкус, интерпретация, забавление, популярна култура, култ, мода,научнопопулярна литература, дигитална култура, (филмова) адаптация.

Резултати от учебния процес в края на двугодишния цикъл	Ученикът разпознава и смислено употребява текстовете на масовата комуникация на български език, както и аудио-визуалните текстове на основата на информатиката. Може да създава самостоятелно на български език текстове в публицистичен, аудио-визуален и информационен жанр с използване на комуникативните възможности при свързването на текст и илюстрации Може да анализира текст с помощта на учените граматични,

	текстови, семантични, прагаматични познания, както и да използва тези познания при анализ на научни, публицистични, текстове на обществени теми (с аудио-визуална база). Ученикът редовно ползва библиотеката, различните носители на информация (информационни технологии), ориентира се самостоятелно в света на информациията, може съзнателно да се образова и сам. Разбира различни български текстове с анализ на структурата на текста, граматичните характеристики, множеството от теми и др. Пише прегледно, четливо на кирилица. При устна и писмена комуникация избира отговарящия на български език тон, езиков вариант, стил. Прилага езиковите правила, характерни за културното общуване на разговорен български език, може да разпознае и анализира езикови варианти, различни от него. Може да създава в официалните писмени жанрове самостоятелни текстове на български език (пр. автобиография, мотивационно писмо). Прилага международните правила и етични норми за цитирането и употребата на изворите. Доказва познанията си за структурата на българския език, самостоятелното разпознаване на текстовите, семантичните, стилистичните, реторичните, правописните явления и съзнателното им прилагане. Разполага с общи познания за отношението между език и общество, за постоянността и променливостта на езика. Наясно е с произхода на българския език, с основните периоди от историята му, с връзката между език и образование. Може изразително да рецитира стихове. Може да прилага онези начини за обработване на текст, които отговарят на жанровите особености и поетическите характеристики на произведенията. Разпознава ценностите, моралните въпроси, становищата, мотивацията, поведенията в художествени и нехудожествени текстове, може да ги анализира и оценява самостоятелно на български език. Може да назове и да даде примери за морални въпроси. Може да вземе участие в анализиращи разговори, със собствено становище. Може да интерпретира разпознатите явления, да формулира изводи. Ориентира се в жанра, поетическите прийоми и композицията на познаните български лирически произведения. Може да изготви дефиниция, обяснение, статия (кратко научно съчинение) във връзка с прочетеното и обсъжданите проблеми, може сам да формулира въпроси и проблеми. Може да разкрие, проследи, обсъди и сравни становищата в българските литературни произведения. Може да формулира знанията си за значимите автори на българската литература от различни гледни точки. Представя аргументирано различните периоди и стилове в българската литература. Може да представи с факти моралното съдържание на анализираните епически, лирически и драматични произведения. Устно и писмено може за докаже познанията си за изучаваните български автори, за техните произведения, за творческия им живот,

	с представяне на разнообразието от теми и форма на творбите им. Разпознава влиянието на различните автори върху българската литературна традиция, може да свърже и оцени различни произведения и теми. Може да интерпретира и сравнява български произведения от различни епохи от тематична и поетическа гледна точка, на български език.

10.2. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.2.1. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.2.2. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei cigány nyelven

10.2.1. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Cigány népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Cigány nyelv és irodalom - nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz

beás
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

romani
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

CIGÁNY NÉPISMERET

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A tantárgy sajátosságából - miszerint a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia - adódnak a célok és feladatok is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

1-2. évfolyam

Az első két évfolyam az óvodából az iskolába való átmenetet képezi, ebből adódóan az időigényes cselekvésen alapuló tanulás, valamint az óraszervezési formák állnak a középpontban. Az egyéni érdeklődés döntő fontosságú. Törekedni kell a tanulók között lévő különbségek lépésről lépésre történő kiegyenlítésére.

A tantárgy bő teret kínál kérdések megfogalmazására és megválaszolására, kommunikációs helyzetek egyszerű nyelvi eszközökkel történő megoldására, a tér-idő fogalmának mélyítésére.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szociális kapcsolatok	Órakeret 13 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Énkép alakítása, szülőszerepek, családi összetartozás tudatának mélyítése, rokonsági ágak árnyaltabb megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Személyes beszélgetések: énkép, szülők, család, rokonok - cigány megnevezések használata. Családrajz készítése. Távolabbi rokoni kapcsolatok megkülönböztetése. A család és a rokonság életének fontos eseményei (mindennapok és ünnepnapok). Magatartásformák.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök. *Matematika:* számfogalom érlelése. *Környezetismeret:* életünk hétköznapjai és ünnepnapjai. *Vizuális kultúra:* emberalakok és mozgások ábrázolása. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, élethelyzetek elbeszélése, eljátszása.

Kulcsfogalmak	Anya, apa, testvér, nagyszülő, család, rokon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természeti és társadalmi környezet	Órakeret 13 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közvetlen környezet élő és élettelen dolgainak (növények, állatok, tárgyak) megláttatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Jellemző tárgyak, épületek, képek megfigyelése. A településre jellemző helymeghatározások (templom, iskola, temető). Tájékozódás gyakorlása. A cigány családi ház, az utca jellegzetessége. A természet szeretete. Épített környezet: régen és ma.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök használata. *Magyar nyelv és irodalom:* egyéni élmények megfogalmazása.

	Környezetismeret: élő és élettelen dolgok, a víz, a tűz szerepe. *Vizuális kultúra:* táj- és tárgyábrázolás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* anyagismeret, eszközhasználat.
Kulcsfogalmak	Ház, épület, utca, falu, város, élő és élettelen környezet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Múlt és jelen**	**Órakeret 12 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az idő múlására, valamint a helymeghatározásra vonatkozó kifejezések helyes használatának gyakorlása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A cigány meséken, eredetmondákon keresztül - az életkori sajátosságoknak megfelelően – betekintés az elődök életébe. A cigány mesemondás mássága. Emblematikus jelképek: zászló, himnusz.		*Magyar nyelv és irodalom:* a cigány gyermekirodalom remekeiből, bábjáték. *Vizuális kultúra:* illusztráció készítése, rajzfilm megtekintése. *Ének-zene:* zenehallgatás, daltanulás.
Kulcsfogalmak	Vándorlás, ló, szekér, zászló, himnusz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális élet**	**Órakeret 22 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A múlt értékeinek tiszteletére, a szokások, hagyományok ápolására nevelés kezdete.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés szokásokkal (az év jeles napjai, az emberi élet fordulói), hagyományokkal: mondókák, gyermekversek, mesék hallatán. Hangutánzó játékok, hangadó és hangszerpótló eszközök		*Cigány nyelv és irodalom:* a cigány gyermekirodalom

megszólaltatása. Cigány dalok. Ünnepekhez kapcsolódó köszöntők, ajándékok, vendégvárás. Cigány ételek megismerése. A cigány tánc alapelemeinek kipróbálása.	gyöngyszemeiből. *Magyar nyelv és irodalom:* drámajátékok. *Ének-zene:* hangok, ritmusok, daltanulás, zenekezdeményezési, muzsikálási tapasztalatok, hangszerek, zenehallgatás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* háztartási ismeretek. *Testnevelés és sport:* ütemek, mozgásfajták, tánclépések.
Kulcsfogalmak	Találós kérdés, mondóka, kiszámoló, nyelvtörő, vers, mese, dal, hangszer, zene, tánc.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Cigány nyelvek**	**Órakeret 5 óra**
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A cigánysághoz való tartozás, kötődés vállalása. A közösség nyelvének megkedveltetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Nyelvhasználat otthon (családban, rokonságban) és az iskolában (tanár, tanulók). Néhány gyermekirodalmi mű megtanulása magyar és cigány (beás és/vagy romani) nyelven. Köszönési formák, számolás 1-10-ig.		*Cigány nyelv és irodalom:* az életkori sajátosságoknak megfelelő, kiejtés szerinti egyszerű nyelvhasználat. *Magyar nyelv és irodalom:* válogatás a cigány gyermekirodalom műfajaiból. *Ének-zene:* daltanulás, zenehallgatás.
Kulcsfogalmak	Cigányok beszéde, hallás és utánmondás, figyelem, pontosság, gyakorlás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A cigány gyermekirodalom és ének-zene valamelyik műfajában a tanulók adjanak elő egy-egy szabadon választott művet, vagy mondják el tartalmát. Tudják megkülönböztetni a múlt és a jelen történéseit, eseményeit. Ismerjék családjukat, rokoni kapcsolataikat, tudjanak róla folyamatosan beszélni. Legyenek pozitív élményeik a cigány népcsoporttal, emberekkel, társakkal kapcsolatban.

3–4. évfolyam

A harmadik és negyedik évfolyam szoros kapcsolatban áll az első két évfolyammal. Ebben az időszakban azok a tanulási és tanítási folyamatok erősödnek, amelyek az iskolai teljesítményhez kötődnek. A tanulók személyes motiváltságára különös hangsúlyt kell fektetni.

A tantárgy lehetővé teszi a szóbeli kifejezőkészség nagymértékű fejlesztését élménybeszámolók, tapasztalatok megosztásának biztosításával. Mélyíti a tanulók kritikai gondolkodását, mindennapi felelősségvállalását.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szociális kapcsolatok**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Szerepek és személyek közötti kapcsolatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló önismeretének fejlesztése. Hasonlóságok és különbségek megláttatása, elfogadás, tolerancia gyakorlásának támogatása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A cigány család szerkezete, hierarchiája. Azonos családba (silyéd, chalado), nemzetségbe (vigă, nyamipe) tartozás elvei, szempontjai. Családi normák, szabályok. Generációk együttélése. Ragadványnevek. A rokoni kapcsolatok részletesebb kibontása, rendszerezése. Emberi viszonyok szélesebb spektruma. Egyéni és közösségi hasonlóságok, különbségek. Cigányközösségek bemutatása.		*Magyar nyelv és irodalom:* Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása. A nevek eredete, használata, helyesírása. *Matematika:* becslések, fejszámolások, alapműveletek gyakorlása. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.
Kulcsfogalmak	Féltestvér, unokatestvér, közösség, barátság, szabály.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Természeti és társadalmi környezet	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A lakóház körüli élő és élettelen környezet ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Helymeghatározásra vonatkozó kifejezések gyűjtésének és használatának segítése. Helyi tájékozódás gyakoroltatása. Az élet tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szűkebb és tágabb környezet. A ház berendezési tárgyai. Különböző házak, utcák, terek. Adott település szerkezete. Az itt élő nemzetiségek. Viszonyítások (tér-idő) gyakorlása. Cigánytelepek-cigányközösségek bemutatása egyéni élmények, képek alapján. Gazdasági élet nyomai. Kötődés a természethez. Ehető és mérges gombák. Keresetkiegészítő tevékenységek. Gyógynövények (kamilla, gyermekláncfű, hársfa, csalán) és gyógyító hatásuk. Növénygyűjtés, bajelhárítás, orvoslás. Állatok a lakókörnyezetben, haszonállatok.	*Magyar nyelv és irodalom*: tér-idő helyes fogalomhasználata (előtt, mögött, mellett, előbb, utóbb). *Környezetismeret:* élőhelyek, állatok és növények felismerése, csoportosítása, rendszerezése. Könyvtárhasználattal természetismereti kiadványok felfedezése (könyvek, magazinok). *Vizuális kultúra:* táj- és tárgyábrázolás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* egyszerű alaprajzok, makettek készítése.
Kulcsfogalmak	Település, telep, cigánysor, gazdasági élet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Múlt és jelen	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Történelmi mesék felidézése, jelképek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az idő tagolására szolgáló kifejezések helyes használatának megtanítása. A múlt nagyjainak tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok

A legfontosabb állami jelképek értelmezése. A cigány himnusz (Zöld az erdő) megtanulása. Híres cigányok régen és ma (irodalom, képzőművészet, zene). Nép- és műköltészeti alkotásokban pozitív és a negatív hősök tulajdonságainak elemzése. Cigánydalok, cigányzenék, cigánytáncok. Modern irányzatok. Példaképek.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök használata. *Magyar nyelv és irodalom:* életutak és alkotások. *Vizuális kultúra*: művészi alkotások másolása. *Ének-zene:* ritmusgyakorlatok, ismerkedés a hangszerekkel, hangszerpótló eszközök (kanna, kanál, szájbőgőzés), zenehallgatás. *Testnevelés és sport:* mozgáskoordináció, tánclépések tanulása.
Kulcsfogalmak	Jelkép, irodalom, képzőművészet, népzene, műzene, hangszerpótlás, példakép.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális élet**	**Órakeret 22 óra**
Előzetes tudás	Cigány gyermekirodalom és ének-zene tárgykörben rövid művek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikáció során szerzett ismeretbővítés, az információ cseréjének, sokféleségének tudatosítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az év jeles napjaihoz, az emberi élet fordulóihoz kötött szokások (születés, keresztelés, háztűznéző, leánykérés, esküvő, menyasszonytánc, halál, virrasztás, temetkezés). Szolgáltatott (betlehemezés, karácsonyi kántálás) és alkalmazott (búcsús és halottas énekek) hagyományok. A cigány kultúrkör színeinek és motívumainak felfedezése. A cigány tánc ritmuskísérete. Üdvözlési formák, alkalmakhoz kapcsolódó köszöntések, jókívánságok. Babonák és hiedelmek (betegségdémonok, végzet, jóslás, szerencseszimbólumok).	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök használata. *Környezetismeret:* életmód és foglalkozás közötti összefüggés keresése, tárgykultúra.

Istenhit. Hagyományos mesterségek bemutatása és kipróbálása (vályogvetés, kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, muzsikálás, lókereskedelem). Kultúraőrző fotók, tárgyak gyűjtése.	*Vizuális kultúra:* Képfelismerések és megjelenítések. *Testnevelés és sport:* tánctípusok, csettintés, csapásolás gyakorlása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* mesterségek felelevenítése, használati tárgyak készítése.
Kulcsfogalmak	Szokás, hagyomány, viselet, motívum, ritmus, mesterség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Cigány nyelvek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A másság megtapasztalása kommunikációs szinten.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az adott településen beszélt cigány nyelv megszerettetése, népszerűsítése, átörökítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A cigány hangok helyes kiejtése. Írott szöveg olvasása. A két cigány nyelv megismerése. Szótárhasználat. Nyelvjárások és mesterségek kapcsolata. Memoriterek.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök használata, nyomtatott szövegek kutatása, tanulmányozása.
Kulcsfogalmak	Írott és hallott szöveg, memoriter, szótár, nyelvjárás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A cigány irodalom minden műfajában legyenek képesek a tanulók előadni egy-egy szabadon választott művet. Ismerjék a lakóhelyükön élő nemzetiségeket, a cigány népcsoportot, annak hagyományos mesterségeit, szokásait, nyelvjárását. Képesek legyenek saját népcsoportjukról, rokonságukról, családjukról, nemzetiségi élményeikről szóban beszámolni. Adjanak elő cigány táncmotívumot és/vagy cigány dalt. A múlt és a kultúra megismerésével a tanulókban formálódjon az azonosságtudat.

CIGÁNY NÉPISMERET

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A tantárgy sajátosságából - miszerint a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia - adódnak a célok és feladatok is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

5-6. évfolyam

E két évfolyamon kibővül, megnövekszik az ismeretanyag. A kognitív kompetenciák fejlesztésének előtérbe kerülése mellett továbbra is központi szerepet játszik a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés. Interjúk készítése, beszélgetések lefolytatása, információk szelektálása, történelmi időkifejezések alkalmazása és a földrajzi tájékozódási képesség fejlesztése veszi kezdetét. Körvonalazódnak a népcsoportra jellemző ismérvek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szociális kapcsolatok**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Emberi kapcsolatok, közösségek, család, rokonság. Normák, szabályok.	
A tematikai egység	Annak a felismerésnek a formálása, illetve kialakítása a tanulókban,	

nevelési-fejlesztési céljai	hogy a cigány népcsoporthoz való tartozás többletet, kulturális színességet jelent.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi cigány népcsoportok megismerése - tanári irányítással végzett gyűjtőmunka. Elődök, ősök felkutatása, családfa összeállítása. A család életmódja, szokásrendszere, időbeosztása. A családtagok iskolázottsága, munkája. A cigány konyha berendezése, régi használati eszközök. A cigány és magyar ételek összehasonlítása. Vendéglátás.	*Magyar nyelv és irodalom:* gyűjtött anyag szelektálása, rendezése, kommunikatív és képi feldolgozása, bemutatása. *Vizuális kultúra:* strukturális rajzok készítése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* háztartástani ismeretek, ételkészítés.

Kulcsfogalmak	Romungró (magyarcigány, kárpáti cigány), oláh cigány, beás, szinti, családfa, fa- és fémeszköz, cigánykenyér.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Természeti és társadalmi környezet**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A szűkebb és tágabb környezet élő és élettelen alkotóelemei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Azonosságtudat, hovatartozás, kötődés erősítése. Térbeli és időbeli tájékozódás segítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Települések bemutatása személyes élmények, képek alapján. Az ott lakók élete. A család, a rokonság múltbéli mesterségei és jelenkori foglalkozásai, tevékenységei. Megélhetési módok. A lakókörnyezet meghatározó szerepe. Esetleges elhagyásának okai. Az őshaza elhagyása. Vándorlás, letelepedés. Élet a vándorutakon. Nyári és téli szálláshelyek. Valóságos vagy képzeletbeli utazás (fotók, képek) utáni élménybeszámoló olyan területekről, ahol cigányok élnek vagy éltek - megfigyelési szempontok alapján. A régi és mai „lakó”hagyományok összehasonlítása, a cigányságra jellemző jegyek felismerése.	*Magyar nyelv és irodalom:* interjúk, szóbeli és írásbeli tudósítások, véleményalkotások, következtetések. *Természetismeret:* Térképhasználat, térképolvasási gyakorlatok. Tájékozódás Magyarország és India térképén. Felszíni formák, vizek, városok, emberek. Távolságok becslése és mérése. Településtípusok, a lakosság összetétele, gazdasági élet.

	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Az ókori India gazdagsága. Időszalag használata. *Matematika:* viszonyszámok. *Informatika:* prezentációk készítése, bemutatása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* modellezés, makett, terepasztal.
Kulcsfogalmak	Településtípus, népesség, gazdaság, megélhetés, őshaza, vándorlás, letelepedés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Múlt és jelen**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Neves cigányok, pozitív minták, példaképek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődés felkeltése a családi gyökerek, a cigányság múltja iránt.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Történelmi személyek, mai közszereplők, hétköznapi cigány emberek bemutatása, jellemzése. Szerepük a cigány nemzetiségi tudat formálásában. A Glinda (Tükör) című Roma Gyermek és Ifjúsági Magazin élettörténeteinek megismerése. A cigány közösségek életét meghatározó íratlan szabályok. A vajdák szerepe. Sajátos igazságszolgáltatási mód: a Romani Kris, a cigány törvény. Az idő kifejezésének bővítése: év, évtized, évszázad. Népcsoportok érkezése hazánk területére különböző történelmi korokban - feldolgozás irányított beszélgetésekkel. Magyarországi cigányok a feudalizmus korában. A tanultak (Zsigmond király László vajda és népe számára adományozott menlevelet) elhelyezése időszalagon a kiemelt időpontokhoz képest.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* egyetértés, kételkedés, bizonytalanság, elutasítás kifejezése kommunikatív szituációkban egyszerű nyelvi eszközökkel. *Történelem, társadalmi és állampolgári*

	ismeretek: időszalag használata. *Vizuális kultúra:* Az idő ábrázolása vizuális eszközökkel. Események képi megjelenítése, folyamatábrák készítése. *Dráma és tánc:* szerepjátékok.
Kulcsfogalmak	Időszámítás, cigány törvény, vajda.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális élet**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	Az év jeles napjaihoz, az emberi élet fordulóihoz kötött szokások, hagyományos mesterségek alapvető ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Azon módszerek tudatosítása a tanulókban, amelyekkel lehetséges a cigány hagyományok átörökítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Mesemondási szokások, híres mesemondók és meseírók. A műalkotások megkülönböztetése műfaj, anyag, technika, kifejezőeszközök alapján. Cigány származású képzőművészek. Hazai és külföldi cigány népdalok, népzene. Tánctípusok: szóló (férfi, női), páros, botoló, cigánycsárdás (csingerálás). Tájegységek cigány táncai. A magyarországi cigány népviseletek jellemzői. Viseletelemzés: formák, színek, díszek jellegzetességei, a közlő funkció. A férfi és a női öltözék tartozékai, régi és új stílusú viselet. Öltözködés – különböző korosztályok és nemek ruhadarabjai, jellemző motívumok (rózsa) és színek (Föld, víz, Nap színei). A magyar és a cigány szokások összehasonlítása. Még élő hiedelmek, babonák (születéstől a temetkezésig). A cigányok vallásossága. Egyházi ünnepek, szertartások, viselkedési módok. A nemzetiségi ünnepek sajátos jellemzői. Romani Design Stúdió.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* más népek meséi, mesegyűjtemények, élménybeszámolók, filmrészletek. *Vizuális kultúra:* anyag- és eszközhasználat, technikák, formakincsek, motívumok, színvilág. *Ének-zene:* hang- és képanyagok lejátszása, pergetés gyakorlása.

	Testnevelés és sport: tánclépések elsajátítása, alaplépések kombinálása, folyamatba helyezése. *Informatika:* információs adatbázis kialakítása és használata.
Kulcsfogalmak	Festészet, grafika, szobrászat, tárgykultúra, pergetés, tánctípus, hiedelem, babona, vallásosság, szertartás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Cigány nyelvek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Másképp mondjuk, másképp írjuk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvhasználati készség fejlesztése (alapszavak és kifejezések, köszönések, köszöntések, számolás, versmondás gyakorlásával).	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Cigány nyelvek és nyelvjárásaik. Szókincskészlet. Jövevényszavak átvétele. Adott település nyelvhasználata. Cigány nyelvű kiadványok.	*Magyar nyelv és irodalom:* média- és könyvtárhasználat. *Természetismeret:* beszélt nyelvek földrajzi megoszlása.
Kulcsfogalmak	Romani nyelv, lovári nyelvjárás, beás nyelv, árgyelán nyelvjárás, jövevényszó, hanganyag, nyomtatott kiadvány.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók legyenek képesek elemi szinten térképen tájékozódni, történelmi időkifejezéseket alkalmazni, információkat gyűjteni, lényeget kiemelni, továbbá összefüggéseket keresni az életmód és a hagyományos cigány foglalkozások között. Tudják megkülönböztetni a magyar és a cigány szokásokat. Nevezzenek meg neves cigány származású írót, költőt, képzőművészt, zenészt.

7-8. évfolyam

Ezeken az évfolyamokon az előző szakaszokhoz kapcsolódva – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése a feladat.

A tantárgy fejleszti a véleményalkotások minőségét, a problémamegoldó gondolkodást. Segíti térben és időben a tájékozódási készséget. Erősíti a hovatartozás felismerését, az önazonosság vállalását.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A cigány család és szokásrendszere.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi együttműködés és felelősségvállalás mélyítése, illetve tudatosítása a tanulókban (család, iskola, baráti kör szintjén).	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Nemzetiségek – különös tekintettel a cigányságra - földrajzi elhelyezkedése, számossága, kultúrája, élete ma Európában, Magyarországon. Együttélés az anyaországbeliekkel. Az egymás mellett élés mintái, modelljei. Ennek elemzése az adott településen. A szabadidő eltöltésének módjai. Egészséges életmód (étkezés, mozgás, sportolás). Egyéni és közösségi (családi) értékrendek összehasonlítása. Továbbtanulási tervek. Jövőkép. Önálló gyűjtő- és kutatómunkával szerzett ismeretekből prezentáció készítése.	*Magyar nyelv és irodalom:* tömegkommunikációs eszközök használata, források olvasása és értelmezése közösségi témákban. *Informatika:* prezentáció készítése.
Kulcsfogalmak	Multikulturalizmus, minta, modell, életmód, szabadidő, pályaválasztás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Természeti és társadalmi környezet**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A település adta lehetőségek. Megélhetési módok és tevékenységek. Vándorlások és letelepedések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kognitív gondolkodás fejlesztése. Annak segítése, hogy fogalmazódjanak meg kérdések a tanulókban, érezzenek késztetést a válaszkeresésre: miért vannak gazdag és szegény országok, települések, családok, egyének?	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A régi cigányházak jellemzői (építészeti anyag, alaprajz, berendezés). Szimbólumok. Szülő, tartózkodási, lakóhely azonossága vagy különbözősége, ennek okai. A cigány népvándorlás feltételezhető okai. Az útvonalak nyomon követése. Élet a vándorlás idején idegen országokban. A vándorlók és a többségi közösségek kapcsolata, menlevelek, vándorjelek. A vándorlás tárgyi emlékei, a mindennapi élethez használt eszközök. A vándorlás alatt folytatott gazdasági tevékenységek. Tájékozódás Eurázsia térképén. Telepítő tényezők. Cigányok Európában. Számosságuk. Kronológiai adatok rendezése:	*Magyar nyelv és irodalom:* szabadon választott műfajban adott téma kidolgozása, kifejtése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; földrajz:* Tájékozódás térben és időben a történelmi és földrajzi atlasz

– a cigányok Európába érkezésük előtt – a cigányok megjelenése Európa országaiban, különös tekintettel a Balkán-félszigetre. Összefüggések keresése a cigányok történelme, földrajzi elhelyezkedése, nyelve között. Adott település térképének elkészítése vázlatos bemutatással (a cigányok és más nemzetiségek által tömbszerűen lakott részek kiemelésével - meghatározott korszakban).	segítségével (esemény, hely, idő).
Kulcsfogalmak	Telepítő tényező, térképhasználat, vándorjel, menlevél, gondolkodási művelet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Múlt és jelen**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Alapvető médiaismeretek. Galériák, kiállítások, koncertek, múzeumlátogatások és filmélmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kognitív gondolkodás fejlesztése. Annak segítése, hogy fogalmazódjanak meg kérdések a tanulókban, érezzenek késztetést a válaszkeresésre: miért nem viseltek háborút a cigányok?	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A cigány történelem sajátosságai. Cigányok – a három részre szakadt országban – a felvilágosodás korában – a polgári Magyarországon. Törvényi szabályozás, rendelet a letelepítésről. A cigányság helye Európában és a világban. Fogadtatásuk, életük régen és ma. A jelenkor elvándorlási folyamatainak elemzése. Cigány szervezetek, cigányok a közéletben. A hazai cigányság politikai, jogi, kulturális érdekképviseleti szervezetei, a nemzetiségi önkormányzatok szerepe (Országos Roma Önkormányzat), civil szervezetek élete. Betekintés a közszolgálati és kereskedelmi televíziók roma/cigány műsorainak felvételeibe.	*Magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* információk gyűjtése történelmi dokumentumok szövegeiből, képeiből, idős emberek visszaemlékezéseiből. Médiaműfajok.
Kulcsfogalmak	Nemzetiség, cigányok történelme, törvény, rendelet, érdekképviselet, ki- és elvándorlás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális élet**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	Egyéni és közösségi tapasztalatok, híranyagok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A cigányság életében rejlő - jelen és a jövő kínálta - lehetőségek felismertetése, megláttatása a tanulókkal.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi cigány írók, költők - mint meghatározó személyiségek - életútja, munkássága, főbb művei (Choli Daróczi József, Bari Károly, Lakatos Menyhért, Orsós Jakab, Rostás-Farkas György, Szécsi Magda). A magyar és világirodalomban megjelenő cigánysorsok. A cigány balladák témái. A hit, a vallás szerepe. Hazai autodidakta (naiv) és professzionális (képzett) cigány képzőművészek (Orsós Teréz, Péli Tamás, Ráczné Kalányos Gyöngyi, Szentandrássy István). Neves cigányok születési és temetési helyének megkeresése a térképen (életszakaszuk bejelölése az időszalagon). Cigányzene a történelmi Magyarországon (híres bandák, zenészek, életutak, életművek). A verbunkos. A zenélés mint életforma, mint megélhetési lehetőség. Nemzetközi sikerek régen és ma. Zenészdinasztiák. Kultúrák - azonosságok és különbségek a cigányság szokásaiban, hagyományaiban. Egyéni és csoportos bemutatkozások, kiállítások, kulturális előadások, fellépések (iskolai és/vagy települési rendezvényen).	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök. *Magyar nyelv és irodalom; vizuális kultúra:* Műfajok, stílusok, műelemzések. A kultúra átörökítő tényezői. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* társadalmi rétegek, csoportok, nemzetiségek. *Ének-zene:* ismertté vált cigány vonatkozású művek.
Kulcsfogalmak	Ballada, hit, műalkotás, naiv és képzett művész, kulturális különbség, cigányzene, prímás, kontrás, dinasztia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Cigány nyelvek	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A cigány nyelvek szókészlete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak tudatosítása a tanulókkal, hogy a cigány nyelv kommunikációs csatornát biztosít más országok cigány lakosságával.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A cigány nyelv dialektusai között fennálló hasonlóságok és különbségek érzékelése. Szájhagyomány és írásbeliség. Szótárhasználat, fordítási gyakorlat. Hazai cigány nyelvvizsga-központok.	*Cigány nyelv és irodalom:* kiselőadás tartása a cigány nyelv használatáról (cigány nyelvű sajtó, rádió- és tévéműsorok, internetes oldalak).
Kulcsfogalmak	Nyelvhasználat, dialektus, fordítás, nyelvvizsga.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismerjék a cigányság történelmének, vándorló életmódjának alaptételeit, a sokféle népcsoport színes életmódját, szokásait, neves képviselőit. Legyenek képesek objektív véleményt alkotni eseményekről, személyekről. Tudják értelmezni az olvasott forrásanyagokat. Tiszteljék az országban élő nemzetiségek kultúráját.

CIGÁNY NÉPISMERET

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. A célok és a feladatok a tantárgy sajátosságaiból adódnak, így a család érték- és hagyományközvetítő szerepének- és azok tiszteletének intézményi befogadása is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

9-10. évfolyam

A forráselemzésen alapuló önálló tanulás az általános műveltséget fejleszti. Az összefüggések meglátásának, értelmezésének ideje ez.

A tantárgy beszélgetéseknek, vitáknak, saját álláspont képviseletének, vélemények tiszteletben tartásának, másság megértésének, elfogadásának, tolerancia gyakorlásának ad teret. Rendszerezi a térbeli ismereteket, koordinálja az időbeli tájékozódást. Nyitottá teszi a tanulókat más nyelvek és kultúrák iránt. Pozitív jövőképet kínál.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Életmód, identitástudat, jövőkép.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Időkeretek, életmódmodellek, tervek összehasonlító elemzésének gyakorlása.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Nemzetiségek együttélése, egymáshoz való viszonya. Különböző cigány közösségek normarendszere. Családi konfliktusok és kezelésük. Generációs problémák. Kapcsolatteremtés, kapcsolattartás nemzetségek, csoportok és tagok között. Problémák megfogalmazása, megoldási javaslatok.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvcsaládok, nyelvrokonság. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: népszámlálással kapcsolatos ismeretek. *Matematika:* becslési adatok, számosság. *Vizuális kultúra*: életmód ábrázolása, tárgykultúra, szociofotó mint műfaj.

Kulcsfogalmak	Nagycsalád, közösség, norma, normarendszer, pozitív-negatív minta, példakép.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Természeti és társadalmi környezet - Adott településre, adott népcsoportra vonatkozóan**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A lakóhely, a környezet történelmi, földrajzi és néprajzi ismeretei. A cigány közösségek életmódja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összefüggések keresése a cigányok történelme, földrajzi elhelyezkedése, nyelve között.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Adott település helyzete, lakossága, élete. Településszerkezet, cigánytelep, cigánysor, cigány porták, házak. Lehetőségek (munka, megélhetés) feltérképezése. Helyi tevékenységek felkutatása. A cigány nemzetiség történelmi, tárgyi és szellemi örökségének, értékeinek bemutatása időrendben. Cserekereskedelem és pénzforgalom, megélhetési módok régen és ma. Az életmód alakulása különböző történelmi időszakokban, berendezkedések, túlélési stratégiáik. Életmód és foglalkozás közötti összefüggés keresése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* századok és életmódok, (társadalmi rétegződés, megélhetési stratégiák).

Mesterségek – foglalkozások - tevékenységek megnevezése magyar, romani és beás nyelven.	*Földrajz:* helyi területi elhelyezkedés szerinti csoportosítások, feldolgozások. *Vizuális kultúra:* tárgyak, tevékenységek képi ábrázolása (művészi alkotások és tanulói produktumok).
Kulcsfogalmak	Településszerkezet, mesterség – foglalkozás - tevékenység, cserekereskedelem, szellemi örökség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Múlt és jelen - Tudomány - cigánykutatások**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A korábban tanult népismereti, történelmi események rendszerező áttekintése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összefüggések keresése a politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete között. Cigánykutatások elemzése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Egymásrautaltság a háborúk idején. A holokauszt előzményei Magyarországon (dualizmus és a cigányság). A cigány nemzetiség sorsa hazánkban a II. világháborútól napjainkig. Iparosítás és mezőgazdaság az 1956 utáni Magyarországon. A rendszerváltás története és hatása a magyarországi cigányságra. A tudományos kutatások kezdetei, tudományterületei és jelentőségei. Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának megismerése (pl. első országos cigány összeírás, letelepítésről szóló rendeletek, vándoripar korlátozása). Bemutatóhelyek, tárlatok látogatása, kiállítások rendezése (szakanyagok, saját produktumok). Filmrészletek vetítése, találkozók szervezése.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Mária Terézia politikája, a dualista Magyarország, koncentrációs táborok, holokauszt, pártállam, rendszerváltás.
Kulcsfogalmak	Iparosítás, földosztás, kollektivizálás, munkamegosztás, koncentrációs tábor, holokauszt, pártállam, rendszerváltás, integráció, munkanélküliség, tanulmány, kutatás, kutatóintézet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális élet - Cigányok a médiában**	**Órakeret 18 óra**

Előzetes tudás	Irodalmi, képzőművészeti, zenei műfajok, irányzatok.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A cigányság ábrázolása, bemutatása. Rendszerszemlélet alakítása.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Novella- és regényrészletek, elbeszélések, versek, legendák, anekdoták, színdarabok, filmek cigány emberekről, emberektől – középiskolás fokon. Különleges életutak, kiemelkedő alkotások. Kitüntetések, díjak áttekintése. Idézetek gyűjtése. Cigányságot ábrázoló kreációk gyűjtése, elemzése. A típusjegyek kiemelése. Sztereotípiák megjelenése az ábrázolásokban. Találkozók szervezése cigány származású alkotókkal, művészekkel. Nyomtatott és elektronikus sajtótermékek megismerése, elemzése. A média szerepe a cigányság megítélésében. Cigánykép a mai magyar médiában és szerepe a sztereotípiák kialakulásában. Cigány újságírók, rádiósok, filmesek és közszereplők. Adott település cigány közösségének sajátos helyi hagyományai.	*Magyar nyelv és irodalom; művészetek:* művészi kifejezőeszközök sokfélesége, pozitív és negatív cigánykép az alkotásokban, a mitológia szerepe. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: nemzetiségek Magyarországon. *Informatika:* internetes folyóiratok, archivált rádiós, televíziós műsorok.

Kulcsfogalmak	Legenda, anekdota, cigányábrázolás, tömegkommunikáció, média, manipuláció, közszolgálat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Cigány nyelvek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Cigány népcsoportok és nyelvhasználatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az európai és hazai cigány népcsoportok nyelvhasználat szerinti területi elhelyezkedésének rögzítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Cigány nyelvhasználat színterei a családban, a településen, a társadalomban, határon túl – gyűjtőmunka a saját és a tágabb környezetben. Olvasott és/vagy hallott művek. Kétnyelvűség, nyelvcsere. Beszámoló készítése néprajzi és/vagy nyelvi kutatómunka eredményéről.	*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* nemzetiségi nyelvek, nyelvpolitika.

	Informatika: Prezentációk készítése, hanganyagok rögzítése, feltöltése.
Kulcsfogalmak	Nyelvcsalád, nyelvrokonság, kétnyelvűség, nyelvcsere, egyéni és közösségi nyelvi jogok, jövevényszó.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismerjék a magyarországi cigányok történelmi eseményeit és azok összefüggéseit. Forráselemzések során tudjanak ok-okozati összefüggésekből következtetéseket levonni. Képesek legyenek interjút készíteni az adatközlőkkel, majd a kutatott, kapott anyagot megfelelő módon prezentálni, bemutatni.

11-12. évfolyam

Az összefüggések felismerésének, rendszerbe foglalásának időszaka ez. A tantárgy biztosítja projektmunka bemutatását, beszámoló, előadás tartását, az objektív érvelés gyakorlását. Segít tájékozódni a cigány nemzetiséget érintő aktuális kérdésekben. Pozitív példákat mutat különböző kultúrák együttéléséről.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szociális kapcsolatok - Társadalmi és politikai környezet**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Együttélési modellek, kapcsolattartási módok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A rendszerváltás utáni évtizedek politikai lépéseinek megismertetése a cigányok helyzetének megváltoztatására.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Előítéletek alakulása és változása az idők során. Magyarországi cigányság a XXI. században. Aktuális politikai kérdések tanulmányozása, állásfoglalások, értelmezések gyakorlása. Néhány jeles esemény időpontjának ismerete. Hír- és képanyag gyűjtése, rendszerezése a nemzetiségekre – kiváltképpen a cigányságra vonatkozóan. Szociográfiai írások a cigányságról. A cigányság szerepe a nemzetközi kapcsolatokban. Együttműködés és felelősség a mindennapokban. Pozitív példák, minták keresése, identitástudat, jövőkép formálása. A szociális háló felépítése a szociális törvény tükrében. Tájékozódás támogatási, pályázati lehetőségekről.	*Magyar nyelv és irodalom:* dokumentum- és játékfilmek megtekintése, szituációs és drámajátékok, véleményalkotások, érvelések, vita gyakorlása. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nemzetiségi politika, nemzetiségi arányok, társadalmi feszültségek és megoldáshoz vezető utak vázolása, a szociális szféra felépítése.

Kulcsfogalmak	Politika, közélet, szociális törvény, szociográfia, nemzetiségi törvény, esélyegyenlőség, pozitív diszkrimináció, identitás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Természeti és társadalmi környezet**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A cigány nép élete a különböző történelmi korszakokban, századokban, években (adott településen).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak segítése, hogy a tanulók észrevegyék a politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete közötti összefüggéseket (adott településen).	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A jelenkori cigány népesség földrajzi elhelyezkedése és migrációja a világban, hazánkban, adott településen. A ki- és elvándorlások okai a 21. században. A magyar társadalom, az adott település cigány és nem cigány népessége a demográfiai adatok tükrében. Esélyegyenlőség a munka világában. Munkanélküliség mint tömegjelenség. Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése saját lakókörnyezetben. Önállóan gyűjtött anyagból projektbemutató, közös anyagból kiállítás rendezése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a munka világa. *Földrajz*: terepgyakorlati tapasztalatok.

Kulcsfogalmak	Munkaerőpiac, munkanélküliség, migráció, demográfia, korfa, születési arányszám, halálozási mutató.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Cigányok történelme. Kutatáselemzések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jövőkép erősítése. A lehetőségek mérlegelésére, a tudatos tervezésre nevelés (oktatás, képzés, munkahelyteremtés, szociális háló).	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A cigány vagy roma megnevezés kérdése. A cigányság történelmi szerepének felismerése. A nemzetiségek együttélése, egymásrautaltsága békében és háborúk idején. Tájékozottság bővítése politikai, jogi, érdekvédelmi kérdésekben. Különböző információs források (nyomtatott és elektronikus) anyagok használata, értelmezése. Mások véleményének elfogadása, tolerancia gyakorlása. Az Európai Unió cigánypolitikája. Romastratégia. A cigányság napjaink közéletében. Magyarországi cigány szerveződések a rendszerváltás után. A helyi roma/cigány nemzetiségi önkormányzatok szerepe. Cigány	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* állam, jogalkotás, civil szerveződés, önkormányzatiság, oktatási rendszer, nevelés- és oktatástörténeti kérdések, cigányok a történelmi

származású közéleti személyek. A 2011. évi nemzetiségi törvény. A hazai és a határon túli cigány lakosság iskolázottsági mutatói. Cigány nemzetiségi nevelést-oktatást vállaló középfokú intézmények. Ösztöndíjrendszerek. Továbbtanulási tervek mérlegelése, tájékozódás.	forrásokban, társadalmi problémák régen és ma.
Kulcsfogalmak	Roma/cigány, nemzetiségi törvény, civil szféra, nemzetiségi önkormányzat, oktatás, törvényi szabályozás, ösztöndíj, tudományos élet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális élet - Cigányok a médiában**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Műalkotások alapvető elemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódási készség fejlesztése a cigány művészetben (irodalom, zene, tánc, képzőművészet) – európai kitekintéssel.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A cigányságról szóló irodalmi, képzőművészeti és zenei ismeretek összegzése. A legfontosabb alkotásokon, műveken keresztül a cigány származású költő, író, képzőművész céljainak, törekvéseinek felismerése, megfogalmazása. Kortárs cigány alkotóműhelyek ismerete és jelentősége az identitás megőrzésében. Az autentikus cigányzene és a magyar népzene kapcsolata, tánckultúra. A régi mulató Magyarország. Híres cigányzenészek. Modern zenei irányzatok jeles cigány képviselői. Cigány színházi törekvések, színtársulatok, cigány nyelvű színdarabok. Cigányok a médiában. A cigány művészet elhelyezése Európa és a Föld művészetének kontextusában. Kapcsolat Indiával. Kiemelkedően tehetséges kortárs cigány fiatalok lehetőségei. Diákkutatók. Jelentősebb tanulmányok, tanulmánykötetek megismerése. Hazai és nemzetközi kutatások összevetése. Kritikus szemlélet és tárgyilagos véleményalakítás. Kiselőadások a magyarországi cigányok kulturális életéről egyéni élmény hozzáadásával.		*Magyar nyelv és irodalom; művészetek:* Az irodalomban, képzőművészetben megjelenő jellegzetes cigánykép; a média mint nyelvi, vizuális kifejező eszköz. A cigányzene mint hungarikum, modern irányzatok, műfajok.
Kulcsfogalmak	Szimbólum, cigányzene – cigány zene, előítélet, sztereotípia, diszkrimináció, kulturális autonómia, antropológia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Cigány nyelvek**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Európai cigányok nyelvhasználata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvtudás, a nyelvhasználat és az identitás összefüggésének tudatosítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Nyelvvizsga-központok. A nemzetközi cigány nyelvújítás törekvései. Nemzetiségi nyelvi jogok érvényesülése Magyarországon és az Európai Unióban.		*Cigány nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejező eszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* könyvek olvasása, filmek megtekintetése.
Kulcsfogalmak	Nyelvújítás, nyelvi jog.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók tudják értelmezni a magyarországi cigányok történelmét, jelenlegi helyzetét. Legyenek képesek önálló forráselemzéssel új ismereteket szerezni, összefüggéseket megállapítani, következtetéseket levonni. Szerzett tudásukat akarják mások számára átadni, prezentálni. Ismerjék a kétnyelvűség értékeit.

BEÁS NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1-4. évfolyam

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése.

A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

1-2. évfolyam

Ebben az életkori csoportban alakul ki a tanulók tudatos nyelvhasználatának képessége, amikor is elsődleges cél a nyelvtanulás megszerettetése a tanulókkal. Az 1-2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása. E két évfolyam során nagy hangsúlyt kell fektetni a játékos tudásátadásra. Mondókák, versek, gyerekdalok és körjátékok elsajátításával szükséges fejleszteni a beszédértést és beszédkészséget. Figyelembe kell venni a tanuló otthonról hozott beás nyelvismeretét.

A beszédértés fejlesztésének főbb irányai: a rövid szövegek lényegének felismerése és az egyszerű szóbeli közlések, utasítások megértése. A beszédkészség fejlesztése egyszerű mondókák, versek memorizálásán keresztül történik. Az olvasásértés fejlesztése párhuzamos az íráskészséggel. A beás nyelv helyesírása eltér a magyar nyelv helyesírási szabályaitól. Az anyanyelvi írástanulás védelme érdekében az idegen nyelven történő írás csak a második évfolyamon lép életbe.

A nyelvtanulás során alkalmazott szemléltető eszközök (pl. szókártya) az önálló tanulás képességének megalapozásához szükségesek. Érdemes bevonni a pedagógiai folyamatba a differenciált és csoportos tevékenységtípusokat.

A második év az elsőben elsajátított ismeretek begyakorlására szolgál. Az első két év valójában egységet alkot. Az olvasással és az írással párhuzamosan történik a beszédfejlesztés. A tanulók megtanulnak igazodni a kommunikációs helyzethez, a beszédben

pontosabbá válik gondolataik, érzéseik, véleményük kifejezése, kialakulnak bennük az udvarias nyelvi viselkedés szokásai, eredményesebb lesz együttműködésük társaikkal és a felnőttekkel. Az oktatás kiemelkedő feladata az olvasás révén való tájékozódás készségének és az írásbeli nyelvhasználat alapjainak fejlesztése. A témakörök és tartalmak ismétlődően visszatérnek és koncentrikusan bővülnek a két év során.

Az egyes részterületek egymást kiegészítik, egymásra épülnek, ezért a nyelvi órákon a domináns tevékenységek mellett a többi tevékenység is szerepet kap, így fejleszthető egységbe kerül az anyanyelv használatával is.

A játékos, aprólékos nyelvtanítással fokozott figyelmet szentelünk a beszéd-, illetve a később kialakuló szövegértésre és arra, hogy a kommunikációs kompetenciák a beszédhelyzetnek megfelelő módon fejlődjenek ki.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédértés</td><td>Órakeret
48 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Iskolaérettség.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az egyszer hallott szöveg felfogása, a beszédértés fejlesztése. A nyelvi ismereteken túli valóságismeret, a közlési helyzet és a szövegalkotás általános érvényű szabályainak tudatosítása. A szóbeli kommunikációban a beszédértés és a beszédbátorság növelése. Rövid gondolatok, információk, érzelmek és vélemények megértésének elősegítése és az egyszerű, érthető és hatékony közlés kialakítása. A tanult témákhoz kapcsolódó ismerős szavak, fordulatok megértése a hallás utáni értési feladatok megoldása során.</td></tr>
<tr><td>Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>Ritmusjátékok, a beszédlégzés, beszédfejlesztés spontán megnyilatkozásokkal.
A helyes artikuláció fokozatos elsajátítása.
A beás nyelv hangzókészletének megismerése, a nyelv hanglejtésének, ritmusának érzékeltetése auditív és vizuális eszközök felhasználásával.
A napszaknak megfelelő s a napszaktól függetlenül használatos üdvözlési és búcsúzkodási formák.
Az óravezetés kifejezéseinek megértése.
Bemutatkozás, bemutatás.
Néhány rövid mondóka, mese, vers, dal.</td><td>A mondókák ismétlése során finomabb és összehangoltabb lesz a tanuló beszéde, összehangoltabb a beszédlégzés, a szövegmondás és a szöveghangsúly.
A szóbeli szövegértéshez kapcsolódó feladatokkal a tanulók szókincse bővül, szövegértő képességük fokozatosan fejlődik.
A tanulók megértik és tudják követni a tanár egyszerű utasításait. Tudnak egyszerű módon kérdezni, válaszolni, információt adni, ill. kérni valós beszédhelyzetekben. Képesek megoldani hallás utáni értési feladatokat. Megértési problémák esetén tudnak segítséget kérni.</td><td colspan="2">Magyar nyelv és irodalom: beszédlégzés, helyes artikuláció, időtartam, hangsúly, hanglejtés, hangerő.

Ének-zene: ütem-, ritmusgyakorlatok, dallam, beás nyelvű mondókák, dalok.

Testnevelés és sport: a helyes légzés, légzéstechnika, népi játékok.

Dráma és tánc: népi játékok, szituációs játékok.

Cigány népismeret: beás kultúra.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/ fogalmak</td><td colspan="3">Ritmus, ritmusérzék, ritmusjátékok, légzésgyakorlatok, hangzókészlet, hangsúly, hanglejtés, gesztus, arcjáték, bemutatás, bemutatkozás, köszönés, megszólítás, üdvözlés, búcsúzás.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Beszédfejlesztés, a gyermek beszédére és beszédértésére való alapozás. A tanulók a nyelvet a beszédben megfelelő kommunikatív célok érdekében helyesen használják. A korrekt formákon túlmenően a nyelvet a beszédszándékoknak megfelelő módon sajátíttatni el a tanulókkal.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: *A család és a családtagok* Családfa. A gyermek helye és szerepe a családban, részvétele a családi munkamegosztásban. A beás családi közösség jellemzői. A rokonság, az alapvető rokonsági fokok elnevezése. *Az otthon és környezete* A lakás. Berendezési és használati tárgyak. A falusi udvar, a kemence, a góré, az ólak. *A lakóhely, közlekedés* A lakóhely és környéke Tájékozódás Falu, város Utca, közlekedés, közlekedési eszközök A lakóhelyen élő különböző népcsoportok, az általuk lakott településrészek, utcák neve, azok elnevezése családi történetek alapján.	A tanuló ismeri a beás nyelv hangzókészletének pontos kiejtését a hétköznapi beszédhasználat során. Tud egyszerű kérdésekre, információk kérésére rövid válaszokat adni, érti a rövid válaszokat, utasításokat, közléseket. Képes kérdések feltevésére, és ismert témákkal kapcsolatban kérdésekre tud egyszerű válaszokat adni. Ismert szituációkban, párbeszédekben részt tud venni. A szituációknak megfelelően négy-öt mondatos párbeszédeket képes kezdeményezni. Feltett kérdésekre összefüggő mondatokkal tud választ adni. Ismert történetek, cselekmények néhány mondatos összefoglalására képes. Az események elmondásakor tudja követni az időrendet. Ismer néhány rövid mondókát, mesét, verset, dalt a *Tavaszi virágok I. és II.* című beás népdalgyűjteményből és a *Krák krák vergyé* című beás nyelvű mondókás könyvből. Tud képekről röviden beszélni, egyszerű szóbeli leírást készíteni. A mesélő személyét tudja változtatni. A gyakran használt igék ragozását, a ragozott igealakokat, a segédigéket helyesen	*Környezetismeret*: állatok, lakóhely, közlekedés, természet, falu-város, család. *Matematika*: irányok. *Cigány népismeret*: család, hagyományok, szokások. *Testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika. *Ének-zene*: dallam, ritmus, beás nyelvű mondókák, dalok. *Magyar nyelv és irodalom*: memoriterek. *Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Vizuális kultúra:* illusztráció készítése.

	használja. Különböző igeidejű alakok képzésében egyre nagyobb jártasságot szerez. Képes az olvasott művek (mesék, mondák, történetek) tartalmának összefoglalására, a cselekmény rövid, vázlatos ismertetésére az igeidők helyes használatával.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szituáció, párbeszéd, kérdés, válasz, képleírás, mese, idő, család, otthon, lakóhely.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hétköznapi témákkal kapcsolatos szövegek megértésének elősegítése. Eseményekről, érzelmekről, véleményekről szóló írások megértésének elősegítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az értő olvasás és annak fejlesztése. Az életkoroknak megfelelő szöveg néma olvasása. A megértés ellenőrzése egyszerű feladatokkal. A folyamatos olvasás. Az életkornak megfelelő mesék, versek, fordítások feldolgozása.	A tanuló képes az olvasás jelrendszerének elsajátítására. A tanult betűket össze tudja olvasni. Képes szavak, szószerkezetek, mondatok hangos olvasására. Gyakorolja a hangos és a néma olvasást különböző rövidebb szövegeken. Képes a szöveg minél teljesebb megértését biztosító hangos és néma olvasás folyamatos gyakorlására. Tudja aktív szókincsét gazdagítani az olvasott szövegekkel összefüggésben. Képes az értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlására. Ismeri és megérti a leírt szavakat, kifejezéseket. A megértést cselekvéssel, szóban, vissza tudja jelezni. A tanuló érdeklődése ébredezik népcsoportjának kultúrája iránt.	*Magyar nyelv és irodalom:* szótagolás, olvasás, szövegértés. *Vizuális kultúra*: rajz, ábra, illusztráció készítése. *Matematika:* szövegértés. *Környezetismeret*: szövegértés. *Cigány népismeret:* beás kultúrához kapcsolódó szövegek olvasása: életmódjuk, tevékenységeik. *Dráma és tánc*: szituációs játékok, párbeszédek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Értő olvasás, néma olvasás, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók kommunikációs képességeinek (szóbeli, írásbeli) fejlesztése. Annak elősegítése, hogy a tanulók képesek legyenek megkülönböztetni és felhasználni különféle típusú szövegeket, megkeresni, összegyűjteni és feldolgozni információkat, képesek legyenek különböző segédeszközöket használni, saját szóbeli és írásbeli érveiket a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A beás nyelv ábécéjének tudatosítása A beás nyelv alapszókincséhez tartozó szavak leírása. Rövid mondatok másolása. Írott szöveg másolása. Nyomtatott szöveg másolása. Írás tollbamondás után. Írás emlékezetből. A helyes vonalvezetés és betűkötés. Képekről szavak, kifejezések írása. Sorba rendezés, mondatalkotás, központozás. Egyszerű hétköznapi események leírása. Ismeretközlő szövegek leírása. A levél, a levélforma, a levélírás módjaival való megismerkedés. Rövid üdvözletek, jókívánságok kifejezése írásban.	Az írás jelrendszerét elsajátította egyéni sajátosságainak figyelembevételével. A tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja írni. A mondatalkotásban, néhány mondat összekapcsolásában és egyszerű szövegek alkotásában folyamatosan egyre nagyobb jártasságot szerez. Különböző szövegmintákat képes megfigyelni, műfaji és szövegszerkesztési szempontból megkülönböztetni. A szöveg tagolásában jártasságot szerez. A tanuló képes beás nyelven egyszerű szöveg lemásolására és tollbamondás után annak helyes leírására. Tud egyszerű, tényleges információkat írni beás nyelven.	*Magyar nyelv és irodalom:* az írástanítás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* grafomotoros készség fejlesztése. *Vizuális kultúra:* finommotorika, vizuális emlékezet fejlesztése. *Ének-zene:* auditív figyelem és emlékezet fejlesztése. *Matematika*: irányok, szerialitás. *Testnevelés és sport:* finommotorika fejlesztése, térérzékelés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írás, írott, szöveg, tollbamondás, levél.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló elsajátítja a beás nyelv hangzókészletét, ismeri a hangok helyes ejtését, képes azok pontos kiejtésére a hétköznapi beszédhasználat során. Képes az üdvözlés, búcsúzás, jókívánság kifejezésére. 6-8 mondatban be tud mutatkozni beás nyelven. Képes rövid szövegek, mondatok megértésére, ezekre tud rövid választ is adni.

	Tud összefüggő mondatokat alkotni a tárgyalt témákkal kapcsolatban. Képes egyszerű nyelvi kontaktust teremteni és párbeszédet alkotni. Tud képről, rajzról összefüggően beszélni, elkezdett történetet folytatni. Képes rövid történetek, mesék eljátszására. Tud rövid válaszokat adni egyszerű kérdésekre, információk kérésére, az utasításokat, közléseket megérti. Tud kérdéseket feltenni és ismert témákkal kapcsolatban kérdésekre egyszerű válaszokat adni. Ismert szituációkban felismeri a párbeszéd szerepeit, azokat helyesen alkalmazza. Képes a szituációknak megfelelően négy-öt mondatos párbeszédek folytatására. Képes ismert történetek, cselekmények néhány mondatos összefoglalására.

3-4. évfolyam

Fontos cél a beás nyelv iránti pozitív attitűd kialakítása, felismerve, hogy az anyanyelv/idegen nyelv a személyes és a kulturális gazdagodás egyik lehetséges forrása.

A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó különböző szóbeli üzenetek meghallgatása és megértése, valamint a tömör és világos beszéd elsajátítása beás nyelven.

A kommunikáció a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége a– formális és informális tereken egyaránt.

A beás nyelvi kommunikáció a gondolatok, érzések és tények szóban és írásban történő megértésének, kifejezésének és értelmezésének képessége a társadalmi és kulturális kontextusok megfelelő skáláján –, otthon, a szabadidőben és az iskolában.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Az alapszókincs, valamint a nyelvi funkciók ismerete. A verbális interakció különféle típusainak (beszélgetés, párbeszéd stb.) és a különféle beszélt nyelvi stílusok és regiszterek fő jellemzőinek ismerete. A kommunikációban használt verbális és nonverbális eszközök ismerete (a beszédhang minőségével kapcsolatos jellemzők, arckifejezések, testtartás és gesztusok rendszere). A beszéd-, és szövegfajták (mese, mondóka, vers, dal, novella, regény) felismerése és fő jellemzőik ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beás nyelv iránti pozitív attitűd megerősítése, tudatosítása annak, hogy az anyanyelv/idegen nyelv a személyes és a kulturális gazdagodás egyik lehetséges forrása. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó különböző szóbeli üzenetek meghallgatásának és megértésének, valamint a tömör és világos beszéd elsajátításának elősegítése. Ide tartozik az üzenetátadás sikerességének megfigyelése, valamint beszélgetések változatos kommunikációs kontextusokban történő kezdeményezése, folytatása és befejezése is. Az osztálytermi tevékenységekre vonatkozó, nonverbális eszközökkel támogatott, rövid és egyszerű tanári utasítások megértésének elősegítése.	

	A kommunikációval kapcsolatos ismeretek, szabályszerűségek, normák tudatosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: *A környező természet - a kert és az erdő élete* A legfontosabb gyümölcsfák, gyümölcsök, zöldségfajták, gombák megismerése. Néhány háziállat, erdei és mezei állat megismerése. *Természeti jelenségek* Napszakok, a hét napjai, évszakok. Az évszakokhoz kötődő munkák, időjárás. Növények, állatok, gombák összekapcsolása a természeti ciklusokkal. *Egészség, betegség, egészségügyi ismeretek* Testrészek, az öltözködés, betegségek, megelőzés, orvosnál, orvosi rendelőben, kórházban, gyógyszertárban. A tisztálkodás, az egészséges táplálkozás. *Beás népköltészet* Népdalok, rövid népmesék, köszöntők, valamint rövid versfordítások. Történetek példaértékű cigány emberekről, „igaz történetek”.	A tanulók tudnak beszélgetést kezdeményezni, folytatni és befejezni ismerős, a személyes érdeklődési körhöz vagy a mindennapi élethez kapcsolódó témákról. Különféle témákról szóló, ismert területhez tartozó témáról szóló, szövegeket tudnak olvasni és megérteni.	*Környezetismeret:* az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban; a napszakok, az évszakok váltakozása*:* az ember megismerése és egészsége: tápanyag, élelmiszer, étrend. *Cigány népismeret*: beás kultúra. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, nyelvi játékok, memoriterek. *Ének-zene:* népdalok. *Környezetismeret:* egészséges életmód - öltözködés *Technika, életvitel és gyakorlat:* egészséges életmód - öltözködés. *Matematika*: halmazok. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természet, évszakok, napszakok, egészség, betegség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség	Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	A tanuló ismeri a beás nyelv hangzókészletét a hangok pontos kiejtését	

	a hétköznapi beszédhasználat során. Tud egyszerű kérdésekre, információk kérésére rövid válaszokat adni, érti a rövid válaszokat, utasításokat, közléseket. Képes kérdések feltevésére és ismert témákkal kapcsolatban kérdésekre egyszerű válaszokat adni. Részt tud venni ismert szituációban, párbeszédben. Feltett kérdésekre összefüggő mondatokkal tud választ adni. Képes ismert történetek, cselekmények néhány mondatos összefoglalására. Az események elmondásakor tudja követni az időrendet. Ismer néhány rövid mondókát, mesét, verset, dalt.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédértési és szövegalkotási automatizmusok fejlesztése. Rövid, egyszerű szövegek, párbeszédek elmondásának elősegítése. Egyéni közlési stratégiák kialakításának és használatának elősegítése. Ismert témákról, a környezetben előforduló tárgyakról, élőlényekről, eseményekről rövid, összefüggő, nonverbális elemekkel támogatott beszéd fejlesztése. Tanulói munka egyszerű nyelvi eszközökkel történő bemutatásának fejlesztése. A célnyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó elsajátításának fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hétköznapi beszédszituációk feldolgozása. Beszélgetésben való részvétel, megnyilatkozás és ellentmondás. Hétköznapi témák - kommunikációs helyzetgyakorlatok. Információadás. Élmények elmesélése. Tárgyak, állatok, személyek leírása, személyek jellemzése.	A tanuló képes megszólalni különféle kommunikációs helyzetekben szóban és írásban, tudja beszélgetőpartnere(i) kommunikációját figyelemmel kísérni és a helyzetnek megfelelően alakítani. Képes saját szóbeli és írásbeli érveit a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően elmondani beás nyelven.	*Testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika. *Ének-zene*: dallam, ritmus, artikuláció. *Magyar nyelv és irodalom*: memoriterek, előadásmód, hangsúly, hanglejtés, gesztikuláció. *Matematika*: halmazok, szerialitás. *Dráma és tánc*: szituációs játékok, helyzetgyakorlatok. *Cigány népismeret*: cigány/roma tematikájú szituációk, helyzetgyakorlatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hétköznapi témák, helyzetgyakorlatok, jellemzés, leírás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Az olvasás jelrendszerének ismerete. Szavak, szószerkezetek, mondatok hangos és néma értő olvasása. Aktív szókincs az olvasott szövegekkel összefüggésben. A leírt szavak, kifejezések felismerése és megértése. Az életkoroknak megfelelő szöveg néma olvasása, a megértés ellenőrzése egyszerű feladatokkal. A folyamatos olvasás. Az életkornak megfelelő mesék, versek, fordítások feldolgozása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelven, illetve a beás nyelven történő olvasás közötti különbségek tudatosítása. Rövid szöveg közös megismerése és feldolgozása utáni önálló olvasás fejlesztése. Olvasást igénylő játékos nyelvi tevékenységek elősegítése. Az ismert témákról elhangzó szövegek írott változata követésének elősegítése. Ismert szavak és kifejezések idegen forrásban történő felfedezésének elősegítése. Az önálló célnyelvi olvasás élményének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismert és ismeretlen szöveg (vers és próza olvasása, előadása, dramatizálása). Történetek, mesék, mondák olvasása és tartalmi megértése, valamint az erről való beszéd. Személyesen átélt események elmesélése. Szólások, közmondások, nyelvi játékok, történetek feldolgozása. Információk kigyűjtése irodalmi művekből egy adott témához. A szótár használata.	A tanuló képes egyszerű szövegek elolvasására és annak alapján megfelelő cselekvések, cselekvéssorok eljátszására. Képes egyszerű szövegek értő olvasására (pl. mesék, történetek, párbeszédek). El tud egyszerű írásbeli üzeneteket olvasni és meg is érti őket (pl. köszöntők, jókívánságok, osztálytermi utasítások). Követni tudja ismert dalok szövegét, tud képernyőről olvasni.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, könyvtárhasználat, elektronikus források, egynyelvű szótárak, vázlatírási technikák, lényegkiemelés. *Dráma és tánc*: olvasott szövegek dramatizálása. *Vizuális kultúra:* olvasott szöveghez illusztráció készítése. *Környezetismeret:* család, természet témakörben olvasott szövegek. *Cigány népismeret:* cigány/roma tematikájú szövegek olvasása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Értelmező olvasás, szövegértés, szótár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló ismeri az írás jelrendszerét. Képes egyszerű, rövid, összefüggő szöveg megírására ismert, hétköznapi témákban; saját élményeinek, véleményének rövid leírására. A tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja illeszteni. Képes egyszerű nyomtatványt kitölteni, rövid üdvözletet megírni. Gyakorlata van mondatalkotásban, néhány mondat összekapcsolásában és egyszerű szövegek alkotásában. Képes rövid szövegek alkotására (pl. kisebb leírás, rövid elbeszélés, egy-két soros jellemzés). A tanuló képes beás nyelven egyszerű szöveg lemásolására és tollbamondás után annak helyes leírására. Tud egyszerű, tényleges információkat írni beás nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelven, illetve a beás nyelven történő írás közötti különbségek tudatosítása. Különböző nyelvi tevékenységek során rövid szavak, mondatok lemásolásának, leírásának fejlesztése. Írást igénylő játékos nyelvi tevékenységekbe történő bekapcsolódás elősegítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Személyesen átélt vagy hallott események reprodukálása fogalmazás formájában. Rövid leírás készítése különböző eseményekről, folyamatokról. Az időrendiség betartása. A fogalmazás szerkezeti elemeinek ismerete (bevezetés, tárgyalás, befejezés). A levélírás, a levél szerkezeti felépítése. Az elektronikus levél, az e-mail. A személyes és hivatalos levél, a kérvény műfaja. Levelezés elindítása magyarországi és külföldi beás gyerekekkel.	Képes rövid játékos írásbeli feladatok végzésére (pl. keresztrejtvény). Képeknek rövid címeket tud adni, ezekhez szövegbuborékokat tud írni. Rövid önálló alkotásokban fel tud használni ismert szavakat tartalmazó nyelvi fordulatokat. Képes egyszerű hétköznapi témájú írott szövegek készítésére. Tud rövid levelet/e-mailt/sms-t írni előre meghatározott témában.	*Magyar nyelv és irodalom*: szótagolás, kis- és nagybetűk, kétjegyű betűk, fogalmazástechnikák, szövegtípusok. *Testnevelés és sport*: finommotorika fejlesztése, térérzékelés. *Technika, életvitel és gyakorlat:* grafomotoros készség fejlesztése. *Vizuális kultúra:* finommotorika, vizuális emlékezet fejlesztése. *Ének-zene:* auditív figyelem és emlékezet fejlesztése. *Matematika*: irányok, szerialitás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Leírás, időrend, levélírás, e-mail, levélfajták.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulónak rendelkeznie kell azzal a képességgel, hogy különféle kommunikációs helyzetekben, szóban és írásban kommunikálni tudjon. Képes legyen megkülönböztetni és felhasználni különféle típusú szövegeket, megkeresni, összegyűjteni és feldolgozni információkat, képes különböző segédeszközöket használni, saját szóbeli és írásbeli érveit a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni. A tanuló rendelkezzen az alapszókincs és a funkcionális nyelvtan, valamint a szóbeli interakciók főbb típusainak és a nyelvi stílusok ismeretével. A tanuló legyen birtokában az idegen nyelvi kommunikációhoz szükséges képességeknek, értse meg a szóbeli üzeneteket, kezdeményezzen beszélgetéseket valamint a szövegolvasás, -értés és -alkotás életkori sajátosságának megfelelő szintjén álljon. A tanuló legyen képes szótár használatára és az egész életen át tartó tanulás részeként váljon képessé a nyelv nem formális keretekben történő elsajátítására is – életkori sajátosságaik figyelembevétele mellett. Tudjon elmondani néhány verset, mondókát és néhány összefüggő mondatot önmagáról, minta alapján egyszerű párbeszédet tud folytatni társaival. Jól ismert témában ismert szavakat, rövid szövegeket tudjon elolvasni és megérteni. Tanult szavakat, ismerős mondatokat legyen képes lemásolni valamint tudjon minta alapján egyszerű, rövid szövegeket alkotni.

BEÁS NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5-8. évfolyam

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése.

A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

5-6. évfolyam

A tanulók többéves nyelvtanulási tapasztalattal rendelkeznek, megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban és néhány alapvető nyelvtanulási stratégiát már használnak.

E két évfolyamon legfontosabb cél a motiváció fenntartása, a tanulók sikerélményhez juttatása. Továbbra is a hallott és olvasott szöveg értése áll a középpontban, mivel ezek a produktív készségeket (beszéd, írás) közvetve fejlesztik. A készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Az évek múlásával egyre fontosabb szerepet kap a beszédkészség.

E korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik a memóriájára, mint a nyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képessé válik a szabályszerűségek felismerésére. A nyelvhasználatban szükség van a legfontosabb nyelvtani és lexikai struktúrák automatizálására. Fontos megtanítani a tanulókat arra, hogy esetleges hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, hogy egyre inkább tudatos és autonóm nyelvtanulóvá válhassanak.

A témakörök részben ugyanazok, mint az előző fejlesztési szakaszban, de bővülnek és mélyülnek, azzal párhuzamosan, ahogy a tanulók érdeklődése alakul, igényeik, szükségleteik változnak. Az beás nyelv és irodalom tanítása és elsajátítása továbbra is minden esetben kontextusba ágyazva, konkrét beszédhelyzetek során történik, melyekben a verbális és a nem verbális elemek természetes egységet alkotnak.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédértés	Órakeret 50 óra
Előzetes tudás	A tanuló képes megszólalni különféle kommunikációs helyzetekben szóban és írásban, tudja beszélgetőpartnere(i) kommunikációját figyelemmel kísérni és a helyzetnek megfelelően alakítani. Képes saját szóbeli és írásbeli érveit az adott szituációnak megfelelő módon meggyőzően elmondani beás nyelven. A tanuló felismeri a különböző beszéd- és szövegfajtákat (mese, mondóka, vers, dal, novella, regény) és tudja fő jellemzőiket.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikáció különböző formáinak megismertetése, gyakoroltatása. A beszélgetésben való részvétel, megnyilatkozás és ellentmondás gyakoroltatása. Hétköznapi témák - információadás, élmények elmesélése képességének fejlesztése. A beás nyelvű óravezetés megértésének fejlesztése. Kevesebb nonverbális elem alkalmazása az osztálytermi kommunikációban, ezáltal a hatékonyabb, a verbalitásra inkább támaszkodó beszédértés elősegítése. Hétköznapi beszédszituációk feldolgozásának segítése. Élmények elmesélésének elősegítése. Tárgyak, állatok, személyek leírásának, személyek jellemzésének gyakoroltatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanuló megérti a kérdést és képes beás nyelvű információt adni és interakciókban sikerrel részt venni. Képes tanáraival és társaival beás nyelven írásban, szóban kommunikálni, együttműködni a nyelvórai feladatok megoldásában. Kialakul benne az igény az önfejlesztésre, a gyakorlati és absztrakt gondolkodásra és az osztálytermen kívüli beás nyelvi hatásokat is megpróbálja hasznosítani. Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások, otthoni teendők; kötelességek, családi ünnepek. - Emberi kapcsolatok: barátság, emberek külső és belső jellemzése. - Tágabb környezetünk: falu, kisváros, nagyváros, ország; a lakóhely bemutatása. - Természeti környezetünk: a természet megóvása, növények, állatok a földön. - Az iskola világa: az iskola bemutatása; az ideális órarend, az ideális iskola. - Étkezés: étkezési szokások beás közösségekben, más családokban és más országokban; különleges ételek és ételreceptek. - Vásárlás: mindennapi bevásárlás, ajándék az ünnepekre. - Utazás: utazási előkészületek, a kedvenc közlekedési eszközeink. - Szabadidő és szórakozás: sport az iskolában és iskolán kívül;	*Magyar nyelv és irodalom:* helyes artikuláció, időtartam, hangsúly, hanglejtés. *Dráma és tánc:* szerepjátékok, szituációs játékok. *Természetismeret:* növény- és állatvilág, környezetvédelem, egészséges életmód, étkezési szokások, lakóhelyi környezet, közlekedés, időjárás. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, család szerepe, ünnepek, hagyományos foglalkozások.

tv, videó, számítógép és olvasás.	*Ének-zene:* beás dalok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érvelés, meggyőzés, vita, társalgás, testbeszéd, arcjáték, szemkontaktus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A meglévő szókincs használata különféle kommunikációs helyzetekben szóban és írásban. A beszélgetőpartnerek kommunikációjának figyelemmel kísérése. A helyzetnek megfelelően képes beás nyelven meggyőzően elmondani saját szóbeli és írásbeli érveit. Képes kérdések feltevésére, és ismert témákkal kapcsolatban kérdésekre tud egyszerű válaszokat adni. Ismert szituációban, párbeszédben részt tud venni. A szituációknak megfelelően négy-öt mondatos párbeszédet képes kezdeményezni. Feltett kérdésekre összefüggő mondatokkal tud választ adni.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándék kifejezésének fejlesztése. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok (egyetértés, egyet nem értés) kifejezésének elősegítése. Az információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok kifejezésének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Az én világom. - A család és barátok. - Ház, lakás, berendezési tárgyak, állatok és növények a ház körül. - Vadállatok. - A mindennapi élet tevékenységei; napszakok. - Szabadidős tevékenységeink. - Az iskola: tanórai kérések, kérdések, utasítások, tantárgyak tanórai tevékenységek. - Vásárlás – alapvető árucikkek. - Étkezés. - Időjárás, öltözködés, ruhadarabok, tetszés, nemtetszés. - Egészség, betegség. - Más népek élete, kultúrája. A tanuló képes a jórészt ismert nyelvi eszközöket tartalmazó hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalására. Megszólalásaiban törekszik a pontosságra, a lényeg kiemelésére, a mondatok változatos használatára, a közlési célnak és szándéknak megfelelően. Képes önállóan kérdéseket és válaszokat megfogalmazni, a hallottakat kiegészíteni. Képes egyszerű mondatokat, kéréseket,	*Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli fogalmazás, kommunikatív kompetenciák fejlesztése, szókincsbővítés. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, szerepjátékok. *Természetismeret:* növény- és állatvilág, környezetvédelem, egészséges életmód, étkezési szokások, lakóhelyi környezet, közlekedés, időjárás. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, hagyományos viselet,

kérdéseket, közléseket, utasításokat önállóan alkotni a tanult nyelvtani jelenségek helyes használatával. Törekszik a jól formált beszédre, a megfelelő artikulációra. A célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel képes megszólalni a lényegi információkat hangsúlyozva. A mondatokat helyesen intonálja. Bővíti szókincsét a fent említett témakörökben.	ételek. *Vizuális kultúra:* cigány/roma művészek és alkotásaik. *Hon- és népismeret:* velünk élő nemzetiségek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs szándék, párbeszéd, leírás, jellemzés, utasítás, kérés, kérdéselutasítás, tetszés, nemtetszés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakere 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes egyszerű szövegek elolvasására és annak alapján megfelelő cselekvések, cselekvéssorok eljátszására. Képes egyszerű szövegek értő olvasására (pl. mesék, történetek, párbeszédek). El tud egyszerű írásbeli üzeneteket olvasni és meg is érti őket (pl. köszöntők, jókívánságok, osztálytermi utasítások). Ismert dalok szövegét követni tudja, tud képernyőről olvasni.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Írott szövegekből fontos információk megtalálása. Rövid szövegek lényegének megértése. Különböző témakörök – különös tekintettel a cigány/roma nemzetiség életmódját bemutató történetek – szövegeinek feldolgozásával az értő olvasás és a szövegértés fejlesztése. Jártasság a kétnyelvű szótár rendszeres, önálló használatában. A folyékony, helyes, kifejező olvasás fokozatos elsajátításának és megfelelő használatának elősegítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasott szövegben képes megkeresni az ismert szavakat, szókapcsolatokat, kulcsszavakat, és felismeri az ismert szavak ragozott alakjait is. Képes különböző szövegek néma és hangos olvasására, ismert tartalmú szövegek értelmező, hangos olvasására. A különböző mondatfajták hanglejtését megfigyeli és reprodukálja. A szószerinti jelentésen túl a lehetséges jelentések megtapasztalására, megértésére képes. Képes visszakeresni a szövegben meglévő információkat. Képes az olvasott szövegek tartalmának elmondására, vázlat és kérdések alapján. Prózai és lírai irodalmi alkotásokat olvas. Az alapvető szövegértési technikákat önállóan, ill. a tanár segítségével alkalmazza. Képes a tartalom ismertetésére a fontos elemek kiemelésével. Néhány mondatos véleményt tud alkotni szóban és írásban az olvasott szöveg szereplőinek cselekedeteiről, a szövegben megjelenő emberi helyzetekről. Képes a szövegben megfogalmazott utasítások követésére. Képes az irodalmi alkotások tartalmának összefoglalására a köznyelvi kifejezőeszközök segítségével.	*Magyar nyelv és irodalom*: értő olvasás, szövegértési technikák, lényegkiemelés, olvasási készség fejlesztése, szókincsbővítés, elvonatkoztatás, szövegtípusok, műfajok, mondatfajták. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* cigányság történelme, kronológia. *Matematika:* szövegértés, lényegkiemelés, adatgyűjtés, logika,

Képes rövid irodalmi szövegek (mondák, történetek) önálló olvasására, vers, próza előadására, dramatizálására. Ismeri az elektronikus források nyújtotta lehetőségeket. Ajánlott irodalom: Gombos Péter (2006): *Lá să szfătászkă dăp-ásztá sî péstyi* - Magyar gyerekversek beás nyelven. Szerk.: Gombos Péter. Fordította: G. Szabó Sára – Gombos Péter. Juta: Profunda Könyvek, 2006. 48 p. Kalányos Terézia: *Nauă korbj - A kilenc holló* - Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Pécs, 2002. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium /96 p./1. Orsós Anna (1994b): *Fátá ku păru dă ar – Az aranyhajú lány* (Kovalcsik Katalinnal) – Beás cigány népmesegyűjtemény I. kötet. Gandhi Gimnázium, Pécs Orsós Anna (1998): *Fátá ku păru dă ar. Az aranyhajú lány* - Beás cigány népmesegyűjtemény II. kötet, Gandhi Gimnázium, Pécs Pálmainé dr. Orsós Anna (2009): *Krák, krák vergyé. Bújj, bújj zöld ág.* (Gábor Jánossal, Komáromi Máriával, Majsai Virág Eszterrel) - Beás-magyar mondókáskönyv. Profunda könyvek. Pécs-Juta. Pálmainé dr. Orsós Anna (2010): *În zuá krisjunuluj – Karácsony napján.* (Kővári Zoltánnéval, Láng Eszterrel és Vass Tündével) - Beás-magyar nyelvű mondókáskönyv. Profunda könyvek. Pécs-Juta. Orsós Anna (2011): *Tanulj velünk beásul! - Învácă băjisestyé ku noj!* (Déri Ildikóval) - Digitális tankönyv. Készült a TÁMOP-4.1.2.-08/1/A-2009-0050 Komplex digitális tananyag- és taneszköz-fejlesztés című projekt keretében. Radics József (2005): *Kényve nasztră - A mi könyvünk* - Beás nyelvi munkafüzet. Darány	szerialitás. *Vizuális kultúra:* illusztrációkészítés, cigány/roma művészek és alkotásaik. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, helyzetgyakorlatok. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, hagyományok, életmód.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, epika, vers, próza, mese, mondóka, vázlat, tételmondat, kulcsfogalom, köznyelv-irodalmi nyelv.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Képes rövid, játékos írásbeli feladatok végzésére (pl. keresztrejtvény). Képeknek tud rövid címeket adni, ezekhez szövegbuborékokat írni. Ismert szavakat tartalmazó nyelvi fordulatokat fel tud használni rövid önálló alkotásokban. Egyszerű hétköznapi témájú írott szövegek készítésére képes. Tud rövid levelet/e-mailt/sms-t írni előre meghatározott témában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegalkotási készségek fejlesztése. Egyszerű közlések és kérdések írásos megfogalmazása. Strukturált szövegek (baráti üzenet, képeslap) létrehozása. A kreatív írás gyakorlatának megismertetése és	

	elsajátíttatása a tanulót érdeklő egyszerű szövegekben.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló hétköznapi témájú, egyszerű, rövid, összefüggő szöveg helyes leírására képes. Olvasható, rendezett írásképpel rendelkezik, a megfelelő írástempóval képes a rendezett füzetvezetésre. A hibák nélküli másolásra illetve a szavak hallás utáni leírására kevés hibával képes. A beás nyelv helyesírási szabályainak alkalmazására, a beás hangzók írásban történő helyes jelölésére képes. Törekszik a nyelvtanilag helyes mondatok alkotására írásban. A tanuló képes egyszerű nyomtatvány kitöltésére, levél, e-mail írására, párbeszéd, képleírás megalkotására. Képes személyes és olvasmányélmények megfogalmazására különböző szövegtípusokban és műfajokban, pl. rövid leírás, kisebb elbeszélés, jellemzés. A mindennapi élet tájékoztató szövegeit képes megalkotni, pl. meghívó, e-mail, stb. Nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteit tudatosan alkalmazza a fogalmazásokban, írásbeli szövegekben, kreatív szövegalkotásokban. Magyar nyelvről beásra és beás nyelvről magyarra történő fordításkor magabiztosan használja a tanult nyelvtani és stilisztikai formákat, szabályokat. A fordítási feladatok során törekszik az értelmező fordításra.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, íráskészség fejlesztése, tollbamondás, másolás, fogalmazás, szövegtípusok, műfajok, fordítás, műfordítás, szókincs. *Matematika*: irányok, szerialitás, logika, kreativitás. *Testnevelés és sport:* finommotorika fejlesztése, térérzékelés. *Vizuális kultúra:* finommotorika, vizuális emlékezet fejlesztése. *Ének-zene:* auditív figyelem és emlékezet fejlesztése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, értelmező fordítás, szórend, szinonima, stílus, szó szerinti és tartalmi fordítás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló a két évfolyam végén értse meg a hozzá intézett gondosan és lassan megfogalmazott utasításokat, azokra tudjon cselekvéssel válaszolni. Értse meg a rövid, világos és egyszerű üzenetek, bejelentések és egyéb gyakori szövegek lényegét. Tudja kiszűrni a rövid szövegekből a lényeges információkat és ezeket el is tudja mondani beásul. Legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre válaszolni, egyszerű közlést megfogalmazni, kérdéseket föltenni, eseményeket elmesélni, megértési probléma esetén segítséget kérni. Tudjon elolvasni jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegeket, tudjon ezekből fontos információkat kiszűrni és tudja a lényeget egyszerűen elmondani. Legyen képes jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leírni. Egyszerű kéréseket és kérdéseket írásban megfogalmazni, egyszerű szövegeket létrehozni.

	Ismerje a hétköznapi kommunikációhoz szükséges helyesírási és a mondatalkotási szabályokat. Sajátítsa el az értelmező fordítás alapjait.

7-8. évfolyam

7-8. osztály végére a tanuló jártas a beás nyelvű, alapvető, az ismert témák szókincsét alkalmazó szövegek megértésében írásban és szóban egyaránt. Képes egy szöveg önálló vagy csoportos értelmező feldolgozására irányított kérdések alapján is. Beás nyelvű szépirodalmi szövegeket olvas (vers, regény, novella), ért és memorizál. Magabiztosan alkalmazza a tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat írásban és szóban egyaránt. Bonyolultabb összetett mondatok alkotására is képes, valamint hosszabb párbeszédeket is képes folytatni a tanult témákban.

Írásképe kiforrott, tiszta, igényes, füzetvezetése gondos. Hosszabb, összetett, okokozati viszonyt is tartalmazó mondatokat képes lefordítani beás nyelvről magyarra és magyar nyelvről beásra.

Az elektronikus médiát is használja a nyelvtanulás során, beás nyelvű weblapokat, online újságokat olvas, értelmez. Szövegértési és fordítási feladatok során magabiztosan alkalmazza a szótárt.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes a jórészt ismert nyelvi eszközöket tartalmazó hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalására. Megszólalásaiban törekszik a pontosságra, a lényeg kiemelésére, a mondatok változatos használatára, a közlési célnak és szándéknak megfelelően. Törekszik a jól formált beszédre, a megfelelő artikulációra. A célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel képes megszólalni a lényegi információkat hangsúlyozva. A mondatokat helyesen intonálja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az aktív beszédpartnerré válás elősegítése. A beszédértési feladatok során a magabiztos nyelvhasználat fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló az ismert nyelvi eszközökkel megformált szövegekben a tanult szavakat, szó- és beszédfordulatokat felismeri, és ezekből következtet a szövegek témájára, tartalmára. Az ismert témakörökben elhangzó szövegekben a beszélők gondolatmenetét képes követni. Képes a lényeges és néhány alapvető információ kiszűrésére az ismert témakörökben elhangzó szövegekből, részben önállóan, részben a megértést segítő, változatos feladatokra támaszkodva. Képes az ismert nyelvi elemekre támaszkodó, szükség szerint nonverbális elemekkel támogatott beás nyelvű óravezetés folyamatos követésére és a tanári utasítások megértésére. Ismeretlen nyelvi elemek jelentését képes kikövetkeztetni jórészt ismert nyelvi elemekkel megformált szövegekből, valamint a	*Magyar nyelv és irodalom:* szókincs, lényegkiemelés, tömörítés, helyes artikuláció, nyelvi normák. *Biológia-egészségtan*: növény- és állatvilág, környezetvédelem, egészséges életmód, étkezési szokások. *Matematika:* halmazok,

lényeges információt a lényegtelentől el tudja különíteni.	logika, problémamegoldás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* cigány/roma történelmi személyek, önéletrajz. *Földrajz*: növény- és állatvilág, lakóhelyi környezet, időjárás, közlekedés, cigányság vándorlása. *Ének-zene:* beás dalok. *Dráma és tánc:* szerepjátékok, szituációs játékok, nonverbalitás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegfajták, verbális, nonverbális, tartalom, lényeg.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes a jórészt ismert nyelvi eszközöket tartalmazó hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalására. Megszólalásaiban törekszik a pontosságra, a lényeg kiemelésére, a mondatok változatos használatára, a közlési célnak és szándéknak megfelelően. Törekszik a jól formált beszédre, a megfelelő artikulációra. A célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel képes megszólalni a lényegi információkat hangsúlyozva. A mondatokat helyesen intonálja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bátor kommunikációs részvétel elősegítése a mindennapi nyelvhasználat során. Az önálló véleményalkotás képességének kibontakoztatása érzések, gondolatok, egyszerű, helyes megfogalmazása során. Megértési probléma esetén segítségkérésre, segítségadásra, a társakkal és felnőttekkel való helyes kapcsolatteremtésre való felkészítés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Iskola: továbbtanulás. - Munka: foglalkozások, munkahely. - Kultúra: mozi, színház, könyvtár, múzeum, zene, képzőművészet.	*Informatika:* internethasználat, cigány/roma tematikájú oldalak. *Ének-zene; vizuális kultúra, művészetek*:

- Egészséges életmód: étkezés, sport, testi-lelki egészség; - utazások: jegyvásárlás, szállásfoglalás, kirándulás szervezése. - Média: újság, tv, rádió, internet, blog. - Országismeret: lakóhely, főváros, nevezetességek. - A cigány/roma nemzetiség élete: hagyományos foglalkozások, nyelvjárások elnevezése. Egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondására képes az ismert témákról, felkészülés után. Történet elmesélésére, élménybeszámoló tartására képes egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal. Összefüggő szöveget alkot, valamint képes mondatok összekapcsolására, illetve ok-okozati kapcsolatok kifejezésére egyszerű kötőszavakkal. A következő műfajokat ismeri: rövid történetek, élménybeszámolók, szerepek, leírások, előadás, prezentáció, témakifejtés. Képes egyszerű beszédfordulatok alkalmazására összefüggő beszéddel a tanult, illetve az új témakörökben. Hallott szöveg, hanganyag, film tartalmát röviden vissza tudja adni. Bátran részt vesz a mindennapi kommunikációban. Törekszik a helyes, érthető, kifejező beszédre, vélemények, érzések, gondolatok egyszerű, helyes megfogalmazására. Önálló beszélgetést folytat, véleményt alkot, embereket, helyeket, tárgyakat képes jellemezni, leírni a tanult szókincs felhasználásával. Képes saját érzések, gondolatok egyszerű és világos kifejezésére. Képes segítségkérésre, segítségadásra, a társakkal és felnőttekkel való helyes kapcsolatteremtésre. Tipikus beszédfordulatokat, udvariassági kifejezéseket magabiztosan használ.	cigány/roma művészek és alkotásaik. *Biológia-egészségtan*: növény- és állatvilág, környezetvédelem, egészséges életmód, étkezési szokások. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* cigány/roma történelmi személyek, önéletrajz. *Földrajz*: növény- és állatvilág, lakóhelyi környezet, időjárás, közlekedés, cigányság vándorlása. *Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli fogalmazás, kommunikatív kompetenciák fejlesztése, szókincsbővítés, szépirodalmi művek, szövegfajták, műfajok, nyelvjárások, nyelvi normák. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, szerepjátékok. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, hagyományos viselet, ételek, foglalkozások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kötőszavak, élménybeszámolók, leírások, szerepek, prezentáció, témakifejtés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Az olvasott szövegben képes megkeresni az ismert szavakat, szókapcsolatokat, kulcsszavakat, és felismeri az ismert szavak ragozott	

	alakjait is. Képes különböző szövegek néma és hangos olvasására, ismert tartalmú szövegek értelmező, hangos olvasására. A különböző mondatfajták hanglejtését megfigyeli és reprodukálja. A szószerinti jelentésen túl a lehetséges jelentések megtapasztalására, megértésére képes. Képes visszakeresni a szövegben meglévő információkat. Képes az olvasott szövegek tartalmának elmondására, vázlat és kérdések alapján. Prózai és lírai irodalmi alkotásokat olvas. Az alapvető szövegértési technikákat önállóan, ill. a tanár segítségével alkalmazza. Képes a tartalom ismertetésére, a fontos elemek kiemelésével. Néhány mondatos véleményt tud alkotni szóban és írásban az olvasott szöveg szereplőinek cselekedeteiről, a szövegben megjelenő emberi helyzetekről. A szövegben megfogalmazott utasítások követésére képes. Az irodalmi alkotások tartalmának összefoglalására képes a köznyelvi kifejezőeszközök segítségével. Rövid irodalmi szövegek (mondák, történetek) önálló olvasására, vers, próza előadására, dramatizálására képes. Ismeri az elektronikus források nyújtotta lehetőségeket.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hétköznapi és irodalmi szövegek segítségével a szövegértési képesség fejlesztése különös tekintettel a szövegösszefüggést teremtő nyelvtani jelenségekre (szövegkohézió). Ösztönzés a szótárhasználatra a passzív szókincs gyarapítása során. A nyomtatott és elektronikus sajtó termékeinek megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel megfogalmazott szövegeket képes megérteni. A lényeges információkat megtalálja az egyszerű szövegekben (hirdetés, étlap, újságcikk, weblap). Beás nyelvre fordított szépirodalmi műveket (elbeszélések, versek, regények) olvasás után megért. Mások véleményének meghallgatására, megértésére és tömör reprodukálására képes többszereplős helyzetekben. Idegen szövegeket folyamatosan, kifejezően olvas. Különböző szövegeket némán és hangosan olvas, és képes a lényeg kiemelésére, az értelmező olvasásra. Szépirodalmi és köznyelvi szövegek jelentéseinek egyéni, csoportos, irányított és önálló megértésére, gyakorlására, a szöveg elemzésére képes. Az aktív mellett a passzív szókincsét is gyarapítja. Szöveg és kép összjátékát, viszonyát képes megfigyelni, ábrákat, illusztrációkat értelmezni. A szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek közötti különbségeket felismeri. Különböző vélemények összevetésére, különbségek és hasonlóságok megfigyelésére, azokra történő reagálásra képes írásban és szóban. A szövegfeldolgozásra képes szótár használatával, önállóan. Ismeretlen és ismert szövegeket pontosan, folyamatosan, értően	*Magyar nyelv és irodalom*: értő olvasás, szövegértési technikák, lényegkiemelés, olvasási készség fejlesztése, szókincsbővítés, elvonatkoztatás, szövegtípusok, műfajok, mondatfajták, szótárhasználat. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* cigányság történelme, kronológia, cigány/roma történelmi személyek. *Matematika:* szövegértés, lényegkiemelés, adatgyűjtés, logika, szerialitás.

olvas. A lényeget néma olvasás esetén is megérti. A nyomtatott és elektronikus sajtó termékeit is ismeri, illetve használja. Ismerjen néhányat a legjelentősebb beás nyelvvel foglalkozó kutatók, írók, költők kutatásai, versei, meséi, történetei közül: Kalányos Mónika, Kalányos Terézia, Orsós Anna, Orsós Jakab, Kovalcsik Katalin, Varga Ilona. Ajánlott irodalom: *Glinda* *www.romapage.hu* Orsós Jakab: *Aki hallja, aki nem hallja.* (Elbeszélések) Zala megyei Könyvtár, Zalaegerszeg, 1987. 95. Kalányos Mónika: *Lázadó testű hajnalok.* (Versek) „Eötvös József" Cigány-Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2000. Kovalcsik Katalin, Konrád Imre, Ignácz János: *Aminy ku putyere - Bátor emberek.* Beás cigány történetek, szokáselbeszélések és mesék iskolás gyermekek számára. Pécs: Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, 2001 Pálmainé dr. Orsós Anna (Gábor Jánossal, Komáromi Máriával, Majsai Virág Eszterrel, 2009): *Krák, krák vergyé. Bújj, bújj zöld ág*. Beás-magyar mondókáskönyv. Profunda könyvek. Pécs-Juta. Kalányos Terézia (2002) *Nauă korbj - A kilenc holló*. Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, Pécs.	*Vizuális kultúra:* illusztráció, ábra, kép, cigány/roma művészek és alkotásaik. *Informatika:* internethasználat, cigány/roma tematikájú oldalak. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, dramatizálás. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, hagyományok, életmód.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szókincs, szépirodalmi művek, tartalom, elemzés, szótár.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Képes hétköznapi témájú, egyszerű, rövid, összefüggő szöveg helyes leírására. Olvasható, rendezett írásképpel rendelkezik, a megfelelő írástempóval képes a rendezett füzetvezetésre. Képes a hibák nélküli másolásra, illetve a szavak hallás utáni leírására kevés hibával. Képes a beás nyelv helyesírási szabályainak alkalmazására, a beás hangzók írásban történő helyes jelölésére. Törekszik a nyelvtanilag helyes mondatok alkotására írásban. A tanuló képes egyszerű nyomtatvány kitöltésére, levél, e-mail írására, párbeszéd, képleírás megalkotására. Képes személyes és olvasmányélmények megfogalmazására különböző szövegtípusokban és műfajokban, pl. rövid leírás, kisebb elbeszélés, jellemzés. A mindennapi élet tájékoztató szövegeit képes megalkotni, pl. meghívó, e-mail stb. Nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteit tudatosan alkalmazza a fogalmazásokban, írásbeli szövegekben, kreatív szövegalkotásokban. Magyar nyelvről beásra és beás nyelvről magyarra történő fordításkor	

	magabiztosan használja a tanult nyelvtani és stilisztikai formákat, szabályokat. A fordítási feladatok során törekszik az értelmező fordításra.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazásának elősegítése. A beás nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségek hibátlan alkalmazásának fejlesztése az írásbeli szövegekben. A szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegtípusokban és műfajokban. A kreatív írás készségének fejlesztése egyszerű, a tanulót érdeklő témákban. Az alapvető műfaji sajátosságok megismertetése szépirodalmi szövegekben.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Képes összetettebb események, történetek leírására, jellemzésére, szövegek szerkesztésére az ismert témákban. Elsajátította a jegyzetelés alapjait. Egyszerű írásos mintákat követ, kreatívan átdolgozza, konkrét és személyes tartalmakkal megtölti. Ismert témákban egyszerű, összefüggő szövegek (pl. levél, képeslap, e-mail, üzenet, rövid feljegyzések), nyelvtani szempontból helyes írására képes. Bátran használja a kötőszavakat írásban és az ok-okozati összefüggések alkalmazása során is. Hibák nélkül ír tollbamondást és másol. A nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteket magabiztosan alkalmazza a szövegalkotás során, illetve a fordítási feladatokban (beásról magyarra, magyarról beásra). Képes saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazására. Olvasható, rendezett írásképpel, megfelelő írástempóval, esztétikus füzetvezetéssel rendelkezik. A beás nyelvi és nyelvhelyességi tanult törvényszerűségeit kevés hibával alkalmazza az írásbeli szövegekben. Szótárhasználat segítségével egyszerű mondatok fordítására képes beás nyelvre a mondatszerkezet és nyelvi fordulatok különbözőségének figyelembevételével.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, íráskészség fejlesztése, tollbamondás, másolás, jegyzetelés, vázlat, fogalmazás, szövegtípusok, műfajok, fordítás – műfordítás, szókincs. *Matematika*: irányok, szerialitás, logika, kreativitás. *Informatika:* internethasználat, blog, prezentáció készítése. *Ének-zene:* auditív figyelem és emlékezet fejlesztése. *Vizuális kultúra:* finommotorika, vizuális emlékezet fejlesztése. *Testnevelés és sport:* finommotorika fejlesztése, térérzékelés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Leírás, ismertető, élménybeszámoló, blogbejegyzés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A két évfolyam végére a tanult témakörökben elhangzó szövegekben ismerje fel az ismert szavakat, szó- és beszédfordulatokat, és ezekből következtessen a szöveg témájára, tartalmára, szűrje ki az alapvető információkat. A tanuló aktív és passzív szókincse bővüljön, melyeket bátran használjon élőszóban szövegalkotás, párbeszéd, közlés, utasítás, kérés, kérdés,

	jellemzés során. Az olvasott rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegeket értse meg. A hangos és a néma olvasás során is könnyen emelje ki a szöveg lényegét, legyen képes tartalmának rövid összefoglalására. Ismerkedjen meg a beás nyelvű szépirodalmi szövegekkel, műfordításokkal (regények, versek, elbeszélések), és szótár segítségével értse meg azok mondanivalóját. A szövegértési feladatokat egyéni, csoportos, irányított és önálló módon is képes legyen megoldani. Legyen képes ábrák, illusztrációk értelmezésére is. Legyen képes összetettebb események, történetek leírására és jellemzésére is. Kövesse az egyszerű írásos mintákat, dolgozza át kreatívan, töltse meg konkrét és személyes tartalmakkal. Használja a kötőszavakat bátran írásban is, az ok-okozati összefüggések alkalmazása során. Alkalmazza magabiztosan a nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteket a szövegalkotás, illetve a fordítási feladatok (beásról magyarra, magyarról beásra) során.

BEÁS NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9–12. évfolyam

A beás nyelv tantárgy tanításának célja a tanulók beás nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása és fejlesztése.

A beás nyelvet tanulók könnyen kerülhetnek autentikus célnyelvi környezetbe, hisz a nyelvet tanulók közül sokan lehetnek olyanok, akik részesei ennek a kultúrának. Így a kapcsolatteremtés a beás nyelven beszélőkkel komoly motivációs forrás lehet, és nagyban elősegítheti az autonóm tanulóvá válást. A beás nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással, az idegen nyelveket beszélő emberekkel és a más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot.

A beás nyelv tanulásának feladatai:

- a nyelvi ismeretek olyan szintű elsajátítása, mely lehetővé teszi a tanulók anyanyelvű olvasókká, írókká válását
- a beás nyelvi ismeretek tudatosítása és beszédkészséggé fejlődésének biztosítása
- az anyanyelven olvasható művek megismerésével a beás nép kultúrájának megismertetése, az olvasási kedv felébresztésével az olvasói szokások kialakítása
- a nyelvi gazdagság előnyeinek nyilvánvalóvá tétele
- iskolai rendezvények, amatőr művészeti produkciók színesítése anyanyelvi anyaggal
- a tanulók érzelmi motiválásának segítése a hagyományápolás és a beás kultúra megismerése érdekében
- nyelvi eszköz biztosítása a határainkon túl élő beás nyelvi közösségekkel való kapcsolatok kiépítéséhez.

9-10. évfolyam

A beás nyelv a kapcsolatteremtésben, az egymással való érintkezésben fontos szerepet tölt be. Segítségével lehet megörökíteni és a következő generációknak átadni azokat az emberi értékeket, amelyeket a beás nyelvet beszélő nép kulturális téren alkotott. Ide tartozik a beás nép irodalma, szellemi és tárgyi kultúrája is.

A beás nyelv mint a hazai beás nyelvi közösségek anyanyelve nem csupán a kommunikáció hanem az irodalom, a történelem, a kultúra, a művészet, stb. közvetítője is. A nyelv tanításával egy időben ezeket az értékeket is átadjuk. A nyelvoktatásnak fontos célja, hogy a tanulókat képessé tegyük a nyelv használatára, ezért a kommunikatív készséget helyezzük előtérbe.

A beás nyelv tanulásának célja ezért egyfelől a megfelelő kommunikatív kompetencia kialakítása, fejlesztése, másfelől a nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása. A nyelvészeti ismeretekkel segíteni kell a tanulókat a négy kompetenciaterület mindegyikén a megfelelő nyelvtudás elsajátítására, hogy képesek legyenek a megfelelő nyelvi eszközök használatával szóban és írásban helyes közléseket adni. A középfokú oktatás keretein belül ezt a mondat- és szövegszerkesztés elveinek ismeretével, tudatosabb használatával kell megtámogatni. A nyelvi érintkezés szabályszerűségeit szintén nagyobb fokú tudatossággal, a

verbális és nonverbális szabályrendszer megfelelő ismeretével kell követniük. A hallott szöveg értésekor törekedni kell az autentikus beszédhelyzetek, ill. beszélők előnyben részesítésére – a kultúraátadás szempontjából is. A 10. évfolyam végére a tanulók képessé válnak a beás nyelv segítségével az őket érdeklő problémákkal kapcsolatban információszerzésre, nyelvi ismereteik eszközként való alkalmazására.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td>Beszédértés</td><td>Óra-keret
48 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">A tanuló képes figyelemmel kísérni a tanórai beszélgetéseket a tanult témakörökben. A beszédértési feladatok során nyelvhasználata egyre magabiztosabb.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">A tananyag témáihoz kapcsolódó, a mindennapi élettel kapcsolatos beszéd, illetve a média által közvetített szöveg megértése. A hétköznapi – tanórán kívüli, spontán – kommunikáció megértésének elősegítése, az aktív beszédpartnerré válás kialakítása.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban elhangzó beszélgetést, képes a beszédpartnerek álláspontját megfigyelni, megérteni.
A tanult témákban lezajló köznyelvi stílusú beszélgetést követi, főbb pontjait megérti.
Telefonbeszélgetés főbb információit követni tudja.
A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban a főbb logikai kapcsolatokat: ellentétet, következtetést, magyarázatot, választás lehetőségét.
Ismeretlen hallott szövegből ki tudja következtetni nyelvi és szövegértési technikáinak segítségével a főbb információkat.
Képes információ jóslására, ismétlésre, következtetés levonására a tanult és az őt érdeklő témakörökben.</td><td>Informatika: médiatudatosság.

Magyar nyelv és irodalom: szókincs, lényegkiemelés, tömörítés, helyes artikuláció, nyelvi normák, szóbeli szövegértési technikák.

Matematika: halmazok, logika, következtetés, problémamegoldás.

Ének-zene: beás nyelvű dalok.

Cigány népismeret: nyelvek, nyelvváltozatok.

Dráma és tánc: befogadás, értelmezés.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="2">Nyelvi sztenderd, köznyelv, társalgási stílus, következtetés, magyarázat, ellentét, választás.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td>Beszédkészség</td><td>Óra-keret
48 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">A tanuló aktívan részt vesz beszélgetésekben. Képes önállóan</td></tr>
</table>

	véleményt alkotni, érzéseit, gondolatait, egyszerűen, helyesen kifejezni. Megértési probléma esetén tud segítséget kérni és adni, a társakkal és felnőttekkel képes a helyes kapcsolatteremtésre. Szépirodalmi mű művészi élményt nyújtó előadására képes, helyes kiejtéssel.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi élethelyzetekben való kommunikációs jártasság kialakítása. A tanuló képessé tétele saját érzései, gondolatai kifejezésére, álláspontja közlésére. A gyakori szituációs fordulatok gördülékeny alkalmazásának elősegítése. Kommunikatív kompetencia kialakítása többféle beszédhelyzetben.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Emberi kapcsolatok A családi élet, házimunka, háztartási eszközök Foglalkozások, munkahelyek Ünnepek Barátság, emberek belső tulajdonságai - Tágabb környezetünk Településtípusok, városi élet - vidéki élet, lakóhelyünk - Természeti környezetünk: Növények, állatok, környezetvédelem - Az iskola világa Iskolai élet, iskolám bemutatása - Egészség, betegség Leggyakoribb betegségek (panaszok, kezelések), orvosnál, gyógyszertárban, kórházban - Időjárás, öltözködés Évszakok és az időjárás Divat, ruhák - Étkezés Vendéglő, rendelés, fizetés, reklamáció - Utazás Utazási lehetőségek, utazási előkészületek - Szabadidő, szórakozás Hobbi, szabadidős tevékenységek, sport A tanuló képes egy adott szöveggel kapcsolatban valós vagy stimulált beszédhelyzetekben több, egymást követő kérdést feltenni. Képes beszélgetést kezdeményezni és azt fenntartani begyakorolt hétköznapi témákat érintő beszélgetésekben. Érzelmeit pontosabban, árnyaltabban ki tudja fejezni, tud a beszédpartner hasonló megnyilvánulására reagálni. Mindennapi szituációk esetén képes véleményt alkotni, egyetérteni, szembehelyezkedni másokkal. Képes egyszerű utasításokat adni, illetve azokat követni.	*Magyar nyelv és irodalom:* intonáció, szóbeli fogalmazás, szókincs, nyelvjárások, nyelvi normák. *Informatika:* internethasználat, számítógépen keresztül való kapcsolattartás, közösségi oldalak, fórumok. *Biológia-egészségtan*: növény- és állatvilág, környezetvédelem, étkezési szokások, egészséges életmód, betegségek. *Földrajz:* növény- és állatvilág, településtípusok, életminőségek különbségei közlekedés, időjárás, turizmus. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, szerepjátékok, beszédre késztetés. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, hagyományos viselet, ételek, foglalkozások, ünnepek.

Az órai interakciókat képes beás nyelven adni, a tanárral és társaival való kommunikáció esetén is. A beszélgetésben elhangzottakat tömören, lényegre törően képes ismertetni. Ismeri és helyesen alkalmazza a kommunikációs illemszabályokat. Kiejtése, intonációja megközelítőleg pontos, az értelmet helyesen tükrözi vissza, nem ad okot kétértelműségre. A beás nyelvű digitális kommunikációban képes részt venni (chat, fórumok, közösségi oldalak).	*Osztályfőnöki:* pályaorientáció, továbbtanulás, programszervezés. *Testnevelés és sport*: a rendszeres testedzés szerepe.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vita, érv/ellenérv, reklamáció, szó- és mondatjelentés, szinonímia, intonáció.	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Óra-keret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló a bonyolultabb szövegértési feladatokat is képes megoldani, hétköznapi és irodalmi szövegek segítségével felismeri és megérti a szövegösszefüggést teremtő jelenségeket. A szótárt biztonságosan használja a passzív szókincs gyarapítása során. A beás nyelvű nyomtatott és elektronikus sajtó termékeit ismeri.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretlen szövegelemek jelentésének kikövetkeztetése a szövegösszefüggések alapján. A szöveg gondolatmenetének felismerése. Ismeretlen rövid szövegek otthoni, önálló feldolgozásának előkészítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes a hétköznapi és attól kismértékben eltérő (tudományos, szépirodalmi) jellegű szövegek esetében a lényegi információ elkülönítésére a kevésbé lényegestől. A szövegértési technikákat bátran alkalmazza a szöveg megértésének érdekében. Képes megérteni írott szövegekben tényeket, állításokat, gondolatokat, érzéseket, vágyakat. Mindennapi témákban megérti a hétköznapokban használt szövegtípusokban íródott szövegeket (hivatalos- és magánlevél, e-mail). Meglevő ismeretinek felhasználásával képes az ismeretlen szövegrészek tartalmának kikövetkeztetésére. Autentikus szövegekben képes az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetésére. Biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Képes megérteni az alábbi szövegtípusokban íródott – többé-kevésbé ismert szavakra épülő – szövegeket: tájékoztató, hivatalos és magánlevél, újságcikk (hír, riport, interjú stb.), internetes fórumok hozzászólásai, irodalmi szövegek (próza, vers), dalszövegek.	*Magyar nyelv és irodalom*: értő olvasás, szövegértési technikák, lényegkiemelés, szókincsbővítés, elvonatkoztatás, szövegtípusok, műfajok, mondatfajták, szótárhasználat, média, sajtóműfajok, cigány/roma szerzők. *Matematika:* szövegértés, lényegkiemelés, adatgyűjtés, logika. *Informatika:* internethasználat, médiatudatosság, elektronikus média, elektronikus szótár. *Dráma és tánc:*

Tudja megnevezni a jelentősebb cigány/roma szerzőket, életművük néhány alkotását ismerje: Orsós Jakab, Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért. Ajánlott irodalom: Kalányos Terézia (2003): *Bárou-l dă cîgán – Jókai Mór: A cigánybáró* című kisregényének fordítása. Czupi Kiadó, Nagykanizsa Kalányos Terézia (2002): *Nauă korbj - A kilenc holló* - Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, Pécs Gombos Péter (2006): *Lá să szfătászkă dăp-ásztá sî péstyi* - Magyar gyerekversek beás nyelven. Szerk.: Gombos Péter. Fordította: G. Szabó Sára – Gombos Péter. Juta: Profunda Könyvek, 2006. 48 p. *http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/beas_nyelvkonyv/start.html* *www.romapage.hu*	befogadás, értelmezés. *Cigány népismeret*: cigány/roma szerzők és alkotásaik. *Vizuális kultúra:* illusztráció, ábra, kép. *Ének-zene:* beás nyelvű dalszövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegösszefüggés, stílusrétegek (és azok kifejezőeszközei), elektronikus szótár, sajtóműfajok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Óra-keret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazására. A beás nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségek hibátlan alkalmazására képes az írásbeli szövegekben. Többféle szövegtípusban tud összefüggő szöveget alkotni. A kreatív írás létrehozására képes az őt érdeklő témákban. Ismeri az alapvető műfaji sajátosságokat a szépirodalmi szövegekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele egyszerűbb, hétköznapi szövegek létrehozására többféle műfajban. A jegyzetkészítés alapvető technikáinak elsajátíttatása a beás nyelvű köznyelvi, és más nyelvváltozatban íródott szövegek felhasználásával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes hosszabb szöveg létrehozására a hétköznapi, valamint az őt érdeklő témákban. Eseményekről képes a megfelelő kronológia alapján összefüggő szöveg írására. Érzéseit, gondolatait, véleményét változatos, kulturált módon képes kifejezni írásban. A tanuló ismeri az informális és formális írásbeli szövegtípusok	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, fogalmazás, érvelés, életrajz, szövegtípusok, műfajok, szókincs. *Matematika*: logika, kreativitás.

alapvető fajtáit, azok formai és tartalmi elemeit beépíti saját írásbeli munkájába. A hivatalos ügyek intézéséhez szükséges szövegtípusokat ismeri, használja (nyomtatványok, hivatalos levél). A tanuló képes saját életrajzának pontos, lényegre törő leírására. Az írásművek tagolásának szabályait (bevezetés, tárgyalás, befejezés) ismeri, az értelmet tükrözően alkalmazza. Írásbeli szövegalkotás során biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Kreatív írás során képes saját élményeinek, véleményének nyelvileg és a szövegtípusnak megfelelő visszatükrözésére, írásművébe képes beépíteni a kapcsolódó aktualitásokat is.	*Informatika:* számítógépen keresztül való kapcsolattartás, elektronikus ügyintézés, netikett, elektronikus szótár, szövegszerkesztés, prezentáció készítése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* kronológia, életrajz.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hivatalos stílus és szövegtípusai; hagyományos és amerikai típusú önéletrajz.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A ciklus végére a tanuló legyen képes a hétköznapi témákban folyó beszédet megérteni autentikus beszélő esetében is. A mindennapi szituációkban legyen képes érzéseinek, gondolatainak kifejezésére, mások véleményére reagáljon nyelvileg megfelelő, kulturált módon. Legyen képes a tanult témákban megközelítőleg pontos kiejtéssel összefüggő szóbeli szöveg megalkotására, rövidebb időtartamban folyamatos beszédre. Értse meg a köznyelvi írott szövegeket, azok lényegét tudja kiemelni! Autentikus szövegek esetében értse meg a szöveg lényegét, főbb gondolatait. Szépirodalmi és hivatalos szövegek lényegét értse meg. Legyen képes szóbeli és írásbeli összefüggő szöveg létrehozására hétköznapi témákban! Írásbeli megnyilatkozásai rendelkezzenek a megfelelő, tanult formai és tartalmi elemekkel.

11-12. évfolyam

A 12. évfolyam végére a tanulók megfelelő nyelvtudást szereznek ahhoz, hogy beás nyelven a hétköznapi és az őket érdeklő témákban írásban és szóban kifejezhessék gondolataikat, érzéseiket a négy kompetenciaterület harmonikus fejlesztésének köszönhetően. Az utolsó fejlesztési ciklus egyik célja az élethosszig tartó tanulás szellemében a tanulók beás nyelv iránti és a nyelvtanulás iránti pozitív attitűdjének továbbfejlesztése, rövid távon az érettségi vizsga követelményeinek való megfelelés.

A tantárgy speciális fejlesztési céljának megfelelően a kisebbségi nyelvvel, illetve nyelvekkel kapcsolatos szemlélet alakítása szintén fontos: lehetővé kell tenni, hogy e korosztály megfelelő kritikai érzékkel helyes ítéletet alkosson a nyelvek presztízsét, értékét

illetően is, láthatóvá váljon számukra a beás nyelv kultúramegőrző szerepének fontossága, az identitás meghatározásában betöltött szerepe.

Az érettségi vizsgára való felkészülés sarkalatos pontja a ciklusnak: a tanulóknak ismerniük kell a nyelvi érettségi felépítését, menetét, értékelési szempontjait. Tanári útmutatással valamint egyéni felkészüléssel képessé kell válniuk a beás nyelvű érettségi sikeres letételére.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédértés</td><td>Óra-keret
45 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A tanuló megérti az anyanyelvi beszélő hozzá intézett, egyszerű közléseit. A hétköznapi – tanórán kívüli, spontán – kommunikációban is aktív beszédpartnerré vált.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A tanuló képessé tétele arra, hogy a természetes vagy rögzített beszédet, ill. a sztenderdtől eltérő és kommunikációs zajjal kísért hangzó beszéd főbb gondolatait is megértse. A tanuló képessé tétele a köznapi beszédhelyzetek, beszédesemények részleteikben való megértésére is.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A tanuló képes megérteni a köznyelvi beszédet a hétköznapi tanult témakörökben.
Hallott szöveg gondolatmenetét képes követni, annak lényeges és kevésbé fontos információinak figyelembe vételével is.
Ismerős témájú előadást képes követni, akkor is, ha autentikus beszélőt hall.
Telefonbeszélgetésekben az elhangzó információkat többségében képes megérteni.
Köznyelvi szövegekben képes az egyes gondolatokat, érzéseket, véleményeket megérteni, az egyes véleményeket elkülöníteni/azonosítani.
A szövegértési stratégiákat biztonsággal alkalmazza ismeretlen szavakat, kifejezéseket tartalmazó hallott szöveg megértésekor.
Az érettségi vizsga elveinek megfelelően képes természetes és gépi hang megértésére, a szöveghez kapcsolódóan információk beazonosítására.</td><td>Magyar nyelv és irodalom: szókincs, lényegkiemelés, tömörítés, helyes artikuláció, nyelvi normák, szóbeli szövegértési stratégiák.

Matematika: halmazok, logika, következtetés, problémamegoldás.

Informatika: digitális hanghordozók.

Ének-zene: autentikus előadás, beás nyelvű dalok.

Cigány népismeret: nyelvek, nyelvváltozatok, autentikus személyek.

Dráma és tánc: befogadás, értelmezés.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Hangzó anyag, szövegértés, előadás, autentikus beszélő.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Óra-keret 45 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes helyes kiejtéssel, a nyelvnek megfelelő artikulációval és intonációval beszélni Érzéseit, véleményét egyszerűen ki tudja fejezni. Jártasságot szerez hosszabb nyelvi egységek, párbeszédek memorizálásában. A gyakori szituációs fordulatokat gördülékenyen alkalmazza. Többféle beszédhelyzetben rendelkezik megfelelő kommunikatív kompetenciával.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele önálló beszédtevékenységre beás nyelven – akár váratlan szituációban is. A tanuló felkészítése a mindennapi élet beszédtémáival kapcsolatos kommunikáció megértésére és az abba való bekapcsolódásra. A kommunikatív kompetencia fejlesztése hétköznapi és attól eltérő szituációkban (pl. vizsgahelyzet).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: - Ruházat, divat Felsőruházat, alsóruhanemű, cipő Ruhavásárlás boltban, butikokban - Az ételek, az étkezés Az ételek elkészítése, az ételreceptek elmagyarázása Hideg és meleg ételek Étkezési szokások, hagyományos ételek - Személyes élmény elmesélése Jelen és múlt. Egy elmúlt esemény elbeszélése A hét eseménye – aktuális történések alapján - Vágyak és álmok kifejezése Jövőbeli elképzelések, tervek - Több generáció együtt: szerepek a családban - Az együttélés alapvető normái Vélemény, véleménykülönbség, konfliktus, alkalmazkodás, Bocsánatkérés - Iskola: érdeklődési kör, nyelvtanulás, kisebbségi nyelvek, továbbtanulás, elképzelések, a tanulás fontossága - Munka: a munka világa, kedvelt foglalkozások, munkanélküliség - Életmód: egészséges életmód - kiemelten a cigány/roma közösségekben, ételrendelés, függőségek, káros hatások - Szabadidő: a művészet a mindennapi életben, az internet hatása - Gazdálkodás: családi pénzügyek, zsebpénz, vásárlás,	*Vizuális kultúra:* cigány/roma művészek. *Ének-zene:* cigány/roma művészek. *Magyar nyelv és irodalom:* intonáció, artikuláció, szóbeli fogalmazás, szókincs, memoriterek, nyelvjárások, nyelvi normák. *Informatika:* internethasználat, számítógépen keresztül való kapcsolattartás. *Biológia-egészségtan*: egészségvédelem, étkezési szokások, egészséges életmód, betegségek, káros szenvedélyek, függőség. *Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés.

szolgáltatások (pl. posta) A tanuló képes a hétköznapi beszédhelyzetekben a nyelvi és a kommunikációs illemszabályoknak megfelelő szöveg létrehozására. Képes probléma felvetésére, a lehetőségek osztályozására, a közöttük való választásra. Véleményét, gondolatait a hétköznapi témákon kívül a közösséget érintő témakörökben is képes kifejezni, róluk önállóan tud ítéletet alkotni. Képes a hétköznapi mellett irodalmi szövegek tartalmának összefoglalására, lényeges elemeinek kiemelésére, a szó szerinti és másodlagos jelentések értelmezésével. A tanuló képes váratlan szituációkban is megnyilatkozni. Részletes, folyamatszerű utasítások követésére, adására képes. A beszélgetések során körülírásra, javításra, szinonimák alkalmazására képes. Az udvariassági szokásokat, formulákat a helyzetnek megfelelően használja. A mindennapi témákon túl képes beszélgetést folytatni aktuális problémákról is. A szóbeli érettségi vizsga követelményeinek megfelelően a vizsga témaköreiben megfelelő minőségű és mennyiségű összefüggő szöveg alkotására képes. Megszólalása alkalmazkodik a vizsgán elvárható kommunikációs illemszabályokhoz.	*Cigány népismeret:* cigányság csoportjai, hagyományos viselet, ételek, étkezési szokások, foglalkozások, ünnepek, kisebbségi nyelvek. *Osztályfőnöki:* pályaorientáció, továbbtanulás, programszervezés, tudatos vásárlás, pénzügyi ismeretek. *Etika*: generációk kapcsolata, családi élet, társas kapcsolatok. *Testnevelés és sport*: a rendszeres testedzés szerepe ***Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:*** kronológia; a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz; a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás ***Vizuális kultúra:*** kép, ábra, művészi alkotás leírása, értelmezése
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Udvariassági formák, másodlagos jelentés, nyelvi norma, érettségi témakör/szituáció/képleírás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Óra-keret 45 óra**

Előzetes tudás	A tanuló képes a hétköznapi témájú beás nyelvű szöveg megértésére a mondanivaló, a lényeges tartalmi elemek, kulcsfogalmak szempontjából. A szöveg gondolatmenetét felismeri.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közérthető nyelven, hétköznapi témában írt összefüggő szöveg megértésének elősegítése. Önálló állásfoglalás létrehozásának elsajátíttatása. A lényeges és részinformációk megértése, elkülönítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes a hétköznapi szövegekben a lényeges, és kevésbé fontos információk megértésére, azonosítására. A kapott információkat képes hasznosítani. Hosszabb szövegek esetén is képes az információ lehetőség szerinti gyors megkeresésére, illetve azok összefüggéseinek megtalálására a szöveg különböző részeinek segítségével. Ismerős témákban képes kiemelni a fontos gondolatokat hétköznapi és az írott és elektronikus sajtóból származó szövegek esetében is. Képes a tény és a vélemény elkülönítésére, a szöveg átfogó értelmezésére és értékelésére. Az ismeretlen szavak jelentését képes azonosítani az ismerős szövegkörnyezet vagy egyes szavak alapján. Az autentikus szövegek ismeretlen szavait képes megérteni a szövegkörnyezet segítségével. Az érettségi vizsga követelményeinek megfelelően képes alkalmazni a tanult szövegértési technikákat. Ajánlott irodalom: Orsós Anna (2001): Petőfi Sándor – Sándăr Petéfi – Sándor Petőfi: *János vitéz – Jánăs dă Vityáz.* Műfordítás. (Orsós Jánossal és Orsós Sándorral). Fodor Ildikó – Devi Art Alapítvány, Pécs Orsós Anna (2002): *A magyarországi cigány nyelvek.* In: A roma közösség kultúrája és pszichológiája (Labodáné Lakatos Szilviával és Varga Arankával) PTE BTK Pszichológiai Intézete és Romológia Tanszéke, Pécs Kalányos Terézia (2003): *Bárou-l dă cîgán – Jókai Mór: A cigánybáró* című kisregényének fordítása. Czupi Kiadó, Nagykanizsa Orsós Anna /1994/ (1997): *Beás nyelvkönyv. Pă lyimbá băjásilor.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár Orsós Anna (1997): *Beás-magyar kéziszótár. Vorbé dă băjás.* Kaposvár: Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola. Orsós Anna (1999): *Magyar-beás kéziszótár. Vorbé dă ungur.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár *http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/beas_nyelvkonyv/start.html*	*Magyar nyelv és irodalom*: értő olvasás, szövegértési technikák, lényegkiemelés, szókincsbővítés, elvonatkoztatás, szövegtípusok, műfajok, mondatfajták, szótárhasználat, média, sajtóműfajok, cigány/roma szerzők, fordítás – műfordítás. *Informatika:* internethasználat, médiatudatosság, elektronikus média, elektronikus szótár. *Cigány népismeret*: cigány/roma szerzők és alkotásaik, cigány nyelvek. *Matematika:* szövegértés, lényegkiemelés, adatgyűjtés, logika, összefüggéslátás. *Vizuális kultúra:* illusztráció, ábra, kép. *Ének-zene:* beás nyelvű dalszövegek. *Dráma és tánc:* befogadás, értelmezés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, használati utasítás, tájékoztató, hagyományos és elektronikus levél, menetrend, fórum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Óra-keret 46 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes egyszerűbb, hétköznapi szövegek létrehozására többféle műfajban. A jegyzetkészítés alapvető technikáit elsajátította a beás nyelvű köznyelvi, és más nyelvváltozatban íródott szövegek felhasználásával. Érzések, gondolatok kulturált nyelvi kifejezésére képes.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása összefüggő, tagolt szöveg létrehozására beás nyelven többféle műfajban, hétköznapi témában. Események, élmények, érzések tükrözésére való képessé tétel. Hatékony írásbeli kommunikáció elősegítése. Több írásbeli műfaj formai és tartalmi követelményeinek elsajátíttatása beás nyelven.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes összefüggő szöveg megalkotására a tanult és az őt érdeklő témakörökben. Képes véleményét, gondolatait kifejteni a hétköznapi és az azon kívüli (egyszerűbb művészeti, társadalmi) témakörökben. Képes problémák felvetésére, megfogalmazására. Beás nyelvű nyomtatványok kitöltésére képes. Képes a vázlatkészítés alapvető technikáit alkalmazni, a vázlatot vizuális elemekkel gazdagítani, érthetőbbé tenni. Rövid olvasott vagy hallott szövegről írásbeli összefoglalást, tartalmi kivonatot tud készíteni. Írása tagolt, a megfelelő részek (bevezetés, tárgyalás, befejezés) formájukban és tartalmukban (az írásmű részeinek funkciói alapján) elkülönülnek. A tanuló ismeri és alkalmazza az alapvető szövegkohéziós eszközöket írásbeli megnyilatkozásaiban. Irányított fogalmazási feladat során a feladat utasításait követni képes, a kötött és a kreativitást igénylő részeket összefüggő szövegben képes egyesíteni. Írását képes ellenőrizni, tudatosan korrigálni tanult szempontok alapján. Hagyományos és elektronikus szövegeket (sms, e-mail, hivatalos levél) képes alkotni a formai követelmények betartásával.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, fogalmazás, esszé, vázlat, levéltípusok, érvelés, életrajz, szövegtípusok, szövegkohézió, műfajok, szókincs. *Informatika:* számítógépen keresztül való kapcsolattartás, elektronikus ügyintézés, netikett, elektronikus szótár, szövegszerkesztés, prezentáció készítése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* kronológia, életrajz. *Matematika*: logika, kreativitás, analízis-szintézis. *Vizuális kultúra:* ábrák, vizuális elemek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegkohézió, nyomtatvány, elektronikus szövegtípusok (sms, e-mail stb.), irányított fogalmazás, érvelés, esszé.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A ciklus végére a tanuló legyen képes a hétköznapi beszédben a lényeges és a kevésbé fontos információkat megérteni, azokat elkülöníteni egymástól. Legyen képes gondolatait önállóan megfogalmazni akár váratlan szituációban is. Az érettségi követelményeinek megfelelően legyen képes meghatározott témakörökben összefüggő szóbeli szöveg megalkotására a kulturált nyelvi magatartás elveit és a nyelvi illemszabályokat követve. A tanuló tudja érzéseit, gondolatait árnyaltan, pontosan kifejezni beás nyelven. Tudjon a tanult témakörökben reagálni, választ, egyetértést vagy ellenvetést kifejezni. Legyen képes szóbeli és írásbeli megnyilatkozásaiban összefüggő szöveget alkotni – a hétköznapi, és egyes átfogó, társadalmi kérdéseket illetően is.

ROMANI NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1-4. évfolyam

A romani nyelv tantárgy tanításának célja, hogy a tanulókat megismertesse egy olyan nemzetiségi nyelvvel, melynek beszélői a legnagyobb számú magyarországi nemzetiséghez tartoznak. A tantárgy legfőbb feladatai: a képességfejlesztés és a képzési tartalomból eredő műveltség közvetítése, illetve annak továbbépítése.

A hazánkban élő cigányság nyelvei közül legszélesebb körben a romanit, annak dialektusait (jellemzően a lovárit) beszélik. E nyelv - köszönhetően az érettségi- és nyelvvizsgarendszernek - évek óta komoly elismertséggel rendelkezik hazánkban.

A romani nyelv tanításában meghatározó jelentőséggel bír, hogy a nyelv iskolai keretek között való tanulásának lehetősége emeli a nyelv presztízsét a roma/cigány közösség tagjai szemében is, így azon családok, melyeknek már csak idősebb tagjai beszélik a nyelvet, felismerhetik a nyelvátörökítés fontosságát.

A romani nyelvtan, helyesírás, kiejtés tanulása mellett megjelenik a hagyományos cigány/roma ünnepekhez kapcsolódó köszöntők, jókívánságok elsajátítása is. Mindez lehetőséget teremtve arra, hogy a népcsoport történelme, tradíciói szóba kerüljenek, s ezáltal a tanulók felismerjék a nemzetiség értékeit, így azok ismét élő hagyományként a mindennapi élet részévé válhatnak a fiatalabb generáció számára is. A kultúra mélyítésében, ápolásában és terjesztésében is fontos szerepet tölt be a tantárgy.

A romani nyelvű irodalom jelen van hazánkban és a nagyvilágban. Ezek a nép- és műköltészeti alkotások elérhető közelségbe kerültek az elektronikus források mind nagyobb számban történő megjelenésével, így láthatóvá teszik az országhatárokon átívelő, kapcsolatfenntartó szerepét is. A tantárgy tanításának hosszútávú célja, hogy felkeltse az érdeklődést a romani nyelvű irodalmi alkotások iránt, ennek alapozásául alsó tagozaton romani nyelvű kiszámolók, találós kérdések, mondókák, gyermekversek fordításaival ismerkednek a tanulók.

A kerettanterv az elérendő célokat és nyelvi szinteket, képzési szakaszokra bontva határozza meg.

	4. évfolyam	**6. évfolyam**	**8. évfolyam**	**10. évfolyam**	**12. évfolyam**
Romani nyelv	KER-szintben nem megadható	A1	A2	B1	B2

1-2. évfolyam

Az 1-2. évfolyam legfontosabb feladata az óvoda-iskola átmenet gördülékeny segítése mellett az olvasás és az írás megtanítása, mely a további anyanyelvi nevelés alapja is. A romani nyelv oktatása a magyar nyelven való olvasás és írás tanítása után következhet, ezért az elsődleges cél a nyelv megszerettetése. Ennek érdekében nagyobb hangsúlyt kell fektetni a játékos tudásátadásra a beszédkészség és a beszédértés fejlesztésén keresztül. Mindezt mondókák, versek, gyerekdalok és körjátékok elsajátíttatásával érjük el. Figyelembe kell venni a tanuló hozott romani nyelvismeretét is.

A beszédértés fejlesztésének főbb irányai: a rövid szövegek lényegének felismerése, és az egyszerű szóbeli közlések, utasítások megértése. A beszédkészség fejlesztése egyszerű, mondókák, versek memorizálásán keresztül történik. Az olvasásértés fejlesztése párhuzamos az íráskészséggel. A romani nyelv helyesírása eltér a magyar nyelv helyesírási szabályaitól. A magyar nyelvi írástanulás védelme érdekében a romani nyelven történő írás csak a második évfolyamon lép életbe.

A nyelvtanulás során alkalmazott szemléltető eszközök használata (pl. szókártya) az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges. Érdemes bevonni a pedagógiai folyamatba a differenciált és csoportos tevékenységtípusokat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 61 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű szóbeli közlések, utasítások, kérések, kérdések, kifejezések és felszólítások megértésének elősegítése. A roma/cigány nemzetiség életéhez, történelméhez kapcsolódó dalok, játékok, mesék, mondókák megismertetése és megértésének elősegítése. Rövid szövegek lényegi elemeinek megértése, elősegítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A romani nyelv hangzókészletének megismerése, a helyes beszédlégzés elsajátítása, a szó- és mondathangsúly megfigyelése. A hanghordozóról elhangzott mesékben, dalokban, rövid mondókákban az ismert szavakat, szókapcsolatokat a tanuló felismeri. Érti a tananyaghoz kapcsolódó egyszerű nyelvi szerkezetű - a tanult lexikát meg nem haladó - közléseket, kérdéseket, kéréseket, utasításokat, ha azok romani nyelvű kiejtéssel élőbeszédben vagy hanghordozóról hangzanak el. Megérti az egyszerű tanári utasításokat, melyek az óravezetéshez és tanulásszervezéshez kapcsolódnak. A napszaknak megfelelő köszönési formákat megérti. Képes egyszerű mondókák, dalok, kör- és gyermekjátékok, mesék megértésére, elsajátítására, memorizálása.		*Ének-zene:* dallam, ritmus, romani nyelvű dalok. *Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli szövegértés. *Dráma és tánc:* szituációs játék. *Testnevelés és sport:* helyes légzéstechnika, körjátékok. *Cigány népismeret:* roma/cigány hagyományok, szokások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, nonverbális közlés, köszönés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Helyes kiejtés, pontos hangképzés, helyes artikuláció a magyartól eltérő romani hangok helyes képzésének, elsajátításának elősegítése a	

céljai	kommunikáció során. Versek, dalok, rövid szövegek, mesék, mondókák, nyelvi játékok memorizálásának segítése. A beszédhelyzetnek megfelelő köszönés, elköszönés, bemutatkozás, szűkebb család bemutatásának megtanítása. Alapszókincs elsajátíttatása és szókincsbővítés az alábbi témakörökben: család, lakókörnyezet, állatok, zöldségek, gyümölcs, vásárlás, számok, színek, napok, közlekedés, közlekedési eszközök.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – köszönési formák: napszaknak és a beszédpartnernek (nő, férfi) megfelelően – család: önmaga, családtagok bemutatása – lakókörnyezet: hol lakik – állatok: ház körüli állatok, állatkert – zöldségek-gyümölcsök – vásárlás: alapvető élelmiszerek, ruhadarabok – számok: tőszámnevek 1-20-ig – színek – napok: a hét napjai, hónapok – közlekedés: közlekedési eszközök, irányok. Ismeri a romani nyelv hangzókészletét és a hangok pontos ejtését. Képes a magyartól eltérő hangok (a,ch,dy,x,kh,ph,s,sh,th,zh) képzésére és használatára a tanult szavakban. Megfelelő intonációval képes rövid, egyszerű mondatok alkotására. Érti az egyszerű közléseket, utasításokat, kéréseket, kérdéseket, rövidebb párbeszédeket. Az ismert témakörökben rövid, összefüggő szövegalkotásra képes. Tud reagálni a kérésekre, illetve kisebb segítséggel válaszolni a feltett kérdésekre. Tud a napszaknak megfelelően köszönni, bemutatkozni, családjáról beszélni. A diák kis segítséggel képes a már megismert témakörökben 2-3 mondatos témaközlésre vagy párbeszédre az időrend figyelembe vételével. Egyszerű képekről 2-3 mondatos szóbeli leírást tud készíteni segítséggel. Törekszik a helyes hangsúly, hanglejtés és ritmus használatára. Képes minimum 2-3 mondóka memorizálására. Ajánlott irodalom: Choli Daróczi József (1997): *Duj sane luludya. Két szál pünkösdrózsa*. (Gyermekversek, cigány-magyar népdalok két nyelven) Hátrányos helyzetű Fiatalok Életmód és Szabadidőszövetsége, Budapest Lakatos Szilvia (2010): *Turcko muca, shun!* Romani mondókáskönyv. PTE-BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Profunda Könyvek, Pécs-Juta	*Ének-zene; testnevelés és sport:* helyes légzéstechnika. *Ének-zene:* dallam, ritmus, romani nyelvű dalok, artikuláció. *Magyar nyelv és irodalom:* vers és próza memorizálása. *Dráma és tánc:* szituációs játék. *Környezetismeret:* állatok, lakókörnyezet, család, közlekedés, természet. *Matematika:* irányok. *Vizuális kultúra:* színek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nonverbális közlés, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás, bemutatkozás, család, lakókörnyezet, párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított szavak felidéztetése, visszajelzés kérése (cselekvéssel, szóban, írásban) új szövegkörnyezetben. Lényegkiemelő készség fejlesztése olvasás során.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A tanuló követni tudja az alapvető utasításokat és cselekvéssel vagy szóban visszajelzést tud adni. Elsajátítja a magyar nyelvtől eltérő, romani abc betűit tartalmazó szavak, szókapcsolatok (pl. kicsi ház) olvasását. Össze tudja olvasni a tanult betűket. Felismeri és megérti a tanult szavakat, kifejezéseket írott formában és képes azok hangos és néma olvasására az életkori sajátosságok figyelembevételével. Felismeri, elsajátítja és gyakorolja az olvasott szövegben az ismeretlen szavakat, és azokkal gazdagítja szókincsét. Összefüggő mondatok, rövidebb szövegek hangos és néma olvasására képes az egyéni sajátosságainak figyelembevételével. Elsajátítja és gyakorolja a megfelelő tempójú értő olvasást. Érti az életkorának megfelelő meséket, verseket, oláh cigány kultúrát bemutató rövid szövegeket, és meg tudja tanulni.		*Vizuális kultúra:* cselekmény megjelenítése képekkel, illusztráció, reprodukció, nyelvtanulást segítő taneszközök elkészítése pl. szókártya. *Ének-zene:* dallam, ritmus. *Magyar nyelv és irodalom*: szövegértés, szótagolás. *Dráma és tánc:* szituációs játék. *Cigány népismeret:* oláh cigány kultúra.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, mondat, szöveg, írásjel, bekezdés, cím, értő olvasás, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A romani ABC segítségével ismert és ismeretlen kifejezések leírásának elősegítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A tanuló helyesen írja a romani ABC betűit az egyéni sajátosságainak figyelembevételével. Képes írott és nyomtatott betűk, szavak másolására. Képes kevés hibával másolni rövid, romani nyelvű szövegeket. Az ismert témakörökhöz tartozó alapszókincs szavait hallás után helyesen le tudja írni. Képes az ismeretlen vagy passzív szókincs részét képező romani szavak írására is hallás után. Tud 4-5 mondatos párbeszédeket dramatizálni és írásban másolni az		*Testnevelés és sport:* finommotorika fejlesztése, térérzékelés. *Vizuális kultúra:* vonalvezetés, esztétikai igényesség. *Ének-zene:* tempó,

ismert témakörökben. Képes rövid mondatok írására kevés segítséggel, és a helyes központozásra (pl. mondatvégi írásjel).		ritmus. *Magyar nyelv és irodalom:* szótagolás, kis- és nagybetűk, kétjegyű betűk. *Matematika:* irányok, szerialitás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, nyomtatott betű, írott betű, kétjegyű betűk, kisbetű, nagybetű, mondat, szöveg, írásjel, bekezdés, cím, margó.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A ciklus végére értse meg az egyszerű közléseket, utasításokat, magyarázatokat. Alkalmazza a köszönések, köszöntések udvarias nyelvi formáit. Aktivizálja szókincsét, és használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának során. Legyen képes egyszerű mondatok alkotására a tanult, alapvető társalgási szituációkban. Mondja el szöveghűen a memoritereket, és értse azokat. A második évfolyam végére megtörténik az értő olvasás fokozatos elsajátítása. Képes kevés segítséggel helyesen olvasni rövid, 4-5 mondatos, életkorának megfelelő szövegeket. Használja és bővítse folyamatosan a szókészlet elemeit. Legyen képes romani nyelven írott szöveg alkotására. Alkalmazza biztonsággal a magyar nyelvtől eltérő írásmódot. Legyen nyitott, motivált a romani mint idegen nyelv elsajátításában.

3-4. évfolyam

A 3-4. évfolyamon folytatódik a romani nyelv iránti pozitív attitűd kialakítása, a nyelvtanulás megszerettetése. A tantárgy további célja, hogy a roma/cigány származású diákok – és közvetve családjaik is – felismerjék a nyelvátörökítés fontosságát. A romani mint idegen nyelv tantárgy feladata a 3-4. évfolyam során, hogy a tanuló íráskészsége és olvasásértése is felzárkózzon a beszédértés és beszédkészség kompetenciáihoz, emellett a tanuló fokozatosan megismeri roma/cigány közösség kultúrájának értékeit. Az első két évfolyam a magyar nyelvű írás és olvasás elsajátítására helyezte a hangsúlyt, ezért a romani eltérő hangzókészletének, betűképének írására és felismerésére sokkal inkább ebben a két évfolyamban van lehetőség.

A két évfolyam fejlesztési célja, hogy a tanuló képes legyen hosszabb szövegek megértésére.

A két évfolyam fejlesztési célja továbbá, hogy a tanuló képes legyen az önálló szövegalkotásra mind írásban, mind szóban. Hosszabb párbeszédeket tudjon folytatni, hiszen aktív szókincse bővítésére nagyobb hangsúlyt fektetünk.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédértés	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	A rövid szövegek lényegének felismerése, továbbá az egyszerű szóbeli közlések, egyszerű utasítások, kérések, kérdések, kifejezések és felszólítások megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. Egyszerű kérdések megértése és szóbeli válaszadásra való motiválás. A különböző társalgási szituációknak megfelelő nyelvhasználat elsajátíttatása. A romani nyelv iránti pozitív attitűd kialakítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
A hétköznapi beszédszituációk lényegét megérti, a beszélgetésben képes részt venni. Felismeri a különböző kommunikációs szituációkat. A tanuló képes hosszabb szövegek lényegének felismerésére. Hallás után el tudja mondani hosszabb romani nyelvű szövegek, párbeszédek tartalmát. Képes megérteni élőbeszédben és audio-vizuális adathordozóról is az anyanyelvi beszélőtől hallott szöveget. A tanuló képes bonyolultabb szókapcsolatok, dialógusok, utasítások, közlések megértésére, értelmezésére. Képes az alábbi témakörökben elhangzott szövegek megértésére: napirend, iskola, öltözködés, időjárás, idő, sport és szabadidő, egészség, betegség. Ismeri, használja és gyakorolja az egyes - a tanulók életében is előforduló - szituációkhoz kapcsolódó illemszabályokat.	*Környezetismeret:* időjárás, szabadidő, iskolai élet, napirend, egészség-betegség. *Magyar nyelv és irodalom*: szövegértés, artikulációs gyakorlatok, nyelvi játékok, nyelvtörők. *Matematika:* halmazok. *Ének-zene:* ritmus, dallam, hangsúly. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialektusok, napirend, időjárás, sport, egészség, betegség, öltözködés, iskola.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A tanuló képes a magyartól eltérő romani hangok helyes ejtésére, a pontos hangképzésre, a helyes artikulációra. Képes az első két évfolyam során elsajátított versek, dalok rövid szövegek, mesék, mondókák, nyelvi játékok felidézése. A tanuló képes a beszédhelyzetnek megfelelő köszönésre, elköszönésre, bemutatkozásra, a szűkebb családjának bemutatására.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapszókincs elsajátíttatása és szókincsbővítés az alábbi témakörökben: napirend, iskola, öltözködés, időjárás, idő, sport, szabadidő, egészség, betegség. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése. A beszéd és megértés továbbfejlesztése, nonverbális elemekkel támogatva.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a	*Ének-zene; testnevelés*

következő témakörökben: – köszöntők: ünnepek (karácsony, újév, húsvét, születésnap, lakodalom, keresztelő), jókívánságok – napirend: mindennapi tevékenységek – iskola: tantárgyak, taneszközök, az iskola épülete – öltözködés: napszaknak és évszaknak megfelelő ruházatok – időjárás/évszakok: alapvető időjárási jelenségek – idő: hány óra van? – sport: mozgásformák, sportágak – szabadidő: hobbi, szabadidős tevékenységek, kirándulás; – testrészek – egészség/betegség: orvosnál, gyógyszertárban, betegségek elnevezése, közérzet – tulajdonságok: alapvető külső/belső tulajdonságok. A bonyolultabb utasítások, kérések, közlések, hosszabb szövegek megértése után a tanuló képes önállóan válaszolni, reagálni. A memorizált egyszerű versek, dalok, mondókák önálló előadása társaknak. Képes minimum 6 memoriter előadására. Képek, illusztrációk segítségével rövid történetek, mesék előadása. Képes hosszabb párbeszédet folytatni az ismert és az újonnan tanult témakörökben. Megértési problémái esetén képes segítséget kérni. Önbizalma, beszédbátorsága folyamatosan növekszik, szóhasználata, szövegalkotása igazodik a kommunikációs szituációhoz. Hangképzése, kiejtése, artikulációja helyes és pontos. A beszélgetésekben képes passzív hallgatóból fokozatosan aktív beszédpartnerré válni, egyetértését vagy egyet nem értését kifejezni. Kérésre információt tud adni egyszerű szituációkban. Személyekről, tárgyakról képes rövid külső/belső jellemzést adni alapvető szókészlet alapján.	*és sport:* helyes légzéstechnika. *Ének-zene:* dallam, ritmus, artikuláció. *Magyar nyelv és irodalom:* vers és próza memorizálása, előadásmód, hangsúly, hanglejtés, gesztikuláció. *Matematika:* halmazok. *Dráma és tánc:* szituációs játék. *Cigány népismeret:* romani nyelvű versek, mesék előadása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Párbeszéd, aktív szókincs, hanglejtés, szövegalkotás, leírás, jellemzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 61 óra**
Előzetes tudás	Felismeri a magyar nyelvtől eltérő romani betűket és azokat helyesen ejti. Képes egyszerű romani nyelvű szavak, szókapcsolatok, rövidebb szövegek elolvasására, helyes kiejtésére. Szavakat, szószerkezeteket képes hangosan és némán elolvasni, értelmezni. Egyszerű szöveget képes elolvasni s megérteni. A tanult meséket, verseket, népköltészeti alkotásokat, azok részleteit felismeri olvasás alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bonyolultabb romani nyelvű szavak, szókapcsolatok, rövidebb szövegek gyakoroltatása olvasással. A folyamatos, érthető, pontos és kifejező olvasás készségének fejlesztése hangosan és némán.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
Képes a néma vagy hangos, ismert nyelvi elemekből álló, értő olvasásra (pl. mesék, mondókák, rövid történetek, párbeszédek). Képes az olvasott mondatok intonációjának visszaadására, reprodukálására. A tanár vagy a társak által felolvasott szöveg írott változatának követésére képes. Az olvasott szövegben előforduló utasításokat, kéréseket megérti, és azokra cselekvéssel reagálni képes. Képes az egyszerű információk kiemelésére a szövegkörnyezetből. A tanuló képes rövid irodalmi szövegek olvasására, megértésére szövegértést ellenőrző feladatok alkalmazásával, információgyűjtésre és feldolgozásra az olvasott szövegekből. Az értő olvasás elsajátítása során képes gyarapítani szókincsét. Felismeri az olvasott szöveg műfaji jellegzetességeit pl. formai jegyek alapján. Használja a könyvtár-szolgáltatásokat, és igénybe veszi az elektronikus forrásokat. Ajánlott irodalom: Choli Daróczi József (2002): *Az első képes Bibliám. Muri anglunyi kipunyi Bibla.* Tessedik Sámuel Alapítvány, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (2011): *Muri angluni Biblia.* Agapé Ferences Könyvkiadó és Nyomda Kft., Szeged	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, könyvtárhasználat, elektronikus források, egynyelvű szótárak, vázlatírási technikák, lényegkiemelés. *Környezetismeret:* család, természet témakörben olvasott szövegek. *Cigány népismeret:* hagyományos cigány foglalkozásokról olvasott szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, szótárhasználat, könyvtár, néma olvasás, vázlat, tételmondat, kulcsfogalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség	Órakeret 60 óra
Előzetes tudás	Az írás jelrendszerének és sajátosságainak ismerete. A romani ABC, a magyar nyelvtől eltérő hangok írása. Rövid szövegek másolása, illetve leírása tollbamondás után.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegalkotási készségek fejlesztése mondatok, illetve rövid összefüggő szövegek segítségével. Olvasható, rendezett íráskép, megfelelő írástempó elősegítése. A helyes írásszokások megszilárdítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanuló képes a magyartól eltérő hangok biztos jelölésére. Képes a tanult szavakból és szókapcsolatokból építkezve mondatok és rövid szövegek pl. e-mail, levél, képeslap alkotására, mondatok összekapcsolására. A tanuló képes hosszabb szövegek tartalmának vagy saját élménynek az összefoglalására egy rövid fogalmazásban. Képes rövid fogalmazásokban a tanult nyelvtani, helyesírási ismeretek normakövető alkalmazására. Ismeri a szövegek tagolásának szabályait - bevezetés, tárgyalás, befejezés.	*Testnevelés és sport:* finommotorika fejlesztése, térérzékelés. *Vizuális kultúra:* vonalvezetés, esztétikai igényesség. *Magyar nyelv és*

Képes szövegszerűen visszaadni történeteket, folyamatokat, azok kronológiáját hűen tükrözve. Ismeri a levél mint írásbeli kommunikációs forma tartalmi és formai követelményeit (megszólítás, levélkezdő és -befejező formulák, elköszönés, dátumozási technikák) romani nyelven. Képes magánlevél írására az életkorának megfelelő témákban. A tanuló egyéni írása rendezett, olvasható írásképpel rendelkezik.	*irodalom:* szótagolás, kis- és nagybetűk, kétjegyű betűk, fogalmazástechnikák, szövegtípusok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fogalmazás, levélírás, e-mail, megszólítás, elköszönés, keltezés, bevezetés, tárgyalás, befejezés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló a két évfolyam végére értse meg az egyszerű tanári utasításokat, közléseket, és magabiztosan válaszoljon, reagáljon azokra. Bonyolultabb szókapcsolatokat, szövegeket is legyen képes megérteni hallás után, amelyről tudjon adni néhány mondatos tartalmi összefoglalást szóban és írásban is. Legyen képes felismerni az adott szituációhoz kapcsolódó kommunikációs- és illemszabályokat. (pl. köszönés). Legyen képes saját érzéseit egyszerű szavak alkalmazásával kifejezni (öröm-bánat, elégedettség-elégedetlenség stb.). Törekedjen az aktív szókincs folyamatos bővítésére, szóbeli szövegalkotási készsége gyarapodjon. A hangos és néma olvasás során is legyen képes az adott szöveg megértésére és tartalmának összefoglalására. Bátrabban olvasson hangosan társai előtt is, kiejtése legyen szép, artikulációja magabiztos. A romani nyelv hangzókészletét legyen képes írásában betűhűen tükrözni. Legyen képes egyszerű mondat alkotására szóban és írásban. Legyen képes rövid fogalmazások megírására az ismert témakörökben. Ismerjen többféle szövegtípust – azok tartalmi és formai követelményeit figyelembe véve alkalmazza a szabályokat (pl. levél, fogalmazás).

ROMANI NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5-8. évfolyam

Az alsó tagozatos romani nyelvoktatásra épülve a romani nyelv és irodalom tantárgy tanításának célja, hogy a tanulók kompetenciáit fejlessze egy olyan nemzetiségi nyelv esetében, melynek beszélői a legnagyobb számú magyarországi nemzetiséghez tartoznak. A tantárgy legfőbb feladatai: a képességfejlesztés és a képzési tartalomból eredő műveltség közvetítése, illetve annak továbbépítése.

Az alsó tagozaton megalapozott szövegértés, szövegalkotás, kommunikációs témák (formális és informális közeg), helyesírás és nyelvtani ismeretek továbbfejlesztése és alkalmazása folytatódik a felső tagozaton is, de az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten tovább épül.

A beszédértés, beszédkészség, az olvasásértés és az íráskészség fejlesztése mellett a romani irodalmi kultúrával kapcsolatos bővebb ismeretszerzés is a tantárgy feladata a négy évfolyam során. A romani nyelv és irodalom tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében is döntő szerepet játszik.

5-6. évfolyam

Az alsó tagozat végén az írás- és olvasástanulás első szakasza lezárult, a tanulók alapvető nyelvhasználati képességekkel már rendelkeznek magyar nyelvből (pl. szófajok, mondatalkotás, szövegtagolás, ragozás), ezért a felső tagozaton az idegen nyelv oktatása már inkább a leíró nyelvészet által használt fogalomkészlet alapján (mondattani, szófaji alapkifejezések) folyhat.

Az 5-6. évfolyam során megismerkedik a tanuló a romani nyelv grammatikai alapjaival. A mondatalkotás folyamatában megtanulja a szórendiséget, a névszóragozás egyszerűbb eseteit, a jelen idejű igék ragozását és használatát, az egyszerűbb határozószavakat.

Beszédértése lehetővé teszi, hogy hosszabb romani nyelvű élőbeszédben elhangzott és digitális adathordozóról származó szöveget is képes megérteni.

Beszédkészségének fejlettsége megengedi, hogy hosszabb párbeszédek folytatására is képes legyen, továbbá hogy változatos szókinccsel tudja kifejezni gondolatait, véleményét.

Szépirodalmi stílusban íródott szövegekkel is megismerkedik ebben a tanulási szakaszban.

Az íráskészségének fejlettsége alapján már rövid összefüggő szöveg megírására is képes hétköznapi témában.

A tanár a tanítás során fokozatosan áttér a célnyelvi óravezetésre.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló felismeri a hosszabb szövegek (50-100 szó) lényegét (tételmondat, kulcsfogalmak). Megérti az egyszerű kérdéseket, és képes a rövid szóbeli válaszadásra a következő témakörökben: napirend, iskola, öltözködés, időjárás, idő, sport, szabadidő, egészség, betegség.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikáció különböző formáinak megismertetése, gyakoroltatása. Kevesebb nonverbális elem alkalmazása az osztálytermi kommunikációban, ezáltal a hatékonyabb, a verbalitásra inkább támaszkodó beszédértés elősegítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – család és barátok – napszakok, kronológia, időpont – iskola: óravezetéssel kapcsolatos kifejezések, tantárgyak – közvetlen környezet: helyiségek a lakásban, berendezési tárgyak – tárgyak: mindennapi használati tárgyak a lakásban – közlekedés: repülés, hajózás, alternatív közlekedési eszközök – szabadidő: játék, sport, ünnep – hivatalos ügyek: rendőrség, posta, orvosi rendelő, kórház. Megérti a szóbeli közléseket, utasításokat, kéréseket és felszólításokat. Meghallgatja és megérti mások véleményét többszereplős helyzetekben is. Megérti az olyan ismerős szavakat, szófordulatokat, amelyek személyére, a családjára, az iskolájára, a közvetlen környezetére, tárgyakra, állatokra, a közlekedésre, lakásra, a szabadidőre, az időre, az időjárásra vagy saját élettörténetére vonatkoznak. A mindennapi témakörökben elhangzó rövid, egyszerű, autentikus szövegekben elhangzó szavakat, fordulatokat felismeri, aktívan követi, és ezekből következtet a szövegek témájára. Néhány, a megértést segítő alapvető stratégiát egyre önállóbban alkalmaz. A hallott szövegből kiszűrt információkat más ismeretekkel és témákkal össze tud kapcsolni, és ezek alapján következtetéseket tud levonni. A cigány/roma nemzetiség életéhez kapcsolódó dalokat, játékokat, meséket, verseket felismeri, megérti a rádió- és tv-műsorokban.	*Cigány népismeret:* cigányság csoportjai. *Magyar nyelv és irodalom:* nyelvrokonság, nyelvcsaládok, a nyelvtipológia alapjai. *Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* időfogalom, élettörténet, kronológia. *Természetismeret:* állat- és növényvilág, lakóhelyi környezet, közlekedés, időjárás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvjárás, testbeszéd, arcjáték, szemkontaktus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A meglévő aktív szókincs és a szóbeli szövegalkotási készség magabiztos használata. A beszéd és megértés nonverbális elemekkel támogatott használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egyszerű párbeszédek létrejöttének ösztönzése. A helyes kiejtés, az érthető és kifejező beszéd elősegítése. Aktív részvétel támogatása beszélgetésben, kérdések segítségével, események, élmények elmondása során. A képről, rajzról való összefüggő beszéd fejlesztése.	

	Az aktív szókincs folyamatos bővítése az új témakörökben, az összefüggő szöveg alkotásának elősegítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – család: házassággal létrejövő rokonsági kapcsolatok – napirend: időrend, kronológia – iskola: új tantárgyak (kémia, biológia-egészségtan, stb.) jellemzése, a hozzájuk kapcsolódó fogalmak – közvetlen környezet: helyiségek a lakásban, berendezési tárgyak – tárgyak: mindennapi használati tárgyak a lakásban – közlekedés: repülés, hajózás, alternatív közlekedési eszközök – saját élettörténet – szabadidő: játék, sport, ünnep – hivatalos ügyek: rendőrség, posta, orvosi rendelő, kórház. A tanuló képes a hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalására, segítségkérésre, a helyes kapcsolatteremtésre. Törekszik a pontosságra, a lényeg kiemelésére, a mondatok változatos használatára, a közlési célnak és szándéknak megfelelően. Képes önállóan kérdéseket és válaszokat megfogalmazni, a hallottakat kiegészíteni. Képes önállóan egyszerű mondatokat, kéréseket, kérdéseket, közléseket, utasításokat alkotni a tanult nyelvtani jelenségek helyes használatával. Törekszik a jól formált beszédre, a megfelelő artikulációra. A célnyelvi normának megfelelő vagy ahhoz közelítő kiejtéssel képes megszólalni a lényegi információkat hangsúlyozva. A mondatokat helyesen intonálja. Bővíti szókincsét a fenti, már ismert témakörökben.	*Cigány népismeret:* cigányság csoportjai. *Magyar nyelv és irodalom:* nyelvrokonság, nyelvcsaládok, a nyelvtipológia alapjai. *Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* időfogalom, élettörténet, kronológia. *Természetismeret:* állat- és növényvilág, lakóhelyi környezet, közlekedés, időjárás. *Ének-zene:* dallam, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Párbeszéd, leírás, jellemzés, utasítás, kérés, kérdés, történet, időrend, artikuláció, hangsúly, hanglejtés, beszédtempó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasásértés	Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	A tanuló képes bonyolultabb romani nyelvű szavak, szókapcsolatok, rövidebb szövegek olvasására. Folyamatosan, érthetően, pontosan és kifejezően olvas romani nyelven hangosan és némán.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző témakörök – különös tekintettel a cigány/roma nemzetiség életmódját bemutató történetek – szövegeinek feldolgozásával az értő olvasás és a szövegértés fejlesztése. Ösztönzés a szótár rendszeres, önálló használatára. A folyékony, helyes, kifejező olvasás fokozatos elsajátításának és megfelelő használatának elősegítése a szövegfeldolgozáskor.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasott szövegben képes megkeresni az ismert szavakat,	*Cigány népismeret:*

szókapcsolatokat, kulcsszavakat, és felismeri az ismert szavak ragozott alakjait is. Képes különböző szövegek néma és hangos olvasására, ismert tartalmú szövegek értelmező, hangos olvasására. A különböző mondatfajták hanglejtését megfigyeli és reprodukálja. A szószerinti jelentésen túl a lehetséges jelentések megtapasztalására, megértésére képes. Képes visszakeresni a szövegben meglévő információkat. Képes az olvasott szövegek tartalmának elmondására, vázlat és kérdések alapján. Prózai és lírai irodalmi alkotásokat olvas. Az alapvető szövegértési technikákat önállóan és a tanár segítségével alkalmazza. Képes a tartalom ismertetésére a fontos elemek kiemelésével. Néhány mondatos véleményt tud alkotni szóban és írásban az olvasott szöveg szereplőinek cselekedeteiről, a szövegben megjelenő emberi helyzetekről. Képes a szövegben megfogalmazott utasítások követésére. Képes az irodalmi alkotások tartalmának összefoglalására a köznyelvi kifejezőeszközök segítségével. Képes rövid irodalmi szövegek (mondák, történetek) önálló olvasására, vers, próza előadására, dramatizálására. Ismeri az elektronikus források nyújtotta lehetőségeket. Ajánlott irodalom: Bari Károly (1985): *Tűzpiros kígyócska*. Gödöllői Művelődési Központ, Gödöllő Choli Daróczi József (1990): *Isten homorú arcán*. Orpheusz Kiadó Choli Daróczi József (1991): *Csontfehér pengék között*. Széphalom Könyvműhely, Budapest Lakatos Menyhért (1979): *A hét szakállas farkas*. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest Lakatos Szilvia (2010): *Turcko muca, shun!* Romani mondókáskönyv. PTE-BTK NTI Romlógia és Nevelésszociológia Tanszék – Profunda Könyvek, Pécs-Juta Lorca, Frederico García (1995): *Cigány románcok*. Fordította: Choli Daróczi József, Orpheusz Kiadó, Budapest Nagy Gusztáv (fordította, 2012): *Balval amala*. In. Frankovics György (szerk.): *Kum Sever I Kum Jug. A stormy friendship. Szélkomák.* Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület, Pécs, 39-55.o. Nagy Gusztáv (fordította, 1998): *Ezüst hajtincs. Fiatal cigány költők antológiája*, Roma Novus Egyesület, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (2011): *Muri angluni Biblia*. Agapé Ferences Könyvkiadó és Nyomda Kft., Szeged	cigányság csoportjai. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegértési technikák. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* időfogalom, élettörténet, kronológia. *Természetismeret:* állat- és növényvilág, lakóhelyi környezet, közlekedés, időjárás. *Matematika:* halmazok, logika. *Vizuális kultúra: a* képregény mint *történetfeldolgozás*.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vázlat, tételmondat, kulcsfogalom, köznyelv-irodalmi nyelv, líra, epika, vers, próza.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes mondatok összekapcsolására. Képes rövid összefüggő szöveg írására – e-mail, levél, képeslap. Kialakult az olvasható, rendezett írásképe, a megfelelő írástempója.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegalkotási készségek fejlesztése különböző műfajú szövegekben. A kreatív írás gyakorlatának megismertetése és elsajátíttatása a tanulót érdeklő egyszerű szövegekben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Képes hétköznapi témájú, egyszerű, rövid, összefüggő szöveg helyes írására. Olvasható, rendezett írásképpel rendelkezik, a megfelelő írástempóval képes a rendezett füzetvezetésre. Képes a hibák nélküli másolásra, illetve a szavak hallás utáni leírására kevés hibával. Képes a romani nyelv helyesírási szabályainak alkalmazására, a romani hangzók írásban történő helyes jelölésére. Írásában törekszik a nyelvtanilag helyes mondatok alkotására. A tanuló képes egyszerű nyomtatvány kitöltésére, párbeszéd, képleírás megalkotására. Képes személyes és olvasmányélmények megfogalmazására különböző szövegtípusokban és műfajokban pl. rövid leírás, kisebb elbeszélés, jellemzés. A mindennapi élet tájékoztató szövegeit képes megalkotni meghívó, e-mail, stb. Nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteit tudatosan alkalmazza a fogalmazásokban, írásbeli szövegekben, kreatív szövegalkotásokban. Magyar nyelvről romani nyelvre és romani nyelvről magyar nyelvre történő fordításkor használja a tanult, egyszerű nyelvtani és stilisztikai formákat, szabályokat.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtípusok, műfajok. *Matematika:* irányok. *Természetismeret:* állat- és növényvilág, lakóhelyi környezet, közlekedés, időjárás. *Cigány népismeret:* cigányság csoportjai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* időfogalom, élettörténet, kronológia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, műfaj, értelmező fordítás, szórend, szinonima, stílus, tükörfordítás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értse meg a két évfolyam végén az összetettebb tanári utasításokat, közléseket és magabiztosan válaszoljon, reagáljon azokra. Legyen képes hallás után bonyolultabb szókapcsolatokat, szövegeket is megérteni, amelyről tudjon adni néhány mondatos tartalmi összefoglalást szóban és írásban is. Legyen képes felismerni az adott szituációhoz kapcsolódó kommunikációs és illemszabályokat, a non-verbális jeleket is értelmezni tudja és hozza összefüggésbe a hallottakkal. Legyen képes saját érzéseit, véleményét a tanult szókincs alkalmazásával kifejezni. A hangos és néma olvasás során is legyen képes az adott szöveg megértésére és tartalmának összefoglalására. Olvasson bátrabban hangosan társai előtt is, legyen kiejtése szép, artikulációja magabiztos. A romani nyelv hangzókészletét legyen képes írásában betűhűen tükrözni. Ismerje a hétköznapi kommunikációhoz szükséges helyesírási és a mondatalkotási szabályokat.

	Legyen képes fogalmazások megírására az ismert témakörökben, több műfajban és szövegtípusban. Legyen képes romani nyelvű szövegek alapszintű értelmező fordítására.

7-8. évfolyam

A 7-8. évfolyam során a tanuló jártassá válik a romani nyelvű, alapvető, az ismert témák szókincsét alkalmazó szövegek megértésében írásban és szóban egyaránt. Képessé válik egy szöveg önálló vagy csoportos értelmező feldolgozására irányított kérdések alapján.

Romani nyelvű szépirodalmi szövegeket olvas (vers, regény, novella), ért és memorizál. Magabiztosan alkalmazza a tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat írásban és szóban egyaránt. Képessé válik bonyolultabb összetett mondatok alkotására is, valamint hosszabb párbeszédeket is képes folytatni a tanult témákban.

Írásképe tiszta, igényes, füzetvezetése gondos. Hosszabb, összetett, ok-okozati viszonyt is tartalmazó mondatokat képes lefordítani romani nyelvről magyar nyelvre és magyar nyelvről romani nyelvre.

Használja az elektronikus médiát és a romani nyelvű weblapokat is a nyelvtanulás során, olvas on-line újságokat.

Szövegértési és fordítási feladatok során magabiztosan alkalmazza a szótárt.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló jártas a kommunikáció különböző formáinak felismerésében, használatában. Megérti a szóbeli közléseket, utasításokat, kéréseket és felszólításokat, képes ezekre reagálni. A tanult szavak, kifejezések jelentését felismeri szókapcsolatokban és mondatokban. A cigány/roma nemzetiség életéhez kapcsolódó dalokat, játékokat, meséket, verseket ismeri, megérti a rádió- és tv-műsorokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az aktív beszédpartnerré válás elősegítése. A beszédértési feladatok során a magabiztos nyelvhasználat fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanult témakörökben elhangzó szövegekben a tanult szavakat, szó- és beszédfordulatokat felismeri, és ezekből következtet a szövegek témájára, tartalmára. Az ismert témakörökben elhangzó szövegekben követi a beszélők gondolatmenetét. Képes a lényeges információ kiszűrésére az ismert témakörökben elhangzó szövegekből, részben önállóan, részben a megértést segítő, változatos feladatokra támaszkodva. Képes az ismert nyelvi elemekre támaszkodó, szükség szerint nonverbális elemekkel támogatott romani nyelvű óravezetés folyamatos követésére és a tanári utasítások megértésére. Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatását aktívan követi, a tanult nyelvi elemeket felismeri, következtetést tud levonni a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan. A romani nyelvű szóbeli közléseket megérti, és ezekre helyesen tud reagálni.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; cigány népismeret:* híres cigány/roma történelmi személyek, önismeret, önéletrajz. *Földrajz:* lakóhely, időjárás, közlekedés. *Biológia-egészségtan:* állat- és növényvilág, egészségvédelem, betegségek. *Magyar nyelv és*

Megérti a szóbeli üzeneteket és az ismeretlen szöveg lényegét a kulcsszavak, és az előzetes lényegi információk alapján. Hallás után a közlés lényegének megértésére képes a következő témakörökben: család, iskola, munka, szabadidő, kultúra, sport, utazások, média, közlekedés, egészség-betegség, országismeret, a cigány/roma nemzetiség élete. Képes a tanult témakörökhöz kapcsolódó információk felismerésére és lényegének megértésére a rádió- és tv-műsorokban.	*irodalom:* szépirodalmi művek, szövegfajták. *Matematika:* halmazok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegfajták, nonverbalitás, tartalom, lényegkiemelés, vázlatkészítés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló bekapcsolódik az egyszerű párbeszédbe. Helyes kiejtéssel, érthető és kifejező beszéddel alkot szöveget szóban. Képes aktívan részt venni beszélgetésben, továbbá kérdések segítségével képes események, élmények elmondására is egyszerű mondatokban. Képes összefüggő beszédre képről, rajzról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A bátor kommunikációs részvétel elősegítése a mindennapi nyelvhasználat során. Az önálló véleményalkotás képességének kibontakoztatása érzések, gondolatok, egyszerű, helyes megfogalmazása során. Bátorítás a segítségkérésre, a segítségadásra, a társakkal és felnőttekkel való helyes kapcsolatteremtésre. Szépirodalmi mű művészi élményt nyújtó előadásának elősegítése, helyes kiejtéssel.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – iskola: továbbtanulás – munka: foglalkozások, munkahely – kultúra: mozi, színház, könyvtár, múzeum, zene, képzőművészet – egészséges életmód: étkezés, sport, testi-lelki egészség – utazások: jegyvásárlás, szállásfoglalás, kirándulás szervezése – média: újság, tv, rádió, internet, blog – országismeret: lakóhely, főváros, nevezetességek – a cigány/roma nemzetiség élete: hagyományos foglalkozások, nyelvjárások elnevezése. Felkészülés után egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondására képes az ismert témákról. Történet elmesélésére, élménybeszámoló tartására képes egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal. Összefüggő szöveget alkot, mondatok összekapcsolására, illetve ok-okozati kapcsolatok kifejezésére képes egyszerű kötőszavakkal. Ismeri a következő műfajokat: rövid történetek, élménybeszámolók,	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; cigány népismeret:* híres cigány/roma történelmi személyek, önismeret, önéletrajz. *Földrajz:* lakóhely, időjárás, közlekedés. *Biológia-egészségtan:* állat- és növényvilág, egészségvédelem, betegségek. *Magyar nyelv és irodalom:* szépirodalmi művek, szövegfajták. *Matematika:* halmazok.

szerepek, leírások, előadás, prezentáció, témakifejtés. Képes egyszerű beszédfordulatok alkalmazására összefüggő beszéddel a tanult és az új témakörökben. Röviden vissza tudja adni hallott szöveg, hanganyag, film tartalmát. Bátran részt vesz a mindennapi kommunikációban. Törekszik a helyes, érthető, kifejező beszédre, vélemények, érzések, gondolatok egyszerű, helyes megfogalmazása. Önálló beszélgetést folytat, véleményt alkot, embereket, helyeket, tárgyakat képes jellemezni, leírni a tanult szókincs felhasználásával. Képes saját érzések, gondolatok egyszerű és világos kifejezésére. Képes segítségkérésre, segítségadásra, a társakkal és felnőttekkel való helyes kapcsolatteremtésre. Tud saját élményeivel kapcsolatban összefüggő kérdéseket megfogalmazni. Magabiztosan használ tipikus beszédfordulatokat, udvariassági kifejezéseket. Képes szépirodalmi mű művészi élményt nyújtó előadására, helyes kiejtéssel.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kötőszavak, élménybeszámolók, leírások, szerepek, prezentáció, témakifejtés, vázlat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes felismerni az olvasott szövegben az ismert szavakat, szókapcsolatokat, kulcsszavakat, az ismert szavak ragozott alakjait. A tanuló képes önállóan a különböző témakörök szövegeinek feldolgozására különös tekintettel a cigány/roma nemzetiség életmódját bemutató történetek értelmezésére. Önállóan és rendszeresen használ szótárt. A tanuló képes a folyékony, helyes, kifejező olvasásra. Rövid irodalmi szövegeket (mondák, történetek) képes önállóan olvasni, képes vers, próza előadására, dramatizálására. Ismeri az elektronikus források nyújtotta lehetőségeket.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hétköznapi és irodalmi szövegek segítségével a szövegértési képesség fejlesztése különös tekintettel a szövegösszefüggést teremtő nyelvtani jelenségekre (szövegkohézió). Ösztönzés a szótárhasználatra, a szókincs gyarapítására. A nyomtatott és elektronikus sajtó termékeinek megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Képes megérteni rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel, bővülő szókinccsel megfogalmazott szövegeket. Megtalálja a lényeges információkat az egyszerű szövegekben (hirdetés, étlap, újságcikk, weblap). Olvasás után megért romani nyelvre fordított szépirodalmi műveket (elbeszélések, versek, regények). Képes mások véleményének meghallgatására, megértésére és tömör reprodukálására többszereplős helyzetekben. Folyamatosan, kifejezően olvas idegen szövegeket. Némán és hangosan olvas különböző szövegeket, és képes a lényeg kiemelésére, az értelmező olvasásra.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; cigány népismeret*: híres cigány/roma történelmi személyek. *Földrajz*: lakóhely, időjárás, közlekedés. *Biológia-egészségtan:*

Képes szépirodalmi és köznyelvi szövegek jelentéseinek egyéni, csoportos, irányított és önálló megértésére, gyakorlására, a szöveg elemzésére. Az aktív mellett a passzív szókincsét is gyarapítja. Képes megfigyelni szöveg és kép összjátékát, viszonyát, értelmezni ábrákat, illusztrációkat. Felismeri a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek közötti különbségeket. Képes különböző vélemények összevetésére, különbségek és hasonlóságok megfigyelésére, azokra történő reagálásra írásban és szóban. Képes a szövegfeldolgozásra szótár használatával, önállóan. Pontosan, folyamatosan, értően olvas ismeretlen és ismert szövegeket. Megérti a lényeget néma olvasás esetén is. Használja a nyomtatott és elektronikus sajtó termékeit is. Ismer néhányat a legjelentősebb cigány/roma szerzők versei, meséi, történetei közül: Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért, Nagy Gusztáv, Rostás-Farkas György, Vesho-Farkas Zoltán, Glonczi Ernő, Vajda Imre. Ajánlott irodalom: *Glinda* *www.kethanodrom.hu* *www.romanishib.hu* *www.romapage.hu* *sasvarigabor.extra.hu/bevezetotoplap.htm*	állat- és növényvilág, egészségvédelem, betegségek. *Magyar nyelv és irodalom:* szépirodalmi művek, szövegfajták, szótárhasználat. *Matematika:* halmazok. *Vizuális kultúra:* ábrák, képek. *Informatika:* számítástechnika, kommunikációs eszközök.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szókincs, romani nyelvű prózai és verses alkotások, népköltészet, műköltészet, tartalom, elemzés, szótár.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes hétköznapi témájú, egyszerű, rövid, összefüggő szöveg írására helyesen. Olvashatóan ír, rendezett az írásképe, rendezett a füzetvezetése. Képes hibák nélkül másolni, szavakat, mondatokat hallás után kevés hibával leírni. A romani nyelv helyesírási szabályait alkalmazza, a romani hangzókat írásban helyesen jelöli. Képes nyelvtanilag helyes mondatok alkotására, illetve rövid szövegek összeállítására írásban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazásának elősegítése. A romani nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségek hibátlan alkalmazásának fejlesztése az írásbeli szövegekben. A szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegtípusokban és műfajokban. A kreatív írás készségének fejlesztése egyszerű, a tanulót érdeklő témákban. Az alapvető műfaji sajátosságok megismertetése (mese, novella, ballada, stb.) szépirodalmi szövegekben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Képes összetettebb események, történetek leírására, jellemzésére, szövegek szerkesztése az ismert témákban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

Elsajátította a jegyzetelés alapjait. Egyszerű írásos mintákat követ, kreatívan átdolgozza, konkrét és személyes tartalmakkal megtölti. Ismert témákban egyszerű, összefüggő szövegek (pl. levél, képeslap, e-mail, üzenet, rövid feljegyzések) nyelvtani szempontból helyes írására képes. Bátran használja a kötőszavakat írásban és az ok-okozati összefüggések alkalmazása során is. Hibák nélkül másol és ír tollbamondást a már ismert témákban. Az egyéni sajátosságainak megfelelően alkalmazza a nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteket a szövegalkotás során, illetve a fordítási feladatokban (romani nyelvről magyar nyelvre, magyar nyelvről romani nyelvre). Képes saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazására. Olvasható, rendezett írásképpel, megfelelő írástempóval, esztétikus füzetvezetéssel rendelkezik. A romani nyelv nyelvi és nyelvhelyességi tanult törvényszerűségeit kevés hibával alkalmazza az írásbeli szövegekben. Szótárhasználat segítségével egyszerű mondatok fordítására képes romani nyelvre a mondatszerkezet és nyelvi fordulatok különbözőségének figyelembevételével.	*ismeretek; cigány népismeret*: híres cigány/roma történelmi személyek, önismeret, önéletrajz. *Földrajz:* lakóhely, időjárás, közlekedés. *Biológia-egészségtan:* állat- és növényvilág, egészségvédelem, betegségek. *Magyar nyelv és irodalom:* szépirodalmi művek, szövegfajták.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Levél, leírás, ismertető, élménybeszámoló, blogbejegyzés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A két évfolyam végére ismerje fel a tanult témakörökben elhangzó szövegekben az ismert szavakat, szó- és beszédfordulatokat, és ezekből következtessen a szöveg témájára, tartalmára, szűrje ki az alapvető információkat. Legyen képes bővíteni aktív és passzív szókincsét, használja ezeket bátran élőszóban szövegalkotás, párbeszéd, közlés, utasítás, kérés, kérdés, jellemzés során. Értse meg az olvasott rövid, egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegeket. Emelje ki a szöveg lényegét a hangos és a néma olvasás során, legyen képes tartalmának rövid összefoglalására. Ismerkedjen meg a romani nyelvű szépirodalmi szövegekkel, műfordításokkal (regények, versek, elbeszélések), és szótár segítségével értse meg azok mondanivalóját. Olvassa az idegen szövegeket is folyamatosan, kifejezően. A szövegértési feladatokat egyéni, csoportos, irányított és önálló módon is legyen képes megoldani. Legyen képes az ábrák, illusztrációk értelmezésére is. Legyen képes összetettebb események, történetek leírására és a szerepelők jellemzésére. Kövesse az egyszerű írásos mintákat, dolgozza át kreatívan, töltse meg konkrét és személyes tartalmakkal. Bátran használja a kötőszavakat írásban is az ok-okozati összefüggések alkalmazása során. Alkalmazza a nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismereteket a szövegalkotás, illetve a fordítási feladatok (romani nyelvről magyar nyelvre, magyar nyelvről romani nyelvre) során.

ROMANI NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9-12. évfolyam

A romani nyelv oktatásának célja a romani nyelvű kommunikatív kompetencia kialakítása és fejlesztése. Nemzetiségi nyelvről lévén szó, a tanuló nyelvi szükségletei mások lehetnek, mint a többi idegen nyelv oktatása esetén. Egyfelől a nyelv identitásőrző szerepét kell szem előtt tartanunk az oktatási folyamat során, másfelől nem szabad elfeledkeznünk a középiskolai képzés kimenetét képező érettségi vizsgáról, illetve a lehetőség szerinti nyelvvizsgáról sem.

A tanuló recepciós és produkciós képességeit ezekkel összefüggésben kell fejlesztenünk. A középfokú oktatás során építenünk kell arra, hogy a tanuló egyre tudatosabb nyelvhasználóvá válik: a nyelv egységeit összefüggéseiben is képes felfogni hallott vagy írott szöveg esetén, a tervezési és létrehozási folyamat során képes bizonyos sémákat alkalmazni. A szövegértési és szövegalkotási stratégiák fejlesztése nagy szerepet játszik a kompetenciafejlesztés során. A romani nyelv tanulása során nem csupán a szöveg szerkesztésének elveivel, de a különböző kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó szabályrendszerrel is meg kell ismerkedniük a hatékony kommunikáció érdekében. Különösen fontos ez a romani nyelv esetében, ahol a megfelelő beszédmód, formális megszólalások napjainkban is központi szerepet töltenek be a beszédeseményekben. Törekedni kell autentikus, illetve a sztenderdtől eltérő beszéd hallgatására, esetleg olvasására is a használható kommunikációs eszközrendszer kialakítása érdekében. Ez természetesen a kultúra átadásában, megőrzésében is lényegessé válhat, s a tanulók motivációját erősítheti. A romani nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása szintén nagyon fontos: a tanulók számára az identitás, valamint az elfogadó, kulturálisan nyitott szemlélet esetében is igen fontos. Az egész életen át tartó tanulás jegyében nem csupán a nyelvtanulás iránti kedv és fogékonyság, de a nyelvcsere generációkon átívelő folyamatának megállításában/visszafordításában is szerepet kell, hogy betöltsön a romani nyelvű oktatás. A tudatos nyelvhasználóvá válás során nem hagyhatjuk figyelmen kívül a modern technika, fiatalok által kedvelt eszközeit, az interneten található szövegeket, egyéb nyelvtanulási lehetőségeket sem.

A témakörök, amelyek 5-8. osztály során megjelentek, részben ismétlődnek, részben kibővülnek a tanulók igényeinek megfelelően, lehetőséget adva az ismeretek bővítésére, mélyítésére, esetleg más szempontú vizsgálatra is.

9-10. évfolyam

A romani nyelv tanulásának célja egyrészt a megfelelő kommunikatív kompetencia kialakítása, fejlesztése, másrészt a nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása. Egyfelől tehát korszerű nyelvészeti ismeretek segítségével segíteni kell a tanulót a négy kompetenciaterület mindegyikén a megfelelő nyelvtudás elsajátítására. A középfokú oktatás keretein belül a kifejező nyelvhasználatot a mondat- és szövegszerkesztés elveinek ismeretével, tudatosabb használatával kell megtámogatni. A nyelvi érintkezés szabályszerűségeit szintén nagyobb fokú tudatossággal, a verbális és nonverbális szabályrendszer megfelelő ismeretével kell követniük. A hallott szöveg értésekor törekedni kell az autentikus beszédhelyzetek, beszélők előnyben részesítésére – a kultúraátadás szempontjából is. A 10. évfolyam végére a tanulók képessé válnak a romani nyelv segítségével az őket érdeklő problémákkal kapcsolatban információszerzésre, nyelvi ismereteik eszközként való alkalmazására.

Nagyon fontos az egyéni szükségletek szerint való differenciálás, és a tanulók előzetes tudásának bekapcsolása a tanórai tevékenységekbe. A korosztályi sajátosságokat figyelembe véve törekednünk kell a tanulók személyiségének kibontakoztatására, személyes identitásuk megtalálásának segítésére is, hiszen ennek egyik fontos eleme a kultúrához, a nyelvközösséghez való tartozás is.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes figyelemmel kísérni a tanórai beszélgetéseket a tanult témakörökben. A beszédértési feladatok során nyelvhasználata magabiztosabb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hétköznapi – tanórán kívüli, spontán – kommunikáció megértésének elősegítése, az aktív beszédpartnerré válás kialakítása. A standardtól eltérő és kommunikációs zajjal kísért hangzó beszéd értésének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban elhangzó beszélgetést, képes a beszédpartnerek álláspontját megfigyelni, megérteni. A tanult témákban lezajló köznyelvi stílusú beszélgetést követi, a megnyilatkozásokat, közléseket megérti. A telefonbeszélgetés főbb információit követi. A tanuló megérti a hétköznapi szituációkban a főbb logikai kapcsolatokat: ellentétet, következtetést, magyarázatot, választás lehetőségét. Ismeretlen szövegből ki tudja következtetni nyelvi és szövegértési technikáinak segítségével a főbb információkat. Képes információ jóslására, ismétlésre, következtetés levonására a tanult és az őt érdeklő témakörökben.	*Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli szövegértési technikák, szövegtípusok, nyelvváltozatok, standard, norma, logikai kapcsolóelemek a nyelvben. *Informatika:* digitális hanghordozók. *Cigány népismeret:* nyelvek, nyelvváltozatok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvi standard, köznyelv, társalgási stílus, következtetés, magyarázat, ellentét, választás, (tartalom) jóslás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanuló aktívan részt vesz a mindennapi kommunikációs szituációkban. Képes az önálló véleményalkotásra, érzések, gondolatok, egyszerű, helyes megfogalmazásra. Képes a segítségkérésre, a segítségadásra, a társakkal és felnőttekkel való kapcsolatteremtésre. Képes szépirodalmi mű művészi élményt nyújtó előadására, helyes kiejtéssel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi élethelyzetekben való kommunikációs jártasság fejlesztése. A tanulók képessé tétele saját érzéseik, gondolataik kifejezésére, álláspontjuk közlésére. A gyakori szituációs fordulatok gördülékeny alkalmazásának elősegítése. A kommunikatív	

	kompetencia továbbfejlesztése többféle beszédhelyzetben.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – személyes adatok, család: élettörténet, jövőkép, családi élet, egyén és család (a cigány/roma közösségekben) – ember és társadalom: pontos külső és belső jellemzés, hagyományok, a cigány/roma kultúra egyes elemei – környezet: lakóhely (ház, szoba), időjárás, városi és vidéki élet összehasonlítása – iskola: saját iskola, órarend, érdeklődési kör, tanulás – munka: diákmunka, foglalkozások, önéletrajz – életmód: egészséges életmód, étkezési szokások (a cigány/roma közösségekben kiemelten), étterem – szabadidő: hobbik, az internet hatásai – utazás: utazás megtervezése, lebonyolítása, kiemelt turisztikai célpontok – gazdálkodás: családi pénzügyek, vásárlás, szolgáltatások (pl. posta). A tanuló képes aktívan részt venni az ismert kommunikációs helyzetekben. Képes érzelmeit pontosabban, árnyaltabban kifejezni, a beszédpartner hasonló megnyilvánulására reagálni. Mindennapi szituációk esetén képes véleményt alkotni, egyetérteni, szembehelyezkedni másokkal. Képes egyszerű utasításokat adni, illetve azokat követni. Az órai munka során képes romani nyelven kommunikálni a tanárral és társaival is. A beszélgetésben elhangzottakat képes tömöríteni, lényegét kiemelni, körülírni. A hétköznapi szituációkhoz kapcsolódó szókincse szinonimák használatát is lehetővé teszi, azokat a megértés érdekében rugalmasan alkalmazza. Ismeri és helyesen alkalmazza a kommunikációs illemszabályokat. Kiejtése, intonációja megközelítőleg pontos, az értelmet helyesen tükrözi vissza, nem ad okot kétértelműségre. A romani nyelvű digitális kommunikációban képes részt venni (chat, fórumok, közösségi oldalak).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hagyományok, kultúrák sokszínűsége. *Magyar nyelv és irodalom:* vers és próza memorizálása. *Cigány népismeret:* hagyományok, étkezési szokások. *Földrajz:* turisztika, gazdasági ismeretek. *Informatika:* internet, közösségi oldalak, fórumok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vita, érv/ellenérv, szó- és mondatjelentés, szinonímia, intonáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasásértés	Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	A tanuló a bonyolultabb szövegértési feladatokat is képes megoldani, megért hétköznapi és irodalmi szövegeket, felismeri és megérti a szövegösszefüggést teremtő jelenségeket. A szótárt biztonságosan használja a passzív szókincs gyarapítása során. A romani nyelvű nyomtatott és elektronikus sajtó termékeit ismeri.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hétköznapi témájú romani nyelvű szöveg megértésének elősegítése a mondanivaló, a lényeges tartalmi elemek, kulcsfogalmak szempontjából. Szövegek gondolatmenetének felismerése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes a hétköznapi és attól eltérő (tudományos, szépirodalmi) jellegű szövegek esetében a lényegi információk azonosítására. A szövegértési technikákat bátran alkalmazza a szöveg megértésének érdekében. Képes megérteni írott szövegekben érzéseket, vágyakat. Mindennapi témákban megérti a hétköznapokban használt szövegtípusokban íródott szövegeket (hivatalos- és magánlevél, e-mail). Meglevő ismereteinek felhasználásával képes az ismeretlen szövegrészek tartalmának kikövetkeztetésére. Autentikus szövegekben képes az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetésére. Biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Képes megérteni az alábbi szövegtípusokban íródott – többé-kevésbé ismert szavakra épülő – szövegeket: tájékoztató, hivatalos és magánlevél, újságcikk (hír, riport, interjú stb.), internetes fórumok hozzászólásai, irodalmi szövegek (próza, vers), dalszövegek. Ismeri jelentősebb cigány/roma szerzők életművét: Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért, Nagy Gusztáv, Rostás-Farkas György, Vesho-Farkas Zoltán, Glonczi Ernő, Vajda Imre. Ajánlott irodalom: Choli Daróczi József – Feyér Levente (1984): *Cigány-magyar kisszótár*. TIT Orsz. Cigány Ismeretterjesztő Munkabizottsága, Budapest Labodáné Lakatos Szilvia (2004): *Klasszikusok lovári nyelven*. In. Cserti Csapó Tibor (szerk.): Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok. PTE-BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs Saint-Exupéry, Antoine de (1994): *O cino krajoro*. Rostás-Farkas György, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (1994): *Cherhaja-Csillagok*. Anda Romani Kultúra Alapítvány, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (2000): *Vesho műfordítások*. Budapesti Montessori Társaság, Gyula *www.khetanodrom.hu* *www.romanishib.hu* *www.romapage.hu* *sasvarigabor.extra.hu/bevezetotoplap.htm*	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, szövegtípusok, sajtó és média. *Cigány népismeret:* cigány szerzők irodalmi alkotásai, zenekultúra. *Informatika:* elektronikus szótár, on-line folyóirat.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílusrétegek (és azok kifejezőeszközei), elektronikus szótár, sajtóműfajok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Képes saját gondolatok egyszerű mondatokban való megfogalmazására. Képes a romani nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségek alkalmazására az írásbeli szövegekben. Képes összefüggő szöveget alkotni többféle szövegtípusban. Képes kreatív írásművek létrehozására az őt érdeklő témákban. Ismeri a szépirodalmi szövegek alapvető műfaji sajátosságait.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele egyszerűbb, hétköznapi szövegek létrehozására többféle műfajban. A jegyzetkészítés alapvető technikáinak elsajátíttatása az romani nyelvű köznyelvi és más nyelvváltozatban íródott szövegek felhasználásával. Érzések, gondolatok kulturált nyelvi kifejezésére való alkalmassá tétel.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes hosszabb szöveg létrehozására a hétköznapi, valamint az őt érdeklő témákban. Eseményekről képes a megfelelő kronológia alapján összefüggő szöveg írására. Érzéseit, gondolatait, véleményét változatos, kulturált módon képes kifejezni írásban. A tanuló ismeri az informális és formális írásbeli szövegtípusok alapvető fajtáit, azok formai és tartalmi elemeit beépíti saját munkájába. Ismeri és használja a hivatalos ügyek intézéséhez szükséges szövegtípusokat (pl. nyomtatványok, hivatalos levél). A tanuló képes saját életrajzának pontos, lényegre törő leírására. Ismeri és értelmet tükrözően alkalmazza az írásművek tagolásának szabályait (bevezetés, tárgyalás, befejezés). Írásbeli szövegalkotás során biztonsággal használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, szószedeteket, nyelvi segédleteket. Kreatív írás során képes saját élményeinek, véleményének nyelvileg és a szövegtípusnak megfelelő visszatükrözésére, írásművébe képes beépíteni a kapcsolódó aktualitásokat is.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtípusok, esszéírás, érvelő szöveg, életrajz. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* esszé. *Informatika:* szövegszerkesztés, elektronikus nyomtatványok, elektronikus szótár.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hivatalos stílus és szövegtípusai; hagyományos és amerikai típusú önéletrajz.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A ciklus végére a tanuló legyen képes a hétköznapi témákban folyó beszédet megérteni autentikus beszélő esetében is. A mindennapi szituációkban legyen képes érzéseinek, gondolatainak kifejezésére, mások véleményére reagáljon nyelvileg megfelelő, kulturált módon. Legyen képes a tanult témákban megközelítőleg pontos kiejtéssel összefüggő szóbeli szöveg megalkotására, rövidebb időtartamban folyamatos beszédre. Értse meg a köznyelvi írott szövegeket, azok lényegét tudja kiemelni. Autentikus szövegek esetében értse meg a szöveg lényegét, főbb gondolatait.

	Értse meg a szépirodalmi és hivatalos szövegek lényegét. Legyen képes több, tanult műfajban összefüggő szöveg létrehozására a hétköznapi témákban. Írásbeli megnyilatkozásai rendelkezzenek a megfelelő, tanult formai és tartalmi elemekkel.

11-12. évfolyam

A 11-12. évfolyam során a tanulók megfelelő nyelvtudást szereznek ahhoz, hogy romani nyelven a hétköznapi és az őket érdeklő témákban írásban és szóban kifejezhessék gondolataikat, érzéseiket. A középfokú tanulmányokat záró fejlesztési ciklus egyik célja az élethosszig tartó tanulás szellemében a tanulók romani nyelv és nyelvtanulás iránti pozitív attitűdjének továbbfejlesztése. A tantárgy speciális fejlesztési céljának megfelelően a kisebbségi nyelvvel, illetve nyelvekkel kapcsolatos szemlélet alakítása szintén fontos: lehetővé kell tenni, hogy e korosztály megfelelő kritikai érzékkel helyes ítéletet alkosson a nyelvek presztízsét, értékét illetően is, láthatóvá váljon számukra a romani nyelv kultúramegőrző szerepének fontossága, az identitás meghatározásában betöltött szerepe.

Az érettségi vizsgára való felkészülés sarkalatos pontja a ciklusnak: a tanulóknak ismerniük kell a nyelvi érettségi felépítését, menetét, értékelési szempontjait. Tanári útmutatással valamint egyéni felkészüléssel képessé kell válniuk sikeres romani nyelvű érettségi letételére.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	A tanuló megérti a hétköznapi – tanórán kívüli, spontán – kommunikációt, és aktív beszédpartnerré vált. A standardtól eltérő és kommunikációs zajjal kísért hangzó beszéd főbb gondolatait érti.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele a köznapi beszédhelyzetek, beszédesemények részleteinek megértésére is. A tanórai megnyilatkozások mellett a tv- és rádióműsorokban, filmekben, autentikus beszélőktől elhangzó szóbeli közlések megértésének elősegítése – különös tekintettel a lassú, tagolt, a standardhoz közelítő beszédben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes megérteni a köznyelvi beszédet a tanult témakörökben. Hallott szöveg gondolatmenetét képes követni, annak lényeges és kevésbé fontos információinak figyelembevételével. Ismerős témájú előadást képes követni, akkor is, ha autentikus beszélőt hall. Telefonbeszélgetésekben az elhangzó információkat többségében képes megérteni. Köznyelvi szövegekben képes az egyes gondolatokat, érzéseket, véleményeket megérteni, az egyes véleményeket elkülöníteni/azonosítani. A szövegértési stratégiákat biztonsággal alkalmazza ismeretlen szavakat, kifejezéseket tartalmazó hallott szöveg megértésekor.	*Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli szövegértési technikák, szövegtípusok, nyelvváltozatok, standard, norma. *Informatika:* digitális hanghordozók. *Cigány népismeret:* nyelvrokonság, jövevényszavak, a

Az érettségi vizsga elveinek megfelelően képes természetes és gépi hang megértésére, a szöveghez kapcsolódóan információk beazonosítására.	cigányság vándorlása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, érvek/ellenérvek, vita, előadás, autentikus beszélő.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	A tanuló jártas a mindennapi élethelyzetekben való kommunikációs szituációkban. A tanuló képes saját érzései, gondolatai kifejezésére, álláspontja közlésére. A gyakori szituációs fordulatokat gördülékenyen alkalmazza. Megfelelő kommunikatív kompetenciával rendelkezik többféle beszédhelyzetben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló képessé tétele önálló beszédtevékenységre romani nyelven - akár váratlan szituációban is. A gondolatok, érzések pontos közlésének lehetővé tétele. A kommunikatív kompetencia fejlesztése hétköznapi és attól eltérő szituációkban (pl. vizsgahelyzet).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – személyes adatok, család: életrajz, jövőkép, a továbbtanulás és a munka világa családi élet, munkamegosztás, egyén és család (a cigány/roma közösségekben) – ember és társadalom: női/férfi szerepek a társadalomban és a kisközösségben, hagyományok, konfliktusok, tolerancia/előítélet – környezet: a település nevezetességei, éghajlat, környezetvédelem – mit tehetünk mi – iskola: érdeklődési kör, nyelvtanulás, kisebbségi nyelvek, továbbtanulás, elképzelések, a tanulás fontossága – munka: a munka világa, kedvelt foglakozások, munkanélküliség – életmód: egészséges életmód kiemelten a cigány/roma közösségekben, ételrendelés, függőségek, káros hatások – szabadidő: a művészet a mindennapi életben, az internet hatása – utazás: utazás megtervezése, lebonyolítása, kiemelt turisztikai célpontok – gazdálkodás: családi pénzügyek, vásárlás, szolgáltatások (pl. posta). A tanuló képes a hétköznapi beszédhelyzetekben a nyelvileg és a kommunikációs illemszabályoknak megfelelő szöveg létrehozására. Képes probléma felvetésére, a lehetőségek osztályzására, a közöttük való választásra.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hagyományok, kultúrák sokszínűsége, néprajz, etika. *Ének-zene:* romani nyelvű dalok, artikuláció. *Magyar nyelv és irodalom:* a cigánykép megjelenése a magyar irodalomban, kisebbségi irodalom. *Cigány népismeret:* előítéletek, szociográfiák. *Földrajz:* környezetvédelem, fenntartható fejlődés. *Biológia-egészségtan:* egészségvédelem, káros szenvedélyek, addikció.

Véleményét, gondolatait a hétköznapi témákon kívül a közösséget érintő témakörökben is képes kifejezni, önállóan ítéletet alkotni. Képes a hétköznapi mellett irodalmi szövegek tartalmának összefoglalására, lényeges elemeinek kiemelésére, a szó szerinti mellett a másodlagos jelentések értelmezésével. A tanuló képes váratlan szituációkban is megnyilatkozni. Részletes, folyamatszerű utasítások követésére, adására képes. Magabiztosan vesz részt órai interakciókban. Képes a beszélgetések során körülírásra, javításra, szinonimák alkalmazására. Az udvariassági szokásokat, formulákat a helyzetnek megfelelően használja. A mindennapi témákon túl képes beszélgetést folytatni aktuális problémákról is. Nyelvhasználata a tanult szituációkban helyes, intonációja, kiejtése a normának megközelítőleg megfelel. Kommunikációs eszközök széles körét alkalmazza reakcióiban is. A szóbeli érettségi vizsga követelményeinek megfelelően a vizsga témaköreiben megfelelő minőségű és mennyiségű összefüggő szöveg alkotására képes. Megszólalása alkalmazkodik a vizsgán elvárható kommunikációs illemszabályokhoz.	*Informatika:* internet, közösségi oldalak, fórumok. *Filozófia:* előítélet, diszkrimináció, nemi szerepek. *Vizuális kultúra:* művészettörténet - cigány képzőművészek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Udvariassági formulák, másodlagos jelentés, nyelvi norma, érettségi témakör/szituáció/képleírás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes a hétköznapi témájú romani nyelvű szöveg megértésére a mondanivaló, a lényeges tartalmi elemek, kulcsfogalmak szempontjából. Felismeri a szöveg gondolatmenetét.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közérthető nyelven, hétköznapi témában írt összefüggő szöveg megértésének elősegítése. Írott vélemény, önálló állásfoglalás létrehozásának elsajátíttatása. A lényeges és részinformációk megértése, elkülönítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes a hétköznapi szövegekben a lényeges és kevésbé fontos információk megértésére, azonosítására. A kapott információkat képes hasznosítani, majd saját véleményével összevetni és kritikai észrevételeket tenni. Hosszabb szövegek esetén is képes az információ lehetőség szerinti gyors megkeresésére, illetve azok összefüggéseinek megtalálására a szöveg különböző részeinek segítségével. Ismerős témákban képes kiemelni a fontos gondolatokat hétköznapi és sajtóból származó szövegek esetében is. Magánlevelek esetében képes a reagálásra, sikeres írásbeli kommunikáció folytatására. Az ismeretlen szavak jelentését képes azonosítani az ismerős szövegkörnyezet vagy egyes szavak alapján. Az autentikus szövegek ismeretlen szavait képes megérteni a		*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, szövegtípusok, nyelvművelés, kisebbségi nyelvek, nyelvi jogok. *Cigány népismeret:* monográfiák, cigányzene a 20. században. *Informatika:* adatbázisok (nyilvános

szövegkörnyezet segítségével. Az érettségi vizsga követelményeinek megfelelően képes alkalmazni a tanult írásbeli szövegértési technikákat. Ajánlott irodalom: Bari Károly (1990): *Le* vẽšeski *dẽj*. Az erdő anyja. Országos Közművelődési Központ, Budapest Choli Daróczi József - Nagy Gusztáv: *Maskar le shiba dukhades. Nyelvek között fájón.* (Versek, műfordítások) Magyar Művelődési Intézet, Budapest, 1994. 159. (Roma módszertani kiadványok 1.) Labodáné Lakatos Szilvia (2004): *Klasszikusok lovári nyelven*. In. Cserti Csapó Tibor (szerk.): Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok. PTE-BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs Madách Imre (1996): *Le manusheski tragedija*. Fordította: Nagy Gusztáv, Madachesko Literaturako Grupo, Budapest Papp János (2008): *Cigány-Magyar, Magyar-Cigány kéziszótár, Romane-Ungrike, Ungrike-Romane vasteske alava,* Pappné Darida Andrea Nyelvoktató Kft., Budapest Rostás-Farkas György – Karsai Ervin (1991): *Cigány-magyar, magyar-cigány szótár.* Kossuth Könyvkiadó, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (2000): *Vesho műfordítások*. Budapesti Montessori Társaság, Gyula Kertész Imre (2004): *Bizhelyakipe. Sorstalanság*. Fordította: Rostás-Farkas György – ifj. Rostás-Farkas György. Aranygolyó Kiadó, Budapest Rom Som– Roma vagyok – művészeti folyóirat	érettségi anyagok), közösségi oldalak, fórumok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Használati utasítás, tájékoztató, hagyományos és elektronikus levél, menetrend, fórum, hozzászólás, ismeretterjesztő szöveg.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség**	**Órakeret 46 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes egyszerűbb, hétköznapi szövegek létrehozására többféle műfajban. A jegyzetkészítés alapvető technikáit elsajátította a romani nyelvű köznyelvi és más nyelvváltozatban íródott szövegek felhasználásával. Érzések, gondolatok kulturált nyelvi kifejezésére képes.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hatékony írásbeli kommunikáció elősegítése. Jártasság kialakítása összefüggő, tagolt szöveg létrehozására romani nyelven többféle műfajban, hétköznapi témában. Események, élmények, érzések tükrözésére való képessé tétel. Több írásbeli műfaj formai és tartalmi követelményeinek elsajátíttatása romani nyelven.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények - Követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A tanuló képes összefüggő szöveg megalkotására a tanult és az őt érdeklő témakörökben. Képes véleményét, gondolatait kifejteni a hétköznapi és az azon kívüli (egyszerűbb művészeti, társadalmi) témakörökben. Képes problémák felvetésére, megfogalmazására.		*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtípusok, esszéírás, érvelő szöveg, életrajz, levélformák.

Képes romani nyelvű nyomtatványok kitöltésére. Rövid olvasott vagy hallott szövegről írásbeli összefoglalást, tartalmi kivonatot tud készíteni. Írása tagolt, a megfelelő részek (bevezetés, tárgyalás, befejezés) formájukban és tartalmukban (az írásmű részeinek funkciói alapján) elkülönülnek. A tanuló ismeri és alkalmazza az alapvető szövegkohéziós eszközöket írásbeli megnyilatkozásaiban. Képes irányított fogalmazási feladat során a feladat utasításait követni, képes a kötött és a kreativitást igénylő részeket összefüggő szövegben egyesíteni. Írását képes ellenőrizni, tudatosan korrigálni tanult szempontok alapján. Hagyományos és elektronikus szövegeket képes alkotni a formai követelmények betartásával. Képes a vázlatkészítés alapvető technikáit alkalmazni, a vázlatot vizuális elemekkel gazdagítani, érthetőbbé tenni.	*Informatika:* szövegszerkesztés, elektronikus nyomtatványok, elektronikus szótár.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegkohézió, nyomtatvány, elektronikus szövegtípusok (SMS, e-mail stb.), irányított fogalmazás, érvelés, esszé.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A ciklus végére a tanuló legyen képes a hétköznapi beszédben a lényeges és a kevésbé fontos információkat megérteni, azokat elkülöníteni egymástól. Legyen képes gondolatait önállóan megfogalmazni akár váratlan szituációban is. Az érettségi követelményeinek megfelelően legyen képes meghatározott témakörökben összefüggő szóbeli szöveg megalkotására a kulturált nyelvi magatartás elveit és a nyelvi illemszabályokat követve. A tanuló tudja érzéseit, gondolatait árnyaltan, pontosan kifejezni romani nyelven. Tudjon a tanult témakörökben reagálni, választ, egyetértést vagy ellenvetést kifejezni. Legyen képes több műfajban (esszé, magánlevél, hivatalos levél, élménybeszámoló, jellemzés, életrajz) összefüggő szöveget alkotni – a hétköznapi és egyes átfogó, társadalmi kérdéseket illetően is.

10.2.2. a cigány nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei cigány nyelven

Kerettantervek:

Cigány nyelv és irodalom - nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz

beás

- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

romani

- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Lyimbá sî literáturá dă băjás

(Lu iskulyilye káré pă lyimbásztá o-nvácă, máj mult învácă dîn lyimbásztá sî hungyé învácă dă cîgány)

1-4. usztájurj

Dákă pă lyimbá dă băjás în iskulă o-nvăcăny, j-ázsutăny kupijilor să pată învăcá kum máj binyé sz-o styijé.

Káré-nvácă lyimbá dă băjás patyé kirili p-áfel lok, hungyé băjási szfătijestyé, kă sî întri kupij patyé fi áfel, káré inká ákászá or învăcát-o pă lyimbásztá. Ásá toc, káré áku sz-ápukă dă lyimbásztá, patyé să să áflyé ku băjás, sî ánume patyé kum máj binyé să-nvecé să szfătijászkă. Kînd băjisestyé szfătijény, trébé să băgăny számá, kă lyimbilye fontosé-sz, sî aminyi, káré pă multyé lyimbé szfătijestyé máj multyé kulturé kunastyé, sî máj binyé cînyé în uminyijé kulturá álcilor, sî máj máré vojé áré să kunaszkă sî máj mult dă aminy, káré áltyé lyimbé szfătijestyé.

Sjé fel lukru ástyáptă pă noj, dákă pă sjinyivá băjisestyé-nvăcăny:

- ásá trébé sz-o-nvăcăny lyimbá, kit káré învácă să pată umărá sî să szkrijé pă lyimbásztá
- trébé să-nvecé sjé kum ăj, păntru sjé-j ásá în lyimbásztá, sî sjigogyi sjé-nvácă, kum patyé hăsznăli, kînd băjisestyé szfătijestyé
- dîn szévegurilye dă băjás patyé să kunaszkă kusztu sî kulturá băjásilor, sî dákă áré vojé să umiré, lyé putyény învăcá, sjé, kum să umiré.
- să vádă sjé găzdăsjijé jestyé în lyimbásztá
- în iskulă pă rendezvényurj să áretyé sjévá elé sî pă lyimbá dă băjás
- trébé să-ly-ázsutăny pă toc, káré băjás păsz sî băjiserytyé învácă, să fijé măréc pă lyimbá sî kultuirá lor
- să lyé ázsutăny lu toc ku lyimbásztá, să pată szfătiji sî să pată cîjé szusz kapcsolaturj ku álc băjás, káré în cără sztrăjină kusztă.

1-2. usztájurj

Kupiji într-ásztá vrîsztă să-nvácă ásá să szfătijászkă, kum jéj áré dă gînd. Áisj ávény dă gînd sî noj kit să ájvé vojé kupiji să-nvecé lyimbá.

În dobásztátrébé să lyé-nvăcăcăny pă kupijistyé să umiré sî să szkrijé. În ánurilyestye mult trébé să dăgyény p-áje, kit kupiji ásá să-nvecé, kákînd sz-ár zsuká. În dobásztá ku versjurj ku kintyisj dă kupij pă lîngă zsukurijé trébé să să-nvecé să prisjápă sî să să-ndură să szfătijászkă băjisestyé. Trébé să băgăny számá sjéfel styut dă lyimbă s-or ádusz d-ákászá.

Sjé trébé să făsjény, kit máj binyé să prisjápă, sjé szfătijény: dákă szévegurj szkurtyé áhugyé, să styijé, sjé-j fontosă, dákă-j zîsjény sjévá sjé să fákă, hungyé să stye, trébé să prisjápă.

Să szfătijászkă pă lyimbă lyé putyény învăcá ásá, kă lyé-nvăcăny versurj, rigmusurj szkurtyé, styé trébé să-nvecé dîn káp.

Să umiré átunsj lyé-nvăcăny, kînd sî să szkrijé învácă. Băjisestyé álmintrilye szkrijé, dăkit ungurestyé. Kit să nu kivirlászkă szkrijiturá ku lyimbá dă ungur ku lyimbá dă băjás, să szkrijé băjiseytyé numá átunsj lyé-nvăcăny, kînd usztáju-l d-azelsé má or szfărsît.

Kînd lyimbá sztrăjină învăcăny lu kupij, átunsj ány szuktulit formé misj să tijény, o ku vorbé, o ku sjévá formă pă je, s-áku ro binyé lyé putyény estye hăsznăli, kit kupiji să să-nvecé szîngurj să-nvecé. Sî máj binyé-j, dákă kupiji nu numá szîngurj, dá sî în csuporturj învácă, sî multyé felurj dă feladaturj kápătă.

În usztáju-l dă dojilye kupiji nu învácă nou, numá áje gyakurlestyé, sjé în ánu-l sj-o trikut or învăcát. Ánurilyestye ásá ánume uná să cînyé. Pă lîngă szkrijiturá sî umărálă sî szfátu máj bunyé să fásjé. Kupiji învácă kînd, kum trébé să szfătijászkă, sjé kum să zîkă, kit máj binyé să lyé prisjápă sjé áré dă gînd să zîkă, sjé gîngyestyé, sjé szîmcă, sî áje învácă, pă sjé kum trébé să zîkă sjévá, kum trébé ku urtásj să szfătijászkă, o ku álc, ku máj bătîrny aminy.

Kînd lyé-nvăcăny pă kupij să umiré, trébé să-lyé-nvăcăny sî pă áje, kum patyé ku umărálă sî máj styuc fi kupiji, sî pă lîngă ásztá sjé umără kum patyé szkri zsjosz. Témurilye sî sjé învácă în tot án vinyé-nnápoj, dá tot uvig máj mult punyény lá estye în ánurilyestye.

Sjé învăcăny tot, pă unápált să épitkizestyé, d-áje într-on sjász nu numá on lukru făsjény, pă lîngă unu, sî ált kápătă lok, d-áje să cînyé uná sî ku lyimbá sjé dă lá mámă or învăcát kupiji.

Tot însjét sî kákînd ny-ány zsuká, dá d-áje táré băgăny számá kum să-nvácă kupiji să szfătijászkă, kum prisjepé sjé lyé zîsjény, pă lyimbá sjé învácă, s-ásá kum trébé ásá să-nvácă tot kupil să szfătijászkă băjisestyé.

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum prisjepé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rî sz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Gátá-j pă iskulă.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Szévegu, sjé odátă-j áhuzît, trébé să prisjápă kupiji, sî szfătijálá trébé să fijé ázsutátă, kit máj binyé să márgă. Să styijé kupiji sî máj mult ku ázsutálá lu lyimbi dîn kuszt, sî să-nvecé, kînd sî lu sjinyé, sjé-j szlobod, sjé nu-j szlobod să zîkă. Trébé să ly-ázsutăny pă kupij, ki să să-nduré să szfătijásztkă sî să prisjápă, kînd lá jéj szfătijestyé sjinyivá băjisestyé. Sjé gîngyestyé, sjé szîmcă, sjé styijé trébé să patá ku arékityé vorbé să zîkă, kum máj proszt patyé să zîkă. Dák-áhugyé vorbé, o să áflă în feladaturj ku mondaturj dă témă sj-or învăcát, trébé să lyé prisjápă, sî trébé să patá szfătiji dă estye, kum máj binyé styijé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Zsokurj ku ritm, kum să trăzsjény livigou sî kum să szfătijény, kînd trébé să zîsjény sjévá. Kum să zîsjé arékityé angurj, vorbé sî mondaturj. Sjé fel hangurj jestyé în lyimbá dă băjás, trébé să	Kînd kupiji în multyé rîndurj zîsjé rigmusurilye, sî máj binyé lyé-nvácă sî să-nvácă ánume ásá să-s je livigo, ásá să szfătijászkă băjisestyé, kum băjási szfătijestyé. Ásá sî szévegurj máj lunzsj să-nvácă să zîkă, kum trébé.	*Lyimbá sî literátură dă ungur*: kum lony livigo, kum szfătijény, kit dă lung cînyény livigo înlontru, sjé kum zîsjény, káré vorbé kum zîsjény, sjé dă-nsjét, sjé dă táré.

styijé kupiji, dá sî áje, kum sz-ászunã lyimbá dă băjás, sjé fel ritm áré, sî kum sz-áhugyé sî să kunastyé szusz lyimbá dă băjás dîn magno sî dîn ált dîn sjé băjisestyé sz-áhugyé sjévá, Kum trébé să kiszininy dă gyiminyácã, dă zuă sî dă naptyé. Kum trébé să kiszininy, kînd nyé áflăny, o kînd mirzsjény ákászã dă hungyivá. Trébé să prisjápă kupiji, sjé zîsjé méstyéri, kînd cînyé sjászurilye. Trébé să styijé, sjé trébé să zîkă sjinyivá băjisestyé, kînd să áflă ku sjinyivá, o pă sjinyivá lu sjinyivá áré dă gînd să-l áretyé. Arékityé rigmusurj, puvésty, versurj sî kîntyisj să styijé kupiji băjisestyé.	Dákă pă lîngă szévegurilyestye sî feladaturj kápătă, sî máj multyé vorbé învácă kupiji, sî máj binyé prisjepé szévegurilye dă băjás. Kupiji tot máj binyé prisjepé sjé zîsjé, sjé sjeré dă lá jéj méstyéri, kînd cînyé sjászurilye, sî tot máj binyé ászkultă dă vorbă, sî fásjé, sjé trébé. Patyé-ntribá, patyé dá váloszurj, patyé szpunyé, dákă-ntrábă dă lá jéj sjévá, kînd ánume să áflă ku băjás hungyivá. Dákă trébé patyé să fákă feladaturj, dákă áhugyé vál-on széveg. Dákă mágá nu prisjepé sjévá, átunsj patyé să-s sjejé ázsutálă.	*Kîntyik:* itemu, feladaturj ku ritm, gláju, rigmusurj, versjurj sî kîntyisj. *Torna sî sport:* kum să trăzsjény livigou, sjé fel teknikă áré trászu-l dă livigo, zsokurj dă lumé. *Drámă és zsok*: zsukurij dă mult, dă kînvá, sjé kum să făsjény, să szfătijény kînd kiriliny, într-on lok, în sjé inká n-ány foszt. *Kulturá cîgányilor:* sjé fásjé, kum kusztă băjásî.
Vorbé fontosé	Ritm, kum szîmcăny ritmu, zsokurj ku ritm, feladaturj, kum să trágă livigo, hangurilye dă băjás, kum sz-áhugyé, kum să szfătijestyé lyimbá, sjé fel ubráz îs fásjé, káré szfătijestyé, sî ásztá kum să prisjepé, kum sz-ărătăny ált, nuj kum nyé ărătăny lu ált, kiszinálá, kum întribăny sjévá dă lá sjinyivá, kum dăgyégy bună zuă, kum nyé kiszininy dă lá sjinyivá.	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum szfătijestyé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Gátá-j pă iskulă.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Să styijé tot máj binyé să szfătijászkă kupiji băjisestyé, ásá să lyé-nvăcăny, kît să băgăny számá sjé styijé má, sjé prisjepé inká. Kupiji tot máj binyé styijé kînd, kum trébé să szfătijászkă, sî binyé hăsznălestyé lyimbá. Styijé sjé kînd să zîkă, sî dákă áré dă gînd kupiji sjévá să-ntrebé, styijé kum să fákă ásztá.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Témurilye în káré învácă kum să szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijiturã:	Kupiji styijé sjé fel hangurj jestyé, sî kum să zîsjé hangurilye dă lyimbá dă băjás, kînd pă lyimbásztá	*Styutu dă lok, hungyé săgyény:* áloturilye, loku, hungyé săgyény, utuzálá, pădure, szátu-városu,

Családu, sî toc, sjinyé să cînyé lá család Lyémnu családuluj. Loku kupiluluj în család sî kum îs je rîszu kupilu dîn lukru családuluj. Sjé fel ăj on család dă băjás. Nyámu nosztru. Sjinyé kum să tyámă întri nyámurj lá băjás. *Loku hungyé săgyény, sî loku pă lîngă noj* Kászá în sjé săgyény. Sjé-j în kászá-nlontru. Sjé pă sjé hăsznăliny într-o kászá. Hudvár într-on szát, kuptoru, guribá, kosjinyilye. *Loku hungyé săgyény sî utuzálá* Loku pă lîngă noj Sjé hungyé să áflă Szátu sî városu Ulyicá sî utuzálá Ku sjé putyény utuzî în lokulá, hungyé săgyény Sjé fel aminy ságyé ákulo, hungyé, jéj hungyé ságyé, sjé fel ulyic jestyé pă lokulá, hungyé săgyény, sjé fel numé áré ulyicilye, dă pă sjiny s-or kăpătát numilye, sjké styijény dă jéj, dă családurilye lor.	szfătijény. Dáká lyé-ntrábă, patyé dá váloszurj, prisjepé, dáká nu ro lung întrábă dă lá jéj, sî dáká lyé sjeré să fáká sjévá. Patyé-ntribá, dáká trébé într-áfelă témé, sjé-j kunuszkută dă jéj, sî patyé dá váloszurj, dáká dîn témásztá lyé-ntrábă. În szituáciourj kunuszkutyé îs patyé la rîszu áfără. Dáká trébé patyé într-on szituácio dar sî pátru, sjinsj mondaturj să zîkă. Kînd întrábă dă lá jéj sjévá patyé dá váloszurj în arékityé mondaturj. Patyé să szpujé în arékityé mondaturj sj-or păcît, o sj-or styut dă sjévá. Kînd sjévá părestyé nu să mujtă dă dobă, sjé în sjé fel rînd o foszt. Kunastyé arékityé rigmusurj szkurtyé, arékityé puvésty, versurj, kîntyisj dîn kényvé *Florilye dă primăvără I. II.* sî dîn kényvé dă rigmusurj *Krák, krák vergyé*. Dáká formé vegyé, patyé szfăti dă jelyé, patyé să szpujé ku arékityé mondaturj, sjé vegyé. Dáká trébé patyé în numlye lu ált să szfătijászkă. Styijé arékityé vorbé kum trébé, să hăsznălászkă binyé. Dáká trébé să părászkă sjévá sj-o trikut, o sjévá sjé inká áku o fi, styijé, dá tot máj igyes să fásjé. Dáká sjévá umărá (puvésty, történeturj dă kînvá, d-áku) lyé prisjepé, sî nyé patyé părî, kum trébé, sjé o umărát.	családu. *Matematikă*: sjé, pă hungyé-j. *Kulturá cîgányilor:* családu, hagyományurilye, szokásurilye lá băjás sî lá álc cîgány. *Tornă, sî sport:* kum să trăzsjény livigo. *Kîntyik*: gláju, ritmu, rigmusurj sî kîntyisj dă băjás. *Lyimbá sî literáturá dă ungur:* szévegurilye sjé trébé dîn káp să styijé kupiji. *Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé să făsjény. *Kulturá dă oty*: kum să făsjény formé dă sjévá.
Vorbé fontosé	Szituáciourj, dialogurj, întribálă, váloszurj, formilye, puvésty, dobá, családu, kászá, loku, hungyé săgyény.	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Umărálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 50 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Gátá-j pă iskulă.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Lyé gătăny pă kupij, să prisjápă szévegurj dă kuszt, kum máj binyé să patyé. Dákă umără sjévá dă sjé o foszt, o dă sjé aminyi gîngyestyé sjévá, să pată, kum binyé să prisjápă.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Trébé kupjii să umiré táré ásá, kit să prisjápă sjé umără. Trébé să umiré sî însjét, kit ált să n-áhudă, dá jéj să prisjápă sjé umără dîn szévegurj, káré dă vrîsztá lor ăsz. Kit să vigyény, or prisjiput sj-or umrát o nu, trébé să fákă kupiji feladaturj. Trébé să umiré mîndru, făr dă ruptură. Să umiré szévegurj dă vrîsztá lor: puvésty, versurj.	Kupiji lyé kunastyé béturilye sî lyé patyé umără, kum trébé. Lyé patyé umără unáa béturilye. Patyé umără áfără vorbilye sî mondaturilye, kit toc sz-áhudă. Să umiré kum máj binyé să styijé, sî păntr-asztá să gyakurulászkă, kit să umiré szévegurj szkurtyé. Patyé hăsznăli vorbilye sjé umără în szévegurj. Dákă trébé patyé umără sî să prisjápă sjé umără, kit toc sz-áhudă, sî áré vojé ásztá să gyakurulászkă. Lyé kunastyé sî lyé prisjepé vorbilye sjé-sz în szkrijitură. Dákă or prisjiput szévegurilye lyé patyé dá pă styut sî nyé patyé árătá, sj-or umărát. Pă kupiji tot máj binyé lyé irdikilestyé kulturá băjásilor.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* umărálă în szotagurj, umărálá, prisjipálá szévegurilor. *Kulturá dă oty:* rajzulálă, formilye. *Matematikă:* prisjipálá szévegurilor. *Styutu dă lok, hungyé săgyény*: prisjipálá szévegurilor. *Kulturá cîgányilor:* sjé fásjé, kum kusztă băjásî. *Drámă sî zsok:* zsok în arékityé szituáciourj, dialogurj.
Vorbé fontosé	Umărálá táré sî însjét, umărálă dă prisjiput, sjé prisjepé dîn umărálă.	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Szkrijiturá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Gátá-j pă iskulă.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Kupiji kum máj binyé să styijé szfătiji (sî să zîkă, sî să szkrijé). P-áje trébé să lyé gătăny pă kupij, kit să styijé kă multyé felurj dă szévegurj jestyé, sî să styijé pă sjé-j bun unu, pă sjé-j bun áltu. Dákă trébé să pată ákár ku vorbé să zîkă, ákár să szkrijé zsjosz sjé	

	áré dă gînd să nyé zîkă, să nyé gyep ă styut ásá, kit sî noj să prisjipény.

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	Sjé ástyiptăny dă lá kupij	Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu
Să styijé dîn sjé fel béturj sztă szkrijiturá băjásilor. Să pată szkri zsjosz vorbilye máj fontosé, káré să cînyé lá lyimbá dă băjás. Mondaturj szkurtyé să pată másuli zsjosz. Sî szévegurj să pată másuli zsjosz. Áfel szévég, káré nu ku mînă-j szkrisz, să pată szkri zsjosz. Să styijé szkri sjé áhugyé. Să styijé szkri dîn káp. Să styijé kum să lyágă béturilye uná, sî să pată pă lok, hungyé trébé să szkrijé. Dă pă formé să pată să szkrijé zsjosz vorbé. Să styijé să pujé vorbé în rînd, să pată să fákă mondaturj întrézsj. Să styijé ku sjéfel béturj să kizdilestyé, ku sjé să szfărsestyé on mondat. Să pată szkri zsjosz szkurt, sj-o păcît într-o zuă. Să styijé kum să szkrijé o kártyijé, sjé fel kărc jestyé Să styijé kum kiszintiny pă sjinyivá într-o szkrijiturá.	O-nvăcát kum să szkrijé béturilye dă băjás. Vorbilye sjé ly-o-nvăcát lyé patyé szkri zsjosz, o dáká trébé lyé patyé szkri într-on széveg kunuszkut. Kupiji patyé másuli szévegurj szkurtyé sî patyé szkri zsjosz sjé áhugyé ásá, kit să bázsjé számá, sjé kum trébé să szkrijé zsjosz. Patyé szkri zsjosz băjisestyé în 2-3 mondaturj arékityé informáciourj.	*Lyimbá sî literátură dă ungur:* învăcálá szkrijituri. *Teknika, kum să nyé vizitiny kusztu:* kum máj binyé să-s pată-mvărtyi mînă sî zsjezsjiturilye. *Kulturá dă oty: miskăturilye misj*, sjé-m vinyé-n firé, dîn j-ám văzut – tot máj binyé. *Kîntyik:* sj-ám áhuzît, s-ám văzut – kum máj binyé să styu. *Matematikă*: sjé pă hungyé-j, kum vinyé unu dăpă áltu. *Tornă sî sport:* miskăturj misj kum szîmcăny máj binyé loku.
Vorbé fontosé	Szkrijiturá, szévegu-l szkrisz, szévegu-l szkrisz sj-j zîsz, kártyije.	

Sjé trébé sz-ázsunzsjény lá szfărsîtu-l dă dauă usztájurj.	Kupiji styijé, sjé fel béturj ăsz în lyimbá dă băjás, estyé kum să zîsjé, jéj kum lyé pătyé zîkă binyé áfără, kînd szfătijestyé băjisestyé. Patyé să kiszintászkă, să zîkă sjévá bun, sî kînd merzsjé dă hungyivá să styijé kum sjé să zîkă. În 6-8 mondaturj patyé să zîkă băjisestyé tot kupil, sjinyé-j jél. Prisjepé szévegurj, mondaturj szkurtyé. Patyé arékityé mondaturj să zîkă dă-ntr-o témă kunuszkută. Patyé szfăti ku sjinyivá: îl patyé kiszinti, patyé-ntribá dă lá sjinyivá arékityé mondaturj. Patyé szfăti d-o formă, o sî d-o témă kizdilită patyé să zîkă sjévá.

	Történeturj szkurtyé o puvésty szkurtyé prisjepé ásá, kit în zsok să-ny-áretyé dă sjé ászunã. Patyé dá váloszurj, dákă nu ro grou întribăny, patyé-ntribá sî jél sî patyé să-s sjejé ázsutálă în sjévá. Styijé, kum trébé să-ntrebé sjévá, sî kum trébé să gye válosz, pă sjé dă lá jél întrábă ált. Într-on szituácio kunuszkut sî jél styijé sjinyé ku sjinyé szfătijestyé, nu kivirlestyé szerepurilye. Patyé într-on szituácio arékityé (pátru-sjinsj) mondaturj să zîkă. Dă p-on történet kunuszkutr patyé szfăti în arékityé mondaturj.

3-4. usztájurj

Kupiji trébé să styijé, kă o lyimbă ákár lyimbá lu mámi-j, ákár lyimbă sztrăjină-j, ny-ázsută kit máj mult să styijény, máj găzdásj să putyény fi ku je, păntr-asztá fontosă-j, kit kupiji sî dă lyimbá dă băjás să styijé ásztá.

Kupiji áku să-nvácă să styijé sî să prisjápă kînd, sjé zîsjény. Kum trébé sz-áhuzîny áfelyé vorbé, sî în kuszt în ákár sjé fel lok sjé, kum trébé să săti jiny, kit toc să prisjápă.

Să styijé, kă ku vorbă patyé să szpujé sjé gîngyestyé, sjé szîmcă, sjé or păcît. Dă ásztá patyé sî să szfătijászkă sî să szkrijé ákár întri aminy kunuszkuc, ákár pă lok, hungyé nu nyé kunastyé nyime.

Ávény dă gînd să lyé-mvăcăny pă kupij să szfătijászkă băjisestyé, să patá zîsjé sjé gîngyestyé, sjé szîmcă, sjé kum ăj, sî pă ált să prisjápă, dákă ált szfătijestyé ásá, kum ásztá trébé, sî ákászã, sî în iskulă sî kînd întri urtásj să cînyé.

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum prisjepé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Vorbilye, sjé máj mult lyé hăsznăliny, să lyé kunaszkă. Să styijé în sjé fel lok putyény szfătiji. (kînd ku urtásj szfătijény, într-on dialogus, kum szfătijény …), sjé ány szuktulit, sjé-j szlobod să zîsjény. Kînd szfătijény, máj sjé szfătijestyé dă noj (sjé máj táré szfătijény, sjé ny-árătă ubrázu, tyéptu, mînyilye). Să styijé sjé fel szévegurj jestyé (puvásztă, rigmus, vers, kîntyik, szkrijiturã), în sjé árunkă estye, în sjé nu.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Tot máj táré să styijé, kă sî lyimbá dă băjás ly-ázsută, kit máj mult să styijé d-o áltă kultură, sî ly-ázsută kit máj găzdák să fijé styutu-j. Ly-ázsutăny pă kupij să prisjápă sjé szfătestyé pă lyimbá dă băjás în ákár sjé felyé szituáciourj, si să styijé tot máj binyé să szfătijászkă- nu ro lung, dá binyé să patá dá váloszurj. Sjé áhugyé, să patá sî jéj să szpujé lu álc, să patá kizdili ku álc să szfătijászkă sî să szfărsászkă. În iskulă să prisjápă sjé zîsjé, sjé sjeré dă lá jéj méstyéri, káré sî ku mîny, ku ubráz, ku tyépt árătă sjé zîsjé.	

	Să styijé kînd sjé-j szlobod, sjé nu-j szlobod să zîkă, într-on lok sjé szuktulestyé să zîkă băjási, să-nvecă sjé trébé să zîkă sî jéj.

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Témurilye în káré învácă kum să szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijitură: *Loku, hungyé kusztăny - gárdu sî kusztu păduri* Pomilye héj máj kunuszkutyé, gyimélcsurilye, ziltyégurilye, buréci. Árékityé áloturj d-ákászá sî dîn păduré, dîn rît. *Sjé putyény la dă vestyé în természet* gyiminyáca, zuá, szárá, naptye, zîlyilye într-o săptămînă, évszakurilye Sjé fel lukru-j, sjé fel vremé-j într-on évszak. Névényurilye, áloturilye, buréci kum să lyágă lá évszakurj. *Săn*ă*tátye, bityisugu, sjé trébé să styijény dă jéj* Tyéptu, rîszurilye dă tyépt, kum să nyé gătăny, bityisugurilye, kum putyény la számá pă szănătátye nasztră, lá doktor, în kurház, lá pátikă. Kum să nyé punyény în rînd, kum să mănkăny, să finy szănătosj *Szkrijiturilye dă kulturá bájásilor:* kîntyisj, puvésty szkurtyé, kiszintálă, szkrijiturilye, sj-or întorsz dîn áltă lyimbă Puvésty dă bájás, káré mult or făkut, történeturj, káré-sz-gyireptyé.	Kupiji patyé să kizdilászkă să szfătijászkă ku sjinyivá o să szfărsászkă într-o témă kunuszkută, káré să cînyé lá kuszt Patyé umără sî prisjepé áfelyé szévegurj, káré să cînyé l-a témă dă kusztu nosztru, sî lá témă kunuszkută.	*Styutu dă lok, hungyé săgyény:* kum măszurăny dobá, dobá în szfătijálă, dobá într-o zuă, într-o săptămînă, évszakurilye, omu sî szănătátye aminyilor, mănkărilye, kînd sî sjé mănkăny. *Kulturá cîgányilor:* szévegurilye dă băjás: sjé fásjé, kum kusztă băjási. *Lyimbá sî literáturá dă ungur:* kum prisjipény szévegurilye, kum nyé zsukăny ku lyimbá, sjé-nvăcăny dîn káp. *Kîntyik:* kîntyisj dă lume. *Styutu dă lok, hungyé săgyény*: kusztu-l szănătosz, kum nyé gătăny. *Teknika, kum să nyé vizitiny kusztu:* kusztu-l szănătosz, kum nyé gătăny. *Matematikă*: gulmozurilye. *Drámă sî zsok:* zsok în arékityé szituáciourj.
Vorbé fontosé	Természetu, évszakurilye, gyiminyácá, zuá, szárá, naptye, szănătátye, bityisugu.	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum szfătijestyé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji kunastyé béturilye dă lyimbá dă băjás, sî binyé lyé styijé să lyé zîkă, kînd szfătijestyé. Styijé să gye váloszurj, dáká lyé-ntrábă, lyé prisjepé váloszurilye, információurilye, sjé kápătă. Kupiji îs patyé je rîszu dîn szituáciourj sî sîn dialogusurj. Styijé să-ntrebé sî în arékityé témé patyé în pátru, sjinsj mondaturj să kizdilászkă să szfătijászkă. Patyé történeturj gyireptyé să părászkă ku arékityé mondaturj, ásá, kit să bázsjé számá kum vinyé unu dăpă áltu. Kunastyé arékityé rigmusurj szkurtyé, puvésty, versurj sî kîntyisj.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	P-áje nyisz, kit kupiji kum máj binyé să prisjápă sî să pată szfătiji. Ly-ázsutăny să pată să zîkă szévegurj sî dialogusurj szkurtyé. Să-lyázsutăny, kum máj binyé să pată să zîkă băjisestyé sjé áré dă gînd. Dă témă kunuszkută, dă sjigogyi sjé pă lîngă jéj să áflă, să pată szkurt, dá binyé szfătiji. Ly-ázsutăny pă kupij, kit máj binyé ásá să szfătászkă băjisestyé, ásá să zîkă vorbilye, kum băjási fásjé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Să styijé în szituáciourj dă kuszt sjé să fákă. Să-s pată la rîsz dîn szfătijálă, sî să pată să zîkă, dáká jél nu prisjepé uná k-alá, sjé ált zîsjé. Témá dă kuszt – să gyakurulászkă, kînd, sj-ár zîsjé, sj-ár fásjé. Sjé să zîkă, kînd sjeré dă lá jéj információurj. Kum să părászkă, sj-o păcît ku jéj. Kum să părászkă, să szkrijé zsjosz sjé fel ăj on om, on álot o sjévá ált lukru.	Kupji să-ndură să szfătijászkă în ákár sjé fel lok o ku vorbé o în szkrijiturá, sî patyé băgá számá, kum trébé, sjé zîsjé álá, ku sjinyé szfătijestyé, o lu káré-j szkrijé. Sjé gîngyestyé patyé o ku vorbé o în szkrijturá să zîkă băjisestyé ásá, dă sî álc să périsjápă sî să-nkredă.	*Tornă sî sport*: kum trébé să trăzsjény livigo. *Kîntyik:* gláju, ritmu, sî sjé kum zîsjény áfără. *Lyimbá sî literáturá dă ungur:* szévegurilye sjé dîn káp trébé să styijény, kum să szfătijiny, sjé să zîsjény táré, sjé să zîsjény însjét. sjé ny-árátă ubrázu, kînd szfătijény. *Matematikă*: gulmozurilye, sjé kum vinyé unu dăpă áltu. *Drámă sî zsok*: zsok în arékityé szituáciourj. *Kulturá cîgányilor.* szituáciourj sî gyakorlaturj dîn kusztu băjásilor.
Vorbé fontosé	Gyakorlaturilye dă kuszt, kum să szkrijény zsjosz pă sjévá o pă sjinyivá.	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Umărálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 50 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Styijé béturilye kum să umără áfără. Styijé umărá vorbé, mondaturj sî táré sî însjét să prisjápă. Jestyé arékityé vorbé, pă káré în multyé rîndurj sî binyé lyé hăsználestyé. Vorbilye, káré-sz szkrisjé zsjosz lyé kunastyé sî lyé prisjepé. Kum în vrîsztásztá trébé, ásá umără însjét, sî ku feladaturj putyény vigye, sj-o prisjiput dîn umărálă. Patyé umărá mîndru, fîr dă ruptură. Puvésty, versurj, szkrijiturj dă vrîsztă patyé să umiré sî să prisjápă.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Să styijé în sjé árunkă dáká pă lyimbá lu mámi sî pă lyimbă sztrăjină umărăny, sî în sj-sz áltyé lyimbilyestye. Sî máj multyé szévegurj szkurtyé să kunaszkă, sî pă szévegurilye să lyé patá umărá szîngurj toc. Să să zsasjé ásá, kit máj binyé să styijé umărá. Sjé umără ált, în szkrijiturá să kunaszkă szusz, sî să styijé sjé umărăny, hungyé cînyény în szkrijiturá. Vorbilye kunuszkutyé să lyé je dă vestyé în szévegurj, pă káré nu lyé kunastyé. Tot máj mult să umiré sî ásztá să lyé gye tot máj multă fálă.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Szévegurj kunuszkutyé o navé (versjurj sî szkrijiturj) să umiré, să szfătijászkă dă jéj sî să ny-áretyé dîn jéj sjévá dîn káp. Să umiré történeturj sî puvésty, sî să lyé prisjápă, a să patá szfăti dă sj-o umărát. Sjé kupiji or păcît, dă áje să părászkă, să szpujé. Szolásurj, történeturj ku máré gyiriptátyé, zsukurij dă lyimbă să patá umărá sî să prisjápă. Să patá áduná áfără d-într-on széveg áfelyé információurj, sjé bás katá l-a témă. Să styijé hăsznăli szotáru.	Kupiji să patá umărá szévegurj szkurtyé sî sjé umără trébé să patá să ny-áretyé. Patyé szévegurj szkurtyé umărá să prisjápă. Patyé umărá izeneturj sî lyé prisjepé. (kiszintálă, kivinyálă bună…) Styijé hungyé cînyény în szkrijiturá, kînd umărăny, sî dáká trébé sî dă pă monitor patyé umărá, ákár kîntyisj, dá ákár sî ált.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* kum prisjipény szévegurj, kum hăsznăliny kényvilye-n kényvtár, sjé putyény umărá dînszámitogép sî dîn ált, sjé fel lokurj jestyé dă hungyé máj putyény umărá, szotárurilye, kum trébé să făsjény vázlaturj, kum să szkutyény d-într-on széveg, sjé máj fontos ăj. *Drámă sî zsok*: sj-ány umărát, kum să nyé zsukăny ku szévegurilye, sj-ány umărát. *Kulturá dă oty:* kum să făsjény rajzurj, ilusztráciourj, dă sj-ány umărát. *Styutu dă lok, hungyé săgyény:* történeturj dă család sî dă, természet.

		Kulturá cîgányilor: szévegurj dă kusztu băjásilor o álc cîgány.
Vorbé fontosé	Umărálá dă prisjput, prsijipálá dă szévegurj, szotárurilye	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Szkrijiturá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji kunastyé szkrijturá dă băjás sî patyé szkri szévegurj szkurtyé într-áfelă témă, în sjé-sz kunuszkuc; patyé szkri zsoszj sj-or păcît, sjé gîngyestyé dă sjévá. Kupiji patyé să másulászkă zsjosz szévegurj szkurtyé, patyé să szkrijé zsjosz szévegurj sjé áhugyé, dá sî szîngurj patyé să szkrijé on széveg szkurt.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Styinyé în sjé árunkă szkrijiturilye pă lyimbá lu mámi sî pă lyimbá sjé învácă, sî în sjé-sz ált lyimbilyestye. Kînd sjévá ált fásjé s-átunsj patyé szkri arékityé vorbé zsjosz băjisestyé, o styijé másuli tot máj binyé. Ku vojé să zsakă s-átunsj, kînd sî să szkrijé trébé băjisestyé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé	**Sjé ástyiptăny dă lá kupij**	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji trébé să pată să szkrijé zsjosz sj-or păcît, sj-or áhuzît. Szkurt trébé să styijé să szkrijé dă eseményurj pă sj-or foszt, ásá, kit să bázsjé számá, sjé kum o foszt, să cîjé dobá. Să styijé o szkrijiturá kum să kizdilestyé, sjé-j în mirzsuk, sî kum să szfărsestyé. Kum să szkrijé o kártyijé, sjé fel rîszurj áré. Kum szkrijény kărc ku szamitogép, kum să szkrijé ímélu sî smsu. În sjé árunkă kărcîlye, în sjé-sz áltyé, dákă lu urtáku-m szkrju o dákă dă lá ált, dă l-a-n om sztrăjin ám dă gînd să-	Patyé feladaturj szkurtyé să fákă, să umplyé rejtvényurj. Dákă vegyé formé, lyé patyé dá numé. Kînd szkrijiturj szkurtyé fásjé, vorbilye kunuszkutyé binyé lyé hăsznălestyé. Patyé să fákă áfelyé szkrijitărj, sî dîn kusztu nosztru áré témă. Styijé să szkrijé dákă trébé sms, dákă trébé imél, kînd styijé în sjé felă témă trébé să szkrijé.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* szotagulálă, beturilye misj, beturilye márj, kum trébé on történet să szkrijény, sjé fel szévegurj jestyé. *Tornă sî sport*: miskăturilye misj, sî kum szîmcîny loku pă lîngă noj. *Styutu dă lok, Teknika, kum să nyé vizitiny kusztu*: kum să fijé máj bună miskăturá dă zsjezsjic. *Kulturá dă oty:* miskăturilye misj kit máj mult să nyé vijé-n firé, dăpă sjé vigyény sjévá. *Kîntyik:* sj-ám áhuzît, sj-ám văzut – kum máj binyé să styu. *Matematikă*: sjé, pă hungyé-j, kum vinyé unu dăpă áltu.

m sjo sjévá. Kum m-ás putye áflá urtásj dîn kupij dîn áltyé cărj, lu sjiny j-ás putye szkri kărc pă lyimbá dă băjás.		
Vorbé fontosé	Kum să szkrijé zsjosz sjévá, kum vinyé unu dăpă áltu, kártyije, imélu, sî kum să szkrijé sî máj sjé fel kărc jestyé	

Sjé trébé sz-ázsunzsjény lá szfărsîtu-l dă dauă usztájurj.	Toc kupij, káré lyimbá dă băjás învácă, áku má trébé să styijé kum să szfătijászkă în multyé felurj dă szituáciourj ákár în vorbé, ákér în szkrijiturá trébé să zîkă sjévá. Trébé să styijé sjé fel szévegurj jestyé, szévegurilyestye pă sjé, kum lyé putyény hăsznăli. Toc kupij nu szfătijestyé oformă lyimbásztá, jestyé káré dîn pátru lukrurj ált styijé máj binyé (prisjipálá, szfătijálá, umărálá, szkrijiturá), păntru, kă nu d-într-oformă család or vinyit, pă toc ált lyé irdikilestyé máj binyé, o dă ált áré máj máré vojé. Kupiji toc styijé vorbilye héj máj fontosé, sî styijé sjé kum trébé să zîkă. Kupiji prisjepé vorbilye sî mondaturilye héj máj fontosé, sî jéj patyé să szfătijászkă ku sjinyivá, patyé umărá szévegurj, prisjepé sjé umără, sjé în vrîsztá lor putyény dă lá jéj ástyiptá să prisjepé. Patyé să zîkă pă lyimbá dă băjás arékityé versjurj, rigmusurj, arékityé mondaturj dă családu-j, sî dákă trébé patyé sî ku ált să stye în vorbă. Vorbilye kunuszkutyé lyé áflă sî szévegurilye szkurtyé lyé umără sî lyé prisjepé. Vorbilye sjé ly-or învăcát lyé păatyé szkri, mondaturilye kunuszkutyé lyé styijé másuli, sî dákă ly-árătăny, kum să fákă, sî szévegurj szkurtyé patyé să szkrijé.

Lyimbá sî literáturá dă băjás

(Lu iskulyilye káré pă lyimbásztá o-nvácă, máj mult învácă dîn lyimbásztá sî hungyé învácă dă cîgány)

5-8. usztájurj

Dákă pă lyimbá dă băjás în iskulă o-nvăcăny, j-ázsutăny kupijilor szá pată învăcá kum máj binyé sz-o styijé.
Káré-nvácă lyimbá dă băjás patyé kirili p-áfel lok, hungyé băjási szfătijestyé, kă sî întri kupij patyé fi áfel, káré inká ákászá or învăcát-o pă lyimbásztá. Ásá toc, káré áku sz-ápukă dă lyimbásztá, patyé szá szá áflyé ku băjás, sî ánume patyé kum máj binyé szá-nvecé szá szfătijászkă. Kînd băjisestyé szfătijény, trébé szá băgăny számá, kă lyimbilye fontosé-sz, sî aminyi, káré pă multyé lyimbé szfătijestyé máj multyé kulturé kunastyé, sî máj binyé cînyé în uminyijé kulturá álcilor, sî máj máré vojé áré szá kunaszkă sî máj mult dă aminy, káré áltyé lyimbé szfătijestyé.

Sjé fel lukru ástyáptă pă noj, dákă pă sjinyivá băjisestyé-nvăcăny:

- ásá trébé sz-o-nvăcăny lyimbá, kit káré învácă szá pată umărá sî szá szkrijé pă lyimbásztá
- trébé szá-nvecé sjé kum ăj, păntru sjé-j ásá în lyimbásztá, sî sjigogyi sjé-nvácă, kum patyé hăsznăli, kînd băjisestyé szfătijestyé
- dîn szévegurilye dă băjás patyé szá kunaszkă kusztu sî kulturá băjásilor, sî dákă áré vojé szá umiré, lyé putyény învăcá, sjé, kum szá umiré.
- szá vádă sjé găzdăsjijé jestyé în lyimbásztá
- în iskulă pă rendezvényurj szá áretyé sjévá elé sî pă lyimbá dă băjás
- trébé szá-ly-ázsutăny pă toc, káré băjás păsz sî băjiserytyé învácă, szá fijé măréc pă lyimbá sî kultuirá lor
- szá lyé ázsutăny lu toc ku lyimbásztá, szá pată szfătiji sî szá pată cîjé szusz kapcsolaturj ku álc băjás, káré în cără sztrăjină kusztă.

5-6. usztájurj

Kupiji dîn iskulă má dă mulc ej dă zîlyé învácă băjisestyé, prisjepé sjé lyé zîsjé méstyéri, sjé sjeré dă lá jéj, styijé sjé fel feladaturj jestyé, styijé sjé or szuktulit szá fákă pă sjászurj, áré vojé szá-nvecé, sî szá bizijestyé, kă sî máj binyé or styij-o pă lyimbásztá.
În usztájurilyestye áje-j máj fontosă, kit kupiji szá ájvé vojé szá-nvecé, sî szá lyé fijé drág dă lyimbásztá. S-áku áje-j măj fontosă sî áje sztă în mirzsuk, kit kupiji szá prisjápă, sjé áhugyé sî sjé umără, păntru kă, dákă estye binyé lyé merzsjé, átunsj sî máj binyé patyé szfăti sî szkri. Kit szá styijé kutotu, sjé trébé într-o lyimbă, méstyéri nu-j szlobod szá mujtyé, kă sjigogyi într-o dobă sz-árátă într-o lyimbă, sî ásá trébé szá lyé-nvăcăny pă toc, pă áje lyimbă sjé aminyi szfătijestyé, kum ánume szfătijestyé în tatyé szituáciourj în kuszt. Kum dobá tresjé, tot máj fontosă-j, szá pată szfătiji kupiji băjisestyé.

Lu kupijisztorá d-într-ásztá vrîsztă máj binyé lyé vinyé-n firé sjévá, sj-or áhuzît, szabájurilye nu styijé ásá binyé, sjé trébé szá styijé, kit máj binyé szá szfătijászkă, dá kum merzsjé dobá tot máj binyé fásjé sî ásztá.

Kînd sjinyivá lyimbă-nvácă, trébé szá-nvecé vorbilye sî áje, sjé kum szá zîkă. Trébé szá szá-nvecé kupiji, kit máj repé szá je dă vestyé, dákă sjévá nu biny-or zîsz, sî tot máj binyé szá styijé sî áje, sjé păntru, sjé n-or zîsz binyé, sî szá pată máj păstyi arékită dobă sî szîngurj szá-nvecé lyimbé.

Sjé învácă oformă-j sjé máj înti or învăcát în usztájurilye-nnentyé, dá áku d-o témă tot máj mult învácă, kă sî kupiji máj mult or kriszkut máj mult prisjepé. Sî kum sî dă sjé áré dă gînd ză styijé, ásá ză styimbă sjé, sî kit învácă.

Lyimbá sî literátură s-áku ásá putyény máj binyé-nvăcá, dákă într-áfelyé témé o szfătijiny lyimbásztă, în sjé felyé sî în kuszt, sî în szituáciourj dă kuszt sî într-áfelyé lokurj, kînd sî ku lyimbă o sî făr dă lyimbă zîsjény sjévá, ku ubrázu, ku oty, ku tyépt.

Sjé ávény dă gînd ză-nvăcăny, kum máj binyé ză mergă	**Kum prisjepé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 50 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji ză-ndură ză szfătijászkă în ákárfel dă szituáciourj sî în vorbé sî în szkrijitură băjisestyé, sî patyé ză bázsjé számá ku sjinyé szfătijestyé sjé zîsjé, sjé fásjé, sî kum ár fi sî máj binyé ză fijé. Sjé áré dă gînd patyé ásá ză zîkă băjisestyé, kit în szituácioulá toc ză-nkrádă. Kupiji lyé kunastyé szévegurilye, styijé sjé-j puvásztá, rigmusu, versu, történetu, sî áje styijé, káré în sjé-j ált.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Styijé sjé fel formé áré szfătijálá, sî estye lyé kunastyé. Styijé kum ză sz-ápusjé ză szfătijászkă, sjé kum ză zîkă sî sjé kum trébé ză zîkă, kînd ku sjévá n-áré dă gînd ză prisjápă uná. Styijé kum ză szfătijászkă dă témé sjé în kuszt jestyé, sjé ză zîkă, kînd întrábă sjévá, sî kum ză părászkă, dákă sjévá o văzut. Tot máj binyé prisjepé, sjé zîsjé méstyéri, kînd sjász dă băjás ăj. În iskulă máj pucîn trébé ku mîny, ku ubráz, ku tyépt sz-áretyé, sjé áré dă gînd ză zîkă, kă tot máj binyé patyé ză zîkă ku vorbé. În szituáciourj dă kuszt sî máj binyé ză ly-ázsutăny ză-s áflyé loku. Ză patá părî sj-o păcît. Lyé patyé szkri zsjosz lukrurilye, áloturilye sî aminyi sjé pă lîngă jéj ăsz, sî ásztá tot máj binyé fásjé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé ză styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji prisjepé sjé-ntrábă dă lá jéj, patyé dá informáciourj băjisestyé, dákă sjinyivá întrábă sjévá dă lá jéj, sî fásjé, sjé fásjé. Patyé szfăti ku méstyéri sî ku urtásji băjisestyé o ku vorbé o ku szkrijitură. Tot máj binyé ză-nvácă sjé sî kum trébé ză fákă, kit máj mult ză styijé, sî kum ár putye hăsznăli sjé dîn kényvé o-nvăcát sî întri băjás. Témurilye în káré învácă kum ză szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijitură: - Családu mnyo: adaturilye, lukrurilye, sjé fel lukru ám jo ákászá, szărbătorilye ákászá. - Sjé fel ăsz aminyi ku unápált, urtăsjálá, aminyi pă dîn înlontru sî pă dîn áfárá. - Loku, hunygé săgyény: szátu, városu-l mik, városu-l máré,	*Lyimbá sî literátură dă ungur:* kum ză zîsjény hangurilye binyé, kit dă lung ăj on hang, kum szfătijestyé băjási. *Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé ză făsjény. *Styutu természetuluj:* névényurilye sî áloturilye,

cárá nasztră. - Loku, hungyé săgyény. - Természetu, káré nyé je kéril, kum putyény la számá dă pămînt, névényurilye, áloturilye pă pămîntu nosztru. - Kusztu iskulyi, iskulá în káré învăc, sjászurilye, dă sjé felă iskulă m-ár fi drág. - Mănkáre, kum sî sjé mănînkă lá băjás, lá álc családurj sî în áltyé cărj, mănkărilye sî recepturilye dă mănkărj. - Kumpărálá, sjé kumpărăny în tată zî, ajándékurj pă szărbătorj. - Utuzálá: kum nyé gătăny pă utuzálă, ku sjé ny-ij drág să utuziny. - În dobá kînd ávény răgáz: sportu în iskulă sî áfără dîn iskulă, tévéu, videou, számitogépu sî umărálá.	kum să păzîny loku, sjé ny-ápukă kéril, mănkáre. kusztu-l szănătosz, loku pă lîngă kászá nasztră, utuzálá, vreme. *Kulturá cîgányilor:* Sjé fel cîgány jestyé, családu, szărbătorilye, lukrurilye dă mult. *Kintyik:* kîntyisj dă băjás.
Vorbé fontosé	Kum putyény sztá táré pă lîngă sjévá ku vorbé, kum putyény pă sjinyivá la să nyé-nkredă ku vorbé, szfătijálá, szfătijálá ku tyéptu – făr dă vorbé, ubrázu, otyi kînd szfătijiny.

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum szfătijestyé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Sjé fel vorbé să hásznălászkă în arékityé szituáciourj sî ku vorbé sî în szkrijitură. Sjé zîsjé urtásji, ku sjinyé szfătijestyé să patá băgá számá. Kum patyé ásá szfăti, kit toc să-nkredă sjé zîsjé – ákár în vorbé, ákár în szkrijitură. Trébé să patá întribá, sî să gye váloszurj szkurtyé. În szituáciou-l kunuszkut, ku sjinyivá trébé să patá szfătiji. Într-on szituácio să patá szfăti ku urtási-j în pátru, sjinsj mondaturj. Sjé întrábă dă lá jéj, să patá dá váloszurj ku mondaturj, káré să cînyé uná.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Kum máj binyé să styijé, kum trébé să stye ku sjinyivá în vorbé. Tot máj binyé să styijé, kum să zîkă, sjé gîngyestyé dă sjévá, ku sjé prisjepé uná, ku sjé nu. Sjé kum să fákă, kit álcî să je dă vestyé, kă áré dă gînd să zîkă sjévá.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Témurilye în káré învácă kum să szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijitură: - Kusztu mnyo. - Családu mnyo sî urtásji méj. - Kászá nasztră, sjé felă-j kászá nasztră pă dînlontru, áloturilye, névényurilye pă lîngă kászá nasztră.	*Lyimbá sî literátură dă ungur:* szévegurilye în vorbé sî în szkrijitură, kum să szfătijény binyé, sî máj multyé vorbé navé.

- Áloturilye dă vád. - Sjé făsjény în tată zî, zuá sî rîszurilye dă zuă. - Dobá szlobodă. - Iskulá: sjé întribăny, sjé sjirény, sjé fel tantárgyurj ávény, sjé făsjény într-on sjász. - Sjé kumpărăny – sjé în tată zî kumpărăny. - Mănkáre. - Vreme, kum nyé gătăny, calyilye, dă sjé mi să vegyé, dă sjé nu. - Szănătátye, bityisugu. - Kusztu sî kulturá aminyilor în áltyé cărj. Kupiji patyé on széveg sjé áhugyé să gye înnápoj ku vorbilye lor. Kînd szfătijestyé să-ngribestyé kum máj binyé patyé áje să zîkă sjé áré dă gînd, sjé fontosă-j patyé ásăzá, styijé máj multyé mondaturj să fákă. Patyé szîngurj să-ntrebé sî să gye váloszurj, sjé áhugyé pă lîng-áje să zîkă, sj-o rămász áfără. patyé mondaturj szkurtyé să fákă szîngurj, să sjejé sjé áré dă gînd – sî grámmatiká pă lok ăj în mondaturilyestye. Să-ngribestyé kum máj binyé să szfătijászkă, binyé să zîkă mondaturilye. Kum trébé ásá lyé zîsjé hangurilye sî vorbilye, sî gláju mondaturilor pă lok ăj. Kum máj multyé vorbé învácă.	*Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé să făsjény. *Styutu természetuluj:* névényurilye sî áloturilye, kum să păzîny loku, sjé ny-ápukă kéril, mănkáre. kusztu-l szănătosz, loku pă lîngă kászá nasztră, utuzálá, vreme. *Kulturá cîgányilor*: Sjé fel cîgány jestyé, sjé fel calyé partă, sjé mănînkă. *Kulturá dă oty*: mivészurilye dă cîgány sî lukru lor. *Styutu dă cárá sî dă lumé:* Aminyi pă lîngă noj, káré nu-sz mulcînsj.
Vorbé fontosé	Sjé ám dă gînd să zîk, dialugusurj, szkrijiturá, sjé vigyény- kum szkrijény, kum sjirény, kum purinsjiny, mi să vegyé, nu mi să vegyé.

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Umărálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé umărá szévegurilye szkurtyé, sî sjé dîn széveg or prisjisput, patyé să ny-áretyé făr dă vorbé, sj-o umărát. Kupiji patyé umărá szévegurilye szkurtyé ásá, kit sî să prisjápă, dă sj-or umărát (puvésty, történeturj, dialogurj). Szkrijiturilye szkurtyé lyé patyé umărá sî lyé sî prisjepé (kiszintálă, kivinyálă, sjé kum să fákă pă sjászurilye într-o iskulă). Kîntyisji kunuszkutyé lyé patyé umără, dá sî dă monitor lyé patyé umărá szusz.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Dîn szévegurj szkrisjé patyé áflá informáciourilye fontosé. Dîn tatyé szkrijiturj prisjepé dă sjé szfătijestyé. Dîn multyé felurj dă történeturj, káré dă kusztu cîgányilor szkrijé kum	

	máj binyé ză ză-nvecé kupiji ză umiré sî ză szkrijé. Ză ză-nvecé kupiji szîngurj ză hăsznălászkă szotárurilye sî dă ungur sî dă băjás. Ză ză-nvecé umără táré, kit toc sz-áhudă sî ză prisjápă sjé umără.

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé ză styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
În szévegu-l sj-or umărát ză áflyé kupiji vorbilye sî mondaturilye héj máj fontosé. Patyé umărá sî însjét sî táré áfelyé szévegurj, sjé felyé lyé kunastyé. Ză bázsjé számá kum, ku sjé fel gláj trébé mondaturilye ză lyé zîkă. Lyé patyé băgá számá sî lyé patyé kutá információurilye sjé-sz în széveg. S-áje prisjepé sjé áré dă gînd ză zîkă on széveg, sjé dă szub vorbé ză áflă. Lyé patyé áflá információurilye într-on széveg. Patyé szpunyé în arékityé vorbé sj-o umărát, sî dîn vázlat sî dîn întribálă. Umără sî szévegurj sî versurj. Styijé sjé kum trébé ză fákă, kum máj binyé ză prisjápă szévegu pă lîngă ázsutálá méstyéruluj. Patyé szkatyé vorbilye fontosé dîn széveg, sî dă szituáciourj în sjé aminyi-sz în történeturilyestye. Patyé ză fákă sjé trébé sî sjé-j szkrisz în széveg. Patyé szpunyé ku vorbilye lu kényvi dă sj-or umărát. Szévegurilye szkurtyé (rigmusurilye, történeturilye) szîngurj mîndru patyé umărá, versurilye o áltyé szévegurj patyé szpunyé înnentyé lu álc. Styijé kum patyé băjisestyé umărá pă internet. Literátură, sjé vă dăgyény ză băgăc számá: Gombos Péter (2006): *Lá ză szfătászkă dăp-ásztá sî péstyi* - Magyar gyerekversek beás nyelven. Szerk.: Gombos Péter. Fordította: G. Szabó Sára – Gombos Péter. Juta: Profunda Könyvek, 2006. 48 p. Kalányos Terézia: *Nauă korbj - A kilenc holló* - Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Pécs, 2002. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium /96 p./1. Orsós Anna (1994b): *Fátá ku păru dă ar – Az aranyhajú lány* – Beás cigány népmesegyűjtemény (Kovalcsik Katalinnal) I. kötet. Gandhi Gimnázium, Pécs Orsós Anna (1998): *Fátá ku păru dă ar. Az aranyhajú lány* - Beás cigány népmesegyűjtemény II. kötet, Gandhi Gimnázium, Pécs Pálmainé dr. Orsós Anna (2009): *Krák, krák vergyé. Bújj, bújj zöld ág* - Beás-magyar mondókáskönyv. (Gábor Jánossal, Komáromi Máriával, Majsai Virág Eszterrel). Profunda könyvek. Pécs-Juta. Pálmainé dr. Orsós Anna (2010): *În zuá krisjunuluj – Karácsony napján* - Beás-magyar nyelvű mondókáskönyv. (Kővári	*Lyimbá sî literátură dă ungur*: umărálá, kum putyény máj binyé prisjepé szévegurilye sjé-j máj fontosă într-on széveg kum ză umără szévegurilye máj binyé vorbilye sî sjé dă szub vorbé jestyé szévegurilye, mifajurilye, mondaturilye. *Történelemu sî sjé trébé ză styijény d-o cără:* történetu cîgányilor, dobá dă kînvá. *Matematikă:* kum ză prisjipény szévegurilye, sjé-j fontosă într-on széveg, kum sz-ádunăny ună adaturilye, sjé kum vinyé unu dîn áltu, kum nyé putyény áflá loku pă-ntr-on lok. *Kulturá dă oty*: kum ză făsjény formé dă sjévá. *Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé ză făsjény. *Kulturá dă oty*: mivészurilye dă cîgány sî lukru lor. *Kulturá cîgányilor:* sjé fel cîgány jestyé, hagyományurilye, kusztu lor.

Zoltánnéval, Láng Eszterrel és Vass Tündével). Profunda könyvek. Pécs-Juta. Orsós Anna (2011) *Tanulj velünk beásul! - Învácă băjisestyé ku noj!* (Déri Ildikóval). Digitális tankönyv. Készült a TÁMOP-4.1.2.-08/1/A-2009-0050. Komplex digitális tananyag- és taneszköz-fejlesztés című projekt keretében. Radics József (2005): *Kényve nasztră - A mi könyvünk* - Beás nyelvi munkafüzet. Darány	
Vorbé fontosé	Versjurilye, szévegurilye, puvásztá, rigmusu, vázlatu, mondatu-l máj fontos, vorbilye fontosé, kum szfătijiny ku urtásj, ku aminy sztrăjiny.

Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	**Szkrijiturá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé szá fákă-n szkrijiturá feladaturj szkurtyé. (rejtvényurj) Dákă trébé, îj dă cimurj szkurtyé lu szévegurj, sî lá formé patyé szkri buborékurj dă széveg Vorbilye kunuszkutyé lyé styij használi într-on széveg szkurt, sjé szîngurj szkrijé. Patyé fásjé széveg lá sjé dîn kuszt je témá. Patyé szkri kărc, imél sî sms, dáká noj szpunyény în sjé felă témă szá szkrijé.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Tot máj binyé styijé kum szá szkrijé on széveg. Információurj szkurtyé kum szá szkrijé sî kum întrábă sjévá. Kum szá lyé szkrijé lu urtásj sjévá szkurt o on kártyijé pă szărbătaré. Kum patyé sjinyivá tot máj binyé szkri. În feladaturj kum szá szá-nvecé, kum máj binyé szá szkrijé sjé áré dă gînd szá szkrijé sî szá-ntrebé. Szá patá szá szkrijé kărc dáká lu urtásj îj szkrijé, o lu álc. Szá patá szá szkrijé sjigogyi sjé áré dă gînd sî szá styijé sjé trébé lá áfelyé szkrijiturj szá bázsjé számá.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé szá styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji styijé kum szá szkrijé szévegurilye dă kuszt, sî jéj patyé áfelyé szá szkrijé zsjosz. Ásá szkrijé, dă toc patyé umărá, szkrijiturá lor în rînd ăj, sî styijé ásá szá szkrijé, kit sî pă dobă sî p-áje szá patá băgá számá, kit sî fizetu lor szá fijé în rînd. Dákă trébé făr dă hibă, o ku pucînyé hibé patyé másuli zsjosz szévegurilye, sjé áhugyé. Styijé sjé kum szá szkrijé în lyimbásztá, hangurilye dă bájás sjé ly-áhugyé, lyé styijé szkri binyé. Szá-ngribestyé ásá szá szkrijé, kit în szkrijiturá-j szá nu fijé mondaturj, káré nu-sz bunyé. Kupiji patyé umplá nyomtatványurj, patyé szkri kărc, imél, dialogurj, sî dă formé, sjé vegyé, patyé szkri. Patyé szkri ku arékityé mondaturj, o sî máj lung, dáká sjévá or păcît, o sjinyivá sjévá j-or părît, o or umărát. Dáká lu sjinyivá trébé szá-j ádukă sjévá pă styut, patyé szkri o on imél, o patyé tyimá pă sjinyivá hungyivá. Kînd szkrijé sjé kum trébé szá szkrijé patyé băgá számá în tatyé	*Lyimbá sî literátură dă ungur:* szkrijiturá făr dă hibă, kum pot sî máj binyé szkri szkrijiturá sjé áhugyé sî szkrijé szévegurilye, sjé szkrijé, mifajurilye, întorszu, vorbilye. *Matematikă*: pă hungyé, sjé kum vinyé unu dăpă áltu, logikă, sjé pot fásjé ku vorbé. *Tornă sî sport:* miskăturilye misj, kum

felurj dă szévegurj. Kînd întarsjé dîn lyimbá dă băjás pă lyimbá dă ungur, styijé kum să fákă, káré vorbé, hungyé să lyé hăsznălászkă, sî kum sz-ár áhugyé sî máj binyé, o sz-ár szkri sî máj binyé. Ásá întarsjé, kit toc să prisjápă sj-o-ntorsz.	szîmcăny loku, pă lîngă noj. *Kulturá dă oty:* kum nyé vinyé-n firé, dák-ány văzut sjévá, miskăturilye misj. *Kîntyik:* băgăny számá sjé kîntă, sî dăp-áje zîsjény, sjé nyé vinyé-n firé.
Vorbé fontosé	Szévegurilye multyé felurj, întorszu, în sjé fel rînd vinyé vorbilye, káré vorbă ku sjé putyény ástyimbá, sjé fel stilus ávény, kum să-ntarsjé on széveg.

Sjé trébé sz-ázsunzsjény lá szfărsîtu-l dă dauă usztájurj	Kupiji kum szfărsestyé iskulyilyestye prisjepé sjé întrábă dă lá jéj sî patyé dá váloszurj, dákă întrábă dă lá jéj sjévá pă lyimbásztá. Sjé sjeré dă lá jéj patyé să fákă, kă prisjepé. Prisjepé szévegurilye szkurtyé, sî dákă sjévá pă lyimbásztá jilintestyé înlontru. Dákă umără szévegurj styijé d-într-estye káré mondaturj o vorbé-sz fontosé, káré nu, sî dă estye patyé szfăti băjisestyé. Să pată ku sjigogyi, sj-or învăcát pîn áku să szfătijászkă d-on széveg ku arékityé vorbé, să pată-ntribá, o dákă nu prisjepé sjévá să-s pată sjire ázsutálă pă lyimbásztá. Să styijé umărá szévegurj, sî d-într-estye să styijé sjé-j fontosă, sjé nu-j áje, sî să pată dă sj-o umărát szkurt szfătiji. Să styijé szkrij făr dă hibé on széveg. Să pată-ntribá în szkrijiturá, sî dákă trébé sî jéj să styijé să fákă szkrijiturj szkurtyé. Să styijé sjé trébé să bazsjé számá kînd szfătijestyé, sjé kînd mondaturj szkrijé. Să styijé sjé trébé să bágă számá să pată să-ntarkă szévegurj, kit sî álc să prisjápă.

7-8. usztájurj

Kum kupiji or szfărsî în 7-8. usztájurj, or fi styuc în szévegurj kunuszkutyé ákár în szkrijiturá, ákár în vorbé.

Patyé on széveg nou să umiré sî pă lîngă întribálă patyé să prisjápă dă sjé or szkrisz în szévegusztá. Dákă trébé învácă dîn káp szévegurj dă băjás (versurj, puvésty, térténeturj). Styijé, sjé kum să zîkă ásá, kit băjási să prisjápă sjé áré dă gînd să zîkă o ku vorbé o ku szkrijiturá. Patyé să fákă mondaturj tot máj lunzsj, sî máj ku mulyté mondaturj patyé szfăti d-o témă învăcátă.

Sz-onvăcát să szkrijé băjisestyé, fizetu-j în rînd ăj, bágă számá kum îl vizitestyé. Patyé să-ntarkă arékityé mondaturj nu bás szkurtyé dîn lyimbá dă băjás pă lyimbá dă ungur o sî-nnápoj. Sî ku számitogép patyé lukrá, sî pă net lyé áflă lokurilye, hungyé ár putye umărá băjisestyé. Dákă sjévá nu prisjepé, styijé kum, hungyé să katyé într-on szotár.

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum prisjepé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé szfătiji d-on széveg, káré nu-j kunuszkut. Kînd szfătijestyé să-ngribestyé ásá să szfătijászkă, kum trébé, patyé să szfătijászkă dă sjé-j fontos, styijé să zîkă mondaturj, káré nu-sz oformă, sî bágă számá sjé áré dă gînd să zîkă. Kînd szfătijestyé, să-ngribestyé binyé să zîkă mondaturilye, ásá ká băjási szfătijestyé, sî mondaturilye ásá ászună dîn gurá lor, kákînd băjási ár szfătiji.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Să fijé toc gátá p-áje, kit ku băjás să szfătijászkă. Kînd fásjé feladaturj, tot máj ku máré més szfătijestyé băjisestyé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji lyé kunastyé vorbilye sî mondaturilye ku sjé sz-or áflát, sî patyé să gusjászkă, dă sjé-j vorbă într-on széveg. Dákă on széveg kunuszkut áhugyé, prisjepé, sjinyé szfătijestyé, sî sjé zîsjé aminyi, káré szfătijestyé. Patyé să áflyé într-on széveg sjé-j fontosă, sjé nu-j fontosă, kum máj binyé patyé sî szîngurj să fákă feladaturj, dákă ku témă kunuszkută lukră. Kum máj binyé prisjepé, kînd méstyéri băjisestyé szfătijestyé lá jéj, sî sjeré dă lá jéj sjévá, o lyé zîsjé sjévá. Dákă într-on széveg jestyé vorbé, káré nu lyé kunastyé, lyé patyé gusji, sjé patyé jilinti, sî patyé sz-ályágă într-on széveg pă sjé trébé să bázsjé számá, pă sjé nu.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* vorbilye, kum putyény szkatyé vorbilye fontosé, kum să szkrijény, să szfătijény tot máj szkurt. Kum să szfătijény mîndru, kum trébé în lyimbá dă băjás. *Biologiă sî szănătátye:* névényurilye sî áloturilye, kum să păzîny loku, sjé ny-ápukă kéril, mănkáre kusztu-l szănătosz. *Kulturá cîgányilor:* Sjé fel cîgány jestyé, sjé fel calyé partă, sjé mănînkă. *Matematikă:* gulmozurilye, logikă, kum să făsjény feladaturilye. *Történelemu sî sjé trébé să styijény d-o cără:* történetu cîgányilor, dobá dă kînvá. *Féldrajzu*: névényurilye sî áloturilye, loku pă lîngă kászá nasztră,

	vreme, utuzálá, dă hungyé or purnyit cîgányi. *Kîntyik:* kîntyisj dă băjás. *Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé ză făsjény.
Vorbé fontosé	Multyé felurj dă szévegurj, szfătijálă ku vorbé, sî sjé dă szub vorbé jestyé, sjé-j fontosă, sjé nu.

Sjé ávény dă gînd ză-nvăcăny, kum máj binyé ză mergă	**Kum szfătijestyé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 50 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé ză părászkă d-on széveg, în káré vorbé, mondaturj kunuszkutyé jestyé. Kînd băjisestyé szfătijestyé, ză-ngribestyé áje ză zîkă, sjé áré dă gînd, sî kum patyé ză hăsznălászkă vorbé sî mondaturj multyé, kit máj binyé ză lyé prisjápă álci. Ză-ngribestyé mîndru ză szfătijászkă, hangurilye binyé ză lyé zîkă. Ásá ză szfătijászkă, kum szfătijestyé pă lyimbásztá aminyi, káré băjás ăsz, sî styijé sjé kum ză zîkă, sî lyé prisjepé pă kupij, káré áku ză-nvácă ză szfătijászkă. Mondaturilye ku gláj bun lyé zîsjé.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Trébé ză ly-ázsutăny pă kupij, ză ză-nduré ză szfătijászkă băjisestyé, kînd jestyé ku sjinyé ză szfătijászkă. Trébé ză-nvecé, kum trébé ză szpujé sjé gîngyestyé dă sjévá sjé gîngyestyé o szîmcă. Dákă sjévá nu prisjepé trébé ză styijé, kum ză sjejé ázsutálă, o ku máj bătîrny kum ză szfătijászkă.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé ză styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Témurilye în káré învácă kum ză szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijiturá: - Iskulá sî învăcálá. - Lukru sî lok dă lukru. - Kulturá: mozi, szinház, kényvtáru, muzeumu, zene sî fistyálá. - Kusztu-l szănătosz, mănkáre, sportu, szănătátye în tyépt, sî în szuflyit. - Utuzálá: kum kumpărăny jegyurj, kum ny-ápukăny lok, mirzsény p-o kirándulálă.	*Informatikă:* kum ză hăsznăliny internetu, hungyé putyény umărá dă cîgány. *Kîntyik sî Kulturá dă oty, Mivészetu:* Mivészurilye dă cîgány sî lukru lor. *Biologiă sî szănătátye:* névényurilye sî áloturilye,

- Médiă: ujságu, tévéu, rádiou, internetu sî blogu. - Kum să nyé kunustyény cárá: loku hungyé săgyény, városu hăl máj máré în cără, sjé trébé să-ărătăny lu gosty, káré în cárá nasztră vinyé. - Kusztu în cără aminyilor káré nu-sz mulcînsj, sjé fel lukru áré, sjé fel lyimbă szfătijestyé. Tot máj ku multyé vorbé patyé szfătiji kupiji dă témé kunuszkutyé. Patyé părî băjisestyé ku vorbilye sjé styijé dák-or păcît sjévá, o or foszt hungyivá. Patyé sz-ályézsjé mondaturj ásá uná, kit să fijé áfel széveg, în káré mondaturilye să cînyé uná. Lyé kunastyé mifajurilyestye: térténeturj szkurtyé, sjé o văzut patyé să szkrijé zsjosz, să părászkă dă ásztá, să szpujé lu aminy, káré nu styijé d-o témă, ku vorbilye sjé lyé kunastyé. Sj-ahuzît, patyé dá ku vorbé-nnápoj, ákár ahuzît, ákár on film o văzut. Să-ndură să szfătijászkă ku álc dă témă dă kuszt. Să-ngribestyé ásá să szfătijászkă, kit máj binyé să lyé prisjápă álcî, kînd szpunyé sjévá sjé gîngyestyé o szîmcă. Patyé sî szîngurj szfăti ku aminy o dă aminy ku vorbilye sjé styijé. Patyé să-s sjejé ázsutálă, o sî jéj patyé să-ly-ázsutyé lu ált, dákă ásztá trébé. Styijé káré formé, kum trébé să hăsznălászkă, să ájvé toc vélemény bun dă jéj.	kum să păzîny loku, sjé ny-ápukă kéril, mănkáre kusztu-l szănătosz. *Történelemu sî sjé trébé să styijény d-o cără:* történetu cîgányilor, dobá dă kînvá, kusztu băjásilor kunuszkuc. *Féldrajzu*: névényurilye sî áloturilye, loku pă lîngă kászá nasztră, vreme, utuzálá, dă hungyé or purnyit cîgányi. *Lyimbá sî literáturá dă ungur:* vorbilye, kum putyény szkatyé vorbilye fontosé, kum să szkrijény, să szfătijény tot máj szkurt. Kum să szfătijény mîndru, kum trébé în lyimbá dă băjás. *Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé să făsjény. *Kulturá cîgányilor:* Sjé fel cîgány jestyé, sjé fel calyé partă, sjé mănînkă, sjé fel lukru áré.
Vorbé fontosé	Vorbilye káré lyé lyágă pă mondaturilye uná, sjé ám văzut, kum să szpuj, să szkrju zsjosz, kum să szfătészk d-o témă, kum sz-arăt lu álc.	

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Umărálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	În szévegu-l umărát trébé să áflyé kupiji vorbilye, mondaturilye sjé lyé kunastyé. Patyé umărá sî ásá, kit toc sz-áhudă, sî însjét, styijé pă sjé kum să bázsjé számá.	

	Styijé, káré mondaturj, kum szã lyé zîkă, sî kum áhugyé, patyé szã zîkă înnápoj ásá. Styijé o vorbă sjé jilintestyé, sî sjé patyé jilinti dăkă dă szub vorbă nyé ujtăny. Patyé kutá informáciourj d-într-on széveg. Patyé szã szpujé înnápoj szévegurilye sjé o umărát, dăkă ámintrilye nu, átunsj ásá dă întribăny dă lá kupij. Patyé umărá versurj o történeturj. Styijé kum trébé máj binyé szã prisjápă szévegurilye. Patyé szã szpujé sjé o umărát, sî dákă áré dă gînd szã szpujé sjé gîngyestyé, sjé szîmcă sî sjé cînyé kă-j fontosă într-on széveg, sjé nu. Patyé szã szpujé sjé gîngyestyé du lukru lu aminy, dă szituáciourj, dă sj-o umărát ákár ku vorbé ákár în szkrijiturã. Patyé szã fákă ásá, kum într-on széveg umără. Patyé szã szpujé sjé o umărát într-on vers, o într-on történet ku vorbilye dă kuszt. Dákă trébé styijé umărá szîngurj történeturj szkurtyé, versurj o ált, sî dákă trébé nyé patyé árătá, kákînd în szinház ny-árătă. Styijé sjé patyé sî ku ázsutálá lu internet.
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Ku szévegurj dîn kuszt sî dîn literatură putyény szã lyé-nvăcăny pă kupij, kit máj binyé szã prisjápă sî szã vádă sjé ku sjé szã cînyé uná, sjé vinyé dăpă sjé. Dákă nu prisjepé o vorbé lyé-mbistyény pă kupij szã katyé în szotárurj sî lyé-nvecé pă vorbilyestye. Szã fijé pă áje, kit máj multyé vorbé szã styijé. Szã lyé kunaszkă ujságurilye sî lokurilye, hungyé patyé umărá băjisestyé.

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé szã styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Ku szkurtyé vorbé sî mondaturj kum máj binyé szã pată prisjepé szévegurilye. În szévegurj szã áflyé informáciourj fontosé. (hirditálă, szkrijiturj în ujságurj stb.) Prisjepé szkrijiturj szkurtyé, káré-sz întorsj pă lyimbá dă băjás. Versurj, történeturj, regényurj) Bágă számá álcî sjé-j zîsjé sî lyé prisjepé sî patyé szã zîkă dă sjé o foszt vorbá întri jéj. Patyé umărá mîndru szévegurj pă lyimbá dă băjás. Patyé umărá sî însjét sî táré, sî patyé szkatyé dîn sjé o umărát sjé-j fontosă, sjé nu-j fontosă. Patyé umărá sî szîngurj sî ku álc uná szévegurj, lyé sî prisjepé, sî patyé lukrá ku szévegurilyestye kit sî máj binyé szã lyé prisjápă. Sî máj multyé vorbé învácă, jestyé pă káré lyé hăsznălestyé, jestyé pă káré numá unyirj. Styijé káré-j széveg dîn kuszt, sî káré-j dîn literatură. Bágă számá ált sjé zîsjé, sjé gîngyestyé dă p-on széveg, sî jéj patyé szkri sjé gîngyestyé, dá sî patyé szã szfătijászkă dă ásztá. Dákă kápătă on széveg pă káré nu-l kunastyé, îl patyé întarsjé ku szotár szîngurj. Szévegurilye pă káré nu lyé kunastyé, lyé patyé umărá binyé sî ásá, kit toc szã lyé prisjápă. Kunastyé szkrijiturilye pă lyimbá dă băjás sjé în ujság szkrijé, sî lyé patyé hăsznăli, dákă trébé. Szã kunaszkă arékityé dîn aminy, káré ku lyimbá dă băjás lukră:	*Lyimbá sî literatură dă ungur*: styijé umărá, prisjepé vorbilye, kum putyény szkatyé vorbilye fontosé, kum szã umărăny máj binyé, szévegurilye, mifajurilye, mondaturilye. *Történelemu sî sjé trébé szã styijény d-o cár:* történetu cîgányilor, dobá dă kînvá, kusztu băjásilor kunuszkuc dă kînvá. *Matematikă:* gulmozurilye, logikă, kum szã prisjipény sî szã făsjény feladaturilye, sz-ádunăny uná adaturilye, logikă, sî kum nyé

pă Kalányos Mónika, pă Kalányos Terézia, pă Orsós Anna, pă Orsós Jakab, pă Kovalcsik Katalin sî pă Varga Ilona. Literátură: *Glinda* *www.romapage.hu* Orsós Jakab: *Aki hallja, aki nem hallja* (Elbeszélések). Zala megyei Könyvtár, Zalaegerszeg, 1987. 95. Kalányos Mónika: *Lázadó testű hajnalok* (Versek). Eötvös József Cigány-Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2000. Kovalcsik Katalin-Konrád Imre-Ignácz János: *Aminy ku putyere - Bátor emberek* - Beás cigány történetek, szokáselbeszélések és mesék iskolás gyermekek számára. Pécs: Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, 2001. Pálmainé dr. Orsós Anna (2009): *Krák, krák vergyé. Bîjj, bîjj zöld ág* - Beás-magyar mondókáskönyv. (Gábor Jánossal, Komáromi Máriával, Majsai Virág Eszterrel). Profunda könyvek. Pécs-Juta. Kalányos Terézia (2002): *Nauă korbj - A kilenc holló* - Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, Pécs.	áflăny loku hungyivá. *Kulturá dă oty:* formilye sî rajzurilye. *Informatikă:* kum să hăsznăliny internetu, hungyé putyény umărá dă băjás. *Drámă sî zsok:* sjé să făsjény în arékityé szituáciourj, kum sz-árătăny, sjé umărăny. *Kulturá cîgányilor:* sjé fel băjás jestyé, hagyományurilye, kusztu lor.
Vorbé fontosé	Vorbilye, szkrijiturilye, dă sjé-j vorbă, szotárurilye.

Sjé trébé să styijé - sjé styijé, sjé trébé să-ázsutăny, kit máj binyé să styijé	**Szkrijiturá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé szkri zsjosz szévegurj szkurtyé dă kuszt. Szkrijiturá lu kupij binyé să umără, în rînd ăj, ásá repé szkrijé în fizeturj, kum în vrîsztá lor trébé. Patyé szkri zsjosz szévegurj făr dă hibă, sî vorbé patyé szkri ásá, kînd ly-áhugyé. Styijé kum să szkrijé vorbilye în lyimbá dă băjás, sjé kum să szkrijé, dă sjé ásá. Să-ngribestyé ásá să szkrijé, kit mondaturilye să fijé-n rînd. Dáká trébé kupiji patyé umplá nyomtatványurj szkurtyé, patyé szkri kártyijé sî imél, dá dáká dialogusurj o dă formé trébé să szkrijé, sî áje binyé fásjé. Kupiji patyé szkri zsjosz, sj-or umărát în szkrijiturj szkurtyé, în történeturj nu ro lunzsj. Dáká d-áje trébé să szkrijé sj-or păcît, s-áje styijé kum să fáká, sî patyé tyimá pă sjinyivá hungyivá o patyé szkri imél. Sjé styijé dă szabájurj dă lyimbá dă băjás, binyé lyé hăsznălestyé, kînd szkrijé sjévá, sî kînd pă lyimbá dă ungurj întarsjé. Dáká întarsjé să-ngribestyé ásá să fáká, kit toc să patyé prisjepé, sj-or ávut dă gînd să zîkă.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Ly-ázsutăny, kit să pată szkri zsjosz sjé gîngyestyé în mondaturj szkurtyé. Kînd jéj szkrijé să styijé sjé, kum trébé să szkrijé, kîm să szkrijé	

	vorbilye în lyimbá dă băjás. Tot máj binyé să patá să szkrijé szévegurj în multyé felurj dă mifajurj. Kupiji să patá să szkrijé kum áré dă gînd într-áfelyé témé dă sjé áré vojé. Să styijé în sjé árunkă, în sjé nu szévegurilye káré în multyé felurj dă mifaj ăsz szkrisjé.

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Patyé szkri sj-or păcît tot máj lung, sî styijé sjé kum să szkrijé zsjosz în témé kunuszkutyé. Styijé kum să szkrijé zsjosz dîn széveg, sjé-j fontosă. Styijé sjé kum să szkrijé, sî dákă trébé dîn szkrijiturilyestye patyé să fákă áltyé. Patyé szkri în témă kunuszkută on széveg szkurt (kártyijé, szkrijiturj misj, imél stb), sî estye binyé lyé szkrijé. Să-ndură sî binyé lyé hăsznălestyé vorbilye, ku sjé lyé lyágă uná mondaturilye ásá, kit toc să prisjápă, kum vinyé unu dăpă áltu. Făr dă hibă patyé szkri sjé áhugyé, sî să másulászkă. Kînd szévegurj szkrijé styijé sjé kum să hăsznălászkă, dá sî átunsj, kînd întarsjé o dîn lyimbá dă băjás pă ungur, o dîn ungur pă băjás. Sjé gîngyestyé patyé szkri zsjosz în mondaturj szkurtyé. Ásá szkrijé dă toc patyé umărá, în tempo bun sî mîndru szkrijé sî ásztá să vegyé în fizeturilye lor. Kînd szkrijé în szkrijiturá lor bágă számá sjé kum trébé să szkrijé zsjosz ásá, kit să nu fijé hibă în szkrijiturá lor. Ku szotár patyé să-ntarkă mondaturj szkurtyé pă lyimbá dă băjás, sî patyé băgá számá sjé kum zîsjé într-o lyimbă, sî kum să-ntarsjé în hájálántă.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* szkrijiturá făr dă hibă, szkrijiturá kum să fijé máj bună, să szkrijé sjé áhugyé pă dobă, să styijé másuli să fákă vázlat, szkrijiturj în mulyté felurj dă mifajurj, întorszu. *Matematikă*: pă hungyé pártyé putyény merzsjé, kum vinyé unu dăpă áltu, logikă. *Informatikă:* kum să hăsznăliny internetu, hungyé putyény umărá dă băjás, blogurilye, internetu. *Kîntyik:* kum patyé învăcá kit să nu mujtyé sjé áhugyé. *Kultură dă oty.* kum nyé vinyé-n firé, dák-ány văzut sjévá, miskăturilye misj *Tornă sî sport:* miskăturilye misj, kum szîmcăny loku, pă lîngă noj.
Vorbé fontosé	Szkrijiturá, sjé trébé să styijény d-într-o szkrijiturá, sj-ány păcît, kum să szkrijény în blogu nosztru.

Sjé trébé sz-ázsunzsjény lá szfărsîtu-l dă dauă usztájurj.	Kînd szfărsestyé în usztájurilyestye kupiji lyé kunastyé szusz vorbilye sî d-într-estye patyé gusji sjé fel témă áré szévegu, dă sjé-j vorbá în jél sî informáciourilye máj fontosé lyé patyé szpunyé. Trébé kit kupiji tot máj multyé vorbé să styijé, sî p-estye să să-nduré să lyé hăsznălászkă, kînd szfătijestyé, kînd ku sjinyivá szfătijestyé, o sjévá zîsjé, sjévá sjeré, sjévá întrábă o ny-árátă. Sjé umără szévegurilye szkurtyé lyé sî prisjepé. Kînd umără, ákár însjét, ákár táré, să styijé, sjé umără sî să pată szkatyé áfără sjé-j fontosă, sî să pată să szpujé, sj-or umărát. Să kunaszkă arékityé szévegurj dîn literátură, sî ku szkrijiturj, sj-or întorsz (regényurj, versurj sî történeturj) sî estye lyé patyé ku szotár să lyé-ntarkă. Dákă arékityé feladurj trébé să fákă o szîngurj, o toc uná, átunsj să lyé pată fákă estye. Să pată umárá sî szfăti dă formé sî dă rajzurj. Să pată szkri o szfăti sî dă történeturj máj lunzsj sî máj máré. Dákă kápătă o szkrijitură, să pată d-într-ásztá áltă să fákă, sî să bázsjé într-ásztá sjigogyi, sjé gîngyestyé. Să să-nduré hăsznăli vorbilye, káré lyé lyágă uná mondaturilye sî szkrijiturilye, ásá kum unu vinyé dăpă áltu. Să styijé sjé fel szabájurj trébé să bázsjé számá kînd szkrijé, kînd întarsjé dîn lyimbá dă băjás pă lyimbá dă ungur, o dîn lyimbá dă ungur pă lyimbá dă băjás.

Lyimbá sî literáturá dă băjás

(Lu iskulyilye káré pă lyimbásztá o-nvácă, máj mult învácă dîn lyimbásztá sî hungyé învácă dă cîgány)

9-12. usztájurj

Dákă pă lyimbá dă băjás în iskulă o-nvăcăny, j-ázsutăny kupijilor szá pată învăcá kum máj binyé sz-o styijé.

Káré-nvácă lyimbá dă băjás patyé kirili p-áfel lok, hungyé băjási szfătijestyé, kă sî întri kupij patyé fi áfel, káré inká ákászá or învăcát-o pă lyimbásztá. Ásá toc, káré áku sz-ápukă dă lyimbásztá, patyé szá szá áflyé ku băjás, sî ánume patyé kum máj binyé szá-nvecé szá szfătijászkă. Kînd băjisestyé szfătijény, trébé szá băgăny számá, kă lyimbilye fontosé-sz, sî aminyi, káré pă multyé lyimbé szfătijestyé máj multyé kulturé kunastyé, sî máj binyé cînyé în uminyijé kulturá álcilor, sî máj máré vojé áré szá kunaszkă sî máj mult dă aminy, káré áltyé lyimbé szfătijestyé.

Sjé fel lukru ástyáptă pă noj, dákă pă sjinyivá băjisestyé-nvăcăny:

- ásá trébé sz-o-nvăcăny lyimbá, kit káré învácă szá pată umărá sî szá szkrijé pă lyimbásztá
- trébé szá-nvecé sjé kum ăj, păntru sjé-j ásá în lyimbásztá, sî sjigogyi sjé-nvácă, kum patyé hăsznăli, kînd băjisestyé szfătijestyé
- dîn szévegurilye dă băjás patyé szá kunaszkă kusztu sî kulturá băjásilor, sî dákă áré vojé szá umiré, lyé putyény învăcá, sjé, kum szá umiré.
- szá vádă sjé găzdăsjijé jestyé în lyimbásztá
- în iskulă pă rendezvényurj szá áretyé sjévá elé sî pă lyimbá dă băjás
- trébé szá-ly-ázsutăny pă toc, káré băjás păsz sî băjiserytyé învácă, szá fijé măréc pă lyimbá sî kultuirá lor
- szá lyé ázsutăny lu toc ku lyimbásztá, szá pată szfătiji sî szá pată cîjé szusz kapcsolaturj ku álc băjás, káré în cără sztrăjină kusztă.

9-10. usztájurj

Lyimbá dă băjás ro fontosă-j, dákă întri băjás ăstyény sî ávény dă gînd máj binyé szá lyé kunustyény.

Ku lyimbásztá máj binyé putyény árătá lu toc, káré szfătijestyé o învácă băjisestyé, sjé gîngyestyé sî kum szá gîngyestyé băjási, putyény árătá lu toc sjé-j în kulturá lor fontosă. Áisj szá cînyé sî literáturá sî kulturá sjé sjigogyi pă sjé ăsz îmmăréc băjási.

Kînd lyimbá dă băjás o-nvăcăny, nu numá lyimbá o-nvăcăny, dă ny-ázsută ásztá sî într-áje, kit sî literáturá, kulturá lor sz-o styijény, dă hungy sî kînd or vinyit în cără nasztră. Ku lyimbá putyény dá kutotu lu álc, sjé în kusztu lu lumi ji-j fontosă, ásá, dă nisj nu nu lony dă vestyé.

Kînd pă kupij lyé-nvăcăny, máj înti lyimbá lyé-nvăcăny, sî áje băgăny számá, kit szá szá-nduré szá szfătijászkă, dăp-ásztá sî máj mult învácă dă băjás.

Kum pă kupiji lyé-nvăcăny szá szfătijászkă băjisestyé, ku dobá sî pă lume o kunastyé, sî

ávény nágyézsgyé, kă lu toc ly-o rămănye voje, sî álmintrilye sz-or gîngyi dă pă băjás.

Kînd băjisestyé lyé-nvăcăny pă kupij ză-nvácă ză prisjápă, ză szfătijászkă, ză szkirjé sî ză-ntarkă.

Áku kînd iskulá dă opt áj or szfărsît, trébé dăp-ásztá ză-nvecé mondaturj sî szévegurj ză fákă, sî ză styijé sjé, păntru sjé învácă. Trébé ză-nvecé ásá ză szfătijászkă, kit pă lîngă ásztá sî áje ză styijé sjé sz-áretyé, kînd szfătijestyé ku ubrázu, ku mînă sî ku tyéptu. Kînd áhugyé on széveg pă lyimbá dă băjás, trébé ză băgăny számá, kit băjási ză szfătijászkă într-áfel szituácio, kit sî dă lá jéj máj mult ză styijé dă kulturá băjásilor. Kum szfărsestyé usztáju-l dă zesjé, kupiji-sz gátá, kit băjisestyé ză szfătijászkă dă témă, sjé lyé irdikiliestyé, sî ză-s pată sjejé informáciourj pă sjigogyi sjé lyé irdikilestyé.

Sjé ávény dă gînd ză-nvăcăny, kum máj binyé ză mergă	**Kum prisjepé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé băgá számá sî prisjepé kum szfătijestyé pă sjászu-l dă lyimbă dă băjás în témă kunuszkută. Kînd fásjé feladaturj ză vádă sjé kum prisjepé în tată zî kum máj binyé merzsjé.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Prisjepé, kînd szfătijestyé dă témă sjé în iskulă or învăcát sî ză cînyé lá kuszt, sî sjé áhugyé dîn médiă. Máj trébé ză ly-ázsutăny, kit nu numá áje ză prisjápă, dă sjé în iskulă or áhuzît, dá sî ált, dă sjé inká în iskulă n-or szfătijit, sî tot máj binyé ză pată sî jéj ku álc szfătiji dă ásztá.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé ză styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji prisjepé, dákă într-on szituácio dă témă dîn kuszt szfătijestyé, sî patyé băgá számá ku sjinyé szfătijestyé sjé kum gîngyestyé áje, sjé zîsjé. Dákă ku sjinyivá pă telefon szfătijestyé, patyé băgá számá sjé zîsjé. Kupiji prisjepé într-on szituácio dîn kuszt, sjé ku sjé ză cînyé uná, kum vinyé unu dîn ált, sjé sztă ku sjévá în fácă ku fácă Dîn széveg pă káré nu-l kunastyé patyé gusji informáciourilye héj máj fontosé, kă styijé sjé fel vorbé ză bázsjé számá. Dákă áhugyé o témă, káré lyé irdikilestyé, sjé áhugyé patyé dá înnápoj ku vorbé, sî patyé la dă vestyé kum vinyé unu dîn ált.	*Informatikă*: kum ză nyé gîngyiny dă médiă. *Lyimbá sî literáturá dă ungur:* vorbilye navé, sjé-j fontosă, sjé nu, kum ză szkurcîny sjévá, kum ză zîsjény vorbilye binyé kum ză szfătijiny binyé, kum ză prisjipény sî máj binyé szévegurilye. *Matematikă:* gulmozurilye, logikă, kum vinyé unu dăpă ált, kum sjé ză făsjény ză trákă bájurilye. *Kîntyik:* kintyisj dă băjás. *Kulturá cîgányilor* lyimbilye, sjé fel lyimbé jestyé.

	Drámă sî zsok: kum sz-ápukăny pă sjinyivá, káré-j nou, sjé kum prisjipény.
Vorbé fontosé	Kum trébé szá szfătijény, kum szfătestyé aminyi, kum szfătijestyé aminyi întri unápált, kum vinyé unu dăpă áltu, dáká nu vinyiny ku sjinyivá áfără, kum sz-ályigăny.

Sjé ávény dă gînd szănvăcăny, kum máj binyé szá mergă	**Kum szfătijestyé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé szá-s je rîszu áfárá kînd szfătijestyé. Patyé szîngurj szá szpujé kum máj binyé styijé: sjé gîngyestyé, sjé szîmcă. Kînd nu prisjepé sjévá styijé kum szá-s sjejé ázsutálă, sî kum trébé ku urtásj sî ku máj bătîrny szá stye în vorbé. Patyé umără, o ărătá lu toc dă sj-or umărát ásá, kit dă ásztá toc szá zîkă, kă mîndru o foszt.	
Sjé ávény dă gînd százsunzsjény	În szituáciourj dîn kuszt tot máj binyé trébé szá-s áflyé loku. Trébé szá lyé gătăny, kum máj binyé szá patá szá zîkă sjé gîngyestyé, sjé szîmcă dă sjévá, dáká szfătijestyé băjisestyé. Szá styijé, sjé kum szá zîkă într-on szituácio, kit ásztá máj binyé sî repé szá mergă. Nu numá lyimbá sz-o styijé, dá sî áje, kit într-on szituácio sjé-j szlobod szá zîsjény, sjé nu, sî în sî máj multyé lokurj szá styijé, băjási sj-or szuktulit szá zîkă, sjé nu.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé szá styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Témurilye în káré învácă kum szá szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijiturá: - Kapcsulaturilye întri aminy Kusztu într-on család, lukru, sjé ákászá făsjény, sjé felyé eszkézurj ávény noj ákászá. Foglalkozásurilye, lokurilye dă lukru Szărbătorilye Urtăsjálá, sjé fel ăsz aminyi - Loku, káré ny-ápukă kéril Hungyé putyény săgye: kuszt într-on város, într-on szát, hungyé săgyény - Természetu sjé ny-ápukă kéril Névényurilye, áloturilye, kum szá nyé păzîny loku - Iskulá Kuszt într-o iskulă, iskulyilye melyé - Szănătátye, bityisugu Sjé fel bityisugurj áré mulcînsj (pă sjé ny-ány szuktulit panaszkudi, pă sjé fel kezelésurj umblă aminyi), lá doktor, în pátiká, în kurház - Vreme, kum nyé gătăny	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* vorbilye navé, sjé-j fontosă, sjé nu, kum szá făsjény máj szkurt sjévá, kum szá zîsjény vorbilye binyé, kum szá szfătijiny binyé, kum szá prisjipény sî máj binyé szévegurilye. *Informatiká:* internetu, kum szá cînyény kapcsolatu k u unápált, sjé umără pă net máj mulcînsj, forumurilye. *Biologiă sî szănătátye*: áloturilye sî névényurilye, kum szá păzîny kérnyezetu, kum mănkăny, kum szá mănkăny szănătosj szá fijény, bityisugurilye.

Évszakurilye sî vreme kum sz-ástyimbă Divatu, calyilye - Mănkărilye Într-on vendéglo, sjé mănkăny, kum sjirény mănkáre, kum o plătyiny, kum szpunyény, dákă dă sjévá nu nyi-j drág - Utuzálá Hungyé putyény utuzi, kum nyé gătăny p-o kályé - Dobá szlobodă, kum hugyunyiny Hobbi, sjé putyény fásjé în dobá szlobodă, sportu Kupiji patyé ză-ntrebé d-într-on széveg sjé învácă, ákár ăj gyiráptă, ákár ăj gusjită témá dă sjé or umărát. Patyé sztá ku sjinyivá în vorbé, dákă dă témă dă kuszt szfătijestyé. Sjé szîmcă tot máj binyé patyé ză zîkă pă lyimbásztá, sî patyé ku álc szfăti, într-oformă témă. În szituáciourj dă kuszt patyé ză zîkă sjé gîngyestyé, sî patyé zîsjé dákă ku sjinyivá oformă ză gîngyestyé o dákă álmintrilye ză gîngyestyé. Styijé sjé trébé ză zîkă, kînd áré dă gînd ză nye pă styut sjé ză făsjény, o sî jéj prisjepé sjé sjeré álcî dă lá jéj. S-átunsj patyé ză sjejé sjévá, o ză zîkă sjévá, dákă ku méstyéri lor szfătestyé băjisestyé. Dă sj-o foszt vorbá întri jéj patyé szkurt szpunyé dákă trébé sî lu álc. Styijé kînd sî sjé trébé sî szlobod ză zîkă. Binyé zîsjé vorbilye dă băjás, sî toc áje prisjepé, sjé kupiji áré dă gînd ză zîkă. Dákă áré dă gînd patyé sî styijé kum ză ză fătászkă ku sjinyivá pă net (în forumurj, pă lokurj, hungyé mulcînsj umblă).	*Féldrajzu:* áloturilye sî névényurilye, pă sjé fel lokurj ságyé aminyi, kum kusztă aminyi ku sjé umblă aminyi, kum utuzestyé aminyi, sjé fel vremé-j, sjinyé hungyé merzsjé ză kirándulászkă. *Drámă sî zsok:* în arékityé szituáciourj sjé ză făsjény, kum ză lyé-mbistyény pă kupij ză szfătijászkă. *Kulturá cîgányilor* Sjé fel cîgány jestyé, sjé fel calyé partă cîgányi, mănkărilye, lukru sî, szărbătorilye. *Sjászu méstyéruluj dă usztáj:* sjé fel szakmă sz-ályágă kupiji, hungy ză márgă ză-nvecé, sjé felyé programurj ză ájvé. *Tornă sî sport*: dă sjé-j fontosă, kit aminyi, în tată zî. ză spurtulászkă
Vorbé fontosé	Vită, sjé álitiny/sjé tăgădiny, kum ză zîsjény, dákă sjévá nu nyi ză vegyé, sjé prisjipény dîn vorbé, dîn mondaturj, sjé fel vorbé árunkă, sjé fel vorbé jilintestyé oformă, kum ză zîsjény vorbilye.

Sjé ávény dă gînd ză-nvăcăny, kum máj binyé ză mergă	**Umărálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 48 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji prisjepé sî áfelyé szévegurj, káré dar máj táré trébé ză bázsjé számá, ză prisjápă, sî dákă szévegurilye dă kuszt lyé prisjepé, dar sî d-într-estye prisjepé sjé-j fontosă, sjé-j nu. Styijé kum ză hăsznălászkă szotárurj, kum ză-nvecé vorbé navé. Styijé umărá szkrijiturilye dă băjás ákár în kényvé, ákár în ujságurj, o pă internet.	

Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Dákă kupiji să áflă ku szévegurj, în káré jestyé vorbé, pă káré nu lyé kunastyé, să pată gusji dîn vorbé sjé styijé. Să vádă kum sztă uná szévegurilye, sjé fel rîszurj áré. Szévegurilye pă káré nu lyé kunastyé să lyé pată ákásză szîngurj să lyé-ntarkă.

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji patyé sz-ályágă szévegurilye dîn kuszt sî dîn tudomány o dîn mivészet, sî styijé în sjé-sz áltyé szévegurilye. Styijé kum patyé sî máj binyé să prisjápă szévegurj sî máj sjé să fákă, kit ásztá ásá sî să fijé. Prisjepé adaturilye d-într-on széveg, sî áje prisjepé sjé gîngyestyé, sjé rîmnyestyé, sjé szîmcă aminyi în szkrijiturilyestye. Prisjepé szévegurilye, káré szfătijestyé dă témé dă kuszt, (kártyijé káré szkrijé o on hatoság, o on urták, o patyé fi ásztá ákor on e-mail.) Dákă binyé hăsznălestyé szusz sjé styijé, patyé gusji dă sjé ászună szévegurilye în káré jestyé vorbé pă káré nu lyé kunastyé inká. Sî în szévegurilye dă băjás patyé gusji vorbilye, pă káré nu lyé styijé. Binyé lyé hăsznălestyé pă szotárurj ákár ăsz în kényvé, ákăr ăsz pă internet, dá nu numá pă szotárurj, dá sî máj áltyé szkrijiturj. Lyé prisjepé pă szévegurilye, káré-sz în estye témé szkrisjé, în káré d-áje jestyé vorbé kunuszkutyé: - szévegurj, kărc sî cikkurj (hirurj, riporturj, interjuurj…) o vorbilye dă kîntyisj. Styijé să szpujé arékic dîn szkrijitorj dă cîgány, sî dă kusztu lor styijé sjévá: ká Orsós Jakab, Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért. Literáturá, sjé biny-ár fi să bázsjé számá: Kalányos Terézia (2003): *Bárou-l dă cîgán – Jókai Mór: A cigánybáró* című kisregényének fordítása. Czupi Kiadó, Nagykanizsa. Kalányos Terézia (2002): *Nauă korbj - A kilenc holló* - Beás cigány mesék beás és magyar nyelven. Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium, Pécs Gombos Péter (2006): *Lá să szfătászkă dăp-ásztá sî péstyi* - Magyar gyerekversek beás nyelven. Szerk.: Gombos Péter. Fordította: G. Szabó Sára – Gombos Péter. Juta: Profunda Könyvek, 2006. 48 p.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur*: umărálá dă prisjiput kum să prisjipény szévegurilye máj binyé, sjé-j fontosă, kum să-nvăcăny máj multyé vorbé, sjé-j dă szub vorbé, sjé fel szévegurj jestyé, mifajurilye, mondaturilye, szotáru, médiă, ujságurilye, szkrijitori dă cîgány. *Matematikă:* kum să prisjipény szévegurilye, kum să szkutyény sjé-j fontosă, kum sz-ádunăny uná adaturilye, logikă. *Informatikă:* internetu, sjé să bág számá în médiă, médiă pă net, szotárurilye pă net. *Drámă sî zsok* kum sz-ápukăny pă sjinyivá, káré-j nou, sjé kum prisjipény. *Kulturá cîgányilor* szkrijitori dă cîgány. *Kulturá dă oty:* illusztráciourilye, formilye. *Kîntyik:* kîntyisj dă băjás.

http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/beas_nyelvkonyv/start.html *www.romapage.hu*	
Vorbé fontosé	Kum szã cînyé unã szévegurilye, stilusurilye, sî sjé szã cînyé lá estye, szotárurilye pã net, ujságurilye.

Sjé ávény dã gînd szã-nvăcăny, kum máj binyé szã mergă	**Szkrijiturá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 50 dã sjászurj**
Sjé styijé má dã mult	Kupiji styijé szkri în mondaturj szkurtyé sjé gîngyestyé d-on lukru. Patyé szã je dã vestyé p-on széveg dã sjé-j ásá szkrisz, kum ăj szkrisz, sî áje styijé dã sjé-j ásztá ásá, sî jéj patyé áfel széveg szã fákă. Multyé felurj dã széveg kunastyé, sî styijé, kum szã fákă sî jéj áfelă szkrijitură. Dákă o témă táré lyé irdikilestyé pã kupij, patyé szã szkrijé ro bunyé szévegurj. Dákă literatură mîndră umără, patyé szã je dã vestyé în sjé-sz ált dăkit szévegurilye dã kuszt.	
Sjé ávény dã gînd sz-ázsunzsjény	Trébé szã lyé-nvăcăny pã kupij, kit szã pată szkrijé sî jéj szévegurj szkurtyé în ákár sjé felyé témé. Tot însjét trébé szã styijé, kum szã szkrijé szusz arékityé vorbé fontosé dîn széveg, sjé áhugyé, kit szã nu mujtyé sj-or áhuzît.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé szã styijé - Sjé ástyiptăny dã lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji patyé szkri szévegurj máj lunzsj într-o témă dã kuszt, o dã témă káré lyé irdikilestyé. Sjé or păcît o sjé fel eseményurj or foszt, patyé szkri ásá unu dăpă áltu, kum în dobă or sî foszt. Sjé szîmcă, sjé gîngyestyé trébé szã lyé-nvăcăny ásá szã zîkă, kit pă nyime szã nu băntălászkă. Kupiji styijé sjé fel szévegurj szkrijé aminyi întri unápált dákă-sz urtásj, o dákă nu-sz urtásj, dar nisj nu-sz kunuszkuc – sî styijé în sjé árunkă szkrijiturilyestye, în sjé nu, sî dákă trébé sî jéj patyé fásjé áfelyé. Lyé kunastyé szévegurilye pã káré átunsj trébé szã fákă kînd lá vál-on hivatal merzsjé, sî kînd ku jéj áré lukru, lyé kunastyé szusz szévegurilye sî lyé hăsznălestyé (nyomtatványurilye, kărcîlye). Kupiji patyé szkri zsjosz adaturilye, sî sj-or făkut pîn áku în kuszt.? pã lyimbá dã băjás. Styijé dîn sjé fel rîszurj sztă szévegurilye (kum szã	*Lyimbá sî literátură dã ungur:* umărálá dã prisjiput kum szã prisjipény szévegurilye máj binyé, sjé-j fontosă, kum szã-nvăcăny máj multyé vorbé, sjé-j dã szub vorbé, sjé fel szévegurj jestyé. *Informatikă:* kum cînyény kapcsolaturilye pã internet ku sjinyivá, kum nyé fãsjény lukru pã net, sjé felyé kényvé sî szotárurj putyény umără pã számitogép, kum putyény szévegurj szkri sî szã gyirizsjény, o d-ákulo szã j-árătăny lu álc sjévá. *Történelemu sî sjé trébé szã*

kizdilestyé, dă sjé ászunză, kum să szfărsestyé), sî ásztá sî jéj ásá szkrijé. Kînd szkrijé sî-j trébé, styijé kum să să lunzsjászkă dăp-on szotár, kum să-l hăsznălászkă ákár în kényvé-j, ákár pă internet. Kupiji patyé să fákă áfelyé szkrijiturj, dîn káré putyény styi sj-or păcît, sj-or umărát, sj-or văzut, hungy-or foszt, o sjé gîngyestyé dă sjévá patyé dá ásá înnápoj, kum ásztá o foszt, sî kit káré umără să vádă, kum styijé szkri. În szkrijiturilyestye styijé kum să szkrijé sî dă áje, sjé sî kum ăj în zîlyilyestye.	*styijény d-o cără:* dobá, kusztu aminyilor în szkrijitură. *Matematikă*: logikă, kum szkutyény sjévá pă dărăburj, kum o punyény uná p-áje.
Vorbé fontosé	Stilusu în hivatulurj, stilusurilye sî szévegurilye, kum ány szuktulit să szkrijény, sî kum szkrijé áku szkrijiturj, în sjé sz-árátă aminyi.

Sjé trébé sz-ázsunzsjény lá szfărsîtu-l dă dauă usztájurj	Kum kupiji szfărsestyé ku usztájurilyestye, binyé lyé prisjepé sî pă băjás, kînd în témă dă kuszt szfătijestyé. În szituáciourj dă kuszt patyé szpunyé sjé szîmcă, sjé gîngyestyé dă sjévá, sî dákă sjinyivá ált szpunyé sjé gîngyestyé dă sjévá, patyé să zîkă p-ásztá sî jéj sjévá ásá, kum ásztá ány sî ástyiptá dă lá ákársjinyé. Să pată în témă kunuszkută să szfătijászkă, nu ro lung, dá nisj nu ro szkurt, dá ásá, kit să fijé lu toc prisjipută. Să prisjepé szkrijiturilye dîn kuszt sî să styijé într-estye sjé-j fontosă, sjé nu. Dákă băjás szfătijestyé ro repé, s-átunsj trébé să styijé dă sjé-j vorbá, s-átunsj, dákă szfătijálá tată n-o prisjepé. Să prisjepé dă sjé-j vorbă în szévegurj, sjé lá hivatalurj szkrijé, sî să styijé dă sjé-j vorbá în literáturá mîndră. Să pată sî kupiji să szkrijé o să zîkă szévegurj dă arékityé mondaturj, káré-sz dîn kuszt. Să styijé sjé să bázsjé számá, kînd szkrijiturj fásjé.

11-12. usztájurj

În usztáju-l dă 12. kupiji ázsunzsjé ákulo, dă styijé ásá băjisestyé, kit dă témé dă kuszt sî dă sjé lyé irdikilestyé patyé szfăti sî patyé szkri, sî sjé gîngyestyé, sjé szîmcă nyé styijé dá dă styut, k-or învăcát dă lá noj să umiré, să prisjápă, să-ntarkă sî să szfătijászkă.

Áku în szfărsît p-áje lyé gătăny pă kupijistye, kit să nu mujtyé, k-on om pîn kusztu-j cînyé tot învácă, sî să styijé lyimbá dă băjás máj kum sz-o-nvecé, sî sjé patyé máj să fákă, kit să nu lyé márgă voje lu kupij dă lyimbásztá, dá sî să să gátyé pă vizsgá dă éretségi.

Pă lîng-ásztá sî áje trébé să cînyény înnentyé dă oty, kă pă lîngă lyimbá dă băjás máj multyé lyimbé jestyé, pă káré ká pă lyimbásztá oformă lyé cînyé, dá jestyé, dă káré aminyi máj mult gîngyestyé sî máj fontosé lyé cînyé.

Trébé să styijé kupiji pă káré lyé-nvăcăny, kă dăkă d-o lyimbé szfătijény, nu-j szlobod, să mujtăny, kă în je-j sî kulturá lumi, sî lu mulcînsj d-áje ji-j fontosă, kă dar dîn părinci luj. O dîn nyámu-j sjinyivá o szfăte, o dar s-áku o szfătijestyé pă lyimbásztá, sî d-áje áré dă gînd sz-o-nvecé sî jél.

Pă lîng-ásztá kum má szusz ány szkrisz, ro fontosă-j kit să lyé gătăny pă kupij pă éretségi, d-áje trébé să styijé toc, sî noj, sî jéj, kînd sjé trébé să styijé, kit să patá fákă vizsgásztá.

Dákă kupiji bágă számá sjé méstyéri zîsjé, sî lyé-nvácă, toc trébé să fákă vizsgá binyé.

Sjé ávény dă gînd să-nvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Kum prisjepé lyimbá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 45 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji prisjepé sjé întrábă dă lá jéj s-átunsj, dákă on băjás întrábă. S-átunsj să-ndură kupiji să zîkă sjévá, dákă nu-sz în iskulă, sî ku băjás să áflá sî jéj sztă ku jéj în vorbé.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Kupiji trébé să prisjápă s-áfelyé szévegurj, káré dă pă magno ászună, o dákă pă lîngă szfătijálă sz-áhugyé sî sjévá lármă. Pă kupij trébé să lyé gătăny kit să prisjápă nu numá há máj fontosé vorbé, dá sî máj mult d-întri szfătijálá dă băjás, káré în szituáciourj dă kuszt sz-áhugyé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji prisjepé szfătijálá lu băjás, dákă în témă învăcátă szfătijestyé. Sjé áhugyé patyé băgá számá, styijé, hungyé cînyény, sî styijé sjé-j fontosă sjé nu-j áje în szévegulá. Dákă d-o témă kunuszkută-j vorbá, s-átunsj patyé băgá számá szévegu, kînd on om dă băjás szfătijestyé. Kînd sjinyivá pă telefon szfătijestyé, dar nu kutotu, dá sjé-j fontosă - prisjepé. În szévegurj sjé în tată zî szfătijény patyé prisjepé sjé gîngyestyé, sjé szîmcă, styijé sjé árunkă, sjé nu. Kum máj binyé styijé, sjé sî kum trébé să fákă să prisjápă szévegurilye, în káré jestyé vorbé sî mondaturj, pă káré inká nu lyé kunastyé. Kum sî pă vizsgá dă éretségi, s-áku să-nvácă să prisjápă szévegurilye dîn magno, sî să styijé sjé felyé informáciourj o styut dîn szévegurj.	*Lyimbá sî literátură dă ungur:* kum să-nvăcăny máj multyé vorbé, sjé-j dă szub vorbé, sjé fel szévegurj jestyé, kum să zîsjény vorbilye kit binyé să fijé, sjé-j fontosă, sjé nu. Kum szfătijestyé mulcînsj, kum ástyápă dă lá álc. Sjé trébé să styijény, kînd ávény dă gînd să prisjipény o lyimbă. *Matematikă:* gulmozurilye, logikă, sjé vinyé unu dăpă áltu. *Informatikă*: kényvilye, káré ászună dăpă net. *Kîntyik:* kum kîntă băjási kîntyisj dă băjás.

	Kulturá cîgányilor lyimbá, lyimbilye, băjási. *Drámă sî zsok:* kum szápukăny pă sjinyivá înlontru.
Vorbé fontosé	Sjé áhuzîny, kum prisjipény szévegurilye, eléadásurilye, kum szfătijestyé băjási băjisestyé.

Sjé ávény dă gînd sănvăcăny, kum máj binyé să mergă	**Szfătijálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 45 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé binyé să gye hangurilye dă băjás áfără, kum trébé, k-áfel gláj szfătijestyé. Patyé să szfătászkă dă sjé gîngyestyé, sî dă sjé szîmcă. Tot máj repé învácă szévegurj nu numá szkurtyé dîn káp. Kînd într-áfel szituoácio ăj, káré-j kunuszkut, repé îs áflă loku. Styijé în arékityé szituáciourj sjé, kum să zîkă.	
Sjé ávény dă gînd százsunzsjény	Trébé să lyé gătăny pă kupij, kit să styijé szătiji sî szîngurj băjisestyé sátunsj, kînd într-áfel szituacio kirilestyé, în sjé fel inká n-or foszt. Kupiji trébé să fijé gătác, kit să prisjápă kînd álcî szfătijestyé băjisestyé dă témă dă kuszt, sî în szfătijálásztá trébé sî jéj să-s áflyé lok. Trébé să lyé-nvăcăny pă kupij, kit sî áje să styijé sjé, kînd să zîkă, kînd băjisestyé szfătijestyé (kînd fásjé vizsgă, o ált).	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Témurilye în káré învácă kum să szfătijászkă lyimbá sî în vorbé, sî în szkrijiturá: - Calyilye sî divatu Kimésji, cipilyisji Kum kumpărăny calyé într-o boltă, în butikurj - Mănkărilye, kum mănkăny Kum lyé gătăny mănkărilye, kum să lyé szpunyény recepturilye lu álc Mănkărilye-j resjé sî kălzsj Kum mănînkă aminyi. Sjé fel mănkărj kunuszkutyé jestyé - Sj-ám păcît Áku sî dă mult. On történet dă mult S-ány păcît în săptămînásztá - Zsîndurilye, viszurilye Sj-ávény dă gînd să făsjény Tînyiri sî bătîrnyi ákászá: sjinyé sjé fásjé într-on család - Kum trébé să kusztăny lîngă unápált	*Kulturá dă oty:* mivészurilye dă cîgány. *Kîntyik:* mivészurilye dă cîgány. *Lyimbá sî literátură dă ungur:* kum să zîsjény binyé vorbilye, mondaturilye, kum să szfătijény, vorbilye, sjé dîn káp învăcăny, kum szfătijestyé álcî. *Informatikă:* kum hăsznăliny internetu, kum cînyény ásá kapcsolaturilye ku álc. *Biológiă sî szănătátye*: kum să nyé păzîny szănătátye, kum mănkăny, kusztu-l szănătosz, bityisugurilye, sjé nyé ártălestyé, sî nyé cînyé ká în

kum szpunyény sjé gîngyiny, sjé kînd álmintrilye gîngyiny, kînd nu vinyiny áfără ku sjinyivá în sjévá, kînd jirtăsjuny sjirény - Iskulá: dă sjé mi-j drág, sjé felyé lyimbé ză-nvăcăny, lyimbé pă káré arékic lyé szfătijestyé, sjé ză-nvăc, sj-ám gîngyit ză fák, dă sjé-j fontosă ză-nvăcăny - Lukru: kusztu kînd lukrăny, dă sjé fel lukrurj ji-j drág lu mulcînsj, făr dă lukru - Kusztu: kum ză kusztăny szănătosz ză fijény – în családurj dă cîgány sjé putyény fásjé sî máj mult păntr-ásztá, kum ză nyé rindiliny mănkáré, dă sjé trébé ză nyé păzîny, sjé fel bájurj putyény kăpătá, dáká nu kusztăny szănătosz - Dobá szlobodă: mivészeturilye în kusztu nosztru, sjé patyé ză fákă ku noj internetu - Kum nyé-mpărcîny bányi: în család kum merzsjé ásztá, bány dă zsăb, kumpărálá, pă sjé sî hungyé tyiltijény (lá postă, lá boltă…)	tyémică. *Drámă sî zsok:* dîn sjé sztă on szituácio, kum lyémbistyény pă aminy, ză szfătijászkă. *Kulturá cîgányilor* sjé fel cîgány jestyé, sjé fel calyé partă, sjé mănînkă, sjé lukră, szărbătorilye lor, lyimbé lu pucîny. *Sjászu méstyériluj dă usztáj:* hungyé ză mirzsjény máj ză-nvăcăny, hungyé ză-nvăc, programurilye, kumpărálá, bányi. *Etikă*: kum kusztă tînyiri sî bătîrnyi lîngă unápált, kuszt într-on család, urtásji. *Tornă sî sportu*: păntru sjé ză spurtuliny în tată zî.
Kupiji patyé ză fákă áfel széveg, dă sjigogyi ásá-j în jél, kum ásztá szabájurilye dă szfătijálă szkrijé elé. Styijé kum ză szfătijászkă dă bájurj, kînd áré dîn sjé sz-ályágă, kum ză fákă ásztá. Sjé gîngyestyé, sjé szîmcă nu numá dă témă dă kuszt, dá sî máj dă máré bájurj patyé szfăti, sî vegyé, káré-j máj máré, o máj mik báj, sî patyé szfătiji dă estye. Pă lîngă szévegurj dîn kuszt patyé sî szévegurj dîn literátură mîndră ză umiré, ză nyé zîkă dă sjé-j vorbă într-áje, sjé-j într-áje fontosă, sjé nu, vegyé sjé-j dă szub vorbé. Într-áfel szituácio, sjé n-ány ástyiptát, sî patyé ză zîkă sjévá. Dáká sjévá lyé zîsjé, kupiji patyé máj lung ză bázsjé számá, sî jéj patyé sjeré sjé áré dă gînd Kînd szfătijestyé, áflă vorbé, káré árunkă, sî mîndru szfătijestyé Kum trébé, ásá dă uminyijé lu toc ku vorbé. Patyé szfătiji nu numá dă témé dă kuszt, dá sî máj dă ált, dă sjé într-o dobă toc szfătijestyé. Styijé ské ástyáptă dă lá kupij lá éretségi, d-áje sz-onvăcát lá feladaturilyestye, sî dáká trébé styijé szkri ásá sî átit, kit trébé. Kînd trébé ză szfătijászkă, bágă számá într-áfel szituácio, kînd fásjé vizsgă, sjé-j szlobod, sjé nu-j szlobod ză fákă, ză zîkă.	*Történelemu sî sjé trébé ză styijény d-o cără:* dobá, plátá családuluj, pă sjé trébé ză tyiltijény, dáturije, sjé pă kászá plătyiny, bány dă zsăb, sjé punyény îndărăt, styutu, învăcálá, învăcálá pîn sjé kusztăny. *Kulturá dă oty:* formá, rajzurilye, alkotásurilye

Vorbé fontosé	Kum cînyény pă sjinyivá ku vorbé în uminyijé, sjé-sz dă szub vorbé, kum szfătijestyé băjási, sjé fel feladaturj jestyé în éretségi, formilye sî témilye, szituáciourilye.

Sjé ávény dă gînd szănvăcăny, kum máj binyé szăă mergă	**Umărálá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 45 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji prisjepé d-într-on széveg áfelyé gondolaturj, káré-sz máj fontosé, je dă vestyé vorbilye fontosé. Vegyé kum ăj făkut on széveg, sjé fel rîszurj áré, dă sjé-j vorbá în jél.	
Sjé ávény dă gînd százsunzsjény	Styijé lu álc kum szăă ly-ázsutyé, kit sî jéj szăă prisjápă áfel széveg, káré în témă dă kuszt îj szkrisz. Styijé kum trébé szăă sz-ápusjé szăă szkrijé zsjosz, sjé gîngyestyé dă sjévá. Prisjepé informáciourilye fontosé, sî áje vegyé, káré nu-sz fontosé.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé szăă styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji într-on széveg sjé-j dă kuszt patyé áflá informáciourilye sjé-sz fontosé, sjé nu-sz fontosé. Dákă- lyé zîsjé sjinyivá informáciourj, lyé prisjepé sî styijé sjé szăă fákă ku jelyé. Dákă máj lunzsj szévegurj kápătă, sî într-eje lyé áflă repé informáciourilye, sjé lyé patyé lyigá uná. În témă kunuszkută styijé kum szăă szkată áfără informáciourilye, s-átunsj, kînd szévegurilye dîn ujságurj ăsz. Styijé într-on széveg sjé-j ánume ásá, sî styijé sjé-j áje, sjé sjinyivá gîngyestyé, dá nu styijény, gyirépt ăj, o nu, sî ásá patyé szăă bázsjé számá on széveg. Dákă áfelyé vorbé áflă, pă káré nu lyé kunastyé, lyé patyé gusji dîn szévegu-l máré, o dîn vorbé, pă káré lyé kunastyé. Kum ásztá lá éretségi ástyáptă, kupiji s-áisj szănvácă lá feledaturj, káré ly-ázsută kit máj binyé szăă prisjápă szévegurilye. Literáturá, sjé vă dăgyény, szăă băgăc számá: Orsós Anna (2001): Petőfi Sándor – Sándăr Petéfi – Sándor Petőfi: *János vitéz – Jánăs dă Vityáz.* Műfordítás. (Orsós Jánossal és Orsós Sándorral). Fodor Ildikó - Devi Art Alapítvány, Pécs Orsós Anna (2002): *A magyarországi cigány nyelvek. In: A roma közösség kultúrája és pszichológiája* (Labodáné	*Lyimbá sî literáturá dă ungur*: kum szăă umărăny, kit szăă prisjápă sî álcî. noj kum szăă prisjipény szévegurilye kum szănvăcăny máj multyé vorbé, sjé-j fontosă, sjé nu, sjé-j dă szub vorbé, sjé fel szévegurj, sjé fel mondaturj jestyé. kum szăă hăsznăliny szotáru, médiă, ujságurilye, szkrijitori dă băjás, întorszu, kum putyény întarsjé. *Informatikă:* kum hăsznăliny internet, sjé styijény dă médiă, médiă pă internet, szotárurilye pă net. *Kulturá cîgányilor* szkrijitori dă cîgány sî sj-or szkrisz, lyimbilye cîgányilor. *Matematikă:* kum szăă prisjipény szévegu, sjé-j fontosă, sjé nu, kum ádunăny uná adaturilye, sjé kum szăă cînyé uná. *Kulturá dă oty:* formilye,

Lakatos Szilviával és Varga Arankával) Pécs, PTE BTK Pszichológiai Intézete és Romológia Tanszéke Kalányos Terézia (2003): *Bárou-l dă cîgán – Jókai Mór A cigánybáró* című kisregényének fordítása. Czupi Kiadó, Nagykanizsa. Orsós Anna /1994/ (1997): *Beás nyelvkönyv. Pă lyimbá băjásilor.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola. Kaposvár Orsós Anna (1997): *Beás-magyar kéziszótár. Vorbé dă băjás.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár Orsós Anna (1999): *Magyar-beás kéziszótár. Vorbé dă ungur.* Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola, Kaposvár *http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/beas_nyelvkonyv/start.html*	rajzurilye. *Kîntyik:* kîntyisj dă băjás. *Drámă sî zsok:* kum szápukăny pă sjinyivá înlontru.
Vorbé fontosé	Kum să prisjipény szévegurilye, kum să hăsznăliny sjévá, széveg, sjé nyé dă pă styut sjévá, kártyije, pă káré ku postă o mănăny, kártyije, sjé pă net kăpătăny, kum să prisjipény lá utuzálă, kînd kum merzsjé buszu, gézesu, forumu.

Sjé ávény dă gînd săn-văcăny, kum máj binyé să mergă	**Szkrijiturá**	**Sjászurj, sjé ávény p-on rîsz 46 dă sjászurj**
Sjé styijé má dă mult	Kupiji patyé să fákă szévegurj szkurtyé în multyé felurj dă mifaj. Kînd áhugyé, o umără on széveg, styijé kum să szkrijé zsjosz repé sî szkurt vorbilye o mondaturilye héj máj fontosé. Styijé kum să nye pă styut sjé gîngyestyé, sjé szîmcă dă sjévá, ásá kum ásztá trébé.	
Sjé ávény dă gînd sz-ázsunzsjény	Trébé să pată să fákă szévegurj pă lyimbá dă băjás, dákă trébé în multyé felurj dă témé sî mifajurj. Trébé să lyé-nvăcăny să styijé kum să părászkă, să szkrijé zsjosz, dák-or păcît sjévá. Trébé să lyé-nvăcăny, să kum să szkrijé. Să styijé sjé trébé să bázsjé számá lá szkrijiturj în lyimbá dă băjás.	

Sjé styijé/sjé trébé máj binyé să styijé - Sjé ástyiptăny dă lá kupij	**Lá káré tantárgy nyé putyény lyigá styutu**
Kupiji patyé să fákă on széveg într-o témă dă sjé ji-j vojé ásá, kum o-nvăcát. Patyé să szpujé sjé gîngyestyé, într-o témă dă kuszt, o sî dă ált. (dă mivészet, dă cără) Styijé kum să umplyé áfără nyomtatványurilye pă lyimbá dă băjás.	*Lyimbá sî literáturá dă ungur:* szkrijiturá făr dă hibă, kum să szkrijény, éretségi, szkrijény szkurt dîn széveg lung, kărc, sjé fel szévegurj jestyé, kum nyé szkrijény kusztu, kum să cînyé uná on széveg

Styijé kum să fákă o szkrijitură szkurtă d-într-on széveg lung ásá, kit să lyé vijé-n firé, sj-o foszt în szévegu-l lung, sî dákă trébé în szévegul szkurt îs fásjé sî rajzurj, o formé, kit máj binyé să rămîjé, sj-o foszt în szévegu-l întrég. Dákă umără o áhugyé sjévá în arékityé mondaturj patyé szkri zsosz, dă sj-o foszt vorbá într-estye. Szkrijiturá kupijilor sztă dîn rîszurj, sj-ány învăcát: kum să kizdiliny, kum să szkrijény sjé ávény dă gînd sî kum să szfărsîny szkriszu, sî nu mujtă în káré sjé trébé să szkrijé zsjosz, în sjé-j ált on rîsz, în sjé-j ált hălálánt. Kupiji styijé sjé cînyé uná on széveg, sî kînd jéj fásjé áfel, ásztá cînyé-n firé. Kînd áfelă szkrijiturá fásjé, hungyé-s kápătă szemponturj, dă sjé să szkrijé, lyé patyé lyigá uná szévegurilye, kit să să vádă, kă d-on széveg ăj vorbá. Szkrijiturá îs patyé băgá számá, dákă nu binyé szkrijé, je dă vestyé, patyé javiti, kum or învăcát. Styijé în sjé-sz ált szévegurilye sjé kînvá ány szuktulit szkri, sî szévegurilye sjé pă számitogép szkrijény, sî lyé mănăny pă net în lumecárá (sms, imél, kártyije, pă káré nu lu urtásj o szkrijé)	mifajurilye, vorbilye. *Informatikă:* kum cînyény kapcsolaturilye pă internet ku sjinyivá, kum nyé făsjény lukru pă net, sjé felyé kényvé sî szotárurj putyény umără pă számitogép, kum putyény szévegurj szkri sî să gyirizsjény, o d-ákulo să j-ărătăny lu álc sjévá. *Történelemu sî sjé trébé să styijény d-o cără:* dobá, kusztu aminyilor în szkrijiturá. *Matematikă*: logikă, kum szkutyény sjévá pă dărăburj, kum o punyény uná p-áje. *Kulturá dă oty:* formilye, formilye dă oty.
Vorbé fontosé	Păntru sjé să cînyé uná mondaturilye sî să fásjé dă széveg, nyomtatványurilye, szévegurilye pă internet, multyé felurj dă széveg (sms, imél) szkrijiturá lá káré szpunyény sjé să bázsjé számá, kum să sztătyény pă lîngă sjévá, esszéurj.

Sjé trébé sz-ázsunzsjény lá szfărsîtu-l dă dauă usztájurj	Păkînd kupiji or szfărsî usztájurilyestye, kupiji sz-or învăcát să prisjápă băjisestyé, să styijé într-on széveg sjé-j fontosă, sjé nu ásá dă fontosă. Trébé să-s pată să zîkă sjé gîngyestyé, s-átunsj, kînd n-áré răgáz, să să gátyé pă sjévá. Kum ásztá lá éretségi ástyáptă dă lá kupij, trébé să styijé să fákă szévegurj ásá, kit să bázsjé számá kînd, sjé zîsjé băjási, sî kum, kit ánume áje sî ásá să zîkă sjé jéj ár zîsjé. Kupiji patyé să nyé părászkă sjé szîmcă, sjé gîngyestyé, sî dă estye styijé kum să szfătijászkă ásá, kit sî noj áje să prisjipény, sjé jéj áré dă gînd să zîkă. Să pată în témă învăcátă szfăti, să nyé gye válosz, să prisjápă ku noj uná o dákă nu, sî ásztá să nyé pată szpunyé băjisestyé. Să pată arékityé mondaturj să zîkă dă áfelyé témé, káré nu numá dă kusztu lu aminy dá sî dă cárá tată ászună.

ROMANI SHIB THAJ LITERATURA

(La shibako sityarimaske, le buxlyarde thaj le avri intregosarde minoritetonge bararimaske-edukacijake)

1-4. klasso

La romana shibako thaj literaturako objektosko sityaripesko celo si, le sityarden te pinzharavel jekha kasava minoritetonga shibasa, savelake vorbitora, kaj legmajbare ungrikone themeske minoritende inkrenpe. Le objektoski legmajfontosho butyi si: le zhanimasko vazdipe-j thaj anda/andar kodola bararimasko inkripe te aven le zhanimata, thaj vi kodo te vazdelpe.

Ande amaro them mashkar le romenge shiba majbut zhene e romani shib thaj lake dialekturi (majfeder o lovaricko dialekto) vorbisaren. Kadi shib - misto erechegivo/agorutno egzameno - thaj - misto shibako egzameno - aba but bersh pinzhardi si ande amaro them.

La shibako sityaripe vi pala kodo fontosho si, ke andel kodol romane familiji, kajso aba numa le phure vorbisaren e shib, opre te pinzharel pes kodo, ke fontosho-j perdal te den la shibako zhanipe le shavorenge. Lengi shib shaj t'avel sityindi ande shkola, atunchi mashkar le rom vazdelape laki patyiv.

Shaj sityon la romana shibaki gramatika, lasho iskirisaripe, avri phenipe, pasha le tardicionalne bare dyeseske patyivako dipe, lashe doripeske sityipe. Sa kadala shajipe den pe kodo, le niposko gruposki historija, lyakura angle te aven, thaj kade le sityarde opre te pinzharen le minoritetongi avucija, thaj kade apol anglal te aven kodola sar zhuvinde lyakura, sakone dyeseske kotora shaj aven le ternenge.

Le objektos fontosho rig si ande kodo, opre te ashol e kultura thaj kodolako pinzharipe.

E romani shibaki literatura pinzhardi-j ande amaro them thaj vi ande bari lyuma. Kadale niposke - thaj iskiritorenge butya shaj resas palal elektronikalni zvorura ande majbare numerura, kade shaj dikhas perdal le themeske granicange kontaktosko opre inkripe.

Le objektosko sityaripesko lungo celo si, hoj opre te vazdel o interesnipe karing le romane shibake literaturake butya, misto kado ande teluni shkola romane shibake avri ginade, garadune pushipe, phenipora, shavorenge poemenge boldipesa shaj pinzharenpe le shavora.

O ramasko plano le celura, shibake levelura, pe sityimaske rigende ulavel.

	4. klasso	**6. klasso**	**8. klasso**	**10. klasso**	**12. klasso**
Romani shib	Ando KER-levelo nashtig das les	A1	A2	B1	B2

1-2. klasso

O 1-2. klassosko legmajfontosho butyi kodi si, pasha ovoda - shkola perdal gelipe, hoj te sityaravel o ginipe thaj o iskiripe, so majdur vi la daka shibako bararipesko fundo si. La romana shibako sityaripe pala ungriko shibako ginipe thaj iskiripesko sityipe si, misto kado o angluno celo kodo si, hoj te kamavas e romani shib/ la romana shibako sityipe.

Ande kado fontosho si o khelipesko sityipesko perdal dinipe. Phenipora, poemi thaj shavorenge dyila/gilya thaj krujoske khelipenca trubuj te vazdas o vorbisaripesko hatyaripe thaj vorbisaripesko zhanipe.

Te o sityardo zhanel te vorbisarel romanes atunchi kodo trubuj ande patyiv te inkrel o sityari/e sityarica.

O vorbisaripesko hatyaripesko vazdipeske direkciji si: le skurte tekstongosko opre pinzharipe, thaj na phare vorbikane avri phenipe, vladongo hatyaripe. O vorbisaripesko zhanipe na phare phenipora, poemenge sityipesa shaj pecol.

O ginajipesko hatyaripesko nivelesko vazdipe ande jekh vrama pecol le iskirisaripeske sityipesa.

La romana shibako lasho iskirisaripe kaver si khatar o ungriko shibako iskirisaripe.

La romana shibako iskirisaripe ando dujto klasso ushtyavel andre misto ungriko shibako anglunipe.

Tela shibako sityipe hasnalisarde objektura (peldake vorbengi kartya) misto korkoro sityipeske zhanipe trubuj. Mishto si, hoj andre sityaripeske butya ande te len le diferentni thaj gruposke keripe.

<table>
<tr><th>Temako kotor/
Vazdipesko celo</th><th colspan="2">Vorbisaripesko hatyaripe</th><th>Chasoskirama
61 chaso</th></tr>
<tr><td>Anglunipesko zhanipe</td><td colspan="3">Shkolako patyalipe.</td></tr>
<tr><td>Objektoske vazdipeske celura</td><td colspan="3">Ushore vorbikane avri phenipe, vladura, mangipe, pushipe, frazi, thaj opre akharimatonge hatyarimasko anglal vazdipe. Le romane manushengo trajo, pasha lengi historija, dyila, khelipe, paramichi, pheniporengo pinzharipe, kadalengo anglal vazdipe. Skurte tesktongo hatyaripe, anglal vazdipe.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde</td><td>Kopchimaske puntura</td></tr>
<tr><td colspan="3">La romana shibako glasongo pinzharipe, o lasho vorbipesko luftosko linipesko sityipe, e vorba-thaj mondatosko lasho avri phenipesko dikhipe.
Po magnovo ashunde paramichi, dyila, skurte phenipora le pinzharde vorbi/alava, vorbengo kontakto o sityardo opre pinzharel.
Hatyarel pasha sityipeski materia – na phare avri phenipe, pushipe, mangipe, vladura, te kodola pe romani shib ando zhuvindo vorbipe vaj po mangnovo shaj ashunel. Hatyarel le sityareske na phare vladura, savela pasha chasosko inkripe thaj pasha sityipe trubun.
Hatyarel le dyeseke najisaripe.
Zhanel na phare phenipora, dyila, krujoske thaj shavorenge khelipe, paramichi te hatyarel, te sityol.</td><td>Dyili-muzika: dallamo, ritmo, romane dyila.

Ungriko shib thaj literatura: vorbikano tekstongo hatyaripe.

Drama thaj khelipe: situaciovosko khelipe.

Gimnastika thaj shporto: lasho luftosko linipeski texnika, krujoske khelipe.

Romengo niposko zhanipe: romane tradiciji, lyakura.</td></tr>
<tr><td>Fontosha alava</td><td colspan="3">Tempovo, ritmo, pauza, glasoski zor, glasosko pharipe, musurako khelipe, na verbalno avri phenipe, najisaripe.</td></tr>
</table>

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko zhanipe**	**Chasoski rama 60 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Shkolako patyalipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Lasho avri phenipe, glasosko keripe, lasho artikulaciovo, lasho avri phenipe khatar ungriko shib kaver romane glasoske lasho keripesko sityipe anglal zhutipe tela komunikacija. Poemi, dyila, skurte tekstura, paramichi, phenipora, shibake khelimatongo sityipeske zhutipe. La vorbisaripeska situacijake lasho najisaripesko dipe, buchuzipe, andre sikavipe, la familijako andre sikavipesko sityaripe. Fundutne alavengo sityaripe thaj neve alavenge sityipe andel kadal temi: familija, beshipesko than, pedura, zelenimata, frukto, kinipe, numera, ranga, dyesa, dromaripe, dromaripeske objektura.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal temi: – najisaripeske dinipeske formi: dyeseske thaj le vorbisaripeske zheneske (zhuvlyi, mursh); – familija: pesko andre sikavipe, thaj la familijake zhenenge andre sikavipe; – beshipesko than: kaj beshel; – pedura: khereske pedura, pedongi bar; – zelenimata-fruktura; – kinipe, fundutne xabe, gadenge kotora; – numerura: khatar 1- zhikaj 20; – ranga; – dyesa: kurkeske dyesa, shona; – dromaripe: dromaripeske objektura, direkciji. Pinzharel la romana shibako glasongo avri phenipe. Zhanel khatar ungriko shib kaver (a,ch,dy,x,kh,ph,s,sh,th,zh) glasongo sityipe thaj hasnalipe ande sityarde vorbi. Mishto avri phenipesa zhanel skurto, na phare mondatura te kerel. Hatyarel le biphare avri phenipe, vladura, mangipe, pushipe, skurti duje zhenengo vorbisaripe. Andel pinzharde temi skurti, tekstura zhanel te kerel. Zhanel duma te del pe mangipe, thaj cerra zhutipesa zhanel duma te del pe opre shutte pushipe. Mishto zhanel dyeseseske vramake najisaripe te del, andre te sikavelpe, pa peski familija te vorbisarel. O sityardo cerra zhutipesa zhanel 2-3 mondatura korkoro te phenel andel pinzharde temi vaj pe duje zhenengo vorbisaripe andel sityinde temi vramake rindosa. Pe ushore kipura zhanel te vorbisarel. Phagrelpe pe lasho glasosko pharipe, glasosko avri phenipe thaj	*Dyili-muzika; gimnastika thaj shporto:* lasho luftosko linipe. *Dyili-muzika:* dallamo, ritmo, romane dyila, artikulaciovo. *Ugriko shib thaj literatura:* poemako thaj prozako sityipe. *Drama thaj khelipe:* situaciovosko khelipe. *Krujalipesko pinzharipe:* pedura, beshipesko than, familija, dromipe, natura. *Matematika:* direkciji. *Vizualno kultura:* ranga.

ritmosko hasnipe. Zhanel 2-3 phenipora te sityol thaj kodola angle te del peske amalenge/klassoske zhenenge. Romani literatura: Choli Daróczi József (1997): *Duj sane luludya. Két szál pünkösdrózsa.* (Gyermekversek, cigány-magyar népdalok két nyelven) Hátrányos helyzetű Fiatalok Életmód és Szabadidőszövetsége, Budapest Lakatos Szilvia (2010): *Turcko muca, shun!* Romani mondókáskönyv. PTE-BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Profunda Könyvek, Pécs-Juta	
Fontosha alava	Na verbalno avri phenipe, najisaripesko dinipe, akharipe, mangipe, najisaripe, andre sikavipe, familija, beshipesko than, duje zhenengo vorbisaripe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Ginajipesko hatyaripe**	**Chasoski rama 40 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Shkolako patyalipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Le sityinde alavengo angle akharipe, palpale mangipe (keripesa, ande vorba, ando iskirisaripe) ande nevo tekstongo krujalipe. O fontosho zhanipesko avri vazdipe, kodolesko vazdipe tela ginajipe.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel te zhal pala le fundutne vladura thaj keripesa vaj ande vorba palpale zhanel te del so sityilas. Sityol khatar ungriko shib, kaver romana sbibaki alfabeta, vorbengo kontaktosko (peldake cino kher) ginajipe. Khetane zhanel te ginavel le sityinde alava. Opre zhanel te pinzharel thaj vi hatyarel le sityinde vorbi, ekspresiji andel iskirisarde formi thaj zhanel kodolengo glasosko thaj muto ginajipe, pala peske trajoske bersha. Tela ginajipe opre pinzharel le vorbenge shtukturake khetane inkerde zhenen. Opre pinzharel ande ginajipesko teksto le bipinzharde vorbi, thaj kodolenca barvarel peski vorbengi avucija. Khetane inkerde mondatura, skurte tekstura, ashundo glasosa thaj vi mutone ginajipesa zhanel te ginavel. Sityol thaj dyakorolil lashe tempovosa o hatyardo ginajipe. Hatyarel paramichi, poemi pala peske trajoske bersha, vlaxickone romengi kultura andre sikade skurti/skurci tekstura, thaj perdal zhanel kodola te butyisarel.	*Vizualno kultura:* keripe andre sikavipe kiposa, ilustracija, reprudukacija, shibako sityipesko zhutipe objektonca: peldake: vorbaki kartya. *Dyili-muzika:* dallamo, ritmo. *Ungriko shib thaj literatura:* tekstosko hatyaripe, vorbako shinipe. *Drama thaj khelipe:* situaciovosko khelipe. *Romengo niposko zhanipe:* vlaxickone romengi kultura.

Fontosha alava	Alav, glaso, vorbako glaso, mondato, teksto, iskirisaripesko somno, anglunipe, adreso, hatyardo ginajipe, tekstosko hatyaripe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Iskirisaripe**	**Chasoski rama 30 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Shkolako patyalipe.	
Objektoske vazdipeske celura	La romana shibake ABC zhutipesa pinzharde thaj bipinzharde ekspresiji tele iskirisaripesko zhutipe.	
Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde		**Kopchimaske puntura**
O sityardo mishto iskirisarel tele le romane ABC alava. Zhanel tele iskirisarde thaj printime alava, vorbi tele te kopisarel. Zhanel cerra doshasa te kopisarel, skurti, romane shibake tekstura. Zhanel kaj le pinzharde temi inkerde fundutne vorbengi avucijake vorbi pala ashunipe mishto tele te iskirisarel. Zhanel le bipinzharde vaj na hasnalisarde vorbi pala ashunipe vi tele te iskirisarel. Zhanel 4-5 mondatongo skurto duje zhenengo vorbisaripe te kerel vi ando iskirisaripe andel pinzharde temi. Zhanel skurti mondatura korkoro te iskirisarel cerra zhutipesa thaj mishto te hasnil le puntura, le pushipe (peldake pe mondatosko agor te iskirisarel somno).		*Gimnastika thaj shporto:* vastesko mishkipesko vazdipe, krujalipesko dikhipe. *Vizualno kultura:* lenijako tradipe, estetikano igenyeshego. *Dyili-muzika:* tempovo, ritmo. *Ungriko shib thaj literatura*: vorbako shinipe, cine-thaj bare alava, duje numerongo somno. *Matematika:* direkciji, serialiteto.
Fontosha alava	Alav, printimesko alav, iskirisardo alav, duje numeronge alava, cino alav, baro alav, mondato, teksto, iskirisaripesko somno, adreso, margovo.	

O vazdipesko zhukarde rezultatura pe duje klassosko agor	Pe duje klassosko agor te hatyarel le biphare avri phenipe, vladura, madyarazatura. Hasnalisarel le najisaripesko dinipe, thaj kodolenge patyivipeske shibake formi. Te hasnalisarel le vorbengi avucija thaj te hasnalisarel kaj andre sikavipe, kana vorbisarel phurenca vaj ternenca. Te zhanel biphare mondatura te kerel andel sityinde, andel fundutne vorbisaripeske situaciji. Te phenel andar shero le memoriterura thaj te hatyarel kodola. Pe dujto klassosko agor zhanel te ginavel. Zhanel mishto te ginavel skurti, 4-5 mondatura, peske trajoske bersheske tekstura.

	Te hasnalisarel thaj te barvarel peske vorbengi avucija. Te zhanel romanes te iskirisarel teksto. Te hasnalisarel khatar ungriko shibako kaver iskirisaripe. T'avel puterdo karing e romani shib sar strejino shibako sityipe.

3-4. klasso

Ando 3-4. klasso inkrel inke karing e romani shib o pozitivno gindisaripe, la shibako sityipesko kamaipe. O objektosko celo si inke, hoj le romane sityarde-thaj lenge familiji-opre te pinzharen o shibako perdal dinipesko vazhnipe. E romani shib sar strejino shibako objektoski butyi tela 3-4. klasso, hoj vi o sityardesko iskirisaripe thaj ginajipesko hatyaripe opre te vazdyol kaj o vorbisaripesko hatyaripe thaj kaj vorbisaripesko zhanipe, o sityardo pinzharel le romane manushengi kultura, thaj kodolaki avucija. Andel anglune duj klassuri le ungriko iskirisaripe thaj ginajipe sas ando centro, misto kado la romana shibako glasongi avucija, alavengo iskirisaripe thaj opre pinzharipe majfeder andel kadala duj klassuri si shajipe.

Le duj klassongo vazdipesko celo kodo si, hoj o sityardo te zhanel te hatyarel majlungone tekstura.

Le duj klassongo vazdipesko celo inke kodo si, hoj o sityardo te zhanel korkores teksto te kerel vi ando iskirisaripe, vi ande vorba. Lungone duje zhenengo vorbisaripe te zhanel te kerel, o aktivno vorbengo avucijako barvalipe, bares fontosho si.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko hatyaripe**	**Chasoski rama 40 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Le skurtone tekstongo vazhnone gindongo opre pinzharipe, thaj inke le biphare avri phenipe, biphare vladura, mangipe, pushipe, ekspresiji thaj akharimasko hatyaripe.	
Objektoske vazdipeske celura	Vorbisaripesko inkripe, avri phenipeski zor jekhavresa khetane inkripesko vazdipe. Biphare pushipengo hatyaripe thaj pe vorbisarengo duma dipe. Jekhavrestar kaver komunikacijaki situacija kaver shibako normako sityipe. Karing e romani shib pozitivno gindisaripe te kerdyol.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Andel dyeseske vorbisaripeske situacijango gindisaripe hatyarel, ande vorbisaripe zhanel riga te lel. Opre pinzharel le diferentni komunikacijake situaciovi. O sityardo zhanel lungi tekstongo gindisaripe opre te pinzharel. Pala ashunipe zhanel te pheneltar majlungona romana shibake tekstongo duje zhenengo vorbisaripesko gindisaripe. Zhanel te hatyarel na numa ando zhuvindo vorbisaripe, tena khatar daka shibake vorbisaripeske zhenostar ashundo teksto. O sityardo zhanel majphare vorbengo kontakto, dialogo, vladisaripe, avri phenipe te hatyarel. Zhanel andel telune temi ashunde teksturen te hatyarel:	*Krujalipesko pinzharipe:* vramako phiripe, slobodo vrama, shkolako trajo, dyesesko rindo, sastipe-nasvalipe. *Ungriko shib thaj literatura*: tekstosko hatyaripe, artikulcijake treningura,

dyesesko rindo, shkola, uradipe, vramako phiripe, vrama, shporto thaj slobodo vrama, sastipe, nasvalipe. Pinzharel, hasnalisarel thaj dyakorolil - vi andel sityardengo trajo - kaj situaciovo kopchimaske krisa.		shibake khelimata, shibake phagripe. *Matematika:* krujura. *Dyili-muzika:* ritmo, dallamo, glasosko pharipe. *Drama thaj khelipe:* situaciovoske khelipe.
Fontosha alava	Dialektura, dyesesko rindo, vramako phiripe, shporto, sastipe, nasvalipe, uradipe, shkola.	

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko zhanipe**	**Chasoski rama 30 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo shukares zhanel avri te phenel le romane vorbi, alava. Zhanel so tela anglune duj klassura sityilas poemi, dyila, skurto teksto, paramichi, phenipora, shibake khelimata, palpale te del. O sityardo zhanel najisaripe te del, te buchuzipe, andre te sikavelpe, andre te sikavel peski familija.	
Objektoske vazdipeske celura	Fundutne vorbengi avucijako sityipe thaj vorbengo barvalipe andel teluni temi: dyesesko sityipe, shkola, uradipe, vramako phiripe, vrama, shporto, slobodo vrama, sastipe, nasvalipe. O vorbisaripesko zhanipesko vazdipe. Le vorbimaske thaj hatyarimasko majvazdipe, zhutime na verbalnone kotorenca.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal temi: – pajkerimata: bare dyesa (krechuno, nevo bersh, patradyi, arakhadyimasko dyes, abav, bolipe), lashe doripe; – dyesesko rindo: sake dyeseske butya; – shkola: objektura, sityimaske dyelura, la shkolako kher; – uradipe: dyeseske thaj sezonoske gada; – vramako phiripe/sezonura: fundutne vramake fenomeni; – vrama: sode/kattyi chaso si?; – shporto: mishkipeske formi, shportoske krangi; – slobodo vrama: hobbivo, slobodo vramake butya, kirandulashi; – truposke kotora; – sastipe-nasvalipe: kaj o sastyari, ande apoteka, nasvalipenge anava, hatyaripe; – sar mezil avri: avral /andral. Pala phare vladura, mangipe, avri phenipe, lungi tesktongo hatyaripe,	*Dyili-muzika, gimnastika thaj shporto:* lasho luftosko linipe. *Dyili-muzika:* dallamo, ritmo, artikulacija. *Ungriko shib thaj literatura:* poema thaj prozako sityipe, angle dinipesko modo, glasosko pharipe. *Matematika:* krujura. *Drama thaj khelipe:* situaciovosko khelipe.

o sityardo zhanel korkoro duma te del. Biphare poemi, dyila, phenipora, korkores zhanel angle te del peske amalenge. Zhanel 6 memoriteri angle te del. Kiponge zhutipesa zhanel angle te del skurti historiji, paramichi. Zhanel majlungo duje zhenengo vorbisaripe te kerel andel pinzharde thaj andel neve temi. Te siles problema le hatyaripesa aba zhanel zhutipe te mangel. Lesko vorbisaripesko tromajipe barol, lesko vorbengo hasnalipe thaj tekstongo keripe lasharelpe karing la komunikacijaki situacija. Lesko glasosko avri phenipe lasho thaj uzho si. Ande vorbisaripe andar pasivno ashunipe zhanel perdal te zhal ande aktivno, jekh hatyaripe thaj na jekh hatyaripe avri zhanel te phenel. Pe pushipe zhanel informacija te del andel biphare situaciji. Pe zhene, pe objektura zhanel skurto tele iskirisaripe te del, cerra vorbenca.	*Romengo niposko zhanipe:* romane shibake poemi, paramichango angle dinipe.
Fontosha alava	Duje zhenengo vorbisaripe, aktivno vorbengo avucija, glasosko avri phenipe, tekstosko keripe, tele iskirisaripe, karakterizacija.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Ginajipesko hatyaripe**	**Chasoski rama 61 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Opre pinzharel thaj shukares phenel avri le romane alava. Zhanel biphare romane shibake vorbi, vorbengo kopchime, skurti tekstura te ginavel thaj shukares avri te phenel kodola. Zhanel romane shibake vorbi thaj vorbengi shtruktura te ginavel glasosa thaj vi muto, thaj vi hatyarel kodola. Bipharo teksto zhanel te ginavel thaj te hatyarel. Sityinde paramichi, poemi, niposke keripe, kodolenge kotora opre pinzharel tela ginajipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Le phare romene shibake vorbi, vorbengo kopchime, skurtone tekstongo dyakorolipe ginajipesa. O hatyardo thaj uzho, ginajipesko zhanipesko vazdipe glasosa thaj mutones.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Zhanel mutones thaj glasosa te ginavel thaj te hatyarel kodo so ginadas (peldake paramichi, phenipora, skurti historiji, duje zhenengo vorbisaripe). Zhanel palpale te del so ginadas. O sityari vaj le amalengo opre ginado teksto, so ande iskirime forma si, hatyarel thaj zhanel pala leste te zhal. Ande ginado teksto unyi vladura, mangipe hatyarel thaj pe kodola zhanel te kerel so trubuj. Zhanel biphare informaciji avri te vazdel andar tekstosko krujalipe. O sityardo zhanel skurti literaturake tekstura te ginavel, te hatyarel le tekstongo butyango kontroli, informaciji khetane te kidel, thaj opre te butyarel andar ginade tekstura. Tela hatyardo ginajipe zhanel peske aktivne vorbi te barvarel. Opre pinzharel le ginade tekstongi karakterizacija, peldake pala	*Ungriko shib thaj literatura:* tekstosko hatyaripe, bibliotekako hasnalisaripe, internetoske zvorura, jekh shibake alavara, fontosha gindura tele zhanel te iskirisarel, fontosha gindimata avri zhanel te vazdel. *Krujalipesko pinzharipe:* familija, andel naturake

formake somnura. Hasnalisarel le bibliotekake slugisaripe, thaj hasnalisarel le internetoske zvorura. Romani literatura: Choli Daróczi József (2002): *Az első képes Bibliám. Muri anglunyi kipunyi Bibla.* Tessedik Sámuel Alapítvány, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (2011): *Muri angluni Biblia.* Agapé Ferences Könyvkiadó és Nyomda Kft., Szeged	temi ginade tekstura. *Romengo niposko zhanipe:* pe tradicionalne romane profesiji ginade tekstura.
Fontosha alava	Tekstosko hatyaripe, alavaresko hasnalisaripe, biblioteka, muto ginajipe, fontosha gindimata tele zhanel te iskirisarel, tetelesko mondato, vazhne alava.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Iskirisaripe**	**Chasoski rama 60 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O iskirisaripesko pinzharipe. E romani shibaki ABC, khatar ungriko shib kaver glasoske iskirisaripe. Skurti tekstongo kopisaripe, thaj tele iskirisaripe pala ashunipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Tekstongosko keripesko zhanipesko vazdipe, mondatonca thaj skurti tekstongo zhutipesa. Shaj ginado, shukar iskirisaripeski kipo, lasho iskirisaripesko tempovosko angle zhutipe. Le lashe iskirisaripeske siklyipengo zuralipe.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel khatar ungriko shib pe kaver glasongo somnosaripe. Zhanel andar sityinde vorbi thaj vorbengo kopchime mondatura thaj tekstura khetane te kopchil, zhanel te iskirisarel peldake e-mailo, lil, kiposko lil. O sityardo zhanel majlungi tekstongo phenipe vaj peske gindimata khetane te xutyilel thaj ande jekh skurto teksto tele te iskirisarel. Zhanel ande jekh skurto teksto tele te iskirisarel, lasha gramatikasa so sityilas. Pinzharel le tekstongo kotorengi butyi - anglunipe, diskusija, agoripe. Zhanel palpale te del historiji, ande vramako phiripe. Pinzharel le lileske iskirisaripeske formuli (akharipe, lilesko anglunipe thaj- agoripeske formula, buchuzipe, data kerimaski texnika) pe romani shib. Zhanel privatno lil te iskirisarel andel diferentni temi. Le sityardesko iskiripe shukar si, shaj ginaven kodo.	*Gimnastika thaj shporto*: vastesko mishkipesko vazdipe, krujalipesko dikhipe. *Vizualno kultura:* lenijako tradipe, estetikano igenyeshego**.** *Ungriko shib thaj literatura:* vorbengo shinipe, cine thaj bare alavi, duje numeronge alavi, iskirisaripeski texnika, diferentni tekstura.
Fontosha alava	Fogalmazil, lilesko iskirisaripe, e-mailo, akharipe, buchuzipe, data kerel, anglunipe, diskusija, agoripe.

O vazdipesko zhukarde rezultatura pe duje klassosko agor	O sityardo pe duje klassongo agor te hatyarel le sityareske biphare vladura, thaj te zhanel pe kodola duma te del. Phare vorbengo kopchime thaj vi tekstura te zhanel te hatyarel pala ashunipe, thaj pe kadala te zhanel vi ande vorba vi ando iskirisaripe unyi mondatonca khetane te xutyilel. Te zhanel opre te pinzharel le komunikacijake thaj situaciovoske vorbi (peldake najisaripesko dinipe). Te zhanel peske hatyaripe biphare vorbenca avri te phenel (lossh-briga, elegedime-na elegedime kade majdur). Te phagrelpe, hoj te barvarel peske aktivne vorbengi avucija, vorbengo tekstongo keripesko zhanipe te barol. Te zhanel o tekstosko hatyaripe tela glasosko thaj vi tela muto ginajipe. Majtromanes te ginavel vi angla peske amala/klassoske zhene, lesko avri phenipe te avel shukar, thaj uzho. Te zhanel tele te iskirisarel pe romani shib kodo so sityilas ande vorba. Te zhanel skurti tekstura te kerel ande vorba thaj ando iskirisaripe. Te pinzharel majbut fali tekstura – kodolengo phenipe thaj lengi formula thaj te hasnalisarel kodolen (peldake lil, fogalmazipe).

ROMANI SHIB THAJ LITERATURA

(La shibako sityarimaske, le buxlyarde thaj le avri intregosarde minoritetonge bararimaske-edukacijake)

5-8. klasso

La romana shibako sityaripe pala teluna shkolake shtar bersh zhal majdur thaj la romana shibako thaj literaturako objektosko sityaripesko celo si, hoj le sityardengi kompetencija te vazdel kasava minoritetonga shibasa, savelake vorbitora, kaj legmajbare ungrikone themeske minoritende inkrenpe. Le objektoski legmajfontosho butyi si: le zhanimasko vazdipe-j thaj anda/andar kodola bararimasko inkripe te aven le zhanimata, thaj vi kodo te vazdelpe.

Ande teluni shkola astardi butyi andel oprune shtar klassura zhal majdur tekstosko hatyaripe, tekstosko krealipe, komunikacijake temi (formalisho thaj na formalisho than) lasho iskirisaripe thaj vi la gramatikake pinzharipesa majdur vazdyolpe le trajoske bershesa.

Pasha vorbisaripesko hatyaripe, vorbisaripesko zhanipe, ginajipesko hatyaripe, iskirisaripesko vazdipe, le objektoski butyi si tela shtar bersh, vi la romana kulturasa kopchimaske majbuxle pinzharipe. E romani shib thaj literatura vi ande daki shibaki kompetencijako vazdipe fontosho si.

5-6. klasso

Pe teluna shkolako agor o iskiripe thaj o ginajipesko sityipesko angluno kotor agorisajvel, le sityarde aba zhanen te hasnisaren e shib kado andar ungriko shib sityile (peldake vorbake riga, mondatongo krealipe, tekstoski artikulacija, deklinacija) misto kado pe oprune shtar klassura o strejino shibako sityaripe majfeder karing e deskriptivno lingvistika (sintaktiko, vorbake rigake fundutne ekspresiji) shaj zhal.

O sityardo tela 5-6. klassura pinzharelpe la romana shibaka bazikana gramatikasa. Kana mondato krealil atunchi sityol le vorbengo rindo, le substantivaki konjugacijake ushore kazi, le akanutna vramake kernavengi konjugacija thaj kodolengi hasnalipe, le majushore adverbura.

O vorbisaripesko hatyaripe zhutisarel kodo, hoj o sityardo te hatyarel vi e zhuvindi romani vorba thaj vi pa magnovo so ashunel.

O vorbisaripesko zhanipe mukhel, hoj o sityardo te zhanel majlungo duje zhengo vorbisaripe te kerel, thaj majbut vorbenca avri te shaj phenel peske gindimata, velemenyo.

Ande kado sityipesko kotor o sityardo pinzharelpe ande shukar literaturako shtilushi iskirisarde tesktonca.

Andel sake dyeseske temi o sityardo aba zhanel te iskirisarel skurti tekstura.

O sityari tela sityaripe perdal zhal pe celosko shibako chasosko inkripe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko hatyaripe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo opre pinzharel le majlungone tekstonge (50-100 vorbi) fontosha gindimata (tetelesko mondato, fontosha alava). Hatyarel le ushore pushipe, thaj zhanel skurto duma te del andel kadala temi: dyesesko rindo, shkola, uravipe, vramako phiripe, vrama, shporto, slobodo vrama, sastipe, nasvalipe.	

Objektoske vazdipeske celura	La komunikacijake diferentni formi te pinzharel, dyakorolil. Majcerra na verbalna kotor ande klassoski komunikacija, te zhutisarel anglal o verbalno vorbisaripesko hatyaripe.

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal temi: – familija thaj amala – dyesesko rindo, kronologija, vrama – shkola: ekspresiji karing le chasosko tradipe, objektura – pashal krujalipe, thana ando kher, khereske objektura – objektura: sakone dyeseske objektura ando kher – dromaripe: huralipe, dromipe berosa/hajovosa, dromaripeske instrumentura – slobodo vrama: khelipe, shporto, baro dyes – oficialne trabi: shingalipe/xanralija, poshta, sastyarengi oficija, nasvalengo kher. Hatyarel le vorbengo phenimata, vladimata, mangimata thaj akharimata. Ashunel thaj hatyarel kavrengo velemenyo vi andel majbut zhenengo vorbipe. Hatyarel le pinzharde vorbi pe pesko zheno, pe peski familija, pe leski shkola, pe lesko krujalipe, pe objektura, pe pedura, pe dromaripe, pe lesko kher, pe slobodo vrama, pe vrama, pe vramako phiripe, vaj pe peske trajoski pecipiji vonatkozin. Andel sake dyeseske temi ashunde skurti, ushore vorbi opre pinzharel kodolen, thaj aktivnones zhal pala lende thaj andar kadala zhanel konkluzija te lel pe tekstonge temi. Unyi, o hatyaripe zhutindo fundutni shtrategija majfeder zhanel te hasnisarel. Andar ashundo teksto avri line informaciji kaver pinzharipesa thaj temanca, khetane zhanel te kopchisarel thaj pala kadala zhanel te lel konkluziji. Pasha romengo trajo kopchisarde dyila, khelipe, paramichi, poemi opre pinzharel thaj hatyarel len ando radiovosko thaj tevevosko dipe.	*Romengo niposko zhanipe:* romenge grupura. *Ungriko shib thaj literatura:* shibako nyamo, shibake familiji, fundutni shibaki tipologija. *Drama thaj khelipe:* situaciovoske khelipe. *Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* Vramaki koncepcija, trajoski pecipija, kronologija. *Naturako pinzharipe:* pedongi thaj floraki lyuma, beshipesko krujalipe, dromaripe, vrmako phiripe**.**

Fontosha alava	Shibako dialekto, truposko vorbipe, musurako khelipe, jakhengo kontakto.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko zhanipe**	**Chasoski rama 50 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Tromanes hasnalisarel le aktivna vorbi, thaj vorbikane tekstosko zhanipe. O vorbisaripe thaj o hatyaripe na verbalne elementonca zhutisardo hasnalipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Ushore duje zhenego vorbisaripesko zhutipe. O lasho glasosko avri phenipe, o hatyardo thaj shukar vorbisaripesko anglal zhutipe. Aktivnones te lel peski rig avri andar vorbisaripe, pushipengo zhutipesa,	

	tela pecipijango phenipe. Pa kipo, pa rajzo te zhanel koherencijasa te vorbisarel. Le aktivnone vorbengi avucijako stalno bararipe andel neve temi, vorbikane tekstonge keripesko zhanipe.

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal temi: – familija: romes/romnya lel, kontakto le neve nyamonca – dyesesko rindo, vramako rindo, kronologija – shkola: neve objektura (kemija, biologija-sastipe kmd.) lengo karakterizacija, pasha lende kopchimeske gindimata – pashal krujalipe: thana ando kher, khereske objektura – objektura: sake dyeseske objektura ando kher – dromaripe: hurajipe, bero/hajovo, alternativna dromaripeske instrumentura – peske trajoski pecipija – slobodo vrama: khelipe, shporto, baro dyes – oficialne trabi: shingalipe/xanralija, poshta, sastyarengi oficija, nasvalengo kher. O sityardo zhanel skurtones khetane te xutyilel o ashundo teksto, zhanel zhutipe te mangel, thaj lasho kontakto opre te lel kavrenca. Phagrelpe po preciziteto, avri te vazdel le fontosha gindimata, le mondatonge hasnalipe variacijenca pala celo thaj pala lengo kamipe. Zhanel korkores opre te shol pushipe thaj duma te del te fogalmazil, avri te buxlyarel le ashunde informaciji. Zhanel korkores biphare mondatura, mangimata, pushimata, phenimata, vladimata, lasha gramatikasa, te krealil. Phagrelpe mishto te phenel avri peski vorba. La romana shibaka normake, mishto phenel avri le glasoske vorbi. Le mondatura mishto phenel avri. Bararel peske vorbengi avucija andel aba pinzharde temi.	*Romengo niposko zhanipe:* romenge grupura. *Ungriko shib thaj literatura:* shibako nyamo, shibake familiji, fundutni shibaki tipologija. *Drama thaj khelipe:* situaciovoske khelipe. *Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* vramaki koncepcija, trajoski pecipija, kronologija. *Naturako pinzharipe:* pedongi thaj floraki lyuma, beshipesko krujalipe, dromaripe, vramako phiripe. *Dyili-muzika:* ritmo.
Fontosha alava	Duje zhenengo vorbipe, tele iskirisaripe, karakterizacija, vladosaripe, mangipe, pushipe, pecipija, vramako rindo, artikulacija, glasosko pharipe, glasoski intonacija, vorbisaripesko tempovo.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Ginajipesko hatyaripe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo zhanel te ginavel phare romane vorbi, alavengo kopchime, skurti romane tekstura. Pe romani shib zhanel te ginavel glasosa thaj vi mutones, stalnones, precizijasa.	
Objektoske vazdipeske celura	Andel diferentni temi – romengo trajongo andre sikavipe, lengi historija – ande tekstongo opre butyaripesa o hatyardo ginajipe thaj o tekstosko hatyaripesko vazdipe. Te traden les pe alavaresko korkoro hasnalipe. O lasho thaj shukar ginajipesko sityipe thaj kodolesko mishto hasnalipesko anglal zhutipe tela tekstosko opre butyaripe.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	Kopchimaske puntura
Ande ginado teksto zhanel te rodel le pinzharde vorbi, vorbengo kopchipe, fontosha alava, thaj opre pinzharel le gramatikake formi andel pinzharde alava. Zhanel diferentni tekstura te ginavel mutones thaj glasosa, pinzharde tekstongo hatyardo thaj pe glasosko ginajipe. Le diferentnone mondatongo glasosko avri phenipe dikhel thaj palpale zhanel te del so ashundas. Dur pe le vorbengo phenipe, zhanel te hatyarel soske phenipe si inke andel lende. Zhanel palpale te rodel so informaciji si ando teksto. Zhanel te phenel, hoj so ginadas ando teksto tela vazlato thaj pushimata. Prozikane thaj lirikane literaturake butya ginavel. Le diferentni fundutnone tekstonge hatyaripeske texniki korkores thaj le sityareske zhutipesa zhanel te hasnalisarel. Zhanel o inkripe te pinzharavel le fontosha riga zhanel avri te vazdel. Unyi mondatonca zhanel te krealil pesko velemenyo ande vorba thaj ando iskiripe pe manusha kon ando ginado teksto si, pe ando teksto shaj dikhlo manushengi situacija. Zhanel te zhal pala vladura so ando ginado teksto si. Zhanel te vorbisarel pe fontosho rig, pel fontosha gindimata andel literaturake butya. Korkores zhanel te ginavel tekstura (phenipora, historiji) poemi, proza anglal te del, kodolen te dramatizarel. Pinzharel le elektronikalne zvorengo shajipe. Romani literatura: Bari Károly (1985): *Tűzpiros kígyócska*. Gödöllői Művelődési Központ, Gödöllő Choli Daróczi József (1990): *Isten homorú arcán*. Orpheusz Kiadó Choli Daróczi József (1991): *Csontfehér pengék között*. Széphalom Könyvműhely, Budapest Lakatos Menyhért (1979): *A hét szakállas farkas*. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest Lakatos Szilvia (2010): *Turcko muca, shun!* Romani mondókáskönyv. PTE-BTK NTI Romlógia és Nevelésszociológia Tanszék – Profunda Könyvek, Pécs-Juta Lorca, Frederico García (1995): *Cigány románcok*. Fordította: Choli Daróczi József, Orpheusz Kiadó, Budapest Nagy Gusztáv (fordította, 2012): *Balval amala*. In. Frankovics György (szerk.): *Kum Sever I Kum Jug. A stormy friendship. Szélkomák.* Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület, Pécs, 39-55.o. Nagy Gusztáv (fordította, 1998): *Ezüst hajtincs. Fiatal cigány költők antológiája*, Roma Novus Egyesület, Budapest Vesho-Farkas Zoltán (2011): *Muri angluni Biblia*. Agapé Ferences Könyvkiadó és Nyomda Kft., Szeged	*Romengo niposko zhanipe:* romenge grupura. *Ungriko shib thaj literatura:* tekstonge hatyaripeske texniki. *Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* vramaki koncepcija, trajoski pecipija, kronologija. *Naturako pinzharipe:* pedongi thaj floraki lyuma, beshipesko krujalipe, dromaripe, vramako phiripe. *Matematika:* krujura, logika. *Vizualno kultura:* kiposko ginadyi sar historijaki opre butyaripe.
Fontosha alava	Vazlato, tetelesko mondato, fontosha alava, niposki shib-literaturaki shib, lira, epika, poema, proza.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Iskirisaripe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo zhanel mondatura khetane te phandel. Zhanel skurto teksto te iskirisarel – e-mailo, lil, dobrojimasko lil. Lesko iskiripesko kipo shukares shaj ginaven, lasho si lesko iskirisaripesko tempovo.	
Objektoske vazdipeske celura	Zhanel te vazdel le tekstongo zhanipe andel diferentnone zhanrenge tekstura. O sityardo andel ushore tekstura, opre pinzharel thaj dyakorolil o kreativno iskirisaripe.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Zhanel andel dyeseske ushore temi, skurti tekstura mishto tele te iskirisarel. Shaj ginaven lesko iskirisaripe, shukares inkrel pesko fuzeto, lashe tempovosa zhanel pesko fuzeto gindosa te inkerel. Zhanel bidoshako te kopisarel, thaj le vorbi pala ashunipe tele zhanel te iskirisarel cerra doshasa. Zhanel la romana shibako lasho iskirisaripeski kris te hasnalisarel, le romane alava ando iskirisaripe mishto zhanel te somnosarel. Ando iskirisaripe phagrelpe lasha gramatikasa tele te iskirisarel le mondatura. O sityardo zhanel biphare printura, lil, e-mailo te iskirisarel, duje zhenengo vorbisaripe, thaj kiposko tele iskiripe te kerel. Zhanel zhenesko/privatno thaj ginajipesko elmenyura te fogalmazil andel diferetnone tekstongo falipe thaj ande zhanra peldake: skurto tele iskirisaripe, skurto historija, karakterizacija. Ande dyesutno trajoske tekstura zhanel te kerel, akharipe, e-mailo, kmd. Gramatikake, lasho iskirisaripe, shibako lashipeske zhanaipe hasnalisarel andel fogalmazipe, andel iskirisaripeske tekstura, andel kreativna tekstongo keripe. Pa ungriko shib pe romani shib thaj pa romani shib pe ungriko shib tela boldipe hasnisarel le sityinde, biphare gramatikake thaj shtilistikake reguli.	*Ungriko shib thaj literatura:* tekstonge falipe, zhanra. *Matematika:* direkciji. *Naturako pinzharipe:* pedongi thaj floraki lyuma, beshipesko krujalipe, dromaripe, vramako phiripe. *Romengo niposko zhanipe:* romenge grupura. *Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* vramaki koncepcija, trajoski pecipija, kronologija.
Fontosha alava	Tekstosko falipe, zhanra hatyaripesko boldipe, vorbengo rindo, sinonima, shtilushi, glindutno boldipe.

O vazdipesko zhukarde rezultatura pe duje klassosko agor	O sityardo te hatyarel pe duje klassosko agor le sityareske majphare vladura, phenipe, tromanes te del duma pe kodola. Te zhanel pala ashunipe majphare vorbi te kopchil, tekstura te hatyarel, te zhanel pe kadala unyi fontosha mondatura te phenel vaj vi tele te iskirisarel. Te zhanel opre te pinzharel pasha situaciovo kopchimaske komunikacijake thaj, patyivake reguli, vi le na verbalne somnura te hatyarel len thaj te zhanel, hoj kodola khetane inkerdyon kodolesa so ashundas. Te zhanel peske hatyaripe, pesko velemenyo avri te phenel kodole vorbenca/alavenca so sityilas aba.

	Tela o glasosko thaj muto ginajipe te zhanel te hatyarel o teksto thaj le fontosha gindura te zhanel avri te vazdel, khetane te kidel. Te ginavel majtromanes vi angla peske amala, te avel lesko glasosko avri phenipe shukar, lesko artikulaciovo tromano si. Te hasnalisarel tromanes la romana shibake glasoske alava vi ando iskirisaripe. Te pinzharel so trubuj kris pasha le dyesutni komunikacija thaj lasho iskirisaripe, thaj mondatongo keripeski kris. Te zhanel mondatura te fogalmazil andel pinzharde temi, andel majbut zhanri thaj ando tekstosko falipe. Te zhanel biphare romane shibake tekstura tele te boldel.

7-8. klassosko

Tela 7-8. klassura o sityardo te zhanel fundutne, pinzharde temange vorbi te hatyarel vi ando iskirisaripe vi ande vorbisaripe. Direktne pushipesa zhanel jekh tekstosa korkores vaj ando grupo butyi te kerel.

Ginavel shukar literaturake ginadya pe romani shib (poema, ginadyi, novella), hatyarel thaj sityol. Tromanes hasnalisarel so aba sityilas gramatikaki, lashe iskirisaripeski, shibake lashi kris, vi ando iskirisaripe vi ande vorbisaripe. Zhanel vi phare mondatura tele te iskirisarel, thaj vi majlungo duje zhenengo vorbipe te kerel aba andel sityinde temi.

Lesko iskirisaripesko kipo uzho thaj shukar si, lesko fuzeto shukares si inkerdo. Majlungo thaj le kauzangi-rezultatongi relacija inkerde mondatura zhanel tele te boldel pa romani shib pe ungriko shib thaj pa ungriko shib pe romani shib.

Hasnalisarel le elektronikalni medija thaj vi le romane shibake webriga tela shibako sityipe, ginavel on-line zhurnalura.

Tromanes hasnalisarel o alavari tela tekstosko hatyaripe thaj tela boldipe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko hatyaripe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo sityilas opre te pinzharel thaj te hasnalisarel le komunikacijake formi. Hatyarel le vorbikane phenipe, vladura, pushipe thaj akharipe, thaj zhanel vi duma te del pe lende. So sityilas aba vorbi opre zhanel te pinzharel lengo phenipe ande vorbengo kopchime thaj andel mondatura. Le romenge trajoske dyila, khelipe, paramichi, poemi pinzharel, hatyarel kodolen ando radiovo thaj vi ando tevevo.	
Objektoske vazdipeske celura	Anglal zhutipe, hoj aktivno te avel ande vorbisaripe. Tela vorbisaripesko hatyaripeske butya majtromano shibako hasnalipesko vazdipe.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Andel sityinde temi, andel ashunde tekstura le sityinde vorbi, ande vorba opre pinzharel thaj andar kadala zhanel opre te pinzharel le tekstongi temi, thaj lenge fontosha inkripe, gindimata. Andel pinzharde temi so ashundas tekstura zhanel te zhal pala lende thaj kade hatyarel le vorbitorenge gindimata. Zhanel le fontosha informaciji khetane te kidel andel pinzharde temi, andar ashunde tekstura, dopash korkores, thaj dopash pe	*Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* romengo niposko zhanipe: romane anavale

hatyaripe zhutisarde butya zhutin les. Zhanel pala la romana shibako chasosko inkripe te zhal thaj le sityareske vladura te hatyarel. Peske trajoske bersheske mishto, pasha pinzharde temi kopchimaske, skurti, autentikone romane tekstongo andre sikavipe hatyarel, zhanel te zhal pala lende, zhanel opre te pinzharel le tekstongo falipe, pe tema, zhanel konkluzija te kerel, hoj sosko falo si o teksto thaj soske fontosha inkripe, gindimata si ande leste. Hatyarel e romani vorba, thaj pe kadala zhanel mishto duma te del. Hatyarel le vorbikane patrina thaj le bipinzharde tekstonge fontosha inkripe, gindimata, fontosha alava, tela anglune fontosha informaciji. Pala ashunipe le phenipenge fontosha gindimata hatyarel andel kadala temi: familija, shkola, butyi, slobodo vrama, kultura, shporto, dromipe, medija, dromaripe, sastipe-nasvalipe, themesko pinzharipe, le romengo trajo. Zhanel andel sityinde temi opre te pinzharel le informaciji thaj le fontosha inkripe, gindimata opre zhanel te pinzharel ando radiovo thaj ando tevevo.	historijake zhene, pesko pinzharipe, trajosko rajzo. *Geografija:* beshipesko than, vramako phiripe, dromaripe. *Biologija-sastipen:* pedongi- thaj floraki lyuma, sastipesko grizharipe, nasvalipe. *Ungriko shib thaj literatura:* shukar literaturake butya, tekstonge falipe. *Matematika:* krujura.
Fontosha alava	Tekstongo falipe, na verbaliteto, inkripe, fontosha gindimatonge avri vazdipe, vazlatosko keripe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko zhanipe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo andre kopchisarelpe ande ushore duje zhenengo vorbisaripe. Mishto avri phenipesa, hatyardi vorbasa zhanel te kerel teksto ande vorba. Aktivno si ande vorbisaripe, pushipenca pale zhanel te phenel pecipiji andel ushore mondatura. Shukar koherencijasa zhanel te vorbisarel po kipo, po rajzo.	
Objektoske vazdipeske celura	La tromana komunkacijako anglal zhutipe ande dyesutni shibako hasnalipe. O korkoro velemenyengo avri phenipe hatyaripe, gindimata, ushore, lasho fogalmazipe. Tromanipe pe zhutipesko mangipe, pe zhutipesko dinipe, le amalenca thaj kavrenca lasho kontakto te kerel. Shukar literaturake butyango anglal dipe, shukar-lasho avri phenipesa.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal temi: – shkola: majdur sityipe – butyi: profesiji, butyako than – kultura: mozivo, teatro, biblioteka, muzeumo, muzika, makhipe/articka butya – sasto trajosko modo: xabenipe, shporto, truposko – dyisko sastipe	*Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* romengo niposko zhanipe: romane anavale historijake zhene, pesko pinzharipe, trajosko

– dromaripe: somnosko/biletako kinipe, hotelesko tele xutyilipe, kirandulashesko keripe – medija: zhurnalo/nevipe, radiovo, interneto, blogo – themesko pinzharipe: beshipesko than, baro foro, anavalipe – romengo trajo: tradicionalne profesiji, shibake dialektonge anava. Pala perdal dikhipe majbut vorbenca, ushore shibake gramatikasa zhanel te fogalmazil teksto thaj kadala zhanel te pheneltar andel pinzharde temi. Zhanel pecipiji te phenel, te kerel prezentacija pala peske historiji ushore, gramatikake shtrukturasa, mondatonge falonca. Zhanel khetane inkerdo teksto te kerel, mondatura zhanel khetane te phandel, le kauzangi-rezultatongi relacija te phenel ushore kopchimaske alavenca. Pinzharel kadala zhanra: skurti pecipiji, historijake phenipe, rolura, tele iskiripe, anglal dipe, prezentaciovo, temako avri phenipe. Zhanel ushore vorbisaripeske boldipe te hasnalisarel khetane inkerde vorbenca, andel sityinde thaj andel neve temi. Skurtones palpale zhanel te del o ashundo teksto, glasosko materija, filmosko fontosha inkripe, gindimata. Phagrelpe po lasho, po hatyardo, pe shukar vorbisaripe, po velemenyo, po hatyaripe, pe gindimata, pe bipharo fogalmazipe. Korkores bizhutipesa vorbisarel, velemenyo krealil, manushen, thana, dyelura zhanel te karakterizarel, tele te iskirisarel le sityinde vorbenca. Zhanel peske hatyaripe, gindimata ushores thaj bitunyarikos avri te phenel. Zhanel zhutipe te mangel, zhutipe te del, le amalenca thaj kavrenca pe lasho kontakto. Zhanel pushipe te fogalmazil pala peske historiji. Tromanes hasnalisarel le butivar ashunde vorbi, mondatura, patyivake avri phenipe. Zhanel shukar literaturake articka anglal te del, mishto avri phenipesa.	rajzo. *Geografija:* beshipesko than, vramako phiripe, dromaripe. *Biologija-sastipen:* pedongi- thaj floraki lyuma, sastipesko grizharipe, nasvalipe. *Ungriko shib thaj literatura:* shukar literaturake butya, tekstongo falipe. *Matematika:* krujura.
Fontosha alava	Kopchimaske alava, skurti pecipiji, elmenyengo phenimata, tele iskirimata, rolura, prezentaciovo, temako avri buxlyaripe, vazlato.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Ginajipesko hatyaripe**	**Chasoski rama 50 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo opre zhanel te pinzharel ande ginajipesko teksto le pinzharde vorbi, vorbimaske kopchipe, fontosha alava, le pinzharde vorbenge konjugalime formi. O sityardo zhanel korkores diferentnone temango tekstura te hatyarel, thaj vi le romengo trajosko andre sikavipe thaj kodolesko hatyaripe. Sagda thaj korkores hanalisarel alavari. O sityardo zhanel shukares te ginavel. Skurti literaturake tekstura (phenipe, pecipiji) zhanel korkores te ginavel, zhanel anglal te del poema, proza thaj dramatizalipe. Pinzharel le elektronikalne zvorurengo shajipe.	

Objektoske vazdipeske celura	Andel dyeseske temi thaj literaturake teksturengo zhutipesa o tekstongo hatyaripe zhanipesko vazdipe, legmajfeder dikhipesa khetane inkerde gramatikake fenomeni (tekstoski kohezija). Te traden les pe alavaresko hasnalipe, alavengo barvalipe. Le printime thaj elektronikalne medijake pinzharipe.

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Zhanel te hatyarel skurti, ushore shibake instrumentonca, alavenca bararde tekstura. Rakhel le fontosha informaciji andel ushore tekstura (hirdeteshi, xabeneski hertija, zhurnalosko cikko, webrig). Pala ginajipe hatyarel pe romani shib bolde shukar literaturake butya (pecipijango phenipe, poemi, ginadya). Zhanel kavrengo velemenyo te ashunel, te hatyarel thaj palpale te del andel bute zhenengi situacija. Shukares zhanel strejino teksto te ginavel. Mutones thaj shunde glasosa ginavel andel diferentni tekstura, thaj zhanel avri te vazdel le fontosha inkripe, gindimata, pe hatyardo ginajipe. Zhanel shukar literaturake thaj niposke shibake tekstongo korkoro/zhenosko, gruposko, pe direktno thaj korkoro hatyaripe, pe dyakorolipe, pe tekstoski analizacija. Pasha aktivnone vorbengi avucija vi e pasivno bararel. Zhanel te dikhel le tekstosko thaj kiposko khetanutno khelipe, relacija, te hatyarel le abri, le ilustraciji. Opre pinzharel le diferenciji mashkar shukar literatura thaj na shukar literatura. Khetane zhanel te hashonlitil le diferentni velemenyura, zhanel te dikhel pe diferencija thaj pe jekhipe pe kodola zhanel ande vorba thaj vi ando iskiripe duma te del. Zhanel le tekstura opre te butyarel alavaresko hasnalipesa, korkores. Precizijasa, stalnones, hatyardes ginavel bipinzharde thaj pinzharde tekstura. Hatyarel vi mutone ginajipesa le fontosha inkripe, gindimata. Hasnalisarel le printime thaj elektronikalne medijake butya. Pinzharel unyi poemi, paramichi, thaj pecipiji khatar legmajbare romane poeti: Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért, Nagy Gusztáv, Rostás-Farkas György, Vesho-Farkas Zoltán, Glonczi Ernő, Vajda Imre. Romani literatura: *Glinda* *www.kethanodrom.hu* *www.romanishib.hu* *www.romapage.hu* *sasvarigabor.extra.hu/bevezetotoplap.htm*	*Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* romengo niposko zhanipe: romane anavale historijake zhene. *Geografija:* beshipesko than, vramako phiripe, dromaripe. *Biologija-sastipen:* pedongi- thaj floraki lyuma, sastipesko grizharipe, nasvalipe. *Ungriko shib thaj literatura:* shukar literaturake butya, tekstongo falipe, alavaresko hasnipe. *Matematika:* krujura. *Vizualno kultura:* abri, kipura. *Informatika:* informacijaki texnologija, komunikacijake instrumentura.

Fontosha alava	Alavengi avucija, romane prozi thaj poemi, niposke poemi, poemi, inkripe, analizacija, alavari.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	Iskirisaripe	Chasoski rama 48 chaso
Anglunipesko zhanipe	O sityardo zhanel ande sakone dyeseske temi, ushore, skurti, koherencijako teksto mishto tele te iskirisarel. Shaj ginaven so iskirisarel, shukares iskirisarel, shukares tradel pesko fuzeto. Zhanel bidoshako te kopisarel, le alava, mondatura tele te iskirisarel pala ashunipe cerra doshasa. Zhanel la romana shibako mishto iskiripeski reguli te hasnisarel, le romane glasongo ando iskirisaripe mishto somnosarel. Zhanel lasha gramatikasa mondatura tele te iskirisarel, thaj skurti tekstura khetane tordyarel ando iskirisaripe.	
Objektoske vazdipeske celura	Zhanel peske gindimata andel ushore mondatura te fogalmazil thaj kodolesko anglal zhutipe. La romana shibaki thaj shibake lashe krisango bidoshako hasnalipesko zhanipesko vazdipe andel iskirisaripeske tekstura. Le tekstosko krealipesko zhanipesko vazdipe andel diferentni tekstura thaj zhanra. O kreativno iskiripesko zhanipesko vazdipe ushore, andel le sityardes interesni temi. Fundutne zhanrengo pinzharipe (paramicha, novella, ballada, kmd.) andel shukar literaturake tekstura.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So trubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Zhanel majphare historiji, pecipiji tele te iskirisarel, te karakterizalil, tekstura te editil andel pinzharde temi. Sityilas jedyzeto/nota te kerel. Zhal pala ushore iskirisaripeske shemi, kreativnones perdal iskirisarel, konkretnone thaj zheneske inkerdimatonca pherelle. Andel pinzharde temi ushore, koherencijako teksto (peldake lil, kiposkolil, e-mailo, patrin, skurto nota) mishto gramatikasa zhanel te iskirisarel. Tromanes hasnalisarel le kopchimaske alava vi tela le kauzangi-rezultatongi relacijake hasnalipe. Bidoshako kopisarel thaj iskirisarel pala ashunipe andel aba pinzharde temi. Le zheneske shpecialitetosa hasnalisarel le gramatikake, lasho iskirisaripe, thaj shibake lashipeske pinzharipe tela tekstosko keripe thaj andel boldipeske butya (pa romani shib pe ungriko shib, pa ungriko shib pe romani shib). Zhanel pesko velemenyo andel ushore mondatura te fogalmazil. Shaj ginaven lesko iskiripe, shukar iskirisaripesko kipo, lasho iskirisaripesko tempovo thaj shukares inkerdo fuzeto si les. E romani shib thaj shibako lashipe sityisarde krisasa cerra doshasa zhanel te hasnalisarel andel iskirisaripeske tekstura. Alavareske zhutipesa ushore mondatongo boldipe kerel pe romani shib le diferentnone mondatoske shtrukturasa thaj shibake boldipeske dikhipesa.	*Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* romengo niposko zhanipe: romane anavale historijake zhene, pesko pinzharipe, trajosko rajzo. *Geografija:* beshipesko than, vramako phiripe, dromaripe. *Biologija-sastipen:* pedongi- thaj floraki lyuma, sastipesko grizharipe, nasvalipe. *Ungriko shib thaj literatura:* shukar literaturake butya, tekstongo falipe.
Fontosha alava	Lil, tele iskirisaripe, pinzharavelipe, elmenyengo phenipe, blogesko iskiripe.

O vazdipesko zhukarde rezultatura pe duje klassosko agor	Pe duje klassesko agor te pinzharel opre andel sityinde temi thaj ashunde tekstura le pinzharde alava, vorba-thaj vorbake fordulatura, thaj andar kadala te gindisarel angle palal tekstoski tema, inkripe, thaj avri te vazdel le fundutne informaciji. Te zhanel te barvarel peske aktivne thaj pasivne vorbi, te hasnalisarel kadalen tromanes ande zhuvindi vorba, tela duje zhenengo vorbipe, phenipe, vladosaripe, mangipe, pushipe, karakterizacija. Te hatyarel le ushore ginajimaske tekstura. Te zhanel avri te vazdel le tekstonge fontosha gindimata tela glasosko thaj pala muto ginajipe, te zhanel khetane te xutyilel lesko inkripe skurtones. Te pinzharelpe la romana shibake shukar literaturake tekstonca, boldipenca (ginadya, poemi, skurti historiji, pecipijango phenipe) thaj alavareske zhutipesa te hatyarel kodolengo phenipe. Te ginavel le strejini tekstura stalnones, shukares. Le tekstongo hatyaripeske butya, zhenesko, gruposko, vi trado thaj vi korkoro te zhanel te kerel len. Te zhanel vi le abri, thaj vi le ilustraciji te hatyarel. Te zhanel majphare historiji, pecipiji tele te iskirisarel thaj le zhenen te karakterizalil. Te zhal pala ushore iskirisaripeske shemi, te zhanel kreativnones perdal te iskirisarel len, te pherelle konkretni thaj zhenutne inkerdipesa. Tromanes te hasnalisarel le kopchimaske alava vi ando iskirisaripe tela le kauzangi-rezultatongi relacija. Te hasnalisarel le gramatikake, lasho iskiripe, shibako lasho pinzharimata andel tela tekstosko krealipeske, boldipeske butya (pa romani shib pe ungriko shib, pa ungriko shib pe romani shib).

ROMANI SHIB THAJ LITERATURA

(la shibako sityarimaske, le buxlyarde thaj le avri intregosarde minoritetonge bararimaske-edukacijake)

9-12. klasso

La romana shibako sityaripesko celo si, la romana shibako komunikativno kompetencijako keripe thaj majdur vazdipe. Misto kado, ke minoritetongi shib si, le sityardesko shibutne trubujimata kaver shaj si, sar le majbute strejinone shibange sityarimaske. Pe jekh rig la shibake identitetako inkripe trubuj angla jakha te inkras perdal e edukacija, pe kaver rig naj slobodo te bistras, hoj pe mashkarutni shkolako agor si o erechegivosko/ agorutno egzameno, thaj shajipe si pe shibako egzameno.

Le sityardoske recepcijake thaj produkcijake zhanimata kadalenca khetane trubuj majdur te vazdas.

Pala mashkarutno sityaripe trubuj te gindisaras pe kodo, hoj o sityardo godyasa sityol aba e shib: ande la shibaki koherencija zhanel te hatyarel o ashundo thaj iskirisardo teksto, pala plankeripe thaj pala keripe zhanel unyi shemi te hasnalisarel.

O tekstosko hatyaripe thaj tekstosko krealipeski shtrategijako vazdipe bari rig si karing la kompetencijako vazdipe. Perdal la romana shibako sityipe na numa le tekstosko editimaske gindimatonca, ba pasha diferentnona komunikaciaki situacija vi kopchimaske regulanca trubuj te pinzharenpe misto karing e lashi komunikacija.

Majfontosho si kado ande e romani shib te dikhas, kaj le trubunde vorbimasko modos, la formalnona duma v'adyes mashkarutno rolo si andel vorbimata.

Trubuj te phagrelpe, hoj autentikone vorbitori/la dako vorbitori, thaj khatar stenderdo kaver vorbi te shunel, hajkam vi pe ginajimaske hasnime komunikacijake instrumentoske sistemako keripe. Kado ande kulturako perdal dipe, vi ando inkripe, shaj avel fontosho, thaj le sityardengi motivacija shaj zurarel. La romana shibasa kopchimaske pozitivno gindipe zurales fontosho si: le sityardonge e identiteta thaj o zhutisardo, vi o puterdo kulturako dikhipe bares fontosho si. O sityipe perdal o intrego trajo na numa karing la shibaki sityipeski voja thaj puterdipe, ba la shibako paruvipe, so perdal pe generacijande si, vi kodolesko ashipe, vaj palpale boldipeske trubuj rolo te avel, hoj andre te pherel la romana shibako sityaripe.

Karing la shibako gindimasko hasnalitoripe nashtig bistras e moderno texnika, le ternenge fajni instrumentura, pe interneto shaj rakhle tekstura, thaj kavere shibake sityipeske shajipe.

Le temi savela ando 5-8. klasso sas len, pe jekh rig palpale aven, pe'kh kaver kotor pale buxlyon palal sityardengo mangimata, shajipe te del pe zhanipe te buxlyol, majmilno t'avel thaj te dichol anda'kh kaver pershpektiva.

9-10. klasso

La romana shibako sityipesko celo pe jekh rig le komunikativno kompetencijako keripe, vazdipe, pe kaver rig shibasa kopchimasko pozitivno gindisaripesko keripe si.

Moderno lingvistikake/shibarimaske zhanimatonge zhutipesa trubuj te zhutij le sityardos pe le shtar kompetencijaki rig sa pe lasho shibako zhanipesko sityipe. Ande mashkarutni edukacija la shibako emfaticko hasnalipe le mondatoske thaj tekstosko editorimaske pinzharipesa, majgodyake hasnipesa trubuj te zhutisaren.

Vi le shibake resimaske reguliratiteto majbara godyasa vi pala le verbalno thaj na verbalno regulake sistemake lashe pinzharipesa trubuj te zhan. Pala le ashunde tekstosko hatyaripe trubuj te phagrelpe pe autentikone vorbisaripeske situaciji, pel autentikone

vorbitorengo majangle te dipe-vi la kuturako perdal dipe. Pel 10. klassosko agor le sityarde zhanen la romana shibake zhutipesa pala kadala problemi informaciji te kiden, so len intereslin/erdeklin, thaj penge shibake pinzharimata sar instrumento te hasnin.

Zurales fontosho si le zheneske trubujipeske diferencija, le sityardengo dulmutane/anglipesko zhanipesko andre kopchime andel chasoske butya/keripe. Le trajoske bersheske dikhipesa trubuj te phagras ame pe le sityardengo zhenipesko avri putripe, vi lengo personalno identeta te rakhen kadalesko zhutipe, ke kadelesko fontosho rig si pasha kultura, shibako khetanipe inkripe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko hatyaripe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo zhanel te zhal pala chasosko vorbisaripe andel sityinde temi. Tela vorbisaripesko hatyaripe majtromano si lesko shibako hasnalipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Ande sakone dyesesko–avral o chaso, na direktno-la komunikacijako hatyaripe anglal zhutisaripe, aktivno vorbitori te kerel pes. Khatar o standardo kaver thaj komunikacijaki larmasa khetane ashundo vorbako hatyaripesko vazdipe.	
Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde		**Kopchimaske puntura**
O sityardo hatyarel andel sakone dyeseske situaciji ashundo vorbisaripe, thaj te hatyarel le vorbisaripeske zhenenenge gindimata. Andel sityinde temi, vorbisaripe, zhanel te hatyarel thaj zhanel pala kodola te zhal. Le telefonosko/la sirmako vorbisaripeske fontosha informaciji hatyarel thaj zhanel te zhal pala lende. O sityardo hatyarel andel sakone dyeseske situaciji le fontosha logikake kopchipe: opozicija, konkluzija, madyarazato, ulavipeske shajipe. Anda bipinzhardo teksto zhanel avri te lel (shibake thaj tekstosko hatyaripeske texnikange zhutipesa) le fontosha informaciji. Zhanel pe informacijako drabaripe, pe palpale phenipe, pe konkluzija, andel sityinde temi thaj andel kodole temi, so les erdeklin.		*Ungriko shib thaj literatura:* vorbikane tekstoske hatyaripeske texniki, tekstonge falipe, shibake dialektura, standardo, norma, logikake thaj kopchimaske riga ande shib. *Informatika:* digitalne glasoske materialura. *Romengo niposko zhanipe:* shiba, shibake dialektura.
Fontosha alava	Shibako standardo, niposki shib, vorbisaripesko shtilusho, konkluziovo, madyarazato, opozicija, ulavipe/alosaripe, (inkrimata) drabaripe.	

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko zhanipe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo aktivno si andel sakone dyeseske komunikacijake situaciji. Zhanel korkores te phenel pesko velemenyo, hatyarimata, gindimata, bipharo, lasho fogalmazipe. Zhanel zhutipe te mangel, zhutipe te del, le amalenca/klassoske	

	zhenenca thaj kavrenca kontakto te lel opre. Zhanel shukar literaturake butya anglal te del, shukare avri phenipesa.
Objektoske vazdipeske celura	Andel sakone dyeseske trajoske situaciji te vazdel la komunikacijako dyakorolipe. Le sityarden te vazden pe kodo nivelo, te zhanen penge hatyarimata, gindura, avri te phenen. Le butivar angle avile situaciovoske vorbisaripesko hasnipesko anglal zhutipe. Le komunikativno kompetencijako majdur vazdipe andel diferentnone vorbisaripeski situacija.

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal temi: – personalne dati, familija: trajoski pecipija, avindipesko kipo, familijako trajo, zheno thaj familija (andel romane kumpaniji/khetanipe) – manush thaj societato: precizitetosko avral thaj andral karakterizacija, lyakura, la romana kulturake unyi kotora – krujalipe: beshipesko than (kher, soba), vramako phiripe, forosko thaj gavesko trajosko khetane hashonlipe – shkola:peski shkola, chasosko rindo, interesno/erdekledipesko krujo, sityipe – butyi: sityardongi butyi, profesiji, pesko trajosko rajzo – trajosko modo: sasto trajosko modo, xabeneske siklyipe (majfeder andel romane kumpaniji/khetanipe); restauranto – slobodo vrama, hobbivura, internetosko hasnalipe – dromipe: dromipesko plano, dromipe, avre vazde anavale thana – ekonomija: familijake lovenge trabi, kinipe, slugipe (peldake poshta). O sityardo zhanel aktivno te avel andel pinzharde komunikacijake situaciji. Zhanel peske hatyaripe majprecizitetosa avri te phenel, pe kaver manusheski vorba zhanel duma te del. Andel sakone dyeseske situaciji zhanel pesko velemenyo te phenel, jekh te hatyarel kavrenca vaj na jekh te hatyarel lenca/opozicija te kerel karing kaver zhene. Zhanel vladura te del, vaj pala kodola te zhal. Tela chasoski butyi zhanel pe romani shib te vorbisarel peske sityaresa thaj vi peske amalenca. Ande vorbisaripe ashundi duma/vorba zhanel majskurto te kerel, le fontosha gindimata avri te vazdel, krujal te iskirisarel len. Peski vorbaki avucija, so karing le sakone dyeseske kopchipe, shajipe del, vi pe le sinonimako hasnalipe, thaj misto hatyaripe hasnalisarel kodolen. Pinzharel thaj mishto hasnalisarel la komunikacijake reguli. Lesko glasosko avri phenipe majlasho si, chi del shajipe pe kodo, hoj kaverfales te hatyaren les.	*Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* tradiciji, kulturango but rangaslipe. *Ungriko shib thaj literatura**:*** poemako thaj prozako sityipe. *Romengo niposko zhanipe:* tradiciji, xabeneske siklyipe. *Geografija:* turistika, ekonomijake pinzharipe. *Informatika:* interneto, khetanutne webriga, forumura.

Zhanel rig te lel ande la romana shibaki komunikacija (chat, forumura, khetanutne webriga).	
Fontosha alava	Dishputa, ervo/kontra ervo, vorba–thaj mondatosko hatyaripe, sinonima, intonacija/glasosko avri phenipe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Ginajipesko hatyaripe**	**Chasoski rama 48 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo majphare tekstonge hatyaripeske butya zhanel te kerel, hatyarel sakone dyeseske thaj shukar literaturake tekstura, opre pinzharel thaj hatyarel le khetane inkerdo tekstosko phenipe. O alavari tromanes hasnalisarel karing le pasivnone vorbenge avucijake bararipe. Romane shibake printime thaj elektronikalne medijake butya pinzharel.	
Objektoske vazdipeske celura	Le romane shibake tekstongo hatyaripe/hatyaripesko anglal zhutipe andel dyeseske temi, misto phenipe, vazhne gindimata, fontosha alava. Opre pinzharel le teksturengo gindimasko zhalipe.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel andel sakone dyeseske thaj khatar kodo kaver (zhanimasko, shukar literaturako) tekstura le fontosha informaciji opre te pinzharel. Le vorbisaripeske hatyaripeske texniki tromanes hasnalisarel misto tekstosko hatyaripe. Zhanel te hatyarel andel iskirisarde tekstura le hatyaripe, dyisko mangipe. Andel dyeseske temi hatyarel andel sakone dyeseske hasnalime tekstura iskirisarde tekstura (oficijalno thaj privatno lil, e-mailo). Aba so les si zhanipe opre hasnalisarel, bipinzharde tekstonge kotorengo fontosha gindimata te hatyarel, pe lengi konkluzija. Andel autentikone tekstura zhanel le bipinzharde vorbi te hatyarel. Tromanes hasnalisarel le printime thaj le elektronikalne alavara, vorbake khetane kidipe, shibake zhutimata. Zhanel te hatyarel andel kadala tekstongo, iskirisaripe–pe majbut-majcerra pinzharde vorbi vazde–tekstura: informacija, oficijalno vaj privatno lil, zhurnalesko cikko (nevipe, riporto, interjuvo kmd.), internetoske forumura, literaturake tekstura (proza, poema) dyilange tekstura. Pinzharel le anavale romane manushenge trajoske butya: Choli Daróczi József, Lakatos Menyhért, Nagy Gusztáv, Rostás-Farkas György, Vesho-Farkas Zoltán, Glonczi Ernő, Vajda Imre. Romani literatura: Choli Daróczi József–Feyér Levente (1984): *Cigány-magyar kisszótár*. TIT Orsz. Cigány Ismeretterjesztő Munkabizottsága, Budapest. Labodáné Lakatos Szilvia (2004): *Klasszikusok lovári nyelven*. In.	*Ungriko shib thaj literatura:* tekstosko hatyaripe, tekstonge falipe, zhurnalo/nevipe thaj medija. *Romengo niposko zhanipe:* romane manushenge literaturake keripe, muzikaki kultura. *Informatika:* elektronikalno alavari, on-line zhurnalo.

Cserti Csapó Tibor (szerk.): *Gypsy Studies–Cigány tanulmányok*. PTE-BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. Saint-Exupéry, Antoine de (1994): *O cino krajoro*. Rostás-Farkas György, Budapest. Vesho-Farkas Zoltán (1994): *Cherhaja–Csillagok*. Anda Romani Kultúra Alapítvány, Budapest. Vesho-Farkas Zoltán (2000): *Vesho műfordítások*. Budapesti Montessori Társaság, Gyula. *www.khetanodrom.hu* *www.romanishib.hu* *www.romapage.hu* *sasvarigabor.extra.hu/bevezetotoplap.htm*	
Fontosha alava	Shtilushoske retegura, (thaj kodolengo avri phenipeske instrumentura), elektronikalne alavari, zhurnaleske/nevipeske zhanra.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Iskirisaripe**	**Chasoski rama 50 chaso**
Anglunipesko zhanipe	Zhanel peske gindimata andel biphare mondatura te fogalmazil. Zhanel te hasnalisarel la romana shibaki thaj shibaki lashipeski kris ando iskirisaripe. Zhanel khetane inkerdo teksto/koherencija te kerel andel diferentni tekstura. Zhanel kreativne iskirimata khetane te anel andel kodola temi so les erdeklil. Pinzharel la shukara literaturake tekstonge fundutne shpecialitetura.	
Objektoske vazdipeske celura	Le sityardosa te sityaraven, te zhanel te kerel tekstura andel sakone dyeseske temi. Te zhanel te kerel peske jedyzetura/noti fundutnone texnikanca kodolesa, te hasnil opre le niposke shibake thaj andel kavere dialektura iskirime tekstura. Sityol peske hatyaripe, gindimata shukares te zhanel avri te phenel.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel majlunge tekstura te kerel andel sakone dyeseske temi, thaj andel les interesne temi. Pe pecipe zhanel kronologijasa te iskirisarel, koherencijasa teksto. Peske hatyaripe, peske gindimata, pesko velemenyo zhanel tele te iskirisarel. O sityardo pinzharel na formalisho thaj formalisho tekstongo fundutne falipe, kodolengi forma thaj lengo phenipe opre zhanel te hasnalisarel ande peski butyi. Pinzharel thaj hasnalisarel pasha oficijalne dyelura so trubuj te hasnalisarel tekstura (printime lila, oficijalno lil). O sityardo precizijasa zhanel pesko trajosko rajzoske fontosha pecipiji tele te iskirisarel. Pinzharel thaj zhanel te hasnalisarel le reguli karing le iskirimatongo ulavipe (anglunipe, diskusija, agoripe). Tela iskirisaripesko teksto keripe tromanes hasnalisarel le printime thaj elektronikalne alavara, alavengo kidipe, shibake zhutimata.	*Ungriko shib thaj literatura:* tekstonge falipe, esevosko iskirisaripe, argumentime tekstura, trajosko rajzo. *Historija, societatosko thaj themesko polgaresko pinzharipe:* esevo**.** *Informatika:* tekstosko editoripe, elektronikalne printime

Perdal o kreativno iskirisaripe zhanel peske elmenyoske thaj peske velemenyoske karing la shibako thaj le tekstosko falo lasho palpale dipe, ando iskirisaripe zhanel andre te shol vi o nevipe.	lila, elektronikalno alavari.
Fontosha alava	Oficijalno shtilusho thaj tekstonge falipe, tradicionalno thaj amerikako trajosko rajzo.

O vazdipesko zhukarde rezultatura pe duje klassosko agor	Pe agor o sityardo te zhanel andel sakone dyeseske temi inkerdo vorbisaripe te hatyarel, vi kodoles kon pe daki shib vorbij / autentikone vorbitori si. Andel sakone dyeseske temi te zhanel peske hatyaripe, gindipe/gindimata avri te phenel, pe kavrengo velemenyo te zhanel, lasha gramatikasa duma te del. Te zhanel andel sityisarde temi pashal precizijasa avri phenipesa khetane inkerdo/koherencijako vorbisaripesko teksto te kerel, ande majskurto vrama stalno vorbisaripe. Te hatyarel le niposki shibake iskirisaripeske tekstura, kodolengo fontosha gindimata avri te zhanel te vazdel. Te hatyarel le autentikone teksturenge fontosha gindimata. Te hatyarel le shukar literaturake thaj oficijalne tekstongo fontosha gindimata. Te zhanel ande majbut sityisarde zhanri khetane inkerdo/koherencijasa teksto te kerel andel sakone dyeseske temi. Lesko iskirisaripe te avel pherdo lashe, sityinde formake elementonca pala inkripe.

11-12. klasso

Tela 11-12. klassura le sityarden kasavo zhanipe si, hoj zhanen te phenen pej romani shib andel sakone dyeseske temi thaj len interesne temi ando iskiripe thaj ande vorba penge gindimata thaj hatyaripe. Jekh celo si le vazdimaske ciklushes, so agorisarel le mashkarutne nivelosko sityimata, ke majpozitivno te ashol karing la romana shibako sityipe thaj la shibako generalno sityipe, thaj majdur te vazden kado gindipe. Le objektosko shpecialno vazdipesko celoske le minoritetonga shibasa, thaj shibanca kopchimaske gindisaripe fontosho si, hoj te paruvelpe: trubuj te den shajipe pe kodo, ke kadi generacija lashe kritikake zhanimatonca mishto te keren kris pe shibako prestizho, thaj dikhindo t'aven lenge la romana shibake vazhnipe, te losarel/te lel sama pej kultura, thaj te hatarozin le manushesko identiteto.

O erechegivosko/agorutno egzamenosko fontosho punto si le ciklushes: le sityardenge trubuj te pinzharen le erechegivosko/agorutno egzamenoski shtruktura, sar zhal, soske si le ertekeleshoske ashpektura. O sityardo le sityareske zhutipesa thaj korkoro te sityol, atunchi zhanel te kerel la romana shibako egzameno.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko hatyaripe**	**Chasoski rama 45 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo hatyarel le sakone dyeseski–so avral o chaso si, na direktno-komunikacija, thaj aktivno avel ande vorbisaripe.	

	Khatar o standardo kaver thaj komunikacijaki larmasa ashundo glasoske vorbake fontosha gindimata hatyarel.
Objektoske vazdipeske celura	Le sityardosa trubuj te sityaravas, hoj te zhanel te hatyarel le dyeseske vorbisaripeske situaciji, thaj vi le vorbisaripeske pecipijange kotorenge hatyaripe. Pasha chasoski butyi ando tevevo, thaj radiovo, filmo ashundo phenipesko hatyaripe/hatyaripesko anglal zhutipe–majfeder ande lokhes, kotoraslo vorbisaripe, so majpashe si karing o standardo.

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel te hatyarel le niposko shibako vorbisaripe andel sityinde temi. Le ashundo tekstosko gindisaripe pala leste zhanel te zhal, pe kodolesko fontosho thaj na fontosho informaciji te lel sama. Pinzhardi temaski anglal dipe hatyarel, pala leste zhanel te zhal, vi atunchi kana autentikone vorbitores ashunel. Ando telefonosko vorbisaripe majbut ashunde informaciji zhanel te ashunel. Andel niposki shibake tekstura zhanel jekhe gindipe, hatyaripe, velemenyo te hatyarel, jekh-jekh velemenyo rigate te shol/opre te pinzharel. Pala ashundo tekstosko hatyaripe le tekstosko hatyaripeski shtrategija tromanes hasnalisarel bipinzharde vorbenca, ekspresijanca. Le erechegivoske/agorutno egzamenoske principijake mishto zhanel te hatyarel o zhuvindo thaj giposko glaso, thaj opre pinzharel pasha o teksto kopchimaske informaciji.	*Ungriko shib thaj literatura:* vorbikane tekstosko hatyaripeske texniki, tekstoske falipe, shibake dialektura, standardo, norma. *Informatika**:*** digitalna glasoske materialura. *Romengo niposko zhanipe:* shibako nyamo, avinde alava, romengo phiripe.

Fontosh alava	Tekstosko hatyaripe, erveleshi/kontra erveleshi, dishputa, anglal dipe, autentikone vorbitori.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Vorbisaripesko zhanipe**	**Chasoski rama 45 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo phirdo si andel sakone dyeseske trajoske vorbi andel komunikacijake situaciji. O sityardo zhanel peske hatyaripe, gindimata, peske gindimaski pozicija avri te phenel. Butivar anglal avile situaciovoske vorbi zhanel te hasnalisarel. Lashi si leski komunikativno kompetencija andel diferentni vorbisaripeske situaciji.	
Objektoske vazdipeske celura	O sityardo te zhanel korkores te vorbisarel pe romani shib vi ande bizhukardi situacija. Shajipe pe kodo, hoj le gindipe, hatyaripe mishto te zhanel avri te phenel. Le komunikativno kompetencijako vazdipe andel sakone dyeseske thaj khatar kado kaver situaciji (peldake egzamenoski situacija).	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
Le vorbikani komunikacijake diferentni formi dyakorolil andel kadal	*Historija, societatosko*

temi: – personalne dati, familija: trajosko rajzo, avindipesko kipo, majdur sityipe thaj la butyaki lyuma, familijako trajo, butyako ulavipe, zheno thaj familija (andel romane kompaniji/khetanipe) – manush thaj societato: zhuvlyikane/murshikane rolura ando societato thaj andel cine khetanipe, tradiciji, xalipe, tolerancija/rassizmo/stereotipija – krujalipe: beshipeske thaneske anavale thana, klima, krujalipesko grizharipe–so shaj keras ame – shkola: interesno krujo, shibako sityipe, minoritetonge shiba, majdur sityipe, planura, o sityipesko vazhnipe – butyi: butyaki lyuma, fajne profesiji, bibutyaripe – trajosko modo: sasto trajosko modo andel romane khetanipe/kompaniji, xabenesko mangipe/rendeleshi, umblavipe karing varesoste, nasul efektura – slobodo vrama, kultura andel dyesesko trajo, internetosko hasnalipesko efekto – dromipe: dromipesko plano, dromipe, avre vazde anavale thana – ekonomija: familijake lovenge trabi, kinipe, slugimata (peldake poshta). O sityardo zhanel andel sakone dyeseske vorbisaripeske situaciji thaj le shibake thaj le komunikacijake regulenca lasho teksto te kerel. Zhanel gindimata te phenel, le shajimata te ulavel, mashkar lende te alosarel. Pesko velemenyo, peske gindimata majdur pa dyeseske temi vi ande romane gruposke temi zhanel avri te phenel, korkores kris te krealil. Zhanel pasha dyeseke tekstura vi shukar literaturake tekstongo fontosha gindimata khetane te shol, fontosha gindimata avri zhanel te vazdel, pasha vorbako phenipe vi o dujto phenipeske hatyaripesa. O sityardo zhanel te vorbisarel vi andel bizhukarde situaciji. Kotorasle, stalnone vladura zhanel te hatyarel, pala lende te zhal thaj perdal te del len. Po chaso tromanes vorbisarel pe romani shib. Zhanel ando vorbisaripe krujal te iskirisarel, te lasharel, sinonimi te hasnalisarel. Le patyivake siklyipe, formuli mishto hasnisarel karing e situacija. Majdur pe sakone dyeseske temi zhanel te vorbisarel vi pe neve gindura. Lesko shibako hasnalipe andel sityisarde situaciovura lashe si, lesko avri phenipe, lesko glasosko avri phenipe la normake majmishto si. Komunikacijake instrumentonge buxle krujura hasnalisarel vi ande peske duma dinipe. Le vorbikano erechegivoske/agorutne egzamenoske trubujipe andel egzamenoske temi lasho thaj dosta khetane iskirisardo teksto zhanel te kerel. Leski vorba kasavi si, savi trubuj po egzameno thaj zhukardo si kaj komunikacijake reguli.	*thaj themesko polgaresko pinzharipe:* tradiciji, kulturango but rangaslipe, niposko rajzo, etika. *Dyili-muzika:* romane shibake dyila, artukulaciovo/lasho avri phenipe. *Ungriko shib thaj literatura:* ande avilas o romengo kipo ande ungriko literatura, minoretetongi literatura. *Romengo niposko zhanipe:* rassizmo, sociografiji. *Geografija:* krujalipesko grizharipe, opre inkerdo vazdipe. *Biologija-sastipen:* sastipesko grizharipe, nasul siklyipe, adikcija. *Informatika:* interneto, khetanutne webriga, forumura. *Filozofija:* rassizmo, diskriminacija, zhuvlyikane-murshikane rolura. *Vizualno kultura:* articka historija–romane makhitora /articka manusha.

Fontosha alava	Patyiv dinipeske formi, dujto hatyaripe, shibaki norma, erechegivoske/agorutne egzamenoske temi/situaciovo/kiposko tele iskirisaripe.

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Ginajipesko hatyaripe**	**Chasoski rama 45 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo zhanel andel sakone dyeseske temi, la romana shibake tekstura te hatyarel, lengo phenipe, andar fontosha gindimata, fontosha alava. Opre pinzharel le tekstosko gindimasko zhalipe.	
Objektoske vazdipeske celura	Kongodi te hatyarel, andel sakone dyeseske temi iskirisarde khetane inkerdo tekstosko hatyaripesko anglal zhutipe. Iskirisardo velemenyo, te sityaras le sityardenge, hoj korkoro te zhanen penge gindimata te phenen.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel andel dyeseske tekstura le fontosha thaj le na fontosha informaciji te hatyarel, kodolen opre te pinzharel. Le xutyilde informaciji zhanel te hasnalisarel, thaj peske velemenyosa khetane te shol len thaj kritikalne gindisaripe te shol. Vi andel majlungi tekstura zhanel sigo avri te rodel le informaciji, thaj kodolengo khetane inkripe te rakhel le tekstoske diferentne kotorenge zhutipesa. Andel pinzharde temi zhanel avri te vazdel le fontosha gindimata andar sakone dyeseske temi thaj vi andar medijake tekstura. Pe privatno lil zhanel duma te del, shukares zhanel ando iskirisaripe tele te iskirisarel peske gindimata. Bipinzharde vorbi zhanel opre te pinzharel tela pinzhardo teksto vaj tela jekhe alava. Le autentikone teksturenge bipinzharde vorbi zhanel te hatyarel le tekstoko krujalipeske zhutipesa. Zhanel te hasnalisarel le sityisarde iskirisaripeske tekstosko hatyaripeske texniki karing le egzamenoske trubujimata. Romani literatura: Bari Károly (1990): *Le vēšeski dēj. Az erdő anyja.* Országos Közművelődési Központ, Budapest. Choli Daróczi József-Nagy Gusztáv (1994): *Maskar le shiba dukhades. Nyelvek között fájón.* (Versek, műfordítások) Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 159. (Roma módszertani kiadványok 1.) Labodáné Lakatos Szilvia (2004): *Klasszikusok lovári nyelven*. In: Cserti Csapó Tibor (szerk.): Gypsy Studies–Cigány tanulmányok. PTE-BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs. Madách Imre (1996): *Le manusheski tragedija*. Fordította: Nagy Gusztáv, Madachesko Literaturako Grupo, Budapest. Papp János (2008): *Cigány–Magyar, Magyar–Cigány kéziszótár,*	*Ungriko shib thaj literatura:* tekstosko hatyaripe, tekstonge falipe, shibako grizharipe, minoretetonge shiba, shibake hakaja. *Romengo niposko zhanipe:* monografiji, romani muzika ando 20. shelbersh. *Informatika:* datake bazi (publikane erechegivoske/agorutne egzamenoske materialura), khetanutne webriga, forumura.

Romane-Ungrike, Ungrike-Romane vasteske alava. Pappné Darida Andrea Nyelvoktató Kft., Budapest. Rostás-Farkas György–Karsai Ervin (1991): *Cigány–magyar, magyar–cigány szótár.* Kossuth Könyvkiadó, Budapest. Vesho-Farkas Zoltán (2000): *Vesho műfordítások*. Budapesti Montessori Társaság, Gyula. Kertész Imre (2004): *Bizhelyakipe*. *Sorstalanság*. Fordította: Rostás-Farkas György–ifj. Rostás-Farkas György. Aranygolyó Kiadó, Budapest. *Rom Som–Roma vagyok* – művészeti folyóirat.	
Fontosha alava	Hasnipesko vlado, informacija, tradicionalno thaj elektronikalno lil, tradinongo-busongo rindo, forumo, komento, informacijako teksto**.**

Temako kotor/ Vazdipesko celo	**Iskirisaripe**	**Chasoski rama 46 chaso**
Anglunipesko zhanipe	O sityardo zhanel biphare, sakone dyeseske temi te kerel andel diferentni temi. Sityilas, sar trubuj te kerel jedyzeto/nota andel niposki shib thaj kaver shibake diferentnone tekstonge hasnalisaripesa. Peske hatyaripe, peske gindimata zhanel shukares avri te phenel pe romani shib.	
Objektoske vazdipeske celura	Le efektualnone iskirisaripeski komunikacijako anglal zhutipe. Te dyakorolil khetane inkerdo, ulado teksto te kerel pej romani shib, andel diferentni zhanri, andel sakone dyeseske temi. Te zhanel avri te phenel le pecipiji, hatyarimata, gindimata. Te avel sityardo andel majbut iskirimaske zhanrengi formake thaj andel inkrimaske trubujmata pej romani shib.	

Zhanipe/vazdipeske trubujipe - So tubuj te zhanen le sityarde	**Kopchimaske puntura**
O sityardo zhanel koherencijasa khetane inkerdo teksto te kerel andel sityinde thaj andel kodole temi, so les erdeklin. Zhanel pesko velemenyo, gindimata avri te phenel andel sakone dyeseske temi thaj vi pe kodola avral (majushoro kulturake, societatoske) andel temake krujura. Zhanel gindura avri te phenel, te fogalmazil. Zhanel romane printime lila avri te pherel. Pe skurto ginado thaj ashundo teskto, zhanel te kerel andel iskirisaripe, skurto teksto le fontosha gindimatonca. Lesko iskirisaripe kotoraslo si, mishto hasnalisarel le kotora (anglunipe, diskusija, agoripe) pala lengi forma thaj pala lengo inkrimata (palal iskirimaske rigake funkciji) rigate ulavenpe. O sityardo pinzharel thaj hasnalisarel le fundutnone tekstoske kohezijake instrumentura ando iskiripe. Zhanel pala direktno/trado butyako vladipe te zhal, zhanel le phande thaj kreativne kotora koherencijasa ande jekh teksto te shol. Pesko iskirisaripe zhanel te kontrolisarel, thaj te trubuj atunchi godyasa zhanel perdal te iskirisarel peski butyi.	*Ungriko shib thaj literatura:* tekstonge falipe, esevosko iskirisaripe, argumenticko teksto, trajosko rajzo, lileske formi. *Informatika:* tekstosko editoripe, elektronikalne printime lila, elektronikalno alavari.

Tradicionalne thaj elektronikalne tekstura zhanel te kerel, kodolengi forma thaj trubujipe andre inkrel. Zhanel vazlato te kerel fundutne texnika te hasnalisarel, o vazlato vizualnone elementonca te bararel, majhatyardo te kerel o teksto.	
Fontosha alava	Tekstoski koherencija, printime lila, elektronikalne tekstonge falipe (skurto telefonoski patrin, e-mailo, kmd.) trado fogalmazipe, erveleshi, esevo.

O vazdipesko zhukarde rezultatura pe duje klassosko agor	Pe agor o sityardo te zhanel ande sakone dyeseski vorba le fontosha thaj na fontosha informaciji te hatyarel, kodola jekhavrestar rigate te lel. Te zhanel peske gindimata korkores te fogalmazil vi ande bizhukardi situacija. Pala le erechegivoske/agorutne egzamenoske trubujimata te zhanel andel hatarozime temi koherencijasa khetane inkerdo vorbikano teksto te kerel le kulturalne shibake vishelkedeshi thaj pala la shibake kris te zhal. O sityardo zhanel peske hatyarimata, gindimata, avri te phenel pej romani shib prezicijasa. Te zhanel andel sityisarde temi duma te del, jekh hatyaripe vaj na jekh hatyaripe avri te phenel. Te zhanel andel diferentni temi (esevo, privatno lil, oficijalno lil, pesko trajosko historijako phenipe, karakterizacija, trajosko rajzo) khetane inkerdo teksto te kerel–thaj vi andel sakone dyeseske thaj andel majbare, societatoske pushimata.

10.3. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.3.1. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.3.2. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei görög nyelven

10.3.1. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Görög népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Görög nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

GÖRÖG NÉPISMERET

A görög népismeret-oktatás sajátos célja a nemzetiségi önazonosság megőrzése és erősítése, az identitásépítés. A tantárgy a görög nemzetiség és anyanemzete, illetve nyelve kultúrájáról, történelméről, hagyományairól és jelenéről szóló ismereteket tartalmazza, de igen hangsúlyos szerep jut a tanórán a hagyományos nemzetiségi nevelési foglalkozásoknak.

A görög népismeret ismeretanyaga olyan tudástárat jelent, melynek elsajátítását a nemzetiségi csoport elengedhetetlenül fontosnak tartja, s amely tulajdonképpen a népcsoport önismereteként funkcionál. Ez segíti az önmeghatározást és biztosítja a másoktól való különbözőség élményét.

A tantárgy teret biztosít az ismeretanyag élményszerű feldolgozásának, a tanórai egyéni és közösségi tevékenységeknek, melyek a család, az otthon, a lakóhely, a nemzetiségi közösség, Görögország és Magyarország megismeréséhez, valamint megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti identitástudat és történeti tudat kialakítását, s egyben közösségi tevékenységre késztet. Tudatosítja a tanulókban, hogy saját nemzetiségi hagyományaik, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása után válhatnak nyitottá más nemzetiségek, a többségi társadalom, a szomszéd és a rokon népek, a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt, valamint lehetőséget teremt a görög népi kultúra értékein keresztül a saját, a többségi és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására is.

A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos *ismeretszerzést* és *készségfejlesztést* tesz lehetővé. Ezt különösen hatékonnyá teheti a más tantárgyakkal való kapcsolódás; ennek lehetőségét a tananyagtartalmak magukban hordozzák.

A nemzetiségi népismeret ismeretanyaga bővíthető tanórán kívüli tevékenységek (pl. szakkörök, táborok, kirándulások, népdal- és tánckörök, játszóházak, színjátszó körök) formájában is. Pedagógiailag kiemelt értékű a tárgyi és szellemi (néprajzi, népdal stb.) gyűjtőmunka, az alkotó tevékenység, az egyéni, illetve csoportos kutatás.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkákra, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

1–2. évfolyam

Az első két évfolyam az óvodából az iskolába való átmenetet képezi, ebből adódóan az időigényes cselekvésen alapuló tanulás, valamint óraszervezési formák állnak a középpontban. Az egyéni érdeklődés döntő fontosságú. Törekedni kell a tanulók között lévő különbségek lépésről lépésre történő kiegyenlítésére.

A tantárgy tág teret kínál kérdések megfogalmazására és megválaszolására, kommunikációs helyzetek egyszerű nyelvi eszközökkel történő megoldására, a tér-idő fogalmának mélyítésére.

A tanuló az első két évfolyamon ismerkedik a görög közösséggel, a magyarországi görög településekkel, a görögök életmódjával, népköltészeti alkotásaival, megfigyeli helyét a görög közösségben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bemutatkozás és a család eredete**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család származásának megismertetése, a görög identitástudat erősítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló saját személye és helye a családban, a család rajzos ábrázolása. Köszönés, bemutatkozás, kérés kifejezése görög nyelven, szituációs játékokkal. A származás vizsgálata görögországi fényképek, családi emléktárgyak segítségével. Szülőkkel, nagyszülőkkel kapcsolatos, a származásra vonatkozó dokumentumok gyűjtése. Az anyaországgal kapcsolatos anyagok gyűjtése (fotók, képeslapok, könyvek), Görögország szépségeinek megismerése a tanulók által gyűjtött anyagok alapján rendezett kiállítás segítségével.	*Környezetismeret*: Görögország és Magyarország a térképen.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Család, bemutatkozás, külső tulajdonság, belső tulajdonság, származás, anyaország.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görögök a mai Magyarországon: görög közösségek és településeik, életmódjuk.**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög közösséghez való tartozás érzésének erősítése. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Magyarországi települések megismerése, ahol görög közösségek élnek. A lakóhely természeti szépségeinek és kulturális emlékeinek felfedezése. A görög lakóház jellemzőivel való ismerkedés képek, régi fotók, esetleg filmbejátszások segítségével. Jellemző anyagok (cseréptető), jellemző színek (kék-fehér), a lakóhelyiségek elhelyezkedésének (a kétszintes lakóházak felső szintjén hálószobák, szövő-fonó szoba, az alsó szinten konyha, kemence, munkaeszköz-tároló, élelmiszer-takarmány raktár) megismerése. Régi foglalkozások, a foglalkozásokhoz kapcsolódó munkaeszközök megismerése (pl. vajköpülő, sajttároló faedények). Népi étkezési szokások gyűjtése családból, tágabb környezetből szerzett információk alapján. Jellegzetes kemencében sült ételek (pl. a báránysült, a fetasajtos, illetve a spenótos rétes).	*Technika, életvitel és gyakorlat*: ragasztás, tablókészítés; táplálkozás, ételkészítés. *Informatika*: képek nyomtatása. *Környezetismeret:* a lakóhely megismerése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cseréptetős ház, szövőszék, fonószék, faedény, kemence, hagyományos étel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismerős környezetünk és az idő**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az időben való tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A lakóhely természeti szépségeinek és kulturális emlékeinek bemutatása gyűjtött anyagok (képek, régi használati tárgyak, görög könyvek stb.) segítségével. Játék (készítés) a múltban és ma. Régi gyerekjátékok gyűjtése, készítése. Az időre vonatkozó kifejezések (pl. amikor nagyszüleim gyerekek voltak; nagyon régen, az ókori görögök idejében) megismerése, gyakorlása, elsajátítása. Idő meghatározása a tanulók által készített órával (pl. fából, papírból, műanyagból). Események, jelenségek, pl. családi történések időrendbe állítása.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: egyszerű tárgyak készítése. *Matematika*: az idő mérése. *Környezetismeret*: szűkebb és tágabb környezetünk.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Régen, most, hajdanán, gyermekkor, játék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görög gyermekjátékok, szólások, közmondások, találós kérdések, népdalok, rövid versek, rövid történetek, legendák.**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az időben való tájékozódás fejlesztése. A tanulás tanítása. A nemzeti ünnepek jelentőségének megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Kiszámolók, találós kérdések, közmondások, gyermek- és körjátékok megtanulása a meglévő helyi hagyományok alapján, ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok segítségével (pl. a török hódoltság idejéből származó, holdról szóló gyermeknépdal). Rajzok, bábok készítése a dalokkal, találós kérdésekkel, közmondásokkal kapcsolatosan. A Karácsonytól Vízkeresztig tartó 12 napos ünnepkörhöz kapcsolódó játékok, énekek tanulása. Az újévi rétessel és szent Vasziliosszal (Szent Vazul) kapcsolatos legendák, gyermekdalok, játékok megismerése.	*Ének-zene*: népdalok, daltanulás. *Vizuális kultúra*: festés, rajzolás, színezés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kiszámoló, népdal, közmondás, szólás, találós kérdés, dodekaimero (12 napos), Szent Vasziliosz (Vazul), újévi rétes, Vízkereszt, vizek szentelése.
A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes bemutatkozni, kitérve a család görög származására és mostani lakhelyére. Meg tudja mutatni a térképen magyarországi lakhelyét és a család görögországi származási helyét. Ismeri lakóhelyének főbb nevezetességeit. Ismer régi foglakozásokat, azokhoz kapcsolódó munkaeszközöket. Tisztában van múlt és jelen fogalmával. Ismer néhány hagyományos görög ételt. A második évfolyam végén ismer és el tud énekelni: 10 népdalt, tud 5 verset kívülről, és elmond 5 közmondást.

3–4. évfolyam

A harmadik és negyedik évfolyam szoros kapcsolatban áll az első két évfolyammal. Ebben az időszakban azok a tanulási és tanítási folyamatok erősödnek, amelyek az iskolai teljesítményhez kötődnek. A tanulók személyes motiváltságára különös hangsúlyt kell fektetni.

A tantárgy lehetővé teszi a szóbeli kifejezőkészség nagymértékű fejlesztését élménybeszámolók, tapasztalatok megosztásának biztosításával.

A tanuló a 3–4. évfolyamon megtanulja, hogyan ünnepel és emlékezik meg elődeiről, nemzeti hőseiről a görög közösség Magyarországon; ismerkedik az ősi, ókori görög kultúrával. A családi és a közösségi mintákon keresztül megismerkedik a magyar és görög viselkedésminták sajátosságaival.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görög nemzeti ünnepek**	**Órakeret 17 óra**
Előzetes tudás	Ünnepekkel kapcsolatos népdalok, gyermekdalok, játékok, ünnepekhez köthető személyek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ünnepekhez kapcsolódó történetek, legendák megismertetése. A görög nemzeti ünnepek jelentőségének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ezopus (Aiszoposz) mítoszain keresztül ismerkedés az ősi görög kultúrával, az ókorral, valamint a Bizánc elestéről szóló legendák, a török hódoltság idején keletkezett történelmi népdalok által a görög középkorral. Az 1821-es szabadságharc hőseiről szóló történetek révén betekintés az újkori görög nemzet kialakulásába. Népdalok és történetek révén ismerkedés a 20. század főbb görögországi sorsdöntő eseményeivel. A nemzeti ünnepek jelentése és ideje: – október 26. Szent Demeter (Dimitriosz), Thesszaloniki védőszentjének és Thesszaloniki felszabadulásának ünnepe; – október 28. Nemzeti ünnep (1940, nemzeti ellenállás); – március 25. Nemzeti ünnep (1821-es szabadságharc	*Ének-zene*: ünnepekkel kapcsolatos dalok, népdalok. *Magyar nyelv és irodalom*: görög regék, népmesék. *Környezetismeret*: nemzeti ünnepek. *Testnevelés és sport*:

kitörésének évfordulója). Az ünneplés módja, az ünnepek jelentősége. Ismerkedés a nemzeti jelképekkel. Az ünnepekhez kapcsolódó hősökről szóló legendák, történetek olvasása. Rajzok, zászlók készítése. Részvétel az ünnepi megemlékezéseken.	néptáncok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ókor, rege, mítosz, mondavilág, ünnep, ünneplés, nemzeti ünnep, megemlékezés, nemzeti jelkép, török hódoltság, ellenállás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görög egyházi ünnepek**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A görög nemzeti ünnepek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög egyházi ünnepek és az ünnepekhez kapcsolódó történetek megismertetése. Az ünnepek jelentőségének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az egyházi ünnepek jelentése és jelentősége Az ünneplés ideje és módja. Dodekaimeró: december 24-től január 6-ig (Keresztelő Szent János napjáig) tartó ünnepi időszak. Az ünnepi időszak szokásainak összegyűjtése, illusztrációk készítése, megismerése (pl. ezen időszak alatt az asztalon mindig legyen étel). *A naptári évhez kapcsolódó ünnepek, szokások* Az ünnepekkel kapcsolatos szokások összegyűjtése, elsajátítása, gyakorlása. Szent Vaszilioszalakjához fűződő legendák megismerése (ajándékosztás, újévi rétes). Karácsonyi, újévi és húsvéti kalandák (ünnepi köszöntők) gyűjtése, memorizálása, előadása. Karácsonyi jelenetek eljátszása, pl. Jézus születése. Népmesék megismerése, amelyekben Jézus, Mátyás királyhoz hasonlóan, álruhában jelenik meg az emberek között. Görög farsangi szokások bemutatása. Farsangi dalok és maskarás játékok elsajátítása, jellemző maskarák készítése. Görög húsvéti szokások felelevenítése. Ismerkedés a Nagyhéti népszokásokkal, a csütörtöki piros tojással, a Feltámadás díszgyertyáival, az azt követő, báránysütéssel egybekötött, zenés-táncos búcsúval (Panijiri). Különböző anyagokból kalikandzaroszok (manók), tavaszköszöntő fecskék mártisszal (karkötő színes fonalakból), Kira szarakoszti bábu (nagyböjti bábu), húsvéti gyertyák, tojások stb. készítése. Hasonlóságok és különbözőségek felfedezése a görög és a magyar húsvéti szokásokban.	*Ének-zene*: ünnepekkel kapcsolatos dalok. *Magyar nyelv és irodalom*: görög regék, népmesék, gyermekversek, ünnepekkel kapcsolatos legendák és dalok. *Környezetismeret*: nemzeti ünnepek. *Testnevelés és sport*: néptáncok. *Technika, életvitel és gyakorlat*: jelmezek, maszkok készítése, ünnepi készülődés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dodekaimeró, karácsony, újév, farsang, húsvét, szokás, kalanda.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Görögország folklórja: tájegységek népviseletei, hagyományos hangszerek, táncok	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Görög népdalok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyaország fő tájegységei népzenéjének, néptáncának, népi öltözeteinek, motívumainak megismertetése. Az esztétikai érzék, művészi kifejezőképesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismerkedés Görögország földrajzi térképével. A tenger, a hegységek, Görögország fővárosának és az ország határainak beazonosítása. A görögök viselete hajdan és napjainkban. Különbségek keresése könyvek képei, fotók, filmbejátszások segítségével. Ismerkedés jellemző görög népviseletekkel (pl. tájegységek népviseletét bemutató kártyák segítségével), hangszerekkel (ókori líra, kisázsiai líra, krétai líra, fuvola, furulya, klarinét, dobok). Rajzok készítése a legjellemzőbb motívumokról. Jellemző görög népzene, néptáncok megismerése, gyakorlása.	*Magyar nyelv és irodalom*: görög ünnepekkel kapcsolatos hiedelmek és szokások. *Környezetismeret:* térképek. *Testnevelés és sport*: néptáncok. *Technika, életvitel és gyakorlat*: népi játékok. *Ének-zene*: népdalok, népi hangszerek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Térkép, tájegység, domborzat, folklór, népviselet, motívum, népzene, néptánc, népi hangszer.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Görög mesék, mítoszok	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Népi bölcsességek, közmondások, szólások ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Görög mesék megismertetése; meseelemek tudatosítása. A mesék tanulsága segítségével a tanulók ítélőképességének fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanulók ismerkednek a görög mesevilággal, görög mesealakokkal, hősökkel. A mesék világán keresztül megismernek, felismernek külső és belső jellemvonásokat, jó és rossz tulajdonságokat, továbbá tudatosul bennük a barátság, segítőkészség fontossága. Görög mesék, pl. *O pragmatikosz filosz (Az igaz barát),* *To karavi me ta ftera (A szárnyas hajó),* *O jerosz ke i panduflesz (Az öregapó és a papucs)* Görög meseelemek (pl. mia fora ki enan kero – egyszer volt, hol nem volt, meseszámok: 3, 12, 40, majisza – boszorkány gyűjtése a	*Magyar nyelv és irodalom:* népmese. *Erkölcstan:* jó és rossz, külső és belső tulajdonságok.

megismert mesékből. Hősök a múltban, példaképek a jelenben. Beszélgetés a példaképek fontosságáról.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Meseelem, mesekezdés, meseszám, mesealak, jellemvonás, hős, példakép.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló fel tudja sorolni a görög nemzeti és egyházi ünnepeket. Az ünnepeket képes időrendi sorrendben elhelyezni. Ismeri a nemzeti ünnepek jelentését, ismeri az adott évforduló tárgyát. Tisztában van az egyházi ünnepekhez kapcsolódó alapvető szokásokkal. A tanuló ismeri Görögország főbb tájegységeinek népviseletét, le tud rajzolni jellemző motívumokat. Felismer jellemző görög népzenét, néptáncot. Ismer görög népmeséket, mesehősöket. Önállóan el tud mondani 5 rövid mesét.

GÖRÖG NÉPISMERET

A görög népismeret-oktatás sajátos célja a nemzetiségi önazonosság megőrzése és erősítése, az identitásépítés. A tantárgy a görög nemzetiség és anyanemzete, illetve nyelve kultúrájáról, történelméről, hagyományairól és jelenéről szóló ismereteket tartalmazza, de igen hangsúlyos szerep jut a tanórán a hagyományos nemzetiségi nevelési foglalkozásoknak.

A görög népismeret ismeretanyaga olyan tudástárat jelent, melynek elsajátítását a nemzetiségi csoport elengedhetetlenül fontosnak tartja, s amely tulajdonképpen a népcsoport önismereteként funkcionál. Ez segíti az önmeghatározást és biztosítja a másoktól való különbözőség élményét.

A tantárgy teret biztosít az ismeretanyag élményszerű feldolgozásának, a tanórai egyéni és közösségi tevékenységeknek, melyek a család, az otthon, a lakóhely, a nemzetiségi közösség, Görögország és Magyarország megismeréséhez, valamint megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti identitástudat és történeti tudat kialakítását, s egyben közösségi tevékenységre késztet. Tudatosítja a tanulókban, hogy saját nemzetiségi hagyományaik, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása után válhatnak nyitottá más nemzetiségek, a többségi társadalom, a szomszéd és a rokon népek, a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt, valamint lehetőséget teremt a görög népi kultúra értékein keresztül a saját, a többségi és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására is.

A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos *ismeretszerzést* és *készségfejlesztést* tesz lehetővé. Ezt különösen hatékonnyá teheti a más tantárgyakkal való kapcsolódás; ennek lehetőségét a tananyagtartalmak magukban hordozzák.

A nemzetiségi népismeret ismeretanyaga bővíthető tanórán kívüli tevékenységek (pl. szakkörök, táborok, kirándulások, népdal- és tánckörök, játszóházak, színjátszó körök) formájában is. Pedagógiailag kiemelt értékű a tárgyi és szellemi (néprajzi, népdal stb.) gyűjtőmunka, az alkotó tevékenység, az egyéni, illetve csoportos kutatás.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkákra, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

5–6. évfolyam

E két évfolyamon kibővül, megnövekszik az ismeretanyag. A kognitív kompetenciák fejlesztésének előtérbe kerülése mellett továbbra is központi szerepet játszik a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés, ugyanakkor jelentős szerepet kap a tanórákon a kommunikációs készség fejlesztése.

A tanuló ismerkedik lakóhelye és más magyarországi települések első diaszpórás görög emlékeivel. Bővíti ismereteit történelmi eseményekről, híres görögökről, jelentőségükről. Megismeri ugyanakkor a főbb magyarországi görög szervezeteket, melyek célja az identitás, a hagyományok megőrzése, ápolása és továbbvitele.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ortodox kereszténység és a görögség történelmi kapcsolata**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Görög történelmi népdalok, legendák ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ortodox kereszténység görög történelemre gyakorolt hatásának megismertetése. Az ismeretszerzés önállóságának fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A bizánci templomok külső és belső ismérveinek megismerése. A legfőbb magyarországi ortodox emlékek felkutatása írott, elektronikus források segítségével (pl. Szentes, Dunapentele, Miskolc, Beloiannisz), azok elhelyezése a térképen. Az ortodox egyház nagy szentjeinek megismerése, hozzájuk kapcsolódó történetek olvasása. Történelmi dalok, legendák olvasása, pl. Konstantinápoly elestéről. Ismeretszerzés történelmi eseményekről képek, filmek és tömegkommunikációs eszközök révén.	*Ének-zene*: legendák, himnuszok. *Természetismeret*: Görögország és Magyarország elhelyezkedése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Hellász, a Bizánci Birodalom. *Informatika:* információkeresés, könyvtárhasználat.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hellász, provincia, Bizánci Birodalom, Ortodoxia, bizánci építészet, ikonfestészet, Konstantinápoly.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az első magyarországi görög diaszpóra és emlékei**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Görög települések Magyarországon.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az első görög diaszpóra történetének, főbb emlékeinek bemutatása, jelentőségének tudatosítása.. Összefüggések, hasonlóságok, különbségek felismerése során a kritikai gondolkodás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés az első magyarországi görög diaszpóra történetével (török hódoltság kora, a Közép-Európába vándorolt görögök hiánypótló szerepe a Kelet-Nyugati kereskedelemben, felemelkedésük és szerepük Magyarország fejlődésében, a XVIII–XIX. századi aranykor stb.). A tanulók közvetlen környezetében található első diaszpórás emlékek megismerése (pl. budapesti Petőfi téri görög templom, Párizsi udvar, MTA épülete, Lánchíd, belvárosi görög kereskedőházak, a miskolci, tokaji, kecskeméti görög templomok és kereskedőházak, Tihany bizánci remetebarlangjai stb.), külső és belső ismérveik megfigyelése.	*Természetismeret:* Görögország és Magyarország elhelyezkedése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a Bizánci Birodalom.

Információgyűjtés a görög diaszpóra lakóhelyének múltjáról. Hagyományok a szokásrendszerben. A görög közösségek fennmaradását befolyásoló tényezők összegyűjtése, megbeszélése.	Görögök a török hódoltság idején.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Első görög diaszpóra, kereskedelem, kompánia, ortodoxia, Osztrák-Magyar Monarchia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A görögök történetének sorsfordító eseményei a kezdetektől napjainkig**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A görög nemzeti ünnepekhez kapcsolódó történelmi események ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi görögség sorsát meghatározó történelmi események, momentumok megismertetése. Az időbeli és térbeli tájékozódás fejlesztése, információforrások használatának gyakorlása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A görög történelem sorsdöntő eseményeit megörökítő irodalmi alkotások, legendák, történelmi és kleftisz-dalok olvasása az ókortól napjainkig (pl. perzsa háborúk, Nagy Sándor hódításai, Konstantinápoly eleste, 1821-es szabadságharc, kis-ázsiai katasztrófa, nemzeti ellenállás, polgárháború, 1967-es diktatúra, Görögország EU-csatlakozása), illetve történelmi filmek megtekintése. A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy, a nemzetiség szempontjából sorsdöntő történelmi jelenség kapcsán (pl. a katonai diktatúra bukása Görögországban, 1974-ben, a nemzetiségi önkormányzatok megalakulása 1995-ben, Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz 2004-ben). Az idő ábrázolása játékkal és vizuális eszközökkel (pl. időszalag készítése). Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása. Egyszerű térképek készítése vagy másolása. A térkép domborzati elemeinek megfigyelése, pl. Görögország határai és az ország szomszédjai. A tanult helyek megkeresése a térképen (pl. történelmi helyek, tanulók felmenőinek szülőhelye, a görög nemzetiség lakóhelyei Magyarország térképén). Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről (pl. az újkori Görögország első és második fővárosa). Távolságok számítása történelmi térképeken (Görögországon és Európán belül). A különböző források vizsgálata görög nyelvhasználati aspektusból.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* görög történelem; történelmi atlasz, térképek használata. *Informatika:* források keresése a világhálón.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fordulópont, kis-ázsiai katasztrófa, második világháború, nemzeti ellenállás, görög polgárháború, második magyarországi görög diaszpóra, az 1967-es katonai junta, nemzetiségi önkormányzat, Európai Unió.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A közösségformálás meghatározó személyiségei az első és a második magyarországi görög diaszpórában	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Sorsfordító történelmi események, a magyarországi görög diaszpóra.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az első és a második görög diaszpóra meghatározó személyiségeinek megismertetése. A közösség fejlődésében játszott szerepük, életművük, a hozzájuk kapcsolható események jelentőségének tudatosítása, az identitástudat erősítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A görögség ismert képviselőinek megismerése, a közösség formálása érdekében végrehajtott tetteik (pl. Zavirasz György, az első görög–magyar kereskedelmi szótár, az első görög irodalom történetének szerzője, kéziratokkal teli könyvtár birtokosa: a Zavirasz-hagyaték; a Szinasz kereskedő- és bankárcsalád: báró Sina Simon szerepe az MTA, a Lánchíd stb. létrejöttében). Híres magyarországi görög emberek, történelmi személyiségek, irodalmárok (pl. Lyka Károly, Dimitriosz Hadzisz, író a 60-as, 70-es években sokat tett a görög irodalom népszerűsítéséért Magyarországon), színművészek (pl. Papadimitriu, Petridisz és a Neaniki Szkini görög nyelvű színházi előadásai), képzőművészek (pl. Makrisz Agamemnon és a Mauthausen szoborcsoportja a Duna-parton), sportolók megismerése. Dimitriosz Hadzisz: Margaréta Perdikári című művének megismerése, a mű színre vitele. Beszélgetés az alábbi témakörökben: – A görög nemzetiség élete. – Az egyén és a közösség viszonya. – Hogyan hathat az egyén a közösségre. – A közösség hatása az egyénre.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiség, többségi társadalom, közösség, híres magyarországi görögök.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A görögök közösségi élete a múltban	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Görög közösségek Magyarországon, közösségformálás az első magyarországi görög diaszpórában, meghatározó személyiségek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az első diaszpórás görögök főbb hagyományőrző eszközeinek bemutatásán és egy-két főbb, közösségeiket érintető probléma felvázolásán keresztül a múltbeli görög közösségi élet megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismerkedés az első diaszpórás görögök fő közösségformáló, hagyományőrző és érdekképviseleti eszközeivel (pl. az iskola és az egyház kiemelkedő fontossága, templomok, öregotthonok, kórházak alapítása, rendezvények szervezése, az ún. kompániák szerepe).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: kompániák, kereskedelem XVI–XIX. században.

	Vizuális kultúra: festés, rajzolás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érdekképviselet, kompánia, hagyományápolás, egyház, templom, oktatás, iskola.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A görög közösségi élet napjainkban: rendezvények, események, hagyományőrzés**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Görög közösség Magyarországon, nemzeti és egyházi ünnepeink.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög nemzetiség közösségi életének megismertetése. Az iskolai és a civil rendezvények jelentőségének tudatosítása, az összetartozás érzésének erősítése, motiválás a közösségi életben való részvételre.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés napjaink magyarországi görög nemzetiségi közösségeivel (pl. a budapesti, beloianniszi, miskolci, pécsi), illetve azok szervezeteivel, tevékenységeivel. Beszélgetés egy-egy a görög nemzetiséget érintő témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele (pl. milyen műsorok legyenek a görög hagyományőrző összejöveteleken és milyenek a nemzeti ünnepeken). Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtőmunkával szerzett ismeretekről (pl. ünnepekkel kapcsolatos szokások, görög közmondások, naptárak, receptek, képeslapok, növényhatározók). Fogalmazás írása valamely görög nemzetiségi témáról (pl. a görög iskola és a szülők kapcsolata, a család részvétele a közösségi életben, nyelvi táborok értékelése). Rajz készítése görög nemzetiségi témáról (pl. görög sportnapok, iskolai farsang, bárányvágás). Görög tárgymásolatok, hímzések készítése. Rövid történetek, jelenetek eljátszása.	*Görög nyelv és irodalom*: szóbeli és írásbeli szövegalkotás. *Dráma és tánc*: történetek dramatizálása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érdekképviselet, görög önkormányzat, hagyományápolás, egyesület, görög sajtó, tánccsoport, néptánc, népzene, népviselet.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri a legfőbb magyarországi ortodox emlékeket, tudja, hol találhatók. Ismeri a lakóhelyén és más magyarországi településeken található első diaszpórás görög emlékeket. Ismeri a fontosabb történelmi eseményeket és személyeket. Képes időben elhelyezni fontosabb görög történelmi eseményeket (pl. Nagy Sándor uralkodása idején, a polgárháború után, Krisztus előtt, Krisztus után). Ismer további híres görögöket (művészek, szentek, sportolók stb.) az első és a második diaszpórából egyaránt, beszélni tud szerepükről a görög közösség történetében.

	Ismeri a főbb magyarországi görög szervezeteket, melyek célja identitásunk, hagyományaink megőrzése, ápolása és továbbvitele.

7–8. évfolyam

Ezeken az évfolyamokon az előző szakaszokhoz kapcsolódva – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése a feladat.

A tantárgy fejleszti a véleményalkotások minőségét, a problémamegoldó gondolkodást. Segíti térben és időben a tájékozódási készséget. Erősíti a hovatartozás felismerését, az önazonosság vállalását.

A tanuló ismereteket szerez, önálló véleményt alkot és azt másokéval ütköztetni tudja a jelenkori magyarországi görög közösség és általában a magyarországi nemzetiségek problémáiról. A görög történelem egyes fordulatait már nemzetközi események hatásaként is értelmezi, valamint egy-egy eseményt mélységeiben is képes bemutatni. Az első és második görög diaszpóra jellemző életmódját , ebben a környezet szerepét megismeri. Találkozik a görögség és általában más magyarországi nemzetiségek főbb problémáival, illetve a hagyományokat és kulturális emlékeket fenyegető veszélyekkel és a megvédésükre tett erőfeszítésekkel, megfelelő szinten képes beszélgetni és vitázni az egyén és a közösség viszonyairól.

A tanulók életkoruknak megfelelően ki tudják fejezni gondolataikat görög nyelven. Egyéni sajátosságaiknak megfelelően legyenek képesek bővebben és önállóan kifejteni véleményüket és megvitatni álláspontjukat a görög közösség problémáin keresztül a magyarországi nemzetiségek aktuális eseményeivel kapcsolatban, az egyén és a közösség viszonyairól.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kutatómunka a magyarországi görögség múltjáról és jelenéről**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A tanuló ismeri a lakóhelyén és más magyarországi településeken található főbb első diaszpórás görög emlékeket. Ezekhez kapcsolódó történelmi események és személyek, illetve mondák, jelképek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretbővítés a görög diaszpóráról.	
Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
További ismerkedés a görög diaszpóra múltjával, jelenével, az azokat fenyegető veszélyekkel (pl. a görög Beloiannisz falu elnéptelenedése: elöregedés, repatriálás, elvándorlás) és a megóvásukra tett erőfeszítésekről (pl. emléktáblák avatása görög épületeken, ismeretterjesztő előadások szervezése, könyvek, újságcikkek kiadása, közösségi önkéntes munkák: első és második diaszpórás görög sírok felújítása). Az első és második diaszpórás írott emlékek tanulmányozása. Anyaggyűjtés a témával kapcsolatban személyes beszélgetések, tárgyak, képek, épületek, műemlékek közvetlen megfigyelése, írásos		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a görög történelem, a világtörténelem. *Görög nyelv és irodalom*: szóbeli, írásbeli szövegalkotás.

források, filmek, tömegkommunikációs eszközök segítségével. Információgyűjtés az első és második görög diaszpóra nyelvhasználati sajátosságairól (pl. az iskolai könyvtárban, a miskolci Ortodox Múzeumban, a görög közösség kiadványaiban, a világháló oldalain, a Magyar Rádió Görög Nemzetiségi Műsorából). A két diaszpóra nyelvi és társadalmi különbségeinek felvázolása. A gyűjtött adatok alapján bemutatók, projektek készítése.	*Földrajz*: Magyarország domborzati és földrajzi jellegzetességei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kutatómunka, források, első görög diaszpóra, második görög diaszpóra, tárgyi emlékek, megóvás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A környezet és az életmód relációi**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A lakóhelyen és más magyarországi településeken található főbb első diaszpórás görög emlékek, az ottani görög közösségek jellegzetes mindennapi elfoglaltságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A környezet, a történelem életmódra gyakorolt hatásainak tudatosítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés az életmód és a természeti környezet közötti fontosabb összefüggésekkel (pl. régen: vándorkereskedelem az Oszmán Birodalom és Európa között, 20. sz.: az ipar és mezőgazdaság Magyarországon). Információgyűjtés nagyszülőktől, szülőktől, írott forrásokból a különböző korok görög embereinek hétköznapjairól (pl. az első és második diaszpóra élete Magyarországon, a tanulók nagyszüleinek élete), továbbá politikai konfliktusokról (pl. az 1889–1898-as Kréta török ellenes felkelése, a Balkán-háborúk, a kis-ázsiai hadjárat és a görög–örmény népirtások, a világháborúk és az 1946-os görög polgárháború, melyeknek folyományaként kerültek a görögök Magyarországra). A konfliktusok következményeinek, emberi, erkölcsi vonatkozásainak vizsgálata (pl. menekülések, otthonelhagyások, családok szétszakadása, letelepedési nehézségek, repatriálás). A múltbéli események értelmezése. Vélemények nyilvánítása a múltbeli eseményekről, hatásaikról.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a görög történelem, az Oszmán Birodalom. *Földrajz*: Görögország, az Oszmán Birodalom és Magyarország domborzati és földrajzi jellegzetességei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Életmód, környezet, társadalom, kereskedő, kompánia, mezőgazdaság, ipar, háború, polgárháború, első görög diaszpóra, második görög diaszpóra, menekült, partizán, népirtás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A magyarországi görögség kiemelkedő kulturális eseményei	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Híres görögök (művészek, tudósok, szentek, sportolók stb.) ismerete az első és a második diaszpórából egyaránt, szerepük a honi görögség történetében. Az első és a második magyarországi görög diaszpóra.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazai görög közösségek országos és regionális szintű fontos kulturális eseményeinek bemutatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi görög nemzetiség kulturális élete kiemelkedő eseményeinek megismerése (pl. a március 25-i és az október 28-i évfordulók központi rendezvényei Budapesten; egyházi közösségi ünnepek, pl. Vízkeresztkor a Duna szentelése, a Vaszilopita-vágás, húsvéti ünneplés a budai hegyekben, illetve Beloianniszban; néptánc-fesztiválok, melyeken táncegyütteseink, illetve görögországi vendégek lépnek fel; beloianniszi búcsú Augusztus 19-én; hangversenyek, pl. Notisz Georgiu karnagy hangversenyei; színház- és filmbemutatók, pl. Nemzetiségi Színházi Találkozó; könyv- és képzőművészeti kiállítások, pl. Papageorgiu, Sztefanu, Makrisz, Dzordzoglu; sportesemények, pl. Sportnap, Futball-kupa). Magyaroszági görög művészek, kulturális csoportok, valamint a nemzetiség életére gyakorolt hatásuk megismerése. Lehetőség szerint részvétel regionális fesztiválokon, kulturális eseményeken. Beszélgetések a kulturális eseményekről. Kiállításokról, filmekről szerzett benyomások megbeszélése, fogalmazások írása a témában.	*Ének-zene*: műdalok, szerzők, előadók, hangverseny-látogatás. *Vizuális kultúra*: művészettörténet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzeti ünnep, panijiri (búcsú), koncert, színház, képzőművészet, kultúra, szépirodalom, tánc, bemutató, kiállítás, közösségerősítő esemény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kiemelkedő kulturális események Görögországban és a világ görög közösségeiben	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Híres görögök (művészek, tudósok, szentek, sportolók stb.) ismerete, szerepük a görög közösség történetében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyaország és a külföldi görög közösség fontos kulturális eseményeinek bemutatása, jelentőségük tudatosítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismerkedés az anyanemzet kulturális életének kiemelkedő eseményeivel (fesztiválok, pl. Athén Fesztivál a Likavittoszon és a Heródes Attikusz Színházban, Epidaurosz Fesztivál; hangversenyek, színházi- és filmbemutatók, pl. Angelopulosz filmjei, El Greco; könyv- és képzőművészeti kiállítások, évfordulók, sportesemények, pl. Olimpiában a láng meggyújtása négyévente). Jelenetek eljátszása, lehetőség szerint részvétel görögországi és	*Görög nyelv és irodalom*: szépirodalom. *Ének-zene*: nép- és műdalok, szerzők, stílusok, régiók.

külhoni fesztiválokon, kulturális eseményeken (pl. Theodorakisz-koncert Bécsben, néptánc-fesztiválok Görögország-szerte).	*Vizuális kultúra*: művészettörténet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kulturális esemény, világ görögsége, fesztivál, színház, görög zenei stílus, koncert, film, újgörög szépirodalom, képzőművészet, sport, olimpia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görögország történelmének és társadalomföldrajzának főbb jellegzetességei**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A lakóhelyen és más magyarországi településeken található főbb első diaszpórás görög emlékek. Több történelmi esemény és személy ismerete. Lakóhely és életmód kapcsolata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög történelem fontosabb fordulópontjainak és kiemelkedő személyiségeinek bemutatása a világtörténelem tükrében. A témával kapcsolatos következtetések megfogalmazásának segítése, a kritikai gondolkodás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A görögség történelme sorsfordulóinak értelmezése. Jelenségek tárgyhű és kritikai bemutatása (pl. kis-ázsiai katasztrófa, polgárháború társadalmi hatásai: elnéptelenedés-túlnépesedés, menekülthullám, gazdasági visszaesés). Az anyaország történelme és társadalomföldrajza jellegzetes vonásainak bemutatása (pl. a Bizánci Birodalom kulturális öröksége és népei, az ortodox egyház szerepe a török időkben, a görög nemzeti ellenállás jelentősége a II. világháborúban). Önálló vélemény és kérdések megfogalmazása a görögség múltbeli és jelen sorsával, sorsfordulóival kapcsolatban. Érvek gyűjtése saját vélemény alátámasztására. A történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabjának mélységében történő tanulmányozása (pl. a Balkán-félsziget unióinak harcai az egyes időszakokban). Egy-egy jelenség változásának az időben több korszakot átfogó tanulmányozása (pl. ortodoxia szerepe a görög nyelv egységében). További ismerkedés a görög állam és nép történetének fontosabb fordulópontjairól, kiemelkedő személyiségeiről, valamint az európai történelem jelentős állomásairól és azok hatásáról a görög történelem alakulásában.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: görög történelem, világtörténelem. *Magyar nyelv és irodalom*: történelmi források. *Földrajz*: Görögország határai, elhelyezkedése. *Ének-zene*: történelmi eseményekkel kapcsolatos népdalok, műdalok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társadalom, földrajz, sorsforduló, történelmi személyiség, polgárháború, társadalom, elnéptelenedés-túlnépesedés, recesszió, kulturális örökség, egyház, Bizánc, Oszmán Birodalom, nemzeti ellenállás, unió, nyelvi egység.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nemzetiségpolitikai ismeretek. A magyarországi nemzetiségeket érintő aktuális témák, problémák elbeszélése, elemzése**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	A tanuló tudja, hogy a görög nemzetiség tagja. Ismeri az alapvető illemszabályokat, társadalmi szokásokat a magyar és a görög közösségben. A fő magyarországi görög szervezetek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretbővítés a magyarországi görög diaszpóráról és általánosságban is a honi nemzetiségekről. Az önálló ismeretszerzés, tanulás fejlesztése megfigyelések végzése, kutatómunka során.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nemzetiségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben, annak hatása a nemzetiségek életére. A hatályos nemzetiségi törvény megismerése (2011). Információgyűjtés a nemzetiségi önkormányzati rendszerrel kapcsolatban. Az Országos Görög Önkormányzat és a helyi görög nemzetiségi önkormányzatok működése. Események, történetek elbeszélése a nemzetiségeket érintő témában (pl. nemzetiségi választások, nemzetiségi törvény, fesztiválok, rendezvények). Vélemények felvetése, vitás kérdések megbeszélése. Információk, adatok gyűjtése arról, hogyan érvényesülnek a magyarországi görögök jogai, személyes tapasztalatok elmondása.	*Görög nyelv és irodalom*: szóbeli szövegalkotás, fogalmazások. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Nemzetiségi törvény.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiség, esemény, hagyományőrzés, kölcsönösség. érdekképviselet.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes önálló véleményt alkotni és azt másokéval ütköztetni a görög diaszpóra és általában a magyarországi nemzetiségek problémáiról. A görög történelem egyes fordulatait már nemzetközi események tükrében is tudja értelmezni, valamint egy-egy esemény mélységeit is képes bemutatni. Ismeri az első és a második diaszpóra jellemző életmódját, képes kifejteni, hogy mi ebben a környezet szerepe. Önállóan képes értelmezni múltbeli történéseket. Ismeri a görögség és általában más magyarországi nemzetiségek főbb problémáit, illetve a hagyományokat és a kulturális emlékeket, fenyegető veszélyeket, valamint a megvédésükre tett erőfeszítéseket. Megfelelő szinten képes beszélgetni és vitázni az egyén és a közösség viszonyairól. Képes bemutatni különböző korok görög embereinek hétköznapi életét. Ismeri a politikai konfliktusok hétköznapi vonatkozásait.

GÖRÖG NÉPISMERET

A görög népismeret oktatás sajátos célja a nemzetiségi önazonosság megőrzése és erősítése, az identitásépítés. A tantárgy a görög nemzetiség és anyanemzete, illetve nyelve kultúrájáról, történelméről, hagyományairól és jelenéről szóló ismereteket tartalmazza, de igen hangsúlyos szerep jut a tanórán a hagyományos nemzetiségi nevelési foglalkozásoknak.

A görög népismeret ismeretanyaga olyan tudástárat jelent, melynek elsajátítását a nemzetiségi csoport elengedhetetlenül fontosnak tartja, s amely tulajdonképpen a népcsoport önismereteként funkcionál. Ez segíti az önmeghatározást és biztosítja a másoktól való különbözőség élményét.

A tantárgy teret biztosít az ismeretanyag élményszerű feldolgozásának, a tanórai egyéni és közösségi tevékenységeknek, melyek a család, az otthon, a lakóhely, a nemzetiségi közösség, Görögország és Magyarország megismeréséhez, valamint megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti az egyéni, családi, közösségi, nemzeti identitástudat és történeti tudat kialakítását, s egyben közösségi tevékenységre késztet. Tudatosítja a tanulókban, hogy saját nemzetiségi hagyományaik, nemzeti értékeik megismerése, elsajátítása után válhatnak nyitottá más nemzetiségek, a többségi társadalom, a szomszéd és a rokon népek, a világ többi népének kultúrája, az egyetemes értékek iránt, valamint lehetőséget teremt a görög népi kultúra értékein keresztül a saját, a többségi és a különböző kultúrák, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására is.

A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos *ismeretszerzést* és *készségfejlesztést* tesz lehetővé. Ezt különösen hatékonnyá teheti a más tantárgyakkal való kapcsolódást; ennek lehetőségét a tananyagtartalmak magukban hordozzák

A nemzetiségi népismeret ismeretanyaga bővíthető tanórán kívüli tevékenységek (pl. a szakkörök, a táborok, a kirándulások, a népdal- és tánckörök, a játszóházak, a színjátszó körök) formájában isl. Pedagógiailag kiemelt értékű a tárgyi és szellemi (néprajzi, népdal stb.) gyűjtőmunka, az alkotó tevékenység, az egyéni, illetve csoportos kutatás.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkákra, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

9–10. évfolyam

A forráselemzésen alapuló önálló tanulás az általános műveltséget fejleszti. Az összefüggések meglátásának, értelmezésének ideje ez.

A tantárgy – a kommunikációs készség fejlődéséből adódóan – teret ad igényesebb beszélgetéseknek, vitáknak, saját álláspont képviseletének, miközben továbbra is hangsúlyos szerepe van a vélemények tiszteletben tartásának, a másság megértésének, elfogadásának, a tolerancia gyakorlásának. Rendszerezi a térbeli ismereteket, koordinálja az időbeli tájékozódást. Nyitottá teszi a tanulókat más nyelvek és kultúrák iránt. Ebben az időszakban egyre nagyobb teret kap az önálló ismeretgyűjtés, az önálló kutatómunka.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A görög történelem	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A görög történelem főbb fordulatai, egy-egy esemény mélységeinek ábrázolása. Önálló értelmezése múltbeli történéseknek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög történelem átfogó megismertetése az ősidőktől napjainkig, a nagy fordulópontok. Az összefüggések felismerése, több szempontú értelmezések során a kritikai gondolkodás, a szintetizáló képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A görögség átfogó történetének megismerése (kezdetek – az ókor –a hellenisztikus kor, a Bizánci birodalom és a szomszéd népek – a török hódoltság – a nemzeti újjászületés kora – a modern állam kiépítése – Görögország az első világháború után - a Kisázsiai katasztrófa – a második világháború és a polgárháború – a katonai diktatúra – a demokratikus rend visszaállítása – az Európai Uniós csatlakozás stb.). A legfontosabb események, jelenségek időpontjainak elsajátítása, azok időbeli, egymáshoz viszonyított elhelyezése (pl. a görög szabadságharc évei). Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása (pl. Bizánc területi változásai az évszázadok során), a változások hátterének feltárása. A görög ókori, bizánci és újkori történelem néhány kiemelkedő alakjának megismerése, nevükhöz fűződő események vizsgálata.	*Földrajz*: Görögország földrajza. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: nagy korszakok, periódusok (pl. ókor, hellenisztikus kor, bizánci, középkor, török hódoltság, az új görög állam, polgárháború, Európai Unió). *Magyar nyelv és irodalom*: történelmi források. *Informatika*: források keresése a világhálón.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzeti történelem, ókor, középkor, újkor, modernkor, demokrácia, terjeszkedés, birodalom, Bizánc, Török hódoltság, nemzetállam, világháború, polgárháború, junta, unió.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A magyarországi görögök története	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A közép- és újkori görög történelem főbb fordulatainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi görögök történetének megismertetése, a nemzetiséghez tartozás érzésének erősítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi görögök története fő fejezeteinek megismerése: a honfoglalás előtti idők, a magyar–bizánci görög kapcsolatok (pl. bizánci hittérítők, Pentele, Szt. Hierotheosz, Iréné császárnő), a Konstantinápoly eleste utáni első kivándorlási hullám (a görög	*Földrajz*: Bizánc, Balkán és Közép-Európa.

kereskedők), a XVIII–XIX. századi hazai görög közösségek virágkora, Görögök részvétele a magyar szabadságharc idején, az 1946–49-es görög polgárháború, az emigráció évei, nemzetiségi önkormányzatok stb. A görögök két nagy diaszpórájának a (XV–XIX. és a XX. századi) összehasonlítása. A legfontosabb események, jelenségek időpontjai, azok időbeli egymáshoz viszonyítása (pl. a polgárháború évei). További önálló ismeretszerzés a honi görögség kiemelkedő személyeiről.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Bizánci birodalom, Török hódoltság, polgárháború, Európai Unió. *Magyar nyelv és irodalom*: történelmi források. *Informatika*: források a világhálón.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bizánc, török hódoltság, emigráció, kereskedő, kompánia, egyházközség, polgárháború, repatriálás, junta, unió, nemzetiségi önkormányzat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A vallás szerepe a görög kultúrában. Önálló projektmunkák**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Ókori mítoszok. Az Ortodox egyház szimbólumai, történelmi események és személyek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vallás és az egyház történelmi szerepének megismerése a görög kultúrában, az ókortól napjainkig	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
További ismeretszerzés a vallás és az egyház görög kultúrát formáló szerepéről (pl. az ókori többistenség hatása a művészetekre, Olimpiai Játékok szervezése, egyéb szakrális események; ortodox ikonfestészet, bizánci építészet és himnuszok stílusjegyei, bibliai témák és alakok a közép- és újkori népművészetben) irányított beszélgetések, tárgyak, képek, épületek közvetlen megfigyelése, elbeszélő szövegek, tömegkommunikációs eszközök, filmek segítségével. A görögség vallási szimbólumainak, egyházi ünnepeinek, szokásainak mélyebb megismerése. Információgyűjtés könyvtárban, múzeumban, médiatárban, az interneten.		*Informatika*: médiumok és források a világhálón. *Művészetek*: antik művészet, bizánci építészet, zene és képzőművészet. *Dráma és tánc*: egyes táncok ókori gyökerei, szimbolikája.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Projektmunka, irányított beszélgetés, forráskutatás és -feldolgozás, többistenség, kereszténység, ortodoxia, rituálé, szakrális művészet, szimbolizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A görög népi kultúra Magyarországon. Önálló projektmunkák**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Görög népszokások, nemzeti és egyházi szimbólumok. A Magyarországra hozott szokások. A család és a lakókörnyezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi görögök népi kultúrájának, hagyományainak megismertetése. Az önálló véleményalkotás, érvelés fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Mélyebb ismeretszerzés a magyarországi görögök népi kultúrájáról, hagyományairól, valamint arról a sokszínűségről, ami a nyelvet és szűkebb pátriát illeti (pl. pondoszi, északgörög dialektusok, krétai és ciprusi dialektusok)). Anyaggyűjtés az anyaországból hozott szokások, tradíciók fennmaradásáról, továbbéléséről, változásáról az új hazában (pl. a tradicionális családi berendezkedés, a lakókörnyezet, az ősi tevékenységek, a népi művészetek és ünnepek, a ruházkodás és étkezési szokások). Információgyűjtés személyes beszélgetések során első generációs görögökkel, ill. könyvtárban, múzeumban, médiatárban, az interneten. A tradíciókban megjelenő, az emigrációból adódó változások gyűjtése. Önálló érvelés, állásfoglalás a témában.	*Informatika*: médiumok és források a világhálón. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*; *földrajz*: a magyarországi görögök eredete. *Vizuális kultúra*: görög népi építészet és képzőművészet, hagyományos népi motívumok. *Ének-zene*: Görög népzenék és régiók. *Dráma és tánc*: görög néptáncok és régiók.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népművészet, népi kultúra, hagyomány, család, közösség, gasztronómia, anyaország, újhaza, projektmunka, irányított beszélgetés, forráskutatás és -feldolgozás, népi szimbolika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Történelmi korok és alakok találkozása a művészetekkel és a tudományokkal**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A görög történelem. Az emberek hétköznapi élete különböző korokban és a politikai konfliktusok hétköznapi vonatkozásai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A már jól ismert történelmi fordulatok, események, személyiségek a görög szépirodalom, egyéb művészetek és tudományos munkák tükrében megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés az újgörög művészettel, azon belül az irodalom nagy korszakaival (késő–bizánci korszak, török hódoltság időszaka, legújabb kori irodalom, a ’30-as generáció), meghatározó alakjaival	*Informatika*: médiumok és források a világhálón.

(Vilarasz, Fereosz, Szolomosz, Kalvosz, Palamasz, Papadiamandisz, Szeferisz, Elitisz, Ritszosz, Kazandzakisz stb.). Szépirodalmi, publicisztikai nemzetiségpolitikai munkák összevetése, kritikai feldolgozása. Beszámolók, kiselőadások tartása görög irodalmi témáról, műfordításról, a publicisztika, a sajtó, a rádió- és a tévéműsorok alapján (görögországi, diaszpórai, magyarországi).	*Magyar nyelv és irodalom*: a görög irodalom.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Újgörög irodalom, forrásmunka, publicisztika, média.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló tisztában van a vallás szerepével a görög kultúrában. Ismeri a görög történelem jelentős korszakait, illetve a magyarországi görögök történetének fontos momentumait. Ismeri a görög művészetek, a szépirodalom és a tudományok jelentős korszakait, stílusait, képviselőit, főbb műveit, valamint ezeken keresztül beszélni tud a kor történelmi, társadalmi eseményeiről. Képes felismerni a történelmi és az aktuális eseményekben a nagyhatalmi, társadalmi és értékkonfliktusokat, valamint azok globális következményeit. A tanuló képes önálló véleménynyilvánításra irányított beszélgetéseken keresztül. Képes különféle témákhoz információkat gyűjteni könyvtárban, múzeumban, médiatárban, az interneten.

11–12. évfolyam

Az összefüggések felismerésének, rendszerbe foglalásának időszaka ez. A tantárgy biztosítja projektmunkák bemutatását, beszámoló, előadás tartását, az objektív érvelés gyakorlását. Segít tájékozódni a görög nemzetiséget érintő aktuális kérdésekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A görög nyelv története**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A görög történelem az ókortól napjainkig. Görögország földrajza.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög nyelv történetével való megismerkedés segítése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A görög nyelv történetének megismerése A görög nyelvtörténet legjelentősebb időszakai, a görög nyelv gyökereitől egészen a modern korig (pl. az indoeurópai nyelvcsalád, az ókori dialektusok, a „koiné” és a „diglosszia”, azaz a kétnyelvűség, középkor, újkor, a nyelvi kérdés kora, a „dimotiki” győzelme). A görög nyelv első írásbeli emlékeinek megismerése. Az egyes		*Informatika*: források a világhálón, internetes adatbázisok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: az újkori

nyelvi jelenségek összekötése kulturális, demográfiai és politikai vetületekkel (pl. ókori dialektusok mint irodalmi stílusok ismertetőjegye, attikai dialektus „lingua franca” jellege Nagy Sándor hódításai nyomán, újkorban a nyelvi kérdés szerepe a politikai csatározásokban). Az ókori és az újgörög nyelv néhány jellegzetesebb különbségének vizsgálata. Az újgörög kétnyelvűség (dimotiki-katharevusza). Az újkori dialektusokat földrajzi területekhez rendelése (pl. Észak-görög dialektus: Makedónia, Trákia, Ipirosz; Dél-görög: Peloponnészosz stb.; Keleti: Ciprus, Pondosz; Dél-itáliai: Agrigento stb.). Idegen hatások, melyek a görög nyelvet érték az újkori történelem során (pl. arab-török, latin, szláv eredetű szavak). A magyar nyelvben is használatos görög szavak, illetve görög–latin összetételben (pl. Karácsony–Χριστούγεννα, apostol–απόστολος, matematika–μαθηματικά, telefon–τηλέφωνο, televízió–τηλεόραση). A görög nyelv modern nyugati civilizációra gyakorolt hatásának vizsgálata.	görög történelem. *Magyar nyelv és irodalom*: művek és szerzőik; nyelvcsaládok, nyelvtörténet, jövevényszavak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kétnyelvűség, lineáris A, lineáris B, dialektus, idióma, szociolektus, koiné, a Nyelvi Kérdés, dimotiki, katharevusza.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görögök a nagyvilágban**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A görög történelem: a kivándorlások. Jelentősebb görög közösségek világszerte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Görög diaszpóra: alapvető ismeretek szerzése a görög közösségekről, szervezetekről világszerte, tevékenységük, és ezen keresztül a görögség nemzetközi kapcsolatainak bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismeretszerzés a világ görög diaszpóráinak történetéről és kultúrájáról. A görögség nemzetközi kapcsolatainak feltérképezése, az anyaországon kívüli görög közösségek megismerése (nagyszámú közösségek pl. New York, Sydney, Berlin, Johannesburg, Ukrajna). Infomációgyűjtés alapvető diaszpórás szervezetek munkásságáról, jelentőségükről: Külföldön Élő Görögök Titkársága (ΓΓΑΕ), Görögök Világszövetsége (ΣΑΕ), annak ifjúsági tagozata. A szervezetek tevékenységének kritikai szempontok alapján történő bemutatása. A görögség nemzetközi múltbeli és jelenkori kapcsolatainak kritikai vizsgálata.	*Informatika*: források a világhálón, internetes adatbázisok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a görög kivándorlás időszakai a 20. században.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Diaszpóra, ΣΑΕ, ΓΓΑΕ, nemzetközi kapcsolatok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nemzetiségpolitika Magyarországon	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A Magyarországon élő nemzetiségek. Az identitásőrzés és -építés problémái, megoldások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzetiségi jogi és állampolgári jogi ismeretek elsajátíttatása, a nemzetiségpolitika jogszabályi kereteinek bemutatása. Források önálló, ill. csoportos feldolgozásának, projektmunkák segítése. Toleranciára nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek történetének elemzése. A magyarországi nemzetiségi és emberi jogi rendszer értékelése. A nemzetiségpolitika jogszabályi hátterének, a 13 törvényben elismert nemzetiség törvény adta lehetőségeinek vizsgálata. Önálló vélemény megfogalmazása a hazai nemzetiségeket, különösen a görögséget érintő eseményekről, jelenségekről, ismert nemzetiségi személyekről. Beszélgetések, viták egy-egy nemzetiségpolitikai, emberi jogi témáról. Véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése mások véleményének figyelembevételével, a tolerancia gyakorlása.	*Informatika*: médiumok és források a világhálón. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: nemzetiségi és állampolgári jogok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiség, jogszabály, nemzetiségi törvény, nemzetiségpolitika, állampolgári jog, tolerancia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A magyarországi görögök nemzeti-kulturális törekvései	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A hazai nemzetiségpolitika. Görögök a nagyvilágban. A második magyarországi görög diaszpóra története.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög identitás megőrzése, erősítése céljából végzett kulturális törekvések megismertetése. A honi görögség kulturális életének bemutatása a XX. század második felétől napjainkig.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismeretek szerzése a XX. század második felétől napjainkig terjedő időszakban (második görög diaszpóra) végzett kulturális tevékenységekről, törekvésekről, melyek célja a görög identitás megőrzése, erősítése és kultúránk ápolása, továbbvitele. Prioritások összegyűjtése, melyek az identitás megőrzését szolgálják (pl. nyelvoktatás, néphagyományok ápolása). Az identitás megőrzését, erősítését segítő szervezetek, intézmények munkájának vizsgálata (pl. görög önkormányzatok, a Kiegészítő Görög Nyelvoktató Iskola budapesti és vidéki telephelyei, a Beloiannisz görög nemzetiségi iskola, az Egyház, a Magyarországi Görögök Kutatóintézete, a Görög Kulturális Egyesület, az Olimposz	*Informatika*: médiumok és források a világhálón, internetes adatbázisok, online könyvtárak.

Alapítvány az Idősekért, Helidonaki Görög Hagyományőrző Egyesület). A második diaszpórás görögség magyarországi településeinek helytörténetének kutatása, különös tekintettel Budapestre és Beloiannisz községre (pl. az első közösségek megalakulása, a letelepedés előzményei és körülményei).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közösségépítés, hagyományőrzés, intézmény, szervezet, anyanyelvi oktatás, identitás, nemzetiségi önkormányzat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Görög nyelvű média a diaszpórában és az anyaországban**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Görögök a világban. A magyarországi görögök kulturális törekvései. Nemzetközi és európai görög szervezetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi és a világ görög nyelvű médiumainak megismertetése. A görögség aktualitásainak figyelemmel kísérésének támogatása, tudományos-ismeretterjesztő adatbázisainak használatára nevelés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi görögség által kiadott tudományos-ismeretterjesztő kiadványokat megismerése (pl. a Görög diaszpóra Közép-Európában, A görög irodalmat bemutató kétnyelvű antológiák, kétnyelvű Görög népszokások könyve, Görög diplomások életrajzkötete). Ismerkedés a magyarországi görög médiumokkal, úgymint internetes oldalak (pl. Fővárosi Görög Önkormányzat honlapja – fgo.hu), televíziós műsorok (pl. Rondó – m1), nyomtatott sajtó (pl. Kafenio, Ellinizmosz), analóg és online rádióadások (pl. Görög Nemzetiségi Adás – MR4). Tájékozódás mind az anyaországi, mind a nagyvilág görög sajtójában, különös tekintettel a Külföldön Élő Görögök Szövetsége (ΣΑΕ) és hasonló szervezetek felületeire (főleg a könnyen elérhető internetes és televíziós adások, pl. ERT World, e-radio. gr, napilapok, hírportálok, adatbázisok). A sajtóban, médiumokban megjelent anyagok feldolgozása.		*Informatika*: médiumok és források a világhálón, internetes adatbázisok, online könyvtárak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, nemzetközi görög szervezet, online adatbázis, kiadvány.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló mély és átfogó ismeretekkel rendelkezik a görög nyelv történetéről. Ismeri a főbb görög közösségeket világszerte, tájékozott a magyarországi nemzetiségeket, különös tekintettel a görögséget érintő eseményekről, személyekről, aktualitásokról. Magabiztosan tájékozódik különböző diaszpórás, honi és görögországi médiumokban. Képes kifejteni véleményét görög nyelven a magyarországi görögöket

	érintő aktuális kérdésekben. Ismeri a magyarországi görögség identitásépítésre és megőrzésre irányuló nemzeti, kulturális törekvéseit. Tudatában van annak, hogy a világ görögségének tagja.

GÖRÖG NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1-4. évfolyam

Az általános iskola első négy évfolyamán a görög nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az alapvető nyelvi kommunikációs képességek kialakítása, fejlesztése és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása.

A görög nyelvi nevelés megalapozza a görög kultúra aktív befogadását, az identitás kialakulását, az önálló ismeretszerzést és tanulást.

A görög nyelv és irodalom tantárgy fontos feladata az önálló szóbeli és írásbeli kommunikáció elsajátításához szükséges alapvető képességek kialakítása és intenzív fejlesztése, illetve a nyelvhasználat változatos, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

A görög nyelvoktatás alapvető célja**,** hogy életkori sajátosságaiknak megfelelően felkészítse a tanulókat a görög nyelven történő kommunikációra, a beszédre, olvasásra, írásra.

További feladat a tanulók kifejezőkészségének komplex fejlesztése memoriter, dramatizálás, játék, mindennapi élethelyzetek gyakorlása során felhasználva a modern oktatási technikákat és módszereket.

Az első négy évfolyamban kiemelt szerepet játszik a motiváció kialakítása, hogy a tanulók aktívan és szívesen vegyenek részt a különböző feladatokban. Ebben sokat segítenek a több műveltségterületet felölelő tevékenységek, a mozgásos, énekes-táncos játékok, vizuális-manuális feladatok.

A nyelvtörők, mondókák, kiszámolók az első lépést jelentik a görög irodalom megismerésében. Az első évfolyamok feladata, hogy kialakítsa, majd fejlessze a tanulóban a görög irodalmi művek megismerésének igényét, megszerettesse az olvasást, felkeltse és megerősítse az olvasási kedvet.

1–2. évfolyam

Az 1−2. évfolyam egyik legfontosabb feladata a tanulási motiváció kialakítása és fejlesztése, a görög identitástudat kialakulásának az elősegítése.

Alapvető feladat egyrészt a görög írásjegyek, hangok megtanítása, mivel ezek írása, olvasása, helyes kiejtése jelenti egyben a további anyanyelvi nevelés alapját is, másrészt a hangos és néma olvasás elsajátíttatása, az értő olvasás kialakítása, az olvasás megszerettetése. Az olvasható, pontos írás, a görög nyelv magyartól eltérő betűinek, hangjainak helyes használata hozzásegíti a tanulót az írásbeliség normáinak megalapozásához.

Kiemelt feladat továbbá a görög nyelvű kommunikáció megalapozása, a szókincs gyarapítása, a használt szavak, kifejezések, típusmondatok megfelelő használata adott kommunikációs helyzetekben, valamint a legalapvetőbb nyelvtani és helyesírási szabályok megismertetése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 106 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység	Egyszerű szóbeli és írásos kommunikációban a megértés, az aktív	

nevelési-fejlesztési céljai	szókincs megalapozása. Ösztönzés a környezettel való görög nyelvi kapcsolattartásra. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények egyszerű közlésének gyakoroltatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok tiszta artikulációja, a magyar nyelvű beszédben nem létező hangok felismerése és helyes kiejtése. A szóhangsúlyok jelentésmegkülönböztető szerepének a felismerése. Szavak, mondatok, szövegek olvasásakor, memoriterek elmondásakor a hangsúly, a hanglejtés helyes alkalmazása. Egyszerű görög mondatok megértése hallás után. A tanóra vezetéséhez használt kifejezések, az iskolában használt eszközök ismerete. Rövid mondatok alkotása és összekapcsolása, képek, képsorok, szerepjáték segítségével. Páros és csoportos beszélgetés tanult párbeszédek segítségével. Szituációs és szerepjátékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Napszaknak, alkalomnak megfelelő köszönések, egyszerű társalgási formulák használata. A nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben. A magyar használattól eltérő nonverbális jelzések felismerése.	A tanuló felismeri és helyesen ejti a görög nyelv hangjait; megérti az egyszerű utasításokat, kérdéseket és társai közléseit; ismeri a tanóra vezetésének kifejezéseit, megnevezi az iskolában használt eszközöket; egyszerű kérdésekre értelemszerűen válaszol; használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; bekapcsolódik a közös tevékenységekbe, alkalmazkodik azok szabályaihoz.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: kiszámolók, ritmikus mondókák, körjátékok. *Vizuális kultúra:* képek, egyszerű történetek, események megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal). *Magyar nyelv és irodalom:* hangsúly, helyes kiejtés, szókincs, mese, mondókák, nyelvtörők. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, szójátékok, jelenetek, egyszerű koreográfiák, énekkel kísért táncok előadása. *Görög népismeret:* mondókák, nyelvtörők, a család, a lakóhely bemutatása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység	A görög betűk megtanítása, a betűk, betűkapcsolatok helyes	

nevelési-fejlesztési céljai	kiejtésének elsajátíttatása. A hangos és néma olvasás fejlesztése. Szókincsfejlesztés.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A görög ábécé betűinek, a magyartól eltérő írásjeleinek felismerése írott és különböző betűtípusokkal nyomtatott formában, az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztéséhez szükséges tevékenységek (fonémahallás, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, kommunikációs képességek, nyelvi tudatosság). A görög szavak helyes hangsúlyozása. A közlés szándékának megfelelő mondathangsúly kialakítása. Szavak, mondatok, egyszerű párbeszédek, rövid szövegek, versek hangos olvasása. Egyszerű szöveg megértése, válaszok kikeresése. Néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. A szókincs gyarapítása az olvasott szöveg alapján.	A tanuló olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; ismeri a görög ábécé kis- és nagybetűit, betűkapcsolatait, a magyartól eltérő írásjeleket; biztos betűfelismerési, összeolvasási képességgel rendelkezik; olvasott szöveg alapján egyszerű kérdésre válaszol, az eseményeket, történéseket sorrendbe rakja.	*Vizuális kultúra:* ábra, illusztráció, képregény; mesék, gyermekirodalmi alkotások filmes adaptációinak megtekintése, az élmények rajzos feldolgozása. *Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam, ütem, refrén. *Görög népismeret:* rigmusok, nyelvtörők, gyerekdalok szövegének olvasása. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveg, ritmus, szó, mondat, mondathangsúly; mese, elbeszélés, szókincs. *Vizuális kultúra*: betűtípus, betűforma. képregény. *Környezetismeret:* lakóhely, család, évszakok, ünnepek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasható, pontos írás, a megfelelő hanghoz rendelt betű, betűkapcsolat helyes alkalmazásának, a görög ábécé betűinek, betűkapcsolatainak elsajátíttatása, helyes használatának gyakoroltatása. Alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülése	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A görög ábécé betűinek, betűkapcsolatainak írása, helyes használata. Az írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása. Betűkapcsolatok, egyszerű görög szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról. Szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása tollbamondással. Két-három összefüggő mondat leírása másolással. Önállóan alkotott rövid mondatok írása.	A tanuló tisztában van a görög és a magyar nyelv írása közti alapvető különbségekkel; ismeri és használja a görög ábécé betűinek írott alakjait, a görög írásjeleket; írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz; jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt.	*Magyar nyelv és irodalom:* betűk írása; kis- és nagybetűk, ékezetek, írásjelek, helyesírás. *Ének-zene:* hallásfejlesztés, tempó, ritmus. *Görög népismeret:* rövidebb görög népismereti témájú szövegek másolása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem, kisbetű, nagybetű; margó, nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög nyelv pontos használatához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek elsajátíttatása. A görög nyelv kommunikációs eszközként történő használatának megalapozása. A nemzetiségi nyelvi kultúra fejlesztése a sikeres szocializáció érdekében. Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. A görög ábécé betűinek felsorolása. A beszélői szándék felismerése a mondatokban. Ismert vagy tanult szavak hibátlan leírása. Néhány alapvető helyesírási szabály megtanulása és alkalmazása. A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása.	A tanuló felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, a beszélő szándékát; ismeri a leggyakrabban használt szavak, kifejezések jelentését; alkalmazza az alapvető helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében.	*Magyar nyelv és irodalom:* hangok, betűk, nyelvtani egységek; mondatfajták, helyesírási szabályok. *Ének-zene:* ritmusjátékok.

Nyelvi mintakövetés. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése. Helyesírási szabályok alkalmazása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, ábécé, szótag, szó, mondat, írásjel, mondatfajta, szöveg.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értse meg az egyszerű görög nyelvi magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A környezetével, önmagával kapcsolatos egyszerű kérdésekre válaszoljon, és legyen képes egyszerű kérdéseket feltenni. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Helyes kiejtéssel tudjon elmondani rövid görög nyelvű memoritereket. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, a magyartól különböző görög írásjegyeket. Ismert és begyakorolt rövid szöveget pontosságra törekvően olvasson fel. Sajátítsa el az alapvető görög nyelvtani ismereteket és nyelvhelyességi szabályokat. Legyen tisztában a görög nyelv tanulásának alapvető céljával, törekedjen a pontos nyelvhasználatra. Legyen motivált a szükséges nyelvi képességek fejlesztése területén, és nyitott különböző tanulási technikák megismerésére.

3–4. évfolyam

A 3−4. évfolyam egyik fontos feladata a görög identitástudat megerősítése, a társakkal való kapcsolattartásra, csoportos tevékenységekre ösztönzés.

Folytatódik a beszédkészség fejlesztése, a kulturált nyelvi magatartás megalapozása szituációs gyakorlatokban, mindennapi nyelvi helyzetekben. Továbbra is kiemelt feladat a hangos és néma olvasás gyakorlása, amely feltételt teremt az írott és hallott görög nyelvű szövegek önálló megértéséhez.

E két évfolyam célja, az egyszerű görög nyelvű szövegek megértésének és értelmezésének fejlesztése, az életkori sajátosságoknak megfelelő görög irodalmi művek révén az olvasás megszerettetése, betekintést nyújtson görög irodalomba, a görög hagyományokba.

Hangsúlyossá válik az írásbeli szövegalkotás alapjainak a megismertetése, a szókincs folyamatos gyarapítása, további nyelvi és helyesírási szabályok elsajátítása, az információszerzés lehetőségeinek a bemutatása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret 106 óra
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög nyelvi szóbeli kommunikáció és a megértés továbbfejlesztése, a görög nyelvi aktív szókincs intenzív gyarapítása. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A helyes kiejtés, intonáció alkalmazása különféle mindennapi kommunikációs helyzetekben (pl. játék, párbeszéd, szituációs gyakorlat, kis csoportos beszélgetés). Pontosságra törekvés szövegolvasáskor, szövegmondáskor. Értelmező versmondás. Figyelem a görög nyelvi kommunikációban a beszélgetőtársra. A beszéd lényegének megértése. Az aktív görög nyelvi szókincs gyarapítása. Néhány mondatos rövid szóbeli szöveg alkotása (pl. olvasmány tartalmának elmondása, képek alapján történet elmesélése, tárgyak, személyek leírása).	A tanuló érthetően beszél; egyszerű mondatokban értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba; önállóan néhány mondatos szöveget alkot.	*Minden tantárgy*: összefüggő beszéd. *Vizuális kultúra*: saját élmény vizuális megjelenítése. *Ének-zene*: ritmusgyakorlatok. *Görög népismeret:* család, lakóhely, görög tájak bemutatása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, ritmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, írott szöveg megértése	Órakeret 68 óra
Előzetes tudás	A görög nyelv alapvető–írásra, olvasásra vonatkozó-ismereteinek megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangos és néma olvasás fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése különböző szövegtípusok feldolgozásával. Egyszerű görög szövegek megértetése, információ kikeresésének gyakoroltatása. Tájékozódás különböző szövegekben, tartalommondás irányítással.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Magabiztos néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Életkori sajátosságoknak megfelelő rövid görög köznyelvi és irodalmi szövegek olvasása, ezek megértése. Irányított olvasás, adatok kikeresése egyszerű szövegben, ábrákban, táblázatokban-ezek alkalmazása a szövegértés érdekében. Az olvasmányokhoz kapcsolódó gondolatok kifejezése, információk kikeresése, értelmezése, valamint ehhez kapcsolódó élmények elmondása segítséggel. Rövid szövegek tartalmának elmondása tanítói irányítással.	A tanuló az olvasás terén motivált, érdeklődő; értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő görög nyelvi szöveg információit és gondolatait; az olvasott szöveget röviden összefoglalja; megfogalmaz egy-két mondatos véleményt az olvasott szöveg szereplőiről és helyzetükről.	*Környezetismeret:* önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Vizuális kultúra:* személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. *Görög népismeret:* rövidebb állatmesék, mítoszok, görög képregények olvasása. *Magyar nyelv és irodalom:* hangos és néma olvasás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, adat, szövegértés, táblázat, információ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az írás, szövegalkotás	Órakeret 56 óra
Előzetes tudás	A görög ábécé betűinek, betűkapcsolatainak írása. Görög szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról, a mondat jellemzőinek azonosítása. Egyszerű mondatok alkotása, rövid szöveggé fűzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezés iránti igény erősítése és aktivizálása az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése hétköznapi témákban görög nyelven íródott egyszerű szövegek alkotásával.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szósorok, mondatok, egyszerű szövegek hibátlan írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből. Alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülése. Szavak, szószerkezetek, köznapi kifejezések írásbeli fordítása. A szövegalkotás műveleteinek	A tanuló ismeri az alapvető nyelvhelyességi szabályokat, normákat; fogalmazás készítésekor használja a tanult szövegalkotási ismereteket; a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával rövid görög	*Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípusok, egyszerű mondat, fogalmazás (cím, bekezdés). *Környezetismeret;* szóbeli szövegalkotás.

ismerete: címválasztás, a szöveg tagolása bekezdésekre, párbeszédek formázása. Képek segítségével leírások készítése egyszerű tárgyakról, növényekről, állatokról. Külső-belső jellemzés készítése emberről. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása különféle alkalmakra: meghívó, ünnepi köszöntés stb., üdvözlőlap, SMS, e-mail írása.	nyelvű szöveget készít; adott vagy választott témáról 5-6 mondatos leírást készít; megfogalmaz rövid szöveges üzenetet.	*Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal. *Görög népismeret*: az ünnepekhez köthető köszöntések. *Környezetismeret*: a környezet leírása, bemutatása. *Vizuális kultúra*: a körülöttünk lévő világ megjelenítése képsorozattal.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, leírás, jellemzés; téma, helyszín, szereplő, cselekmény, párbeszéd, téma, szógyűjtés, címadás; levél, képeslap, meghívó; SMS, e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A görög nyelv kommunikációs eszközként való alapszintű használata. A görög nyelv alkalmazásához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek megléte. Az egyszerű görög szavak, mondatok helyesírási szabályok szerinti írása. Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi mintakövetés fejlesztése. A görög nyelv nyelvtani és lexikai ismereteinek bővítése (szófajok, mondatfajták). A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és-felhasználásban, az önellenőrzésben. A görög nyelvi tudatosság fokozása. A helyesírási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szófajok megismerése és megnevezése. A mondatvégi írásjelek helyes használatának gyakorlása. A névszók nemének felismerése, az egyeztetés gyakorlása. Az igék személyének és számának a felismerése és megfelelő alkalmazásának	A tanuló felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; felismeri a tanult névszók nemét, a tanult igék különböző személyű és számú alakjait; a mondatot nagybetűvel kezdi és megfelelő írásjellel zárja; a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat;	*Környezetismeret:* tulajdonnevek a térképeken. *Magyar nyelv és irodalom*: szófajok, mondatok, helyesírás. *Görög népismeret*: görög földrajzi nevek, írók, költők nevei.

gyakorlása.	írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, főnév, köznév, tulajdonnév, ige, igeragozás, melléknév, egyeztetés, számnév, személyes névmás, birtokos névmás, kérdő névmás; névszók neme, egyes szám, többes szám; első személy, második személy, harmadik személy.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait görög nyelven. Aktivizálja a görög szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe. Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert rövid görög szöveget. Életkorának, nyelvi szintjének megfelelő szöveget értsen meg, a görög nyelvű verseket, szövegeket szöveghűen, megfelelő hangsúlyozással mondja el. Adott vagy választott témáról 5-6 mondatos fogalmazást készítsen görög nyelven a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek legyenek, ismerje fel a tanult szófajokat és nevezze meg azokat szövegben is. A begyakorolt szókészlet körében alkalmazza helyesen a tanult helyesírási szabályokat. Helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa. Legyen nyitott, motivált a nyelvi képességek fejlesztése területén.

Ajánlott kommunikációs témakörök az 1−4. évfolyamra ***(Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)***	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család Én és a családom. Családtagok bemutatása. Családi ünnepek. Közös programok a családban.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok, család, otthon; az ember az időben, gyermekkor, felnőttkor, öregkor. *Görög népismeret:* családunk története. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás.
Otthon	*Matematika:*

Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem.	tájékozódás a térben. *Környezetismeret:* család és lakóhely. *Görög népismeret:* az én városom, falum.
Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Jellegzetes görög ételek. Ünnepi ételek.	*Görög népismeret:* A görög étrend, táplálkozás, ünnepi ételek. Ezópusi állatmesék. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás.
Idő, időjárás Az óra. Napirend. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Időjárási jelenségek.	*Környezetismeret:* időjárási, éghajlati elemek. *Matematika:* az idő mérése, mértékegységei.
Öltözködés Ruhadarabok. Kedvenc ruháim.	*Környezetismeret:* öltözködési szokások – évszakok és öltözködés. *Ének-zene*: ruhadarabokról szóló (nép)dalok.
Sport Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom. Sportok, sportfelszerelések.	*Környezetismeret:* egészséges életmód. *Testnevelés és sport:* mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.
Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim, órarend. Osztálytársaim, barátaim.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.
Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Közös időtöltés a barátokkal, a családdal. Görög kulturális rendezvények.	*Testnevelés és sport:* sportok. *Ének-zene:* zenehallgatás.

	Dráma és tánc: körtánc, színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások. *Görög népismeret:* görög népi játékok.
Természet, állatok Kedvenc állataim. Háziállatok. Az állatkertben. Kirándulás a természetben. Görögország jellegzetes állatai és növényei.	*Környezetismeret:* Háziállatok, az erdő és a vizek élővilága. Védett állatok és növények. *Görög népismeret:* a görög táj jellegzetes növényei, Görögország állatvilága. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hobbiállatok gondozása.
Ünnepek és szokások Kedvenc ünnepeim. Családi, egyházi, nemzeti ünnepeink.	*Környezetismeret:* hétköznapok, ünnepek. *Görög népismeret:* Ünnepeink eredete és szokásrendje. Ünnepekhez kapcsolódó versek, rövid prózaírások.
Város, bevásárlás Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás.	*Matematika:* tájékozódás a térben, térbeli alakzatok. *Környezetismeret:* országok, városok. *Görög népismeret:* az én városom, falum. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés, vásárlás.

Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.	*Környezetismeret:* tájékozódás a földrajzi térben, Európa, Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. Közlekedési eszközök, járművek. *Görög népismeret:* Az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei. Népdalok, költők megzenésített versei tengerről, görög tájakról.

GÖRÖG NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5-8. évfolyam

Az 5–8. évfolyamon a görög nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott képességek gyakorlása és továbbfejlesztése. Továbbra is kiemelt feladat a görög identitástudat s ez által a motivált tanulás megerősítése, a görög nyelvű önálló kommunikáció létrejöttéhez szükséges szorongásmentes környezet kialakítása.

Alapvető cél a beszédértés és-alkotás képességének továbbfejlesztése, a különböző kommunikációs helyzetekben való információcsere gyakorlása, az ehhez szükséges részképességek (pl. hallás, hangképzés) folyamatos fejlesztése, a szókincs gyarapítása.

Fontos szerepet kap a szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás; az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

Ahogy a tanulók egyre biztosabb nyelvtudásra tesznek szert, egyre fontosabbá válik a görög nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése, a memoriterek megtanulásán túl nagyobb szerephez juthat az irodalmi művek értő olvasása, elemzése, a művekből nyert információk a már megtanult ismeretanyaggal való összekapcsolása. A görög irodalmi műveken keresztül a tanuló visszatekint történelmi hagyományainkra és múltunkra, megismerkedik a görög szokásokkal.

Az 5–8. évfolyam görög irodalmi tananyagában a diákok a görög népköltészet alkotásai mellett megismerkednek a görög műköltészet és prózairodalom jeles képviselőivel, így a hagyományainkra vonatkozó ismeretek mellett szókincsüket is gyarapítják.

Az anyanyelvi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő gyakorlati görög nyelvi tudására építve néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggésének felismerése, megnevezése.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a görög nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott képességek gyakorlása és továbbfejlesztése. Mivel a görög diákok legtöbbje minimális otthonról hozott nyelvtudással kezdi az iskolát, továbbra is az egyik legfontosabb feladat a beszédértés, a beszédkészség és a szókincs fejlesztése, irányított párbeszédek, szituációs gyakorlatok, képek, filmek, játékos feladatok segítségével.

Az 5–6. évfolyamon a diákok már el tudnak olvasni néma vagy hangos olvasással rövidebb görög nyelvű szövegeket, ki tudják emelni a lényeges információkat, összefoglalják az adott szöveg tartalmát.

Egyre nagyobb szerepet kap az önálló írásbeli szövegalkotás, adott témakörben való fogalmazások, leírások, megadott szituációhoz illő üzenetek alkotása, ahol a tanuló alkalmazza az addig tanult nyelvtani és helyesírási szabályokat és a szövegalkotás tanult formáit. A szövegértés és-alkotás szempontjából fontos feladat az önálló tanulás elősegítése, a szótárhasználat elsajátítása, a könyvekből vagy az internetről való önálló ismeretszerzés alapjainak a megismerése.

Az 5–6. évfolyamon egyre nagyobb szerepet kap a görög irodalom és alkotóinak megismerése, irodalmi művek értő olvasása és elemzése, általuk a görög történelemre, a görög hagyományokra vonatkozó ismeretek gyarapítása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 104 óra**
Előzetes tudás	A tanuló helyesen ejti ki a görög hangokat. Egyszerű mondatokban értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Megértési problémák esetén segítséget tud kérni. Bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög nyelvű hallásértés fejlesztése. A kommunikációs helyzetnek megfelelő helyes beszédlégzés, hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás kialakulásának segítése. A különböző beszédhelyzetekhez igazodó, a kommunikációs célt jól közvetítő görög nyelvű beszéd kialakításának gyakoroltatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tiszta hangképzés, a kiejtés, helyes intonáció gyakorlása. A közlési szándéknak megfelelő hangsúly, tempó, hangerő alkalmazásának gyakorlása (pl. dramatikus játékkal, szövegmondással, interaktív olvasásértéssel). Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Bekapcsolódás párbeszédbe, élmények elmesélése egyszerű mondatokban. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz, a köznapi kommunikációs helyzetekben való eligazodás. Képek, illusztrációk egyszerű nyelvi eszközökkel való leírása. Memoriterek szöveghű előadása. Különböző hallott görög szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása. A beszédpartner kommunikációs viselkedésének megfigyelése, értelmezése.	A tanuló megérti az egyszerű szóbeli közléseket; érthetően beszél; egyszerű mondatokban értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba; önállóan néhány mondatos szöveget alkot; leír képeket, illusztrációkat egyszerű mondatokkal; mindennapi helyzetekben alkalmazza a tanult szókincset, nyelvi fordulatokat; szöveghűen, értelmezően előadja a memoritereket.	*Dráma és tánc*: kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Vizuális kultúra*: vizuális kommunikáció.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, dramatizálás, memoriter, párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, írott szöveg megértése	Órakeret 70 óra
Előzetes tudás	A szavak, szövegek pontos és kifejező olvasása, a szöveg lényegének megértése. Egyszerű információk kiemelése a szövegből. Irányított tartalomelmondás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási technika fejlesztése különféle görög szövegek segítségével. A szöveghez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, egyszerűbb ábrák, grafikonok értelmeztetése. A görög nyelvi olvasási, szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, és a megfelelő javítási stratégia megismertetése, alkalmazásának elősegítése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Különféle görög szövegek néma és hangos olvasása és megbeszélése, fontosabb gondolatok kiemelése. A szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő megfogalmazása. A szöveg szereplőinek bemutatása. A szöveg és a kép összefüggéseinek feltárása, értelmezése. Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása és bővítése különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken. A hibás olvasási, szövegértési technika felismerése, a megfelelő javító stratégia megtalálása és alkalmazása. Tájékozódás, információkeresés (betűrend, tartalomjegyzék) különféle dokumentumtípusokban (könyv, folyóirat, szótár, lexikon, internetes oldalak).	A tanuló az olvasás terén motivált, érdeklődő; értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő görög nyelvi szöveg információit és gondolatait; az olvasott szöveget röviden összefoglalja, a fontosabb gondolatokat kiemeli; megfogalmaz néhány mondatos véleményt az olvasott szöveg szereplőiről és helyzetükről; ismeri és képes használni az információkeresés módjait.	*Környezetismeret:* önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Vizuális kultúra:* személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. *Görög népismeret:* rövidebb állatmesék, mítoszok, görög képregények olvasása. *Magyar nyelv és irodalom:* hangos és néma olvasás, olvasási stratégiák.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, adat, szövegértés, táblázat, információ.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, szövegalkotás, anyanyelvi ismeretek	Órakeret 54 óra
Előzetes tudás	A görög ábécé betűinek, betűkapcsolatainak ismerete. Egyszerű írásbeli	

	feladatok megoldása. Rövid szövegek másolása írott és nyomtatott mintáról, leírása tollbamondással. A mondat jellemzőinek azonosítása. Rövid szöveg alkotása írásban. A görög nyelv alkalmazásához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek megléte. Az egyszerű görög szavak, mondatok helyesírási szabályok szerinti írása. A tanult szófajok megnevezése, a tanult névszók nemének, a tanult igék különböző személyű és számú alakjainak a felismerése.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhelyességi normákkal, helyesírási szabályokkal kapcsolatos ismeretek bővítése. Tömör, összefüggő szöveg írásának gyakoroltatása. Az anyaggyűjtés különböző módjainak bemutatása.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kialakult egyéni írástechnika további fejlesztése. A vázlatkészítés szabályainak megismerése. Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus forrásokból az írott mű elkészítéséhez, a forrás megjelölése. Az írásmű üzenetének, céljának, befogadójának megfelelő szókincs használata. Rövid szövegalkotás és írás az internetes műfajokban: pl. e-mail. Ismerkedés a görög betűk fonetikus átírásának formáival. A kézzel írt és a számítógépes szövegek különbözőségei, hasonlóságai. Rövid görög nyelvű szövegek fordítása magyar nyelvre szótár segítségével. A görög helyesírás szabályainak az alkalmazása. Alapvető nyelvtani ismeretek, az alapszófajok típusai. A névszók nem, szám, eset szerinti csoportosítása. Az igék ragozás szerinti csoportosítása. A melléknevek fokozása. A személyes névmások ragozott alakjai.	A tanuló törekszik az esztétikus, olvasható kézírásra; törekszik nyelvtanilag helyes görög mondatok alkotására; a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával rövid görög nyelvű szöveget alkot; adott vagy választott témáról néhány mondatos leírást készít; rövid szöveges üzenetet fogalmaz meg; betartja az alapvető nyelvhelyességi szabályokat, normákat; önállóan használ fel különféle forrásokat, a felhasznált forrásokat azonosítja, megjelöli; rövid szöveget szótár segítségével magyarra fordít; felismeri a tanult szófajokat, legfontosabb jellemzőik szerint csoportosítja őket.	*Idegen nyelvek:* udvariassági formulák, egyszerű üzenetek megfogalmazása a tanult idegen nyelven, szótárhasználat. *Magyar nyelv és irodalom:* Szövegalkotási ismeretek. Szófaji rendszer, szófajok. *Természetismeret:* anyaggyűjtés, vázlatkészítés. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése; internetes kapcsolattartó műfajok nyelvi jellemzői. *Görög népismeret:* az ünnepekhez köthető köszöntések, üdvözlési formulák. *Vizuális kultúra:* a körülöttünk lévő világ megjelenítése képsorozattal.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, e-mail, fonetikus átírás, tollbamondás, fordítás, szótár, szófaj, ragozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	Tanult memoriterek: gyerekjátékok, népdalok, kiszámolók.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Görög népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a görög nemzeti kultúra hagyományainak megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Már ismert népdalok szövegének olvasása és elemzése. Görög és magyar népdalok összehasonlítása, a különbségek megkeresése. A görög népdalok néhány fontos jellemzőjének (pl. ritmus, variációs ismétlések, betoldások) felismerése. Az év ünnepeihez köthető népdalok (kalanda Hrisztujennon, Protohroniasz, Foton, Lazaru, Paszhalina tragudia stb.) megismerése, az ünnephez kötődő népszokások és a népdal szövege közti kapcsolatok felismerése. Görög költők nemzeti ünnepeinkhez köthető verseinek olvasása (pl. Dionisziosz Szolomosz, Angelosz Szikelianosz, Kosztisz Palamasz, Kosztasz Varnalisz, Odisszeasz Elitisz), a versek közös megbeszélése a megzenésített versek eléneklése, a versek megtanulása. Görög prózai irodalmi művek, mesék, mítoszok, legendák, rövid elbeszélések, regényrészletek olvasása (pl. Alki Zei, Jeorjiosz Viziinosz, Iliasz Venezisz, Dido Szotiriu, Evjenia Fakinu művei). A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése.	A tanuló részt vesz a közös éneklésben, szavalásban; ismeri a görög népdalok néhány jellemző tulajdonságát; ismer az év nagy ünnepeihez köthető népdalokat; ismer a nemzeti ünnepeinkhez köthető verseket, ezekből néhányat el tud szavalni; megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait; azonosítja a történet idejét és helyszínét, az események sorrendjét; néhány mondattal elmondja, leírja az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát.	*Magyar nyelv és irodalom:* prózai és lírai alkotások szerkezete. *Ének-zene*: a népdalok szövege. *Vizuális kultúra:* mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációi. *Dráma és tánc:* szerepjáték, bábjáték, dramatizált jelenetek. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlatok. *Görög népismeret:* rövidebb görög népismereti témájú szövegek, legendák.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Monda, legenda, mítosz, elbeszélés, regény, szereplő, népdal, vers, ritmus, rím, ismétlés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait görög nyelven. Aktivizálja a görög szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe. Görög nyelvű verseket, szövegeket szöveghűen, megfelelő hangsúlyozással mondjon el. Folyamatosan, érthetően olvasson fel rövid görög szövegeket. Az olvasott szövegből emelje ki a fontos információkat, az olvasottakat röviden foglalja össze. Az alapvető nyelvtani és helyesírási szabályok betartásával készítsen rövid leírást, fogalmazzon meg néhány mondatos üzenetet. Legyen képes használni a szótárt, szótár segítségével fordítson görögről magyarra egy rövid szöveget. Használja az anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus formáit. Legyen érdeklődő a görög irodalom iránt. Nevezze meg az olvasott művek szerzőjét, címét, szereplőit. Legyen nyitott, motivált a nyelvi képességek fejlesztése területén.

7–8. évfolyam

E szakaszban a fő cél a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk növelése: az információ felismerése, azonosítása, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; digitális tartalomalkotás és-megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül; a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat-és szövegépítő eljárásokkal.

A tanulók eddigre már megismerkedtek a görög népköltészet és műköltészet fontosabb műveivel a mondókák, népdalok, közmondások sokaságával a görög gyermekirodalom neves költőinek, íróinak műveivel. Az olvasásnak és írásnak, a szövegértésnek és szövegalkotásnak ekkorra már többnek kell lennie számukra merő technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló-dekódoló eljárásnál. Érteniük kell, hogy az irodalom olyan üzenet, amelyet elődeink és a rendkívüli tehetséggel megáldott művészek örökítettek ránk, s amely üzenetnek a megfejtése és életünkbe építése a mi dolgunk.

A tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat- és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem érvelni is képes, és a beszédtárssal empatikusan együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni. Már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítésre. Képes rövidebb szövegek értelmezésre, írásban történő leírására. A szöveg tartalmának, cselekményének, fordulópontjainak felvetett kérdéseinek a lényegét nem csak ismeri, hanem érti is képes annak összefoglalására, elemzésére és értékelésére.

Erkölcsi ítélőképesség szempontjából már nemcsak a tetszésnyilvánításra, hanem az egyéni vélemény kifejezésére is képes. Ismeri az ábrák, képek illusztrációk kapcsolatát görög szöveggel, képleírással egyszerű nyelvi eszközökkel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	A beszéd hangzása: hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, a nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, külső megjelenés. A helyes kommunikáció elemeinek pontos ismerete és használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása. Beszédkészség fejlesztése: különféle iskolai és közéleti beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, helyes nyelvi viselkedés elsajátíttatása, gyakoroltatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A helyes kiejtés gyakorlása. A különféle mindennapi megnyilatkozások formáinak (köszönés, bemutatkozás stb.) pontos ismerete és használata. Olvasott szöveg tartalmának összefoglalása a már meglévő lexikai tudás használatával, az olvasottakról vélemény formálása. Felkészülés után átélt eseményekről élménybeszámoló tartása. Személyek, tárgyak, állatok, dolgok jellemzése. Memoriterek szöveghű tolmácsolása kifejező szövegmondással. Dramatikus formák kipróbálása (pl. versmondás). Képek, illusztrációk leírása egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel az olvasóra gyakorolt szubjektív hatás szempontjából. Görög nyelvű tartalmak lényegének másik nyelven történő összefoglalása. A kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata. Informálódás, kívánságok kifejezése, felvilágosítás. Beszélgetés, vitázás partnerekkel, saját vélemény megfogalmazása. Interjúkészítés ismert görög személyekkel.	*Minden tantárgy:* felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bemutatkozás, köszönés, vélemény, vita, álláspont, dramatizálás, dialógus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédértés, olvasás, szövegértés	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	A tanult szövegértési és feldolgozási stratégiák alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértés, értő olvasás fejlesztése. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése nyomtatott és elektronikus szövegek segítségével. Kritikai gondolkodás fejlesztése: az elektronikus, internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A köznyelvi beszéd megértése, mások véleményének meghallgatása, megértése többszereplős helyzetekben. Párbeszédes helyzetekben mások szóbeli megnyilatkozásainak megértése. Ismert és ismeretlen szöveg folyamatos, helyes hangsúllyal történő, a szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasása. Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek egyéni, irányított és önálló megértésének gyakorlása, tartalmuk, mondanivalójuk értelmezése (pl. igaz és hamis állítások megkülönböztetése, hallott szöveg reprodukálása). Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedezése, értelmezése. Egyszerűbb szövegek fordítása görögről magyarra és magyarról görögre, szótár segítségével. Az aktív és passzív szókincs gazdagítása önálló munkával. Az interneten görög tartalmú adatkeresés. Nemzetiségi sajtó, gyermekfolyóiratok olvasása. Magabiztos internethasználat görög nyelvű oldalakon. Különböző tanulást támogató szókártyák, enciklopédiák használata. Elektronikus és nyomtatott szótárhasználat.	*Minden tantárgy:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika:* keresési eljárások. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, enciklopédia, lexikon, szókártya, szövegfeldolgozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, szövegalkotás	Órakeret 44 óra
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek) a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával. A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Néhány tömegkommunikációs műfaj jellemzőinek megismertetése, a műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás képességének fejlesztése. Többféle jegyzetelési technika, forma elsajátíttatása, a célnak megfelelő kiválasztása, alkalmazásának segítése. A kritikai gondolkodás, a saját magunk és mások iránti felelősségérzet fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegek írása. Olvasható, áttekinthető, mondanivalót tükröző, tagolt, íráskép. Különböző szövegtípusok alkotása (leírás, jellemzés, elbeszélés, vélemény stb.). A bemutatkozás írásos formáinak megismerése. Az írásban történő bemutatkozás szabályainak elsajátítása (papíralapú és online	*Informatika:* a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra:* tipográfia ismeretek.

felületen - önéletrajz, blogbejegyzés, internetes közösségi portál). A nyilvános felületeken történő önbemutatás etikai kérdéseinek, következményeinek elemző megismerése, megvitatása. Közéleti műfajok írása: levél, kérvény. Rövid érvelő szöveg alkotása. Néhány tömegkommunikációs műfajban való kreatív szövegalkotás (hír, interjú, riport, tudósítás). Ismert prezentációs technikák alkalmazása a feladatnak és a célcsoportnak megfelelően. Az írott szöveg feldolgozása során kijelölési technikák (pl. optikai jelölés) alkalmazása, a kulcsszavak kiemelése. A tanulást segítő papíralapú és számítógépes jegyzetelés gyakorlása, törekvés a legoptimálisabb egyéni forma kialakítására. A nyelvhelyességi, helyesírási szabályok alkalmazása az írásbeli szövegalkotás során. Egyszerűbb szövegek fordítása szótár segítségével.	*Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzet, elektronikus szöveg, kommentár, blog, önéletrajz, levél, kérvény, elbeszélés, jellemzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 44 óra**
Előzetes tudás	A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján, mondatban és szövegben, megfelelő használatuk írott és beszélt szövegben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság növelése figyelemfejlesztéssel: a görög nyelv szerkezetének megfigyelése, a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. Elemzőképesség fejlesztése: a szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
További nyelvhelyességi és helyesírási szabályok elsajátítása. A görög fonetika (οι φθόγγοι) jellemezőinek tapasztalati úton történő megismerése. Az írott nyelv normái, az írásjelek helyes használata. A szófajoknak a már tanult legjellemzőbb csoportjainak áttekintése, szövegbeli és kommunikációs szerepük további megfigyelése, alkalmazásuk a kommunikációban. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése. Az alapszófajok típusai. Az ige szerkezete, a főnevek kategóriái, a tulajdonnevek néhány tipikus fajtája, szerkezete. A melléknevek fokozása, a számnevek fajtái. A névmások, helyes alkalmazásuk a szövegalkotásban. Az elöljárószók, kötőszók, határozószók megismerése.	*Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete. *Természetismeret:* az ember hangképző szervei. *Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok alkalmazása. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek

	felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakításához.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fonetika, szófaj, ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, határozószó, elöljáró, kötőszó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	Néhány klasszikus újgörög népmese és állatmese történetének és alakjainak ismerete, néhány, mondóka, kiszámoló, közmondás, népdal szövegének, ritmusának és dallamának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás fejlesztése. További szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek bemutatása. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Népköltészet: anyaországi és magyarországi görög mondókák, népdalok, népi játékok, népmesék, mondák, közmondások. A mesék motívumai, jellemző nyelvi fordulatai, mesetípusok. Az újgörög nyelvű népdalszövegek néhány jellegzetes, visszatérő motívuma, újgörög mesehősök. Görög szerzők versei, meséi, elbeszélései; egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények részletei. Szerzők és művek: A. J. Szurisz: *O Romiosz*, E. Roidisz: *I. Milia*, J. Viziinosz: *Pedika tragudia,* A. Pallisz: *Tragudakia ja pedia*, P. Delta: *Trelandonisz*, *Paramithi horisz onoma*, K. Palamasz: *I elia,* Z. Papandoniu: *Helidonia*, J. Xenopulosz:*To proto mu Paszha*, V. Rotasz: *Avgula*, H. Szakellariu: *Tria pedia hamena szto diasztima, Odisszeasz*, A. Zei: *To kaplani tisz vitrinas, O pszeftisz papusz*, Z. Szarrí: *To gaitanaki, K. Kavafisz: Szpiti me kipo*, K. Varnalisz: *To fosz pu kei*,	A mesék csoportosítása tematika és történelmi kor alapján. Különbségtétel mese és valóság között. Tanári segítséggel görög versek nyersfordítása magyar nyelvre. A szereplők jellemzése, ennek kapcsán a saját önismeret fejlesztése. A versek egy részletének szöveghű felidézése, dramatizálása. Illusztrációk keresése a versekhez az interneten. Vélemény megfogalmazása az adott témával kapcsolatosan. Legalább egy rövidebb mese megtanulása kívülről.	*Ének-zene:* énekelt népdalok. *Vizuális kultúra:* reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre, díszlet és jelmez készítése. *Informatika:* illusztrációk keresése az interneten. *Görög népismeret:* görög mondókák, kiszámolók, közmondások, szokások.

A. Papadiamandisz: *I Sztahomazohtra*, N. Kazantzakisz: *Dimotiko Szkolio*, J. Ritszosz: *Dekaohto lianotraguda tisz pikrisz patridasz*, O. Elitisz: *I Maja*, J. Szeferisz: *Arniszi*, Miktosz Szahturisz*: To pszomi.* Magyarországi görög szerzők versei, meséi, elbeszélései.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Újgörög népdal, népmese, folklór, közmondás, kiszámoló, gyermekirodalom, fantasztikum, mesebeli lény, erkölcstan.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nonverbális jeleit. Az ajánlott közismereti témák bármelyikében biztosan tud kommunikálni. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek átfogó megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban röviden megfogalmazni, állításait indokolni. Képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni. Képes a szépirodalmi műveket értelmezni és szóban visszaadni tartalmukat. Képes a szépirodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok értelmezésére és megvitatására. A tanuló ismeri a különböző mondatfajtákat, és helyesen használja az írásbeli és szóbeli szövegalkotásban. Ismeri a görög nyelv szófajait, megfelelően használja a megtanult helyesírási szabályokat. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Kialakul benne a médiatudatosság elemi szintje, az önálló, kritikus attitűd.

Ajánlott kommunikációs témakörök az 5-8. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család	*Erkölcstan:* társas

Én és a családom. Családtagok bemutatása, családfa. Családi események, közös programok. Görög családi ünnepek. Baráti kör. Nagyszüleim világa.	kapcsolatok-család, otthon; az ember az időben-gyermekkor, felnőttkor, öregkor. *Görög népismeret:* családunk története.
Otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Magyarországi görög családok lakás-és életkörülményei.	*Matematika:* tájékozódás a térben. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* család és lakóhely. *Görög népismeret:* az én városom, falum.
Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. A görög nyelvterület jellegzetes ételei.	*Biológia-egészségtan:* étrend, táplálkozás. *Kémia:* egészséges táplálkozás – a zsírok és cukrok szerepe. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás. *Matematika:* halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Idő, időjárás Az óra. Napirend. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Időjárás. Időjárási jelenségek. Természeti katasztrófák.	*Földrajz:* éghajlat és lakóhelyek; időjárási, éghajlati elemek. *Fizika:* természeti katasztrófák.
Öltözködés Ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Divat világa. Görög népviseletek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* öltözködés,

	divat. *Erkölcstan:* szokások, társadalmi szabályok.
Sport Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom. Sportok, sportfelszerelések. Extrém sportok. Sportversenyek, olimpia.	*Biológia-egészségtan:* az ember megismerése és egészsége. *Testnevelés és sport:* mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.
Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim, órarend. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink. A magyarországi görög települések oktatási intézményei.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.
Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Internet, interaktív játékok. Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal. Görög nemzetiségi kulturális rendezvények.	*Testnevelés és sport:* sportok. *Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
Természet, állatok Kedvenc állataim. Kisállatok, felelős állattartás. Kontinensek, tájegységek. Hazánk és más országok, más kontinensek élővilága.	*Biológia-egészségtan:* a természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései. *Földrajz:* földrészek és óceánok, felszínformák, hazánk természeti adottságai;

	Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hobbiállatok gondozása.
Ünnepek és szokások Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hétköznapok, ünnepek. *Görög népismeret:* találkozás a múlttal - ünnepeink eredete és szokásrendje.
Város, bevásárlás Városok, települések, falvak. Épületek, utcák. Tájékozódás, útbaigazítás. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. Híres városok és nevezetességeik.	*Matematika:* tájékozódás a térben, térbeli alakzatok. *Földrajz:* országok, városok. *Görög népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés, vásárlás.
Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Utazás belföldön és külföldön.	*Földrajz:* tájékozódás a földrajzi térben, Európa, Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. *Biológia-egészségtan:* az erdők világa. *Görög népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei.
Fantázia és valóság	*Dráma és tánc:*

Kedvenc olvasmányaim, könyveim. Képzeletem világa. Utazás a jövőbe.	dramatikus játékok. *Vizuális kultúra:* képzeletem világa.
Zene, művészetek Kedvenc zeném, együttesem. Film-és színházi élményeim. Kedvenc múzeumom. Kiállítások, rendezvények, koncertek. A magyarországi görögök néptánc és-zenei örökségápolása: tánccsoportok, zenekarok. Zenei világnap.	*Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat-és növényvilág. Nevezetes napok: Fák és madarak Napja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. Szelektív hulladékgyűjtés. Környezettudatos viselkedés.	*Biológia-egészségtan:* környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. *Fizika:* energiatermelési eljárások. *Földrajz:* globális problémák, fenntarthatóság, védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tudatos vásárlás, egészséges életmód.
Egészséges életmód A rendszeres testedzés. A helyes táplálkozás. Betegségek és megelőzésük. Az orvosnál.	*Biológia-egészségtan:* betegségek megelőzése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* egészséges életmód.
Felfedezések Nagy földrajzi felfedezések. Híres felfedezők és életútjuk.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* felfedezők és feltalálók. *Görög népismeret:* a görög tudomány és

	kultúra eredményei a világban.
Tudomány, technika Feltalálók és találmányok. Híres feltalálók és életútjuk. A jövő technikai vívmányai.	*Biológia-egészségtan; fizika:* tudománytörténet. *Görög népismeret:* a görög tudomány és kultúra eredményei a világban.
Múltunk és jövőnk Családom múltja, gyökereim. Az én jövőm. Iskolám múltja, jelene. A jövő iskolája. Lakóhelyem régen és most. A jövő városa. Földünk jövője.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* különböző korszakok, globális problémák. *Görög népismeret:* Az én világom. Találkozás a múlttal. *Földrajz:* településtípusok; környezettudatosság, környezetvédelem. *Erkölcstan:* a munka világa. *Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció: szakmák, foglalkozások.
Média, kommunikáció Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. Nemzetiségi média világa. Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. A média szerepe a hétköznapokban. Testbeszéd. Kommunikáció az állatvilágban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Hírközlés. A média és a nyilvánosság szerepe. *Biológia-egészségtan:* kommunikáció az állatvilágban. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs

	formák, médiainformatika.
Földünk és a világűr A naprendszer és a bolygók A Nap és a csillagok. Utazások az űrben.	*Földrajz:* égitestek. *Fizika:* a naprendszer objektumai, a világűr megismerésének eszközei. *Matematika:* tájékozódás a térben.

GÖRÖG NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9-12. évfolyam

E pedagógiai szakaszban a görög irodalommal való további ismerkedés mellett egyre nagyobb szerepet kap a különféle korszakokból, forrásokból származó eltérő műfajú és stílusú szövegek és szövegrészletek, irodalmi szemelvények vizsgálata, elemzése, összehasonlítása és értékelése, valamint a tanulók szóbeli és írásbeli kifejezőkészségének fejlesztése, finomítása.

A görög nyelvtanulási folyamatának középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik a görög nyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. Fontos biztosítani számukra, hogy a nyelvtanulás során valós problémákkal szembesüljenek, valamint hogy a hallott vagy olvasott szövegek autentikusak, a feladatvégzés szempontjából hitelesek legyenek. Az internet segítségével a tanulók maguk is könnyen kerülhetnek autentikus görög környezetbe, részeseivé válhatnak a görög kultúrának, kapcsolatot teremthetnek a görög nyelven beszélőkkel, ami a tanulás, önképzés komoly motivációs forrása lehet.

A görög nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a tanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására, ugyanis minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre.

Ebben a képzési szakaszban érdemes szem előtt tartani, hogy a legtöbb tanuló az önkeresés időszakát éli, kritikus önmagával és másokkal szemben, erősek a kortárs csoport hatásai.

A nyelvoktatás sikerében továbbra is meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés.

A kerettanterv e fejlesztési szakaszban is javasol a tanulók életkorához, érdeklődési köréhez alkalmazkodó kommunikációs témaköröket. Az ajánlott témakörök bepillantást adnak a görög kultúrába, ily módon biztosítva az interkulturális és görög nemzetiségi kompetenciák fejlesztését.

9-10. évfolyam

A sikeres kommunikáció érdekében a tanulók tovább ismerkednek a nyelvi eszközökkel, melyek alkalmazásával helyesen, árnyaltan megformált, értelmes mondanivaló alakítható ki.

A diákok megtanulják, hogy gondolataikat írásban is, szóban is nyelvtanilag helyesen, megfelelő szerkezeteket használva, folyékonyan, összefüggően és érthetően, a megfelelő előadásmódban fejtsék ki. E szakaszban fontos szerepet kap különböző összefüggések felfedezése és megfogalmazása, önálló vélemény alkotása és megfogalmazása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szóbeli szöveg megértése, beszédértés**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	A leggyakrabban előforduló szókincs, bonyolultabb nyelvi fordulatok megértése. Üzenetek és közlések értése.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hallott szövegértési kompetenciák fejlesztése szövegértési stratégiák alkalmazásával. Szókincsfejlesztés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A köznyelvi beszéd megértése. Biztonságos kommunikálás mindennapi, ajánlott témákban. A mindennapi társalgásban elhangzó álláspontok megértése. Beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott érveinek megértése. Szókincsgyarapítás az ajánlott, mindennapi élet témaköreivel kapcsolatban (például az ideális család, ember és környezet, kulturális életünk, görög rendezvények, ünnepek). A mondandó változatossá tétele céljából szinonimák és homonimák használatának megfigyelése, gyűjtése. Görög nyelvű előadóművészek produkcióinak (színházi előadás, irodalmi est) megértése, befogadása. Szövegértési stratégiák alkalmazása, pl. az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése, szükség esetén összefoglalás, visszakérdezés, ismétlés, magyarázat keresése. *A tevékenységhez használható szövegfajták, szövegforrások:* üzenetek, instrukciók, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, reklámok, dalok, videók.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* a reklám mint gazdasági, társadalmi és politikai kommunikációs kifejezésforma. *Vizuális kultúra:* képi közlés. *Görög népismeret:* család, ünnepkörök.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társalgás, szókincsfejlesztés, információ, homonim, szinonim.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	Gondolatok és információk közlése. Kérdések, válaszok rövid mondatokkal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegalkotási kompetencia fejlesztése a mindennapi témakörökben. Vitákban, párbeszédekben, irányított beszélgetésben való aktív részvételre ösztönzés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Társalgás kezdeményezése és folytatása az ajánlott témakörökben, a tanuló számára ismerős görög kultúra, média témakörből, valamint görög olvasmány-, illetve filmélményekről. Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése (pl. boltban, postán, bankban). Közérdekű bejelentéstevés gyakorlása a legáltalánosabb témakörökben. Gondolatok cseréje, érzelmek kifejezése az érdeklődési körébe tartozó témákkal kapcsolatban. A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, Összefüggő témakifejtés gyakorlása a feldolgozott témakörökben. Udvarias formájú közlések meggyőződésről, véleményről, egyetértésről, illetve ellenvéleményről. A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megbeszéléséhez elegendő szókincs rugalmas alkalmazása. A szövegszervezés eszközeinek	*Dráma és tánc:* színpadi beszéd, retorika. *Idegen nyelvek:* kommunikáció, nyelvi tolerancia. *Görög népismeret:* görög művészetek, kulturális intézmények.

egyre tudatosabb alkalmazása. A begyakorolt nyelvi eszközök megbízható használata, ezek átrendezése, bővítése ismerős helyzetekben a mondanivaló kifejezésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Összefoglalás, vélemény-ellenvélemény, meggyőzés, vita, párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség, nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek**	**Órakeret 67 óra**
Előzetes tudás	A már elsajátított műfajokban rövid, tényközlő szövegek írása ismert témákról. Az elbeszélés, leírás fogalmi és tartalmi jellemzőinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A görög írásbeli nyelvhasználat tudatosságának fejlesztése. A nyelvi elemzési készség fejlesztése, a nyelvhelyességi ismeretek további tudatosítása. Írásbeli szövegalkotás fejlesztése, az esszéírás szabályai tudatos alkalmazásának segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Mondatok átalakítása, bővítése, illetve szövegalkotás az olvasmányok témájával kapcsolatban. Szöveg írása a tanuló érdeklődési köréhez tartozó ismerős témákról, rövid különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Kész szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása. Különböző szövegtípusok megvalósítása: leírás, jellemzés, elbeszélés, érvelés, tömörítés, közéleti szövegek (beszéd, felszólalás). Írásbeli műfajok alapvető szerkezeti és stílusjegyeinek követése a szövegalkotás során (pl. levélben, e-mailben, megszólítás, záró formula). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, dalszöveg, rövid jelenet, paródia írása). Nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása, nyelvtani struktúrák tudatos használata az írásbeli szövegalkotás során, például – létezés kifejezése – a létige alakjai, használata; – birtoklás kifejezése – a birtoklást kifejező igék, birtokos névmások; – időbeli viszonyok – időtartamok, egymást követő események, igeidő-használat; – függő beszéd – a függő beszéd formái minden igeidőben; – esetviszonyok – alany, állítmány, tárgy, határozók; – modalitás – kérdés, felkiáltás, ígéret, szándék, tiltás.	*Görög népismeret:* nyelvjárások, nyelvemlékek. *Informatika:* helyesírás-ellenőrző programok. *Etika:* társas kapcsolatok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegszerkesztés, stílusjegy, szövegtípus, műfaj, témamondat, létezés kifejezése, birtokos névmás, igeidő, függő beszéd, szófaj, mondatrész, modalitás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalmi művek értelmezése, olvasott szöveg értése	Órakeret 85 óra
Előzetes tudás	Az olvasás különböző technikáinak biztos ismerete. Alapvető szövegfeldolgozási eljárások ismerete. Az elsajátított irodalmi művek, a különböző szövegfajták sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Értő-értelmező olvasás fejlesztése. Érdeklődési körhöz kapcsolódó, lényegre törő autentikus, kismértékben szerkesztett szövegek, illetve irodalmi olvasmányok, művek megértésének segítése. Az önálló véleményformálás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Hibátlan folyékony olvasás gyakorlása helyes kiejtéssel és intonációval, illetve ismeretlen szöveg felolvasása szép kiejtéssel, helyes intonációval. Fontos információ megtalálása különböző hétköznapi dokumentumokban, újságokban (pl. prospektusok, műsorismertetők, menetrendek). A hazai görög írott sajtóból, internetből, újságból általános témájú vagy könnyebb ismeretterjesztő cikkek globális megértése, valamint az olvasottak értelmezése. Az esetleges érvelések gondolatmenetének, lényeges következtetéseinek felismerése. A görög népköltészet és műköltészet prózai és verses alkotásainak, illetve a klasszikus és kortárs művekből válogatások olvasása, dramatizálása, az olvasottak reprodukálása. Alapvető irodalmi témák azonosítása (család, szülői szeretet, barátság, segítőkészség). Szólások, közmondások gyűjtése, értelmezése az olvasottakkal kapcsolatban. Önálló véleményformálás az olvasott szövegekben megjelenő szereplők cselekedeteiről, helyzetekről, magatartásokról. Javasolt irodalmi válogatások: J. Makrijannisz: *Apomnimonevmata*, D. Vikelasz: *Lukisz Larasz*, A. Szamarakisz: *To lathosz*, K. Palamasz: *O dodekalogosz tu hiftu*, K. Kavafisz: *Ithaki, Thermopilesz*, J. Pszicharisz: *To taxidi mu*, A. Szikelianosz: *I Antisztaszi*, .D. Hadzisz: *Margaréta Perdikari*, D. Szolomosz: *I jineka tisz Zakinthosz*, Ganasz: *Mitria patrida*, V. Vaszilikosz: *To filo, to pigadi, to angeliazma*, N. Kazandzakisz: *Adelfofadesz*.	*Vizuális kultúra:* kortárs művészet. *Görög népismeret:* görög népköltészet, irodalmi válogatások. *Ének-zene:* zenei stílusok. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: a mediatizált kultúra a világhálón, források kutatása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reprodukálás, érvelés, véleményformálás, kortárs művészet.

Ajánlott kommunikációs témakörök a 9-10. évfolyamra
(Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)

Témák	Kapcsolódási pontok
Életmód – Társadalmi csoportok, szubkultúrák, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás az egyéni élet tervezés, jövőbeli	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom,

tervek, szakmai élet–magánélet kilátásai, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, betegségek. – Kábítószer-fogyasztás, függőség. – Sport, extrémsport, élsport, veszélyek és felelősség szabadidős szokások, fogyasztói szokások.	együttérzés. *Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, elsősegély, betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe, olimpiai példaképek, sportágak, relaxáció.
Társadalmi környezet – Étkezési kultúra, élelmiszerek, gasztronómia, éttermi kultúra, főzés, reklámok, alapvető szükségletek, luxus. – Szolgáltatások, posta, bank, pénzváltás, utazásszervezés, utazási irodák. – Hagyományok, kulturális örökség, hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. – Nemzetiségi kultúrák, a haza és az identitás fogalma. – Városi élet – vidéki élet, a görög nemzetiség lakóhelyeinek kulturális élete. – Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* testi és lelki egészség, egészséges ételek. *Földrajz; biológia-egészségtan:* biotermékek. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Család és háztartás. Tudatos vásárlás. *Etika:* Generációk kapcsolata, családi élet. Városi-vidéki élet. *Görög népismeret:* a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Iskola, oktatás – Oktatás, tanulás Magyarországon és az anyaországban. – A magyarországi görögök iskolarendszere. – Iskolák a múltban és ma. – Műveltség, szakmaszerzés, munkanélküliség. – Továbbtanulás, pályaválasztás. – Főiskolai, egyetemi tanulmányok, ösztöndíjak.	*Görög népismeret:* a magyarországi görögök települései, iskolarendszere régen és ma. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás

	technikái, élethosszig tartó tanulás.
Kultúra, média – Irodalom, film, zene, modern művészetek a görög nyelvterületen. – A hazai görög nemzetiségi művészek, képzőművészek bemutatása. – Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe. – A magyarországi görög nemzetiségi tv-és rádióműsorok ismerete. – Görög könnyűzene.	*Informatika:* e-könyvek, médiatudatosság. *Informatika:* digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek. *Görög népismeret:* nemzetiségi média.
Környezet, technika világa – A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, túlnépesedés. – Környezetvédelem, projektek. – Problémák és kihívások, érdekellentétek. – Aktuális kérdéseket megszólaltató irodalmi alkotások, színdarabok, filmek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz- és energiatakarékosság, újrahasznosítás. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmek és színdarabok, régen és most.
Politika és történelem – Tudatosság, öntudat, személyi szabadság, szolidaritás, társadalmi felelősség. – Nemzetiségi politika, a magyarországi görög politikai, társadalmi felelősség. – Nemzetiségi politika, a magyarországi görög politikai, társadalmi szervezetek, ifjúsági szervezetek, görög nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások. – A görög történelem főbb eseményei a második világháborútól kezdve.	*Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése. *Földrajz:* más népek kultúrái. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* emberi és állampolgári jogok, társadalmi szervezetek, kapcsolódó történelmi események.

Görög nyelv – A görög nyelvjárások. – A magyarországi görögök nyelvhasználata. – Kétnyelvűség, többnyelvűség.	*Informatika:* számítógépen keresztül való információ keresése. *Matematika:* grafikonok értelmezése. *Görög népismeret*: a magyarországi görögök nyelvi kultúrája.
Irodalmi kultúra – Ifjúsági irodalom, a magyarországi görög nemzetiség irodalma, művek értelmezése, összefüggések feltárása. – Görög nyelvű sajtó, hír, tudósítás, kommentár, interjú, riport, hirdetés, szórakoztató mellékletek, bulvársajtó, reklámok. – A magyarországi görög nyelvű sajtó. – Magyarországi görög média, a tv és a rádió nemzetiségi műsorainak ismerete.	*Földrajz:* a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások. *Görög népismeret:* nemzetiségi média Magyarországon.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes főbb vonalaiban és részleteiben is megérteni a köznyelvi beszédet a számára ismerős, ajánlott témákban. Képes véleményt mondani, érvelni a mindennapi élet helyzeteiben és alkalmazkodik a kommunikációs helyzethez. Figyelemmel tud követni ismert témakörökből előadást, az információkat képes abból kiszűrni, jegyzetelni. Világos szöveget tud alkotni különböző témákról, és képes kifejteni a véleményét adott témáról oly módon, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat. Több műfajban képes részleteket is tartalmazó, összefüggő szövegeket alkotni, írásbeli megnyilatkozásaiban megjelennek műfaji sajátosságok és különböző stílusjegyek. Felismeri a görög szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, álláspontokat, motivációkat és képes ezek értelmezésére. Képes görög nyelvű memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Helyesen alkalmazza a megismert nyelvhelyességi és helyesírási szabályokat a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.

11–12. évfolyam

A görög nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése. A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára; célja a saját nyelvhasználat kontrollja; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A görög nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése, valamint a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A tanuló a nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a görög nyelv értékeinek őrzésében. A görög nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

A görög irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása.

A görög irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a görög és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.

Az érvelő képességet, a szociális kompetenciát, az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Alapvető irodalomszemlélet az irodalmi művek egymásra utaltságának megértése és hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori görög irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a görög kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján kisebb dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával.

A nemzetiséghez való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 43 óra**
Előzetes tudás	Beszédhallás, hallás utáni értés. Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek tudatos megfigyelésére, használatára nevelés.	

céljai	A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldására néhány taktika elsajátíttatása. A beszédpartnerhez alkalmazkodó, párbeszédhez szükséges szóbeli-nyelvi képességek fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Beszédszándékok (tájékoztatás, kapcsolattartás, beszélgetés, meggyőzés) beszélt nyelvi szövegek jellemzőinek elsajátítása. A hallott szöveg fő gondolatmenetének követése, kulcsszavak azonosítása, a lényeg kiemelésének gyakorlása. A különféle mondatok változatos használatának megfigyelése, szerepük azonosítása. A helyes intonáció megfigyelése különböző beszédhelyzetekben. Görög anyanyelvi előadóművészek produkcióinak (hangjáték, színházi előadás, irodalmi est) befogadása, megértése. Az egyes helyzetek által megkívánt formák megsértésének dekódolása, a szándék felismerése, megfelelő kezelése. Az esetleges megértési hibák reflexiója, korrigálása. A köznyelv és az irodalmi nyelv szókincsének bővítése hallott szövegek értelmezése útján. Gyakran használt szó-és mondatalkotási szabályok felismerése és alkalmazása. Az olvasottak, látottak, hallottak reprodukálása megfelelő szókincs és szófordulatok alkalmazásával. Különféle beszédhelyzetek megítélése; megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Reklám, meggyőzés, manipuláció. Az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat. *Vizuális kultúra:* képi közlés. *Dráma és tánc:* szituációk, dialógusok értelmezése. *Földrajz:* a nyelv, területi tagolódása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Metakommunikáció, párbeszéd, hibakorrigálás, véleményalkotás, érv, meggyőzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 43 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Kulturált véleménynyilvánítás képessége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Társalgáshoz, hatásos önálló témakifejtéshez szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése. A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése: a görög nyelv leggyakoribb kommunikációs udvariassági formái használati körének bővítése, tudatos alkalmazásukra nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Részvétel a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban. Társalgás, vitázás hétköznapi témákról kortársakkal és anyanyelvi partnerrel, saját vélemény megfogalmazása. Érvelés párbeszédes kommunikációs helyzetekben, érvek logikus felépítésének gyakorlása. Tartalmas, nyelvileg igényes beszámoló összeállítása megadott témáról. A hivatalos felszólalás,	*Idegen nyelvek:* idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* a

hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. A kommunikáció verbális és nem verbális kódjának megértése, reagálás azokra. A beszédben a kommunikáció és a metakommunikáció összhangjának érvényesítése. Nyelvi konfliktushelyzetek megoldása. Irodalmi, publicisztikai és szakszövegek értelmezése, lényegének, mondanivalójának összefoglalása szóban. Képek és illusztrációk szóbeli értelmezésének gyakorlása. Hosszabb írásbeli és szóbeli görög és magyar nyelvű szövegek a másik nyelven való összefoglalása, fordítása. Memoriterek szöveghű, kifejező tolmácsolása. A szép beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete, módjai: bemutatás, prezentáció stb. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat-és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban.	meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei. *Dráma és tánc:* a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése. *Idegen nyelvek:* nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. *Vizuális kultúra:* a vizuális nyelv összetevői.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érvelés, vita, állásfoglalás, személyközi kommunikáció, retorikai alapismeretek.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 43 óra**
Előzetes tudás	Olvasási és szövegértési képességek és készségek birtoklása. Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasási és szövegértési képességek és készségek fejlesztése szövegértési technikák alkalmazásával. Annak megtapasztaltatása, hogy a szövegek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni az olvasóra.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Görög nyelvű szövegek értő-értelmező olvasása. Olvasási stratégiák alkalmazása. Görög ismeretterjesztő, tájékoztató jellegű szövegek önálló olvasása és értelmezése. A szövegértési technikák bővítése, gyakorlása, alkalmazása. A tények és egyéni vélemények megkülönböztetése. Szépirodalmi művek, olvasmányok olvasása, értelmezése, tartalmának összefoglalása. Különböző műfajú és differenciált nyelvezetű görög és magyar szövegek fordítása szótár segítségével.	*Informatika:* szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi nemzetiségek, szórvány kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társalgás, szövegértés, vélemény, információkeresés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegalkotás képessége. A jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete. Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluseszközök alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az írásbeli önkifejezés fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különböző írásbeli szövegfajták kommunikációs jellemzőinek és funkcióinak elsajátítása. Lényegre törő, világos felépítésű szövegtípusok alkotása a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban. Szövegek alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel). Különböző szövegtípusok (önéletrajz, levél, esszé, vita, kérvény, blog) jellemzőinek elsajátítása. Szövegalkotás a hétköznapi élet minden fontos területén és műfajában (pl. levél, önéletrajz, kérvény pályázat). Az érvelő esszé szerkezeti sajátosságainak elsajátítása, az esszéírás gyakorlása. Törekvés az áttekinthető írásképre. A szövegalkotás során tartalmi szervezőtechnikák önálló (pl. jegyzetelés, vázlatkészítés) alkalmazása. Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének figyelembevételével. Nyelvtani, nyelvhelyességi, stilisztikai és helyesírási ismeretek alkalmazása. A görög nyelv szófaji, mondattani ismereteinek alkalmazása. A papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A görög nyelvű média, internetes portálok felhasználása. Prezentációs technikák önálló kiválasztása és alkalmazása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a görög nép története. *Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete. *Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakítása

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé, görög nyelv, retorika, önéletrajz, blog, nyelvtörténet, nyelvi változás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalmi művek értelmezése, olvasási kultúra fejlesztése**	**Órakeret 72 óra**
Előzetes tudás	Görög népköltészet, műköltészeti alkotások ismerete. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak megismertetése, megértésük és értelmezésük segítése. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése. A műértő olvasóvá válás támogatása. További szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek bemutatása. A görög irodalmi művek segítségével a nemzeti identitás erősítése, az	

	önismeret fejlesztése. Az esztétikai és művészeti tudatosság alakítása, fejlesztése.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A görög drámairodalom nagy korszakai és néhány szerző: Ókor (Aiszkhülosz, Euripédész, Szophoklész). Krétai reneszánsz (Kornarosz: *Erotokritosz*). 19. sz. (Szolomosz: *Elefteri poliorkimeni*). Komédia- és szatirikus szerzők: Arisztophanész, Pszathasz. A harmincasok nemzedéke: Görögország felfedezése, és újra kimondása: Gacosz, Szeferisz, Elitisz, Ritszosz, Vrettakosz. A görög zene és görög műköltészet az ókortól napjainkig Theodorakisz és Hadzidakisz alkotásain keresztül. Filmművészeti alkotások és a görög irodalom remekei: pl. *Elektra; Zorba, a görög.*	Görög írók, költők alkotásainak műközpontú elemzése. Görög nyelvű lírai alkotások elemzése. Az olvasott lírai alkotások tartalmi fordítása. Jellemek elemzése. A versek szöveghű felidézése, dramatizálása, illusztrációk keresése a versekhez az interneten. Önálló témakifejtés egy-egy irodalmi műről, valamely irodalmi témáról. Vélemény megfogalmazása adott irodalmi témával kapcsolatosan. Egy szabadon választott ifjúsági regény vagy krimi, továbbá rövid történetek olvasása, feldolgozása, értelmezése. Egy színmű megtekintése színházban görög nyelven, dalszövegek a görög pop-rock zene köréből. Információk gyűjtése a tájegység/település/kerület/iskola stb. színházi, kulturális, irodalmi hagyományairól. A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi múltbeli és jelen hagyományai (pl. nemzetiségi irodalom, folklór, múzeum, színház), az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(k) megismerése. Lehetőség szerint irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.) meglátogatása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Nemzeti, vallási, kulturális hagyományok. Civil társadalom, lokális kulturális szerveződések. A kulturális fogyasztás társadalmi jellemzői; értékviták. *Vizuális kultúra:* Kortárs művészet. Reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmes feldolgozások, mediatizált kultúra. *Ének-zene:* a zene fogyasztásának jelenségei, zenei szubkultúrák. *Informatika:* illusztrációk keresése az interneten.

Kulcsfogalmak fogalmak	Hagyomány, nemzetiség, folklór, görög irodalom, kultúra, színház, szórakoztatás, digitális kultúra, (filmes) adaptáció.

Ajánlott kommunikációs témakörök a 11-12. évfolyamra
(Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)

Témák	**Kapcsolódási pontok**
Életmód – Társadalmi csoportok, szubkultúrák, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás az egyéni élet tervezése, jövőbeli tervek, szakmai élet-magánélet kilátásai, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, betegségek. – Kábítószer-fogyasztás, függőség. – Sport, extrémsport, élsport, veszélyek és felelősség szabadidős szokások, fogyasztói szokások.	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés. *Biológia-egészségtan:* egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, elsősegély betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe, olimpia példaképek, sportágak relaxáció.
Társadalmi környezet – Étkezési kultúra, élelmiszerek, gasztronómia, éttermi kultúra, főzés, reklámok, alapvető szükségletek, luxus. – Szolgáltatások, posta, bank, pénzváltás, utazásszervezés, utazási irodák. – Hagyományok, kulturális örökség, hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. – Nemzetiségi kultúrák, a haza és az identitás fogalma. – Városi élet–vidéki élet, a görög nemzetiség lakóhelyeinek kulturális élete. – Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* Testi és lelki egészség, egészséges ételek. Család és háztartás. Tudatos vásárlás. *Földrajz; biológia-egészségtan:* biotermékek. *Etika:* Generációk kapcsolata, családi élet. Városi-vidéki élet. *Görög népismeret:* a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Iskola, oktatás – Oktatás, tanulás Magyarországon és az anyaországban. – A magyarországi görögök iskolarendszere. – Iskolák a múltban és ma.	*Görög népismeret:* a magyarországi görögök települései, iskolarendszere régen és ma.

– Műveltség, szakmaszerzés, munkanélküliség. – Továbbtanulás, pályaválasztás. – Főiskolai, egyetemi tanulmányok, ösztöndíjak.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás.
Kultúra, média – Irodalom, film, zene, modern művészetek a görög nyelvterületen. – A hazai görög nemzetiségi művészek, képzőművészek bemutatása. – Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe. – A magyarországi görög nemzetiségi tv-és a rádióműsorok ismerete. – Görög nyelvű könnyűzenei alkotások.	*Informatika:* E-könyvek, médiatudatosság. Digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek. *Görög népismeret:* nemzetiségi média.
Környezet, technika világa. – A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, túlnépesedés. – Környezetvédelem, projektek. – Problémák és kihívások, érdekellentétek. – Aktuális kérdéseket megszólaltató irodalmi alkotások, színdarabok, filmek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz-és energiatakarékosság, újrahasznosítás. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmek és színdarabok, régen és most.
Politika és történelem – Tudatosság, öntudat, személyi szabadság, szolidaritás, társadalmi felelősség. – Nemzetiségi politika, a magyarországi görög politikai, társadalmi szervezetei, ifjúsági szervezetek, görög nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások. – A második világháború és az azt követő görög történelem főbb eseményei.	*Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése. *Földrajz:* más népek kultúrái.
Görög nyelv – A görög nyelv változatai.	*Informatika:* információkeresés számítógép

– A magyarországi görögök nyelvhasználata, nyelvjárások. – Kétnyelvűség, többnyelvűség	segítségével. *Matematika:* grafikonok értelmezése. *Görög népismeret:* a magyarországi görögök nyelvi kultúrája.
Irodalmi kultúra – Ifjúsági irodalom, a magyarországi görög nemzetiség irodalma, művek értelmezése, összefüggések feltárása. – Görög nyelvű sajtó, hír, tudósítás, kommentár, interjú, riport, hirdetés, szórakoztató mellékletek, bulvársajtó, reklámok. – A magyarországi görög nyelvű sajtó. – Magyarországi görög média, a tv és a rádió nemzetiségi műsorai.	*Ének-zene*: a görög népzene szerepe Magyarországon. *Földrajz:* a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások. *Görög népismeret:* nemzetiségi média Magyarországon.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló felismeri és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül képes önálló szövegalkotásra. Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik. Képes a közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is. A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodik el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tud élni az önképzés lehetőségeivel. Bizonyítja különféle szövegek megértését. Képes olvasható, rendezett írásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél). Bizonyítja a görög nyelv rendszerének grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Képes görög nyelvű memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Felismeri a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására.

	Tájékozott a feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.

10.3.2. a görög nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei görög nyelven

Kerettantervek:

Görög népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Görög nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΝΩΣΙΑ

Η ιδιαιτερότητα του στόχου της διδασκαλίας της ελληνικής λαογνωσίας βρίσκεται στη διατήρηση, στο δυνάμωμα και στην εποικοδόμηση της ελληνικής ταυτότητας της εθνικότητας. Το μάθημα περιλαμβάνει γνώσεις για την ελληνική εθνικότητα και τη μητέρα έθνος της, καθώς και για τον πολιτισμό της γλώσσας της, της ιστορίας της, για τις παραδόσεις της και για το παρόν της, όπου τονίζεται στο μάθημα ο ρόλος των παραδοσιακών ενασχολήσεων αγωγής με την εθνικότητα.

Η ύλη γνώσεων της ελληνικής λαογνωσίας σημαίνει μια αρχειοθήκη γνώσεων, που την αφομοίωσή της τη θεωρεί απαραίτητα σημαντική η εθνικότητα, γιατί, στην ουσία, λειτουργεί ως αυτογνωσία της εθνικότητας. Αυτό την βοηθάει στον αυτοπροσδιορισμό της, και της εξασφαλίζει το βίωμα της διαφορετικότητας από τους άλλες.

Το μάθημα εξασφαλίζει ένα πλαίσιο σα βίωμα διάπλασης της ύλης γνώσεων, εξασφαλίζει στο μάθημα τις δραστηριότητες του ατόμου και της κοινότητας, που οδηγούν στην γνωριμία της οικογένειας, του σπιτιού, του τόπου διαμονής, της κοινότητας της εθνικότητας, της Ελλάδας και της Ουγγαρίας, καθώς και στην αλληλοεκτίμηση τους, στον ταυτισμό μαζί τους. Βοηθάει στη διαμόρφωση της εθνικής και ιστορικής ταυτότητας του ατόμου, της οικογένειας, της κοινότητας, και συνάμα παροτρύνει για δραστηριοποίηση στην κοινότητα. Συνειδητοποιούν οι μαθητές ότι μόνο όταν γνωρίσουν και αφομοιώσουν τις παραδόσεις της δικής τους εθνικότητας, τις εθνικές αξίες της, θα μπορέσουν να είναι ανοιχτοί προς τις άλλες εθνικότητες, προς την πλειονότητα της κοινωνίας, προς τους γειτονικούς και συγγενικούς λαούς, προς τον πολιτισμό των άλλων λαών του κόσμου, προς τις οικουμενικές αξίες, δημιουργεί δυνατότητες, μέσω των αξιών του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού να διαμορφώσει το δικό της, της πλειονότητας και διαφορετικών πολιτισμών, τη στάση εκτίμησης και προστασίας των αξιών του περιβάλλοντος, καθώς και την κοινωνιολογική ευαισθησία.

Η μια ώρα του μαθήματος την εβδομάδα για 12 συνεχή έτη δίνει τη δυνατότητα για βασική και εντατική απόκτηση γνώσεων και ανάπτυξη ικανοτήτων. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα πιο αποδοτικό όταν συνδέεται με άλλα μαθήματα, η δυνατότητα αυτή περιλαμβάνεται στο περιεχόμενο της ύλης άλλων μαθημάτων.

Η ύλη γνώσεων της λαογνωσίας της εθνικότητας μπορεί να συμπληρωθεί και σε μορφή εξωσχολικών δραστηριοτήτων (πχ.: σε ειδικούς κύκλους μαθημάτων, κατασκηνώσεις, εκδρομές, σε κύκλους μαθημάτων δημοτικών τραγουδιών και χορών, παιχνιδιών, θεατρικών θιάσων. Από παιδαγωγική άποψη έχουν μεγάλη σημασία οι εκθέσεις συλλογών πνευματικών έργων και αντικειμένων (λαογραφικά έργα, δημοτικά τραγούδια κ.α.), η δημιουργική δραστηριότητα, η ατομική ή η ομαδική έρευνα.

Το μάθημα, καθορισμένο στις Αρχές κατευθύνσεως μέσω της ανάπτυξης των κλειδιών ικανότητας–της επικοινωνίας, του προσανατολισμού σε τόπο και χρόνο, των ερωτήσεων που κατευθύνουν την αντίδραση, της κριτικής σκέψης και της αυτόνομης μάθησης–πετυχαίνει να γίνουν οι μαθητές κατάλληλοι για αυτόνομη εργασία προγραμμάτων, για την υπόδειξη, πραγμάτωση αυτών, καθώς και για την δραστήρια, συνειδητή συμμετοχή στη ζωή της εθνικότητας.

1η–2η τάξη

Οι πρώτες δύο τάξεις αποτελούν την μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο σχολείο, απ' αυτό προκύπτει, να βρίσκεται στο επίκεντρο η βασιζόμενη στον απαιτούμενο χρόνο ενέργεια μάθηση, καθώς και οι μορφές οργάνωσης των ωρών–μαθημάτων. Έχει αποφασιστική

σημασία το ατομικό ενδιαφέρον. Βήμα προς βήμα πρέπει να επιδιώκεται η ισοστάθμιση των διαφορών που βρίσκεται μεταξύ των μαθητών.

Το μάθημα προσφέρει ευρύ χώρο για την διατύπωση ερωτημάτων και απαντήσεων, για την επίλυση καταστάσεων επικοινωνίας με απλά γλωσσικά μέσα, για την εμβάθυνση της έννοιας χρόνου και τόπου.

Ο μαθητής στα δύο πρώτα χρόνια γνωρίζεται με τη ελληνική κοινότητα, με τους ελληνικούς οικισμούς της Ουγγαρίας, με τη ζωή των Ελλήνων, με τα δημοτικά τους τραγούδια, παρατηρεί τη θέση του στην ελληνική κοινότητα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Συστάσεις και η καταγωγή της οικογένειας**	**Πλαίσιο ωρών 16**
Προκαταρκτικές γνώσεις		
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσει την καταγωγή της οικογένειας, ενδυνάμωση της ελληνικής ταυτότητας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η προσωπική θέση του μαθητή στην οικογένεια, η ζωγραφική απεικόνιση της οικογένειας. Η έκφραση χαιρετισμού, σύστασης, παράκλησης στην ελληνική γλώσσα με παιχνίδια περιπτώσεων. Η εξέταση της καταγωγής με τη βοήθεια των φωτογραφιών και άλλων αναμνηστικών αντικείμενων από την Ελλάδα. Συγκέντρωση ντοκουμέντων που έχουν σχέση με την καταγωγή των γονέων, των παππούδων, γιαγιάδων. Συλλογή υλικού (φωτογραφίες, κάρτες. βιβλία), που έχουν σχέση με τη μητέρα πατρίδα. Γνωριμία με τις ομορφιές της Ελλάδας με τη βοήθεια έκθεσης βασιζόμενη στις συλλογές των μαθητών.	*Πατριδογνωσία:* Η Ελλάδα και η Ουγγαρία στο χάρτη.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Οικογένεια, σύσταση, καταγωγή, Μητέρα πατρίδα, εξωτερική ιδιότητα, εσωτερική ιδιότητα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Έλληνες στη σημερινή Ουγγαρία: οι ελληνικές κοινότητες και οι οικισμοί αυτών, ο τρόπος ζωής τους**	**Πλαίσιο ωρών 16**
Προκαταρκτικές γνώσεις		

Παιδαγωγικοί, αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Το δυνάμωμα της αίσθησης ότι ανήκει στην ελληνική κοινότητα. Η ανάπτυξη του προσανατολισμού σε τόπο.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με τους οικισμούς στην Ουγγαρία όπου υπάρχουν ελληνικές κοινότητες. Ανακάλυψη των φυσικών ομορφιών και των πολιτιστικών μνημείων των οικισμών διαμονής τους. Γνωριμία με τα παραδοσιακά ελληνικά σπίτια με τη βοήθεια παλιών φωτογραφιών, εικόνων, ή και με προβολή ταινιών. Χαρακτηριστικά υλικά: (πχ.: κεραμίδια), χαρακτηριστικά χρώματα (γαλανόλευκο),γνωριμία με τις εγκαταστάσεις των κατοικήσιμων χώρων, (σε περίπτωση διώροφων σπιτιών στο ανώι βρίσκονται τα υπνοδωμάτια, το δωμάτιο με τον αργαλειό και ρόκες, στο κατώι οι αποθήκες με τα εργαλεία δουλειάς, και τροφών, φούρνο, κουζίνα. Γνωριμία με επαγγέλματα, παλιές ασχολίες, και παραδοσιακά μέσα δουλειάς αυτών π.χ.(καρδάρα, βεδούρα, ξύλινοι κάδοι). Συλλογή πληροφοριών για τις λαϊκές τροφικές συνήθειες από την οικογένεια, και το περιβάλλον της. Χαρακτηριστικά εδέσματα φούρνου (π.χ.: ψητό αρνί, τυρόπιτα, σπανακόπιτα).	*Τεχνική, τρόπος ζωής και πράξη:* συγκόλληση, δημιουργία ταμπλό, τροφή, μαγείρεμα. *Πληροφορική:* εκτύπωση εικόνων. *Πατριδογνωσία:* Γνωριμία με τον τόπο διαμονής.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Σπίτι με στέγη από κεραμίδια, ο αργαλειός, η ρόκα, ο φούρνος , ξύλινα δοχεία-σκεύη, παραδοσιακά εδέσματα

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Το γνωστό μας περιβάλλον και ο χρόνος**	**Πλαίσιο ωρών 14**
Προκαταρκτικές γνώσεις		
Παιδαγωγικοί, αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη του προσανατολισμού στο χρόνο.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η παρουσίαση της φυσικής ομορφιάς και των πολιτιστικών μνημείων του τόπου διαμονής με τη βοήθεια υλικών που συλλέχτηκαν (εικόνες, παλιά αντικείμενα, ελληνικά βιβλία, κ.α.) Κατασκευή παιχνιδιών παλιά και τώρα. Συλλογή παλιών παιχνιδιών, κατασκευή. Γνωριμία, εξάσκηση, αφομοίωση εκφράσεων που αναφέρονται στο χρόνο (π.χ.: όταν ο παππούς και η γιαγιά ήταν παιδιά, στα πολύ	*Τεχνική, τρόπος ζωής και πράξη*: Κατασκευή απλών αντικειμένων. *Μαθηματικά:* Η μέτρηση του χρόνου.

παλιά τα χρόνια, στον καιρό των Αρχαίων Ελλήνων).Ο ορισμός του χρόνου με ρολόγια που κατασκευάζουν οι ίδιοι οι μαθητές (π.χ. από ξύλο, από χαρτόνι, από πλαστικό). Να θέτουν σε χρονολογική σειρά γεγονότα, φαινόμενα, π.χ. συμβάντα της οικογένειας.	*Πατριδογνωσία:* Το στενό και το ευρύτερο περιβάλλον μας.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Παιχνίδι, παιδική ηλικία, παλιά, τώρα, κάποτε.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Ελληνικά παιδικά παιχνίδια, αινίγματα, δημοτικά τραγούδια, σύντομα ποιήματα, μαντέματα , παροιμίες, σύντομες ιστορίες, θρύλοι**	**Πλαίσιο ωρών 20**
Προκαταρκτικές γνώσεις		
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη του προσανατολισμού στο χρόνο. Η διδασκαλία της μάθησης. Να γνωρίσει τη σημασία των εθνικών εορτών.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Να μάθει λαχνίσματα, μαντέματα, παροιμίες, παιχνίδια, γλωσσοδέτες της τοπικής παράδοσης με τη βοήθεια ρυθμικών σωματικών κινήσεων και ασκήσεων προφοράς για την εξάσκηση εντυπώσεων στη μνήμη. (π.χ.: το παιδικό δημοτικό τραγουδάκι: Φεγγαράκι μου λαμπρό, από τον καιρό της Τουρκοκρατίας). Οι μαθητές να δημιουργούν ζωγραφιές, κούκλες, εμπνευσμένα από τα τραγουδάκια, τις παροιμίες, τα μαντέματα. Γνωριμία με τραγούδια, παιδικά δρώμενα του Δωδεκαήμερου, με τους μύθους και θρύλους για τον Αϊ Βασίλη και τη βασιλόπιτα.	*Μουσική αγωγή:* μάθηση δημοτικών τραγουδιών. *Οπτική αγωγή:* Ζωγραφιές, χρωματισμοί, εικονογραφήσεις.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Δημοτικό τραγούδι, αινίγματα, λαχνίσματα, μαντέματα, παροιμίες, Δωδεκαήμερο, Αι Βασίλης, βασιλόπιτα, τα Φώτα, αγιασμός υδάτων

Πορίσματα των αναπτυξιακών στόχων στο τέλος του κύκλου των δύο τάξεων	Ο μαθητής είναι ικανός να συστηθεί, να αναφερθεί στην ελληνική καταγωγή της οικογένειάς του και στον τωρινό τόπο διαμονής. Μπορεί να δείξει στο χάρτη τον τόπο διαμονής στην Ουγγαρία και τον τόπο καταγωγής της οικογένειας στην Ελλάδα. Γνωρίζει τα κυριότερα αξιοθέατα του τόπου διαμονής του. Γνωρίζει παλιά επαγγέλματα, και παλιά εργαλεία των επαγγελμάτων αυτών. Έχει επίγνωση των εννοιών: παρελθόν και παρόν. Γνωρίζει μερικά παραδοσιακά ελληνικά εδέσματα. Στο τέλος της Δευτέρας τάξης γνωρίζει και μπορεί να τραγουδήσει 10 δημοτικά τραγούδια, να απαγγείλει 5 ποιήματα, να διηγηθεί 5 παροιμίες.

3η –4η τάξη

Η Τρίτη και Τετάρτη τάξη βρίσκονται σε στενή συνάρτηση με τις πρώτες δύο τάξεις. Την περίοδο αυτή δυναμώνουν οι διαδικασίες μάθησης και διδασκαλίας που συνδέονται με τις σχολικές επιδόσεις. Χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερος τόνος στα προσωπικά κίνητρα.

Το μάθημα δίνει τη δυνατότητα αλματώδους ανάπτυξης της ικανότητας έκφρασης του προφορικού λόγου, με την εξασφάλιση της μετάδοσης των εμπειριών, των απολογισμών βιωμάτων στους άλλους.

Ο μαθητής στην Τρίτη και Τετάρτη τάξη μαθαίνει το πώς γιορτάζει και πώς θυμάται στην Ουγγαρία η ελληνική κοινότητα τους προγόνους της, τους εθνικούς ήρωες. γνωρίζεται με τον πανάρχαιο, ελληνικό πολιτισμό της αρχαιότητας. Μέσω των υποδειγμάτων της οικογένειας και της κοινότητας γνωρίζεται με τις ιδιότητες κοινωνικής αγωγής των Ελλήνων και Ούγγρων.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Οι εθνικές γιορτές των Ελλήνων**	**Πλαίσιο ωρών 17**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Γνωρίζουν μορφές, δημοτικά τραγούδια, παιχνίδια που συνδέονται με τις ελληνικές γιορτές.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσουν θρύλους, ιστορίες που συνδέονται με τις γιορτές. Η συνειδητοποίηση της σημασίας των ελληνικών εθνικών γιορτών.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ο μαθητής, μέσω των μύθων του Αισώπου γνωρίζεται με τον πανάρχαιο ελληνικό πολιτισμό , την αρχαιότητα. καθώς και μέσω των θρύλων της πτώσης του Βυζαντίου, μέσω των ιστορικών και κλέφτικων τραγουδιών της εποχής της Τουρκοκρατίας, με την ελληνική μεσαιωνική εποχή. Μέσω των αφηγήσεων για τους ήρωες της επανάστασης του 1821, ανιχνεύουν τη διαμόρφωση του ελληνικού έθνους. Μέσω δημοτικών τραγουδιών και αφηγήσεων γνωρίζονται με τα σημαντικότερα γεγονότα , τα ορόσημα του 20ου αιώνα. Η σημασία και η χρονολογία των εορτών: - 26η Οκτωβρίου, του Αγίου Δημητρίου και η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, - 28η Οκτωβρίου, Εθνική γιορτή (1940, ΟΧΙ, Εθνική Αντίσταση, - 25η Μαρτίου, Εθνική γιορτή (η επέτειος της έναρξης της επανάστασης του 1821) Ο τρόπος εορτασμού και η σημασία των γιορτών. Γνωριμία με τα εθνικά σύμβολα. Ανάγνωση θρύλων, αφηγήσεων για τους ήρωες που συνδέονται με τις γιορτές. Κατασκευή σημαιών, ζωγραφιών. Συμμετοχή στις εκδηλώσεις	*Μουσική αγωγή:* Τραγούδια που έχουν σχέση με τις γιορτές, Δημοτικά τραγούδια. *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* ελληνικοί θρύλοι, ελληνικά παραμύθια. *Πατριδογνωσία:* Εθνικές εορτές. *Γυμναστική και αθλητισμός:* παραδοσιακοί χοροί.

εορτασμού.	
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Αρχαιότητα, θρύλος, μύθος, μυθικός κόσμος, εορτή, εορτασμός, εθνική γιορτή, μνημόσυνο, εθνικά σύμβολα, τουρκοκρατία, αντίσταση

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Θρησκευτικές εορτές των Ελλήνων**	**Πλαίσιο ωρών 15**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η γνώση των εθνικών εορτών.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσουν οι μαθητές τις ελληνικές θρησκευτικές γιορτές και αφηγήσεις που συνδέονται με τις γιορτές. Η συνειδητοποίηση της σημασίας των εορτών.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η έννοια και η σημασία των θρησκευτικών εορτών. Χρόνος και τρόπος εορτασμού. Η εορταστική περίοδος του Δωδεκαήμερου από τις 24 Δεκεμβρίου ως τα Θεοφάνια (Φώτα). Συλλογή ηθών και εθίμων της γιορταστικής περιόδου, να γνωρίζουν, να ζωγραφίζουν (π.χ.: στη διάρκεια της εορταστικής περιόδου να είναι πάντα στρωμένο το τραπέζι) Γιορτές του ημερολογίου, ήθη και έθιμα Να γνωρίσουν τους θρύλους της μορφής του Αγίου Βασιλείου. (τα δώρα του Αϊ-Βασίλη, βασιλόπιτα). Συλλογή, μνημόνευση, παρουσίαση καλάντων των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς, του Πάσχα. Παρουσίαση χριστουγεννιάτικων σκηνών, π.χ.: τη γέννηση του Χριστού. Να γνωρίσει μύθους, όπου ο Χριστός ή ο Αϊ-Βασίλης συναντιούνται με τους ανθρώπους όπως με τον Ούγγρο βασιλιά Ματθία,. Παρουσίαση ελληνικών δρώμενων των Αποκριών. Τραγούδια, σκηνές μεταμφιέσεων, κατασκευή χαρακτηριστικών μασκών των καρναβαλιών. Ήθη και έθιμα του Πάσχα των Ελλήνων, η αναβίωσή τους. Γνωριμία με τις παραδόσεις της Μεγάλης Εβδομάδας, με τα κόκκινα αυγά της Μεγάλης Πέμπτης, με τις λαμπάδες της Ανάστασης και με το ψήσιμο στη σούβλα του αρνιού στο πανηγύρι του Πάσχα. Οι μαθητές μαθαίνουν να φτιάχνουν από διαφορετικά υλικά: καραβάκια, καλικάντζαρους, μάσκες, κυρά Σαρακοστή, κόκκινα αυγά, λαμπάδες της Ανάστασης κ.α. Ανακάλυψη ομοιοτήτων και διαφόρων μεταξύ των ελληνικών και ουγγρικών συνηθειών.	*Μουσική αγωγή:* κάλαντα των γιορτών. *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* αφηγήσεις, θρύλοι, παραμύθια σχετικά με τις γιορτές *Πατριδογνωσία:* εθνικές γιορτές. *Γυμναστική και αθλητισμός:* Παραδοσιακοί χοροί. *Τεχνική, τρόπος ζωής και πράξη:* Κατασκευή ενδυμάτων, μεταμφιέσεων, προετοιμασίες για τις γιορτές.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Δωδεκαήμερο, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Απόκριες, Πάσχα, ήθη και έθιμα, κάλαντα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Η λαογραφία της Ελλάδας: παραδοσιακές ενδυμασίες περιοχών, παραδοσιακά μουσικά όργανα, χοροί**	**Πλαίσιο ωρών 14**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η γνώση ελληνικών δημοτικών τραγουδιών.	
Παιδαγωγικοί και αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Γνωριμία με τις παραδοσιακές ενδυμασίες των διαμερισμάτων της Ελλάδας, με τα μοτίβα των ενδυμασιών, των χορών και δημοτικών τραγουδιών. Η ανάπτυξη της καλλιτεχνικής αίσθησης, της καλλιτεχνικής ικανότητας έκφρασης.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με τον γεωγραφικό χάρτη της Ελλάδας. Η αναγνώριση των οροσειρών, των πελάγων, της πρωτεύουσας και τα σύνορα της Ελλάδας. Οι ενδυμασίες των Ελλήνων παλιά και τώρα. Με τη βοήθεια εικόνων, βιβλίων, ταινιών να ψάξει να βρει τις διαφορές. Γνωριμία (με τη βοήθεια τραπουλών/καρτών) με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα παραδοσιακών ενδυμασιών, με τα παραδοσιακά μουσικά όργανα (αρχαία λύρα, μικρασιατική, κρητική λύρα, φλογέρα, κλαρίνο, κρουστά όργανα. Να ζωγραφίζει χαρακτηριστικά λαϊκά μοτίβα. Να γνωρίζει και να εξασκεί χαρακτηριστικά ελληνικά δημοτικά τραγούδια, χαρακτηριστικούς ελληνικούς χορούς.	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* ήθη και έθιμα για τις ελληνικές γιορτές. *Πατριδογνωσία:* χάρτες. *Γυμναστική και αθλητισμός:* λαϊκοί χοροί. *Τεχνική, τρόπος ζωής και πράξη:* κατασκευή παραδοσιακών παιχνιδιών.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Χάρτης, διαμέρισμα, γεωγραφία, λαογραφία, παραδοσιακή ενδυμασία, μοτίβο, δημοτικά τραγούδια, παραδοσιακός χορός, παραδοσιακά μουσικά όργανα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Ελληνικά παραμύθια, ελληνικοί μύθοι**	**Πλαίσιο ωρών 20**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η γνώση λαϊκών αποφθεγμάτων, φράσεων, παροιμιών.	

Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσουν ελληνικά παραμύθια, να συνειδητοποιήσουν τα στοιχεία των παραμυθιών. Ανάπτυξη της ικανότητας κρίσης των μαθητών με τη βοήθεια των πορισμάτων των παραμυθιών.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Οι μαθητές γνωρίζονται με τον κόσμο των ελληνικών παραμυθιών, με ελληνικές μορφές ηρώων παραμυθιών. Μέσω του κόσμου των παραμυθιών γνωρίζουν, αναγνωρίζουν εσωτερικούς και εξωτερικούς χαρακτήρες, καλές και κακές ιδιότητες, καθώς και συνειδητοποιείται μέσα τους η σπουδαιότητα της φιλίας, της αλληλοβοήθειας. Ελληνικά παραμύθια, π.χ.: Ο πραγματικός φίλος, Το καράβι με τα φτερά, Ο γέρος και οι παντούφλες. Συλλογή στοιχείων από γνωστά ελληνικά παραμύθια (π.χ.: Μια φορά κι έναν καιρό, οι αριθμοί: 3, 12, 40, η μάγισσα). ΄Ηρωες στο παρελθόν, υποδειγματικές μορφές στο παρόν. Συζήτηση για τη σπουδαιότητα των ιδανικών μορφών.	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* παραμύθια. *Ηθική αγωγή:* καλό και κακό, εσωτερικές και εξωτερικές ιδιότητες.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Στοιχεία παραμυθιών, αρχή παραμυθιού, οι αριθμοί παραμυθιών, χαρακτηρισμοί, ήρωας, ιδανική μορφή.

Πορίσματα των αναπτυξιακών στόχων στο τέλος του κύκλου των δύο τάξεων	Ο μαθητής μπορεί να αναφέρει τις κυριότερες εθνικές και θρησκευτικές γιορτές των Ελλήνων. Μπορεί να τοποθετήσει σε χρονολογική σειρά τις γιορτές. Γνωρίζει τη σημασία των εθνικών γιορτών, γνωρίζει το αντικείμενο της δεδομένης επετείου. Ξέρει καλά τα βασικά έθιμα που συσχετίζονται με τις θρησκευτικές γιορτές. Ο μαθητής γνωρίζει τις παραδοσιακές ενδυμασίες των κυριότερων διαμερισμάτων της Ελλάδας, μπορεί να ζωγραφίσει χαρακτηριστικά μοτίβα. Αναγνωρίζει χαρακτηριστικά ελληνικά τραγούδια, παραδοσιακούς χορούς. Γνωρίζει ελληνικά παραμύθια, ήρωες παραμυθιών. Μπορεί διηγηθεί αυτοδύναμα 5 παραμύθια.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΝΩΣΙΑ

Η ιδιαιτερότητα του στόχου της διδασκαλίας της ελληνικής λαογνωσίας βρίσκεται στη διατήρηση, στο δυνάμωμα και στην εποικοδόμηση της ελληνικής ταυτότητας της εθνικότητας. Το μάθημα περιλαμβάνει γνώσεις για την ελληνική εθνικότητα και τη μητέρα έθνος της, καθώς και για τον πολιτισμό της γλώσσας της, της ιστορίας της, για τις παραδόσεις της και για το παρόν της, όπου τονίζεται στο μάθημα ο ρόλος των παραδοσιακών ενασχολήσεων αγωγής με την εθνικότητα.

Η ύλη γνώσεων της ελληνικής λαογνωσίας σημαίνει μια αρχειοθήκη γνώσεων, που την αφομοίωσή της τη θεωρεί απαραίτητα σημαντική η εθνικότητα, γιατί, στην ουσία, λειτουργεί ως αυτογνωσία της εθνικότητας. Αυτό την βοηθάει στον αυτοπροσδιορισμό της, και της εξασφαλίζει το βίωμα της διαφορετικότητας από τις άλλες.

Το μάθημα εξασφαλίζει ένα πλαίσιο σα βίωμα διάπλασης της ύλης γνώσεων, εξασφαλίζει στο μάθημα τις δραστηριότητες του ατόμου και της κοινότητας, που οδηγούν στην γνωριμία της οικογένειας, του σπιτιού, του τόπου διαμονής, της κοινότητας της εθνικότητας, της Ελλάδας και της Ουγγαρίας, καθώς και στην αλληλοεκτίμηση τους, στον ταυτισμό μαζί τους. Βοηθάει στη διαμόρφωση της εθνικής και ιστορικής ταυτότητας του ατόμου, της οικογένειας, της κοινότητας, και συνάμα παροτρύνει για δραστηριοποίηση στην κοινότητα. Συνειδητοποιούν οι μαθητές ότι μόνο όταν γνωρίσουν και αφομοιώσουν τις παραδόσεις της δικής τους εθνικότητας, τις εθνικές αξίες της, θα μπορέσουν να είναι ανοιχτοί προς τις άλλες εθνικότητες, προς την πλειονότητα της κοινωνίας, προς τους γειτονικούς και συγγενικούς λαούς, προς τον πολιτισμό των άλλων λαών του κόσμου, προς τις οικουμενικές αξίες, δημιουργεί δυνατότητες μέσω των αξιών του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού να διαμορφώσει το δικό της, της πλειονότητας και διαφορετικών πολιτισμών, τη στάση εκτίμησης και προστασίας των αξιών του περιβάλλοντος, καθώς και την κοινωνιολογική ευαισθησία.

Η μια ώρα του μαθήματος την εβδομάδα για 12 συνεχή έτη δίνει τη δυνατότητα για βασική και εντατική απόκτηση γνώσεων και ανάπτυξη ικανοτήτων. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα πιο αποδοτικό όταν συνδέεται με άλλα μαθήματα, η δυνατότητα αυτή περιλαμβάνεται στο περιεχόμενο της ύλης άλλων μαθημάτων.

Η ύλη γνώσεων της λαογνωσίας της εθνικότητας μπορεί να συμπληρωθεί και σε μορφή εξωσχολικών δραστηριοτήτων (πχ.: σε ειδικούς κύκλους μαθημάτων, κατασκηνώσεις, εκδρομές, σε κύκλους μαθημάτων δημοτικών τραγουδιών και χορών, παιχνιδιών, θεατρικών θιάσων. Από παιδαγωγική άποψη έχουν μεγάλη σημασία οι εθέσεις συλλογών πνευματικών έργων και αντικειμένων (λαογραφικά έργα, δημοτικά τραγούδια κ.α.), η δημιουργική δραστηριότητα, η ατομική ή η ομαδική έρευνα.

Το μάθημα, καθορισμένο στις Αρχές κατευθύνσεως μέσω της ανάπτυξης των κλειδιών ικανότητας–της επικοινωνίας, του προσανατολισμού σε τόπο και χρόνο, των ερωτήσεων που κατευθύνουν την αντίδραση, της κριτικής σκέψης και της αυτόνομης μάθησης–πετυχαίνει να γίνουν οι μαθητές κατάλληλοι για αυτόνομη εργασία προγραμμάτων, για την υπόδειξη, πραγμάτωση αυτών, καθώς και για την δραστήρια, συνειδητή συμμετοχή στη ζωή της εθνικότητας.

$5^{η}$ –$6^{η}$ τάξη

Στις δύο αυτές τάξεις ευρύνεται, μεγενθύνεται η ύλη των γνώσεων. Παράλληλα με την προτεραιότητα της ανάπτυξης των ικανοτήτων γνώσεων, παίζει και παραπέρα κεντρικό ρόλο η βασιζόμενη στις εμπειρίες απόκτηση γνώσεων και, ταυτόχρονα έχει σημαντικό ρόλο στο

μάθημα και η ανάπτυξη της ικανότητας επικοινωνίας.

Ο μαθητής γνωρίζεται με τα κυριότερα ελληνικά μνημεία της πρώτης διασποράς που βρίσκονται στον τόπο διαμονής του και σε άλλους οικισμούς της Ουγγαρίας. Διευρύνει τις γνώσεις του για τα ιστορικά γεγονότα, για τους αξιόλογους Έλληνες, για τη σπουδαιότητά τους. Ταυτόχρονα γνωρίζει τις κυριότερες οργανώσεις της ελληνικής κοινότητας, οι οποίες έχουν σκοπό τη διατήρηση της ταυτότητάς τους, την καλλιέργεια και διάδοση των ελληνικών παραδόσεων.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Η ιστορική σχέση του ορθόδοξου χριστιανισμού με τον ελληνισμό.**	**Πλαίσιο ωρών 8**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Γνώση ελληνικών ιστορικών δημοτικών τραγουδιών, θρύλων.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσει ο μαθητής την επίδραση του ορθόδοξου χριστιανισμού στην ελληνική ιστορία. Ανάπτυξη της αυτοτελούς απόκτησης γνώσεων.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με τα εσωτερικά και εξωτερικά γνωρίσματα των βυζαντινών ναών. Να ερευνήσει να βρει τα κυριότερα ορθόδοξα μνημεία της Ουγγαρίας με τη βοήθεια γραπτών και ηλεκτρονικών πηγών (π.χ.: Σέντες, Ντούναπεντελε–Παντελεήμων, Μίσκολτς, Μπελογιάννης). η τοποθεσία τους στο χάρτη. Γνωριμία με τους μέγιστους αγίους της ορθόδοξης εκκλησίας, ανάγνωση ιστοριών που έχουν σχέση μαζί τους. Ανάγνωση ιστορικών τραγουδιών, θρύλων, π.χ.: για την άλωση της Κωνσταντινούπολης. Απόκτηση γνώσεων για ιστορικά γεγονότα μέσω εικόνων, ταινιών και μέσων μαζικής ενημέρωσης.	*Μουσική αγωγή:* θρύλοι, ύμνοι. *Περιβαλλοντικές γνώσεις:* Η τοποθεσία της Ελλάδας και της Ουγγαρίας. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Ελλάς, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία. *Πληροφορική:* έρευνα πληροφοριών, χρήση βιβλιοθήκης.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Ελλάς, επαρχία, Βυζαντινή Αυτοκρατορία, Ορθοδοξία, βυζαντινή αρχιτεκτονική, εικονογραφία, Κωνσταντινούπολη.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Η πρώτη ελληνική διασπορά στην Ουγγαρία και τα μνημεία της.**	**Πλαίσιο ωρών 8**
Προκαταρκτικές	Ελληνικοί οικισμοί στην Ουγγαρία.	

γνώσεις	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η παρουσίαση της ιστορίας, των κυριότερων μνημείων της πρώτης ελληνικής διασποράς, η συνειδητοποίηση της σπουδαιότητάς τους. Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης κατά την αναγνώριση των συνδυασμών, ομοιοτήτων, διαφορών.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με την ιστορία της πρώτης ελληνικής διασποράς στην Ουγγαρία (η εποχή της τουρκοκρατίας, ο ρόλος των μεταναστών Ελλήνων στο εμπόριο της Κεντρικής Ευρώπης, η εξύψωσή τους και ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της Ουγγαρίας, η ακμή των 18^{ου}-19^{ου} αιώνων κ.α.). Οι μαθητές γνωρίζουν, και παρατηρούν τα εσωτερικά και εξωτερικά γνωρίσματα των μνημείων που βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον τους, της πρώτης ελληνικής διασποράς στην Ουγγαρία (π.χ. στη Βουδαπέστη: την ελληνική εκκλησία στην πλατεία Πέτουφι, την Αυλή Παρισίων, το κτίριο της Ακαδημίας, τη Γέφυρα των Αλυσίδων, τους εμπορικούς ελληνικούς οίκους στο κέντρο της πόλης, τις εκκλησίες και τους εμπορικούς οίκους στις πόλεις Μίσκολτς, Τοκάι, Κετσκεμήτ, την βυζαντινή σπηλιά ασκητών στο Τιχάνυ. Συλλογή πληροφοριών για το παρελθόν των τόπων διαμονής της ελληνικής διασποράς. Παραδόσεις στο θέσμιο των εθίμων. Συλλογή, συζήτηση των επιρροών της διατήρησης των ελληνικών κοινοτήτων.	*Περιβαλλοντικές γνώσεις*: Η τοποθεσία Ελλάδας και Ουγγαρίας. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Έλληνες στον καιρό της Τουρκοκρατίας.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Η πρώτη ελληνική διασπορά, εμπόριο, κομπανίες, ορθοδοξία, Αυστροουγγαρία.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Τα οριακά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας από τις απαρχές ως τις μέρες μας.**	**Πλαίσιο ωρών 20**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Γνωρίζει τα ιστορικά γεγονότα που συνδέονται με τις ελληνικές εθνικές γιορτές.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά οριακά γεγονότα των Ελλήνων της Ουγγαρίας. Η ανάπτυξη προσανατολισμού στο χρόνο και χώρο, η εξάσκηση της χρησιμοποίησης των πληροφοριακών πηγών.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ανάγνωση λογοτεχνικών έργων, θρύλων, ιστορικών και κλέφτικων τραγουδιών που απεικονίζουν τα οριακά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας (π.χ.: οι περσικοί πόλεμοι, οι κατακτήσεις του Μεγαλέξανδρου, η πτώση της	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Η ιστορία της Ελλάδας, ιστορικός χάρτης,

Κωνσταντινούπολης, η Επανάσταση του 1821, η Μικρασιατική καταστροφή, η εθνική αντίσταση, ο εμφύλιος πόλεμος, η δικτατορία του 1967, η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση), καθώς και προβολή ιστορικών ταινιών. Η αναγνώριση των διαφορών και η ανίχνευση των αλλαγών σχετικά με κάποιο οριακό ιστορικό γεγονός από την άποψη της εθνικότητας (π.χ.: η πτώση της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα, το 1974, η δημιουργία των αυτοδιοικήσεων εθνικοτήτων το 1995, η ένταξη της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004). Η απεικόνιση του χρόνου με παιχνίδια και οπτικά μέσα (π.χ.: κατασκευή κορδέλας χρόνου). Τοποθέτηση σε χρονολογική σειρά γεγονότα, φαινόμενα, αντικείμενα, πρόσωπα κ.α. Δημιουργία ή αντιγραφή απλών χαρτών. Παρατήρηση των γεωγραφικών στοιχείων του χάρτη, π.χ.: τα σύνορα της Ελλάδας και οι γείτονες της χώρας. Να ψάξουν να βρουν στο χάρτη τα μέρη που έμαθαν (π.χ.: ιστορικούς τόπους, η γενέτειρα πατρίδα των προγόνων τους, οι οικισμοί διαμονής της ελληνικής εθνικότητας στο χάρτη της Ουγγαρίας). Να διαβάσουν από το χάρτη ιστορίας γεγονότα, φαινόμενα (π.χ.: η πρώτη και η δεύτερη πρωτεύουσα της νεότερης Ελλάδας). Μέτρηση διαστάσεων στους ιστορικούς χάρτες (Ελλάδας και Ευρώπης). Εξέταση διάφορων πηγών από την άποψη χρήσης της γλώσσας.	χρήση υδρογείου σφαίρας, χαρτών. *Πληροφορική:* ανίχνευση πηγών στο διαδίκτυο.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Ορόσημο, Μικρασιατική καταστροφή, Δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, Εθνική Αντίσταση, ελληνικός εμφύλιος πόλεμος, δεύτερη ελληνική διασπορά στην Ουγγαρία, η χούντα του 1967, αυτοδιοίκηση εθνικότητας, Ευρωπαϊκή Ένωση.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Χαρακτηριστικές προσωπικότητες της κοινοτικής διάπλασης στην πρώτη και δεύτερη ελληνική διασπορά της Ουγγαρίας.**	**Πλαίσιο ωρών 12**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Οριακά ιστορικά γεγονότα, η ελληνική διασπορά της Ουγγαρίας.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσει ο μαθητής τις καθοριστικές προσωπικότητες της πρώτης και δεύτερης ελληνικής διασποράς, να γνωρίσει τα έργα και τον ρόλο τους στην ανάπτυξη της κοινότητας, τη συνειδητοποίηση της σημασίας των γεγονότων που συσχετίζονται μ' αυτή, το δυνάμωμα της.ταυτότητας.	
Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις		**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με γνωστές προσωπικότητες του ελληνισμού, οι δραστηριότητές τους προς όφελος της διαμόρφωσης της κοινότητας (π.χ.: ο Γεώργιος Ζαβίρας, συγγραφέας του πρώτου ελληνο-ουγγρικού λεξικού για το εμπορίο και την ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας, κάτοχος χειρογράφων: η Βιβλιοθήκη του Ζαβίρα, ο ρόλος της οικογένειας Σίνα στην ανέγερση του μεγάρου της		

Ακαδημίας, της Γέφυρας Αλυσίδων κ.α.). Γνωριμία με τους διάσημους Έλληνες, ιστορικές προσωπικότητες της Ουγγαρίας, άνθρωποι των γραμμάτων (π.χ.: το Λύκα Κάρολυ, το συγγραφέα Δημήτριο Χατζή που στις δεκαετίες ‘60, ’70 συνέβαλε στη διάδοση της ελληνικής λογοτεχνίας στην Ουγγαρία) τους ηθοποιούς (π.χ.: Παπαδημητρίου, Πετρίδη και τη Νεανική Σκηνή και τις ελληνόγλωσσες παραστάσεις της), καλλιτέχνες (π.χ.: ο γλύπτης Αγαμέμνων Μακρής και το μνημείο Μάουτχαουζεν παραδουνάβια), αθλητές. Να γνωρίσουν το έργο του Δημήτρη Χατζή : Μαργαρίτα Περδικάρη, που ανεβάστηκε. Συζήτηση για τα ακόλουθα θέματα: – Η ζωή της ελληνικής εθνικότητας. – Η σχέση του ατόμου και της κοινότητας. – Το πώς επηρεάζουν τα άτομα την κοινότητα. – Η επίδραση της κοινότητας στο άτομο.	
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εθνικότητα, πλειονότητα της κοινωνίας, κοινότητα, αξιόλογοι Έλληνες της Ουγγαρίας.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Η κοινοτική ζωή των Ελλήνων στο παρελθόν**	**Πλαίσιο ωρών 8**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ελληνικές κοινότητες στην Ουγγαρία, η διαμόρφωση της ελληνικής κοινότητας στον καιρό της πρώτης διασποράς στην Ουγγαρία, καθοριστικές προσωπικότητες.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Παρουσίαση των κυριότερων μέσων διατήρησης των ελληνικών παραδόσεων στον καιρό της πρώτης ελληνικής διασποράς, και με τη σκιαγράφηση μερικών σημαντικών προβλημάτων να γνωρίσουν την κοινοτική ζωή των Ελλήνων.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με τα κυριότερα μέσα διαμόρφωσης της ζωής της κοινότητας της πρώτης ελληνικής διασποράς, με τα μέσα διατήρησης των παραδόσεων και εκπροσώπησης των συμφερόντων της (π.χ.: η εξαιρετική σημασία του σχολείου και της εκκλησίας, ανέγερση ναών, γηροκομείων, νοσοκομείων, ο ρόλος των κομπανιών κτλ.).	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* κομπανίες, εμπόριο στους 16^{ου}-19^{ου} αιώνες. *Οπτική αγωγή:* ζωγραφική, χρωματισμός.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εκπροσώπηση συμφερόντων, κομπανίες, διατήρηση της παράδοσης, εκκλησία, ναοί, εκπαίδευση, σχολεία.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Η κοινοτική ζωή των Ελλήνων σήμερα: εκδηλώσεις, γεγονότα, διατήρηση των παραδόσεων**	**Πλαίσιο ωρών 10**
Προκαταρτικές γνώσεις	Η ελληνική κοινότητα στην Ουγγαρία, οι εθνικές και θρησκευτικές εορτές.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσει την κοινοτική ζωή της ελληνικής εθνικότητας. Η συνειδητοποίηση της σημασίας των σχολικών και κοινωνικών εκδηλώσεων, το δυνάμωμα του αισθήματος της ενότητας, να υπάρχουν κίνητρα συμμετοχής στην κοινοτική ζωή. Ο μαθητής είναι επίσης ενημερωμένος με τα μέσα διατήρησης των ελληνικών παραδόσεων, όπως για τα σχολεία, για τις αυτοδιοικήσεις, για τα μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα, αλλά μπορεί και να σκιαγραφήσει μερικά προβλήματα , που αφορούν την ελληνική κοινότητα.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Οι μαθητές γνωρίζονται με τις σύγχρονες ελληνικές κοινότητες στην Ουγγαρία (π.χ.: Βουδαπέστης, Μίσκολτς, Μπελογιάννης, Πιτς, κ.α.), με τις οργανώσεις και τις δραστηριότητές τους. Συζήτηση για κάποιο θέμα που αφορά την ελληνική εθνικότητα. Η κατανοητή έκφραση της γνώμης τους. Η υπομονετική ακρόαση της γνώμης άλλων και το να λαμβάνουν υπ' όψη τη γνώμη άλλων (π.χ.: Τι να συμπεριλαμβάνουν τα προγράμματα των εθνικών εορτών και τι των εκδηλώσεων διατήρησης των ελληνικών παραδόσεων). Προφορικός απολογισμός προσωπικών εμπειριών, γνώσεων που απόκτησαν συλλέγοντας με την δική τους εργασία (π.χ.: ελληνικές παροιμίες, ημερολόγια, συνταγές, κάρτες κλπ.). Γράψιμο έκθεσης για κάποιο θέμα της ελληνικής εθνικότητας (π.χ.: οι σχέσεις του ελληνικού σχολείου και των γονέων, η συμμετοχή της οικογένειας στην κοινοτική ζωή, η αξιολόγηση των θερινών εκπαιδευτικών κατασκηνώσεων). Απεικόνιση με ζωγραφιές κάποιας εκδήλωσης της ελληνικής εθνικότητας (π.χ.: ελληνικές μέρες αθλητισμού, απόκριες στο σχολείο, αρνί στη σούβλα). Αντιγραφή ελληνικών αντικειμένων, κεντημάτων. Παράσταση σύντομων σκηνών, αφηγήσεων.	*Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία:* Δημιουργία κειμένων προφορικού και γραπτού λόγου. *Δράμα και χορός:* δραματοποίηση ιστοριών.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εκπροσώπηση συμφερόντων, ελληνική αυτοδιοίκηση, καλλιέργεια παράδοσης, σύλλογος, ελληνικός τύπος, χορευτικό συγκρότημα, παραδοσιακός χορός, παραδοσιακή μουσική, παραδοσιακές ενδυμασίες.

Τα πορίσματα των αναπτυξιακών στόχων στο τέλος των δυο σχολικών	Ο μαθητής γνωρίζει τα κυριότερα ορθόδοξα μνημεία της Ουγγαρίας, ξέρει που βρίσκονται. Γνωρίζει στον τόπο διαμονής του, καθώς και σε άλλους οικισμούς της Ουγγαρίας μνημεία της πρώτης ελληνικής διασποράς. Γνωρίζει τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα και τις ιστορικές

ετών	σημαντικότερες μορφές. μπορεί να τοποθετήσει σε χρόνο σημαντικά ελληνικά γεγονότα της ιστορίας (π.χ.: στην εποχή της κυριαρχίας του Μεγαλέξανδρου, μετά τον εμφύλιο πόλεμο, προ Χριστού, μετά Χριστό). Επίσης γνωρίζει διάσημους Έλληνες (καλλιτέχνες, αγίους, αθλητές κ.α.) από την πρώτη και δεύτερη διασπορά, μπορεί να μιλήσει για το ρόλο τους στην ιστορία της ελληνικής κοινότητας. Γνωρίζει τις κυριότερες ελληνικές οργανώσεις της Ουγγαρίας, οι οποίες έχουν στόχο την διατήρηση, την καλλιέργεια και διάδοση των παραδόσεων και της ελληνικής ταυτότητας.

7η–8η τάξη

Στις τάξεις αυτές συνδέοντάς τες με τις προηγούμενες τάξεις–σε συνάρτηση με το όλο και πιο σύνθετο και ποικίλο περιεχόμενο γνώσεων – επιδίωξη είναι η ανάπτυξη, η ενδυνάμωση, η διεύρυνση, η λεπτότητα, αποδοτικότητα, η αύξηση της μεταβλητότητας των θεμελιακών γνώσεων.

Το μάθημα αναπτύσσει την ποιότητα της δημιουργίας απόψεων, την σκέψη επίλυσης προβλημάτων.

Ο μαθητής αποκτάει γνώσεις , δημιουργεί και εκδηλώνει τη δική του γνώμη για τα προβλήματα της σύγχρονης ελληνικής κοινότητας στην Ουγγαρία και για γενικά για τα προβλήματα των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας. Τα οριακά ελληνικά ιστορικά γεγονότα τα αξιολογεί ήδη και ως επίδραση των διεθνών γεγονότων, είναι ικανός να παρουσιάσει τα γεγονότα στο βάθος του. Γνωρίζει τα χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής της πρώτης και δεύτερης ελληνικής διασποράς, εξαίρει το σημαντικό ρόλο του περιβάλλοντος.

Οι μαθητές ανάλογα με την ηλικία τους, μπορούν να εκφράσουν τις σκέψεις τους στην ελληνική γλώσσα. Ανάλογα με τις ατομικές τους ιδιαιτερότητες να μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους και να συζητήσουν την άποψή τους σχετικά με τα επίκαιρα γεγονότα των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας, μέσω των προβλημάτων της ελληνικής κοινότητας, για τη σχέση του ατόμου με την κοινότητα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Ερευνητικές εργασίες για το παρελθόν και παρόν του ελληνισμού της Ουγγαρίας..**	**Πλαίσιο ωρών 10**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ο μαθητής γνωρίζει τα κυριότερα μνημεία της πρώτης ελληνικής διασποράς που βρίσκονται στον τόπο διαμονή τους και σε άλλους οικισμούς της Ουγγαρίας. Γνωρίζει γεγονότα και πρόσωπα , καθώς και θρύλους , σύμβολα που σχετίζονται με αυτά.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Εμπλουτισμός γνώσεων για την ελληνική διασπορά.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Οι μαθητές αποκτούν περισσότερες γνώσεις για το παρελθόν, το παρόν της ελληνικής διασποράς, για τους απειλητικούς κινδύνους (	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:*

π.χ.: η ερήμωση του ελληνικού χωριού Μπελογιάννης: γήρανση, επαναπατρισμός, έλλειψη εργασίας, μετανάστευση), καθώς και για τις προσπάθειες διατήρησης (π.χ.: αναμνηστικές πινακίδες, σε κτίρια που ζούσαν Έλληνες, οργάνωση εκλαϊκευμένων διαλέξεων, έκδοση βιβλίων, δημοσίευση άρθρων, εθελοντική ανακαίνιση μνημείων της πρώτης και δεύτερης διασποράς, κ.α.). Μελέτη των γραπτών μνημείων της πρώτης και δεύτερης διασποράς. Συλλογή υλικών σχετικά με το θέμα από προσωπικές συνομιλίες, άμεση παρατήρηση αντικείμενων, εικόνων, κτιρίων, διατηρητέων οικοδομημάτων, με τη βοήθεια κειμένων γραπτού λόγου, ταινιών, μέσων μαζικής ενημέρωσης. Προσκόμιση πληροφοριών για τις ιδιαιτερότητες χρήσης της γλώσσας της πρώτης και δεύτερης ελληνικής διασποράς (π.χ.: στη βιβλιοθήκη του σχολείου, στο Ορθόδοξο Μουσείου του Μίσκολτς, όπου υπάρχουν και τετράδια των μαθητών, στα έντυπα της ελληνικής κοινότητας, στις σελίδες του διαδικτύου και στην Εκπομπή της Ελληνικής Εθνικότητας της Ουγγρικής Ραδιοφωνίας). Σκιαγράφηση των γλωσσικών και κοινωνικών διαφόρων της πρώτης και δεύτερης διασποράς. Με βάση το υλικό που έχουν συλλέξει να κάνουν προγράμματα και παρουσιάσεις.	Ιστορία της Ελλάδας, παγκόσμια ιστορία. *Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία:* Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. *Γεωγραφία:* Τα χαρακτηριστικά γεωφυσικά, γεωγραφικά γνωρίσματα της Ουγγαρίας.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Ερευνητικές εργασίες, πηγές, πρώτη ελληνική διασπορά, δεύτερη ελληνική διασπορά, μνημεία αντικειμένων, προστασία.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Οι σχέσεις του περιβάλλοντος με τον τρόπο ζωής**	**Πλαίσιο ωρών 10**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ο μαθητής γνωρίζει τα κυριότερα μνημεία της πρώτης ελληνικής διασποράς που βρίσκονται στον τόπο διαμονής του, καθώς και την χαρακτηριστικής καθημερινής απασχόλησής των εκεί ελληνικών κοινοτήτων.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η συνειδητοποίηση των επιδράσεων του περιβάλλοντος και της ιστορίας στον τρόπο ζωής.	
Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις		**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με τις κυριότερες συναρτήσεις μεταξύ τρόπου ζωής και φυσικού περιβάλλοντος (π.χ.: παλιά: πλανόδιο εμπόριο μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και Ευρώπης, στον 20^{ο} αιώνα: μεταξύ βιομηχανίας και αγροτικής οικονομίας στην Ουγγαρία). Συγκέντρωση πληροφοριών από τους παππούδες, γονείς, από τις γραπτές πηγές για την καθημερινή ζωή των Ελλήνων στις διάφορες εποχές (π.χ.: στον καιρό της πρώτης ελληνικής διασποράς και στον καιρό των προγόνων τους στη δεύτερη διασπορά), για πολιτικές		*Ιστορία, κοινωνική ς και αγωγή του πολίτη:* Η ιστορία της Ελλάδας, η Οθωμανική Αυτοκρατορία. Γεωγραφία: Χαρακτηριστικά της

συγκρούσεις (π.χ.: ο ρώσο-τουρκικός πόλεμος του 1868-74, οι παγκόσμιοι πόλεμοι και ο εμφύλιος πόλεμος του 1946 στην Ελλάδα, που σα συνέχεια είναι και η προσφυγή των προγόνων στην Ουγγαρία). Η εξέταση των συνεπειών των συγκρούσεων για το όσον αφορά την ηθική, καθημερινή, ανθρώπινη στάση (π.χ.: την φυγή, την εγκατάλειψη σπιτιών, τον χωρισμό οικογενειών, τις δυσκολίες εγκατάστασης, τον επαναπατρισμό, κ.α.). Ερμηνεία γεγονότων του παρελθόντος. Έκφραση των απόψεων για τα γεγονότα, για τις επιδράσεις του παρελθόντος.	γεωγραφίας της Ελλάδας, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ουγγαρίας.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Τρόπος ζωής, περιβάλλον, κοινωνία, έμποροι, κομπανίες, αγροτική οικονομία, βιομηχανία, πόλεμος, εμφύλιος πόλεμος, πρώτη ελληνική διασπορά, δεύτερη ελληνική διασπορά, πρόσφυγες, αντάρτης, ολοκαύτωμα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Οι σημαντικότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις του ελληνισμού στην Ουγγαρία**	**Πλαίσιο ωρών 8**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Γνώσεις για αξιόλογους Έλληνες (επιστήμονες, καλλιτέχνες, αγίους, αθλητές, κ.α.) από την πρώτη και δεύτερη διασπορά, ο ρόλος τους στην ιστορία του ελληνισμού της Ουγγαρίας. Η πρώτη και δεύτερη ελληνική διασπορά.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Παρουσίαση των πανουγγρικών και τοπικών σημαντικών πολιτιστικών εκδηλώσεων της ελληνικής κοινότητας στην Ουγγαρία.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Οι μαθητές να γνωρίσουν τις σημαντικότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις της ελληνικής εθνικότητας της Ουγγαρίας (τις κεντρικές εκδηλώσεις στη Βουδαπέστη των επετείων 25^{ης} Μαρτίου και 28^{ης} Οκτωβρίου, τις εκκλησιαστικές γιορτές, όπως για παράδειγμα, τον Αγιασμό του Δούναβη τη μέρα των Θεοφανείων, την κοπή της Βασιλόπιτας, πανηγύρι του Πάσχα στα βουνά της Βούδας και στο χωριό Μπελογιάννης), τα φεστιβάλ παραδοσιακών χορών, όπου ανεβαίνουν στη σκηνή και τα συγκροτήματά μας και συγκροτήματα από την Ελλάδα, το πανηγύρι στις 19 Αυγούστου στο χωριό Μπελογιάννης, οι συναυλίες, όπως π.χ.: του μαέστρου Νότη Γεωργίου, οι θεατρικές και κινηματογραφικές πρεμιέρες, όπως π.χ.: το Φεστιβάλ Θεάτρων των Εθνικοτήτων, οι εκθέσεις βιβλίου και εικαστικών τεχνών, όπως π.χ.: των Παπαγεωργίου, Στεφάνου, Μακρή, Τζώρτζογλου, οι αθλητικοί αγώνες, όπως Η μέρα των αθλημάτων–κύπελλο ποδοσφαίρου). Να γνωρίσουν την επίδραση που ασκούν στη ζωή της εθνικότητας	*Μουσική αγωγή:* έντεχνα τραγούδια, μουσικοσυνθέτες, παρουσιαστές, επίσκεψη συναυλιών. Οπτική αγωγή: ιστορία των εικαστικών τεχνών.

οι Έλληνες καλλιτέχνες, τα πολιτιστικά συγκροτήματα της Ουγγαρίας. Αν είναι δυνατόν, να συμμετέχουν σε περιφερειακά πολιτιστικά φεστιβάλ, σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Συζήτηση για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Να συζητηθούν οι εντυπώσεις που απόκτησαν από τις εκθέσεις, τις ταινίες, δημιουργική γραφή των θεμάτων τους.	
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εθνική γιορτή, πανηγύρι, πολιτισμός, εκδήλωση, φεστιβάλ, θέατρο, συναυλία, λογοτεχνία, εικαστικές τέχνες, πρεμιέρα, παρουσίαση, γεγονός ενδυνάμωσης της κοινότητας.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα και στις κοινότητες του απόδημου ελληνισμού ανά τον κόσμο.**	**Πλαίσιο ωρών 8**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Γνωρίζουν αξιόλογους Έλληνες (καλλιτέχνες, επιστήμονες, αγίους, αθλητές κ.α.), ο ρόλος τους στην ιστορία της ελληνικής κοινότητας.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η παρουσίαση των σπουδαιότερων πολιτιστικών εκδηλώσεων της μητέρας πατρίδας και των κοινοτήτων του απόδημου ελληνισμού ανά τον κόσμο, η συνειδητοποίηση της σημασίας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με εξαιρετικές εκδηλώσεις της μητέρας πατρίδας (π.χ. φεστιβάλ Αθηνών στο Λυκαβηττό και στο Ηρώδη Αττικού, φεστιβάλ Επιδαύρου, πρεμιέρες συναυλιών, θεατρικών και κινηματογραφικών έργων, π.χ.: έργα του Αγγελόπουλου, ή έργα όπως του Ελ Γκρέκο, εκθέσεις βιβλίου και εικαστικών τεχνών, επέτειοι και αθλητικοί αγώνες, π.χ.: η τελετή της φλόγας των ολυμπιακών αγώνων στην Ολυμπία). Ανέβασμα στη σκηνή έργων, και αν υπάρχει δυνατότητα, συμμετοχή σε φεστιβάλ της Ελλάδας, σε πολιτιστικές εκδηλώσεις στο εξωτερικό, (π.χ.: συναυλία Θεοδωράκη στη Βιέννη, φεστιβάλ παραδοσιακών χορών Ελλάδα και ανά στον κόσμο).	*Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία:* λογοτεχνικά έργα. *Μουσική αγωγή*: δημοτικά και έντεχνα τραγούδια, συνθέτες, ύφος και περιοχές. *Οπτική αγωγή:* ιστορία καλών τεχνών.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Πολιτιστικές εκδηλώσεις, απόδημος ελληνισμός ανά τον κόσμο, φεστιβάλ, θέατρο, στυλ ελληνική μουσικής, συναυλία, κινηματογραφική ταινία, νεοελληνική λογοτεχνία, εικαστικές τέχνες, σπορ, Ολυμπιάδα.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της ιστορίας και της κοινωνικής γεωγραφίας της Ελλάδας**	**Πλαίσιο ωρών 12**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Σημαντικά μνημεία της πρώτης ελληνικής διασποράς στον τόπο διαμονής και σε άλλους οικισμούς της Ουγγαρίας. Γνωρίζει αρκετά	

	ιστορικά γεγονότα και ιστορικές μορφές.
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Παρουσίαση μέσα στον καθρέφτη της παγκόσμιας ιστορίας τα σπουδαιότερα ορόσημα και εξαιρετικά πρόσωπα της ελληνικής ιστορίας.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ερμηνεία των ορόσημων της ιστορίας του ελληνισμού. Κριτική και πιστή-αντικειμενική παρουσίαση των φαινομένων (π.χ.: οι κοινωνικές επιπτώσεις της Μικρασιατικής καταστροφής, του εμφυλίου πολέμου: (ερήμωση–πληθώρα, ρεύματα προσφυγής, οικονομική πτώση). Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ιστορίας και κοινωνικής γεωγραφίας της μητέρας πατρίδας (π.χ.: η πολιτιστική κληρονομία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και οι λαοί του, ο ρόλος της ορθόδοξης εκκλησίας στον καιρό της Τουρκοκρατίας, η σπουδαιότητα της Εθνικής Αντίστασης στο Β΄ παγκόσμιο πόλεμο). Έκφραση της αυτοδύναμης γνώμης και ερωτημάτων σχετικά με τα παρελθοντικά και παροντικά ορόσημα της μοίρας του ελληνισμού. Συγκέντρωση επιχειρημάτων για την υποστήριξη της δικής του άποψης. Βαθύτερη μελέτη ενός ορισμένου στο χρόνο και τόπο επεισοδίου του ιστορικού παρελθόντος (π.χ.: μάχες στις συγκεκριμένες περιόδους των Βαλκανικών πολέμων). Μελέτη της αλλαγής ενός φαινομένου που αγκαλιάζει περισσότερες περιόδους στο χρόνο (π.χ.: ο ρόλος της ορθοδοξίας στη ενιαία ελληνική γλώσσα). Η συνέχειαο της γνωριμίας με τα σημαντικότερα ορόσημα της ιστορίας του ελληνικού κράτους και λαού, των εξαιρετικών μορφών, καθώς και με τα σημαντικά ορόσημα της ιστορίας της Ευρώπης, τις επιπτώσεις αυτών στην ελληνική ιστορία.	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* ελληνική ιστορία, παγκόσμια ιστορία. *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* ιστορικές πηγές. *Γεωγραφία:* τα σύνορα της Ελλάδας, τοποθεσία της. *Μουσική αγωγή:* δημοτικά τραγούδια, έντεχνα τραγούδια που συσχετίζονται με ιστορικά γεγονότα.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Κοινωνία, γεωγραφία, ορόσημο, ιστορικές προσωπικότητες, εμφύλιος πόλεμος, ερήμωση–πληθώρα, ύφεση, πολιτιστική κληρονομιά, εκκλησία, Βυζάντιο, Οθωμανική αυτοκρατορία, Εθνική Αντίσταση, Ένωση, ενιαία γλώσσα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Γνώσεις περί πολιτικής εθνικοτήτων. Συζήτηση, ανάλυση των θεμάτων, προβλημάτων που αφορούν τις εθνικότητες της Ουγγαρίας.**	**Πλαίσιο ωρών 18**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ο μαθητής ξέρει ότι είναι μέλος της ελληνικής εθνικότητας. Γνωρίζει τους βασικούς κωδικούς όρους ευγενείας, κοινωνικές συνήθειες στην ουγγρική και ελληνική κοινότητα. Γνωρίζει τις κυριότερες ελληνικές οργανώσεις.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί	Ο μαθητής αναπτύσσει τις γνώσεις του για την ελληνική διασπορά στην Ουγγαρία και γενικά για τις εθνικότητες της χώρας. Ανάπτυξη της	

στόχοι της θεματικής ενότητας	αυτοδύναμης μάθησης, των αποκτήσεων γνώσεων κατά τη διάρκεια παρατηρήσεων, ερευνητικών εργασιών.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η διαμόρφωση της νομοθεσίας των εθνικοτήτων στις περασμένες δεκαετίες, οι επιπτώσεις της στη ζωή των εθνικοτήτων. Η γνωριμία με τον ισχύοντα νόμο περί εθνικοτήτων (2011). Συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το θεσμό αυτοδιοίκησης των εθνικοτήτων. Η λειτουργία της Αυτοδιοίκησης Ελλήνων Ουγγαρίας και των τοπικών αυτοδιοικήσεων της ελληνικής εθνικότητας. Διηγήσεις για συμβάντα, για γεγονότα που αφορούν τις εθνικότητες (π.χ.: εκλογές των εθνικοτήτων, νόμος περί εθνικοτήτων, φεστιβάλ, εκδηλώσεις). Υποβολή απόψεων, συζήτηση προβληματισμών. Συγκέντρωση πληροφοριών, στοιχείων για το πώς ισχύουν τα δικαιώματα των Ελλήνων της Ουγγαρίας, έκφραση των προσωπικών τους εμπειριών.	*Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία:* Δημιουργικά κείμενα προφορικού λόγου, εκθέσεις. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Νόμος περί εθνικοτήτων.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εθνικότητα, γεγονός, διατήρηση της παράδοσης, αλληλοσχέση, εκπροσώπηση των συμφερόντων.

Πορίσματα των αναπτυξιακών στόχων στο τέλος των δυο χρόνων.	Ο μαθητής είναι ικανός να έχει αυτοδύναμη γνώμη και να την εκφράσει σε άλλους για προβλήματα της ελληνικής διασποράς και γενικά για τα προβλήματα των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας. Μερικά ορόσημα της ελληνικής ιστορίας μπορεί να τα ερμηνεύσει και στον καθρέφτη των διεθνών γεγονότων και, είναι ικανός να παρουσιάσει σε βάθος ένα γεγονός. Γνωρίζει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τρόπου ζωής της πρώτης και δεύτερης διασποράς, μπορεί να αναπτύσσει τη γνώμη του για το ρόλο του περιβάλλοντος πάνω στο θέμα αυτό. Μπορεί αυτοδύναμα να ερμηνεύσει συμβάντα του παρελθόντος. Γνωρίζει τα βασικότερα προβλήματα του ελληνισμού και γενικά τα κυριότερα προβλήματα των άλλων εθνικοτήτων της Ουγγαρίας, καθώς και τους απειλητικούς κινδύνους των παραδόσεων και των πολιτιστικών μνημείων, και τις προσπάθειες υπεράσπισης αυτών. Διαθέτει κατάλληλο επίπεδο για να μπορεί να συνομιλήσει και να συζητήσει για τις σχέσεις του ατόμου και της κοινότητας. Διαθέτει γνώσεις για την καθημερινή ζωή των Ελλήνων διάφορων εποχών. Γνωρίζει τις επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή των πολιτικών συγκρούσεων.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΝΩΣΙΑ

Η ιδιαιτερότητα του στόχου της διδασκαλίας της ελληνικής λαογνωσίας βρίσκεται στη διατήρηση, στο δυνάμωμα και στην εποικοδόμηση της ελληνικής ταυτότητας της εθνικότητας. Το μάθημα περιλαμβάνει γνώσεις για την ελληνική εθνικότητα και τη μητέρα έθνος της, καθώς και για τον πολιτισμό της γλώσσας της, της ιστορίας της, για τις παραδόσεις της και για το παρόν της, όπου τονίζεται στο μάθημα ο ρόλος των παραδοσιακών ενασχολήσεων αγωγής με την εθνικότητα.

Η ύλη γνώσεων της ελληνικής λαογνωσίας σημαίνει μια αρχειοθήκη γνώσεων, που την αφομοίωσή της τη θεωρεί απαραίτητα σημαντική η εθνικότητα, γιατί, στην ουσία, λειτουργεί ως αυτογνωσία της εθνικότητας. Αυτό την βοηθάει στον αυτοπροσδιορισμό της, και της εξασφαλίζει το βίωμα της διαφορετικότητας από τις άλλες.

Το μάθημα εξασφαλίζει ένα πλαίσιο σα βίωμα διάπλασης της ύλης γνώσεων, εξασφαλίζει στο μάθημα τις δραστηριότητες του ατόμου και της κοινότητας, που οδηγούν στην γνωριμία της οικογένειας, του σπιτιού, του τόπου διαμονής, της κοινότητας της εθνικότητας, της Ελλάδας και της Ουγγαρίας, καθώς και στην αλληλοεκτίμηση τους, στον ταυτισμό μαζί τους. Βοηθάει στη διαμόρφωση της εθνικής και ιστορικής ταυτότητας του ατόμου, της οικογένειας, της κοινότητας, και συνάμα παροτρύνει για δραστηριοποίηση στην κοινότητα. Συνειδητοποιούν οι μαθητές ότι μόνο όταν γνωρίσουν και αφομοιώσουν τις παραδόσεις της δικής τους εθνικότητας, τις εθνικές αξίες της, θα μπορέσουν να είναι ανοιχτοί προς τις άλλες εθνικότητες, προς την πλειονότητα της κοινωνίας, προς τους γειτονικούς και συγγενικούς λαούς, προς τον πολιτισμό των άλλων λαών του κόσμου, προς τις οικουμενικές αξίες, δημιουργεί δυνατότητες μέσω των αξιών του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού να διαμορφώσει το δικό της, της πλειονότητας και διαφορετικών πολιτισμών, τη στάση εκτίμησης και προστασίας των αξιών του περιβάλλοντος, καθώς και την κοινωνιολογική ευαισθησία.

Η μια ώρα του μαθήματος την εβδομάδα για 12 συνεχή έτη δίνει τη δυνατότητα για βασική και εντατική απόκτηση γνώσεων και ανάπτυξη ικανοτήτων. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα πιο αποδοτικό όταν συνδέεται με άλλα μαθήματα, η δυνατότητα αυτή περιλαμβάνεται στο περιεχόμενο της ύλης άλλων μαθημάτων.

Η ύλη γνώσεων της λαογνωσίας της εθνικότητας μπορεί να συμπληρωθεί και σε μορφή εξωσχολικών δραστηριοτήτων (πχ.: σε ειδικούς κύκλους μαθημάτων, κατασκηνώσεις, εκδρομές, σε κύκλους μαθημάτων δημοτικών τραγουδιών και χορών, παιχνιδιών, θεατρικών θιάσων.. Από παιδαγωγική άποψη έχουν μεγάλη σημασία οι εκθέσεις συλλογών πνευματικών έργων και αντικειμένων (λαογραφικά έργα, δημοτικά τραγούδια κ.α.), η δημιουργική δραστηριότητα, η ατομική ή η ομαδική έρευνα.

Το μάθημα, καθορισμένο στις Αρχές κατευθύνσεως μέσω της ανάπτυξης των κλειδιών ικανότητας–της επικοινωνίας, του προσανατολισμού σε τόπο και χρόνο, των ερωτήσεων που κατευθύνουν την αντίδραση, της κριτικής σκέψης και της αυτόνομης μάθησης–πετυχαίνει να γίνουν οι μαθητές κατάλληλοι για αυτόνομη εργασία προγραμμάτων, για την υπόδειξη, πραγμάτωση αυτών, καθώς και για την δραστήρια, συνειδητή συμμετοχή στη ζωή της εθνικότητας..

$9^{η}$–$10^{η}$ τάξη

Η βασιζόμενη στην ανάλυση των πηγών αυτοτελή μάθηση αναπτύσσει τη γενική μόρφωση. Είναι ο καιρός της ερμηνείας, της διαύγειας των συναρτήσεων.

Το μάθημα–δεδομένο από την ανάπτυξη της ικανότητας επικοινωνίας–δίνει πλαίσιο

για πιο ποιοτικές συνομιλίες, συζητήσεις, για την εκπροσώπηση της δικής του απόψεως, ενώ συνεχίζεται να έχουν σημαντικό ρόλο η αλληλοεκτίμηση των απόψεων, η κατανόηση, η αποδοχή της διαφορετικότητας, η εξάσκηση της ανεκτικότητας. Συστηματοποιεί τις γνώσεις τόπου και συντονίζει τον προσανατολισμό χρόνου. Κάνει τους μαθητές ανοιχτούς προς άλλες γλώσσες και άλλους πολιτισμούς. Σ' αυτό το διάστημα όλο και περισσότερο πλαίσιο παίρνει η αυτοδύναμη συγκέντρωση των γνώσεων, η αυτοδύναμη ερευνητική εργασία.

<table>
<tr><td>Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος</td><td colspan="2">Ελληνική ιστορία</td><td>Πλαίσιο ωρών 18</td></tr>
<tr><td>Προκαταρκτικές γνώσεις</td><td colspan="3">Τα κυριότερα ορόσημα της ελληνικής ιστορίας, η κατά βάθος απεικόνιση αυτών των γεγονότων. Αυτοτελής ερμηνεία παρελθοντικών συμβάντων .</td></tr>
<tr><td>Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας</td><td colspan="3">Συνοπτική γνώση της ελληνικής ιστορίας από τις απαρχές ως σήμερα, τα μεγάλα ορόσημα. Η αναγνώριση των συναρτήσεων, η ανάπτυξη της συνθετικής ικανότητας, της κριτικής σκέψης κατά την ερμηνεία πολλών απόψεων.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις</td><td>Σημεία σύνδεσης</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ο μαθητής γνωρίζεται με την συνοπτική ιστορία του ελληνισμού (οι απαρχές – η αρχαιότητα – η Βυζαντινή Αυτοκρατορία και οι γειτονικοί λαοί – η Τουρκοκρατία – η εποχή της εθνικής αναγέννησης – η οικοδόμηση του σύγχρονου κράτους – η Ελλάδα μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο – η Μικρασιατική καταστροφή – ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος και ο εμφύλιος πόλεμος – η στρατιωτική δικτατορία – η επανόρθωση του δημοκρατικού συστήματος – η προσάρτηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κ.α.).
Να ξέρει ακριβώς τις χρονολογίες των σημαντικότερων γεγονότων, φαινομένων, να τα τοποθετεί συσχετίζοντάς τα μεταξύ τους (π.χ. τα χρόνια της ελληνικής επανάστασης).
Η σύγκριση ιστορικών χαρτών διαφορετικών εποχών (π.χ.: Οι αλλαγές των εκτάσεων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας κατά τους αιώνες), η αποκάλυψη των παρασκηνιακών αλλαγών. Να γνωρίσει μερικά σημαντικά πρόσωπα της αρχαίας ελληνικής ιστορίας, της βυζαντινής και της νεότερης εποχής εξετάζοντας συμβάντα που συνδέονται με τα ονόματά τους.</td><td>Πληροφορική:
πηγές στο διαδίκτυο

Γεωγραφία:
η γεωγραφία της Ελλάδας

Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:
μεγάλες εποχές, περίοδοι: (π.χ.: αρχαιότητα, ελληνιστική και βυζαντινή εποχή, μεσαίωνας, Τουρκοκρατία, το νέο ελληνικό κράτος, ο εμφύλιος πόλεμος, Ευρωπαϊκή Ένωση)

Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:
ιστορικές πηγές.</td></tr>
<tr><td>Κλειδιά σημασίας/έννοιες</td><td colspan="3">Ιστορία έθνους, αρχαιότητα, μεσαιωνική εποχή, νεότερη εποχή, σύγχρονη εποχή, δημοκρατία, επέκταση, αυτοκρατορία, Βυζάντιο, Τουρκοκρατία, εθνικό κράτος, παγκόσμιος πόλεμος, εμφύλιος πόλεμος, χούντα, ένωση.</td></tr>
</table>

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η ιστορία των Ελλήνων της Ουγγαρίας**	**Πλαίσιο ωρών 18**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Τα σημαντικότερα ορόσημα της μεσαιωνικής και νεότερης ιστορίας της Ελλάδας	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσουν την ιστορία των Ελλήνων Ουγγαρίας. Η ενδυνάμωση της αίσθησης το να ανήκει στην εθνικότητα.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ο μαθητής γνωρίζεται με τα σημαντικότερα κεφάλαια της ιστορίας των Ελλήνων Ουγγαρίας: πριν την εγκατάσταση των Ούγγρων στη χώρα, οι Ούγγρο–βυζαντινές σχέσεις (π.χ.: βυζαντινοί ιεραπόστολοι , οικισμός Παντελεήμονος, Άγιος Ιερόθεος, Αυτοκράτειρα Ειρήνη), το πρώτο ρεύμα μετανάστευσης (οι Έλληνες έμποροι), η εποχή ακμής των ελληνικών κοινοτήτων της Ουγγαρίας, 18^{ο}–19^{ο} αιώνα, συμμετοχή Ελλήνων στην ουγγρική επανάσταση του 1848, ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα το 1946–49, τα χρόνια της προσφυγιάς, αυτοδιοικήσεις εθνικοτήτων, κ.α.. Συγκρίνει τη διασπορά των Ελλήνων του 15^{ου}–19^{ου} αιώνα και του 20^{ου} αιώνα. Η αναλογία χρόνου μεταξύ των πιο σημαντικών γεγονότων, φαινομένων, (π.χ.: τα χρόνια του εμφυλίου πολέμου). Αναπτύσσει τις γνώσεις του για τα αξιόλογα πρόσωπα του ελληνισμού της Ουγγαρίας.	*Πληροφορική:* πηγές διαδικτύου. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Βυζαντινή Αυτοκρατορία, Τουρκοκρατία, εμφύλιος πόλεμος, Ευρωπαϊκή Ένωση *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* ιστορικές πηγές. *Γεωγραφία:* Βυζάντιο, Βαλκάνια, Κεντρική Ευρώπη.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Βυζάντιο, Τουρκοκρατία, προσφυγιά, έμπορος, κομπανίες, εκκλησιαστικές κοινότητες–ενορίες, εμφύλιος πόλεμος, επαναπατρισμός, χούντα, ένωση, αυτοδιοικήσεις εθνικοτήτων.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Ο ρόλος της θρησκείας στον ελληνικό πολιτισμό. Αυτοτελείς εργασίες προγράμματος**	**Πλαίσιο ωρών 8**
Προκαταρτικές γνώσεις	Αρχαίοι μύθοι. Τα σύμβολα της Ορθόδοξης εκκλησίας, ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Ο ιστορικός ρόλος της θρησκείας και της εκκλησίας στον ελληνικό πολιτισμό από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	Σημεία σύνδεσης
Απόκτηση περισσότερων γνώσεων για το διαμορφωτικό ρόλο της θρησκείας και της εκκλησίας στον ελληνικό πολιτισμό (π.χ.: η επίδραση του πολυθεϊσμού της αρχαιότητας στις τέχνες, η οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, η τελετή διάφορων μυστήριων, η ορθόδοξη εικονογραφία, τα γνωρίσματα μορφής της βυζαντινής αρχιτεκτονικής και του ύφους των βυζαντινών ύμνων, θέματα και πρόσωπα από την Παλαιά και Κοινή Διαθήκη στη λαϊκή τέχνη της μεσαιωνικής και νεότερης εποχής κ.α.) με τη βοήθεια πολλών διδακτικών μέσων, όπως συντονισμένων συζητήσεων, άμεση παρατήρηση αντικειμένων, εικόνων, κτιρίων, προφορικές διηγήσεις, γραπτά κείμενα, μέσα μαζικής ενημέρωσης. Συγκέντρωση πληροφοριών από βιβλιοθήκες, μουσεία, τηλεοπτικά αρχεία, διαδίκτυο. Ο μαθητής γνωρίζει αναλυτικά και μπορεί να εξηγήσει τα θρησκευτικά σύμβολα και τις σημαντικότερες θρησκευτικές γιορτές, ήθη και έθιμα του ελληνισμού. Μπορεί να έχει αυτοτελή άποψη και να την δικαιολογεί.	*Πληροφορική:* τηλεοπτικά μέσα στο διαδίκτυο. *Τέχνες:* οι τέχνες στην αρχαιότητα, βυζαντινή αρχιτεκτονική, μουσική και εικαστικές τέχνες. *Δράμα και χορός:* οι αρχαίες ρίζες μερικών χορών, συμβολισμός τους.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	εργασία προγράμματος, συντονιζόμενη συζήτηση, έρευνα πηγών και επεξεργασίας, πολυθεϊσμός, χριστιανισμός, ορθοδοξία, τελετή, τέχνες μυστηρίου, συμβολισμός.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η λαϊκή ελληνική τέχνη στην Ουγγαρία. Αυτοτελή εργασία προγράμματος.**	**Πλαίσιο ωρών 10**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ελληνικά ήθη και έθιμα, εθνικά και εκκλησιαστικά σύμβολα. Έθιμα που μεταφέρθηκαν στην Ουγγαρία. Η οικογένεια και το περιβάλλον διαμονής.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Οι μαθητές να γνωρίσουν τον λαϊκό πολιτισμό, τις παραδόσεις των Ελλήνων στην Ουγγαρία.. Η ανάπτυξη της δημιουργίας αυτοτελούς γνώμης, ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	Σημεία σύνδεση
Ο μαθητής αποκτάει αρκετές γνώσεις για τον λαϊκό πολιτισμό, τις παραδόσεις των Ελλήνων της Ουγγαρίας, καθώς και για την ποικιλία της γλώσσας ανάλογα της ιδιαίτερης γενέτειρας των Ελλήνων (π.χ.: ποντιακή διάλεκτος, διάλεκτοι της Βορειοανατολικής Ελλάδας, Ηπείρου, Κύπρου, Κρήτης, κ.α.). Συγκέντρωση υλικού εθίμων που έφεραν από τον τόπο καταγωγής τους, τη διατήρηση και διάδοση των παραδόσεων στη νέα πατρίδα (π.χ.: παραδοσιακός τρόπος εγκατάστασης της οικογένειας, της διαμονής περιβάλλον, πανάρχαια επαγγέλματα, λαϊκές τέχνες και γιορτές, συνήθειες ντυσίματος και παραδοσιακά εδέσματα). Συγκέντρωση πληροφοριών από προσωπικές συνομιλίες με	*Πληροφορική:* τηλεοπτικά μέσα και πηγές στο διαδίκτυο. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη,* Γεωγραφία: η καταγωγή των Ελλήνων της Ουγγαρίας. *Οπτικός αγωγή:*

Έλληνες της πρώτης προσφυγικής γενιάς, καθώς και από τις βιβλιοθήκες, μουσεία, τηλεοπτικά μέσα, από το διαδίκτυο. Συγκέντρωση δεδομένων από την προσφυγιά αλλαγών που φανερώνονται στις παραδόσεις. Διατύπωση αυτοτελούς άποψης πάνω στο θέμα.	ελληνική λαϊκή αρχιτεκτονική και εικαστικές τέχνες, παραδοσιακά λαϊκά μοτίβα. *Μουσική αγωγή:* ελληνική λαϊκή μουσική και περιοχές. *Δράμα και χορός:* λαϊκοί χοροί και περιοχές.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	λαϊκές τέχνες , λαϊκός πολιτισμός, παράδοση, ήθη και έθιμα, οικογένεια, κοινότητα, γαστρονομία, μητέρα πατρίδα, καινούρια πατρίδα, εργασία προγράμματος, συντονιζόμενη συζήτηση, έρευνα και επεξεργασία πηγών, λαϊκός συμβολισμός.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Συνάντηση ιστορικών εποχών και μορφών με τις καλές τέχνες και επιστήμες**	**Πλαίσιο ωρών 12**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η Ελληνική ιστορία. Η καθημερινή ζωή των ανθρώπων σε διάφορες εποχές και οι επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή των πολιτικών συγκρούσεων.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσουν στον καθρέφτη των έργων της ελληνικής λογοτεχνίας, καθώς και άλλων καλλιτεχνικών και επιστημονικών έργων, τα γνωστά ορόσημα, γεγονότα, πρόσωπα της ιστορίας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ο μαθητής γνωρίζεται με τις νεοελληνικές καλές τέχνες, ιδιαίτερα με τις σημαντικότερες εποχές των ελληνικών γραμμάτων (π.χ.: μεταβυζαντινή εποχή, Τουρκοκρατία, λογοτεχνία της νεότερης εποχής, η γενιά του ’30) και με τις καθοριστικές μορφές των εποχών αυτών (π.χ.: Βηλαρά, Ρήγα, Σολωμό, Κάλβο, Παλαμά, Παπαδιαμάντη, Σεφέρη, Ελύτη, Ρίτσο, Καζαντζάκη κ.α.). Σύγκριση και κριτική επεξεργασία λογοτεχνικών, δημοσιογραφικών έργων για την πολιτική των εθνικοτήτων. Διοργανώσεις ανακοινώσεων, διαλέξεων για την ελληνική λογοτεχνία, την μετάφραση ελληνικών έργων, με βάση τον τύπο, τις ραδιοφωνικές εκπομπές και τα προγράμματα τηλεοράσεως (ελληνικών εκπομπών, διασποράς, Ουγγαρίας).	*Πληροφορική:* μέσα μαζικής ενημέρωσης και πηγές στο διαδίκτυο *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* νεοελληνική λογοτεχνία.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Νεοελληνική λογοτεχνία, νεοελληνικά γράμματα, εργασιακές πηγές, δημοσιογραφία, μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Πορίσματα των γνώσεων της ανάπτυξης στο τέλος του δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής έχει ξεκάθαρη γνώμη για τον ρόλο της θρησκείας στον ελληνικό πολιτισμό. Γνωρίζει τις σημαντικές εποχές της ελληνικής ιστορίας, καθώς και τα σημαντικά σημεία της ιστορίας των Ελλήνων της Ουγγαρίας. Γνωρίζει τις σημαντικές εποχές των καλών τεχνών, των γραμμάτων και των επιστημών, γνωρίζει το ύφος, τους εκπροσώπους, τα έργα, καθώς κα μέσω αυτών τα ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα των εποχών. Μπορεί να διακρίνει στα ιστορικά και επίκαιρα γεγονότα τις συγκρούσεις εξουσίας, κοινωνίας και αξιών, καθώς και τις παγκόσμιες συνέπειες αυτών. Ο μαθητής είναι ικανός να διατυπώσει τη γνώμη του μέσω συντονιζόμενης συζήτησης. Μπορεί να συγκεντρώσει πληροφορίες για διάφορα θέματα στις βιβλιοθήκες, στα μουσεία, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στο διαδίκτυο.

11η–12η τάξη

Είναι η περίοδος της αναγνώρισης των συναρτήσεων και συστηματοποίησής τους. Το μάθημα εξασφαλίζει την παρουσίαση εργασιών προγραμμάτων, την πραγμάτωση απολογισμών, διαλέξεων, την εξάσκηση της αντικειμενικής επιχειρηματολογίας. Βοηθάει τον προσανατολισμό στα επίκαιρα ζητήματα που αφορούν την ελληνική εθνικότητα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η ιστορία της ελληνικής γλώσσας**	**Πλαίσιο ωρών 15**
Προκαταρκτικέςγνώσεις	Η ελληνική ιστορία από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Η γεωγραφία της Ελλάδας	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Βοήθεια για να γνωρίσει την ιστορία της ελληνικής γλώσσας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Να γνωρίσει την ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Οι πιο σημαντικές εποχές από τις ρίζες της ελληνικής γλώσσας ως τη σύγχρονη εποχή (π.χ.: η ινδοευρωπαϊκή , οι αρχαίες διάλεκτοι, η <κοινή> και η <διγλωσσία>, η εποχή διαμάχης δημοτικής και καθαρεύουσας, η επικράτηση της δημοτικής). Να γνωρίσει τα πρώτα μνημεία γραπτού λόγου της ελληνικής γλώσσας. Συνδυασμός των γλωσσικών φαινόμενων με τις πολιτιστικές, δημογραφικές, και πολιτικές αντανακλάσεις (π.χ.: οι αρχαίες διάλεκτοι ως χαρακτηριστικά γνωρίσματα λογοτεχνικών υφών, η αττική διάλεκτος παίρνει χαρακτήρα κοινής, <λίνκβα φράνκα>, στις εκστρατείες του Μεγαλέξανδρου, στις νεότερες εποχές το γλωσσικό ζήτημα παίζει ρόλο στις πολιτικές διαμάχες, κ.α.).	*Πληροφορική:* πηγές στο διαδίκτυο, ιστοσελίδες στοιχείων στο διαδίκτυο. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Η νεότερη ιστορία της Ελλάδας. *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* συγγραφείς και τα έργα

Η εξέταση μερικών χαρακτηριστικών διαφορών μεταξύ αρχαίας και νεοελληνικής γλώσσας. Η νεοελληνική διγλωσσία (δημοτική–καθαρεύουσα). Η σύνδεση των νεότερων διαλέκτων με τις γεωγραφικές περιοχές (π.χ. διάλεκτος Βόρειας Ελλάδας : Μακεδονία, Θράκη, Ήπειρος, διάλεκτος Νότιας Ελλάδας: Πελοπόννησος, Ανατολικής : Κύπρος, Πόντος, Νότιας Ιταλίας: Αγριγένδο κτλ.). Επιδράσεις ξένων γλωσσών στην ιστορική πορεία της Ελλάδας (αραβικές – τούρκικες, λατινικές, σλάβικες λέξεις). Ελληνικές και σύνθετες λατινο–ελληνικές λέξεις στην ουγγρική γλώσσα (π.χ.: Χριστούγεννα – Karácsony, απόστολος – apostol, μαθηματική – matematika, τηλέφωνο – telefon, τηλεόραση – televízió κ.α.). Η εξέταση της επίδρασης της ελληνικής γλώσσας στο σύγχρονο δυτικό πολιτισμό.	τους., οικογένειες γλωσσών, ιστορία γλώσσας, λέξεις ξένης καταγωγής.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Διγλωσσία, γραμμική γραφή Α, γραμμική γραφή Β, διάλεκτος, ιδιωματισμοί, κοινή, το γλωσσικό ζήτημα, δημοτική, καθαρεύουσα.

Θεματικές έννοιες/ Αναπτυξιακή στόχοι	**Ελληνες ανά τον κόσμο**	**Πλαίσιο ωρών 14**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ελληνική ιστορία: οι μεταναστεύσεις. Σημαντικές ελληνικές κοινότητες ανά τον κόσμο.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Απόδημος ελληνισμός: απόκτηση βασικών γνώσεων για τις ελληνικές κοινότητες ανά τον κόσμο, παρουσίαση των δραστηριοτήτων τους, και μέσω αυτών τις διεθνείς σχέσεις του ελληνισμού.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Απόκτηση γνώσεων για την ιστορία και τον πολιτισμό του απόδημου ελληνισμού ανά τον κόσμο. Χαρτογράφηση των διεθνών σχέσεων του ελληνισμού, να γνωρίσει ο μαθητής τις ελληνικές κοινότητες εκτός της μητέρας πατρίδας (πολυάριθμες κοινότητες έχει π.χ.: η Νέα Υόρκη, το Σύδνεϋ, το Βερολίνο, το Γιοχάνεσμπουργκ, η Ουκρανία). Συγκέντρωση πληροφοριών για τη δουλειά των βασικότερων οργανώσεων του απόδημου ελληνισμού: Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ), Συμβούλιο Απόδημο Ελληνισμού (ΣΑΕ), για τα παραρτήματα νεολαίας. Με βάση κριτικών απόψεων να γίνει παρουσίαση των δραστηριοτήτων των οργανώσεων . Κριτική εξέταση των διεθνών σχέσεων του ελληνισμού στο παρελθόν και στο παρόν.	*Πληροφοριακή:* πηγές στο διαδίκτυο, στοιχεία ιστοσελίδων *Ιστορία, κοινωνικές γνώσεις και αγωγή πολίτη:* περίοδοι μετανάστευσης του 20^{ου} αιώνα.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Διασπορά, αποδημία, ομογένεια, ΣΑΕ, ΓΓΑΕ, διεθνείς σχέσεις.

Θεματικές ενότητες/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η πολιτική εθνικοτήτων στην Ουγγαρία**	**Πλαίσιο ωρών 9**
Προκαταρτικές γνώσεις	Οι εθνικότητες που ζουν στην Ουγγαρία. Τα προβλήματα διατήρησης και εποικοδόμησης της ταυτότητας, επιλύσεις.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής μονάδας	Απόκτηση γνώσεων για τα δικαιώματα των εθνικοτήτων και πολιτών, η παρουσίαση των πλαισίων του νομοθετήματος για την πολιτική εθνικοτήτων. Βοήθεια στην αυτοδύναμη και ομαδική επεξεργασία πηγών, εργασίες προγραμμάτων. Αγωγή ανεκτικότητας.	

Γνώσεις Αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ανάλυση της ιστορίας των εθνικών και εθνολογικών μειονοτήτων της Ουγγαρίας. Αξιολόγηση της νομοθεσίας του ανθρώπου και των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας. Τα παρασκήνια του νομοθετήματος της πολιτικής εθνικοτήτων, η εξέταση των δεδομένων δυνατοτήτων από το νόμο περί εθνικοτήτων των δεκατριών αναγνωρισμένων εθνικοτήτων. Διατύπωση αυτοδύναμης γνώμης για τα γεγονότα, φαινόμενα, γνωστά πρόσωπα των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας, ιδιαίτερα για αυτά που αφορούν τον ελληνισμό. Συνομιλίες, συζητήσεις για θέματα ανθρώπινων δικαιωμάτων και πολιτικής εθνικοτήτων. Η διαφάνεια των διαφορετικών γνωμών, ο εμπλουτισμός, η ανάπτυξη της δικής του άποψης, λαμβάνοντας υπόψη και τη γνώμη άλλων, η άσκηση της ανεκτικότητας.	*Πληροφορική:* μέσα μαζικής ενημέρωσης και πηγές στο διαδίκτυο. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* δικαιώματα των εθνικοτήτων και των πολιτών.
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εθνικότητα, νομοθέτημα, νόμος περί εθνικοτήτων, πολιτική εθνικοτήτων, δικαιώματα πολιτών, ανεκτικότητα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακή στόχοι	**Οι εθνικό-πολιτιστικές επιδιώξεις των Ελλήνων της Ουγγαρίας**	**Πλαίσιο ωρών 12**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η πολιτική εθνικοτήτων της Ουγγαρίας. Έλληνες ανά στον κόσμο. Η ιστορία της δεύτερης ελληνικής διασποράς στην Ουγγαρία.	

Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Να γνωρίσει ο μαθητής τις πολιτιστικές επιδιώξεις για την διατήρηση και δυνάμωμα της ελληνικής ταυτότητας. Παρουσίαση της πολιτιστικής ζωής του ελληνισμού της Ουγγαρίας από το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα ως τις μέρες μας.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Απόκτηση γνώσεων για τις πολιτιστικές δραστηριότητες , για τις επιδιώξεις που αποσκοπούν την διατήρηση και δυνάμωμα της ελληνικής ταυτότητας, την καλλιέργεια και διάδοση του πολιτισμού από το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα ως τις μέρες μας (δεύτερη ελληνική διασπορά). Συγκέντρωση προτεραιοτήτων, που υπηρετούν την διατήρηση της ταυτότητας (π.χ.: διδασκαλία γλώσσας, διατήρηση των παραδόσεων κ.α.),. Η εξέταση των δραστηριοτήτων των ιδρυμάτων, οργανώσεων που βοηθούν στη διατήρηση, στο δυνάμωμα της ταυτότητας (π.χ.: Αυτοδιοικήσεις Ελλήνων, τα παραρτήματα της Βουδαπέστης και της επαρχίας του 12τάξιου Συμπληρωτικού Σχολείου Ελληνικών και το 8τάξιο Σχολείο της Ελληνικής Εθνικότητας, η Εκκλησία, το Ίδρυμα Ερευνών Ελλήνων Ουγγαρίας, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ελλήνων Ουγγαρίας, το ίδρυμα Όλυμπος για τους ηλικιωμένους, το Χελιδονάκι–Σύλλογος Διατήρησης Ελληνικής Παράδοσης, κ.α.). Η έρευνα της ιστορίας των οικισμών της δεύτερης ελληνικής διασποράς στην Ουγγαρία, δίνοντας έμφαση στη Βουδαπέστη και στο χωριό Μπελογιάννης (π.χ.: η συγκρότηση των πρώτων κοινοτήτων, τα προηγούμενα και οι συνθήκες εγκατάστασης.).	*Πληροφορική:* μέσα μαζικής ενημέρωσης και πηγές στο διαδίκτυο, στοιχεία ιστοσελίδων, βιβλιοθήκες.

Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Εποικοδόμηση κοινότητας, διατήρηση παράδοσης, ίδρυμα, οργάνωση, διδασκαλία μητρικής γλώσσας, ταυτότητα, αυτοδιοίκηση εθνικότητας.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην ελληνική γλώσσα στη διασπορά και στη μητέρα πατρίδα**	**Πλαίσιο ωρών 10**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Έλληνες ανά στον κόσμο. Οι πολιτιστικές επιδιώξεις των Ελλήνων Ουγγαρίας. Ευρωπαϊκές και διεθνείς οργανώσεις Ελλήνων.	
Παιδαγωγικοί αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Ο μαθητής να γνωρίσει τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην ελληνική γλώσσα της Ουγγαρίας και του κόσμου. Η υποστήριξη της παρακολούθησης των επικαιροτήτων του ελληνισμού, αγωγή χρησιμοποίησης των εκλαϊκευμένων–επιστημονικών στοιχείων των αρχειοθηκών.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Ο μαθητής να γνωρίσει τις επιστημονικές, εκλαϊκευμένες εκδόσεις του ελληνισμού της Ουγγαρίας (π.χ. Η ελληνική διασπορά στην Κεντρική Ευρώπη, τις δίγλωσσες ανθολογίες της ελληνικής λογοτεχνίας, το δίγλωσσο βιβλίο για τα ελληνικά ήθη και έθιμα, το	Πληροφορική: μέσα μαζικής ενημέρωσης στο διαδίκτυο,

βιβλίο των πτυχιούχων Ελλήνων Ουγγαρίας. κ.α.). Να γνωρίσει με τα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης της Ουγγαρίας και ελληνικές ιστοσελίδες (π.χ.: Ιστοσελίδα της Αυτοδιοίκησης Ελλήνων Βουδαπέστης,fgo.hu) , τηλεοπτικά προγράμματα, (π.χ.: Ροντό–m1), γραπτός τύπος (π.χ.: Καφενείο, Ελληνισμός), αναλογικές και γραμμής ραδιοφωνικές εκπομπές (π.χ.: Εκπομπή της Ελληνικής Εθνικότητας–MR4). Προσανατολισμός, όσο στον ελληνικό Τύπο της μητέρας πατρίδας, τόσο και στον ελληνόγλωσσο Τύπο ανά στον κόσμο, με ιδιαίτερη προσοχή στα μέσα του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού (ΣΑΕ) και άλλων οργανώσεων, (εκπομπές διαδικτύου και τηλεοπτικές, όπως της ΕΡΤ (ERT World, e–radio.gr. εφημερίδες, ιστοσελίδες ειδήσεων, στοιχείων).	ιστοσελίδες στοιχειοθηκών, βιβλιοθήκες γραμμής
Κλειδιά σημασίας/έννοιες	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, παγκόσμια οργάνωση Ελλήνων, έντυπο.

Πορίσματα των αναπτυξιακών στόχων στο τέλος του κύκλου των δύο τάξεων.	Ο μαθητής διαθέτει βαθιές και συνοπτικές γνώσεις, σε βάθος για την ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Γνωρίζει τις κυριότερες ελληνικές κοινότητες ανά στον κόσμο, είναι ενημερωμένος για γεγονότα, πρόσωπα, επικαιρότητες των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας, ιδιαίτερα της ελληνικής εθνικότητας. Ενημερώνεται σταθερά από τα διάφορα μέσα μαζικής ενημέρωσης του απόδημου Ελληνισμού, της Ουγγαρίας και της Ελλάδας. Μπορεί να εκφράσει τη γνώμη του στην ελληνική γλώσσα για τα επίκαιρα προβλήματα που αφορούν τους Έλληνες της Ουγγαρίας. Γνωρίζει τις πολιτιστικές, εθνικές επιδιώξεις των Ελλήνων Ουγγαρίας για την διατήρηση και εποικοδόμηση της ταυτότητάς τους.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(Για την αγωγή-εκπαίδευση των εθνικοτήτων στα σχολεία γλώσσας, στα επαυξημένα σχολεία γλώσσας και τα συμπληρωματικά σχολεία)

1η–4η τάξη

Στις πρώτες τέσσερις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου το μάθημα της Ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας έχει πρωτεύοντα στόχο τη διαμόρφωση και ανάπτυξη των θεμελιωδών γλωσσικής επικοινωνίας ικανοτήτων και, την εξοικείωση με τις απαραίτητες γνώσεις που χρειάζονται.

Η αγωγή της ελληνικής γλώσσας θέτει τις βάσεις της παραδοχής του ελληνικού πολιτισμού, της διάπλασης της ταυτότητας, της αυτοτελούς απόκτησης γνώσεων και μάθησης.

Επιδίωξη σημαντική του μαθήματος της Ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας είναι η διαμόρφωση των θεμελιωδών ικανοτήτων και η εντατική ανάπτυξή τους στην εξοικείωση του αυτοτελούς γραπτού και προφορικού λόγου επικοινωνίας, καθώς και τη συνεχή εξάσκηση των-στηριζόμενων στις δραστηριότητες των μαθητών-ποικίλων μορφών χρήσης της γλώσσας.

Γενικός σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος της γλώσσας είναι να προετοιμάσει τους μαθητές , ανάλογα με την ηλικία τους, να επικοινωνούν ελληνικά, να ομιλούν, να διαβάζουν, να γράφουν.

Επιδίωξη είναι και η σύνθετη ανάπτυξη της εκφραστικής ικανότητας των μαθητών μέσω μνημονικού, δραματοποίησης, παιχνιδιού, εξάσκησης καθημερινών περιστατικών, χρησιμοποιώντας σύγχρονα διδακτικά μέσα και σύγχρονες μεθόδους.

Στις πρώτες τέσσερις τάξεις παίζει εξαιρετικό ρόλο η διαμόρφωση του κινήτρου, για να παίρνουν μέρος ευχαρίστως οι μαθητές στις διάφορες δραστηριότητες. Σ’ αυτό βοηθούν πολύ οι πολλαπλές διαθεματικές προσεγγίσεις μόρφωσης, η κινητικότητα, τα παιχνίδια με τραγούδι-χορό, οι οπτικές-κινητικές ασκήσεις.

Οι γλωσσοδέτες, τα λαχνίσματα, τα μαντέματα, σημαίνουν τα πρώτα βήματα της γνωριμίας με την ελληνική λογοτεχνία. Επιδίωξη των μικρότερων τάξεων του Δημοτικού είναι να διαμορφώσει και να αναπτύξει στο μαθητή την ανάγκη γνωριμίας με τα έργα της ελληνικής λογοτεχνίας, να αγαπήσει την ανάγνωση, να τραβήξει το ενδιαφέρον και να ενδυναμώσει το κέφι ανάγνωσης.

1η–2η τάξη

Η πιο σημαντική επίτευξη της Α’ και Β΄ τάξης είναι η διαμόρφωση και ανάπτυξη του κινήτρου μάθησης, να βοηθήσει στη διάπλαση της ελληνικής ταυτότητας.

Θεμελιώδης επίτευξη αφ’ ενός είναι η διδασκαλία των ελληνικών φθόγγων και γραμμάτων, διότι η γραφή, η ανάγνωση, η σωστή προφορά συνάμα σημαίνουν και τη βάση της παραπέρα αγωγής της ομογενειακής γλώσσας, εφ’ ετέρου η εξοικείωση με τη σιωπηρή και μεγαλόφωνη ανάγνωση είναι η θεμελίωση της νοητής ανάγνωσης για να αγαπήσει ο μαθητής την ανάγνωση. Η ευανάγνωστη , σωστή γραφή, η σωστή χρήση των ελληνικών φθόγγων και γραμμάτων που διαφέρουν από την ουγγρική γλώσσα, βοηθούνε το μαθητή να θεμελιώσει τις νόρμες του γραπτού λόγου.

Επίσης εξαιρετική επίτευξη είναι η θεμελίωση της επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα, ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου, η κατάλληλη χρήση των λέξεων, εκφράσεων,

τυπικών προτάσεων σε δεδομένες περιστάσεις επικοινωνίας, καθώς και η γνωριμία με τους πιο βασικούς κανόνες της γραμματικής και της ορθογραφίας.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακός στόχος	**Ικανότητα ομιλίας, κατανόηση, ερμηνεία και δημιουργία προφορικού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 106**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Σχολική ωριμότητα.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Θεμελίωση της κατανόησης, του ενεργού λεξιλογίου στην απλή προφορική και γραπτή επικοινωνία. Παρακίνηση για χρήση της ελληνικής γλώσσας στις επαφές με το περιβάλλον τους. Συνδέοντας δυο-τρεις προτάσεις γίνεται εξάσκηση έκφρασης των απλών σκέψεων, αισθημάτων και απόψεων.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Η καθαρή άρθρωση των φθόγγων, η αναγνώριση και σωστή προφορά των φθόγγων που δεν υπάρχουν στο λεκτικό της ουγγρικής γλώσσας. Η αναγνώριση τηςς διακριτικής δι σημασίας του τονισμού των λέξεων. Η σωστή χρήση του τονισμού των λέξεων, των προτάσεων, της ανάγνωσης κειμένων, της αφήγησης από μνήμης. Κατανόηση απλών ελληνικών φράσεων μετά την ακρόαση. Να γνωρίζει ο μαθητής τις φραστικές οδηγίες που χρησιμοποιούνται στο μάθημα και τα μέσα που χρησιμοποιούνται στο σχολείο. Δημιουργία και σύνδεση σύντομων προτάσεων με τη βοήθεια εικόνων, σειρών εικόνων, ρόλων παιχνιδιών. Ζευγαρωτή και ομαδική συζήτηση με τη βοήθεια διδαγμένων διαλόγων. Εξοικείωση με τους εκφραστικούς τρόπους χαιρετισμού, συμπεριφοράς σε διάφορες περιστάσεις, ενηλίκων και συνομήλικων , μέσω ρόλων σε παιχνίδια. Εξοικείωση με τους κατάλληλους	Ο μαθητής – αναγνωρίζει και προφέρει σωστά τους φθόγγους της ελληνικής γλώσσας, – κατανοεί τις απλές οδηγίες, ερωτήσεις και τα εκφραζόμενα των συμμαθητών του, – γνωρίζει τις φραστικές οδηγίες του μαθήματος, μπορεί να ονομάσει τα μέσα που χρησιμοποιούνται στο σχολείο, – απαντάει κατανοητά σε απλές ερωτήσεις, – χρησιμοποιεί τους ανάλογους εκφραστικούς τρόπους σύστασης, κλήσης , χαιρετισμού στους ενήλικες και στους συνομήλικούς του, συμμετέχει στις κοινές δραστηριότητες, εντάσσεται στους κανόνες αυτών.	*Μουσική αγωγή, Γυμναστική και αθλητισμός*: ρυθμικά λαχνίσματα, μαντέματα, κυκλικά παιχνίδια. *Οπτική αγωγή:* παρουσίαση εικόνων, απλών ιστοριών, γεγονότων με απεικόνιση (π.χ.: με ζωγραφιές). *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* τονισμός, ορθή προφορά, λεξιλόγιο, παραμύθια, μαντέματα, λαχνίσματα. *Δράμα και χορός:* παιχνίδια προσομοίωσης, λεκτικά παιχνίδια, σκηνές, απλές χορογραφίες, παρουσίαση χορών τραγουδώντας. *Ελληνική λαογνωσία:* λαχνίσματα, μαντέματα,

χαιρετισμούς της ημέρας, της ευκαιρίας, και με τους τρόπους απλής συνομιλίας. Αναγνωρίζει το περιεχόμενο των σημάνσεων των παραγλωσσικών μέσων και χρήση αυτών στην ομιλία. Αναγνώριση των διαφορετικών σημάνσεων από τα ουγγρικά παραγλωσσικά μέσα.		παρουσίαση της οικογένειας, του τόπου διαμονής.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Ρυθμός ,ρύθμιση, διακοπή, διάλειμμα , χαμηλόφωνα, μεγαλόφωνα, βλέμμα, κορμοστασιά, σύσταση, παρουσίαση, χαιρετισμός, μορφασμοί προσώπου, παράκληση.	

Θεματική ενότητα/ αναπτυξιακοί στόχοι	**Ανάγνωση, κατανόηση γραπτού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 70**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Σχολική ωριμότητα.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η διδασκαλία των ελληνικών γραμμάτων. Η εξοικείωση της ορθής προφοράς των φθόγγων και συνδυασμών φθόγγων. Σιωπηλή και μεγαλόφωνη ανάγνωση. Η ανάπτυξη της σιωπηλής και μεγαλόφωνης ανάγνωσης. Αύξηση του λεξιλογίου.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Η αναγνώριση των γραμμάτων του ελληνικού Αλφάβητου και των σημείων στίξεως σε χειρόγραφα και σε διαφορετικά τυπογραφικά κείμενα που διαφέρουν από το ουγγρικά, για την ανάπτυξη των απαιτούμενων ικανοτήτων ανάγνωσης και για την ανάπτυξη μερικώς απαιτούμενων ικανοτήτων δραστηριότητας (ακοή φωνήματος, προσοχή, ρυθμός, ικανότητες επικοινωνίας, γλωσσική επίγνωση). Ο σωστός τονισμός των ελληνικών λέξεων. Η διαμόρφωση του κατάλληλου τονισμού της φράσης ανάλογα με το νόημα της	Ο μαθητής – ενδιαφέρεται, η αναγνωστική του ενέργεια έχει κίνητρα, – γνωρίζει τα μικρά και κεφαλαία γράμματα του ελληνικού Αλφάβητου, τους συνδυασμούς γραμμάτων , τα σημεία στίξεως που διαφέρουν από τα ουγγρικά. – διαθέτει σίγουρη αναγνώριση γραμμάτων, ικανότητα διαβάσματος, – με βάση το κείμενο που διάβασε μπορεί να απαντήσει σε απλές ερωτήσεις, μπορεί να βάλει σε σειρά τα γεγονότα, τα συμβάντα.	*Οπτική αγωγή:* εικόνα, εικονογραφία, κόμικς παραμύθια, προβολή κινηματογραφικού έργου διασκευασμένου από λογοτεχνικό έργο για παιδιά, η ζωγραφική αποτύπωση των εντυπώσεων. *Μουσική αγωγή*: ρυθμός, ρύθμιση, ήχος, μέτρο, ρεφραίν. *Ελληνική λαογνωσία:* ανάγνωση κειμένων γλωσσοδετών, παιδικών τραγουδιών.

διατύπωσης. Μεγαλόφωνη ανάγνωση λέξεων, προτάσεων, απλών διαλόγων, μικρών κειμένων, ποιημάτων. Κατανόηση απλών κειμένων, ανίχνευση απαντήσεων. Σιωπηλή και μεγαλόφωνη ανάγνωση απλών προτάσεων σε επίπεδο κατάλληλο με τις ικανότητες της ηλικίας. Εμπλουτισμός του λεξιλογίου μέσω των αναγνωσμάτων.		*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία*: κείμενα, ρυθμός, λέξεις, προτάσεις, τονισμός πρότασης, παραμύθια, διήγηση, λεξιλόγιο. *Οπτική αγωγή*: είδη γραμμάτων, μορφές γραμμάτων, κόμικς. *Πατριδογνωσία:* τόπος διαμονής, οικογένεια, εποχές του έτους, γιορτές.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Γράμμα, φθόγγος, φωνή ομιλίας, συγγραφέας, αναγνώστης, τίτλος, κείμενο, πρόταση, σημείο στίξεως.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Γραφή, παραγωγή γραπτού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 54**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Σχολική ωριμότητα.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Ασκήσεις ευανάγνωστης, ορθής γραφής, ορθής άρθρωσης των φθόγγων που αντιστοιχούν στα γράμματα, ορθής χρήσης των συνδυασμών φθόγγων, ασκήσεις εξοικείωσης και χρήσης των γραμμάτων του ελληνικού Αλφάβητου. Αποφεύγει βασικά ορθογραφικά λάθη.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Ορθή γραφή, χρήση των γραμμάτων του ελληνικού Αλφάβητου, των συνδυασμών φθόγγων. Κανονική, αποδεκτή γραφή των μικρών και κεφαλαίων γραμμάτων. Συνδυασμός φθόγγων, γράψιμο απλών ελληνικών λέξεων. Αντιγραφή από καλλιγραφικά παραδείγματα και αργότερα από τυπογραφικά. Καταγραφή λέξεων, μικρών προτάσεων, συνδυασμών λέξεων που υπαγορεύει κάποιος.	Ο μαθητής – έχει την επίγνωση ύπαρξης στοιχειωδών διαφορών στη γραφή της ελληνικής και ουγγρικής γλώσσας, – γνωρίζει και χρησιμοποιεί τα γράμματα του ελληνικού Αλφάβητου, τα ελληνικά σημεία στίξεως, – γράφει σωστά, ευανάγνωστα και συνδέει ορθά τα γράμματα, – σημαίνει την αρχή και το τέλος της πρότασης, – από τον εξασκούμενο κύκλο του λεξιλογίου χρησιμοποιεί	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* γραφή γραμμάτων, μικρά και κεφαλαία γράμματα, σημεία τονισμού, στίξεως, ορθογραφία. *Μουσική αγωγή:* ανάπτυξη ακοής, ρύθμιση, ρυθμός. *Ελληνική λαογνωσία:* αντιγραφή σύντομων κειμένων από θέματα ελληνικής λαογνωσίας.

Αντιγραφή δυο-τριών προτάσεων με συνοχή. Γραφή των αυτοτελών διατυπωμένων μικρών προτάσεων.	τις γραμμένες με κεφαλαίο λέξεις.	*Γυμναστική και αθλητισμός:* αρμονικές κινήσεις.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Στοιχεία γραμμάτων, μικρά γράμματα, κεφαλαία γράμματα, περιθώριο, τυπογραφικά γράμματα, καλλιγραφικά γράμματα, σημεία στίξεως, συλλαβή, λέξη, πρόταση, κείμενο.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Αγωγή μητρικής γλώσσας, γνώσεις σχετικές με την μητρική γλώσσα**	**Πλαίσιο ωρών 30**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Σχολική ωριμότητα.	
Παιδαγωγικοί– αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Εξοικείωση με τις γνώσεις τις στοιχειώδους επιπέδου γραμματικής που απαιτούνται ι για την χρήση της ελληνικής γλώσσας με ακρίβεια. Θεμελίωση της χρήσης της ελληνικής γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας. Η ανάπτυξη της γλωσσικής αγωγής της εθνικότητας προς όφελος της κοινωνικότητας. Αφετηρία συνειδητοποίησης της χρήσης της μητρικής γλώσσας, η θεμελίωση της ορθογραφικής ασφάλειας.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Αναγνώριση προτάσεων, λέξεων, φθόγγων, αναγνώριση των γραμμάτων και της ονομασίας τους. Η αποστήθιση των γραμμάτων του ελληνικού Αλφάβητου. Αναγνώριση των προθέσεων των ομιλητών στις προτάσεις. Η χωρίς λάθη καταγραφή γνωστών ή διδαγμένων λέξεων. Εκμάθηση και χρήση μερικών στοιχειωδών ορθογραφικών κανόνων. Η χρήση της περιγραφής και ορθής προφοράς συγχρόνως`. Ακολούθημα γλωσσικού δείγματος. Σήμανση του κεφαλαίου γράμματος στην αρχή της πρότασης και της κατάλληλης στίξης στο τέλος της πρότασης. Χρησιμοποίηση ορθογραφικών κανόνων στη χρήση του προφορικού και γραπτού λόγου της γλώσσας.	Ο μαθητής – αναγνωρίζει και ονομάζει τις μαθημένες γραμματικές διατυπώσεις, την πρόθεση του ομιλητή, – γνωρίζει το νόημα των πιο συχνά χρησιμοποιούμενων λέξεων, εκφράσεων, – χρησιμοποιεί τους στοιχειώδεις ορθογραφικούς κανόνες στον εξασκημένο κύκλο λεξιλογίου.	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* φθόγγοι, γράμματα, γραμματικές ενότητες, είδη προτάσεων, ορθογραφικοί κανόνες. *Μουσική αγωγή:* ρυθμικά παιχνίδια.

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Φθόγγος, γράμμα, αλφαβήτα, συλλαβή, λέξη, πρόταση, σημείο στίξεως, είδος πρότασης,κείμενο.

Οι επιδόσεις της ανάπτυξης στο τέλος του δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής να κατανοεί απλές ς εξηγήσεις, οδηγίες και ανακοινώσεις συνομηλίκων του στην ελληνική γλώσσα.Να απαντάει σε απλές ερωτήσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον του, τον εαυτό του, και να είναι ικανός να υποβάλλει απλές ερωτήσεις. Να χρησιμοποιεί τους ευγενικούς εκφραστικούς τρόπους στις συστάσεις, στην προσφώνηση, στον χαιρετισμό, ανάλογα με τις περιστάσεις και με ποιον (ενήλικος ς ή συνομήλικος) επικοινωνεί. Να μπορεί να διηγηθεί με σωστή προφορά σύντομα ελληνικά κείμενα από μνήμης. Να γνωρίζει τα καλλιγραφικά και τυπογραφικά γράμματα, τα διαφορετικά απ'τα ουγγρικά σημεία στίξεως. Να προσπαθεί να διαβάζει με ακρίβεια γνωστά και εξασκημένα σύντομα αναγνώσματα. Να εξοικειωθεί με τους στοιχειώδεις κανόνες γραμματικών φαινομένων και να χρησιμοποιεί σωστά τους γραμματικούς τύπους. Να έχει επίγνωση του θεμελιακού στόχου της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, να προσπαθεί να χρησιμοποιεί με ακρίβεια τη γλώσσα. Να έχει κίνητρα στον τομέα ανάπτυξης των αναγκαίων γλωσσικών ικανοτήτων, και να είναι ανοιχτός στη γνωριμία με διάφορες τεχνικές μάθησης.

3η–4η τάξη

Μία από τις σημαντικότερες επιδιώξεις στην Γ' και Δ΄ τάξη είναι η ενδυνάμωση της ελληνικής ταυτότητας, η παρακίνηση να έχει σχέσεις ο μαθητής με τους συνομηλίκους του, και να συμμετέχει στις ομαδικές δραστηριότητες.

Συνεχίζεται η ανάπτυξη της ικανότητας επικοινωνίας, η θεμελίωση της πολιτισμένης γλωσσικής αγωγής σε περιστασιακές ασκήσεις, σε καθημερινές γλωσσικές περιστάσεις. Συνεχίζει να είναι εξαίρετης σημασίας η επιδίωξη της άσκησης της σιωπηλής και μεγαλόφωνης ανάγνωσης, η οποία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την αυτοτελή κατανόηση ελληνικών κειμένων στον προφορικό και γραπτό λόγο.

Στόχος των δυο αυτών τάξεων είναι η ανάπτυξη της κατανόησης και ερμηνείας απλών ελληνικών κειμένων, και μέσω κατάλληλων ελληνικών λογοτεχνικών έργων, ανάλογων με την ηλικία τους, να αγαπήσουν το διάβασμα, να τους δοθεί ερέθισμα προς την ελληνική λογοτεχνία και τις ελληνικές παραδόσεις.

Τονίζεται ιδιαίτερα η εξοικείωση με τη θεμελίωση δημιουργίας γραπτού λόγου, η συνεχής επέκταση του λεξιλογίου, η συνεχής άσκηση των γλωσσικών και ορθογραφικών κανόνων, η παρουσίαση των δυνατοτήτων της απόκτησης πληροφοριών.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Ικανότητα επικοινωνίας, κατανόηση, ερμηνεία και δημιουργία προφορικού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 106**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Κατανόηση απλών προφορικών ανακοινώσεων. Σύντομες, νοητές απαντήσεις σε ερωτήσεις. Η χρήση των καθημερινών εκφραστικών	

	τρόπων στο συνηθισμένο επίπεδο: χαιρετισμοί, συστάσεις, προσφωνήσεις, ευχαριστίες, υποβολή ερωτήσεων, παρακλήσεων.
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η παραπέρα ανάπτυξη και κατανόηση της επικοινωνίας προφορικού λόγου στα ελληνικά, η χρησιμοποίηση όλο και πιο πλούσιου λεξιλογίου. Η ανάπτυξη της ικανότητας παραγωγής λόγου στον προφορικό λόγο.

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Η χρήση ορθής προφοράς, σωστού επιτονισμού σε διάφορες καθημερινές επικοινωνιακές περιστάσεις (π.χ.: παιχνίδι, συνομιλία, περιστασιακές ασκήσεις, μικρή ομαδική συζήτηση). Επίτευξη ανάγνωσης, έκφρασης κειμένου με ακρίβεια. Ερμηνευτική απαγγελία. Προσοχή στον συνομιλητή όταν επικοινωνούμε ελληνικά. Η κατανόηση της ουσίας της ομιλίας. Η χρήση όλο και πιο πλούσιου λεξιλογίου. Δημιουργία μερικών φράσεων προφορικού λόγου (π.χ. ο μαθητής εξιστορεί το περιεχόμενο του αναγνώσματος, αφηγείται ιστορίες βασιζόμενος σε εικόνες, περιγράφει αντικείμενα, πρόσωπα).	Ο μαθητής – μιλάει κατανοητά, – διατυπώνει νοητά και με διαύγεια τις σκέψεις του σε απλές προτάσεις, – χρησιμοποιεί στις καθημερινές επαφές τους ευγενικούς εκφραστικούς τρόπους; – συμμετέχει στις ομαδικές συζητήσεις, στη δημιουργία ιστοριών, – δημιουργεί αυτοτελώς κείμενο μερικών προτάσεων.	*Μαθηματικά*: συνεκτική ομιλία. *Οπτική αγωγή*: οπτική παρουσίαση δικού του βιώματος. *Μουσική αγωγή*: ρυθμικές ασκήσεις. *Ελληνική λαογνωσία:* παρουσίαση της οικογένειας, του τόπου διαμονής, ελληνικών τοπίων.

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Τονισμός, επιτονισμός, τονικό ύψος, ρυθμός, ταχύτητα λόγου στην προφορική έκφραση.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Ανάγνωση, κατανόηση γραπτού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 68**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η παρουσία θεμελιωδών γνώσεων–σχετιζόμενες με την γραφή και ανάγνωση–της ελληνικής γλώσσας.	
Οι παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Ανάπτυξη της σιωπηλής και μεγαλόφωνης ανάγνωσης. Η ανάπτυξη της νοητής ανάγνωσης στην επεξεργασία διαφορετικών ειδών κειμένων. Κατανόηση απλών ελληνικών κειμένων, εξάσκηση της αναζήτησης της πληροφορίας. Προσανατολισμός σε διάφορα κείμενα, καθοδηγούμενη αφήγηση περιεχομένου.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	Απαιτήσεις	Σημεία σύνδεσης
Σταθερή σιωπηλή και μεγαλόφωνη ανάγνωση πρότασης, απλούστερη στο κατάλληλο επίπεδο των ικανοτήτων της ηλικίας. Ανάγνωση και κατανόηση σύντομων ελληνικών λογοτεχνικών κειμένων κοινής γλώσσας, κατάλληλων με τις ικανότητες της ηλικίας. Καθοδηγούμενη ανάγνωση, αναζήτηση στοιχείων σε απλά κείμενα, σε απεικονίσεις, πίνακες–η χρησιμοποίηση αυτών προς όφελος της κατανόησης κειμένου. Η συνεκτική στα αναγνώσματα διατύπωση των σκέψεων, η αναζήτηση,ερμηνεία των πληροφοριών, καθώς και η αφήγηση, με βοήθεια, βιωμάτων που σχετίζονται μ' αυτά. Η αφήγηση περιεχομένου μικρών κειμένων με οδηγίες του δασκάλου.	Ο μαθητής – στον τομέα της ανάγνωσης έχει κίνητρα, ενδιαφέρεται, – μπορεί να αξιολογήσει και να ερμηνεύσει το νόημα και τις πληροφορίες του κατάλληλου επιπέδου της ηλικίας του στα κείμενα ελληνικής γλώσσας, – μπορεί να κάνει περίληψη του διαβασμένου κειμένου, – μπορεί να διατυπώσει γνώμη δυο τριών φράσεων για τα πρόσωπα και τις καταστάσεις του αναγνώσματος.	*Πατριδογνωσία:* η διαμόρφωση της αυτοτελούς επεξεργασίας κειμένου και μάθησης. *Οπτική αγωγή:* δημιουργία εικόνων με βάση προσωπικών βιωμάτων και λογοτεχνικών κειμένων. *Ελληνική λαογνωσία:* ανάγνωση σύντομων μύθων για ζώα, παραμύθια, ελληνικά κόμικς. *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* σιωπηλή και μεγαλόφωνη ανάγνωση.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Κείμενο, στοιχεία, κατανόηση κειμένου, πίνακας, πληροφορίες.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	Γραφή, παραγωγή γραπτού λόγου	Πλαίσιο ωρών 56
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η γραφή των γραμμάτων, ο συνδυασμός των γραμμάτων, του ελληνικού Αλφάβητου. Αντιγραφή ελληνικών λέξεων, συνθέσεων λέξεων, μικρών προτάσεων από καλλιγραφικά και τυπογραφικά δείγματα, εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά μιας πρότασης. Παραγωγή απλών προτάσεων, συναρμολόγησή τους σε μικρό κείμενο.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ενδυνάμωση και η ενεργοποίηση της ικανότητας αυτό-έκφρασης με την συνεχή ανάπτυξη ικανότητας παραγωγής του γραπτού λόγου. Η ανάπτυξη της ευχέρειας παραγωγής του γραπτού λόγου με την δημιουργία απλών κειμένων καθημερινών θεμάτων γραφόμενα στην ελληνική γλώσσα.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	Απαιτήσεις	Σημεία σύνδεσης
Αλάθευτη αντιγραφή σειρών λέξεων, φράσεων, απλών κειμένων μετά από υπαγόρευση, από μνήμη. Αποφυγή βασικών ορθο-γλωσσικών λαθών. Γραπτή μετάφραση λέξεων, συνδυασμών λέξεων, καθημερινών εκφράσεων. Εξοικείωση με τις πράξεις της παραγωγής κειμένου : επιλογή τίτλου, δόμηση κειμένου με παραγράφους, μορφοποίηση διαλόγων. Περιγραφή απλών αντικειμένων, φυτών, ζώων με τη βοήθεια εικόνων.Περιγραφή εσωτερικού-εξωτερικού χαρακτηρισμού για τον άνθρωπο. Σύνταξη μικρών μηνυμάτων σε κείμενο για διαφορετικές περιπτώσεις, πρόσκληση, έκφραση συγχαρητηρίων, χαιρετισμών κ.α., γραφή SMS, ηλεκτρονικού μηνύματος l.	Ο μαθητής – γνωρίζει τους βασικούς κανόνες, τις νόρμες της σωστής γλωσσικής χρήσης, – χρησιμοποιεί τις μεθόδους παραγωγής κειμένου που έμαθε όταν γράφει έκθεση, – χρησιμοποιεί διάφορα είδη λόγου που έμαθε για να συντάσσει μικρό ελληνικής γλώσσας κείμενο, – περιγράφει με 5-6 προτάσεις δεδομένο ή επιλεγμένο θέμα, – συντάσσει μικρό κείμενο μηνύματος.	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* κείμενο, είδη κειμένων, απλή πρόταση, έκθεση (τίτλος, παράγραφος). *Πατριδογνωσία :* παραγωγή προφορικού λόγου. *Οπτική αγωγή:* απεικόνιση απλής πλοκής με σειρές εικόνων. *Ελληνική λαογνωσία*: εκφράσεις χαιρετιστήριες που συνδέονται με γιορτές. *Πατριδογνωσία*: περιγραφή, παρουσίαση του περιβάλλοντος. *Οπτική αγωγή*: απεικόνιση του περίγυρού μας κόσμου με σειρές εικόνων.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Αφήγηση, περιγραφή, χαρακτηρισμός, θέμα, πεδίο δράσης-τόπος, πλοκή, πρωταγωνιστής, πρόσωπα, διάλογος, συλλογή λέξεων, επιστολή-γράμμα, κάρτα, τιτλοδοτεί, πρόσκληση, SMS, ηλεκτρονικό μήνυμα.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Αγωγή μητρικής γλώσσας, γνώσεις για την μητρική γλώσσα**	**Πλαίσιο ωρών 30**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η ελληνική γλώσσα ως αρχικού επιπέδου μέσο επικοινωνίας. Η ύπαρξη των αναγκαίων γραμματικών γνώσεων αρχικού επιπέδου για την χρησιμοποίηση της ελληνικής γλώσσας. Η κατά τους ορθογραφικούς κανόνες γραφή των απλών ελληνικών λέξεων, προτάσεων. Ο μαθητής αρχίζει την πρόταση με κεφαλαίο γράμμα. Χρησιμοποιεί τα κατάλληλα σημεία στίξεως στο κλείσιμο της πρότασης.	

Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη του γλωσσικού μοντέλου. Η διεύρυνση των γραμματικών και λεκτικών γνώσεων της ελληνικής γλώσσας (τα μέρη του λόγου, είδη προτάσεων). Η βελτίωση της αυτενέργειας των μαθητών στην εκτέλεση των καθηκόντων στην απόκτηση και χρήση πληροφοριών, στον αυτοέλεγχο. Η βαθμιαία ανάπτυξη της ελληνικής γλωσσικής επίγνωσης. Η ανάπτυξη της ορθογραφικής ικανότητας.

Δραστηριότητες-γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Γνωριμία με τα μέρη του λόγου και την ονομασία τους. Άσκηση της σωστής χρήσης των σημείων στίξεως στο τέλος της πρότασης. Αναγνωρίζει το γένος των ονομάτων και εξασκεί την συμφωνία των όρων. Αναγνωρίζει το πρόσωπο και τον αριθμό των ρημάτων και εξασκείται στην κατάλληλη χρήση.	Ο μαθητής – αναγνωρίζει και ονομάζει τα μέρη του λόγου που έχει μάθει, – αναγνωρίζει τα γένη των ονομάτων που έχει μάθει, τους διάφορους τύπους αριθμού και προσώπου των ρημάτων που έχει μάθει, – αρχίζει την πρόταση με κεφαλαίο γράμμα και την κλείνει με το κατάλληλο σημείο στίξεως, – χρησιμοποιεί με ασφάλεια τους ορθογραφικούς κανόνες στο εξασκημένο λεξιλόγιό του, – γράφει ευανάγνωστα και βάζει σε τάξη τις γραπτές του εργασίες, – επανεξετάζει τον ορθογραφικό του έλεγχο και αν χρειάζεται τον διορθώνει.	*Πατριδογνωσία:* κύρια ονόματα στο χάρτη. *Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία*: τα μέρη του λόγου, προτάσεις, ορθογραφία. *Ελληνική λαογνωσία*: ελληνικά γεωγραφικά ονόματα, ονόματα ποιητών, συγγραφέων.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Τα μέρη του λόγου, ουσιαστικά, προσηγορικά ονόματα, κύρια ονόματα, ρήμα, κλίση ρημάτων, επίθετα, συμφωνία όρων, αριθμητικά, προσωπικές αντωνυμίες, κτητικές αντωνυμίες, ερωτηματικές αντωνυμίες, το γένος των ονομάτων, ενικός αριθμός, πληθυντικός αριθμός, πρώτο πρόσωπο, δεύτερο πρόσωπο, τρίτο πρόσωπο.	

Οι επιδόσεις της ανάπτυξης στο τέλος δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής εκφράζει κατανοητά και νοηματικά τις σκέψεις του στην ελληνική γλώσσα. Ενεργοποιεί το ελληνικό του λεξιλόγιο στις ασκήσεις παραγωγικού λόγου. Χρησιμοποιεί στις καθημερινές συναναστροφές τους ευγενικούς εκφραστικούς τρόπους. Ο μαθητής μπορεί να συμμετέχει στις ομαδικές συζητήσεις, στην δημιουργία ιστοριών, στις συζητήσεις για τα κοινά βιώματα, για τις κοινές δραστηριότητες. Μετά την προετοιμασία μπορεί να διαβάζει συνεχόμενα και κατανοητά μικρό γνωστό ελληνικό κείμενο. Μπορεί να καταλάβει κατάλληλο

	κείμενο για την ηλικία του και το γλωσσικό επίπεδό του, μπορεί να απαγγείλει ποιήματα, να πει κείμενα στην ελληνική γλώσσα με ορθοφωνία και κατάλληλο επιτονισμό. Μπορεί να συντάξει έκθεση με 5-6 προτάσεις για ένα επιλεγμένο ή δεδομένο θέμα στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιώντας τα δομικά συστατικά που έμαθε. Ο μαθητής μπορεί να συστηματοποιήσει τις γνώσεις της μητρικής γλώσσας που έμαθε στις κατώτερες τάξεις του Δημοτικού, αναγνωρίζει τα μέρη του λόγου που έχει μάθει και, τα ονομάζει εντοπίζοντάς τα στο κείμενο. Στο συνηθισμένο λεξιλόγιό του χρησιμοποιεί σωστά τους ορθογραφικούς κανόνες. Την ορθογραφία του την αυτοελέγχει και διορθώνει όπου χρειάζεται. Ο μαθητής να είναι ανοιχτός, να έχει κίνητρα στον τομέα ανάπτυξης των γλωσσικών ικανοτήτων.

Προτεινομενοι κυκλοι θεματων επικοινωνιας α΄-δ΄ δημοτικου
(Η άσκηση των διάφορων μορφών της επικοινωνίας γραπτού και προφορικού λόγου με το κατάλληλο λεξιλόγιο στους παρακάτω κύκλους θεμάτων)

Συνιστώμενοι κύκλοι θεμάτων	**Σημεία σύνδεσης**
Οικογένεια – Εγώ και η οικογένειά μου. – Η παρουσίαση των μελών της οικογένειας. – Οικογενειακές γιορτές. – Κοινά προγράμματα της οικογένειας.	*Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις, οικογένεια, σπίτι, ο άνθρωπος στο πέρασμα του χρόνου: παιδική ηλικία, μεσήλικας, γεράματα. *Ελληνική λαογνωσία:* η ιστορία της οικογένειάς μας. *Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* ο καταμερισμός δουλειάς στην οικογένεια.
Σπίτι – Το σπίτι μου, το πιο στενό περιβάλλον μου. – Κατοικήσιμοι χώροι, έπιπλα, αντικείμενα εγκατάστασης. – Ο οικισμός μου, το ευρύτερο περιβάλλον μου.	*Μαθηματικά:* προσανατολισμός στη διάσταση. *Πατριδογνωσία:* οικογένεια και τόπος διαμονής. *Ελληνική λαογνωσία:* η δικιά μου πόλη, το

	χωριό μου.
Γεύμα – Ημερήσια γεύματα. – Τα φαγητά, ποτά που μου αρέσουν. – Υγιεινή τροφή. – Χαρακτηριστικά ελληνικά εδέσματα. – Γιορτινά φαγητά.	*Ελληνική λαογνωσία:* τα ελληνικά μενού, ελληνική διατροφή, γιορτινά εδέσματα. Μύθοι Αισώπου. *Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* καταμερισμός δουλειάς στην οικογένεια.
Χρόνος, καιρός – Το ρολόι, ωρολόγιο πρόγραμμα. – Οι εποχές και οι μήνες. – Οι μέρες της εβδομάδας, τα μέρη της ημέρας. – Καιρικά φαινόμενα.	*Πατριδογνωσία:* καιρικά, κλιματικά στοιχεία. *Μαθηματικά:* χρονομέτρηση, οι μονάδες μέτρησης.
Ντύσιμο – Είδη ενδυμάτων. – Τα ρούχα που μου αρέσουν.	*Πατριδογνωσία: συνήθειες ντυσίματος– εποχές και ντύσιμο*. *Μουσική αγωγή*: παιδικά τραγούδια για ενδύματα.
Αθλητισμός – Τα μέλη του σώματος και οι κινήσεις. – Τα αθλήματα που μου αρέσουν. – Αθλήματα, αθλητικές εγκαταστάσεις.	*Πατριδογνωσία:* υγιεινός τρόπος ζωής. *Γυμναστική και αθλητισμός:* κινητικά παιχνίδια, διαγωνισμός αθλημάτων, κανόνες.
Σχολείο, φίλοι – Το σχολείο μου, η αίθουσά μας. – Τα μαθήματά μου, οι δάσκαλοί μου, το ωρολόγιο πρόγραμμα. – Οι συμμαθητές μου, οι φίλοι μου.	*Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις: φιλία, αγάπη, εκτίμηση, αλληλοβοήθεια.
Ελεύθερος χρόνος, διασκέδαση – Δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, πώς μου αρέσει να περνάω τον ελεύθερο χρόνο μου. – Παρέα με τους φίλους, με την οικογένεια στον ελεύθερο χρόνο. – Ελληνικές πολιτιστικές εκδηλώσεις.	*Γυμναστική και αθλητισμός:* αθλήματα. *Μουσική αγωγή:* άκουσμα μουσικής. *Δράμα και χορός:*

	παραδοσιακοί χοροί, θέατρο, παραστάσεις. *Οπτική αγωγή:* μουσεία, εκθέσεις. *Ελληνική λαογνωσία:* ελληνικά παραδοσιακά παιχνίδια.
Φύση, ζώα – Τα αγαπημένα μου ζώα. – Κατοικίδια ζώα. – Στο ζωολογικό κήπο. – Εκδρομή στην εξοχή. – Τα χαρακτηριστικά ζώα και φυτά της Ελλάδας.	*Πατριδογνωσία:* κατοικίδια ζώα, ο ζωντανός κόσμος των δασών και υδάτων . Προστατευόμενα ζώα και φυτά. *Ελληνική λαογνωσία:* χαρακτηριστικά φυτά του ελληνικού τοπίου, Ο κόσμος των ζώων της Ελλάδας. *Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* περίθαλψη χόμπι ζώων.
Γιορτές και έθιμα – Οι αγαπημένες μου γιορτές. – Οι οικογενειακές, θρησκευτικές και εθνικές γιορτές μας.	*Πατριδογνωσία:* καθημερινότητες, γιορτές. *Ελληνική λαογνωσία:* προέλευση των γιορτών μας και οι καθιερωμένες συνήθειες. Ποιήματα, μικρά πεζά που αναφέρονται στις γιορτές.
Πόλη, ψώνια – Πόλεις, οικισμοί, χωριά. – Κτήρια, δρόμοι. – Προσανατολισμός, ζητώ, δίνω πληροφορίες. – Καταστήματα, σουπερμάρκετ, λαϊκή αγορά. – Ψώνια.	*Μαθηματικά:* προσανατολισμός στη διάσταση, μορφές διαστάσεως. *Πατριδογνωσία:* χώρες, πόλεις. *Ελληνική λαογνωσία:* η πόλη μου, το χωριό

	μου. *Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* συγκοινωνία, ψώνια.
Ταξίδι, ανάπαυση – Διακοπές, παραθέριση. – Κατασκηνώσεις, μαθητικές εκδρομές. – Συγκοινωνιακά μέσα. – Ταξίδι στο εξωτερικό και στο εσωτερικό.	*Πατριδογνωσία:* προσανατολισμός στη γεωγραφική διάσταση, Ευρώπη, ήπειροι, τοπία, χώρες εκτός Ευρώπης. Μέσα συγκοινωνίας, οχήματα. *Ελληνική λαογνωσία:* Η πόλη μου, το χωριό μου, το πατρικό τοπίο, τα στοιχεία της οικουμενικής κληρονομιάς. Δημοτικά τραγούδια, μελοποιημένα έργα ποιητών για την θάλασσα και τα ελληνικά τοπία.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(Για την αγωγή-εκπαίδευση των εθνικοτήτων στα σχολεία γλώσσας, στα επαυξημένα σχολεία γλώσσας και στα συμπληρωματικά σχολεία γλώσσας)

5η–8η τάξη

Οι βασικοί στόχοι, οι επιδιώξεις, του μαθήματος Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στην 5η–8η είναι η εξάσκηση και παραπέρα ανάπτυξη των ικανοτήτων που θεμελιώθηκαν στις κατώτερες τάξεις. Συνεχίζεται να εξαίρει η επίτευξη της ενδυνάμωσης της επίγνωσης ταυτότητας και μέσω αυτής των κινήτρων της μάθησης, η διαμόρφωση του χωρίς άγχους περιβάλλοντος που είναι αναγκαίο για την βελτίωση της αυτοτελούς επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα.

Βασικός στόχος είναι η συνεχής ανάπτυξη της ικανότητας κατανόησης και παραγωγής του προφορικού λόγου, η άσκηση ανταλλαγής πληροφοριών σε διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας και η συνεχής ανάπτυξη επιμέρους ικανοτήτων (π.χ.:ακουστική ικανότητα φωνητική ικανότητα), ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου.

Λαμβάνουν σημαντικό ρόλο: η συνεχής ανάπτυξη της ικανότητας κατανόησης και παραγωγής λόγου, η γνωριμία και χρήση νεότερων στρατηγικών μέσων ανάγνωσης, η παρακολούθηση, η άσκηση της διαδικασίας παραγωγής κειμένου, η διατύπωση σε διαφορετικούς–κατάλληλης χρήσης και σημασίας λέξεων για την περίσταση επικοινωνίας–τύπους κειμένων, η παραπέρα ανάπτυξη της εξοικείωσης στην τεχνική γραφή και της εξάσκησης της ορθογραφίας.

Καθώς αποκτούν οι μαθητές όλο και πιο σταθερές γλωσσικές γνώσεις, τόσο γίνεται πιο σημαντική η ανάπτυξη της ελληνικής γλωσσικής και λογοτεχνικής αγωγής, πέρα από την μάθηση μνημονεύσεων, παίρνει κύριο ρόλο η νοητή ανάγνωση, η ανάλυση λογοτεχνικών έργων, η σύνδεση των πληροφοριών που αποκτούνται από τα έργα με την ύλη που έχει ήδη αποκτηθεί. Μέσω των ελληνικών λογοτεχνικών έργων ο μαθητής κάνει μια αναδρομή στις ιστορικές παραδόσεις μας και στο παρελθόν μας, γνωρίζεται με τα ελληνικά ήθη και έθιμα.

Στην ύλη του μαθήματος της ελληνικής λογοτεχνίας της 5ης–8ης τάξης οι μαθητές παράλληλα με τα δημοτικά τραγούδια, γνωρίζονται και με τους αξιόλογους εκπροσώπους της έντεχνης ποίησης και πεζογραφίας, έτσι παράλληλα με τον εμπλουτισμό των γνώσεων σχετιά με την παράδοσή μας, διευρύνεται και το λεξιλόγιο των μαθητών.

Στον τομέα της μητρικής γλωσσικής αγωγής εξαιρετική επιδίωξη είναι η παρουσίαση μερικών βασικών τακτικών, η αναγνώριση της συνάφειάς τους, και η ονομασία τους, θεμελιωμένη στην υπάρχουσα γλωσσική επάρκεια.

5η–6η τάξη

Οι βασικοί στόχοι και επιδιώξεις του μαθήματος Ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στην 5η–6η Δημοτικού είναι η εξάσκηση και η παραπέρα ανάπτυξη των ικανοτήτων που θεμελιώθηκαν στις κατώτερες τάξεις. Επειδή οι περισσότεροι ελληνικής καταγωγής μαθητές αρχίζουν τις σπουδές στους στο σχολείο με ελάχιστες προκαταρκτικές γνώσεις γλώσσας από το σπίτι, η κυριότερη επίτευξη ακόμα είναι η ανάπτυξη της κατανόησης προφορικού λόγου, της ικανότητας ομιλίας και της απόκτησης λεξιλογίου με τη βοήθεια καθοδηγούμενων διαλόγων, ασκήσεων περιστάσεων, εικόνων, ταινιών, λεκτικών παιχνιδιών.

Στην 5η–6η τάξη οι μαθητές μπορούν να διαβάζουν σιωπηρά ή μεγαλόφωνα. μικρά κείμενα στην ελληνική γλώσσα, μπορούν να εξαίρουν τις ουσιαστικές πληροφορίες, να συνοψίζουν το περιεχόμενο του κειμένου.

Όλο και μεγαλύτερο ρόλο παίζουν: η αυτοτελής παραγωγή γραπτού λόγου, οι

εκθέσεις σε δεδομένα θέματα, οι περιγραφές, η δημιουργία μηνυμάτων σε δεδομένες περιστάσεις, όπου ο μαθητής χρησιμοποιεί τους ορθογραφικούς κανόνες και τους τύπους παραγωγής γραπτού λόγου που έχει μάθει. Από την άποψη της κατανόησης και παραγωγής λόγου σημαντική επιδίωξη είναι η προώθηση της βοήθειας αυτοτελούς μάθησης, η εξοικείωση με τη χρήση των λεξικών, η γνωριμία με την αυτοτελή απόκτηση γνώσεων από βιβλία ή από το διαδίκτυο.

Στην $5^{η}$–$6^{η}$ τάξη όλο και πιο σημαντικό ρόλο έχει η γνωριμία με την ελληνική λογοτεχνία και τους δημιουργούς της, η νοητή.ανάγνωση και ανάλυση λογοτεχνικών έργων και, μέσω αυτών ο εμπλουτισμός των γνώσεων για την ελληνική ιστορία, για τις ελληνικές παραδόσεις.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Δεξιότητα επικοινωνίας, κατανόηση, ερμηνεία και δημιουργία προφορικού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 104**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ο μαθητής προφέρει ορθά τους φθόγγους. Σε απλές προτάσεις εκφράζει κατανοητά και αποδεκτά τις σκέψεις του. Στις καθημερινές συναναστροφές του χρησιμοποιεί τους ευγενικούς εκφραστικούς τρόπους. Σε περίπτωση που έχει πρόβλημα κατανόησης, μπορεί να ζητήσει βοήθεια. Συμμετέχει στις ομαδικές συζητήσεις, στη δημιουργία ιστοριών.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη της κατανόησης ακρόασης ελληνικού λόγου. Η βοήθεια διαμόρφωσης - κατάλληλης στην περίσταση επικοινωνίας-σωστής αναπνοής ομιλίας, φωνητικής, επιτονισμού, ρυθμού και παύσης. Η εξάσκηση της διαμόρφωσης της ομιλίας στην ελληνική γλώσσα που μεταδίδει σωστά το στόχο της επικοινωνίας, σε διάφορες περιστάσεις του λόγου.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Η εξάσκηση της καθαρής φωνητικής, της προφοράς, του σωστού κυματίσματος της φωνής. Η εξάσκηση της χρήσης του κατάλληλου επιτονισμού, του ρυθμού, της έντασης του ήχου, της φωνής (π.χ.: με δραματικό παιχνίδι, με εκφορά κειμένου, κατανόηση ανάγνωσης με αλλεπάλληλη ανάγνωση). Δραστήρια συμμετοχή σε διάφορες περιπτώσεις επικοινωνίας. Συμμετοχή σε διαλόγους, εξιστόρηση βιωμάτων με απλές φράσεις. Προσαρμογή στην περίσταση της ομιλίας, στο στόχο επικοινωνίας, προσανατολισμός	Ο μαθητής – καταλαβαίνει τις απλές προφορικές ανακοινώσεις, – μιλάει κατανοητά, – εκφράζει κατανοητά τις σκέψεις του με απλές φράσεις, – χρησιμοποιεί στην καθημερινή συναναστροφή τους ευγενικούς εκφραστικούς τρόπους, – συμμετέχει σε ομαδικές συζητήσεις, στη δημιουργία ιστοριών, – παράγει αυτοδύναμα ένα κείμενο μερικών προτάσεων, – περιγράφει εικόνες, εικονογραφήσεις με απλές προτάσεις,	*Δράμα και χορός*: δημιουργία σχέσεων και επικοινωνίας, άσκηση περιστάσεων, καταστάσεων. *Οπτική αγωγή* : οπτική επικοινωνία.

στις καθημερινές περιστάσεις επικοινωνίας. Περιγραφή εικόνων, εικονογραφήσεων με απλά μέσα. Πιστή απόδοση κειμένων απομνημόνευσης. Η ακουστική κατανόηση διάφορων ελληνικών κειμένων, η κατανόηση των πληροφοριών, η παραγωγή σύντομης περίληψης. Η παρατήρηση και η ερμηνεία της συμπεριφοράς επικοινωνίας του συνομιλητή.	– χρησιμοποιεί στις καθημερινές περιστάσεις το διδασκόμενο λεξιλόγιο, τους εκφραστικούς τρόπους, – αποδίδει πιστά, κατανοητά τις απομνημονεύσεις.	
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Η περίσταση της ομιλίας, επιτονισμός, κυμάτισμα της φωνής, ρυθμός ομιλίας, δραματοποίηση, μνημόνευση, διάλογος.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Ανάγνωση, κατανόηση γραπτού λόγου**	**Πλαίσιο ωρών 70**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η σωστή και εκφραστική ανάγνωση λέξεων, κειμένων, η κατανόηση της ουσίας του κειμένου. Η εξαίρεση των απλών πληροφοριών από το κείμενο. Καθοδηγούμενη διήγηση του περιεχομένου.	
Παιδαγωγικοί–αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη της τεχνικής της ανάγνωσης με τη βοήθεια διάφορων ελληνικών κειμένων. Η αναγνώριση της συνάφειας μεταξύ εικόνας και κειμένου, η ερμηνεία απλών γραφικών παραστάσεων, διαγραμμάτων. Η ανάπτυξη της αναγνώρισης σφαλμάτων στην ανάγνωση και στην κατανόηση ελληνικών κειμένων, η διδασκαλία, η εφαρμογή της κατάλληλης στρατηγικής διόρθωσης λαθών.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Σιωπηρή και μεγαλόφωνη ανάγνωση και συζήτηση διάφορων ελληνικών κειμένων, διάκριση των σημαντικότερων σκέψεων. Η διατύπωση του νοήματος του κειμένου με δικά του λόγια. Παρουσίαση των πρωταγωνιστών του κειμένου. Η ανακάλυψη και η ερμηνεία της συνάφειας μεταξύ εικόνας και κειμένου. Η εφαρμογή στρατηγικών ανάγνωσης και κατανόησης κειμένου, η άσκηση και η επαύξηση σε εκτυπωμένα και	Ο μαθητής να – έχει κίνητρα στον τομέα της ανάγνωσης, να ενδιαφέρεται, – ερμηνεύει και να αξιολογεί τις πληροφορίες και τις σκέψεις του από το ελληνικό κείμενο που ανταποκρίνεται στο επίπεδο της ηλικίας του, – συνοψίζει με λίγα λόγια το αναγνωσμένο κείμενο, να εξαίρει τις κυριότερες σκέψεις, – διατυπώνει τη γνώμη του για τα πρόσωπα του αναγνώσματος και την κατάστασή τους σε μερικές προτάσεις.	*Πατριδογνωσία :* διαμόρφωση της αυτόνομης μάθησης, και επεξεργασίας κειμένων. *Οπτική αγωγή:* δημιουργία εικόνων με βάση προσωπικών και λογοτεχνικών βιωμάτων. *Ελληνική λαογνωσία:* ανάγνωση σύντομων παραμυθιών για ζώα, μύθων, ελληνικά κόμικς.

ηλεκτρονικά κείμενα διαφορετικού θέματος και είδους. Η αναγνώριση της λανθασμένης τεχνικής της ανάγνωσης και της κατανόησης κειμένου, η ανακάλυψη και εφαρμογή της στρατηγικής της διόρθωσης. Προσανατολισμός, απόκτηση πληροφοριών (η ταξινόμηση των γραμμάτων, περιεχόμενο), από τα διαφορετικού είδους ντοκουμέντα (βιβλία, περιοδικά, λεξικά, διαδίκτυο).	– γνωρίζει και είναι ικανός να χρησιμοποιήσει τους τρόπους απόκτησης πληροφοριών.	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία :* σιωπηρή και μεγαλόφωνη ανάγνωση, στρατηγικές ανάγνωσης.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Κείμενο, στοιχεία, κατανόηση κειμένου, πίνακες, πληροφορίες.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Γραφή, παραγωγή κειμένου, μητρική γλωσσική αγωγή**	**Πλαίσιο ωρών 54**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ο μαθητής γνωρίζει τα γράμματα, τους συνδυασμούς, τα συμπλέγματα του ελληνικού Αλφάβητου. Μπορεί να επιλύει απλές γραπτές ασκήσεις. Αντιγράφει μικρά κείμενα από τυπογραφικά και χειρόγραφα δείγματα, γράφει από υπαγόρευση. Μπορεί να ταυτίσει τα χαρακτηριστικά μιας πρότασης. Παραγωγή μικρού γραπτού κειμένου. Γνωρίζει τους βασικούς κανόνες της γραμματικής που απαιτούνται για τη χρήση της ελληνικής γλώσσας. Γνωρίζει την γραφή των απλών λέξεων, προτάσεων σύμφωνα με τους κανόνες ορθογραφίας. Μπορεί να ονομάσει τα μέρη του λόγου που διδάχτηκαν και το γένος των ονομάτων, αναγνωρίζει τα διάφορα πρόσωπα και τον αριθμό των ρημάτων που διδάχτηκαν.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της ανάπτυξης	Η επαύξηση των γνώσεων που σχετίζονται με τους κανόνες της ορθογραφίας, με τις σωστές γλωσσικές νόρμες. Η εξάσκηση γραφής συμπυκνωμένου, συνεκτικού κειμένου. Η παρουσίαση διάφορων τρόπων συλλογής υλικού.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Η συνεχής ανάπτυξη της ατομικής τεχνικής της γραφής. Γνωριμία με τους κανόνες της δημιουργίας της σκιαγράφησης. Συλλογή υλικού από διάφορες τυπογραφικές και ηλεκτρονικές πηγές για εργασία, σημειώνοντας τις πηγές. Η ανάλογη χρήση λεξιλογίου με το μήνυμα, το στόχο και τον	Ο μαθητής – επιδιώκει να είναι αισθητική, ευανάγνωστη η γραφή του, – επιδιώκει να δημιουργεί από γραμματική άποψη σωστές προτάσεις στα ελληνικά, – επιδιώκει να δημιουργήσει κείμενο στην ελληνική γλώσσα χρησιμοποιώντας αυτά που διδάχτηκε για τις	*Ξένες γλώσσες:* ευγενικοί, εκφραστικοί τρόποι, σύνταξη απλών μηνυμάτων στην ξένη γλώσσα που διδάσκεται, χρησιμοποιώντας λεξικό. *Ουγγρική γλώσσα και*

αποδέχτη της εργασίας. Παραγωγή σύντομου γραπτού κειμένου σε θέμα διαδικτύου: π.χ. ηλεκτρονικό μήνυμα. Γνωριμία με τις μορφές φωνητικής γραφής των ελληνικών γραμμάτων. Διαφορές και ομοιότητες των γραμμένων κειμένων στον υπολογιστή και στο χέρι. Μετάφραση στα ουγγρικά μικρών ελληνικών κειμένων με τη βοήθεια λεξικού. Η χρήση των κανόνων της ορθογραφίας της ελληνικής γλώσσας. Βασικές γνώσεις της γραμματικής, οι βασικοί τύποι των ονομάτων. Κατάταξη των ονομάτων-που διδάχτηκαν-κατά το γένος, τον αριθμό και τις πτώσεις. Κατάταξη των ρημάτων κατά την κλίση τους. Οι βαθμοί των επιθέτων. Οι πτωτικές μορφές των προσωπικών αντωνυμιών.	εκθέσεις, – με δεδομένο ή επιλεγμένο θέμα κάνει μια περιγραφή με μερικές προτάσεις, – συντάσσει σύντομο μήνυμα κειμένου, – τηρεί τους βασικούς γλωσσικούς κανόνες, τις γλωσσικές νόρμες ορθότητας, – χρησιμοποιεί αυτοδύναμα διάφορες πηγές ,τις χρησιμοποιημένες πηγές τις ταυτίζει και τις σημειώνει, – μεταφράζει μικρό κείμενο στα ουγγρικά χρησιμοποιώντας λεξικό, – αναγνωρίζει τα μέρη του λόγου που έχει διδαχτεί, τα ταξινομεί ανάλογα με τις σημαντικότερες ιδιότητές τους.	*λογοτεχνία:* γνώσεις δημιουργίας κειμένων. Σύστημα των ειδών του λόγου, τα μέρη του λόγου. *Μελέτη περιβάλλοντος:* συλλογή υλικού, δημιουργία σκιαγράφησης. *Πληροφορική:* αναζήτηση στοιχείων πηγών στο διαδίκτυο, γλωσσικές ιδιότητες των επαφών στο διαδίκτυο. *Ελληνική λαογνωσία:* χαιρετιστήρια στις γιορτές, τρόποι χαιρετισμού. *Οπτική αγωγή:* η παρουσίαση του κόσμου του περιβάλλοντός μας με απεικονίσεις.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Συλλογή υλικού, σκιαγράφηση, e-mail, φωνητική γραφή, υπαγόρευση, μετάφραση, λεξικό, τα μέρη του λόγου, τα είδη του λόγου, κλίση.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Λογοτεχνική αγωγή, η ερμηνεία των λογοτεχνικών έργων**	**Πλαίσιο ωρών 32**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Διδαγμένες μνημονεύσεις: παιδικά παιχνίδια, δημοτικά τραγούδια, μαντέματα.	
Παιδαγωγοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Γνωριμία με την ελληνική δημοτική ποίηση και με έργα της έντεχνης ποίησης. Γνωριμία με τις παραδόσεις του ελληνικού εθνικού πολιτισμού μέσω των αναγνωσμάτων που το περιεχόμενό τους συνδέεται μαζί τους.	

Δραστηριότητες/γνώσεις	**Απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Ανάγνωση και ανάλυση κειμένων ήδη γνωστών δημοτικών τραγουδιών. Σύγκριση ελληνικών και ουγγρικών δημοτικών	Ο μαθητής – συμμετέχει στα κοινά τραγούδια, στις απαγγελίες ποιημάτων,	*Ουγγρική γλώσσα και λογοτεχνία:* η δομή πεζογραφικών και ποιητικών έργων.

τραγουδιών, αναζήτηση των διαφορών. Αναγνώριση μερικών σημαντικών χαρακτηριστικών των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών (π.χ. ρυθμός, επαναλήψεις παραλλαγών, προσθήκες). Γνωριμία με δημοτικά τραγούδια που σχετίζονται με τις καθιερωμένες ετήσιες γιορτές (Κάλαντα Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς, Φώτων, Λαζάρου, Πασχαλινά τραγούδια κ.α.), αναγνώριση των εθίμων που σχετίζονται με τις γιορτές στα κείμενα των δημοτικών τραγουδιών. Ανάγνωση έργων Ελλήνων ποιητών που συνδέονται με τις εθνικές μας γιορτές (π.χ. Διονύσιου Σολωμού, Άγγελου Σικελιανού, Κωστή Παλαμά, Κώστα Βάρναλη, Οδυσσέα Ελύτη), να γίνει κοινή συζήτηση των ποιημάτων, να μάθουν να τα τραγουδούν τα μελοποιημένα ποιήματα, και να μάθουν να τα απαγγέλλουν. Ανάγνωση λογοτεχνικών έργων ελληνικής πεζογραφίας, παραμυθιών, μύθων, θρύλων, μικρά διηγήματα, αποσπάσματα μυθιστορημάτων (π.χ. ΄Αλκη Ζέη., Γεωργίου Βιζυηνού, Ηλία Βενέζη, Διδός Σωτηρίου, Ευγενίας Φακίνου). Η εξέταση της χαρακτηριστικής δομής των έργων, η διαπίστωση της χρονολογικής σειράς των γεγονότων, η διαπίστωση του αφηγητή των γεγονότων. Αναγνώριση των χαρακτηριστικών συνδυασμών λέξεων, των επαναληπτικών μοτίβων των ελληνικών παραμυθιών.	– γνωρίζει μερικά χαρακτηριστικά των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών, – γνωρίζει τα τραγούδια που συνδέονται με τις μεγάλες γιορτές του χρόνου, – γνωρίζει τα ποιήματα που συνδέονται με τις εθνικές γιορτές μας, μπορεί να απαγγείλει μερικά, – μπορεί να ονομάσει τους συγγραφείς των αναγνωσμάτων του , τα πρόσωπα του έργου και τους χαρακτήρες τους, – μπορεί να ταυτίσει το χρόνο και το χώρο της ιστορίας και τη σειρά των γεγονότων, – με λίγες φράσεις μπορεί να διηγηθεί και να γράψει το περιεχόμενο απλής δομής παραμυθιών, διηγημάτων.	*Μουσική αγωγή*: το κείμενο των δημοτικών τραγουδιών. *Οπτική αγωγή:* βασιζόμενες σε παραμύθια, σε λογοτεχνικά έργα για παιδιά και νέους διασκευές κινούμενων σχεδίων, κινηματογραφικών ταινιών. *Δράμα και χορός:* παίξιμο ρόλων, κουκλοθέατρο, δραματοποιημένες σκηνές. *Γυμναστική και αθλητισμός :* ρυθμικές κινήσεις, ασκήσεις. *Ελληνική λαογνωσία:* σύντομου θέματος κείμενα ελληνικής λαογνωσίας, θρύλοι.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Θρύλος, μύθος, περιπετειώδης αφήγηση, διήγημα, μυθιστόρημα, πρόσωπα έργων, δημοτικό τραγούδι, ποίημα, ρυθμός, ομοιοκαταληξία, επανάληψη.	

Οι επιδόσεις της ανάπτυξης στο τέλος του δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής εκφράζει κατανοητά και νοηματικά τις σκέψεις του στην ελληνική γλώσσα. Ενεργοποιεί το ελληνικό του λεξιλόγιο στις ασκήσεις παραγωγικού λόγου. Χρησιμοποιεί στις καθημερινές συναναστροφές τους ευγενικούς εκφραστικούς τρόπους. Ο μαθητής μπορεί να συμμετέχει στις ομαδικές συζητήσεις, στην δημιουργία ιστοριών, στις συζητήσεις για τα κοινά βιώματα, για τις κοινές δραστηριότητες. Μπορεί να απαγγείλει, να αφηγηθεί-πιστά, με τον κατάλληλο τονισμό - ελληνικά ποιήματα, πεζά κείμενα. Μπορεί να διαβάζει συνεχόμενα και κατανοητά σύντομα ελληνικά κείμενα. Από το αναγνωσμένο κείμενο μπορεί να εξαίρει τις σημαντικότερες πληροφορίες, να συνοψίσει αυτά που διάβασε. Μπορεί να συντάξει σύντομη περιγραφή, ένα μήνυμα μερικών προτάσεων, τηρώντας τους βασικούς κανόνες της γραμματικής και της ορθογραφίας. Ο μαθητής είναι ικανός να χρησιμοποιεί λεξικό, με τη βοήθεια λεξικών να μπορεί να μεταφράζει σύντομα ελληνικά κείμενα στα ουγγρικά και ουγγρικά κείμενα στα ελληνικά. Κατά τη συλλογή υλικού να χρησιμοποιεί τις τυπογραφικές και ηλεκτρονικές μορφές. Ο μαθητής να δείχνει ενδιαφέρον προς την ελληνική λογοτεχνία. Να αναφέρει συγγραφείς, τίτλους, πρόσωπα έργων που έχει διαβάσει. Να είναι ανοιχτός, να έχει κίνητρα για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων του.

7η–8η τάξη

Κύρια επιδίωξη αυτής της περιόδου είναι η παραπέρα ανάπτυξη, η ενδυνάμωση, η διεύρυνση, η λεπτομέρεια και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γνώσεων που έχουν θεμελιωθεί και, συνδέονται με εναλλακτικό, όλο και πιο σύνθετο περιεχόμενο γνώσεων: η αναγνώριση, η ταύτιση, η αναζήτηση, η αξιολόγηση, η αποθήκευση, η παραγωγή, η παρουσίαση και η ανταλλαγή της πληροφορίας, η παραγωγή και διανομή ψηφιακού περιεχομένου, καθώς και η επικοινωνιακή συνεργασία μέσω του διαδικτύου, η εμβάθυνση των γλωσσικών γνώσεων, η παρατήρηση της δομής της γλώσσας και των εναλλακτικών ενοτήτων της με μεθόδους οικοδόμησης προτάσεων και κειμένου.

Οι μαθητές στις προηγούμενες τάξεις έχουν γνωριστεί με τα σημαντικότερα έργα της δημοτικής και έντεχνης ποίησης, γνωρίζουν μαντέματα, παροιμίες, δημοτικά τραγούδια, πολλά ποιήματα και πεζογραφήματα αξιόλογων Ελλήνων ποιητών και συγγραφέων που έχουν γράψει για παιδιά και νέους. Στις ανώτερες τάξεις η γραφή, η ανάγνωση, η κατανόηση και παραγωγή του κειμένου είναι κάτι περισσότερο για τους μαθητές από απλώς τεχνική άσκηση ή απλή μέθοδος κωδικοποίησης-αποκωδικοποίησης. Οι μαθητές πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι η λογοτεχνία είναι ένα μήνυμα, που κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας και τους αξιωμένους με εξαιρετικό ταλέντο καλλιτέχνες-δημιουργούς, μήνυμα που η αποκωδικοποίησή του και η οικοδόμησή του στη ζωή μας είναι δική μας δουλειά.

Ο μαθητής στην ομιλία του τώρα πια δεν αρθρώνει μόνο κατάλληλα, αλλά και με την προφορά του αντανακλά σωστά τη διάθεση δήλωσής του, καθώς και εφαρμόζει κατάλληλα φωνητικά μέσα πρότασης και κειμένου. Τώρα πια όχι μόνο μπορεί να κάνει περίληψη των αναγνωσμάτων, αλλά έχει την ικανότητα να αιτιολογήσει και να συνεργαστεί με τους συνομιλητές του με πάθος. Δεν προσαρμόζεται μόνο στις περιστάσεις ομιλίας, αλλά είναι

ικανός να χρησιμοποιήσει διάφορες τεχνικές επικοινωνίας. Τώρα πια, όχι μόνο χρησιμοποιεί τη σκιαγράφηση, αλλά και μόνος του είναι ικανός για την αυτόνομη σκιαγράφηση. Έχει την ικανότητα ερμηνείας και περιγραφής των κειμένων και τη γραπτή διατύπωσή τους. Όχι μόνο γνωρίζει το περιεχόμενο, την πλοκή και την ουσία των ερωτημάτων που υποβάλλονται στις καμπές των κειμένων, αλλά και κατανοεί, έχει την ικανότητα να κάνει την περίληψη, την ερμηνεία και την αξιολόγησή τους.

Από την άποψη των ηθικών κριτηρίων, ο μαθητής, τώρα πια δεν είναι μόνο ικανός να εκδηλώνει την αρέσκειά του, αλλά έχει την ικανότητα να εκφράσει την προσωπική του γνώμη. Γνωρίζει τη σχέση των σκιαγραφιών, ιχνογραφιών, εικόνων με τους υπότιτλους ελληνικού κειμένου, γραμμένους με απλά γλωσσικά μέσα.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Δεξιότητα ομιλίας**	**Πλαίσιο ωρών 45**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η ακουστικότητα της ομιλίας: ο επιτονισμός, ο κυματισμός φωνής, ο ρυθμός ομιλίας, τα παραγλωσσικά μέσα έκφρασης: μορφασμοί, χειρονομίες, κορμοστασιά, εξωτερική εμφάνιση. Η σίγουρη γνώση και χρήση των σωστών στοιχείων της επικοινωνίας.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η συνειδητοποίηση των βασικών αρχών της έκφρασης γνώμης, της συζήτησης. Η ανάπτυξη της δεξιότητας της ομιλίας: διάφορων τυπικών μορφών των περιστάσεων επικοινωνίας στο σχολείο και στην κοινωνική ζωή, η εξοικείωση και η εξάσκηση του τρόπου ομιλίας που είναι κατάλληλος με την περίσταση και το στόχο, το λεξιλόγιο, η σωστή γλωσσική συμπεριφορά επικοινωνίας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Άσκηση της ορθής προφοράς. Να γνωρίζει και να χρησιμοποιεί σωστά τους διάφορους καθημερινούς εκφραστικούς τρόπους (χαιρετισμοί, συστάσεις κτλ.). Περίληψη αναγνωσμένου κειμένου με τη χρήση του διδασκόμενου λεξιλογίου, διατύπωση γνώμης για τα αναγνωσμένα. Μετά από προετοιμασία, να κάνει έναν απολογισμό βιωμάτων για συμβάντα που τα έχει ζήσει. Χαρακτηρισμός προσώπων, αντικειμένων, ζώων και πραγμάτων. Πιστή απόδοση μνημονεύσεων με εκφραστικότητα στην εκφορά κειμένων. Δοκιμασίες δραματικών μορφών (π.χ. απαγγελία ποιημάτων). Περιγραφή εικόνων, σκιαγραφημάτων με απλά γλωσσικά εκφραστικά μέσα για να φανεί η υποκειμενική επίδραση που θα ασκήσει στον αναγνώστη. Η απόδοση της ουσίας ελληνικών περιεχομένων συνοπτικά στην ουγγρική γλώσσα. Η χρησιμοποίηση λεξιλογίου που να είναι κατάλληλο με τον τρόπο ομιλίας της επικοινωνίας. Η αναζήτηση πληροφόρησης, εκφράσεις επιθυμίας, πληροφορία. Η συνομιλία, η συζήτηση με εταίρους, η διατύπωση της δικής του γνώμης.	*Όλα τα μαθήματα:* Επέμβαση, μικρή διάλεξη, ομιλία (εορταστική), συμμετοχή σε συνομιλία, σε συζήτηση. *Οπτική αγωγή:* η σχέση κειμένου και εικόνας στα οπτικά μέσα. *Μουσική αγωγή*: φωνή ομιλίας, φωνή τραγουδίσματος, ρυθμός ομιλίας, ρυθμός.

Συνέντευξη με γνωστές προσωπικότητες των Ελλήνων.	
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Συστήνομαι, χαιρετώ, γνώμη, συζήτηση, άποψη, δραματοποίηση, διάλογος.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Κατανόηση προφορικού λόγου, ανάγνωση, κατανόηση κειμένου**	**Πλαίσιο ωρών 45**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η εφαρμογή των διδασκόμενων κατανόησης κειμένου και στρατηγικών επεξεργασιών σε διαφορετικούς τύπους και σε διαφορετικές μορφές κειμένου . Η αναγνώριση του δικού του λάθους στο κείμενο κατανόησης και η διόρθωσή του.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη της κατανόησης του κειμένου, της νοητής ανάγνωσης. Η ανάπτυξη της ικανότητας της εκφραστικής απόδοσης κειμένου. Η ανάπτυξη της ικανότητας μάθησης με τη βοήθεια τυπογραφικών και ηλεκτρονικών κειμένων. Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης: η διαχείριση των πηγών πληροφορίας διαδικτύου από την άποψη εμπιστοσύνης και αυθεντικότητας.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η κατανόηση της καθημερινής ομιλίας, η ακρόαση της γνώμης άλλων, η κατανόησή της σε περιστάσεις πολλαπλών φωνών. Η κατανόηση προφορικών διατυπώσεων άλλων σε περιστάσεις διαλόγου. Η συνεχόμενη ανάγνωση γνωστού και άγνωστου κειμένου που με το σωστό επιτονισμό του, το περιεχόμενο να εκφράζει τα συναισθήματα και τις σκέψεις του κειμένου. Η προσωπική, κατευθυνόμενη και αυτόνομη άσκηση της κατανόησης λογοτεχνικών και άλλου είδους κειμένων, η ερμηνεία του περιεχόμενού τους , του μηνύματός τους (π.χ. η διάκριση των σωστών και λανθασμένων διατυπώσεων, η αναπαράσταση κειμένου ακρόασης). Η ανακάλυψη, η ερμηνεία της συνεκτικότητας του περιεχομένου του αναγνωσμένου κειμένου και των συμπληρωματικών εικόνων, σκιαγραφημάτων αυτού. Μετάφραση απλών κειμένων από τα ουγγρικά στα ελληνικά, και από τα ελληνικά στα ουγγρικά με τη βοήθεια λεξικών. Ο εμπλουτισμός του ενεργού και παθητικού λεξιλογίου με αυτόνομη εργασία. Αναζήτηση στοιχείων ελληνικού περιεχομένου στο διαδίκτυο. Ανάγνωση των περιοδικών της ομογένειας και της εθνικότητας. Να χρησιμοποιεί με ευχέρεια τις ελληνικές ιστοσελίδες του διαδικτύου. Να χρησιμοποιεί ό,τι ενισχύει τη μάθηση, από λεκτικές τράπουλες ως εγκυκλοπαίδειες. Να χρησιμοποιεί έντυπα και ηλεκτρονικά λεξικά.	*Όλα τα μαθήματα*: η επεξεργασία των ιδιοτήτων στα αναγνωσμένα κείμενα των μαθημάτων. *Πληροφορική:* μέθοδοι αναζήτησης. *Οπτική αγωγή*: ερμηνεία σκιαγραφήσεων, εικόνων.

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Αναζήτηση, λεξικό, εγκυκλοπαίδεια, λεκτική τράπουλα, επεξεργασία κειμένου.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Γραφή, παραγωγή κειμένου**	**Πλαίσιο ωρών 44**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Συλλογή στοιχείων, δημιουργία σημειώσεων και σκιαγραφήσεων με διάφορες τεχνικές. Συλλογή υλικού για ένα δεδομένο θέμα, πρόβλημα (πχ. στοιχεία, παραδείγματα, αιτιολογήσεις) με τη χρησιμοποίηση των τυπογραφικών και ηλεκτρονικών μέσων, πηγών της βιβλιοθήκης. Αυτόνομη παραγωγή κειμένων με τα διδασκόμενα είδη του λόγου. Η χρήση της διατύπωσης ως επίκεντρο της διαδικασίας.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η διδασκαλία χαρακτηρισμών μερικών ειδών του λόγου των μαζικών μέσων επικοινωνίας και η ανάπτυξη της ικανότητας παραγωγής κειμένων του κατάλληλου με τις ιδιότητες του είδους του λόγου. Η εξοικείωση με μερικές τεχνικές, μορφές κράτησης σημειώσεων, η η επιδίωξη της κατάλληλης επιλογής αυτών και η βοήθεια της χρήσης τους. Η κριτική σκέψη, η ανάπτυξη του αισθήματος της ευθύνης απέναντι στον εαυτό μας και τους άλλους.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Γραφή κειμένων σε βάση επιφάνειας χαρτιού και ηλεκτρονικού μέσου, κατάλληλου για τις επιδιώξεις της επικοινωνίας. Ευανάγνωστη, επιθεωρούμενη, ανταποκρινόμενη στο νόημα, αρθρωμένη γραφή. Δημιουργία διάφορων τύπων κειμένων (περιγραφή, χαρακτηρισμός, διήγηση, γνώμη κ.α.). Γνωριμία με τις γραπτές μορφές συστάσεων. Η εξοικειώση με τους γραπτούς κανόνες των συστάσεων (σε επιφάνεια χαρτιού και διαδικτυακή σύνδεση-αυτοβιογραφία, σημειωματάριο, ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Να γνωρίσουν και να συζητήσουν οι μαθητές τις σοβαρές συνέπειες των ηθικών διλλημάτων που δημιουργούν οι αυτοσυστάσεις στις δημόσιες επιφάνειες. Η γραφή επίσημων έγγραφων: γράμμα, αίτηση. Η δημιουργία σύντομου κειμένου επιχειρήματος. Η δημιουργία γραφής στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ειδήσεις, συνέντευξη, ανταπόκριση). Η χρήση γνωστών τεχνικών μεθόδων παρουσίασης κατάλληλων με το σκοπό και το στόχο. Η χρήση των τεχνικών σημάνσεως κατά την διάρκεια της επεξεργασίας του γραπτού κειμένου (πχ. οπτική σήμανση) και η εξαίρεση των κλειδιών λέξεων. Η άσκηση της κράτησης σημειώσεων σε χαρτί και σε ηλεκτρονικό υπολογιστή για την ενίσχυση της μάθησης, η επιδίωξη της δημιουργίας καλύτερης προσωπικής μορφής. Η χρήση των γλωσσικών, ορθογραφικών κανόνων στη διάρκεια παραγωγής γραπτού λόγου. Μετάφραση απλών κειμένων με τη βοήθεια λεξικού.	*Πληροφορική:* οι δυνατότητες συντάξης προγραμμάτων κειμένων. *Οπτική αγωγή:* τυπογραφικές γνώσεις. *Ηθική αγωγή:* τρόποι συναναστροφής, εκτίμηση της προσωπικότητας.

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Σημειωματάριο, ηλεκτρονικό κείμενο, σχόλιο, αυτοβιογραφία, γράμμα, αίτηση, διήγημα, χαρακτηρισμός.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η δομή της γλώσσας**	**Πλαίσιο ωρών 44**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η αναγνώριση και η ονομασία των διδασκόμενων μερών του λόγου από τη σημασία της λέξης, σε πρόταση και κείμενο, η κατάλληλη χρήση τους στον προφορικό και γραπτό λόγο.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η επαύξηση της γλωσσικής επίγνωσης με την ανάπτυξη της προσοχής: η παρατήρηση της δομής της ελληνικής γλώσσας, η λεπτομερειακή εξέταση του επιπέδου των φθόγγων, των στοιχείων της λέξης και των λέξεων. Η ανάπτυξη της ικανότητας ανάλυσης: η παρατήρηση της χαρακτηριστικής μορφολογικής συμπεριφοράς των ομάδων μερών του λόγου, η ονομασία των κυριότερων χαρακτηρισμών τους.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Συνεχίζεται η εξοικείωση με τους γλωσσικούς και ορθογραφικούς κανόνες. Η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά της ελληνικής φωνητικής μέσω των εμπειριών. Οι νόρμες του γραπτού λόγου, η σωστή χρήση των σημείων στίξεως. Η επιθεώρηση των πιο χαρακτηριστικών ομάδων των μερών του λόγου, η συνέχεια της παρατήρησης του ρόλου τους στον προφορικό και γραπτό λόγο, η χρήση τους στην επικοινωνία. Η παρατήρηση της χαρακτηριστικής μορφολογικής συμπεριφοράς των ομάδων των μερών του λόγου, η ονομασία των κυριότερων χαρακτηριστικών. Τα είδη των βασικών μερών του λόγου. Η δομή των ρημάτων, οι κατηγορίες των ουσιαστικών, μερικά τυπικά είδη των κύριων ονομάτων και η δομή τους. Παραθετικά των επιθέτων, τα είδη των αριθμητικών. Οι αντωνυμίες, η σωστή χρήση τους στη δημιουργία κειμένου. Γνωριμία με τις προθέσεις, τους συνδέσμους, τα επιρρήματα.	*Ξένες γλώσσες:* το φωνητικό σύνολο της διδασκόμενης ξένης γλώσσας, η φωνολογική, λεκτική δομή της. *Μελέτη περιβάλλοντος:* τα ανθρώπινα όργανα παραγωγής της φωνής. *Πληροφορική:* η χρήση των προγραμμάτων ελέγχου της ορθογραφίας. *Οπτική αγωγή:* η χρήση τυπογραφικών γνώσεων για την διαμόρφωση της αισθητικής γραφής.

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Φωνητική, τα μέρη του λόγου, ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο, αριθμητικό, αντωνυμία, πρόθεση, επίρρημα,σύνδεσμος.

Θεματική ενότητα Αναπτυξιακοί στόχοι	**Ανάπτυξη της αγωγής τη ανάγνωσης, η ερμηνεία λογοτεχνικών έργων**	**Πλαίσιο ωρών 82**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η γνώση της ιστορίας και των μορφών μερικών κλασσικών ελληνικών παραμυθιών και μύθων για ζώα, μερικών λαχνισμάτων, παροιμιών, μαντεμάτων, κείμενα δημοτικών τραγουδιών, ρυθμού και μελωδίας δημοτικών τραγουδιών.	
Παιδαγωγικοί–αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη της κατανοητής ανάγνωσης κειμένου. Η συνεχής παρουσίαση κειμένων της ελληνικής λογοτεχνίας και γραμματείας. Η προετοιμασία της δεκτικότητας των βιωμάτων που εκφράζονται στα λυρικά έργα.	

Γνώσεις	**Αναπτυξιακές απαιτήσεις**	**Σημεία σύνδεσης**
Δημοτικά τραγούδια, ελληνικά μαντέματα, ελληνικές παροιμίες, ελληνικά λεκτικά παιχνίδια, παραμύθια από τον ελλαδικό και ουγγρικό χώρο. Τα μοτίβα των παραμυθιών, χαρακτηριστικοί γλωσσικοί τρόποι έκφρασης, τύποι παραμυθιών. Μερικά γλωσσικά επαναληπτικά μοτίβα των κειμένων των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών, ήρωες ελληνικών παραμυθιών. Έργα Ελλήνων ποιητών, συγγραφέων, αποσπάσματα διηγημάτων, αφηγήσεων, μυθιστορημάτων,απλής γλωσσικής δομής έργα για παιδιά και νέους. Συγγραφείς και έργα: Α. Γ.Σουρής: *Ο Ρωμιός*, Ε. Ροΐδης: *Η Μηλιά*, Γ. Βιζυηνός: *Παιδικά τραγούδια*, Α. Πάλης: *Τραγούδια για παιδιά*, Π. Δέλτα: *Τρελαντώνης*, *Παραμύθι χωρίς όνομα*, Κ. Παλαμάς: *Η ελιά*, Ζ. Παπαντωνίου: Χελιδόνια, Γ. Ξενόπουλος: *Το πρώτο μου Πάσχα*, Β. Ρώτας: *Αυγούλα*, Χ. Σακελλαρίου: *Τρία παιδιά χαμένα στο διάστημα, Οδυσσέας*, Α. Ζέη: *Το καπλάνι της βιτρίνας,*	– Η κατάταξη των παραμυθιών κατά θέμα και ιστορική εποχή. – Διάκριση μεταξύ παραμυθιού και πραγματικότητας. – Με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, κατά λέξη μετάφραση ελληνικών ποιημάτων στα ουγγρικά. – Ο χαρακτηρισμός των προσώπων των έργων, και δια μέσω αυτού η ανάπτυξη της δικής του αυτογνωσίας. – Η πιστή απομνημόνευση αποσπασμάτων και δραματοποίηση ποιημάτων. – Αναζήτηση στο διαδίκτυο εικονογραφήσεων για τα ποιήματα. – Διατύπωση γνώμης για ένα δεδομένο θέμα. – Εκμάθηση πιστής αφήγησης τουλάχιστον ενός παραμυθιού.	*Μουσική αγωγή:* δημοτικά τραγούδια που τραγουδούμε. *Οπτική αγωγή:* αυτόματη αντίδραση στα λογοτεχνικά, μουσικά βιώματα κινηματογραφικών έργων , δημιουργία σκηνικών και ενδυμάτων. *Πληροφορική:* αναζήτηση εικονογραφήσεων στο διαδίκτυο. *Ελληνική λαογνωσία:* μαντέματα, παροιμίες, ήθη και έθιμα, συνήθειες.

Ο ψεύτης παππούς, Ζ. Σαρρή: *Το γαϊτανάκι*, *Κ. Καβάφης: Σπίτι με κήπο,* Κ. Βάρναλης: *Το φως που καίει*, Α. Παπαδιαμάντης: *Η Σταχομαζώχτρα*, Ν. Καζαντζάκης: *Δημοτικό Σκολιό*, Γ. Ρίτσος: *Δεκαοχτώ λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας*, Ο. Ελύτης: *Η Μάγια*, Γ. Σεφέρης: *Άρνηση*, Μίλτος Σαχτούρης*: Το ψωμί.* Ποιήματα, παραμύθια, πεζογραφήματα Ελλήνων Ουγγαρίας.		

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Ελληνικά δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, λαογραφία, παροιμίες, μαντέματα, έργα φαντασίας, λογοτεχνικά έργα για παιδιά και νέους, ηθική αγωγή.

Οι επιδόσεις της ανάπτυξης στο τέλος του δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής προσανατολίζεται και συμμετέχει ενεργά στις καθημερινές ζευγαρωτές και ομαδικές περιστάσεις επικοινωνίας, στις συζητήσεις. Προσέχει και μπορεί να ερμηνεύσει τη διάθεση επικοινωνίας των συντρόφων του, τις μη προφορικές σημάνσεις. Μπορεί σίγουρα να επικοινωνήσει για οποιοδήποτε προτεινόμενο θέμα γενικών γνώσεων. Είναι ικανός να κατανοήσει γενικά διαφορετικού χαρακτήρα και είδους κείμενα, να ερμηνεύσει το νόημα του μηνύματος πέρα από την κατά λέξη σημασία του, και να αναζητήσει πληροφορίες από το κείμενο. Μπορεί να κάνει περίληψη του περιεχομένου, μπορεί να κάνει αυτοδύναμα σημειώσεις και σκιαγράφηση. Έχει την ικανότητα να διατυπώσει προφορικά και γραπτά τη γνώμη του σχετικά με το περιεχόμενο των αναγνωσμένων κειμένων, να αιτιολογήσει την άποψή του. Είναι ικανός να υπερασπίσει την άποψή του με κατάλληλα επιχειρήματα, με κατάλληλες ενδείξεις. Έχει την ικανότητα να ερμηνεύσει λογοτεχνικά έργα και να αποδώσει το περιεχόμενό τους προφορικά. Έχει την ικανότητα να ερμηνεύσει και να συζητήσει τις ανθρώπινες σχέσεις, δράσεις, τα συναισθήματα και συγκρούσεις των προσώπων που απεικονίζονται στα λογοτεχνικά έργα, στις κινηματογραφικές ταινίες. Ο μαθητής γνωρίζει τα διάφορα είδη προτάσεων και τα χρησιμοποιεί σωστά στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Γνωρίζει τα μέρη του λόγου της ελληνικής γλώσσας, χρησιμοποιεί σωστά τους διδασκόμενους ορθογραφικούς κανόνες. Χρησιμοποιεί στη δημιουργία γραπτού κειμένου τα σημεία στίξεως στο τέλος και ενδιάμεσα των προτάσεων. Ο μαθητής έχει την επίγνωση των βασικών εκφραστικών μέσων των

	μέσων μαζικής ενημέρωσης, των ειδών γραπτού και ηλεκτρονικού τύπου. Έχει διαμορφωθεί στο μαθητή το θεμελιώδες επίπεδο επίγνωσης των μέσων μαζικής ενημέρωση, η αυτοτελής κριτική γνώμη.

Προτεινομενα θεματα επικοινωνιας για την 5η -8η ταξη
(Η άσκηση, με το κατάλληλο λεξιλόγιο, των διάφορων μορφών γραπτού και προφορικού λόγου στους ακόλουθους θεματικούς κύκλους)

Προτεινόμενοι κύκλοι θεμάτων	**Σημεία σύνδεσης**
Οικογένεια – Η οικογένειά μου και εγώ. – Συστήνω τα μέλη της οικογένειάς μου, οικογενειακό δέντρο. – Οικογενειακά επεισόδια, κοινά προγράμματα. – Ελληνικές οικογενειακές γιορτές. – Φιλικό περιβάλλον. Ο κόσμος των παππούδων μου.	*Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις–οικογένεια, σπίτι, ο άνθρωπος στο χρόνο–παιδική ηλικία, μεσήλικας, ενήλικας. *Ελληνική λαογνωσία:* η ιστορία της οικογένειάς μας. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* οικογενειακός καταμερισμός εργασίας.
Σπίτι – Το σπίτι μου, το στενό περιβάλλον μου. – Κατοικήσιμα μέρη, έπιπλα, αντικείμενα εγκαταστάσεων. – Ο τόπος διαμονής μου, το ευρύτερο περιβάλλον μου. – Οι στεγάσεις ελληνικών οικογενειών στην Ουγγαρία και οι συνθήκες διαβίωσής τους.	*Μαθηματικά:* προσανατολισμός. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη: οικογένεια* και τόπος διαμονής. *Ελληνική λαογνωσία:* η πόλη μου, το χωριό μου.
Γεύματα – Γεύματα της ημέρας. – Τα φαγητά και τα ποτά που μου αρέσουν. – Υγιεινή τροφή. – Συνταγές, μαγείρεμα, ψήσιμο, προγράμματα μαγειρικής. – Τα χαρακτηριστικά φαγητά του ελλαδικού χώρου.	*Βιολογία-Υγειονομική αγωγή :* διατροφή, μενού διατροφής. *Χημεία: υγιεινή* διατροφή–ο ρόλος των λιπών και της ζάχαρης. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:*

	καταμερισμός της εργασίας στην οικογένεια. *Μαθηματικά:* καταστάσεις, πράξεις, δημιουργία, ερμηνεία διαγράμματος, ανάγνωση πινάκων.
Χρόνος, καιρός – Το ρολόι. Ημερήσια διάταξη. – Εποχές και μήνες. – Οι μέρες της εβδομάδας και τα μέρη της ημέρας. – Ο καιρός. – Καιρικά φαινόμενα. – Φυσικές καταστροφές.	*Γεωγραφία:* κλίμα και κλιματικά φαινόμενα, μετεωρολογικά, καιρικά στοιχεία. *Φυσική:* φυσικές καταστροφές.
Ντύσιμο – Ενδύματα. – Τα αγαπημένα μου ρούχα. – Ο κόσμος της μόδας. Ελληνικές παραδοσιακές ενδυμασίες.	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* ντύσιμο, μόδα. *Ηθική αγωγή:* έθιμα, κανόνες κοινωνικών επαφών.
*Αθλητισμός*Τα μέλη του σώματος και οι κινήσεις. – Τα αθλήματαπου μου αρέσουν. – Αθλήματα, αθλητικές εγκαταστάσεις. – Επικίνδυνα σπορ. – Αθλητικά αγωνίσματα, ολυμπιακοί αγώνες.	*Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* γνωριμία με το ανθρώπινο σώμα και την υγεία του. *Γυμναστική και αθλητισμός:* κινητικά παιχνίδια, αγωνίσματα, κανόνες.
Σχολείο, φίλοι – Το σχολείο μου, οι συμμαθητές μου, η αίθουσά μας. – Τα μαθήματά μου, οι καθηγητές μου, το ωρολόγιο πρόγραμμα. – Οι συμμαθητές μου, οι φίλοι μου. – Τα εξωσχολικά κοινά προγράμματά μας. – Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα των οικισμών των Ελλήνων στην Ουγγαρία.	*Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις:φιλία, αγάπη, εκτίμηση, αλληλοβοήθεια.
Ελεύθερος χρόνος, διασκέδαση – Απασχολήσεις στον ελεύθερο χρόνο, τι μου αρέσει να κάνω. – Διαδίκτυο, παιχνίδια αλληλεπιδράσεων. – Κινηματογράφος, θέατρο, ακρόαση μουσικής, εκθέσεις. – Παρέα με τους φίλους. – Πολιτιστικές εκδηλώσεις της ελληνικής εθνικότητας.	*Γυμναστική και αθλητισμός:* αθλήματα. *Μουσική αγωγή:* ακρόαση μουσικής. *Δράμα και χορός:*

	θέατρο, παραστάσεις. *Οπτική αγωγή:* μουσεία, εκθέσεις. *Πληροφορική:* οι μορφές που βασίζονται στην τεχνολογία της πληροφορικής, πληροφορική ΜΜΕ.
Φύση, ζώα – Τα αγαπημένα μου ζώα. – Μικρόσωμα ζώα. Η ευθύνη να έχεις ζώο. – Οι ήπειροι, διαμερίσματα. – Οι βιότοποι της πατρίδας μου και άλλων χωρών, ηπείρων.	*Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* η εξάρτηση μεταξύ της φυσικής γεωγραφίας, του περιβάλλοντος με τους βιότοπους τους. *Γεωγραφία:*ήπειροι και ωκεανοί, επιφανειακές μορφές, οι φυσικές συνθήκες της πατρίδας μας, άλλες ήπειροι εκτός της Ευρώπης, τοπία, χώρες. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* η περιποίηση, οι απασχολήσεις των ζώων.
Γιορτές και συνήθειες – Οι δικές μου γιορτές. – Γιορτές εδώ και ανά τον κόσμο.	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* καθημερινότητες, γιορτές. *Ελληνική λαογνωσία:* συνάντηση με το παρελθόν–η προέλευση των γιορτών μας και οι καθιερωμένες συνήθειές τους.
Πόλη, ψώνια – Πόλεις, οικισμοί, χωριά. – Κτίρια, δρόμοι. – Προσανατολισμός, ζητώ–δίνω πληροφορίες	*Μαθηματικά:* Προσανατολισμός στο χώρο και χρόνο.

κατεύθυνσης. – Καταστήματα, σουπερμάρκετ, λαϊκή αγορά. – Ψώνια. – Θεάματα στο περιβάλλον διαμονής μου. – Φημισμένες πόλεις και τα αξιόλογα θεάματά τους.	*Γεωγραφία:* χώρες, πόλεις. *Ελληνική λαογνωσία:*η πόλη μου, το χωριό μου, τα στοιχεία της παγκόσμιας κληρονομιάς γεωγραφικών τόπων. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* συγκοινωνία, ψώνια.
Ταξίδια αναψυχης – Διακοπές, παραθέριση. – Κατασκηνώσεις, μαθητικές εκδρομές. – Μέσα συγκοινωνίας. – Ταξίδια στο εσωτερικό και εξωτερικό.	*Γεωγραφία:* προσανατολισμός σε γεωγραφικό πλαίσιο, τοπία, χώρες εκτός Ευρώπης. *Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* ο κόσμος των δασών. *Ελληνική λαογνωσία:*η πόλη μου, το χωριό μου, το πατρικό τοπίο, τα στοιχεία της παγκόσμιας κληρονομιάς.
Φαντασία και πραγματικότητα – Τα αγαπητά μου αναγνώσματα, τα βιβλία μου. – Ο κόσμος της φαντασίας μου. – Ταξίδι στο μέλλον.	*Δράμα και χορός:* δραματοποιημένα έργα, παραστάσεις. *Οπτική αγωγή:* ο κόσμος της φαντασίας μου.
Μουσική, τέχνες – Η μουσική που μου αρέσει, το μουσικό συγκρότημά μου. – Τα βιώματά μου, θεάτρου και κινηματογραφικών ταινιών. – Το αγαπημένο μου μουσείο. – Εκθέσεις, εκδηλώσεις, συναυλίες. – Η καλλιέργεια της κληρονομιάς του ελληνικού χορού και της ελληνικής μουσικής από τους Έλληνες στην Ουγγαρία: χορευτικά και μουσικά συγκροτήματα. – Διεθνής μέρα μουσικής.	*Μουσική αγωγή:* ακρόαση μουσικής. *Δράμα και χορός:* θέατρο, παραστάσεις. *Οπτική αγωγή:* μουσεία, εκθέσεις.

Η προστασία του περιβάλλοντος – Ο κόσμος των ζώων και φυτών που κινδυνεύουν. – Γνωστές ημέρες: Η Μέρα των δέντρων και των πουλιών, η παγκόσμια Μέρα του Νερού, η Μέρα του Δούναβη. – Ανακύκλωση των απορριμμάτων. – Συμπεριφορά περιβαλλοντικής ευαισθησίας.	*Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* η κατάσταση των περιβαλλοντικών συστημάτων, η προστασία τους και διατήρησή τους. *Φυσική:* μέθοδοι παραγωγής ενέργειας. *Γεωγραφία :* οικουμενικά προβλήματα, προστασία, διατήρηση των δικών μας και οικουμενικών φυσικών αξιών, ειδών. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:*επίγνωση των αγορών, υγιεινός τρόπος ζωής.
Υγιεινός τρόπος διαβίωσης – Η συστηματική αγωγή του σώματος. – Η υγιεινή διατροφή. – Οι αρρώστιες και οι προλήψεις τους. Στο γιατρό.	*Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* πρόληψη αρρώστιας. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* υγιεινός τρόπος ζωής.
Ανακαλύψεις – Οι μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις. – Αξιόλογοι εφευρέτες, εξερευνητές, και η σταδιοδρομία τους.	*Ιστορία,κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* εφευρέτες και εξερευνητές. *Ελληνική λαογνωσία:* τα επιτεύγματα της ελληνικής επιστήμης και του ελληνικού πολισμού παγκοσμίως.
Επιστήμη, τεχνολογία – Εφευρέτες και οι ανακαλύψεις τους. – Αξιόλογοι εφευρέτες και η σταδιοδρομία τους. – Οι τεχνολογικές εφευρέσεις του μέλλοντος.	*Βιολογία-Υγειονομική αγωγή; φυσική:* η ιστορία της επιστήμης. *Ελληνική λαογνωσία:*

	τα επιτεύγματα της ελληνικής επιστήμης και του ελληνικού πολιτισμού ανά τον κόσμο.
Το παρελθόν μας και το μέλλον μας – Το παρελθόν της οικογένειάς μου,οι ρίζες μου. – Το δικό μου μέλλον. – Το παρελθόν, το παρόν του σχολείου μου. – Το σχολείο του μέλλοντος. – Ο τόπος διαμονής μου παλιά και τώρα. – Η πόλη του μέλλοντος. – Το μέλλον της γης μας.	*Ιστορία,κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* οικουμενικά προβλήματα διάφορων εποχών. *Ελληνική λαογνωσία:* Ο δικός μου κόσμος. Συνάντηση με το παρελθόν. *Γεωγραφία:* τύποι οικισμών, επίγνωση του περιβάλλοντος, προστασία του περιβάλλοντος. *Ηθική αγωγή:*ο κόσμος της εργασίας. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* ειδικότητες, επαγγέλματα, επαγγελματικοί προσανατολισμοί, απασχολήσεις.
Μέσα μαζικής ενημέρωσης, επικοινωνία – Διαδίκτυο, παιχνίδια αλληλεπίδρασης, ιστοσελίδες. – Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης των εθνικοτήτων. – Μέσα πληροφοριακής επικοινωνίας στην καθημερινότητα. – Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην καθημερινότητα. – Επικοινωνία σώματος. – Επικοινωνία των ζώων.	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Ειδήσεις, ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η δημοσιότητα. *Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* επικοινωνία στον κόσμο των ζώων. *Πληροφορική: οι μορφές της* επικοινωνίας που στηρίζονται στην τεχνολογία των

	ΜΜΕ.
Η γη μας και το σύμπαν – Το ηλιακό σύστημα και οι πλανήτες. – Ο ήλιος και τα άστρα. – Ταξίδια στο διάστημα.	*Γεωγραφία*: τα ουράνια σώματα. *Φυσική:* τα αντικείμενα του ηλιακού συστήματος, τα μέσα γνωριμίας με το διάστημα. *Μαθηματικά:* προσανατολισμός στο διάστημα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(Για την αγωγή-εκπαίδευση των εθνικοτήτων στα σχολεία γλώσσας, στα επαυξημένα σχολεία γλώσσας και τα συμπληρωματικά σχολεία)

9η–12η τάξη

Στην παιδαγωγική ενότητα αυτή–παράλληλα με την περαιτέρω εμβάθυνση των γνώσεων στην ελληνική λογοτεχνία–έχει όλο και πιο σημαντικό ρόλο η έρευνα, η ανάλυση, η σύγκριση και η αξιολόγηση λογοτεχνικών κειμένων, αποσπασμάτων από διάφορες πηγές και ιστορικές περιόδους με ποικιλία ύφους και είδους, καθώς και η ανάπτυξη και η βελτίωση των προφορικών και γραπτών δεξιοτήτων του μαθητή.

Στο επίκεντρο της διαδικασίας της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας είναι οι μαθητές που δραστηριοποιούνται, οι οποίοι επιλύουν επικοινωνιακές ασκήσεις με χρήση των ελληνικών. Κατά τη διάρκεια της εκμάθησης της ελληνικής είναι σημαντικό να έρθουν αντιμέτωποι με πραγματικές καταστάσεις, καθώς τα κείμενα που θα διαβαστούν ή θα ακουστούν να είναι αυθεντικά, σύμφωνα με τις δραστηριότητες. Με τη βοήθεια του διαδικτύου οι μαθητές οι ίδιοι έχουν τη δυνατότητα να βρεθούν σε αυθεντικό ελληνικό περιβάλλον, μπορούν να συμμετέχουν στον ζωντανό ελληνικό πολιτισμό και να αποκτήσουν σχέσεις με άλλους ομιλητές της ελληνικής γλώσσας, πράγμα το οποίο μπορεί να αποτελέσει σημαντική πηγή και κίνητρο της μάθησης και αυτοδιδασκαλίας.

Στην επιτυχή διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σημαντικό ρόλο αποτελεί η ενεργοποίηση των γνώσεων, των ενδιαφερόντων, των αναγκών και των γλωσσικών και εξωγλωσσικών δεξιοτήτων του μαθητή κατά τη διάρκεια της μάθησης. Η εκμάθηση μιας γλώσσας ωστόσο-λόγω ποικιλίας των θεμάτων-είναι εξαιρετικά κατάλληλο μέσο για να υποστηρίζει την εξέλιξη της προσωπικότητας, διότι, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα μαθήματα, προσφέρει τις περισσότερες δυνατότητες για συνομιλία.

Σε αυτήν την παιδαγωγική ενότητα αξίζει να έχουμε υπόψη ότι οι περισσότεροι μαθητές βιώνουν μια περίοδο αναζήτησης του εαυτού τους, ασκούν έντονη κριτική απέναντι στους άλλους και τον εαυτό τους, και ότι η επίδραση από τους συνομήλικους είναι μεγάλη.

Στην επιτυχία της διδασκαλίας της γλώσσας συνεχίζουν να έχουν καθοριστικό ρόλο οι σχολικές δραστηριότητες-που στοχεύουν την «αφύπνιση» του ενδιαφέροντος και των κινήτρων–η ποικιλία των μορφών αλληλεπίδρασης, η ατμόσφαιρα της θετικής αποδοχής εν ώρα των μαθημάτων, οι θετικές αντιδράσεις, η εποικοδομητική υποστήριξη, καθώς και η αντικειμενική για τους μαθητές επίσης αξιολόγηση και με απόλυτη διαφάνεια.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας προτείνει διάφορα θέματα επικοινωνίας και για την παρούσα παιδαγωγική ενότητα, προσαρμοσμένα στην ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Στις προαιρετικές θεματικές ενότητες παρουσιάζονται διάφορες πτυχές του ελληνικού πολιτισμού, και με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η ανάπτυξη των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων καθώς και εκείνων της ελληνικής εθνικότητας.

9η–10η τάξη

Για την βελτίωση της επικοινωνίας οι μαθητές εξακολουθούν να έρχονται σε επαφή με τα γλωσσικά μέσα, με την χρήση των οποίων διαμορφώνεται ένα σωστό, συνοπτικό και κατανοητό μήνυμα.

Οι μαθητές θα διδαχθούν να εκφράσουν τις σκέψεις τους–γραπτώς και προφορικώς–χρησιμοποιώντας σωστή γραμματική, τις κατάλληλες δομές, με ευφράδεια με τρόπο συνεκτικό, κατανοητό και με την κατάλληλη έκφραση. Στην ενότητα αυτή δίνεται έμφαση στην εξερεύνηση και την έκφραση διαφόρων συσχετισμών καθώς και στην αυτόνομη

διατύπωση της γνώμης.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Κατανόηση γραπτού λόγου, κατανόηση ομιλίας**	**Πλαίσιο ωρών 54**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η χρήση των πιο συχνών λέξεων του λεξιλογίου, η κατανόηση περίπλοκων φράσεων. Κατανόηση μηνυμάτων και διατυπώσεων.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι τη θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη των γνώσεων της κατανόησης ακρόασης κειμένου χρησιμοποιώντας στρατηγικές κατανόησης κειμένου. Ανάπτυξη λεξιλογίου.	
Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις		**Σημεία σύνδεσης**
Η κατανόηση της κοινής ομιλούμενης γλώσσας. Σταθερή επικοινωνία πάνω σε καθημερινά, προτεινόμενα θέματα. Η κατανόηση των απόψεων που αναφέρονται στην καθημερινή συνομιλία. Κατανόηση των επιχειρημάτων των συμμετεχόντων στη συζήτηση. Εμπλουτισμός του λεξιλογίου που σχετίζεται με τα προτεινόμενα θέματα της καθημερινής ζωής (για παράδειγμα: η ιδανική οικογένεια, ο άνθρωπος και το περιβάλλον, η πολιτιστική μας ζωή, ελληνικές εκδηλώσεις, γιορτές). Η χρήση των ομωνύμων και συνωνύμων για την ποικιλομορφία του λόγου, συλλογή συνωνύμων. Η κατανόηση, η δεκτικότητα παρουσίασης έργων στην ελληνική γλώσσα από τους καλλιτέχνες μας (θεατρικές παραστάσεις, φιλολογικές βραδιές). Η εφαρμογή στρατηγικών μεθόδων κατανόησης κειμένου, πχ. από τη συνεκτικότητα του κειμένου η αναγνώριση του νοήματος των άγνωστων λέξεων, η αναζήτηση των προκείμενων ή υπονοούμενων πληροφοριών, κατά ανάγκην αναζήτηση σύνοψης, επανάληψης, εξήγησης. *Στις δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα είδη κειμένων, πηγές κειμένων:* μηνύματα, οδηγίες, ειδήσεις τηλεόρασης, μικρές συνεντεύξεις, διαφημίσεις, τραγούδια, βίντεο.		*Κινούμενης εικόνας και ΜΜΕ αγωγή*: η διαφήμιση ως οικονομική, κοινωνική και πολιτική μορφή έκφρασης. *Οπτική αγωγή:* εικονική διατύπωση. *Ελληνική λαογνωσία:* οικογένεια, εορταστικοί κύκλοι.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Συνομιλία, ανάπτυξη λεξιλογίου, πληροφορία, ομώνυμο, συνώνυμο.	

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Δεξιότητες ομιλίας**	**Πλαίσιο ωρών 54**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η διατύπωση σκέψεων και πληροφοριών. Ερωτήσεις, απαντήσεις με μικρές προτάσεις.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη των γνώσεων στην παραγωγή κειμένων σε θέματα του κύκλου της καθημερινότητας. Παρότρυνση για ενεργή συμμετοχή σε καθοδηγούμενες συζητήσεις, συνδιαλέξεις, σε καθοδηγούμενους διαλόγους.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	Σημεία σύνδεσης
Πρωτοβουλία για συζήτηση και προώθησή της από τα προτεινόμενα θέματα των κύκλων που είναι γνωστοί στους μαθητές, όπως ο ελληνικός πολιτισμός, βιώματα από ελληνικά αναγνώσματα, από ελληνικές ταινίες, ή από τα θέματα για τα ΜΜΕ. Ο σχετικός με τις υπηρεσίες χειρισμός περιστάσεων (πχ. σε κατάστημα, σε ταχυδρομείο, σε τράπεζα). Άσκηση διατύπωσης πιο γενικών θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος, όπως υποβολής αναφοράς, αίτησης μήνυσης. Ανταλλαγή σκέψεων, έκφραση συναισθημάτων πάνω στα θέματα που σχετικά είναι κοινού ενδιαφέροντος. Σύνοψη αυτών που ειπώθηκαν, η εξαίρεση της ουσίας των ειπωμένων. Η εξάσκηση της διατύπωσης συνεκτικού περιεχομένου από τα επεξεργασμένα θέματα. Ευγενικού εκφραστικού τρόπου διατυπώσεις για πεποίθηση, γνώμη, συμφωνία, διαφωνία, αντιγνωμία. Επαρκές και ελαστικό λεξιλόγιο για τη συζήτηση καθημερινών θεμάτων, όπως οικογένεια, σχολείο, ταξίδι, κοινά ενδιαφέροντα και επίκαιρα γεγονότα. Η όλο και μεγαλύτερη επίγνωση χρήσης των μέσων σύνταξης κειμένου. Η ασφαλής χρήση των εξασκημένων γλωσσικών μέσων, η διασύνδεση–αποσύνθεση, επαύξηση αυτών σε γνωστές περιστάσεις, για την έκφραση του νοήματος.	*Δράμα και χορός:* θεατρικός λόγος, ρητορική. *Ξένες γλώσσες:* επικοινωνία, γλωσσική ανεκτικότητα. *Ελληνική λαογνωσία:* έλληνες καλλιτέχνες, πολιτιστικά ιδρύματα.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Σύνοψη, γνώμη–αντιπαράθεση, πεποίθηση, συζήτηση, διάλογος.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Δεξιότητες γραφής, σωστές γλωσσικές και γραμματικές γνώσεις**	**Πλαίσιο ωρών 67**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Στα εξοικειωμένα είδη κειμένων σύντομη καταγραφή συμβάντων από γνωστά θέματα. Η τεχνική της διήγησης, της περιγραφής των χαρακτηριστικών του νοήματος και του περιεχομένου.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η βελτίωση της επίγνωσης χρήσης της γλώσσας στο γραπτό λόγο. Η ανάπτυξη της δεξιότητας γλωσσικής ανάλυσης, και η παραπέρα επίγνωση των σωστών γλωσσικών γνώσεων. Η ανάπτυξη της δημιουργίας κειμένου του γραπτού λόγου, η ενίσχυση της επίγνωσης χρήσης των κανόνων γραφής δοκιμίων.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	Σημεία σύνδεσης
Ο μετασχηματισμός, η επαύξηση των προτάσεων και η παραγωγή κειμένων σχετικά με το θέμα των αναγνωσμάτων. Γραφή κειμένου για θέμα που ανήκει στον ενδιαφέροντα κύκλο μαθημάτων του μαθητή, με τη σύνδεση των μικρών χωριστών γραμμικών στοιχείων. Ο μετασχηματισμός του κειμένου από ακρόαση ή ανάγνωση, σύνοψή του, και η συγκράτηση σημειώσεων. Εξαίρεση και χρήση χρήσιμων τεχνικών από το έτοιμο κείμενο. Η δημιουργία διάφορων ειδών κειμένων: περιγραφή, χαρακτηρισμός, διήγημα, επιχειρηματολογία, συμπύκνωση, σύνοψη, επίσημα έγραφα, κείμενα (ομιλία, παρέμβαση). Η διατήρηση των βασικών δομικών και υφολογικών στοιχείων των ειδών γραπτού λόγου κατά τη διάρκεια	*Ελληνική λαογνωσία:* διάλεκτοι, γλωσσικά μνημεία. *Πληροφορική:* προγράμματα ελέγχου ορθογραφίας. *Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις.

σύνταξης κειμένων (πχ. γράμματος, ηλεκτρονικού μηνύματος, προσφώνησης, τρόπος κλεισίματος). Δημιουργικά πειράματα με είδη λόγου που εκφράζουν τον εαυτό του (πχ. γραφή ποιήματος, στίχων τραγουδιού, δραματικών σκηνών, παρωδιών). Η σωστή χρήση γλωσσικών και γραμματικών γνώσεων, η επίγνωση γραμματικών δομών κατά τη διάρκεια σύνταξης κειμένου του γραπτού λόγου, όπως για παράδειγμα – η έκφραση της ύπαρξης–η χρήση των μορφών του ρήματος υπάρχω, – η έκφραση της κτήσης–τα ρήματα που εκφράζουν την κτήση, οι κτητικές αντωνυμίες, – σε σχέση με το χρόνο–χρονική διάρκεια, πότε γίνεται η πράξη και η ακολουθία των πράξεων, χρήση των χρόνων του ρήματος, – εξαρτημένος λόγος–η χρήση του εξαρτημένου λόγου σε όλους τους χρόνους του ρήματος, – πτωτικές σχέσεις–υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, προσδιορισμοί, – επιτονισμός–ερώτηση, προσφώνηση, υπόσχεση, πρόθεση, απαγόρευση.	
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Σύνταξη κειμένου, υφολογικό γνώρισμα, είδη κειμένων, είδη λόγου, ονοματική-ρηματική φράση, έκφραση ύπαρξης, κτητικές αντωνυμίες, ο χρόνος του ρήματος, εξαρτημένος λόγος, τα μέρη του λόγου, τα συστατικά της πρότασης, επιτονισμός.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η ερμηνεία των λογοτεχνικών έργων, η κατανόηση αναγνωσμένου κειμένου**	**Πλαίσιο ωρών 85**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η απαραίτητη γνώση διάφορων τεχνοτροπιών ανάγνωσης. Η γνώση βασικών μεθόδων επεξεργασίας κειμένων. Η γνώση των χαρακτηριστικών των εξοικειωμένων έργων, διάφορων ειδών κειμένων.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη της νοητής-ερμηνευτικής ανάγνωσης. Η ενίσχυση της κατανόησης λογοτεχνικών αναγνωσμάτων και ελαφρώς διασκευασμένων προς την ουσία αυθεντικών κειμένων, που σχετίζονται με το ενδιαφέρον των μαθητών. Η ανάπτυξη της ικανότητας μορφοποίησης της αυτόνομης γνώμης.	
Γνώσεις / αναπτυξιακές απαιτήσεις		**Σημεία σύνδεσης**
Η άσκηση της αλάθανθαστης, συνεχούς ανάγνωσης με σωστή προφορά και επιτονισμό, καθώς και η ανάγνωση άγνωστου κειμένου με σωστή προφορά και επιτονισμό.Η αναζήτηση σημαντικών πληροφοριών σε διάφορα καθημερινά ντοκουμέντα, σε εφημερίδες (πχ. διαφημιστικά, ενημερωτικά, πληροφοριακά φυλλάδια, προγράμματα, οδηγίες). Η κατανόηση και η ερμηνεία των δημοσιευμάτων του ελληνικού Τύπου της ομογένειας, των εκλαϊκευμένων, γενικού ενδιαφέροντος άρθρων στις εφημερίδες, στο διαδίκτυο. Η αναγνώριση των πιθανών		*Οπτική αγωγή:* σύγχρονες εικαστικές τέχνες. *Ελληνική λαογνωσία:* ελληνική δημοτική ποίηση, επιλογή λογοτεχνικών έργων.

επιχειρημάτων συλλογισμού, ουσιαστικών συμπερασμάτων. Η ανάγνωση, δραματοποίηση, διασκευή των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών, έντεχνων ποιημάτων, πεζογραφημάτων και ποιητικών έργων, καθώς και ανθολογίες της αρχαίας και σύγχρονης λογοτεχνίας. Η ταύτιση βασικών λογοτεχνικών θεμάτων (οικογένεια, μητρική/πατρική αγάπη, φιλία, αλληλοβοήθεια). Συλλογή, ερμηνεία αποφθεγμάτων, παροιμιών σχετικά με τα αναγνώσματα. Μορφοποίηση αυτόνομης γνώμης για την συμπεριφορά, για τις δράσεις και καταστάσεις των ηρώων των έργων που μελέτησαν. Προτεινόμενη επιλογή λογοτεχνικών έργων: Γ. Μακρυγιάννης: *Απομνημονεύματα*, Δ. Βικέλας: *Λουκής Λάρας*, Α. Σαμαράκης: *Το λάθος*, Κ. Παλαμάς: *Ο δωδεκάλογος του γύφτου*, Κ. Καβάφης: *Ιθάκη*, *Θερμοπύλες*; .Ψυχάρης: *Το ταξίδι μου*, Α. Σικελιανός: *Η ανάσταση*, .Δ. Χατζής: *Μαργαρίτα Περδικάρη*, Δ. Σολωμός: *Η γυναίκα της Ζάκυνθος*, Μ. Γκανάς: *Μητριά πατρίδα*, Β. Βασιλικός:*Το φύλλο, το πηγάδι, τ'αγγέλιασμα*, Ν. Καζαντζάκης: *Αδελφοφάδες*.	*Μουσική αγωγή:* μουσικό ύφος. *Κινούμενης εικόνας και ΜΜΕ αγωγή*: η αγωγή των ΜΜΕ στο διαδίκτυο, αναζήτηση πηγών.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Διασκευή, επιχειρηματολογία, σύγχρονη τέχνη, μορφοποίηση γνώμης.

Προτεινομενοι κυκλοι θεματων επικοινωνιας για την 9η-10η ταξη
(Η άσκηση των διάφορων μορφών επικοινωνίας γραπτού και προφορικού λόγου με το κατάλληλο λεξιλόγιο στους παρακάτω κύκλους θεμάτων)

Θέματα	**Σημεία σύνδεσης**
Τρόπος ζωής – Κοινωνικές ομάδες, πολιτισμοί , κατευθύνσεις μόδας, προσωπικότητα, προσαρμογή στο προγραμματισμό της προσωπικής ζωής, μελλοντικά σχέδια , ατομική– επαγγελματική ζωή, υγιεινός τρόπος ζωής, υγιεινή διατροφή, αρρώστιες. – Κατανάλωση ναρκωτικών - εξάρτηση. – Αθλητισμός, ακραία αθλήματα, πρωταθλήματα, κίνδυνοι και ευθύνη, συνήθειες ελεύθερου χρόνου, διατροφικές συνήθειες.	*Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις, προλήψεις, ανεκτικότητα, εμπιστοσύνη, συμπάθεια. *Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* τα μέλη του σώματος, υγιεινός τρόπος ζωής, γνωρίσματα ασθενειών, αναπηρία-μειωμένη υγεία, πρώτες βοήθειες, πρόληψη ασθένειας. *Γυμναστική και αθλητισμός:* ο ρόλος της συστηματικής αγωγής του σώματος, ιδανικά, υποδείγματα ολυμπιονικών, ιδανικά

	αθλήματα, χαλάρωση.
Κοινωνικό περιβάλλον – Διατροφική αγωγή, τροφές, γαστρονομία, αγωγή εστιατορίου, μαγειρική, διαφημίσεις, βασικές ανάγκες, πολυτέλεια. – Υπηρεσίες, ταχυδρομείο, τράπεζα, αλλαγή χρημάτων, ταξιδιωτικά γραφεία, οργάνωση ταξιδιών. – Παραδόσεις, πολιτιστική κληρονομιά, μετασχηματισμός παραδόσεων, ο σημαντικός ρόλος των παραδόσεων στην ταυτότητα. – Πολιτισμός των εθνικοτήτων, η έννοια της πατρίδας και της ταυτότητας. – Ζωή στην πόλη–ζωή στην επαρχία, η πολιτιστική ζωή της ελληνικής εθνικότητας στους τόπους διαμονής. – Οικουμενικότητα, τοπικός πολιτισμός, η Ευρωπαϊκή Ένωση, πολυπολιτισμικότητα, πολυγλωσσία.	*Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* σωματική και πνευματική υγεία, υγιεινή διατροφή. *Γεωγραφία, Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* προϊόντα βιολογικά. *Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* οικογένεια και νοικοκυριό. Αγορές με κριτική σκέψη. *Ηθική αγωγή:* η σχέση των γενεών, οικογενειακή ζωή, ζωή στην πόλη-στην επαρχία. *Ελληνική λαογνωσία:* ο ρόλος της καλλιέργειας των παραδόσεων στην οικογένεια και στον τόπο διαμονής.
Σχολείο, εκπαίδευση – Εκπαίδευση, σπουδές στην Ουγγαρία και στη μητέρα πατρίδα. – Το σχολικό σύστημα των Ελλήνων της Ουγγαρίας. – Σχολεία στο παρελθόν και σήμερα. – Μόρφωση, οργάνωση επαγγελμάτων, ανεργία. – Ανώτερες σπουδές, επιλογή σταδιοδρομίας. – Πανεπιστημιακές, Ανώτατων Σχολών σπουδές, υποτροφίες.	*Ελληνική λαογνωσία:* το σχολικό σύστημα στους οικισμούς διαμονής Ελλήνων Ουγγαρίας στα παλιά χρόνια και σήμερα. *Ιστορία,κοινωνική και αγωγή του πολίτη:*η διαμόρφωση της έννοιας της γνώσης, η τεχνική της μάθησης, η δια βίου μάθηση.
Πολιτισμός, ΜΜΕ – Λογοτεχνία, ταινίες, μουσική, σύγχρονες τέχνες, στον ελληνόγλωσσο χώρο. – Παρουσίαση των καλλιτεχνών, των εικαστικών τεχνών της ελληνικής εθνικότητας. – Πληροφορικά ρεύματα, ενημέρωση, δημιουργία γνώμης, ο ρόλος του διαδικτύου.	*Πληροφορική:* Βιβλιοθήκη του διαδικτύου, επίγνωση των ΜΜΕ. Ψηφιακές βάσεις γνώσεων, συστήματα πληροφορικής

– Γνώση για τα ραδιοφωνικά, τηλεοπτικά προγράμματα της ελληνικής εθνικότητας της Ουγγαρίας. – Ελληνική μουσική.	βιβλιοθήκης. *Ελληνική λαογνωσία:* ΜΜΕ εθνικοτήτων.
Περιβάλλον, ο κόσμος της τεχνολογίας – Η τεχνολογία και η ανάπτυξη της οικονομίας, οι εφευρέσεις, ο υπερκαταναλωτισμός των ανθρώπων. – Προστασία του περιβάλλοντος, προγράμματα. – Προβλήματα και προκλήσεις, σύγκρουση συμφερόντων. – Λογοτεχνικά, κινηματογραφικά, θεατρικά έργα που ασχολούνται με σύγχρονους προβληματισμούς.	*Τεχνικά,βιωματική αγωγή και πράξη:* σύνεση , περιβαλλοντική επίγνωση, οικονομία στο νερό και στην ενέργεια–στο σπίτι και στον περιβάλλοντα χώρο, ανακύκλωση. *Κινούμενης εικόνας και ΜΜΕ αγωγή:* ταινίες, παραστάσεις παλιά και σήμερα.
Πολιτική και ιστορία – Επίγνωση, αυτοπεποίθηση, ελευθερία ατόμου, αλληλεγγύη, κοινωνική ευθύνη. – Πολιτική για τις εθνικότητες, η πολιτική, κοινωνική ευθύνη των Ελλήνων Ουγγαρίας. – Πολιτική των εθνικοτήτων, οι πολιτικές, κοινωνικές, οργανώσεις της νεολαίας των Ελλήνων Ουγγαρίας, οι αυτοδιοικήσεις των εθνικοτήτων, οι εκλογές των εθνικοτήτων. – Τα κυριότερα γεγονότα της ελληνικής ιστορίας από τις αρχές του Β’ παγκοσμίου πολέμου.	*Δράμα και χορός :* τα βασικά στοιχεία των περιστάσεων, παρότρυνση για ομιλία, δεκτικότητα, ερμηνεία. *Οπτική αγωγή:* περιγραφή εικαστικών έργων, ερμηνεία. *Γεωγραφία:* πολιτισμός άλλων λαών. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* ανθρώπινα δικαιώματα, οργανώσεις, συνδυασμός ιστορικών γεγονότων.
Ελληνική γλώσσα – Οι διάλεκτοι της ελληνικής γλώσσας. – Η χρήση της ελληνικής γλώσσας των Ελλήνων Ουγγαρίας. – Διγλωσσία, πολυγλωσσία.	*Πληροφορική:* αναζήτηση πληροφορίας μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. *Μαθηματικά:* ερμηνεία των γραφικών παραστάσεων.

	Ελληνική λαογνωσία: α η γλωσσική αγωγή των Ελλήνων Ουγγαρίας.
Λογοτεχνική αγωγή – Λογοτεχνία νέων, η λογοτεχνία της ελληνικής εθνικότητας της Ουγγαρίας, ερμηνεία έργων, η διαπίστωση της συνοχής. – Ο ελληνικός τύπος, ειδήσεις, σχόλια, ανταποκρίσεις, συνεντεύξεις, ρεπορτάζ, αγγελίες, διαφημίσεις, εκθέσεις, ενημερώσεις , παραρτήματα επιμόρφωσης-ψυχαγωγίας. – Ο ελληνικής γλώσσας Τύπος της Ουγγαρίας. – Τα ελληνικά ΜΜΕ Ουγγαρίας, γνώση των προγραμμάτων της ελληνικής ραδιοφωνικής εκπομπής και των τηλεοπτικών προγραμμάτων των εθνικοτήτων Ουγγαρίας.	*Γεωγραφία:* οι γεωγραφικές βάσεις της πολιτιστικής ζωής, γλώσσες και θρησκείες. *Ελληνική λαογνωσία:* ΜΜΕ εθνικοτήτων Ουγγαρίας.

Οι επιδόσεις της ανάπτυξης στο τέλος του δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται γενικώς αλλά και λεπτομερώς τον καθομιλούμενο προφορικό λόγο μέσα από τις προτεινόμενες θεματικές ενότητες στις οποίες είναι ήδη εξοικειωμένος. Μπορεί να εκφράσει και να υποστηρίξει την άποψή του στις καθημερινές καταστάσεις επικοινωνίας καθώς και να προσαρμοστεί σ' αυτές. Μπορεί να παρακολουθήσει διαλέξεις με γνωστά θέματα, είναι σε θέση να αντιληφθεί και να σημειώσει τις πληροφορίες που του παρέχουν. Μπορεί να εκφράσει τη γνώμη του μέσα από την σύνταξη σαφών κειμένων με διάφορα θέματα, και να εκθέσει λεπτομερώς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των διαφόρων ενδεχομένων. Είναι σε θέση να συντάξει λογικά, συνεκτικά, αναλυτικά κείμενα διαφόρων ειδών· στα γραπτά του εκδηλώνονται τα χαρακτηριστικά διαφόρων υφών. Αναγνωρίζει και εξηγεί τις διάφορες αξίες, απόψεις και κίνητρα που προβάλλονται από νεοελληνικά λογοτεχνικά έργα. Μπορεί να ερμηνεύσει με ακρίβεια ελληνόγλωσσα κείμενα μέσα από συνειδητή, εκφραστική απαγγελία. Χρησιμοποιεί σωστά τους γνωστούς ορθογραφικούς και γραμματικούς κανόνες στην προφορική και στην γραπτή επικοινωνία.

11η–12η τάξη

Στόχος της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας είναι η σταδιακή διεύρυνση της επάρκειας της ανάλυσης κειμένων με τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις κειμενολογίας, σημασιολογίας, υφολογίας και ρητορικής· περαιτέρω ανάπτυξη της κριτικής αίσθησης. Οι κατευθύνσεις των δραστηριοτήτων επεκτείνονται στη μελέτη των συσχετισμών των γλωσσικών κανόνων και της κοινωνικής απαίτησης. Σκοπός της είναι ο έλεγχος της χρήσης της γλώσσας από τον ίδιο τον χρήστη, η συνειδητή χρήση του λεξιλογίου, των στοιχείων και των κανόνων των παραλλαγών της γλώσσας που αντιστοιχούν στην κατάσταση επικοινωνίας. Μέρος της

ανάπτυξης της ελληνικής γλωσσικής συνείδησης είναι η διεύρυνση των γνώσεων ορθογραφίας, και η περαιτέρω ανάπτυξη των μαθησιακών δεξιοτήτων, η ολοκλήρωση των μεθόδων της αυτόνομης συλλογής δεδομένων, πέρα από τους καταλόγους βιβλιοθηκών και βιβλιογραφιών, και με τις βάσεις δεδομένων που προσφέρει ο υπολογιστής και το διαδίκτυο.

Ο μαθητής, κατέχοντας τις γνώσεις της ιστορίας της γλώσσας και της περιγραφικής γραμματικής είναι έτοιμος να συμμετέχει στη διατήρηση των αξιών της ελληνικής γλώσσας. Με την επανάληψη των γνώσεών του για το σύστημα της ελληνικής γλώσσας, για το ρόλο της ομιλίας στην κοινωνική και την προσωπική ζωή, προετοιμάζεται για τις απολυτήριες εξετάσεις και στις μετέπειτα σπουδές.

Ο βασικός στόχος της διδασκαλίας της ελληνικής λογοτεχνίας είναι η ανάγνωση, η ερμηνεία και η συζήτηση των λογοτεχνικών έργων.

Σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των ελληνικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων αναπτυξιακός στόχος είναι η αντίληψη και η περιγραφή της συνύπαρξης των ελληνικών και ευρωπαϊκών παραδόσεων και του νεωτερισμού στα συνολικά έργα του συγγραφέα και στα μοναδικά του, παρουσίαση των ενδεικτικών ή εποχιακών χαρακτηριστικών σε μερικά λογοτεχνικά ή καλλιτεχνικά έργα. Η παρατήρηση της ζωής και της επίδρασης μερικών συγγραφέων και έργων σκοπεύει την ανάπτυξη της ικανότητας της κρίσης, της ηθικής, της αισθητικής και της ιστορικής αίσθησης στην λογοτεχνική παράδοση, στην σύγχρονη λογοτεχνία και σε άλλους καλλιτεχνικούς τομείς.

Την επιχειρηματική ικανότητα, την κοινωνική δεξιότητα, την ανάπτυξη της ηθικής σκέψης υποστηρίζουν η αντίληψη, η ερμηνεία και η συζήτηση των χαρακτηριστικών τύπων ηρώων, χαρακτηριστικών καταστάσεων ζωής, καταστάσεων συγκρούσεων (π.χ. έρωτας, συγχώρεση, ενηλικίωση, αμαρτία, τιμωρία, ψέματα και εμπάθεια) και διλημμάτων προσωπικοτήτων.

Βασική αντίληψη της λογοτεχνίας είναι η κατανόηση των συσχετισμών των λογοτεχνικών έργων, καθώς και του γεγονότος ότι η λογοτεχνία είναι μια συνεχής, ιστορικώς μεταβατική παράδοση.

Σχετίζεται και με την απαίτηση της ανεξάρτητης έρευνας η πρόσβαση στην υποδοχή, κατανόηση των σύγχρονων ελληνικών λογοτεχνικών κειμένων που έχουν ασυνήθιστη δομή και χρήση της γλώσσας. Και σ' αυτό το θέμα είναι επιθυμητή η έρευνα για τη δημοσίευση των σύγχρονων έργων, π.χ. στις ανθολογίες, στα είδη της διάδοσης της λογοτεχνίας (πρόταση βιβλίων, ανακοίνωση βιβλίων), στην τηλεόραση, στις ταινίες.

Ως προετοιμασία για την συνέχιση των σπουδών μπορούμε να βάλουμε να γράφουν μικρή έκθεση, να κάνουν παρουσίαση με βάση την ατομική έρευνα, χρησιμοποιώντας τη βιβλιοθήκη, τις ψηφιακές πηγές, και με τη χρησιμοποίηση των γνώσεων της επαγγελματικής συλλογής δεδομένων, τακτοποίησης, επεξεργασίας, σήμανσης πηγής.

Το συσχετισμό στην εθνικότητα ενδυναμώνει η έρευνα για την πολιτιστική και λογοτεχνική παράδοση της περιφέρειας και του οικισμού, καθώς και των τοπικών ιδρυμάτων που διανέμουν τον πολιτισμό.

Θεματική ενότητα **Αναπτυξιακοί στόχοι**	**Κατανόηση ομιλίας**	**Πλαίσιο ωρών 43**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Ακρόαση ομιλίας, κατανόηση μετά την ακρόαση. Εξασκημένη, με επίγνωση προφορική επικοινωνία.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η παρακολούθηση και διδασκαλία χρήσης των κατάλληλων γλωσσικών τεχνικών των διαφορετικών περιστάσεων και πεδίων επικοινωνίας. Η εξοικείωση με τακτικές για την αναγνώριση και διόρθωση των	

	επικοινωνιακών λαθών. Η ανάπτυξη των ικανοτήτων γλωσσικού-προφορικού λόγου που απαιτούνται για την προσαρμογή του συνομιλητή στο διάλογο.

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Εξοικείωση με την πρόθεση ομιλίας (ενημέρωση, συζήτηση, συνομιλία, πεποίθηση), με κείμενα ομιλούμενης γλώσσας. Η παρατήρηση της κύριας σκέψης του κειμένου ακρόασης , ταύτιση κλειδιών λέξεων, την άσκηση εξαίρεσης της ουσίας του νοήματος. Η παρατήρηση της χρήσης των διάφορων ποικίλων προτάσεων, ταύτιση του ρόλου της. Η παρατήρηση του σωστού επιτονισμού σε διάφορες περιστάσεις ομιλίας. Κατανόηση, δεκτικότητα εμφανίσεων, παρουσιάσεων Ελλήνων καλλιτεχνών (δραματοποιημένα έργα από το ραδιόφωνο, θεατρικές παραστάσεις, φιλολογικές βραδιές). Η αποκωδικοποίηση από τις περιστάσεις μερικών τρόπων συμπεριφοράς, η αναγνώριση αυτών, ο κατάλληλος χειρισμός τους. Η αντανάκλαση των πιθανών σφαλμάτων κατανόησης , η διόρθωσή τους. Ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου της ομιλούμενης και της γλώσσας της λογοτεχνίας με την ερμηνεία κειμένων από ακρόαση. Η αναγνώριση και χρήση των συχνών κανόνων παραγωγής λέξεων και προτάσεων. Η αναπαράσταση, διασκευή με κατάλληλη χρήση του λεξιλογίου και σύνταξης των κειμένων που διαβάστηκαν, ακούστηκαν. Η κρίση διάφορων περιστάσεων επικοινωνίας, η αναζήτηση του κατάλληλου ύφους και συμπεριφοράς σε άγνωστες περιστάσεις επικοινωνίας. Η αναγνώριση της πρόθεσης προφορικής, οπτικής,γραπτής διατύπωσης των διαφημίσεων, του διαδικτύου.	*Κινούμενης εικόνας και ΜΜΕ αγωγή:* διαφήμιση, πεποίθηση, επήρεια. η κοινωνία της πληροφορίας, χρήση της γλώσσας των ΜΜΕ. *Οπτική αγωγή:* εικαστική διατύπωση. *Δράμα και χορός:* περιστάσεις, ερμηνεία διαλόγων. *Γεωγραφία:* γλώσσα και τόπος.

Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Επικοινωνία μετά την ακρόαση, διάλογος, διόρθωση λαθών, σφαλμάτων, δημιουργία γνώμης, επιχείρημα, άποψη.

Θεματική ενότητα Αναπτυξιακοί στόχοι	**Δεξιότητες ομιλίας**	**Πλαίσιο ωρών 43**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η γνώση και χρήση των λειτουργιών επικοινωνίας. Η ικανότητα της αγωγής διατύπωσης έκφρασης.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη των αναγκαίων προφορικού λόγου ικανοτήτων στο συντροφικό-κοινωνικό διάλογο. Η ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων για να σκέπτεται και να εκφράζει τις απόψεις του στο θέμα συζήτησης. Η ανάπτυξη του γλωσσικού τρόπου συμπεριφοράς, των πιο συχνών ευγενικών φράσεων επικοινωνίας, η καλλιέργεια και η διδασκαλία χρήσης τους.	

Γνώσεις/ αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Συμμετοχή στις δημόσιες ομιλίες, παρεμβάσεις που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή των μαθητών. Συμμετοχή σε συζήτηση, συνομιλίες για καθημερινά θέματα που αφορούν τους μαθητές, έκφραση της προσωπικής του γνώμης στα ελληνικά. Επιχειρήματα	*Ξένες γλώσσες:* επικοινωνία σε ξένες γλώσσες, ευγενικοί εκφραστικοί τρόποι.

σε διαλόγους επικοινωνιακές περιστάσεις, άσκηση της λογικής οικοδόμησης των επιχειρημάτων. Να συνθέτει ο μαθητής για ένα συγκεκριμένο θέμα , μια ομιλία , έναν απολογισμό εργασίας, σε ικανοποιητικό γλωσσικό επίπεδο. Άσκηση μιας επίσημης ομιλίας ή παρέμβασης σε διάφορες περιστάσεις. Η κατανόηση των γλωσσικών και νοηματικών κωδικών επικοινωνίας, η αντίδραση σε αυτά. Να ισχύει στην ομιλία η συμφωνία της επικοινωνίας και μετα-επικοινωνίας. Η επίλυση λεκτικών αντιπαραθέσεων. Η ερμηνεία λογοτεχνικών κειμένων, άρθρων, επαγγελματικών–εξειδικευμένων κειμένων, η προφορική περίληψη του νοήματός τους. Η άσκηση της ερμηνείας εικαστικών έργων. Μετάφραση, συμπύκνωση εκτενέστερου γραπτού κειμένου από την ουγγρική γλώσσα στην ελληνική, και από την ελληνική στην ουγγρική γλώσσα. Μετάφραση μνημονεύσεων πιστά στο κείμενο και εκφραστικά. Η οικοδόμηση του ωραίου λόγου, η πορεία, η μέθοδος και η παρουσίαση της σύνταξης του λόγου, κ.α. Η γλωσσική επίδραση στην έκφραση και διατύπωση γνώμης (με μέσα προτάσεων και φωνητικών κειμένων) και μη γλωσσικών εκφραστικών μέσων σε διάφορα είδη κειμένων, στις διάφορες οπτικο-ακουστικές και πολλαπλών μέσων επικοινωνίας διατυπώσεις.	*Κινούμενης εικόνας και ΜΜΕ αγωγή:*η τα μέσα πεποίθησης, επιρροής, επίδρασης. *Δράμα και χορός:* τα στοιχεία του θεατρικού ρητορικού λόγου, η ερμηνεία κλασικών μονόλογων. *Ξένες γλώσσες:* τύπος γλώσσας, επικοινωνία, γλωσσική ανεκτικότητα. *Οπτική αγωγή:* τα συστατικά της εποπτικής γλώσσας.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Επιχειρηματολογία, συζήτηση, στάση, επικοινωνία μεταξύ προσώπων, βασικά στοιχεία ρητορικής.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Κατανόηση ανάγνωσης**	**Πλαίσιο ωρών 43**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων ανάγνωσης και κατανόησης κειμένου. Γνώσεις κειμένου, σημασιολογίας και υφολογίας.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων ανάγνωσης και κατανόησης κειμένου.χρησιμοποιώντας τεχνικές κατανόησης κειμένου. Εξάσκηση των μεθόδων εμπειρίας για το πώς μπορούν να επηρεάσουν τον αναγνώστη τα κείμενα εκτός από τη γλωσσική σημασία τους.	

Γνώσεις/αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η νοητή–ερμηνευτική ανάγνωση ελληνικών κειμένων. Η χρήση της στρατηγικής της ανάγνωσης. Αυτοτελής ανάγνωση και ερμηνεία ελληνικών ενημερωτικών, εκλαϊκευμένων κειμένων. Η βελτίωση, άσκηση, χρήση των τεχνικών κατανόησης κειμένου. Διάκριση των γεγονότων και των ατομικών απόψεων. Ανάγνωση , ερμηνεία και περίληψη περιεχομένου λογοτεχνικών έργων, λογοτεχνικών κειμένων. Μετάφραση διάφορων ειδών και διαφορετικών κειμένων από την ουγγρική γλώσσα στην ελληνική και από την ελληνική στην ουγγρική γλώσσα, με τη βοήθεια λεξικών.	*Πληροφορική:* γνώσεις σύνταξης κειμένου, χρήσης βιβλιοθήκης, αναζήτησης πληροφοριών. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* ιστορικές εθνικότητες, οι αιτίες των ιστορικών

	και κοινωνικών συνθηκών της διαμόρφωσης της διασποράς, κατευθύνσεις.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Συζήτηση, κατανόηση κειμένου, γνώμη, άποψη, αναζήτηση πληροφορίας.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Γραφή, δημιουργία κειμένου**	**Πλαίσιο ωρών 40**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Η ικανότητα δημιουργίας κειμένου σε επιφάνεια χαρτιού ή ηλεκτρονικού υπολογιστή, κατάλληλου των στόχων επικοινωνίας. Γνώση των τεχνικών τρόπων κρατήσεων σημειώσεων. Γνώση της μορφής και του περιεχομένου χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της διήγησης, του χαρακτηρισμού, της διατύπωσης γνώμης, δοκιμίου. Η κατάλληλη χρήση των υφολογικών μέσων της επικοινωνιακής επιδίωξης, του λογοτεχνικού είδους, των συμφραζόμενων, της συστάσεως.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η ανάπτυξη του τρόπου σκέψης και έκφρασης του ατόμου.	

Γνώσεις αναπτυξιακές απαιτήσεις	**Σημεία σύνδεσης**
Η εξοικείωση με τους στόχους και τις ιδιότητες των διάφορων γραπτών ειδών κειμένων επικοινωνίας. Επιδίωξη της δημιουργίας σαφών, ορθώς οικοδομημένων, ουσιαστικών ειδών κειμένων, στο ύφος του στόχου διατύπωσης και κατάλληλο στην περίσταση. Δημιουργία κειμένων ανακοίνωσης, πληροφορίας, επιχειρηματολογίας, άποψης, σε οποιασδήποτε μορφή διατύπωσης (πχ. ψηφιακής μορφής, με πολλαπλές ΜΜΕ συμπληρώσεις). Εξοικείωση με τις ιδιότητες διάφορων ειδών κειμένου (αυτοβιογραφία, γράμμα, δοκίμιο, συζήτηση, αίτηση).παραγωγή κειμένων σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής και σε όλα τα είδη (πχ. γράμμα, αυτοβιογραφία, αίτηση, διαγωνισμός). Η εξοικείωση με τις ιδιότητες του δοκιμίου επιχειρήματος, άσκηση γραφής δοκιμίου. Επιδίωξη της ορθής συντακτικής γραφής. Η χρήση αυτόνομων οργανωτικών τεχνικών περιεχομένου κατά την παραγωγή κειμένου (πχ. σημειώσεις, σκιαγραφήματα). Δημιουργικές ασκήσεις, παίρνοντας υπόψη τις υφολογικές αξίες, τις διαθέσεις των λέξεων και τις δυνατότητες δομής των προτάσεων και κειμένου. Η σωστή χρήση των γλωσσικών, γραμματικών, υφολογικών και ορθογραφικών γνώσεων. Η χρήση των ειδών του λόγου, των ειδών προτάσεων της ελληνικής γλώσσας. η παρατήρηση των ιδιοτήτων ομοιότητας και διαφοράς σε χαρτί και υπολογιστή γραμμένων κειμένων. Η χρησιμοποίηση των ελληνικών μέσων ενημέρωσης και	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* η ιστορία του ελληνικού λαού. *Ξένες γλώσσες:* η δομή φθόγγων, φωνητικής και λέξεων της διδασκόμενης ξένης γλώσσας. *Πληροφορική:* τα προγράμματα ορθογραφικού ελέγχου. *Οπτική αγωγή:* η χρήση των τυπογραφικών γνώσεων στη διαμόρφωση της αισθητικής γραφής.

ελληνικών ιστοσελίδων του διαδικτύου. Η επιλογή και χρήση αυτόνομων τεχνικών επίδειξης.	
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Παραγωγή, δημιουργία κειμένου, σύνταξη κειμένου, δοκίμιο επιχειρήματος, ελληνική γλώσσα, ρητορική, αυτοβιογραφία, ιστορία της γλώσσας, διαμόρφωση γλώσσας.

Θεματική ενότητα/ Αναπτυξιακοί στόχοι	**Η ερμηνεία των λογοτεχνικών έργων, η ανάπτυξη της αγωγής ανάγνωσης**	**Πλαίσιο ωρών 72**
Προκαταρκτικές γνώσεις	Γνώση ελληνικών δημοτικών τραγουδιών, έντεχνων ποιητικών έργων. Κατανόηση λογοτεχνικών και εκλαϊκευμένων κειμένων.	
Παιδαγωγικοί-αναπτυξιακοί στόχοι της θεματικής ενότητας	Η διδασκαλία των ιδιοτήτων του εκφραστικού λόγου της λογοτεχνίας, η κατανόηση και η ενίσχυση ερμηνείας αυτών. Η προετοιμασία της δεκτικότητας του βιώματος που εκφράζεται στα λυρικά έργα. Η ενίσχυση να γίνει κάποιος σωστός, αντιληπτός αναγνώστης λογοτεχνικών έργων. Η συνεχής παρουσίαση λογοτεχνικών και εκλαϊκευμένων έργων. Με την βοήθεια των ελληνικών λογοτεχνικών έργων ενδυναμώνεται η εθνική ταυτότητα, η ανάπτυξη της αυτογνωσίας.Η ανάπτυξη και διαμόρφωση της αισθητικής και καλλιτεχνικής επίγνωσης.	

Γνώσεις	**Αναπτυξιακές απαιτήσεις**	**Σημεία Σύνδεσης**
Οι σημαντικές εποχές του ελληνικού δράματος και μερικοί δραματουργοί: Αρχαιότητα (Αισχύλος, Ευριπίδης, Σοφοκλής). Κρητική αναγέννηση (Β. Κορνάρος: *Ερωτόκριτος*). 19^{ος} αιώνας : (Δ, Σολωμός : *Ελεύθεροι πολιορκημένοι*). Κωμωδία, σατιρικοί συγγραφείς: Αριστοφάνης, Ψαθάς. Η γενιά του τριάντα: Η ανάκαμψη της Ελλάδας και η επαναφορά του κόσμου της: Γκάτσος, Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος, Βρεττάκος. Η ελληνική μουσική και η έντεχνη ποίηση από την αρχαιότητα ως σήμερα μέσω της	Ανάλυση έργων Ελλήνων πεζογράφων, ποιητών. Ανάλυση ελληνικών λυρικών ποιημάτων. Απόδοση στα ουγγρικά το περιεχόμενο λυρικών ποιημάτων. Ερμηνεία χαρακτήρων. Η απομνημόνευση ποιημάτων, δραματοποίηση έργων, αναζήτηση εικαστικών τεχνών στα ποιήματα στο διαδίκτυο. Έκφραση αυτόνομης γνώμης για κάποιο λογοτεχνικό έργο, για κάποιο θέμα έργου. Αποτύπωση άποψης για ένα δεδομένο θέμα λογοτεχνικού έργου. Ελεύθερη επιλογή ενός λογοτεχνικού έργου για νέους, ή και αστυνομικό, η ανάγνωσή του, η επεξεργασία και η ερμηνεία του. Να δει ο μαθητής στην ελληνική γλώσσα θεατρική παράσταση. να γνωρίζει σύγχρονα τραγούδια, την ελληνική ροκ μουσική.	*Ιστορία, κοινωνική και αγωγή του πολίτη:* Εθνικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές παραδόσεις. Κοινωνικές οργανώσεις, τοπικές οργανώσεις. Οι κοινωνικές ιδιότητες των πολιτιστικών εκδηλώσεωνσυζητήσεις για τις αξίες. *Οπτική αγωγή:* Σύγχρονες τέχνες. Αντανακλάσεις στα λογοτεχνικά, μουσικά, κινηματογραφικά βιώματα. *Κινούμενης εικόνας και ΜΜΕ αγωγή:* επεξεργασίες λογοτεχνικών έργων σε ταινίες, στο

μελοποίησης από το Θεοδωράκη και το Χατζιδάκι. Αριστουργήματα ελληνικού κινηματογράφου και λογοτεχνίας: *πχ. Ηλέκτρα, Ζορμπάς ο Έλληνας.*	Συλλογή πληροφοριών για τα σχολεία, θεάματα, θεατρικές παραστάσεις, φιλολογικές βραδιές, μουσικές, χορευτικές εκδηλώσεις, παραδόσεις της περιοχής του. Να γνωρίζουν οι μαθητές τις πολιτιστικές εκδηλώσεις του παρελθόντος και του παρόντος της συνοικίας του, της πόλης του, του χωριού του, του οικισμού του (πχ. αν υπήρχαν-υπάρχουν: σχολείο, μουσείο, θέατρο, παραδόσεις, εκδηλώσεις, συγγραφείς , καλλιτέχνες της ελληνικής εθνικότητας) Αν υπάρχουν μνημεία των ανθρώπων των γραμμάτων, κτίρια, εκθέσεις, πινακίδες, επιτύμβιες πλάκες στο νεκροταφείο κ.α., που μπορούν να επισκεφτούν.	επίκεντρο αγωγής τα ΜΜΕ. *Μουσική αγωγή* τα φαινόμενα υπερκατανάλωσης, μουσικός πολιτισμός. *Πληροφορική*: αναζήτηση εικαστικών έργων στο διαδίκτυο.
Κλειδιά εννοιών/σημασίες	Παράδοση, εθνικότητα, λαογραφία, ελληνική λογοτεχνία, πολιτισμός, θέατρο, διασκέδαση, ψηφιακή αγωγή, διασκευή (κινηματογραφική).	

Προτεινομενοι κυκλοι θεματων επικοινωνιας για την 11η-12η ταξη **(**Η άσκηση των διαφόρων μορφών της επικοινωνίας γραπτού και προφορικού λόγου με το κατάλληλο λεξιλόγιο, στους παρακάτω κύκλους θεμάτων**)**	
Θέματα	**Σημεία σύνδεσης**
Τρόπος ζωής – Κοινωνικές ομάδες, υποκουλτούρες, μοντέρνα ρεύματα, ιδιαιτερότητα, προσαρμογή, σχεδιασμός της ατομικής ζωής, σχέδια για το μέλλον, προοπτικές στην προσωπική και την επαγγελματική ζωή, υγιής τρόπος ζωής, υγιεινή διατροφή, ασθένειες. – Κατανάλωση ναρκωτικών, εξάρτηση. – Αθλήματα, ακραία αθλήματα, επαγγελματικός αθλητισμός, κίνδυνοι και ευθύνες, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, καταναλωτικές συνήθειες.	*Ηθική αγωγή:* συντροφικές σχέσεις, προκατάληψη, ανοχή, εμπιστοσύνη, συμπαράσταση. *Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* υγιής τρόπος ζωής, χαρακτηριστικά ασθενιών, άνθρωποι με ειδικές ανάγκες, πρώτες βοήθειεςπρόληψη ασθενειών. *Γυμναστική και αθλητισμός:* ο ρόλος της τακτικής γυμναστικής,

	υποδείγματα ολυμπιονικών, αθλήματα, χαλάρωση.
Κοινωνικός περίγυρος – Συνήθειες διατροφής, τροφές, γαστρονομία, συνήθειες στα εστιατόρια, μαγείρεμα, διαφημίσεις, βασικές ανάγκες, πολυτέλεια. – Υπηρεσίες, ταχυδρομείο, τράπεζα, συναλλαγές, διοργάνωση ταξιδιών, τουριστικά γραφεία. – Παραδόσεις, πολιτιστική κληρονομιά, αλλαγή των εθίμων, ο ρόλος των παραδόσεων στον καθορισμό της ταυτότητας. – Πολιτισμός εθνικοτήτων, η έννοια της πατρίδας και της ταυτότητας. – Ζωή στην πόλη και την επαρχία. Πολιτιστική ζωή των ελληνικών κοινοτήτων. – Πολυπολιτισμικότητα, τοπικός πολιτισμός, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η έλλειψη συνόρων, πολυγλωσσία.	*Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* σωματική και ψυχική υγεία, υγιεινές τροφές, νοικοκυριό, συνειδητή αγορά. *Γεωγραφία, Βιολογία-Υγειονομική αγωγή:* βιολογικά προϊόντα. *Ηθική αγωγή:* Σχέσεις γενεών, οικογενειακή ζωή, αστικός και επαρχιακός βίος. *Ελληνική λαογνωσία:* ο ρόλος της διαφύλαξης των παραδόσεων στην οικογένεια και στους οικισμούς.
Σχολείο και εκπαίδευση – Εκπαίδευση και μάθηση στην Ουγγαρία και στην Ελλάδα. – Το εκπαιδευτικό σύστημα των Ελλήνων της Ουγγαρίας. – Σχολεία του χθες και του σήμερα. – Μόρφωση, επαγγελματική κατάρτιση, ανεργία. – Ανώτατες σπουδές, επιλογή επαγγέλματος. – Υποτροφίες.	*Ελληνική λαογνωσία:* οικισμοί και εκπαιδευτικό σύστημα των Ελλήνων της Ουγγαρίας χθες και σήμερα. *Ιστορία, κοινωνική και αγωγήτου πολίτη:* μεταμόρφωση της έννοιας της γνώσης, μέθοδοι μάθησης, η δια βίου μάθηση.
Πολιτισμός, ΜΜΕ – Λογοτεχνία, ταινίες, μουσική και σύγχρονες τέχνες στις ελληνόφωνες χώρες. – Παρουσίαση των Ελλήνων καλλιτεχνών της Ουγγαρίας. – Ροή πληροφοριών, ενημέρωση, διαμόρφωση των απόψεων, ο ρόλος του διαδικτύου. – Γνώση των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών των Ελλήνων της Ουγγαρίας. – Ελληνόγλωσσες δημιουργίες στον χώρο της ποπ μουσικής.	*Πληροφορική:* ηλεκτρονικά βιβλία, επίγνωση σχετικά με τα ΜΜΕ. Ψηφιακές βάσεις γνώσεων, συστήματα πληροφοριών στις βιβλιοθήκες. *Ελληνική λαογνωσία:*

	τα ΜΜΕ των εθνικοτήτων.
Ο κόσμος του περιβάλλοντος και της τεχνικής – Ανάπτυξη της τεχνικής και της οικονομίας, εφευρέσεις, υπερπληθυσμός. – Προστασία περιβάλλοντος, σχέδια. – Προβλήματα και προκλήσεις, αντιθέσεις συμφερόντων. – Λογοτεχνικά, θεατρικά και κινηματογραφικά έργα με τρέχοντα ζητήματα.	*Τεχνικά, βιωματική αγωγή και πράξη:* βιωσιμότητα και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση στο σπίτι και στο ευρύτερο περιβάλλον, οικονομία ύδατος και ενέργειας, ανακύκλωση. *Κινηματογράφος και ΜΜΕ:* ταινίες και θεατρικά έργα του χθες και του σήμερα.
Πολιτική και ιστορία – Επίγνωση, συνείδηση, ατομική ελευθερία, αλληλεγγύη, κοινωνική ευθύνη. – Πολιτική των εθνικοτήτων. Ελληνικές πολιτικές και κοινωνικές οργανώσεις στην Ουγγαρία. Οργανώσεις νέων, αυτοδιοικήσεις της ελληνικής εθνικότητας, εκλογές εθνικοτήτων. – Κύρια γεγονότα της ελληνικής ιστορίας κατά το Β' παγκόσμιο πόλεμο και μετά.	*Δράμα και χορός:* βασικά στοιχεία της κατάστασης, παρότρυνση για ομιλία, ερμηνεία. *Οπτική αγωγή:* περιγραφή και ερμηνεία έργων τέχνης. *Γεωγραφία:* πολιτισμοί άλλων λαών.
Ελληνική γλώσσα – Παραλλαγές της ελληνικής γλώσσας. – Η γλώσσα και οι διάλεκτοι των Ελλήνων της Ουγγαρίας. – Διγλωσσία, πολυγλωσσία.	*Πληροφορική:* εντοπισμός πληροφοριών με την χρήση του Η/Υ. *Μαθηματικά:* ερμηνεία διαγραμμάτων. *Ελληνική λαογνωσία:* η καλλιέργεια της γλώσσας των Ελλήνων της Ουγγαρίας.
Λογοτεχνία – Νεανική λογοτεχνία, η λογοτεχνία των Ελλήνων της Ουγγαρίας, ερμηνεία έργων, εξερεύνηση συσχετισμών.	*Μουσική αγωγή*: ο ρόλος της ελληνικής παραδοσιακής

– Ελληνόγλωσσος τύπος, ειδήσεις, ανταποκρίσεις, σχόλια, συνεντεύξεις, ρεπορτάζ, διαφημίσεις, ψυχαγωγικά ένθετα, ο σκανδαλοθηρικός τύπος. – Ο ελληνόγλωσσος τύπος στην Ουγγαρία. – Ελληνικά ΜΜΕ της Ουγγαρίας, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές των εθνικοτήτων.	μουσικής στην Ουγγαρία. *Γεωγραφία:* γεωγραφικά πλαίσια της πολιτιστικής ζωής, γλώσσες και θρησκείες. *Ελληνική λαογνωσία:* τα ΜΜΕ των εθνικοτήτων της Ουγγαρίας.

Οι επιδόσεις της ανάπτυξης στο τέλος του δίχρονου κύκλου	Ο μαθητής αναγνωρίζει και είναι εξοικειωμένος στη χρήση των οπτικοακουστικών κειμένων των ΜΜΕ και της πληροφορικής. Εκτός από την κατανόηση και την κριτική αποδοχή των πληροφοριών μπορεί να συντάξει κείμενα και μόνος του. Είναι εξοικειωμένος στην ανάλυση και την ερμηνεία των κειμένων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του δημοσίου βίου (οπτικοακουστικά, της πληροφορικής). Χρησιμοποιεί τακτικά τη βιβλιοθήκη και τα διάφορα μέσα ενημέρωσης (π.χ. τα βασιζόμενα στην πληροφορική), στον κόσμο των πληροφοριών προσανατολίζεται με δημιουργικότητα, αυτάρκεια και ευαισθησία για προβλήματα· έτσι του δίνεται η ευκαιρία της δημιουργίας αξιών ενώ έχει τη δυνατότητα να μαθαίνει και μόνος του. Αποδεικνύει την κατανόηση διαφόρων κειμένων. Γράφει ευανάγνωστα και ομαλά. Στις προφορικές και γραπτές επικοινωνιακές καταστάσεις επιλέγει το κατάλληλο ύφος, μορφή και στρώμα της γλώσσας. Διαθέτει άνεση στην συγγραφή επισήμων κειμένων (π.χ. βιογραφικών σημειωμάτων, επιστολών εκδήλωσης ενδιαφέροντος, κ.ά.). Αναγνωρίζει μόνος του και χρησιμοποιεί συνειδητά τα διάφορα γραμματικά, σημασιολογικά, υφολογικά-ρητορικά και ορθογραφικά φαινόμενα της ελληνικής γλώσσας. Είναι σε θέση να ερμηνεύει πιστά ελληνόγλωσσα κείμενα με τρόπο συνειδητό κι εκφραστικό. Αναγνωρίζει τις αξίες, τα ηθικά ζητήματα, θέσεις, κίνητρα και πρότυπα συμπεριφοράς που παρουσιάζονται σε λογοτεχνικά και μη έργα, καθώς μπορεί να τα αξιολογήσει αυτόνομα. Αναγνωρίζει ζητήματα ηθικής, καταστάσεις που επιβάλλουν λήψη αποφάσεων, και τα παρουσιάζει με παραδείγματα. Είναι ικανός να λάβει μέρος σε αναλυτικές συζητήσεις στις οποίες συμβάλλει με την δική του άποψη. Ερμηνεύει τα αναγνωρισμένα φαινόμενα, καθώς διατυπώνει και τα συμπεράσματά του. Είναι εξοικειωμένος με τα είδη των λυρικών έργων που επεξεργάστηκαν στα μαθήματα. Προσδιορίζει, παρακολουθεί, συζητεί και συγκρίνει τις απόψεις που παρουσιάζονται στα λογοτεχνικά έργα, και είναι ικανός να κατανοήσει και να αναδιατυπώσει τις διαφορετικές απόψεις.

10.4. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.4.1. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.4.2. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei horvát nyelven

10.4.1. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Horvát népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Horvát nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

HORVÁT NÉPISMERET

A hazai horvát nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. Az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire.

Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban.

A nevelés és oktatás feladatai nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése.

A horvát nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A horvát népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelező egy tanítási óra a tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. Az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, de az azokhoz való kapcsolódást érdemes szem előtt tartani, ennek lehetőségét a tananyag tartalmak magukban hordozzák.

A horvát népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkára, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

1-2. évfolyam

Az alapfokú nevelés-oktatás első szakasza, az alsó tagozat az iskolába lépő kisgyermekben fejleszti a megismerés, a megértés és a tanulás iránti érdeklődést, nyitottságot. Fokozatosan átvezeti a gyermeket az óvoda játékközpontú tevékenységéből az iskolai tanulás tevékenységeibe. Fogékonnyá teszi saját környezete, a természet, a társas kapcsolatok, majd a tágabb társadalom értékei iránt. Az iskola teret ad a gyermek játék és mozgás iránti vágyának, segíti természetes fejlődését, érését. A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamatában – élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal – fejleszti az alapvető képességeket és alapkészségeket, közvetíti az elemi ismereteket, szokásokat alakít ki.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Énkép, család, rokonság, barát</td><td>Órakeret
4 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az önismeret és az önazonosság fejlesztése, megerősítése és megőrzése; az önelfogadás vállalásának segítése, a gondolkodási képességek fejlesztése; a másság elfogadására való nevelés; a nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">Bemutatkozás: személyes adatok - név (a vezeték- és keresztnév milyen eredetre vall, miért éppen így hívnak, van-e ilyen nevű még a családban, rokonságban).
Lakóhelyem: a lakóhely megnevezése, horvát elnevezése, lakosság összetétele (élnek-e benne még horvátok, esetleg más nemzetiségek a magyarokon kívül).
Család: a család tagjai, azok nevei, a nagyszülőkkel való kapcsolattartás formái és alkalmai, ha nem a családban élnek; a család tagjainak/nagyszülőknek megszólítása (tata, japa, dida).
Rokoni kapcsolatok: a rokonok megnevezése, lakhelyük, kapcsolattartás a rokonokkal, annak formái és alkalmai; a rokonok megszólítása (pl. tetak, ujo).
Barátok: a tanuló barátai, a család barátai; a velük való kapcsolattartás formái és alkalmai; a barátság alapjának megnevezése.
Kommunikáció: a tanuló és a szülők/nagyszülők/rokonok/barátok anyanyelve; a mindennapi kommunikáció nyelve, a felsoroltak közötti kapcsolattartás nyelve.</td><td colspan="2">Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom: versek, olvasmányok.

Környezetismeret; technika, életvitel és gyakorlat: család, rokonság, barátok.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Család, rokon, barát, anyanyelv, nyelv.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td>Ünnepek I. (advent, karácsony, Szent Miklós/Mikulás, Szent Luca, újév, farsang)</td><td>Órakeret
20 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">A kulturális kompetencia fejlesztése; a hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. A nyelvi kommunikációs képesség, a kreativitás, az együttműködési képesség, valamint az empatikus képesség fejlesztése. A hallott és olvasott szöveg értésének, valamint az előadókészségnek a fejlesztése. A térben és időben való tájékozódás fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">Advent: az ünnep jelentése és jelentősége, az ünneplés ideje és módja, adventi koszorú készítése.
Karácsony: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnep „kellékei” (karácsonyfa, betlehem); ételei, étkezési szokásai (pl. asztalterítés) megismerése; az ünnephez fűződő dalok, mondókák, köszöntők megismerése (saját nyelvjárásán is) és előadása (dramatikus játékok); személyes élmények felidézése (pl. a nagyiéknál úgy ünnepeltünk, hogy…, amikor kicsi voltam, akkor…); az ünnepekhez kötődő ajándékok és díszek készítése; részvétel a családi és iskolai fenyőfa feldíszítésében és az iskolai ünnepségen.

Szent Miklós/Mikulás: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnep „szereplői (Szent Miklós – Mikulás, krampuszok)” és „kellékei” (virgács, csizma, ajándék); az ünnephez fűződő dalok megismerése, előadása; mikulásdíszek készítése.

Szent Luca: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnep szentje, Szent Luca és jellegzetes tárgya (Luca széke), a hozzá fűződő hagyomány megismerése (pl. búza vetése); az ünnephez fűződő mondókák megtanulása (saját nyelvjárásán is) és előadása.

Újév: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnephez fűződő étkezési szokások és egyéb hagyományok megismerése; az ünnephez kapcsolódó mondókák, énekek, köszöntők megismerése (saját nyelvjárásán is) és előadása; személyes élmények felidézése.

Farsang: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; a mohácsi busójárás megismerése (pl. videón keresztül); a lakóhely farsangi szokásai felelevenítése; álarcok készítése; részvétel az iskolai farsangi bálon, esetleg a lakóhely által szervezett utcai felvonuláson.
Az ünnepekhez kapcsolódó műalkotások megismerése.</td><td>Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom: olvasás, mondókák, köszöntők.

Környezetismeret: városok megkeresése a térképen.

Ének-zene: az ünnepekhez kötődő dalok és zenék.

Dráma és tánc: betlehemezés.

Vizuális kultúra: az ünnepekhez kötődő díszek készítése, műalkotások megismerése.

Technika, életvitel és gyakorlat: díszek készítése, asztalterítés, jellemző ételek.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="2">Advent, karácsony, Mikulás-nap, Luca-nap, újév, farsang, fánk, busójárás, betlehem.</td></tr>
</table>

Tematikai egység	Ünnepek II. (mindenszentek, Szent Márton, virágvasárnap, húsvét)	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturális kompetencia fejlesztése, a hagyományok és szokások megismertetése és ápolásuk kialakításának segítése. A nyelvi kommunikációs képesség, a kreativitás, az együttműködési képesség, valamint az empatikus képesség fejlesztése. A hallott és olvasott szöveg értésének, valamint az előadókészségnek a fejlesztése. A térben és időben való tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Mindenszentek: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnephez fűződő szokások és egyéb hagyományok megismerése. Szent Márton: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnephez fűződő szokások és egyéb hagyományok megismerése (pl. az újbor megszentelése). Virágvasárnap: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnephez fűződő szokások és egyéb hagyományok megismerése (pl. a virágvasárnapkor megszentelt barka megvédi a családi házat a villámcsapástól). Húsvét: az ünnep jelentése és jelentősége; az ünneplés ideje és módja; az ünnep „kellékei” (pirostojás); ételei, étkezési szokásai (pl. sonka megszentelése, aztán evése, nagyböjt) megismerése; az ünnephez fűződő dalok, mondókák, köszöntők megismerése (saját nyelvjárásán is) és előadása (dramatikus játékok); személyes élmények felidézése (pl. a nagyiéknál úgy ünnepeltünk, hogy…, amikor kicsi voltam, akkor …); az ünnepekhez kötődő ajándékok és díszek készítése; részvétel a családi és iskolai húsvéti előkészületekben; az ünnephez alkalmazkodó népviselet megismerése (pl. nagypéntek, húsvét). Az ünnepekhez kapcsolódó műalkotások megismerése.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* mondókák, köszöntők, versek, elbeszélések. *Környezetismeret:* régen és ma. *Vizuális kultúra:* az ünnepekhez kötődő díszek készítése, műalkotások megismerése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* díszek készítése, asztalterítés, jellemző ételek.
Kulcsfogalmak	Mindenszentek, Márton-nap, virágvasárnap, húsvét; pirostojásfestés.

Tematikai egység	A hazai horvátság zenei és tánckultúrája, valamint népviselete	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturális kompetencia fejlesztése, a hagyományok és szokások megismertetése és ápolásuk kialakításának segítése. A nyelvi kommunikációs képesség, a kreativitás, valamint az együttműködési képesség fejlesztése. A hallott és olvasott szöveg értésének, valamint az előadókészségnek a fejlesztése. A mozgáskultúra fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az 1-2. évfolyamra meghatározott ünnepekhez kapcsolódó dalok és zenék megismerése és előadása. Gyermektáncok és -játékok megismerése, elsajátítása és előadása. Népviseletek motívumainak s más népi motívumok rajzolása, festése, egyéb képzőművészeti megjelenítése (pl. motívumok [tambura] kirakása magvakból, mozaik készítése). Jellegzetes népi hangszerek bemutatása, megismerése (pl. duda, tambura).	*Ének-zene; dráma és tánc; testnevelés és sport:* az ünnepekhez kötődő dalok, zenék, gyermektáncok és játékok, a későbbi évfolyamokon tanulandó táncok egyes lépései. *Vizuális kultúra:* népviseleti és más népi motívumok.
Kulcsfogalmak	Tambura, dal, gyermekjáték.

Tematikai egység	A hazai horvátság épített környezete és annak berendezési tárgyai	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése. Az önismeret, valamint az összetartozás érzésének fejlesztése. A családon belüli munkamegosztás szükségességének megértetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanuló szűkebb környezete, otthona: ház, melléképületek, udvar, kert, utca - régen és ma: összehasonlítás személyes tapasztalatok, vizuális források alapján. Háztartási eszközök régen és ma. A ház körüli és a kerti munkákhoz szükséges eszközök megnevezése, használatuk bemutatása. Tevékenységek, munkák a házban és a ház körül; mely tevékenységekben vesz részt a tanuló.	*Környezetismeret:* kerti munkák, munkaeszközök. *Technika, életvitel és gyakorlat:* munkák, tevékenységek a házban és a ház körül.
Kulcsfogalmak	Otthon, ház, kert, konyhakert, melléképület, istálló, ól, pajta.

Tematikai egység	Népi mesterségek, munkaeszközeik és az általuk készített termékek	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturális kompetencia fejlesztése. A hagyományok és szokások megismertetése és azok ápolásának megismertetése. A nyelvi kommunikációs képesség és a kreativitás fejlesztése. Az együttműködési képesség és az önismeret fejlesztése. Az érzékelés, észlelés és a figyelem fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Két népi mesterség (pl. kosárfonás, takács, kovács, molnár) megismerése, munkaeszközeik és előállított termékeik elnevezése. Kukoricacsuhéból, szalmából figurák, képek stb. készítése. Nemezből különféle tárgyak készítése.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, néprajzi szövegek. *Környezetismeret:* termékek elnevezése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* figurák, képek, tárgyak készítése.
Kulcsfogalmak	Kosárfonás, szövés, kovácsolás, őrlés.

Tematikai egység	A természet változásainak megfigyelése az ünnepekhez, a ház körüli tevékenységekhez kapcsolódóan	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Környezettudatosságra való nevelés. A természetszeretet fejlesztése. A nyelvi kommunikációs kompetencia fejlesztése. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanult ünnepek és évszakok közötti kapcsolat – dátumok (pl. adventi kalendárium készítése); az ünnepek időrendbe állítása. Az évszakok alapvető időjárási jellemzőinek megfigyelése. Az egyes évszakok alapvető külső megnyilvánulásai és termései, pl. tavasz – rügyezés, lombosodás, virágnyílás, gyümölcsök; őszi levél- és vadgesztenyegyűjtés. A természet gyümölcseinek felhasználása különböző díszek, tárgyak készítéséhez, pl. vadgesztenyéből figurák készítése, karácsonyi alma- és narancsdísz készítése szegfűszeggel, virágszirmokból, növényi szárakból könyvjelző készítése.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések. *Környezetismeret:* évszakok, időjárás, gyümölcsök. *Technika, életvitel és gyakorlat:* díszek, tárgyak készítése. *Vizuális kultúra:* gyümölcsök, virágok rajzolása és festése, műalkotások megismerése.
Kulcsfogalmak	Évszak.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri személyes adatait, nemzetiségi hovatartozását, a családi, rokonsági elnevezéseket, kapcsolatokat és megnevezéseket. Meg tudja nevezni barátait, ismeri és meg tudja nevezni a kapcsolattartás formáit. Ismeri az ünnepek elnevezését, a hozzájuk kapcsolódó szokásokat. Ismer népköltészeti, valamint a műköltészeti alkotásokat, elő tudja adni őket. Képes felfogni az ünnepek jelentőségét az emberek életében. Elsajátította az ünnepekhez kapcsolódó díszek, ajándéktárgyak készítési módját. Megismeri, elsajátítja és előadja a tanult gyermektáncokat és - játékokat. Tud népviseleti és más népi motívumokat rajzolni, festeni, egyéb képzőművészeti módon megjeleníteni. Megismert jellegzetes népi hangszereket. Ismeri az otthon, ház, udvar, kert fogalmával kapcsolatos kifejezéseket és tevékenységeket, a hozzájuk kapcsolódó eszközöket és használatukat. Megismert két népi mesterséget, a hozzájuk kapcsolódó munkaeszközöket és előállított termékeiket. Ismeri a tanult ünnepek dátumait; az egyes évszakok alapvető időjárási jellemzőit, az egyes évszakok alapvető külső megnyilvánulásait és terméseit.

3-4. évfolyam

A harmadik és negyedik évfolyam szoros kapcsolatban áll az első két osztállyal. Különbség abból adódik, hogy ebben az időszakban azok a tanulási és tanítási folyamatok erősödnek, amelyek az iskolai teljesítményhez kötődnek. A tanulók személyes motiváltságára különös hangsúlyt kell fektetni.

Tematikai egység	**Énkép, család, rokonság, barát**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A személyes adatok ismerete. A nemzetiségi hovatartozás ismerete. A családi és rokonsági elnevezések és kapcsolatok ismerete és megnevezése, a barátok megnevezése, a kapcsolattartás formáinak ismerete és megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önismeretre, az önelfogadás vállalására való nevelés. A családi életre való nevelés. A társas kultúra és az önazonosság fejlesztése, megerősítése és megőrzése. A gondolkodási képességek fejlesztése. A másság elfogadására való nevelés. A nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése. A családon belüli munkamegosztás szükségességének fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A család fogalma, együttélési és együttműködési normák a családban, a szabályok szükségessége. Lakóhelyem: a lakóhely megnevezése, horvát elnevezése, lakosság összetétele (élnek-e benne még horvátok, esetleg más nemzetiségek a magyarokon kívül), miért. Családi ünnepek és az ezekhez kötődő szokások.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok. *Dráma és tánc:* a

A családi szerepekhez kapcsolódó feladatok, hol az én helyem, mik a feladataim. Kik és miért a rokonaim (közeli és távoli rokonok)? Kik miért a barátaim, a család barátai? Családi szituációs játék előadása. Kommunikáció: a tanuló és a szülők/nagyszülők/rokonok/barátok anyanyelve, a mindennapi kommunikáció nyelve, a felsoroltak közötti kapcsolattartás nyelve; miért éppen az adott nyelv.	családi ünnepek táncai, szituációs játékok. *Környezetismeret:* a lakóhely, valamint a rokonok lakhelye a térképen.
Kulcsfogalmak	Család, rokon, barát, anyai, apai nagybáty, nagynéni, unokatestvér, dédapa, dédanya.

Tematikai egység	**Haza, anyaország**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Magyarország: szülőföld, Horvátország: anyaország.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiságra való nevelés. Állampolgárságra, demokráciára nevelés. Interkulturális kompetenciára nevelés. Az önismeret és társas kultúra fejlesztése. Toleranciára, a másság elfogadására való nevelés. Európaiságra való nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A család fogalmának kiszélesítése – nemzeti közösség. A legfontosabb horvát és magyar nemzeti ünnepek és időpontjaik megismerése. A horvát és magyar nemzeti szimbólumok (zászló, himnusz) ismerete: zászlók készítése, a himnuszok előadása. Képek gyűjtése, „albumok” készítése a hazáról és az anyaországról (pl. tájak, emberek, népviseletek).	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok, legendák, a nemzeti himnuszok szövege. *Környezetismeret:* Horvátország és Magyarország elhelyezkedése a térképen, fővárosuk megkeresése. *Ének-zene:* a nemzeti himnuszok zenéje. *Vizuális kultúra:* albumok, zászló készítése.
Kulcsfogalmak	Szülőföld, haza, anyaország, anyanemzet, horvát és magyar zászló, himnusz.

Tematikai egység	**Ünnepek, szokások**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A már tanult ünnepek jelentése és jelentősége. Az ünneplés ideje és módja. Az ünnephez fűződő szokások és egyéb hagyományok megismerése, dátumai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti öntudatra nevelés. A kulturális kompetencia, a nyelvi kommunikációs képesség, valamint a hallott és olvasott szöveg értésének és az előadókészségnek a fejlesztése. A hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. Az önismeret, a társas kultúra, valamint az együttműködési képesség fejlesztése. Az esztétikai-művészeti kifejezőképesség, a mozgáskultúra fejlesztése. A kreativitás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A már tanult ünnepekről szóló ismeretek bővítése, pl. mit miért úgy készítenek (asztalterítés, búza ültetése, barkaszentelés), milyen ételeket készítenek (böjti ételek, sonka megszentelése); népviselet egyes ünnepeken. Új ünnepek megismerése: Nagyboldogasszony, Szent István, Pünkösd, Szent Katalin. Az ünnepekhez tartozó díszek, eszközök, ajándékok készítése. Az ünnepekhez kapcsolódó dalok, mondókák, köszöntők ismeretének bővítése. Az ünnepekhez tartozó élmények felidézése. Dramatikus játékok előadása. Régi fényképek gyűjtése.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok, néprajzi szövegek, köszöntők, mondókák. *Környezetismeret:* régen és ma. *Ének-zene:* dalok, zenék. *Vizuális kultúra:* műalkotások. *Technika, életvitel és gyakorlat:* asztalterítés, díszek, ajándékok készítése. *Dráma és tánc:* dramatikus játékok, pl. pünkösdölés.

Kulcsfogalmak	Nagyboldogasszony ünnepe, István-nap, Pünkösd, Katalin-nap; dal, mondóka, köszöntő, étel és népviselet.

Tematikai egység	Népköltészet	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Népi mondókák, kiszámolók, népmesék, szólások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. A kulturális kompetencia, a nyelvi kommunikációs képesség, valamint a hallott és olvasott szöveg értésének és az előadókészségnek a fejlesztése. Az idegen nyelvi kommunikáció fejlesztése. Az együttműködési és az empatikus képesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. A térbeli és időbeli tájékozódási képesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Népi mondókák ismerete, előadása. Kiszámolók ismerete, alkalmazása a napi játékok alkalmával. Népmesék ismerete, előadása, dramatizálása. Szólások és közmondások ismerete, alkalmazása. A mindennapi életben használatos szólások és közmondások magyar megfelelőinek ismerete.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* mondókák, kiszámolók, szólások, közmondások, népmesék. *Dráma és tánc:* népmesék dramatizálása.

Kulcsfogalmak	Népi mondóka, kiszámoló, népmese, szólás, közmondás.

Tematikai egység	A hazai horvátság zenei és tánckultúrája, valamint népviselete	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az egyes ünnepekhez kapcsolódó zenei alkotások, táncok és népviseletek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturális kompetencia, a nyelvi kommunikációs képesség, valamint a hallott és olvasott szöveg értésének és az előadókészségnek a fejlesztése. A hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. Az együttműködési képesség fejlesztése. A mozgáskultúra fejlesztése. A kreativitás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A 3-4. évfolyamra meghatározott ünnepekhez kapcsolódó dalok és zenék megismerése és előadása. Gyermektáncok és -játékok megismerése, elsajátítása és előadása. Népviseletek motívumainak s más népi motívumok rajzolása, festése, egyéb képzőművészeti megjelenítése (pl. motívumok kirakása magvakból, mozaik készítése, festés, rajz). Jellegzetes népi hangszerek megismerése, bemutatása, megszólaltatása.	*Ének-zene*: dalok, zenék, hangszerek. *Dráma és tánc:* gyermektáncok, gyermekjátékok, dramatikus játékok. *Vizuális kultúra:*

	népviseleti és más népi motívumok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* díszek, képeslapok készítése.
Kulcsfogalmak	Dal, zene, gyermektánc, gyermekjáték, népi motívum.

Tematikai egység	**A hazai horvátság épített környezete és annak berendezési tárgyai**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az otthon, ház, udvar, kert fogalmával kapcsolatos kifejezések és tevékenységek, a hozzájuk kapcsolódó eszközök ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elődök emlékeinek ápolása. A nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése. A kreativitás fejlesztése. Az önismeret, az együttműködési képesség, valamint az összetartozás érzésének fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A lakóhely jelentősebb épületeinek ismerete (pl. iskola, községháza, kultúrotthon, templom); fényképek, adatok gyűjtése, a dokumentumok alapján néhány mondatos összefoglalás szóban. A település életét meghatározó személyek nevének összeírása és jelentős cselekedetük megjelölése. Bútorok a házban – jellegzetes díszítőelemek; bútorok rajzolása. A helyi temető: az elhunytak neveinek nyelve – gyűjtés; a sírok ápolása. A saját szoba bemutatása; mennyiben tér el a régi szobáktól. Hímzésminták rajzolása, egyszerű hímzés készítése.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* legendák, történeti dokumentumok, neves személyiségek. *Környezetismeret:* régen és ma, a lakóhely épületei, a lakhely temetője. *Vizuális kultúra:* díszítőelemek, bútorok, hímzésminták. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hímzés.
Kulcsfogalmak	Bútor, díszítőminta.

Tematikai egység	Népi mesterségek, munkaeszközeik és az általuk készített termékek	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Két népi mesterség ismetere, munkaeszközeik és előállított termékeik elnevezése	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. A kulturális kompetencia és a nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése. Az önismeret és az együttműködési képesség fejlesztése. A kreativitás, az érzékelés, észlelés és a figyelem fejlesztése. A matematikai kompetencia fejlesztése. Az esztétikai-művészeti érzék és az ízlés fejlesztése. A hatékony önálló tanulás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Két népi mesterség (pl. kosárfonás, takács, kovács, molnár, gerencsér/fazekas, asztalos, kádár) megismerése, munkaeszközeik és előállított termékeik elnevezése. Lehetőség szerint a feldolgozandó kézműipar demonstrációja iskolában vagy tájházban, skanzenban, múzeumban; a mesterség kipróbálása. Népi mesterségek termékei a modern lakásban. Mesterségek, szakmák a családban. Mi szeretnék lenni – vágyott szakmám, foglalkozásom.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, néprajzi szövegek. *Környezetismeret:* termékek elnevezése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* barkácsolás, agyagozás.

Kulcsfogalmak	Fazekasság, asztalosság, hordókészítés.

Tematikai egység	A természet változásainak megfigyelése a megjelölt tematikai egységekhez igazodva; állat- és növényvilág	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A tanult ünnepek dátumainak ismerete, az egyes évszakok alapvető időjárási jellemzőinek ismerete, az egyes évszakok alapvető külső megnyilvánulásainak és terméseinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Környezettudatosságra való nevelés, a természetszeretet fejlesztése. A nyelvi kommunikációs kompetencia fejlesztése. Az együttműködési képesség, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése. A testi és lelki egészségre való nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A legfontosabb kerti és mezei virágok, zöldség- és gyümölcsfajták felismerése és megnevezése; házi konyhakert bemutatása; rajz, festmény készítése. A legismertebb házi, mezei, erdei és vadállatok bemutatása (pl. kinézete, tápláléka, lakóhelye); rajz, festmény készítése. Kedvenc állatom bemutatása – szóbeli és egyéb módon (pl. fotó,	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok, képregények, állatmesék.

képzőművészeti) való bemutatás. Állat, természet és ember kapcsolatának felismerése konkrét példák alapján. Az időjárással kapcsolatos ismeretek bővítése. Az évszaknak/időjárásnak megfelelő öltözék. Tájékozódás térben. Az évszakok betegségei (pl. allergia, megfázás, köhögés). Az évszakokhoz kapcsolódó házi, mezei, erdei munkák (pl. termények betakarítása, szántás, vadon élő állatok etetése). Állatmesék.	*Környezetismeret:* növények, állatok, időjárás, évszakok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* öltözködés, betegségek, egészséges életmód, betakarítás, vadon élő állatok etetése. *Vizuális kultúra:* rajzolás, festés.
Kulcsfogalmak	Kerti virág, mezei virág, zöldség, gyümölcs, házi, mezei és erdei állat, öltözködés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló meg tudja határozni korosztályának megfelelő szinten a család, a rokon és a barát fogalmát. Önálló véleményt tud megfogalmazni a barátról, arról, hogy miben hasonlít másokhoz és miben tér el, valamint arról, hogy miben mutatkozik meg horvát volta. A tanuló ismeri a szülőföld, a haza, az anyaország, az anyanemzet fogalmát, a két nemzet szimbólumait (zászló, himnusz). A szülőföld és az anyaország földrajzi elhelyezkedését. Ismeri az ünnepek elnevezését, a hozzájuk kapcsolódó szokásokat és népköltészeti, valamint műköltészeti alkotásokat, azokat memorizálja és előadja. Képes felfogni az ünnepek jelentőségét az emberek életében. Elsajátítja az ünnepekhez kapcsolódó díszek, ajándéktárgyak készítését. Ismeri az ünnepekhez kapcsolódó étkezési szokásokat és népviseletet. Ismer népi mondókákat, kiszámolókat, népmeséket, szólásokat és közmondásokat. A kiszámolókat, szólásokat és közmondásokat használja a mindennapi életben. Ismeri a mindennapi életben használatos szólások és közmondások magyar megfelelőit. Bővíti ismereteit a horvát dalok, táncok, játékok, zenék, hangszerek megismerésében. Előad dalokat, táncokat, játékokat, esetleg zenéket. Megismer jellegzetes népi motívumokat, azokat meg tud jeleníteni különböző technikákkal. Ismeri a lakóhelye jelentősebb épületeit, a település életét meghatározó személyek nevét, jelentős cselekedetüket. Ismeri a bútorok nevét és díszítőelemeit, hímzésmintákat tud rajzolni. Bővíti ismereteit újabb két népi mesterséggel, megismeri azok munkaeszközeit és előállított termékeit. Felismeri és megnevezi a legfontosabb kerti, mezei virágokat, zöldségeket és gyümölcsfajtákat, a legismertebb házi-, mezei, és erdei állatokat, az öltözködési ruhadarabokat, az évszakokhoz kapcsolódó házi, mezei, erdei munkákat, valamint meg tudja nevezni az évszakokhoz kapcsolódó alapvető ruhadarabokat.

HORVÁT NÉPISMERET

A hazai horvát nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. Az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire.

Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban.

A nevelés és oktatás feladatai nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése.

A horvát nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A horvát népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelező egy tanítási óra a tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. Az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, de az azokhoz való kapcsolódást érdemes szem előtt tartani, ennek lehetőségét a tananyag tartalmak magukban hordozzák.

A horvát népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkára, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

5-6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon továbbra is központi szerepet játszik a tapasztaláson alapuló tudás. Az alapozó szakaszban az ismeretanyag megnövekszik, ezzel párhuzamosan egyre inkább előtérbe kerül a kognitív kompetenciák fejlesztése. A horvát népismeret egyik fontos feladata az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, képességek megalapozása.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Énkép, család, rokonság, barát</td><td>Órakeret
4 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A család, rokon, barát fogalmának meghatározása a korosztálynak megfelelő szinten. Önálló vélemény megfogalmazása a barátról, arról, hogy miben hasonlít másokhoz és miben tér el, valamint arról, hogy miben mutatkozik meg horvát volta.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Önismeretre, az önelfogadás vállalására való nevelés. A családi életre nevelés, a családon belüli munkamegosztás szükségességének felismertetése, valamint a társas kultúra fejlesztése. Az önazonosság fejlesztése, megerősítése és megőrzése. A másság elfogadására való nevelés. Erkölcsi nevelés. A gondolkodási képességek fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikációs képesség fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A család fogalma; együttélési és együttműködési normák a családban; a szabályok szükségességének belátása.
Mennyire változott meg a mai nemzedékek családfogalma, életvitele (generációk együtt-, illetve különélése, párbeszéd a nemzedékek között) – megbeszélés, összehasonlítás.
Lakóhelyem: a lakóhely lakosságának összetétele, milyen nemzetiségű családok élnek az utcámban, osztálytársaim nemzetiségi hovatartozása, az egyes családok becenevei.
Kik voltak elődeim, honnan jöttek, mit hoztak magukkal, mit őriztek meg ebből.
A népszokások, ünnepek megőrzése, gyakorlása a családban.
Mit jelent számomra magyarországi horvátnak lenni (lehetőségeim, korlátaim).</td><td>Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom: versek, olvasmányok.

Természetismeret; dráma és tánc, technika, életvitel és gyakorlat: család, rokonság, nemzedék.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Elől, tárgyi és szellemi örökség, anyai, apai nagybáty, nagynéni, unokatestvér, dédapa, dédanya, magyarországi horvát.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Haza, anyaország - történelmük</td><td>Órakeret
10 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A tanuló ismeri a szülőföld, haza, anyaország, anyanemzet fogalmát, a két nemzet szimbólumait (zászló, himnusz). A szülőföld és az anyaország földrajzi elhelyezkedésének ismerete.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismertetése. Nemzeti öntudatra és hazafiságra, valamint állampolgárságra és</td></tr>
</table>

	demokráciára nevelés; európaiságra nevelés. Az interkulturális kompetencia fejlesztése. Az önismeret és társas kultúra fejlesztése. Toleranciára, a másság elfogadására való nevelés.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A család fogalmának kiszélesítése – nemzeti közösség. A legfontosabb horvát és magyar nemzeti ünnepek és időpontjaik ismerete. A horvát és magyar nemzeti szimbólumok (zászló, himnusz, címer) ismerete: zászlók készítése, a himnuszok előadása, a horvát címerről szóló legenda megismerése, a horvát címer összetevőinek ismerete. Az Országházon, Országházban található horvát címer magyarázata. A horvát történelem néhány kiemelt eseménye időpontjának ismerete: a horvátok letelepedése, államalapítása, a Trpimirović dinasztia; Tomislav, az első horvát király. Zvonimir királysága. A horvát–magyar államközösség – Pacta conventa. Mátyás király uralkodása; horvát mesterek Mátyás udvarában. Horvátország és a Monarchia; a mohácsi csata. A törökellenes küzdelmek a 15. és 16. században. A kőszegi csata és a várvédő kapitány Jurisics Miklós. A reformáció elterjedése Horvátországban. Zrínyiek és Frangepánok; Zrínyi Miklós, a szigeti hős. A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismerése, párhuzamba vonása. A történelmi események időrendi sorrendbe állítása. A történelmi események színhelyének megkeresése a térképen.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok, legendák. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Osztrák–Magyar Monarchia, Jurisics Miklós, Zrínyiek és Frangepánok. *Ének-zene:* nemzeti himnuszok. *Vizuális kultúra*: szimbólumok.

Kulcsfogalmak	Otthon, haza, szülőföld, anyaország, anyanemzet, perszonális unió, Osztrák–Magyar Monarchia, reformáció.

Tematikai egység	**Az emberi élethez kötődő népszokások**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A már tanult ünnepek jelentése és jelentősége, az ünneplés ideje és módja. Az ünnephez fűződő szokások és egyéb hagyományok megismerése, dátumai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti öntudatra való nevelés, a hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. A kulturális kompetencia, a nyelvi kommunikációs képesség, a hallott és olvasott szöveg értésének, valamint az előadókészség fejlesztése. Az esztétikai-művészeti kifejezőképesség fejlesztése. A kreativitás és az együttműködési képesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A gyermekszületéshez kapcsolódó népszokások gyűjtése, megismerése. Házasságkötés, lakodalom: leánykérés, lakodalmi előkészületek, lakodalmas menet, egyéb, a lakodalomhoz kötődő szokások,	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok,

jellegzetes ételek, ajándékok. A már tanult ünnepekről szóló ismeretek bővítése, pl. mit miért úgy készítenek (asztalterítés, búza ültetése, barkaszentelés), milyen ételeket készítenek (böjti ételek, sonka megszentelése). Népviselet egyes ünnepeken. Új ünnepek megismerése: Nagyboldogasszony, Szent István, pünkösd, Szent Katalin. Az ünnepekhez tartozó díszek, eszközök, ajándékok készítése. Az ünnepekhez kapcsolódó dalok, mondókák, köszöntők ismeretének bővítése. Az ünnepekhez tartozó élmények felidézése. Dramatikus játékok előadása (pl. Kraljice). Régi fényképek gyűjtése. A karácsonyhoz és húsvéthoz kapcsolódó népszokások gyűjtése. A karácsonyhoz és húsvéthoz kapcsolódó népszokásokban való részvétel.	köszöntők, mondókák. *Természetismeret; technika, életvitel és gyakorlat:* ételek, ajándékok, díszek, asztalterítés. *Ének-zene:* dalok, zenék. *Vizuális kultúra:* lakodalmi menet, gyermekszületés vizuális megjelenítése. *Dráma és tánc:* dramatikus játékok.
Kulcsfogalmak	Dal, mondóka, köszöntő, ünnepi étel, népviselet, lakodalom.

Tematikai egység	**A hazai horvátság zenei és tánckultúrája, valamint népviselete**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Az egyes ünnepekhez kapcsolódó zenei alkotások, táncok és népviseletek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok és szokások, valamint azok ápolásának megismertetése. A kulturális kompetencia, a nyelvi kommunikációs képesség, a hallott és olvasott szöveg értésének, valamint az előadókészségnek a fejlesztése. A kreativitás és az együttműködési képesség fejlesztése. A mozgáskultúra fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Gyermektáncok és -játékok megismerése, elsajátítása és előadása – ismeretbővítés. Népviseletek motívumainak s más népi motívumok rajzolása, festése, egyéb képzőművészeti megjelenítése (pl. motívumok kirakása magvakból, mozaik készítése, festés, rajz). Jellegzetes népi hangszerek megismerése, bemutatása, megszólaltatása.	*Ének-zene:* dalok, hangszerek. *Dráma és tánc*: gyermektáncok, gyermekjátékok. *Vizuális kultúra:* népi motívumok rajzolása, festése, rajzolása és egyéb képzőművészeti technikákkal való megjelenítése.

Kulcsfogalmak	Dal, zene, gyermektánc, gyermekjáték, népi motívum.

Tematikai egység	**A magyarországi horvát népcsoportok és földrajzi elhelyezkedésük**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Horvátország és Magyarország térképe, földrajzi fekvése, domborzata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra, valamint állampolgárságra, demokráciára való nevelés. A szociális és állampolgársági kompetencia, valamint az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományos és technikai kompetencia, valamint a digitális kompetencia fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi horvát népcsoportok ismerete, területi elhelyezkedése, meghatározása térképen: gradistyei, Mura menti, Dráva menti, bosnyák, Duna menti, sokác és bunyevác horvátok. A magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezéseinek ismerete, megkeresése térképen. A magyarországi horvátok régiói: gradistyei, zalai, baranyai, bácskai, pesti, Dráva menti. Az adott régió neves történelmi és közéleti személyiségeinek ismerete.	*Természetismeret:* a horvát népcsoportok területi elhelyezkedésének meghatározása, horvát települések megkeresése a térképen. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi személyiségek. *Horvát nyelv és irodalom:* versek, novellák, olvasmányok, legendák. *Dráma és tánc:* jellegzetes táncok. *Ének-zene:* jellegzetes zenék. *Informatika:* az internet mint információs forrás alkalmazása.

Kulcsfogalmak	Gradistyei, Mura menti, Dráva menti, bosnyák, Duna menti, sokác és bunyevác horvát.

Tematikai egység	A magyarországi horvátok nyelve	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Horvát nyelv, anyanyelv, nyelvjárás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra, valamint állampolgárságra, demokráciára való nevelés. A szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése. Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció és a digitális kompetencia fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságainak megfigyelése olvasott és hallott szövegeken keresztül. Az egyes nyelvjárások (stokáv, kájkáv, csákáv) alapvető jellemzőinek felismerése, különös tekintettel a tanuló saját nyelvjárására. Egy-egy hazai horvát költő/író nyelvjáráson írt művének, valamint egy-egy nyelvjárási népköltészeti alkotás megismerése és memorizálása. A nyelvjárások összehasonlítása az irodalmi nyelvvel. A tanult néptáncokhoz kapcsolódó nyelvjárási dalok szövegének megértése.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* nyelvjáráson írt műköltészeti és népköltészeti alkotások. *Dráma és tánc:* táncok szövegei, dramatikus játékok, drámai részletek. *Ének-zene:* dalok.

Kulcsfogalmak	Nyelvjárás, stokáv, kájkáv, csákáv nyelvjárás, irodalmi nyelv.

Tematikai egység	A hazai horvátság épített környezete és annak berendezési tárgyai, életmódja	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A lakóhely jelentősebb épületeinek ismerete. A bútorok nevének és díszítőelemeinek ismerete, hímzésminták rajzolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Az állampolgárságra, demokráciára való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A családi életre nevelés. A testi, lelki egészségre nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A paraszti lakóházak, gazdasági épületek funkciója és helye a paraszti portán. A lakóház és a paraszti porta alaprajzának elkészítése. Az életmód és az építkezés összefüggésének felismerése. Népi motívumok, használati eszközök, lakóházak, berendezési tárgyak népviseleti ruhadarabok stb. megjelenítése különböző képzőművészeti technikákkal (pl. rajzolás, festés, mozaik, magvakból való kirakás). Ismeretszerzés a hazai horvátság életmódjáról személyes beszélgetésekből, olvasott szövegekből, fényképekből, filmekből és más tömegkommunikációs eszközökből. Fogalmazás készítése arról, hogyan változott meg a horvátság	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* olvasmányok, néprajzi szövegek. *Informatika:* az internet mint információforrás. *Vizuális kultúra; technika, életvitel és*

életmódja (régen és most).	*gyakorlat:* eszközök, berendezési tárgyak, motívumok képzőművészeti megjelenítése.
Kulcsfogalmak	Lakóháztípus, zsúpfedél, kukoricagóré, pajta, góré, szobatípus, konyhafajta, használati eszköz.

Tematikai egység	**Gazdálkodás a családban**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Háziállatok, virágoskert és növényei, konyhakert és növényei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Az állampolgárságra, demokráciára való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A családi életre nevelés. A testi, lelki egészségre nevelés, valamint a környezettudatosságra való nevelés. Pályaorientáció. Az esztétikai igény fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése. Az előadókészség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az éghajlati és domborzati viszonyok, valamint a talaj összetétele által meghatározott gazdálkodás. A családi gazdálkodás fajtái (földművelés, állattenyésztés, kertészkedés, szőlőművelés). A családi gazdálkodás előnyei – érvelés (az otthon megtermelt javakért nem kell pénzt kiadni, egészségesebb, friss, ízletesebb; rendezett környék). A gazdálkodás eszközeinek megismerése, összekapcsolás a megfelelő tevékenységekkel. A halászat és vadászat mint az ősök megélhetésének egyik módja (ma inkább sportként űzött tevékenységek). Visszatérés a „Tiszta udvar, rendes ház” szlogenhez; virágoskertek, virágos utcák. Munkamegosztás a családban; a munka megbecsülése. Tapasztalatgyűjtés a településen megtett séta során, illetve a határban. Személyes élmények elmondása, egy élmény megfogalmazása; információgyűjtés a családban. Helyi vagy közeli város múzeumának meglátogatása.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* élmények megfogalmazása és elmondása. *Természetismeret:* éghajlat, domborzat, talaj, földművelés, állattenyésztés, kertészkedés, szőlőművelés, múzeumlátogatás.
Kulcsfogalmak	Éghajlat, domborzat, családi gazdálkodás, eszköz, háziállat, konyhakerti növény és virág.

Tematikai egység	Horvátország földrajza	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Horvátország elhelyezkedése Európában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Horvátország földrajzi környezetének, gazdasági földrajzának megismertetése. A természettudományos és technikai kompetencia fejlesztése. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A legfontosabb földrajzi jellemzők megismerése: Horvátország elhelyezkedése az európai kontinensen. Horvátország szomszédos államai. Horvátország fővárosa és nagyobb városai. Horvátország nagy folyói, hegyei, tengere, tájegységei, szigetei. Horvátország térképének másolása kézi munkával, megjelölve a legjelentősebb földrajzi elemeket (nagy folyók, hegyek, tenger, tájegységek [pl. Szlavónia, Dalmácia, Muraköz], nagyobb városok). Horvátországi élmények elmondása, leírása, rajzzal való megjelenítése. Tabló készítése adott témára.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok élmények elmondása, leírás készítése. *Természetismeret:* ismeretek Horvátországról. *Vizuális kultúra:* rajzolás, tabló készítése.

Kulcsfogalmak	Település, főváros, topográfiai fogalmak.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik az együttműködési normák és a szabályok betartására a családban. Teljesíti a vállalt és rábízott kötelességeket (pl. a nagyszülők, testvér, szülők iránt). Türelmes nagyszüleivel, testvéreivel. Tiszteletben tartja a családi örökséget (szokások a családban, pl. étkezésnél, ünnepekkor), elsajátítja annak szellemi kultúráját (pl. ünnepi dalok, szokások betartása). A tanuló ismeri a szülőföld, haza, anyaország, anyanemzet fogalmát, a két nemzet állami szimbólumait, a horvát történelem megnevezett eseményének dátumát, a két nép érintkezési pontjait. Ismeri az ünnepek elnevezéseit, a hozzájuk kapcsolódó szokásokat és népköltészeti, valamint műköltészeti alkotásokat, azokat memorizálja és előadja. Tudja, mit jelentenek az ünnepek az emberek életében. Elsajátítja az ünnepekhez kapcsolódó díszek, ajándéktárgyak készítését. Ismeri az ünnepekhez kapcsolódó étkezési szokásokat és népviseletet. Gyakorolja a szokásokat, és megszólaltatja a népköltészeti, valamint műköltészeti alkotásokat az ünnepek alkalmával. Ismeri a horvát dalokat, táncokat, játékokat, zenéket, hangszereket. Elő tud adni ilyen dalokat, táncokat, játékokat, esetleg zenéket. Megismeri a jellegzetes népi motívumokat, azokat meg tudja jeleníteni különböző technikákkal. Ismeri a magyarországi horvát népcsoportokat, területi

	elhelyezkedésüket. Ismeri a magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezéseit, az adott régió neves történelmi és közéleti személyiségeit. Megismeri és memorizálja egy-egy hazai horvát költő/író nyelvjáráson írt művét, valamint egy-egy nyelvjárási népköltészeti alkotást. A nyelvjárások irodalmi nyelvvel való összehasonlítása során következtetéseket tud levonni a különbségekkel kapcsolatban. Megérti a tanult néptáncokhoz kapcsolódó nyelvjárási dalok szövegét. Ismeri a paraszti lakóházak, gazdasági épületek funkcióját és helyét a paraszti portán. El tudja készíteni egy lakóház és a paraszti porta alaprajzát. Vizsgálja az életmód és az építkezés összefüggéseit. Különböző képzőművészeti technikákkal meg tud jeleníteni népi motívumokat, használati eszközöket, lakóházakat, berendezési tárgyakat, népviseleti ruhadarabokat stb. (pl. rajzolás, festés, mozaik, magvakból való kirakás). Különböző ismeretszerzési módok segítségével (személyes beszélgetésekből, olvasott szövegekből, fényképekből, filmekből és más tömegkommunikációs eszközökből) gyarapítja tudását a hazai horvátság életmódjáról. Ismeretei vannak arról, hogyan változott meg a horvátság életmódja (régen és most). Összefüggést keres az éghajlati és domborzati viszonyok, valamint a talaj összetétele által meghatározott gazdálkodás között. Ismeri a családi gazdálkodás fajtáit (földművelés, állattenyésztés, kertészkedés, szőlőművelés) és előnyeit, valamint a gazdálkodás eszközeit. Elgondolkodik azon, hogy a halászat és a vadászat mint az ősök megélhetésének egyik módja ma inkább sportként űzött tevékenységként jelentkezik. Fejleszti igényét esztétikus környezete iránt (virágoskertek, virágos utcák). Megtapasztalja a családi munkamegosztás jelentőségét és szükségességét. Fejlődik a munka megbecsülése iránti igénye. Tapasztalatokat gyűjt a településen megtett séta során, illetve a határban. Személyes élmények elmondásán és megfogalmazásán keresztül, valamint a családban gyűjtött információkkal indokolja állásfoglalását. Ismeri Horvátország történelmét a letelepedéstől a XVII. század végéig. Ismeri Horvátország elhelyezkedését az európai kontinensen, Horvátország szomszédos államait, fővárosát és nagyobb városait, nagy folyóit, hegyeit, tengerét, tájegységeit, szigeteit. Le tudja másolni Horvátország térképét, megjelölve a legjelentősebb földrajzi elemeket (nagy folyók, hegyek, tenger, tájegységek, nagyobb városok). Horvátországi élményei elmondásával kinyilvánítja kötődését, érzelmeit, amelyeket megtapasztalt. Ezeket rajzzal is megjeleníti.

7-8. évfolyam

A fejlesztő szakasz (7-8. évfolyam) feladata, hogy az előző szakaszhoz kapcsolódva fejlessze, megerősítse, bővítse a már megalapozott kompetenciákat.
A tanuló saját és mások tapasztalatai alapján megismeri a nemzetiségi lét által meghatározott társadalmi és egyéni lehetőségeket, korlátokat. Ezekről saját véleményt tud megfogalmazni, melyeket érvekkel tud alátámasztani. Tudatosul benne, hogy kétnyelvűsége előnyt jelent számára jövőjére nézve is. Megismeri, milyen szerepe van ma az anyanyelv megőrzésében a családnak és az oktatási-nevelési intézményeknek.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Énkép, család, rokonság, barátok</td><td>Órakeret
6 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A család, rokon, barát fogalmának meghatározása a korosztálynak megfelelő szinten. Önálló vélemény megfogalmazása a barátról, arról, hogy miben hasonlít másokhoz és miben tér el, valamint arról, hogy miben mutatkozik meg horvát volta.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Önismeretre, az önelfogadás vállalására való nevelés. Az önazonosság fejlesztése, megerősítése és megőrzése. A családi életre nevelés, a családon belüli munkamegosztás szükségességének fejlesztése. Erkölcsi nevelés. A társas kultúra fejlesztése, a másság elfogadására való nevelés. A gondolkodási képességek fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikációs képesség fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A nemzetiségi lét által meghatározott társadalmi és egyéni lehetőségek, korlátok ismerete.
A fentiekkel kapcsolatban saját vélemény kialakítása, érvekkel való alátámasztása.
A horvát-magyar együttélés kölcsönhatásának (nyelv, kultúra, gazdálkodás, népviselet, néptánc, ének-zene stb.) felismerése.
Annak tisztázása, mit jelent a tanuló számára az otthon, a szülőföld, a haza, az anyaország, Európa.
A tanuló ragaszkodása saját gyökereihez. Ez hogyan, miben mutatkozik meg?
Mit jelent számára a kétnyelvűség? Létezik-e egyáltalán? Ismeri-e, beszéli-e anyanyelvét és hazája nyelvét? Melyiket milyen mértékben? Milyen környezetben, alkalmakkor melyiket használja? Származik-e (származott-e) előnye a kétnyelvűségből?
A család és az oktatási-nevelési intézmények szerepe ma az anyanyelv megőrzésében. Változott-e ez a szerep és hogyan az elmúlt időszakhoz viszonyítva (nagyszülők, szülők esetéhez mérten)? Van-e szerepe a vallásnak az anyanyelv megőrzésében?
Mennyire változott meg a mai nemzedékek családfogalma, életvitele (generációk együtt-, illetve különélése, párbeszéd a nemzedékek között).</td><td>Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:
népköltészeti és műköltészeti alkotások, néprajzi olvasmányok.

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:
Nemzetfogalom, haza, anyaország, szülőföld, népek egymásra hatása, kétnyelvűség.
A horvát és magyar nép ezerszáz éves együttélésének története.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Nemzetiségi lét, kölcsönhatás, európaiság, kétnyelvűség.</td></tr>
</table>

Tematikai egység	**Horvátország történelme**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A horvát nép története a letelepedéstől a XVII. század végéig	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiságra való nevelés. Az európaiságra nevelés. Az állampolgárságra, demokráciára nevelés. Az önismeret és társas kultúra fejlesztése. A toleranciára, a másság elfogadására való nevelés. A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismertetése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kiemelkedő események, folyamatok feldolgozása: Reformok Mária Terézia és II. József korában. A Horvát és Szlavón Katonai Határőrvidék. Az 1790. évi országgyűlés és a nyelvkérdés. Horvátország déli része francia fennhatóság alatt. A horvát nemzeti mozgalom, az illirizmus korszaka. 1847 – a horvát nyelv hivatalossá tétele Horvátországban. Az 1848/49-es szabadságharc eseményei. A horvát-magyar kiegyezés (1868). Khuen-Héderváry Károly bánsága (1883-1903). Horvátország részvétele az I. világháborúban. A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulása. A Horvát Parasztpárt és Stjepan Radić küzdelme a szerb központosítási törekvések ellen. A második világháború; a Független Horvát Állam kikiáltása. A „Horvát Tavasz” mozgalom. 1991-95. A horvát függetlenségi háború. A független horvát állam elismerése (1992). A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismerése, párhuzamba vonása; a történelmi események időrendi sorrendbe állítása. A történelmi események színhelyének megkeresése a térképen. Horvátország jelentős állami ünnepeinek méltó megünneplése. Vetélkedő szervezése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Mária Terézia és II. József uralkodása. Társadalmi berendezkedés, államformák, függetlenségi törekvések, a nemzeti nyelvért vívott harc, állami ünnepek. *Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, olvasmányok. *Informatika:* az internet mint információforrás.

Kulcsfogalmak	Horvát és Szlavón Katonai Határőrvidék, illirizmus, horvát-magyar kiegyezés, Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, Független Horvát Állam, „Horvát Tavasz” mozgalom, függetlenségi háború, Horvát Köztársaság.

Tematikai egység	**Horvátország természeti és társadalmi földrajza**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Horvátország elhelyezkedése az európai kontinensen. Horvátország szomszédos államai. Horvátország fővárosa és nagyobb városai, Horvátország nagy folyói, hegyei, tengere, tájegységei, szigetei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Horvátország földrajzi környezetének, gazdasági földrajzának megismertetése. A természettudományos és technikai kompetencia fejlesztése. A fenntarthatóság és környezettudatosságra való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Horvátország alapvető jellemzői: területe, lakosságának száma; megyék. Horvátország domborzata és éghajlata, jellemző szelek. A domborzat és éghajlat hatása a lakosság eloszlására és a gazdaságra. Az ország gazdasági ágai. Horvátország a turizmus országa, az Adriai-tenger jelentősége. Horvátország állat- és növényvilága. Horvátország nemzeti és természetvédelmi parkjai; a Duna–Dráva közös nemzeti park. Környezetvédelem; gyakori pusztító tüzek az országban. Tablókészítés adott témára. Tájleírás írása, pl. egy természeti kép alapján. Természetfilm megtekintése Horvátországról. Vetélkedő szervezése. Két nagyváros bemutatása (pl. Zágráb, Dubrovnik, Split).	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, olvasmányok, tájleírás írása, városok bemutatása. *Földrajz:* Horvátország természeti és földrajzi jellemzői, környezetvédelem. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Éghajlattípus, bóra, maestral, jugo, nemzeti és természetvédelmi park.

Tematikai egység	**Magyarországi horvát népcsoportok története**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A magyarországi horvát népcsoportok ismerete, területi elhelyezkedése, meghatározása térképen. A magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezéseinek ismerete. A magyarországi horvátok régiói.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Az állampolgárságra, demokráciára való nevelés. A szociális és állampolgársági kompetencia fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományos és technikai kompetencia fejlesztése. A digitális kompetencia fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az egyes horvát népcsoportok letelepedése Magyarországon és annak okai: menekülés a török elől, tudatos telepítések. A betelepült horvátok társadalmi rétegei (jobbágyok, polgárság, nemesség, papok), gazdálkodásuk: földművelés, állattenyésztés, halászat, lótenyésztés, kertészet, szőlőművelés és borászat; iparosok. A ferencesek szerepe a horvátság életében: vallás, oktatás-művelődés. A magyarországi horvátok aranykora. A magyarországi horvátok vallása, oktatásügye, politikai és társadalmi tevékenysége. Az első világháború negatív hatása a magyarországi horvátok életére: sok halálos áldozat, Trianonnal szétszakadt az addig egységes kulturális, civilizációs és gazdasági egység, az új határok a Magyarországon maradt horvátokat elszakították az anyanemzettől. A hazai horvátság életének alakulása a második világháború után. A hazai horvátok demográfiája. Képek, adatok gyűjtése a hazai horvátok múltjából és jelenéből, tablókészítés. Grafikon készítése arról, hogyan alakult a tanuló lakóhelyén a horvát népesség száma.	*Földrajz:* a letelepedések földrajzi helyei. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a települések kora. *Horvát nyelv és irodalom:* műköltészeti és népköltészeti alkotások. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Letelepedés, betelepítés, társadalmi réteg, gazdálkodási ág, ferences rend (Bosna Srebrna), aranykor.

Tematikai egység	A magyarországi horvátok nyelve	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságai. Az egyes nyelvjárások alapvető jellemzői, a tanuló saját nyelvjárása. A nyelvjárások és az irodalmi nyelv viszonya.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Az állampolgárságra, demokráciára való nevelés. A szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése. Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése. A digitális kompetencia fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságainak megfigyelése olvasott és hallott szövegeken keresztül. Az egyes nyelvjárások (stokáv, kájkáv, csákáv) jellemzői. Hazai és horvátországi horvát költők/írók nyelvjáráson írt műveinek, valamint nyelvjáráson írt népköltészeti alkotások megismerése és memorizálása (pl. Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Josip Gujaš-Džuretin, Ivan Goran Kovačić, Drago Gervais, Antun Gustav Matoš). A nyelvjárások összehasonlítása az irodalmi nyelvvel, a különbségek	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* népköltészeti és műköltészeti alkotások. *Ének-zene:* dalok.

rögzítése. A tájszavak szerepe az irodalmi művekben: pl. környezetfestés, hősök jellemzése. A tanult néptáncokhoz kapcsolódó nyelvjárási dalok szövegének megértése. Táblázat készítése: az egyes irodalmi hangoknak, kifejezéseknek az egyes nyelvjárásokban mely hangok, kifejezések felelnek meg.	*Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Nyelvjárás, stokáv, kájkáv, csákáv nyelvjárás, irodalmi nyelv.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok irodalma**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A tanuló korábbi tanulmányai során megismert szerzők és műveinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Az önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció, a kulturális kompetencia és az előadókészség fejlesztése. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A budai horvát ferences kultúrkör képviselőinek tevékenysége: Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik Pavić, Matija Petar Katančić. Mišo Jelić jelentősége. Antun Karagić és Ivan Petreš drámái. Mate Meršić Miloradić és Mate Šinković munkássága. Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Josip Gujaš Džuretin, Marko Dekić, Matilda Bölcs, Lajoš Škrapić, Mijo Karagić munkássága. Az egyes költők, írók műveinek fő motívumai. Illusztrációk készítése az egyes művekhez. Személyes élmények elmondása, írásban való megfogalmazása a szerzők műveiről. Személyes élmények az alkotókkal való találkozásokról.	*Horvát nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, irodalomtörténeti tanulmányok, személyes élmények előadása. *Informatika:* az internet mint információforrás. *Vizuális kultúra:* illusztrációk készítése.
Kulcsfogalmak	Tájlíra, hazafias költemény, szerelmi költemény, dráma.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok intézményei és médiumai**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Néhány általános iskola és a budapesti, valamint a pécsi horvát iskolaközpont ismerete, a Hrvatski glasnik, a Hrvatska kronika, a Hrvatski radio, a Pécsi Horvát Színház, a tanuló lakhelye, illetve régiója múzeumának és könyvtárának, helyi színtársulatának, illetve horvát egyesületének ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Az állampolgárságra és demokráciára nevelés. A szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése. A nemzetiségi képviseletre való képesség fejlesztése. Erkölcsi nevelés. Az önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése. A másság elfogadására, a toleranciára való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Médiatudatosságra nevelés.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi kétnyelvű és horvát nyelvoktató iskolák megismerése a saját régióban és néhány más régióból (pl. országos versenyek alkalmával). A kétféle kétnyelvű horvát iskolaközpont tevékenységének megismerése. A magyarországi horvát médiumok megismerése (Hrvatski glasnik, a Hrvatska kronika, a Hrvatski radio), kik a szerkesztői, munkatársai, tartalmuk – egy médium bemutatása, önálló vélemény megfogalmazása. A Pécsi Horvát Színház tevékenységének megismerése; a tanuló eddigi élményei a színház előadásairól – élmény elmondása, önálló vélemény megfogalmazása. A tanuló régiója, lakhelye színtársulatának, kulturális egyesületének bemutatása. A tanuló régiója, lakhelye múzeumának, tájházának, könyvtárának bemutatása.	*Horvát nyelv és irodalom:* olvasmányok, monográfiák. *Informatika:* az internet mint információforrás.

Kulcsfogalmak	Kétnyelvű iskola, nyelvoktató iskola, iskolaközpont, médium, szerkesztő, munkatárs, színtársulat, tájház, kulturális egyesület.

Tematikai egység	**Kisebbségpolitikai ismeretek**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Az Országos Horvát Önkormányzat, a tanuló lakhelye horvát önkormányzatának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Az állampolgárságra és demokráciára nevelés. A szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése. A nemzetiségi képviseletre való képesség fejlesztése. Erkölcsi nevelés. Az önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése. A másság elfogadására, a toleranciára való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nemzetiségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben, annak hatása a nemzetiségek életére. A hatályos nemzetiségi törvény megismerése (2011). A nemzetiségi önkormányzati rendszer. Az Országos Horvát Önkormányzat és a helyi horvát nemzetiségi önkormányzatok működése. A Magyarországi Horvátok Országos Szövetségének működése.	*Történelem, társadalomi és állampolgári ismeretek:* Nemzetiségi törvények a történelem folyamán,

Információk, adatok gyűjtése arról, hogyan érvényesülnek a hazai horvátok jogai, személyes tapasztalatok elmondása.	a magyar uralkodók viszonya a horvát betelepülőkhöz. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Nemzetiségi törvény, önkormányzati rendszer, OHÖ, MHOSZ.

Tematikai egység	**Horvátország művészete**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A tanuló korábbi tanulmányai során megismert szerzők és műveinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra való nevelés. Erkölcsi nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Médiatudatosságra nevelés. Esztétikai-művészeti tudatosságra és kifejezőképességre nevelés; az előadókészség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A horvátországi festészet kiemelkedő alakjai (pl. Frano Kršinić, Zlatko Šulentić, Slava Raškaj). Oton Iveković történelmi témájú festményei. Ivan Meštrović munkássága. Egy festmény bemutatása. Ivan Meštrović két alkotásának bemutatása. Tabló készítése horvát festőkről, Meštrović munkáiból és életéről.	*Horvát nyelv és irodalom:* bemutatás, előadás, életrajzi, művészettörténeti szövegek. *Vizuális kultúra; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi témák a festészetben és szobrászatban. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Festészet, szobrászat, stílus.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Ismeri Horvátország történelmének fontosabb eseményeit Mária Terézia uralkodásától 1992-ig. Ismeri Horvátország alapvető jellemzőit: területi elhelyezkedését, domborzatát és éghajlatát. Ismeri a hazai népcsoportok történetét és nyelvjárásait. Ismeri a magyarországi horvát irodalom kiemelkedő alakjait és azok főbb alkotásait. A korosztálynak megfelelő szinten ismeri a helyi nemzetiségi és az Országos Horvát Önkormányzat működési rendszerét.

HORVÁT NÉPISMERET

A hazai horvát nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. Az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire.

Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban.

A nevelés és oktatás feladatai nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése.

A horvát nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A horvát népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelező egy tanítási óra a tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. Az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, de az azokhoz való kapcsolódást érdemes szem előtt tartani, ennek lehetőségét a tananyag tartalmak magukban hordozzák.

A horvát népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkára, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre

.

9-10. évfolyam

A 9–10. év folyamán a tantárgyi beszélgetések, viták lehetőséget adnak a tolerancia gyakorlására. Ennek az időszaknak a feladata az összefüggések felismertetése, értelmezése és komplexitásuknak alkalmazása. Fontos az önálló tanulás kialakítása az általános műveltség fejlesztése érdekében.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Ki vagyok én, honnan jöttem, merre tartok</td><td>Órakeret
6 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A család fogalma, együttélési és együttműködési normák a családban, a szabályok szükségessége. A lakóhely lakosságának nemzetiség szerinti összetétele. Az elődök ismerete, a népszokások, ünnepek megőrzése, gyakorlása a családban. Mit jelent a tanuló számára horvátnak lenni.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A kisebbségtudatos életre, magatartásra való nevelés. Önismeretre, az önelfogadás vállalására való nevelés. Az önazonosság fejlesztése, megerősítése és megőrzése. Családi életre nevelés. Erkölcsi nevelés. A társas kultúra fejlesztése. A másság elfogadására, a toleranciára való nevelés. A gondolkodási képességek fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikációs képesség és az előadókészség fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Az otthon, szülőföld, az anyaország, anyanemzet a család fogalma.
Mennyire változott meg a mai nemzedékek családfogalma, életvitele (generációk együtt-, illetve különélése, párbeszéd a nemzedékek között).
Kik voltak elődeim, honnan jöttek, mit hoztak magukkal, mit őriztek meg ebből; ki vagyok én, mit vettem át elődeimtől, hogyan ápolom az átvett örökséget.
A népszokások, ünnepek megőrzése, gyakorlása a családban.
A tanulóban tudatosul, hogy horvát nemzetiségűként magyar állampolgár s európai uniós állampolgár is egyben.
A tanulóban tudatosul, hogy két kultúrával, két nyelvvel rendelkezik, s legalább egy idegen nyelvvel érvényesülési lehetőségei megnőnek.
A tanuló családfájának elkészítése.
Tabló készítése családi fényképekről, ez alapján a család bemutatása szóban.
Példák gyűjtése, melyek alapján bizonyítható a kétnyelvűség és a kétkultúrájúság előnye.</td><td>Horvát nyelv és irodalom:
műköltészeti alkotások, néprajzi olvasmányok.

Technika, életvitel és gyakorlat:
mindennapi életmód.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Család, otthon, haza, szülőföld, anyaország, anyanemzet, Európai Unió, kétnyelvűség, kétkultúrájúság, állampolgár.</td></tr>
</table>

Tematikai egység	**Magyarországi horvát népcsoportok és földrajzi elhelyezkedésük**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Horvátország és Magyarország térképe, földrajzi fekvése, domborzata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Nemzetiségi gyűjtőmunkára nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A természettudományos és technikai kompetencia fejlesztése. A digitális kompetencia fejlesztése. A hatékony, önálló tanulásra nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságainak megfigyelése olvasott és hallott szövegeken keresztül. Az egyes nyelvjárások (stokáv, kájkáv, csákáv) alapvető jellemzői, különös tekintettel a tanuló saját nyelvjárására. Egy-egy hazai horvát költő/író nyelvjáráson írt művének, valamint egy-egy nyelvjárási népköltészeti alkotás megismerése és memorizálása. A nyelvjárások összehasonlítása az irodalmi nyelvvel. A tanult néptáncokhoz kapcsolódó nyelvjárási dalok szövegének megértése. Szótár készítése: nyelvjárási kifejezés – sztenderd kifejezés. Egy-egy nyelvjáráson írt műalkotás átültetése irodalmi nyelvre. Népköltészeti alkotások gyűjtése. Magyarország térképének elkészítése, melyen a tanuló bejelöli a horvátok lakta településeket.	*Horvát nyelv és irodalom:* népköltészeti és műköltészeti alkotások.

Kulcsfogalmak	Gradistyei, Mura menti, Dráva menti, bosnyák, Duna menti, sokác és bunyevác horvát.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok zenéje és tánckultúrája**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Gyermektáncok és gyermekjátékok, jellegzetes népi hangszerek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok és szokások és azok ápolásának megismertetése. A nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése. A hallott és olvasott szöveg értésének fejlesztése. Az előadókészség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi horvátok régióira jellemző népzene, népdalok és néptáncok. A magyar népdalok, néptáncok és népzene hatása a horvátra. Jellegzetes népi hangszerek. Vinko Žganec népdalkutató, Fran Kurelac népdalgyűjtő. A Magyarországon működő horvát folklóregyüttesek, népdalkórusok, kulturális egyesületek tevékenységének megismerése, azok jelentősége a hagyományőrzésben.	*Ének-zene:* dalok, zenék, hangszerek. *Dráma és tánc:* néptáncok, folklóregyüttesek.

Az egyes népszokásokhoz kapcsolódó népdalok és néptáncok. A néptáncokhoz kapcsolódó népviselet. Táncok, dalok, zenei művek tanulása és előadása. A tanuló régiójában népdalok gyűjtése.	
Kulcsfogalmak	Népzene, népdal, néptánc.

Tematikai egység	**A hazai horvátság épített környezete és annak berendezési tárgyai, életmódja**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A paraszti lakóházak, gazdasági épületek funkciója és helye a paraszti portán. A lakóház és a paraszti porta alaprajzának elkészítése. Az életmód és az építkezés összefüggése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Nemzetiségi gyűjtőmunkára nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. A digitális kompetencia fejlesztése. A hatékony önálló tanulás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az etnológia és etnográfia fogalma. A horvátok lakta régiók lakóházainak jellegzetességei; jellemző építőanyagok. Az épületek funkcionális jegyei. A lakóházak berendezési tárgyai és eszközei. Berendezési tárgyak és eszközök, melyeket házilag készítettek (pl. textíliák, ágyak, kosár, munkaeszközök), és melyeket mesteremberektől vásároltak (pl. munkaeszközök, edények). „Eszköztár” készítése, fényképek és magyarázatok. Szobabelsők rajzolása, festése (pl. füstös konyha) eszközökkel. Munkadalok gyűjtése. Egy paraszti porta rajzos megjelenítése. Tájház látogatása, múzeumlátogatás a tanár által elkészített megoldandó feladatsorral. Fénykép segítségével mentsen meg tárgyi hagyatékokat. Különböző forrásokból szerzett ismeretek rendszerezése.	*Ének-zene:* munkadalok. *Informatika:* az internet mint információforrás. *Vizuális kultúra:* Múzeumlátogatás.
Kulcsfogalmak	Etnológia, etnográfia, paraszti porta, ház, szobabelső.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok szokásai, ünnepei**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Karácsony, húsvét, advent, pünkösd, Szent Miklós, Szent Luca, farsang, mindenszentek, Szent Márton, virágvasárnap.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok megismertetése és azok ápolásának megismertetése. Nemzetiségi gyűjtőmunkára való nevelés. Az anyanyelvi kommunikációs képesség fejlesztése. Tájékozódás térben és időben. Előadókészség fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az ünnepek jelentése és jelentősége. Az ünneplés ideje és módja, jelképei. Az ünnepek jellegzetes ételei, étkezési szokásai. Az ünnepekhez kötődő dalok, mondókák, köszöntők. Az ünnepekhez fűződő ajándékok, díszek, dísztárgyak. Az ünnepek népviselete. Az egyes művészeti ágakban megjelenő ünnepek és népszokások. Frankovics György néprajzi munkássága. Az Etnográfia c. kiadvány megismerése. Gyűjtőmunka a témával kapcsolatban. Ünnep, szokás bemutatása, előadása. Az ünnepek megjelenítése különböző technikákkal. Fogalmazás készítése az ünnepek családi megünnepléséről.	*Horvát nyelv és irodalom:* népköltészeti és műköltészeti alkotások, kiselőadás. *Ének-zene:* dalok, zenék. *Vizuális kultúra; technika, életvitel és gyakorlat:* ajándékok, díszek, dísztárgyak készítése, az ünnepek megjelenítése különböző technikákkal.
Kulcsfogalmak	Karácsony, húsvét, advent, pünkösd, Mikulás-nap, Luca-nap, farsang, mindenszentek, Márton-nap, virágvasárnap, étel, népviselet.

Tematikai egység	Horvátország történelme	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az általános iskolában szerzett alapvető ismeretek Horvátország történelméből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiságra, valamint európaiságra való nevelés. A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismertetése. Önismeret és társas kultúra fejlesztése. Toleranciára, a másság elfogadására való nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szláv fejedelmek Pannónia és Dalmácia területén. A Trpimirović dinasztia uralkodása; Tomislav, az első horvát király; Zvonimir királysága; a Baškai kőtábla, az első glagolita nyelvemlék; Könyves Kálmán horvát királlyá koronázása, az 1918-ig tartó magyar–horvát államközösség kezdete. Mátyás király uralkodása; horvát mesterek Mátyás udvarában. Horvátország és a Monarchia; a mohácsi csata. A törökellenes küzdelmek a 15. és 16. században. A kőszegi csata és a várvédő kapitány, Jurisics Miklós. A reformáció elterjedése Horvátországban. Zrínyiek és Frangepánok; Zrínyi Miklós, a szigeti hős. A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismerése, párhuzamba vonása; a történelmi	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Pacta conventa, Osztrák–Magyar Monarchia, Jurisics Miklós, Zrínyiek és Frangepánok. *Horvát nyelv és irodalom:* versek, olvasmányok, legendák.

események időrendi sorrendbe állítása. A történelmi események színhelyének megkeresése a térképen. A horvátok eredetéről szóló legenda megismerése. Történelmi források elemzése. A különböző művészeti alkotásokban (irodalom, festészet szobrászat) megjelenő történelmi események – beszámoló készítése.	*Vizuális kultúra:* zászló készítése
Kulcsfogalmak	Dinasztia, fejedelem, Baškai kőtábla, nyelvemlék, államközösség.

Tematikai egység	**Horvátország földrajza**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Horvátország alapvető jellemzői: területe, lakosságának száma; megyéi. Horvátország domborzata és éghajlata, jellemző szelek. A domborzat és éghajlat hatása a lakosság eloszlására (népsűrűség) és a gazdaságra. Az ország gazdasági ágai. Horvátország a turizmus országa, az Adriai-tenger jelentősége. Horvátország állat- és növényvilága.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Horvátország földrajzi környezetének, gazdasági földrajzának megismertetése. Természettudományos és technikai kompetencia fejlesztése. Fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Horvátország elhelyezkedése az európai kontinensen. Horvátország szomszédos államai. Horvátország alapvető jellemzői: területe, lakosságának száma, megyék. Horvátországi élmények elmondása, leírása, rajzzal való megjelenítése. Tabló készítése adott témára. Horvátország domborzata és éghajlata, jellemző szelek. A domborzat és éghajlat hatása a lakosság eloszlására és a gazdaságra. Az ország gazdasági ágai. Horvátország, a turizmus országa, az Adriai-tenger jelentősége. Horvátország állat- és növényvilága. Horvátország nemzeti és természetvédelmi parkjai; a Duna–Dráva közös nemzeti park. Környezetvédelem; gyakori pusztító tüzek az országban. Horvátország vaktérképén a legjelentősebb földrajzi elemek bejelölése (nagy folyók, hegyek, tenger, tájegységek [pl. Szlavónia, Dalmácia, Muraköz] nagyobb városok). Tablókészítés adott témára. Tájleírás írása, pl. egy természeti kép alapján. Természetfilm megtekintése Horvátországról. Vetélkedő szervezése.	*Földrajz:* térképhasználat. *Horvát nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, olvasmányok, tájleírások. *Informatika:* az internet mint információforrás.

Két nagyváros bemutatása (pl. Zágráb, Dubrovnik, Split).	
Kulcsfogalmak	Domborzat, éghajlat, környezetvédelem.

Tematikai egység	**Horvátország jelentős városai**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Horvátország elhelyezkedése az európai kontinensen. Horvátország fővárosa és nagyobb városai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. A kulturális kompetencia fejlesztése. A kreativitás és az előadókészség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Horvátország antik városai (Split, Zadar, Starigrad, Pula, Sisak). Dubrovnik, Horvátország gyöngyszeme. Varaždin, a barokk város. Zágráb, a főváros. Horvátországi városok magyar vonatkozásai (pl. Rijeka, Trogir, Zagreb, Dubrovnik, Biograd) – kutatómunka. Idegenvezetés valamely városban (virtuális). Turisztikai szórólap készítése reklám céljából. (Pl. ismerje meg Horvátország idegenforgalmi nevezetességeit; Split, az ókori város; nyaraljon Horvátországban.) Kiselőadás készítése - valamely város bemutatása.	*Horvát nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, útleírások. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a városok története. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Antik város, barokk város, magyar vonatkozás, nevezetesség.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulóban tudatosul, hogy horvát nemzetiségűként magyar állampolgár, s európai uniós állampolgár is egyben, hogy két kultúrával, két nyelvvel rendelkezik, s legalább egy idegen nyelvvel, ezáltal érvényesülési lehetőségei megnőnek. Ismeri az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságait, a tájnyelv szerepét a közösségi identitás megőrzésében. Ismeri a magyarországi horvátok régióira jellemző népzenét, népdalokat és néptáncokat, valamint jellemző hangszereiket, azokat elő tudja adni, illetve meg tudja szólaltatni. Ismeri a horvátok lakta régiók lakóházainak jellegzetességeit a jellemző építőanyagokat, az épületek funkcionális jegyeit, a lakóházak berendezési tárgyait és eszközeit. Tudja rendszerezni a különböző forrásokból szerzett ismereteit. Ismeri az ünnepek jelentését és jelentőségét, az ünneplés idejét és módját, jelképeit, az ünnepek jellegzetes ételeit, étkezési szokásait, az ünnepekhez kötődő dalokat, mondókákat, köszöntőket, az ünnepek népviseletét.

	Ismeri Horvátország történelmét a letelepedéstől a XVII. század végéig. Ismeri Horvátország természeti és társadalmi földrajzát, gazdasági ágait, az Adriai-tenger jelentőségét, a turizmus szerepét az ország nemzeti jövedelme tekintetében. Ismeri Horvátország nemzeti és természetvédelmi parkjait. Ismeri Horvátország jelentős városait, azok magyar vonatkozásait. Virtuális idegenvezetést tud tenni egy városban.

11-12. évfolyam

Az utolsó két évfolyam (11-12.) idején az új ismeretek megszerzése mellett a korábbi ismeretek összegzésére, rendszerezésére, elmélyítésére kerül sor. Ez időszak végére a tanulók rendelkeznek a konfliktuskezelés a problémamegoldás képességével.

Tematikai egység	**Ki vagyok én, honnan jöttem, merre tartok**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Az otthon, a szülőföld, az anyaország, az anyanemzet, a család fogalmának ismerete. A horvát nemzetiség, magyar állampolgár, uniós állampolgár fogalmak ismerete. Az elődök, a családfa ismerete. A kétnyelvűség, kétkultúrájúság fogalmának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kisebbségtudatos életre, magatartásra nevelés. Önismeretre, önelfogadás vállalására való nevelés. Az önazonosság fejlesztése, megerősítése és megőrzése. A családi életre nevelés, a társas kultúra fejlesztése. A másság elfogadására, toleranciára való nevelés, erkölcsi nevelés. Gondolkodási képességek fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikációs képesség és az előadókészség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az identitásvállalás jellemző magatartásformáinak elsajátítása. Mit tesz a tanuló identitásának megőrzése érdekében. A tanuló reflexiói arról, mennyire jellemző rá a kollektív tudat, a népe iránti önfeláldozó magatartás. A horvát nemzetiséget erősítő közösségi szerveződések funkciójának és jellemzőinek megismerése, értelmezése. A magyarországi horvátok helyzetének elemzése népszámlálási adatok tükrében (diagramok, statisztikai adatok). Önálló gondolatok megfogalmazása a magyarországi horvátok jövőjére vonatkozóan. Javaslatok megfogalmazása a hazai horvátok identitástudatának megtartása, fejlesztése és kialakítása érdekében (pl. családi nevelés, az iskola szerepe, horvát önkormányzatok, civil szervezetek és kulturális egyesületek feladatai). Válasz keresése a következő kérdésekre: Hányféle közösségi identitása lehet egy embernek? Milyen útjai vannak az önmegvalósításnak? Hozzájárul-e ehhez a nemzetiségi lét, a kétnyelvűség? Hogyan élhetnek együtt különböző kultúrák, vallások, népek? Milyen lehetőségei és akadályai vannak a kultúrák közötti	*Etika; filozófia:* magatartásformák, jövőkép, önmegvalósítás.

kommunikációnak? Mennyire vagyok nyitott más kultúrák iránt? Mennyire jellemző rám a demokratikus magatartás, a tolerancia?	
Kulcsfogalmak	Identitás, önmegvalósítás, tolerancia, demokratikus magatartás, nyitottság, kétnyelvűség, kétkultúrájúság.

Tematikai egység	**Magyarországi horvát népcsoportok története**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A magyarországi horvát népcsoportok ismerete, területi elhelyezkedése. A magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezései, a magyarországi horvátok régiói. A horvát népcsoportok letelepedése Magyarországon. A magyarországi horvátok vallása, oktatásügye, politikai és társadalmi tevékenysége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Állampolgárságra, demokráciára való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Természettudományos és technikai kompetencia fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az egyes horvát népcsoportok letelepedése Magyarországon és annak okai: menekülés a török elől, tudatos telepítések. A betelepült horvátok társadalmi rétegei (jobbágyok, polgárság, nemesség, papok), gazdálkodásuk: földművelés, állattenyésztés, halászat, lótenyésztés, kertészet, szőlőművelés és borászat; iparosok. A ferencesek szerepe a horvátság életében: vallás, oktatás-művelődés. A magyarországi horvátok aranykora. A magyarországi horvátok vallása, oktatásügye, politikai és társadalmi tevékenysége. Az első világháború negatív hatása a magyarországi horvátok életére: sok halálos áldozat, Trianonnal szétszakadt az addig egységes kulturális, civilizációs és gazdasági egység, az új határok a Magyarországon maradt horvátokat elszakították az anyanemzettől. A hazai horvátság életének alakulása a második világháború után. A hazai horvátok demográfiája. Az asszimilácó okai és következményei. Képek, adatok gyűjtése a hazai horvátok múltjából és jelenéből, tablókészítés. Grafikon készítése arról, hogyan alakult a tanuló lakóhelyén a horvát népesség száma. Testvérvárosi kapcsolatok, intézmények együttműködése (pl. iskolák, kulturális egyesületek) országon belül és az anyaországban – ennek jelentősége. Felszólalás elkészítése egy európai diákkonferenciára, amely felszólalás bemutatja a magyarországi horvát népcsoportokat.	*Földrajz:* a letelepedések földrajzi helyei. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a letelepülések kora. *Horvát nyelv és irodalom:* műköltészeti és népköltészeti alkotások. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Letelepedés, betelepítés, társadalmi réteg, gazdálkodási ág, ferences rend (Bosna Srebrna), aranykor, testvérváros, asszimiláció, demográfia, trianoni békeszerződés.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok nyelve**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságai. Az egyes nyelvjárások alapvető jellemzői. A nyelvjárások és az irodalmi nyelv viszonya. Hazai és horvátországi horvát költők/írók nyelvjáráson írt művei. Nyelvjárásban írt népköltészeti alkotások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra, hazafiasságra való nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése. A digitális kompetencia fejlesztése. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése. Hatékony, önálló tanulásra nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságainak megfigyelése olvasott és hallott szövegeken keresztül. Az egyes nyelvjárások (stokáv, kájkáv, csákáv) jellemzői. Hazai és horvátországi horvát költők/írók nyelvjáráson írt műveinek, valamint a nyelvjáráson írt népköltészeti alkotások megismerése és memorizálása (pl. Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Josip Gujaš-Džuretin, Ivan Goran Kovačić, Drago Gervais, Antun Gustav Matoš). A nyelvjárások összehasonlítása az irodalmi nyelvvel, a különbségek rögzítése. Tájnyelv szerepe a közösségi identitás megőrzésében. A köznyelv, az államnyelv, az anyanyelv és a tájnyelv összefüggése. A horvátok írásos emlékei. Irodalmi alkotások ismerete, melyek központi motívuma a nyelv. A magyar és a horvát nyelv közötti alapvető különbségek (nyelvtípus: hajlító-ragasztó, helyesírási különbségek, vonzatok, frazeológiai kapcsolatok). Az anyanemzettől elszakított horvát népcsoportok nyelvének elszigetelődése, archaikussága; a magyar nyelv hatása a horvátok nyelvére. A tájszavak szerepe az irodalmi művekben: pl. környezetfestés, hősök jellemzése. A tanult néptáncokhoz kapcsolódó nyelvjárási dalok szövegének megértése. Táblázat készítése: az egyes irodalmi hangoknak, kifejezéseknek az egyes nyelvjárásokban mely hangok, kifejezések felelnek meg. A tanuló példákkal igazolja a magyar nyelv hatását a hazai horvátok nyelvére (szókészlet, mondatszerkesztés, állandósult szókapcsolatok, vonzatok). Horvát frazeológiai kapcsolatok és magyar megfelelői – ekvivalensek keresése, különbségek párhuzamba állítása – táblázat formájában.	*Horvát nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* népköltészeti és műköltészeti alkotások. *Informatika:* az internet mint információforrás.

Kulcsfogalmak	Nyelvjárás, stokáv, kájkáv, csákáv nyelvjárás, irodalmi nyelv, frazeológia, vonzatok, nyelvtípus, helyesírás, államnyelv, nemzeti nyelv.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok irodalma**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A budai horvát ferences kultúrkör képviselőink tevékenysége. Mišo Jelić, Ivan Petreš tevékenysége. Mate Meršić Miloradić és Mate Šinković, Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Josip Gujaš Džuretin, Marko Dekić, Matilda Bölcs, Lajoš Škrapić, Mijo Karagić munkássága.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció és a kulturális kompetencia fejlesztése. Az előadókészség fejlesztése. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztése. Hatékony, önálló tanulásra nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A budai horvát ferences kultúrkör képviselőinek tevékenysége: Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik Pavić, Matija Petar Katančić. Mišo Jelić jelentősége. A magyarországi horvát irodalom periódusai 1918-tól máig. Az egyes periódusok alkotói, a korszakok jellemzői. A jugoszláv irodalom hatása a magyarországi horvát költőkre. Antun Karagić és Ivan Petreš drámái. Mate Meršić Miloradić és Mate Šinković munkássága. Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Josip Gujaš Džuretin, Marko Dekić, Matilda Bölcs, Lajoš Škrapić, Đuso Šimara Pužarov, Mijo Karagić munkássága; Stjepan Blažetin, Angela Šokac, Katarina Gubrinski-Takač, Ladislav Gujaš művei. Az alkotók közös és önálló kötetei. A Narodne novine és a Narodni kalendar jelentősége az irodalmi alkotásoknak az olvasóközönséggel való megismertetésében. A hazai horvát költők verseinek magyarra fordítása, valamint a kétnyelvű kötetek jelentősége a költemények magyar olvasóközönséggel való megismertetésében. Az egyes költők, írók műveinek fő motívumai. Illusztrációk készítése az egyes művekhez. Személyes élmények elmondása írásban való megfogalmazása a szerzők műveiről. Személyes élmények az alkotókkal való találkozásokról. Kiselőadás az egyes költőkről, munkásságukról. Egy-egy motívum megjelenése az egyes költőknél.	*Horvát nyelv és irodalom*: versek, elbeszélések, személyes élmények előadása, kiselőadás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a történelmi események hatása az irodalomra. *Informatika:* az internet mint információforrás. *Vizuális kultúra:* illusztráció készítése.

Kulcsfogalmak	Hazafias, filozófiai, szerelmes, leíró gyermekvers, ferences kultúrkör.

Tematikai egység	**A magyarországi horvátok intézményei és médiumai**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Kétnyelvű és nyelvoktató iskolák. Hrvatski glasnik, a Hrvatska kronika, a Hrvatski radio, a Pécsi Horvát Színház tevékenysége. Régiós múzeumok és könyvtárak ismerete. Helyi színtársulat és egyesület ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Állampolgárságra, demokráciára nevelés. A nemzetiségi képviseletre való képesség fejlesztése. Erkölcsi nevelés. Önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése, a másság elfogadására, valamint toleranciára nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Médiatudatosságra nevelés. Hatékony, önálló tanulásra nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A két kétnyelvű horvát iskolaközpont (budapesti, pécsi), valamint a hercegszántói oktatási-nevelési központ tevékenységének megismerése. Nemzetiségi oktatási formák a hazai horvátok oktatási rendszerében. Horvát (nemzetiségi) tanári, tanítói, óvodapedagógusi szakok a magyarországi felsőoktatási intézményekben. A vlašići kulturális és üdülőközpont megismerése. Az August Šenoa Horvát Klub tevékenysége. A peresznyei Szakrális Múzeum tevékenysége. A Horvát Tudományos Intézet tevékenysége. A magyarországi horvát médiumok megismerése: Hrvatski glasnik, a Hrvatska kronika, a Hrvatski radio, Croatica radió, kik a szerkesztői, munkatársai, tartalmuk – egy médium bemutatása, önálló vélemény megfogalmazása. A Hrvatski kalendar bemutatása. A Croatica Kft. tevékenységének megismerése. A Pécsi Horvát Színház tevékenységének megismerése; a tanuló eddigi élményei a színház előadásairól – élmény elmondása, önálló vélemény megfogalmazása. A magyarországi horvát intézmények és médiumok jelentősége az anyanyelv megőrzésében, a hagyományok ápolásában, az identitástudat erősítésében. A tanuló régiója, lakhelye színtársulatának, kulturális egyesületének bemutatása. A tanuló régiója, lakhelye múzeumának, tájházának, könyvtárának bemutatása. Látogatás az egyes intézményekben – közvetlen tapasztalatszerzés.	*Horvát nyelv és irodalom:* monográfiák, könyvismertetés. *Informatika:* az internet mint információforrás.

Kulcsfogalmak	August Šenoa Horvát Klub, peresznyei Szakrális Múzeum, Horvát Tudományos Intézet, Hrvatski glasnik, Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Croatica rádió, Hrvatski kalendar, Croatica Kft., Pécsi Horvát Színház.

Tematikai egység	Kisebbségpolitikai ismeretek	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Az Országos Horvát Önkormányzat és a helyi nemzetiségi horvát önkormányzatának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Állampolgárságra és demokráciára nevelés. Szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése. A nemzetiségi képviselet képességére való nevelés fejlesztése. Erkölcsi nevelés. Önismeret és társas kapcsolati kultúra fejlesztése. Az együttműködési képesség fejlesztése. A másság elfogadására való nevelés. Hatékony, önálló tanulásra nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A nemzetiségi törvénykezés alakulása az elmúlt évtizedekben, annak hatása a nemzetiségek életére. A hatályos nemzetiségi törvény megismerése (2011). A nemzetiségi önkormányzati rendszer (helyi, megyei önkormányzatok). A nemzetiségi választások. Az Országos Horvát Önkormányzat (OHÖ) és a helyi horvát nemzetiségi önkormányzatok működése. A Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége. A Magyarországi Horvátok Országos Szövetségének (MHOSZ) működése. Információk, adatok gyűjtése arról, hogyan érvényesülnek a hazai horvátok jogai, személyes tapasztalatok elmondása; az adatok és tapasztalatok alapján előadás készítése a hazai horvátok jogainak érvényesüléséről. A nemzetiségi autonómia megvalósulása Magyarországon.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Nemzetiségi törvények a történelem folyamán, a magyar uralkodók viszonya a horvát betelepülőkhöz. *Informatika:* az internet mint információforrás.

Kulcsfogalmak	Nemzetiségi törvény, önkormányzati rendszer, OHÖ, MHOSZ, Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége, autonómia.

Tematikai egység	Horvátország történelme	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Horvátország története a honfoglalástól a XVII. század végéig.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti öntudatra és hazafiságra való nevelés. Állampolgárságra, demokráciára valamint európaiságra való nevelés. A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismertetése. Önismeret és társas kultúra fejlesztése. Toleranciára, a másság elfogadására nevelés. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Reformok Mária Terézia és II. József korában. A Horvát és Szlavón Katonai Határőrvidék. Az 1790. évi országgyűlés és a nyelvkérdés.	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

Horvátország déli része francia fennhatóság alatt. A horvát nemzeti mozgalom, az illirizmus korszaka; 1847 – a horvát nyelv hivatalossá tétele Horvátországban. Az 1848/49-es szabadságharc eseményei. A horvát-magyar kiegyezés (1868). Khuen-Héderváry Károly bánsága (1883-1903). Horvátország részvétele az I. világháborúban. A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulása. A Horvát Parasztpárt és Stjepan Radić küzdelme a szerb központosítási törekvések ellen. A második világháború; a Független Horvát Állam kikiáltása. A „Horvát Tavasz” mozgalom. 1991-95. A horvát függetlenségi háború. A független horvát állam elismerése (1992). A horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódásának, közös jegyeinek megismerése, párhuzamba vonása; a történelmi események időrendi sorrendbe állítása. A történelmi események színhelyének megkeresése a térképen. A különböző művészeti alkotásokban (irodalom, festészet szobrászat) megjelenő történelmi események – beszámoló készítése. Forráselemzés. Horvát és magyar történelmi események közötti párhuzamok, hasonlóságok (pl. Baškai kőtábla - Tihanyi apátság alapítólevele, Matija Gubec által vezetett parasztfelkelés – Dózsa György féle parasztfelkelés, illirizmus, reformkor). Horvátország jelentős állami ünnepeinek méltó megünneplése. Vetélkedő szervezése.	*ismeretek:* Mária Terézia és II. József uralkodása, horvát-magyar kiegyezés, Társadalmi berendezkedés, államformák, függetlenségi törekvések, a nemzeti nyelvért vívott harc, állami ünnepek. *Horvát nyelv és irodalom:* versek, elbeszélések, olvasmányok. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Horvát és Szlavón Katonai Határőrvidék, illirizmus, horvát-magyar kiegyezés, Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, Független Horvát Állam, „Horvát Tavasz” mozgalom, függetlenségi háború, Horvát Köztársaság.

Tematikai egység	**Horvátország művészete**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A horvátországi festészet kiemelkedő alakjai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés. Erkölcsi nevelés. Kulturális kompetencia fejlesztése. Az anyanyelvi kommunikáció és az előadókészség fejlesztése. Az esztétikai-művészeti tudatosságra és kifejezőképességre nevelés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kulturális örökség megsemmisítésének, rongálásának aktív és passzív formái. Műemlékvédelem.	*Horvát nyelv és irodalom:* bemutatás, előadás, életrajzi,

A műemlékek kapcsolata a természettel: műemlékek a parkokban, kertekben, köztéri szobrok (dubrovniki reneszánsz kertek, kolostori udvarok, villák kertjei). Erőd, villa, kastély (pl. Veliki Tabor, Gornja Bistra, Keglević kastély, Trakošćan kastély, Toma Kovačević kúriája Zágrábban, Sorkočević villája, Hanibal Lucić villája). A horvát festészet kiemelkedő alakjai: Oton Iveković, Slava Raškaj, Miroslav Kraljević, Marino Tartaglia, Emanuel Vidović, Oton Gliha, Edo Murtić. Krsto Hegedušić és a naiv horvát festészet. Ivan Meštrović a kiemelkedő horvát szobrász; műalkotásai a horvát városokban. A horvát építészet kiemelkedő alkotásai: Radovan mester portálja a trogiri katedrálisban, a zadari Szent Donát templom, a sibeniki katedrális. Horvát mesterek Mátyás király és a Jagellók udvarában: a trogiri Ivan Duknović szobrász: Budai vár, Diósgyőr; a szpliti Luka de la Festa, Ivan Grubanić, Petrar Trogiranin, Julije Klović. Adatok, képek gyűjtése a műemlékek rongálásáról, megsemmisítéséről (pl. a horvát függetlenségi háború negatív hatásai, a turisták rongálásai). Hogyan képzelem el a műemlékvédelmet - kiselőadás. Műemlékek és a természet kapcsolata – tabló készítése. Magyar nemesek kúriái, kastélyai Zagorjében – gyűjtőmunka. Egy-egy festmény, szobor, épület bemutatása – előadás.	művészettörténeti szövegek. *Vizuális kultúra:* történelmi témák a festészetben és a szobrászatban. *Informatika:* az internet mint információforrás.
Kulcsfogalmak	Kulturális örökség, műemlékvédelem, erőd, villa, kastély, kúria.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri az identitásvállalás jellemző magatartásformáit, a horvát nemzetiséget erősítő közösségi szerveződések funkcióit és jellemzőit. Önálló gondolatokat fogalmaz meg a magyarországi horvátok jövőjére vonatkozóan. Képes a magyarországi horvátok helyzetének elemzésére a népszámlálási adatok tükrében (diagramok, statisztikai adatok), s ezek alapján következtetések levonására. Ismeri a magyarországi horvát népcsoportokat, területi elhelyezkedésüket. Ismeri a magyarországi horvát települések magyar és horvát elnevezéseit, az adott régió neves történelmi és közéleti személyiségeit. Ismeri a betelepült horvátok társadalmi rétegeit, a ferencesek szerepét a horvátság életében: vallás, oktatás-művelődés terén. Tájékozott a testvérvárosi kapcsolatok, intézmények együttműködésében, tudatában van azok jelentőségében. Tisztában van az asszimiláció okaival és következményeivel. Ismeri az egyes horvát népcsoportok nyelvhasználati sajátosságait, a tájnyelv szerepét a közösségi identitás megőrzésében. Tudja értelmezni a köznyelv, az államnyelv, az anyanyelv és a tájnyelv összefüggését. Meg tudja fogalmazni a magyar és a horvát nyelv közötti alapvető különbségeket (nyelvtípus: hajlító-ragasztó, helyesírási különbségek, vonzatok, frazeológiai kapcsolatok). Elsajátította a magyarországi horvát irodalom periódusait 1918-tól máig,

	az egyes periódusok alkotóit, a korszakok jellemzőit. Ismeri a magyarországi horvát intézményeket és médiumokat, azok jelentőségét az anyanyelv megőrzésében, a hagyományok ápolásában, az identitástudat erősítésében. Ismeri a nemzetiségi törvénykezés alakulását az elmúlt évtizedekben, annak hatását a nemzetiségek életére, a hatályos nemzetiségi törvényt. Tisztában van a nemzetiségi önkormányzati rendszerrel, az Országos Horvát Önkormányzat és a helyi horvát nemzetiségi önkormányzatok működésével, a Magyarországi Horvátok Országos Szövetségének működésével. Információkkal rendelkezik a magyarországi horvátok jogainak érvényesülésével. Ismeri Horvátország történetét Mária Terézia uralkodásától napjainkig. Ismeri a horvát és magyar nép közös történelmi, politikai, gazdasági, kulturális, vallási összefonódását. Ismeri a horvát festészet, szobrászat és építészet kiváló képviselőit és jelentős alkotásait.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a horvát nyelv és irodalom tantárgy oktatásának elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek kialakítása, fejlesztése és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez.

A horvát nyelvi nevelésnek kisiskolás korban is alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a horvát kultúra aktív befogadása, a nyelvi identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A horvát nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek kialakítása, intenzív fejlesztése, az élet különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

A horvát nyelvoktatás alapvető *célja,* hogy felkészítse a tanulókat a beszédre, olvasásra, írásra, kommunikációra az életkori sajátosságaiknak megfelelően.

Alapvető feladat a tanulók kifejezőkészségének komplex fejlesztése memoriter, dramatizálás, játék, mindennapi élethelyzetek gyakorlása során felhasználva a modern oktatási technikákat és módszereket.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják a horvát nyelvet. Az első iskolai években a tanító feladata a gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben, illetve motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban a horvát nyelvi, irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés kialakítja és fejleszti a tanulóban a horvát irodalmi művek megismerésének igényét. Elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó értelmező együttgondolkodás, a saját gondolatok kifejtése, egymás véleményének megismerése, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése nyit utat. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez, az ismeretfeldolgozás különböző technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

A 1–4. évfolyamon ajánlott témakörök a kerettanterv végén táblázatos formában szerepelnek. Ezek feldolgozásával fejlesztjük valamennyi kompetenciaterületet, valósítjuk meg fejlesztési céljainkat.

Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott intézmény helyi tantervével összhangban célszerű meghatározni.

1–2. évfolyam

A tanuló érzelmi érzékenysége, erkölcsi gondolkodása legalább olyan szintre kerül, hogy képessé válik horvát nyelvi alaphelyzetek, természeti jelenségek felismerésére, megnevezésére. Bekapcsolódik a jó és a rossz, a szép és a csúnya fogalmak tartalmáról szóló órai beszélgetésekbe. Részt vesz a ritmusérzékét, mozgáskultúráját, horvát nyelvi tudását is fejlesztő szerepjátékokban. Képessé válik a személyes élmények felidézésére és megosztására, gondolatok, érzelmek, vélemények egyszerű kifejezésére. Szívesen részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, különböző kreatív játékokban. Képes mindennapi élmények átélésére bábjátékban, drámajátékban. A horvát nyelv és irodalom foglalkozások feladatmegoldásaiban, közös tevékenységeiben tapasztalatot szerez a társakkal való *együttműködésről,* tevékenységek kezdeményezéséről. A tanuló játékos gyakorlatok révén elsajátít néhány, a koncentrációs képességét fejlesztő memóriagyakorlatot.

Az olvasásmegértés folyamatában fejlődik horvát szókincse, a nyelvi–logikai kapcsolatokat felismerő képessége. Tanári segítséggel képes irányított, majd önálló információkeresésre, rövid horvát mondatok létrehozására. Segítséggel felismeri szükségleteit, tud kérdezni, információt kérni és adni.

A gyerekek az iskolába lépés előtt először a szűkebb környezetüktől sajátíthatják el a horvát nyelvet. A tantárgy feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata a magyar nyelvtől különböző írásjegyek, hangok megtanítása, ezek írása és olvasása, helyes kiejtése, amely egyben a további anyanyelvi nevelés alapja is.

Az első két évfolyamon a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni a nyelvtanulás – ezen belül az írás, olvasás – folyamatát, haladási tempóját a tanulási kudarcok, a nyelvvel kapcsolatos szorongások kialakulásának megelőzése érdekében.

A horvát nyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a horvát szókincs gyarapítása, a használt szavak, kifejezések, típusmondatok megfelelő használata adott kommunikációs helyzetekben.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során az egyszerű szövegek elsődleges megértésén, meghatározott információk visszakeresésén túl az olvasás örömének megtapasztalása is lényeges.

A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma olvasás útján megértse tankönyvei szövegének, a feladatok utasításainak a lényegét.

Az olvasható, pontos írás, a megfelelő hanghoz rendelt betű helyes alkalmazása, a horvát nyelv magyartól eltérő betűinek, hangjainak helyes használata hozzásegíti a tanulót az írásbeliség normáinak megalapozásához.

A horvát nyelvről szerzett ismeretek segítségével tudatos nyelvszemléletet, nyelvhasználatot alakíthatunk ki. Ennek keretében a horvát nyelv rendszerére vonatkozó *elemi ismereteket* szerezhetnek a tanulók.

A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a *helyesírási szabályismeret és a helyesírási készség elemi szintjének* kialakítása.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 142 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Egyszerű szóbeli és írásbeli kommunikáció megalapozása. A környezettel való horvát nyelvi kapcsolattartás alapjainak lerakása. Két vagy több mondat összekapcsolásával egyszerű gondolatok, érzések, vélemények kifejezésének előkészítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok tiszta artikulációja, az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése. Szavak, mondatok, szövegek olvasásakor, memoriterek elmondásakor a hanglejtés, a hangsúly helyes alkalmazása. Az aktív szókincs megalapozása. Egyszerű horvát mondatok összekapcsolása, képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés (pl. *időjárás, vásárlás, a kertben*). Szituációs és szerepjátékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása *(köszönés, bemutatkozás, telefonálás)*. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben *(pantomimjáték – különböző cselekvések bemutatása, foglalkozások kitalálása)*.	A tanuló – érthetően beszél; – megérti az egyszerű utasításokat, kérdéseket és társai közléseit; a kérdésekre értelemszerűen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe, alkalmazkodik azok szabályaihoz.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: kiszámolók, ritmikus mondókák, játékok. *Vizuális kultúra*: képek, egyszerű történetek, események megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal). *Magyar nyelv és irodalom*: hangsúly, helyes kiejtés, szókincs, mese, mondókák. *Dráma és tánc*: szituációs játékok, szójátékok, jelenetek, egyszerű koreográfiák előadása. *Horvát népismeret*: szűkebb környezet bemutatása szituációs gyakorlatokban (család, falu).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	A horvát nyelv magyartól eltérő betűinek, hangjainak megkülönböztetése és helyes kiejtése. Szavak, mondatok, egyszerű párbeszédek, rövid szövegek hangos olvasása. A hangos és néma olvasási készség fejlesztése. Egyszerű szöveg megértése, válaszok kikeresése (vers, mese, rövid történet).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Nemzetiségi identitástudat kialakítása, nyelvi motiváció megalapozása következetes horvát nyelvhasználattal *(pl. család, település bemutatása, iskolai tevékenységek megnevezése)*. A horvát nyelv magyartól eltérő betűinek felismerése, az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése (*fonémahallás, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, kommunikációs képességek, nyelvi tudatosság*). A horvát szavak helyes hangsúlyozása. A közlés szándékának megfelelő mondathangsúly kialakítása (*párbeszédek hangsúlya)*. Magabiztos néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Mesék, rövid történetek, versek értő hallgatása, felidézése (*állatmesék, népmesék, rövid versikék)*. A szókincs fejlesztése az olvasott szöveg alapján, szómagyarázat. *(Pl. ünnepek, nevezetes napok, évszakok leírása.)*	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő a horvát nyelvű szövegek olvasása iránt; – rendelkezik alapvető ismeretekkel és horvát szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő, ismeri a horvát ábécé kis- és nagybetűit; biztos betűfelismerési, összeolvasási képességgel rendelkezik; – a szöveg megértését bizonyítja egyszerű kérdésre adott válaszokkal az olvasott szöveg alapján, vagy az események, történések rövid összefoglalásával.	*Vizuális kultúra*: Ábra, illusztráció, képregény; betűtípus, betűforma. Mesék, gyermekirodalmi alkotások filmes adaptációinak megtekintése, az élmények rajzos feldolgozása. *Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam, ütem, refrén. *Horvát népismeret*: népköltészeti szövegek olvasása. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveg, ritmus; szó, mondat, mondathangsúly. *Környezetismeret*: szóbeli és írásbeli szövegértés (lakóhely, család, évszakok, ünnepek…). *Vizuális kultúra, magyar nyelv és irodalom*: mese, elbeszélés, szókincs.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, ábécé, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, mese, elbeszélés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Olvasható, pontos írás, a megfelelő hanghoz rendelt betű helyes alkalmazása, a horvát nyelv magyartól eltérő betűinek, hangjainak megtanítása. Alapvető nyelvhelyességi hibák felismerésének megalapozása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyar nyelvtől eltérő betűk, betűelemek írása, helyes használata. Az írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, egyszerű horvát szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Rövid szavak írása emlékezetből (*pl. a tanuló neve, állatok, gyümölcsök megnevezése*). Két–három összefüggő mondat leírása másolással. Önállóan alkotott rövid mondatok leírása *Ajánlott témakörök* alapján.	A tanuló – tisztában van a horvát és a magyar nyelv írása közti alapvető különbségekkel; – ismeri és használja a horvát ábécé betűinek írott alakjait; írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz; – másoláskor figyel az eltérő horvát betűk írására; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt.	*Magyar nyelv és irodalom*: betűk írása; kis- és nagybetűk, ékezetek, írásjelek, helyesírás. *Ének-zene:* hallásfejlesztés; tempó, ritmus. *Horvát népismeret*: horvát népismereti témájú szövegek. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás, finommotorikus mozgások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem, kisbetű, nagybetű; margó, nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Alapvető nyelvi ismeretek elsajátításához szükséges tanulási képesség fejlesztése, a különböző tanulási technikák megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével*: Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatok, kombinált memóriagyakorlatok,* szövegtanulási technikák. A fantázia és képzelet aktiválása a megismerés érdekében *(mesék eljátszása, bábozása).* A horvát nyelvi szókincs megalapozása *szókártyák, hívóképek* alkalmazásával. Kooperatív technikák megismerése. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása *(rövid képregény rajzolása).* Információszerzés technikáinak kialakítása írott nyelvi forrásokon, könyveken, újságokon keresztül.	A tanuló – a tanulási folyamat során alkalmazza a tanult szövegtanulási technikákat; – képes szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletekre (kérdésfeltevés, információrendezés).	*Vizuális kultúra*: mesék, gyermekirodalmi alkotások, hétköznapi élmények illusztrálása. *Ének-zene*: ritmus, ismétlődés, refrén. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveg, beszéd, szókincs. *Horvát népismeret*: népi mondókák, kiszámolók memorizálása; horvát nemzetiségi szerzők művei. *Testnevelés és sport*: ritmikus mozgás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűrend, gyermekújság, szójáték, memóriakártya, képregény, bábjáték, mese.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	A horvát nyelv pontos használatához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek elsajátíttatása. A horvát nyelv kommunikációs eszközként történő használatának megalapozása. A helyesírási szabályok alkalmaztatása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. A horvát ábécé hangjainak felsorolása (*dal, mondóka az ábécéről*). A beszélői szándék felismerése a mondatokban *(pl. kérés megfogalmazása, udvarias*	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, a beszélő szándékát; – ismeri a leggyakrabban használt szavak, kifejezések jelentését; – felismeri a helyi horvát	*Magyar nyelv és irodalom:* hangok, betűk, nyelvtani egységek; mondatfajták, helyesírási szabályok. *Ének-zene:*

felszólítás). Ismert vagy tanult szavak hibátlan leírása. Néhány alapvető helyesírási szabály megtanulása. A helyi horvát nyelvjárás és az azonos jelentésű irodalmi horvát nyelv gyakran használt kifejezéseinek felismerése, alkalmazása, megtanulása (*pl. foglalkozások, állatok megnevezése*). A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása. Nyelvi mintakövetés *(típusmondatok begyakorlása, szó- és mondathangsúly visszaadása).* A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése.	nyelvjárás és az irodalmi horvát nyelv azonos jelentésű szavait; – alkalmazza az alapvető helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében.	ritmusjátékok. *Horvát népismeret*: horvát nyelvjárások/helyi nyelvjárás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, ábécé, szótag, szó, mondat, írásjel, mondatfajta, szöveg; nyelvjárás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Az olvasás iránti igény felkeltése. A népköltészeti, szépirodalmi művekben megjelenő értékek felismertetése. Az alapvető irodalmi ismeretek (pl. vers, mondóka, mese, szereplő) megalapozása. Azonosságok és párhuzamok felfedeztetése az irodalmi alkotásokban a magyar és a horvát nyelvben (mondókák, kiszámolók, mesék, dúdolók stb.).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Horvát népköltészeti alkotások megismerése, a népköltészetben megjelenő értékek, hagyományok felismerése. Ismerkedés hazai horvát nemzetiségi és anyaországi horvát irodalmi alkotásokkal. Az olvasmány címének,	A tanuló – szívesen hallgat rövid, egyszerű szövegű meséket, verseket, történeteket, dalokat; – néhány verset, mondókát kívülről tud; – dramatikus játékokban	*Dráma és tánc*: dramatikus és szerepjátékok. *Ének-zene*: ritmus, ismétlődés, refrén. *Vizuális kultúra*:

témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése. A szereplők tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése. Korosztálynak megfelelő mesedarab, bábjáték megtekintése (pl. *Crvenkapica, Pahuljice*). Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése (pl. *Vuk i sedam kozlići)*. Az olvasmány tartalmához kapcsolódó szerepjátékok. Stanislav Femenić: *Puž na ljetovanju,* Grigor Vitez: *Pjesme,* Pajo Kanižaj: *Šarabara, pjesme,* Zvonimir Balog: Male priče o velikim slovima, Gustav Krklec: *Prvi snijeg* Magyarországi horvát szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései. (pl. Đuro Franković: *Eci, peci, pec, Taši, taši, tanana,* Stipan Blažetin: *Tralala tralala propjevala svirala*. Az adott régió horvát nyelven író szerzőinek művei vagy azok részletei.	együttműködik a társakkal; – szöveghűen felidéz néhány szépirodalmi művet, illetve azok részleteit.	jelmez, kellék, báb, díszlet, gyermekújságok, képregények, életkornak megfelelő rajzfilmek. *Erkölcstan*: jó–rossz, igaz–hamis, szép–csúnya stb. megkülönböztetése. *Magyar nyelv és irodalom:* népköltészet, mondókák, kiszámolók, rigmusok, találós kérdések, mesék. *Horvát népismeret*: rövidebb horvát népismereti témájú szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, mondóka, vers, verses mese, versszak, verssor, rím, ritmus, ismétlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	A kulturált önkifejezés és véleményalkotás megalapozása. A korosztálynak megfelelő horvát mesék, rövid történetek erkölcsi tanulságának felismertetése. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák megalapozása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, rövid történetek szereplőiről, *pl. Zlatna ribica, Lisica i gavran.*	A tanuló – ismeri, megérti rövid történetek felépítését, az összefüggéseket;	*Dráma és tánc:* részvétel dramatikus játékban.

A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások alkalmazása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban, bábjátékban (pl. *hogyan töltsük el a szabadidőt, étkezési szabályok*).	– képes egyszerű kifejezésekkel elmondani a véleményét, és meghallgatja másokét; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	*Magyar nyelv és irodalom:* szólások, közmondások, mesék, versek, udvariassági kifejezések. *Erkölcstan*: családtagok, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül). *Környezetismeret*: megfelelő viselkedés különböző szituációkban. *Horvát népismeret*: helyi mondák, történetek tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás, szólás, udvariasság, önkifejezés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Értse meg a tanuló az egyszerű horvát nyelvi magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A környezetével, önmagával kapcsolatos egyszerű kérdésekre tudjon válaszolni, és tudjon feltenni egyszerű kérdéseket. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Helyes kiejtéssel tudjon elmondani rövid horvát nyelvű memoritereket. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, a magyartól különböző horvát írásjegyeket. Ismert és begyakorolt rövid szöveget pontosságra törekvően tudjon felolvasni. Ismerje meg a magyar és a horvát irodalom népköltészeti és korosztályának megfelelő műköltészeti alkotásait. Sajátítsa el a horvát nyelvhez szükséges legalapvetőbb nyelvtani ismereteket és nyelvhelyességi szabályokat. Legyen tisztában a horvát nyelv tanulásának alapvető céljával, törekedjen a pontos nyelvhasználatra. Ismerje fel a korosztályának megfelelő történetek erkölcsi tanulságait. Legyen motivált a szükséges nyelvi képességek fejlesztése területén, és nyitott különböző tanulási technikák megismerésére.

3–4. évfolyam

Egyszerű horvát nyelvű szövegek megértésének, értelmezésének fejlesztése állandó feladata a nyelvtanárnak. A horvát nyelv adott szituációhoz igazodó helyes használatának erősítése azért fontos, mert ez képezi alapját és kiinduló pontját valamennyi újonnan kijelölt nyelvi tevékenységnek.

Különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs aktivizálása szövegalkotó feladatokkal.

Az alapvető horvát nyelvi kommunikáció kialakulása lehetőséget teremt a hazai és az anyaországi horvátokkal való kapcsolattartásra.

A hangos és néma olvasás gyakorlása lehetőséget teremt a horvát nyelvű írott és hallott szövegek önálló megértéséhez, mely megalapozza az önálló szövegalkotást.

A rövidebb szövegek, olvasmányok feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, és a saját vélemény megfogalmazása mellett a másik meghallgatásával ítélőképességét is.

A szövegfeldolgozás lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, szerkezeti sajátosságok felfedezésére, a horvát nyelv és a horvát kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az írásbeli szövegalkotás megtanítása különböző horvát nyelvű olvasmányok feldolgozásával fejleszthető, és hozzájárul az árnyalt, gazdag szókincs kialakításához.

Az önálló tanulás eljárásainak elsajátítása az olvasás-szövegértés képességének és az ismeretszerző képességeknek az intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek megismerése.

A 3−4. évfolyamon a helyesírás fejlesztésének célja az életkornak megfelelő nyelvi, helyesírási készség kialakítása.

Az alapszintű horvát nyelvtani ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul az igényes nyelvi kifejezésre való törekvés, az önértékelő képesség, a kritikai érzék és az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 138 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	A horvát nyelvi szóbeli kommunikáció és megértés továbbfejlesztése, a horvát nyelvi aktív szókincs intenzív gyarapítása. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése, rövid szöveg, beszéd alkotásán keresztül.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes kiejtés, mondatintonáció alkalmazása különféle mindennapi kommunikációs helyzetekben (pl. *párbeszéd, szituációs gyakorlat, kiscsoportos beszélgetés*).	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat;	*Minden tantárgy*: összefüggő beszéd. *Vizuális kultúra*: saját élmény vizuális megjelenítése.

Pontosságra törekvés szövegolvasáskor, szövegmondáskor. Figyelem a horvát nyelvi kommunikációban a beszélgetőtársra (*pl. vásárlás, bemutatkozás*). A beszéd lényegének megértése és reagálás a beszédre. Értelmező versmondás (pl. *versek az évszakokról, ünnepekről, állatokról)*. Állandósult horvát szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének értelmezése az olvasott szövegekben – összevetésük a magyar megfelelővel. Az olvasmányokban található, ritkábban használt szavak vagy tájnyelvi kifejezések használatával az aktív horvát nyelvi szókincs gyarapítása (*pl. virágok neve, rokonok megnevezése*). Néhány mondatos rövid szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról.	– bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe.	*Magyar nyelv és irodalom:* horvát nyelvi állandósult szókapcsolatok összevetése a magyarral. *Ének-zene*: ritmusgyakorlatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, nyelvjárás, állandósult szókapcsolat, ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 66 óra**
Előzetes tudás	A horvát nyelv legalapvetőbb – írásra, olvasásra vonatkozó – ismereteinek megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	A hangos és néma olvasás fejlesztése. Az értő olvasás fejlesztése különböző szövegtípusok feldolgozásán keresztül. Információkeresés egyszerű horvát szövegekből. Irányított tartalommondás, és különböző szövegekben való eligazodás fejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Életkori sajátosságoknak megfelelő, rövid horvát köznyelvi	A tanuló – az olvasás terén motivált,	*Környezetismeret:* önálló tanulás,

és irodalmi szövegek megismerése, ezek megértése *(pl. évszaknak megfelelő öltözködés, sportágak*). Magabiztos néma és hangos olvasás egyszerűbb, az életkori sajátosságoknak megfelelő mondatok szintjén. Irányított olvasás, adatok kikeresése egyszerű szövegben, ábrákban, táblázatokban – ezek alkalmazása a szövegértés érdekében (*pl. az időjárás jellemzői, étkezés, vásárlás*). Az olvasmányokhoz kapcsolódó gondolatok kifejezése, információk kikeresése, értelmezése, valamint ehhez kapcsolódó élmények elmondása (pl. *közlekedés, lakóhely bemutatása*). Rövid szövegek tartalmának elmondása tanítói irányítással (*nyári élmény, barátaim*).	érdeklődő; – értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő horvát nyelvi szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik.	szövegfeldolgozás kialakítása. *Erkölcstan:* én magam; az én világom. *Vizuális kultúra*: személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. *Horvát népismeret:* rövidebb népköltészeti, esetleg nyelvjárási szövegek olvasása. *Magyar nyelv és irodalom:* hangos és néma olvasás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, adat, szövegértés, táblázat, információ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A horvát nyelv magyartól eltérő betűinek ismerete, írása. Horvát szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról, a mondat jellemzőinek azonosítása. Egyszerű mondatok alkotása, rövid szöveggé fűzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Egyszerű szövegek hibátlan másoltatása. Az önkifejezés fejlesztése a különböző szövegformák megismerésén át. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése hétköznapi témákban, horvát nyelven írott egyszerű szövegek alkotásával.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szósorok, mondatok, egyszerű szövegek hibátlan írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből. Alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülése.	A tanuló – ismeri az alapvető nyelvhelyességi szabályokat, normákat; – a tanult szövegalkotási ismereteket felhasználja	*Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípusok, egyszerű mondat; fogalmazás (cím, bekezdés).

Szövegtípusok ismerete (prózai, verses). Szavak, szószerkezetek, köznapi kifejezések írásbeli fordítása. Ismeretek a cím szerepéről, a szövegek felépítéséről, a különböző szövegforma jellemzőiről, a bekezdések szerepéről (*pl. verses mese, elbeszélés, párbeszéd*). A szövegalkotás műveleteinek ismerete: *címválasztás, a szöveg tagolása bekezdésekre, párbeszédek* formázása. *Leírások* készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról. Külső-belső *jellemzés* készítése emberről. Rövid szöveges üzenetek, SMS megfogalmazása különféle alkalmakra (pl. *meghívó, gratuláció, üdvözlet*). Fogalmazásíráskor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása.	fogalmazáskészítéskor; – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával képes rövid horvát nyelvű szöveget készíteni; – tud adott vagy választott témáról 5–6 mondatos leírást, jellemzést készíteni.	*Környezetismeret:* szóbeli szövegalkotás; a környezet leírása, bemutatása. *Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény, a körülöttünk lévő világ megjelenítése vizuális eszközökkel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, leírás, jellemzés; téma, helyszín, szereplő, cselekmény, párbeszéd. Témaválasztás, szógyűjtés, címadás; levél, képeslap, meghívó; SMS, üdvözlet, gratuláció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Az alapvető nyelvi készségek kialakulásához szükséges tanulási technikák. Különböző tanulási technikák ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése. Az alapműveltség elsajátításához szükséges tanulási technikák, eljárások, módok megismertetése, gyakoroltatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Tanulás különböző típusú szövegekből. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák (*pl.*	A tanuló – ismer információforrásokat; – képes önálló tanulásra; – ismer és alkalmaz néhány tanulási módot, stratégiát a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekben; – motivált a horvát nyelv	*Környezetismeret*: információszerzés. *Magyar nyelv és irodalom:* vázlatkészítés, könyvtár, szótárak.

kiszámolók, mondókák). Vázlatkészítés irányítással, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Adatok, információk gyűjtésének módjai. Alapismeretek a könyvtár működéséről. A horvát nyelvi szótárak jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. Ismerkedés horvát nyelvű folyóiratokkal (*pl. Hrvatski glasnik, Hrvatske novine, Smib, Modra lasta)*.	tanulása terén, saját érdeklődésének megfelelően információt keres; – képes szöveghűen felidézni horvát népköltészeti/ szépirodalmi alkotásokat (mondóka, vers, ének) és szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit.	*Informatika*: információkeresés, internet, weblapok. *Horvát népismeret*: kalendáriumok, képes szótárak, folyóiratok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, tudás, könyvtár, tanulás, vázlat. Internet, szótár, folyóirat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A horvát nyelv kommunikációs eszközként való alapszintű használata. A horvát nyelv alkalmazásához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek megléte. Az egyszerű horvát szavak, mondatok helyesírási szabályok szerinti írása. Kialakult identitástudat. Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	A nyelvi mintakövetés fejlesztése. A horvát nyelv nyelvtani és lexikai ismereteinek bővítése (szófajok, mondatfajták). A tanuló önállóságának növelése feladatvégzésben, információszerzésben, -felhasználásban és önellenőrzésben. A horvát nyelvi tudatosság fokozása. A helyi horvát nyelvjárással kapcsolatos ismeretek bővítése. A helyesírási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az egyszerű horvát mondatokban a beszélő szándékának felismerése (*pl. útbaigazítás kérése, az idő kifejezése, kínálás étkezésnél*). Rokon értelmű szavak használata. A tanult szófajok felismerése és megnevezése. A jelen idejű igék helyes használata és ragozása beszédben és írásban. A főnevek csoportosítása nemek és szám szerint. A köznév és a tulajdonnév csoportjainak megismerése:	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult szófajokat, használja a szabályokat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – rendszerezi alsó tagozaton tanult horvát anyanyelvi ismereteit; – a mondatot nagybetűvel kezdi és megfelelő írásjellel zárja; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult	*Környezetismeret:* tulajdonnevek a térképeken; térképvázlat készítése tulajdonnevek feltüntetésével. *Magyar nyelv és irodalom*: szófajok, mondatok, helyesírás. *Idegen nyelv*: hasonló szavak.

személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek. A melléknév felismerése és egyeztetése (nemek, egyes/többes szám). A névmások (személyes, birtokos, kérdő) szerepének megértése, alkalmazásuk a mondatokban. A leggyakrabban használt egyéb szófajok ismerete (határozószó, kérdőszó, elöljárószó). A mondatvégi írásjelek helyes használata az egyszerű mondatok végén.	helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj; főnév, köznév, tulajdonnév, személynév, állatnév, intézménynév, földrajzi név, márkanév, cím; ige; igeragozás; melléknév, egyeztetés, számnév, tőszámnév, sorszámnév, személyes névmás, birtokos névmás, kérdő névmás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	A horvát nyelvű szöveg olvasásához szükséges alapszintű ismeretek megléte. Irodalmi alkotások ismerete és megfeleltetése a magyar, a nemzetiségi horvát és az anyaországi horvát nyelvben (mondókák, kiszámolók, mesék, dúdolók stb.). Alapvető irodalmi ismeretek megléte (vers, mese, szereplő).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Horvát nyelvű szöveg olvasásának fejlesztése. Egyszerű szövegek felismertetése formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a horvát nemzeti kultúra hagyományainak megismertetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Horvát nyelvi szövegek felismerése formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. A horvát olvasmányok téma szerinti csoportosítása *(pl. iskoláról, természetről, ünnepekről szóló szövegek).* Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése egyszerű horvát prózai és verses szövegekben (*anyák napi,*	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait; – azonosítja a történet idejét és helyszínét, az események sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű	*Környezetismeret*: környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok. *Magyar nyelv és irodalom:* prózai és verses művek szerkezete. *Ének-zene*: a népdalok szövege.

karácsonyi versek, állatokról szóló elbeszélések, mesék). A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) önálló olvasása. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok. Részvétel csoportos játékokban, bábelőadásokban, jelenetekben (*pl. menjünk cirkuszba, vendégségben voltunk*). Hazai horvát nemzetiségi és anyaországi horvát irodalmi alkotásokkal kapcsolatos ismeretek bővítése. Néhány vers, rövid szövegrészlet szöveghű előadása a következő művekből: – Stanislav Femenić: *Puž na ljetovanju,* Zvonimir Balog: *Pjesme sa šlagom*, Grigor Vitez: *Pjesme, Neposlušne stvari* Sunčana Škrinjarić: *Kuća od slova*, Pajo Kanižaj: *Šarabara, pjesme*, Zvonimir Balog: *Male priče o velikim slovima,* Gustav Krklec: *Prvi snijeg,* Gustav Krklec: *Majmun i naočale*, Gustav Krklec: *Telegrafske basne*; – magyarországi horvát szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései, pl. Đuro Franković: *Eci, peci, pec*, *Na vo mlado ljeto,* Stipan Blažetin: *Tralala tralala propjevala svirala;* – az adott régió horvát nyelven író szerzőinek művei vagy azok részletei.	mesék, elbeszélések tartalmát néhány mondattal mondja el.	*Vizuális kultúra:* mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációi. *Dráma és tánc:* szerepjáték, bábjáték, dramatizált jelenetek. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlatok. *Horvát népismeret:* rövidebb horvát népismereti témájú szövegek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Monda, legenda, közmondás, szólás, találós kérdés, elbeszélés, szereplő, ismétlés, ritmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A kulturált önkifejezés alapjai. Véleményalkotás egyszerű szituációban. A korosztálynak megfelelő horvát történetek, mesék erkölcsi tanulságának felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismertetése. A véleményalkotás képességének fejlesztése egyszerű szituációban vagy a tanuló korosztályának megfelelő horvát szépirodalmi művek/részletek alapján. Mások véleményének elfogadtatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A horvát irodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságának alkalmazása mindennapi helyzetekben. A művek tanulságainak értelmezése saját szerepünkre, helyzetünkre a mindennapi életünkben, példa bemutatása, mindezek kifejezése más eszközzel is (pl. drámajátékok). Mások véleményének megértése, elfogadása, vélemények összevetése, érvelés egy vélemény mellett. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban, bábjátékban (*pl. ki az igazi barát, segítségnyújtás társaknak az iskolában*).	A tanuló – megérti a történetek tanulságait, felismeri azokat hétköznapi helyzetekben; – elfogadja az övétől eltérő véleményeket; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat saját és más álláspontból is, azokat életkori szintjén kezelni.	*Erkölcstan*: Értékrend alakulása. Szűkebb és tágabb környezetem, barátság, önismeret. *Környezetismeret:* egészséges életmód, viselkedési normák. *Dráma és tánc:* drámajáték, báb. *Magyar nyelv és irodalom*: irodalmi művek erkölcsi tanulságai. *Horvát népismeret:* helyi mondák, történetek tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus, önismeret, viselkedési normák.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló nyelvi szintjének megfelelően értelmesen és érthetően fejezze ki gondolatait horvát nyelven. Aktivizálja a horvát szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát igazítsa beszélgető partneréhez. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe.

	Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert, rövid horvát szöveget. Életkorának, nyelvi szintjének megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét röviden fogalmazza meg. Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát. Igazodjon el a horvát nyelvű könyvekben, gyermekújságokban, szótárakban. Szöveghűen, megfelelő hangsúlyozással mondja el a horvát nyelvű verseket, szövegeket. Készítsen adott vagy választott témáról 5–6 mondatos fogalmazást horvát nyelven a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei legyenek rendszerezettek, ismerje fel a tanult szófajokat, és nevezze meg azokat szövegben is. A begyakorolt szókészlet körében alkalmazza helyesen a tanult helyesírási szabályokat. Helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált a nyelvi képességek fejlesztése területén.

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben 1–4. évfolyam	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család Bemutatkozás, család, családtagok, családtagok bemutatása, rokonság, barátok. Foglalkozások. Napirend. Viselkedési szabályok.	*Környezetismeret*: együttélés a családban.
Otthon Otthonom, szűkebb környezetem, lakás, szoba, bútorok. Kedvenc játékaim. Lakóhelyem, tágabb környezetem, épületek, utcanevek. Települések, falvak, a magyarországi horvátok települései.	*Környezetismeret:* lakóhelyi környezet. *Matematika:* tájékozódás a térben, halmazok.
Oktatás, iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, órarend. Osztálytársaim, barátaim. Iskolai ünnepek, rendezvények, programok, versenyek.	*Környezetismeret:* baráti kapcsolatok, iskolai közösségek. *Matematika:* tájékozódás a térben, halmazok.
Kulturális élet, szabadidő Szabadidős tevékenységek.	*Ének-zene:* zenehallgatás.

Kedvenc időtöltésem. Utazás, nyaralás, kirándulás, könyv, házimunka, vendégség. Mozi, színház, újság, jegyvásárlás, tv, számítógép. Magyarországi horvát táncok, dalok, népi játékok.	*Vizuális kultúra:* kreatív alkotások.
Étkezés Napi étkezések. Egészséges táplálkozás, ételek–kedvenc ételeim, italaim. Egyszerű receptek. Asztalterítés, háztartási eszközök. Élelmiszerek.	*Környezetismeret:* az ember megismerése és egészsége: tápanyag, élelmiszer, étrend. *Matematika:* halmazok, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
Idő, időjárás Évszakok és hónapok. A hét napjai és napszakok. Az óra. Időjárás.	*Környezetismeret*: az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban; a napszakok, az évszakok váltakozása. *Matematika*: számok írása, olvasása, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
Öltözködés Évszakok és ruhadarabok: női-férfi ruhadarabok. Kedvenc ruháim, színek, divat, népviselet.	*Környezetismeret; technika, életvitel és gyakorlat*: egészséges életmód – öltözködés. *Matematika*: halmazok. *Horvát népismeret:* népviselet.
Sport, egészség Az emberi test, testrészek, testápolás, közérzet és mozgás. Kedvenc sportom. Testrészek, betegség, orvosnál. Sport, sportágak, mozgás. Szakkör, hobbi, játék, nemzetiségi gyermekjátékok.	*Környezetismeret*: testrészek, egészségvédelem. *Testnevelés és sport:* mozgásos játékok.
Természet, állatok Napszakok, a hét napjai, hónapok, évszakok. Időjárás.	*Környezetismeret:* időjárás, évszakok, időszalag, állatfajták.

Az idő kifejezése. Kisállatok. Kedvenc állataim. Állatok a ház körül. Vadon élő és állatkerti állatok.	
Környezet Élet falun és városban. Mezőgazdasági munkák. Háziállatok. Növények: zöldségek, gyümölcsök, virágok, kert.	*Környezetismeret:* állatfajták, növények.
Közösségi élet, ünnepek és hagyományok Az én ünnepeim, családi ünnepek: születés-, névnap, évfordulók. Nemzeti, egyházi ünnepek (itthon és az anyaországban). A település hagyományai.	*Horvát népismeret; környezetismeret:* ünnepek, hagyományok.
Fantázia és valóság Kedvenc meséim, könyveim. Képzeletem világa. A cirkusz.	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Magyar nyelv és irodalom:* olvasmányok. *Vizuális kultúra:* képzeletem világa.
Szolgáltatások Vásárlás, posta, telefon, étterem, piac. Közlekedési eszközök.	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek.
Politika és történelem A település története. Nevezetességek, épületek. Ismert személyek.	*Horvát népismeret:* helyismeret, településtörténet, neves emberek.
Horvát irodalom *Népköltészet:* horvát és magyarországi horvát mondókák, népdalok, kiszámolók, népi játékok, találós kérdések, mesék, mesefajták. *Horvátországi szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései*, pl. Stanislav Femenić: *Puž na ljetovanju*, Zvonimir Balog: *Pjesme sa šlagom*, Grigor Vitez: Pjesme, Sunčana Škrinjarić: *Kuća od slova*, Toma Podrug: *Od Solina do Solina*, Pajo Kanižaj: *Šarabara, pjesme*, Stanislav Femenić: *Krijesnice, pjesme,* Zvonimir Balog: *Male priče o velikim slovima*, Gustav Krklec: *Prvi snijeg*, Zlata Kolarić–Kišur:*Tko bi svima ugodio*, Grigor Vitez*: A zašto ne bi*, Stanislav Femenić: *Krijesnice, Puž na ljetovanju,* Gustav Krklec: *Majmun i naočale*, *Telegrafske basne,* Mladen Kušec: *Volim te,* Zvonimir Balog: *Nevidljiva Iva,*	

365 braće, Gustav Krklec: *Telegrafske basne*, Luko Paljetak: *Miševi i mačke maglavačke,* Nada Iveljić: *Dođi da ti pri*čam, Sunčana Škrinjarić: *Kakva je to ljubav bila*, Grigor Vitez: *Neposlušne stvari*, Stjepan Jakševac: *Ima jedan razred*, Zvonimir Golob: *Čemu služe roditelji.* Magyarországi horvát szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései, pl. Đuro Franković*: Eci, peci, pec, Na vo mlado ljeto,* Stipan Blažetin*: Tralala tralala propjevala svirala.*	

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés –oktatás számára)

5–8. évfolyam

Az 5–8. évfolyamon a horvát nyelv és irodalom tantárgy oktatásának alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, az olvasás iránti igény fejlesztése; a kommunikációs helyzetnek megfelelő beszéd, fogalmazás; a helyesírási készség továbbfejlesztése.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a horvát nyelvi és irodalmi kultúra fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak továbbfejlesztése, gyakoroltatása.

A horvát nyelvi nevelés területén kiemelt feladat – a diákok meglévő gyakorlati nyelvi tudására építve, a nyelvet használó nézőpontjából kiindulva – a horvát nyelvnek mint működő, változó rendszernek a megtapasztalása, megfigyeltetése.

Fontos, hogy a tanulók a horvát nyelv tanulása során építeni tudjanak más tantárgyak keretében szerzett ismereteikre.

A horvát nyelv és irodalom tantárgy tanításának további fontos célja, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben is képesek életkoruknak, ismereteiknek megfelelő, önálló ítéletalkotásra. A családi élettel kapcsolatban a harmonikus együttélést, az egymás iránt felelősséggel tartozó magatartást tekintsék követendőnek. Fontos szerepet kap a horvát nyelv és irodalom kerettantervben a környezet- és médiatudatos magatartás, a testi-lelki egészség, az árnyalt önismeret kialakítása. A demokráciára nevelésben és a nemzeti öntudat kialakulásában is kitüntetett szerepet kapnak a horvát irodalom alkotásai. Ezek feldolgozása révén ismerik meg a tanulók a horvát nép szellemi és kulturális értékeit, a nyelvismeret előnyeit.

A horvát nyelv és irodalom tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezen kívül jelentősen hozzájárulhat a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai–művészeti tudatosság és kifejezőkészség elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez. A hatékony, önálló tanulás készségeinek–képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a horvátórákon.

Az 5–8. évfolyamon ajánlott témakörök a kerettanterv végén táblázatos formában szerepelnek. Az 1–4. évfolyamokon már megismert témakörök egyes elemei újra és újra megjelennek, lehetőséget adva arra, hogy a korábban megszerzett ismeretek más nézőpontból dolgozzuk fel, és így ezek az ismeretek bővüljenek, mélyüljenek. *Ezek feldolgozásával fejlesztjük valamennyi kompetenciaterületet, valósítjuk meg fejlesztési céljainkat.*

Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott intézmény helyi tantervével összhangban célszerű meghatározni.

5–6. évfolyam

A tantárgy tanításának elsődleges célja a tanulók hallott és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciának fejlesztése az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése, a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák megalapozásának a folytatása.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már jól olvasnak, viszonylag hosszabb szövegeket is meg tudnak ismerni.

Ennek megfelelően az 5–6. évfolyamon számos képességterületen kell megfelelő

szintet elérni. Az 5–6. évfolyamon a tanuló horvát nyelvi beszéde fejlődjön tovább a megfelelő artikuláció szempontjából. A hallott szövegről legyen képes rövid szóbeli összefoglalást adni. Megszólalásaiban a horvátórán és azon kívül is alkalmazkodjék a beszélőhöz, a témához és a beszédhelyzethez. Olvasáskor legyen képes érzékelni a szövegek műfaji különbségeit, és tudjon néhány mondatos véleményt megfogalmazni szóban és írásban az olvasottakról. Legyen képes rövidebb szövegek alkotására, személyes élmények megfogalmazására.

Jó, ha a tanuló képes különböző vázlatok felhasználására, különböző témájú, műfajú szövegek megértésére, megfogalmazására. Szükséges, hogy a tanuló képes legyen az információkereső, értelmező olvasásra, továbbá a rövid tartalommondásra. A tanuló ebben a szakaszban megfigyeli a költői nyelv néhány sajátosságát, a műfajok némelyikét, a szerkezet némely jellemzőjét, a téma változatait, továbbá a tantervben számára előírt fogalmakat.

Fontos cél, hogy a tanulóknak szélesedjenek az ismeretei a horvát és a magyarországi horvát nép történelméről, hagyományairól, kultúrájáról.

A tanuló megismerkedik a tetszésnyilvánítás nyelvi formáival, megérti a különböző kultúrák, népek tiszteletben tartásának fontosságát.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 141 óra**
Előzetes tudás	Horvát nyelvi szóbeli kommunikáció és megértés mindennapi kommunikációs helyzetekben. Érthető beszéd a horvát nyelvi alapvető szókincs felhasználásával. Alapfokú szóbeli szövegalkotási készség megléte, rövid szöveg, beszéd alkotása. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Beszédértés fejlesztése dramatikus játékkal, szövegmondással. Különböző beszédhelyzetekben a jól formált, a kommunikációs célt közvetítő horvát nyelvi beszéd fejlesztése. Kifejező kommunikáció kialakítása. Megfelelő szókincs alkalmaztatása személyes beszámolóban, történetmeséléskor, személyek jellemzésekor.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Beszédértés dramatizációs, szituációs gyakorlatokkal. Különböző hallott horvát nyelvi szövegek, információk, a beszédpartner közlésének megértése, azokra történő reagálás (pl. *nyaralási tervek, kirándulás*). Egyszerű szöveg rövid szóbeli összefoglalása, azzal kapcsolatos saját vélemény megfogalmazása. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a	A tanuló – megért hallott horvát nyelvi szövegeket; – képes szóbeli összefoglalásra, saját vélemény megfogalmazására; – tud alkalmazkodni különböző kommunikációs helyzetekhez; – rendelkezik az ezekhez szükséges, folyamatosan bővülő horvát nyelvi szókinccsel; – szívesen vesz részt szerepjátékokban, dramatizációs	*Dráma és tánc*: kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Ének-zene:* modern dalok és népdalok. *Idegen nyelv*: hasonló szituációk szóanyaga. *Horvát népismeret*: közmondások, szokások, ünnepek.

kommunikációs célhoz. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés, hangsúly (tempó, hangerő stb.) alkalmazása *(pl. falu – város összehasonlítása, a szabadidő eltöltésének módjai*). Különböző, a kommunikációs célnak megfelelő beszédhelyzetek létrehozása szerepjátékkal, drámapedagógiai gyakorlatokkal (*pl. a piacon, az orvosnál*). Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Képek, illusztrációk segítségével rövid szövegek előadása, dramatizálása (*pl. egészséges étkezés, utazás különböző járművekkel).* Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása: kapcsolatfelvétel, kapcsolatzárás, kérdés, kérés, beszélgetés *(pl. a postán, a szupermarketben*). Férfiak és nők, felnőttek és gyermekek kommunikációjának különbözőségei, kommunikációs (illem-) szabályok (férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, gyermekek és gyermekek) között. Tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolása.	gyakorlatokban; – nyelvileg alkalmazkodik a kommunikációban részt vevő személyekhez.	*Erkölcstan*: önismeret, a személyes kapcsolatok jelentősége, illem. *Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli műfajok, szövegalkotási eljárások ismerete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, arcjáték, gesztus, testtartás, kommunikációs folyamat, zenei eszköz (dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	Alapszintű horvát nyelvű hangos és néma olvasás. Egyszerű horvát szövegek értése, feldolgozása, meghatározott információ kikeresése. A tanult, különböző típusú és műfajú szövegek felismerése és megértése. A szöveg információinak és gondolatainak a tanuló életkora szerint elvárható értelmezése és értékelése, irányított tartalommondás.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Horvát nyelvű köznapi és irodalmi szövegek feldolgozásának gyakoroltatása. A szöveghez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, egyszerűbb ábrák, táblázatok, jelek értelmezése. Egyszerűbb horvát nyelvjárási szövegek olvasásának, értelmezésének fejlesztése, összevetése az irodalmi nyelvvel, így gazdagítva a horvát nyelvi szókincset. A horvát nyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránti érdeklődés fenntartása. Az olvasási, szövegértési hibák felismertetése, javíttatása.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különféle típusú szövegek néma és hangos olvasása (*pl. nyaralás Horvátországban, kedvenc receptem).* Olvasási, szövegértési készség fejlesztése különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken (*eligazodás számlán, menetrend értelmezése*). Tájékozódás, információkeresés (*betűrend, tartalomjegyzék használatával*) a különféle dokumentumtípusokban (*könyv, folyóirat*), a korosztálynak szóló kézikönyvekben (*szótár, képes lexikon*), ismeretterjesztő forrásokban. Információkikeresés horvát köznyelvi és irodalmi szövegből. Különböző (irodalmi, köznapi, nyelvjárási) szövegek alapján a szókincs fejlesztése. Írott szöveggel kapcsolatos tevékenységek végzése *(illusztráció készítése, képek sorba rendezése, szöveg – kép párosítása*). A szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő tömör megfogalmazása. A szöveg szereplőinek bemutatása. A szöveg és a kép összefüggéseinek feltárása, értelmezése.	A tanuló – képes érthető, tagolt, kifejező hangos és értő néma olvasásra; – tud tájékozódni szóban és írásban, meg tudja szerezni a megfelelő információt különféle forrásokból; – saját szavaival képes szöveg értelmezésére, szereplők bemutatására és egyéb összefüggések felfedezésére.	*Matematika; természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: tájékozódás, információkeresés. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép összefüggéseinek feltárása. *Horvát népismeret:* nyelvjárási szövegek. *Magyar nyelv és irodalom:* könyvtárhasználat.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, kép, illusztráció, betűrend, tartalomjegyzék, könyvtár, szótár, lexikon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése hétköznapi témákban, horvát nyelven íródott, egyszerű szövegek másolásával, alkotásával. Egyszerű horvát nyelvű szöveg feldolgozása kérdések alapján. Szavak, szószerkezetek, köznapi kifejezések fordítása. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: témaválasztás, cím, szógyűjtés, a szöveg tagolása bekezdésekre. Az önkifejezés aktivizálása különböző szövegformák megismerésével és az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű horvát nyelvű nyomtatvány, képeslap, levél írásának megtanítása. A tanult horvát nyelvű szövegek kiegészítésére, önálló szövegalkotásra, vázlatkészítésre való felkészítés. Az ismert fogalmazási műfajokban változatos, kreatív szövegek alkotásának megalapozása. Élmények, események leírása különböző közlésfajták alkalmazásával. Az alapvető nyelvhelyességi hibák felismerésének fejlesztése. A legalapvetőbb szövegtípusok és műfajok megismertetése. Rövidebb mondatok, szövegek fordítása szótár segítségével. Néhány digitális szövegtípus használatának gyakorlása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Horvát nyelvű írott és nyomtatott szöveg megértése és alkotása, vázlatkészítés. Személyes élmények megfogalmazása különböző szövegtípusokban: mese, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, párbeszédes formák. *(pl. vendégségben rokonoknál, sportesemény leírása)*. Rövidebb horvát nyelvű mondatok, szövegek fordítása önállóan és/vagy szótár segítségével. Az írásmunka üzenetének, céljának megfelelő horvát nyelvi szókincs használata (*pl. levél barátomnak).* Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus	A tanuló – tud egyszerű vázlatot készíteni horvát nyelven; – személyes élményeit, benyomásait meg tudja fogalmazni egyszerű, összefüggő mondatokkal; – ismeri a fordítás technikáját, képes azt alkalmazni; – képes egyszerű horvát nyelvű üzenetek, szövegek megfogalmazására, az alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülésére.	*Idegen nyelv*: udvariassági formák, egyszerű üzenetek megfogalmazása. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történetmondás. *Vizuális kultúra*: a szöveg képe. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése. *Magyar nyelv és irodalom:* vázlatírás, különböző típusú szövegek írása.

forrásokból az írott mű elkészítéséhez. Egyszerű horvát nyelvű *nyomtatvány, képeslap, levél* írása, tanult horvát nyelvű szövegek kiegészítése, önálló szövegalkotásra való törekvés, vázlatkészítés. A szövegalkotás során törekvés az alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülésére.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, nyomtatvány, képeslap, SMS, e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Az alapműveltség elsajátításához szükséges tanulási technikák, eljárások ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált és hatékony könyvtár- és internethasználat megalapozása. Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges technikák megismertetése. A tanulást segítő eljárások megismerése, használatuk gyakorlása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Szituációs gyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Asszociációs nyelvi játékok, dramatizált gyakorlatok a szóbeli kifejezőkészség, a szöveges emlékezet fejlesztésére. Vázlatkészítés önállóan, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Kooperatív technikák alkalmazása (páros, csoportmunka) tanári irányítással (*pl. élelmiszerboltban, utazás vonaton*). Audiovizuális eszközök használatának kiszélesítése *(pl.*	A tanuló – ismer és alkalmaz néhány praktikus – személyiségéhez illeszkedő – tanulási módot, stratégiát a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekben; – érdeklődik a horvát nyelv tanulása iránt, saját érdeklődésének megfelelően információt keres; – szöveghűen felidéz horvát népköltészeti/szépirodalmi alkotásokat (mondóka, vers, ének, mese, történetrészlet, legenda).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: információszerzés. *Magyar nyelv és irodalom:* vázlatkészítés, könyvtár, szótárak, kooperatív technikák. *Informatika*: információkeresés, internet, weblapok. *Horvát népismeret*: kalendáriumok, szótárak, lexikonok, folyóiratok, verseskötetek.

autentikus hanganyag hallgatása). Megalapozott ismeretek a könyvtár működéséről.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, könyvtár, tanulás, vázlat. Internet, szótár, folyóirat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	A tanuló képes a horvát nyelvi mintakövetésre. Rendelkezik a horvát nyelv alapfokú nyelvtani, helyesírási és lexikai ismereteivel (szófajok, mondatfajták). Önállóan képes feladatvégzésre, információszerzésre és –felhasználásra, önellenőrzésre. Megalapozott a horvát nyelv tudatos használata. Képes rövid horvát nyelvű szövegek alkotására. Vannak ismeretei a helyi horvát nyelvjárással kapcsolatban. Ismert közmondások, szólások jelentését tudja értelmezni. Tisztában van a magyartól eltérő hangok képzésével, kiejtésével, írásával.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakrabban előforduló helyesírási szabályok alkalmaztatása az írott kommunikációban. A gyakran előforduló egyszerű alaktani és mondattani szerkezetek önálló használatának elősegítése. A szófajokhoz kapcsolódó legalapvetőbb és leggyakoribb helyesírási szabályok, normák gyakoroltatása, a helyesírás fejlesztése. A horvát nyelvi szókincs folyamatos bővítése. Annak megtapasztaltatása, hogy ugyanazt a tartalmat többféle szerkezettel, más-más szavakkal is ki lehet fejezni. A horvát, a magyar és a tanult idegen nyelv szerkezete közötti hasonlóságok és különbözőségek felfedeztetése. A helyi horvát nyelvjárás gyakran előforduló kifejezéseinek szóban és írásban való alkalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az alapvető helyesírási szabályok gyakoroltatása és tudatosítása a horvát nyelvben. Törekvés a mindennapi írásbeli megnyilatkozásokban az igényes helyesírásra és a hibák önálló javítására (*pl. család, iskola, évszakok)*. A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalékok. Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentése,	A tanuló – ismeri az alapvető nyelvtani, helyesírási szabályokat, és törekszik azok betartására, a hibák javítására; – a szavakat szóelemekre tudja bontani; – tudja, és magabiztosan használja a köznapi életből ismert szólásokat, közmondásokat; – helyesen ejti ki és írja le a horvát nyelv magyartól eltérő	*Minden tantárgy*: a tantárgyra jellemző fogalmak, tulajdonnevek, földrajzi nevek helyesírása. *Idegen nyelv*: a tanult idegen nyelv szókincse, néhány állandósult szókapcsolat.

szövegbeli használatuk és szerepük (*pl. postán, üzletben, ünnepek, hagyományok*). A horvát hangrendszer jellemzőinek megtapasztalása. A horvát és magyar beszédhangok hasonlóságainak és különbségeinek felfedezése. A saját nyelvjárásból ismert hangok eltérései a köznyelvi változattól. A szófajok fogalma, csoportjainak áttekintése, szerepük a szövegalkotásban: főnév, ige, névmás, melléknév, számnév, elöljáró, főnévi igenév (lásd: *Ajánlott témakörök*). Az ige ideje, száma, személye. Rendhagyó igék. A főnevek kategóriái: a tulajdonnevek fajtái. A főnév egyes és többes száma, esetek. A tulajdonnevek helyesírása. A névmások (személyes, birtokos, mutató, kérdő) szerepének megfigyelése, alkalmazása a szövegalkotásban. A számnév fogalma, fajtái (tő-, sor-), keltezés, idő kifejezése. A leggyakoribb elöljárószók és esetvonzataik. A melléknév fogalma, fokozás. A birtokos melléknevek, helyesírásuk. A horvát nyelv szerkezetének összehasonlítása a magyar és a tanult idegen nyelv szótani szerkezetével.	hangjait; – felismeri a legalapvetőbb szófajokat; – össze tudja vetni az általa ismert nyelvek szerkezeti sajátosságait.	*Horvát népismeret*: szólások, közmondások. *Idegen nyelv*: a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete, szófajtani ismeretek. *Magyar nyelv és irodalom*: az ember hangképző szervei, szófajok, szófajtani ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Magánhangzó, mássalhangzó, ábécé, hangtani szabály, alapszófaj (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, főnévi igenév, elöljárószó), rokon- és ellentétes jelentés, szótő, toldalék, állandósult szókapcsolat, közmondás, szólás, elválasztás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 33 óra**
Előzetes tudás	A tanuló biztonságosan olvas horvát nyelvű szövegeket. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva ismeri a horvát nemzeti kultúra hagyományait. Ismer horvátországi és magyarországi horvát népköltészeti, műköltészeti alkotásokat. Ismer néhány klasszikus horvát népmesét és műmesét, valamint népdalok szövegét és dallamát. Van ismerete a családdal, tájjal, természettel, szülőfölddel kapcsolatos, tanult irodalmi művekről. Ismeri a saját régiójához kötődő horvát irodalmi alkotásokat.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvátországi és a magyarországi horvát irodalmi alkotások körének bővítése. Az olvasás iránti igény elmélyítése. A horvát irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések iránti érdeklődés felkeltése. Rövid terjedelmű epikai (mondák, mesék, legendák, elbeszélések) és lírai (vers, dal) művek önálló olvasása, összefoglalása, a szereplők jellemzése. Horvát nyelvű történetrészletek, legendák, mondák dramatizálásának fejlesztése. Ezek megismerése révén a nemzeti hagyományok, kultúra fontosságának és jelentőségének felismerése, a nemzetiségi öntudat fejlesztése. Lírai alkotások elemzésének megalapozása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Rövid horvát nyelvű nép–és műmese olvasása és dramatizált előadása. (*lásd: Kulturális élet, média* témakör.) A mesék típusa, műfaji sajátosságai. Horvát meseírók. Rövid terjedelmű epikai (mondák, mesék, legendák, elbeszélések) és lírai (vers, dal) művek önálló olvasása, tartalom összefoglalása, szereplők jellemzése. Más, a témához kapcsolódó – különböző korokból származó – művek, beleértve a régióhoz, a lakóhelyhez kötődő irodalmi emlékeket is (*helyi mondák, legendák).* A népszokásokhoz, ünnepekhez,	A tanuló: – tud mesét kifejezően olvasni és dramatizálni; – különbséget tesz mese és valóság között; – tud tanári segítséggel rövid, egyszerű tartalmi, szerkezeti elemzéseket készíteni; – az osztállyal kooperálva tud személyeket jellemezni, és ennek kapcsán saját önismeretét fejleszti; – részt vesz a családi élettel kapcsolatos beszélgetésekben (családi kapcsolatok, szerepek, munkamegosztás); – tud érthetően, tagoltan, megfelelő ritmusban szöveget felolvasni; – tud történetet mondani,	*Ének-zene:* népdalok. *Vizuális kultúra:* Reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre. A témához kapcsolódó rajzfilmek, filmek megtekintése. Ünnepek motívumai. *Informatika:* illusztrációk keresése az interneten. *Horvát népismeret*: helyi legendák, népszokások, hagyományok. *Történelem,*

hagyományokhoz kapcsolódó történetek (*pl. karácsonyi mesék, húsvét, Szt. Márton ünnepe*). A tananyagba beemelt olvasmányok részleteinek közös olvasása (is), az értelmes és pontos, tiszta, tagolt, megfelelő ritmusú felolvasás gyakorlása. *Ivana Brlić–Mažuranić: Čudnovate zgode šegrta Hlapića* történetrészleteinek elmondása, eljátszása mozgással összekötött dramatikus formában. Lírai alkotások elemzése különböző korokból, beleértve az adott régió irodalmi alkotásait. A megismert művek feldolgozása kapcsán: a jellemzés tartalmi és formai követelményei, az elbeszélés, a leírás sajátosságai, az egyszerűbb párbeszédes formák. Horvát szerzők versei, meséi, elbeszélései, egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények részleteinek ismerete: (pl. Ivana Brlić-Mažuranić: *Priče iz davnine*, *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, Grigor Vitez: *Pjesme,* Luko Paljetak: *Roda u drugom stanju,* Pajo Kanižaj: *Zeleni brkovi*, Gustav Krklec: *Pjesme*, Zvonimir Balog: *Veseli zemljopis*, Sunčana Škrinjarić: *Ulica predaka*). A tanuló ismeri magyarországi horvát szerzők verseit, meséit, elbeszéléseit (pl. Jolanka Tišler: *V modrini neba,* Stipan Blažetin: *Srce na dlanu,* Josip Gujaš Džuretin: *Povratak u Podravinu*, Lajoš Škrapić: *Droptine*, Mate Šinković: *Na našoj gori*).	eljátszani; – kifejezően tud verset olvasni, szavalni; – egyszerű szavakkal beszél az irodalmi művekben megjelenített érzelmekről, gondolatokról; – a különféle irodalmi művekben olvasottakat önállóan visszaadja elbeszélő formában, leírásban, jellemzésben.	*társadalmi és állampolgári ismeretek:* ünnepek, hagyományok. *Magyar nyelv és irodalom:* Magyar irodalmi alkotások, elbeszélés, ifjúsági regény. Rím, ritmus, hangsúly. *Erkölcstan:* önbecsülés, közösséghez tartozás, pozitív/negatív emberi tulajdonságok. *Dráma és tánc:* érzelmek kifejezése dramatizálással, mozgással.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, mese, ritmus, rím, cselekmény, helyszín, ismétlés, párhuzam, ellentét, elbeszélés, regény; történetmondás, hangsúly, beszélő, elbeszélő, legenda, hagyomány, nemzeti hagyomány, nemzeti kultúra, népmese, regény, ifjúsági regény, jellemzés, leírás, párbeszéd, refrén, tartalom, forma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák ismerete, véleményalkotás egyszerű szituációban vagy korosztálynak megfelelő horvát szépirodalmi művek/részletek alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált önkifejezés, önálló gondolkodás, véleményalkotás fejlesztése. A sajáttól eltérő, más vélemény felismerése és elfogadtatása. A konfliktuskezelés technikáinak megismerése és az önálló ismeretszerzés igényének kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Rövid, néhány mondatos vélemény megfogalmazása hétköznapi helyzetek és olvasmányélmények alapján (*pl. viselkedési szabályok, házirend betartása).* A horvát irodalmi alkotásokban megismert erkölcsi és esztétikai értékek hatásának felismerése mindennapi helyzetekben *(pl.* Ivan Kušan: *Kako u Parizu).* Új érzelmi tartalmak megértése különböző művészeti alkotásokon keresztül (film, színház, zene). Mások véleményének megértése, elfogadása, vélemények összevetése, önálló értékítélet megfogalmazása. Mindennapi konfliktusok átélése irodalmi, zenei, képzőművészeti alkotásokban (*pl.* Sunčana Škrinjarić*: Ulica predaka*).	A tanuló – megérti a történetek tanulságait, képes önálló vélemény megfogalmazására; – elfogadja az övétől eltérő véleményeket; – képes kulturáltan önálló értékítélet megfogalmazására; – zenei, irodalmi, képzőművészeti élmények átélése során fejleszti problémaérzékenységét.	*Erkölcstan*: értékrend alakulása, értékítélet, önismeret; viselkedési normák. *Vizuális kultúra:* képzőművészeti alkotások. *Magyar nyelv és irodalom*: irodalmi művek erkölcsi tanulságai. *Horvát népismeret:* helyi szerzők műveinek tanulságai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus. önismeret, viselkedési norma, értékítélet, képzőművészet.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik gondolatait horvát nyelven érthetően, a helyzetnek megfelelően megfogalmazni. Képes mások rövidebb szóbeli üzeneteinek, rövidebb hallott történeteknek a megértésére, összefoglalására, továbbadására horvát nyelven. Ismeri és alkalmazni tudja a legalapvetőbb anyaggyűjtési, vázlatkészítési módokat. Képes önállóan a tanult műfajokban (elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, SMS, e-mail stb.) horvát nyelvű szöveget alkotni. Törekszik az igényes, pontos és helyes fogalmazásra, írásra. Képes az olvasott szövegek megértésére, a szövegből az információk visszakeresésére. A tanuló ismeri a horvát nyelvben meglévő alapszófajok (ige, főnév, melléknév, számnév, elöljáró szó, igenevek, névmások) általános jellemzőit, a hozzájuk kapcsolódó főbb helyesírási szabályokat, amelyeket írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. A megismert, új horvát szavakat, közmondásokat, szólásokat igyekszik a mindennapi kommunikációban is alkalmazni. Meg tudja fogalmazni, mi a különbség különböző műfajok között. El tudja különíteni a rímes, ritmikus szöveget a prózától. Fel tud sorolni három–négy művet a horvátországi és a magyarországi horvát irodalomból. El tudja különíteni az irodalmi művekben a nagyobb szerkezeti egységeket. Össze tudja foglalni néhány rövidebb horvát nyelvű mű cselekményét. Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban tud felolvasni ismert horvát nyelvű szövegeket. Részt tud venni egyszerű mondatokkal számára ismert témájú vitában, és képes véleményt alkotni. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni. Képes a tananyagból válogatott néhány vers szöveghű felidézésére.

7–8. évfolyam

Fő cél a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, megerősítése, az információ felismerése, visszakeresése, bemutatása és cseréje; kommunikációs együttműködés az interneten keresztül; a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, rendszerezése, a horvát nyelv szerkezetének, megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.

A 7–8. évfolyamon a tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat- és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem érvelni is képes, és a beszédtárssal együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni. Már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítésre. Képes a szövegek értelmezésre is.

Megismerkedik a lírai és az elbeszélő szerkezetekkel, a jellemzés módjaival, továbbá a tantervben számára előírt fogalmakkal.

Erkölcsi ítélőképesség szempontjából képes tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény kifejezésére.

Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit, a horvát nyelv és kultúra megőrzése és fejlesztése terén betöltött szerepét.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 139 óra**
Előzetes tudás	A kifejező kommunikáció, a megfelelő horvát nyelvi szókincs alkalmazása személyes beszámolóban, történetmeséléskor, személyek jellemzésekor. Ismert szituációban horvát nyelvi kommunikáció, alkalmazkodás a különféle beszédhelyzetekhez.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különféle iskolai és kisközösségi beszédhelyzeteknek megfelelő beszédmód, szókincs gyakoroltatása, fejlesztése. A tömegkommunikáció formáinak, néhány gyakoribb műfajának megismertetése. A kifejező és pontos vers- és prózamondás fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kifejező, a nem verbális jeleket a beszédhelyzetnek megfelelően használó horvát nyelvű megnyilatkozás. A különféle mindennapi horvát nyelvű megnyilatkozások, valamint a tömegkommunikáció üzeneteinek megértése *(pl. időjárás-jelentés, plakát, reklám)*. Beszédbátorság, szóbeli kifejezőkészség erősítése valós beszédhelyzetekben, adott témakörökben, hétköznapi témákban. Egyszerű, begyakorolt mindennapi témák megbeszélése kiscsoportban (*pl. köszöntés, kérés, továbbtanulás, környezetvédelem*). Egyszerű horvát nyelvű hallás utáni értési feladatok megoldása. Kommunikáció iskolai helyzetekben: *megbeszélés, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, kiselőadás*, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.	A tanuló – képes a mindennapi helyzetnek megfelelő egyszerű, de folyamatos horvát nyelvű kommunikációra; – motivált valós, vagy témakörökhöz köthető beszédhelyzetekben való részvételre; – magabiztosan old meg hallásértési feladatokat; – iskolai helyzetekben használja a horvát nyelv fordulatait.	*Minden tantárgy*: kiselőadás, részvétel beszélgetésben, vitában. *Magyar nyelv és irodalom*: szóbeli megnyilvánulások formái. *Horvát népismeret*: országismeret. *Idegen nyelv*: hasonló témák szóanyaga, kommunikációs helyzetek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, megbeszélés, kérés, köszöntés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg értése**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	Horvát nyelvű köznapi és irodalmi szövegek alapszintű feldolgozása. A szöveghez tartozó kép és a szöveg közötti összefüggés felismerése, egyszerűbb ábrák, táblázatok, jelek értelmezése. Egyszerűbb horvát nyelvjárási szövegek olvasása, értelmezése, összevetése az irodalmi nyelvvel, a szókincs gazdagítása. Érdeklődés a horvát nyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt. Az olvasási, a szövegértési hibák felismerése. A tanult szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Újabb szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák megismertetése, gyakoroltatása. Hosszabb, nyelvileg összetettebb szöveg folyékony, szöveghű olvasásának fejlesztése megfelelő szóhangsúllyal és intonációval. A megfelelő információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus szövegekben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák megismerése, azok gyakorlatban történő alkalmazása. Ismert és ismeretlen, köznyelvi és irodalmi horvát nyelvű szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás (*lásd: Kulturális élet, média, Politika és történelem témakör).* Az olvasott horvát nyelvű szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedezése, értelmezése *(pl. horvát nyelvű képregények, családfa).* Az olvasott szöveg megértése, lényegének kiemelése, események, érzelmek megértése. A különböző forrásokból	A tanuló – tud szöveget önállóan vagy segítséggel különböző technikákkal feldolgozni; – tud pontosan és megfelelő hangsúllyal, hanglejtéssel szöveget olvasni; – képes a szöveg összekapcsolására ábrákkal, képekkel; – képes horvát nyelvű szöveg értelmezésére, a lényeg kiemelésére; – biztosan kezeli a különböző adatforrásokat, szótárakat; – eligazodik különböző szövegtípusok között.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése. *Informatika:* digitális adathordozók, információforrások, szövegtípusok. *Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* szótárhasználat, szókincs. *Horvát népismeret*:

(*internet, könyvtár*) származó adatok keresése, kezelése, értelmezése, összefüggések levonása. Elektronikus és nyomtatott szótárak használata. Szövegtípusok felismerése *(szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi, médiaszöveg*).		ismeretterjesztő, szépirodalmi szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, szöveg, szövegfeldolgozás, ismeretterjesztő irodalom, szövegtípus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű horvát nyelvű nyomtatvány, képeslap, levél írása, tanult horvát nyelvű szövegek kiegészítése, önálló szövegalkotás, vázlatkészítés. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás. Élmények, események leírása különböző közlésfajták alkalmazásával. Alapvető nyelvhelyességi hibák elkerülése. Szövegtípusok és műfajok ismerete. Rövidebb mondatok, szövegek fordítása szótár segítségével. Néhány digitális szövegtípus (SMS, e-mail) alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás fejlesztése. Kép alapján összefüggő írott szöveg készítésének megalapozása, egyszerű és összetett mondatokkal személyes és olvasmányélmény alapján, a nyelvhelyességi normák betartásával. Ismeretlen horvát nyelvű szöveg fordításának gyakorlása írásban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kép alapján összefüggő írott szöveg készítése egyszerű és összetett mondatokkal. Fogalmazás készítése személyes és olvasmányélmény alapján a nyelvhelyességi normák betartásával (*pl. kedvenc énekesem, a legjobb sportoló*). Megadott szempontok alapján különböző műfajú (*leírás, elbeszélés)* horvát nyelvű szövegek alkotása, ide értve a tömegkommunikációs műfajú	A tanuló – összefüggő szöveget tud írni kép alapján; – képes fogalmazást készíteni saját élmény alapján; – betartja a nyelvhelyességi normákat; – tud különböző műfajú szövegeket alkotni; – magabiztosan fordít szótár segítségével a tananyaghoz köthető horvát nyelvű szövegeket; – kulturáltan nyilvánul meg a különböző internetes	*Vizuális kultúra*: különböző témájú képek, tematikus képek. *Magyar nyelv és irodalom:* műfajok, szövegtípusok. *Idegen nyelvek*: fordítási technikák. *Informatika*: a szövegszerkesztő programok

(*hír, interjú, riport*) szövegeket is. Köznyelvi és irodalmi szöveg írásbeli fordítása önállóan és szótárral Megjelenés különböző internetes felületeken horvát nyelven *(e-mail, blog).*	fórumokon.	lehetőségei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elektronikus szöveg, interjú, riport, hír, képleírás, tematikus kép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Kulturált és hatékony könyvtár–és internethasználat. Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének technikái. Tanulást segítő eljárások ismerete, használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kombinált tanulási módok megismerése. Önálló dialógusalkotás, prezentációkészítés, kooperatív technikák alkalmaztatása az eredményesség érdekében. A könyvtár- és szótárhasználat ösztönzése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kombinált tanulási módok: szituációs gyakorlatok, koncentráció- és memóriafejlesztő gyakorlatok, új szövegtanulási technikák. A motiváció erősítése, a szóbeli kifejezőkészség, a beszéd fejlesztése nyelvi játékokkal, dramatizációs gyakorlatokkal, önálló dialógusalkotással az Ajánlott témakörök alapján. Vázlatkészítés, prezentációkészítés, önálló összefoglalás *(pl. Horvátország nemzeti parkjai).* Kooperatív technikák alkalmazása (páros, projekt- és csoportmunka) önállóan, illetve tanári irányítással (*pl. horvát városok bemutatása, kedvenc*	A tanuló – ismer és alkalmaz kombinált tanulási módokat a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekében; – változatos formában képes önálló írásbeli és szóbeli szövegalkotásra; – célirányosan érdeklődik a horvát nyelv tanulása iránt, saját érdeklődésének megfelelően információt keres; – felelősen használja a különböző ismeretforrásokat.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: információszerzés. *Magyar nyelv és irodalom:* vázlatkészítés, könyvtár, szótárak. *Informatika*: információkeresés, internet, weblapok. *Horvát népismeret*: könyvtárhasználat.

együttesem, énekesem). Az audiovizuális eszközök, az internet tudatos használata. Könyvtárhasználati ismeretek rendszerezése, bővítése. Magabiztos szótárhasználat.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, könyvtár, tanulás, vázlat, internet, szótár, audiovizuális eszközök.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A leggyakrabban előforduló helyesírási szabályok ismerete, azok fokozatos, önálló alkalmazása az írott kommunikációban. Gyakran előforduló egyszerű alaktani és mondattani szerkezetek önálló használata. A szófajokhoz kapcsolódó alapvető és gyakori helyesírási szabályok, normák ismerete, alkalmazása, igény a pontos helyesírás iránt. Megfelelő szókincs a feladatok elvégzéséhez. A horvát, a magyar és valamely tanult, ismert idegen nyelv szerkezete közötti hasonlóságok és különbözőségek alapszintű ismerete. A helyi horvát nyelvjárás gyakran előforduló kifejezéseinek felismerése. Szótő, toldalék, összetett szók; alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, elöljáró, névmások, főnévi igenév. Mondatfajták típusai, használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát nyelv szerkezetének, változásainak megfigyeltetése. Gyakran előforduló szókapcsolatok, kifejezések, mondattani szerkezetek tudatos használata. Szófaji ismeretek bővítése. Horvát nyelvi tudatosság fejlesztése. A horvát nyelv eredetének megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyesírás fontosságának hangsúlyozása különféle írásbeli szövegtípusokban. A mondat, a szöveg központozásának legfontosabb szabályai. A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a	A tanuló – ismeri és alkalmazza a legfontosabb helyesírási és központozási szabályokat; – a mondatokat a beszédhelyzetnek, szándéknak megfelelően használja; – felismeri és alkalmazza a leggyakoribb hangváltozási törvényeket; – rendelkezik az alapvető hangtani, szótani, szófajtani és mondattani ismeretekkel;	*Informatika*: a helyesírási ellenőrző programok. *Magyar nyelv és irodalom:* hangtani, szófajtani, mondattani ismeretek; nyelvcsaládok, nyelvek. *Idegen nyelvek*: a tanult idegen nyelv hangtana, szófajai,

kommunikációs szándéknak megfelelően, szóban és írásban. A leggyakoribb hangváltozási törvények, a hangváltozásoknak megfelelő helyesírás. Szófaji ismeretek bővítése. A főnevek esetei többes számban. Melléknevek és számnevek ragozása. Elöljárószók esetekkel. Az ige módjai (kijelentő, felszólító, feltételes), szemlélete (folyamatos – befejezett), visszaható és vonzatos igék. Határozószók. Névmások: visszaható, vonatkozó. Szógyűjtés, szóalkotás – képzéssel, összetétellel. A szókincs változása és bővülése: régi és új szavak, kifejezések gyűjtése, összehasonlítása. A horvát nyelv eredete, helye a szláv nyelvek között.	– szókincsét folyamatosan bővíti, rendszerezi; – el tudja helyezni a horvát nyelvet az indoeurópai nyelvcsaládok, valamint a szláv nyelvek között.	mondatszerkesztése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, egyszerű és összetett mondat. Központozás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel), hangváltozás. Indoeurópai nyelv, nyelvcsalád, nyelvrokonság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 35 óra**
Előzetes tudás	A horvátországi és a magyarországi horvát irodalom néhány alkotásának ismerete. Rövid terjedelmű epikai (mondák, mesék, legendák, elbeszélések) és lírai (vers, dal) művek önálló olvasása, tartalom összefoglalása, szereplők jellemzése. Horvát nyelvű történetrészletek, legendák, mondák, népszokások dramatikus megjelenítése. Lírai alkotások elemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Horvát nyelvű epikus és lírai művek olvasása, tartalmuk összefoglalása, műfajuk megnevezése. A lírai formanyelv elemeinek megismerése. A művek elemzése során a fogalmak felismerése, megnevezése.	

	Epikus művek jellemzőinek felismerése (idő, helyszín, cselekmény, szereplők). Horvát nyelvű kreatív írás fejlesztése, pl. képregény alkotása horvát nyelven. Az életkornak megfelelő (ifjúsági) mozgóképi (film, televízió, videó, web) adások, műsorok megismerése, az írott média (újság, folyóirat) és az internetes lehetőségek nyelvtanulás céljából történő felhasználása.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hosszabb terjedelmű horvát nyelvű epikus és lírai művek önálló olvasása, értése, tartalom összefoglalása, műfajuk megnevezése. A lírai művek kifejezésmódjának felismerése, a művek elemzése során a fogalmak megnevezése. Epikus művek értelmezése, bemutatása meghatározott szempontok alapján (idő, helyszín, szereplők, cselekmény). Kreatív írás, képregény alkotása horvát nyelven. Az életkornak megfelelő (ifjúsági) mozgóképi (film, televízió, videó, web) adások, műsorok megismerése, az írott média (újság, folyóirat) és az internetes lehetőségek nyelvtanulás céljából történő használata. Egy hazai vagy horvátországi színielőadás megtekintése, feldolgozása. A monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése. Dialogikus művek feldolgozása, drámajáték. Egyszerűbb, horvát nyelvű médiaszövegek létrehozása (pl. interjú, újságcikk, közösségi portálra készülő adatlap). A meghatározó sajtóműfajok felismerése, alapvető jellemzőik tudatosítása (hír, riport, interjú).	A tanuló – önállóan olvas, megért, műfajilag meghatároz és elemez hosszabb terjedelmű irodalmi műveket; – életkorának megfelelő kommunikációs felületeket keres nyelvtanulás céljából; – fejleszti a képzelőerejét, a kifejezőkészségét média–és más típusú szövegek alkotásán keresztül; – különböző szereplőket, magatartástípusokat, karaktereket jelenít meg közös játékokban, drámajátékokban; – felismer, megért és alkot egyszerűbb, horvát nyelvű, különböző sajtóműfajú szövegeket.	*Informatika:* adatkeresés a szerzők életrajzához. *Magyar nyelv és irodalom:* hasonló témájú, műfajú irodalmi művek, színházművészet. *Horvát népismeret:* legendák, mondák. *Vizuális kultúra*: médiamegjelenés.

Horvát szerzők műveinek vagy azok részleteinek ismerete (pl. Sunčana Škrinjarić: *Kaktus bajke*, Ivana Brlić-Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, August Šenoa: *Povjestice*, Nada Iveljić: *Konjić sa zlatnim sedlom*, Gustav Krklec: *Pjesme,* Zdenka Jušić-Seunik: *Vode su pjevale*, Milivoj Matošec: *Strah u ulici lipa*, Ivan Kušan: *Kako u Parizu*, Branka Primorac: *Maturalac* (ulomci), Božidar Prosenjak: *Divlji konj*, Sunčana Škrinjarić: *Ulica predaka,* Stjepan Tomaš: *Mali ratni dnevnik.* Magyarországi horvát szerzők művei pl. a következő kötetekből: Jolanka Tišler: *V modrini neba,* Stjepan Blažetin: *Rasuto biserje*, Stipan Blažetin: *Srce na dlanu*, Josip Gujaš Džuretin: *Povratak u Podravinu*, Lajoš Škrapić: *Droptine*, Marko Dekić*: S bačvanske ravnice*, Matilda Bölcs: *Jantarska ciesta*, Jolanka Tišler: *V zrcalu rodice*, Ladislav Gujaš: *Dodir vremena*, Mate Šinković: *Na našoj gori.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerkezet, regény, elbeszélés, dal, konfliktus, elbeszélő, dialógus, monológ, jelenet, jelmez, konfliktus, szerep, szereplő, hír, riport.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A tanuló rendelkezik a horvát nyelvi kulturált önkifejezés, az önálló gondolkodás, véleményalkotás alapszintű képességével. Elfogadja és tolerálja a nyelvi különbözőséget, másságot. Képes a konfliktuskezelésre és az önálló ismeretszerzésre.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az elektronikus, internetes információforrások megbízható kezelésének kialakítása. A tetszésnyilvánítás árnyaltabb horvát nyelvi formáinak elsajátíttatása. A kulturált véleménynyilvánítás, érvelés, vitázás alapelveinek tudatosítása, megalapozása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vélemény megfogalmazása összefüggő mondatokkal hétköznapi helyzetek, olvasmány- és művészeti élmények alapján. A horvát művészeti alkotásokban (képzőművészet, zene, film, színház) megjelenő erkölcsi és esztétikai értékek, konfliktusok felismerése, megnevezése. Játékfilmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások értelmezése, megnevezése (*pl. Dječaci Pavlove ulice).* Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel beszélgetésben, vitában, saját álláspont előadása, megvédése. Reagálás mások véleményére kisközösségi (*iskolai, családi, baráti*) helyzetekben *(pl. állatvédelem, dohányzás, együttélés szabályai).*	A tanuló – képes önálló vélemény megfogalmazására hétköznapi helyzetek vagy művészeti élmény alapján; – zenei, irodalmi, képzőművészeti élmények átélése során fejlődik problémamegoldó képessége; – képes kulturáltan önálló értékítélet megfogalmazására, érvelésre.	*Erkölcstan:* emberi magatartásformák, konfliktusok, erkölcsi kérdések megvitatása. *Vizuális kultúra:* képzőművészeti alkotások, film. *Magyar nyelv és irodalom*: irodalmi művek erkölcsi tanulságai. *Horvát népismeret:* helyi horvát szerzők műveiben megjelenő erkölcsi problémák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus. érvelés, viselkedési norma, értékítélet, képzőművészet, zene.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik, és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos horvát nyelvű kommunikációs helyzetekben, vitákban, képes álláspontjának megfelelően érvelni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban horvát nyelven megfogalmazni, állításait indokolni.

	Tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. Képes a különböző műfajú horvát nyelvű szövegek megértésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. A tanuló ismeri, és törekszik a szövegalkotásban a különböző mondatfajták használatára. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban nyelvtani, nyelvhelyességi, helyesírási, mondattani ismereteit. Ismeri, és a nyelvtanulás céljából használja is a tömegkommunikáció eszközeit, lehetőségeit. A tanuló képes a könnyebben besorolható művek műfaji azonosítására. Tudja jellemezni a szereplőket. El tud igazodni a horvátországi és a magyarországi horvátok irodalmában, a helyi hagyományokban, irodalmi emlékekben. A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival, az internet társadalmi, illetve a nyelvtanulásban betöltött szerepével.

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben **5–8. évfolyamra**	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család Én és a családom. Családtagok bemutatása. Emberi kapcsolatok, barátok, baráti kör. Munka, foglalkozások. Alkalmazkodás, jellemvonások. Az egyén és a közösség, konfliktustípusok. Mindennapi tevékenységek, napirend, a család mindennapjai. Családfa, elődeink. Családi ünnepek.	*Erkölcstan*: az együttélés szabályai és konfliktusai a különböző közösségi színtereken. *Magyar nyelv és irodalom:* szereplők jellemzése, konfliktusok különböző irodalmi művekben. *Technika, életvitel és gyakorlat:* család, munkamegosztás, foglalkozások, ünnepek.
Otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Kedvenc játékaim. Lakóhelyem, tágabb környezetem.	*Biológia-egészségtan*[1]*; földrajz:* lakóhelyi környezet.

[1] 5-6. évfolyamon a biológia-egészségtan és földrajz tantárgynál feltüntetett tartalmak a természetismeretben jelennek meg.

	Matematika: tájékozódás a térben, halmazok.
Étkezés Napi étkezések. Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás, főzés, receptek, főzőműsorok. Étkezés étteremben, gyorséttermek, készételek. Ételek, étkezési szokások, illem. Horvátország jellegzetes ételei, a magyarországi horvátok jellegzetes ételei.	*Biológia-egészségtan:* az ember megismerése és egészsége – tápanyag, élelmiszer, étrend. *Technika, életvitel és gyakorlat:* táplálkozás, főzés.
Idő, időjárás Az óra. A hét napjai és a napszakok. Évszakok és hónapok. Az időjárás elemei. Időjárási jelenségek.	*Matematika*: az idő mérése, az idő kifejezése a mindennapi kommunikációban. *Földrajz:* a napszakok, az évszakok váltakozása.
Öltözködés Évszakok és ruhadarabok, lábbelik. Kedvenc ruháim. A divat. A márka.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: egészséges életmód – öltözködés. *Matematika*: halmazok.
Egészség, sport Testrészek és mozgás. Kedvenc sportom. Egészséges életmód, betegségek, orvosi ellátás, gyógymódok. Káros szenvedélyek.	*Biológia-egészségtan*: testrészek, egészségvédelem. *Testnevelés és sport:* mozgásfejlesztő játékok.
Iskola, tanulás, oktatás, munka: Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim. Osztálytársaim, osztályközösség, barátaim. Iskolai mindennapok, napirend, órarend. A tanulási folyamat, tanulási módszerek. Iskolai struktúra, iskolatípusok. A továbbtanulás lehetőségei. Iskolán kívüli tevékenységek, iskolai és iskolán kívüli ismeretszerzési módok. A munka világa, hagyományos foglalkozások és az új kor szakmái.	*Erkölcstan:* baráti kapcsolatok, iskolai közösségek. *Matematika:* tájékozódás a térben, halmazok.
Szabadidő Kedvenc időtöltésem. Szabadidős tevékenységek, hobbi, sport. Turizmus, nyaralás, utazás, az utazások típusai.	*Ének-zene:* zenehallgatás. *Vizuális kultúra:*

	kreatív alkotások. *Testnevelés és sport:* sportágak.
Környezet, természet, a technika világa Életkörülmények, lakhely, berendezési tárgyak. Környezet- és természetvédelem, lokális, regionális problémák, környezetvédelem. Állatvédelem, állattartás. Kézművesség, ipar.	*Biológia-egészségtan:* élőlények csoportosítása élőhely, táplálkozási mód, egyéb tulajdonságok szerint; változatos élővilág. *Matematika*: halmazok, adatgyűjtés, adatok lejegyzése.
Szolgáltatások Utazás, közlekedés, közlekedési eszközök, közlekedési ismeretek, infrastruktúra. Szálláslehetőségek, életmód horvát nyelvterületen. Közintézmények. Vásárlás. Vendéglátás.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés, közlekedési ismeretek.
Ünnepek és hagyományok, társadalmi környezet Életmód ma és régen, lakókörnyezet, a magyarországi horvátok falvai, lakás és életkörülmények. Jellegzetes horvát egyházi ünnepek, a magyarországi horvátok szokásai és ünnepei. Családi ünnepek, az én ünnepeim. Horvát és magyar nemzeti ünnepek.	*Horvát népismeret:* ünnepek, hagyományok.
Kulturális élet, médiák A zene mint kulturális hagyomány: a magyarországi horvátok népzenei öröksége, régiók népdalai, néptáncai. Média világa: a magyarországi horvát televízió és rádió ifjúsági adásai *(Hrvatska kronika),* hetilapok (*Hrvatski glasnik, Hrvatske novine*). Horvátországi fiataloknak szóló tv–és rádióműsorok. Az internet szerepe, közösségi oldalak.	*Ének-zene:* zene, népzene, néptánc. *Informatika:* média, internet. *Magyar nyelv és irodalom:* média, kultúra, irodalom.
Politika és történelem Az együttélés szabályai, magyarországi nemzetiségek, a magyarországi horvát nemzetiség jogai és kötelességei. Betekintés a nemzetiségi politika témakörébe. A magyarországi horvátok településtörténete. Földrajzi és történelmi ismeretek Horvátországról. *A horvát nyelv* Magyarországi horvátok által lakott területek, régiók. A magyarországi horvát nyelvjárások.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nemzetiségek, törvények, jogok, nemzetiségi politika, államismeret, településtörténet. *Horvát népismeret:*

SZERZŐK ÉS MŰVEK: *Népköltészet*: horvátországi és magyarországi horvát mondókák, népdalok, népi játékok, népmesék, mondák, közmondások. *Horvát szerzők* versei, meséi, elbeszélései; egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények részletei, pl. Ivana Brlić-Mažuranić: *Priče iz davnine*, Milivoj Matošec: *Pustolovina u dimnjaku*, Sunčana Škrinjarić: *Kaktus bajke*, Grigor Vitez: *Pjesme*, Luko Paljetak: *Roda u drugom stanju,* Ivana Brlić-Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića,* Pajo Kanižaj: *Prsluk pucam, Zeleni brkovi,* August Šenoa: *Povjestice, Postolar i vrag, Kameni svatovi*, Nada Iveljić: *Konjić sa zlatnim sedlom*, Gustav Krklec: *Pjesme,* Zvonimir Balog: *Veseli zemljopis*, Zdenka Jušić-Seunik: *Vode su pjevale*, Milivoj Matošec: *Strah u ulici lipa,* Hrvoje Hitrec: *Eko eko,* Nan Kušan: *Kako u Parizu*, Branka primorac: *Maturalac* (ulomci), Damir Miloš: *Bijeli klaun*: (ulomci), Sunčana Škrinjarić*: U gajbi*, Božidar Prosenjak: *Divlji konj*, Sunčana Škrinjarić: *Ulica predaka.* *Magyarországi horvát szerzők* versei, meséi, elbeszélései, pl. Jolanka Tišler: *V modrini neba*, Stipan Blažetin: *Srce na dlanu,* Josip Gujaš Džuretin: *Povratak u Podravinu,* Lajoš Škrapić: *Droptine,* Stipan Blažetin: *Bodoljaši,* Marko Dekić: *S bačvanske ravnice*, Matilda Bölcs: *Jantarska ciesta*, Jolanka Tišler: *V zrcalu rodice*, Ladislav Gujaš: *Dodir vremena.*	Horvátország történelme, földrajza, magyarországi horvátok lakta települések.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés–oktatás számára)

9–12. évfolyam

A horvát nyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a horvát nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten tudjanak szóban és írásban horvát nyelven kommunikálni. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint az e tevékenységekkel szorosan összefüggő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

A tanuló folyamatosan fejlődő horvát nyelvű szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a kommunikáció tudatos alkalmazására, a különböző horvát nyelvű szövegek megértésére, elemzésére, feldolgozására. A horvát szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

A horvát nyelvi nevelés feladata, hogy tudatosítsa a diákokban: a nyelv változó, fejlődő rendszer, magabiztos használata elengedhetetlen a hatékony kifejezőképesség fejlesztéséhez. Feladata továbbá, hogy fejlessze a különféle formában megjelenő (szóbeli, nyomtatott, elektronikus stb.) szövegek megértését, alkotását, a helyzetnek megfelelő kifejezés képességét, a különféle szóbeli és írásos információk célirányos és kritikus használatát, kiválasztását, újrarendezését.

Az elvárt tudás magában foglalja horvát nyelven a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek alkalmazását a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások különféle élethelyzeteiben. (Ideértve a hangzó és írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az információs társadalom különféle jelenségeinek ismeretét, megértését, készség szintű gyakorlati alkalmazását.)

A horvát nyelv és irodalom tantárgy a tartósan elfogadott értékekkel szerves egységben, párhuzamosan közvetíti a jelenben alakuló, változó nyelvi és irodalmi kultúrát.

A horvát irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalom megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére.

Az irodalomtanítás feladata, hogy a művészet hatása révén kreatív érzelmeket, gondolatokat, intenzív élményeket közvetítsen, a megbeszélés, a szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig az önkifejezés és a másik meghallgatásának társas élményéhez juttassa a diákokat.

A horvát irodalmi műveltség elsajátítása által a diákok mindenfajta szövegnek pontosabb értőivé válhatnak. Átélhetnek, megismerhetnek, sőt saját élményeiken át meg is érthetnek olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Megtapasztalhatják és alkotó módon megismerhetik a nyelv kifejező lehetőségeit, ezáltal a horvát nyelv szépsége mellett az önkifejezés, a szóbeli és írásbeli problémamegoldás átélt élményével gazdagodhatnak. Képessé válhatnak az önálló véleményformálásra, értékek személyes megítélésére.

A horvát nyelv és irodalomtanítás sajátos célja természetesen az is, hogy a tanulók éljenek át, szerezzenek tapasztalatokat különböző tevékenységekben, az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben (pármunkában, csoportmunkában), dramatikus játékban, különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában. Mindez jelentősen fejleszti tanulási képességeiket, ezáltal

támogatja középiskolai tanulmányaik sikerességét is.

Az érvelés, a vita tanításában-tanulásában is van motiváló ereje, ha össztársadalmi érdekeltségű, ugyanakkor az egyén mindennapjaiban is meghatározó témákat érintünk.

A kritikus fogyasztói magatartásra való nevelés természetes területe a szövegértés. Több nyelvi témakör kínál módot az információk helyes értékelésére. Mindebben számíthatunk a tanulók önálló anyaggyűjtésére, kiselőadásaira.

A horvát nyelv tantárgy az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegében működik. E kihívás ugyanis jelentős erővel alakítja az anyanyelvi kultúrát, és hat az irodalomolvasás szellemi jelentőségére.

A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása is.

A 9–12. évfolyamon ajánlott témakörök a kerettanterv végén táblázatos formában szerepelnek. Az 5–8. évfolyamokon már megismert témakörök egyes elemei újra és újra megjelennek, lehetőséget adva arra, hogy a korábban megszerzett ismereteket más nézőpontból dolgozzuk fel és így bővüljenek, mélyüljenek. *Ezek feldolgozásával fejlesztjük valamennyi kompetenciaterületet, valósítjuk meg fejlesztési céljainkat.*

Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott intézmény helyi tantervében célszerű meghatározni.

9–10. évfolyam

A horvát nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, horvát nyelvi szókincsének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá a horvát nyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, az olvasható írás, a biztos helyesírás.

Elvárt a horvát nyelvi olvasási és szövegértési képességek folyamatos fejlődése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig.

A horvát nyelvi képzés kiemelt területe különféle műfajú és rendeltetésű szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő feladat az önálló jegyzet- és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmazása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas–társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli horvát nyelvi képességek meglétét és továbbfejlesztését. Fontos feladat a mai horvát nyelv igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret továbbépítése, fejlesztése, önálló alkalmazása. A szövegértés fejlesztése ebben az időszakban eljuttatja a tanulót odáig, hogy kritikai és kreatív olvasással képes írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő szövegek jelentésének feltárására, értelmezésére.

Az irodalomtanítás során – szoros együttműködésben a horvát nyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott horvát nyelvű irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a téma, a műfaj megállapítása) az elsődleges feladat, továbbá e szövegfeldolgozási eljárások keretében különböző műfajú és hangnemű horvát nyelvű lírai és prózai alkotások értelmezése, költői képek, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek szerepének megértése. Elvárható önálló műelemzés készítése adott szempont/ok szerint.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb horvát nyelvű szöveg

írására, információk célszerű gyűjtésére, rendszerezésére és felhasználására.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 125 óra**
Előzetes tudás	Különféle iskolai és kisközösségi beszédhelyzeteknek, kommunikációs céloknak megfelelő beszédmód, szókincs. A tömegkommunikáció formáinak, néhány gyakoribb fajtájának ismerete. Kifejező és szöveghű vers–és prózamondás horvát nyelven.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulást segítő eljárások ismerete, használata, az érthető, kifejező, összefüggő horvát nyelvű beszéd fejlesztése a hallott hosszabb horvát nyelvű szöveg megértésére, elemzésére, a lényeg kiemelésére, a szöveg kritikai feldolgozására. Beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott gondolatai megértetésének fejlesztése. A köznapi és irodalmi szöveg minél teljesebb átadásának fejlesztése, figyelve a pontos kiejtésre, hangsúlyra.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Összefüggő horvát nyelvű szöveg, beszéd megértése konkrét beszédhelyzetben, az arra történő reagálás (pl. *műszaki információk megértése, útbaigazítás követése, telefonbeszélgetésekben elhangzó alapvető információk megértése*).	A tanuló – összefüggő horvát nyelvű szöveget megért és reagál rá.	*Minden tantárgy:* kiselőadás, részvétel beszélgetésben, vitában.
A *magánjellegű és a nyilvános* horvát nyelvű szövegek használata közti különbségek ismerete és tudatos alkalmazása (*a szöveg elrendezése, tagolása, felépítése*). Kommunikáció köznapi helyzetekben: *megbeszélés, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, kiselőadás*, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata, bővítése az *Ajánlott témakörök* alapján. Hallott összefüggő horvát nyelvű szöveg gondolatmenetének követése (*ismeretlen szavak kikövetkeztetése*).	A tanuló – rövid kiselőadást, felszólalást stb. tud összeállítani horvát nyelven; – motivált a horvát nyelv változatos, érzékletes, pontos használatára, valós vagy témakörökhöz köthető beszédhelyzetekben való részvételre.	*Magyar nyelv és irodalom:* különböző beszédhelyzetek, alkalmi beszéd, memoriterek. *Horvát népismeret:* országismereti témakörök.

Törekvés a változatosságra, érzékletességre, a lényeg kiemelésére a beszédben.		
Érvelés saját vagy csoportvélemény mellett csoportos beszélgetésben, vitában. Mások véleményének meghallgatása és tisztelete (*pl. vita az otthoni és az éttermi étkezés előnyeiről, illetve hátrányairól)*.	A tanuló – érvelésében felhasználja a horvát nyelvi kommunikáció verbális és nonverbális eszközeit (mimika, gesztus, hangsúly…).	*Etika*: előítéletek, tolerancia.
Törekvés köznapi és irodalmi szöveg minél teljesebb átadására, bemutatására, felhasználva a dramatizálás eszközeit (*jelenetek, dramatikus párbeszédek, szituációk eljátszása*). Hosszabb memoriterek szöveghű, kifejező elmondása, előadása.	A tanuló – kifejezően ad elő verset és prózát; – fejleszti horvát nyelvi szókincsét memoriterek pontos megtanulásával, előadásával.	*Horvát népismeret:* az ünnepekhez kapcsolódó dramatikus jelenetek.
A tömegkommunikáció horvát nyelvű üzeneteinek megértése, kódolása, reflektálás: *az ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok* megértése. A horvát nyelvű szóbeli kifejezőkészség fejlesztése életszerű szituációkban, adott témakörökben (*pl. az orvosi rendelőben, a pályaudvaron*). Hosszabb horvát nyelvű, hallás utáni értési feladatok magabiztos megoldása *(egyszerű nyelvezetű hangfelvételek lényegének megértése)*.	A tanuló – tömegkommunikációs eszközök használatával szélesíti nyelvi tudását.	*Idegen nyelvek:* hasonló témák szóanyaga, kommunikációs helyzetek.
A szókincs gyarapítása a társadalmi érintkezés egyre szélesebb területeiről az *Ajánlott témakörök* alapján.	A tanuló gyakorlatot szerez hallás utáni értési feladatok megoldásához.	*Informatika:* audiovizuális és digitális eszközök használata információkereséshez, feladatmegoldáshoz.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, alkalmi beszéd, tömegkommunikáció, dramatizálás, űrlap, kérdőív.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg értése**	**Órakeret 46 óra**
Előzetes tudás	Változatos szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák ismerete. Hosszabb, nyelvileg összetettebb horvát nyelvű szöveg folyékony, értő olvasása, megfelelő szóhangsúly és intonáció. A tanulási képesség fejlesztése: információkezelési módok ismerete, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus horvát nyelvű szövegekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gyakori szövegtípusok szerkezetével, formájával kapcsolatos ismeretek bővítése. Jegyzetelési technikák fejlesztése. Könyvtári és elektronikus adatgyűjtés használatának fejlesztése. Horvát nyelvű írott szöveg feldolgozásának fejlesztése megadott szempontok, kérdések alapján. A fordítási képesség fejlesztése szótárral vagy szótár nélkül. Ismeretlen köznapi vagy ismert horvát nyelvű irodalmi szöveg kifejező, szöveghű olvasásának fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasott horvát nyelvű szöveg lényegének kiemelése, tartalmának összefoglalása, műfajának megállapítása. A szövegek feldolgozása tanári segítséggel vagy önállóan megadott szempontok alapján (pl. *útleírás, divatbemutató, sportesemény*).	A tanuló – képes az olvasott szövegben lényegkiemelésre, a tartalom összefoglalására; – képes szövegek önálló feldolgozására meghatározott szempontok alapján.	*Minden tantárgy:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai.
A magánjellegű és a nyilvános horvát nyelvű (*levél, űrlap, kérdőív*) írott szövegek használata közti különbségek ismerete és tudatos alkalmazása (*a szöveg elrendezése, tagolása, dátum, aláírás, keltezés*).	A tanuló – ügyel a szövegalkotás tartalmi és formai szabályaira.	*Magyar nyelv és irodalom:* különböző típusú szövegek írása.
Fordítási gyakorlatok szótárral vagy szótár nélkül. A szó szerinti és átvitt jelentések megkülönböztetése. A horvát nyelvi szókincs folyamatos gazdagítása a nyelv minden rétegére kiterjedően az *Ajánlott témakörök* alapján.	A tanuló – horvát szókincsét folyamatosan gyarapítja, képes tartalom szerinti fordításra szótárral vagy anélkül.	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* szótárhasználat, szókincs, szövegfeldolgozás.
Irodalmi alkotások (*vers, novella, regény*), publicisztikai művek	A tanuló – megért és értelmez	*Horvát népismeret:* szépirodalmi

értelmezése az anyaországi és a magyarországi horvát irodalomból (lásd: *Kultúra, média*).	szépirodalmi műveket.	szövegek.
Ismeretlen köznyelvi és ismert irodalmi horvát nyelvű szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező pontos olvasása, előadása. Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben.	A tanuló – kifejezően mutat be horvát nyelvű szövegeket.	
Az olvasott horvát nyelvű tematikus szöveggel kapcsolatban saját vélemény megfogalmazása (pl. *a mozgás fontossága az egészség megőrzése érdekében*).	A tanuló – képes kulturált véleményalkotásra az adott témával kapcsolatban.	*Minden tantárgy:* saját vélemény megfogalmazása adott témáról.
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása különböző elektronikus és nyomtatott szövegeken. Adatok keresése, kezelése, értelmezése különböző (internet, könyvtár) forrásokból (*reklám, prospektus, szórólap).*	A tanuló – biztosan és önállóan kezeli a különböző adatforrásokat.	*Informatika:* digitális adathordozók, információforrások, szövegtípusok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, szöveg, szókincs, szövegfeldolgozás, műfaj, vers, novella, regény, szépirodalmi szöveg, könyvtár, publicisztika, űrlap, reklám, prospektus, szórólap.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás. Kép alapján összefüggő horvát nyelvű írott szöveg készítése, egyszerű és összetett mondatokkal, személyes és olvasmányélmény alapján, a nyelvhelyességi normák betartásával. Ismeretlen horvát nyelvű szöveg írásbeli fordítása önállóan vagy szótárral.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hosszabb szöveg alkotása, valamint önálló jegyzetelési technika kialakítása a horvát nyelv nyelvhelyességi normáinak betartásával. Különböző szövegművek önálló alkotása, pl. szövegbővítés, szövegátalakítási gyakorlatok szempontváltással. Aktuális témájú, valamint irodalmi szöveg szótárral vagy szótár nélküli fordításának fejlesztése, figyelembe véve a horvát és a magyar nyelv eltérő szófordulatait.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Hosszabb szöveg írása, valamint önálló jegyzetelési technika kialakítása a horvát nyelv nyelvhelyességi normáinak betartásával *(pl. utazás, nyaralás, olvasmányélmény*.) Olvasható, rendezett, jól tagolt, áttekinthető íráskép.	A tanuló – tud hosszabb szöveget írni, jegyzetelni; – ügyel a tagolt, rendezett, áttekinthető írásképre.	*Minden tantárgy:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek jegyzetelése.
Különböző szövegtípusok alkotása (*magán- és hivatalos levél, leírás, önéletrajz, jellemzés, értekezés, kérvény, nyomtatványok* kitöltése). Kreatív szövegalkotás: szövegek írása, történet folytatása, szövegtömörítés, szövegbővítés, szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással (*fodrásznál, tisztítóban, kölcsönzés)*.	A tanuló – képes különböző típusú szövegeket alkotni; – képes a szöveggel kapcsolatos szövegalkotási feladatokat végezni.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtípusok, kreatív szövegalkotás.
Fordítási feladatok aktuális témákban, valamint irodalmi szövegekben önállóan és szótárral. A műfordítás fogalma.	A tanuló fordításaiban törekszik az igényes, pontos nyelvhasználatra.	*Idegen nyelvek:* fordítási technikák ismerete.
Horvát nyelvű irodalmi művek és publicisztikai alkotások mondanivalójának, hangulatának írásbeli kifejezése összefüggő szövegben, összetett mondatok alkalmazásával. A szövegekkel kapcsolatos személyes vélemény, álláspont kifejtése (lásd: *Kultúra, média témakör).*	A tanuló véleményét, álláspontját összefüggően, érthetően fejti ki horvát nyelvű művekről.	*Horvát népismeret:* nemzetiségi irodalmi művek feldolgozása.
Irányított fogalmazás készítése adott témakörben a nyelvhelyességi szabályok betartásával (pl. *kedvelt sportágak, színházlátogatás, csúcsforgalom)*.	A tanuló képes fogalmazást készíteni adott témakörben, betartva a nyelvhelyességi normákat.	
Szövegek (vélemény) írása különböző internetes felületeken horvát nyelven *(blog*).	A tanuló kulturáltan nyilvánul meg a különböző internetes fórumokon.	*Informatika:* a szövegszerkesztő programok lehetőségei, weblapok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elektronikus szöveg, blog, műfordítás, irányított fogalmazás, magán- és hivatalos levél, leírás, önéletrajz, jellemzés, értekezés, kérvény, nyomtatvány.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Kombinált tanulási módok használata. Önálló dialógusalkotás, prezentációkészítés. Kooperatív technikák alkalmazása az eredményesség érdekében. Magabiztos könyvtár–és szótárhasználat. Motivált horvát nyelvhasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát nyelvi szókincs szavai szótárak segítségével történő, differenciált értelmezésének segítése. Az informatikai (internet) és az audiovizuális eszközök tudatos használatának fejlesztése nyelvtanulás céljából. Internetes szótárak, lexikonok alkalmazása. Hosszabb horvát nyelvű memoriterek megtanítása a szövegemlékezet fejlesztésére. Tananyag feldolgozása projektben vagy prezentáció formájában. Az internetes szótárak, lexikonok használata a nyelvi tudás fejlesztésére.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Horvát nyelvű szövegek pontos felidézése és önálló, aktív reprodukálása a céloknak megfelelően. Hosszabb memoriterek tanulása a szövegemlékezet fejlesztésére (lásd: *Kultúra, média témakör).*	A tanuló ismeri, és alkalmazza a kombinált szövegtanulási módokat a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekében.	*Minden tantárgy:* szövegtanulás, jegyzetelési technikák ismerete.
A horvát szókincs szavainak a szótárak segítségével történő differenciált értelmezése, bővítése, egynyelvű (értelmező, szinonima-) szótárak használata.	A tanuló önállóan használja különböző szótárakat.	*Magyar nyelv és irodalom:* vázlatkészítés, könyvtár, szótárak, kooperatív technikák.
Az informatikai (internet) és az audiovizuális eszközök tudatos használata nyelvtanulás céljából. Internetes szótárak, lexikonok használata.	A tanuló magabiztosan használja az internetes és audiovizuális eszközöket, motivált a nyelvtanulásra.	*Informatika:* információkeresés, internet, weblapok.
Problémamegoldó gondolkodás, rendszerezés, következtetések levonása horvát nyelvi szövegek alapján, hangzó és képi információk együttes kezelése.	A tanuló képes képet, hangot, szöveget egységként kezelni, rendszerezni.	*Horvát népismeret:* népismereti témák.
Szövegből a lényeges információk megértése, kiemelése, rendszerezése, vázlat írása.	A tanuló tud megadott szempontok alapján a szövegből adatokat kikeresni.	

Kooperatív technikák alkalmazása (páros, projekt- és csoportmunka, prezentáció) önállóan, illetve tanári irányítással a tananyag feldolgozására (*Ajánlott témakörök alapján*).	A tanuló különféle technikákat használ egyénileg és csoportosan a tananyag elsajátítására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, könyvtár, értelmező/szinonima szótár, vázlat, internet, audiovizuális eszközök, kooperatív technikák, projekt, prezentáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Fejlett horvát nyelvű szóbeli és írásbeli kommunikáció: a horvát nyelv gyakran előforduló szókapcsolatainak, kifejezéseinek, mondattani szerkezeteinek tudatos használata. Megalapozott szófaji ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai horvát nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek elsajátíttatása, a szövegre, annak felépítésére, működésére, jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása a szövegalkotásban és a szövegek megértésében, elemzésében. A horvát nyelvi kultúra fejlesztése, a megfelelő önértékelés kialakítása. Az igényes önkifejezés fejlesztése horvát nyelven. Gyakran használt szó- és mondatalkotási szabályok felismertetése és alkalmazása. A horvát nyelv történeti fejlődésének, felépítésének megismertetése, elhelyezése az indoeurópai nyelvek között.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A horvát nyelvű szöveg nyelvi funkciójának, felépítésének, szerkezetének ismerete. A helyesírás szabályoknak megfelelő horvát nyelvű szöveg írása a nyelvhelyességi szabályok figyelembevételével különféle műfajokban.	A tanuló ismeri és alkalmazza a legfontosabb helyesírási, központozási, szerkezeti és nyelvhelyességi szabályokat.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtani ismeretek. *Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok. *Idegen nyelvek:* idegen nyelvi szövegek szerkezetének összehasonlítása.
Érthetően, természetességre törekedve és helyes kiejtéssel, hangsúllyal, hanglejtéssel beszél a tanuló horvát nyelven.	A tanuló törekszik a helyes horvát nyelvű beszédre.	

A kommunikációban a horvát nyelvi fordulatok automatikus használata, a szókincs tematikus bővítése, a különböző nyelvváltozatok (diáknyelv, dialektus) megkülönböztetése. Gyakran használt szó- és mondatalkotási szabályok felismerése és alkalmazása.	A tanuló horvát szókincsét a beszédhelyzetnek, szándéknak megfelelően használja.	*Minden tantárgy:* kiselőadások, prezentációk.
A *hangváltozásokról szóló* ismeretek bővítése, a hangváltozásoknak megfelelő helyesírás. *A szófaji ismeretek* megszilárdítása, bővítése: *főnévi számnév* a közlésben. **A** *szóképzés, szóösszetétel, szóalkotás* gyakorlása. Az *alany* és *állítmány* mondatszervező szerepének megfigyelése. A *tárgy* fajtái. Az összetett mondat fajtái: *alárendelt, mellérendelt* mondat. A már tanult nyelvtani ismeretek összefoglalása, és szövegtani szerepük tudatosítása.	A tanuló – felismeri és alkalmazza a leggyakoribb hangváltozásokat, szó- és mondatalkotási szabályokat; – rendelkezik az alapvető hangtani, szótani, szófajtani és mondattani ismeretekkel.	*Magyar nyelv és irodalom:* hangtani, szófajtani, mondattani ismeretek, szóképzés, szóalkotás.
A horvát irodalmi *nyelv* és a *nyelvjárások,* valamint a magyar nyelv azonosságainak és eltéréseinek megfigyelése a tanulók kutatómunkája nyomán. A horvát nyelv kialakulása, felépítése, helye a nyelvek között.	A tanuló – felismeri az irodalmi nyelv – nyelvjárások különbözőségeit, össze tudja vetni ezeket a magyar nyelvről szerzett ismereteivel; – el tudja helyezni a horvát nyelvet az indoeurópai nyelvek között.	*Horvát népismeret:* a nyelvjárások területi eloszlása Magyarországon és Horvátországban, főbb jellemzőik.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangváltozás, dialektus, nyelvváltozat, indoeurópai nyelv, diáknyelv, hangsúly, hanglejtés, kiejtés, alany, állítmány, egyszerű mondat, összetett mondat, alárendelt mondat, mellérendelt mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 63óra**
Előzetes tudás	Horvát nyelvű epikus és lírai művek olvasása, tartalmuk összefoglalása, műfajuk megnevezése. A lírai formanyelv elemeinek megismerése, a művek elemzése során a fogalmak felismerése, megnevezése. Epikus művek jellemzői (idő, helyszín, cselekmény). Kreatív írás, képregény alkotása horvát nyelven. Hazai vagy horvátországi színielőadások megtekintése, feldolgozása. Az életkornak megfelelő horvát nyelvű műsorok ismerete, az írott média és az internetes lehetőségek használata.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát irodalom iránti érdeklődés fenntartása, az olvasott szépirodalmi művek körének fokozatos szélesítése. A horvát nyelvű művek olvasása iránti igény erősítése. A lírai és epikai művek komplex elemzése, kreatív feldolgoztatása. Egy kiválasztott horvát nyelvű regény elolvasása, elemzése a megadott szempontok szerint. Dalszövegek megismertetése a hazai, a határon túli és a horvátországi horvát nép- és könnyűzene köréből, ezek jelentőségének felismertetése a kultúra megőrzésében és átörökítésében, a nyelvtanulásban.		

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A horvát irodalom iránti érdeklődés fenntartása, a szépirodalmi művek körének fokozatos szélesítése. Horvát nyelvű *epikus és lírai művek* közös olvasása, tartalom összefoglalása, műfajuk megnevezése, feldolgozása tanári irányítással.	A tanuló tanári irányítással olvas, megért és elemez horvát nyelvű irodalmi műveket.	
A lírai művek elemzése a tanult fogalmak felhasználásával. *Epikus művek komplex elemzés*e. Egy szabadon választott mai horvát ifjúsági *regény* elolvasása és feldolgozása.	A tanuló törekszik lírai és prózai irodalmi művek önálló elemzésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* hasonló témájú, műfajú irodalmi művek elemzésének tapasztalatai.
A hazai, a határon túli és a horvátországi alkotók művein keresztül a horvátság *irodalomtörténeti korszakainak* rendszerezése. Középkori horvát irodalom. *Humanizmus, reneszánsz, barokk, felvilágosodás* a horvátoknál. A *romantika* kora. Horvát nemzeti megújhodás. A *realizmus.*	A tanuló – tájékozott a horvát irodalom korszakaiban; – ismeri a korszakra jellemző horvát költőket, írókat.	*Horvát népismeret:* legendák, mondák feldolgozása. *Magyar nyelv és irodalom:* humanizmus, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus.

A 19. századi irodalom sajátos alkotásainak megismerése. Legalább 3–4 *alkotói portré* a horvát irodalomból.		
Irodalmi művek kreatív feldolgozása horvát nyelven (prezentáció, projekt).	A tanuló horvát nyelvű tanulmányaiban szívesen alkalmazza a művek feldolgozásának új módszereit.	*Informatika:* adatkeresés, prezentációk készítése.
A korosztálynak megfelelő mozgóképi (*film, televízió, videó, web*) adások, műsorok körének szélesítése, feldolgozása, az írott média (*napilap, hetilap, folyóirat, kalendárium*) és az internetes lehetőségek nyelvtanulás céljából történő célirányos használata. Adott irodalmi műalkotásból készült *film* megtekintése, összevetése a művel. A hazai, a határon túli és a horvátországi horvát nép- és könnyűzene köréből *dalszövegek* megismerése, előadása, értelmezése. Hazai vagy horvátországi *színielőadások* megtekintése, feldolgozása meghatározott szempontok szerint. Egy *vígjáték* feldolgozása a dubrovniki irodalomból. A helyzet- és a jellemkomikum jegyeinek megfigyeltetése. Improvizáció, dramatizálás. *(Držić: Dundo Maroje).* Hosszabb horvát nyelvű *médiaszövegek* létrehozása (*pl. interjú, újságcikk, közösségi portálra készülő bejegyzés).* *Ajánlott szerzők és művek (vagy részleteik)*: Népköltészet, Marko Marulić: *Judita* (részlet) Marin Držić: *Dundo Maroje*	A tanuló – életkorának megfelelő kommunikációs felületeket keres nyelvtanulás céljából; – motivált horvát nyelvű filmek, színdarabok megtekintésére, zenehallgatásra; – médiaszövegek alkotásán keresztül fejleszti a képzelőerejét, a kifejezőkészségét.	*Vizuális kultúra:* médiamegjelenés. *Ének-zene:* népdalok, kortárs könnyűzene. *Dráma és tánc:* színház, drámajáték, vígjáték.

(részlet) Ivan Gundulić: *Osman* Ivan Mažuranić: *Smrt Smail-age Čengića(részlet)*. Petar Preradović: *Putnik*, Petar i Nikola Zrinski, Stanko Vraz, Silvije Strahimir Krančević, Ksaver Šandor Gđalski egy-egy műve. August Šenoa: *Zlatarovo zlato* *Hazai horvát irodalomból:* Stipan Blažetin: *Ima jedan razred* Ivan Petreš: *Dva bila gavrana,* Mijo Karagić: *Slobodni putovi,* Branko Filaković: *Zatajiti korijene tuge i duge,* Ruža Begovac: *Idem spati Boga zvati.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerkezet, regény, nép- és könnyűzene, dalszöveg, újságcikk, folyóirat, interjú, közösségi portál, irodalmi korszak, humanizmus, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus, vígjáték, kalendárium, honlap.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A hiteles és megbízható elektronikus, internetes információforrások felelős kiválasztása és kezelése. A tetszésnyilvánítás árnyaltabb horvát nyelvi formáinak ismerete. A kulturált véleménynyilvánítás, érvelés, vitázás alapjainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi ítélet megfogalmazása, egyéni és társas konfliktusok megértetése, kezelése. Esztétikai kérdések megvitatása. Önálló ízlés kialakítása, a másfajta gondolkodás, viselkedés elfogadtatása. Az érvelés összetevőinek, a vélemény kifejtésének megalapozása. Saját álláspont előadása beszélgetésben, vitában.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Erkölcsi ítélet megfogalmazása összefüggő mondatokkal olvasmány- és művészeti élmények alapján. Igény a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére. Egyéni konfliktuskezelési	A tanuló – képes erkölcsi ítélet megfogalmazására művészeti élmény alapján; – ismer egyéni konfliktuskezelési eljárásokat.	*Horvát népismeret; etika:* helyi szerzők műveinek tanulságai. *Magyar nyelv és irodalom; etika:* irodalmi művek erkölcsi kérdései, tanulságai.

eljárások kialakítása.		
Igény és képesség az ízlés önálló fejlesztésére *(külső megjelenés, művészeti ízlés, divatos irányzatok*).	A tanuló fontosnak érzi egyéni ízlésének fejlesztését.	*Magyar nyelv és irodalom:* szórakoztató és ponyvairodalom. *Etika:* esztétikai érték, giccs.
A horvát művészeti alkotásokban (képzőművészet, zene, film, színház) megjelenő erkölcsi és esztétikai értékek, konfliktusok felismerése, megnevezése, kezelése. Tájékozódás erkölcsi kérdésekben: irodalmi művek, jellemek, tettek (epikai, lírai, drámai alkotások) és közéleti események értékelése nyomán. Az erkölcsi normák az egyén életében és a társadalomban (*döntési helyzetek, családi szerepek, karrier).*	A tanuló – képes művészeti alkotások alapján felismerni az azokban rejlő erkölcsi és esztétikai értékeket; – nyitott az őt körülvevő világ erkölcsi kérdéseire.	*Ének–zene:* zenei alkotások befogadása. *Vizuális kultúra:* képzőművészeti alkotások, filmek megismerése, elemzése. *Etika*: erkölcsi érték, konfliktusok.
Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel horvát nyelvű beszélgetésben, vitában, saját álláspont előadása. Reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben (*Ajánlott témakörök alapján*).	A tanuló logikusan érvel, reagál mások véleményére. Ismeri a vita szabályait.	
Az átlagtól különböző, a „másság” elfogadása és kezelése (*pl. belső jellemvonások, testi hiányosságok, eltérések, különös szokások, szenvedélyek*).	A tanuló elfogadja a világ sokszínűségét.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus, érvelés, ítélet, képzőművészet, zene, erkölcs, esztétikai érték, konfliktus, szokás, szenvedély.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes horvát nyelvű írott szövegek (pl. szépirodalmi, dokumentum és ismeretterjesztő) megértésére, a szövegben lévő üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát horvát nyelven, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban horvát nyelven megfogalmazni, indokolni. Képes horvát nyelvű memoriterek szöveghű tolmácsolására helyes hangsúlyozással, tudatos szövegmondással. Tudja alkalmazni a megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, magatartásformákat. Tájékozott a feldolgozott horvát nyelvű lírai alkotások különböző műfajaiban és hangnemeiben. Képes szöveghű felolvasásra horvát nyelven, képes a kellő tempójú, olvasható, rendezett írásra. Szóbeli és írásbeli horvát nyelvű kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Képes felismerni a horvát irodalmi nyelvtől eltérő nyelvváltozatokat. Tud egyszerűbb horvát nyelvű szöveget készíteni az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Képes az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, elfogadására. Be tudja mutatni a tanult horvát irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait.

11–12. évfolyam

A horvát nyelvi képzés egyik célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani ismeretekkel, valamint saját szövegek alkotása. A tevékenységek iránya kiterjed a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok horvát szókincsének tudatos használatára. A horvát nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek bővítése, valamint a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel. A horvát nyelvi képzés szintén fontos eleme az életszerű, gyakorlati nyelvtudás megszerzése. A nyelvi magatartás része a retorikai tudás növelése, az érvelésre való képesség továbbfejlesztése.

Elvárt a kellő tájékozottság a horvát nyelv kialakulásának történetéről, helyéről a világ nyelvei között, továbbá a legfontosabb nyelvemlékek (pl. a Baščanska ploča) megismerése. A horvát nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, valamint jegyzet, vázlat felhasználására, készítésére. A horvát nyelvről és irodalomról tanultak rendszerezésével fölkészül az érettségire és a felsőfokú tanulmányokra. A horvát nyelvterületen történő továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése.

A horvát irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a hazai és a horvátországi horvát irodalom megismerése, elemzése, az egyes irodalmi korszakok, irányzatok ismerete.

Mind a horvát nyelvű érvelő képességet, mind az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek értelmezése, megvitatása. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány horvát szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése a horvát irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.

Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források –, alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában.

Cél a modernkori horvát irodalmi alkotások feldolgozása is: tipikus írott, színházi, digitális és filmes-audiovizuális műfajok, valamint televíziós, filmes adaptációk megismerése. Fontos a nyitottság a jelenkori horvát irodalmi szövegek befogadására is.

A saját településhez, szűkebb régióhoz, más, horvátok lakta magyarországi régiókhoz és az anyaországhoz való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a horvátok kulturális életében, irodalmi életében, hagyományaiban a magyarországi horvátok kiadványain, rendezvényein keresztül is.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 103 óra**
Előzetes tudás	Érthető, kifejező, összefüggő horvát nyelvű beszéd, a hallott horvát nyelvű szöveg megértése, elemzése, a lényeg kiemelése, kritikai feldolgozása. Egy beszélgetés során a résztvevők világosan megfogalmazott érveinek megértése két vagy több beszélő esetén. A köznapi és irodalmi szöveg minél teljesebb felolvasása, átadása– ügyelve a pontos kiejtésre, hangsúlyra és hanglejtésre.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tájékozottság szélesítése különféle beszédhelyzetek megítélésében, a megfelelő beszédstílus kiválasztása különféle kommunikációs helyzetekben. Önálló téma kifejtése meghatározott szempontok szerint. Szituációs szerepjátékokban a horvát nyelvi kommunikáció gyakoroltatása a nyelvvizsga témaköreinek figyelembevételével. Az autentikus horvát nyelvű beszédértés fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Lényegre törő, pontos horvát nyelvi kifejezésmód, valamint a lényeg kiemelése a beszédben, a gondolatok világos kifejezése változatos formában az *Ajánlott témakörök* alapján.	A tanuló törekszik a pontos, lényegre törő, érthető horvát nyelvű beszédre.	*Minden tantárgy:* kiselőadás, részvétel beszélgetésben, vitában.
Hétköznapi helyzetekhez vagy horvát nyelvű olvasmányhoz	A tanuló szabatosan fejez ki érzelmeket, gondolatokat.	*Magyar nyelv és irodalom:* különböző

kapcsolódó érzelmek, képzetek, gondolatok szabatos, az adott műfajnak megfelelő megfogalmazása és az arra való reagálás (pl. *reménykedés, csalódás, aggódás, öröm*).		beszédhelyzetek, olvasmányélmények. *Horvát népismeret:* országismereti témakörök.
A közéleti szövegtípusok (felszólalás, hozzászólás) jellemzőinek megismerése, azok gyakoroltatása tervezett és spontán szövegek alkotásán keresztül.	A tanuló ismeri a leggyakoribb közéleti szövegtípusok (felszólalás, hozzászólás) jellemzőit, képes azokat alkalmazni.	
A legfontosabb információk megértése a médiában, amelyek a tanuló érdeklődési köréhez, tanulmányaihoz közel állnak (*horvát weblapok, horvát zenei oldalak, tematikus honlapok használata*).	A tanuló megérti az információkat a médiából.	
Képek, ábrák, diagramok leírása, értelmezése (*pl. eligazodás térképen, közlekedés, bankautomata használata*).	A tanuló fel tudja ismerni nem verbális megjelenési formák összefüggéseit, képes azokat értelmezni.	*Matematika; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* grafikonok, diagramok, ábrák, képek értelmezése.
Érvelés olvasmányélmény alapján saját álláspont mellett. Mások véleményének meghallgatása és tisztelete *(pl.* Josip Kozarac *egy műve*).	A tanuló érvelésében felhasználja a horvát nyelvi kommunikáció verbális és nonverbális eszközeit (mimika, gesztus, hangsúly…).	
Egy–két hosszabb lírai és prózai memoriter (vagy részleteik) szöveghű előadása (*lásd: Kultúra, média témakör).*	A tanuló fejleszti horvát nyelvi szókincsét memoriterek megtanulásával, szöveghű előadásával.	
Kommunikációs helyzethez és színterekhez alkalmazkodó igényes és egyéni stílusú beszéd (*pl. szállásfoglalás, női-férfi szerepek, szolgáltatások*).	A tanuló tömegkommunikációs eszközök használatával szélesíti nyelvi tudását, gyakorlatot szerez hallásértési feladatok megoldásához.	*Idegen nyelv:* hasonló témák szóanyaga, kommunikációs helyzetek.
Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, szó átvétele, átadása, mások bevonása, beszélgetés lezárása *(pl. napi bevásárlás, nemzetközi sportesemények, munkalehetőségek*).	A tanuló ismert témákban beszélgetést kezdeményez, illetve abban aktívan részt vesz.	

Szókincsfejlesztő gyakorlatok történelmi-földrajzi ismeretek, sport és turizmus témakörben (*nevezetességek, Horvátország bemutatása, utazásszervezés)*.	A tanuló horvát szókincsét a beszédhelyzetnek, szándéknak megfelelően használja.	*Földrajz:* Horvátország földrajza. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Horvátország (és Magyarország) történelme.
A retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásaikban (*ballagási beszéd, szalagavató*).	A tanuló ismeri az alkalmi beszéd jellemzőit, képes ilyen szöveg megalkotására.	*Magyar nyelv és irodalom:* az alkalmi beszéd.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, alkalmi beszéd, retorika, tömegkommunikáció, szókincs, memoriter, diagram, ábra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg értése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A gyakori horvát nyelvű szövegtípusok szerkezetének, formáinak ismerete. Önálló jegyzetelés. Adatok gyűjtése könyvtári és elektronikus forrásokból. Horvát nyelvű írott szöveg feldolgozása megadott szempontok, kérdések alapján. Szótárral, vagy szótár nélkül önállóan hosszabb szöveg helyes fordítása. Ismeretlen köznapi, vagy ismert horvát nyelvű irodalmi szöveg kifejező, pontos olvasása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Változatos nyelvtani szerkezetű, átlagos szókincsű szövegek feldolgoztatása, önálló értelmezése megadott szempontok alapján. A horvát nyelvi szókincs folyamatos gazdagításának elősegítése a nyelv minden rétegére kiterjedően. Általános témájú, összefüggő szöveg kétirányú fordításának fejlesztése szótárral vagy szótár nélkül. Ismeretlen köznyelvi és ismert irodalmi horvát nyelvű szöveg jó tempójú, kifejező, szöveghű olvasása, előadások megtartása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Autentikus horvát nyelvű szövegre vonatkozó magyar nyelvű kérdések megválaszolása (*felkészülés a nyelvvizsgára*). Leíró jellegű, változatos nyelvtani szerkezetű, átlagos szókincsű	A tanuló – képes az olvasott szöveggel kapcsolatban feltett kérdések megválaszolására; – tud horvát nyelvű szöveget önállóan feldolgozni megadott szempontok	*Minden tantárgy:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Horvát népismeret:*

szövegek írása, feldolgozása, értelmezése önállóan, megadott szempontok alapján (*pl. a természetvédelmi területek bemutatása, nemzeti ünnepeink*).	alapján.	nemzeti ünnepek.
Általános – esetenként szakmai – témájú összefüggő szöveg kétirányú fordítása szótárral vagy szótár nélkül az *Ajánlott témakörök* alapján.	A tanuló szótárral vagy szótár nélkül magabiztosan fordít.	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* szótárhasználat, szövegfeldolgozás tapasztalatai.
A horvát nyelvi szókincs folyamatos gazdagítása szövegek olvasásán, feldolgozásán keresztül a nyelv minden rétegére kiterjedően (pl. *beszámoló egy koncertről, sportesemény közvetítése).*	A tanuló horvát szókincsét folyamatosan gyarapítja különféle szövegek olvasásával, feldolgozásával.	*Horvát népismeret:* szépirodalmi szövegek feldolgozása.
Ismeretlen köznyelvi és ismert irodalmi horvát nyelvű szöveg válogató, jó tempójú, kifejező, szöveghű olvasása, előadása.	A tanuló kifejezően, szöveghűen és érthetően ad elő horvát nyelvű szövegeket.	
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása különböző elektronikus és nyomtatott szövegeken. Adatok keresése, kezelése, értelmezése különböző forrásokból (*internet, könyvtár*).	A tanuló biztosan és önállóan kezeli a különböző adatforrásokat.	*Minden tantárgy:* adatgyűjtés, adatkezelés. *Informatika:* digitális adathordozók, információforrások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, adatforrás, adathordozó, szótár, szöveg, szövegfeldolgozás, szépirodalmi szöveg, könyvtár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Hosszabb horvát nyelvű szöveg alkotása, valamint önálló jegyzetelés a horvát nyelv nyelvhelyességi normáinak betartásával. Különböző szövegművek alkotása. Horvát nyelvű szöveg átalakítása (szövegtömörítés, szövegbővítés) szempontváltással.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lényegre törő, világos felépítésű, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő közlésformák valamelyikében. Irányított fogalmazás (levél) írása. Közvetítési készség fejlesztése aktuális témákban, fordítási feladatokon keresztül, szótárral vagy szótár nélkül.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Összefüggő, logikus szöveg alkotása megadott szempontok alapján *(tájékoztatás, beszámoló, vélemény stb*.), a szövegalkotáshoz szükséges nyelvi eszközök helyes alkalmazásával (*pl. tájékoztatás diákmunkáról, beszámoló versenyen való részvételről*).	A tanuló képes szövegalkotásra különböző technikákkal, megadott szempontok szerint.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtípusok, kreatív szövegalkotás.
Közvetítési készség fejlesztése aktuális témákban fordítási feladatokon keresztül szótárral vagy anélkül.	A tanuló fordításaiban törekszik a tartalom igényes, pontos közvetítésére.	*Idegen nyelvek:* fordítási technikák, fordítási gyakorlatok.
A kommunikációs céloknak megfelelő szövegalkotás gyakorlása papíralapon és különböző elektronikus felületeken, a horvát nyelvű média, az internetes portálok felhasználásával (*blog írása, komment, e-mail, facebook-bejegyzés*).	A tanuló kulturáltan nyilvánul meg a különböző internetes fórumokon.	*Informatika:* a szövegszerkesztő programok lehetőségei, weblapok, internetes fórumok.
Különböző forrásokból származó információk egy írásműben történő értékelése, értelmezése, szintézis alkotása (*pl. egy horvát együttes bemutatása, külföldi munka, étkezési szokások itthon és másutt).* Hírek, gondolatok, vélemények és érzések közlése olyan elvontabb és kulturális témákkal kapcsolatban is, mint például a zene vagy a művészet. Az alapvető írásbeli műfajok fő szerkezeti és stílusjegyeinek követése (*pl. levélben/e–mailben megszólítás, tagolás, záró formula*).	A tanuló rendszerez, összefoglal adatokat, információkat önálló írásműben.	*Ének-zene; mozgóképkultúra és médiaismeret; vizuális kultúra:* vélemények műalkotásokról, hírek értelmezése.
Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (*pl. vers, rap, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet, paródia* írása, illetve átírása).	A tanuló próbálkozik kreatív szövegalkotással.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elektronikus szöveg, weblapok, blog, e-mail, komment, facebook, műfordítás, irányított fogalmazás, szintézis, internetes portál, közvetítési készség, rap, rigmus, paródia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A horvát nyelvi szókincs szavainak árnyalt értelmezése a szótárak segítségével. Az informatikai (internet) és az audiovizuális eszközök tudatos használata nyelvtanulás céljából. Hosszabb memoriterek megtanulása a szövegemlékezet fejlesztésére. A tananyag projektben, prezentáció formájában történő feldolgozása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző tanulási technikák, módszerek tudatos alkalmaztása a sikeres érettségi érdekében. Az önálló, kreatív feladatmegoldás fejlesztése. Az ismeretszerzés lehetőségeinek, forrásainak ismerete, azok biztos használata.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egy–két hosszabb memoriter tanulása kötelező *témakörökön* belül, ezek pontos felidézése és reprodukálása.	A tanuló megtanulja, felidézi és reprodukálja a tananyaghoz kapcsolódó memoritereket.	*Minden tantárgy:* szövegtanulás. *Idegen nyelvek:* nyelvtanulási módszerek, memoriterek tanulása. *Magyar nyelv és irodalom:* vázlatkészítés, könyvtár, szótárak, kooperatív technikák. *Informatika:* információkeresés, internet, weblapok.
A horvát nyelvű szókincs folyamatos bővítése, egynyelvű (értelmező, szinonima) és kétnyelvű szótárak gyakorlott használata.	A tanuló gyakorlottan használ különböző típusú szótárakat.	
Kulturált könyvtárhasználat, tudatos és biztonságos internethasználat a horvát nyelv tanulása terén.	A tanuló kulturáltan használja az internetes és audiovizuális eszközöket, a könyvtárat.	
Ismeretek rendszerezése, következtetések levonása a feladat megoldása érdekében önállóan vagy csoportosan.	A tanuló képes rendszerezésre, következtetések levonására.	
Jegyzet, vázlat készítése, ez alapján önálló horvát nyelvű szóbeli és írásbeli szövegalkotás.	A tanuló képes önállóan jegyzetet, vázlatot készíteni.	
Különböző (egyéni vagy kooperatív) tanulási technikák, módszerek alkalmazása a sikeres érettségi érdekében.	A tanuló különböző technikákat használ a tananyag elsajátítására.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, könyvtár, tanulás, vázlat, jegyzet, internet, szótár, kooperatív technika, memoriter.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A mai horvát nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani (hangtani, szótani, szófajtani, mondattani), valamint a szövegre, annak felépítésére, működésére, jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek a szövegalkotásban és a szövegek megértésében, elemzésében. A saját nyelvtudás megfelelő, helyes értékelése. Az igényes önkifejezésre való törekvés horvát nyelven. A gyakran használt szó- és mondatalkotási szabályok felismerése és használata. A horvát nyelv elhelyezése a nyelvek között.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gyakran használt szó–és mondatalkotási szabályok önálló, magabiztos alkalmazása. A már tanult nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek rendszerezése, szintetizálásának elősegítése, a nyelv működésének megfigyelése. Az érettségi témaköreinek és követelményeinek megfelelő tananyag rendszerezése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Biztos helyesírási készség, a helyesírási és nyelvhelyességi szabályok önálló alkalmazása minden szövegtípusban és témában.	A tanuló ismeri és alkalmazza a legfontosabb helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtani ismeretek, nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek. *Informatika:* a helyesírást ellenőrző programok. *Idegen nyelvek:* idegen nyelvek szerkezetének, nyelvtanának, szabályainak összehasonlítása.
Gyakran használt *szó- és mondatalkotási* szabályok önálló, biztos alkalmazása.	A tanuló rendszerezi az alapvető hangtani, szótani, szófajtani, mondattani és nyelvhelyességi ismereteket.	
Névszói bővítmények helyes használatának gyakorlása. Jelző, jelzős szerkezet felismerése, alkalmazása. Az appozíció írása és helyes használata.	A tanuló helyesen használja a névszói bővítményeket.	
Helyes szórend alkalmazása a mondatokban. Egyeztetés helyes használata.	A tanuló ügyel a helyes szórendre a mondatokban.	
A *passzív igei* állapotot kifejező alakok megismerése. A passzív helyes használata (aktív, passzív, személytelen mondatok).	A tanuló ismeri a passzív-aktív igealak közti különbséget.	
Képzett és összetett szavak helyes használata, írása. Összetett mondatok helyesírása.	A tanuló helyesen írja a többszörösen összetett mondatokat.	

Néhány fontosabb *többszörösen összetett mondat* szerkezetének megismerése, a mondatközi írásjel helyes használata.		
A már tanult *nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek rendszerezése*, szintetizálása, összefoglalása, a nyelv működésének megfigyelése.	A tanuló képes nyelvtani ismereteit rendszerezni.	
Nyelvi sokszínűség: a horvát irodalmi és köznyelv, valamint a *nyelvjárás* azonosságainak és eltéréseinek (szókincsbeli, nyelvtani) megfigyelése. Nyelvi tolerancia.	A tanuló ismeri és elfogadja a horvát nyelven más nyelvjárásban beszélőket.	
Nyelvtörténeti ismeretek rendszerezése a horvát nyelvről.	A tanuló ismeri a horvát nyelv kialakulását, szerkezetét, változatait, fejlődését.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvtörténet, nyelvjárás, nyelvfejlődés, szintetizálás, retorika, beszédhelyzet, szövegtípus, jelző, összetett mondat, aktív és passzív szókincs, névszói bővítmény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	Képesség a lírai és epikai művek komplex elemzésére, kreatív feldolgozására. Dalszövegek ismerete a horvát nép–és könnyűzene, valamint színdarabok ismerete a horvát nyelvű színjátszás köréből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak felismertetése, összehasonlítása, megértetése és értelmezése. Az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések felfedeztetése, megvitatása. A lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének fejlesztése. A művekről szóló vélemények, elemzések megvitatása. Színpadi mű elemzése, értelmezése, a színpadi megoldás értékelése (összevetés olvasmányélménnyel). Irodalmi témák feldolgozása az érettségi témaköreinek és követelményeinek megfelelően.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A horvát irodalom iránti érdeklődés fenntartása (kortárs irodalmi művek ajánlásával), a szépirodalmi művek körének fokozatos szélesítése. A tananyaghoz tartozó horvát	A tanuló önállóan olvas, megért, műfajilag meghatároz és jellemez irodalmi műveket.	*Magyar nyelv és irodalom:* hasonló témájú, műfajú irodalmi művek összevetése.

nyelvű *epikus és lírai művek* önálló olvasása, értése, tartalom összefoglalása, műfajuk megnevezése, műközpontú elemzése, feldolgozása. A művekről szóló vélemények, elemzések megvitatása.		
Az irodalom sajátos kifejezési formáinak felismerése (*pl. képvers, paródia, groteszk*), összehasonlítása, megértése és értelmezése.	A tanuló törekszik irodalmi kifejezésmódok felismerésére és alkalmazására.	*Magyar nyelv és irodalom:* hasonló művek összevetése, irodalomtörténeti korszakok.
Különböző korokban keletkezett alkotások *tematikai, történeti, stilisztikai* szempontú összevetése, vizsgálata.	A tanuló felismeri az irodalmi művekben megjelenő azonosságokat és különbségeket.	
A 20. századi horvát irodalom alapvető sajátosságainak megismerése. A második *horvát modernizmus* kora. A 20. sz. eleji *stílusirányzatok* létrejötte, jellemzőik, csoportosításuk (*pl. expresszionizmus, avantgárd, futurizmus).*	A tanuló tájékozott a 20. századi irodalmi irányzatokban, jellemző vonásaik alapján felismeri ezeket.	
A horvát irodalom nagy klasszikusa – Miroslav Krleža. Egy *Krleža-mű (részlet) elolvasása, bemutatása.* A *horvát irodalom 1945 után*. A folyóiratok köré csoportosuló írók, költők. A *kortárs horvát irodalom* legjelentősebb alkotói. Az egyes *műnemek* (líra, epika, dráma) sajátosságainak felismerése, megnevezése irodalmi műveken keresztül.	A tanuló képes egy mű meghatározott szempontú értelmező bemutatására.	*Magyar nyelv és irodalom:* Krleža magyar vonatkozásai, drámái magyar színpadon..
Olvasott, illetve hallott *szakmai–tudományos szöveg* értelmezése és annak ellenőrzése (*pl. a szennyezett levegő káros hatásai,*	A tanuló köznapi szövegeken kívül kezelni tud szakszövegeket is.	*Magyar nyelv és irodalom:* a tudományos stílus, szakszókincsek.

a golyóstoll (penkala) feltalálása).		
Életművek, *szerzői portrék* ismerete.	A tanuló összekapcsolja a művet a szerzővel, a korszakkal és a stílussal.	*Horvát népismeret:* alkotói portrék, művek. *Informatika:* adatkeresés a szerzők életrajzához, műveihez.
Adott irodalmi műalkotásból készült *film* megtekintése, összevetése a művel. Hazai vagy horvátországi *színielőadások* megtekintése, feldolgozása, összehasonlítása olvasmányélménnyel (*pl. Pécsi Színház vagy amatőr hazai, horvátországi színtársulatok előadásai)*. *Szerzők és művek:* Ante Kovačić: *U registraturi* (részlet), August Šenoa: *Zlatarovo zlato* (részlet), Josip Kozarac: *Slavonska šuma* (részlet), Antun Gustav Matoš, Vladimir Nazor, Antun Branko Šimić egy-egy műve, Krleža: *Gospoda Glembajevi* (részlet), *Povratak Filipa Latinovića* (részlet), Ivan Goran Kovačić: *Jama* Eugen Kumičić, Dragutin Tadijanović, Dobriša Cesarić, Tin Ujević, Vesna Parun egy-egy műve.	A tanuló összefüggést keres horvát nyelvű olvasmányok és filmváltozataik vagy színpadi feldolgozásuk között. Érvel amellett, hogy a filmvásznon vagy a színpadon megjelenített irodalmi művet milyen mértékben sikerült visszaadni, megjeleníteni, vagy ellenérveket sorakoztat fel, mi az, amit nem sikerült megjeleníteni a megnevezett művészeti feldolgozásokban.	*Dráma és tánc*: a színház, dramaturgia, irányított beszélgetés a megtekintett filmről és színházi előadásról. *Minden tantárgy:* szövegek értelmezése, feldolgozása.
A hazai horvát irodalomból: Stipan Blažetin: *Korenje,* Đuso Šimara Pužarov, Josip Gujaš Džuretin, Mijo Karagić: *Slobodni putovi* Branko Filaković, Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Mate Šinković, Mate Meršić Miloradić néhány verse.		*Horvát népismeret:* magyarországi horvát költők nyelvjárásban írt művei, költészetük jellemzői. A magyarországi horvát irodalom periodizációja.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerkezet, irodalmi korszak, realizmus, kritikai realizmus, modernizmus, expresszionizmus, avantgárd, futurizmus, képvers, paródia, groteszk, poéma, regény, tragédia, szerzői portré, filmváltozat, színpadi feldolgozás, dramaturgia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi ítéletet megfogalmazása, egyéni és társas konfliktusok megértése, kezelése, esztétikai kérdések megvitatása. Önálló ízlés kialakítása, a másság elfogadása. Önálló vélemény érvelő kifejtésére való képesség. Horvát nyelvű beszélgetésben, vitában saját álláspont előadása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Mondanivaló önálló megformálása, nyelvi megalkotása. Érvelés, cáfolat, bizonyítás gyakorlása. Önálló gondolkodás és kulturált önkifejezés fejlesztése társadalmi, történeti, erkölcsi és esztétikai kérdésekről. A vélemény érvelő kifejtésének és védelmének megerősítése. A konfliktuskezelés technikái alkalmazásának segítése különböző szituációkban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasmány- és művészeti élményben jelentkező erkölcsi és esztétikai kérdések összevetése köznapi tapasztalatokkal. Ezzel kapcsolatos véleményalkotás a mondanivaló logikus elrendezésével (pl. I. G. *Kovačić: Jama).*	A tanuló képes összevetni hétköznapi tapasztalatait művészi élményekkel, képes véleményt alkotni.	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek erkölcsi tanulságai. *Etika*: erkölcsi, esztétikai érték, konfliktusok.
Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok feldolgozása egyéni és csoportos konfliktuskezelési eljárásokkal (*a jövedelem szerepe a családban, tanárok régen és ma*).	A tanuló egyéni és csoportos konfliktuskezelési eljárásokat alkalmaz.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi események, konfliktusok, csaták.
A horvát művészeti alkotásokban (képzőművészet, zene, film, színház) megjelenő erkölcsi és esztétikai értékek, konfliktusok felismerése, megnevezése, kezelése.	A tanuló felismeri a művészi alkotásokban megjelenő konfliktusokat, azok kezelésére javaslatokat fogalmaz meg.	*Etika:* művészeti alkotásokban előforduló erkölcsi kérdések megvitatása.
Részvétel beszélgetésben, vitában; a mondanivaló nyelvileg helyes megformálása. Érvelés, cáfolat, bizonyítás (*pl. a nők egyenjogúsága, hasonlóság és*	A tanuló logikusan érvel, cáfol, és reagál mások véleményére.	*Horvát népismeret:* témák, pl. a horvátok bevándorlása magyarországi területekre,

különbség emberek között).		horvátországi nemzeti parkok, a mai horvát nők helyzete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, vita, konfliktus, érvelés, cáfolat, bizonyítás, erkölcs, esztétikai érték.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végére	A tanuló értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik. Rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodik el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tud élni az önképzés lehetőségeivel. Horvát nyelvi szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Képes felismerni a horvát irodalmi, köznapi nyelvet, valamint a nyelvváltozatokat. Képes önálló szövegalkotásra a hivatalos horvát nyelvű írásművek műfajaiban (pl. önéletrajz, motivációs levél). Ismeri a horvát nyelv rendszerét és történet, grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai–retorikai, helyesírási szabályait, a tanultakat tudatosan alkalmazza. Ismeri a nyelvi állandóság és változás fogalmát, folyamatát. Nyelvi műveltségét folyamatosan gyarapítja a rendelkezésére álló horvátországi és magyarországi kiadványok, színpadi előadások, az internet segítségével és más módokon keresztül. Ismeri a horvát irodalmi nyelv nyelvjárásait, azok területi megoszlását Magyarországon és Horvátországban. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására kifejező szövegmondással. Fel tudja ismerni a horvát nyelvű szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére. Részt tud venni beszélgetésekben, saját véleményével hozzájárul azok tartalmához. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására. Tájékozott a feldolgozott horvát irodalmi alkotások különböző műfajaiban, szerkezetében. Képes a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben megfogalmazni kérdéseket, problémákat. Képes a horvát nyelvű irodalmi művek megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére. Meggyőzően be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Be tud mutatni horvát nyelvű műveket, alkotókat a különböző korszakokon keresztül a kezdetektől napjainkig. Ismer meghatározó horvát alkotókat, életutakat, be tudja mutatni

	műveiket. Képes horvát nyelven írt művek közötti kapcsolatok, témák fölismerésére és értékelésére.

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben 9–12. évfolyamra	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Személyes vonatkozások, család A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Az egyéni élet tervezése, jövőbeli tervek, a szakmai élet–magánélet kilátásai. Családi élet, családi kapcsolatok. A családi élet mindennapjai, otthoni teendők. Egyén és család.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* család és háztartás. *Etika:* generációk kapcsolata, családi élet.
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel. Társadalmi csoportok, szubkultúrák, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás. Női és férfi szerepek, ismerkedés, párkapcsolat, házasság. Felelősségvállalás másokért, rászorulók segítése, szolidaritás. Ünnepek: családi ünnepek, egyházi és nemzeti ünnepek. Öltözködés, divat. Hasonlóságok és különbségek az emberek között, tolerancia, pl. fogyatékkal élők. Konfliktusok és kezelésük. Társadalmi szokások nálunk és Horvátországban.	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyatékkal élők, szegények és gazdagok. *Horvát népismeret:* A nagyszülők és a szülők szerepe az identitás és a horvát kultúra átörökítésében. Az ünnepek szerepe az identitás megőrzésében, átörökítésében. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismere*tek*:* a jövedelem szerepe a családban, családi költségvetés. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tudatos vásárlás. *Biológia-egészségtan:* biotermékek.
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház, a kert bemutatása). A lakóhely nevezetességei, jeles személyiségei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Növények és állatok a környezetünkben. Időjárás, éghajlat. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben és globálisan. Mit tehetünk környezetünkért és a természet	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz- és energiatakarékosság, újrahasznosítás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a lakóhely és a környék

megóvásáért, a fenntarthatóságért? Magyarország és Horvátország természeti értékei, nemzeti és természetvédelmi parkjai, turisztikai nevezetességei. A turisztika jelentősége a nemzeti jövedelem szempontjából. Mit tehetnek a magyarországi horvátok a horvátországi és a magyarországi turizmus fejlesztéséért, a két ország környezeti megóvásáért.	hagyományai. *Biológia-egészségtan:* élőhely, életközösség, védett természeti érték, változatos élővilág. *Földrajz:* településtípusok; globális problémák, életminőségek különbségei; a Föld mozgása, az időjárás tényezői, a Föld szépsége, egyedisége.
Az iskola A tanuló saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, szakkörök, hagyományos rendezvények, tanulmányi munka nálunk és más országokban. A magyarországi horvátok iskolarendszere. Iskolák a múltban és ma. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága, nyelvtanulási módszerek. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei. Iskolai hagyományok nálunk és a célországokban. Főiskolai, egyetemi tanulmányok, ösztöndíjak.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás. *Horvát népismeret:* a nemzeti/népi hagyományok ápolása. *Informatika:* digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.
A munka világa Diákmunka, nyári munkavállalás. Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, kötelességek. Pályaválasztás, továbbtanulás, szakmaszerzés vagy munkába állás, munkanélküliség. Önéletrajz, állásinterjú.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció és munka.
Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életvitelünk és a stressz. Étkezési szokások a családban, étkezési kultúra. Élelmiszerek, ételek, kedvenc ételek, gasztronómia, sütés – főzés, a horvát és a magyar konyha jellegzetességei. Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Ételrendelés telefonon és interneten. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak, alternatív gyógymódok). Életmód nálunk és más országokban.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* testi és lelki egészség, balesetek megelőzése, egészséges ételek, káros szenvedélyek. *Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, betegségmegelőzés, elsősegély. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe, relaxáció.

Káros szenvedélyek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).	
Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik, a szabadidő hasznos eltöltése (aktív és passzív pihenés). Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. A művészetek szerepe a mindennapokban. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport, élsport, extrém sportok: veszélyek és felelősség. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban. Kulturális és sportélet nálunk és más országokban.	*Földrajz:* más népek kultúrái. *Informatika:* e-könyvek, médiatudatosság. *Testnevelés és sport:* táncok, népi játékok, a sport és az olimpia története, példaképek szerepe, sportágak jellemzői. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások bemutatása, értelmezése.
Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, Horvátországban, illetve más országokban. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Utazási irodai szolgáltatások, utazási formák, utazási élmények, külföldi tartózkodás. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai. Turisztikai célpontok. Horvátországi és más kultúrák.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek, közlekedésbiztonság, fenntarthatóság, környezettudatosság a közlekedésben. *Földrajz:* a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások, Horvátország és egyes meghatározó jellegű országok turisztikai jellemzői.
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, a túlnépesedés, illetve a népességcsökkenés következményei. Közlekedési szabályok, jogosítvány, közlekedésbiztonság, parkolás. Problémák és kihívások, érdekellentétek. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek, fizika:* tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok. *Informatika:* számítógépen keresztül való kapcsolattartás, információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyei és kockázatai, a netikett alapjai, élőszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik.
Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok. Alapvető szükségletek, pazarlás, luxus.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* család és háztartás, tudatos vásárlás, pénzügyi ismeretek, fogyasztóvédelem. *Matematika:* alapműveletek,

	grafikonok értelmezése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz.
Politika és történelem Nemzetiségi politika, a magyarországi horvátok politikai, társadalmi szervezetei, ifjúsági szervezetek, horvát nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások. A Horvát Köztársaság megalakulása, Horvátország földrajzi, turisztikai nevezetességei, nemzeti ünnepek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Horvátország és Magyarország történelme, nemzetiségek Magyarországon. *Horvát népismeret:* a magyar és a horvát történelem közös történelmi eseményei.
Horvát nyelv A horvát nyelv változatai. A magyarországi horvátok nyelvhasználata, nyelvjárások. A horvát nyelv, a „kis nyelvek” szerepe Európában és a nagyvilágban. Kétnyelvűség, többnyelvűség.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvcsaládok, nyelvek kialakulása, nyelvjárások, nyelvi tervezés.
Kultúra, média Irodalom, film, zene, modern művészetek a horvát nyelven beszélő országokban. A hazai horvát nemzetiségi művészek (képzőművészek, írók, költők, előadóművészek stb.) bemutatása. Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe a kultúra közvetítésében. A magyarországi horvát nemzetiségi tv–és rádióműsorok ismerete. A magyarországi horvát újságok, folyóiratok, kalendáriumok, egyéb horvát kiadványok ismerete. Horvát nyelvű könnyűzenei alkotások. Hagyományok, ünnepek, évfordulók, kulturális örökség, hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. Nemzetiségi kultúrák, a haza és az identitás fogalma, civil szervezetek. Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség. *Irodalmi kultúra*: Ifjúsági irodalom, a magyarországi horvát nemzetiség irodalma, művek értelmezése, összefüggések feltárása. Horvát nyelvű sajtó, hír, tudósítás, kommentár, interjú, riport, hirdetés, szórakoztató mellékletek, bulvársajtó, reklámok.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi események. *Magyar nyelv és irodalom:* különböző kultúrák mítoszai, mondái, műalkotásai, irodalomtörténeti korszakok ismerete. *Informatika:* az informatikai eszközöket alkalmazó média, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyei és kockázatai, a netikett alapjai, élőszóval kísért bemutatók és felhasználható eszközeik. *Ének-zene:* népzene, klasszikus zene, kortárs zene.

Aktuális kérdéseket megszólaltató irodalmi alkotások, színdarabok, filmek. *Szerzők és művek*: Narodna književnost (népköltészet) Marin Držić: *Dundo Maroje* (részlet) Marko Marulić: *Judita* (részlet) Ivan Gundulić: *Osman* (részlet) Petar Preradović: *Putnik* August Šenoa: *Zlatarovo zlato* Ante Kovačić: *U registraturi* (részlet), Josip Kozarac: *Slavonska šuma* (részlet) Miroslav Krleža: *Gospoda Glembajevi* (részlet), *Povratak Filipa Latinovicza* (részlet), Ivan Goran Kovačić: *Jama* Stanko Vraz, Silvije Strahimir Krančević, Ksaver Šandor Gđalski, Antun Gustav Matoš, Vladimir Nazor, Antun Branko Šimić, Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Eugen Kumičić, Tin Ujević, Vesna Parun egy-egy műve. *Válogatás a hazai horvát irodalomból:* Stipan Blažetin: *Korenje* (versek) Ivan Petreš: *Dva bila gavrana* Mijo Karagić: *Slobodni putovi* Ruža Begovac: *Idem spati Boga zvati* Branko Filaković, Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Mate Šinković, Mate Meršić Miloradić, Josip Gujaš Džuretin, Đuso Šimara Pužarov műveiből válogatás.	

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1–4. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a horvát nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, a sikeres iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozása. Az olvasás és írás képességének elsajátítása nélkülözhetetlen az önálló tanuláshoz, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben. El kell érni, hogy a tanulók tiszteljék, szeressék anyanyelvüket és hagyományaikat. E tantárgy további fontos feladata a szóbeli és írásbeli kommunikáció önálló használatának elsajátításához szükséges képességek fejlesztése, a nyelvhasználat változatos, folyamatos gyakorlása, az olvasás-szövegértés képességének fejlesztése. Az anyanyelvi nevelés kiemelt feladata a szókincs gyarapítása. További feladata felkészíteni a tanulókat életkoruknak megfelelő szinten a mindennapi beszédhelyzetek sikeres megoldására.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét és empátiáját. Lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, a horvát nyelv és a horvát kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

A gyerekek iskolába lépés előtt különböző szinten sajátítják el a horvát nyelvet. A tantárgy feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése.

Az irodalmi nevelés feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba. Ugyancsak fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a tanulási szokások megerősítése. Ösztönözni kell a tanulókat a különféle források tanórai és tanórán kívüli használatára.

Ebben a szakaszban az írás-helyesírás tanításának célja az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, a tanulást és az írásos önkifejezést szolgáló eszközzé fejlesztése, az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

1–2. évfolyam

A gyermekek az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különböző szinten birtokolják anyanyelvüket (horvát nyelv). Az iskolába lépés előtt először a szűkebb környezetüktől (pl. család, óvoda) sajátítják el a horvát nyelvet. A tantárgy feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A tanító feladata az első és második iskolai évben a tanulók szókincsének fejlesztése, olyan szint elérése, hogy a horvát nyelv és irodalom tanulásának ne legyenek nyelvi akadályai. A tanító feladata továbbá különböző kommunikációs helyzetek gyakoroltatása, szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. Ezt segíthetik a játékos önkifejező gyakorlatok, amelyek fejlesztik a nyelvi tudatosságot, a kreativitást, az árnyalt önkifejezés, mások megértésének képességét.

A tanuló érzelmi érzékenysége, erkölcsi gondolkodása legalább olyan szintre kerül, hogy az olvasott művekben képessé válik az emberi alaphelyzetek felismerésére. Szívesen

vesz részt a ritmusérzékét, mozgáskultúráját is fejlesztő önismereti gyakorlatokban, szerepjátékokban. Örömmel részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, bábjátékokban és különböző kreatív játékokban. Kipróbálja a testmozgás, a manuális és művészeti alkotó tevékenység több formáját. Az anyanyelvi foglalkozások feladatmegoldásaiban, közös tevékenységeiben tapasztalatot szerez a társakkal való együttműködésről.

A tanuló játékos gyakorlatok révén elsajátít néhány, a koncentrációs képességét fejlesztő memóriagyakorlatot. Az olvasásmegértés folyamatában fejlődik a szókincse. Segítséggel felismeri szükségleteit, tud kérdezni, gyakorlatot szerez teljesítményének és képességeinek reális értékelésében.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása, amely egyben a további anyanyelvi nevelés alapja is. Az olvasás és az írás életkornak megfelelő tudása nélkül elképzelhetetlen a tantárgyakban való továbbhaladás.

Az első olvasási sikerek meghatározó erejűek az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Ezért az első osztályokban a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni az olvasástanulás folyamatát, haladási tempóját a tanulási kudarcok, a tevékenységgel kapcsolatos szorongások, gátoltság kialakulásának megelőzése érdekében.

Az anyanyelvi nevelés kiemelt feladata a szókincs gyarapítása.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során az irodalmi szövegek elsődleges megértésén túl a mélyebb tartalmi rétegeket kibontó szövegelemzést gyakorolják a gyerekek a tanító irányításával.

A gyermeki spontán alkotóképességre és a játék örömére alapozva kell a legkülönfélébb tevékenységformákkal a hétköznapokban gyakori szövegműfajok tudatos és kreatív használatára nevelni.

Az írás eszközzé fejlesztése a kézírás megtanításával kezdődik. A betűformák és betűkapcsolások elsajátításán keresztül vezet az út az írás automatizálásáig. Olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja tanulási igényüket.

Az anyanyelvről szerzett ismeretek segítségével a tudatos nyelvszemléletet, az emeltebb igényű anyanyelvhasználatot alakíthatjuk ki. Ennek keretében a horvát nyelv rendszerére vonatkozó *elemi ismereteket* szerezhetnek a tanulók. A fogalomalkotás nyelvi tapasztalásra épül. A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a *helyesírási szabályismeret és a helyesírási készség elemi szintjének* kialakítása. A szabályalkalmazással párhuzamosan futó fejlesztési feladat a tanulók önellenőrzésének és hibajavító tevékenységének fejlesztése.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba. Ugyancsak fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése. Ösztönözni kell a tanulókat arra, hogy a tanórán és azon kívül is használják a különféle forrásokat.

Fokozni kell a tanulók tudatosságát, kitartását és igényességét a különböző nyelvi tevékenységekben, segíteni kell őket, hogy tanulási tevékenységüket fokozatosan növekvő időtartamban legyenek képesek irányítani.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése. Törekvés a megértésre, a megértési hibák reflexiója, korrigálása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Törekvés a megfelelő beszédlégzésre, hangképzésre, hangsúlyra, hangoztatásra. Aktív szókincsbővítés. Megadott szavakból vagy képsorról önálló mondatalkotás. Hiányos mondatok kiegészítése megfelelő szavakkal. Páros és csoportos beszélgetés. Szituációs játékokban felnőttek és kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Ismert szövegek megjelenítése dramatikus játékkal. Memoriterek (költemények, prózai szövegek) ismerete. Különféle dramatikus játékok kipróbálása (pl. bábjáték, versmondás). Nem verbális kommunikáció néhány elemének felismerése. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.	A tanuló – érthetően beszél; megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit; – a kérdésekre röviden, értelmesen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe, alkalmazkodik azok szabályaihoz; – eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében; – közösségi feladatot vállal; felismeri, értékeli és segíti társai ilyen irányú tevékenységét.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika. *Vizuális kultúra*: képek, képzetek, képi kompozíciók; egyszerű (pl. kitalált vagy átélt) cselekmény megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal, fotóval) megfelelő hanghatásokkal (pl. zörejjel, énekhanggal) kiegészítve. *Dráma és tánc*: szituációs játékok. *Erkölcstan*: én magam, bemutatkozás, önismeret. *Horvát népismeret:* népi játékok és kiszámolók.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangerő, hangsúly, szünet, tempó, ritmus, arcjáték, testtartás, bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése – az olvasástanulás előkészítése**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasástanulás előkészítése. Szóképek megjegyzése. Hangok felismerése szó elején, szóban és a szó végén.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szókincsfejlesztés, különböző kommunikációs helyzetek gyakoroltatása. (Szorongásmentes, motivált fejlődési környezet megteremtése.) Az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése (fonémahallás, megkülönböztető képesség, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, nyelvhasználati szabályok, kommunikációs képességek, irányok felismerése, relációs szókincs, nyelvi tudatosság).	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az olvasás tanulása irányában; – képes a hangok felismerésére a szó elején, a szavak között és a szó végén; – a tanult szóképeket felismeri és megnevezi; – részképességei elérték a szükséges szintet.	*Ének-zene:* tempó, ritmus. *Matematika*: irányok. *Dráma és tánc*: néptánc, gyermekjátékok. *Horvát népismeret:* népi mondókák, kiszámolók memorizálása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhang, szöveg, mondat, szó, hang, betű, ritmus, tempó, szókincs, írásjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, írott szöveg megértése – az olvasás jelrendszerének elsajátítása	Órakeret 38 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátítása: hang és betű, szótag, szó, szószerkezet, mondat, szöveg.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasásra vonatkozó szókincs fejlesztése. Betűfelismerés, betű–hang, fonéma–graféma azonosítási szabályok, automatizált képesség. Teljes szavak olvasása, szavak hangokra bontása és helyes ejtése. Helyes hangösszevonás, szótag és szóolvasás, szó jelentésének tudatosítása. Rövidebb mondatok és szövegek értelmező olvasása. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása.	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri a horvát ábécé nyomtatott kis- és nagybetűit; – ismeri a betű–hang megfeleltetési szabályokat; – biztos betűfelismerési, összevonási képességgel rendelkezik; – ismeri olvasással kapcsolatos erősségeit, hibáit; – rendelkezik az olvasásra, annak folyamatára vonatkozó szókinccsel, ismeretei az életkornak megfelelőek.	*Vizuális kultúra:* betűtípus, betűforma. *Dráma és tánc:* néptánc, kiszámolók. *Magyar nyelv és irodalom:* az olvasás jelrendszerének összehasonlítása: egyezőségek és különbségek. *Horvát népismeret:* rövidebb népköltészeti szövegek olvasása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhang, betű–hang, hangösszevonás, szótag, szó, mondat, szöveg, írásjel, cím, szerző.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése – a szövegértő olvasás előkészítése, fejlesztése**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegértő olvasás előkészítése, fejlesztése a szövegben, részenkénti olvasás, újraolvasás, információk visszakeresése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az aktív szókincs gazdagítása a tanult, feldolgozott szövegeken keresztül. Értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlása. Hangos és néma olvasás gyakorlása különböző rövidebb szövegeken a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételével. A mondat fogalmának megértése. Egyszerű szövegek szó szerinti jelentésének megértése a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételével.	A tanuló – szavak, egyszerű szövegek szó szerinti megértését bizonyítja a következő tevékenységekkel: a képhez tartozó szó, mondat hozzákapcsolásával, szavak, szövegek jelentésének illusztrálásával; – képes tanult szövegekben, mondatokban válogató olvasással, részenkénti olvasással, újraolvasással tanítói kérdések segítségével információk visszakeresésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* válogató olvasás, részenkénti olvasás. *Matematika:* szöveges feladatok értelmezése. *Környezetismeret:* szóbeli és írásbeli szövegértés. *Vizuális kultúra:* mesék illusztrálása. *Horvát népismeret:* családi ünnepek: karácsony, húsvét, mikulásnap stb. Hazai és anyaországi nemzeti ünnepek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, cím, szerző.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás – az írás megtanulásának technikai megalapozása**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az íráshoz használt eszközök megismertetése. Az írástanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése: figyelem tudatossága, tartóssága, feladattudat, differenciált látási és hallási megfigyelések, mozgáskoordináció, finommozgások.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban. Analizáló, szintetizáló feladatok végzése.	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az írás tanulása irányában; – előzetes képességei és	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a finommozgások fejlesztése (pl.

Tájékozódás térben, síkban. A füzet és az írószerek használata. Finommozgások, mozgáskoordináció fejlesztése. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása. Helyes írásszokások kialakítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	ismeretei megfelelőek az írástanulás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem–kéz koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkcióival a mindennapi életben.	gyurmázással). *Vizuális kultúra*: a finommozgások fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással. *Erkölcstan*: az írott nyelvi kommunikációs viselkedés szabályai. *Ének-zene:* hallásfejlesztés. *Matematika:* tájékozódás térben és síkban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vonal, betűelem, irány.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás, írott betűalakok tanítása, írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének differenciált elsajátítása. Írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése – egyéni képességek figyelembevételével. Kis- és nagybetűk írása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó–halló írása tollbamondásra. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok másolása írottról, nyomtatottról, tollbamondás után és emlékezetből. Lendületes írás. Helyes testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás.	A tanuló – ismeri és használja a horvát ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz; – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – megadott minta alapján felismeri és kijavítja hibáit.	*Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk (vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata, térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Magyar nyelv és irodalom:* írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása,

		fejlesztése. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene; dráma és tánc:* tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, kisbetű, nagybetű, margó, szótag, szó, mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Tanulási képességek fejlesztése**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzése csoportos és egyéni technikáinak kialakítása. A játszva tanulást segítő eljárások megismerése, használatuk gyakorlása. Kulturált és hatékony könyvtár- és internethasználat.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása (könyvtárlátogatás, gyermeklexikon, szótárak használata; beszélgetés a tanulás szerepéről, fontosságáról, szükségességéről, a tanuláshoz szükséges információk kereséséről és kezeléséről). Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus- , mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. A kép és a szöveg kapcsolata. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása. Az internethasználat előnyei és hátrányai. Memoriterek: 2–3 mondóka, Đuso Šimara Pužarov egy verse, Marko Dekić-től egy vers, Đuro Franković: *Eci peci pec* kötetéből két kiszámoló vagy mondóka, egy vers Luko Paljetaktól, 1–2 vers szabad választás alapján a horvátországi gyermekirodalomból.	A tanuló – tanítói segítséggel használja és gyakorolja a játszva tanulást segítő különböző eljárásokat; – örömmel és motiváltan tanul; – képes szöveghűen felidézni a memoriterek közül: két kiszámolót, egy-egy rövid verset a hazai és anyaországi költők verseiből.	*Magyar nyelv és irodalom; matematika; környezetismeret:* önálló tanulás. *Vizuális kultúra:* gyermekirodalmi alkotások, mesék illusztrálása. *Dráma és tánc:* gyermekjátékok, kiszámolók, néptáncok tanulása. *Erkölcstan:* Kulturált viselkedés a könyvtárban. Az internet helyes használata. *Horvát népismeret:* hazai és az anyaországi népi mondókák és kiszámolók.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, lexikon, szótár, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság, film.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a horvát nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása: mondat, mondatfajták, hang, betű, szótagolás.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Aktív és passzív szókincs folyamatos bővítése. Szótárhasználat. A horvát és a magyar nyelv közti különbségek felismerése, ezek megfogalmazása életkori sajátosságoknak megfelelően. A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. Az ábécé hangjainak felsorolása. A betűrend használata gyakorlati feladatokban. A hangok csoportosítása fajtájuk szerint. Magánhangzó és mássalhangzó felismerése, az ”r”magánhangzói szerepe. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése. A beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban. A lj, č, ć, đ hangok és az ije/je alternáció helyes kiejtése.	A tanuló – szükség szerint felidézi és alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat (hang, betű, mondatkezdő nagybetű, írásjel, mondat, szótagolás); – törekszik a: lj, č, ć, đ hangok és az ije/je alternáció helyes kiejtésére; – képes a hibajavítási szabályok felidézésével saját hibáinak javítására.	*Dráma és tánc:* ritmusjátékok népzenére. *Ének-zene:* ritmusjátékok ütős hangszereken. *Környezetismeret:* a természet hangjai. *Magyar nyelv és irodalom:* egyezőségek és különbségek a magánhangzók és mássalhangzók között. Mondatfajták felismerése. *Horvát népismeret:* rövidebb horvát népismereti témájú szövegek írása másolással és tollbamondás után.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, ábécé, magánhangzó, mássalhangzó, szó, mondat, közlés, kérdés, elválasztás, pont, kérdőjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom, mint művészet befogadásának megalapozása és fejlesztése. Az olvasás iránti igény felkeltése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Folyamatos szókincsbővítés. Ismerkedés lírai művekkel: versek, mondókák, kiszámolók az anyaország és a hazai horvát mű- és népköltészetből, azonosulás a bennük kifejezett érzelmekkel. Versszak felismerése, egyszerű jellemzése (sorok száma, szótagszám). A vers hangulatának felismerése, ritmizálása. Rövidebb epikai művek olvasása (mű- és népmesék, elbeszélések a hazai és az anyaországi irodalomból). Olvasott történetek főszereplőinek azonosítása. Törekvés a történet idejének és helyszínének azonosítására. A prózai szöveg megkülönböztetése a versektől formájuk szerint. Anyaországi és hazai horvát népköltészeti alkotások megismerése (népmese, népdal, kiszámoló, találós kérdés, közmondás). Rövid ismeretterjesztő szövegek olvasása, információk visszakeresése tanítói kérdések segítségével. Népi játékok, dramatizált formák (mesék, bábjátékok, táncjátékok stb.).	A tanuló – képes egyszerű irodalmi szövegek felismerésére műfaji jellemzői alapján (pl. mese, vers, mondóka); – képes az olvasott szövegekben azonosítani a főszereplőket; – képes néhány verset, mondókát az anyaországi és hazai népköltészetből elmondani fejből; – különbséget tud tenni mesék és ismeretterjesztő szövegek között.	*Ének-zene:* dallam, ritmus, népdalok. *Dráma és tánc:* dallam, ritmus, népi játékok, néptáncok. *Környezetismeret*: ismeretterjesztő szövegek. *Magyar nyelv és irodalom:* vers és próza.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vers, mondóka, kiszámoló, találós kérdés, népdal, népi játék, mese, elbeszélés, ismeretterjesztő szöveg, dramatizálás, előadás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű ítéletalkotás az olvasott és hallott irodalmi művek szereplőiről. Konfliktuskezelés és önálló ismeretszerzésre való képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szép és csúnya, jó és rossz fogalmának használata a mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésben. Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, hallott irodalmi művek szereplőiről. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások adekvát alkalmazása szépirodalmi művekben megjelenített élethelyzetekre, erkölcsi kérdésekre. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban, pl. bábjáték.	A tanuló – képes állást foglalni alapvető erkölcsi kérdésekben; – képes megkülönböztetni a jót a rossztól, a szépet a csúnyától. A fogalmakat értelmezni is tudja; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni a mindennapi konfliktusokat, azokat képes életkori szintjén kezelni.	*Dráma és tánc:* részvétel dramatikus játékban. *Vizuális kultúra*: átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése. *Erkölcstan*: családtagjaim, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül). *Környezetismeret*: az ember megismerése (magatartásformák, szabályok, viselkedési normák); környezet és fenntarthatóság.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Konfliktus, tanulság, közmondás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló beszéde legyen tiszta és érthető. Értse meg a tanító egyszerű magyarázatait, utasításait, társai közléseit. Egyszerű kérdésekre értelmesen és érthetően válaszoljon. Használja a bemutatkozás, köszönések, megszólítások, kérések udvarias nyelvi formáit. Aktivizálja szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Ismerje fel a hatékony tanuláshoz szükséges tanult technikákat és a játszva tanulást segítő különböző eljárásokat. Rendelkezzen az olvasásra, annak folyamatára vonatkozó szókinccsel. Ismerje az írott és nyomtatott betűket. Törekedjen a begyakorolt szavak, szószerkezetek, mondatok és rövid szövegek pontos és kifejező olvasására.

	Legyen képes a tanult és begyakorolt szavak, mondatok, rövid szövegek megértését bizonyítani tanítói kérdések segítségével, illetve a képhez tartozó szó, mondat, szószerkezet hozzákapcsolásával. Törekedjen a folyamatos, pontos olvasásra. Tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. A memoritereket mondja el szöveghűen. Legyen tisztában az írás alapvető funkciójával. Ismerje és használja biztonsággal a horvát ábécé írott betűit. Írása legyen rendezett és pontos. Hibáit javítsa önellenőrzéssel. Szükség szerint ismerje fel és alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat a begyakorolt szavaknál. Legyen képes 20–30 begyakorolt szó tollbamondás utáni helyes leírására (c, č, ć, lj, ije/je). Válassza el helyesen az egyszerű szavakat. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával. Tudatosuljon benne a kétnyelvűség előnye, mely segíti a reális nemzetkép, kisebbségkép kialakulásában. Képes legyen állást foglalni alapvető erkölcsi kérdésekben. Tudja értelmezni a jó–rossz, szép–csúnya fogalmakat. Az anyanyelv részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, fejlődjön harmonikusan.

3–4. évfolyam

Az olvasás és írás elsajátítása nélkülözhetetlen az önálló tanuláshoz, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben. El kell érni, hogy a tanulók tiszteljék, szeressék anyanyelvüket, ápolják anyanyelvi örökségüket és hagyományaikat. Legyen érthető, technikailag helyes a tanulók szóbeli kifejezőkészsége, ezért a tanító folyamatos feladata a beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének fejlesztése. Különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs folyamatos fejlesztése, aktivizálása szövegalkotó feladatokkal. A tanító további feladata felkészíteni a tanulókat életkoruknak megfelelő szinten a mindennapi beszédhelyzetek sikeres megoldására.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét és empátiáját. Lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, a horvát nyelv és a horvát kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak majd mintául a tanulók fogalmazásaihoz.

Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek és korlátainak megismerése, a szelekció, az összehasonlítás és a kritikai feldolgozás képességének fejlesztése.

A 3−4. évfolyamon az írás–helyesírás tanításának célja az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, a tanulást és az írásos önkifejezést szolgáló eszközzé fejlesztése az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

A tapasztalati megalapozottságú, elemi szintű grammatikai ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul a nyelvi kifejezésre irányuló figyelem, az önértékelő képesség, a kritikai érzék és az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A tanuló hangképzése megfelelő, érthetően beszél. Kérdésekre röviden válaszol. Használja a bemutatkozások, köszöntések, kérdezések illendő nyelvi formáit.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd és megértés, valamint a szókincs intenzív továbbfejlesztése. A beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Helyes hangképzés, beszédlégzés, kiejtés különböző kommunikációs helyzetekben, pl. felolvasás, párbeszéd. Felolvasáskor, szövegmondáskor különféle mondatok felismerése, helyes használata a közlés szándékának megfelelően (kérés, óhaj, kérdés.) Élmények, gondolatok, információk, érzelmek, vélemények elmondása néhány érthető, összefüggő, rövid mondattal. Ismert szövegek megjelenítése különféle dramatikus formákkal. (Bábjáték, árnyjáték, némajáték stb.) Olvasmányok tartalmának felidézése, elmondása. Figyelem a beszédpartnerekre. Beszédpartnerekhez alkalmazkodó, beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás. Memoriterek szöveghű elmondása.	A tanuló – használja a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi fordulatokat; – gondolatait érthetően fejezi ki; – részt vesz csoportos beszélgetésben, vitában, közös történetalkotásban, értékelésben; – memoriterek elmondásánál alkalmazza a helyes kiejtést, hangsúlyt és hanglejtést; – ismert szövegek dramatikus megjelenítésekor használja a begyakorolt nem verbális eszközöket (tekintet, testtartás, arckifejezés).	*Környezetismeret*: információk, tapasztalatok, élmények elmondása néhány összefüggő mondattal. *Magyar nyelv és irodalom;idegen nyelv*: helyes hangképzés, beszédlégzés különböző kommunikációs helyzetekben. *Horvát népismeret:* népismereti szövegek tartalmának felidézése (pl. népszokások).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, kiejtés, tekintet, testtartás, kérés, óhaj, kérdés, párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 108 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szövegek szó szerinti megértése. Az adott korosztály képességeinek megfelelő olvasási és szövegértési ismeretek. Tanítói kérdések segítségével információk visszakeresése rövidebb szövegekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az értő hangos és néma olvasástechnika és a folyékony olvasás kialakításának segítése, az értő olvasás fejlesztése, különböző szintű szövegek megértése, összehasonlítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az aktív szókincs gazdagítása tanult, feldolgozott szövegekkel. Biztos olvasási készség kialakítása. Olvasástechnikai hibák, nehézségek önálló felismerése, folyamatos javítása. Ismerkedés a horvát nyelvre jellemző frazeológiai kifejezésekkel, nyelvi fordulatokkal. Szövegek önálló megértése néma olvasással. Olvasmány tartalmának elmondása 4–5 összefüggő, egyszerű mondattal a kép, illetve a vázlat alapján, a szövegben előforduló szavak, kifejezések használatával. Szövegtartalmak eljátszása, vizuális megjelenítése. Egy–két mondatos vélemény megfogalmazása az olvasott szövegben megjelenő szereplőkről, cselekedeteikről, magatartásukról. Életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi és ismeretterjesztő típusú szövegek megismerése, ezek megértése különböző olvasási stratégiák alkalmazásával (áttekintés, kereső olvasás). Az olvasmányhoz kapcsolódó előzetes ismeretek, élmények, tapasztalatok felidézése.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – folyékony, automatizált olvasástechnikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén is; – az életkori szintjének megfelelően tisztában van az erősségeivel, gyengeségeivel az olvasástechnika és a szövegértés területén is; – felismeri és javítja hibáit; – megérti és értelmezi az életkori szintjének megfelelő, különböző típusú szövegek szókincsét, nyelvi fordulatait, információit, gondolatait.	*Magyar nyelv és irodalom:* olvasási stratégiák, technikák ismerete, alkalmazása. *Környezetismeret:* olvasott szövegek önálló megértése. *Vizuális kultúra:* mesék, gyermekirodalmi alkotások illusztrálása. *Horvát népismeret:* rövidebb, horvát népismereti témájú szövegek önálló megértése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondat, szöveg, szövegértés, kérdés, válasz, szerep, olvasás, előadás, illusztrálás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás és szövegalkotás**	**Órakeret 78 óra**
Előzetes tudás	Tetszetős, rendezett kézírás. Szó, szószerkezet, rövid mondat másolása írott/nyomtatott mintáról, szavak írása tollbamondás után. Mondatalkotás szóban és írásban. Különféle mondatok helyes használata. Történetalkotás szóban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát anyanyelvű írásbeliség normáinak megismerése, az életkornak megfelelő írástechnika, olvasható betűformák, esztétikus íráskép kialakítása. Az írás eszközszintre emelése, írástempó fokozása. Szó, szószerkezet, mondat, szöveg írása másolás, tollbamondás és emlékezet után. Szövegalkotás írásban. A szövegek tagolásának gyakorlása. Szóbeli és írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írástechnika fejlesztése, helyes írásszokások megszilárdítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás). Az írás lendületének és tempójának fokozása. Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből és akaratlagos írással. Az egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása. Szövegalkotás szóban és írásban. Mondatok összekapcsolása, szövegminták, nézőpontok, témaválasztás. Az anyaggyűjtés módjai: megfigyelés, emlékezet, olvasás, képzelet. Címadás, az anyag elrendezése: szerkesztés. Rövid szövegek alkotása (pl. leírás, elbeszélés, jellemzés). A szövegek tagolásának gyakorlása. A tanult nyelvtani és helyesírási ismeretek alkalmazása rövid fogalmazásokban. A tanító segítségadása mellett: – írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő szövegformában;	A tanuló – képes az írás eszközszintű használatára, a szöveg gazdaságos elrendezésére; – a tanult fogalmazási ismereteket felhasználja fogalmazás készítésekor; – írása jól olvasható, lendületes. Füzetei rendezettek, tiszták; – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. egy oldal terjedelmű elbeszélő fogalmazást készít; – a fogalmazás témájának megfelelő szavakat és kifejezéseket használ; – adott vagy választott témáról 8–10 mondatos leírást készít a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával; – a tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi; – figyel a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök használatára; – tanítója útmutatásai alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.	*Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli szövegalkotás, olvasható, tetszetős, rendezett füzetvezetés. *Matematika; természetismeret:* rendezett és gazdaságos füzetvezetés. *Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képsorral. *Környezetismeret:* leírás a tanult állatokról. *Horvát népismeret:* horvát népismereti témájú szövegek írása emlékezetből.

– rövid leírások készítése tárgyról, növényről, állatról; – rövid jellemzés készítése emberről; – levélírás, levélcímzés, rövid szöveges üzenetek megfogalmazása; – mindennapi élet tájékoztató szövegei alkotásának gyakorlása (pl. meghívó, sms); – fogalmazások javítása a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával. Rendezett íráskép.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írás, szövegalkotás, olvashatóság, címadás, bekezdés, bevezetés, tárgyalás, befejezés, javítás, témaválasztás, anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, meghívó, sms.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A játszva tanulást segítő eljárások, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzése csoportos és egyéni technikáinak megismerése. Az önismeret megfelelő szintje. Kulturált könyvtár– és internethasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A játszva tanulás, a hatékony önálló tanuláshoz szükséges tudás megszerzése és feldolgozása csoportos és egyéni technikáinak továbbfejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulás szerepe és módja. Egyszerű tanulási módok és stratégiák. Az önálló tanulási folyamat egyes lépéseinek megismerése: hogyan tanulok könnyen, mi okoz nehézséget. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, szövegalkotási technikák. Az információk keresése és kezelése. Adatok, információk gyűjtésének, célszerű elrendezésének módjai. Különböző információhordozók a lakóhelyi és az iskolai könyvtárban. A könyvtár mint információs központ, a tanulás	A tanuló – ismeri a tanulást támogató eljárásokat (egyszerű adatkeresés, vázlat, szótár, képes horvát szótár); – képes önálló tanulásra; – ismeri a saját tanulási folyamatának, képességének jellemzőit; – érdeklődő a tanulás terén; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: M. Dekić: *Majka mi je*, Đ. Š. Pužarov: *Igra*, L. Paljetak: *Novosti*, S. Blažetin: *Vrabac i lastavica*, Antun Mihanović: *Himna*, 2–3 vers	*Magyar nyelv és irodalom:* tanulást támogató eljárások: szótár, enciklopédiák, lexikonok stb. *Környezetismeret:* információszerzés. *Vizuális kultúra*: képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. *Idegen nyelv:* különböző információhordozók a lakóhelyi és az iskolai könyvtárban.

bázisa, segítője. Ismerkedés folyóiratokkal. Katalógusok megfigyelése. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információforrások keresésében.	szabad választás alapján a horvátországi gyermekirodalomból.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulás, tudás, vázlat, összefoglalás, információ, szótár, könyvtár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Az eddig tanult nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság és a szóhasználattal kapcsolatos ismeretek bővítése. Tapasztalatokra épülő nyelvi, nyelvtani fogalomrendszer megalapozása a szófajok körében. A horvát és a magyar nyelv és helyesírásuk közti különbségek megismerése. A helyesírási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A horvát és a magyar nyelv közti különbségek felismerése, ezek megfogalmazása az életkornak megfelelően (pl. horvátul úgy mondjuk, hogy…), helyesírási különbségek megismerése (pl. népnevek, intézménynevek, elválasztás). Az aktív és passzív szókincs folyamatos bővítése, szókincsgyakorlatok. Nyelvileg igényes minta követése a beszédben. Szövegalkotási gyakorlatok a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételével, életkorának megfelelő nyelvhasználati területeken. A mondatfajták felismerése és helyes használata beszédben és írásban. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése. Az igeidők helyes használata beszédben és írásban. A segédige különírása az igétől. A *li* kérdőszó helyesírása. A főnév fajtáinak megnevezése, csoportosítása neme és száma szerint. Többes számú főnevek	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; – a szövegkörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket; – alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek; – biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	*Magyar nyelv és irodalom:* a két nyelv közti különbségek felismerése. *Környezetismeret:* Horvát földrajzi nevek a térképen. Horvát ünnepeink megnevezésének helyesírása. *Matematika: s*zámnevek helyesírása. *Idegen nyelv:* mondatfajták, igeidők helyes használata beszédben és írásban.

alkotása. A tulajdonnevek csoportjainak megismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek. A melléknév szerepének ismerete a nyelvhasználatban. Számnevek helyes használata szóban és írásban. A névmások szerepének megértése, alkalmazásuk a mondatokban. Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben. A *lj, č, ć, đ* hangok és az *ije/je* alternáció helyes kiejtése és írása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, főnév, hímnem, nőnem, semlegesnem, köznév, tulajdonnév, személynév, állatnév, földrajzi név, intézménynév, ünnep, népnév, ige, igeidő, igeragozás, melléknév, számnév, névmás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű irodalmi szövegek felismerése műfaji jellemzők alapján (mese, vers, mondóka). A mese jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Rímek felismerése a versszakban. Vers ritmusa.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Az irodalom sajátos kifejezési módjai formáinak felismerése, összehasonlítása és megértése. A műnemek és műfajok jellemzőinek megismerése. Ismerkedés a horvát irodalom alkotásaival és alkotóival. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Néhány alapvető irodalmi téma, élethelyzet felismerése az olvasott művekben. Az olvasókönyv olvasmányainak csoportosíta, a csoportosítási szempontok megfigyelése. Az olvasmányok témáinak azonosítása, azonos témájú olvasmányok összehasonlítása. Műnemek és műfajok jellemzőinek megismerése. Rövidebb epikai művek olvasása (mű- és népmesék, elbeszélések,	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait, magyarázza cselekedeteiket; – azonosítja a történet idejét és helyszínét; a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat,	*Magyar nyelv és irodalom:* próza, vers, műnemek és műfajok jellemzői. *Környezetismeret:* környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok. *Ének-zene*: a népdalok szövege (művészeti kifejező eszközök,

gyermekregény–részlet a hazai horvát és az anyaországi irodalomból). Az olvasott történetek főszereplőinek azonosítása. Törekvés a történet idejének és helyszínének azonosítására. Események sorrendjének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. A költői nyelv néhány sajátosságának megfigyelése. Lírai alkotásokban a ritmus, rím, versszak, refrén felismerése. A versszak egyszerű jellemzése (sorok száma, szótagszáma, hosszúsága). Rövid ismeretterjesztő szövegek önálló olvasása (család, ünnepek, egészség, életmód, természet- és környezetvédelem, hazai horvátok lakta tájak, iskola, kulturális élet és média), információk visszakeresése tanítói kérdések segítségével.	mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, több összefüggő mondattal mondja el; – formájuk szerint megkülönbözteti a prózai szövegeket a versektől; – elsajátítja a ritmus, rím, refrén fogalmát.	természeti képek). *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* A témához és a tartalomhoz is illeszkedő kifejezőeszközök elemzése, alkalmazása. Bizonyos médiumokban megjelenő médiaszövegek közötti különbségek (pl. televíziós műsortípusok, animációs mesefilmek, sorozatok) felismerése közvetlen példákon keresztül.
A mozgás és a szövegmondás összekapcsolása. Egyszerűbb drámai konvenciók és a színházi formanyelv alapjainak tapasztalati megismerése (jelenet, felvonás, kezdet és vég, díszlet, berendezés, jelmez, kellék, fény- és hanghatások). A tanultak felhasználása saját produkcióhoz, bábelőadások, színházi előadások megbeszélésekor. Anyaországi és magyarországi horvát szerzők alkotásai részleteinek elolvasása tanítói irányítással. Ivana Brlić Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića, Dvije koze,* Mato Lovrak: *Vlak u snijegu,* Stjepan Jakševac: *Zaljubljeni svijet,* Antun Mihanović*: Hrvatska himna,* M. Dekić: *Majka mi je, Domovini (részlet),* S. Blažetin:		*Vizuális kultúra; dráma és tánc*: Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel). A különböző médiaszövegekben megjelenő egyszerű helyszín- és időviszonylatok. *Horvát népismeret:*

Pahuljice padaju, Zečja sudbina, Mura.		hazai és anyaországi horvát költők verseinek felidézése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ismeretterjesztő szöveg, szépirodalmi szöveg, vers, próza, találós kérdés, szólás, közmondás, elbeszélés, regény, főszereplő.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Ítéletalkotás egyszerű helyzetekben. A kulturális másság felismerése szépirodalmi művek alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ítéletalkottatás egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján. Saját vélemény megfogalmazása a mindennapi kommunikációban. A konfliktuskezelés képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szépirodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságának alkalmazása mindennapi szituációkban. Saját vélemény megfogalmazása a mindennapi kommunikációban. A saját vélemény mellett a nem saját álláspont megjelenítésének, átélésének képessége. Mások véleményének megértése, elfogadása, kompromisszumkészség a vita során. Vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok megfigyelése, felismerése és kritikája. A szép megtapasztalása a természeti környezetben, a mindennapi élet tárgyaiban és a különféle művészeti ágakhoz tartozó, az életkornak megfelelő néhány műalkotásban.	A tanuló – képes állást foglalni, érvelni, meggyőzni másokat alapvető erkölcsi, esztétikai kérdésekben; – képes mások álláspontját is megjeleníteni; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat saját és más álláspontból is, azokat életkori szintjén képes kezelni.	*Környezetismeret:* Környezeti rendszerek állapota, fenntarthatóság. Egészséges életmód. Viselkedési normák. *Magyar nyelv és irodalom:* mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékkal (helyzetgyakorlat, bábjáték). *Erkölcstan:* Társas kapcsolatok, barátság. Önálló ítéletalkotás társadalmi, erkölcsi és esztétikai kérdésekről. *Horvát népismeret:* horvát népi dramatikus játékok felidézése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, konfliktus, tanulság.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló gondolatait, véleményét egyszerűen, érthetően fejezze ki. Használja a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát igazítsa beszélgetőpartneréhez. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe közös élményekről, tevékenységekről. Saját álláspontját pontosan fejtse ki. Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert szövegeket. Életkorának megfelelő szövegeket értsen meg néma olvasás útján is. Legyen képes a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazására az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésig. Ismerjen és alkalmazzon néhány fontos olvasási stratégiát. A memoritereket szöveghűen mondja el. Legyen képes adott vagy választott témáról 6–8 mondatos fogalmazást készíteni a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. Legyenek rendszerezettek az alsó tagozatban tanult anyanyelvi ismeretei. Biztonsággal ismerje fel a tanult szófajokat. Írásánál alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái legyenek rendezettek, olvashatóak. Helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa. Ismerje fel, hogy a nyelv a kommunikáció olyan eszköze, melynek közösségi összetartó ereje van, közvetíti a világra vonatkozó tudást és a hagyományt. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességei továbbfejlesztésében. Anyanyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, harmonikusan fejlődjön. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5–8. évfolyam

A tanulók a felső tagozatban igen nagy lépést tesznek a szociális érésben, az önmagukra eszmélésben, átélhetik a horvát nyelv és kultúra elválaszthatatlanságát. A horvát nyelv kellő színvonalú ismerete alapul szolgál más nyelvek megismeréséhez és elsajátításához, ami lehetővé teszi az egyén számára az európai nemzetek és az emberiség közösségében való kommunikációt. Fontos szerep jut az irodalmi anyagnak a helyes önismeret kialakításában, a lényeges és kevésbé lényeges megkülönböztetésében. El kell érni, hogy a tanulók tiszteljék és szeressék anyanyelvüket, ápolják anyanyelvi örökségüket és a hagyományokat.

A tantárgy alapvető célja a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek, tudástartalmak megalapozásának folytatása, a tanulók hallott és írott szövegalkotási kompetenciáinak továbbfejlesztése az életkori sajátosságok és egyéni képességek figyelembevételével, a horvát nyelvről szerzett tapasztalati és tárgyi ismeretek bővítése.

A tanulóknak ebben a szakaszban számos képességszintet kell elérniük. Beszédkészség szempontjából a tanuló beszéde fejlődjön tovább a megfelelő artikuláció szempontjából. Szóbeli és írásbeli kifejezőkészsége legyen érthető, technikailag helyes, stílusos. Szókincse gyarapodjon. Megszólalásaiban alkalmazkodjék a hallgatósághoz, beszédhelyzethez. Legyen képes önállóan néhány mondatos szövegek alkotására, személyes és olvasmányélmények megfogalmazására. Tanulási képességek szempontjából jó, ha a tanuló képes különböző vázlatok, különböző témájú, műfajú szövegek megértésére, megfogalmazására. Irodalomismeret szempontjából a tanuló ebben a szakaszban megfigyeli a költői nyelv néhány sajátosságát, a műfajok némelyikét, a szerkezetiség némely megnyilvánulásait, a téma és hangulat változatait, a szereplő, az elbeszélő, a lírai én kérdésköreinek némely aspektusát, továbbá a tantervben számára előírt fogalmakat. Az olvasást szokássá kell alakítani. A horvát nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása, fejlesztése.

Ki kell fejleszteni a tanulókban a helyesírási alapszabályok ismeretét és azok alkalmazását. Írásban és beszédben legyenek képesek az önkontrollra, a helyesírási és helyes beszédbeli hibák felfedezésére, önálló javítására.

A horvát nyelv és irodalom tantárgy fontos célja még, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben is képesek önálló ítéletalkotásra. A családi élettel kapcsolatban a harmonikus együttélést, az egymás iránt felelősséggel tartozó magatartást tekintsék követendőnek. Fontos szerepet kap a horvát nyelv és irodalom kerettantervben a környezet- és médiatudatos magatartás kialakítása, megismerése. A demokráciára nevelésben és a nemzeti öntudat kialakulásában is kitüntetett szerepet kapnak a horvát irodalom jelentős, nemzeti sorskérdéseket végiggondoló alkotásai.

A 7–8. évfolyam már a következő, középfokú iskolafokozat tanulmányait is előkészíti. A művelődési szokások ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a tanulók érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. A horvát nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a tanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba.

5–6. évfolyam

A tantárgy alapvető célja a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek, tudástartalmak megalapozásának folytatása, a tanulók hallott és írott szövegalkotási kompetenciáinak fejlesztése az életkori sajátosságok és egyéni képességek figyelembevételével, a horvát nyelvről szerzett tapasztalati és tárgyi ismeretek bővítése.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már viszonylag hosszabb szövegeket fel tudnak dolgozni. A kerettanterv irodalomtanítási részének ez a szakasza úgy tekint erre a fejlesztési időszakra, mint amely már lehetőséget ad az irodalmi jelenségek, művek megértésére, elemzésére, tartalmi feldolgozására, a műalkotások megértéséhez szükséges esztétikai, irodalomelméleti (műfajelméleti, szerkezettani, stilisztikai, verstani) alapszintű ismeretek megszerzésére, valamint a műértő olvasás kialakításával ismeretek szerzésére világunkról és az emberi létről. Átgondolt, hatásos személyiségfejlesztés során fontos szerep jut az irodalmi anyagnak az önismeret kialakításában. El kell érni, hogy a tanulók tiszteljék és szeressék anyanyelvüket, ápolják anyanyelvi, irodalmi örökségüket és a hagyományokat.

Ennek megfelelően az 5–6. évfolyamon számos képességszintet el kell érni. Beszédkészség szempontjából a tanuló beszéde fejlődjön tovább a megfelelő artikuláció szempontjából. Szóbeli és írásbeli kifejező készsége legyen érthető, technikailag helyes, stílusos. Szókincse gyarapodjon. Hallott szövegről legyen képes rövid, szóbeli összefoglalást adni. Megszólalásaiban alkalmazkodjék a hallgatósághoz, a beszédhelyzethez. Legyen képes az olvasottakról néhány mondatos szóbeli és írásbeli vélemény megfogalmazására. Legyen képes önállóan néhány mondatos szövegek alkotására, személyes és olvasmányélmények megfogalmazására. Tanulási képesség szempontjából jó, ha a tanuló képes különböző vázlatok felhasználására, különböző témájú, műfajú szövegek megértésére, megfogalmazására. Szövegértés szempontjából szükséges a globális, információkereső, értelmező olvasás, továbbá tartalommondás; a címadás. Irodalomismeret szempontjából a tanuló ebben a szakaszban megfigyeli a költői nyelv néhány sajátosságát, a műfajok némelyikét, a szerkezetiség némely megnyilvánulásait, a téma és hangulat változatait, a szereplő, az elbeszélő, a lírai én kérdésköreinek némely aspektusát, továbbá a tantervben számára előírt fogalmakat.

Ki kell fejleszteni a tanulókban a helyesírási alapszabályok ismeretét és azok alkalmazását. Meg kell szerettetni az olvasást, és azt szokássá kell alakítani. Meg kell tanítani a tanulókat a helyes könyvtárhasználatra, az információszerzés különböző lehetőségeire, serkenteni őket az önálló tapasztalatszerzésre, tanulásra, önművelésre.

Erkölcsi ítélőképesség szempontjából megismerkedik a tanuló a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáival, a különböző kultúrák és eltérő vélemények tiszteletben tartásának fontosságával.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb. Gondolatok, információk, érzelmek és vélemények egyszerű, érthető és hatékony közlése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés erősítése a megfelelő hangképzésre, beszédlégzésre, kifejező, mások számára érthető, nyelvileg igényes és helyes beszédre. Hallás utáni értés fejlesztése különféle dramatikus formák kipróbálásával.	

	Elemi udvariassági formák ismerete és használata. Különböző modalitású mondatok változatos használata a közlés szándékának megfelelően. Megfelelő szókincshasználat, gesztusnyelv és mondatfonetikai eszközök összehangolása a tartalommal a beszédhelyzetnek megfelelően. Eligazodás a mindennapi beszédhelyzetekben.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Megfelelő hangképzés, beszédlégzés, mások számára érthető, helyes beszéd. Különböző hallott szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása. A beszédpartnerekhez alkalmazkodó, beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása: kapcsolatfelvétel, kérdés, kérés, beszélgetés. Férfiak és nők, felnőttek és gyermekek kommunikációjának különbözőségei, kommunikációs (illem-) szabályok (férfiak és nők, felnőttek és gyermekek, gyermekek és gyermekek) között. Gondolatok, érzelmek, óhajok közlése változatosan és érthetően. Memoriterek szöveghű, kifejező tolmácsolása.	A tanuló – törekedszik a megfelelő hangképzésre, beszédlégzésre, kifejező, mások számára érthető, helyes beszédre; – beszéde érthető, jól artikulált, összefüggő, a beszédpartnerekhez alkalmazkodó; – képes hallott szövegek rövid összefoglalására, saját vélemény megfogalmazására; – részt vesz különböző dramatikus formák kipróbálásában; – szöveghűen, kifejezően tolmácsolja a memoritereket.	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikáció, kapcsolatteremtés, dramatikus formák kipróbálása. *Természetismeret:* érzékszervek. *Dráma és tánc:* kommunikációs kapcsolatteremtés. *Horvát népismeret:* népi mondókák, kiszámolók.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Testtartás, arcjáték, beszédhelyzet, hangerő, szünet, tempó, hangsúly.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás és írott szöveg megértése	Órakeret 33 óra
Előzetes tudás	Az értő hangos és néma olvasás megfelelő tempójának elsajátítása, az ily módon olvasott különböző szintű (terjedelem, bonyolultság, műfaj, cél) szövegek megértése, összehasonlítása. A tanult olvasási stratégiák adekvát alkalmazása olvasás előtt, alatt és után. A szöveg információinak és gondolatainak a tanuló életkora szerint elvárható értelmezése és értékelése.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az adott korosztályok képességeinek megfelelő olvasási, szövegértési képességek fejlesztése. Az olvasási technika fejlesztése többféle szövegértési eljárással. A szó szerinti értelmező olvasás fejlesztése. Gyakori szövegtípusok felismertetése (szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi, médiaszövegek). Az olvasási, a szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, és a megfelelő javítási technikák megismertetése.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző szövegek néma és hangos olvasása. Ismert tartalmú szövegek értelmező hangos olvasása. Az olvasási és feldolgozási stratégiák alkalmazása (adatok visszakeresése, a szöveg átfutása, részletes olvasás, jóslás, előzetes tudás aktiválása), gyakorlása és bővítése különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken. Az irodalmi szövegekben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok (hasonlat, metafora, ismétlés, fokozás) megértése és gyakorlása. Rövidebb szépirodalmi és népköltészeti szövegek önálló olvasása. A feldolgozott olvasmányok cselekményének rövid, tömör megfogalmazása és ismertetése. A főszereplők rövid jellemzése. Saját vélemény megfogalmazása a szereplők cselekedeteiről, jelleméről, a szövegben megjelenő élethelyzetről. Az olvasott szöveg műfaji különbségeinek (pl. népmese, lírai költemény, elbeszélés, dokumentum) megfigyelése, a szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő megfogalmazása. Különböző mondatfajták hanglejtésének megfigyelése, reprodukálása hangos olvasásnál. Aktív és passzív szókincs gazdagítása a tanult irodalmi szövegek segítségével. A mindennapi kommunikációban használatos szókincs biztos	A tanuló – megfelelő olvasási és szövegértési technikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén; – tisztában van erősségeivel, gyengeségeivel az olvasástechnika és a szövegértés területén; – felismeri és javítja hibáit; – képes az olvasott szövegek megértésére, a szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetésére szépirodalmi és más olvasmányokban; – megfelelő szókinccsel rendelkezik a mindennapi kommunikációhoz és az olvasott művek önálló tartalomelmondásához, saját vélemény megfogalmazásához a szereplők cselekedeteiről, jelleméről; – az olvasás területén motivált.	*Magyar nyelv és irodalom:* olvasási és szövegértési stratégiák alkalmazása és bővítése. *Matematika; természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: tájékozódás, információkeresés. *Idegen nyelv:* ismert tartalmú szövegek értelmező hangos olvasása. *Horvát népismeret:* rövidebb, horvát népismereti témájú szövegek.

használata az életkori sajátosságoknak megfelelően. A horvát nyelvre jellemző nyelvi fordulatok ismerete és használata.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegkép, üzenet, tartalom, népmese, elbeszélés, lírai költemény, hasonlat, metafora, ismétlés, fokozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Az írás eszközszintű használata, a szöveg gazdaságos elrendezése. Jól olvasható, lendületes írás, esztétikus íráskép. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend, a szöveg tagolása bekezdésekre. A tanult fogalmazási műfajokban való jártasság, szövegalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika továbbfejlesztése: tanulási igényeknek megfelelő tempójú, olvasható, rendezett külalakú írás. Szövegalkotási képességek fejlesztése különböző szövegtípusokban és műfajokban. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás támogatása. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kialakult egyéni írástechnika további fejlesztése. Törekvés az esztétikus, olvasható kézírásra. Helyesírási hibák felfedezése, önálló javítása. Az anyaggyűjtés elrendezése alapjainak megismerése, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus forrásokból tanári irányítással, csoportosan és önállóan. Személyes és olvasmányélmények megfogalmazása különböző szövegtípusokban: mese, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, párbeszédes formák. Kreatív szövegalkotás (olvasott művekhez befejezés készítése, a történet folytatása). A vázlatkészítés szabályainak, fajtáinak megismerése; gyakorlatok a vázlat kifejtéséhez, kiegészítéséhez.	A tanuló – írása a tanulási igényeknek megfelelő tempójú, olvasható, áttekinthető és rendezett külalakú; – a tanult fogalmazási ismereteket felhasználja a fogalmazás készítésekor. Képes kb. egy oldal terjedelmű mese, elbeszélő, leírás, jellemzés, levél szövegtípusú fogalmazás készítésére; – a fogalmazás témájának megfelelő szavakat, kifejezéseket használ; – a tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi; – figyel a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök használatára; – tanára útmutatása alapján vázlatot készít; – kijavítja fogalmazási és	*Magyar nyelv és irodalom:* Rendezett füzetvezetés. Szóbeli, írásbeli szövegalkotás (mese, leírás, jellemzés). Különbségek a horvát és a magyar helyesírásban. *Természetismeret:* leírás a tanult földrajzi környezetről. *Vizuális kultúra:* cselekmény, személy megjelenítése képekben. *Idegen nyelv:* törekvés a nyelvi, nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmazására.

Törekvés a nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmazására. A horvát és magyar helyesírás eltéréseinek megfigyelése. A horvát és magyar nyelv nyelvi fordulatainak lefordítása szótárak segítségével. Szövegalkotás az internetes műfajokban: pl. e-mail, kommentelés. Az írás nem nyelvi jeleinek, a szöveg képének az írott üzeneten túli jelentése.	helyesírási hibáit.	*Informatika:* betűforma, nagyság, sorköz, margó, távolság, színek, kiemelések stb.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, mese, párbeszéd, levél, e-mail, önellenőrzés, javítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képességek fejlesztése**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Hatékony tanulást segítő eljárások ismerete és használata. A könyvtárhasználat alapvető szabályainak ismerete. Kulturált könyvtár– és internethasználat. Eligazodás a könyvek, írott nyelvi források világában. Tájékozódás lexikonokban, szótárakban betűrend segítségével. Önismeret megfelelő szintje.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tanulást támogató eljárások gyakorlása: jegyzetelés, adatkeresés, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus forrásokban, egynyelvű és kétnyelvű szótárhasználat. Önálló feladatvégzés gyakorlása. Szöveges emlékezet aktiválása, a szövegek pontos megfigyelése, azonosítása és felidézése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Önálló feladatvégzés gyakorlása: könyvtárhasználat – könyvek keresése megadott témához. Tapasztalatszerzés különböző információhordozók működéséről, használatáról (vizuális, audiovizuális, internet, CD-ROM). A korosztálynak szóló ismeretterjesztő művek, lexikonok, szótárak megismerése, használata. A vázlat felhasználása különböző témájú és műfajú szövegek megértéséhez, megfogalmazásához. Az összefoglalás sajátosságainak és szerepének megismerése és	A tanuló – ismeri az önálló tanulást támogató eljárásokat (adatkeresés, egynyelvű és kétnyelvű szótárhasználat, lexikonhasználat, anyaggyűjtés); – képes jegyzet és vázlat alapján rövid, önálló szóbeli és írásbeli szövegalkotásra, gondolatmenetek, magyarázatok, következtetések, összefüggések megfogalmazására tanári irányítással; – szöveghűen felidézi a	*Magyar nyelv és irodalom:* tanulást támogató eljárások: szótár, enciklopédiák, lexikonok, különböző információhordozók stb. *Dráma és tánc:* ritmusgyakorlatok, szöveg és dallam memorizálása.

megértése. Információkeresés, a szereplők érzelmeinek magyarázata, az érzelmek és cselekedetek közti kapcsolat, ok-okozati viszony felismerése, következtetések levonása, értelmezés. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok. Népköltészet: hazai és anyaországi horvát találós kérdések, szólások, közmondások, népmesék részleteinek szöveghű felidézése. Anyaországi és hazai horvát szerzők gyermekverseiből egy-egy vers, illetve kb. 10 soros prózai szöveg szöveghű felidézése. Pajo Kanižaj, Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Marko Dekić, Mate Šinković, J. G. Džuretin, Đ. Š. Pužarov, Lajoš Škrapić, Matilda Bölcs.	következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: – népköltészet: egy-egy anyaországi és hazai horvát találós kérdést, közmondást, népmesét, – anyaországi és hazai horvát szerzők gyermekverseiből egy-egy verset, versrészletet, kb. 10 soros prózai szöveget.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, lexikon, vázlat, összefoglalás, ritmus, dallam, szöveg, tanulás, tudás, információhordozó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről**	**Órakeret 78 óra**
Előzetes tudás	Helyes beszédlégzés és kiejtés, a mondat– és szövegfonetikai eszközök alkalmazása különböző kommunikációs helyzetekben. Tanult nyelvtani fogalmak felismerése és megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A nyelvi tudatosság fokozása. A tanulók nyelvi kultúrájának fejlesztésével a sikeres szocializáció megalapozása, hozzájárulás az önértékelés, önbecsülés kialakulásához, az igényes önkifejezés lehetőségéhez. A tanult szófajok felismertetése és megnevezése szójelentés alapján toldalékos formában, mondatban és szövegben, megfelelő használatuk segítése írott és beszélt szövegben. A horvát és a magyar nyelv és helyesírásuk közti különbségek megismerésének bővítése. A helyesírási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A kommunikáció folyamatának célja és tényezői, szóbeli kommunikációs helyzetekben. (Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás, szándéknyilvánítás, véleménynyilvánítás, beszélgetés, vita, kérés, kérdezés.) Alapvető udvariassági formák ismerete és használata. A nyelv rétegzettségének (nyelvváltozatok) megfigyeltetése, felismertetése példákon keresztül. A nyelv változásának felismertetése egy régebbi és egy mai szöveg összehasonlításával. Szókincsbeli különbségek megfigyelése. A horvát és a magyar nyelv közötti alapvető helyesírási különbségek megismerésének bővítése (birtokos melléknevek, földrajzi nevek helyesírása), az elválasztás különbözősége. Az aktív és passzív szókincs folyamatos bővítése, szókincsgyakorlatok. Egyszerű mondatok tartalom szerint. A horvát hangrendszer jellemezőinek tapasztalati úton történő megismerése. A hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. A beszédszervek működésének megfigyelése, megismerése. A beszédhangok hasonlóságainak és különbségeinek felfedezése, a képzési módok megfigyelése. A horvát hangok rendszere és főbb képzési jellemzőik: – magánhangzók,	A tanuló – rendelkezik a mai horvát nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretekkel; – felismeri, hogy a nyelv a kommunikáció eszköze, a nyelv jelrendszer, melynek közösségi összetartó ereje van; – példákon keresztül felismer néhány magyarországi horvát nyelvváltozatot; – felismeri a magyar és horvát helyesírási különbségeket (birtokos melléknevek, földrajzi nevek, etnikumok stb.); – biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat (etnikum, horvát települések lakóinak neve, magyarországi horvát települések neve, tagadó igealak helyesírása stb.).	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelv:* A szavak szerkezete és jelentése. Szófajok, mondatok. Tanult szófajok tudatos beépítése a szóbeli és írásbeli szövegalkotásba. A horvát és a magyar nyelv közötti alapvető helyesírási különbségek. *Matematika:* szövegalkotás számfeladatokhoz, szöveges feladatok értelmezése.

mássalhangzók; – mássalhangzók: zöngés, zöngétlen.		
A beszéd hangzása (hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó). A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalékok. A hangalak és a jelentés viszonyának tudatosítása egyjelentésű, többjelentésű, rokon értelmű, ellentétes jelentésű, hangutánzó szavak esetében. Az alapszófajok típusai, szerkezetük, szerepük a szövegalkotásban. A főnevek fogalma, kategóriái, a tulajdonnevek néhány tipikus fajtája, köznevek. A főnevek neme, száma, főnévragozás. Hangok megváltozása ragozásnál (nepostojano a, vokalizacija, sibilalizacija, jednačenje suglasnika po zvučnosti, palatalizacija, jotacija). A névmások szövegszervező szerepének megfigyelése, alkalmazása a szövegalkotásban. A számnevek fogalma, fajtái, sorszámnevek ragozása. Szóalkotási gyakorlatok. A melléknév fogalma, ragozása, fokozása. A melléknév szerepe a mondatokban. Az ige jelentése, befejezett és folyamatos igealakok, igeidők, igeragozások, igemódok. A tanult szófajok tudatos beépítése a szóbeli és írásbeli szövegalkotásba. Szótárhasználattal kapcsolatos ismeretek bővítése.	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult szófajokat szójelentés alapján toldalékos formában, mondatban és szövegben, megfelelően használja írott és beszélt szövegekben; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja; – füzete rendezett, áttekinthető; – a helyesírási, a horvát–magyar szótárakat biztonsággal használja.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszélgetés, vita, mondat, szó, szófaj, ragozás, betű, hang, magánhangzó, mássalhangzó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 124 óra**
Előzetes tudás	Az irodalom sajátos kifejezési módjai formáinak felismerése, összehasonlítása és megértése. A műnemek és műfajok jellemzőinek ismerete életkori sajátosságnak megfelelően.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom, mint művészet befogadásának megalapozása és fejlesztése. A műnemek és műfajok jellemzőinek bővítése. Érzékenység az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák felfedezésére, ismerkedés a horvát irodalom alkotásaival, alkotóival, korszakaival. Az olvasás mint esztétikai, erkölcsi, érzelmi és gondolati élmények felismerése eszközének fejlesztése. A multikultúra, a tolerancia elfogadása, amit a horvát irodalom is gazdagít. A horvát irodalmi nyelv mint az identitástudat egyik elemének elsajátítása különböző irodalmi alkotásokon keresztül.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
NÉPKÖLTÉSZET, MESÉK: 3–4 horvát népmese feldolgozása az anyaországi és hazai horvát népköltészetből. Például: *Zlatna Jabuka, Svijetu se ne može ugoditi, Vilinska svirala, Paun i sokol.* Néhány tanult horvát népdal felidézése. Különféle mesetípusok: pl. állatmese, tündérmese, tréfás mese. Igazság–igazságtalanság felismerése a mesékben. Véleményalkotás a mesék hőseinek cselekedeteiről. Tipikus férfi- és nőalakok és jellemző tulajdonságaik a népmesékben. A mesék műfaji sajátosságai. A népköltészet és műköltészet alapvető különbségeinek megtapasztalása példák alapján. A népmesék korábbi nyelvállapotot tükröző kifejezéseinek megismerése. HAZA, TERMÉSZET, CSALÁD Pajo Kanižaj: *Moja domovina*, M.M.Miloradić: *Hrvat sam*, Dubravko Horvatić: *Hrvatski grb*, G. Krklec: *Zavodljiva jesen*, Vladimir Vidrić: *Pejzaž*, Ivan Cankar: *Zastidio se majke*, Aleksa Kokić: *Sveta noć,* Miro Gavran:	A tanuló képes – a mesék csoportosítására, mesetípusokhoz példaszövegek hozzárendelésére; – különbséget tenni népmese és műmese között; – felismeri és néhány példával bizonyítja a horvát és magyar népmesék hasonlóságát; – felismeri, hogy a népmesékben az erőpróbák időnként nehézségi fokozódást mutatnak. A tanuló képes – e tematikába tartozó néhány jellegzetes motívum megkeresésére, kigyűjtésére, azonosítására; – fokozatos előrelépést mutat a saját és más kultúrák megértésében; – felismeri, és önálló véleményt alkot a témához tartozó emberi kötődések jelentőségéről. – a nemzedékek együttélésének motívumai kapcsán részt vesz a családi élettel kapcsolatos beszélgetésekben (szülő–gyermek).	*Magyar nyelv és irodalom:* Népköltészet, mesék. A család, a haza, a természet a magyar irodalomban. *Ének-zene; dráma és tánc:* népdalok, néptáncok. *Erkölcstan:* A család, szülők, testvérek szeretete, tisztelete, segítése. Saját és más kultúrák iránti tisztelet, tolerancia, önbecsülés, közösséghez tartozás. *Horvát népismeret:* Népismereti témájú szövegek. Történelmi mondák, legendák és balladák.

Ljubav na prvi pogled. Ezen túl több más, a témához kapcsolódó – különböző korokból származó – mű, beleértve az anyaországhoz, a lakóhelyhez kötődő irodalmi emlékeket is.		
TÖRTÉNELMI MONDÁK, LEGENDÁK ÉS BALLADÁK A történelmi legendák, balladák megismerése révén a nemzeti hagyományok, a nemzeti kultúra és öntudat, a hazaszeretet fogalmainak megértése. Annak belátása, hogy e műfajok alkalmasak arra, hogy a nemzetek megfogalmazzák önmaguk számára hagyományaik egy-egy részletét. Néhány történelmi legenda és ballada feldolgozása. Például: V. Nazor: *Vođa Hrvat i njegova djeca*, *Kralj i ribar* (horvát történelmi legenda), Prema Andriji Kačiću Miošiću: Nikola Šubić, Zrinski: *Turci se dižu na bana, Hasanaginica*, *Udovica Janja, Smrt Ive Senjanina.* Egy 20. századi ifjúsági regény. A választhatóság körébe beleértve a legfrissebb művek közül is mindazokat, amelyek nem feltétlenül rendelkeznek esztétikai értékkel, de az érdeklődést jobban kielégítő „eszközolvasmánynak” tekinthetők. Történetrészletek dramatikus megjelenítése, a különböző ifjúsági olvasmányokban az egyén és közösség, gyermek és felnőtt motívumainak értelmezése.	A tanuló – részt vesz különféle beszélgetésekben nemzeti hagyományok, nemzeti kultúra, öntudat, hazaszeretet és európaiság témájában; – felismeri a mondákban szereplő, hasonló motívumokat és azokat összeveti egymással; – képes egy népballada részletének szöveghű felidézésére; – az olvasás terén motivált, érdeklődő. A tanuló – részt vesz tananyagba beemelt olvasmányok részleteinek közös olvasásában (is), az értelmes és pontos, tiszta, tagolt, megfelelő ritmusú felolvasás gyakorlásában; – olvasónaplóban, jegyzetekben tanári segítséggel saját hibáit javítja, órai megbeszélések alapján, szükség szerint kiegészíti. A tanuló – a művek megismerése, megértése során különböző olvasási stratégiákat alkalmaz; – képes egy magyarországi és egy anyaországi költő egy-egy versének szöveghű felidézésére.	
Képek és formák a költészetben. Lírai alkotások elemzése anyaországi horvát költők műveiből (pl. Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Vesna	A tanuló – képes a lírai mű témájának, üzenetének, hangulatának és hangnemének felismerésére;	

Parun, Pajo Kanižaj, Grigor Vitez alkotásaiból egy-egy vers), és magyarországi horvát költők műveiből. (Pl. Stipan Blažetin, Marko Dekić, Mate Šinković, Josip Gujaš Džuretin, Đuso Šimara Pužarov, Lajoš Škrapić, Matilda Bölcs egy-egy verse). A lírai formanyelv sokféleségének bemutatása példákon keresztül, írásbeli és szóbeli ismertetésekben pedig egyre gyakorlottabb rámutatás a képiség, a zeneiség, a szerkezet változataira, eltéréseire és hasonlóságaira. Az irodalmi művekben megjelenített érzelmek, motívumok visszaadása mind többször saját szavakkal, mégis szakszerűen használva a kulcsfogalmakat (pl. kompozíció, refrén, rímtípus, költői öntudat, tartalom, forma). A művek megismerése, megértése során különböző olvasási stratégiák alkalmazása. AZ IRODALMI MŰVEK SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI SZÖVEGMŰFAJAINAK JELLEMZŐI Az epikai művek közös és önálló olvasása a hazai horvát és az anyaországi irodalomból, feldolgozása tanári segítséggel, csoportosan és egyénileg. A szereplők külső és belső jellemzőinek azonosítása. Az idő és tér egyértelműen megjelölt mozzanatainak azonosítása. Az 5–6. évfolyamon megismert művek feldolgozása kapcsán: a jellemzés tartalmi és formai követelményei, az elbeszélés, a leírás sajátosságai, az egyszerűbb dialogikus formák, dramatikus népszokások tipikus jegyei.	– törekszik az olvasott művek tartalmának, üzenetének, alapérzésének árnyaltabb megfogalmazására; – képes személyes tapasztalatok, élethelyzetek összekapcsolására az irodalmi művekben megjelenő élethelyzetekkel. A tanuló képes – a tematikai egységben szereplő szövegműfajok megkülönböztetésére, és ilyenek alkotására is; – a különféle irodalmi művekben olvasottak önálló reprodukálására elbeszélésben, leírásban, jellemzésben; – a szövegműfajok különbségeinek érzékelésére, és megnyilatkozásaiban számadásra ezekről a különbségekről. A tanuló – ismeri és a művekről beszélve, beszélgetve értően használja az értelmezést segítő fogalmakat.	

Fogalomhasználat: Az 5–6. évfolyam anyagához kapcsolódó fogalmak megértése és aktív használata a különböző művekről való szóbeli és írásos megnyilatkozásokban.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dal, mese, ritmus, rím, ütem, zeneiség, cselekmény, helyszín, ismétlés, fokozás, párhuzam, ellentét, felező tizenkettes. Hasonlat, megszemélyesítés, metafora. Elbeszélés, regény; epikai művek szerkezete: kiindulási pont, bonyodalom, tetőpont, megoldás, szereplő, mellékszereplő, főhős. Allegória. Konfliktus, epizód, motívum, történetmondás, nézőpont, cselekményszál. Alliteráció, rímelhelyezkedés, jelentés (szó szerinti és metaforikus).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerése, ítéletalkotás egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján. Saját vélemény megfogalmazása a mindennapi kommunikációban. Mindennapi konfliktusok átélése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A saját kultúra sokrétű ismeretén nyugvó képesség a különbözőség felismerésére és megértésére. Önálló ítéletalkotás társadalmi, történeti, morális és esztétikai kérdésekről. Képesség a konfliktuskezelésre és az önálló ismeretszerzésre.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Rövid, néhány mondatos vélemény megfogalmazása az élmények és olvasmányok kapcsán. A jó és rossz, az igazság és igazságtalanság felismerése a valóságban és a különféle műalkotásokban. Mások álláspontja megjelenítésének, átélésének képessége, az empátia fontosságának átélése a közösség életében. A műélvezet minél gyakoribb átélése a játék, képzelet, ritmus és zene révén.	A tanuló – képes állást foglalni, érvelni alapvető erkölcsi kérdésekben; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket; – meghallgatja mások érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	*Ének-zene; dráma és tánc:* ritmus, tánc, zene, dal. *Erkölcstan:* Közösség és egyén viszonya. Önálló ítéletalkotás, konfliktuskezelés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érzelem, indulat, szeretet, együttérzés, segítőkészség, félelem, bizalom, hála.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik a kifejező, mások számára érthető, nyelvileg igényes, pontos, helyes beszédre, írásra és fogalmazásra. Ismeri és alkalmazza az elemi udvariassági formákat. Eligazodik a mindennapi beszédhelyzetekben. Képes mások szóbeli és írásbeli üzeneteinek és a hallott rövidebb történeteknek a megértésére, összefoglalására, továbbadására. Ismeri és alkalmazza a legalapvetőbb anyaggyűjtési, vázlatkészítési módokat. Képes jegyzet és vázlat alapján rövid, önálló szóbeli és írásbeli szövegalkotásra, gondolatmenetek, magyarázatok, következtetések, összefüggések megfogalmazására tanári irányítással. Képes az írott és elektronikus felületeken megjelenő olvasott szövegek globális megértésére, a szövegből az információk visszakeresése mellett képes újabb szövegértési stratégiákat megismerni, azokat alkalmazni. A tanuló törekszik a horvát nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek elsajátítására. A tanuló ismeri a tanult alapszófajokat, a hozzájuk kapcsolódó helyesírási szabályokat, valamint a horvát és magyar helyesírási különbségeket, amelyeket az írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. Helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja. Füzete rendezett, áttekinthető. A megismert új szavakat aktív szókincsében alkalmazza. A tanuló képes a horvát irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák felfedezésére, a multikultúra, a tolerancia elfogadására, amit a horvát irodalom is gazdagít. A tanuló törekszik a horvát irodalmi nyelv mint az identitástudat egyik elemének elsajátítására, különböző irodalmi alkotások olvasása, megismerése révén, életkori sajátosságainak, egyéni képességeinek megfelelően. Meg tud nevezni 2–3 mesetípust, példákkal. Különbséget tud tenni népmese és műmese között. El tudja különíteni a rímes, ritmikus szövegeket a prózától. Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban tud szövegeket felolvasni. Részt tud venni számára ismert témájú vitában. Ismert és könnyen érthető történetben párosítani tudja annak egyes szakaszait a konfliktus, bonyodalom, tetőpont fogalmával. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni, képes néhány példa közül kiválasztani az egyszerűbb metaforákat. Képes egyszerűbb meghatározást megfogalmazni a következő fogalmakról: líra, epika, dráma, ballada. Képes néhány egyszerűbb meghatározás közül kiválasztani azt, amely a következő fogalmak valamelyikéhez illik: dal, rím, ritmus, motívum, konfliktus. Képes anyaországi, hazai horvát költők egy-egy versének, egy népballada részletének szöveghű felidézésére.

7–8. évfolyam

A horvát nyelv és irodalom oktatás alapvető célja megvalósításának megfelelően a nemzetiségi nyelv és kultúra közvetítése e ciklusban is kiemelkedő jelentőségű feladatot kap. A korábbi ciklusok szerint itt is mind az anyaország nyelve és irodalma, mind pedig a hazai horvátok nyelve és irodalma képezi az elsajátítandó tananyag törzsét. A fő cél a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák

továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése: az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; digitális tartalomalkotás és -megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül; a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.

Írásban és beszédben a tanuló képes az önkontrollra, helyesírási és helyes beszédbeli hibák felfedezésére, önálló javítására.

A beszédben a közlő szándékát jól tükrözi, továbbá a mondat- és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Tud érvelni, és a beszélgető társsal empatikusan együtt tud működni. Tud reagálni mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni. Tanulási képesség szempontjából már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítés különféle eljárásaira. Szövegértés szempontjából már nemcsak értelmezésre, hanem formai-stilisztikai elemzésre is képes, továbbá a zenei és ritmikai eszközök típusainak azonosítására. Képes a horvát és a magyar nyelv bizonyos területein, szintjein párhuzamot vonni, ezáltal azonosságokat és eltéréseket megállapítani. Felismeri az olvasás fontosságát szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeken keresztül, saját érdeklődés és a mindennapi életben való eligazodás céljából. Ismeri a szövegfeldolgozás alapvető eljárásait (témamegjelölés, lényegkiemelés, adatkeresés, ok–okozati összefüggések). Átlátja az egyszerűbb szövegek vizuális környezetét, értelmezi az ábrákat, illusztrációkat a szövegösszefüggésben.

Ismeri, és szótárak segítségével megérti a rövidebb, a mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú szövegeket (pl. régi, archaizáló). Irodalomismeret szempontjából már nemcsak a lírai és az elbeszélő szerkezetek kulcsfogalmait ismeri, hanem érti a formai jegyek jelentésteremtő szerepét, továbbá megismerkedik a drámával, a befogadóval, a hatással, a beszédhelyzettel, a jellemzés módjaival és a tantervben számára előírt további fogalmakkal. Erkölcsi ítélőképesség szempontjából érti az ízlés kontextuális összefüggéseit, kulturális, történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottságát is. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit, a történetalakítás és elbeszélés mozgóképi eszközeit.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Kifejező, mások számára érthető, nyelvileg igényes és helyes beszéd, a nyelv hangzóinak helyes kiejtése. Elemi udvariassági formák ismerete és használata. Különböző modalitású mondatok változatos használata a közlés szándékának megfelelően. Megfelelő szókincshasználat, gesztusnyelv és mondatfonetikai eszközök összehangolása a tartalommal a beszédhelyzetnek megfelelően. Eligazodás a mindennapi beszédhelyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása. Különféle iskolai közéleti és kisközösségi beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés gyakorlása. Egyszerűbb szövegek alkotása céljából a szükséges, fontos és érdekes	

	adatok megkülönböztetése, kiválasztásának és alkalmazásának gyakoroltatása. Önálló véleményalkotás gyakoroltatása érveléssel. Egyéni és együttműködő tanulás stratégiáinak elsajátítása és alkalmazása.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerűbb szövegek és részeik megtervezése a témának és célnak megfelelően. Egyszerűbb szövegek alkotása céljából a szükséges, fontos és érdekes adatok megkülönböztetése, kiválasztása és alkalmazása. Önálló véleményalkotás érveléssel. A tanuló korának megfelelő aktív és passzív szókincs elérése. Egyéni és együttműködő tanulási stratégiák alkalmazása.	A tanuló – el tud mondani mindennapi élményeket összefüggő és önálló összetett mondatokkal; – ki tudja választani, és alkalmazni tudja a szövegalkotás szempontjából szükséges, fontos és érdekes adatokat; – tud reagálni mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben; – önálló munkával gazdagítja aktív és passzív szókincsét (ajánlott olvasmányok, könyvtári munka, gyermeklapok); – elsajátítja és alkalmazza az egyéni és együttműködő tanulás stratégiáit.	*Minden tantárgy*: részvétel beszélgetésben, vitában. *Horvát népismeret:* különösen az énkép, család, rokonság, barátok című tematikai egység. *Informatika*: a könyvtár és internet mint a szókincs gazdagításának lehetőségei.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Véleményalkotás, vita, beszélgetés, érvelés, aktív és passzív szókincs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, szövegértés**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A korosztálynak megfelelő olvasási, szövegértési képességek. Az olvasási technika többféle szövegértési eljárása. Gyakori szövegtípusok ismerete (szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi, médiaszövegek). Az olvasási, a szövegértési hibák felismerése, és a megfelelő javítási technikák ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás fontosságának felismertetése szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeken keresztül saját érdeklődés kielégítése és a mindennapi életben való eligazodás céljából. Az olvasási stratégiák, a szövegértő olvasást támogató olvasási típusok folyamatos gyakoroltatása. Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek (nyomtatott és elektronikus) önálló olvasása és megértése. A szövegfeldolgozás alapvető eljárásainak megismertetése és gyakoroltatása (témamegjelölés, lényegkiemelés, adatkeresés, ok-	

	okozati összefüggések). A tömörítés és a lényegkiemelés gyakoroltatása. Egyszerűbb szövegek vizuális környezete átlátásának segítése, ábrák, illusztrációk értelmezése szövegösszefüggésben. Rövidebb, a mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú szövegek (pl. régi, archaizáló) megismertetése, megértésük gyakorlása szótárak segítségével.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasás fontossága saját tapasztalatok alapján a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeken keresztül, saját érdeklődése és a mindennapi életben való eligazodás céljából. Szépirodalmi, pl. lírai, elbeszélő és drámai, valamint nem szépirodalmi, pl. hír, tudományos ismeretterjesztő (nyomtatott és elektronikus) mű önálló olvasása és megértése. Újabb technikák, olvasási formák (intenzív és extenzív olvasás), azok gyakorlatban történő alkalmazása. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás. A tömörítés és a lényegkiemelés. Egyszerűbb szövegek vizuális környezetének átlátása, ábrák, illusztrációk értelmezése szövegösszefüggésben. Rövidebb, a mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú szövegek (pl. régi, archaizáló) olvasása, megértésük gyakorlása szótárak segítségével.	A tanuló – felismeri az olvasás fontosságát a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeken keresztül saját érdeklődése és a mindennapi életben való eligazodás céljából; – megismer újabb szövegfeldolgozási módokat, technikákat, olvasási formákat (intenzív és extenzív olvasás), azokat tudja alkalmazni a gyakorlatban; – a szövegek olvasásakor érzékeltetni tudja a szöveg érzelmi-gondolati tartalmát; – képes az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek értelmezésére; – megért rövidebb, a köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú szövegeket szótárak segítségével.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika:* internethasználat, elektronikus szövegek olvasása és megértése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; matematika; természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének megértése, értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegfeldolgozás, illusztráció, ábra, szótár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, szövegalkotás	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Az írástechnika továbbfejlesztése: tanulási igényeknek megfelelő tempójú, olvasható, rendezett külalakú írás. Szövegalkotási képesség különböző szövegtípusokban és műfajokban. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzői.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jegyzetelés alapjainak elsajátítása. Szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegfajtákban (leírás, különböző nézőpontú elbeszélés, jellemzés, ismertetés). Rövidebb beszámolók anyagának összegyűjtése, rendezése és írásba foglalása tanári irányítással csoportosan és önállóan. Önálló vélemény, élmény és álláspont kifejezése. Önkontroll, helyesírási hibák felfedezése, önálló javítása.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A jegyzetelés technikája. Szövegalkotás különböző szövegfajtákban (leírás, különböző nézőpontú elbeszélés, jellemzés, ismertetés). Az önkifejezés képessége és a kreativitás különböző műfajokban (párbeszédek írása, párbeszédek átírása elbeszélő formába). Gondolatok, érzelmek kifejezése különböző nézőpontból. A tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása az írásbeli megnyilatkozásokban. Anyaggyűjtés, elrendezés és megszövegezés a beszámolókhoz. Önálló vélemény, élmény és álláspont kifejezése.	A tanuló – elsajátítja a jegyzetelés alapjait; – képes szövegalkotásra különböző szövegfajtákban (leírás, különböző nézőpontú elbeszélés, jellemzés, ismertetés); – alkalmazza a tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismereteket az írásbeli megnyilatkozásokban; – ismeri a horvát és a magyar helyesírás szabályai közti eltéréseket és alkalmazza azokat (pl. népnevek, intézménynevek, írásjelek); – össze tudja gyűjteni a rövidebb beszámolók anyagát, el tudja rendezni, és írásba tudja foglalni tanári irányítással csoportosan és önállóan; – ki tudja fejezni véleményét, élményeit és álláspontját.	*Minden tantárgy:* a nyelvtani és helyesírási norma alkalmazása, szövegalkotási képesség, anyaggyűjtés, az anyag elrendezése és írásba foglalása. *Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* élmény és önálló vélemény kifejezése. *Földrajz:* leírás a tanult földrajzi környezetről. *Horvát népismeret:* ünnepek, szokások, népviselet leírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzetelés, szövegalkotás, leírás, elbeszélés, jellemzés, ismertetés, beszámoló, vélemény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmazásának gyakorlása az írásbeli megnyilatkozásokban. A horvát és a magyar helyesírás szabályai eltérésének megfigyeltetése és alkalmazásának gyakorlása (pl. népnevek, intézménynevek, írásjelek). Önkontroll, helyesírási hibák felfedezése, önálló javítása.	

Tevékenységek/ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A horvát és a magyar helyesírás szabályai közti eltérések (pl. népnevek, intézménynevek, írásjelek). Önkontroll és helyesírási hibák javítása.	A tanuló – alkalmazza az újonnan tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismereteket az írásbeli megnyilatkozásokban; – ismeri a horvát és a magyar helyesírás szabályai közti eltéréseket és alkalmazza azokat (pl. népnevek, intézménynevek, írásjelek); – képes az önkontrollra, helyesírási hibák felfedezésére, önálló javítására, a helyesírási szótárak alkalmazására.	*Minden tantárgy:* a nyelvtani és helyesírási norma alkalmazása. *Informatika*: a helyesírási ellenőrző programok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírás, nyelvhelyességi ismeretek, önkontroll.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szó, mondat, szöveg – a nyelv működtetése	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	A tanult szófajok felismerése és megnevezése (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, határozószó, elöljárószó, kötőszó, indulatszó, módosítószó). Igeidők, igemódok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók nyelvi kultúrájának fejlesztése az egyén sikeres szocializációjának megalapozása céljából, amely hozzájárul önértékelésük kialakításához, önbecsülésük fejlesztéséhez, és biztosítja az igényes önkifejezés lehetőségét is. A szóbeli és írásbeli kommunikáció fejlesztése: a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyeltetése mondat- és szövegépítő eljárásokkal; a mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták, szövegszervező ereje. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban. A fő mondatrészek szerepe és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok.	A tanuló – ismeri a mondat nyelvi funkcióját, felépítését, szerkezetét, a mondatfajtákat, a mondat szövegszervező erejét; – ismeri a mondatfajtákat közlési szándékának megfelelően a beszélt és írott nyelvben, biztosan tudja alkalmazni azokat a	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv vonatkozó tananyaga.

A mondatok szerkezetük szerint.	mindennapi kommunikációban; – ismeri a fő mondatrészek szerepét és mondatbeli viszonyaikat a mondatban; – ismeri a horvát nyelv vonzatait, tisztában van azzal, hogy ezek nem minden esetben felelnek meg a magyar nyelv vonzatainak; – csoportosítani tudja a mondatokat szerkezetük szerint; – szövegalkotásában használja a különböző szerkezetű mondatokat a közlési szándéknak megfelelően.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Egyszerű és összetett mondat; egyszerű és bővített mondat; alárendelő (alanyi, állítmányi, tárgyi, határozói [hely, idő, ok, cél, mód, feltételes, következményes, megengedő], jelzői) és mellérendelő mondat (kapcsolatos, ellentétes, választó, kizáró, következtető). Mondatrész, alany, állítmány, tárgy, határozó (hely-, idő-, mód-, cél-, ok-), jelző.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv állandósága és változása**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	A nyelv változó jelenség. Szótárhasználat, a szókincs változásai. Nyelvjárási szövegek (versek, népköltészeti alkotások).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai és korábbi nyelvállapot különbségének felismertetése. A nyelvi tudatosság fejlesztése: a nyelv állandóságának és változásának megfigyelése, értelmezése különböző régi és mai szövegekben. A horvát irodalmi nyelv fejlődése jelentős állomásainak megismertetése. A horvát nyelv nyelvjárásai közti különbségek megfigyeltetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A horvát irodalmi nyelv fejlődése jelentős állomásai. A tudatos nyelvfejlesztés kimagasló alakjai. Az illírizmus szerepe a horvát irodalmi nyelv szempontjából. Jelentős horvát nyelvemlékek. A horvát nyelv nyelvjárásai, területi eloszlásuk Horvátországban és Magyarországon. Jellemzőik és	A tanuló – fel tudja vázolni a horvát irodalmi nyelv fejlődésének jelentős állomásait; – ismeri a tudatos nyelvfejlesztés kimagasló alakjait; – tisztában van az illírizmus szerepével a horvát nyelv történetében; – ismeri a jelentősebb horvát	*Horvát népismeret; ének–zene:* népszokások és a hozzájuk kapcsolódó kifejezések, népdalok, mondókák, egyházi dalok, köszöntők, tárgyi eszközök, ételek stb. nevei.

viszonyuk az irodalmi nyelvhez. A szókészlet változása, annak okai. A nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegekben. A nyelvi változás bizonyítékai különböző korokból származó írott szövegeken és irodalmi példákon. A horvát frazeológiai kifejezések, néhányuk magyar megfelelője. A horvát nyelv hangsúlya és hanglejtése. A szófajok szerepe a beszédben és az írásban.	nyelvemlékeket; – ismeri a három horvát nyelvjárás általános jellemzőit, viszonyukat az irodalmi nyelvhez; – tisztában van a szókészlet változásának okaival; – megfelelően tudja használni a frazeológiai kifejezéseket, ismeri néhány horvát frazeológiai kifejezés magyar megfelelőjét; – ismeri a horvát hangsúlyt és hanglejtést, törekszik a helyes kiejtésére; – felismeri a különböző szófajok mondatbeli szerepét.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalmi nyelv, nyelvjárás, nyelvemlék, hangsúly, hanglejtés, frazeológia.	

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Műnemek: líra, dráma, epika**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Műnemek: líra, dráma, epika.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A műnemekről tanult ismeretek bővítése. A ballada műfaji jellegzetességeinek megismertetése (három műnem sajátosságait ötvözi), s ezek meghatározása az elemzés során. Az elbeszélés és a novella közti alapvető különbség megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult művek műnembe sorolása. A műnemek lényegének megfogalmazása. A regény és az elbeszélés műfaji jegyei, a szereplők jellemzése, a konfliktusok okainak feltárása. A ballada műfaji jellegzetességei (három műnem sajátosságait ötvözi), s ezek meghatározása az elemzés során. Az elbeszélés és a novella közti alapvető különbség. A balladaiság és a drámaiság fogalma.	A tanuló – meg tudja fogalmazni a műnemek lényegét; – felismeri a regény és az elbeszélés műfaji jegyeit, a szereplőket jellemezni tudja, a konfliktusok mibenlétét fel tudja tárni; – ismeri a ballada műfaji jellegzetességeit, ezeket konkrét szövegben meg is tudja határozni; – ismeri az elbeszélés és a novella közti alapvető különbséget;	*Magyar nyelv és irodalom:* műnemek, műfajok, balladai jellemzők, drámaiság.

	– ismeri a balladaiság és a drámaiság fogalmát, ezeket meg tudja határozni a lírai és epikai művekben.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műnem, líra, epika, dráma; műfaj, óda, elégia, dal, himnusz, ballada, elbeszélés, novella, regény, cselekmény, konfliktus, vers, próza, dialógus, monológ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lírai műfajok, lírai formanyelv**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	Líra, verssor, versszak, motívum, hasonlat, megszemélyesítés, ellentét, költői jelző, hangutánzó szó, négysoros versszak, rím, ritmus, hazafias vers, tájleíró költemény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai formanyelv (szerkezeti változatok, szókincs, a képszerűség eszközei) elemeinek megismertetése, a művek elemzése során a fogalmak használata. A versek tematikus csoportosításának megismertetése. A humor felfedése a költészetben. A strófa és sorfajták megismertetése és azonosítása. A költemény üzenetének megfogalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző korok lírai alkotásainak feldolgozása. A versek tematikus csoportosítása: szerelmi költemény, gondolati és tájlíra, hazafias és háborúellenes vers, vallásos, bensőséges témájú és szociális tárgyú költemény. Strófa- és sorfajták: disztichon, tercina, katren, oktáva, monostrófa, szabadvers; nyolcas, tízes, tizenegyes. Szonett. Rím: páros-, kereszt-, ölelkező rím. Szóképek, stiláris eszközök: metafora, szimbólum, hasonlat, ismétlés, mondatáthajlás, költői kérdés, poliszindeton, inverzió. Prózavers. Epikus költészet: epikus vers, ballada. Humor. Művek, pl. Sida Košutić: *Samo srca*, Enes Kišević: *Profesor povijesti*, Luko Paljetak: *Nebeski parketar*, Krleža: *Jesnja pjesma*,	A tanuló – ismeri a versek tematikus csoportosítása szerinti költeményfajtákat: szerelmi költemény, gondolati és tájlíra, hazafias és háborúellenes vers, vallásos, intim és szociális tárgyú költemény; – felismeri és azonosítja a tanult strófa- és sorfajtákat; – felismeri és azonosítja a tanult rímfajtákat; – ismeri a szonett fogalmát; – meg tudja fogalmazni, mi a kötött versforma és a szabadvers közti különbség; – felismeri a prózavers lírai jellemzőit; – megnevezi a ballada jellemzőit; – meg tudja fogalmazni a lírai művek üzenetét korosztályának megfelelően; – felismeri és ki tudja emelni a költői képeket, stiláris	*Vizuális kultúra:* a költeményekhez kötődő képzőművészeti alkotások, illusztrációk. *Informatika:* keresés az interneten.

Vlado Vlaisavljević: *Balada o Tounjčici*, Šimun Šito Ćorić: *Pjesma vrh pjesama*, Drago Ivanišević: *Hrvatska*, A. B. Šimić: *Opomena*, Nikola Šop: *Isus u posjetu kod nas,* Rajmund Kupareo: *Balada o Gospinim pčelama*, Ivan Slamnig: *Kad sam se zaljubio u svoju dragu*, Petar Gudelj: *Krš je glazbalo*, Stijepo Đurđević: *Derviš*, Hanibal Lucić: *Jur nijedna na svit vila*, két vers a magyarországi horvát íróktól, pl. Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Marko Dekić:	– eszközöket, megérti azok szerepét a lírai művekben; – memoriter: két–három vers szöveghű előadása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerelmi költemény, gondolati és tájlíra, hazafias és háborúellenes vers, vallásos, intim és szociális tárgyú költemény; disztichon, tercina, katren, oktáva, monostrófa, szabadvers; nyolcas, tízes, tizenegyes; szonett, szabadvers, prózavers, ballada, epikus vers; páros-, kereszt-, ölelkező rím; metafora, szimbólum, hasonlat, ismétlés, mondatáthajlás, költői kérdés, poliszindeton, inverzió.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Epikus műfajok**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	Próza, elbeszélő történet, leírás, párbeszéd, szerkezet, téma, motívum, nyelvi jellemzés, szóképek, elbeszélés, regény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az epika jellemzőinek (cselekmény, történet, időrendiség, leírás, dialógus, elbeszélés, elbeszélői nézőpont, szereplők, jellemzés) megismertetése, a művek elemzése során a fogalmak használata. A prózai műfajok és azok jellemzőinek megismertetése. A művek üzenetének megfogalmazása. Az epikus művekben előforduló szóképek és stiláris eszközök azonosítása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az epika jellemzői: cselekmény, történet, időrendiség, leírás, dialógus, elbeszélés, elbeszélői nézőpont, szereplők, a hős tettének motiváltsága, jellemzés – portré (nyelvi, szociális, lélektani, erkölcsi). A prózai műfajok (elbeszélés, novella, regény, útleírás, eposz) és azok jellemzői. A művek üzenetének megfogalmazása. Humor.	A tanuló – ismeri az epika jellemzőit: cselekmény, történet, időrendiség, leírás, dialógus, elbeszélés, elbeszélői nézőpont, szereplők, a hős tettének motiváltsága, jellemzés, portré (nyelvi, szociális, lélektani, erkölcsi), tudja használni a fogalmakat a művek elemzése során; – meg tudja különböztetni a novellát, az elbeszélést, a	*Erkölcstan:* emberi magatartásformák, erkölcsi kérdések megvitatása. *Informatika:* internethasználat. *Vizuális kultúra:* írók művei által megihletett képzőművészeti alkotások.

Az epikus művekben előforduló szóképek és stiláris eszközök. A művek szóhasználata, nyelvezete: zsargon, neologizmusok, archaizmusok. Részletek művekből, pl. August Šenoa: *Prosjak Luka*, Vjenceslav Novak: *Iz velegradskog podzemlja*, Pavao Pavličić: *Magda i trešnjarački fantom*, Maja Brajko–Livaković: *Debela Meri*, Branka Primorac: *Maturalac*, Hrvoje Hitrec: *Kažu da sam rođen,* Jože Horvat: Waitapu, Viktor Vida: *Boka i Bokelji,* Antun Šoljan: *Kanađani*, Sunčana Škrinjarić: *Čarobni prosjak*, Đuro Sudeta: *Mor*, Ante Neimarević: *Oda teletu*, Miroslav Krleža: *Bitka kod Bistrice Lesne*, Marija Jurić Zagorka: *Gričke vještice*, Ranko Marinković: *Zagrljaj*. A magyarországi horvátok prózairodalmából, pl. Ivan Petreš, Branko Filaković, Mijo Karagić.	regényt; – ismeri az útleírás, az esszé fogalmát; – felfedezi és érti a művekben megjelenő humort; – azonosítani tudja a művekben előforduló szóképeket és stiláris eszközöket; – felismeri a művekben az irodalmi normától eltérő szóhasználatot, és meg tudja fogalmazni annak szerepét.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szociális, kriminalista, hangulati, háborús elbeszélés; önéletrajzi próza, ifjúsági regény, humoreszk, autobiográfia, legenda, útleírás, esszé, levél, fantasztikum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Színház és dráma**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Dramatikus népszokások, dráma, komédia, színjáték, bábelőadás, musical, dialógus, monológ, szerzői utasítás, felvonás, jelenet, díszlet, rendező, színész, lélektani, erkölcsi és nyelvi jellemzés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dráma jellemzőinek megismertetése (szerkezet, drámai szituáció, konfliktus), a művek elemzése során a fogalmak használata. A drámai műfajok és azok jellemzőinek megismertetése. A drámákban megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok értelmezése. A művek üzenetének megfogalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A dráma jellemzői (szerkezet, drámai szituáció, konfliktus). A drámai műfajok és azok jellemzői. A drámákban megjelenő emberi	A tanuló – ismeri a dráma, tudja használni a fogalmakat a művek elemzése során; – ismeri a drámai műfajokat	*Erkölcstan:* emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok.

kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok. A művek üzenetének megfogalmazása. Részletek művekből, pl. Marin Držić: *Skup*, *Novela od Stanca*, Miro Gavran: *Profesorica iz snova*, Milan Ogrizović: *Hasanaginica*; Lidija Dujić: *Kazalište propadalište i(li) daske koje život znače* – esszé. A magyarországi horvátok színháza (Hrvatsko kazalište) története, tevékenysége és repertoárja. Részletek a magyarországi horvátok drámairodalmából (pl. Antun Karagić, Ivan Petreš).	(komédia, tragédia) és azok jellemzőit; – tudja értelmezni a drámákban megjelenő emberi kapcsolatokat, cselekedeteket, érzelmi viszonyulásokat, konfliktusokat; – meg tudja fogalmazni a drámai művek üzenetét korosztályának megfelelően; – ismeri a komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőit; – meg tudja különböztetni a monológ és a dialógus szerepét a drámában, felismeri a drámajátékban a szöveg és a mozgás kapcsolatát, a szándék és a feszültség jelentőségét; – ismeri a magyarországi horvátok színháza (Hrvatsko kazalište) történetét, tevékenységét és repertoárját.	*Horvát népismeret:* dramatikus népszokások, Hrvatsko kazalište. *Vizuális kultúra:* drámaírók művei által megihletett képzőművészeti alkotások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tragédia, komédia, monodráma, díszlettervező, programfüzet, konfliktus, drámai szituáció, felvonás, jelenet, feszültség, szereplő, szereplők kapcsolata, lélektani, erkölcsi, nyelvi jellemzés, dialógus, monológ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Dialektális költészet**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Dialektális költészet; Mate Meršić Miloradić: *Hrvat sam*; Mišo Jelić: *U čast ikavici*; *Odbi se biser od jorgovana*; *Udovica Janja*; hazafias líra, költői jelző, disztichon, hasonlat, megszemélyesítés, ellentét, verssor, strófa, motívum, rím, katren.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző korok dialektális (nyelvjárásban írt) költészetének megismertetése a horvátországi és a magyarországi horvátok irodalmában. A dialektális költészet jelentőségének felismertetése. A feldolgozott művek alapján az egyes nyelvjárások jellemzőinek, elemeinek összegyűjtése és összehasonlítása a standard irodalmi nyelvvel.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A különböző korok dialektális költészete a horvátországi és a magyarországi horvátok irodalmában. A dialektális költészet jelentősége.	A tanuló – ismeri a különböző korok dialektális (nyelvjárásban írt) költészetét a horvátországi és a magyarországi horvát irodalomban;	*Horvát népismeret:* népköltészet, népszokások.

Az egyes nyelvjárások jellemzőinek, elemeinek összegyűjtése és összehasonlítása a standard irodalmi nyelvvel. Művek, pl. Igor Zidić: *Svršetak rata*; Milan Krmpotić: *Moja učiteljica*; Miroslav Dolenec Dravski: *Kak je negda bilo lepo*; Dragutin Domjanić: *Senjal sem, Ciklame, krvave ciklame*; Zvane Črnja: *Križ*; Miroslav Krleža: *Samoborska*, *Ni med cvetjem ni pravice;* egy-egy mű a magyarországi horvátok dialektális költészetéből, pl. Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Lajoš Škrapić, Marko Dekić.	– felismeri a dialektális költészet jelentőségét; – azonosítja az egyes nyelvjárások jellemzőit, elemeit, képes „szótárt” készíteni: tájszavak – irodalmi nyelv; – ismeri a nyelvjárási szövegek tájfelidéző (régió) szerepét, esetleg a nyelvjárási szöveg és a téma/üzenet kapcsolatát, a tájszavak hangulati hatását.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kaj, što, ča nyelvjárás, dialektális költészet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nemzeti hagyományok**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Népköltészet, Baščanska ploča, hazafias vers, szerelmi költemény, legenda.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak tudatosítása, hogy a népköltészet a nemzeti hagyományok őrzője. A nemzeti hagyományok továbbélése és átörökítése fontosságának felismertetése a különböző korokon keresztül napjainkig. A horvát táj és nyelv iránti szeretet erősítése. A múlt értékeinek tiszteletére és megőrzésére való nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Népköltészeti alkotások. A nemzeti hagyományok őrzésének és átörökítésének módjai. A horvát táj és nyelv szépsége, jelentősége az identitástudat megőrzésében. Művek, prózai szemelvények, pl. *Svađa mrava i komarca*, *Zrinski i Frankopan*, *Oj, sokole, moj sokole*, *Asanaginica*; *Muka svete Margarite* (részlet), Tomislav Đurić: *Legende puka hrvatskoga*, Jozo Vrkić: *Viški djed – bez unuka,* Lidija Dulić: *Žensko*	A tanuló – tudja, hogy a népköltészet a nemzeti hagyományok őrzője, pl. legendák, népköltészeti motívumok, szóképek, ritmus, sorfajta jelenléte a műköltészetben; – felismeri a nemzeti hagyományok továbbélése és átörökítése fontosságát, pl. K. Š Gjalski: *Na Badnjak,* Tomislav Đurić: *Badnjak kraja Krešimira, Igračke protiv djece*; – tisztában van a nyelv és a	*Horvát népismeret:* népköltészet, népi-nemzeti hagyományok. *Földrajz:* Horvátország tájai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Horvátország történelme.

pismo, Stjepan Lice: *Igračke protiv djece*, Matko Peić: *Skitnje*; Marko Marulić: *Molitva suprotiva Turkom*, Hanibal Lucić: *Jur ni jedna na svit vila*, Andrija Kačić Miošić: *Pripoljubljenomu štiocu*, Ivan Gundulić: *Himna slobodi*, Petar Preradović: *Jezik roda moga*, August Šenoa: *Ribareva Jana*, Miroslav Krleža: *Samoborska*, Ljubo Stipišić: *Dalmatino, povišću pritrujena*, Boro Pavlović: *Neba Zagreba*, egy-egy mű a magyarországi horvátok népköltészetéből.	hagyományok szerepével a nemzeti identitástudat megőrzésében. Memoriter: Gundulić: *Himna slobodi*, Petar Preradović: *Jezik roda moga* (pl. utolsó két versszak).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyományőrzés, nemzeti hagyomány, nemzeti érték, ballada.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média világában**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	A tanuló megfigyeli és azonosítja a különböző médiaszövegekben megjelenő egyszerű helyszín- és idő-, illetve konfliktusviszonylatokat. Képsorozattal meg tud jeleníteni valamely egyszerű cselekményt. Érti a rövid, egy szálon futó, történetet bemutató művekben az ok–okozati viszonyokat, azonosítja a történet idejét és helyszínét, a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét. Dramatikus szövegek és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat. Az egyes médiumokban megjelenő médiaszövegek közötti különbségek érzékelése, médiaszövegek fikciós vagy dokumentum jellegének megfigyelése. A médiaszövegek elemi szövegalkotó kódjainak, kifejező eszközeinek ismerete. Film (animációs, rajz-, báb-,dokumentum-, játék-), rendező. A magyarországi horvát média ismerete (Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Croatica radio, Hrvatski glasnik).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió) szövegértés képességének fejlesztése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás- és olvasástudás fejlesztése. A médiumok nyelvi apparátusára vonatkozó alapszintű tájékozottság megszereztetése és a tudatos szövegválasztás képességének fejlesztése. A média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepének, működési módjának tisztázása. Egyszerűbb médiaszövegek létrehozásának segítése, a képzelőerő, a kifejezőkészség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A rádió, televízió, valamint a többi elektronikus média és	A tanuló – ismeri a rádiót és a televíziót	*Vizuális kultúra*: idő-és térbeli változások

nyelvezetük, továbbá társadalmi szerepük. Helyszín-és időviszonylatok, illetve karakter- és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése a médiaszövegekben (pl. rádióműsorban, riportban). A korosztálynak megfelelő mozgóképi szövegeken a cselekmény- és történetszervezés, valamint az elbeszélés (narráció) megfigyelése, tudatosulása, és mindezzel összefüggésben konkrét szövegek elemzése során az expozíció, bonyodalom, lezárás már ismert fogalmainak alkalmazása. A meghatározó sajtóműfajok, alapvető jellemzőik (tudósítás, riport, publicisztika, kritika). A magyarországi horvát média (Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Croatica radio, Hrvatski glasnik). A filmtörténet, ezen belül a horvát filmtörténet kezdetei jelentős állomásai. A horvát rajzfilm története (Zágrábi rajzfilm-iskola). A film műfajai (krimi: detektív-, gengszter-, thriller; tudományos-fantasztikus, akció-, kaland-). A képregény története. Tévé- és rádiószínház, tévésorozat. A média tájékoztató, szórakoztató és propagandatevékenysége.	mint tömegkommunikációs eszközöket, néhány rádiós és televíziós műfajt, azok főbb nyelvhasználati jellemzőjét; – ismeri a média társadalomban betöltött szerepét; – felismeri a helyszín- és időviszonylatokat, illetve karakter- és konfliktusviszonylatokat a médiaszövegekben (pl. rádióműsorban, riportban); – követni tudja a korosztálynak megfelelő mozgóképi szövegekben a cselekmény- és történetszervezést, valamint az elbeszélést; alkalmazza a konkrét szövegek elemzése során az expozíció, bonyodalom, lezárás fogalmakat; – létre tud hozni egyszerűbb médiaszövegeket (interjú, újságcikk, közösségi portálra készülő adatlap, önportré); – ismeri a magyarországi horvát médiát, jelentőségét a magyarországi horvátok életében, rendszeresen követi híreit, véleményt tud formálni tartalmáról, melyet érvekkel alá tud támasztani; – ismeri a horvát filmgyártás történetét, egy-egy jelentősebb alkotását; – megtapasztalja a média veszélyeit, tudatosan választja ki a befogadásra szánt tartalmakat; – ismeri a média (különösképpen az elektronikus média) lehetőségeit, melyek segítik tanulásában, ismeretei bővítésében (keresőprogramok, portálok).	megjelenítése képsorozatokkal. *Dráma és tánc*: történet, cselekmény, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont stb. *Magyar nyelv és irodalom*: médiaismereti témakörök. *Informatika:* keresőprogramok, portálok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rádióműsor, rádióadás, rádiós műfaj; televízióadás, televíziós műfaj; számítógép, internet, DVD, CD, CD-ROM, web; karakter, hős, konfliktus, cselekmény, történet, elbeszélés, narráció, expozíció, bonyodalom, lezárás, beállítás, jelenet, epizód, fordulat; játékfilm, dokumentumfilm, rajzfilm.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalomhasználat**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Definiált fogalomhasználat nélküli tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az 7–8. évfolyam anyagához kapcsolódó fogalmak megértése és aktív használata a különböző művekről szóló, szóbeli és írásos megnyilatkozásokban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Elbeszélő, drámai és lírai művek, amelyekkel kapcsolatban a fogalmak felmerülnek.	A tanuló – ismeri a művekhez kötődő fogalmak (irodalomelméleti, stilisztikai, nyelvi) jelentését és szerepét; – helyesen használja a tanult fogalmakat a szóbeli és az írásbeli megnyilatkozásakor.	*Vizuális kultúra; ének-zene; erkölcstan*: kapcsolódó fogalmak.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerkezet, epikai és drámai szerkezet, történetkezdés, fordulat, befejezés; útleírás, allegória, lírai szerkezet, lírai én, katren, tercina, disztichon; szimbólum.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, állításait indokolni. A tanuló ismeri a különböző mondatfajtákat és a szövegalkotásban törekszik használatukra. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. Törekszik a horvát nyelv helyes hangsúlyozására és a helyes hanglejtésre. A helyesírási segédkönyvek segítségével jártas az összetett szavak és gyakoribb mozaikszók helyesírásában. Ismeri a tömegkommunikáció fogalmát, legjellemzőbb területeit. A tanuló képes a könnyebben besorolható művek műfaji azonosítására, 8–10 műfajt műnemekbe tud sorolni, és a műnemek lényegét meg tudja fogalmazni. Felismeri a regény és elbeszélés műfaji jegyeit, jellemezni tudja a szereplőket, fel tudja tárni a konfliktusok mibenlétét. Hozzávetőlegesen el tud igazodni az irodalom kronológiájában és topográfiájában, a helyi hagyományokban, irodalmi emlékekben.

	Felismeri az irodalmi szövegekben a szóképeket és stiláris eszközöket, meg tudja fogalmazni azok szerepét. Képes a drámákban, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének értelmezésére és megvitatására. Képes egyszerűbb meghatározást megfogalmazni fogalmakról. Tudja az alapvető információkat az ismertebb műfajokról. Képes a követelményekben megjelölt művek szöveghű felidézésére. A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Ismeri a média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepét, működési módjának legfőbb jellemzőit. Kialakul benne a médiatudatosság elemi szintje, az önálló, kritikus attitűd.

HORVÁT NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9–12. évfolyam

Az alábbi kerettanterv a négy évfolyamos gimnáziumok számára készült. A nyelv az emberi kultúra egyik legjelentősebb és legelterjedtebb közvetítője, s egyben a nemzeti identitástudat egyik elengedhetetlen feltétele. Általa kerül az ember kapcsolatba a többi emberrel, képes kifejezni a személyes tartalmait, ért meg másokat.

A nyelv nemzetfenntartó szerepének tudatosítása és a nemzeti hovatartozás kifejezésében betöltött funkciójának jelentősége különös fontosságú a nemzetiségek életében. Az anyanyelv tanulása, valamint az anyanyelven való tanulás hozzájárul az egyén hatékonyabb érvényesüléséhez személyes és társadalmi kapcsolataiban. Ezért szükséges kialakítani a tanulóban a nyelvismeretnek (normatív horvát nyelv), illetve beszéd- és magatartáskultúrának azt a fokát, amelynek birtokában a szóbeli és írott szövegek megértése és a közlés terén lehetősége nyílik az ismeretszerzésre, valamint a társadalmi életben érdekeinek érvényesítésére.

Az anyanyelvi nevelés feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élet végéig tartó tanulás képességét és igényét.

A nyelvi rendszer nem értelmezhető a beszélőtől független létező jelenségként, a nyelvi jelentés a nyelv szóbeli és írásos működése során jön létre.

Az anyanyelvi nevelés feladata, hogy fejlessze a különféle formában megjelenő (szóbeli, nyomtatott, elektronikus stb.) szövegek megértését, alkotását, a helyzetnek megfelelő kifejezés képességét, a különféle szóbeli és írásos információk célirányos és kritikus használatát, kiválasztását, újrarendezését. Feladata továbbá, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, az anyanyelv jelenbeli és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről. A nyelv az önkifejezés egyik leggyakoribb módja.

Az egyes szövegtípusok ismerete segítséget nyújt a munkavállaláshoz, míg mások a társas érintkezés elengedhetetlen elemei.

Az irodalom esztétikai élményforrás, szerves része a nemzeti kultúrának. Hordozója és közvetítője különböző életformáknak, magatartásformáknak, gondolatoknak, amelyek megismerése kihat személyiségünk formálására: a különböző élethelyzetek, sorsok megannyi lehetőséget, mintát kínálnak számunkra, tájékozódást nyújtanak a hasonló helyzetekben a helyes magatartás kiválasztásában.

A tanulók az irodalom tanulása során megismerkedhetnek az anyanyelv kifejező módjaival, elsajátíthatják azokat a lehetőségeket, melyek igényesebbé tehetik megnyilatkozásaikat.

Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjék a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

Az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön-és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és több jelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat.

A horvát nyelv és irodalom műveltségterület tartalmai hozzájárulnak a tanulók lelki-érzelmi nevelődéséhez.

A tantárgy kerettanterve azzal is számol, hogy az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegében működik. E kihívás ugyanis jelentős erővel alakítja az anyanyelvi kultúrát és hat az irodalomolvasás szellemi jelentőségére. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása. A tantárgy kínálta lehetőség és feladat is egyúttal a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, egyszerűbb bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása, az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak, etikai normáinak ismerete és alkalmazása. Így a horvát nyelv és irodalom kiemelt befogadó tantárgya a könyvtárhasználat tanításának.

Az irodalmi alkotások számos lehetőséget biztosítanak az ember és a természet kapcsolatához, a társadalmi problémák, a családi és egyéni életút bemutatásához, ezek megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtett környezethez való tudatos viszony kialakításához, befolyásolhatják a tanulók értékrendjét.

A kritikus fogyasztói magatartásra nevelés természetes területe a szövegértés. Több nyelvi témakör kínál módot például a reklámnyelv, a reklámhatás kritikus nyelvi elemzésére, az információk helyes értékelésére, a manipuláció felismerésére.

9–10. évfolyam

A horvát nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az anyanyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, az olvasható írás, a biztos, problémaérzékeny helyesírás. Lényegre törő, pontos kifejezésmód, valamint a lényeg kiemelése a beszédben. Tudatos törekvés a gondolatok választékos kifejezésére, változatos formában alkalmazkodva a hallgató (beszédpartner) érdeklődéséhez, figyelméhez (szándékolt hatás). A horvát nyelvre jellemző frazeológiai kifejezések, nyelvi fordulatok ismerete és biztos használata.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A horvát nyelv története a 15. század végéig**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A horvát írásbeliség kezdeteinek, jelentős állomásainak ismerete. Horvát nyelvemlékek ismerete. A Baščanska ploča jelentősége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát nyelv eredetének és helyének megismertetése az indoeurópai és a szláv nyelvcsaládban. A szláv nyelvek hatásainak megismertetése a magyar nyelvre. A glagolita írás jelentőségének ismerete, annak továbbélése a 19. századig. A horvát nyelv történeti korszakairól szerezett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az indoeurópai nyelvcsalád. Az indoeurópai nyelvcsalád holt nyelvei. Balti szláv nyelvek. A szláv népek őshazája. A horvátok vándorlása, honfoglalása a 7. században. A szláv nyelvcsalád. Az ősszláv nyelv. Az ószláv nyelv. Az óegyházi-szláv nyelv. Cirill és Metód szerepe az ószláv nyelv megalkotásában és a szláv nyelven való hittérítésben. A bosančica és cirillírás, a latin betűs írás elterjedése. Változások megfigyelése az ószláv hangállományban: ě (jat), y (jeri, ЬI), ę, Ъ (jor), Ь (jer), magánhangzós **l** és **r**. A mássalhangzók és a szóhangsúly változásai. Alaktani változások. A kor legfontosabb nyelvemlékeinek meismerése: Baščanska ploča, Povaljska listina, Poljički statut, Red i zakon.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a horvát nép vándorlásának története, nyelvemlékek, inkunábulumok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Indoeurópai nyelvcsalád. Holt nyelv. Inkunábulum. Balti szláv nyelv. Szláv nyelvcsalád. Az ősszláv és az ószláv nyelv. Óegyházi-szláv nyelv. Redakció. A glagolita, cirillírás és a bosančica. Akut; dvojina. Nyelvtörténet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A horvát nyelv története a 16. századtól a 18. század végéig	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A latin írásbeliség elterjedése, valamint a stokáv nyelvjárás térhódítása. A horvát grammatika és szótárírás megjelenése. A regionális irodalmi nyelveken megjelent irodalmi és egyéb témájú művek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát nyelv fejlődésének követése az egyes nyelvjárásokon keresztül. Az egységes irodalmi nyelv megteremtése szükségszerűségének tudatosítása. A horvát nyelv történeti korszakairól szerezett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal. A szótárírás jelentőségének felismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Horvátország részei különböző államok uralma alatt. A 16. századi irodalom ča nyelvjárásban: a dalmát reneszánsz irodalom **és** a ča nyelvjárás jellemzőinek megfigyelése különböző művek segítségével. A 16. századi irodalom što nyelvjárásban: a dubrovniki petrarkisták költészete, jellemző motívumainak megismerése A 16. századi irodalom kaj nyelvjárásban. irodalmi központok szerepe a nyelvfejlesztésben. Varaždin és Zágráb. 18. század: A felvilágosodás eszméinek és a racionalizmus terjedése. A stokáv ikavica jellemzőinek vizsgálata különböző szerzők művein kersztül. alkotó szerzők.: A 18. század szótárainak megismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Horvátország a különböző államok uralma alatt. *Magyar nyelv és irodalom:* Zrínyi Péter mint Zrínyi Miklós Szigeti veszedelmének fordítója.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Petrarkista, dubrovniki reneszánsz és barokk irodalom, ozalji kör.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hangok, hangtörvények, hangsúly**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Hangtani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és a szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés a horvát nyelv hangjainak és hangsúlyainak helyes kiejtésére. A hangtörvények helyes írásbeli alkalmazásának elsajátítása. A jat alternációinak helyes alkalmazása írásban és beszédben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A horvát nyelv hangállományának ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői különös tekintettel a č, ć, lj, đ hangokra, valamint a magánhangzós r-re. A horvát nyelv hangtörvényeinek ismerete. A jat /ě (ije) alternációinak szabályai. A horvát nyelv hangsúlyfajtáinak ismerete. A hangsúly jelentés-megkülönböztető szerepe. Az intonáció.	*Idegen nyelvek*: A horvát nyelv hangállományának összehasonlítása a tanult idegen nyelvekkel és a magyarral. Helyesírási különbségek a horvát és a magyar nyelv között.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, fonéma, allofonéma, stilisztikai variáns, hangtörvény, hangsúly, intonáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció, tömegkommunikáció**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	A közlés tartalma és a beszélő szándéka közötti kapcsolat felismerése, s ennek érdekében a mondat-és szövegfonetikai eszközök megfelelő alkalmazására való törekvés (beszédtempó, hanglejtés, szó-és mondathangsúly, szünet, hanglejtés). Alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez konkrét beszédhelyzetben. A gesztusnyelv néhány jelének (mimika, szemkontaktus) ismerete és tudatos alkalmazása a különféle beszédhelyzetekben. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindenkori beszédhelyzetnek megfelelő, az anyanyelv hangzásbeli és nyelvhelyességi sajátosságait figyelembe vevő igényes, érthető beszéd. A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző kifejezésmód eszközeinek biztos alkalmazása. A mondat- és szövegfonetikai eszközök megfelelő alkalmazása. Tudatos törekvés a gondolatok választékos kifejezésére, változatos formában alkalmazkodva a hallgató (beszédpartner) érdeklődéséhez, figyelméhez (szándékolt hatás).	

	A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs folyamat tényezőinek és funkcióinak ismerete. A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek, a kommunikációs helyzet, tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése, alkalmazása. Beszédgyakorlatok, szerepjátékok. A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció. Az anyanyelvi és az idegen nyelvi kommunikáció közti különbségek. Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a média társadalmi hatása. *Dráma és tánc*: beszédhelyzetek, dramatikus játékok. *Informatika:* az interneten való kommunikáció jellemzői.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás). Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, embléma).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Morfológia**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Alaktani, szótani, szószerkezettani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az igeidők megfelelő, helyes használatának elsajátítása (folyamatos, befejezett). Az egyes szófajok ragozása során bekövetkezett hangváltozásoknak megfelelő helyesírás.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai. A szófajok lexikai és grammatikai tulajdonságainak megismerése. A szófajok grammatikai jellemzői. Az igeragozás, hangváltozások az igeragozás során, a főnévragozás, hangváltozások a főnévragozás során, a melléknévragozás és a névmások ragozása. A melléknév fokozása, hangváltozások. A módosítószók és az indulatszók szerepe a mondatok modalitásában. Az aorisztosz és az imperfekt stilisztikai értéke. A felszólító mód jelentései (kérés, parancs).	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelv*: A nyelvtani nemek. A különböző igeidők.

A morfémák osztályozása. Morfostilisztika – a különböző morfémák stilisztikai szerepének megfigyeltetése és megismerése (deminutívuszok és augmentatívuszok) irodalmi és köznyelvi példákon keresztül.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Morfológia, morféma, allomorféma, abszolút tő, tőmorféma, affixum, prefixum, szufixum, infixum, szóképző morféma, alakképző morféma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegértés, szövegalkotás**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A tanult szóbeli, írott és elektronikus szövegtípusok és jellemzőik. Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg üzeneteinek megértése. A szövegelemzés alapvető eljárásainak megismerése (témamegjelölés, lényegkiemelés, adatkeresés, ok-okozati összefüggések). Szövegalkotási képesség különböző szövegfajtákban (leírás, különböző nézőpontú elbeszélés, jellemzés, ismertetés).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása. A szövegalkotási és szerkesztési képesség fejlesztése különböző műfajokban (levél, önéletrajz, kérvény, pályázat, jellemzés, leírás, esszé), magán-és közéleti témákban. A leírás, az elbeszélés, az értekezés, a monológ és dialógus, az önéletrajz jellemzőinek elsajátítása és alkalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése, adekvát alkalmazása. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotása. Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata. Szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegfajtákban (leírás, különböző nézőpontú elbeszélés, jellemzés, ismertetés). Az önkifejezés képessége és kreativitás különböző műfajokban (párbeszédek írása, párbeszédek átírása elbeszélő formába). Gondolatok, érzelmek kifejezése különböző nézőpontból. Rövidebb beszámolók anyagának összegyűjtése, rendezése és írásba foglalása tanári irányítással csoportosan és önállóan. Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információk a feladatnak megfelelő, alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés.		*Minden tantárgy:* jegyzetelés, lényegkiemelés, vázlatírás. *Informatika:* információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, jellemzés, értekezés, önéletrajz, ismertetés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A horvát irodalmi nyelv nyelvjárásai**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Nyelvjárások fajtáinak ismerete. A nyelvjárások területi eloszlása Magyarországon és Horvátországban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvjárások alapvető grammatikai és szókincsbeli jellemzőinek elsajátíttatása. A nyelvjárásokban írott irodalmi és publicisztikai szövegek megértése. A nyelvjárások és az irodalmi nyelv viszonyának tisztázása és összefüggései. A nyelvjárások irodalmi szövegekben való használatának, stilisztikai értékeinek megfigyeltetése és azok jelentésének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A što, a kaj és a ča nyelvjárás alapvető jellemzőinek megismerése irodalmi és publicisztikai példákon keresztül. Az egységes irodalmi nyelv kialakulása előtti regionális (nyelvjárási) irodalmi nyelveken írott irodalmi művek felidézése. Az egyes nyelvjárások területi megoszlása Magyarországon és Horvátországban. Régiók, települések megkeresése a térképen, magyarországi horvát települések horvát nevének ismerete. A nyelvjárások és az irodalmi nyelv viszonya. A tájszavak irodalmi szövegekben való használatának, stilisztikai értékeinek megfigyelése és azok jelentésének tudatosulása. Táblázat készítése: az egyes irodalmi hangoknak, kifejezéseknek az egyes nyelvjárásokban mely hangok, kifejezések felelnek meg.	*Magyar nyelv és irodalom*: nyelvjárások, irodalmi nyelv.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	A što, a kaj és a ča nyelvjárás; regionális irodalmi nyelv.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási alapelvek, nyelvi norma**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani, helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmazásának gyakorlása az írásbeli megnyilatkozásokban. Önkontroll, helyesírási hibák felfedezése, önálló javítása. Helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek adekvát használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése. A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei. Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különíráshoz, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb. Idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása. Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok szerkezetének és működésének megismerése, használatuk az iskolai és a mindennapi szövegalkotásban.	*Magyar nyelv és irodalom*: pl. népnevek, intézménynevek helyesírása, egybe- és különírás.

Az internetes szövegek eltérő helyesírásának, jelhasználatának funkciója. A normától való eltérés stilisztikai hatásának felismerése, értelmezése.	*Informatika; mozgóképkultúra és médiaismeret:* elektronikus helyesírás-ellenőrző programok, a médiumok szerepe a helyesírás és a nyelvhelyesség normáinak megerősítésében.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási alapelvek, idegen szavak helyesírása, a latin betűs szavak átírása, helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Művészetek**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Művészet, népművészet, művészeti ágak, ősművészet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az általános műveltség építése. Az ember és művészet kezdetek óta való együttélésének felismerése. Az egyes korok művészethez való viszonyának megismerése. Annak megismerése, hogyan vált, válhat a művészet a politika eszközévé.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A művészet fogalma. Művészeti ágak, alkotóik, kifejezőeszközeik, művek.	A tanuló – megerősíti a művészet fogalmáról már tanultakat; – megismeri az emberi társadalom és a művészet ősi kapcsolatát (mágikus erő, dal, zene, barlangrajzok stb.); – tudatosítja a művészet és az ember évszázadokon át tartó viszonyát; – tisztában van az ősművészet, a népművészet és a hivatásos művészet fogalmával; – ismeri a művészet ágait, azok kifejezőeszközeit, nevesíteni tudja egyes művészeti ágak alkotóit, előadóit, műalkotásait; – tisztában van a művész (alkotó) – műalkotás –	*Magyar nyelv és irodalom:* művészeti ágak, kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra; ének-zene:* az egyes művészeti ágak jellemző képviselői és műalkotásai; az ősművészetet megjelenítő alkotások; népművészeti alkotások; ősi „hangszerek”: pánsíp, kürt, tülök stb. *Dráma és tánc:* természeti népek táncai, néptáncok. *Történelem,*

	befogadó viszonyával, a művészet társadalmi szerepével.	*társadalmi és állampolgári ismeretek:* az egyes történelmi korok jellemző művészete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Művészet, ősművészet, népművészet, hivatásos művészet, művészeti ágak, alkotó, műalkotás, befogadó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalom mint művészet**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Az irodalom a szavak művészete. Költői képek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom fogalmának mélyebb megértése. Az irodalommal kapcsolatos problémák iránti érdeklődés felkeltése. Az irodalmi alkotások kritikus befogadásának fejlesztése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalom fogalma. Az irodalom különböző szempontú felosztása (eredet, nyelv, idő, forma stb. szerint). Az irodalmi (poétikai) és a mindennapi kommunikáció közti különbségek. Az író és a társadalom viszonya. A bestsellerek. A szórakoztató irodalom. Az irodalmi művek őrzői, ápolói, terjesztői: könyvtárak, olvasók, kiadók, akadémiák, irodalmi társaságok, íróklubok.	– Az irodalom fogalmának tisztázása: minden írásos mű, humanista jellegű írások, szépirodalom. – Az irodalom különböző szempontú felosztásának ismerete; a nyelv szerinti felosztás problematikájának tisztázása, pl. a magyarországi horvát irodalom része az anyaország irodalmának; angol nyelvű irodalom: angol és amerikai, a szlovén Stanko Vraz a horvát irodalom költője. – Annak tudatosítása példákon keresztül, hogy a poétikai nyelvet a képszerűség, a ritmus és a zeneiség jellemzi, a szavak gyakran másodlagos jelentésükben vannak jelen. – Az író/költő és a társadalom viszonyának tisztázása: mennyiben és meddig elégíti ki a közönség elvárásait? – A bestsellerek problémájának tisztázása: minden bestseller valódi értékkel bíró mű? – Az irodalmi művek őrzői,	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalom, az irodalmiság változó fogalma. *Informatika; mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalom az interneten és a médiában (pl. digitális közlés, rádiószínház, színházi előadás közvetítése, könyvismertetés).

	ápolói, terjesztői tevékenységének megismerése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalom, képszerűség, bestseller, szórakoztató irodalom.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Műnemek – líra**	**Órakeret 22 óra**
Előzetes tudás	Lírai műfajok, költői képek, költői nyelv.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadásának segítése, értelmeztetése. A líra általános jellemzőinek megismertetése, elsajátíttatása. A lírai műfajok és jellemzőik, a lírai kifejezésmód megismertetése. Lírai műfajok meghatározása, a meghatározás elemeinek szövegpéldákkal történő illusztrálása, az olvasott művek műfaji azonosításának fejlesztése. A lírai formanyelv biztos használata a művek feldolgozása során. A feldolgozott művek üzenetének aktualizálása, a kritikai gondolkodásmód fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A líra általános jellemzői. Lírai műfajok, a líra tematikus fajtái. Lírai kifejezésmód, költői képek, stiláris eszközök. Művek: pl. Josip Pupačić: *Zaljubljen u ljubav*, Antun Mihanović: *Horvatska domovina*, Silvije Strahimir Kranjčević: *Moj dom*, Dobriša Cesarić: *Pjesma mrtvog pjesnika*, Dobriša Cesarić: *Vagonaši*, Nikola Šop: *Isus čita novine*, Dragutin Domjanić*: Ciklame, krvave ciklame,* Drago Gervais: *Tri nonice,* Vladimir Nazor: *Cvrčak.*	– A líra általános jellemzőinek megismerése, elsajátítása. – A lírai műfajok és jellemzőik megismerése (óda, elégia, ekloga, dal, epitáfium, dithürambosz, himnusz), horvát költők ismerete, akik a meghatározott műfajokban alkottak. – A líra tematikus fajtáinak ismerete (pl. szerelmes vers, hazafias líra, leíró költemény, gondolati, szociális, vallásos líra); nyelvjárásban írt líra (dialektális költészet). – A feldolgozott művek üzenetének aktualizálása (a haza fogalma, a költészet továbbélése, szociális problémák, Jézus áldozatvállalásának értelme, a háború negatív hatásai, az élet szépségeinek, az életörömnek a hirdetése). Memoriter: horvát himnusz, Strahimir Kranjčević: *Moj dom* 3	*Magyar nyelv és irodalom:* műelemzések, lírai alkotások értelmezési eljárásai. *Vizuális kultúra; ének-zene:* az irodalmi témák képzőművészeti és zenei megjelenítése.

	strófa	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Óda, elégia, ekloga, dal, epitáfium, dithürambosz, himnusz, szókép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Epika**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Epikus műfajok: elbeszélő költemény, regény, elbeszélés, mese.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadásának fejlesztése, értelmeztetése. Az epika általános jellemzőinek megismertetése, elsajátíttatása. Az epikai műfajok jegyeinek azonosítása, az epikus kifejezésmód megismertetése. A feldolgozott művek üzenetének aktualizálása, a kritikai gondolkodásmód fejlesztése. A művek cselekményének tömörítése, a lényeg kiemelésének gyakorlása, a szereplők jellemzése különböző szempontok szerint (lélektani, nyelvi, etikai, szociális). Az elbeszélő művek elemzési kulcsfogalmainak készségszintű alkalmazása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az epika általános jellemzői. Az epikai műfajok és jellemzőik. A szereplők jellemzése különböző szempontok szerint (lélektani, nyelvi, etikai, szociális). Művek: pl. Vjekoslav Kaleb: *Gost*, A. G. Matoš: *Cvijet sa raskršća*, Vjenceslav Novak: *U glib*, Pavao Pavličić: *Dobri duh Zagreba,* August Šenoa: *Zlatarovo zlato* (részlet).	A tanuló – ismeri a különböző regénytípusok műfaji jegyeit, jellemezni tudja a szereplőket különböző szempontok szerint; – ábrázolni tudja a szereplők viszonyait, meg tudja határozni tetteik motiváltságát; – a feldolgozott művek üzenetét össze tudja kapcsolni jelenének problémáival, jelenségeivel; ezekről érvelő véleményt tud formálni; – alkalmazni tudja az elbeszélő szerkezetek kulcsfogalmait készség szintjén.	*Magyar nyelv és irodalom:* novellák, regények. *Informatika:* internethasználat: digitális könyvtárak, epikus művek az interneten.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Epika, novella, szociális novella, elbeszélés, regény (pl. társadalmi, család-, történelmi, lélektani, szerelmes, lovagi, krimi), elbeszélő költemény, ballada, elbeszélő, epikus szerkezet, leírás, párbeszéd, jellemzés.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Dráma</td><td>Órakeret
10 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Drámai szerkezet, drámai szituáció, konfliktus, tragédia, komédia, dialógus, monológ.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A drámákban megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok értelmeztetése. A művek üzenetének megfogalmazása. A komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőinek megismertetése. Különböző szereplő- és embertípusok megjelenítésének megfigyeltetése különböző külső elemeken, megnyilvánulásokon keresztül, pl. a tartás- és járásmód, gesztusok, mimika.</td></tr>
<tr><td>Ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td><td></td></tr>
<tr><td>Teatralógia (színpadi mű, színpadon megjelenített drámai szöveg).
A dráma színpadra emelésének művészei (pl. rendező, színész, díszlettervező, jelmeztervező, világosító).
A tragédia születése (ókori görögök, Dionüszosz, tragédia drámai játékok) és szerkezete
Tragikus hős, tragikus sors, katarzis.
A komédia (általános, mindennapi témák és „hősök”, emberi jellembeli hiányosságok, hibák, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum).
Tévé-dráma, rádió-dráma, monodráma.
Művek részletei, pl. Szophoklész: Antigoné, Marin Držić: Skup.</td><td>A tanuló
– azonosítja a különböző szereplő- és embertípusokat külső megnyilvánulásaikon keresztül is, pl. a tartás-és járásmód, gesztusok, mimika alapján;
– értelmezi a drámákban megjelenő emberi kapcsolatokat, cselekedeteket, érzelmi viszonyulásokat, konfliktusokat;
– megérti a drámai művek üzenetét;
– felismeri a komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőit;
– megérti, miben rejlik a hős tragédiája, vagy mitől válik komikussá;
– párhuzamot tud vonni a tragédia és a komédia jellemzői között.
Lehetőség szerint egy dráma színházi előadásának megtekintése horvát nyelven.</td><td>Horvát népismeret: népi dramatikus játékok.

Vizuális kultúra; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: görög és római színházépítészet.</td><td></td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Dráma, tragédia, komédia, katarzis, esztétikai minőség, konfliktus, dialógus, szerzői utasítás, drámai szerkezet, szereplők kapcsolata, jelmez, színház, programfüzet, díszlettervező, díszlet, világosítás.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A negyedik (diszkurzív) műnem: tudományos-irodalmi műfajok**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Útleírás (Matko Peić: *Skitnje*, Viktor Vida: *Boka i Bokelji*, Jozo Vrkić: Viški djed–bez unuka), önéletrajz (Hrvoje Hitrec: Kažu da sam rođen), esszé (Antun Šoljan: Kanađani, Lidija Dulić: *Žensko pismo*), életrajz, riport, epikus műfajok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A három műnembe (líra, epika, dráma) nem sorolható irodalmi műfajok jellegzetességeinek megismertetése (útleírás, esszé, tárca, önéletrajz, életrajz, memoár, napló, riport) irodalmi példákon keresztül. Önálló szövegalkotás gyakoroltatása e műfajokban.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az útleírás műfajának jellemzői: a tudományos és a poétikai stílus keveredése. Jelentős horvát útleírók: pl. Antun Nemčić, Matija Mažuranić, A. G. Matoš: *Oko Lobora*, Miroslav Krleža, Petar Šegedin, Matko Peić: *Skitnje*. Az esszé műfajának jellemzői: a tudományos és a poétikai stílus keveredése. Jelentős horvát esszéírók: pl. Antun Barac: *Umjetnost i bol*, A. G. Matoš, Miroslav Krleža, Ranko Marinković, Matko Peić, Slobodan Prosperov Novak. Az emlékirat, a napló, az önéletrajz jellemzői, pl. Dragutin Tadijanović önéletrajzi írása.	A tanuló – ismeri az útleírás, az esszé, a napló, az emlékirat, az önéletírás fogalmát és jellemzőit; – tisztában van az említett műfajok nyelvi jellemzőivel (tudományos-poétikai stílus keveredése); – felismeri az útleírásban a néprajzi elemeket; – képes különböző témák megfogalmazására az esszé műfajában.	*Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi: *Úti jegyzetek*, Móricz Zsigmond: *Életem regénye*, Rákóczi Ferenc: *Emlékiratok,* Jókai Mór: *Az arany ember;* esszék elemzése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Útleírás, tárca, esszé, önéletrajz, életrajz, memoár, napló, riport.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Biblia**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Bibliai történetek, az Ó- és Újszövetség néhány szereplője.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok, műfajok megismertetése, befogadás képességének növelése, továbbélő hatásuk tudatosítása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szemelvények az *Ószövetség*ből (pl. *Teremtéstörténet, Káin és Ábel; A vízözön, A Szövetség, Bábel tornya, József története, Mózes–a tízparancsolat, Kánaán, próféták, Judit Könyve, Énekek Éneke zsoltárok).* Szemelvények az *Újszövetség*ből (pl. *János evangéliuma; példabeszédek*, pl. *A tékozló fiú, Az irgalmas szamaritánus*; *a passió, Pál apostol–a „szeretet-himnusz”; az Apokalipszis* egy részlete). A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban).	A tanuló – az olvasott történetekben megismer/felismer bibliai élethelyzeteket, magatartásformákat, témákat, motívumokat; – tudja néhány közkeletű bibliai szólás, állandósult kifejezés eredetét és jelentését; – ismeri a Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok (karácsony, húsvét, pünkösd, vízkereszt stb.) eredetét, tartalmát; – tudatosítja a bibliai motívumok, témák, műfajok továbbélését a kultúrában; – ismeri a Biblia máig tartó hatását az európai irodalomra és művészetre (zene, képzőművészet, film; dramatikus hagyomány; parafrázisok, adaptációk többféle művészeti ágból).	*Vizuális kultúra; ének-zene*: a Biblia hatása más művészeti ágakra; különböző korok bibliai témafeldolgozásai, különféle művészeti ágak példáival.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Biblia, Ószövetség, Újszövetség, kánon, teremtéstörténet, pusztulástörténet, zsoltár, próféta, evangélium, apostol, példabeszéd, apokalipszis.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az antik görög és római irodalom	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Mítoszok, mitológiai történetek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Irodalmi alapformák, műfajok (dal, elégia, epigramma, himnusz, óda, ekloga, epitáfium, eposz, komédia, tragédia), motívumok, időmértékes verselés (hexameter, disztichon) megismertetése. Az antik irodalom jelentősebb szerzői, valamint azok művei horvát elnevezésének elsajátíttatása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Homérosz, Szophoklész, Szapphó, Vergilius, Horatius, Plautus, Ovidius – összegző bemutatás.	Az antik görög és római művészet jeles képviselőinek megismerése informatív szinten.	*Magyar nyelv és irodalom:* az antikvitás irodalma. *Vizuális kultúra*: az

Egy-két példa annak érzékeltetésére, hogy pl. Plautusz hatott Marin Držićra, vagy Vergiliusz eklógái a horvát reneszánsz írókra.		antik görög és római művészet néhány alkotása. *Horvát népismeret:* az antik görög és római horvát városok műemlékei. *Filozófia*: antik filozófusok, filozófiai irányzatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Eposz, dal, óda, elégia, ekloga, epitáfium, epigramma, himnusz, komédia, tragédia, hexameter, disztichon.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A középkori horvát irodalom (7-16. század)**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A horvátok letelepedése a mai Horvátország területeire. Próza, téma, motívum, dialógus, líra, költői kép, állandó jelző. A horvát írásbeliség kezdetei, a Baščanska ploča. A középkor néhány jelentősebb világirodalmi alkotásának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát kultúra legkorábbi emlékeinek megértetése, értelmezése – összefüggésben a középkori írásbeliség szerepének, a nyelvemlékek jelentőségének tudatosításával. Művelődéstörténeti összefüggések megértetése. Középkori műfajok megismertetése. A középkori horvát irodalom jelentőségének megismertetése, megértetése.	

Ismeretek	**Követelmények** –	**Kapcsolódási pontok**
Latin és glagolita feliratok kő nyelvemlékeken. Crnorizac Hrabar: *O pismeneh.* Konsztantin Cirill és Metód tevékenysége a szláv nyelv, a glagolita és a keresztény hitre térítés terén. Baščanska ploča (1100 k.), Ljetopis popa Dukljanina (1149 k.), Vinodolski zakon (1288.), Rumanac trojski (1300 k.), Šibenska molitva (14. sz.), Muka svete Margarite (15. sz.). Középkori műfajok.	– Tájékozottság a középkori irodalomban. – A horvát történelem középkori kronológiájának ismerete, tekintettel a horvát írásbeliség kialakulására és a nyelvemlékekre. – A nyelvemlékek szerepének, jelentőségének tudatosulása – A középkori horvát irodalmi alkotások későbbi feldolgozásának ismerete (pl. M. Marulić: *Zvonimirova lađa*). – A középkori horvát irodalom műnemeinek és műfajainak	*Horvát népismeret:* középkori horvát nyelvemlékek. *Magyar nyelv és irodalom:* a középkor irodalmából olvasott, elemzett művek, a magyar nyelvemlékek jelentősége. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a horvátok történelme a középkor végéig.

	ismerete.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Skolasztika, misztikum, vallomás, trubadúr költészet, lovagi irodalom, moralitás, mirákulum. Írásbeliség, szóbeliség, nyelvemlék, kőfelirat, szövegemlék, egyházi dráma, misztérium, legenda, középkori regény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Humanizmus Horvátországban (15-16. sz.)**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a középkorról, próza, leírás, motívum, elbeszélő, fejezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az újkor világnézetének tudatosítása. Művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása, reneszánsz eszmények, értékek, témák, alkotások, alkotói magatartások befogadásának támogatása. A gazdag és esztétikailag jelentős horvát latinista irodalom értékének, jelentőségének bemutatása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Világirodalmi kitekintés. Horvát latinisták, humanisták Horvátország déli részén: Marko Marulić, Juraj Šižgorić, Ilija Crijević, Antun Vrančić; Horvátország északi részén: Janus Pannonius – Ivan Česmički.	– Az újkor világnézetének megismerése, annak párhuzamba vonása a középkoréval (pl. emberközpontúság, evilági boldogság, megismerni vágyás, az egyéni élet, boldogulás jelentősége). – Az antikvitás hatásának felismerése a középkorra. – Horvát humanista központok: Dubrovnik, Zadar, Šibenik, Trogir, Split, Korčula és Hvar városai. – Bibliai témák Marulić műveiben (Dávid király, Judit). – A vallásos és világi irodalom együtthatásának megismerése. – Annak meggyőző bizonyítása, hogy a horvátok büszkék lehetnek az európai népek körében a gazdag és esztétikailag jelentős latinista irodalmukra.	*Magyar nyelv és irodalom:* a világirodalmi szerzőkről és műveikről tanultak felidézése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: a 15. sz. kulturális élete. *Vizuális kultúra; ének-zene*: az újkori építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása. *Magyar nyelv és irodalom:* Janus Pannonius – Ivan Česmički.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Humanizmus, szonett, novella, ballada, horvát latinista, eposz, elégia, epigramma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A horvát reneszánsz irodalom**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Középkor, komédia, trubadúr költészet, líra, szerelmi költemény, költői kép, ritmus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A világirodalmi művek hatásának bizonyítása a horvát irodalomra. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése. Reflektálás Shakespeare drámairói életművének, művészetének mai hatására. A horvát reneszánsz irodalom virágzása Dalmáciában. A reneszánsz irodalom központjainak (Dubrovnik, Split, Zadar, Hvar, Šibenik, Trogir) azonosítása. Annak tudatosítása, hogy a korstílus kibontakozásához hozzájárult Itália közelsége. Horvát művészek tanulmányai Itáliában.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Világirodalmi kitekintés. Szemelvények a 14-16. századi európai reneszánsz irodalomból. Marko Marulić: *Judita* – az első horvát eposz (részletek); Petar Hektorović*: Ribanje i ribarsko prigovaranje*–eposz (részletek); Brne Karnarutić: *Vazetje Sigeta grada* (részlet); Horvát petrarkisták: Šiško Menčetić (*Prvi pogled, Blaženi čas i hip*); Džore Držić (*Draža je od zlata, Proklinjem brime*); Nikša Ranjina: *Zbornik* (*Odiljam se*); Hanibal Lucić: *Jur nijedna na svit vila.*	– A legfontosabb reneszánsz eszmények, értékek, tárgyak, témák tudatosítása. – A műelemzés alapján a novella műfajáról szerzett ismeretek pontosítása. – A petrarkista költészet jellegzetes motívumainak, szóképeinek, magatartásformáinak, az imádott nő külső tulajdonságainak észlelése és tudatosítása. – A bibliai téma összekapcsolása a költő jelenének problematikájával. Az eposzi „kellékek” megnevezése és meghatározása, a reneszánsz nőideál megjelenése Juditban. – Petrarkizmus: az első irodalmi-költői iskola/irányzat Horvátországban. A tanuló – megfigyeli, hogyan viszonyul a költő az imádott hölgyhöz, megfigyeli az idealizált hölgy külső tulajdonságait; – érzékeli, hogy valójában az imádott hölgy csak ürügy	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Horvátország a 15. és 16. században. *Magyar nyelv és irodalom:* művek, elemzések a magyar reneszánsz irodalmából. *Vizuális kultúra; ének-zene*: reneszánsz képzőművészet és zene. *Horvát népismeret:* A dalmát városok reneszánsz kori művészete. Horvát mesterek Mátyás király és a Jagellók udvarában: a trogiri Ivan Duknović szobrász: Budai vár, Diósgyőr; a szpliti Luka de la Festa, Ivan Grubanić, Petar Trogiranin, Julije Klović.

	arra, hogy a költő személyes érzelmeit kifejezze, hogy ez a szerelem plátói; – megtapasztalja, hogy a „*Blaženi čas i hip*“ költemény Petrarca „*Áldott a nap, a hó, az év*“ (LXI. szonett, Sárközi György fordítása) c. költeményének átirata, míg a „*Proklinjem brime*“ annak antipandanja; – felismeri, hogy ebben a korban petrarkistának lenni azt jelentette: költőnek lenni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reneszánsz, korstílus, petrarkizmus, eposz, bugarštica, lírai költemény, szonett, plátói szerelem, eposzi kellékek.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Marin Držić**	**Órakeret 17 óra**
Előzetes tudás	Dráma, komédia, drámai szituáció, konfliktus, dialógus, monológ, a szereplők jellemzésének módjai, jelenet, szerzői utasítás, lírai költemény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát reneszánsz komédia jellemzőinek megismertetése, jellemzőinek elsajátíttatása. A komédia fogalmának tisztázása, jellemzőinek megismertetése. A reneszánsz élet jellemzőinek, magatartásformáinak megfigyeltetése. A reneszánsz életfelfogás és embereszmény, valamint a középkori életideál és embereszmény közti párhuzam vonása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Marin Držić életműve. Dundo Maroje, Novela od Stanca (részletek); Témák és műfajok (líra, komédia, pásztorköltemény). Színtársulatok Držić korában.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Držić helyét, szerepét a horvát irodalom történetében; drámaírásának jellegét; – tisztában van a reneszánsz korstílus jellemzőivel; – műelemzések során megismeri Držić jellemző témáit, műfajait; felfedezi a világirodalom hatásait műveiben (pl. Plautus); – képes megfogalmazni az új kor emberének (Pomet)	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Horvátország, Dubrovnik a 16. században; *Magyar nyelv és irodalom:* antik római irodalom. *Vizuális kultúra; ének-zene*: a reneszánsz építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása.

	eszményeit; – a műelemzés során tudatosítja a korabeli dubrovniki társadalom nyelvi jellemzőit, az olasz nyelv hatását a horvát nyelvre; – képes megfogalmazni a generációk közti különbségeket (fiatalok – idősek, apa – fiú); – észreveszi, megfigyeli az úr-szolga viszonyt, a szolgák intrikusi szerepét.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Komédia, pásztorköltemény, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, prológus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmódok – Ivan Gundulić**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Reneszánsz, reformáció, eposz. Zrínyi: *Szigeti veszedelem*; eposz, himnusz, eszmei mondanivaló, költői kép, fokozás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kronológiai tájékozottság, a fogalmi műveltség, a történeti érzék továbbfejlesztése (pl. művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat). Képesség kialakítása a reneszánsz és a barokk alapvető formai és stílusjegyeinek azonosítására, megnevezésére. Tájékozottság elérése a stíluskorszakokban, a stílus- és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Világirodalmi kitekintés. A reneszánsz kései szakasza, a manierizmus. Barokk korstílus (háttér, tematika, stílus- és formajegyek). Szemelvényrészletek az irányzatokról, szerzőkről, művekről. A horvát barokk irodalom. Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga, Dubravka (részletek), Osman (részletek).	A tanuló – ismeri a fogalomhasználati problémákat (művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat); – meg tudja különböztetni a reneszánsz/barokk/ klasszicizmus alapvető formai és stílusjegyeit, ismeri ezek esztétikai hátterét; – ismeri a legjelentősebb barokk világirodalmi képviselőket;	*Magyar nyelv és irodalom:* a Szigeti veszedelem; a barokk eposz jellemzői. *Vizuális kultúra; ének-zene*: a barokk formajegyei.

Az ozalji kultúrkör képviselői (kaj nyelvjárás): Petar Zrinski, Fran Krsto Frankopan, Ana Katarina Zrinski (egy-egy mű). A barokk Szlavóniában és Horvátország északnyugati részén.	– ismeri a kormegjelölést: 16-18. századig, a katolikus megújulás, az ellenreformáció fogalmát; – ismeri a világirodalmi hatásokat a horvát irodalomra; – megismeri a barokk stílusjegyeit (dekorativitás, titokzatosság, dinamizmus, monumentalizmus, heroizmus, patetizmus, misztika, erős kontrasztok, látványosság, túldíszítettség); – felismeri a barokk formajegyeit az irodalmi művekben és más művészeti ágakban is, összhangban az irodalommal; – megismeri világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggését; – megismeri a világirodalmi hatásokat a horvát irodalomra (példaképek, források, pl. Tasso: *Megszabadított Jeruzsálem*, Gundulić: *Osman*); – tisztában van az eposzi kellékek hagyományozódásával, az antik és barokk eposzok különbségével (koncepció, szerkezet, értékrend, embereszmény, katolikus motívum); – műismereti minimuma: Ivan Gundulić: *Suze sina razmetnoga, Dubravka* (részletek), *Osman*; – Memoriter: *Osman*: I. ének 1., 4., 5., 6. versszak; *Dubravka*: činjenje treće, *Skazanje dev*eto: „O lijepa, o draga, o slatka slobodo,…”	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barokk mint korstílus, eposz, lírikus költemény, poéma, pásztorjáték, melodráma, reformáció, ellenreformáció, jezsuita.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Horvát irodalom a felvilágosodás korában**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Epika, téma – motívum.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok), a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének felismertetése. A komikum műfajformáló minőségének és változatainak megértetése. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményére reflektálás. Filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések felismertetése. Szemelvények, művek értelmezése. A horvát nyelv (az egységes horvát irodalmi nyelv megteremtése) ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak, a 18. század szótárainak megismertetése. Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése. Az irodalom morális, felvilágosító, vallási feladatának (didaktikus feladat) és jelentőségének megismertetése. A horvát irodalom törekvéseinek megismertetése, melyek célul tűzik ki a horvát nép felemelkedését az elmaradottságból, rossz szokásainak levetkőzését és felemelkedését az európai népek színvonalához a korabeli viszonyok megjelenítésével.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Világirodalmi kitekintés. A francia klasszicista dráma és színház. A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó. A felvilágosodás korának irodalma. A déli és az északi területek irodalmi törekvéseinek összekapcsolódása; Zágráb fokozatos kulturális központtá válása. Matija Petar Katančić: *Vinobera u zelenoj Molbice dolini, Ševa*, bibliafordítása (az első horvát nyomtatott Biblia), magyar vonatkozásai; Matija Antun Reljković: *Satir ilitidivji čovik* (részletek), Andrija Kačić Miošić: *Razgovor ugodni naroda*	– A tanuló felismeri a klasszicista normatív esztétika sajátosságait (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggését; - ismeri az európai irodalom kétirányú hatásait a horvát irodalomra – ismeri a horvát nyelv (az egységes horvát irodalmi nyelv megteremtése) ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatait, a 18. század szótárait; – ismeri a horvát népköltészet (epikus tízes sor) hatásait a műköltészetre; – tisztában van az irodalom morális, felvilágosító, vallási	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* török hódítások Európában. *Magyar nyelv és irodalom:* a felvilágosodás korának irodalma.

slovinskoga (részlet), *Korabljica* (részlet), Tituš Brezovački: *Matijaš Grabancijaš dijak (részlet).*	feladatával (didaktikus feladat); – ismeri azokat az irodalmi törekvéseket, melyek a horvát nép történelmének és kultúrájának megismerését helyezik előtérbe (F. Grabovac, A. Kačić Miošić); – ismeri a horvát irodalom törekvéseit, melyek célul tűzik ki a horvát nép felemelkedését az elmaradottságból, rossz szokásainak levetkőzését és felemelkedését az európai népek színvonalához a korabeli viszonyok megjelenítésével (M. A. Reljković, T. Brezovački); – ismeri Ruđer Bošković tudományos tevékenységét.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Komédia, iskoladráma, epikus költemény, alkalmi vers, antik motívum, epikus tízes sor.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A horvát népköltészet**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Mese, dal, epikus ének, ballada, találós kérdés, közmondás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népköltészet jelentőségének megértetése. A népköltészet gazdagságának tudatosítása, hatásának jelentősége a műköltészetre.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Népköltészet (tematika, stílus- és formajegyek). Művek: két-három lírai, egy epikus költemény, *Hasanaginica*, egy-két mese.	A tanuló – ismeri a népköltészet keletkezésének körülményeit, általános jellemzőit; – felismeri a népköltészet jelentőségét a nemzet életében; – ismeri a népköltészet hatását a műköltészetre (pl. reneszánsz, romantika; nyelv, trópusok, stilisztikai eszközök, sorok); – ismeri a népköltészeti alkotások témáit, motívumait,	*Idegen nyelvek; magyar nyelv és irodalom:* hasonlóságok más népek népköltészetével.

	sor- és strófafajtáit, ritmusát, stíluseszközeit, fordulatait; – ismeri a népköltészet felosztását, műfajait (lírai műfajok, epikus műfajok); – tisztában van a valóság és a fantasztikum keveredésével, a szereplők polaritásával, a szimbolikával; – ismeri a magyarországi horvátok népköltészetét, népköltészeti gyűjteményeit. Memoriter: egy lírai költemény, részlet a *Hasanaginicá*ból, részlet egy epikus költeményből, egy-két találós kérdés, közmondás.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, műköltészet, valóság, fantasztikum, sor- és strófafajta, műfaj, stilisztikai eszköz.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló – képes írott szövegek (pl. szépirodalmi, dokumentum és ismeretterjesztő) szöveg globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére; – össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni; képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni; – képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban; – képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással; – tudja alkalmazni a művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat; – fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat; – tájékozott a feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban és hangnemeiben; – bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel, képes szöveghű felolvasásra, kellő tempójú, olvasható, rendezett írásra; – szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a

	megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget; – alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat; – képes definíció, magyarázat, egyszerűbb értekezés (kisértekezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat; – ismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra ezek gyakori műfajaiban; – alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit; – képes az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására; – képes tudásanyagának megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról; – be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait; – képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére; – képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására; – részt tud venni elemző beszélgetésekben, ezek tartalmához hozzájárul saját véleményével.

11–12. évfolyam

Ebben az időszakban a legfontosabb cél a horvát nyelvre jellemző frazeológiai kifejezések, nyelvi fordulatok ismerete és biztos használata.

A különböző műfajú szövegek szerkezetének és jelentésrétegeinek feltárása és értelmezése. A szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése. Az önkifejezés képessége és a kreativitás fejlesztése különböző műfajokban. Különböző információhordozók célszerű használata az életkornak megfelelő önállósággal.

A műfajnak megfelelő szövegfeldolgozási eljárások ismerete és alkalmazása.

Korstílusok, stílusirányzatok jellemzőinek, valamint a stílusrétegek sajátosságainak megismerése, sajátosságaik felismerése reprezentatív szövegekben. Ösztönzés az igényes ízlésnek és célnak megfelelő olvasásra . Annak tudatosítása, hogy az irodalmi élmény az emberi élet folyamatos tapasztalatszerzésének forrása: érzelmek, eszmék, gondolatok, élethelyzetek, konfliktusok, cselekedetek. Különböző korok embertípusa jellemzőinek összevetése a kor társadalmának, gazdaságának és politikájának tükrében. A műalkotás mint normakövető és normákat megújító jelenség; az új és a régi egyidejű jelenlétének átélése a művészetben. A mű befogadásának közösségi és egyéni aspektusa. A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése és tudatosítása. A kultúrák közötti átjárás előnyeinek és korlátainak

felismerése, más kultúrák megismerésének igénye. A horvát és a magyar nép közös és eltérő kulturális, valamint történeti vonásainak azonosítása több évszázados együttélésük tükrében. A főbb költői képek és alakzatok szókincsbeli és mondattani jellegzetességeinek azonosítása, jelentéstömörítő szerepük megértése a tanult versekben. A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése. Az igazság, a morál az egyén életében és a társadalomban. A jog és a morál összefüggéseinek megfogalmazása. A tudatos, jogkövető és morális cselekvés elsajátítása, az erkölcsi kérdésekben való tájékozódás igénye és képessége. Igény a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére. Egyéni konfliktuskezelési eljárások kialakítása.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi szintek – szószerkezetek**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Szószerkezettani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szószerkezetek szerepének felismertetése a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok azonosítása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok. A vonzatok és a mondatrészek összefüggéseinek felismerése. A horvát és a magyar vonzatok összevetése, helyes alkalmazásuk.		*Idegen nyelvek; magyar nyelv és irodalom*: szószerkezetek, vonzatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szószerkezet (szintagma), szószerkezet-fajta tagjai grammatikai viszonya alapján, egyeztetés (kongruenció), vonzat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi szintek – mondat**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Mondattani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban a szórend figyelembevételével. A mondatok modalitásának megfelelő hanglejtés biztos alkalmazása. Az ige vonzatainak és a mondatrészek összefüggésének megfigyeltetése és alkalmazása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban. A mondat mint nyelvi egység a modalitás szempontjából.		*Idegen nyelvek*: mondatszerkezet, a tárgy és a határozók fajtái.

Az aktuális mondattagolás és a szórend, valamint a mondathangsúly összefüggése. A horvát mondat szórendje. Írásjelek. A vessző eltérő használata a horvát és a magyar nyelvben az összetett mondatok esetében. A horvát nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv mondatszerkezetével.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatrész: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző. Vonzat. Mondat, a mondat szerkesztettsége (tagolt, tagolatlan), mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat. Aktuális mondattagolás. Téma és réma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtörténeti ismeretek – a horvát nyelv a 19. században**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a horvát nyelv történetéből a 19. században.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egységes horvát nyelv megteremtése szükségességének felismertetése, az ennek érdekében született művek és intézkedések megismertetése. A horvát nyelv hivatalossá tétele jelentőségének azonosítása (nemzetfenntartó és nemzetmegtartó szerep). A korban megjelent szótárak, grammatikák, megalakult kulturális intézmények jelentőségének felismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az egységes horvát nyelv megteremtéséért folytatott küzdelmek megismerése az egyes horvátországi nyelvi régiók nyelvének összehasonlítása révén. Ljudevit Gaj reformja. Az egyes hangok jelölésének sokféleségének bemutatása útján (pl. a cs hang több mint tíz féle jelölése) Gaj reformja jelentőségének tudatosítása, aki minden hang jelölésére egy betűt javasol. Filológiai iskolák tevékenységének megismerése. Szótárak, grammatikák jelentősége: viták, érvek felsorakoztatása. A horvát nyelv hivatalossá tétele jelentőségének megismerése: a nyelv nemzetmentő-nemzetfenntaró szerepének tudatosítása. Az illír mozgalom jelentősége: folyóiratok, Matica ilirska (később Matica hrvatska) megalapítása, a Horvát Nemzeti Színház megalapítása. A horvát közélet újjászületésének, kulturális élete fellendítésének, irodalomelméleti vitáinak megtapasztalása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Horvátország függetlenségi törekvései, a nemzeti nyelvért vívott harc, a horvát megújhodási mozgalom (illírizmus). *Magyar nyelv és irodalom:* küzdelem a magyar nyelv hivatalossá tételéért a reformkorban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Novine horvatske, Danica horvatzka, slavonszka y dalmatinzka, Ilirske narodne novine, Danica ilirska, Matica ilirska, Matica hrvatska.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Horvát nyelv a 20. században**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a horvát nyelv történetéből a 19. században.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A horvát nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolásának segítése az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal. A nyelvhasználatban a politikai és társadalmi tényezők hatásának felismertetése. A horvát nyelv alárendeltsége megszüntetéséért vívott küzdelem megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A horvát nyelv helyzetének megismerése a 20. században: az egységes szerb-horvát-szlovén nyelv mint az egységes Jugoszlávia hivatalos nyelve - politikai célok megvalósítása. 1967. Deklaráció a horvát irodalmi nyelv elnevezéséről és helyzetéről - jelentősége. 1971-ben kidolgozott és betiltott Babić-Finka-Moguš: Horvát Helyesírás - amely 1972-ben Londonban jelent meg - jelentőségének megismerése. Az önálló Horvát Köztársaság Alkotmánya szerint az ország hivatalos nyelve a horvát, és a latin betűs írásmód. Nyelvújítás fontossága. A normatív horvát nyelv kézikönyveinek és grammatikáinak, szótárainak ismerete, azok gyakorlati alkalmazása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Jugoszláv Királyság. A Horvát Bánság megalapítása. A Független Horvát Állam megalakulása, a Horvát Köztársaság.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vukovista, Horvát nyelv folyóirat, „Novosadski dogovor”, különbözeti szótár, etimologikus és kiejtés szerinti helyesírás, nyelvújítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szókészlettan**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Közmondások, szólások jelentésének ismerete. Közismert egynyelvű és kétnyelvű önálló szótárhasználat (értelmező szótár, horvát-magyar–magyar-horvát szótár).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A kétnyelvűség fogalmának tisztázása, előnyeinek tudatosítása. A szótárhasználat készséggé fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szókészlet tagolódása. Szavak az élőnyelvhez viszonyítva. A nyelv területi tagolódása. Szavak a nyelv függőleges tagolódása szerint. (Az egyéni szókincs; az aktív és a passzív szókincs; az egyéni szókincs fejlesztési lehetőségei.	*Magyar nyelv és irodalom:* Szláv jövevényszavak a magyar nyelvben; a nyelvművelési törekvések.

Az anyanyelv, a kétnyelvűség. Idegen szavak; az átvétel módja; fajtáik; beilleszkedésük a horvát nyelv rendszerébe. Az idegen szavak helyesírásának elsajátítása. A tájszavak és az idegen szavak szerepe a szépirodalomban. Nyelvi purizmus. Frazeológia. A frazéma jellemzői. Közmondások, szólások jelentésének és eredeti funkciójának ismerete, szerepük a szépirodalmi és a publicisztikai stílusban. A szállóigék. A frazeológiai szótár használata. Szóképzés: alapszó, képzett szó (származékszó). A szókincs bővítésének módjai: szóképzés (prefixummal, szufixummal), szóösszetétel, konverzió. Szótárak fajtáinak megismerése és használatának elsajátítása, valamint alkalmazása a mindennapi életben.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a horvát és a magyar nép nyolcszáz éves együttélése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lexéma, alapszókincs, kiegészítő szókincs; nómenklatúra, terminológia; historizmus, archaizmus, neologizmus, divatszó; lokalizmus, regionalizmus, dialektizmus; jövevényszó, tükörszó, nemzetközi szó, onomasztika, egzotizmus, eponíma, etnoníma, ktetoníma, hidroníma, oroníma, antroponíma, toponíma; frazeológia, frazéma; szóképzés, szóösszetétel, konverzió; lexikográfia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Stílus és stilisztika**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	Alapvető szóképek és alakzatok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A stílust befolyásoló tényezők megismertetése, tudatosítása. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stílusárnyalat és stíluseszköz használatának gyakoroltatása. A megismert jelentéstani, stilisztikai, szövegtani jelenségek felismertetése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, a szövegalkotásban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A stílus fogalma. Stilisztika. A standard nyelv és a stílusok viszonya. Funkcionális stílusok és jellemzőik megismerése. A hivatalos, a tudományos és a társalgási stílus kifejezéseinek szerepe a szépirodalomban. Szövegalkotás gyakorlása különböző stílusokban. A nyelvi szintek alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban. A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök tudatos használata a szövegalkotásban. A metafora funkciója és használata a mindennapi, továbbá a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban. A stíluselemek, stíluseszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben. A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: különböző forrásszövegek stílusjellemzői. *Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz*: szakkifejezések, metaforák és metonímiák a természettudományos szövegekben. *Mozgóképkultúra és*	

tudatos használata a szövegalkotásban.		*médiaismeret:* nyilvános megnyilatkozások, különféle műsortípusok, illetve internetes felületek jellemző stílusregiszterei. *Dráma és tánc*: társalgási stílusárnyalatok megjelenítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílus, stilisztika, sztiléma, hivatalos stílus (törvényi-jogi, diplomáciai, politikai), tudományos stílus (tudományos, tudományos-ismeretterjesztő), szépirodalmi stílus (prózai, költői, drámai), szókép (metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, szinekdoché, összetett költői kép, allegória, szimbólum). Alakzat (ellipszis, aszindeton – kötőszóhiány, poliszindeton, ismétlődés, gondolatritmus, oximoron, anafora, epifora). Mondatstilisztikai eszköz (verbális stílus, nominális stílus, körmondat). Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica, expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, poétizmus; publicisztikai stílus és műfaj (riport, tárca, vita, esszé); társalgási stílus, zsargon, szleng, vulgarizmus, kolokvializmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Retorika**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Érvelő szövegek értelmezése és alkotása. Stilisztikai és jelentéstani ismeretek elsajátíttatása. A kulturált véleménynyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszikus retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban. A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése. Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása. A szónok tulajdonságai, feladatai. A szónoki beszéd kommunikációs funkciói. A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: Antik szónokok, neves szónoklatok. Közéleti megnyilatkozások

A cáfolat módszerei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. A hatásos előadásmód eszközei. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása.	retorikája. *Dráma és tánc*: a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorika, nyilvános beszéd (bemutató, tanácsadó, törvényszéki), alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfaj (vita, ajánlás). Szónoklat, bevezetés (az érdeklődés felkeltése, a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, cáfolat, befejezés (összefoglalás, kitekintés).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotás**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegalkotás. Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, önéletrajz, ismertetés formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluseszközök alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érvelés, az esszé, a recenzió, az előadás, a vita, a beszámoló és a közlemény, a hirdetés, a reklám formai és tartalmi jellemzőinek megismertetése, az ilyen típusú szövegek alkotásának gyakoroltatása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében. Jártasság a hirdetés, meghívó, gratuláció, köszönet-és részvétnyilvánítás tartalmú szövegek alkalmazásában. A meghívó, gratuláció, köszönet- és részvétnyilvánítás tartalmú szövegek szerepe a társas érintkezésben. A reklámok nyelve, nyelvhelyességi hibáik. Reklám készítése (szöveg, kép, egyéb hatáskeltő módszerek figyelembevételével). Az érvelő esszé szerkezete.		*Technika, életvitel és gyakorlat:* a társas érintkezés magán-nyelvhasználati szövegtípusai. *Informatika*: szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érvelés, recenzió, előadás, esszé, vita, beszámoló, közlemény, hirdetés, gratuláció, meghívó, köszönet- és részvétnyilvánítás, reklám.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelvi jel és jelentés**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Az azonos alakú, többjelentésű és a rokon értelmű szavak, alkalmazásuk a beszélt és írott szövegalkotásban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi és a nem nyelvi jelek mint a kommunikáció eszközei. Az írásbeli és a szóbeli árnyalt kifejezés fejlesztése. A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A nyelv és az ember viszonyának megfigyeltetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvi jel természete: jelölő és jelölt viszonya. Szó és jel. Jelrendszer. A nem nyelvi jelek (gesztusnyelv) szerepe a kommunikációban. Egyjelentésű és többjelentésű szavak (metaforikus és metonimikus névátvitel). A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használati köre. A szavak lexikai jelentése (alá-és fölérendelt tag, hozzárendelt fogalom). Szinonimák, antonímák, homonimák. A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése, hatásértelmezés. Egynyelvű szótárak használata.	*Idegen nyelvek; magyar nyelv és irodalom:* egyjelentésű és többjelentésű szavak.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvi jel, jelölő, jelölt, jelrendszer, szemiotika, jelentésszerkezet, alapjelentés (denotatív), másodlagos jelentés (konnotatív), alá- és fölérendelt tag, szinonima, antoníma, homonima (lexikai, alaktani homofónok, homográfok).

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Horvát romantika – a horvát nemzeti és irodalmi újjászületés**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Romantika, a romantikus korstílus néhány alapvető jellemzője; romantika és realizmus. A horvát nyelv a 19. században (az illírizmus korában); Petar Preradović: *Jezik roda moga, Miruj, miruj, srce moje*; líra, eposz, dráma, költői képek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A romantika korstílus-jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése. Felkészítés a stiláris és hangnemi összetettség befogadására. Információgyűjtési és -feldolgozási, szövegalkotási, értelmező képességek fejlesztése: házi olvasmány önálló feldolgozása, beszámoló készítése. Az illírizmus, a horvát nemzeti és irodalmi újjászületés – fogalmak, tartalmak, szerepük és jelentőségük felismertetése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Világirodalmi kitekintés. A romantika irodalmának	A tanuló – felismeri a romantika	*Történelem, társadalmi és*

jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek). Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, drámai költemény, verses regény). A horvát irodalmi élet a 19. század első felében; a mozgalom előzményei, programja; harc a nemzeti nyelvért és a nemzeti függetlenségért. Kulturális intézmények, folyóiratok. Az illírizmus korának romantikus irodalma. Pavao Štoos: *Kip domovine vu početku leta* 1831; Ljudevit Gaj: Horvatov sloga i zjedinjenje; Antun Mihanović: Horvatska domovina, Reč domovini; Stanko Vraz: Đulabije (1 vers), Ždral putuje k toplom jugu.	korstílus-jellegét, jelentőségét; – megismeri a romantika fő jellemzőit; – megismeri az irodalmi liberalizmus szerepét és hatását az esztétikára (új műfaji változatok; stiláris és hangnemi összetettség); – felismeri a történelmi témák szerepét az irodalomban; – megismeri a népköltészet hatását az irodalomra, a népköltészet jelentőségét a nemzetek életében; – ismeri a horvát irodalom néhány sajátosságát a 19. század első felében; – felismeri az illírizmus, a horvát nemzeti és irodalmi újjászületés fogalmak tartalmát, szerepét és jelentőségét; – tisztában van Ljudevit Gaj vezető szerepével az illírizmus korában, valamint a horvát nyelv fejlesztésében; – ismeri a kor jelentős műveit, műfajait; – ismeri a kor törekvéseit az egységes nemzeti nyelvért; – felismeri Maksimilijan Vrhovac püspök népköltészeti gyűjtőtevékenységének fontosságát.	*állampolgári ismeretek:* Horvátország helyzete a 19. század első felében; művelődés és társadalmi élet. *Magyar nyelv és irodalom:* a romantika irodalmának jellemző témái, hőstípusai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műfajkeveredés, hangnemi kevertség, bűnügyi történet, történelmi regény, verses regény, illírizmus, irodalmi élet, lírai költemény, poéma, eposz, útleírás, dráma, nemzeti himnusz, folyóirat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Ivan Mažuranić**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek az eposz, ének, dubrovniki és népi eposzi hagyományok témaköréből; I. Mažuranić: *Smrt Smail-age Čengića* (részlet).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Mažuranić eposza eszmei mondanivalójának megértetése a kor törekvéseinek tükrében. Az eposz sok szempontú elemzésének képessége. A különböző emberi jellemtípusok közti különbségek megfogalmazása, saját álláspont kialakításának segítése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ivan Mažuranić: *Smrt Smail-age Čengića* című eposzának sok szempontú elemzése. Pl. – a szereplők több szempontú csoportosítása; – Smail-aga jelleme; – a montenegrói nép mint kollektíva ellenállása, küzdelme, egysége és morális győzelme; – a mű befejezésének értelmezése; – a keresztény eszme; – a mű szerkezete.	A tanuló – ismeri a horvát és a világirodalmi eposzi hagyományokat, melyek között el tudja helyezni Mažuranić eposzát; – képes a mű több szempontú elemzésére, értelmezésére; – képes a szereplők sokoldalú jellemzésére; – felismeri a műben a népköltészeti, lírai, epikai és drámai elemeket; – ismeri a mű szerkezetét; – össze tudja kapcsolni a korábbi horvát eposzokban (Gundulić: *Osman*, Marulić: *Judita*) megjelenített keresztény eszme és a török hódoltság ellentétét; – tudja, hogy Mažuranić kiegészítette Gundulić *Osman* című eposzát.	*Vizuális kultúra:* Mirko Rački illusztrációi a műhöz.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Eposz, epikus szerkezet, erkölcsi érték, nemzeti problematika, jellemzés, ének, költői kép, stiláris eszköz, népköltészet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmód – Petar Preradović**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Horvát nyelv a 19. században (az illírizmus korában); Petar Preradović: *Jezik roda moga, Miruj, miruj, srce moje*; líra, romantika.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Petar Preradović helyének, szerepének megismertetése a horvát irodalom történetében. Költészete motívumainak összekapcsolása az európai romantika irodalmának motívumaival. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Felkészítés önálló	

	műértelmezés megfogalmazására. Preradović sajátos viszonyának megismertetése a horvát nyelvhez, az anyanyelvhez.

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Preradović műveinek jellemzői. Költői, drámaírói és műfordítói tevékenysége. Kapcsolata a német irodalommal és nyelvvel. Az illírizmus jeles képviselője.	A tanuló – ismeri Preradović helyét, szerepét a horvát irodalom történetében; költészetének jellegét; – műelemzések során megismeri Preradović jellemző témáit, műfajait, versformáit; megkülönbözteti jellemző hangnemeit; – ismeri Preradović műveit, melyek középpontjában a nyelv problematikája áll; – tudja, milyen életrajzi vonások hatottak egyes műveire (az anyanyelv elfelejtése, idegen országokban való sok éves tartózkodása, felesége korai halála); – ismeri Preradović költészete és az európai romantika motívuminak hasonlóságát; – ismeri Preradović nézeteit a költészet és a költő feladatáról; – képes önálló műértelmezés megfogalmazására. Műismereti minimum: *Zora puca, Putnik, Mrtva ljubav, Ljudsko srce*. Memoriter: *Putnik*: 8 versszak, *Mrtva ljubav*.	*Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi Sándor költészete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, budnica, szerelmi költemény, hazafias líra.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – August Šenoa**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A tanuló ismeri a romantika, romantikus ábrázolásmód, heroizmus, regényműfaji változatok, történelmi regény fogalmát. *Prosjak Luka* (részlet), szociális novella, elbeszélő.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Šenoa alkotásmódja jellemzőinek, a romantikus ábrázolásmód sajátosságainak és a romantikus regény jellemzőinek, műfaji változatainak megismertetése. Felkészítés egy regény sokoldalú megközelítésére, önálló véleménykifejtésre. A történetmondás képességének fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Protorealizmus – Šenoa kora: kormeghatározás: a 19. század 50-es éveitől a 80-as évekig (1849-1881); társadalmi-politikai háttér. Šenoa alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében; regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében. August Šenoa: *Zlatarovo zlato* elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl. a romantika megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség. Problematika (az adott műhöz, pl. természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem). Šenoa programadó cikke: *Naša književnost*. Šenoa, a *Vijenac* folyóirat szerkesztője.	A tanuló – ismeri Šenoa helyét a horvát regényirodalom történetében, alkotásmódjának jellemzőit; – felismeri a romantikus ábrázolásmód sajátosságait és a romantikus regény jellemző műfaji változatait; – tisztában van Šenoa regényeinek romantikus és realista vonásaival; – képes egy regény sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére; – műismerete minimum két regénye: *Zlatarovo zlato* és egy elbeszélése (pl. *Prosjak Luka)*; – egy regényelemzés kapcsán képes egy elemzési feladat kifejtő megoldására.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Horvátország politikai és társadalmi helyzete; politikai pártok, magyar-horvát kiegyezés; művelődés és társadalmi élet. *Magyar nyelv és irodalom:* Eötvös József: *Magyarország 1514-ben*, Jókai Mór regényei. *Horvát népismeret:* a Matija Gubec-féle parasztfelkelés emlékműve és múzeum Gornja Stubicán, Krsto Hegedušić színházi függönye A. D. 1573., a parasztfelkelés témájára. *Földrajz*: a regény/ek topológiája.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi regény, elbeszélés, novella, povjestica, kritika, esszé, protorealizmus, hazafias líra, leírás, tömegjelenet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Realizmus a horvát irodalomban (1881-1895); látásmód - Ksaver Šandor Gjalski**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	V. Novak: *Iz velegradskog podzemlja* (részlet); szociális novella; a szereplő szociális, lélektani és etikai jellemzése; A. Kovačić: *U registraturi* (részlet); szociális regény, leírás; E. Kumičić: *Začuđeni svatovi* (részlet); K. Š. Gjalski: *Na Badnjak* (részlet); E/1. sz. elbeszélő, portré.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A realizmus korstílus-jellegének, jelentőségének megértetése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és a naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés az alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására. A horvát realista irodalom áttekintő megismertetése: sajátosságok, néhány jellemző tendencia felismerése (Šenoa realizmus-elmélete: Naša književnost, Zašto pišemo), az új írói generáció realizmus-felfogásának megértetése, Kumičić elmélete a horvát realizmusról. Gjalski alkotói portréjának közvetítése, alkotásmódjának jellemzői, a novellaelemző készség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kitekintés a világirodalomra. A realizmus irodalmának jellemzői – párhuzam vonása a romantika jellemzőivel. A realista irodalom tematikája, a cselekmény helyszíne, a történet szociális – pszichológiai motiváltsága. Társadalmi típusok (felesleges és karrierista hősök, hivatalnokok) megjelenése a romantikával egyidejű, kritikus, realista szemléletű művekben. A próza mint jellemző műnem. A hősök megszólaltatása autentikus nyelven (nyelvjárások, provincializmusok, zsargonizmusok). A horvát realista irodalom áttekintő megismertetése: sajátosságok, néhány jellemző tendencia felismerése (Šenoa realizmus-elmélete: *Naša književnost, Zašto pišemo*), az új írói generáció realizmus-felfogása, Kumičić elmélete a	A tanuló – felismeri a romantika és realizmus együtthatását, folytonosságát az epikában; értelmezi a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőit; – felismeri az életművek egymásmellettiségét és a realizmus korstílus-jellegét, jelentőségét; a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatását; – ismeri a naturalizmus jellemzőit és képviselőit, hatását a horvát irodalomra; – alkalmassá válik a korszakról, a szerzőkről, művekről szóló vélemények kritikus befogadására, egy lehetséges szóbeli tétel kifejtésére; – tisztában van a horvát realista irodalom sajátosságaival, ismeri a korszak néhány jellemző tendenciáját; – ismeri a horvát realista irodalom témáit, tisztában van	*Magyar nyelv és irodalom:* Mikszáth Kálmán. *Etika:* Kozarac műveiben előforduló erkölcsi kérdések megvitatása.

horvát realizmusról. A realista írók kettős viszonyulása Šenoához. A horvát realista irodalom témái: nemzeti-politikai, történelem, horvát társadalmi és morális élet, a letűnő nemesség, polgári-tisztviselői, proletariátus, falusi társadalom, regionalizmus, általános emberi. Turgenyev és Zola hatása Kumičićra. Kumičić: *O romanu*; részletek a *Začuđeni svatovi* című regényből. Josip Kozarac, Szlavónia elbeszélője: *Tena, Oprava* vagy *Mira Kodolićeva.* Ksaver Šandor Gjalski alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok életművében. Kapocs a romantikus-nemzeti és a modern törekvések között. Írásművészetének sajátosságai. A *Pod starim krovovima* novellaskötet világa, a hanyatló zagorjei nemesség, a hamvadó nemzeti hagyományok elégikusa, a korabeli horvát társadalom kritikusa.	azok hátterével; – ismeri Josip Kozarac jelentőségét a horvát irodalomban (pl. lélektani novella); – ismeri Kozarac műveinek fő problematikáját: gazdasági és társadalmi változások, amelyek a szlavón falu erkölcsi életére hatnak; – ismeri Ksaver Šandor Gjalski műveinek jellemzőit, témáit, motívumait és műfaji változatait; – képes egy novellájának sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló novellaértelmezésre; – ismeri novellatípusait, meg tudja indokolni, miért alkotnak novellaciklust a Pod starim krovovima novellaskötet novellái; – műismereti minimuma: Eugen Kumičić: *O romanu* (részlet); Josip Kozarac: *Tena*, Ksaver Šandor Gjalski: *Illustrissimus Battorich* vagy *Perillustris ac generosus Cintek, Na badnjak*.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Realizmus, kritikai realizmus, részletező leírás, naturalizmus, eszmeregény, polifonikus regény, regényciklus, novellaciklus, hangulat-és jellemnovella.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ante Kovačić: U registraturi**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A. Kovačić: *U registraturi* (részlet); portré, elbeszélés, leírás, dialógus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése az epikában. A romantikus és a realista vonások megkülönböztetése. Az elbeszélő-váltás és a keretes szerkezet megfigyeltetése a regényben. A regényben előforduló egyéb műfajok (levél, napló) megkeresése. A nyelvhasználat mint a jellemzés eszközének tudatosítása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Ante Kovačić: *U registraturi* című regényének sok szempontú értelmezése. A mű cselekményének szerkezete, elbeszélőváltás. A 19. század második felének legfontosabb társadalmi jelenségei: falusi-városi környezet és alakok, erkölcsi romlás. A szereplők polarizálása. A regény életrajzi vonásai.	A tanuló – felismeri a regényben jelen levő realista és romantikus vonásokat, azokat példával alá tudja támasztani; – képes megjeleníteni a hősök közti viszonyokat; – képes a főhőst és néhány jelentősebb alakot sokoldalúan jellemezni; – a regény alapján be tudja mutatni a korabeli horvát társadalmat, párhuzamot tud vonni falu és város között (pozitívumok, negatívumok); – példákat tud hozni a szereplők nyelvi jellemzésére, egyéni és kollektív jelenetekre; – képes a regényben előforduló egyéb műfajokat (levél, napló) felismerni, szerepüket megvilágítani.	*Etika:* erkölcsi kérdések megvitatása, pl. a társas kapcsolatok világa, gyilkosság, lelkiismeret.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Realizmus, romantika, társadalmi regény, nyelvi jellemzés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmód – Vjenceslav Novak	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	V. Novak: *Iz velegradskog podzemlja* (részlet), *U glib*; szociális novella; a szereplő szociális, lélektani és etikai jellemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vjenceslav Novak helyének meghatározása a horvát realista irodalomban. Sokoldalú tevékenységének megismertetése. Alkotás-és látásmódja jellemzőinek azonosítása. A család szétesése mögött meghúzódó problémák és a családon belüli kapcsolatok megfigyeltetése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Vjenceslav Novak elbeszélő technikájának jellemzői. A műveiben megjelenő horvát társadalmi rétegek széles palettája (proletariátus, polgári szalonok, hanyatló arisztokrata családok). A szerelem, a szülői mivolt, a barátság, a házasság, valamint a	A tanuló – ismeri Novak helyét, alkotásmódjának jellemzőit a horvát realista irodalomban; – képes egy regényének sok szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló novellaértelmezésre;	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a korabeli horvát társadalom rétegei. *Etika:* az emberi élet erkölcsi és pszichológiai oldala, a

művészi alkotótevékenység pszichológiai feltárása. A *Posljednji Stipančići* c. regény sok szempontú bemutatása, valamint az *Iz velegradskog podzemlja* című novella elemzése.	– képes megjeleníteni a hősök közti viszonyokat; – ismeri Novak elbeszélő technikájának jellemzőit (elbeszélés, leírás, dialógus, monológ, levél, napló, emlékirat, kommentár); különös tekintettel: enteriőr, exteriőr, tájleírás, portré.	szülői lét pszichológiája.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társadalmi regény, családregény, enteriőr, exteriőr.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Silvije Strahimir Kranjčević**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	*Moj dom*, hazafias költészet, lírai hős, motívum, költői képek, stiláris eszközök.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kranjčević költészete újszerűségének tudatosítása, annak megértetése, hogy európai rangra emelte a horvát költészetet. Stílusának, költői témáinak és képeinek megismertetése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kranjčević életműve. Költészetének tematikus felosztása. Jellemző motívumai: szabadság, rabság, hit az ideálokban, az élet értelmének keresése, az ember helye a világban, Krisztus-motívum, bibliai motívumok és alakok. Új költői képek, kifejezések, új ritmus, új metaforák.	A tanuló – ismeri Kranjčević meghatározó helyét a horvát irodalom történetében; – tisztában van Kranjčević költészetének újszerűségével, felismeri annak jegyeit; – a műelemzések során megismeri lírai témáit, poétikai megoldásait; – képes önálló versértelmezések megfogalmazására; – értelmezni tudja aforisztikus kifejezéseit pl. a *Mojsije* című költeményből; – felismeri, hogyan jut el Kranjčević a nemzetitől az általános emberi problémákig; – műismereti minimuma: *Mojsije, Eli! Eli! lama azavtani?!, Gospodskom Kastoru*; – Memoriter: részletek a *Mojsije* című költeményből.	*Etika:* emberi magatartásformák, erkölcsök. *Magyar nyelv és irodalom:* bibliai motívumok és alakok a magyar irodalomban. *Vizuális kultúra:* bibliai motívumok és alakok (pl. Krisztus, Mózes, Ádám) a képzőművészetben. *Dráma és tánc:* Kricskovics Antal: *Lucidum Intervallum* című táncdráma.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szociális, szatirikus és gondolati líra, bibliai stílus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Modernizmus – modern irányzatok**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Líra, szonett, metafora, rím.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújításának megismertetése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás). Modernizmus a horvát irodalomban–kormeghatározás, különböző irodalmi áramlatok együttélése, különböző irodalmi csoportosulások (prágai, bécsi csoport, „öregek” – hagyomány-követők és „fiatalok” – újítók). Folyóiratok – kritikák és viták – Hrvatska mlada lirika, 1914. – Líra: intim és szerelmi költészet, hazafias, szociális, tájlíra, gondolati líra jellemzői – képviselőik; – Dialektális költészet– jellemzői és képviselői; – Próza: novella (hagyományos és modern típusú) és regény jellemzői és képviselői; – Dráma: naturalista, szociális-pszichológiai és szimbolikus dráma jellemzői és képviselői; – Irodalmi kritika: filozófiai, impresszionista kritika és képviselői. Janko Polić Kamov a nyers ösztönök, az anarchista tiltakozás, a rút esztétikájának követője. A	A tanuló – megismeri az impresszionista és szimbolista európai líra néhány sajátosságát; – alkalmassá válik a korszakról, a szerzőkről, művekről szóló vélemények kritikus befogadására; – meg tudja határozni a horvát modernizmus korát, ismeri a különböző irodalmi csoportosulásokat, azok fontosabb jellemzőit; – meg tudja fogalmazni a „fiatalok” irodalmi programját, törekvéseit, meg tudja nevezni vezetőjüket és jellemző folyóiratukat; – képes összefoglalni a horvát modernizmus fő jellemzőit, szintézist készíteni alkotóiról, jellegzetes műfajairól, alkotásaik témájáról egy szóbeli érettségi feladat formájában. – műismerete: néhány mű/részlet (pl. Baudelaire, Rimbaud, Rilke, Csehov, Ibsen műveiből). Kiselőadás, prezentáció készítése a különböző irányzatok jellemzőiből és képviselőikből.	*Vizuális kultúra; ének-zene*: impresszionizmus, szimbolizmus. *Magyar nyelv és irodalom:* vonatkozó olvasmányok, műelemzések. *Informatika*: internet- és könyvtárhasználat – önálló ismeretszerzés.

felvilágosodás, a racionalizmus elvetője, az individualizmus, a testiség, az egyéni tapasztalatokon nyugvó álláspont kifejezője.Egy művének elemzése: *Pjesma nad pjesmama.* A választott szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dekadencia, parnasszista, szimbolizmus, impresszionizmus, esztétizmus, szecesszió, l'art pour lart, bécsi modernizmus, szonett.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Antun Gustav Matoš**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	*Notturno, Djevojčici mjesto igračke, Jesenje veče, Cvijet sa raskršća*; tájlíra, metafora, alliteráció, ölelkező rím, tizenkettes sor, megszemélyesítés, enjambement, szimbólum, tercet, katren, szonett.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés Antun Gustav Matoš sokoldalú alkotói tevékenyégének befogadására. A modern horvát költészet megteremtője stílusának, témáinak, költői magatartásformájának megismertetése. Kritikusi tevékenységének megismertetése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Antun Gustav Matoš életműve. Költői, novellista, kritikusi, útleírói, esszéírói és vitázó tevékenysége. Az európai irodalom (kiváltképp a francia) tisztelője és ismerője. A szimbolista horvát novella megteremtője. Szimbolista és impresszionista látásmód műveiben. Tárgykörök, témák, motívumok, műfajok. Hatása az utókorra. Művei: *Utjeha kose*, 1909., *Maćuhica*, *Mladoj Hrvatskoj*, *Stara pjesma*, *Camao* vagy *Balkon*, *Umjetnost i nacionalizam*.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait; Matoš helyét, költői szerepét a horvát irodalom történetében; költészetének jellegét; – tisztában van a modernista horvát irodalom sajátosságaival és a megújítás szándékával; – műelemzések során megismeri Matoš jellemző szerkesztési módszereit, lírája és novellái témáit, poétikai megoldásait; – képes önálló versértelmezések megfogalmazására; – műismereti minimuma: *Utjeha kose,* 1909, egy novella; memoriter: két vers; – képessé válik a Matoš-életmű	*Vizuális kultúra; ének-zene*: impresszionizmus, szimbolizmus; Matoš szobrai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Horvátország helyzete Matoš idejében. *Etika:* gondolatok a hazaszeretetről.

	jellemzőinek bemutatására; a műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására; egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szonett, szimbolikus novella, kritika, esszé, metafora, szimbólum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Vladimir Vidrić**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	*Jutro;* tájlíra, keresztrím, mitológiai elemek, motívum, megszemélyesítés, mondatáthajlás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vladimir Vidrić modernista költészete sajátosságainak megismertetése. Az érvelés képességének fejlesztése: érvelő bemutatás készíttetése (pl. Vidrić a költő-festő impresszionista). Vidrić tájköltészetének sajátosságai. Összehasonlító verselemzés gyakoroltatása.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vladimir Vidrić költészetének sajátosságai (pl. impresszionizmus, kontrasztszínek és érzelmek, a színek mint az érzelmek kifejezői: *Pejzaž I., Pejzaž II.*, a két költemény összehasonlítása). Vidrić költészetének kettőssége: a dionüszoszi életöröm és a fájdalom költője.	A tanuló – ismeri Vidrić jelentőségét a horvát irodalomtörténetben; – ismeri Vidrić költészetének sajátosságait, témáit, motívumait (tájlíra, intim költészet, mitológiai motívumok, szociális problematika, gondolati líra); – képes párhuzamot vonni két költemény között; – műismereti minimuma: *Pejzaž I.*, *Pejzaž II.*, *Dva levita, Adieu*; – ismeri Janko Polić Kamov költészetét, amely előre jelzi a későbbi irodalmi törekvéseket stílusban és életfilozófiában.	*Vizuális kultúra; ének-zene*: impresszionizmus. *Magyar nyelv és irodalom:* Juhász Gyula impresszionizmusa; Biblia: *Énekek éneke*.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Impresszionizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Dialektális költészet**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Zvane Črnja: *Va našen zajike, Križ*; Dragutin Domjanić: *Ciklame, krvave ciklame…, Pahulice padaju, Senjal sem*; Izvor Oleb: *Jutro u Veloj Luci*; Daniel Načinović: *Blagoslov barke*; Ivan Kozarac: *Milovo sam*; Fran Galović: *Pozdravlenje*; dialektális költészet, gondolati líra, ritmus, hasonlat, kontraszt, alliteráció, megszemélyesítés, asszonancia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dialektális költészet jelentőségének megismertetése. A nyelvjárások kifejezőerejének, zeneiségének, egyszerű, ugyanakkor szóképekben gazdag nyelvének megfigyeltetése. Az egyes tájegységek jellegzetes életképeinek, hangulatának, szokásainak megjelenítése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A dialektális költészet (što, ča és kaj nyelvjárások) hagyományainak továbbélése a horvát irodalomban, ennek jelentősége. Fran Galović impresszionista dialektális költészetének jellemzői (jellegzetes motívumok, szóképek, stiláris eszközök, zeneiség); a Dráva-menti táj megjelenítője, szentimentális-romantikus hangulatok kifejezője, byronista. Művek: *Childe Harold, Crn-Bel vagy Jesenski veter*. Dragutin Domjanić: kiemelkedő kajhorvát nyelvjárásban alkotó impresszionista-szimbolista-parnasszista-neoromantikus költő, aki a tájlírában emelkedett ki, de költeményei egy részében a szociális és háborús motívumok is helyet kaptak. Művek: *Bele rože, Otmjena dosada*. Vladimir Nazor: alkotó korszakai, jelentős művei, dialektális költészete jellemzői (ča nyelvjárás). Művek: *Zvonimirova lađa, Seh duš dan.*	A tanuló – ismeri a horvát dialektális költészet (što, ča és kaj nyelvjárások) hagyományai továbbélésének jelentőségét; – ismeri a dialektális költészet képviselőit, műveik jellegzetességeit (hangulat, zeneiség, ritmus, motívumok); – képessé válik a dialektális költészet jellemzőinek bemutatására néhány mű alapján, a szóbeli, témakörben kijelölt feladat kifejtésére.	*Horvát népismeret:* a horvát nyelvjárások területi meghatározása. *Vizuális kultúra; ének-zene*: a felidézett területek megjelenítése a festészetben, illetve azok népzene- és népdalkincse.

Antun Gustav Matoš: *Hrastovački nokturno* vagy *Gnijezdo bez sokola.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialektális költészet, impresszionizmus, szimbolizmus, zeneiség, ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Modernista elbeszélők**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Dinko Šimunović: *Alkar*, novella, epikus szerkezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Újfajta ábrázolásmód felismertetése az epikus művekben: realista-impresszionista próza. Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Dinko Šimunović novellái világának újszerűsége: tematika, újszerű ábrázolásmód (a történet alárendeltsége a hős belső világával szemben, a közösség individualizálása, a történet idejének szubjektivizálása, a humor forrása, az elbeszélő személye). Egy novella sokoldalú bemutatása, pl. *Duga, Mrkodol, Muljika.*	A tanuló – ismeri Dinko Šimunović novellái világának újszerűségét; – képes megfogalmazni, miben rejlik újszerűsége; – ki tudja emelni a dalmatinska zagorai ember életfilozófiájának, belső világának jellemzőit, a patriarkális viszonyok formáit, kötődésüket a tradíciókhoz, az ősi hitvilághoz; – össze tudja foglalni a novellák stílusának jellemzőit. – műismereti minimuma: egy novella mélyreható elemzése.	*Magyar nyelv és irodalom:* novellaelemzési eljárások, poétikai fogalmak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Novella, autobiográfia, karcolat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A horvát expresszionizmus**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A. B. Šimić: *Opomena, Pjesnici.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. sz. eleji stílusirányzatok létrejöttének, a csoportok, programok szándékainak, esztétikai elveinek, poétikai megoldásainak feltárása. A horvát expresszionizmus jellemzőinek megismertetése. Šimić helyének, szerepének megismertetése, műértelmezések (jellemző témák, hangnemek, motívumok, poétikai megoldások feltárása), formabontás.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Világirodalmi kitekintés. Avantgárd irányzatok. Formabontás és formaépítés (közös tendenciák a stílusirányzatokban). Futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, szocialista realizmus. Irodalmi viszonyok a modernizmus után: a horvát expresszionizmus jellegzetes vonásai. Ulderiko Donadini és folyóiratának (*Kokot*) szerepe. Portré: A. B. Šimić. Šimić új művészetfelfogása; motívumok, formabontás (szabadvers, képvers). Kritikusi tevékenysége. Folyóiratai: *Vijavica*, *Juriš*. Művei: *Moja preobraženja, Povratak, Ručak siromaha*. Miroslav Krleža, Ivo Andrić, August Cesarec expresszionista művei. Krleža: *Snijeg*; Ivo Andrić: egy prózavers.	A tanuló – - megismeri a 20. század eleji stílusirányzatok létrejöttét, a csoportok, programok szándékait, esztétikai elveit, poétikai megoldásait; – ismeri a 20. század első évtizedei művészeti szembeszegülését a korábbi korok irodalmi szabályaival, értékeivel; érvekkel alá tudja támasztani az ellenszegülés okát; – ismeri az egyes izmusok jellemzőit, formajegyeit a művészeti ágakban, jelentős képviselőit; – ismeri a horvát expresszionizmus jellemzőit; – tisztában van Šimić helyével és szerepével a horvát irodalom történetében; – megismerkedik a költő újszerű művészetfelfogásával; – a műelemzések során megismeri Šimić költészetének témáit, motívumait, hangnemét, formai újításait; – ismeri Miroslav Krleža, Ivo Andrić, August Cesarec expresszionista műveit.	*Magyar nyelv és irodalom:* 20. század eleji stílusirányzatok. *Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret*: az avantgárd (futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, konstruktivizmus, dada)..
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, szocialista realizmus, aktivizmus, szabad vers, szimultanizmus, önműködő írás, szabadvers, képvers.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Miroslav Krleža	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Miroslav Krleža: *Nokturno, Samoborska.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Miroslav Krleža főbb alkotói korszakainak, helyének, szerepének megismertetése, műértelmezések (jellemző témák, hangnemek, motívumok, poétikai megoldások feltárása). Költői magatartásformák, jellemző műfajok megismertetése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Miroslav Krleža életműve. Miroslav Krleža a 20 századi horvát irdalom központi alakja. Alkotói korszakok, életérzések, költői magatartásformák. Stílusirányzati sokszínűsége (expresszionizmus, szürrealizmus, realizmus, naturalizmus, impresszionizmus). Krleža tevékenységének sokoldalúsága: dráma- és regényíró, novellista, kritikus, esszéista, memoáríró, folyóiratszerkesztő, enciklopédista. Krleža magyar kapcsolatai (tanulmányok, pl. Ady Endréről, színházi kapcsolatai). A *Gospoda Glembajevi* című analitikus dráma vonásai. *Povratak Filipa Latinovicza* mint modern regény (részletek). A *Balade Petrice Kerempuha* jelentősége (egy vagy két ballada). *Hrvatski bog Mars* (egy novella, pl. *Baraka pet be*).	A tanuló – tisztában van Krleža helyével és szerepével a 20 századi horvát irodalomban s egyben a horvát irodalom történetében; – műelemzések során megismeri Krleža jellemző témáit, poétikai megoldásait; – képes néhány alkotás értelmezésére, műelemzések kritikus befogadására, saját álláspont kifejtésére és adott szempontú, önálló műmegközelítésre (pl. novellaelemzések megfogalmazására); – műismereti minimuma: Krleža *Gospoda Glembajevi* és egy novellája, valamint balladája.	*Magyar nyelv és irodalom:* Ady Endre. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: irodalmi művek filmes feldolgozásai. *Etika; filozófia:* emberi magatartásformák különböző élethelyzetekben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Pszichológiai dráma, rapszódia, modern regény, ballada.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Tin Ujević	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Tin Ujević: *Notturno, Blaženo jutro.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tin Ujević költészete sokszínűségének megismertetése a műelemzések során (stílusok, formák, műfajok, kifejezőeszközök). A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Ujević lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái. Stílusirányzati sokszínűsége (pl. parnasszizmus, szimbolizmus, szimultanizmus, expresszionizmus, futurizmus,	A tanuló – tisztában van Ujević lírájának jelentőségével a 20. századi horvát irodalomban; – a műelemzések során képes felismerni az egyes stílusok	*Etika:* emberi magatartásformák, emberiesség, büszkeség, egyenes jellem.

szürrealizmus). Tematikája, hangnemei, formái, kifejezőeszközök. Művei: *Svakidašnja jadikovka, Kolajna, Visoki jablani, Pobratimstvo lica u svemiru.*	jegyeit, megnevezni a költemények formáit, kiemelni a költői képeket, stíluseszközöket; – képes felismerni az általános emberi értékeket Ujević lírájában; Memoriter: egy mű szöveghű felidézése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Parnasszizmus, szimbolizmus, szimultanizmus, expresszionizmus, futurizmus, szürrealizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Dobriša Cesarić**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Dobriša Cesarić: *Slap, Voćka poslije kiše,Vagonaši, Povratak.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Érvelés képességének fejlesztése: érvelő bemutatás készítése Cesarić gondolati lírájából. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. A költő lírai kifejezésmódja, érzelmei mélysége és szimbolikája hatásának megfigyeltetése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Cesarić lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái: gondolatiság (*Slap, Voćka poslije kiše, Pjesma mrtvog pjesnika*), szociális érzékenység (*Balada iz predgrađa*), szerelem (*Povratak*). Cesarić költeményeinek könnyed ritmusa, ritmuskeltő eszközei. Minimum 3 műve értelmező elemzése. Nikola Šop keresztény ihletésű költészete. Egy mű megismerése.	A tanuló – ismeri Cesarić népszerűségének kulcsát: egyszerű lírai kifejezésmód, természeti szimbolika, ritmus; – megérti gondolati lírájának mélységét, felismeri az általános emberi kérdések fontosságát a mindennapi életben; Memoriter: egy mű vagy versrészlet szöveghű felidézése.	*Vizuális kultúra:* általános emberi problémák megjelenítése a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gondolati líra, szimbólum, poliszindeton.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Dragutin Tadijanović**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Urbánus líra, intim költészet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák több szempontú megközelítése. Az esztétikai érzék, a formaérzék fejlesztése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés az önálló szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A századik születésnapját is megélt költő lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái. Költészetének közvetlen kapcsolata a való, mindennapi élettel, amely sosem idealizált. Tájleíró lírájának jellegzetességei. A családi élet motívumai. Művek: *Dugo u noć, u zimsku bijelu noć* és még legalább egy vers.	A tanuló – tisztában van Tadijanović életművével, ismeri a költő helyét a horvát irodalomban; – ismeri lírájának jellemzőit, tematikáját, hangnemeit, formáit; – képes a választott művek önálló feldolgozására. – műismereti minimuma: két vers.	*Informatika*: internetes közlés, adattárak – önálló tájékozódás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vizualitás, idill, tájleíró költemény, urbánus líra, rusztikus környezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Látásmód – Ivan Goran Kovačić	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Ivan Goran Kovačić: *Mrak na svijetlim stazama,* dialektális költészet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák több szempontú megközelítése. Kovačić helyének, szerepének megismertetése a horvát irodalomban.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Kovačić tragédiája és költői magatartásformái (pl. jóság, tiltakozás, lázadás, emlékezés, emberség, hazaszeretet). Jellemző témák, életérzések (a háború általi fenyegetettség, ártatlan áldozatok, szociális problémák, életképek a gorski kotari falvak életéből). *Dani gnjeva* – novellaskötet; *Ognji i rože* – verseskötet (dialektális költészet kaj nyelvjárásban), *Jama* – poéma, irodalmi nyelven írt költészet.	A tanuló – tisztában van Kovačić helyével, szerepével a horvát irodalom történetében; – ismeri a költő jellemző témáit, életérzését. Memoriter: három versszak szöveghű felidézése a *Jama*ból.	*Magyar nyelv és irodalom:* Radnóti Miklós és Ady Endre költészete. *Vizuális kultúra:* a II. világháború borzalmainak megjelenítése a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Poéma, dialektális költészet, szesztina.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Második modernizmus a horvát irodalomban (1952-1968) Portré – Ranko Marinković**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Ranko Marinković: *Zagrljaj*, novella, epikus közlés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Marinković helyének, alkotásmódja jellemzőinek megismertetése, alkotások több szempontú megközelítése; felkészítés önálló novellaelemzések megfogalmazására, megvitatására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A második modernizmus jellemzői: visszatérés a tradíciókhoz és az európai irodalmi áramlatokhoz. A *Krug* folyóirat (1952-60) jelentősége és a köré csoportosuló alkotók törekvése. Visszatérés a népköltészeti hagyományokhoz és a szülőföld motívumához. Új tendenciák az irodalomban: a történet, a helyszín és az idő másodlagossá válása a lírában, epikában, drámában és a filmben. A *Razlog* folyóirat (1961-68) jelentősége és a köré csoportosuló új alkotói generáció filozófia felé vonzódása (Heidegger hatása), a kor emberének egzisztenciális problémáinak középpontba helyezése. Ranko Marinković portréja. Novella-és drámaíró tevékenysége. Alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai (egyszerű, világos mondatszerkesztés, tömör kifejezésmód). Egy novella részletes elemzése pl. *Ruke, Anđeo*. Részlet a *Kiklop* című drámából.	A tanuló – áttekintést tud adni a második modernizmus korszakáról (alkotói csoportosulások, tendenciák, tematika, stílus); – meg tudja fogalmazni a *Krug* és a *Razlog* folyóirat jelentőségét; – képes Marinković egy novellájának sokoldalú megközelítésére.	*Etika*: erkölcsi kérdések megvitatása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irónia, szimbólum, etika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmódok – Jure Kaštelan, Josip Pupačić**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Jure Kaštelan: *Volio bih da me voliš*; Josip Pupačić: *Tri moja brata, Zaljubljen u ljubav*;	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A második modernizmus lírája jellemzőinek megismertetése: tematika és stílusjegyek. A dalmát táj és ember megidézésének megfigyeltetése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Jure Kaštelan költészetének sajátosságai (pl. a szülőföld és a népköltészet felé fordulás, tiltakozás az igazságtalanság ellen, menekülés a természet elemeibe–panteisztikus feloldódás). Két mű feldolgozása, pl. *Tvrđava koja se ne predaje, Jadikovka kamena, Svijetliš u tmini*. Josip Pupačić lírájának jellemzői; tematikája: szülőföld, a lét kérdései, gondolatok a halálról, történelem, intim költészet és stílusának jegyei. Két mű feldolgozása, pl. *More, Tri moja brata, Moj križ svejedno gori.*	A tanuló – ismeri a két költő helyét a második modernizmus korszakában, valamint a horvát irodalom történetében, akik a *Krug* folyóirat köréhez tartoztak; – összefoglaló képet tud adni költészetük tematikájáról, motívumairól, stílusáról; – műismereti minimuma: egy-egy költő két-két verse.	*Magyar nyelv és irodalom:* a József Attila költészetében megjelenő panteizmus.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Allegória, panteisztikus feloldódás, szabadvers.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Vesna Parun**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Vesna Parun: *Golubice vukovarske*.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. századi horvát irodalom legismertebb költőnője. Vesna Parun sokszínű költészetének megismertetése. Annak tudatosítása, mennyire hatja át költeményei témáját, hangnemét, attitűdjét női léte.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vesna Parun költői portréja. Jellemző lírai tematika, költői magatartás, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága. Két vers feldolgozása, pl. *Mati čovjekova, Ti koja imaš ruke*	A tanuló – ismeri Vesna Parun költői portréját; – a műelemzések során megismeri Parun jellemző lírai témáit, költőnői	*Etika*: erkölcsi kérdések megvitatása (pl. anyaság, hűség, alázatosság).

nevinije.	magatartásformáit; – képes önálló versértelmezések megfogalmazására; – műismereti minimuma: két vers.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Invokáció, szimbólum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Jelenkori horvát irodalom (választható szerzők, művek)**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A 20. és a 21. századi horvát irodalom jellemzői (életművek, portrék, látásmódok).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kortárs irodalom: a tájékozottság növelése, az eligazodás támogatása; a fogalmi műveltség bővítése. Kortárs alkotások értelmezése, a művekről szóló vélemények, elemzések mérlegelése. A kortárs irodalmi élet több szempontú bemutatása. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Választás alapján művek, szemelvények a 20. és 21. századi horvát irodalomból, pl. Slavko Mihalić, Dubravko Horvatić, Ivan Golub, Luko Paljetak, Višnja Stahuljak, Branko Čegec, Ivan Aralica, Antun Šoljan, Zvonimir Majdak, Nedjeljko Fabrio, Ivo Brešan. A „Hrvatsko proljeće“-mozgalom jelentősége, a stílusok sokszínűsége, „próza farmernadrágban”. A horvát honvédő háború ihlette költészet.	A tanuló – tisztában van a kortárs irodalomból választott szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével; – megismeri a század irodalmának néhány törekvését, sajátosságát; – a szerzők kapcsán alkalmassá válik a műveikről szóló véleményeknek, elemzéseknek az értelmezésére; egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek tolmácsolására; – információkat szerez a kortárs irodalmi életről (könyvünnepek, sikerkönyvek).	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei. *Informatika:* a digitális közlés példái.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kortárs nyilvánosság, nyomtatott és internetes folyóirat, digitális közlés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi horvátok irodalma**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Az általános iskolában tanult költők művei, pl. Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Mate Meršić Miloradić, Marko Dekić.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazai horvát irodalom jelentőségének megismertetése, szerepének tudatosítása a nemzetiségi identitástudat megőrzésében és fejlesztésében. A különböző nyelvjárásokban írott művek feldolgozása, szerepük tudatosítása az anyanyelv megőrzésében és a magyarországi horvát etnikai népcsoportok hagyományainak őrzésében.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hazai horvát szerzők helye az összhorvát irodalomban és annak jelentősége. A magyarországi horvátok irodalmának korszakolása. Az irodalmi és a nyelvjárásban (što, kaj, ča) írt művek jelentősége. Műfajok, motívumok, hangnemek a hazai alkotók műveiben. Szemelvények és művek: Válogatás a magyarországi horvát irodalomból: Josip Gujaš Đureti, Jolanka Tišler, Stipan Blažetin, Mate Meršić Miloradić, Mate Šinković, Timea Horvat, Matilda Bölcs, Đuso Šimara Pužarov, Ljudevit Škrapić, Marko Dekić, Mijo Karagić, Antun Karagić, Mišo Jelić, Ivan Petreš Branko Filaković, Đuro Pavic, Katarina Gubrinski-Takač. Hazai horvát folyóiratok: *Riječ, Pogledi.*	A tanuló – ismeri a hazai horvát irodalom helyét az összhorvát irodalomban és annak jelentőségét; – ismeri a magyarországi horvátok irodalmának korszakolását; – tisztában van a hazai horvát irodalom szerepével az anyanyelv megőrzésében és a magyarországi horvát etnikai népcsoportok hagyományainak őrzésében; – ismeri a hazai horvát költőket, azok jelentősebb műveit, műfajaikat és alkotásaik jellegzetes motívumait; – ismeri a hazai horvát folyóiratokat: *Riječ, Pogledi*; – képes 3–4 vers szöveghű felidézésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* határon túli magyar irodalom.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialektális költészet, szabadvers, haiku.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül képes önálló szövegalkotásra néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai hátterű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával. Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával

	és az elemzés kiterjesztésével a szépirodalmi szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is. A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodik el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tud élni az önképzés lehetőségeivel. Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Képes olvasható, rendezett írásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat. A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél). Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Bizonyítja a horvát nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Átfogó ismeretei vannak a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Anyanyelvi műveltségének fontos összetevője a tájékozottság a horvát nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés kapcsolatának tudatosítása. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással.

10.4.2. a horvát nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei horvát nyelven

Kerettantervek:

Horvát népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Horvát nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

HRVATSKI NARODOPIS

Osnovni preduvjet očuvanja i jačanja (nacionalnog) identiteta pripadnika hrvatske narodnosti u Mađarskoj su jezik i kultura. Kao posljedica sve jačeg asimilacijskog procesa koji se uočava tijekom posljednjih desetljeća, porasla je uloga odgojno-obrazovnih ustanova u prenošenju jezika, kulture i (nacionalnog) identiteta. Obrazovne ustanove ne mogu graditi na znanje jezika koje učenici donose iz obiteljskog doma.

U cilju učinkovitosti obrazovanja to se promijenjeno stanje mora odražavati i u razvojnim kompetencijama i u obrazovnim sadržajima.

Odgojno-obrazovni zadaci ne mogu biti ograničeni samo na prenošenje spoznaja i na razvoj sposobnosti. Treba se truditi na usvajanje praktičnih i polivalentno iskoristivih znanja i sposobnosti koje su ujedno i preduvjeti za djelovanje koje se temelji na vrijednostima. Ciljevi su samoodređivanje, sposobnost rasuđivanja, otvorenost prema znanosti i umjetnosti, te postizanje učinka koji je u skladu s okvirima koji su zadani osobnim sposobnostima i vanjskim okolnostima. Tim sustavom uvjeta se otvara put prema odgovornom životu.

U znaku permanentnog učenja, najvažniji cilj obrazovne politike narodnosti u Mađarskoj je održavanje i razvoj jedne takve odgojno-obrazovne ponude koja je dostupna i prohodna za svakoga. Odgoj i obrazovanje na jeziku narodnosti zasniva se na činjenici da pripadnici narodnosti u svakoj svojoj životnoj dobi mogu koristiti mogućnosti koje im se nude.

Znanje jezika na visokoj razini, njegovanje mjesnih narječja/govora i običaja, poznavanje povijesti i sadašnjosti čine nezaobilazne elemente (nacionalnog) identiteta. U današnje moderno vrijeme učenje posredstvom ostvarivanja kontakata među ljudima ima isto takvu važnost kao i usvajanje znanja i informacija, odnosno kao i razvijanje strategija djelovanja.

Učenici hrvatskih narodnosnih škola se prvo s najvažnijim tradicijama, načinom života i narodnosnom kulturom susreću u situacijama poput doživljaja. Nadovezujući se na te doživljaje, obrazovnim oblicima u čijem su središtu djelovanje i projekti, a na temeljima načela postupnosti, usvajaju spoznaje o povijesti, etnografiji, jeziku, književnosti i medijima svoje narodnosti.

Učenje nastavnog predmeta hrvatskog narodopisa učenicima pruža mogućnost da budu otvoreni i tolerantni prema onima koji su drugačiji od njih, čini ih sposobnima na prihvaćanje (vrijednosti) drugih naroda i narodnosti.

Tjedno jedan sat obvezatne nastave tijekom dvanaest razreda pruža mogućnost za temeljito i intenzivno usvajanje znanja i razvoj sposobnosti.

Integriranje gradiva u nastavu drugih nastavnih predmeta više nije moguće, ali vrijedi imati u vidu nadovezivanje na njih, tu mogućnost gradivo sadrži u sebi.

Zadaci nastavnog predmeta narodopisa – posredovanje (nacionalnog) identiteta i posredovanje vrijednosti – utječu i na izbor metode. Nastava metodama otvorenog tipa osigurava takvo usvajanje spoznaja koja od doživljenog i od djelovanja, a preko razumijevanja vode do iskustva.

Nastavnim se predmetom, zahvaljujući razvoju – komunikacije, orijentacije u vremenu i prostoru, pitanjima koja usmjeravaju refleksiju, kritičkog razmišljanja i samostalnog učenja – ključnim kompetencijama definiranim Smjernicama, postiže da učenici postaju sposobni za samostalan rad, upravljanje i realizaciju projekata, odnosno da su sposobni na svjesno i aktivno sudjelovanje u životu narodnosti.

1.–2. razred

U nižim razredima, tijekom prvog perioda osnovnog odgojno-obrazovnog procesa u djetetu koje stupa u školu se razvijaju interes i otvorenost prema upoznavanju i razumijevanju novoga i interes prema učenju. Dijete se postupno iz vrtića gdje je u središtu djelatnosti igra prevede u školske djelatnosti učenja. Učenike čini senzibilnim prema svojoj okolici, prema prirodi, odnosima u društvu, a kasnije prema vrijednostima društva u širem smislu riječi. Škola pruža prostor za ispunjavanje dječjih potreba za kretanjem i za igrom, pomaže proces prirodnog razvoja i sazrijevanja. U procesu usvajanja nastavnih sadržaja – učenjem kroz doživljeno, uzbudljivim djelatnostima koje proizlaze iz problemskih situacija, zadacima koji potiču kreativnost – razvija osnovne sposobnosti, prenosi osnovne spoznaje, formira navike.

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Slika o sebi, obitelj, rodbina, prijatelj</td><td>Fond sati
4</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Razvoj, jačanje i očuvanje samospoznaje i svog identiteta; pomaganje prihvaćanja samoga sebe, razvoj sposobnosti razmišljanja; odgoj u cilju prihvaćanja drugačijeg; razvoj sposobnosti jezične komunikacije.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Spoznaje/Razvojni zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="3">Predstavljanje: osobni podaci – ime (kojeg su porijekla ime i prezime, zašto se zovem baš tako, ima li još koga u obitelji, među rodbinom s istim imenom).
Moje mjesto stanovanja: imenovanje mjesta stanovanja, njegov hrvatski naziv, sastav stanovništva (žive li tu Hrvati, osim Mađara, eventualno pripadnici drugih narodnosti).
Obitelj: članovi obitelji, njihova imena, forme i prigode održavanja veza s bakama i djedovima, ako ne žive u istoj obitelji; oslovljavanje članova obitelji/djedova i baka (tata, japa, dida)
Rodbinske veze: imenovanje rođaka, njihovo mjesto stanovanja, održavanje veza s rodbinom, forme i prigode održavanja veza; oslovljavanje rođaka (npr. tetak, ujo).
Prijatelji: učenikovi prijatelji, prijatelji obitelji, forme i prigode održavanja veza s njima; imenovanje osnova prijateljstva.
Komunikacija: materinski jezik učenika, roditelja/djedova, baka/rođaka/prijatelja; jezik svakodnevne komunikacije, veza između navedenih.</td><td>Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost: pjesme, štiva.

Poznavanje okolice; tehnika, način života i praktični rad: obitelj, rodbina, prijatelji.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi</td><td colspan="3">Obitelj, rođak, prijatelj, materinski jezik, jezik.</td></tr>
</table>

Tematska jedinica	**Blagdani I. (došašće/advent, Božić, sv. Nikola/Nikolinje, sv. Lucija, Nova godina, poklade)**	**Fond sati 20**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje kulturne kompetencije; upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje kreativnosti. Razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje empatičnih sposobnosti. Razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta; razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje sposobnosti orijentacije u prostoru i vremenu.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Došašće/advent: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja, izrada adventnog vijenca. Božić: značenje i značaj blagdana; vrijeme i način blagovanja; „pribori“ i jela uz blagovanje (bor, betlehem), upoznavanje običaja uz jela (npr. postavljanje stola), upoznavanje i interpretacija pjesama, pripovijedaka i čestitki uz blagdan (i na svom dijalektu) (npr. dramske igre); predstavljanje osobnih doživljaja (npr. kod bake smo slavili…, kad sam bio mali, onda smo slavili ….); izrada ukrasa i darova u vezi s blagdanom; sudjelovanje u ukrašavanju bora u obitelji i u ukrašavanju školskog bora. Sv. Nikola/Nikolinje: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; sudionici i „pribori“ blagdana (sv. Nikola, krampusi/vragovi, šibe, čizme, darovi); upoznavanje i interpretacija pjesama uz blagdan, izrada nikolinjskih ukrasa. Sv. Lucija: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; svetica blagdana, sv. Lucija i njen karakterističan predmet (Lucijina stolica), upoznavanje tradicija koji se vezuju uz blagdan (npr. sijanje žita); učenje i interpretacija (i na svom narječju) pjesama koje se vezuju uz blagdan. Nova godina: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; upoznavanje običaja uz jelo i drugih običaja u svezi s blagdanom; upoznavanje i izvođenje (i na svom narječju) priča, pjesama i čestitki koje se vezuju uz blagdan; prisjećanje na svoje doživljaje. Poklade: značenje i značaj blagdana; vrijeme i način blagovanja; upoznavanje pohoda bušara u Mohaču (pomoću video-zapisa); oživljavanje pokladnih običaja svoga mjesta; izrada maski; sudjelovanje na pokladnoj zabavi u školi, sudjelovanje u pokladnoj povorci svoga mjesta. Upoznavanje umjetničkih djela u svezi s blagdanom.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* čitanje, pričalice, čestitke. *Poznavanje okolice:* pronalazak gradova na zemljovidu. *Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme i glazba koja se vezuje uz blagdan. *Drama i ples:* betlehemari. *Vizualna kultura:* izrada ukrasa i upoznavanje umjetničkih djela koja se vezuju uz blagdan. *Tehnika, način života i praktični rad:* izrada ukrasa, postavljanje stola,karakteristična jela.

Ključni pojmovi	Došašće/advent, Božić, Nikolinje, Lucijin dan/sv. Lucija, Nova godina, poklade, uštipci, pohod bušara, betlehem.

Tematska jedinica	**Blagdani II. (Svisveti, sv. Martin, Cvjetnica, Uskrs)**	**Fond sati 10**
Predznanje		
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje kulturne kompetencije, upoznavanje tradicija i običaja te pomaganje formiranja njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije, razvijanje kreativnosti, razvijanje sposobnosti za suradnju, odnosno razvijanje empatičnih sposobnosti. Razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta; razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje sposobnosti orijentacije u prostoru i vremenu.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Svisveti: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; upoznavanje običaja i inih tradicija u svezi s blagdanom. Sveti Martin: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; upoznavanje običaja i inih tradicija u svezi s blagdanom (npr. krštenje mošta). Cvjetnica: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; upoznavanje običaja i inih tradicija u svezi s blagdanom (npr. grančice mimoze/„cica-mace“ posvećene na Cvjetnicu čuvaju kuću od udara groma). Uskrs: značenje i značaj blagdana, vrijeme i način blagovanja; upoznavanje „pribora“ blagdana (bojana crvena jaja), jela i običaja uz jelo (npr. posvećenje šunke prije jela, post); upoznavanje i interpretacija, pjesama, priča i čestitki (dramskih igara) u svezi blagdanom (i na svom narječju); prisjećanje na osobne doživljaje (npr. kod bake smo slavili…, kad sam bio mali, onda smo slavili….); izrada darova i ukrasa u svezi s blagdanom; sudjelovanje u obiteljskim i školskim pripremama blagdana Uskrsa; narodna nošnja koja se nosi na blagdan (npr. za Veliki petak, Uskrs). Upoznavanje umjetničkih djela u svezi s Uskrsom.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pričalice, čestitke, pjesme, pripovijetke. *Poznavanje okolice:* nekad i sad. *Vizualna kultura:* izrada ukrasa u svezi s blagdanom, upoznavanje umjetničkih djela. *Tehnika, način života i praktični rad:* izrada ukrasa, postavljanje stola, karakteristična jela.
Ključni pojmovi	Svisveti, sv. Martin, Cvjetnica, Uskrs, bojanje jaja.

Tematska jedinica	**Glazbena i plesna kultura, odnosno narodna nošnja Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje		
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje kulturne kompetencije, upoznavanje tradicija i običaja te pomaganje formiranja njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije, razvijanje kreativnosti, razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta; razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje kulture pokreta.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Upoznavanje i interpretacija pjesama i glazbe blagdana predviđenih za 1. i 2. razred. Upoznavanje, usvajanje i interpretacija dječjih plesova i dječjih igara. Crtanje, bojanje i likovno ostvarenje motiva/uzoraka narodnih nošnji i motiva/uzoraka narodne umjetnosti (npr. slaganje oblika tambure iz sjemenki, slaganje mozaika). Predstavljanje i upoznavanje karakterističnih instrumenata narodne umjetnosti (npr. gajde, tambura).	*Pjevanje-glazbena kultura; drama i ples; tjelesni odgoj i sport:* interpretacija pjesama, glazbe, dječjih igara i plesova u svezi s blagdanom, odnosno učenje pojedinih koraka plesova koje će učiti u sljedećim razredima. *Vizualna kultura:* motivi narodnih nošnji i drugih motiva narodne umjetnosti.
Ključni pojmovi	Tambura, pjesma, dječje igre.

Tematska jedinica	Izgrađeni okoliš Hrvata iz Mađarske i sredstva u svezi s njim	Fond sati 8
Predznanje		
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje kreativnosti. Razvijanje sposobnosti suradnje. Razvijanje samospoznaje, odnosno osjećaja zajedništva. Razvijanje potrebe podjele poslova unutar obitelji.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Dom, uža okolica učenika: kuća, sporedne/gospodarske zgrade, dvorište, vrt, ulica – nekad i sad: usporedba na osnovi osobnih iskustava i vizualnih izvora. Pribori pokućstva nekad i sad. Sredstva/pomagala za poslove u vrtu i oko kuće, njihovo imenovanje i predstavljanje korištenja. Djelatnosti i poslovi u kući i oko kuće; u kojim djelatnostima i poslovima sudjeluje učenik.	*Poznavanje okolice:* poslovi i pomagala/alati u vrtu. *Tehnika, način života i praktični rad:* poslovi i djelatnosti u kući i oko kuće.
Ključni pojmovi	Dom, kuća, bašta, vrt, sporedne/gospodarske zgrade, štala, svinjac, štagalj/kolnica.

Tematska jedinica	**Pučki zanati, njihova sredstva za rad i proizvodi njihove djelatnosti**	**Fond sati 10**
Predznanje		
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje kulturne kompetencije. Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije i razvijanje kreativnosti. Razvijanje sposobnosti za suradnju i razvijanje samospoznaje. Razvijanje osjetila, zapažanja i pozornosti.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Upoznavanje dva pučka zanata (npr. košarač/korpar, tkalac, kovač, mlinar), imenovanje njihovih sredstava za rad i imenovanje njihovih proizvoda. Izrada figura, slika itd. od komušine i slame. Izrada raznih predmeta od pusta.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, pripovijetke, etnografski tekstovi. *Poznavanje okolice:* imenovanje proizvoda. *Tehnika, način života i praktični rad:* izrada figura, slika i predmeta.
Ključni pojmovi	Pletenje košara, tkanje, kovanje, mljevenje.

Tematska jedinica	**Opažanje promjena prirode u odnosu na blagdane i u odnosu na poslove oko kuće**	**Fond sati 6**
Predznanje		
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Ekološki odgoj. Razvijanje ljubavi prema prirodi. Razvijanje kompetencije jezične komunikacije. Razvoj samospoznaje i kulture društvenog života. Razvijanje sposobnosti za suradnju.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Veze između već naučenih blagdana i godišnjih doba – datumi (npr. izrada kalendara za advent/došašće); izrada kronološkog redoslijeda blagdana. Opažanje osnovnih karakteristika godišnjih doba. Vanjska obilježja godišnjih doba i njihovi plodovi, npr. u proljeće – pupoljci, listanje bilja, cvjetanje, plodovi voćaka; skupljanje jesenskih listova, skupljanje divljeg kestenja. Korištenje plodova prirode pri izradi raznih ukrasa i predmeta, npr. izrada figura od divljeg kestena, izrada božićne jabuke i ukrasa naranče pomoću klinčaca, izrada znaka za knjigu od latica cvijeća i	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, pripovijetke. *Poznavanje okolice:* godišnja doba, vrijeme, plodovi. *Tehnika, način života i*

stabljika biljaka.		*praktični rad:* izrada ukrasa i predmeta. *Vizualna kultura:* crtanje i bojanje plodova i cvijeća, upoznavanje umjetničkih djela.
Ključni pojmovi	Godišnje doba.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik poznaje svoje osobne podatke/generalije, svoju nacionalnu pripadnost, obiteljsko i rodbinsko nazivlje i veze. Zna imenovati svoje prijatelje, poznaje zna imenovati forme održavanja veza. Poznaje nazive blagdana i običaje u svezi s njima. Poznaje umjetnička i narodna ostvarenja i u stanju ih je interpretirati. U stanju je shvatiti značaj blagdana u životu ljudi. Usvojio je znanja i vještine o izradi darova i ukrasa u svezi s blagdanima. Upoznaje, usvaja i interpretira dječje plesove i igre koje je naučio. Zna nacrtati, bojati i na druge likovne načine ostvariti motive narodnih nošnji i druge motive narodne umjetnosti. Upozna karakteristična narodna glazbala. Pozna izričaje i djelatnosti koje su u svezi s pojmovima dom, kuća, dvorište i vrt te poznaje sredstva/pomagala u svezi s njima i njihovo korištenje. Upozna dva pučka zanata, alate u svezi s njima i njihove proizvode. Poznaje datume naučenih blagdana; osnovne meteorološke karakteristike pojedinih godišnjih doba, vanjske manifestacije i plodove pojedinih godišnjih doba.

3.–4. razred

Treći i četvrti razred u tijesnoj je povezanosti s prvim dvama razredima. Razlike proizlaze iz činjenice da u tom periodu jačaju oni procesi učenja i edukacije koji su povezani sa školskim učinkom. Posebnu pozornost treba obratiti motiviranosti učenika.

Tematska jedinica	**Slika o sebi, obitelj, rodbina, prijatelj**	**Fond sati 4**
Predznanje	Poznavanje osobnih podataka/generalija. Poznavanje narodnosne pripadnosti. Poznavanje i imenovanje obiteljskog i rodbinskog nazivlja i veza, imenovanje prijatelja, poznavanje i imenovanje formi veza i odnosa.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem upoznavanja samoga sebe i prihvaćanja samoga sebe. Obiteljski odgoj. Razvijanje, jačanje i očuvanje društvene kulture i identiteta. Razvijanje sposobnosti razmišljanja. Odgoj s ciljem prihvaćanja drugačijeg. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje potrebe podjele poslova u obitelji.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Pojam obitelji, norme suživota i suradnje u obitelji, potrebitost postojanja pravila. Moje mjesto boravka: imenovanje mjesta, hrvatski naziv, sastav stanovništva (ima li Hrvata u mjestu, osim Mađara žive li u mjestu pripadnici drugih narodnosti), zašto. Obiteljski blagdani i običaji u svezi s njima. Zadaće koje se vezuju uz uloge u obitelji, gdje je moje mjesto, koji su moji zadaci. Tko su i zašto/kako moji rođaci (bliži i dalji)? Tko su i zašto/kako moji prijatelji i prijatelji obitelji? Interpretacija obiteljske situacijske igre. Komunikacija: materinski jezik učenika, roditelja/djedova i baka/rođaka/prijatelja, jezik svakodnevne komunikacije, jezik održavanja veza između navedenih; zašto baš dani jezik.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva. *Drama i ples:* plesovi obiteljskih blagdana, situacijske igre. *Poznavanje okolice:* mjesto prebivališta, prebivalište rođaka na zemljovidu.
Ključni pojmovi	Obitelj, rođak, prijatelj, stric, ujak, bratić, pradjed, prabaka.

Tematska jedinica	Domovina, matična država	Fond sati 4
Predznanje	Mađarska: zavičaj, Hrvatska: matična država	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva. Odgoj radi postizanja interkulturalne kompetencije. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Odgoj radi postizanja tolerancije i prihvaćanje drugačijeg. Europski odgoj.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Proširenje pojma obitelji – nacionalna zajednica. Upoznavanje datuma važnijih hrvatskih i mađarskih nacionalnih blagdana. Upoznavanje hrvatskih i mađarskih nacionalnih simbola (zastave, himne): izrada zastava, pjevanje himni. Skupljanje slika, izrada „albuma“ o domovini i o matičnoj državi (npr. predjeli, ljudi, narodne nošnje).	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva, legende, stihovi nacionalnih himni. *Poznavanje okolice:* položaj Hrvatske i Mađarske na zemljovidu, pronalazak njihovih glavnih gradova. *Pjevanje-glazbena kultura:* glazba nacionalnih himni. *Vizualna kultura:* izrada

	albuma i zastava.
Ključni pojmovi	Zavičaj, domovina, matična država, matični narod, hrvatska i mađarska zastava, himna.

Tematska jedinica	**Blagdani, običaji**	**Fond sati 14**
Predznanje	Značaj i značenje već naučenih blagdana. Vrijeme i načini blagovanja. Upoznavanje i datumi običaja i drugih tradicija koje se vezuju uz blagdane.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje osjećaja nacionalnog identiteta. Razvijanje kulturne kompetencije, razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta; razvijanje sposobnosti interpretacije. Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti samospoznaje i društvene kulture, odnosno razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje kulture kretanja/pokreta. Razvijanje interpretativnih estetsko-umjetničkih sposobnosti. Razvijanje kreativnosti.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Proširivanje spoznaja o već naučenim blagdanima, npr. što se i zašto čini (postavljanje stola, sijanje žita, posvećenje „cica-mace“/mimoza), kakva se jela pripremaju (jela za post, posvećenje šunke); narodna nošnja na pojedinim blagdanima. Novi blagdani: Velika Gospa, sv. Stjepan, Duhovi, sv. Kata Izrada ukrasa, sredstava i darova u svezi s blagdanom. Proširivanje znanja o pjesmama, pričama čestitkama koje se vezuju uz blagdane. Evociranje uspomena u svezi s blagdanima. Izvođenje dramskih igara. Skupljane starih fotografija.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva, etnografski tekstovi, čestitke, priče. *Poznavanje okolice:* nekad i sad. *Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme, glazba. *Vizualna kultura:* umjetnička djela. *Tehnika, način života i praktični rad:* postavljanje stola, izrada ukrasa, darova. *Drama i ples:* dramske igre, npr. kraljice
Ključni pojmovi	Blagdan Velike Gospe, blagdan sv. Stjepana, Duhovi, blagdan sv. Kate, pjesme, priče, čestitke, jela i narodna nošnja.

Tematska jedinica	**Usmena narodna književnost**	**Fond sati 4**
Predznanje	poslovice, pitalice, zagonetke, rugalice, brojalice, uzrečice, hvale, pripovijetke	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje kulturne kompetencije, razvijanje sposobnosti jezične komunikacije, odnosno razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta; razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje komunikacije na stranom jeziku. Razvijanje sposobnosti za suradnju i razvijanje empatičnih sposobnosti. Razvijanje kreativnost. Razvijanje sposobnosti orijentacije u vremenu i prostoru.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Poznavanje i interpretacija poslovica, pitalica, zagonetaka, rugalica, brojalica, uzrečica, hvala. Poznavanje brojalica i njihova primjena u dnevnim igrama. Poznavanje, interpretacija i dramatizacija narodnih pripovijedaka. Poznavanje i primjena uzrečica i zagonetki. Poznavanje mađarskih inačica uzrečica i poslovica iz svakodnevne upotrebe.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* poslovice, pitalice, zagonetke, rugalice, brojalice, uzrečice, hvale, pripovijetke. *Drama i ples:* dramatizacija narodnih pripovijedaka.

Ključni pojmovi	Poslovice, pitalice, zagonetke, rugalice, brojalice, uzrečice, hvale, pripovijetke.

Tematska jedinica	**Plesna kultura i narodna nošnja Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje glazbenih ostvarenja, plesova i narodnih nošnji koje se vezuju uz pojedine blagdane.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje kulturne kompetencije, razvijanje sposobnosti jezične komunikacije, odnosno razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta; razvijanje sposobnosti interpretacije. Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje kulture pokreta. Razvijanje kreativnosti.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Upoznavanje i interpretacija pjesama i glazbe u svezi s običajima koji su uvršteni za 3.–4. razred. Ponavljanje, usvajanje i interpretacija dječjih plesova i dječjih igara. Crtanje, bojanje i likovna realizacija druge vrste motiva narodnih nošnji i drugih motiva narodne umjetnosti (npr. slaganje motiva sjemenkama, izrada mozaika, bojanje, crtanje).	*Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme, glazba, glazbala. *Drama i ples:* dječje igre, dramske igre.

Upoznavanje, prezentiranje i sviranje na karakterističnim narodnim glazbalima.	*Vizualna kultura:* motivi narodnih nošnji i drugi motivi narodne umjetnosti. *Tehnika, način života i praktični rad:* izrada ukrasa i razglednica.
Ključni pojmovi	Pjesma, glazba, dječja igra, motiv narodne umjetnosti.

Tematska jedinica	**Izgrađeni okoliš Hrvata iz Mađarske i sredstva u svezi s njim**	**Fond sati 10**
Predznanje	Izričaji i djelatnosti u svezi s pojmovima dom, kuća, dvorište, vrt te poznavanje sredstava/alata u svezi s njima.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Njegovanje uspomene predaka. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje kreativnosti. Razvijanje sposobnosti suradnje. Razvijanje samospoznaje, odnosno razvijanje osjećaja zajedništva.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Poznavanje značajnijih zgrada mjesta stanovanja (npr. škola, ured načelnika, dom kulture, crkva); prikupljanje fotografija, podataka, sažimanje u nekoliko rečenica na osnovi dokumenata. Popis imena ljudi koji su imali istaknutu ulogu a razvoju naselja, opis njihove djelatnosti. Namještaj doma –ukrasni elementi; crtanje namještaja. Mjesno groblje: jezik imena umrlih – prikupljanje; njegovanje grobova. Predstavljanje svoje sobe; u čemu je ona drugačija od starih soba. Crtanje uzoraka veza, izrada jednostavnog veza.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* legende, povijesni dokumenti, istaknute osobe. *Poznavanje okolice:* nekad i sad, zgrade prebivališta, mjesno groblje. *Vizualna kultura:* ukrasni elementi, namještaj, uzorci veza. *Tehnika, način života i praktični rad*: vezenje.
Ključni pojmovi	Namještaj, ukrasni uzorci.

Tematska jedinica	**Pučki zanati, njihova sredstva za rad i proizvodi njihove djelatnosti**	**Fond sati 10**
Predznanje	Upoznavanje dva pučka zanata, imenovanje njihovih proizvoda i alata/sredstava za rad.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje kulturne kompetencije i sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje samospoznaje i sposobnosti za suradnju. Razvijanje kreativnosti, osjetila zapažanja i pozornosti. Razvijanje matematičkih kompetencija. Razvijanje estetsko-umjetničkog osjećaja. Razvijanje samostalnog i učinkovitog učenja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Upoznavanje dvaju pučkih zanata (npr. košarač/korpar, tkalac, kovač, mlinar, lončar, stolar, bačvar), imenovanje njihovih sredstava za rad/alata i imenovanje njihovih proizvoda. Po mogućnosti demonstracija rukotvorstva u školi ili u zavičajnoj kući, u etno-parku, muzeju; isprobavanje vještina zanata. Proizvodi pučkih zanata u modernom stanu. Zanatlije, majstori – članovi obitelji. Što bih htio biti – željeno zanimanje, poziv.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, pripovijetke, etnografski tekstovi. *Poznavanje okolice:* nazivi proizvoda. *Tehnika, način života i praktični rad*: lončarstvo.

Ključni pojmovi	Lončarstvo, stolarski zanat, bačvarski zanat.

Tematska jedinica	**Opažanje promjena prirode u odnosu na označene tematske jedinice; životinjski i biljni svijet**	**Fond sati 12**
Predznanje	Poznavanje datuma već naučenih blagdana, poznavanje osnovnih vremenskih/meteoroloških karakteristika pojedinih blagdana, poznavanje osnovnih vanjskih manifestacija i plodova pojedinih godišnjih doba.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Ekološki odgoj, razvijanje ljubavi prema prirodi. Razvijanje kompetencije jezične komunikacije. Razvijanje sposobnosti suradnje, razvoj samospoznaje i kulture društvenog života. Tjelesni i duhovni odgoj.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Prepoznavanje i imenovanje najvažnijih vrsta poljskog i vrtnog cvijeća, povrća i voća; predstavljanje povrtnjaka; izrada crteža i slike. Predstavljanje najpoznatijih domaćih životinja, životinja koje žive u polju, šumi i divljih životinja (npr. njihov izgled, njihova hrana, prebivališta); izrada crteža, slike. Predstavljanje omiljene životinje – usmeno i na druge načine (npr.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva, stripovi, basne.

pomoću fotografija, likovne umjetnosti). Prepoznavanje veze između životinja, prirode i čovjeka na konkretnim primjerima. Proširivanje znanja o vremenu/meteorološkim prilikama. Odijevanje u skladu s vremenom/meteorološkim prilikama. Orijentacija u prostoru. Bolesti koje se vezuju uz godišnja doba (npr. alergije, prehlade, kašalj) Poslovi koji se vezuju uz kuću, polje, šumu (npr. berba/ubiranje uroda, oranje, hranjenje životinja u divljini). Basne.	*Poznavanje okolice:* biljke, životinje, vrijeme, godišnja doba. *Tehnika, način života i praktični rad*: odijevanje, bolesti, berba, hranjenje životinja u divljini. *Vizualna kultura:* crtanje, slikanje.
Ključni pojmovi	Vrtno cvijeće, poljsko cvijeće, povrće, voće, domaće, poljske i divlje životinje, odijevanje.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik na razini koja je sukladna njegovom uzrastu zna definirati pojmove obitelj, rođak, prijatelj. U stanju je formulirati samostalno mišljenje o prijatelju, o tome u čemu je sličan,a u čemu je drukčiji od drugih, odnosno o tome u čemu se iskazuje njegovo hrvatstvo. Učenik poznaje pojmove zavičaj, domovina, matična država, te simbole (zastave, himne) dvaju naroda, geografski položaj zavičaja i domovine. Poznaje nazive blagdana, običaje, ostvarenja usmene narodne poezije i umjetnička djela, memorizira ih i prezentira. Usvoji izradu ukrasa i darova koji se vezuju uz blagdane. Poznaje običaje uz jela i narodnu nošnju koja se vezuje uz blagdane. Poznaje narodne poslovice, pitalice, zagonetke, rugalice, brojalice, uzrečice, hvale i pripovijetke. Brojalice, uzrečice i poslovice koristi u svakodnevnom životu. Poznaje mađarske inačice uzrečica i poslovica koje se koriste u svakodnevnom životu. Proširuje svoja znanja o hrvatskim pjesmama, plesovima, igrama i instrumentima. Interpretira pjesme, plesove, igre, eventualno glazbu. Upoznaje se s karakterističnim narodnim motivima koje zna ostvariti/oslikati različitim tehnikama. Poznaje najznačajnije građevine svoga mjesta, imena najznačajnijih osoba svoga mjesta i njihova djela. Poznaje nazive namještaja i njihovih ukrasa, zna nacrtati motive veza. Proširuje svoja znanja o dva nova puška zanata, upozna njihove alate/sredstva za rad i njihove proizvode. Prepozna i imenuje najvažnije vrste vrtnog i poljskog cvijeća, povrće i najvažnije vrste voća, najpoznatije domaće, poljske i šumske životinje, odjevne predmete, kućne, poljske i šumske poslove koji se vezuju uz godišnja doba, odnosno zna imenovati osnovne odjevne predmete koji se vezuju uz godišnja doba.

HRVATSKI NARODOPIS

Osnovni preduvjet očuvanja i jačanja (nacionalnog) identiteta pripadnika hrvatske narodnosti u Mađarskoj su jezik i kultura. Kao posljedica sve jačeg asimilacijskog procesa koji se uočava tijekom posljednjih desetljeća, porasla je uloga odgojno-obrazovnih ustanova u prenošenju jezika, kulture i (nacionalnog) identiteta. Obrazovne ustanove ne mogu graditi na znanje jezika koje učenici donose iz obiteljskog doma.

U cilju učinkovitosti obrazovanja to se promijenjeno stanje mora odražavati i u razvojnim kompetencijama i u obrazovnim sadržajima.

Odgojno-obrazovni zadaci ne mogu biti ograničeni samo na prenošenje spoznaja i na razvoj sposobnosti. Treba se truditi na usvajanje praktičnih i polivalentno iskoristivih znanja i sposobnosti koje su ujedno i preduvjeti za djelovanje koje se temelji na vrijednostima. Ciljevi su samoodređivanje, sposobnost rasuđivanja, otvorenost prema znanosti i umjetnosti, te postizanje učinka koji je u skladu s okvirima koji su zadani osobnim sposobnostima i vanjskim okolnostima. Tim sustavom uvjeta se otvara put prema odgovornom životu.

U znaku permanentnog učenja, najvažniji cilj obrazovne politike narodnosti u Mađarskoj je održavanje i razvoj jedne takve odgojno-obrazovne ponude koja je dostupna i prohodna za svakoga. Odgoj i obrazovanje na jeziku narodnosti zasniva se na činjenici da pripadnici narodnosti u svakoj svojoj životnoj dobi mogu koristiti mogućnosti koje im se nude.

Znanje jezika na visokoj razini, njegovanje mjesnih narječja/govora i običaja, poznavanje povijesti i sadašnjosti čine nezaobilazne elemente (nacionalnog) identiteta. U današnje moderno vrijeme učenje posredstvom ostvarivanja kontakata među ljudima ima isto takvu važnost kao i usvajanje znanja i informacija, odnosno kao i razvijanje strategija djelovanja.

Učenici hrvatskih narodnosnih škola se prvo s najvažnijim tradicijama, načinom života i narodnosnom kulturom susreću u situacijama poput doživljaja. Nadovezujući se na te doživljaje, obrazovnim oblicima u čijem su središtu djelovanje i projekti, a na temeljima načela postupnosti, usvajaju spoznaje o povijesti, etnografiji, jeziku, književnosti i medijima svoje narodnosti.

Učenje nastavnog predmeta hrvatskog narodopisa učenicima pruža mogućnost da budu otvoreni i tolerantni prema onima koji su drugačiji od njih, čini ih sposobnima na prihvaćanje (vrijednosti) drugih naroda i narodnosti.

Tjedno jedan sat obvezatne nastave tijekom dvanaest razreda pruža mogućnost za temeljito i intenzivno usvajanje znanja i razvoj sposobnosti.

Integriranje gradiva u nastavu drugih nastavnih predmeta više nije moguće, ali vrijedi imati u vidu nadovezivanje na njih, tu mogućnost gradivo sadrži u sebi.

Zadaci nastavnog predmeta narodopisa – posredovanje (nacionalnog) identiteta i posredovanje vrijednosti – utječu i na izbor metode. Nastava metodama otvorenog tipa osigurava takvo usvajanje spoznaja koja od doživljenog i od djelovanja, a preko razumijevanja vode do iskustva.

Nastavnim se predmetom, zahvaljujući razvoju – komunikacije, orijentacije u vremenu i prostoru, pitanjima koja usmjeravaju refleksiju, kritičkog razmišljanja i samostalnog učenja – ključnim kompetencijama definiranim Smjernicama, postiže da učenici postaju sposobni za samostalan rad, upravljanje i realizaciju projekata, odnosno da su sposobni na svjesno i aktivno sudjelovanje u životu narodnosti.

5.–6. razred

U 5. i 6. razredu nadalje dominantnu ulogu ima znanje utemeljeno na iskustvu. U osnovnoj je fazi povećana količina gradiva, a paralelno s tim sve više izbija u prvi plan razvijanje kognitivnih kompetencija. Jedna od važnih zadaća nastave hrvatskog narodopisa je utemeljenje sposobnosti i ključnih kompetencija koje su potrebite za školsko učenje.

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Slika o sebi, obitelj, rodbina, prijatelj</td><td>Fond sati
4</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Sukladno razini dobnog uzrasta definiranje pojmova obitelj, rođak, prijatelj. Samostalno formuliranje mišljenja o prijatelju, o tome po čemu je sličan a po čemu se razlikuje od ostalih, odnosno o tome u čemu se manifestira njegovo hrvatstvo.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Odgoj s ciljem samospoznaje i prihvaćanja samoga sebe. Obiteljski odgoj, prepoznavanje potrebe za podjelom poslova unutar obitelji, odnosno razvijanje društvene kulture. Razvijanje, jačanje i očuvanje identiteta. Odgoj radi prihvaćanja drugačijeg. Moralni odgoj. Razvijanje sposobnosti razmišljanja. Razvijanje sposobnosti komunikacije na materinskom jeziku.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Spoznaje/Razvojni zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="3">Pojam obitelji; norme suživota i suradnje u obitelji; prepoznavanje potrebitosti pravila.
Koliko se promijenio pojam obitelji, način života današnjih generacija (zajednički i odvojen život pripadnika različitih generacija, dijalog među pripadnicima različitih generacija) – razgovor, komparacija.
Moje mjesto stanovanja: sastav stanovništva moga mjesta, pripadnici kojih narodnosti žive u mojoj ulici, narodnosna pripadnost mojih razrednih drugova, rugana imena pojedinih obitelji.
Moji preci, odakle su došli, što su ponijeli, a što očuvali od toga.
Običaji i blagdani u obitelji, njihovo očuvanje.
Što za mene predstavlja biti Hrvatom iz Mađarske (moje mogućnosti i ograde).</td><td>Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost: pjesme, štiva.

Poznavanje prirode; drama i ples; tehnika, način života i praktični rad: obitelj, rodbina, generacija.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi</td><td colspan="3">Predak, materijalna i duhovna kultura, ujak, stric, ujna/strina, bratić, pradjed, prabaka, Hrvat iz Mađarske.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Domovina, matična država – njihova povijest</td><td>Fond sati
10</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Učenik poznaje pojmove: zavičaj, domovina, matična država, matični narod, simbole (zastave, himne) dvaju naroda. Poznavanje zemljopisnog položaja zavičaja i matične države.</td></tr>
</table>

Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje isprepletenosti i zajedničkih značajki povijesti, političkog, gospodarskog, kulturnog i vjerskog života hrvatskog i mađarskog naroda. Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokratskih vrijednosti. Odgoj radi postizanja interkulturalnih kompetencija. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Odgoj radi postizanja tolerancije i prihvaćanje drugačijeg od sebe.

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Proširenje pojma obitelji – nacionalna zajednica. Poznavanje datuma važniji hrvatski i mađarski nacionalnih blagdana. Poznavanje hrvatskih i mađarskih nacionalnih simbola (zastave, himne, grba): izrada zastava, pjevanje himni, upoznavanje legende o hrvatskom grbu, poznavanje sastavnica hrvatskog grba. Objašnjenje hrvatskog grba koji se nalazi na i u zgradi mađarskog Parlamenta. Poznavanje datuma nekoliko istaknutih događaja hrvatske povijesti: naseljavanje Hrvata, osnivanje države. Dinastija Trpimirovića, Tomislav – prvi hrvatski kralj. Zvonimirovo kraljevstvo, hrvatsko-mađarska državna zajednica – Pacta conventa. Vladavina kralja Matije, hrvatski majstori na Matijinom dvoru. Hrvatska i Monarhija, bitka kod Mohača. Protuturske borbe u 15. i 16. stoljeću. Bitka kod Kisega, Nikola Jurišić, kapetan obrane tvrđave. Širenje reformacije u Hrvatsko. Zrinjski i Frankopani; Nikola Zrinjski, heroj Sigeta. Upoznavanje i postavljanje paralela zajedničkih značajki zajedničkih povijesnih, političkih gospodarskih, kulturnih i vjerskih isprepletenosti hrvatskog i mađarskog naroda. Postavljanje kronološkog redoslijeda događaja. Pronalazak mjesta/lokaliteta povijesnih događaja na zemljovidu.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva, legende. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu*: Austro-Ugarska Monarhija, Nikola Jurišić, Zrinjski i Frangepani. *Pjevanje-glazbena kultura:* nacionalne himne. *Vizualna kultura:* simboli.

Ključni pojmovi	Dom, domovina, zavičaj, matična država, matični narod, personalna unija, Austro-Ugarska Monarhija, reformacija.

Tematska jedinica	**Narodni običaji koji se vezuju uz ljudski život**	**Fond sati 6**
Predznanje	Značenje i značaj već naučenih blagdana, vrijeme i način blagovanja. Upoznavanje običaja i inih tradicija koje se vezuju uz blagdane, njihovi datumi.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje kulturne kompetencije, razvijanje sposobnosti jezične komunikacije, razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta, razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje estetsko-umjetničkih interpretativnih sposobnosti. Razvijanje kreativnosti i sposobnosti za suradnju.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Sakupljanje i upoznavanje narodnih običaja koji se vezuju uz rođenje djeteta. Vjenčanje, svadba: prošnja djevojke, pripreme za svatove, svadbena povorka, ini običaji koji se vezuju uz svatove, karakteristična jela, darovi. Proširivanje spoznaja o već naučenim običajima, npr. zašto se što tako radi (postavljanje stola, sijanje žita, posvećenje „cica-mace"/mimoze, kakva jela pripremaju (jela za post, posvećenje šunke). Narodna nošnja pojedinih blagdana. Novi blagdani: Velika Gospa, sv. Stjepan, Duhovi, sv. Kata. Izrada ukrasa, sredstava i darova u svezi s blagdanima. Proširenje znanja o pjesmama, poslovicama, pitalicama, zagonetkama, rugalicama, brojalicama, uzrečicama, hvalama, pripovijetkama, čestitkama/zdravicama u svezi s blagdanima. Evociranje doživljaja u svezi s blagdanima. Izvedba dramskih igara (npr. kraljica). Skupljanje starih fotografija. Skupljanje narodnih običaja u svezi s Božićem i Uskrsom. Sudjelovanje u običajima u svezi s Božićem i Uskrsom.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva, čestitke/zdravice. *Poznavanje prirode ; tehnika, način života i praktični rad:* jela, darovi, ukrasi, postavljanje stola. *Pjevanje-glazbena kultura* pjesme i glazba. *Vizualna kultura:* vizualna realizacija svadbene povorke, rođenja djeteta. *Drama i ples:* dramske igre.
Ključni pojmovi	Pjesme, poslovice, pitalice, zagonetke, brojalice, rugalice, uzrečice, čestitke/zdravce, blagdanska jela, narodna nošnja, izričaji u svezi sa svadbom.

Tematska jedinica	Glazbena i plesna kultura, odnosno narodna nošnja Hrvata iz Mađarske	Fond sati 4
Predznanje	Glazbena ostvarenja koja se vezuju uz pojedine blagdane, poznavanje plesa i narodne nošnje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje tradicija i običaja te upoznavanje njegovanja tradicija i običaja. Razvijanje kulturne kompetencije, razvijanje sposobnosti jezične komunikacije, razvijanje razumijevanja slušanog i čitanog teksta, razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje kreativnosti i sposobnosti za suradnju. Razvijanje kulture pokreta.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Upoznavanje, usvajanje i interpretacija dječjih plesova i igara – proširivanje znanja. Crtanje, bojanje i ina likovna realizacija motiva narodnih nošnji i drugih motiva narodne umjetnosti (npr. slaganje motiva pomoću sjemenki, slaganje mozaika, slikanje, crtanje). Poznavanje, predstavljanje karakterističnih narodnih instrumenata te sviranje na njima.	*Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme, glazbala. *Drama i ples:* dječji plesovi i dječje igre. *Vizualna kultura:* crtanje

		i slikanje motiva narodne umjetnosti te njihova realizacija drugim tehnikama likovne umjetnosti.
Ključni pojmovi	Pjesme, plesovi, dječji plesovi, dječje igre, motivi narodne umjetnosti.	

Tematska jedinica	**Etničke skupine Hrvata iz Mađarske, njihov zemljopisni smještaj**	**Fond sati 10**
Predznanje	Zemljovidi Hrvatske i Mađarske, njihov zemljopisni smještaj i reljef.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja, odnosno odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje socijalnih kompetencija i kompetencija državljanstva, odnosno razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija, odnosno razvijanje digitalnih kompetencija.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Poznavanje, teritorijalni smještaj i definiranje na zemljovidu etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj: gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, podravski Hrvati, bošnjački Hrvati, podunavski Hrvati, Šokci, Bunjevci. Poznavanje hrvatskih i mađarskih naziva naselja Hrvata u Mađarskoj, njihov pronalazak na zemljovidu. Regije Hrvata u Mađarskoj: gradišćanska, zalska, baranjska, bačka, peštanska, podravska. Poznavanje istaknutih povijesnih i javnih osoba dane regije.	*Poznavanje prirode:* definiranje teritorijalnog položaja hrvatskih etničkih skupina u Mađarskoj, pronalaženje hrvatskih naselja na zemljovidu. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijesne osobnosti. *Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, novele, štiva, legende. *Drama i ples:* karakteristični plesovi. *Pjevanje-glazbena kultura: karakteristična glazba*. *Informatika:* Internet kao primjena informatičkih izvora.
Ključni pojmovi	Gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, podravski Hrvati, bošnjački Hrvati, podunavski Hrvati, Šokci, Bunjevci.

Tematska jedinica	**Jezik Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Hrvatski jezik, materinski jezik, narječje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja, razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje socijalnih kompetencija i kompetencije državljanstva. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku i razvijanje digitalne kompetencije.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Uočavanje svojstvenosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj na osnovi pročitanih i slušanih tekstova. Karakteristike pojedinih narječja (štokavskog, kajkavskog, čakavskog), posebni osvrtom na narječje na kojem govori učenik. Upoznavanje i memoriziranje po jednog dijalektalnog djela domaćeg hrvatskog pisca/pjesnika, odnosno upoznavanje i memoriziranje po jednog dijalektalnog djela usmene narodne književnosti. Usporedba narječja s književnim jezikom. Razumijevanje tekstova dijalektalnih pjesama koje se vezuju uz već naučene plesove.	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* književna djela i djela narodne umjetnosti pisana na narječju. *Drama i ples:* tekstovi plesa, dramske igre, dramski ulomci. *Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme.

Ključni pojmovi	Narječje, štokavsko narječje, kajkavsko narječje, čakavsko narječje, književni jezik.

Tematska jedinica	**Izgrađeni okoliš Hrvata iz Mađarske i sredstva u svezi s njim, način života**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje istaknutijih građevina svoga mjesta. Poznavanje naziva namještaja i njihovih ukrasnih elemenata, crtanje uzoraka veza.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Obiteljski odgoj. Odgoj s ciljem postizanja fizičkog i psihičkog zdravlja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Funkcija i mjesto seljačkih stambenih i gospodarskih objekata na seoskom imanju. Izrada tlocrta stambene zgrade i seljačkog imanja. Prepoznavanje uzajamnih povezanosti između načina života i gradnje. Ostvarenje narodnih motiva, upotrebnih predmeta, stambenih zgrada, pokućstva, odjevnih predmeta itd. različitim likovnim tehnikama (npr. crtanje, slikanje, mozaik, slaganje sjemenki). Stjecanje znanja o načinu života Hrvata iz Mađarske osobnim	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* štiva, etnografski tekstovi. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

razgovorom, pomoću pročitanih tekstova, fotografija, filmova i pomoću drugih sredstava masovne komunikacije. Pisanje sastavka o tome kako se promijenio način života Hrvata u Mađarskoj (nekad i sad).	*Vizualna kultura, tehnika, način života i praktični rad:* likovno ostvarenje sredstava/pomagala, pokućstva, motiva.
Ključni pojmovi	Tipovi stambenih kuća, slamnati krov, kukuruzana/čardak, kolnica/šupa, koš, tipovi soba, tipovi kuhinja, upotrebni predmeti/alati.

Tematska jedinica	**Obiteljsko gospodarstvo**	**Fond sati 10**
Predznanje	Domaće životinje, cvijetnjak i bilje cvijetnjaka, vrt i bilje vrta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Obiteljski odgoj. Odgoj s ciljem postizanja fizičkog, psihičkog zdravlja i potrebe zaštite okoliša i prirode. Profesionalna orijentacija. Razvijanje estetskih zahtjeva. Razvijanje sposobnosti suradnje. Razvijanje interpretativnih sposobnosti.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Gospodarenje uvjetovano klimatskim prilikama, reljefom i sastavom tla. Vrste obiteljskog gospodarstva (poljoprivredno, stočarsko, povrtlarstvo, vinogradarstvo). Prednosti obiteljskog gospodarenja - argumentiranje(za na obiteljskom gospodarstvu proizvedeno se ne mora platiti, zdravije je, svježe, ukusnije; uređen okoliš). Upoznavanje sredstava/pomagala/alati korištenih u gospodarstvu, njihovo pridruživanje određenim djelatnostima. Lov i ribarstvo kao načini preživljavanja predaka (danas više kao sportska i rekreativna djelatnost). Vraćanje sloganu „Čisto dvorište, uređen dom/Tiszta udvar, rendes ház”; cvijetnjaci, cvijetnjaci na ulicama/pred kućama. Podjela poslova u obitelji, poštivanje rada. Skupljanje iskustava tijekom šetnje naseljem, odnosno šetnjom na polju. Kazivanje osobnih doživljaja, formuliranje jednog doživljaja; skupljanje informacija u obitelji. Posjet mjesnom muzeju ili muzeju u obližnjem gradu.	*Hrvatski jezik i književnost, mađarski jezik i književnost:* formuliranje i kazivanje doživljaja. *Poznavanje prirode:* klima, reljef, tlo, zemljoradnja, stočarstvo, povrtlarstvo, vinogradarstvo, posjet muzeju.
Ključni pojmovi	Klima, reljef, vrste i sredstva/alati obiteljskog gospodarstva, domaće životinje, vrtno bilje i cvijeće.

Tematska jedinica	**Zemljopis Hrvatske**	**Fond sati 6**
Predznanje	Položaj Hrvatske u Europi.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje zemljopisnog okoliša i ekonomske geografije Hrvatske. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija. Odgoj s ciljem održivog razvoja i zaštite okoliša i prirode. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Upoznavanje najvažnijih zemljopisnih karakteristika: položaj Hrvatske na europskom kontinentu, susjedne države Hrvatske, glavni grad i veći gradovi Hrvatske, hrvatske rijeke, planine, more, predjeli i otoci. Ručno precrtavanje zemljovida Hrvatske tako da se označe najznačajniji zemljopisni elementi (velike rijeke, planine, more, predjeli/regije (npr. Slavonija, Dalmacija, Međimurje, veći gradovi). Kazivanje, opis i crtanje doživljaja u svezi s Hrvatskom. Izrada tabloa/zidnih novina na zadanu temu.	*Hrvatski jezik i književnost, mađarski jezik i književnost:* pjesme, štiva; pričanje i opis doživljaja. *Poznavanje prirode:* spoznaje o Hrvatskoj. *Vizualna kultura:* crtanje, izrada tabloa/ zidnih novina.
Ključni pojmovi	Naselje, glavni grad, topografski pojmovi.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik se trudi postupati sukladno normama i pravilima suradnje u obitelji. Izvršava prihvaćene obveze i obveze koje su mu povjerili (npr. u odnosu na djedove i bake, braću i sestre, roditelje itd.). Ima strpljenja prema djedovima i bakama te prema braći i sestrama. Poštuje obiteljsko nasljeđe (obiteljski običaji pri jelu, na blagdane), usvaja njenu duhovnu kulturu (npr. blagdanske pjesme, običaji). Učenik poznaje pojmove zavičaj, domovina, matična država, matični narod, nacionalne simbole dviju država, datume navedenih hrvatskih povijesnih događaja, dodirne točke dvaju naroda. Poznaje nazive blagdana, običaje, djela narodne i umjetničke poezije u svezi s njima, memorizira ih i interpretira. Zna što blagdani predstavljaju u životu ljudi. Usvoji znanja izrade ukrasa i darova koji se vezuju uz blagdane. Poznaje običaje uz jela i narodnu nošnju koja se vezuje uz blagdane. Sudjeluje u običajima, prigodom blagdana interpretira djela narodne i umjetničke poezije. Poznaje hrvatske pjesme, plesove, igre, hrvatsku glazbu i hrvatska glazbala. U stanju je interpretirati takve pjesme, plesove i igre, eventualno i glazbu. Prepozna karakteristične narodne motive koje je u stanju ostvariti raznim tehnikama likovne umjetnosti. Poznaje etničke skupine Hrvata u Mađarskoj, zna njihov zemljopisni položaj. Poznaje mađarske i hrvatske nazive naselja Hrvata u Mađarskoj, poznaje istaknute osobe iz povijesti i javnog života dane

	regije. Prepozna i memorizira po jedno djelo pjesnika/pisca Hrvata iz Mađarske napisano na narječju, odnosno po jedno dijalektalno djelo narodne poezije. Tijekom usporedbe narječja s hrvatskim književnim jezikom u stanju je izvesti zaključke o razlikama među njima. Razumije tekstove dijalektalnih pjesama uz plesove. Poznaje funkciju i mjesto tradicijske kuće i gospodarskih objekata na seoskom imanju. Zna napraviti tlocrt jedne tradicijske kuće i seoskog imanja. Analizira uzajamne povezanosti između načina života i načina gradnje. Različitim likovnim tehnikama zna ostvariti narodne motive, upotrebne predmete, stambeni objekt, dijelove narodne nošnje itd. (npr. crtanje, slikanje, mozaik, slaganje sjemenki). Različitim tehnikama stjecanja novih spoznaja (osobnim razgovorom, čitanjem, pronalaskom fotografija, filmova i pomoću drugih sredstava javne komunikacije) obogaćuje svoja znanja o načinu života Hrvata u Mađarskoj. Ima saznanja o promjenama koje su uslijedile u načinu života Hrvata u Mađarskoj (nekad i sad). Pronalazi uzajamne povezanosti između klime, reljefa i sastava tla i načina gospodarenja. Poznaje vrste, prednosti i sredstva/alate obiteljskog gospodarstva (zemljoradnja, stočarstvo, povrtlarstvo, vinogradarstvo; za dobra proizvedena u obiteljskom gospodarstvu ne treba plaćati, zdravije je, svježije i ukusnije, uređen okoliš). Razmisli o tome kako se lov i ribarstvo kao osnove preživljavanja predaka, danas javljaju samo kao hobi i rekreacija. Razvija svoje potrebe za estetskim okolišem (cvijetnjaci, ulice s cvijetnjacima). Stječe iskustva o značaju i potrebi podjele poslova u obitelji. Razvija se njegova potreba za poštivanjem posla. Kazivanjem i sastavkom priopćava iskustva koja je stekao šetnjom po naselju i po polju. Svoj stav argumentira na osnovi prezentiranih i formuliranih osobnih doživljaja te informacijama koje je sakupio u obitelji. Poznaje povijest Hrvata od naseljavanja do kraja XVIII. stoljeća. Poznaje položaj Hrvatske na europskom kontinentu, susjedne države Hrvatske, glavni grad i važnije gradove u Hrvatskoj, njene veće rijeke, planine, more, veće zemljopisne cjeline i njene otoke. Zna precrtati zemljovid Hrvatske tako da je u stanju ucrtati njene najznačajnije zemljopisne elemente [veće rijeke, planine, more, predjeli (npr. Slavonija, Dalmacija, Međimurje), veći gradovi]. Prezentiranjem svojih doživljaja o Hrvatskoj iskazuje svoju povezanost i emocije koje je doživio. To je u stanju i nacrtati.

7.–8. razred

Zadaci razvojne faze (7.–8. razreda) su da se vezujući uz prethodne faze jačaju, učvrste i prošire već utemeljene kompetencije. Učenici na temelju svojih i tuđih iskustava upoznaju društvene i individualne mogućnosti i ograde koje im pruža narodnosni bitak. O tome su u tanju formirati samostalno mišljenje koje mogu potkrijepiti argumentima. Postaju svjesni da njihova dvojezičnost predstavlja prednost za njihovu budućnost. Upoznaju ulogu obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova u očuvanju materinskog jezika.

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Slika o sebi, obitelj, rodbina, prijatelj</td><td>Fond sati
6</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Sukladno razini dobnog uzrasta definiranje pojmova: obitelj, rođak, prijatelj. Samostalno formuliranje mišljenja o prijatelju, o tome po čemu je sličan a po čemu se razlikuje od ostalih, odnosno o tome u čemu se manifestira njegovo hrvatstvo.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Odgoj s ciljem samospoznaje i prihvaćanja samoga sebe. Razvijanje, jačanje i očuvanje identiteta. Obiteljski odgoj razvijanje sposobnosti prihvaćanja potrebe podjele poslova u obitelji. Moralni odgoj. Razvijanje društvene kulture, odgoj radi prihvaćanja drugačijeg od sebe. Razvijanje sposobnosti razmišljanja. Razvijanje sposobnosti komunikacije na materinskom jeziku.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Spoznaje/Razvojni zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="3">Upoznavanje pojedinačnih i društvenih mogućnosti i ograda koje pruža narodnosni bitak.
Formiranje samostalnog mišljenja, potkrijepljeno argumentima, u svezi s gore navedenim.
Prepoznavanje interakcija hrvatsko-mađarskog suživota (jezik, kultura, gospodarstvo, narodna nošnja, ples/folklor, glazba itd.).
Razjasniti, što za učenika znači dom, zavičaj, domovina, matična država, Europa.
Učenik je privržen svojim korijenima. Kako i na koji način se to manifestira?
Što za njega znači dvojezičnost? Postoji li dvojezičnost? Poznaje li, govori li materinskim jezikom i jezikom koji se govori u domovini? Koji govori i na kojoj razini? Kada, u kojim prigodama koji jezik koristi? Ima li koristi/ je li imao koristi od dvojezičnosti?
Uloga obitelji i odgojno-obrazovnih ustanova u očuvanju materinskog jezika. Jesu li se mijenjale uloge u posljednje vrijeme (u odnosu na vremena roditelja i baka i djedova)?
Ima li vjera kakvu ulogu u očuvanju materinskog jezika?
Koliko se način života i poimanje današnjih naraštaja o pojmu obitelji promijenio (suživot pripadnika različitih generacija, dijalog među pripadnicima različitih generacija).</td><td>Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost: djela narodne i umjetničke poezije, etnografska štiva.

Povijest i spoznaje o društvu i državljanstvu: pojam naroda, domovina, zavičaj, interakcija među narodima, dvojezičnost. Povijest tisućstoljetnog suživota Hrvata i Mađara.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi</td><td colspan="3">Narodnosni bitak, interakcija, europejstvo, dvojezičnost.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Povijest Hrvatske</td><td>Fond sati 10</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Povijest hrvatskog naroda od naseljavanja do kraja XVII. stoljeća.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Odgoj s ciljem razvoja tolerancije i prihvaćanja drugačijeg od sebe. Upoznavanje isprepletenih značajki zajedničke povijesti, politike, gospodarstva, kulture i vjere hrvatskog i mađarskog naroda. Razvoj komunikacije na materinskom jeziku.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Spoznaje/Razvojni zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="3">Reforme u doba Marije Terezije i Josipa II.
Hrvatsko-slavonska Vojna krajina.
Sabor 1790. godine i jezično pitanje.
Južni dio Hrvatske pod francuskom upravom.
Razdoblje hrvatskog nacionalnog pokreta/hrvatskog narodnog preporoda, ilirizam. 1847. godina : hrvatski –službeni jezik Hrvatske.
Događaji revolucije i oslobodilačke borbe 1848.–1849. godine.
Hrvatsko-mađarska nagodba (1868.).
Banovanje Károlya-Khuena Héderváryja (1883.–1903.).
Sudjelovanje Hrvatske u Prvom svjetskom ratu.
Formiranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.
Borba Hrvatske seljačke stranke i Stjepana Radića protiv srpske centralizacije.
Drugi svjetski rat: proglašenje Nezavisne Države Hrvatske.
Pokret „Hrvatskog proljeća“.
1991.–1995. godine - Domovinski rat.
Priznanje neovisne hrvatske države (1992.).
Upoznavanje zajedničkih crta i povijesnih, političkih, gospodarskih, kulturnih i vjerskih isprepletenosti hrvatskog i mađarskog naroda, povlačenje paralela te postavljanje povijesnih događaja u kronološki redoslijed.
Pronalazak mjesta povijesnih događaja na zemljovidu.
Dostojno obilježavanje istaknutih nacionalnih praznika Hrvatske.
Organiziranje natjecanja.</td><td>Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu: vladavina Marije Terezije i Josipa I. Društveni ustroji, državni ustroji, pokreti neovisnosti, borba za narodni jezik, državni praznici.

Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost: pjesme, pripovijesti, štiva.

Informatika: Internet kao izvor informacija.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi</td><td colspan="3">Hrvatsko-slavonska Vojna krajina, ilirizam, hrvatsko-mađarska nagodba, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, Stjepan Radić, Nezavisna Država Hrvatska, pokret „Hrvatsko proljeće“, Domovinski rat, Republika Hrvatska.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Prirodna i ekonomska geografija Hrvatske</td><td>Fond sati 8</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Položaj Hrvatske na europskom kontinentu.
Susjedne države Hrvatske.
Glavni grad, veći gradovi, veće rijeke, planine, mora, predjeli i otoci Hrvatske.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Upoznavanje zemljopisnog okoliša i ekonomske geografije Hrvatske. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija. Odgoj s ciljem održivog razvoja i zaštite okoliša i prirode. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Spoznaje/Razvojni zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="3">Osnovne karakteristike Hrvatske: njena površina, broj stanovnika; županije.
Reljef i klima Hrvatske, karakteristični vjetrovi.
Utjecaj reljefa i klime na raspored stanovništva i na gospodarstvo.
Grane gospodarstva države.
Hrvatska – zemlja turizma, značaj Jadranskog mora.
Biljni i životinjski svijet Hrvatske.
Nacionalni parkovi i parkovi prirode Hrvatske; zajednički Nacionalni park Dunav-Drava.
Zaštita prirode; česti požari .
Izrada tabloa/zidnih novina na zadanu temu.
Opis pejzaža npr. na osnovi slike o prirodi.
Gledanje hrvatskog filma o prirodi.
Organiziranje natjecanja/kviza.
Predstavljanje dvaju velikih gradova (npr. Zagreba, Dubrovnika, Splita).</td><td>Hrvatski jezik i književnost, mađarski jezik i književnost: pjesme, pripovijetke, štiva, pisanje opisa pejzaža, predstavljanje gradova.

Zemljopis: prirodne i zemljopisne karakteristike Hrvatske, zaštita prirode.

Informatika: Internet kao izvor informacija.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi</td><td colspan="3">Tipovi klima, bura, maestral, jugo, nacionalni parkovi i parkovi prirode.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Povijest etničkih skupina Hrvata iz Mađarske</td><td>Fond sati 10</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Poznavanje, teritorijalni smještaj i definiranje na zemljovidu etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj.
Poznavanje hrvatskih i mađarskih naziva naselja Hrvata u Mađarskoj.
Regije Hrvata u Mađarskoj.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva. Razvijanje socijalnih kompetencija i kompetencija državljanstva. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija. Razvijanje digitalnih kompetencija.</td></tr>
</table>

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Doseljavanje i uzroci doseljavanja pojedinih etničkih skupina Hrvata iz Mađarske: bježanje od Turaka, plansko naseljavanje. Društveni slojevi naseljenih Hrvata (kmetstvo, građanstvo, plemstvo, svećenstvo) i njihovo gospodarenje: zemljoradnja, stočarstvo, ribolov, konjogojstvo, povrtlarstvo, vinogradarstvo; zanatlije. Uloga franjevaca u životu Hrvata: vjerski život, školstvo, obrazovanje. Zlatno doba Hrvata iz Mađarske. Vjerski život, školstvo, politička i društvena djelatnost Hrvata iz Mađarske. Negativni utjecaj/posljedice Prvog svjetskog rata na život Hrvata iz Mađarske: puno mrtvih, Trianonskim ugovorom je raskomadana do tada jedinstvena kulturna, civilizacijska i gospodarska cjelina, nove su granice Hrvate iz Mađarske odvojile od matičnog naroda. Život Hrvata iz Mađarske nakon Drugog svjetskog rata. Demografija Hrvata iz Mađarske. Skupljanje fotografija i podataka iz prošlosti i sadašnjosti Hrvata iz Mađarske, izrada tabloa/zidnih novina. Izrada grafikona o razvoju broja Hrvata u mjestu gdje živi učenik.	*Zemljopis:* mjesta naseljavanja. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* doba naseljavanja. *Hrvatski jezik i književnost:* djela narodne i umjetničke poezije. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.
Ključni pojmovi	Naseljavanje, plansko naseljavanje, društveni slojevi, grane gospodarstva, franjevci (Bosna Srebrena), zlatno doba.

Tematska jedinica	Jezik Hrvata iz Mađarske	Fond sati 6
Predznanje	Karakteristične osobitosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj. Osnovne karakteristike pojedinih narječja, narječje/govor kojim govori učenik. Odnosi između narječja i književnog jezika.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja socijalnih kompetencija i kompetencija državljanstva. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje estetsko-umjetničke svjesnosti/promišljenosti i razvijanje sposobnosti izražavanja. Razvijanje digitalnih kompetencija.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Uočavanje svojstvenosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj na osnovi pročitanih i slušanih tekstova. Karakteristike pojedinih narječja (štokavskog, kajkavskog, čakavskog).	*Hrvatski jezik i književnost; mađarski jezik i književnost:* književna djela i djela narodne umjetnosti.

Upoznavanje i memoriziranje dijalektalnih djela domaćih hrvatskih pisaca/pjesnika, dijalektalnih djela pisaca/pjesnika iz Hrvatske, odnosno upoznavanje i memoriziranje po jednog dijalektalnog djela usmene narodne književnosti (npr. Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Josip Gujaš-Džuretin, Ivan Goran Kovačić, Drago Gervais, Antun Gustav Matoš). Usporedba narječja s književnim jezikom, registriranje razlika. Uloga dijalektalizama u književnim djelima: npr. opis pejzaža, karakterizacija likova. Razumijevanje tekstova dijalektalnih pjesama koje se vezuju uz već naučene plesove. Izrada tabele: glasovi i izričaji u narječjima u usporedbi s odgovarajućim glasovima i izričajima u književnom jeziku.	*Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.
Ključni pojmovi	Narječje, štokavsko narječje, kajkavsko narječje, čakavsko narječje, književni jezik.

Tematska jedinica	**Književnost Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje autora i njihovih djela koja su učenici obradili tijekom prethodnog perioda školovanja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku, razvijanje kulturne kompetencije i sposobnosti interpretacije. Razvijanje estetsko-umjetničke svjesnosti/promišljenosti i razvijanje sposobnosti izražavanja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Djelatnost kulturnog kruga hrvatskih franjevaca u Budimu: Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik Pavić, Matija Petar Katančić. Značaj Miše Jelića. Drame Antuna Karagića i Ivana Prtreša. Djelatnost Mate Meršića Miloradića i Mate Šinkovića. Djelatnost Stipana Blažetina, Jolaišler, Josipa Gujaša Džuretina, Marka Dekića, Matilde Bölcs, Lajoša Škrapića, Mije Karagića. Glavni motivi pojedinih pjesnika, pisaca. Izrada ilustracija uz pojedina djela. Usmena i pismena formulacija osobnih doživljaja o djelima autora. Osobni doživljaji u svezi sa susretima s autorima.	*Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, pripovijetke, studije iz povijesti umjetnosti, prezentiranje osobnih doživljaja. *Informatika:* Internet kao izvor informacija. *Vizualna kultura*: izrada ilustracija.
Ključni pojmovi	Pejzažna lirika, domoljubna pjesma, ljubavna pjesma, drama.

Tematska jedinica	**Ustanove i mediji Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 6**
Predznanje	Poznavanje nekoliko osnovnih škola, odnosno poznavanje budimpeštanskog i pečuškog hrvatskog školskog centra, Hrvatske kronike, Hrvatskog radija, Hrvatskog kazališta iz Pečuha, muzeja i knjižnice mjesta ili regije gdje živi učenik, odnosno poznavanje mjesnog kazališnog društva i mjesne hrvatske udruge.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Odgoj s ciljem razvoja socijalnih kompetencija i kompetencija državljanstva. Odgoj s ciljem razvoja sposobnosti predstavljanja (svoje) narodnosti. Moralni odgoj. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje sposobnosti prihvaćanja različitog od sebe, odgoj radi razvoja tolerancije. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Medijski odgoj.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Upoznavanje dvojezičnih hrvatskih škola i škola s predmetnom nastavom hrvatskog jezika u svojoj regiji i u nekoliko drugih regija (npr. prigodom držanih natjecanja). Upoznavanje hrvatskih medija u Mađarskoj (Hrvatski glasnik, Hrvatska kronika, Hrvatski radio), urednici, novinari, njihov sadržaj – predstavljanje jednog medija, formuliranje samostalnog mišljenja. Upoznavanje s djelatnošću Hrvatskog kazališta u Pečuhu, doživljaji učenika o do sada održanim predstavama kazališta. Predstavljanje kazališnog društva, kulturne udruge mjesta ili regije gdje živi učenik. Predstavljanje muzeje, zavičajne kuće i knjižnice mjesta ili regije gdje živi učenik.	*Hrvatski jezik i književnost:* štiva, monografije. *Informatika*: Internet kao izvor informacija.

Ključni pojmovi	Dvojezična škola, škola s nastavom hrvatskog jezika, školski centar, medij, urednik, suradnik, kazališno društvo, zavičajna kuća, kulturno društvo.

Tematska jedinica	**Spoznaje o narodnosnoj politici**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje Hrvatske državne samouprave i narodnosne samouprave mjesta učenika.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje socijalnih kompetencija i kompetencija državljanstva. Razvijanje sposobnosti za predstavljanje (svoje) narodnosti. Moralni odgoj. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje sposobnosti prihvaćanja različitog od sebe. Odgoj radi razvoja tolerancije. Razvijanje komunikacije na	

	materinskom jeziku.

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Narodnosna zakonska regulativa i njen utjecaj na položaj narodnosti tijekom proteklih desetljeća. Upoznavanje narodnosnog zakona koji je na snazi (2011.). Narodnosni samoupravni sustav. Funkcioniranje Hrvatske državne samouprave i mjesnih hrvatskih narodnosnih samouprava. Funkcioniranje Saveza Hrvata u Mađarskoj. Skupljanje informacija i podataka o tome kako se ostvaruju prva Hrvata u Mađarskoj, prezentiranje osobnih iskustava/doživljaja.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* narodnosni zakoni tijekom povijesti, odnos mađarskih vladara prema useljenicima. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

Ključni pojmovi	Narodnosni zakon, narodnosni samoupravni sustav, HDS, SHM.

Tematska jedinica	**Hrvatska umjetnost**	**Fond sati 4**
Predznanje	Poznavanje autora i njihovih djela koja su učenici obradili tijekom prethodnog perioda školovanja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Moralni odgoj. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Medijski odgoj. Razvijanje estetsko-umjetničke svjesnosti/promišljenosti i razvijanje sposobnosti izražavanja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	Korelacije
Istaknuti predstavnici hrvatskog slikarstva (npr. Frano Kršinić, Zlatko Šulentić, Slava Raškaj). Povijesne teme slikarstva Otona Ivekovića. Djelatnost Ivana Meštrovića. Predstavljanje jedne slike. Predstavljanje dvaju djela Ivana Meštrovića. Izrada tabloa/zidnih novina o hrvatskim slikarima, o životu i djelima Ivana Meštrovića.	*Hrvatski jezik i književnost:* prezentiranje, predavanje, biografski tekstovi i tekstovi iz povijesti umjetnosti. *Vizualna kultura, povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu*: povijesne teme u slikarstvu i kiparstvu. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

Ključni pojmovi	Slikarstvo, kiparstvo, stilovi.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Poznaje važnije događaje hrvatske povijesti od vladavine Marije Terezije do 1922. godine. Poznaje osnovne karakteristike Hrvatske: zemljopisni položaj, reljef, klima. Poznaje povijest i narječja/govore hrvatski etničkih skupina iz Mađarske. Poznaje istaknute predstavnike hrvatske književnosti u Mađarskoj i njihova najvažnija djela. Sukladno svome uzrastu poznaje sustav funkcioniranja mjesnih narodnosnih samouprava i funkcioniranje Hrvatske državne samouprave. Funkcioniranje Saveza Hrvata u Mađarskoj. Istaknuti predstavnici hrvatskog slikarstva. Djelatnost Ivana Meštrovića.

HRVATSKI NARODOPIS

Osnovni preduvjet očuvanja i jačanja (nacionalnog) identiteta pripadnika hrvatske narodnosti u Mađarskoj su jezik i kultura. Kao posljedica sve jačeg asimilacijskog procesa koji se uočava tijekom posljednjih desetljeća, porasla je uloga odgojno-obrazovnih ustanova u prenošenju jezika, kulture i (nacionalnog) identiteta. Obrazovne ustanove ne mogu graditi na znanje jezika koje učenici donose iz obiteljskog doma.

U cilju učinkovitosti obrazovanja to se promijenjeno stanje mora odražavati i u razvojnim kompetencijama i u obrazovnim sadržajima.

Odgojno-obrazovni zadaci ne mogu biti ograničeni samo na prenošenje spoznaja i na razvoj sposobnosti. Treba se truditi na usvajanje praktičnih i polivalentno iskoristivih znanja i sposobnosti koje su ujedno i preduvjeti za djelovanje koje se temelji na vrijednostima. Ciljevi su samoodređivanje, sposobnost rasuđivanja, otvorenost prema znanosti i umjetnosti, te postizanje učinka koji je u skladu s okvirima koji su zadani osobnim sposobnostima i vanjskim okolnostima. Tim sustavom uvjeta se otvara put prema odgovornom životu.

U znaku permanentnog učenja, najvažniji cilj obrazovne politike narodnosti u Mađarskoj je održavanje i razvoj jedne takve odgojno-obrazovne ponude koja je dostupna i prohodna za svakoga. Odgoj i obrazovanje na jeziku narodnosti zasniva se na činjenici da pripadnici narodnosti u svakoj svojoj životnoj dobi mogu koristiti mogućnosti koje im se nude.

Znanje jezika na visokoj razini, njegovanje mjesnih narječja/govora i običaja, poznavanje povijesti i sadašnjosti čine nezaobilazne elemente (nacionalnog) identiteta. U današnje moderno vrijeme učenje posredstvom ostvarivanja kontakata među ljudima ima isto takvu važnost kao i usvajanje znanja i informacija, odnosno kao i razvijanje strategija djelovanja.

Učenici hrvatskih narodnosnih škola se prvo s najvažnijim tradicijama, načinom života i narodnosnom kulturom susreću u situacijama poput doživljaja. Nadovezujući se na te doživljaje, obrazovnim oblicima u čijem su središtu djelovanje i projekti, a na temeljima načela postupnosti, usvajaju spoznaje o povijesti, etnografiji, jeziku, književnosti i medijima svoje narodnosti.

Učenje nastavnog predmeta hrvatskog narodopisa učenicima pruža mogućnost da budu otvoreni i tolerantni prema onima koji su drugačiji od njih, čini ih sposobnima na prihvaćanje (vrijednosti) drugih naroda i narodnosti.

Tjedno jedan sat obvezatne nastave tijekom dvanaest razreda pruža mogućnost za temeljito i intenzivno usvajanje znanja i razvoj sposobnosti.

Integriranje gradiva u nastavu drugih nastavnih predmeta više nije moguće, ali vrijedi imati u vidu nadovezivanje na njih, tu mogućnost gradivo sadrži u sebi.

Zadaci nastavnog predmeta narodopisa – posredovanje (nacionalnog) identiteta i posredovanje vrijednosti – utječu i na izbor metode. Nastava metodama otvorenog tipa osigurava takvo usvajanje spoznaja koja od doživljenog i od djelovanja, a preko razumijevanja vode do iskustva.

Nastavnim se predmetom, zahvaljujući razvoju – komunikacije, orijentacije u vremenu i prostoru, pitanjima koja usmjeravaju refleksiju, kritičkog razmišljanja i samostalnog učenja – ključnim kompetencijama definiranim Smjernicama, postiže da učenici postaju sposobni za samostalan rad, upravljanje i realizaciju projekata, odnosno da su sposobni na svjesno i aktivno sudjelovanje u životu narodnosti.

9.–10. razred

Tijekom 9.–10. razreda prigodom razgovora i rasprava u okvirima nastavnog predmeta učenicima se pruža mogućnost za prakticiranje tolerancije. Zadaće ovoga perioda su prepoznavanje, interpretacija i primjena kompleksnosti uzajamnih povezanosti.

<table>
<tr><td>Tematska jedinica</td><td colspan="2">Tko sam, odakle dolazim, kamo idem?</td><td>Fond sati
6</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Pojam obitelji, norme suživota i suradnje u obitelji, potrebitost pravila u obitelji. Nacionalni sastav stanovništva mjesta boravka učenika. Poznavanje predaka, očuvanje i održavanje narodnih običaja i blagdana u obitelji. Što za učenika znači biti Hrvatom.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Odgoj s ciljem svjesnosti/promišljenosti o narodnosnom identitetu i ponašanju. Odgoj s ciljem samospoznaje i samoprihvaćanja. Razvijanje, jačanje i očuvanje identiteta. Obiteljski odgoj. Moralni odgoj. Razvijanje društvene kulture. Odgoj radi prihvaćanja različitog od sebe, razvijanje tolerancije. Razvijanje sposobnosti razmišljanja. Razvijanje sposobnosti komunikacije na materinskom jeziku, razvijanje interpretativnih sposobnosti.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Spoznaje/Razvojni zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="3">Pojam doma, zavičaja, matičnog naroda i obitelji.
Koliko se promijenio način života i pojam o obitelji današnjih generacija (zajednički i odvojen život pripadnika različitih generacija, dijalog među generacijama).
Tko su bili moji predci, odakle su došli, što su ponijeli sa sobom, što su od toga sačuvali; tko sam ja, što sam preuzeo od svojih predaka, kako njegujem/čuvam baštinu koju sam preuzeo?
Čuvanje i održavanje narodnih običaja i blagdana u obitelji.
Učenik je svjestan da je mađarski državljanin hrvatske narodnosti, a ujedno je i državljanin Europske unije.
Učenik je svjestan da je baštinik dviju kultura i dvaju jezika te da znanjem barem jednog stranog jezika ima više prilika za afirmaciju.
Izrada porodičnog stabla učenika.
Izrada tabloa/zidnih novina od obiteljskih fotografija te na osnovi njih usmeno predstavljanje obitelji.
Sakupljanje primjera kojima se potvrđuju prednosti dvojezičnosti i pripadanje dvjema kulturama.</td><td>Hrvatski jezik i književnost: umjetnička poezija, etnografska štiva.

Tehnika, način života i praktični rad: život svakodnevice.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi</td><td colspan="3">Obitelj, dom, domovina, zavičaj, matična država, matični narod, Europska unija, dvojezičnost, pripadanje dvjema kulturama, državljanstvo.</td></tr>
</table>

Tematska jedinica	Etničke skupine Hrvata iz Mađarske, njihov zemljopisni smještaj	Fond sati 10
Predznanje	Zemljovidi Hrvatske i Mađarske, njihov zemljopisni smještaj i reljef.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem poticaja sakupljanja narodnosne građe. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija. Razvijanje digitalnih kompetencija. Odgoj s ciljem razvoja djelotvornog samostalnog učenja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Uočavanje svojstvenosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj na osnovi pročitanih i slušanih tekstova. Karakteristike pojedinih narječja (štokavskog, kajkavskog, čakavskog), posebni osvrtom na narječje/govor na kojem govori učenik. Upoznavanje i memoriziranje po jednog dijalektalnog djela domaćeg hrvatskog pisca/pjesnika, odnosno upoznavanje i memoriziranje po jednog dijalektalnog djela usmene narodne književnosti. Usporedba narječja s književnim jezikom. Razumijevanje tekstova dijalektalnih pjesama koje se vezuju uz već naučene plesove. Izrada rječnika: izričaj na dijalektu – izričaj na književnom jeziku. Prijepis/prepjev po jednog dijalektalnog djela na standardni književni jezik. Sakupljanje djela usmene narodne književnosti. Izrada zemljovida Mađarske na kojem će učenik označiti mjesta gdje žive Hrvati.	*Hrvatski jezik i književnost:* djela lirske narodne poezije i umjetničke poezije.

Ključni pojmovi	Gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, podravski Hrvati, bošnjački Hrvati, podunavski Hrvati, Šokci, Bunjevci.

Tematska jedinica	Glazba i plesna kultura Hrvata iz Mađarske	Fond sati 6
Predznanje	Dječji plesovi i dječje igre, karakteristična narodna glazbala.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje i njegovanje tradicija i običaja. Razvijanje sposobnosti jezične komunikacije. Razvijanje razumijevanja čitanog i slušanog teksta. Razvijanje sposobnosti interpretacije.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Narodna glazba, narodne pjesme i plesovi karakteristični za pojedine regije Hrvata iz Mađarske. Utjecaj mađarskih narodnih pjesama, plesova i mađarske narodne glazbe na hrvatske narodne pjesme, plesove i hrvatsku narodnu	*Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme, glazbala.

glazbu. Karakteristična narodna glazbala. Vinko Žmegač, etnomuzikolog i Fran Kurelac, sakupljač narodnih pjesama. Upoznavanje djelatnosti hrvatskih folklornih udruga, hrvatskih zborova i kulturnih udruga koje djeluju u Mađarskoj te upoznavanje njihova značaja u očuvanju tradicija. Narodne pjesme i plesovi koji se vezuju uz pojedine običaje. Narodna nošnja koja se vezuje uz plesove. Učenje i interpretacija plesova, pjesama i glazbenih djela. Sakupljanje narodnih pjesama regije gdje učenik živi.	*Drama i ples:* narodni plesovi, folklorna društva.
Ključni pojmovi	Narodna glazba, narodna pjesma, narodni ples.

Tematska jedinica	**Izgrađeni okoliš Hrvata iz Mađarske i sredstva u svezi s njim, način života**	**Fond sati 8**
Predznanje	Funkcija i mjesto seoske kuće i gospodarskih objekata na okućnici seljaka. Izrada tlocrta stambenog objekta i okućnice. Uzajamne veze između gradnje i načina života.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem poticaja sakupljanja narodnosne građe. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje digitalnih kompetencija. Odgoj s ciljem razvijanja djelotvornog samostalnog učenja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Pojam etnografije i etnologije. Karakteristike kuća regija gdje obitavaju Hrvati; karakteristični građevni materijali. Funkcionalne karakteristike zgrada. Pokućstvo i alati stambenih objekata. Pokućstvo i alati/sredstva koja su izrađena svojeručno (npr. tekstilni predmeti, kreveti, košare) i alati/sredstva za rad koje su kupovali od seoskih majstora (npr. pomagala za rad, suđe). Izrada „zbirke/popisa sredstava/pomagala“ – fotografije i legende. Crtanje i slikanje interijera soba (npr. kuhinja s otvorenim ognjištem) sa sredstvima/pomagalima. Sakupljanje pjesama uz rad. Posjet muzeju i zavičajnoj kući s nizom zadataka za rješenje koje je priredio nastavnik. Spašavanje predmeta materijalne kulture pomoću fotografija. Sistematizacija spoznaja prikupljenih iz različitih izvora.	*Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme uz rad. *Informatika:* Internet kao izvor informacija. *Vizualna kultura:* posjet muzeju.
Ključni pojmovi	Etnografija, etnologija, seosko imanje, kuća, interijer sobe.

Tematska jedinica	**Običaji i blagdani Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 10**
Predznanje	Božić, Uskrs, došašće/advent, Duhovi, sv. Nikola/Nikolinje, sv. Lucija, poklade, Svisveti, sv. Martin, Cvjetnica	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje tradicija i upoznavanje njegovanja tradicija. Odgoj s ciljem poticanja sakupljanja narodnosne građe. Razvijanje sposobnosti komunikacije na materinskom jeziku. Orijentacija u prostoru i vremenu. Razvijanje sposobnosti interpretacije. Razvijanje sposobnosti suradnje.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Značaj i značenje blagdana. Vrijeme, načini i simboli blagovanja. Karakteristična jela i običaji uz jela. Pjesme, poslovice, pitalice, zagonetke, rugalice, brojalice, uzrečice, hvale i čestitke koje se vezuju uz blagdane. Darovi, ukrasi i ukrasni predmeti koji se vezuju uz blagdane. Narodne nošnje blagdana. Blagdani i narodni običaji u pojedinim granama umjetnosti. Etnografska djelatnost Đure Frankovića. Upoznavanje izdanja „Etnografije“. Sakupljački rad u svezi s temom. Prezentiranje, interpretacija blagdana, narodnog običaja. Ostvarenje blagdana različitim tehnikama. Pisanje sastavaka o obiteljskim blagdanima.	*Hrvatski jezik i književnost:* djela narodne i umjetničke poezije, mala predavanja. *Pjevanje-glazbena kultura:* pjesme, glazba. *Vizualna kultura; način života i praktični rad:* izrada darova, ukrasa i ukrasnih predmeta, prezentiranje blagdana različitim tehnikama.

Ključni pojmovi	Božić, Uskrs, došašće/advent, Duhovi, sv. Nikola/Nikolinje, sv. Lucija, poklade, Svisveti, sv. Martin, Cvjetnica, jela, narodna nošnja.

Tematska jedinica	**Povijest Hrvatske**	**Fond sati 10**
Predznanje	Osnovne spoznaje o povijesti usvojene u osnovnoj školi.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Upoznavanje isprepletenih značajki zajedničke povijesti, politike, gospodarstva, kulture i vjere hrvatskog i mađarskog naroda. Odgoj s ciljem razvoja tolerancije i prihvaćanja drugačijeg od sebe.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Slavenski kneževi na području Panonije i Dalmacije. Vladavina dinastije Trpimirovića; Tomislav, prvi hrvatski kralj; Zvonimirovo kraljevstvo; Baščanska ploča, prvi spomenik pismenosti na glagoljici; okrunjenje Kolomana hrvatskim kraljem; počeci hrvatsko-mađarske državne zajednice koja je trajala do 1918. godine.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* Pacta conventa, Austro-Ugarska Monarhija, Nikola Jurišić, Zrinjski i Frankopani.

Vladavina kralja Matije; hrvatski majstori na Matijinom dvoru. Hrvatska i Monarhija; bitka kod Mohača. Protuturske borbe u 15. i 16. stoljeću. Bitka kod Kisega, kapetan obrane utvrde Nikola Jurišić. Širenje reformacije u Hrvatskoj. Zrinjski i Frankopani; Nikola Zrinjski, junak Sigeta. Upoznavanje isprepletenih značajki zajedničke povijesti, politike, gospodarstva, kulture i vjere hrvatskog i mađarskog naroda, postavljanje povijesnih događaja u kronološki redoslijed. Pronalaženje mjesta povijesnih događaja na zemljovidu. Upoznavanje legende o porijeklu Hrvata. Analiza povijesnih izvora. Izrada izvješća/referata o povijesnim događajima koji su ovjekovječeni u raznim granama umjetnosti (književnost, slikarstvo, kiparstvo).	*Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, štiva, legende. *Vizualna kultura:* izrada zastave.
Ključni pojmovi	Dinastija, knez, Baščanska ploča, spomenik pismenosti, državna zajednica.

Tematska jedinica	**Zemljopis Hrvatske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Osnovne karakteristike Hrvatske: površina, broj stanovnika, županije. Reljef, klima, karakteristični vjetrovi Hrvatske. Utjecaj reljefa i klime na gospodarstvo na raspored (gustoću naseljenosti) stanovništva. Grane gospodarstva. Hrvatska, zemlja turizma, značaj Jadranskog mora. Biljni i životinjski svijet Hrvatske.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje zemljopisnog okoliša i ekonomske geografije Hrvatske. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija. Odgoj s ciljem održivog razvoja i zaštite okoliša i prirode. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Položaj Hrvatske na europskom kontinentu. Susjedne države Hrvatske. Osnovne karakteristike Hrvatske: površina, broj stanovnika, županije. Kazivanje, opis i crtanje doživljaja u svezi s Hrvatskom. Izrada tabloa/zidnih novina na zadanu temu. Reljef, klima i karakteristični vjetrovi Hrvatske. Utjecaj reljefa i klime na gospodarstvo na raspored stanovništva. Grane gospodarstva. Hrvatska, zemlja turizma, značaj Jadranskog mora. Biljni i životinjski svijet Hrvatske. Nacionalni parkovi i parkovi prirode Hrvatske; zajednički Nacionalni park Dunav-Drava. Zaštita prirode; česti veliki požari. Na skici zemljovida Hrvatske označiti najznačajnije zemljopisne	*Zemljopis:* korištenje zemljovida. *Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, pripovijesti, štiva, opisi pejzaža. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

elemente (velike rijeke, planine, more, predjeli/regije (npr. Slavonija, Dalmacija, Međimurje, veće gradove). Izrada tabloa/zidnih novina na zadanu temu. Opis predjela na osnovi npr. jedne slike prirode. Gledanje filma o prirodnim ljepotama Hrvatske. Organiziranje natjecanja/kviza. Predstavljanje dvaju velikih gradova (npr. Zagreb, Dubrovnik, Split).	
Ključni pojmovi	Reljef, klima, zaštita prirode.

Tematska jedinica	**Istaknutiji hrvatski gradovi**	**Fond sati 8**
Predznanje	Položaj Hrvatske na europskom kontinentu. Glavni grad i veći gradovi Hrvatske.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Razvijanje kulturnih kompetencija. Razvijanje kreativnosti i sposobnosti interpretacije.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Antički gradovi Hrvatske (Split, Zadar, Starigrad, Pula, Sisak). Dubrovnik, biser Hrvatske. Varaždin, barokni grad. Zagreb, glavni grad. Mađarske konotacije hrvatskih gradova (npr. Rijeka, Trogir, Zagreb, Dubrovnik, Biograd) – istraživanje. Turistički vodič (virtualni) u jednom od gradova. Izrada turističkog letka radi promidžbe (npr. Upoznajte turističke znamenitosti Hrvatske; Antički grad Split; Provedite odmor u Hrvatskoj). Izrada referata – predstavljanje jednog od gradova.	*Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, pripovijesti, putopisi. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijest gradova. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.
Ključni pojmovi	Antički grad, barokni grad, mađarske konotacije hrvatskih gradova, znamenitosti gradova.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik je svjestan da je mađarski državljanin hrvatske narodnosti te da je ujedno i državljanin Europe, da poznaje dvije kulture , dva jezika i još jedan strani jezik, zahvaljujući čemu su mu povećani izgledi za afirmaciju. Poznaje osobitosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj, poznaje ulogu narječja/govora u očuvanju društvenog identiteta. Poznaje narodnu glazbu, narodne pjesme i plesove karakteristične za regije Hrvata u Mađarskoj, odnosno poznaje karakteristična glazbala Hrvata iz Mađarske, zna ih prezentirati, a na glazbalima zna svirati. Poznaje karakteristike stambenih objekata regija Hrvata u Mađarskoj, poznaje karakteristične građevne materijale, funkcionalne crte

	građevina, pokućstvo, sredstva i pomagala u stambenim objektima. Zna sistematizirati spoznaje koje je prikupio iz raznih izvora. Poznaje značenje i značaj blagdana, vrijeme i načine blagovanja, simbole blagdana, karakteristična jela i običaje uz jela, pjesme, pripovijetke i čestitke uz blagdane, odnosno, narodnu nošnju koja se nosi na blagdane. Poznaje povijest Hrvata od doseljavanja do kraja XVII. stoljeća. Poznaje prirodnu i društvenu geografiju Hrvatske, njene gospodarske grane, značaj Jadranskog mora, ulogu turizma u odnosu na bruto društveni proizvod društva. Poznaje nacionalne parkove i parkove prirode Hrvatske. Poznaje istaknutije hrvatske gradove, njihove mađarske konotacije. Sposoban je obaviti ulogu virtualnog turističkog vodiča u jednom gradu.

11.–12. razred

Tijekom posljednja dva razreda (11.–12.) učenici će pored stjecanja novih spoznaja učvrstiti, sistematizirati i produbiti ranija znanja. Na kraju tog perioda će učenici raspolagati sa sposobnošću rješavanja konflikata i problema.

Tematska jedinica	**Tko sam, odakle dolazim, kamo idem?**	**Fond sati 4**
Predznanje	Poznavanje pojmova: obitelj, zavičaj, matična država, matični narod, obitelj. Poznavanje pojmova: hrvatska narodnost, mađarski državljanin, državljanin Europske unije. Poznavanje predaka, porodičnog stabla. Poznavanje pojma dvojezičnosti i pojma pripadanju dvjema kulturama.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem svjesnosti/promišljenosti o narodnosnom identitetu i ponašanju. Odgoj s ciljem samospoznaje i samoprihvaćanja. Razvijanje, jačanje i očuvanje identiteta. Obiteljski odgoj, razvijanje društvene kulture. Odgoj radi prihvaćanja različitog od sebe, razvijanje tolerancije, moralni odgoj. Razvijanje sposobnosti razmišljanja. Razvijanje sposobnosti komunikacije na materinskom jeziku i razvijanje interpretativnih sposobnosti.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Usvajanje normi ponašanja osoba koje prihvaćaju svoj nacionalni identitet. Što čini učenik radi očuvanja nacionalnog identiteta. Refleksije učenika o tome koliko je za njega karakteristična kolektivna svijest i požrtvovnost za svoj narod. Upoznavanje i interpretacija funkcija i karakteristika društvenih organizacija koje jačaju hrvatsku narodnost. Analiza položaja Hrvata u Mađarskoj u svjetlu podataka o popisu pučanstva (dijagrami, statistički podaci).	*Etika-filozofija:* forme ponašanja, slika budućnosti, samoostvarenje.

Samostalno formulirane ideje/zamisli u odnosu na budućnost Hrvata u Mađarskoj. Formuliranje prijedloga radi formiranja, razvoja i očuvanja nacionalnog identiteta Hrvata u Mađarskoj (npr. obiteljski odgoj, uloga škole, zadaci hrvatskih samouprava, civilnih udruga i kulturnih društava). Traženje odgovora na sljedeća pitanja: Koliko društvenih identiteta može imati jedan čovjek? Koji su putovi samoostvarenja? Doprinosi li tome narodnosni bitak, dvojezičnost? Kakav može biti suživot pripadnika različitih kultura, vjera i naroda? Kakve su mogućnosti i prepreke komunikacije između kultura? U kojoj mjeri sam otvoren prema drugim kulturama? Koliko je karakteristično za mene da sam demokratičan i tolerantan?	
Ključni pojmovi	Identitet, samoostvarenje, tolerancija, demokratsko ponašanje, otvorenost, dvojezičnost, baštinik dviju kultura.

Tematska jedinica	**Povijest etničkih skupina Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj, njihov teritorijalni smještaj. Hrvatski i mađarski nazivi naselja Hrvata u Mađarskoj, regije Hrvata u Mađarskoj. Naseljavanje etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj. Vjerski život, obrazovanje, politička i društvena djelatnost Hrvata u Mađarskoj.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje prirodoslovnih i tehničkih kompetencija.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Doseljavanje i uzroci doseljavanja pojedinih etničkih skupina Hrvata iz Mađarske: bježanje od Turaka, plansko naseljavanje. Društveni slojevi naseljenih Hrvata (kmetstvo, građanstvo, plemstvo, svećenstvo) i njihovo gospodarenje: zemljoradnja, stočarstvo, ribolov, konjogojstvo, povrtlarstvo, vinogradarstvo; zanatlije. Uloga franjevaca u životu Hrvata: vjerski život, školstvo; obrazovanje. Zlatno doba Hrvata iz Mađarske. Vjerski život, školstvo, politička i društvena djelatnost Hrvata iz Mađarske. Negativni utjecaj/posljedice Prvog svjetskog rata na život Hrvata iz Mađarske: puno mrtvih, Trianonskim ugovorom je raskomadana do tada jedinstvena kulturna, civilizacijska i gospodarska cjelina, nove su granice Hrvate iz Mađarske odvojile od matičnog naroda.	*Zemljopis:* mjesta naseljavanja. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* doba naseljavanja. *Hrvatski jezik i književnost:* djela narodne i umjetničke poezije. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

Život Hrvata iz Mađarske nakon Drugog svjetskog rata. Demografija Hrvata iz Mađarske. Uzroci i posljedice asimilacije. Skupljanje fotografija i podataka iz prošlosti i sadašnjosti Hrvata iz Mađarske, izrada tabloa/zidnih novina. Izrada grafikona o razvoju broja Hrvata u mjestu gdje živi učenik. Gradovi prijatelji, suradnja među ustanovama (npr. škole, kulturne udruge) unutar države i suradnja s ustanovama i udrugama iz matične države – značaj suradnje. Neka učenik priredi svoj referat kojim će na jednoj europskoj konferenciji za učenike predstaviti etničke skupine Hrvata u Mađarskoj.	
Ključni pojmovi	Naseljavanje, plansko naseljavanje, društveni slojevi, grane gospodarstva, franjevci (Bosna Srebrena), zlatno doba, gradovi prijatelji, asimilacija, demografija, Trianonski mirovni sporazum.

Tematska jedinica	**Jezik Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Karakteristične osobitosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj. Osnovne karakteristike pojedinih narječja, narječje. Odnosi između narječja i književnog jezika. Dijalektalna djela hrvatskih književnika iz Mađarske i dijalektalna djela književnika iz Hrvatske. Dijalektalna djela usmene narodne književnosti.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje digitalne kompetencije. Razvijanje estetsko-umjetničke svjesnosti/promišljenosti i razvijanje sposobnosti izražavanja. Odgoj s ciljem postizanja učinkovitog i samostalnog učenja.	
Spoznaje/Razvojni zahtjevi		**Korelacije**
Uočavanje svojstvenosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj na osnovi pročitanih i slušanih tekstova. Karakteristike pojedinih narječja (štokavskog, kajkavskog, čakavskog). Upoznavanje i memoriziranje dijalektalnih djela domaćih hrvatskih pisaca/pjesnika, dijalektalnih djela pisaca/pjesnika iz Hrvatske, odnosno upoznavanje i memoriziranje po jednog dijalektalnog djela usmene narodne književnosti (npr. Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Lajoš Škrapić, Josip Gujaš-Džuretin, Ivan Goran Kovačić, Drago Gervais, Antun Gustav Matoš). Usporedba narječja s književnim jezikom, registriranje razlika. Uloga narječja/mjesnog govora u očuvanju društvenog identiteta. Uzajamne povezanosti između svakodnevnog govora, državnog		*Hrvatski jezik i književnost, mađarski jezik i književnost:* književna djela i djela narodne umjetnosti. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

jezika/službenog jezika i dijalekta/mjesnog govora. Spomenici pismenosti hrvatskog jezika. Poznavanje književnih djela čiji je središnji motiv jezik. Osnovne razlike između hrvatskog i mađarskog jezika (tip jezika: korijenski - flektivni, razlike u pravopisu, rekcija, frazeološke veze). Arhaizam i izoliranost jezika hrvatskih etničkih skupina koje su odcijepljene od matičnog naroda; utjecaj mađarskog jezika na hrvatski jezik. Uloga dijalektalizama u književnim djelima: npr. opis pejzaža, karakterizacija likova. Razumijevanje tekstova dijalektalnih pjesama koje se vezuju uz već naučene plesove. Izrada tabele: glasovi i izričaji u narječjima u usporedbi s odgovarajućim glasovima i izričajima u književnom jeziku. Učenik primjerima ilustrira utjecaj mađarskog na hrvatski jezik (fond riječi, konstrukcija rečenice, ustaljene sintagme, rekcija). Mađarski parovi hrvatskih fraza – pronalaženje ekvivalentnih oblika, povlačenje paralela među razlikama – u formi tabele.	
Ključni pojmovi	Narječje, štokavsko narječje, kajkavsko narječje, čakavsko narječje, književni jezik, frazeologija, rekcija, tip jezika, pravopis, državni/službeni jezik, narodni/nacionalni jezik.

Tematska jedinica	**Književnost Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 10**
Predznanje	Djelatnost kulturnog kruga hrvatskih franjevaca u Budimu. Djelatnost Miše Jelića i Ivana Petreša. Djelatnost Mate Meršića Miloradića, Mate Šinkovića, Stipana Blažetina, Jolanke Tišler, Josipa Gujaša Džuretina, Marka Dekića, Matilde Bölcs, Lajosa Škrapića, Mije Karagića.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Razvijanje kulturnih kompetencija i sposobnosti interpretacije. Razvijanje estetsko-umjetničke svjesnosti/promišljenosti i razvijanje sposobnosti izražavanja. Odgoj s ciljem učinkovitog, samostalnog učenja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Djelatnost kulturnog kruga hrvatskih franjevaca u Budimu: Lovro Bračuljević, Stjepan Vilov, Emerik Pavić, Matija Petar Katančić. Značaj Miše Jelića. Periodi književnosti Hrvata iz Mađarske od 1918. godine do danas. Autori i karakteristike pojedinih perioda. Utjecaj jugoslavenske književnosti na pjesnike Hrvata iz Mađarske. Drame Antuna Karagića i Ivana Prtreša.	*Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, pripovijetke, predstavljanje osobnih doživljaja, referat. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* utjecaj povijesnih

Djelatnost Mate Meršiča Miloradića i Mate Šinkovića. Djelatnost Stipana Blažetina, Matilde Bölcs, Lajoša Škrapića, Mije Karagića; djela Stjepana Blažetina, Angele Šokac, Katarine Gubrinski-Takač, Ladislava Gujaša. Samostalne i skupne zbirke pjesama. Uloga Narodnih novina i Narodnog kalendara u upoznavanju čitateljske publike s djelima autora. Uloga prijevoda pjesama hrvatskih pjesnika na mađarski jezik, odnosno uloga dvojezičnih zbirki u posredovanju između mađarske čitateljske publike i djela autora. Glavni motivi pojedinih pjesnika, pisaca. Izrada ilustracija uz pojedina djela. Usmena i pismena formulacija osobnih doživljaja o djelima autora. Osobni doživljaji u svezi sa susretima s autorima. Referat o pojedinim autorima, njihovim djelima. Pojava po jednog motiva pojedinih pjesnika.	događaja na književnost. *Informatika:* Internet kao izvor informacija. *Vizualna kultura:* izrada ilustracija.
Ključni pojmovi	Domoljubna, misaona, ljubavna, dječja (pjesma/lirika), franjevački kulturni krug.

Tematska jedinica	**Ustanove i mediji Hrvata iz Mađarske**	**Fond sati 8**
Predznanje	Dvojezične škole i škole s nastavnim predmetom hrvatskog jezika i književnosti. Djelatnost Hrvatskog glasnika, Hrvatske kronike, Hrvatskog uredništva Mađarskog radija, Hrvatskog kazališta u Pečuhu. Poznavanje regionalnih muzeja i knjižnica. Poznavanje mjesnog kazališnog društva i kulturne udruge.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Moralni odgoj. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje sposobnosti prihvaćanja različitog od sebe, razvoj sposobnosti tolerancije. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku. Medijski odgoj. Odgoj s ciljem razvoja sposobnosti za samostalno i učinkovito učenje.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Upoznavanje djelatnosti dvojezičnih hrvatskih školskih centara (u Budimpešti i Pečuhu) te upoznavanje djelatnosti odgojno-obrazovnog centra u Santovu. Forme narodnosnog obrazovanja u obrazovnom sustavu Hrvata u Mađarskoj. Hrvatski (narodnosni) odsjeci za obrazovanje učitelja, profesora i odgajatelja u vrtićima na mađarskim visokoškolskim ustanovama. Upoznavanje Odmarališta i kulturnog centra u Vlašićima. Djelatnost Kluba Augusta Šenoe. Djelatnost Muzeje crkvene umjetnosti u Prisiki. Djelatnost Hrvatskog znanstvenog zavoda.	*Hrvatski jezik i književnost:* monografije, predstavljanje knjiga. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

Upoznavanje hrvatskih medija u Mađarskoj: Hrvatski glasnik, Hrvatska kronika, Hrvatsko uredništvo Mađarskog radija, Radio Croatica; urednici, suradnici, sadržaj – predstavljanje jednog medija, formuliranje samostalnog mišljenja. Predstavljanje Hrvatskog kalendara. Upoznavanje djelatnosti Croatice d.o.o. Upoznavanje s djelatnošću Hrvatskog kazališta u Pečuhu, doživljaji učenika o do sada održanim predstavama kazališta, kazivanje doživljaja, formuliranje samostalnog mišljenja. Značaj hrvatskih ustanova i medija u očuvanju materinskog jezika, njegovanja tradicija i jačanju (nacionalnog) identiteta. Predstavljanje kazališnog društva, kulturne udruge mjesta ili regije gdje živi učenik. Predstavljanje muzeja, zavičajne kuće i knjižnice mjesta ili regije gdje živi učenik. Posjet pojedinim ustanovama – stjecanje neposrednih iskustava.	
Ključni pojmovi	Hrvatski klub Augusta Šenoe, Muzej sakralne umjetnosti u Prisiki, Hrvatski znanstveni zavod, Hrvatski glasnik, Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Radio Croatica, Hrvatski kalendar, Croatia d.o.o., Hrvatsko kazalište u Pečuhu.

Tematska jedinica	**Spoznaje o narodnosnoj politici**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje funkcioniranja Hrvatske državne samouprave i mjesnih narodnosnih hrvatskih samouprava.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije. Razvijanje socijalnih kompetencija i kompetencija državljanstva. Razvijanje sposobnosti za predstavljanje narodnosti. Moralni odgoj. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Razvijanje sposobnosti za suradnju. Razvijanje sposobnosti prihvaćanja različitog od sebe. Odgoj s ciljem razvoja sposobnosti samostalnog i učinkovitog učenja. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku.	
Spoznaje/Razvojni zahtjevi		**Korelacije**
Narodnosna zakonska regulativa i njen utjecaj na položaj narodnosti tijekom proteklih desetljeća. Upoznavanje narodnosnog zakona koji je na snazi (2011.). Narodnosni samoupravni sustav (mjesne, županijske samouprave). Funkcioniranje Hrvatske državne samouprave i mjesnih hrvatskih narodnosnih samouprava. Demokratski savez Južnih Slavena. Funkcioniranje Državnog Saveza Hrvata u Mađarskoj. Skupljanje informacija i podataka o tome kako se ostvaruju prva Hrvata u Mađarskoj, prezentiranje osobnih iskustava/doživljaja; izrada predavanja na osnovi podataka i iskustava o ostvarivanju prava Hrvata u Mađarskoj.		*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* narodnosni zakoni tijekom povijesti, odnos mađarskih vladara prema useljenicima. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

Ostvarivanje narodnosne autonomije u Mađarskoj.	
Ključni pojmovi	Narodnosni zakon, narodnosni samoupravni sustav, HDS, DSHM, Demokratski savez Južnih Slavena, autonomija.

Tematska jedinica	**Povijest Hrvatske**	**Fond sati 8**
Predznanje	povijest Hrvatske od doseljenja do kraja XVII. stoljeća	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Odgoj s ciljem razvoja (osjećaja) državljanstva i demokracije, odnosno odgoj u duhu europeizma. Upoznavanje isprepletenih značajki zajedničke povijesti, politike, gospodarstva, kulture i vjere hrvatskog i mađarskog naroda. Razvijanje samospoznaje i društvene kulture. Odgoj s ciljem razvoja tolerancije i prihvaćanja drugačijeg od sebe. Razvoj komunikacije na materinskom jeziku.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Reforme u doba Marije Terezije i Josipa II. Hrvatsko-slavonska Vojna krajina. Sabor 1790. godine i jezično pitanje. Južni dio Hrvatske pod francuskom upravom. Razdoblje hrvatskog nacionalnog pokreta/hrvatskog narodnog preporoda, ilirizam. 1847. godina : hrvatski –službeni jezik Hrvatske. Događaji revolucije i oslobodilačke borbe 1848.–1849. godine. Hrvatsko-mađarska nagodba (1868). Banovanje Károlya-Khuena Héderváryja (1883.–1903). Sudjelovanje Hrvatske u Prvom svjetskom ratu. Formiranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Borba Hrvatske seljačke stranke i Stjepana Radića protiv srpske centralizacije. Drugi svjetski rat: proglašenje Nezavisne Države Hrvatske. Pokret „Hrvatskog proljeća“. 1991.–1995. godine – Domovinski rat. Priznavanje neovisne hrvatske države (1992.). Upoznavanje zajedničkih crta i povijesnih, političkih, gospodarskih, kulturnih i vjerskih isprepletenosti hrvatskog i mađarskog naroda, povlačenje paralela te postavljanje povijesnih događaja u kronološki redoslijed. Pronalaženje mjesta povijesnih događaja na zemljovidu. Povijesni događaji ovjekovječeni u raznim granama umjetnosti (književnost, slikarstvo, kiparstvo) – izrada referata. Analiza izvora. Paralele i sličnosti između hrvatskih i mađarskih povijesnih događaja (npr. Baščanska ploča- Povelja o osnivanju opatije u Tihanyu; seljačka buna Matije Gupca-seljačka buna Györgya	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* vladavina Marije Terezije i Josipa II, Hrvatsko-mađarska nagodba, ustroj društva, vrste državnih ustroja, pokreti neovisnosti, borba za narodni jezik, državni praznici. *Hrvatski jezik i književnost:* pjesme, pripovijetke, štiva. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

Dózse, ilirizam, reformno doba). Dostojno obilježavanje nacionalnih praznika Hrvatske. Organiziranje natjecanja.	
Ključni pojmovi	Hrvatsko-slavonska Vojna krajina, ilirizam, Hrvatsko-mađarska nagodba, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, Stjepan Radić, Nezavisna Država Hrvatska, pokret „Hrvatsko proljeće“, Domovinski rat, Republika Hrvatska.

Tematska jedinica	**Hrvatska umjetnost**	**Fond sati 6**
Predznanje	Poznavanje istaknutih stvaralaca hrvatskog slikarstva.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Odgoj s ciljem razvoja nacionalnog identiteta i domoljublja. Moralni odgoj. Razvijanje kulturnih kompetencija. Razvijanje komunikacije na materinskom jeziku i razvijanje interpretativnih sposobnosti. Razvijanje estetsko-umjetničke svjesnosti/promišljenosti i razvijanje sposobnosti izražavanja.	

Spoznaje/Razvojni zahtjevi	**Korelacije**
Aktivne i pasivne forme uništavanja i oštećivanja kulturnog nasljeđa. Zaštita spomenika kulture. Veza između spomenika kulture i prirode: spomenici kulture u parkovima, vrtovima, skulpture na otvorenom (dubrovački renesansni vrtovi, dvorišta/klaustri samostana, vrtovi vila/ljetnikovaca). Utvrda, vila, dvorac/kaštel (npr. Veliki Tabor, Gornja Bistra, Keglevićev dvorac, dvorac Trakošćan, kurija Tome Kovačevića u Zagrebu, vila/ljetnikovac Sorkočević, vila/ljetnikovac Hanibala Lucića. Istaknuti predstavnici hrvatskog slikarstva: Oton Iveković, Slava Raškaj, Miroslav Kraljević, Marino Tartaglia, Emanuel Vidović, Oton Gliha, Edo Murtić. Krsto Hegedušić i hrvatsko naivno slikarstvo. Ivan Meštrović, istaknuti predstavnik hrvatskog kiparstva, njegove skulpture u hrvatskim gradovima. Istaknuta ostvarenja hrvatske arhitekture: portal majstora Radovana na trogirskoj katedrali, zadarski sv. Donat, katedrala sv. Jakova u Šibeniku. Hrvatski majstori na dvoru kralja Matije i na dvoru Jagelovića: kipar Ivan Duknović iz Trogira: tvrđava u Budimu, Diósgyőr; Luka de la Festa iz Splita, Ivan Grubanić, Petar Trogiranin, Julije Klović. Skupljanje podataka, fotografija o uništavanju i oštećivanju spomenika kulture (npr. posljedice ratnih razaranja tijekom Domovinskog rata, štetne posljedice turizma). Kako zamišljam zaštitu spomenika kulture – referat. Veze između spomenika kulture i prirode – izrada tabloa/zidnih	*Hrvatski jezik i književnost:* prezentiranje, predavanje, biografski tekstovi i tekstovi iz povijesti umjetnosti. *Vizualna kultura:* povijesne teme u slikarstvu i kiparstvu. *Informatika:* Internet kao izvor informacija.

novina. Kurije i dvorci mađarskih plemića po Zagorju – sakupljački rad. Predstavljanje po jednog djela slikarstva, kiparstva,arhitekture – predavanje.		
Ključni pojmovi	Kulturno nasljeđe, zaštita spomenika kulture, utvrda,vila/ljetnikovac, dvorac/kaštel, kurija.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik poznaje norme ponašanja osoba koje prihvaćaju svoj nacionalni identitet, funkcije i karakteristike društvenih organizacija koje jačaju hrvatsku narodnost. Samostalno formulira ideje o budućnosti Hrvata u Mađarskoj. U svjetlu podataka o popisu pučanstva (dijagrami, statistički podaci) u stanju je analizirati položaj Hrvata u Mađarskoj te je na osnovi njih u stanju izvesti zaključke. Poznaje etničke skupine Hrvata u Mađarskoj, njihov teritorijalni raspored. Poznaje hrvatske i mađarske nazive naselja Hrvata u Mađarskoj, istaknute predstavnike povijesnog i javnog života dane regije. Poznaje društvene slojeve naseljenih Hrvata, ulogu franjevaca na polju vjerskog života te odgoja i obrazovanja. Informiran je o sustavu gradova prijatelja, o suradnji među ustanovama, svjestan je njihova značenja. Jasni su mu uzroci i posljedice asimilacije. Poznaje osobitosti korištenja jezika pojedinih etničkih skupina Hrvata u Mađarskoj, poznaje ulogu narječja/govora u očuvanju društvenog identiteta. Poznaje i interpretira uzajamne povezanosti između svakodnevnog govora, državnog jezika/službenog jezika i dijalekta/mjesnog govora. U stanju je formulirati osnovne razlike između hrvatskog i mađarskog jezika (tip jezika: korijenski – flektivni, razlike u pravopisu, rekcija, frazeološke veze). Usvojio je znanja o periodima književnosti Hrvata u Mađarskoj od 1918. godine do danas, znanja o književnicima pojedinih perioda te znanja o karakteristikama pojedinih perioda. Poznaje ustanove i medije Hrvata u Mađarskoj, njihov značaj u očuvanju materinskog jezika, njegovanja tradicija i jačanju (nacionalnog) identiteta. Poznaje hrvatske ustanove i medije u Mađarskoj, njihov značaj u očuvanju i njegovanju tradicija, i jačanju (nacionalnog) identiteta. Poznaje narodnosnu zakonsku regulativu i njen utjecaj na položaj narodnosti tijekom proteklih desetljeća, poznaje narodnosni zakon koji je na snazi. Jasan mu je narodnosni samoupravni sustav, funkcioniranje Hrvatske državne samouprave i mjesnih hrvatskih narodnosnih samouprava te funkcioniranje Saveza Hrvata u Mađarskoj. Raspolaže informacijama o ostvarivanju prava Hrvata u Mađarskoj. Poznaje hrvatsku povijest od vladavine Marije Terezije do danas. Poznaje isprepletenost zajedničke povijesti, politike, gospodarstva, kulture i vjere hrvatskog i mađarskog naroda. Poznaje istaknute predstavnike hrvatskog slikarstva, kiparstva i arhitekture te njihova značajna djela.

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(*za nastavu jezika, proširenu i dodatnu nastavu jezika u narodnosnom obrazovanju*)

1.-4. razred

Prvenstveni cilj nastavnog predmeta hrvatskog jezika i književnosti u nižim razredima osnovne škole je formiranje i razvijanje sposobnosti komunikacije na materinskom jeziku te usvajanje za to potrebitih/nezaobilaznih spoznaja. Razvijanje sposobnosti materinskog jezika nije samo cilj već i sredstvo skladnog razvoja osobnosti.

Hrvatski jezični odgoj i u nižim razredima ima osnovnu ulogu u formiranju i razvoju ključnih kompetencija, jer se bazirajući na njemu i zahvaljujući njemu omogućava aktivno prihvaćanje hrvatske kulture, formiranje jezičnog identiteta, samostalno stjecanje spoznaja i samostalno učenje.

Daljnji važni zadaci nastavnog predmeta hrvatskog jezika i književnosti su formiranje i intenzivni razvoj onih osnovnih sposobnosti koje su potrebite za usvajanje samostalne usmene i pismene komunikacije, učenje načina uporabe jezika koji se koriste na raznim poljima života, odnosno kontinuirano uvježbavanje adekvatnog i raznovrsnog korištenja jezika koje je bazirano na aktivnostima učenika.

Osnovni *cilj* nastave hrvatskog jezika je da učenike, sukladno osobitostima njihova uzrasta, pripremi za govor, čitanje, pisanje i komunikaciju.

Osnovna je zadaća kompleksno razvijanje izražajnih sposobnosti učenika memoriterima, dramatizacijama, igrama i uvježbavanjima situacija svakodnevnice, koristeći metode i tehnike modernog obrazovanja.

Učenici nižih razreda prilikom stupanja u školu na različitim razinama znaju i koriste hrvatski jezik. Zadaća učitelja u prvom razredu obrazovanja je uvježbavanje u različitim komunikacijskim situacijama, odnosno stvaranje okoliša za motivirani jezični razvoj. Vježbama kroz igru i vježbama samoizražavanja se stvaraju mogućnosti za svjesnost u jeziku, za kreativnost, za nijansirano samoizražavanje, za potrebu razumijevanja drugoga i za razvoj sposobnosti. Kasnije se na taj razvojni proces može nadograditi upoznavanje hrvatske jezične i književne kulture.

Književni odgoj u učeniku formira i razvija potrebu za upoznavanjem djela hrvatske književnosti. Njen prvenstveni cilj je da učenik zavoli čitanje te pobuđivanje i jačanje interesa za čitanje. U postavljanju osnova za stjecanje književne naobrazbe u nižim razredima putovi se otvaraju preko interpretativnog zajedničkog promišljanja u svezi s pročitanim tekstom, razlaganja svojih misli, upoznavanja mišljenja jedni drugi i otkrivanja estetskih i moralnih vrijednosti. Sve to može imati ozbiljan utjecaj na razvoj emocionalnog života, razvoj samospoznaje i na formiranje društvenih veza i odnosa.

Djelatnostima koje se vezuju uz različite komunikacijske situacije stvaraju se povoljni uvjeti za ciljani razvoj sposobnosti samostalnog učenja te za upoznavanje i uvježbavanje različitih tehnika obrada spoznaja.

Tematski krugovi koji se preporučaju za 1.-4. razreda navedeni su u obliku tabele na kraju Okvirnog plana. Njihovom obradom razvijamo sva polja kompetencija i ostvarujemo razvojne ciljeve.

Redoslijed obrade predloženih tema, termine, dubine i proširivanje obrade svrsishodno je definirati u skladu s mjesnim nastavnim planom.

1.-2. razred

Emotivna osjetljivost i moralno promišljanje učenika je bar na toj razini da je u stanju prepoznati i imenovati osnovne hrvatske jezične situacije i prirodne pojave. Uključuje se u razgovore na satu o pojmovima dobar, loš; lijep, ružan. Sudjeluje u igrama uloga pomoću kojih razvija osjećaj za ritam, kulturu pokreta i hrvatsko jezično znanje Postaje sposoban za prisjećanje i tumačenje svojih doživljaja, za jednostavno izražavanje emocija i mišljenja. Rado sudjeluje u ritmičnim i pjevanim improvizacijama, različitim kreativnim igrama. U stanju je doživjeti svakodnevne probleme u lutkarskim i dramskim igrama. Tijekom rješavanja zadataka i zajedničkih djelatnosti na zanimanjima hrvatskog jezika i književnosti stječe iskustva o *suradnji* s vršnjacima i iskustva o iniciranju aktivnosti. Zahvaljujući vježbama kroz igru učenik stječe znanja o nekoliko vježbi memorije kojima razvija sposobnost koncentracije.

U procesu razumijevanja čitanja razvija se njegov hrvatski fond riječi i sposobnost prepoznavanja jezično-logičnih veza. Uz pomoć učitelja sposoban je za usmjereno, a kasnije i samostalno pronalaženje informacija te na ustrojenje kratkih hrvatskih rečenica. Uz pruženu pomoć prepozna svoje potrebe, zna postaviti pitanja, tražiti i pružati informacije.

Djeca prije stupanja u školu prvo od svog užeg okruženja mogu naučiti hrvatski jezik. Zadaća nastavnog predmeta je formiranje tog instinktivnog znanja jezika i razvijanje jezične svjesnosti.

Najvažniji zadaci u 1.-2.razredu su učenje grafema i glasova koji odstupaju od mađarskih, njihovo čitanje i pisanje, pravilan izgovor–što predstavlja osnovu za daljnji odgoj na materinskom jeziku.

U prva dva razreda se, obzirom na individualne osobitosti učenika, a radi preventivnog sprečavanja neuspjeha u učenju i strahova u svezi s jezikom, nastava–unutar toga proces i tempo napretka čitanja i pisanja, mora organizirati diferencirano.

Polja hrvatskog jezičnog odgoja treba razvijati razmjerno te treba postići da razvijanje sposobnosti različitih polja i njene spoznaje čine jedinstvenu cjelinu. Istaknut zadatak čine razvijanje hrvatskog fonda riječi, adekvatna uporaba riječi, izričaja i tipskih rečenica u danim komunikacijskim situacijama.

U razvijanju čitanja s razumijevanjem važnu ulogu ima rad na tekstu. Tijekom čega pored primarnog razumijevanja jednostavnih tekstova i retroaktivnog pronalaženja određenih informacija, važnu ulogu ima i doživljaj zadovoljstva čitanja.

Kao rezultat razvoja za očekivati je da učenik razumije bit tekstova i uputa svojih udžbenika koje pročita nijemim čitanjem.

Čitko, precizno pisanje, pravilna primjena glasa uz odgovarajuće slovo, pravilna primjena slova koja odstupaju od mađarskih pomažu učeniku u postavljanju osnova normi pismenosti.

Pomoću spoznaja o hrvatskom jeziku možemo formirati svjestan pogled na jezik, svjesnu uporabu jezika. U okviru njega učenici mogu steći *osnovne spoznaje* o sustavu hrvatskog jezika.

Uz gramatičke spoznaje se vezuje formiranje poznavanja *pravila pravilnog pisanja* i formiranje *osnovne razine vještine pravilnog pisanja*.

Za postavljanje osnova samostalnog učenja učenika je potrebito formiranje i poticanje učenika za samostalno, kreativno i samouvjereno rješavanje zadataka. Najvažnija sredstva njegova ostvarenja su uključivanje u pedagoški proces kontinuiranih, diferenciranih, individualnih i grupnih tipova djelatnosti koje se nadovezuju jedne na druge.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 142**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Postavljanje osnova jednostavne usmene i pismene komunikacije. Postavljanje temelja za održavanje veza s okolicom na hrvatskom jeziku. Priprema iskazivanja jednostavnih misli, emocija i mišljenja spajanjem dviju ili više rečenica.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Čista artikulacija glasova, pravilan izgovor dužina i spojeva glasova. Pravilan naglasak i pravilna intonacija riječi, rečenica i tekstova čitanja i tekstova memoritera. Postavljanje osnova aktivnog fonda riječi. Spajanje jednostavnih hrvatskih rečenica na osnovi slika i nizova slika, o zadanoj ili slobodnoj temi. Razgovor udvoje ili u grupi (npr. *o vremenu, o kupovini, u vrtu*). Oslovljavanje odraslih i vršnjaka u situacijskim igrama i igrama zamjena uloga te situaciji primjeno korištenje jezika *(pozdravljanje, predstavljanje, telefoniranje)*. Prepoznavanje sadržaja neverbalnih znakova i njihovo korištenje u govoru *(igra pantomime–predstavljanje radnji, pogađanje zanimanja)*.	Učenik – govori razgovijetno; – razumije jednostavna objašnjenja, upute i priopćenja svojih vršnjaka; razumno odgovara na pitanja; – u predstavljanju i oslovljavanju odraslih i vršnjaka koristi prikladne jezične forme; – uključuje se u zajedničke aktivnosti, prilagođava se njihovim pravilima.	*Pjevanje-glazbena kultura; tjelesni odgoj i sport:* brojalice, ritmične priče, igre. *Vizualna kultura:* slikovno uprizorenje (npr. slikom, nizom slika) jednostavnih radnji i događaja). *Mađarski jezik i književnost*: naglasak, pravilna artikulacija, fond riječi, priče, pripovijetke. *Drama i ples:* izvođenje situacijskih igara, igara riječima, prizora i jednostavnih koreografija. *Hrvatski narodopis:* predstavljanje bliže okolice u situacijskim igrama (obitelj, selo).

Ključni pojmovi/ pojmovi	Tempo, ritam, stanka, silina tona, naglasak, mimika, pogled, stav/držanje tijela, predstavljanje, pozdravljanje, oslovljavanje, molba, izražavanje zahvalnosti.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 70**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje razlika između hrvatskih i mađarskih slova i glasova te njihova pravilna artikulacija. Čitanje naglas riječi, rečenica, jednostavnih dijaloga i kratkih tekstova. Razvijanje sposobnosti čitanja naglas i nijemog čitanja. Razumijevanje jednostavnih tekstova, pronalaženje odgovora (pjesma, pripovijetka, kratka priča).	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Formiranje narodnosnog nacionalnog identiteta i postavljanje temelja jezične motivacije dosljednim korištenjem narodnosnog jezika *(npr. predstavljanje obitelji, naselja, imenovanje školskih aktivnosti).* Prepoznavanje hrvatskih slova koja odstupaju od slova mađarske abecede, razvijanje sposobnosti i parcijalnih sposobnosti potrebitih za čitanje *(uočavanje fonema, pozornost, tempo, ritam, fond riječi, komunikacijske sposobnosti, jezična svjesnost)*. Pravilno naglašavanje hrvatskih riječi. Prilagođavanje intonacije rečenice priopćajnoj namjeri *(intonacija dijaloga).* Sigurno čitanje naglas i nijemo čitanje, na razini životne dobi učenika. Evociranje i slušanje s razumijevanjem pripovijedaka, kratkih priča i *pjesama (basne, narodne pripovijetke, kratke pjesme)*. Razvijanje fonda riječi na osnovi pročitanih tekstova, objašnjenja riječi *(npr. opis blagdana, istaknutih datuma i godišnjih doba)*.	Učenik (je) – motiviran i pokazuje interes za čitanje hrvatskih tekstova; – raspolaže osnovnim spoznajama i hrvatskim fondom riječi u odnosu na hrvatsko čitanje i hrvatsku pismenost; – njegovo je čitanje motivirano, iskazuje interes, poznaje velika i mala slova hrvatske abecede; posjeduje sigurnu sposobnost prepoznavanja i spajanja glasova čitanjem; – razumijevanje teksta potvrđuje odgovorima na jednostavna pitanja na osnovi teksta ili kratkim sažimanjem radnji i događaja.	*Vizualna kultura:* Prikaz,ilustracija, strip; tip slova, oblik slova. Strip, križaljka. Gledanje filmskih adaptacija priča i djela dječje književnosti, obrada doživljaja crtežom. *Pjevanje-glazbena kultura:* ritam, tempo, melodija, takt, refren. *Hrvatski narodopis:* čitanje tekstova (usmene) narodne književnosti. *Mađarski jezik i književnost*: tekst, ritam; riječ, rečenica, rečenična intonacija. *Poznavanje okolice:* usmeno i pismeno razumijevanje tekstova (mjesto stanovanja, obitelj, godišnja doba, blagdani…). *Vizualna kultura; mađarski jezik i književnost*: priča, pripovijetka, fond riječi.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Slovo, glas, abeceda, autor, pisac, čitatelj, naslov, tekst, rečenica, interpunkcijski znak, priča, pripovijetka.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 40**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Čitko, precizno pisanje, pravilna primjena pridruživanja slova uz odgovarajući glas, učenje hrvatskih slova koja odstupaju od slova mađarske abecede. Pisanje i prepisivanje jednostavnih, kratkih i povezanih tiskanih i pisanih tekstova. Postavljanje temelja za prepoznavanje osnovnih jezičnih pogrešaka.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pisanje i pravilno korištenje slova i elemenata slova koja odstupaju od mađarske abecede. Pravilno formiranje i spajanje malih i velikih pisanih slova. Spajanje slova, pisanje jednostavnih hrvatski riječi. Prepisivanje s pisanog, a kasnije s tiskanog uzorka: riječi, skupova riječi, kratkih rečenica. Pisanje kratkih riječi po sjećanju *(npr. ime učenika, imenovanje životinja, voća)*. Prepisivanje dvije-tri povezane rečenice. Pisanje samostalno formuliranih kratkih rečenica na osnovi *Preporučenih tematskih krugova.*	Učenik(u) – su jasne osnovne razlike u pismu hrvatskog i mađarskog jezika; – pozna i koristi pisane oblike hrvatske abecede; njegov je rukopis uređen, slova formira i spaja čitko; – pri prepisivanju obraća pozornost na hrvatska slova koja se razlikuju; – označava početak i kraj rečenice; – u okviru uvježbanog fonda riječi primjenjuje veliko slovo na početku riječi.	*Mađarski jezik i književnost:* pisanje slova, mala i velika slova, dijakritički znakovi, interpunkcijski znakovi, pravopis. *Pjevanje-glazbena kultura:* razvijanje sluha; tempo, ritam. *Hrvatski narodopis:* prepisivanje kraćih tekstova iz hrvatskog narodopisa. *Tjelesni odgoj i sport:* harmonično kretanje, pokreti fine motorike.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Element slova, malo slovo, veliko slovo; margina, tiskano slovo, grafem, slog, riječ, rečenica, tekst.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja.**	**Fond sati 16**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje sposobnosti učenja potrebitih za stjecanje osnovnih jezičnih spoznaja, upoznavanje različitih tehnika učenja.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Učenje pomoću više djelatnosti i više čula: *vježbe ritma, pokreta i govorne vježbe, kombinirane vježbe pamćenja*, vježbe učenja teksta. Aktiviranje mašte i uobrazilje radi stjecanja spoznaja *(odigravanje priča, lutkarske igre).* Postavljanje temelja hrvatskog fonda riječi *primjenom kartica za riječi i slikama*. Upoznavanje kooperativnih tehnika. Dodatno djelovanje slika i tekstova u ilustriranim tekstovima *(crtanje kratkih stripova).* Formiranje tehnika stjecanja informacija putem pisanih jezičnih izvora, knjiga i novina.	Učenik – u procesu učenja primjenjuje naučene tehnike učenja teksta. – je sposoban za djelatnost obrade teksta i postupke promišljanja (postavljanje pitanja, sistematizacija informacija).	*Vizualna kultura* ilustriranje djela književnosti za djecu i ilustriranje svakodnevnih doživljaja. *Pjevanje-glazbena kultura:* ritam, ponavljanje, refren. *Mađarski jezik i književnost:* tekst, govor, fond riječi. *Hrvatski narodopis:* memoriranje narodnih pripovijedaka, brojalica; djela hrvatskih autora iz Mađarske. *Tjelesni odgoj i sport:* ritmično kretanje.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Abecedni red, dječje novine, igra riječi, memorijske kartice, strip, lutkarska igra, pripovijetka.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku	Fond sati 30
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje osnovnih gramatičkih spoznaja potrebitih za preciznu uporabu hrvatskog jezika. Postavljanje temelja za korištenje hrvatskog jezika kao sredstva komunikacije. Primjena pravopisnih pravila u usmenom i pismenom korištenju jezika.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Prepoznavanje i imenovanje rečenice, riječi, glasa i slova. Navođenje slova hrvatske abecede *(pjesma, pričalica o abecedi)*. Prepoznavanje namjere govornika u rečenici *(npr. formuliranje molbe, uljudnog*	Učenik – prepoznaje i imenuje naučene gramatičke pojmove i priopćajne namjere govornika; – zna značenje najfrekventnijih riječi, izričaja; – prepozna istoznačne riječi	*Mađarski jezik i književnost:* glasovi, slova, gramatičke jedinice; vrste rečenica, pravopisna pravila. *Pjevanje-glazbena kultura:* ritmičke igre.

upozorenja). Besprijekorno pisanje poznatih ili naučenih riječi. Učenje nekoliko osnovnih pravila pravopisa. Prepoznavanje, primjena i memoriranje čestih izričaja mjesnog hrvatskog govora *(npr. imenovanja zanimanja i (vrsta) životinja).* Zajednička primjena opisa i pravilnog izgovora. Jezični uzorci *(uvježbavanje tipski rečenica, reproduciranje akcenta i rečenične intonacije)*. Označavanje početka rečenice velikim slovom i kraja rečenice interpunkcijskim znakom.	mjesnog hrvatskog govora i hrvatskog književnog jezika; – u okviru uvježbanog fonda riječi primjenjuje osnovna pravopisna pravila.	*Hrvatski narodopis:* poznavanje hrvatskih narječja/mjesnih hrvatskih govora.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Glas, slovo, abeceda, slog, riječ, rečenica, interpunkcijski znakovi, vrste rečenica, tekst; narječje/dijalekt.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 20**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Poticanje potrebe za čitanjem. Prepoznavanje vrijednosti koje se pojavljuju u djelima narodne književnosti i beletristike. Postavljanje temelja osnovnih književnih spoznaja (npr. pjesme, pričalice, pripovijetke, likovi). Otkrivanje identičnosti i paralelizama u djelima na mađarskom i hrvatskom jeziku (pričalice, brojalice, pripovijetke, itd.).	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Upoznavanje djela narodne književnosti, prepoznavanje vrijednosti i tradicija koje se pojavljuju u djelima narodne književnosti. Upoznavanje s književnim djelima domaćih hrvatskih autora i hrvatskih autora matične države. Imenovanje naslova, teme, likova i važnijih radnji štiva. Uočavanje osobina likova, njihovo	Učenik – rado sluša kratke, jednostavne pripovijetke, pjesme, priče; – nekoliko pjesama i pričalica zna napamet; – u dramskim igrama surađuje sa svojim vršnjacima; – vjerno tekstu navede nekoliko beletrističkih djela, odnosno njihove fragmente.	*Drama i ples:* dramske igre i igre zamjene uloga. *Pjevanje-glazbena kultura:* ritam, ponavljanje, refren. *Vizualna kultura:* maska, pribor, lutka, scenografija, tisak za djecu, strip, animirani

imenovanje. Praćenje uzrastu primjerene predstave, lutkarske predstave (npr. *Crvenkapica, Pahuljice*). Dramsko uprizorenje, lutkarsko uprizorenje kratkih pripovijedaka, priča (npr. *Vuk i sedam kozlića)*. Igre uloga koje se vezuju uz sadržaj štiva. Stanislav Femenić: *Puž na ljetovanju,* Grigor Vitez: *Pjesme.*		filmovi primjereni životnoj dobi. *Moralni odgoj:* razlike između dobrog i lošeg, istinitog i lažnog, lijepog i ružnog itd. *Mađarski jezik i književnost:* narodna poezija, pričalice, brojalice, pitalice, priče. *Hrvatski narodopis:* kraći tekstovi iz tematskog kruga hrvatskog narodopisa.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Priča, pričalica, pjesma, pripovijetke u stihu, stih, rima, ritam, ponavljanje.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 6**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Postavljanje temelja za kulturno samoizražavanje i formiranje mišljenja. Prepoznavanje pouka kratkih hrvatskih pripovijedaka i priča koje su primjerene uzrastu učenika. Postavljanje temelja osnovnih moralnih i estetskih pojmova, kategorija (lijep, ružan, dobar, loš, istinit, lažan).	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Jednostavne prosudbe likova pripovijedaka, pjesama,kratkih priča, npr. *Zlatna ribica, Lisica i gavran.* Usporedba pouka upoznatih priče i događaja s vlastitim iskustvom, događajima. Primjena jednostavnih poslovica i izreka. Doživljaj svakodnevnih konflikata kroz dramske, dramatizirane igre, lutkarske igre *(npr. kako provoditi slobodno vrijeme, pravila ponašanja pri jelu*).	Učenik (je) – poznaje i razumije strukturu i uzajamne povezanosti kratkih priča. – u stanju jednostavnim riječima ispričati svoje mišljenje i poslušati mišljenja drugih. – u stanju doživjeti i identificirati se prilikom usvajanja djela koja su primjerena njegovu uzrastu. – pomoću dramskih i dramatiziranih igara u stanju doživjeti svakodnevne konflikte, te ih riješiti na razini svoga uzrasta.	*Drama i ples:* sudjelovanje u dramatiziranim igrama. *Mađarski jezik i književnost:* izreke, poslovice, pripovijetke, pjesme, izričaji uljudnog ponašanja. *Moralni odgoj*: članovi moje obitelji, ljubav, prijateljstvo (doživljaj konfliktnih situacija preko igara).

		Upoznavanje okolice: odgovarajuće ponašanje u različitim situacijama. *Hrvatski narodopis:* pouke mjesnih priča, pripovijedaka.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pouka, konflikt, poslovica, izreka, uljudnost, samoizražavanje.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Neka razumije jednostavna objašnjenja, upute i informacije svojih vršnjaka na hrvatskom jeziku. U svezi sa svojom okolicom i u svezi sa samim sobom neka odgovara na pitanja i neka postavlja jednostavna pitanja. Pri predstavljanju, pozdravljanju, oslovljavanju i iskazivanju molba neka koristi jezične forme uljudnog ponašanja. Neka je u stanju pravilnim izgovorom govoriti memoritere na hrvatskom jeziku. Neka poznaje pisana i tiskana slova te hrvatske znakove koji se razlikuju od mađarskih. Poznate i uvježbane tekstove neka čita trudeći se biti precizan. Sukladno svom uzrastu neka pozna djela hrvatske narodne i umjetničke književnosti. Neka usvoji osnovna jezična i gramatička pravila potrebita za hrvatski jezik. Neka su mu jasni osnovni ciljevi učenja hrvatskog jezika, neka se trudi na preciznost u jeziku. Neka prepozna moralne pouke koje su primjerene njegovoj životnoj dobi. Neka je motiviran u odnosu na razvijanje jezičnih sposobnosti i neka je otvoren za upoznavanje različitih tehnika učenja.

3.–4. razred

Konstantna zadaća učitelja hrvatskog jezika je razvijanje razumijevanja i interpretiranja jednostavnih tekstova na hrvatskom jeziku. Jačanje uporabe hrvatskog jezika primjerene danoj situaciji je važna jer to čini osnovu i ishodišnu točku svih nanovo označenih jezičnih aktivnosti.

Posebno je važno postavljanje temelja kulturnog jezičnog ponašanja, aktiviranje fonda riječi zadacima stvaranja teksta.

Formiranje osnovne hrvatske jezične komunikacije pruža mogućnost za održavanje veza s Hrvatima u Mađarskoj i s Hrvatima u Hrvatskoj.

Vježbanjem čitanja naglas i nijemog čitanja pruža se mogućnost samostalnog razumijevanja pisanih i slušanih tekstova na hrvatskom jeziku–što stvara temelje za samostalno stvaranje tekstova.

Obradom kraćih tekstova i štiva razvija se kritički osjećaj učenika, te pored formuliranja svoga mišljenja, slušajući druge, razvija i sposobnosti donošenja sudova.

Obradom tekstova stvara se mogućnost za stjecanje iskustava o jednostavnijim književnim formama, za otkrivanje konstrukcijskih osobina, za upoznavanje tradicija hrvatskog jezika i književnosti, za razvijanje osjećaja ljubavi prema čitanju.

Stvaranje pisanih tekstova se može razvijati obradom različitih štiva na hrvatskom jeziku te se na taj način razvija i formiranje bogatog i nijansiranog fonda riječi.

Usvajanje postupaka samostalnog učenja u službi je intenzivnog razvoja sposobnosti čitanja i razumijevanja teksta te razvijanja sposobnosti stjecanja spoznaja. Važno je učenje navika i tehnika učenja, upoznavanje različitih izvora i korištenja informacija, upoznavanje mogućnosti prikupljanja informacija.

Ciljevi razvoja pravilnog pisanja u 3.-4. razredu su formiranje jezičnih i pravopisnih vještina koje su primjerene uzrastu.

Usvajanjem osnovnih gramatičkih spoznaja hrvatskog jezika počinje proces formiranja svjesnog jezičnog nazora. Započinje razvoj težnje za zahtjevnim jezičnim izrazom, razvoj sposobnosti samovrednovanja, razvoj kritičkog osjećaja i težnja za raznovrsnom i izražajnom uporabom jezika u raznim komunikacijskim situacijama.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 138**
Predznanje	Razumijevanje jednostavnih usmenih priopćenja. Davanje kratkih i suvislih odgovora na postavljena pitanja. Primjena osnovnih formi svakodnevne komunikacije na razini navika: pozdrav, predstavljanje, oslovljavanje, postavljanje pitanja, molba, iskazivanje zahvale, pozdravljanje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Daljnje razvijanje razumijevanja i usmene komunikacije na hrvatskom jeziku te aktivno obogaćivanje hrvatskog fonda riječi. Razvijanje sposobnosti stvaranja teksta putem stvaranja kratkih tekstova i govora.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Primjena pravilnog izgovora i rečenične intonacije u različitim komunikacijskim situacijama svakodnevice *(npr. dijalog, situacijske vježbe, razgovor po malim grupama).* Nastojanje biti precizan u čitanju i govorenju tekstova. Obraćanje pozornosti prema sugovorniku u komunikaciji na hrvatskom jeziku *(npr. kupovina, predstavljanje).* Razumijevanje biti razgovora i reakcije na govor. Interpretativno kazivanje stihova *(npr. pjesme o godišnjim dobima, blagdanima, životinjama).* Interpretiranje ustaljenih hrvatskih spojeva riječi/sintagmi, izreka i poslovica u pročitanim	Učenik – razgovijetno i suvislo izražava svoje misli. – u svakodnevnim kontaktima koristi jezične obrate uljudnog ponašanja. – se uključuje u grupne razgovore, u stvaranje priče, u razgovore i ocjene o zajedničkim doživljajima i djelatnostima.	*Svi nastavni predmeti:* suvisli govor. *Vizualna kultura:* vizualno predstavljanje svog doživljaja. *Mađarski jezik i književnost:* usporedba ustaljenih hrvatskih spojeva riječi/sintagmi s mađarskim. *Pjevanje-glazbena kultura:* vježbe ritma.

tekstovima–njihova usporedba s odgovarajućim mađarskim inačicama. Obogaćivanje aktivnog hrvatskog fonda riječi uporabom u tekstovima pronađenim, manje frekventnim riječima i riječima mjesnog govora *(nazivi cvijeća, rodbinsko nazivlje).* Stvaranje tekstova od nekoliko rečenica o sadržaju štiva.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Naglasak, intonacija, silina tona, tempo govora, narječje/dijalekt, ustaljeni spojevi riječi/sintagme, ritam.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razumijevanje čitanog, pisanog teksta**	**Fond sati 66**
Predznanje	Posjedovanje najosnovnijih spoznaja u svezi s hrvatskim čitanjem i pisanjem.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje čitanja naglas i nijemog čitanja. Razvijanje čitanja s razumijevanjem obradom različitih tipova tekstova. Traženje informacija u jednostavnim hrvatskim tekstovima. Razvijanje dirigiranog govorenja sadržaja i snalaženja u različitim tekstovima.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Upoznavanje i razumijevanje kratkih hrvatskih tekstova svakodnevnog govora i tekstova književnih djela–koji su primjereni uzrastu učenika *(npr. odijevanje u skladu s godišnjim dobima, grane sportova).* Samouvjereno čitanje naglas i nijemo čitanje jednostavnih rečenica, u skladu s osobitostima životne dobi učenika. Usmjereno čitanje, pronalaženje podataka iz jednostavnih tekstova, prikaza i tabela, njihova primjena u razumijevanju teksta *(npr. karakteristike vremena, jedenje, kupovina).* Izražavanje misli, pronalaženje informacija, interpretacija, odnosno iskazivanje doživljaja u	Učenik (je) – motiviran i pokazuje interes za čitanje. – interpretira i ocjenjuje informacije i misli hrvatskih tekstova koji su primjereni njegovu uzrastu. – posjeduje odgovarajuću jezičnu svijest.	*Poznavanje okolice:* formiranje samostalnog učenja, obrade teksta. *Moralni odgoj:* ja sam; moj svijet. *Vizualna kultura:* slikanje na osnovi svojih doživljaja i književnog teksta. *Hrvatski narodopis:* čitanje kraćih tekstova narodne književnosti, eventualno dijalektalnih tekstova. *Mađarski jezik i književnost*: čitanje naglas i nijemo čitanje.

svezi sa štivima *(npr. predstavljanje prometa, mjesta stanovanja)*. Prepričavanje sadržaja kratkih štiva uz usmjeravanje učitelja *(moji ljetni doživljaji, moji prijatelji)*.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Tekst, podatak, razumijevanje teksta, tabela, informacija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 40**
Predznanje	Prepoznavanje i pisanje hrvatskih slova koja odstupaju od slova mađarske abecede. Prepisivanje hrvatskih riječi, skupova riječi i kratkih rečenica s pisanog i tiskanog uzorka teksta, identificiranje karakteristika rečenice. Stvaranje kratkih rečenica i njihovo spajanje u kratki tekst.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Besprijekorno prepisivanje jednostavnih tekstova. Razvijanje samoizražavanja preko upoznavanja različitih forma tekstova. Razvijanje sposobnosti stvaranja tekstova svakodnevnih tema putem pisanja jednostavnih tekstova na hrvatskom jeziku.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pisanje nizova riječi, rečenica i jednostavnih tekstova prepisivanjem, diktatom i po pamćenju. Izbjegavanje osnovnih jezičnih pogrešaka. Poznavanje tipova tekstova (prozni,stih). Pisani prijevod riječi, spojeva riječi i svakodnevnih izričaja. Spoznaje o ulozi naslova, o strukturi tekstova, o karakteristikama različitih tipova tekstova, o ulozi novih stavaka *(npr. pripovijetka u stihu, pripovijetka, dijalog*). Poznavanje postupaka stvaranja teksta*: izbor naslova, raščlanjivanje teksta na stavke*, oblikovanje *dijaloga*. *Opis* jednostavnih predmeta, biljaka, životinja. Vanjska i unutarnja *karakterizacija* ljudi.	Učenik – pozna osnovna jezična pravila i osnovne jezične norme. – naučene spoznaje o stvaranju teksta koristi pri pisanju sastavaka. – koristeći naučene spoznaje o pisanju sastavaka piše kratke sastavke na hrvatskom jeziku. – o zadanoj ili izabranoj temi piše opis ili karakterizaciju od 5-6 rečenica.	*Mađarski jezik i književnost:* tekst, tipovi tekstova, jednostavna rečenica, sastavak (naslov, stavak). *Poznavanje okolice:* usmeno stvaranje teksta; opis, predstavljanje prirode. *Vizualna kultura:* prikazivanje jednostavne radnje nizom slika; prikazivanje svijeta oko nas nizom slika.

Formuliranje kratkih tekstualnih poruka, sms-ova za različite prigode *(npr. pozivnica, čestitka, pozdrav)*. Uporaba odgovarajućih jezičnih sredstava pri pisanju sastavaka.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pripovijetka, opis, karakterizacija; tema, mjesto radnje, lik, radnja/fabula, dijalog; izbor teme, skupljanje riječi, izbor naslova; pismo, razglednica, pozivnica, SMS, pozdrav, čestitka.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 14**
Predznanje	Tehnike učenja potrebite za formiranje osnovnih jezičnih sposobnosti. Poznavanje različitih tehnika učenja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje sposobnosti samostalnog i djelotvornog učenja. Upoznavanje i uvježbavanje tehnika, postupaka i načina učenja potrebitih za stjecanje osnovne naobrazbe.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Jednostavni načini i strategije učenja. Učenje iz različitih tipova tekstova. Vježbe memorije (koncentracije) i tehnike učenja tekstova kombinirane s vježbama ritma, pokreta i *govora (npr. brojalice, pričalice).* Izrada skice usmjeravanjem, sažimanje pomoću skice. Načini prikupljanja podataka, informacija. Osnovne spoznaje o radu knjižnice. Karakteristike hrvatskog jezičnog rječnika (abecedni red, natuknica), način upotrebe rječnika. Upoznavanje s hrvatskim časopisima (*npr. Hrvatski glasnik, Hrvatske novine, Smib, Modra lasta)*.	Učenik – poznaje izvore informacija. – sposoban je samostalno učiti. – u cilju rješavanja različitih zadataka učenja, poznaje i primjenjuje nekoliko načina i strategija učenja. – motiviran je za učenje hrvatskog jezika, sukladno svom interesu pronalazi informacije. – vjerno tekstu navodi djela hrvatske narodne književnosti/beletristike (priče, pjesme), odnosno njihove dijelove.	*Poznavanje okolice:* prikupljanje informacija. *Mađarski jezik i književnost:* izrada skice,knjižnica, rječnici. *Informatika:* pronalaženje informacija,Internet, web-stranice. *Hrvatski narodopis:* kalendari, slikovni rječnici, časopisi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Informacija, znanje, knjižnica, učenje, skica; Internet, rječnik, časopis.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 30**
Predznanje	Korištenje hrvatskog jezika kao sredstva komunikacije na osnovnoj razini. Posjedovanje osnovnih gramatičkih spoznaja potrebitih za primjenu hrvatskog jezika. Pisanje jednostavnih hrvatskih riječi i rečenica sukladno pravilima pravopisa. Formirana svijest o identitetu. Pisanje velikog slova na početku rečenice. Primjena naučenih interpunkcijskih znakova na kraju rečenice.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje praćenja jezičnog uzorka. Proširenje gramatičkih i leksičkih spoznaja hrvatskog jezika (vrste riječi, vrste rečenica). Razvijanje samostalnosti učenika u izvršavanju zadataka, u prikupljanju i obradi informacija i u samokontroli. Povećavanje svijesti o jeziku. Proširivanje spoznaja o mjesnom govoru. Razvijanje sposobnosti pravilnog pisanja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Prepoznavanje priopćajne namjere u jednostavnim hrvatskim rečenicama *(npr. traženje informacija za orijentaciju, iskazivanje vremena, nuđenje pri jelu)*. Uporaba bliskoznačnica/djelomičnih sinonima. Prepoznavanje i imenovanje naučenih vrsta riječi. Pravilno korištenje i konjugacija glagola u prezentu–u govoru i u pismu. Sistematizacija imenica po rodovima i brojevima. Prepoznavanje vrsta općih i vlastitih imenica: imena osoba, životinja, zemljopisni nazivi, nazivi ustanova, nazivi proizvoda/brendova, adrese. Prepoznavanje i sročnost pridjeva (rodovi, jednina/množina). Razumijevanje uloge zamjenica (lične, posvojne, upitne) i njihova primjena u rečenicama. Poznavanje ostalih najfrekventnijih vrsta riječi (prilog, čestice, prijedlog). Pravilna upotreba interpunkcijskih znakova na kraju rečenica.	Učenik – prepozna i imenuje naučene vrste riječi, primjenjuje pravila. – prepozna, imenuje i obilježava na odgovarajući način vrste rečenica. – sistematizira svoje spoznaje o hrvatskom materinskom jeziku naučenih u nižim razredima. – početak rečenice započinje velikim slovom, i zaključuje je odgovarajućim interpunkcijskim znakom. – u okvirima uvježbanog fonda riječi sa sigurnošću primjenjuje naučena pravopisna pravila. – su radovi uređeni, čitki; svoj pravopis provjerava samokontrolom i po potrebi ispravlja pogreške.	*Poznavanje okolice:* vlastita imenica na zemljovidu; izrada skice zemljovida s naznakom vlastitih imenica. *Mađarski jezik i književnost:* vrste riječi, rečenice, pravopis. *Strani jezik:* slične riječi.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Vrste riječi; imenice, opće imenice, vlastite imenice, imena ljudi, imena životinja, nazivi ustanova, zemljopisni nazivi, nazivi proizvoda/brenda, adresa; glagol; konjugacija; pridjevi,sročnost; brojevi, glavni brojevi, redni brojevi, zamjenice, lične zamjenice, posvojne zamjenice, upitne zamjenice.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 26**
Predznanje	Posjedovanje osnovnih spoznaja potrebitih za čitanje tekstova na hrvatskom jeziku. Poznavanje i sravnjivanje mađarskih književnih djela, književnih djela hrvatske narodnosti i hrvatskih književnih djela matičnog naroda (pričalice, brojalice, pripovijetke, itd.). Posjedovanje osnovnih književnih spoznaja (pjesma, pripovijetka, lik).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje sposobnosti čitanja hrvatskih tekstova. Prepoznavanje jednostavnih tekstova po njihovoj formi, književnoj vrsti i priopćajnoj namjeri. Upoznavanje tradicija hrvatske nacionalne kulture povezano sa sadržajem štiva.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Prepoznavanje hrvatskih tekstova po njihovoj formi, književnoj vrsti i priopćajnoj namjeri. Sistematizacija hrvatskih štiva po temama *(npr. tekstovi o školi, prirodi, blagdanima)*. Otkrivanje karakterističnih književnih tema, motiva u jednostavnim hrvatskim proznim tekstovima i u *pjesmama (pjesme za Dan majki, božićne pjesme, basne, pripovijetke)*. Uočavanje karakteristika strukture djela, konstatiranje redoslijeda događaja i osobe pripovjedača. Prepoznavanje za pripovijetke karakterističnih spojeva riječi i motiva koji se ponavljaju. Samostalno čitanje kraćih književnih djela (pjesme, pripovijetke). Vježbe memorije kombinirane s vježbama ritma, pokreta i govora. Sudjelovanje u grupnim igrama, lutkarskim igrama prizorima *(npr. idemo u cirkus, bili smo u*	Učenik – imenuje autore štiva, likove i njihove osobine; – identificira vrijeme i mjesto radnje te redoslijed događaja. – u konkretnim slučajevima prepozna karakteristične obrate, spojeve riječi i karakteristične elemente pripovijetke. – sadržaj pripovijedaka jednostavnih struktura ispriča u nekoliko rečenica.	*Poznavanje okolice:* štiva s temama o prirodi, okolici i zaštiti prirode. *Mađarski jezik i književnost:* struktura pjesama i proznih djela. *Pjevanje-glazbena kultura*: tekstovi narodnih pjesama. *Vizualna kultura:* pripovijetke, djela dječje književnosti i njihova filmska, animirana adaptacija. *Drama i ples:* igre uloga, lutkarske igre, dramatizirani prizori. *Tjelesni odgoj i sport:* ritam, vježbe pokreta. *Hrvatski narodopis:*

gostima). Proširivanje spoznaja o djelima domaće narodnosne hrvatske književnosti i hrvatskim djelima matičnog naroda. Tekstu vjerno reproduciranje nekoliko pjesama i dijelova tekstova sljedećih djela: Stanislav Femenić: *Puž na ljetovanju,* Zvonimir Balog: *Pjesme sa šlagom*, Grigor Vitez: *Pjesme, Neposlušne stvari* Sunčana Škrinjarić: *Kuća od slova*, Pajo Kanižaj: *Šarabara, pjesme*, Zvonimir Balog: *Male priče o velikim slovima,* Gustav Krklec: *Prvi snijeg,* Gustav Krklec: *Majmun i naočale*, Gustav Krklec: *Telegrafske basne*; – priče, pripovijetke i dječje pjesme hrvatskih autora iz Mađarske: npr. Đuro Franković: *Eci, peci, pec, Na vo mlado ljeto,* Stipan Blažetin: *Tralala, tralala, propjevala svirala;* – hrvatska djela ili fragmenti djela autora dane regije.		kraći hrvatski tekstovi s temom narodopisa.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Priča, legenda, poslovica, izreka, zagonetka, pripovijetka, likovi, ponavljanje, ritam.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 10**
Predznanje	Osnove kulturnog samoizražavanja. Formiranje mišljenja u jednostavnim situacijama. Prepoznavanje moralnih pouka u hrvatskim pričama i pripovijetkama koje su primjerene njihovu uzrastu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje moralnih i estetskih kategorija. Razvijanje sposobnosti formiranja mišljenja u jednostavnim situacijama ili na osnovi hrvatskih književnih djela/fragmenata djela koja su primjerena uzrastu. Prihvaćanje tuđeg mišljenja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Primjena pouka hrvatskih književnih djela u situacijama svakodnevnog života. Interpretacija pouka djela u	Učenik – razumije pouke priča i prepoznaje ih u situacijama svakodnevice.	*Moralni odgoj:* formiranje sustava vrijednosti, moja bliža i dalja okolica,

odnosu na svoju ulogu i svoju situaciju svakodnevnog života, prikaz primjerom te sve ovo predstavljeno i drugim sredstvima (npr. dramske igre). Razumijevanje i prihvaćanje tuđih mišljenja, sučeljavanje mišljenja, argumentiranje u prilog jednom mišljenju. Doživljavanje konflikata svakodnevice u dramskim i dramatiziranim igrama, lutkarskim igrama *(npr. pravo prijateljstvo, pružanje pomoći školskim prijateljima)*.	– prihvaća mišljenja koja odstupaju od njegovog. – pri usvajanju djela koja su sukladna njegom uzrastu sposoban je za doživljavanje i identificiranje. – je pomoću dramskih i dramatiziranih igara sposoban za doživljavanje konflikata svakodnevice, i iz svog i iz tuđeg aspekta te ih je u skladu sa svojim uzrastom u stanju riješiti.	prijateljstvo, samospoznaja. *Poznavanje okolice:* zdrav način života, norme ponašanja. *Drama i ples:* dramske igre, lutke. *Mađarski jezik i književnost:* moralne pouke književnih djela. *Hrvatski narodopis:* pouke mjesnih priča, pripovijedaka.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pouka, mišljenje, konflikt, samospoznaja, norme ponašanja.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Neka učenik svoje misli na hrvatskom jeziku izrazi jednostavno i razgovijetno. U zadacima stvaranja teksta neka aktivira svoj hrvatski fond riječi. Neka u svakodnevnim kontaktima koristi uljudne jezične obrate. Svoj stil govora neka prilagodi sugovorniku. Neka se uključi u grupne razgovore o zajedničkim doživljajima i aktivnostima. Poznate kratke hrvatske tekstove, nakon pripreme, neka pročita tečno i razgovijetno. Tekst koji je primjeren njegovom uzrastu i njegovoj jezičnoj razini neka razumije i nijemim čitanjem. Svoje mišljenje o pročitanom neka kratko formulira. Za rješavanje svojih zadataka, po potrebi, neka koristi usluge školske knjižnice. Neka je u stanju orijentirati se među hrvatskim knjigama, dječjim časopisima i novinama. Tekstu vjerno, odgovarajućim naglašavanjem neka kazuje stihove i prozu na hrvatskom jeziku. Neka o zadanoj ili izabranoj temi, korištenjem naučenih znanja o pisanju sastavaka na hrvatskom jeziku, napiše sastavak od 5-6 rečenica. Neka njegove spoznaje o materinsko jeziku naučene u nižem razredima budu sistematizirane, neka prepozna vrste riječi i imenuje ih i u tekstu. U okvirima uvježbanog fonda riječi neka pravilno primijeni naučena pravopisna pravila. Svoj pravopis neka provjerava samokontrolom i po potrebi ispravi pogreške. Neka su mu jasni osnovni ciljevi učenja, njegov osjećaj za donošenje sudova, moralni i estetski i povijesni osjećaj neka su na razini primjerenoj njegovoj životnoj dobi. Neka je otvoren i motiviran za razvijanje jezičnih sposobnosti.

Razvijanje različitih forma usmene i pismen komunikacije u sljedećim tematskim krugovima 1.-4. razred	
Preporučeni tematski krugovi	**Korelacije**
Obitelj – Predstavljanje, obitelj, članovi obitelji predstavljanje članova obitelji, rodbina, prijatelji. – Zanimanja. – Dnevni red. – Pravila ponašanja.	*Poznavanje okolice:* suživot u obitelji.
Dom – Moj dom, moja bliža okolica, stan, soba, namještaj. – Moje omiljene igračke. – Moje prebivalište, moje šire okruženje, zgrade, nazivi ulica. – Naselja, sela, naselja Hrvata u Mađarskoj.	*Poznavanje okolice:* okolica u mjestu stanovanja. *Matematika:* orijentacija u prostoru, skupovi.
Obrazovanje, škola, prijatelji – Moja škola, moja učionica. – Moji nastavni predmeti, raspored sati. – Moji razredni drugovi, prijatelji. – Školski praznici, školske priredbe, programi, natjecanja.	*Poznavanje okolice:* prijateljske veze, školske zajednice. *Matematika:* orijentacija u prostoru, skupovi.
Kulturni život, slobodno vrijeme – Aktivnosti u slobodno vrijeme. – Moje omiljeno zanimanje/provođenje vremena. – Putovanje, ljetovanje, izlet, knjiga, kućni poslovi, odlazak u goste. – Kino, kazalište, novine, kupovina ulaznica, TV, računalo. – Plesovi, pjesme i narodne igra Hrvata iz Mađarske.	*Pjevanje-glazbena kultura:* slušanje glazbe. *Vizualna kultura:* kreativna ostvarenja.
Jedenje – Dnevna ishrana. – Zdrava ishrana/hrana–moja omiljena jela i pića. – Jednostavni recepti. – Postavljanje stola, pribor za pokućstvo. – Namirnice.	*Poznavanje okolice:* upoznavanje čovjeka, njegovo zdravlje: hranjivi sastojci, namirnice, režim ishrane. *Matematika:* skupovi, donošenje odluke o istinitosti tvrdnje, bilježenje i registriranje iskustvenih podataka u tabelu.

Vrijeme/vremenska situacija – Godišnja doba i mjeseci. – Dani u tjednu i doba dana. – Sat. – Vremenska situacija.	*Poznavanje okolice:* mjerenje vremena, izražavanje vremena u svakodnevnoj komunikaciji; doba dana, promjena godišnjih doba. *Matematika:* pisanje i čitanje brojeva, donošenje odluke o istinitosti tvrdnje, bilježenje i registriranje u tabelu iskustvenih podataka.
Odijevanje – Godišnja doba i odjevni predmeti: ženski i muški. – Moji omiljeni odjevni predmeti, boje, moda narodna nošnja.	*Poznavanje okolice:; tehnika, način života i praktičan rad*: zdrav način života– odijevanje. *Matematika:* skupovi.
Sport, zdravlje – Ljudsko tijelo, dijelovi tijela, njega tijela, raspoloženje, fizička aktivnost. – Moj omiljeni sport, dijelovi tijela, bolesti, kod liječnika. – Sport, sportske grane, fizička aktivnost. – Kružok, hobi, igre, dječje igre narodnosti.	*Poznavanje okolice:* dijelovi tijela, čuvanje zdravlja. *Tjelesni odgoj i sport*: igre pokreta.
Priroda, životinje – Doba dana, dani u tjednu, mjeseci, godišnja doba. – Vremenske prilike. – Izražavanje/iskazivanje vremena. – Male životinje. – Moje omiljene životinje. – Životinje oko kuće. – Divlje životinje i životinje u zoološkom vrtu.	*Poznavanje okolice:* vremenska situacija, kronološka vrpca, životinjske vrste.
Okolica – Život na selu i u gradu. – Poljoprivredni radovi. – Domaće životinje. – Biljke: povrće, voće, cvijeće, vrt.	*Poznavanje okolice:* životinjske i biljne vrste.
Društveni život, blagdani i tradicije – Moji blagdani, obiteljski blagdani: rođendani, imendani, godišnjice/obljetnice. – Domaći nacionalni i vjerski blagdani, odnosno nacionalni vjerski blagdani u kulturi matičnog naroda.	*Hrvatski narodopis, upoznavanje okolice:* blagdani, tradicije.

– Tradicije naselja.	
Mašta i zbilja – Moje omiljene pripovijetke, knjige. – Moj svijet mašte. – Cirkus.	*Drama i ples:* dramske igre. *Mađarski jezik i književnost:* štiva. *Vizualna kultura:* moj svijet mašte.
Usluge – Kupovina, pošte, telefon, restoran, tržnica. – Prometala.	*Drama i ples*: dramske igre *Tehnika, način života i praktičan rad:* prometne spoznaje.
Politika i povijest – Povijest naselja. – Znamenitosti, zgrade. – Poznate osobe.	*Hrvatski narodopis:* povijest naselja, znamenite/poznate osobnosti.
Hrvatska književnost *Narodna književnost:* pričalice, narodne pjesme, brojalice, narodne igre, pitalice, zagonetke, priče i pripovijetke Hrvat iz Mađarske i matičnog naroda. *Priče, pripovijetke i pjesme autora iz Hrvatske:* npr. Stanislav Femenić: *Puž na ljetovanju*, Zvonimir Balog: *Pjesme sa šlagom*, Grigor Vitez: Pjesme, Sunčana Škrinjarić: *Kuća od slova*, Toma Podrug: *Od Solina do Solina*, Pajo Kanižaj: *Šarabara, pjesme*, Stanislav Femenić: *Krijesnice, pjesme,* Zvonimir Balog: *Male priče o velikim slovima*, Gustav Krklec: *Prvi snijeg*, Zlata Kolarić-Kišur:*Tko bi svima ugodio*, Grigor Vitez*: A zašto ne bi*, Stanislav Femenić: *Krijesnice, Puž na ljetovanju,* Gustav Krklec: *Majmun i naočale*, *Telegrafske basne,* Mladen Kušec: *Volim te,* Zvonimir Balog: *Nevidljiva Iva, 365 braće*, Gustav Krklec: *Telegrafske basne*, Luko Paljetak: *Miševi i mačke naglavačke,* Nada Iveljić: *Dođi da ti pri*čam, Sunčana Škrinjarić: *Kakva je to ljubav bila*, Grigor Vitez: *Neposlušne stvari*, Stjepan Jakševac: *Ima jedan razred*, Zvonimir Golob: *Čemu služe roditelji.* Priče, pripovijetke i pjesme hrvatskih autora iz Mađarske*:*npr. Đuro Franković*: Eci, peci, pec, Na vo mlado ljeto,* Stipan Blažetin*: Tralala, tralala, propjevala svirala.*	

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(*za nastavu jezika, proširenu i dodatnu nastavu jezika u narodnosnom obrazovanju*)

5.-8. razred

Osnovni ciljevi i zadaci nastave hrvatskog jezika i književnosti u 5.-8. razredu su daljnje razvijanje sposobnosti razumijevanja i stvaranja teksta utemeljenih u nižim razredima, razvijanje potrebe čitanja; daljnje razvijanje govora i pisanje sastavaka sukladnih komunikacijskoj situaciji; daljnje razvijanje vještine pravilnog pisanja.

Slijedom karaktera nastavnog predmeta, važan je zadatak razvijanje hrvatske jezične i književne kulture, uvježbavanje i daljnje razvijanje načina i tehnika individualnih stjecanja spoznaja.

Na polju hrvatskog jezičnog odgoja istaknuti je zadatak–bazirajući se na stečeno znanje učenika i polazeći od stajališta govornika–uočavanje i stjecanje iskustva o hrvatskom jeziku kao o sustavu koji je u funkciji i koji se mijenja.

Važno je da se učenici tijekom učenja hrvatskog jezika mogu nadovezati na spoznaje koje su stekli u okviru drugih nastavnih predmeta.

Daljnji važan cilj nastavnog predmeta hrvatskog jezika i književnosti je da učenici postanu takvi mladi ljudi sa samostalnim razmišljanjem koji su u stanju i o moralnim pitanjima, sukladno svojoj životnoj dobi i spoznajama, donijeti odgovarajuće samostalne sudove. Glede obiteljskog života primjerom koji valja slijediti smatraju skladan suživot i odgovorno ponašanje jednih prema drugima. Važnu ulogu u Okvirnom nastavnom planu hrvatskog jezika i književnost imaju odgovoran i svjestan odnos prema prirodi i medijima, fizičko i psihičko zdravlje te formiranje nijansirane samospoznaje. U odgoju za prihvaćanje demokratskih vrijednosti i u formiranju nacionalne svijesti posebno mjesto zauzimaju djela hrvatske književnosti. Njihovom obradom učenici upoznaju duhovne i materijalne vrijednosti hrvatskog naroda te prednosti znanja jezika.

Nastavni predmet hrvatskog jezika i književnost ima odlučujuću ulogu u razvijanju ključnih kompetencija materinskog jezika, osim toga može znatno doprinijeti razvoju ključnih digitalnih, socijalnih kompetencija, ključnih kompetencija državljanstva te ključnih kompetencija pod nazivom estetsko-umjetnička svjesnost i sposobnost izražavanja. U nastavi hrvatskog jezika istaknuto mjesto zauzimaju i razvijanje sposobnosti-vještina učinkovitog i samostalnog učenja.

Tematski krugovi koji se preporučaju za 5.-8. razred navedeni su u obliku tabele na kraju Okvirnog plana. Pojedini elementi tematskih krugova upoznatih u 1-4. razredu se nekoliko puta javljaju, pružajući tako mogućnost da se ranije stečene spoznaje obrade s drugačije točke gledišta, te da spoznaje na taj način budu produbljene i proširene. *Njihovom obradom razvijamo sva polja kompetencija i ostvarujemo razvojne ciljeve.*

Redoslijed obrade predloženih tema, termine dubine i proširivanje obrade svrsishodno je definirati u skladu s mjesnim nastavnim planom.

5.-6. razred

Prvenstveni cilj nastavnog predmeta je razvijanje učeničkih kompetencija stvaranja i razumijevanja slušanih i pisanih tekstova, uvažavanjem osobitosti uzrasta i individualnih sposobnosti učenika; proširivanje i produbljivanje predmetnih i iskustvenih (na bazi doživljaja stečenih) spoznaja o jeziku, nastavka postavljanja temelja za uspješno školsko učenje i za kompetencije koje su potrebite za učinkovito učenje.

U 5.-6. razredu učenici već dobro čitaju, mogu upoznati i relativno duže tekstove.

Shodno tome u 5.-6. razredu treba na poljima raznih sposobnost dostići odgovarajuću

razinu. Neka se govor učenika u 5.-6. razredu dalje razvija glede odgovarajuće artikulacija. Neka je u stanju kratko rezimirati kratak slušani tekst. U svojim usmenim očitovanjima na satu hrvatskog jezika, a i van njega neka se prilagodi sugovorniku, temi i govornoj situaciji. Pri čitanju neka je u stanju uočiti različitosti književnih vrsta tekstova, te neka je u stanju o pročitanom usmeno i pismeno formulirati svoje mišljenje u nekoliko rečenica. Neka je u stanju stvarati kraće tekstove, formulirati osobne doživljaje.

Dodro je ako je učenik u stanju koristiti različite skice, razumjeti i formulirati tekstove različitih tema i književnih vrsta. Potrebno je da učenik bude sposoban za interpretativno čitanje, za čitanje s namjerom pronalaženja informacija, odnosno za kazivanje kratkog sadržaja. Učenik u tom periodu uočava nekoliko osobitosti pjesničkog izraza, pokoju književnu vrstu, nekolicinu karakteristika strukture, inačice tema, nadalje pojmove koji su propisani nastavnim planom.

Važan je cilj da učenik proširi svoje spoznaje o povijesti, tradiciji i kulturi hrvatskog naroda i Hrvata u Mađarskoj.

Učenik upozna jezične forme iskazivanja dopadanja, shvaća važnost poštivanja različitih kultura i naroda.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 141**
Predznanje	Hrvatska jezična usmena komunikacija i razumijevanje u svakodnevnim komunikacijskim situacijama. Razgovijetan govor na hrvatskom jeziku korištenjem osnovnog fonda riječi. Posjedovanje sposobnosti stvaranja teksta na osnovnoj razini, stvaranje kratkog teksta, govora. Poznavanje i primjena osnovnih formi uspostave komunikacije: pozdravljanje, predstavljanje, oslovljavanje, postavljanje pitanja, molba itd.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje sposobnosti razumijevanja govora dramskim igrama i kazivanjem tekstova. Razvijanje dobro formiranog govora na hrvatskom jeziku kojim se prenosi komunikacijski cilj u različitim govornim situacijama. Formiranje izražajne komunikacije. Primjena odgovarajućeg fonda riječi u osobnim izvješćima, kazivanjima događaja i opisu/karakterizaciji osoba.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Razumijevanje govora u dramatiziranim vježbama i situacijskim igrama. Razumijevanje raznih slušanih tekstova, informacija, priopćenja sugovornika na hrvatskom jeziku te reagiranje na njih (npr. *planovi za ljetovanje, izlet*). Usmeno sažimanje jednostavnih tekstova, formuliranje svoga mišljenja u svezi s njim.	Učenik (je) – razumije slušane tekstove na hrvatskom jeziku. – u stanju usmeno sažeti i formulirati svoje mišljenje. – se zna prilagoditi raznim komunikacijskim situacijama. – za to raspolaže odgovarajućim fondom riječi koji se kontinuirano proširuje.	*Drama i ples:* komunikacijsko uspostavljanje veza, situacije, situacijske igre. *Pjevanje-glazbeni kultura:* moderne pjesme i narodne pjesme. *Strani jezik:* fond

Prilagođavanje govornoj situaciji i komunikacijskom cilju. Primjena priopćajnoj namjeri sukladnog fonda riječi, izgovora (naglasak, tempo, silina tona itd.) *(npr. usporedba selo-grad, načini provođenja slobodnog vremena)*. Stvaranje raznih, komunikacijskim ciljevima skladnih govornih situacija, igrama uloga i dramsko-pedagoškim vježbama *(npr. na tržnici, kod liječnika)*. Aktivno sudjelovanje u raznim komunikacijskim situacijama. Predstavljanje i dramatizacija kratkih tekstova pomoću slika, ilustracija *(npr. zdrava ishrana, putovanje raznim prijevoznim sredstvima)*. Vježbanje svakodnevnih komunikacijskih situacija u raznim prilikama: uspostava odnosa, postavljanje pitanja, molba, razgovor *(npr. na pošti, u supermarketu)*. Razlike u komunikaciji muškaraca i žena, odraslih i djece, komunikacijska pravila (uljudnog ponašanja) (muškarci i žene, odrasli i djeca). Izražajno i tekstu vjerno tumačenje naučenih tekstova.	– rado sudjeluje u igrama uloga i vježbama dramatizacije. – se jezično prilagođava osobama koje sudjeluju u komunikaciji.	riječi sličnih situacija. *Hrvatski narodopis:* poslovice, običaji, blagdani. *Moralni odgoj:* samospoznaja, značaj osobnih veza, uljudnost/pristojnost. *Mađarski jezik i književnost:* usmene književne vrste, postupci i spoznaje stvaranja teksta.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Govorna situacija, mimika, gesta, držanje/stav tijela, komunikacijski proces, glazbeno sredstvo (melodija, naglasak, tempo, silina tona, stanka).	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 58**
Predznanje	Hrvatsko nijemo čitanje i čitanje naglas na osnoj razini. Razumijevanje, obrada i pronalaženje određenih informacija u jednostavnim hrvatskim tekstovima. Prepoznavanje i razumijevanje naučenih različitih tipova i vrsta tekstova. Uzrastu sukladna interpretacija i ocjena informacija i misli teksta, usmjeravano kazivanje sadržaja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Uvježbavanje obrade svakodnevnih i književnih tekstova na hrvatskom jeziku. Prepoznavanje veza između teksta i slike uz tekst, interpretacija jednostavnijih prikaza, tabela i znakova. Razvijanje čitanja i interpretiranja jednostavnijih dijalektalnih tekstova, njihova usporedba s književnim tekstom–na taj način obogaćujući hrvatski fond riječi. Održavanje interesa za hrvatsku književnu kulturu i djela hrvatske umjetnosti. Prepoznavanje i ispravak pogrešaka u čitanju i razumijevanju tekstova.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Nijemo i izražajno čitanje naglas tekstova raznih tipova *(npr. ljetovanje u Hrvatskoj, moj omiljeni recept)*. Razvijanje sposobnosti čitanja i razumijevanja tekstova raznih tema i tipova–u elekrtoničkom i tiskanom obliku *(snalaženje po računu, snalaženje po redu vožnje).* Orijentiranje i pronalaženje *(po abecedi, sadržaju/kazalu)* informacija u raznim tipovima dokumenata *(knjiga, časopis)*, u priručnicima namijenjenih tom uzrastu *(rječnik, slikovni leksikon)*, u znanstveno-popularnim izvorima. Pronalaženje informacija iz svakodnevnih i književnih tekstova. Razvijanje fonda riječi na osnovi raznih tekstova (književni, svakodnevni, dijalektalni). Aktivnosti u svezi s pisanim	Učenik (je) – sposoban razgovijetno, raščlanjeno i izražajno čitati naglas i nijemo čitati s razumijevanjem. – se zna usmeno i pismeno orijentirati, zna pribaviti odgovarajuće informacije iz raznih izvora. – sposoban svojim riječima interpretirati tekst, predstaviti likove i otkriti ine uzajamne povezanosti teksta.	*Matematika; poznavanje prirode:* razumijevanje teksta, interpretacija tekstova zadataka. *Informatika:* orijentiranje, pronalaženje informacija. *Vizualna kultura:* otkrivanje uzajamnih povezanosti između slike u teksta. *Hrvatski narodopis:* dijalektalni tekstovi. Ma*đarski jezik i književnost:* korištenje usluga knjižnice.

tekstovima *(izrada ilustracija, sistematizacija slika, sparivanje slike-teksta)*. Sažeto formuliranje pouke teksta svojim riječima. Predstavljanje likova teksta. Otkrivanje i interpretacija uzajamnih veza između teksta i slike.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Tekst, slika, ilustracija, abecedni red, sadržaj/kazalo, knjižnica, rječnik, leksikon.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 30**
Predznanje	Razvijanje sposobnosti stvaranja pisanog teksta prepisivanjem i stvaranjem jednostavnih tekstova pisanih na hrvatskom jeziku. Obrada jednostavnih hrvatskih tekstova na osnovi pitanja. Prevođenje riječi, spojeva riječi i svakodnevnih izričaja. Poznavanje postupaka stvaranja teksta: izbor teme, naslov, skupljanje riječi, raščlanjivanje teksta na odjeljke. Aktiviranje samoizražavanja upoznavanjem različitih forma tekstova i daljnjim razvijanjem sposobnosti stvaranja teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Učenje popunjavanja jednostavnog hrvatskog formulara, pisanja razglednice i pisma. Dopunjavanje naučenih hrvatskih tekstova, pripreme za samostalno stvaranje teksta i izradu skice. Postavljanje temelja za stvaranje raznolikih i kreativnih tekstova u već poznatim vrstama sastavaka. Opis doživljaja i događaja primjenom raznih vrsta priopćavanja. Razvijanje sposobnosti otkrivanja osnovnih jezičnih pogrešaka. Upoznavanje najosnovnijih tipova i vrsta tekstova. Prevođenje kraćih rečenica i tekstova pomoću rječnika. Vježbanje upotrebe nekoliko digitalnih tipova tekstova.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Razumijevanje i stvaranje pisanog i tiskanog teksta na hrvatskom jeziku, izrada skice. Formuliranje osobnog doživljaja različitim tipovima tekstova: priča, pripovijetka, opis, karakterizacija, pismo, dijaloške forme *(npr. u gostima kod rođaka, opis sportskog događaja)*. Prijevod kraćih hrvatskih rečenica i tekstova samostalno i/ili pomoću rječnika.	Učenik (je) – zna sastaviti jednostavnu skicu na hrvatskom jeziku. – svoje osobne doživljaje i utiske zna formulirati jednostavnim povezanim rečenicama. – pozna tehniku prevođenja i zna je primijeniti. – u stanju formulirati jednostavne poruke i tekstove na hrvatskom jeziku, u stanju je izbjeći osnovne jezične pogreške.	*Strani jezik:* formule uljudnosti, formuliranje jednostavnih poruka. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* pripovijedanje. *Vizualna kultura:* tekst slike. *Informatika:*

Pismenom priopćajnom cilju sukladno korištenje hrvatskog fonda riječi *(npr. pismo mom prijatelju)*. Prikupljanje materijala iz raznih tiskanih i elektroničkih izvora za izradu pismenog rada. Popunjavanje/pisanje jednostavnog hrvatskog *formulara/obrasca, razglednice, pisma*, dopunjavanje naučenih hrvatskih tekstova, težnja k samostanom stvaranju teksta, izrada skice. Nastojanje izbjegavanja osnovnih jezičnih pogrešaka tijekom stvaranja teksta.		pronalaženje podataka na Internetu. *Mađarski jezik i književnost:* pisanje skice, pisanje različitih tipova tekstova.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Prikupljanje materijala, skica, pripovijetka, opis, karakterizacija, pismo, formular/obrazac, razglednica, sms, e-mail.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 14**
Predznanje	Poznavanje tehnika i postupaka učenje potrebitih za stjecanje osnovne naobrazbe.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Postavljanje osnova za kulturno i učinkovito korištenje usluga knjižnice i Interneta. Upoznavanje tehnika i postupaka učenja potrebitih za stjecanje osnovne naobrazbe. Upoznavanje postupaka koje pomažu u učenju, njihovo uvježbavanje.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Jednostavni načini i strategije učenja. Vježbe memorije, tehnike učenja teksta kombinirane situacijskim vježbama (vježbe koncentracije). Jezične vježbe asocijacije, vježbe dramatizacije radi razvijanja sposobnosti usmenog izražavanja i tekstualnog pamćenja. Samostalna izrada skice, učenje i sažimanje pomoću skice. Primjena kooperativnih tehnika	Učenik (je) – pozna i primjenjuje nekoliko praktičnih načina i strategija učenja koje su prilagođene njegovoj osobnost i koje su u službi izvršavanja raznih zadataka učenja. – pokazuje interes za učenje hrvatskog jezika, sukladno svome interesu pronalazi informacije. – tekstu vjerno navodi djela hrvatske narodne književnosti/beletristička djela (pričalica, pjesma,	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* prikupljanje informacija. *Mađarski jezik i književnost:* izrada skice, knjižnica, rječnici, kooperativne tehnike. *Informatika:* pronalaženje informacija, Internet,

(rad po parovima, grupni rad) uz usmjeravanje učitelja *(npr. u trgovini, putovanje vlakom)*. Proširivanje znanja o korištenju audiovizualnih sredstava *(npr. slušanje izvornih tonskih zapisa)*. Utemeljene spoznaje o funkcioniranju knjižnice.	priča, fragment pripovijetke, legenda).	web-stranice. *Hrvatski narodopis:* kalendari, rječnici, leksikoni, časopisi, zbirke pjesama.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Informacija, knjižnica, učenje, skica; Internet, rječnik, časopis.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 38**
Predznanje	Učenik je u stanju slijediti hrvatski jezični uzorak. Posjeduje osnovne gramatičke, pravopisne i leksičke spoznaje o hrvatskom jeziku (vrste riječi i vrste rečenica). U stanju je samostalno izvršiti zadatak, prikupiti i primijeniti informacije te izvršiti samokontrolu. Njegovo svjesno korištenje hrvatskog jezika je utemeljeno. U stanju je stvarati kratke hrvatske tekstove. Ima spoznaja o mjesnom hrvatskom govoru/narječju. Zna interpretirati sadržaj poznatih poslovica i uzrečica. Jasna mu je artikulacija, izgovor i pisanje glasova koji odstupaju od mađarskog.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Primjena najfrekventnijih pravila pravilnog pisanja u pisanoj komunikaciji. Pružanje pomoći u samostalnom korištenju frekventnijih jednostavnih morfoloških i sintaktičkih konstrukcija. Razvijanje pravopisa i uvježbavanje normi, najfrekventnijih i najosnovnijih pravila pravopisa koja se vezuju uz vrste riječi. Kontinuirano proširenje hrvatskog fonda riječi. Stjecanje iskustva o tome kako se isti sadržaj može izreći s više inačica i drugim riječima. Otkrivanje sličnosti i razlika u strukturama hrvatskog, mađarskog i učenog stranog jezika. Korištenje u govoru i pismu frekventnih izričaja mjesnog hrvatskog govora/narječja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Uvježbavanje i svjesno korištenje osnovnih pravila hrvatskog pravopisa. Nastojanje za zahtjevnim pravopisom u svakodnevnim pismenim ostvarenjima i za samostalnim ispravljanjem pogrešaka *(npr. obitelj, škola, godišnja doba)*.	Učenik (je) – pozna osnovna gramatička i pravopisna pravila te ih nastoji pravilno primijeniti, a pogreške ispraviti. – zna riječi razdvojiti na tvorbene jedinice. – zna i samouvjereno koristi uzrečice i poslovice u	*Svi nastavni predmeti:* pravilno pisanje pojmova, vlastitih imenica i zemljopisnih naziva karakterističnih za nastavne predmete. *Strani jezik:* fond riječi i nekoliko stalnih

Tvorba riječi: osnova, nastavak, sufiks/dometak. Značenje, korištenje u rečenici i uloga stalnih spojeva riječi, izreka i poslovica *(npr. na pošti, u trgovini, blagdani, tradicije)*. Stjecanje iskustva o hrvatskom glasovnom sustavu. Otkrivanje sličnosti i razlika glasova hrvatskog, mađarskog i učenog stranog jezika. Odstupanja glasova svoje varijante jezika od razgovornog jezika. Pojam vrsta riječi, pregled grupa vrsta riječi, njihova uloga u stvaranju teksta: imenice, glagoli, zamjenice, pridjevi, brojevi, prijedlozi, infinitiv (vidi: *Preporučeni tematski krugovi)*. Vrijeme, broj i lice glagola. Izuzeci. Kategorije imenica: vrste vlastitih imenica. Jednina i množina imenica, padeži. Pravopis vlastitih imenica. Opažanje uloge zamjenica: (lične, posvojne, pokazne, upitne) i njihovo korištenje u stvaranju teksta. Pojam i vrste brojeva (glavni, redni), pisanje datuma/nadnevka, izražavanje vremena. Najčešći prijedlozi i njihovi padeži. Pojam pridjeva, komparacija/stupnjevanje pridjeva. Posvojni pridjevi, njihov pravopis. Usporedba strukture hrvatskog jezika s leksičkom strukturom mađarskog i učenog stranog jezika.	svakodnevnom životu. – pravilno artikulira i piše hrvatske glasove/slova/grafeme koji odstupaju od mađarskih, usporedi ih s glasovima stranog učenog jezika. – prepozna najosnovnije vrste riječi. – zna usporediti osobitost struktura jezika koje poznaje.	spojeva riječi/sintagmi učenog stranog jezika. *Hrvatski narodopis:* uzrečice, poslovice. *Strani jezik*: glasovni sustav, fonološka i leksička struktura učenog stranog jezika. *Mađarski jezik i književnost:* govorni organi čovjeka, vrste riječi, spoznaje o vrstama riječi. *Strani jezik; mađarski jezik i književnost:* spoznaje o vrstama riječi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Samoglasnici/vokali, suglasnici/konsonanti, abeceda, fonološka pravila, osnovne vrste riječi (glagoli, imenice, pridjevi, brojevi, zamjenice, infinitiv, prijedlozi), bliskoznačnice/sinonimi i riječi suprotnog značenja, osnova/korijen riječi, nastavak, sufiks/dometak, stalna sintagma, poslovica, uzrečica, razdvajanje (riječi).	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 33**
Predznanje	Sa sigurnošću čita hrvatske tekstove. Nadovezujući se na sadržaje štiva poznaje tradicije hrvatske nacionalne kulture. Poznaje djela narodne i umjetničke poezije Hrvata iz Mađarske i djela narodne i umjetničke poezije matičnog naroda. Pozna nekoliko klasičnih djela hrvatske narodne i umjetničke pripovijetke, odnosno pozna melodije i tekstove narodnih pjesama. Posjeduje spoznaje o književnim djelima koja su u svezi s obitelji, prirodom, zavičajem. Poznaje književna djela koja se vezuju uz njegovu regiju.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Širenje kruga književnih djela Hrvata iz Mađarske i književnih djela matičnog naroda. Produbljivanje interesa za čitanjem. Iniciranje interesa za vrijednosti, probleme i pitanja koja se pojavljuju u hrvatskim književnim djelima. Čitanje, sažimanje i karakterizacija likova kraćih epskih i lirskih djela (usmena predaja, priča, pripovijetka, legenda; pjesma). Razvijanje dramatizacije fragmenata pripovijesti, legenda, predaja. Pomoću njih prepoznavanje važnosti i značaja nacionalnih tradicija i kulture, te razvijanje narodnosne svijesti. Postavljanje temelja za analizu lirskih ostvarenja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Čitanje i dramatizirana predstava kratke hrvatske narodne i umjetničke pripovijetke *(vidi: tematski krugovi Kulturni život, mediji)*. Tipovi pripovijedaka i osobitosti književne vrste. Hrvatski pripovjedači. Samostalno čitanje, sažimanje i karakterizacija likova kraćih epskih i lirskih djela (usmena predaja, priča, pripovijetka, legenda; pjesma). Druga djela raznih razdoblja koja se tematski vezuju, uključujući i književna djela iz regije i iz mjesta *(mjesna predaja, legende)*. Predaje koje se vezuju uz narodne običaje i narodne blagdane *(npr. božićne priče, blagdan sv. Martina/Martinje)*.	Učenik (je) – zna izražajno/interpretativno pročitati i dramatizirati priču. – zna razlikovati priču od zbilje. – uz pomoć učitelja zna uraditi kratku, sadržajno jednostavnu analizu. – surađujući s razredom zna karakterizirati osobe i tako razvijati samospoznaju. – sudjeluje u razgovorima u svezi sa životom obitelji (obiteljske veze, uloge, podjela poslova). – zna čitati tekst razgovijetno, raščlanjeno i u odgovarajućem ritmu. – zna kazivati, odigrati priču. – zna izražajno/interpretativno čitati pjesmu, kazivati	*Pjevanje-glazbena kultura:* narodne pjesme. *Vizualna kultura:* reflektiranje na književne, glazbene i filmske doživljaje; gledanje filmova i animiranih filmova koji se vezuju uz temu; blagdanski motivi. *Informatika:* pronalaženje ilustracija na Internetu. *Hrvatski narodopis:* mjesne legende, narodni običaji, tradicije. *Povijest, spoznaje o*

Zajedničko čitanje fragmenata djela koja su uključena u nastavni plan, uvježbavanje razgovijetnog, preciznog, čistog, raščlanjenog čitanja s odgovarajućim tempom. Kazivanje dijelova sadržaja i predstavljanje s pokretima povezanom dramatizacijom djela *Ivana Brlić- Mažuranić: Čudnovate zgode šegrta Hlapića.* Analiza lirskih djela različitih razdoblja, uključujući i hrvatska književna djela dane regije. U svezi s obradom upoznatih djela: formalni i sadržajni elementi karakterizacije, osobitosti pripovijedanja i opisa, jednostavnije dijaloške forme. Poznavanje priča, pripovijedaka, predaja hrvatskih autora, te poznavanje fragmenata pripovjednog romana, dječjeg romana jednostavnije strukture (npr. Ivana Brlić Mažuranić: *Priče iz davnine,* Grigor Vitez: *Pjesme,* Luko Paljetak: *Roda u drugom stanju,* Ivana Brlić - Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, Pajo Kanižaj: *Zeleni brkovi*, Gustav Krklec: *Pjesme*, Zvonimir Balog: *Veseli zemljopis*, Sunčana Škrinjarić: *Ulica predaka*). Učenik pozna pjesme, priče i pripovijetke hrvatskih autora iz Mađarske: npr. Jolanka Tišler: *V modrini neba,* Stipan Blažetin: *Srce na dlanu,* Josip Gujaš Džuretin: *Povratak u Podravinu*, Lajoš Škrapić: *Droptine*, Mate Šinković: *Na našoj gori*).	stihove. – jednostavnim riječima govori o osjećajima i mislima opisanih u književnim djelima. – pročitano u raznim književnim djelima reproducira u formi priče, opisa i karakterizacije.	*društvu i državljanstvu:* blagdani, tradicije. *Mađarski jezik i književnost:* mađarska književna ostvarenja, pripovijesti, roman za mladež; rima, ritam, naglasak. *Moralni odgoj:* samopoštovanje, pripadanje zajednici, pozitivne/negativne ljudske osobine. *Drama i ples:* izražavanje emocija dramatizacijom, pokretima.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Pjesma, priča, ritam, rima, radnja, mjesto radnje, ponavljanje, paralele, suprotnost/kontrast, pripovijetka, roman; pripovijedanje, naglasak, govornik, pripovjedač, legenda, tradicija/nasljeđe, nacionalna tradicija, nacionalna kultura, narodna pripovijetka, roman, roman za mladež, karakterizacija, opis, dijalog, refren, sadržaj, forma.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 10**
Predznanje	Upoznavanje estetskih i moralnih kategorija, formiranje mišljenja u jednostavnim situacijama ili na osnovi hrvatskih književnih djela/fragmenata djela koji su primjereni njegovom uzrastu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje kulturnog samoizražavanja, samostalnog promišljanja i zauzimanja stavova. Prepoznavanje i prihvaćanje tuđeg mišljenja, mišljenja koje odstupa od svog. Upoznavanje tehnika rješavanja konflikata, formiranje potrebe za samostalnim stjecanjem spoznaja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Formiranje kratkog mišljenja od nekoliko rečenica u svezi sa svakodnevnim situacijama i na osnovi doživljaja stečenih čitanjem (*npr. pravila ponašanja, ponašanje u skladu s kućnim redom)*. Prepoznavanje utjecaja moralnih i estetskih vrijednosti djela hrvatske književnosti u situacijama svakodnevice *(npr. Ivan Kušan: Koko u Parizu)*. Razumijevanje novih emocionalnih sadržaja kroz različita umjetnička djela (film, kazalište, glazba). Razumijevanje i prihvaćanje mišljenja drugih, usporedba mišljenja, formuliranje samostalnog vrijednosnog suda. Doživljavanje konflikata svakodnevice u književnim, glazbenim, likovnim djelima (npr. Sunčana Škrinjarić*: Ulica predaka*).	Učenik (je) – razumije pouke priča, u stanju je formulirati samostalno mišljenje. – prihvaća mišljenja koja odstupaju od njegovog. – u stanju kulturno formulirati svoj samostalni vrijednosni sud. – tijekom doživljavanja glazbenih, književnih i likovnih doživljaja razvija se njegova senzibilnost na probleme.	*Moralni odgoj:* formiranje sustava vrijednosti, vrijednosni sud, samospoznaja; norme ponašanja. *Vizualna kultura:* likovna ostvarenja. *Mađarski jezik i književnost:* moralne pouke književnih djela. *Hrvatski narodopis:* moralne pouke djela mjesnih autora.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Pouka, mišljenje, konflikt, samospoznaja, norme ponašanja, vrijednosni sud, likovna umjetnost.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik se trudi svoje mišljenje na hrvatskom jeziku formulirati razgovijetno i sukladno situaciji. U stanju je na hrvatskom jeziku razumjeti, sažeti i proslijediti tuđe kraće poruke i kraće poslušane priče. Poznaje i zna primijeniti najosnovnije načine prikupljanja materijala i načine izrade skice. U stanju je u naučenim vrstama (pripovijedanje, opis, karakterizacija, sms, e-mail itd.) stvoriti tekst na hrvatskom jeziku. Trudi se biti zahtjevan, precizan i pravilan u pisanju i pisanju sastavka. U stanju je na opće razumijevanje teksta, na retroaktivno pronalaženje informacija iz teksta. Učenik poznaje osnovne karakteristike osnovnih vrsta riječi hrvatskog jezika (glagoli, imenice, pridjevi, brojevi, prijedlozi, glagolski prilog, glagolski pridjev, zamjenice), važnija pravila pravopisa u svezi s njima koje u svojim pismenim radovima nastoji i primijeniti. Hrvatske riječi, poslovice i izreke koje je upoznao pokušava koristiti i u svakodnevnoj komunikaciji. Zna formulirati razlike između različitih književnih vrsta. Zna razlikovati rimovane i ritmične tekstove od proze. Zna nabrojiti tri-četiri djela iz hrvatske književnosti i književnosti Hrvata iz Mađarske. U književnim djelima zna odijeliti veće sastavne jedinice. Zna rezimirati radnje nekolicine kraćih hrvatskih djela. Razgovijetno i precizno, čisto, raščlanjeno i u odgovarajućem ritmu zna pročitati poznate tekstove na hrvatskom jeziku. Jednostavnim je rečenicama u stanju sudjelovati u raspravama o poznatim temama, u stanju je formulirati mišljenje. U stanju je karakterizirati likove priča koje su mu poznate. U stanju je vjerno tekstu navesti/citirati/kazivati nekoliko iz nastavnog plana izabranih pjesama.

7.-8. razred

Glavni su ciljevi daljnji razvoj i učvršćenje već utemeljenih kompetencija, prepoznavanje, retroaktivno pronalaženje, predstavljanje i razmjena informacija; komunikacijska suradnja preko Interneta; produbljivanje i sistematizacija naučenih spoznaja o jeziku, promatranje strukture jezika postupcima gradnje rečenica i teksta.

Učenik u svom govoru u 7.-8. razredu ne samo da artikulira na odgovarajući način, već njegov izgovor izražava namjere govornika, nadalje, na odgovarajući način koristi i sredstva rečenične i tekstualne fonetike. U stanju je ne samo sažeti pročitano već i argumentirati te surađivati sa sugovornikom. Ne prilagođava se samo govornoj situaciji već je u stanju primijeniti i razne tehnike komunikacije. U stanju je ne samo koristiti skicu već ju je sposoban i samostalno izraditi. U stanju je interpretirati tekstove.

Upoznaje se s lirskim i pripovjednim strukturama, načinima karakterizacije, nadalje, upoznaje pojmove koji su propisani nastavnim planom.

Glede sposobnosti donošenja moralnih sudova, u stanju je iskazati dopadanje i izraziti drugačije mišljenje.

Pozna osnovne uzajamne povezanosti funkcioniranja medija i njihov utjecaj na društvo te njihovu ulogu u očuvanju i razvitku hrvatskog jezika i kulture.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 139**
Predznanje	Izražajna komunikacija, uporaba odgovarajućeg fonda hrvatskih riječi u osobnim izvješćima, u kazivanju priča i karakterizaciji osoba. Hrvatska jezična komunikacija u poznatim situacijama, prilagođavanje raznim govornim situacijama.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Uvježbavanje i razvijanje načina govora i fonda riječi koji je primjeren raznim školskim govornim situacijama i malim grupnim govornim situacijama. Upoznavanje nekolicine formi i najfrekventnijih vrsti masovne/javne komunikacije. Razvijanje izražajnog i preciznog kazivanja stihova i proze.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Izražajno, koristeći neverbalne znakove sukladno govornoj situaciji, očitovanje na hrvatskom jeziku. Različita svakodnevna očitovanja na hrvatskom jeziku, odnosno razumijevanje poruka masovne/javne komunikacije *(npr. vremenska prognoza, plakati, promidžbene poruke)*. Odlučnost u govoru, jačanje sposobnosti usmenog izražavanja u stvarnim govornim situacijama, u danim tematskim krugovima, o svakodnevnim temama. Dogovor/razgovor o uvježbanim svakodnevnim temama po malim grupama *(npr. daljnje školovanje, zaštita prirode)*. Rješavanje jednostavnih hrvatskih zadataka u svezi sa slušanim tekstom. Komunikacija u školskim situacijama: *dogovor, istupanje u raspravi, kratak prigodan govor, referat*, način govora i fond riječi primjeren situaciji i komunikacijskom cilju.	Učenik (je) – sposoban na jednostavnu i kontinuiranu komunikaciju na hrvatskom jeziku koja je primjerena svakodnevnim situacijama. – motiviran za sudjelovanje u stvarnim govornim situacijama ili govornim situacijama koje se vezuju uz tematske krugove. – samouvjereno rješava zadatke u svezi sa slušanim tekstovima. – u školskim situacijama koristi jezične obrate hrvatskog jezika.	*Svaki nastavni predmet:* referat/malo predavanje, sudjelovanje u raspravi, u razgovoru. *Mađarski jezik i književnost:* forme usmenog očitovanja. *Hrvatski narodopis:* upoznavanje zemlje. *Strani jezik:* fond riječi sličnih tema, komunikacijske situacije.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Mišljenje, dogovor, istupanje u raspravi, molba, istupanje u raspravi, referat/malo predavanje, masovna/javna komunikacija, tisak, radio, televizija, Internet.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 52**
Predznanje	Obrada na osnovnoj razini svakodnevnih i književnih tekstova na hrvatskom jeziku. Prepoznavanje uzajamnih povezanosti između teksta i slike uz tekst, interpretacija jednostavnijih prikaza, tabela i znakova. Čitanje i interpretiranje jednostavnijih hrvatskih dijalektalnih tekstova, njihova usporedba s književnim jezikom, obogaćivanje leksika. Prepoznavanje pogrešaka u čitanju i razumijevanju teksta. Primjena različitih naučenih strategija razumijevanja i obrade teksta na različitim tipovima i oblicima tekstova.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje i uvježbavanje novijih načina obrade tekstova i tehnika pronalaženja informacija. Razvijanje tekstu vjernog, tečnog načina čitanja, s odgovarajućim naglaskom riječi i intonacijom–dužih, jezično složenijih tekstova. Upoznavanje i primjena u praksi načina rada s informacijama u tiskanim i elektroničkim tekstovima.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Vježbanje upoznatih načina obrada tekstova, upoznavanje novijih tehnika i njihova primjena u praksi. Emotivno i sadržajno smisleno izražajno čitanje poznatih i nepoznatih hrvatskih svakodnevnih i književnih tekstova *(vidi: tematski krug Kulturni život, mediji)*. Otkrivanje i interpretacija uzajamnih povezanosti između teksta i slika te prikaza koji ga nadopunjuju *(npr. stripovi na hrvatskom jeziku, obiteljsko stablo)*. Razumijevanje pročitanog teksta, isticanje njegove biti, razumijevanje radnje i emocija. Pronalaženje informacija iz	Učenik (je) – zna tekst samostalno i uz pomoć obraditi raznim tehnikama. – zna čitati precizno, odgovarajućim naglaskom i intonacijom. – u stanju spojiti tekst sa slikom i prikazom. – u stanju interpretirati i istaknuti bit teksta na hrvatskom jeziku. – sigurno radi s raznim bazama informacija i rječnicima. – se (dobro) orijentira među različitim tipovima tekstova.	*Svi nastavni predmeti:* nastavnim predmetima svojstvena obrada onih tekstova koji se čitaju u okviru pojedinih nastavnih predmeta. *Vizualna kultura:* interpretacija prikaza, slika, ilustracija. *Informatika:* digitalni nosači informacija, izvori informacija, tipovi tekstova. *Mađarski jezik i književnost; strani jezik:* korištenje rječnika, fond riječi. *Hrvatski narodopis:*

različitih izvora *(Internet, knjižnica),* rad s informacijama, njihova interpretacija, izvođenje zaključaka. Korištenje elektroničkih i tiskanih rječnika. Prepoznavanje tipova tekstova *(beletristički, znanstveno-popularni, udžbenički, medijski)*.		znanstveno-popularni, beletristički tekstovi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pronalaženje informacija, rječnik, tekst, obrada teksta, znanstveno-popularna književnost, tip teksta.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 30**
Predznanje	Popunjavanje i pisanje jednostavnog hrvatskog formulara/obrasca, razglednice, pisma; dopunjavanje naučenih tekstova na hrvatskom jeziku, samostalno stvaranje teksta, pisanje skice. Kreativno i raznovrsno stvaranje tekstova u poznatim vrstama sastavaka. Opis doživljaja i događaja primjenom različitih priopćajnih vrsta. Izbjegavanje osnovnih jezičnih pogrešaka. Poznavanje tipova i vrsta tekstova. Prevođenje kraćih rečenica i tekstova pomoću rječnika. Primjena nekoliko digitalnih tipova tekstova (sms, e-mail).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje stvaranja tekstova koje je primjereno književnoj vrsti teksta. Postavljanje temelja za stvaranje povezanog pisanog testa na osnovi slike, jednostavnim i složenim rečenicama, na osnovi osobnih doživljaja i doživljaja stečenih čitanjem–uz poštivanje jezičnih normi. Vježbanje pismenog prijevoda manje poznatih hrvatskih tekstova.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pisanje povezanog teksta na osnovi slike jednostavnim i složenim rečenicama. Pisanje sastavka na osnovi osobnih doživljaja i doživljaja stečenih čitanjem–uz poštivanje jezičnih normi *(npr. moj omiljeni pjevač, najbolji sportaš)*. Stvaranje raznih vrsta tekstova *(opis, pripovijest)* na hrvatskom jeziku na osnovi zadanih kriterija, uključujući i tekstove	Učenik (je) – zna napisati suvisao tekst na osnovi slike. – u stanju napisati sastavak o svom doživljaju. – se pridržava jezičnih normi. – zna stvarati tekstove različitih vrsta. – koristeći rječnik samouvjereno prevodi hrvatske tekstove koji se vezuju uz nastavno gradivo. – se na kulturan način očituje na različitim internetskim	*Vizualna kultura:* slike različitih tema, tematske slike. *Mađarski jezik i književnost:* vrste i tipovi tekstova. *Strani jezik:* tehnike prevođenja. *Informatika:* mogućnosti programa za obradu teksta.

koji spadaju u grupu tekstova masovne/javne komunikacije *(vijest, intervju, reportaža)*. Pisani samostalni prijevod i prijevod uz pomoć rječnika hrvatskih svakodnevnih i književnih tekstova. Objavljivanje na hrvatskom jeziku na raznim internetskim površinama *(e-mail, blog)*.	forumima.	

Ključni pojmovi/ pojmovi	Elektronički tekst, intervju, reportaža, vijest, opis slike, tematska slika.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 10**
Predznanje	Kulturno i djelotvorno korištenje Interneta i usluga knjižnice. Tehnike usvajanja znanja koje su potrebite za stjecanje osnovne naobrazbe i učinkovitog učenja. Poznavanje i primjena postupaka koji pospješuju učenje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje kombiniranih metoda učenja. Samostalno stvaranje dijaloga, izrada prezentacija, primjena kooperativnih tehnika u cilju postizanja veće učinkovitosti. Poticanje korištenja usluga knjižnice i Interneta.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Kombinirane metode učenja: situacijske vježbe, vježbe koncentracije i razvoja pamćenja, nove tehnike učenja teksta. Jačanje motivacije jezičnim igrama, vježbama dramatizacije, samostalnim stvaranjem dijaloga, razvijanje sposobnosti usmenog izražavanja i govora na osnovi *Preporučenih tematskih krugova*. Samostalna izrada skice, prezentacije te sažimanje *(npr. nacionalni parkovi Hrvatske)*. Primjena kooperativnih tehnika	Učenik (je) – poznaje i primjenjuje kombinirane metode učenja ciljem izvršavanja različitih zadataka učenja. – u stanju na raznovrsne načine stvarati usmene i pisane tekstove. – iskazuje ciljani interes za učenje hrvatskog jezika, sukladno svome interesu pronalazi informacije. – odgovorno koristi razne izvore spoznaja.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* pronalaženje informacija. *Mađarski jezik i književnost:* izrada skice, knjižnica, rječnici. *Informatika:* pronalaženje informacija, Internet, web-stranice. *Hrvatski narodopis:* korištenje usluga knjižnice.

(rad po parovima, projektni rad, grupni rad) samostalno, odnosno usmjeravanjem učitelja *(npr. predstavljanje hrvatskih gradova, moj omiljeni sastav, omiljeni pjevač)*. Svjesno korištenje audiovizualnih sredstava, Interneta. Sistematizacija i proširivanje spoznaja o korištenju usluga knjižnice. Sigurno korištenje rječnika.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Informacija, knjižnica, učenje, skica, Internet, rječnik, audiovizualna sredstva.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 48**
Predznanje	Poznavanje najfrekventnijih pravila pravopisa, njihova postupna samostalna primjena u pisanoj komunikaciji. Samostalna upotreba frekventnih jednostavnih morfoloških i sintaktičkih konstrukcija. Najosnovnija i najfrekventnija pravopisna pravila u svezi s vrstama riječi, poznavanje i primjena normi, potreba za preciznim pravopisom. Adekvatan fond riječi za rješavanje zadataka. Spoznaje osnovne razine o sličnostima i razlikama između struktura hrvatskog, mađarskog i učenog stranog jezika. Prepoznavanje frekventnih izričaja mjesnog hrvatskog narječja/govora-u govoru i pismu. Osnova, nastavak/sufiks, složena riječ/složenica, osnovne vrste riječi: glagoli, imenice, pridjevi, brojevi, prijedlozi, zamjenice, infinitiv. Tipovi vrsta rečenica, njihova upotreba.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Uočavanje strukture i promjena hrvatskog jezika. Svjesno korištenje frekventnih sintagmi, izričaja i sintaktičkih jedinica. Proširivanje spoznaja o vrstama riječi. Razvijanje hrvatske jezične svjesnosti. Upoznavanje porijekla i razvoja hrvatskog jezika.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Isticanje važnosti pravopisa u raznim pismenim vrstama teksta. Najvažnija pravila interpunkcije rečenice i teksta. Sastav i struktura rečenica, njihova funkcija u jeziku, vrste	Učenik (je) – poznaje i primjenjuje najvažnija pravopisna pravila i pravila interpunkcije. – rečenice koristi sukladno govornoj situaciji i priopćajnoj namjeri – prepoznaje i primjenjuje	*Informatika:* programi za provjeru pravopisa. *Mađarski jezik i književnost:* fonološke, morfološke i

rečenica. Vježbe preoblikovanja rečenica sukladno govornoj situaciji i komunikacijskoj namjeri–u govoru i pismu. Najfrekventnije glasovne promjene, pravopis u svezi s glasovnim promjenama. Proširivanje spoznaja o vrstama riječi. Padeži imenica u množini. Deklinacija pridjeva i brojeva. Prijedlozi s padežima. Glagolski oblici/načini (imperativ, kondicional), glagoli po vidu svršeni-nesvršeni), glagoli po predmetu radnje. Prilozi. Zamjenice: povratne, odnosne. Skupljanje riječi, tvorba riječi: izvođenjem, slaganjem. Promjene i proširivanje fonda riječi: skupljanje i usporedba starih i novih riječi, odnosno novih izričaja. Porijeklo hrvatskog jezika i njegovo mjesto među ostalim jezicima.	najfrekventnije glasovne promjene. – posjeduje najosnovnija znanja o fonetici, leksikologiji, morfologiji i sintaksi. – svoj fond riječi kontinuirano proširuje i sistematizira. – zna smjestiti hrvatski jezik među skupine jezika.	sintaktičke spoznaje; jezične skupine, jezici. *Strani jezik:* fonologija, vrste riječi, sintaksa učenog jezika.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Vrste rečenica; jednostavna rečenica, složena rečenica, pravila o interpunkciji, interpunkcijski znakovi (zarez, točka, upitnik, uskličnik, dvotočka, crta), glasovne promjene; indoeuropski jezici, jezična skupina, jezično srodstvo.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 35**
Predznanje	Poznavanje nekolicine književnih djela Hrvata iz Mađarske i književnih djela matičnog naroda. Samostalno čitanje, sažimanje radnje i karakterizacija likova kraćih epskih (predaje, priče, legende, pripovijetke) i lirskih (pjesme) djela. Dramsko uprizorenje fragmenata pripovijesti, legenda, predaja, narodnih običaja na hrvatskom jeziku. Analiza lirskih djela.	

Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Čitanje, sažimanje sadržaja i imenovanje književnih vrsti epskih i lirskih djela na hrvatskom jeziku. Upoznavanje elemenata lirskog jezičnog izraza. Prepoznavanje i imenovanje pojmova tijekom analize. Prepoznavanje karakteristika epskih djela (mjesto, vrijeme, radnja/fabula, likovi). Razvijanje kreativnog pisanja na hrvatskom jeziku, npr. pisanje stripa na hrvatskom jeziku. Upoznavanje uzrastu primjerenih filmskih emisija i programa(za mladež) (film, televizija, video, web), korištenje pisanih medija (novine, časopisi) i mogućnosti koje pruža Internet u svrhu učenja jezika.

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Samostalno čitanje, razumijevanje, sažimanje radnje/fabule i imenovanje književne vrste obimnijih epskih i lirskih djela na hrvatskom jeziku. Prepoznavanje lirskog izraza lirskih djela te njihovo imenovanje tijekom analize. Interpretacija i predstavljanje epskih djela po zadanim kriterijima (mjesto, vrijeme, likovi, radnja/fabula). Kreativno pisanje, pisanje stripa na hrvatskom jeziku. Upoznavanje uzrastu primjerenih filmskih emisija i programa(za mladež) (film, televizija, video, web), korištenje pisanih medija (novine, časopisi) i mogućnosti koje pruža Internet u svrhu učenja jezika. Gledanje i obrada jedne hrvatske predstave kazališta iz Hrvatske ili iz Mađarske. Razlike između uloge dijaloga i monologa. Obrada dijaloških djela, dramske igre. Stvaranje jednostavnijih medijskih tekstova na hrvatskom jeziku (npr. intervju, novinski članak, lista s podacima za društvene web-stranice).	Učenik (je) – samostalno čita, razumije, definira književnu vrstu i karakterizira obimnija književna djela. – sukladno svome uzrastu pronalazi komunikacijske površine u svrhu učenja jezika. – kroz stvaranje medijskih tekstova razvija svoju maštu i sposobnost izražavanja. – u zajedničkim igrama i dramskim igrama predstavlja različite likove, tipove ponašanja i karaktere. – prepozna, razumije i stvara različite tekstove jednostavnijih novinskih vrsta.	*Informatika:* pronalaženje podataka za životopise autora. *Mađarski jezik i književnost:* književna djela sličnih tema i sličnih književnih vrsta, kazališna umjetnost. *Hrvatski narodopis:* legende, predaje. *Vizualna kultura:* medijsko pojavljivanje.

Prepoznavanje i stvaranje determinantnih vrsta novinskih tekstova, svijest o njihovim osnovnim karakteristikama (vijest, reportaža, intervju). Poznavanje djela ili fragmenata djela hrvatskih autora (npr. Sunčana Škrinjarić: *Kaktus bajke*, Ivana Brlić - Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, August Šenoa: *Povjestice*, Nada Iveljić: *Konjić sa zlatnim sedlom*, Gustav Krklec: *Pjesme,* Zdenka Jušić-Seunik: *Vode su pjevale*, Milivoj Matošec: *Strah u ulici lipa*, Ivan Kušan: *Kako u Parizu*, Branka Primorac: *Maturalac* (ulomci), Božidar Prosenjak: *Divlji konj*, Sunčana Škrinjarić: *Ulica predaka,* Stjepan Tomaš: *Mali ratni dnevnik.* Djela hrvatskih autora iz Mađarske npr. Jolanka Tišler: *V modrini neba,* Stjepan Blažetin: *Rasuto biserje*, Stipan Blažetin: *Srce na dlanu*, Josip Gujaš Džuretin: *Povratak u Podravinu*, Lajoš Škrapić: *Droptine*, Marko Dekić*: S bačvanske ravnice*, Matilda Bölcs: *Jantarska ciesta*, Jolanka Tišler *V zrcalu rodice*, Ladislav Gujaš: *Dodir vremena*, Mate Šinković: *Na našoj gori.*		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Struktura, roman, pripovijest, pjesma, konflikt, pripovjedač, dijalog, monolog, scena, maska, uloga, lica, vijest, reportaža.	

<table>
<tr><td>Tematska jedinica/
Razvojni ciljevi</td><td colspan="2">Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja.</td><td>Fond sati
10</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Učenik posjeduje osnovne sposobnosti kulturnog jezičnog samoizražavanja, samostalnog promišljanja i formiranja mišljenja. Prihvaća i tolerira jezične različitosti. Sposoban je riješiti konflikte i samostalno stjecati spoznaje.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Razvijanje kritičkog razmišljanja. Formiranje sigurnog načina rada s elektroničkim, internetskim izvorima informacija. Usvajanje hrvatskih jezičnih formi izražavanja dopadanja. Svjesno korištenje i hrvatsko jezično utemeljenje osnovnih načela kulturnog iznošenja mišljenja, argumentiranja i rasprave.</td></tr>
<tr><td>Djelatnosti/Spoznaje</td><td>Zahtjevi</td><td colspan="2">Korelacije</td></tr>
<tr><td>Formuliranje mišljenja suvislim rečenicama na hrvatskom jeziku na osnovi svakodnevnih situacija, doživljaja u svezi s umjetnostima te doživljaja stečenih čitanjem. Prepoznavanje i imenovanje moralnih i estetskih vrijednosti te konflikata koji se pojavljuju u djelima hrvatske umjetnosti (likovna umjetnost, glazba, film, kazalište).

Interpretacija i imenovanje veza/odnosa, postupaka, emotivnih odnosa koji se pojavljuju u igranim filmovima (npr. Dječaci/Junaci Pavlove ulice).

Upoznavanje osnova argumentiranja. Sudjelovanje u razgovorima, raspravama, prezentiranje i obrana svog stajališta.
Reagiranje na tuđa mišljenja u manjim zajednicama (škola, obitelj, prijatelji) (npr. zaštita životinja, pušenje, pravila suživota).</td><td>Učenik (je)
– sposoban samostalno formulirati svoje mišljenje na osnovi situacija svakodnevice ili doživljaja u svezi s umjetnošću.
– tijekom doživljavanja glazbenih, književnih i likovnih doživljaja razvija mu se sposobnost rješavanja problema.
– sposoban samostalno formulirati svoj vrijednosni sud, odnosno sposoban je argumentirati.</td><td colspan="2">Moralni odgoj: norme ponašanja, konflikti, rasprava o estetskim vrijednostima.

Vizualna kultura: djela likovne umjetnosti, film.

Mađarski jezik i književnost: moralne pouke književnih djela.

Hrvatski narodopis: moralni problemi u djelima mjesnih autora.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi/
pojmovi</td><td colspan="3">Pouka, mišljenje, konflikt, argumentiranje, norme ponašanja, vrijednosni sud, likovna umjetnost, glazba.</td></tr>
</table>

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik se orijentira i učinkovito sudjeluje u svakodnevnim grupnim komunikacijskim situacijama i raspravama na hrvatskom jeziku, te komunikacijskim situacijama u paru, odnosno u stanju je argumentirati sukladno svome stajalištu. U stanju je formulirati svoje mišljenje na hrvatskom jeziku u pismu i govoru u svezi sa sadržajem pročitanog djela te obrazložiti svoje tvrdnje. Zna interpretirati komunikacijske namjere i nejezične znakove svojih partnera. U stanju je razumjeti hrvatske tekstove različitih vrsta, odnosno zna retroaktivno pronaći informacije iz teksta. Zna sažeti sadržaj teksta, zna samostalno pisati bilješke i skice. Učenik poznaje različite vrste rečenica te se trudi koristiti ih tijekom stvaranja teksta. Tijekom pismenog stvaranja teksta primjenjuje svoje gramatičke, jezične i sintaktičke spoznaje. Pozna i koristi sredstva i mogućnosti masovne/javne komunikacije u svrhu učenja jezika. Učenik je u stanju identificirati književne vrste jednostavnijih književnih djela. Zna se orijentirati u književnosti matičnog naroda i književnosti Hrvata iz Mađarske, zna se orijentirati u mjesnim tradicijama i mjesnom književnom nasljeđu. Učeniku su jasna osnovna izražajna sredstva medija, vrste pisanog i elektroničkog novinarstva, te mu je jasna društvena uloga Interneta, odnosno uloga Interneta u učenju jezika.

Razvijanje različitih forma usmene i pismen komunikacije u sljedećim tematskim krugovima 5.-8. razred	
Preporučeni tematski krugovi	**Korelacije**
Obitelj Ja i moja obitelj. Predstavljanje članova obitelji. Odnos i veze među ljudima, prijatelji, društvo. Rad, zanimanja. Prilagođavanje, crte karaktera. Pojedinac i zajednica, tipovi konflikata. Svakodnevne aktivnosti, dnevni raspored, obiteljska svakodnevica. Porodično stablo, preci. Obiteljski blagdani.	*Moralni odgoj:* suživot na raznim društvenim poljima/razinama. *Mađarski jezik i književnost:* karakterizacija likova, konflikti u raznim književnim djelima. *Tehnika, način života i praktičan rad:* obitelj, podjela poslova, zanimanja, blagdani.
Dom Dom, moje bliže okruženje.	*Biologija-zdravstveni odgoj[1]:* okoliš mjesta

Moje omiljene igračke. Moje mjesto stanovanja/prebivalište, šire okruženje.	stanovanja. *Matematika:* orijentacija u prostoru, skupovi.
Jedenje Dnevna ishrana/obroci. Moja omiljena jela i pića. Zdrava ishrana, kuhanje, recepti, emisije o gastronomiji. Jedenje u restoranu, ekspres-restorani, gotova jela. Jela, običaji uz jela, bonton. Karakteristična jela Hrvatske, karakteristična jela Hrvata iz Mađarske.	*Biologija-zdravstveni odgoj:* upoznavanje čovjeka i njegova zdravlja: hranjivi sastojci, namirnice, režim ishrane. *Tehnika, način života i praktičan rad:* ishrana, kuhanje.
Vrijeme, vremenske prilike Sat. Dani u tjednu, doba dana. Godišnja doba, mjeseci. Elementi vremenskih prilika. Meteorološke pojave.	*Matematika:* mjerenje vremena, izražavanje (protoka) vremena u svakodnevnoj komunikaciji. *Zemljopis:* izmjenjivanje doba dana i godišnjih doba.
Odijevanje Godišnja doba i odjeća/dijelovi odjeće. Moja omiljena odjeća. Moda. Marke.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* zdrav način života– odijevanje. *Matematika:* skupovi.
Zdravlje, sport Dijelovi tijela i kretanje. Moj omiljeni sport. Zdrav način života, bolesti, zdravstvena zaštita/usluga, metode liječenja. Štetne navike/bolesti ovisnika.	*Biologija-zdravstveni odgoj:* dijelovi tijela, zaštita zdravlja. *Tjelesni odgoj i sport*: vježbe za razvijanje pokreta.
Škola, učenje, obrazovanje, rad Moja škola, naša učionica. Moji nastavni predmeti. Moji razredni drugovi, prijatelji. Školska svakodnevica, dnevni raspored, raspored sati. Proces učenja, metode učenja. Školska struktura, tipovi škola. Mogućnosti daljnjeg školovanja. Vanškolske aktivnosti, školski i vanškolski načini stjecanja spoznaja. Svijet rada, tradicionalni i suvremeni zanati/zanimanja.	*Moralni odgoj:* prijateljske veze, školske zajednice. *Matematika:* orijentacija u prostoru, skupovi.
Slobodno vrijeme	*Pjevanje-glazbena*

Moje omiljeno provođenje vremena. Slobodne aktivnosti, hobi, sport. Turizam, ljetovanje, vrste putovanja.	*kultura:* slušanje glazbe. *Vizualna kultura:* kreativne aktivnosti. *Tjelesni odgoj i sport*: sportske grane.
Okolica, priroda, svijet tehnike Životni uvjeti/prilike, stanovanje, pokućstvo. Zaštita okolice i prirode, lokalni i regionalni problemi, zaštita okolice u mjestu (stanovanja). Zaštita životinja, uzgoj/držanje životinja. Rukotvorstvo, industrija.	*Biologija-zdravstveni odgoj:* sistematizacija živih bića po staništima, načinima prehrane i po drugim osobinama; raznovrstan živi svijet. *Matematika:* skupovi, prikupljanje, registriranje podataka.
Usluge Putovanje, promet, prometala, spoznaje o prometu, infrastruktura. Mogućnosti smještaja, način života na hrvatskom jezičnom području. Javne ustanove. Kupovina. Ugostiteljstvo.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* promet, spoznaje o prometu.
Blagdani i tradicija, društveni okoliš Način života nekad i sad, okoliš prebivališta, sela Hrvata iz Mađarske, uvjeti života i stanovanja. Blagdani, karakteristični hrvatski vjerski blagdani, običaji i blagdani Hrvata iz Mađarske. Obiteljski blagdani, moji blagdani. Hrvatski i mađarski nacionalni praznici.	*Hrvatski narodopis:* blagdani, tradicije/nasljeđe.
Kulturni život, mediji Glazba kao kulturno nasljeđe: glazbeno nasljeđe Hrvata iz Mađarske, narodne pjesme i plesovi regija. Svijet medija: emisije za mladež hrvatskih uredništava televizije i radija *(Hrvatska kronika)*, novine *(Hrvatski glasnik, Hrvatske novine)* Televizijske i radijske emisije namijenjene mladima iz Hrvatske. Uloga Interneta, društvenih mreža.	*Pjevanje-glazbena kultura:* glazba, narodna glazba, narodni plesovi. *Informatika:* mediji, kultura, Internet. *Mađarski jezik i književnost:* mediji, kultura, književnost.
Politika i povijest Pravila suživota, narodnosti u Mađarskoj, prava i obveze hrvatske narodnosti iz Mađarske. Uvid u tematski krug narodnosne politike.	*Povijest; spoznaje o društvu i državljanstvu*: narodnosni zakoni,

Povijest naselja Hrvata u Mađarskoj. Zemljopisne i povijesne spoznaje o Hrvatskoj. *Hrvatski jezik* Regije i područja gdje žive Hrvati u Mađarskoj. Narječja/govori Hrvata u Mađarskoj. AUTORI I DJELA: *Narodna poezija:* pričalice, narodne pjesme, narodne igre, narodne pripovijetke poslovice Hrvata iz Mađarske i matičnog naroda. Pjesme, priče, pripovijetke, pripovjedni romani jednostavnije strukture, fragmenti dječjih romana *hrvatskih autora*: npr. Ivana Brlić-Mažuranić: *Priče iz davnine*, Milivoj Matošec: *Pustolovina u dimnjaku*, Sunčana Škrinjarić: *Kaktus bajke*, Grigor Vitez: *Pjesme*, Luko Paljetak: *Roda u drugom stanju,* Ivana Brlić-Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića,* Pajo Kanižaj: *Prsluk pucam, Zeleni brkovi,* August Šenoa: *Povjestice, Postolar i vrag, Kameni svatovi*, Nada Iveljić: *Konjić sa zlatnim sedlom*, Gustav Krklec: *Pjesme,* Zvonimir Balog: *Veseli zemljopis*, Zdenka Jušić-Seunik: *Vode su pjevale*, Milivoj Matošec: *Strah u ulici lipa,* Hrvoje Hitrec: *Eko eko,* Ivan Kušan: *Kako u Parizu*, Branka primorac: *Maturalac* (ulomci), Damir Miloš: *Bijeli klaun*: (ulomci), Sunčana Škrinjarić*: U gajbi*, Božidar Prosenjak: *Divlji konj*, Sunčana Škrinjarić: *Ulica predaka.* Pjesme, priče i pripovijetke hrvatskih autora iz Mađarske: npr. Jolanka Tišler: *V modrini neba*, Stipan Blažetin: *Srce na dlanu,* Josip Gujaš Džuretin: *Povratak u Podravinu,* Lajoš Škrapić: *Droptine,* Stipan Blažetin: *Bodoljaši,* Marko Dekić: *S bačvanske ravnice*, Matilda Bölcs: *Jantarska icesta*, Jolanka Tišler: *V zrcalu rodice*, Ladislav Gujaš: *Dodir vremena.*	narodnosna prava, narodnosna politika, spoznaje o Ustavu, povijest naselja. *Hrvatski narodopis:* povijest i zemljopis Hrvatske, naselja Hrvata iz Mađarske.

[1] Sadržaji naznačeni kod nastavnih predmeta biologije-zdravstvenog odgoja i zemljopisa u 5.-6. razredu javljaju se kod nastavnog predmeta poznavanja prirode.

HRVATSKI KEZIK I KNJIŽEVNOST

(*za nastavu jezika, proširenu i dodatnu nastavu jezika u narodnosnom obrazovanju*)

9.-12. razred

Osnovna zadaća hrvatskog jezičnog odgoja je upoznavanje jezika kao sustava koji se mijenja, odnosno razvijanje hrvatske jezične kompetencije kako bi učenici bili u stanju sukladno svojoj životnoj dobi pismeno i usmeno komunicirati na hrvatskom jeziku. Na taj način utemeljivši učenje i samostalno stjecanje znanja učenika, odnosno u tijesnoj povezanosti s tim djelatnostima diferencirano promišljanje, sposobnost i potrebu kontinuiranog obrazovanja.

Učenikova znanja o razumijevanju i stvaranju teksta na hrvatskom jeziku koje kontinuirano razvija čine ga sposobnim za svjesnu primjenu komunikacije-samostalno ili u suradnji s drugima-te ga osposobljavaju za razumijevanje, analizu i obradu raznih tekstova na hrvatskom jeziku. U samostalnom stvaranju hrvatskih tekstova u stanju je udovoljiti moralnim, estetskim i kulturnim očekivanjima koja proizlaze iz normi različitih književnih vrsta tekstova te koji respektiraju govornu situaciju i slušateljstvo.

Zadaća hrvatskog jezičnog odgoja je da učenici postanu svjesni kako je jezik sustav koji se mijenja i razvija, a njegova sigurna upotreba je prijeko potrebna za razvijanje djelotvorne sposobnosti izražavanja. Zadaća mu je nadalje razvijanje razumijevanja i stvaranja tekstova objavljenih u raznim oblicima (usmeni, tiskani, elektronički itd.), sposobnost izražavanja koja je u skladu sa situacijom, ciljano i kritičko korištenje, odabir i sistematizaciju raznih usmenih i pisanih informacija.

Očekivano znanje uključuje razumijevanja govora, sposobnosti govorenja, razumijevanje i stvaranje teksta na hrvatskom jeziku te primjenu navedenih u usmenim i pismenim očitovanjima u različitim životnim situacijama. (Uključujući osim slušanih i pisanih tekstova i poznavanje, razumijevanje i praktičnu primjenu na razini vještine audiovizualnih priopćavanja i različitih formi priopćavanja informatičkog društva.)

Nastavni predmet hrvatskog jezika i književnosti u jedinstvu s prihvaćenim trajnim vrijednostima, paralelno emitira jezičnu i književnu kulturu koja se formira i mijenja u današnjici.

Istaknute zadaće hrvatskog književnog odgoja su poticanje i jačanje interesa za čitanjem, stvaranje ljubavi prema književnosti, doživljajno upoznavanje priopćajnih formi i izražajnih načina. Tako stečena znanja pružaju mogućnost za razvijanje samospoznaje i poznavanje ljudi, za razvijanje mašte, kreativnosti i kritičkog promišljanja.

Zadaća nastave književnosti je da putem utjecaja umjetnosti emitira kreativne emocije, misli i intenzivne doživljaje, a pomoću razgovora, stvaranja usmenog i pisanog teksta učenici steknu kolektivne doživljaje samoizražavanja i slušanja drugoga.

Stjecanjem hrvatske književne naobrazbe učenici mogu preciznije razumjeti svakovrsne tekstove. Mogu doživjeti, upoznati, što više, preko vlastitih doživljaja mogu i razumjeti takve životne situacije, emocije, situacije donošenja odluka, moralne dileme koje mogu afirmirati i u svome životu. Mogu steći iskustva i na kreativan način upoznati izražajne mogućnosti hrvatskog jezika, pa pored ljepote hrvatskog jezika mogu biti obogaćeni doživljajima samoizražavanja i doživljajima rješavanja pisanih i usmenih zadataka. Mogu steći sposobnost samostalnog formiranja mišljenja i osobnu sposobnost prosudbe vrijednosti.

Svojstven cilj nastave hrvatskog jezika i književnosti je naravno i da učenici dožive, odnosno steknu iskustva u različitim aktivnostima, u individualnim rješavanjima zadataka, u prikupljanjima podataka i predavanjima, u situacijama kooperativnog učenja (radu po parovima, grupnom radu), u dramskim igrama i u primjeni različitih postupaka razumijevanja teksta. Sve to u značajnoj mjeri doprinosi razvitku njihovih sposobnosti učenja te stoga pridonosi uspješnosti njihovog srednjoškolskog obrazovanja.

Argumentiranje i učenje sposobnosti sudjelovanja u raspravi ima motivacijsku snagu

ako obuhvatimo takve društvene teme koje imaju odlučujuću ulogu u formiranju naše svakodnevice.

Prirodno polje odgoja s ciljem kritičkog odnosa prema potrošačkom ponašanju je razumijevanje teksta. Više tematskih krugova nam pruža mogućnosti za ispravno vrednovanje informacija. U svemu tome možemo računati na samostalno prikupljanje podataka i mala predavanja/referate učenika.

Pri nastavi hrvatskog jezika računamo i s činjenicom da se ona odvija u sredini nosača elektroničkih informacija, velikog napredovanja Interneta/Svemreže i svakodnevne upotrebe jezika. Taj izazov, naime, istaknutom snagom formira kulturu materinskog jezika i utječe na duhovni značaj čitanja književnosti/književnih djela.

Pored načina samostalnog prikupljanja podataka, korištenja usluga knjižnica, kataloga i bibliografija digitalnu kulturu i samostalno učenje podjednako razvijaju i mogućnosti koje nam pruža Internet.

Preporučeni tematski krugovi za 9-12. razred nalaze se u formi tabele na kraju Okvirnog plana. Pojedini elementi tematskih krugova upoznati u 5-8. razredu se nanovo javljaju, pružajući mogućnost za obradu iz drugog kuta gledišta te za proširenje i produbljivanje ranije stečenih spoznaja. *Njihovom obradom razvijamo sva polja kompetencija, ostvarujemo razvojne ciljeve.*

Redoslijed obrade predloženih tema, termine, dubinu i proširivanje obrade svrsishodno je definirati u skladu s mjesnim nastavnim planom.

9.-10. razred

Cilj učenja, upoznavanja jezika i aktivnostima u svezi s hrvatskim jezikom je proširenje i razvijanje tehnika razumijevanja teksta, hrvatskog fonda riječi, razumijevanje pojmova i upotreba pojmova učenika. Nadalje, istaknute ciljeve predstavlja primjena normi pismenosti hrvatskog jezika, čitak rukopis i siguran pravopis.

Očekuje se kontinuirani razvoj sposobnosti hrvatskog čitanja i razumijevanja teksta; čitanje naglas razumijevanjem i nijemo čitanje koje obuhvaća primjenu usmenog i pismenog razumijevanja od rješavanja osnovnih zadataka, preko razgovora, do samostalnog pisanog djela.

Istaknuto polje hrvatskog jezičnog obrazovanja čini čitanje tekstova različitih književnih vrsta i namjena, odnosno, razvijanje njihova razumijevanja i interpretacije. Razvijanje sposobnosti samostalne izrade skice i bilježaka, pismeno i usmeno formuliranje samostalnog mišljenja u svezi sa sadržajem pročitanog zadaci su koji su povezani s razvijanjem sposobnosti stvaranja teksta.

Formiranje kulturnog jezičnog ponašanja uvjetovano je posjedovanjem i razvijanjem hrvatskih jezičnih sposobnosti potrebnih za samoizražavanje i društveni-grupni dijalog. Važan je zadatak daljnje razvijanje i samostalna primjena jezičnih i gramatičkih spoznaja potrebnih za zahtjevno korištenje suvremenog hrvatskog jezika. Razvojem razumijevanja teksta će se u tom razdoblju dostići stupanj po kojem će učenici kritičkim i kreativnim čitanjem u audiovizualnom i digitalnom okruženju biti u stanju otkriti i interpretirati značenje sadržaja tekstova.

Prvenstveni je cilj tijekom nastave književnosti–u tijesnoj suradnji s hrvatskim jezičnim obrazovanjem-pomaganje emotivnog i misaonog usvajanja obrađenih književnih djela na hrvatskom jeziku, upoznavanje i primjena postupaka obrada tekstova koja je sukladna književnoj vrsti djela (npr. definiranje teme, književne vrste), nadalje u okviru tih postupaka obrade tekstova, interpretacija književnih lirskih i epskih djela na hrvatskom jeziku različitih književnih vrsta i tonova, razumijevanje uloge pjesničkih slika, karakteristika fonda riječi i

sintakse. Očekuje se samostalna analiza književnih djela po zadanim/zadanom kriterijima/kriteriju.

Razvoj sposobnosti učenja i razvoj samostalnosti pospješuju pripreme sakupljanja obimnijeg materijala za samostalno pisanje većeg teksta na hrvatskom jeziku, pripreme za ciljano prikupljanje, sistematizaciju i korištenje informacija.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 125**
Predznanje	Način govora i fond riječi sukladan različitim školskim govornim situacijama, govornim situacijama manjih zajednica, komunikacijskim ciljevima. Poznavanje oblika i nekoliko učestalijih vrsta masovne/javne komunikacije. Tekstu vjerno i izražajno/interpretativno kazivanje stihova i proze na hrvatskom jeziku.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Poznavanje i korištenje postupaka koji pomažu pri učenju, razvijanje razgovijetnog, izražajnog i povezanog govora na hrvatskom jeziku, razumijevanje i analiza dužeg slušanog teksta na hrvatskom jeziku, isticanje bitnoga, kritička obrada teksta. Razvijanje razumijevanja jasno formuliranih misli sudionika u razgovoru. Razvijanje što točnijeg prenošenja svakodnevnog i književnog teksta, obraćajući pozornost na precizan izgovor i naglasak.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Razumijevanje povezanog teksta i govora na hrvatskom jeziku u konkretnim govornim situacijama i reagiranje na njih *(npr. razumijevanje tehničkih informacija, postupanje po uputama, razumijevanje osnovnih informacija telefonskih razgovora)*.	Učenik – razumije i reagira na povezani tekst na hrvatskom jeziku.	*Svi nastavni predmeti:* malo predavanje/referat, sudjelovanje u raspravi, razgovoru.
Poznavanje i svjesna primjena razlika između *privatnog i javnog* teksta na hrvatskom jeziku *(raspored/uređenje, raščlamba, struktura teksta).* Komunikacija u svakodnevnim situacijama: *dogovor, sudjelovanje u raspravi, kratak prigodni govor, malo predavanje/referat*, način govora sukladan situaciji i komunikacijskom cilju, upotreba	Učenik (je) – zna održati malo predavanje/referat, sudjelovati u raspravi itd. na hrvatskom jeziku. – motiviran za raznoliku, senzibilnu i preciznu uporabu hrvatskog jezika, te je motiviran za sudjelovanje u stvarnim govornim situacijama ili u govornim situacijama koje se vezuju uz tematske krugove.	*Mađarski jezik i književnost:* različite govorne situacije, prigodni govor, memoriteri. *Hrvatski narodopis:* tematski krugovi upoznavanja zemlje.

i proširivanje fonda riječi u skladu s *Preporučenim tematskim krugovima*. Praćenje slijeda misli povezanog slušanog teksta na hrvatskom jeziku *(razumijevanje nepoznatih riječi na osnovi konteksta).* Težnja k raznolikosti, osjećajnosti i isticanju bitnoga u govoru.		
Argumentiranje svoga mišljenja ili kolektivnog mišljenja u grupnom razgovoru, raspravi. Slušanje i poštivanje tuđih mišljenja *(npr. rasprava o prednostima, odnosno manama jedenja kod kuće ili u restoranima)*.	Učenik – u svome argumentiranju koristi verbalna i neverbalna sredstva hrvatske jezične komunikacije (mimika, gesta, naglasak…).	*Etika:* predrasude, tolerancija/ snošljivost.
Nastojanje da se svakodnevni i književni tekstovi što cjelovitije prenesu i predstave, koristeći sredstva dramatizacije *(scene, dramski dijalozi, glumljenje situacija)*. Tekstu vjerno interpretativno kazivanje i predstavljanje dužih memoritera.	Učenik – izražajno/interpretativno kazuje stihove i prozu. – točnim memoriranjem i prezentacijom memoritera razvija svoj fond riječi hrvatskog jezika.	*Hrvatski narodopis:* dramatizirane scene koje se vezuju uz blagdane.
Razumijevanje, (de)kodiranje i reflektiranje na poruke masovnih komunikacija na hrvatskom jeziku: *razumijevanje radijskih i televizijskih informativnih emisija o poznatim temama*. Razvijanje usmene sposobnosti izražavanja na hrvatskom jeziku u vježbama poput životnih situacija, po zadanim tematskim krugovima *(npr. u ambulanti, na kolodvoru)*. Samouvjereno rješavanje zadataka razumijevanja nakon slušanja na hrvatskom jeziku (*razumijevanje biti tonskih zapisa jednostavnijeg jezičnog izraza)*.	Učenik – korištenjem sredstava masovne/javne komunikacije proširuje svoja jezična znanja.	*Strani jezik:* fond riječi sličnih tema, komunikacijske situacije.

Proširivanje fonda riječi sa sve širih polja društvenog života, a na osnovi *Preporučenih tematskih krugova*.	Učenik stječe iskustva o rješavanju zadataka razumijevanja nakon slušanja teksta.	*Informatika:* korištenje audiovizualnih i digitalnih pomagala pri sakupljanju informacija i rješavanja zadataka.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Mišljenje, dogovor, sudjelovanje u raspravi, malo predavanje/referat, prigodni govor, masovna/javna komunikacija, dramatizacija, obrazac/formular, upitnik.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 46**
Predznanje	Poznavanje raznolikih načina obrade tekstova i tehnika pronalaženja podataka. Tečno čitanje s razumijevanjem dužih, jezično složenijih tekstova na hrvatskom jeziku, odgovarajući naglasak i intonacija riječi. Razvijanje sposobnosti učenja: poznavanje načina rada s informacijama i njihova primjena u tiskanim i elektroničkim tekstovima na hrvatskom jeziku.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Proširivanje znanja o strukturi i formi frekventnih tipova tekstova. Razvijanje tehnika pisanja bilježaka. Razvijanje korištenja sakupljenih podataka u knjižnici i elektroničkim putem. Razvijanje obrade pisanog teksta na hrvatskom jeziku na osnovi zadanih kriterija, pitanja. Razvijanje sposobnosti prevođenja pomoću rječnika i bez rječnika. Razvijanje tekstu vjernog, izražajnog/interpretativnog čitanja nepoznatih, svakodnevnih ili poznatih književnih tekstova na hrvatskom jeziku.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Isticanje bitnoga čitanog hrvatskog teksta, sažimanje njegovog sadržaja, definiranje njegove književne vrste. Obrada tekstova uz pomoć nastavnika ili samostalno–na osnovi zadanih kriterija *(npr. putopis, modna revija, sportski događaj)*.	Učenik (je) – sposoban istaknuti bit teksta i sažeti njegov sadržaj. – u stanju obraditi tekst na osnovi zadanih kriterija.	*Svi nastavni predmeti:* osobitosti obrade tekstova svojstvenih za nastavne predmete pri obradi tekstova čitanih u okviru pojedinih nastavnih predmeta.
Poznavanje razlika između privatnih i službenih tekstova na hrvatskom jeziku *(pismo, obrazac/formular, upitnik)* te	Učenik – obraća pozornost na sadržajna i formalna pravila stvaranja tekstova.	*Mađarski jezik i književnost:* pisanje različitih tipova tekstova.

njihova svjesna primjena *(raspored/uređenje i raščlamba teksta, datum/nadnevak, potpis)*.		
Vježbe prijevoda pomoću rječnika ili bez rječnika. Razlikovanje doslovnog i prenesenog značenja riječi. Kontinuirano obogaćivanje hrvatskog fonda riječi u svim slojevima jezika, a na osnovi *Preporučenih tematskih krugova*.	Učenik – kontinuirano obogaćuje svoj hrvatski fond riječi i sposoban je za prijevod sadržaja teksta rječnikom ili bez njega.	*Mađarski jezik i književnost; strani jezik:* upotreba rječnika, fond riječi, obrada teksta.
Interpretacija književnih (pjesme, novele, romani) i publicističkih djela iz književnosti matičnog naroda i iz književnosti Hrvata iz Mađarske (vidi: *Kultura, mediji*).	Učenik – razumije i interpretira beletristička djela.	*Hrvatski narodopis:* beletristički tekstovi.
Točno čitanje, predstavljanje nepoznatih hrvatskih tekstova na razgovornom jeziku i poznatih književnih tekstova tako da se predstavi njihov emotivno-misaoni sadržaj. Rad na nepoznatim (jezičnim) obratima koji proizlaze iz karaktera izvornih tekstova.	Učenik – izražajno/interpretativno predstavlja tekstove na hrvatskom jeziku.	
Formuliranje svog mišljenja u svezi s pročitanim tematskim tekstovima na hrvatskom jeziku *(npr. važnost fizičkih aktivnosti/kretanja u očuvanju zdravlja)*.	Učenik – je sposoban kulturno formulirati mišljenje u svezi sa zadanom temom.	*Svi nastavni predmeti:* formuliranje osobnog mišljenja o zadanoj temi.
Vježbanje naučenih načina obrade tekstova na različitim tiskanim i elektroničkim tekstovima. Pronalaženje podataka, rad s podacima, njihova interpretacija iz različitih izvora (Internet, knjižnica; *promidžbena poruka/reklama, prospekt, letak*).	Učenik – sa sigurnošću i samostalno radi s podacima i različitih izvora.	*Informatika:* digitalni nosači informacija, izvori informacija, tipovi tekstova.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pronalaženje podataka, rječnik, tekst, fond riječi, obrada teksta, književna vrsta, pjesma, novela, roman, beletristički tekst, knjižnica, publicistika, obrazac/formular, promidžbena poruka/reklama, prospekt, letak.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 40**
Predznanje	Stvaranje teksta koji je u skladu s osobitostima književne vrste. Stvaranje povezanog teksta na hrvatskom jeziku jednostavnim i složenim rečenicama na osnovi slike, na osnovi osobnih doživljaja, doživljaja stečenih čitanjem–uvažavajući jezične norme. Samostalno pismeno prevođenje ili pismeno prevođenje nepoznatih hrvatskih tekstova pomoću rječnika.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Stvaranje obimnijeg teksta, odnosno formiranje samostalne tehnike pisanja bilježaka uvažavanjem jezičnih normi hrvatskog jezika. Samostalno stvaranje različitih vrsta tekstova npr. dopuna teksta, vježbe preoblike tekstova promjenom kriterija. Razvijanje prevođenja tekstova aktualnih tema ili prevođenja književnih tekstova–pomoću rječnika ili bez njega, uvažavajući razlike u jezičnim obratima između hrvatskog i mađarskog jezika.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Stvaranje obimnijeg teksta, odnosno formiranje samostalne tehnike pisanja bilježaka uvažavanjem jezičnih normi hrvatskog jezika (*npr. putovanje, ljetovanje, doživljaj stečen čitanjem)*. Čitak, uređen, dobro raščlanjen, pregledan rukopis.	Učenik – zna pisati obimnije tekstove, zna pisati bilješke. – obraća pozornost na raščlanjen, uređen i pregledan rukopis.	*Svi nastavni predmeti:* izrada bilježaka o tekstovima koji su pročitani u okviru pojedinih nastavnih predmeta.
Stvaranje različitih tipova tekstova *(privatno i službeno pismo, opis, autobiografija, karakterizacija, rasprava, zamolba, popunjavanje obrazaca/formulara)*. Kreativno stvaranje tekstova: pisanje tekstova, nastavljanje događaja, sažimanje teksta, proširivanje/dopuna teksta, vježbe preoblike teksta promjenom kriterija *(kod frizera, u kemijskoj čistionici, posuđivanje).*	Učenik (je) – u stanju stvarati različite tipove tekstova. – u stanju u svezi s tekstovima riješiti zadatke stvaranja teksta.	*Mađarski jezik i književnost:* tipovi tekstova, kreativno stvaranje tekstova.
Vježbe prevođenja o aktualnim temama, odnosno prevođenjem književnih tekstova, samostalno ili pomoću rječnika. Pojam prijevoda umjetničkih djela.	Učenik – se tijekom prevođenja trudi zahtjevno i precizno koristiti jezik.	*Strani jezik:* poznavanje tehnika prevođenja.

Pismeno iskazivanje pouka i ugođaja/ozračja književnih i publicističkih djela na hrvatskom jeziku, koristeći složene rečenice i povezani tekst. Razlaganje osobnog mišljenja, stava u svezi s tekstovima (vidi: *Tematski krug kultura i mediji*).	Učenik – svoje mišljenje i svoj stav o djelima na hrvatskom jeziku razlaže razgovijetno i suvislo.	*Hrvatski narodopis:* obrada narodnosnih književnih djela.
Pisanje usmjerenog sastavka po o zadanoj temi, uvažavanjem jezičnih pravila (npr. *omiljene grane sportova, posjet kazalištu, prometna špica*).	Učenik – je o zadanim tematskim krugovima u stanju napisati sastavak, uvažavanjem jezičnih normi.	
Pisanje tekstova (mišljenja) na hrvatskom jeziku različitim platformama društvenih mreža *(blog).*	Učenik – se na raznim internetskim forumima očituje na kulturan način.	*Informatika:* mogućnosti programa za obradbu tekstova, web-stranice.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Elektronički tekst, blog, prijevod umjetničkog djela, usmjeravani sastavak, privatno i službeno pismo, opis, karakterizacija, rasprava, zamolba, obrazac/formular.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 5**
Predznanje	Korištenje kombiniranih načina učenja. Samostalno stvaranje dijaloga i izrada prezentacije. Primjena kooperativnih tehnika u svrhu postizanja učinkovitosti. Samouvjereno/sigurno korištenje Interneta i rječnika. Motivirana upotreba hrvatskog jezika.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Pomaganje diferencirane interpretacije riječi hrvatskog fonda riječi pomoću rječnika. Razvijanje svjesnog korištenja informatičkih (Internet) i audiovizualnih sredstava u svrhu učenja jezika. Korištenje internetskih rječnika i leksikona. Učenje obimnijih memoritera na hrvatskom jeziku sa svrhom razvijanja pamćenja teksta. Obrada nastavnog gradiva u formi projekta ili prezentacija. Korištenje internetskih rječnika i leksikona radi razvijanja jezičnog znanja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Točno navođenje tekstova na hrvatskom jeziku te njihova samostalna i aktivna reprodukcija sukladno ciljevima. Učenje dužih memoritera radi razvijanja pamćenja teksta (vidi: *Tematski krug kultura i mediji*).	Učenik u interesu izvršavanja različitih zadataka učenja poznaje i primjenjuje kombinirane načine učenja teksta.	*Svi nastavni predmeti:* učenje teksta, poznavanje tehnika pisanja bilježaka.
Diferencirana interpretacija i proširenje hrvatskog fonda riječi	Učenik samostalno koristi različite rječnike.	*Mađarski jezik i književnost:* pisanje

korištenjem jednojezičnih (etimologijskih rječnika, rječnika sinonima) rječnika.		skice, knjižnica, rječnici, kooperativne tehnike.
Svjesno korištenje informatičkih (Internet) i audiovizualnih sredstava/pomagala radi učenja jezika. Korištenje internetskih rječnika, leksikona.	Učenik samouvjereno koristi internetska i audiovizualna sredstva/pomagala, motiviran je za učenje.	*Informatika:* pronalaženje informacija, Internet, web-stranice.
Razmišljanje usmjereno na rješavanje problema, sistematizacija, izvođenje zaključaka na osnovi tekstova na hrvatskom jeziku, paralelni rad na slikovnim i tonskim informacijama.	Učenik je u stanju na slici, tonu i tekstu raditi kao na cjelini, u stanju ih je sistematizirati.	*Hrvatski narodopis:* teme iz narodopisa.
Razumijevanje, isticanje i sistematiziranje važnih informacija teksta, pisanje skice.	Učenik na osnovi zadanih kriterija zna u tekstu pronaći podatke.	
Primjena kooperativnih tehnika u obradi nastavnog gradiva (rad po parovima, grupni rad, prezentacija)-samostalno ili uz usmjeravanje nastavnika *(na osnovi Preporučenih tematskih krugova)*.	Učenik koristi raznovrsne tehnike, individualno i grupno– radi usvajanja nastavnog gradiva.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Informacija, knjižnica, jednojezični rječnik/rječnik sinonima, skica, Internet, audiovizualna sredstva/pomagala, kooperativne tehnike, projekt, prezentacija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 30**
Predznanje	Razvijena usmena i pismena komunikacija na hrvatskom jeziku: svjesno korištenje frekventnih hrvatskih sintagma, izričaja, sintaktičkih konstrukcija. Utemeljene spoznaje o vrstama riječi.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Usvajanje gramatičkih spoznaja potrebnih za zahtjevno i nijansirano korištenje suvremenog hrvatskog (književnog) jezika, primjena spoznaja o tekstu, strukturi teksta, funkcioniranju teksta, značenju i stilu teksta u postupcima stvaranja, razumijevanja i analize teksta. Razvijanje hrvatske jezične kulture, formiranje samovrednovanja. Razvijanje zahtjevnog samozražavanja na hrvatskom jeziku. Prepoznavanje i primjena frekventnih pravila stvaranja riječi i rečenica. Upoznavanje povijesti razvoja i strukture hrvatskog jezika, njegovo mjesto među indoeuropskim jezicima.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Poznavanje jezične funkcije, sastava i strukture teksta na hrvatskom jeziku. Pisanje teksta na hrvatskom jeziku sukladno pravopisnim i jezičnim pravilima–u različitim vrstama pismenog izražavanja.	Učenik poznaje i primjenjuje najvažnija, jezična i pravopisna pravila te pravila o sintaksi i interpunkciji.	*Mađarski jezik i književnost:* tekstološke spoznaje. *Informatika:* programi za provjeru pravopisa. *Strani jezik:* usporedba struktura stranih jezika.
Hrvatski govori razgovijetno, pravilnim izgovorom/artikulacijom, naglaskom i intonacijom, trudeći se biti prirodan.	Učenik se trudi pravilno govoriti hrvatski.	
U komunikaciji automatski koristi hrvatske jezične obrate, proširuje svoj fond riječi, razlikuje različite vrste jezika (učenički jezik, narječje/dijalekt/mjesni govor). Prepoznavanje i primjena frekventnih pravila stvaranja riječi i rečenica.	Učenik svoj fond riječi koristi sukladno govornoj situaciji i priopćajnoj svrsi.	*Svi nastavni predmeti:* mala predavanja/referati, prezentacije.
Proširivanje znanja o *glasovnim promjenama,* pravopis u svezi s glasovnim promjenama. Učvršćenje i proširivanje spoznaja o vrstama riječi: *brojne imenice* u priopćavanju. Vježbanje *tvorbe, spajanja i stvaranja riječi*. Uočavanje uloge *subjekta i predikata* u organizaciji rečenice. Vrste *objekta*. Vrste složenih rečenica: *zavisno složene, nezavisno složene*. Rezimiranje već naučenih gramatičkih spoznaja, utvrđivanje njihove tekstološke uloge.	Učenik – prepoznaje i primjenjuje najfrekventnije glasovne promjene, pravila stvaranja riječi i rečenica. – posjeduje osnovne fonetičke, leksikološke spoznaje te spoznaje o vrstama riječi i sintaksi.	*Mađarski jezik i književnost:* fonološke spoznaje te spoznaje o vrstama riječi i o sintaksi i tvorbi riječi.
Uočavanje razlika između hrvatskog *književnog jezika i narječja/mjesnog govora*,	Učenik – prepoznaje razlike između književnog jezika i	*Hrvatski narodopis:* narječja hrvatskog jezika, njihov

odnosno mađarskog jezika–u istraživačkim radovima učenika. Formiranje, razvoj i struktura hrvatskog jezika, njegovo mjesto među ostalim jezicima.	narječja/mjesnog govora te ih je u stanju usporediti sa spoznajama koje je stekao o mađarskom jeziku. – hrvatski jezik zna smjestiti među ostale indoeuropske jezike.	teritorijalni raspored u Hrvatskoj i u Mađarskoj, važnije karakteristike narječja.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Glasovna promjena, dijalekt/narječje, varijanta/inačica govora/govorna varijanta, indoeuropski jezik, učenički govor, naglasak, intonacija, izgovor/artikulacija, subjekt, predikat, jednostavna rečenica, složena rečenica, zavisno složena rečenica, nezavisno složena rečenica.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 63**
Predznanje	Čitanje epskih i lirskih djela na hrvatskom jeziku, sumiranje njihova sadržaja i imenovanje njihove književne vrste. Upoznavanje elemenata lirskog izraza, prepoznavanje i imenovanje pojmova tijekom analize. Karakteristike epskih djela (vrijeme, mjesto, radnja/fabula). Kreativno pisanje, stvaranje stripa na hrvatskom jeziku. Gledanje i obrada domaćih kazališnih predstava ili kazališnih predstava iz Hrvatske. Poznavanje uzrastu primjerenih emisija na hrvatskom jeziku, korištenje medija i mogućnosti Interneta.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Održavanje interesa za hrvatsku književnost, postupno proširivanje kruga beletrističkih djela za čitanje. Jačanje potrebe čitanja djela na hrvatskom jeziku. Kompleksna analiza i kreativna obrada lirskih i epskih djela. Čitanje jednog izabranog romana na hrvatskom jeziku te njegova analiza po zadanim kriterijima. Upoznavanje tekstova/stihova pjesama iz kruga domaće narodne i zabavne glazbe, tekstova/stihova narodne i zabavne glazbe matičnog naroda te prepoznavanje njihova značaja u čuvanju kulture i učenju jezika.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Održavanje interesa za hrvatsku književnost, postupno proširivanje kruga beletrističkih djela. Skupno *čitanje epskih i lirskih djela*, rezimiranje njihova sadržaja, imenovanje njihove književne vrste te njihova obrada usmjeravanjem nastavnika.	Učenik usmjeravanjem nastavnika razumije i analizira književna djelana na hrvatskom jeziku.	

Analiza lirskih umjetničkih djela primjenom naučenih pojmova. *Kompleksna analiza epskih djela.* Čitanje i obrada jednog suvremenog hrvatskog *romana* za mladež na hrvatskom jeziku po vlastitom izboru.	Učenik se trudi samostalno analizirati lirska i epska književna djela.	*Mađarski jezik i književnost:* iskustva analize književnih djela sličnih tema i sličnih književnih vrsta.
Sistematizacija *razdoblja povijesti hrvatske književnosti* putem djela domaćih hrvatskih književnika i djela književnika matičnog naroda. Hrvatska srednjovjekovna književnost. *Humanizam, renesansa, barok i prosvjetiteljstvo* u Hrvata. Doba *romantizma*. Hrvatski narodni preporod. *Realizam*. Upoznavanje karakterističnih djela književnosti 19. stoljeća. Najmanje 3-4 *portreta književnika* hrvatske književnosti.	Učenik – je upućen u razdoblja hrvatske književnosti. – poznaje pisce i pjesnike koji su karakteristični za razdoblja.	*Hrvatski narodopis:* obrada legendi, predaja. *Mađarski jezik i književnost:* humanizam, renesansa, barok, prosvjetiteljstvo, romantizam, realizam.
Kreativna obrada književnih djela na hrvatskom jeziku (prezentacija, projekt).	Učenik u svojim studijama na hrvatskom jeziku rado primjenjuje nove metode obrade djela.	*Informatika:* pronalaženje podataka, izrada prezentacija.
Proširivanje i obrada kruga prijenosa i programa pokretnih slika *(film, televizija, video, web)*, ciljno korištenje tiskanih medija *(novina, časopisa, kalendara)* i internetskih mogućnosti za učenje jezika. Gledanje *filma* snimljenog po danom književnom djelu te njegova usporedba s izvornikom. Upoznavanje, prezentiranje i interpretacija *tekstova/stihova pjesama* iz kruga domaće narodne i zabavne glazbe, tekstova/stihova narodne i zabavne glazbe matičnog	Učenik – u svrhu učenja jezika pronalazi komunikacijske površine sukladne svojem uzrastu. – motiviran je za praćenje filmova, kazališnih predstava i slušanje glazbe na hrvatskom jeziku. – putem stvaranja medijskih tekstova razvija svoju maštu i izražajne sposobnosti.	*Vizualna kultura:* medijsko pojavljivanje. *Pjevanje-glazbena kultura:* narodne pjesme, suvremena zabavna glazba. *Drama i ples:* kazalište, dramska igra, komedija.

naroda. Gledanje domaćih *kazališnih predstava* ili kazališnih predstava iz Hrvatske te njihova obrada po zadanim kriterijima. Obrada jedne *komedije* dubrovačke književnosti. Uočavanje značajki komičnosti situacije i komičnosti karaktera. Improvizacija, dramatizacija. *(Držić: Dundo Maroje).* Stvaranje obimnijih medijskih tekstova *(npr. intervju, novinski napis, komentari za portale društvenih mreža)*. *Autori i djela:* Narodna književnost, Marko Marulić: *Judita* (ulomak) Marin Držić: *Dundo Maroje* (ulomak) Ivan Gundulić: *Osman* Ivan Mažuranić: *Smrt Smail–age Čengića*. (ulomak) Petar Preradović: *Putnik* Po jedno djelo sljedećih autora: Petar i Nikola Zrinski, Stanko Vraz, Silvije Strahimir Kranjčević, Ksaver Šandor Gjalski August Šenoa: *Zlatarovo zlato* *Iz domaće hrvatske književnosti:* Ivan Petreš: *Dva bila gavrana* Mijo Karagić: Slobodni putovi Branko Filaković: *Zatajiti korijene tuge i duge* Ruža Begovac: *Idem spati Boga zvati.*		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Struktura, roman, narodna glazba, zabavna glazba, tekst/stih pjesme, novinski napis/članak, časopis, intervju, portal društvene mreže, književno razdoblje, humanizam, renesansa, barok, prosvjetiteljstvo, romantizam, realizam, komedija, kalendar, web-stranica.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 15**
Predznanje	Učenik odgovorno zna izabrati i raditi s vjerodostojnim i pouzdanim elektroničkim i internetskim izvorima informacija. Poznaje nijansirane hrvatske jezične forme iskazivanja dopadanja. Posjeduje osnove za kulturno iskazivanje mišljenja, za argumentiranje i za sudjelovanje u raspravi.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Formuliranje moralnog suda, razumijevanje i rješavanje individualnih i kolektivnih konflikata. Rasprava o estetskim pitanjima. Formiranje osobnog/samostalnog ukusa, prihvaćanje drukčijeg razmišljanja i ponašanja. Postavljanje osnova elemenata argumentiranja i razlaganja mišljenja. Prezentiranje svoga stava na hrvatskom jeziku u razgovorima i raspravama.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Formuliranje moralnog suda povezanim rečenicama na hrvatskom jeziku na osnovi doživljaja stečenih čitanjem i doživljavanja umjetnosti. Potreba za razumijevanjem pozadine društvenih i individualnih konflikata. Formiranje pojedinačnih postupaka rješavanja konflikata.	Učenik (je) – u stanju formulirati svoj moralni sud na osnovi umjetničkog doživljaja. – poznaje individualne postupke rješavanja konflikata.	*Hrvatski narodopis:* pouke djela mjesnih autora. *Mađarski jezik i književnost:* moralna pitanja i moralne pouke književnih djela.
Potreba i sposobnost za razvijanje samostalnog/osobnog ukusa *(vanjski izgled, ukus glede umjetnosti, modni pravci)*.	Učenik drži važnim razvijanje svog individualnog/osobnog ukusa.	*Mađarski jezik i književnost:* književnost za razonodu, ljubavni romani. *Etika:* estetske vrijednosti, kič.
Prepoznavanje, imenovanje i rad na moralnim i estetski vrijednostima, odnosno konfliktima koji se pojavljuju u djelima hrvatske umjetnosti (likovna umjetnost; glazba, film, kazalište). Orijentacija u pogledu moralnih pitanja pri ocjeni književnih djela (epskih, lirskih, dramskih) i događaja javnog života. Moral u životu pojedinca i u	Učenik (je) – u umjetničkim djelima u stanju prepoznati njihove moralne i estetske vrijednosti. – otvoren prema moralnim pitanjima svijeta koji ga okružuje.	*Pjevanje-glazbena kultura:* usvajanje glazbenih djela. *Vizualna kultura:* upoznavanje i analiza djela likovne umjetnosti i filma. *Etika:* moralne vrijednosti, konflikti.

društvu *(situacije donošenja odluka, uloge u obitelji, karijera)*.		
Upoznavanje osnova argumentiranja. Sudjelovanje u razgovorima i raspravama na hrvatskom jeziku, prezentiranje svoga gledišta. Reagiranje na mišljenja drugih u situacijama malih zajednica (školska, obiteljska, prijateljska– na osnovi *Preporučenih tematskih krugova*).	Učenik logično argumentira, reagira na mišljenja drugih.	
Prihvaćanje i toleriranje onog što odudara od prosječnog/uobičajenog, prihvaćanje „drugačijeg od sebe“ *(npr. vanjske crte, neobični običaji, sklonosti/strasti)*.	Učenik prihvaća šarolikost svijeta.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pouka, mišljenje, konflikt, argumentiranje, sud, likovna umjetnost, glazba, moral, estetska vrijednost, konflikt, običaj, sklonost/strast.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik je u stanju razumjeti, interpretirati poruke tekstova (beletrističkih, dokumenata, znanstvenopopularnih) na hrvatskom jeziku, te je u stanju iz teksta retroaktivno pronalaziti informacije. Zna sumirati sadržaj teksta na hrvatskom jeziku, zna samostalno pisati bilješke i skice. Sposoban je svoje mišljenje u svezi sa sadržajem teksta pismeno i usmeno formulirati i obrazložiti. U stanju je tekstu vjerno, pravilnim naglašavanjem i svjesnim kazivanjem teksta interpretirati memoritere na hrvatskom jeziku. Zna primijeniti različite postupke obrade teksta i različite načine pristupa. Zna prepoznati vrijednosti, moralna pitanja i forme ponašanja koja se pojavljuju u beletrističkim tekstovima i tekstovima koji ne spadaju među beletrističke tekstove. Upućen je u književne vrste i ton/ozračje obrađenih lirskih književnih djela na hrvatskom jeziku. U stanju je na tekstu vjerno čitanje, rukopis mu je odgovarajućeg tempa, čitak i uređen. U usmenim i pismenim komunikacijskim situacijama na hrvatskom jeziku bira odgovarajući ton, govornu varijantu, stilski sloj. U stanju je prepoznati varijante govora koje odstupaju od razgovornog jezika. U svezi sa svojim štivima, postavljenim i raspravljenim problemima zna sastaviti jednostavniji tekst na hrvatskom jeziku te je i sam u stanju formulirati pitanja i probleme. U razmjenama misli na nastavnim satima je u stanju slijediti motrišta, u stanju je sudjelovati u raspravi, usporediti, razumjeti i prihvatiti mišljenja

	drugih u svezi s književnim djelom. Zna predstaviti osobitosti obrađenih stilskih smjerova i razdoblja povijesti hrvatske književnosti.

11.-12. razred

Jedan od ciljeva hrvatskog jezičnog obrazovanja je postupno razvijanje vještine analize teksta pomoću naučenih tekstoloških i semantičkih spoznaja te stvaranje vlastitog teksta. Smjer aktivnosti obuhvaća korištenje fonda riječi govorne varijante koja je u skladu s komunikacijskom situacijom. Dio svjesne upotrebe hrvatskog jezika čini i proširivanje spoznaja o pravopisu, odnosno razvijanje sposobnosti učenja, dopunjavanje načina samostalnog prikupljanja podataka korištenjem kataloga knjižnica i bibliografija, te bazom računalskih podataka i mogućnostima koje pruža Internet. Važan element hrvatske jezične naobrazbe je i usvajanje životnog, praktičnog jezičnog znanja. Dio jezičnog ponašanja čine i povećanje retoričkih znanja i daljnje razvijanje sposobnosti argumentiranja.

Očekuje se upućenost u povijest formiranja hrvatskog jezika, upućenost u njegovo mjesto među jezicima svijeta, nadalje poznavanje najvažnijih spomenika pismenosti (Baščanska ploča). Kao rezultat učenja hrvatskog jezika učenik je za rješavanje usmenih i pismeni zadataka sposoban za prikupljanje materijala i izbor podataka iz različitih vrsta izvora-po zadanim kriterijima ili po samostalno formiranim kriterijima, sposoban je za korištenje i pisanje bilježaka i skica. Sistematizacijom stečenih znanja o hrvatskom jeziku i književnosti pripremi se za maturalni ispit i za studij. Kao priprema za daljnje školovanje na hrvatskom jezičnom području može se primijeniti pisanje obimnije radnje ili izrada prezentacije.

Osnovna zadaća nastave hrvatske književnosti je čitanje, interpretacija i rasprava o književnim djelima. Polazeći od karaktera književnih štiva razvojni ciljeve čine upoznavanje i analiza domaće hrvatske književnosti i književnosti matičnog naroda te poznavanje pojedinih književnih razdoblja i smjerova.

Kako sposobnost argumentiranja na hrvatskom jeziku, tako i razvijanje moralnog promišljanja potiče interpretacija i rasprava o karakterističnim životnim i konfliktnim situacijama. Sposobnost donošenja sudova, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja imaju za cilj praćenje daljnje sudbine djela i utjecaj autora i njegovog djela na hrvatsku književnu tradiciju, na suvremenu književnost i na druge grane umjetnosti.

Neophodan uvjet samostalnog stjecanja spoznaja je redovito korištenje (usluga) knjižnice (uključujući i mogućnosti koje pruža Internet, to jest kreativno proučavanje djela znanstvenopopularne književnosti (npr. iz kulturne povijesti, povijesti umjetnosti, lingvistike), te audiovizualnih i digitalnih izvora u formama bilježaka, izvješća, rasprava, malog predavanja/referata, istupanja i prezentacija.

Cilj je i obrada djela moderne hrvatske književnosti: upoznavanje tipičnih pisanih, kazališnih, digitalnih i filmsko-audiovizualnih vrsta, odnosno upoznavanje televizijskih i filmskih adaptacija. Važna je i otvorenost prema usvajanju tekstova suvremene hrvatske književnosti.

Osjećaj vezivanja uz svoje naselje, uz užu regiju, uz regije u kojima obitavaju Hrvati u Mađarskoj i uz matičnu državu, putem raznih izdanja i priredbi jača sposobnost orijentiranja u kulturnom, literarnom životu te tradicijama Hrvata u Mađarskoj.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 103**
Predznanje	Razgovijetan, izražajan i povezan govor na hrvatskom jeziku, razumijevanje, analiza, isticanje bitnoga i kritička obrada slušanog teksta na hrvatskom jeziku. Razumijevanje jasno formuliranih argumenata tijekom razgovora dviju ili više osoba. Što cjelovitije čitanje i prenošenje–obraćajući pozornost na pravilnu artikulaciju i naglasak–svakodnevnog i književnog teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Proširivanje upućenosti u ocjenu različitih govornih situacija, pronalaženje adekvatnog govornog stila u različitim komunikacijskim situacijama. Samostalno razlaganje teme po zadanim kriterijima. Uvježbavanje hrvatskih jezičnih situacija u situacijskim igrama uloga, na osnovi tematskih krugova jezičnih ispita. Razvijanje razumijevanja izvornog hrvatskog govora.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Precizan način izražavanja na hrvatskom jeziku težnjom prema bitnome, isticanje bitnoga u govoru, jasno izražavanje misli u različitim oblicima na osnovi *Preporučenih tematskih krugova*.	Učenik se trudi razgovijetno, precizno i težnjom prema bitnome govoriti na hrvatskom jeziku.	*Svi nastavni predmeti:* malo predavanje/referat, sudjelovanje u razgovoru, raspravi.
Egzaktno, danoj književnoj vrsti sukladno formuliranje emocija, predodžbi i misli koje se vezuju uz svakodnevne životne situacije ili uz štiva na hrvatskom jeziku te reakcija na njih *(npr. nada, razočaranje, briga, radost)*.	Učenik svoje misli i osjećaje izražava egzaktno.	*Mađarski jezik i književnost:* različite govorne situacije, prigodni govor. *Hrvatski narodopis:* tematski krugovi upoznavanja zemlje.
Upoznavanje karakteristika tipova tekstova javnog života (reflektiranje, uzimanje riječi u raspravi), njihovo uvježbavanje stvaranjem planiranih i spontanih tekstova.	Učenik poznaje karakteristike tipova tekstova javnog života (reflektiranje, uzimanje riječi u raspravi) te ih je u stanju primijeniti.	
Razumijevanje najvažnijih informacija medija koji su bliski interesu i stjecanju znanja učenika *(hrvatske web-stranice, glazbeni portali, korištenje tematskih portala)*.	Učenik razumije informacije iz medija.	
Opis i interpretacija slika, prikaza, dijagrama *(npr. orijentacija na zemljovidu,*	Učenik je u stanju prepoznati uzajamne povezanosti između oblika neverbalnih formi, te ih je	*Matematika; povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:*

promet, korištenje bankomata).	u stanju interpretirati.	interpretacija grafikona, dijagrama, prikaza i slika.
Iznošenje argumenata u prilog svog stava. Slušanje i poštivanje mišljenja drugih *(npr. jedno djelo Josipa Kozarca).*	Učenik u iznošenju svoje argumentacije koristi verbalna i neverbalna sredstva komunikacije (mimika, gesta, naglasak…).	
Tekstu vjerno kazivanje po jednog obimnijeg lirskog i proznog djela *(ili ulomka, vidi: Tematski krug kultura, mediji)*.	Učenjem memoritera i njihovom tekstu vjernom interpretacijom učenik razvija svoj hrvatski fond riječi.	
Zahtjevan govor i govor individualnog stila koji je prilagođen komunikacijskim situacijama i mjestima komunikacije *(npr. rezerviranje smještaja, muško-ženske uloge, usluge)*.	Korištenjem sredstava masovne/javne komunikacije učenik proširuje svoje jezično znanje i stječe iskustva za rješavanje zadataka slušanog teksta.	*Strani jezik:* fond riječi sličnih tema, komunikacijske situacije.
Iniciranje i održavanje razgovora o poznatim temama, preuzimanje i predavanje riječi, uključivanje drugih sudionika u razgovor, zaključenje razgovora *(npr. dnevna kupovina, međunarodni sportski događaji, mogućnosti zapošljavanja)*.	Učenik inicira razgovor o poznatim temama te aktivno sudjeluje u njemu.	
Vježbe za razvijanje fonda riječi o temama povijesno-zemljopisnih spoznaja, o sportu i turizmu *(npr. znamenitosti, predstavljanje Hrvatske, organiziranje putovanja)*.	Učenik svoj fond riječi koristi sukladno govornoj situaciji i priopćajnoj svrsi.	*Zemljopis:* zemljopis Hrvatske. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijest Hrvatske (i Mađarske).
Upoznavanje osnovnih retoričkih pojmova, njihova primjena u javnim očitovanjima u svezi sa životom i svakodnevicom učenika *(govor na opraštanju učenika, predaja vrpci)*.	Učenik poznaje karakteristike prigodnog govora i u sposoban je stvoriti takav tekst.	*Mađarski jezik i književnost:* prigodni govor.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Mišljenje, dogovor, istupanje u raspravi, malo predavanje/referat, prigodni govor, retorika, masovna/javna komunikacija, fond riječi, memoriter, dijagram, prikaz.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 50**
Predznanje	Poznaje strukturu i forme učestalih tipova tekstova na hrvatskom jeziku. Zna samostalno pisati bilješke. Sakuplja podatke iz knjižnice i elektroničkih izvora. Zna obraditi pisani tekst na hrvatskom jeziku na osnovi zadanih kriterija, pitanja. Rječnikom ili bez njega pravilno prevodi obimnije tekstove. Izražajno, precizno čita nepoznate svakodnevne tekstove ili poznate književne tekstove.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Obrada i samostalna interpretacija po zadanim kriterijima tekstova različitih gramatički kompozicija i prosječnog fonda riječi. Pomaganje kontinuiranog obogaćivanja hrvatskog fonda riječi obuhvativši sve slojeve jezika. Razvijanje dvosmjernog prijevoda povezanih tekstova općih tema– rječnikom ili bez njega. Izražajno i tekstu vjerno čitanje u dobrom tempu nepoznatih tekstova na razgovornom jeziku i poznatih književnih tekstova na hrvatskom jeziku, održavanje predavanja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Davanje odgovora na mađarskom jeziku na pitanja koja se odnose na izvorne tekstove na hrvatskom jeziku *(pripreme za jezični ispit)*. Pisanje, obrada i samostalna interpretacija tekstova opisnog karaktera, različitih gramatičkih kompozicija, prosječnog fonda riječi *(npr. predstavljanje parkova prirode, naši nacionalni blagdani)*.	Učenik – je sposoban odgovoriti na pitanja postavljena u svezi s tekstom. – zna samostalno obraditi tekst na hrvatskom jeziku na osnovi zadanih kriterija.	*Svi nastavni predmeti:* osobitosti svojstvene za nastavne predmete pri obradi tekstova čitanih u okviru pojedinih nastavnih predmeta. *Hrvatski narodopis:* nacionalni blagdani.
Dvosmjerni prijevod, rječnikom ili bez njega, povezanog teksta opće teme, ponekad stručnog teksta, na osnovi *Preporučenih tematskih krugova.*	Učenik pomoću rječnika ili bez njega samouvjereno prevodi.	*Mađarski jezik i književnost; strani jezici:* korištenje rječnika, fond riječi, iskustva obrade tekstova.
Kontinuirano obogaćivanje hrvatskog fonda riječi čitanjem i obradom tekstova, obuhvativši sve slojeve jezika *(npr. izvješće o koncertu, prijenos sportskog događaja)*.	Učenik svoj fond hrvatskih riječi obogaćuje čitanjem i obradom različitih vrsta tekstova.	*Hrvatski narodopis:* obrada beletrističkih tekstova.
Izražajno, birano i tekstu vjerno čitanje u dobrom tempu	Učenik izražajno, tekstu vjerno i razgovijetno prezentira tekstove	

nepoznatih tekstova na razgovornom jeziku i poznatih književnih tekstova na hrvatskom jeziku, održavanje predavanja.	na hrvatskom jeziku.	
Uvježbavanje načina obrade tekstova na različitim elektroničkim i tiskanim tekstovima. Pronalaženje, rad i interpretacija podataka iz različitih izvora *(Internet, knjižnica).*	Učenik sa sigurnošću i samostalno radi s izvorima informacija.	*Svi nastavni predmeti:* prikupljanje podataka, rad s podacima. *Informatika:* digitalni nosači informacija, izvori informacija.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pronalaženje podataka, izvor podataka, nosač informacija, rječnik, tekst, obrada teksta, beletristički tekst, knjižnica.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 30**
Predznanje	Učenik zna stvarati obimnije tekstove na hrvatskom jeziku, odnosno zna pisati bilješke uvažavajući jezične norme hrvatskog jezika. Stvara tekstove različitih vrsta. Zna preoblikovati hrvatski tekst promjenom kriterija (sažimanje, proširivanje/dopuna).	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Stvaranje razloženog teksta jasne kompozicije i težnjom prema bitnome u jednoj od informativnih priopćajnih formi, formi s argumentiranjem. Pisanje usmjeravanog sastavka (pisma). Razvijanje sposobnosti prijenosa/posredovanja u aktualnim temama kroz zadatke prijevoda, pomoću rječnika ili bez njega.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Stvaranje povezanog, logičnog teksta na osnovi zadanih kriterija *(informiranje, izvješće, mišljenje itd.)* pravilnom primjenom jezičnih sredstava stvaranja teksta *(npr. informiranje o studentskim poslovima, informiranje o sudjelovanju na natjecanjima)*.	Učenik je u stanju različitim tehnikama stvarati tekstove po zadanim kriterijima.	*Mađarski jezik i književnost:* tipovi tekstova, kreativno stvaranje tekstova.
Razvijanje sposobnosti prijenosa/posredovanja kroz zadatke prijevoda, pomoću rječnika ili bez njega. Vježbe prijevoda umjetničkih djela.	Učenik se tijekom prevođenja trudi na zahtjevno i precizno posredovanje sadržaja.	*Strani jezici:* tehnike prevođenja, vježbe prevođenja.

Vježbanje stvaranja tekstova sukladnih komunikacijskim ciljevima–u pisanom obliku ili na različitim elektroničkim površinama–koristeći medije i internetske portale na hrvatskom jeziku *(pisanje mišljenja za blog, pisanje komentara, e-mail, komentar za facebook*).	Učenik se na različitim internetskim forumima očituje na kulturan način.	*Informatika:* mogućnosti programa za obradbu tekstova, web-stranice, internetski forumi.
Procjena, interpretacija i stvaranje sinteze informacija koje potječu iz različitih izvora *(npr. predstavljanje jednog hrvatskog sastava, posao u inozemstvu, običaji uz jelo kod nas i u svijetu)*. Priopćavanje vijesti, misli, mišljenja i emocija i u svezi s takvim apstraktnim/misaonim temama kao što su glazba ili umjetnost. Praćenje kompozicijskih i stilskih značajki osnovnih pismenih vrsta *(npr. oslovljavanje u pismu/e-mailu, raščlanjivanje, zaključna formulacija)*.	Učenik u samostalnom pisanom radu sistematizira i rezimira podatke i informacije.	*Pjevanje-glazbena kultura; kultura pokretnih slika i mediji:* mišljenja o umjetničkim djelima, interpretacija vijesti.
Pokušaji u kreativnim književnim vrstama samoizražavanja (npr. pisanje, odnosno *prijepis pjesme, rapa, stihova pjesme, kratke scene, parodije*).	Učenik čini pokušaje kreativnog stvaranja teksta.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Elektronički tekst, web-stranice, blog, e-mail, komentar, facebook, prijevod umjetničkog djela, usmjeravani sastavak, sinteza, internetski portal, vještina posredovanja, rap, ritam, parodija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 4**
Predznanje	Nijansirano interpretiranje riječi hrvatskog fonda riječi pomoću rječnika. Svjesno korištenje informatičkih (Internet) i audiovizualnih sredstva/pomagala ciljem učenja jezika. Učenje obimnijih memoritera radi razvijanja pamćenja teksta. Obrada nastavnog gradiva i u formi projekata i prezentacija.	

Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Primjena različitih tehnika i načina učenja radi uspješnog polaganja maturalnog ispita. Razvijanje samostalnog i kreativnog rješavanja zadataka. Poznavanje mogućnosti i izvora stjecanja spoznaja te njihovo sigurno korištenje.

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Učenje obimnijih memoritera unutar obvezatnih *tematskih krugova*, njihovo točno navođenje i reprodukcija.	Učenik nauči, navodi i reproducira memoritere u svezi s nastavnim planom.	*Svi nastavni predmeti:* učenje teksta. *Strani jezici:* metode učenja jezika, učenje memoritera. *Mađarski jezik i književnost:* pisanje skice, knjižnica, rječnici, kooperativne tehnike. *Informatika:* pronalaženje informacija, Internet, web-stranice.
Kontinuirano proširivanje hrvatskog fonda riječi, uvježbano korištenje jednojezičnih (etimologijskih i rječnika sinonima) i dvojezičnih rječnika.	Učenik rutinirano/uvježbano koristi različite tipove rječnika.	
Kulturno korištenje (usluga) knjižnice, svjesno/promišljeno i sigurno korištenje Interneta ciljem učenja hrvatskog jezika.	Učenik kulturno koristi internetska i audiovizualna sredstva/pomagala i usluge knjižnice.	
Sistematizacija spoznaja, donošenje zaključaka u interesu rješavanja zadataka–samostalno ili kolektivno.	Učenik je sposoban sistematizirati i izvoditi zaključke.	
Pisanje bilježaka i skice te na temelju njih stvaranje usmenih i pismenih tekstova na hrvatskom jeziku.	Učenik je sposoban samostalno pisati bilješke i skice.	
Primjena različitih tehnika učenja (individualnih ili kooperativnih) u interesu uspješnog maturalnog ispita.	Učenik koristi različite tehnike za usvajanje nastavnog gradiva.	

Ključni pojmovi/ pojmovi	Informacija, knjižnica, učenje, skica, Internet, rječnik, audiovizualna sredstva, memoriter.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 30**
Predznanje	Poznavanje potrebnih gramatičkih (fonoloških, leksičkih, morfoloških i sintaktičkih) spoznaja za zahtjevno i nijansirano korištenje suvremenog hrvatskog (književnog) jezika, odnosno poznavanje spoznaja o tekstu, o strukturi teksta, funkcioniranju teksta, značenju i stilu teksta potrebitih za stvaranje, razumijevanje i analizu teksta. Pravilno vrednovanje samoga sebe i svoga jezičnog znanja. Zahtjevno samoizražavanje na hrvatskom jeziku. Prepoznavanje i korištenje učestalih pravila stvaranja riječi i rečenica. Lociranje hrvatski jezika među svjetskim jezicima.	

Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Samostalna i sigurna primjena učestalih pravila stvaranja riječi i rečenica. Sistematizacija i pomoć u sintezi već naučenih gramatičkih i jezičnih spoznaja, opažanje funkcioniranja jezika. Sistematizacija nastavnog gradiva sukladno zahtjevima i tematskim krugovima maturalnog ispita.	
Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Sigurna vještina/spretnost primjene pravopisa, samostalna primjena jezičnih i pravopisnih pravila u svim tipovima tekstova.	Učenik poznaje i primjenjuje najvažnija jezična i pravopisna pravila.	*Mađarski jezik i književnost:* jezične, gramatičke, tekstološke spoznaje. *Informatika:* programi za provjeru pravopisa. *Strani jezik*: usporedba struktura, gramatika i pravila stranih jezika.
Samostalna i sigurna primjena učestalih pravila *stvaranja riječi* i *rečenica*.	Učenik sistematizira osnovne fonološke, leksikološke, morfološke, sintaktičke i jezične spoznaje.	
Vježbanje pravilnog korištenja imeničkih dopuna. Prepoznavanje i upotreba atributa, atributnog skupa. Apozicija i njena pravilna uporaba.	Učenik pravilno koristi imeničke dopune.	
Korištenje *pravilnog reda riječi* u rečenicama. Pravilna primjena pravila sročnosti/kongruencije.	Učenik obraća pozornost na pravilan red riječi u rečenici.	
Upoznavanje *pasivnih* oblika glagola. Pravilna upotreba pasiva (aktivne, pasivne, bezlične rečenice).	Učenik zna razlike između aktivnog i pasivnog oblika glagola.	
Pravilno korištenje , pisanje *izvedenica i složenica*/složenih riječi. Upoznavanje strukture nekolicine najvažnijih *mnogostruko složenih rečenica*, pravilna upotreba interpunkcijskih znakova na *granicama rečenica*.	Učenik pravilno piše mnogostruko složene rečenice.	
Sistematizacija , sintetiziranje i rezimiranje *jezičnih* i *gramatičkih* spoznaja, uočavanje funkcioniranja jezika.	Učenik je u stanju sistematizirati svoje gramatičke spoznaje.	
Jezično šarenilo: uočavanje podudarnosti i razlika (gramatičkih, leksičkih) između hrvatskog književnog jezika,	Učenik pozna i prihvaća govornike koji koriste druga narječja hrvatskog jezika.	

razgovornog jezika i *narječja*. Jezična tolerancija.		
Sistematizacija *spoznaja o povijesti* hrvatskog *jezika*.	Učenik pozna razvoj, strukturu, varijante hrvatskog jezika.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Povijest jezika, narječje/dijalekt, razvoj jezika, sintetiziranje, retorika, govorna situacija, tip teksta, atribut, složena rečenica, aktiv, pasiv, fond riječi, imeničke dopune.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 70**
Predznanje	Sposobnost kompleksne analize i kreativne obrade lirskih i epskih djela. Poznavanje tekstova /stihova pjesama hrvatske narodne i zabavne glazbe, odnosno poznavanje kazališnih predstava hrvatskih kazališta.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Prepoznavanje, usporedba, razumijevanje i interpretacija karakterističnih izražajnih oblika književnosti. Otkrivanje i rasprava o vrijednostima, problemima i pitanjima koja se pojavljuju u književnim djelima. Razvijanje samostalne interpretacije lirskih i epskih djela. Rasprava o mišljenjima i analizama djela. Analiza, interpretacija i ocjena kazališne predstave (usporedba s doživljajem stečenim čitanjem). Obrada književnih tema u skladu s tematskim krugovima i zahtjevima maturalnog ispita.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Održavanje interesa prema hrvatskoj književnosti (uz preporuke za djela suvremene književnosti), postupno proširivanje kruga beletrističkih djela. Samostalno čitanje, razumijevanje, sažimanje sadržaja, imenovanje književne vrste, analiza u čijem je središtu djelo i obrada *lirskih i epskih djela* nastavnog plana. Rasprava o mišljenjima i analizama djela.	Učenik samostalno čita, razumije, definira književnu vrstu i karakterizira književna djela.	*Mađarski jezik i književnost:* književna djela slične tematike i književne vrste.
Prepoznavanje osobitih izražajnih oblika književnosti *(npr. parodija, groteska),* njihova usporedba, razumijevanje i analiza.	Učenik se trudi na prepoznavanje i primjenu književnih načina izražavanja.	*Mađarski jezik i književnost:* usporedba sličnih književnih djela, književna razdoblja.

Usporedba i razmatranje djela nastala u različitim razdobljima po *tematskim, povijesnim i stilističkim* kriterijima.	Učenik prepoznaje istovjetnosti i razlike književnih djela.	
Upoznavanje najosnovnijih karakteristika hrvatske književnosti 20. stoljeća. Doba *druge hrvatske moderne*. Formiranje, karakteristike i podjela stilskih smjerova nastalih početkom XX. stoljeća *(npr. simbolizam, ekspresionizam, avangarda, futurizam)*.	Učenik je upućen glede književnih smjerova XX. stoljeća te ih prepoznaje na osnovi njihovih karakteristika.	
Miroslav Krleža, klasik hrvatske književnosti. *Čitanje, predstavljanje* jednog *Krležinog djela* (*fragmenta djela).* *Hrvatska književnost nakon 1945. godine.* Pisci i pjesnici okupljeni oko časopisa. Najistaknutiji autori *suvremene hrvatske književnosti*. Prepoznavanje i imenovanje karakteristika pojedinih *književnih rodova* (lirike, epike, drame) kroz književna djela.	Učenik je u stanju razmatrati jedno djelo na osnovi zadanih kriterija.	*Mađarski jezik i književnost:* mađarske konotacije Krležinih djela, njegove drame na mađarskim pozornicama.
Interpretacija i provjera čitanog, odnosno slušanog *znanstveno-stručnog teksta (npr. štetno djelovanje onečišćenog zraka, pronalazak kemijske olovke)*.	Učenik osim tekstova na razgovornom jeziku zna raditi i na stručnim tekstovima.	*Mađarski jezik i književnost:* znanstveni stil, stručni fond riječi.
Poznavanje životnih djela, *autorskih portreta.*	Učenik povezuje djelo s autorom, razdobljem i stilom.	*Hrvatski narodopis*: autorski portreti, djela. *Informatika:* pronalaženje informacija za životopise i djela autora.
Gledanje *filma* snimljenog po danom književnom djelu,	Učenik pronalazi uzajamne veze između štiva na hrvatskom	*Drama i ples:* kazalište,

njegova usporedba s djelom. Gledanje domaće kazališne predstave ili kazališne predstave iz Hrvatske, njena obrada i usporedba s doživljajem stečenim čitanjem *(npr. predstave Hrvatskog kazališta iz Pečuha ili kazališne predstave domaćih kazališnih društava)*. *Autori i djela:* Ante Kovačić: *U registraturi* (fragment), August Šenoa: *Zlatarovo zlato* (fragment), Josip Kozarac: *Slavonska šuma* (fragment) Antun Gustav Matoš, Vladimir Nazor, Antun Branko Šimić: po jedno djelo, Krleža: *Gospoda Glembajevi* (fragment), *Povratak Filipa Latinovicza* (fragment), Ivan Goran Kovačić: *Jama* Eugen Kumičić, Dragutin Tadijanović, Dobriša Cesarić, Tin Ujević, Vesna Parun: po jedno djelo	jeziku i njihovih filmskih ili scenskih obrada. Navodi argumente koji idu u prilog tome u kojoj mjeri i u čemu je djelo preneseno na film ili na scenu uspješno realizirano, u čemu pak nije.	dramaturgija. *Svi nastavni predmeti:* interpretacija, obrada tekstova.
Iz domaće hrvatske književnosti: Stipan Blažetin: *Korenje* Mijo Karagić: *Slobodni putovi* Po nekoliko pjesama sljedećih autora: Branko Filaković, Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Mate Šinković, Mate Meršić Miloradić.		*Hrvatski narodopis:* dijalektalna djela hrvatskih književnika iz Mađarske, karakteristike njihovog pjesništva, periodizacija književnosti Hrvata iz Mađarske.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Struktura, književna razdoblja: realizam, kritički realizam, modernizam, ekspresionizam, avangarda, futurizam, parodija, groteska, roman, poema, tragedija, autorski portret, scenska obrada, filmska obrada, dramaturgija.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 15**
Predznanje	Formuliranje moralnih sudova, razumijevanje individualnih i kolektivnih konflikata, rješavanje i raspravljanje o estetskim pitanjima. Formiran osobni/samostalni ukus, prihvaćanje drukčijeg od sebe. Sposobnost argumentiranog razlaganja svog mišljenja. U razgovorima na hrvatskom jeziku, sposobnost predstavljanja svog stajališta.	
Odgojno-razvojni ciljevi nastavne jedinice	Samostalno formiranje i jezično uobličavanje mišljenja. Vježbanje argumentiranja, opovrgavanja i dokazivanja. Razvijanje samostalnog promišljanja i kulturnog samoizražavanja o društvenim, moralnim i estetskim pitanjima. Jačanje obrane i argumentiranog izražavanja mišljenja. Pomaganje primjene tehnika rješavanja konflikata u različitim situacijama.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Usporedba moralnih i estetskih pitanja stečenih čitanjem i umjetničkim doživljajem s iskustvima svakodnevice. Formuliranje mišljenja o idejnom sadržaju u svezi s tim logičnom sistematizacijom *(npr. I. G. Kovačić: Jama).*	Učenik je u stanju usporediti svoja iskustva svakodnevice s umjetničkim doživljajima, u stanju je formulirati mišljenje.	*Mađarski jezik i književnost:* moralne pouke književnih djela. *Etika*: moralne, estetske vrijednosti, konflikti.
Obrada društvenih, kolektivnih i individualnih konflikata individualnim i grupnim postupcima rješavanja konflikata *(uloga prihoda u životu obitelji, učitelji/profesori nekada i sada)*.	Učenik primjenjuje individualne i kolektivne postupke rješavanja konflikata.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijesni događaji, konflikti, borbe iz turskih vremena.
Prepoznavanje, imenovanje i rješavanje moralnih i estetskih vrijednosti i konflikata koji se pojavljuju u djelima hrvatskim umjetničkim djelima *(likovna umjetnost, glazba, film, kazalište)*.	Učenik prepoznaje konflikte koji se javljaju u umjetničkim djelima i u stanju je izraditi prijedloge za njihovo razrješenje.	*Etika*: rasprava o moralnim pitanjima koja se javljaju u umjetničkim djelima.
Sudjelovanje u razgovorima i raspravama na hrvatskom jeziku, jezično pravilno formuliranje mišljenja. Argumentiranje, opovrgavanje, dokazivanje *(npr. ravnopravnost žena, sličnosti i razlike među ljudima)*.	Učenik logično argumentira, opovrgava i reagira na mišljenja drugih.	*Hrvatski narodopis:* teme, npr. naseljavanje Hrvata na teritorij Ugarske, nacionalni parkovi Hrvatske, današnji položaj žena u Hrvatskoj.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Pouka, mišljenje, rasprava, konflikt, argumentiranje, opovrgavanje, dokazivanje, moral, estetske vrijednosti.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik prepozna i razumijevanjem upotrebljava tekstove masovne/javne komunikacije, odnosno audiovizualne i informatičke tekstove. Posjeduje vještinu analize i razumijevanja teksta. Redovito koristi usluge knjižnice, različite nosače informacija (npr. one koje su zasnovane na informatičkim tehnologijama), odgovarajućom senzibilnošću prema problemima, kreativnošću i samostalnošću se orijentira u svijetu informacija; razumno i s ciljem stvaranja vrijednosti koristi mogućnosti koje mu pruža samoobrazovanje. U usmenim i pismenim komunikacijskim situacijama na hrvatskom jeziku bira adekvatan ton, varijantu govora i stilski sloj. U stanju je prepoznati hrvatski književni jezik, razgovorni jezik, odnosno govorne varijante. U stanju je samostalno stvarati različite vrste tekstova na hrvatskom jeziku (npr. autobiografija, motivacijsko pismo). U stanju je potvrditi poznavanje sustava i povijesti hrvatskog jezika, samostalno prepoznati gramatičke, tekstološke, semantičke, stilističko-retoričke i pravopisne pojave te je sposoban na njihovu svjesnu primjenu. Pozna pojmove i procese konstantnosti i promjena jezika. Važne sastavnice njegovog jezičnog obrazovanja su upućenost u porijeklo, srodničke veze i važnije periode povijesti hrvatskog jezika. Tekstu vjernim kazivanjem memoritera u stanju je izražajno kazivati hrvatske tekstove. U beletrističkim i drugim tekstovima na hrvatskom jeziku zna prepoznati vrijednosti, moralna pitanja, stajališta, motivacije i forme ponašanja, u stanju ih je interpretirati i samostalno vrednovati. Sposoban je za sudjelovanje u analitičkom razgovoru, svojim mišljenjem daje doprinos njegovom sadržaju. Sposoban je interpretirati pojave te formulirati zaključke. Upućen je u različite književne vrste i kompozicije obrađenih hrvatskih književnih djela. U svezi s postavljenim i raspravljenim problemima u stanju je formulirati pitanja i probleme na hrvatskom jeziku. Sposoban je za raspravu, usporedbu, razumijevanje i formuliranje različitih mišljenja u svezi s književnim djelima na hrvatskom jeziku. Uvjerljivo zna predstaviti karakteristike naučenih književnih razdoblja i stilskih smjerova. Zna predstaviti književna djela i autore na hrvatskom jeziku–preko različitih književnih razdoblja do današnjih dana. Pozna determinantne hrvatske autore, njihove životne putove, zna predstaviti njihova djela. U stanju je prepoznati i ocijeniti veze između djela i teme djela napisana na hrvatskom jeziku.

Razvijanje različitih forma usmene i pismen komunikacije u sljedećim tematskim krugovima za 9.-12. razred	
Preporučeni tematski krugovi	**Korelacije**
Osobni podaci i odnosi, obitelj Osoba učenika, njen životopis važnije postaje života. Osobni planovi. Planiranje svoga života, planovi za budućnost, izgledi karijere, privatnog života. Obiteljski život, odnosi i veze u obitelji. Obiteljska svakodnevica, kućni poslovi. Pojedinac i obitelj.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* obitelj i kućanstvo. *Etika:* veze između generacija, obiteljski život.
Čovjek i društvo Unutarnja i vanjska karakterizacija ljudi. Krug prijatelja. Svijet tinejdžera/pubertetlija: veze i odnosi s vršnjacima, s odraslima. Društvene grupacije, supkulture, moderni smjerovi, osobnost, prilagođavanje. Muško-ženske uloge, upoznavanje, partnerski odnos, brak. Odgovornost za druge, pomaganje potrebitih, solidarnost. Blagdani: obiteljski blagdani, vjerski i nacionalni blagdani. Odijevanje, moda. Sličnosti i razlike među ljudima, tolerancija, npr. ljudi s invaliditetom. Konflikti i njihovo rješavanje. Društveni običaji kod nas i u Hrvatskoj.	*Etika:* društvene veze, predrasude, tolerancija, povjerenje, suosjećanje; ljudi s invaliditetom, bogati i siromašni. *Hrvatski narodopis:* uloga roditelja i djedova i baka u nasljeđivanju hrvatske kulture i identiteta, uloga blagdana u očuvanju i nasljeđivanju identiteta. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* uloga prihoda u životu obitelji, obiteljski proračun. *Tehnika, način života i praktičan rad:* svjesna kupovina. *Biologija-zdravstveni odgoj:* bio/prirodni proizvodi.
Naš okoliš Dom, mjesto stanovanja i njegova okolica (predstavljanje sobe, stana, kuće). Znamenitosti prebivališta, usluge, mogućnosti za provod. Usporedba života na selu i u gradu. Biljni i životinjski svijet u našoj okolici. Vrijeme/vremenske prilike, klima. Zaštita okoliša naše uže okolice i globalno. Što možemo učiniti radi zaštite okoliša i prirode i održivog razvoja? Prirodne vrijednosti i turističke znamenitosti, nacionalni	*Tehnika, način života i praktičan rad:* održivi razvoj, svjesna zaštita okoliša doma i u mjestu stanovanja, štednja vode i energije, recikliranje. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* tradicije prebivališta i

parkovi i parkovi prirode Mađarske i Hrvatske. Značaj turizma glede nacionalnog dohotka. Što mogu učiniti Hrvati u Mađarskoj radi razvijanja turizma Hrvatske i Mađarske te radi zaštite okoliša u dvjema zemljama.	njene okolice. *Biologija-zdravstveni odgoj:* stanište, životna zajednica, zaštićena prirodna vrijednost, raznovrstan živi svijet. *Zemljopis:* tipovi naselja; globalni problemi, razlike u kvaliteti života; gibanja Zemlje, meteorološki čimbenici, ljepota i jedinstvenost Zemlje.
Škola Predstavljanje svoje škole (karakteristike, npr. stručna izobrazba, odjeli). Nastavni predmeti, raspored sati, područja interesa, kružoci, obrazovni rad kod nas i u drugim zemljama. Školski sustav Hrvata u Mađarskoj. Škola nekad i sad. Različiti načini stjecanja spoznaja. Uloga i važnost učenja jezika i znanja jezika, metode učenja. Uloga Interneta u školi i u učenju. Događaji školskog života osim učenja. Školske tradicije kod nas i ciljnim zemljama. Visoka škola, fakultet, stipendije.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* preobrazbe pojma znanja, tehnike učenja, kontinuirano učenje (do groba). *Hrvatski narodopis:* njegovanje nacionalnih/narodnih tradicija. *Informatika:* digitalne baze podataka, informatički sustavi knjižnica.
Svijet rada Studentski poslovi, rad preko ljeta. Zanimanja i potrebne kompetencije, rutine, obveze. Izbor zanimanja/profesionalna orijentacija, nastavak školovanja, stjecanje zanata ili zapošljavanje, nezaposlenost. Autobiografija, intervju za posao.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* profesionalna orijentacija i rad.
Način života Dnevni raspored, satnica. Pravilan način života (zdrava i nezdrava ishrana, uloga fizičkih aktivnosti u očuvanju zdravlja, njega tijela). Stres i način života. Običaji uz jelo u našoj obitelji, kultura ishrane. Namirnice, jela, omiljena jela, gastronomija, kuhanje-pečenje, karakteristike hrvatske i mađarske kuhinje. Ishrana u školskom restoranu/menzi, u restoranima, u ekspres-restoranima.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* duhovno i tjelesno zdravlje, prevencija nesreća, zdrava jela/hrana, štetne navike. *Biologija-zdravstveni odgoj:* dijelovi tijela, zdrav način života,

Narudžba jela telefonom, preko Interneta. Česta oboljenja/bolesti, ozljede, udesi. Liječenje (obiteljski liječnik, specijalist, bolnice, alternativni načini liječenja). Način života kod nas i u drugim zemljama. Ovisnost (pušenje, alkohol, Internet, droge itd.).	simptomi/prepoznavanje bolesti, ljudi s invaliditetom, prevencija nesreća, prva pomoć. *Tjelesni odgoj i sport:* uloga redovite tjelovježbe, relaksacija.
Slobodno vrijeme, kultura, provod Aktivnosti u slobodno vrijeme, hobiji, navike/običaji provođenja slobodnog vremena. Kazalište, kino, koncert, izložba itd. Uloga umjetnosti u svakodnevici. Sportske aktivnosti, omiljeni sport, sport u školi, vrhunski sport, ekstremni sportovi: opasnosti/rizici i odgovornost. Čitanje, radio, televizija, video, računalo, Internet. Uloga info-komunikacije u svakodnevici. Kulturni i sportski život kod nas i u drugim državama.	*Zemljopis:* kultura drugih naroda. *Informatika*: e-knjige, svjesnost (uloge) medija. *Tjelesni odgoj i sport:* plesovi, narodne igre, povijest sporta i olimpijada, uloga uzora, karakteristike sportskih grana. *Vizualna kultura:* opis i interpretacija umjetničkih djela.
Putovanje, turizam Sredstva/prometala i mogućnosti prometa, javni prijevoz, prijevoz biciklom. Ljetovanje doma, u Hrvatskoj odnosno u drugim zemljama. Pripreme za putovanje, planiranje i organiziranje jednog putovanja. Usluge turističkih agencija, načini putovanja, doživljaji tijekom putovanja, boravak u inozemstvu. Prednosti i mane individualnog i grupnog putovanja. Ciljevi turističkih putovanja. Hrvatska kultura i kultura drugih zemalja.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* spoznaje o prometu, sigurnost u prometu, održivi razvoj, zaštita prirode u prometu. *Zemljopis:* geografske osnove kulturnog života, jezici i vjere/konfesije, turističke karakteristike Hrvatske i pojedinih determinantnih zemalja.
Znanost i tehnika Popularne znanosti, znanstvenopopularna djelatnost. Uloga tehničkih sredstava/pomagala u svakodnevnom životu. Razvoj tehnike i gospodarstva, pronalasci, prenaseljenost, odnosno posljedice pada stanovništva. Prometna pravila, vozačka dozvola, sigurnost u prometu, parkiranje. Problemi i izazovi, suprotstavljenost interesa.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu*: otkrića i pronalasci od posebnog značaja za povijest znanosti. *Informatika:* održavanje veza računalom, pronalaženje

Uloga Interneta u privatnom životu, u učenju i u poslu.	informacija, prednosti i rizici medija koji koriste informatička sredstva te prednosti i rizici info-komunikacijskih sredstava, osnove netiketa/informatičkog bontona, prezentacije popraćene živom riječju i njihova sredstva.
Ekonomija i financijski poslovi Obiteljsko gospodarenje. Uloga novca u svakodnevici. Kupovina, usluge (npr. pošta, banka). Svijet biznisa, potrošnja, reklame/promidžbene poruke. Osnovne potrebe, rasipništvo, luksuz.	*Tehnika, način života i praktičan rad:* obitelj i kućanstvo, svjesna kupovina, financijske spoznaje, zaštita potrošača. *Matematika:* osnovne operacije, interpretacija grafikona. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* uloga prihoda u životu obitelji, rashodi, prihodi, ušteda, zajam/kredit, režije, džeparac.
Politika i povijest Narodnosna politika, političke, društvene i omladinske organizacije Hrvata iz Mađarske, hrvatske narodnosne samouprave, narodnosni izbori. Utemeljenje nove Republike Hrvatske, zemljopisne i turističke znamenitosti Hrvatske, nacionalni blagdani.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijest Hrvatske i Mađarske, narodnosti u Mađarskoj. *Hrvatski narodopis:* zajednički događaji hrvatske i mađarske povijesti.
Hrvatski jezik Varijante/inačice hrvatskog jezika. Govor Hrvata iz Mađarske, narječja. Uloga hrvatskog jezika i „malih jezika“ u Europi i svijetu. Dvojezičnost, višejezičnost.	*Mađarski jezik i književnost:* grupe jezika, formiranje jezika, narječja, jezično planiranje.
Kultura, mediji Književnost, film, glazba, moderne umjetnosti u zemljama gdje se govori hrvatski jezik. Predstavljanje domaćih hrvatskih umjetnika (likovni umjetnici, pisci, pjesnici, glumci itd.).	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijesni događaji. *Mađarski jezik i*

Uloga razmjene informacija, izvještavanja, formiranja mišljenja i Interneta u posredovanju kulture. Poznavanje narodnosnih radijskih i televizijskih emisija Hrvata iz Mađarske. Poznavanje novina i časopisa, kalendara i drugih izdanja Hrvata iz Mađarske. Zabavna glazba na hrvatskom jeziku. Tradicije, blagdani, kulturno nasljeđe, mijenjanje tradicija, determinantna uloga tradicija u formiranju identiteta. Narodnosne kulture, pojam domovine i identiteta, civilne organizacije. Globalna i mjesna kultura, Europska unija, bezgraničnost, višejezičnost. *Književna kultura:* Književnost za mladež, književnost hrvatske narodnosti u Mađarskoj, interpretacija djela, otkrivanje uzajamnih povezanosti. Tisak, vijest, izvještaj, reportaža, komentar, intervju, oglas, prilozi za zabavu, žuti tisak, reklame/promidžbene poruke na hrvatskom jeziku. Književna djela, kazališne predstave i filmovi u kojima se potežu aktualna pitanja. *Autori i djela:* Narodna književnost Marin Držić: *Dundo Maroje* (ulomak) Marko Marulić: *Judita* (ulomak) Ivan Gundulić: *Osman* (ulomak) Petar Preradović: *Putnik* August Šenoa: *Zlatarovo zlato* Ante Kovačić: *U registraturi* (fragment), Josip Kozarac: *Slavonska šuma* (fragment) Miroslav Krleža: *Gospoda Glembajevi* (fragment), *Povratak Filipa Latinovicza* (fragment), Ivan Goran Kovačić: *Jama* Po jedno djelo sljedećih autora: Stanko Vraz, Silvije Strahimir Krančević, Ksaver Šandor Gjalski, Antun Gustav Matoš, Vladimir Nazor, Antun Branko Šimić, Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Eugen Kumičić, Tin Ujević, Vesna Parun. *Iz domaće hrvatske književnosti:* Stipan Blažetin: *Korenje (pjesme)* Ivan Petreš: *Dva bila gavrana* Mijo Karagić: *Slobodni putovi* Ruža Begovac: *Idem spati Boga zvati* Izbor iz djela sljedećih autora: Branko Filaković, Jolanka Tišler, Matilda Bölcs, Marko Dekić, Mate Šinković, Mate Meršić Miloradić.	*književnost:* predaje, mitovi i umjetnička djela različitih kultura, poznavanje književnih razdoblja. *Informatika:* prednosti i rizici medija koji koriste informatička sredstva te prednosti i rizici info-komunikacijskih sredstava, osnove netiketa/informatičkog bontona, prezentacije popraćene živom riječju i njihova sredstva. *Pjevanje-glazbena kultura:* narodna glazba, klasična glazba, suvremena glazba.

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(Narodnosna odgojno-obrazovna forma nastave materinskog jezika i dvojezična narodnosna odgojno-obrazovna forma nastave jezika)

1.–4. razred

Prvenstveni cilj nastavnog predmeta hrvatskog jezika i književnosti u nižim razredima osnovne škole je razvijanje komunikacijskih sposobnosti na materinskom jeziku i postavljanje temelja ključnih kompetencija, sklopova vještina i sadržajnih spoznaja potrebitih za uspješno školsko usvajanje znanja. Usvajanje sposobnosti čitanja i pisanja neophodno je za samostalno učenje i za napredovanje u svakodnevnom životu. Treba postići da učenici poštuju i vole svoj materinski jezik i svoje tradicije. Daljnja važna zadaća ovog nastavnog predmeta je razvijanje sposobnosti potrebitih za usvajanje samostalnog korištenja usmene i pismene komunikacije, kontinuirano i raznovrsno uvježbavanje korištenja jezika, razvijanje sposobnosti čitanja-razumijevanja. Istaknuti zadatak odgoja na materinskom jeziku predstavlja obogaćivanje fonda riječi. Daljnji njegov zadatak je pripremanje učenika da na razini koja je sukladna njihovoj životnoj dobi uspješno rješavaju svakodnevne govorne situacije.

Razvijanjem tehnike čitanja na razinu primjene poput sredstva stvara se preduvjet za samostalno razumijevanje pisanih tekstova. Višestranim obradama štiva razvija se kritičko mišljenje, sposobnost rasuđivanja i empatija učenika. Pruža im se mogućnost za stjecanje iskustava o jednostavnim književnim oblicima, za upoznavanje tradicija hrvatskog jezika i hrvatske kulture, za formiranje ljubavi prema čitanju.

Prije stupanja u školu djeca na različitim razinama vladaju hrvatskim jezikom. Zadaci nastavnog predmeta su formiranje tog instinktivnog jezičnog znanja i razvijanje jezične svjesnosti. Zadaća književnog odgoja je razvijanje ljubavi prema čitanju, poticanje i utvrđivanje volje za čitanjem. Za postavljanje temelja sposobnosti samostalnog učenja potrebno je formiranje i poticanje samostalnog, kreativnog i samouvjerenog rješavanja zadataka učenika. Najvažnije sredstvo postizanja toga cilja je kontinuirano i povezano uključivanje diferenciranih individualnih ili grupnih tipova aktivnosti u pedagoški proces. Također je važno podržavati formiranje individualnog stila učenja učenika, te jačanje navike učenja. Treba poticati učenike na korištenje različitih izvora u okvirima nastavnog sata i van njega.

Cilj nastave pisanja-pravopisanja u ovom periodu je, sukladno životnoj dobi i zahtjevima obrazovanja, diferencirano formiranje odgovarajuće tehnike pisanja, razvijanje pisanja kao sredstva u službi učenja i pismenog samoizražavanja – s potrebom čitkog, uređenog rukopisa i pravilnog teksta.

1.–2. razred

Pri stupanju u školu učenici na različitim razinama govore svoj materinski (hrvatski) jezik. Prije početka školovanja hrvatski jezik uče u svom užem okruženju (npr. obitelj, dječji vrtić). Zadaci nastavnog predmeta su formiranje tog instinktivnog jezičnog znanja i razvijanje jezične svjesnosti. Zadaća učitelja je tijekom prvog i drugog razreda školovanja da fond riječi učenika razvije i podigne na razinu na kojoj učenik za učenje hrvatskog jezika i književnosti neće imati jezičnih prepreka. Daljnji zadatak učitelja je uvježbavanje komunikacijskih situacija i stvaranje jezičnog okoliša pogodnog za razvoj i učenje bez straha. Tom procesu doprinose vježbe samoizražavanja pomoću kojih se razvija jezična svjesnost, nijansirano samoizražavanje i sposobnost razumijevanja drugoga.

Emotivna senzibilnost i moralno promišljenje učenika dostiže bar tu razinu da je u

pročitanim djelima u stanju prepoznati osnovne životne situacije. Rado sudjeluje u vježbama samospoznaje kojima se razvijaju i kultura pokreta i osjećaj za ritam. S radošću sudjeluje u ritmičkim i pjevanim improvizacijama, lutkarskim i raznim kreativnim igrama. Okuša se u više formi djelatnosti kulture pokreta, manualnih djelatnosti i kreativne umjetnosti. Pri rješavanju zadataka na zanimanjima materinskog jezika i tijekom zajedničkih aktivnosti stječe iskustva o suradnji s vršnjacima.

Zahvaljujući vježbama kroz igru učenik usvaja i nekoliko vježbi memorije razvijanja sposobnosti koncentracije. U procesu razumijevanja pročitanog se obogaćuje njegov fond riječi. Uz pruženu pomoć prepozna svoje potrebe, zna postaviti pitanja, stječe iskustva o realnoj procjeni svog učinka i svojih sposobnosti.

Najvažniji zadatak u 1.–2. razredu je usvajanje znanja čitanja i pisanja–što predstavlja osnovu daljnjeg odgoja na materinskom jeziku. Bez znanja čitanja i pisanja na razini koja je primjerena uzrastu nezamisliv je napredak u ostalim nastavnim predmetima.

Prvi uspjesi u čitanju imaju odlučujući utjecaj na proces formiranja u čitatelja, na proces formiranja pozitivnog odnosa prema čitanju. Stoga se u prvim razredima, glede individualnih osobitosti učenika, nastava čitanja mora organizirati diferencirano – unutar toga proces i tempo napretka čitanja – a radi preventivnog sprečavanja strahova od neuspjeha u učenju.

Istaknuti zadatak odgoja materinskog jezika je razvijanje fonda riječi. U razvijanju čitanja s razumijevanjem važnu ulogu ima rad na tekstu, tijekom čega pored primarnog razumijevanja književnih tekstova, učenici uz usmjeravanje učitelja uvježbavaju analizu kojom se otkrivaju dublji sadržajni slojevi teksta.

Učenike na svjesnu i kreativnu upotrebu u svakodnevici frekventnih vrsta tekstova različitim vrstama djelatnosti treba odgajati tako da je ono bazirano na dječjoj spontanoj kreativnoj sposobnosti i na radosti koju čini igra.

Razvijanje pisanja poput sredstva započinje usvajanjem znanja/vještine pisanja. Put do automatiziranog pisanja vodi preko osvajanja formi znakova i spajanja znakova. Učenici moraju dostići takav tempo pisanja koji će udovoljiti potrebama učenja.

Pomoću usvojenih spoznaja o materinskom jeziku možemo formirati svjestan pogled na jezik i zahtjevnije korištenje materinskog jezika. U okviru njega učenici mogu steći *osnovne spoznaje* o sustavu hrvatskog jezika.

Uz gramatičke spoznaje se vezuje formiranje poznavanja *pravila pravilnog pisanja i formiranje osnovne razine vještine pravilnog pisanja.*

Učenička samokontrola i razvijanje djelatnosti ispravljanja pogrešaka su razvojni zadaci koji se paralelno odvijaju s primjenom pravila.

Za postavljanje temelja samostalnog učenja je potrebito formiranje i poticanje učenika na samostalno, kreativno i samouvjereno rješavanje zadataka. Najvažnije sredstvo njegova ostvarenja je uključivanje u pedagoški proces kontinuiranih, diferenciranih, individualnih i grupnih tipova djelatnosti koje se nadovezuju jedni na druge. Također je važno podržavanje formiranja individualnih stilova učenja učenika te jačanje navika učinkovitog učenja. Treba poticati učenike na korištenje različitih izvora i izvan okvira nastavnih sati. Treba jačati svijest, upornost i zahtjevnost učenika u različitim jezičnim djelatnostima, treba im pomoći da svojom djelatnošću učenja budu u stanju upravljati u vremenskom periodu koji se postupno povećava.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 48**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje usmenih jezičnih sposobnosti potrebitih za samoizražavanje i društveni dijalog. Razumijevanje verbalnih i neverbalnih kodova slušanog teksta. Težnja prema razumijevanju, refleksija i korekcija pogrešaka u razumijevanju.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Težnja za usvajanjem odgovarajućeg načina disanja pri govoru, artikulacije i naglašavanja u govoru. Razvijanje aktivnog fonda riječi. Samostalno stvaranje rečenica na osnovi zadanih riječi ili niza slika. Dopuna nepotpunih rečenica odgovarajućim riječima. Razgovor po parovima i u grupi. Uljudno oslovljavanje odraslih i vršnjaka te odgovarajuća primjena jezika u situacijskim igrama. Uprizorenje poznatih tekstova dramskim igrama. Poznavanje memoritera (pjesama, proznih tekstova). Isprobavanje raznih dramskih igara (npr. lutkarske igre, govorenje stihova). Prepoznavanje nekoliko elemenata neverbalne komunikacije. Vježbe samospoznaje, igre zamjene uloga.	Učenik govori razgovijetno; razumije jednostavna objašnjenja, upute i priopćenja svojih vršnjaka. Kratko i razumno odgovara na pitanja; u predstavljanju i oslovljavanju odraslih i vršnjaka koristi prikladne jezične forme; uključuje se u zajedničke aktivnosti, prilagođava se njihovim pravilima; dobro se orijentira u sustavu veza svoje uže društvene okolice. Prihvaća se društvenog zadatka, prepozna, cijeni i pomaže takvu djelatnost svojih vršnjaka.	*Pjevanje-glazbena kultura; tjelesni odgoj i sport:* pravilna tehnika disanja. *Vizualna kultura:* slike, predodžbe, kompozicije slika; slikovno uprizorenje (npr. crtežom, nizom slika, fotografijom) jednostavnih radnji (npr. izmišljenih ili doživljenih), odgovarajućim zvučnim efektima (npr. praćeno šumovima, glasanjem). *Drama i ples:* situacijske igre. *Moralni odgoj:* ja, predstavljanje, samospoznaja. *Hrvatski narodopis:* narodne igre i brojalice

Ključni pojmovi/ pojmovi	Silina tona, naglasak, stanka, tempo, ritam, mimika, držanje/stav tijela, predstavljanje, pozdravljanje, oslovljavanje, molba.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta – priprema za učenje čitanja**	**Fond sati 28**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Pripreme za učenje čitanja. Pamćenje riječi. Prepoznavanje glasova na početku riječi, u riječi i na kraju riječi.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Razvijanje fonda riječi, uvježbavanje različitih komunikacijskih situacija. (Osiguravanje sredine bez straha, te sredine koja je pogodna za motivirani razvoj.). Razvijanje sposobnosti i segmenata sposobnosti koje su potrebite za čitanje (prepoznavanje fonema, sposobnost uočavanja razlika, pozornost, tempo, ritam, fond riječi, pravila upotrebe jezika, prepoznavanje komunikacijskih sposobnosti i smjerova, relacijski fond riječi, jezična svjesnost.	Učenik (je) – otvoren, motiviran i pokazuje interes prema učenju čitanja. – sposoban je prepoznati glasove na početku riječi, u riječi i na kraju riječi. – prepozna i imenuje naučene riječi. – njegove parcijalne sposobnosti dostigle su potrebitu razinu.	*Pjevanje-glazbena kultura:* tempo, ritam. *Matematika:* smjerovi. *Drama i ples:* narodni plesovi, dječje igre. *Hrvatski narodopis:* memoriziranje narodnih pričalica, brojalica

Ključni pojmovi/ pojmovi	Fonem, tekst, rečenica, riječ, glas, slovo, inetrpunkcijski znak.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta – usvajanje znakovnog sustava čitanja**	**Fond sati 38**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje znakovnog sustava čitanja: glas i slovo, slog, riječ, sintagma, rečenica, tekst.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Razvijanje fonda riječi u svezi s čitanjem. Prepoznavanje slova, pravila identifikacije slova-glasa, fonema-grafema, automatizirane sposobnosti. Čitanje cijelih riječi, dijeljenje riječi na glasove i njihova pravilna artikulacija. Pravilno spajanje glasova, čitanje slogova i	Učenik (je) – motiviran i pokazuje interes za čitanje; – poznatiskana velika i mala slova hrvatske abecede; – pozna pravila o ekvivalenciji slovo-glas; – posjeduje sigurnu sposobnost prepoznavanja i spajanja glasova;	*Vizualna kultura:* tip slova, oblik slova. *Drama i ples:* narodni ples, brojalice. *Mađarski jezik i književnost:* usporedba znakovnog sustava čitanja: podudarnosti i

riječi, svjesna potvrda značenja riječi. Interpretativno čitanje kraćih rečenica i tekstova. Prepoznavanje i ispravljanje/korigiranje pogrešaka u tehnici čitanja.	– prepozna svoje odlike i mane u svezi s čitanjem; – raspolaže fondom riječi za čitanje i proces čitanja, njegove su spoznaje sukladne njegovom uzrastu.	razlike. *Hrvatski narodopis:* čitanje kraćih tekstova (usmene) narodne književnosti
Ključni pojmovi/ pojmovi	Fonem, slovo-glas, spajanje glasova, slog, riječ, rečenica, tekst, interpunkcijski znak, naslov, autor.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta – priprema čitanja razumijevanjem i razvoj čitanja razumijevanjem teksta**	**Fond sati 48**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Priprema i razvoj čitanja teksta razumijevanjem, čitanje dijelova teksta, ponovljeno čitanje, retroaktivno pronalaženje informacija iz teksta.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Obogaćivanje aktivnog fonda riječi na osnovi naučenih i obrađenih tekstova. Kontinuirano vježbanje interpretativnog čitanja naglas. Vježbanje nijemog čitanja i čitanja naglas čitanjem različitih kratkih tekstova, uvažavajući pojedinačne osobitosti učenika. Razumijevanje pojma rečenice. Doslovno razumijevanje značenja jednostavnih rečenica, uvažavanjem pojedinačnih osobitosti učenika.	Učenik doslovno razumijevanje jednostavnih tekstova dokazuje sljedećim djelatnostima: povezivanje riječi i rečenica sa slikom, ilustracija značenja riječi, tekstova. Učenik je sposoban u naučenim tekstovima, rečenicama–izbornim čitanjem, fragmentarnim čitanjem i ponovljenim čitanjem–na postavljena pitanja nastavnika za retroaktivno pronalaženje informacija.	*Mađarski jezik i književnost:* izborno čitanje, čitanje po dijelovima *Matematika:* interpretiranje tekstualnih zadataka *Poznavanje okolice:* razumijevanje pisanog i slušanog teksta. *Vizualna kultura:* ilustriranje pripovijedaka. *Hrvatski narodopis:* obiteljski blagdani: Božić, Uskrs, Sv. Nikola/Djed Mraz itd., blagdani u Mađarskoj i u matičnoj državi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Slovo, glas, fonem, tekst, rečenica, interpunkcijski znak, stavak, naslov, autor.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta – utemeljenje tehničkih osnova pisanja**	**Fond sati 20**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje sredstava/pribora za pisanje. Razvoj psihičkih funkcija i osnovnih sposobnosti za učenje pisanja: svjesna i trajna pozornost, svijest o važnosti zadatka, diferencirano opažanje motrenjem i slušanjem, koordinacija pokreta, preciznost pokreta.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Uočavanje mjesta i dužine glasova u riječima. Izvršavanje zadataka analize i sinteze. Orijentiranje u prostoru i u ravni. Upotreba bilježnice i pribora za pisanje. Razvijanje preciznosti pokreta i koordinacije pokreta. Vježbe povlačenja crte, skiciranje i pisanje elemenata slova. Formiranje pravilnih navika pri pisanju (položaj/stav tijela, držanje pribora za pisanje, položaj/stav ruke).	Učenik(u) (je) – otvoren, motiviran i pokazuje interes za učenje pisanja; – njegove ranije sposobnosti su odgovarajuće za početak učenja pisanja; – njegova fina motorika i koordinacija očiju i ruku su na odgovarajućoj razini; – jasna osnovna funkcija pisanja u svakodnevnom životu.	*Tehnika, način života i praktični rad:* razvijanje preciznosti pokreta (npr. plastelinom). *Vizualna kultura:* razvijanje preciznosti pokreta crtanjem, slikanjem, izradom uzoraka. *Moralni odgoj:* pravila ponašanja pismene jezične komunikacije. *Pjevanje-glazbena kultura:* razvijanje sluha. *Matematika:* orijentacija u prostoru i u ravnini.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Crte, elementi slova, smjerovi.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta, učenje oblika pisanih slova, vježbe koje služe za razvijanje tehnike pisanja**	**Fond sati 58**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Diferencirano usvajanje sustava znakova pisanja. Postavljanje temelja i razvijanje tehnike pisanja i dopadljivog i urednog rukopisa – uvažavanjem pojedinačnih sposobnosti. Pisanje velikih i malih slova. Pravilno formiranje i spajanje slova.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Pravilno pisanje i spajanje malih i velikih pisanih slova. Pisanje skupova slova i kraćih riječi. Prepisivanje s pisanog, a kasnije tiskanog uzorka teksta: pisanje riječi, sintagma, kratkih rečenica. Pisanje diktata po viđenju i slušanju riječi kraćih od šest slova. Pisanje kraćih riječi po pamćenju. Prepisivanje kratkih rečenica s pisanog i tiskanog teksta, nakon pisanja diktata i po pamćenju. Dinamično pisanje. Pravilan stav/držanje tijela, držanje pribora, pomicanje ruke.	Učenik(ov) – pozna i koristi pisane oblike hrvatske abecede; – je rukopis uredan, slova formira i spaja čitko. Učenik – pri prepisivanju ne čini pogreške u tehnici pisanja; – piše znak na početak i završetak rečenice; – na osnovi zadanog uzorka prepozna i ispravlja svoje pogreške.	*Vizualna kultura:* upotreba kombinacija crta koje pomažu u promjenama smjera (svežnjevi crta, klupka crta itd.), osjećaj za prostor, precizna motorika, estetska zahtjevnost; primjena različitih tipova crta radi razvoja vještina. *Mađarski jezik i književnost:* postavljanje temelja i razvoj tehnike pisanja i dopadljivog, urednog rukopisa. *Tjelesni odgoj i sport:* harmonično/skladno kretanje. *Pjevanje-glazbena kultura; ples i drama:* tempo, ritam.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Tiskana slova, pisana slova, mala slova, velika slova, margina, slog, riječ, rečenica.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Razvijanje sposobnosti učenja	Fond sati 12
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Formiranje grupnih i individualnih tehnika učenja radi stjecanja znanja o efikasnom učenju. Upoznavanje tehnika učenja kroz igru, njihovo vježbanje. Kulturno i djelotvorno korištenje knjižnice i Interneta.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Postavljanje temelja i uvježbavanje pojedinih koraka samostalnog obavljanja zadataka (posjet knjižnici, korištenje dječjih leksikona, rječnika; razgovor o ulozi, važnosti i potrebi učenja, te razgovor o	Učenik uz pomoć učitelja koristi i uvježbava različite postupke učenja kroz igru. Uči s radošću i motivirano. Učenik je u stanju od memoritera u vjerno tekstu citirati: 2	*Mađarski jezik i književnost; matematika; poznavanje okolice:* samostalno učenje. *Vizualna kultura:*

pronalaženju i baratanju s informacijama potrebitih za učenje). Učenje pomoću više djelatnosti i osjetila: vježbe pamćenja i tehnike učenja teksta kombinirane s vježbama ritma i pokreta te govornim vježbama. Veze između slike i teksta. Dopunski efekti slike i teksta u ilustriranim tekstovima. Prednosti i nedostaci korištenja Interneta. Memoriteri: 2-3 priče, po 1 pjesma Đuse Šimare Pužarova i Marka Dekića, 2 brojalice ili priče iz zbirke Eci, peci, pec Đure Frankovića, 1 pjesma Luke Paljetka, 1-2 pjesme po slobodnom izboru iz hrvatske literature za djecu.	brojalice, po 1 kratku pjesmu domaćih hrvatskih pjesnika i pjesnika iz matične države.	ilustriranje ostvarenja dječje književnosti, pripovijedaka. *Drama i ples:* učenje dječjih igara, brojalica i narodnih plesova. *Moralni odgoj:* kulturno ponašanje u knjižnici. Pravilno korištenje Interneta. *Hrvatski narodopis:* narodne pričalice i brojalice u Mađarskoj i u matičnoj državi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Knjižnica, leksikon, rječnici, abecedni redoslijed, kazalo/sadržaj, dječje novine, film.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje a materinskom jeziku hrvatske narodnosti**	**Fond sati 40**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Svjesna primjena gramatičkih i jezičnih spoznaja: rečenica, vrste rečenica, glas/fonem, slovo, razdvajanje na slogove.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Kontinuirano obogaćivanje aktivnog i pasivnog fonda riječi. Korištenje rječnika. Prepoznavanje razlika između hrvatskog i mađarskog jezika, njihovo formuliranje sukladno svome uzrastu. Prepoznavanje i imenovanje rečenice, riječi, glasa/fonema i slova. Navođenje glasova/slova abecede. Korištenje abecednog redoslijeda u praktičnim zadacima.	Učenik se po potrebi prisjeća i primjenjuje naučena pravila pravopisa (glas, slovo, veliko slovo na početku rečenice, interpunkcijski znak, razdvajanje riječi na slogove). Učenik se trudi pravilno artikulirati glasove lj, č, ć i alternacije ije/je. Učenik je u stanju prisjećajući se pravila ispravljanja pogrešaka ispraviti/korigirati svoje	*Drama i ples:* ritmičke igre na bazi narodne glazbe. *Pjevanje-glazbena kultura:* ritmičke igre na udaraljkama. *Poznavanje okolice* glasovi prirode. *Mađarski jezik i književnost:* podudarnosti i razlike

Podjela glasova po vrstama. Prepoznavanje samoglasnika i suglasnika, uloga slogotvornog „r“. Prepoznavanje pravila u razdvajanju riječi na slogove. Prepoznavanje priopćajne namjere govornika u izjavnim i upitnim rečenicama. Njihovo imenovanje. Označavanje velikoga slova na početku rečenice i označavanje interpunkcijskog znaka na kraju rečenice, njihova primjena u pismenim zadacima. Pravilna artikulacija glasova lj, č, ć i alternacije ije/je.	pogreške.	samoglasnika i suglasnika. Prepoznavanje vrsta rečenica. *Hrvatski narodopis:* prepisivanje i pisanje po diktatu kraćih tekstova iz hrvatskog narodopisa
Ključni pojmovi/ pojmovi	Glas/fonem, slovo, abeceda, samoglasnik, suglasnik, riječ, rečenica, priopćavanje, pitanje, razdvajanje, točka, upitnik.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 26**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Postavljanje temelja i razvijanje spremnosti za prihvaćanje književnosti kao umjetnosti. Poticanje usvajanja navika čitanja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Kontinuirano obogaćivanje fonda riječi. Upoznavanje s lirskim djelima: pjesme, priče i brojalice iz domaće hrvatske umjetničke i narodne književnosti i književnosti matične države, emotivna identifikacija s njima. Prepoznavanje i jednostavna karakterizacija strofe (broj stihova, broj slogova). Prepoznavanje ugođaja pjesme, utvrđivanje ritma pjesme. Čitanje kraćih epskih djela (priče i pripovijetke umjetničke i narodne domaće književnosti i književnosti matičnog naroda). Identifikacija glavnih likova pročitanih djela.	Učenik je u stanju – na osnovi njihovih karakteristika knviževne rste prepoznati jednostavna književna djela (npr. pripovijetke, pjesme, priče). – identificirati glavne likove pročitanog teksta. – kazivanje nekoliko pjesama priča iz domaće hrvatske narodne književnosti i iz narodne književnosti matične države. Učenik je u stanju uočiti razlike između pripovijedaka i znanstvenopopularnih tekstova.	*Pjevanje-glazbena kultura:* melodija, ritam, narodne pjesme. *Drama i ples:* melodija, ritam, narodne igre, narodni plesovi. *Poznavanje okolice:* znanstvenopopularni tekstovi. *Mađarski jezik i književnost:* pjesma i proza.

Nastojanje identifikacije mjesta i vremena radnje djela. Konstatiranje razlika po formi između proznog teksta i pjesama. Upoznavanje djela domaće (usmene) narodne književnosti i (usmene) narodne književnosti matičnog naroda (narodne pripovijetke, narodne pjesme, brojalice, pitalice, zagonetke). Narodne igre, dramatizirane forme (npr. pripovijetke, lutkarske igre, plesne igre itd.)		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pjesma, priča, brojalica, pitalica, narodna pjesma, narodna igra, pripovijetka, znanstvenopopularni tekst, dramatizacija, predavanje.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralne, estetskei povijesne senzibilnosti**	**Fond sati 6**
Predznanje	Zrelost za školu.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Jednostavne prosudbe likova pročitanih i poslušanih književnih djela. Rješavanje konflikata, razvijanje sposobnosti samostalnog stjecanja spoznaja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pojmovi lijepog i ružnog, dobrog i lošeg u razgovoru u svezi sa svakodnevnim doživljajima. Jednostavne prosudbe likova pripovijedaka, pjesama, likova pročitanih i poslušanih književnih djela. Usporedba pouka upoznatih pripovijedaka i priča sa svojim iskustvima i vlastitim doživljajima. Adekvatna primjena jednostavnih poslovica i izreka za one životne situacije i moralna pitanja koja su uobličena/formulirana u književnim djelima. Doživljaj svakodnevnih konflikata u dramskim i dramatiziranim igrama (npr. lutkarsko kazalište).	Učenik je u stanju – zauzeti stav u najosnovnijim moralnim pitanjima. – razlikovati dobro i zlo, lijepo i ružno. Pojmove zna i interpretirati. – pomoću dramskih i dramatiziranih igara doživjeti svakodnevne konflikte te ih riješiti na razini svoga uzrasta.	*Drama i ples:* sudjelovanje u dramatiziranim igrama. *Vizualna kultura:* vizualno izražavanje doživljenog, zamišljenog ili čitanog događaja. *Moralni odgoj*: članovi moje obitelji, ljubav, prijateljstvo (doživljaj konfliktnih situacija preko igara). *Poznavanje okolice:* upoznavanje čovjeka oblici ponašanja, pravila, norme ponašanja); okoliš i održivost/održivi

		razvoj.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Konflikt, pouka, poslovica.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Govor učenika neka bude čist i razgovijetan. Neka razumije jednostavna objašnjenja i upute učitelja i informacije svojih vršnjaka. Neka na jednostavna pitanja daje suvisle i razumne odgovore. Pri predstavljanju, pozdravljanju, oslovljavanju i iskazivanju molba neka koristi jezične forme uljudnog ponašanja. Neka svoj fond riječi aktivira u zadacima stvaranja teksta. Neka prepozna naučene tehnike i različite postupke kroz igru koji su potrebiti za učinkovito učenje. Neka posjeduje fond riječi potrebit za čitanje i za proces čitanja. Neka pozna pisana i tiskana slova. Neka se trudi točno i izražajno čitati uvježbane riječi, skupove riječi, rečenice i kratke tekstove. Pomoću postavljenih pitanja učitelja, odnosno pridruživanjem riječi, rečenice i skupa riječi uz sliku neka je u stanju potvrditi razumijevanje uvježbanih riječi, rečenica i kratkih tekstova. Neka se trudi tečno i precizno čitati. Uz pomoć učitelja neka istakne/izdvoji bit pročitanog. Memoritere neka interpretira vjerno tekstu. Neka mu je jasna osnovna funkcija pisanja. Neka pozna i sa sigurnošću koristi slova hrvatske abecede. Rukopis neka mu bude uredan i precizan. Svoje pogreške neka ispravi samokontrolom. Kod pisanja uvježbanih riječi neka po potrebi prepozna i primijeni naučena pravopisna pravila. Neka je u stanju diktatom napisati pravilno 20-30 riječi (c, č, ć, lj, ije/je). Neka pravilno razdvaja riječi. Neka mu je jasan osnovni cilj učenja. Neka je svjestan prednosti dvojezičnosti koja mu pomaže u formiranju realne predodžbe o narodu i narodnosti. Neka je u stanju zauzeti stav u osnovnim moralnim pitanjima. Neka zna interpretirati pojmove dobar-loš, lijep-ružan. Neka njegova razvijenost parcijalnih sposobnosti materinskog jezika bude u skladu/harmonična, neka se razvija harmonično.

3.–4. razred

Usvajanje sposobnosti čitanja i pisanja neophodno je za samostalno učenje, a zatim za napredovanje u svakodnevnom životu. Treba postići da učenici poštuju i vole svoj materinski jezik te da njeguju nasljeđe materinskog jezika i svoje tradicije. Neka sposobnost usmenog izražavanja učenika bude razgovijetna i tehnički ispravna, stoga je kontinuirana zadaća učitelja razvijanje vještine govora, razumijevanja usmenih tekstova i interpretacije usmenih tekstova. Posebno je važno postavljanje temelja kulturnog jezičnog ponašanja, kontinuiranog

razvoja fonda riječi te njegovo aktiviranje kroz zadatke stvaranja teksta. Daljnji zadatak učitelja je pripremanje učenika da na razini koja je sukladna njihovojm uzrastu uspješno rješavaju svakodnevne govorne situacije.

Razvijanjem tehnike čitanja na razinu primjene poput sredstva stvaraju se preduvjeti za samostalno razumijevanje pisanih tekstova. Višestranim obradama štiva razvija se kritičko mišljenje, sposobnost rasuđivanja i empatija učenika. Pruža im se mogućnost za stjecanje iskustava o jednostavnim književnim oblicima, za upoznavanje tradicija hrvatskog jezika i hrvatske kulture, za formiranje ljubavi prema čitanju.

Usvajanje pravila pismenog stvaranja tekstova ostvaruje se obradom štiva različitih tema i tipova tekstova. Oni će služiti kao uzorci pri pisanju sastavaka učenika.

Formiranje sposobnosti samostalnog učenja povezano s razvijanjem sposobnosti čitanja s razumijevanjem u službi su intenzivnog razvoja stjecanja spoznaja. Važno je stvaranje navikai tehnika učenja, upoznavanje mogućnosti i granica prikupljanja informacija, mogućnosti i ograda korištenja informacija, selekcija, te razvijanje sposobnosti usporedbe i kritičke obrade.

Cilj nastave pisanja-pravopisanja u 3.–4. razredu je, sukladno uzrastu i zahtjevima obrazovanja, diferencirano formiranje odgovarajuće tehnike pisanja, razvijanje učenja i pismenog samoizražavanja kao sredstva–s potrebom čitkog, uređenog rukopisa i pravilnog teksta.

Usvajanjem iskustveno utemeljenih gramatičkih spoznaja osnovne razine započinje proces formiranja svjesnog jezičnog nazora. Pokreće se razvoj pozornosti usmjeren na jezično izražavanje, sposobnost samovrednovanja, kritički osjećaj i nastojanje za zahtjevno, raznovrsno i izražajno jezično izražavanje u različitim komunikacijskim situacijama.

<table>
<tr><td>Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi</td><td colspan="2">Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova</td><td>Fond sati 40</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Pravilno artikulira glasove, govor mu je razgovijetan. Kratko odgovara na postavljena pitanja. Koristi jezične forme uljudnog predstavljanja, pozdravljanja i postavljanja pitanja.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Intenzivno razvijanje govora i razumijevanja govora te fonda riječi. Formiranje jezičnog ponašanja koje je prilagođeno govornom partneru i govornoj situaciji.</td></tr>
<tr><td>Djelatnosti/Spoznaje</td><td>Zahtjevi</td><td colspan="2">Korelacije</td></tr>
<tr><td>Pravilna artikulacija glasova, pravilno disanje i pravilan izgovor u različitim komunikacijskim situacijama, npr. čitanje naglas, dijalog.
Prepoznavanje i pravilno korištenje različitih rečenica prilikom čitanja naglas ili govorenja teksta–sukladno priopćajnoj namjeri (molba, iskazivanje želje, pitanje).
Priopćavanje doživljaja, misli, emocija i mišljenja u nekoliko kratkih, suvislih i povezanih</td><td>Učenik
– koristi jezične obrate/leksemske veze koje su prilagođene sugovorniku i govornoj situaciji.
– svoje misli izražava razumljivo.
– sudjeluje u grupnim razgovorima, raspravama, skupnim stvaranjima i procjenama priča.
– tijekom govorenja memoritera pravilna mu je artikulacija, naglasak i izgovor.</td><td colspan="2">Poznavanje okolice: priopćavanje informacija, iskustava i doživljaja u nekoliko povezanih rečenica.

Mađarski jezik i književnost: pravilna artikulacija glasova, pravilno disanje u različitim komunikacijskim situacijama.</td></tr>
</table>

rečenica. Uprizorenje poznatih tekstova različitim dramskim formama (lutkarske igre, igre sjene, nijeme igre itd.). Evociranje i govorenje sadržaja štiva. Pozornost u odnosu na sugovornika. Jezično ponašanje koje je prilagođeno govornom partneru i govornoj situaciji. Tekstu vjerno govorenje memoritera.	Tijekom dramskih uprizorenja poznatih tekstova koristi uvježbana neverbalna sredstva (pogled, stav tijela, izraz lica).	*Hrvatski narodopis:* navođenje sadržaja tekstova iz narodopisa
Ključni pojmovi/ pojmovi	Naglasak, ton, silina tona, pogled, stav/držanje tijela.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 108**
Predznanje	Doslovno razumijevanje jednostavnih tekstova. Uzrastu sukladne spoznaje o čitanju i razumijevanju teksta. Na postavljena pitanja učitelja retroaktivno pronalaženje informacija u kratkim tekstovima.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Pomoć u formiranju tehnike tečnog čitanja naglas i čitanja u sebi, razvijanje čitanja s razumijevanjem, razumijevanje i usporedba tekstova različitih razina.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Obogaćivanje aktivnog fonda riječi naučenim i obrađenim tekstovima. Formiranje sposobnosti sigurnog čitanja. Samostalno prepoznavanje i kontinuirano ispravljanje poteškoća i pogrešaka tehnike čitanja. Upoznavanje s frazama i jezičnim obratima karakterističnim za hrvatski jezik. Samostalno razumijevanje tekstova nijemim čitanjem. Formuliranje sadržaja štiva u 4-5 jednostavnih, povezanih rečenica, na osnovi slike, odnosno skice–korištenjem riječi i izričaja iz teksta. Predstavljanje glumom ili vizualno predstavljanje sadržaja tekstova. Formuliranje mišljenja	Učenik je – motiviran i iskazuje interes za čitanje. – posjeduje tečnu i automatiziranu tehniku čitanja, i pri čitanju naglas i pri nijemom čitanju. – sukladno svom uzrastu jasne su mu njegove vrline i mane na poljima tehnike čitanja i razumijevanja teksta. – prepozna i ispravlja svoje pogreške. – razumije i interpretira fond riječi, jezične obrate, informacije i misli tekstova različitih tipova koji su sukladni njegovom uzrastu.	*Mađarski jezik i književnost*: poznavanje i primjena tehnika i strategija čitanja. *Upoznavanje okolice:*samostalno razumijevanje pročitanih tekstova. *Vizualna kultura:* ilustriranje pripovijedaka i djela dječje književnosti. *Hrvatski narodopis:* samostalno razumijevanje kraćih tekstova iz hrvatskog

u 1-2 rečenice o likovima teksta, o njihovim djelima i o njihovom ponašanju. Upoznavanje beletrističkih i znanstvenopopularnih tekstova koji su sukladni uzrastu učenika te njihovo razumijevanje primjenom različitih strategija čitanja (pregledno čitanje, čitanje s pretraživanjem). Prisjećanje na ranije spoznaje, doživljaje i iskustva u svezi s pročitanim.		narodopisa
Ključni pojmovi/ pojmovi	Rečenica, tekst, razumijevanje teksta, pitanje, odgovor, uloga, čitanje, predavanje, ilustriranje.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje i stvaranje teksta**	**Fond sati 78**
Predznanje	Dopadljiv, uredan rukopis. Prepisivanje riječi, skupa riječi i kratkih rečenica s pisanih /tiskanih uzoraka, pisanje riječi diktatom. Usmeno i pismeno stvaranje rečenica. Pravilno korištenje različitih rečenica. Usmeno stvaranje priče.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje normi pismenosti hrvatskog materinskog jezika, tehnika pisanja koja je u skladu s uzrastom učenika, čitki oblici slova, estetski prihvatljiv rukopis. Podizanje pisanja na razinu sredstva, povećanje tempa pisanja. Pisanje riječi, skupa riječi, rečenice i teksta diktatom i po pamćenju. Uvježbavanje raščlanjivanja tekstova. Daljnje razvijanje usmenog i pismenog stvaranja teksta.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Razvijanje tehnike pisanja, utvrđivanje pravilnih navika pisanja (stav/držanje tijela, držanje pribora za pisanje, pomicanje ruke). Jačanje zamaha i tempa pisanja. Pisanje niza riječi i rečenica prepisivanjem, diktatom i namjernim pisanjem. Formiranje individualnog pisanja sa zahtjevom urednog, čistog i čitkog rukopisa. Po potrebi poboljšanje čitkosti rukopisa. Usmeno i pismeno stvaranje teksta. Spajanje rečenica, uzorci tekstova, točke gledišta, izbor teme. Načini prikupljanja	Učenik je sposoban za korištenje pisanja kao sredstva, zna ekonomično urediti tekst. Učenik(ov) – tijekom pisanja sastavka koristi naučene spoznaje o pisanju sastavaka. – rukopis je čitak i dinamičan. Bilježnice su mu uredne i čiste. – koristeći spoznaje o pisanju sastavaka napiše priču uopsegu od otprilike jedne stranice. – pri naznaci teme sastavka koristi odgovarajuće riječi i izričaje.	*Mađarski jezik i književnost*: usmeno stvaranje tekstova, čitko, dopadljivo vođene bilježnice. *Matematika; poznavanje okolice:* uređeno i ekonomično vođenje bilježnica. *Vizualna kultura:* vizualno ostvarenje jednostavne radnje nizom slika. *Poznavanje okolice:* opis upoznatih

materijala: zapažanje, sjećanje, čitanje, mašta. Postavljanje naslova, sređivanje i uređivanje materijala. Stvaranje kratkih tekstova (npr. opis, priča, karakterizacija). Uvježbavanje raščlanjivanja tekstova. Primjena naučenih gramatičkih i pravopisnih spoznaja u kratkim sastavcima. Uz pomoć učitelja: – izrada pismenih sastavaka u formi priče. – pisanje kratkih opisa predmeta, biljaka i životinja. – kratka karakterizacija čovjeka. – pisanje pisma, adresiranje pisma, formuliranje kratkih tekstualnih poruka. – uvježbavanje kratkih informativnih tekstova svakodnevnog života (npr. pozivnica, sms). – ispravak sastavaka primjenom naučenih spoznaja o sastavcima. Uređen rukopis.	– a zadanoj ili izabranoj temi, koristeći naučene spoznaje o pisanju sastavaka, napiše opis od 8-10 rečenica. – početke sadržajnih cjelina označava stavcima. – obraća pozornost na redoslijed predstavljanja i na korištenje jezičnih sredstava. – na osnovi uputa učitelja ispravlja svoje pravopisne pogreške i pogreške u sastavku.	životinja. *Hrvatski narodopis:* pisanje tekstova iz hrvatskog narodopisa po sjećanju.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pisanje, stvaranje teksta, čitkost, davanje/odabir naslova, stavak, uvod, razrada, završetak/zaključak, ispravak, izbor teme, prikupljanje materijala, skica, priča, opis, pozivnica, sms.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 14**
Predznanje	Formiranje grupnih i individualnih tehnika učenja igrom radi stjecanja znanja o efikasnom učenju. Odgovarajuća razina samospoznaje. Kulturno i djelotvorno korištenje knjižnice i Interneta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Daljnje unapređenje grupnih i individualnih tehnika potrebnih za učenje kroz igru, stjecanje i obradu znanja potrebitih za učinkovito učenje.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Uloga i način učenja. Jednostavne strategije i načini učenja. Upoznavanje pojedinih	Učenik (je) – poznaje postupke koji pomažu u učenju	*Mađarski jezik i književnost:* postupci koji pomažu u učenju:

koraka procesa samostalnog učenja: moj način lakog učenja, što mi predstavlja problem/poteškoće. Vježbe memorije kombinirane vježbama ritma, kretnje i govornim vježbama. Prikupljanje i korištenje informacija. Svrsishodni načini prikupljanja i sistematizacije podataka i informacija. Različiti nosači podataka u školskoj knjižnici i u mjesnoj knjižnici. Knjižnica kao informativno središte, baza za učenje i mjesto gdje pomažu učenje. Upoznavanje časopisa. Promatranje/uočavanje kataloga. Uloga kataloga u traženju knjiga i drugih izvora podataka.	(jednostavno traženje podataka, skica, rječnik, hrvatski slikovni rječnik. – sposoban samostalno učiti. – poznaje karakteristike svoga procesa učenja i karakteristike svojih sposobnosti. – iskazuje interes za učenje. – vjerno tekstu navodi sljedeća djela beletristike, odnosno njihove fragmente: M. Dekić: *Majka mi je*, Đ. Š. Pužarov: *Igra*, L. Paljetak: *Novosti*, S. Blažetin: *Vrabac i lastavica*, Antun Mihanović: *Himna*, 2-3 pjesme po slobodnom izboru iz dječje književnosti matičnog naroda.	rječnik, enciklopedije, leksikoni itd. *Poznavanje okolice:* prikupljanje informacija. *Vizualna kultura:* pronalaženje slikovnih analogija uz naučene tekstove. *Strani jezik:* različiti nosači informacija u mjesnoj i školskoj knjižnici
Ključni pojmovi/ pojmovi	Učenje, znanje, skica, rezimiranje, informacija, rječnik, knjižnica.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 48**
Predznanje	Primjena do sada naučenih gramatičkih spoznaja i spoznaja o jezičnoj pravilnosti.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Jezična svjesnost i širenje leksičkih spoznaja. Utemeljenje jezičnog i gramatičkog pojmovnog sustava zasnovanog na iskustvu. Upoznavanje razlika u pravopisu između hrvatskog i mađarskog jezika. Razvijanje pravopisnih sposobnosti.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Prepoznavanje razlika između hrvatskog i mađarskog jezika, njihova uzrastu primjerena formulacija (npr. hrvatski se kaže …), upoznavanje razlika u pravopisu (npr. pisanje etnika, naziva ustanova, razdvajanje riječi). Kontinuirano obogaćivanje aktivnog i pasivnog fonda riječi vježbama. Učenik slijedi zahtjevni jezični uzorak u govoru. Vježbe stvaranja teksta s uvažavanjem individualnih	Učenik – prepozna i imenuje naučene gramatičke pojmove, koristi pravila. – prepozna, imenuje i na odgovarajući način označava vrste rečenica. – u tekstu prepozna i imenuje naučene vrste riječi i u njihovom obliku s nastavcima. – sukladno tekstualnom kontekstu koristi glagolska vremena i pomoćne glagole.	*Mađarski jezik i književnost:* prepoznavanje razlika između dvaju jezika. *Poznavanje okolice:* pronalaženje hrvatskih zemljopisnih naziva na zemljovidu. Pravilno pisanje naziva naših hrvatskih blagdana. *Matematika:* pravilno pisanje brojeva.

osobitosti učenika, na jezičnim područjima koja su primjerena uzrastu. Prepoznavanje vrsta rečenica i njihova pravilna primjena u govoru i pismu. Prepoznavanje različitih radnji i događanja koja se odigravaju u različitim vremenima. Pravilno korištenje glagola u govoru i u pismu. Odvojeno pisanje glagola i pomoćnog glagola. Pravilno pisanje upitne čestice *li*. Imenovanje vrsta imenica, njihovo svrstavanje po rodovima i brojevima. Tvorba množine imenica. Upoznavanje vrsta vlastitih imenica: imena osoba, životinja, zemljopisni nazivi, nazivi ustanova, nazivi proizvoda/brenda, adrese. Poznavanje uloge pridjeva u jezičnoj uporabi. Pravilno korištenje brojeva u govoru i u pismu. Razumijevanje uloge zamjenica i njihovo korištenje u rečenicama. Primjena pravopisnih pravila u različitim djelatnostima pisanja. Pravilna artikulacija i pisanje glasova *lj, č, ć, đ,* odnosno alternacije *ije/je.*	– njegove spoznaje o materinskom jeziku naučene u nižim razredima su sistematizirane. Učenik – sa sigurnošću primjenjuje naučena pravopisna pravila. – njegovi pismeni radovi su uređeni i čitki. – svoj pravopis preispituje i po potrebi korigira/ispravlja.	*Strani jezik*: vrste rečenica, pravilna uporaba glagolskih vremena u govoru i pismu
Ključni pojmovi/ pojmovi	Vrste riječi, imenice, muški rod, ženski rod, srednji rod, opća imenica, vlastita imenica, imena osoba, imena životinja, zemljopisni nazivi, nazivi ustanova, blagdani, etnici, glagoli, glagolska vremena, konjugacija, pridjevi, brojevi, zamjenice.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 26**
Predznanje	Prepoznavanje jednostavnih književnih vrsta na osnovi njihovih književnih karakteristika. (pripovijetka, pjesma, priča) Poznavanje karakterističnih jezičnih obrata pripovijetke. Prepoznavanje rima na kraju pjesama. Ritam pjesme.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Pružanje pomoći za doživljavanje radosti koje se doživljavaju usvajanjem književnog djela. Prepoznavanje, usporedba i razumijevanje karakterističnih izražajnih formi književnosti. Upoznavanje karakteristika književnih vrsta. Upoznavanje s autorima i djelima	

	hrvatske književnosti. Iskustveno usvajanje književnih spoznaja.

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Prepoznavanje nekoliko osnovnih književnih tema i životnih situacija u pročitanim djelima. Grupiranje štiva čitanke, uočavanje kriterija grupiranja. Identifikacija tema štiva, usporedba štiva istih tema. Upoznavanje karakteristika književnih rodova i književnih vrsta. Čitanje kraćih epskih djela (priče, pripovijetke, narodne pripovijetke dječji roman– fragmenti iz domaće hrvatske književnosti i književnosti matičnog naroda). Identifikacija glavnih likova pročitanih djela. Nastojanje za identifikacijom mjesta i vremena radnje/događaja. Utvrđivanje redoslijeda događaja. Prepoznavanje početnih i završnih obrata, skupova riječi i motiva koji se ponavljaju i koji su karakteristični za priče. Uočavanje nekoliko osobitosti pjesničkog izraza. Prepoznavanje ritma, rime, strofe i refrena u lirskim djelima. Jednostavna karakterizacija strofe (broj redaka, broj slogova, dužina). Samostalno čitanje znanstvenopopularnih tekstova (obitelj, blagdani, zdravlje, način života, zaštita prirode i okoliša, regije gdje žive Hrvati u Mađarskoj, škola, kulturni život i mediji), na pitanja nastavnika retroaktivno pronalaženje informacija iz teksta.	Učenik – imenuje autore, likove i osobine likova svojih štiva, objasni njihove postupke. – identificira mjesto i vrijeme radnje, početak i krajnju točku radnje, redoslijed radnje. – u konkretnim slučajevima prepozna obrate, skupove riječi i one osobine koje su karakteristične za priču. – u više povezanih rečenica i u kronološkom redoslijedu prepriča sadržaj priča i pripovijedaka s jednostavnom strukturom. Po formi razlikuje prozne tekstove i pjesme. Usvoji pojmove: ritam, rima, refren.	*Mađarski jezik i književnost:* proza, pjesma, karakteristike književnih rodova i književnih vrsti. *Poznavanje okolice:* štiva čija je tema priroda, zaštita okolice i zaštita prirode. *Pjevanje-glazbena kultura*: tekstovi narodnih pjesama (izražajna sredstva, slike prirode). *Vizualna kultura; drama i ples:* Analiza i primjena izražajnih sredstava koja su prilagođena i temi i sadržaju. Prepoznavanje razlika u tekstovima koji su objavljeni u izvjesnim medijima (tipovi televizijskih programa, animirani filmovi, serije) kroz prisjećanje na svoje medijske doživljaje i svoje neposredne primjere (npr. zamjena uloga).
Spajanje kretanja i govorenja teksta. Iskustveno upoznavanje jednostavnijih dramskih konvencija i temelja kazališnog jezičnog standarda (prizor, čin, početak i kraj, kulisa, scena, maska, pribor, zvučni i svjetlosni		*Vizualna kultura; drama i ples:* Usporedba i obrada priča i djela književnosti za djecu s njihovim animiranim i filmskim adaptacijama.

efekti). Korištenje naučenog u razgovorima o svojoj produkciji, lutkarskoj predstavi, kazališnoj predstavi. Čitanje fragmenata djela domaćih hrvatskih književnika i književnika matične države uz usmjeravanje učitelja. Ivana Brlić Mažuranić: *Čudnovate zgode šegrta Hlapića, Dvije koze* Mato Lovrak: *Vlak u snijegu,* Stjepan Jakševac: *Zaljubljeni svijet,* Antun Mihanović*: Hrvatska himna,* M. Dekić: *Majka mi je, Domovini (fragment)* S. Blažetin: *Pahuljice padaju, Zečja sudbina, Mura*		Likovno ostvarenje (npr. crtežom, montažom) doživljaja koji se vezuju uz pročitane tekstove i prikazane adaptacije. Jednostavne relacije mjesta i vremena koje se pojavljuju u različitim medijskim tekstovima. *Hrvatski narodopis:* navođenje pjesama domaćih hrvatskih autora i autora iz Hrvatske.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Znanstvenopopularni tekst, beletristički tekst, pjesma, proza, pitalica, izreka, pripovijetka, roman, glavni lik.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 10**
Predznanje	Formiranje svog suda u jednostavnim situacijama. Prepoznavanje drukčijih kultura na osnovi beletrističkih djela.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Formiranje svog suda u jednostavnim situacijama, na osnovi beletrističkih djela. Formuliranje svoga mišljenja u svakodnevnoj komunikaciji. Razvijanje sposobnosti rješavanja konflikata.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Primjena pouka upoznatih u beletrističkim djelima u svakodnevnim situacijama. Formuliranje svoga mišljenja u svakodnevnoj komunikaciji. Sposobnost doživljavanja stajališta koje odstupa od svog. Prihvaćanje i razumijevanje tuđeg mišljenja, spremnost na kompromis tijekom rasprave. Usporedba mišljenja, uočavanje, prepoznavanje i kritika sličnosti i razlika mišljenja. Doživljaj lijepoga u prirodnom okolišu, u uzrastu primjerenim predmetima svakodnevice i u nekoliko umjetničkih djela različitih umjetničkih grana.	Učenik – je u stanju zauzeti stav, argumentirati, druge uvjeriti o osnovnim moralnim i estetskim pitanjima. – je u stanju predstaviti i stavove drugih osoba. – pomoću dramskih i dramatskih igara je u stanju doživjeti konflikte svakodnevice–i iz svog i iz tuđeg aspekta, u stanju ih je riješiti sukladno svome uzrastu.	*Poznavanje okolice:* stanje prirodnih sustava, održivost/održivi razvoj. *Mađarski jezik i književnost:* doživljavanje svakodnevnih konflikata dramskim igrama (situacijske igre, lutkarsko kazalište). *Moralni odgoj:* kolektivni odnosi/veze, prijateljstvo.

		Samostalno donošenje sudova o društvenim, moralnim i estetskim pitanjima. *Hrvatski narodopis:* navođenje hrvatskih narodnih dramskih igara.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Mišljenje/stav, rasprava/diskusija, konflikt, pouka.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Neka učenik svoje misli izrazi jednostavno i razgovijetno. Neka koristi jezične obrate koji su prilagođeni govornom partneru i koji su u skladu s govornom situacijom. Njegov stil govora neka je prilagođen govornom partneru. Neka se uključi u grupne razgovore o zajedničkim doživljajima i aktivnostima. Svoj stav neka razloži precizno. Poznate tekstove nakon pripreme neka pročita tečno i razgovijetno. Svome uzrastu primjerene tekstove neka razumije i nijemim čitanjem. Neka je sposoban za usmenu i pismenu primjenu shvaćenog–od rješavanja elementarnih zadataka do razgovora. Neka zna i primijeni nekoliko strategija čitanja. Memoritere neka navede vjerno tekstu. Neka o zadanoj ili izabranoj temi, korištenjem naučenih znanja o pisanju sastavaka, napiše sastavak od 6-8 rečenica. Neka njegove spoznaje o materinskom jeziku, naučene u nižim razredima, budu sistematizirane. Neka sa sigurnošću prepozna naučene vrste riječi. Pri pisanju neka koristi naučena pravopisna pravila. Pismeni radovi učenika neka budu uređeni i čitki. Svoj pravopis neka kontrolira samoprovjerom i po potrebi ga ispravi/korigira. Neka prepozna ulogu jezika kao sredstva komunikacije koji ima snagu zajedništva i koji posreduje prema svijetu znanje i tradicije. Učenik neka bude otvoren i motiviran za daljnji razvoj svojih sposobnosti glede materinskog jezika. Neka razvijenost parcijalnih sposobnosti materinskog jezika bude u skladu, neka se ove sposobnosti razvijaju harmonično. Neka mu budu jasni osnovni ciljevi učenja.

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(dvojezična narodnosna odgojno-obrazovna forma i odgojno-obrazovna forma materinskog jezika)

5.-8. razred

Učenici u višim razredima čine krupne korake u smjeru socijalnog sazrijevanja i prepoznavanju svijesti o sebi te mogu doživjeti nerazdvojivost hrvatskog jezika i hrvatske kulture. Poznavanje hrvatskog jezika na odgovarajućoj razini služi kao osnova za upoznavanje i usvajanje drugih jezika, što pojedincima pruža mogućnost za komunikaciju među europskim narodima i komunikaciju u ljudskim zajednicama. Književno gradivo ima važnu ulogu u pravilnom formiranju samospoznaje te za razlikovanje između važnog i manje važnog. Treba postići da učenici poštuju i vole svoj materinski jezik, da njeguju svoje tradicije i nasljeđe na materinskom jeziku.

Osnovni ciljevi nastavnog predmeta su nastavljanje postavljanja temelja ključnih kompetencija i kompleksa vještina potrebitih za učinkovitost, nastavak utemeljenja sadržajnih spoznaja, daljnje razvijanje slušane i pismene kompetencije stvaranja teksta učenika–uvažívši individualne sposobnosti i osobitosti uzrasta učenika, proširenje iskustvenih i predmetnih spoznaja stečenih o hrvatskom jeziku.

Učenici u ovome periodu moraju dostići cijeli niz razina sposobnosti. Glede govornih sposobnosti govor učenika neka se razvija s obzirom na kriterij odgovarajuće artikulacije. Njegova vještina usmenog i pismenog izražavanja neka bude razgovijetna, tehnički ispravna, stilski dotjerana. Fond riječi neka mu se obogaćuje. U svojim usmenim očitovanjima neka se prilagodi slušateljstvu i govornoj situaciji. Neka bude sposoban samostalno stvoriti tekst od nekoliko rečenica, formulirati sastavak o osobnim doživljajima i doživljajima stečenim čitanjem. Glede sposobnosti učenja dobro je ako je učenik sposoban razumjeti i formulirati različite skice i tekstove različitih vrsta i tema. Glede spoznaja o književnosti učenik u ovom periodu uočava nekoliko karakteristika pjesničkog izraza, po koju književnu vrstu, poneko ostvarenje kompozicije, promjene tema i ozračja, poneki aspekt kompleksa pitanja u svezi s lirskim ja, nadalje pojmove koji su propisani nastavnim planom. Čitanje je potrebno razviti u naviku. Daljnji važni zadaci nastavnog predmeta hrvatskog jezika i književnosti su kontinuirano uvježbavanje i razvijanje adekvatne i raznolike uporabe jezika zasnovanog na učeničkim aktivnostima.

Treba u učenicima razviti i primijeniti osnovna pravila pravopisa. Neka su u pismu i u govoru sposobni na samokontrolu, za otkrivanje i samostalno ispravljanje ortografskih i ortoepskih pogrešaka.

Daljnji važni zadaci nastavnog predmeta hrvatskog jezika i književnosti su da se učenici razviju u mladež koja je sposobna samostalno rasuđivati te koja je i o moralnim pitanjima u stanju samostalno donositi sudove. Glede obiteljskog života neka smatraju da treba slijediti uzorak harmoničnog suživota i osjećaja odgovornosti jednih prema drugima. Važno mjesto u okvirnom planu hrvatskog jezika i književnosti zauzima upoznavanje i formiranje svjesnog ponašanja u odnosu na medije i prirodu. U odgoju sukladnog vrijednostima demokracije i formiranju nacionalne svijesti posebno mjesto zauzimaju istaknuta ostvarenja hrvatske književnosti koja se bave sudbonosnim nacionalnim pitanjima.

Nastava u 7.-8. razredu ima i ulogu pripreme sljedećeg–srednjoškolskog obrazovnog ciklusa. Kulturne navike i običaji se stječu u toj životnoj dobi. Zadaci jezičnog i književnog odgoja učenika su pomaganje emotivnog, socijalnog i intelektualnog sazrijevanja učenika. U procesu uspješnosti učenja hrvatskog jezika važnu ulogu ima uključivanje spoznaja, interesa, zahtjeva, jezičnih i nejezičnih sposobnosti učenika u proces učenja.

5.-6. razred

Osnovni ciljevi nastavnog predmeta su nastavljanje postavljanja temelja ključnih kompetencija i kompleksa vještina potrebitih za učinkovitost, nastavak utemeljenja sadržajnih spoznaja, daljnje razvijanje slušane i pismene kompetencije stvaranja teksta učenika, proširenje iskustvenih i predmetnih spoznaja stečenih o hrvatskom jeziku–uvažavajući individualne sposobnosti i osobitosti uzrasta učenika.

U 5.-6. razredu učenici znaju obraditi i relativno duže tekstove. Ovaj dio okvirnog plana nastave književnosti koncipiran je tako da pruža mogućnosti za razumijevanje, analizu i sadržajnu obradu književnih pojava i djela, za usvajanje osnovnih estetskih, povijesno-književnih (književno-teorijskih, kompozicijskih, stilističkih, prozodijskih) spoznaja potrebitih za razumijevanje umjetničkih djela, odnosno formiranjem čitanja s razumijevanjem umjetničkih djela, za stjecanje spoznaja o svijetu u ljudskom bitku.

Tijekom promišljenog i djelotvornog razvijanja osobnosti književno gradivo ima važnu ulogu u formiranju samospoznaje. Treba postići da učenici poštuju i vole svoj materinski jezik, da njeguju svoje tradicije i nasljeđe na materinskom jeziku.

Shodno tome učenici u 5.-6. razredu moraju dostići cijeli niz razina sposobnosti. Glede govornih sposobnosti govor učenika neka se razvija s obzirom na kriterij odgovarajuće artikulacije. Njegova vještina usmenog i pismenog izražavanja neka bude razgovijetna, tehnički ispravna, stilski dotjerana. Fond riječi neka mu se obogaćuje. Neka je u stanju usmeno i kratko rezimirati slušani tekst. U svojim usmenim očitovanjima neka se prilagodi slušateljstvu i govornoj situaciji. Neka bude sposoban samostalno stvoriti tekst od nekoliko rečenica, formulirati sastavak o osobnim doživljajima i doživljajima stečenim čitanjem.

Glede sposobnosti učenja dobro je ako je učenik sposoban razumjeti i formulirati različite skice i tekstove različitih vrsta i tema. Glede razumijevanja teksta važno je globalno, interpretativno čitanje, čitanje s namjerom sakupljanja informacija; nadalje kazivanje sadržaja i davanje naslova. Glede spoznaja o književnosti učenik u ovom periodu uočava nekoliko karakteristika pjesničkog izraza, po koju književnu vrstu, poneko ostvarenje kompozicije, promjene tema i ozračja, poneki aspekt kompleksa pitanja u svezi s pripovjedačem i lirskim ja, nadalje pojmove koji su propisani nastavnim planom.

Treba u učenicima razviti i primijeniti osnovna pravila pravopisa. Učenici moraju zavoljeti čitanje i razviti ga u naviku. Treba naučiti učenike na pravilno korištenje usluga knjižnice, na različite mogućnosti prikupljanja informacija, treba ih poticati na samostalno stjecanje iskustava, na učenje i samoobrazovanje.

Glede sposobnosti donošenja moralnih sudova upozna nijansirane jezične forme izražavanja dopadanja te upozna važnost poštivanja različitih kultura i poštivanje mišljenja drugih.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje, interpretiranje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 58**
Predznanje	Poznavanje i primjena osnovnih komunikacijskih formi za uspostavu veza: pozdravljanje, predstavljanje, oslovljavanje, pitanje, molba itd. Jednostavno, razgovijetno i djelotvorno priopćavanje misli, informacija, emocija i mišljenja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Težnja za odgovarajućom artikulacijom, pravilnim disanjem pri govoru, izražajnom, razgovijetnom, jezično zahtjevnim i pravilnim govorom. Razvijanje raznih tehnika razumijevanja slušanog teksta isprobavanjem različitih dramatskih formi. Raznovrsna upotreba	

	rečenica raznih modaliteta–sukladno priopćajnoj namjeri. Uporaba odgovarajućeg fonda riječi, usklađivanje jezika gesta i sredstava rečenične fonetike sa sadržajem i govornom situacijom. Orijentacija u svakodnevnim situacijama.

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Odgovarajuća artikulacija, disanje pri govorenju, pravilan, razgovijetan govor razumljiv za druge. Razumijevanje različitih poslušanih kratkih tekstova i informacija, reproduciranje kratkog sažetka. Jezično ponašanje prikladno govornoj situaciji, prilagođeno sugovorniku. Aktivno sudjelovanje u različitim komunikacijskim situacijama. Vježbanje svakodnevnih komunikacijskih situacija u različitim situacijama: uspostavljanje kontakta, postavljanje pitanja, molba, razgovor. Razlike u komunikaciji između muškaraca i žena, odraslih i djece, pravila komunikacije (bonton) između muškaraca i žena, odraslih i djece, između djece međusobno. Raznovrsno i razgovijetno priopćavanje misli, emocija i želja. Tekstu vjerna, izražajna interpretacija memoritera.	Učenik(ov) – se trudi adekvatno artikulirati, disati pri govorenju, razgovijetno i izražajno govoriti. – govor je razgovijetan, dobro artikuliran, povezan i prilagođen sugovorniku. – je u stanju kratko sažeti poslušane tekstove, formulirati svoje mišljenje. – sudjeluje u isprobavanju različitih dramatskih formi. – tekstu vjerno i izražajno interpretira memoritere.	*Mađarski jezik i književnost:* komunikacija, uspostavljanje kontakta, isprobavanje dramatskih formi. *Upoznavanje prirode:* osjetila. *Drama i ples:* komunikacijsko uspostavljanje kontakata. *Hrvatski narodopis:* pričalice, brojalice.
Ključni pojmovi	Držanje/stav tijela, mimika, govorna situacija, silina tona, stanka, tempo, naglasak.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje pisanog teksta**	**Fond sati 33**
Predznanje	Usvajanje odgovarajućeg tempa nijemog čitanja i čitanja naglas, razumijevanje i usporedba tako pročitanih tekstova različitih razina (dužine, složenosti, književne vrste, cilj). Primjena naučenih strategija čitanja prije, tijekom i nakon čitanja. Uzrastu sukladna interpretacija i ocjena informacija i misli teksta.	

Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje sposobnosti čitanja i razumijevanja teksta koje je adekvatno sposobnostima danih uzrasta. Razvijanje tehnika čitanja različitim postupcima razumijevanja teksta. Razvijanje doslovnog čitanja s razumijevanjem. Prepoznavanje učestalih tipova tekstova (beletrističkih, znanstvenopopularnih, udžbeničkih, medijskih). Razvijanje prepoznavanja pogrešaka u čitanju i razumijevanju teksta, upoznavanje odgovarajućih tehnika ispravljanja pogrešaka.

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Nijemo čitanje i čitanje naglas različitih tekstova. Čitanje naglas tekstova poznatih sadržaja. Primjena, vježbanje i proširivanje strategija čitanja i obrade tekstova na tiskanim i elektroničkim tekstovima različitih tema i tipova (retroaktivno pronalaženje podataka iz teksta, letimičan pregled teksta, potanko čitanje, gatanje, aktiviranje ranije stečenog znanja). Razumijevanje i uvježbavanje jednostavnijih slika, oblika (usporedba, metafora, ponavljanje, gradacija). Samostalno čitanje kraćih beletrističkih tekstova i tekstova narodne književnosti. Kratko, sažeto formuliranje i prezentacija radnji/fabule pročitanih štiva. Kratka karakterizacija glavnih likova. Formuliranje svoga mišljenja o postupcima likova, o njihovim karakterima te o životnim situacijama koje su opisane u tekstu. Uočavanje razlika književne vrste pročitanih tekstova (npr. narodna pripovijetka, lirska pjesma, pripovijetka, dokument), formuliranje pouke teksta svojim riječima. Uočavanje intonacije različitih vrsta rečenica i njihova reprodukcija čitanjem naglas. Obogaćivanje aktivnog i pasivnog fonda riječi pomoću učenih književnih tekstova. Sigurna upotreba fonda riječi u	Učenik(u) – posjeduje adekvatne tehnike čitanja i razumijevanja teksta na polju nijemog čitanja i čitanja naglas. – su jasne njegove vrline i mane na polju tehnike čitanja i razumijevanja teksta. – prepozna i ispravlja svoje pogreške. – je u stanju razumjeti pročitane tekstove, u stanju je razlikovati doslovno i preneseno značenje u beletrističkim i drugim štivima. – posjeduje adekvatan fond riječi za svakodnevnu komunikaciju, za samostalno kazivanje sadržaja pročitanih djela, za formuliranje svoga mišljenja o postupcima i karakterima likova. – motiviran je za čitanje.	*Mađarski jezik i književnost:* primjena i proširivanje tehnika čitanja i razumijevanja teksta. *Matematika; poznavanje prirode:* razumijevanje teksta, interpretiranje tekstova zadataka. *Informatika:* informiranje/orijentiranje, traženje informacija. *Strani jezik:* interpretativno čitanje naglas tekstova poznatih sadržaja. *Hrvatski narodopis:* kraći tekstovi s temama iz hrvatskog narodopisa.

svakodnevnoj komunikaciji– sukladno osobitostima uzrasta učenika. Poznavanje i upotreba jezičnih obrata karakterističnih za hrvatski jezik.		
Ključni pojmovi	Metafora, poruka, sadržaj/kazalo, narodna pripovijetka, lirska pjesma, usporedba, ponavljanje, gradacija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 20**
Predznanje	Korištenje pisanja poput sredstva, ekonomičan raspored teksta. Čitko, poletno pisanje, estetska slika rukopisa. Poznavanje postupaka stvaranja teksta: sakupljanje materijala, izbor naslova, odabir bitnih misli, raspored/sistematizacija, vremenski redoslijed, raščlanjivanje teksta na stavke. Uvježbanost u naučenim vrstama sastavaka, stvaranje teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Daljnje razvijanje tehnike pisanja: čitak, zahtjevima učenja primjeren tempo rukopisa, uređen izgled. Razvijanje sposobnosti stvaranja tekstova različitih vrsta i tipova. Pomaganje raznolikog i kreativnog stvaranja teksta u upoznatim vrstama sastavaka. Uočavanje formalnih i sadržajnih karakteristika nekolicine internetskih tipova tekstova.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Daljnje razvijanje formirane individualne tehnike pisanja. Težnja za estetskim i čitkim rukopisom. Otkrivanje i samostalno ispravljanje pravopisnih pogrešaka. Upoznavanje osnova sistematizacije prikupljenog materijala, prikupljanje materijala iz tiskanih i elektroničkih izvora, uz usmjeravanje učitelja, grupno i individualno. Formuliranje osobnog doživljaja i doživljaja stečenog čitanjem u različitim tipovima tekstova: priča, pripovijetka, opis, karakterizacija, pismo, dijaloške forme. Kreativno stvaranje tekstova (završetak čitanih djela, nastavljanje radnje). Upoznavanje vrsta i pravila	Učenik(ovo) – rukopis je sukladan tempu učenja, pregledan i uredan. – pri pisanju sastavaka koristi naučene spoznaje o pisanju sastavaka. Napiše sastavak od otprilike 1 stranice tipa teksta priče, pripovijetke, opisa, karakterizacije, pisma. – za temu sastavka koristi adekvatne riječi, izričaje. – obilježava početke i krajeve sadržajnih cjelina. – obraća pozornost na redoslijed predstavljanja i na korištenje jezičnih sredstava. – piše skicu na osnovi uputa nastavnika. – ispravlja svoje pogreške u sastavku i ispravlja svoje pravopisne pogreške.	*Mađarski jezik i književnost:* uređeno vođenje bilježnice; usmeno i pismeno stvaranje tekstova (priča, opis, karakterizacija); razlike između hrvatskog i mađarskog pravopisa. *Poznavanje prirode:* opisi upoznatih zemljopisnih okoliša. *Vizualna kultura:* slikovna ostvarenja radnje, osoba. *Strani jezik:* težnja za svjesnom primjenom jezičnih spoznaja.

pisanja skice, vježbe za pisanje i dopunu skica. Nastojanje za svjesnu primjenu jezičnih i gramatičkih spoznaja. Uočavanje razlika/odstupanja između hrvatskog i mađarskog pravopisa. Prijevod hrvatskih i mađarskih jezičnih obrata pomoću rječnika. Stvaranje internetskih vrsta tekstova: npr. e-mail, komentari. Značenje nejezičnih znakova pisma (oblik slova, veličina slova, prored, margina, udaljenost, boje, isticanja itd.) povrh one poruke koja se emitira slikom rukopisa.		*Informatika:* tip slova, veličina, prored, margina, udaljenost, boje, isticanja itd.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Prikupljanje materijala, skica, pripovijetka, opis, karakterizacija, priča, dijalog, pismo, e-mail, samokontrola, ispravak.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje sposobnosti učenja**	**Fond sati 8**
Predznanje	Poznavanje i uporaba postupaka koji pomažu u djelotvornom učenju. Poznavanje osnovnih pravila korištenja usluga knjižnice. Kulturno korištenje Interneta i usluga knjižnica. Orijentacija u svijetu knjiga i svijetu pisanih izvora. Snalaženje u leksikonima, rječnicima pomoću abecednog reda. Odgovarajuća razina samospoznaje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Postupci koji pomažu u učenju: bilježenje, pronalaženje podataka, prikupljanje materijala iz pisanih i elektroničkih izvora, korištenje jednojezičnih i dvojezičnih rječnika. Vježbanje samostalnog rješavanja zadataka. Aktiviranje tekstualnog pamćenja, točno opažanje, identificiranje i navođenje tekstova.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Vježbanje samostalnog rješavanja zadataka-pronalazak knjiga za zadanu temu. Stjecanje iskustava o funkcioniranju i korištenju različitih nosača informacija (vizualnih, audiovizualnih, Internet, CD-ROM). Upoznavanje i korištenje znanstvenopopularnih djela, leksikona i rječnika namijenjenih tom uzrastu. Korištenje skice za	Učenik – pozna postupke koji pomažu u samostalnom učenju (pronalaženje podataka, korištenje jednojezičnih i dvojezičnih rječnika, korištenje leksikona, prikupljanje materijala). – na osnovi bilježaka i skica, uz usmjeravanje učitelja, u stanju je samostalno stvoriti usmeni i pisani tekst, formulirati slijed misli,	*Mađarski jezik i književnost:* postupci koji pomažu u učenju: rječnici, enciklopedije, leksikoni, različiti nosači informacija itd. *Drama i ples:* vježbe ritma, memoriranje teksta i melodije.

razumijevanje i formuliranje tekstova različitih tema i vrsta. Upoznavanje i razumijevanje karakteristika i uloge rezimiranja. Pronalaženje informacija, objašnjenje postupaka likova, prepoznavanje veza između emocija i postupaka, prepoznavanje uzročno-posljedičnih odnosa, izvođenje zaključaka, interpretacija. Vježbe memorije kombinirane vježbama ritma i pokreta te govornim vježbama. Narodna književnost: tekstu vjerno navođenje domaćih hrvatskih pitalica, izreka, poslovica, narodnih pripovijedaka i pitalica, izreka, poslovica, narodnih pripovijedaka matičnog naroda. Tekstu vjerno navođenje po jedne pjesme za djecu, odnosno otprilike 10 redaka proznog djela domaćeg hrvatskog autora ili autora matične države. Pajo Kanižaj, Dobriša Cesarić, Dragutin Tadijanović, Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Marko Dekić, Mate Šinković, J.G. Džuretin, Đ.Š. Pužarov, Lajoš Škrapić, Matilda Bölcs.	zaključke, uzajamne povezanosti. – tekstu vjerno navodi sljedeća beletristička djela, odnosno njihove fragmente: – narodna poezija: po jednu pitalicu, poslovicu i narodnu pripovijetku Hrvata iz Mađarske i po jednu pitalicu, poslovicu i narodnu pripovijetku matičnog naroda, – po jednu pjesmu za djecu i jedan prozni tekst od otprilike 10 redaka domaćih hrvatskih autora i autora iz Hrvatske.	
Ključni pojmovi	Pronalaženje informacija, rječnik, leksikon, skica, rezimiranje, ritam, melodija, tekst, učenje, znanje, nosači informacija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kultura na materinskom jeziku, spoznaje o materinskom jeziku**	**Fond sati 78**
Predznanje	Pravilna artikulacija i pravilno disanje pri govoru primjena sredstava rečenične i tekstualne fonetike u različitim komunikacijskim situacijama. Prepoznavanje i imenovanje naučenih gramatičkih pojmova.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Proširivanje jezičnih iskustava. Jačanje jezične svjesnosti. Razvijanje jezične kulture učenika pruža temelje za uspješnu socijalizaciju pojedinaca, doprinosi formiranju samovrednovanja i razvijanju samopoštovanja te pruža mogućnosti za zahtjevno samoizražavanje. Prepoznavanje i imenovanje naučenih vrsta riječi na osnovi značenja	

	riječi i oblika s nastavcima u rečenicama i tekstovima, pomaganje njihove upotrebe u usmenom i pisanom tekstu. Proširivanje spoznaja o razlikama između hrvatskog i mađarskog jezika te razlikama u njihovim pravopisima. Razvijanje pravopisnih vještina.

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Ciljevi i čimbenici procesa komunikacije u usmenim komunikacijskim situacijama (uspostavljanje kontakta, održavanje kontakta, iskazivanje namjere, kazivanje mišljenja, razgovor, rasprava, molba, upit). Poznavanje i primjena osnovnih formi uljudnosti. Uočavanje i prepoznavanje jezičnih slojeva (jezične varijante/inačice) na osnovi primjera. Prepoznavanje promjena jezika usporedbom jednog starijeg i jednog novijeg teksta. Uočavanje razlika u leksiku. Proširivanje spoznaja o razlikama u pravopisu hrvatskog i mađarskog jezika (pisanje posvojnih pridjeva, zemljopisnih naziva), razlike u razdvajanju riječi. Kontinuirano obogaćivanje aktivnog i pasivnog fonda riječi, vježbe obogaćivanja fonda riječi. Jednostavne rečenice po sadržaju. Iskustveno upoznavanje hrvatskog glasovnog sustava. Detaljnija analiza razina glasova/fonema, dijelova riječi i riječi. Uočavanje rada glasovnih organa, uočavanje sličnosti i razlika, uočavanje načina artikulacije. Glasovni sustav hrvatskog jezika, važnije karakteristike artikulacije: – otvornici/samoglasnici	Učenik – posjeduje gramatičke spoznaje potrebitih za nijansiranu upotrebu suvremenog hrvatskog (književnog) jezika. – prepozna da je jezik sredstvo komunikacije, da je jezik sustav znakova koji ima kohezijsku snagu zajednice. – na osnovi primjera prepozna nekoliko govornih varijanti hrvatskog jezika u Mađarskoj. – prepozna razlike između hrvatskog i mađarskog pravopisa (posvojni pridjevi, zemljopisni nazivi, etnici itd.). – sa sigurnošću primjenjuje naučena pravopisna pravila (pisanje etnika, naziva stanovnika hrvatskih naselja u Mađarskoj, nazivi naselja Hrvata u Mađarskoj, pravilno pisanje negacije itd.).	*Mađarski jezik i književnost; strani jezik:* sastav i značenje riječi; vrste riječi, rečenice; svjesna ugradnja naučenih vrsta riječi u stvaranje pismenih i usmenih tekstova; osnovne razlike između hrvatskog i mađarskog pravopisa. *Matematika:* stvaranje teksta uz matematičke zadatke, interpretacija tekstualnih zadataka.

– zatvornici/suglasnici – zatvornici/suglasnici: zvučni(ci), bezvučni(ci)		
Govor (naglasak, intonacija, stanka, tempo). Dijelovi riječi: riječ, osnova/korijen, nastavci). Uočavanje odnosa između oblika riječi i značenja riječi u riječima s jednim značenjem, u višeznačnim riječima, u riječima sa sličnim značenjima, u riječima suprotnog značenja i u onomatopejskim riječima. Tipovi osnovnih vrsta riječi, njihov sastav i uloga u stvaranju teksta. Pojam imenica, kategorije, nekoliko tipičnih vrsta vlastitih imenica, opće imenice. Rod, broj, deklinacija imenica. Glasovne promjene pri deklinaciji (nepostojano a, vokalizacija, sibilarizacija, jednačenje suglasnika po zvučnosti, palatalizacija, jotacija). Uočavanje uloge zamjenica u organizaciji teksta, njihova primjena u tekstu. Pojam brojeva, vrste brojeva, njihova deklinacija. Vježbe stvaranja/tvorbe riječi. Pojam, deklinacija i komparacija pridjeva. Uloga pridjeva u rečenici. Glagoli po značenju, svršeni i nesvršeni oblici glagola, glagolska vremena, konjugiranje/sprezanje, glagolski načini. Svjesna ugradnja naučenih vrsta riječi u usmeno i pismeno stvaranje tekstova. Proširivanje spoznaja o korištenju rječnika.	Učenik – prepozna i imenuje naučene vrste riječi na osnovi značenja riječi i oblika s nastavcima u rečenicama i tekstovima, adekvatno ih upotrebljava u usmenom i pisanom tekstu. – samokontrolom provjerava svoj pravopis te ga po potrebi ispravlja. – bilježnica mu je uređena, pregledna. – sa sigurnošću koristi hrvatsko-mađarske rječnike.	

Ključni pojmovi	Razgovor, rasprava, rečenica, riječ, vrste riječi, deklinacija, slovo, glas, otvornici/samoglasnici, zatvornici/suglasnici.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književna kultura, interpretacija književnih djela**	**Fond sati 124**
Predznanje	Prepoznavanje, usporedba i razumijevanje karakterističnih izražajnih formi književnosti. Sukladno uzrastu učenika poznavanje karakteristika književnih rodova i književnih vrsta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Postavljanje temelja i razvijanje sposobnosti usvajanja književnosti kao umjetnosti. Proširivanje spoznaja o karakteristikama književnih rodova i književnih vrsta. Senzibilnost za otkrivanje vrijednosti i problema koji se pojavljuju u književnosti, upoznavanje s djelima, autorima i razdobljima hrvatske književnosti. Čitanje kao razvijanje otkrivanja estetskih, moralnih, emotivnih i misaonih doživljaja. Prihvaćanje multikulturalnosti i tolerancije koje obogaćuje i hrvatska književnost. Usvajanje hrvatskog književnog jezika kao jednog od elemenata nacionalnog identiteta –pomoću različitih književnih djela.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
NARODNA KNJIŽEVNOST, PRIPOVIJETKE Obrada 2-3 pripovijetke iz domaće hrvatske narodne književnosti i iz književnosti Hrvatske. Npr. *Zlatna Jabuka, Svijetu se ne može ugoditi, Vilinska svirala, Paun i sokol.* Navođenje nekoliko naučenih hrvatskih narodnih pjesama. Različiti tipovi pripovijedaka: npr. basne, priče o vilama, šaljive priče itd. Prepoznavanje pravde-nepravde u pripovijetkama. Formiranje mišljenja o postupcima junaka priča. Tipični muški i ženski likovi u pripovijetkama te njihove karakteristike. Iskustveno uočavanje osnovnih razlika između narodne i umjetničke književnosti na osnovi primjera. Upoznavanje onih izričaja pripovijedaka koji odražavaju jedno ranije (razvojno) stanje jezika. DOMOVINA, PRIRODA, OBITELJ	Učenik (je stanju) – grupirati priče, pridružiti ogledne tekstove uz različite tipove priča. – zna razlike između umjetničke i narodne pripovijetke. – prepozna i s nekoliko primjera dokaže postojanje sličnosti između mađarskih i hrvatskih pripovijedaka. – u narodnim pripovijetkama prepozna pojavu gradacije izazova. Učenik je stanju – potražiti, sabrati i identificirati nekoliko karakterističnih motiva u svezi s tom tematikom. – pokazati postupno napredovanje u razumijevanju svoje i tuđih kultura. – prepoznati i samostalno formirati mišljenje o značaju ljudskih veza/odnosa u svezi s temom. U svezi s motivima	*Mađarski jezik i književnost:* narodna poezija, priče. Obitelj, domovina i priroda u mađarskoj književnosti. *Pjevanje-glazbena kultura; drama i ples:* narodne pjesme i narodni plesovi. *Moralni odgoj:* Poštivanje i ljubav prema obitelji, roditeljima, braći i sestrama te njihovo pomaganje. Poštivanje svoje i tuđih kultura, tolerancija, samopoštovanje, pripadanje zajednici. *Hrvatski narodopis:* Tekstovi narodopisnih tema. Povijesne priče, legende i balade.

Pajo Kanižaj: *Moja domovina*, M.M.Miloradić: *Hrvat sam*, Dubravko Horvatić: *Hrvatski grb*, G. Krklec: *Zavodljiva jesen*, Vladimir Vidrić: *Pejzaž*, Ivan Cankar: *Zastidio se majke*, Aleksa Kokić: *Sveta noć,* Miro Gavran: *Ljubav na prvi pogled* Osim toga više djela iz različitih razdoblja koja se tematski vezuju, uključujući i književna djela koja se vezuju uz matičnu državu, mjesto prebivališta.	suživota generacija sudjeluje u razgovorima o obiteljskom životu (dijete-roditelj).	
POVIJESNE PRIČE, LEGENDE I BALADE Razumijevanje pojmova nacionalne tradicije, nacionalne kulture, nacionalne samosvijesti i domoljublja putem upoznavanja povijesnih legendi i balada. Prepoznavanje činjenice kako su te književne vrste pogodne da narodi za sebe formiraju po jedan fragment svog nasljeđa. Obrada nekoliko povijesnih legendi a balada. Npr. V. Nazor: *Vođa Hrvat i njegova djeca*, *Kralj i ribar* (hrvatska povijesna legenda), prema Andriji Kačiću Miošiću: Nikola Šubić Zrinski: *Turci se dižu na bana, Hasanaginica*, *Udovica Janja, Smrt Ive Senjanina.* Jedan roman za mladež 20. stoljeća. Uključujući i mogući izbor iz onih najsvježijih djela koja bezuvjetno ne predstavljaju estetsku vrijednost, ali mogu bolje udovoljiti interesu i smatraju se „priručnim štivom“. Dramsko uprizorenje dijelova fabule, interpretacija motiva pojedinca i zajednice, djeteta i odraslih u različitim štivima za mladež. Slike i forme u poeziji. Analiza lirskih djela hrvatskih autora matične države (npr. po jedna pjesma sljedećih autora: Dobriša	Učenik (je) – sudjeluje u različitim razgovorima na temu narodne tradicije, nacionalna kultura, samosvijest/identitet, rodoljublje i europeizam. – prepozna slične motive legendi te ih usporedi. – je u stanju tekstu vjerno kazivati fragment jedne narodne balade. – motiviran i pokazuje interes za čitanje. Učenik – sudjeluje i u skupnom čitanju fragmenata štiva koja su uključena u nastavno gradivo, sudjeluje u uvježbavanju razgovijetnog, preciznog, čistog čitanja u odgovarajućem ritmu. – uz usmjeravanje učitelja u dnevniku čitanja i u bilješkama ispravlja svoje pogreške, na osnovi dogovora na satu i po potrebi ih nadopunjava. Učenik – tijekom upoznavanja i razumijevanja djela koristi različite strategije čitanja. – je u stanju tekstu vjerno kazivati po jednu pjesmu pjesnika Hrvata iz Mađarske i pjesnika iz Hrvatske.	

Cesarić, Dragutin Tadijanović, Vesna Parun, Pajo Kanižaj, Grigor Vitez, te po jedna pjesma sljedećih hrvatskih pjesnika: Stipan Blažetin, Marko Dekić, Mate Šinković, Josip Gujaš Džuretin, Đuso Šimara Pužarov, Lajoš Škrapić, Matilda Bölcs).		
Predstavljanje raznovrsnosti lirskog jezičnog izraza pomoću primjera, u pismenim i usmenim prezentacijama sve češće ukazivanje na varijante, odstupanja i sličnosti slika, melodičnosti i kompozicije. Sve češće reproduciranje svojim riječima, ipak stručno, koristeći ključne pojmove (npr. kompozicija, refren, tip rime, pjesnička samosvijest, sadržaj, forma) onih emocija i motiva koji se pojavljuju u umjetničkim djelima. Primjena raznih strategija čitanja tijekom upoznavanja i razumijevanja djela. KARAKTERISTIKE USMENIH I PISMENIH KNJIŽEVNIH VRSTA Skupno i samostalno čitanje epskih djela domaće hrvatske književnosti i hrvatske književnosti matične države, njihova obrada usmjeravanjem učitelja–kolektivno i individualno. Identifikacija vanjskih i unutarnjih karakteristika likova. Identifikacija nedvosmisleno označenih trenutaka vremena i prostora. U svezi s obradom upoznatih djela u 5.-6. razredu: formalni i sadržajni zahtjevi karakterizacije, karakteristike pripovijedanja i opisa, tipične značajke jednostavnijih dijaloških formi, dramskih	Učenik (je u stanju) – prepoznati temu, poruku i raspoloženje lirskog djela. – se trudi nijansirano formulirati sadržaj, poruku i osnovno raspoloženje pročitanog djela, povezati osobna iskustava i životne situacije sa životnim situacijama koje se pojavljuju u književnim djelima. Učenik je u stanju – razlikovati književne vrste jedne tematske jedinice te je u stanju i stvarati iste. – na samostalnu reprodukciju u pripovijedanju, opisu i karakterizaciji, pročitanog u različitim književnim djelima. – u svojim očitovanjima opaziti razlike u vrstama književnih tekstova. Učenik – pozna i koristi pojmove koji pomažu u interpretaciji. Govoreći i sudjelujući u razgovoru o djelima pojmove koristi razumijevanjem.	

narodnih običaja.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pjesma, priča, ritam, rima, muzikalnost, radnja/fabula, lice mjesta, ponavljanje, gradacija, paralela, kontrast, prepolovljeni dvanaesterac usporedba, personifikacija, metafora. Pripovijetka, roman, kompozicija epskih djela: ishodišna točka, zaplet, kulminacija, rješenje, lik, sporedni lik, glavni lik alegorija konflikt, epizoda, motiv, pripovijedanje, točka gledišta, nit radnje; aliteracija, metonimija, mjesto rime, značenje (doslovno i metaforičko).	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razvijanje osjećaja za prosuđivanje, razvijanje moralnog, estetskog i povijesnog osjećaja**	**Fond sati 3**
Predznanje	Upoznavanje moralnih i estetskih kategorija, donošenja sudova u jednostavnim situacijama, na temelju beletrističkih djela. Formiranje svoga mišljenja u svakodnevnoj komunikaciji. Doživljavanje svakodnevnih konflikata.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje i razumijevanje koje se temelje na sposobnosti višeslojnih spoznaja o svojoj kulturi. Samostalno donošenje sudova o društvenim, povijesnim, moralnim i estetskim pitanjima. Sposobnost rješavanja konflikata, samostalnog usvajanja spoznaja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Formiranje kratkog mišljenja od nekoliko rečenica u svezi s doživljajima i o štivima. Prepoznavanje dobrog i lošeg, pravde i nepravde u stvarnosti i u raznim umjetničkim djelima. Sposobnost prezentiranja i proživljavanja tuđih stajališta, doživljavanje važnosti empatije u životu zajednice. Sve češće proživljavanje doživljaja umjetnosti kroz igru, maštu, ritam i glazbu.	Učenik – je u stanju zauzeti stav, argumentirati o osnovnim moralnim pitanjima. – uvjerenjem predstavlja osnovne ljudske vrijednosti. – posluša i argumentiranje drugih. – tijekom usvajanja djela koja su primjerena njegovom uzrastu u stanju je identificirati se, doživjeti (djelo). – u dramatiziranim i dramskim igrama u stanju je doživjeti konflikte svakodnevice, njih rješavati na razini svog uzrasta.	*Pjevanje-glazbena kultura:* ritam, ples, glazba, pjesma. *Moralni odgoj:* odnos pojedinca i zajednice; samostalno donošenje sudova, rješavanje konflikata.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Emocije, uzrujanost/nagon, ljubav, suosjećanje, spremnost za pomaganje, strah, povjerenje, zahvalnost.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik se trudi izražajno, razgovijetno, jezično zahtjevno i precizno govoriti, pisati i formulirati svoje misli. Pozna i primjenjuje osnovne oblike uljudnosti. Prilagođava se svakodnevnim govornim situacijama. Sposoban je razumjeti, rezimirati i proslijediti kratke slušane zgode, usmene i pismene poruke drugih. Pozna i primjenjuje najosnovnije načine prikupljanja podataka i pisanja skica. Uz usmjeravanje učitelje sposoban je na osnovi bilježaka i skice na samostalno stvaranje usmenih i pismenih tekstova, sposoban je za formuliranje slijeda misli, objašnjenja, izvođenje zaključka i uzajamnih povezanosti. Sposoban je za globalno razumijevanje pročitanih tekstova koji su objavljeni na tiskanim i elektroničkim površinama, pored retroaktivnog pronalaženja informacija u stanju je upoznati nove strategije razumijevanja teksta, te ih je u stanju i primijeniti. Učenik se trudi usvojiti one gramatičke spoznaje koje su potrebite za nijansiranu i zahtjevnu upotrebu hrvatskog jezika. Učenik pozna naučene osnovne vrste riječi, pozna pravila pravopisa koja se vezuju uz njih, pozna razlike između hrvatskog i mađarskog pravopisa koje nastoji i primijeniti u svojim pisanim radovima. Svoj pravopis provjerava samokontrolom te ga po potrebi korigira. Njegova je bilježnica uređena, pregledna. Novousvojene riječi koristi u svom aktivnom fondu riječi. Učenik je u stanju otkriti vrijednosti i probleme koji se pojavljuju u hrvatskoj književnosti, u stanju je prihvatiti multikulturalnost i toleranciju–koju obogaćuje i hrvatska književnost. Učenik se sukladno osobitostima svoga uzrasta i svojim individualnim sposobnostima, čitanjem i upoznavanjem različitih književnih djela, trudi usvojiti hrvatski književni jezik kao jedan od elemenata nacionalne svijesti. Zna imenovati, uz primjere, 2-3 tipa priča. Zna razlike između umjetničke i narodne pripovijetke. Zna odvojiti prozu od rimovanih, ritmičkih tekstova. Razumno i točno, čisto, raščlanjeno i u odgovarajućem ritmu zna čitati tekstove. Sposoban je sudjelovati u raspravi o poznatim temama. U poznatoj i lako shvatljivoj priči zna odgovarajuće dijelove priče pridružiti pojmovima konflikta, zapleta i kulminacije. U stanju je likove njemu dobro poznatog događaja karakterizirati, u stanju je od nekoliko primjera izabrati jednostavnije metafore i metonimije. U stanju je formulirati jednostavne definicije sljedećih pojmova: lirika, epika, drama, balada. U stanju je od sljedećih jednostavnih definicija izabrati onu koja pristaje uz jedan od sljedećih pojmova: pjesma, rima, ritam, motiv, konflikt. U stanju je tekstu vjerno kazivati iz sljedećih djela: po jedna pjesma hrvatskog pjesnika iz Hrvatske i pjesnika Hrvata iz Mađarske te po jedan fragment narodne balade.

7.-8. razred

Sukladno osnovnim ciljevima ostvarenja nastave narodnosnog jezika i književnosti posredovanje hrvatskog jezika i književnosti u ovom ciklusu ima istaknutu zadaću. Shodno ranijim ciklusima i o ovome jezik i književnost matične države i jezik i književnost Hrvata iz Mađarske čine srž nastavnog gradiva namijenjenog za usvajanje. Glavni cilj je, u odnosu i na promjenjive i sve složenije spoznajne sadržaje, daljnje razvijanje već utemeljenih

kompetencija, to jest njihovo osnaženje, proširenje, nijansiranje, povećanje njihove djelotvornosti i raznovrsnosti: prepoznavanje (identificiranje) informacija, njihovo retroaktivno pronalaženje, njihova ovjera, pohrana, proizvodnja, prezentacija i zamjena; digitalno stvaranje i razmjena sadržaja, nadalje komunikacijska suradnja na Internetu; produbljivanje spoznaja o jeziku, u postupcima gradnje rečenice i teksta uočavanje strukture jezika i njegovih jedinica koje se mijenjaju.

U pismu i govoru je sposoban na samokontrolu, otkrivanje i samostalno ispravljanje ortografskih i ortoepskih pogrešaka.

U govoru učenika se dobro odražava priopćajna namjera, nadalje adekvatno koristi sredstva rečenične i tekstualne fonetike. Zna argumentirati, zna empatično surađivati sa svojim sugovornicima. Zna reagirati na mišljenja drugih u malim zajednicama (škola, obitelj, prijatelji). Ne samo da se prilagođava govornoj situaciji, već je u stanju primijeniti i različite komunikacijske tehnike. Glede sposobnosti učenja u stanju je ne samo koristiti skicu, već je sposoban koristiti razne postupke samostalnog pisanja skica. Glede razumijevanja teksta sposoban je ne samo interpretirati tekst, već i na formalno-stilističku analizu, nadalje u stanju je identificirati tipove glazbenih i ritmičkih sredstava. Između određenih polja i razina hrvatskog i mađarskog jezika u stanju je na povlačenje paralela, zahvaljujući čemu je u stanju na konstataciju sličnosti/identičnosti i razlika. Čitanjem beletrističkih i drugih tekstova otkriva važnost čitanja sukladno svome interesu i radi orijentiranja u svakodnevnom životu. Pozna osnovne postupke obrade teksta (označavanje teme, isticanje bitnoga, pronalaženje podataka, uzročno posljedične uzajamne povezanosti). Shvaća vizualno okruženje jednostavnijih tekstova, interpretira prikaze i ilustracije u odnosu na tekstualni kontekst.

Pozna i pomoću rječnika razumije kraće tekstove koji odstupaju od suvremenog jezika (npr. stari, arhaični tekstovi). Glede teorije književnosti ne pozna samo ključne pojmove lirskih i pripovjednih konstrukcija, već pozna i značenjsku ulogu formalnih značajki, nadalje upozna dramu, primatelja, djelovanje/utjecaj/efekt, govornu situaciju, načine karakterizacije i ostale pojmove koji su propisani nastavnim planom. Glede sposobnosti moralnog rasuđivanja razumije kontekstualne uzajamne povezanosti ukusa, te i kulturnu, povijesnu, grupnu i individualnu utemeljenost ukusa. Pozna osnovne uzajamne povezanosti djelovanja medija i njihovog društvenog utjecaja te pozna sredstva pokretnih slika formiranja priča i pripovijedanja.

Jezik

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Govorne sposobnosti, razumijevanje i stvaranje usmenih tekstova**	**Fond sati 13**
Predznanje	Izražajan, za sugovornike razgovijetan, jezično zahtjevan i pravilan govor, pravilna artikulacija glasova. Poznavanje i korištenje osnovnih formi uljudnog ponašanja. Raznovrsna uporaba rečenica različitih modaliteta, sukladno priopćajnoj namjeri. Adekvatno korištenje fonda riječi, usuglašavanje jezika gesta i sredstava rečenične fonetike sa sadržajem, sukladno govornoj situaciji. Orijentiranje u svakodnevnim situacijama.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Svjesna primjena osnovnih načela kulturnog iznošenja mišljenja i osnovnih načela rasprave. Sheme raznih školskih, javnih govornih situacija i govornih situacija malih zajednica, vježbe načina govorenja, fonda riječi i jezičnog ponašanja koje su sukladne situaciji i priopćajnoj namjeri. Uvježbavanje razlikovanja, izbora i primjene	

	važnih i zanimljivih informacija potrebitih radi stvaranja jednostavnijih tekstova. Uvježbavanje formuliranja samostalnog mišljenja s argumentiranjem. Usvajanje i primjena individualnih i kooperativnih strategija učenja.	
Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Planiranje tekstova i dijelova tekstova sukladno temama i ciljevima. Razlikovanje, izbor i primjena važnih i zanimljivih informacija potrebitih radi stvaranja jednostavnijih tekstova. Formuliranje samostalnog mišljenja s argumentiranjem. Aktivni i pasivni fond riječi koji je sukladan životnoj dobi učenika. Primjena individualnih i kooperativnih strategija učenja.	Učenik – je u stanju povezanim i samostalno sastavljenim složenim rečenicama ispričati svakodnevne doživljaje. – zna izabrati i primijeniti važne i zanimljive podatke potrebitih radi stvaranja tekstova. – zna reagirati na mišljenja u malim zajednicama (škola, obitelj, prijatelji). – samostalnim radom obogaćuje svoj aktivni i pasivni fond riječi (preporučena štiva, rad u knjižnici, novine za djecu). – usvaja i primjenjuje individualne i kooperativne strategije učenja.	*Svi predmeti:* sudjelovanje u razgovoru i raspravi. *Hrvatski narodopis:* Posebno tematska jedinica s naslovom. Slika o sebi, obitelj, rodbina, prijatelji. *Informatika:* knjižnica i Internet kao mogućnosti za obogaćivanje fonda riječi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Formiranje mišljenja, rasprava, razgovor, argumentiranje, aktivni i pasivni fond riječi.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Čitanje, razumijevanje teksta**	**Fond sati 20**
Predznanje	Sposobnosti čitanja i razumijevanja teksta koje su sukladne životnoj dobi. Mnogovrsni postupci razumijevanja teksta tehnike čitanja. Poznavanje učestalih tipova tekstova (beletristički, znanstvenopopularni, udžbenički, medijski). Prepoznavanje pogrešaka u čitanju i razumijevanju teksta, poznavanje adekvatnih tehnika njihova ispravljanja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje važnosti čitanja kroz čitanje beletrističkih i drugih tekstova, a radi zadovoljavanja svoga interesa i orijentiranja u svakodnevnom životu. Kontinuirano uvježbavanje strategija čitanja i tipova čitanja koji pomažu u razumijevanju teksta. Samostalno čitanje i razumijevanje beletrističkih i drugih (tiskanih i elektroničkih) tekstova. Upoznavanje i uvježbavanje osnovnih postupaka obrade tekstova (označavanje teme, isticanje biti, pronalaženje podataka, uzročno posljedične uzajamne veze). Uvježbavanje sažimanja i isticanja bitnoga.	

	Pomaganje razumijevanja vizualnog okruženja jednostavnijih tekstova, interpretacija prikaza i ilustracija u tekstualnom kontekstu. Upoznavanje kratkih tekstova čiji jezik odstupa od suvremenog jezika (arhaičan jezik), uvježbavanje njihova razumijevanja pomoću rječnika.

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Prepoznavanje važnosti čitanja kroz čitanje beletrističkih i drugih tekstova, a radi orijentacije svoga interesa i orijentiranja u svakodnevnom životu. Samostalno čitanje i razumijevanje beletrističkih, npr. lirskih, pripovjednih i dramskih-i drugih npr. vijesti, znanstvenopopularnih-tekstova. Upoznavanje novijih tehnika, načina čitanja (intenzivno i ekstenzivno čitanje) i njihova primjena u praksi. Razumijevanje vizualnog okruženja jednostavnijih tekstova, interpretacija prikaza i ilustracija u tekstualnom kontekstu. Upoznavanje kratkih tekstova čiji jezik odstupa od suvremenog jezika (npr. stari, arhaični), uvježbavanje njihova razumijevanja pomoću rječnika.	Učenik – prepozna važnost čitanja kroz čitanje beletrističkih i drugih tekstova, a radi orijentacije svoga interesa i orijentiranja u svakodnevnom životu. – upozna novije tehnike, načine čitanja (intenzivno i ekstenzivno čitanje) koje zna primijeniti i u praksi. – pri čitanju tekstova u stanju je prenijeti emotivno-misaoni sadržaj teksta. – je u stanju interpretirati sadržaj teksta i uzajamnih veza slika, prikaza i ilustracija koje ga nadopunjuju. pomoću rječnika razumije kraće tekstove čiji jezik odstupa od razgovornog jezika.	*Svi predmeti:* osobitosti obrade tekstova svojstvene za nastavne predmete pri obradi tekstova čitanih u okviru pojedinih nastavnih predmeta. *Informatika:* korištenje Interneta, čitanje i razumijevanje elektroničkih tekstova. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu; matematika; poznavanje prirode*: razumijevanje teksta, razumijevanje i interpretacija tekstova zadataka.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Obrada teksta, ilustracija, prikaz, rječnik.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pisanje, stvaranje teksta**	**Fond sati 20**
Predznanje	Daljnje razvijanje tehnike pisanja: čitak i uređen rukopis tempa koji je adekvatan učenju. Sposobnost stvaranja različitih tipova i vrsta tekstova. Raznovrsno i kreativno stvaranje teksta poznatim vrstama pisanja sastavaka. Formalne i sadržajne karakteristike nekolicine tipova internetskih tekstova.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje osnova pisanja bilježaka. Razvijanje sposobnosti stvaranja teksta putem različitih vrsta tekstova (opis, pripovijetka pisana s različitih aspekata, karakterizacija, prezentacija). Prikupljanje, sistematizacija gradiva i pisanje kraćih izvješća–uz usmjeravanje učitelja, kolektivno i samostalno. Izražavanje samostalnog mišljenja,	

	doživljaja i stanovišta. Samokontrola, otkrivanje pravopisnih pogrešaka, njihovo samostalno ispravljanje.

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Tehnika pisanja skica. Sposobnost stvaranja različitih tipova tekstova (opis, pripovijetka pisana s različitih aspekata, karakterizacija, prezentacija). Sposobnost samoizražavanja i kreativnost u različitim književnim vrstama (pisanje dijaloga, prijepis dijaloga u pripovjednu formu). Izražavanje emocija i misli s različitih aspekata. Primjena naučenih jezičnih, gramatičkih i pravopisnih spoznaja u pismenim očitovanjima. Prikupljanje, sistematizacija materijala za izvješće te pisanje izvješća. Izražavanje samostalnog mišljenja, doživljaja i stajališta.	Učenik (je) – usvaja osnove pisanja skice. – sposoban na stvaranje različitih tipova tekstova (opis, pripovijetka pisana s različitih aspekata, karakterizacija, prezentacija). – primjenjuje naučene jezične, gramatičke i pravopisne spoznaje u pismenim očitovanjima. – pozna i primjenjuje razlike između pravila hrvatskog i mađarskog pravopisa (imena naroda, nazivi ustanova, interpunkcija). – zna prikupiti, sistematizirati gradivo i pisati kraća izvješća–uz usmjeravanje učitelja, kolektivno i samostalno. – zna izraziti svoje mišljenje, doživljaje i stanovišta.	*Svi predmeti:* primjena gramatičkih i pravopisnih normi, sposobnost stvaranja tekstova, prikupljanje i sistematizacija građe, pisanje o građi. *Mađarski jezik i književnost; strani jezici; povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* izražavanje doživljaja i samostalnog mišljenja. *Zemljopis:* opis učenih zemljopisnih okolica. *Hrvatski narodopis:* blagdani, običaji, opis narodne nošnje.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Skiciranje, stvaranje teksta, opis, pripovijedanje, karakterizacija, prezentacija, izvješće, mišljenje.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Pravopis	Fond sati 13
Predznanje	Poznavanje osnovnih pravila pravopisa, njihova primjena u procesu stvaranja teksta; samokontrola i ispravljanje teksta postupnom samostalnošću.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Uvježbavanje svjesne primjene gramatičkih, pravopisnih i jezičnih spoznaja u pismenim očitovanjima. Uočavanje razlika između pravila hrvatskog i mađarskog pravopisa i uvježbavanje njene primjene (npr. etnici, nazivi ustanova, interpunkcijski znakovi). Samokontrola, otkrivanje pravopisnih pogrešaka, njihovo samostalno ispravljanje.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Razlike između pravila hrvatskog i mađarskog pravopisa (npr. etnici, nazivi ustanova, interpunkcijski znakovi). Samokontrola, samostalno	Učenik – primjenjuje novonaučene gramatičke, pravopisne i jezične spoznaje u pismenim očitovanjima.	*Svi nastavni predmeti:*primjena gramatičkih i pravopisnih normi.

ispravljanje pravopisnih pogrešaka.	– pozna razlike te ih primjenjuje (npr. etnici, nazivi ustanova, interpunkcijski znakovi). – sposoban je na samokontrolu, otkrivanje pravopisnih pogrešaka, njihovo samostalno ispravljanje i korištenje rječnika.	*Informatika:* programi za provjeru pravopisa.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pravopis, jezične spoznaje, samokontrola.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Riječ, rečenica, tekst–funkcioniranje jezika**	**Fond sati 40**
Predznanje	Prepoznavanje i imenovanje naučenih vrsta riječi (glagoli, imenice, pridjevi, brojevi, zamjenice, prilozi, prijedlozi, veznici uzvici, čestice). Glagolska vremena i glagolski načini.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje jezične kulture učenika radi postavljanja temelja uspješne socijalizacije pojedinaca koja će doprinijeti formiranju njihova samovrednovanja, razvijanju samopoštovanja te im osigurava mogućnost zahtjevnog samoizražavanja. Razvijanje usmene i pismene komunikacije: uočavanje strukture i elemenata jezika koji se mijenjaju postupcima gradnje rečenica i tekstova; prepoznavanje vrsta rečenica po priopćajnoj namjeri u govornom i pisanom jeziku, njihova primjena u svakodnevnoj komunikaciji.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Jezična funkcija rečenice, njen sastav i struktura, vrste rečenica, njena funkcija u organizaciji teksta. Vježbe preoblikovanja rečenica sukladno govornoj situaciji i komunikacijskoj namjeri. Proučavanje uloge i odnosa između glavnih dijelova rečenice, te karakteristika njihovih dopuna/skupova. Uloga i vrste glavnih dijelova rečenice, njihov odnos, dopune. Rečenice po sastavu.	Učenik – pozna jezičnu funkciju rečenice, njen sastav i strukturu, vrste rečenica i funkciju rečenica u organizaciji teksta. – pozna vrste rečenica po priopćajnoj namjeri u razgovornom i pisanom jeziku, sa sigurnošću ih upotrebljava u svakodnevnoj komunikaciji. – pozna ulogu glavnih rečeničnih dijelova i njihove odnose u rečenici. – pozna padeže hrvatskog jezika te mu je jasno da se oni u nekim slučajevima ne slažu s padežima mađarskog	*Mađarski jezik i književnost:* odnosno nastavno gradivo mađarskog jezika.

	jezika. – zna grupirati rečenice po sastavu. – u stvaranju teksta zna koristiti različite rečenice po sastavu, sukladno priopćajnoj namjeri.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Vrsta rečenica, izjavna, upitna, usklična, uzvična; jednostavna i složena rečenica; jednostavna i proširena rečenica; zavisno složena i nezavisno složena rečenica; rečenični dio, subjekt, predikat, objekt, priložna oznaka (mjesta, vremena, načina, namjere, uzroka); složene rečenice: zavisno složene rečenice: subjektne, predikatne, objektne, priložne (mjesne, vremenske, uzročne, namjerne, pogodbene, posljedične, dopusne), atributne; nezavisno složene rečenice (sastavne, suprotne, rastavne, isključne, zaključne).	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Konstantnost i promjene jezika**	**Fond sati 26**
Predznanje	Jezik je organizam koji se mijenja. Korištenje rječnika, promjene fonda riječi. Dijalektalni tekstovi (pjesme, djela narodne književnosti).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje razlika između današnjeg i ranijeg stanja jezika. Razvijanje svjesnosti u jeziku: uočavanje i interpretacija konstantnosti i promjena jezika u ranijim i suvremenim tekstovima. Upoznavanje značajnijih postaja razvitka hrvatskog književnog jezika. Uočavanje razlika između dijalekata hrvatskog jezika.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Poznavanje značajnijih postaja razvitka hrvatskog književnog jezika. Poznavanje istaknutih osobnosti svjesnog razvitka jezika. Uloga ilirizma glede razvoja hrvatskog književnog jezika. Značajni hrvatski jezični spomenici/spomenici pismenosti. Dijalekti hrvatskog jezika te njihov teritorijalni raspored u Hrvatskoj i u Mađarskoj. Njihove karakteristike i njihov odnos prema književnom jeziku. Promjene u leksiku, uzroci promjena. Uočavanje konstantnosti i promjena jezika na starim i suvremenim tekstovima.	Učenik(u) – zna skicirati značajne postaje razvitka hrvatskog jezika. – pozna istaknute osobnosti svjesnog razvitka jezika. – je jasna uloga ilirizma u povijesti hrvatskog jezika. – pozna značajnije spomenike pismenosti. – pozna osnovne karakteristike triju dijalekata, njihov odnos prema književnom jeziku. – su jasni uzroci promjena leksika. – adekvatno koristi fraze, pozna mađarske ekvivalente hrvatskih fraza. – zna hrvatski naglasak i	*Hrvatski narodopis; pjevanje-glazbena kultura:* narodni običaji i izričaji u svezi s njima, narodne pjesme, crkvene/religiozne pjesme, čestitke, nazivi materijalnih sredstava, jela itd.

Interpretacija dokaza promjena jezika na pisanim tekstovima i književnim primjerima koji potječu iz različitih razdoblja. Pozna hrvatske fraze i nekolicinu njihovih mađarskih ekvivalenata. Naglasak i intonacija u hrvatskom jeziku. Uloga vrsta riječi u govoru i u pismu.	akcentuaciju, nastoji ih pravilno primijeniti. – prepozna ulogu raznih vrsta riječi u rečenici.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Književni jezik, dijalekt, spomenik pismenosti, naglasak, intonacija, frazeologija.	

Književnost

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književni rodovi: lirika, epika, drama**	**Fond sati 15**
Predznanje	Književni rodovi: lirika, epika, drama.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Proširivanje naučenih spoznaja o književnim rodovima. Upoznavanje karakteristika književne vrste balada (sadrži osobitosti triju književnih rodova) i njihovo definiranje tijekom analize. Upoznavanje osnovnih razlika između pripovijetke i novele.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Grupiranje naučenih književnih djela po književnim rodovima. Formuliranje biti književnih rodova. Prepoznavanje karakteristika književnih vrsta romana i pripovijedaka, karakterizacija likova, otkrivanje uzroka konflikata. Upoznavanje karakteristika književne vrste balada (sadrži osobitosti triju književnih rodova) i njihovo definiranje tijekom analize. Upoznavanje osnovnih razlika između pripovijetke i novele. Upoznavanje pojmova baladičnosti i dramatičnosti.	Učenik(u) – zna formulirati bit književnih rodova. – prepozna karakteristike književnih vrsta romana i pripovijedaka, zna karakterizirati likove, otkriti uzroke konflikata. – pozna karakteristike književne vrste balada koje u konkretnim tekstovima zna i definirati. – pozna osnovne razlike između pripovijetke i novele. – pozna pojmove baladičnosti i dramatičnosti koje zna definirati u epskim i lirskim djelima.	*Mađarski jezik i književnost:* književni rodovi, književne vrste, karakteristike balada, dramatičnost.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Književni rodovi, lirika, epika, drama; književne vrste, oda, elegija, himna, balada, pripovijetka, novela, roman, radnja/fabula, konflikt, pjesma, proza, dijalog, monolog.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Lirske književne vrste, lirski jezični izraz**	**Fond sati 38**
Predznanje	Lirika, stih, strofa, motiv, usporedba, personifikacija, kontrast, epitet, onomatopeja, četverostih/katren, rima, ritam, domoljubna pjesma, pejzažna pjesma.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje elemenata lirskog izraza/jezika (kompozicijske varijante, fond riječi, figurativna sredstva). Upoznavanje tematske podjele pjesama. Otkrivanje humora u poeziji. Upoznavanje i identificiranje strofa i njihovih vrsta.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Obrada lirskih djela različitih književnih razdoblja. Tematska podjela pjesama: ljubavne, misaone i pejzažne, rodoljubne i proturatne, vjerske/religiozne, intimne i socijalne. Vrste strofa i stihova: dvostih/distih, trostih/tercina, četverostih/katren, osmerostih/oktava, monostrofa, slobodni stih; osmerac, deseterac, jedanaesterac. Sonet. Rima: parna, ukrštena, obgrljena. Metafore, stilska sredstva: metafora, simbol, usporedba, ponavljanje, opkoračenje, pjesničko pitanje,polisindeton, inverzija. Pjesma u prozi. Epska poezija: epska pjesma, balada. Humor. Djela, npr. Sida Košutić: *Samo srca*, Enes Kišević: *Profesor povijesti*, Luko Paljetak: *Nebeski parketar*, M. Krleža: *Jesenja pjesma*, Vlado Vlaisavljević: *Balada o Tounjčici*, Šimun Šito Ćorić: *Pjesma vrh pjesama*, Drago Ivanišević: *Hrvatska*, A. B. Šimić: *Opomena*, Nikola Šop: *Isus u posjetu kod nas,* Rajmund Kupareo: *Balada o Gospinim pčelama*, Ivan Slamnig: *Kad sam se zaljubio u svoju dragu*, Petar Gudelj: *Krš je glazbalo*, Stijepo	Učenik(u) – je jasna tematska podjela pjesama: ljubavne, misaone i pejzažne, rodoljubne i proturatne, vjerske/religiozne, intimne i socijalne. – prepozna i identificira vrste strofa i stihova. – prepozna i identificira naučene vrste rime. – pozna pojam soneta. – zna formulirati razlike između slobodnog i vezanog stiha. – prepozna lirske karakteristike pjesme u prozi. – primjereno svom uzrastu zna formulirati poruku lirskog djela. – zna navesti karakteristike balada. – prepozna i zna istaknuti pjesničke slike, stilska sredstva te razumije njihovu ulogu u lirskim djelima. – memoriter: tekstu vjerno kazivanje dviju-triju pjesme.	*Vizualna kultura:* izrada likovnih djela i ilustracija u svezi s pjesmama. *Informatika:* pretraživanje na Internetu.

Đurđević: *Derviš*, Hanibal Lucić: *Jur nijedna na svit vila*, dvije pjesme hrvatskih pjesnika iz Mađarske, npr. Stipan Blažetin, Jolanka Tišler, Marko Dekić.		

Ključni pojmovi/ pojmovi	Ljubavna poezija, misaona i pejzažna poezija, rodoljubne i proturatne pjesme, vjerske/religiozna, intimna i socijalna poezija; dvostih/distih, trostih/tercina, četverostih/katren, osmerostih/oktava, monostrofa, slobodni stih; osmerac, deseterac, jedanaesterac, sonet, pjesma u slobodnom stihu, pjesma u prozi, balada, epska pjesma, parna, ukrštena i obgrljena rima, metafora, simbol, usporedba, ponavljanje, opkoračenje, pjesničko pitanje, polisindeton, inverzija.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Epske književne vrste**	**Fond sati 38**
Predznanje	Proza, pripovjedna proza, opis, dijalog, kompozicija, motiv, jezična karakterizacija, metafore, pripovijetka, roman.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje karakteristika epskih djela (radnja, fabula, slijed događaja, opis, dijalog, pripovijedanje/naracija, točka gledišta pripovjedača, likovi, karakterizacija), upotreba pojmova tijekom analize djela. Formuliranje poruke djela. Identificiranje metafora i stilskih sredstava književnih djela.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Karakteristike epike: radnja, fabula, slijed događaja, opis, dijalog, pripovijedanje/naracija, točka gledišta pripovjedača, likovi, motivi junaka, karakterizacija-portret (jezična, socijalna, psihološka, moralna). Prozne književne vrste (pripovijetka, novela, roman, putopis, ep) i njihove karakteristike. Formuliranje poruke djela. Humor. Identificiranje metafora i stilskih sredstava epskih djela. Leksik i jezik djela: žargoni, neologizmi, arhaizmi. Fragmenti iz npr. sljedećih djela: August Šenoa: *Prosjak Luka*, Vjenceslav Novak: *Iz velegradskog podzemlja*, Pavao Pavličić: *Magda i trešnjarački fantom*, Maja Brajko-Livaković:	Učenik(u) – pozna karakteristike epike: radnja, fabula, slijed događaja, opis, dijalog, pripovijedanje/naracija, točka gledišta pripovjedača, likovi, motivi junaka karakterizacija-portret (jezična, socijalna, psihološka, moralna) , zna koristiti pojmove tijekom analize djela. – zna razlikovati novelu, pripovijetku i roman. – pozna pojmove putopisa i eseja. – otkriva i razumije humor u djelima. – zna identificirati metafore i stilska sredstva. – u djelima prepozna upotrebu riječi koje odstupaju od književne norme te zna	*Moralni odgoj:* forme ljudskog ponašanja, rasprava o moralnim pitanjima. *Informatika:* korištenje Interneta. *Vizualna kultura:* likovna djela čiji je nastanak inspiriran književnim djelima.

Debela Meri, Branka Primorac: *Maturalac*, Hrvoje Hitrec: *Kažu da sam rođen,* Joža Horvat: Waitapu, Viktor Vida: *Boka i Bokelji,* Antun Šoljan: *Kanađani*, Sunčana Škrinjarić: *Čarobni prosjak*, Đuro Sudeta: *Mor*, Ante Neimarević: *Oda teletu*, Miroslav Krleža: *Bitka kod Bistrice Lesne*, Marija Jurić Zagorka: *Grička vještica*, Ranko Marinković: *Zagrljaj*. Iz proze Hrvata iz Mađarske: npr. Ivan Petreš, Branko Filaković, Mijo Karagić).	formulirati njihovu ulogu.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Socijalna, kriminalistička, ratna pripovjedna proza, autobiografska proza, roman za mladež, humoreska, autobiografija, legenda, putopis, esej, pismo, fantastika.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Kazalište i drama**	**Fond sati 28**
Predznanje	Dramski/dramatizirani narodni običaji, drama, komedija, igrokaz, lutkarska predstava, mjuzikl, dijalog, monolog, didaskalije, čin, prizor, kulisa, redatelj, glumac, psihološka, moralna i jezična karakterizacija.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje karakteristika drame (struktura/kompozicija, dramska situacija, konflikt), korištenje pojmova tijekom analize djela. Upoznavanje dramskih vrsta i njihovih karakteristika. Interpretacija ljudskih odnosa i veza, postupaka, emotivnih odnosa i konflikata koji se pojavljuju u djelima. Formuliranje poruka djela.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Poznavanje karakteristika drame (struktura/kompozicija, dramska situacija, konflikt). Poznavanje dramskih vrsta i njihovih karakteristika. Interpretacija ljudskih odnosa i veza, postupaka, emotivnih odnosa i konflikata koji se pojavljuju u djelima. Formuliranje poruka djela. Fragmenti iz npr. sljedećih djela: Marin Držić: *Skup, Novela od Stanca*, Miro Gavran: *Profesorica iz snova*, Milan Ogrizović: *Hasanaginica*;	Učenik(u) – pozna karakteristike drame zna ih koristiti pojmove tijekom analize djela. – pozna dramske vrste (komedija, drama) i njihove karakteristike. – zna interpretirati ljudske odnose i veze, postupke, emotivne odnose i konflikte koji se pojavljuju u djelima. – sukladno svome uzrastu zna formulirati poruke dramskih djela. – pozna sadržajne i jezične	*Moralni odgoj:* ljudske veze i odnosi, postupci, emocionalni odnosi, konflikti. *Hrvatski narodopis:* dramski/dramatizirani narodni običaji, Hrvatsko kazalište. *Vizualna kultura:* likovna djela inspirirana dramskim djelima.

Lidija Dujić: *Kazalište propadalište i(li) daske koje život znače*–esej. Poznavanje povijesti, djelatnosti i repertoara kazališta Hrvata u Mađarskoj (Hrvatskog kazališta iz Pečuha). Fragmenti iz dramske književnosti Hrvata iz Mađarske (npr. Antun Karagić, Ivan Petreš).	karakteristike komičnosti i humora. – u drami zna uloge dijaloga i monologa, u dramskim igrama prepozna veze između teksta i kretanja, značaj namjere i napetosti. – pozna povijest, djelatnost i repertoar kazališta Hrvata u Mađarskoj (Hrvatskog kazališta iz Pečuha).	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Tragedija, komedija, monodrama, scenograf, program, konflikt, dramska situacija, čin, prizor, napetost, likovi, glavni lik, veze između likova, psihološka, moralna i jezična karakterizacija, dijalog, monolog.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Dijalektalno pjesništvo**	**Fond sati 23**
Predznanje	Dijalektalno pjesništvo; Mate Meršić Miloradić: *Hrvat sam*; Mišo Jelić: *U čast ikavici*; *Odbi se biser od jorgovana*; *Udovica Janja*; domoljubna lirika, epitet, distih, usporedba, personifikacija, kontrast, stih, strofa, motiv, rima katren.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje dijalektalnog pjesništva (pisanog na dijalektima) Hrvatske i Hrvata iz Mađarske. Prepoznavanje značaja dijalektalne poezije. Sakupljanje i usporedba karakteristika pojedinih narječja na osnovi obrađenih djela te njihova usporedba s književnim jezikom.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Dijalektalna poezija Hrvatske i Hrvata iz Mađarske raznih razdoblja. Značaj dijalektalne poezije. Prikupljanje i usporedba karakteristika pojedinih dijalekata i njihova usporedba sa standardnim književnim jezikom. Djela, npr. Igor Zidić: *Svršetak rata*; Milan Krmpotić: *Moja učiteljica*; Miroslav Dolenec Dravski: *Kak je negda bilo lepo*; Dragutin Domjanić: *Senjal sem*, *Ciklame, krvave ciklame*; Zvane Črnja: *Križ*; Miroslav Krleža: *Samoborska*, *Ni med cvetjem ni pravice;* po jedno djelo dijalektalne poezije sljedećih autora: npr. Jolanka Tišler,	Učenik(u) – pozna dijalektalnu poeziju Hrvatske i Hrvata iz Mađarske (poeziju pisanu na dijalektima) raznih razdoblja. – prepozna značaj dijalektalne poezije. – identificira karakteristike, elemente pojedinih dijalekata, u stanju je složiti „rječnik“ dijalektalne riječi–riječi standardnog književnog jezika. – pozna regijsku ulogu dijalektalnih tekstova, eventualno poznaje veze između teksta i teme/poruke dijalektalnog teksta, utjecaj dijalektalizama na raspoloženje.	*Hrvatski narodopis:* narodna književnost, narodni običaji.

Matilda Bölcs, Lajoš Škrapić, Marko Dekić.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Kajkavski, štokavski, čakavski dijalekt, dijalektalna poezija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Nacionalne tradicije/Kulturno nasljeđe**	**Fond sati 23**
Predznanje	Narodna književnost, Baščanska ploča, domoljubna pjesma, ljubavna pjesma, legenda.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prihvaćanje svjesnog uvjerenja da je narodna poezija čuvarica narodnih tradicija. Prepoznavanje važnosti predaje i nasljeđivanja nacionalnih tradicija tijekom raznih razdoblja do današnjih dana. Jačanje ljubavi prema hrvatskom krajoliku i hrvatskom jeziku. Odgoj u duhu poštivanja i očuvanja vrijednosti prošlosti.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Djela narodne književnosti. Načini čuvanja i nasljeđivanja nacionalnih tradicija. Ljepota hrvatskog jezika i hrvatskog krajolika, njihov značaj u očuvanju (nacionalnog) identiteta. Djela, prozni ulomci, npr. *Svađa mrava i komarca*, *Zrinski i Frankopan*, *Oj, sokole, moj sokole*, *Asanaginica*; *Muka svete Margarite* (ulomak), Tomislav Đurić: *Legende puka hrvatskoga*, Jozo Vrkić: *Viški djed–bez unuka,* Lidija Dulić: *Žensko pismo*, Stjepan Lice: *Igračke protiv djece*, Matko Peić: *Skitnje*; Marko Marulić: *Molitva suprotiva Turkom*, Hanibal Lucić: *Jur ni jedna na svit vila*, Andrija Kačić Miošić: *Pripoljubljenomu štiocu*, Ivan Gundulić: *Himna slobodi*, Petar Preradović: *Jezik roda moga*, August Šenoa: *Ribareva Jana*, Miroslav Krleža: *Samoborska*, Ljubo Stipišić: *Dalmatino, povišću pritrujena*, Boro Pavlović: *Neba Zagreba*, po jedno djelo iz narodne	Učenik(u) – zna da je narodna književnost čuvarica nacionalnih tradicija, npr. legende, motivi narodnog pjesništva, metafore, ritam, vrsta stiha u narodnoj književnosti. – prepozna važnost predaje i nasljeđivanja nacionalnog nasljeđa, npr. K. Š. Gjalski: *Na Badnjak*, Tomislav Đurić: *Badnjak kralja Krešimira, Igračke protiv djece*. – je jasna uloga jezika i tradicija u očuvanju nacionalnog identiteta. Memoriter: Gundulić: *Himna slobodi*, Petar Preradović: *Jezik roda moga* (npr. posljednje dvije strofe).	*Hrvatski narodopis:* tradicije narodne književnosti, nacionalne tradicije. *Zemljopis:* predjeli Hrvatske. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijest Hrvatske.

književnosti Hrvata iz Mađarske.		
Ključni pojmovi/ pojmovi	Čuvanje tradicija, nacionalne tradicije, nacionalne vrijednosti, balada.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Svijet medija**	**Fond sati 18**
Predznanje	Učenik uočava i identificira jednostavne relacije mjesta, vremena i konflikata koji se pojavljuju u medijskim tekstovima. Nizom slika zna predočiti neku jednostavnu radnju. U djelima s kratkim, jednostavnim pričama razumije uzročno posljedične odnose, zna identificirati mjesto i vrijeme događaja, početnu i završnu točku radnje te slijed događaja. Pomoću dramatiziranih tekstova i dramatiziranih igara u stanju je doživjeti svakodnevne konflikte. Opažanje razlika među pojedinim tekstovima koji se pojavljuju u medijima, uočavanje karaktera fikcije ili dokumentarnog karaktera medijskih tekstova. Poznavanje osnovnih kodova stvaranja medijskih tekstova, poznavanje njenih izražajnih sredstava. Film (animacijski, crtani, lutkarski, dokumentarni, igrani), redatelj, kamerman, montažer, scenograf. Poznavanje medija Hrvata iz Mađarske (Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Radio Croatica; Hrvatski glasnik).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Uzrastu sukladno razvijanje sposobnosti razumijevanja teksta pokretnih slika (film, televizija), formiranje samostalnog i kritičnog ponašanja/stava, razvijanje medijskog pisanja-čitanja. Usvajanje upućenosti osnovne razine glede jezičnog aparata medija te razvijanje sposobnosti svjesnog izbora tekstova. Razjašnjenje društvene uloge i načina funkcioniranja Interneta i medija, posebice audiovizualnih medija. Pomaganje stvaranja jednostavnijih medijskih tekstova, samostalno razvijanje mašte i sposobnosti izražavanja.	

Djelatnosti/Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Radio, televizija i ostali elektronski mediji, njihov jezik, odnosno njihove društvene uloge. Uočavanje i identificiranje jednostavnih relacija mjesta, vremena i konflikata koji se pojavljuju u medijskim tekstovima (npr. u radijskim emisijama, reportažama). Uočavanje i svjesno utvrđivanje organizacije radnje i fabule, odnosno pripovijedanja	Učenik(u) – pozna radio i televiziju kao sredstva javne/masovne komunikacije, poznaje nekoliko radijskih i televizijskih vrsta, njihov karakterističan jezik. – pozna društvenu ulogu medija. – prepozna relacije mjesta, vremena i konflikata koji se pojavljuju u medijskim tekstovima (npr. u radijskim emisijama, reportažama)	*Vizualna kultura:* predočavanje promjena vremena i prostora slikovnim nizom. *Drama i ples:* fabula, radnja, namjera/cilj, napetost, konflikt, preokret itd. *Mađarski jezik i književnost:* tematski krugovi poznavanja

(naracije) u tekstovima pokretnih slika koje su primjerene uzrastu, te sa svim ovim u svezi, primjena već poznatih pojmova ekspozicije, zapleta i zaključivanja tijekom analize konkretnih tekstova. Prepoznavanje determinantnih novinskih vrsta, svjesno utvrđivanje njihovih osnovnih karakteristika (izvještaj, reportaža, publicistika, kritika). Poznavanje medija Hrvata iz Mađarske (Hrvatska kronika, Hrvatski radio, Radio Croatica; Hrvatski glasnik). Povijest filma, unutar toga, poznavanje značajnih početnih postaja hrvatskog filma. Poznavanje povijesti hrvatskog animiranog filma (Zagrebačka škola crtanog filma). Poznavanje vrsta filma (kriminalistički: detektivski, gangsterski, triler; znanstvenofantastični, akcijski, pustolovni). Poznavanje povijesti stripa. TV-kazalište, radio-kazalište, televizijska serija. Poznavanje informativne, zabavne i promidžbene djelatnosti medija.	– sukladno svom uzrastu zna slijediti organizaciju radnje i fabule, odnosno pripovijedanje (naraciju), odnosno tijekom analize konkretnih tekstova koristi pojmove ekspozicije,zapleta i zaključenja. – zna stvoriti jednostavnije medijske tekstove (intervju, novinski napis, obrazac s podacima za portal, autoportret) – pozna medije Hrvata u Mađarskoj, njihov značaj u životu Hrvata u Mađarskoj, redovito prati njihove vijesti, zna formulirati svoje misli o njihovim sadržajima koje je u stanju potkrijepiti argumentima. – pozna povijest proizvodnje hrvatskog filma, po jedno značajnije ostvarenje. – stječe iskustva o opasnostima medija, svjesno izabire sadržaje za usvajanje. – pozna mogućnosti medija (posebno elektronskih) koje pomažu u učenju i proširivanju svojih spoznaja (programi za pretraživanje, portali).	medija. *Informatika:* programi za pretraživanje, portali.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Radijski program, emitiranje radija, radijske vrste; emitiranje televizije, televizijske vrste; računalo, Internet, DVD, CD, CD-ROM, web; karakter, junak, konflikt, radnja, fabula, pripovijetka, naracija, ekspozicija, zaplet, zaključivanje, čin, epizoda, obrat; igrani film, dokumentarni film, crtani film.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Korištenje pojmova**	**Fond sati 9**
Predznanje	Iskustva bez definiranog korištenja pojmova.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razumijevanje i aktivno korištenje pojmova koji se vezuju uz gradivo 7.-8. razreda u usmenim i pismenim očitovanjima o raznim djelima.	

Djelatnosti/Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Pripovjedna, dramska i lirska djela u svezi s kojima se pojavljuju pojmovi.	Učenik – pozna ulogu i značenje (književnoteorijsko, stilsko, jezično) pojmova koji se vezuju uz djela. – u svojim usmenim i pismenim očitovanjima pravilno koristi pojmove.	*Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura; moralni odgoj:* odnosni pojmovi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Kompozicija/struktura, epska i dramska kompozicija, početak fabule, obrat, završetak; putopis, alegorija, lirska kompozicija, lirsko ja, katren, tercina, distih; simbol.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik se orijentira i učinkovito sudjeluje u svakodnevnim komunikacijskim situacijama i raspravama–po parovima i grupno. U stanju je svoje stanovište obraniti argumentima i dokazima. Uočava i zna interpretirati komunikacijske namjere i nejezične znakove svojih partnera. Sposoban je za sveobuhvatno (globalno) razumijevanje raznih vrsta i forma objava tekstova, na interpretaciju tekstova koja prelazi doslovnu razinu, za retroaktivno pronalaženje informacija iz teksta. Zna rezimirati sadržaj teksta, zna samostalno pisati skice i bilješke. U stanju je u svezi sa sadržajem pročitanog teksta usmeno i pismeno formulirati svoje mišljenje, tvrdnje potkrijepiti. Učenik pozna različite vrste rečenica i trudi ih koristiti pri stvaranju teksta. Pri stvaranju pisanog teksta koristi interpunkcijske znakove za označavanje krajeva rečenica, dijelova rečenice i za odvajanje sastavnih dijelova složenih rečenica. Trudi se pravilno artikulirati i intonirati na hrvatskom jeziku. Pomoću priručnih pravopisa upućen je u pravilno pisanje složenica/složenih riječi i učestalih kratica/akronima. Pozna pojam masovne/javne komunikacije, njena najvažnija područja. Učenik je sposoban jednostavnija djela identificirati po književnim rodovima, 8-10 djela zna klasificirati po književnim rodovima, zna formulirati bit književnih rodova. Prepozna značajke književnih vrsta pripovijetke i romana, zna karakterizirati likove, zna otkriti uzroke konflikata. Približno se zna orijentirati u kronologiji književnosti i topografiji, u mjesnim tradicijama i u književnom nasljeđu. U književnim tekstovima prepozna metafore i stilska sredstva, zna formulirati njihove uloge. Sposoban je za interpretaciju i raspravu o odnosima među ljudima, postupcima, emotivnim odnosima, složenosti konflikata koji se pojavljuju u dramama i filmovima. U stanju je jednostavno definirati pojmove. Zna osnovne informacije o poznatijim književnim vrstama. U stanju je tekstu vjerno navoditi djela koja su sadržana razvojnim zahtjevima. Učeniku su jasna osnovna sredstva izražavanja medija, osnovne vrste pisanih i elektronskih medija. Pozna društvenu ulogu i najvažnije

	karakteristike načina funkcioniranja medija, posebice audiovizualnih medija. Formira se u njemu osnovna razina medijske svjesnosti i samostalno, kritičko ponašanje/stav.

HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

(narodnosna odgojno-obrazovna forma nastave materinskog jezika i dvojezična narodnosna odgojno-obrazovna forma nastave jezika)

9.-12. razred

Sljedeći okvirni nastavni plan sastavljen je za gimnazije sa četiri razreda. Jezik je jedan od najvažnijih i najraširenijih posrednika ljudske kulture, a ujedno i neophodan čimbenik nacionalnog identiteta. Pomoću jezika čovjek formira svoje odnose prema drugim ljudima, pomoću njega je u stanju izraziti svoje osobne sadržaje, razumjeti druge ljude.

Svjesnost o presudnoj ulozi jezika u opstanku naroda i njegovoj ulozi u izražavanju nacionalne pripadnosti imaju poseban značaj u životu narodnosti. Učenje materinskog jezika i učenje na materinskom jeziku doprinose djelotvornijoj afirmaciji pojedinca i njegovim osobnim i društvenim odnosima. Zato je kod učenika potrebito razviti onaj stupanj jezičnog znanja (standardnog/normativnog hrvatskog književnog jezika), odnosno onaj stupanj govorne kulture i kulture ponašanja pomoću kojih će mu se na poljima razumijevanja i priopćavanja pisanih i usmenih tekstova pružati mogućnost za stjecanje spoznaja i za ostvarenje svojih interesa u društvenom životu.

Zadaća odgoja na materinskom jeziku je upoznavanje jezika kao sustava koji se mijenja, odnosno razvijanje jezične kompetencije s ciljem da učenici, sukladno svome uzrastu, posjeduju mnoštvo sredstava usmene i pismene komunikacije, kako bi bili sposobni za njihovu funkcionalnu analizu i praktičnu primjenu. Na taj način pomažući i postavivši temelje za samostalno stjecanje spoznaja, za učenje, odnosno s tim u tijesnoj vezi, za diferencirano promišljanje i kontinuirano učenje do kraja životnog vijeka.

Jezični sustav se ne može interpretirati kao od govornika neovisna pojava, značenje jezika nastaje tijekom usmenog i pismenog funkcioniranja jezika.

Zadaća odgoja na materinskom jeziku je razvijanje razumijevanja i stvaranja tekstova objavljenih u različitim formama (usmenim, tiskanim, elektroničkim), razvijanje situaciji sukladne sposobnosti izražavanja, ciljanu i kritičku upotrebu, izbor i sistematizaciju raznih usmenih i pisanih informacija. Njegov daljnji zadatak je da učini svjesnim i sistematizira ranije stečena znanja o društvenoj i kolektivnoj ulozi jezika, o odnosima jezika i promišljanja, o promjenama jezika u prošlosti i suvremenosti, o sličnostima i razlikama u odnosu na druge jezike. Jezik predstavlja jedan od najčešćih načina samoizražavanja.

Poznavanje pojedinih tipova tekstova pruža mogućnost za zapošljavanje. U isto vrijeme, drugačiji su elementi potrebiti za društvene kontakte.

Književnost je izvor estetskih doživljaja, sastavni dio nacionalne kulture. Nositeljica i prenositeljica različitih načina života, formi ponašanja, misli čije upoznavanje utječe na formiranje naše osobnosti: različite životne situacije i sudbine pružaju nam mnoštvo mogućnosti i uzoraka, nude nam putokaz za izbor ispravnog ponašanja u sličnim situacijama.

Učenici se tijekom proučavanja književnosti mogu upoznati s izražajnim načinima materinskog jezika, mogu usvojiti one mogućnosti pomoću kojih svoja očitovanja mogu učiniti zahtjevnijim. Književna djela pomažu u razvijanju pamćenja, pomažu razvijanje sposobnosti obrade i očuvanja doživljaja, doprinose tome da se u učenicima stvori paralelna potreba za prihvaćanje i preobrazbu nasljeđa.

Istaknuta zadaća književnog odgoja je poticanje i razvijanje volje za čitanjem, formiranje ljubavi prema književnosti kao umjetnosti i osobitoj formi komunikacije među ljudima, upoznavanje priopćajnih formi i izražajnih načina književnosti u službi izazivanja doživljaja. Tako stečeno znanje pruža mogućnosti za samospoznaju i za poznavanje ljudi, za razvijanje mašte, kreativnosti i kritičkog promišljanja, dok se učenici upoznaju s raznovrsnim i višeznačnim pojmovima nasljeđa, te upoznaju jezične i umjetničke konvencije.

Poznavanje sadržaja obrazovnih područja hrvatskog jezika i književnosti doprinosi duhovno-emotivnom obrazovanju učenika.

Pri sastavljanju nastavnog plana imali smo u vidu i činjenicu sve jačeg utjecaja elektroničkih nosača informacija i Svemreže/Interneta te kako one funkcioniraju u svakodnevnom životu. Naime, taj izazov u velikoj mjeri utječe na formiranje kulture na materinskom jeziku i utječe na značaj duhovnosti čitanja književnosti. Načini samostalnog digitalnog prikupljanja podataka, korištenje usluga knjižnice, korištenje kataloga, bibliografija i mogućnosti koje pruža Internet podjednako razvijaju digitalnu kulturu i učinkovito samostalno učenje. Zadaće i mogućnosti koje nastavni predmet pruža su izbor i sistematizacija odgovarajućih informacija, sastavljanje jednostavnijih bibliografija i popisa izvora, obrada informacija, poznavanje i primjena tehničkih pravila i etičkih normi navođenja/citiranja. Tako nastavni predmet hrvatskog jezika i književnosti čini istaknutu poveznicu za nastavni predmet korištenja usluga knjižnice.

Književna djela pružaju niz mogućnosti za predstavljanje odnosa i veza između čovjeka i prirode, za predstavljanje društvenih problema, za predstavljanje pojedinačnih i obiteljskih životnih putova i sudbina; njihovo proučavanje i rasprava o njima doprinosi formiranju svjesnog odnosa prema prirodi i prirodnom okolišu te utječe na formiranje sustava vrijednosti učenika.

Prirodno polje razumijevanja teksta čini i odgoj s ciljem formiranja kritičkog potrošačkog ponašanja. Više nam tematskih krugova pruža naprimjer mogućnost za kritičku jezičnu analizu jezika promidžbe i njenih utjecaja, za ispravno vrednovanje informacija i za prepoznavanje namjere manipuliranja.

9.-10. razred

Studiranje hrvatskog jezika, djelatnosti u svezi s jezikom i upoznavanjem jezika imaju za cilj kod učenika proširivanje i razvijanje tehnika razumijevanja teksta, fonda riječi, senzibilnosti usvajanja, razumijevanja i korištenje pojmova. Daljnji istaknuti ciljevi su primjena normi pismenosti materinskog jezika, čitki rukopis, siguran i na probleme senzibilan pravopis. Govor koji teži prema bitnome, precizan način izražavanja te isticanje bitnoga u govoru. Svjesno nastojanje na nijansirano izražavanje misli koje je prilagođeno interesu i pozornosti slušatelja (sugovornika/partnera u razgovoru). Poznavanje i sigurna upotreba frazeoloških izričaja i obrata karakterističnih za hrvatski jezik.

Jezik

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Povijest hrvatskog jezika do kraja 15. stoljeća**	**Fond sati 15**
Predznanje	Poznavanje početaka i važnijih postaja hrvatske pismenosti. Poznavanje spomenika hrvatske pismenosti. Značaj Baščanske ploče.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Poznavanje porijekla i mjesta hrvatskog jezika u skupini indoeuropskih i slavenskih jezika. Poznavanje utjecaja slavenskih jezika na mađarski jezik. Poznavanje značaja glagoljice i njenog kontinuiteta do 19. stoljeća. Spajanje znanja stečenih o povijesti hrvatskog jezika proučavanjem povijesti i povijesti književnosti.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	Korelacije
Indoeuropska jezična skupina. Mrtvi jezici indoeuropske jezične skupine. Baltoslavenski jezici. Pradomovina slavenskih naroda. Naseljavanje i migracije Hrvata u 7. stoljeću. Skupina slavenskih jezika. Praslavenski jezik. Staroslavenski jezik. Starocrkvenoslavenski jezik. Uloga Ćirila i Metoda u stvaranju staroslavenskog jezika i misionarske djelatnosti na staroslavenskom jeziku. Bosančica i ćirilica, širenje latiničkog pisma. Uočavanje promjena u glasovnom sustavu staroslavenskog jezika: ě (jat), y (jeri, Ы), ę, ǫ, Ъ (jor), Ь (jer), samoglasničko **l** és **r.** Suglasnici i promjene naglaska riječi. Morfološke promjene. Poznavanje najvažnijih jezičnih spomenika: Baščanska ploča, Povaljska listina, Poljički statut, Red i zakon.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* povijest doseljavanja Hrvata, spomenici pismenosti, inkunabule.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Indoeuropska skupina jezika, mrtvi jezici, inkunabula, baltoslavenski jezici, skupina slavenskih jezika, praslavenski i staroslavenski jezik, crkvenoslavenski jezik, redakcije, glagoljica, ćirilica i bosančica, akut, dvojina, povijest jezika.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Povijest hrvatskog jezika od 16. stoljeća do kraja 18. stoljeća	Fond sati 8
Predznanje	Širenje latinice, odnosno štokavskog narječja. Objavljivanje hrvatske gramatike i rječnika. Književna djela i djela drugih tema objavljenih na regionalnim književnim jezicima.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Praćenje razvoja hrvatskog jezika kroz pojedina narječja. Svjesno prihvaćanje potrebitosti stvaranja jedinstvenog književnog jezika. Spajanje znanja stečenog o povijesnim razdobljima hrvatskog jezika sa studiranjem povijesti i povijesti književnosti. Prepoznavanje značaja objavljivanja rječnika.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	Korelacije
Dijelovi Hrvatske pod različitim vladarima. Književnost 16. stoljeća na čakavskom narječju: uočavanje karakteristika dalmatinske renesansne književnosti i karakteristika čakavskog narječja pomoću različitih djela. Književnost 16. stoljeća na štokavskom narječju: upoznavanje pjesništva dubrovačkih petrarkista i njihovih karakterističnih motiva. Književnost 16. stoljeća na kajkavskom narječju, uloga književnih središta u razvoju jezika. Varaždin i Zagreb. 18. stoljeće: širenje ideja prosvjetiteljstva i racionalizma. Analiza karakteristika štokavske ikavice na djelima različitih autora. Autori i djela. Upoznavanje rječnika 18. stoljeća.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* Hrvatska pod vlasti drugih država. *Mađarski jezik i književnost:* Petar Zrinjski kao prevoditelj Opsade Sigeta Nikole Zrinjskog.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Petrarkisti, dubrovačka renesansna i barokna književnost, Ozaljski krug.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Glasovi, glasovne promjene, naglasak**	**Fond sati 20**
Predznanje	Spoznaje o fonetici i njihova primjena u procesu usmenog i pisanog stvaranja teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Težnja za pravilnom artikulacijom i intonacijom hrvatskih glasova. Pravilno usvajanje glasovnih promjena u pismu. Pravilna primjena alternacija jata u pismu i u govoru.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Poznavanje glasovnog sustava hrvatskog jezika, sustav samoglasnika/otvornika i suglasnika/zatvornika, osnovne artikulacijske i izgovorne karakteristike glasova, posebnim osvrtom na glasove č, ć, lj, đ, odnosno na slogotvorno r. Poznavanje glasovnih promjena hrvatskog jezika. Pravila alternacije jata (ije). Poznavanje naglasaka hrvatskog jezika. Razlikovna uloga naglaska. Intonacija.	*Strani jezici:* usporedba glasovnog sustava hrvatskog jezika s glasovnim sustavom učenih stranih jezika, u prvom redu s mađarskim; razlike u pravopisu hrvatskog i mađarskog jezika.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Glas, fonem, alofon, stilističke varijante/inačice, glasovne promjene, naglasak, intonacija.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Komunikacija, masovna/javna komunikacija**	**Fond sati 9**
Predznanje	Prepoznavanje veza između sadržaja priopćenja i priopćajne namjere govornika te u cilju toga težnja za adekvatnom primjenom sredstava rečenične i tekstualne fonetike (tempo govora, intonacija, naglašavanje riječi i rečenica, stanka, intonacija). Prilagođavanje čimbenicima komunikacijskog procesa u konkretnim govornim situacijama. Poznavanje nekoliko znakova govora gesta (mimika, očni kontakt) i njihova svjesna primjena u raznim govornim situacijama. Poznavanje i primjena osnovnih formi uspostavljanja kontakata: pozdrav, predstavljanje, oslovljavanje, postavljanje pitanja, molba itd.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Zahtjevan, razgovijetan govor sukladan aktualnoj govornoj situaciji i uvažavajući fonetske i jezične osobitosti hrvatskog jezika. Sigurna primjena izražajnih sredstava za izražavanje sadržaja teksta i priopćajne namjere govornika. Adekvatna primjena rečenične i tekstualne fonetike. Svjesno nastojanje na probrano i raznovrsno izražavanje misli, prilagođavajući se interesu i pozornosti sugovornika (partneru u razgovoru, namjeran utjecaj).	

	Razvijanje vještina razumijevanja i stvaranja teksta kako bi učenik samostalno, odnosno surađujući s drugima bio u stanju identificirati i svjesno primijeniti verbalne i neverbalne kodove komunikacije, čimbenike veza i odnosa, razumjeti, interpretirati i analizirati različite tekstove, odnosno kritički ih obraditi, sukladno komunikacijskoj situaciji, vremenu (kontekstu).

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Poznavanje funkcije i čimbenika komunikacijskog procesa. Govornoj situaciji adekvatna uporaba jezika: uređenje teksta uživo, rječni i govorni obrati, komunikacijske situacije, uočavanje i primjena komunikacijskog prostora, vremena i uloge sudionika (konteksta). Govorne vježbe, igre uloga. Stjecanje iskustva o mogućnostima i granicama nejezičnih znakova koji prate komunikaciju: glazbena izražajna sredstva govora uživo , neverbalna komunikacija. Razlike između komunikacije na materinskom jeziku i na stranom jeziku. Pojave i karakteristike novih vrsta usmene komunikacije (skype, chat).	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* društveni utjecaj medija. *Drama i ples:* govorne situacije, dramske igre. *Informatika:* karakteristike komunikacije pomoću Interneta.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Komunikacija, čimbenici komunikacije (izvor, primatelj, kod, (komunikacijski) kanal, poruka, veza, kontekst, znanje o svijetu); komunikacijski cilj i funkcija (informiranje, upozoravajuća, izražajna, metajezična, estetska uloga, uspostava, održavanje i zaključivanje kontakta, nejezični znakovi (pogled, mimika, gesta, stav/držanje tijela, razmak amblemi).

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Morfologija**	**Fond sati 30**
Predznanje	Morfološke, leksikološke i sintaktičke spoznaje i njihova adekvatna uporaba u procesu usmenog i pisanog stvaranja teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje adekvatne uporabe glagolskih vremena (trajni, svršeni). Pravopis adekvatan glasovnim promjenama koje su uslijedile nakon promjena pojedinih vrsta riječi.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Kriteriji grupiranja riječi po vrstama riječi. Upoznavanje leksičkih i gramatičkih karakteristika vrsta riječi. Gramatičke karakteristike vrsta riječi. Sprezanje/konjugacija glagola, glasovne promjene nastale sprezanjem glagola, sklonidba/deklinacija imenica, glasovne promjene nastale sklonidbom imenica, sklonidba pridjeva, sklonidba zamjenica. Komparacija pridjeva, glasovne promjene. Uloga čestica i usklika u modalnosti rečenice. Stilska vrijednost aorista i imperfekta. Značenja zapovjednog načina/imperativa (molba, zapovijed).	*Mađarski jezik i književnost:* gramatički rodovi; različita glagolska vremena.

Klasifikacija/podjela morfema. Morfostilistika. Uočavanje i upoznavanje stilskih uloga različitih morfema (deminutivi, augmentativi) na primjerima iz književnog i razgovornog jezika.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Morfologija, morfem, alomorf, osnova (rječotvorna, oblikotvorna), korijenski morfem, afiks, prefiks, sufiks, infiks, rječotvorni morfem, oblikotvorni morfem.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razumijevanje teksta, stvaranje teksta**	**Fond sati 25**
Predznanje	Naučeni tipovi usmenih, pisanih i elektroničkih tekstova i njihove karakteristike. Strategije čitanja i njihova adekvatna primjena u obradi tekstova različitih tipova i vrsti, u tiskanom obliku i na elektroničkim nosačima informacija. Razumijevanje poruka tekstova. Upoznavanje osnovnih postupaka analize tekstova (definiranje teme, isticanje biti, pronalaženje podataka, uzročno posljedične veze). Sposobnost stvaranja teksta u različitim vrstama tekstova (opis, pripovijedanje s raznih točaka gledišta, karakterizacija, prikaz).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Formiranje tehnike pisanja bilješki koja je sukladna sadržaju i cilju teksta. Razvijanje sposobnosti stvaranja i uređivanja teksta na različitim vrstama tekstova (pismo, autobiografija, molba, molba za natječaj, karakterizacija, opis, esej) u svezi s privatnim i službenim temama. Usvajanje i primjena karakteristika opisa, pripovijetke, rasprave, monologa, dijaloga i autobiografije.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Upoznavanje učinkovitih tehnika pisanja bilježaka i skica, njihova adekvatna primjena. Upoznavanje kompozicija i karakteristika različitih privatnih i službenih tekstova, stvaranje službenog teksta. Tipovi i karakteristike eseja, postupci pisanja eseja. Sposobnost stvaranja teksta u različitim vrstama tekstova (opis, pripovijedanje s raznih točaka gledišta, karakterizacija, prikaz). Sposobnost samoizražavanja i kreativnost u različitim književnim vrstama (pisanje dijaloga, prijepis dijaloga u formu pripovijedanja). Izražavanje misli i emocija iz različitih točaka gledišta. Prikupljanje, sistematizacija gradiva za pisanje kraćih izvješća i pisanje izvješća, uz usmjeravanje profesora, samostalno ili grupno. Samostalno prikupljanje građe iz knjižnica koje obuhvaća više tipova izvora (korištenje kataloga, baze podataka, izbor izvora, pisanje bilješki radi retroaktivnog pronalaženja podataka) te zadatku sukladno stvaralačko i etično korištenje informacija. Točno bilježenje izvora.	*Svi nastavni predmeti:* pisanje bilješki, isticanje biti, pisanje skice. *Informatika:* rad s informacijama, korištenje izvora, pozivanje, tekstualna baza podataka, etička i pravna pitanja korištenja Interneta.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Pripovijetka, karakterizacija, rasprava, autobiografija, prikaz.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Narječja hrvatskog književnog jezika**	**Fond sati 16**
Predznanje	Poznavanje vrsta narječja. Teritorijalni raspored narječja u Mađarskoj i Hrvatskoj.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje osnovnih gramatičkih i leksičkih karakteristika narječja. Razumijevanje književnih i publicističkih tekstova pisanih na narječjima. Uzajamne veze i odnosi između narječja i književnog jezika, rasvjetljavanje njihova odnosa. Uočavanje stilističkih vrijednosti upotrebe narječja u književnim tekstovima, te svjesno usvajanje njihova značenja.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Upoznavanje osnovnih karakteristika štokavskog, kajkavskog i čakavskog narječja na književnim i publicističkim primjerima. Navođenje književnih djela pisanih na regionalnim (dijalektalnim) književnim jezicima iz vremena prije formiranja jedinstvenog književnog jezika. Teritorijalni raspored pojedinih narječja u Mađarskoj i Hrvatskoj. Pronalaženje regija i naselja na zemljovidu, poznavanje hrvatskih naziva hrvatskih naselja u Mađarskoj. Odnos između narječja i književnog jezika. Uočavanje stilističkih vrijednosti upotrebe narječja u književnim tekstovima, te svjesno usvajanje njihova značenja. Izrada tabele: dijalektalni ekvivalenti pojedinih glasova i izričaja književnog jezika.	*Mađarski jezik i književnost:* narječja, književni jezik.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Štokavsko, kajkavsko i čakavsko narječje, regionalni književni jezik.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Osnovna načela pravopisa, jezična norma**	**Fond sati 14**
Predznanje	Vježbanje svjesne primjene naučenih gramatičkih,pravopisnih i jezičnih spoznaja u pisanim očitovanjima. samokontrola, otkrivanje pravopisnih pogrešaka, njihovo samostalno ispravljanje. Prepoznavanje i primjena osnovnih pravopisnih načela, adekvatno korištenje znakova interpunkcije, poznavanje i primjena pravopisnih priručnika u praksi.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje osjećaja za jezičnu normu, razvijanje pisanja koje slijedi normu. Upoznavanje sustavnosti pravopisa. Razvijanje sposobnosti ispravljanja pogrešaka i sposobnosti samokorekcije.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Osnovna načela pravopisa, njegove upoznate važnije pravilnosti. Vježbe pravopisa: zajedno i odvojeno pisanje, pisanje učestalijih vlastitih imena itd.	*Mađarski jezik i književnost:* npr. pravilno pisanje

Pisanje stranih riječi, transliteracija riječi pisanih latinicom. Pravopisni rječnici, upoznavanje sastava i funkcioniranja elektroničkih programa za provjeru pravopisa, njihovo korištenje u svakodnevnim i školskim stvaranjima tekstova. Funkcija i korištenje znakova internetskih tekstova koji odstupaju od uobičajenog. Prepoznavanje i interpretacija stilskog odstupanja od norme.	etnika, naziva ustanova, zajedno i odvojeno pisanje. *Informatika; kultura pokretnih slika i mediji:* elektronički programi za provjeru pravopisa, uloga medija u jačanju pravopisnih i jezičnih normi.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Osnovna pravopisna načela, pisanje stranih riječi, transliteracija/transkripcija riječi pisanih latinicom, pravopisni rječnici, elektronički programi za provjeru pravopisa.

Književnost

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Umjetnosti**	**Fond sati 6**
Predznanje	Umjetnost, narodna umjetnost, grane umjetnosti, drevna umjetnost.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Stjecanje osnovne obrazovanosti. Prepoznavanje suživota čovjeka i umjetnosti od samih početaka. Upoznavanje odnosa pojedinih razdoblja prema umjetnosti. Upoznavanje činjenice kako je moguće da umjetnost postane sredstvo politike.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pojam umjetnosti. Grane umjetnosti, umjetnici, izražajna sredstva, djela.	Učenik – potvrdi naučeno o pojmu umjetnosti. – upozna iskonske veze i odnose između ljudskih zajednica i umjetnosti (magična snaga/snaga magije, pjesma, glazba, crteži u špiljama itd.). – svjesnost o odnosu čovjeka i umjetnosti kroz stoljeća. – jasni su mu pojmovi drevne umjetnosti, narodne umjetnosti i službene umjetnosti. – pozna grane umjetnosti, njihova izražajna sredstva, zna imenovati umjetnike pojedinih grana umjetnosti,	*Mađarski jezik i književnost:* grane umjetnosti, izražajna sredstva. *Vizualna kultura, pjevanje-glazbena kultura:* karakteristični umjetnici i njihova djela pojedinih grana umjetnosti, djela drevne umjetnosti, djela narodne umjetnosti, drevna glazbala: Panova svirala, rog, itd. *Drama i ples:* plesovi prirodnih naroda,

	njihova djela. – je jasan odnos između umjetnika/umjetnine i primatelja. – je jasna društvena uloga umjetnost.	narodni plesovi. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* karakteristične umjetnosti pojedinih razdoblja.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Umjetnost, drevna umjetnost, narodna umjetnost, službena umjetnost, grane umjetnosti, umjetnik, umjetničko djelo, primatelj.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književnost kao umjetnost**	**Fond sati 7**
Predznanje	Književnost je umjetnost riječi. Pjesničke slike.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Poznavanje pojma umjetnosti. Poticanje interesa za probleme u svezi s književnošću. Razvijanje kritičkog usvajanja književnih djela.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pojam književnosti. Podjela umjetnosti po raznim kriterijima (porijeklo/postanak, jezik, vrijeme, forma itd.). Razlike između književne (poetične) i svakodnevne komunikacije. Odnos između pisca i društva. Bestseleri. Književnost za razonodu. Knjižnice, čitatelji, nakladnici, akademije, književne udruge, udruge književnika: čuvari književnih djela.	– Razjašnjenje pojma književnosti: svako pisano djelo, pisana djela humanističkog karaktera, beletristika. – Poznavanje podjele književnosti po različitim kriterijima; razjašnjenje problematike podjele po kriteriju jezika: npr. književnost Hrvata u Mađarskoj predstavlja dio književnosti matičnog naroda; književnost na engleskom jeziku: engleska i američka književnost; Slovenac Stanko Vraz je hrvatski pjesnik. – svjesno usvajanje činjenice kroz primjere, kako su slikovitost, ritam i muzikalnost karakteristike poetskog jezika, a značenje riječi često ima samo drugorazredno značenje. – raščišćavanje odnosa pisca/pjesnika i društva, kako i u kojoj mjeri udovoljava	*Mađarski jezik i književnost:* književnost, promjene pojma književnosti. *Informatika; kultura pokretnih slika i mediji:* književnost u medijima i na Internetu (npr. digitalno objavljivanje, radijsko kazalište, prijenos kazališne predstave, predstavljanje knjige).

	očekivanjima čitalačke publike. – raščišćavanje problema bestselera: predstavlja li svaki bestseler (književnu) vrijednost. – čuvari, distributeri književnih djela, upoznavanje njihove djelatnosti.	
Ključni pojmovi /pojmovi	Književnost, slikovitost, bestseler, književnost za razonodu.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književni rodovi – lirika**	**Fond sati 22**
Predznanje	Lirske književne vrste, pjesničke slike, pjesnički jezik/izraz.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Stjecanje i razvijanje opće književne naobrazbe. Usvajanje i interpretacija osnovnih formi, vrsta i motiva književnosti. Upoznavanje i usvajanje osnovnih karakteristika lirike. Upoznavanje i usvajanje osnovnih lirskih književnih vrsta i njihovih karakteristika. Definiranje lirskih književnih vrsta, ilustracija elemenata definicija tekstovnim primjerima, definiranje književnih vrsta pročitanih djela. Sigurna upotreba lirskog jezika pri obradi djela. Aktualiziranje poruka obrađenih djela, razvijanje kritičkog načina promišljanja.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Opće karakteristike lirike. Lirske književne vrste, tematske vrste lirike. Lirski izraz, pjesničke slike, stilska sredstva. Djela: npr. Josip Pupačić: *Zaljubljen u ljubav*, Antun Mihanović: *Horvatska domovina*, Silvije Strahimir Kranjčević: *Moj dom*, Dobriša Cesarić: *Pjesma mrtvog pjesnika*, Dobriša Cesarić: *Vagonaši*, Nikola Šop: *Isus čita novine*, Dragutin Domjanić*: Ciklame, krvave ciklame,* Drago Gervais: *Tri nonice,* Vladimir Nazor: *Cvrčak.*	– Prepoznavanje i usvajanje općih karakteristika lirike, – prepoznavanje lirskih književnih vrsta i njihovih karakteristika (oda, elegija, ekloga, pjesma, epitaf, ditiramb, himna), poznavanje hrvatskih autora koji su stvarali u navedenim vrstama, – poznavanje tematskih vrsta lirike (npr. ljubavna pjesma, domoljubna pjesma, opisna pjesma misaona, socijalna, vjerska/religiozna lirika), dijalektalna poezija, – aktualiziranje poruka obrađenih djela (pojam domovine, (daljnja) sudbina pjesništva, socijalni problemi, smisao Isusove žrtve, negativne posljedice	*Mađarski jezik i književnost:* analiza djela, postupci interpretacije lirskih djela. *Vizualna kultura, pjevanje-glazbena kultura:* likovno i glazbeno ostvarenje/uprizorenje književnih djela.

	rata, objava ljepote života i radosti života), – Memoriter: hrvatska himna/*Lijepa naša*, Strahimir Kranjčević: *Moj dom* 3 strofe.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Oda, elegija, ekloga, pjesma, epitaf, ditiramb, himna, metafore.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Epika**	**Fond sati 20**
Predznanje	Epske književne vrste: pripovjedna proza, roman, pripovijetka, priča.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Stjecanje i razvijanje opće književne naobrazbe. Usvajanje i interpretacija osnovnih formi, vrsta i motiva književnosti. Upoznavanje i usvajanje osnovnih karakteristika epike. Upoznavanje i usvajanje osnovnih epskih književnih vrsta i njihovih karakteristika. Aktualiziranje poruka obrađenih djela, razvijanje kritičkog načina promišljanja. Sažimanje radnje djela, vježbanje isticanja biti, karakterizacija likova po različitim kriterijima (psihološkim, jezičnim, etičkim, socijalnim). Primjena ključnih pojmova analize pripovjednih djela na razini vještine.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Opće karakteristike epike. Epske književne vrste i njihove karakteristike. Karakterizacija likova po različitim kriterijima (psihološkim, jezičnim, etičkim, socijalnim). Djela: npr: Vjekoslav Kaleb: *Gost*, A. G. Matoš: Cvijet sa raskršća, Vjenceslav Novak: U glib, Pavao Pavličić: *Dobri duh Zagreba,* August Šenoa: *Zlatarovo zlato (ulomak)*	Učenik – pozna karakteristike književne vrste različitih tipova romana, zna karakterizirati likove po različitim kriterijima. – zna prikazati odnos među likovima, zna definirati njihove motive. – poruke obrađenih djela zna povezati sa svojim suvremenim problemima i suvremenim pojavama o kojima zna formirati svoje mišljenje. – zna primijeniti ključne pojmove analize pripovjednih djela na razini vještine.	*Mađarski jezik i književnost:* novele, romani. *Informatika:* korištenje Interneta digitalne knjižnice, epska djela na Internetu.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Epika , novela, socijalna novela, pripovijetka, roman i vrste romana (npr. društveni, obiteljski, povijesni, psihološki, ljubavni, viteški, kriminalistički), pripovjedna proza, balada, pripovjedač, epska kompozicija, opis, dijalog, karakterizacija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Drama**	**Fond sati 10**
Predznanje	Dramska kompozicija, dramska situacija, konflikt, tragedija, komedija, dijalog, monolog.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Interpretacija ljudskih odnosa, postupaka, emotivnih odnosa i konflikata koji se pojavljuju u dramskim djelima. Formuliranje poruke djela. Upoznavanje sadržajnih i jezičnih karakteristika komičnosti i humora. Uočavanje pojavnosti/predočavanja različitih tipova uloga i ljudi pomoću različitih vanjskih obilježja, očitovanja, npr. stav tijela, hod, geste, mimika.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Teatrologija (kazališno djelo, dramski tekst uprizoren na pozornici). Umjetnici koji surađuju u izvođenju drame na pozornici (npr. redatelj, glumac, scenarist, kostimograf itd.). Porijeklo tragedije (antički Grci, Dioniz, tragodija/"jarčeva pjesma", dramske igre), kompozicija tragedije. Tragični junak, tragična sudbina, katarza. Komedija (opće, svakodnevne teme i „junaci", nedostaci u karakteru ljudi, komedija situacije, komedija karaktera, komedija intrige, komedija konverzacije. Televizijska drama, radio-drama, monodrama. Djela ulomci: npr. Sofoklo: *Antigona*, Marin Držić: *Skup*.	Učenik – i preko vanjskih manifestacija ponašanja identificira različite vrste uloga i tipova ljudi, npr. stav tijela, hod, geste, mimika. – interpretira ljudske odnose, postupke, emotivne odnose i konflikte koji se pojavljuju u dramama. – razumije poruke dramskih djela. – prepozna sadržajne i jezične karakteristike humora i komičnosti. – razumije u čemu je tajna tragedije junaka i od čega netko postaje komičan. – zna povući paralele između karakteristika komedije i tragedije. Po mogućnosti gledanje jedne dramske predstave na hrvatskom jeziku.	*Hrvatski narodopis:* narodne dramske igre. *Vizualna kultura; povijest; spoznaje o društvu i državljanstvu:* grčka i rimska arhitektura kazališta.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Drama, tragedija, komedija, katarza, estetska kvaliteta, konflikt, dijalog, didaskalije, dramska kompozicija, odnos/veza među likovima, maska, kazalište, program, scenograf, scenografija, svjetlo.

<table>
<tr><td>Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi</td><td colspan="2">Četvrti (diskurzivni) književni rod: književno-znanstvene vrste</td><td>Fond sati 10</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Putopis (Matko Peić: Skitnje, Viktor Vida: Boka i Bokelji, Jozo Vrkić: Viški djed–bez unuka), autobiografija (Hrvoje Hitrec: Kažu da sam rođen), esej (Antun Šoljan: Kanađani, Lidija Dulić: Žensko pismo), biografija, reportaža, epske vrste.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Upoznavanje karakteristika književnih djela koja se ne mogu svrstati niti u jedan književni rod (lirika, epika, drama) – pomoću književnih primjera (putopis, esej, feljton, autobiografija, biografija, memoar, dnevnik, reportaža). Vježbanje samostalnog stvaranja teksta u tim književnim vrstama.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Spoznaje</td><td>Zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="2">Karakteristike književne vrste putopisa: ispreplitanje znanstvenog i poetskog stila.
Istaknuti hrvatski putopisci: npr. Antun Nemčić, Matija Mažuranić, A. G. Matoš: Oko Lobora, Miroslav Krleža, Petar Šegedin, Matko Peić: Skitnje.

Karakteristike književne vrste eseja: ispreplitanje znanstvenog i poetskog stila.
Istaknuti hrvatski esejisti: npr. Antun Barac: Umjetnost i bol, A. G. Matoš, Miroslav Krleža, Ranko Marinković, Matko Peić, Slobodan Prosperov Novak.

Karakteristike memoara, dnevnika i autobiografije, npr. autobiografski zapisi Dragutina Tadijanovića.</td><td>Učenik(u)
– pozna pojmove i karakteristike putopisa, eseja, dnevnika, memoara i autobiografije.
– su jasne karakteristike književnih vrsti navedenih oblika (ispreplitanje znanstvenog i poetskog stila).
– u putopisu prepozna etnografske elemente.
– je sposoban formulirati različite teme u književnoj vrsti eseja.</td><td>Mađarski jezik i književnost: putopisi Móricz Zsigmond: Életem regénye, Rákóczi Ferenc: Emlékiratok, Jókai Mór: Az arany ember; analiza eseja.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi/ pojmovi</td><td colspan="3">Putopis, feljton, esej, autobiografija, biografija, memoar, dnevnik, reportaža.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi</td><td>Biblija</td><td>Fond sati 10</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="2">Biblijske priče, nekoliko likova Starog i Novog zavjeta.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="2">Upoznavanje biblijskih životnih situacija, formi ponašanja, tema i motiva, sposobnost njihova prihvaćanja, svijest o njihovu kontinuitetu.</td></tr>
</table>

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Ulomci iz *Starog zavjeta* (npr. *Stvaranje svijeta, Kain i Abel, Potop, Zavjet, Babilonska kula, Priča o Josipu, Mojsije – Deset zapovijedi, Kanaan, proroci, Judita, Pjesma nad pjesmama, Psalmi*). Ulomci iz *Starog zavjeta* (npr. *Evanđelje po Ivanu, biblijske parabole*, npr. *Sin razmetni*, *Milosrdni Samarijanac; Kristova pasija (Muka Isusa Krista), Hvalospjev ljubavi apostola Pavla*, jedan ulomak *iz Knjige Otkrivenja ili Ivanove Apokalipse*). Kontinuitet biblijskog nasljeđa u europskoj i mađarskoj usmenoj i pisanoj kulturi (npr. fond riječi, izreke, teme, motivi).	Učenik – u pročitanim pričama prepozna biblijske životne situacije, forme ponašanja, teme i motive. – zna porijeklo i značenje nekolicine uobičajenih i ustaljenih biblijskih izreka i izričaja. – pozna porijeklo i sadržaj blagdana i tradicija koje se vezuju uz Bibliju (Božić, Uskrs, Duhovi, Tri kralja itd.). – je svjestan kontinuiteta biblijskih motiva, tema i književnih vrsta u kulturi. – pozna utjecaj Biblije na europsku književnost i glazbu koji doseže do današnjih dana (glazba, dramsko nasljeđe, parafraze, adaptacije u više grana umjetnosti).	*Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura:* utjecaj Biblije na druge grane umjetnosti, obrade biblijskih tema različitih razdoblja – s primjerima različitih grana umjetnosti.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Biblija, Stari zavjet, Novi zavjet, kanon, Knjiga Postanka, smak svijeta/Knjiga Otkrivenja, psalmi, proroci, evanđelje, apostol, biblijske parabole.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Antička/starogrčka i rimska književnost	Fond sati 6
Predznanje	Mitovi, mitološke priče.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Osnovne književne forme, književne vrste (pjesma, elegija, himna, oda, ekologa, epitaf, ep, komedija, tragedija), motivi, metrička versifikacija (heksametar, distih/dvostih). Istaknutiji autori antičke književnosti, usvajanje naslova njihovih djela.	

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Homer, Sofoklo, Sappho, Vergilije, Horacije, Plautus, Ovidije – pregledno predstavljanje. Po koji primjer za ilustraciju toga kako je npr. Ptaut utjecao na M. Držića ili kako su Verilijeve	Upoznavanje predstavnika antičke i rimske umjetnosti na informativnoj razini.	*Mađarski jezik i književnost:* književnost antike. *Vizualna kultura:* nekoliko djela starogrčke i rimske umjetnosti.

ekloge utjecale na književnike hrvatske renesanse.		*Hrvatski narodopis:* antički i rimski spomenici kulture hrvatskih gradova. *Filozofija:* filozofi i filozofski smjerovi antike.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Ep, pjesma, oda, elegija, ekloga, epitaf, epigrama, himna, komedija, tragedija, heksametar, distih/dvostih.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Hrvatska srednjovjekovna književnost (7-16. stoljeće)**	**Fond sati 8**
Predznanje	Naseljavanje Hrvata na teritorij današnje Hrvatske. Proza, tema, motiv, dijalog, lira pjesnička slika, stalni epitet. Počeci hrvatske pismenosti, Baščanska ploča. Poznavanje nekolicine značajnijih djela svjetske srednjovjekovne književnosti.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razumijevanje i interpretiranje najranijih spomenika hrvatske kulture–u uzajamnoj povezanosti sa svjesnim usvajanjem uloge spomenika pismenosti i srednjovjekovne pismenosti. Razumijevanje uzajamnih povezanosti kulturne povijesti. Upoznavanje srednjovjekovnih književnih vrsta Upoznavanje i razumijevanje značaja hrvatske srednjovjekovne književnosti.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Latinski i glagoljski natpisi na kamenim spomenicima pismenosti. Crnorizac Hrabar: *O pismeneh.* Djelatnost Konstantina Ćirila i Metoda na polju širenja slavenskog jezika, glagoljice i kršćanstva. Baščanska ploča (oko 1100.), Ljetopis popa Dukljanina (oko 1149.), Vinodolski zakon (1288.), Rumanac trojski (oko 1300.), Šibenska molitva (14. stoljeće), Muka svete Margarite (15. stoljeće). Srednjovjekovne književne vrste.	– Upućenost u svjetsku srednjovjekovnu književnost. – Poznavanje kronologije hrvatske srednjovjekovne povijesti glede formiranja hrvatske pismenosti i spomenike pismenosti. – Svjesno usvajanje značaja spomenika pismenosti. – Poznavanje kasnijih obrada djela hrvatske srednjovjekovne književnosti (npr. M. Marulić: *Zvonimirova lađa*). – Poznavanje književnih rodova i književnih vrsta hrvatske srednjovjekovne književnosti.	*Hrvatski narodopis*: srednjovjekovni spomenici hrvatske pismenosti. *Mađarski jezik i književnost:* djela mađarske srednjovjekovne književnosti, značaj mađarskih spomenika pismenosti. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* hrvatska povijest do kraja srednjeg vijeka.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Skolastika, misticizam, priznanje, trubadurska poezija, viteška književnost, moralnost, mirakul, pismenost, govorno sporazumijevanje, spomenici pismenosti, kameni/uklesani natpisi, pisani spomenik, crkvena/religiozna drama, misterij, legenda, srednjovjekovni roman.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Humanizam u Hrvatskoj (15-16. stoljeće)**	**Fond sati 6**
Predznanje	Spoznaje o srednjem vijeku, proza, opis, motiv, pripovjedač, poglavlje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Svjesno usvajanje svjetonazora novog doba. Svjesno usvajanje problema podjela na povijesna i književnopovijesna razdoblja/razdoblja povijesti umjetnosti, podržavanje usvajanja renesansnih ideja, vrijednosti, tema i autorskih ponašanja. Predstavljanje vrijednosti i značaja bogate i estetski značajne književnosti hrvatskih latinista.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Hrvatski latinisti, humanisti na jugu Hrvatske: Marko Marulić, Juraj Šižgorić, Ilija Crijević, Antun Vrančić; na sjeveru Hrvatske: Janus Pannonius-Ivan Česmički).	– svjesno usvajanje svjetonazora novog doba, povlačenje paralele sa srednjovjekovnim svjetonazorom (npr. čovjekocentričnost, ovozemaljska sreća, težnja za stjecanjem novih spoznaja, značaj života i sreće pojedinca), – prepoznavanje utjecaja antike na srednji vijek, – središta hrvatskog humanizma: gradovi Dubrovnik, Zadar, Šibenik, Trogir, Split, Korčula i Hvar, – biblijske teme u Marulićevim djelima (Davidias/Davidijada, Judita), – upoznavanje skupnog utjecaja religiozne i svjetovne književnosti, – uvjerljivo dokazivanje kako Hrvati mogu biti ponosni na i u europskim razmjerima bogatu i estetski značajnu svoju književnost hrvatskih	*Mađarski jezik i književnost:* navođenje naučenih spoznaja o autorima i djelima svjetske književnosti. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* kulturni život u Hrvatskoj u 15. stoljeću. *Vizualna kultura, pjevanje-glazbena kultura:* nekoliko ostvarenja srednjovjekovne arhitekture, likovne umjetnosti i glazbe. *Mađarski jezik i književnost:* Janus Pannonius-Ivan Česmički.

	latinista.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Humanizam, sonet, novela, balada, hrvatski latinisti, ep, elegija, epigram.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Hrvatska renesansna književnost**	**Fond sati 20**
Predznanje	Srednji vijek, komedija, trubadurska poezija, lirika, lirska pjesma/poezija, pjesnička slika, ritam.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Dokazivanje utjecaja djela svjetske književnosti na hrvatsku književnost. Posjet kazalištu, odnosno razgovor o doživljajima stečenim u kazalištu. Reflektiranje na dramsko životno djelo W. Shakespearea, odnosno reflektiranje na utjecaj njegovih djela na današnjicu. Procvat hrvatske renesansne književnosti u Dalmaciji. Identificiranje središta renesansne književnosti (Dubrovnik, Split, Zadar, Hvar, Šibenik, Trogir). Svjesno usvajanje spoznaje kako je do razvoja stilskog razdoblja doprinijela blizina Italije. Studiji hrvatskih umjetnika u Italiji.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Ulomci iz djela europske renesansne književnosti 14.-16. stoljeća. Marko Marulić: *Judita*–prvi hrvatski ep (ulomci); Petar Hektorović*: Ribanje i ribarsko prigovaranje*–ep (ulomci); Brne Karnarutić: *Vazetje Sigeta grada* (ulomak); Hrvatski petrarkisti: Šiško Menčetić (*Prvi pogled, Blaženi čas i hip*); Džore Držić (*Draža je od zlata, Proklinjem brime*); Nikša Ranjina: *Zbornik* (*Odiljam se*); Hanibal Lucić: *Jur nijedna na svit vila.*	– Svjesno usvajanje najvažnijih renesansnih ideja, vrijednosti, predmeta i tema. – Preciziranje spoznaja o književnoj vrsti novele stečenih analiziranjem književnih djela. – Uočavanje i svjesno usvajanje karakterističnih motiva petrarkističke poezije, metafora, forma ponašanja i vanjskih osobina obožavane ženske osobe. – Povezivanje biblijskih tema sa sadašnjom problematikom pjesnika. Imenovanje i definiranje epskih „pribora/alata“, pojava ideala žene u Juditi. – Petrarkizam–prva škola/smjer pjesništva u Hrvatskoj. Učenik – uočava kako se pjesnik odnosi prema obožavanoj ženi, uočava vanjske osobine idealizirane žene.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* Hrvatska u 15. i 16. stoljeću. *Mađarski jezik i književnost:* djela i analize iz mađarske renesansne književnosti. *Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura:* likovna umjetnost i glazba renesanse. *Hrvatski narodopis:* renesansna umjetnost dalmatinskih gradova; hrvatski majstori na Matijinom dvoru i dvoru Jagelovića: trogirski kipar Ivan Duknović: Budimska tvrđava, Diósgyőr;

	– zamijeti da obožavana žena služi samo kao povod za izražavanje pjesnikovih osjećaja, da je to platonska ljubav. – iskusi da je pjesma „*Blaženi čas i hip*“ prepjev Petrarcine pjesme (LXI. sonet), dok je „*Proklinjem brime*“ njen antipandan. – svjesno usvaja činjenicu da je u to vrijeme biti petrarkistom značilo isto što i biti pjesnikom.	Luka de la Festa iz Splita, Ivan Grubanić, Petar Trogiranin, Julije Klović.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Renesansa, stilsko razdoblje, petrarkizam, ep, bugarština, lirska pjesma, sonet, platonska ljubav, epski pribori/alati.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Marin Držić – životno djelo**	**Fond sati 17**
Predznanje	Drama, komedija, dramska situacija, konflikt, dijalog, monolog, načini karakterizacije likova, prizor, didaskalije, lirska pjesma.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje karakteristika hrvatske renesansne komedije, usvajanje njenih karakteristika. Raščišćavanje pojma komedije, upoznavanje njenih karakteristika. Uočavanje karakteristika shvaćanja života i formi ponašanja u renesansi. Povlačenje paralela između renesansnog shvaćanja života i ljudskog ideala, odnosno životnog ideala i ljudskog ideala srednjeg vijeka.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Životno djelo Marina Držića. *Dundo Maroje*, *Novela od Stanca* (ulomci). Teme i književne vrste (lirika, komedija, pastorala). Kazališne udruge u Držićevo doba.	Učenik – pozna važnije autorske postaje životnog djela M. Držića, njegovo mjesto i ulogu u povijesti hrvatske književnosti, karakter njegovog dramskog stvaralaštva. – su jasne karakteristike stilskog razdoblja renesanse. – tijekom analiza djela upozna Držićeve karakteristične teme i književne vrste, u njegovim djelima uoči utjecaje svjetske književnosti (npr. Plaut). – je u stanju formulirati ljudski ideal novog doba (Pomet).	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* Hrvatska i Dubrovnik u 16. stoljeću. *Mađarski jezik i književnost:* antička rimska književnost– Plaut. *Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura:* nekoliko djela hrvatskog renesansnog graditeljstva, likovne umjetnosti i glazbe.

	– tijekom analiza djela svjesno usvaja spoznaju o jezičnim karakteristikama suvremenog dubrovačkog društva, utjecaje talijanskog na hrvatski jezik. – je u stanju formulirati razlike među generacijama (mladi–stari, otac–sin). – uočava odnos između gospodina i sluge, intrigantnu ulogu sluga.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Komedija, pastorala, komedija situacije, komedija karaktera, komedija konverzacije, prolog.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pogledi na svijet – Ivan Gundulić**	**Fond sati 13**
Predznanje	Renesansa, reformacija, ep, N. Zrinski: *Propast Sigeta/Szigeti veszedelem*, ep, himna, idejna poruka, pjesnička slika, stupnjevanje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upućenost u kronologiju, pojmovna naobrazba, daljnje razvijanje senzibilnosti za povijest (npr. kulturno-povijesno razdoblje, stilsko razdoblje, stilski smjer). Formiranje sposobnosti za identificiranje i imenovanje osnovnih formalnih i stilskih značajki renesanse i baroka. Upućenost u stilska razdoblja, razvijanje osjećaja za stil i formu: upoznavanje formalnih obilježja baroka u relacijama svjetonazora i književnih vrsta te poetski/retoričkih rješenja (u književnim djelima i drugim granama umjetnosti). Predstavljanje konvencije književne vrste kao nositelja značenja. Pomaganje usvajanja i razumijevanja čitanih djela.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Kasna faza renesanse, manirizam. Barokno stilsko razdoblje (pozadina, tematika, stilske i formalne značajke). Fragmenti ulomaka o smjerovima, autorima, djelima. Hrvatska književnost baroka. Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga, Dubravka (ulomci), Osman (ulomci). Predstavnici Ozaljskog kulturnog kruga (kajkavsko narječje): Petar	Učenik(u) – pozna probleme korištenja pojmova (kulturno-povijesno razdoblje, stilsko razdoblje, stilski smjer). – zna razlikovati osnovne formalne i stilske značajke renesanse/baroka/klasicizma, pozna njihovu estetsku pozadinu. – pozna najznačajnije autore svjetske barokne književnosti. – pozna označavanje razdoblja: od 16-18. stoljeća, pojmove katoličke obnove i	*Mađarski jezik i književnost:* Propast Sigeta, karakteristike baroknog epa. *Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura:* formalna obilježja baroka.

Zrinski, Fran Krsto Frankopan, Ana Katarina Zrinski (po jedno djelo). Barok u Slavoniji i sjeverozapadnom dijelu Hrvatske.	protureformacije. – pozna utjecaje svjetske na hrvatsku književnost. – prepozna stilske značajke baroka (dekorativnost, tajanstvenost, dinamizam, monumentalnost, heroizam, patetičnost, mistika, jaki kontrasti, spektakularnost, kićenost, dekorativnost. – u književnim djelima i u drugim granama umjetnosti u svezi s književnošću, prepozna formalne značajke baroka. – prepozna uzajamne povezanosti između svjetonazora, književnih vrsta te poetskih/retoričkih rješenja. – prepozna utjecaje svjetske na hrvatsku književnost (uzori, izvori, npr. Tasso: *Oslobođeni Jeruzalem*– Gundulić: *Osman*). – je jasan kontinuitet epskih sredstava, razlika između antičkog i baroknog epa (koncepcija, kompozicija, vrijednosni sustav, ideal čovjeka, katolički motiv). – minimum poznavanja književnih djela: Gundulić: *Suze sina razmetnoga*, *Dubravka* (ulomci), *Osman.* – Memoriter: *Osman* I. pjevanje, 1., 4., 5., 6. stih; *Dubravka*: činjenje treće, *Skazanje* deveto: „*O lijepa, o draga, o slatka slobodo,…*”	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Barok kao stilsko razdoblje, ep, lirska poezija, poema, pastorala, melodrama, reformacija, protureformacija, jezuiti.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Hrvatska književnost u doba prosvjetiteljstva**	**Fond sati 16**
Predznanje	Epika, tema–motiv.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje uzajamnih povezanosti između estetskih osobitosti klasicističke normative (hijerarhija među književnim vrstama, pravila), očekivanja/zahtjeva vremena i dramaturgije. Razumijevanje promjena i kvalitete komičnosti kao vrste koja utječe na formiranje književnih djela. Posjet kazalištu, odnosno reflektiranje na kazališne predstave. Razlikovanje i prepoznavanje uzajamnih povezanosti između kategorija smjera u filozofiji i stilskog smjera. Interpretacija ulomaka, interpretacija djela. Najvažniji programi, misli rasprava rođenih ciljem stvaranja hrvatskog jezika (jedinstvenog hrvatskog književnog jezika), upoznavanje rječnika 18. stoljeća. Upoznavanje karakterističnih stilskih smjerova, književnih vrsti, tipova i formi pjesama. Upoznavanje moralne, prosvjetiteljske i religiozne/vjerske (didaktičke) zadaće i značaja književnosti. Upoznavanje nastojanja hrvatske književnosti koje su, uz prikaz suvremenih odnosa, imala za cilj uzdizanje hrvatskog naroda iz zaostalosti, napuštanje loših običaja i njegovo podizanje na razinu europskih naroda.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Francuska klasicistička drama i kazalište. Karakteristične književne vrste i stilski smjerovi književnosti prosvjetiteljstva: klasicizam, sentimentalizam (senzibilnost), rokoko. Književnost u doba prosvjetiteljstva. Spajanje književnih nastojanja južnih i sjevernih dijelova zemlje, Zagreb postupno postaje kulturno središte. Matija Petar Katančić: *Vinobera u zelenoj Molbice dolini, Ševa*, njegov prijevod *Biblije* (prva tiskana Biblija na hrvatskom jeziku), njene mađarske konotacije; Matija Antun Reljković: *Satir iliti divji čovik* (ulomci), Andrija Kačić Miošić: *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* (ulomak*), Korabljica* (ulomak), Tituš	Učenik(u) – prepozna uzajamne povezanosti između estetskih osobitosti klasicističke normative (hijerarhija među književnim vrstama, pravila), očekivanja/zahtjeva vremena i dramaturgije. – pozna dvosmjerni utjecaj europske na hrvatsku književnost. – pozna najvažnije programe, misli rasprava rođenih ciljem stvaranja hrvatskog jezika (jedinstvenog hrvatskog književnog jezika), rječnike 18. stoljeća. – pozna utjecaj narodne na umjetničku poeziju (epski deseterac). – je jasna moralna, prosvjetiteljska i vjerska/religiozna (didaktička) zadaća književnosti.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* turska osvajanja po Europi. *Mađarski jezik i književnost:* književnost prosvjetiteljstva.

Brezovački: *Matijaš Grabancijaš dijak* (ulomak).	– pozna ona nastojanja u hrvatskoj književnosti čiji je prioritet upoznavanje povijesti i kulture hrvatskog naroda (F. Grabovac, A. Kačić Miošić). – pozna nastojanja hrvatske književnosti koja su, uz prikaz suvremenih odnosa, imala za cilj uzdizanje hrvatskog naroda iz zaostalosti, napuštanje loših običaja i njegovo podizanje na razinu europskih naroda (M. A. Reljković, T. Brezovački). – pozna znanstvenu djelatnost Ruđera Boškovića.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Komedija, školska drama, epska poezija, prigodna pjesma,antički motivi, epski deseterac.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Hrvatska narodna književnost**	**Fond sati 16**
Predznanje	Pripovijetka, pjesma, balada, pitalica, poslovica.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje značaja narodne književnosti. Svjesno usvajanje činjenice o bogatstvu narodne umjetnosti, njenog utjecaja na umjetničku književnost.	
Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Narodna umjetnost (tematska, stilska i formalna obilježja). Djela: dva-tri lirska, jedno epsko djelo, *Hasanaginica*, jedna-dvije pripovijetke.	Učenik – pozna okolnosti nastanka i opće karakteristike narodne književnosti. – prepozna značaj narodne književnosti u životu naroda. – pozna utjecaje narodne na umjetničku književnost (npr. renesansa, romantika; jezik, tropi, stilska sredstva, stihovi itd.). – pozna teme, motive, vrste stihova i strofa, ritam, stilska sredstva i obrate narodne književnosti. – pozna podjelu i književne vrste narodne književnosti (lirske, epske vrste).	*Strani jezici; mađarski jezik i književnost:* sličnosti s narodnim književnostima drugih naroda.

	– jasno mu je ispreplitanje zbilje i fantastike, polariziranost likova i jasna mu je simbolika. – pozna narodnu književnost Hrvata u Mađarskoj, zbirne narodne književnosti. – memoriter: jedna lirska pjesma, ulomak iz *Hasanaginice*, ulomak iz jednog epskog djela, jedna-dvije zagonetke, jedna-dvije izreke.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Narodna književnost, umjetnička književnost, zbilja, fantastika, vrste stihova i strofa, književne vrste, stilska sredstva.	

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik – je sposoban za globalno (sveobuhvatno) razumijevanje pisanih (npr. beletrističkih, dokumentarnih, znanstvenopopularnih) tekstova, za interpretiranje poruke povrh doslovnog tekstualnog značenja, za retroaktivno pronalaženje informacija iz teksta. – zna samostalno rezimirati sadržaj teksta, samostalno pisati skice i bilješke. U stanju je svoje mišljenje u svezi s pročitanim tekstom formulirati i obrazložiti u pisanom i usmenom obliku. – je u stanju prepoznati i interpretirati veze i razlike među tekstovima i te je sposobnosti u stanju primijeniti u pisanim i usmenim književnim vrstama analize. – je pravilnom primjenom sredstava tekstualne fonetike i svjesnim kazivanjem tekstova u stanju tekstu vjerno interpretirati memoritere. – zna primijeniti postupke obrade tekstova i načine pristupa koji su primjereni prirodi književnih djela. – u beletrističkim i drugim tekstovima zna prepoznati vrijednosti, moralna pitanja, motive i forme ponašanja. – je upućen u različite lirske književne vrste i njihove tonove. – razumijevanje različitih tekstova dokazuje analizom koja je usmjerena prema strukturi tekstova, gramatičkim karakteristikama, mreži tema i raščlanjenosti; u stanju je na tekstu vjerno čitanje, za uređeno, čitko pisanje odgovarajućeg tempa. – u pismenim i usmenim komunikacijskim situacijama izabire adekvatan ton, jezičnu varijantu i stilski sloj. – primjenjuje jezične norme razgovornog (regionalnog) jezika, odnosno jezične norme govornih varijanti, u stanju je prepoznati i interpretirati varijante jezika koje odstupaju od njih. – u svezi sa štivima, postavljenim i raspravljenim problemima u stanju je formulirati definicije, obrazloženja i jednostavnije rasprave (referate) te je i sam u stanju formulirati pitanja, probleme.

	– pozna karakteristike službenih prepiski, u stanju je samostalno stvarati tekst u njegovim učestalim vrstama. – primjenjuje pravila i etičke norme navođenja. – je sposoban identificirati, slijediti, raspraviti, usporediti, razumjeti i ponovo formulirati različita mišljenja koja se pojavljuju u književnim djelima i u raspravama u okvirima nastave. – je u stanju formulirati svoje znanje o istaknutim autorima mađarske i svjetske književnosti. – zna predstaviti osobitosti naučenih književno-povijesnih razdoblja i stilskih smjerova. – je u stanju objektivno predstaviti značenje i moralni sadržaj obrađenih epskih, lirskih i dramskih djela. – je u stanju imenovati moralna pitanja, situacije za donošenje odluka, u stanju ih je ilustrirati primjerima. – je sposoban za sudjelovanje u analitičkim razgovorima čijim sadržajima doprinosi svojim mišljenjem.

11.-12. razred

U ovom je razdoblju najvažniji cilj poznavanje i sigurna uporaba frazeoloških izraza i jezičnih obrata karakterističnih za hrvatski jezik.

Otkrivanje i interpretiranje kompozicija i slojeva značenja tekstova različitih književnih vrsta. Prepoznavanje i interpretacija vrijednosti, moralnih pitanja, formi ponašanja koja se pojavljuju u beletrističkim i drugim tekstovima. Razvijanje sposobnosti kreativnosti i samoizražavanja u raznim književnim vrstama. Svrhovito korištenje različitih nosača informacija – samostalnošću koja je primjerena uzrastu.

Poznavanje i primjena književnoj vrsti adekvatnog postupka obrade teksta.

Upoznavanje karakteristika stilskih razdoblja, stilskih smjerova, odnosno upoznavanje osobitosti stilskih slojeva, prepoznavanje njihovih osobitosti u reprezentativnim tekstovima. Poticanje na čitanje adekvatno cilju i zahtjevnom ukusu. Svjesno usvajanje spoznaje da je doživljaj književnosti izvor kontinuiranog stjecanja ljudskog iskustva: emocija, ideja, misli, životnih situacija, konflikata, postupaka. Usporedba karakteristika tipova ljudi različitih razdoblja u zrcalu društva, gospodarstva i politike razdoblja. Književno djelo kao pojava koja slijedi norme i koja obnavlja norme, doživljaj istovremenog postojanja novoga i staroga u umjetnosti. Individualni i društveni aspekt usvajanja umjetničkog djela. Uočavanje i svjesno usvajanje uloge umjetnosti u stvaranju kulture. Prepoznavanje prednosti i granica prohodnosti među kulturama, potreba za upoznavanjem kultura drugih. Identificiranje zajedničkih i različitih kulturnih i povijesnih crta hrvatskog i mađarskog naroda u zrcalu višestoljetnog suživota. Identificiranje leksičkih i sintaktičkih karakteristika važnijih pjesničkih slika i oblika, razumijevanje njihove uloge u sažimanju sadržaja u naučenim pjesmama. Prepoznavanje složenosti pjesničkog izraza, interpretacija funkcija gramatičkih sredstava. Pravda i moral u životu pojedinca i u društvu. Formuliranje uzajamnih povezanosti prava i morala. Usvajanje svjesnog, moralnog ponašanja koje slijedi pravne norme, potreba i sposobnost orijentiranja u pravnim pitanjima. Potreba za razumijevanjem pozadine društvenih, kolektivnih i individualnih konflikata. Formiranje pojedinačnih postupaka rješavanja konflikata.

Jezik

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razine jezika – sintagme**	**Fond sati 9**
Predznanje	Spoznaje o sintagmama, njihova pravilna primjena u procesu stvaranja pisanog i usmenog teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje uloge sintagmi u rečenicama, njihov odnos u rečenici, identificiranje padeža.	
Razvojni zahtjevi/Spoznaje		**Korelacije**
Pojam sintagmi, tipovi sintagmi, njihova uloga u rečenici, njihov odnos u rečenici, identificiranje padeža. Prepoznavanje uzajamnih povezanosti između padeža i rečeničnih dijelova. Usporedba padeža hrvatskog i mađarskog jezika, njihova pravilna primjena.		*Strani jezici; mađarski jezik i književnost:* sintagme, padeži.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Sintagma: vrste na osnovi gramatičkog odnosa sastavnica: sročnost (kongruencija), padeži.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Razine jezika – rečenica**	**Fond sati 12**
Predznanje	Spoznaje o sintaksi, njihova adekvatna uporaba u procesu stvaranja usmenog i pisanog teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Pravilno slaganje rečenice uvažavanjem pravilnog reda riječi u rečenici. Sigurna primjena intonacije koja je sukladna modalnosti rečenice. Uočavanje i primjena sročnosti između glagola i rečeničnih dijelova.	
Razvojni zahtjevi/Spoznaje		**Korelacije**
Pojam rečeničnih dijelova, vrste rečeničnih dijelova, njihovo prepoznavanje u rečenici i pravilna primjena u slaganju rečenice. Pojam rečenice, vrste rečenica po sastavu, prepoznavanje i analiza jednostavnih i složenih rečenica, pravilno slaganje rečenica u praksi. Rečenica kao jezična jedinica glede modalnosti. Uzajamna povezanost između raščlanjenosti rečenice i reda riječi, odnosno rečenične intonacije. Red riječi hrvatske rečenice. Interpunkcijski znakovi. Različita uporaba zareza u složenim rečenicama u hrvatskom i mađarskom jeziku. Usporedba strukture hrvatskog jezika sa strukturom učenog stranog jezika.		*Strani jezici:* struktura rečenice, vrste objekta i priložnih oznaka.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Rečenični dijelovi: subjekt, predikat, objekt, priložna oznaka, atribut; rekcija; rečenica, rečenice po sastavu (raščlanjene, neraščlanjene), vrste rečenica: jednostavna, složena; aktualno raščlanjivanje; tema i rema.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Spoznaje iz povijesti jezika – hrvatski jezik u 19. stoljeću	Fond sati 9
Predznanje	Spoznaje iz povijesti hrvatskog jezika 19. stoljeća.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje potrebe stvaranja jedinstvenog hrvatskog jezika, upoznavanje postupaka i djela u svezi s tim. Identificiranje značaja proglašenja hrvatskog jezika službenim (njegova uloga u opstanku naroda i uloga u održavanju naroda). Prepoznavanje značaja rječnika i gramatika objavljenih u tom razdoblju te značaj kulturnih ustanova osnovanih u tom razdoblju.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	Korelacije
Upoznavanje borbe za jedinstven hrvatski jezik putem usporedbi pojedinih hrvatskih regionalnih jezika. Gajeva reforma. Predstavljanje značaja Gajeve reforme koji za bilježenje svakog glasa predlaže jedan (grafem) znak putem različitog označavanja pojedinih glasova (glas „č“ označavan je na više od deset načina). Upoznavanje djelatnosti filoloških škola. Značaj rječnika, gramatika: rasprave, navođenje argumenata. Upoznavanje značaja proglašavanja hrvatskog jezika službenim: svjesno utvrđivanje činjenice o ulozi jezika u očuvanju i održavanju naroda. Značaj ilirskog pokreta: časopisi, osnivanje Matice ilirske (kasnije Matica hrvatska), osnivanje Hrvatskog narodnog kazališta. Stjecanje iskustava o obnovi javnog života Hrvatske, o usponu kulturnog života te o književnoteorijskim raspravama.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* borba Hrvatske za neovisnost, borba za narodni jezik, hrvatski narodni preporod (ilirizam). *Mađarski jezik i književnost:* borba za proglašenje mađarskog jezika službenim jezikom u reformnom dobu.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Novine horvatske, Danica horvatzka, slavonszka y dalmatinzka, Ilirske narodne novine, Danica ilirska, Matica ilirska, Matica hrvatska.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Hrvatski jezik u 20. stoljeću	Fond sati 5
Predznanje	Spoznaje o povijesti hrvatskog jezika 19. stoljeća.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Pomaganje spajanja stečenih znanja o razdobljima povijesti hrvatskog jezika sa znanjima iz povijesti i povijesti književnosti. Prepoznavanje političkih u društvenih čimbenika u upotrebi jezika. Upoznavanje borbe za ukidanje podčinjenosti hrvatskog jezika.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	Korelacije
Upoznavanje položaja hrvatskog jezika u 20. stoljeću: jedinstven srpsko-hrvatsko-slovenski jezik kao službeni jezik jedinstvene Jugoslavije – ostvarenje političkih ciljeva. 1967.: Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika– značaj. 1971.: Babić-Finka-Moguš:Hrvatski pravopis (zabranjen) 1972. godine izdan u Londonu – upoznavanje značaja.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, Kraljevina Jugoslavija;

Prema Ustavu Republike Hrvatske službeni jezik države je hrvatski, a službeno pismo latinica. Značaj jezične obnove. Poznavanje priručnika, gramatika i rječnika normativnog hrvatskog jezika, njihova primjena u praksi.	ustrojenje Banovine Hrvatske, Nezavisne Države Hrvatske; Republika Hrvatska.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Vukovci, časopis Hrvatski jezik, „Novosadski dogovor“, razlikovni rječnik, etimološki i fonološki pravopis, jezična obnova.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Leksikologija**	**Fond sati 14**
Predznanje	Poznavanje značenja poslovica, uzrečica. Samostalno korištenje općepoznatih jednojezičnih i dvojezičnih rječnika (etimologijski; hrvatsko-mađarski, mađarsko-hrvatski rječnici).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje i interpretiranje odnosa između oblika i značenja riječi u različitim govornim situacijama. Raščišćavanje pojma dvojezičnosti, svjesno poimanje njenih prednosti. Razvijanje vještine korištenja rječnika na razini vještine.	
Razvojni zahtjevi/Spoznaje		**Korelacije**
Slojevitost leksika. Riječi u poređenju sa živim jezikom. Područna raslojenost jezika. Riječi po okomitoj raslojenosti jezika. Individualni leksik; aktivni i pasivni leksik, mogućnosti razvoja individualnog leksika. Materinski jezik, dvojezičnost. Strane riječi; načini posuđivanja; vrste posuđenica, njihova prilagodba hrvatskom jezičnom sustavu. Usvajanje znanja o pravilnom pisanju stranih riječi. Uloga dijalektalnih i stranih riječi u beletristici. Jezični purizam. Frazeologija. Karakteristike frazema. Poznavanje značenja i izvornih funkcija poslovica i izreka, njihova uloga u beletrističkom i publicističkom stilu. Krilatice. Upotreba frazeološkog rječnika. Tvorba riječi: polazna/ishodišna riječ, tvorenica. Načini proširivanja fonda riječi: izvođenjem (prefiksima, sufiksima, slaganjem, preobrazbom/konverzijom. Upoznavanje vrsta rječnika, usvajanje njihove uporabe i korištenja u svakodnevnom životu.		*Mađarski jezik i književnost:* slavenske posuđenice u mađarskom jeziku; nastojanja jezičnog razvoja. *Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* osamstoljetni suživot hrvatskog i mađarskog naroda.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Leksem, osnovni fond riječi, dodatni fond riječi; nomenklatura, terminologija, historizmi, arhaizmi, neologizmi, pomodnice; lokalizmi, regionalizmi, dijalektizmi; posuđenice, palindromi; riječi stranog podrijetla, onomastika, egzotizmi, eponimi, etnonimi, ktetici, hidronimi, oronimi, antroponimi, toponimi; frazeologija, frazem; tvorba riječi, slaganje, preobrazba/konverzija; leksikografija.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Stil i stilistika**	**Fond sati 19**
Predznanje	Poznavanje osnovnih metafora i osnovnih oblika.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Usvajanje i svjesno poimanje čimbenika koji utječu na stil. Uvježbavanje stilskih slojeva, stilskih nijansa i stilskih sredstava koje su sukladne priopćajnoj namjeri i govornoj situaciji. Prepoznavanje i primjena usvojenih semantičkih, stilističkih i tekstoloških pojava tijekom analiza književnih djela, u prosuđivanju jezičnih pojava svakodnevice, u stvaranju tekstova.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Pojam stila. Stilistika. Odnos između stilova i standardnog jezika. Upoznavanje funkcionalnih stilova i njihovih karakteristika. Uloga izričaja administrativnog, znanstvenog i razgovornog stila u beletristici. Uočavanje i prepoznavanje prigodnih i stalnih stilskih vrijednosti jezičnih razina naznačenih u rječnicima te njihova primjena u stvaranju tekstova. Situaciji i komunikacijskom cilju sukladna svjesna uporaba stilskih sredstava u stvaranju tekstova. Funkcija i uporaba metafora u razgovornom jeziku, nadalje u publicističkom i znanstvenom jeziku. Interpretacija uloge stilskih elemenata i stilskih sredstava u umjetničkim i svakodnevnim tekstovima.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* stilske karakteristike različitih izvornih tekstova. *Biologija-spoznaje o zdravlju; fizika; kemija; zemljopis:* stručni izričaji, metafore i metonimije u prirodoslovnim tekstovima. *Kultura pokretnih slika i mediji:* karakteristični stilski registri javnih očitovanja, različitih tipova programa, odnosno internetskih površina. *Drama i ples:* predočavanje stilskih nijansi konverzacije.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Stil, stilistika, stilem, administrativni stil i njegove podvrste: poslovni stil, administrativno-pravni stil, diplomatski stil, politički stil; znanstveni stil i njegove podvrste: znanstveni stil, znanstveno-popularni stil, strogo znanstveni stil; književno-umjetnički stil i njegove podvrste: prozni stil, pjesnički stil, dramski stil; figure riječi/tropi (metafora, poredba, sinestezija, metonimija, sinegdoha, alegorija, simbol); sintaktičke figure (elipsa, asindeton, polisindeton, anafora, epifora, paralelizam, oksimoron, ponavljanje;

	sredstva rečenične stilistike (verbalni stil, normalni stil, višestruko složena rečenica); zvučna simbolika, onomatopeja, aliteracija, opkoračenje, figura etimologica, ekspresivnost, eufemizam, evokacija, arhaizacija, stvaranje novih riječi, poetizmi, novinarsko-publicistički stil i njegove književne vrste: reportaža, feljton, rasprava, esej; razgovorni stil, žargon, sleng, vulgarizmi, kolokvijalizmi.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Retorika**	**Fond sati 19**
Predznanje	Poznavanje funkcije komunikacije, njena primjena. Interpretacija i stvaranje tekstova argumentacije. Usvajanje stilističkih i semantičkih spoznaja. Kulturno iznošenje mišljenja.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje osnovnih pojmova klasične retorike, njihova primjena u javnim očitovanjima života i svakodnevice učenika. Upoznavanje tehnika djelotvornog argumentiranja i najčešćih pogrešaka argumentiranja. Razvijanje jezičnih sposobnosti i sposobnosti promišljanja potrebitih za samostalno pisanje govora i njegovo efektno prezentiranje.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Uvježbavanje kulturnog vođenja rasprave i iznošenja mišljenja. Osobine i zadaci govornika. Komunikacijske funkcije javnog govora. Kompozicija govora, sastavljanje govora od prikupljanja materijala do govorenja. Kompozicija argumentiranja. Logika i tehnike argumentiranja; sistematizacija argumenata. Metode demantiranja. Kompozicija referata i odgovora na ispitu. Sredstva djelotvornog načina prezentacije. Uvježbavanje istupanja pred javnosti u različitim situacijama. Interpretativna prezentacija monoloških tekstova (predavanje, govor) i memoritera.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* antički govornici, poznati javni govori; retorika javnih očitovanja. *Drama i ples:* retorički elementi govora na pozornici, interpretiranje klasičnih monologa.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Retorika, javni govor (pohvalni ili svečani, politički ili savjetodavni, sudski ili sudbeni), prigodni govor, tekstovi uvjeravanja (rasprava, preporuka); govorništvo, uvod (izazivanje interesa, pridobivanje naklonosti, označavanje teme), izlaganje, dokazivanje, pobijanje, završetak/zaključak (rezimiranje, perspektive/izgledi).

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Stvaranje teksta**	**Fond sati 26**
Predznanje	Stvaranje elektroničkog teksta i stvaranje teksta (tiskanog) na papiru, sukladno komunikacijskim ciljevima. Poznavanje formalnih i sadržajnih karakteristika pripovijetke,	

	karakterizacije, mišljenja, autobiografije. Primjena stilskih sredstava sukladnih komunikacijskom cilju, književnoj vrsti, adresatu i kontekstu.
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje formalnih i sadržajnih karakteristika argumentiranja, eseja, recenzije, predavanja, rasprave, izvješća, priopćenja, oglasa, promidžbene poruke, uvježbavanje stvaranja takvih tipova tekstova.

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Stvaranje razloženog teksta jasne kompozicije, bogatog informacijama i težnjom prema bitnom–u priopćajnim formama informiranja, argumentiranja, uvjeravanja i rasprave. Vještina u primjeni tekstova sa sadržajima poziva, čestitke, priopćenja zahvale i sućuti. Uloga tekstova sa sadržajima poziva, čestitke, priopćenja zahvale i sućuti u društvenom životu. Jezik promidžbenih poruka, jezične pogreške. Izrada promidžbenih poruka (uvažavanjem slike, teksta i inih načina izazivanja pozornosti). Struktura raspravljačkog eseja.	*Tehnika, način života i praktični rad:* tipovi tekstova u osobnoj komunikaciji. *Informatika:* spoznaje o obradbi teksta, korištenju usluga knjižnice, pronalaženja informacija.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Argumentiranje, recenzija, predavanje, esej, rasprava, izvješće, priopćenje, oglas, čestitka, pozivnica, iskazivanje zahvalnosti i sućuti, promidžbene poruke.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Jezični znak i značenje**	**Fond sati 9**
Predznanje	Riječi istog oblika, višeznačne riječi i sinonimi, njihovo korištenje u govoru i stvaranju pisanog teksta.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Jezični i nejezični znakovi kao sredstva komunikacije. Razvijanje sposobnosti nijansiranog pismenog i usmenog izražavanja. Prepoznavanje i interpretacija odnosa između glasovnog oblika i značenja u različitim govornim situacijama. Uočavanje odnosa između govora i čovjeka.	

Razvojni zahtjevi/Spoznaje	**Korelacije**
Priroda jezičnog znaka: odnos izraza i sadržaja/označenika. Riječ i znak. Znakovni sustav. Uloga nejezičnih znakova (govora gesti) u komunikaciji. Jednoznačne i višeznačne riječi (metaforični i metonimijski prijenos). Struktura, karakteristični tipovi i polja uporabe metaforičkih izričaja. Leksičko značenje riječi (glavni/jezgreni tagmemi, zavisni (podređeni) tagmemi, pridruženi pojam). Sinonimi, antonimi, homonimi. Uočavanje inačica promjena značenja promjena reda riječi, interpretacija utjecaja. Uporaba jednojezičnih rječnika.	*Strani jezici:* jednoznačne i višeznačne riječi.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Jezični znak, izraz, sadržaj/označenik, znakovni sustav, semiotika, struktura značenja riječi, osnovno (denotativno) značenje, prošireno (konotativno) značenje, glavni/jezgreni tagmemi, zavisni (podređeni) tagmemi, sinonimi, antonimi, homonimi (leksički, obličnі, homofoni/istozvučnice, homografi/istopisnice).

Književnost

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Hrvatski romantizam – hrvatski nacionalni i književni preporod**	**Fond sati 11**
Predznanje	Romantizam, nekoliko osnovnih karakteristika stilskog razdoblja romantizma; romantizam i realizam. Hrvatski jezik u 19. stoljeću (u doba ilirizma); Petar Preradović: *Jezik roda moga, Miruj, miruj, srce moje*; lirika, ep, drama, pjesničke slike.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razumijevanje karaktera stilskog razdoblja romantizma, razumijevanje značaja skupnog utjecaja romantizma i kritičkog realističkog nazora. Pripremanje za usvajanje stilske i tonske kompleksnosti. Razvijanje sposobnosti prikupljanja i obrade podataka, stvaranja i interpretiranja teksta: samostalna obrada štiva domaće zadaće, pisanje izvješća. Ilirizam, hrvatski nacionalni i književni preporod–upoznavanje pojmova, njihova sadržaja, uloge i značaja.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Karakteristike književnosti romantizma (estetska načela, umjetnička sloboda, stilske i formalne značajke). Nove književne vrste i forme (npr. povijesni roman, drama, roman u stihovima). Hrvatska književnost u prvoj polovici 19. stoljeća; događaji koji su prethodili pokretu, njegov program; borba za narodni jezik i nacionalnu neovisnost. Kulturne ustanove, časopisi. Romantičarska književnost u doba ilirizma. Pavao Štoos: *Kip domovine vu početku leta*1831.; Ljudevit Gaj: *Horvatov sloga i zjedinjenje*; Antun Mihanović*: Horvatska*	Učenik(u) – prepozna značaj karakteristika stilskog razdoblja romantike. – prepozna važnije karakteristike romantizma. – prepozna ulogu i utjecaj književnog liberalizma na estetiku (nove verzije književnih vrsta, stilska i tonska kompleksnost). – prepozna ulogu povijesnih tema u književnosti. – upozna utjecaj narodne književnosti na književnost, značaj narodne književnosti u životu naroda. – pozna nekoliko osobitosti hrvatske književnosti na početku 19. stoljeća. – prepozna sadržaj, ulogu i značaj pojmova ilirizma, hrvatskog nacionalnog i	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* položaj Hrvatske u prvoj polovici 19. stoljeća; kultura i društveni život. *Mađarski jezik i književnost:* teme i tipovi junaka karakteristični za romantizam.

domovina, Reč domovini; Stanko Vraz: *Đulabije* (1pjesma), *Ždral putuje k toplom jugu*.	književnog preporoda. – je jasna vodeća uloga Ljudevita Gaja u doba ilirizma i u razvoju hrvatskog jezika. – pozna istaknuta djela i književne vrste razdoblja. – pozna nastojanja za stvaranje jedinstvenog narodnog jezika. – prepozna važnost djelatnosti biskupa Maksimilijana Vrhovca u skupljanju djela (usmene) narodne književnosti.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Isprepletenost književnih vrsta, tonska isprepletenost, kriminalistička priča, povijesni roman, roman u stihovima, književni život, ilirizam, lirska pjesma, poema, ep, putopis, drama, nacionalna himna, časopis.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Ivan Mažuranić – portret**	**Fond sati 8**
Predznanje	Spoznaje o epu, pjevanju, narodnoj i dubrovačkoj epskoj tradiciji; I. Mažuranić: *Smrt Smail-age Čengića* (ulomak).	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razumijevanje idejne pouke Mažuranićeva epa u svjetlu nastojanja toga doba. Sposobnost analize epa po više kriterija. Formuliranje razlika između različitih ljudskih karaktera, formuliranje vlastitog mišljenja.	
Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Analize epa *Smrt Smail-age Čengića* po više kriterija. Npr. – grupiranje likova po više kriterija: – karakter Smail-age; – kolektivni otpor crnogorskog naroda, njegovo jedinstvo, borba i moralna pobjeda; – interpretacija završetka djela; – ideja kršćanstva; – struktura djela.	Učenik(u) – pozna svjetske i hrvatske epske tradicije, u okviru toga zna smjestiti Mažuranićev ep. – postaje sposoban za analizu djela po više kriterija. – je u stanju višestrano karakterizirati likove. – u djelu prepozna lirske, epske, dramske elemente, odnosno elemente narodne književnosti. – pozna strukturu djela. – zna spojiti suprotnost ideje kršćanstva i turskih osvajanja u ranijim hrvatskim epovima	*Vizualna kultura:* ilustracije djela Mirka Račkog.

	(Gundulić: *Osman*, Marulić: *Judita*). – zna da je Mažuranić dopunio Gundulićev ep *Osman*.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Ep, epska struktura, moralna vrijednost, nacionalna problematika, karakterizacija, pjevanje, pjesničke slike, stilska sredstva, (usmena) narodna književnost.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Perspektive/pogledi – Petar Preradović**	**Fond sati 8**
Predznanje	Hrvatski jezik u 19. stoljeću (u doba ilirizma); Petar Preradović: *Jezik roda moga, Miruj, miruj, srce moje*; lirika, romantizam.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje uloge i mjesta Petra Preradovića u povijesti hrvatske književnosti. Spajanje motiva njegova pjesništva s motivima književnosti europskog romantizma. Razvijanje sposobnosti kreativnosti, mašte i asocijacija. Priprema za formuliranje samostalne analize djela. Upoznavanje Preradovićevog osobitog odnosa prema hrvatskom jeziku, prema materinskom jeziku.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Karakteristike Preradovićevih djela. Njegova pjesnička, dramska i prevoditeljska djelatnost. Veze s njemačkim jezikom i njemačkom književnošću. Istaknuti predstavnik ilirizma.	Učenik – pozna Preradovićevu ulogu i mjesto u povijesti hrvatske književnosti, karakter njegova pjesništva. – tijekom svojih analiza djela upozna Preradovićeve karakteristične teme, književne vrste, forme pjesama, razlikuje tonove njegovih pjesama. – pozna Preradovićeva djela u čijem je središtu jezična problematika. – zna koji su elementi iz njegove biografije utjecali na pojedina djela (zaboravio materinski jezik, višegodišnji boravak u stranim zemljama, rana smrt supruge). – pozna sličnosti motiva Preradovićeva pjesništva i motiva europskog romantizma. – pozna Preradovićeve poglede o zadacima pjesnika i	*Mađarski jezik i književnost:* pjesništvo Sándora Petőfija.

	pjesništva. – je u stanju formulirati samostalnu analizu književnog djela. – minimalna mjera poznavanja djela: *Zora puca, Putnik, Mrtva ljubav, Ljudsko srce.* – memoriter: *Putnik*: 8 strofa, *Mrtva ljubav*.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Lirika, budnice, ljubavna pjesma, domoljubna lirika.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**August Šenoa – životno djelo**	**Fond sati 11**
Predznanje	Učenik pozna pojmove romantizma, romantičnog načina prikazivanja, heroizma, inačice književne vrste romana, povijesni roman *Prosjak Luka* (ulomak), socijalne novele, pripovjedača.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje karakteristika Šenoinog načina stvaralaštva, upoznavanje osobitosti romantičnog načina prikazivanja i upoznavanje karakteristika romantičnog romana i inačica njegovih književnih vrsta. Priprema za višestrani pristup jednom romanu, za samostalno razlaganje svoga mišljenja. Razvijanje sposobnosti kazivanja priče.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Protorealizam–Šenoino doba– definiranje razdoblja: od 50-ih do 80-ih godina 19. stoljeća (1849.-1881.); društvena i politička pozadina. Karakteristike Šenoinih djela, književne vrste u njegovom životnom djelu; umjetničke osobitosti njegovog romansijerstva u znaku romantičarske epske proze. Interpretativna analiza *Zlatarovog zlata* Augusta Šenoe s višestranim pristupom, npr. pojavne forme romantizma; književne vrste romantizma, struktura; karakterizacija likova; tehnika pripovijedanja, točka gledišta, priopćajne forme; tonska i motivska kompleksnost.	Učenik(u) – pozna Šenoino mjesto u povijesti hrvatskog romana, karakteristike njegova stvaralaštva. – prepozna osobitosti romantičarskog načina prikazivanja i inačice književnih vrsta romana. – su jasne romantične i realističke crte Šenoinih romana. – je sposoban na višestrani pristup romanu, u stanju je razložiti svoje stajalište. – minimalna mjera poznavanja djela: najmanje dva romana: *Zlatarovo zlato* i jedna pripovijetka, npr. *Prosjak Luka*. – u svezi s analizom jednog romana i u okviru samostalne	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* politički i društveni položaj Hrvatske; političke stranke, Hrvatsko-mađarska nagodba; kultura i društveni život. *Mađarski jezik i književnost:* József Eötvös: *Mađarska 1514. godine*, romani Móra Jókaija. *Vizualna kultura; hrvatski narodopis:* spomenik seljačkoj buni Matije Gupca u Gornjoj Stubici, kazališni zastor Krste

Problematika (uz dano djelo, npr. priroda i civilizacija, zločin i kazna, dvojni karakter). Šenoin programski članak: *Naša književnost*. Šenoa, urednik časopisa *Vijenac*.	usmene teze, u stanju je razlaganjem riješiti jedan zadatak analize.	Hegedušića na temu seljačke bune A.D. 1573. *Zemljopis:* topologija romana.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Povijesni roman, pripovijetka, novela, povjestica, kritika, esej, protorealizam, domoljubna lirika, opis, masovni prizori.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Realizam u hrvatskoj književnosti (1881.-1895.); perspektive/pogledi: Ksaver Šandor Gjalski**	**Fond sati 11**
Predznanje	V. Novak: *Iz velegradskog podzemlja* (ulomak); socijalna novela; socijalna, psihološka i moralna karakterizacija likova; A. Kovačić: *U registraturi* (ulomak); socijalni roman, opis; *Začuđeni svatovi* (ulomak); K. Š. Gjalski: *Na Badnjak* (ulomak); pripovijedanje u 1. licu jednine, portret.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razumijevanje značaja i karaktera stilskog razdoblja realizma. Prepoznavanje skupnog učinka i kontinuiteta epike u romantizmu i realizmu, interpretacija realističkog i naturalističkog stilskog smjera. Priprema za samostalno interpretiranje djela svjetske umjetnosti, priprema za otkrivanje karakterističnih značajki stilskih smjerova. Pregledno usvajanje realizma u hrvatskoj književnosti: prepoznavanje osobitosti, nekoliko karakterističnih tendencija (Šenoina teorija o realizmu: *Naša književnost, Zašto pišemo*), upoznavanje shvaćanja realizma nove generacije pisaca, Kumičićeva teorija o hrvatskom realizmu. Prijenos autorskog portreta Gjalskog, karakteristike njegova načina stvaralaštva, razvijanje vještine analize novela.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Karakteristike književnosti realizma – paralele s književnošću romantizma. Tematika književnosti realizma, mjesto radnje, socijalno-psihološka motiviranost priče. Pojavljivanje tipova društva (suvišni i karijeristi, činovnici) u djelima s kritičnim i realističkim pogledom – paralelno s razdobljem romantizma. Proza kao karakterističan	Učenik(u) – prepozna skupni utjecaj romantizma i realizma, njegov kontinuitet u epici, interpretira karakteristike stilskog smjera realizma i naturalizma. – prepozna istovremenost postojanja životnih djela, prepozna karakteristike i značaj stilskog razdoblja realizma; skupni utjecaj romantizma i kritičnog, realističnog nazora. – pozna karakteristike i	*Mađarski jezik i književnost:* Kálmán Mikszáth. *Etika:* rasprava o moralnim pitanjima koja se javljaju u Kozarčevim djelima.

književni rod. Junaci djela progovaraju na izvornom jeziku (narječja, provincijalizmi, žargonizmi). Pregledno usvajanje realizma u hrvatskoj književnosti: prepoznavanje osobitosti, nekoliko karakterističnih tendencija (Šenoina teorija o realizmu: *Naša književnost, Zašto pišemo*), upoznavanje shvaćanje realizma nove generacije pisaca, Kumičićeva teorija o hrvatskom realizmu. Dvojaki odnos pisaca hrvatskog realizma prema Šenoi. Teme književnosti hrvatskog realizma: nacionalno-političke, povijesne; hrvatsko društvo i moral, propadanje plemstva; građansko, činovničko, proletersko, seosko društvo; regionalizam; općedruštvene teme. Utjecaji Turgenjeva i Zole na Kumičića: *O romanu*; ulomci iz romana *Začuđeni svatovi.* Josip Kozarac, pripovjedač Slavonije: *Tena, Oprava* ili *Mira Kodolićeva.* Karakteristike djela Ksavera Šandora Gjalskog, teme, motivi i književne vrste njegova životna djela. Spojnica između nacionalno-romantičnih i modernih nastojanja. Svijet zbirke novela *Pod starim krovovima*, elegičar zagorskog plemstva u nestajanju i prolaznosti nacionalnih tradicija, odnosno kritičar suvremenog hrvatskog društva.	predstavnike naturalizma, njegov utjecaj na hrvatsku književnost. – postaje sposoban za kritičko usvajanje mišljenja i razlaganje jedne moguće usmene teze o razdoblju, autorima i djelima. – su jasne osobitosti književnosti hrvatskog realizma, pozna nekoliko karakterističnih tendencija razdoblja. – pozna književne teme hrvatskog realizma, jasna mu je njihova pozadina. – pozna značaj Josipa Kozarca u hrvatskoj književnosti (npr. psihološka novela). – pozna glavnu problematiku Kozarčevih djela: gospodarske i društvene promjene koje utječu na moral slavonskog sela. – pozna karakteristike djela Ksavera Šandora Gjalskog, njegove teme, motive i književne vrste. – je u stanju na višestrani pristup noveli, na razlaganje svog stajališta, na samostalnu interpretaciju novele po zadanim kriterijima. – pozna njegove tipove novela, zna obrazložiti zašto novele iz zbirke novela *Pod starim krovovima* čine ciklus novela. – minimalna mjera poznavanja djela: Eugen Kumičić: *O romanu* (ulomak); Josip Kozarac: *Tena*, Ksaver Šandor Gjalski: *Illustrissimus Battorich* ili *Perillustris ac generosus Cintek, Na badnjak*.	
Ključni pojmovi/ pojmovi	Realizam, kritički realizam, detaljni opis, naturalizam, filozofski roman, polifonični roman, ciklus romana/roman-rijeka, novela raspoloženja i novela karaktera.	

<table>
<tr><td>Tematska jedinica/
Razvojni ciljevi</td><td colspan="2">Ante Kovačić: U registraturi</td><td>Fond sati
5</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">A. Kovačić: U registraturi (ulomak); portret, pripovijetka, opis, dijalog.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Prepoznavanje skupnog utjecaja i kontinuiteta romantizma i realizma u epici/epskim djelima. Razlikovanje crta romantizma i realizma. Uočavanje promjene pripovjedača i okvirne strukture u romanu. Pronalaženje starijih književnih vrsta u romanu (pismo, dnevnik). Svjesno poimanje uporabe jezika kao sredstva karakterizacije.</td></tr>
<tr><td>Spoznaje</td><td>Zahtjevi</td><td colspan="2">Korelacije</td></tr>
<tr><td>Analiza romana Ante Kovačića U registraturi po više kriterija.
Struktura radnje djela, promjena pripovjedača.
Najvažnije društvene pojave druge polovice 19. stoljeća: seoski-gradski okoliš i likovi, moralni pad.
Polarizacija likova.
Biografske crte romana.</td><td>Učenik(u)
– u romanu prepozna crte romantizma i realizma koje zna potkrijepiti primjerima.
– je u stanju predočiti odnose među likovima.
– je u stanju višestrano karakterizirati glavnog i nekoliko sporednih likova.
– je na osnovi romana u stanju predstaviti suvremeno hrvatsko društvo, zna povući paralele između sela i grada (pozitivnosti, negativnosti).
– zna navesti primjere za karakterizaciju likova jezičnim izrazom, primjere za kolektivne i individualne prizore.
– je u stanju u romanu prepoznati i druge književne vrste (pismo, dnevnik) te razjasniti njihovu ulogu.</td><td colspan="2">Etika: rasprava o moralnim pitanjima, npr. svijet društvenih odnosa, ubojstvo, savjest.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi/
pojmovi</td><td colspan="3">Realizam, romantizam, društveni roman, jezična karakterizacija.</td></tr>
</table>

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Perspektive/pogledi – Vjenceslav Novak**	**Fond sati 5**
Predznanje	V. Novak: *Iz velegradskog podzemlja* (ulomak), *U glib*; socijalna novela; socijalna, psihološka i etička karakterizacija likova.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Definiranje mjesta Vjenceslava Novaka u književnosti hrvatskog realizma. Upoznavanje njegovog mnogostranog djelovanja. Identificiranje karakteristika njegovog nazora i načina stvaranja. Uočavanje problema koji stoje iza raspada obitelji i uočavanje odnosa unutar obitelji.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Karakteristike pripovjedne tehnike Vjenceslava Novaka. Široka paleta društvenih slojeva hrvatskog društva koja se pojavljuje u njegovim djelima (proletarijat, građanski saloni, aristokratske obitelji u propadanju). Psihološko otkrivanje ljubavi, suštine uloge roditelja, prijateljstva, braka, odnosno stvaranja. Višestrano predstavljanje romana *Posljednji Stipančići*, odnosno analiza novele iz *Velegradskog podzemlja.*	Učenik(u) – pozna mjesto Vjenceslava Novaka u književnosti hrvatskog realizma i karakteristike njegovog načina stvaranja. – je u stanju na višestrani pristup jednom romanu, na razlaganje svog stanovišta, na samostalnu interpretaciju novele po zadanim kriterijima. – je u stanju predočiti odnose među likovima. – pozna karakteristike tehnike pripovijedanja V. Novaka (pripovijedanje, opis, dijalog, monolog, pismo, dnevnik, memoar, komentar; posebnim osvrtom na: interijer, eksterijer, opis pejzaža, portret.	*Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu:* slojevi suvremenog hrvatskog društva. *Etika:* moralna i psihološka strana ljudskog života, psihologija biti uloge roditelja.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Društveni roman, obiteljski roman, interijer, eksterijer.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Silvije Strahimir Kranjčević – životno djelo**	**Fond sati 11**
Predznanje	*Moj dom*, domoljubna poezija, lirski junak, motiv, pjesničke slike, stilska sredstva.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Svjesno poimanje novina Kranjčevićeva pjesništva, razumijevanje činjenice da je hrvatsko pjesništvo podigao na europsku razinu. Upoznavanje njegova stila, pjesničkih tema i pjesničkih slika.	

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Kranjčevićevo životno djelo. Tematska podjela njegova pjesništva. Karakteristični motivi: sloboda, ropstvo, vjera u ideale, potraga za smislom života, mjesto čovjeka u svijetu, motiv Krista, biblijski motivi i likovi. Nove pjesničke slike, izričaji, novi ritmovi, nove metafore.	Učenik(u) – pozna presudnu ulogu S. S. Kranjčevića u povijesti hrvatske književnosti. – je jasna novina pjesništva koju predstavlja Kranjčević, prepozna njena obilježja. – tijekom analiza prepozna njene lirske teme, poetska rješenja. – je u stanju formulirati samostalne analize pjesama. – zna interpretirati njegove aforistične izričaje iz npr. pjesme *Mojsije*. – prepozna put kojim Kranjčević od nacionalnog stiže do općih ljudskih problema. – minimalna mjera poznavanja djela: *Mojsije, Eli! Eli! lama azavtani?! Gospodskom Kastoru*. – Memoriter: ulomci iz pjesme *Mojsije*.	*Etika:* ljudske forme ponašanja, ljudski moral. *Mađarski jezik i književnost:* biblijski motivi i likovi u mađarskoj književnosti. *Vizualna kultura*: biblijski motivi i likovi u likovnoj umjetnosti (npr. Krist, Mojsije, Adam). *Ples i drama:* Antun Kričković: *Lucidum Intervallum* – plesna drama.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Socijalna, satirična i misaona lirika, biblijski stil.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Modernizam – moderni smjerovi	Fond sati 4
Predznanje	Lirika, sonet, metafora, rima.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje impresionizma, simbolizma i pokušaja obnove lirskih vrsta. Priprema za samostalno interpretiranje djela svjetske književnosti i za otkrivanje karakterističnih značajki stilskih smjerova.	

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Impresionizam, simbolizam i pokušaji obnove lirskih vrsta (npr. potiskivanje osobnog i neposrednosti, oslobađanje vizija, objektivizacija). Književnost hrvatske moderne– definiranje razdoblja, suživot	Učenik(u) – upozna nekoliko osobitosti europskog simbolizma i impresionizma. – postaje sposoban za usvajanje kritičkog mišljenja o razdoblju, autorima i djelima.	*Vizualna kultura; pjevanje- glazbena kultura:* impresionizam, simbolizam. *Mađarski jezik i književnost:* odnosna

različitih književnih struja, različitih književnih skupina (praška, bečka skupina, „stari“– tradicionalisti i „mladi“– obnovitelji). Časopisi–kritike i rasprave– Hrvatska mlada lirika, 1914. – lirika: intimna i ljubavna poezija, rodoljubna, socijalna, pejzažna, misaona - karakteristike i predstavnici; – dijalektalna poezija– karakteristike i predstavnici; – proza: novela (tradicionalna i moderna) i roman– karakteristike i predstavnici; – drama: naturalistička, socijalno–psihološka i simbolična–karakteristike i predstavnici; – književna kritika: filozofska i impresionistička– karakteristike i predstavnici; – Janko Polić Kamov, pjesnik sirovih nagona, anarhističke pobune te sljedbenik estetike ružnoga. Pjesnik koji negira prosvjetiteljstvo i racionalizam, pjesnik koji izražava stavove koji se zasnivaju na tjelesnosti i individualnim iskustvima. Analiza jednog djela: *Pjesma nad pjesmama*. Pojmovne spoznaje u svezi s izabranim autorima i djelima.	– zna definirati razdoblje hrvatske moderne, pozna različite književne skupine, njihove najvažnije karakteristike. – zna formulirati književni program „mladih“, njihova nastojanja, zna imenovati njihovog čelnog čovjeka i njihov časopis. – je u stanju rezimirati glavne karakteristike hrvatskog modernizma, zna napraviti sintezu njenih autora, karakterističnih djela, tema djela–u formi zadatka usmenog maturalnog ispita. – poznavanje djela: nekoliko djela/fragmenata djela (npr. Baudelaire, Rimbaud, Rilke, Čehov, Ibsen) – izrada referata, prezentacije o karakteristikama i predstavnicima različitih smjerova.	štiva, analize djela. *Korištenje Interneta i usluga knjižnica:* samostalno stjecanje informacija.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Dekadencija, parnasovci, simbolizam, impresionizam, estetizam, secesija, l’art pour lart, bečki modernizam, sonet.	

<table>
<tr><td>Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi</td><td colspan="2">Antun Gustav Matoš – životno djelo</td><td>Fond sati 9</td></tr>
<tr><td>Predznanje</td><td colspan="3">Notturno, Djevojčici mjesto igračke, Jesenje veče, Cvijet sa raskršća; pejzažna lirika, metafora, aliteracija, obgrljena rima, dvanaesterac, personifikacija, opkoračenje, simbol, tercet, katren, sonet.</td></tr>
<tr><td>Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice</td><td colspan="3">Priprema za usvajanje mnogostrane autorske djelatnosti Antuna Gustava Matoša. Upoznavanje stila, tema, pjesničkog ponašanja prvaka poezije hrvatske moderne. Upoznavanje njegove djelatnosti na polju književne kritike.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Spoznaje</td><td>Zahtjevi</td><td>Korelacije</td></tr>
<tr><td colspan="2">Životno djelo Antuna Gustava Matoša. Njegova književna djelatnost u sljedećim književnim vrstama: pjesme, novele, kritike, putopis, esej, rasprave.
Poznavatelj i štovatelj europske književnosti (posebice francuske).
Tvorac simbolističke hrvatske novele.
Simbolistički i impresionistički nazori u njegovim djelima.
Tematski krugovi, teme, motivi, književne vrste.
Njegov utjecaj na vrijeme poslije njega.
Djela: Utjeha kose, 1909., Maćuhica, Mladoj Hrvatskoj, Stara pjesma, Camao ili Balkon, Umjetnost i nacionalizam.</td><td>Učenik(u)
– pozna važnija razdoblja životnog djela autora; Matoševo mjesto i ulogu u povijesti hrvatske književnosti; karakter njegove poezije.
– su jasne osobitosti hrvatske moderne i njena nastojanja za obnavljanjem.
– tijekom analize djela upozna Matoševe karakteristične metode konstrukcije, teme njegove lirike i novela, njegova poetska rješenja.
– je u stanju formulirati samostalne analize pjesama.
– minimalna mjera poznavanja djela: Utjeha kose, 1909., jedna novela.
– memoriter: dvije pjesme.
– postaje sposoban za predstavljanje karakteristika Matoševa životnog djela, za interpretiranje mišljenja i analizu djela, za kritičko usvajanje, za usmeno razlaganje o po jednom danom tematskom krugu, za tumačenje memoritera.</td><td>Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura: impresionizam, simbolizam, Matoševi kipovi.

Povijest, spoznaje o društvu i državljanstvu: položaj Hrvatske u Matoševo vrijeme.

Etika: promišljanja o domoljublju.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmovi/ pojmovi</td><td colspan="3">Sonet, simbolistička novela, kritika, esej, metafora, simbol.</td></tr>
</table>

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Vladimir Vidrić – portret**	**Fond sati 5**
Predznanje	*Jutro*; pejzažna lirika, unakrsna rima, mitološki elementi, motiv, personifikacija, opkoračenje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje osobitosti poezije Vladimira Vidrića, pjesnika hrvatske moderne. Razvijanje sposobnosti argumentiranja: izrada prezentacije argumentiranjem (npr. impresionist Vidrić, pjesnik-slikar). Karakteristike Vidrićeve pejzažne lirike. Uvježbavanje komparativne analize pjesama.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Osobitosti Vidrićeve poezije (npr. impresionizam, kontrast boja, emocije, boje kao izražajna sredstva emocija: usporedba pjesama *Pejzaž I.* i *Pejzaž II.)*. Dvojakost Vidrićeve poezije: pjesnik dionizijske radosti života i pjesnik boli.	Učenik(u) – pozna Vidrićev značaj u povijesti hrvatske književnosti. – pozna osobitosti, teme i motive Vidrićeve poezije (pejzažna lirika, intimno pjesništvo, mitološki motivi, socijalna problematika, misaona lirika). – u stanju je povući paralele između dviju pjesama. – minimalno poznavanje djela: *Pejzaž I., Pejzaž II., Dva levita, Adieu*. – pozna pjesništvo Janka Polića Kamova koje predskazuje kasnija stilska nastojanja i nastojanja životnih filozofija.	*Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura:* impresionizam. *Mađarski jezik i književnost:* Gyula Juhász. Biblija: *Pjesma nad pjesmama.*

Ključni pojmovi/ pojmovi	Impresionizam.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Dijalektalna poezija**	**Fond sati 5**
Predznanje	Zvane Črnja: *Va našen zajike, Križ*; Dragutin Domjanić: *Ciklame, krvave ciklame…, Pahulice padaju, Senjal sem*; Izvor Oleb: *Jutro u Veloj Luci*; Daniel Načinović: *Blagoslov barke*; Ivan Kozarac: *Milovo sam*; Fran Galović: *Pozdravlenje*; dijalektalna poezija, misaona lirika, ritam, usporedba, kontrast, aliteracija, personifikacija, asonanca.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje značaja dijalektalne poezije. Uočavanje izražajne snage, muzikalnosti i jednostavnosti narječja koja su u isto vrijeme bogata metaforama. Predočavanje slika života, raspoloženja i običaja pojedinih predjela/regija.	

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Kontinuitet i značaj kontinuiteta tradicije dijalektalne poezije (na štokavskom, kajkavskom i čakavskom) u hrvatskoj književnosti. Karakteristike dijalektalne poezije impresionista Frana Galovića (karakteristični motivi, metafore, stilska sredstva, muzikalnost); pjesnik podravskog pejzaža, pjesnik sentimentalno-romantičnih ugođaja, bayronist. Djela: *Childe Harold, Crn-Bel ili Jesenski veter*. Dragutin Domjanić: istaknuti impresionist koji piše kajkavskim narječjem; impresionist, simbolist, parnasist, neoromantik koji se istaknuo u pejzažnoj lirici, ali u jednom dijelu njegova pjesništva zastupljeni su i socijalni i ratni motivi. Djela: *Bele rože, Otmjena dosada*. Vladimir Nazor: autorske faze, značajna djela, karakteristike njegove dijalektalne (čakavsko narječje) poezije. Djela: *Zvonimirova lađa, Seh duš dan.* Antun Gustav Matoš: *Hrastovački nokturno* ili *Gnijezdo bez sokola.*	Učenik(u) – pozna kontinuitet i značaj kontinuiteta tradicije dijalektalne poezije (na štokavskom, kajkavskom i čakavskom). – pozna predstavnike, djela i karakteristike dijalektalne poezije (raspoloženje, muzikalnost, ritam, motivi). – na osnovi nekoliko djela postaje sposoban za predstavljanje karakteristika dijalektalne poezije, postaje sposoban za usmeno razlaganje danog tematskog kruga.	*Hrvatski narodopis:* teritorijalno definiranje hrvatskih narječja. *Vizualna kultura; pjevanje-glazbena kultura:* likovna ostvarenja spomenutih teritorija u slikarstvu, odnosno narodna glazba i narodne pjesme spomenutih područja.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Dijalektalna poezija, impresionizam, simbolizam, muzikalnost, ritam.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Pripovjedači moderne**	**Fond sati 5**
Predznanje	Dinko Šimunović: *Alkar*, novela, epska struktura.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Prepoznavanje novog načina prikazivanja u epskim djelima: realističko-impresionistička proza. Prepoznavanje i svjesno poimanje činjenice da čitanje predstavlja izvor emotivnih, moralnih i estetskih doživljaja te služi kao izvor stjecanja iskustava.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Novi svijet Šimunovićevih novela: tematika, novi način prikazivanja: podređenost fabule u odnosu na unutarnji svijet likova, individualiziranje (članova) zajednice, subjektivizacija vremena događaja, izvor humora, osoba pripovjedača). Višestrano predstavljanje jedne novele, npr. *Duga, Mrkodol, Muljika.*	Učenik(u) – pozna novine svijeta Šimunovićevih novela. – je u stanju formulirati u čemu se sastoje novine. – zna istaknuti karakteristike životne filozofije i unutarnjeg svijeta ljudi Dalmatinske zagore, njihovu povezanost s tradicijom i drevnim vjerovanjima. – zna sažeti karakteristike stila novela. – minimalno poznavanje djela: dubinska analiza jedne novele.	*Mađarski jezik i književnost:* postupci analize novela, pojmovi poetike.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Novela, autobiografija, crtica.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Ekspresionizam u hrvatskoj književnosti**	**Fond sati 5**
Predznanje	A. B. Šimić: *Opomena, Pjesnici.*	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Otkrivanje okolnosti nastanka stilskih smjerova na početku 20. stoljeća, otkrivanje njihovih skupina, namjera, programa, estetskih načela, poetskih rješenja. Upoznavanje ekspresionizma u hrvatskoj književnosti. Upoznavanje Šimićeva mjesta i uloge u hrvatskoj književnosti, interpretacija djela (otkrivanje karakterističnih tema, tonova, motiva, poetskih rješenja), razbijanje formi.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pogled na svjetsku književnost. Avangardni smjerovi. Rušenje i stvaranje novih formi (zajedničke tendencije stilskih	Učenik(u) – upozna okolnosti nastanka stilskih smjerova na početku 20. stoljeća, njihove skupine,	*Vizualna kultura; kultura pokretnih slika i mediji:* avangarda (futurizam,

smjerova). Futurizam, ekspresionizam, nadrealizam, socijalistički realizam Književni odnosi nakon moderne: karakteristične crte hrvatskog ekspresionizma. Uloga časopisa Ulderika Donadinija *(Kokot).* Portret A. B. Šimića, njegovo novo shvaćanje umjetnosti: motivi, razbijanje formi (slobodni stih, kaligram), kritičar Šimić. Časopisi: *Vijavica*, *Juriš*. Djela: *Moja preobraženja, Povratak, Ručak siromaha.* Ekspresionistička djela Miroslava Krleže, Ive Andrića, Augusta Cesarca. Krleža: *Snijeg*; Ivo Andrić: jedna pjesma u prozi.	namjere, programe, estetska načela, poetska rješenja. – pozna umjetnička suprotstavljanja u prvim desetljećima 20. stoljeća u odnosu na vrijednosti i pravila književnosti ranijih razdoblja; argumentima zna potkrijepiti koji su uzroci suprotstavljanja. – pozna karakteristike, formalne značajke pojedinih „izama“ u granama umjetnosti, pozna njihove istaknute predstavnike. – pozna karakteristike hrvatskog ekspresionizma. – jasno mu je Šimićevo mjesto i uloga u hrvatskoj književnosti. – prepozna Šimićevo novo poimanje umjetnosti. – tijekom analize djela prepozna teme, motive, tonove i formalne inovacije Šimićeva pjesništva. – pozna ekspresionistička djela Miroslava Krleže, Ive Andrića, Augusta Cesarca.	ekspresionizam, nadrealizam, kubizam, konstruktivizam, dadaizam).
Ključni pojmovi/ pojmovi	Avangarda, futurizam, ekspresionizam, nadrealizam, socijalistički realizam, aktivizam, slobodni stih, simultanizam, kaligram ekspresionizam, slobodni stih, kaligram.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Miroslav Krleža–životno djelo**	**Fond sati 14**
Predznanje	Miroslav Krleža: *Nokturna, Samoborska.*	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje autorskih faza, mjesta i uloge Miroslava Krleže u hrvatskoj književnosti, interpretacija djela (motivi, otkrivanje karakterističnih tema, tonova, poetskih rješenja). Upoznavanje forma pjesničkih ponašanja, upoznavanje karakterističnih književnih vrsta.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Životno djelo Miroslava Krleže. Miroslav Krleža – središnja figura hrvatske književnosti 20. stoljeća. Autorske faze, poimanje života,	Učenik(u) – je jasna uloga i mjesto koje Krleža zauzima u hrvatskoj književnosti 20. stoljeća i u povijesti hrvatske	*Mađarski jezik i književnost:* Endre Ady. *Kultura pokretnih*

pjesničke forme ponašanja. Raznovrsnost stilskih smjerova (ekspresionizam, nadrealizam, realizam, naturalizam, impresionizam). Raznovrsna djelatnost M. Krleže: dramski pisac i romanopisac, novelist, kritičar, esejist, pisac memoara, urednik časopisa, urednik enciklopedija. Njegove veze s Mađarima i Mađarskom/Ugarskom (studije, npr. o Adyju, kazalište). Crte analitičke drame *Gospoda Glembajevi*. *Povratak Filipa Latinovicza* kao moderni roman (ulomci). Značaj *Balade Petrice Kerempuha* (jedna ili dvije balade). *Hrvatski bog Mars* (jedna novela, npr. *Baraka pet be*).	književnosti. – tijekom analiza djela upozna Krležine karakteristične teme i poetska rješenja. – je u stanju interpretirati nekoliko djela, kritički usvojiti analize djela, razložiti svoje stajalište, samostalno pristupiti djelu po zadanim kriterijima (npr. formulirati analize novela). – minimalno poznavanje djela: *Gospoda Glembajevi*, jedna novela i jedna balada.	*slika i mediji:* filmska uprizorenja književnih djela. *Etika; filozofija:* forme ljudskih ponašanja u raznim životnim situacijama.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Psihološka drama, rapsodija, moderni roman, balada.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Tin Ujević–životno djelo**	**Fond sati 9**
Predznanje	Tin Ujević: *Notturno, Blaženo jutro.*	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje stvaralačke raznovrsnosti Tina Ujevića tijekom analiza djela (stilovi, forme, književne vrste, izražajna sredstva). Razvijanje kreativnosti, mašte i asocijativnih sposobnosti.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Karakteristike Ujevićeve lirike: tematika, tonovi, forme. Mnogovrsnost stilskih smjerova (npr. parnasizam, simbolizam, simultanizam, ekspresionizam, futurizam, nadrealizam). Tematika, tonovi, forme i izražajna sredstva. Djela: *Svakidašnja jadikovka*, *Kolajna, Visoki jablani, Pobratimstvo lica u svemiru.*	Učenik(u) – je jasno značenje Ujevićeve lirike u hrvatskoj književnosti 20. stoljeća. – tijekom analiza djela u stanju je prepoznati značajke pojedinih stilova, imenovati formu pjesama, istaknuti pjesničke slike i stilska sredstva. – je u stanju u Ujevićevoj lirici prepoznati općeljudske vrijednosti. – memoriter: tekstu vjerno kazivanje jednog djela.	*Etika:* forme ponašanja, ljudskost, ponos, karakter.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Parnasizam, simbolizam, simultanizam, ekspresionizam, futurizam, nadrealizam.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Dobriša Cesarić – životno djelo**	**Fond sati 5**
Predznanje	Dobriša Cesarić: *Slap, Voćka poslije kiše,Vagonaši, Povratak.*	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Razvijanje sposobnosti argumentiranja: izrada prezentacije s argumentiranjem o Cesarićevoj misaonoj lirici. Razvijanje kreativnosti, mašte i sposobnosti asocijacije. Uočavanje lirskog načina izražavanja, osjećajne dubine i utjecaja simbolike pjesnika.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Karakteristike Cesarićeve lirike: tematika, tonovi, forme, misaonost (*Slap, Voćka poslije kiše, Pjesma mrtvog pjesnika*), socijalna senzibilnost (*Balada iz predgrađa*), ljubav (*Povratak*). Lagani ritam i ritmička sredstva Cesarićevih pjesama. Interpretativna analiza najmanje triju pjesama. Kršćanstvom nadahnute pjesme Nikole Šopa. Upoznavanje jednog djela.	Učenik(u) – pozna ključ Cesarićeve popularnosti: jednostavan lirski način izražavanja, prirodna simbolika, ritam. – razumije dubinu njegove misaone lirike, prepozna važnost općeljudskih pitanja u svakodnevnom životu. – memoriter: tekstu vjerno kazivanje jednog djela ili dijela pjesme.	*Vizualna kultura:* predstavljanje općeljudskih problema u likovnoj umjetnosti.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Misaona lirika, simbol, polisindeton.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Dragutin Tadijanović – životno djelo**	**Fond sati 5**
Predznanje	Urbana lirika, intimno pjesništvo.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Višestrani pristup formama pjesničkog ponašanja, karakterističnim književnim vrstama i temama. Razvijanje estetskog osjećaja i osjećaja za formu. Pomaganje procesa samostalnog čitanja, priprema za samostalni izbor autora i djela, priprema za samostalnu obradu izabranih djela.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Karakteristike lirike pjesnika koji je doživio stotu godišnjicu života; tematika, tonovi, forme. Neposredne veze njegova	Učenik(u) – je jasno Tadijanovićevo životno djelo, zna njegovo mjesto u hrvatskoj	*Informatika:* priopćavanje na Internetu, baze podataka –

pjesništva sa stvarnim, svakodnevnim životom koji nije nikad idealiziran. Karakteristike njegove pejzažne lirike. Motivi obiteljskog života. Djela: *Dugo u noć, u zimsku bijelu noć* i još najmanje jedna pjesma.	književnosti. – pozna karakteristike njegove lirike; tematiku, tonove, forme. – je u stanju samostalno obraditi izabrana djela. – minimalno poznavanje djela: dvije pjesme.	samostalno informiranje.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Vizualnost, idila, pejzažna pjesma, urbana lirika, rustični okoliš.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Perspektive/pogledi – Ivan Goran Kovačić**	**Fond sati 6**
Predznanje	Ivan Goran Kovačić: *Mrak na svijetlim stazama,* dijalektalna poezija.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Višestrani pristup formama pjesničkog ponašanja, karakterističnim književnim vrstama i temama. Upoznavanje uloge i mjesta Ivana Gorana Kovačića u hrvatskoj književnosti.	
Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Kovačićeva tragedija i njegove pjesničke forme ponašanja (npr. dobrota, prosvjed, bunt, sjećanje, ljudskost, domoljublje). Karakteristične teme, shvaćanja života (ratna prijetnja, nevine žrtve, socijalni problemi, slike iz života sela Gorskog kotara). *Dani gnjeva*–zbirka novela. *Ognji i rože*–zbirka pjesama (na kajkavskom narječju), *Jama*–poema na književnom jeziku.	Učenik(u) – je jasna uloga i mjesto I. G. Kovačića u povijesti hrvatske književnosti. – pozna pjesnikove karakteristične teme i poimanja života. – memoriter: tekstu vjerno kazivanje triju strofa *Jame*.	*Mađarski jezik i književnost:* poezija Endre Adyja i Miklósa Radnótija. *Vizualna kultura:* strahote Drugog svjetskog rata prikazane u djelima likovne umjetnosti.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Poema, dijalektalna poezija, sestina.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Druga moderna u hrvatskoj književnosti (1952.-1968.) Ranko Marinković – portret**	**Fond sati 5**
Predznanje	Ranko Marinković: *Zagrljaj*, novela, epsko priopćenje.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje Marinkovićeva mjesta u hrvatskoj književnosti, upoznavanje karakteristika njegova načina stvaranja, višestrani pristup djelima; pripreme za samostalno formuliranje i raspravu o analizama novela.	

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Karakteristike druge moderne: vraćanje tradicijama i europskim književnim strujama. Značaj časopisa *Krug* (1952.-1960.) i nastojanja autora okupljenih oko njega. Vraćanje tradicijama narodne književnosti i motivima zavičaja. Nove tendencije u književnosti: fabula, mjesto i vrijeme radnje imaju sekundarno značenje u lirici, epici, drami i filmu. Značaj časopisa *Razlog* (1961.-1968.) i autora okupljenih oko njega koji se okreću prema filozofiji (utjecaj Heideggera), postavljanje u središte probleme čovjeka tog doba. Portret Ranka Marinkovića. Autor drama i novela. Karakteristike njegovih djela, osobitosti njegove umjetnosti pisanja (jednostavna, jasna rečenična konstrukcija, sažet način izražavanja). Detaljna analiza jedne novele npr. *Ruke; Anđeo.* Ulomak iz drame *Kiklop*.	Učenik(u) – zna dati pregled o razdoblju druge moderne (grupacije autora, tendencije, tematika, stil). – zna formulirati značaj časopisa *Krug* i *Razlog*. – sposoban je za višestrani pristup jednoj Marinkovićevoj noveli.	*Etika:* rasprava o etičkim pitanjima.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Ironija, simbol, etika.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	Perspektive/pogledi – Jure Kaštelan, Josip Pupačić	Fond sati 6
Predznanje	Jure Kaštelan: *Volio bih da me voliš*; Josip Pupačić: *Tri moja brata, Zaljubljen u ljubav*.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje karakteristika lirike druge moderne: tematika i stilska obilježja. Uočavanje opisa dalmatinskog krajolika i dalmatinskog čovjeka.	

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Osobitosti pjesništva Jure Kaštelana (npr. okretanje prema zavičaju i narodnoj književnosti, prosvjed protiv nepravdi,	Učenik(u) – pozna mjesta koja zauzimaju dvojica pjesnika u drugoj moderni i u povijesti	*Mađarski jezik i književnost:* panteizam u pjesništvu Attile

bježanje u prirodu–panteističko razrješenje). Obrada dvaju djela, npr. *Tvrđava koja se ne predaje, Jadikovka kamena, Svijetliš u tmini*. Osobitosti lirike Josipa Pupačića; tematika njegovih pjesama: zavičaj, pitanja postojanja, razmišljanja o prolaznosti/smrti, povijest, intimna poezija i značajke njegova stila. Obrada dvaju djela, npr. *More, Tri moja brata, Moj križ svejedno gori.*	hrvatske književnosti te koji pripadaju skupini okupljenoj oko časopisa *Krug*. – zna pregledno rezimirati tematiku, motive i stil njihova pjesništva. – minimalno poznavanje djela: po dvije pjesme svakog pjesnika.	Józsefa.
Ključni pojmovi/ pojmovi	Alegorija, panteističko razrješenje, pjesma u slobodnom stihu.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Vesna Parun-portret**	**Fond sati 5**
Predznanje	Vesna Parun: *Golubice vukovarske*.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Najpoznatija hrvatska pjesnikinja 20. stoljeća. Upoznavanje raznovrsne poezija Vesne Parun. Svjesno poimanje činjenice kako i u kojoj mjeri prožima teme i ton njenog pjesništva to da je ona žena.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Pjesnički portret Vesne Parun. Karakteristična lirska tematika, pjesničko ponašanje, bogatstvo tonova, forma i motiva. Obrada dviju pjesama, npr. *Mati čovjekova, Ti koja imaš ruke nevinije.*	Učenik(u) – pozna portret Vesne Parun. – tijekom analize djela prepozna karakteristične lirske teme i pjesničke forme ponašanja Vesne Parun. – je u stanju formulirati samostalnu analizu pjesama. – minimalno poznavanje djela: dvije pjesme.	*Etika:* rasprava o moralnim pitanjima (npr. majčinstvo, vjernost, pokora).
Ključni pojmovi/ pojmovi	Invokacija, simbol.	

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Suvremena hrvatska književnost (autori i djela po slobodnom izboru)**	**Fond sati 10**
Predznanje	Karakteristike hrvatske književnosti 20. i 21. stoljeća (životna djela, portreti, pogledi/perspektive.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Suvremena književnost: proširivanje upućenosti, pomaganje u orijentaciji; razvijanje pojmovne obrazovanosti. Interpretacija djela suvremene književnosti, prosuđivanje mišljenja i analiza književnih djela. Višestrano predstavljanje suvremenog književnog života. Prepoznavanje pojava uzajamnog utjecaja elektroničke masovne/javne komunikacije i književnosti. Podržavanje samostalnog čitanja, priprema učenika za samostalan izbor autora i djela, odnosno za samostalnu obradu i širenje/posredovanje u širenju djela.	

Spoznaje	**Zahtjevi**	**Korelacije**
Djela i ulomci na osnovi izbora iz hrvatske književnosti 20. i 21. stoljeća, npr. Slavko Mihalić, Dubravko Horvatić, Ivan Golob, Luko Paljetak, Višnja Stahuljak, Branko Čegec, Ivan Aralica, Antun Šoljan, Zvonimir Majdak, Nedjeljko Fabrio, Ivo Brešan. Značaj pokreta „Hrvatskog proljeća“, mnogovrsnost stilova, „proza u trapericama“. Hrvatska poezija inspirirana Domovinskim ratom.	Učenik(u) – je jasan karakter životnih djela izabranih autora, jasno mu je mjesto i uloga autora u hrvatskoj književnosti. – upozna nekoliko nastojanja i osobitosti književnosti navedenih stoljeća. – u svezi s autorima postaje sposoban za interpretaciju mišljenja i analizu njihovih književnih djela, postaje sposoban za razlaganje o po jednom tematskom krugu, odnosno za kazivanje memoritera. – stječe informacije o književnom životu (sajmovi/izložbe knjiga, uspješnice).	*Kultura pokretnih slika i mediji:* nove pojave uzajamnog utjecaja elektroničke masovne/javne komunikacije i književnosti. *Informatika:* primjeri digitalnog priopćavanja.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Suvremena javnost, tiskani i internetski časopis, digitalno priopćavanje.

Tematska jedinica/ Razvojni ciljevi	**Književnost Hrvata u Mađarskoj**	**Fond sati 12**
Predznanje	Djela pjesnika upoznatih u osnovnoj školi, npr. djela Stipana Blažetina, Jolanke Tišler, Mate Meršića Miloradića, Marka Dekića.	
Odgojno-razvojni ciljevi tematske jedinice	Upoznavanje značaja domaće hrvatske književnosti, svjesno poimanje njene uloge u očuvanju i razvijanju nacionalnog identiteta. Obrada djela napisana na različitim dijalektima, svjesno poimanje	

	njihove uloge u očuvanju materinskog jezika i u očuvanju tradicija etničkih grupa Hrvata u Mađarskoj.

Spoznaje	Zahtjevi	Korelacije
Mjesto i značaj domaćih hrvatskih autora u hrvatskoj književnosti. Književna razdoblja književnosti Hrvata iz Mađarske. Značaj djela pisana na dijalektima (štokavskom, kajkavskom i čakavskom). Književne vrste, motivi i tonovi u djelima domaćih hrvatskih autora. Ulomci i djela, izbor iz književnosti Hrvata iz Mađarske: Josip Gujaš Đuretin, Jolanka Tišler, Stipan Blažetin, Mate Meršić Miloradić, Mate Šinković, Timea Horvat, Matilda Bölcs, Đuso Šimara Pužarov, Ljudevit Škrapić, Marko Dekić, Mijo Karagić, Antun Karagić, Mišo Jelić, Ivan Petreš, Branko Filaković, Đuro Pavić, Katarina Gubrinski-Takač. Časopisi Hrvata iz Mađarske: *Riječ, Pogledi.*	Učenik(u) – pozna mjesto i značaj domaćih hrvatskih autora u hrvatskoj književnosti. – pozna razdoblja književnosti Hrvata u Mađarskoj. – je jasna uloga književnosti u očuvanju materinskog jezika i u očuvanju tradicija etničkih grupa Hrvata u Mađarskoj. – pozna domaće hrvatske pjesnike, njihova značajnija djela, karakteristične motive. – pozna časopise Hrvata u Mađarskoj: *Riječ, Pogledi.* – sposoban je tekstu vjerno kazivati 3-4 pjesme.	*Mađarski jezik i književnost:* mađarska književnost pripadnika mađarskih zajednica u svijetu/izvan Mađarske.

Ključni pojmovi/ pojmovi	Dijalektalna poezija, pjesma u slobodnom stihu, haiku.

Očekivani razvojni rezultati na kraju dvogodišnjeg ciklusa	Učenik s razumijevanjem koristi tekstove masovne/javne komunikacije, odnosno tekstove na audiovizualnim i informatičkim osnovama. Osim kritičkog usvajanja s razumijevanjem, sposoban je na samostalno stvaranje teksta u nekoliko književnih vrsta s publicističkom, audiovizualnom i informatičkom pozadinom, uz korištenje mogućnosti koje pruža spajanje slikovnih elemenata i teksta. U primjeni naučenih spoznaja o deskriptivnoj gramatici, tekstoloških, semantičkih i pragmatičnih spoznaja, osim vještine u analizi tekstova, interpretaciji tekstova, proširenjem analize, pored beletrističkih tekstova, posjeduje i vještinu obrade i interpretacije stručno-znanstvenih i publicističkih tekstova te tekstova iz javnog života (audiovizualne i informatičke osnove). Učenik sustavno koristi usluge knjižnice, razne nosače informacija (npr. one koje su zasnovane na informatičkim tehnologijama), u svijetu informacija se orijentira odgovarajućom mjerom senzibilnosti za probleme, odgovarajućom kreativnošću i samostalnošću; razumno i

	kreativno zna iskoristiti mogućnosti koje pruža samoobrazovanje. Razumijevanje različitih tekstova dokazuje analizom koja je usmjerena prema gramatičkim karakteristikama, tematskoj mreži i raščlanjenosti tekstova. U stanju je čitko i uređeno pisati. U usmenim i pismenim komunikacijskim situacijama izabere adekvatan ton, jezičnu varijantu i stilski sloj. Primjenjuje jezične norme obrazovanog razgovornog jezika (regionalnog razgovornog jezika), odnosno jezične norme jezičnih varijanti, u stanju je prepoznati i interpretirati jezične varijante koje odstupaju od njih. U vrstama službenog dopisivanja sposoban je za samostalno stvaranje teksta (npr. autobiografija, motivacijsko pismo). Primjenjuje pravila i etičke norme navođenja/citiranja. Potvrđuje poznavanje sustava i povijesti hrvatskog jezika, samostalno prepoznavanje gramatičkih, tekstoloških, semantičkih, stilsko-retoričkih i pravopisnih pojava te svjesnu primjenu naučenog. Posjeduje sveobuhvatna znanja o odnosima između jezika i društva, odnosno o procesu konstantnosti i promjena jezika. Važnu sastavnicu njegove naobrazbe na materinskom jeziku čini upućenost u porijeklo hrvatskog jezika, u njegovu srodnost s drugim jezicima, u važnije postaje njegove povijesti; svjesno poimanje veze između mađarskog jezika i mađarske kulture. Svjesnim i izražajnim kazivanjem tekstova u stanju je na tekstu vjernu interpretaciju memoritera.

10.5. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.5.1. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.5.2. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei német nyelven

10.5.1. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Német népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Német nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

NÉMET NÉPISMERET

A magyarországi német nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele .A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában .A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére .Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek .Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél .Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható .A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete–mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik .Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése .A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak .Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire .Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A német nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkozzanak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával .Ezekre az élményekre építve cselekvés-és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók legyenek tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek.

A német népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelező egy tanítási óra a tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé .Az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, de az azokhoz való kapcsolódást szem előtt kell tartani .A tartalmak magukban rejtik ennek lehetőségét.

A német népismeret tantárgy feladata–identitás-és értékközvetítés–hatással van a módszerek megválasztására .A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (Freiarbeit, állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert.

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul. (Stationenlernen).

A tantárgy a kulcskompetenciák fejlesztése során eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektek lebonyolítására.

1–2. évfolyam

Az első két évfolyam az óvodából az iskolába való átmenetet képezi, ebből adódóan az időigényes cselekvésen alapuló tanulás, valamint az óraszervezési formák állnak a középpontban .Az egyéni érdeklődés döntő fontosságú, és egyre inkább arra kell törekedni, hogy a tanulók között levő különbségek lépésről lépésre kiegyenlítődjenek.

A német népismeret tárgykörében elsődleges a cselekvésen alapuló ismeretszerzés és a játékosság.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Személyes életvitel, szociális kapcsolatok–A család</td><td>Órakeret
12 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Iskolaérettség.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A család és a családon belüli kapcsolatok megismertetése, az emberi kapcsolatok jelentőségének felismertetése a mindennapi életben.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A tanuló saját személye a családban, a családtagok elnevezése, az alapvető családi és rokoni kapcsolatok ismerete .Emberi kapcsolatok a különböző szituációkban .
Családfa készítése, tevékenységek és tárgyak az elődök mindennapjaiban, ezek gyűjtése.
Nyelvjárási és irodalmi német kifejezések megkülönböztetése a tárgyalt témában .Személyek és tárgyak leírása fotók alapján, a témához kapcsolódó kérdések megválaszolása .A „régen” és „ma” közötti különbségek felismerése .Beszélgetés a családban és rokonságban a németséghez tartozó személyekkel életükről .A családtagok ábrázolása játékos formában.</td><td>Német nyelv és irodalom: a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.

Vizuális kultúra: tárgyak, tevékenységek rajzos ábrázolása.

Technika, életvitel és gyakorlat: barkácsolás, makettek készítése.

Környezetismeret: a mindennapi élet tevékenységeihez kapcsolódó ismeretek.

Ének-zene: rövid dalok, mondókák a családról.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Család, anya, apa, nagyszülő, testvér, régen, ma.</td></tr>
</table>

Tematikai egység	Gazdaság, technika, környezet–Az otthon és környezete	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az otthon és közvetlen környezete, az ahhoz kapcsolódó növények és állatok megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az otthon és közvetlen környezetének leírása, a környezethez kapcsolódó növények és állatok megnevezése. Nyelvjárási és irodalmi német kifejezések egymás mellé állítása .A témához kapcsolódó, néhány gyakran használt nyelvjárási kifejezés ismerete. Tárgyak és szellemi értékek irányított gyűjtése .Rajzok és modellek készítése és prezentálása, cselekvésközpontú, tapasztaláson alapuló ismeretszerzés .Szóbeli beszámoló a tapasztalatokról.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* a téma vizuális ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* a falu alaprajza, épületmakett. *Környezetismeret*: növények és állatok élettere. *Ének-zene:* gyerekdalok, mondókák állatokról, növényekről, évszakokról.

Kulcsfogalmak	Ház, szoba, konyha, udvar, tyúk, ló, kacsa, sertés, konyhakert, hagyma, burgonya.

Tematikai egység	Gazdaság, technika, környezet–Közlekedés	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A régi és a mai közlekedési eszközök megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Régi közlekedési eszközök megnevezése, funkciójuk összehasonlítása a maival. A témához kapcsolódó, néhány gyakran használt nyelvjárási kifejezés ismerete . Tárgyak és szellemi értékek irányított gyűjtése .Rajzok és modellek prezentálása. Cselekvésközpontú, tapasztaláson alapuló ismeretszerzés .Szóbeli beszámoló a tapasztalatokról.	*Környezetismeret:* közlekedés, tájékozódás. *Ének-zene:* dalok, gyermekjátékok a közlekedési eszközökről.
Kulcsfogalmak	Gyalog, gyalogos, kocsi, ló, kerékpár, tömegközlekedés.

Tematikai egység	Gazdaság, technika, környezet–Háziállatok	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ház körüli haszonállatok megismertetése, a szerepük felismertetése a család ellátásában.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A parasztudvar állatainak megnevezése, gondozásuk, felhasználási lehetőségeik megismerése. A témához kapcsolódó, néhány gyakran használt nyelvjárási kifejezés ismerete. Tárgyak és szellemi értékek irányított gyűjtése .Rajzok és modellek készítése (pl .kukoricaszárból) és prezentálása. Cselekvésközpontú, tapasztaláson alapuló ismeretszerzés .Szóbeli beszámoló a tapasztalatokról.	*Környezetismeret:* háziállatok .
Kulcsfogalmak	Etetés, itatás, tyúk, ló, liba, sertés, nyúl, vödör, széna.

Tematikai egység	Társadalmi élet–Életmód	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A település életének, mindennapjainak megismertetése .Együttműködés, a környezet iránt érzett felelősség fejlesztése, erősítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Élet a településen régen .Berendezési és használati tárgyak megismerése tájházlátogatás során .Bútordíszítések megfigyelése, rajzolása .Szellemi és tárgyi értékek irányított gyűjtése .Rajzok és modellek készítése és prezentálása .Cselekvésközpontú, tapasztaláson alapuló ismeretszerzés .Szóbeli beszámoló a tapasztalatokról.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.

		Vizuális kultúra: berendezési tárgyak, motívumok rajzolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* a tájház alaprajza, makett.
Kulcsfogalmak	Ház, tájház, udvar, pince, ól, istálló, asztal, szék, szekrény, láda.	

Tematikai egység	**Gazdaság, technika, környezet–Ünnepek és ünnepnapok**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A karácsonyi és húsvéti ünnepkör köré csoportosuló események megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Karácsonyi ünnepkör köré csoportosuló események megismerése: betlehemezés, ajándékozási szokások. Húsvéti ünnepkör köré csoportosuló események megismerése: tojásfestés, nyuszihívogató. Cselekvésközpontú, tapasztaláson alapuló ismeretszerzés: kisebb projektek kivitelezése, díszek készítése, betlehemes előadása .		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* a téma vizuális ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* autentikus karácsonyfadíszek, tojásfestés. *Ének-zene*: gyermekdalok az adott ünnepekről.
Kulcsfogalmak	Karácsony, betlehem, keresztszülő, húsvét, hagymahéj, tojásgurítás.	

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Zene és tánc**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zenei és mozgáskultúra fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Rigmusok, gyermekdalok, táncmotívumok megtanulása, kör- és ügyességi játékok játszása .A korosztálynak és adott szituációnak megfelelő gyermekjátékok tanulása.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Ének-zene:* daltanulás. *Testnevelés és sport:* tánctanulás.
Kulcsfogalmak	Kör, sor, kézfogás, kiszámoló, pár.

Tematikai egység	Kulturális élet, média–Népköltészet	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népköltészet alkotásainak megismertetése .Szövegértés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Lírai, epikus és dramatikus szövegek előadása, szerepjátékok alakítása. Mondókák, közmondások megtanulása, versek, mesék olvasása. Magyarországi német szerzők műveinek megismerése és a tanult népszokások dramatizálása. Német nyelvű színdarab előadása, illetve megtekintése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* költői eszközök. *Ének-zene:* rövid népdalok tanulása.
Kulcsfogalmak	Mondóka, rím, versike, közmondás, mese, szereplő, színház.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók alapvető ismeretekkel rendelkeznek a tárgyalt témakörökben. Minden műfajban egy művet szabadon előadnak, vagy annak tartalmát elmesélik. Saját családjukat, rokoni kapcsolataikat ismerik, azokról beszélni tudnak, saját élményeik alapján még élő hagyományokról beszélnek. Néhány éneket, körjátékot, táncot előadnak.

3–4 .évfolyam

A harmadik és negyedik évfolyam német népismeret tantárgyának tartalma szoros kapcsolatban áll az első két évfolyammal .A különbség abból adódik, hogy ebben az időszakban azok a tanulási és tanítási folyamatok erősödnek, amelyek az iskolai teljesítményhez kötődnek.

A tanulók személyes motiváltságára különös hangsúlyt kell fektetni, ezt szolgálják a nyitott, cselekvésen alapuló oktatási formák .A tapasztaláson keresztüli ismeretszerzés áll a középpontban.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">Személyes életvitel–Szociális kapcsolatok</td><td>Órakeret
8 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Munkamegosztás a családban és mindennapi kötelezettségek.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Generációk együttélésének megismertetése, a család szerepének felismertetése .</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek szerzése a generációk együttéléséről, a gyermekek kötelességeiről régen és ma.
A család mai életének összehasonlítása a múlttal .A családok régi és mai együttélési rendszerének összehasonlítása.
Családi fotók gyűjtése, azok alapján személyek és tárgyak leírása.
Nyelvjárási és irodalmi német kifejezések egymás mellé állítása.
Táblázat készítése: régen–ma.</td><td>Német nyelv és irodalom: a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.

Vizuális kultúra: tárgyak, tevékenységek rajzos ábrázolása.

Technika, életvitel és gyakorlat: barkácsolás, makettek készítése.

Környezetismeret: a mindennapi élet tevékenységeihez kapcsolódó ismeretek.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Szülő, nagyszülő, dédszülő, munkamegosztás, segítség, feladat, arc, haj, ruha.</td></tr>
</table>

Tematikai egység	Személyes életvitel–Öltözködés	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Ruhadarabok megnevezései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népek és népcsoportok népviseletében rejlő, illetve a gyermekek viseletében korosztálytól függő különbségek felismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kisgyermekek és iskoláskorú gyerekek viseletének megismerése, leírása. Hímzésmotívumok megfigyelése, rajzolása. Nyelvjárási és irodalmi német kifejezések megtanulása. Ruhadarabok gyűjtése és kiállítása az osztályteremben, megnevezéseik leírása.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* hímzésminták. *Technika, életvitel és gyakorlat:* anyagok gyűjtése és kreatív felhasználása.

Kulcsfogalmak	Pólya, zokni, harisnya, pacsker, sapka, nadrág, szoknya, virág.

Tematikai egység	Gazdaság, technika, környezet–Tájékozódás saját környezetben	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A településen belüli helyi tájékozódáshoz szükséges kifejezések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy német falu szerkezetének megismertetése .A térbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Régi utcanevek és a fontosabb épületek megnevezései és elhelyezkedésük a faluban .Személyes tapasztalatszerzés, szóbeli beszámoló .A település alaprajzának elkészítése .A témához kapcsolódó, néhány gyakran használt nyelvjárási kifejezés megismerése, használata .	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* a téma vizuális ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* a falu alaprajza, épületmakett. *Környezetismeret:*

	növények és állatok élettere.
Kulcsfogalmak	Utca, dűlő, templom, iskola, temető, kálvária.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Életmód**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek „egészség”, „betegség” témakörökben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Néhány népi gyógymód gyakorlati alkalmazásának elsajátíttatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Népi gyógymódok gyűjtése, kipróbálása .Gyógyításra alkalmazott eszközök és használatuk megismerése. A megismert gyógymódok összevetése a mai eljárásokkal .Tapasztaláson alapuló és cselekvésközpontú tanulás.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* növényábrázolás.
Kulcsfogalmak	Csalán, kamilla, borogatás, tea, főzés, kenés, zsír, csepegtetés.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Ünnepek és ünnepnapok**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	Az egyházi év nevezett ünnepeiről tapasztalat és tanulás során szerzett ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A naptári év és a családi ünnepkör néhány hagyományának megismertetése .	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Adventi hagyományok, imák, énekek megismerése. Karácsonyi szokások a családban, ételek, sütemények készítése. Elsőáldozás szerepe a gyermekek életében régen és ma .Összevetés saját tapasztalat és elbeszéltek alapján .Szóbeli beszámoló készítése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* a téma vizuális ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* ételkészítés; autentikus karácsonyfadíszek készítése.

Kulcsfogalmak	Hajnali mise, jeles nap, védőszent, aszalt gyümölcs, ostya, áldozás, gyertya.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Étkezés**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Alapvető tájékozódás a konyhában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A konyha és eszközeinek, illetve a hagyományos ételek jellemzőinek megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Régi receptek gyűjtése alapján hagyományos ételek elkészítése. Konyhai eszközök gyűjtése, megnevezése, kiállítása az osztályteremben. Falvédőkön levő életbölcsességek gyűjtése, rendszerezése, tartalmuk értelmezése .Cselekvésközpontú, tapasztaláson alapuló ismeretszerzés: gyűjtés.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* falvédőmotívumok és falvédőfeliratok rajzolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* ételek alapanyagai, készítésük.

Kulcsfogalmak	Nudli, gombóc, káposzta, bab, fakanál, sodrófa, tál, lábos, falvédő.

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Zene és tánc**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Mozgáskoordináció megléte .	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korosztálynak megfelelő táncmotívumok megtaníttatása .Ritmusérzék, mozgáskultúra fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hagyományos néptáncok megismerése, megtanulása és előadása. Népdalok éneklése autentikus gyűjtések alapján.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Ének-zene:* daltanulás. *Testnevelés és sport:* tánctanulás.

Kulcsfogalmak	Polka, hétlépés, versszak, dallam, lassú, gyors.

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Népköltészet, irodalom**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Az irodalom elemi formáinak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az előadói képesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Mondókák, rigmusok, közmondások, versek, mesék megismerése, olvasása. Magyarországi német szerzők műveinek megismerése és eljátszása .Népszokások dramatizálása, egy német nyelvű színdarab megtekintése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Magyar nyelv és irodalom:* költői eszközök. *Ének-zene:* különböző dallamú játékok, népi hangszerek .

Kulcsfogalmak	Közmondás, monda, szerző, költő, író.

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Csoport- és korosztály-specifikus média**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Gyerekeknek szóló szövegek, műsorok megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korosztálynak megfelelő nyomtatott és elektronikus média megismertetése, a médiatudatosság fejlesztése .Szövegértés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német televízió gyermekműsorainak megismerése, az adások órai feldolgozása. A Neue Zeitung gyermekeknek szóló mellékletének rendszeres olvasása .Szövegek lényegi információinak kiemelése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.

Kulcsfogalmak	Újság, adás, cikk, rejtvény, felvétel.

Tematikai egység	**Politika és társadalom–Nemzetiség**	**Órakeret 2 óra**
Előzetes tudás	A másság fogalmának megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A német népcsoport jelenlétének felismertetése egy település életében .Kommunikáció fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A település történetének játékos felfedezése. A település nemzetiségi összetételének megismerése. Együttműködés és felelősségvállalás a mindennapokban: család, iskola, baráti kör . Egyetértés, kétség, bizonytalanság és elutasítás kifejezése kommunikatív szituációkban, egyszerű nyelvi eszközökkel.	*Környezetismeret:* egy település lakossági összetétele.
Kulcsfogalmak	Település, történelem, nemzetiség, népcsoport, lakosság.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók alapvető ismeretekkel rendelkeznek a tárgyalt témakörökben .Minden műfajban egy művet szabadon előadnak, vagy annak tartalmát elmesélik .A tárgyalt témakörökben megfogalmazzák a különbségeket „múlt” és „jelen” között .A lakóhelyükön gyakran használt nyelvjárási kifejezéseket megértik .Saját élményeikről beszámolnak .Néhány táncmotívumot előadnak .Egy szöveg lényegi információit kiemelik.

NÉMET NÉPISMERET

A magyarországi német nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete–mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték-és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A német nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkozzanak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés-és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók legyenek tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek.

A német népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelező egy tanítási óra a tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. Az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, de az azokhoz való kapcsolódást szem előtt kell tartani. A tartalmak magukban rejtik ennek lehetőségét.

A német népismeret tantárgy feladata–identitás-és értékközvetítés–hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (Freiarbeit, állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert.

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul (Stationenlernen).

A tantárgy a kulcskompetenciák fejlesztése során eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektek lebonyolítására.

5–6. évfolyam

E két évfolyamon egyre nagyobb szerepe van az ismeretközvetítésnek. Ezzel párhuzamosan a kognitív kompetenciák fejlesztése kerül előtérbe: megjelennek olyan témakörök, amelyek az identitás tudatos vállalását készítik elő. Mindemellett a tapasztaláson alapuló tudás továbbra is központi szerepet játszik.

Tematikai egység	**Személyes életvitel–Szociális kapcsolatok**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A rokoni kapcsolatok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tágabb rokoni és emberi kapcsolatok megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Tágabb rokoni és emberi kapcsolatok megnevezései, jellemzői. Családfa készítése rajzos formában, bemutatása több generációig visszamenően. Kérdések megfogalmazása a témához kapcsolódóan.		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.
Kulcsfogalmak	Nagynéni, nagybácsi, unokatestvér, ős, barátság.	

Tematikai egység	**Személyes életvitel–Családi ünnepek**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Családi ünnepek megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lakodalmi népszokások megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Lakodalmi népszokások megismerése, gyűjtése. Meghívó készítése, meghívás dramatizálása, a lakodalom „menetének” képtörténetben való felvázolása. Jelenetek elmesélése és előadása különböző szempontok alapján. Lakodalmi hagyományok felelevenítése, újjáélesztése.		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.
Kulcsfogalmak	Lakodalom, menyasszony, vőlegény, vőfély, koszorús lány, előkészület, lakodalmi köszöntő, zenekar, esketés.	

Tematikai egység	**Iskola, képzés és hivatás–Az iskola régen és ma**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Tájékozódás az iskolai napirendben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az iskola, a tanítás rendjének megismertetése a múltban és a mában. A tanulók érdeklődésének felkeltése a múlt, saját gyökereik és a korábbi generációk értékei iránt.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az iskola épülete a múltban, osztálytermek és berendezésük megismerése fényképek alapján, látogatás iskolamúzeumban. Projektek kivitelezése. A tanítás rendjének összehasonlítása a maival. Dicséret és szidás formái. Szabályok és jogok a mindennapi életben. Megismerkedés a gót írással. A kapott ismeretek rendszerezése és prezentációja tanóra keretében.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a gót írás elhelyezése korban.

Kulcsfogalmak	Palatábla, irka, tintásüveg, ábécéskönyv, bizonyítvány, büntetés, jutalom.

Tematikai egység	**Iskola, képzés és hivatás–Munka és megélhetés**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Foglalkozások elnevezéseinek ismerete a családban és a tanuló közvetlen környezetében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A múltra jellemző szakmák megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Régi mesterségek, nyersanyagok, anyagok, termékek megismerése. Tevékenységek és a hozzájuk szükséges munkaeszközök megnevezése. A szakmák feladatkörének tudatosítása. Interjúk és beszélgetések a településen mesteremberek körében, irányított gyűjtőmunka, projektek kivitelezése. A kapott ismeretek rendszerezése és prezentációja tanóra keretében.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* jellemző motívumok rajzolása.

Kulcsfogalmak	Kádár, kőfaragó, fazekas, hordó, sírkő, útszéli kereszt, véső, kalapács, korong, agyag, korsó.

Tematikai egység	**Gazdaság, technika, környezet–Lakóhely**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek a településről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek közvetítése a lakóhelyről, környékéről és a parasztházról. A térbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A lakóhely és környékének megismerése: dűlőnevek, faluformák, a falu részeinek népi elnevezése, ezek gyűjtése, bemutatása. Egy településre jellemző térmegjelölések, falunevek megismerése. Földrajzi tájékozódás a tanult és gyűjtött tartalmakkal kapcsolatosan. Faluformák rajzolása. A falu berendezkedése, alaprajz feliratozása. A paraszthéz helyiségeinek és az udvar épületeinek megnevezése. Berendezési tárgyak és azok használatának megismerése.	*Természetismeret:* a témához kapcsolódó fogalmak, alaprajzok, makettek.

Kulcsfogalmak	Dűlő, utcás falu, völgyfalu, alsófalu, felsőfalu, helységnévtábla, kamra, istálló, pajta, tyúkól, nyári konyha, padlás, kemence, tisztaszoba, szakajtó, rokka, vajköpülő dézsa.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Ünnepek és ünnepnapok**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Az egyházi év ünnepei néhány mozzanatának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az egyházi ünnepkör néhány ünnepének részletes megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Karácsonyfa díszítése hagyományos módon. Újévi köszöntők megtanulása, előadása. Farsangi hagyományok gyűjtése és ábrázolása képtörténetben, farsangi felvonulás rekonstruálása. Böjti tilalmak és ételek megismerése. Húsvéti hiedelmek ábrázolása szituációkban. Betekintés egyes ünnepek bibliai hátterébe. Az adott témához információk gyűjtése, a tanultak alkalmazása irányított feladatok és szituációk segítségével. A tanult prezentációs technikák alkalmazása. Hagyományok újjáélesztése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök, rigmusok, köszöntők. *Vizuális kultúra:* a téma vizuális ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* karácsonyfadíszek készítése, húsvéti tojásfestés. *Ének-zene:* betlehemes játék.

	Informatika: prezentáció készítése.
Kulcsfogalmak	Boróka, pattogatott kukorica, aszalás, jelmez, farsangi fánk, böjt, táncmulatság, harmat, rágcsáló.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Életmód**	**Órakeret 2 óra**
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek a népcsoport életmódjáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Betekintés nyerése a nemzetiség életébe a hétköznapok és ünnepnapok kapcsán.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szórakozás: a búcsú népszokásainak felelevenítése. A szerzett ismeretek rendszerezése és bemutatása tanórán. Jelenetek a búcsúból, azok elbeszélése, illetve eljátszása különböző szempontok alapján.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.
Kulcsfogalmak	Búcsúfa, vásár, vásárfia.

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Zene és tánc**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Népdalok és táncmotívumok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hagyományos néptáncok és népdalok elsajátíttatása. A múlt értékei iránti megbecsülés erősítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hagyományos néptáncok és népdalok megtanulása és előadása. A korábbi generációk értékeinek felfedezése és azok összehasonlítása a mai értékrenddel. Betekintés a népzene hagyományrendszerébe zenei felvételek hallgatása révén.	*Ének-zene:* népzene, hangszerek. *Testnevelés és sport:* táncmotívumok.
Kulcsfogalmak	Ritmus, népdal, fúvószene, trombita, harmonika, hegedű.

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Népköltészet, irodalom**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Elemi ismeretek a műfajok jellemzőiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lírai, epikus és drámai szövegek megértése; szövegértés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Mesék és mondák olvasása, tartalmának visszaadása. Magyarországi német szerzők műveinek alapvető ismerete.	*Magyar nyelv és irodalom:* költői eszközök, műfajok.
Kulcsfogalmak	Mesealak, antológia, verseskötet, mondagyűjtemény, cím, tartalom.

Tematikai egység	Kulturális élet, média–Nyomtatott és elektronikus sajtó	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	A média gyerekeknek szóló rovatai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi német média ifjúsági témáinak megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarországi német média az ifjúság számára: Neue Zeitung mellékletének olvasása. Egy szöveg vagy egy szakasz lényegi elemeinek kiemelése. Unser Bildschirm gyerekműsorainak megtekintése, megbeszélése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Informatika:* internet használata.
Kulcsfogalmak	Melléklet, rovat, riport, riporter.

Tematikai egység	Politika és társadalom–Nemzetiség	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Osztálytársak nemzetiségi hovatartozásának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Alapvető ismeretek nyújtása Magyarország nemzetiségi összetétele kapcsán. Nyitottság más népcsoportokkal szemben.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország nemzetiségi összetételének megismerése, a hazai népcsoportok elnevezései. A német népcsoport földrajzi elhelyezkedése. Az identitás tudatos vállalásához vezető első lépések.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Természetismeret:* térképhasználat.
Kulcsfogalmak	Népcsoport, nemzetiség, többségi nemzet, területek nevei.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók korosztályuknak megfelelő ismeretekkel rendelkeznek a tárgyalt témakörökben. Az adott témához információkat gyűjtenek, egy szöveg lényegi információit kiemelik. Magyarország térképén tájékozódnak, történelmi időkifejezéseket használnak. Alkalmazzák a tanult prezentációs formákat.

7–8. évfolyam

Az előző szakaszokhoz kapcsolódva–a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben–a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése a feladat ezeken az évfolyamokon.

Tematikai egység	**Személyes életvitel–Öltözködés**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A kisgyermekek és iskoláskorúak viseletéhez tartozó ruhadarabok és a modern ruházat neveinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A regionális népviselet megjelenési formáinak megismertetése. A nyelvjárási szókincs fejlesztése feladatok segítségével.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Különböző korosztályok és nemek ruhadarabjainak megismerése a régióban. Jellemző anyagok, motívumok és színek gyűjtése. Ápolás és tárolás feladatainak, eszközeinek megismerése.		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* motívumok, minták. *Kémia:* lúgok, keményítők.
Kulcsfogalmak	Cipő, harisnya, alsószoknya, felsőszoknya, kötény, ing, mellény, vállkendő, gyöngyös fejfedő, nadrág, klumpa, kucsma.	

Tematikai egység	**Gazdaság, technika, környezet–Településstruktúra**	**Órakeret 1 óra**
Előzetes tudás	Tájékozódás Magyarország térképén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A németek településtörténetére vonatkozó helyrajzi megjelölések megtaníttatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Németlakta területek Magyarországon, a területek megnevezései a szakirodalom alapján. Tájékozódás térben és időben.	*Földrajz:* topográfiai tájékozódás.
Kulcsfogalmak	Ofner Bergland, Schwäbische Türkei, Banat, Batschka, Buchenwald (Bakony).

Tematikai egység	**Gazdaság, technika, környezet–Hagyományos mezőgazdaság**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A mezőgazdasági munkákkal és a parasztudvarral kapcsolatos kifejezések ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „paraszti év” feladatainak megismertetése. A nyelvjárási szókincs fejlesztése feladatok segítségével.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Képi és szöveges források feldolgozásával a paraszti év megismerése: nemek szerinti munkamegosztás, a ház körüli munkák, munkálatok a földeken. Betakarítás, szüret. A munka lépései, eszközei, záróünnepek. Vagyoni viszonyok: gazdag-szegény.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* társadalmi rétegek. *Földrajz; biológia-egészségtan:* mezőgazdaság, növénytermesztés, állattenyésztés.
Kulcsfogalmak	Évszak, vetés, aratás, betakarítás, kapálás, kaszálás, gereblyézés, hold, hektár.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Életmód**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Alapvető szókincs a betegségekkel, alternatív gyógyítással kapcsolatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gyógymódok megismertetése, életbölcsességek értelmezése, a téli időszak szórakozási lehetőségeinek bemutatása. Szövegértés, lényegkiemelés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Gyógyításra használt eszközök és alkalmazásuk, gyógymódok. Életbölcsességek, paraszti megfigyelések, szabályok. A téli időszak egyetlen szórakozási lehetősége: a fonó. A jegyzetelés és kiemelés technikájának elsajátítása hosszabb lélegzetű szövegek alapján, fontos információk kiemelése. Mások szóbeli megnyilvánulásainak összefoglalása, a legfontosabb megállapítások kiemelése, valamint állásfoglalás ezekkel kapcsolatban, párbeszédes helyzetekben.	*Biológia-egészségtan:* növénygyűjtés és növény meghatározás; betegségek, gyógyítás. *Földrajz:* éghajlat, időjárás. *Ének-zene:* dalok.
Kulcsfogalmak	Babona, javasasszony, főzet, borogatás, gyógynövény, fonás, hímzés, kelengye.

Tematikai egység	Társadalmi élet–Étkezés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Élelmiszerekkel és étkezési szokásokkal kapcsolatos szókincs.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapok és ünnepek étkezési szokásainak megismertetése, szabályszerűségek felfedeztetése. Szövegértés, lényegkiemelés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Alapanyagok, hozzávalók, étkezési szokások gyűjtése, az információk rendszerezése a téma súlypontjainak megfelelően. Az ünnepi és mindennapi étkezés különbözőségének felfedezése, az okok megkeresése. A heti étrend és ülésrend megszerkesztése. A tartósítás folyamata és sütemények. A jegyzetelés és kiemelés technikájának elsajátítása, fontos információk kiemelése. Mások szóbeli megnyilvánulásainak összefoglalása, a legfontosabb megállapítások kiemelése, valamint állásfoglalás ezekkel kapcsolatban, párbeszédes helyzetekben.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Biológia-egészségtan:* élelmiszerek, egészséges táplálkozás. *Kémia:* tartósító anyagok.
Kulcsfogalmak	Ismétlődő étel, húsnap, gombócnap, káposztanap, babnap, savanyítás, befőzés, kelt tészták, fánk.

Tematikai egység	Társadalmi élet–Családon kívüli privát és társadalmi szervezetek	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Saját tapasztalatok a környezetben működő egyesületekkel kapcsolatban.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyesületek, civil szervezetek, magyarországi német szervezetek megismertetése. Információforrások kezelésének gyakoroltatása.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Néhány reprezentatív egyesület, civil szervezet, magyarországi német szervezet tevékenységének megismerése írott és elektronikus sajtó segítségével. A jegyzetelés és kiemelés technikájának elsajátítása, fontos információk kiemelése. Mások szóbeli megnyilvánulásainak összefoglalása, a legfontosabb megállapítások kiemelése, valamint állásfoglalás ezekkel kapcsolatban, párbeszédes helyzetekben.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Informatika*: honlapok keresése.
Kulcsfogalmak	Önkormányzat, egyesület, tánccsoport, kórus.

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–A média és hatása**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Elemi ismeretek a médiáról, a média helye a tanuló életében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi német média megjelenési formáinak és azok információtartalmának megismertetése. Szövegértés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német média megjelenési formái: írott és elektronikus sajtó. Vélemény alkotása az olvasott információkról és kommentárokról.	*Informatika:* internethasználat. *Német nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* sajtóműfajok.
Kulcsfogalmak	Rovat, értekezés, vezércikk, kritika.

Tematikai egység	**Politika és társadalom–Településtörténet**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek a középkorról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A németek betelepülésének története, annak okai és következményei legfontosabb elemeinek felismertetése. Az időbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A korai magyar-német kapcsolatok (11-12. század) szerepe és jelentősége néhány fontosabb elemének megismerése és a németek betelepülésének szakaszai a 18. században: nehézségek, ígéretek. Időbeli és térbeli tájékozódás a témához kapcsolódóan. Térkép és	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* események

időszalag használata.	és időpontok. *Földrajz:* területi elhelyezkedés.
Kulcsfogalmak	Betelepítés, telepes, lovagság, papság, toborzás, kamara, egyház.

Tematikai egység	**Politika és társadalom–Nemzetiségpolitika**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Nemzetiségek Magyarországon. Németek által lakott területek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A német népcsoport mint a hazai nemzetiségek egyike, szerepük megismertetése az ország határain belül és túl. Az identitás tudatos vállalása igényének erősítése. Érdeklődés felkeltése, fenntartása a gyökerek, a németség nyelve, kultúrája, helyzete és a nemzetiségpolitika iránt.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A nemzetiség jellemzői, nemzetiségek és kisebbségek Európában. A magyarországi németek szimbólumai: himnusz és címer. A magyarországi német intézmények lokális elhelyezkedése és szerepük. Önálló kutatómunka végzése megadott szempontok alapján.		*Erkölcstan:* identitás fogalma és megjelenési formái.
Kulcsfogalmak	Nemzetiség, népcsoport, szimbólum, himnusz, címer, identitás.	

Tematikai egység	**Német nyelv és irodalom–Nyelvjárások**	**Órakeret 2 óra**
Előzetes tudás	Saját nyelvjárási élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi német nyelvjárások jellemzőinek megismertetése. A nyelvtudás előnyeinek felismertetése a maguk és népcsoportjuk számára.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német nyelvjárások néhány jellemzője autentikus szövegek, illetve hangfelvételek kapcsán. Hasonlóságok, eltérések felfedezése, gyűjtése.		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.
Kulcsfogalmak	Nyelvjárás, irodalmi nyelv, magánhangzó, mássalhangzó, kettős hangzó.	

Tematikai egység	**Német nyelv és irodalom–Magyarországi német irodalom**	**Órakeret 2 óra**
Előzetes tudás	Műfajok jellemzői.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kortárs magyarországi német irodalom néhány művének értelmezése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kortárs magyarországi német irodalom néhány lírai és prózai művének megismerése, értelmezése; szövegek megformálása, szerepek alakítása a tartalomnak megfelelően. Szemelvények megtanulása.	*Magyar nyelv és irodalom:* költői eszközök, műértelmezés.

Kulcsfogalmak	Vers, elbeszélés, ritmus, rím, költői kép, mondanivaló.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók alapvető ismeretekkel rendelkeznek a tárgyalt témakörökben. Ismerik a regionális népviselet megjelenési formáit. Véleményt nyilvánítanak eseményekről és személyekről, az összefüggéseket felismerik, forrásanyagokat olvasnak és megértik azokat. Lírikus és epikus szövegeket a tartalomnak megfelelően előadnak, korosztályuknak megfelelően értelmeznek, Európa térképén térben tájékozódnak, a történelmi eseményeket időben elhelyezik és időszalagon ábrázolják.

NÉMET NÉPISMERET

A magyarországi német nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete–mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték-és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A német nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkozzanak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés-és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók legyenek tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek.

A német népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelező egy tanítási óra a tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. Az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, de az azokhoz való kapcsolódást szem előtt kell tartani. A tartalmak magukban rejtik ennek lehetőségét.

A német népismeret tantárgy feladata–identitás-és értékközvetítés–hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (Freiarbeit, állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert.

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul (Stationenlernen).

A tantárgy a kulcskompetenciák fejlesztése során eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektek lebonyolítására.

9–10. évfolyam

Az egymással összefüggő képzési tartalmak a tanulókat egyre inkább arra ösztönzik, hogy összefüggéseket felismerjenek, értelmezzenek és komplexitásukban alkalmazzanak. A forráselemzésen és saját kutatómunkán alapuló önálló tanulás az általános műveltséget fejleszti. Tájékozódnak térben és időben, képesek vitában való részvételre.

Tematikai egység	**Személyes életvitel–Szociális kapcsolatok**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Értékek a családban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A múlt és a jelen, az életmód kérdéseihez kapcsolódó kritikus szemlélet fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Differenciált ismeretek és látásmód kialakítása a család témakörében. Élet-és gondolkodásmód, értékrend a német családokban, az értékrend megváltozása az elmúlt évtizedekben (kutatómunka alapján). Közmondások, szófordulatok a németség gondolkodásmódjáról –gyűjtőmunka, rendszerezés.		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.
Kulcsfogalmak	Értékek, értékrend, generáció, hierarchia.	

Tematikai egység	**Személyes életvitel–Társadalmi trendek, divatirányzatok**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Különböző korcsoportok és nemek viselete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népviselet megváltozott szerepének felismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A népviselet területi és generációs különbségeinek felismerése a 20–21. században. Önálló megfigyelés és tapasztalatszerzés alapján: a hagyományok jellege, lényege és háttere, megváltozásuk és mai megjelenési formáik. Közös projektek kidolgozása.		*Vizuális kultúra:* népművészet.
Kulcsfogalmak	Népviselet, népies viselet, autentikus, kifejeződés, átörökítés, újjáélesztés.	

Tematikai egység	**Iskola, képzés és hivatás–iskola és tanítás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Alapvető információk a tanításról régen.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az iskola régen és ma tárgykörében ismeretek bővítése és azok egymással való összevetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi németek iskolarendszere a II. világháború előtt és ma: tárgyi és szellemi gyűjtőmunka, szövegfeldolgozás megadott szempontok alapján. A lényegi információk kiemelése, nyelvileg differenciált megnevezése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* oktatással foglalkozó rendelkezések.
Kulcsfogalmak	Elemi iskola, végzettség, nevelési módszer, rendszer.

Tematikai egység	**Iskola, képzés és hivatás–Képzési utak és munkavállalás**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Pályaválasztás régen és ma.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A pályaválasztás meghatározó elemeinek megismertetése és összehasonlíttatása a mai helyzettel. Az önálló információszerzés és–feldolgozás gyakoroltatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A pályaválasztás kötöttsége régen és lehetőségei ma. Szakmák elsajátításának gyakorlata, jellemző foglalkozások régen. Alapanyagok, szerszámok, termékek. Mesterlevelek olvasása, a szöveg információinak részleteiben való megértése és a feladat elvárásainak megfelelő, illetve a problémafelvetés tükrében való alkalmazása.	*Német nyelv és irodalom*: a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* céhek, kézműipar, társadalmi rétegek.
Kulcsfogalmak	Szakma, tanuló, legény, mester, mesterlevél, tipikus.

Tematikai egység	**Gazdaság, technika, környezet–Topográfiai tájékozódás**	**Órakeret 2 óra**
Előzetes tudás	Tájékozódás Európa térképén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A németség településtörténete topográfiai vonatkozásainak elsajátíttatása. Térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A betelepülő németek útvonalának ismerete az óhazától Magyarországig. Németek által lakott területek a betelepítéskor és ma. Térképjelek értelmezése.		*Földrajz:* térképismeret.
Kulcsfogalmak	Gyülekezési hely, Ulmer Schachtel, útvonal, letelepedés.	

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Élet a faluban**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Tájékozódás saját lakóhelyen.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A földrajzi adottság, életkörülmények és gazdasági körülmények összefüggéseinek felismertetése és elemzése a németek lakta területeken.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A falu településszerkezete és a földrajzi adottságai közötti összefüggések felismerése, valamint kihatásuk a gazdasági körülményekre. Az építkezés mechanizmusának és anyagainak megismerése. Dűlőnevek és eredetük kutatómunka alapján. Útszéli keresztek és történetük felderítése interjúk segítségével.		*Földrajz:* településtípusok.
Kulcsfogalmak	Utcás, völgyes és sakktábla alaprajzú falu, paraszti gazdálkodás, polgárosodás, hivatalos és ragadványnév, monda, legenda.	

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Lokális és globális étkezési kultúra**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek a régebbi étkezési szokásokról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A régi és mai étkezési szokások összevetése során a kritikai gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A régi és mai étkezési szokások jellemzése, régi ételek a modern konyhában, „átmentett” főzési szokások. A konyha és berendezési tárgyai régen és ma. Konzerválás.		*Biológia-egészségtan:* nyersanyagok.

Egyéni és csoportos projektek kivitelezése a fenti témakörökben. Egyéni gyűjtőmunka megadott szempontok alapján, tematikus kiállítás rendezése.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Kémia:* lúgok.
Kulcsfogalmak	Szénhidrát, zsír, zöldség, tűzhely, gépek, kézi eszköz, savanyítás, befőzés.

Tematikai egység	**Társadalmi élet–Ünnepek és ünnepnapok**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az alább felsorolt ünnepek néhány mozzanatának leírása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok kialakulása okainak és bibliai, illetve társadalmi hátterének feltárása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Összefüggések felismerése a hagyományok jellege, lényege és eredete között (advent, karácsony, húsvét, farsang, fonó). Tárgyi hagyaték, valamint szellemi hagyaték gyűjtése források és adatközlők segítségével.		*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Etika:* Biblia.
Kulcsfogalmak	Bibliai háttér, társadalmi élet, házi oltár, néphit.	

Tematikai egység	**Kulturális élet, média–Irodalom**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a műfajok jellemzőiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lírai és epikus szövegek megértése, mondanivalójuk értelmezése; szövegértés fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német irodalom néhány lírai és prózai alkotásának megismerése, mondanivalójuk értelmezése.		*Magyar nyelv és irodalom:* költői eszközök, műfajok.
Kulcsfogalmak	Cím, tartalom, mondanivaló, identitás.	

Tematikai egység	Politika és társadalom–Vándorlás és migráció	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek a betelepítés történetéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar-német kapcsolatok formáinak rendszerezése a kora középkortól a 18. századig.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi németség betelepítése a középkorban: Korai magyar-német kapcsolatok (11–12. század). Városok, polgárok, bányászok a 14–15. században. Betelepítés a18. században. Történelmi összefüggések felismerése és feltárása, az ismeretek rendszerezése és kihatásuk elemzése a németség mai helyzetére vonatkozóan. Történelmi események elhelyezése időszalagon.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* események és időpontok; történelmi atlasz használata. *Földrajz:* területi elhelyezkedés**.**

Kulcsfogalmak	Uralkodó, betelepítési politika, tudatosság, gazdasági és politikai összefüggés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismeretekkel rendelkeznek a tárgyalt témakörökben. Ismerik a hagyományok jellegét, lényegét és eredetét, párhuzamot vonnak a múlt és jelen között. Vitákban a témához hozzászólnak. Értelmezik a magyarországi németek történelmének összefüggéseit, források segítségével ok-okozati összefüggésekre következtetnek. A szöveg információit részleteiben megértik, interjút készítenek elő és lefolytatják az adatközlőkkel, saját gyűjtőmunkájuk eredményeit megfelelő módon prezentálják.

11–12. évfolyam

E két évfolyam az eddig nyert ismeretek elmélyítésére, rendszerezésére szolgál. A tanulók jó kommunikációs képességgel és differenciált nyelvi eszközökkel fejezik ki mondanivalójukat. A szakasz célja, hogy a tanulók elérkezzenek a hovatartozás tudatos vállalásának szintjére, rendelkezzenek a konfliktuskezelés és problémamegoldás képességével.

Tematikai egység	Társadalmi élet–Integráció és identitás	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Fogalomértelmezés: nemzetiség, többségi nemzet, nemzetiség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az identitás fogalmának értelmezése és megjelenési formáinak megismertetése. Az identitástudat erősítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az „identitás” fogalmának értelmezése szakirodalom alapján. Beszélgetés a tanulókkal hovatartozásukról. A témában megadott szempontok alapján interjú készítése. A tolerancia, konfliktuskezelés, problémamegoldás módjainak megismerése, fontosságuk belátása.	*Etika:* erkölcs és a vele kapcsolatos fogalmak.
Kulcsfogalmak	Azonosulás, elhatárolódás, tolerancia, konfliktus, konfliktuskezelés.

Tematikai egység	Társadalmi élet–Változó hagyományok	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Hagyományok eredetének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hagyományok jellegének, lényegének, eredetének és mai megjelenési formáinak megismertetése és feldolgoztatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az emberi élet fordulópontjaihoz kötődő hagyományok (születés, lakodalom, halál) és a vele kapcsolatos népszokások hátterének feltárása. Népi hiedelemvilág az emberi élet fordulópontjain. Önállóan interjúk készítése és feldolgozása. Népszokások és hiedelmek dramatizálása kiscsoportokban.	*Német nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.
Kulcsfogalmak	Rontás, rontás elhárítása, jövendölés.

Tematikai egység	Gazdaság, technika, környezet–Társadalmi formák változása	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Információ a nemzetiség hagyományos életviteléről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A paraszti világ és a mai globalizációs világ összehasonlíttatása. Ok-okozati gondolkodás, elemzőképesség fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A paraszti év, ház körüli munkák, munka a szántóföldeken a négy évszakban. Az önellátás és a gazdálkodás szükségszerűségének és összefüggéseinek felismerése. A globalizáció hatásainak elemzése erre a kultúrára nézve. Érvelés, indoklás. Régebbi korok értékeinek	*Földrajz:* mezőgazdaság. *Történelem,*

adaptálása a mára. A népi hiedelemvilág megjelenése a globalizáció korában – kutatómunka.	*társadalomi és állampolgári ismeretek:* a globalizáció hatásai.
Kulcsfogalmak	Gazdálkodás, tervezés, piac, értékesítés, értékvesztés, érdek.

Tematikai egység	**Politika és társadalom–Nemzetiségpolitika**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapvető ismeretek az ország politikai helyzetéről és a Magyarországon élő nemzetiségekről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Magyarországon élő nemzetiségek, speciálisan a németek jogainak és lehetőségeinek elemző feltárása. Felkészítés a népcsoport jövőképének alakításában való tudatos szerepvállalásra.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A Magyarországon élő nemzetiségek jogai, kötelességei a nemzetiségi törvény tükrében. A nemzetiségek érdekképviselete, intézményei és szervezetei. Nemzetiségpolitika Magyarországon és Európára vetítve. A hazai nemzetiségek jogai törvényi hátterének ismerete, annak kritikus szemlélete. A hazai németség nemzetközi kapcsolatainak és szerepének ismerete, kritikai bemutatása a múltban és jelenben. Felkészülés a népcsoport jövőképének alakításában való tudatos szerepvállalásra. Az ifjúsági szervezetek munkájának megismerése.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* állampolgári jogok és kötelességek, törvényalkotás.
Kulcsfogalmak	Törvény, autonómia, önkormányzatiság, közgyűlés, ifjúsági közösség, nemzetköziség.	

Tematikai egység	**Politika és társadalom–Vándorlás és migráció**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek a II. világháború eseményeiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A németek kitelepítésének és elhurcolásának történelmi háttere, annak okai és kihatása a népcsoport mai helyzetére: a téma objektív és kritikus értékelése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A hazai németség történelmének és jelenének feldolgozása értelmező forráselemzés során. Önálló vélemény kialakítása, érvekkel történő alátámasztása. Szemtanúk tudósításainak értelmezése, kortanúkkal interjúk készítése és feldolgozása. Történelmi összefüggések megértése. Ok és okozati összefüggések feltárása emberi sorsok bemutatásán keresztül és a mai helyzet elemzésével.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a II. világháború.
Kulcsfogalmak	Kitelepítés, elhurcolás, deportálás, vagyonelkobzás, meghurcolás.	

Tematikai egység	Kulturális élet és média–A média társadalmi hatása	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a magyarországi német média megjelenési formáiról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi német nemzetiség médiában való megjelenési formáinak szemléltetése. Kritikai gondolkodás, médiatudatosság fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Véleményalkotás a média szerepéről, nemzetiségi témákról folyó vitákban való aktív részvétel, érvelés a saját álláspont mellett.	*Etika:* etikai és jogi kérdések. *Magyar nyelv és irodalom:* médiaműfajok és sajátosságaik.

Kulcsfogalmak	Adásidő, nyomtatott sajtó, internetes portál.

Tematikai egység	Kulturális élet, média–Irodalom	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a műfajok jellemzőiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lírai és epikus szövegek megértése, mondanivalójuk értelmezése; szövegértés fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi német irodalom néhány lírai és prózai alkotásának megismerése, mondanivalójuk értelmezése. A művek tartalmának párhuzamba állítása a népcsoport sorsfordulóival.	*Magyar nyelv és irodalom:* költői eszközök, műfajok.

Kulcsfogalmak	Mondanivaló, identitás, sorsforduló, asszimiláció.

Tematikai egység	Német nyelv–A német nyelv megjelenési formái, a német nemzetiség nyelvhasználata	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a magyarországi német nyelvjárásokról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi identitás erősítése, írott és hallott szöveg értésének fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Nyelvi változatok német nyelvterületeken és azok magyarországi megfelelői. A nyelv szerepe: anyanyelv, kétnyelvűség. A nyelvjárások jövőjének kérdéséről beszélgetés: érvek-ellenérvek. A magyarországi német irodalom néhány művének értelmezése az „identitás”, „múlt-jövő” témakörökben.	*Német nyelv és irodalom:* nyelvi szabályosságok.

Nyelvjárás, irodalmi nyelv közötti kapcsolat felismerése, értelmezése. Hallás utáni szövegértés nyelvjárási szövegnél. Nyelvjárási szöveg transzformálása irodalmi nyelvre, néhány sajátosság, nyelvi jelenség magyarázata. A nyelv és identitás összefüggéseinek felismerése. A nyelvi „kisebbség” fogalmának tudatos használata.	
Kulcsfogalmak	Anyanyelv, másodnyelv, idegen nyelv, irodalmi nyelv, nyelvjárás, nyelvváltozat, kevert nyelvjárás, kiegyenlítődés.

Tematikai egység	**Projektmunka**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Saját gyűjtőmunka eredményeinek prezentálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló projektmunkák elkészítésének elsajátíttatása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A projektkészítés lépéseinek elsajátítása, gyakorlása: szabad témaválasztás, projekt-előkészítés, projektleírás, szakirodalmi hivatkozás megjelölése, prezentáció. Önálló kutatómunka az érettségi vizsga témakörei kapcsán. Prezentációs technikák önálló kiválasztása és alkalmazása. Szakirodalom önálló feldolgozása, a jegyzetelés, lényegkiemelés alkalmazása. A szakirodalmi hivatkozások jelölésének alkalmazása. Önálló projektprezentáció.		*Valamennyi tantárgy:* ismeretek és módszertani tudás.
Kulcsfogalmak	Gyűjtés, rendszerezés, lábjegyzet, lényegkiemelés, dokumentálás, prezentáció.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismeretekkel rendelkeznek a tárgyalt témakörökben. Megadott szempontok alapján interjút készítenek. Vitákban pro és kontra érvelnek. Értelmezik a magyarországi németek történelmének összefüggéseit és a szemtanúk beszámolóit. Önállóan projektet kiviteleznek.

Német nyelv és irodalom

(a nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a német nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja a nyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátítása. A nyelvi képességek fejlesztése nem csak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez, valamint mindezek katalizátora is egyben.

A nyelvi nevelésnek kisiskolás korban is alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A német nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése, a modern társadalom különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

A kor szükségleteinek és a társadalom elvárásainak megfelelően tehát az alsó tagozatos német nyelv és irodalom tantárgy középpontjába kerettantervünk az olvasás-szövegértés képességének fejlesztését helyezi, mint kiemelt területet, és ennek új elemeiként megjelennek az olvasási stratégiák is. Az olvasás és az írás képességének elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják a német nyelvet. A tanító feladata nem az elméleti rendszerezés, hanem a változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban a német nemzetiségi nyelvi és az irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés kialakítja és fejleszti a művekkel folytatott aktív párbeszéd képességét. Elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, a közismereti és az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez.

1–2. évfolyam

A tanuló érzelmi érzékenysége, erkölcsi gondolkodása legalább olyan szintre kerül, hogy bekapcsolódik a jó és a rossz, a szép és a csúnya fogalmak tartalmáról szóló órai beszélgetésekbe. Megismeri a nagy ünnepkörök egy-egy szöveghagyományát, ezeket évszakok szerint is képes elhelyezni, valamint ismer ezekhez kapcsolódó alkotásokat (népdalokat, mondákat, meséket, műalkotásokat). Részt vesz a ritmusérzékét,

mozgáskultúráját is fejlesztő önismereti gyakorlatokban, szerepjátékokban. Képessé válik az olvasmányaihoz kapcsolódó személyes ismeretek, élmények felidézésére és megosztására. Szívesen részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, különböző kreatív játékokban. Képes mindennapi konfliktusok átélésére bábjátékban, drámajátékban. A német nyelv és irodalom foglalkozások feladatmegoldásaiban, közös tevékenységeiben tapasztalatot szerez a társakkal való együttműködésről, tevékenységek kezdeményezéséről. A tanuló játékos gyakorlatok révén elsajátít néhány, a koncentrációs képességét fejlesztő memóriagyakorlatot.

A gyerekek az iskolába lépés előtt szerencsés esetben legkorábban az óvodában, vagy szűkebb környezetükben ismerik meg a német nyelvet. A tantárgy feladata az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a német nemzetiség nyelvén történő spontán szóbeli és írásbeli megnyilatkozás elősegítése.

Az 1-2. évfolyam egyik legfontosabb feladata a második évfolyamtól az olvasás és az írás megtanítása, amely egyben a további nyelvi nevelés alapja is. Az első olvasási sikerek meghatározó erejűek az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Ezért a 2. osztályban a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni az olvasástanulás folyamatát, haladási tempóját a tanulási kudarcok, a tevékenységgel kapcsolatos szorongások, gátoltság kialakulásának megelőzése érdekében.

A német nemzetiségi nyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása, mert a nyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete.

Olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja a tanulási igényüket. Ebben a tantárgy támaszkodik a magyar nyelv és irodalom órákon elsajátítottakra.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia I. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanórai nyelvtanulási folyamatban való értő részvétel, a német nyelv szóbeli kommunikáció alapjainak, vagyis a beszédértés, hallás utáni értés és az önálló kifejezés alapjainak elsajátítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A jellegzetes német beszédhangok, hangkapcsolatok helyes kiejtése. A szóbeli kommunikáció során a helyes hanglejtés, hangsúly alkalmazása. Élmény, gondolat, érzés egyszerű kifejezése, megfogalmazása a beszédszituációnak megfelelő egyszerű kifejezésekkel. Kérdések, utasítások, kérések, információk, közvetített	A tanuló képes – egyszerű felvilágosításokat adni, kérdéseket feltenni; – megértési nehézségeit egyszerűen kifejezni; – megszokott tanórai helyzetekben előre megadott nyelvi eszközöket felhasználni; – megérteni az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit; – kérdésekre válaszolni; – használni a bemutatkozás,	*Német népismeret: a* tanuló saját személye a családban, a családtagok elnevezése, az alapvető családi és rokoni kapcsolatok ismerete. Családfa készítése. Személyek és tárgyak leírása fotók alapján, a témához kapcsolódó kérdések megválaszolása.

ismeretek megértése. Szókincs bővítése, pontosítása szövegkörnyezetben történő értelmezéssel és képek, képi kompozíciók fogalmi megfeleltetésével.	köszönés nyelvi formáit.	A családtagok ábrázolása játékos formában. *Ének-zene:* német gyermekdalok. *Vizuális kultúra*: képek, egyszerű pl. kitalált vagy átélt cselekmény megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal, fotóval).
Kulcsfogalmak	Megértés, kiejtés, bemutatkozás, család, családfa, köszönés, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia II. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korosztálynak megfelelő olvasási és szövegértési képességek elsajátítása. Az értő hangos és néma olvasás.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismert nyelvtani szerkezetű és szókincsű olvasott szöveg megértése egészében (adott esetben ismétlést követően) célirányos feladatok segítségével. Egy adott feladat megoldása során elért eredmények ismertetése. Ismert olvasott szövegek kiegészítése.	A tanuló képes – biztonsággal olvasni szavakat, szószerkezeteket, ismert rövid szöveget; – írott szöveg elolvasását követően meg tud oldani a megértést igazoló feladatokat.	*Német népismeret:* személyek, élőlények, tárgyak, jelenségek szóanyagának biztos olvasása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* utasítások olvasása és megértése német nyelven is. *Vizuális kultúra*: a szövegértést segítő képi ábrázolások használata. *Éne-zene:* hallásfejlesztés.
Kulcsfogalmak	Betűelem, szókincs, szöveg kiegészítés, szöveg átalakítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia III. Az írott betűalakok tanítása-írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. A hangok időtartamának jelölése. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak tollbamondásra írása. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből.	A tanuló – ismeri és használja a német ábécé betűinek írott alakjait; – írása folyamatos gyakorlással fokozatosan rendezetté válik: a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz; – képes szavakat, szókapcsolatokat minta és tollbamondás alapján leírni.	*Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk használata.

Kulcsfogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, egyjegyű betű, kétjegyű betű, háromjegyű betű, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia IV. Az írástechnika fejlesztése-az eszközszintű írás előkészítése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az íráshasználat normáinak megtartása. Két-három összefüggő mondat leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből.	A tanuló – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt, különös tekintettel a főnevek nagybetűs írására; – ismeri az időtartam jelölési módját;	*Vizuális kultúra:* térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó,

	– ismeri a hangok magyartól eltérő jelölési módját: sch – s, z, ß.	ritmus.
Kulcsfogalmak	Margó, mondatkezdés, mondatzárás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia V. Általános interakciós készség**	**Órakeret 80 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A sikeres kommunikációhoz szükséges kompetenciák elsajátíttatása különböző szituációs összefüggésekben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Sikeres kommunikáció a különböző szituatív helyzetekben, páros és csoportos beszélgetés, a felnőttek és kortársak udvarias megszólítása. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. A szókincs aktivizálása adekvát helyzetekben szemléltető eszközök segítségével. Szavak, szókapcsolatok, kifejezések szituációkban való alkalmazása. A mindennapi nyelvhasználatban meghonosodott kiejtési és hanglejtés alapján történő gyakorlás.	A tanuló képes – szokásos tanórai helyzeteket megadott nyelvi kifejezőeszközökkel, sikerrel megoldani; – különböző szociális és munkaformákban dolgozni, a tananyagok, taneszközök és szokásos tanulássegítő eszközök használatára vonatkozó utasításokat eredményesen alkalmazni; – megadott nyelvi kifejezőeszközökkel az udvariassági elvárásokat betartani; – dicséretet/jókívánságot, valamint részvétet/sajnálatot kifejezni; – mások rövid, egyszerű nyelvi közléseit követni és verbálisan vagy nonverbálisan reagálni azokra; – a tanórai gyakorlatban rutinszerűnek számító kommunikációs helyzetekben részt venni és tananyagot elsajátítani; – a német nyelv tanult szókészletét érezhető akcentus ellenére kevés hibával és hanglejtéssel kiejteni.	*Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Erkölcstan:* emberek közötti kapcsolatok; a viselkedés általános normái.

Kulcsfogalmak	Tempó, hangerő, ritmus, hangsúly, arcjáték, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás, mondóka, kiejtés, intonáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai német nyelv használatához szükséges nyelvtani ismeretek, egyszerű nyelvi struktúrák elsajátítása és alkalmazása a szövegértés, szövegalkotás folyamatában. Az alapvető morfológiai és mondattani törvényszerűségek használatának gyakorlása az önálló írásbeli és szóbeli kommunikáció során.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A német ábécé hangjainak felsorolása. A betűrend használata feladatokban. Szófajok: – Ige (főigék, segédigék). – Főnév (nemek, egyes szám, többes számú alakok). – Névmások (személyes, kérdő, mutató). – Kötőszók (egyenes szórenddel állók). – Határozószó (helyhatározó). – Módosító szó (tagadószók). Mondattani ismeretek: Mondatfajták (modalitás szerint: kijelentő, kérdő, felszólító; szerkezet alapján: egyszerű és összetett.)	A tanuló képes – egyszerű morfológiai és szintaktikai struktúrákat megérteni; – gyakran előforduló alaktani és mondattani szerkezeteket megfelelően használni.	*Magyar nyelv és irodalom:* szószerkezetek, mondatok.
Kulcsfogalmak	Ábécé, szófajok, szószerkezet, mondatalkotás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi kultúra megalapozása és fejlesztése műalkotások megismertetésével. Egyszerűbb irodalmi olvasmányok tartalmához kapcsolódva szóbeli kommunikáció folytatása, írásbeli feladatok megoldása. Az elsajátított tudásanyag összekapcsolása gyakorlati tevékenységelemekkel: játékokkal, feladatokkal.	

Tevékenységek/ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A hazai német irodalomból vett rövid, gyermekeknek szóló népköltészeti alkotások elolvasása, mondókák, rigmusok, rímes versek megtanulása. Irodalom: Katharina Wild, Regine Metzler*: Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak*: Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen (Ungarndeutsche Studien 2).* Gyűjtemények*: Igele-Bigele;* Josef Michaelis*: Zauberhut.*	A tanuló képes – néhány mondókát, verset kívülről elmondani; – rövid terjedelmű epikai műveket és lírai alkotásokat tanári segédlettel olvasni; – dramatikus játékokban társaival együtt játszani.	*Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének- zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet. *Magyar nyelv és irodalom:* népköltészeti alkotások, műfajok.
Kulcsfogalmak	Vers, rím, ritmus, mese, jelenet, szereplő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Közismereti témák	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Közismereti témák megismertetése. Egyszerűbb közismereti témákról szóbeli kommunikáció folytatása, írásbeli feladatok megoldása. Az elsajátított tudásanyag összekapcsolása gyakorlati tevékenységelemekkel: játékokkal, feladatokkal.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Alapvető ismeretek, elsajátítása, tapasztalatok megfogalmazása a közismereti témák vonatkozásában. A közismereti témák alapszókincsének elsajátítása. Az írásbeli és szóbeli kommunikáció formáinak gyakorlása a következő témakörökben: – Személyes életvitel: a tanuló személye, rokoni kapcsolatok. – Társadalmi élet: családi ünnepek, étkezés. – Kulturális élet, média: mondókák, versek. – Iskola, képzés, hivatás:	A tanuló képes – alapvető szókinccsel és egyszerű mondatmodellekkel a témáról beszélni; – a tananyagot tanári segédlettel feldolgozni.	*Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Környezetismeret*: a tanuló közvetlen környezete.

osztályterem, tantárgyak. – Gazdaság, technika, környezet: lakóhely, lakás. – Politika és történelem: szabályok az osztályteremben.		
Kulcsfogalmak	Család, családtagok, testápolás, hobbi, születésnap, étkezés, ünnep, iskola, tantárgy, falu, város, osztály.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének megalapozása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulás szerepe és módjai. Tanulási módok, stratégiák. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Ismerkedés különböző információhordozókkal.	A tanuló – tanári segédlettel szótárfüzetet vezet és használ; – a tanult szókincset ismert technikákkal önállóan is gyakorolja: szó-/képkártyák, gyakorlatok, játékok; – információszerzéshez tanári segédlettel használ gyermekszótárt és képes szótárt; – egyszerű hallott szövegből többszöri meghallgatás után alapvető információkat szerez; – egyszerű kifejezésekkel információkat érthetően kifejez; – érdeklődő a tanulás terén, saját érdeklődésének megfelelően információt keres.	*Környezetismeret*: információszerzés. *Vizuális kultúra*: Képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Információ, tudás, könyvtár, tanulás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerése, ítéletalkotás egyszerű szituációban, közismereti és irodalmi szövegek alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, hallott irodalmi művek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	A tanuló képes – beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	*Dráma és tánc:* részvétel dramatikus játékban. *Német népismeret:* élő hagyományok. *Vizuális kultúra*: átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése. *Erkölcstan*: családtagok, szeretet, barátkozás. *Környezetismeret*: az ember és környezete.

Kulcsfogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló beszéljen érthetően, alkalmazza a szóbeli kommunikáció alapvető szabályait. Értse meg az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre a szituációnak megfelelően válaszoljon. Aktivizálja a szókincsét a feladatokban. Használja a bemutatkozás, a megszólítás és köszöntés udvarias nyelvi formáit. Legyen képes néhány összefüggő mondat alkotására. Szöveghűen mondja el a memoritereket. Rutinszerűen használjon szavakat, alapvető kifejezéseket. Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvasson fel. Irányított feladatok segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. Írása legyen rendezett, pontos. Jelölje helyesen a *sch, s, z, v, ä* hangokat a tanult szavakban, tudja a tanult szavakat helyesen leírni. Válassza el helyesen az egyszerű szavakat. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi,

	esztétikai és történeti érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált a német nyelvi képességek fejlesztése területén. A német nyelvi részképességeinek fejlettsége arányos.

3–4. évfolyam

A beszédkészség, a szóbeli megnyilvánulások és szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése a nemzetiségi tanító folyamatos feladata.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek megértéséhez. A szövegek értelmezésével és feldolgozásával felkészít az alapvető szövegműveletek önálló alkalmazására. Az olvasmányok feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét és empátiáját, az idegen vélemény elfogadásának, a saját vélemény megfogalmazásának képességét, a kifejezés nyelvi megvalósulására való figyelmet. Lehetőséget teremt egyszerű köznapi és irodalmi szövegformákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, köznapi és irodalmi kifejezésformák felfedezésére, a német nyelv és a német nemzetiségi kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az írásbeli szövegalkotás egyszerű technikáinak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a képzelet, az érzelmek, a gondolatok önálló kifejezéséhez. A szövegek a szókincs kialakításának forrásai is hozzájárulnak az önkifejezés igényének kielégítéséhez és képességének fejlődéséhez.

Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása. A 3-4. évfolyamon az írás-helyesírás tanításának célja az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, a tanulást és az írásos önkifejezést szolgáló eszközzé fejlesztése az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia I. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 66 óra**
Előzetes tudás	A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén. Kérdések, utasítások, kérések, információk, közvetített ismeretek megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése. A beszéd és a megértés szintjének továbbfejlesztése. A nyelvi önállóság fejlesztése, a tanítói utasítások, feladatok helyes értelmezése, megoldása. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szóbeli kommunikáció során, mondatok, szövegek, olvasásakor, memoriterek	A tanuló képes – párbeszédes helyzetben rövid, érthető, a	*Minden tantárgy*: összefüggő beszéd.

elmondásakor, a helyes hanglejtés, hangsúly alkalmazása. Lírai, elbeszélő és dramatizált szövegek érthető előadása. A nyelvi kommunikációs folyamatban egyszerű szöveg üzenetének, érzelmi tartalmának megértése; tartalmának megadott szempontok alapján történő visszaidézése. Élmény, gondolat, érzés, tárgyak ábrázolása, események felidézése, bemutatása, megfogalmazása a beszédszituációnak megfelelő egyszerű és összetett mondatokban előzetesen megadott szempontok alapján, a tanult nyelvi eszközökkel. Kérdések, utasítások, kérések, információk, közvetített ismeretek megértése. Hallott szöveg és/vagy az azt kísérő szemléltető anyagok értelmezése alapján a szöveg megértése, képek, illusztrációk alapján megadott szöveg alkotása. Szókincs bővítése, pontosítása szövegkörnyezetben történő értelmezéssel és képek, képzetek, képi kompozíciók fogalmi megfeleltetésével.	– beszédhelyzetnek megfelelő hozzászólással részt venni; – felvilágosítást adni, kérdéseket feltenni; – megértési nehézségeit kifejezni; – szóban elhangzó gyakori fordulatokat magyarul és németül megnevezni; – megszokott tanórai helyzetekben előre megadott nyelvi eszközöket felhasználni; – tanítói kérdésekre válaszolni, utasításokat végrehajtani; – eseményeket, tárgyakat, jelenségeket, előzetesen megadott rendszer szerint egyszerű nyelvi eszközökkel megfogalmazni; – hallott szöveg és/vagy az azt kísérő szemléltető anyagok értelmezése alapján a szöveg lényegi információit megnevezni; – képekről beszélni, szöveg tartalmára vonatkozó kérdésekre reagálni.	*Német népismeret:* családtagok jellemzése. *Ének-zene:* német gyermekdalok. *Vizuális kultúra*: mesék, történetek illusztrálása, saját médiaélmények felidézése, megjelenítése (pl. szerepjáték).
Kulcsfogalmak	Párbeszéd, szókincsbővítés, előadás, mondatszerkesztés, tartalom, illusztráció, lírai szöveg, elbeszélő szöveg, dramatizált szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia II. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Nyelvre, írott nyelvre, olvasásra vonatkozó, az adott korosztály képességfejlődése szempontjából releváns ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony olvasás kialakításának segítése, olvasási stratégiák bevezetése, az értő olvasás kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Olvasástechnikák gyakorlása, folyamatos javítása, biztos olvasási készség kialakítása. Életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi, tankönyvi szövegek megismerése, ezek megértése. Grafikus szervezők (ábrák, táblázatok,) alkalmazása a hatékonyabb szövegértés érdekében. Az olvasmányhoz kapcsolódó előzetes ismeretek, személyes élmények, tapasztalatok felidézése és megosztása. Olvasási stratégiák, olvasásértési folyamatot segítő technikák ismerete, alkalmazása a hatékonyabb megértés érdekében.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – folyékony, automatizált olvasástechnikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén is; – értelmezi az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait; – ismeri és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat.	*Matematika:* szöveges feladatok. *Környezetismeret:* önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Erkölcstan:* én magam; az én világom. *Vizuális kultúra*: személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Szöveg, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvhasználati kompetencia III. Az íráshasználat fejlesztése	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról, tollbamondás után.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás eszközszintre emelésének segítése. Az írástempó fokozása mellett a helyesség, az íráskép rendezettségének, esztétikumának értékként való elfogadtatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írástechnika fejlesztése, helyes írásszokások megszilárdítása. Az írás lendületének és tempójának fokozása. Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után. Az egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása.	A tanuló képes – az írást eszközszinten használni, a szöveget gazdaságosan elrendezni; – egy adott helyzetre vonatkozó elemi szó- és kifejezéskészlettel írni.	*Minden tantárgy:* olvasható, tetszetős és rendezett füzetvezetés.
Kulcsfogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia IV. Szövegalkotási gyakorlatok**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	Mondatalkotás. Mondatok összekapcsolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Történetalkotás szóban. Az írásbeli szövegalkotó készség megalapozása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Alapvető ismeretek a cím szerepéről, jellemzőiről. Leírások készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról. Jellemzés készítése emberről. Párbeszéd megfogalmazása ismert témákban. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása. A fogalmazások javítása a tanító segítségadása mellett.	A tanuló képes – a tanult fogalmazási ismereteket felhasználni; – írása jól olvasható, lendületes, füzetei rendezettek, tiszták; – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. 6-8 mondat terjedelmű leíró fogalmazást készít; – tanítója útmutatásai alapján kijavítja helyesírási hibáit.	*Környezetismeret*: a tanultak bemutató leírása. *Vizuális kultúra:* A természeti látványok megfigyelése, a tapasztalatok leírása, megjelenítése. Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal.
Kulcsfogalmak	Párbeszéd, leírás, jellemzés, üzenet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia V. Általános interakciós készség**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A sikeres kommunikációhoz szükséges alapvető kompetenciák elsajátítása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Növekvő önállóság a tanulók nyelvi megnyilatkozásaiban, szóbeli és írásbeli feladatok utasításainak végrehajtásában. A legkülönbözőbb helyzetekben folytatott sikeres szóbeli kommunikációra törekvés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Fokozott tanulói önállóság a feladatok megoldásában. A szövegben lényeges információk megtalálása. Már tanult nyelvi szerkezeteket és szókincset használó szöveg megértése kiegészítéses feladatok segítségével. Kommunikáció különböző szituatív helyzetekben, páros és csoportos beszélgetésekben. A mindennapi nyelvhasználatban leggyakrabban előforduló	A tanuló képes – fontos információkat egyszerű megfogalmazású szövegben szövegértési feladatok, gyakorlatok alkalmazásával, a vizuális megjelenítés eszközeivel értelmezni; – szövegekben az igaz és hamis állításokat megkülönböztetni; – szövegeket tagolni, részekből egész szöveget összeállítani;	*Német népismeret:* együttműködés és felelősségvállalás a mindennapokban. *Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Erkölcstan:* emberek közötti kapcsolatok; a viselkedés általános normái.

szókincs használata.	– konfliktusos helyzeteket felismerni; – az általa elvégzett feladat megoldását, eredményét bemutatni; – a tanórai kommunikációs helyzetekben rövid, érthető, tárgyszerű válaszokat adni; – egyetértését, kételyét, bizonytalanságát kifejezni; – szerepet játszani; – egyszerű felvilágosítást adni; – megértési nehézségeit kifejezni; – a tanítási óra nyelvi eszközkészletét rutinszerűen használni; – a nyelvileg egyszerűbb, rövid kijelentéseket követni és azokra verbálisan vagy nonverbálisan reagálni.	
Kulcsfogalmak	Szövegértés, vélemény, beszélgetés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Megismert nyelvi jelenségek helyes használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi kommunikációs képesség, a nyelvhasználat minőségének fejlesztése. Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása a mondatfajták, szavak, szófajok vonatkozásában.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvtani ismeretek utánzáson alapuló alkalmazása a mai német nyelv normáinak megfelelően. A nyelvi kultúra fejlesztése a nyelvtani formák megközelítőleg adekvát használatával. Nyelvi mintakövetés alapvető kommunikációs helyzetekben. Szavak jelentése, szókincs: állandósult szókapcsolatok, közmondások, szólások. Szófajok: – Ige (főigék, segédigék). – Főnév (nemek, egyes szám,	A tanuló képes – mondatok, szókapcsolatok képzésére és használatára; – helyesen használni a tanórai gyakorlatban, rutinszerűnek számító kommunikációs helyzetekben nélkülözhetetlen mondatokat, mondatszerkezeteket; – a német főigék, a *sein, haben* segédigék jelen idejű alakjait helyesen képezni; – a főnevek nemeit, egyes és többes számú alakjait, alany,	*Német népismeret:* rövid rímes szövegek nyelvjárási kifejezései.

többes számú alakok, esetek, alany és tárgyeset). – Melléknév (állítmányi szerepben). – Számnév. – Névelő (határozott, határozatlan, névelő nélküli használat). – Elöljárószók (helyviszonyt kifejező). – Névmások (személyes, kérdő, mutató, tagadó névmás). – Kötőszók (egyenes szórenddel állók: *und, oder, aber*). – Határozószó (helyhatározó). – Módosító szó (tagadószó, indulatszó). Mondatfajták (modalitás szerint: kijelentő, kérdő, felszólító; szerkezet alapján: egyszerű és mellérendelő összetett). Leggyakrabban használt nyelvhelyességi és helyesírási szabályok és írásjelek alkalmazása.	tárgy és részes esetben álló példáit felismerni, használni; – mellékneveket felismerni, – tőszámneveket használni; – a személyes névmásokat tárgyesetben ragozni; – különböző mondatfajtákat önállóan alkotni; – a tanult helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazni.	
Kulcsfogalmak	Szófaj, főnév, tulajdonnév, határozott névelő, határozatlan névelő, ige, igeragozás, melléknév, számnév, személyes névmás, mutató névmás, kérdő névmás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	Az elemi irodalmi ismeretek szövegértés szintjén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi alkotások megismerése. A szövegértésben való jártasság elmélyítése, az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a német nemzetiség hagyományainak megismertetése. Az elemi irodalmi ismeretek elsajátítása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő) a beleélés, a képzelet, az asszociációs készség fejlesztése, a játék, a ritmusgyakorlatok, énekek és a zene révén.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Irodalmi szövegek témájának megfigyelése. A német és magyarországi német irodalomból vett művek olvasása és tartalmának megértése. A mozgás és a szövegmondás összekapcsolása. Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok. Részvétel csoportos játékokban. A tanult népszokások dramatizálása. Irodalmi művek Népköltészet: német és magyarországi német mondókák, népdalok, kiszámolók, népi játékok, találós kérdések, mesék, mesefajták. Gyűjtemények: pl. Katharina Wild, Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak*: Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen (Ungarndeutsche Studien 2).* Német szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései: pl. Christian Morgenstern, James Krüss, Josef Guggenmos, Christine Nöstlinger. Gyűjtemények: Edina Rieder-Erdőfy*: Kinderstimmen;* Hans-Joachim Gelberg: *Überall und neben dir–Gedichte für Kinder.* Magyarországi német szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései: pl. Erika Áts, Georg Fath, Josef Michaelis, Valeria Koch. Gyűjtemények: *Igele-Bigele;* Josef Michaelis: *Zauberhut.*	A tanuló képes – az egyes művekhez kapcsolódó szövegértési feladatokat megoldani; – az olvasmányok alapján a német nemzetiség hagyományainak megismerésére; – tanári segédlettel meghallgatni, olvasni verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket, képregényeket önállóan olvasni, tartalmukat összefoglalni; – egyszerű irodalmi szövegek felismerésére műfaji jellemzőinek alapján (pl. mese, vers, mondóka); – egyszerű szókinccsel és kifejezéskészlettel, mondatmodellekkel a történetekben bemutatott témákról beszélni, szóbeli játékos feladatokat megoldani; – olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait megnevezni.	*Magyar nyelv és irodalom:* Népköltészet. Lírai, epikus és dramatikus szövegek előadása, szerepjátékok alakítása. Mondókák, közmondások megtanulása, versek, mesék olvasása. *Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Vizuális kultúra:* mesék, történetek és azok animációs, filmes adaptációi.
Kulcsfogalmak	Mese, mesebeli szereplő, vers, versszak, verssor, rím, ritmus, ismétlődés.	

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Közismereti témák</td><td>Órakeret
30 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Egyszerűbb közismereti témákról szóbeli kommunikáció folytatása, írásbeli feladatok megoldása.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A közismereti témák ismeretanyagának elsajátítása. A szókincs és a szövegértésben való jártasság elmélyítése.
Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a német nemzetiség hagyományainak megismertetése.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>Országismereti témák szókincsének, ismeretanyagának elsajátítása.
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció formáinak gyakorlása a következő témakörökben:

– Személyes életvitel: A család, napirend, testápolás.
– Társadalmi élet: Étkezés, családi ünnepek, születésnap.
– Iskola, képzés, hivatás: Tantárgyak, osztályterem, olvasás, képregények, nemzetiségi gyermekjátékok.
– Kulturális élet és média: tv, számítógép, magyarországi német táncok, dalok, népi játékok.
– Környezet, gazdasági élet, technika: Otthon, települések, a magyarországi németek települései, épületek, természet, évszakok, időjárás.
– Politika és történelem: Együttműködés, szerepek, az együttélés szabályai az osztályon és iskolán belül, munkamegosztás, a német nemzetiség mindennapjai.
– Német nyelv: az egyes témákkal kapcsolatos néhány helyi nyelvjárási kifejezés.</td><td>A tanuló képes
– az egyes témakörökhöz kapcsolódó szövegértési feladatokat megoldani;
– változatos munkaformákban témaegységeket bemutatni;
– egyszerű szókinccsel és kifejezéskészlettel, mondatmodellekkel a bemutatott témákról beszélni, szóbeli játékos feladatokat megoldani.</td><td colspan="2">Német népismeret: a tárgyalt témákkal kapcsolatos ismeretek.

Vizuális kultúra: az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített változatokhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, festéssel).</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Társadalmi szerepek, média, közösségi kultúra.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, személyes tanulási sikerek és nehézségek felmérése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulás szerepe és módjai. Saját tanulási folyamat megismerése. Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Ismerkedés különböző információhordozókkal. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. Képes szótár használata. Ismerkedés gyermekek számára készült folyóiratokkal.	A tanuló – segítséggel szótárfüzetet vezet és használ; – a tanult szókincset ismert technikákkal önállóan gyakorolja: szó-/képkártyák, gyakorlatok, játékok; – egyszerű szövegtanulási technikákat alkalmaz; – nyomtatott forrásokat és médiát használ információszerzésre (gyermekszótár, képes szótár).	*Környezetismeret*: információszerzés az élő és élettelen környezetről. *Vizuális kultúra*: Képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Információ, tudás, könyvtár, szótár, lexikon, tanulás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák ismerete, véleménynyilvánítás egyszerű szituációban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Mesehősök, történetek szereplőinek tulajdonságainak megítélése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Erkölcsi és esztétikai ítélet megfogalmazása.	A tanuló képes – erkölcsi kérdésekben egyszerű nyelvi eszközökkel véleményt mondani az olvasott művek, megbeszélt témák alapján.	*Erkölcstan*: Értékrend alakulása. Szűkebb és tágabb környezet, barátság.
Kulcsfogalmak	Tanulság, konfliktus, érték, önismeret.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri és alkalmazza a szóbeli kommunikáció alapvető szabályait. Megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. Kérdésekre a megismert szókincsen belül érthető válaszokat ad. A bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit biztosan használja. A gyakorolt olvasástechnikával ismert szövegeket folyékonyan olvas és megért. Írásképe rendezett, írástempója megfelelő. Írásbeli szövegalkotó képessége a rutinszerűen használt szó-és kifejezésanyagon belül életkorának megfelelő szintű. Feladatokat, utasításokat megért, azokra szóban és írásban megfelelően reagál. A megismert nyelvi szabályokat jól alkalmazza. Közismereti témák és irodalmi művek gondolati tartalmát megérti, esztétikai sajátosságait felfedezi. A szereplőket meg tudja ítélni erkölcsi szempontból is. A tanulásban motivált; önálló tanulásra is képes.

NÉMET NYELV ÉS IRODALOM

(a nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5–8. évfolyam

Az 5–8. évfolyamon a német nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás; az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a tanulók nyelvi és irodalmi kultúrájának fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak előkészítése, gyakoroltatása, a kritikus, problémamegoldó és a fogalmi gondolkodás fejlesztése.

A német nyelvi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő, gyakorlati nyelvi tudására építve–a nyelvet használó nézőpontjából kiindulva–a nyelvnek, mint működő, változó rendszernek a megtapasztalása, megfigyeltetése, e tapasztalatokra építve néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggésének felismerése, megnevezése.

A kerettanterv azzal a kettős célkitűzéssel készült, hogy a tanulók nyelvi szintjének megfelelő német és német nemzetiségi irodalmi alkotásokból keresztmetszetet adjon, felhívja a kortárs és ifjúsági irodalomra is a figyelmet, valamint értéket közvetítsen.

A német és magyarországi német népköltészeti alkotásokkal indul a felső tagozatos irodalom: ezek visszautalnak az alsó tagozatra, amelyek egyben középpontba állítják az irodalom örök kulcselemét, a fantáziát, hiszen ez minden emberi alkotásban jelen van. A tananyag a továbbiakban egyre inkább közelít a reális világhoz, miközben a fantázia továbbra sem tűnik el az irodalommal való ismerkedésből.

A német nyelv és irodalom tantárgy fontos célja még, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben is képesek önálló ítéletalkotásra. A német nyelv és irodalom tantárgy a nemzetiségi nyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet, továbbá a NAT-ban megfogalmazott kulcskompetenciák fejlesztésére is szolgál. A hatékony, önálló tanulás készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a német órákon.

5–6. évfolyam

A tantárgy elsődleges célja a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készség együttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása: a tanulók szóbeli és írásbeli szövegértési és szövegalkotási kompetenciáinak fejlesztése a kognitív folyamatok, az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már jól olvasnak, közepes hosszúságú szövegeket is meg tudnak ismerni. A kerettanterv irodalomtanítási részének ez a szakasza úgy tekint erre a fejlesztési periódusra, mint amely már lehetőséget ad az irodalom megértésére. A közműveltségi tartalmak alapján válogatott szemelvények és a közismereti témák, olvasmányok a tanuló életkorának megfelelő világlátás keresztmetszetét adják. Kérdéseket tesznek fel a környezetükhöz, élethelyzetükhöz kapcsolódóan. Az 5–6. évfolyamon számos képesség területén a megfelelő szintet el kell érni. A tanuló beszédének artikulációja továbbfejlődik. A hallott szövegről képes rövid szóbeli összefoglalást adni. Képes néhány

mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasottakról, valamint képes rövidebb szövegek alkotására, személyes élmények megfogalmazására. Szükséges a globális, információkereső, értelmező olvasás, továbbá tartalommondás. A tanuló ebben a szakaszban megfigyeli az irodalmi nyelv néhány sajátosságát, felismeri a tanult műfajokat. Megismerkedik a tetszésnyilvánítás nyelvi formáival, a különböző kultúrák és eltérő vélemények tiszteletben tartásának fontosságával.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia I. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Az elsajátított kommunikatív kompetencia alapformáinak alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése. A nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése révén törekvés az önálló szóbeli szövegalkotásra.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Önálló szóbeli szöveg szerkesztése. Különböző beszédhelyzetekben jól formált, a kommunikációs célt közvetítő szóbeli szöveg alkotása. Adekvát kommunikáció folytatása személyes beszámolóban, történetmeséléskor. A tantárgyi témákhoz kapcsolódó párbeszédben való aktív közreműködés, szaktárgyi ismeretanyag befogadása, közvetítése; összefüggések felismerése, a közvetített információk továbbítása. A szóbeli kommunikáció során, szövegek, történetek elmondásakor, olvasásakor a helyes hanglejtés, hangsúly alkalmazása. Hallásértés fejlesztése megfelelő hanganyaggal, dramatikus játékkal, szövegmondással, interaktív olvasásértéssel. A tanult kiejtésbeli sajátosságok alapján észlelt akcentus ellenére megfelelő a beszéd hangzása (hangsúly, hanglejtés,	A tanuló képes – a társalgásban aktívan részt venni; – gondolatait szóban, önállóan kifejezni; – feladatokat, tanári utasításokat értelmezni, összefoglalni, másokkal megosztani; – a tanítási órákon kívüli beszédhelyzetekben tájékozódni, magát másokkal megértetni; – adott szövegre, témára irányuló kérdésekre válaszolni; – szöveg tartalmát segítséggel összefoglalni; – megfelelő kifejezéskészlet segítségével a kommunikációs folyamat bármely szereplőjeként megnyilatkozni; – különféle kommunikációs szituációk konvencióinak eleget tenni; – érzéseket, kívánságokat, kifejezni, mások hasonló megnyilvánulásaira reagálni, – a kommunikációs partner	*Német népismeret:* Unser Bildschirm gyerekműsorainak megtekintése. *Informatika*: német nyelvű portálok gyermekek számára összeállított online feladatai, hírei.

beszédtempó).	egyszerű megnyilvánulásait követni, verbálisan vagy a nonverbális eszközök segítségével reagálni; – rövid német nyelvű szóbeli megnyilatkozások tartalmát magyar nyelven kifejezni; – hallott egyszerű szövegből többszöri meghallgatás után az alapinformációkat megérteni; – magyar nyelven megfogalmazott kijelentések, megnyilatkozások értelmét németül visszaadni; – rövid hallott szöveg tartalmát a másik nyelven összefoglalni.	
Kulcsfogalmak	Kommunikációs helyzetek, hanglejtés, intonáció, tartalom.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia II. Írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási stratégiák adekvát alkalmazása olvasás előtt, alatt és után.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi kifejezések, alapvető fordulatok megértése, amelyek a tanuló mindennapi életére, a családjára, környezetére, nemzetiségére vonatkoznak. Az olvasott szöveg tartalmának reprodukálása, az információk visszakeresése, a szöveg lényegének kiemelése. A tanuló aktív és passzív szókincsének gazdagítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasás stratégiái: pl. adatok visszakeresése, a nyomtatott és az elektronikus szövegek feldolgozásakor. A megértés egységei–szó, kifejezés, tagmondat, mondat, bekezdés, teljes szöveg. A szövegben fellelhető tények és személyes vélemények közötti különbség észlelése. Egyszerűbb autentikus szövegek, ifjúsági folyóiratok írásainak megértése. Ábrák, képek, illusztrációk kapcsolata a szöveggel. Képleírás egyszerű nyelvi	A tanuló képes – ismert nyelvtani szerkezetű és szókincsű szöveget (adott esetben ismétlést követően) az arra vonatkozó feladatok segítségével egészében megérteni; – valóságos vagy képzelt tartalmú szövegeket kiegészíteni; – a szöveg jellemzői alapján a szöveg műfaját megnevezni; – egy szöveg (szövegrészlet) gondolati tartalmát általánosan megnevezni; – nem lineáris szöveg lényegi	*Minden tantárgy*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: tájékozódás, információkeresés. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép összefüggéseinek feltárása.

eszközökkel.	tartalmát leírni; – egyszerűen megfogalmazott információkat a szövegben elkülöníteni és egy adott feladatra vonatkozóan felhasználni; – képeket, illusztrációkat egyszerű nyelvi eszközökkel leírni; – írott szövegben részletre vonatkozó információkat megtalálni, egyszerűbb szöveg lényegi elemeit megjelölni.	
Kulcsfogalmak	Üzenet, szövegtípus, tartalomjegyzék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia III. Írásbeli szövegalkotás**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő, kialakult egyéni írástechnika alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasható, áttekinthető, a mondanivalót tükröző tagolt íráskép kialakítása. Saját álláspont kifejtésének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szövegalkotás: leírás. Szöveg tartalmának, cselekményének írott formában történő összefoglalása. A mindennapokban használatos írott és elektronikus szövegek írása (meghívó, e-mail, SMS). Kreatív szövegalkotás, kitalált történet írása (pl. mese, képregény). Szövegek, ill. illusztráció közötti kapcsolat megfogalmazása. A szövegben található adatok megadott szempontok alapján történő rendszerezése.	A tanuló képes – képeket és egyéb szemléltető anyagokat egyszerű nyelvi eszközökkel leírni; – adott szöveget átalakítani, kiegészíteni vagy továbbfejleszteni (pl. megkezdett történetet folytatni és befejezni); – egy szövegminta tartalmi és formai jegyeinek ismeretében hasonló szöveget alkotni vagy egy megkezdettet befejezni; – egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel a feladatnak megfelelő szöveget alkotni; – adott témát egyszerű nyelvi eszközökkel a lényegi elemek említésével összefoglalni; – ismert szövegeket felidézni,	*Magyar nyelv és irodalom*: udvariassági formulák, egyszerű üzenetek megfogalmazása magyar nyelven, ennek összevetése a hasonló helyzetben használt német megfelelővel. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* narratív szövegek, történetmondás történelmi eseményekről, hősökről. *Természetismeret:* anyaggyűjtés,

	szövegeket megfigyelni, lényeges tartalmi elemeit feladatokkal kiemelni; – rövid német és magyar nyelvi fordulatokat értelemszerűen, szótár segítségével lefordítani.	vázlatkészítés. *Vizuális kultúra*: a szöveg képe. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése; internetes kapcsolattartó műfajok nyelvi jellemzői.
Kulcsfogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia IV. Általános interakciós készség**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Folyamatos beszéd. Alapvető szövegalkotási képesség. Aktív szókincs az eddig tárgyalt közismereti és irodalmi témakörökben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédkészség fejlesztése. Az aktív szókincs és szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése, különös tekintettel a véleményalkotás nyelvi kifejezésére.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző szituatív helyzetekben szót kérni, a beszéd jogát másnak átadni. A nyelvi udvariassági szabályokat alkalmazni. A témához kapcsolódó érzéseket nyelvi eszközökkel kifejezésre juttatni. A szókincs aktivizálása adekvát helyzetekben külső segítséggel. A magyar és a német kultúra interakciós különbségeinek tudatosítása a tárgyalt közismereti témakörökben: pl. szókincsfejlesztés, szófordulatok, rokon értelmű szavak, körülírás.	A tanuló képes – feladatokat, utasításokat összefoglalni, adott esetben továbbadni; – szokásos tanórai helyzeteket megadott nyelvi kifejezőeszközökkel, sikerrel megoldani; – a számítógép és a világháló német nyelvű programjait használni; – megfelelő nyelvi eszközökkel kifejezni, ha szót kér, vagy ha másnak engedi át a beszéd jogát; – nyelvhasználati kompetenciáját az általános udvariassági szabályokhoz igazítva alkalmazni; – dicséretet és kívánságot, érdeklődést kifejezni; – mások rövid, egyszerű nyelvi közléseit követni, azokra saját álláspontja közlésével verbálisan vagy	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.

	nonverbálisan reagálni; – rövid német nyelvű tartalmak/kijelentések értelmét tükröztetve magyarra fordítani; – magyar nyelvű kijelentések értelmét megtartva németül összefoglalni.	
Kulcsfogalmak	Érdeklődés, utasítás, beszélgetés, udvariassági szabály, szómagyarázat, körülírás, szófordulat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi kommunikációs képességnek megfelelő nyelvhasználat és adekvát szövegalkotás. Alapszintű morfológiai-szintaktikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A megismert nyelvi szerkezetek egyre nagyobb biztonsággal történő alkalmazása. A kommunikációs helyzetek normái ismeretének fejlesztése. A kapcsolatteremtés és a kapcsolattartás szóbeli és írásbeli formáinak tudatosítása. A nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek használata.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvtani ismeretek alkalmazása a mai német nyelv normáinak megfelelően, nyelvi mintakövetés alapvető kommunikációs helyzetekben. Morfológiai ismeretek: Szófajok: – Ige: főigék: igeidők (Präsens, Perfekt); segédigék: sein, haben, werden; módbeli segédigék: sollen, wollen, mögen (Präsens); igei vonzatok, tárgyesettel és részes esettel állók. – Főnév: nemek, egyes és többes szám, esetek. – Elöljárószók: időhatározói viszonyok, tárgy és részes esettel álló elöljárószók. – Számnevek, tőszámnevek, idő kifejezése. – Névmás: személyes,	A tanuló képes – alapvető kommunikációs helyzetekben viszonylagos jó nyelvhelyességgel részt venni; – a tananyagot az alapszókincs és egyszerű sablonok segítségével feldolgozni; – a tanórán gyakran használt alaktani és mondattani szerkezeteket önállóan képezni és helyesen alkalmazni; – a tanórán használt egyszerű szintaktikai szerkezeteket hibátlanul alkalmazni; – ismert szavakat, szerkezeteket biztos helyesírással, kielégítő biztonsággal leírni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a kommunikációnak, közlési szándéknak megfelelő nyelvi jelek, nem nyelvi jelek.

birtokos, kérdő, tagadó, mutató névmások. Mondattan: Kijelentő, kérdő, felszólító mondat; szerkezet alapján: egyszerű és összetett mondatok. Helyesírás és az írásjelek használata. Az alapvető nyelvtani szerkezetek használata.		
Kulcsfogalmak	Ige, személyes, birtokos, kérdő, tagadó, mutató névmások, Wechselpräpositionen, mondatfajták, kötőszavak.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Rövid terjedelmű irodalmi alkotások olvasása, témájuk felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rövid terjedelmű irodalmi alkotások önálló olvasása, értelmezése, egyéni és csoportos feldolgozás révén. Irodalmi alkotások, szövegek, történetek alkotó jellegű vizuális eszközökkel történő megjelenítésének, előadásának, dramatizálásának fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mondókák, közmondások. Rövid történetek, mesék. Az olvasott epikai művekben a szereplők, hely, idő, a cselekményt alkotó elemek, kulcsszavak megnevezése. Az irodalmi szöveg egyes szakaszainak összefoglalása; szövegrészekhez találó cím megfogalmazása; a befejezés megváltoztatása. Gyermekregény részleteinek elolvasása. Képek, illusztrációk, reklámszövegek megismerése. Mesék eljátszása. Gyermekversek, szójátékok, vidám versek. Lírai alkotások egyszerűbb költői eszközei. A kortárs magyarországi német irodalom néhány lírai és prózai művének megismerése, a szerepek alakítása a tartalomnak megfelelően.	A tanuló képes – rövid terjedelmű epikai és lírai műveket önállóan elolvasni, tartalmukat összefoglalni és műfajukat megnevezni; – lírai, epikai, drámajáték/jelenet szövegeit megfelelő megjelenítési módon előadni; – a hazai német irodalomból vett rövid terjedelmű műköltészeti és népköltészeti alkotásokat elolvasni, tartalmukat összefoglalni; – valós vagy fikciós szövegeket kiegészíteni, gondolatmenetüket továbbfejleszteni; – mind a hallott, mind az olvasott történet tartalmát elmesélni; – mesealakokat bemutatni,	*Erkölcstan:* önbecsülés, közösséghez tartozás. *Német népismeret:* NZ Junior. Unser Bildschirm gyerekműsorai.

Népköltészet: Német és magyarországi német mondókák, népdalok, népi játékok, népmesék, mondák, közmondások. A lakóhelyhez fűződő monda. Kiadványok: pl. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter*; Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen (Ungarndeutsche Studien 2).* Szerzők és művek: pl. Janosch: *Tiger und Bär im Straßenverkehr*; Josef Guggenmos; Grimm mesék; Wilhelm Busch: *Max und Moritz*, történetek Münchausenől, Till Eulenspiegelről. Magyarországi német szerzők versei, meséi, elbeszélései: pl. Erika Áts, Georg Fath, Josef Michaelis, Engelbert Rittinger, Valeria Koch. Gyűjtemények: *Igele-Bigele, Zauberhut.*	jellemezni; – mesét, történetet kép, illusztráció alapján rekonstruálni; – rövid történeteket dramatizálni; – a modern irodalmi műfajok közül meséket, képregényeket elolvasni, eljátszani, hagyományos mese alapján képregényt készíteni; – a korosztálynak megfelelően hangjátékot meghallgatni, színdarabot, musicalt megtekinteni, a művek befogadását követően élményeiről beszámolni.	
Kulcsfogalmak	Szerepjáték, képregény, hangjáték, színdarab.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A szövegértésben való jártasság. A közismereti témák ismeretanyagának elsajátításához szükséges tájékozottság.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közismereti témákat feldolgozó szövegekben a téma és a fontos információk felismerése. Az olvasási technika fejlesztése, a szöveg feldolgozása, értelmezése közismereti szövegek egyéni és csoportos feldolgozása révén. Az országismereti témákat tartalmazó szövegekhez kapcsolódó ábrák, mellékletek szerepének felismerése az összefüggések értelmezésében.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció formáinak gyakorlása a következő témakörökben: Személyes életvitel: – Egészség, betegségek. – Szabadidős tevékenységek, hobbi. – Mindennapi tevékenységek, emberi kapcsolatok. Közösségi élet: – Étkezés. – Ünnepek. Iskola, képzés, hivatás: – Az iskolai mindennapok, osztályterem. – Szakmák. Kulturális élet, média: – A korcsoportnak megfelelő német nyelvű média. Gazdaság, technika, környezet: – Lakóhely, otthon. – Tájékozódás. – A mindennapi élet. – Állatok. Politika és történelem: – Szabályok felállítása és betartása az osztályban és iskolán kívül.	A tanuló képes – a közismereti témák tartalmát, információit értelmezni, a témát ismertetni; – dolgokat, jelenségeket, eseményeket egyszerű nyelvi eszközökkel, érthetően, nyelvileg követhetően bemutatni és összehasonlítani; – párbeszédekben társainak megállapításaira reagálni, kapcsolódni a gondolatmenethez; – a témákhoz kötődően véleményét kifejezni; – a különféle kommunikációs szituációknak megfelelő véleményt alkotni, egyetértését, elutasítását kifejezni; – szerepet játszani.	*Erkölcstan:* önbecsülés, közösséghez tartozás. *Német népismeret:* a családra, tevékenységekre, ünnepekre, a társas együttlétre vonatkozó témák.
Kulcsfogalmak	Média, tömegkommunikációs eszközök, kommunikációs szituációk, párbeszéd, információkérés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulási képesség fejlesztése	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Az életkornak megfelelő tanulási technikák ismerete, az azokban való jártasság.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikái, a tanulást segítő különböző eljárások megismerése, használatuk gyakorolása. Kulturált és hatékony könyvtár-és internethasználat.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Olvasási technikák alkalmazása. Könyvtárhasználat. Tanulást támogató eljárások alkalmazása: Lényegkiemelés, kulcsszavak jelölése. Szótanulás (pl. szókártyák segítségével), szótárhasználat.	A tanuló képes – szótárfüzetet önállóan vezetni és használni, kétnyelvű szótárakat, gyermeklexikont a nyelvelsajátításban alkalmazni; – könyveket kölcsönözni és azokat az ismeretszerzésben, felkészülésben használni; – feladatokat könyvek, gyermeklapok segítségével megoldani; – a szavak jelentését a szövegkörnyezetből megérteni; – a nyomtatott médiát (pl. kétnyelvű szótár) információszerzésre, szókincsbővítésre, egyszerűbb fogalmazások elkészítéséhez tanári segítséggel használni; – információkat, adatokat tanári irányítással visszakeresni.	*Informatika:* könyvtár-, internet használat. *Vizuális kultúra*: képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Szövegösszefüggés, információszerzés, lexikon, képes nyelvi szótár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák ismerete, ítéletalkotás egyszerűbb helyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturális és történeti másság felismerése, megértése és tisztelete. Véleményalkotás társadalmi, történeti, morális és esztétikai kérdésekről. Konfliktuskezelési eljárások megismerése és alkalmazása szimulált helyzetekben. Irányítással önálló ismeretszerzés erkölcsi, esztétikai kategóriákról.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Erkölcsi választások, érzelmi tartalmak (szeretet, együttérzés, segítőkészség). Zenei, képzőművészeti vonatkozások a német	A tanuló képes – rövid véleményt megfogalmazni az élmények és olvasmányok hatásáról; – a jót és a rosszat, az	*Erkölcstan:* erkölcsi választások, érzelmi tartalmak (szeretet, együttérzés, segítőkészség).

nemzetiség kultúrájából. Az irodalom társművészete: filmes és színházi feldolgozások megismerése.	igazságot és az igazságosságot felismerni mindennapi irodalmi és közműveltségi szövegekben; – konfliktushelyzeteket felismerni; – a kulturális sokszínűséget érzékelni, a hétköznapi életből vett egyes jelenségeket bemutatni.	*Ének-zene; vizuális kultúra:* képzőművészeti vonatkozások a német nemzetiség kultúrájából. *Magyar nyelv és irodalom:* filmes és színházi feldolgozások.
Kulcsfogalmak	Konfliktus, érték, erkölcsi választás, kulturális sokszínűség.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	Ezen a szinten a diák megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és az alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni, és be tud mutatni másokat. Képes egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan, világosan beszél és segítőkész. Megérti a tanár egyszerű utasításait, az ismerős szavakat, fordulatokat, melyek személyére, családjára, közvetlen környezetére, a nemzetiségre vonatkoznak. Képes megoldani a hallás utáni értési feladatokat. Fokozatosan növekszik beszédbátorsága és önbizalma. Lakóhelyét, ismerőseit képes egyszerű fordulatokkal leírni, információt adni és kérni valós beszédhelyzetekben. Megértési problémák esetén segítséget tud kérni. Megérti az ismerős szavakat, egyszerű mondatokat feliratokon, reklámokban, katalógusokban. Felébred érdeklődése népcsoportjának kultúrája iránt. Gyakorlata van egyszerű, ismert nyelvi elemekből álló szöveg néma olvasással történő megértésében. Képes egy adott szövegből egyszerű információkat kiemelni. Képes egyszerű szöveg lemásolására és tollbamondás után helyes leírására. Tud egyszerű, tényszerű információkat írni az adott nyelven. Képes minta alapján több mondatból álló, összefüggő szöveget írni (párbeszéd, üzenet, üdvözlő képeslap, bemutatkozás).

7–8. évfolyam

E szakaszban a fő cél, a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal összefüggésben a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése. További cél az információ felismerése, értékelése, és bemutatása, digitális tartalomalkotás és-megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül; a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat-és szövegalkotó eljárásokkal.

A tanulók számára ebben a szakaszban az olvasás és írás, a szövegértés és szövegalkotás már több technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló-dekódoló eljárásnál. Ennek megfelelően 7–8. évfolyamon számos képesség területén el kell érni egy ennek megfelelő fejlettségi szintet. A 7–8. évfolyamon a tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat-és

szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem azokról véleményt mondani is képes, és a beszédtárssal együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni.

Tanulásmódszertanát tekintve képes vázlatot készíteni. Szövegértés szempontjából már értelmezésre is képes. Ezen a szinten tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére képes, és érti az ízlés kontextuális összefüggéseit, kulturális, történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottságát is. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia I. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Az előző évfolyamok során elsajátított nyelvi kommunikatív kompetencia formáinak alkalmazása. Önálló kommunikáció, különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg fontos gondolatainak, információs tartalmának pontos körülírása, egyszerű beszédpanelekkel történő összefoglalása. A kulturált véleménynyilvánítás tudatosítása. Különféle iskolai, közéleti beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés gyakorlása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szövegben a lényegi információk elkülönítése a lényegtelentől, feladatnak, beszédhelyzetnek, szituációnak, a problémafelvetés szempontjából elvárt alkalmazása. Szóbeli szövegek megértése, értelmezése és önálló alkotása. Hallott szövegből egyszerű információk értelmezése. Tartalmak, közlések, információk hallás utáni megértése, reagálás azokra. A beszédkészség fejlesztésében az általános udvariassági szokásoknak megfelelő mondatmodellek és beszédegységek különböző szituációkban való használata. Élmények, benyomások elmesélése egyszerű mondatszerkezetekkel. Párbeszédben adott szituációnak	A tanuló képes – szövegek tartalmának főbb gondolatait és információit a nyelv eszközeivel helyesen kifejezni; – tárgyak, leírások, események közvetítése során hasonlóságokat, illetve eltéréseket felfedezni, a megállapításokat logikus kritériumok alapján rendezni; – általános ismeretanyagot és speciális ismereteket is rendszerbe szedetten előadni; – a tanórán kívüli iskolai élethelyzetekben is tájékozódni és magát megértetni; – beszélgetésben részt venni, aktív szerepvállalást vállalni a dialógusban; – információhiány esetén célzottan dolgokra rákérdezni;	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák, olvasási formák, információkezelési módok. *Informatika:* az elektronikus, internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.

megfelelő reagálás. Problémák megoldása, vitás kérdések tisztázása, önálló véleményformálás. Beszélgetés, egyszerű, összefüggő fordulatokkal. Szóbeli megnyilatkozások összefoglalása, állásfoglalás. Informálódás, kívánságok kifejezése, felvilágosítás. Tárgyak, dolgok, személyek, állatok jellemzése. Akcentus ellenére megfelelő, világos, érthető beszéd a hangsúly, hanglejtés, a beszédtempó vonatkozásában.	– a beszélgetőpartner egyszerű, rövid megnyilvánulásait követni és spontán egyéni módon reagálni; – a kommunikációs folyamatban önmagát a beszélő és hallgató szerepében is felváltva kifejezni; – mások érzelmi megnyilvánulásaira megfelelően reagálni; – a szövegek tartalmát magyarul és németül összefoglalni, fő kijelentéseire reagálni; – jól érthetően és helyes hanglejtéssel beszélni.	
Kulcsfogalmak	Beszélgetés, véleményformálás, önálló megnyilatkozás, informálódás, kívánság, felszólítás kifejezése.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia II. Írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szöveg feldolgozási stratégiák alkalmazása. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szöveg feldolgozási módok, adatkeresési technikák, olvasási formák megismertetése, gyakoroltatása. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Adott szöveg információinak (esetleg ismétlést követően) megértése és a nyert információk felhasználása a feladatra, illetve a problémára irányulva. Egy szöveg információtartalmának, fő gondolatának nyelvi leírása. A szövegfeldolgozás eredményeinek kifejtése mások számára követhető módon. Szövegek átalakítása párbeszéddé. Német és magyar szövegek kulcsinformációinak tartalmilag helyes összefoglalása a másik	A tanuló képes – életkorának megfelelő szövegeket értően olvasni; – nyomtatott és elektronikus szövegek feldolgozásakor az értő olvasás stratégiáit alkalmazni; – a megértés egységeit–szó, kifejezés, tagmondat, mondat, bekezdés, teljes szöveg–felismerni; – a szövegben meglévő tények és a személyes vélemény közötti különbséget kifejezni; – szövegfajták főbb jellemzőit felismerni (pl. szépirodalmi,	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika*: keresési eljárások. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

nyelven.	ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek); – egyszerűbb autentikus szövegek, ifjúsági folyóiratok írásait megérteni; – ábrák, képek, illusztrációk és a szöveg kapcsolatát felismerni; – egyszerű nyelvi eszközökkel képeket leírni.	
Kulcsfogalmak	Olvasási stratégia, információtartalom, kulcsinformáció, szövegfajta.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia III. Írásbeli szövegalkotás**	**Órakeret 56 óra**
Előzetes tudás	Megadott témához, problémához célzott anyaggyűjtés a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával. A tanult műfajokban önálló szövegalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Néhány szövegfajta formai jellemzőinek megismerése, a műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szövegfajtának megfelelő formai jegyek használata (bekezdés, tagolás, levélforma). Szövegalkotás: élmények, kitalált történetek, jellemzés megfogalmazása. Szöveg tartalmának, cselekményének, fordulópontjainak, felvetett kérdéseinek, fontos információinak írott formában való összefoglalása. Kreatív szövegalkotás, kitalált történet írása pl. képvers, vers, mese, képregény. Szövegekkel kapcsolatos egyéni vélemény kifejezése. Kommunikációs célok megvalósítása; stilisztikai normák alkalmazása.	A tanuló képes – olvashatóan, áttekinthetően, a mondanivalót tükröztetve, tagolt, írásképpel, a szövegtípusnak megfelelő formai jegyek használatával írni; – a mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegeket írni (meghívó, e-mail, SMS, csetelés); – szövegek, ill. illusztráció közötti kapcsolatot megfogalmazni; – a szövegben fellelhető adatokat, megadott szempontok alapján rendszerezni; – szövegalkotási, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normákat betartani.	*Informatika*: a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra*: tipográfia ismeretek. *Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.

Kulcsfogalmak	Szövegszerkezet, kreatív szövegalkotás, szövegalkotási normák, kommunikációs cél.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia IV. Általános interakciós készség**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő szókincs és szóbeli szövegalkotási készség különös tekintettel a véleményalkotás nyelvi kifejezésére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználati kompetencia fejlesztése különböző kommunikációs helyzetekben. A számítógép és a világháló német nyelvű programjainak megismertetése, azok alkalmazása információszerzés céljából.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző módon, csatornán információhoz jutás. Nyelvi kommunikációs szituációkban megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása, a beszélgetőpartner megnyilvánulásaira adekvát formában reagálás. Szövegek tartalmának lényegre törő összegzése a másik nyelven (magyar, illetve német).	A tanuló képes – információhiány esetén célzott kérdéseket feltenni; – szokásos tanórai helyzeteken kívül, az iskolai hétköznapokban is feltalálni és megértetni magát; – a német nyelvű médiát információszerzés céljából segítségül hívni; – megfelelő nyelvi eszközökkel a beszélő és a hallgató szerepét váltogatni; – nyelvhasználati kompetenciáját az általános udvariassági szabályokhoz igazítva különböző helyzetekben és kielégítő nyelvi kifejezőeszközökkel alkalmazni; – mások érzelemnyilvánításaira megfelelően reagálni; – mások közléseit követni és reagálni azokra; – német nyelvű tartalmak lényegi elemeit magyarul összefoglalni; – magyar nyelvű szövegek kulcsfogalmait tartalmilag helyesen, németül összefoglalni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. *Informatika:* keresőprogramok.
Kulcsfogalmak	Kulcsfogalom, összefoglalás, reagálás, szerepváltás, információszerzés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Tájékozottság a német nyelv szófaji, alaktani és mondattani alapvető ismereteinek körében. A német nyelv eddig megismert nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gyakran használt morfológiai szerkezetek törvényszerűségei. Lexikai, szófaji, alaktani, mondattani ismeretek bővítése, alkalmazása. A mondattani ismeretek további fejlesztése, helyes használatának fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szavak szerkezetének megfigyelése, szóelemek funkciói. Szóképzés, szóösszetételek révén új szavak alkotása. Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások értelmezése, használata. Morfológiai ismeretek: A gyakran használt alaktani ismeretek, képzési szabályok helyes alkalmazása. Szófajok: Ige: – főigék (Präsens, Präteritum, Perfekt, Futur I.); – segédigék: sein, haben, werden; – módbeli segédigék (Präsens, Präteritum); – felszólító mód; – feltételes mód (würde+Infinitiv); – elváló, nem elváló igekötők; – igei vonzatok, tárgy és részes esettel állók. Főnév: – nemek, egyes és többes szám, esetek. Melléknév: – állítmányi használat, fokozás, ragozás.	A tanuló képes – a tanórai témákhoz és a hétköznapi élet kommunikációs helyzeteihez kapcsolódó feladatokban helyes nyelvtani szerkezeteket alkalmazni; – az egyes kommunikációs helyzetekben biztonsággal részt venni és a tananyagot alapszókincs és egyszerű sablonok segítségével feldolgozni; – a szócsaládok alkotásának segítségével szókincsét bővíteni; – a tanórán gyakran előforduló alaktani szerkezeteket felismerni, következetesen jól használni; – különböző tatalmú és szerkezetű mondatokat önállóan szerkeszteni, szóban és írásban a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően átalakítani; – a tanult szerkezeteket megközelítően biztos helyesírással leírni, a központozás alapvető formai és tartalmi szabályait megközelítően helyesen alkalmazni.	*Magyar nyelv és irodalom:* alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz. *Német népismeret:* a nyelvjárás néhány sajátossága.

Számnév: – sorszámnevek. Névmás: – személyes, visszaható, birtokos, mutató, kérdő, általános névmások. Határozószó: – hely-, idő-, módhatározók. Elöljárószók. Mondattan: A mondat felépítése, szerkezete, mondatfajták. Mondatrészek. Kijelentő-, kérdő-, óhajtó-, felszólító mondat. Szerkezet alapján: összetett mondat (mellérendelő, alárendelő). Helyesírás és az írásjelek használata. Szövegekben az alapvető helyesírási ismeretek helyes alkalmazása.		
Kulcsfogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Egyszerű és összetett mondat, alárendelő és mellérendelő mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Az irodalmi alkotásokban megjelenített tartalmak értelmezése, az egyes összefüggések meglátása adott szempontok alapján, az egyéni tapasztalatok kifejezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi művek tartalmának, mondanivalójának értelmezése, irányított feltárása. Az egyes műfajok jellemzőinek tudatosítása. Véleményalkotás képességének fejlesztése. Az irodalmi témákban kommunikáció folytatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Epikai művek olvasása, értelmezése, elemzése. Gyermekregény cselekményének és problematikájának rövid összefoglalása megadott szempontok alapján. Az epikus művek jellemzői.	A tanuló képes – elbeszéléseket, rövid történeteket, lírai műveket önállóan elolvasni, a művek tartalmát összefoglalni, a szereplőket jellemezni; – az irodalmi művekkel	*Német népismeret:* a kortárs magyarországi német irodalom néhány lírai és prózai műve.

Véleményalkotás egy színdarabról, hangjátékról, filmről. A szövegfeldolgozás során a fontos és lényegtelen elemek megkülönböztetése. Lírai művek felolvasása, értelmezése. Német nyelvű ifjúsági folyóiratok, hazai német nemzetiségi kiadványok irodalmi mellékleteinek ismerete, (*Neue Zeitung, Deutscher Kalender, JÖ* stb.), valamint német nyelvű ifjúsági internetes oldalakon való tájékozódás. Egy német nyelvű színdarab megtekintése, hangjáték meghallgatása. Szövegrészlet dramatizálása, előadása. Szerzők és művek: Német szerzők versei, elbeszélései, egyszerű szerkezetű ifjúsági regények, részletei (Helme Heine: *Freunde*; Luis Murschetz: *Der Maulwurf, Grabowski*; James Krüss, Hans Manz, Josef Guggenmos). Magyarországi német szerzők versei, mondái, elbeszélései: pl. Erika Áts, Georg Fath, Josef Michaelis, Engelbert Rittinger, Valeria Koch. Gyűjtemények: *Zauberhut, Teufelsgipfel*.	kapcsolatban egyéni benyomásokat, érzelmeket megfogalmazni; – a hazai német irodalomból vett alkotásokat elolvasni és értelmezni, véleményt alkotni, jellemzést készíteni; – modern műfajú műveket elolvasni és értelmezni, kreatív írást alkalmazni; – egy színdarabot megtekinteni a hazai német színházban, a látottakat tanórán feldolgozni.	
Kulcsfogalmak	Műfajok, egyéni benyomások, érzelmek, véleményalkotás, jellemzés, kreatív írás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi szövegek, cikkek, témáinak értelmezése, lényeges információ kiemelése. Az adott szöveghez kapcsolódó egyéni vélemény megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közismereti témákban megjelenő tartalmak értelmezése. Szövegek értelmének irányított feltárása, majd az egyes összefüggések adott szempontok alapján történő kidolgozása, és az egyéni tapasztalatok	

	kifejezése. A közismereti témákban kommunikáció folytatása, a beszélgető partner közlendőjének lényegi összefoglalása.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szóbeli és írásbeli kommunikáció formáinak alkalmazása a következő témakörökben: Személyes életvitel: – Emberi kapcsolatok. – Egészséges és egészségtelen életmód. – Sport, sportágak. Társadalmi élet: – Ételek, étkezési szokások régen és ma. – Ünnepek. – Életmód ma és régen. Iskola, képzés, hivatás: – Iskolai mindennapok, iskolán kívüli tevékenységek. – Továbbtanulás, pályaválasztás. Kulturális élet, média: – Zene, tánc. – Zene, mint kulturális hagyomány. – A média világa, ifjúsági adások. Gazdaság, technika, környezet: – Ipar, mezőgazdaság. Kézművesség. – Turizmus, nyaralás, utazás. – Német nyelvű országok – Környezetvédelem. Politika és történelem: – Magyarországi nemzetiségek. – A német nyelvterület országainak közigazgatási tagozódása.	A tanuló képes – érzelmeit megfelelő nyelvi eszközökkel kifejezni; – konfliktusok megoldásához szükséges szókapcsolatokat használni; – az egyes témákhoz kapcsolódó szókincset elsajátítani; – eseményeket bemutatni, élményekről beszámolni, a témára jellemző írásbeli szövegeket értelmezni, önállóan alkotni; – a legkülönfélébb kommunikációs szituációkban nyelvileg reagálni; – életrajzot írni; – reklámok különböző formáinak gyűjtésére, megértésére; – szituációkban a jellegzetes beszédpaneleket használni; – szókincsét bővíteni, ugyanazt a tartalmat más-más szavakkal kifejezni.	*Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete. *Német népismeret:* a témákhoz kötődő népismereti tartalmak. *Magyar nyelv és irodalom:* konfliktuskezelés. *Informatika:* az internetes adatkeresés, szöveghálók, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdése.

Kulcsfogalmak	Kritikai gondolkodás, információk értelmezése, kommunikációs helyzetek, egyéni vélemény, beszédpanelek, hírek, tudósítás, reklám, önéletrajz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulási képesség fejlesztése	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Az életkornak megfelelő tanulási technikák ismerete, az azokban való jártasság.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulási képesség fejlesztése: adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus szövegekben.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Rendszerzett szókártya gyűjtemény készítése és használata. Kétnyelvű szótárak önálló alkalmazása a nyelvelsajátításban, információszerzéshez, szókincsbővítéséhez, fogalmazások elkészítéséhez. A szókincs egyes szavainak hozzárendelése a közös alapszóhoz tartozó szócsaládhoz. A szöveg feldolgozása során a jelölési technikák alkalmazása, a kulcsszavak megjelölése. Prezentációs technikák gyakorlása.	A tanuló képes – a tanulást támogató eljárásokat alkalmazni; – szótanulási eljárásokat alkalmazni; – nyomtatott és elektronikus forrásokat, keresőprogramokat használni; – szótárt célszerűen használni; – vázlatot készíteni; – ismert prezentációs technikákat a feladatnak és a célcsoportnak megfelelően alkalmazni.	*Minden tantárgy:* internethasználat, prezentáció. *Vizuális kultúra*: képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.

Kulcsfogalmak	Jegyzet, vázlat, prezentáció, szókártya gyűjtemény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Véleménynyilvánítás élmények és olvasmányok hatásáról. Konfliktuskezelési eljárások ismerete. A kulturális sokszínűség érzékelése hétköznapi jelenségekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltsága. A saját kultúra sokrétű ismeretén nyugvó képesség a különbözőség felismerésére és megértésére.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáinak elsajátítása. A konfliktusok okait különböző szövegekben felismerni, megérteni. Törekvés az egyéni és közösségi konfliktusok kulturált	A tanuló képes – helyes erkölcsi döntést hozni; – érzelmi tartalmakat kifejezni; – az irodalom társművészeteiből vett erkölcsi tartalmú	*Erkölcstan:* erkölcsi választások, érzelmi tartalmak. *Magyar nyelv és irodalom:* filmes és színházi

kezelésére. Más kultúrák megismerése, megértése és azok összevetése egymással.	tanulságokat megfogalmazni.	feldolgozások.
Kulcsfogalmak	Választás, empátia, konfliktuskezelés, interkulturális környezet.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik, és hatékonyan részt vesz a mindennapi kommunikációs helyzetekben. Tud kommunikálni begyakorolt szituációkban, egyszerű és közvetlen információcsere során. Képes magát megértetni társasági beszélgetésben. Egyszerű nyelvi eszközöket használva tud beszélni saját szociális hátteréről, szűkebb környezetéről és a közvetlen szükségleteivel kapcsolatos dolgokról. Képes véleményét is elmondani és megfelelő nyelvi eszközökkel megindokolni. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. El tud olvasni rövid, egyszerű szövegeket, irodalmi műveket. Egyszerű, hétköznapi szövegekben megtalálja a keresett információt és megérti a rövid, egyszerű magánleveleket. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. A tanuló képes a könnyebben besorolható művek műfaji azonosítására. Képes a köznapi és irodalmi szövegrészletekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmek felismerésére, azok nyelvi bemutatására szóban és írásban.

NÉMET NYELV ÉS IRODALOM

(a nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9–12. évfolyam

Az alábbi kerettanterv a négy évfolyamos gimnáziumok és szakközépiskolák számára készült. A német nemzetiségi nevelés alapvető feladata a nyelv, mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

Az egyén folyamatosan fejlődő szövegértési és-alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezésmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

A német nemzetiségi nyelvi nevelés feladata, hogy tudatosítsa a diákokban: a nyelv változó, fejlődő rendszer, eszközszerű használata elengedhetetlen a világról való tudás megszerzéséhez és a hatékony kifejezőképesség fejlesztéséhez. A nyelvi rendszer nem értelmezhető a beszélőtől független jelenségként, a nyelvi jelentés a nyelv szóbeli és írásos működése során jön létre.

A német nemzetiségi nevelés feladata, hogy fejlessze a különféle formában megjelenő (szóbeli, nyomtatott, elektronikus stb.) szövegek megértését, alkotását, a helyzetnek megfelelő kifejezés képességét, a különféle szóbeli és írásos információk célirányos használatát, kiválasztását és újrarendezését. Feladata továbbá, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, a német nemzetiségi nyelv jelenbeli és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről.

A középiskolát végzettektől elvárt nyelvi kultúra magában foglalja a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek alkalmazását a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások különféle élethelyzeteiben. (Ideértve a hangzó és írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az információs társadalom különféle jelenségeinek ismeretét, megértését, készségszintű gyakorlati alkalmazását.)

A német nyelv és irodalom tantárgy a tartósan elfogadott értékekkel szerves egységben, párhuzamosan közvetíti a jelenben alakuló, változó nyelvi és irodalmi kultúrát. Tartalommal tölti meg és erősíti a nyelvi és kulturális identitást, felkelti a minőségi megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az etikai, erkölcsi ítélőképességet, elősegíti más kultúrák megismerését.

E feladatát a német nyelv és irodalomtanítás akkor tölti be, ha hiteles kérdések és válaszok megfogalmazásával, motiváló befogadási, kifejezési helyzetek teremtésével reagál a diákok mindennapi világára, önkifejezési, értelmezési problémáira és érzelmi-gondolati felismeréseire egyaránt.

A közismereti témákkal és az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat a múlt, a jelen és a jövő között. A művekből vett részletek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos

megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tiszteletében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjék a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A fenti célok mellett az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak, mint művészetnek, az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön -és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és többjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat.

Az irodalomtanítás feladata, hogy a művészet hatása révén kreatív érzelmeket, gondolatokat, intenzív élményeket közvetítsen, a megbeszélés, a szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig, az önkifejezés és a másik meghallgatásának társas élményéhez juttassa a diákokat.

Az irodalmi műveltség elsajátítása által a diákok mindenfajta szövegnek pontosabb értőivé válhatnak. Átélhetnek, megismerhetnek, sőt saját élményeiken, reflexióikon átszűrve meg is érthetnek olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Együtt érzővé válhatnak más magatartások, életformák, szociális helyzetek, gondolatmenetek, világlátások, meggyőződések iránt.

Megtapasztalhatják és alkotó módon megismerhetik a nyelv kifejező lehetőségeit, ezáltal a német nemzetiség nyelvének szépsége mellett az önkifejezés, a szóbeli és írásbeli problémamegoldás átélt élményével gazdagodhatnak. Megszerezhetik azt a műveltségi anyagot, amely a magyarországi német és a német anyaországbeli kultúrák hivatkozási alapja. Megismerhetnek más alternatívát a tömegkultúra (populáris regiszter) mellett, vagy éppen a tömegkultúra jelenségeinek differenciáltabb befogadására, alkalmazására lesznek képesek. Igényesebbé válhatnak abban, hogyan tegyenek föl kérdéseket, mennyire mélyen és pontosan fogalmazzanak meg problémákat.

A német nyelv és irodalomtanítás sajátos célja természetesen az is, hogy a tanulók különböző tevékenységekben tapasztalatot szerezzenek: az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben, dramatikus játékban, különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában. Mindez jelentősen fejleszti tanulási képességeiket, ezáltal támogatja középiskolai tanulmányaik sikerességét is. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk alkalmazása minden tantárgyban érvényes és alkalmazható. Az irodalmi olvasmányok ember és természet sokféle viszonyát mutatják fel, ezek megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtett környezethez való tudatos viszony kialakításához.

A tantárgy számol az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának tényével. E kihívás is alakítja a nyelvi kultúrát és hat az irodalomolvasás jelentőségére. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek. Fontos feladat a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, egyszerűbb bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása, az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak, etikai normáinak ismerete és alkalmazása.

9–10. évfolyam

A német nemzetiségi nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Cél továbbá a német nemzetiségi nyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, az olvasható írás, a biztos helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet–és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmának megfogalmazása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, a hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése. Követelmény a mai német nyelv igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret továbbépítése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismeretek önálló alkalmazására. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák felismerésére , a hibák önálló javítására.

A nyelvi fejlesztés magában foglalja közismereti és szépirodalmi szövegek feldolgozását, amelynek célja, hogy a tanulók közéleti és irodalmi szövegek alapján elsajátítsák az önálló szóbeli és írásbeli nyelvhasználathoz szükséges szókincset és nyelvi fordulatokat. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. Megismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, és képes önálló szövegalkotásra e műfajokban.

Az irodalomtanítás feladata–szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel–az olvasott, feldolgozott irodalmi művekből vett részletek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés az anyaggyűjtésre, önálló munkát igénylő szövegek írására, információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére és felhasználására.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia I. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 35 óra**
Előzetes tudás	Tartalmak, közlések, információk hallás utáni megértése, reagálás azokra. Olvasott szöveg tartalmának, fő gondolatainak élőszóban való összefoglalása. Szövegek feldolgozása, és átalakítása irányítással. Élmények, benyomások elmesélése egyszerű mondatszerkezetekkel. Részvétel a párbeszédben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szöveg fontos gondolatainak, információs tartalmának nyelvileg megfelelő összefoglalása. Tematikus szövegek, a médiaszövegek nyelvi elemzése, feldolgozása. Szövegben ábrázolt probléma, konfliktushelyzet szóbeli értelmezése, értékelése.	

	Leíró, elbeszélő szövegekben az ábrázolt jelenség vagy tárgy megfelelően tagolt, érthető bemutatása.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Állásfoglalás kifejezése. Vélemény kifejezése önállóan választott nyelvi eszközökkel. Reagálás szövegek tartalmának főbb gondolataira és információira. Logikus összefüggések bemutatása. Különböző szerepekkel történő azonosulás. Képek, ábrák, diagramok leírása. Médiaszövegek elemzése. Hallás utáni értés. Beszédszándékok (tájékoztatás, kapcsolattartás, beszélgetés, meggyőzés), beszélt nyelvi szövegek jellemzői, szóbeli összefoglalás, véleményalkotás. Hallott szöveg fő gondolatmenetének követése, összefoglalása. Hallásértés fejlesztése megfelelő hanganyaggal. Ismeretlen szavak esetében is helyes kiejtés.	A tanuló képes – a problémafelvetéshez információkat keresni; – a szövegek tartalmát megérteni, mondanivalóját összefoglalni; – a tananyagban előforduló tárgyakat, dolgokat, jelenségeket, eseményeket rendszerezetten, tagoltan, nyelvileg érthető, világos formában bemutatni; – párbeszédes kommunikációs szituációkban, egyéni gondolatokat is kifejezni; – az adott témához, tananyaghoz kapcsolódó probléma felvetést kifejezni; – tanórai párbeszédes helyzetekben különböző szerepeket betölteni; – tanórán kívüli iskolai élethelyzetekben is tájékozódni és magát megértetni; – saját és idegen szövegeket a műfajnak és kívánt hatásnak megfelelően megtervezni és azokat hatásosan előadni; – felvázolt problémát, kérdésfelvetést kifejezni, a megoldásához szükséges háttér-információkat feltárni; – a kommunikációs folyamat zavaró tényezőit felismerni, ezeket tisztázni; – a német nyelvű médiában szerzett információkat összefoglalni; – német nyelvű szövegek fontos információit, tartalmát magyarul kifejezni, fő kijelentéseire reagálni; – ismeretlen szavakat is a	*Magyar nyelv és irodalom:* a beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat-kommunikációs helyzetek. A média társadalmi hatása. *Dráma és tánc:* beszédhelyzetek, dramatikus játékok.

	felismerhető akcentus ellenére érthetően kimondani és helyesen intonálni.	
Kulcsfogalmak	Diagram, retorika, stílus, reagálás, kritikai vélemény, problémafelvetés, önkifejezés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia II. Írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	A megismert szövegfajták sajátosságainak ismerete. Egyszerű, ismerős témákról szóló mindennapi szövegek fontos, konkrét információinak értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hétköznapi nyelven írt autentikus vagy szerkesztett szövegek megértetése. Az érvelés gondolatmenetének felismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szöveg tartalmának, fontos gondolatainak értelmezése. Fontos információk, adatok visszakeresése, a szöveg átfutása, vagy részletes olvasás révén. Szövegértési stratégiák alkalmazása különböző nyomtatott és elektronikus, lineáris szövegek feldolgozása során, valamint egyéb vizuális közlésekben, mint pl. táblázat, grafikon, ábra stb. A szövegekben megjelenő problémák, döntések, konfliktusok és az azt kiváltó motívumok okainak értelmezése.	A tanuló képes – szövegek fő tartalmát (esetleg ismétlést követően) megérteni és a nyert információkat feladat-, ill. problémaorientáltan felhasználni; – képek/illusztrációk tartalmát rendszerezetten és követhetően taglalni; – szövegeket megérteni és vezérgondolatukat kidolgozni; – világos nyelvi jegyek alapján szóbeli vagy írásbeli szöveg közlésszándékát felismerni.	*Minden tantárgy*: az olvasott szövegek feldolgozása. *Informatika*: keresési eljárások. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése. *Idegen nyelvek:* autentikus és szerkesztett szövegek.
Kulcsfogalmak	Információtartalom, problémaorientált felhasználás, közléstartalom.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia III. Írásbeli szövegalkotás**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Összefüggő mondatok megfogalmazása közvetlen szükségletekre, élményekre, eseményekre és konkrét információkra vonatkozó témákban. Ismert témákról egyszerű és rövid, tényközlő szövegek megírása minta alapján.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű, rövid, összefüggő szövegek fogalmazása hétköznapi témákról. Jegyzet készítése olvasott és hallott köznyelvi szöveg alapján, illetve saját ötlet, élmény nyomán. Minták alapján több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegek létrehozása a műfaj főbb jellegzetességeinek és alapvető stílusjegyeinek követésével.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasható, a mondanivalónak megfelelően tagolt, rendezett, áttekinthető íráskép. Az egyes szövegfajták jellemzői: elbeszélés, leírás, jellemzés, rövid érvelés, vita, önéletrajz, blog, baráti levél, hivatalos levél. Az egyes szövegfajták formai és tartalmi jegyei alapján önálló szövegek szerkesztése. Összefüggések érzékeltetése, gondolati tagolás. Különböző forrásokból származó információk egy fogalmazásban történő összefoglalása. Alapvető nyelvtani, helyesírási ismeretek alkalmazása.	A tanuló képes – olvashatóan, áttekinthetően, a mondanivalót hűen követve, tagolt írásképpel, a szövegtípusnak megfelelő formai jegyek használatával írni; – szövegek érvrendszerének felépítését bemutatni; – adott tárgyak, leírások, események vagy szövegek központi gondolatát érthető nyelvezetben leírni; – szövegek alapján a szöveg műfajának és célhatásának megfelelően témát írásban kifejteni; – informális és formális szövegeket alkotni, amelyben a szövegfajtának megfelelő kritériumokat többnyire figyelembe veszi; – különböző forrásokból származó információkat felhasználva szöveget alkotni.	*Informatika*: a szövegszerkesztő programok. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegfajták, szövegalkotás.

Kulcsfogalmak	Szövegfajta, blog, média.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia IV. Általános interakciós készség**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi szintnek megfelelő nyelvhasználat különböző kommunikációs helyzetekben. A számítógép és a világháló német nyelvű programjainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználat és kommunikációs kultúra elmélyítése, aktív véleménynyilvánítás képességének kialakítása, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak célirányos használata, a nyelvközvetítés technikájának elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Információk szerzése különböző csatornákon, azok felhasználása tanulási és iskolán kívüli helyzetekben. Vélemény alkotása és kinyilvánítása nyelvileg adekvát módon. A beszélő és hallgató szerepének váltakoztatása, a szerepnek megfelelő reagálás nyelvi eszközökkel. Szövegek kulcsfontosságú információinak és mondanivalójának összefoglalása magyar, illetve német nyelven.	A tanuló képes – német nyelvű médiát információszerzés, illetve kapcsolatteremtés céljából segítségül hívni; – nyelvhasználatában az adott kommunikációs szituációhoz alkalmazkodni; – a számítógép, a világháló és az egyéb elektronikus kommunikációs média német nyelvű programjait különösebb nyelvi nehézség nélkül használni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben relatíve széleskörű nyelvi eszközök segítségével a beszélő és a hallgató szerepét váltogatni; – a kommunikáció során felmerülő zavaró tényezőket megnevezni és segítséget/tisztázást kérni; – mások közléseiben a jelentősebb retorikai elemeket felismerni és azokra saját álláspontja szem előtt tartásával nyelvileg adekvát módon reagálni; – német nyelvű szövegek kulcsfontosságú információit magyarul összefoglalni; – magyar nyelvű megnyilvánulások vagy szövegek mondanivalóját németül összefoglalni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs és a retorikai elemek adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. *Informatika:* keresőprogramok használata, internethasználat jogi, etikai kérdései.
Kulcsfogalmak	Kommunikációs szerep, kommunikációs média, retorika, retorikai eszköz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Nyelvtani, nyelvhelyességi kompetencia	Órakeret 60 óra
Előzetes tudás	Morfológiai szerkezetek képzése, alkalmazása. Alapvető szófaji és mondattani ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lexikai és morfológiai ismeretek bővítése a nyelvi kommunikációs kompetencia fejlesztésével párhuzamosan. A mondatok mondatszerkezet és kommunikációs szándék szerinti típusai.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A német nyelvtan alapvető terminológiájának ismerete. A német nyelvtan alapvető szabályainak ismerete és ezek alkalmazása szóban és írásban. Morfológia: Ige: – Plusquamperfekt, Futur I. – módbeli segédigék; – szenvedő szerkezetek; – prepozíciókkal álló vonzatok, állandósult szókapcsolatok. Főnév: – határozott és határozatlan névelő használatának pontosítása; – a gyenge ragozású főnevek. Melléknév: – ragozás (birtokos eset); – névszói állítmányi szószerkezet elemeként; – melléknévi igenév I. II. Határozószó. Partikula (modalitást kifejező). Elöljárószó. Mondattan: – Óhajtó mondat. – Összetett mondat (mellérendelő, alárendelő); – kötőszó nélküli mellékmondat; indirekt kérdő mondat. Az egyes mellékmondattípusok kötőszavai. Infinitiv szerkezetek, melléknévi igeneves szerkezetek. Helyesírás és központozás: A német helyesírás alapvető szabályainak használata tollbamondásban és önállóan írt szövegekben.	A tanuló képes – a tanult nyelvtani szerkezeteket felismerni; – gyakran előforduló alaktani és mondattani szabályokat használni; – egyszerűbb szófordulatokat és idiómákat használni; – szócsaládok alkotásának segítségével szókincsét folyamatosan bővíteni; – a szóképzés már elsajátított struktúráit alkalmazni; – adott alaktani elemeket felismerni, funkciójukat megnevezni; – alapvető nyelvtani terminológiát használni; – önállóan felismerni a tanult mondatösszetételeket; – gyakran előforduló mondattani szerkezeteket önállóan és rendszerint hibátlanul használni; – a kötőszavak jelentését értelmezni, a hozzájuk kapcsolódó mondatszerkesztési szabályszerűségeket alkalmazni; – a helyesírás és központozás szabályait megközelítően hibátlanul alkalmazni.	*Magyar nyelv és irodalom:* szavak, szószerkezetek. Mondat, mondatrészek. *Informatika*: helyesírás-ellenőrző programok.
Kulcsfogalmak	Vonzat, partikula, állandósult szókapcsolat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Az irodalmi alkotások tartalmainak értelmezése, a mondanivaló kidolgozása adott szempontok alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyalt irodalmi művek nyelvezetének megértése, a szövegből információk visszakeresése, összefüggések meglátása. A különböző irodalmi műfajok jellemzőinek, jellegzetességeinek felismerése. Szépirodalmi szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény kifejezése. Az állásfoglalás jelentőségének felismerése. A német nemzetiségi írók, költők jelentős műveinek, és az alkotásaikban megjelenített jellegzetes tematika, stílus megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Irodalmi témákkal kapcsolatban felvetett kérdések, problémák értelmezése, a témákat érintő vitás kérdésekben vélemény alkotása. Rövidebb irodalmi művek mondanivalójának értelmezése feladatok, szövegértési technikák segítségével. A fabula és a *„Kurzgeschichte”* jellemzői. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Költemények összehasonlítása, mondanivalóik értelmezése. Egy német nyelvű színdarab megtekintése. Az irodalmi alkotások vonatkozásában a szöveg és a megfilmesített változat összehasonlítása. Ifjúsági irodalom, a magyarországi német nemzetiség irodalma: művek értelmezése, összefüggések feltárása. Betekintés a modern magyarországi német lírába. Szerzők és művek: pl. Karin Gündisch: *Oliver und sein Computer, Der Wecker läutet;*	A tanuló képes – irodalmi témával kapcsolatos kérdést feltenni; – a szöveg tartalmát, szóban, írásban összefoglalni, a megadott elemzési szempontok alapján önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni; – az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni; – funkciókat és összefüggéseket ábrázolni; – értékítéletet szóban kifejezni; – szépirodalmi szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egységet felismerni, értékelni; – az irodalmi művekben megjelenő alapvető emberi magatartásformákat felismerni; – irodalmi alapformákat, új műfajokat, motívumokat befogadni, értelmezni; – egy színdarabot megtekinteni a hazai német színházban, a látottakat tanórán feldolgozni; – irodalmi műalkotásból	*Magyar nyelv és irodalom:* Epikai és lírai művek elemzése, értelmezése. A kompozíció maghatározó elemei.

Edith Schreiber-Wicke: *Der Pelzmantel.* Lessing fabulái közül kettő: pl. *Der Fuchs*, *Der Rabe und der Fuchs, Der Affe und der Fuchs.* Részletek E.T.A. Hoffmann: *Das Fräulein von Scuderi* c. művéből. Egy szabadon választott német ifjúsági regény vagy krimi, pl. Christine Nöstlinger: *Die Ilse ist weg;* Mirjam Pressler: *Bitterschokolade*; Erich Kästner: *Emil und die Detektive;* Hans Peter Richter: *Damals war es Friedrich.* Magyarországi német írók, költők egy alkotása: pl. Georg Wittmann, Ludwig, Fischer, Engelbert Rittinger, Georg Fath, Josef Mikonya, Franz Zeltner, Claus Klotz, Valéria Koch, Erika Áts, Josef Michaelis, Robert Becker, Angela Korb.	készült filmet a művel összehasonlítani; – a rövid epikai műveket értelmezni, mondanivalójukat elemezni; – a német nyelvű ifjúsági irodalom egy alkotását önállóan olvasni; – a magyarországi német irodalom műveinek olvasásával, feldolgozásával a népcsoport sorskérdéseit megismerni.	
Kulcsfogalmak	„Kurzgeschichte”, színdarab, film, elemzés, állásfoglalás, összefüggések feltárása, értékítélet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	A közismereti témák tartalmainak feldolgozása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az aktív szókincs fejlesztése a témakörök alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció formáinak gyakorlása a következő témakörökben: –Személyes életvitel: Szerelem és párkapcsolatok, baráti kapcsolatok, generációs konfliktusok, férfi és női szerepek	A tanuló képes – a témáról jegyzetet és vázlatot készíteni; – céljait, vágyait, elképzeléseit kifejezni; – ok-okozati összefüggéseket feltárni és ábrázolni; – a témához kapcsolódó vitában megadott nyelvi	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a mindennapi élethez kapcsolódó témakörök. *Német népismeret:* a tárgyalt témakörökhöz kapcsolódó tartalmak.

a szakmai életben, a szakmai -és magánélet kilátásai. –Társadalmi élet: Társadalmi csoportok, divatos irányzatok, szubkultúrák. Sport és felelősség. Az egészség veszélyeztetése. Étkezési kultúra. Bevásárlás, divat. –Gazdaság, technika, környezet: Élet a városban és vidéken. Az ember és környezete. Környezetvédelem. A fogyasztói társadalom. –Iskola, képzés, hivatás: Oktatás, tanulás Magyarországon és a német nyelvű országokban. Pályaválasztás. –Kulturális élet, média: Zene, zenei irányzatok, népszerű együttesek, énekesek, fiatalok szórakozási lehetőségei. Információszerzés és egyéni véleményalkotás.	eszközökkel részt venni; – tetszést, nemtetszést megfogalmazni, elutasítani.	*Informatika:* információkezelés (pl. adatbázis), forrásfelhasználás.
Kulcsfogalmak	Elemzés, állásfoglalás, vita, folyamat, tendenciák feltárása, értékítélet, prezentáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A hatékony tanulási technikák ismerete és tudatos alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tanulást támogató eljárások. Adatkeresés, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus források segítségével. Egynyelvű szótárak, értelmező szótárak használata. Jegyzetelés, vázlatkészítés.	A tanuló képes – egynyelvű szótárakat és internetes szótárakat használni; – a szöveg feldolgozása során tartalmi szervezőtechnikákat (pl. jegyzetelés, kulcsszavak, vázlatpont) alkalmazni.	*Informatika:* internethasználat.
Kulcsfogalmak	Szótár, internet, anyaggyűjtés, vázlatpont, kulcsszó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Konfliktuskezelési eljárások. A kulturális sokszínűség hétköznapi jelenségekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodás, az önkifejezés. A saját kultúra sokrétű ismeretén nyugvó képesség a különbözőség felismerésére és megértésére. Önálló ítéletalkotás morális és esztétikai kérdésekről. A konfliktuskezelés képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kulturális hagyomány szerepe a nemzetiségi identitás és a helyi kötődés kialakításában.	A tanuló képes – ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát, kreativitását tovább fejleszteni; – konfliktuskezelési stratégiákat és eljárásokat megérteni, alkalmazni.	*Etika:* erkölcsi választások, érzelmi tartalmak.
Kulcsfogalmak	Nemzetiségi identitás, kulturális hagyomány, konfliktuskezelés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló megérti a fontosabb információkat a világos, standard szövegekben, amelyek ismert témáról szólnak és gyakori helyzetekhez kapcsolódnak a munka, az iskola, a szabadidő, a nemzetiség helyzete terén. Elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvterületre történő utazás során adódik. Egyszerű, összefüggő szóbeli és írásbeli szöveget tud alkotni ismert vagy az érdeklődési körébe tartozó témában. Le tudja írni az élményeit, a különböző eseményeket, álmokat, a reményeit és ambícióit, továbbá röviden meg tudja indokolni a különböző álláspontokat és terveket. A köznyelvi beszédet főbb vonalaiban megérti, ha az rendszeresen előforduló, számára ismert témáról szól. Megérti a legfontosabb információkat olyan rádió-és tévéműsorokban, melyek aktuális eseményekről, illetve az érdeklődési köréhez vagy tanulmányaihoz kapcsolódó témákról, a nemzetiségről szólnak, és melyekben viszonylag lassan és világosan beszélnek. Röviden meg tudja fogalmazni, indokolni és magyarázni a véleményét, el tud mondani egy történetet. Megérti olyan nyelvileg összetettebb szövegek lényegét, illetve a bennük lévő információt, melyek hétköznapi témákkal kapcsolatosak, gyakori témákkal foglalkoznak. Képes a szövegeket feldolgozni (tanórán tanári segítséggel, illetve házi olvasmányként). Megérti az eseményekről, érzelmekről, véleményekről szóló írásokat. A magyarországi német és a német nyelvű irodalom műveit olvassa. Ezáltal képessé válik népcsoportja értékeit és sajátosságait bemutatni. Képes néhány irodalmi alkotás értelmezésére. Képes alapvető nyelvi és nyelvhelyességi törvényszerűségek alkalmazására. Tudásszintjének megfelelően képes egyszerűbb szövegek fordítására.

11–12. évfolyam

A német nemzetiségi nyelv jellegéből adódóan a nyelvoktatásba tartalmát és céljait tekintve minden kulcskompetencia és a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott nevelési célok beépíthetők. Az érettségi vizsgáig a tanulók kellő tapasztalattal és tudással rendelkeznek ahhoz, hogy a körülöttük lévő világot tágabb kontextusban is értelmezni tudják, nyelvi ismereteiknek köszönhetően pedig széleskörű információszerzésre és viszonyításra képesek. A nevelési célok közül ezen a szinten is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek lehetővé teszik nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik vagy munkájuk során, egész életükön át.

A 12. évfolyamon lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók megismerjék a tantárgy érettségi követelményeit, elsajátítsák a szükséges stratégiákat és alkalmazni tudják azokat a feladatok megoldásában. A tanulók motivációját növeli, ha a nyelvoktatás lehetőséget biztosít a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak célnyelvi feldolgozására és az infokommunikációs technológiák használatára. A 12. évfolyam a tanulók számára a továbbtanulás vagy a munka világába történő kilépés előtti utolsó tanév. A nyelvoktatásban is hangsúlyt kell kapnia az ezekre történő felkészítésnek, a szükséges készségek fejlesztésének.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia I. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	A szöveg fontos gondolatainak, információs tartalmának nyelvileg megfelelő összefoglalása. Tematikus szövegek feldolgozása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző kommunikációs helyzeteknek megfelelő kifejezések, állandósult szókapcsolatok, mondatpanelek, érzelmi hatást, indulatot kifejező nyelvi jelek magabiztos használata. A kommunikációs szándék felismerése, megfelelő kezelése. A kulturált vita, véleménynyilvánítás, érvelés gyakorlása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs helyzet, a beszédpartner, téma, beszédszándék értelmezése. Világos, érthető kiejtés és intonáció. A nyelvhasználat, a beszélgetés, a társalgás főbb összetevőinek a különféle beszédaktusok szerepének, megnyilvánulási formáinak megfigyelése, az együttműködési elvek tudatos használata. Beszédszándékok (tájékoztatás, kapcsolattartás, beszélgetés, meggyőzés), beszélt nyelvi szövegek jellemzői; szóbeli összefoglalás, véleményalkotás.	A tanuló képes – adott témában véleményt kifejteni; – szövegek információit, főbb gondolatait összefoglalni; – a tartalmakat kiemelni a szövegkörnyezetből és más információkkal összefüggésbe hozva egy újabb kérdésre összpontosítva alkalmazni; – médiaszövegek elemzése során, adott téma kapcsán felmerülő érveket felülvizsgálni, bírálni vagy igazolni; – a szövegekben felvetett	*Magyar nyelv és irodalom:* a kommunikációs céloknak megfelelő szövegalkotás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a média társadalmi hatása.

A szóbeli közlés során a téma követhető, nyelvileg megfelelő tagolása. Szöveg információtartalmának, alapgondolatának megfogalmazása. A német nyelvű médiából szerzett információk értelmezése, összefoglalása. Érvelés követése, abba bekapcsolódás, szó kérése, beszélgetés befejezése. Összefüggések bemutatása, következtetések levonása. Különböző szerepekkel, nézetekkel való azonosulás, egyedi probléma megoldási javaslata. Hallás utáni értés. Hallott szöveg fő gondolatmenetének követése, összefoglalása. Összefüggő hallott előadás, prezentáció követése, kulcsszavak azonosítása, érvek logikus hozzárendelése a szöveghez. Hallásértés-fejlesztés az aktuális német nyelvű média hanganyagaival.	témákra reflektálni, állást foglalni; – gondolatokat párbeszédes kommunikációs helyzetben is tárgyilagos, logikus felépítéssel, nyelvileg helyesen kifejteni; – a különböző érvelési technikák segítségével állást foglalni; – megfelelő módon szót kérni, vagy a reagálást lezárni; – német nyelvű beszélt szövegek fontos információit, tartalmát magyarul összefoglalni, fő kijelentéseire reagálni.	
Kulcsfogalmak	Médiaszöveg, hatásos előadásmód, konfliktushelyzet, vita, kommunikációs zavar.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia II. Írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 22 óra**
Előzetes tudás	Szövegek lényegének megértése, a bennük lévő információ feldolgozása. Irodalmi alkotások értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közérthető nyelven írt, érdeklődési körhöz kapcsolódó, lényegre törő szövegek megértetése. Az írott vélemény, érvelés követése, ezekből a lényeges részinformációk kiszűrése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Összetettebb szövegek információinak (adott esetben ismétlést követően) megértése részleteiben és felhasználása a	A tanuló képes – a szöveg tartalmát, fontos gondolatait megfelelően értelmezni;	*Minden tantárgy*: szövegfeldolgozás. *Informatika*: keresési

feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében. Az adott téma feldolgozásához használt szövegek és más források fontosságának megindokolása mások számára. Mások által alkotott szövegek tartalmának feldolgozása.	– fontos információkat, adatokat visszakeresni, a szöveg átfutása, vagy a részletes olvasás révén; – a szövegek összefoglalásakor adatokat, információkat felhasználni; – szövegértési stratégiákat alkalmazni különböző nyomtatott és elektronikus, folyamatos és nem folyamatos szövegeken, valamint egyéb vizuális közlésekben; – szövegelemzési eljárásokat alkalmazni; – ábrákat, képeket, illusztrációkat értelmezni a szöveg mondanivalójával összhangban.	eljárások. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.
Kulcsfogalmak	Olvasási stratégia, szövegértés, szövegelemzés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia III. Írásbeli szövegalkotás**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	Összefüggő szöveg megfogalmazása ismert, hétköznapi témákban. Élménybeszámoló, véleményalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Részletesebb, összefüggő és tagolt szövegek fogalmazása ismert, hétköznapi és elvontabb témákról. Több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegek létrehozása a műfaj főbb jellegzetességeinek és stílusjegyeinek alkalmazásával.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Képek és egyéb szemléltető anyagok értelmezése a hozzá kapcsolódó feladatok alapján. Önálló szövegalkotás a szövegfajta jellemzőinek figyelembevételével. Állásfoglalás megfogalmazása, perspektívaváltás alkalmazása. Projektmunkák készítése. Megadott szempontok figyelembevételével informális és formalizált szöveg alkotása differenciált nyelvi eszközökkel. A téma, az ábrázolásmód és az események központi jelentőségű	A tanuló képes – szövegtípusok (elbeszélés, leírás, jellemzés, rövid érvelés, esszé, értekezés, vita, önéletrajz, motivációs levél, kérvény, blog, baráti levél, hivatalos levél) jellemzőinek, egyes szövegtípusok formai és tartalmi jegyeinek alapján önálló szövegeket szerkeszteni; – a szövegösszefüggéseket érzékeltetni, azt gondolatilag tagolni;	*Informatika*: a szövegszerkesztő programok. *Etika:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a közvetlen környezet aktuális kérdései.

tényeinek rendszerezett és nyelvileg pontos leírása. Különböző műfajú német és magyar szövegek lefordítása szótár segítségével.	– különböző forrásokból származó információkat egy írásműben értékelni, értelmezni, szintézist alkotni; – helyesírásában a szófaji és a mondattani ismereteket alkalmazni; – a szövegekben megjelenő problémákat, döntéseket, konfliktusokat és az azt kiváltó motívumok okait értelmezni, értékelni; – szövegekkel kapcsolatban saját véleményt megfogalmazni; német és magyar nyelvű szövegek fontos információit magyar, illetve német nyelven összefoglalni, közvetíteni.	
Kulcsfogalmak	Szövegtípusok, retorika, internetes portál, gondolati tagolás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia IV. Általános interakciós készség**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A nyelvhasználat és kommunikáció közel magabiztos birtoklása, a véleménynyilvánítás képessége, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználat és kommunikációs kultúra elmélyítése, aktív véleménynyilvánítás és érvelés képességének kialakítása, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak célirányos használata, a nyelvközvetítés technikájának elsajátíttatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Információk szerzése különböző csatornákon, azok felhasználása tanulási és iskolán kívüli helyzetekben. Vélemény alkotása és kinyilvánítása nyelvileg adekvát módon. Érvelés a saját vélemény mellett. A beszélő és hallgató szerepének váltakoztatása, a szerepnek megfelelő reagálás megfelelő nyelvi eszközökkel. Szövegek elmondása magyar, illetve német nyelven.	A tanuló képes – német nyelvű médiát információszerzés, illetve kapcsolatteremtés céljából önállóan használni; – nyelvhasználatát az előre látható kommunikációs helyzetekre beállítani; – az elektronikus kommunikációs formákat nagyobb nyelvi nehézségek nélkül használni; – változatos, nyelvileg megfelelő formában a	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs és a retorikai elemek adekvát alkalmazása. *Informatika:* keresőprogramok használata, az internethasználat jogi, etikai kérdései.

	beszélő és a hallgató szerepét váltogatni, valamint szófordulatokat alkalmazni; – az egyes kommunikációs helyzeteket felmérni, nyelvhasználati kompetenciáját a szokásos kommunikációs helyzeteknek megfelelően alkalmazni; – másoknak nyelvileg és formailag megfelelő visszajelzéseket adni; – mások közléseiben a különféle retorikai elemeket felismerni és megítélni, illetve saját megnyilatkozásaiban adekvát nyelvi eszközökkel a kívánt hatást elérni; – felkészülés után hosszabb lélegzetű német nyelvű írásbeli és szóbeli szövegeket magyarul elmondani; – felkészülés után magyar nyelvű szövegeket németül elmondani.	
Kulcsfogalmak	Kommunikációs szerep, média, retorika, retorikai eszköz, kapcsolatteremtés, visszacsatolás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhelyességi és nyelvhasználati kompetencia**	**Órakeret 42 óra**
Előzetes tudás	Alapvető alaktani és morfológiai ismeretek. A mondat fogalma, a mondat szerkezet és kommunikációs szándék szerinti típusai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig elsajátított nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek bővítése és tudatosítása a különböző nyelvhasználati színterek ismerete.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A morfológiai, lexikológiai, szintaktikai ismeretek alkalmazása. Gyakran használt szó-és mondatalkotási szabályok felismerése és alkalmazása. Morfológia:	A tanuló képes – gyakran előforduló alaktani és mondattani szabályokat automatikusan használni, hibáit önállóan is javítani; – a szóképzés struktúráit alkalmazni; – kétnyelvű, egynyelvű,	*Magyar nyelv és irodalom:* a nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai. *Német népismeret:* nyelvi változatok német

Szófajok: Ige: – igeidők; – módok (aktív és szenvedő szerkezetek, feltételes mód, felszólító mód); – igekötős igék, visszaható igék, – főnévi igenévi szerkezetek. – igei vonzatok, – módbeli segédigék (minden igeidőben és módban). Főnév: – nem eset, szám; – gyenge ragozású főnevek; – összetett szavak. Melléknév: – főnevesült melléknevek; – vonzatok. Melléknévi igenevek. Névmás (valamennyi forma). Határozószó (valamennyi forma). Partikula. Elöljárószó. Mondattan: – vonatkozó mellékmondat. Helyesírás és központozás: A német helyesírás alapvető törvényszerűségeinek automatikus alkalmazása, rendszerszerűen előforduló hibák nélkül.	értelmező, szótárakat, lexikonokat a nyelvhelyesség javítására használni; – a nyelvtani elemzés során fontos terminusokat önállóan használni; – ismert mondattani szerkezeteket felismerni; – a kötőszavak többrétegű jelentését, eltérő funkcióját értelmezni, a mondatszerkesztési szabályszerűségeket tudatosan alkalmazni; – a helyesírás és központozás szabályait megközelítően hibátlanul alkalmazni.	nyelvterületeken és azok magyarországi megfelelői. *Informatika*: elektronikus szótár használata.
Kulcsfogalmak	Nyelvhelyességi önellenőrzés, szemantikai és pragmatikai összefüggés, vonatkozó mellékmondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Irodalmi művek, részletek olvasása, értelmezése. A különböző irodalmi műfajok jellemzőinek, jellegzetességeinek felismerése. Szépirodalmi szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény, értékítélet megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szépirodalmi szöveg globális megértése. Irodalmi alkotások egymással való összevetésében hasonlóságok és különbségek felismerése és értelmezése. Rendszerező képesség, érvelés képességének fejlesztése. Balladák, novellák elemzése.	

	Jellemző témák, motívumok és műfaji változatok megismertetése a magyarországi német írók és költők műveiben.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Néhány klasszikus német irodalmi mű ismerete, interpretálása. Költemények összehasonlítása, mondanivalóik értelmezése. A ballada fogalma. A magyarországi német szerzők műveiben a múlt és jelen történéseinek megismerése, összehasonlítása. Az irodalomértés elmélyítése. Német írók, költők versei, balladái, elbeszélései, novellái, regényei: pl. Johann Wolfgang von Goethe, Friedrich Schiller, Heinrich Heine, Heinrich Böll, Wolfgang Borchert. Magyarországi német írók, költők alkotásai: pl. Ludwig Fischer, Engelbert Rittinger, Georg Fath, Josef Mikonya, Franz Zeltner, Claus Klotz, Valeria Koch, Erika Áts, Josef Michaelis, Robert Becker, Angela Korb, Alfred Manz.	A tanuló képes – az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatban önálló véleményt alkotni; – önálló következtetéseket levonni; – kreatívan gondolkodni, érvelni; – vázlat alapján az irodalmi művekben bemutatott problémát felvázolni; – a magyarországi német irodalom fejlődési tendenciáit megismerni; – szóban és írásban megadott szempontok alapján a művekről beszélni; rövid összefoglalást írni; – a német nyelvű irodalmak alkotásait műközpontúan elemezni és önállóan olvasni; – a ballada, novella műfaji jellemzőit ismerni; – a magyarországi német irodalom művein keresztül a népcsoport sorskérdéseit megismerni.	*Magyar nyelv és irodalom:* érvelő, elemző technikák. *Német népismeret:* párhuzam vonása a népcsoport múltja és jelene között. *Informatika*: internethasználat.
Kulcsfogalmak	Műközpontú irodalomtanítás, ok-okozati összefüggés, sorskérdés, értékítélet, hagyomány és modernitás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	Információk és összefüggések kezelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az aktív szókincs fejlesztése a témakörökben. Szempontok alapján témakifejtés.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása a következő témakörökben:	A tanuló képes – céljait, vágyait, sejtését, feltételezését, elképzeléseit kifejezni és megindokolni;	*Német népismeret:* párhuzam vonása a népcsoport múltja és jelene között.

–Személyes életvitel: Az egyéni élet tervezése, jövőbeli tervek. –Társadalmi élet: Alternatív gyógymódok, szenvedélybetegségek, civilizációs betegségek. A szabadidő fogalma a modern életformában. Extrémsport. –Kulturális élet és média: Globális és regionális kultúra. Irodalom, film, zene, modern művészetek. A hazai német nemzetiségi, képzőművészet és média bemutatása. –Iskola, képzés, hivatás: A munka világa. Külföldi tanulmányok. –Politika és történelem: Demokrácia a mindennapokban. Az Európai Unió.	– okokat, következményeket bemutatni, következtetéseket levonni, állást foglalni; – statisztikai adatokat értelmezni.	*Informatika*: internetes tájékozódás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* korunk betegségei. *Földrajz:* globalizáció. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az Európai Unió.
Kulcsfogalmak	Életvitel, globalizáció, civilizációs betegségek, szenvedélybetegségek.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A hatékony tanulási technikák ismerete, azok tudatos alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, továbbfejlesztése és gyakorlati alkalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tanulást támogató eljárások körének bővítése. Adatkeresés, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus források segítségével; egynyelvű szótárak, értelmező szótárak használata. Jegyzetelés, vázlatkészítés. Önálló prezentáció előkészítése,	A tanuló képes – hallott összetettebb szövegből az alap -és a részinformációkat megérteni; – különböző olvasási technikákat önállóan alkalmazni; – egynyelvű szótárakat és internetes szótárakat	*Informatika:* könyvtárhasználat, internet használata. *Vizuális kultúra*: képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a

kivitelezése.	használni; – a szöveg feldolgozása során tartalmi szervezőtechnikákat (pl. jegyzetelés, kulcsszavak, vázlatpont) alkalmazni; – önállóan prezentációt előkészíteni, kivitelezni.	látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Könyvtárhasználat, internet, anyaggyűjtés, kritérium szerinti csoportosítás, szócsaládok.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Etikai és esztétikai kategóriák ismerete. Ítéletalkotás. Konfliktuskezelés képessége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturális hagyomány értékeinek megismerése, képviselete. A többszörös kulturális és nyelvi kötődés pozitív hatásainak felismertetése. Az identitás megfogalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kulturális hagyomány szerepe a nemzetiségi identitás és a helyi kötődés kialakításában. A magyarországi német irodalmi alkotások tanulságainak értelmezése a saját személyre és a népcsoportra vetítve.	A tanuló képes – ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát, kreativitását önállóan fejleszteni; – egyéni konfliktuskezelési stratégiákat és eljárásokat kialakítani; – a másságot elfogadni, kezelni, arra reflektálni.	*Etika:* erkölcsi választások, érzelmi tartalmak. *Magyar nyelv és irodalom:* filmes és színházi feldolgozások.
Kulcsfogalmak	Identitás, kulturális hagyomány, konfliktuskezelés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló követni tudja az autentikus nemzetiségi vagy anyanemzetből származó beszélő gondolatmenetét, amennyiben a beszélőpartnerek a német köznyelvet használják. A tanuló megérti az összetett írásbeli konkrét vagy elvont témájú szövegek gondolatmenetét, beleértve az érdeklődésének megfelelő szakmai beszélgetéseket, a nemzetiségpolitikai aktuális témákat is. Megérti a rádió és tévé aktuális eseményekről szóló hírműsorait, valamint a köznyelvet használó játékfilmek többségét. Megérti életkorának és nyelvi szintjének megfelelő irodalmi szövegeket és ismeri a közismereti szövegek különböző fajtáit. A szóbeli szövegalkotás területén el tud mondani egy történetet, be tud számolni aktuális eseményekről, ki tudja fejteni, meg tudja indokolni, magyarázni és védeni véleményét. Képes világos és részletes szöveget alkotni különböző témakörben, véleményét aktuális témákról kifejteni, a lehetséges előnyök és hátrányok, ill. különböző álláspontok részletezésével.

	Irodalmi művek felépítését és lényegi tartalmát írásban is meg tudja fogalmazni. Megérti az eseményekről, érzelmekről, véleményekről szóló irodalmi szöveget és erről írásban is be tud számolni. Nyelvi közvetítés szempontjából feladatok megoldására képes mindennapi és aktuális témákban.

NÉMET NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1–4. évfolyam

A magyarországi német nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és jelen ismerete–mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A nemzeti és európai szintű oktatáspolitikai célkitűzéseken kívül a mindennapok gazdasági, kulturális és privát életterületeinek egyre szorosabb összefonódása is bizonyítja, hogy életünk Európában több nyelv ismeretét követeli meg. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen éppen az iskoláztatás révén lehetőségük van két anyanyelv használatára. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények egyáltalán nem vagy alig építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A nemzetiségi nyelv és irodalom feladata–többek között–az „elvesztett” anyanyelv visszaadása. Ez meghatározza az oktatás szemléletét: az anyanyelvi nevelésnek és oktatásnak élnie kell az idegen nyelvi oktatás eszközeivel a fejlesztési területek, a módszerek és közműveltségi tartalmak terén.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, és képessé váljanak annak gyakorlati alkalmazására. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk lehetővé teszi azt, hogy önállóan és másokkal együttműködve képesek a verbális és nem verbális kommunikáció tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére és feldolgozására. Mindezek birtokában képessé válnak a másodlagos jelentések felismerésére és reflexiójára. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi nevelés azonban nemcsak az irodalmi alkotásokon keresztül történő ismeret-és értékközvetítést, illetve az olvasóvá nevelést jelenti, hanem a különböző közismereti témákon keresztül az élet és a környezet alapvető kérdéseivel való szembesítést is; így biztosítva a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, a társadalmi problémák megértését és átélését, az én és a másik közötti különbség megfogalmazását és tiszteletben tartását. Az irodalmi alkotások és a közismereti témák együttesen fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjön a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A német nyelv és irodalom tantárgy számos ponton kapcsolódik a magyar nyelv és irodalom, az idegen nyelv, a művészetek, az ember és társadalom és az informatika műveltségi területek tartalmához és céljaihoz.

1–2. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a német nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja a német nyelvű kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nem csak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez, valamint mindezek katalizátora is egyben.

Az anyanyelvi nevelésnek kisiskolás korban is alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A német nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése, a modern társadalom különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

A kor szükségleteinek és a társadalom elvárásainak megfelelően tehát az alsó tagozaton a tantárgy középpontjába a kerettanterv–mint kiemelt területet–a beszédkészség, az olvasás-szövegértés képességének fejlesztését helyezi. Hangsúlyozni szeretnénk, hogy az olvasás és az írás képességének elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz, a szaktantárgyak német nyelven történő tanulásához, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják a német nyelvet. Az első iskolai években a nemzetiségi tanító feladata nem az elméleti rendszerezés, hanem a változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére.

Az irodalmi nevelés elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, a saját gondolatok kifejtése, egymás véleményének megismerése, valamint az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez, az ismeretfeldolgozás technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

A gyerekek az iskolába lépés előtt–szerencsés esetben–először a szűkebb környezetükben, majd az óvodában sajátítják el a német nyelvet. A tantárgy feladata ennek a többnyire passzív nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása, amely egyben a további anyanyelvi nevelés alapja is. Az olvasás és az írás életkornak megfelelő tudása nélkül elképzelhetetlen a tantárgyakban való továbbhaladás.

Az anyanyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása, a használt szavak jelentésrétegeinek, stílusértékének és különféle

használatainak a megismertetése és tudatosítása, mert az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete.

A gyermeki spontán alkotóképességre és a játék örömére alapozva kell a legkülönfélébb tevékenységformákkal a hétköznapokban gyakori szövegműfajok tudatos és kreatív használatára nevelni.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba. Ugyancsak fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése. Ösztönözni kell a tanulókat arra, hogy a tanórán és azon kívül is használják a különféle forrásokat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 65 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezés és a társas-társadalmi párbeszéd szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése. A korosztálynak megfelelő olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése. Az értő hangos és néma olvasás, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok érthető artikulációja, helyes kiejtés. Az olvasáshoz szükséges képességek fejlesztése. Mondatok, szövegek olvasásakor, memoriterek elmondásakor a hanglejtés, a hangsúly helyes alkalmazása. Információk kiemelése a szövegből, a közvetített információk megértése a rájuk vonatkozó kérdések alapján. Kommunikációs szituációk és szándék felismerése, nem verbális jelzések tartalmának felismerése. A szöveg értelmezése képek és más illusztrációs eszközök megfeleltetésével.	*A tartalmak megértése, a lényegi információk megragadása* A tanuló képes – biztonsággal olvasni szavakat, szószerkezeteket, rövid szövegeket; – a szöveg, illetve az azt kísérő szemléltető anyagok kombinációjának értelmezése alapján a szöveg lényegi információit átfogóan megnevezni; – egyszerűen megfogalmazott információkat a szövegben megtalálni; – ismert nyelvtani szerkezetű és szókincsű szöveg lényegi elemeit (adott esetben ismétlést követően) célirányos feladatok segítségével egészében megérteni; – képeket és illusztrációkat egyszerű nyelvi	*Vizuális kultúra:* képek, képzetek, képi kompozíciók; egyszerű cselekmény megjelenítése képekkel. Ábra, illusztráció. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.

	kifejezőeszközökkel megnevezni. *A szöveg és a nyelvi kifejező eszközök vizsgálata és feldolgozása* A tanuló képes – a szövegre vonatkozó igaz és hamis állításokat megkülönböztetni és a szöveg alapján alátámasztani; – a szöveget logikai egységekre bontani; – a szöveg és a kísérő szemléltető anyagok tartalmi kapcsolatát felismerni.	
Kulcsfogalmak	Hangsúly, hanglejtés, ritmus, szöveg, információ, cselekmény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A német nyelvű szóbeliség és írásbeliség normáinak megismerése, a korosztálynak megfelelő kommunikáció és írástechnika, esztétikus íráskép kialakítása. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok kifejeztetése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írott kis-és nagybetűk alkalmazása, szavak, szókapcsolatok, mondatok írása. A témának megfelelő interakció, tartalmak közvetítése a kommunikációs partnernek és a célnak megfelelően, valamint a korosztálynak megfelelő érvelés és vita adott szöveg kapcsán.	*A tartalmi információk közvetítése* A tanuló képes – rendezetten, a német írásmódnak megfelelően írni; – a szöveg tárgyát, ábrázolásmódját és eseményeit irányított kérdések alapján, egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel visszaadni; – lírai, epikus és dramatikus szövegeket előadni; – egyszerűbb szöveg tartalmát megadott szempontok alapján összefoglalni. *Összefüggések a célnak és a célcsoportnak megfelelő*	*Vizuális kultúra:* betűtípus, betűforma. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.

	feldolgozása A tanuló képes – párbeszédes kommunikációs helyzetekben röviden, érthetően megnyilatkozni; – a szövegben található tartalmi összefüggéseket előre meghatározott, egyszerű előadásmódokban és megadott nyelvi eszközök felhasználásával bemutatni; – a feladat megoldása során keletkezett eredményeket ismertetni; – véleményt formálni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben egyetértésének, bizonytalanságának kifejezésére, valamint elutasításának hangot adni; – drámajátékban szerepet alakítani.	
Kulcsfogalmak	Betű, hang, írásjegy, nagybetű, kisbetű, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Általános interakciós készség**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A sikeres kommunikációhoz szükséges kompetenciák elsajátíttatása különböző szituációs összefüggésekben.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Sikeres kommunikáció a különböző szituatív helyzetekben, páros és csoportos beszélgetés, a felnőttek és kortársak udvarias megszólítása. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. A szókincs aktivizálása adekvát helyzetekben szemléltető eszközök segítségével.	*Véleménynyilvánítás–aktív részvétel a közös munkában* A tanuló képes – szokásos tanórai helyzeteket megadott nyelvi kifejező eszközökkel sikerrel megoldani; – különböző szociális és munkaformákban dolgozni, a tananyagok, taneszközök és szokásos tanulássegítő eszközök használatára vonatkozó utasításokat eredményesen alkalmazni.	*Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Erkölcstan:* emberek közötti kapcsolatok; a viselkedés általános normái.

	Kommunikációs kultúra A tanuló képes – megadott nyelvi kifejezőeszközökkel az udvariassági elvárásokat betartani; – dicséretet/jókívánságot, valamint részvétet/sajnálatot kifejezni; – mások rövid, egyszerű nyelvi közléseit követni és verbálisan vagy nonverbálisan azokra reagálni; – szóban elhangzó gyakori német formulák (üdvözlés, búcsúvétel stb.) értelmét tükröztetve magyarra fordítani; – szóban elhangzó gyakori, magyar nyelvű formulák értelmét megtartva németül másképp visszaadni.	
Kulcsfogalmak	Tempó, hangerő, ritmus, hangsúly, arcjáték, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Országismeret és interkulturalitás**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szókincs és ismeretek elsajátíttatása a tanulók mindennapjaihoz kapcsolódó témakörök alapján.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A korosztálynak megfelelő tájékozottság a témakör és a résztémák kapcsán: az ismeretek közlése mondatmodellek segítségével, a szókincs elsajátítása és feldolgozása. Az ismeretek elsajátítása cselekvés- és jelentésközpontú. Az ismeretek nem elszigetelten jelennek meg, hanem a tanulók számára érthető társadalmi összefüggésekben.	A tanuló képes – alapvető szókinccsel és egyszerű mondatmodellekkel a témához kapcsolódva szokványos kommunikációban a tanítás során részt venni; – a tananyagot feldolgozni.	*Környezetismeret:* család, lakóhely közlekedés. *Német népismeret:* identitás.

Témák: – Személyes életvitel: a tanuló személye, rokoni kapcsolatok. – Társadalmi élet: családi ünnepek, étkezés. – Kulturális élet, média: mesék, mondókák, versek. – Iskola, képzés, hivatás: osztályterem, tantárgyak. – Gazdaság, technika, környezet: lakóhely, lakás. – Politika és történelem: szabályok az osztályteremben.		
Kulcsfogalmak	Család, családtag, test, testápolás, hobbi, születésnap, viselkedés, élelmiszer, étkezés, ünnep, iskola, tantárgy, osztály, foglalkozás, falu, város, lakás, vásárlás, jármű, szabály, felelősség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. A szó-és mondattan alapjai**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvtani kompetencia kialakítása nyelvi cselekvésen és szövegfeldolgozáson keresztül implicit módszerekkel.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvtani ismeretek utánzáson alapuló alkalmazása a mai német nyelv normáinak megfelelően. Részvétel a tanórai gyakorlatban rutinszerűnek számító kommunikációs helyzetekben. A nyelvi kultúra fejlesztése az ismert szószerkezetek és mondatmodellek adekvát használatával.	*A tanuló képes* – egyszerű morfológiai és szintaktikai struktúrák jelentését megérteni; – gyakran használt morfológiai és szintaktikai struktúrákat képezni és alkalmazni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv és az idegen nyelv különbsége.
Kulcsfogalmak	Szó, szófaj, mondat, ragozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Kiejtés és hangsúlyozás**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A német irodalmi nyelv követelményeinek megfelelő kiejtés és hangsúlyozás elsajátíttatása. A helyi német nyelvjárás kiejtési sajátosságainak megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Német irodalmi nyelvi fordulatok és szövegek hangoztatásával, a beszélt nyelv alkalmazásával a kiejtési és hangsúlyozási normák elsajátítása. Szituációs játékok. Kommunikáció anyanyelvi beszélőkkel.	A tanuló képes – a tanult köznyelvi szókészletet érezhető akcentus ellenére kevés hibával kiejteni és hangsúlyozni; – néhány gyakran használt kifejezést, mondókát a helyi német nyelvjárásban megközelítően helyesen kiejteni és hangsúlyozni.	*Ének-zene:* tempó, ritmus.

Kulcsfogalmak	Szó-és mondathangsúly, hanglejtés, hangszín.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Helyesírás és központozás**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A helyesírás és központozás szabályainak elsajátíttatása az alkalmazás szintjén.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyesírás és központozás szabályainak alkalmazása a kommunikáció sikerességének szempontjából.	A tanuló képes – ismert szavakat és rövid, illetve gyakran használt szófordulatokat majdnem hibátlanul leírni; – a mondatvégi írásjelek jelentését felismerni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv és az idegen nyelv különbsége.

Kulcsfogalmak	Kis és nagy kezdőbetű, pont, kérdőjel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Irodalmi szövegek olvasása, megértésük megalapozása, az olvasási igény felkeltése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német és német irodalomból vett népköltészeti alkotások olvasása, mondókák, rímes versek megtanulása. Rövid terjedelmű epikai művek és modern mesék olvasása, egyszerű összefüggések felismerése. Rövid mesék, történetek dramatizálása, bábos megjelenítése. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen; Igele-Bigele;* Josef Michaelis: *Zauberhut;* Brender: *Wir;* Carle: *Die kleine Raupe Nimmersatt;* Ruck–Pauquet: *Das Haus;* Hofbauer: *Was alles in der Schultasche ist.*	A tanuló képes – rövid terjedelmű epikai és lírai műveket tanári segédlettel és önállóan olvasni; – néhány mondókát, verset kívülről elmondani; – dramatikus játékokban társaival együtt játszani.	*Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet. *Magyar nyelv és irodalom:* népköltészeti alkotások, műfajok.
Kulcsfogalmak	Vers, rím, ritmus, mese, jelenet, szereplő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulási képesség fejlesztése, stratégiák kialakítása cselekvésközpontú módszerekkel.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Játékos tanulásszervezési feladatokkal tanulási stratégiák kialakítása. Az önálló tanulás első lépéseinek megalapozása hagyományos és nyitott oktatási formák módszerein keresztül.	A tanuló képes – szótárfüzetet vezetni és használni; – a szókincset önállóan, a tanult technikákkal (szó-vagy képkártyák, gyakorlatok, játékok használatával stb.)	*Matematika; környezetismeret; német népismeret; magyar nyelv és irodalom:* önálló tanulás, nyitott oktatási formák.

Az információhordozók és az információs média használata. Az információk rögzítése és rendszerezése, illetve bemutatása.	gyakorolni; – nyomtatott médiát (pl. gyermekszótár/képes szótár) információszerzésre használni; – hallott egyszerű szövegből többszöri meghallgatás után az alapinformációkat megérteni (szövegértés); – szövegben az alapinformációkat megtalálni; – bizonyos információkat a feladat elvárásai szerint megjelölni; – információk egyszerű nyelvi eszközökkel történő érthető kifejezésére.	
Kulcsfogalmak	Szótár, információ, szókártya, rendszer.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerése, ítéletalkotás egyszerű szituációkban, az identitás kialakításának első lépései.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalmi szövegek és közismereti témák megértése, értelmezése, vélemény alkotása a szereplők cselekedeteiről, döntéseiről. Alapvető értékek– csúnya, szép, jó, rossz, igaz, hamis–megfogalmazása. A magyarországi német irodalmi alkotások tanulságainak értelmezése a saját személyre vetítve.	A tanuló képes – a mindennapi konfliktusokat játékokon keresztül átélni; – alapvető erkölcsi kérdésekben állást foglalni; – a kulturális sokszínűséget, a saját hovatartozását a hétköznapi életben érzékelni.	*Erkölcstan:* önismeret, magatartásformák közösségben. *Magyar nyelv és irodalom:* konfliktushelyzetek megélése játékon keresztül.
Kulcsfogalmak	Tanulság, konfliktus, érték, önismeret.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló beszéljen érthetően, legyen tisztában a szóbeli kommunikáció alapvető szabályaival, alkalmazza őket. Értse meg az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre válaszoljon értelmesen. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Legyen képes összefüggő mondatok alkotására. Mondja el szöveghűen a memoritereket. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, rendelkezzen megfelelő számú szórutinnal. Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvasson fel. Tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. Írása legyen rendezett, pontos. Ismerje fel és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet szavaiban. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén.

3–4. évfolyam

A beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése a nemzetiségi tanító folyamatos feladata. Ezért különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs aktivizálása szövegalkotó feladatokkal, a narráció ösztönzése, gyakoroltatása.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. A szövegek értelmezésével és feldolgozásával felkészít az alapvető szövegműveletek önálló alkalmazására. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, a német nyelv és a német nyelvterületek kulturális hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

A szövegek hozzájárulnak a gazdag szókincs kialakításához, az önkifejezés igényének kielégítéséhez és képességének fejlődéséhez.

Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás–szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek megismerése.

A 3−4. évfolyamon az írás–helyesírás tanításának célja az életkornak megfelelő írástechnika kialakítása, az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

A tapasztalati megalapozottságú, elemi szintű grammatikai ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd partnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzeteknek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása. Hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése. Törekvés a megértésre, a megértési hibák reflexiója, korrigálása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Információk kiemelése a szövegből, a közvetített információk megértése a rájuk vonatkozó kérdések alapján. Kommunikációs szituációk és szándék felismerése, nem verbális jelzések tartalmának felismerése. A szöveg értelmezése képek és más illusztrációs eszközök megfeleltetésével.	*A tartalmak megértése, a lényegi információk megragadása* A tanuló képes – a szöveg, illetve az azt kísérő szemléltető anyagok kombinációjának értelmezése alapján a szöveg lényegi információit átfogóan megnevezni, illetve röviden összefoglalni. *A szöveg és a nyelvi kifejező eszközök vizsgálata és feldolgozása* A tanuló képes – a szöveget logikai egységekre bontani, illetve a részekből szöveget alkotni; – egyszerű nyelvi eszközökkel a szóbeli vagy írásbeli szöveg keltette szubjektív benyomásokat kifejezni. *Reflektálás témákra, állásfoglalás és értékelés* A tanuló képes – a szöveg és a kísérő szemléltető anyagok tartalmi kapcsolatát felismerni és megadott szempontok szerint kommentálni; – lineáris szövegekben a cselekmény vagy konfliktuskezelés problémáit felismerni és hozzá kapcsolódóan a saját véleményt megfogalmazni; – irányított feladatok segítségével egyszerűsített ismeretterjesztő szöveget értelmezni; – a szöveg tartalmát olyan más	*Vizuális kultúra:* képek, képzetek, képi kompozíciók; egyszerű cselekmény megjelenítése képekkel. Ábra, illusztráció. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.

	szövegformába áthelyezni, melyben lehetővé válik az egyéni értelmezés kifejezésre juttatása.	
Kulcsfogalmak	Szöveg, információ, cselekmény, logika, lényeg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Mondatalkotás. Mondatok összekapcsolása. Képolvasás, mesemondás. Rendezett, a német írásmódnak megfelelő írás. Párbeszédes kommunikációs helyzetekben rövid, érthető megnyilatkozás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműhöz eljutni; a szövegben kifejtett vélemény bírálata. A képzelet, az önkifejezés aktivizálása különböző szövegformák megismerésével és az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A témának megfelelő interakció, tartalmak szakszerű közvetítése a kommunikációs partnernek és a célnak megfelelően, valamint a korosztálynak megfelelő érvelés és vita adott szöveg kapcsán. A szöveg tartalmának rövid összefoglalása. Véleményformálás. Történetalkotás szóban. A német helyesírás szabályainak alkalmazása. Értelmező versmondás.	*A tartalmi információk közvetítése* A tanuló képes – tárgyakat, eseményeket egyszerű nyelvi eszközökkel leírni; – megadott szerkezeteket és nyelvi kifejezőeszközöket írásban variálni; – a szövegből nyert adatokat, információkat megadott forma szerint írásban és szóban összefoglalni. *Összefüggések célnak és célcsoportnak megfelelő feldolgozása* A tanuló képes – monologikus kommunikációs helyzetekben saját megoldásait ismertetni; – a szövegben található tartalmi összefüggéseket előre meghatározott, egyszerű előadásmódban és megadott nyelvi eszközök	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd, érvelés, szövegfeldolgozás kialakítása.

	felhasználásával bemutatni; – a tananyagot a világról eddig megszerzett komplex tudás kontextusába helyezni; – véleményt formálni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben saját véleménynek, kétségnek hangot adni; – szerepet reflektálni; – a szöveget kiegészíteni vagy átalakítani.	
Kulcsfogalmak	Vélemény, szöveg, tartalom, összefüggés, érvelés, előadásmód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Általános interakciós készség**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókincs intenzív gyarapítására. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kommunikáció a különböző szituatív helyzetekben, páros és csoportos beszélgetés, véleménynyilvánítás. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. A szókincs aktivizálása adekvát helyzetekben szemléltetőeszközök segítségével. A magyar és német kultúra interakciós különbségeinek tudatosítása. Szókincsfejlesztés, rokonértelműség, rokon értelmű szavak, szófordulatok.	*Véleménynyilvánítás–aktív részvétel a közös munkában* A tanuló képes – ismert nyelvi eszközöket variálni és rugalmasan és beszédszándéknak megfelelően alkalmazni. *Kommunikációs kultúra* A tanuló képes – megfelelő szófordulatokat alkalmazni, amelyek segítségével beszélgetés során szót lehet kérni és azt a beszélgetőpartnernek továbbadni; – semleges szókészlettel írásbeli és szóbeli kommunikációt folytatni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.

	Nyelvi közvetítés A tanuló képes – szóban elhangzó gyakori német formulák (üdvözlés, búcsúvétel stb.) értelmét tükröztetve magyarra fordítani; – szóban elhangzó gyakori, magyar nyelvű formulák értelmét megtartva németül másképp visszaadni.	
Kulcsfogalmak	Szituáció, beszélgetőpartner, beszédszándék, mimika, gesztikulálás, hanglejtés, tempó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Országismeret és interkulturalitás**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	A témákhoz kapcsolódó alapvető szókincs és ismeretanyag.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szókincs bővítése és ismeretek elsajátíttatása és mélyítése a tanulók mindennapjaihoz kapcsolódó témakörök alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A korosztálynak megfelelő tájékozottság a témakör és a résztémák kapcsán, az ismeretek közlése mondatmodellek segítségével, a szókincs elsajátítása és feldolgozása. Az első képzési szakasz témaköreinek ciklikus bővítése. Témák: – Személyes életvitel: a tanuló személye, rokoni kapcsolatok, gyerekek foglalatosságai régen és ma. – Társadalmi élet: családi ünnepek, étkezés. – Kulturális élet, média: mesék, mondókák, versek. – Iskola, képzés, hivatás: osztályterem, tantárgyak. – Gazdaság, technika, környezet: lakóhely, lakás, vásárlás, környezet. – Politika és történelem: szabályok az	A tanuló képes – alapvető szókinccsel és egyszerű mondatmodellekkel a témához kapcsolódva szokványos kommunikációban a tanítás során részt venni; – a tananyagot feldolgozni.	*Környezetismeret:* család, lakóhely, közlekedés, táplálkozás, állatok, környezetvédelem. *Német népismeret:* identitás, régi és modern életmód.

osztályteremben.		
Kulcsfogalmak	Táplálkozás, családi ünnep, otthon, város, falu, tájékozódás, szolgáltatás, állatok élettere, állatcsalád, hulladékfeldolgozás, szelektív hulladékgyűjtés, környezetvédelem, környezetszennyeződés, jármű, iskolai házirend.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. A szó-és mondattan alapjai**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani jelenségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében. A nyelvi tudatosság fokozása. A tanulók önállóságának növelése a feladatvégzésben; az információszerzésben és-felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése és megnevezése szövegben. Rokon értelmű szavak használata. A szófajok megnevezésének megtanulása és felismerése szövegkörnyezetben. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése. Az igeidők (jelen és múlt idő) helyes használata beszédben és írásban.	A tanuló képes – egyszerű morfológiai és szintaktikai struktúrák jelentését megérteni; – gyakran használt morfológiai és szintaktikai struktúrákat képezni, alkalmazni és szakszerűen megnevezni.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtani fogalmak, igeidők használata. *Vizuális kultúra*: jelek a mindennapi életben. Az időbeliség ábrázolása a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak	Múlt idő, részes eset, melléknévfokozás, lokális elöljáró.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Kiejtés és hangsúlyozás**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A tanult köznyelvi szókészlet kiejtése és hangsúlyozása kevés hibával.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi német nyelvjárás kiejtési sajátosságainak megismertetése. A német irodalmi nyelv követelményeinek megfelelő kiejtés és hangsúlyozás finomítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Német irodalmi nyelvi fordulatok és szövegek hangozatásával, a beszélt nyelv alkalmazásával a	A tanuló képes – a tanult köznyelvi szókészletet érezhető	*Magyar nyelv és irodalom:* magyar nyelv és idegen nyelv

kiejtési és hangsúlyozási normák elsajátítása. Szituációs játékok. Kommunikáció anyanyelvi beszélőkkel.	akcentus ellenére kevés hibával kiejteni és hangsúlyozni; – néhány gyakran használt kifejezést, mondókát a helyi német nyelvjárásban megközelítően helyesen kiejteni és hangsúlyozni.	különbsége.
Kulcsfogalmak	Nyelvjárás, kiejtés, hangsúly, irodalmi nyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Helyesírás és központozás**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása. Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról. Látó/halló előkészítés után szavak, szószerkezetek, rövid mondatok írása tollbamondásra, továbbá írásminta nélkül, emlékezetből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmaztatása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből és akaratlagos írással. Az elválasztás szabályainak alkalmazása egyszerű szavak írásakor. Az egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása.	A tanuló – a mondatot nagybetűvel kezdi és írásjellel zárja; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv és az idegen nyelv különbsége.
Kulcsfogalmak	Írásjelek, elválasztás, szótag.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 66 óra**
Előzetes tudás	A tanult irodalmi szövegek ismerete. Mesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Olvasott szöveg megértése. Memoriterek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértelmezésben való jártasság kialakítása. Német és magyarországi német népköltészeti és műköltészeti alkotások megismertetése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi német és a német irodalomból vett népköltészeti alkotások olvasása, mondókák, rímes versek megtanulása. Rövid terjedelmű epikai művek és modern mesék, képregények és egy ifjúsági regény olvasása. Egyszerű összefüggések felismerése, a tartalom összefoglalása. Rövid mesék, történetek dramatizálása. Német nyelvű színdarab megtekintése. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen; Igele-Bigele;* Josef Michaelis: *Zauberhut;* Janosch: *Post für den Tiger; Oh, wie schön ist Panama;* Korschunow: *Der Findefuchs.* Szerzők: James Krüss, Josef Guggenmos, Christine Nöstlinger.	A tanuló képes – az irodalmi szövegek lényegét megérteni, tartalmukat röviden összefoglalni; – a legismertebb műfajokat megnevezni; – rövid terjedelmű epikai és lírai műveket önállóan olvasni; – néhány mondókát, verset kívülről elmondani; – dramatikus játékokban társaival együtt játszani.	*Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének–zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet. *Magyar nyelv és irodalom:* népköltészeti műfajok, alkotások.
Kulcsfogalmak	Műfaj, színdarab, hangjáték, regény, meseelem, szerkezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulási képesség fejlesztése	Órakeret 23 óra
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, a személyes tanulási sikerek és nehézségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanulás szerepe és módjai. Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Különböző típusú szövegek feldolgozása. Ritmus-, mozgás-és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs)	A tanuló képes – szótárfüzetet vezetni és használni; – a szókincset önállóan, a tanult technikákkal (szó-vagy képkártyák, gyakorlatok, játékok használatával stb.)	*Vizuális kultúra*: képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre

memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Vázlatkészítés irányítással, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Ismerkedés különböző információhordozókkal.	gyakorolni; – nyomtatott médiát (pl. gyermekszótár/képes szótár) információszerzésre használni; – hallott egyszerű szövegből többszöri meghallgatás után az alapinformációkat megérteni (szövegértés); – szövegben az alapinformációkat megtalálni, és megadott szempont alapján rendszerezni; – bizonyos információkat a feladat elvárásai szerint megjelölni; – információk egyszerű nyelvi eszközökkel történő érthető kifejezésére.	vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Összefoglalás, rendszerezés, rögzítés, memória, koncentráció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A közvetlen környezetben tapasztalt erkölcsi, esztétikai értékrend.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerésének mélyítése, ítéletalkotás egyszerű irodalmi szituációkban, a nemzetiségi hovatartozás kialakításának további lépései.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalmi szövegek és közismereti témák kapcsán ítéletek alkotása a szereplőkről. A magyarországi német irodalmi alkotások alapvető, a korosztály számára érthető tanulságainak értelmezése a saját személyre vetítve.	A tanuló képes – a mindennapi konfliktusokat játékokon keresztül átélni; – alapvető erkölcsi kérdésekben állást foglalni; – a kulturális sokszínűséget, a saját hovatartozását a hétköznapi életben érzékelni.	*Erkölcstan:* önismeret, magatartásformák közösségben. *Magyar nyelv és irodalom:* konfliktushelyzetek megélése játékon keresztül.
Kulcsfogalmak	Értékrend, identitás, értékítélet.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló fejezze ki értelmesen és érthetően a gondolatait. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Igazítsa beszédstílusát beszélgetőpartneréhez. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, vitába, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe. Segítse együttműködő magatartással a közös tevékenységeket. Felkészülés után olvasson fel folyamatosan, érthetően ismert szöveget. Életkorának megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján. Fogalmazza meg értelmesen az olvasottakkal kapcsolatos véleményét. Ismerjen néhány fontos olvasási stratégiát. Tanulási tevékenységét legyen képes fokozatosan növekvő időtartamban tudatos figyelemmel irányítani. Igazodjon el a könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével. Használja az eddig megismert és bevezetett kézikönyveket (képes szótár, képes helyesírási szótár). A memoritereket mondja el szöveghűen. A begyakorolt szókészlet körében alkalmazza helyesen a tanult helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái legyenek rendezettek, olvashatóak. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén. Anyanyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, fejlődjön harmonikusan.

NÉMET NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5–8. évfolyam

A magyarországi német nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és jelen ismerete–mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A nemzeti és európai szintű oktatáspolitikai célkitűzéseken kívül a mindennapok gazdasági, kulturális és privát életterületeinek egyre szorosabb összefonódása is bizonyítja, hogy életünk Európában több nyelv ismeretét követeli meg. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen éppen az iskoláztatás révén lehetőségük van két anyanyelv használatára. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények egyáltalán nem vagy alig építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A nemzetiségi nyelv és irodalom feladata–többek között–az „elvesztett” anyanyelv visszaadása. Ez meghatározza az oktatás szemléletét: az anyanyelvi nevelésnek és oktatásnak élnie kell az idegen nyelvi oktatás eszközeivel a fejlesztési területek, a módszerek és közműveltségi tartalmak terén.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, és képessé váljanak annak gyakorlati alkalmazására. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk lehetővé teszi azt, hogy önállóan és másokkal együttműködve képesek a verbális és nem verbális kommunikáció tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére és feldolgozására. Mindezek birtokában képessé válnak a másodlagos jelentések felismerésére és reflexiójára. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi nevelés azonban nemcsak az irodalmi alkotásokon keresztül történő ismeret- és értékközvetítést, illetve az olvasóvá nevelést jelenti, hanem a különböző közismereti témákon keresztül az élet és a környezet alapvető kérdéseivel való szembesítést is; így biztosítva a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, a társadalmi problémák megértését és átélését, az én és a másik közötti különbség megfogalmazását és tiszteletben tartását. Az irodalmi alkotások és a közismereti témák együttesen fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjön a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A német nyelv és irodalom tantárgy számos ponton kapcsolódik a magyar nyelv és irodalom, az idegen nyelv, a művészetek, az ember és társadalom és az informatika műveltségi területek tartalmához és céljaihoz.

5–6. évfolyam

A tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás; az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak előkészítése, gyakoroltatása.

A tantárgy elsődleges célja a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása: a tanulók hallott és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciáinak fejlesztése a kognitív folyamatok, az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már jól olvasnak, viszonylag hosszabb szövegeket is rövid idő alatt meg tudnak ismerni.

A tanuló a hallott szövegről képes rövid szóbeli összefoglalást adni. Megszólalásaiban tanórán és azon kívül is alkalmazkodik a hallgatósághoz és a beszédhelyzethez. Olvasás közben képes érzékelni a szövegek műfaji különbségeit, majd képes néhány mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasottakról. Meg tud írni rövidebb szövegeket, és megfogalmazza személyes olvasmányélményeit. Vázlatok felhasználásával különböző témájú, műfajú szövegeket megért, megfogalmaz.

Szövegértés szempontjából szükséges a globális, információkereső, értelmező és reflektáló olvasás képessége, továbbá tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázatása; a címadás. Az irodalomismeret terén ebben a tanulási szakaszban a tanuló megfigyeli a költői nyelv néhány sajátosságát, egyes műfajokat és szerkezeti elemeket. Ismeri a tetszésnyilvánítás nyelvi formáit, és használata közben tiszteletben tartja a különböző kultúrákat és az eltérő véleményeket.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolat teremtéséhez szükséges formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés a különböző beszédhelyzetekben a kommunikációs célt közvetítő beszéd alkotására. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincs alkalmazása személyes beszámolóban, történetmeséléskor, személyek jellemzésekor. A kommunikációs folyamat alapvető tényezőinek tudatosítása.	

Tevékenységek/ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz, a kommunikációs helyzet (tér, idő és résztvevői szerepek– kontextus) megfigyelése, megnevezése. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés (hangsúly, tempó, hangerő stb.), valamint nem nyelvi jelek alkalmazása. A beszédpartner közlésének, viselkedésének megfigyelése, értelmezése. A hallás utáni szövegértés gyakorlatának kialakítása.	*A tartalmak megértése, a lényegi információk megragadása* A tanuló képes – a szöveg vagy annak egy bekezdése lényegi információtartalmát megnevezni; – a nem lineáris szöveg lényegi elemeit is leírni; – a szövegben egyszerűen megfogalmazott információkat egymástól elkülöníteni és a feladat elvárásainak megfelelően felhasználni. *A szöveg és a nyelvi kifejezőeszközök vizsgálata és feldolgozása* A tanuló képes – ismert nyelvtani szerkezetű és szókincsű szöveg lényegi elemeit (adott esetben ismétlést követően) célirányos feladatok segítségével egészében megérteni; – a szövegre vonatkozó igaz és hamis állításokat megkülönböztetni és a szöveg alapján megvizsgálni és alátámasztani; – a szöveget tartalmi és formai jegyei alapján összefüggő egységekre bontani és megadott szempontok szerint vizsgálni; – az olvasóra/hallgatóra gyakorolt hatás elérését célzó, könnyebben felismerhető nyelvi eszközöket megnevezni; – képeket és illusztrációkat egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel leírni. *Reflektálás témákra, állásfoglalás és értékelés*	*Vizuális kultúra:* vizuális kommunikáció, szövegillusztrációk. *Dráma és tánc:* kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Természetismeret:* az ember megismerése, érzékszervek. *Erkölcstan:* a személyes kapcsolatok, beszélgetés jelentősége.

	A tanuló képes – lineáris szöveg cselekményéhez kapcsolódó egyéni véleményt irányított kérdések segítségével megfogalmazni; – egyes információk (adott szövegben, szövegek, illetve a szöveg és az azt kísérő szemléltetőanyagok) között tartalmi kapcsolatot találni és azt indokolni; – irányított feladatok segítségével egyszerűsített ismeretterjesztő szöveget értelmezni és azt a világról eddig megszerzett tudásával összekapcsolni; – a szöveg tartalmi és formai jegyeinek ismeretében hasonló szöveget befejezni vagy alkotni.	
Kulcsfogalmak	Beszédhelyzet, kommunikációs folyamat, szövegtípus, bekezdés, szemléltetés, illusztráció, lényegkiemelés, hallás utáni szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Elemi feladatmegoldás, beszélgetésben való aktív részvétel, véleményalkotás. A szövegalkotás műveleteinek alapvető ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	További szövegalkotási eljárások megismertetése, alkalmazásának segítése. Digitális kompetencia fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs célnak, helyzetnek és résztvevői szerepeknek megfelelő beszédhelyzetek létrehozása. Mindennapi kommunikációs szituációk különféle helyzetekben történő gyakorlása. Tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolása. Egyszerű szerkezetű szöveg önálló elkészítése. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek	*A tartalmi információk közvetítése* A tanuló képes – a szöveg tartalmát és a benne rejlő információkat rendszerezetten visszaadni; – a szöveg tárgyát, ábrázolásmódját és eseményeit egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel, követhetően és minden lényegi elem említésével visszaadni, illetve	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd, érvelés, szövegfeldolgozás kialakítása. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése, internetes kapcsolattartó műfajok nyelvi

megfigyelése, szövegalkotás az internetes műfajokban (pl. e-mail). Személyes élmények, vélemény megfogalmazása, előadása.	összehasonlítani; – lírai, epikus és dramatikus szövegeket a műfaj elvárásainak megfelelő formában előadni; – megadott szerkezeti jellemzőkkel és egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel, a helyzetnek és a célcsoportnak megfelelő formában írott szöveget alkotni. *Összefüggések célnak és célcsoportnak megfelelő feldolgozása* A tanuló képes – monologikus kommunikációs helyzeteket vagy egyéni értelmezések írásbeli megfogalmazását tanári irányítás mellett a címzettnek megfelelően alakítani; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben mások megállapításaihoz kapcsolódni, azokra reagálni; – a szövegben található tartalmi összefüggéseket előre meghatározott, egyszerű előadásmódokban és megadott nyelvi eszközök felhasználásával bemutatni; – tényt egy vezérelv mentén felvázolni. *Vélemény, vita, állásfoglalás* A tanuló képes – saját álláspontját ismertetni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben egyetértésének, kétségének/ bizonytalanságának kifejezésére, valamint elutasításának hangot adni; – szerepet alakítani és jelzésszinten értelmezni; – a (valós vagy fiktív) szöveget kiegészíteni,	jellemzői.

	továbbfejleszteni vagy átalakítani.	
Kulcsfogalmak	Kommunikációs helyzet, vezérelv, reakció, interakció, párbeszéd, véleményalkotás, e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Általános interakciós készség**	**Órakeret 49 óra**
Előzetes tudás	Pontos, folyamatos beszéd. Alapvető szövegalkotási képesség. Aktív szókincs az eddig tárgyalt közismereti és irodalmi témakörökben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédkészség komplex fejlesztése. Az aktív szókincs és szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése, különös tekintettel a véleményalkotás, állásfoglalás nyelvi kifejezésére.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző szituatív helyzetekben szót kérni, a beszéd jogát másnak átadni. A nyelvi udvariassági szabályokat alkalmazni. A témához kapcsolódó érzéseket nyelvi eszközökkel kifejezésre juttatni. A szókincs aktivizálása adekvát helyzetekben kevés külső segítséggel. A magyar és a német kultúra interakciós különbségeinek mélyebb, bővülő tudatosítása a tárgyalt közismereti témakörökben: pl. szókincsfejlesztés, szófordulatok, rokon értelmű szavak, körülírás.	*Véleménynyilvánítás–aktív részvétel a közös munkában* A tanuló képes – feladatokat, utasításokat összefoglalni, adott esetben továbbadni; – szokásos tanórai helyzeteket megadott nyelvi kifejezőeszközökkel, sikerrel megoldani; – a számítógép és a világháló német nyelvű programjait használni. *Kommunikációs kultúra* A tanuló képes – megfelelő nyelvi eszközökkel kifejezni, ha szót kér, vagy ha másnak engedi át a beszéd jogát; – nyelvhasználati kompetenciáját az általános udvariassági szabályokhoz igazítva alkalmazni; – dicséretet és kívánságot, érdeklődést vagy közönyt kifejezni; – mások rövid, egyszerű nyelvi közléseit követni; – saját álláspontja közlésével verbálisan vagy nonverbálisan reagálni azokra.	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.

	Nyelvi közvetítés A tanuló képes – rövid német nyelvű tartalmak/kijelentések értelmét tükröztetve magyarra fordítani; – magyar nyelvű kijelentések értelmét megtartva németül összefoglalni.	
Kulcsfogalmak	Érdeklődés, közöny, utasítás, beszélgetés, udvariassági szabály, szómagyarázat, körülírás, szófordulat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Országismeret és interkulturalitás**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	A témákhoz kapcsolódó szókincs és ismeretanyag.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szókincs és ismeretek elsajátíttatása és mélyítése a tanulók mindennapjaihoz kapcsolódó témakörök alapján.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A korosztálynak megfelelő tájékozottság a témakör és a résztémák kapcsán, az ismeretek közlése mondatmodellek segítségével, a szókincs fejlesztése és az új ismeretek feldolgozása. Témák: – Személyes életvitel: napi tevékenységek, szociális kapcsolatok, egészség–betegség, szabadidős tevékenységek. – Társadalmi élet: étkezés, ünnepek, életmód régen és ma. – Iskola, képzés: hivatás: iskolai mindennapok, az iskolaépület, munka. – Gazdaság, technika, környezet: lakás, a mindennapi élet infrastruktúrája, állatvédelem. – Politika és történelem:	A tanuló képes – kommunikációs szituációkban viszonylagos biztonsággal részt venni; – a tanórán használt, a tárgyalt témákban a korábbinál bővebb szókinccsel, nagyobb számú alaktani és mondattani szerkezetet következetesen és jól alkalmazni; – a tanórai gyakorlatban rutinszerűnek számító kommunikációs helyzetekben részt venni, valamint alapszókinccsel, egyszerű, de rögzült nyelvi sablonok segítségével tananyagot feldolgozni.	*Természetismeret:* iskola, szabadidő, foglalkozások, betegségek, orvosi ellátás, állatok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* ünnepek, közlekedés, teendők betegség esetén. *Német népismeret:* identitás, régi és modern életmód.

szabályok állítása és betartása, nemzetiség. – Német nyelv: néhány nyelvjárási kifejezés és köznyelvi megfelelője.		
Kulcsfogalmak	Iskola, szabadidős tevékenység, napirend, foglalkozás, lakás, lakókörnyezet, közlekedés, jármű, vásárlás, egészség, betegség, gyógyszer, családi ünnep, állatok élettere, gondozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. A szó- és mondattan alapjai**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani jelenségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának bővítése a szófajok körében. A nyelvi tudatosság fokozása. A tanulók önállóságának növelése a feladatvégzésben, az információszerzésben és -felhasználásban, a szabályalkalmazásban és az önellenőrzésben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szófajok biztos felismerése szövegkörnyezetben kérdőszavak segítségével. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése. Az igeidők helyes használata beszédben és írásban. A főnév nemének, számának, eseteinek megnevezései, azok megtanulása és használata beszédben és írásban. Lokális elöljárószók és gyakorlati alkalmazásuk. a legalapvetőbb tárgy- és részes esettel álló elöljárószók megtanulása és alkalmazásuk.	A tanuló képes – gyakran előforduló alaktani szerkezeteket képezni és következetesen jól használni; – a tanórán gyakran előforduló egyszerű mondattani szerkezeteket következetesen jól alkalmazni.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtani fogalmak, igeidők használata; főnév, helymeghatározás. *Vizuális kultúra:* az időbeliség ábrázolása a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak	Szófaj, igeidő, lokális elöljárószó, főnév, nyelvtani nem, hímnem, nőnem, semlegesnem, többes szám, alanyeset, tárgyeset, részes eset, birtokos eset.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Kiejtés és hangsúlyozás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A tanult köznyelvi szókészlet kiejtése és hangsúlyozása kevés hibával.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A német irodalmi nyelv követelményeinek megfelelő kiejtés és hangsúlyozás finomítása. A helyi német nyelvjárás kiejtési sajátosságaira vonatkozó ismeretek bővítése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Német irodalmi nyelvi fordulatok és szövegek hangoztatásával, a beszélt nyelv alkalmazásával a kiejtési és hangsúlyozási normák bővítése, mélyítése. Hallott szöveg megismétlése (utánmondás). Szituációs játékok. Kommunikáció anyanyelvi beszélőkkel.	A tanuló képes – a német nyelv standard változatában (Hochdeutsch) tanult szókészletét érezhető akcentusa mellett hibátlanul és helyes hanglejtéssel kiejteni; – egyes gyakran használt kifejezéseket és rímes szövegeket helyi nyelvjárásban megközelítően helyes hanglejtéssel elmondani.	*Magyar nyelv és irodalom:* hanglejtés, hangsúly.
Kulcsfogalmak	Hanglejtés, akcentus, nyelvi standard.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Helyesírás és központozás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása az írásbeli nyelvhasználatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakrabban előforduló, a helyesírási alapelvekre épülő helyesírási szabályok megismertetése a bővülő szókincsben, mondatmodellekben, azok tudatosítása, fokozatos önálló alkalmazásának fejlesztése az írott kommunikációban.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az alapvető helyesírási szabályok megismerése főleg a hangtani és szófajtani ismeretek elsajátításához kapcsolódóan. A megismert helyesírási esetek felismerése és tudatos alkalmazása az írott szöveg megértési és alkotási folyamatában; az önkontroll és önálló szövegjavítás fokozatos kialakítása irányítással. Törekvés a mindennapi írásbeli alkotásokban az igényes helyesírásra. Hibajavítási gyakorlatok segédeszközök használatával.	A tanuló képes – a nyelvtani szerkezetek alkotására szolgáló alapszavakat biztos helyesírással, rövid saját szövegeket kielégítő biztonsággal leírni; – a leggyakrabban előforduló, legfontosabb írásjelek funkcióját és jelentését felismerni, ezeket egyéni szövegalkotásában túlnyomórészt helyesen alkalmazni; – helyesírását irányított önellenőrzéssel	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar és a német nyelv különbsége a szavak helyesírása kapcsán.

	felülvizsgálni, szükség esetén javítani.	
Kulcsfogalmak	Nyelvtani szerkezet, idézőjel, gondolatjel, hosszú magánhangzó, kettős hangzó, ß–ss, Umlaut, Dehnungs–h.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Olvasott szöveg megértése. Memoriterek. A régióhoz kötődő irodalmi emlékek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértelmezésben való jártasság mélyítése. Német és magyarországi német irodalmi alkotások megismertetése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német és német irodalomból vett alkotások olvasása, rímes versek megtanulása. Rövid terjedelmű epikai művek és modern mesék, mondák, képregények és egy ifjúsági regény elolvasása. Az olvasás mint műélvezet megtapasztalása, az olvasás iránti igény felkeltése. Egyszerű összefüggések felismerése, a tartalom összefoglalása. Rövid mesék, mondák, hazudós történetek dramatizálása. Német nyelvű színházi előadás megtekintése élőben vagy filmen. Grimm*: Kinder- und Hausmärchen;* Janosch, Ede Herger, Karl Varga, Josef Michaelis: *Märchen*; Helme Heine: *Freunde;* Mira Lobe: *Das kleine Ich-bin-ich;* Janosch: *Tiger und Bär im Straßenverkehr;* Luis Murschetz: *Der Maulwurf Grabowski;* Leo Lionni: *Swimmy; Münchhausen-történetek.* Szerzők: Paul Maar, Josef Guggenmos, Joachim Ringelnatz, James Krüss, Hans Manz, Peter Hachs, Josef Michaelis.	A tanuló képes – rövid terjedelmű epikai és lírai műveket önállóan olvasni, tartalmukat összefoglalni és műfajukat megnevezni; – a hazai német irodalomból vett, a korosztálynak megfelelő, rövid terjedelmű műköltészeti és népköltészeti alkotásokat elolvasni, tartalmukat megérteni és összefoglalni, rövid történeteket dramatizálni; – modern műfajokat, meséket, képregényeket, comic–okat elolvasni, eljátszani, kreatív írást használni: hagyományos mese, monda alapján képregényt készíteni; – az irodalmi szövegek lényegét megérteni, tartalmukat röviden összefoglalni, a műfajokat megnevezni és röviden jellemezni; – a korosztálynak megfelelő hangjátékot, színdarabot, musicalt megtekinteni, előadni; – önmaga számára a mondák megismerése révén hagyományai jelentőségének	*Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet. *Magyar nyelv és irodalom:* líra, epika; mese, monda.

	megfogalmazására.	
Kulcsfogalmak	Mesetipológia, szereplő, helyszín, tanulság, színház, előadás, díszlet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, személyes tanulási sikerek és nehézségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikái. Tanulási módok, stratégiák. Különböző típusú szövegek feldolgozása. Koncentrációs memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák bővítése. Vázlatkészítés irányítással, tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Lényegkiemelés technikájának megismerése, alkalmazása. Kulturált könyvtár- és internethasználat. Prezentációs technikák alkalmazása.	A tanuló képes – szótárfüzetet önállóan vezetni és használni; – kétnyelvű szótárakat a nyelvelsajátításban alkalmazni; – szavak jelentését a szövegkörnyezetből kitalálni; – a szókincs egyes szavait a közös alapszóhoz tartozó szócsaládhoz hozzárendelni; – nyomtatott médiát (pl. kétnyelvű szótár) információszerzésre használni; – hallott egyszerű szövegből többszöri meghallgatás után az alapinformációkat megérteni (szövegértés); – írott szövegben részletre vonatkozó információt megtalálni; – egyszerűbb szöveg lényegi tényeit megjelölni; – az információkat egymásra vonatkozó mondatokkal közölni; – a gyakorolt prezentációs technikákat a feladatnak megfelelően alkalmazni.	*Természetismeret:* információszerzés nyomtatott médiából. *Vizuális kultúra:* képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan; prezentációs technikák.
Kulcsfogalmak	Szövegkörnyezet, információhordozó, szövegértés, lényegkiemelés, prezentáció, memóriagyakorlat, vázlat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Tapasztalás útján kialakított, korosztálynak megfelelő erkölcsi, esztétikai értékrend.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerésének mélyítése, ítéletalkotás egyszerű irodalmi szituációkban, a nemzetiségi hovatartozás kialakításának további lépései.	

Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalmi szövegek és országismereti témák kapcsán ítéletek alkotása a szereplőkről. A tanulók mindennapjaiban megjelenő értékek helyes megítélésének kialakítása, tudatosítása. A magyarországi német irodalmi alkotások tanulságainak értelmezése a saját személyre vetítve.	*A tanuló képes* – az élmények és olvasmányok hatásáról rövid véleményt megfogalmazni; – a jót és a rosszat, az igazságot és az igazságosságot mindennapi irodalmi és közműveltségi szövegekben felismerni; – alapvető konfliktuskezelési eljárásokat megismerni; – a kulturális sokszínűséget érzékelni, azt a hétköznapi életből vett egyes jelenségeken keresztül bemutatni.	*Erkölcstan:* önismeret, magatartásformák közösségben. *Magyar nyelv és irodalom:* konfliktushelyzetek megélése játékon keresztül.
Kulcsfogalmak	Értékrend, identitás, értékítélet, konfliktuskezelés, igazságosság.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik gondolatait érthetően, a helyzetnek megfelelően megfogalmazni, adekvátan alkalmazni a beszédet kísérő nem nyelvi jeleket. Képes mások rövidebb szóbeli üzeneteinek, rövidebb hallott történeteknek a megértésére, összefoglalására, továbbadására. Ismeri és alkalmazni tudja a legalapvetőbb anyaggyűjtési, vázlatkészítési módokat. Képes önállóan a tanult hagyományos és internetes műfajokban (jellemzés, levél, SMS, e-mail stb.) szöveget alkotni. Felismeri a szövegértés folyamatát, annak megfigyelésével képes saját módszerét fejleszteni. A tanuló ismeri a tanult alapszófajok jellemzőit, alaki sajátosságait, a hozzájuk kapcsolódó főbb helyesírási szabályokat, amelyeket az írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. A megismert új szavakat, közmondásokat, szólásokat próbálja aktív szókincsében is alkalmazni. Meg tudja fogalmazni, mi a különbség a mese és a monda között. Össze tudja foglalni néhány hosszabb mű cselekményét. Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban tud felolvasni szövegeket. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni, kapcsolatrendszerüket feltárni.

7–8. évfolyam

E szakaszban a fő cél a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése és finomítása, a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.

Az olvasásnak és írásnak, a szövegértésnek és szövegalkotásnak ekkorra már többnek kell lennie számukra merő technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló–dekódoló eljárásnál. Érteniük kell, hogy az irodalom olyan üzenet, amelyet elődeink és a művészek örökítettek ránk, s amely üzenetnek a megfejtése és életünkbe építése a mi dolgunk.

A 7–8. évfolyamon számos képesség területén meghatározható, hogy milyen szintet kell elérniük a tanulóknak. Ezeken az évfolyamokon a tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat–és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem véleményt is tud alkotni róla. A beszédhelyzethez való alkalmazkodáson kívül különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni.

A tanulási képesség területén a tanuló már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítésre. Irodalmi ismeretei bővülnek a különböző műfajokról. Erkölcsi ítélőképességének fejlettsége alapján már nemcsak a tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére képes, hanem érti az ízlés néhány kontextuális összefüggését. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása különféle típusú szövegeken (átfutás, szelektív olvasás stb.).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált véleménynyilvánítás alapelveinek tudatosítása, különféle beszédhelyzetek sémáinak megismertetése. A szövegfeldolgozási módok mélyítése, bővítése, szövegfajtáknak megfelelő alkalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák megismerése, azok gyakorlatban történő alkalmazása. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedezése, értelmezése. Adatkeresés technikáinak megismerése. A különböző gyakorlati szövegfajták jellemző sajátosságok felismerése, megnevezése. A szövegben szereplő összefüggéseket felismerése, megnevezése. Ábra, rajz, illusztráció	*A tartalmak megértése, a lényegi információk megragadása* A tanuló képes – a szöveg információtartalmát és a szövegnek vagy egy bekezdésének alapgondolatát megnevezni; – a szövegfajtát, műfajt és nem lineáris szöveg fajtáját megnevezni; – a szövegben egyszerűen megfogalmazott információkat egymástól elkülöníteni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében alkalmazni;	*Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képekkel; ábra, illusztráció. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.

mondanivalójának megfogalmazása.	– a szöveg információit (adott esetben ismétlést követően) megérteni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében felhasználni; – képeket és illusztrációkat egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel, az olvasóra/hallgatóra gyakorolt szubjektív hatás szempontjából is leírni. *A szöveg és a nyelvi kifejezőeszközök vizsgálata és feldolgozása* A tanuló képes – a szövegben előforduló tényeket és véleményeket egymástól elkülöníteni; – szövegek értelmét strukturáltan feltárni és a szöveg néhány aspektusát vagy összefüggéseit kidolgozni és saját tapasztalati összefüggésekbe besorolni; – az olvasóra/hallgatóra gyakorolt hatás elérését célzó, jelentősebb nyelvi eszközöket megnevezni. *Reflektálás összetett témákra, állásfoglalás és értékelés* A tanuló képes – a lineáris szöveg cselekményének és konfliktuskezelésének problematikáját megfogalmazni és értékelni; – egyes információk (adott szövegben, szövegek, illetve a szöveg és az azt kísérő szemléltetőanyagok) közötti tartalmi kapcsolatokból a feladatmegoldás céljából fontos következtetéseket levonni; – ismeretterjesztő szöveget értelmezni és arról állást	

	foglalni; – a szöveg cselekményét rekonstruálni és alternatív megoldási javaslatokat tenni.	
Kulcsfogalmak	Információtartalom, következtetés, szövegtípus, ábra, diagram, rajz, összefüggés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	Szövegalkotási eljárások ismerete, alkalmazása. Elemi digitális kompetencia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszéd– és írásmód, szókincs, nyelvi viselkedés kialakítása. A szöveg kifejező tolmácsolása képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs célnak megfelelő szövegek alkotása szóban és írásban. Néhány tömegkommunikációs műfajban való kreatív szövegalkotás (interjú, riport, hír). Egy történet vagy cselekmény különböző szemszögből történő megfogalmazása (perspektívaváltás), más szövegtípus ismérveinek megfelelő átfogalmazása. Pro és kontra érvek előzetesen gyűjtött nyelvi eszközökkel történő megfogalmazása.	*A tartalmi információk közvetítése* A tanuló képes – a szöveg tartalmát és a benne rejlő információkat rendszerezetten visszaadni; – a téma, ábrázolásmód, események és a szöveg vonatkozásában hasonlóságokat és különbségeket felfedezni, követhető kritériumok alapján logikus csoportokat alkotni; – lírai, epikus és dramatikus szövegeket a részletek érzékeltetésével előadni; – megadott szerkezeti jellemzőkkel és egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel informális és formalizált írott szöveget alkotni. *Összefüggések célnak és célcsoportnak megfelelő feldolgozása* A tanuló képes – monologikus kommunikációs helyzeteket vagy egyéni értelmezések írásbeli megfogalmazását	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd, érvelés, szövegfeldolgozás kialakítása.

	tanári irányítás mellett a címzettnek megfelelően alakítani; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben logikus és egyéni érveket hozni; – szövegben található vagy szövegek közti tartalmi összefüggéseket szabadon választott előadásmódban és egyéni nyelvi eszközök felhasználásával bemutatni; – a szövegfeldogozás eredményeit mások számára követhető módon hozzáférhetővé tenni; – általános tudnivalókat rendszerezve és világosan előadni. *Vélemény, vita, állásfoglalás* A tanuló képes – egy problémát vagy tényt vizsgálatnak alávetni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben mások szóbeli megnyilatkozásait azok lényegi megállapításaira szorítkozva összefoglalni és azokról állást foglalni; – távlatváltással más nézőpontokat megvizsgálni és azokról állást foglalni; – elbeszélő szövegből párbeszédet alkotni.	
Kulcsfogalmak	Nézőpont, perspektívaváltás, szövegfajta, érv, interjú, hír, riport.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Általános interakciós készség**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Az aktív szókincs és szóbeli szövegalkotási készség különös tekintettel a véleményalkotás, állásfoglalás nyelvi kifejezésére.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználati kompetencia fejlesztése különböző kommunikációs helyzetekben. A számítógép és a világháló német nyelvű programjainak megismertetése, azok alkalmazása információszerzés céljából.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Különböző módon, csatornán információhoz jutás. Nyelvi kommunikációs szituációkban megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása, a beszélgetőpartner megnyilvánulásaira adekvát formában reagálás. Szövegek tartalmának lényegre törő összegzése a másik nyelven (magyar, illetve német).	*Véleménynyilvánítás–aktív részvétel a közös munkában* A tanuló képes – információhiány esetén célzott kérdéseket feltenni; – szokásos tanórai helyzeteken kívül, az iskolai hétköznapokban is feltalálni és megértetni magát; – a német nyelvű médiát információszerzés céljából segítségül hívni. *Kommunikációs kultúra* A tanuló képes – megfelelő nyelvi eszközökkel a beszélő és a hallgató szerepét váltogatni; – nyelvhasználati kompetenciáját az általános udvariassági szabályokhoz igazítva különböző helyzetekben és kielégítő nyelvi kifejezőeszközökkel alkalmazni; – mások érzelemnyilvánításaira megfelelően reagálni; – mások közléseit követni; – saját álláspontja közlésével spontán módon reagálni azokra. *Nyelvi közvetítés* A tanuló képes – német nyelvű tartalmak lényegi elemeit magyarul összefoglalni; – magyar nyelvű szövegek kulcsfogalmait tartalmilag helyesen, németül összefoglalni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. *Informatika:* keresőprogramok.
Kulcsfogalmak	Kulcsfogalom, összefoglalás, reagálás, szerepváltás, információszerzés.	

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Országismeret és interkulturalitás</td><td>Órakeret
66 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A témákhoz kapcsolódó szókincs és ismeretanyag.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az aktív szókincs fejlesztése, mélyítése a tanulók mindennapjaihoz kapcsolódó témakörök alapján. A témakörökhöz kapcsolódó ismeretek bővítése.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>A korosztálynak megfelelő tájékozottság a témakör és a résztémák kapcsán, az ismeretek közlése mondatmodellek segítségével, a szókincs elsajátítása és feldolgozása.
Az előző képzési szakaszok témaköreinek ciklikus bővítése.

Témák:
– Személyes életvitel: jövőtervezés, barátok és csoportok, divat, sport.
– Társadalmi élet: étkezés régen és ma, szabadidős tevékenységek, civil szervezetek, életmód.
– Iskola, képzés, hivatás: foglalkozások, a munka világa, tanulás iskolában és azon kívül.
– Kultúra és média: zene és tánc mint az ifjúsági kultúra része, média és hatása, az irodalom mint különös kifejezési forma.
– Gazdaság, technika, környezet: kézművesség, ipar, mezőgazdaság, turizmus, szolgáltatások, környezetvédelem.
– Politika és történelem: jogok és kötelességek, nemzetiségek jellemzői, német nyelvű országok.
– Német nyelv: a német nyelvterület nyelvjárásai.</td><td>A tanuló képes
– a tanóra anyagához és a hétköznapi élet egyes területeinek megfelelő szókincset és nyelvi kifejezőeszközöket használni, szófordulatokat és körülírásokat alkalmazni;
– a nyelvi szintnek megfelelő szókinccsel, egyszerű, variálható nyelvi sablonok segítségével alapvető kommunikációs helyzetekben relatív biztonsággal részt venni, valamint tananyagot feldolgozni.</td><td colspan="2">Biológia-egészségtan: környezetvédelem, egészségkárosodás, egészséges táplálkozás.

Földrajz: turizmus, német nyelvű országok, szolgáltatóipar, ipar, mezőgazdaság.

Testnevelés és sport: sportágak.

Vizuális kultúra: a média sajátosságai.

Technika, életvitel és gyakorlat: foglalkozások, munkavállalás.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak</td><td colspan="3">Barátság, érdeklődési kör, cél, erősség, oktatási rendszer, nyaralás, szolgáltatóipar, média, egészségkárosítás, sportág, környezetvédelem, jog, kötelesség, kisebbség és nemzetiség, nyelvjárás, irodalmi nyelv.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. A szó- és mondattan alapjai**	**Órakeret 33 óra**
Előzetes tudás	Nyelvi fogalomrendszer a szófajok körében. A nyelvi tudatosság a tanult témakörökben. Viszonylagos önállóság feladatvégzésben, információszerzésben és felhasználásban, a szabályalkalmazásban, az önellenőrzésben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi fogalomrendszer bővítése a szófajok és mondatfajták körében. A nyelvi tudatosság fokozatos fejlesztése. A tanulók önállóságának fejlesztése a szabályfelismerésben, megfogalmazásban, alkalmazásban és az önellenőrzésben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult szófajok biztos felismerése ismérveik megnevezésével szövegkörnyezetben. Az igeidők helyes használata beszédben és írásban. A melléknév fokozása, ragozása. Alapvető vonzatos igék ismerete, használata. A cselekvő és szenvedő szerkezet ismerete és gyakorlati alkalmazása. A feltételes jelen képzése, használata. Néhány mellérendelő és alárendelő mellékmondat szórendjének ismerete és használata.	*A tanuló képes* – a tanórán gyakran előforduló német alaktani és mondattani szerkezeteket következetesen viszonylag helyesen használni, azok összefüggéseit és funkcióját felismerni; – egyszerű alaktani szerkezetek szófaját és jelentését felismerni.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtani fogalmak, igeidők, igei vonzatok, melléknév, feltételes mód, összetett mondat, főmondat, mellékmondat.

Kulcsfogalmak	Melléknév, fokozás, névszóragozás, szenvedő szerkezet, igevonzat, feltételes mód, alárendelő, mellérendelő mellékmondat, kötőszó, szórend, óhajtó mondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Kiejtés és hangsúlyozás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A német irodalmi nyelv követelményeinek megfelelő kiejtés és hangsúlyozás. A helyi német nyelvjárás kiejtési sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jól érthető beszéd és helyes hanglejtés fejlesztése, kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Német irodalmi nyelvi fordulatok és szövegek hangozatásával, a beszélt nyelv alkalmazásával árnyalt kiejtési és	A tanuló képes – érezhető idegen akcentusa és néhány rosszul kiejtett szó ellenére is jól érthetően és	*Magyar nyelv és irodalom:* hosszú mássalhangzók, zöngés és zöngétlen

hangsúlyozási normák elsajátítása. Szituációs játékok. Kommunikáció anyanyelvi beszélőkkel. Nyelvjárási szövegek értése, elmondása.	helyes hanglejtéssel beszélni; – szövegeket megfelelő előkészítés után helyi nyelvjárásban érthetően és helyes hanglejtéssel elmondani.	mássalhangzók ejtése.
Kulcsfogalmak	Hanglejtés, kiejtés, érthetőség, hangszín.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Helyesírás és központozás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában. Önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság növelése. A normakövető és normától eltérő helyesírás felismertetése. A szöveg központozásának, a párbeszéd és az idézetek szabályainak megismertetése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult szerkezetek közel biztos helyesírással történő írása. A központozás alapvető formai és tartalmi szabályainak közel helyes alkalmazása. A mindennapi írásbeli munkákban az igényes helyesírásra való törekvés. Hibajavítási gyakorlatok.	A tanuló képes – a nyelvtani szerkezetek képzésére szolgáló alapszavakat biztos helyesírással, rövid saját szövegeket kielégítő biztonsággal leírni; – a legalapvetőbb központozási szabályokat közel helyesen alkalmazni.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírási szabályok (szószerkezetek, központozás), hibajavítás.
Kulcsfogalmak	Központozás, korrektúra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 98 óra**
Előzetes tudás	A szövegértelmezésben való jártasság. Német és magyarországi német népköltészeti és műköltészeti alkotások ismerete. Olvasásélmény alapján kialakított irodalmi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak felismerése, megértése és értelmezése. Az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések és kétségek felfedezésére való érzékenység kialakítása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi német és német irodalomból vett alkotások olvasása, versek megtanulása. Rövid terjedelmű epikai művek	A tanuló képes – elbeszéléseket, rövid történeteket, lírai műveket önállóan olvasni, a művek	*Ének-zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet.

és modern történetek, képregények és egy ifjúsági regény olvasása. Az olvasás mint műélvezet megtapasztalása, az olvasás iránti igény felkeltése. Egyszerű összefüggések felismerése, a tartalom összefoglalása. Rövid történetek, regényrészletek dramatizálása. A Magyarországi Német Színház egy előadásának megtekintése élőben, vagy egy irodalmi mű filmfeldolgozásának megtekintése. Peter Härtling: *Oma;* Peter Härtling: *Ben liebt Anna;* Christine Nöstlinger: *Die Ilse ist weg;* Bernhard Hagemann: *Johnny schweigt;* Lothar Semper: *Auf einer Harley-Davidson möchte ich sterben.* Szerzők: Paul Maar, Martin Auer, James Krüss, Engelbert Rittinger, Valeria Koch, Alfred Manz, Christina Arnold.	tartalmát összefoglalni, a szereplőket jellemezni, a művek mondanivalóját megfogalmazni; – a hazai német irodalomból vett, a korosztálynak megfelelő alkotásokat elolvasni, értelmezni, róluk véleményt alkotni; – egy mai ifjúsági regényt–a tanulókat foglalkoztató témában–elolvasni, a szereplőket jellemezni, a cselekményt és mondanivalót elemezni; – az irodalmi szövegek tartalmát és mondanivalóját nyelvileg kielégítően összefoglalni, a műfajokat megnevezni és röviden jellemezni; – az irodalom társművészeteit, filmet és fotókat megismerni, színdarabot a hazai német színházban megtekinteni, a látottakat a tanórán feldolgozni.	*Magyar nyelv és irodalom:* műfajok.
Kulcsfogalmak	Mondanivaló, jellemzés, jellemek, ifjúsági regény, film, színdarab.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, a személyes tanulási sikerek és nehézségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulás szerepe és módjai. Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Különböző szövegfeldolgozási módok gyakorlása. Koncentrációt fejlesztő játékok, gyakorlatok. Különböző olvasási technikák. Önálló vázlatkészítés, tanulás,	A tanuló képes – szókártyákat készíteni és használni; – szavak jelentését a szövegkörnyezetből kitalálni; – a szókincs egyes szavait a közös alapszóhoz tartozó szócsaládhoz hozzárendelni; – nyomtatott médiát, egyszerű	*Vizuális kultúra*: kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.

összefoglalás vázlat segítségével. Kulcsinformációk kiemelése olvasott szövegben. Gondolattérkép készítése az olvasott szöveghez, a tárgyalt témakörhöz. Különböző információhordozók használata, prezentáció összeállítása, bemutatása.	számítógépes oktató- és német nyelvű keresőprogramokat információszerzésre használni; – hallott egyszerű szövegből az alapinformációkat megérteni; – különböző olvasási technikákat (globális, szelektív és részletes) alkalmazni; – a szöveg feldolgozása során jelölési technikákat alkalmazni, a kulcsszavakat megjelölni; – az információkat egymásra vonatkozó összetett mondatokkal ismertetni; – az ismert prezentációs technikákat a feladatnak és célcsoportnak megfelelően alkalmazni.	
Kulcsfogalmak	Kiemelés, gondolattérkép, kulcsinformáció, szókártya, koncentrációs játék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerésének mélyítése, ítéletalkotás egyszerű irodalmi szituációkban, a nemzetiségi hovatartozás kialakításának további lépései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltságának kialakítása. A kulturális másság felismertetése, megértése és az erre épülő tisztelet kialakítása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Önálló gondolkodás, az kulturált véleménynyilvánítás. A kulturális és történeti másság felismerése. A tanulók mindennapjaiban megjelenő értékek helyes megítélésének kialakítása. A magyarországi német irodalmi alkotások tanulságainak szubjektív (a tanuló szemszögéből történő) értelmezése.	A tanuló képes – a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáit alkalmazni; – az igazságot és a nézőpont szerepét, a személyes és a közösségi igazság konfliktusát különféle szövegek alapján megérteni; – törekedni az egyéni és közösségi konfliktusok kezelésére;	*Erkölcstan:* önismeret, magatartásformák közösségben. *Magyar nyelv és irodalom:* konfliktushelyzetek megélése drámajátékon keresztül.

	– más kultúrákat megismerni, megérteni és összevetni.	
Kulcsfogalmak	Értékrend, identitás, értékítélet, konfliktuskezelés, igazságosság, közösség.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik, és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével kifejezni. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, állításait indokolni. A tanuló ismeri a különböző mondatfajtákat, és törekszik a szövegalkotásban azok használatára. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. Ismeri a tömegkommunikáció fogalmát, legjellemzőbb területeit. A tanuló képes a könnyebben besorolható művek műfaji azonosítására. Képes a drámákban, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének értelmezésére és véleményezésére. A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Ismeri a média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepét, működési módjának legfőbb jellemzőit.

NÉMET NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9–12. évfolyam

A magyarországi német nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A nemzeti és európai szintű oktatáspolitikai célkitűzéseken kívül a mindennapok gazdasági, kulturális és privát életterületeinek egyre szorosabb összefonódása is bizonyítja, hogy életünk Európában több nyelv ismeretét követeli meg. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen éppen az iskoláztatás révén lehetőségük van két anyanyelv használatára. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények egyáltalán nem vagy alig építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A nemzetiségi nyelv és irodalom feladata – többek között – az „elvesztett” anyanyelv visszaadása. Ez meghatározza az oktatás szemléletét: az anyanyelvi nevelésnek és oktatásnak élnie kell az idegen nyelvi oktatás eszközeivel a fejlesztési területek, a módszerek és közműveltségi tartalmak terén.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, és képessé váljanak annak gyakorlati alkalmazására. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk lehetővé teszi azt, hogy önállóan és másokkal együttműködve képesek a verbális és nem verbális kommunikáció tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére és feldolgozására. Mindezek birtokában képessé válnak a másodlagos jelentések felismerésére és reflexiójára. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi nevelés azonban nemcsak az irodalmi alkotásokon keresztül történő ismeret- és értékközvetítést, illetve az olvasóvá nevelést jelenti, hanem a különböző közismereti témákon keresztül az élet és a környezet alapvető kérdéseivel való szembesítést is; így biztosítva a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, a társadalmi problémák megértését és átélését, az én és a másik közötti különbség megfogalmazását és tiszteletben tartását. Az irodalmi alkotások és a közismereti témák együttesen fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjön a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A német nyelv és irodalom tantárgy számos ponton kapcsolódik a magyar nyelv és irodalom, az idegen nyelv, a művészetek, az ember és társadalom és az informatika műveltségi területek tartalmához és céljaihoz.

9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamon a német nemzetiségi nyelvi nevelés elsődleges célja a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, és képessé váljanak annak gyakorlati alkalmazására. Cél az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazása a feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig. A nyelvi képzés kiemelt feladata a különféle hosszúságú, bonyolultságú és rendeltetésű (ismeretterjesztő és szépirodalmi) szövegek olvasása, megértésének és értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztéséhez elengedhetetlen az önálló jegyzet- és vázlatkészítés, az olvasott szöveg tartalmához kapcsolódó saját vélemény megfogalmazása szóban és írásban. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, a verbális és nem verbális kommunikáció jeleinek megértése és értelmezése. Szükséges a nyelv árnyalt használatához a nyelvi és nyelvtani ismeretek mélyítése és fejlesztése. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a közel biztos helyesírás.

Az irodalomtanítás feladata a különböző műfajú, elsősorban kortárs, rövid lélegzetű alkotások olvasása és befogadása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése és alkalmazása. A lírai művek kapcsán a költői képek és alakzatok felismerése és az elemzés elősegítése. Elvárható műelemzés készítése megadott szempontok szerint tanári segédlettel.

Tanulási képesség szempontjából az önállóság növeléséhez hozzájárul az anyaggyűjtés, az információk megadott szempontú rendszerezése és értékelése, a téma prezentációja önállóan választott forma segítségével.

Erkölcsi ítélőképesség szempontjából fejleszti ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát. Felismeri az erkölcsöst az egyén életében és a társadalomban, képes a jelenségekre reflektálni.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A kulturált véleménynyilvánítás alapelveinek és a különféle beszédhelyzetek sémáinak ismerete. A tanult szövegfeldolgozási módok szövegtípusnak megfelelő alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Információk szerzése, fókuszálás meghatározott kérdésekre, kommunikációs szándékok elemzése és értékelése, szövegfeldolgozás elmélyítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A megismert szövegfeldolgozási módok bővítése és elmélyítése, differenciált feladatmegadások segítségével. A szöveg részletekbe menő megértése, a problémafelvetések értelmezése,	*A tartalmak megértése, a lényegi információk megragadása* A tanuló képes – a szöveg információtartalmát és a szövegnek vagy egy bekezdésének	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegfeldolgozási technikák. *Vizuális kultúra:*

információtartalmának megnevezése kielégítően differenciált nyelvi eszközökkel. Szövegek nyelvi kifejezőeszközeinek elemzése és értékelése a mondanivaló szempontjából. Ismeretterjesztő és irodalmi szövegekben megjelenő konfliktusok felismerése és megoldásuk reflektálása. Szövegek és illusztrációk formai és tartalmi elemzése (szerkezet, objektív közlés, szubjektív hatás). Szerkezeti és tartalmi elemek alapján szöveg rekonstruálása és létrehozása.	alapgondolatát/alapgondolatait kielégítő nyelvi differenciáltsággal megnevezni; – a szövegben információkat megtalálni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében alkalmazni; – a szöveg információit (adott esetben ismétlést követően) részleteiben megérteni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében felhasználni; – képeket és illusztrációkat, különös tekintettel azok szerkezetére és az olvasóra/hallgatóra gyakorolt szubjektív hatására, mások számára követhető módon bemutatni. *A szöveg és a nyelvi kifejezőeszközök vizsgálata és feldolgozása* A tanuló képes – a szövegben található érvelést igazságtartalma szempontjából megvizsgálni, elfogadni, vagy adott esetben ellentmondani annak; – a szöveget értelmezni és alapgondolatát továbbfűzni; – írásbeli vagy szóbeli szöveg jelentősebb nyelvi eszközeinek vizsgálata alapján az írói szándékot felismerni. *Reflektálás összetett témákra, állásfoglalás és értékelés* A tanuló képes – a szöveg cselekményének és konfliktuskezelésének problematikáját, valamint azok motívumait és okait kidolgozni és értékelni; – a probléma-, illetve	egyszerű cselekmény megjelenítése képekkel, ábra, illusztráció. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.

	kérdésfelvetést tagolni, a probléma megoldásához, illetve a kérdés megválaszolásához szükséges információkat felismerni; – ismeretterjesztő szöveget kritikai érzékkel értelmezni és állást foglalni; – a szerkezeti és tartalmi elemek ismeretében szöveget rekonstruálni vagy létrehozni.	
Kulcsfogalmak	Információtartalom, alapgondolat, problémafelvetés, nyelvi kifejezőeszköz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	A helyzetnek és kommunikációs célnak megfelelő beszéd- és írásmód, szókincs, nyelvi viselkedés, szövegtolmácsolás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegek tartalmi információinak szakszerű közvetítése és megadott szempont szerinti feldolgozása szóban és írásban, az ennek megfelelő jegyzetelési technika kialakítása. Az esszéírás technikájának megismerése, funkcionális szövegek alkotása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Irányított és önálló szövegfeldolgozás, szövegalkotási stratégiák alkalmazása. A szöveg és illusztráció összefüggése. Adott szövegfajták tartalmi és formai követelményei. A szövegben fellelhető tények és érvek rendszerezése és bemutatása. Vélemény formálása és állásfoglalás. Adott téma kidolgozása, adatgyűjtés és források alkalmazása. Az esszé jellemzői, az esszéírás folyamata. Funkcionális szövegek (hivatalos és magán) tartalmi és formai jellemzői. Internetes szövegalkotási gyakorlatok (forrásjegyzék, forrás megjelölése, blogbejegyzés).	*A tartalmi információk szakszerű közvetítése* A tanuló képes – a szövegben található érvrendszer felépítését ismertetni; – a téma, ábrázolásmód, események és a szöveg vonatkozásában központi jelentőségű tényeket rendszerezetten és nyelvileg követhető módon előadni; – saját és idegen szövegeket a szövegfajtának és a szándékolt hatás eléréséhez megfelelően előadni; – az adott szövegfajta követelményeinek betartásával informális és formalizált írott szöveget alkotni.	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd, érvelés, szövegfeldolgozás kialakítása, jegyzetelés. *Magyar nyelv és irodalom*: esszéírás, hivatalos szövegtípusok. *Informatika*: információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, internethasználat jogi, etikai kérdései.

	Komplex összefüggések célnak és célcsoportnak megfelelő feldolgozása A tanuló képes – monologikus kommunikációs helyzetekben vagy írásbeli szövegekben összetett tartalmakat is követhetően közvetíteni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben logikus és egyéni érveket hozni, az ellenkező álláspontra objektíven reagálni; – a különböző forrásokból származó információkat koherens szövegben bemutatni; – szöveget és más forrásokat a téma kidolgozásához választani és azok alkalmasságát indokolni; – összetettebb problémafelvetéseket tagolni és ennek logikáját megmagyarázni. *Érvelés, vita, állásfoglalás* A tanuló képes – állásfoglalását logikusan érvekkel alátámasztani, következtetéseket levonni; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben nyitottan reagálni és a helyeslést, illetve elutasítást objektíven megindokolni; – személyek cselekedeteit és azok indítékait megvizsgálni és értékelni; – véleményét szabadon választott (nyelvi vagy nem nyelvi) formában kreatív módon kifejteni.	
Kulcsfogalmak	Önéletrajz, kérvény, hivatalos levél, esszé, forrásmegjelölés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Általános interakciós készség**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi szintnek megfelelő nyelvhasználat különböző kommunikációs helyzetekben. A számítógép és a világháló német nyelvű programjainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználat és kommunikációs kultúra elmélyítése, aktív véleménynyilvánítás képességének kialakítása, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak célirányos használata, a nyelvközvetítés technikájának elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Információk szerzése különböző csatornákon, azok felhasználása tanulási és iskolán kívüli helyzetekben. Vélemény alkotása és kinyilvánítása nyelvileg adekvát módon. A beszélő és hallgató szerepének váltakoztatása, a szerepnek megfelelő reagálás differenciált nyelvi eszközökkel. Szövegek kulcsfontosságú információinak és mondanivalójának összefoglalása magyar, illetve német nyelven.	*Véleménynyilvánítás – aktív részvétel a közös munkában* *A tanuló képes* – német nyelvű médiát információszerzés, illetve kapcsolatteremtés céljából segítségül hívni; – nyelvhasználatában az adott kommunikációs szituációhoz alkalmazkodni; – a számítógép, a világháló és az egyéb elektronikus kommunikációs média német nyelvű programjait nyelvi különösebb nyelvi nehézség nélkül használni. *Kommunikációs kultúra* A tanuló képes – párbeszédes kommunikációs helyzetekben relatíve széleskörű nyelvi eszközök segítségével a beszélő és a hallgató szerepét váltogatni; – a kommunikáció során felmerülő zavaró tényezőket megnevezni és segítséget/tisztázást kérni; – a kommunikációs partner szóhasználati spektrumát felismerni és a szituációnak és szerepnek megfelelően nyelvileg adekvát módon reagálni; – mások közléseiben a jelentősebb retorikai elemeket	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs és a retorikai elemek adekvát alkalmazása. *Dráma és tánc:* önismereti gyakorlatok, szerepjátékok. *Informatika:* keresőprogramok használata, internethasználat jogi, etikai kérdései.

	felismerni és saját álláspontja szem előtt tartásával nyelvileg adekvát módon reagálni azokra. *Nyelvi közvetítés* A tanuló képes – német nyelvű szövegek kulcsfontosságú információit magyarul összefoglalni; – magyar nyelvű megnyilvánulások vagy szövegek mondanivalóját németül összefoglalni.	
Kulcsfogalmak	Kommunikációs szerep, kommunikációs média, retorika, retorikai elem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Országismeret és interkulturalitás**	**Órakeret 66 óra**
Előzetes tudás	A témákhoz kapcsolódó, a tanulók nyelvi szintjének megfelelő szókincs és életkorának megfelelő ismeretanyag.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az aktív szókincs fejlesztése, mélyítése a tanulók mindennapjaihoz kapcsolódó témakörök alapján. A témakörökhöz kapcsolódó ismeretek bővítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A korosztálynak megfelelő tájékozottság a témakör és a résztémák kapcsán, az ismeretek közlése mondatmodellek segítségével, a szókincs elsajátítása és feldolgozása. Az előző képzési szakaszok témaköreinek ciklikus bővítése. Témák: – Személyes életvitel: társadalmi trendek és divatirányzatok, függőség, élettervezés, sport és felelősség. – Társadalmi élet: étkezési kultúra, hagyományok megváltozása, városi és vidéki élet, civil társadalom. – Iskola, képzés, hivatás: iskola és tanítás, képzési utak és munkavégzés. – Kulturális élet és média:	A tanuló képes – a tárgyalt témákban a kommunikáció minden területén részt venni, az elsajátított szókincset, a nyelvi eszközöket, szófordulatokat és idiómákat használni; – a tanóra anyagához és a hétköznapi élet egyes területeihez kielégítően nagy szókinccsel olyan nyelvi kifejezőeszközökkel, melyek lexikai variációi relatíve csekély számúak, adott esetben gyakori körülírásokkal és alkalmanként szófordulatokkal hozzászólni.	*Biológia-egészségtan:* környezetvédelem, egészségkárosodás, egészséges táplálkozás. *Földrajz:* turizmus, német nyelvű országok, gazdaság és társadalom. *Testnevelés és sport:* sport és felelősség. *Német népismeret:* identitás, régi és modern életmód, településtörténet, nemzetiségpolitika. *Történelem, társadalmi és*

zenei élet a német nyelvű országokban, film és képzőművészet. – Gazdaság, technika, környezet: európai élettér, a gazdaság és technika fejlődése, ember és környezete. – Politika és történelem: társadalmi felelősség, elvándorlás és migráció, nemzetiségpolitika, Magyarország és a német nyelvű országok. – Német nyelv: a német nyelv megjelenési formái, a magyarországi németek nyelvhasználata.		*állampolgári ismeretek:* EU, nemzetiségpolitika, migráció.
Kulcsfogalmak	Alkalmazkodás, individualitás, ajzószer, függőség, siker, elismerés, partnerség, teljesítménysport, veszély, felelősség, környezetvédelem, személyes szabadság, társadalmi felelősség, településtörténet, ifjúsági szervezet, nyelvváltozat, köznyelv, csoportnyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. A szó- és mondattan alapjai**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi fogalomrendszer ismerete a szófajok és mondatfajták körében. Alapvető szabályok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság fokozatos fejlesztése. A tanulók önállóságának fejlesztése a szabályok felismerésében, azok megfogalmazásában, alkalmazásában és az önellenőrzésben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szófajok biztos felismerése ismérveik megnevezésével szövegkörnyezetben és anélkül. Az igeidők helyes használata beszédben és írásban. Módbeli segédigék szubjektív használata. Szenvedő szerkezet módbeli segédigével. Igevonzatok. A főnév ragozása minden esetben, „n-Deklination”, elöljárószók és vonzatuk, melléknév ragozása, fokozása, állítmányi használata, melléknevek vonzata, főnevesült melléknevek. Névmások (személyes, birtokos, mutató,	A tanuló képes – gyakran használt alaktani és mondattani szerkezeteket biztonsággal és következetesen használni; – egyszerű alaktani szerkezetek összefüggéseit felismerni; – a gyakran előforduló bonyolult mondattani szerkezeteket túlnyomórészt önállóan és általában jól alkalmazni; – ismert mondattani szerkezetek funkcióját jórészt önállóan felismerni.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtani fogalmak, igeidők, igei vonzatok, melléknév, feltételes mód, összetett mondatok használata.

kérdő, vonatkozó, határozatlan). Egyszerű és összetett mondatok, alárendelés és mellérendelés (minden típus), főnévi igenévi szerkezetek.		
Kulcsfogalmak	Szófaj, igeidő, eset, nyelvtani nem, vonzat, összetett mondat, alárendelés, mellérendelés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Kiejtés és hangsúlyozás**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A német irodalmi nyelv követelményeinek megfelelő kiejtés és hangsúlyozás. A helyi német nyelvjárás kiejtési sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jól érthető beszéd és helyes hanglejtés fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Német köznyelvi fordulatok és szövegek hangozatásával, a beszélt nyelv alkalmazásával árnyalt kiejtési és hangsúlyozási normák fejlesztése. Szituációs játékok. Kommunikáció anyanyelvi beszélőkkel. Nyelvjárási szövegek értése, elmondása.	A tanuló képes – érthetően, természetesen és helyes hanglejtéssel beszélni, a hanglejtést a mondanivalónak megfelelően variálni; – idegen akcentusa ellenére ismeretlen szavakat is jól érthetően kimondani és helyes hanglejtéssel beszélni; – szövegeket megfelelő előkészítés után helyi nyelvjárásban érthetően és helyes hanglejtéssel kimondani.	*Magyar nyelv és irodalom:* szó- és mondathangsúly.
Kulcsfogalmak	Szó- és mondathangsúly, árnyalt hangsúlyozás és előadásmód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Helyesírás és központozás**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában. Önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság növelése. A normakövető és normától eltérő helyesírás felismerése. A szöveg központozásának, a párbeszéd és az idézetek szabályainak megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A tanult szerkezeteket közel biztos helyesírással történő írása. A központozás alapvető formai és tartalmi szabályainak közel helyes alkalmazása. A mindennapi írásbeli munkákban az igényes helyesírásra való törekvés. Hibajavítási gyakorlatok.	A tanuló képes – szövegeket majdnem helyesen leírni, a központozást hibátlanul alkalmazni és ezzel a mondanivalót is alátámasztani; – a legalapvetőbb központozási szabályokat messzemenően helyesen alkalmazni; – a tanult szerkezeteket közel biztos helyesírással leírni; – a központozás alapvető formai és tartalmi szabályait közel helyesen alkalmazni.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar és a német nyelv különbsége (irodalmi művek címeinek írása szövegben, kettőspont utáni mondatkezdés).
Kulcsfogalmak	Központozás, idézet, cím jelölése.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalmi kultúra	Órakeret 115 óra
Előzetes tudás	Az irodalom eddig tanult sajátos kifejezési formáinak felismerése és értelmezése. Irodalmi szövegek feldolgozásának technikája.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Lírai alkotások, rövid epikai műfajok és dramatikus szövegek értelmezése képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A német irodalomból vett alkotások olvasása, értelmezése. Rövid terjedelmű epikai művek és modern történetek, dramatikus szövegek és lírai alkotások, két szabadon választott ifjúsági regény. Az olvasás mint műélvezet megtapasztalása, az olvasás iránti igény felkeltése. Német nyelvű színházi előadás megtekintése élőben vagy filmen. A magyarországi német irodalomból vett szemelvények. Lessing három fabulája; három Kurzgeschichte (pl. Borchert, Böll, Bichsel, Kaschnitz); két	A tanuló képes – a német nyelvű irodalom alkotásait műközpontúan elemezni, azokat korban és stílusirányzatok szerint elhelyezni, önállóan olvasni; – a hazai német irodalom összetett művein keresztül a népcsoport sorskérdéseit megismerni, ezáltal a nemzetiség problémáival azonosulni; – kortárs irodalmi példákat elolvasni és elemezni; – a három irodalmi műfaj alaki és tartalmi jegyeit felismerni, a műveket műfaj szerint	*Magyar nyelv és irodalom:* műfajok. *Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet. *Német népismeret:* a német népcsoport történelmének eseményei.

ifjúsági regény (pl. Daniel Höra: *Gedisst,* Christian Linker: *Blitzlichtgewitter;* Marlene Röder*: Zebraland;* Hans-Peter Richter: *Damals war es; Friedrich;* Agnes Hammer: *Herz, klopf!)*; három rövid kortárs epikai mű (*Bunte Erde* olvasókönyvből); Schiller*: Der Handschuh;* képversek (*Bunte Erde* olvasókönyvből)*;* öt vers a kortárs német irodalomból (pl. A. Kirsch, W. Biermann, I. Bachmann, D. Grünbein*;* párbeszédes szövegek (*Bunte Erde* olvasókönyv). Magyarországi német irodalom: szabadon választott négy-öt prózai mű (pl. Ludwig Fischer, Josef Mikonya, Franz Sziebert, Stefan Raile); nyolc-tíz lírai alkotás (pl. Valeria Koch, Engelbert Rittinger, Robert Becker, Josef Michaelis, Claus Klotz, Franz Zeltner, Georg Fath, Alfred Manz).	csoportosítani, irodalmi műveket szempont szerint elemezni; – speciális művészi kifejezőeszközöket, adott irodalmi műalkotásból készült filmeket megtekinteni, azokat a művel összehasonlítani.	
Kulcsfogalmak	Műfaj, műnem, kor, irányzat, költői kép, rím, refrén, szerkezet, ballada, Kurzgeschichte, felvonás, jelenet, konfliktus, olvasói perspektíva, adaptáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, a személyes tanulási sikerek és nehézségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének továbbfejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az alapműveltség elsajátításához szükséges tudás megszerzésének, tananyag feldolgozásának technikái. A tanulást segítő eljárások megfelelő használata, gyakorlása. Önálló vázlatkészítés, tanulás, összefoglalás vázlat	A tanuló képes – a megszerzett szókincset tartalmi kategóriák, ellentétes és rokon értelmük, valamint azonos alakúság szerint rendszerezni; – nyomtatott médiát (pl. egynyelvű szótár, lexikon) és	*Magyar nyelv és irodalom:* különböző műfajú irodalmi szövegek elemzése. *Informatika:* internetes portálok használata.

segítségével. Kulcsinformációk kiemelése olvasott szövegben. Gondolattérkép készítése az olvasott szöveghez, a tárgyalt témakörhöz. Különböző információhordozók használata, prezentáció összeállítása, bemutatása.	elektronikus médiát információszerzésre használni; – hallott összetettebb szövegből az információkat megérteni; – különböző olvasási technikákat (globális, kurzív, szelektív és részletes) a feladat elvárásainak megfelelően alkalmazni; – a szöveg tartalmát összefoglalni; – a szöveg feldolgozása során tartalmi szervezőtechnikákat (pl. jegyzetelés, kulcsszavak megállapítása, tagolás, kategóriák felállítása, egyszerűsítés, cluster-ek, mind map-ek segítségével történő rendszerezés) alkalmazni; – az alapvető írásbeli szövegfajtákat funkciójuknak megfelelően alkalmazni; – a prezentációs technikákat túlnyomórészt önállóan kiválasztani és alkalmazni.	*Vizuális kultúra*: kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.
Kulcsfogalmak	Gondolattérkép, mind map, cluster.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák ismerete, ítéletalkotás egyszerű irodalmi szituációkban, az identitás fogalmának értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltságának kialakítása. A kulturális másság felismertetése, megértése és az erre épülő tisztelet kialakítása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalmi szövegek és országismereti témák kapcsán ítéletek alkotása a szereplőkről. A tanulók mindennapjaiban megjelenő értékek helyes megítélésének kialakítása. A magyarországi német irodalmi	A tanuló képes – igénnyel és képességgel ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát, kreativitását önállóan fejleszteni; – az igazságot, az erkölcsöt az egyén életében és a	*Etika:* önismeret, magatartásformák közösségben. *Német népismeret:* a magyarországi német népcsoport

alkotások tanulságainak értelmezése.	társadalomban felismerni, a jelenségekre reflektálni, erkölcsi kérdésekben tájékozódni a német népcsoportra vonatkozóan is; – egyéni konfliktuskezelési stratégiákat és eljárásokat kialakítani; – a történeti érzéket tudatosan és önállóan fejleszteni, a másságot elfogadni, kezelni és arra reflektálni.	sorsfordulói.
Kulcsfogalmak	Azonosságtudat, önkifejezés, felelősség, másság, konfliktus.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes írott és szóbeli szövegek (ismeretterjesztő és szépirodalmi) átfogó megértésére, a konkrét jelentésen túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetelni és vázlatot készíteni. Képes saját véleményét írásban és szóban megfogalmazni, indokolni. Képes alkalmazni szövegfeldolgozási technikákat és eljárásokat. Ismeri a szöveg központozásának, a párbeszéd és az idézetek jelölésének szabályait. Nyelvhasználatát a tudatosságra törekvés jellemzi: önálló a szabályok felismerésében, azok megfogalmazásában, alkalmazásában és az önellenőrzésben. A tanuló szókincse a tárgyalt témakörökhöz kapcsolódóan aktív, az ismeretek bővültek az előző pedagógiai szakaszhoz képest. A tanulóban kialakult az aktív véleménynyilvánítás képessége, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak célirányos használata, elsajátította a nyelvközvetítés technikáját. Fel tudja ismerni az erkölcsi értékeket, értékelni a különböző magatartásformákat. Meg tudja fogalmazni nemzetiségi hovatartozását.

11–12. évfolyam

A német nemzetiségi nyelvi képzés célja a 11–12. évfolyamon a szövegelemzési és szövegalkotási jártasság fokozatos mélyítése, a kritikai érzék továbbfejlesztése, és a különböző műfajú szövegek értelmezése képességének fejlesztése. Cél a saját nyelvhasználat kontrollja, a kommunikációs helyzetnek megfelelő tudatos nyelvhasználat szóban és írásban. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a tanulási képesség továbbfejlesztése és az önálló adatgyűjtés, valamint prezentáció módszereinek elsajátítása. Ennek eredményeként a tanuló képes hosszabb felkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra források (nyomtatott és elektronikus források) segítségével. Képes jegyzet, vázlat, hivatkozás és forrásjegyzék készítésére; a megfelelő prezentációs technika kiválasztására és elkészítésére.

Az irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése és megvitatása. Az irodalomértést elmélyítő, az önkifejezést, a gondolkodást támogató tevékenység rövid lélegzetű prózai művek és versek összehasonlítása adott tematikai

szempont alapján. Mind az érvelő képességet, mind a szociális kompetenciák és erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a hősök, élethelyzetek, konfliktusok felfogása, értelmezése és megvitatása.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű hatásának megfigyelése. A tanuló képes az önálló gondolkodásra, a kulturális és történeti másság felismerésére és megismerésére; ítéletet alkotni a társadalmi, történeti, morális és esztétikai kérdésekről.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Nyelvhasználati kompetencia.
Szóbeli és írásbeli szövegek megértése és értelmezése</td><td>Órakeret
20 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Információk nyerésének képessége, fokuszálás meghatározott kérdésekre, kommunikációs szándékok felismerése.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az információk szerzésével kapcsolatos eddigi ismeretek mélyítése, a kommunikációs szándékok elemzése és értékelése, a szövegfeldolgozás árnyaltabb technikáinak elsajátítása.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>A megismert szövegfeldolgozási módok bővítése és differenciálása feladatmegadások segítségével. A szöveg részletekbe menő megértése, a problémafelvetések értelmezése, információtartalmának megnevezése differenciált nyelvi eszközökkel. Szövegek nyelvi kifejezőeszközeinek elemzése és értékelése a mondanivaló szempontjából. Ismeretterjesztő és irodalmi szövegekben megjelenő konfliktusok felismerése és megoldásuk reflektálása, illetve értékelése. Szövegek és illusztrációk formai és tartalmi elemzése (szerkezet, objektív közlés, szubjektív hatás). Szerkezeti és tartalmi elemek alapján szöveg rekonstruálása és létrehozása.</td><td>A tartalmak megértése, a lényegi információk megragadása
A tanuló képes
– a szöveg információtartalmát és a szövegnek vagy egy bekezdésének alapgondolatát/alapgondolatait nyelvileg differenciáltan megnevezni;
– a szövegben információkat megtalálni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében alkalmazni;
– a szövegben található információkat kombinálni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében felhasználni;
– összetett szöveg információit (adott esetben ismétlést követően) részleteiben megérteni és a feladat elvárásainak megfelelően, illetve a problémafelvetés tükrében felhasználni;
– képeket és illusztrációkat a feladat elvárásainak megfelelően értelmezni.</td><td colspan="2">Minden tantárgy:
szövegfeldolgozási technikák.</td></tr>
</table>

	A szöveg és a nyelvi kifejezőeszközök vizsgálata és feldolgozása A tanuló képes – a szövegben található érvelést igazságtartalma szempontjából megvizsgálni, elfogadni, vagy adott esetben ellentmondani annak; – a szöveget rendszerezve és logikus egységek mentén értelmezni, annak alapgondolatát továbbfűzni, az arra vonatkozó kérdéseket és problémákat feldolgozni; – írásbeli vagy szóbeli szövegben az írói szándékot felismerni. *Reflektálás összetett témákra, állásfoglalás és értékelés* A tanuló képes – a szöveg cselekményének és konfliktuskezelésének problematikáját, valamint azok motívumait és okait kidolgozni és értékelni, saját értékrendjével összevetni; – a probléma- vagy kérdésfelvetést tagolni, a probléma megoldásához, illetve a kérdés megválaszolásához szükséges információkat felismerni, illetve az információ hiányát jelezni; – ismeretterjesztő szöveget kritikai érzékkel értelmezni és érvekkel alátámasztott egyéni véleményt megfogalmazni; – a szerkezeti és tartalmi elemek ismeretében szöveget rekonstruálni vagy létrehozni.	
Kulcsfogalmak	Információtartalom, alapgondolat, problémafelvetés, nyelvi kifejezőeszköz, differenciált konfliktuskezelés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Szóbeli és írásbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Szövegek tartalmi információinak közvetítése és megadott szempont szerinti feldolgozása szóban és írásban, jegyzetelés, az esszéírás néhány technikája, meghatározott funkcionális szövegek alkotása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegek tartalmi információinak szakszerű közvetítése és megadott szempont szerinti feldolgozása szóban és írásban, az ennek megfelelő jegyzetelési technika képességének elmélyítése. Az esszéírás technikájának alkalmazása, funkcionális és érvelő szövegek alkotása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Irányított és önálló szövegfeldolgozás szövegalkotási stratégiák alkalmazása. A szöveg információinak szakszerű, a feladat megadásnak megfelelő közlése. A szöveg és illusztráció összefüggése. Adott szövegfajták tartalmi és formai követelményei. A szövegben fellelhető tények és érvek rendszerezése és bemutatása. Vélemény formálása és állásfoglalás. Adott téma kidolgozása, adatgyűjtés és források alkalmazása. Az esszé és értekezés típusai, jellemzői, az esszé- és értekezésírás folyamata. Funkcionális szövegek készítése. Internetes szövegalkotási gyakorlatok (forrásjegyzék, forrás megjelölése, hivatkozás).	*A tartalmi információk szakszerű közvetítése* A tanuló képes – a szövegben található érvrendszer felépítését ismertetni; – fontos tényeket szakmai teljességgel és pontossággal, megfelelő nyelvi eszközökkel előadni; – saját és idegen szövegeket a szövegfajtának és a szándékolt hatás eléréséhez megfelelően megtervezni és előadni; – a megírás körülményeinek függvényében, a megadott szempontok fokozott figyelembevételével formalizált írott szöveget alkotni. *Komplex összefüggések célnak és célcsoportnak megfelelő feldolgozása* A tanuló képes – monologikus kommunikációs helyzetekben vagy írásbeli szövegekben nehezebb témákat is adekvát módon közvetíteni; – gondolatmenetét párbeszédes kommunikációs helyzetekben szakszerű, logikus és jól érthető nyelvi eszközökkel ismertetni; – a különböző forrásokból	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd, érvelés, szövegfeldolgozás, jegyzetelés. *Magyar nyelv és irodalom*: esszé és értekezés írása, hivatalos szövegtípusok. *Informatika*: információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, internethasználat jogi, etikai kérdései.

	származó információkat egy koherens szövegben bemutatni; – az adott téma kidolgozására nézve egyes felhasznált szövegek és további források létjogosultságát mások számára kifejteni; – az egyes problémafelvetéseket az általános műveltség keretein belül kitágítani és magyarázni. *Érvelés, vita, állásfoglalás* A tanuló képes – állásfoglalását a logikai sémák helyes alkalmazásával alátámasztani és ezek alapján megfogalmazni azt; – párbeszédes kommunikációs helyzetekben a vita kimenetelére való tekintet nélkül, a szakmaiság elve alapján érvelni; – egyetértését, illetve elutasítását szakszerűen indokolni; – egyes helyzeteket, előzményeket, eseményeket és konfliktushelyzeteket a szövegösszefüggés és a cselekmény idejének szem előtt tartásával értelmezni; – mások megoldásait vizsgálatnak alávetni.	
Kulcsfogalmak	Önéletrajz, kérvény, hivatalos levél, esszé, érvelés, forrás, hivatkozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvhasználati kompetencia. Általános interakciós készség**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A nyelvhasználat és kommunikáció magabiztos birtoklása, a véleménynyilvánítás képessége, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználat és kommunikációs kultúra elmélyítése, aktív véleménynyilvánítás és érvelés képességének kialakítása, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak célirányos és kritikus használata, a nyelvközvetítés technikájának	

	elsajátíttatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Információk szerzése különböző csatornákon, azok felhasználása tanulási és iskolán kívüli helyzetekben. Vélemény alkotása és kinyilvánítása nyelvileg adekvát módon. Érvelés a saját vélemény mellett. A beszélő és hallgató szerepének váltakoztatása, a szerepnek megfelelő reagálás differenciált nyelvi eszközökkel. Szövegek elmondása magyar, illetve német nyelven.	*Véleménynyilvánítás – aktív részvétel a közös munkában* A tanuló képes – német nyelvű médiát információszerzés, illetve kapcsolatteremtés céljából önállóan használni; – nyelvhasználatát az előre látható kommunikációs helyzetekre beállítani; – az elektronikus kommunikációs formákat nagyobb nyelvi nehézségek nélkül használni. *Kommunikációs kultúra* A tanuló képes – változatos, nyelvileg megfelelő formában a beszélő és a hallgató szerepét váltogatni, valamint olyan szófordulatokat alkalmazni, melyek lehetővé teszik, hogy előadás közben időt nyerjen; – az egyes kommunikációs helyzeteket felmérni, nyelvhasználati kompetenciáját a szokásos kommunikációs helyzeteknek megfelelően alkalmazni; – másoknak nyelvileg és formailag differenciált visszajelzéseket adni; – mások közléseiben a különféle retorikai elemeket felismerni és megítélni, illetve saját megnyilatkozásaiban adekvát nyelvi eszközökkel a kívánt hatást elérni. *Nyelvi közvetítés* A tanuló képes – felkészülés után hosszabb lélegzetű német nyelvű írásbeli és szóbeli szövegeket magyarul elmondani; – felkészülés után magyar nyelvű szövegeket németül elmondani.	*Magyar nyelv és irodalom:* a szókincs és a retorikai elemek adekvát alkalmazása. *Informatika:* keresőprogramok használata, az internethasználat jogi, etikai kérdései.

Kulcsfogalmak	Kommunikációs szerep, média, retorika, retorikai elem, kapcsolatteremtés, visszacsatolás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Országismeret és interkulturalitás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A témákhoz kapcsolódó, a tanulók nyelvi szintjének megfelelő szókincs és életkorának megfelelő ismeretanyag.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az aktív szókincs fejlesztése, mélyítése a témákhoz kapcsolódóan. A témakörökhöz kapcsolódó ismeretek bővítése aktuális és autentikus szövegek alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A korosztálynak megfelelő tájékozottság a témakör és a résztémák kapcsán, az ismeretek közlése, a szókincs elsajátítása és feldolgozása. Az előző képzési szakaszok témaköreinek ciklikus bővítése. Aktuális szövegek és közlések a nyomtatott és elektronikus anyanyelvi médiából. Témák: – Személyes életvitel: az életút megtervezése, betegség/ egészség mint társadalmi kihívás, szabadidő és társadalom. – Társadalmi élet: étkezés: kultúr- és gazdaságtörténeti tényezők, migrációs kultúrák: integráció és identitás, globális kultúra – regionális kultúra. – Iskola, képzés, hivatás: iskola és felsőoktatási tanulmányok, képzés és munkaerőpiac. – Kulturális élet és média: hagyomány és modernség a zenében, a média társadalmi hatásai. – Gazdaság, technika, környezet: európai élettér, globalizáció, problémák és kihívások, a technikai fejlődés korlátai.	A tanuló képes – a tárgyalt témákban a kommunikáció minden területén részt venni, az elsajátított szókincset, a nyelvi eszközöket, szófordulatokat és idiómákat használni; – a témákhoz nagy szókinccsel és differenciált nyelvi kifejezőeszközökkel hozzászólni.	*Biológia-egészségtan:* környezetvédelem, egészségkárosodás, egészséges táplálkozás. *Földrajz:* turizmus, német nyelvű országok, gazdaság és társadalom. *Testnevelés és sport:* sport és felelősség. *Ének- zene:* zenei stílusok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* önkormányzati választások, Európai Unió története.

– Politika és történelem: demokrácia, társadalmi felelősség, elvándorlás és migráció, nemzetiségpolitika, Magyarország és a német nyelvű országok, Európa és az Európai Unió. – Német nyelv: a német nyelv szerepe Európában és a világon, két- és többnyelvűség.		
Kulcsfogalmak	Életút, társadalom, migráció, globalizáció, regionalitás, munkaerőpiac, nemzetiségpolitika, Európai Unió, két- és többnyelvűség.	

Tematikai egység / Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia A szó- és mondattan alapjai**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi fogalomrendszer ismerete a szófajok és mondatfajták körében. Alapvető szabályok ismerete és megfogalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság elmélyítése. A tanulók önállóságának további fejlesztése a szabályok felismerésében, azok megfogalmazásában, alkalmazásában és az önellenőrzésben.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szófajok biztos felismerése ismérveik megnevezésével szövegkörnyezetben és izoláltan. Minden igeidő helyes használata beszédben és írásban. Időegyeztetés. Módbeli segédigék szubjektív használata. Szenvedő szerkezet minden igeidőben módbeli segédigével is. Igevonzatok. A főnév ragozása minden esetben, „n-Deklination”, elöljárószók és vonzatuk, melléknév ragozása, fokozása, állítmányi használata, melléknevek vonzata, főnevesült melléknevek. Névmások (minden névmás). Egyszerű és összetett mondatok, alárendelés és mellérendelés (minden típus), főnévi igenévi és határozói igenévi szerkezetek.	A tanuló képes – alaktani és mondattani szerkezeteket biztonsággal és következetesen használni; – alaktani szerkezetek összefüggéseit felismerni; – bonyolult mondattani szerkezeteket is önállóan és jól alkalmazni; – mondattani szerkezetek funkcióját jórészt önállóan felismerni.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtani fogalmak, igeidők, igei vonzatok, melléknév, feltételes mód, összetett mondatok használata.
Kulcsfogalmak	Szófaj, igeidő, eset, nyelvtani nem, vonzat, alárendelés, mellérendelés, igeneves szerkezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Kiejtés és hangsúlyozás**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	A német irodalmi nyelv követelményeinek megfelelő kiejtés és hangsúlyozás. A helyi német nyelvjárás kiejtési sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jól érthető beszéd és helyes hanglejtés fejlesztése és differenciálása a kommunikációs szándéknak megfelelően.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Német köznyelvi fordulatok és szövegek hangozatásával, a beszélt nyelv alkalmazásával árnyalt kiejtés és hangsúlyozás fejlesztése. Kommunikáció anyanyelvi beszélőkkel. Nyelvjárási szövegek értése, elmondása.	A tanuló képes – érthetően, természetesen és helyes hanglejtéssel beszélni, a hanglejtést a mondanivalónak megfelelően variálni; – idegen akcentusa ellenére ismeretlen szavakat is jól érthetően kimondani és helyes hanglejtéssel beszélni; – szövegeket megfelelő előkészítés után helyi nyelvjárásban érthetően és helyes hanglejtéssel kimondani.	*Magyar nyelv és irodalom:* A kulturált véleménynyilvánítás. Kommunikációs funkciók ismerete és alkalmazása.

Kulcsfogalmak	Szó- és mondathangsúly, árnyalt hangsúlyozás és előadásmód.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi kompetencia. Helyesírás és központozás**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában. Önkontroll és szövegjavítás viszonylagos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság növelése. A normakövető és normától eltérő helyesírás felismertetése. A szöveg központozásának, a párbeszéd jelölése és az idézés szabályainak megtanítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult és ismeretlen szerkezetek biztos helyesírással történő írása. A központozás alapvető formai és tartalmi szabályainak alkalmazása. A mindennapi írásbeli munkákban az igényes helyesírásra való törekvés. Hibajavítási	A tanuló képes – szövegeket korrekt helyesírással leírni, a központozást hibátlanul alkalmazni és ezzel a mondanivalót is alátámasztani, – a tanult és ismeretlen	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv és az idegen nyelv különbsége (bekezdések jelölése, idézés).

gyakorlatok, önkorrektúra.	szerkezeteket egyaránt biztos helyesírással leírni; – a központozás alapvető formai és tartalmi szabályait helyesen alkalmazni.	
Kulcsfogalmak	Központozás, idézet és cím jelölése.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 150 óra**
Előzetes tudás	Az irodalom eddig tanult sajátos kifejezési formáinak felismerése és értelmezése. Irodalmi szövegek feldolgozásának technikája.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi alapműveltség építése. Irodalmi formák, műfajok, motívumok befogadása, értelmezése. Lírai alkotások, rövid és hosszabb epikai műfajok és dramatikus szövegek értelmezése képességének mélyítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A német irodalomból vett alkotások olvasása, értelmezése. Rövid és hosszabb terjedelmű epikai művek és modern történetek, egy kortárs regény, dramatikus szövegek és lírai alkotások. Az olvasás mint műélvezet megtapasztalása, az olvasás iránti igény felkeltése. Német nyelvű színházi előadás megtekintése élőben vagy filmen. A magyarországi német irodalomból vett szemelvények. Theodor Fontane: *Effi Briest;* Gerhard Hauptmann: *Bahnwärter Thiel;* egy kortárs regény (pl. Schlink: *Der Vorleser;* Lenz: *Schweigeminute);* Franz Kafka *három parabolája;* Johann Wolfgang von Goethe*: Willkommen und Abschied, Grenzen der Menschheit, Erlkönig, Zauberlehrling;* Heinrich Heine: *Deutschland. Ein Wintermärchen;* Josef von Eichendorff: *Das zerbrochene Ringlein, Mondnacht;* Rainer Maria Rilke két szabadon	A tanuló képes – a német nyelvű irodalom alkotásait műközpontúan elemezni, azokat korban és stílusirányzatok szerint elhelyezni, önállóan olvasni; – a hazai német irodalom összetett művein keresztül a népcsoport sorskérdéseit megismerni, ezáltal a nemzetiség problémáival azonosulni; – kortárs irodalmi példákat elolvasni és elemezni; – a három irodalmi műfaj alaki és tartalmi jegyeit felismerni, a műveket műfaj szerint csoportosítani, irodalmi műveket szempont szerint elemezni; – speciális művészi kifejezőeszközöket, adott irodalmi műalkotásból készült filmeket megtekinteni, azokat a művel összehasonlítani.	*Magyar nyelv és irodalom:* stílusirányzatok. *Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene:* ritmus. *Vizuális kultúra:* jelmez, kellék, díszlet. *Német népismeret:* a német népcsoport történelmének eseményei.

választott verse; Bertold Brecht*: Mutter Courage und ihre Kinder;* Friedrich Dürrenmatt: *Der Besuch der alten Dame.* Magyarországi német irodalom: szabadon választott négy-öt prózai mű (pl. Ludwig Fischer, Josef Mikonya, Franz Sziebert, Stefan Raile, Angela Korb, Christina Arnold*)*; hét-nyolc lírai alkotás (pl. Valeria Koch, Engelberg Rittinger, Robert Becker, Josef Michaelis, Claus Klotz, Franz Zeltner, Georg Fath, Alfred Manz, Angela Korb, Koloman Brenner, Christina Arnold, Béla Bayer).		
Kulcsfogalmak	Műfaj, műnem, kor, irányzat, költői kép, rím, refrén, szerkezet, regény, novella, elbeszélés, ballada, felvonás, jelenet, konfliktus, identitás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, a személyes tanulási sikerek és nehézségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tanulási stratégiák önálló alkalmazása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulást segítő csoportos és egyéni technikák alkalmazása. Egyéni tanulási mód fejlesztése. A jegyzetelés technikájának gyakorlása. Saját jegyzet alapján téma kifejtése. Szóbeli felelethez vázlatpontok készítése. Gondolattérkép készítése az olvasott szöveghez, a tárgyalt témakörhöz. Különböző információhordozók használata, prezentáció önálló összeállítása, bemutatása.	A tanuló képes – a megszerzett szókincset tartalmi kategóriák, ellentétes és rokon értelmük, valamint azonos alakúság szerint rendszerezni; – nyomtatott médiát (pl. egynyelvű szótár, lexikon) és elektronikus médiát információszerzésre használni; – hallott összetettebb szövegből az információkat megérteni; – különböző olvasási technikákat (globális, szelektív és részletes) a feladat elvárásainak	*Minden tantárgy:* jegyzetelés és lényegkiemelés technikája. *Vizuális kultúra*: kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.

	megfelelően alkalmazni; – a szöveg feldolgozása során tartalmi szervezőtechnikákat (pl. jegyzetelés, kulcsszavak megállapítása, tagolás, kategóriák felállítása, egyszerűsítés, cluster, mind map segítségével történő rendszerezés) alkalmazni; – összetett szövegek tartalmát összefoglalni; – az írásbeli szövegfajtákat funkciójuknak megfelelően alkalmazni; – a prezentációs technikákat önállóan kiválasztani és alkalmazni.	
Kulcsfogalmak	Gondolattérkép, mind map, cluster, prezentáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai kategóriák ismerete, ítéletalkotás irodalmi és hétköznapi szituációkban, az identitás fogalmának értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltságának kialakítása. A kulturális másság felismertetése, megértése és az erre épülő tisztelet kialakítása. Az identitás megfogalmaztatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalmi és ismeretterjesztő szövegek, valamint országismereti témák kapcsán ítéletek alkotása a szereplőkről. A tanulók mindennapjaiban megjelenő értékek helyes megítélésének kialakítása. A magyarországi német irodalmi alkotások tanulságainak értelmezése a saját személyre és a német népcsoportra kivetítve.	A tanuló képes – igénnyel és képességgel ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát, kreativitását önállóan fejleszteni; – az igazságot, az erkölcsöt az egyén életében és a társadalomban felismerni, a jelenségekre reflektálni, erkölcsi kérdésekben tájékozódni a német népcsoportra vonatkozóan is; – egyéni konfliktuskezelési stratégiákat és eljárásokat kialakítani; – a történeti érzéket tudatosan és önállóan fejleszteni, a másságot elfogadni, kezelni és arra reflektálni.	*Etika:* önismeret, magatartásformák közösségben. *Német népismeret:* a német népcsoport sorsfordulói.

Kulcsfogalmak	Azonosságtudat, önkifejezés, felelősség, konfliktus, identitás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló szövegelemzési jártassággal rendelkezik, képes a szövegek (ismeretterjesztő és szépirodalmi) feldolgozására és értelmezésére is. A szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet és stílust. Alkalmazza a tanult nyelvhelyességi normákat, az idézés szabályait. Képes értekezés készítésére a közismereti és irodalmi témák kapcsán. Nyelvhasználatát a tudatosságra törekvés jellemzi: önálló a szabályok felismerésében, azok megfogalmazásában, alkalmazásában és az önellenőrzésben. A tanuló szókincse aktív és differenciált, ismeretei bővültek az előző pedagógiai szakaszhoz képest. A tárgyalt témaköröket kapcsolatba tudja hozni korunk társadalmi, szociális és gazdasági jelenségeivel. Kialakult az aktív véleménynyilvánítás képessége, a világháló és egyéb kommunikációs média német nyelvű programjainak célirányos használata, elsajátította a nyelvközvetítés technikáját. A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat és a különféle információhordozókat, önállóan igazodik el az információk világában. Tájékozott a feldolgozott irodalmi alkotások különböző műfajaiban, a költői eszközök alkalmazásában és a kompozíciós eljárásokban. Képes a művekben felvetett problémákkal összefüggésben véleményt megfogalmazni, a művekben megjelenő álláspontokat azonosítani, összehasonlítani, az eltérő véleményeket megérteni. Fel tudja ismerni az erkölcsi értékeket, értékeli a különböző magatartásformákat. Meg tudja fogalmazni nemzetiségi hovatartozását.

10.5.2. a német nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei német nyelven

Kerettantervek:

Német népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Német nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

DEUTSCHE VOLKSKUNDE

Für die deutsche Nationalität in Ungarn sind die Sprache und Kultur grundlegende Voraussetzungen für den Erhalt und die Stärkung der Identität. Da seit Jahrzehnten ein fortgeschrittener Assimilationsprozess zu verzeichnen ist, kommt den Erziehungs- und Bildungseinrichtungen bei der Sprach- und Identitätsvermittlung eine Schlüsselposition zu. Bildung geht über die individuelle Verfügbarkeit über praktisches und verwertbares Wissen und Können und die Beherrschung elementarer Kulturtechniken hinaus. Bildung ist auch die Befähigung zu wertgeleitetem Handeln, das sich im individuellen Bereich unter anderem durch Selbstbestimmung, durch Urteils- und Kritikfähigkeit, durch Aufgeschlossenheit für Wissenschaft und Kunst und durch die Bereitschaft zur Erbringung von Leistung im Rahmen der jeweiligen individuellen Disposition kennzeichnet. Dieses Bedingungsgefüge eröffnet den Weg für ein Leben in Selbstverantwortung.

Im Sinne der Konzeption des lebenslangen Lernens sind der Erhalt und der Ausbau eines durchgehenden und erreichbaren Bildungsangebots die wichtigste Zielsetzung der in Ungarn lebenden Nationalitäten. Mit dem Angebot der Bildung in den Nationalitätensprachen korrespondiert aber auch die Verpflichtung für die Angehörigen der deutschen Nationalität, es in allen Lebensphasen zu nutzen und aktiv zu gestalten.

Sprachkenntnis auf hohem Niveau, die Pflege örtlicher Dialekte und Traditionen, die Kenntnis und die Auseinandersetzung mit ungarndeutscher Geschichte und Gegenwart sind zusammen mit der Kenntnis der modernen kulturellen Landschaften des deutschen Sprachraums unverzichtbare Elemente ungarndeutscher Identität.

In unserer modernen Welt ist das Lernen durch menschliche Kontakte genauso wichtig, wie das Erschließen von Wissen und Informationen, sowie die Entwicklung von Handlungsstrategien.

Für die Nationalitäten in Ungarn ist von ausschlaggebender Bedeutung, dass sie im Besitz zweier Muttersprachen sind. Wir müssen jedoch in Betracht ziehen, dass infolge der bereits erwähnten Assimilation die Bildungseinrichtungen nicht auf die von zu Hause mitgebrachten Sprachkenntnisse der Schüler bauen können. Um den Unterricht erfolgreich gestalten zu können, muss sich diese veränderte Situation in den Kompetenzen und Inhalten widerspiegeln.

Aus der Eigenart des Unterrichtsfaches, dass es auch die Aufgabe der Familie „Vermittlung von ungarndeutschen Werten und Traditionen, sowie Respekt vor deren“ immer mehr übernehmen soll, lassen sich auch die Ziele und Aufgaben ableiten.

Die Schüler der ungarndeutschen Schulen sollen zuerst auf Erlebnisbasis mit den wichtigsten Traditionen, mit der Lebensweise und mit der Kultur der Ungarndeutschen konfrontiert werden. Aus diesen Erlebnissen heraus sollen sie stufenweise durch handlungs- und projektorientierten Unterricht Kenntnisse zur Geschichte, Volkskunde, Sprache, Literatur und Medien aneignen.

Die Schüler sollen damit im Klaren sein, dass der Traditionspflege außerhalb der Familie auch verschiedene Institutionen und Organisationen dienen.

Das Fach „Deutsche Volkskunde“ ermöglicht den Schülern eine weitgehende Toleranz und Öffnung dem Anderssein gegenüber, die sie zur Akzeptanz der anderen Nationalitäten und Völker motiviert bzw. befähigt.

Die obligatorische eine Wochenstunde von der ersten bis zur zwölften Klasse ermöglicht eine intensive und tiefgehende Beschäftigung mit den Lerninhalten des Unterrichtsfaches. Obwohl eine Integration in andere Unterrichtsfächer nicht mehr vorgesehen ist, darf auf fächerübergreifende Annäherung in der Praxis nicht verzichtet werden. Ganz im Gegenteil: die Lerninhalte bergen diese Möglichkeiten in sich.

Die Aufgabe des Faches „Deutsche Volkskunde“ – nämlich Identitäts- und Wertevermittlung – wirkt sich auch auf die didaktisch- methodische Herangehensweise aus. Der Unterricht in offenen methodischen Formen sichert einen Kenntniserwerb, der über Erleben, Handeln, Begreifen zu Erfahrungen führt.

Diese kreativen und handlungsorientierten Erarbeitungsformen (Freiarbeit, Stationenspiel, museumspädagogische Beschäftigungen, Schulprojekte) sichern den Schülern jene Erfahrung, zu der sie in ihrem eigenen Umfeld nicht mehr gelangen können. Schrittweise werden sie dadurch in Kompetenzen eingeführt, die sie zur selbstständigen Projektarbeit befähigen.

Jahrgang 1–2

Diese ersten zwei Jahrgänge stellen den Übergang vom Kindergarten in den Schulalltag dar, d.h., dass zeitaufwendige handlungs- und unterrichtsorganisatorische Formen im Vordergrund stehen. Das individuelle Interesse bekommt Vorrang und es wird angestrebt, dass die Unterschiede der einzelnen Schüler schrittweise aufgehoben werden.

Im Bereich der Deutschen Volkskunde sind handlungsorientierter Kenntniserwerb und spielerische Herangehensweise zu betonen.

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Soziale Kontakte; Die Familie**	**Stundenzahl 12 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Familie, sowie der familiären Beziehungen; die Bedeutung der zwischenmenschlichen Beziehungen im Alltag erkennen lassen.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Person des Schülers in der Familie, Benennung der Familienmitglieder, Kenntnis der grundlegenden familiären und Verwandtschaftsverhältnissen. Zwischenmenschliche Beziehungen in verschiedenen Situationen. Anfertigen eines Familienstammbaumes, Gegenstände und Tätigkeiten im Alltagsleben der Vorfahren, diese sammeln. Mundart- bzw. Hochdeutsch- Ausdrücke im Themenbereich. Beschreibung von Personen und Gegenständen anhand von alten Fotos, Beantworten von Fragen bezüglich des Themas. Unterschiede zwischen dem „Früheren und dem Heutigen“. Gespräche in der Familie, Verwandtschaft mit Ungarndeutschen über ihr Leben. Spielerische Darstellung der Familienmitglieder.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* zeichnerische Darstellung von Gegenständen, Tätigkeiten. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Basteln, Modelle herstellen. *Heimat- und Sachkunde:* Kenntnisse über die Tätigkeiten im Alltag.

	Gesang-Musik: kurze Lieder, Sprüche über die Familie.
Schlüsselbegriffe	Familie, Mutter, Vater, Großeltern, Geschwister, früher, heute.

Lernbereich	**Wirtschaft, Technik, Umwelt – Das Zuhause und die nähere Umgebung**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Zuhause und das Umfeld, Kennen lernen der Pflanzen und Tiere im eigenen Umfeld.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Zuhause und die nähere Umgebung beschreiben, Pflanzen und Tiere im Umfeld benennen. Einige oft gebrauchte Ausdrucksformen der Mundart im Zusammenhang mit diesem Thema anwenden, sie mit dem Hochdeutschen vergleichen. Gesteuertes Sammeln von Gegenständen und geistigen Werten. Anfertigen und Präsentation von Zeichnungen und Modellen. Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen. Mündlicher Bericht über eigene Erfahrungen		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung des Themas. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Grundriss des Dorfes, Anfertigen eines Gebäudemodells. *Heimat- und Sachkunde:* Lebensraum der Pflanzen und Tiere. *Gesang-Musik:* Kinderlieder, Sprüche über Tiere, Pflanzen, Jahreszeiten.
Schlüsselbegriffe	Haus, Stube, Küche, Hof, Huhn, Pferd, Ente, Schwein, Gemüsegarten, Zwiebel, Kartoffel.	

Lernbereich	**Wirtschaft, Technik, Umwelt – Verkehr**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Verkehrsmittel von Früher und Heute.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Benennung alter Verkehrsmittel, Vergleich ihrer Funktion mit der heutigen. Kenntnis einiger oft gebrauchter Ausdrucksformen der Mundart im Zusammenhang mit diesem Thema. Gesteuertes Sammeln von Gegenständen und geistigen Werten. Präsentation von Zeichnungen und Modellen. Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen Mündlicher Bericht über eigene Erfahrungen.		*Heimat- und Sachkunde:* Verkehr, Orientierung. *Gesang-Musik:* Kinderspiele über die Verkehrsmittel.
Schlüsselbegriffe	Zu Fuß, Fußgänger, Wagen, Pferd, Fahrrad, öffentlicher Verkehr.	

Lernbereich	**Wirtschaft, Technik, Umwelt – Haustiere**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Nutztiere um das Haus, Bewusstmachung ihrer Rolle in der Versorgung der Familie.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Benennen der Tiere auf dem Bauernhof, ihre Pflege, Nutzmöglichkeiten. Kenntnis einiger oft gebrauchter Ausdrucksformen der Mundart im Zusammenhang mit diesem Thema. Gesteuertes Sammeln von Gegenständen und geistigen Werten. Anfertigung und Präsentation von Zeichnungen und Modellen (z.B. aus Maiskolben). Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen. Mündlicher Bericht über eigene Erfahrungen.		*Heimat- und Sachkunde:* Haustiere.
Schlüsselbegriffe	Füttern, Tränken, Huhn, Pferd, Gans, Schwein, Hase, Eimer, Heu.	

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Lebensweise**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen des Lebens und Alltags des Dorfes. Kooperation, Erwecken und Stärken der Verantwortung dem Umfeld gegenüber.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Leben in der Ortschaft früher. Kennenlernen von Einrichtungs- und Gebrauchsgegenständen während des Besuchs im Heimatmuseum. Beobachten und Zeichnen von Möbelverzierungen. Gesteuertes Sammeln von Gegenständen und geistigen Werten. Anfertigung und Präsentation von Zeichnungen und Modellen. Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen. Mündlicher Bericht über eigene Erfahrungen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* Zeichnen von Einrichtungsgegenständen, Motiven. *Technik, Lebensführung und Praxis.* Grundriss des Heimatmuseums, Anfertigen von Modellen.
Schlüsselbegriffe	Haus, Heimatmuseum, Hof, Keller, Stall, Tisch, Stuhl, Kasten (Schrank), Truhe.	

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Feste und Feiertage**	**Stundenzahl 18 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Ereignisse um den Weihnachts- und Osterfestkreis.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen der Geschehnisse um den Weihnachtsfestkreis herum: Krippenspiel, Traditionen der Bescherung. Kennenlernen der Geschehnisse um den Osterfestkreis herum: Eierfärben, den Osterhasen rufen. Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen. Kleinere Projekte durchführen, ein Krippenspiel vortragen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* visuelle

		Darstellung des Themas. *Technik, Lebensführung und Praxis:* authentischer Christbaumschmuck, Eierfärben. *Gesang-Musik:* Kinderlieder zu den Feiertagen.
Schlüsselbegriffe	Weihnachten, Krippe, Pate, Ostern, Zwiebelschale, Eierrollen.	

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Musik und Tanz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Musik- und Bewegungskultur.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Erlernen von Reimen, Kinderliedern, Tanzmotiven, Spielen von Kreis- und Geschicklichkeitsspielen. Erlernen von altersgerechten und der Situation entsprechenden Kinderspielen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Gesang- Musik:* Einstudieren von Liedern. *Körpererziehung und Sport:* Einstudieren von Tänzen.
Schlüsselbegriffe	Kreis, Reihe, Handfassung, Abzählreim, Paar.	

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Volksdichtung**	**Stundenzahl 12 Stunden**
Vorkenntnisse		
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Werke der Volksdichtung. Entwicklung des Textverstehens.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Lyrische, epische und dramatische Texte aufführen, Rollenspiele gestalten. Erlernen von Sprüchen, Reimen, Sprichwörtern. Gedichte, Märchen lesen. Lesen mit Werken ungarndeutscher Autoren, Dramatisieren der gelernten Bräuche. Deutschsprachiges Theaterstück vortragen bzw. ansehen.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Ungarische Sprache und Literatur:* dichterische Mittel. *Gesang-Musik:* Einstudieren von kurzen Volksliedern.
Schlüsselbegriffe	Spruch, Reim, Sprüchlein, Sprichwort, Märchen, Gestalt, Theater.

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Die Schüler haben grundlegende Kenntnisse in den behandelten Themen, können in jeder Gattung ein Werk auswendig bzw. nacherzählen, wissen über die eigene Familie und verwandtschaftliche Beziehungen Bescheid, sprechen über noch lebende Bräuche auf Grund eigener Erlebnisse, führen einfache Lieder, Kreisspiele, Tänze vor.

Jahrgang 3–4

Der dritte und vierte Jahrgang steht im engen Zusammenhang mit den ersten zwei Jahrgängen; nur dass hier jene Lern- und Lehrprozesse, die mit schulischer Leistung zusammenhängen, verstärkt erscheinen.

Besonderer Wert wird auf die persönliche Motivation gelegt, dazu dienen die offenen Unterrichtsformen. Das auf Erfahrung basierende Lernen steht im Mittelpunkt.

Lernbereich	Persönliche Lebensgestaltung – Soziale Kontakte	Stundenzahl 8 Stunden
Vorkenntnisse	Alltagspflichten und Aufgabenteilung in der Familie.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen des Zusammenlebens der Generationen, Bewusstmachung der Rolle der Familie.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Schüler erhalten Informationen über das Zusammenleben der Generationen, über Pflichten der Kinder früher und heute		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche

Vergleich des Familienlebens früher – heute. Sie erkennen das System des Zusammenlebens früher und heute. Sammeln von Familienfotos, anhand derer Beschreibung von Personen und Gegenständen. Mundart- bzw. Hochdeutsch- Ausdrücke nebeneinanderstellen. Tabelle erstellen: früher und heute.	Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung von Gegenständen und Tätigkeiten. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Basteln, Anfertigung von Modellen. *Heimat- und Sachkunde:* Kenntnisse über Tätigkeiten des Alltags.
Schlüsselbegriffe	Eltern, Großeltern, Urgroßeltern, Arbeitsteilung, Hilfe, Aufgabe, Gesicht, Haare, Kleider.

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Bekleidung**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Bezeichnungen von Kleidungsstücken.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Erkennen der Unterschiede in der Tracht der Völker und Volksgruppen bzw. in der Tracht der Kinder entsprechend der Altersklasse.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen der Tracht der Klein- und Schulkinder, ihre Beschreibung. Stickereimuster beobachten, zeichnen. Erlernen von Mundart- bzw. Hochdeutsch- Ausdrücken. Sammeln von Kleidungsstücken, Ausstellung im Klassenzimmer, Beschriften mit Benennungen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* Stickereimotive. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Sammeln von Stoffen und ihre kreative Anwendung.
Schlüsselbegriffe	Wickelkissen, Socken, Strümpfe, Patschker, Käppchen, Hose, Rock, Blume.	

Lernbereich	**Wirtschaft, Technik, Umwelt – Orientierung im eigenen Umfeld**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse	Bezeichnungen zur lokalen Orientierung in einer Ortschaft.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Struktur eines ungarndeutschen Dorfes. Entwicklung der Orientierung im Raum.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Bezeichnung von alten Straßennamen und der bedeutenden Einrichtungen im Ort und ihre lokale Zuordnung. Mündlicher Bericht über eigene Erfahrungen. Den Grundriss der Ortschaft zeichnen. Kenntnis einiger oft gebrauchter Ausdrucksformen der Mundart.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung des Themas. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Grundriss des Dorfes Gebäudemodell. *Heimat- und Sachkunde:* Lebensraum der Pflanzen und Tiere.
Schlüsselbegriffe	Straße (Gasse), Flur, Kirche, Schule, Friedhof, Kalvarienberg.	

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Lebensweise**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Kenntnisse im Bereich „Gesundheit“, „Kranksein“.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen einiger Heilmethoden und ihrer Anwendung in der Praxis.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Sammeln und Ausprobieren von Heilmethoden. Heilmittel und ihre Anwendung kennen lernen. Die kennengelernten Heilmethoden mit den heutigen Verfahren vergleichen. Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.

		Visuelle Kultur: Zeichnen von Heilpflanzen.
Schlüsselbegriffe	Brennnessel, Kamille, Umschlag, Tee, Kochen, schmieren, Schmalz, tröpfeln.	

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Feste und Feiertage**	**Stundenzahl 18 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse anhand der Erfahrungen und des Gelernten über die genannten Feste des Kirchenjahres.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen einiger Bräuche des Kirchenjahres und von Familienfesten.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen von Adventsbräuchen, Gebeten, Liedern. Weihnachtsbräuche in der Familie, Speisen, Gebäck zubereiten. Die Rolle der Erstkommunion im Leben der Kinder früher und heute. Eigene Erfahrungen mit dem Erzählten vergleichen. Einen mündlichen Bericht verfassen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung des Themas. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Zubereitung von Speisen, Basteln von authentischem Christbaumschmuck.
Schlüsselbegriffe	Roratemesse, Feiertage, Schutzheilige, Dörrobst (Hutzel), Hostie, Kommunion, Kerze.	

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Essen und Trinken**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Orientierung in der Küche.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Küche und deren Geräte, der Charakteristika der traditionellen Speisen.	

Anforderungen/Lerninhalte		Fächerübergreifende Aspekte
Zubereiten von traditionellen Speisen anhand gesammelter alter Kochrezepte. Sammeln, Benennen von Küchengeräten, Ausstellen im Klassenzimmer. Sammeln von Lebensweisheiten auf Wandschützern, diese systematisieren, ihren Sinn deuten. Handlungsorientiertes und auf Erfahrung basierendes Lernen: Sammelarbeit.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* Zeichnungen von Wandschützermotiven und Wandschützertexten. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Zutaten von Speisen, ihre Zubereitung.
Schlüsselbegriffe	Nudeln, Knödel, Kraut, Bohnen, Kochlöffel, Nudelwalger, Schüssel, Topf, Wandschützer.	

Lernbereich	Kulturelles Leben und Medien – Musik und Tanz	Stundenzahl 5 Stunden
Vorkenntnisse	Vorhandene Bewegungskoordination.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aneignung altersgerechter Tanzmotive. Entwicklung vom Rhythmus und der Bewegungskultur.	

Anforderungen/Lerninhalte		Fächerübergreifende Aspekte
Kennen lernen, Erlernen und Vortragen traditioneller Volkstänze. Singen von Volksliedern anhand authentischer Sammlungen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Gesang-Musik:* Einstudieren von Liedern. *Körpererziehung und Sport:* Einstudieren von Tänzen.
Schlüsselbegriffe	Polka, Siebenschritt, Strophe, Melodie, langsam, schnell.	

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Volksdichtung, Literatur**	**Stundenzahl 6 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der elementaren Formen der Literatur.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Fähigkeit des Vortragens.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen und Lesen von Sprüchen, Reimen, Sprichwörtern. Gedichte, Märchen und Werke ungarndeutscher Autoren kennen lernen und vortragen. Dramatisieren der Bräuche, Besuch einer deutschsprachigen Theateraufführung.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Ungarische Sprache und Literatur:* dichterische Mittel. *Gesang-Musik:* Spiele mir verschiedener Melodie, Volksinstrumente.
Schlüsselbegriffe	Sprichwort, Sage, Autor, Dichter, Schriftsteller.	

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Gruppen- und altersspezifische Medien**	**Stundenzahl 6 Stunden**
Vorkenntnisse	Verständnis der Texte, Sendungen für Kinder.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der altersgerechten gedruckten- und Printmedien. Entwicklung des Medienbewusstseins. Entwicklung des Textverstehens.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen der Sendungen der Kinderprogramme des ungarndeutschen Fernsehens, Nachbereitung der Inhalte im Unterricht. Kinderbeilage der Neuen Zeitung regelmäßig verfolgen. Wichtige Informationen einem Text entnehmen.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Zeitung, Sendung, Artikel, Rätsel, Aufnahme.	

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Nationalität**	**Stundenzahl** **2 Stunden**
Vorkenntnisse	Verständnis des Begriffs „Anderssein“.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Wahrnehmen der Existenz der deutschen Volksgruppe im Leben einer Ortschaft. Entwicklung der Kommunikation.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Spielerisches Entdecken der Geschichte der Ortschaft. Kennenlernen des Ortes bezüglich seiner Nationalitäten. Zusammenarbeit und Verantwortung im Alltag: in den Familien, in der Schule und im Freundeskreis. Ausdruck von Zustimmung, Zweifel/Unsicherheit, Abweisung in dialogischen Kommunikationssituationen mit einfachen sprachlichen Mitteln.		*Heimat- und Sachkunde:* Zusammensetzung der Bevölkerung einer Ortschaft.
Schlüsselbegriffe	Siedlung, Geschichte, Nationalität, Volksgruppe, Einwohner.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Die Schüler haben grundlegende Kenntnisse in den behandelten Themen, können in jeder Gattung ein Werk auswendig bzw. nacherzählen, formulieren Unterschiede zwischen dem „Früheren“ und dem „Heutigen“ in den behandelten Themen, verstehen einige oft gebrauchte Ausdrucksformen des Wohnortes, berichten über eigene Erfahrungen, einige Tanzmotive vorführen, entnehmen einem Text wichtige Informationen.

DEUTSCHE VOLKSKUNDE

Für die deutsche Nationalität in Ungarn sind die Sprache und Kultur grundlegende Voraussetzungen für den Erhalt und die Stärkung der Identität. Da seit Jahrzehnten ein fortgeschrittener Assimilationsprozess zu verzeichnen ist, kommt den Erziehungs- und Bildungseinrichtungen bei der Sprach- und Identitätsvermittlung eine Schlüsselposition zu. Bildung geht über die individuelle Verfügbarkeit über praktisches und verwertbares Wissen und Können und die Beherrschung elementarer Kulturtechniken hinaus. Bildung ist auch die Befähigung zu wertgeleitetem Handeln, das sich im individuellen Bereich unter anderem durch Selbstbestimmung, durch Urteils- und Kritikfähigkeit, durch Aufgeschlossenheit für Wissenschaft und Kunst und durch die Bereitschaft zur Erbringung von Leistung im Rahmen der jeweiligen individuellen Disposition kennzeichnet. Dieses Bedingungsgefüge eröffnet den Weg für ein Leben in Selbstverantwortung.

Im Sinne der Konzeption des lebenslangen Lernens sind der Erhalt und der Ausbau eines durchgehenden und erreichbaren Bildungsangebots die wichtigste Zielsetzung der in Ungarn lebenden Nationalitäten. Mit dem Angebot der Bildung in den Nationalitätensprachen korrespondiert aber auch die Verpflichtung für die Angehörigen der deutschen Nationalität, es in allen Lebensphasen zu nutzen und aktiv zu gestalten.

Sprachkenntnis auf hohem Niveau, die Pflege örtlicher Dialekte und Traditionen, die Kenntnis und die Auseinandersetzung mit ungarndeutscher Geschichte und Gegenwart sind zusammen mit der Kenntnis der modernen kulturellen Landschaften des deutschen Sprachraums unverzichtbare Elemente ungarndeutscher Identität.

In unserer modernen Welt ist das Lernen durch menschliche Kontakte genauso wichtig, wie das Erschließen von Wissen und Informationen, sowie die Entwicklung von Handlungsstrategien.

Für die Nationalitäten in Ungarn ist von ausschlaggebender Bedeutung, dass sie im Besitz zweier Muttersprachen sind. Wir müssen jedoch in Betracht ziehen, dass infolge der bereits erwähnten Assimilation die Bildungseinrichtungen nicht auf die von zu Hause mitgebrachten Sprachkenntnisse der Schüler bauen können. Um den Unterricht erfolgreich gestalten zu können, muss sich diese veränderte Situation in den Kompetenzen und Inhalten widerspiegeln.

Aus der Eigenart des Unterrichtsfaches, dass es auch die Aufgabe der Familie „Vermittlung von ungarndeutschen Werten und Traditionen, sowie Respekt vor deren“ immer mehr übernehmen soll, lassen sich auch die Ziele und Aufgaben ableiten.

Die Schüler der ungarndeutschen Schulen sollen zuerst auf Erlebnisbasis mit den wichtigsten Traditionen, mit der Lebensweise und mit der Kultur der Ungarndeutschen konfrontiert werden. Aus diesen Erlebnissen heraus sollen sie stufenweise durch handlungs- und projektorientierten Unterricht Kenntnisse zur Geschichte, Volkskunde, Sprache, Literatur und Medien aneignen.

Die Schüler sollen damit im Klaren sein, dass der Traditionspflege außerhalb der Familie auch verschiedene Institutionen und Organisationen dienen.

Das Fach „Deutsche Volkskunde“ ermöglicht den Schülern eine weitgehende Toleranz und Öffnung dem Anderssein gegenüber, die sie zur Akzeptanz der anderen Nationalitäten und Völker motiviert bzw. befähigt.

Die obligatorische eine Wochenstunde von der ersten bis zur zwölften Klasse ermöglicht eine intensive und tiefgehende Beschäftigung mit den Lerninhalten des Unterrichtsfaches. Obwohl eine Integration in andere Unterrichtsfächer nicht mehr vorgesehen ist, darf auf fächerübergreifende Annäherung in der Praxis nicht verzichtet werden. Ganz im Gegenteil: die Lerninhalte bergen diese Möglichkeiten in sich.

Die Aufgabe des Faches „Deutsche Volkskunde“ – nämlich Identitäts- und Wertevermittlung – wirkt sich auch auf die didaktisch-methodische Herangehensweise aus. Der Unterricht in offenen methodischen Formen sichert einen Kenntniserwerb, der über Erleben, Handeln, Begreifen zu Erfahrungen führt.

Diese kreativen und handlungsorientierten Erarbeitungsformen (Freiarbeit, Stationenspiel, museumspädagogische Beschäftigungen, Schulprojekte) sichern den Schülern jene Erfahrung, zu der sie in ihrem eigenen Umfeld nicht mehr gelangen können. Schrittweise werden sie dadurch in Kompetenzen eingeführt, die sie zur selbstständigen Projektarbeit befähigen.

Jahrgang 5–6

Diese beiden Jahrgangsstufen zeugen von einer zunehmenden Kenntnisvermittlung. Damit im Zusammenhang tritt immer mehr die Entwicklung kognitiver Kompetenzen in den Vordergrund, wobei das auf Erfahrung basierende Wissen weiterhin eine zentrale Rolle einnimmt. Es erscheinen solche Themenbereiche, die die bewusste Identitätsbekennung vorbereiten.

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Soziale Kontakte**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der Konstellation der Personen innerhalb der Verwandtschaft.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der ausgeweiteten Verwandtschafts- und zwischenmenschlichen Beziehungen.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Bezeichnungen und Charakteristika der weiteren Verwandtschafts- und zwischenmenschlichen Beziehungen. Anfertigen, Präsentieren des Stammbaumes auf mehrere Generationen zurückgehend in zeichnerischer Form. Fragen stellen im Zusammenhang mit dem Thema.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Tante, Onkel, Kusine, Cousin, Ahnen, Freundschaft.	

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Familienfeste**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Benennungen von Familienfesten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Hochzeitsbräuche.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Kennen lernen und Sammeln von Hochzeitsbräuchen. Eine Einladung schreiben, die Einladung dramatisieren, den Ablauf der Hochzeit in Form einer Bildgeschichte darstellen. Szenen aus verschiedenen Gesichtspunkten erzählen und vorführen. Hochzeitstraditionen wiederbeleben.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Hochzeit, Braut, Bräutigam, Brautführer, Brautjungfer, Vorbereitungen, Hochzeitsspruch, Kapelle, Trauung.

Lernbereich	Schule, Ausbildung, Beruf – Schule früher und heute	Stundenzahl 8 Stunden
Vorkenntnisse	Orientierung im Schulalltag.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Schule und des Unterrichts früher und heute. Wecken des Interesses für die Vergangenheit, die Wurzel und Werte früherer Generationen.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Kennen lernen des Schulgebäudes, des Klassenzimmers und seiner Einrichtung früher anhand von alten Fotos sowie beim Besuch im Schulmuseum. Durchführung von Projekten. Ablauf des Unterrichts im Vergleich zu Heute. Formen des Lobs, Tadels. Regeln und Rechte im Alltag. Kennen lernen der Frakturschrift/ Kurrentschrift. Das Interesse der Schüler an der Vergangenheit und an den Wurzeln der Volksgruppe und an den Werten der früheren Generationen wecken. Systematisieren und Präsentieren der gewonnenen Kenntnisse im Unterricht.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* zeitliche Einordnung der Frakturschrift.
Schlüsselbegriffe	Schiefertafel, Griffel, Tintenfass, Fibel, Zeugnis, Tadel, Lob.

Lernbereich	Schule, Ausbildung, Beruf – Arbeit und Lebensunterhalt	Stundenzahl 8 Stunden
Vorkenntnisse	Berufsbezeichnungen in der Familie und im Umfeld.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der typischen Berufe früher.

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen traditioneller Berufe, Rohstoffe, Materialien, Produkte. Benennen von Tätigkeiten und der dazu nötigen Arbeitsmittel. Bewusstmachen von Aufgabenbereiche in den Berufen. Interviews und Gespräche im Ort, gesteuerte Sammelarbeit, Durchführung von Projekten. Systematisierung und Präsentation der gewonnenen Kenntnisse im Unterricht.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* Zeichnen typischer Motive.

Schlüsselbegriffe	Fassbinder, Steinmetz, Töpfer, Fass, Grabstein, Wegkreuz, Stemmeisen, Hammer, Drehscheibe, Lehm, Krug.

Lernbereich	**Wirtschaft, Technik, Umwelt – Wohnort**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Kenntnisse über die Ortschaft.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vermittlung von Informationen, Kenntnissen über den Wohnort, die nähere Umgebung und das Bauernhaus. Entwicklung der Orientierung im Raum.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen des Wohnortes und der näheren Umgebung: Flurnamen, Dorfformen, lokale Bezeichnungen für Dorfteile, diese sammeln und präsentieren. Raumbezeichnungen für eine Siedlung, Ortsbezeichnungen. Geographische Orientierung im Zusammenhang mit gelernten bzw. gesammelten Inhalten. Dorfformen zeichnen. Einrichtungen, Grundriss des Dorfes beschriften. Räume im Bauernhaus und Gebäude auf dem Grundstück benennen. Kennen lernen der Einrichtungsgegenstände und derer Anwendung.	*Naturkunde:* Begriffe im Zusammenhang mit dem Thema, Grundriss, Modelle.

Schlüsselbegriffe	Flur, Straßendorf, Taldorf, Unterdorf, Oberdorf, Ortsschild, Speisekammer, Stall, Scheune. Hühnerstall, Sommerküche, Dachboden, Backofen, Vordere Stube, Simperl, Spinnrad, Butterfass.

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Feste und Feiertage**	**Stundenzahl 13 Stunden**
Vorkenntnisse	Einige grundlegende Elemente der Feste des Kirchenjahres.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Einige Feste des Kirchenjahres eingehender kennen lernen.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Einen Christbaum in traditioneller Form schmücken. Neujahrswünsche einstudieren, vortragen. Sammeln von Faschingsbräuchen, diese in Form einer Bildgeschichte darstellen, einen Faschingsumzug rekonstruieren. Kennen lernen der Fastenverbote und -speisen. Einblick in den biblischen Hintergrund einzelner Feste. Sammeln von Informationen zum gegebenen Thema, Anwenden des Gelernten in Situationen mit gelenkten Aufgaben. Anwendung der geübten Präsentationstechniken. Traditionen wiederbeleben.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema, Reime, Sprüche. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung des Themas. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Anfertigung von Christbaumschmuck und Ostereier bemalen. *Gesang-Musik:* Krippenspiel. *Informatik:* Zusammenstellen einer Präsentation.
Schlüsselbegriffe	Wacholder, Puffmais, Dörren, Verkleidung, Faschingskrapfen, Fastenzeit, Tanzveranstaltung, Tau, Nagetiere.	

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Lebensweise**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Kenntnisse über die Lebensweise der Volksgruppe.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Einblick in die Lebensweise der Nationalität bezüglich der Werk- bzw. Festtage gewinnen.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Unterhaltung: Volksbräuche der Kirmes wachrufen. Systematisierung und Präsentation der gewonnenen Kenntnisse im Unterricht. Szenen aus dem Leben der Kirmes aus verschiedenen Gesichtspunkten erzählen und vorführen.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Kirmesbaum, Markt, Mitbringsel.

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Musik und Tanz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis von Volksliedern und Tanzmotiven.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Einstudieren von traditionellen Volkstänzen und Volksliedern. Stärkung der Wertschätzung der Vergangenheit gegenüber.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Einstudieren, Vortragen von Volkstänzen und Volksliedern. Die Schüler erkennen die Werte der früheren Generationen und vergleichen sie mit der heutigen Wertordnung. Einblick in die Volksmusiktradition mithilfe von Tonaufnahmen.	*Gesang-Musik:* Volksmusik, Instrumente. *Körpererziehung und Sport:* Tanzmotive.
Schlüsselbegriffe	Rhythmus, Volkslied, Blasmusik, Trompete, Ziehharmonika (Akkordeon), Geige.

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Volksdichtung, Literatur**	**Stundenzahl 6 Stunden**
Vorkenntnisse	Elementare Kenntnisse über die Gattungsmerkmale.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Verständnis lyrischer, epischer, dramatischer Texte. Entwicklung des Textverstehens.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen von Märchen und Sagen, deren Inhalt nacherzählen. Grundlegende Kenntnisse über die Werke ungarndeutscher Autoren.	*Ungarische Sprache und Literatur:* dichterische Mittel, Gattungen.
Schlüsselbegriffe	Märchenfiguren, Anthologie, Gedichtband, Sagensammlung, Titel, Inhalt.

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Gedruckte Presse und Printmedien**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der Medienszene für Kinder.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der ungarndeutschen Medien bezüglich der Themen für Jugendliche.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Ungarndeutsche Medien für Jugendliche: Lesen der Beilage der Neuen Zeitung. Wichtige Informationen eines Textes oder Absatzes hervorheben. Kindersendungen von Unser Bildschirm verfolgen.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Informatik:* Einsatz vom Internet.
Schlüsselbegriffe	Beilage, Rubrik, Reportage, Reporter.

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Nationalität**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Volksgruppenzugehörigkeit der Mitschüler kennen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vermittlung von grundlegenden Informationen über die Nationalitäten in Ungarn. Offenheit anderen Volksgruppen gegenüber.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen der Nationalitäten in Ungarn. Namen von Nationalitäten. Siedlungsgebiete der Ungarndeutschen. Die ersten Schritte zum Erkennen der Zugehörigkeit. Offenheit anderen Nationalitäten gegenüber.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Naturkunde:* Orientierung auf der Landkarte.

Schlüsselbegriffe	Volksgruppe, Nationalität, Mehrheitsnation, Bezeichnungen der Siedlungsgebiete.

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Die Schüler haben grundlegende Kenntnisse in den behandelten Themen, sammeln Informationen zu einem gegebenen Thema, heben wichtige Informationen eines Textes hervor, orientieren sich auf der Landkarte Ungarns, verwenden historische Zeitangaben richtig, wenden die gelernten Präsentationstechniken an.

Jahrgang 7–8

Basierend auf die vorherigen Etappen werden die Schlüsselkompetenzen verstärkt erweitert und verfeinert. Den zunehmend komplexeren Lerninhalten entsprechend werden die bisher angeeigneten Fähigkeiten intensiviert und variiert.

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Bekleidung**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der Benennungen von Kleidungsstücken der Tracht der Klein- und Schulkinder, sowie des Wortschatzes zur modernen Kleidung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Erscheinungsformen der regionalen Volkstracht. Erweiterung des Bestandes von Mundartwörtern durch Aufgaben.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Kennen lernen der Kleidungsstücke verschiedenen Alters, Geschlechtes in der Region. Sammeln von charakteristischen Stoffen, Motiven und Farben. Pflege und Aufbewahrung. Erweiterung des dialektalen Wortschatzes mit Hilfe von Aufgaben.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Visuelle Kultur:* Motive, Muster. *Chemie:* Säuren, Stärke.
Schlüsselbegriffe	Schuhe, Strümpfe, Unterrock, Oberrock, Schürze, Hemd, Leibl, Halstuch, „Tschepl“, Hose, Klumpen, Pelzmütze.

Lernbereich	Wirtschaft, Technik, Umwelt – Siedlungsstruktur	Stundenzahl 1 Stunde
Vorkenntnisse	Orientierung auf der Landkarte Ungarns.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erlernen von Raumbezeichnungen bezüglich der Siedlungsgeschichte der Ungarndeutschen.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Von Ungarndeutschen bewohnte Gebiete, sachgerechte Benennung der Gebiete. Orientierung in Raum und Zeit.	*Geographie:* topographische Orientierung.
Schlüsselbegriffe	Ofner Bergland, Schwäbische Türkei, Banat, Batschka, Buchenwald (Bakony).

Lernbereich	Wirtschaft, Technik, Umwelt – Traditionelle Landwirtschaft	Stundenzahl 10 Stunden
Vorkenntnisse	Kenntnis des Wortschatzes im Zusammenhang mit den landwirtschaftlichen Arbeiten, mit dem Bauernhof.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Aufgaben im Bauernjahr.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Das Bauernjahr: Arbeitsteilung nach Geschlecht, Arbeit im und ums Haus, auf dem Feld. Ernte, Weinlese. Arbeitsschritte, Werkzeuge, Abschlussfeste Vermögensverhältnisse: reich-arm. Erweiterung des dialektalen Wortschatzes mit Hilfe von Aufgaben.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Gesellschaftsschichten. *Geographie; Biologie-Gesundheitskunde:* Landwirtschaft, Pflanzenanbau, Viehzucht.
Schlüsselbegriffe	Jahreszeiten, Saat, Ernte, Einbringen, Hacken, Mähen, Rechen, Joch, Hektar.

Lernbereich	Gesellschaftliches Leben – Lebensweise	Stundenzahl 8 Stunden
Vorkenntnisse	Grundlegender Wortschatz zu den Themen: Krankheit, alternative Heilung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen von Heilmethoden, Deuten von Lebensweisheiten, Vorstellen der Unterhaltungsmöglichkeiten im Winter. Entwicklung des Textverstehens und des Hervorhebens.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Heilmittel und ihre Anwendung, Heilmethoden. Lebensweisheiten, Bauernregeln. Die einzige Unterhaltung im Winter: Spinnstube. Aneignung der Technik des Notierens und Hervorhebens wichtiger Informationen an längeren Texten. Zusammenfassung der mündlichen Äußerungen anderer, Hervorheben der wesentlichen Feststellungen, sowie Stellungnahme im Zusammenhang mit diesen in dialogischen Kommunikationssituationen.	*Biologie-Gesundheitskunde:* Sammeln von Pflanzen, Pflanzenbestimmung; Krankheiten, Heilen. *Geographie:* Klima, Wetter. *Gesang-Musik:* Lieder.
Schlüsselbegriffe	Aberglaube, Brauchweib, Sud, Umschlag, Heilpflanze, Spinnen, Sticken, Aussteuer.

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Essen und Trinken**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegender Wortschatz: Lebensmittel und Essgewohnheiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Essgewohnheiten der Werk- und Festtage, Erkennen von Regelhaftigkeit. Entwicklung des Textverstehens und des Hervorhebens.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Sammeln von Grundstoffen, Zutaten, Essgewohnheiten, Systematisieren der Informationen nach Schwerpunkten. Erkennen der Unterschiede zwischen Festessen und alltäglichem Essen, die Gründe dafür herausfinden. Zusammenstellen des Speiseplans der Woche, der Tischordnung. Schritte der Konservierung und Gebäckherstellung. Aneignung der Technik des Notierens und Hervorhebens wichtiger Informationen. Zusammenfassung der mündlichen Äußerungen anderer, Hervorheben der wesentlichen Feststellungen, sowie Stellungnahme im Zusammenhang mit diesen in dialogischen Kommunikationssituationen.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Biologie-Gesundheitskunde:* Lebensmittel, gesunde Ernährung. *Chemie:* Konservierungsmittel.

Schlüsselbegriffe	Sich wiederholende Speisen, Fleischtag, Knödel-, Kraut-, Bohnentag, Säuerung, Einkochen, Hefegebäck, Krapfen.

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Private, gesellschaftliche Organisationen außerhalb der Familie**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Vereinserfahrungen aus dem eigenen Umfeld.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Vereine, zivilen Organisationen und ungarndeutschen Einrichtungen. Umgang mit Informationsquellen.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen einiger repräsentativer Vereine, ziviler Organisationen, ungarndeutscher Organisationen mithilfe der gedruckten Presse und der Printmedien. Aneignung der Technik des Notierens und Hervorhebens wichtiger Informationen. Zusammenfassung der mündlichen Äußerungen andrer, Hervorhebung der wesentlichen Feststellungen, sowie Stellungnahme im Zusammenhang mit diesen in dialogischen Kommunikationssituationen.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Informatik:* Such nach Webseiten.

Schlüsselbegriffe	Selbstverwaltung, Verein, Tanzgruppe, Chor.

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Medien und ihre Wirkung**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Elementare Kenntnisse über Medien, Rolle der Medien im Leben des Schülers.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erkunden der Inhalte und Erscheinungsformen der ungarndeutschen Medienlandschaft. Entwicklung des Textverstehens.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Erscheinungsformen der ungarndeutschen Medien: gedruckte Presse und Printmedien. Meinungsbildung über die Themen schriftlicher und elektronischer Medien.		*Informatik:* Internetgebrauch. *Deutsche Sprache und Literatur; Ungarische Sprache und Literatur:* Gattungen der Presse.
Schlüsselbegriffe	Rubrik, Erörterung, Leitartikel, Kritik.	

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Siedlungsgeschichte der Ungarndeutschen**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Historische Kenntnisse über das Mittelalter.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Ansiedlungsgeschichte, deren Gründe und Folgen. Entwicklung der Orientierung in Zeit.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen der Rolle der frühen Kontakte in der deutsch-ungarischen Beziehung (11-12. Jh.), sowie einiger Elemente der Ansiedlung der Deutschen im 18. Jh.: Schwierigkeiten, Versprechungen. Orientierung in Raum und Zeit im Zusammenhang mit dem Thema. Gebrauch der Landkarte und Zeitleiste.		*Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Ereignisse und Zeitpunkte. *Geographie:* geographische Lage.
Schlüsselbegriffe	Ansiedlung, Siedler, Ritter, Kleriker, Werbung, Hofkammer, Kirche.	

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Nationalitätenpolitik**	**Stundenzahl 6 Stunden**
Vorkenntnisse	Nationalitäten in Ungarn. Ungarndeutsche Siedlungsgebiete.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die deutsche Volksgruppe, als eine der in Ungarn lebenden Nationalitäten. Kennen lernen ihrer Rolle innerhalb und außerhalb der Landesgrenze. Stärkung des Anspruchs auf eine bewusste Identität. Wecken und Aufrechterhaltens des Interesses für Wurzeln, Sprache, Kultur, Lage und Politik der Volksgruppe.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Merkmale der Nationalitäten, Nationalitäten und Minderheiten in Europa. Symbole der Ungarndeutschen: Wappen, Hymne. Lokale Verteilung der Institutionen der Ungarndeutschen und ihre Funktion.		*Ethik:* Begriff von „Identität“ und seine Erscheinungsformen.
Schlüsselbegriffe	Nationalität, Volksgruppe, Symbol, Hymne, Wappen, Identität.	

Lernbereich	**Deutsche Sprache – Dialekte**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse	Eigene Mundarterlebnisse.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen einiger Merkmale der ungarndeutschen Mundarten. Erkennen der Vorteile der Sprachkenntnisse für sich und für ihre Volksgruppe.	
Anforderungen/Lerninhalte		**Fächerübergreifende Aspekte**
Charakteristika der ungarndeutschen Mundarten anhand von authentischen Texten bzw. Tonaufnahmen. Entdecken und Sammeln der Unterschiede bzw. der Gemeinsamkeiten.		*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Mundart, Hochdeutsch, Vokal, Konsonant, Diphthong.	

Lernbereich	**Deutsche Sprache – Ungarndeutsche Literatur**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse	Gattungsmerkmale.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele	Erschließung der Aussage einiger Werke der zeitgenössischen ungarndeutschen Literatur.	

der thematischen Einheit	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen einiger lyrischer und Prosawerken der ungarndeutschen Literatur, ihre Deutung. Gestaltung der Texte, Rollen dem Inhalt entsprechend gestalten. Einstudieren einiger Werke, Auszüge.	*Ungarische Sprache und Literatur:* dichterische Mittel, Deutung von Werken.
Schlüsselbegriffe	Gedicht, Erzählung, Reim, Rhythmus, poetisches Bild, Aussage.

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Die Schüler haben grundlegende Kenntnisse in den behandelten Themen, kennen die Erscheinungsformen der regionalen Volkstracht, äußern ihre eigene Meinung über Ereignisse, Personen, erkennen Zusammenhänge, lesen und verstehen Quellen, tragen lyrische und epische Texte dem Inhalt entsprechend vor, deuten diese altersgerecht, orientieren sich räumlich auf der Landkarte Europas, ordnen historische Ereignisse in der Zeit und auf einer Zeitleiste ein.

DEUTSCHE VOLKSKUNDE

Für die deutsche Nationalität in Ungarn sind die Sprache und Kultur grundlegende Voraussetzungen für den Erhalt und die Stärkung der Identität. Da seit Jahrzehnten ein fortgeschrittener Assimilationsprozess zu verzeichnen ist, kommt den Erziehungs- und Bildungseinrichtungen bei der Sprach- und Identitätsvermittlung eine Schlüsselposition zu. Bildung geht über die individuelle Verfügbarkeit über praktisches und verwertbares Wissen und Können und die Beherrschung elementarer Kulturtechniken hinaus. Bildung ist auch die Befähigung zu wertgeleitetem Handeln, das sich im individuellen Bereich unter anderem durch Selbstbestimmung, durch Urteils- und Kritikfähigkeit, durch Aufgeschlossenheit für Wissenschaft und Kunst und durch die Bereitschaft zur Erbringung von Leistung im Rahmen der jeweiligen individuellen Disposition kennzeichnet. Dieses Bedingungsgefüge eröffnet den Weg für ein Leben in Selbstverantwortung.

Im Sinne der Konzeption des lebenslangen Lernens sind der Erhalt und der Ausbau eines durchgehenden und erreichbaren Bildungsangebots die wichtigste Zielsetzung der in Ungarn lebenden Nationalitäten. Mit dem Angebot der Bildung in den Nationalitätensprachen korrespondiert aber auch die Verpflichtung für die Angehörigen der deutschen Nationalität, es in allen Lebensphasen zu nutzen und aktiv zu gestalten.

Sprachkenntnis auf hohem Niveau, die Pflege örtlicher Dialekte und Traditionen, die Kenntnis und die Auseinandersetzung mit ungarndeutscher Geschichte und Gegenwart sind zusammen mit der Kenntnis der modernen kulturellen Landschaften des deutschen Sprachraums unverzichtbare Elemente ungarndeutscher Identität.

In unserer modernen Welt ist das Lernen durch menschliche Kontakte genauso wichtig, wie das Erschließen von Wissen und Informationen, sowie die Entwicklung von Handlungsstrategien.

Für die Nationalitäten in Ungarn ist von ausschlaggebender Bedeutung, dass sie im Besitz zweier Muttersprachen sind. Wir müssen jedoch in Betracht ziehen, dass infolge der bereits erwähnten Assimilation die Bildungseinrichtungen nicht auf die von zu Hause mitgebrachten Sprachkenntnisse der Schüler bauen können. Um den Unterricht erfolgreich gestalten zu können, muss sich diese veränderte Situation in den Kompetenzen und Inhalten widerspiegeln.

Aus der Eigenart des Unterrichtsfaches, dass es auch die Aufgabe der Familie „Vermittlung von ungarndeutschen Werten und Traditionen, sowie Respekt vor deren“ immer mehr übernehmen soll, lassen sich auch die Ziele und Aufgaben ableiten.

Die Schüler der ungarndeutschen Schulen sollen zuerst auf Erlebnisbasis mit den wichtigsten Traditionen, mit der Lebensweise und mit der Kultur der Ungarndeutschen konfrontiert werden. Aus diesen Erlebnissen heraus sollen sie stufenweise durch handlungs- und projektorientierten Unterricht Kenntnisse zur Geschichte, Volkskunde, Sprache, Literatur und Medien aneignen.

Die Schüler sollen damit im Klaren sein, dass der Traditionspflege außerhalb der Familie auch verschiedene Institutionen und Organisationen dienen.

Das Fach „Deutsche Volkskunde“ ermöglicht den Schülern eine weitgehende Toleranz und Öffnung dem Anderssein gegenüber, die sie zur Akzeptanz der anderen Nationalitäten und Völker motiviert bzw. befähigt.

Die obligatorische eine Wochenstunde von der ersten bis zur zwölften Klasse ermöglicht eine intensive und tiefgehende Beschäftigung mit den Lerninhalten des Unterrichtsfaches. Obwohl eine Integration in andere Unterrichtsfächer nicht mehr vorgesehen ist, darf auf fächerübergreifende Annäherung in der Praxis nicht verzichtet werden. Ganz im Gegenteil: die Lerninhalte bergen diese Möglichkeiten in sich.

Die Aufgabe des Faches „Deutsche Volkskunde“ – nämlich Identitäts- und Wertevermittlung – wirkt sich auch auf die didaktisch-methodische Herangehensweise aus. Der Unterricht in offenen methodischen Formen sichert einen Kenntniserwerb, der über Erleben, Handeln, Begreifen zu Erfahrungen führt.

Diese kreativen und handlungsorientierten Erarbeitungsformen (Freiarbeit, Stationenspiel, museumspädagogische Beschäftigungen, Schulprojekte) sichern den Schülern jene Erfahrung, zu der sie in ihrem eigenen Umfeld nicht mehr gelangen können. Schrittweise werden sie dadurch in Kompetenzen eingeführt, die sie zur selbstständigen Projektarbeit befähigen.

Jahrgang 9–10

Die miteinander zusammenhängenden Bildungsinhalte bewegen die Schüler verstärkt dazu, Zusammenhänge zu erkennen, diese zu deuten und fächerübergreifend anzuwenden.
Die Anleitung zum selbstständigen Lernen durch Quellenanalyse trägt zur Förderung der allgemeinen Bildung bei. Sie orientieren sich in Raum und Zeit, sind fähig an Diskussionen teilzunehmen.

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Soziale Kontakte**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Werte in der Familie.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Herausbildung einer kritischen Sichtweise bezüglich Vergangenheit und Gegenwart, Fragen der Lebensweise.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Herausbilden differenzierter Kenntnisse und Sichtweise im Themenbereich Familie. Lebens- und Denkweise, sowie Wertordnung in den ungarndeutschen Familien, Veränderung dieser Normen in den vergangenen Jahrzehnten (anhand von Forschungsarbeit). Sprichwörter, Redewendungen über die Denkweise der Ungarndeutschen – Sammeln und Systematisieren.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Werte, Wertordnung, Generationen, Hierarchie.

Lernbereich	**Persönliche Lebensgestaltung – Gesellschaftliche Trends und Modeströmungen**	**Stundenzahl 6 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse über die Tracht der verschiedenen Altersgruppen und Geschlechter.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erkennen der veränderten Rolle der Volkstracht.

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Schüler sollen territoriale und generationsbedingte Unterschiede in der Volkstracht im 20- 21. Jh. erkennen. Selbstständige Beobachtung und Erfahrung gewinnt an Bedeutung: Art, Wesen und Herkunft der Traditionen, ihre Veränderung und heutigen Erscheinungsformen. Bearbeitung von Projekten in Gruppen.	*Visuelle Kultur:* Volkskunst.
Schlüsselbegriffe	Volkstracht, volkstümliche Kleidung, authentisch, Ausdruck, Überlieferung, Neubelebung.

Lernbereich	**Schule, Ausbildung, Beruf – Schule und Unterricht**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Informationen über den Schulalltag früher.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erweiterung der Kenntnisse im Themenbereich Schule früher und heute, der Vergleich dieser.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das ungarndeutsche Schulsystem vor dem Zweiten Weltkrieg und heute: Sammeln von Gegenständen und geistigen Werten, Textbearbeitung nach angegebenen Gesichtspunkten. Wichtige Informationen eines Gesamttextes oder eines Absatzes sprachlich differenziert benennen.	*Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Verordnungen des Bildungswesens.
Schlüsselbegriffe	Volksschule, Schulabschluss, Erziehungsmethoden, System.

Lernbereich	**Schule, Ausbildung, Beruf – Bildungswege und Erwerbstätigkeit**	**Stundenzahl 6 Stunden**
Vorkenntnisse	Berufswahl früher und heute.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der bedeutenden Elemente der Berufswahl und der Vergleich dieser mit der heutigen Situation. Übung der selbstständigen Informationsgewinnung und -aufarbeitung.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Schranken, Verpflichtungen der Berufswahl früher und ihre Möglichkeiten heute. Erlernen des Handwerks, typische Handwerke früher. Rohstoffe, Werkzeuge, Produkte. Lesen von Meisterbriefen, Verstehen der Informationen im Detail und das Anwenden dieser der Aufgaben – und Problemstellung entsprechend.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Zünfte, Gewerbe, soziale Schichten.
Schlüsselbegriffe	Handwerk, Lehrling, Geselle, Meister, Meisterbrief, typisch.

Lernbereich	Wirtschaft, Technik, Umwelt – Topographische Orientierung	Stundenzahl 2 Stunden
Vorkenntnisse	Orientierung auf der Landkarte Europas.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aneignung der topographischen Bezüge der ungarndeutschen Siedlungsgeschichte. Entwicklung der Orientierung in Raum und Zeit.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Kenntnis des Wegs der Deutschen aus der Urheimat nach Ungarn. Deutsche Siedlungsgebiete in Ungarn zur Zeit der Ansiedlung und heute. Legenden auf karten deuten.	*Geographie:* Lesen der Landkarte.
Schlüsselbegriffe	Sammelplatz, Ulmer Schachtel, Reiseroute, Ansiedlung.

Lernbereich	Gesellschaftliches Leben – Leben im Dorf	Stundenzahl 10 Stunden
Vorkenntnisse	Orientierung in der eigenen Gemeinde.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erkennen und Interpretieren der Zusammenhänge zwischen den geographischen Gegebenheiten, Lebensumständen und Wirtschaftsverhältnissen in den Siedlungsgebieten der deutschen Nationalität.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Erkennen der Zusammenhänge zwischen der Siedlungsstruktur und den geographischen Gegebenheiten eines Dorfes, sowie deren Auswirkung auf die wirtschaftlichen Umstände. Kennen lernen des Mechanismus und der Materialien des Gebäudebaus. Flurnamen im Ort und ihre Herkunft anhand von Sammelarbeit. Erkunden von Wegkreuzen, Bildstöcken und ihrer Geschichte mithilfe von Interviews.	*Geographie:* Siedlungsformen.
Schlüsselbegriffe	Schachbrettdorf, Straßendorf, Taldorf, Bauernwirtschaft, Verbürgerlichung, offizielle und Hausnamen, Sagen, Legenden.

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Lokale und globale Esskultur**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Kenntnisse über die Essgewohnheiten früher.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vergleich der Essgewohnheiten früher und heute, Entwicklung ihrer kritischen Betrachtung.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Charakterisierung der ungarndeutschen Essgewohnheiten früher und heute, alte Speisen in der modernen Küche, übernommene Kochsitten. Küche und ihre Einrichtung früher und heute. Konservierung. Durchführung von selbstständigen oder Gruppenprojekten in den obigen Themen. Eigenständige Recherche nach angegebenen Gesichtspunkten, thematische Ausstellung.	*Biologie-Gesundheitskunde:* Rohstoffe. *Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Chemie:* Säuren.
Schlüsselbegriffe	Kohlenhydrat, Fett, Gemüse, Sparherd, Geräte, Handgeräte, Säuerung, Einkochen.

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Feste und Feiertage**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Beschreibung der wichtigsten Momente der genannten Feste.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aufdecken von Wesen und Herkunft der Traditionen, sowie ihres biblischen bzw. gesellschaftlichen Hintergrundes.

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Schüler erkennen die Zusammenhänge zwischen der Art, Bedeutung und dem Ursprung der Traditionen (Advent, Weihnachten, Ostern, Fasching, Spinnstube) Neben der Kenntnisvermittlung im Unterricht spielt der materielle Nachlass eine wichtige Rolle, sowie das Sammeln des geistigen Nachlasses mithilfe von Quellen und authentischen Aussagen von Gewährsleuten.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema. *Ethik:* Bibel

Schlüsselbegriffe	Biblischer Hintergrund, gesellschaftliches Leben, Hausaltar, Aberglaube.

Lernbereich	**Kulturelles Leben, Medien – Literatur**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse über die Gattungsmerkmale.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Verstehen lyrischer und epischer Texte, Deutung ihrer Aussage; Entwicklung des Textverstehens.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen einiger lyrischer und epischer Werke der ungarndeutschen Literatur, Deutung ihrer Aussage.	*Ungarische Sprache und Literatur:* dichterische Mittel, Gattungen.

Schlüsselbegriffe	Titel, Inhalt, Aussage, Identität.

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Wanderung und Migration**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Elementare Kenntnisse über die Siedlungsgeschichte der Deutschen in Ungarn.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Systematisieren der Erscheinungsformen der deutsch-ungarischen Beziehungen vom frühen Mittelalter bis zum 18. Jahrhundert.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Siedlungsgeschichte der Ungarndeutschen im Mittelalter: Anfänge der deutsch-ungarischen Beziehungen (11-12. Jh.) Städte, Bürger, Bergleute im 14.-15. Jh. Ansiedlung der Deutschen im 18. Jh.. Verständnis geschichtlicher Zusammenhänge, Systematisieren der Kenntnisse und Analyse ihrer Wirkung bezüglich der heutigen Situation der Ungarndeutschen. Einordnung geschichtlicher Ereignisse auf einer Zeitleiste.	*Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Ereignisse und Zeitpunkte; Benutzung vom Geschichte-Atlas. *Geographie:* geographische Gliederung.
Schlüsselbegriffe	Herrscher, Ansiedlungspolitik, Bewusstsein, wirtschaftlicher und gesellschaftlicher Zusammenhang.

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Die Schüler haben grundlegende Kenntnisse in den behandelten Themen, kennen Art, Wesen und Herkunft der Traditionen, ziehen Vergleich zwischen Vergangenheit und Gegenwart, äußern sich an Auseinandersetzungen sprachlich zu den Themen, deuten die Zusammenhänge der ungarndeutschen Geschichte, schließen auf die Ursachen bestimmter Ereignisse mit Hilfe von Quellen, verstehen wichtige Informationen im Detail, bereiten ein Interview mit Gewährsleuten vor und führen es, präsentieren adäquat das Ergebnis der eigenen Sammelarbeit.

Jahrgang 11–12

Diese Jahrgangsstufen dienen dem Zweck, die gewonnenen Kenntnisse zu vertiefen, systematisieren. Die Schüler drücken sich mit guter Kommunikationsfähigkeit und differenzierten sprachlichen Mitteln aus. Sie verfügen über eine ausgeprägte Form der Identität, die Fähigkeit zur Konflikt- und Problemlösung.

Lernbereich	Gesellschaftliches Leben – Integration und Identität	Stundenzahl 2 Stunden
Vorkenntnisse	Begriffsdeutung: Nationalität, Mehrheitsnation, Nationalität.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Klärung des Begriffs „Identität“ und Kennenlernen dessen Erscheinungsformen.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Deutung des Begriffs „Identität“ mithilfe der Fachliteratur.	*Ethik:* Moral und verwandte

Gespräch über die Identitätsauffassung der Schüler. Interview nach vorgegebenen Gesichtspunkten führen. Entwicklung der Fähigkeit zur Toleranz, der Konflikt- und Problemlösung und deren Bedeutung.	Konzepte.
Schlüsselbegriffe	Identifikation, Abgrenzung, Toleranz, Konflikte und ihre Lösung.

Lernbereich	**Gesellschaftliches Leben – Traditionen im Wandel**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis des Ursprungs der Traditionen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erkennen und Bearbeiten von Art, Wesen, Herkunft und heutigen Erscheinungsformen der Traditionen.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Erkunden der Bräuche und derer Hintergründe im Zusammenhang mit den Stationen des menschlichen Lebens (Geburt, Hochzeit, Tod) Abergläubische Vorstellungen an den Wendepunkten des menschlichen Lebens. Durchführen und Nachbereiten von selbstständigen Interviews. Dramatisierte Aufführung von Bräuchen, abergläubischen Vorstellungen in Kleingruppen.	*Deutsche Sprache und Literatur:* sprachliche Ausdrucksformen im Zusammenhang mit dem Thema.
Schlüsselbegriffe	Verhexung, Abwehr der Verhexung, Prophezeiung.

Lernbereich	**Wirtschaft, Technik, Umwelt – Wandel der Gesellschaftsformen**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Information über die traditionelle Lebensform der deutschen Nationalität.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vergleich der Bauernwelt mit der heutigen globalisierten Welt. Kausales Denken, Entwicklung der Analysefähigkeit.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Bauernjahr, Arbeit im und ums Haus, auf dem Feld in den vier Jahreszeiten. Erkennen der Notwendigkeit und der Zusammenhänge der Selbstversorgung und der Wirtschaft von den Schülern. Wirkung der Globalisierung bezüglich dieser Kultur.	*Geographie:* Landwirtschaft. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Wirkung der Globalisierung.

Argumentieren, Begründen Erscheinungsformen vergangener Zeiten auf Heute übertragen. Abergläubische Vorstellungen zur Zeit der Globalisierung: Forschungsarbeit.	
Schlüsselbegriffe	Wirtschaft, Planen, Markt, Verkauf, Wertverlust, Interesse.

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Nationalitätenpolitik**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Elementare Informationen über die politische Situation des Landes. Kenntnisse über die, in Ungarn lebenden Nationalitäten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Analysierendes Erkunden der Rechte und Möglichkeiten der Nationalitäten in Ungarn, speziell die der Ungarndeutschen. Vorbereitung auf bewusstes Engagement in der Gestaltung des Zukunftsbildes der Volksgruppe.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Rechte und Pflichten der in Ungarn lebenden Nationalitäten im Spiegel des Nationalitätengesetzes. Interessenvertretung der Nationalitäten, ihre Institutionen und Organisationen. Nationalitätenpolitik in Ungarn und in europäischen Dimensionen. Kenntnis und kritische Betrachtung des gesetzlichen Hintergrundes der Rechte der Nationalitäten. Internationale Beziehungen der Ungarndeutschen in der Vergangenheit und in der Gegenwart, kritische Vorstellung dieser. Bewusste Teilnahme am Leben und Zukunftsbildung der Volksgruppe. Aktive Teilnahme an der Arbeit der Jugendorganisationen.	*Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Staatsbürgerrecht und –pflichten, Gesetzgebung.
Schlüsselbegriffe	Gesetz, Autonomie, Verwaltungswesen, Vollversammlung, Jugendgruppe, Internationalität.

Lernbereich	**Politik und Gesellschaft – Wanderung und Migration**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Historische Kenntnisse über die Geschehnisse des Zweiten Weltkrieges.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Geschichtlicher Hintergrund der Verschleppung und Vertreibung der Ungarndeutschen nach dem Zweiten Weltkrieg, derer Ursachen und Wirkung auf die heutige Situation der Volksgruppe: objektive und kritische Auseinandersetzung mit dem Thema.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Die Schüler gelangen durch das bewusste Deuten der Geschichte und Gegenwart des Ungarndeutschtums zur Quellenanalyse und zur kritischen Denkweise. Zeugenberichte deuten, Interviews mit Zeitzeugen führen und bearbeiten. Verständnis geschichtlicher Zusammenhänge. Aufdeckung kausaler Zusammenhänge durch menschliche Schicksale und Analyse der heutigen Situation.	*Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* der Zweite Weltkrieg.
Schlüsselbegriffe	Aussiedlung, Verschleppung, Deportieren, Enteignung, Verfolgung.

Lernbereich	**Kulturelles Leben und Medien – Gesellschaftlicher Einfluss von Medien**	**Stundenzahl 2 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse über die Erscheinungsformen der ungarndeutschen Medien.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kritische Betrachtung der Erscheinungsformen der ungarndeutschen Medien. Kritisches Denken und Entwicklung der bewussten Mediennutzung.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Kritische Auseinandersetzung mit der Rolle der Medien, aktive Teilnahme an Diskussionen über Nationalitätenthemen, für den eigenen Standpunkt argumentieren	*Ethik:* ethische und rechtliche Fragen *Ungarische Sprache und Literatur:* Gattungen der Medien und ihre Merkmale.
Schlüsselbegriffe	Sendezeit, gedruckte Presse, Web Portal.

Lernbereich	**Kulturelles Leben, Medien – Literatur**	**Stundenzahl 4 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse über die Gattungsmerkmale.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Verstehen lyrischer und epischer Texte, Deutung ihrer Aussage; Entwicklung des Textverstehens.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Kennen lernen einiger lyrischer und epischer Werke der ungarndeutschen Literatur, Deutung ihrer Aussage. Parallele zwischen den Werkinhalten und den Schicksalsschlägen der	*Ungarische Sprache und Literatur:* dichterische Mittel, Gattungen.

Volksgruppe.		
Schlüsselbegriffe	Aussage, Identität, Schicksalswende, Assimilation.	

Lernbereich	**Deutsche Sprache – Existenzformen der deutschen Sprache, Sprachgebrauch der Ungarndeutschen**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse über die ungarndeutschen Mundarten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Stärkung der sprachlichen Identität, Entwicklung des Verstehens von geschriebenen und gehörten Texten.	

Anforderungen/Lerninhalte	**Fächerübergreifende Aspekte**
Sprachvarietäten auf deutschem Sprachgebiet und deren Parallele in Ungarn. Rolle der Sprache: Muttersprache, Zweisprachigkeit. Gespräch über die Mundart und deren Zukunftsaussichten: Argumente pro und kontra. Ausgewählte Werke aus der ungarndeutschen Literatur mit den Schwerpunkten „Identität“, „erlebte Vergangenheit – Zukunftsvision“ deuten. Erkennen und Darstellen der Beziehung zwischen einer angegebenen Sprachvariante, einer gesprochenen Mundart und der Standardsprache Einen Hörtext in der Mundart verstehen, in der Standardsprache wiedergeben, einige Charakteristika erklären. Erkenntnis der Zusammenhänge zwischen Sprache und Identität. Bewusster Gebrauch des Begriffes „sprachliche Identität“.	*Deutsche Sprache und Literatur:* Regelhaftigkeit in der Sprache.
Schlüsselbegriffe	Muttersprache, Zweitsprache, Fremdsprache, Hochdeutsch, Mundart, Varietät, Mischmundarten, Ausgleich.

Lernbereich	**Projekt – Projektarbeit**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Präsentation eigener Sammelergebnisse.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erlernen der Durchführung selbstständiger Projekte.	

Anforderungen/Lerninhalte	Fächerübergreifende Aspekte
Die Schüler erlernen die Schritte der Projektbeschreibung und Projektpräsentation: Thema nach freier Wahl, Projektvorbereitung, Projektbeschreibung, Quellennachweis, Präsentation. Selbstständige Forschungsarbeit in den Themenbereichen des Abiturs. Selbstständiges Auswählen und Anwenden der Präsentationstechniken. Selbstständige Bearbeitung der Fachliteratur, Notieren, Hervorheben wichtiger Informationen und Anwendung der Quellennachweisform von wissenschaftlichen Arbeiten. Selbstständige Projektpräsentation.	*Alle Unterrichtsfächer:* Kenntnisse und methodisches Wissen.
Schlüsselbegriffe	Sammeln, Systematisieren, Fußnote, Hervorheben, Dokumentieren, Präsentation.

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Die Schüler sollen grundlegende Kenntnisse in den behandelten Themen haben, ein Interview nach vorgegebenen Gesichtspunkten führen, an Diskussionen teilnehmen, pro und contra argumentieren, Zeugenberichte deuten, geschichtliche Zusammenhänge verstehen, selbstständig ein Projekt durchführen.

Deutsche Sprache und Literatur

(für die traditionelle, erweiterte und ergänzende Erziehungs- und Unterrichtsform an ungarndeutschen Nationalitätenschulen)

Jahrgang 1–4

In der Unterstufe der Grundschule sind die Entwicklung der kommunikativen Fähigkeiten und die Aneignung der dazu unerlässlichen Kenntnisse das primäre Ziel des Faches „Deutsche Sprache und Literatur". Die Entwicklung der sprachlichen Fähigkeiten ist nicht nur ein Ziel, sondern auch ein Mittel zur harmonischen Entwicklung der Persönlichkeit, zur kognitiven und emotionalen Entwicklung und ist zugleich deren Katalysator.

Die sprachliche Erziehung spielt auch in der Unterstufe bei der Herausbildung und Entwicklung der Schlüsselkompetenzen eine grundlegende Rolle, weil dadurch die aktive Aufnahme der Kultur, die gemeinschaftlich-gesellschaftlichen Kontakte, die Entwicklung der Identität, sowie die selbstständige Aneignung der Kenntnisse und das Lernen ermöglicht werden.

Weitere wichtige Ziele des Faches „Deutsche Sprache und Literatur" sind die intensive Entwicklung der zur Aneignung des selbstständigen und kreativen, integrierten Gebrauchs der schriftlichen und mündlichen Kommunikation nötigen grundlegenden Fähigkeiten, die Vermittlung der auf den verschiedenen Schauplätzen der modernen Gesellschaft verwendeten Sprachgebrauchsformen bzw. die abwechslungsreiche, adäquate, handlungsorientierte, kontinuierliche Übung des Sprachgebrauchs.

Gemäß der Bedürfnisse unserer Zeit und der Erwartungen der Gesellschaft wird also in der Primarstufe als Priorität die Entwicklung der Fähigkeit des Lese- und Textverstehens in den Mittelpunkt des Rahmenlehrplans des „Faches Deutsche Sprache und Literatur" gestellt. Als neues Element erscheinen auch die Lesestrategien. Die Aneignung der Lese– und Schreibfähigkeit ist der Schlüssel zum selbstständigen Lernen und später zum Wohlergehen im alltäglichen Leben.

Die Schüler[1] verfügen zu Beginn ihrer schulischen Laufbahn über Sprachkenntnisse verschiedener Niveaustufen. In den ersten Schuljahren ist die Aufgabe des Lehrers nicht die theoretische Systematisierung, sondern die abwechslungsreiche Übung auf zunehmend höherem Niveau in verschiedenen Kommunikationssituationen bzw. die Schaffung eines angstfreien, motivierten sprachlichen Entwicklungsumfeldes. Die spielerischen, selbstdarstellerischen Übungen bieten die Möglichkeit zur Entwicklung der sprachlichen Bewusstheit, der Kreativität, des differenzierten Selbstausdruckes, der Fähigkeiten und zum Anspruch auf das Verstehen des Anderen. Auf diesen Entwicklungsprozess kann im Weiteren die Vermittlung der deutschen Sprach- und Literaturkultur gebaut werden.

Die literarische Erziehung gestaltet und entwickelt die Fähigkeit des aktiven Dialogs mit den Werken. Ihre primäre Aufgabe ist die Anregung zur Förderung und Stärkung der Leselust. Zur Fundierung der literarischen Bildung öffnen in der Unterstufe den Weg das mit dem Leseverstehen zusammenhängende interpretierende Mitdenken, die Erfahrungen bezüglich Sach- und literarischer Texte, die Entdeckung der ästhetischen und moralischen Werte und ihre auch gefühlsmäßig begründete Aufnahme. All dies kann eine große Wirkung auf die Entwicklung des Gefühlslebens, der Selbstkenntnis und der menschlichen Kontakte ausüben.

Die Tätigkeiten in verschiedenen Kommunikationssituationen schaffen günstige

---

[1] *Die Bezeichnungen Schüler, Lehrer usw. sind geschlechtsneutral zu verstehen und werden aus Gründen der besseren Lesbarkeit nicht um weibliche Formen ergänzt.*

Bedingungen zur zielbewussten Förderung der Fähigkeiten des selbstständigen Lernens.

Jahrgang 1–2

Die emotionale Sensibilität und das moralische Denken des Schülers erreichen mindestens eine solche Stufe, dass er sich an Unterrichtsgesprächen über den Sinngehalt der Begriffe das Gute und Schlechte bzw. das Schöne und Hässliche beteiligt. Er lernt je eine Texttradition der großen Festkreise kennen, diese kann er auch nach Jahreszeiten einordnen, sowie er kennt die mit diesen in Zusammenhang stehenden Werke (Volkslieder, Sagen, Märchen, Kunstwerke). Er nimmt an den auch seine Rhythmus- und Bewegungskultur fördernden Übungen zur Selbstkenntnis und an Rollenspielen teil. Er wird fähig persönliche Kenntnisse und Erlebnisse bezüglich seiner Lesetexte wachzurufen und mitzuteilen. Er nimmt an Improvisationen mit Rhythmik und Gesang, sowie an verschiedenen kreativen Spielen gerne teil. Er ist fähig alltägliche Konflikte im Puppen- und Dramenspiel zu erleben. Während der Aufgabenlösungen und gemeinsamen Tätigkeiten des Faches „Deutsche Sprache und Literatur“ sammelt er Erfahrungen über die Zusammenarbeit mit den Mitschülern und über die Initiative der Aktivitäten. Der Schüler eignet sich durch spielerische Übungen einige, seine Konzentrationsfähigkeit fördernde Gedächtnisübungen an.

Die Kinder lernen vor dem Eintritt in die Schule günstigenfalls frühestens in dem Kindergarten oder in ihrer engeren Umgebung die deutsche Sprache kennen. Die Aufgabe des Faches ist das Formen des intuitiven Sprachkönnens, die Begünstigung der spontanen mündlichen und schriftlichen Äußerungen in der Sprache der deutschen Nationalität.

Eine der wichtigsten Aufgaben der Jahrgangsstufe 1-2 ist ab der zweiten Klasse das Beibringen des Lesens und Schreibens. Diese Fähigkeiten bilden zugleich auch die Grundlagen der späteren Spracherziehung. Die ersten Leseerfolge sind von entscheidender Bedeutung im Prozess zum Leserwerden, und in dem der Herausbildung der positiven Verhältnisse im Zusammenhang mit dem Lesen. Aus diesem Grund soll in der zweiten Klasse auf die individuellen Besonderheiten der Schüler Rücksicht genommen werden, der Prozess des Lesenlernens und das Tempo des Fortschritts sollen als Vorbeugung von Lernmisserfolgen, Ängsten vor den Aktivitäten, sowie der Herausbildung von Hemmungen differenziert organisiert werden.

Die Bildungsbereiche der Erziehung in der deutschen Sprache sollen proportional gleichmäßig gefördert werden. Es soll erreicht werden, dass die Fähigkeitsförderung und der Lernstoff der verschiedenen Bereiche eine Einheit bilden. Eine hervorgehobene Aufgabe ist die Erweiterung des Wortschatzes, da eine der Voraussetzungen der sprachlichen Kommunikation die nuancierte Kenntnis des Wortschatzes ist.

Die Schüler sollen ein Schreibtempo erreichen, das ihren Lernanspruch befriedigt.
Dabei stützt sich das Fach auf die erworbenen Kenntnisse im Unterricht „Ungarische Sprache und Literatur“.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz I. Sprechfertigkeit, Verstehen, Deutung und Produktion mündlicher Texte**	**Stundenzahl 68 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Verstehende Teilnahme am Sprachlernprozess im Unterricht, die Aneignung der Grundlagen der deutschsprachigen mündlichen Kommunikation, des Hörverstehens und des selbstständigen Ausdrucks.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die richtige Aussprache der typischen deutschen Laute und Lautverbindungen. Der Gebrauch der richtigen Intonation und der Betonung in der mündlichen Kommunikation. Der einfache Ausdruck und die Formulierung von Erlebnissen, Gedanken und Gefühlen mit den der Gesprächssituation entsprechenden einfachen Ausdrücken. Das Verstehen von Fragen, Anweisungen, Wünschen, Informationen und vermittelten Kenntnissen. Die Erweiterung des Wortschatzes, seine Präzisierung durch Definierung im Kontext und durch die begriffliche Zuordnung von Bildern und Bildkompositionen.	Der Schüler kann – einfache Informationen geben, Fragen stellen; – seine Verständigungsprobleme einfach zum Ausdruck bringen; – in gewöhnlichen Unterrichtssituationen vorgegebene sprachliche Mittel benutzen; – die einfachen Erklärungen, Anweisungen und die Mitteilungen der Mitschüler verstehen; – auf Fragen antworten; – die sprachlichen Formen der Vorstellung und Begrüßung benutzen.	*Deutsche Volkskunde:* die eigene Person des Schülers in der Familie, die Benennung der Familienmitglieder. Die Kenntnis über grundlegende familiäre und verwandtschaftliche Beziehungen. Die Erstellung eines Stammbaumes. Die Beschreibung von Personen und Gegenständen anhand von Fotos, die Beantwortung themenbezogener Fragen. Die Darstellung der Familienmitglieder in spielerischer Form. *Gesang-Musik:* deutsche Kinderlieder. *Visuelle Kultur*: die Darstellung von Bildern und einfachen z.B. erfundenen oder erlebten Handlungen mit Bildern (z.B. mit Zeichnung, Bilderserie und Foto).

Schlüsselbegriffe	Verstehen, Aussprache, Vorstellung, Familie, Stammbaum, Begrüßung, Bitte, Danksagung.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz II. Mündliche und schriftliche Texte verstehen und interpretieren**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Der Erwerb der altersspezifischen Fähigkeiten des Lese- und Textverstehens. Das sinngerechte laute und stumme Lesen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das globale Verstehen gelesener Texte mit bekannter grammatischer Struktur und bekanntem Wortschatz (gegebenenfalls nach Wiederholung) mit Hilfe von zielgerichteten Aufgaben. Die Bekanntgabe der Ergebnisse bei der Lösung einer vorgegebenen Aufgabe. Das Ergänzen von bekannten gelesenen Texten.	Der Schüler kann – Wörter, Wortverbindungen, bekannte kurze Texte mit Sicherheit lesen; – nach dem Lesen geschriebener Texte Aufgaben zum Textverstehen lösen.	*Deutsche Volkskunde:* das sichere Lesen des Wortmaterials in Bezug auf Personen, Lebewesen, Gegenstände und Erscheinungen. *Technik, Lebensführung und Praxis:* das Lesen und Verstehen von Anweisungen auch in deutscher Sprache. *Visuelle Kultur*: der Gebrauch von bildnerischen Darstellungen beim Textverstehen. *Gesang-Musik:* die Entwicklung des Gehörs.

Schlüsselbegriffe	Buchstabenelement, Wortschatz, Ergänzen und Umformen von Texten.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz III. Das Bekanntmachen der Schüler mit den geschriebenen Buchstabenformen – die Schreibtechnik entwickelnde Übungen**	**Stundenzahl 40 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Bekanntmachen der Schüler mit dem Zeichensystem des Schreibens. Die Entwicklung der richtigen Schreibgewohnheiten mit Berücksichtigung der Unterschiede in den individuellen Fähigkeiten. Die Grundlagen und Entwicklung der Schreibtechnik und der ästhetischen, geordneten Handschrift.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Schreiben von Buchstabenverbindungen und kurzen Wörtern. Das Markieren der Zeitdauer von Lauten. Das Abschreiben von geschriebenem und später gedrucktem Muster: das Schreiben von Wörtern, Wortverbindungen und kurzen Sätzen. Diktat von Wörtern, die weniger als sechs Buchstaben haben. Das Schreiben von kurzen Wörtern aus dem Gedächtnis. Das Schreiben von kurzen Sätzen als Diktat und aus dem Gedächtnis.	Der Schüler – kennt und benutzt die geschriebenen Formen der Buchstaben des deutschen Alphabets; – wird durch ständiges Üben stufenweise eine geordnete Schrift haben: er formt die Buchstaben und verbindet sie lesbar; – ist fähig, Wörter, Wortverbindungen nach einem Muster und nach Diktat zu schreiben.	*Visuelle Kultur:* das Anwenden von Linienkombinationen, die den Richtungswechsel unterstützen.

Schlüsselbegriffe	Druckbuchstabe, geschriebener Buchstabe, Schriftzeichen, einstelliger Buchstabe, zweistelliger Buchstabe, dreistelliger Buchstabe, kleiner Buchstabe, großer Buchstabe, Silbe, Wort, Satz, Text.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz IV. Die Förderung der Schreibtechnik – die Vorbereitung des automatisierten Schreibens**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Weiterentwicklung der Fertigkeiten der erworbenen neuen Sprachgebrauchsweisen: Die Befestigung der Automatismen der Schreibbewegungen und die der mit dem Schreiben zusammenhängenden richtigen Gewohnheiten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Die Normen des Schreibgebrauchs einhalten. Zwei-drei zusammenhängende Sätze nach Abschreiben, nach Diktat oder aus dem Gedächtnis schreiben.	Der Schüler – macht beim Abschreiben keine schreibtechnischen Fehler; – markiert den Satzbeginn und den Abschluss des Satzes; – verwendet im Bereich des geübten Wortschatzes den Großbuchstaben am Wortanfang, in besonderer Hinsicht auf das Großschreiben der Substantive; – kennt die Markierungsweisen der Zeitdauer; – kennt die Markierungsweisen der vom Ungarischen abweichenden Laute: sch–s, z, ß.	*Visuelle Kultur:* Raumwahrnehmung, Feinmotorik, ästhetische Ansprüche; Fähigkeitsförderndes Anwenden verschiedener Linientypen. *Körpererziehung und Sport:* harmonische Bewegung. *Gesang-Musik:* Tempo, Rhythmus.
Schlüsselbegriffe	Rand, Satzanfang, Satzende.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	Sprachliche Handlungskompetenz V. Allgemeine Interaktionsfähigkeit	Stundenzahl 80 Stunden
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Der Erwerb der zur erfolgreichen Kommunikation notwendigen Kompetenzen in verschiedenen Situationszusammenhängen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Erfolgreiche Kommunikation in den verschiedenen Situationen, Gespräche paarweise und in Gruppen, die höfliche Anrede der Erwachsenen und der Altersgenossen. Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. Die Aktivierung des Wortschatzes in adäquaten Situationen mit Hilfe von Veranschaulichungsmitteln. Das Anwenden von Wörtern,	Der Schüler kann – gewohnte Unterrichtssituationen mit gegebenen sprachlichen Ausdrucksmitteln erfolgreich lösen; – in verschiedenen Sozial- und Arbeitsformen arbeiten, die sich auf den Gebrauch der Unterrichtsstoffe, Unterrichtsmittel und Lernhilfsmaterialien bezogenen Anweisungen	*Drama und Tanz:* Situationsspiele. *Ethik:* zwischenmenschliche Kontakte; allgemeine Normen des Benehmens.

Wortverbindungen und Ausdrücken in Situationen. Übung der Aussprache und Intonation nach dem alltäglichen Sprachgebrauch.	erfolgreich anwenden; – mit angegebenen sprachlichen Ausdrucksmitteln die Höflichkeitskonventionen befolgen; – Lob/Glückwünsche bzw. Beileid/Bedauern ausdrücken; – kurzen, einfachen sprachlichen Äußerungen anderer Personen folgen und darauf verbal oder nonverbal reagieren; – an routinemäßigen Kommunikationssituationen der Unterrichtspraxis teilnehmen, sich den Lernstoff aneignen; – den erlernten Wortschatz der deutschen Sprache trotz merklichen Akzents mit wenig Fehlern und guter Intonation aussprechen.	
Schlüsselbegriffe	Tempo, Lautstärke, Rhythmus, Betonung, Mimik, Gruß, Anrede, Bitte, Danksagung, Reim, Aussprache, Intonation.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Der Erwerb und das Anwenden der zum heutigen Gebrauch der deutschen Sprache notwendigen grammatischen Kenntnisse und der einfachen Strukturen im Prozess des Textverstehens und der Textproduktion. Das Üben des Gebrauchs von grundlegenden morphologischen und syntaktischen Gesetzmäßigkeiten in der selbstständigen schriftlichen und mündlichen Kommunikation.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Aufzählen der Laute des deutschen Alphabets. Der Gebrauch des Alphabets in Aufgaben. Wortarten:	Der Schüler kann – einfache morphologische und syntaktische Strukturen verstehen; – häufig vorkommende morphologische und	*Ungarische Sprache und Literatur:* Wortverbindungen, Sätze.

– Verb (Vollverben, Hilfsverben); – Substantiv (Genera, Singularformen, Pluralformen); – Pronomen (Personal-, Frage-, Demonstrativpronomen); – Konjunktionen (die Konjunktionen mit gerader Wortstellung); – Adverb (Lokaladverb); – Modalpartikel (Negationspartikel). Syntaktische Kenntnisse: – Satzarten (nach der Modalität: Aussagesatz, Fragesatz, Imperativsatz; – nach der Struktur: einfacher und zusammengesetzter Satz).	syntaktische Strukturen adäquat benutzen.	
Schlüsselbegriffe	Alphabet, Wortarten, Wortverbindung, Satzbildung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 23 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Fundierung und Förderung der literarischen Kultur durch das Bekanntmachen der Schüler mit Kunstwerken. Eine mündliche Kommunikation zu dem Inhalt einfacher literarischer Lektüren führen, dazu schriftliche Aufgaben lösen. Die erworbenen Kenntnisse mit praktischen Tätigkeitselementen verbinden: mit Spielen und Aufgaben.	
Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Der ungarndeutschen Literatur entnommene kurze, für Kinder geeignete Werke der Volkskultur lesen. Das Erlernen von Reimen, Sprüchen und Reimversen. Literatur: Katharina Wild-Regine Metzler*: Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen*	Der Schüler kann – einige Reime, Verse auswendig rezitieren; – kurze epische und lyrische Werke mit Hilfe des Lehrers lesen; – in dramatischen Spielen mit den Mitschülern gemeinsam spielen.	*Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Gesang-Musik:* Rhythmus. *Visuelle Kultur:* Kostüm, Requisit, Kulisse. *Ungarische Sprache*

(In: Ungarndeutsche Studien 2). Sammlungen: *Igele-Bigele;* Josef Michaelis*: Zauberhut.*		*und Literatur:* Werke der Volksdichtung, Gattungen.
Schlüsselbegriffe	Gedicht, Reim, Rhythmus, Märchen, Szene, Darsteller.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Alltagsthemen**	**Stundenzahl 25 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Alltagsthemen kennen lernen. Eine mündliche Kommunikation über einfachere Alltagsthemen führen, dazu schriftliche Aufgaben lösen. Die erworbenen Kenntnisse mit praktischen Tätigkeitselementen verbinden: mit Spielen und Aufgaben.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Der Erwerb grundlegender Kenntnisse, das Formulieren von Erfahrungen in Bezug auf die Alltagsthemen. Das Aneignen des Grundwortschatzes von Alltagsthemen. Das Üben der mündlichen und schriftlichen Kommunikationsformen in den folgenden Themenbereichen: – Persönliche Lebensgestaltung: die Person des Schülers, Verwandtschafts-beziehungen. – Gesellschaftliches Leben: Familienfeste, Mahlzeiten. – Kulturelles Leben, Medien: Reime, Gedichte. – Schule, Bildung, Beruf: der Klassenraum, die Unterrichtsfächer. – Wirtschaft, Technik, Umgebung: Wohnort, Wohnung. – Politik und Geschichte: Regeln im Klassenraum.	Der Schüler kann – mit grundlegendem Wortschatz und einfachen Satzmodellen über das Thema sprechen; – den Lernstoff mit Hilfe des Lehrers bearbeiten.	*Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Heimat- und Sachkunde*: die unmittelbare Umgebung des Schülers.

Schlüsselbegriffe	Familie, Familienmitglieder, Körperpflege, Hobby, Geburtstag, Ernährung, Fest, Schule, Unterrichtsfach, Dorf, Stadt, Klasse.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 28 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Förderung der Fähigkeit des selbstständigen, effektiven Lernens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Rolle und die Art und Weise des Lernens. Lernarten, Lernstrategien. Mit Rhythmus–, Bewegung– und Sprachübungen kombinierte Gedächtnisübungen (Konzentrationsübungen), Lernstrategien zum Textlernen. Kennenlernen verschiedener Informationsträger.	Der Schüler – führt und benutzt das Wörterheft mit Hilfe des Lehrers; – übt den gelernten Wortschatz mit bekannten Techniken selbständig: Wort –/Bildkarten, Übungen, Spiele; – benutzt mit Hilfe des Lehrers zum Informationserwerb Kinderwörterbücher und Bildwörterbücher; – entnimmt einfachen Hörtexten nach mehrmaligem Hören grundlegende Informationen; – drückt mit einfachen Ausdrucksmitteln Informationen deutlich aus; – interessiert sich für das Lernen, er sucht seinen eigenen Interessen entsprechend nach Informationen.	*Heimat- und Sachkunde:* Informationsgewinnung. *Visuelle Kultur*: Bildliche Analoge zu behandelten Texten suchen. Fragen bezüglich der gesehenen Informationen, Kenntnisse und Erlebnisse formulieren.
Schlüsselbegriffe	Information, Wissen, Bibliothek, Lernen.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen und historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Kennenlernen der moralischen und ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in einfachen Situationen anhand von Sach– und literarischen Texten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Einfache Urteile über die Darsteller der Märchen, Gedichte und der gelesenen und gehörten literarischen Werke bilden. Die Gestaltung grundlegender ethischer und ästhetischer Begriffe und Kategorien (schön, hässlich, gut, schlecht, wahr, falsch). Das Erleben alltäglicher Konflikte in dramatischen Spielen und Dramenspielen (z.B. Puppenspiel).	Der Schüler – ist zur Einfühlung und Identifikation bei der Aufnahme von altersgerechten Werken fähig; – ist fähig, mit Hilfe von dramatischen und Dramenspielen alltägliche Konflikte zu erleben und diese altersgerecht zu behandeln.	*Drama und Tanz:* Teilnahme am dramatischen Spiel. *Deutsche Volkskunde:* lebende Traditionen. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung erlebter, vorgestellter oder gelesener Ereignisse. *Ethik*: Familienmitglieder, Liebe, Freundschaft. *Heimat- und Sachkunde*: Mensch und seine Umgebung.
Schlüsselbegriffe	Lehre, Konflikt, Sprichwort.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler soll verständlich sprechen, die grundlegenden Regeln der mündlichen Kommunikation anwenden. Er soll die einfachen Erklärungen, Anweisungen und Mitteilungen seiner Mitschüler verstehen. Er soll Fragen situationsgerecht beantworten. Er soll seinen Wortschatz bei Textgestaltungsaufgaben aktivieren. Er soll die Höflichkeitskonventionen der Vorstellung, der Anrede und der Begrüßung benutzen. Er soll zur Bildung einiger zusammenhängender Sätze fähig sein. Er soll Auswendiggelerntes textgetreu wiedergeben. Er soll routinemäßig Wörter und grundlegende Ausdrücke benutzen. Er soll danach streben, bekannte und eingeübte Texte fließend und genau vorzulesen. Mit Hilfe von gelenkten Aufgaben soll er das Wesen des Gelesenen hervorheben. Seine Schrift soll geordnet und präzise sein. Er soll die Laute *sch, s, z, v, ä* in den gelernten Wörtern, sowie die erworbenen Vokabeln richtig schreiben. Die einfachen Wörter soll er richtig trennen. Er soll mit dem grundlegenden Ziel des Lernens im Klaren sein, sein Urteilsvermögen, seine ethische, ästhetische und geschichtliche Kompetenz sollen altersgerecht entwickelt sein. Er soll gegenüber der Entwicklung seiner muttersprachlichen Fähigkeiten offen und motiviert sein. Seine Entwicklung in Bezug auf die Teilkompetenzen der deutschen Sprache soll wohlproportioniert sein.

Jahrgang 3–4

Die Förderung der Sprechfertigkeit, des Verstehens, der Interpretation und Produktion von Texten ist die kontinuierliche Aufgabe des Nationalitätenlehrers.

Die Entwicklung der Lesetechnik zum Werkzeug bildet die Bedingung zum Verstehen schriftlicher Texte. Mit der Interpretation und Bearbeitung der Texte werden Schüler zum selbstständigen Anwenden grundlegender Textoperationen vorbereitet. Die Bearbeitung der Lesestücke fördert den kritischen Sinn der Schüler, ihre Urteilsfähigkeit und ihre Empathie. Sie entwickelt die Fähigkeit, fremde Standpunkte zu akzeptieren, einen eigenen Standpunkt zu formulieren, sowie sich auf die Realisierung des sprachlichen Ausdrucks zu konzentrieren. Sie ermöglicht im Zusammenhang mit einfachen alltäglichen und literarischen Textformen Erfahrungen zu sammeln, einfache alltägliche und literarische Ausdrucksformen zu entdecken, die deutsche Sprache, sowie die Sitten und Bräuche der Kultur der Ungarndeutschen kennenzulernen und die Leselust zu fördern.

Das Erlernen der einfachen Techniken der schriftlichen Textproduktion erfolgt durch die Bearbeitung von Lesestücken unterschiedlicher Themen und Texttypen. Diese dienen als Muster für die Aufsätze der Kinder, sie öffnen die Wege zu den späteren kreativen Werken, zum selbstständigen Ausdruck der Fantasie, der Gefühle und der Gedanken. Auch die Texte, die Quellen der Wortschatzentwicklung sind, tragen zum anspruchsvollen Selbstausdruck und zur Entwicklung dieser Fähigkeit bei.

Die Herausbildung der Fähigkeit zum selbstständigen Lernen, eingebettet in die Förderung der Fähigkeit des Leseverstehens, dient zur intensiven Entwicklung der Fähigkeit des Kenntniserwerbs. Das Erlernen der Lerngewohnheiten und Lerntechniken ist sehr wichtig. Im Jahrgang 3-4 ist das Ziel des Unterrichts im Bereich des Schreibens und der Rechtschreibung die differenzierte Herausbildung der dem Alter und den Bildungsansprüchen entsprechenden Schreibtechnik. Ein weiteres Ziel ist die Entwicklung des Schreibens als ein Mittel, das das Lernen und den schriftlichen Selbstausdruck unterstützt, wobei auf Lesbarkeit, Ordnung und Richtigkeit geachtet werden soll.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz I. Sprechfertigkeit, Verstehen, Deutung und Produktion mündlicher Texte**	**Stundenzahl 66 Stunden**
Vorkenntnisse	Das Anwenden der Grundformen der alltäglichen Kommunikation als Gewohnheit. Fragen, Anweisungen, Bitten, Informationen, sowie das Verstehen vermittelter Kenntnisse.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Förderung der Sprechfertigkeit, des Verstehens, der Deutung und Produktion von mündlichen Texten. Die Weiterentwicklung des Sprechens und des Verstehens. Die Förderung der sprachlichen Selbstständigkeit, die richtige Deutung der Anweisungen und der Aufgaben des Lehrers, sowie ihre Lösung. Die Förderung der Fähigkeit zur mündlichen Textproduktion.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Anwenden der richtigen Intonation und Betonung	Der Schüler kann – sich an Dialogen mit kurzen,	*Alle Unterrichtsfächer*:

während der mündlichen Kommunikation, beim Lesen von Sätzen, Texten und beim Vortragen von Auswendiggelerntem. Das verständliche Vortragen von lyrischen, Erzähl- und dramatisierten Texten. Das Verstehen der Botschaft, des emotionalen Inhaltes eines einfachen Textes im Prozess der sprachlichen Kommunikation; das Rekonstruieren des Inhaltes nach angegebenen Gesichtspunkten. Das Darstellen von Erlebnissen, Gedanken, Gefühlen und Gegenständen, das Wachrufen und Darstellen von Geschehnissen, sowie ihre Formulierung in einfachen und zusammengesetzten Sätzen den Sprachsituationen entsprechend nach vorher angegebenen Gesichtspunkten mit den gelernten sprachlichen Mitteln. Das Verstehen von Fragen, Anweisungen, Bitten, Informationen und vermittelten Kenntnissen. Textverstehen anhand der Deutung von Hörtexten und/oder begleitender Veranschaulichungsmaterialien. Produktion eines bestimmten Textes anhand von Bildern und Illustrationen. Erweiterung und Präzisierung des Wortschatzes durch Deutungserschließung aus dem Kontext und durch begriffliche Identifikation mit Bildern, Vorstellungen und bildlichen Kompositionen.	verständlichen, situationsgerechten Äußerungen beteiligen; – Auskunft geben, Fragen stellen; – seine Verständigungsschwierigkeiten ausdrücken; – die mündlich oft gehörten Wendungen auf Ungarisch und auf Deutsch benennen; – in gewohnten Unterrichtssituationen die vorher angegebenen sprachlichen Mittel anwenden; – auf die Fragen des Lehrers Antwort geben, Anweisungen durchführen; – Geschehnisse, Gegenstände, Darstellungen nach vorher angegebenem System mit einfachen Sprachmitteln formulieren; – anhand der Deutung von Hörtexten und/oder begleitender Veranschaulichungsmaterialien die wesentlichen Informationen des Textes benennen; – über Bilder sprechen, auf die Fragen bezüglich des Textinhalts reagieren.	zusammenhängendes Sprechen. *Deutsche Volkskunde:* Charakterisierung der Familienmitglieder. *Gesang-Musik:* deutsche Kinderlieder. *Visuelle Kultur*: Illustrieren von Märchen und Geschichten, das Wachrufen und die Darstellung eigener Medienerlebnisse (z.B. Rollenspiel).
Schlüsselbegriffe	Dialog, Wortschatzerweiterung, Vortrag, Satzbildung, Inhalt, Illustration, lyrischer Text, Erzähltext, dramatisierter Text.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz II. Mündliche und schriftliche Texte verstehen und interpretieren**	**Stundenzahl 40 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnisse, die sich auf die Sprache, geschriebene Sprache und das Lesen beziehen, und der Fähigkeitsentwicklung der gegebenen Altersstufe entsprechend relevant sind.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Förderung und Automatisierung der Lesetechnik, die Unterstützung der Herausbildung des fließenden Lesens, Einführung von Lesestrategien, die Herausbildung des sinngerechten Lesens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Üben von Lesetechniken, ihre kontinuierliche Verbesserung, die Herausbildung der sicheren Lesefertigkeit. Das Kennenlernen und das Verstehen von altersspezifischen und belletristischen Lehrbuchtexten. Das Anwenden von grafischen Systemen (Abbildungen, Tabellen) im Interesse des effektiveren Textverstehens. Das Rekonstruieren und die Weitergabe der zu der Lektion gehörenden Vorkenntnisse, der persönlichen Erlebnisse und Erfahrungen. Die Kenntnis und das Anwenden von Lesestrategien, von den das Leseverstehen unterstützenden Techniken zum effektiveren Verstehen.	Der Schüler – ist bezüglich des Lesens motiviert und interessiert; – verfügt über eine fließende, automatisierte Lesetechnik, was das laute und das stumme Lesen betrifft; – deutet die Informationen und Gedanken eines altersgerechten Textes; – kennt und setzt mit Hilfe des Lehrers die erworbenen Lesestrategien ein.	*Mathematik:* Textaufgaben. *Heimat- und Sachkunde*: selbstständiges Lernen, die Entwicklung der Textbearbeitung. *Ethik:* ich selbst; meine Welt. *Visuelle Kultur*: Anhand von persönlichen Erlebnissen und literarischen Texten Bilder anfertigen. Zu den Informationen, Kenntnissen und Erlebnissen Fragen stellen.
Schlüsselbegriffe	Text, Textverstehen.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz III. Förderung des Schreibgebrauchs**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Das Abschreiben von Wörtern, Wortverbindungen, kurzen Sätzen nach geschriebener und gedruckter Vorlage, nach Diktat.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung zum automatisierten Schreiben. Bei Beschleunigung des Schreibtempos die Richtigkeit, die Ordnung und die Ästhetik des Schriftbildes als Wert akzeptieren.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Entwicklung der Schreibtechnik, die Festigung der richtigen Schreibgewohnheiten. Die Erhöhung des Tempos und des Schwungs beim Schreiben. Das Schreiben von Wortreihen und Sätzen durch Abschreiben und nach Diktat. Die Herausbildung einer individuellen Schrift mit dem Anspruch auf ein geordnetes, sauberes und lesbares Schriftbild. Bei Bedarf die Verbesserung der Lesbarkeit.	Der Schüler kann – automatisiert schreiben und den Text ökonomisch ordnen; – mit einem elementaren Wortschatz und grundlegenden Ausdrucksmitteln bezüglich einer gegebenen Situation Texte schreiben.	*Alle Unterrichtsfächer:* lesbare, schöne und geordnete Heftführung.
Schlüsselbegriffe	Schriftbild, Textbild, Lesbarkeit.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz IV. Übungen zur Textproduktion**	**Stundenzahl 32 Stunden**
Vorkenntnisse	Satzbildung. Das Verbinden von Sätzen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Mündliches Gestalten von Geschichten. Die Förderung der Fertigkeit zur schriftlichen Textproduktion.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Grundlegendes über die Rolle und Merkmale des Titels. Beschreibungen über einen einfachen Gegenstand, über eine Pflanze oder ein Tier anfertigen. Charakterisierung über einen Menschen schreiben. Das Formulieren von Dialogen in	Der Schüler kann – die erworbenen Aufsatzkenntnisse anwenden; – mit einer lesbaren, schwungvollen Schrift schreiben, seine Hefte sind geordnet, sauber; – mit der Anwendung der	*Heimat- und Sachkunde*: die darstellende Beschreibung des Gelernten. *Visuelle Kultur:* die Beobachtung der

bekannten Themen. Das Formulieren von kurzen Texten als Nachricht. Das Korrigieren von Aufsätzen mit der Hilfestellung des Lehrers.	erworbenen Aufsatzkenntnisse einen beschreibenden Aufsatz von 6-8 Sätzen anfertigen; – nach den Anweisungen seines Lehrers seine Rechtschreibfehler verbessern.	Naturerscheinungen, das Abschreiben und die Darstellung der Erfahrungen. Die Darstellung einer einfachen Handlung mit Bildserie.
Schlüsselbegriffe	Dialog, Beschreibung, Charakterisierung, Nachricht.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz V. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 40 Stunden**
Vorkenntnisse	Das Aneignen der zur erfolgreichen Kommunikation notwendigen grundlegenden Kompetenzen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Zunehmende Selbstständigkeit in dem sprachlichen Ausdruck der Schüler, in der Ausführung der mündlichen und schriftlichen Aufgabenstellungen. Das Streben nach einer in den unterschiedlichsten Situationen durchgeführten erfolgreichen mündlichen Kommunikation.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Zunehmende Selbstständigkeit des Schülers beim Lösen der Aufgaben. Das Finden von wichtigen Informationen im Text. Das Verstehen der schon früher gelernten Sprachstrukturen und des Wortschatzes im Text mit Hilfe von Ergänzungsaufgaben. Kommunikation in verschiedenen Situationen in Partner- und Gruppengesprächen. Der Einsatz des in dem täglichen Sprachgebrauch am häufigsten vorkommenden Wortschatzes.	Der Schüler kann – wichtige Informationen in einfach formulierten Texten mit Hilfe von Aufgaben zum Textverstehen und beim Anwenden von Übungen sowie mit den Mitteln der visuellen Gestaltung deuten; – richtige und falsche Aussagen in Texten unterscheiden; – Texte gliedern, aus Teilen einen Text zusammenstellen; – Konfliktsituationen erkennen; – die Lösung und das Ergebnis der gelösten Aufgabe präsentieren; – in Unterrichtssituationen kurze, klare Antworten geben; – seine Zustimmung, seinen Zweifel und seine Unsicherheit ausdrücken; – eine Rolle spielen; – einfache Auskunft geben; – seine Schwierigkeiten beim Verstehen ausdrücken;	*Deutsche Volkskunde:* Zusammenarbeit und Übernehmen von Verantwortung in den Alltagen. *Drama und Tanz:* Situationsspiele. *Ethik:* die zwischen-menschlichen Kontakte; die allgemeinen Normen des Benehmens.

	– an der routinemäßigen Kommunikation im Unterricht teilnehmen; – sprachlich einfachen, kurzen Äußerungen folgen und auf sie verbal oder nonverbal reagieren.	
Schlüsselbegriffe	Textverstehen, Meinung, Gespräch.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz**	**Stundenzahl 40 Stunden**
Vorkenntnisse	Der richtige Gebrauch der gelernten grammatischen Phänomene.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die sprachliche Kommunikationsfähigkeit, die Förderung der Qualität des Sprachgebrauchs. Das Anwenden der Grammatik- und Sprachgebrauchskenntnisse bezüglich der Satzarten, Wörter und Wortarten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das imitative Anwenden der grammatischen Kenntnisse den Normen der heutigen deutschen Sprache entsprechend. Die Förderung der Sprachkultur durch den annähernd adäquaten Gebrauch der grammatischen Formen. Sprachliches Modelllernen in grundlegenden Kommunikationssituationen. Bedeutung der Wörter, Wortschatz: idiomatische Wendungen, Sprichwörter, Redewendungen. Wortarten: – Verb (Vollverben, Hilfsverben). – Substantiv (Genera, Singular, Pluralformen, Kasus, Nominativ und Akkusativ). – Adjektiv (prädikativer Gebrauch). – Numeralien. – Artikel (bestimmter, unbestimmter, Gebrauch	Der Schüler kann – Sätze und Wortverbindungen bilden und benutzen; – die in der Unterrichtspraxis und der routinemäßigen Kommunikation unentbehrlichen Sätze und Satzstrukturen richtig benutzen; – deutsche Vollverben sowie die Präsensformen der Hilfsverben *haben* und *sein* richtig bilden; – Das Genus, die Singular- und Pluralformen der Substantive, ihre Formen im Nominativ, Akkusativ und Dativ erkennen und benutzen; – Adjektive erkennen; – Kardinalzahlen benutzen; – Personalpronomen im Akkusativ deklinieren; – unterschiedliche Satzarten selbstständig bilden; – im Rahmen des eingeübten Wortschatzes die gelernten orthographischen Regeln	*Deutsche Volkskunde:* dialektale Ausdrücke kurzer gereimter Texte.

ohne Artikel). – Präpositionen (lokale Präpositionen). – Pronomen (Personal-, Frage-, Demonstrativ-, Negationspronomen). – Konjunktionen (Konjunktionen mit gerader Wortstellung: *und, oder, aber*). – Adverbien (Lokaladverb). – Modalpartikel (Negationswort, Interjektion). Satzarten (nach der Modalität: Aussage–, Frage–, Ausrufesatz; nach der Struktur: einfacher und zusammengesetzter Satz, nebengeordnete Sätze). Das Anwenden der häufigsten Regeln der Sprachrichtigkeit und Rechtschreibung sowie der Interpunktionszeichen.	sicher anwenden.	
Schlüsselbegriffe	Wortart, Substantiv, Eigenwort, bestimmter Artikel, unbestimmter Artikel, Verb, Konjugation, Adjektiv, Numeralien, Personalpronomen, Demonstrativpronomen, Fragepronomen.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 45 Stunden**
Vorkenntnisse	Elementare literarische Kenntnisse im Bereich des Textverstehens.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Kennenlernen literarischer Werke. Vertiefung der Fertigkeiten für das Textverstehen, die Unterstützung des Wahrnehmens von Literaturerlebnissen. Das Bekanntmachen der Schüler mit den Sitten und Bräuchen der deutschen Nationalität, die sich an die Inhalte der Lesestücke anknüpfen. Die Aneignung von elementaren literarischen Kenntnissen durch Erfahrungen (z.B. Gedicht, Reim, Märchen, Darsteller) mit Hilfe von Einfühlung, Fantasie, der Förderung der Assoziationsfähigkeit, Spiel, Rhythmusübungen, Liedern und Musik.	

Tätigkeiten/Lerninhalt	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Beobachtung der Themen literarischer Texte.	Der Schüler kann – Aufgaben zum	*Ungarische Sprache und Literatur:*

Das Lesen und das Verstehen der Inhalte der Werke deutscher und ungarndeutscher Literatur. Das Verbinden von Bewegungen und Textvorsagen. Dramatische Darstellung oder Puppentheater-Aufführung kurzer Märchen und Geschichten. Mit Rhythmus-, Bewegungs- und Sprechübungen kombinierte Gedächtnisübungen. Teilnahme an Gruppenspielen. Das Dramatisieren gelernter Volksbräuche. Literarische Werke Volksdichtung: deutsche und ungarndeutsche Reime, Volkslieder, Auszählverse, Volksspiele, Rätsel, Märchen, Märchentypen. Sammlungen: z.B. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak*: Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen (in Ungarndeutsche Studien 2).* Kindergedichte, Märchen und Geschichten von deutschen Autoren: z.B. von Christian Morgenstern, James Krüss, Josef Guggenmos, Christine Nöstlinger. Sammlungen: Edina Rieder-Erdőfy*: Kinderstimmen;* Hans-Joachim Gelberg: *Überall und neben dir – Gedichte für Kinder.* Kindergedichte, Märchen, Geschichten von ungarndeutschen Autoren: z.B. von Erika Áts, Georg Fath, Josef Michaelis, Valeria Koch. Sammlungen: *Igele-Bigele;* Josef Michaelis: *Zauberhut.*	Textverstehen der einzelnen Werke lösen; – die Sitten und Bräuche der deutschen Nationalität anhand von Lesestücken kennen lernen; – sich mit Hilfe des Lehrers Gedichte und Märchen anhören und lesen, altersspezifische literarische Werke, Comics selbstständig lesen, und ihren Inhalt zusammenfassen; – einfache literarische Texte anhand ihrer Gattungsmerkmale erkennen (z.B. Märchen, Gedicht, Reim); – über die in den Geschichten dargestellten Themen mit einfachem Wortschatz, einfachen Ausdrucksmitteln und Satzmodellen sprechen, und mündliche spielerische Aufgaben lösen; – die Autoren, Darsteller und Eigenschaften der Gestalten seiner Lesestücke nennen.	Volksdichtung. Die Aufführung lyrischer, epischer und dramatischer Texte, die Gestaltung von Rollenspielen. Das Erlernen von Reimen und Sprichwörtern, das Lesen von Gedichten und Märchen. *Drama und Tanz:* dramatische und improvisatorische Spiele. *Visuelle Kultur:* Märchen, Geschichten und ihre Animations- sowie Filmadaptionen.
Schlüsselbegriffe	Märchen, Märchengestalt, Gedicht, Strophe, Zeile, Reim, Rhythmus, Wiederholung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Alltagsthemen**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Eine mündliche Kommunikation über einfachere Alltagsthemen führen, dazu schriftliche Aufgaben lösen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Aneignung von Kenntnissen im Bereich der Alltagsthemen. Vertiefung des Wortschatzes und der der Fertigkeiten des Textverstehens. An den Inhalt der Lesestücke gebunden Bekanntmachung mit den Traditionen der deutschen Volksgruppe.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Aneignung des Wortschatzes und der Kenntnisse von landeskundlichen Themen. Das Üben der mündlichen und schriftlichen Kommunikationsformen in den folgenden Themenkreisen: – Persönliche Lebensgestaltung: die Familie, Tagesablauf, Körperpflege. – Gesellschaftliches Leben: Mahlzeit, Familienfeste, Geburtstag. – Schule, Bildung, Beruf: Unterrichtsfächer, Klassenzimmer, Lesen, Comics, ungarndeutsche Kinderspiele. – Kulturelles Leben und Medien: Fernseher, Computer, ungarndeutsche Tänze, Lieder, Volksspiele. – Umwelt, wirtschaftliches Leben, Technik: das Zuhause, Gemeinden, die Gemeinden der Ungarndeutschen, Gebäude, Natur, Jahreszeiten, Wetter. – Politik und Geschichte: Zusammenarbeit, Rollen, die Regeln des Zusammenlebens innerhalb der Klassen- und der Schulgemeinschaft, Arbeitsteilung, die Alltage der deutschen Nationalität. – Die deutsche Sprache: einige	Der Schüler kann – Aufgaben zum Textverstehen in den einzelnen Themenkreisen lösen; – Themeneinheiten in abwechslungsreichen Arbeitsformen vorstellen; – über die dargestellten Themen mit einfachem Wortschatz, mit einfachen Ausdrucksmitteln und Satzmodellen sprechen und mündliche spielerische Aufgaben lösen.	*Deutsche Volkskunde:* die mit den behandelten Themen zusammenhängenden Kenntnisse. *Visuelle Kultur:* visuelle Darstellung und Bearbeitung der Erlebnisse anhand von gelesenen und vorgelesenen Texten bzw. Verfilmungen (z.B. Zeichnen, Malen).

passende Ausdrücke der einzelnen Themen im örtlichen Dialekt.		
Schlüsselbegriffe	Gesellschaftliche Rollen, Medien, Gemeinschaftskultur.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 13 Stunden**
Vorkenntnisse	Die dem Alter entsprechende Stufe der Selbstkenntnis, Erkennen der persönlichen Lernerfolge und Lernschwierigkeiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Förderung der Fähigkeit zum selbstständigen, effektiven Lernen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Rolle und die Art und Weise des Lernens. Das Kennenlernen der eigenen Lernprozesse. Einfache Lernmethoden, Lernstrategien. Mit Rhythmus-, Bewegungs- und Sprechübungen kombinierte (Konzentration fördernde) Gedächtnisübungen, Techniken zum Erlernen von Texten. Sich mit verschiedenen Informationsträgern bekannt machen. Grundkenntnisse über die Räumlichkeiten und Bestandteile der Bibliothek. Die strukturellen Merkmale der Wörterbücher (Alphabet, Stichwort), die Art und Weise der Wörterbuchbenutzung. Die Benutzung von Bildwörterbüchern. Sich mit Zeitschriften für Kinder bekannt machen.	Der Schüler kann – ein Wörterheft mit Hilfe führen und benutzen; – Wortschatz mit eingeübten Techniken selbstständig trainieren (Wort-/Bildkarten, Übungen, Spiele usw.); – einfache Strategien zum Textlernen anwenden; – gedruckte Quellen und Medien zum Informationserwerb nutzen (z.B. Kinderwörterbuch/ Bildwörterbuch).	*Heimat- und Sachkunde*: Informationserwerb über die lebende und leblose Natur. *Visuelle Kultur*: Suche nach bildlichen Analogen zu den gelernten Texten. Das Formulieren von Fragen bezüglich der gesehenen Information, Kenntnis und des Erlebnisses.
Schlüsselbegriffe	Information, Wissen, Bibliothek, Wörterbuch, Lexikon, Lernen.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen und historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Das Kennen von moralischen und ästhetischen Kategorien, Meinungsäußerung in einfachen Situationen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Beurteilung von Eigenschaften der Märchenhelden und der Darsteller von Geschichten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Moralisches und ästhetisches Urteil formulieren.	Der Schüler kann – in moralischen Fragen mit einfachen sprachlichen Mitteln anhand der gelesenen Werke und der besprochenen Themen seine Meinung äußern.	*Ethik*: Gestaltung des Wertesystems. Engere und weitere Umgebung, Freundschaft.
Schlüsselbegriffe	Lehre, Konflikt, Wert, Selbstkenntnis.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler kennt und wendet die grundlegenden mündlichen Kommunikationsregeln an. Er versteht die einfachen Erklärungen, Anweisungen und die Mitteilungen seiner Mitschüler. Auf Fragen gibt er mit dem kennengelernten Wortschatz verständliche Antworten. Er benutzt die sprachlichen Mittel der Höflichkeitskonventionen der Vorstellung, der Anrede und des Grußes von Erwachsenen und Altersgleichen sicher. Mit der geübten Lesetechnik liest er fließend bekannte Texte und versteht sie. Sein Schriftbild ist geordnet, sein Schreibtempo ist entsprechend. Seine Fähigkeit zur schriftlichen Textproduktion innerhalb des routinemäßig benutzten Wort- und Ausdrucksstoffes ist auf einem seinem Alter entsprechenden Niveau. Er versteht die Aufgaben, Anweisungen, kann auf sie mündlich und schriftlich entsprechend reagieren. Er verwendet die erworbenen Sprachregeln richtig. Er versteht den Sinngehalt von Alltagsthemen und literarischen Werken, er entdeckt ihre ästhetischen Eigenarten. Er kann die Gestalten literarischer Werke auch aus moralischen Aspekten beurteilen. Er ist zum Lernen motiviert; ist zum selbstständigen Lernen fähig.

Deutsche Sprache und Literatur

(für die traditionelle, erweiterte und ergänzende Erziehungs- und Unterrichtsform an ungarndeutschen Nationalitätenschulen)

Jahrgang 5–8

Das grundlegende Ziel und die Aufgabe des Unterrichtsfaches Deutsche Sprache und Literatur im Jahrgang 5-8 ist die Weiterentwicklung der Fähigkeiten des in den unteren Jahrgängen schon begründeten Textverstehens und der der Textproduktion, sowie das Kennenlernen und Anwenden von neuen Lesestrategien; die Beobachtung und das Üben des Prozesses der Textproduktion, und das Aufsatzschreiben in verschiedenen Texttypen mit situationsgerechten Redemitteln; die Weiterentwicklung und Übung der erworbenen Schreibtechnik und Rechtschreibung.

Aus der Eigenart des Faches ergibt sich die Aufgabe, die sprachliche und literarische Kultur der Schüler zu fördern, die Methoden und Techniken des individuellen Kenntniserwerbs vorzubereiten und zu üben sowie das kritische, Problem lösende und begriffliche Denken zu fördern.

Auf dem Gebiet der deutschen Spracherziehung ist auf das vorhandene praktische Sprachwissen der Schüler bauend − ausgehend aus dem Gesichtspunkt des Sprachbenutzers − eine hervorgehobene Aufgabe, die Sprache als funktionierendes, sich veränderndes System erfahren und beobachten zu lassen. Auf diese Erfahrungen bauend werden einige grundlegende Regelmäßigkeiten vorgestellt, Zusammenhänge erkannt und benannt.

Der Rahmenlehrplan ist mit der doppelten Zielsetzung entstanden, dass er den Sprachkenntnissen der Schüler entsprechend einen Querschnitt aus deutschen und ungarndeutschen literarischen Werken bietet, die Aufmerksamkeit auch auf die zeitgenössische und Jugendliteratur richtet, sowie Werte vermittelt.

Der Stoff des Literaturunterrichts in der Oberstufe beginnt mit den Werken der deutschen und ungarndeutschen Volksdichtung: Diese verweisen auf die Inhalte der Unterstufe. Sie stellen zugleich das ewige Schlüsselelement der Literatur, die Fantasie in den Mittelpunkt, da sie in allen menschlichen Werken vorhanden ist. Der Inhalt des Unterrichtsstoffes nähert sich immer mehr der realen Welt, während dessen die Fantasie aus dem Kennenlernen der Literatur nicht verschwindet.

Ein weiteres wichtiges Ziel des Faches Deutsche Sprache und Literatur ist, dass die Schüler als selbstständig denkende Jugendliche heranwachsen, die auch in moralischen Fragen zur selbstständigen Urteilsbildung fähig sind. Das Fach Deutsche Sprache und Literatur nimmt eine besondere Stelle in der Förderung der sprachlichen Schlüsselkompetenzen ein, weiterhin dient es auch zur Förderung aller, im Nationalen Grundlehrplan verankerten Schlüsselkompetenzen. Auch die Förderung der Fertigkeiten und Fähigkeiten des effektiven, selbstständigen Lernens ist von besonderer Wichtigkeit in den Deutschstunden.

Jahrgang 5–6

Das primäre Ziel des Faches ist die Fortsetzung der Fundierung der Schlüsselkompetenzen, der Fertigkeiten und Lerninhalte, die zum erfolgreichen schulischen Lernen führen: Die Förderung der Kompetenz des mündlichen und schriftlichen Textverstehens und –gestaltens, wobei die kognitiven Prozesse, die Altersspezifika und die persönlichen Fertigkeiten berücksichtigt werden; die Vertiefung und Erweiterung der erfahrungsbezogenen Kenntnisse und Sachkenntnisse über die Sprache.

Im Jahrgang 5-6 lesen die Schüler schon gut, sie können auch mittellange Texte während kurzer Zeit kennen lernen. Dieser Abschnitt über den Literaturunterricht im Rahmenlehrplan blickt auf diese Förderungsperiode als auf die Periode, die schon zum Verstehen der Literatur Möglichkeiten bietet. Die nach den Alltagsthemen gewählten Beiträge und Lesestücke bieten einen Querschnitt über die Weltsicht der Schüler, die ihrem Lebensalter entspricht. Sie stellen im Zusammenhang mit ihrer Umwelt und Lebenssituation Fragen. Im Jahrgang 5-6 muss man im Bereich zahlreicher Fähigkeiten ein entsprechendes Niveau erreichen. Die Artikulation der Rede des Schülers entwickelt sich weiter. Er ist in der Lage, über den gehörten Text eine kurze Zusammenfassung zu geben. Er ist zur mündlichen und schriftlichen Formulierung seiner Meinung über das Gelesene in einigen Sätzen, sowie zur Produktion kurzer Texte und zur Formulierung persönlicher Erlebnisse fähig. Das globale, selektive, deutende und reflektierende Lesen sowie die Inhaltswiedergabe sind notwendig. Der Schüler beobachtet in dieser Phase einige Besonderheiten der Standardsprache, er erkennt gelernte Gattungen. Er lernt die sprachlichen Formen des Gefallens und Nicht-Gefallens, sowie die Wichtigkeit des Respektierens verschiedener Kulturen und Meinungsunterschiede kennen.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz I. Sprechfertigkeit, Verstehen und Deutung und Produktion mündlicher Texte**	**Stundenzahl 60 Stunden**
Vorkenntnisse	Die Verwendung der Grundformen der bereits angeeigneten sprachlichen, kommunikativen Kompetenz.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Entwicklung der Sprechfertigkeit, sowie des Verstehens, des Erfassens und des Gestaltens mündlicher Texte. Durch die Entwicklung der sprachlichen, kommunikativen Kompetenz nach der selbstständigen mündlichen Textgestaltung streben.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Selbstständige Produktion mündlicher Texte. Gestaltung zweckorientierter mündlicher Texte in verschiedenen Sprechsituationen. Adäquate Kommunikation in persönlichen Berichten und beim Nacherzählen von Geschichten. Aktive Mitwirkung an Dialogen zu Unterrichtsthemen, Wahrnehmen und Vermitteln von Sachkenntnissen; das Erkennen der Zusammenhänge, die Weitergabe der vermittelten Informationen. Die Verwendung der richtigen Intonation und Betonung bei der	Der Schüler kann – aktiv an dem Gespräch teilnehmen; – seine Gedanken mündlich, selbstständig ausdrücken; – die Aufgaben und die Anweisungen des Lehrers erfassen, zusammenfassen und anderen weitergeben; – sich in Sprechsituationen außerhalb des Unterrichts informieren und sich mit anderen verständigen; – auf konkrete Texte bzw. themenbezogene Fragen antworten; – den Inhalt eines Textes mit Hilfe zusammenfassen;	*Deutsche Volkskunde:* Kindersendungen von Unser Bildschirm. *Informatik:* online Aufgaben und Nachrichten für Kinder auf deutschsprachigen Webseiten.

mündlichen Kommunikation, beim Lesen und Erzählen von Texten und Geschichten. Entwicklung des Hörverstehens durch adäquate Hörtexte, dramatische Spiele, Rezitation und interaktives Leseverstehen. Das gelernte Repertoire trotz merklichen Akzents richtig aussprechen und intonieren (Aussprache, Intonation, Sprechtempo).	– mit einem ausreichenden Bestand an Redemitteln in beiden Rollen des Kommunikationsprozesses standhalten; – den Konventionen verschiedener Kommunikationssituationen entsprechen; – Gefühle und Wünsche, ausdrücken, auf ähnliche Äußerungen anderer Personen reagieren; – den einfachen Äußerungen des Kommunikationspartners folgen, mit verbalen oder nonverbalen Mitteln reagieren; – kurze deutschsprachige Inhalte/Aussagen in ihrem Sinngehalt auf Ungarisch zusammenfassen; – einfachen Hörtexten nach mehrmaligem Hören Grundinformationen entnehmen; – ungarische Äußerungen in ihren Hauptaussagen sinngemäß auf Deutsch wiedergeben; – den Sinngehalt kurzer Hörtexte in der anderen Sprache zusammenfassen.	
Schlüsselbegriffe	Kommunikationssituationen, Betonung, Intonation, Sinngehalt.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz II. Schriftliche Texte verstehen und interpretieren**	**Stundenzahl 48 Stunden**
Vorkenntnisse	Die adäquate Anwendung der gelernten Lesestrategien vor, während und nach dem Lesen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Alltägliche Ausdrücke, grundlegende Wendungen verstehen, die sich auf das Alltagsleben, die Familie, Umgebung und Nationalität der Schüler beziehen. Wiedergabe des Inhaltes gelesener Texte, Informationen in Texten auffinden, ihnen Basisinformationen entnehmen. Entwicklung des aktiven und passiven Wortschatzes der Schüler.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Lesestrategien: z.B. Auffinden von Angaben bei der Bearbeitung gedruckter und elektronischer Texte. Einheiten des Verstehens – Wort, Ausdruck, Gliedsatz, Satz, Abschnitt, Ganztext. Den Unterschied zwischen Fakten und persönlichen Meinungen im Text erkennen. Einfachere authentische Texte, Artikel in Jugendzeitschriften verstehen. Zusammenhang zwischen Darstellungen, Bildern, Illustrationen und Text. Bildbeschreibung mit einfachen sprachlichen Mitteln.	Der Schüler kann – Texte mit vertrauter Struktur und Lexik (u.U. nach Wiederholung) mit Hilfe textbezogener Aufgaben umfassend verstehen; – reale oder fiktionale Texte ergänzen; – aufgrund der Gestaltung von Texten die Textsorte bestimmen; – den Informationsgehalt eines Textes (Textabschnitts) global wiedergeben; – den wesentlichen Inhalt nicht linearer Texte beschreiben; – einfach formulierte Informationen in Texten isolieren und aufgabenbezogen verwenden; – Bilder, Illustrationen mit einfachen sprachlichen Mitteln beschreiben; – geschriebenen Texten Detailinformationen entnehmen, die wesentlichen Informationen einfacher Texte markieren.	*Alle Unterrichtsfächer:* Textverstehen, Aufgaben-formulierungen erschließen. *Informatik:* Orientierung, Suche nach Informationen. *Visuelle Kultur*: die Erschließung der Zusammenhänge zwischen Text und Bild.
Schlüsselbegriffe	Botschaft, Textsorte, Inhaltsverzeichnis.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	Sprachliche Handlungskompetenz III. Gestaltung schriftlicher Texte	Stundenzahl 60 Stunden
Vorkenntnisse	Gebrauch einer entsprechenden, ausgeprägten individuellen Schreibtechnik.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Entwicklung eines lesbaren, überschaubaren, gegliederten Schriftbildes, das die Aussage widerspiegelt. Förderung der Fähigkeit zum Ausdruck des eigenen Standpunktes.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Textproduktion: Beschreibung. Den Inhalt, die Handlung des	Der Schüler kann – Bilder und sonstige	*Ungarische Sprache und Literatur:*

Textes schriftlich zusammenfassen. Schriftliche und elektronische Alltagstexte verfassen (Einladung, E-Mail, SMS). Kreative Textproduktion, erfundene Geschichten schreiben (z.B. Märchen, Comics). Verbindung zwischen Texten bzw. Illustrationen herstellen. Daten im Text nach vorgegebenen Gesichtspunkten systematisieren.	Illustrationen mit sprachlich einfachen Mitteln beschreiben; – vorgegebene Texte umgestalten, ergänzen oder weiterentwickeln (z.B. eine begonnene Geschichte fortsetzen und beenden); – eine Textvorlage aufgrund der inhaltlichen und formalen Struktur angemessen gestalten oder beenden; – mit einfachen sprachlichen Ausdrucksmitteln aufgabenorientierte Texte gestalten; – ein bestimmtes Thema aufgrund einfacher sprachlicher Mittel und mit Erwähnung bzw. Vergleichung der wesentlichen Inhalte zusammenfassen; – bekannte Texte wachrufen, Texte genau beobachten, wichtige Sinngehaltselemente durch Aufgaben hervorheben; – kurze deutsche und ungarische Wendungen sinngemäß mit Hilfe des Wörterbuches übersetzen.	Höflichkeits-konventionen, die Verfassung einfacher Botschaften in ungarischer Sprache, deren Vergleich mit der in ähnlicher Situation gebrauchten deutschen Variante. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* narrative Texte, Erzählen von historischen Ereignissen und Helden. *Naturkunde:* Stoffsammlung, Anfertigung von Skizzen. *Visuelle Kultur:* Bild des Textes. *Informatik:* Suche nach Daten in Internetquellen; die sprachlichen Merkmale der Möglichkeiten der Kontaktpflege im Internet.
Schlüsselbegriffe	Materialsammlung, Skizze, Erzählung, Beschreibung, Charakterisierung, Brief, E-Mail.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz IV. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Fließendes Sprechen. Grundlegende Fähigkeit der Textgestaltung. Aktiver Wortschatz in den bisher behandelten alltäglichen und literarischen Themenbereichen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Sprechfertigkeit. Entwicklung des aktiven Wortschatzes und der Fähigkeit der mündlichen Textgestaltung bezüglich der Redemittel der Meinungsäußerung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
In verschiedenen Situationen sich zu Wort melden, das Wort an andere abgeben. Die sprachlichen Höflichkeitskonventionen anwenden. Gefühle bezüglich des Themas mit sprachlichen Mitteln zum Ausdruck bringen. Aktivieren des Wortschatzes in adäquaten Situationen mit geringer Hilfe von anderen. Vertiefte, erweiterte Bewusstmachung der Interaktionsunterschiede zwischen der ungarischen und deutschen Kultur in den behandelten Alltagsthemen: z.B. Wortschatzerweiterung, synonyme Wörter, Umschreibung.	Der Schüler kann – Aufgaben/Anweisungen zusammenfassen, gegebenenenfalls weitergeben; – gewohnte Unterrichtssituationen mit einfachen Redemitteln sicher bewältigen; – PC und Internet mit deutschsprachigen Programmen nutzen; – mit verschiedenen geeigneten Redemitteln zwischen Sprecher- und Hörerrolle wechseln; – im Rahmen der allgemeinen Höflichkeitskonventionen sprachlich handeln; – Lob und Wünsche, Interessen ausdrücken; – sprachlich einfachen, kurzen Äußerungen anderer folgen und spontan verbal oder nonverbal mit der eigenen Position darauf reagieren; – kurze deutsche mündliche Äußerungen in ihrem Sinngehalt auf Ungarisch wiedergeben; – ungarische Äußerungen in den Hauptaussagen sinngemäß auf Deutsch wiedergeben.	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele.
Schlüsselbegriffe	Interesse, Anweisung, Gespräch, Höflichkeitskonvention, Worterklärung, Umschreibung, Redewendung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	Linguistische Kompetenz	Stundenzahl 40 Stunden
Vorkenntnisse	Dem Sprachniveau entsprechender Sprachgebrauch und adäquate Textproduktion. Elementare morphologische und syntaktische Kenntnisse.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Der zunehmend sichere Gebrauch der gelernten sprachlichen Strukturen. Entwicklung des Kenntnisstandes der situationsgerechten Sprachnormen. Bewusstmachung der mündlichen und schriftlichen Formen der Kontaktaufnahme und -pflege. Die praktische Umsetzung der Kenntnisse in Grammatik und Sprachrichtigkeit.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Das Anwenden elementarer grammatischer Kenntnisse den Normen der heutigen Sprache entsprechend. Sprachliches Modelllernen in grundlegenden Kommunikationssituationen. Morphologische Kenntnisse: Wortarten: – Verb: Vollverben: Tempusformen (Präsens, Perfekt); Hilfsverben: sein, haben, werden; Modalverben: sollen, wollen, mögen; (Präsens); Rektionen mit Akkusativ und Dativ; – Substantiv: Genus, Singular, Plural, Kasus. – Präpositionen: temporale Präpositionen, Präpositionen in Akkusativ und Dativ. – Numeralien, Kardinalzahlen, Ausdruck der Zeit. – Pronomen: Personalpronomen, Possessivpronomen, Interrogativpronomen, Indefinitpronomen, Demonstrativpronomen. Syntax: Aussage-, Frage-, Imperativsatz; nach der Struktur des Satzes: einfache und zusammengesetzte Sätze. Rechtschreibung, Gebrauch der Satzzeichen.	Der Schüler kann – an einfachen Kommunikationssituationen mit relativ guter Sprachrichtigkeit teilnehmen; – Unterrichtsgegenstände mit Hilfe des Grundwortschatzes und einfacher Schablone bearbeiten; – die im Unterricht häufig gebrauchten morphologischen und syntaktischen Strukturen selbstständig bilden und korrekt anwenden; – die im Unterricht gebrauchten einfachen syntaktischen Strukturen fehlerlos anwenden; – bekannte Wörter, Basisstrukturen orthographisch hinreichend sicher abschreiben.	*Ungarische Sprache und Literatur:* der Kommunikationsabsicht entsprechende verbale und sowie nonverbale Zeichen.

Die grundlegenden grammatischen Strukturen schreiben und anwenden.		

Schlüsselbegriffe	Verb, Personalpronomen, Possessivpronomen, Interrogativpronomen, Negationswort, Demonstrativpronomen, Wechselpräpositionen, Satzarten, Konjunktionen.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Kurze literarische Werke lesen, ihr Thema erkennen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das selbstständige Lesen und die Erschließung kurzer literarischer Werke in Einzel- und Gruppenarbeit. Die Entwicklung der Darstellung, Vorstellung und Dramatisierung von literarischen Werken, Texten und Geschichten durch kreative visuelle Mittel.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Sprüche, Reime, Sprichwörter. Kurze Geschichten, Märchen. In gelesenen epischen Werken die Benennung der Darsteller, des Ortes, der Zeit und der Elemente der Handlung und der Schlüsselwörter. Die Zusammenfassung der einzelnen Abschnitte des literarischen Textes; Formulierung treffender Titel zu den Texteinheiten; den Ausgang des Textes neu gestalten. Auszüge aus einem Jugendroman lesen. Bilder, Illustrationen und Werbetexte kennen lernen. Dramatisierung von Märchen. Kindergedichte, Wortspiele, lustige Gedichte. Einfachere dichterische Mittel lyrischer Werke. Einige lyrische und Prosawerke der zeitgenössischen ungarndeutschen Literatur kennenlernen, die Gestaltung der Rollen dem Inhalt gemäß. Volksdichtung: Deutsche und ungarndeutsche	Der Schüler kann – kurze epische und lyrische Werke selbstständig lesen, ihre Inhalte zusammenfassen und ihre Gattung benennen; – lyrische, epische und szenische Texte in einer dem Text entsprechenden Gestaltung vortragen; – kurze Gedichte und volkstümliche Werke der ungarndeutschen Literatur lesen, verstehen, ihren Inhalt zusammenfassen; – reale oder fiktionale Texte ergänzen, ihren Gedankengang weiterentwickeln oder umgestalten; – den Inhalt einer gehörten und gelesenen Geschichte erzählen; – Märchengestalten vorstellen, charakterisieren; – Märchen und Geschichten anhand eines Bildes, einer Illustration rekonstruieren; – kurze Geschichten	*Ethik:* Selbstachtung, Zugehörigkeit zur Gemeinschaft. *Deutsche Volkskunde:* NZ Junior. Kindersendungen von Unser Bildschirm.

Sprüche, Volkslieder, Spiele, Volksmärchen, Sagen und Sprichwörter. Ortssagen. Sammlungen: z.B. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter*; Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen (in Ungarndeutsche Studien 2)*. Autoren und Werke: z.B. Janosch: *Tiger und Bär im Straßenverkehr*; Josef Guggelmos; Grimm-Märchen; Wilhelm Busch: *Max und Moritz*, Geschichten über Münchhausen und Till Eulenspiegel. Gedichte, Märchen, Erzählungen ungarndeutscher Autoren: z.B. Erika Áts, Georg Fath, Josef Michaelis, Engelbert Rittinger, Valeria Koch. Sammelbände: *Igele-Bigele, Zauberhut.*	dramatisieren; – von den modernen literarischen Gattungen Märchen, Comics lesen, vorspielen, anhand eines traditionellen Märchens Comics erstellen; – ein altersgerechtes Hörspiel, Theaterstück, Musical anhören bzw. anschauen, nach der Rezeption der Werke über die Erlebnisse berichten.	
Schlüsselbegriffe	Rollenspiel, Comic, Hörspiel, Theaterstück.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Alltagsthemen**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Bewandertsein im Textverstehen. Die nötige Allgemeinbildung zur Aneignung des Informationsmaterials der Alltagsthemen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	In Sachtexten das Thema und die wichtigen Informationen erkennen. Die Entwicklung der Lesetechnik anhand der Textbearbeitung und -erschließung von Sachthemen in Einzel- und Gruppenarbeit. Das Erkennen der Zusammenhänge zwischen landeskundlichen Texte und der dazu gehörenden Abbildungen und Beilagen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Übung der Formen der schriftlichen und mündlichen Kommunikation in den folgenden Themenbereichen: Persönliche Lebensgestaltung: – Gesundheit, Krankheiten.	Der Schüler kann – Inhalte und Informationen von Sachthemen erfassen, das Thema darlegen; – Gegenstände, Darstellungen und Ereignisse mit einfachen sprachlichen Mitteln	*Ethik:* Selbstachtung, Zugehörigkeit zur Gemeinschaft. *Deutsche Volkskunde:* Themen bezüglich der Familie, der

– Aktivitäten in der Freizeit, Hobby. – Alltagsbeschäftigungen, menschliche Kontakte. Gesellschaftliches Leben: – Ernährung. – Feste. Schule, Ausbildung und Beruf: – Schulalltage, Klassenraum. – Berufe. Kulturelles Leben, Medien: – Altersgemäße deutschsprachige Medien. Wirtschaft, Technik, Umwelt: – Wohnort, das Zuhause. – Orientierung. – Alltagsleben. – Tiere. Geschichte und Politik: – Regeln aufstellen und einhalten in der Klasse und in der Schule.	nachvollziehbar beschreiben bzw. vergleichen; – in Dialogen auf Feststellungen seiner Mitschüler reagieren und an den Gedankengang anknüpfen; – themenbezogen seine Meinung darlegen; – in verschiedenen Kommunikationssituationen Zustimmung und Ablehnung formulieren; – Rollen gestalten.	Tätigkeiten, der Feste und des Gemeinschaftslebens.
Schlüsselbegriffe	Medien, Massenkommunikationsmittel, Kommunikationssituationen, Dialog, Auskunft.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 16 Stunden**
Vorkenntnisse	Anwendung altersgerechter Lerntechniken.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Gruppendynamische und individuelle Techniken zur Aneignung der Grundbildung sowie Erwerbung und Bearbeitung des Wissens für das effektive Lernen. Kenntnis dieser Techniken und der das Lernen fördernden Verfahren, das Üben ihrer Anwendung. Kultivierte und effektive Nutzung der Bibliothek und des Internets.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Anwendung von Lesetechniken. Bibliothekbenutzung. Das Lernen unterstützende Maßnahmen: Hervorheben von Basisinformationen und Schlüsselwörtern. Vokabeln lernen (z.B. mit Hilfe von Wortkarten), Wörterbuchgebrauch.	Der Schüler kann – selbstständig ein Wörterheft führen und benutzen, – zweisprachige Wörterbücher und Kinderlexika im Spracherwerbsprozess gebrauchen; – Bücher ausleihen und sie im Kenntniserwerb und in der Vorbereitung benutzen;	*Informatik:* Benutzung der Bibliothek und des Internets. *Visuelle Kultur*: Suche nach Bildanalogen zu den gelernten Texten. Das Formulieren von Fragen bezüglich der gesehenen Information, des Kenntnisses und

	– Aufgaben mit Hilfe von Büchern und Kinderzeitschriften lösen; – die Bedeutung von Wörtern aus dem Kontext erschließen; – mit Hilfe des Lehrers Printmedien zum Gewinnen von Informationen, zur Wortschatzerweiterung und zur Abfassung einfacher Aufsätze nutzen (z.B. zweisprachiges Wörterbuch); – Informationen und Daten unter Anleitung des Lehrers recherchieren.	Erlebnisses.
Schlüsselbegriffe	Textzusammenhang, Informationserwerb, Lexikon, Bildwörterbuch.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen und historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Die Kenntnis moralischer und ästhetischer Kategorien, Urteilsbildung in einfacheren Situationen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Erkennen, Verstehen und Respektieren des kulturellen und historischen Andersseins. Meinungsbildung in gesellschaftlichen, historischen, moralischen und ästhetischen Fragen. Die Verfahren des Konfliktmanagement kennen lernen und sie in simulierten Situationen anwenden. Selbstständiger Kenntniserwerb über moralische und ästhetische Kategorien.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Moralische Entscheidungen, emotionale Inhalte (Liebe, Mitleid, Hilfsbereitschaft). Ästhetische Kategorien der ungarndeutschen Musik- und bildenden Kunst-Szene. Künstlerische Ausdrucksmittel anderer Art: Kennenlernen von Film– und Theateradaptionen.	Der Schüler kann – kurze Meinung über die Wirkung der Erlebnisse und der Lektüren verfassen; – das Gute und das Schlechte, die Wahrheit und die Gerechtigkeit in literarischen und in Sachtexten erkennen; – Konfliktsituationen erkennen; – die kulturelle Vielfalt im Alltagsleben wahrnehmen; einige Erscheinungen aus dem Alltagsleben darstellen.	*Ethik:* moralische Entscheidung, Gefühlsinhalte (Liebe, Mitleid, Hilfsbereitschaft). *Gesang-Musik; visuelle Kultur:* Parallele in der ungarndeutschen bildenden Kunst. *Ungarische Sprache und Literatur:* Film- und Theateradaptationen.
Schlüsselbegriffe	Konflikt, Wert, moralische Entscheidung, kulturelle Vielfalt.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Auf dieser Stufe versteht und verwendet der Schüler oft gebrauchte alltägliche Ausdrücke und elementare Wendungen, die ihn zum Alltagsgespräch fähig machen. Er stellt sich und andere vor. Er ist zu einfachen Interaktionen fähig, indem sein Gesprächspartner langsam, deutlich spricht und sich ihm gegenüber hilfsbereit verhält. Er versteht die einfachen Anweisungen des Lehrers, versteht die bekannten Wörter und Wendungen, die sich auf seine Person, Familie und sein persönliches Umfelde sowie auf die Nationalität beziehen. Er löst Aufgaben zum Hörverstehen. Sein Mut und sein Selbstvertauen, sich sprachlich zu äußern, nehmen stufenweise zu. Er beschreibt mit einfachen Wendungen seinen Wohnort, seinen Bekanntenkreis, gibt Informationen und bittet um Auskunft in realen Sprechsituationen. Bei Verständigungsproblemen bittet er um Hilfe. Er versteht die bekannten Wörter und einfachen Sätze auf Schildern, in Werbungen und Katalogen. Er zeigt Interesse der Kultur seiner Volksgruppe gegenüber. Er ist geübt, einen einfachen Text mit bekannten sprachlichen Strukturen durch stummes Lesen zu verstehen. Er entnimmt einem bestimmten Text Basisinformationen. Er schreibt einfache Texte als Nachschrift und Diktat ab. Er formuliert einfache und Sach-Informationen schriftlich auf Deutsch. Mithilfe einer Vorlage schreibt er einen zusammenhängenden, aus mehreren Sätzen bestehenden Text (Dialog, Nachricht, Grußkarte, Vorstellung).

Jahrgang 7–8

In dieser Phase ist – auch im Zusammenhang mit den sich ändernden und immer komplexeren Wissensinhalten – die Weiterentwicklung der schon begründeten Kompetenzen das Hauptziel. Weitere Ziele sind, das Erkennen, die Bewertung und die Darstellung der Information, das digitale Inhaltsgestalten und–posten, sowie die kommunikative Zusammenarbeit durch das Internet; die Vertiefung der erworbenen Kenntnisse über die Sprache, die Beobachtung der Sprachstruktur und ihrer Einheiten durch Satz- und Textbauverfahren.

Das Lesen und das Schreiben sowie das Textverstehen und die Textproduktion sollen für die Schüler in dieser Phase schon mehr bedeuten als eine einfache technische Übung oder als einfaches Kodierungs-Dekodierungsverfahren. In diesen Jahrgängen müssen die Schüler in mehreren Fähigkeiten ein adäquates Niveau erreichen. Der Schüler artikuliert in seinem Sprechen nicht nur korrekt, sondern spiegelt durch seine Aussprache seine Sprechabsicht wieder und er wendet auch die satz– und textphonetischen Mittel entsprechend an. Er kann das Gelesene nicht nur zusammenfassen, sondern darüber auch seine Meinung äußern, sowie mit seinen Gesprächspartnern kooperieren. Er passt sich nicht nur an die Sprechsituation an, sondern er ist fähig, auch verschiedene Kommunikationstechniken anzuwenden.

Aus der Sicht der Methodenkompetenz ist er fähig, eine Skizze anzufertigen. Aus dem Gesichtspunkt des Textverstehens ist er auch zur Deutung fähig. Auf dieser Stufe drückt er sein Gefallen/Nicht-Gefallen aus, respektiert abweichende Meinungen und nimmt die

kontextuellen Zusammenhänge des kulturellen, historischen, gemeinschaftlichen, familiären und persönlichen Geschmacks wahr. Er kennt die grundlegenden Zusammenhänge der Medienprozesse und ihrer gesellschaftlicher Auswirkungen.

<table>
<tr><td>Lernbereich/ Entwicklungsziel</td><td colspan="2">Sprachliche Handlungskompetenz I. Sprechfertigkeit, Verstehen, Deutung und Produktion mündlicher Texte</td><td>Stundenzahl 60 Stunden</td></tr>
<tr><td>Vorkenntnisse</td><td colspan="3">Die Anwendung der Kompetenzen, die in den vorangehenden Jahrgängen erworben wurden. Selbstständige Kommunikation, in verschiedenen Sprechsituationen.</td></tr>
<tr><td>Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit</td><td colspan="3">Die genaue Umschreibung der wichtigsten Gedanken und des Informationsgehaltes eines Textes, ihre Zusammenfassung mit einfachen sprachlichen Mustern.
Die Bewusstmachung der kultivierten Meinungsäußerung.
Übung der situationsgerechten und zweckorientierten Sprechweise, des Wortschatzes und Sprachverhaltens.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tätigkeiten/Lerninhalte</td><td>Anforderungen</td><td>Fächerübergreifende Aspekte</td></tr>
<tr><td colspan="2">Im Text die wesentlichen Informationen von den Unwichtigen trennen. Die Informationen der Aufgabe, der Sprechsituation und dem Problemaufriss entsprechend anwenden.
Verstehen, Deuten und selbstständiges Gestalten mündlicher Texte.
Erfassen einfacher Informationen nach Hören.
Inhalte, Mitteilungen, Informationen nach Hören verstehen und sie reflektieren.
Gebrauch von den Höflichkeitskonventionen entsprechenden Satzmodellen und Sprecheinheiten in verschiedenen Situationen, die der Förderung der Sprechfähigkeit dienen.
Über Erlebnisse und Eindrücke mit einfachen Satzkonstruktionen erzählen.
Im Dialog situationsgerecht reagieren.
Problemlösung, Klärung von Streitfällen, selbstständige</td><td>Der Schüler kann
– den Sinngehalt von Texten und Informationen mit den Mitteln der Sprache richtig wiedergeben;
– bei Gegenständen, Darstellungen, Ereignissen oder Texten auf Ähnlichkeiten und Unterschiede hinweisen, die Feststellungen nach nachvollziehbaren Gesichtspunkten ordnen;
– allgemeines Wissensgut und spezielle Kenntnisse strukturiert vortragen;
– sich auch in schulischen Lebenslagen außerhalb der Unterrichtsstunde orientieren und verständigen;
– sich an der Diskussion beteiligen, im Dialog eine aktive Rolle spielen;
– bei Informationsmangel abgezielt auf den Sachverhalt fragen;
– den kurzen mündlichen Beiträgen des</td><td>Ungarische Sprache und Literatur: Textbearbeitungs-methoden, Techniken der Datensuche, Leseformen, Umgang mit Informationen.

Informatik: Umgang mit elektronischen Informationsquellen im Internet hinsichtlich der Zuverlässigkeit und Glaubwürdigkeit.</td></tr>
</table>

Meinungsbildung. Gespräch mit einfachen, zusammenhängenden Wendungen. Zusammenfassung mündlicher Aussagen, Stellungnahme. Informationen einholen, Wünsche äußern, Auskunft geben. Gegenstände, Sachen, Personen, Tiere charakterisieren. Trotz merklichen Akzents adäquates, klares, deutliches Sprechen bezüglich der Betonung, der Intonation und des Sprechtempos.	Gesprächspartners folgen, spontan mit der eigenen Position darauf reagieren; – im Kommunikationsprozess zwischen Sprecher- und Hörerrolle wechseln; – auf Gefühlsäußerungen anderer angemessen reagieren; – den Inhalt der Texte auf Ungarisch und Deutsch zusammenfassen und auf die wichtigsten Aussagen reagieren; – deutlich und mit richtiger Intonation sprechen.	
Schlüsselbegriffe	Diskussion, Meinungsbildung, selbstständige Äußerung, sich informieren, Wunsch, Ausdruck der Aufforderung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz II. Schriftliche Texte verstehen und interpretieren**	**Stundenzahl 48 Stunden**
Vorkenntnisse	Die Anwendung der gelernten Strategien zum Textverstehen und zur Textverarbeitung. Eigene Fehler im Textverstehen erkennen und korrigieren.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennenlernen und Üben von Textbearbeitungsmethoden, Techniken der Datensuche und von Lesearten. Entwicklung der Fähigkeit der ausdrucksvollen Textwiedergabe.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Den Informationsgehalt von Texten (u. U. nach Wiederholung) verstehen und die Informationen aufgaben- bzw. problemorientiert anwenden. Den Informationsgehalt und den Hauptgedanken eines Textes sprachlich beschreiben. Die Relevanz von Texten für die Bearbeitung von Themen Anderen begründen. Texte dialogisieren. Die Schlüsselinformationen deutscher und ungarischer Texte	Der Schüler kann – altersgemäße Texte sinngerecht lesen; – bei der Bearbeitung gedruckter und elektronischer Texte die Strategien des erschließenden Lesens verwenden; – die Einheiten des Verstehens – Wort, Ausdruck, Gliedsatz, Satz, Abschnitt, ganzer Text – erkennen; – zwischen Fakten und persönlichen Meinungen in einem Text unterscheiden;	*Alle Unterrichtsfächer:* die Eigenarten der Bearbeitung der unterrichtsfach-spezifischen Texte. *Informatik:* Suchverfahren. *Visuelle Kultur:* Deutung von Abbildungen, Bildern und Illustrationen.

inhaltlich richtig in der anderen Sprache zusammenfassen.	– die wichtigsten Merkmale der Textsorten erkennen (z.B. belletristische, populärwissenschaftliche, Lehrbuch- und Medientexte); – einfachere authentische Texte und Texte aus Jugendzeitschriften verstehen; – den Zusammenhang zwischen Abbildungen, Bildern, Illustrationen und dem Text erkennen; – mit einfachen sprachlichen Mitteln Bilder beschreiben.	
Schlüsselbegriffe	Lesestrategie, Informationsgehalt, Schlüsselinformation, Textsorte.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz III. Gestaltung schriftlicher Texte**	**Stundenzahl 56 Stunden**
Vorkenntnisse	Zu angegebenen Themen und Problemen gezielte Materialsammlung mit Anwendung der gedruckten und elektronischen Mitteln und Quellen der Bibliothek. Selbstständige Textproduktion in den gelernten Gattungen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennenlernen der formalen Merkmale einiger Textsorten, gattungsspezifische Textproduktion.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Der Textsorte entsprechende formale Merkmale (Einleitung, Gliederung, Briefform) anwenden. Textproduktion: Erlebnisse, erfundene Geschichten, Charakterisierungen formulieren. Den Inhalt, die Handlung, Wendepunkte und Fragestellungen des Textes schriftlich zusammenfassen. Kreative Textproduktion, (z.B. Bildgedicht, Gedicht, Märchen, Bildgeschichte). Eigene Meinung über Texte ausdrücken. Umsetzung von	Der Schüler kann – lesbar, überschaubar, den Ideengehalt widerspiegelnd, mit gegliedertem Schriftbild, textsortenspezifisch schreiben; – schriftliche und elektronische Alltagstexte verfassen (Einladung, E-Mail, SMS, chatten); – Verbindung zwischen Texten bzw. Illustrationen herstellen; – Daten im Text nach vorgegebenen Gesichtspunkten systematisieren; – Normen der Textgestaltung,	*Informatik:* Möglichkeiten der Textverarbeitungs-programme. *Visuelle Kultur:* typographische Kenntnisse. *Ethik:* Umgangsformen; Respekt gegenüber der Persönlichkeit.

Kommunikationszielen; Anwendung von formalen-stilistischen Normen.	des Stils, der Sprachrichtigkeit und der Rechtschreibung einhalten.	
Schlüsselbegriffe	Textstruktur, kreative Textproduktion, Normen der Textgestaltung, Kommunikationsziel.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz VI. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Adäquater Wortschatz und Fähigkeit der mündlichen Textgestaltung hinsichtlich des sprachlichen Ausdrucks der Meinungsäußerung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Interaktionsfähigkeit in verschiedenen Kommunikationssituationen. Kennen lernen der deutschsprachigen Programme des Computers, des Internets, Anwendung dieser zur Informationsgewinnung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Auf verschiedene Weise, durch verschiedene Kanäle Informationen gewinnen. Situationsgerechte Anwendung sprachlicher Mittel, adäquates Reagieren auf die Äußerungen des Gesprächspartners. Hauptaussagen, Schlüsselinformationen eines Textes in der anderen Sprache zusammenfassen (Ungarisch bzw. Deutsch).	Der Schüler kann – bei Informationsdefiziten gezielt nachfragen; – sich auch außerhalb der Unterrichtsstunden im Schulalltag oder in vorhersagbaren anderen Situationen orientieren und verständigen; – deutschsprachige Medien zur Informationsbeschaffung heranziehen; – mit geeigneten Redemitteln zwischen Sprecher- und Hörerrolle wechseln; – sein sprachliches Handeln im Rahmen der allgemeinen Höflichkeitskonventionen mit einem ausreichenden Bestand an Redemitteln auf unterschiedliche Kommunikationssituationen einstellen; – auf Gefühlsäußerungen anderer angemessen reagieren; – sprachliche Äußerungen anderer folgen; – deutsche mündliche Äußerungen in ihren	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. *Informatik:* Suchprogramme.

	Hauptaussagen auf Ungarisch wiedergeben; – die Schlüsselinformationen ungarischer Äußerungen oder Texte inhaltlich richtig auf Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Schlüsselbegriff, Zusammenfassung, Reagieren, Rollenwechsel, Informationssuche.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz**	**Stundenzahl 40 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Kenntnisse im Bereich der Wortarten, der Morphologie und der Syntax der deutschen Sprache. Kenntnisse über die deutsche Grammatik und Sprachrichtigkeit.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Gesetzmäßigkeiten der oft gebrauchten morphologischen Strukturen. Die Erweiterung und der Gebrauch der lexikalischen, morphologischen und syntaktischen Kenntnisse. Weitere Entwicklung der syntaktischen Kenntnisse und ihres korrekten Gebrauchs.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Struktur der Wörter beobachten, die Funktionen der Wortelemente. Durch Wortbildung und Wortzusammensetzungen neue Wörter bilden. Redewendungen, idiomatische Wendungen und Sprichwörter erfassen und anwenden. Morphologische Kenntnisse: Der richtige Gebrauch der häufig benutzten morphologischen Kenntnisse und der Bildungsregeln. Wortarten: – Verb: Vollverben (Präsens, Präteritum, Perfekt, Futur I); Hilfsverben: sein, haben, werden; Modalverben (Präsens, Präteritum); Imperativ;	Der Schüler kann – in Aufgaben im Zusammenhang mit den Unterrichtsthemen und den Kommunikationssituationen des Alltagslebens richtige grammatische Strukturen anwenden; – sich an einzelnen Kommunikationssituationen mit Sicherheit beteiligen, den Lehrstoff mit Hilfe des Grundwortschatzes und einfachen Schablonen bearbeiten; – durch Bildung von Wortfamilien den eigenen Wortschatz erweitern; – den im Unterricht häufig gebrauchten morphologischen Formbestand erkennen, weitgehend korrekt anwenden;	*Ungarische Sprache und Literatur:* Anpassung an die Sprechsituation und das Kommunikationsziel. *Deutsche Volkskunde:* einige Merkmale des Dialekts.

Konjunktiv (würde+Infinitiv); Trennbare und untrennbare Vorsilben; Verbrektionen mit Akkusativ und Dativ. – Substantiv: Genus, Singular, Plural, Kasus. – Adjektiv: Komparation, prädikativer Gebrauch, Deklination. – Numeralien: Kardinalzahlen. – Pronomen: Personalpronomen, Reflexivpronomen, Possessivpronomen, Demonstrativpronomen, Interrogativpronomen, Indefinitpronomen. – Adverbien: lokale, temporale und modale. – Präpositionen. Syntax: Aufbau und Struktur des Satzes, Satzarten. Die Satzglieder. Aussagesatz, Fragesatz, Wunschsatz, Imperativsatz. Nach der Struktur des Satzes: zusammengesetzter Satz (Satzverbindung, Satzgefüge). Rechtschreibung und Zeichensetzung. Die richtige Anwendung der grundlegenden orthographischen Kenntnisse.	– Sätze mit unterschiedlichem Inhalt und unterschiedlicher Struktur selbstständig bilden, mündlich und schriftlich der Gesprächssituation und der Kommunikationsabsicht entsprechend umformen; – die erworbenen Basisstrukturen orthographisch weitgehend richtig schreiben, elementare formale und inhaltliche Zeichensetzungsregeln weitgehend korrekt anwenden.	
Schlüsselbegriffe	Satzarten, Aussagesatz, Fragesatz, Imperativsatz, Ausrufesatz, Wunschsatz. Einfacher und zusammengesetzter Satz, Satzgefüge und Satzverbindung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Den Sinngehalt in literarischen Werken erfassen, die Zusammenhänge nach vorgegebenen Gesichtspunkten entdecken und die eigenen Erfahrungen ausdrücken.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Den Sinngehalt der literarischen Werke gelenkt erfassen und interpretieren. Bewusstmachung der Merkmale einiger Gattungen. Die Fähigkeit der Meinungsbildung fördern. Über literarische Themen Kommunikation führen.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Epische Werke lesen, erfassen und interpretieren. Die Handlung und Problematik eines Jugendromans nach angegebenen Gesichtspunkten kurz zusammenfassen. Merkmale der epischen Werke. Über ein Theaterstück, ein Hörspiel und einen Film Meinung äußern. Bei der Textbearbeitung zwischen wichtigen und unwichtigen Elementen unterscheiden. Lyrische Werke vorlesen und deuten. Deutschsprachige Zeitschriften für Jugendliche und literarische Beilagen ungarndeutscher Zeitschriften (*Neue Zeitung, Deutscher Kalender, JÖ* usw.) kennen, sich auf deutschsprachigen Webseiten für Jugendliche zurechtfinden. Ein deutschsprachiges Theaterstück besichtigen, sich ein Hörspiel anhören. Einen Textabschnitt dramatisieren und vortragen. Autoren und Werke: Gedichte, Erzählungen deutscher Autoren, Auszüge aus Jugendromanen von einfacher Struktur (Helme Heine: *Freunde*; Luis Murschetz: *Der Maulwurf; Grabowski*; James Krüss, Hans Manz, Josef Guggenmos). Gedichte, Sagen und Erzählungen ungarndeutscher Autoren: z.B. Erika Áts, Georg Fath, Josef Michaelis, Engelbert Rittinger,	Der Schüler kann – Erzählungen, kurze Geschichten, lyrische Werke selbstständig lesen, den Inhalt der Werke zusammenfassen, die Personen charakterisieren; – im Zusammenhang mit literarischen Werken individuelle Eindrücke und Gefühle schriftlich verfassen; – Werke der ungarndeutschen Literatur lesen und interpretieren, zur Problematik Stellung nehmen und eine Charakterisierung schreiben; – Werke moderner Gattungen lesen und interpretieren, kreativ schreiben; – sich ein Theaterstück in der Deutschen Bühne Ungarn anschauen und dieses in der Unterrichtsstunde bearbeiten.	*Deutsche Volkskunde:* einige lyrische und Prosawerke der zeitgenössischen ungarndeutschen Literatur.

Valeria Koch. Sammelbände: *Zauberhut, Teufelsgipfel.*		
Schlüsselbegriffe	Gattungen, individuelle Eindrücke, Gefühle, Meinungsäußerung, Charakterisierung, kreatives Schreiben.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Alltagsthemen**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Die Themen alltäglicher Texte und Artikel deuten, wichtige Informationen hervorheben. Eigene Meinung zu vorgegebenen Texten formulieren.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Inhalte in Alltagsthemen deuten. Den Sinngehalt der Texte unter Anleitung erschließen und danach die einzelnen Zusammenhänge nach angegebenen Gesichtspunkten herausarbeiten und die individuellen Erfahrungen ausdrücken. In den Alltagsthemen Kommunikation führen, die Mitteilungen des Gesprächspartners im Wesentlichen zusammenfassen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Übung der schriftlichen und mündlichen Kommunikationsformen in folgenden Themenbereichen: Persönliche Lebensgestaltung: – Menschliche Beziehungen. – Gesunde und ungesunde Lebensweise. – Sport, Sportarten. Gesellschaftliches Leben: – Speisen, Essgewohnheiten früher und heute. – Feste. – Lebensweise früher und heute. Schule, Unterricht, Beruf: – Schulalltag, außerschulische Tätigkeiten. – Weiterlernen, Berufswahl. Kulturelles Leben, Medien: – Musik, Tanz. – Musik als kulturelle Tradition. Medienwelt, Jugendsendungen.	Der Schüler kann – seine Gefühle mit adäquaten sprachlichen Mitteln ausdrücken; – zur Konfliktlösung nötige Redewendungen benutzen; – sich den Wortschatz der einzelnen Themen aneignen; – Ereignisse vorstellen, über Erlebnisse berichten, für das Thema charakteristische schriftliche Texte interpretieren, selbständig Texte produzieren; – in den verschiedensten Kommunikationssituationen sprachlich agieren; – Lebenslauf schreiben; – verschiedene Formen der Werbungen sammeln und verstehen; – in Situationen typische Sprechmodelle verwenden; – seinen Wortschatz erweitern, denselben Inhalt mit anderen Wörtern ausdrücken.	*Ethik:* Umgangsformen, Respekt der Person. *Deutsche Volkskunde:* die mit den Themen zusammenhängenden Inhalte. *Ungarische Sprache und Literatur:* Konfliktmanagement. *Informatik:* Datensuche im Internet, Textzusammenhänge, die Frage der Glaubwürdigkeit und Brauchbarkeit.

Wirtschaft, Technik, Umwelt: – Industrie, Landwirtschaft, Handwerk. – Tourismus, Urlaub, Reise. – Deutschsprachige Länder. – Umweltschutz. Politik und Geschichte: – Regeln des Zusammenlebens. Nationalitäten in Ungarn. – Verwaltungstechnische Gliederung der deutschsprachigen Länder.		
Schlüsselbegriffe	Kritisches Denken, Interpretieren von Informationen, Kommunikationssituationen, eigene Meinung, Sprachbausteine, Nachricht, Bericht, Werbung, Selbstbiographie.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Alter entsprechende Lerntechniken, Bewandertheit in diesen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Methodenkompetenz: Techniken der Datensuche, Methoden der Informationshandhabung kennenlernen und sie in der Praxis in gedruckten und elektronischen Texten anwenden.	
Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Eine Wortschatzkartei erstellen und benutzen. Selbstständig zweisprachige Wörterbücher zur Aneignung der Sprache, zum Gewinnen von Informationen, zur Wortschatzerweiterung und zum Verfassen von Aufsätzen nutzen. Einzelne Wörter des Wortschatzes Wortfamilien zuordnen. Markierungstechniken zur Bearbeitung von Texten anwenden, Schlüsselwörter kennzeichnen. Übung von Präsentationsformen.	Der Schüler kann – das Lernen unterstützende Maßnahmen verwenden: Text markieren, Schlüsselwörter hervorheben; – Methoden zum Erlernen der Wörter anwenden; – Print- und elektronische Quellen und Suchmaschinen anwenden; – Wörterbücher zweckmäßig benutzen; – Skizzen anfertigen; – bekannte Präsentationstechniken situations- und adressatengerecht einsetzen.	*Alle Unterrichtsfächer*: Internetnutzung, Präsentationstechniken. *Visuelle Kultur*: Suche nach Bildanalogen zu den gelernten Texten. Das Formulieren von Fragen bezüglich der gesehenen Information, des Kenntnisses und Erlebnisses.
Schlüsselbegriffe	Notiz, Skizze, Präsentation, Wortschatzkartei.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, des ethischen, ästhetischen und historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Meinungsäußerung über die Wirkung von Erlebnissen und Lektüren. Verfahren des Konfliktmanagements kennen. Die kulturelle Vielfalt in den Erscheinungen des Alltags wahrnehmen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Selbstständiges Denken, die Kultiviertheit der Selbstdarstellung. Das Erkennen und das Verstehen des Andersseins, auf der Basis der Kenntnis der eigenen Kultur.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Differenzierte sprachliche Formen zum Ausdruck des Gefallens/Nicht-Gefallens anwenden. Die Gründe der Konflikte in verschiedenen Texten erkennen und verstehen. Streben nach einer kultivierten Konfliktlösung sowohl im persönlichen als auch im gemeinschaftlichen Rahmen. Andere Kulturen kennenlernen, verstehen und miteinander vergleichen.	*Der Schüler kann* – richtige moralische Entscheidungen treffen; – emotionale Inhalte ausdrücken; – Lehre mit moralischem Gehalt aus anderen Kunstarten formulieren.	*Ethik:* moralische Entscheidungen, Gefühlsinhalte. *Ungarische Sprache und Literatur:* Film- und Theateradaptationen.

Schlüsselbegriffe	Moralische Entscheidung, Empathie, Konfliktmanagement, interkulturelle Umgebung.

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler findet sich in alltäglichen Kommunikationssituationen zurecht und nimmt an diesen effektiv teil. Er kann in eingeübten Situationen während des einfachen und unmittelbaren Informationstausches kommunizieren. Er kann sich in Gesprächen verständigen. Er kann mit einfachen sprachlichen Mitteln über sein soziales Umfeld, seine engere Umgebung und seine unmittelbaren Bedürfnisse sprechen. Er ist auch fähig seine Meinung zu äußern und diese mit entsprechenden sprachlichen Mitteln zu begründen. Er beobachtet und kann die Kommunikationsabsicht seiner Partner und nonverbale Zeichen interpretieren. Er kann kurze, einfache Texte und literarische Werke lesen. In einfachen, alltäglichen Texten findet er die gesuchte Information und versteht auch die kurzen, einfachen persönlichen Briefe. Er ist fähig, Texte unterschiedlicher Formen und Gattungen global zu verstehen, die Botschaft über die wortwörtliche Bedeutung des Textes hinaus zu interpretieren, im Text Informationen aufzufinden. Er kann den Inhalt des Textes zusammenfassen, und kann Skizzen

	machen. Er kann seine eigene Meinung im Zusammenhang mit dem Inhalt des gelesenen Textes mündlich und schriftlich verfassen. Er verwendet in der schriftlichen Textproduktion die Zeichen der Interpunktion am Satzende, zwischen den Teilsätzen und Satzgliedern. Der Schüler ordnet Werke einfacheren Gattungen zu. Er ist fähig die in den Sachtexten, literarischen Textauszügen und in Filmen dargestellten menschlichen Beziehungen, Handlungen und Emotionen zu erkennen, sie mündlich und schriftlich vorzustellen.

Deutsche Sprache und Literatur

(für die traditionelle, erweiterte und ergänzende Erziehungs- und Unterrichtsform an ungarndeutschen Nationalitätenschulen)

Jahrgang 9–12

Der vorliegende Rahmenlehrplan ist für die vierjährigen Gymnasien und Fachmittelschulen angefertigt worden. Die grundlegende Aufgabe der deutschen Nationalitätenerziehung ist das Kennenlernen der Sprache als ein sich veränderndes System bzw. die Förderung der Sprachkompetenzen, damit die Schüler über das mündliche und schriftliche Kommunikations-Instrumentarium ihrem Alter entsprechend verfügen und damit sie zum praktischen Anwenden dieses Instrumentariums fähig sind. Dadurch sollen der selbstständige Kenntniserwerb und das Lernen der Schüler, sowie das damit eng verbundene differenzierte Denken, die Fähigkeit und das Bedürfnis des lebenslangen Lernens unterstützt und fundiert werden.

Die Kenntnisse des Individuums über Textverstehen und -produktion entwickeln sich ständig. Dadurch wird es selbstständig bzw. mit anderen kooperierend zur Identifikation der Faktoren, Beziehungen und Kodes der verbalen und nonverbalen Kommunikation fähig. Es kann diese bewusst anwenden, unterschiedliche Texte verstehen und analysieren. Im Besitz aller oben erwähnten Fähigkeiten ist es für das Erkennen der durch die denotative, übertragene Ausdrucksweise entstehenden Bedeutungen und auch Reflexionen auf sie geeignet und auch dafür, dass es sie bei der Produktion eigener Texte selbst anwendet. Bei der selbstständigen Textproduktion kann es den moralischen, ästhetischen und kulturellen Erwartungen entsprechen, die aus dem Autorenvorhaben, den Leseransprüchen und den Normen unterschiedlicher Textgattungen entstehen und dabei die Kommunikationssituation und das Publikum berücksichtigen.

Die Aufgabe der deutschen Nationalitätenerziehung ist die Bewusstmachung bei den Schülern, dass die Sprache ein sich veränderndes System ist und ihr Gebrauch als Mittel zum Kenntniserwerb über die Welt und zur Förderung der effektiven Ausdrucksfähigkeit unerlässlich ist. Das Sprachsystem kann nicht als ein vom Sprecher unabhängiges Phänomen interpretiert werden, die Sprachbedeutung entsteht im Laufe des mündlichen und schriftlichen Funktionierens der Sprache.

Die Aufgabe der deutschen Nationalitätenerziehung ist, dass sie das Verstehen, die Produktion der in verschiedenen Formen erscheinenden (mündlichen, gedruckten, elektronischen usw.) Texte und die situationsbezogene Ausdrucksfähigkeit fördert, sowie den zielgerichteten Gebrauch, die Auswahl und Neustrukturierung unterschiedlicher mündlicher und schriftlicher Informationen entwickelt. Ihre Aufgabe ist noch, dass sie das früher erworbene Wissen bewusst macht, systematisiert bezüglich der partnerschaftlichen und gesellschaftlichen Rolle der Sprache, des Verhältnisses zwischen Sprache und Denken, der Veränderungen der deutschen Sprache in Gegenwart und Vergangenheit, der Übereinstimmungen und Abweichungen der deutschen Sprache im Verhältnis zu anderen Sprachen.

Die von den eine Mittelschule absolvierten Schülern erwartete Sprachkultur umfasst die Fähigkeit des Verstehens, des Sprechens, des Textverstehens und der Textproduktion, sowie das Anwenden dieser Fähigkeiten in verschiedenen Lebenssituationen der mündlichen und schriftlichen Äußerungen. (Einschließlich der Kenntnis der audiovisuellen Mitteilungen und der Kenntnis der verschiedenen Phänomene der Informationsgesellschaft, sowie ihr praktisches Anwenden als Fertigkeit − neben den Ton- und schriftlichen Texten.)

Das Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ vermittelt in organischer Einheit mit den festen Werten, parallel dazu die in der Gegenwart entstehende, sich ändernde sprachliche und

literarische Kultur. Sie füllt sie mit Inhalten und stärkt die sprachliche und kulturelle Identität, weckt den Anspruch auf einen qualitativen Sprachgebrauch, stärkt das ethische und moralische Urteilsvermögen, unterstützt das Kennenlernen anderer Kulturen.

Ihre Aufgabe diesbezüglich erfüllt der Unterricht im Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ dann, wenn er mit dem Formulieren von authentischen Fragen und Antworten, mit dem Schaffen von motivierenden Rezeptions- und Ausdruckssituationen sowohl auf die alltägliche Welt, auf die selbstdarstellende und Interpretationsprobleme, als auch auf die emotionalen-gedanklichen Erkenntnisse der Schüler reagiert.

Durch den aktiven Dialog mit den Sachthemen und literarischen Werken entsteht die Beziehung zwischen Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft. Die Auszüge aus Werken konfrontieren den Rezipienten mit den grundlegenden Fragen des Lebens, so werden die Kontinuität und die ständige Erneuerung der Kultur gesichert. Sie helfen bei dem Verstehen, Erleben menschlicher und gesellschaftlicher Probleme, auch beim Kennenlernen der eigenen und anderer Kulturen sowie beim Respekt, beim Formulieren der Unterschiede zwischen dem Ich und dem Anderen. Die literarischen Werke fördern das Gedächtnis, die Fähigkeit der Aufarbeitung und der Bewahrung der Erlebnisse. Sie tragen dazu bei, dass in den Schülern parallel der Anspruch sowohl auf das Akzeptieren als auch das Gestalten der Tradition entsteht.

Neben den oben genannten Zielen ist eine bedeutende Aufgabe der literarischen Erziehung das Wecken und Stärken der Leselust, das Liebgewinnen der Literatur als Kunst, als eine besondere Form der menschlichen Kommunikation, sowie das erlebnisvolle Kennenlernen ihrer Mitteilungsformen und Ausdrucksweisen. Das so erworbene Wissen ermöglicht die Entwicklung der Selbst- und Menschenkenntnis sowie der Fantasie, der Kreativität und des kritischen Denkens. Währenddessen lernen die Schüler den Begriff der vielseitigen, mehrdeutigen Tradition und die sprachlichen sowie künstlerischen Konventionen kennen.

Die Aufgabe des Literaturunterrichtes ist, dass er durch die Wirkung der Kunst kreative Emotionen, Gedanken, intensive Erlebnisse vermittelt und die Schüler durch Besprechung und die mündliche und schriftliche Textproduktion zum Gemeinschaftserlebnis der Selbstdarstellung und des Zuhörens führen soll.

Durch den Erwerb der literarischen Bildung werden die Schüler zum besseren Kenner allerlei Texte. Sie können solche Lebenssituationen, Gefühle, Entscheidungssituationen, moralische Dilemmas sogar durch eigene Erlebnisse, Reflexionen, Lösungsmuster, Verhaltensformen, Werte, Ideen und Gedanken erleben und kennen lernen, die auch in ihrem Leben zu Geltung kommen können. Sie können für andere Verhaltensweisen, Lebensformen, soziale Situationen, Gedankengänge, Weltsichten und Überzeugungen Empathie entwickeln.

Sie können die Ausdrucksmöglichkeiten der Sprache erfahren und sie auf produktiver Weise kennen lernen, dadurch können die Schüler neben der Schönheit der deutschen Sprache mit dem Erlebnis des Selbstausdrucks, der mündlichen und schriftlichen Problemlösung bereichert werden. Sie können jenen Bildungsstoff erwerben, der als Grundlage zur ungarndeutschen Kultur und der Kultur des deutschen Mutterlandes dient. Sie können neben der Massenkultur (populäres Register) eine Alternative kennen lernen oder sie werden zur differenzierten Rezeption, zum Anwenden der Phänomene der Massenkultur fähig. Sie werden anspruchsvoller in Hinsicht darauf, wie sie Fragen stellen, wie tief und genau sie Probleme formulieren sollen.

Das spezifische Ziel des deutschen Sprache- und Literaturunterrichtes ist natürlich auch, dass die Schüler in verschiedenen Tätigkeiten, wie in der Übernahme von Aufgaben, in der Materialsammlung, bei der Präsentation, sowie in Situationen des kooperativen Lernens, in dramatischen Spielen, beim Anwenden der Textinterpretationsmethoden Erfahrungen sammeln sollen. Diese Verfahren fördern bedeutend ihre Lernfähigkeiten, dadurch wird auch

der Lernerfolg in der Mittelschule unterstützt. Das Anwenden ihrer Kenntnisse in Bezug auf Textverstehen und Textproduktion ist für alle Fächer gültig und anwendbar. Die literarischen Lektüren stellen die vielfältige Beziehung des Menschen und der Natur dar, die Besprechung und die Untersuchung dieser Lesestücke können zur Herausbildung einer bewussten Einstellung zur natürlichen und geschaffenen Umgebung beitragen.

Das Fach rechnet mit der Tatsache der Verbreitung der elektronischen Informationsträger und dem täglichen Gebrauch des Internets. Diese Herausforderung prägt nämlich die Sprachkultur und wirkt auf die Bedeutung des Lesens von Literatur. Neben den Methoden der selbstständigen Datensammlung, den Dienstleistungen der Bibliothek und dem Umgang mit der Bibliografie, entwickeln auch die durch das Internet angebotenen Möglichkeiten gleichzeitig die digitale Kultur und das effektive selbstständige Lernen. Wichtige Aufgabe ist die Auswahl, die Systematisierung der entsprechenden Informationen, das Zusammenstellen einer einfachen Bibliografie und eines Quellenverzeichnisses, die Informationsbearbeitung und das Anwenden bzw. Kennen der Technik des Zitierens, seiner Regeln und ethischen Normen.

Jahrgang 9–10

Das Ziel beim Lernen der deutschen Sprache und bei den mit der Sprache und mit dem Kennenlernen der Sprache zusammenhängenden Tätigkeiten ist die Erweiterung und Förderung der Textverstehen-Techniken, des Wortschatzes, der rezeptiven Empfänglichkeit, des Begriffsverstehens und -gebrauchs der Schüler. Ein weiteres Ziel ist das Anwenden der Normen von Schriftlichkeit der deutschen Sprache, die lesbare Schrift, die sichere Rechtschreibung. Erwartet wird die ständige Differenzierung und Vertiefung der Fähigkeiten zum Lesen und Textverstehen; das erschließende laute und stumme Lesen, einschließlich des mündlichen und schriftlichen Anwendens des Verstehens von den elementaren Aufgabenlösungen über Gesprächen bis zum selbstständigen Schriftwerk. Die mit der Förderung der Textproduktion zusammenhängende, sie begleitende Aufgabe ist die Entwicklung der selbstständigen Anfertigung von Notizen und Skizzen, die mündliche und schriftliche Formulierung des Inhaltes vom gelesenen Text.

Die Herausbildung des kultivierten sprachlichen Verhaltens setzt die Förderung der zum Selbstausdruck und zum gemeinschaftlich-gesellschaftlichen Dialog notwendigen mündlichen Sprachfähigkeiten voraus. Ein umfassendes Ziel ist die Entwicklung eines adressaten- und situationsgerechten Sprachverhaltens, sowie das Verstehen und Deuten der verbalen und nonverbalen Kodes von Hörtexten. Anforderung ist die Weiterentwicklung sowie Förderung der zum anspruchsvollen Gebrauch der deutschen Gegenwartssprache notwendigen Sprach- und Grammatikkenntnisse; die Vorbereitung auf das selbstständige Anwenden der Grammatikkenntnisse. Das Ziel ist außer Benutzung von Nachschlagewerken das Schreiben von Texten mit sicherer Rechtschreibung. Ein Teil der Förderung des Sprachbewusstseins ist, dass der Schüler zum Benennen von Problemen fähig ist, die mit der Textgliederung und -gestaltung, sowie mit der Rechtschreibung zusammenhängen. Er soll zur selbstständigen Verbesserung der Fehler fähig sein.

Die Sprachförderung enthält die Bearbeitung von Sachtexten und Texten der schöngeistigen Literatur. Das Ziel der Bearbeitung der Texte ist, dass sich die Schüler durch die Sach- und literarischen Texte den zum selbstständigen mündlichen und schriftlichen Gebrauch notwendigen Wortschatz und die Redewendungen aneignen. Zu diesen Tätigkeiten kommt die Deutung der visuellen Bestandteile des Textes in verschiedenen digitalen, informatikbezogenen Gattungen. Der Schüler lernt die Merkmale der offiziellen Textsorten kennen und ist zur selbstständigen Textproduktion in diesen Gattungen fähig.

Die Aufgabe des Literaturunterrichtes ist – in engem Zusammenhang mit der muttersprachlichen Bildung – die Unterstützung der emotionalen und gedanklichen Rezeption des Gelesenen.

Zur Förderung der Methodenkompetenz und Steigerung der Selbstständigkeit trägt die Vorbereitung auf Recherche, auf das Schreiben von Texten, auf zweckorientiertes Sammeln, Selektieren, Systematisieren und Anwenden von Informationen bei.

<table>
<tr><td>Lernbereich/ Entwicklungsziel</td><td colspan="2">Sprachliche Handlungskompetenz I. Sprechfertigkeit, Verstehen, Deuten und Gestalten mündlicher Texte</td><td>Stundenzahl 35 Stunden</td></tr>
<tr><td>Vorkenntnisse</td><td colspan="3">Inhalte, Mitteilungen, Informationen nach Hören verstehen und auf sie reagieren. Den Sinngehalt und die wichtigsten Gedanken des gelesenen Textes mündlich zusammenfassen. Texte bearbeiten und unter Anleitung umgestalten.
Erlebnisse und Eindrücke in einfachen Satzstrukturen erzählen.
Teilnahme an Dialogen.</td></tr>
<tr><td>Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit</td><td colspan="3">Die sprachlich angemessene Zusammenfassung der wichtigen Gedanken und des Informationsgehaltes im Text.
Sprachliche Analyse und Bearbeitung von thematischen Texten, Medientexten.
Mündliche Interpretation, Wertung des im Text dargestellten Problems und der Konfliktsituation.
Die entsprechend gegliederte, sprachlich klar verständliche Darstellung des geschilderten Phänomens oder Gegenstandes in beschreibenden und Erzähltexten.</td></tr>
<tr><td>Tätigkeiten/Lerninhalte</td><td colspan="2">Anforderungen</td><td>Fächerübergreifende Aspekte</td></tr>
<tr><td>Ausdruck der Stellungnahme.
Meinung mit selbstständig gewählten sprachlichen Mitteln ausdrücken.
Auf den Sinn- und Informationsgehalt der Texte reagieren.
Logische Zusammenhänge darstellen.
Sich mit verschiedenen Rollen identifizieren. Bilder, Abbildungen, Diagramme beschreiben.
Medientexte analysieren.
Hörverstehen.
Merkmale der Sprechabsichten (Information, Kontakt, Gespräch, Überzeugung) und der gesprochenen Texte, mündliche Zusammenfassung,</td><td colspan="2">Der Schüler kann
– zur Problemstellung Informationen suchen;
– den Inhalt der Texte verstehen, den Sinngehalt zusammenfassen;
– Objekte, Dinge, Erscheinungen und Ereignisse des Lehrstoffes in Texten strukturiert, gegliedert und sprachlich klar darlegen;
– in dialogischen Kommunikationssituationen abweichende, eigene Gedanken zum Ausdruck bringen;
– Problemstellung zu einem gegebenen Thema und Lehrstoff zum Ausdruck</td><td>Ungarische Sprache und Literatur: Der Sprechsituation entsprechender, adäquater Sprachgebrauch – Kommunikations-situationen. Die gesellschaftliche Wirkung der Medien.

Drama und Tanz: Sprechsituationen, dramatische Spiele.</td></tr>
</table>

Meinungsbildung. Den Gedankengang eines gehörten Textes verfolgen, den Gedankengang zusammenfassen. Das Hörverstehen durch entsprechendes Hörmaterial fördern. Auch bei unbekannten Wörtern richtige Aussprache.	bringen; – in dialogischen Kommunikationssituationen unterschiedliche Positionen bekleiden; – sich auch in schulischen Lebenssituationen außerhalb der Unterrichtsstunde informieren und verständigen; – eigene und fremde Texte der Textsorte und Wirkungsabsicht entsprechend entwerfen und wirkungsvoll ausführen; – ein skizziertes Problem, eine Fragestellung zum Ausdruck bringen, die zur Lösung nötigen Hintergrundinformationen erschließen; – die störenden Faktoren im Kommunikationsprozess erkennen und Klärung anstreben; – in den deutschsprachigen Medien selbstständig gewonnene Informationen zusammenfassen; – deutschsprachige Texte in ihren Schlüsselinformationen in Ungarisch zusammenfassen, auf die wichtigsten Aussagen reagieren; – unbekannte Wörter trotz des erkennbaren Akzents deutlich aussprechen und richtig intonieren.	
Schlüsselbegriffe	Diagramm, Rhetorik, Stil, Reaktion, kritische Meinung, Problemstellung, Selbstausdruck.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz II. Verstehen und Deuten schriftlicher Texte**	**Stundenzahl 24 Stunden**
Vorkenntnisse	Das Kennen der Merkmale der gelernten Textsorten. Die Deutung der wichtigen konkreten Informationen in Alltagstexten über einfache, bekannte Themen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das Verstehen von authentischen oder bearbeiteten umgangssprachlichen Texten. Den Gedankengang der Argumentation erkennen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Den Inhalt und die wichtigen Gedanken eines Textes erschließen. Wichtige Informationen, Daten durch kursives oder detailliertes Lesen im Text auffinden. Strategien des Textverstehens in gedruckten und elektronischen, linearen und nicht-linearen Texten und in anderen visuellen Mitteilungen wie z.B. Tabelle, Graphik, Abbildung usw. anwenden. Probleme, Entscheidungen, Konflikte und ihre Beweggründe in Texten deuten.	Der Schüler kann – den wichtigen Inhalt der Texte (eventuell nach Wiederholung) verstehen und die gewonnenen Informationen aufgaben- und problemorientiert anwenden; – den Inhalt von Bildern und anderen Illustrationen der Aufgabenstellung gemäß geordnet und verfolgbar gliedern; – Texte verstehen und ihren Leitgedanken ausarbeiten; – aufgrund klarer sprachlicher Merkmale die Mitteilungsabsicht von mündlichen oder schriftlichen Texten erkennen.	*Alle Unterrichtsfächer:* Textbearbeitung. *Informatik:* Suchverfahren. *Visuelle Kultur*: Deuten von Abbildungen, Bildern, Illustrationen. *Fremdsprache:* authentische und bearbeitete Texte.

Schlüsselbegriffe	Informationsgehalt, problemorientierte Anwendung, Mitteilungsgehalt.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz III. Gestaltung schriftlicher Texte**	**Stundenzahl 50 Stunden**
Vorkenntnisse	Zusammenhängende Sätze über Themen schreiben, die sich auf indirekte Bedürfnisse, Erlebnisse, Ereignisse und konkrete Informationen beziehen. Über bekannte Themen einfache und kurze, sachliche Texte nach Mustern schreiben.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Einfache, kurze, zusammenhängende Aufsätze, Texte zu Alltagsthemen schreiben. Anfertigen von Notizen anhand von gelesenen und gehörten umgangssprachlichen Texten bzw. aufgrund eigener Ideen.	

	Nach Vorlage auch in mehreren bekannten Gattungen prägnante Texte gestalten, dabei die wichtigen Gattungsmerkmale und elementaren Stilmittel berücksichtigen.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesbares, überschaubares, den Ideengehalt widerspiegelndes, gegliedertes Schriftbild. Merkmale der einzelnen Textsorten (Erzählung, Beschreibung, Charakterisierung, kurze Argumentation, Lebenslauf, Blog, Privatbrief, offizieller Brief). Anhand der formalen und inhaltlichen Merkmale einzelner Texttypen selbstständige Texte verfassen. Zusammenhänge darstellen, gedankliche Gliederung. Informationen aus verschiedenen Quellen zu einem Text zusammenfassen. Die Anwendung grundlegender grammatischer und orthographischer Kenntnisse.	Der Schüler kann – mit Einhaltung der formalen Merkmale der Textsorte in einem ästhetisch geordneten, gut konstruierten Schriftbild Texte gestalten; – den Aufbau von Argumenten in Texten darstellen; – zentrale Gedanken gegebener Objekte, Beschreibungen, Ereignisse oder Texte in verständlicher Sprache schreiben; – Themen textsortenspezifisch und zweckorientiert schriftlich ausführen; – informelle oder formalisierte Texte verfassen, wobei die jeweiligen textsortenspezifischen Kriterien überwiegend eingehalten werden; – Informationen aus unterschiedlichen Quellen zusammenführen und in einem Text darstellen.	*Informatik:* Textverarbeitungs-programme. *Ungarische Sprache und Literatur:* Textsorten, Textgestaltung.
Schlüsselbegriffe	Textsorte, Blog, Medien.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz IV. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Sprachgebrauch dem Sprachniveau entsprechend in unterschiedlichen kommunikativen Situationen. Kenntnis des Computers und deutschsprachiger Programme im Internet.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Sprachgebrauchs und der Kommunikationskultur, Entwicklung der Kompetenz der aktiven Meinungsäußerung, zielbewusster Gebrauch der deutschsprachigen Programme des Weltnetzes und anderer Kommunikationsmedien, Aneignung der Technik der Sprachmittlung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Beschaffung von Informationen durch mehrere Kanäle, die Anwendung dieser in schulischen und außerschulischen Situationen. Sprachlich adäquate Meinungsbildung und -äußerung. Rollenwechsel zwischen Sprecher und Hörer, der Rolle entsprechend Reagieren. Zusammenfassung der Schlüsselinformationen und Aussage der Texte in ungarischer bzw. deutscher Sprache.	Der Schüler kann – deutschsprachige Medien zur Informationsbeschaffung bzw. zur Kontaktaufnahme mit Anderen einsetzen; – sein sprachliches Handeln auf antizipierbare Kommunikationssituation einstellen; – den Computer, das Internet und weitere elektronische Kommunikationsformen ohne nennenswerte sprachliche Barrieren nutzen; – mit einem relativ breiten Spektrum an Redemitteln in dialogischen Kommunikationssituationen das Wort ergreifen bzw. abgeben; – während der Kommunikation auftauchende Störungen benennen und Abhilfe/Klärung anstreben; – in Äußerungen Anderer offensichtliche rhetorische Mittel erkennen und unter Berücksichtigung der eigenen Position sprachlich angemessen darauf reagieren; – deutsche mündliche Äußerungen oder Texte in ihren Schlüsselinformationen auf Ungarisch wiedergeben; – ungarische Äußerungen oder Texte hinsichtlich ihrer Gesamtaussage auf Deutsch wiedergeben.	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes und der rhetorischen Mittel. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. *Informatik:* Gebrauch der Suchmaschinen, juristische und ethische Fragen der Internetnutzung.
Schlüsselbegriffe	Rollenverteilung in der Kommunikation, elektronische Kommunikationsformen, Rhetorik, rhetorische Mittel.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz**	**Stundenzahl 60 Stunden**
Vorkenntnisse	Bildung und Anwendung von morphologischen Strukturen. Grundlegende Kenntnis von Wortarten und Syntax.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Erweiterung lexikalischer und morphologischer Kenntnisse parallel zur Förderung der sprachlichen Kommunikationskompetenzen. Der Satz, seine Typen nach Satzstruktur und Kommunikationsabsicht.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kenntnis der grundlegenden Terminologie der deutschen Grammatik. Die grundlegenden Regeln der deutschen Grammatik kennen, diese mündlich und schriftlich anwenden: Morphologie: Verb: – Plusquamperfekt, Futur I.; – Modalverben; – Passivkonstruktionen; – Rektionen mit Präpositionen; – Idiomatische Wendungen. Substantiv: – Den Gebrauch des bestimmten und unbestimmten Artikels präzisieren; – schwache Substantive. Adjektiv: – Deklination (Genitiv); – Adjektiv als Teil des Prädikats; – Partizip I. II. Adverb. Partikel (Modalpartikel). Präposition. Syntax – Wunschsatz. – zusammengesetzter Satz, (nebengeordneter, untergeordneter);	Der Schüler kann – die gelernten grammatischen Strukturen erkennen; – die häufig gebrauchten morphologischen und syntaktischen Regeln anwenden; – einfachere Redewendungen und idiomatische Wendungen anwenden; – seinen Wortschatz mit der Hilfe der Gestaltung von Wortfamilien permanent erweitern; – die schon erworbenen Strukturen der Wortbildung anwenden; – bekannte morphologische Elemente erkennen, ihre Funktion benennen; – grundlegende grammatische Terminologie benutzen; – gelernte Satzkonstruktionen selbständig erkennen; – bekannte und häufig vorkommende syntaktische Strukturen selbstständig und in der Regel fehlerlos anwenden; – die Bedeutung von Konjunktionen erkennen, die damit verbundenen Regeln der Satzbildung anwenden; – Regeln der Rechtschreibung und der Zeichensetzung	*Ungarische Sprache und Literatur:* Wörter und Wendungen. Satz und Satzglieder. *Informatik:* Rechtschreibkontroll-programme.

uneingeleiteter Nebensatz; indirekter Fragesatz. Die Konjunktionen der einzelnen Nebensatztypen. Infinitivkonstruktionen, Partizipialkonstruktionen. Rechtschreibung und Zeichensetzung: Die grundlegenden grammatischen Strukturen in Diktaten und geschriebenen Texten anwenden.	annähernd fehlerlos anwenden.	
Schlüsselbegriffe	Rektionen, idiomatische Wendungen, Partikel.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Die Interpretation der in literarischen Werken dargestellten Inhalte. Die Ausarbeitung des Sinngehalts anhand angegebener Gesichtspunkte.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Sprache der behandelten literarischen Werke verstehen, im Text Informationen auffinden, Zusammenhänge erkennen. Die Merkmale verschiedener literarischer Gattungen erkennen. Eigene Meinung bezüglich literarischer Texte zum Ausdruck bringen. Die Bedeutung der Stellungnahme erkennen. Bedeutende Werke ungarndeutscher Schriftsteller und Dichter und die typische Thematik und den Stil in ihren Werken kennenlernen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Interpretation von Fragen und Problemen im Zusammenhang mit literarischen Themen. Mit umstrittenen Fragen im Zusammenhang Meinung bilden. Interpretation der Aussage kürzerer literarischer Werke mit Hilfe von Aufgaben, Methoden des Textverstehens. Merkmale der Fabel und der Kurzgeschichte. Rezeption und Interpretation literarischer Grundformen, Gattungen, Motive. Der Vergleich von Dichtungen, die Interpretation ihrer Aussage. Der Besuch eines	Der Schüler kann – Fragen im Zusammenhang mit literarischen Themen stellen; – den Inhalt eines Textes zusammenfassen und nach angegebenen Gesichtspunkten der Analyse selbstständig Notizen und Skizzen machen; – seine eigene Meinung bezüglich des gelesenen Textes mündlich und schriftlich formulieren; – Funktionen und Zusammenhänge darstellen; – Werturteile mündlich ausdrücken;	*Ungarische Sprache und Literatur:* Analyse und Interpretation epischer und lyrischer Werke. Die bestimmenden Elemente der Komposition.

deutschsprachigen Theaterstückes. Vergleich eines literarischen Werkes Mit seiner Verfilmung. Jugendliteratur, ungarndeutsche Literatur: Interpretation von Werken, Erschließung von Zusammenhängen. Einblick in die moderne ungarndeutsche Lyrik. Autoren und Werke: z.B. Karin Gündisch: *Oliver und sein Computer, Der Wecker läutet;* Edith Schreiber-Wicke: *Der Pelzmantel.* Zwei Fabeln von Lessing: z.B. *Der Fuchs, Der Rabe und der Fuchs, Der Affe und der Fuchs.* Auszüge aus E.T.A. Hoffmann: *Das Fräulein von Scuderi.* Ein frei gewählter Jugendroman oder ein Krimi, z.B. Christine Nöstlinger: *Die Ilse ist weg*; Mirjam Pressler: *Bitterschokolade*; Erich Kästner: *Emil und die Detektive*; Hans-Peter Richter: *Damals war es Friedrich.* Ein Werk von ungarndeutschen Autoren*:* z.B. Georg Wittmann, Ludwig Fischer, Engelbert Rittinger, Georg Fath, Josef Mikonya, Franz Zeltner, Claus Klotz, Valeria Koch, Erika Áts, Josef Michaelis, Robert Becker, Angela Korb.	– bei der Bewertung von belletristischen Texten die Einheit von Struktur und Stil erkennen und bewerten; – die in literarischen Werken erscheinenden grundlegenden menschlichen Verhaltensformen erkennen; – literarische Grundformen, neue Gattungen, Motive rezipieren und interpretieren; – sich ein Theaterstück anschauen, das Gesehene im Unterricht bearbeiten; – ein literarisches Werk mit seiner Verfilmung vergleichen; – kurze epische Werke interpretieren, ihre Aussage analysieren; – ein Werk der deutschsprachigen Jugendliteratur selbstständig lesen; – durch das Lesen und Bearbeiten der Werke ungarndeutscher Literatur die Schicksalsfragen der Volksgruppe kennenlernen.	
Schlüsselbegriffe	Kurzgeschichte, Theaterstück, Film, Analyse, Stellungnahme, Erschließung von der Zusammenhängen, Bewertung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Alltagsthemen**	**Stundenzahl 70 Stunden**
Vorkenntnisse	Arbeit mit wichtigen Informationen und Zusammenhängen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Entwicklung des aktiven Wortschatzes in den Themenbereichen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
In folgenden Themenkreisen die Formen der schriftlichen und mündlichen Kommunikation üben: – Persönliche Lebensweise: Liebe und Partnerschaft, Freundschaften, Generationskonflikte, Männer- und Frauenrollen im beruflichen Leben, Aussichten des beruflichen und Privatlebens. – Gesellschaftliches Leben: Gesellschaftliche Gruppen, Trends und Modeströmungen, Subkulturen. Sport und Verantwortung. Gesundheitsgefährdung. Ernährungskultur. Einkauf und Mode. – Wirtschaft, Technik, Umwelt: Stadtleben und Landleben, Tendenzen. Mensch und seine Umwelt. Umweltschutz. Konsumgesellschaft. – Schule, Ausbildung und Beruf: Bildung und Lernen in Ungarn und in den deutschsprachigen Ländern. Berufswahl. – Kulturelles Leben und Medien: Musik- und Stilrichtungen, populäre Bands und Sänger, Unterhaltungsmöglichkeiten für Jugendliche. Informationserwerb und eigene Meinungsbildung.	Der Schüler kann – über ein Thema Notizen und Skizzen anfertigen; – in Texten verschiedener Gattungen seine Ziele, Wünsche und Vorstellungen ausdrücken; – kausale Zusammenhänge offenlegen und darstellen; – mit vorgegebenen Sprachmitteln an einer themenbezogenen Diskussion teilnehmen; – Gefallen und Missfallen formulieren.	*Technik, Lebensführung und Praxis:* Themenbereiche des Alltagslebens. *Deutsche Volkskunde:* Inhalte der behandelten Themenbereiche. *Informatik:* Umgang mit Informationen (z.B. Datenbanken), Arbeit mit Quellen.
Schlüsselbegriffe	Analyse, Stellungnahme, Diskussion, Erschließung von Prozessen und Tendenzen, Werturteile, Präsentation.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen und Anwenden effektiver Lerntechniken.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennenlernen von Techniken zur Datensuche und zur Informationsverarbeitung, ihre praktische Anwendung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lernfördernde Verfahren. Daten recherchieren und sammeln mit Hilfe gedruckter und elektronischer Quellen. Nutzung von einsprachigen Wörterbüchern und Bedeutungswörterbüchern. Anfertigung von Notizen und Skizzen.	Der Schüler kann – einsprachige bzw. E-Wörterbücher benutzen; – inhaltliche Organisationstechniken zur Bearbeitung von Texten einsetzen (z.B. Notizen und Stichpunkte, Schlüsselwörter).	*Informatik:* Benutzung des Internets.
Schlüsselbegriffe	Wörterbücher, Internet, Materialsammlung, Stichpunkte Schlüsselwort.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilsvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Verfahren des Konfliktmanagements. Die kulturelle Vielfalt im Alltag.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Selbstständiges Denken, die Kultiviertheit der Selbstdarstellung Das Erkennen und das Verstehen des Andersseins, aufbauend auf der Kenntnis der eigenen Kultur; Selbstständige Urteilsbildung in moralischen und ästhetischen Fragen. Entwicklung der Konfliktfähigkeit.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Bedeutung der kulturellen Traditionen bei der Förderung der Identität und der lokalen Bindung.	Der Schüler kann – seinen Geschmack, ethische und ästhetische Bewusstheit, Kreativität weiterentwickeln; – Strategien und Verfahrensweisen der Konfliktlösung kennen und anwenden.	*Ethik:* moralische Entscheidungen, Gefühlsinhalte.
Schlüsselbegriffe	Identität der Nationalität, kulturelle Tradition, Konfliktlösung.	

Erwartungs-horizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler versteht die wichtigsten Informationen, wenn klare Standardsprache verwendet wird und wenn es um bekannte Themen, wie Arbeit, Schule, Freizeit, Situation der Nationalität geht. Er findet sich in Situationen im deutschsprachigen Ausland zurecht. Er verfasst einfache, zusammenhängende Texte in bekannten Themen. Er berichtet schriftlich und mündlich über seine Erlebnisse, Träume, Hoffnungen, Ambitionen und über verschiedene Ereignisse, weiterhin ist er fähig, abweichende Standpunkte und Pläne zu begründen. Er versteht die Umgangssprache im Großen und Ganzen, wenn es um ihm vertraute Themen geht. Er versteht die wichtigsten Informationen von Radio- und Fernsehsendungen, die aktuelle Ereignisse bzw. Themen behandeln, die seine Interessen, seine Studien, die Nationalität betreffen und in denen relativ langsam und deutlich gesprochen wird. Er formuliert, begründet und erklärt knapp seine Meinung, erzählt eine Geschichte nach. Er versteht das Wesen und den Informationsgehalt sprachlich komplexerer Texte, die sich mit Alltagsthemen beschäftigen. Er ist zur Textbearbeitung fähig (im Unterricht unter Anleitung bzw. als Hauslektüre). Er versteht Texte über Ereignisse, Gefühle und Meinungen. Er liest Werke der ungarndeutschen und deutschen Literatur, dadurch gelangt er zur Fähigkeit, Werte und Eigenarten seiner Nationalität vorzustellen. Er interpretiert einige literarische Werke. Er ist fähig, die elementaren Regeln der Grammatik und Sprachrichtigkeit anzuwenden. Er übersetzt seinem Wissensniveau entsprechend einfachere Texte.

Jahrgang 11–12

Aus der Eigenart der deutschen Sprache ergibt sich, dass in den Sprachunterricht in Bezug auf Inhalt und Ziele alle Schlüsselkompetenzen und auch die im Nationalen Grundlehrplan formulierten Erziehungsziele eingebaut werden können. Bis zum Abitur gelangen die Schüler zu den nötigen Erfahrungen und zum Wissen, um die Welt um sich auch im weiteren Kontext deuten zu können. Dank ihrer Sprachkenntnisse sind sie zum umfassenden Informationserwerb und Vergleich fähig. Von den Erziehungszielen ist die Vermittlung einer Methodenkompetenz auch auf dieser Ebene von besonderer Bedeutung, da die Schüler am Ende des 12. Jahrganges über solche Lernfähigkeiten verfügen sollen, die ihnen ermöglichen, das Niveau ihres Sprachkönnens beim Studium, bei der Arbeit und während ihres ganzen Lebens selbstständig zu halten und zu fördern.

Im 12. Jahrgang soll ermöglicht werden, dass die Schüler die Anforderungen des Abiturs im Unterrichtsfach kennen lernen, die nötigen Strategien erwerben und lernen, diese bei den Aufgabenlösungen einzusetzen. Die Schüler können zunehmend dadurch motiviert werden, dass für sie interessante Lerninhalte in der Zielsprache bearbeitet werden und sie dabei Infokommunikations-Technologien einsetzen. Auch der Sprachunterricht konzentriert sich im letzten Schuljahr auf die Vorbereitung und Entwicklung der Fertigkeiten, die für das Studium und/oder den Übertritt in die Arbeitswelt unentbehrlich sind.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz I. Sprechfertigkeit, Verstehen, Erfassen und Gestalten mündlicher Texte**	**Stundenzahl 32 Stunden**
Vorkenntnisse	Die sprachlich adäquate Zusammenfassung der wichtigen Gedanken und des Informationsgehaltes von Texten. Die Bearbeitung von thematischen Texten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Der sichere, situationsgerechte Gebrauch von Ausdrücken, Redewendungen, Satzstrukturen bzw. von sprachlichen Zeichen, die Emotionen und den Gemütszustand ausdrücken. Das Erkennen der Kommunikationsabsicht und der adäquate Umgang damit. Herausbildung einer angemessenen Diskussions-, Meinungsäußerungs- und Argumentationskultur.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Einschätzung der Kommunikationssituation, des Gesprächspartners, des Themas, und der Sprechabsicht. Klare, verständliche Aussprache und Intonation. Die Beobachtung der Rolle der einzelnen Elemente des Sprachgebrauchs (Gespräch, Konversation, Sprechakt, Äußerungen). Der bewusste Einsatz von Prinzipien mit Bezug auf die Sprecher- und Hörerrolle. Charakteristische Merkmale der Sprechabsichten (Auskunft geben, Kontakthaltung, Gespräch, Überzeugung), und von gesprochenen Texten; mündliche Zusammenfassung, Stellungnahme. Nachvollziehbare Gliederung des Themas. Den Informationsgehalt und den Leitgedanken eines Textes zusammenfassen. Aus deutschsprachigen Medien erworbene Informationen interpretieren und zusammenfassen. Der Argumentation folgen, sich dabei zu Wort melden und es abgeben.	Der Schüler kann – in einem gegebenen Thema seine Meinung darlegen; – den Informationsgehalt und die Hauptgedanken eines Textes zusammenfassen; – die Inhalte aus dem Kontext hervorheben und mit anderen Informationen verbunden bei der Lösung einer neuen Frage anwenden; – während der Analyse von Medientexten die aufgetauchten Argumente überprüfen, bewerten oder bestätigen; – auf die in Texten aufgeworfenen Themen reflektieren, Stellung nehmen; – auch in dialogischen Kommunikationssituationen Gedankengänge sachlich, logisch und sprachlich klar darstellen; – mit Hilfe von verschiedenen Argumentationstechniken Stellung nehmen; – in angemessener Form das Wort ergreifen oder abgeben; – die wichtigen Informationen und den Sinngehalt deutschsprachiger mündlicher Texte auf Ungarisch	*Ungarische Sprache und Literatur:* zweckorientierte Textgestaltung. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* die gesellschaftliche Wirkung der Medien.

Zusammenhänge darstellen, Folgerungen ziehen, selbstständig Entscheidungen treffen. Sich mit verschiedenen Rollen und Ansichten identifizieren, für Einzelprobleme Lösungen vorschlagen. Hörverstehen. Dem Leitgedanken eines Hörtextes folgen, den Text zusammenfassen. Einem zusammenhängenden Vortrag bzw. einer Präsentation folgen, die Schlüsselwörter erfassen, Argumente logisch dem Text zuordnen. Förderung des Hörverstehens mit Hilfe von Hörtexten aktueller deutschsprachiger Medien.	wiedergeben, auf die wichtigsten Äußerungen reagieren.	
Schlüsselbegriffe	Medientext, ausdrucksvolle Vortragsweise, Konfliktsituation, Diskussion, Kommunikationsstörung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz II. Verstehen und Deuten schriftlicher Texte**	**Stundenzahl 22 Stunden**
Vorkenntnisse	Das Verstehen des Sinngehalts der Texte, die Bearbeitung ihrer Informationen. Interpretation literarischer Werke.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Verstehen von sprachlich zugänglichen, dem Interesse des Schülers entsprechenden, knapp formulierten Texte. Das Nachvollziehen der schriftlichen Meinung, der Argumentation, in diesen wichtige Detailinformationen auffinden.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Auch komplexere Texte detailliert (u.U. nach Wiederholung) verstehen und die Informationen aufgaben- bzw. problemorientiert anwenden. Die Relevanz von Texten und anderen Quellen für die Bearbeitung von Themen Anderen erläutern. Sich mit Textproduktionen	Der Schüler kann – den Inhalt und die Hauptgedanken des Textes angemessen erfassen; – wichtige Informationen und Daten durch kursives oder detailliertes Lesen des Textes recherchieren; – bei der Zusammenfassung der Texte Daten und Informationen verwenden;	*Alle Unterrichtsfächer:* Textbearbeitung. *Informatik:* Suchverfahren. *Visuelle Kultur:* Abbildungen, Bilder und Illustrationen interpretieren.

anderer auseinandersetzen.	– Strategien zum Textverstehen in verschiedenen gedruckten und elektronischen, linearen und nicht linearen Texten, sowie in weiteren visuellen Mitteilungen anwenden; – Techniken zur Textinterpretation anwenden; – Abbildungen, Bilder und Informationen im Zusammenhang mit dem Ideengehalt des Textes interpretieren.	
Schlüsselbegriffe	Lesestrategien, Textverstehen, Textanalyse.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz III. Gestaltung schriftlicher Texte**	**Stundenzahl 52 Stunden**
Vorkenntnisse	Produktion zusammenhängender Texte in bekannten Alltagsthemen. Erlebnisbericht, Meinungsbildung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Detaillierte, zusammenhängende Texte zu unterschiedlichen Teilbereichen und zu abstrakten Themen gestalten. Auch in mehreren bekannten Gattungen gattungsspezifische, knapp formulierte Texte gestalten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Bilder und andere Illustrationen aufgabenorientiert interpretieren. Selbstständig Texte mit Beachtung der Charakteristika der Textsorte gestalten. Stellungnahme formulieren, Perspektivenwechsel anwenden. Projektarbeiten anfertigen. Mit Beachtung vorgegebener Gesichtspunkte informelle und formalisierte Texte mit differenzierten sprachlichen Mitteln gestalten. Die zentralen Fakten des Themas, der Darstellungsweise und der Ereignisse systematisieren und sprachlich exakt beschreiben. Deutsche und ungarische Texte verschiedener Gattungen mit	Der Schüler kann – mit Einhaltung der textspezifischen formalen und inhaltlichen Merkmale der Textsorten (Erzählung, Beschreibung, Charakterisierung, kurze Argumentation, Essay, Erörterung, Diskussion, Lebenslauf, Motivationsbrief, Antrag, Blog, Privatbrief, offizieller Brief) selbstständig Texte gestalten; – Textzusammenhänge zeigen und sie gedanklich gliedern; – Informationen aus unterschiedlichen Quellen zusammenführen und in einem Text bewerten,	*Informatik:* Textverarbeitungs-programme. *Ethik:* Umgangsformen, Respektieren der Person. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* aktuelle Fragen der unmittelbaren Umgebung.

Hilfe des Wörterbuches übersetzen.	erörtern und Synthese schaffen; – bei der Rechtschreibung morphologische und syntaktische Kenntnisse anwenden; – in Texten die Probleme, Entscheidungen, Konflikte und deren Ursachen deuten und werten; – zu Texten eigene Meinung verfassen; – wichtige Informationen deutscher und ungarischer Texte auf Ungarisch bzw. auf Deutsch zusammenfassen und mitteilen.	
Schlüsselbegriffe	Textsorten, Rhetorik, Internetportal, Gliederung in Sinnesabschnitte.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz IV. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Annähernde Sicherheit im Sprachgebrauch und in der Kommunikation, Kompetenz der Meinungsäußerung, Gebrauch der deutschsprachigen Programme des Weltnetzes und anderer kommunikativer Medien.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Sprachgebrauchs und der Kommunikationskultur, Entwicklung der Kompetenz der aktiven Meinungsäußerung und Argumentation. Zweckorientierter Gebrauch der deutschsprachigen Programme des Weltnetzes und anderer kommunikativer Medien. Aneignung der Technik der Sprachmittlung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Beschaffung von Informationen durch mehrere Kanäle, die Anwendung dieser in schulischen und außerschulischen Situationen. Sprachlich adäquate Meinungsbildung und -äußerung. Vertretung der eigenen Meinung durch Argumente. Rollenwechsel zwischen Hörer und Sprecher, der Rolle entsprechende Reaktion mit adäquaten sprachlichen Mitteln.	Der Schüler kann – selbstständig deutschsprachige Medien zur Informationsbeschaffung bzw. zur Kontaktaufnahme mit Anderen einsetzen; – sein sprachliches Handeln angemessen der jeweiligen Kommunikationssituation anpassen; – sprachlich kompetent elektronische Kommunikationsformen nutzen;	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes und der rhetorischen Mittel. *Informatik:* Gebrauch der Suchmaschinen, juristische und ethische Fragen der Internetnutzung.

Präsentation von Texten in ungarischer und deutscher Sprache.	– in variabler, angemessener Form das Wort ergreifen oder abgeben und Redemittel einsetzen; – Kommunikationssituationen einschätzen und seine eigenen Sprachhandlungen im Rahmen der üblichen Konventionen angemessen anwenden; – anderen sprachlich und formal adäquat Rückmeldungen (Feedback) geben; – in Äußerungen Anderer rhetorische Mittel erkennen und einschätzen bzw. in eigenen Äußerungen mit ausgewählten sprachlichen Mitteln eine bestimmte Wirkung erzielen; – nach einer Vorbereitung längere bzw. komplexere deutsche mündliche Äußerungen oder Texte auf Ungarisch wiedergeben; – ungarische Äußerungen oder Texte nach Vorbereitung auf Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Rollen in der Kommunikation, Medien, Rhetorik, rhetorische Mittel, Kontaktaufnahme, Rückmeldung (Feedback).	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz**	**Stundenzahl 42 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegende Kenntnis von Morphologie und Syntax. Der Satz, seine Typen nach Struktur und Kommunikationsabsicht.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erweiterung und Bewusstmachung der bisher erworbenen linguistischen Kenntnisse. Sprachgebrauch in den verschiedenen Domänen.	
Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Morphologische, lexikologische und syntaktische Kenntnisse anwenden. Häufig benutzte Regeln der Wort- und Satzbildung erkennen	Der Schüler kann – häufig gebrauchte morphologische und syntaktische Regeln automatisiert anwenden, die Fehler auch selbstständig	*Ungarische Sprache und Literatur:* die gleichen und unterschiedlichen Merkmale der Sprachen.

und anwenden. Morphologie: Wortarten: Verb: – Tempora; – Modi (Aktiv- und Passiv, Konjunktiv, Imperativ); – Verben mit Präfixen; – Reflexive Verben; – Infinitivkonstruktionen; – Rektionen der Verben; – Modalverben (in allen Tempora und Modi). Substantiv: – Genus Kasus, Numerus; – schwache Substantive; – Komposita. Adjektiv: – substantivierte Adjektive; – Rektionen. Partizipialkonstruktionen. Pronomina (alle Arten und Formen). Adverbien (alle Arten und Formen). Partikel. Präpositionen. Syntax: – Relativsätze. Rechtschreibung und Zeichensetzung: – Die erworbenen grammatischen Strukturen in Diktaten und geschriebenen Texten anwenden.	korrigieren; – die Strukturen der Wortbildung anwenden; – zweisprachige und einsprachige Wörterbücher und Lexika bei der Korrektur der Sprachrichtigkeit benutzen; – bei der grammatischen Analyse wichtige Termini selbstständig anwenden; – bekannte syntaktische Strukturen erkennen; – die mehrschichtige Bedeutung und die diversen Funktionen der Konjunktionen erläutern, die Normen der Satzbildung bewusst anwenden; – die Regeln der Rechtschreibung und der Zeichensetzung annähernd korrekt anwenden.	*Deutsche Volkskunde:* Sprachvarietäten auf deutschem Sprachgebiet und ihre ungarndeutschen Entsprechungen. *Informatik:* Gebrauch des E-Wörterbuches.
Schlüsselbegriffe	Selbstkorrektur in der Sprachrichtigkeit, semantische und pragmatische Zusammenhänge, Relativsatz.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 60 Stunden**
Vorkenntnisse	Lesen und Deuten von literarischen Werken und Auszügen. Erkennen verschiedener Gattungsspezifika. Formulierung der eigenen Meinung und des Werturteils mit Bezug auf den Inhalt belletristischer Texte.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Das globale Verstehen belletristischer Texte. Beim Vergleich von literarischen Texten Ähnlichkeiten und Unterschiede erkennen und erfassen. Entwicklung der Fähigkeit der Systematisierung und der Argumentation. Interpretation von Balladen und Novellen. Kennenlernen der Themen, Motive und Gattungen der ungarndeutschen Literatur.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Einige klassische Werke der deutschen Literatur kennen und interpretieren. Gedichte vergleichen, ihren Sinngehalt interpretieren. Der Begriff der Ballade. In den Werken der ungarndeutschen Autoren die Geschehnisse der Vergangenheit und der Gegenwart kennen lernen und vergleichen. Vertiefung des Literaturverständnisses. Gedichte, Balladen, Erzählungen, Novellen und Romane deutscher Schriftsteller und Dichter: z.B. Johann Wolfgang Goethe, Friedrich Schiller, Heinrich Heine, Heinrich Böll, Wolfgang Borchert. Werke ungarndeutscher Schriftsteller und Dichter: z.B. Ludwig Fischer, Engelbert Rittinger, Georg Fath, Josef Mikonya, Franz Zeltner, Claus Klotz, Valeria Koch, Erika Áts, Josef Michaelis, Robert Becker, Angela Korb, Alfred Manz.	Der Schüler kann – im Zusammenhang mit dem Sinngehalt eines gelesenen Textes selbstständig Meinung bilden; – selbstständige Folgerungen ziehen; – kreativ denken, argumentieren; – mit Hilfe von Skizzen die im literarischen Werk dargestellte Problematik erläutern; – die Entwicklungstendenzen der ungarndeutschen Literatur kennen lernen; – mit Hilfe von mündlich und schriftlich vorgegebenen Gesichtspunkten über die Werke sprechen, eine kurze Zusammenfassung schreiben; – deutschsprachige literarische Werke werkbezogen interpretieren und selbstständig lesen; – die Gattungsmerkmale der Ballade, der Novelle kennen; – durch Werke der ungarndeutschen Literatur die Schicksalsfragen der Volksgruppe kennenlernen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Techniken des Argumentierens und Interpretierens. *Deutsche Volkskunde:* Parallele in der Vergangenheit und Gegenwart der Volksgruppe. *Informatik:* Recherche im Internet.

Schlüsselbegriffe	Textzentrischer Literaturunterricht, kausale Zusammenhänge, Schicksalsfragen, Werturteil, Tradition und Modernität.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Alltagsthemen**	**Stundenzahl 58 Stunden**
Vorkenntnisse	Arbeit mit wichtigen Informationen und Zusammenhängen.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Entwicklung des aktiven Wortschatzes in den Themenbereichen. Darlegung eines Themas nach angegebenen Gesichtspunkten.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Selbstständige Themendarstellung. Die verschiedenen Formen der schriftlichen und mündlichen Kommunikation in folgenden Themenbereichen üben: – Persönliche Lebensgestaltung: Lebensplanung, Zukunftspläne. – Gesellschaftliches Leben: Alternative Heilmethoden, Suchtkrankheiten, Zivilisationskrankheiten. Freizeitbegriff im modernen Leben. Extremsportarten. – Kulturelles Leben, Medien: Globale und regionale Kultur. Literatur, Film, Musik und moderne Künste. Ungarndeutsche bildende Kunst und Medien. – Schule, Unterricht, Bildung und Beruf: Arbeitswelt. Studium im Ausland. – Politik und Geschichte: Demokratie im Alltag. Die Europäische Union.	Der Schüler kann – seine Wünsche, Vorstellungen, Vermutungen und Annahmen ausdrücken und begründen; – Ursachen und Folgen vorstellen, Folgerungen ziehen, Stellung nehmen; – statistische Daten erfassen.	*Deutsche Volkskunde:* Parallele in der Vergangenheit und Gegenwart der Volksgruppe. *Informatik:* Internetrecherche. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Zivilisationskrankheiten. *Geographie:* Globalisierung. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* die Europäische Union.
Schlüsselbegriffe	Lebensführung, Globalisation, Zivilisationskrankheiten, Suchtkrankheiten.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen und Anwenden effektiver Lerntechniken und ihr bewusster Einsatz.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennenlernen und Weiterentwickeln von Techniken zur Datensuche und zur Informationsverarbeitung, ihre praktische Anwendung.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Weitere lernfördernde Verfahren. Daten recherchieren und sammeln mit Hilfe von gedruckten und elektronischen Quellen; Nutzung von einsprachigen Wörterbüchern und Bedeutungswörterbüchern. Anfertigung von Notizen und Skizzen. Selbstständige Vorbereitung und Durchführung einer Präsentation.	Der Schüler kann – aus gehörten Texten Global- und Detailinformationen entnehmen; – unterschiedliche; Lesetechniken selbstständig anwenden; – einsprachige bzw. E-Wörterbücher benutzen; – inhaltliche Organisationstechniken zur Bearbeitung von Texten einsetzen (z.B. Notizen Stichpunkte, Schlüsselwörter); – Präsentationstechniken weitgehend selbstständig auswählen und einsetzen.	*Informatik:* Benutzung der Bibliothek und des Internets. *Visuelle Kultur*: bildliche Analogien zu den gelernten Texten suchen. Fragen bezüglich der gesehenen Informationen, Kenntnisse und Erlebnisse formulieren.

Schlüsselbegriffe	Bibliothekbenutzung, Internet, Stoffsammlung, Gruppierung nach Kriterien, Wortfamilien.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen und historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen von ethischen und ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung. Fähigkeit der Konfliktlösung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Die Werte der kulturellen Tradition kennenlernen und vertreten. Die positiven Wirkungen der mehrfachen kulturellen und sprachlichen Bindung erkennen. Die Formulierung der Identität.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Die Bedeutung der kulturellen Tradition in der Förderung der Identität und der lokalen Bindung. Die Aussagen der Werke der ungarndeutschen Literatur auf die eigene Person und die Volksgruppe bezogen, deuten.	Der Schüler kann – Geschmackssinn, ethisches und ästhetisches Bewusstsein, Kreativität selbstständig entwickeln; – individuelle Konfliktbehandlungsstrategi	*Ethik:* moralische Entscheidungen, Gefühlsinhalte. *Ungarische Sprache und Literatur:* Vergleich eines literarischen Werkes

	en und Verfahren herausarbeiten; – das Anderssein akzeptieren, behandeln und darauf reflektieren.	mit ihrer Verfilmung.
Schlüsselbegriffe	Identität, kulturelle Tradition, Konfliktlösung.	

Erwartungs-horizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler versteht Äußerung authentischer Sprecher der deutschen Nationalität und des deutschen Sprachgebiets, sofern diese umgangssprachliches Hochdeutsch verwenden. Der Schüler versteht den Gedankengang von schriftlichen Texten und Vorträgen zu komplexeren konkreten oder abstrakten Themen, einschließlich Fachgespräche zu speziellen Gebieten seines Interesses und zu aktuellen nationalitätenspezifischen Themen. Er versteht Nachrichten im Rundfunk und Fernsehen zu aktuellen Ereignissen, sowie die meisten Spielfilme in der Umgangssprache. Er versteht altersgemäße und sprachlich zugängliche literarische Texte und kennt unterschiedliche Sorten von sachbezogenen Texten. Im Bereich der mündlichen Produktion kann er eine Geschichte zusammenhängend und verständlich erzählen oder über aktuelle Ereignisse, eigene Erlebnisse berichten, in dialogischen Situationen seine Meinung ausführlich begründen, erläutern und verteidigen. Schriftlich ist er in der Lage, klare, detaillierte Texte zu unterschiedlichen Themenbereichen zu gestalten und seine Meinung mit Berücksichtigung von Vor- und Nachteilen bzw. unterschiedlichen Positionen zu erläutern. In literarischen Werken kann er den Aufbau und den wesentlichen Inhalt auch schriftlich darstellen. In alltäglichen und aktuellen Themen ist er zur Sprachmittlung fähig.

DEUTSCHE SPRACHE UND LITERATUR

(für ungarndeutsche Nationalitätenschulen mit Unterricht in der Muttersprache und mit zweisprachigem Unterricht)

Jahrgang 1–4

Für die deutsche Nationalität in Ungarn sind die Sprache und Kultur grundlegende Voraussetzungen für den Erhalt und die Stärkung der Identität. Da seit Jahrzehnten ein fortgeschrittener Assimilationsprozess zu verzeichnen ist, kommt den Erziehungs- und Bildungseinrichtungen bei der Sprach- und Identitätsvermittlung eine Schlüsselposition zu. Die Bildung geht über die individuelle Verfügbarkeit über praktisches und verwertbares Wissen und Können und die Beherrschung elementarer Kulturtechniken hinaus. Die Bildung ist auch die Befähigung zu wertgeleitetem Handeln, das sich im individuellen Bereich unter anderem durch Selbstbestimmung, durch Urteils- und Kritikfähigkeit, durch Aufgeschlossenheit für Wissenschaft und Kunst und durch die Bereitschaft zur Erbringung von Leistung im Rahmen der jeweiligen individuellen Disposition kennzeichnet. Dieses Bedingungsgefüge eröffnet den Weg für ein Leben in Selbstverantwortung.

Im Sinne der Konzeption des lebenslangen Lernens sind der Erhalt und der Ausbau eines durchgehenden und erreichbaren Bildungsangebots die wichtigste Zielsetzung der ungarndeutschen Nationalität. Mit dem Angebot der Bildung in den Nationalitätensprachen korrespondiert aber auch die Verpflichtung für die Angehörigen der deutschen Nationalität, es in allen Lebensphasen zu nutzen und aktiv zu gestalten.

Die Kenntnis der deutschen Sprache auf einem hohen Niveau, die Pflege örtlicher Dialekte und Traditionen, die Kenntnis und die Auseinandersetzung mit ungarndeutscher Geschichte und Gegenwart sind zusammen mit der Kenntnis der modernen kulturellen Landschaften des deutschen Sprachraums unverzichtbare Elemente ungarndeutscher Identität. In unserer modernen Welt ist das Lernen durch menschliche Kontakte genauso wichtig, wie das Erschließen von Wissen und Informationen, sowie die Entwicklung von Handlungsstrategien. Das anzueignende Wissen hat sich an seiner Relevanz für die jetzige oder zukünftige Lebenspraxis zu messen. Daher soll die zentrale Aufgabe unseres Bildungswesens die Vermittlung aktuellen und vielfältig verwertbaren sprachlichen, sachlichen und sozialen Wissens und Könnens sein. Über die nationalen und europäischen bildungspolitischen Zielsetzungen hinaus zeugt die immer stärkere Vernetzung aller Lebensbereiche, sei es wirtschaftlich, kulturell oder privat davon, dass Leben in Europa die Kenntnis mehrerer Sprachen erfordert. Für die Nationalitäten in Ungarn ist das von ausschlaggebender Bedeutung, da sie im Besitz zweier Muttersprachen sind. Es muss in Betracht gezogen werden, dass infolge der bereits erwähnten Assimilation die Bildungseinrichtungen nicht auf die von zu Hause mitgebrachten Sprachkenntnisse der Schüler bauen können. Die Nationalitätensprache und Literatur kann also nicht als Muttersprache betrachtet werden. Um den Unterricht erfolgreich gestalten zu können, muss sich diese veränderte Situation in den Kompetenzen und Inhalten widerspiegeln.

Die Aufgabe des Fachs „Deutsche Sprache und Literatur“ ist u.a. die Wiederherstellung der „verlorenen“ Muttersprache. Diese Zielsetzung wirkt sich auf die didaktisch-methodische Herangehensweise aus: der Unterricht im Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ muss sich in den Bereichen Methodik und Kompetenzentwicklung der Mittel des Fremdsprachenunterrichts bedienen. Die Inhalte werden durch die ausdrückliche Berücksichtigung spezifischer Nationalitätenaspekte bestimmt.

Grundlegende Aufgabe der Erziehung in der Muttersprache ist die Entwicklung der sprachlichen Handlungsfähigkeit, damit die Schüler ihrem Alter gemäß über ein Instrumentarium mündlicher und schriftlicher Ausdrucksmittel verfügen und diese anwenden.

Ihre Kenntnisse im Leseverstehen und in der Textproduktion ermöglichen ein bewusstes Anwenden der verbalen und nonverbalen Kommunikation, sowie das Verstehen, Interpretieren und Bearbeiten verschiedener (linearer und nichtlinearer) Texte. Im Besitz all dieser Komponenten können sie auch übertragene Bedeutungen verstehen und reflektieren.
Die Erziehung in der Muttersprache und Literatur ist als eine untrennbare Einheit zu betrachten. Die Erziehung in der Literatur bedeutet aber nicht nur die Wissens– und Wertevermittlung durch die literarischen Werke bzw. die Erziehung zum Leser, sondern auch die Konfrontation mit grundlegenden Fragen des Lebens und der Umwelt; wodurch die Kontinuität und ständige Erneuerung der Kultur, das Verstehen und Nachvollziehen gesellschaftlicher Probleme, sowie der Ausdruck und die Akzeptanz von Verschiedenheit gesichert werden. Literarische Werke und Themen des Alltagswissens entwickeln das logische und ethische Denken, die Fähigkeit Erlebnisse aufzuarbeiten und zu bewahren und tragen dazu bei, dass sich in den Schülern das Bedürfnis entwickelt, Traditionen anzunehmen und zu gestalten.

Das Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ knüpft in seinen Zielsetzungen und Inhalten an folgende Bildungsbereiche an: Ungarische Sprache und Literatur, Fremdsprachen, Künste, Mensch und Gesellschaft und Informatik.

Jahrgang 1–2

In der Unterstufe der Grundschule ist die Aufgabe des Unterrichtsfaches „Deutsche Sprache und Literatur“ die Entwicklung der Fähigkeit der deutschsprachigen Kommunikation und die Aneignung der dazu unentbehrlichen Kenntnisse. Die Entwicklung der muttersprachlichen Fähigkeiten ist nicht nur Ziel, sondern auch Mittel zur Entwicklung der harmonischen Persönlichkeit, der kognitiven und emotionalen Entwicklung, sowie dient auch als Katalysator derer.

Die muttersprachliche Erziehung nimmt eine grundlegende Rolle in der Entwicklung der Schlüsselkompetenzen ein, denn darauf basierend werden die aktive Aufnahme der Kultur, die soziale Kontaktfähigkeit, die Herausbildung der Identität, die selbstständige Kenntnisgewinnung und das Lernen ermöglicht.

Eine weitere wichtige Aufgabe des Unterrichtsfaches „Deutsche Sprache und Literatur“ ist die intensive Entwicklung der Fähigkeiten, die zum selbstständigen, kreativen, integrierten Gebrauch der Kommunikation führen; die Vermittlung des Spracheinsatzes auf den verschiedenen Domänen der modernen Gesellschaft bzw. das kontinuierliche Üben des handlungsorientierten, abwechslungsreichen, adäquaten Sprachgebrauchs.

Den Ansprüchen der Zeit und den Erwartungen der Gesellschaft nachkommend stellt der Rahmenlehrplan in der Unterstufe – als betontes Gebiet – die Entwicklung der Sprechfertigkeit, das Lesen und das Textverstehen in den Mittelpunkt. Wir möchten darauf hinweisen, dass die Entwicklung der Fähigkeit des Lesens und des Schreibens der Schlüssel zum selbstständigen Lernen, zum deutschsprachigen Fachunterricht, später dann zur Orientierung im Alltagsleben ist.

Die Primarschüler verfügen zu Beginn ihrer schulischen Laufbahn über ein unterschiedliches Niveau der Deutschkenntnisse. Daher leitet sich die Aufgabe des Nationalitätenlehrers in den ersten Schuljahren ab: nicht die Schaffung der theoretischen Grundlage, sondern die einer stressfreien Umgebung steht im Vordergrund, die wiederum eine motivierte sprachliche Entwicklung zulässt bzw. in der abwechslungsreiche und stufenweise zunehmende Kommunikationssituationen gewährleistet werden, die zur Sprachübung dienen. Sprachbewusstsein, Kreativität, Verstehen des Anderen, Entwicklung der Fähigkeiten werden durch spielerische Selbstdarstellungsübungen gewährleistet.

Gravierende Aufgabe der literarischen Erziehung ist die Anregung zum Lesen und die Förderung, sowie Festigung der Leselust. Um die literarische Intelligenz zu fundieren, bedarf es in der Primarstufe eines texbezogenen Denkens, des Ausdrucks der eigenen Gedanken, des Kennen lernens der Meinung anderer, sowie des Entdeckens von ästhetischen, ethischen Werten, und der emotionalen Wahrnehmung dieser. All das kann eine enorme Auswirkung auf die Entwicklung des Gefühlslebens, der Selbstkenntnis und der sozialen Kontakte haben.

Die an die verschiedenen Kommunikationssituationen gebundenen Tätigkeiten bieten eine günstige Gelegenheit zur zielgerichteten Entwicklungder Kompetenz des selbstständigen Lernens, zum Kennen lernen der Techniken des Kenntniserwerbs, sowie zur Förderung des Sprachbewusstseins.

Vor der Einschulung erwerben die Kinder – bestenfalls – zuerst in ihrer unmittelbaren Umgebung und erst dann im Kindergarten die deutsche Sprache. Die Aufgabe des Unterrichtsfaches steht daher darin, diese passiven Sprachkenntnisse zu formen, das Sprachbewusstsein zu entwickeln.

Als wichtigste Aufgabe der Jahrgänge 1-2 wird das Unterrichten vom Lesen und Schreiben betrachtet, das zugleich auch die Grundlage der weiteren muttersprachlichen Erziehung ist. Ohne die altersgerechte Kenntnis des Lesens und Schreibens ist eine Weiterentwicklung in anderen Unterrichtsfächern unvorstellbar.

Die Teilbereiche der muttersprachlichen Erziehung sind gleichmäßig zu entwickeln und es ist anzustreben, dass die Fähigkeitsentwicklung und die Kenntnisse in den einzelnen Teilbereichen eine Einheit bilden. Zentrale Aufgabe ist die Wortschatzerweiterung, Kennen lernen und Bewusstmachung des Gebrauchs der Bedeutungs– und Stilebenen der erworbenen Lexik, denn eine Grundvoraussetzung der muttersprachlichen Kommunikation ist die Kenntnis eines differenzierten Wortschatzes.

Zum bewussten und kreativen Gebrauch der im Alltag auftretenden Textsorten soll mit spielerischen Übungsformen erzogen werden, die auf die kindliche spontane Kreativität bauen.

Um die Fähigkeit des selbstständigen Lernens herauszubilden, muss eine selbstständige, kreative und selbstbewusste Aufgabenbewältigung entwickelt und gefördert werden. Um dies zu erreichen, sollen den pädagogischen Prozess kontinuierliche, aufeinander bauende, differenzierte, verschiedene Sozialformen charakterisieren. Wichtig ist weiterhin, dass der eigenständige Lernstil und die effektiven Lerngewohnheiten unterstützt und gestärkt werden. Die Schüler sollen darin motiviert werden, dass sie während und außerhalb des Unterrichts verschiedene Quellen anwenden.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände verstehen (mündliche und schriftliche Texte verstehen und interpretieren)**	**Stundenzahl 65 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der mündlichen Sprachfähigkeiten, die zur Selbstdarstellung und zum gemeinschaftlich-gesellschaftlichen Dialog erforderlich sind.Verständnis der verbalen und nonverbalen Codes von Texten. Kontinuierliche Differenzierung und Vertiefung der altersgerechten Fähigkeiten bezüglich des Lese- und Textverstehens. Texte laut und still, verstehend lesen, mündliche und schriftliche Anwendung des Verstandenen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Vertsändliche Artikulation der Laute, richtige Aussprache. Entwicklung der Fähigkeiten, die zum Lesen notwendig sind. Korrekte Anwendung des Akzents, der Betonung bei der mündlichen Äußerung von Sätzen, Texten, und auswendig gelernten Gedichten. Hervorheben wichtiger Informationen eines Textes, Verständnis dieser anhand von Fragestellungen. Erkennen von Kommunikationssituationen und -absichten, sowie vom Inhalt nicht verbaler Zeichen. Textinformationen Bildern und anderen visuellen Mitteln zuordnen.	*Inhalte und Informationen erfassen* Der Schüler kann – mit Sicherheit Wörter, Strukturen, kurze Texte lesen; – aufgrund der Gestaltung von Texten oder der Kombination von Texten und Visualisierungen den Informationsgehalt eines Textes global benennen bzw. den wesentlichen Inhalt nicht linearer Texte beschreiben; – einfach formulierte Informationen in Texten auffinden; – Texte mit vertrauter Struktur und Lexik (u. U. nach Wiederholung) mit Hilfe geschlossener Aufgaben umfassend verstehen; – Bilder/Illustrationen mit sprachlich einfachen Mitteln beschreiben. *Texte und Medien untersuchen und bearbeiten* Der Schüler kann – richtige und falsche Aussagen in Bezug auf einen Text unterscheiden und am Text belegen; – lineare Texte in sinnvolle Einheiten gliedern bzw. aus Teilen Texte rekonstruieren; – den inhaltlichen Zusammenhang zwischen Text und Veranschaulichungsmaterial erkennen.	*Visuelle Kultur:* Bilder, Vorstellungen, Bildkompositionen; eine einfache Handlung mit Bildern darstellen. Schaubild, Illustration. *Drama und Tanz:* Situationsspiele.
Schlüsselbegriffe	Betonung, Tonfall, Rhythmus, Text, Information, Handlung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände gestalten (mündliche und schriftliche Texte gestalten)**	**Stundenzahl 32 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen der Normen des deutschen mündlichen und schriftlichen Ausdrucks, altersgerechte Kommunikation und Schreibtechnik, ästhetisches Schriftbild. Verknüpfung von zwei oder mehreren Sätzen zum Ausdruck der Gedanken.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Anwendung der geschriebenen Klein- und Großbuchstaben, Schreiben von Wörtern, Wortverbindungen, Sätzen. Dem Thema entsprechende Interaktion, adressaten- und zweckorientierte Vermittlung von Inhalten, sowie altersgerechte Argumentation und Diskussion anhand eines angegebenen Textes.	*Inhalte und Informationen sachgerecht vermitteln* Der Schüler kann – geordnet, dem deutschen Zeichensystem entsprechend schreiben; – einfachere Texte nach vorgegebenen Gesichtspunkten paraphrasieren; – lyrische, epische und szenische Texte vortragen; – einfachere Texte nach vorgegebenen Gesichtspunkten paraphrasieren. *Komplexe Zusammenhänge adressaten- und zweckorientiert aufbereiten* Der Schüler kann – in dialogischen Kommunikationssituationen verständliche, sachgerechte Beiträge einbringen; – inhaltliche Zusammenhänge in einem Text oder zwischen Texten (linear und nicht linear) darstellen mit vorgegebenen, einfachen sachorientierten Darstellungsformen und vorgegebenen sachorientierten Sprachmitteln; – die Ergebnisse der	*Visuelle Kultur:* Buchstabentyp, Buchstabenform. *Drama und Tanz:* Situationsspiele.

	Bearbeitung eines Themas/einer Aufgabe veranschaulichen/belegen; – seine/ihre Meinung durch Beispiele begründen; – in dialogischen Kommunikationssituationen seine/ihre Meinung, Zustimmung, Zweifel/Unsicherheit und Ablehnung formulieren; – Rollen gestalten und reflektieren.	
Schlüsselbegriffe	Buchstabe, Laut, Schriftzeichen, Großbuchstabe, Kleinbuchstabe, Wort, Satz, Text.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 64 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Förderung der, zur erfolgreichen Kommunikation notwendigen Kompetenzen in verschiedenen Situationen.	
Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Erfolgreiche Kommunikation in verschiedenen Situationen, Partner- und Gruppengespräch, höfliche Anrede von Erwachsenen und Gleichaltrigen. Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. Aktivierung des Wortschatzes mithilfe von Anschaulichungsmitteln in adäquaten Situationen.	*Mitreden–Mitgestalten* Der Schüler kann – gewohnte Unterrichtssituationen mit einfachen Redemitteln sicher bewältigen; – in verschiedenen Sozial- und Arbeitsformen arbeiten und dabei Arbeitsanweisungen bezüglich der Lernmaterialien, Lernwerkzeuge und gebräuchlicher Geräte umsetzen, adäquat kommunizieren. *Kommunikationskultur* Der Schüler kann – mit einfachen sprachlichen Mitteln Höflichkeitskonventionen	*Drama und Tanz:* Situationsspiele. *Ethik:* zwischenmenschliche Beziehungen; allgemeine Normen des Benehmens.

	einhalten; – Lob/Glückwünsche und Anteilnahme/Bedauern ausdrücken; – sprachlich einfachen, kurzen Äußerungen anderer folgen und spontan verbal oder nonverbal mit der eigenen Position darauf reagieren; – mündlich geäußerte, formelhafte Redewendungen (Gruß, Abschied etc.) in ihrem Sinngehalt auf Ungarisch wiedergeben; – mündlich geäußerte, formelhafte Redewendungen in ihrem Sinngehalt auf Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Tempo, Lautstärke, Rhythmus, Betonung, Mimik, Begrüßung, Anrede, Bitte, Danksagung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Landeskundliche und interkulturelle Kompetenz**	**Stundenzahl 64 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erwerb von Wortschatz und Kenntnissen anhand von Alltagsthemen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Altersgerechte Kenntnisse bezüglich der Themen- und Teilbereiche. Ausdruck der Kenntnisse mithilfe von Satzstrukturen, Aneignung und Bearbeitung des Wortschatzes. Aneignung der Kenntnisse ist handlungs- und bedeutungsorientiert. Die Kenntnisse treten nicht isoliert auf, sondern im für den Schüler verständlichen gesellschaftlichen Kontext. Themen: – Persönliche Lebensgestaltung: die	Der Schüler kann – mit einem elementaren Wortschatz und einfachen, festen Sprachschablonen an der routinemäßigen Kommunikation im Unterricht teilnehmen; – Unterrichtsgegenstände bearbeiten.	*Heimat- und Sachkunde:* Familie, Wohnort, Verkehr. *Deutsche Volkskunde:* Identität.

Person des Schülers, Verwandtschafts-beziehungen. – Gesellschaftliches Leben: Familienfeste, Ernährung. – Kulturelles Leben, Medien: Märchen, Sprüche, Gedichte. – Schule, Ausbildung, Beruf: Klassenzimmer, Unterrichtsfächer. – Wirtschaft, Technik, Umwelt: Wohnort, Wohnung. – Politik und Geschichte: Regeln im Klassenzimmer.		
Schlüsselbegriffe	Familie, Familienmitglieder, Körper, Körperpflege, Hobby, Geburtstag, Benehmen, Lebensmittel, Mahlzeiten, Feste und ihre Entstehung, Schule, Unterrichtsfächer, Klasse, Beruf, Dorf, Stadt, Wohnung, Einkauf, Fahrzeuge, Regel, Verantwortung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Morphologie und Syntax**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der linguistischen Kompetenz durch sprachliche Handlung und Textbearbeitung mit impliziten Methoden.	
Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Nachahmende Anwendung von linguistischen Kenntnissen den aktuellen Normen der deutschen Sprache entsprechend. Teilnahme an gewohnten Unterrichtssituationen. Entwicklung der sprachlichen Kultur durch den adäquaten Gebrauch von Ausdrücken und Satzstrukturen.	Der Schüler kann – die Bedeutung einfacher morphologischer und syntaktischer Strukturen verstehen; – häufig gebrauchte morphologische Strukturen nachbilden und anwenden.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschied zwischen der ungarischen Sprache und der Fremdsprache.
Schlüsselbegriffe	Wort, Wortart, Satz, Beugung.	

Lernbereich/ Entwicklunsgziel	**Linguistische Kompetenz. Aussprache und Intonation**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aneignung der der deutschen Standardsprache entsprechenden Aussprache und Intonation. Bekanntmachung mit den Besonderheiten der Aussprache der örtlichen Mundart.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Aneignung von Normen der Aussprache und Intonation durch Sprechen von standardsprachlichen Wendungen und Texten, durch Gebrauch der gesprochenen Sprache. Situationsspiele, Kommunikation mit Muttersprachlern.	Der Schüler kann – das gelernte standardsprachliche Repertoire trotz merklichen Akzents mit wenig Fehlern aussprechen und intonieren; – im örtlichen Dialekt einzelne Wörter verstehbar aussprechen, einzelne gebräuchliche feste Wendungen oder Reime annähernd richtig aussprechen und intonieren.	*Gesang-Musik:* Tempo, Rhythmus.

Schlüsselbegriffe	Wort- und Satzbetonung, Tonfall, Tonlage.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Rechtschreibung und Zeichensetzung**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Förderung der Fertigkeit der Rechtschreibung. Aneignung der Regeln der Rechtschreibung und Zeichensetzung durch praktische Anwendung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Anwendung der Regeln der Rechtschreibung und Zeichensetzung, um eine erfolgreiche Kommunikation zu erzielen.	Der Schüler kann – vertraute Wörter und kurze Redewendungen oder regelmäßig benutzte Wendungen weitgehend fehlerfrei abschreiben; – die Bedeutungen der Satzabschlusszeichen erkennen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschied zwischen der ungarischen Sprache und der Fremdsprache.

Schlüsselbegriffe	Kleiner und großer Anfangsbuchstabe, Punkt, Fragezeichen.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 50 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Lesen von literarischen Texten, Schaffen der Grundlage ihres Verständnisses, Förderung der Leselust.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen von ungarndeutschen und deutschen Werken der Volkskunst, Sprüche, Reimgedichte auswendig lernen. Lesen von kurzen epischen Werken und modernen Märchen, Erkennen einfacher Zusammenhänge. Dramatisieren von kurzen Märchen, Geschichten, diese als Puppenspiel vortragen. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen; Igele-Bigele,* Josef Michaelis: *Zauberhut;* Brender: *Wir;* Carle: *Die kleine Raupe Nimmersatt;* Ruck-Pauquet: *Das Haus;* Hofbauer: *Was alles in der Schultasche ist.*	Der Schüler kann – kurze epische und lyrische Werke mit Hilfe des Lehrers und selbstständig lesen; – einige Sprüche, Gedichte auswendig vortragen; – in dramatischen Spielen mit seinen Mitschülern mitspielen.	*Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Gesang-Musik:* Rhythmus. *Visuelle Kultur:* Kostüm, Requisiten, Bühnenbild. *Ungarische Sprache und Literatur:* Werke, Gattungen der Volksdichtung.
Schlüsselbegriffe	Gedicht, Reim, Rhythmus, Märchen, Szene, Gestalten.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Schulreife	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Förderung der Lernfähigkeit, Entwicklung von Strategien mithilfe von handlungsorientierten Methoden.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Entwicklung von Lernstrategien mit spielerischen Aufgaben der Lernorganisation. Fundierung der ersten Schritte des selbstständigen Lernens durch traditionelle und offene Lernformen. Gebrauch von Informationsträgern und Medien. Festhalten und Strukturieren bzw. Präsentieren von Informationen.	Der Schüler kann – ein Wörterheft führen und benutzen; – Wortschatz mit eingeübten Techniken selbstständig trainieren (Wort-/Bildkarten, Übungen, Spiele etc.); – Printmedien zur Informationsgewinnung nutzen (z.B. Kinderwörterbuch/ Bildwörterbuch); – aus einfachen gehörten Texten nach mehrmaligem Hören Grundinformationen entnehmen (Hörverstehen); – aus geschriebenen Texten gezielt Basisinformationen entnehmen; – die wesentlichen Informationen einfacher Texte unter Anleitung markieren; – Informationen mit einfachen sprachlichen Mitteln ausdrücken.	*Mathematik; Heimat- und Sachkunde; Deutsche Volkskunde; Ungarische Sprache und Literatur:* selbstständiges Lernen; offene Unterrichtsformen.
Schlüsselbegriffe	Wörterheft, Information, Wortkarte, System.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	Förderung des Urteilsvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz	Stundenzahl 3 Stunden
Vorkenntnisse	Schulreife.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen von ethischen und ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in einfachen. Situationen, die ersten Schritte der Entwicklung der Identität.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Verständnis, Deutung literarischer Texte und Alltagsthemen, Meinungsäußerung über die Taten, Entscheidungen der Gestalten. Formulierung	Der Schüler kann – Alltagskonflikte durch Spiele erleben; – in grundlegenden ethischen Fragen seine Meinung äußern;	*Ethik:* Selbstkenntnis, Verhaltensmuster in der Gemeinschaft. *Ungarische Sprache und Literatur:* Erleben

grundlegender Werte – das Hässliche, das Schöne, das Gute, das Schlechte/Schlimme, das Richtige, das Falsche. Deutung der Lehre von Werken der ungarndeutschen Literatur auf die eigene Person bezogen.	– die kulturelle Vielfalt, die eigene Zugehörigkeit im Alltagsleben wahrnehmen.	von Konfliktsituationen durch Spiele.
Schlüsselbegriffe	Lehre, Konflikt, Wert, Selbstkenntnis.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler spricht verständlich, kennt die grundlegenden Regeln der mündlichen Kommunikation, wendet diese an. Er versteht die einfachen Erklärungen, Anweisungen und die Mitteilungen seiner Mitschüler. Fragen beantwortet er verständlich. Er aktiviert seinen Wortschatz bei Textgestaltungsaufgaben. Der Schüler wendet die Höflichkeitskonventionen der Vorstellung, der Anrede und Begrüßung von Erwachsenen und Gleichaltrigen an. Er besitzt die Fähigkeit, zusammenhängende Sätze zu bilden. Er gibt auswendig Gelerntes textgetreu wieder. Der Schüler kennt die geschriebene und gedruckte Form der Buchstaben, er verfügt über eine entsprechende Anzahl von routinemäßigen Ausdrücken. Er liest bekannte und eingeübte Texte annähernd fließend, genau vor. Mit Hilfe des Lehrers hebt er die Basisinformationen eines Textes hervor. Seine Schrift ist geordnet, genau. Er erkennt und gebraucht die Rechtschreibregeln beim erworbenen Wortschatz. Der Schüler ist sich über die grundlegenden Ziele des Lernens im Klaren, sein Urteilsvermögen, seine ethische, ästhetische und historische Kompetenz sind seinem Alter entsprechend entwickelt. Er ist gegenüber der Entwicklung seiner muttersprachlichen Fähigkeit offen, motiviert.

Jahrgang 3–4

Eine kontinuierliche Aufgabe des Nationalitätenpädagogen ist die Entwicklung der Sprechfertigkeit und des Verstehens, Untersuchens und Gestaltens gesprochener Texte. Daher ist die Begründung des kultivierten Sprachverhaltens besonders wichtig, vor allem die Aktivierung des Wortschatzes durch Textproduktionsaufgaben, die Ermunterung zum narrativen Sprechen und die Übung dessen.

Die Voraussetzung zum selbstständigen Verstehen schriftlicher Texte ist die Entwicklung der zum Werkzeug werdenden Lesetechniken. Durch Deutung und Bearbeitung der Texte machen sie zur selbstständigen Anwendung elementarer Textverfahren fähig. Die vielfältige Bearbeitung von Lesetexten ermöglicht das Kennen lernen einfacher literarischer Formen auf Erfahrungsbasis, kultureller Traditionen der deutschen Sprache und des deutschen Sprachraums, die Förderung der Leselust.

Die Texte tragen zur Entwicklung eines umfangreichen Wortschatzes, der Fähigkeit der Selbstdarstellung bei.

Die Förderung des selbstständigen Lernens, welche in die Kompetenz des Textverständnisses integriert ist, dient auch der intensiven Entwicklung der Fähigkeit des Kenntniserwerbs. Es ist von großer Wichtigkeit, Lerngewohnheiten und -techniken anzueignen, verschiedene Quellen und deren Gebrauch, sowie die Möglichkeiten der Informationsgewinnung kennen zu lernen.

Auf dieser Stufe setzt sich der Unterricht des Schreibens und der Rechtschreibung die Entwicklung einer altersgerechten Schreibtechnik, der Lesbarkeit, Sauberkeit und Richtigkeit zum Ziel.

Der Prozess der bewussten Sprachbetrachtung nimmt mit der Aneignung elementarer grammatischer Kenntnisse auf Erfahrungsbasis seinen Anfang; ebenso auch das Streben nach anspruchsvollem, abwechslungsreichem, ausdrucksvollem Sprachgebrauch in verschiedenen Kommunikationssituationen.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände verstehen (mündliche und schriftliche Texte verstehen)**	**Stundenzahl 32 Stunden**
Vorkenntnisse	Verständnis einfacher mündlicher Äußerungen. Fragen verständlich, kurz beantworten. Anwendung der Grundformen der Alltagskommunikation auf Gewohnheitsbasis: Gruß, Vorstellung, Anrede, Nachfragen, Bitte, Danksagung, Begrüßung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung eines adressanten- und sprechsituationsorientierten Sprachverhaltens. Verständnis der verbalen und nonverbalen Codes des Gehörten. Streben nach Verständnis, Reflektion, Korrektur der Verständnisfehler.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Hervorheben der Informationen in Texten, Verständnis der vermittelten Informationen durch Fragestellungen. Erkennen der Kommunikationssituation und des Zwecks der Kommunikation, Erkennen des Inhalts von nonverbalen Zeichen. Deutung des Textes durch Zuordnung von Bildern und anderen Veranschaulichungsmitteln.	*Inhalte und Informationen erfassen* Der Schüler kann – aufgrund der Gestaltung von Texten oder der Kombination von Texten und Visualisierungen den Informationsgehalt eines Textes global benennen bzw. den wesentlichen Inhalt nicht linearer Texte beschreiben. *Texte und Medien untersuchen und bearbeiten* Der Schüler kann – lineare Texte in sinnvolle Einheiten gliedern bzw. aus Teilen Texte rekonstruieren; – den subjektiven Eindruck formulieren, den ein mündlicher oder schriftlicher	*Visuelle Kultur:* Bilder, Vorstellungen, Bildkompositionen; eine einfache Handlung mit Bildern darstellen. Schaubild, Illustration. *Drama und Tanz:* Situationsspiele.

	Text hervorruft. *Komplexe Themen reflektieren, Stellung nehmen, zu Wertungen kommen* Der Schüler kann – Inhaltliche Beziehungen zwischen Informationen (in einem Text, zwischen Texten, zwischen Text und Visualisierung) erkennen und nach gegebenen Gesichtspunkten kommentieren; – in linearen Texten die Problematik von Handlungen oder Konfliktlösungen erkennen und eine eigene Meinung dazu formulieren; – sich mit einem sachorientierten Text (linear und nicht linear) unter vorgegebenen Fragestellungen auseinandersetzen und Verbindungen mit seinem Alltagswissen herstellen; – Inhalte von Texten in eine andere Darstellungsform bringen, wobei die eigene Interpretation deutlich werden kann.	
Schlüsselbegriffe	Text, Information, Handlung, Logik, das Wesentliche.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände gestalten (mündliche und schriftliche Texte gestalten)**	**Stundenzahl 64 Stunden**
Vorkenntnisse	Satzbildung. Verknüpfung von Sätzen. Bildlesen, Märchenvortrag. Geordnetes, dem deutschen Zeichensystem entsprechendes Schreiben. Kurze, verständliche Äußerung in dialogischen Kommunikationssituationen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Von der elementaren Aufgabenlösung durch das Gespräch zur selbstständigen schriftlichen Textgestaltung gelangen, auf die im Text formulierte Meinung reflektieren. Die Aktivierung der Fantasie und der Selbstdarstellung durch das Kennen lernen verschiedener Textformen und die Weiterentwicklung	

	der Gestaltung schriftlicher Texte. Entwicklung der Fertigkeit der schriftlichen Textgestaltung.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Adressaten- und zweckorientierte, sowie sachgerechte Vermittlung von, dem Thema entsprechenden Interaktionen und Inhalten, weiterhin altersgerechte Meinungsäußerung und Diskussion anhand eines bestimmten Textes. Kurze Zusammenfassung des Textinhalts. Meinungsäußerung. Mündliche Geschichtengestaltung. Anwendung der Regeln der deutschen Rechtschreibung. Verstehende Gedichtrezitation.	*Inhalte und Informationen vermitteln* Der Schüler kann – Objekte, Darstellungen, Ereignisse vorstrukturiert und mit einfachen sprachlichen Mitteln beschreiben; – mit vorgegebenen Gliederungsmerkmalen und Sprachmitteln situations- und adressatengerecht schreiben; – aus Texten gewonnene Daten, Informationen in einer vorgegebenen mündlichen, schriftlichen oder anderen geeigneten Form zusammenfassen. *Komplexe Zusammenhänge adressaten- und zweckorientiert aufbereiten* Der Schüler kann – In monologischen Kommunikationssituationen eigene Arbeitsergebnisse bekanntgeben; – inhaltliche Zusammenhänge in einem Text mit vorgegebenen, einfachen sachorientierten Darstellungsformen und vorgegebenen sachorientierten Sprachmitteln darstellen; – Unterrichtsgegenstände in Bezug zu vorhandenem Weltwissen setzen; – seine/ihre Meinung begründen; – in dialogischen Kommunikationssituationen seine/ihre Meinung, Zweifel/Unsicherheit	*Alle Unterrichtsfächer:* zusammenhängendes Sprechen, Begründen, Entwicklung der Textbearbeitung.

	formulieren; – Rollen reflektieren; – Texte ergänzen, weiterentwickeln oder umgestalten.	
Schlüsselbegriffe	Meinung, Text, Inhalt, Zusammenhang, Begründung, Vortragsweise.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 32 Stunden**
Vorkenntnisse	Verständnis einfacher mündlicher Äußerungen. Beantworten von Fragen mit verständlichen, kurzen Antworten. Anwendung/Gebrauch der Grundformen der Alltagskommunikation auf Gewohnheitsbasis.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Komplexe Entwicklung des Sprechens bezüglich des Inhalts, des Akzents, des Stils und des Ausdrucks. Weiterentwicklung des Sprechens und des Verständnisses hinsichtlich der Genauigkeit, Kontinuität, Ausdruckskraft, sowie der intensiven Vertiefung des aktiven Wortschatzes. Entwicklung der mündlichen Textgestaltung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kommunikation in verschiedenen Situationen, Partner- und Gruppengespräch, Meinungsäußerung. Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. Aktivierung des Wortschatzes in adäquaten Situationen mithilfe von Veranschaulichungsmitteln. Bewusstmachung der Interaktionsunterschiede der ungarischen und deutschen Kultur. Wortschatzerweiterung, synonyme Wörter, Wendungen.	*Mitreden–Mitgestalten* Der Schüler kann – bekannte sprachliche Mittel variieren und flexibel und intentionsgerecht einsetzen. *Kommunikationskultur* Der Schüler kann – angemessene Redewendungen verwenden, um zu Wort zu kommen oder um das Wort abzugeben; – mit einem neutralen Register sprachlich agieren. *Sprachmittlung* Der Schüler kann – mündlich geäußerte, formelhafte Redewendungen (Gruß, Abschied etc.) in ihrem Sinngehalt auf Ungarisch wiedergeben; – mündlich geäußerte, formelhafte Redewendungen in ihrem Sinngehalt auf	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele.

	Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Situation, Gesprächspartner, Gesprächsziel, Mimik, Gestik, Tonfall, Gesprächstempo.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Landeskundliche und interkulturelle Kompetenz**	**Stundenzahl 64 Stunden**
Vorkenntnisse	Grundlegender Wortschatz und elementare Kenntnisse im Zusammenhang mit den Themen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aneignung und Vertiefung des Wortschatzes und der Kenntnisse aufgrund von Alltagsthemen der Schüler.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Altersgerechte Kenntnisse bezüglich der Themen- und Teilbereiche, Ausdruck der Kenntnisse mithilfe von Satzstrukturen, Aneignung und Bearbeitung des Wortschatzes. Zyklische Erweiterung der Themenbereiche der ersten Bildungsstufe. Themen: – Persönliche Lebensgestaltung: die Person des Schülers, Verwandtschafts-beziehungen, Beschäftigungen der Kinder früher und heute. – Gesellschaftliches Leben: Familienfeste, Ernährung. – Kulturelles Leben und Medien: Märchen, Sprüche, Gedichte. – Schule, Ausbildung, Beruf: Klassenzimmer, Unterrichtsfächer. – Wirtschaft, Technik, Umwelt: Wohnort, Wohnung; Einkauf, Umfeld. – Politik und Geschichte: Regeln im Klassenzimmer.	Der Schüler kann – an der routinemäßigen Kommunikation im Unterricht mit einem elementaren Wortschatz und einfachen, festen Sprachschablonen teilnehmen; – Unterrichtsgegenstände bearbeiten.	*Heimat- und Sachkunde:* Familie, Wohnort, Verkehr, Ernährung, Tiere, Naturschutz. *Deutsche Volkskunde:* Identität, frühere und moderne Lebensweise.

Schlüsselbegriffe	Ernährung, Familienfeste, Zuhause, Stadt, Dorf, Orientierung, Dienstleistung, Lebensraum der Tiere, Tierfamilien, Abfallverwertung, Mülltrennung, Umweltschutz, Umweltverschmutzung, Fahrzeuge, Schulordnung.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Morphologie und Syntax**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Erkennen der gelernten grammatischen Phänomene.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erweiterung der grammatischen Erfahrungen. Ausbau der, auf Erfahrungen basierenden grammatischen Termini im Kreise der Wortarten. Steigerung des Sprachbewusstseins. Entwicklung der Selbstständigkeit der Schüler: in der Aufgabenbewältigung; in der Informationsgewinnung und –anwendung; in der Regelanwendung; in der Selbstkontrolle.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Erkennen und Benennen der Sprecherabsicht in Ausrufe-, Aufforderungs- und Wunschsätzen eines Textes. Gebrauch von Synonymen. Erlernen der Bezeichnungen von Wortarten, diese im Kontext erkennen. Tätigkeiten, Geschehnisse in verschiedenen Tempusformen unterscheiden. Korrekter Gebrauch der Tempusformen (Gegenwart und Vergangenheit) in mündlichen und schriftlichen sprachlichen Handlungen.	Der Schüler kann – die Bedeutung einfacher morphologischer und syntaktischer Strukturen weitgehend verstehen; – häufig gebrauchte morphologische Strukturen nachbilden und weitgehend korrekt anwenden und benennen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* grammatische Termini, Gebrauch der Tempora. *Visuelle Kultur*: Zeichen, Symbole im Alltagsleben. Darstellung der Zeit in der bildenden Kunst.
Schlüsselbegriffe	Vergangenheitsform, Dativ, Komparation des Adjektivs, Wechselpräpositionen.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Aussprache und Intonation**	**Stundenzahl 8 Stunden**
Vorkenntnisse	Ausprache und Intonation des gelernten standardsprachlichen Repertoires mit wenigen Fehlern.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Bekanntmachung mit den Besonderheiten der Aussprache der örtlichen Mundart. Differenzierung der, der deutschen Standardsprache entsprechenden Aussprache und Intonation.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Aneignung von Normen der Aussprache und Intonation durch Sprechen von standardsprachlichen Wendungen und Texten, durch Gebrauch der gesprochenen Sprache. Situationsspiele. Kommunikation mit Muttersprachlern.	Der Schüler kann – das gelernte standardsprachliche Repertoire trotz merklichen Akzents mit wenig Fehlern aussprechen und intonieren; – einzelne gebräuchliche feste Wendungen oder Reime annähernd richtig aussprechen und intonieren.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschied zwischen der ungarischen Sprache und der Fremdsprache.
Schlüsselbegriffe	Mundart, Aussprache, Betonung, Hochdeutsch.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Rechtschreibung und Zeichensetzung**	**Stundenzahl 10 Stunden**
Vorkenntnisse	Satzanfang mit großem Anfangsbuchstaben. Anwendung der gelernten Satzzeichen. Abschreiben von Wörtern, Wortverbindungen, kurzen Sätzen anhand geschriebener und gedruckter Vorlage, nach gesehener/ gehörter Vorbereitung anhand eines Diktats, sowie ohne Textvorlage, aus dem Gedächtnis.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Fertigkeit des Rechtschreibens. Anwendung der erworbenen sprachlichen Mittel, Regeln der Sprachrichtigkeit und Rechtschreibung im mündlichen und schriftlichen Sprachgebrauch.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Schreiben von Wortreihen, Sätzen in Form des Abschreibens, des Diktats, aus dem Gedächtnis und frei. Gebrauch der Regeln der Silbentrennung bei dem Schreiben von einfachen Wörtern. Entwicklung der eigenen Schrift mit dem Streben nach Ordnung, Sauberkeit und Lesbarkeit. Im Notfall Verbesserung der Lesbarkeit.	Der Schüler – beginnt den Satz mit großen Anfangsbuchstaben und schließt ihn mit Satzzeichen; – wendet im vertrauten Repertoire die gelernten Regeln der Rechtschreibung mit Sicherheit an; – hat geordnete, lesbare schriftliche Arbeiten; – kontrolliert seine Rechtschreibung durch Selbstkontrolle und	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschied zwischen der ungarischen Sprache und der Fremdsprache.

	korrigiert diese falls nötig.	
Schlüsselbegriffe	Schriftzeichen, Silbentrennung, Silbe.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 66 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der gelernten literarischen Texte. Kenntnis der sprachlichen Wendungen in Märchen. Verständnis eines gelesenen Textes. Auswendig gelernte Gedichte.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Textdeutung. Kennen lernen von Werken der ungarndeutschen und deutschen Volks– und Kunstdichtung. Erwerb von literarischen Kenntnissen auf Erfahrungsbasis.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen von ungarndeutschen und deutschen Werken der Volkskunst, Sprüche, Reimgedichte auswendig lernen. Lesen von kurzen epischen Werken und modernen Märchen, Comics und einem Jugendroman. Erkennen einfacher Zusammenhänge, Zusammenfassen des Inhalts. Dramatisieren von kurzen Märchen, Geschichten. Besuch/ Besichtigung eines deutschsprachigen Theaterstücks. Katharina Wild-Regine Metzler: *Hoppe, hoppe Reiter;* Grete und Karl Horak: *Kinderlieder, Reime und Spiele der Ungarndeutschen; Igele-Bigele,* Josef Michaelis: *Zauberhut;* Janosch: *Post für den Tiger, Oh, wie schön ist Panama;* Korschunow: *Der Findefuchs.* Autoren: James Krüss, Josef Guggenmos, Christine Nöstlinger.	Der Schüler kann – das Wesentliche literarischer Texte verstehen, deren Inhalt kurz zusammenfassen; – die bekanntesten Gattungen nennen; – kurze epische und lyrische Werke selbstständig lesen; – einige Sprüche, Gedichte auswendig vortragen; – in dramatischen Spielen mit seinen Mitschülern mitspielen.	*Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Gesang-Musik:* Rhythmus. *Visuelle Kultur:* Kostüm, Requisiten, Bühnenbild. *Ungarische Sprache und Literatur:* Werke, Gattungen der Volksdichtung.
Schlüsselbegriffe	Gattung, Theaterstück, Hörspiel, Roman, Märchenelemente, Aufbau.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 23 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Alter entsprechender Stand der Selbstkenntnis, Erkennen der eigenen Lernerfolge und –schwierigkeiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Fähigkeit des selbstständigen und effektiven Lernens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Rolle und Arten des Lernens. Einfache Lernmethoden, Lernstrategien. Bearbeitung verschiedener Texttypen. Mit Rhythmus-, Bewegungs- und Sprechübungen verbundene Gedächtnis- und Konzentrationsübungen, Techniken des Texterlernens. Anfertigen einer Skizze unter Anleitung, Lernen, Zusammenfassung mithilfe einer Skizze. Kennen lernen verschiedener Informationsträger.	Der Schüler kann – ein Wörterheft führen, benutzen; – den Wortschatz mit eingeübten Techniken selbstständig trainieren (Wort-/Bildkarten, Übungen, Spiele etc.); – Printmedien zur Informationsgewinnung nutzen (z.B. Kinderwörterbuch/Bild-wörterbuch); – aus einfachen gehörten Texten nach mehrmaligem Hören Grundinformationen entnehmen (Hörverstehen); – aus geschriebenen Texten gezielt Basisinformationen entnehmen; – die wesentlichen Informationen einfacher Texte unter Anleitung markieren; – Informationen mit einfachen sprachlichen Mitteln verständlich ausdrücken.	*Visuelle Kultur*: Suchen nach analogen Bildern zu den behandelten Texten. Fragenformulierung zur gesehenen Information, zum Erlebnis.
Schlüsselbegriffe	Zusammenfassung, Systematisierung, Festhalten, Gedächtnis, Konzentration.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	In der unmittelbaren Umgebung erfahrene ethische, ästhetische Wertordnung.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Kennen lernens der ethischen, ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in einfachen literarischen Situationen, weitere Schritte zur Herausbildung der Nationalitätenzugehörigkeit.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Urteilsbildung über die Gestalten bezüglich literarischer Texte und Alltagsthemen. Altersgerechte, elementare Deutung der Lehren von Werken der ungarndeutschen Literatur auf die eigene Person bezogen.	Der Schüler kann – Alltagskonflikte durch Spiele erleben; – in grundlegenden ethischen Fragen Meinung äußern; – die kulturelle Vielfalt, die eigene Zugehörigkeit im Alltagsleben wahrnehmen.	*Ethik:* Selbstkenntnis, Verhaltensmuster in der Gemeinschaft. *Ungarische Sprache und Literatur:* Erleben von Konfliktsituationen durch Spiele.

Schlüsselbegriffe	Wertordnung, Identität, Wertschätzung.

Erwartungshorizont am Ender der zweijährigen Stufe	Der Schüler drückt seine Gedanken verständlich und nachvollziehbar aus. Er aktiviert seinen Wortschatz bei Textgestaltungsaufgaben. Er benutzt die sprachlichen Formen den Höflichkeitskonventionen entsprechend in der Alltagskommunikation. Er äußert sich im Gesprächsstil adressatengerecht. Er schließt sich Gruppengesprächen, Diskussionen an, nimmt an Gesprächen über gemeinsame Erlebnisse, Tätigkeiten teil. Er unterstützt mit seiner Mitwirkung die gemeinsamen Aktionen. Nach Vorbereitung liest er einen bekannten Text fließend und verständlich vor. Versteht einen altersgerechten Text nach stummem Lesen. Er formuliert verständlich seine Meinung zum Gelesenen. Er kennt einige Lesestrategien. Er lenkt mit bewusster Konzentration seinen Lernprozess über eine stufenweise zunehmende Zeitspanne. Er orientiert sich in Büchern, Kinderzeitschriften mithilfe des Inhaltsverzeichnisses. Er benutzt die bisher eingeführten Lexika (Bildwörterbuch, Bildrechtschreibwörterbuch). Er gibt die auswendig gelernten Gedichte textgetreu wieder. Er verwendet korrekt die erworbenen Rechtschreibregeln im Kreise des eingeübten Wortschatzes. Seine schriftlichen Arbeiten sind geordnet, lesbar. Er ist bezüglich der Entwicklung seiner muttersprachlichen Kompetenzen offen und motiviert. Das Niveau der Teilbereiche seiner muttersprachlichen Fähigkeiten sind im Einklang miteinander, entwickeln sich harmonisch.

Deutsche Sprache und Literatur

(für ungarndeutsche Nationalitätenschulen mit Unterricht in der Muttersprache und mit zweisprachigem Unterricht)

Jahrgang 5–8

Für die deutsche Nationalität in Ungarn sind die Sprache und Kultur grundlegende Voraussetzungen für den Erhalt und die Stärkung der Identität. Da seit Jahrzehnten ein fortgeschrittener Assimilationsprozess zu verzeichnen ist, kommt den Erziehungs- und Bildungseinrichtungen bei der Sprach- und Identitätsvermittlung eine Schlüsselposition zu. Die Bildung geht über die individuelle Verfügbarkeit über praktisches und verwertbares Wissen und Können und die Beherrschung elementarer Kulturtechniken hinaus. Die Bildung ist auch die Befähigung zu wertgeleitetem Handeln, das sich im individuellen Bereich unter anderem durch Selbstbestimmung, durch Urteils- und Kritikfähigkeit, durch Aufgeschlossenheit für Wissenschaft und Kunst und durch die Bereitschaft zur Erbringung von Leistung im Rahmen der jeweiligen individuellen Disposition kennzeichnet. Dieses Bedingungsgefüge eröffnet den Weg für ein Leben in Selbstverantwortung.

Im Sinne der Konzeption des lebenslangen Lernens sind der Erhalt und der Ausbau eines durchgehenden und erreichbaren Bildungsangebots die wichtigste Zielsetzung der ungarndeutschen Nationalität. Mit dem Angebot der Bildung in den Nationalitätensprachen korrespondiert aber auch die Verpflichtung für die Angehörigen der deutschen Nationalität, es in allen Lebensphasen zu nutzen und aktiv zu gestalten.

Die Kenntnis der deutschen Sprache auf einem hohen Niveau, die Pflege örtlicher Dialekte und Traditionen, die Kenntnis und die Auseinandersetzung mit ungarndeutscher Geschichte und Gegenwart sind zusammen mit der Kenntnis der modernen kulturellen Landschaften des deutschen Sprachraums unverzichtbare Elemente ungarndeutscher Identität. In unserer modernen Welt ist das Lernen durch menschliche Kontakte genauso wichtig, wie das Erschließen von Wissen und Informationen, sowie die Entwicklung von Handlungsstrategien. Das anzueignende Wissen hat sich an seiner Relevanz für die jetzige oder zukünftige Lebenspraxis zu messen. Daher soll die zentrale Aufgabe unseres Bildungswesens die Vermittlung aktuellen und vielfältig verwertbaren sprachlichen, sachlichen und sozialen Wissens und Könnens sein. Über die nationalen und europäischen bildungspolitischen Zielsetzungen hinaus zeugt die immer stärkere Vernetzung aller Lebensbereiche, sei es wirtschaftlich, kulturell oder privat davon, dass Leben in Europa die Kenntnis mehrerer Sprachen erfordert. Für die Nationalitäten in Ungarn ist das von ausschlaggebender Bedeutung, da sie im Besitz zweier Muttersprachen sind. Es muss in Betracht gezogen werden, dass infolge der bereits erwähnten Assimilation die Bildungseinrichtungen nicht auf die von zu Hause mitgebrachten Sprachkenntnisse der Schüler bauen können. Die Nationalitätensprache und Literatur kann also nicht als Muttersprache betrachtet werden. Um den Unterricht erfolgreich gestalten zu können, muss sich diese veränderte Situation in den Kompetenzen und Inhalten widerspiegeln.

Die Aufgabe des Fachs „Deutsche Sprache und Literatur“ ist u.a. die Wiederherstellung der „verlorenen“ Muttersprache. Diese Zielsetzung wirkt sich auf die didaktisch-methodische Herangehensweise aus: der Unterricht im Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ muss sich in den Bereichen Methodik und Kompetenzentwicklung der Mittel des Fremdsprachenunterrichts bedienen. Die Inhalte werden durch die ausdrückliche Berücksichtigung spezifischer Nationalitätenaspekte bestimmt.

Grundlegende Aufgabe der Erziehung in der Muttersprache ist die Entwicklung der sprachlichen Handlungsfähigkeit, damit die Schüler ihrem Alter gemäß über ein Instrumentarium mündlicher und schriftlicher Ausdrucksmittel verfügen und diese anwenden.

Ihre Kenntnisse im Leseverstehen und in der Textproduktion ermöglichen ein bewusstes Anwenden der verbalen und nonverbalen Kommunikation, sowie das Verstehen, Interpretieren und Bearbeiten verschiedener (linearer und nichtlinearer) Texte. Im Besitz all dieser Komponenten können sie auch übertragene Bedeutungen verstehen und reflektieren.
Die Erziehung in der Muttersprache und Literatur ist als eine untrennbare Einheit zu betrachten. Die Erziehung in der Literatur bedeutet aber nicht nur die Wissens–und Wertevermittlung durch die literarischen Werke bzw. die Erziehung zum Leser, sondern auch die Konfrontation mit grundlegenden Fragen des Lebens und der Umwelt; wodurch die Kontinuität und ständige Erneuerung der Kultur, das Verstehen und Nachvollziehen gesellschaftlicher Probleme, sowie der Ausdruck und die Akzeptanz von Verschiedenheit gesichert werden. Literarische Werke und Themen des Alltagswissens entwickeln das logische und ethische Denken, die Fähigkeit Erlebnisse aufzuarbeiten und zu bewahren und tragen dazu bei, dass sich in den Schülern das Bedürfnis entwickelt, Traditionen anzunehmen und zu gestalten.

Das Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ knüpft in seinen Zielsetzungen und Inhalten an folgende Bildungsbereiche an: Ungarische Sprache und Literatur, Fremdsprachen, Künste, Mensch und Gesellschaft und Informatik.

Jahrgang 5–6

Ziel des Unterrichtsfaches ist, die, in der Unterstufe fundierte Fähigkeit des Textverstehens und -gestaltens weiter zu entwickeln, sowie weitere Lesestrategien einzuführen und anzuwenden; den Prozesses der Textgestaltung zu beobachten und diesen zu üben; verschiedene Texttypen zu verfassen, die sprachlich und inhaltlich der Kommunikationssituation gerecht sind; die erworbene Schreibtechnik und Rechtschreibung zu üben und weiterzuentwickeln.

Aus der Eigenart des Unterrichtsfaches geht ihre Aufgabe hervor: Nämlich, die Entwicklung der sprachlichen und literarischen Kultur, die Vorbereitung und Anwendung der Arten und Techniken der selbstständigen Informationsgewinnung.

Sekundäres Ziel des Faches ist die Weiterentwicklung der Schlüsselkompetenzen, Fertigkeiten und des Wissens, die zu einem erfolgreichen Lernen führen: Förderung der Textverstehens- und Textproduktionskompetenzen (des Gehörten und des Geschriebenen), die kognitiven Prozesse, das Alter und die persönlichen Fähigkeiten in Betracht gezogen; Vertiefung und Erweiterung der sprachbezogenen Erfahrungen (auf Erlebnisbasis) und Sachkenntnisse.

In diesen Jahrgängen lesen die Schüler schon ausreichend gut, können während einer kurzen Zeitspanne verhältnismäßig längere Texte wahrnehmen.

Der Schüler kann einen gehörten Text kurz zusammenfassen, in seinen mündlichen Äußerungen während des Unterrichts und außerhalb passt er sich dem Kommunikationspartner und der Situation an. Während des Lesens nimmt er die Gattungsunterschiede der Texte wahr und äußert anschließend in einigen Sätzen mündlich oder schriftlich seine Meinung zum Gelesenen. Er kann kürzere Texte verfassen und über das persönliche Leseerlebnis berichten. Mithilfe einer Skizze versteht er Texte verschiedenen Themas und Gattungen und formuliert auch solche.

Das Textverständnis bedarf der Fähigkeit des globalen, selektiven, deutenden und reflektierenden Lesens, weiterhin der Inhaltsangabe, sowie der Erklärung des Titel- und Textzusammenhangs und der Titelgebung. Der Schüler beobachtet in dieser Phase des Literaturunterrichts einige Merkmale der dichterischen Sprache, einzelne Gattungen und

Strukturelemente. Er verfügt über die sprachlichen Mittel zum Ausdruck des Gefallens und respektiert während des Gebrauchs dieser die Unterschiede der Kulturen und Meinungen.

<table>
<tr><td>Lernbereich/ Entwicklungsziel</td><td colspan="2">Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände verstehen (mündliche und schriftliche Texte verstehen und interpretieren)</td><td>Stundenzahl 50 Stunden</td></tr>
<tr><td>Vorkenntnisse</td><td colspan="3">Äußerung in alltäglichen Kommunikationsituationen, Streben nach verständlichem, ausdrucksvollem Sprechen.
Verständnis, Reproduktion mündlicher Texte, entsprechendes Verfolgen von Anweisungen, Verständnis der mündlichen Äußerungen des Kommunikationspartners.
Kenntnis und Gebrauch der Formen zur Kontaktaufnahme: Gruß, Vorstellung, Anrede, Nachfragen, Bitte usw.</td></tr>
<tr><td>Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit</td><td colspan="3">Streben nach der Gestaltung eines zweckorientierten Sprechens in verschiedenen Kommunikationssituationen. Anwendung der ausdrucksvollen Kommunikation, des adäquaten Wortschatzes in persönlichen Berichten, beim Nacherzählen, bei der Charakterisierung von Personen.
Bewusstmachung der grundlegenden Faktoren des Kommunikationsprozesses.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tätigkeiten/Lerninhalte</td><td>Anforderungen</td><td>Fächerübergreifende Aspekte</td></tr>
<tr><td colspan="2">Aktive Teilnahme an verschiedenen Kommunikationssituationen. Anpassung an die Kommunikationssituation, dem Zweck, Beobachtung, Benennen von Ort, Zeit, Hörer-, Sprecherrollen (Kontext) der Kommunikationssituation.
Anwenden von Wortschatz, zweckorientierter Aussprache (Betonung/ Akzent, Tempo, Lautstärke usw.), sowie Gebrauch nicht sprachlicher Zeichen.
Beobachtung und Deutung der Mitteilung, des Verhaltens des Kommunikationspartners.
Entwicklung der Praxis des Hörverstehens.</td><td>Inhalte und Informationen erfassen
Der Schüler kann
– den Informationsgehalt eines Textes (Textabschnitts) global benennen;
– den wesentlichen Inhalt nicht linearer Texte beschreiben;
– einfach formulierte Informationen in Texten isolieren und aufgaben- bzw. problemorientiert verwenden.

Texte und Medien untersuchen und bearbeiten
Der Schüler kann
– Texte mit vertrauter Struktur und Lexik (u. U. nach Wiederholung) mit Hilfe textbezogener Aufgaben umfassend verstehen;
– die Richtigkeit von Aussagen in Bezug auf einen Text prüfen und das Ergebnis</td><td>Visuelle Kultur: visuelle Kommunikation, Textillustrationen.

Drama und Tanz: Kontaktaufnahme mit Kommunikation, Situationen, Situationsübungen.

Naturkunde: Kennen lernen des Menschen, Sinnesorgane.

Ethik: persönliche Beziehungen, Bedeutung des Gesprächs.</td></tr>
</table>

		begründen; – lineare Texte hinsichtlich inhaltlicher bzw. formaler Merkmale in zusammengehörende Einheiten teilen und aufgabengerecht verarbeiten; – auffallende Mittel benennen, durch die eine Wirkung eines mündlichen oder schriftlichen Textes auf den Leser/Hörer hervorgerufen wird; – Werke bildender Kunst mit sprachlich einfachen Mitteln hinsichtlich ihrer subjektiven Wirkung beschreiben. *Komplexe Themen reflektieren, Stellung nehmen, zu Wertungen kommen* Der Schüler kann – Handlungen in linearen Texten bewerten; – aus inhaltlichen Beziehungen zwischen Informationen (in einem Text, zwischen Texten, zwischen Text und Visualisierung) Schlussfolgerungen zur Lösung einer Aufgabe ziehen; – sich mit einem sachorientierten Text (linear und nicht linear) unter bestimmten Fragestellungen auseinandersetzen und kommentieren und Verbindungen mit seinem Alltagswissen herstellen; – eine Textvorlage aufgrund der Kenntnis der inhaltlichen und formalen Struktur angemessen ausgestalten oder beenden.	
Schlüsselbegriffe	Gesprächssituation, Kommunikationsprozess, Textsorte, Absatz, Visualisierung, Illustration, Hervorheben, Hörverstehen.		

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände gestalten (mündliche und schriftliche Texte gestalten)**	**Stundenzahl 25 Stunden**
Vorkenntnisse	Elementare Aufgabenbewältigung, aktive Teilnahme am Gespräch, Meinungsäußerung. Grundlegende Kenntnisse über den Prozess der Textgestaltung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Kennen lernen weiterer Textbearbeitungsverfahren, Unterstützung ihrer Anwendung. Entwicklung der digitalen Kompetenz.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Schaffen von adäquaten Sprechsituationen, die dem Kommunikationszweck, der Situation und den Teilnehmerrollen (Sprecher- und Hörerrolle) entsprechen. Üben der Alltagskommunikation in verschiedenen Situationen. Textgetreue und ausdruckvolle Wiedergabe von gelernten Texten. Selbstständiges Verfassen eines einfach strukturierten Textes. Beobachten der Form- und Inhaltsmerkmale einiger E-Textsorten, Textgestaltung in den E-Gattungen: z.B. E-Mail. Formulierung persönlicher Erlebnisse, Meinung und Vortragen derer.	*Inhalte und Informationen sachgerecht vermitteln* Der Schüler kann – Inhalte/Informationen strukturiert und sachlich richtig wiedergeben; – Objekte, Darstellungen, Ereignisse mit einfachen sprachlichen Mitteln im wesentlichen vollständig und nachvollziehbar beschreiben bzw. vergleichen; – lyrische, epische und szenische Texte in einer dem Text entsprechenden Gestaltung vortragen; – nach bekannten Gliederungsmerkmalen und mit einfachen Sprachmitteln informell oder formalisiert schreiben. *Komplexe Zusammenhänge adressaten- und zweckorientiert aufbereiten* Der Schüler kann – in monologischen Kommunikationssituationen oder bei Verschriftlichungen Arbeitsergebnisse meist selbständig sach- und adressatengerecht übermitteln; – in dialogischen	*Alle Unterrichtsfächer:* zusammenhängendes Sprechen, Begründung, Entwicklung der Textbearbeitung. *Informatik:* Daten von Internetquellen suchen, sprachliche Merkmale der Gattungen des Kontakts im Internet.

	Kommunikationssituationen Feststellungen anderer aufgreifen und daran anknüpfen, Stellung dazu nehmen; – inhaltliche Zusammenhänge in einem Text, zwischen Texten (linear und nicht linear) weitgehend selbstständig mit einfachen sachorientierten Darstellungsformen und sachorientierten Sprachmitteln darstellen; – einen Sachverhalt unter einem leitenden Gesichtspunkt skizzieren. *Meinungsäußerung, Diskussion, Stellungnahme* Der Schüler kann – begründet Stellung nehmen; – in dialogischen Kommunikationssituationen seine/ihre Meinung, Zustimmung, Zweifel/Unsicherheit und Ablehnung formulieren; – Rollen gestalten und reflektieren; – lineare Texte (reale oder fiktionale) ergänzen, weiterentwickeln oder umgestalten.	
Schlüsselbegriffe	Kommunikationssituation, Leitgedanke, Reaktion, Interaktion, Dialog, Meinungsbildung, E-Mail.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 49 Stunden**
Vorkenntnisse	Genaues, fließendes Sprechen. Grundlegende Fähigkeit der Textgestaltung. Aktiver Wortschatz in den bisher behandelten landeskundlichen und literarischen Themenbereichen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Komplexe Entwicklung der Sprechfertigkeit. Entwicklung des aktiven Wortschatzes und der Fähigkeit der mündlichen Textgestaltung bezüglich der Redemittel der Meinungsäußerung und der Stellungsnahme.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
In verschiedenen Situationen sich zu Wort melden, das Wort an andere abgeben. Die sprachlichen Höflichkeitskonventionen anwenden. Gefühle bezüglich des Themas mit sprachlichen Mitteln zum Ausdruck bringen. Aktivieren des Wortschatzes in adäquaten Situationen mit geringer Hilfe von anderen. Vertiefte, erweiterte Bewusstmachung der Interaktionsunterschiede zwischen der ungarischen und deutschen Kultur in den behandelten landeskundlichen Themen: z.B. Wortschatzerweiterung, synonyme Wörter, Umschreibung.	*Mitreden–Mitgestalten* Der Schüler kann – Aufgaben/Anweisungen zusammenfassen, um die Vollständigkeit des Sachstands zu klären oder um sie weiterzugeben; – gewohnte Unterrichtssituationen mit einfachen Redemitteln sicher bewältigen; – PC und Internet mit deutschsprachigen Programmen nutzen. *Kommunikationskultur* Der Schüler kann – mit verschiedenen geeigneten Redemitteln zwischen Sprecher- und Hörerrolle wechseln; – im Rahmen der allgemeinen Höflichkeitskonventionen mit einem ausreichenden Bestand an Redemitteln für unterschiedliche Situationen sprachlich handeln; – Lob und Wünsche, Interessen oder Gleichgültigkeit ausdrücken; – sprachlich einfachen, kurzen Äußerungen anderer folgen und – spontan verbal oder nonverbal mit der eigenen Position darauf reagieren. *Sprachmittlung* Der Schüler kann – kurze deutsche mündliche Äußerungen in ihrem Sinngehalt auf Ungarisch wiedergeben; – ungarische Äußerungen in den Hauptaussagen sinngemäß auf Deutsch	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele.

	wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Interesse, Gleichgültigkeit, Anweisung, Gespräch, Höflichkeitskonvention, Worterklärung, Umschreibung, Redewendung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Landeskundliche und interkulturelle Kompetenz**	**Stundenzahl 64 Stunden**
Vorkenntnisse	Wortschatz und Kenntnisse bezüglich der Themenbereiche.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aneignen und Vertiefen des Wortschatzes und der Kenntnisse mithilfe der Themenbereiche, die an das Alltagsleben der Schüler anknüpfen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Altersgerechtes Bewandertsein bezüglich der Themen- und Teilbereiche, Ausdruck der Kenntnisse mithilfe von Satzstrukturen, Aneignung und Bearbeitung der neuen Kenntnisse. Themen: – Persönliche Lebensgestaltung: Alltagsroutine, soziale Kontakte, Gesundheit-Krankheit, Freizeitbeschäftigungen. – Gesellschaftliches Leben: Ernährung, Feste, Lebensweise früher und heute. – Schule, Ausbildung und Beruf: Schulalltag, Schulgebäude, Arbeit. – Wirtschaft, Technik, Umwelt: Wohnung, Infrastruktur des täglichen Lebens, Tierschutz. – Geschichte und Politik: Regeln aufstellen und einhalten, Nationalität. – Deutsche Sprache: mundartliche Ausdrücke und ihre standardsprachlichen Entsprechungen.	Der Schüler kann – an Kommunikationssituationen relativ sicher teilnehmen; – in den behandelten Themen mit einem umfangreicheren Wortschatz und einem größeren Repertoire von morphologischen und syntaktischen Strukturen weitgehend korrekt agieren; – an der routinemäßigen Kommunikation im Unterricht teilnehmen und mit einem elementaren Wortschatz aber mit festen Sprachschablonen Unterrichtsgegenstände bearbeiten.	*Naturkunde:* Schule, Freizeit, Berufe, Krankheiten, Arztversorgung, Tiere. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Feste, Verkehr Maßnahmen bei Krankheiten. *Deutsche Volkskunde:* Identität, frühere und moderne Lebensweise.

Schlüsselbegriffe	Schule, Freizeitbeschäftigung, Tagesablauf, Beruf, Wohnung, Wohnumgebung, Verkehr, Fahrzeuge, Einkauf, Gesundheit, Krankheit, Medikament, Familienfest, Lebensraum der Tiere, Tierpflege.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Morphologie und Syntax**	**Stundenzahl 32 Stunden**
Vorkenntnisse	Erkennen der erworbenen grammatischen Phänomene.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erweiterung der grammatischen Erfahrungen. Erweiterung der, auf Erfahrungen basierenden grammatischen Termini im Kreise der Wortarten. Steigerung des Sprachbewusstseins. Entwicklung der Selbstständigkeit der Schüler: in der Aufgabenbewältigung; in der Informationsgewinnung und -anwendung; in der Regelanwendung; in der Selbstkontrolle.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Sicheres Erkennen der Wortarten anhand von Fragen im Kontext. Tätigkeiten, Geschehnisse in verschiedenen Zeiten unterscheiden. Korrekter Gebrauch der Tempora in mündlichen und schriftlichen sprachlichen Handlungen. Erlernen der Bezeichnungen der Genera, Numeri, Kasus des Substantivs, ihre Anwendung in mündlichen und schriftlichen Sprachhandlungen. Lokale Präpositionen und ihre praktische Anwendung. Erlernen der grundlegenden Präpositionen mit dem Akkusativ und Dativ, sowie ihr Gebrauch.	Der Schüler kann – häufig gebrauchte morphologische Strukturen nachbilden und weitgehend korrekt anwenden; – im Unterricht häufig gebrauchte einfache syntaktische Strukturen weitgehend korrekt anwenden.	*Ungarische Sprache und Literatur*: grammatische Termini, Gebrauch der Tempora; Substantiv, Ortbestimmung. *Visuelle Kultur*: Darstellung der Zeit in der bildenden Kunst.
Schlüsselbegriffe	Wortart, Tempus, Wechselpräpositionen, Substantiv, Genus, Maskulinum, Femininum, Neutrum, Plural, Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Aussprache und Intonation**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Aussprache und Intonation des gelernten standardsprachlichen Repertoires mit wenigen Fehlern.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Verfeinerung der,der deutschen Standardsprache entsprechenden Aussprache und Intonation. Erweiterung der Kenntnisse bezüglich der Besonderheiten der Aussprache der örtlichen Mundart.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Erweiterung, Vertiefung der Normen der Aussprache und Intonation durch Aussprache von standardsprachlichen Wendungen und Texten, durch Gebrauch der gesprochenen Sprache. Wiederholen eines gehörten Textes (Nachsprechen). Situationsspiele. Kommunikation mit Muttersprachlern.	Der Schüler kann – das gelernte Repertoire trotz merklichen Akzents richtig aussprechen und intonieren; – im örtlichen Dialekt einzelne Wörter und einzelne gebräuchliche feste Wendungen oder Reime annähernd richtig aussprechen und intonieren.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Tonfall, Betonung.
Schlüsselbegriffe	Tonfall, Akzent, Standardsprache.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Rechtschreibung und Zeichensetzung**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Anwendung der erworbenen sprachlichen Mittel, Regeln der Sprachrichtigkeit und Rechtschreibung im schriftlichen Sprachgebrauch.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Bekanntmachung der am häufigsten auftretenden, auf den Grundprinzipien der Rechtschreibung basierenden Regeln der Rechtschreibung im sich erweiternden sprachlichen Repertoire (Wortschatz, Satzmodellen), dessen Bewusstmachung, Entwicklung der stufenweise selbstständigen Anwendung dieser in der schriftlichen Kommunikation.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Kennen lernen elementarer Rechtschreibregeln bezüglich der Aneignung morphologischer und syntaktischer Kenntnisse. Erkennen und bewusster Gebrauch der erworbenen	Der Schüler kann – die produktiven Basisstrukturen orthographisch sicher abschreiben und eigene kurze Produktionen	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschied zwischen der ungarischen Sprache und der Fremdsprache

Rechtschreibphänomene beim Verstehen und Gestalten schriftlicher Texte; stufenweise Entwicklung der Selbstkontrolle und selbständiger Textkorrektur unter Anleitung. Streben nach einer anspruchsvollen Rechtschreibung bei der alltäglichen schriftlichen Textproduktion. Übungen der Fehlerkorrektur mit Benutzung von Hilfsmitteln.	hinreichend richtig verschriftlichen; – Funktion und Bedeutung der häufigsten und wichtigsten Satzzeichen erkennen und diese in eigenen Textproduktionen ansatzweise korrekt anwenden; – seine Rechtschreibung durch Selbstkontrolle überprüfen und diese falls nötig korrigieren.	bezüglich der Rechtschreibung der Wörter.
Schlüsselbegriffe	Grammatische Struktur, Anführungszeichen, Gedankenstrich, langer Vokal, Doppellaut, ß-ss, ä, Dehnungs-h.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 64 Stunden**
Vorkenntnisse	Verständnis gelesenen Textes. Auswendig gelernte Gedichte. Kenntnis der literarischen Denkmäler der Region.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung der Gewandtheit in der Textdeutung. Kennen lernen von ungarndeutschen und deutschen literarischen Werken. Aneignen von literarischen Kenntnissen auf Erfahrungsbasis.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen von ungarndeutschen und deutschen Werken der Volkskunst, Sprüche, Reimgedichte auswendig lernen. Lesen von kurzen epischen Werken und modernen Märchen, Sagen und einem Jugendroman. Lesen als Kunsterlebnis wahrnehmen, die Leselust wecken, fördern. Erkennen einfacher Zusammenhänge, Zusammenfassen des Inhalts. Dramatisieren von kurzen Märchen, Sagen, Lügengeschichten. Besichtigung einer deutschsprachigen Theatervorstellung live oder als Film.	Der Schüler kann – kurze epische und lyrische Werke selbstständig lesen, deren Inhalt kurz zusammenfassen und ihre Gattung nennen; – altersgerechte, kurze Texte der ungarndeutschen Literatur lesen, deren Inhalt verstehen und zusammenfassen, kurze Geschichten dramatisieren; – moderne Gattungen, Märchen, Bildgeschichten, Comics lesen, vortragen, kreatives Schreiben anwenden: anhand eines traditionellen Märchens, einer Sage eine Bildgeschichte anfertigen;	*Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Gesang-Musik:* Rhythmus. *Visuelle Kultur:* Kostüm, Requisiten, Bühnenbild. *Ungarische Sprache und Literatur:* Lyrik, Epik; Märchen, Sage.

Grimm*: Kinder- und Hausmärchen; Märchen von* Janosch, Ede Herger, Karl Varga, Josef Michaelis; *Münchhausen-Geschichten;* Helme Heyne: *Freunde;* Mira Lobe*: Das kleine Ich-bin-ich;* Janosch*: Tiger und Bär im Straßenverkehr;* Luis Murschetz*: Der Maulwurf Grabowski;* Leo Lionni: *Swimmy.* Autoren: Paul Maar, Josef Guggenmos, Joachim Ringelnatz, James Krüss, Hans Manz, Peter Hachs, Josef Michaelis.	– das Wesentliche literarischer Texte verstehen, deren Inhalt kurz zusammenfassen, die Gattungen nennen und kurz charakterisieren; – altersgerechtes Hörspiel, Theaterstück, Musical ansehen, vortragen; – die Wichtigkeit der Traditionen durch Kennen lernen von Sagen für sich selbst formulieren.	
Schlüsselbegriffe	Märchentypologie, Figur, Schauplatz, Lehre, Theater, Vorstellung, Bühnenbild.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 25 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Alter entsprechendes Niveau der Selbstkenntnis, Erkennen persönlicher Lernerfolge und–schwierigkeiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Fähigkeit des selbstständigen, effektiven Lernens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Gruppen- und Einzeltechniken der Informationsgewinnung und Bearbeitung, welche zum effektiven Lernen führen. Lernmethoden und -strategien. Bearbeitung von Texten verschiedenen Typs. Konzentrations- und Gedächtnisübungen, Erweiterung der Techniken zum Erlernen von Texten. Anfertigung einer Skizze unter Anleitung, Lernen, Zusammenfassen mithilfe einer Skizze. Einführung, Anwendung der Technik des Hervorhebens. Kultivierter Bibliothek- und	Der Schüler kann – selbstständig ein Wörterheft führen und benutzen; – zweisprachige Wörterbücher beim Spracherwerb anwenden; – die Bedeutung von Wörtern aus dem Kontext erschließen; – Wortschatz zu Wortfamilien gruppieren; – Printmedien zur Informationsgewinnung nutzen (z.B. zweisprachiges Wörterbuch); – aus einfachen gehörten Texten nach mehrmaligem	*Naturkunde*: Informationsgewinnung aus den Printmedien. *Visuelle Kultur*: Suchen nach analogen Bildern zu den behandelten Texten. Fragenformulierung zur gesehenen Information, zum Erlebnis; Präsentationstechniken.

Internetgebrauch. Anwendung von Präsentationstechniken.	Hören Detailinformationen entnehmen (Hörverstehen); – in geschriebenen Texten Detailinformationen finden; – Markierungstechniken zur Bearbeitung von Texten einsetzen; – Informationen mit aufeinander bezogenen Sätzen darstellen; – Präsentationstechniken unter Anleitung situations- und adressatengerecht einsetzen.	
Schlüsselbegriffe	Kontext, Informationsträger, Textverstehen, Hervorheben, Präsentation, Gedächnisübung, Skizze.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Auf Erfahrung basierende, dem Alter entsprechende ethische und ästhetische Wertordnung.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Kennen lernens der ethischen, ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in einfachen literarischen Situationen, weitere Schritte zur Herausbildung der Nationalitätenzugehörigkeit.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Urteilsbildung über die Gestalten bezüglich literarischer Texte und Alltagsthemen. Entwicklung der korrekten Beurteilung, Bewusstmachung von Werten, die im Alltag der Schüler auftauchen. Deutung der Lehren/ Aussagen von Werken der ungarndeutschen Literatur auf die eigene Person bezogen.	Der Schüler kann – kurze Meinung über die Wirkung der Erlebnisse und der Lektüren verfassen; – das Gute und das Schlechte, das Recht und die Gerechtigkeit in literarischen und Sachtexten erkennen; – grundlegende Verfahren der Konfliktbehandlung erkennen; – die kulturelle Vielfalt im Alltagsleben wahrnehmen; einige Erscheinungen aus dem Alltagsleben darstellen.	*Ethik:* Selbstkenntnis, Verhaltensmustern in der Gemeinschaft. *Ungarische Sprache und Literatur:* Erleben von Konfliktsituationen durch Spiele.
Schlüsselbegriffe	Wertordnung, Identität, Wertschätzung, Konfliktbehandlung, Gerechtigkeit.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler ist bestrebt seine Gedanken verständlich, situationsgerecht zu formulieren, die nonverbalen Zeichen des Sprechens adäquat anzuwenden. Er kann die mündlichen Äußerungen anderer, kurze gehörte Geschichten verstehen, zusammenfassen und weitererzählen. Er kennt und wendet die grundlegenden Methoden der Informationsbeschaffung und der Skizzenanfertigung. Er verfasst selbstständig in den traditionellen und E-Gattungen (Charakterisierung, Brief, SMS, E-Mail usw.) schriftliche Texte. Er kann den Prozess des Textverständnisses nachvollziehen, mit der Beobachtung dessen kann er eine eigene Methode entwickeln. Der Schüler kennt die Charakteristika, Formmerkmale der gelernten Wortarten, die mit ihnen verbundenen Rechtschreibregeln, die er in seinen mündlichen und schriftlichen Sprachhandlungen auch bestrebt ist anzuwenden. Die erworbene neue Lexik, Sprichwörter, Redewendungen baut er in sein aktives sprachliches Repertoire ein. Er formuliert die Gattungsunterschiede zwischen Märchen und Sage. Er fasst die Handlung einiger längerer Werke zusammen. Er liest verständlich, genau, klar, strukturiert, in angemessenem Rhythmus Texte vor. Er charakterisiert die Gestalten der von ihm gut gekannten Geschichten, erkennt ihr Beziehungsnetz.

Jahrgang 7–8

In dieser Stufe steht als Ziel im Mittelpunkt die Weiterentwicklung, d.h. die Festigung, Erweiterung und Differenzierung jener Kompetenzen, die mit den sich verändernden und immer mehr zusammengesetzten Kenntnissen zusammenhängen, weiterhin die Vertiefung der Kenntnisse über die Sprache, die Beobachtung der Sprachstruktur und ihrer Einheiten durch Satz- und Textbauverfahren.

Das Lesen und das Schreiben, das Textverstehen und die Textgestaltung sollen zu diesem Zeitpunkt schon über eine einfache technische Übung oder einfaches Kodierungs- und Dekodierungsverfahren hinausweisen.

Die Schüler sollen verstehen, dass die Literatur eine Botschaft hat, die unsere Vorfahren und die Künstler uns hinterlassen haben und deren Aufschlüsselung und Integration in unser Leben auf uns wartet.

In diesen Jahrgängen kann in mehreren Fähigkeiten festgelegt werden, auf welchem Niveau die Schüler stehen müssen. Der Schüler artikuliert in seinem Sprechen nicht nur korrekt, sondern spiegelt durch seine Aussprache seine Sprechabsicht wieder, weiterhin wendet er auch die satz- und textphonetischen Mittel angemessen an.

Er kann das Gelesene nicht nur zusammenfassen, sonder äußert auch seine Meinung dazu.

Außer der Anpassung an die Sprechsituation setzt er auch verschiedene Kommunikationstechniken ein.

Aus der Sicht der Methodenkompetenz ist er nicht nur fähig, eine Skizze zu benutzen, sondern diese auch selbst zu erstellen. Seine literarischen Kenntnisse über die verschiedenen Gattungen erweitern sich. Aufgrund des Niveaus seiner ethischen Urteilsfähigkeit drückt er nicht nur sein Gefallen/Nicht-Gefallen aus und respektiert abweichende Meinungen, sondern nimmt auch die kontextuellen Zusammenhänge des Geschmacks wahr.

Er kennt die grundlegenden Zusammenhänge der Medienprozesse und ihrer gesellschaftlichen Auswirkungen.

<table>
<tr><td>Lernbereich/ Entwicklungsziel</td><td colspan="2">Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtgegenstände verstehen (mündliche und schriftliche Texte verstehen)</td><td>Stundenzahl 20 Stunden</td></tr>
<tr><td>Vorkenntnisse</td><td colspan="3">Anwendung der gelernten Textverständnis-, Textbearbeitungsstrategien bei verschiedenen Textsorten (globales-, selektives Lesen).</td></tr>
<tr><td>Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit</td><td colspan="3">Bewusstmachung der Prinzipien der angemessenen Meinungsäußerung, Bekanntmachung der Schemata verschiedener Kommunikationssituationen. Vertiefung, Erweiterung der Textbearbeitungsmethoden, textsortengerechte Anwendung dieser.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tätigkeiten/Lerninhalte</td><td>Anforderungen</td><td>Fächerübergreifende Aspekte</td></tr>
<tr><td colspan="2">Üben der kennen gelernten Textbearbeitungsmethoden, Kennen lernen weiterer, Umsetzung dieser in die Praxis. Erkennen und Deutung der Zusammenhänge zwischen dem Gelesenen und den ergänzenden Illustrationen, Schaubildern. Kennen lernen von Techniken der Datensuche. Erkennen und Benennen der Merkmale verschiedener alltäglicher Textsorten. Erkennen der Zusammenhänge in einem Text, diese benennen. Formulierung der Aussage von Schaubildern, Zeichnungen, Illustrationen.</td><td>Inhalte und Informationen erfassen
Der Schüler kann
– den Informationsgehalt und, den Hauptgedanken eines Textes (Textabschnitts) sprachlich einfach wiedergeben;
– die Textsorte/literarische Gattung/Art nichtlinearer Texte benennen;
– Informationen in Texten isolieren, und aufgaben- bzw. problemorientiert verwenden;
– den vollständigen Informationsgehalt von Texten (u. U. nach Wiederholung) verstehen und die Informationen aufgaben- bzw. problemorientiert anwenden;
– Bilder und Illustrationen mit sprachlich einfachen Mitteln hinsichtlich Aufbau und subjektiver Wirkung beschreiben.

Texte und Medien untersuchen und bearbeiten
Der Schüler kann
– Fakten und Meinungen in einem Text unterscheiden;
– lineare Texte strukturiert erschließen und einzelne</td><td>Visuelle Kultur:
einfache Handlungen mit Bildern darstellen; Schaubild, Illustration.

Drama und Tanz:
Situationsspiele.</td></tr>
</table>

		Textaspekte oder Zusammenhänge herausarbeiten und in Lebenszusammenhänge einordnen; – anhand deutlich erkennbarer sprachlicher Mittel die Intention eines mündlichen oder schriftlichen Textes herausarbeiten. *Komplexe Themen reflektieren, Stellung nehmen, zu Wertungen kommen* Der Schüler kann – in linearen Texten die Problematik von Handlungen/Konfliktlösungen und deren Motive/Ursachen herausarbeiten und bewerten; – aus inhaltlichen Beziehungen zwischen Informationen (in einem Text, zwischen Texten, zwischen Text und Visualisierung) Schlussfolgerungen zur Lösung einer Aufgabe ziehen; – sich mit einem sachorientierten Text allgemeinen Wissens kritisch auseinandersetzen und Stellung nehmen; – Handlungsverläufe rekonstruieren und Möglichkeiten alternativer Handlungen oder Lösungen entwerfen.	
Schlüsselbegriffe	Informationsgehalt, Schlussfolgerung, Textsorte, Schaubild, Diagramm, Zeichnung, Zusammenhang.		

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände gestalten (mündliche und schriftliche Texte gestalten)**	**Stundenzahl 52 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis und Anwendung von Textgestaltungsverfahren. Elementare digitale Kompetenz.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der situations- und zweckorientierten Sprech- und Schreibweise, des Wortschatzes, des Sprachverhaltens. Entwicklung der Fähigkeit der ausdruckvollen Textwiedergabe.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Zweckorientierte Textgestaltung mündlich und schriftlich. Kreative Textgestaltung in einigen E-Gattungen (Interview, Reportage, Nachricht). Eine Geschichte oder Handlung aus verschiedenen Perspektiven formulieren (Perspektivenwechsel), textsortenspezifische Umformulierung. Formulierung von pro- und kontra Argumenten anhand vorher gesammelter sprachlicher Mittel.	*Inhalte und Informationen sachgerecht vermitteln* Der Schüler kann – Inhalte/Informationen strukturiert und sachlich richtig wiedergeben; – Bei Objekten, Darstellungen, Ereignissen oder Texten Gemeinsamkeiten bzw. Unterschiede feststellen, nach nachvollziehbaren Kriterien logische Gruppen bilden; – lyrische, epische und szenische Texte auch mit Differenzierungen in Details vortragen; – entsprechend dem Schreibanlass informelle oder formalisierte Texte verfassen, wobei die jeweiligen textsortenspezifischen Kriterien überwiegend eingehalten werden. *Komplexe Zusammenhänge adressaten- und zweckorientiert aufbereiten* Der Schüler kann – in monologischen Kommunikationssituationen oder bei Verschriftlichungen von Arbeitsergebnissen auch gedankliche Differenzierungen	*Alle Unterrichtsfächer:* zusammenhängendes Sprechen, Argumentieren, Entwicklung der Textbearbeitung.

		übermitteln; – in dialogische Kommunikationssituationen eigene, sachlich und logisch nachvollziehbare Argumente einbringen; – inhaltliche Zusammenhänge in einem Text oder zwischen Texten mit selbstgewählten sachorientierten Darstellungsformen und sachorientierten Sprachmitteln darstellen; – aus der Beschäftigung mit Texten gewonnene Ergebnisse/Frage- oder Problemstellungen für Andere nachvollziehbar entwickeln; – allgemeines Wissen und speziellere Fachkenntnisse strukturiert und klar vermitteln. *Meinung, Diskussion, Stellungnahme* Der Schüler kann – ein Problem oder eine Tatsache untersuchen; – in dialogischen Kommunikationssituationen mündliche Beiträge anderer auf das Wesentliche reduziert sachlich richtig zusammenfassen und Stellung dazu nehmen; – durch Perspektivenwechsel andere Positionen/Sichtweisen erfahren und dazu Stellung nehmen; – einen erzählenden Text in einen Dialog umgestalten.	
Schlüsselbegriffe	Gesichtspunkt, Perspektivenwechsel, Textsorte, Argument, Interview, Nachricht, Reportage.		

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Aktiver Wortschatz und Fähigkeit der mündlichen Textgestaltung hinsichtlich des sprachlichen Ausdrucks der Meinungsäußerung, Stellungnahme.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Interaktionsfähigkeit in verschiedenen Kommunikationssituationen. Kennen lernen der deutschsprachigen Programme des Computers, des Internets, Anwendung dieser zur Informationsgewinnung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Auf verschiedene Weise, durch verschiedene Kanäle Informationen gewinnen. Situationsgerechte Anwendung sprachlicher Mittel, adäquates Reagieren auf die Äußerungen des Gesprächspartners. Hauptaussagen, Schlüsselinformationen eines Textes in der anderen Sprache zusammenfassen (Ungarisch bzw. Deutsch).	*Mitreden – Mitgestalten* Der Schüler kann – bei Informationsdefiziten gezielt nachfragen bzw. deutschsprachige Medien zur Informationsbeschaffung heranziehen; – sich auch außerhalb der Unterrichtsstunden im Schulalltag oder in vorhersagbaren anderen Situationen orientieren und verständigen; – PC, Internet und andere elektronische Kommunikationsmedien mit deutschsprachigen Programmen nutzen. *Kommunikationskultur* Der Schüler kann – mit einem relativ breiten Spektrum an Redemitteln in dialogischen Kommunikationssituationen das Wort ergreifen bzw. abgeben; – sein sprachliches Handeln im Rahmen der allgemeinen Höflichkeitskonventionen mit einem ausreichenden Bestand an Redemitteln auf unterschiedliche Kommunikationssituationen einstellen;	*Ungarische Sprache und Literatur:* adäquater Gebrauch des Wortschatzes. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. *Informatik:* Suchprogramme.

	– auf Gefühlsäußerungen anderer angemessen reagieren; – sprachliche Äußerungen anderer folgen; – spontan verbal oder nonverbal mit der eigenen Position darauf reagieren. *Sprachmittlung* Der Schüler kann – deutsche mündliche Äußerungen in ihren Hauptaussagen auf Ungarisch wiedergeben; – die Schlüsselinformationen ungarischer Äußerungen oder Texte inhaltlich richtig auf Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Schlüsselbegriff, Zusammenfassung, Reagieren, Rollenwechsel, Informationssuche.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Landeskundliche und interkulturelle Kompetenz**	**Stundenzahl 66 Stunden**
Vorkenntnisse	Themenbezogener Wortschatz und Kenntnisse.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung und Vertiefung des aktiven Wortschatzes und der Kenntnisse mithilfe der Themenbereiche, die an das Alltagsleben der Schüler anknüpfen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Altersgerechtes Bewandertsein bezüglich der Themen- und Teilbereiche, Ausdruck der Kenntnisse mithilfe von Satzstrukturen, Aneignung und Bearbeitung der Kenntnisse. Zyklische Erweiterung der Themenbereiche der vorangehenden Bildungsstufen. Themen: – Persönliche Lebensgestaltung: Zukunftsplanung, Freunde und Gruppen, Mode, Sport. – Gesellschaftliches Leben:	Der Schüler kann – einen ausreichend großen Wortschatz, sprachliche Mittel, Redewendungen und Umschreibungen zu Unterrichtsgegenständen und zu einigen Themen des Alltagslebens anwenden; – sich zu Unterrichtsgegenständen und über einige Themen des Alltagslebens mit einem ausreichend großen Wortschatz, mit Redemitteln, deren lexikalische	*Biologie-Gesundheitskunde:* Umweltschutz, Gesundheitsgefährdungen, gesunde Ernährung. *Geographie:* Tourismus, deutschsprachige Länder, Dienstleistungsindustrie, Industrie, Landwirtschaft.

Essen und Trinken früher und heute, Freizeitbeschäftigungen, zivile Organisationen, Lebensweise. – Schule, Ausbildung und Beruf: Berufe, Arbeitswelt, Lernen in und außerhalb der Schule. – Kulturelles Leben und Medien: Musik- und Tanzszene als Teil der Jugendkultur, Medien und ihre Wirkung, Literatur als spezifische künstlerische Ausdrucksform. – Wirtschaft, Technik, Umwelt: Handwerk, Industrie, Landwirtschaft, Tourismus, Dienstleistungen, Umweltschutz. – Politik und Geschichte: Rechte und Pflichten, Charakteristika der Nationalitäten, deutschsprachige Länder. – Deutsche Sprache: Dialekte im deutschen Sprachgebiet.	Variationsbreite relativ gering ist, relativ sicher äußern.	*Körpererziehung und Sport:* Sportarten. *Visuelle Kultur:* Besonderheiten der Medien. *Technik, Lebensführung und Praxis:* Berufe, Arbeit.
Schlüsselbegriffe	Freundschaft, Interesse, Ziel, Stärke, Bildungssystem, Urlaub, Dienstleistungsindustrie, Medien, Gesundheitsgefährdung, Sportart, Umweltschutz, Recht, Pflicht, Minderheit und Nationalität, Dialekt, Hochdeutsch.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Morphologie und Syntax**	**Stundenzahl 33 Stunden**
Vorkenntnisse	Grammatische Termini im Kreise der Wortarten. Sprachbewusstsein in den erworbenen Themenbereichen. Relative Selbstständigkeit in der Aufgabenbewältigung; in der Informationsgewinnung- und anwendung; in der Regelanwendung; in der Selbstkontrolle.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der grammatischen Termini im Kreise der Wortarten und Satzarten. Stufenweise Entwicklung des Sprachbewusstseins. Entwicklung der Selbstständigkeit der Schüler in dem Erkennen des Regelhaften, in der Regelformulierung und-wendung, sowie in der Selbstkontrolle.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Sicheres Erkennen der gelernten Wortarten mit Benennung ihrer Merkmale. Korrekter Gebrauch der Tempora in mündlichen und schriftlichen sprachlichen Handlungen. Komparation, Deklination des Adjektivs. Kenntnis, Gebrauch elementarer Rektionen des Verbs. Kenntnis und praktische Anwendung des Aktivs und Passivs. Bildung, Gebrauch des Konjunktiv II. Kenntnis und Gebrauch der Satzgliedstellung einiger sub- und koordinierender Nebensätze.	Der Schüler kann – den im Unterricht häufig gebrauchten morphologischen Formenbestand der Wortklassen sowie syntaktische Strukturen des Deutschen weitgehend korrekt anwenden, deren Zusammenhänge und Funktion erkennen; – Wortart und Bedeutung einfacher morphologischer Strukturen erkennen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* grammatische Termini, Tempora, Verbrektionen, Adjektiv, Konjunktiv, zusammengesetzter Satz, Hauptsatz, Nebensatz.
Schlüsselbegriffe	Adjektiv, Komparation, Deklination, Passiv, Rektion des Verbs, Konjunktiv II, sub- und koordinierender Nebensatz, Konjunktion, Satzgliedfolge, Wunschsatz.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	Linguistische Kompetenz. Aussprache und Intonation	Stundenzahl 5 Stunden
Vorkenntnisse	Den Anforderungen der der deutschen Standardsprache entsprechenden Aussprache und Intonation. Kenntnis der Besonderheiten in der Aussprache der örtlichen Mundart.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung des gut verständlichen Sprechens und der korrekten Intonation.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Aneignen von Normen der differenzierten Aussprache und Intonation durch Sprechen von standardsprachlichen Wendungen und Texten, durch den Gebrauch der gesprochenen Sprache. Situationsspiele. Kommunikation mit Muttersprachlern. Verstehen, Vortragen von	Der Schüler kann – trotz erkennbaren Akzents gut verständlich sprechen und intonieren; – Texte im örtlichen Dialekt nach entsprechender Vorbereitung verständlich aussprechen und intonieren.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Aussprache von Doppelkonsonanten, stimmhaften und stimmlosen Konsonanten.

Mundarttexten.		
Schlüsselbegriffe	Tonfall, Ausspsrache, Verständlichkeit, Tonlage.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Rechtschreibung und Zeichensetzung**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis elementarer Rechtschreibregeln, ihre Anwendung im Prozess der Textgestaltung. Selbstkontrolle und Textkorrektur mit zunehmender Selbstständigkeit.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Steigerung des Sprachbewusstseins. Erkennen der normgerechten und davon abweichenden Rechtschreibung. Kennen lernen der Zeichensetzung im Text, der Regeln des Dialogs, des Zitierens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Weitgehend sicherer Gebrauch der Rechtschreibung bei den erworbenen Strukturen. Annähernd korrekte Anwendung der elementaren formalen und inhaltlichen Regeln der Zeichensetzung. Streben nach einer anspruchsvollen Orthographie in den täglichen schriftlichen Arbeiten. Übungen der Fehlerkorrektur.	Der Schüler kann – die erworbenen Basisstrukturen orthographisch richtig, selbst verfasste kurze Texte weitgehend richtig schreiben; – elementare Zeichensetzungsregeln weitgehend korrekt anwenden.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Rechtschreibregeln (Wortstrukturen, Zeichensetzung), Fehlerkorrektur.
Schlüsselbegriffe	Zeichensetzung, Korrektur.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 98 Stunden**
Vorkenntnisse	Bewandertsein in der Deutung von Texten. Kenntnis von Werken der ungarndeutschen und deutschen Volks- und Kunstdichtung. Literarische Kenntnisse auf der Basis des Leseerlebnisses.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Erkennen, Verstehen und Deuten von besonderen Ausdrucksmitteln der Literatur. Entwicklung der Entdeckung und Sensibilität den Werten, Problemen, Fragestellungen und dem Zweifel in literarischen Werken gegenüber.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen von Werken der ungarndeutschen und deutschen Literatur, Gedichte auswendig	Der Schüler kann – Erzählungen und lyrische Werke selbstständig lesen,	*Gesang-Musik:* Rhythmus.

lernen. Lesen von kurzen epischen Werken und modernen Geschichten, Comics und einem Jugendroman. Lesen als Kunsterlebnis wahrnehmen, die Leselust fördern. Erkennen einfacher Zusammenhänge, Zusammenfassen des Inhalts. Dramatisieren von kurzen Geschichten, Romanauszügen. Besichtigung einer Theatervorstellung der DBU live oder die Filmbearbeitung eines literarischen Werkes. Peter Härtling*: Oma;* Peter Härtling*: Ben liebt Anna;* Christine Nöstlinger*: Die Ilse ist weg;* Bernhard Hagemann*: Johnny schweigt;* Lothar Semper*: Auf einer Harley-Davidson möchte ich sterben.* Autoren: Paul Maar, Martin Auer, James Krüss, Engelbert Rittinger, Valeria Koch, Alfred Manz, Christina Arnold.	deren Inhalt kurz zusammenfassen, die Gestalten charakterisieren, die Aussage der Werke formulieren; – altersgerechte Werke der ungarndeutschen Literatur lesen, deuten, dazu Meinung äußern; – einen Jugendroman – zum Thema, das die Schüler beschäftigt – lesen, die Figuren charakterisieren, die Handlung und die Aussage analysieren; – das Wesentliche und die Aussage literarischer Texte sprachlich weitgehend korrekt zusammenfassen, die Gattungen nennen und sie kurz charakterisieren; – künstlerische Ausdrucksmittel anderer Art (Film, Fotos) kennen lernen, einem Theaterstück des ungarndeutschen Theaters beiwohnen, das Gesehene im Unterricht nachbereiten.	*Visuelle Kultur:* Kostüm, Requisiten, Bühnenbild. *Ungarische Sprache und Literatur:* Gattungen.
Schlüsselbegriffe	Aussage, Charakterisierung, Charaktere, Jugendroman, Film, Theaterstück.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Alter entsprechendes Niveau der Selbstkenntnis, Erkennen persönlicher Lernerfolge und –schwierigkeiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung der Fähigkeit des selbstständigen, effektiven Lernens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Rolle und Arten des Lernens. Einfache Lernmethoden,-strategien. Üben verschiedener Textbearbeitungsmethoden. Konzentrationsfördende Spiele	Der Schüler kann – selbstständig eine Wortschatzkartei erstellen und damit arbeiten; – die Bedeutung von Wörtern	*Visuelle Kultur*: Fragenformulierung zur gesehenen Information, Kenntnis, zum Erlebnis.

und Übungen. Verschiedene Lesetechniken. Selbstständiges Anfertigen einer Skizze, Lernen, Zusammenfassung mithilfe einer Skizze. Hervorheben von Schlüsselinformationen in gelesenen Texten. Erstellen eines Mind-maps zum Gelesenen, zum behandelten Themenbereich. Gebrauch verschiedener Informationsträger; Zusammenstellen, Vortrag einer Präsentation.	aus dem Kontext erschließen; – Wortschatz zu Wortfamilien gruppieren; – zur Informationsgewinnung Printmedien (z.B. einsprachiges Wörterbuch, Lexikon) einfache PC-Lernprogramme und deutschsprachige Suchmaschinen handhaben und nutzen; – aus gehörten einfachen Texten Grundinformationen entnehmen (Hörverstehen) – unterschiedliche Lesetechniken (global, kursiv, selektiv, detailliert) anwenden; – mit Anleitung zur Be- und Erarbeitung von Texten inhaltliche Organisationstechniken einsetzen, Schlüsselwörter markieren; – die Informationen in miteinander zusammenhängenden zusammengesetzten Sätzen bekanntgeben; – Präsentationstechniken situations- und adressatengerecht einsetzen.	
Schlüsselbegriffe	Hervorheben, Mind-map, Schlüsselinformation, Wortkartei, Konzentrationsübung.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Vertiefung des Kennen lernens der ethischen, ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in einfachen literarischen Situationen, weitere Schritte zur Herausbildung der Nationalitätenzugehörigkeit.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Selbstständiges Denken, Entwicklung der Kultiviertheit der Selbstdarstellung. Erkennen, Verständnis des kulturellen Andersseins, Entwicklung des darauf basierenden Respekts.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Selbstständiges Denken, kultivierte Meinungsäußerung. Erkennen des kulturellen und historischen Andersseins. Entwicklung der richtigen Urteilsbildung der Werte, die im Alltagleben der Schüler auftauchen. Subjektive Deutung der Aussagen von Werken der ungarndeutschen Literatur (aus der Sicht des Schülers).	Der Schüler kann – differenzierte sprachliche Formen des Gefallens, Nicht- Gefallens anwenden; – die Rolle der Gerechtigkeit und Sichtweise, den Konflikt zwischen persönlicher und gesellschaftlicher Gerechtigkeit in verschiedenen Texten verstehen; – die Behandlung der Konflikte des Individuums und der Gesellschaft anstreben; – andere Kulturen verstehen und vergleichen.	*Ethik:* Selbstkenntnis, Verhaltensmustern in der Gemeinschaft. *Ungarische Sprache und Literatur:* Erleben von Konfliktsituationen durch dramatische Spiele.
Schlüsselbegriffe	Wertordnung, Identität, Wertschätzung, Konfliktbehandlung, Gerechtigkeit, Gemeinschaft.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler findet sich in den alltäglichen Kommunikationssituationen (Partner- und Gruppengespräch), Diskussionen zurecht und beteiligt sich aktiv an ihnen. Er ist in der Lage seinen Standpunkt mit passenden Argumenten und Belegen auszudrücken. Er verfolgt und deutet die Absicht und nonverbalen sprachlichen Zeichen seines Kommunikationspartners. Er versteht Texte verschiedener Formen und Gattungen global, deutet ihren übertragenen Sinn und findet im Text Schlüsselinformationen. der Schüler fasst den Inhalt des Textes zusammen, verfertigt selbstständig Notizen und Skizze. Er formuliert seine Meinung anhand des Textes mündlich und schriftlich, sowie begründet seine Aussagen. Er kennt die verschiedenen Satzarten, und strebt nach dem Gebrauch dieser in der Textproduktion. Er verwendet in der Textgestaltung die Zeichen der Interpunktion (am Satzende, zwischen den Teilsätzen und Satzgliedern). Er kennt den Begriff der Massenkommunikation, deren typische Gebiete. Er ordnet Werke einfacheren Gattungen zu. Deutet und bewertet die menschlichen Beziehungen, Handlungen, emotionale Bindungen und Konflikte auf ihre Differenziertheit hin in Dramen und Filmen. Der Schüler ist mit grundlegenden Ausdrucksformen der Medien im Klaren, sowie mit den Gattungen der Print- und elektronischen

	Medien; kennt die gesellschaftliche Rolle der Medien, vor allem die der audiovisuellen Medien und des Internets, die Charakteristika ihres Funktionierens.

Deutsche Sprache und Literatur

(für ungarndeutsche Nationalitätenschulen mit Unterricht in der Muttersprache und mit zweisprachigem Unterricht)

Jahrgang 9–12

Für die deutsche Nationalität in Ungarn sind die Sprache und Kultur grundlegende Voraussetzungen für den Erhalt und die Stärkung der Identität. Da seit Jahrzehnten ein fortgeschrittener Assimilationsprozess zu verzeichnen ist, kommt den Erziehungs- und Bildungseinrichtungen bei der Sprach- und Identitätsvermittlung eine Schlüsselposition zu. Die Bildung geht über die individuelle Verfügbarkeit über praktisches und verwertbares Wissen und Können und die Beherrschung elementarer Kulturtechniken hinaus. Die Bildung ist auch die Befähigung zu wertgeleitetem Handeln, das sich im individuellen Bereich unter anderem durch Selbstbestimmung, durch Urteils- und Kritikfähigkeit, durch Aufgeschlossenheit für Wissenschaft und Kunst und durch die Bereitschaft zur Erbringung von Leistung im Rahmen der jeweiligen individuellen Disposition kennzeichnet. Dieses Bedingungsgefüge eröffnet den Weg für ein Leben in Selbstverantwortung.

Im Sinne der Konzeption des lebenslangen Lernens sind der Erhalt und der Ausbau eines durchgehenden und erreichbaren Bildungsangebots die wichtigste Zielsetzung der ungarndeutschen Nationalität. Mit dem Angebot der Bildung in den Nationalitätensprachen korrespondiert aber auch die Verpflichtung für die Angehörigen der deutschen Nationalität, es in allen Lebensphasen zu nutzen und aktiv zu gestalten.

Die Kenntnis der deutschen Sprache auf einem hohen Niveau, die Pflege örtlicher Dialekte und Traditionen, die Kenntnis und die Auseinandersetzung mit ungarndeutscher Geschichte und Gegenwart sind zusammen mit der Kenntnis der modernen kulturellen Landschaften des deutschen Sprachraums unverzichtbare Elemente ungarndeutscher Identität. In unserer modernen Welt ist das Lernen durch menschliche Kontakte genauso wichtig, wie das Erschließen von Wissen und Informationen, sowie die Entwicklung von Handlungsstrategien. Das anzueignende Wissen hat sich an seiner Relevanz für die jetzige oder zukünftige Lebenspraxis zu messen. Daher soll die zentrale Aufgabe unseres Bildungswesens die Vermittlung aktuellen und vielfältig verwertbaren sprachlichen, sachlichen und sozialen Wissens und Könnens sein. Über die nationalen und europäischen bildungspolitischen Zielsetzungen hinaus zeugt die immer stärkere Vernetzung aller Lebensbereiche, sei es wirtschaftlich, kulturell oder privat davon, dass Leben in Europa die Kenntnis mehrerer Sprachen erfordert. Für die Nationalitäten in Ungarn ist das von ausschlaggebender Bedeutung, da sie im Besitz zweier Muttersprachen sind. Es muss in Betracht gezogen werden, dass infolge der bereits erwähnten Assimilation die Bildungseinrichtungen nicht auf die von zu Hause mitgebrachten Sprachkenntnisse der Schüler bauen können. Die Nationalitätensprache und Literatur kann also nicht als Muttersprache betrachtet werden. Um den Unterricht erfolgreich gestalten zu können, muss sich diese veränderte Situation in den Kompetenzen und Inhalten widerspiegeln.

Die Aufgabe des Fachs „Deutsche Sprache und Literatur“ ist u.a. die Wiederherstellung der „verlorenen“ Muttersprache. Diese Zielsetzung wirkt sich auf die didaktisch-methodische Herangehensweise aus: der Unterricht im Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ muss sich in den Bereichen Methodik und Kompetenzentwicklung der Mittel des Fremdsprachenunterrichts bedienen. Die Inhalte werden durch die ausdrückliche Berücksichtigung spezifischer Nationalitätenaspekte bestimmt.

Grundlegende Aufgabe der Erziehung in der Muttersprache ist die Entwicklung der sprachlichen Handlungsfähigkeit, damit die Schüler ihrem Alter gemäß über ein Instrumentarium mündlicher und schriftlicher Ausdrucksmittel verfügen und diese anwenden.

Ihre Kenntnisse im Leseverstehen und in der Textproduktion ermöglichen ein bewusstes Anwenden der verbalen und nonverbalen Kommunikation, sowie das Verstehen, Interpretieren und Bearbeiten verschiedener (linearer und nichtlinearer) Texte. Im Besitz all dieser Komponenten können sie auch übertragene Bedeutungen verstehen und reflektieren.
Die Erziehung in der Muttersprache und Literatur ist als eine untrennbare Einheit zu betrachten. Die Erziehung in der Literatur bedeutet aber nicht nur die Wissens- und Wertevermittlung durch die literarischen Werke bzw. die Erziehung zum Leser, sondern auch die Konfrontation mit grundlegenden Fragen des Lebens und der Umwelt; wodurch die Kontinuität und ständige Erneuerung der Kultur, das Verstehen und Nachvollziehen gesellschaftlicher Probleme, sowie der Ausdruck und die Akzeptanz von Verschiedenheit gesichert werden. Literarische Werke und Themen des Alltagswissens entwickeln das logische und ethische Denken, die Fähigkeit Erlebnisse aufzuarbeiten und zu bewahren und tragen dazu bei, dass sich in den Schülern das Bedürfnis entwickelt, Traditionen anzunehmen und zu gestalten.

Das Fach „Deutsche Sprache und Literatur“ knüpft in seinen Zielsetzungen und Inhalten an folgende Bildungsbereiche an: Ungarische Sprache und Literatur, Fremdsprachen, Künste, Mensch und Gesellschaft und Informatik.

Jahrgang 9–10

In den Jahrgängen 9–10 ist die besondere Aufgabe der deutschen Nationalitäten-Spracherziehung die Entwicklung der Sprachkompetenz, so dass die Schüler auf einem, ihrem Alter entsprechenden Niveau das Repertoire der mündlichen und schriftlichen Kommunikation beherrschen, und dadurch befähigt sind, es in die Praxis umzusetzen. Ziel ist, die Lese- und Textverständnisfähigkeiten kontinuierlich zu differenzieren und zu vertiefen; das verstehende laute und stumme Lesen, die Anwendung des Verstehens von der Aufgabenbewältigung über das Gespräch bis hin zur selbstständigen Textgestaltung. Zentrale Aufgabe der sprachlichen Bildung ist die Entwicklung des Lesens, Verstehens und Deutens verschieden langer, zusammengesetzter und zweckorientierter (Sachtext und literarischer Text) Texte. Für die Entwicklung der Textgestaltungskompetenz ist das selbstständige Erstellen von Notizen und Skizzen unentbehrlich, sowie Formulierung der eigenen Meinung zum Gelesenen sowohl mündlich als auch schriftlich. Als umfassendes Ziel sind die Entwicklung eines adressaten- und situationsgerechten Sprachverhaltens, sowie das Verstehen und Deuten der verbalen und nonverbalen Zeichen der Kommunikation zu bezeichnen. Der differenzierte Sprachgebrauch bedarf auch der Vertiefung und Entwicklung sprachlicher und grammatischer Kenntnisse. Es wird auch zum Ziel gesetzt, dass der Schüler neben einer selbstständigen Handhabung von Nachschlagewerken auch über eine weitgehend korrekte Rechtschreibung verfügt.

Aufgabe des Literaturunterrichts ist das Lesen und Wahrnehmen kurzer, vor allem zeitgenössischer Werke verschiedener Gattungen, sowie das Kennen lernen und Anwenden gattungsgerechter Textbearbeitungsverfahren. Bezüglich lyrischer Werke geht es um das Erkennen dichterischer Mittel und Formen**,** und um die Unterstützung der Analyse. Eine Anforderung kann weiterhin die Werkinterpretation nach vorgegebenen Gesichtspunkten unter Lehreranleitung sein.

Hinsichtlich der Methodenkompetenz stärkt die Informationsgewinnung das selbstständige Lernen, das Strukturieren und Bewerten dieser nach angegebenen Gesichtspunkten, sowie die Präsentation eines Themas in einer selbstgewählten Form.

Das ethische Urteilsvermögen in Betracht gezogen werden der Geschmack, die ethische, ästhetische Bewusstheit gefördert. Der Schüler erkennt das Moralische im Leben des Einzelnen und in der Gesellschaft und ist dazu fähig, die Erscheinungen zu reflektieren.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände verstehen (mündliche und schriftliche Texte verstehen und interpretieren)**	**Stundenzahl 20 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der Schemata verschiedener Sprechsituationen und der Prinzipien der kultivierten Meinungsäußerung. Anwendung der Texterschließungstechniken der Textsorte entsprechend.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Beschaffen von Informationen, Fokussierung auf bestimmte Fragen, Untersuchung und Interpretation verschiedener Kommunikationsabsichten, Vertiefung der Textbearbeitung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Erweiterung und Vertiefung der bekannten Texterschließungstechniken durch differenzierte Aufgabenstellungen. Detailliertes Verstehen der Texte, Deutung der Problemstellungen, Wiedergabe des Informationsgehalts mit ausreichend differenzierten sprachlichen Mitteln. Untersuchung und Wertung der Ausdrucksmittel von Texten aus dem Gesichtspunkt der Aussage. Erkennen der Konflikte in literarischen und Sachtexten, Reflexion ihrer Lösung. Inhaltliche und formale Interpretation (Aufbau, objektive Aussage, subjektive Wirkung) von Texten und Illustrationen. Rekonstruierung und Gestaltung eines Textes anhand inhaltlicher und struktureller Merkmale.	*Inhalte und Informationen erfassen* Der Schüler kann – den Informationsgehalt und den/die Hauptgedanken eines Textes (Textabschnitts) sprachlich hinreichend differenziert wiedergeben; – paraphrasierte Informationen in Texten verstehen und aufgaben- bzw. problemorientiert verwenden; – Texte detailliert (u. U. nach Wiederholung) verstehen und die Informationen aufgaben bzw. problemorientiert anwenden; – Werke bildender Kunst hinsichtlich Aufbau und subjektiver Wirkung geordnet und nachvollziehbar darlegen. *Texte und Medien untersuchen und bearbeiten* Der Schüler kann – Argumentationen auf ihre Stimmigkeit hin überprüfen, bestätigen oder gegebenenfalls widerlegen;	*Ungarische Sprache und Literatur:* Textbearbeitungs-techniken. *Visuelle Kultur:* einfache Handlungen mit Bildern darstellen, Schaubild, Illustration. *Drama und Tanz:* Situationsübungen.

		– lineare Texte erschließen und Leitgedanken herausarbeiten; – stilistische / rhetorische Mittel eines Textes erkennen und die Intention eines mündlichen oder schriftlichen Textes herausarbeiten. *Komplexe Themen reflektieren, Stellung nehmen, zu Wertungen kommen* Der Schüler kann – in Texten die Problematik von Handlungen/Konfliktlösungen und deren Motive/Ursachen herausarbeiten, beurteilen, mit dem eigenen Wertesystem vergleichen und bewerten; – Themen/Problemstellungen/ Fragestellungen strukturieren Informationsbereiche benennen bzw. Informationsbedarf formulieren; – sich mit einem sachorientierten Text (linear und nicht linear) kritisch auseinandersetzen, unter Einbeziehung von Fachwissen Stellung nehmen und an den Text anschließende Fragestellungen formulieren; – aufgrund der Kenntnis struktureller und inhaltlicher Merkmale Texte rekonstruieren oder entwerfen.	
Schlüsselbegriffe	Informationsgehalt, Grundgedanke, Problemstellung, sprachliche Ausdrucksmittel.		

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände gestalten (mündliche und schriftliche Texte gestalten)**	**Stundenzahl 52 Stunden**
Vorkenntnisse	Der Situation und dem Kommunikationsziel angepasstes Sprechen und Schreiben, Wortschatz, Sprachverhalten, Textwiedergabe.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Sachgerechte Wiedergabe und Bearbeitung von Textinhalten nach gegebenen Gesichtspunkten mündlich und schriftlich. Entwicklung der entsprechenden Technik des Notierens. Erstellung von funktionalen Texten und Kennen lernen der Technik des Essayschreibens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Gesteuerte und selbstständige Textbearbeitung, Anwendung von Textproduktionsstrategien. Zusammenhang zwischen Text und Illustration. Inhaltliche und formale Anforderungen gegebener Textsorten. Sachlagen und Argumente eines Textes systematisieren und darstellen. Meinungsbildung und Stellungnahme. Erarbeitung eines gegebenen Themas, Sammeln von Informationen und Anwendung von Quellen. Charakteristika des Essays, Prozess des Essayschreibens. Formale und inhaltliche Merkmale funktionaler Texte (offizielle und private). Textproduktionsübungen im Internet (Quellenangabe, Literaturliste, Blogeintrag.)	*Inhalte und Informationen sachgerecht vermitteln* Der Schüler kann – den Aufbau von Argumentationen in Texten darstellen; – zentrale Sachlagen bei Objekten, Darstellungen, Ereignissen oder Texten objektiv, strukturiert und sprachlich klar darlegen; – den Vortrag eigener und fremder Texte der Textsorte und Wirkungsabsicht entsprechend ausführen; – entsprechend dem Schreibanlass und unter weitgehender Beachtung der jeweiligen Kriterien informelle oder formalisierte Texte verfassen. *Komplexe Zusammenhänge adressaten- und zweckorientiert aufbereiten* Der Schüler kann – in monologischen Kommunikationssituationen oder bei Verschriftlichungen auch schwierigere Sachverhalte nachvollziehbar vermitteln; – in dialogischen Kommunikationssituationen Gedankengänge sachlich,	*Alle Unterrichtsfächer:* zusammenhängende Rede, Argumentieren/ Erörterung, Entwicklung der Textbearbeitung, Notieren. *Ungarische Sprache und Literatur*: Essay, Textsorten des öffentlichen Bereichs. *Informatik*: Handhabung von Informationen, Quellenanwendung, Verweis, juristische und ethische Fragen der Internetnutzung.

	logisch und sprachlich klar darstellen; – Informationen aus unterschiedlichen Quellen zusammenführen und in einem Text (linear und nicht linear) darstellen; – Texte und andere Quellen auswählen und deren Relevanz für die Bearbeitung von Themen Anderen schlüssig begründen; – komplexere Problemstellungen aufgliedern und die Logik der Aufgliederung erklären. *Argumentieren, diskutieren, Stellung nehmen* Der Schüler kann – dialektisch argumentieren und dabei Argumente durch Beispiele oder Beweise stützen, Schlussfolgerungen ziehen und eine eigene, begründete Position entwickeln; – in dialogischen Kommunikationssituationen sachlich und ergebnisoffen handeln und Zustimmung bzw. Ablehnung sachlich begründen; – Handlungen und Motive von Personen untersuchen und bewerten; – seine/ihre Meinung in selbstgewählten (sprachlichen/ nichtsprachlichen) Formen kreativ darstellen.	
Schlüsselbegriffe	Lebenslauf, Gesuch, offizieller Brief, Essay, Quellennachweis.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Sprachgebrauch dem Sprachniveau entsprechend in unterschiedlichen kommunikativen Situationen. Kenntnis des Computers und deutschsprachiger Programme im Internet.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Sprachgebrauchs und der Kommunikationskultur, Entwicklung der Kompetenz der aktiven Meinungsäußerung, zielbewusster Gebrauch der deutschsprachigen Programme des Weltnetzes und anderer Kommunikationsmedien, Aneignung der Technik der Sprachmittlung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Beschaffung von Informationen durch mehrere Kanäle, die Anwendung dieser in schulischen und außerschulischen Situationen. Sprachlich adäquate Meinungsbildung und -äußerung. Rollenwechsel zwischen Sprecher und Hörer, der Rolle entsprechend Reagieren mit differenzierten sprachlichen Mitteln. Zusammenfassung der Schlüsselinformationen und Aussage der Texte in ungarischer bzw. deutscher Sprache.	*Mitreden – Mitgestalten* *Der Schüler kann* – deutschsprachige Medien zur Informationsbeschaffung bzw. zur Kontaktaufnahme mit Anderen einsetzen; – sein sprachliches Handeln auf antizipierbare Kommunikationssituation einstellen; – den Computer, das Internet und weitere elektronische Kommunikationsformen ohne nennenswerte sprachliche Barrieren nutzen. *Kommunikationskultur* Der Schüler kann – mit einem relativ breiten Spektrum an Redemitteln in dialogischen Kommunikationssituationen das Wort ergreifen bzw. abgeben; – während der Kommunikation auftauchende Störungen benennen und Abhilfe/Klärung anstreben; – Registerverwendung und -wechsel von Kommunikationspartnern erkennen und der Situation und Rollenverteilung entsprechend angemessen	*Ungarische Sprache und Literatur:* Adäquater Gebrauch des Wortschatzes und der rhetorischen Mittel. *Drama und Tanz:* Übungen zur Selbstkenntnis, Rollenspiele. *Informatik:* Gebrauch der Suchmaschinen/ -programme, juristische und ethische Fragen der Internetnutzung.

	sprachlich handeln; – in Äußerungen Anderer offensichtliche rhetorische Mittel erkennen und unter Berücksichtigung der eigenen Position sprachlich angemessen darauf reagieren. *Sprachmittlung* Der Schüler kann – deutsche mündliche Äußerungen oder Texte in ihren Schlüsselinformationen auf Ungarisch wiedergeben; – ungarische Äußerungen oder Texte hinsichtlich ihrer Gesamtaussage auf Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Rollenverteilung in der Kommunikation, elektronische Kommunikationsforme, Rhetorik, rhetorische Mittel.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Landeskundliche und interkulturelle Kompetenz**	**Stundenzahl 66 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Sprachniveau der Schüler angemessener Wortschatz in den angegebenen Themen, ihrem Alter entsprechende Sachkenntnisse.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung und Vertiefung des aktiven Wortschatzes, sowie der Kenntnisse aufgrund der Themenbereiche, die an das Alltagsleben der Schüler anknüpfen.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Dem Alter entsprechende allgemeine Kenntnisse anhand der Themenkreise und Teilbereiche, Bekanntgabe der Kenntnisse mithilfe von Satzmodellen, Aneignung und Bearbeitung des Wortschatzes. Zyklische Erweiterung der Themenbereiche der vorangehenden Bildungsstufen. Themen: – Persönliche Lebensgestaltung: Gesellschaftliche Trends und	Der Schüler kann – an der Kommunikation über allgemeine Themenbereiche mit einem ausreichend großen, überwiegend sicher verwendeten Wortschatz, einem ausreichend flexibel gebrauchten Bestand an Redemitteln, idiomatischen Wendungen einer erkennbaren Variationsbreite in den Formulierungen teilnehmen; – sich zu	*Biologie-Gesundheitskunde:* Umweltschutz, Gesundheitsgefährdung gesunde Ernährung. *Geographie:* Tourismus, deutschsprachige Länder, Wirtschaft und Gesellschaft. *Körpererziehung und Sport:* Sport und

Modeströmungen, Sucht, Lebensplanung, Sport und Verantwortung. – Gesellschaftliches Leben: Lokale und globale Esskultur, Tradition im Wandel, Stadtleben-Dorfleben, Zivilgesellschaft. – Schule, Ausbildung und Beruf: Schule und Unterricht, Bildungswege und Erwerbstätigkeit. – Kulturelles Leben und Medien: Musikszene in deutschsprachigen Ländern, Film, Bildende Kunst. Wirtschaft, Technik, Umwelt Europa als Lebensraum, Weiterentwicklung von Wirtschaft und Technik, Entwicklung von Mensch und Technik, Mensch und Umwelt. – Politik und Geschichte: Selbstbestimmung-Mitbestimmung in der Gesellschaft, Wanderung und Migration, Nationalitätenpolitik, Ungarn und der deutschsprachige Raum. – Deutsche Sprache: Existenzformen der deutschen Sprache, Sprachgebrauch der Ungarndeutschen.	Unterrichtsgegenständen und über einige Themen des Alltagslebens mit einem ausreichend großen Wortschatz, mit Redemitteln, deren lexikalische Variationsbreite relativ gering ist u. U. mit häufigen Umschreibungen und gelegentlich mit passenden Wendungen äußern.	Verantwortung. *Deutsche Volkskunde:* Identität, Lebensweise früher und heute, Siedlungsgeschichte, Nationalitätenpolitik. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* EU, Nationalitätenpolitik, Migration.
Schlüsselbegriffe	Anpassung, Individualität, Rauschmittel, Sucht, Erfolg, Anerkennung, Partnerschaft, Leistungssport, Gefahren, Verantwortung, Umweltschutz, persönliche Freiheit, gesellschaftliche Verantwortung, Siedlungsgeschichte, Jugendorganisation, Sprachvarietät, Umgangssprache, Gruppensprache.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Morphologie und Syntax**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen der grammatischen Termini und der grundlegenden Regeln im Bereich der Wortarten und Satztypen.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Stufenweise Entwicklung des Sprachbewusstseins, der Selbstständigkeit der Schüler im Erkennen, Formulieren und Anwenden der Regeln, sowie in der Selbstkontrolle.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Sicheres Erkennen der Wortarten mit Angabe ihrer Merkmale im Kontext und isoliert. Korrekter Gebrauch der Tempora in mündlichen und schriftlichen Sprachhandlungen. Subjektiver Gebrauch der Modalverben. Passiv mit Modalverb. Verbrektionen. Deklination der Substantive in allen Fällen, n-Deklination, Präpositionen und ihre Rektion, Deklination und Komparation der Adjektive, prädikativer Gebrauch, Rektion der Adjektive, substantivierte Adjektive. Pronomen (Personal-, Possessiv-, Demonstrativ-, Interrogativ-, Relativ- und Indefinitpronomen). Einfache und zusammengesetzte Sätze, Unter- und Nebenordnung (alle Arten), Infinitivkonstruktionen.	Der Schüler kann – häufig gebrauchte morphologische Formen überwiegend automatisiert und überwiegend korrekt anwenden; – einfache morphologische Zusammenhänge erkennen; – häufig gebrauchte syntaktische Strukturen überwiegend selbstständig und in der Regel korrekt anwenden; – die Funktion bekannter syntaktischer Strukturen weitgehend selbstständig erkennen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* grammatische Termini, Tempora, Rektion der Verben, Adjektiv, Konjunktiv, Gebrauch zusammengesetzter Sätze.
Schlüsselbegriffe	Wortart, Tempus, Kasus, Genus, Rektion, zusammengesetzter Satz, Koordination, Subordination.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	Linguistische Kompetenz. Aussprache und Intonation	Stundenzahl 3 Stunden
Vorkenntnisse	Den Anforderungen der deutschen Standardsprache entsprechende Aussprache und Intonation. Kenntnis der Besonderheiten der Aussprache der örtlichen Mundart.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung des gut verständlichen Sprechens und der korrekten Intonation.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	Anforderungen	Fächerübergreifende Aspekte
Entwicklung der Norm der differenzierten Aussprache und Intonation durch Sprechen von standardsprachlichen Wendungen und Texten, durch den Gebrauch der gesprochenen	Der Schüler kann – klar, natürlich und mit richtiger Intonation sprechen, die Intonation der Aussage entsprechend variieren;	*Ungarische Sprache und Literatur:* Wort- und Satzakzent.

Sprache. Situationsübungen. Kommunikation mit Muttersprachlern. Verstehen und Vortragen von Mundarttexten.	– auch unbekannte Wörter und Texte trotz erkennbaren Akzents gut verständlich aussprechen und intonieren; – Texte im örtlichen Dialekt nach entsprechender Vorbereitung verständlich aussprechen und intonieren.	
Schlüsselbegriffe	Wort- und Satzakzent, Nuancen im Akzent und in der Vortragweise.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Rechtschreibung und Zeichensetzung**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der grundlegenden Rechtschreibregeln, ihre Anwendung im Textproduktionsprozess. Selbstkontrolle und Textkorrektur mit zunehmender Selbstständigkeit.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Steigerung des Sprachbewusstseins. Die normgerechte und die von der Norm abweichende Rechtschreibung erkennen. Kennen lernen der Rechtschreibregeln, der Interpunktion, des Dialogs und Zitierens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Weitgehend korrekte Anwendung der formalen und inhaltlichen Regeln der Interpunktion in den gelernten Strukturen. Streben nach einer korrekten Rechtschreibung im alltäglichen schriftlichen Sprachgebrauch. Übungen zur Korrektur.	Der Schüler kann – Texte weitgehend korrekt abschreiben, die Interpunktion fehlerfrei anwenden und dadurch die Aussage untermauern; – elementare Zeichensetzungsregeln weitgehend korrekt anwenden; – die erworbenen Basisstrukturen orthographisch weitgehend richtig schreiben; – die grundlegenden formalen und inhaltlichen Gesetzmäßigkeiten der Zeichensetzung weitgehend automatisiert anwenden.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschied zwischen der ungarischen Sprache und der deutschen Sprache: Titelangabe in Texten, Satzanfang nach Doppelpunkt.
Schlüsselbegriffe	Zeichensetzung, Zitat, Titelangabe.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 115 Stunden**
Vorkenntnisse	Erkennen und Deuten der gelernten besonderen Ausdrucksformen der Literatur. Technik der Bearbeitung literarischer Texte.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aufbau einer grundlegenden literarischen Bildung. Erkennen und Deuten der Formen der Literatur, Gattungen und Motive. Entwicklung der Kompetenz zur Interpretation von lyrischen Werken, kurzen epischen Gattungen und dramatischen Texten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen und Deuten von Werken der deutschsprachigen Literatur. Kurze epische Texte und moderne Geschichten, dramatische Texte und lyrische Werke, zwei frei gewählte Jugendromane. Erfahrung des Lesens als Kunsterlebnis, den Bedarf nach dem Lesen wecken. Theatervorführung der DBU live oder verfilmt erleben. Auswahl aus der ungarndeutschen Literatur. Drei Fabeln von Lessing, drei Kurzgeschichten (z.B. Wolfgang Borchert, Heinrich Böll, Peter Bichsel, Marie-Luise Kaschnitz; zwei Jugendromane (z.B. Daniel Höra: *Gedisst;* Christian Linker*: Blitzlichtgewitter;* Marlene Röder*: Zebraland;* Hans-Peter Richter*: Damals war es Friedrich;* Agnes Hammer*: Herz, klopf!);* drei kurze zeitgenössische epische Werke (Lesebuch: *Bunte Erde*)*;* Friedrich Schiller*: Der Handschuh; konkrete Poesie* (Lesebuch: *Bunte Erde*)*;* fünf Gedichte der zeitgenössischen deutschen Literatur (z.B. A. Kirsch, W. Biermann, I. Bachmann, D. Grünbein)*;* dialogische Texte (Lesebuch: *Bunte Erde*). Ungarndeutsche Literatur: frei gewählte vier-fünf Prosatexte	Der Schüler kann – Werke der deutschsprachigen Literatur selbstständig lesen und werkbezogen interpretieren, sie Epochen und Stilrichtungen zuordnen; – durch zusammengesetzte Werke der ungarndeutschen Literatur die Problematik der Identität kennen lernen und sie nachvollziehen können; – Beispiele aus der zeitgenössischen Literatur lesen und sie unter angegebenen Aspekten untersuchen; – Formale und inhaltliche Merkmale der drei Grundgattungen erkennen, die Werke den Gattungen zuordnen, sie nach gegebenen Gesichtspunkten interpretieren; – Künstlerische Ausdrucksmittel anderer Art (z.B. Film) kennen lernen, sie mit dem Werk vergleichen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Gattungen. *Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Musik:* Rhythmus. *Visuelle Kultur:* Kostüme, Requisiten, Bühnenbild. *Deutsche Volkskunde:* Ereignisse in der Geschichte der deutschen Volksgruppe.

(z.B. Ludwig Fischer, Josef Mikonya, Franz Sziebert, Stefan Raile); acht-zehn lyrische Werke (z.B. Valeria Koch, Engelbert Rittinger, Robert Becker, Josef Michaelis, Claus Klotz, Franz Zeltner, Georg Fath, Alfred Manz).		
Schlüsselbegriffe	Gattung, Genre, Epoche, Stilrichtung, Stilmittel, Reim, Refrain, Struktur, Ballade, Kurzgeschichte, Aufzug, Akt, Konflikt, Perspektive, Adaptation.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Alter entsprechendes Niveau der Selbstkenntnis, Erkennen persönlicher Lernerfolge und Lernschwierigkeiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Weiterentwicklung der Fähigkeit des selbstständigen, effektiven Lernens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Techniken zur Aneignung der für die Grundbildung notwendigen Kenntnisse, sowie der Bearbeitung von Unterrichtsgegenständen. Entsprechendes Anwenden und Üben der das Lernen fördernden Verfahren. Selbstständige Skizzenerstellung, Lernen, Zusammenfassen mithilfe von Skizzen. Markieren von Schlüsselinformationen in den gelesenen Texten. Erstellung von Mind-Maps zum gelesenen Text und zum behandelten Thema. Gebrauch von verschiedenen Informationsquellen, Zusammenstellung und Vorführung einer Präsentation.	Der Schüler kann – den erworbenen Wortschatz ordnen und dabei Ober-/Unterbegriffe, Antonyme, Synonyme, Homonyme nutzen; – zur Informationsgewinnung Printmedien und elektronische Medien (z.B. einsprachiges Wörterbuch, Lexikon) nutzen; – aus komplexeren gehörten Texten Global- und Detailinformationen entnehmen (Hörverstehen); – gezielt unterschiedliche Lesetechniken (global, kursiv, selektiv, detailliert) der Aufgabenstellung entsprechend anwenden; – den Inhalt des Textes zusammenfassen; – inhaltliche Organisationstechniken zur	*Ungarische Sprache und Literatur:* Analyse literarischer Texte verschiedener Gattungen. *Informatik:* Nutzung von Internetportalen. *Visuelle Kultur*: Fragenformulierung zur gesehenen Information, Kenntnis und zum Erlebnis.

	Be- und Erarbeitung von Texten einsetzen (z.B. Notizen, Stichpunkte machen, gliedern, kategorisieren, vereinfachen, strukturieren über Cluster oder Mind-Maps); – Merkmale und Funktionen mündlicher und schriftlicher Textsorten erkennen und sach-, situations- und adressatengerecht einsetzen; – Präsentationstechniken weitgehend selbstständig auswählen und einsetzen.	
Schlüsselbegriffe	Gedankenkarte, Mind-Map, Cluster.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen von ethischen, ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in einfachen literarischen Situationen, Deutung des Begriffs der Identität.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung des selbstständigen Denkens und der Kultiviertheit der Selbstdarstellung. Erkennen und Verstehen des kulturellen Andersseins, und Förderung der darauf basierenden Akzeptanz.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Anhand der literarischen Texte und landeskundlichen Themen Urteilsbildung über die Personen. Herausbildung der korrekten Einschätzung jener Werte, die im Alltag der Schüler erscheinen. Die Aussagen der literarischen Werke der ungarndeutschen Literatur deuten.	Der Schüler kann – den Geschmackssinn, das ethische und ästhetische Bewusstsein, die Kreativität selbstständig entwickeln; – Erscheinungen der Gerechtigkeit und der Moral im Leben des Individuums und der Gesellschaft erkennen, sie reflektieren, sich in moralischen Fragen die deutsche Volksgruppe betreffend orientieren; – individuelle Konfliktbehandlungsstrategien und Verfahren herausarbeiten; – die historische Sichtweise bewusst und selbstständig	*Ethik:* Selbstkenntnis, Verhaltensmuster in der Gemeinschaft. *Deutsche Volkskunde:* Wendepunkte in der Geschichte der Ungarndeutschen.

	entwickeln, das Anderssein akzeptieren, behandeln und darauf reflektieren.	
Schlüsselbegriffe	Identitätsbewusstsein, Selbstausdruck, Verantwortung, Anderssein, Konflikt.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler versteht schriftliche und mündliche Texte (Sachtexte und literarische Texte) global, deutet die, über die konkrete Bedeutung hinaus weisende Botschaft, findet im Text Informationen. Er fasst den Inhalt eines Textes zusammen, erstellt selbstständig Notizen und Skizzen. Er ist fähig, seine eigene Meinung schriftlich und mündlich zu formulieren, und diese auch zu untermauern. Er besitzt das Werkzeug der Textbearbeitungstechniken und–verfahren. Er beherrscht die Regeln der Interpunktion bezüglich des Dialogs und Zitierens. Sein Sprachgebrauch ist durch Streben nach Bewusstheit gekennzeichnet: er ist selbstständig im Erkennen, Formulieren, Anwenden der Regeln und in der Selbstkontrolle. Der Wortschatz des Schülers ist in den behandelten Themenbereichen aktiv, seine Kenntnisse erweiterten sich im Vergleich zu den vorangehenden pädagogischen Stufen. Der Schüler hat eine aktive Fähigkeit zur Meinungsbildung, zum zielgerichteten Einsatz der deutschsprachigen Programme der Medien entwickelt, und sich die Technik der Sprachmittlung angeeignet. Er erkennt die ethischen Werte, beurteilt die verschiedenen Verhaltensformen. Er drückt seine Zugehörigkeit zur Nationalität aus.

Jahrgang 11–12

In den Jahrgängen 11–12 sind die Aufgaben der deutschen Nationalitäten-Spracherziehung die kontinuierliche Vertiefung des Bewandertseins in der Textanalyse und der Gestaltung, die Weiterentwicklung des kritischen Denkens und die Entwicklung der Fähigkeit des Deutens von Texten verschiedener Gattung. Ziel ist weiterhin die Kontrolle des eigenen Sprachgebrauchs, der bewusste, situationsgerechte mündliche und schriftliche Sprachgebrauch. Bestandteil der Förderung des Sprachbewusstseins ist die Weiterentwicklung der Methodenkompetenz und die selbstständige Informationsgewinnung, sowie die Aneignung von Präsentationsmethoden. Demzufolge ist der Schüler fähig, sowohl nach vorgegebenen, als auch nach selbstständig erarbeiteten Kriterien zur Materialsuche für zeitaufwendigere mündliche und schriftliche Aufgaben, sowie zur Quellensuche (Print– und elektronische Quellen) dazu. Er verfügt über die Techniken des Notierens, der Anfertigung von Skizzen, Quellenangaben und Quellennachweisen; weiterhin wählt er die entsprechende Präsentationstechnik und führt sie auch aus.

Grundlegende Aufgabe des Literaturunterrichts ist, Werke zu lesen, zu deuten und sich mit ihnen auseinanderzusetzen. Der Vergleich von kurzen Prosawerken und Gedichten nach angegebenen thematischen Kriterien führt zur Vertiefung des Literaturverständnisses, zur Selbstdarstellung und zum Denken. Das Wahrnehmen, Deuten und Werten von Helden,

Lebenssituationen und Konflikten unterstützt die Entwicklung sowohl der Fähigkeit des Erörterns, als auch die der sozialen Kompetenzen und des ethischen Denkens.

Durch die Beobachtung der Wirkung einzelner Autoren und Werke wird die Entwicklung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz angeregt. Selbstständiges Denken, Erkennen und Kennen lernen des kulturellen und historischen Andersseins, sowie Urteilsbildung in gesellschaftlichen, historischen, ethischen und ästhetischen Fragen werden von den Schülern angeeignet.

<table>
<tr><td>Lernbereich/ Entwicklungsziel</td><td colspan="2">Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände verstehen (mündliche und schriftliche Texte verstehen und interpretieren)</td><td>Stundenzahl 20 Stunden</td></tr>
<tr><td>Vorkenntnisse</td><td colspan="3">Beschaffen von Informationen, Fokussierung auf bestimmte Fragen, Erkennen der Kommunikationsabsichten.</td></tr>
<tr><td>Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit</td><td colspan="3">Vertiefung der bisherigen Kenntnisse über die Beschaffung von Informationen, Untersuchung und Beurteilung der Kommunikationsabsichten, Aneignung von differenzierten Techniken der Textbearbeitung.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tätigkeiten/Lerninhalte</td><td>Anforderungen</td><td>Fächerübergreifende Aspekte</td></tr>
<tr><td colspan="2">Erweiterung und Differenzierung der bekannten Texterschließungstechniken durch Aufgabenstellungen. Detailliertes Verstehen der Texte, Deutung der Problemstellungen und Nennen des Informationsgehalts mit differenzierten sprachlichen Mitteln. Untersuchung und Wertung der Ausdrucksmittel von Texten aus dem Gesichtspunkt der Aussage. Erkennen der Konflikte in literarischen und Sachtexten, Reflexion und Wertung ihrer Lösung. Inhaltliche und formale Interpretation von Texten und Illustrationen (Struktur, objektive Aussage, subjektive Wirkung). Rekonstruierung und Gestaltung eines Textes anhand inhaltlicher und struktureller Merkmale.</td><td>Inhalte und Informationen erfassen
Der Schüler kann
– den Informationsgehalt und den/die Hauptgedanken eines Textes (Textabschnitts) sprachlich differenziert wiedergeben;
– Informationen in Texten miteinander kombinieren und aufgaben-bzw. problemorientiert verwenden;
– Informationen in Sachtexten variieren und aufgaben- bzw. problemorientiert anwenden;
– auch komplexere Texte detailliert (u. U. nach Wiederholung) verstehen und die Informationen aufgaben- bzw. problemorientiert anwenden;
– Werke der bildenden Kunst der Aufgabenstellung gemäß interpretieren.

Texte und Medien untersuchen und bearbeiten</td><td>Alle Unterrichtsfächer:
Techniken der Textbearbeitung.</td></tr>
</table>

	Der Schüler kann – Argumentationen auf ihre Stimmigkeit hin überprüfen, bestätigen oder gegebenenfalls widerlegen; – lineare Texte strukturiert und systematisch erschließen, Leitgedanken herausarbeiten, sowie Fragen und Probleme entwickeln; – stilistische/rhetorische Mittel eines Textes erschließen und die Intention eines mündlichen oder schriftlichen Textes herausarbeiten. *Komplexe Texte reflektieren, Stellung nehmen, zu Wertungen kommen* Der Schüler kann – in Texten die Problematik von Handlungen/Konfliktlösungen und deren Motive/Ursachen herausarbeiten, beurteilen, mit dem eigenen Wertesystem vergleichen und bewerten; – Themen/Problemstellungen/ Fragestellungen strukturieren Informationsbereiche benennen bzw. Informationsbedarf formulieren; – sich auch mit einem komplexeren sachorientierten Text (linear und nicht linear) kritisch, unter Einbeziehung von Fachwissen auseinandersetzen und eine argumentativ begründete eigene Position entwickeln; – aufgrund der Kenntnis struktureller und inhaltlicher Merkmale Texte rekonstruieren oder entwerfen.	

Schlüsselbegriffe	Informationsgehalt, Grundgedanke, Problemstellung, sprachliches Ausdrucksmittel, differenzierte Konfliktlösung.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Unterrichtsgegenstände gestalten (mündliche und schriftliche Texte gestalten)**	**Stundenzahl 30 Stunden**
Vorkenntnisse	Sachgerechte Wiedergabe von inhaltlichen Informationen der Texte und ihre Bearbeitung nach einem gegebenen Gesichtspunkt mündlich und schriftlich, Notieren, einige Techniken des Essayschreibens, Erstellung bestimmter funktionaler Texte.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Sachgerechte Wiedergabe von inhaltlichen Informationen der Texte und ihre Bearbeitung nach einem gegebenen Gesichtspunkt mündlich und schriftlich, Vertiefung der Kompetenz des Notierens, Techniken des Essayschreibens, Erstellung von funktionalen Texten, Erörterung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Gesteuerte und selbstständige Textbearbeitung, Anwendung von Textproduktionsstrategien. Die sachgerechte Mitteilung von Textinformationen. Zusammenhang zwischen Text und Illustration. Inhaltliche und formale Anforderungen gegebener Textsorten. Sachlagen und Argumente eines Textes systematisieren und darstellen. Meinungsbildung und Stellungnahme. Erarbeitung eines gegebenen Themas, Sammeln von Informationen und Anwendung von Quellen. Charakteristika des Essays und der Erörterung, Prozess des Essayschreibens und der Erörterung. Schreiben von funktionalen Texten. Textproduktionsübungen im Internet (Quellenangabe, Literaturliste, Verweis).	*Inhalte und Informationen sachgerecht vermitteln* Der Schüler kann – den Aufbau von Argumentationen in Texten darstellen; – relevante Sachlagen sachlich vollständig und objektiv, sowie sprachlich angemessen darlegen; – den Vortrag eigener und fremder Texte der Textsorte und Wirkungsabsicht entsprechend selbstständig planen und den Vortrag wirkungsvoll ausführen; – entsprechend dem Schreibanlass und unter weitgehend vollständiger Beachtung der jeweiligen Kriterien informelle oder formalisierte Texte verfassen. *Komplexe Zusammenhänge adressaten- und zweckorientiert aufarbeiten* Der Schüler kann – in monologischen Kommunikationssituationen	*Alle Unterrichtsfächer:* zusammenhängende Rede, Argumentieren/Erörterung, Entwicklung der Textbearbeitung, Notieren. *Ungarische Sprache und Literatur*: Essay, Textsorten des öffentlichen Bereichs. *Informatik*: Handhabung von Informationen, Quellenanwendung, Verweis, juristische und ethische Fragen der Internetnutzung.

	oder bei Verschriftlichungen auch schwierigere Sachverhalte adäquat (strukturiert und kohärent) vermitteln; – komplexere Gedankengänge auch in dialogischen Kommunikationssituationen sachlich, logisch und sprachlich differenziert darstellen; – Informationen aus unterschiedlichen Quellen zusammenführen und in einem Text (linear und nicht linear) darstellen; – Texte und andere Quellen auswählen und deren Relevanz für die Bearbeitung von Themen Anderen schlüssig begründen; – Problemstellungen in Zusammenhang zu allgemeinen oder fachlichen Wissensbeständen bringen und diesen Zusammenhang darstellen. *Argumentieren, diskutieren, Stellung nehmen* Der Schüler kann – seinen Standpunkt unter korrekter Verwendung von logischen Argumentationsschemata formulieren; – in dialogischen Kommunikationssituationen sachlich und ergebnisoffen handeln; – Zustimmung bzw. Ablehnung sachlich begründen; – Situationen, Vorgänge, Ereignisse, Konflikte zeit- und kontextbezogen analysieren und bewerten; – die Lösung anderer untersuchen.	

Schlüsselbegriffe	Lebenslauf, Gesuch, offizieller Brief, Essay, Erörterung, Quelle, Verweis.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Sprachliche Handlungskompetenz. Allgemeine Interaktionsfähigkeit**	**Stundenzahl 11 Stunden**
Vorkenntnisse	Sicherheit im Sprachgebrauch und in der Kommunikation, Kompetenz der Meinungsäußerung, Gebrauch der deutschsprachigen Programme des Weltnetzes und anderer kommunikativer Medien.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Sprachgebrauchs und der Kommunikationskultur, Entwicklung der Kompetenz der aktiven Meinungsäußerung und Argumentation. Zweckorientierter und kritischer Gebrauch der deutschsprachigen Programme des Weltnetzes und anderer kommunikativer Medien. Aneignung der Technik der Sprachmittlung.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Beschaffung von Informationen durch mehrere Kanäle, die Anwendung dieser in schulischen und außerschulischen Situationen. Sprachlich adäquate Meinungsbildung und-äußerung. Vertretung der eigenen Meinung durch Argumente. Rollenwechsel zwischen Hörer und Sprecher, der Rolle entsprechende Reaktion mit differenzierten sprachlichen Mitteln. Präsentation von Texten in ungarischer und deutscher Sprache.	*Mitreden–Mitgestalten* Der Schüler kann – selbstständig deutschsprachige Medien zur Informationsbeschaffung bzw. zur Kontaktaufnahme mit Anderen einsetzen; – sein sprachliches Handeln angemessen der jeweiligen Kommunikationssituation anpassen; – sprachlich kompetent elektronische Kommunikationsformen nutzen. *Kommunikationskultur* Der Schüler kann – in variabler, angemessener Form das Wort ergreifen oder abgeben und Redemittel einsetzen, um während des Redebeitrags Zeit zu gewinnen; – Kommunikationssituationen einschätzen und seine eigenen Sprachhandlungen im Rahmen der üblichen Konventionen angemessen anwenden; – Anderen sprachlich und	*Ungarische Sprache und Literatur:* Adäquater Gebrauch des Wortschatzes und der rhetorischen Mittel. *Informatik:* Gebrauch der Suchmaschinen/ -programme, juristische und ethische Fragen der Internetnutzung.

	formal differenzierte Rückmeldungen (Feedback) geben; – in Äußerungen Anderer differenziertere rhetorische Mittel erkennen und einschätzen bzw. in eigenen Äußerungen mit ausgewählten sprachlichen Mitteln eine bestimmte Wirkung erzielen. *Sprachmittlung* Der Schüler kann – nach einer Vorbereitung längere bzw. komplexere deutsche mündliche Äußerungen oder Texte inhaltlich differenziert auf Ungarisch wiedergeben; – ungarische Äußerungen oder Texte nach Vorbereitung inhaltlich vollständig auf Deutsch wiedergeben.	
Schlüsselbegriffe	Rollen in der Kommunikation, Medien, Rhetorik, rhetorische Mittel, Kontaktaufnahme, Rückmeldung (Feedback).	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Landeskundliche und interkulturelle Kompetenz**	**Stundenzahl 40 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Sprachniveau der Schüler angemessener Wortschatz in den gegebenen Themen, ihrem Alter entsprechende Sachkenntnisse.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung und Vertiefung des aktiven, an die Themen gebundenen Wortschatzes. Erweiterung der Sachkenntnisse in den Themenbereichen anhand aktueller und authentischer Texte.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Der Altersgruppe entsprechende allgemeine Kenntnisse anhand der Themenkreise und Teilbereiche, Mitteilung der Informationen, Aneignung und Bearbeitung des Wortschatzes. Zyklische Erweiterung der Themenbereiche der vorangehenden Bildungsstufen.	Der Schüler kann – an der Kommunikation über die behandelten Themenbereiche teilnehmen, den erworbenen Wortschatz, die sprachlichen Mittel, Redewendungen und idiomatischen Wendungen anwenden;	*Biologie-Gesundheitskunde:* Umweltschutz, Gesundheits-gefährdung, gesunde Ernährung. *Geographie:* Tourismus,

Aktuelle Texte und Aussagen der gedruckten und elektronischen deutschsprachigen Medien. Themen: – Persönliche Lebensgestaltung: Lebensplanung, Krankheit/Gesundheit als gesellschaftliche Herausforderung, Freizeit und Gesellschaft. – Gesellschaftliches Leben: Essen und Trinken: Kultur- und wirtschaftliche Bezüge, Migrationskulturen: Integration und Identität, Globalkultur-Regionalkultur. – Schule, Ausbildung und Beruf: Schule und Studium, Bildung und Arbeitsmarkt. – Kulturelles Leben und Medien: Tradition und Gegenwart in der Musik, Gesellschaftlicher Einfluss von Medien. Wirtschaft, Technik, Umwelt: Europa als Lebensraum, Globalisierung, Probleme und Herausforderungen, Schranken der Wirtschaftsentwicklung. – Politik und Geschichte: Demokratie, Verantwortung der Gesellschaft, Wanderung und Migration, Nationalitätenpolitik, Ungarn und der deutschsprachige Raum, Europa und die Europäische Union. – Deutsche Sprache: Rolle der deutschen Sprache in Europa und in der Welt, Zwei- und Mehrsprachigkeit.	– sich über die Themenbereiche mit einem großen und im Allgemeinen sicher gebrauchten Wortschatz, einem breiten Spektrum an Redemitteln und idiomatischen Wendungen äußern.	deutschsprachige Länder, Wirtschaft und Gesellschaft. *Körpererziehung und Sport:* Sport und Verantwortung. *Geschichte, Gesellschafts- und Staatsbürgerkunde:* Kommunalwahlen, Geschichte der EU.
Schlüsselbegriffe	Lebensweg, Gesellschaft, Migration, Globalisierung, Regionalität, Arbeitsmarkt, Nationalitätenpolitik, Europäische Union, Zwei- und Mehrsprachigkeit.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Morphologie und Syntax**	**Stundenzahl 25 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen der grammatischen Termini im Bereich der Wort- und satzarten. Kenntnis und Formulierung grundlegender Regeln.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Vertiefung des Sprachbewusstseins. Weiterentwicklung der Selbstständigkeit der Schüler im Erkennen, Formulieren und Anwenden der Regel, sowie in der Selbstkontrolle.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Sicheres Erkennen der Wortarten mit Angabe ihrer Merkmale im Textzusammenhang und isoliert. Korrekter Gebrauch aller Tempora in mündlichen und schriftlichen Sprachhandlungen. Vor- und Nachzeitigkeit. Subjektiver Gebrauch der Modalverben. Passivkonstruktionen mit Modalverb in allen Tempora. Verbrektionen. Deklination der Substantive in allen Fällen, n-Deklination, Präpositionen und ihre Rektion, Deklination und Komparation der Adjektive, prädikativer Gebrauch der Adjektive, ihre Rektionen, substantivierte Adjektive. Alle Pronomina. Einfache und zusammengesetzte Sätze, Unterordnung und Nebenordnung (alle Arten), Infinitiv- und Adverbialkonstruktionen.	Der Schüler kann – häufig gebrauchte morphologische Formen automatisiert und ohne systematische Fehler anwenden; – Wortarten und einfache morphologische Zusammenhänge erkennen; – ein angemessenes Repertoire syntaktischer Formen überwiegend automatisiert und ohne systematische Fehler anwenden; – die Funktion bekannter syntaktischer Strukturen weitgehend selbstständig erkennen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Gebrauch grammatischer Termini, Tempora, Rektion der Verben, Adjektiv, Konjunktiv, zusammengesetzte Sätze.
Schlüsselbegriffe	Wortart, Tempus, Kasus, Genus, Rektion, Subordination, Koordination, Infinitivkonstruktionen.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Aussprache und Intonation**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Den Anforderungen der deutschen Standardsprache entsprechende Aussprache und Intonation. Kenntnis der Besonderheiten der Aussprache der örtlichen Mundart.	

Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung und Differenzierung des gut verständlichen Sprechens und der korrekten Intonation der Sprechabsicht entsprechend.

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Entwicklung der Norm der differenzierten Aussprache und Intonation durch Sprechen von standardsprachlichen Wendungen und Texten, durch Anwendung der gesprochenen Sprache. Kommunikation mit Muttersprachlern. Verstehen und Sprechen von Mundarttexten.	Der Schüler kann – klar und natürlich sprechen und intonieren, seine Intonation der Aussage entsprechen variieren; – auch unbekannte Wörter und Texte trotz erkennbaren Akzents gut verständlich aussprechen und intonieren; – Texte im örtlichen Dialekt nach entsprechender Vorbereitung verständlich aussprechen und intonieren.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Kultivierte Meinungsäußerung. Kenntnis und Gebrauch der Funktionen der Kommunikation.

Schlüsselbegriffe	Wort- und Satzakzent, differenzierte Betonung und Vortragsweise.

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Linguistische Kompetenz. Rechtschreibung und Zeichensetzung**	**Stundenzahl 3 Stunden**
Vorkenntnisse	Kenntnis der grundlegenden Rechtschreibregeln, ihre Anwendung im Textproduktionsprozess. Selbstkontrolle und Textkorrektur mit weitgehender Selbstständigkeit.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Steigerung des Sprachbewusstseins. Die normgerechte und die von der Norm abweichende Rechtschreibung erkennen. Erlernen der Regel der Interpunktion, der Markierung von Dialogen und des Zitierens.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Sichere Rechtschreibung der gelernten und unbekannten Strukturen. Anwendung der formalen und inhaltlichen Regeln der Interpunktion. Streben nach einer anspruchsvollen Rechtschreibung in den alltäglichen schriftlichen Arbeiten. Übungen zur Korrektur, Selbstkorrektur.	Der Schüler kann – Texte bis auf einzelne Flüchtigkeitsfehler orthographisch korrekt schreiben, die Zeichensetzung fehlerfrei einsetzen und mit ihr die Textaussage unterstützen; – die erworbenen und unbekannten Basisstrukturen orthographisch weitgehend richtig schreiben;	*Ungarische Sprache und Literatur:* Unterschiede der ungarischen und deutschen Sprache (Markieren der Absätze, Zitieren).

	– die grundlegenden formalen und inhaltlichen Gesetzmäßigkeiten der Zeichensetzung korrekt anwenden.	
Schlüsselbegriffe	Zeichensetzung, Markieren von Zitat und Titel.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Literatur**	**Stundenzahl 150 Stunden**
Vorkenntnisse	Erkennen und Deuten der gelernten besonderen Ausdrucksformen der Literatur. Technik der Bearbeitung literarischer Texte.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Aufbau der grundlegenden literarischen Ausbildung. Erfassen und Deuten von literarischen Formen, Gattungen und Motive. Vertiefung der Kompetenz zur Interpretation von literarischen Werken, kurzen und längeren epischen Gattungen und dramatischen Texten.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Lesen und Deuten von Werken aus der deutschsprachigen Literatur. Kurze und längere epische Texte und moderne Geschichten, ein zeitgenössischer Roman, dramatische Texte und lyrische Werke. Erfahrung des Lesens als Kunsterlebnis, den Anspruch auf Lesen wecken. Theatervorführung der DBU oder verfilmt erleben. Auswahl aus der ungarndeutschen Literatur. Theodor Fontane*: Effi Briest;* Gerhard Hauptmann*: Bahnwärter Thiel;* ein zeitgenössischer Roman (z.B. Schlink*: Der Vorleser;* Lenz: *Schweigeminute);* drei Parabeln von Franz Kafka*;* Johann Wolfgang von Goethe*: Willkommen und Abschied, Grenzen der Menschheit, Erlkönig, Zauberlehrling;* Heinrich Heine: *Deutschland. Ein Wintermärchen;* Josef von Eichendorff*: Das zerbrochene*	Der Schüler kann – Werke der deutschsprachigen Literatur selbstständig lesen und werkbezogen interpretieren, sie Epochen und Stilrichtungen zuordnen; – durch zusammengesetzte Werke der ungarndeutschen Literatur die Problematik der Identität kennen lernen und sie nachvollziehen; – Beispiele aus der zeitgenössischen Literatur lesen und sie interpretieren; – Formale und inhaltliche Merkmale der drei Grundgattungen erkennen, die Werke den Gattungen zuordnen, sie nach gegebenen Gesichtspunkten interpretieren; – spezielle künstlerische Ausdrucksmittel, einen Film anhand eines literarischen Werkes anschauen, diesen mit dem Original vergleichen.	*Ungarische Sprache und Literatur:* Stilrichtungen. *Drama und Tanz:* dramatische und Improvisationsspiele. *Gesang-Musik:* Rhythmus. *Visuelle Kultur:* Kostüm, Requisiten, Bühnenbild. *Deutsche Volkskunde:* Ereignisse in der Geschichte der deutschen Volksgruppe.

Ringlein, Mondnacht; zwei frei gewählte Gedichte von Rainer Maria Rilke; Bertold Brecht*: Mutter Courage und ihre Kinder;* Friedrich Dürrenmatt*: Der Besuch der alten Dame.* Frei gewählte Werke aus der ungarndeutschen Literatur: vier-fünf Prosastücke (z.B. Ludwig Fischer, Josef Mikonya, Franz Sziebert, Stefan Raile, Angela Korb, Christina Arnold); sieben-acht lyrische Werke (z.B. Valeria Koch, Engelbert Rittinger, Robert Becker, Josef Michaelis, Claus Klotz, Franz Zeltner, Georg Fath, Alfred Manz, Angela Korb, Koloman Brenner, Christina Arnold, Béla Bayer).		
Schlüsselbegriffe	Gattung, Genre, Epoche, Stilrichtung, dichterisches Bild, Reim, Refrain, Struktur, Roman, Novelle, Erzählung, Ballade, Akt, Szene, Konflikt, Identität.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Methodenkompetenz**	**Stundenzahl 15 Stunden**
Vorkenntnisse	Dem Alter entsprechendes Niveau der Selbstkenntnis, Erkennen persönlicher Lernerfolge und Lernschwierigkeiten.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Selbstständiges Anwenden der Lernstrategien.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Anwendung von gruppendynamischen und individuellen Techniken der Lernförderung. Entwicklung des eigenen Lernstils. Einüben der Technik vom Notieren. Anhand der eigenen Skizze Erörterung eines Themas. Stichpunkte zur mündlichen Kontrolle erstellen. Erstellung von Mind-Maps zum	Der Schüler kann – den erlernten Wortschatz ordnen und dabei Ober-/Unterbegriffe, Antonyme, Synonyme, Homonyme nutzen; – zur Informationsgewinnung Printmedien und elektronische Medien (z.B. einsprachige Wörterbucher)	*Alle Unterrichtsfächer:* Technik des Notierens und der Hervorhebung des Wesentlichen. *Visuelle Kultur*: Fragenformulierung zur gesehenen Information und

gelesenen Text und zum behandelten Themenbereich. Gebrauch von verschiedenen Informationsträgern, selbstständige Zusammenstellung und Vorstellung einer Präsentation.	nutzen; – aus komplexeren gehörten Texten Global- und Detailinformationen entnehmen (Hörverstehen); – gezielt unterschiedliche Lesetechniken aufgabengerecht (global, selektiv, detailliert) selbstständig anwenden; – inhaltliche Organisationstechniken zur Be- und Erarbeitung von Texten weitgehend selbstständig einsetzen (z.B. Notizen, Stichpunkte machen, gliedern, kategorisieren, vereinfachen, strukturieren über Cluster oder Mind-Maps); – Inhalte komplexer Texte zusammenfassen; – schriftliche Textsorten sach-, situations- und adressatengerecht einsetzen; – Präsentationstechniken weitgehend selbstständig auswählen und einsetzen.	Kenntnis.
Schlüsselbegriffe	Mind-Map, Cluster, Präsentation.	

Lernbereich/ Entwicklungsziel	**Förderung des Urteilvermögens, der ethischen, ästhetischen, historischen Kompetenz**	**Stundenzahl 5 Stunden**
Vorkenntnisse	Kennen von ethischen und ästhetischen Kategorien, Urteilsbildung in literarischen und alltäglichen Situationen, Deutung des Begriffs der Identität.	
Erziehungs- und Entwicklungsziele der thematischen Einheit	Entwicklung und Vertiefung des selbstständigen Denkens, Herausbildung der Kultiviertheit der Selbstdarstellung. Erkennen und Verstehen des kulturellen Andersseins und Förderung der darauf basierenden Akzeptanz. Formulierung der Identität.	

Tätigkeiten/Lerninhalte	**Anforderungen**	**Fächerübergreifende Aspekte**
Anhand der literarischen Texte und landeskundlichen Themen Urteilsbildung über die Personen. Herausbildung	Der Schüler kann – den Geschmacksinn, das ethische und ästhetische Bewusstsein, die Kreativität selbstständig entwickeln;	*Ethik:* Selbstkenntnis, Verhaltensmustern in der Gemeinschaft. *Deutsche*

der korrekten Einschätzung jener Werte, die im Alltag der Schüler erscheinen. Die Aussagen der literarischen Werke der deutschsprachigen Literatur auf die eigene Person und auf die Volksgruppe bezogen deuten.	– Erscheinungen der Gerechtigkeit und der Moral im Leben des Individuums und der Gesellschaft erkennen, sie reflektieren, sich in moralischen Fragen die deutsche Volksgruppe betreffend orientieren; – individuelle Konfliktbehandlungsstrategien und Verfahren herausarbeiten und anwenden; – die historische Sichtweise bewusst und selbstständig entwickeln, das Anderssein akzeptieren, behandeln und darauf reflektieren.	*Volkskunde:* Wendepunkte in der Geschichte der Ungarndeutschen.
Schlüsselbegriffe	Identitätsbewusstsein, Selbstausdruck, Verantwortung, Konflikt, Identität.	

Erwartungshorizont am Ende der zweijährigen Stufe	Der Schüler verfügt über ein Bewandertsein in der Textanalyse, ist zur Bearbeitung und Deutung von Texten fähig (Sach- und literarische Texte). In den mündlichen und schriftlichen Kommunikationssituationen wählt er den passenden Ton und Stil. Er verwendet die erworbenen Normen der Sprachrichtigkeit und die Regeln des Zitierens. Er besitzt die Fähigkeit Erörterungen zu landeskundlichen und literarischen Themen zu verfassen. Seinen Sprachgebrauch charakterisiert das Streben nach Bewusstheit: Er ist in der Regelerkennung, -formulierung, -anwendung und in der Selbstkontrolle selbstständig. Der Wortschatz des Schülers ist aktiv und differenziert, seine Kenntnisse haben sich im Vergleich zur vorangehenden Bildungsstufe erweitert. Die behandelten Themenbereiche bringt er mit den gesellschaftlichen, sozialen und wirtschaftlichen Erscheinungen unserer Zeit in Zusammenhang. Er beherrscht die Fähigkeit einer aktiven Meinungsäußerung, des zweckorientierten Gebrauchs von den deutschsprachigen Programmen des Internets und anderer Kommunikationsmedien, sowie der Technik der Sprachvermittlung. Er ist selbstständig in der Bibliothek- und Informationsträgernutzung, er findet sich in der Welt der Informationen selbstständig zurecht. Er ist bewandert in den verschiedenen Gattungen der behandelten literarischen Werke, in der Anwendung von dichterischen Mitteln und Kompositionsverfahren. Er formuliert seine Meinung im Zusammenhang mit den Problemstellungen der Werke, erkennt die auftretenden Standpunkte, vergleicht diese und versteht abweichende Meinungen. Er ist in der Lage, moralische Werte zu erkennen, verschiedene Verhaltensformen zu werten. Er formuliert seine Nationalitätenzugehörigkeit.

10.6. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.6.1. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.6.2. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei román nyelven

10.6.1. a román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Román népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Román nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

ROMÁN NÉPISMERET

A hazai román nemzetiség számára a *nyelv* és a *kultúra* az *identitás fenntartásának* és megerősödésének *alapvető feltétele*. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat *következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe* a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. *A nevelés és oktatás feladatai* éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. *Gyakorlati* és *sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre* kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a *magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja* egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a *helyi nyelvjárások* és *szokások ápolása*, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban *az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás* éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint *cselekvési stratégiák kifejlesztése*. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen *két anyanyelv* birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények *nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire*. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A román nemzetiségi iskolák tanulói *először élményszerű helyzetekben találkoznak* a legfontosabb *hagyományokkal*, az *életmóddal* és a *nemzetiség kultúrájával*. Ezekre az élményekre építve *cselekvés- és projektorientált* oktatási formákban a *fokozatosság elve* alapján szereznek ismereteket a nemzetiség *történelméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról* és a *médiáról*.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek.

A román népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy *toleránsak* és *nyitottak legyenek a mássággal szemben*, amely alkalmassá teszi őket *más nemzetiségek és népek elfogadására*.

A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos *ismeretszerzést* és *készségfejlesztést* tesz lehetővé. Függetlenül attól, hogy az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani, ennek lehetőségét a tananyag tartalmak magukban hordozzák.

A népismeret tantárgy feladata – *identitás-* és *értékközvetítés* – hatással van a módszerek megválasztására. A *nyitott oktatási formákban történő tanítás* olyan ismeretszerzést biztosít, amely az *élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz* vezet. E *kreatív* és *cselekvésközpontú* feldolgozási formák *(állomásokon való tanulás*[1]*, műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek)* a tanulókat olyan *tapasztalatokhoz* segítik, amelyre saját környezetükben már nem tehetnek szert. Így fokozatosan kialakulnak bennük azok a *kompetenciák,* amelyek alkalmassá teszik őket *önálló projektek* lebonyolítására.

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

1–2. évfolyam

Az óvodából az iskolába lépő gyermek fokozatosan integrálódik az új közösségbe. Megtanulja a *„betűvetés művészetét”,* és alapismereteket sajátít el a *múlt* kulturális örökségéből és a *jelen* értékeiből. Ebben a korai korszakban fontos, hogy megismerkedjen az identitását formáló *helyi jellegzetességekkel*, a román nemzetiség *tárgyi* és *szellemi értékeivel*. A tantárgy sokrétűen fejleszti a legkülönbözőbb *kompetenciákat*.

Az információszerzést, a tanulást úgy is támogatja, hogy megfigyeléseket végeztet *régi dokumentumok, tárgyak, eszközök alapján.* A tanulók ismereteket sajátíthatnak el személyes beszélgetésekből, filmekből, parasztházak megfigyeléséből.

A múzeumok, kiállítások anyagának megtekintésével tovább tágul a kulturális horizontjuk.

A különböző tudástartalmak közvetítésén túl fejleszti a diákok *kritikai gondolkodását, értő, érző* és *érvelő* befogadókká formálja őket.

Kommunikációs kultúrájukat a fokozatosság elvével fejleszti, kellő hangsúlyt fektetve a *verbális és nonverbális* közlésformákra (pl. élmények, tapasztalatok elmesélése; társasjátékok pantomimmal).

A tantárgy *a térbeli és időbeli tájékozódást* is elősegíti. Megalapozza a térképhasználattal kapcsolatos készségeket, és lehetővé teszi az idő tagolására szolgáló román nyelvű kifejezések használatát.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/ fejlesztési cél</td><td colspan="2">1. A magyarországi románok</td><td>Órakeret
12 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A szülőföld szépségének, kulturális sokszínűségének a megismertetése és az otthonosság érzésének megerősítése.
Az elődeink múltja iránti érdeklődés felkeltése. Az identitástudat alapozása a tárgyi és szellemi értékek megismerésével.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ismeretek</td><td>Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">Hazánk, Magyarország.
Magyarország földrajzi fekvése.
Szomszédos országai és honi nemzetiségei.
A magyarországi románok.
Honnan származnak az elődeink?
Család- és ragadványnevek.
Román nyelv (tájnyelv, köznyelv).</td><td>Annak megértése, hogy Magyarországon nemcsak magyar ajkú emberek élnek, hanem más nemzetiségűek is: németek, szlovákok, szerbek… és köztük románok is, akik gyökereikkel, nyelvükkel, szokás- és hagyományvilágukkal, hitéletükkel egy másik néphez is kötődnek.</td><td>Környezetismeret: országunk földrajzi jelképei; a Körösök vidéke.

Román nyelv és irodalom: tájnyelvi szavak, helységnevek, családnevek.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/ fogalmak</td><td colspan="3">Országhatár, nemzet, nemzetiség, gyökerek, családnév, ragadványnév, állampolgárság, nyelv, nyelvjárás, tájszólás.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. Család és otthon**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az író üzenetének megértése: *„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”* Az apáról fiúra, anyáról leányra öröklődő értékek iránti érdeklődés, tisztelet és megbecsülés érzésének erősítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A család mint minden emberi közösség alapja. A család élete a tradicionális közösségekben. A gyermek szerepe, helye a múltban. Családunk élete a mai modern világban. Én és a családom. Emlékképek saját családunk történetéből. Rokoni kapcsolataink. Érzelmi kötődéseink. Viselkedésminták.	A családi, rokoni kapcsolatok, szerepek megjelenítése beszélgetésekben, rajzban, mozgásos, énekes formában. A generációk közötti párbeszéd üzenetének egyre jobb megértése. Annak megértése, hogy a „családi fészek” a biztonság, a szeretet, az oltalmazás bölcsője, életre szóló értékek közvetítője.	*Technika, életvitel és gyakorlat; környezetismeret; erkölcstan:* a család és az otthon. *Környezetismeret:* itthoni tájakon, Körösök vidéke. *Román nyelv és irodalom:* mamaversek, költemények a családról; a gyermek az irodalomban. *Ének-zene:* bölcsődalok, altatódalok, népdalok a szülőföldről, a családról, az édesanyáról. *Vizuális kultúra:* tájábrázolás, anya-gyermek kapcsolatát ábrázoló festmények, portrék a gyermekekről. *Erkölcstan:* családból hozott viselkedésminták; *„Tudni illik, hogy mi illik.”*

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Család, parasztcsalád, polgári család, családfa, családi ünnep.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**3. A család nagy eseménye: a gyermek születése**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elvonatkoztató képesség fejlesztése a mögöttes jelentések „megfejtése” során. A tanulók etikai és esztétikai értékrendjének fejlesztése. Az önálló gondolkodási képesség fokozatos fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Gyermekjövendöléssel kapcsolatos cselekmények. A közösség viszonyulása az áldott állapotban lévő nőhöz. Születési népszokások. Újszülöttre vonatkozó pozitív rítusok. Tárgyak, jelképek, jelképes cselekvések. Bölcsődalok. Névadási szokások. Keresztelő.	Születéssel kapcsolatos történetek megértése és elmesélése. Annak megértése, hogy a kistestvér érkezésekor a szülői szeretet nem osztódik, hanem sokszorozódik, valamint azt, hogy minden egyes ember (individuum) világra jövetele egy és megismételhetetlen „csoda”, amelynek egyedi rendeltetése van. Annak megértése, hogy a népi kultúrában minden egyes cselekménynek, rítusnak mögöttes jelentése van (pl. az első fürdővíz, a bazsalikom, a szentelt víz többletjelentésének megfejtése). Anyáról szóló versek értő-érző olvasása és értelmezése. Egyszerű mondókák, dalok tanulása, jelenetek eljátszása.	*Környezetismeret:* utódlás, szülés, születés. *Román nyelv és irodalom:* a *„születés”* kifejezés szinonimái, szócsaládja.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Születés, keresztelő, névadás, átmeneti rítus, áldás, bazsalikom, mise, ortodox, görögkeleti, baptista.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**4. A lakóház és környéke**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szűkebb lakókörnyezet legfőbb érdekességeinek, látnivalóinak, jellegzetességeinek megismertetése. Önismeretre nevelés a múlt értékeinek közvetítésével. Az időbeli és térbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az építkezés régen és ma. Kétosztatú (kisszoba, konyha) és háromosztatú (tisztaszoba, konyha, kisszoba) parasztházak. Mai modern házak.	A hajdani és a mai öltözködés (berendezési tárgyak, ételek, étkezési szokások stb.) összevetése képek, fotók, tapasztalatok alapján, saját	*Környezetismeret:* A határ menti régiók települései. Önellátás, állati és növényi eledelek, biokultúra.

Berendezési tárgyak: bútorok, népi textíliák, háztartási eszközök. Népi étkezési szokások. Ruházkodás. Az udvar. A kert.	vélemény formálása és kifejtése.	*Vizuális kultúra:* fotóművészet. *Technika, életvitel és gyakorlat:* „kézművességi” tevékenységek. *Román nyelv és irodalom:* tájnyelvi kifejezések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Földművesség, önellátás, paraszthá̧z, lakberendezés, lakásfelszerelés.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**5. Gyermekjátékok, játékszerek**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Komplex személyiségfejlesztés és közösségépítés játékos formában. A memória fejlesztése kiszámolók, mondókák elsajátításával. A kreativitás és a kézügyesség fejlesztése a játékszerkészítés folyamatában.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Gyermekjátékok, játékszerek a múltban és a jelenben. Nagyszülők és unokák játékai: (tapsikolás, lovagoltatás, cica az árokban, sárgolyósdi…). Játékszabályok. Játéktípusok. Esővarázsló rítusok. Kiszámolók, mondókák. Játékszerek készítése a tradicionális világban. A számítógépes újvilág játékai, játékszerei. A játék mint cselekvés és alkotás.	Nyelvi és nem nyelvi társasjátékok, a játékszabályok megismerése és betartása. Játékszerek készítése (pl. csutkából csőszkunyhó, kút, labdakészítés rongyból, bútordarab bogáncsból). Régi és új játékok összehasonlítása. Mondókák, kiszámolók megtanulása.	*Román nyelv és irodalom:* szókincsgyarapítás, szinonimák, antonímák, természeti jelenségekhez és állatokhoz kapcsolódó mondókák, kiszámolók. *Testnevelés és sport:* ugróiskola, labdajátékok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* játékszerek készítése. *Vizuális kultúra:* festés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyermekjáték, játék, kiszámoló, mondóka, rigmus.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók rendelkezzenek kellő alapismeretekkel a tárgyalt témakörben. Legyenek képesek románul is megnevezni a szomszédos országokat, a honi nemzetiségeket. Sorolják fel azokat a magyarországi településeket, ahol román ajkúak is laknak. Beszéljenek arról, hogy honnan és mikor érkeztek az elődeik ezekre a tájakra. Legyenek képesek röviden, de összefüggően beszélni és írni a saját családjukról, rokonaikról, egy-egy emlékezetes eseményről. Vázolják fel a rokoni kapcsolatrendszert (rokonok megnevezése tájnyelven és irodalmi nyelven). Ismerjék fel a lakóhelyük és a környékük jellegzetességeit és nevezetességeit. Soroljanak fel neves személyiségeket. Prezentáljanak népi játékokat, mondókákat, kiszámolókat, és készítsenek játékszereket. Mutassák be rövid, de összefüggő szövegben a nagyszüleik gyermekkorát (azok élménybeszámolói alapján).

3–4. évfolyam

A 3–4. évfolyam tananyaga *tovább bővíti* az elődök *történetéhez, nyelvéhez, néprajzához, hitéletéhez* kapcsolódó ismereteket, és fejleszti mindazokat a *kompetenciákat, etikai* és *esztétikai normákat*, amelyek képessé teszik a tanulókat ennek az örökségnek a befogadására.

A román népismeret tantárgy arra motiválja a gyermekeket, hogy ismereteket szerezzenek, *információkat gyűjtsenek* az elődök életéről, szokás- és hagyományvilágáról, neves személyiségekről nagyszülők kérdezésével és meghallgatásával. Ízelítőt ad a számukra a régmúlt világ népszokásaiból és a keresztény ünnepkörből (karácsony, húsvét). Folklór alkotások megtanulásával fejleszti a memóriájukat és az előadói készségüket. A dramatizált népszokások színes szerepeket kínálnak, amelyek segítségével fejlődik a gyermekek szókincse, ritmusérzéke, szépérzéke, komplex személyisége.

A tanulók *kritikai gondolkodását* fejleszti egy-egy téma több szempontú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.

A színes tananyag bőven kínál olyan tudástartalmakat, amelyek fejlesztik a diákok *kommunikációs* képességét, kreativitását, önálló gondolkodását, beszéd- és íráskultúráját. Lehetővé teszi a kulturált vitatkozás alapnormáinak az elsajátítását.

Az „eltűnt idők nyomába” vezeti a gyermekeket, a XVIII., XIX. századi román települések világába, s e *„tér- és időbeli”* utazással mutatja be, hogyan éltek, ünnepeltek az őseink, mit ettek, hogyan öltözködtek, mivel közlekedtek.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**1. Gyermekfolklór**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A családból, az óvodából és az iskola 1–2. évfolyamából hozott ismeretek: a magyarországi románok múltjáról, származási helyéről, nyelvéről, a tradicionális és modern családról, lakóházról, népviseletről, gyermekek életteréről, játékairól.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Román szólások és közmondások, találós kérdések, természeti jelenségekhez kapcsolódó rigmusok megismertetése. A logikus gondolkodásmód fejlesztése találós kérdésekkel. A kooperatív készség fejlesztése népi társasjátékokkal.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Román szólások és közmondások. Találós kérdések. Természeti jelenségekkel (eső, villám, szivárvány) kapcsolatos rigmusok. Versecskék a növény- és állatvilágról. Évszakok és népi költemények. Csúfolódó csasztuskák. Altatódalok. Kiszámolók. Mondókák. Adomák. Mókás, csattanós népi produktumok. Népi társasjátékok. Körjátékok, táncok.	A szólásokban és közmondásokban rejlő bölcsességek „megfejtése”. Táj- és versélmény összekapcsolása. Az állatok beszédének a megfejtése. Jellemábrázolás (Milyennek nem szabad lennünk?). Mókás történetek megismerése, elmesélése, eljátszása. Táncos mozgáselemek megtanulása.	*Román nyelv és irodalom:* népi költemények, tájversek, fabulák, legendák. *Környezetismeret:* flóra és fauna; természeti jelenségek. *Ének-zene:* altatódalok. *Dráma és tánc:* népi játékok és költemények. *Román nyelv és irodalom:* tájnyelvi szavak, köznyelvi kifejezések.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szólás, közmondás, kiszámoló, adoma, altató dal, rigmus.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. Növény- és állatvilág**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Természeti jelenségekről, évszakokról szóló népi költemények ismerete. Népi társasjátékok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A környezetismereti kultúra fejlesztése. A növény- és állatvilággal kapcsolatos román szókincs fejlesztése. Az érvelőképesség fejlesztése pro és kontra érvekkel. Az állatvilághoz kapcsolódó pozitív attitűdök fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Növények és háziállatok „nagyszüleink” kertjében. Történetek állatokról. Az állatok mint társak és mint látványosságok. Elődeink állatbarátai (ló, kutya, cica). Gyermek és állat (kutya, cica…) barátsága: szeretet, hűség, gondoskodás.	A növény- és állatvilágról szóló egyszerű, rövid, irodalmi és nem irodalmi szövegek értő olvasása. Az állatmese mögöttes tartalmának megfejtése. Tanulságok levonása és összefoglalása szóban és írásban. Az állatok kommunikációjának, viselkedés-lélektanának, jelrendszerének figyelemmel kísérése. Lexikonok (szócikkek megértése). Nyitottság a játék örömének és katartikus élményének a befogadására.	*Környezetismeret:* növény- és állatvilág; növény- és állatvilág a Körösök vidékén. *Román nyelv és irodalom:* állatmesék, bibliai történetek, balladák, novellák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Viselkedés-lélektan, „állatok beszéde”, humorérzék.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	3. Természeti jelenségek	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Növény- és állatvilág ismerete a mindennapi élet, az irodalmi és nem irodalmi szövegek alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Környezettudatos és állatbarát magatartásformák erősítése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Természeti jelenségekhez (nap, jégeső, villám) fűződő szokások és hiedelmek. Az elődök „himnusza” a Naphoz és az esőhöz. A természeti jelenségek építő és romboló hatása. Időjárást jövendölő névnapok. Esővarázslási rítusok, szokások, mágikus versecskék, dalocskák. Napóra – tájékozódás árnyék alapján. Tudomány – modern ember.	A földművelő ember természettel való szoros kapcsolatának megértése. Napóra, hagymakalendárium készítése. Meteorológiai jelentés készítése „rajzos naptár” formájában. Egyszerű ok-okozati összefüggések felismerése. Tapasztalatokon alapuló megfigyelések a növények, madarak, állatok viselkedéséről szélsőséges időjárás, természeti csapás előtt. Az állatok viselkedésének megfigyelése (pl. a házi kedvenc játékszere).	*Környezetismeret:* pl. esőfajták: harmateső, csendes eső, futó eső, záporeső, vastag eső… *Román nyelv és irodalom:* különböző műfajú művekben előforduló hiedelmek, szokásleírások, ember és állat viszonya. Népi bölcsességek, hangutánzó szavak. *Technika, életvitel és gyakorlat*: tárgyak

	Különleges történetek gyűjtése az ember és állat kapcsolatáról.	készítése. *Dráma és tánc:* dramatizált népszokások. *Testnevelés és sport:* az időjárás-változás jelzése pantomimmal.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hiedelem, rítus, viselkedés-lélektan, napóra.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**4. Naptári ünnepek – Hazai román népszokások**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Természeti jelenségekhez, évszakváltáshoz fűződő szokások és hiedelmek, mondókák, rigmusok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ősrégi naptári ünnepek szokásvilágának és költészetének megismertetése. Az elvonatkoztató képesség fokozatos fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vallási közösségek. A naptári ünnepek szokásköre és költészete. Téli ünnepkör: Mikulás (Szt. Miklós napja), szent karácsony. Szokásleírás és népköltészet: Csillagjárás, betlehemes játékok, kolindálás. Újévi népszokások és folklór alkotások: jövőt (és időjárást) prognosztizáló rítusok (hagymanaptár, „Sorcova”…). Jókívánságok. Szt. Kereszt ünnepe. Tavaszi ünnepkör*:* virágvasárnap, húsvéti szokások, pünkösd.	Az egyszerűbb szakrális szimbólumok megfejtése, a szokások, a rítusok, a különböző cselekmények mögötti üzenetek megfejtése (tanári segítséggel). Ősrégi folklóralkotások élményszerű előadása. Annak megértése, hogy először minden népnek (nemzetiségnek) saját múltját, szokás- és hagyományvilágát, hitéletét kell megismernie, hogy azután a másokét is megértse és tiszteletben tartsa. Egyszerűbb stílusú népismereti szövegek és művészi alkotások téma- és formavilágának értelmezése. Karácsonyi díszek, ajándékok, jelmezek összeállítása, tojásfestés, pünkösdi „búzakoszorú” fonása.	*Román nyelv és irodalom:* bibliai történetek: Jézus születése, a mágusok utazása; kolindák (népi költemények), karácsonyi énekek. *Vizuális kultúra:* a kisded születése, háromkirályok megjelenése. *Ének-zene:* karácsonyi énekek, kolindák. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tárgykészítés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kolindálás, rítus, folklóralkotás, jókívánság.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**5. A legendák és mesék birodalmában, mesemondóink világa**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a naptári ünnepek szokásköréből és népköltészetéből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy mit jelent(ett) a mesemondás művészete a hajdani és a mai gyermekek számára. Az önálló érvelési képesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hazai tájakon ismert román legendák. A mesemondás és -hallgatás kedvelt színhelyei. A mesemondó portréja. A mesék világa. Emberi kapcsolatok, életproblémák és mesei megoldások. Igazságkeresés és igazságtétel. Harc a harmónia visszaállításáért (próbatételek). Mesetípusok.	A hallott és olvasott legendák és mesék lényegének megértése és megfogalmazása szóban és írásban. A többletjelentések megfejtése. Ok-okozati összefüggések megértése. Tanulságok, konklúziók levonása. A különböző mesetípusok (tündérmese, csalimese, állatmese) felismerése. A mesék etikai és esztétikai kódexének a megfejtése korosztálynak megfelelően (fény-árnyék figurák; a jó és a rossz harca). Szerepvállalás egy színpadon megjelenített mesében (előadásmód, hangszín…). Híres mesemondók és mesehősök neveinek a megjegyzése.	*Román nyelv és irodalom:* történelmi és földrajzi legendák; népmesék (*állatmesék, tündérmesék, csalimesék*). *Hon- és népismeret:* A hajdani tradicionális falu. Mesemondási- és hallgatási alkalmak. *Dráma és tánc:* mese színpadi megjelenítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, mesemondó, legenda.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók legyenek képesek megmagyarázni az ismert szólások és közmondások lényegét. Ismerjenek és adjanak elő természeti jelenségekkel, évszakváltozással, valamint a növény- és állatvilággal kapcsolatos népi költeményeket (rigmusokat, mondókákat, esővarázsló versecskéket…). Állítsanak össze rövid referátumot egy természeti jelenségről népi hiedelmek alapján, majd „tudományos” szempontból. Tudjanak és prezentáljanak egy-két népi adomát, mókás, csattanós történetet, állatmesét. Soroljanak fel híres mesemondókat a román, a magyar és a világirodalomból. Tudjanak jellemezni néhány nagyon híres mesehőst. Tudják elmondani kedvenc meséjüket. Kreatív és kooperatív módon vegyenek részt társasjátékokban. Tudjanak fogalmazást írni, mesélni házi kedvencükről.

ROMÁN NÉPISMERET

A hazai román nemzetiség számára a *nyelv* és a *kultúra* az *identitás fenntartásának* és megerősödésének *alapvető feltétele*. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat *következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe* a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. *A nevelés és oktatás feladatai* éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. *Gyakorlati* és *sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre* kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a *magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja* egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a *helyi nyelvjárások* és *szokások ápolása*, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban *az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás* éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint *cselekvési stratégiák kifejlesztése*. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen *két anyanyelv* birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények *nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire*. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A román nemzetiségi iskolák tanulói *először élményszerű helyzetekben találkoznak* a legfontosabb *hagyományokkal*, az *életmóddal* és a *nemzetiség kultúrájával*. Ezekre az élményekre építve *cselekvés- és projektorientált* oktatási formákban a *fokozatosság elve* alapján szereznek ismereteket a nemzetiség *történeléméről*, *néprajzáról*, *nyelvéről*, *irodalmáról* és a *médiáról*.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek.

A román népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy *toleránsak* és *nyitottak legyenek a mássággal szemben*, amely alkalmassá teszi őket *más nemzetiségek és népek elfogadására*.

A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos *ismeretszerzést* és *készségfejlesztést* tesz lehetővé.

A népismeret tantárgy feladata – *identitás-* és *értékközvetítés* – hatással van a módszerek megválasztására. A *nyitott oktatási formákban történő tanítás* olyan ismeretszerzést biztosít, amely az *élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz* vezet.

E *kreatív* és *cselekvésközpontú* feldolgozási formák *(állomásokon való tanulás*[1]*, műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek)* a tanulókat olyan *tapasztalatokhoz* segítik, amelyre saját környezetükben már tehetnek szert. Így fokozatosan kialakulnak bennük azok a *kompetenciák,* amelyek alkalmassá teszik őket *önálló projektek* lebonyolítására.

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a gyerekek román nyelvi *szókincse*, valamint *szövegértő és -formáló képessége* már eléri azt a fejlettségi szintet, hogy a *nemzetiségi közösség történetét* mélyrehatóbban és *nagyobb összefüggésekben* értsék. A közvetített ismeretek tágabb történelmi horizontokat világítanak meg a *román nép és nyelv eredetéről*, az *Európában élő román közösségekről*, a hazai románság földrajzi és szociokulturális közegéről, a románok által is lakott települések *helytörténetéről*, *a hajdani háziasszonyok tevékenységeiről*, a *családi élet nagy eseményeiről*. A tanulók megismernek néhány – Románia földrajzához és történelméhez kapcsolódó – *legendát*, *neves magyarországi személyiséget*, *régi mesterségeket, szokásokat* és *hagyományokat*.

A hagyományos és a modern (tan)eszközök, a román népismereti tankönyvek, a tanári magyarázatok, a megtekintett filmek és tárgyi emlékek, a modernizált népi költemények mind az *ismeretszerzés, a tanulás* pozitív forrásait jelentik. Ez a tantárgy lehetőséget nyújt az ősök kultúrkincsének megismerésére, a magyarországi románság helytörténetének tanulmányozására (pl. hazai román kutatók munkái, régi dokumentumok, tárgyak, eszközök, fotók alapján). Felkészíti a tanulókat a főbb események *(újratelepítés, hitélet, oktatás, művelődés)* megismerésére. Arra ösztönzi a diákokat, hogy gyűjtsenek (autentikus) anyagot a terepen, a könyvtárban, a levéltárban, az egyházi archívumban és az internetről. Hallgassanak történéseket a régmúlt időkről, az elődeik életmódjáról, hétköznapi és ünnepi szokásairól.

A tantárgy fejleszti a tanulók *kritikai gondolkodását*, múlt- és jelenismeretét, látásmódját, érvelési képességét (érvek és ellenérvek), vitatkozási kultúráját. Önálló kérdések és vélemények megfogalmazására ösztönözi őket. Lehetővé teszi a román népcsoport sajátos arculatának felismerését, fejlődéstörténetének megértését.

Pozitív kereteket biztosít a *kommunikációs* képesség fejlesztésére, román szaknyelvi szavak elsajátítására, valamint a különböző generációk közötti párbeszédre. Egy-egy népismereti téma megvitatásakor a diákok jól alkalmazhatják a tárgyilagos érvelés technikáját. A gyermekek figyelmét leköti a tárgyakkal, fotókkal, régi dokumentumokkal való kommunikáció is.

Történelmi és földrajzi térkép, időszalag és kronológiai táblázat használatával elősegíti a *tájékozódást térben és időben,* tekintettel a hazai románság helytörténetére, társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésére.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**1. Múltismeret: általános ismeretek a román nép és nyelv eredetéről**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban szerzett tudás a magyarországi románok múltjáról és jelenéről: a tanuló lakóhelyéről, a családjáról, a gyermekek életéről (játékok, játékszerek); jelentősebb népszokásokról és azoknak a költészetéből (mondókák, rigmusok).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tér- és időbeli utazás képességének fejlesztése. A román nép és nyelv eredete iránti érdeklődés felkeltése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Románok Európában. A román nép és nyelv eredetéről. Aromànok, isztroromànok,	Felkészülés tér- és időbeli „utazásra”. Tanári magyarázat követése,	*Természetismeret:* románok Európában és a nagyvilágban.

meglenorománok. Mítoszok, legendák, mondák.	népismereti szövegek, mondókák, legendák megismerése, filmek megtekintése, megbeszélése. Általános tájékozottság megalapozása.	*Román nyelv és irodalom:* a román nyelv latin eredetű; nyelvjárások, tájszólások.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Eredet, etimológia, aromán, isztroromán, meglenoromán, nyelvemlék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**2. Jelenismeret: a magyarországi románság intézményrendszere**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Általános ismeretek a román nép és nyelv eredetéről. Térképhasználat. Mítoszok, mondák, legendák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazai román intézmények megismertetése, szerepük megértetése a nyelv, a tárgyi és szellemi értékek megőrzésében és átörökítésében, a gyermekek oktatásában és nevelésében, identitástudatuk fejlesztésében. Érdeklődés felkeltése a román nyelvű publikációk iránt. A közösséghez való tartozás érzésének erősítése a szerzett tudás által.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hazai román intézmények: Román Ortodox Püspökség, országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok, általános iskolák, gimnázium, civil szervezetek, mass media.	Szervezetek, intézmények megismerése, értékőrző, -teremtő és értékközvetítő szerepük megértése. Egy-két román nyelvű rádió- és TV-műsor megtekintése, ismerkedés román nyelvű sajtótermékekkel.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* honi nemzetiségek, a magyarországi románok múltja és jelene. *Természetismeret:* a hazai románság mint szporadikus közösség.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Nép, nemzet, nemzetiség, többség, kisebbség, mass média, szórvány, civil szervezet, identitástudat, állampolgár, nemzetiségi jogok, emberi méltóság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Helytörténet, kultúra, művelődés	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi románság földrajzi, társadalmi és kulturális közegének a megismerése. Az identitástudat és a kommunikációs képesség fejlesztése. Az együttélés, a befogadás képességének fejlesztése. Az érvelési képesség fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi románok által is lakott határ menti települések *(hely)története;* múltja és jelene. Mozaikok Gyula város történetéből. Földrajzi fekvésük (térképhasználat). Szomszédos települések határon innen és azon túl. Honnan és mikor érkeztek az elődök? A lakosság összetétele, *nyelve*, hitélete, szokás- és hagyományrendszere. Műemlékek, templomok, „beszélő házak". Intézmények, szervezetek. Nemzetiségek együttélése. Kulturális kölcsönhatások. Neves személyiségek.	A tanult időszak változásainak felismerése, ok-okozati összefüggések megértése. Történelmi, földrajzi nevek román nyelvű változatának készségszintű használata. Vázlatok, referátumok, interjúk készítése. Különböző tudomány- és művészeti ágakat érintő ismeretek összekapcsolása. A kulturális sokszínűség értékelése. Önálló vélemény formálása neves személyiségek életútjáról.	*Földrajz:* a románok által is lakott települések földrajzi fekvése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; vizuális kultúra:* Gyulai vár. Kastélyok, templomok (stílusjegyek), múzeumok, galériák. Hazai román képzőművészek alkotásai; szobrok, emlékművek. *Román nyelv és irodalom:* mondókák, balladák, legendák.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Együttélés, tolerancia, demokrácia, vallás, erkölcs, emberi méltóság.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. A magyarországi románok hajdani foglalkozásai	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A magyarországi románság helytörténetével, életmódjával kapcsolatos ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az őseink életvitelének megismertetése (hogyan éltek, mit és mivel dolgoztak?).	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Kenderfeldolgozás (a növény ültetésétől a szövés-fonás	Egy-egy munkafolyamat leírása szóban és írásban. Önálló	*Hon- és népismeret:* a magyarok és az

művészetéig). Használati és munkaeszközök (rokka, szövőszék…). Népi textíliák. Házi készítésű ruházat. Kenyérsütés. Kukoricatermesztés.	vélemény kifejtése a régi és az új generációk életviteléről, gondolkodásmódjáról. A népi textíliák funkciójának és motívumainak megismerése; a helyi sajátosságok felismerése. A népviselet jelrendszerének megértése (pl. a vegyes nemzetiségű falvakban a román asszonyok sötétebb ruhákban jártak, mint a más nemzetiségűek). A régi és az új világ használati és munkaeszközeinek összevetése.	országban élő más ajkú embercsoportok életvitele, szokásrendszere. *Biológia-egészségtan:* növényi kultúra. *Technika, életvitel és gyakorlat:* „barkácsolás” régi és új eszközökkel. *Román nyelv és irodalom:* népköltészet (esővarázsló rigmusok). *Vizuális kultúra:* emberi portrék, régi használati és munkaeszközök lerajzolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vegyes nemzetiség, jelképrendszer, portré, rusztikus, népi textília, motívum.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók legyenek képesek megtalálni Európa térképén (Románián kívül is) azokat a tájegységeket, ahol román nyelvű, kultúrájú, vallású embercsoportok élnek. Tudják felsorolni a Románia határain belül élő, más nemzetiségű közösségeket is. Rendelkezzenek alapvető ismeretekkel a román nép és nyelv eredetéről. Ismerjenek három-négy mondát, legendát. Értsék a nép, nemzet, nemzetiség, többség, szórvány fogalmát. Tudjanak összefüggően beszélni és fogalmazást írni (referátumot, beszámolót) lakóhelyük természeti adottságairól, földrajzi fekvéséről, történetének főbb eseményeiről (pl. újratelepítés), civilizációs értékeiről (vár, templomok, kastélyok, szobrok), a hazai románok ruházatáról, főbb tevékenységeiről (pl. kenderfeldolgozás, szövés-fonás, kenyérsütés), használati és munkaeszközeiről. Ismerjék és tartsák be a társadalmi együttélés alapvető szabályait.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon a tanulók népismerettel kapcsolatos *„tér- és időbeli utazása”* egyre jobban túllépi a hazai román nemzetiség határait, és a *történelmi provinciák* világába, valamint Románia különböző földrajzi tájegységeire vezet.

Megismerik az ország földrajzi szimbólumait *(hegyek, vizek, barlangok)*, jelentősebb városait és azoknak a civilizációs értékeit *(várak, templomok, kastélyok, kolostorok, falumúzeumok, emlékházak és különböző szoborcsoportok)*. Általános képet szereznek egy-egy tájegység jellegzetességeiről, az ott élő emberek életéről *(foglalkozásairól, mesterségeiről)*, hajdani népviseletéről, gasztronómiájáról.

A tanulók a tanórákon és azokon túl *ismereteket szerezhetnek* a román kultúra és civilizáció fejlődéséről történelmi, földrajzi, művelődéstörténeti szövegek értő olvasásával, filmek megtekintésével, albumok, útikalauzok lapozgatásával, és lehetőségtől függően valódi kirándulással. Sokat tanulhatnak és fejlődhetnek a személyes élményekből, festői tájak, nevezetességek megismeréséből, múzeumok, kiállítások anyagának megtekintéséből. Elsajátíthatják a *projektkészítés, az információgyűjtés, szelektálás, rendszerezés*, *feldolgozás módszertanát*.

A tantárgy lehetőséget nyújt a hagyomány és újítás, valamint a kultúrák kölcsönhatásának megismerésére.

Ebben az életszakaszban is tovább mélyíti a növendékek *kritikai gondolkodását.* Arra motiválja őket, hogy önálló véleményt formáljanak a (rég)múlt idők örökségéről, nemzetiségi eseményekről, a nemzedékek közötti kommunikációról; a fiataloknak a múlt értékeihez való viszonyáról, az egyéni és kollektív identitástudatról, a kétnyelvűségről, a globalizálódó világ előnyeiről és értékfaló, -roppantó tulajdonságairól. Ez a tantárgy a szokások változásának és vándorlásának a felismerésére is ösztönzi a gyermeket.

Sokféle, változatos formát biztosít a *kommunikációs képesség* fejlesztésére, például beszélgetést a nemzetiségi létről, a Romániával kapcsolatos hírekről, kirándulásokról, személyes tapasztalatokról. A tanulók a népismereti órákon élménybeszámolót tarthatnak egy romániai kirándulásról (PowerPoint) prezentációval.

A tantárgy fejleszti a *tér- és időbeli tájékozódás képességét,* pl. útvonaltervek készítésével itthonról kiindulva különböző közlekedési eszközökkel (pl. a Fekete-tengerre), vagy neves személyiségek emlékházainak megkeresésével a térképen, térképvázlatok készítésével különböző tájegységekről, lakóhelyekről.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**1. A hajdani román falu hagyományos összejövetelei: táncmulatságok, fonó**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A hazai románság (ős)régi foglalkozásainak, életvitelének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyén és közösség viszonyának erősítése. Néptánckultúra, ritmusérzék fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A *táncházak* mint a kapcsolatteremtés, a *párválasztás* kedvelt színhelyei. Kommunikáció a zene, a tánc, a „csujogatások” nyelvén.	A „csujogatások” hangulatteremtő, ritmusfokozó és koordináló szerepének a felismerése; etikai és esztétikai kódjainak a megfejtése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a paraszti világ társadalmi-

Helyi jellegzetességek a táncrigmusokban. A fonó szerepe a paraszti társadalmak életében. Népi játékok, mimetikus cselekmények, népi énekek.	A fonó komplex szerepének a megértése: munkaalkalom, szórakozás, ismerkedési lehetőség, integrációs funkció. Népi játékok, mimetikus cselekmények, népi énekek megismerése, eljátszása, éneklése. A test, lélek, szellem harmóniájának megélése. A régi és a mai fiatalok szórakozási szokásainak összevetése.	kulturális miliője. *Dráma és tánc:* a néptánc és a táncrigmus összeolvadása, népi játékok. *Ének-zene:* népdalok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csujogatás, táncszó, réjja, ritmus, etikai és esztétikai kódex.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. Lakodalmi népszokások**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A hagyományos falu szórakozási keretei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az előadói készség fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A házasságkötés mint szentség. A lakodalom mint a házasságkötés ceremóniája. Menyegzői szokások leírása (főbb mozzanatok). A vendéghívogatás cselekménye és költészete. Vőfélyversek. Az ifjú pár és a násznép öltözete és szertartásos viselkedése. Ősi eredetű próbák, álmenyasszonyos jelenetek a menyasszonyos háznál. Menyasszonysiratók. A menyasszony befogadása az ifjú férj családjába. Rituális elemek, vallásos-mágikus eljárások, népköltészeti alkotások. Lakodalmi étkezések, ételköszöntők. Menyasszonytánc, felkontyolás szokáshagyománya. Mai menyegzők.	Őrségi és mai menyegzői szokások megismerése és összevetése. Egy mai meghívó megtervezése. A vőfély dísztárgyainak, esküvői kellékek elkészítése. A különböző cselekmények, rítusok, teátrális játékok többletjelentéseinek megfejtése. Annak megértése, hogy az elődök számára a házasságkötés szentséget jelentett. A szájhagyományozó költészet üzenetének megfejtése. Részvétel különböző dramatikus jelenetekben.	*Román nyelv és irodalom:* A menyegző a különböző népköltészeti és műköltészeti alkotásokban; román, magyar és világirodalmi művekben. Népi költemények tájnyelven. *Ének-zene:* népi énekek. *Dráma és tánc:* a népszokás dramatizálása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* dísztárgyak, kellékek

		elkészítése. *Informatika:* szövegszerkesztés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szentség, rítus, többletjelentés, rigmusköltészet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**3. Tér- és időbeli utazás romániai tájakon**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Mozaikok a magyarországi románok lakodalmi szokásaiból és népköltészetéből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző tájegységek természeti adottságainak és civilizációs produktumainak megismertetése. Az olvasási, a beszéd- és íráskultúra fejlesztése. Az utazási vágy felkeltése, a szépérzék fejlesztése. A kulturális örökség iránti kíváncsiság és tisztelet kialakítása. Digitális kompetencia fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tér- és időbeli utazás Románia festői tájaira: Körösök vidéke, Bánát, Olténia, Munténia, Dobrudzsa, Moldova, Bukovina, Máramaros, Erdély. Tájak és civilizációs értékek megjelenítése a(z): irodalomban, képzőművészetben, filmekben, fotóalbumokban. Specifikus jelképek (hegyek, vizek…). Tájélmény kifejezése a népköltészetben és a műköltészetben, irodalmi és nem irodalmi szövegekben (útikalauz, reklámanyag, tudományos könyvek). Románia nagy csodái. A világörökség monumentális alkotásai (kolostorok, kastélyok, várak). Az új nemzedékek felelőssége az értékek átmentésében.	Földrajzi tájakhoz, kulturális örökségekhez, „csodákhoz” kapcsolódó szépirodalmi szövegek (legendák, balladák, novellák) lényegének megértése, a többletjelentések megfejtése. Útikönyvek, naplók, leírások, földrajzi és művelődéstörténeti szövegek értő olvasása. Természetfilmek szövegeinek megértése. Élménybeszámolók, meggyőző szövegek alkotása szóban és írásban. Leíró fogalmazások a mesés tájakról, a természeti csodákról, káprázatos kastélyokról. PowerPoint prezentációs anyag összeállítása választott témáról. Kommunikáció messengeren, üdvözlőlapokon, e-mailben.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* civilizációs produktumok (várak, kastélyok, kolostorok, templomok). *Földrajz:* mesés tájak (Olt völgye, Duna-delta, Vaskapu…). *Biológia-egészségtan:* növény- és állatvilág. *Román nyelv és irodalom:* népköltészet: mítoszok, mondák, legendák. *Vizuális kultúra:* festői tájak. *Informatika:* prezentáció készítése, kommunikáció elektronikus formái.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Specifikus jelkép, tér- és időbeli utazás, fiktív utazás, világörökség, „csoda”.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**4. Az (ős)régi népviselet**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Országismeret, történelmi és földrajzi tájegységek *„csodáinak”,* jelképeinek ismerete. Tájékozódás térben és időben (térképhasználattal).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népviselet változása és a társadalmi-kulturális kontextus fejlődése közötti párhuzam felismertetése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A különböző régiók népviselete, jellegzetes motívumszerkezete. A népviselet mint a régmúlt idők tanúbizonyítéka, az ősök életvitelének, mesterségeinek a kifejezője. Történelmi személyiségek, uralkodók jellegzetes öltözéke. Híres műhelyek.	A népviselet motívumrendszerének a megfejtése, a tájegység főbb jellegzetességeinek felfedezése. A családi állapot, társadalmi státusz, anyagi helyzet, korosztályhoz tartozás jeleinek olvasása a ruházat színvilágából, formájából, anyagából, díszítőelemeiből. A ruhadarabok és díszek (pl. tollas kalap, pénzes nyakék, bocskor) felsorolása és funkciójuk leírása román nyelven, szóban és írásban egyaránt. Önálló vélemény formálása a(z) (ős)régi népviseletről, a hazai románok ruházatáról és a mai uniformizálódó világ divatjáról. Uralkodók jellegzetes öltözékeinek leírása, a tanult szókincs aktivizálása.	*Román nyelv és irodalom:* népszokásokhoz, népviselethez fűződő alkotások. *Vizuális kultúra:* népi ruhába öltözött pár megjelenítése. *Ének-zene:* népdalok. *Dráma és tánc:* táncrigmusok a népviseleti kellékekről; népi ruha, népi tánc, népi költészet. *Informatika:* PowerPoint prezentáció. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; földrajz:* a régiók megnevezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társadalom, státusz, társadalmi kontextus, motívumrendszer, jel, uniformizálódó világ, bocskor.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. A románok ősrégi foglalkozásai és mesterségei	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	(Ős)régi népviselet jellemzése, megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A románok életmódváltozásának bemutatása, régi és új mesterségek összevetése. Az elemzési képesség fejlesztése. A szintézisteremtő képesség fejlesztése, a kreativitás felszínre hozása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A románok ősrégi foglalkozásai és mesterségei: juhtenyésztés, fazekasság, szűcsmesterség, molnárkodás. Leghíresebb fazekasműhelyek. Az agyagedények jellegzetes motívumai. Molnárkodás (vízi malom, szélmalom). Régi és új mesterségek.	Térképhasználattal a híres fazekasműhelyek (pl. Horeziu, Mănăstirea Argeşului, Korond mint magyar központ) bemutatása. Agyagedények főbb motívumainak megismerése. Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése, A pásztori világ bemutatása román és magyar alkotások összehasonlító elemzésével (pl. Mioriţa, M. Sadoveanu A balta és Móricz Zs. Barbárok című novellája). Referátumok, prezentációk készítése az ősi mesterségekről.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* ősrégi foglalkozások, mesterségek. *Földrajz:* hegyek, völgyek, esztenák. *Biológia-egészségtan:* juhtenyésztés. *Román nyelv és irodalom:* pásztori világgal kapcsolatos irodalmi alkotások (balladák, legendák, novellák, mesék). *Ének-zene:* foglalkozások, mesterségek témájára épülő dalok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* agyagból formázott csecsebecsék.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Juhtenyésztés, molnárkodás, szűcsmesterség, vízi malom, szélmalom, agyagedény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	6. Ősrégi foglalkozásokhoz és mesterségekhez kötődő román népszokások	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Ősrégi foglalkozások, mesterségek; híres fazekasműhelyek, ezekről szóló irodalmi művek.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ősrégi foglalkozások és román népszokások szoros kapcsolatának feltárása, megértetése.

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ősi foglalkozásokhoz kapcsolódó román népszokások: Sâmbra oilor (juhok cimborasága); Caloianul; Paparudele; Cununa de grâu (Búzakoszorú). Pünkösd ünnepe *„Căluşul”* néptánc. Rítusok, hiedelmek. A búzaaratás ünneplése: „crucea grâului”, ősi rítusok, cselekvések, szokások. Esővarázsló rítusok, szokások: Caloianul és „Păpăruga”. Leányvásár (Muntele Găina).	A május első vasárnapján ünnepelt népszokás (Sâmbra oilor) üzenetének megértése: a pásztorok a juhaikkal elindulnak hosszú útra, hegyvidékes tájakra. A régi és új világ összekapcsolása. Pünkösd ünnepéhez és a „Căluşul” néptánchoz fűződő jelképek és hiedelmek korosztálynak megfelelő megértése. A „búzakoszorú” ünnepének és a hozzá kapcsolódó termékenységi rítusoknak a leírása szóban és írásban. Esővarázsló rítusok összehasonlítása (Caloianul és Păpăruga – ez utóbbi magyarországi román népszokás).	*Román nyelv és irodalom:* népköltészet: rigmusok, esővarázsló versecskék. *Dráma és tánc:* népszokás dramatizálása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Pünkösd, „Căluşul”, leányvásár, búzakoszorú, termékenységi rítus.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén (8. évfolyam)	A tanulók legyenek képesek a román kultúra tágabb kontextusába ágyazni a hazai románok népszokásait. Ismerjék a jelentősebb ősrégi foglalkozásokat, mesterségeket, és értsék a szokások változásának és vándorlásának okait, valamint azoknak a többletjelentéseit. Ismerjék a különböző tájegységek történelmi, földrajzi fekvését, természeti „csodáit” (szorosok, barlangok, tavak). Ismerjék civilizációs produktumait (várait, kastélyait, kolostorait, neves személyiségek emlékházait), és értsék, hogy miért lettek a Világörökség szerves részei. Tudjanak *a térképen helyesen orientálódni, a neves emberek szülőhelyét* megjelölni, a tájegységek „emblematikus” helyeire rávilágítani (pl. Olténiában: a világhírű C. Brâncuşi szoborparkjára; Munteniában: a Curtea de Arges-ra; a Peleş kastélyra, a bukaresti Falumúzeumra, a moldovai kolostorokra, a Duna-delta növény- és madárvilágára, a máramarosi Vidám temetőre; az erdélyi Gyilkos-tóra, a Tordai hasadékra stb.).

	Rendelkezzenek a különböző korokkal és stílusokkal kapcsolatos (alap)ismeretekkel. Tudjanak román nyelven folyamatosan kommunikálni, helyesen beszélni és írni, és alkalmazzák rendeltetésszerűen az IKT-eszközöket (e-mail, messenger, PowerPoint prezentáció). Tiszteljék a múlt örökségét, és legyenek nyitottak a további ismereteknek a befogadására.

ROMÁN NÉPISMERET

A *román népismeret* egy sokszínű tantárgy, amely egyrészt Románia *földrajzához, történelméhez, néprajzához és filológiájához* kötődő ismeretanyagra épül, másrészt a hazai román nemzetiség *történelmi múltját, nyelvét, hitéletét, szokás- és hagyományvilágát* mutatja be.

Cél- és feladatrendszerét abból a *hitvallásból* meríti, hogy csak az *értékmentés, -teremtés* és *értékközvetítés* vállalásával formálható az *egyén és közösség identitástudata.* A tantárgy tanításának célja a *paraszti életmód, lélekrajz és sorsfilozófia* megismertetése, az elődök *tárgyi és szellemi értékeinek* bemutatása. Miután *„a népi kultúra értékrendszerében nincsenek tartalom (jelentés) és küldetés nélküli cselekmények, rítusok, gesztusok”* a népi játékokban, mágikus eljárásokban, folklóralkotásokban rejlő *többletjelentések* megfejtésével az újabb nemzedékek számára is gazdag népi kultúrkincset tár fel, amely *megbecsülésre, tiszteletre és szeretetre* készteti a lelket és az értelmet. Nem egy idealizált múlt tanítására vállalkozik, hanem egy minél valósághűbb, lényegi elemeket tartalmazó *helyzet- és lélekrajz megformálását* tűzi ki célul. A *múltból* a *jelenbe* vezető utak feltárása segít a *jelenkor* minél mélyebb megértésében, és egy reálisabb jövőkép megformálásában.

Központi rendező elv, hogy a *helyi színt* és értéket közvetítő tudásanyagot a tanulók az *egyetemes,* valamint az együtt élő *két nép kulturális kontextusába ágyazva* sajátítsák el, figyelemmel kísérve a hazánkban élő *más ajkú nemzetiségek szokás- és hagyományrendszerét* is. A román népismeret tantárgy olyan individuumok nevelésére és oktatására vállalkozik, akik *románságuk megőrzésével* és a *magyarság szeretetével, a „gondolkodj globálisan és cselekedj lokálisan”* szellemében képesek felvállalni a harmadik évezred elejének új kihívásait.

A tantárgy a régi és új forrásanyagaival az *ismeretszerzés és a tanulás* gazdag és színes tárházát testesíti meg, és fokozatosan tágítja a tanulók több művészeti és tudományágat érintő látásmódját. Arra motiválja őket, hogy egyéni anyaggyűjtéssel (levéltár, könyvtár, internet) gyarapítsák ismereteiket, szaknyelvi szókészletüket.

Mindezek mellett népszerűsíti a terepen való anyaggyűjtést, az interjúkészítést, a kérdőíves módszert. Egyre jobban tökéletesíti az információgyűjtés, a szelektálás, rendszerezés, feldolgozás módszertanát. Fontosnak tartja az autentikus anyagok szöveghű lejegyzését, kép- és hangfelvételek készítését, az interjúalanyok adatainak pontos rögzítését, archív fotók gyűjtését. Múzeum- és tájházlátogatásra ösztönzi a tanulókat. Pozitív keretet biztosít az egyéni és csoportos projektkészítéshez, az együttdolgozás lélektanának és módszerének megismeréséhez.

Sokoldalúan mélyíti a tanulók *kritikai gondolkodását*. Felkészíti őket a két nép együttéléséből adódó ok-okozati összefüggések megértésére, a társművészetek közötti kölcsönhatások *(irodalom, zene, képzőművészet)* összekapcsolására, valamint a tudományok és művészetek közötti összefüggések felismerésére. Önállóan gondolkodó individuumokat formál, akik képesek kritikai látásmóddal értelmezni pl. a Romániával kapcsolatos híreket, valamint *pró és kontra érvek* mentén jellemezni híres embereknek a cselekvési programját.

Látványosan fejleszti a tanulók *kommunikációs képességét*, szaknyelvi szókincsét. Szóbeli beszámolók, referátumok, PowerPoint prezentációk, fogalmazások, esszék alkotásának optimális kereteit biztosítja.

Kellő hangsúlyt fektet a népszokások dramatikus megjelenítésére, az előadói készség fejlesztésére.

A történelmi és földrajzi térkép rendeltetésszerű használatával segíti a helyes *tájékozódást térben és időben.* A kronológiai táblázatok, az időszalag, a diagramok és a statisztikai adatok elősegítik a műveltégi tartalmak elsajátítását.

9–10. évfolyam

I. Románia földrajza

Románia földrajza a gimnázium 9. évfolyamában egy féléves anyag. Célja az, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek Románia gazdasági és természetrajzáról, de nemcsak a tudományos szakirodalom alapján, hanem a művészetekben való fiktív utazások során. A tanulók megismerhetik az ország különböző földrajzi tájegységeit, turisztikai központjait, földrajzi jelképeit, „csodáit". Összeköthetnek földrajzi, történelmi, irodalmi, művelődéstörténeti ismereteket, tudományokat és művészeteket. A földrajzi tudásanyag elsajátításakor gyarapítani tudják szaknyelvi tudásukat is. A mítoszok, legendák tanulása, értelmezése színesíti a tananyag-feldolgozást.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**1. Románia földrajzi fekvése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A családból, az iskolából, a mass médiából, az internetről szerzett ismeretek a román nép (és a hazai románság) történetéről, földrajzáról, néprajzi örökségéről (szokás- és hagyományvilágáról, életmódjáról, nyelvéről) múltjáról és jelenéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Románia gazdasági és természetföldrajzának megismerése egyrészt tudományos igényű szakirodalom alapján, másrészt a művészetek nyelvén. Az esztétikai érzék fejlesztése. A román nép lélek- és szellemrajza iránti érdeklődés mélyítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Általános helyzetkép. Románia földrajzi fekvése, tájegységei. Közigazgatási felosztása (a megyék). A társadalom szerkezete, az aktív lakosság szerepe. Társadalmi élet. Etnikai összetétel. Az ország természeti adottságai, gazdagsága. Földrajzi térségek, hegységek, vizek. Hegységek*:* Kárpátok, Keleti-Kárpátok, Déli-Kárpátok, Kárpátalja, Bánáti dombvidék, Nyugati Hegységrendszer. Vizek*:* Fekete-tenger (tengerpart), Duna-delta, Vaskapu, Maros, Olt… Települések. Élet a hegyvidék és alföld között. Tipikus román falvak (a máramarosi, a bukovinai falu,	Románia és a környező országok fekvésének követése térképen. Földrajzi, történelmi tájegységeinek és közigazgatási felosztásának ismerete. Országon belüli és a határon túli megyék felsorolása. Más nemzetiségek jelenléte (szintén határon belül és azon túl), a kultúrák sokszínűségének és kölcsönhatásának felismerése. Románia specifikus jelképeinek minél sokrétűbb megismerése. Ismeretanyag gyűjtése filmekből, tudományos művekből, utazási naplókból. A román nép életvitelével, karakterével, kulturális sokszínűségével kapcsolatos ismeretek gyarapítása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* tér- és időbeni utazás a provinciák világába. *Román nyelv és irodalom:* Népköltészet - földrajzi legendák, természeti jelenségek, földrajzi „csodák" ábrázolása. Műköltészet - természeti jelenségekhez, földrajzi jelképekhez kapcsolódó tájleíró versek, epikus művek. Földrajzi szövegek értelmezése, jelentéstani gyakorlatok, szókincsgyarapítás.

települések a Mócok országából). Jellemző képek. Városi települések		*Vizuális kultúra:* Képzőművészet - festői tájak megjelenítése. Építészet - várak, kolostorok, kastélyok stílusjegyei. *Biológia-egészségtan:* növény- és állatvilág.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természetföldrajz, közigazgatás, megye, természeti adottság, aktív (és passzív) lakosság, máramarosi, bukovinai falu, Mócok országa.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. Turizmus**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Románia természetföldrajza; jelképei, etnikai összetétele.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A turisztikai központok minél sokrétűbb megismertetése. Motiválás ezek látogatására.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A Fekete-tenger partja. Síkvidéki, hegyaljai, hegyi, balneoklimatikus üdülőhelyek. Sielőhelyek (Poiana Brasov, Predeal, Păltinis, Vatra, Dornei). Hegyvidékek. Falusi turizmus.	A turisztikai központok természeti adottságainak (pl. gyógyvíz, sóbánya…), látnivalóinak, szolgáltatásainak megismerése különböző források alapján. Élménybeszámoló *szóban* és *írásban*. Az IKT-eszközök rendeltetésszerű használata, PowerPoint prezentációk az „éden” képzetét keltő helyekről.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* falusi élet. *Román nyelv és irodalom, világirodalom:* legendák, népdalok, lírai és epikus alkotások. *Vizuális kultúra:* Építészet - monumentális épületek, katedrálisok stílusjegyei. *Földrajz:* felszínformák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Balneoklimatikus, síkvidéki, hegyaljai, falusi turizmus, turisztikai központ, gyógyvíz, sóbánya, marketing.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**3. Földrajzi (és történelmi) legendák, mítoszok, mondák**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Románia üdülőhelyei: tengerpart, hegyvidék, falusi turizmus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elvonatkoztató képesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Természeti „csodák” és legendák, mondák, mítoszok összefonódása. *„Caraimanul”, „Babele”, „Retezatul”* legendák tükrében. Legendák a „betyárok” világáról.	Legendák, mondák, mítoszok megismerése, valóság és fikció viszonyának helyes értelmezése.	*Román nyelv és irodalom:* a szövegek intertextuális, jelentéstani elemzése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* helytörténeti nevezetességek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mítosz, legenda, monda, hiedelem, betyár, fikció, marketing.

II. A románok története

A tanulók három féléven át önálló tantárgyként tanulják „A románok történetét” (beleértve a hazai románság történetét) a kezdetektől napjainkig. Ennek a tananyagnak a legfőbb célja az, hogy a gyermekek ok-okozati összefüggésekben ismerjék meg a románok történetének jelentősebb korszakait és eseményeit, valamint a híres fejedelmeknek, történelmi személyiségeknek a szerepét e nép sorsának alakulásában. Arra törekszik, hogy a diákok megismerjék a különböző elméleteket, a román és a magyar történészek álláspontját. Fontosnak tartja, hogy megértsék az ok-okozati összefüggéseket a román, a magyar és az egyetemes történelem eseményei között. Célja az is, hogy a tanulók megismerési horizontja táguljon a művészetek, valamint az egyetemes filozófia és irodalmi mozgalmak, irányzatok felé is; pl. az Erdélyi Iskola bemutatásakor az európai felvilágosodás filozófiai-kulturális kontextusában is tudjanak gondolkodni. Felkészíti őket nemcsak a történelmi atlasz gyors és rendeltetésszerű használatára, hanem történelmi források értelmezésére, modern bibliográfia tanulmányozására, vitaindítók megtartására és önálló véleményalkotásra, gondolatkifejtésre szóban és írásban egyaránt. Ugyancsak ehhez a műveltségi anyaghoz kapcsolódnak a *Nemzetiségi jogi és állampolgári ismeretekről, a nyelvről, az egyházak szerepéről a románok kultúrájában* című részek is. Valamennyi fejezet egy átfogó, általános műveltséget adó tudástartalom átadására vállalkozik.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**1. A románok története (a kezdetektől a modern állam kiépítéséig)**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az általános iskolában szerzett alapvető ismeret a román nép és nyelv eredetéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek bővítése a román nép és nyelv eredetéről. Az elvonatkoztató képesség fejlesztése. Az önálló anyaggyűjtés és jegyzetkészítés képességének a fejlesztése. Érdeklődés felkeltése modern bibliográfiák iránt.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kezdetek. Őskor és ókor Románia tájain. A román nép és nyelv eredete. A középkori államiság A havasföldi és moldvai állam megalapítása. A középkori gazdaság és társadalom. A török veszély. A török fenyegetés árnyékában. Együtt élő népek az erdélyi fejedelemségekben a XVI-XVII. században. A török uralom a fejedelemségekben. A török elleni harcok. Román-magyar kapcsolatok. A művelődés keretei. A fanariota korszak. A nemzeti újjászületés kora. Az erdélyi románok a XVIII. században. A Tudor Vladimirescu felkelés. A „Szervezeti Szabályzat” kora. Az erdélyi románok a reformkorban és az 1848-as forradalomban. Az 1848-as forradalom a román fejedelemségekben.	A tanulók objektív történelemszemléletének a kialakítása és fejlesztése. Ok-okozati összefüggéseket megértő, egyre fejlettebb szintézisteremtő képességgel rendelkező tanulók oktatása. A román, a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek megértése. A történelem, valamint más tudományok (földrajz, filológia) és művészeti ágak (irodalom, képzőművészet, zene) összekapcsolása. Jártasság a tanult fogalmak világában. Fejedelmek és nagy történelmi személyiségek portréjának megismerése, cselekedeteik megítélése a „vád” és a „védelem” szemszögéből. Önálló véleményalkotás az Erdélyi Iskola képviselőiről, pro és kontra érvek. Átfogó ismeretek az 1848-as forradalomról. Összefüggő gondolatközlés a Duna menti népek sorsközösségéről.	*Román nyelv és irodalom:* Világirodalom - mítoszok, legendák, mondák, fejedelmekről szóló krónikák, lírai, epikus és drámai alkotások. A neolatin nyelvcsalád. *Vizuális kultúra:* Építészet - török kori épületek (fürdők, mecsetek…). Képzőművészet - fejedelmek portréi, a forradalom ábrázolása képzőművészeti alkotásokban. *Ének-zene:* heroikus életérzések kifejezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fejedelemség, fanarióta korszak, Erdélyi Iskola, reformkor.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	2. A modern állam kiépítése	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Alapismeretek a román nép és nyelv eredetéről; a középkori államiságról, a török hódoltság időszakáról, a fanariota korszakról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A modern állam kiépítésével járó események ok-okozati összefüggéseinek megértése. Az önálló véleményalkotás képességének fejlesztése. A kulturált vitatkozás képességének a fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A modern állam kiépítése. A fejedelemségek egyesülése és Cuza reformjai. A függetlenségi háború és a királyság kikiáltása. Társadalmi, gazdasági változások a századfordulón. Románok a dualizmus kori magyar államban, nemzetiségi politika. Az erdélyi kérdés Romániában. Románia az első világháborúban. Románia az első világháború és a Párizs környéki békék után. Nemzetiségi kérdés. Románia a második világháborúban. A kommunista diktatúra kiépítése; a nemzetiségi kérdés. Rendszerváltás.	A modern állam kiépítése körülményeinek megismerése és megértése. Cuza jellemzése, pozitív és negatív tulajdonságok felsorolása indoklással. Különböző korok nemzetiségi politikájának összevetése (dualizmus, két világháború között, kommunista diktatúra). Modern történelmi tanulmányok olvasása és lényegének kiemelése. Kitekintés a művészetekre (irodalom, film); Az „Apostol Bologa” típusú hős lelki drámájának megértése. Önálló referátumok, vitaindítók megfogalmazása szóban és írásban. Projektmunkák összeállítása.	*Román nyelv és irodalom:* az egyesítést magasztaló romantikus alkotások (pl. Hora unirii), háborús regények (pl. I. Rebreanu: Akasztottak erdeje), drámák. *Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret*: háborús filmek; a diktatúra időszakát bíráló filmek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fejedelemség, reform, dualizmus, világháború, kommunista diktatúra, nemzetiségi kérdés, egyesítés.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	3. A magyarországi románok (hely)története	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A román nép története: kezdetek; a középkori államiság, a török veszély; a nemzeti újjászületés kora; a modern állam kiépítése; Románia a világháborúban; kommunista diktatúra; rendszerváltás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazai románság helyének megértése a két nép kulturális kontextusában.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A XVIII. század előtti múlt nyomában.	A határ menti régió elnéptelenedése (török dúlás,	*Földrajz:* határ menti régió *(Gyula-Pocsaj)*.

A települések helyzete a török hódoltság idején. Szervezett újratelepítés a XVIII. század első felében. A megyék újjászerveződése: Bihar (1688), Békés (1715) és Csanád (1730). A múlt nyomdokain. Helytörténet: Elek, Battonya, Békéscsaba, Kétegyháza, Méhkerék, Pusztaottlaka, Gyula, Körösszakál, Körösszegapáti, Bedő, Pocsaj, Magyarcsanád.	pestis…), az újratelepítés okainak megértése. A török világutazó Evlia Celebi feljegyzéseinek olvasása és üzenetének értő befogadása. A térkép készségszintű használata, elődeink származási helyének a jelölése. Annak megértése, hogy az elődeink magukkal hozták a túlélés alaptényezőit: a nyelvet, az ortodox vallást, a szokásokat, a népi művészeteket… Saját településsel kapcsolatos helytörténeti kutatások végzése.	*Román nyelv és irodalom:* hazai román költők művei a szülőföldélményről, identitásról, anyanyelvről, többnemzetiségről, a múltról és a jelenről. *Vizuális kultúra:* Képzőművészet - rusztikus tájak, tanyavilág, földműves emberek. *Biológia-egészségtan:* Körösök vidékének növény- és állatvilága.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elnéptelenedés, újratelepítés, régió, feljegyzés, ortodox vallás.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**4. Mozaikok a történelmi és a mai Magyarország románságának történetéből – Neves személyiségek**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	A magyarországi románság múltja; az újratelepítések időszaka (XVIII. század), a megyék újjászerveződése; a határ menti falvak helytörténete és nyelve.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi románság történetének megértése tágabb történelmi, társadalmi és kulturális kontextusban. Szintézisteremtő képesség fejlesztése; ösztönzés önálló gondolkodásra és véleményalkotásra. Az anyaggyűjtéssel, az anyagfeldolgozással kapcsolatos módszertani ismeretek fejlesztése. Átfogó kép formálása a mai hazai román nemzetiség oktatási és kulturális életéről.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Nemzeti-kulturális törekvések (1918-ig). Az Erdélyi Iskola szerepe. Neves személyiségek: Moise Nicoară, Gheorghe Pomuţ, Iosif Vulcan, I. Ioan Ardelean, David Voniga, Ştefan Rusu.	Az európai felvilágosodás eszmeisége és az Erdélyi Iskola filozófiája közötti összefüggések felismerése. A neves személyiségek pályarajzának ismerete, életprogramjának értékelése kritikai látásmóddal. Jelentősebb műveik üzenetének a megértése. Ştefan Rusu Testamentumának értelmezése: az anyanyelv ápolásának és a	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* helytörténeti források. *Román nyelv és irodalom:* ballada az emigrációba kényszerülőknek; David Voniga versei.

	vallás (ortodox) gyakorlásának fontossága az identitás megőrzésében. A mecénási magatartás értékelése. A hazai román történetírás jelentőségének a felismerése (I. Ioan Ardelean: Monographia).	*Vizuális kultúra:* építészet - templomok, kastélyok.
Kulturális intézmények, iskola, oktatás, alapítványok. Egyházi és állami iskolák. A román nyelvű sajtó. A magyarországi románok kiadványai. A mai hazai románság kulturális élete.	Az alapítványok szerepének a megértése a magyarországi románok kulturális életében. Alapvető sajtótörténeti ismeretek elsajátítása. A sajtó jelentőségének a felismerése a nép művelésében. Anyaggyűjtés, anyagfeldolgozás.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alapítvány, európai felvilágosodás, pályarajz, életprogram, Testamentum, mecénás, történetírás.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**5. Nemzetiségi jogi és állampolgári ismeretek**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Nemzeti-kulturális törekvések (1918 előtt); Erdélyi Iskola. A magyarországi románok neves személyiségei; oktatási és kulturális intézményei; a román nyelvű sajtó és kiadványok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek közvetítése az állampolgári jogokról és kötelességekről. A fogalom- és törvényértelmezési képesség fejlesztése. Érvelőképesség fejlesztése. Helyes értékrend kialakítása a jogokról és kötelességekről.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nemzetiségek jogairól. Magyarország nemzetiségpolitikája napjainkban. Hazánk nemzetiségei.	Ismerkedés az új nemzetiségi törvénnyel. Önálló vélemény formálása az egyéni és kollektív identitástudatról, a kettős kötődésről, kétnyelvűségről, román–magyar együttélésről, a mai nemzetiségi politikáról. Érvelés (pl. vita(indító) az asszimiláció okairól, fokozatairól, irányáról…).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nemzetiségi kérdés a különböző történelmi korokban. Nemzetiségi kérdés Romániában és a szomszédos országokban. *Etika:* népek, nemzetiségek együttélése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nép, nemzet, nemzetiség, etnikum, azonosságtudat (identitás), kettős kötődés, román-magyar együttélés, asszimiláció, nemzetiségi törvény, tolerancia.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**6. A román nyelv**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a honi nemzetiségek jogairól; a nemzetiségi törvényről; alapfogalmak elsajátítása: kétnyelvűség, kettős kötődés…	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy a nyelv az értékteremtés és -közvetítés kulcsfontosságú eszköze. Az érvelési képesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Neolatin nyelvek. A román mint neolatin nyelv. Román nyelvterületek. Nyelvjárások, tájnyelvi változatok. A román irodalmi nyelv. Stílusfajták. A hazai románság nyelve. A család, az iskola, az egyház, a mass média szerepe a nyelv ápolásában és tanításában.	A neolatin nyelvek felsorolása, csoportosítása. Román nyelvterületek bemutatása (térképhasználattal). A Körös vidéki nyelvjárás és a két tájnyelvi változat (bihari és körös–marosi) jellemzőinek az elsajátítása; hasonlóságok és eltérések felismerése. A nyelv érték- és identitáshordozó szerepének a megismerése és megértése. Önálló véleményalkotás arról, hogy milyen helyet és szerepet tölt be a tájnyelv és az irodalmi nyelv a honi románság életében (a különböző generációk viszonyulása). Az autentikus szövegek ízének megtapasztalása, a bennük rejlő értékek felismerése. Tájékozottság irodalmi és nem irodalmi szövegekben. Érvelés: pl. „román nyelven a román nyelvről”, a család, az iskola és a különböző intézmények szerepéről.	*Idegen nyelvek:* nyelvrokonság: olasz, francia, spanyol. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; földrajz:* román nyelvterületek. *Román nyelv és irodalom:* világirodalom - ódák, értekezések a román nyelvről, a nyelv szerepéről és szépségéről; a hazai román alkotók művei a nyelvről, identitásról.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Neolatin nyelvek, nyelvrokonság, nyelvterület, nyelvjárás, stílusfajta, mass média.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**7. A vallások és az egyházak szerepe a románok kultúrájában**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A román nyelv latin eredete, román nyelvterületek, nyelvjárások, tájnyelv, irodalmi nyelv, hazai románság nyelve.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Általános műveltség szerzése a keresztény hit lényegéről; a keleti és nyugati kereszténység elkülönüléséről.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kereszténység, a keresztény egyház. A Nagy Egyházszakadás (1054). Ortodoxizmus, ortodox egyházak. Az ortodox templom építészeti stílusjegyei, freskókompozíciói, kegytárgyai, szentszövegei. A görög katolicizmus. A reformáció, a protestantizmus lényege. A hazai román baptista és pünkösdista közösségek mint a lélek, a román nyelv és kultúra ápolói.	A román, a magyar és az egyetemes történelemben szerzett vallástörténeti ismeretek rendszerezése. Két évezredet átívelő tér- és „időbeni utazás”: a főbb események megismerése ok-okozati kontextusban (keresztényüldözés; a kereszténység államvallássá válása, a Nagy Egyházszakadás; keleti kereszténység, nyugati kereszténység). Azoknak a felekezeteknek a megismerése, melyekhez a hazai románok tartoznak (ortodox, görög katolikus, (neo)protestáns). A görög katolicizmus lényegének megértése. Az alapvető dogmatikai, liturgiai és egyházfegyelmi eltérések felismerése a görögkeleti és a görög katolikus szertartás között. A protestantizmus szerepének megértése a kultúra fejlődésében, alátámasztása példákkal.	*Ének-zene:* egyházi énekek, kórusművek. *Vizuális kultúra:* építészet - katedrálisok, templomok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* helytörténet; görög katolikusok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kereszténység, keresztény egyház, egyházszakadás, keleti kultúrkör, nyugati kultúrkör, ortodoxizmus, katolicizmus, görög katolicizmus, dogma, liturgia, egyházfegyelem.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók legyenek képesek a földrajzi és történelmi térkép készségszintű használatára. Rendelkezzenek általános műveltséggel Románia természeti adottságairól, tájegységeiről, közigazgatási felosztásáról, lakosságának (etnikai) összetételéről, a különböző kultúrák kölcsönös egymásra hatásáról. Ismerjék a (specifikus) földrajzi jelképeket. Vállalkozzanak a nevezetesebb városok (települések), üdülőközpontok földrajzi, művelődéstörténeti „idegenforgalmi” szempontú bemutatására élőszavas és írásos közlésformában egyaránt (referátumok, élménybeszámolók, elektronikus és papíralapú levelek, PowerPoint

	prezentációk formájában). Rendelkezzenek átfogó tudásanyaggal a román nép és a hazai románság történetéből. Értsék a román, a magyar és az egyetemes történelem közötti összefüggéseket. Ismerjék a nagy történelmi személyiségeket, a sorsfordító eseményeket. Legyenek képesek (térképhasználattal) bemutatni a román nyelvterületeket, beleértve a saját nemzetiségük tájékait, nyelvjárásait. Jellemezzék a neves személyiségeket, és véleményezzék a cselekvési programjaikat, nemzetiségükhöz való viszonyulásukat. Rendelkezzenek alapvető nemzetiségi, jogi és állampolgári ismeretekkel.

11–12. évfolyam

III. A magyarországi románok népi kultúrája

A gimnázium 11. évfolyamának tananyaga – a román nemzeti kultúra kontextusába ágyazva – sokrétűen és sokszínűen mutatja be a hazai románok népi kultúráját, az elődök szokás- és hagyományvilágát, hitéletét, sorsfilozófiáját és lélekrajzát.

Komplex képet formál a hajdani faluról, a lakókörnyezetről, az alföldi típusú paraszthéz külső és belső jellegéről, bútorzatáról, díszítő tárgyairól (népi textíliák), a benne élő tradicionális típusú családról, annak népviseletéről, étkezési szokásairól, foglalkozásairól és mesterségeiről. Gazdagon tárja fel az átmeneti rítusokat és a hozzájuk fűződő folklóralkotásokat. Bevezeti a tanulókat a népi líra és epika, a népzene és néptáncművészet világába. Örökérvényű emberi üzenetet hoz a hajdani múltból a jelen (a jövő múltja) számára.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**1. A magyarországi románok népi kultúrája**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a román nép (és nemzetiség) történetéről, nyelvéről, neves személyiségeiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ősök tárgyi és szellemi kultúrájának egyre mélyebb megismerése. Annak megértése, hogy a népi kultúra értékrendszerében nem léteznek tartalom és küldetés nélküli cselekmények, rítusok, gesztusok, ezért a befogadónak készülnie kell a mögöttes jelek, jelrendszerek megfejtésére.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A paraszti közösségek. A tradicionális típusú család.	A hagyományos család felépítésének és rokoni kapcsolatrendszerének a megismerése.	*Román nyelv és irodalom:* lírai és epikus alkotások a szülőföldről, az ott élő emberek életéről, a paraszti házról és belső bútorzatáról. *Vizuális kultúra:* Tájképek a paraszti
Lakókörnyezet.	Minél élethűbb kép formálása a hajdani lakókörnyezetről, a zsúfolt lakóházú, keskeny és kanyargós utcájú településekről.	
Főbb tevékenységek, ősi mesterségek.	Az általános iskolában szerzett ismeretek további bővítése a	

	románok ősi mesterségeiről: a máramarosi fatemplomépítésről, a fazekasműhelyekről (Horezu, Obaba, Vama), valamint a magyarországi románok főbb tevékenységeiről: földművelés, állattenyésztés; len- és kendertermesztés; szövés-fonás művészete.	világról. Különböző régiók építkezési szokásai, stílusjegyei.
Lakóházak, gazdasági építmények. A lakóház belső elrendezése.	E régió hagyományait követő építkezési módok (falverés, nádtető) megismerése, ok-okozati összefüggések megértése. Ismerkedés a népi ízlésvilággal: a szobák belső elrendezése (diagonális, majd párhuzamos elhelyezés; festett minták a falon…).	
A bútorok.	A paraszti és a polgári bútor összevetése (anyag, geometriai formák, virágmotívumok), konklúziók levonása.	
Ruházkodás.	Románia különböző tájegységeinek és a magyarországi románok népviseletének összehasonlítása (hasonló és eltérő motívumok). A magyarok és a honi nemzetiségek hatásainak felismerése a hazai románok ruházatában (főleg a vegyes nemzetiségű falvakban). E kölcsönhatások bemutatása szóban és írásban, valamint PowerPoint prezentációval.	
A népi textíliák.	A szőtt és hímzett textíliák jellegzetes román elemeinek felismerése. A textíliák különböző funkciójának megismerése. A színvilág, a díszítő elemek és a geometriai motívumok jelképeinek megfejtése.	
Étkezési szokások, speciális ételek.	Önálló vélemény alkotása a hajdani és a mai ételekről és étkezési szokásokról.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Máramarosi fatemplom, építkezési mód, falverés, diagonális és párhuzamos elhelyezés, festett minta, két- és háromosztatú szoba, népi textília, geometriai motívumrendszer.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. Román szokások, hiedelmek és hagyományok**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A család mint társadalmi-gazdasági egység; a hazai románok lakókörnyezete, lakóházak jellegzetességei, bútorok, ruházkodás, étkezési szokások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Párhuzamok, kölcsönhatások felismerése a román és a magyar népszokásokban.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Naptári ünnepek és szokások. Szokásköltészet.	A téli, tavaszi, nyári, őszi ünnepkör szokástörténetének a megismerése, profán és szakrális jelképrendszerének a megfejtése.	*Művészetek; román nyelv és irodalom*: A születés a művészetekben (irodalom, képzőművészet, zene). A menyegző a művészetekben, népművészetben, irodalomban, zenében, képzőművészetben. A mulandóság (a halál) mint a művészetek alaptémája (román, magyar, egyetemes). Ünnepek megjelenítése lírai és epikai művekben.
Nevek, ragadványnevek.	A magyarországi románok neveinek, ragadványneveinek értelmezése, a „beszélő nevek” üzenetének megfejtése.	
Átmeneti rítusok.	Annak megértése, hogy minden átmenet egyensúlyvesztéssel jár, melynek visszaállításáért a család és a közösség is felelősséget vállal.	
Születés-(keresztelés). Születési szokások és népi alkotások. Hiedelmek, jövendőmondó és mágikus eljárások.	Bölcsődalok és szimbólumok értelmezése. A keresztelés jelentőségének a megértése. Szakrális rítusok és szimbólumok megfejtése. E népszokások komplex szerepének a megértése, a hozzájuk kapcsolódó szokások, rítusok és népi költemények értelmezése.	
Népi összejövetelek a lakodalom előtti időszakból. Az ünnep- és a vasárnapi táncház. Fonó. Lányszöktetés („fujitul”). Eljegyzés.	Annak megértése, hogy a lakodalom egy népi színjátszás, melynek jól kidolgozott forgatókönyve van. Egyre nagyobb mélységben és összefüggésekben a menyegzőhöz kapcsolódó	

A lakodalom szokásköre és költészete. Esküvő – menyegző Az esküvő mint szentség, a menyegző mint ceremónia. Az egyházi esküvő. Szokásátvétel, szokásvándorlás. Lakodalom utáni összejövetelek „Verjelul”.	szokások, rituális cselekmények, vallásos-mágikus alkotások, teátrális mutatványok, maszkos alakoskodások megismerése. A tradicionális lírai és epikai alkotások befogadása, kezdve a szerelmi tárgyú dalrepertoártól a vidám tonalitású kurjantásokon át az elégikus hangvételű menyasszonysiratókig, a vendéghívogató rigmusoktól a különböző áldásszövegekig. Az egyházi esküvő szakrális jelképrendszerének megfejtése. A szokások kölcsönhatásának megértése.	
Halál – temetés. A halottsiratás a népek ősi szokása.	Az elváláshoz kötődő cselekmények, rítusok és hiedelmek. Ismerkedés a temetési szertartás ősi jelképrendszerével. A halottsirató, -búcsúztató versek értelmezése (pl. Hora mortului).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hiedelem, jövendőmondó eljárás, ősi szimbólum.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**3. Népköltészet**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Naptári ünnepek és szokások; az átmeneti rítusok: születés (keresztelés), esküvő-menyegző; halál-temetés; ősi szimbólumok, jellegzetes hazai román alkotások, népi hiedelmek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népi költemények etikai és esztétikai üzenetének, téma- és formavilágának megértése. A konfliktuskezelési képesség fejlesztése. Az előadói készség fejlesztése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A folklór mint hagyomány- és szokásköltészet. Az agrárszokások költészete: az aratódalok.	A magyarországi románok hagyomány- és szokásköltészetének értelmezése a nemzeti kultúra kontextusában. A vándorló szokásmotívumok felismerése a vegyes nemzetiségű településeken.	*Vizuális kultúra:* agrárszokások megjelenítése.
Karácsonyi énekek: vallásos és világi témájú kolindák. Lakodalmi költészet.	A vallásos és világi témájú kolindák téma- és formavilágának komplex	*Román nyelv és irodalom:* a karácsony a lírai és epikai

	elemzése (jelképrendszerek megfejtése).	alkotásokban.
A népgyógyászat költészete: mágikus énekek, ráolvasások.	Önálló vélemény formálása a népi gyógyászatról, a tudományos alapú gyógyításról és a természetgyógyászatról.	
Tanköltemények. Népi epika. Népmesék. A hazai román mesemondók. A mesemondás kedvelt közege, színhelye. Mesemondás a múltban és napjainkban. Népi legendák. Hazai román legendák (Bologu betyár legendája, Legenda Părădaicaról). A növény- és madárvilág. Népi líra. Népi színjátszás.	Román szólások és közmondások bölcsességeinek a megértése. Hazai román néprajzgyűjtők (pl. Hoczopán Sándor) munkásságának bemutatása. Különböző mesetípusok ismerete (tündérmese, csalimese, tanmese). Az egyetemes, nemzeti és helyi motívumok felismerése Vasile Gurzău, Teodor Simonca, Mihai Purdi meséiben. A mesék etikai és esztétikai üzenetének megértése, téma- és formavilágának értelmezése. Szereplők jellemzése (pro és kontra érvekkel). Mesék színpadi megjelenítése. Történelmi és földrajzi legendák (Bukarest, Moldova alapításáról…) többletjelentéseinek megfejtése. Érdeklődés a növények, állatok madarak legendái iránt (a napraforgó legendája, a fecskemadár legendája). Szerelmi tárgyú népi költemények értelmezése. A paraszti karneválok, népi színjátékok (turkajárás, maszkos alakoskodások, misztériumjátékok, betlehemezés) mögöttes jelentésének megértése.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* mesefilm, rajzfilm.
Népzene. Néptánc – művészet.	Népzenei darabok (bölcsődal, szerelmi dal, ballada, sirató ének, hóra) előadása. Bihari táncok jellemzése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi epika, vándormotívum, többletjelentés.	

Tudományok – művészetek – nyelv

A 12. évfolyamos tanulók már rendelkeznek olyan földrajzi, történelmi, etnológiai és nyelvi ismeretekkel, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy „átutazzanak” nemcsak a különböző tudományágakon, hanem a tudományok és a művészetek között is. A végzős évfolyam népismereti tananyaga földrajzi, történelmi, vallástörténeti, művészeti és nyelvi ismeretek egyidejű közvetítésére vállalkozik, miközben tér- és időbeli utazásra invitálja a befogadót. Ez a tananyag elvezeti a tanulót a román színház, zene, filmművészet, valamint a tudományok, a technika és a sport világába is.

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**1. Művészetek**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Az agrárszokások és az átmeneti rítusok költészete, vallásos és világi témájú kolindák; mágikus énekek, tanköltemények, népmesék, mesemondás művészetébe.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudományok és művészetek közötti „átjárás” képességének a fejlesztése. A térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tudományok – művészetek. Románia különböző tájegységei és kultúrtörténeti nevezetességei. A havasalföldi kolostorok. Építészeti stílusok: bizánci, brâncoveanu, argeși stílus. Történelmi alakok. A moldvai kolostorok. A moldvai festészet stílusjegyei. A „moldvai stílus”, a „voroneți kék”. A XVIII. század építészete és képzőművészete. A brâncoveanu stílus. A XIX. és XX. századi román építészet, képzőművészet: C. Brâncuși szoborcsoportjai.	Az építészeti stílusok közötti hasonlóságok és eltérések felismerése. Ok-okozati összefüggések megértése. Gondolatok, vélemények kifejtése C. Brâncuși helyéről a nemzeti és az egyetemes művészettörténetben.	*Földrajz:* az Olt völgye. *Román nyelv és irodalom*: az Olt folyó legendája; Geo Bogza: Cartea Oltului, O. Goga: Oltul; Ady E.: Dunának, Oltnak egy a hangja, I.°Minulescu: Pe malul Oltului. Mănăstire Argeșului (népballada), Bolintineanu: Umbra lui Mircea la Cozia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bizánci, brâncoveanu, argesi stílus, „moldvai stílus”, „voroneți kék”, neoklasszikus, román nemzeti stílus.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**2. A magyarországi románok képzőművészete**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Tudomány és művészeti ágak összekapcsolása; Románia kultúrtörténeti nevezetességei; építészeti stílus.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hazai román képzőművészek téma- és formavilágának megismerése, alkotások elemzése. A kritikai gondolkodás, az esztétikai tudatosság fejlesztése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hazai román származású képzőművészek: Kohán György, Koszta Rozália, Oroján István. A hazai románok életmódjának, népviseletének, foglalkozásainak ábrázolása a három gyulai képzőművész festményeiben, grafikáiban…	Annak felismerése, hogy a három festőművész az azonos élményvilágot (szülőföld, gyökerek, hozzátartozók élete) más és más szín- és formanyelvvel jeleníti meg. A figuratív és nonfiguratív, a realisztikus és absztraháló formanyelv közötti különbség feltárása. Műértelmezés kritikus látásmóddal. Önálló vélemény kifejezése. A koháni, a kosztai és az orojáni út áttekintése: az életutak (pályarajzok követése) a rusztikus világ és a gyulai miliő ábrázolásától a nagy „fauszti” kérdéseken át a sommázás végső fázisáig.	*Román nyelv és irodalom: Gaál Áron*: Kohán György emlékének.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Élményvilág, szín- és formanyelv, figuratív, nonfiguratív, absztrakt.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**3. Színház, zene, filmművészet, tudomány**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Hazai román képzőművészek élményvilága, formanyelve.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása a román színház, zene és filmművészet világában.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Színháztörténeti alapismeretek. Európai és világhírű román származású színészek, rendezők, dramaturgok.	Átfogó ismeretek elsajátítása a román színház státuszáról a nemzeti és az európai kultúra kontextusában.	*Román nyelv és irodalom:* dramaturgia (pl. *Ionesco* abszurd színháza). *Vizuális kultúra*: irodalom – zene – film (pl. *Shakespeare* Rómeó és Júlia, *Zeffirelli* filmje, zenei
Zene.	Tájékozottság az európai és világhírű zeneszerzőkkel, karmesterekkel, operaénekesekkel kapcsolatban. Történelmi – irodalmi – zenei ismeretek összekapcsolása.	

Filmművészet.	A filmművészet nagyjainak (román színészek, rendezők) a megismerése. Néhány díjazott film (nemzeti és nemzetközi szinten) megtekintése és értelmezése.	aláfestés); tudósok portréi.
Technika. Repüléstudomány. Sport.	Annak tudatosítása, hogy neves román személyiségek írták be a nevüket a repülés történetébe. Világ-élvonalbeli sportolók, mintaképek felsorolása, velük kapcsolatos referátumok készítése szóban és írásban, PowerPoint prezentációval.	
Neves tudósok a tudományok szolgálatában.	A különböző tudományok (matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, történelem, filozófia, pszichológia, nyelvészet) neves tudósainak a felsorolása, jelentősebb kutatásaiknak rövid összegzése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Integrált ismeretek, „művészeti utazás”, mintakép, színháztörténet, pozitív modell.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók tudjanak tájékozódni a paraszti világ belső rendszerében. Ismerjék a jelentősebb naptári ünnepeknek (téli, tavaszi, nyári, őszi) a szokásvilágát és költészetét. Értsék az átmeneti rítusoknak a jelentőségét az ember életében, és legyenek képesek azok szakrális és profán jelképrendszerének a megfejtésére. Az emberi élet fordulóinak a bemutatásakor tekintsenek ki a művészetekre (irodalomra, képzőművészetre, zenére). Ismerjék a magyarországi románok jellegzetes folklóralkotásait, és legyenek képesek azok téma- és formavilágának komplex elemzésére. Keressenek párhuzamokat a román és a magyar szokások, cselekmények, rítusok között. Tájékozódjanak a népi líra, epika és dráma világában, és ismerjék fel a sorsfilozófiai üzenetét, jelképrendszerét. A tanulók hozzanak példákat a tudományok és a művészetek közötti összefüggésekre. Diakronikus és szinkronikus látásmóddal integrálják és rendszerezzék ismereteiket. Elevenítsenek fel történelmi eseményeket az irodalom, a festészet és a zene művészeti kódjain. A társművészetek közötti összefüggéseket a stílusirányzatok aspektusából is figyeljék meg, és minél mélyebb látásmóddal kövessék a modernizmust a művészetekben. Szóbeli feleletek, referátumok, írásbeli dolgozatok formájában

	bizonyítsák be az általános műveltségüket a művészetekben (építészet, festészet, zene). Legyenek képesek szóban és írásban megnyilatkozni olyan kulturális és tudományos felfedezésekről, amelyek európai és egyetemes értékűek. Kamatoztassák a román tudomány és technikával, sporttal kapcsolatos tudásukat a vetélkedőkön is. Legyenek képesek irodalmi és nem irodalmi szövegek helyes értelmezésére. Rendelkezzenek általános műveltséggel a földrajz, a történelem, az etnológia, filozófia és művészetek tárgyköréből és ugyanakkor mindazokkal a kompetenciákkal, beszéd- és íráskultúrával, logikai és kritikus látásmóddal, kreativitással, amelyek a kiforrott személyiség, a „meglett ember” tulajdonságait testesítik meg. A „jót s jól” hitvallásával, fejlett identitástudattal és európai gondolkodással végezzenek értékmentő, -teremtő és értékközvetítő tevékenységet.

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

A hazai román nemzetiségi nyelvoktató (hagyományos és bővített) iskolák alsó tagozatán a román nyelv és irodalom tantárgy legfőbb célja a kisiskolások román nyelvi szókincsének megalapozása, olyan nyelv(tan)i ismeretek átadása, képességek és készségek fejlesztése, amelyek alkalmassá teszik őket a hallás utáni beszédértésre, az önálló szövegalkotásra, értő olvasásra és olvasható írásra. Nagy hangsúlyt helyezünk a pozitív nyelvi attitűdök és a beszédbátorság kialakítására dialogikus és többszereplős beszédhelyzetekben egyaránt, valamint a nyelv iránti érdeklődés felkeltésére.

Nyelvoktató iskolák főleg a határ menti, asszimiláltabb településeken működnek, ezért a román nyelv ismerete egyrészt a gyökerekhez való ragaszkodás jelképe, másrészt ebben a régióban egy jól hasznosítható eszköz, hiszen a határon átnyúló gazdasági, kulturális, turisztikai kapcsolatrendszer egyre élénkebb és szerteágazóbb. Az iskola megalapozza mindazokat a tudástartalmakat és kompetenciákat, amelyek magukban hordozzák a nyelvi továbbépítkezés, a gyakorlati életben hasznosítható nyelvtudás megszerzésének lehetőségét.

Mivel a nyelvoktató iskolába beiratkozó kisgyermekek alig, vagy egyáltalán nem rendelkeznek román nyelvtudással, a román nyelv és irodalom tantárgy kerettanterve mindkét oktatási formában – a bővített esetében minden részterületen mélyrehatóbban – olyan nyelvi kompetenciák fejlesztését szorgalmazza, melyek által a tanulók képesek lesznek önálló beszédkezdeményezésre, életkoruknak megfelelő olvasmányélmények és kulturális értékek befogadására.

A nyelvi kompetenciák fejlesztésén túl nagy hangsúlyt helyezünk arra is, hogy a gyermekek ízelítőt kapjanak az irodalmi alkotások rejtelmekkel teli világából. Ugyanakkor papíralapú és elektronikus formájú funkcionális szövegek alkotására is motiváljuk a tanulókat.

A kerettanterv alapelve, célrendszere a komplex személyiségfejlesztés, az életkornak megfelelő ismeretekkel, íráskultúrával, különböző kompetenciákkal, etikai és esztétikai érzékkel rendelkező individuum nevelése és oktatása. Pedagógiai elve, hogy oldott légkörben, motivált nyelvi környezetben, diákbarát taneszközökkel, játékos és interaktív módon gyarapítsa a gyermek (nyelv)tudását, és fejlessze különböző képességeit, készségeit, formálja nyelv-, irodalom-és életszemléletét. Önálló gondolkodásra, véleményformálásra, vitatkozási kultúrára tanítja.

Célja az, hogy kíváncsi és érdeklődő befogadóvá formálja a tanulót, valamint fogékonnyá a szépre és a jóra, mindarra, ami nemesíti a lelkét és a szellemét.

1–2. évfolyam

A nyelvoktató iskolák első évfolyamában a kerettanterv a hallás utáni beszédértés képességének fejlesztésére, és a mindennapi kommunikációs folyamatban előforduló életszerű kifejezések, utasítások, köszönési formák, megszólítások elsajátíttatására teszi a hangsúlyt. A beszédértés és a beszédkészség fejlesztését szolgálják mindazok a tantárgyi interaktív nyelvleckék, amelyek a leggyakoribb társalgási témákhoz (köszönés, bemutatkozás, család, iskola, szabadidő, vásárlás, orvosnál, postán…) kapcsolódnak.

Fontos, hogy a tanító és a tanuló (tanulópárok, csoporttársak, osztálytársak) szorongásmentes, motiváló közegben dolgozzanak, élve az IKT-eszközök nyújtotta segítséggel is. A differenciált feladatok, a nyelvi gátlásokat oldó, és a beszédbátorságot

generáló nyelvi módszerek nélkülözhetetlenek a tanítási-tanulási folyamatban. A nyelvi szókincs megalapozásának időszakában nagy hangsúlyt helyezünk a román nyelv specifikus hangjainak a kiejtésére és a hangsúlyozás technikáinak a megismerésére, a harmonikus mondatdallamra.

A hallott mondókák, rigmusok, versecskék és más művészi produktumok, valamint a dramatikus népszokások is fejlesztik a tanulók szókincsét és szépérzékét.

A második évfolyam legbonyolultabb feladata az olvasásértés és íráskészség előkészítése, a szövegértés és -alkotás technikáinak megtanítása, annak ellenére, hogy a gyermekek már rendelkeznek bizonyos ismeretekkel, tapasztalatokkal a magyar nyelvű írás és olvasás területéről.

A kerettanterv szorgalmazza a fokozatosság elvére épülő írástechnikák átadásának és gyakoroltatásának módszertanát. A román nyelvű szövegek másolásakor, később alkotásakor egyre lendületesebb írástempóra kell szert tenniük a kisiskolásoknak. Mindezekkel egyetemben a kerettanterv a román kommunikációs kultúra megalapozására, a szép és rendezett írás igényének a kialakítására motivál.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédértés</td><td>Órakeret
60 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Iskolaérettség.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
Beszédértési képesség fejlesztése. A mindennapi kommunikációs folyamatban előforduló életszerű kifejezések: utasítások, köszönések, köszöntések lényegének megértése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
A mindennapi és a szépirodalmi szövegek (legendák, mondókák) megértése hallás után.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td><td></td></tr>
<tr><td>H:
A beszédhallás és beszédértés fejlesztése.
A helyes és helytelen formák megkülönböztetése. A tanuló személyére, családjára, otthonára, iskolájára, lakókörnyezetére vonatkozó egyszerűbb közlések megértése, az azokra történő visszajelzés. Hallásgyakorlatok. Új szavak felismerése különböző szituációkban. Rövid párbeszédek megfigyelése, és az azokban való közreműködés. Mondókák, rigmusok, altatódalok meghallgatása. Beszélgetésre ösztönző gyakorlatok.</td><td>H:
A tanuló képes
– önmagára, családjára és a közvetlen környezetére vonatkozó, gyakori használatú szavakat megérteni, ha lassan és érthetően ejtik ki;
– megjegyezni a sokszor hallott kifejezéseket és egyszerű mondatokat, melyek a mindennapi élet szükségleteivel kapcsolatosak;
– az élő kontextusban hallott és az IKT-eszközökkel közvetített rövid mondókák, rigmusok, altatódalok tartalmi lényegének</td><td>Magyar nyelv és irodalom: beszédértés.

Informatika: interaktív leckék.

Román népismeret: tájnyelvi szövegek.</td><td></td></tr>
</table>

Nyelvhelyességi játékok (pl. a helyes egyeztetés).	megértésére, ha van ideje feldolgozni a hallottakat.	
B: A beszéd megértésének gyakorlása, különböző helyzetekben, hallás, látás után, szövegkörnyezetben, változatos szituációkban. Felismerési és azonosítási gyakorlatok a szóbeli közlés tartalmi jellege szerint. Párbeszédek megfigyelése és az azokban való közreműködés. Aktív részvétel nyelvhelyességi játékokban. Élőben hallott vagy IKT-eszközökkel prezentált, CD-re rögzített versecskék, dalocskák meghallgatása. Román nemzetiségi műsorok meghallgatása, megtekintése.	B: A tanuló képes – ismert társalgási témákon belül, a lassan és érthetően elmondott rövidebb szövegek lényegének megértésére; – a gyakori használatú *kérdések*, *utasítások*, *nevek*, *számok*, *időpontok* megértésére; – ismeretlen szavak megértésére szövegösszefüggés alapján; – élő kontextusban hallott, vagy CD-re rögzített rövidebb legendák, mondák lényegének befogadására; – médiában gyakran előforduló kulcsszavak, szófordulatok megértésére.	*Vizuális kultúra:* rádió- és tv-műsorok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szóbeli szöveg, beszédértés, hallott szöveg (hangsúly, hanglejtés, hangerő), beszédhallás, közlés, nyelvhelyességi játék, testbeszéd, csoportos munka.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: Beszédkészség fejlesztése. A tanuló merjen román nyelven megszólalni, az egyszerű utasításokra szóban reagálni.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Néhány mondatos szöveg alkotása a gyakori társalgási témákban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Témakörök: *az én világom, család, ház, iskola, mindennapi tevékenységek, időjárás, ünnepek.* Helyes kiejtéssel kapcsolatos gyakorlatok. A román nyelvre jellemző „*ă*”, „*â*” hangok, valamint	H: A tanuló képes – kiejteni a tanult „*ă*”, „*â*”, „*î*” hangokat, a *diftongusokat* (*oa)* és *triftongusokat* (*aeu*); – részt venni a csoportos kiejtési és hangsúlyozási gyakorlatokban és	*Vizuális kultúra:* beszéd és kép, illusztráció. *Informatika:* interaktív nyelvleckék. *Román népismeret:*

diftongusok és *triftongusok* helyes kiejtésének gyakorlása. Az „*oa*”, „*ea*” kettőshangzók tiszta kiejtése (gyakorlás). Csoportos kiejtési gyakorlatok. Játékok (*páros játékok, szituációs játékok*). Köszönés és visszaköszönés találkozáskor és búcsúzáskor. Bemutatkozás (*Mă numesc..., Pe mine mă cheamă..., Eu sunt...*). Információ adása és kérése (*Vă rog, te rog, unde este? Ce face?*). Mindezek gyakorlása szituációs játékokban. Köznapi tevékenységek kifejezése jelen időben (*învăţ, citesc, mănânc*). Személyek, tárgyak leírása (*bun, rău, frumos, urât...*). Óhaj kifejezése (*doresc, aş dori*). Rövid szövegalkotási gyakorlatok: kérdés-és válaszadás a tárgyalt témakörökben. A beszéd összekapcsolása mozgással. Gondolatok egyszerű közlése testbeszéddel.	játékokban; – néhány szóban, egyszerűbb mondatokban értelmesen reagálni a hozzá intézett kérdésekre; – adekvát módon alkalmazni a tanult *köszönési* és *bemutatkozási* formákat; – néhány köznapi tevékenység felsorolására (jelen időben), valamint az őt közvetlenül körbevevő tárgyak jelölésére; – bekapcsolódni néhány tő-, illetve bővített mondatos dialógusba a tanult témakörökben; – *5-6 mondóka, 4-5 szólás és közmondás megtanulására hallás alapján.*	tájnyelvi kifejezések, megszólítások, köszönések.
B: Beszédhangok helyes kiejtésének gyakorlása. A román nyelvre jellemző „*ă*”, „*â*” hangok, valamint *diftongusok* és *triftongusok* helyes kiejtésének gyakorlása. Közlést kifejező mondatok szerkesztése. A hallott szöveg elmesélése néhány összefüggő mondatban (kellő gondolkodási időkeretek között). Részvétel *párbeszédes* beszédhelyzetben tanítóval, tanulótárssal, csoporttárssal, osztálytárssal. A beszédhelyzethez és a beszélgető partnerhez igazodó kifejezésmód. Részvétel a gyermek színjátszó	A tanuló képes – kiejteni az „*ă*”, „*â*” hangokat, *diftongusokat* és *triftongusokat*; – egyszerűbb közlésformák megfogalmazásával bekapcsolódni *többszereplős* beszélgetésbe; – a tanítókat, rokonokat, diáktársakat helyesen megszólítani; – szóbeli közlését *testbeszéddel* is megerősíteni; – csoportmunkában a társaival együttműködni; – a kívülről megtanult vers, prózarészlet visszaadására; – 10-12 *mondóka*, 4-5 *szólás* és *közmondás* megtanulására	*Dráma és tánc:* beszéd és mozgás összekapcsolása, gyermek színjátszó kör.

kör előadásaiban.	hallás alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédkészség, szóbeli szöveg, kiejtés, magánhangzó, mássalhangzó, diftongus, triftongus, szituációs játék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés 1. Az olvasástanulás előkészítése**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS ÉS BŐVÍTETT NYYELVOKTATÓ FORMA: Román nyelvű szövegek olvasásának előkészítése *mindkét oktatási formában*.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H–B: Képolvasás. A román ábécé elsajátítása a fokozatosság elvével. A magyar ábécé hangjaival azonos román hangok gyakorlása. A román ábécé specifikus hangjainak (betűinek), hangcsoportjainak (betűcsoportjainak) pontos olvasása, kiejtése. A hang és a betű összefüggéseinek felismerése. Kis- és nagybetűk írott és nyomtatott formáját felismerő és megkülönböztető gyakorlatok. Szótagok felismerése, szótagoló olvasás gyakorlása. A tanult betűk összeolvasása.	**H–B**: A tanuló képes – a magyar és a román hangok megkülönböztetésére; – felismerni a román specifikus hangokat (betűket), a diftongusokat, triftongusokat; – a hang és kép összekapcsolására; – helyes szótagolásra, a helyesírási szabályok gyakorlati alkalmazására; – a tanult betűk összekapcsolására; – egyedül is gyakorolni a szótagoló olvasást.	*Vizuális kultúra:* képolvasás, betűminták.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cím, szöveg, bekezdés, mondat, szó, szótag, hang (betű).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés 2. Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS ÉS BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: A dekódolási képesség kialakítása *mindkét oktatási formában.*	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H–B: Néhány betűből álló szavak	**H–B**: A tanuló	*Vizuális kultúra:* betű- és szótagminta.

szótagolás nélküli összeolvasása. A betű-összeolvasási képesség fejlesztése gyakorlással. Ritmusvariációk, tempóváltások. A hangos és néma olvasási készség fokozatos fejlesztése. Szavak, szószerkezetek, mondatok, rövidebb szövegek olvasása. A hangos és néma olvasási készség fokozatos fejlesztése. Olvasmánnyal kapcsolatos ismeretek: szerző, költő, prózaíró, olvasó, cím, szöveg, bekezdés. A mondatvégi írásjelek figyelembevétele.	– ismeri a román ábécé nyomtatott kis- és nagybetűit; – felismeri és helyesen ejti ki az „*ă*”, „*â*” hangokat, a *diftongusokat* (*au, ou*) és a *triftongusokat* (*eau*); – betű-összeolvasási képességei megfelelőek; – biztonsággal olvas: szavakat, szószerkezeteket, mondatokat; – olvasási készségét folyamatosan fejleszti; – használni tudja az iskolai könyvtárat; – tud egyszerűbb szövegeket olvasni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, írásjel, diftongus, triftongus, szószerkezet, mondat, bekezdés, szöveg, cím, szerző, író, olvasó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés 3. Szövegértő olvasás, olvasmányélmény**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS ÉS BŐVÍTETT OKTATÁSI FORMA: A szövegértő olvasás képességének fokozatos fejlesztése, különböző szövegtípusok ismertetése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: A *hangos* és *néma* olvasási technikák készségszintű elsajátíttatása. A három érzékterület összekapcsolása (*látás*, *érzékelés*, *hallás*). Olvasmányok alapvető információinak kigyűjtése, kiemelése. Az olvasottak tartalmának és címének összefüggése. Szereplők felismerése *elbeszélő* szöveg alapján. *Népköltészeti alkotások*: mondókák, szólások és közmondások megismerése az alábbi alkotók műveiből:	H: A tanuló – képes a mindennapok konkrét szükségleteivel kapcsolatos szövegben megérteni az egyszerűbb közléseket; – képes megérteni a *szöveg üzenete* és az *illusztrációk* közötti összefüggéseket; – a tanító irányításával képes figyelni a szöveg szegmentumaira (*tér, idő, főszereplő, ok-okozati összefüggések*); – rendelkezik a szereplő jellemzéséhez szükséges	*Vizuális kultúra:* kép és szöveg. *Informatika:* információk böngészése. *Magyar nyelv és irodalom:* szövegek olvasása.

Emil Gârleanu, Elena Dragoş, Elena Farago, Otilia Cazimir, Victor Sivetidis. Hazai román szerzők alkotásaiból: Mesemondóink világa: *Vasile Gurzău és Mihai Purdi*. Mesetípus, mesehős. Hazai román költők: *Lucia Borza, Ana Crişan* verseiből. Részvétel dramatikus népszokásokban.	szókinccsel; – igyekszik a mondatvégi írásjeleknek megfelelő hanglejtéssel olvasni; – *könyvtárhasználattal* kapcsolatos alapismeretei az életkorának megfelelőek; – ismer 2-3 népmesét, 5-6 mondókát, 2-3 legendát; – megérti a tanult versek szövegeinek a lényegét; – memoriterek: 5-6 költemény előadására; – szókincsének megfelelően mondja el az olvasott mesék tartalmi lényegét; – felismeri a pozitív és a negatív szereplők közötti különbséget; – a szereplők jellemzésére (*jó, rossz, bátor, gyáva…*); – a szerepének megfelelő szöveg megtanulására és előadására; – közléseiben nagyjából megfelelően alkalmazza a szó- és mondathangsúlyt.	
B: Minden részterületen további 4-6 szabadon választott alkotás értelmezése.	B: A tanuló képes a szabadon választott és közösen tárgyalt alkotások üzenetének megértésére. Memoriterek: +3-4 alkotás megtanulása.	*Ének-zene:* zeneszöveg és kotta olvasása. *Dráma és tánc:* szöveg és mozgás összekapcsolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érzékterület, főszereplő, mellékszereplő, olvasási technika, olvasmány, tartalom, cím, tér, idő, főszereplő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség 1. Az írás előkészítése**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA*:* Íráskészség megalapozása a jelrendszer megtanításával. A magyar és a román ábécé közötti különbségek felismertetése. A helyes testtartás, tolltartás és betűformálás készségének fejlesztése.
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Képesség- és készségfejlesztés: néhány mondatos szöveg megformálása.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Ismerkedés a román magánhangzókkal és mássalhangzókkal. A román ábécé betűinek megtanulása. A magyarral azonos és a magyartól eltérő betűk megismerése és azok szétválogatása. Helyes írástechnikák kialakítása (*szem, kéz koordinációja*). Betűformák (*kis- és nagybetűk, írott és nyomtatott formák*). Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok írása. Íráskészség, fejlesztő gyakorlatok.	H: A tanuló – ismeri a román ábécét, és képes annak betűhű lejegyzésére; – képes megkülönböztetni a magyar és a román betűket; – helyesen kerekíti, formázza és megfelelően köti össze a betűket; – minták alapján pontosan másol; – írástempója, kézcsúsztatása, betűformálása a korosztályának megfelelő; – képes szavak, tőmondatok írására tollbamondás alapján és emlékezetből; – füzetvezetése igényes (tintafolt és szamárfül nélküli).	*Vizuális kultúra:* betűminták.
B: Írás diktálás után.	A tanuló képes rövidebb szövegek leírására tollbamondás alapján emlékezetből.	*Testnevelés és sport:* kéz- és ujjmozgás, mozgáskoordináció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Testtartás, koordináció, betűformálás, írástempó, kézcsúsztatás, vonalvezetés, íráskép, jelrendszer.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség 2. Az eszközszintű írás, szövegalkotás**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A szép, olvasható, rendezett írás igényének kialakítása sok-sok gyakorlással. Az íráskészség továbbfejlesztése helyesírási szabályok elsajátíttatásával.
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: A tanult helyesírási szabályok egyre pontosabb használata a szövegalkotásban.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: *Helyesírási ismeretek* megalapozása. A román nyelv szabályainak megismerése és gyakorlati alkalmazása. Szótagolási szabályok ismerete. Ismert szavak, kifejezések helyesírása, másolása kevés hibával, lassú tempóban. A helyes szótagolás gyakorlása, szerkesztési alapismeretek; *papíralapú és elektronikus* közlésformák. Önálló szóalkotás, mondatalkotás. Helyesírási szabályzat és szótár használata. Egyéni szótárfüzet vezetése.	H: A tanuló – kezdetben figyelmesen másol, majd az ismerős témakörökben szótár segítségével egyszerű, rövid közléseket fogalmaz meg; – képes *írásbeli interakcióra*, a kapcsolatait ápoló egyszerű szövegek megírására: *e-mail, üdvözlet*; – *írástechnikája* és *-tempója* korosztályának megfelelő; – a mondatok modalitásának (*kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó, felszólító*) megfelelő központozást használ; – képes a tanult helyesírási szabályok gyakorlati alkalmazására; – ismeri a román DOOM-ot, és az életkori sajátosságainak megfelelően használja.	*Vizuális kultúra:* szótagolási minták. *Informatika:* internet – e-mail, üdvözlet; elektronikus szótár használata. *Magyar nyelv és irodalom:* a román és a magyar nyelv összevetése (hangok, szavak, szószerkezetek).
B: A helyesírási szabályok alkalmazása rövid és összefüggő szövegek formálásakor. A *vázlatkészítés* szempontjainak megismerése és gyakorlása tanári segítséggel. *Kétnyelvű szótár használata*.	B: A tanuló – képes a személyére és a mindennapi dolgokra, kapcsolatokra vonatkozó adatokat röviden és egyszerűen írásban megfogalmazni; – szótár segítségével *feljegyzéseket* készít; – a gyakori szófordulatokat	*Informatika:* egyszerű funkcionális szövegek.

	ritka kivétellel helyesen írja le.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írástechnika, papíralapú közlésforma, elektronikus közlésforma, margó, elválasztás, szótag, szabály, helyesírási, kiejtési és morfológiai szótár.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló rendelkezzen az életkorának megfelelő alapismeretekkel, a *beszédértés, beszédkészség, olvasásértés* és *íráskészség* területén. Értse a *mindennapi társalgási helyzetekhez, családjához*, közvetlen *környezetéhez* kapcsolódó szavakat, szófordulatokat, egyszerűbb mondatokat. Legyen képes a rövid, életszerű *közlések, utasítások és kérdések* megértésére. Rendelkezzen olyan szókészlettel, amely alkalmassá teszi arra, hogy egyszerű nyelvtani szerkezetekkel válaszoljon a kérdésekre, és alapvető információkat adjon magáról és közvetlen környezetéről. Tudjon *bemutatkozni*, és néhány mondatban az *élményeiről beszélni*. Törekedjen a *helyes egyeztetésre*. Legyen képes a folyamatos olvasásra, hangosan és némán egyaránt. Értse a néhány mondatos, mindennapi szövegek lényegét, és a tanult versecskék, mesék üzenetét. Írjon olvasható, szép betűkkel. Törekedjen mondanivalójának logikus, összefüggő elrendezésére, a tanult *helyesírási szabályok* betartására. Legyen motivált beszéd- és íráskultúrájának fejlesztésére, olvasmányélményeinek feldolgozására. BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló legyen motivált arra, hogy mind a négy területen fejlessze tudását, készségeit. Értse a hallott, különböző típusú szövegek lényegét. Válaszoljon adekvátan, megfelelő szókinccsel és testbeszéddel. Olvasson gördülékenyen, és emelje ki az olvasmány lényegét. Legyen képes egyszerű szövegek alkotására (*üdvözlet, e-mail…*).

3–4. évfolyam

Hazai román nyelvoktató iskoláink alsó tagozatának 3–4. évfolyamaiban folytatódik mind a négy terület (*beszédértés*, *beszédkészség*, *olvasás*, *írás*) fokozatos fejlesztése, a tanuló szókincsének tudatos gyarapítása újabb és újabb társalgási témák bevezetésével, új szellemi produktumok (mondókák, versek, legendák) megismerésével, szinonimák, antonimák, új szófordulatok használatával.

A kerettanterv kellően fókuszál mindazoknak a kompetenciáknak a fejlesztésére, amelyek alkalmassá teszik a kisdiákot az önálló kommunikációra (főleg a tanult témakörökben), különböző tudástartalmak befogadására, alapműveltségének megszerzésére.

A kisiskolás az évek során (a 3–4. évfolyam végére) képessé válik gyakori témájú, rövid lélegzetű, élőszavas és írásos szövegek alkotására, beszélgetés kezdeményezésére és folytatására. A korosztályának megfelelő olvasmányokban megérti a mélyebb igazságokat, megérzi a lírai költemények hangulatát.

A tanult népköltészeti alkotások (népdalok, mondókák, mesék) és műalkotások (lírai költemények, elbeszélések, állatmesék) fejlesztik a kisiskolás szókincsét, konfliktus-felismerési és konfliktuskezelési érzékét, valamint az elvonatkoztató képességét is.

A tanító feladata többek között az is, hogy tanítsa meg tanítványát önállóan tanulni, anyagot gyűjteni, szelektálni, rendszerezni és feldolgozni, kezdetben az ő segítségével, majd egyre önállóbban. Meg kell tanítania a rendeltetésszerű könyvtár- és internethasználatra, és tudatosítania benne a könyv, az olvasás fontosságát a személyiség sokoldalú fejlesztésében, a jó ízlés és helyes ítéletalkotás formálásában.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédértés</td><td>Órakeret
80 óra</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Előzetes tudás</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A tanuló érti a mindennapi társalgási helyzetekhez, családjához, közvetlen környezetéhez kapcsolódó szavakat, szófordulatokat, egyszerűbb mondatokat (köszönés, bemutatkozás, kérdezés…).</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
Egyirányú (tömegkommunikációs) szövegek lényegének megértése.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A tanuló beszédértési képességének további fejlesztése. A verbális és nonverbális jelrendszer üzenetének egyre könnyebb megfejtése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
Beszédértés változó élethelyzetekben és többszereplős szituációkban.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>H:
Beszédértési feladatok:
a hallás utáni információk egyre helyesebb és gyorsabb értelmezése.
A beszélő testbeszédének (mimikájának, kézmozdulatainak, hangerejének, mondatdallamának) megfigyelése az információ megértése érdekében.
Alkalmazkodás a beszélgetőtárshoz.
Kellő figyelem a beszélgetőpartnerre.
Felkészülés a tömegkommunikáció egyirányú üzenetközlésének a befogadására.
A román nemzetiségi rádió-és tv-műsorok figyelemmel kísérése, egy-egy gyakori használatú szófordulat</td><td>H:
A tanuló
– képes a mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szavak, szófordulatok, mondatok, dialógusok megértésére;
– a többszereplős beszélgetésekből a szóbeli közlések és a nem nyelvi jelek megfejtésével értelmezi az üzenetet;
– megérti a tanár szóbeli utasításait (a gyakori szófordulatokat);
– egyre jobban befogadja a tanári magyarázatot is;
– érti az egyszerűbb mesék, történetek, élménybeszámolók lényegét;
– képes tudás-és szókincsgyarapításra a</td><td>Informatika:
interaktív leckék.

Román népismeret:
tájnyelvi szövegek megértése.</td></tr>
</table>

megjegyzése. CD-re rögzített szövegek, versek, mondókák, rövid mesék megjegyzése hallomásból. Dramatikus gyermekjátékok szövegeinek befogadása, memorizálása. Egy-egy olvasmány összefoglalt szövegének megértése, befogadása. Az osztálytárs élménybeszámolójának meghallgatása, érdeklődés tanúsítása nem nyelvi eszközökkel (*szemkontaktus, mimika*).	román (nemzetiségi) rádió- és tv-műsorok figyelemmel kísérésével; – érti az *iskolarádió* saját korosztályához szóló üzenetét (kulcsszavak, gyakori szófordulatok…); – hallás alapján tanul *memoritereket*, meséket, idézeteket, mondókákat, szólásokat és közmondásokat, dalocskákat.	
B: Egyszerű nyelvezetű *szépirodalmi* és *közismereti szövegek* értelmezése tanári segítséggel.	B: A tanuló: – képes a hallott versecske, mondóka, rövid mese tartalmának a megértésére, hangulatának a megérzésére; – megérti a néhány mondatos közismereti szöveg lényegét (pl. népismeretből) tanári irányítással.	*Dráma és tánc:* szöveg és mozgás megértése. *Vizuális kultúra:* rádió- és tv-műsorok, rajzfilmek, növény-és állatvilággal kapcsolatos filmek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, tömegkommunikáció, egyirányú közlés, mimika, szófordulat, iskolarádió, élménybeszámoló.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 80 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: Egyszerűbb közlésformában (nyelvtani szerkezetekkel) válaszol a tanuló a feltett kérdésekre, és képes rövid információkat adni önmagáról és közvetlen környezetéről.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Szövegmondás nagyobb beszédbátorsággal.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A helyes kiejtés, a beszédkészség további fejlesztése. Saját élmény, gondolat, vélemény, érzés egyszerű és világos kifejezésének a képessége (szókincsgyarapítás). A szövegfonetikai eszközök egyre tudatosabb alkalmazása.
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Egyre folyékonyabb, természetesebb kommunikáció egy többszereplős beszédszituációban.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: A román nyelvre jellemző „*ă*”, „*â*” hangok, *diftongusok* („*oa*”), *triftongusok* („*eau*”) helyes kiejtése. Sok-sok gyakorlás a helyes kiejtés, az egyéni beszéd tempójának gyorsítása érdekében. Megközelítőleg korrekt közlések megfogalmazása a mindennapi beszédhelyzetekben előforduló témákról (*utasítások, köszönések, köszöntések*). A *gesztusnyelv* egyre tudatosabb alkalmazása a monologikus és dialogikus közlési folyamatokban. Odafigyelés a beszédpartnerre, adekvát válaszadás a feltett kérdésekre. Önálló vélemény kifejtése. Rövid olvasmányok tartalmának összefoglalása, lényegének elmesélése néhány mondatban. Rövid élménybeszámoló. Részvétel dramatikus népszokásokban. Szövegmondás a gesztusnyelv alkalmazásával. Memoriterek (a hazai alkotók műveiből is).	H: A tanuló – törekszik a helyes hangképzésre, kiejtésre („*ă*”, „*â*”); – egyre nagyobb figyelmet fordít a *hangerőre*, a *hanglejtésre*, *a mondatok dallamára, az akcentusmentességre*; – képes arra, hogy egyszerű mondatokkal megközelítőleg korrekt közléseket fogalmazzon meg közvetlen környezetével (*család, iskola, barátság*) kapcsolatosan; – szerény (néhány mondatos) megfogalmazásban kifejezi gondolatait, érzéseit, véleményét az érdeklődési és tevékenységi köréhez tartozó témákban; – időrendi sorrendben beszél egy-egy eseményről; – képes egyszerű kérdésfeltevésre és válaszadásra; – részt vesz a színjátszó kör előadásaiban.	*Magyar nyelv és irodalom:* magyar és román beszédhangok összehasonlítása.
B: Folyamatosabb társalgás a begyakorolt hétköznapi témákról (*családtagok, barátok, iskola, szülőváros, szülőfalu bemutatása*).	B: A tanuló – törekszik az árnyaltabb kifejezésmódra, rokon értelmű szavakkal is színesíti a mondanivalóját;	*Dráma és tánc:* kommunikáció pantomimmal. *Román népismeret:* mondókák, szólások

Szóbeli leírás, bemutatás. Egyre terjedelmesebb *memoriterek* megtanulása.	– egyre tudatosabban figyel a *hangsúlyra*, *hanglejtésre*, *mondatdallamra*. – Memoriterek: +5-6 mondóka, 5-6 szólás és közmondás; George Coşbuc: *Iarna,* Lucia Borza: *Anotimpuri.*	és közmondások, rigmusok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, monologikus, dialogikus, leírás, bemutatás, dramatikus népszokás, akcentus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A *hangos* és *néma* olvasás technikáinak ismerete, szépirodalmi és nem irodalmi szövegek lényegének megértése. Néhány memoriter.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Az olvasási technikák némileg rutinosabb alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: Szövegértési képesség fejlesztése sok gyakorlással.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Különböző szövegtípusok üzenetének megértése, tartalmának tömör reprodukálása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Ismert *szépirodalmi* és *közismereti* szövegek értelmező olvasása megfelelő tempóban. Különböző szövegtípusok közötti különbségek megfigyelése. Olvasási gyakorlatok: szövegek, ábrák, illusztrációk összhangjának felismerése és alkalmazása a szövegértésben. Szövegértési technikák elsajátítása és gyakorlása (tanítói irányítással). Szövegszerkesztési ismeretek: a szöveg tagoltságának megfigyelése. Szépirodalmi szövegek szószerinti, majd mögöttes jelentéseinek fokozatos megfejtése.	H: A tanuló képes – a tanult olvasási stratégiákat és technikákat egyre rutinosabban alkalmazni; – olvasási tempóját megfelelően gyorsítani; – a saját hibáit észrevenni és kijavítani; – a mondanivaló megfejtésekor a szöveget és az illusztrációt összekötni; – felismerni a tanult *szépirodalmi* és *közismereti* szövegek közötti különbséget, és többnyire megérteni azok információit; – az értelmezett versek üzenetének megértésére, közös motívumok	*Román népismeret:* a mesemondás közege. *Informatika:* különböző szövegtípusok böngészése. *Magyar nyelv és irodalom:* mesemondás.

Válogatás a klasszikus és modern gyermekirodalomból: Lucia Borza *Mama mea* és Elena Dragoş *Cu tata* című költeményének értelmezése. Otilia Cazimir *Bunica* és Elena Dragoş *Bunicul* című verse témavilágának megismerése. Közös motívumok keresése. Továbbá *szabadon válogatott* művek az alábbi alkotóktól: *George Coşbuc, George Topârceanu, Mihai Eminescu, Emil Gârleanu, Elena Dragoş, Elena Farago, Otilia Cazimir, Victor Sivetidis, Tudor Arghezi, Ana Blandiana, Lucia Borza, Ana Crişan, Maria Berényi.* Népmesemondóink: *Vasile Gurzău, Teodor Şimonca, Mihai Purdi.*	feltárására; – 5-6 költemény szöveghű előadására.	
B: Egyszerűbb szépirodalmi szövegek (*mesék, legendák, elbeszélések*) olvasása és értelmezése, jelentésének megfejtése tanári segítséggel (tanári szabad választás alapján).	B: A tanuló képes – az egyszerűbb szövegek többletjelentéseinek megfejtésére tanári segítséggel, megadott szempontok szerint; – egyszerű közismereti (népismereti) szövegek információinak egyre önállóbb visszakeresésére; – memoriterek megtanulására, és egyre kifejezőbb előadására (8-10 mű).	*Vizuális kultúra:* szöveg és kép, rajzfilm.
Könyvtárhasználat, IKT-eszközök igénybevétele (*mindkét oktatási formában*).	A tanuló képes – a könyvtárat és az IKT-eszközöket a korosztályának megfelelően használni; – képes a művekben rejlő üzenetek megfejtésére tanári irányítással; – motívumok, kulcsszavak, ismétlések felismerésére; – két-három szabadon választott mese olvasás utáni újramondására; – tud érvelni a főszereplő	

	mellett, a negatív erők ellen.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangos, néma olvasás, szövegszerkesztés, szépirodalmi, közismereti szöveg, tér, idő, főszereplő, mellékszereplő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség Fogalmazási, szövegalkotási gyakorlatok**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: Egyszerű írásbeli feladatok megoldása, szöveg másolása, tollbamondás utáni helyes szövegírás.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Olvasmányélmények rövid összefoglalása és leírása tanári segítséggel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: Íráskészség fejlesztése, különböző szövegtípusok írása: (papíralapú) elbeszélés, leírás, jellemzés; (elektronikus) e-mail, meghívó, sms. Igény a szép írásra.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Olvasmányok tartalmának kivonatolása, összefoglalása, leírása saját vélemény megfogalmazásával (pl. pozitív, negatív cselekmények, jellemek…).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Törekvés a szép betűformálásra. Az egyéni írásmód és tempó, valamint a helyes írásszokások kialakítása. Fogalmazási alapismeretek: témaválasztás, anyaggyűjtés, cím, bekezdések, tér, idő. Különböző fogalmazástípusok megismerése: *elbeszélés, leírás, jellemzés*. A *funkcionális szövegek* sajátosságai.	H: A tanuló – képes olvasható, rendezett írásra; – képes a tanult helyesírási szabályok alkalmazására; – (szótár)füzete rendezett, tiszta; – néhány mondatos szöveg alkotásakor egyre önállóbban alkalmazza a fogalmazásírással kapcsolatos ismereteit; – tudja, hogy figyelni kell a tartalom és a forma összhangjára; – különböző fogalmazástípusokat ismer meg és alkot tanítói irányítással; – egyszerű, néhány soros funkcionális szöveget formál a tanult témákkal kapcsolatosan (pl. *meghívó*	*Vizuális kultúra:* PowerPoint prezentáció. *Román népismeret:* népismereti szövegek.

	születésnapra, rövid üzenet), többnyire a tanító segítségével.	
B: Szövegalkotási és szerkesztési ismeretek gyarapítása, gyakorlása megadott szempontok alapján. Nyelvhelyességi és helyesírási szabályok gyakorlása.	B: A tanuló – ismeri a fogalmazásírás alapvető kritériumait; – törekszik a gondolatait logikusan elrendezni; – képes néhány mondatos fogalmazást írni; – képes a rövidebb olvasmányok tartalmi kivonatolására, és annak összefoglalására írásban (tanítói irányítással); – betartja a tanult helyesírási szabályokat.	*Informatika:* helyesírási program; funkcionális szövegtípusok megszerkesztése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fogalmazásírás, fogalmazástípus, szövegalkotás, elbeszélés, leírás, jellemzés, tagolás, bekezdés, cím, tartalom, forma, íráskép.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló rendelkezzen életkorának megfelelően fejlett szövegértési (szóbeli és írott) képességgel. Beszéd- és íráskészségének fejlettségi foka feleljen meg a tantárgyi követelményeknek *mind a két oktatási formában*. HAGYOMÁNYOS OKTATÁSI FORMA: A tanuló értse a tanult témákkal kapcsolatos életszerű közléseket, a gyakori használatú szövegek lényegét, a tanári *utasításokat* és magyarázatot, társai *élménybeszámolóját,* figyelemmel kísérve a *nem nyelvi jelzéseket* is (mimika, kézmozdulatok, hangerő, mondatdallam). Hallás alapján is memorizáljon verseket, dalokat, prózarészleteket. Legyen képes saját gondolatainak, élményeinek, véleményének megfogalmazására, elmondására érthetően, nagyobb egyeztetési hibák nélkül. Testbeszédét hangolja össze a mondanivalójával. Törekedjen a beszédszituációnak megfelelő szókincs használatára, a világos közlésformákra, a helyes egyeztetésre és akcentusmentességre. Értse az olvasmány lényegét, és formáljon önálló véleményt (pl. a főszereplő jelleméről). Fogalmazásaiban törekedjen a tartalom és a forma egységére, a helyesírási szabályok követésére. BŐVÍTETT OKTATÁSI FORMA: A tanuló legyen képes az életkorának megfelelő *irodalmi* és *nem irodalmi* szövegek hallás utáni megértésére. Értse a szépirodalmi alkotásokat, mondókákat, verseket, dalokat, meséket, legendákat. Hallás után memorizáljon hazai román alkotásokat is. Szöveg és kép alapján következtessen a filmszövegek (pl.

	természetfilmek, mesefilmek lényegére). Élményeit kifejezően mesélje el (gesztusnyelven is). Értse az olvasmányok tartalmát, emelje ki és foglalja össze a lényeget szóban és írásban egyaránt. Írásos munkáit a tanult szempontok alapján állítsa össze (rövid, de logikus fogalmazások és funkcionális szövegek).

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5–8. évfolyam

A hazai román nemzetiségi hagyományos és bővített nyelvoktató iskolák 5–8. évfolyamán a román nyelv és irodalom tantárgy oktatásának alapvető célja és feladata az alsó tagozatban szerzett szókészlet aktivizálása és gyarapítása, a szövegértési és szövegalkotási képesség továbbfejlesztése, az olvasás iránti érdeklődés mélyítése; az íráskultúra fejlesztése különböző fogalmazástípusok megismerésével, és a helyesírási szabályok tudatos alkalmazásával. Egyidejűleg vállalkozik új tudástartalmak átadására, képesség- és készségegyüttesek fejlesztésére.

A tantárgyi feladatok multifunkcionálisak, jól szolgálják a diák kommunikációs kultúrájának, problémamegoldó és absztraháló képességének fejlesztését, egészséges értékrendjének, etikai és esztétikai érzékének kialakítását, személyiségének komplex formálását. Minden évfolyam alapkövetelménye a köznyelvi normákhoz igazodó nyelvi stílus kialakítása. A tantárgy jellegéből adódóan kellő hangsúly esik az irodalmi kultúra fejlesztésére, a művészi alkotások „kódjainak” megfejtésére az életkori sajátosságoknak és a tanult műfajoknak megfelelően. Fontos, hogy a tanulók a román nyelv és irodalom tanulása során építeni tudjanak más tantárgyak keretében szerzett ismereteikre, többek között a magyar nyelv és irodalom órákon elsajátított műértelmezési képességeikre is. A tantárgy fő célkitűzése, hogy az általános iskola befejezésekor a gyermek legyen képes mondanivalójának minél érthetőbb és helyesebb kifejtésére, a tanult helyesírási szabályok készségszintű alkalmazására.

A kerettanterv nemcsak a szépirodalmi, hanem az ismeretterjesztő szövegek értő olvasására és helyes értelmezésére is fókuszál.

Jelen kerettanterv lépcsőzetesen jelöli a tudástartalmakat a hagyományos és bővített oktatási formák számára. Természetesen kevesebb irodalmi alkotást jelöl, mint a román tanítási nyelvű és kétnyelvű iskolák kerettanterve, de fontosnak tartja a diákok irodalomszemléletének formálását, az önálló és helyes ítéletalkotás képességének kialakítását és fejlesztését.

Célja a fejlett konfliktuskezelési képességgel és erkölcsi tartással rendelkező fiatalok képzése, akik nyitottak a világra, és megértik az élethosszig tartó tanulás szükségességének üzenetét. Pozitív attitűdökre, a családi élettel kapcsolatos harmonikus együttélésre motiválja az új nemzedéket, és hangsúlyozza a környezet- és egészségvédelem fontosságát, a médiatudatos magatartás, a testi-lelki-szellemi épség és önismeret kialakítását.

5–6. évfolyam

A nyelvoktató iskolák 5–6. évfolyamában a román nyelv és irodalom tantárgy fő célja a tanuló beszédértésének, beszédkészségének, olvasási és íráskultúrájának továbbfejlesztése, a mindennapi élet beszédhelyzeteiben jól hasznosítható szókincsének bővítése.

Fontos célja az is, hogy a hétköznapi társalgási témákhoz kapcsolódó szókészletén túl, a tanuló olyan felkészítésben részesüljön, hogy képes legyen szépirodalmi szövegek értelmezésére, üzenetük megfejtésére, különböző életkori sajátosságoknak megfelelő (papíralapú és elektronikus) funkcionális szövegek alkotására a tanult helyesírási szabályok betartásával.

Ebben a ciklusban a tanulónak már olyan román nyelvtudással, képességekkel és készségekkel kell rendelkeznie, hogy megértse többek között a népismereti tankönyv szakszövegeit, és képes legyen azok tömör összefoglalására.

Ezekben az évfolyamokban már elvárható, hogy a tanuló a hallott és az olvasott szövegről legyen képes élőszavas és írásos összefoglalást adni, és önálló véleményt formálni.

A diák egyre jártasabbá válik a könyvtár-és internethasználatban és az önálló tanulásban.

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th colspan="2">Beszédértés</th><th>Órakeret
54 óra</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Előzetes tudás</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A hallott szöveg (köszönés, bemutatkozás, köszönet, dicséret, bocsánatkérés, tanári utasítás, magyarázat, kérdés) megértése. A gyakori társalgási témákhoz kapcsolódó egyszerűbb szövegek megértése. Versek, mondókák, rövid népmesék tartalmának hallás utáni befogadása.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
A mindennapi élet különböző élethelyzeteiben (család, testápolás, öltözködés, iskola) gyakran használt szövegek megértése. Szépirodalmi alkotások és egyszerűbb epikai szövegek tartalmi lényegének megértése (hallás után).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A beszédértési kompetencia fejlesztése. A szóbeli szövegek és a gesztusnyelv összehangolt üzenetének megértése hallás után. Képességfejlesztés: a hallott szépirodalmi szövegek és nem irodalmi szövegek (meghívók, felhívások) megértése. A beszédértés tudatos fejlesztése versmondással, dramatikus játékkal.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
A mindennapi élet beszédhelyzeteihez kapcsolódó bővebb szókincsű szóbeli közlések hallás utáni megértése. Az IKT-eszközökkel rögzített különböző versek, mesék, mondókák, elbeszélések lényegének megértése. A beszédértési képesség további fejlesztése.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td colspan="2">Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>H:
Új témakörökhöz kapcsolódó tevékenységek, ismeretek:
A gyermek és világa; a természet és a környezet; a társadalom, a képzeletbeli világ; mindennapi tevékenységek.
E témakörökhöz kapcsolódó szövegek hallás utáni megértése.
Reagálási gyakorlatok együttműködésekre és utasításokra.
Beszédértési gyakorlatok</td><td colspan="2">H:
A tanuló képes
– az új témakörökkel kapcsolatos szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek hallás utáni megértésére;
– érzékelni a fő mondanivaló és a másodlagos információk közötti különbséget;
– visszatérő motívumok, kulcsszavak megjegyzésére a többször hallott</td><td>Dráma és tánc:
kommunikációs kapcsolatteremtés beszédhelyzetekben.

Magyar nyelv és irodalom:
szövegértési eljárások, stratégiák.

Román népismeret:
népismereti szövegek, folklóralkotások,</td></tr>
</table>

többféle megoldási lehetőséggel. Mondatok kiválasztása egy sorozatból, és azok rendszerezése a hallott szöveg alapján. A beszélő nyelvi és nem nyelvi magatartásának megfigyelése, tanulságok levonása. Szépirodalmi alkotások (legendák, versek, mesék, elbeszélések) és tájékoztató szövegek (pl. reklámszövegek) lényegének megértése hallás után. A természetfilmekben gyakran előforduló kifejezések megértése (pl. a természeti jelenségekről, a növény-és állatvilágról). A román nemzetiség életéhez kapcsolódó népköltészeti és műköltészeti alkotások meghallgatása, megtekintése a rádió- és tv-műsorokban.	költeményekben (pl. a családtagokról, otthoni tárgyakról); – megérteni a gyakori reklámszövegek lényegét (pl. egészséges táplálkozás); – megfigyelni a beszélő partner nem nyelvi eszközeit (arcjáték, kézmozgás), és így értelmezni a hallottakat; – megtanulni a természetfilmekben (vagy meteorológiai jelentésekben) visszatérő kifejezéseket, szófordulatokat, mondatokat, rövidebb szövegeket; – érdeklődéssel hallgatni a román nemzetiségi rádió és tv műsorait, részben megérteni a közvetlen környezetével, iskolájával kapcsolatos műsorok üzenetét, részben következtetni azok lényegére.	román szólások és közmondások. *Ének-zene:* népdalok és modern dalok. *Idegen nyelvek:* interaktív leckék. *Erkölcstan:* önismeret.
B: Közismereti szövegek értelmezése.	B: A tanuló képes – az életkori sajátosságainak megfelelő közismereti tantárgyak szövegeinek megértésére; – természetfilmek szövegeinek értelmezésére (kép és hang).	*Vizuális kultúra:* természetfilmek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiségi rádió, tv, tájékoztató szöveg, motívum, kulcsszó, nyelvi magatartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Részvétel mindennapi beszédhelyzetekben, adekvát válaszadás a feltett kérdésekre. Beszélgetés kezdeményezése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Bekapcsolódás többszereplős beszélgetésekbe.	

<table>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
Az újabb témakörökhöz (vásárlás, ügyintézés, közlekedés…) kapcsolódó szókincs fejlesztése, adekvát alkalmazása.
Memoriterek előadása helyes kifejezésmóddal (az erre való igény kialakítása).</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
A kommunikációs kultúra további fejlesztése. Motiválás a szövegfonetikai eszközök helyes használatára különböző lírai és epikai művek mondásakor. Nyelvi igényesség kialakítása (helyes válaszadás többszereplős beszédhelyzetben).</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>H:
Egyre tudatosabb figyelem az egyéni beszédre, a mondatfonetikai eszközökre (szünetre, hanglejtésre, hangerőre, mondatdallamra).
Kiejtési gyakorlatok (egyéni módon, csoportosan). Különböző modalitású mondatok (kijelentő, kérdő, felszólító, óhajtó, felkiáltó) adekvát használata.
A nonverbális jelek minél természetesebb alkalmazása a tudástartalmak, érzések, gondolatok kifejezésében.
Helyes, odaillő reagálás a beszélgetőtárs mondanivalójára.
Monologikus beszéd, élménybeszámoló személyes történésekről. Részvétel különböző didaktikai játékokban.
Beszédszándékok kifejezése tematikus és szituációs helyzetekben. Például: engedélyezés (Permite-mi să..., dă-mi voie să).
– információ adása és kérése (személyre, környezetre – Spune-mi, te rog; Unde este? Cine este?);
– öröm és bánat kifejezése (Sunt bucuros că..., sunt supărat că...);
– elnézés kifejezése (Scuză-mă, iartă-mă...);</td><td>H:
A tanuló
– törekszik a helyes kiejtésre, az akcentusmentességre, a minél hibátlanabb beszédre (nagyobb egyeztetési hibák elkerülésére);
– ügyel a hangerőre, a beszédtempóra, az „ă”, „â” hangok helyes kiejtésére;
– adekvát modalitású mondatokat használ (kérés, tájékoztatás, felhívás);
– mondandójának közlésekor a beszélgetőtárs szemébe néz, és testbeszédével is kifejezi üzenetét;
– képes a beszédhelyzetnek és a kommunikáció céljának megfelelően nyilatkozni a saját szavaival, szerény, de fokozatosan bővülő szókincsével;
– monologikus és dialogikus helyzetekben egyaránt törekszik a helyes beszédre;
– rövid élménybeszámolót tart az osztálytársainak;
– szívesen vesz részt didaktikai játékokban;
– helyesen alkalmazza az udvariassági formulákat;
– beszédszándékait megfelelő helyzetben és a beszélgetőtárs kellő</td><td>Dráma és tánc: kommunikáció nyelvi és nem nyelvi jelekkel.

Román népismeret: szokásmagyarázat; népi költemények.

Ének-zene: népdalok és modern dalok.

Idegen nyelvek: interaktív leckék.

Erkölcstan: beszélgetés, vita, erkölcsi döntés.</td></tr>
</table>

– felköszöntés, jókívánság kifejezése (*Vă felicit, Vă urez, La mulţi ani*); – elégedettség és elégedetlenség (*Îmi place, nu-mi place*); – helyviszonyok – hely, távolság (*aici, acolo, lângă...*); – időviszonyok (*sunt, eram, am fost*). Memoriterek: dramatikus formák kipróbálása (mesejelenet, népszokások költészete).	figyelembevételével fejezi ki; – a memoritereket egyre kifejezőbben adja elő; – aktívan, átéléssel vesz részt különböző dramatikus játékokban; – egyre inkább észreveszi, ha hibázik, és törekszik az önkorrekcióra; ,, – csoportmunkában szívesen és segítőkészen vesz részt; – képes az alábbi alkotások szöveghű tolmácsolására: – 3-4 mondóka, 4-5 szólás és közmondás; – *Mioriţa* (részlet); Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi;* Elena Farago: *Un porumbel.*	
B: Aktív bekapcsolódás többszereplős beszélgetésekbe. Kellő figyelem a beszélgetőtársakra.	B: A tanuló képes – többszereplős helyzetekben is egyre ügyesebben kommunikálni nyelvi és nem nyelvi eszközökkel egyaránt. – memoriterek kifejező előadására; – az alábbi alkotások szöveghű tolmácsolására: – 3-4 mondóka, 4-5 szólás és közmondás; – *Mioriţa (részlet); Mihai Eminescu: Copii eram noi amândoi; Elena Farago: Un porumbel*.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédkészség, beszédkultúra, egyéni tempó, monológ, tájékoztatás, felhívás, kérés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A szövegértéshez szükséges megfelelő tempójú, hangos és néma olvasás. Az olvasmány lényegének megértése tanári irányítással.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Lendületesebb tempójú olvasás, az olvasmány mondanivalójának megértése, lényegének összefoglalása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Olvasási technikák további fejlesztése, értő-érző olvasóvá nevelés.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A tanulók kritikai érzékének, irodalmi ízlésének megalapozása az olvasmányokban rejlő üzenetek közös megfejtésével, megbeszélésével (pl. egy-egy mesehős cselekedeteinek megítélése).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Újabb olvasási stratégiák és technikák gyakorlása. Olvasásgyakorlás a mondatdallam érvényesítésével, a helyes légzés és szünettartás igényével. Ismert szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megfelelő tempójú olvasása. Az értő-érző, értelmező olvasás; a szöveg és kép értelmezésének összehangolása. Egyéni és csoportos olvasási gyakorlatok; olvasás szereposztással. Szépolvasási verseny. A különböző típusú szövegek közötti különbségek megfigyeltetése. A szövegtagolás szempontjainak megismerése, gyakorlása. Rövid irodalmi szövegek (versek, mesék, legendák, fabulák, elbeszélések) önálló olvasása. Az olvasás iránti igény felkeltése.	H: A tanuló – képes folyamatos, megfelelő tempójú (hangos és néma) olvasásra; – figyel a helyes mondatdallamra és szünettartásra; – érti az olvasmány lényegét, s ebben az illusztrációk is segítik; – felismeri a különböző szövegtípusok közötti különbséget; – figyel a szöveg tagolására a tanult szempontok alapján.	*Vizuális kultúra:* szöveg és kép, ábra, illusztráció. *Magyar nyelv és irodalom:* könyvtárhasználat. *Informatika:* információkeresés.
B: Ismert és ismeretlen tartalmú szépirodalmi és közismereti	B: A tanuló – képes megérteni az olvasott	*Román népismeret:* történelmi, etnográfiai szövegek.

szövegek értelmező olvasása helyes kiejtéssel, hangsúlyozással és fokozatosan gyorsuló tempóban.	szépirodalmi és közismereti szöveg mondanivalóját; – kiemeli a lényeget.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatdallam, légzés, szünettartás, szövegtagolás, tempó, szünettípus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Az alsó tagozatban tanult néhány vers, rövid mese ismerete.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Lírai költemények előadása, epikai alkotások lényegének elmondása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Irodalmi ízlés kialakítása, értő-érző olvasóvá nevelés. Képességfejlesztés, mögöttes tartalom megértetése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Az absztraháló képesség fokozatos és tudatos fejlesztése; műértelmezések tanári irányítással.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: *Bibliai* történetek olvasása, megbeszélése. A mesék birodalmában. Mesetípusok, mesehősök. A mese, mint kompozíció: (szerkezeti egységei, nyitó, köztes és záró formulák). Hazai román mesemondók. A mesemondás művészete. Kétnyelvű mesemondás. Vasile Gurzău: *Omul fericit, Mintea şi norocul.*	H: A tanuló – megérti a bibliai példázat mögöttes üzenetét, tanulságát; – képes néhány mondatban összefoglalni a lényeget és következtetéseket levonni; – képes a meseszöveget megérteni hallás vagy olvasás után; – befogadja a történet üzenetét; – képes a jó és a rossz, a fény és az árnyék megkülönböztetésére; – ismeri a pozitív princípiumokat: bölcsesség, hit, remény, szeretet, küzdelem, akarat, kitartás; – felismeri a mese főbb szerkezeti elemeit: bevezetés, konfliktus, bonyodalom, tetőpont,	*Magyar nyelv és irodalom:* bibliai történetek; mesék, elbeszélések, novellák. *Vizuális kultúra:* megfilmesített történetek, illusztrációk; mesefilmek, rajzfilmek. *Román népismeret:* mesemondás a hagyományos világban.

	végkifejlet; főszereplők, mellékszereplők; – képes a mesehősöket jellemezni (pozitív, negatív tulajdonságok); – érvelni a jó mellett és a rossz ellen; – ismer néhány meseírót (mesemondót) a román, a magyar és a világirodalomból.	
Epikai alkotások értelmezése: Silvia Kerim: *Câinele* mint az ember és a kutya igaz barátságának, hűségének örökérvényű műve. Emilia Căldăraru: *Compunerea;* Simona Popescu: *Exuvii;* Ana Radics Repisky: *Ludaie de ieri şi azi.* Továbbá szabadon választott prózai alkotások, az alábbi szerzők műveiből: Ion Creangă, Anton Pan, Mircea Sântimbreanu, George Topârceanu, Mihail Sadoveanu, Simona Popescu, George Şovu.	A tanuló – érti Silvia Kerim *Câinele* című művének lényegét; – fel tudja sorolni a fabula jellemzőit; – képes az állatmese mondanivalóját feltárni, az ember és állat (kutya) barátságáról összefüggően beszélni; – érti a „kutya” és a „veréb” párbeszédét; – tud érveket felsorakoztatni a barátság, a hűség, a szeretet, a ragaszkodás fontosságáról; – érvelni képes az igazi barátság mellett; – tud mesélni az olvasmányélményhez kapcsolódó kalandokról és a saját gyerekkori történéseiről.	
Közismereti szövegek: érdekességek olvasása. *Lírai* költemények értelmezése. A művek téma-és formavilágának bemutatása tanári segítséggel. Témák, motívumok, szóképek és stiláris eszközök szerepe az alkotások hangulati hatásának megteremtésében. Elena Dragoş: *Printre plopii doinitori;* Emilia Căldăraru: *Bine e la noi acasă;* Virgil Carianopol: *Septembrie;* George Coşbuc: *Iarna;* Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi;* Petre	– megérti az egyszerűbb közismereti szövegeket; – képes lírai költeményekben felfedezni a visszatérő témákat, motívumokat; – örömmel és érdeklődéssel olvassa és értelmezi a szülőföld-élményről, az anya-gyermek, ember és táj kapcsolatáról szóló verseket; – képes a gyakoribb szóképek, stiláris eszközök szerepének felismerésére, auditív és vizuális elemek kigyűjtésére,	

Dimitru Popescu: *Tu eşti mamă!;* Lucia Borza: *Mama mea.* Továbbá szabadon választott költemények klasszikus és modern költők műveiből: George Coşbuc, Mihai Eminescu, Ştefan Octavian Iosif, Otilia Cazimir, Emilia Căldăraru, Elena Dragoş, Victor Eftimiu, Elena Farago, Simona Popescu, Tudor Arghezi, Maria Berényi.	hangulati hatásuk megértésére. Memoriterek (5-6 lírai alkotás, 2-3 prózarészlet).	
B: A *Mioriţa* című népballada értelmezése és memorizálása. Továbbá: Mircea Eliade: *Memorii,* Mircea Cărtărescu: *Rem (részlet),* George Şovu: *Nenea directorul,* Lucian Blaga: *Casa părintească din Lancrăm.* Modern román költők műveiből: Tudor Arghezi, Ana Blandiana, Nicolae Labiş, (szabadon választott költők, memoriterek).	B: A tanuló – ismeri a népballada főbb sajátosságait; – felismeri az ember és táj, ember és állat (pásztor és bárányka) szoros kapcsolatát; az összeesküvés okát; – képes benyomásait, gondolatait néhány mondatban kifejezni; – képes egyre önállóbban meglátni a lírai és epikai alkotásokban rejlő többletjelentéseket és benyomásait összefüggően elmondani. Memoriterek: *Mioriţa,* (+3-4 lírai alkotás, +2 prózarészlet).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kétnyelvű mesemondás, mesetípus, mesehős, példázat, auditív, vizuális szókép, stiláris eszköz, téma, mesei motívum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás Szövegalkotás**	**Órakeret 56 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Egyszerű írásbeli feladatok megoldása, tollbamondás után helyes szövegírás. Különböző szövegtípusok írása a tanult helyesírási szabályok betartásával.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Olvasmányélmények lényegi kivonatolása; érvelő fogalmazás.	

<table>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="2">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A tanuló íráskészségének további fejlesztése. Ösztönzés egyre esztétikusabb íráskép és lendületesebb tempó elérésére, valamint összefüggő szöveg alkotására.</td></tr>
<tr><td colspan="2">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
A helyesírási törvényszerűségek elsajátíttatása, jártasság kialakítása. Motiválás logikus, összefüggő szöveg írására nyomtatott és elektronikus formában, a helyesírási szabályok követésével.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>H:
Írásgyakorlás tollbamondás alapján és emlékezetből megírt szövegalkotással.
Az írástechnika fokozatos tökéletesítése, a tempó növelése.
Az egyéni írásmód kialakítása.
A vázlat-és jegyzetkészítés szempontjainak megtanulása és gyakorlása.
Fogalmazásírás: cím, szerkezeti egységek: bekezdés, tér, idő, esemény.
Különböző fogalmazástípusok (elbeszélés, leírás, jellemzés) sajátosságainak megismerése.
Funkcionális szövegek szerkesztése: (levél, e-mail, üdvözlet).
Hagyományos és modern levelek megfogalmazása.
Különbözőségek megfigyelése.
A levél részei. Megfelelő nyelvi eszközök használata (megszólítások, dátumozás).</td><td>H:
A tanuló
– képes hibák nélkül másolni;
– egyre tudatosabban alkalmazza a helyesírási szabályokat;
– törekszik a szép betűformálásra, a tiszta, igényes írásra, az egyéni stílus kialakítására;
– egyre jobban ismeri a logikus és arányos szövegalkotás szempontjait;
– füzete, szótárfüzete tiszta;
– törekszik az önálló vázlatkészítésre;
– figyel a cím és a tartalom összhangjára;
– képes néhány soros fogalmazás (elbeszélés, leírás, élménybeszámoló) megírására;
– tud papíralapú és elektronikus üdvözlő lapot, meghívót szerkeszteni;
– egyszerűbb nyomtatványokat ki tud tölteni;
– képes egy rövid baráti levél megfogalmazására.</td><td rowspan="2">Informatika: elektronikus levelezés, funkcionális szövegek.

Magyar nyelv és irodalom: különböző fogalmazástípusok.

Idegen nyelvek: kétnyelvű szótárfüzet vezetése.</td></tr>
<tr><td>B:
Nyomtatványok kitöltése.
Jegyzet-és vázlatkészítés.</td><td>B:
A tanuló képes
– összefüggő, gördülékeny stílusú fogalmazás megírására a tanult nyelvhelyességi és</td></tr>
</table>

	helyesírási szabályok betartásával; az új bekezdések jelölésére, az arányos tagolásra.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vázlat, jegyzet, írástechnika, elbeszélés, leírás, jellemzés, funkcionális szöveg, hagyományos levél, modern levél, megszólítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A különböző nyelvi szintekhez kötődő minimális ismeretek, nyelvtani alapfogalmak.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Alapismeretek (hangtan, szótan, mondattan). Főbb helyesírási törvényszerűségek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Az íráskultúra, a kreatív szövegalkotás képességének fejlesztése. Hangtani, szófajtani, jelentéstani, mondattani és szövegtani ismeretek átadása, és azok gyakorlati alkalmazása.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Jártasság kialakítása a tanult nyelvi szintekben.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Nyelvtani fogalmakkal kapcsolatos ismeretek bővítése. A román nyelv hangzóinak helyes kiejtése és írása. Szófajtan: Az igekötők gyakorlása, helyes alkalmazása az élőszavas és írásos közlésben. Főnév (szám, nem, ragozás). A főnév+melléknév; illetve melléknév+főnév ragozása. Tulajdonnevek helyesírása. Egyeztetési gyakorlatok. Életszerű gyakorlatok a melléknév fokozásával. A névmások (személyes, udvariassági, visszaható, birtokos) helyes alkalmazása. A számnevek világában. Játékos szituációk, nyelvgyakorlás	H: A tanuló – képes a tanult nyelvtani fogalmakat a gyakorlatban is alkalmazni (tanári segítséggel); – képes megfigyelni a különböző időben végbemenő történéseket, cselekvéseket; – képes a létigék helyes használatára; – egyre természetesebben egyezteti a főneveket és a mellékneveket; – igyekszik a főnevekkel kapcsolatos törvényszerűségek minél helyesebb gyakorlati alkalmazására; – helyesen használja a nagybetűket személy-és állatnevek, földrajzi nevek, ünnepek írásakor;	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvi szintek, megszólítási formulák magyar és román nyelven. *Informatika:* helyesírási program alkalmazása. *Dráma és tánc:* szöveg és mozgás, szöveg és tánc összekapcsolása.

(pl. sorszámnév). Mondattan: a bővített mondat, mondatalkotási gyakorlatok.	– helyesen alkalmazza a fokozott melléknévi formákat; – ismeri a köszönési szokásokat felnőtt és gyermek, gyermek és gyermek között, és adekvátan használja az udvariassági formulákat; – ismeri a különböző mondatfajtákat; – jól érti a mondathalmaz és a szöveg közötti különbséget; – ismeri a szövegszerkesztés és -kidolgozás menetét; – képes önálló szövegalkotásra, a tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályok betartására.	
B: Szövegalkotási és -szerkesztési ismeretek. A különböző nyelvi szintekhez kapcsolódó gyakorlatok.	B: A tanuló – képes tájékozódni a különböző nyelvi szintekben; – önállóan old meg különböző gyakorlatokat; – szóban és írásban helyesen alkalmazza a tanult törvényszerűségeket.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangtan, szófaj, ige, igekötő, igeragozás, főnév, nem, szám, személy, eset, köznév, tulajdonnév (személynév, állatnév, intézménynév, földrajzi név, márkanév), melléknév (fokozása), névmás (személyes, udvariassági, visszaható, birtokos, kérdő, mutató).	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló mind a négy részterületen – *beszédértés, beszédkészség, olvasás, írás* – mutasson fejlődést. *Hallás után értse* a mindennapi élet társalgási témáihoz kapcsolódó szóbeli közlések lényegét. Figyelje meg a beszélgetőtárs *testbeszédét,* arcjátékát, kézmozdulatát, hogy közölnivalóját ezáltal is még jobban megértse. Kezdeményezzen *beszélgetést* az ismert témakörökben (üzletben, postán). Legyen képes tárgyszerű szóbeli információkat adni a hozzá intézett kérdések alapján. Igyekezzen a tanult memoritereket kifejezően elmondani. Legyen képes a hallott (élő szituációban, vagy CD-re rögzített formában) művészi alkotások (versek, mesék) üzenetének megértésére, valamint az önálló, értő és kifejező olvasásra, a hangos és néma olvasás gyakorlására. Írásbeli munkáiban gondolatait logikusan építse fel, fogalmazását tagolja a tanult szempontok alapján. Írjon szépen, olvashatóan és helyesen.

	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: *Hallás után értse* a tanuló a mindennapi élet beszédhelyzeteihez kapcsolódó, bővebb szókészletű szövegeket. Legyen képes rögzített szépirodalmi szövegek (versek, mesék, mondák) lényegének megértésére, a nemzetiségi művek gyakori szófordulatainak a megjegyzésére. Aktívan vegyen részt dramatikus játékokban. Kapcsolódjon be az egyre gazdagabb szókincset igénylő (többszereplős) társalgásba, és szókincsét adekvátan aktivizálja. Véleményét, kívánságait érthetően fejezze ki. Érveljen és vitatkozzon kulturáltan, a korosztályának megfelelően. Legyen képes az értő-érző *olvasásra* hangosan és némán egyaránt. Ismerje fel a különböző szövegtípusokat (*szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek*). Írjon logikus, összefüggő médiaszöveget kézírással és elektronikus formában. Törekedjen a kreatív szövegalkotásra.

7–8. évfolyam

Az általános iskola utolsó évfolyamaiban a román nyelv és irodalom tantárgy tanításának fő célkitűzései a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, a tanuló beszédbátorságának erősítése, stílusának pallérozása, irodalom-és nyelvszemléletének formálása.

Ebben a ciklusban a diák már helyesebben artikulál, és gördülékenyebben kommunikál. Természetesebben alkalmazkodik a kommunikációs szituációhoz és a beszélgetőtárshoz. Beszélőszándékát adekvátabban fejezi ki, és képes a verbális és nonverbális jelrendszer összehangolására. A csoportmunkában sokkal kooperatívabb és aktívabb, a kérdésfeltevésben és a válaszadásban pedig sokkal bátrabb és önállóbb. Képes különböző kommunikációs technikák alkalmazására, rutinosabb a könyvtárhasználatban és az online dokumentumok tanulmányozásában. Sokkal önállóbb az anyaggyűjtés, szelektálás, feldolgozás, valamint a vázlat-és jegyzetkészítés gyakorlatában. A tanult szövegszerkesztési és helyesírási szabályokat készségszinten alkalmazza.

Ezekben az évfolyamokban újabb műfajokat és fogalmakat tanul, és egyre jobban megérti a művek tartalmi és formai, poétikai, stilisztikai összefüggéseit, mondanivalójuk lényegét.

Tisztában van a környezet-és egészségvédelem fontosságával, a kétnyelvűség (háromnyelvűség) előnyeivel, a tömegkommunikáció szerepével és jelentőségével. Digitális kompetenciáit ügyesen kamatoztatja az ismeretszerzésben és az információcserében.

Román nyelvtudása alkalmassá teszi arra, hogy kétnyelvű (román-magyar) gimnáziumban folytassa a tanulmányait.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A tanult társalgási témákkal kapcsolatos szóbeli közlések hallás utáni megértése, és az azokra való helyes reagálás. Hallott szövegek (versek, mesék) megértése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Román nyelvű adások lényegének megértése (szöveg és kép összekapcsolása). Versek, mesék üzenetének befogadása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A beszédértési képesség fejlesztése. Eddig még nem ismert szövegtípusok hallás utáni megértése (köszöntők, szónoklatok, felhívások).	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Filmek, hírek, interjúk tartalmi lényegének megértése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Beszédértés az életszerű és némileg elvontabb tartalmú témakörökben: *természeti és kulturális környezet, fejlődés és változás, kamaszkor, szerelem, barátság.* Szövegértési gyakorlatok: különböző típusú szövegek meghallgatása és értelmezése. A beszélő hangszínváltozásainak és nonverbális jeleinek megfigyelése a beszélgetés során. Román nyelvű (hallás utáni) értési feladatok egyre magabiztosabb megoldása. Egyszerűbb utasítások végrehajtása. A hallott szöveggel kapcsolatos kérdések megfogalmazása. Tanári magyarázatok, szónoklatok, tanulói kiselőadások, színjátszó köri előadások, (nemzetiségi) tévéműsorok tartalmi lényegének megértése. Diákprogramokkal kapcsolatos szövegek (tájékoztató, felhívó) értő-érző befogadása. Versek,	H: A tanuló – megérti a diákéletben és a mindennapi beszédhelyzetekben előforduló román nyelvű szövegek lényegét; – aktívan és magabiztosan vesz részt hallás utáni értési feladatokban; – motivált különböző szövegtípusok meghallgatására és a helyes reagálásra; – képes a beszélgetőtárs testbeszédét is megfigyelni és megfejteni; – a hallás utáni értési gyakorlatokat magabiztosan oldja meg; – érti a monologikus és dialogikus szövegeket; – képes a CD-re vagy hangkazettára rögzített irodalmi és közismereti szövegek tartalmának megértésére; – követi a román nyelvű utasításokat, tanári magyarázatokat, az iskolai	*Minden tantárgy:* kiselőadások, tanári magyarázatok. *Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek feldolgozási, elemzési eljárásai. *Román népismeret:* népszokások költészete. *Ének-zene:* dalszövegek.

idézetek, reklámszövegek megtanulása. Zenei szövegek (népdalok, műdalok, slágerek) szövegeinek megjegyzése hallás után.	szónoklatokat; – megérti a román nemzetiségi műsorok lényegét; – hallás után képes verseket, dalokat, meséket megtanulni.	
B: Tömegkommunikációs műfajok meghallgatása (hírek, interjúk, riportok); mindezek sajátosságainak megismerése. Bonyolultabb utasítások végrehajtása.	B: A tanuló – képes különböző típusú irodalmi és ismeretterjesztő szövegek (időjárás-jelentés, sporthírek) hallás utáni megértésére; – képes különböző tantárgyak tanári magyarázatának befogadására, átgondolására; ünnepi beszédek, szónoklatok lényegének megértésére a testbeszéd figyelembevételével.	*Vizuális kultúra:* filmek szövegei (pl. gyermekfilmek, állat- és növényvilággal kapcsolatos filmek).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet, tanári magyarázat, szónoklat, ünnepi beszéd.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Gondos, helyes hangképzés, szó-, mondat- és szövegformálás. Kommunikáció valós élethelyzetekben adekvát szókincs használatával. Alkalmazkodás a különféle beszédhelyzetekhez és a beszélgetőtárshoz.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincs alkalmazása élménybeszámolókban, különböző történések elmesélésekor.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A román nyelvi kommunikációs képesség fejlesztése, szókincsgyarapítás.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Egyéni kifejezéskészlet bővítése olvasmányélmények alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Élőszavas közlések megértése, értelmezése és alkotása. Különféle mindennapi román nyelvű megnyilatkozások (otthon, iskolában, postán, lakásban...).	H: A tanuló – képes a mindennapi élethelyzetekhez szükséges szókincs hasznosítására; – érti a tömegkommunikáció főbb üzeneteit	*Minden tantárgy:* részvétel beszélgetésben, szóbeli feleletek, kiselőadások. *Magyar nyelv és*

Helyes reagálás a beszélgető partner mondanivalójára. Beszédkészség, beszédbátorság erősödése életszerű beszédhelyzetekben (sok-sok gyakorlás). Beszédszándékok gyakorlása tematikus és szituációs helyzetekben. Például: egy meghívás elfogadása, elutasítása: *Voi veni cu plăcere, Regret, nu pot veni*. Figyelemfelhívás kifejezése: *Ascultă! Priveşte! Fii atent!* Javaslattevés: *Propun să-i..., Cred că...* Öröm/bánat: *Mă bucur/Mă supăr*. Törekvés a szövegfonetikai eszközök helyes használatára az önálló szövegalkotásban (élménybeszámoló, történetmondás). Kommunikáció iskolai helyzetekben: megbeszélés, hozzászólás, kiselőadás. A kommunikációs célnak megfelelő szókincs és testbeszéd alkalmazása.	(pl. a diákéletre vonatkozót); – képes önálló szövegalkotásra (pl. élménybeszámoló, történetmondás, kiselőadás, hozzászólás) a szövegfonetikai eszközök helyes használatával; – a kommunikációs célnak megfelelően alkalmazza a nonverbális jeleket; – a sokat gyakorolt memoritereket kifejezően adja elő.	*irodalom:* szóbeli megnyilvánulások formái; memoriterek. *Idegen nyelvek:* kommunikációs helyzetek. *Román népismeret:* népszokások és azok költészetének bemutatása.
B: Érvelő, vitatkozási kultúrával párosuló beszédkészség, beszédbátorság. Bekapcsolódás egyre gazdagabb kifejezéskészletet igénylő, többszereplős társalgásba. Kívánságok, vélemények érthető kifejezése pro és kontra érvekkel. Lírai és epikai alkotások szöveghű tolmácsolása, tudatos odafigyelés az értő-érző előadásra.	B: A tanuló – megfelelően fejlett vitatkozási és beszédbátorsággal rendelkezik; – feltalálja magát a többszereplős beszédhelyzetekben, a hallottakra megfelelően reagál; – képes az órákon önállóan érvelni, hozzászólni, kiselőadásokat tartani; – olvasmány-és filmélményeiről összefüggően, érthetően mesél; – a *memoritereket* szöveghűen, kifejezően tolmácsolja.	*Dráma és tánc:* szöveg és tánc.

H–B: Memoriterek.	H–B: 3-4 mondóka, 4-5 szólás és közmondás. *Miorita* (részlet); Mihai Eminescu: *Sara pe deal;* George Coşbuc: *La oglindă* (részlet)*;* Ion Luca Caragiale: *Vizită* (részlet)*;* Elena Farago: *Un porumbel;* Ana Blandiana: *Părinţii.* Hazai román alkotók: 1-2 népmese, Maria Berényi: *Să nu uit limba,* Lucian Magdu: *Aducere-aminte.*	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs készség, szövegtípus, szóbeli szöveg, hozzászólás, kiselőadás, kifejezésmód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg értése**	**Órakeret 56 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Román nyelvű szépirodalmi és közismereti szövegek folyamatos olvasása. Önkorrekció. Olvasmányok szövegeinek kiemelése a szövegkörnyezetből.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A kifejező, értő-érző olvasás gyakorlása (irodalmi és nem irodalmi szövegek). Tájékozódás a különböző típusú szövegekben, tömörítés, lényeg kiemelése. Szövegértési stratégiák alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Újabb szövegfeldolgozási módok megismertetése, gyakoroltatása. Az értő-érző olvasás további fejlesztése adekvát mondat-és szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával. Jó ízlésű, nyitott olvasóvá nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Folyamatos, értő és kifejező olvasás (hangosan és némán). Új szövegfeldolgozási technikák megismerése és gyakorlása. Képek, ábrák, illusztrációk kapcsolata a szöveggel. Olvasmánnyal kapcsolatos élmények, érzések kifejezése, a lényeg kiemelése. A különböző információhordozók mélyebb megismerése és rendeltetésszerű	H: A tanuló – értelemszerűen, folyamatosan, pontosan és megfelelő hangsúllyal olvas; – az ismert olvasási technikákat helyesen alkalmazza, és fogékony új szövegfeldolgozási módok befogadására; – képes a szöveg és a kép együttes üzenetének megértésére;	*Minden tantárgy:* szépirodalmi és közismereti szövegek. *Vizuális kultúra:* illusztrációk, ábrák, képek értelmezése. *Magyar nyelv és irodalom:* különböző szövegtípusok.

használata. Adatkérés,-kezelés és értelmezés. Az etikus forráshasználat módszertanának elsajátítása (bibliográfia, jelentéskészítés).	– képes az olvasmányokból kiemelni a lényeget, és önálló véleményt formálni; – eligazodik különböző szövegtípusokban, látja a köztük lévő különbséget.	
B: Értő-érző és lendületes olvasás. Mélyrehatóbb szövegfeldolgozási módok gyakorlása. Különböző, korosztálynak megfelelő stílusú, szókincsű szövegek (szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek) értő olvasása, a lényeg kiemelése, összegzése. Helyes olvasási stratégiák alkalmazása a nyomtatott és elektronikus szövegek feldolgozásakor. Feliratos filmek megtekintése, értelmezése. Szótárhasználat.	B: A tanuló – képes különböző típusú szövegeket értő módon és megfelelő tempóban olvasni; – érti a különböző szövegtípusok közötti különbségeket; – tudja az elsajátított olvasási technikákat alkalmazni a nyomtatott és elektronikus szövegek feldolgozásakor; – megérti, hogy plagizálni etikátlan; – ismeri a korrekt forrásfelhasználás módszereit.	*Román népismeret:* népi szövegek, szakszövegek. *Informatika:* források böngészése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasási stratégia, technika, szövegfeldolgozási mód, szöveg- és képolvasás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 76 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Néhány gyermekirodalmi alkotás ismerete a klasszikus és modern román irodalomból és a hazai román szerzők műveiből. Rövid terjedelmű lírai és epikai alkotások (mese, elbeszélés, legenda) önálló olvasása, tartalom összefoglalása, szereplők jellemzése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Szépirodalmi és nem irodalmi szövegek gördülékeny olvasása, a nemzeti hagyományok, kultúra fontosságának megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Az irodalmi ízlés, a műértelmezési képesség fejlesztése. Román nyelvű lírai költemények és epikus alkotások többletjelentéseinek megfejtése, egyre több értelmezési szempont ismeretével. Absztraháló képesség fejlesztése. A lírai alkotások formanyelvének megismerése (szóképek, stiláris eszközök). Epikus művek jellemzői: kompozíció, tér, idő, cselekmény	

	szegmentumainak feltárása.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A többszempontú és mélyreható műértelmezés képességének a fejlesztése. Közismereti szövegek értő olvasása. Színielőadásokkal kapcsolatos megfigyelési szempontok elsajátíttatása; az önálló véleményalkotás képességének fejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Román nyelvű lírai és epikus alkotások olvasása, értelmezése. A művek többletjelentésének megfejtése. Az alkotók rövid pályarajza. Különböző *lírai* alkotások téma- és formavilágának megismerése a klasszikus és modern román irodalomból. Művek önálló (fel)olvasása, értelmezése, üzenetük összefoglalása, műfajuk megnevezése.	H: A tanuló – ismer néhány lírai műfajt; – képes a lírai alkotások üzenetének, tartalmi-hangulati hatásának a megfejtésére; – megnevezi a fogalmakat, kikeresi a vizuális és auditív elemeket, gyakoribb szóképeket, stiláris eszközöket.	*Magyar nyelv és irodalom:* hasonló témájú, műfajú irodalmi művek, színházművészet. *Informatika:* adatkeresés (pl. a szerzők életrajzához). *Vizuális kultúra:* képzőművészeti alkotások (pl. Nicolae Grigorescu: *Ţărăncuţa, Parasztlány*). *Dráma és tánc:* díszletek, jelmezek.
George Coşbuc: *La oglindă.*	A tanuló George Coşbuc: *La oglindă* című művében – figyelemmel kíséri a serdülő leányka lelkében zajló folyamatokat és a külső cselekvéseket; – a műből kiindulva képes beszélgetni a gyermekkorról, a jövővel kapcsolatos vágyakról, álmokról, barátságról, a kamaszkor problémáiról, konfliktusairól; – felfedezi a képi motívumokat, megérti a hasonlatok, metaforák szerepét.	
Mihai Eminescu: *Dorinţa.*	A tanuló Mihai Eminescu *Dorinţa* című költeményében: felismeri az alkotás fő motívumait, ember és táj szoros kapcsolatát, a szerelemélményt, a mikro- és makrokozmosz viszonyát, a tartalom és a forma összhangját.	
Fő motívumok hazai román	A tanuló képes elgondolkodni	

költők alkotásaiban: anyanyelv, identitás, gyökerekhez való ragaszkodás. Maria Berényi: *Să nu uit limba.*	Maria Berényi „*Să nu uit limba*” című versének mondanivalóján, a „*Ne felejtsd el anyanyelvedet*” című kulcsmondatán.	
Szabad válogatás az alábbi *prózaírók* műveiből: Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Barbu Șt. Delavrancea, Mihail Sadoveanu, Petre Rezuș, Gala Galaction, Vasile Voiculescu, George Șovu. Epikus művek komplex értelmezése meghatározott szempontok alapján (idő, helyszín, szereplők, cselekmény).		
Ion Luca Caragiale: *Vizită, D-l Goe.*	A tanuló képes – a Caragiale-*karcolatok* fő mondanivalójának megfejtésére; – önálló jellemzés készítésére; – vitatkozásra az akkori világ nevelési módszereiről (érvek, ellenérvek).	
B: Șt. Delavrancea: *Bunica,* Jean Bart: *Evocări despre învățătorul Ion Creangă.* Mihail Sadoveanu: *Domnu Trandafir.* További szabadon válogatott alkotások a fenti prózaírók írásaiból. Színielőadások megtekintése, feldolgozása. Monologikus és dialogikus szövegek megkülönböztetése. Médiaszövegek, sajtóműfajok.	B: A tanuló képes – felismerni a *Bunica* című elbeszélés tartalmi-szerkezeti-hangulati egységét; – értelmes beszélgetésre a generációk közötti kapcsolatokról (szeretet, párbeszéd); – megérteni az *önéletrajz* jellegű írások lényegét; – felismerni azokat az emberi erényeket, pozitív tulajdonságokat, amelyek halhatatlanná teszik a tanítót a tanítványa emlékezetében; – önálló érvelésre; – különböző szereplő-és embertípusok megjelenítésére közös drámajátékokban; – médiaszövegek értelmezésével és alkotásával fejleszteni ismereteit,	*Dráma és tánc:* szöveg és mozgás.

	képzelőerejét.	
B: A hagyományos nyelvoktató formában tárgyalt költők, írók és művek értelmezése. Továbbá a *Monăstirea Argeşului* (népballada), George Coşbuc: *Nunta Zamfirei* (műballada); B. Șt. Delavrancea: *Bursierul* (részlet); Petre Rezuș: *Minciuna are picioare scurte;* Gala Galaction: *Al doilea profesor de istorie* című művek. *Hazai román alkotók:* Vasile Gurzău: *Omul sărac* (népmese), Ana Hoțopan: *Cizmuțele roșii.* Epikus alkotások komplex értelmezése. Részletek Ion Creangă: *Gyermekéveim emlékei (Amintiri…)* című életrajzi regényéből. Ion Luca Caragiale: *D-l Goe.* Médiaműfajok.	B: A tanuló – képes különböző műfajok megkülönböztetésére (ballada, elbeszélés, novella, karcolat, regény); – ismeri a műnek mint kompozíciónak a szerkezeti egységeit: bekezdés, konfliktus, bonyodalom, tetőpont, végkifejlet. Szerkezeti egységek: tér, idő, cselekmény, ok-okozati összefüggések, főszereplő, mellékszereplők; – észreveszi, hogy mindkét műben fő téma a gyermek nevelése; – ellentétes értékrendű világ ellentétes nevelési módszereivel szembesül; – önállóan formál véleményt *Nică* és *D-l Goe* jelleméről; – képes a lelki folyamatok, érzések és gondolatok megfigyelésére; – felismeri az általános gyermeki tulajdonságokat; – képes az „ész ítélőszéke” elé állítani különböző cselekedeteket, magatartásformákat; – tud választani pozitív és negatív attitűdök között; – aktívan vesz részt etikai és jellemtani kérdések megvitatásában; – képes egyre bonyolultabb médiaműfajok megértésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, idill, ballada, elbeszélés, novella, karcolat, regény, konfliktus, szerep, szereplő, hír, riport.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás Szövegalkotás**	**Órakeret 56 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A tanult helyesírási szabályok alkalmazása tollbamondáskor és az egyszerű, de önálló szövegek alkotásakor (tanult fogalmazástípusok: *elbeszélés, jellemzés; román nyelvű nyomtatványok* kitöltése*; képeslap, meghívó, sms* alkotása; néhány papíralapú és digitális szövegtípus). A vázlatkészítés szempontjainak ismerete és gyakorlása.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Olvasmányélmények lényegi kivonatolása, összefoglalása és önálló vélemény kifejezése írásban, érvek és ellenérvek felsorolásával (pl. a mese szereplőjének cselekedeteiről). *Vázlat*-és *jegyzetkészítés* tanári segítséggel.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotási képesség és íráskészség fejlesztése. Megélt tapasztalatokkal vagy verssel, mesével, elbeszéléssel kapcsolatos élmények megfogalmazása rövid, de megfelelő szövegtípusban. A lényeglátó képesség fejlesztése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A szövegalkotási képesség fejlesztése, kreativitás erősítése. Személyes és olvasmányélményekkel kapcsolatos érzések és gondolatok megfogalmazása különböző szövegtípusokban, a nyelvi, nyelvhelyességi és helyesírási normák alkalmazásával. Fordítási technikák elsajátíttatása (egyszerű szövegek fordítása románról magyarra).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Fogalmazás írása képről, személyes és olvasmányélmény alapján, a tanult nyelvi törvényszerűségek, helyesírási szabályok betartásával. Megadott szempontok alapján összefüggő szövegek alkotása (új szövegtípusok is) nyomtatott és elektronikus formában. Pl.: *önéletrajz, leírás, hagyományos és modern levél, üdvözlet, meghívó, felhívás, hír, interjú, riport.* Rövid, ismert szövegek fordítása románról magyarra, szótárhasználattal.	H: A tanuló – képes román nyelvű fogalmazás megírására képről, személyes és olvasmányélmény alapján a nyelvhelyességi szabályok betartásával; – tud papíralapon és digitális formában különböző szövegtípusokat szerkeszteni; – képes ismert szöveg fordítására románról magyarra szótárhasználattal; – képes kulturáltan internetezni.	*Vizuális kultúra:* különböző témájú képek. *Magyar nyelv és irodalom:* műfajok, szövegtípusok. *Idegen nyelvek:* fordítási technikák.

Megjelenés román nyelven, különböző internetes felületeken.		
B: Hagyományos és amerikai típusú önéletrajz írása papíralapú és elektronikus formában. Kérvény, hivatalos levél megfogalmazása.	B: A tanuló – tud hagyományos és amerikai típusú önéletrajzot írni, szerkeszteni; – ismeri a kérvény és a hivatalos levél formai sajátosságait; – képes megfogalmazni diákélettel kapcsolatos kérvényt és hivatalos levelet.	*Informatika:* szövegszerkesztő programok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Digitális szöveg, curriculum vitae (hagyományos és modern típusú), kérvény, hivatalos levél, hír, interjú, riport.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismeretek a román nyelvről A román nyelv változatai**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Hangtani, szófajtani, jelentéstani, mondattani, szövegtani alapismeretek.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A különböző nyelvi szintekkel kapcsolatos ismeretek összekapcsolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Annak felismertetése, hogy a nyelv eltérő nyelvváltozatokban él. A román nyelv kommunikációs eszközként való értelmezése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A különböző nyelvváltozatok közötti különbségek megfigyeltetése, következtetések levonása. Motiválás az egyéni stílus kialakítására, a szép és helyes nyelvhasználatra.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Nemzeti nyelv. Köznyelv beszélt és írott változata. Az irodalmi nyelv mint a köznyelv igényesebb változata. A nyelv területi tagozódása: regionális köznyelv, nyelvjárások, tájszólások. A hazai románok által beszélt bihari és körös-marosi tájszólás sajátosságai. Csoportnyelvek, hobbinyelvek, rétegnyelvek felsorolásszerű ismerete. Rétegnyelvek:	H: A tanuló – megérti, hogy a román nyelv eltérő nyelvváltozatokban él; – fel tudja sorolni a különböző nyelvi változatokat; – egy szövegről képes megállapítani, hogy köznyelvi vagy nyelvjárási, esetleg tájszólási; – tudja, hogy a határ menti románok a bihari és körös-marosi tájszólásokat	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvi változatok; gyermeknyelv, diáknyelv, ifjúsági nyelv. *Idegen nyelvek:* különböző nyelvcsaládok. *Ének-zene:* népdalok.

gyermeknyelv, diáknyelv, ifjúsági nyelv, az argó és a szleng.	beszélik; – valamely tájszólást némileg ismeri, beszéli, és tudja jellemezni; – képes diákszótár összeállítására.	
B: Román köznyelvi és tájszólási szövegek összevetése, azonosságok és különbségek megfigyelése.	B: A tanuló – képes felismerni a köznyelv és a tájnyelv közötti azonosságokat és eltéréseket (megadott szövegminták alapján); – át tudja írni a tájnyelvi szöveget irodalmira, illetve az irodalmi szöveget tájnyelvire.	*Román népismeret:* népszokások költészete, folklóralkotások. *Informatika:* különböző szövegtípusok, nemzetiségi rádió-és tv-műsorok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzeti nyelv, köznyelv, nyelvjárás, tájszólás, csoportnyelv, hobbinyelv, rétegnyelv, gyermeknyelv, diáknyelv, ifjúsági nyelv, argó, szleng, diákszótár.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló értse a beszélgetőtárs közléseit dialogikus és többszereplős beszédhelyzetekben egyaránt. Legyen képes helyesen értelmezni a beszélgetőtárs nonverbális jelzéseit (arcjáték, szemkontaktus, kézmozdulatok, mondatdallam, hangerő). Tudjon a beszédpartnerek kérdéseire, feltevéseire tárgyszerűen, jól érthető nyelvi eszközökkel válaszolni. Rendelkezzen olyan szókinccsel, mely alapján megérti az IKT-eszközökkel közvetített szépirodalmi szövegeket (költemények, mesék, elbeszélések…), valamint az egyszerűbb tömegkommunikációs közléseket, nemzetiségi rádió- és tv-műsorok diákélettel kapcsolatos közléseit, falubéli interjúalany megnyilatkozásait (a lényeget). Egy-egy téma kapcsán tudjon önállóan érvelni (pro és kontra érvekkel egyaránt). Értse és emelje ki írott szövegek (olvasmányok) tartalmi lényegét, legyen képes információk visszakeresésére. Ismerje a vázlat- és jegyzetkészítés szempontjait, módszereit. A tanult fogalmazástípusokban (elbeszélés, leírás, jellemzés, önéletrajz) teremtse meg a tartalom és a forma összhangját.
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló legyen képes különböző beszédhelyzetekben, különböző témájú beszélgetéseket kezdeményezni, és figyelje a beszélő verbális és nonverbális közléseit. Legyen képes a minél gyorsabb és pontosabb szövegértésre (különböző élő és rögzített szövegtípusokban). Rendelkezzen fejlett vitatkozási kultúrával, és érveljen logikusan és megfelelő kifejezésformákkal. Szövegolvasáskor értse a mögöttes tartalmakat, szövegalkotáskor pedig

	legyen kreatív és igényes. Írásbeli munkájában fordítson kellő figyelmet a tartalom és a forma összhangjára, a nyelvhelyességre és helyesírásra. Tudjon arról, hogy a román nemzeti nyelvnek is különböző változatai vannak, köztük a határ mentén, a hazai románok által beszélt tájszólások (bihari és körös-marosi).

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9–12. évfolyam

A magyarországi román nyelvoktató gimnáziumban a román nyelv és irodalom tantárgy tanításának alapvető célja és feladata a családban és az alapfokú képzésben szerzett nyelvi ismeretek, kommunikációs kompetenciák további fejlesztése, a tanulók szókészletének tudatos és fokozatos bővítése. A fejlesztés fókuszában négy részterület: a beszédértés, a beszédkészség, az írás és olvasás áll, vagyis mindazok a képesség- és készségegyüttesek, amelyek alkalmassá teszik a diákot az önálló kommunikációra, a román nyelvtudás gyakorlati alkalmazására, valamint irodalmi kultúrájának bővítésére, elvonatkoztató képességének fejlesztésére.

A tantárgy fő célja, hogy a tanuló értse a szépirodalmi és az ismeretterjesztő szövegek tartalmi lényegét, a tömegtájékoztatás különböző, gyakoribb műfajait, a román (nemzetiségi) tv- és rádió adásait. Fontos, hogy jól ismerje a szövegalkotás menetét, a téma kijelölésétől az önellenőrzésig. Rendelkeznie kell a logikus feleletépítkezés, a hozzászólás, a vita, az előadás, a szónoklás képességével, írásban pedig a különböző szövegtípusok alkotásának, megszerkesztésének ismeretével, ide értve a leírás, a jellemzés, az értekezés, az esszé, a rövidebb lélegzetű beszámoló, a magán- és a hivatalos levél műfaját. Mindezekhez nélkülözhetetlenek a nyelvtani, a stilisztikai, a helyesírási ismeretek.

A beszéd- és íráskultúra fejlesztése összekapcsolódik az irodalmi műveltség gyarapításával, a szépérzék fejlesztésével, az absztraháló képesség erősítésével.

A tantárgy fontos célja az irodalom megszerettetése, az olvasási igény kialakítása, a művészi alkotások iránti affinitás mélyítése. A román nyelv és irodalom oktatása felkészíti a tanulót a konfliktuskezelésre, a pozitív attitűdök átvételére, az élet nagy kérdéseinek a felvetésére. A nevelési-oktatási célok között szerepel még, hogy a diák legyen képes kitekinteni a társművészetekre is.

Minden évfolyam alapkövetelménye a köznyelvi normákhoz igazodó nyelvi stílus kialakítása. A tantárgy átfogó célja, hogy a diák gimnáziumi tanulmányainak befejezésekor legyen képes gördülékenyen kommunikálni, a tanult helyesírási törvényszerűségeket készségszinten alkalmazni.

A kerettanterv a fokozatosság elvével jelöli a tevékenységeket, ismereteket és követelményeket a hagyományos és bővített nyelvoktató iskolák számára. Mindvégig törekszik a helyes ítéletalkotási képesség kialakítására és fejlesztésére, az élethosszig tartó tanulás szükségességének megértetésére.

A tantárgy tartalma a családi élettel kapcsolatban harmonikus együttélésre motiválja az új nemzedéket, és hangsúlyozza a környezet- és egészségvédelem fontosságát, az értékmentés és -teremtés hitvallását. Kellő hangsúlyt helyez a mára nélkülözhetetlenné vált digitális kompetencia alkalmazására is.

Fókuszában tehát a legkülönbözőbb kompetenciákkal rendelkező komplex személyiség áll, aki identitásának megőrzésével képes arra, hogy toleráns legyen és nyitott Európára és a világra.

9–10. évfolyam

A román nyelvoktató iskolák 9–10. évfolyamában a román nyelv és irodalom tantárgy fő célja a tanuló hallás utáni beszédértésének, valamint beszéd- és íráskultúrájának továbbfejlesztése

(az otthonról hozott stílusának cizellálása), a mindennapi élet kommunikációs helyzeteiben jól hasznosítható szókészletének gyarapítása.

Fontosnak tartjuk pozitív nyelvi attitűd kialakítását, a román nyelv logikai rendszerének és a nyelv szépségének megismertetését. Bemutatjuk a különböző nyelvi szinteket, ismertetjük a kiejtési és helyesírási törvényszerűségeket.

A mindennapi párbeszédes és többszereplős kommunikációhoz szükséges szókincsen túl fejlesztjük a tanulók absztraháló képességét, bevezetve őket az irodalomba, a szó művészetébe, a valóság és a fikció világába.

Felkészítjük őket a különböző szövegtípusok megértésére és alkotására szóban és írásban, papíralapon és elektronikus formában.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A tanuló érti a mindennapi élettel kapcsolatos szövegeket, a beszélgetőtársak nyelvi közléseit és nonverbális jelrendszerét (arcjáték, szemkontaktus, kézmozdulatok, mondatdallam, hangerő).	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Megérti a felolvasott (vagy IKT-eszközökkel rögzített) versek, mesék, elbeszélések lényegét, a nemzetiségi adások (tv, rádió) diákélettel, családdal, szokásvilággal kapcsolatos szövegeit.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A beszédértési képesség további fejlesztése újabb szövegtípusok meghallgatásával, tanári segítséggel.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A beszédértés fejlesztése dramatikus játékkal, szövegmondással. Ösztönzés román nyelvű hírek, filmszövegek meghallgatására, a befogadói képesség fejlesztésére. Motiválás a tudatos szókincsgyarapításra (pl.: dalszövegek meghallgatása, gyermekműsorok figyelemmel követése révén).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Konkrét és elvont témakörökhöz (pl. *ügyintézés, vásárlás, utazás, napi program, iskolában, szabadidőben; egészség-* és *környezetvédelem, kultúra, média, utazás, időjárás, évszakok, öltözködés, illemszabályok*) kapcsolódó szövegtípusok megértése. Beszédértés dramatizációs, szituációs gyakorlatokkal. Román nyelvű irodalmi és	H: A tanuló – megérti a mérsékelt tempójú beszédet, a mindennapi élethelyzetekhez (család, iskola, ügyintézés) kapcsolódó román nyelvű közlésformákat; – megérti a magyarázatokat és utasításokat; – értő-érző módon reagál diáktársai hozzászólásaira, odafigyel szóbeli feleleteikre; – szívesen hallgatja meg az	*Dráma és tánc:* kommunikációs kapcsolatteremtés, helyzetgyakorlatok. *Vizuális kultúra:* gyermekfilmek. *Informatika:* böngészés az interneten; tájékozódás, adatgyűjtés. *Ének-zene:* népdalok,

ismeretterjesztő szövegek hallás utáni befogadása. Kommunikáció iskolai helyzetekben: *tanári magyarázatok, utasítások, szóbeli feleletek, hozzászólások, rövid alkalmi beszédek, kiselőadások, mókás történetek, sztorik* meghallgatása, a gesztusnyelv jelrendszerének megfejtése. Élő színielőadások és IKT-eszközökkel rögzített szépirodalmi alkotások meghallgatása (versek, mesék, balladák). Dramatikus népszokások és azok költészete (altatódal, ballada, mese, elbeszélés). Nép- és műköltészeti alkotások megtanulása hallás alapján.	érdeklődési köréhez kapcsolódó kiselőadásokat; – hallás alapján könnyen memorizál népi és műköltészeti alkotásokat (altatódalokat, balladákat, lírai költeményeket); – észreveszi a műfaji különbségeket; – a médiában gyakran használt szófordulatokat hallás alapján megjegyzi; – érti a román nemzetiségi adások szövegeinek a lényegét.	megzenésített versek, karácsonyi énekek. *Román népismeret:* csujogatások, doinák, menyasszonysiratók, népszokások költészete.
B: A mindennapi élethez kapcsolódó bővebb szókincsű szóbeli közlések hallás utáni megértése. Művészi alkotások üzeneteinek megfejtése.	B: A tanuló: – képes többszereplős beszédhelyzetben is megérteni a beszédpartnerek mondanivalóját; – beszédértési képessége, készsége jól fejlett.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szituációs gyakorlat, tempó, gyermekfilm, beszédértési képesség, dramatikus játék, népköltészeti műfaj (pl.: altatódal, kolinda, csujogatás, menyasszonysiratő).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A beszédhelyzetnek megfelelő román nyelvű szókincs használata.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Magabiztos, bátran megformált román nyelvi kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A beszédbátorság erősítése. A gondos, helyes hangképzés, szó-, mondat- és szövegformálás képességének a fejlesztése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Szókincsgyarapítás, az érvelő képesség és a vitakészség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
H: Román nyelvű beszélgetés kezdeményezése valós élethelyzetekben *(iskolában, otthon, üzletben, orvosnál, postán, bankban)*. Interaktív nyelvleckék; szókincsfejlesztő gyakorlatok. A beszédkészség fejlesztése különböző szituációs játékokkal; párbeszédek (diák–diák, gyermek–tanár, gyermek–felnőtt között). Beszédszándékok gyakorlása (kérés, figyelemfelhívás, köszönetnyilvánítás). Személyes élménybeszámoló, kellő figyelem a kiejtésre, hangsúlyozásra, mondatdallamra. Kommunikáció iskolai helyezetekben: szóbeli felelet, kiselőadás, hozzászólás. Részvétel dramatikus népszokásokban (szövegek kifejező mondása). Verbális és nonverbális jelrendszer összehangolása.	H: A tanuló – képes információt kérni és adni valós élethelyzetekben; – képes a hallott és olvasott szövegek lényegének kiemelésére és szóbeli összefoglalására; – ismeri a szövegalkotás és-szerkesztés fő szempontjait, a szövegkohézió megteremtéséhez szükséges nyelvi eszközöket; – képes önálló szövegalkotásra (pl. kép, olvasmányélmény alapján); – a saját élményeiről, történeteiről gördülékenyen mesél; – képes rövid kiselőadás megtartására, a mondanivaló és a gesztusnyelv összehangolására; – a szóbeli feleleteit átgondolja, tudatosan építi fel; – igyekszik a jelentéstani ismereteit is alkalmazni (szinonimák, antonímák használata); – figyel a szövegfonetikai eszközök (hangsúly, hangerő, mondatdallam) helyes használatára; – a dramatikus jelenetekben vállalt szerep szövegét kifejezően adja elő; – képes az értelmezett művészi alkotások lényegének élőszavas összefoglalására; – jól fejlett vitatkozási kultúrával és beszédbátorsággal rendelkezik; – a tanórán bátran szólal meg,	*Dráma és tánc:* kommunikációs kapcsolatteremtés. *Minden tantárgy*: részvétel beszélgetéseken. *Magyar nyelv és irodalom:* a szóbeli megnyilvánulások szabályai. *Román népismeret:* népszokások és azok költészetének bemutatása.
B: Rutinos szókincshasználat különböző beszédszituációkban. Folyékony és természetes kommunikáció, jól artikulált szöveg.		

	önállóan érvel (pro és kontra érvekkel); B: olvasmány- és filmélményeiről lendületesen és átéléssel mesél; – a memoritereket szöveghűen tolmácsolja.	
H–B: Memoriterek.	H–B: *Monăstirea Argeşului* (részlet); George Coşbuc: *Nunta Zamfirei* (részlet); Vasile Alecsandri: *Steluţa*; Mihai Eminescu: *La steaua*; Octavian Goga: *Rugăciune*; továbbá 5-6 (szabadon választott) költemény a klasszikus és a (poszt)modern irodalomból.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédkészség, beszédkultúra, interaktív nyelvlecke, népszokások költészete, artikulált szöveg, jelentéstan.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A tanuló életkorának megfelelő olvasmányok tartalmának megértése. Folyékony olvasás.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A mögöttes tartalmak megértése az olvasott szépirodalmi alkotásokban. A tanult olvasási technikák rutinszerű gyakorlása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Az olvasási technikák további tökéletesítése. Olvasási képesség fejlesztése. A tanulók olvasmányaiban rejlő mondanivaló felfedeztetése. Irodalomszemlélet kialakítása. Etikai és esztétikai érzék finomítása. Szókincsfejlesztés sok-sok olvasással.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Az olvasási kedv fokozása (élményekben gazdag) olvasmányok ajánlásával. Az önkorrekció és önnevelés igényének erősítése. Érdeklődés kialakítása a román kultúra iránt.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Olvasási stratégiák és technikák gyakorlása. Nyomtatott és elektronikus szövegek hangos és néma	H: A tanuló – képes értő olvasásra; – felismeri az eltérő	*Magyar nyelv és irodalom:* könyvtárhasználat. *Informatika:*

olvasása. Szövegértési készség fejlesztése különböző témájú és típusú szövegolvasással. Könyv- és könyvtárhasználat. Tájékozódás, információkeresés (betűrend, tartalomjegyzék használatával) a különféle dokumentumtípusokban. Kézikönyvek, szótárak rendeltetésszerű és rutinszerű használata. Online dokumentumok tanulmányozása (internet). Szinkronizálatlan filmek megtekintése, filmfeliratok értő olvasása.	szövegtípusok közötti különbségeket; – ismeri a hagyományos és a modern információhordozókat: (könyv, könyvtár, internet), és képes azok kulturált és korrekt használatára; – alkalmazza a forrásfelhasználás etikai normáit; – szakirodalmat használ tanulmányok, órai kisbeszámolók összeállításához; – érti a szöveg és a képek, illusztrációk, ábrák összefüggéseit; – képes az olvasott szövegek értelmezésére, szereplők bemutatására, ok-okozati összefüggések meglátására; B: képes az ismeretterjesztő szövegek lényegének megértésére; a kulcsfogalmak azonosítására, megjegyzésére; – összegzi az olvasmány lényegét; – képes szövegek többletjelentéseinek feltárására.	böngészés az interneten; tájékozódás, információkeresés és-gyűjtés. *Vizuális kultúra:* (feliratos) filmek; szöveg és kép összefüggésének meglátása. *Román népismeret:* népköltészeti szövegek: balladák (legendák) értelmezése. *Biológia-egészségtan; matematika:*a feladatok szövegének megértése.
B: Olvasás értelmező, kritikai és kreatív látásmóddal.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasási stratégia, könyvtárhasználat, forrásjelölés, tartalomjegyzék, illusztráció, vizuális és auditív elem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Irodalmi alapismeretek. Néhány bibliai példázat, lírai és epikai alkotás ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló etikai és esztétikai érzékének fejlesztése. Irodalomszemléletének kialakítása, formálása; elvonatkoztató képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
H: Az irodalom szerepe az ember életében. A művészi visszatükrözés lényege (*jelenség* mögötti *lényeg*). A mű mint kompozíció. Lírai és epikai művek az irodalom alaptémáiból: (kamaszkori kalandok:) pl. Cătălin Dorian Florescu: *Vremea minunilor* (részlet); Mihai Eminescu: *Fiind băiet păduri cutreieram;* (emberi erények és gyengeségek:) Mircea Sântimbreanu: *Onoarea mai presus.* *Biblia:* Szemelvények az *Ószövetségből:* *Bűnbeesés;* *József és testvérei;* *Jónás próféta története*; *Dávid és Góliát.* Szemelvények az *Újszövetségből:* *Jézus születése;* *szenvedéstörténete;* *A tékozló fiú története;* *Pál apostol* szeretethimnusza. Részvétel dramatizált történetekben. *Népköltészet*: A *„Doina”* mint a román nép jellegzetes dala. Román népballadák: *Mioriţa* és/vagy *Monăstirea Argeşului* témái, motívumai. A kétnyelvű mesemondás művészete. Mesetípusok. Vasile Gurzău: *Pohon* (népmese).	H: A tanuló – érti a művészi visszatükrözés lényegét; – tudja, hogy a jelenség mögött mélyebb igazságok rejlenek; – tanári segítséggel feltárja a lírai alkotás mélyebb üzenetét, felismeri a tartalom és a forma összhangját; – megérti a poétikai eszközök (hasonlatok, metaforák) szerepét a mű hangulatának kifejezésében (Mihai Eminescu: *Fiind băiet păduri cutreieram*); – felismeri az alkotás fő motívumait, ember és táj szoros kapcsolatát; – kompozícióként közelíti meg az elemzendő epikai műveket; – felismeri a főbb szerkezeti egységeket, szegmentumokat (pl.: bevezetés, konfliktus, bonyodalom, tetőpont, végkifejlet); – alapismeretekkel rendelkezik a Biblia történetéről; – megérti, hogy a Biblia a művészetek alapköve; – érti a bibliai történetek és az egyházi ünnepek összefüggéseit; (pl.: karácsonykor: betlehemes játékok, kolindálás, turkajárás, csillagjárás); – alkalmazni és bővíteni képes a balladával kapcsolatos ismereteit; – képes a fő motívumok keresésére és feltárására; – életkori sajátosságainak megfelelően tud érvelni a művekben rejlő nagy	*Magyar nyelv és irodalom:* különböző irodalmi műfajok. *Dráma és tánc*: szöveg, zene, mozgás. *Vizuális kultúra*: az irodalom (román, magyar, világirodalom) alaptémái; Az *Amintiri…* filmváltozatban. *Vizuális kultúra:* bibliai történetek filmfeldolgozásban. *Magyar nyelv és irodalom:* párhuzamok (Monăstirea Argeşului, Kőmíves Kelemenné). *Földrajz:* topológiai tájékozódás, kolostorok, várak. *Magyar nyelv és irodalom*: romantika, versfordítások (Alecsandri, Eminescu). *Idegen nyelvek*: műfordítások. *Vizuális kultúra:* a korszakra jellemző képzőművészeti alkotások. *Ének-zene:* románcok, romantikus zeneművek.

Meseértelmezés. Költői (írói) hitvallások: Tudor Arghezi: *Domniţa frumuseţii.* Ideál, tanárideál: Mihail Sadoveanu: *Cheia*. Nicolae Manolescu: *Cărţile au suflet*. További szabadon választott alkotások. Memoriterek. A *népköltészet* hatása a 19. század román irodalmára. A *romantika* mint eszme- és stílusirányzat. A szerelem élménye Vasile Alecsandri költeményeiben (pl. *O seară la Lido).* A táj megjelenítése a pasztellképekben (pl.: *Sfârşit de toamnă).* Témák és motívumok Mihai Eminescu alkotásaiban (pl. *idő, történelem, táj és szerelem*, *a zseni sorsa…*). Táj és szerelem összefonódása a *Dorinţa* című költeményben. Szerelmi álmodozás, vágyakozás, beteljesülés. A boldogtalan szerelem kifejezése (*Pe lângă plopii fără soţ* şi *De ce nu-mi vii*?). Részletek Eminescu *Luceafărul* című főművéből. További *szabadon választott költemények* elemzése (4-5 mű). Memoriterek. Mihai Eminescu és Ion Creangă barátsága. *Népiesség* és *realizmus* Ion	kérdésekkel kapcsolatban; – szöveghűen tolmácsol balladarészleteket; – ismeri a kétnyelvű mesemondás technikáját; – ismer különböző mesetípusokat; – képes a mese tartalmi és formai elemzésére, a szereplők jellemzésére, pro és kontra érvek felsorolására; – a jelölt művek kapcsán képes beszélgetni a gyermekkorról, a jövővel kapcsolatos vágyakról, álmokról, barátságról, a kamaszkor problémáiról, konfliktusairól; – képes érvelni (pro és kontra) az irodalom (a könyv és az internet) szerepéről a kamasz, illetve a leendő felnőtt életében; – bekapcsolódik az „ideálokról” szóló vitákba; – képes egy lírai alkotás és két prózai mű részletének szöveghű tolmácsolására; – megérti a realista ábrázolás lényegét; – tanári segítséggel felfedezi a lírai, epikai, drámai elemek keveredését, a népiesség hatását, Creangă utánozhatatlan stílusát; – ismeri a romantika főbb stílusjegyeit; – képes elemezni és megérteni Vasile Alecsandri szerelem- és természetélménnyel kapcsolatos verseit (pl. *O seară la Lido*); – felismeri a „pasztellkép” sajátosságait (pl. *Sfârşit de toamnă*); – a műelemzések során felismeri Eminescu nagy témáit és motívumait; – felfedezi a párhuzamot a külső táj és a lélek tája	

Creangă alkotásaiban. Egy-két szabadon választott mese, elbeszélés elemzése. Újabb részletek az *Amintiri din copilărie* című önéletrajzi művéből. B: Filip Florian–Matei Florian: *Incredibilele aventuri ale lui Ştim şi Ştam.* Lucian Blaga: *Hronicul şi cântecul vârstelor* (részlet). További 2-3 Eminescu és 1-2 Creangă-mű értelmezése (szabadon választott).	között; – tanári segítséggel megérti a *Luceafărul* című alkotás filozófiai üzenetét, hogy a kiválasztott embernek, a zseninek boldogtalansággal kell meglakolnia műve halhatatlanságáért, örökérvényűségéért; – felismeri a motívumokat (filozófiai, táj, szerelem), a lírai, epikai és drámai elemeket; – képes a memoriterek szöveghű előadására: egy-két Alecsandri és két-három Eminescu vers szöveghű tolmácsolására; – olvasott a két költő barátságáról; – képes az elbeszélés értelmezésére, tartalmi, formai sajátosságainak feltárására; – megérti az önéletrajzi jellegű regény, az *Amintiri*… lényegét, a felnőtté válással párosuló lelki drámát; – felismeri a műben rejlő humort, önirónіát, nosztalgiát: „drámát”; – egyre mélyrehatóbb műértelmezésre képes; – képes a memoriterek kifejező előadására (részlet az *Amintiri*…-ből). B: – az ajánlott alkotások komplex elemzése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalomszemlélet, szépérzék, valóság, fikció, mögöttes jelentés, parabola, népiesség, romantika, realizmus, önéletrajzi regény, zsenielmélet, nosztalgia, irónia, humor.	

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Írás, szövegalkotás</td><td>Órakeret
58 óra</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Előzetes tudás</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A tanuló ismeri a vázlat- és jegyzetkészítés szempontjait, módszereit.
Képes a tanult fogalmazástípusokban (elbeszélés, jellemzés) megteremteni a tartalom és a forma összhangját.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B.):
Tudatos odafigyelés a helyesírási szabályokra.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A tanuló szövegalkotási képességének és íráskészségének további fejlesztése.
Szövegfeldolgozási módszerek elsajátíttatása.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
Újabb szövegtípusok (értekezés, esszé) sajátosságainak ismertetése, gyakoroltatása, jegyzetelési technikák további fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">H:
A szöveg fogalmának és sajátosságainak megismerése.

A szövegösszetartó erő, globális és lineáris kohézió.

Az írott szöveg nyelvi (pl. szavak, mondatok) és nem nyelvi jeleinek (tagolás, betűtípusok, ábrák) összehangolása.

A szöveg szerkezeti egységei és szerkezettípusai.

Tartalmi, logikai kapcsolatok, jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben.

Szövegalkotási gyakorlatok.</td><td rowspan="2">H:
A tanuló
– kifogástalanul ismeri az írás jelrendszerét;
– írásképe könnyen olvasható, rendezett, esztétikus;
– szövegszerkesztéskor helyesen jelöli a gondolati-szerkezeti egységeket;
– megfelelő szövegalkotási és szerkesztési ismeretekkel rendelkezik;
– képes papíralapú és elektronikus szövegek alkotására, szerkesztésére (pl. elbeszélés, leírás, jellemzés, rövid érvelés, értekezés, esszé);
– képes az írott szöveg nyelvi és nem nyelvi jeleinek összehangolására, helyes
B:
– használatára;
– tartalmi, nyelv(tan)i és helyesírási szempontból jól átgondolt szöveget alkot.</td><td rowspan="2">Biológia-egészségtan; kémia; földrajz: ismeretterjesztő szövegek szókészlete.</td></tr>
<tr><td colspan="2">B:
Kreatív szövegalkotás;
a nyelv(tan)i-helyesírási szabályok tudatos alkalmazása.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Szöveg, szövegösszefüggés, szövegösszetartó erő (szövegkohézió), szövegtípus, mikro- és makroszerkezeti egység, tételmondat, mondattömb, rendszermondat.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A román nyelv grammatikai jellemzői, nyelvi szintjei**	**Órakeret 43 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani, jelentéstani, mondattani alapismeretek. BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani, jelentéstani, mondattani ismeretek összekapcsolása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A különböző nyelvi szintek egyre mélyebb megismertetése, a román nyelv logikai rendszerének megvilágítása. Nyelvi tudatosság és pozitív attitűd kialakítása. BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Nyelvi tudatosság és pozitív attitűd fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: *Hangtani* ismeretek: a román hangállomány; *magánhangzók* és *mássalhangzók* rendszerének ismerete. *Diftongus, triftongus, félhangzó, hiátus* helyes kiejtése. Helyesírási szabályok gyakorlása. *Alaktani* sajátosságok: a *szuffixumok* és *prefixumok* szerepe a szóalak felépítésében és jelentésében. *Szótani ismeretek:* a szófaji rendszer megismerése. *Szószerkezetek* típusai, szerepük a mondat felépítésében. *Jelentéstan:* a hangalak és jelentés viszonya. *Mondattan:* mondattani fogalmak elsajátítása, a mondat jelentése, mondatfajták. *Szövegtan:* a szöveg mint a kommunikáció eszköze. A szövegalkotást és a szövegbefogadást meghatározó	H: A tanuló – ismeri és helyesen ejti ki a román nyelv hangzóit; – képes a diftongusok, triftongusok, félhangzók helyes kiejtésére is; – érti a szuffixumok és prefixumok szerepét a szóalak felépítésében, a szóképzésben; – képes szóalkotással kapcsolatos feladatok megoldására; – felismeri a különböző szófajokat, és érti azok szerepét; – jelentéstani ismereteit alkalmazni tudja szövegalkotásban (szinonimák, antonímák használata); – képes rendeltetésszerűen használni a szinonima és antoníma szótárakat; – képes a szövegtípusnak megfelelő mondatfajták alkalmazására; – jól ismeri a kommunikációs folyamat tényezőit; – a közlésfolyamatban képes	*Vizuális kultúra:* kép és hang összekapcsolása. *Magyar nyelv és irodalom:* különböző nyelvtípusok. *Etika:* generációk közötti párbeszéd. *Dráma és tánc:* dramatikus játékok; beszédszituációk; pantomim.

tényezők. Utalások a szövegben. A szöveg szerkezeti egységei. Szerkezettípusok. A szövegösszetartó erő (globális és lineáris kohézió). Szövegtípusok (forma, funkció, mód, színtér). *Kommunikáció:* a kommunikációs folyamat tényezőinek ismerete. A nyelvi és nem nyelvi kódok összehangolása. Helyesírási és kiejtési ismeretek. Régi és új helyesírás: *„î” „â”; „sînt”, „sunt”* tárgyköre.	összehangolni a verbális és nonverbális jelrendszerét; – aktívan vesz részt két-, illetve többszereplős kommunikációban, a beszédhelyzetnek megfelelő szókincs használatával; – igyekszik helyesen alkalmazni a szövegfonetikai (hangsúly, hanglejtés, mondatdallam) eszközöket; – képes a kommunikáció céljának megfelelő mondatfajták alkalmazására (*tájékoztató, kifejező, felhívó* szerep); – alkalmazni tudja a tanult helyesírási és kiejtési szabályokat, ismeri az új helyesírást; – megérti a különböző nyelvi szintek közötti összefüggéseket; – helyesen írja és ejti ki a román nyelv hangzóit; – a beszédszituációnak megfelelő kifejezéskészletet használ; – szókincsét tudatosan gyarapítja napról napra rokon jelentésű és ellentétes tartalmú szavakkal; – képes metanyelvi kommunikációra.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, fonéma, hangtörvény, diftongus, triftongus, hiátus, morféma, szótő, szószerkezet (szintagma), modalitás, mondatfajta, egyszerű és bővített mondat, mellérendelés, alárendelés, szövegkohézió, tételmondat.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló legyen képes társalogni dialogikus és többszereplős beszédhelyzetekben egyaránt. Tudjon „olvasni” a beszédpartner testbeszédéből (arcjáték, szemkontaktus, kézmozdulatok, mondatdallam, hangerő). A hozzá intézett kérdésekre válaszoljon adekvátan, tárgyszerűen. Legyen képes a tömegkommunikáció (nemzetiségi rádió- és tévéműsorok) közléseinek megértésére. Tudjon szépirodalmi szövegeket értelmezni, a mögöttes tartalmakat feltárni. Tudjon különböző típusú élőszavas és írásos szövegeket alkotni, fókuszálva a tanult nyelv(tan)i, nyelvhelyességi és helyesírási szabályokra. Legyen képes gyakori használatú funkcionális szöveg formálására.
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Kezdeményezzen párbeszédet, esetleg többszereplős társalgást, és figyelje a beszélők verbális és nonverbális jelzéseit. Kapcsolódjon be egy-egy vitába, érveljen logikusan, tárgyszerűen és kifejezően. Lírai és epikai alkotások olvasásakor értse a műben rejlő mélyebb igazságokat. Szövegalkotáskor legyen kreatív, és alkalmazza minél tudatosabban és következetesebben a tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályokat. Értse a román nyelv különböző szintjeinek logikai összefüggéseit. Legyen igénye további szókincsfejlesztésre.

11–12. évfolyam

A hagyományos és bővített nyelvoktató gimnázium 11-12. évfolyamaiban a román nyelv és irodalom tantárgy fő célkitűzése a már megalapozott nyelvi készségek és képességek további fejlesztése, a tanuló nyelvi és irodalmi műveltségének gyarapítása, művészetszemléletének formálása.

Ebben a ciklusban a diák már rendelkezik az alapfokúnál némileg magasabb szintű nyelvismerettel a *beszédértés*, *beszédkészség*, *írás* és *olvasás* területén egyaránt.

Már könnyebben érti meg a beszélgetőpartner nyelvi és nem nyelvi jelzéseit. Beszédbátorsága napról napra erősödik, egyre több és tárgyszerűbb kérdést tesz fel; válaszadáskor pedig a korábbiakhoz képest gördülékenyebben és helyesebben reagál. Természetesebben alkalmazkodik a kommunikációs szituációhoz és a beszélgető társhoz. Jóval nagyobb tapasztalattal rendelkezik a könyvtár- és internethasználatban, a papíralapú és online dokumentumok tanulmányozásában.

A tantárgy fontos célja, hogy az érettségire készülő jelölt legyen képes önálló *projektmunka* összeállítására, a részmunkafolyamatok (anyaggyűjtés, szelektálás, feldolgozás, forrásjelölés) készségszintű ismeretére, az önálló szövegalkotás „etikai kódexének” betartására.

Ezekben az évfolyamokban egyre több szövegműfajt, szövegtípust ismer meg, és szépirodalmi alkotást elemez. Könnyebben megérti a lírai és epikai alkotásokban rejlő mélyebb mondanivalót, igazságot.

Jártasabb a művek poétikai, stilisztikai eszközeinek felismerésében, azok szerepének a bemutatásában. Egyedül is képes humoros történeteket mesélni, ha kell, kiselőadást tartani, felszólalni, és a funkcionális szövegek alkotásában, szerkesztésében is rutinosabb. Képes felkészülni az érettségi írásbeli és szóbeli vizsgára.

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th colspan="2">Beszédértés</th><th>Órakeret
54 óra</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Előzetes tudás</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A különböző életszerű szövegtípusok megértése, értelmezése.
Az iskolában gyakran előforduló szóbeli szövegtípusok: tájékoztatás, felhívás, megszólítás, szóbeli felelet, hozzászólás.
Filmre, CD-re, hangkazettára rögzített, életkori sajátosságoknak megfelelő, különböző típusú szövegek lényegének hallás utáni megértése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B.):
A tantárgyi szaknyelvi szövegek lényegének megértése (humán- és reáltantárgyakból egyaránt).
Többszereplős beszélgetések szövegeinek befogadása.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
Képességfejlesztés: egyre bőségesebb információk tartalmának megértetése (élő közeg, tömegtájékoztatás).
A hallás utáni beszédértés tökéletesítése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
Igény kialakítása (tantárgyi érdeklődésnek megfelelő) szakmai előadások meghallgatására.
Felkészítés a korosztálynak megfelelő ismeretterjesztő filmek lényegének a megértésére.</td></tr>
<tr><th>Tevékenységek/ismeretek</th><th>Követelmények</th><th>Kapcsolódási pontok</th><th></th></tr>
<tr><td>H:
Konkrét és elvont tartalmú témakörökhöz (barátság, szerelem, kalandok, fiatalság problémája, szórakozás, környezetvédelem) kapcsolódó szövegtípusok megértése.
A beszélő testbeszédének (arcmimikájának, kézmozdulatainak, hangszínváltozásainak) megfigyelése, értelmezése.
Hallásértési feladatok.
Különböző típusú szövegek meghallgatása, lényegének visszaadása irányított kérdések alapján.
A korosztálynak megfelelő román film megtekintése,</td><td>H:
A tanuló
– megérti a mindennapi élethelyzetekhez és az elvontabb témakörökhöz kapcsolódó normál tempójú beszédet;
– érdeklődéssel követi a beszélő verbális és nonverbális jelrendszerét;
– a tanórán egyre magabiztosabban oldja meg a hallás utáni szövegértési gyakorlatokat, a feladatokat, a laborgyakorlatokat;
– érti a tanári utasításokat, magyarázatokat, a korosztályának megfelelő szépirodalmi és</td><td>Dráma és tánc:
kommunikációs szituációk.

Vizuális kultúra:
gyermekfilmek tananyaghoz kapcsolódó szövegeinek megértése (vizuális és auditív elemek összekapcsolódása).

Erkölcstan:
önismeret, a személyes kapcsolatok jelentősége.</td><td></td></tr>
</table>

szövegének értelmezése. A tanári utasítások, magyarázatok értő befogadása; román nyelv és irodalom, népismeret, természettudományi tantárgyak: gyakori használatú kulcsfogalmak. Tanórán kívüli szövegek, pl. iskolai szónoklatok, felhívások, színtársulatok, irodalmi-zenés műsorok, humoros történetek, sztorik, legendák (volt tanárokról, diákokról). Rádiós és televíziós műfajok. Tájékoztató műfajcsoport (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú). Nemzetiségi gyermekműsorok. Nyelvi etikett: Kommunikációs különbözőségek megfigyelése (felnőttek és gyerekek, férfiak és nők között). Köszönési formák (*otthon, az iskolában, a hivatalban, egyházi közegben*). Színpadi előadások szövegének megértése.	ismeretterjesztő szövegeket (a természettudományi tantárgyak gyakori használatú szakkifejezéseit); – megérti az iskolai tanévnyitó és -záró beszédeket, az ünnepi szónoklatokat, a vers- és prózamondó versenyeken elhangzó szépirodalmi szövegek lényegét, az iskolai sztorik, legendák szövegeit, a vicceket, a társak történeteit;	*Ének-zene:* népdalok, műdalok, megzenésített versek szövegei. *Román népismeret:* altatódalok, csujogatások, jókívánságok, kolindák, népmesék, szólások és közmondások.
B: Történelmi helyekhez, földrajzi tájakhoz, kulturális örökséghez, „csodákhoz” kapcsolódó szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek (legendák, mítoszok) megértése. Turizmussal kapcsolatos szövegek befogadása. (Pl. reklám).	B: érdeklődéssel követi a korosztályához közel álló rádiós és televíziós műsortípusokat (hirdetés, reklám, ifjúsági műsorok, sportműsorok, koncertek).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Környezetvédelem, állatbarát magatartás, legenda, mítosz, útikalauz, műsortípus, audiovizuális útikalauz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Részvétel dialogikus és többszereplős kommunikációs folyamatban. Szóbeli feleletek, hozzászólások, élménybeszámolók.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Adekvát szókincs alkalmazása történetmondáskor, sztorizáskor, memoriterek előadásakor.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Beszédkészség további fejlesztése különböző nyelvi gyakorlatokkal. Szókincsgyarapítás szinonimákkal és antonímákkal.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Motiválás szókincsfejlesztésre újabb és újabb olvasmányok ajánlásával, ismertetésével.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Román nyelvű megnyilatkozások különböző beszédhelyzetekben *(otthon, iskolában, utazáskor, orvosnál, postán, piacon…)*. Odafigyelés a beszélgetőtársra. Helyes reagálás a kérdéseire, megállapításaira. Beszédszándékok kifejezése a szövegfonetikai eszközök helyes használatával (hangerő, hangsúly, mondatdallam). Kívánságok, vélemények érthető kifejezése. Kommunikáció iskolai helyzetekben: *szóbeli feleletek, hozzászólás, kiselőadás, élménybeszámoló, köszöntés, jókívánság, ünnepi beszéd (pl. ballagási búcsúbeszéd), vita*. A beszédhelyzetnek és kommunikációs célnak megfelelő szókincs és *testbeszéd* alkalmazása (pl.sztorizáskor humoros előadásmód). Vitatkozás érvekkel és ellenérvekkel.	H: A tanuló – képes a kommunikációs szituációnak megfelelő szókincs alkalmazására; – kezdeményez és folytat román nyelvű beszélgetést; – képes ízesen (némi tájszólással) iskolai történeteket mesélni; – a szóbeli feleletét logikusan építi fel; – a tananyag feldolgozásakor hozzászól; – tud kiselőadást tartani a verbális és nonverbális jelzések összehangolásával; – a memoritereket szöveghűen, kifejezően adja elő.	*Magyar nyelv és irodalom:* médiaműfajok. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* tananyaggal kapcsolatos ismeretterjesztő műsorok, rádiózás és televíziózás. *Minden tantárgy:* részvétel beszélgetésben, szóbeli feleletek, kiselőadások.
B: Bekapcsolódás többszereplős	B: A tanuló	

társalgásba. Vita kezdeményezése egy-egy olvasmány alapján. Jellemzés (pozitív és negatív hősök, tulajdonságok). A szaknyelvi kulcsfogalmak helyes kiejtése (pl.: természettudományi tantárgyak).	– folyékonyan és természetesen kommunikál, helyesen artikulál; – megfelelő szintű vitatkozási kultúrával és kellő beszédbátorsággal rendelkezik; – oldottan társalog a családtagokkal és az iskolatársakkal; – műértelmezéskor önállóan érvel; – képes az olvasmány tartalmi lényegét elmesélni.	
H–B: Memoriterek.	H–B: A tanuló – szöveghűen tolmácsolja Nichita Stănescu *Despre limba română* című alkotásának részletét; – Nicolae Labiș: *Moartea căprioarei* (részlet); – Octavian Goga: *Rugăciune* – Tudor Arghezi: *Psalm* (*Te drămuiesc…*); – Maria Berényi: *Identitate*.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, szövegfonetikai eszköz, beszédkészség, motiválás, beszédszándék, köszöntés, ünnepi beszéd, szónoklat, búcsúbeszéd, szinonima, antoníma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás**	**Órakeret 36 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A tanuló érti az írott szövegek tartalmi lényegét, és képes információk visszakeresésére.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Terjedelmesebb, összetettebb szövegek komplex megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Az értelmező és kritikai befogadási képesség fejlesztése. BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): A szövegalkotási képesség továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: *Nyomtatott* és *elektronikus* szövegek *hangos* és *néma*	H: A tanuló – készségszinten alkalmazza a	*Minden tantárgy:* szépirodalmi és ismeretterjesztő

olvasása. Különböző műfajú és stílusú szövegek feldolgozása. Új szövegfeldolgozási technikák megismerése és gyakorlása. Kép és szöveg közötti összefüggés felismerése. Tájékozódás különböző dokumentumtípusokban *(könyv, folyóirat, kézikönyv, szótár…).* Román *szépirodalmi* és *közismereti* szövegek értő olvasása. A szöveg üzenetének saját szavakkal történő megfogalmazása röviden, lényegre törően.	különböző olvasási technikákat; – képes érthető, érző és kifejező hangos, illetve néma olvasásra; – tájékozott az információkeresésben (*könyvtár- és internethasználat*: papíralapú és online dokumentumok); – képes önálló szövegértelmezésre, összefüggések meglátására; – megérti a kép és a szöveg összefüggéseit; – ismeri a források használatának etikai normáit; – tud cédulázni és forrásokat precízen jelölni; – a saját szavaival foglalja össze a szöveg lényegét, üzenetét; – a szépirodalmi művekben meglátja a mélyebb jelentéseket; – önállóan is képes kikeresni a szövegből a témákat és motívumokat; a helyre, időre, ok-okozati összefüggésekre vonatkozó szegmentumokat; – tudja, hogy plagizálni nem szabad, etikátlan; – alkalmazza a korrekt forrásfelhasználás módszereit.	szövegek feldolgozása. *Román népismeret:* folklóralkotások. *Matematika:* szöveges feladatok megértése. *Informatika:* információkeresés. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép összefüggései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegfeldolgozás, papíralapú és online dokumentum, ismeretterjesztő szöveg, olvasási stratégia, cédulázás, jegyzetelés, forrásjelölés, plagizálás, tér, idő, ok-okozati összefüggés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A művészi visszatükrözés lényege. Bibliai példázatok. Román népköltészet (doina, balladák). A népköltészet hatása a romantikára. A romantikus stílus főbb jegyei. *Idő, táj, szerelem, művészi sors* Mihai Eminescu költészetében. Ion Creangă: *Amintiri din copilărie.* BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Különböző műfajok sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A tanuló irodalomszemléletének, szépérzékének további finomítása, ismereteinek gyarapítása, műelemzési készségének fejlesztése.	
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Az absztraháló és szintézisteremtő képesség erősítése. Az irodalom és a társművészetek közötti összefüggések megláttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: Válogatás a 19-20. század román irodalmából: Ion Luca Caragiale, a realista és moralizáló író karcolataiból: *Două loturi* (műértelmezés). *Realizmus*. Színház- és drámatörténeti alapismeretek. Ion Luca Caragiale mint a román irodalom „Moliére-je”. Részletek az *O scrisoare pierdută* vagy *O noapte furtunoasă* című komédiákból.	H: A tanuló – ismeri a realizmus hitvallását, főbb stílusjegyeit; – ismer egy-két Caragiale-karcolatot, és képes azok értelmezésére; – színház- és drámatörténeti alapismeretekkel rendelkezik; – felsorolja a komédia főbb jellemzőit; – megismeri *Caragiale* látás- és ábrázolásmódját (komikus, ironikus, szatirikus, szarkasztikus); – megérti, hogy az író az akkori Bukarest környéki, külvárosi ember mentalitását bírálja; – megismeri a komikum különböző fajtáit (helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvkomikum); – képes a szereplők jellemzésére és önálló véleményalkotásra.	*Magyar nyelv és irodalom:* komédiák a magyar és a világirodalomban (pl. moliére-i hősök).

Ioan Slavici realizmusa, látásmódja, az erdélyi falu képe. *Moara cu noroc* című művének értelmezése. A mű drámaisága, lélektani elemzése.	A tanuló – képes a *Moara cu noroc* című műben figyelemmel kísérni a főhős jellemváltozását, a pénz dehumanizáló hatását; – önálló véleményt formál, és jellemzi a szereplőket; – vitát kezdeményez pro és kontra érvekkel.	
Alexandru Macedonski mint a román szimbolizmus teoretikusa: *Noaptea de decemvrie.*	A tanuló – megérti, hogy a *Noaptea de decemvrie* egy romantikus költemény szimbolista elemekkel; – asszociálni képes más költői hitvallásokra is (pl.Mihai Eminescu: *Luceafărul* című remekművére).	
George Coşbuc – A természet és a falusi érosz költészete: *(Numai una, Pe lângă boi).* A nép hagyományainak művészi feldolgozása: *Nunta Zamfirei* (műelemzés). Mihail Sadoveanu*: Baltagul* – A pásztorok életének művészi megvilágítása.	A tanuló – megérti George Coşbuc szerelmi tárgyú költeményeinek lényegét; – tanári segítséggel elemezni képes a falusi élet nagy eseményeinek költeményeit (pl. *Nunta Zamfirei*); A tanuló – megérti a mű üzenetét, a ceremóniák mesei hangnemét, érzi a költői nyelv kifejező erejét; – megérti a lélektani regény tartalmi lényegét, művészi üzenetét; – jellemezni képes *Vitoria Lipant* és a mű szereplőit.	*Magyar nyelv és irodalom:* Romantika, realizmus, szimbolizmus. Móricz Zsigmond: *Barbárok.*
Liviu Rebreanu: a modern román regény megalkotója. *Pădurea spânzuraţilor* (részlet). További választható prózaírók: Camil Petrescu, George Călinescu, Marin Preda, Mircea Eliade.	A tanuló – ismeri a modern regény jellemzőit; – megérti a főhős, *Apostol Bologa* lelki vívódásait (gyötrődését az egymással ellentétes külső és belső parancs között).	
Tudor Arghezi: a román költői	A tanuló	*Magyar nyelv és*

nyelv megújítója. Istent keresve: *Psalm (Te drămuiesc...).*	– megérti a költő hitvallását; – tudja, hogy mit jelent a rút esztétikája; – képes megérteni a „lírai én” vívódását az istenhit és hitetlenség, állítás és szkepticizmus között.	*irodalom:* Az istenélmény tematikája, motívuma Ady Endre költészetében.
Lucian Blaga expresszionista lírája. Költői hitvallása: *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* (műértelmezés). Román líra a második világháború után.	A tanuló tanári segítséggel megérti, hogy az *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* című vers egy modern filozófiai tartalmú *ars poetica*, amelyben a költő megfogalmazza a küldetéstudatát, a megismerés luciferi és paradicsomi felfogását.	
Ştefan Augustin Doinaş: *Mistreţul cu colţi de argint.* További *választható* lírikusok: Nicolae Labiş, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Maria Berényi.	A tanuló – ismeri a (mű)ballada sajátosságait; – felfedezi a műben a hétköznapi ember és a zseni közötti különbséget (ellentétet); – képes asszociálni Mihai Eminescu *Luceafărul* című főművére.	
A dráma. Marin Sorescu: *Iona* (dráma).	A tanuló – tanári segítséggel megismeri az író létértelmező látásmódját, a parabola technikáját, a metaforikus nyelvezetet; – érti az életkori sajátosságainak megfelelő közismereti szövegeket.	*Dráma és tánc:* színházművészet, színpadi hatás. *Vizuális kultúra:* a korszak stílusjegyei a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Parabola, látásmód, metaforikus nyelvezet, küldetéstudat.	

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Írás, szövegalkotás</td><td>Órakeret
57 óra</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Előzetes tudás</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A tanuló ismeri a vázlat- és jegyzetkészítés szempontjait.
Képes megteremteni a tartalom és a forma összhangját a tanult fogalmazástípusokban.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
Szövegalkotáskor figyel a tartalmi, a nyelvi és a helyesírási szabályokra egyaránt.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H):
A szövegalkotási képesség és az íráskészség további fejlesztése.
A lényeglátó és szintézisteremtő képesség erősítése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B):
A kreativitás és önállóság fokozása a különböző szövegek alkotásakor.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">H:
Szövegalkotási és szerkesztési technikák gyakorlása.

Önálló szövegalkotás.

Hagyományos és elektronikus szövegek szerkesztése (elbeszélés, leírás, jellemzés, érvelés, értekezés, önéletrajz, kérvény, blog, baráti levél, hivatalos levél).

Projektkészítés.</td><td>H:
A tanuló
– kifogástalanul ismeri a román írás jelrendszerét;
– megfelelő szövegalkotási és-szerkesztési technikákkal rendelkezik;
– újabb és újabb szövegtípusokat alkot papíralapon és elektronikusan egyaránt;
– ismeri a projektkészítés menetét, módszereit;
– törekszik a nyelv(tan)i, nyelvhelyességi és helyesírási törvényszerűségek betartására;
– ismeri a hagyományos és a modern (amerikai típusú) önéletrajz tartalmi és formai sajátosságait.</td><td rowspan="2">Magyar nyelv és irodalom: különböző szövegtípusok.

Informatika: fordítási technikák.

Vizuális kultúra: PowerPoint prezentáció (kiselőadás).</td></tr>
<tr><td colspan="2">B:
A szövegalkotás és-szerkesztés technikájának készségszintű ismerete (pl.esszé, értekezés, önéletrajz, motivációs levél, hivatalos levél, blog).</td><td>B:
A tanuló
– készségszinten alkot és szerkeszt szövegeket (önálló és kreatív módon);
– tud szinopszist írni (tömöríteni, lényeget meglátni);</td></tr>
</table>

	– képes a nyelvtani, helyesírási ismereteket készségszinten alkalmazni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, vázlat, forrásjelölés, jegyzet, bibliográfia, levél (magán- és hivatalos), nyomtatvány, képeslap, SMS, e-mail, blog, curriculum vitae (CV), motivációs levél.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Általános ismeretek a román nyelvről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): Alapismeretek a román nyelv keletkezéstörténetéről, szerkezetéről, dialektusairól, nyelvváltozatairól. BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Különböző szövegtípusok összevetése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA (H): A román nyelv iránti érdeklődés fokozása. A nyelv logikai rendszerének megvilágítása. Különböző nyelvváltozatok közötti különbségek megfigyeltetése. A nemzetiségi nyelvhasználattal kapcsolatos pozitív attitűd továbbépítése. BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA (B): Logikai összefüggések felfedeztetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
H: A román nyelv keletkezéstörténete. *Dialektusok* ismerete. A mai román nyelv tagolódása. A főbb nyelvváltozatok (*köznyelv, nyelvjárások, csoportnyelvek*). A magyarországi románok nyelvváltozatai. A *bihari* és *körös-marosi tájszólás* összevetése, önálló tapasztalatok a nemzetiségi nyelvhasználatról, kétnyelvűségről, nyelvcseréről. Különböző *stílusrétegek*, szövegműfajok ismerete. Szövegszerkesztési *gyakorlatok*. *Nyelvművelés*. Nyelvi normák, standardok. A nyelvművelés cél- és feladatrendszerének megértése. *Helyesírási szótárak*. Román értelmező szótár, DEX	H: A tanuló – román nyelvtörténeti tudása bővült; – ismeri a különböző dialektusokat, – képes felsorolni a főbb nyelvváltozatokat; – beszélője (ismerője) a *bihari* vagy a *körös-marosi* tájszólásnak; – képes véleményt formálni a kétnyelvűség előnyeiről, hátrányairól; – ismeri a különböző stílusrétegeket, szövegműfajokat; – képes önálló szövegalkotásra a nyelvhelyességi és helyesírási normák betartásával; – rendeltetésszerűen és rutinosan forgatja a különböző egynyelvű	*Magyar nyelv és irodalom*: nyelvjárások, tájszólások, nyelvújító mozgalom. *Román népismeret*: népi szövegek: mesék, szólások és közmondások.

(*Dicţionarul explicativ al limbii române*). *A román nyelv helyesírási, kiejtési és morfológiai szótára,* DOOM *(Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române).* Régi és új helyesírás összevetése. Szinonima-, antonímaszótár; neologizmusok szótára. *Nyelvművelési feladatok:* Mihai Cozma *Cultivarea limbii române* (Román nyelvművelés) című tankönyvének használata.	szótárakat (DEX, DOOM, szinonima-, antonímaszótár, neologizmusok szótára); – megérti a nyelvművelés szükségességét; – önállóan is gyarapítja szókincsét, cizellálja stílusát.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialektus, nyelv tagolódása, nyelvváltozat, köznyelv, nyelvjárás, csoportnyelv, tájszólás, kétnyelvűség, nyelvcsere, stílusréteg, nyelvművelés, standard.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	HAGYOMÁNYOS NYELVOKTATÓ FORMA: A tanuló rendelkezzen olyan szókinccsel, amely alkalmassá teszi a párbeszédes és többszereplős beszélgetésekre. Legyen képes a beszélgetőpartnerek közléseit (főleg a gyakori és életszerű társalgási témákban) hallás alapján megérteni, és azokra adekvátan válaszolni. Legyen bátorsága megszólalni, kérdezni, kéréseket megfogalmazni, közléseket értelmezni, tájékoztatást adni. Ismerje a különböző köszönési és megszólítási formákat, és azokat helyesen, illemtudóan használja a napi gyakorlatban. Az iskolában értse a tanári utasítást, magyarázatokat, a diáktársak szóbeli feleleteit, hozzászólásait, élménybeszámolóit, az iskolarádió közléseit, az ünnepi beszédeket (tanévnyitó, tanévzáró, szalagavató, ballagás stb.). Önmaga is önállóan alkosson szóbeli és írásos szövegeket különböző formában, típusban. Merjen megszólalni, hozzászólni, köszöntést mondani. Tudjon különböző funkcionális szövegeket megfogalmazni a nyelv(tan)i, helyesírási szabályok betartásával (levél, kérvény, curriculum vitae…). Legyen képes a művészi alkotások értelmezésére, a feltárt jelentés összefoglalására és kifejtésére szóban és írásban egyaránt.
	BŐVÍTETT NYELVOKTATÓ FORMA: Minden részterületen (beszédértés, beszédkészség, írás, olvasás) rendelkezzen mélyrehatóbb és a gyakorlati életben jól hasznosítható román nyelvtudással, kompetenciákkal (művészeti, esztétikai érzék, digitális készségek). Bizonyítson jártasságot a különböző szövegtípusok alkotásában. Legyen fogékony a beszélők verbális és nonverbális jelzéseire, ugyanakkor a saját nyelvi és gesztusnyelvi kifejezésformáit hangolja össze a minél érthetőbb és lendületesebb kommunikáció érdekében. Értse az irodalmi alkotásokban rejlő mögöttes tartalmakat, és legyen képes azok kifejtésére a tanult élőszavas és írásos szövegtípusokban. Ismerje a

	különböző eszmeáramlatokat és stílusirányzatokat, az írók-költők pályarajzaiból a fontosabb eseményeket, fogalmakat. Legyen képes a művészi alkotással való „párbeszédre”. Román nyelvtudásával feleljen meg az érettségi követelményeknek szóban és írásban egyaránt. Rendelkezzen a mindennapi élethelyzetekhez szükséges nyelvtudással és emberi tartással.

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1–4. évfolyam

A hazai román nemzetiségi kétnyelvű iskolák (tanítási nyelvű iskoláink nincsenek) alsó tagozatán a román nyelv és irodalom tantárgy legfőbb célja a *hasznosítható*, a mindennapi élethelyzetekhez igazodó, *gyakorlatközpontú alapszókincs* elsajátíttatása a kisiskolásokkal, valamint a nyelvi kommunikációs képességeik fokozatos fejlesztése, kifejezéskészletük tudatos és célirányos bővítése azért, hogy alkalmasak legyenek az átadott ismeretanyag, a kulturális értékek befogadására, később pedig a kreatív szövegalkotásra.

Mivel a szerény lélekszámú, szórványban élő magyarországi románság által beszélt *bihari* és *körös–marosi tájszólások* – többnyire a rusztikus világot szolgáló szókincsükkel – nem tudják követni a technikai civilizáció robbanásszerű fejlődésével járó változásokat, és mivel a természetes asszimiláció következtében egyes településeken és főleg a vegyes házasságú családokban nagyarányú a nyelvvesztés (megszakad a nyelv természetes úton való öröklésének fonala), napjainkban többnyire az iskolára hárul a kisiskolás gyermek román szókincsének megalapozása és gyarapítása, valamint *identitásának* kialakítása, formálása.

A román nyelv és irodalom tantárgy kerettanterve a *„nyelven”* és *„nem a nyelvről” sokat tudni* szemléletre épül. Fontosnak tartja a nyelvhasználat változatos, életszerű tevékenységekre épülő folyamatos gyakoroltatását. Olyan nyelvi kompetenciák fejlesztését szorgalmazza, melyek által a tanuló képes lesz önálló ismeretszerzésre, olvasmányélmények és kulturális értékek befogadására.

A kerettanterv kiemelt területként kezeli az *olvasási, a beszéd- és íráskészség* fejlesztését, de mindezek mellett nagy hangsúlyt tesz a gyermek etikai és esztétikai értékrendjének kialakítására, művészetszemléletének formálására. Pozitív attitűdökre, toleráns magatartásra, a konfliktusok kezelésére, a jó és a szép iránti érzékenységre neveli.

A kerettanterv nevelési-oktatási hitvallása az, hogy oldott légkörben, motivált nyelvi környezetben, játékos és interaktív módon fejlessze a gyermek nyelvi, és egyéb kompetenciáit, komplex személyiségét. Önálló gondolkodásra, véleményalkotásra, pro és kontra érvek kifejtésének bátorítására ösztönzi a tanulót.

Az irodalmi nevelés és tanítás kialakítja benne a szépérzéket, és megtanítja őt a művészet kódjainak megfejtésére, az alkotások mögöttes tartalmainak megértésére. Fontos feladata az olvasási kedv felkeltése, az olvasás megszerettetése, az értő–érző olvasásra nevelés.

Az irodalmi alkotások fokozatosan fejlesztik a kisiskolás szellemi és érzelmi intelligenciáját, és lassan-lassan kifinomult, jó irodalmi ízléssel rendelkező befogadóvá nevelik.

1–2. évfolyam

A hazai román nemzetiségi kétnyelvű iskola 1. évfolyamában a kisgyermekek először a magyar nyelvű írás és olvasás technikáit sajátítják el, majd a 2. évfolyammal kezdődően megtanulják a román betűvetést és olvasást is.

Az *1. évfolyamban* a kisiskolások alig vagy egyáltalán nem rendelkeznek román nyelvtudással, ezért a fő hangsúly a *szókincs megalapozására, a meglévő szókészlet aktivizálására, a beszédkészség fejlesztésére, a helyes kiejtés és hangsúlyozás* technikáinak elsajátíttatására esik.

A román nyelv és irodalom kerettanterv a mindennapi élethelyzetekben,

beszédszituációkban *könnyen hasznosítható szókészlet* gyakorlására, a kommunikációs képesség fejlesztésére teszi a hangsúlyt úgy, hogy a tanító és a tanuló (időnként a tanulópárok, csoporttársak, osztálytársak) oldott, szorongásmentes légkörben, *interaktív módon* kommunikáljanak a leggyakoribb társalgási témákról *(bemutatkozás, család, iskola, barátság, szabadidő, vásárlás, növény–és állatvilág, ünnepkörök…)*.

A *beszédkészség* fejlesztése mellett nagyon fontos a *beszédértés,* az élőszavas közlések helyes értelmezése, a tudatos és kulturált nyelvi magatartásformák kialakítása. Fontos, hogy a tanító *differenciált feladatokkal* (csoportmunkában), nyelvhasználati gátlásokat oldó módszerekkel, valamint *digitális kultúrájának* kamatoztatásával megszerettesse tanítványaival a román nyelvet, és erősítse presztízsét. Tudatosítani kell bennük, hogy ez a nyelv (többségük számára) az őseik nyelve, a hozzájuk való ragaszkodásuknak a kifejezője, de ugyanakkor a mai nyitott világban, főleg a határ menti régiókban, a gyakorlatban is egy jól hasznosítható eszköz.

A 2. évfolyam legösszetettebb feladata az *írásbeli nyelvhasználat, az olvasás, a szövegértés és -alkotás* technikáinak megtanítása.

A magyar nyelvű írás és olvasás technikáinak ismerete jól kamatoztatható a román ábécé tanításakor, amennyiben ügyesen világítunk rá a különbségekre. A román szövegek másolásakor, később alkotásakor, olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja a tanulási igényüket.

Tudatosítanunk kell bennük, hogy a szép és rendezett írás a személyiségük tükre, ugyanakkor meg kell tanulniuk a helyesírási szabályokat és a nyelvi egyeztetéseket (eset, szám, személy, mód). Memoriterekkel, hallás utáni versecskékkel és érdekes történetek felolvasásával és elolvasásával a tanító megalapozhatja a kisdiákok irodalom iránti affinitását, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulásukat.

A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló hangos és néma olvasással egyaránt megértse a szövegek tartalmi lényegét.

Ugyancsak a nyelvi kompetenciák fejlesztését és az irodalom iránti érdeklődés kialakulásának lehetőségét kínálják a színjátszóköri foglalkozások, a különböző dramatikus játékok, zenés-szöveges-táncos összeállítások. A hajdani népszokások szövegeinek ismerete is kihat a gyermek személyiségére, önismeretére. A kisiskolás szívesen vesz részt a ritmusérzéket és mozgáskultúrát, valamint a kézügyességet fejlesztő foglalkozásokon is. Mindezek a tevékenységek is keretet biztosítanak a román nyelv gyakorlására és a román kultúrával kapcsolatos ismeretek elsajátítására, valamint az önismeretre.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A román nyelvi kommunikációs kompetencia megalapozása. A különböző élethelyzetekhez igazodó, gyakorlatközpontú alapszókincs elsajátíttatása, a kifejezéskészlet tudatos és célirányos fejlesztése. A családból hozott nyelvismeret (csak a tanulók egy részére vonatkozik) további gyarapítása és egyre tudatosabb alkalmazása. A beszédpartnerhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása. Törekvés a megértésre, a hibák korrigálására.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Törekvés a román nyelvre jellemző gondos hangképzésre, az ă, â hangok, valamint a diftongusok, triftongusok minél helyesebb kiejtésére. A beszéd megértésének gyakorlása különböző helyzetekben: hallás, látás után, szövegkörnyezetben, szituációs váltásokban. Helyes beszédlégzés, gazdálkodás a levegővel. A hangok tiszta artikulációja. A szünet jelentősége a beszédben. A szövegfonetikai eszközök (hangsúly, hanglejtés, mondatdallam) helyes alkalmazása. Szókincsgyarapítás (életszerű témák, szituációk), kommunikációs készség fejlesztése. Képolvasás. Néhány mondatos szöveg formálása. Szóbeli szövegek megértése és alkotása, kérdések, kívánságok megfogalmazása. Kérdésfeltevési és válaszadási gyakorlatok. Köszönési formák, bemutatkozás, kommunikációs illemszabályok követése. Mindezek gyakorlása szituációs játékokban. A beszédhelyzethez és a beszélgető partnerhez igazodó kifejezésmód, párbeszéd, mondatalkotás. Értelmes párbeszéd folytatása (tanítóval, tanulótárssal, csoporttárssal, osztálytárssal…). Szókincsbővítés képek, illusztrációk fogalmi megfeleltetésével. Gondolatok egyszerű közlése testbeszéddel. A *gesztusnyelv* néhány jelének ismerete. Szerepjátékok. Mesék,	A tanuló – képes helyes képolvasásra; – érthetően fejezi ki a gondolatait; – helyesen ejti ki a hangokat, szótagokat, szavakat, mondatokat; – követi a tanító magyarázatát, közléseit, utasításait; – megérti a hozzá intézett kérdéseket, és azokra értelmesen válaszol; – hallás után megérti a rövidebb szövegeket, és azokra helyesen reagál; – ismeri, és adekvát módon alkalmazza a különböző köszönési formákat és az illemszabályokat; – képes csoportmunkában dolgozni, a szabályokat betartani; – néhány összefüggő mondatban megfogalmazza önálló gondolatait; – kulturált nyelvi magatartást tanúsít (szóbeli megnyilatkozás); – szóbeli közlését testbeszéddel is megerősíti; – ismeri családja és iskolája kapcsolatrendszerét; – a rokonokat, tanárokat, diáktársakat helyesen szólítja meg; – csoportmunkában együttműködik a társaival, meghallgatja a véleményüket, és kifejezi saját gondolatait; – nyitott a közösségi feladatok felvállalására.	*Román népismeret:* dramatizált népszokások; népi altató dalok; játékok, mondókák. *Testnevelés és sport:* helyes légzéstechnika; beszédhelyzetek megjelenítése pantomimmal. *Ének-zene:* gyermekdalok, népdalok. *Dráma és tánc:* dramatikus játékok, néptáncokhoz kapcsolódó csujogatások, népi alkotások. *Vizuális kultúra:* rövid történetek megjelenítése képekkel, hangokkal, gesztusnyelvvel, mozgásokkal, szimbolikus tárgyakkal, fotókkal, jelmezekkel. *Erkölcstan:* ki vagyok? – bemutatkozás, önismeret, etikai szabályok.

népszokások előadása és színpadi megjelenítése. Memoriterek, (felelgetős) mondókák, rigmusok, dalok, versek tanulása, előadása. Interaktív leckék gyakorlása, digitális kompetenciák alkalmazása (digitális táblák, modern technológiai eszközök használata). Látogatás a román báziskönyvtárban. Könyvtárhasználati ismeretek.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, párbeszéd, gesztusnyelv, mimika, tempó, hangerő, mondatdallam, hangsúly, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 1. – az olvasástanulás előkészítése**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Román nyelvű szövegek olvasásának előkészítése. Oldott olvasási közeg megteremtése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A román ábécé jelrendszerének megtanítása. A magyar ábécé hangjaival (betűivel) azonos román hangok (betűk) gyakorlása. A román ábécé specifikus hangjainak (betűinek), hangcsoportjainak (betűcsoportjainak) pontos olvasása, kiejtése.	A tanuló – nyitott a román nyelvű szövegek olvasására; – meg tudja különböztetni a magyar és a román hangokat (betűket); – ismeri a román specifikus hangokat (betűket); – ismeri a diftongusokat, triftongusokat; – megfelelő szókinccsel rendelkezik; – részképességei megfelelően fejlettek.	*Ének-zene:* zeneiség, ritmus, tempó, dallam. *Vizuális kultúra:* képek, illusztrációk, ábrák, reprodukciók. *Matematika:* irányok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cím, szöveg, bekezdés, mondat, szó, szótag, hang (betű), diftongus, triftongus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 2. – az olvasás jelrendszerének elsajátítása**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dekódolási képesség kialakítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A 2, 3, 4, 5 betűből álló szavak szótagolás nélküli összeolvasása. Olvasási gyakorlatok szótagolással, ritmusváltással. A betű–összevonási képesség fejlesztése gyakorlással. Szószerkezetek, mondatok, rövidebb szövegek olvasása. Ritmusvariációk, tempóváltások (azonos, változó ritmus: lassú, gyors, közepes). A hangos és néma olvasási készség fokozatos fejlesztése. Az olvasásra vonatkozó szókincs elsajátíttatása: szerző, író, olvasó (befogadó), cím, szöveg, bekezdés, mondat, szószerkezet, szó, szótag. Olvasástechnikai hibák felismerése és korrigálása. A mondatvégi írásjeleknek megfelelő olvasás.	A tanuló – érti az olvasmány tartalmának lényegét; – ismeri a román ábécé nyomtatott kis és nagybetűit; – ismeri a specifikus hangokat (betűket); – felismeri és helyesen ejti ki az *a ă, â(î)* hangokat, a diftongusokat (*au, ou*…) és triftongusokat (*eau*); – betűfelismerési és összevonási képességei megfelelőek; – az életkorának megfelelő szókinccsel rendelkezik; – biztonsággal olvas: szavakat, szószerkezeteket, mondatokat, rövidebb szövegeket.	*Vizuális kultúra:* betűtípus, betűforma.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, írásjel, diftongus, triftongus, szöveg; cím, szerző, író, olvasó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 3. – a szövegértő olvasás előkészítése**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése. Betűk és ábrák összekapcsolása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangos és néma olvasási technikák elsajátítása. A kifejező olvasás technikáinak tökéletesítése. Mesék, rövid elbeszélések értő–	A tanuló – érti a szöveg lényegét (a képek, az illusztrációk is segítik a megértést); – néhány egyszerű mondatban	*Román népismeret:* népszokások költészete, egyszerűbb szövegek (dalok, versek, kolindák),

érző hallgatása. Szövegek alapvető információinak kigyűjtése, kiemelése. Szövegértelmező műveletek végzése (szerkezet, helyszín, időrendiség, szereplők, ok-okozati összefüggések). A szöveg olvasása, megértése: tömörítés, a lényeg kiemelése, tartalommondás, vázlat tanítói irányítással.	elmondja a tartalmát; – tanítói segítséggel jelöli a helyszínt, az időt, a főszereplőt; – szókincsének megfelelően jellemzi a főszereplőt (pozitív és negatív tulajdonságok); – események összefoglalása tanítói irányítással.	gyermekjátékok. *Vizuális kultúra:* egy mese(film) tartalmának megjelenítése szóban, rajzzal, pantomimmal, bábkészítéssel… *Dráma és tánc:* népmese dramatikus, bábos megjelenítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, elbeszélés, gyermekirodalom, helyszín, főszereplő, mellékszereplő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési–fejlesztési céljai	A gyermek művészetszemléletének, elvonatkoztató képességének, etikai és esztétikai érzékének fejlesztése. Irodalmi alapismeretek elsajátíttatása. Irodalmi és nem irodalmi szövegek megismerése. Bevezetés a poétikai alapfogalmak világába.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Román nép- és műköltészeti alkotások téma- és formavilágának megismerése. Valóság, álomvilág. Lírai és epikus szövegek összevetése, formai különbségek megismerése. A hallott, fel(olvasott) lírai költemény hangulatának megérzése, üzenetének megfejtése tanítói segítséggel. Formai sajátosságainak megfigyelése. Az olvasmány címének értelmezése, a cím és a tartalom kapcsolatának felismerése. Epikai művek jellemzői: tér, idő, cselekmény (kezdő–és végpontja; fordulatok), oksági összefüggések. Szereplők (főszereplő, mellékszereplők) cselekedeteinek megítélése,	A tanuló: – szívesen merül bele olvasókönyvének szöveges és illusztrált világába; – képes néhány mondatban beszélni az érzelmeiről, benyomásairól (összefüggésben a költemény hangulatával); – képes egy rövid epikai alkotás tartalmának az ismertetésére, a hősök jellemzésére; – kívülről tud néhány verset, mondókát a román, a magyar és a világirodalomból; – szeret csoportban dolgozni és a társaival együttműködni.	*Román népismeret:* népszokások dramatikus megjelenítése. *Ének-zene:* népdalok, altató dalok, népi kolindák, karácsonyi énekek. *Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok, jelenetek egy meséből (pantomimmal). *Vizuális kultúra:* Animációs mesék megtekintése és értelmezése. A hang és kép szerepe a mesevilágban.

jellemzése. Vád és védelem (vélemény a főhősről).		Képregények, rajzfilmek, gyermekújságok, internetes honlapok. *Erkölcstan:* pozitív attitűdök, örökérvényű princípiumok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese; mesekezdés, mesebefejezés, mesebeli szereplő, fő–és mellékszereplő, segítő (ember, állat), csodás segédeszköz, vers, verssor, rím, ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A román nyelvű írástanítás előkészítése – megtanulásának technikai alapozása**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyar és a román ábécé közötti azonosságok és különbségek felismerése. A tanulók koncentrációs képességének további erősítése. A nyelvi kompetenciák továbbfejlesztése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés a román írás jelrendszerével. A magyarral azonos betűk formálása. A magyartól eltérő betűk megismerése (*ă, â, î, che, chi, ţ*). Az írástechnikák és -szokások tökéletesítése (testtartás, az íróeszköz helyes fogása, az ujjak helyes tartása írás közben).	A tanuló – ismeri a román ábécét; – helyesen formázza meg a betűket; – érdeklődő az írás tanulása irányában; – testtartása, íróeszközfogása, a szem-kéz koordinációja megfelelő szintű; – koncentrációs képessége, feladattudata az életkori sajátosságainak megfelelően fejlettek.	*Vizuális kultúra:* rajzolás, festés. *Technika, életvitel és gyakorlat:* finommozgások fejlesztése (bábkészítés, gyurmázás).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jelrendszer, betűkapcsolás, betűtípus, testtartás, vonalvezetés, kézcsúsztatás, íráskészség, íráskép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írott betűalakok tanítása – írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyes és szép betűformálás igényének kialakítása. Az íráskészség fejlesztése differenciált módszerekkel.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A betűelemek helyesírása. A helyes betűalakítás, betűformák készítése. Betűalakítás (kis- és nagybetűk); írott és nyomtatott formák. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról (gyakorlás). Szavak írása tollbamondásra és emlékezetből. Szószerkezetek írása tollbamondásra és emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondással és emlékezetből.	A tanuló – ismeri és használja a román nyelv jelrendszerét; – írástechnikája megfelelően fejlett; – gondosan formázza meg a betűket; – füzete rendezett, írásképe olvasható.	*Matematika:* különböző geometriai formák; vonalak; körök; irányok. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Kisbetű, nagybetű, írott betű, nyomtatott betű, egyjegyű betű, kétjegyű betű, háromjegyű betű.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az írástechnika fejlesztése – az eszközszintű írás előkészítése	Órakeret 27 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók íráskészségének, esztétikai érzékének továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Bevezetés a nyelvtani szabályok világába. Szótagolási szabályok követése. Önálló szóalkotás, mondatalkotás. Néhány mondat leírása másolással, tollbamondás után. Rajzos szótár összeállítása–rajz és szó (új kifejezés). Új szavak és szabályok megtanítása játékos formában (játékkártyák és egyéb szemléltető eszközök).	A tanuló: – helyesen, figyelmesen másol; – képes 3–4 mondatos kis szöveget megalkotni és leírni; – írástechnikája és -tempója korosztályának megfelelő; – a mondatokat nagybetűvel kezdi; – figyel az „ă”, „î”, „ge”, „ghe”… helyes használatára; – vonalvezetése szabályos, füzete rendezett.	*Vizuális kultúra; matematika:* geometriai formák; vonalak, körök. *Testnevelés és sport:* harmonikus testmozgás.
Kulcsfogalmak/fogalmak	Írástechnika, szóalkotás, margó, elválasztás, szótag, szabály.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatosítása és alkalmazása**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd- és íráskultúra fejlesztése, az eszközszintű íráshasználat kiépítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Magánhangzók, diftongusok, triftongusok helyes kiejtésének és írásának gyakorlása. A magyar nyelvtől eltérő hangok (*ă, î*) helyes kiejtésének és írásának gyakorlása. A tanult helyesírási szabályok alkalmazása. Prepozíciós szerkezetek helyes használata (*la şcoală, în bancă*). Szótagolási szabályok, gyakorlatok. Szófajtani alapismeretek: igeragozás, igeidők, létigék helyes használata. Főnév–melléknév egyeztetése. Névelők. Dialógusok (dialógusjel) gyakorlása különböző társalgási témákban. Mondatalkotás a kötőszavak helyes használatával. A mondatok modalitása: kijelentő, kérdő mondatok. Írásjelek (pont, kérdőjel) helyes alkalmazása.	A tanuló: – helyesen ejti ki a román ábécé specifikus hangjait „ă”, „î”, „ce”, „ci”, „che”, „chi”…; – tollbamondáskor követi a tanult helyesírási szabályokat; – ismeri a gyakoribb használatú prepozíciókat (*la, de la, în, pe...*); – az egyszerűbb szavakat helyesen választja el; – párbeszédeket alkot; – mondatalkotáskor figyel a kötőszavak helyes használatára; – felismeri a beszélő szándékot a kijelentő és kérdő mondatokban; – helyesen alkalmazza az írásjeleket a mondatok végén (pont, kérdőjel); – olvashatóan, rendezetten ír; – kisszótárt vezet.	*Román népismeret:* népi mondókák. *Környezetismeret:* állatok beszéde. *Magyar nyelv és irodalom:* hangutánzó szavak. *Ének-zene:* dallam, tempó.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialógus, kötőszó, beszélő szándéka, kijelentő, kérdő mondat, elválasztás, szótagolás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A megtanult helyesírási szabályok alkalmaztatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult törvényszerűségek	A tanuló:	*Vizuális kultúra:*

alkalmazása írásbeli feladatokban. Hangtan – helyesírási és nyelvhelyességi szabályok: magánhangzók, diftongusok, triftongusok, hiátus; mássalhangzók (rövid és hosszú). Nyelvtan – helyesírási és nyelvhelyességi szabályok: főnév és melléknév, névelő, számnév, névmás, ige, prepoziciók. Szóalkotás – helyesírási és nyelvhelyességi szabályok: sufixumok és prefixumok, az összetett szavak helyesírása, nagybetűvel írjuk:.. Szótagolási szabályok.	– gyakorlatban alkalmazza a tanult helyesírási törvényszerűségeket; – betartja a szótagolási szabályokat; – az ismert szavakban normakövetően ír; – ismeri az „ă”, „î” hangok helyesírását a szó elején és közepén; – tudja, hogy a mondatokat nagybetűvel kezdjük; – ismeri a kijelentő, a kérdő és a felszólító mondatok írásjeleit és azok helyes használatát.	iskolai újság, hirdetések. *Testnevelés és sport:* játékszabályok. *Erkölcstan:* tisztelettudó magatartás a felnőttekkel szemben, köszönés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, szótagolás, elválasztás, központozás, pont, kérdőjel, felkiáltójel, dialógus jel, idézőjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 27 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési–fejlesztési céljai	Fokozatos felkészítés az önálló feladatvégzésre. Bevezetés az írott nyelvi források és elektronikus információhordozók világába. Az önálló tanulás igényének kialakítása; egyéni módszerek, technikák megismertetése és készségszintű elsajátíttatása. A tanulás fontosságának megértetése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Könyvtárhasználattal kapcsolatos alapismeretek (szabályok). Gyermeklexikonok, újságok, kézikönyvek, egynyelvű, kétnyelvű szótárak, képeskönyvek lapozgatása (betűrend). Kép és szöveg összefüggésének megértése. A könyvek részeinek megismerése: író, cím, kiadó, kiadás éve, tartalomjegyzék. Ismerkedés a modern információhordozókkal (internet, CD-ROM, digitális leckék,	A tanuló – megérti, hogy tanulás nélkül nincs tudás, tudás nélkül nincs fejlődés; – megtapasztalja, hogy a tudás sikerélményt is jelent; – játékosan tanul, egyéni módon, párban vagy csoportban; – a tanító irányításával rendeltetésszerűen használja a papíralapú és elektronikus információhordozókat. – vezet egy kétnyelvű szótárfüzetet.	*Román népismeret:* játékhoz kapcsolódó népi mondókák, szólások, közmondások. *Vizuális kultúra:* Illusztrált szövegek, mesék, versek. Mesék és azok filmes adaptációinak összevetése.

audiovizuális eszközök). Információk gyűjtése, szelektálása, feldolgozása tanítói irányítással (lényeges és lényegtelen információk elkülönítése). A koncentráló képesség fejlesztése memória–gyakorlatokkal. Tanulás egyéni módon, párban, csoporttársakkal.	*Memoriterek*: – 5–6 szólás és közmondás; valamint 2–3 népi mondóka; – Mihai Eminescu: *Ce te legeni* (*részlet*); – Lucia Borza: *Anotimpuri;* – George Coşbuc: *Săniuţa;* – Elena Dragoş: *Mamei;* – Elena Faragó: *Doi fraţi cuminţi;* – Maria Laviu: *Dar pentru mama;* – Nichita Stănescu: *Cea mai scumpă de pe lume*.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, képeskönyv, gyermeklexikon, internet, interaktív lecke, digitális tananyag, adaptáció, betűrend, kiadó, tartalomjegyzék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló véleményalkotás képességének fejlesztése. A jó és a rossz közötti különbség felismerése. Együttműködési és konfliktuskezelési kompetenciák fejlesztése különböző játékhelyzetekben.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasmányok erkölcsi tanulságainak megfejtése tanítói segítséggel. Önálló vélemény formálása a (fő)szereplők viselkedéséről. Szereplők jellemrajzának megformálása (bátor, gyáva, nemes lelkű, gonosz, segítőkész…). A hallott, olvasott költemény hangulatának megérzése. Gondolatok, érzések kifejezése szóban és rajzban. Részvétel dramatikus játékokban.	A tanuló: – érti a rövidebb lélegzetű mesék, elbeszélések tartalmát és mondanivalóját; – önálló véleményt formál a szereplők közötti konfliktusokról; – megérti a jó és a rossz közötti különbséget, és a pozitív értékek mentén érvel; – azonosul a pozitív hősökkel, és azonosítja a negatív érzéseket és cselekedeteket (irigység, kapzsiság, hatalomvágy, bosszúvágy, romboló attitűdök).	*Román népismeret:* népi szólások és közmondások; részvétel dramatikus népszokásban. *Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Magyar nyelv és irodalom:* olvasmányélmények (mesebeli hősök, kalandok, erkölcsi tanulságok). *Környezetismeret:* az ember és környezete, kölcsönös egymásra hatása, szabályok, szülőföld, növény- és állatvilág.

		Erkölcstan: pozitív princípiumok: hit, remény, szeretet, barátság, önzetlenség, tolerancia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jellemrajz, tanulság, konfliktuskezelés, pozitív attitűd.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló rendelkezzen olyan alapszókinccsel, melyet a mindennapi társalgási témákban, a beszédhelyzetnek megfelelően tud alkalmazni. Mondandóját érthetően fejezze ki, ismerve az élőszavas kommunikáció alapvető szabályait. Értse a tanítónak a tananyaggal vagy a mindennapi beszédtémákkal kapcsolatos magyarázatát és utasításait. Legyen képes egyszerű kérdések megformálására és befogadására. Legyen felkészülve a különböző bemutatkozási és megszólítási formulák helyes használatára. Legyen képes elmesélni néhány mondatos szövegben személyes élményeit *(családi kirándulás, ünnep, utazás)*. Törekedjen a helyes egyeztetésre, rendelkezzen elemi szintű grammatikai ismeretekkel. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, és olvasás közben törekedjen a pontosságra. Legyen képes a szövegértéshez szükséges megfelelő tempójú, hangos és néma olvasásra. Értse az olvasmány lényegét. Erkölcsileg azonosuljon a pozitív élethelyzetekkel, és a negatív szereplőkről kritikusan mondjon ítéletet. Írjon szép, kerek betűkkel, igényesen. Kövesse a román helyesírás szabályait. Szótagoljon helyesen, és törekedjen az *ă* és *î* betűk helyes használatára. Akarjon és tudjon szépen beszélni, olvasni és írni.

3–4. évfolyam

A hazai román nemzetiségi kétnyelvű iskoláink alsó tagozatának 3–4. évfolyamaiban folytatódik a tanuló beszédkészségének, szövegértő, -értelmező és szövegalkotó képességének fokozatos fejlesztése a különböző tudástartalmak befogadásához, alapműveltségének megalapozásához szükséges kompetenciák továbbfejlesztése.

A kisiskolás az évek során képessé válik önálló (élőszavas és írásos) gondolatközlésre, az olvasott művekben rejlő mélyebb igazságok megértésére, a pozitív, negatív hősök jellemzésére, a helyes ítéletalkotásra, a jó és a rossz cselekedetek közötti különbségek megértésére, etikai és esztétikai élmények befogadására. Az életkorának megfelelő népköltészeti produktumok (népdalok, mondókák, mesék) és műalkotások (lírai költemények, elbeszélések, állatmesék…) megismerésével fokozatosan fejlődik nemcsak szépérzéke, hanem konfliktusfelismerési és konfliktuskezelési, valamint önkifejezési képessége is. Kialakul benne a román nyelven való önálló gondolatközlés igénye. Ugyanakkor ezek az olvasmányok mintául szolgálnak a tanuló fogalmazásaihoz, a későbbi kreatív szövegalkotásaihoz, nyelvi kompetenciáinak a fejlődéséhez.

A tanító folyamatos feladata az, hogy a tanítványa tanuljon meg önállóan tanulni, anyagot gyűjteni, szelektálni, először vele együtt, később pedig egyedül is.

Mivel a mai gyermekek többsége sok időt tölt számítógép előtt, nevelnünk kell őt annak rendeltetésszerű használatára. Motiválnunk kell a lényeges információk befogadására (interaktív nyelvleckék; funkcionális szövegek alkotása, küldése, művészi alkotások meghallgatása). Ugyanakkor tudatosítani kell benne a *könyv* és a *könyvtár* kulcsszerepét a minőségi, tartalmas létforma kialakításában.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése**	**Órakeret 37 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű közlésformák megértése és alkalmazása. Köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás. Egyszerű, a beszédhelyzetnek és a partnernek megfelelő párbeszéd.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapszókincs további tudatos, hatékony gyarapításának segítése. A beszédértés és beszédkészség fejlesztése, a helyes kiejtés és hangsúlyozás igényének kialakítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Törekvés az „*ă*”, „*î*” hangok, diftongusok, triftongusok rutinos használatára, a helyes kiejtésre. Egyre nagyobb figyelem a szünetre, a hanglejtésre, hangerőre, mondatdallamra. Az egyéni beszéd tempójának, hanglejtésének szabályozása. A hallás utáni információk helyes értelmezése, lényegének kiemelése. A különböző modalitású mondatok rendeltetésszerű használata. A *nem nyelvi kifejezőeszközök* (mimika, testtartás) alkalmazása a mondanivaló kifejezésében. Alkalmazkodás a különböző beszédhelyzetekhez, beszélgetőtárshoz. Önálló vélemény alkotása és érthető kifejtése. Kellő figyelem a beszélgetőtársra. Helyesen reagál a beszélgetőpartner közlésére. Bekapcsolódás többszereplős beszélgetésbe; figyelem a társalgás lényegére. Rövid, de összefüggő beszéd. Olvasott szöveg tartalmának összefoglalása.	A tanuló – törekszik a román nyelv specifikus hangjainak és hangcsoportjainak helyes kiejtésére, a mondat- és szövegfonetikai eszközök megfelelő használatára; – kiejtését egyre tudatosabban korrigálja; – rutinszerűen alkalmazza a bemutatkozási és köszönési formulákat; ügyesen folytat párbeszédet az ismert témakörökben; – beszédstílusát a közlési helyzethez és a beszélgetőpartnerhez igazítja; – a csoportmunka folyamán kooperatív és segítőkész; – aktívan vesz részt dramatikus játékokban, Messengeren; – ügyesen vonja be az IST-eszközöket a tanulásba.	*Román népismeret:* dramatikus népszokások. *Magyar nyelv és irodalom:* beszédkészség, szövegértés és -alkotás. *Dráma és tánc:* dramatikus (nép)szokások. *Vizuális kultúra:* megfilmesített mesék, olvasmányok, ezek összevetése az eredeti alkotással.

Személyes élmények elmesélése néhány mondatban. Memoriterek (lírai és prózai szövegek). Dramatikus formák kipróbálása (mesejelenet, bábjáték, pantomim, improvizáció). IST-eszközökkel megjelenített olvasmányok tartalmának érthető összefoglalása (szóban).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, mondatdallam, beszédtempó, szünet, gesztusnyelv, arcjáték, pantomim.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 37 óra**
Előzetes tudás	Olvasásra, helyesírásra vonatkozó szabályok ismerete és követése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése, az értő-érző olvasási kultúra megalapozása. A tanulók elvonatkoztató képességének, kritikai érzékének fejlesztése, empátiájának fokozása.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasási (hangos és néma) és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése. Az olvasási technikák folyamatos tökéletesítése. Különböző modalitású mondatok (kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó, felszólító) hanglejtésének, dallamának egyre tudatosabb érvényesítése a hangos olvasásban. Ismert szépirodalmi és közismereti szövegek értelmező olvasása megfelelő tempóban. A különböző szövegtípusok közötti különbség megfigyelése. A szövegek, az ábrák, az illusztrációk harmóniájának felismerése és alkalmazása az olvasmány tartalmának megértésében. Olvasási stratégiák és technikák alkalmazása (tanítói irányítással) a hatékonyabb megértés érdekében. A helyes	A tanuló – képes folyékonyan olvasni, a tanult stratégiákat alkalmazni; – érti és érzi az olvasmány mondanivalójának lényegét olvasva az ábrákból, képekből, illusztrációkból is; – képes a tanult szépirodalmi alkotások téma- és formavilágának feltárására (tanítói segítséggel); – felismeri a tanult szépirodalmi és közismereti szövegek közötti különbséget, és érti azok információit; – saját hibáit felismeri és korrigálja.	*Román népismeret:* egyszerűbb néprajzi szövegek értelmezése. *Magyar nyelv és irodalom:* olvasmányélmények, olvasmányok feldolgozása. *Vizuális kultúra:* (mese)szövegek illusztrálása; az eredeti mű és a filmes változat összevetése; azonosságok és eltérések felismerése.

szövegtagolás szempontjainak megismertetése és gyakoroltatása. A szépirodalmi szövegek mögöttes jelentéseinek megfejtése az életkori sajátosságoknak megfelelően.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasási technika, modalitás, szövegtípus, szövegtagolás, mögöttes jelentés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 37 óra**
Előzetes tudás	Román népmesék, szólások és közmondások, népi mondókák, rigmusok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló irodalomszemléletének, absztraháló képességeinek fejlesztése. Magyar, világirodalmi, román, hazai román nép- és műköltészeti alkotások megismertetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasás iránti igény felkeltése és fenntartása. A szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek közötti különbségek egyre világosabb megértése. Szövegek csoportosítása formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. Szépirodalmi (lírai és epikai) szövegek értelmezése, téma és formavilágának bemutatása tanítói segítséggel. Témák, motívumok felfedezése az olvasott alkotásokban. Versek önálló olvasása. A költemények hangulati hatásának megértése. Poétikai eszközök keresése a lírai költeményekben (verssor, versszak, rím, ritmus, hasonlat, refrén). Kisebb terjedelmű gyermekirodalmi alkotások elolvasása, értelmezése tanítói segítséggel.	A tanuló – érdeklődést mutat az irodalom iránt; – képes megkülönböztetni a szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegeket; a lírai és epikus műveket; – tanítói irányítással képes elmondani egy vers témavilágával, hangulatával kapcsolatos benyomásait; – képes időrendben elmondani a mese tartalmát és jellemezni a szereplőket pro és kontra érvekkel; – kijelöli a nyitó–, a köztes és a záróformulákat; – felismeri a konfliktushelyzeteket és az azokat feloldó cselekvéseket; – ki tudja gyűjteni a mesében rejlő szólásokat és mondásokat, szókapcsolatokat; – képes önálló versmondásra.	*Román népismeret:* dramatizált népszokások, népmese. *Magyar nyelv és irodalom:* olvasmányélmények, témák, motívumok, mesehősök. *Ének–zene:* a népszokások költészete, népdalok szövege. *Dráma és tánc:* dramatizált mese. *Vizuális kultúra:* mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása; mesék illusztrálása; médiaélmények

Meseértelmezés. Mesékre jellemző nyitó- és záróformulák megismerése. A mese főbb szegmentumainak (tér, idő, cselekmény, ok-okozat) feltárása a tanító irányításával. Az események sorrendjének megállapítása. Főszereplők és mellékszereplők, pozitív és negatív tettek, tulajdonságok közötti különbségek felismerése. Önálló vélemény alkotása. Életkori sajátosságoknak megfelelő elvonatkoztatások. *Román szerzők* (gyermek)versei, meséi, elbeszélései: George Coşbuc, George Topârceanu, Mihai Eminescu, Emil Gârleanu, Ion Creangă, Elena Dragoş, Elena Farago, Şt. Octacian Iosif, Otilia Cazimir, Victor Sivetidis, Tudor Arghezi, Ana Blandiana. *Magyarországi román mesemondók:* Vasile Gurzău, Mihai Purdi, Teodor Şimonca. *Hazai román költők:* Lucia Borza, Ilie Ivănuş, Ana Crişan, Maria Berényi, Alecsandru Hoţopan.		kifejezése.
Kulcsfogalmak /fogalmak	Szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, meseformula (kezdő, záró), szólás, közmondás, találós kérdés, elbeszélés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az íráshasználat fejlesztése**	**Órakeret 37 óra**
Előzetes tudás	A magyar és a román ábécé (hangjainak,) betűinek különbözősége. Rövidebb terjedelmű román szövegek másolása írásmintáról, majd tollbamondásra és emlékezetből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika eszközzé fejlesztése gyakorlással. A szép, olvasható íráskép igényének kifejlesztése, az írástempó fokozása. Az íráskultúra folyamatos fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Jártasság megszerzése a szép, kerek, olvasható betűk formálásában. Az írástechnika tökéletesítése, az írástempó növelése. Az egyéni írásmód, íráskép kialakítása. A helyes írásszokások megszilárdítása az íráskészség fejlesztése érdekében.	A tanuló – írása folyamatos, lendületes, olvasható; – szövegalkotása logikus és arányos felépítésű; – taneszközei (füzete, szótárfüzete) rendezettek; – szövegalkotáskor egyre önállóbb; – számára természetes állapottá válnak a helyes írásszokások.	*Vizuális kultúra:* írásminták, szövegkép.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írástechnika, írásszokások, íráskészség, íráskultúra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Fogalmazási alapismeretek	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	Alapkészségek (írás, olvasás). Hang (betű), szó, szószerkezet, mondat írása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy az egyéni fogalmazás az önkifejezés eszköze, a kreativitás színtere.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Fogalmazási alapismeretek elsajátítása. A mondathalmaz és a szöveg közötti különbség megértése. Alapismeretek a cím szerepéről, a tartalom és a forma egységéről, a szövegkohézióról, a tér, idő, cselekmény kapcsolatáról; a bekezdések szerepéről. A fogalmazástanítás módszertana: témaválasztás, anyaggyűjtés, címválasztás, szelektálás, elrendezés, a szöveg tagolása bekezdésekre. Papíralapú és elektronikus üdvözlőlap szövegének megfogalmazása és elküldése. Meghívó (névnapra, születésnapra).	A tanuló – szövegalkotáskor alkalmazza a fogalmazással kapcsolatos ismereteit; – figyel a cím és a tartalom, valamint a tartalom és a forma összhangjára; – gondolatait logikusan rendezi el, miközben fókuszál az arányos felépítésre, a főbb szerkezeti egységekre; – képes egy rövid, de összefüggő fogalmazás megírására; – meg tud fogalmazni egy rövid üdvözlőlapot, meghívót.	*Román népismeret:* szóbeli szövegalkotás, egy-egy szokás elmesélése. *Vizuális kultúra:* egy történet megjelenítése rajzzal, képpel, illusztrációval.

Kulcsfogalmak/fogalmak	Tartalom, forma, szövegalkotás, mondathalmaz, szövegkohézió, anyaggyűjtés, címadás, szelektálás, feldolgozás, elrendezés, bekezdés, tárgyalás, befejezés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotási gyakorlatok**	**Órakeret 37 óra**
Előzetes tudás	A fogalmazáskészítés szempontjainak ismerete (magyar nyelv és irodalom órákon szerzett tudás, tapasztalat). Szövegszerkesztési alapismeretek (szerkezeti egységek, módszerek).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A minél kreatívabb fogalmazásírás képességének fejlesztése. A tanult fogalmazási ismeretek készségszintű alkalmaztatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szövegalkotási és -szerkesztési ismeretek kamatoztatása a logikusan felépített és arányosan megszerkesztett fogalmazásokban. Önálló fogalmazásírás: elbeszélő, leíró fogalmazás és jellemzés. A fogalmazástípusok szempontjainak ismerete és követése. Elbeszélés (tér, idő, cselekmény; párbeszéd), igei stílus. Leírás (deszkriptív képek), névszói stílus. Jellemzés (tulajdonságok leírása). Funkcionális szövegek alkotása: levél, üzenet, meghívó... Ezek közvetítése papíron és elektronikus úton (cím és címzett kapcsolata). Megfelelő nyelvi eszközök használata, a nyelvhelyességi és helyesírási szabályok betartása.	A tanuló: – ismeri és követi a fogalmazásírás alapszempontjait; – fogalmazását a választott cím szellemében írja; – dolgozatában igyekszik megteremteni a tartalom és a forma összhangját; – logikus, fogalmazásának felépítése arányos (jelöli az új bekezdéseket), stílusa gördülékeny; – keresi a fogalmazás típusának, témájának megfelelő szavakat; – képes 6–8 mondatos elbeszélést, leírást és jellemzést írni; – alkalmazza a helyesírási és nyelvhelyességi ismereteit.	*Román népismeret:* régi történetek leírása. *Környezetismeret:* növény–és állatvilág bemutatása, házi kedvencek leírása. *Vizuális kultúra:* a festői táj leírása; történetek megjelenítése rajzzal, illusztrációval, fotóval, filmmel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, elbeszélés, leírás, jellemzés, tér, idő, cselekmény, (fő)szereplő, nézőpont, igei stílus, névszói stílus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása, mondatfajták, szavak, szófajok**	**Órakeret 37 óra**
Előzetes tudás	Román nyelvtani alapfogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság szerzésének elősegítése a tanult szófajokban.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mondattan: a felkiáltó, felszólító, óhajtó mondatok felismerése. Jelentéstan: szókincsgyarapítás szinonimákkal, antonímákkal. Szófajtani ismeretek bővítése. Az *„a fi”, „a avea”* létigék helyes használata. Az igeidők: jelen, múlt, jövő idő, valamint szám, személy gyakorlása. Mindezek helyes alkalmazása beszédben és írásban. A főnévvel kapcsolatos ismeretek bővítése. Többes számú főnevek alkotása. Hímnemű, nőnemű, semleges nemű főnevek helyes használata. A tulajdonnevek csoportosítása és azok helyesírása. A névelő (határozott és határozatlan) szerepének ismerete a nyelvhasználatban. A melléknév. A főnév és a melléknév helyes egyeztetése. A melléknevek fokozása, és azok helyes használata szövegalkotáskor. A számnevek (tőszámnevek és sorszámnevek) gyakorlati alkalmazása. A névmások: személyes, mutató, kérdő rendeltetésszerű használata. Udvariassági formulák *(dumneavoastră, dânsul, dânsa)* adekvát használata.	A tanuló – a gyakorlatban is képes alkalmazni a tanult nyelvtani fogalmakat; – az *„a fi”*, és az *„a avea”* létigéket a szövegkörnyezetben is helyesen alkalmazza; – megfelelően használja az igeidőket szóban és írásban egyaránt; – képes megkülönböztetni a különböző időben végbemenő cselekvéseket, történéseket; – toldalékos formában is felismeri a szófajokat; – megfelelően egyezteti a főneveket és a mellékneveket; – ismeri a tulajdonnevekkel kapcsolatos helyesírási szabályokat, és törekszik azok betartására; – a fokozott melléknévi alakokat helyesen alkalmazza a szövegkörnyezetben; – a mindennapi életben használni tudja az udvariassági formulákat *(dumneavoastră...)*; – korosztályának megfelelően képes az ismeretek rendszerezésére.	*Román népismeret:* rokoni kapcsolatrendszer (kit magázunk és kit tegezünk?). *Vizuális kultúra:* jelek a mindennapi életben. *Környezetismeret:* földrajzi nevek helyesírása, állatnevek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, ige, igeragozás, főnév, nem, szám, személy, eset, köznév, tulajdonnév, személynév, állatnév, intézménynév, földrajzi név, márkanév, cím, melléknév (fokozása), számnév, tőszámnév, sorszámnév, személyes névmás, mutató névmás, kérdő névmás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	A szótagolási szabályok alkalmazása. Mondatkezdés nagybetűvel. A kijelentő és kérdő mondatok írásjelei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek további bővítése; a helyesírási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Óhajtó, felkiáltó, felszólító mondatok írásjeleinek gyakorlása. Gyakori használatú igék és létigék (sînt helyett sunt) helyesírása, igeidők, pl. múlt idejű igék (s–a dus); visszaható igék (m–am sculat). Nagybetűk használata: mondat elején; személynevekben, mitológiai és szakrális lények elnevezésekor, állatnevek írásakor, földrajzi és közigazgatási területen, csillagképek, nagy történelmi korszakok és események jelölésekor; laikus és szent ünnepek elnevezésekor, intézmények neveinek írásakor; publikációkban (első betű). A határozott névelős főnevek többes számának gyakorlása (pl. *elevii, copiii*). Levélíráskor: megszólítások, keltezés.	A tanuló – ismeri és helyesen alkalmazza a mondatvégi írásjeleket (kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó, felszólító); – helyesen írja a gyakori használatú igéket (múlt idő, visszaható igék); – a tanult szabályok alapján helyesen használja a nagybetűt (főleg a sokat gyakorolt példákban); – figyel a főnév–melléknév egyeztetésére és a többes számú, határozott névelős főnevek helyesírására; – levélíráskor helyesen alkalmazza a helyes megszólítás és levelezés szabályait; – tollbamondáskor helyesen alkalmazza a tanult törvényszerűségeket; – dolgozatai rendezettek, írása olvasható; – képes önellenőrzésre, javításra. –	*Román népismeret:* legendás hősök, mitológiai lények nevei. *Környezetismeret:* városok, tájegységek, csillagképek, házi kedvencek (állatnevek) elnevezései. *Matematika:* számnevek helyesírása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Megszólítás, keltezés, nagybetű, személynév, mitológiai lény, szakrális lény, egyeztetés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	Egyéni és csoportos munkaformák megtapasztalása. A sikeres tanulás néhány szempontjának ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A „tanulni tanulás” módszertanának fokozatos elsajátítása. A „sikernek” mint motivációs tényezőnek a felismerése a tanulás folyamatában.

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Újabb és újabb helyes tanulási technikák elsajátítása tanítói segítséggel. E módszerek egyre tudatosabb alkalmazása az önálló tanulás folyamatában. Részvétel kooperatív tanulási formákban (párban, csoportban). Könyvtárhasználati ismeretek (könyvek csoportosítása, katalógus…) gyarapítása. A modern technológiai eszközök bevonása a tanulásba (pl. interaktív leckék). Román nyelvű képes könyvek, mesekönyvek, gyermekfolyóiratok olvasása (papíralapú és digitalizált formában). Az egynyelvű és kétnyelvű szótárak egyre rutinszerűbb használata. Ismerkedés az elektronikus fordító programmal, szótárral. A tanulást segítő eszközök (szótárfüzet, vázlat, képes szótár…) használata. Memóriagyakorlatok.	A tanuló – képes a tanítói irányítással átvett tananyagot önállóan megtanulni; – ismer és rutinszerűen alkalmaz néhány számára jól bevált tanulási technikát; – képes egyedül és csoportban is tanulni; – a korosztályának megfelelő szinten gyűjti, szelektálja és célszerűen rendezi az anyagokat; – tanítói segítséggel vázlatot készít; – szívesen vesz részt különböző ritmust, mozgást, és memóriát fejlesztő gyakorlatokban; – egyre nyitottabb az értelmes tanulásra; *Memoriterek:* – (nép- és műköltészeti alkotások szöveghű felidézése) néhány rigmus, szólás- és közmondás, mondóka; – Mihai Eminescu: *Ce te legeni…*(részlet); – Lucia Borza: *Ghicitori; Anotimpuri* sau *Pisicuţa* (după Móricz Zsigmond); – George Coşbuc: *Săniuţa;* Elena Dragoş: *Mamei;* Elena Farago: *Doi fraţi cuminţi;* Maria Lovin: *Dar pentru mama;* Nichita Stănescu: *Cea mai scumpă de pe lume.*	*Román népismeret:* népi játékokhoz kapcsolódó szövegek, memóriagyakorlatok. *Magyar nyelv és irodalom:* memoriterek; szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek; egynyelvű szótárak. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép összekapcsolása; az eredeti mese és adaptációjának összevetése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulás, tudás, információ, könyvtárhasználat, szótár, katalógus, memóriagyakorlat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 31 óra**
Előzetes tudás	Ismert nép- és műköltészeti alkotások szereplőinek jellemzése. Egyéni ítéletalkotás a cselekedeteikről, a konfliktushelyzetekben való viselkedésükről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló helyes értékítéletének, vitakészségének fejlesztése. Pozitív attitűdökre, princípiumokra épülő személyiségfejlesztés.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Esztétikai alapfogalmak (szép, rút) elsajátítása. Az olvasmánytartalmak átgondolása, a bennük lévő tanulságok egyre önállóbb megértése. Etikus viselkedés. A művészi alkotások iránti affinitás mélyítése. A vitatkozási kultúra megalapozása. A vitakészség fejlesztése irodalmi és hétköznapi életből ellesett példák alapján: pro és kontra érvek. Odafigyelés mások véleményére; hajlandóság a kompromisszumra. Vélemények összevetése kétszereplős társalgásban (vitában). Felkészülés a mindennapi konfliktusok kezelésére dramatikus játékokkal, mesefeldolgozásokkal.	A tanuló – ismeri és használja a szép és rút, a jó és a rossz fogalmait, és felismeri azokat a tanult alkotásokban és a mindennapi életben; – ismeri és követi a helyes magatartás alapszabályait; – képes önálló vélemény alkotására és mások gondolatközlésének meghallgatására; – képes az életkori sajátosságainak megfelelő szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megértésére, a műalkotásokban rejlő mélyebb tartalmak befogadására; – egyre fejlettebb kompromisszumkészséggel és konfliktuskezelési képességgel rendelkezik (irodalmi és életszerű példákból tanulva); – korának megfelelő empátiával, toleranciával, mások megértésének a képességével rendelkezik.	*Erkölcstan:* helyes értékrend: pozitív princípiumok (tett, cselekvés, szorgalom, akarat, kitartás, küzdés). *Román népismeret:* a tradicionális társadalmak normarendszere. *Magyar nyelv és irodalom:* bibliai példázatok, örökérvényű igazságok a tanult alkotásokban. *Környezetismeret:* ember és természet viszonya, környezetvédelem; lokálpatriotizmus. *Vizuális kultúra:* (animációs) filmek; természetfilmek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Etikai, esztétikai érzék, szép, rút, vitakészség, konfliktus, dramatikus játék.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló legyen képes az életkorának megfelelő, önálló szövegalkotásra, mondanivalójának érthető kifejezésére szóban és írásban egyaránt. Bizonyítson jártasságot a mindennapi társalgási témákban, az udvarias nyelvi fordulatok (pl. köszönési, megszólítási formulák) használatában. Alkalmazkodjon az adott kommunikációs helyzethez és a beszélgetőpartnerhez. Folytasson életszerű párbeszédet, és aktivizálja szókészletét egy többszereplős kommunikációs folyamatban. Kapcsolódjon be egyre bátrabban a vitába, mások véleményének tiszteletben tartásával. Meséljen a saját élményeiről, családjáról, önmagáról. Legyen barátságos és befogadó. Legyen képes a korosztályának megfelelő szépirodalmi és közismereti szövegek értő olvasására (hangosan és némán egyaránt) és formálására. Egyre nagyobb kötelességtudattal, megfelelő időtartamban végezze iskolai és házi feladatait. Tájékozódjon az iskolai könyvtárban, ismerje a korának megfelelő lexikonokat, képeskönyveket, kölcsönözzön könyveket a gyermekirodalomból. Legyen képes rövidebb funkcionális szövegek alkotására és küldésére. Legyen képes 6–8 mondatos fogalmazás készítésére az alsó tagozatban tanult nyelvi törvényszerűségek követésével. Figyeljen a logikus gondolatvezetésre, a tanult szerkezeti egységek jelölésére, a szép és rendezett írásra. Füzet- és szótárvezetése legyen igényes. Értse a tanulás fontosságát az ember életében. Morális értékrendje és szépérzéke érvényesüljön a mindennapi életében, a szüleihez, tanáraihoz, társaihoz való attitűdjében. Román nyelvi kompetenciái fejlődjenek napról napra, hogy hasznosítható nyelvtudással rendelkezzen, irodalomszemlélete pedig úgy formálódjon, hogy elvonatkoztató képessége, irodalmi ízlése fejlődjön évről évre.

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5–8. évfolyam

A hazai (román tanítási nyelvű) kétnyelvű nemzetiségi általános iskolák célja és feladata kettős. Egyrészt az, hogy a gyermeknek az alsó tagozatban (és a családban) szerzett román nyelvi tudását, szókincsét, beszédkészségét, szövegalkotási képességét továbbfejlessze, megerősítse, és felkészítse őt a különböző tantárgyak „szaknyelvi" kifejezéskészletének befogadására és majdani aktivizálására. Másrészt pedig, hogy felismerje, értse és érezze az irodalom (művészetek) szerepét az ember életében, a minőségi lét megérintésében. Egyidejűleg vállalkozik új tudástartalmak átadására és készségegyüttesek fejlesztésére.

A tantárgyi feladatok multifunkcionálisak, jól szolgálják a gyermek beszéd–és íráskultúrájának, olvasási technikáinak és stratégiáinak erősítését, de ugyanakkor a problémamegoldó és absztrakciós képességeinek fokozatos fejlesztését is.

Jelen kerettanterv – ellentétben a múltbéli, túlhaladott román nyelv és irodalmi programokkal – nem a nyelv(tan)i törvényszerűségek elméleti elsajátítására, hanem a román köznyelv gyakorlati alkalmazására helyezi a hangsúlyt. Minden évfolyam alapkövetelménye a köznyelvi normákhoz alkalmazkodó szabatos, helyes stílus kialakítása.

Fontosnak tartjuk, hogy a 8. évfolyam végére a gyermek legyen képes mondanivalójának minél érthetőbb és helyesebb kifejtésére, alkalmazva a nyelv eddig tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályait. A tantárgy bőségesen kínálja a korosztálynak megfelelő szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegeket. A modern kor gyermekének az érdeklődéséhez közel álló alkotásokat tárgyalja, merítve a klasszikus és a modern román, hazai román, magyar és világirodalomból. A román nyelv és irodalom tantárgy lépésről lépésre elvezeti a gyermeket a fiktív világba, az örökérvényű igazságok birodalmába. Felkelti benne az önmegismerés igényét, a román kulturális értékek iránti érdeklődést, a gyökerekhez való ragaszkodást, a szülőföldje iránti szeretetet. Pozitív attitűdökre, önálló véleményalkotásra, a konfliktusok kezelésének képességére neveli a tanulót. A tantárgy jól szolgálja a beszéd- és íráskultúra fejlesztését, az olvasási élmény megtapasztalását és a sokoldalú személyiségfejlesztést. Felkészíti a leendő felnőttet arra is, hogy legyen igénye a minőségi létre, a pozitív princípiumok követésére (szeretet, szorgalom, akarat, szolidaritás), értékőrzésre és -teremtésre. Fontos célja, hogy a diák olyan önálló gondolkodású felnőtté érjen, aki képes hasznosítható tudásra, egyéni véleményalkotásra, harmonikus együttélésre, a családi élet tiszteletére, környezetének és egészségének védelmére.

Elvárja, hogy a diák olyan digitális kompetenciákkal is rendelkezzen, melyek lehetővé teszik számára az értelmes és gyors információszerzés és -közvetítés lehetőségét. Ez a tantárgy gyermekközpontú témaköreivel felkészíti az iskolást a felnőtt lét szerepeire, és tudatosítja benne a gondolatot, hogy a tudás hatalom és a kétnyelvűség ajándék.

5–6. évfolyam

A hazai kétnyelvű nemzetiségi iskoláink 5–6. évfolyamaiban a román nyelv és irodalom tantárgy fő célja a gyermek kommunikációs képességeinek továbbfejlesztése, megerősítése, a gyakorlatban jól hasznosítható szókincsének gyarapítása, és a tanuló felkészítése az „irodalmi utazásra", a művészi alkotásokban rejlő többletjelentések megfejtésére. Mivel a gyermekek román nyelvismerete eltérő – hiszen függ a családi háttértől, az egyéni adottságoktól, szorgalomtól, hozzáállástól és az egyéni motivációtól is –, fontos, hogy a szaktanár modern és differenciált módszertani kultúrával oktassa a nyelvet, s eközben aktív befogadóvá, irodalmat

kedvelő individuummá nevelje tanulóját, olyanná, aki fogékony a jóra és a szépre, az olvasmányokban rejlő mélyebb igazságok megfejtésére, aki megérti, hogy az irodalom a mindenkori emberről és az emberhez szól, az emberiség nagy kérdéseire, dilemmáira keresi a választ.

A jelen kerettanterv tematikusan építi a tudástartalmakat, kezdetben társalgásszerűen bővíti a gyermek szókincsét, múlt- és jelenismeretét, majd a valós világból fokozatosan halad a fiktív művek birodalmába.

Az 5–6. évfolyam témái: *család (otthon); mesés tájak, iskola, barátság, állatvilág, játék – játszás, mesevilág; utazás; évszakok, mesterségek, természeti jelenségek, idő.* Ezek a gyermeki világhoz közel álló témák adekvátak a beszédértési és szövegalkotási készségek, képességek fejlesztéséhez, ugyanakkor a hozzájuk kapcsolódó bibliai példázatokkal, legendákkal, lírai költeményekkel, elbeszélésekkel megkönnyítik az átmenetet az irodalom rejtelmekkel teli világába. Például a *család* és a *mesés tájak* tárgyköréhez az anya–gyermek kapcsolatát megörökítő román és világirodalmi művekkel érinti meg a gyermek lelkét és szellemét, felkészítve őt arra, hogy az alkotásokban honol egy mélyebb valóság, ahol a felszín mögött rejtőzik a mély, a jelenség mögött a lényeg, melynek megfejtéséhez fel kell vérteznie önmagát ismerettel, érzékenységgel, elvonatkoztató képességgel. A klasszikus és (neo)modern (gyermek)irodalomból válogatott művekben (pl. mesés tájak) megfogalmazódik a szülőföld élménye, megjelenik a szülői ház mint az édenkertnek egy szöglete (a szeretet, a harmónia, a biztonságérzet bölcsője). Ezek az alkotások a gyökerek erősítésére, önismeretre, a nyelv és a kultúra iránti ragaszkodásra szólítanak, de ugyanakkor lokálpatriotizmusra, a nemzedékek közötti harmonikus együttélésre motiválnak. A további témákhoz is (iskola, barátság, állatvilág, utazás, évszakok, mesterségek) adekvát művészi alkotások és ismeretterjesztő szövegek kapcsolódnak, melyeknek üzenete megérinti a gyermek lelkét, és fejleszti személyiségét.

Mindegyik fejezet értelmes beszélgetésre, műértelmezésre, szövegértésre és -alkotásra invitál. Mindvégig kellő hangsúly helyeződik nemcsak a szépirodalmi művekre, hanem az ismeretterjesztő szövegek értelmezésére, valamint a múlt és a jelen, a hagyomány és újítás hitvallására. Irodalomismeret szempontjából a tanuló ebben a szakaszban elsajátít néhány poétikai alapfogalmat és műfajt, a művészi kompozíció néhány főbb sajátosságát. A tantárgy nagyban segíti a helyes értékrend kialakítását, az erkölcsi és esztétikai érzék fejlesztését, az értő–érző olvasóvá válást.

Román nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 33 óra**
Előzetes tudás	Az alapszókincs aktivizálása a mindennapi beszédhelyzetekben. Az egyszerűbb közlések megértése hallás után. A kapcsolatfelvételi formák megfelelő alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás (udvariassági formák használata). Rövid kérdésfeltevés és válaszadás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyes beszédlégzés, artikuláció („*ă*”, „*î*” hangok, diftongusok, triftongusok), hangsúlyozás, tempó- és szünettartás készségének továbbfejlesztése különböző nyelvi gyakorlatokkal. Hallásértés fejlesztése audiovizuális eszközök bevonásával (vers- és mesehallgatás), interaktív leckékkel, valamint dramatikus játékokkal. Az egyéni beszéd hanglejtéseinek, hangnemének és sebességének szabályozása tanári segítséggel.	

	A beszédkészség és a szövegértő (lényeglátó és -kiemelő) képesség fejlesztése. Törekvés a helyes beszédre, adekvát kifejezésmódra. Alkalmazkodás a kommunikációs helyzethez és beszélgető partnerhez. Beszédkultúra fejlesztése dramatikus formák kipróbálásával, szövegmondással. A tömör gondolatközlés képességének fejlesztése. A verbális és nonverbális jelrendszer egyre tudatosabb harmonizálása. A humorérzék fejlesztése

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Jártasság szerzése az alábbi (társalgási) témák világában: *család, mesés tájak, iskola, barátság, állatvilág, játék és játszás, mesevilág, évszakok, természeti jelenségek, utazás, mesterségek, idő – időegységek.* (Ezekre a témákra épülnek az 5–6. évfolyam szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegei.) Nyelvgyakorlás, társalgás, szöveghallgatás és -mondás. Kapcsolatfelvétel, -tartás, -megszakítás. Szóbeli reagálás hallott történésekre, pl. kérdezés, csevegés. Aktív bekapcsolódás egy többszereplős társalgási folyamatba. Kommunikációs illemszabályok gyakorlása szituációs játékokban (családban, iskolában, templomban, vásárláskor, orvosnál, barátok közt, idegen közegben). A különböző generációk közötti gyakori kommunikációs formák megismerése és helyes alkalmazása. Kellő figyelem a beszélgető társra, testbeszédének megfigyelése és megfejtése. Helyes reagálás a beszélgetőpartner mondanivalójára. Szövegformálás nemcsak élethelyzetek, hanem képek, ábrák, rajzok, filmrészletek alapján. Audiovizuális eszközökkel megjelenített, a korosztálynak megfelelő olvasmányok tartalmának összefoglalása tömören, érthetően. Mókás gyerektörténetek elmesélése nem túl terjedelmes, de érthető szöveggel. Rövid beszélgetés Messengeren, telefonon. Ismerkedés a gyakoribb médiaszövegekkel.	*Dráma és tánc:* szöveg – mozgás – zene; szituációs játékok. *Erkölcstan:* az együttélés (pl. több generáció) alapszabályainak megismerése és betartása; tegezés-magázás szabályai; atyai intelmek befogadása; barátság; bizalom. *Természetismeret:* az érzékszervek szerepe a hangképzésben; szülőföld, növény- és állatvilág; ember és állat barátsága. *Informatika:* képek digitalizálása, prezentálása. *Román népismeret:* a család kapcsolatrendszere; játék és játszás a múltban és ma.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családtörténet, családfa, családnév, ragadványnév, nemzedék, gesztusnyelv, testbeszéd, mimika, illemszabály, arcjáték.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Olvasás, az írott szöveg megértése</td><td>Órakeret
33 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Helyes olvasási technikák alkalmazása. Az életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek lényegének megértése.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A szövegértő olvasást segítő technikák fokozatos finomítása. A szöveg, a kép, az ábra közötti összegfüggések felismerése. Az értő hangos és néma olvasási készség fejlesztése. Az önkorrekció igényének kialakítása, fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A különböző mondafajták (kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó, felszólító) dallamának megfigyelése és reprodukálása a hangos olvasásban.
Ismert és ismeretlen tartalmú szépirodalmi és közismereti szövegek (néma és hangos) olvasása megfelelő tempóban. Szövegolvasás nyomtatott és elektronikus formában egyaránt. Szövegértési stratégiák alkalmazása különböző szövegtípusokban. A különböző szövegfajták közötti különbség megfigyelése és azok feldolgozása (téma, ok-okozati összefüggések felismerése) az életkori sajátosságoknak megfelelő mélységben és módszerekkel (tanári segítséggel).
Tájékozódás, információkeresés a könyvtár és az internet segítségével (papíralapú és online dokumentumok).
Az információk szelektálása, rendszerezése, feldolgozása.
A szöveg lényegének elmesélése saját szavakkal. Szókincsbővítés különböző szövegtípusok (tájékoztató, érvelő, kifejező) olvasásával.
Idézetek, szólások és közmondások gyűjtése, memorizálása, s a bennük rejlő üzenetek megfejtése.</td><td>Román népismeret: néprajzi szövegek, folklóralkotások.

Informatika: tájékozódás, anyagkeresés, online dokumentumok böngészése, szövegük megértése, online levelek olvasása.

Matematika: szöveges feladatok.

Vizuális kultúra: filmadaptációk.

Természetismeret: szülőföld, növény- és állatvilág, meteorológia.

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: helytörténeti és művelődéstörténeti szövegek.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Partnerkapcsolat, üzenet, szöveg, kép, ábra, online dokumentum, szövegtípus.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, fogalmazás	Órakeret 26 óra
Előzetes tudás	Fogalmazási alapismeretek, és egyéni írástechnikák alkalmazása. Füzet- és szótárvezetés.	
A tematikai egység nevelési–fejlesztési céljai	A tanuló íráskultúrájának további fejlesztése. Az írástechnika tempójának gyorsítása. Az esztétikus írás igényének megerősítése. A problémaérzékeny helyesírás készségének fejlesztése. Jártasság különböző fogalmazástípusokban. A lényeglátás, a fantázia és a kreatív szövegalkotás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az életkori sajátosságoknak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika alkalmazása és finomítása. Rendezett, olvasható írás és a helyesírás gyakorlása. Megfelelő tempójú tollbamondás a tanult helyesírási szabályok követésével. A vázlat- és a jegyzetkészítés technikáinak elsajátíttatása. A lényeglátó és szintézisteremtő képesség fejlesztése. Élmények, gondolatok, impressziók megfogalmazása különböző nyomtatott és elektronikus szövegtípusokban: pl. elbeszélés, leírás, jellemzés, üdvözlés, meghívás, köszöntés (mindezek kapcsolódása a jelzett témakörökhöz is, például: gyermekkori élményem, szülőföldem, családtagom, barátom, tanárom jellemzése; házi kedvencem leírása; levélírás, meghívó hagyományos formában és e-mailben). Motiválás az adekvát szókincs, nyelvi formák, megszólítások helyes használatára. Mesefolytatások, mesebefejezések írása. Rövid, 5–6 mondatos szöveg lefordítása románról magyarra.	*Természetismeret:* vázlatkészítés; az állatok beszéde, jelrendszere, pl. előre jelzik a természeti katasztrófákat. *Vizuális kultúra:* rajz, ábra, illusztráció készítése. *Erkölcstan:* énkép, önismeret, udvarias magatartás az idősebbekkel, tanárokkal; barátság tettekben. *Informatika:* PowerPoint prezentáció. *Idegen nyelvek:* rövid üzenetek megformálása.

Kulcsfogalmak / fogalmak	Jegyzet, jellemzés, leírás, kétnyelvűség, többnyelvűség, játékszabály.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Helyesírás	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban tanult helyesírási törvényszerűségek alkalmazása az írásbeli munkában, tollbamondáskor és az önálló szövegek alkotásakor.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A problémaérzékeny helyesírási készség fejlesztése, a tanult szabályok egyre rutinszerűbb alkalmazása az írásbeli munkában. A helyes és szép írás igényének fejlesztése. Az önkontroll és a szövegjavítási készség fokozatos fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az *„ă”*, *„î”* hangok helyes alkalmazása az új helyesírási szabályok alapján (szó elején, szó közepén); *„sînt”* helyett *„sunt”*. A szótagolási szabályok egyre rutinszerűbb használata. A kis-és nagybetűk. A (főnevek) tulajdonnevek helyesírásával kapcsolatos ismeretek megszilárdítása, a törvényszerűségek egyre magabiztosabb alkalmazása, pl. nagybetűk használata a mondat elején, személynevek, állatnevek, intézménynevek, ünnepek, csillagképek, publikációk jelölésekor. Újabb szabályok tudatosítása: a hangsúlytalan személyes névmás+ige helyesírása különböző igemódokban és igeidőkben (m–am învăţat, să–l înveţe, m–ar învăţa, învaţă–mă, învăţându–mă). A névelős főnevek helyesírása (pl. colegii). A különböző modalitású mondatok írásjeleinek tudatos és helyes alkalmazása. Törekvés a tanult nyelvi törvényszerűségek betartására. A segédeszközök, helyesírási és kiejtési szótár egyre rutinosabb használata. A keltezés és megszólítás szabálykövető alkalmazása a levelezésben. A különböző írásjelek rendeltetésszerű használata.	*Idegen nyelv:* néhány alapvető nyelvi, helyesírási szabály összevetése, pl. nagybetűk használata: intézménynevek, személynevek. *Román népismeret:* legendás hősök, mitológiai lények, szentek elnevezései. *Természetismeret:* állatnevek, csillagnevek, csillagképek, bolygók, holdak, földrajzi nevek helyesírása. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi helyek és személyiségek nevei; történelmi korok… *Informatika:* digitális kifejezések helyesírása.

Kulcsfogalmak / fogalmak	Önkontroll, DOOM, Dicţionarul ortografic, ortoepic, morfologic al limbii române; a román nyelv helyesírási, kiejtési, morfológiai szótára.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szavak szerkezete és jelentése**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Szóalkotással, szókincsbővítéssel kapcsolatos alapismeretek.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szó és a jelentés kapcsolatának felismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Alaktan: szóalkotás módjának megismerése, a *prefixumok* és *szufixumok* szerepének felismerése (prefixum+szótő, pl. neînvăţat; szótő+szufixum, pl. învăţare). Jelentéstan. A jelek típusai a hangalak és jelentés kapcsolata alapján: szinonimák, antonímák, homonimák. A szókincsbővítés jelentőségének felismerése, igényének felkeltése. Állandósult szókapcsolatok. Román szólások és közmondások. Archaizmusok–neologizmusok. Annak megértése, hogy a nyelv egy permanensen változó rendszer, melyben egyes kifejezések elévülnek, mások (új szavak) keletkeznek. A tájnyelv és a köznyelv közötti különbségek megtapasztalása. Az egynyelvű szótárak használata: DEX (a román nyelv értelmező szótára); szinonimaszótár, antonimaszótár. A szótárhasználat állandó gyakorlása.	*Idegen nyelv:* hasonló üzenetű román és magyar szólások és közmondások összevetése, szóképzés összehasonlítása. *Román népismeret:* román szólások és közmondások (tájnyelven és irodalmi nyelven), búvárkodás a gyűjteményekben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jelentéstan, szinonima, antonima, homonima; alaktan, szótő, szuffixum, prefixum, tájnyelv, köznyelv, archaizmus, neologizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Nyelvtani (hangtani, alaktani, szótani, jelentéstani, mondattani) alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jártasság kialakítása a szó-, mondat- és szövegalkotásban.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A román hangrendszerrel kapcsolatos ismeretek bővítése. Magánhangzók és félhangzók (pl. *poţi*), kettőshangzók (*ia, ie, ei, iu, ui, oi…*) és hármashangzók (*eau*), hiátus (pl*oai*a). Mássalhangzók (hosszú mássalhangzók, pl. înnoda [în+nod]). A helyes kiejtés (és írás) technikáinak egyre jobb megismerése és fejlesztése sok-sok gyakorlással. A tájszólás kiejtéskorrekciója. A hangkapcsolódási törvényszerűségek megtapasztalása és alkalmazása a legkülönbözőbb közlési formákban (kiejtés, írásos és élőszavas közlés). Az alábbi alapszófajok főszerepének megfigyelése, megértése és alkalmazása a szövegalkotásban. Ige: (segédige), igemódok, (személyes, személytelen), igeidő (jelen, múlt [folyamatos és összetett], jövő).	*Természetismeret:* a hangképző szervek. *Idegen nyelv:* azonosságok és eltérések néhány gyakori szerkezetben.

Főnév és melléknév egyeztetése; a melléknév fokozása, ragozása. Névelő: a határozott és a határozatlan névelő (+főnév). Névmás: személyes névmás, udvariassági névmás (dumneata, dumneavoastră). Számnév: tőszámnév, sorszámnév. Határozószó: helyre, időre és elvont körülményre utaló.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Magánhangzó, félhangzó, diftongus, triftongus, hiátus, hosszú mássalhangzó, igeidő: folyamatos (imperfect) és összetett múlt (perfectul compus), udvariassági névmás (dumneavoastră).

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Család, „mesés" tájak, szülőföldélmény**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Családdal, tájjal, hagyománnyal kapcsolatos szépirodalmi alkotások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érzelmi affinitás, identitás mélyítése: motiválás, felkészítés a gyökerekhez, a nyelvhez, a szokás- és hagyományvilághoz való ragaszkodásra, ugyanakkor a különböző kultúrák iránti nyitottságra. Helyes ítélőképesség, esztétikai-művészeti tudatosság, műértelmezési képesség fejlesztése újabb szempontok megfigyelésével. A szövegalkotási (szóbeli és írásos) képesség fejlesztése.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bibliai történetek: *József és testvérei* és más szabadon választott példázatok (pl. *Káin és Ábel*; *A tékozló fiú*). Emilia Căldăraru: *Bine e la noi acasă.* Lucia Borza *Mama mea* című lírai költeménye. Ezen túl több más gyermekirodalmi alkotás (pl. Otilia Cazimir: *Cu tata*, Ana Blandiana: *Părinţii*, Alexandru Ioachim: *Bunici...Părinţi...Copii*, Lucian Magdu: *Copilărie*). A gyermekkor élményvilágának felelevenítése Ana Radics Repisky: *Mărul interzis al copilăriei* című prózarészletében és több más epikus alkotásban. Pl. Lucian Blaga: *Casa părintească din Lancrăm*; Ion Creangă: *Amintiri din copilărie* (részlet); Fraţii Grimm: *Bătrânul şi nepotul*.	A bibliai példázatok értelmezése, önálló véleményalkotás (*pro és kontra érvek*). Annak felismerése, hogy a szülői ház úgy jelenik meg ezekben a versekben, mint az édenkertnek egy szöglete (a szeretet, a harmónia, a biztonságérzet bölcsője). A vers *téma*- és *formavilágának* megközelítése, az eddig tanult szempontok követésével és a tanár irányításával. Jellegzetes *motívumok* (érzelmi, természeti) megkeresése, kigyűjtése. *Jegyzet* és *vázlat* készítése tanári irányítással. Az életkori és az egyéni képességeknek megfelelő vélemény formálása a témához tartozó emberi érzések, hitek, kötődések jelentőségéről. Egy tartalmi, szerkezeti elemzés készítése a tanár segítségével az emlékező próza részletéből (*tér –*	*Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi Sándor: *Az Alföld*, Arany János: *Családi kör*; anyaversek, tájversek. *Vizuális kultúra:* a szülőföld, tájak, emberek ábrázolása. *Természetismeret:* a Körösök vidéke. *Informatika:* PowerPoint prezentáció. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* (helytörténet), a tradicionális falu.

	idő – cselekmény, ok-okozati összefüggések, főszereplő). Annak figyelemmel kísérése, hogy a gyermek szerepébe átlényegült író, hogyan emlékezik vissza a felhőtlen gyermekkorra, a rusztikus tájra, a paraszti világra, az alföldi típusú tornácos házra, az akkori emberekre, szülőkre és nagyszülőkre, illatokra és ízekre. A múlt és a jelen összekapcsolása (*érvekkel és ellenérvekkel*). Szövegalkotás (szóbeli és írásos), például: gyermekkori csínytevések megfogalmazása. 2–3 vers és egy próza(részlet) megtanulása kívülről; értő–érző reprodukálása.	*Román népismeret:* az alföldi típusú ház, bútorzata, szőttesek, hajdani népszokások, a „bazsalikom” mint jelkép, normák, szabályok, népi gasztronómia (receptek). *Erkölcstan:* a család szerepének megérzése, megértése; „etikai kódex”; jó magatartás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Idill, tájleírás, nosztalgia, rusztikus világ, gyökerek, identitás, önismeret, tolerancia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az iskola a művészi alkotásokban. Emlékek, élmények, kalandok, csínytevések, tanári modellek**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Egyéni tapasztalatok az iskola szerepéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korosztálynak megfelelően az iskola szerepének megértetése az egyén és a társadalom életében. A tudás hatalmának bemutatása. A vitatkozási kultúra, az érvelő képesség erősítése. A kapcsolatteremtés képességének fejlesztése. Toleráns és tisztelettudó, elfogadó és befogadó magatartásra nevelés.	
Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Iskolakezdés – ősz Virgil Carianopol *Septembrie* című verse. Ezen túl a témához kapcsolódó lírai alkotások (5–6 mű). Például: Nicolae Labiş: *Lucrare scrisă*; Petru Dimitru Popescu: *Tu eşti mamă!;* Elena Dragoş: *Prima zi de şcoală.*	Az őszi évszak képei a *Septembrie* című versben auditív és vizuális elemek, metaforák, megszemélyesítések felismerése tanári segítséggel. Annak megértése, hogy az ősz egyik *alaptémája* nemcsak az irodalomnak, hanem más művészeti ágaknak is, lásd a képzőművészeti, zenei kapcsolódásokat. Ősszel kapcsolatos művek böngészésse *könyvtárban* és	*Vizuális kultúra:* az ősz ábrázolása a művészetekben; fotózás, fotókiállítás. *Technika, életvitel és gyakorlat:* díszítő elemek az ősz ajándékaiból – tantermek díszítése. *Történelem, társadalmi és*

	interneten (román, magyar és világirodalom), valamint a társművészetekben is. Az ember (a gyermek) és a táj szoros kapcsolatának megfigyelése az alkotásban. Válaszkeresés arra, hogy mit jelképez az évszakváltás és az ősz. A lírai költemény értelmezési szempontjainak további bővítése: cím, gondolati-hangulati egységek meghatározása (versszakokra bontás), hanghatások, rím, ritmus, képtípusok (metafora típusú képek) tanári segítséggel. A művészet kódjain való gondolkodás, törekvés a megfogalmazásra. Egy–két vers memorizálása.	*állampolgári ismeretek:* iskolák, oktatás régen és ma.
Jean Bart: *Evocări despre învăţătorul Ion Creangă.* George Şovu: *Nenea directorul,* Mihail Sadoveanu: *Domnu Trandafir,* Pierre Gammara: *Cuvintele vrăjite.*	Annak felismerése, hogy Jean Bart az önéletrajz-jellegű írásában hosszú évtizedek távlatából is tisztelettel emlékezik vissza *Ion Creangăra*, a tanítóra. Az írásból mindazon tulajdonságok kigyűjtése, amelyek halhatatlanná teszik a tanítót tanítványa emlékezetében. További azonos témájú művek megismerése és értelmezése tanári segítséggel. Részvétel vitában, érvelés nemcsak az irodalomból, hanem az életből ellesett példák alapján (Milyen a jó tanár?, tanár–diák viszony). Jellemzés készítése a jelentéstani ismeretek hasznosításával (szinonimák, antonímák használata) gyarapításával.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanárideál, eszményítés, pozitív modell, fizikai és morális portré, jelkép, művészeti kód, gondolati-hangulati egység, képtípus, audiovizuális eszköz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Barátság (gyermekbarát, természetbarát, állatbarát, könyvbarát…)**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Lírai és epikai alkotások gyermek és állat barátságáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gyermek érzelmi intelligenciájának mélyítése, hogy képes legyen igaz barátságra; szellemi intelligenciájának fejlesztése, hogy értse az igaz barátság lényegét (bizalom, önzetlenség, hűség, elfogadás, segítőkészség). Tájékozódás neves emberek (költők, írók, képzőművészek, zeneszerzők) barátságáról. Szövegalkotási képesség fejlesztése.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Emilia Căldăraru: *Compunerea,* valamint más művészi alkotások a román és a világirodalomból (3–4 mű). Például: Anton Pann: *Doi prieteni,* Lev Tolstoi: *Leul şi căţeluşa, Ş*tefan Octavian Iosif: *Furtună,* Victor Sivetidis: *Cel mai bun prieten.* Neves emberek barátsága: *Mihai Eminescu* és *Ion Creangă* levelezéséből. A „barátság” szó helyes értelmezése. Kapcsolatok, barátságok, lélekábrázolás az olvasott művekben. Barátság ember és ember; ember és állat; ember és természet; ember és könyv között. Az igaz barátság princípiumai: bizalom, önzetlenség, szeretet, hűség, nagylelkűség, őszinteség, türelem, idő.	Különbségtétel az érdekkapcsolat és az őszinte barátság között. A *Compunerea* című mű alapján érvelés tud az igaz barátság mellett és az „álbarátság” ellen. Jellemábrázolás (Dena és Violeta viszonyulása). Vád és védelem a rivalizáló „barátnőkkel” kapcsolatosan. Konfliktusos szituációk megvitatása. Barátságról szóló bibliai szentenciák, idézetek, román–magyar szólások és közmondások üzenetének megértése, többletjelentésének megfejtése (pl. Madarat tolláról, embert barátjáról). Az igazi barátság tükröződésének megfigyelése a gyermekek kapcsolataiban, viselkedésében, érzés-és gondolatvilágában, gesztusaiban. Konfliktuskezelés, az ellenvélemények kulturált összeütköztetése barátok között. Barátunk („barátnőnk”) nyelvi és nem nyelvi kommunikációjának azonnali megértése. Szövegalkotás: pl. az olvasott mű befejezésének átköltése, jellemzés (külső és belső tulajdonságok) megírása. Részvétel szituációs játékokban, dramatikus jelenetekben	*Magyar nyelv és irodalom:* Híres barátságok: Petőfi Sándor–Arany János; Ady Endre–Octavian Goga; Ady Endre–Babits Mihály. Részletek Ady–Goga levelezéséből. Azonos (hasonló) üzenetű szólások és közmondások összevetése. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a „könyv” világnapja. *Vizuális kultúra:* barátságról szóló gyermekfilmek megtekintése. *Informatika:* levelezés a barátommal (barátnőmmel) elektronikus formában; böngészés az interneten: híres emberek barátságai; PowerPoint prezentáció: *„Ilyenek voltunk”* emlékutazás közös fotók vagy

	(megvédem a barátomat, mert konfliktusba keveredett).	videofelvételek alapján.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barátság, bizalom, harmónia, tolerancia, hűség, szeretet, rivalizálás, „védőbeszéd”.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Növény- és állatvilág**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a környezetünkben élő növény- és állatvilágról. Néhány memoriter.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Környezet- és állatbarát magatartás kialakítása, mélyítése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek értő olvasása.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mítoszok, legendák Bibliai történetek: pl. *Noé bárkája* és még 1–2 példázat. Silvia Kerim: *Câinele* mint az ember és kutya igaz barátságának, hűségének örökérvényű műve. Továbbá 5–6 alkotás (köztük fabulák). Grigore Alexandrescu: *Câinele şi măgarul;* Tudor Arghezi: *Tâlharul pedepsit;* George Topârceanu: *Balada unui greier mic;* Victor Eftimiu: *Cerbul cu stea în frunte;* Ana Blandiana: *O furnică poetă.*	A bibliai példázatok megvitatása, tanulságok levonása. A *Câinele* című alkotás több szempontú értelmezése (tér, idő, cselekmény, szereplők; a mű szerkezeti egységei. A „kutya” és a „veréb” párbeszédének megvitatása, saját nézőpont formálása. Ember és állat (kutya) barátságának jellemzése (szeretet, hűség, ragaszkodás, gondoskodás). Helyes értékítélet kialakítása, pl. az állatok mint társak és mint látványosságok (érvelés). Leíró fogalmazás alkotása (kedvenc kutyám, cicám). Állatmese dramatizálása (bábjátékkal). Fantáziafejlesztő játékok: állatok nevei találós kérdésekben.	*Román népismeret:* pl. a fecskemadár legendája; balladák (betyár és lova; pásztor és kutyája); állatok jelzésrendszere. *Vizuális kultúra:* filmek, televíziós műsorok, rajzfilmek. *Természetismeret:* természetismereti szövegek megértése; az állatok beszéde. *Földrajz:* a Duna folyása tíz országon át. *Ének-zene:* madarak énekét imitáló hangszeres zene (pl. a pacsirta). *Informatika:* internetböngészés; prezentációk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fabula, tanmese, mítosz, példázat, állatok beszéde, hűség, állatmagazin.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Játék, játszás**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Játéktípusok: egyéni, csoportos, számítógépes, sportjátékok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak felismertetése, hogy a játék cselekvés és alkotás is. Felkészülés segítése a felnőtt létre. Az ítélőképesség fejlesztése. A konfliktuskezelés, a pozitív és negatív attitűdök gyakorlásának színtere. Játékszabályok ismétlése és betartatása.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mircea Sântimbreanu: *Uitucul* és további 3–4 azonos témájú alkotás. Például: Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi,* Simona Popescu: *Exuvii* (részlet), Mircea Eliade: *Memorii,* Mircea Cărtărescu: *Rem* (részlet).	„Mirel”és megszemélyesített „labdája” viszonyának, valamint azoknak a történéseknek a megfigyelése, amelyek megváltoztatják a kisfiú világhoz való viszonyulását. A „labda” alkotta tanácsok minősítése érvekkel és ellenérvekkel. Azoknak a „kulcsszavaknak” a kikeresése, amelyek jelzik a főszereplő cselekedeteinek pozitív irányba történő változását. A leszűrt tanulságok kifejtése (szóban és írásban). A játék szerepének megértése az ember életében. Annak felismerése, hogy a játék jelenthet pozitív cselekvést, örömöt, szabálykövetést, kreativitást, de rabul is ejtheti az embert (eltékozolhatja az idejét, eltorzíthatja a személyiségét). Vita a játék pozitív és negatív szerepéről. Felkészülés a felnőtt létre, az értelmes időtöltésre, normakövető magatartásra, mértéktartásra. Szépirodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése (pl. sporthírek).	*Román népismeret:* játékok a tradicionális és modern társadalomban; régen rongybabák, ma Barbie babák; közösségi játékok. *Vizuális kultúra:* különböző sportjátékok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* olimpiai játékok, futballtörténet. *Informatika:* felhívás, meghívás egy játékra (e–mailben). *Technika, életvitel és gyakorlat:* játékkészítés (gyurmából, fából, gesztenyéből).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyéni és csoportjáték, sportjáték, számítógépes játék, gyermekjáték, játékszer, szójáték, társasjáték, ünnepi játék, játékszabály, játékszenvedély, kabala.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**(Tündér) mesék birodalmában**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Néhány népmese és műmese ismerete. Pozitív és negatív hősök jellemzése, az igazság győzelme.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mesék jellemző motívumainak felismerése. A harmónia visszaállításáért folytatott harc figyelemmel kísérése, ok-okozati összefüggések megértése. Az elemzési készség fejlesztése.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vasile Gurzău *Luntraşul* című meséjének értelmezése. Igazságkeresés, igazságtétel, halhatatlanság. További 3–4 (nép)mese a román és a világirodalomból. Híres mesemondók az egyetemes, a magyar, a román, a hazai nemzetiségi meseirodalomból: *La Fontaine, Jean Claude Carriere, Petre Ispirescu, Ion Creangă, Vasile Gurzău, Mihai Purdi, Teodor Şimonca.* A román mesék híres női és férfi szereplői, pl. *Ileana Cosânzeana, Făt–Frumos, Prâslea.* Mesetípusok: *tündérmese, állatmese, csalimese.* A mesehős(ök), a csodás lények és eszközök szerepe a cselekményvezetésben.	A mesehősök próbatételeinek, a jó és a rossz küzdelmének figyelemmel kísérése. Annak felismerése, hogy a *Luntraşul* című mesében a három testvér közül kettő a saját emberi gyengeségeinek (fösvénység, szavahihetetlenség) áldozata, a harmadik fiú pedig a jóság, a bölcsesség, az önzetlenség megtestesítője: ő győz, és visszaállítja a harmóniát. Belehelyezkedéses érvelés. Mesehősök jellemzése, cselekedeteik minősítése, konklúziók levonása egyre önállóbb véleményalkotással. Meseelemzés (tanári irányítással): valóság és fantasztikum keveredése; a mese mint kompozíció; tartalomszerkezeti egységek, nyitó-, közép- és záróformulák; tér, idő, ok-okozati összefüggések; főszereplők, mellékszereplők; segítők, varázseszközök… Az egyetemes, a nemzeti és a helyi motívumok felismerése tanári segítséggel (pl. a tájegység jellegzetességei, növény- és állatvilág, foglalkozások, mesterségek, szokások…). Különbségtétel népmese és műmese között. Meseformulaként előforduló szólások és közmondások megfejtése.	*Magyar nyelv és irodalom:* híres mesehősök nyomában; meseelemzés, meseszöveg feldolgozása. *Román népismeret:* a mesemondás keretei: fonó, disznótoros vacsorák, névnapok, katonai sorozások, keresztelő, virrasztó, élő mesemondó (szöveg és gesztusnyelv). *Dráma és tánc:* mese színpadi megjelenítése, dramatizálása, árnyszínház, bábszínház. *Vizuális kultúra:* mesefilm, illusztrált mesék, animációs filmek. *Erkölcstan:* énkép, önismeret, igazságérzet, küzdőképesség. *Természetismeret:* növények, állatok. *Informatika:*

	A kétnyelvű mesemondás művészetének megismerése. Mesefolytatások, befejezések írása. Meseírás megadott minták alapján. Részvétel dramatizált mesében, a beleélés képességének fejlesztése. A mese szerepének megértése a személyiség fejlődése szempontjából. 1–2 mese megtanulása kívülről. Mesemondás tájnyelven és irodalmi nyelven.	PowerPoint prezentáció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Biblia, mítosz, legenda, fantasztikum, meseformula, varázseszköz, folklór, kétnyelvű mesemondás, próbatétel, igazságkeresés, igazságtétel, halhatatlanság, hűséges társ (pl. jóságos tündér, öregember, ló, kutya, bárányka), ellenség (képzeletbeli lény, óriás, boszorkány, ördögfióka), csodás segédeszköz (varázspálca, kampósbot), átváltozás, meseszám, meseíró, mesegyűjtő, mesefordítás, adaptáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Évszakok**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Évszakok megjelenítése a tanult költeményekben és népdalokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az évszakok változásában a szépség, a csoda megmutatása. A tájversek üzenetének feltárása, a képszerűség eszközeinek felismertetése, annak megértetése, hogy mit jelképez a tavasz, a nyár, az ősz, a tél a művészetekben. Kommunikációs kultúra fejlesztése. Helyes értékrend, környezettudatos magatartás kialakítása.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Emil Gârleanu *Frunza* című alkotása és még 1–2 epikai alkotás. Pl. Emil Gârleanu: *Puişorii*, George Şovu: *Tandreţe*. Néhány lírai költemény. Pl. Vasile Alecsandri: *Primăvara,* Magda Isanos: *Toporaşi*, Otilia Cazimir: *Pentru tine primăvară,* Ana Blandiana: *Bibliografia verii,* Lucian Blaga: *Vara,* Octavian Goga: *Toamna,* Lucia Borza: *Anotimpurile.* Leírás (térbeliség, távolról közelre; közelről távolra; névszói stílus; jelzős	A lírai hanghordozású epikai mű mögöttes jelentésének felismerése, megértése, pl. a „falevél” sorsa, magánya a változó évszakokban az emberi lét, a múló élet kifejezője. A minőségi létre utaló gondolatok felismerése, pl. az a barátság értelme (a „levél” és a „csíz” viszonyában). A mű hangulatának, az alkotás stilisztikai eszköztára gazdagságának, a leíró részek sajátosságainak felfedezése. A leíró fogalmazással kapcsolatos szövegalkotási ismeretek bővítése: a leírás az	*Magyar nyelv és irodalom:* az évszakokkal kapcsolatos versek. *Vizuális kultúra:* Az őszi évszak ábrázolása képzőművészeti alkotásokban. *Román népismeret:* népi hiedelmek és füllentések az időjárásról, gyermekjátékok, hagymanaptár készítése

szerkezetek).	irodalomban: *tájleíró alkotások* (prózában: Tudor Arghezi: *Un cios de primăvară*; versben: Magda Isanos: *Caisul*). Az elbeszélő és a *leíró fogalmazás* közötti különbségek felismerése. Az ősz kettős arculatának (a bőség, a gazdagság, a magány, a mulandóság) felfedezése művészeti és közismereti szövegekben is. A naplóírás főbb szempontjainak megismerése, gyakorlása (személyes jellegű napi bejegyzések, valós cselekvések, történések, többes számú és 1. személyű igék, gyermekkori és ifjúkori élmények őrzője).	(időjárásjóslás); esővarázsló rítusok; ünnepkörökhöz és őszi munkákhoz kapcsolódó szokások, alkotások. *Ének-ene:* az évszakok a népdalokban. *Természetismeret:* a „levél élete”, jellemzői, összetevői, falevéltípusok, meteorológiai jelentés. *Földrajz:* falevélmotívum különböző népek zászlóin; évszakok itthon és a nagyvilágban. *Technika, életvitel és gyakorlat:* osztálydíszek: az ősz gyümölcsei. *Informatika:* e-mail, PowerPoint prezentáció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kontinens, évszak, napszak (hajnalhasadás, reggel, délelőtt, dél, délután, naplemente, este, éjszaka, éjfél), népi hiedelem, hagymanaptár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Természeti jelenségek**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Környezetismereti órákon és tapasztalati úton szerzett ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A természeti jelenségek jelképrendszerének megfejtése a különböző művészi alkotásokban. Párhuzamok felismerése a külső táj és a lélek között. Motívumok kigyűjtésének képessége. Motiválás az értelmes rivalizálásra, a tekintélyelvű versengés elutasítására. Az önismeret fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Természeti jelenségekkel kapcsolatos *találós kérdések.*	Annak megértése, hogy Bogdan Petriceicu Haşdeu *Vântul,*	*Vizuális kultúra:* természeti jelenségek

Bibliai történetek: *Noé és a vízözön. A szivárvány.* Legenda: *Az éjszaki szél legendája, Legenda crivăţului.* Bogdan Petriceicu Haşdeu: *Vântul, Soarele şi Gerul* című elbeszélés; + néhány műalkotás a klasszikus és (neo)modern irodalomból. Például: George Topârceanu: *Furtuna;* Vasile Alecsandri: *Tunetul;* Mihai Eminescu: *Ce te legeni codrule;* Vasile Militaru: *Ploaia şi Soarele;* Grigore Vieru: *Bată vântul;* Tudor Arghezi: *Vânt străin;* Nicolaie Labiş: *Fulg.*	*Soarele şi Gerul* című alkotásában a három természeti jelenség (szél, nap, fagy) versenyre kel, hogy megtudják, melyikük a legfontosabb az emberek számára. Tájleíró (természeti jelenségekre fókuszáló) alkotások értelmezése, a természetben és a lélekben dúló harcok (harmónia–diszharmónia) kifejezése). Memoriterek (2–3 vers ebből a témából). Természeti jelenségeket kifejező metaforák, hangutánzó és hangulatfestő szavak gyűjtése tanári segítséggel. Társalgás külső és belső élményekről, félelmekről (pl. horgásztunk és vihar kerekedett). Önjellemzés (lélekrajz). Figyelmeztető szövegek értelmezése (pl. mit tegyünk, és mit ne tegyünk villámláskor, ha a határban vagyunk). A természeti jelenségek szépségének meglátása; a leselkedő veszélyek felismerése. Bővülő szókinccsel, szinonimákkal a természeti jelenségek leírása (pl. szellő, szél, orkán, vihar). Időjárással kapcsolatos hírek, meteorológiai jelenségek szövegeinek helyes értelmezése. Természeti jelenségekkel kapcsolatos ismeretterjesztő szövegek értő olvasása. Környezettudatos magatartás tanúsítása.	ábrázolása a képzőművészetekben. *Természetismeret:* érdekességek a tudomány világából, ismeretterjesztő cikkek értő olvasása (enciklopédiai szövegek, meteorológiai szövegek). *Román népismeret:* esőhöz, szélhez, szivárványhoz fűződő népi hiedelmek. *Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi Sándor*: János vitéz*, Arany János: *Toldi*. *Dráma és tánc:* gesztusnyelv, hangutánzó szavak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nap, szél, villám, köd, eső, jégeső, jégvirágok, hangutánzó, hangulatfestő szavak, külső táj, belső táj, lélek tája, leírás, (ön)jellemzés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Utazás (valóságos – fiktív); utazás a könyvek birodalmában; utazási eszközök**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az alsó tagozatban szerzett ismeretek olvasmány- és filmélmények, valamint saját tapasztalat alapján.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Vágyakozás, kíváncsiság ébresztése különböző népek és sokszínű kultúrák iránt. A búcsúzás és hazatalálás ambivalens életérzésének „megtapasztalása” (szép)irodalmi és nem irodalmi szövegekben egyaránt.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Biblia: *Magii de la răsărit*. Legenda: *Legenda Mureşului şi a Oltului*. Mitul: *Dedal şi Icar.* Roald Dahl: *Fetiţa pasionată de cărţi* és José Munoz Escamez: *Oraşul noroculuі*. Ezen túl még néhány témához tartozó írás. Például: Marin Sorescu: *La Polul Nord; La Polul Sud;* Cezar Petrescu: *Fram, ursul Polar (fragment);* Antoine de Saint–Exupéry: *Micul prinţ* (fragment); Victor Eftimiu: *Făt/Frumos voia să plece;* José Munoz Escamez: *Oraşul noroculuі;* George Topârceanu: *Acceleratul.* Híres román utazók: *Nicolae Milescu, Constantin Cantacuzino, Dinicu Golescu, Emil Racoviţă*. A repüléstan hírességei: *Dumitru Prunariu, Traian Vuia, Henri Coandă, Aurel Vlaicu*.	Témaközpontú bibliai példázatok befogadása, tanulságok, konklúziók levonása az életkori sajátosságoknak megfelelően. A „*Fetiţa pasionată de cărţi*” című mű értelmezése. A „könyv”-vel örök szerződést kötő kislány, Matilda példájának összehasonlítása saját magával. Az értelmes élet „kulcsának” keresése – önálló vélemény alkotása. A családi élettel kapcsolatos beszélgetés, egyéni vélemény formálása a szülők életfelfogásáról és Matilda könyvvel megkötött barátságáról, mely által „utazni” tud a megismerés birodalmában. Vita a szabadidő eltöltéséről, a számítógép szerepéről a mai gyermek (ember) életében (pro és kontra érvek). Az *Oraşul noroculuі* alkotás csoportos feldolgozása. Válaszkeresés arra, hogy miért vált „acélszívűvé” a „Szerencse városát” igazságtalan úton megközelítő kisfiú. A hazatalálás részletének kibontása (az anya könnyei előidézik a kisfiú régi, szerető szívét). Adekvát jellemzés. Annak felismerése, hogy a valóságos és fiktív utazás egyaránt tágítja az ember kulturális horizontját, megmozgatja a kíváncsiságát, a fantáziáját, az élettapasztalatát; nyitottságra, befogadásra motiválja. Híres világutazók, asztronauták kitűnő teljesítményének megismerése; pozitív modellek	*Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi Sándor: *János vitéz*; tájleírások. *Erkölcstan:* énkép, önismeret, tolerancia, szolidaritás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* utazások, utazási eszközök a különböző történelmi korokban; középkori nagy utazók (Marco Polo, Kolumbusz Kristóf, Fernando Magellan, Vasco da Gama, Amerigo Vespucci…); felfedezések, újítások, érdekességek az utazási eszközökről. *Földrajz:* kontinensek, tájak, emberek, a Világörökség produktumai, Európa „csodái”. *Román népismeret:* gasztronómiai különbségek. *Vizuális kultúra:* filmek, PowerPoint prezentációs anyag összeállítása. *Informatika:* virtuális utazás interneten;

	keresése. Földrajzi tájakhoz, kulturális örökséghez, „csodákhoz” kapcsolódó szépirodalmi szövegek (legendák, novellák) megértése és jelképek megfejtése tanári segítséggel. Útikönyvek, naplók, leírások lényegének megértése tanári irányítással. Leíró fogalmazások (pl. a Duna–deltánál, egzotikus tájakról), meggyőző szövegek, élménybeszámolók készítése.	elektronikus levél, üdvözlőlap küldése, üzenet Messengeren.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fiktív utazás, emlékutazás, tér- és időbeli utazás, specifikus jelkép, útinapló, világörökség, hirdetés, földrajzi legenda, történelmi legenda, gasztronómiai különlegesség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Művész és műve; ember és mestersége, hivatásszeretete, hivatástudata**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alsó tagozatban tanult mesterségekkel kapcsolatos ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Művészi alkotások és közismereti szövegek olvasása és értelmezése, az ember és mestersége, „művész és műve” viszonyáról, a hivatásszeretetről, az áldozatvállalásról.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mănăstirea Argeşului népballada.	A népballada műfaji jellemzőinek elsajátítása. Az áldozati motívum felismerése. Párhuzamok keresése a *Mănăstirea Argeşului* és a *Kőmíves Kelemen* című népballadákban. Korosztálynak megfelelő összehasonlító értelmezés tanári segítséggel megadott szempontok követésével.	*Magyar nyelv és irodalom:* balladák. *Erkölcstan:* énkép; munka (tanulás) iránti alázat; akarat, kitartás; egyén és közösség. *Vizuális kultúra:* mesterségek, foglalkozások ábrázolása a képzőművészetben. *Dráma és tánc:* csapatverseny, mesterségek játéka. *Román népismeret:* ősi foglalkozások, mesterségek, cserépedények
Călin Gruia: *Olarul* és még 4–5 alkotás. Például: Iean de La Fontaine: *Oala de lut şi oala de tuci.* Gianni Rodari: *Ce miros au meseriile.* Victor Sivetidis: *Mâinile,* Nicolae Grigorescu: *Mama,* Cicerone Theodorescu: *În drum spre şcoală.*	Annak megértése, hogy az *Olarul* című műben a kreatív fazekasmester cserépedényei életre kelnek, megszemélyesülnek a szépségtől és alkotójuk szeretetétől. Beszélgetés és önálló véleményalkotás az öreg mester döntéséről, arról, hogy ellenállt a csábításnak, és tovább forgatta a fazekaskorongját.	

	Válaszkeresés: Boldog lett volna-e a fazekasmester a királyi udvarban? Szókincsgyarapító és értékítélet-formáló többszereplős beszélgetés a román és a magyar nép ősi foglalkozásairól, az elődök mesterségeiről; hivatásáról, szolgálatáról, alázatáról, egyén és közösség viszonyáról. Mesterségek, foglalkozások és tulajdonságok összekapcsolása. Szókincsfejlesztés rokon jelentésű szavakkal. Az irodalmi, történelmi, népismereti, földrajzi ismeretek összekapcsolása tanári irányítással. Annak megértése, hogy valamennyi mesterségnek, foglalkozásnak fontos szerepe van a társadalmi együttélésben. Fogalmazás írása: Mi leszek, ha nagy leszek? Nem irodalmi szövegek (pl. hirdetés, reklámanyag) olvasása, írása.	szerepe a tradicionális közösségekben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népballada; hivatás, hivatástudat, hivatásszeretet, ősi mesterség, címer, fazekasmesterség, fazekasműhely.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ember és idő viszonya; az „óra” szerepe. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek értő olvasása**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Időegységek, néhány óratípus, naptár, arab számok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértése, hogy mit jelképez az „óra” az irodalomban (művészetekben), és mit jelent az ember életében. Időbeli tájékozódás fejlesztése. A hasznos időtöltés igényének kialakítása. A fegyelmezett magatartásra és pontosságra nevelés. A vitakultúra fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Biblia, *Genezis I.* *Román szólások és közmondások; találós kérdések.* Vladimir Colin: *Povestea ceasului cu inimă.* További művek (3–4)	Annak felismerése, hogy a *Povestea ceasului cu inimă* című műben az író két ellentétes értékrendű világot szembesít: a mesék örökérvényű birodalmát és a modern technológiák	*Hon- és népismeret; román népismeret:* népi kalendárium, „agrárnaptár” (pacsirta, kakas hangja).

értelmezése, pl. Ion Creangă: *Amintiri; Pupăza din tei;* Petre Ghelmez: *Ceasornicul;* Greta Tartler: *Grădina cu ceasuri;* Mihai Eminescu: *Călin Nebunul.* Mesemondás kívülről: Vasile Gurzău: *Povestea cu zânele.*	világát. Az alkotásból az ellentétes értékű világ főszereplőinek kikeresése: az „aranyszívű törpike”, aki szolidáris a szegény emberekkel (őt az öreg órás éltette) és az „acélszívű” törpe, aki a nagyuraknak kedvez (őt a mai órás javította). Állásfoglalás az egyik, illetve a másik világ mellett, ellen. Egyéni nézőpont kifejtése mások véleményének meghallgatásával. A szereplők (órás, király) jellemzése, erényeik és gyengeségeik feltárása. A mesevilág előnyeinek és hátrányainak a bemutatása (pl. csoportos feladatok során). A *rezümé és elbeszélés* közötti azonosságok és különbségek feltárása és gyakorlása szóban és írásban. Beszélgetés az ember és az idő viszonyáról. Régebbi korok és a ma emberének viszonyulása az időhöz. Szóverseny: különböző óratípusok. Eszmecsere az értelmes időtöltésről. Programfüzet, meghívó összeállítása időjelöléssel (tanári segítséggel). Naplóírás. Keltezés.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi korok és dátumok; az időmérés; időszámítás (Kr. e., Kr. u.); naptárak: Julianus, Gregoriánus. *Természetismeret; technika, életvitel és gyakorlat:* évszakok; meteorológia. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi ünnepek; napirend, órarend; menetrendek. *Földrajz:* kontinensek – évszakok – időzónák, időmérés; napéjegyenlőség. *Magyar nyelv és irodalom:* szólások és közmondások; idézetek; mulandósággal kapcsolatos szépirodalmi alkotások; hangutánzó szavak (tik-tak), rímjáték. *Erkölcstan:* generációk kapcsolata; napszaknak megfelelő köszönés. *Dráma és tánc:* szituációs játékok; verbális és nonverbális jelek. *Matematika:* arab számok, időmérés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kr. e. (Krisztus előtt), Kr. u. (Krisztus után), Julianus naptár, Gergely naptár, egyházi naptár, római szám, agrárnaptár, időmérés, olimpiai rekordidő, személyi adat (születési év, hónap, nap).

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik a specifikus hangok („ă”, „î”) helyes kiejtésére. A mondanivalóját a beszédhelyzetnek megfelelően fogalmazza meg, röviden. Képes a közlendő és a gesztusnyelv összehangolására. Figyeli a beszédpartner testbeszédét, mimikáját, hanglejtését, és ezeket jól alkalmazza a beszédértésben. Képes az egyszerűbb stílusú, rövid terjedelmű, nyomtatott és online szövegek olvasására és formálására (pl. rövid elbeszélés, leírás, jellemzés, SMS, e-mail). Ismeri az anyaggyűjtés, jegyzetkészítés, vázlatírás, szövegszerkesztés legalapvetőbb módszereit. A tanult helyesírási szabályokat igyekszik a gyakorlatban tudatosan alkalmazni. Használni tudja a tanult rokon jelentésű és ellentétes tartalmú szavakat. Ismeri a tárgyalt témakörökhöz kapcsolódó szépirodalmi alkotások üzenetét, és tanári segítséggel megérti az egyszerűbb ismeretterjesztő szövegek lényegét. Képes rendeltetésszerűen forgatni az egynyelvű és kétnyelvű szótárakat. Ismer 2–3 bibliai példázatot, legendát, mesét, elbeszélést és 8–10 verset. Az olvasottakhoz kapcsolódó fogalmakat az életkorának megfelelően ismeri, értelmezi. Különbséget tud tenni lírai és epikai alkotás között. A tanult költeményekben felismeri a főbb gondolati-hangulati egységeket, az epikus művekben pedig a nagyobb szerkezeti elemeket, és jellemezni tudja a szereplőket. Képes önálló vélemény megformálására az ismert (társalgási) témákban. Szívesen böngész érdekességeket könyvtárban és interneten egyaránt. Részt vesz dramatikus játékokban. Valamennyi tárgyalt témakörből szöveghűen tolmácsol egy–két lírai költeményt és 2–3 prózarészletet.

7–8. évfolyam

A hazai nemzetiségi kétnyelvű iskolák 7–8. évfolyamaiban a román nyelv és irodalom tantárgy egyik legfőbb nevelési-oktatási célja a tanuló beszéd- és íráskultúrájának további gyarapítása, irodalomszemléletének formálása, etikai és esztétikai érzékének fejlesztése, látásmódjának tágítása, komplex személyiségének nevelése.

Ebben a szakaszban a tanuló már helyesebben artikulál, a mondat- és szövegfonetikai eszközöket (hangsúly, hanglejtés) adekvátabban alkalmazza. Sokkal természetesebben, oldottabban alkalmazkodik a kommunikációs szituációhoz, a beszélgető társhoz és a beszédtechnikái is jóval változatosabbak. Tudatosabban és ügyesebben harmonizálja a verbális és nonverbális jelrendszerét. Azokat a különböző tanulási módszereket, amelyeket korábban csak a tanár segítségével tudott alkalmazni, most már beépíti az önálló tanulási szokásaiba. Sokkal önállóbb például az anyaggyűjtés, szelektálás, feldolgozás; a vázlat- és jegyzetkészítés gyakorlatában. Egyre rutinosabb a könyvtár- és internethasználatban, a nyomtatott (papíralapú) és online dokumentumok tanulmányozásában, a szövegalkotásban és a helyesírási szabályok betartásában. Ezekben az évfolyamokban újabb és újabb fogalmakat és műfajokat tanul, és lépésről lépésre merül bele a művek mélyebb jelentésrétegeibe. Már nemcsak a felszíni, hanem a mögöttes tartalmakat is próbálja megérteni, figyelve a stiláris

eszközök, gyakoribb szóképek szerepére.

Eddig a periódusig már tanult jó néhány mesét, legendát, bibliai példázatot, elbeszélést és lírai költeményt a román (a hazai román), a magyar és az egyetemes irodalomból (klasszikus és modern), de a 7–8. évfolyamon újabb lírai és epikai műfajokat ismer meg, pl. doina, pasztellkép, óda, elégia, adoma, novella, regény. Román nyelvi szókészletének szerényebb volta miatt csak a gimnáziumi évek alatt ismeri meg a különböző regénytípusokat és a drámai műfajokat. Olyan témakörökben szerez „ünnepnapi tudást", mint pl.: *gyermekkori kalandok; emberi erények* és *gyengeségek; emberi kapcsolatok; szerelem–és természetélmény; ember és táj; költői hitvallások*. Ebben az időszakban egyre jobban megérti az irodalom szerepét az ember életében, azt, hogy az örökérvényű művek üzenetének megfejtése egy mindenkori lelki és szellemi ünnep, s hogy a művészi alkotások felkészítenek bennünket egy minőségibb létre.

Román nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő artikuláció, a mondat- és szövegfonetikai eszközök helyes használata. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez és a beszélgetőtárshoz.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szókincskészlet további gyarapítása, a más tantárgyakból szerzett (szak)szavak aktivizálása. A vitakultúra további fejlesztése. A kommunikációs célnak megfelelő közlési mód alkalmazása. Felkészítés iskolai közéleti szereplésekre.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A verbális és nonverbális jelek még összehangoltabb alkalmazása. Igény a helyes testbeszédre (pl. szemkontaktus). Civilizált vitatkozás, mások véleményének a meghallgatásával és önkontrollal. Megfilmesített olvasmányok tartalmának összefoglalása önálló véleményalkotással. A vitapartneri kör bővítése (otthon, az iskolában, baráti társaságban). Ismerkedés a gyakoribb tömegkommunikációs műfajokkal. Önálló kiselőadás összeállítása, rövid ünnepnapi köszöntő írása (pl. pedagógusnap). Adekvát szókincs aktivizálása.	*Román népismeret:* kiselőadás; részvétel beszélgetésben, gyermekműsor felkonferálása néhány mondatban; rövid interjú a nagypapával. *Ének-zene:* beszédtempó, ritmus. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép kapcsolata; a média sajátosságai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, érv, megbeszélés, kiselőadás, köszöntő, massmédia, sajtóműfaj.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, szövegértés	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A tanult szövegértési technikák, stratégiák alkalmazása. Értő hangos és néma olvasás. Az önkorrekció (korosztálynak megfelelően).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegfeldolgozási módok, technikák tárházának gyarapítása és gyakorlati alkalmazása. A lényeglátó képesség fejlesztése, ok-okozati összefüggések megláttatása. Törekvés erősítése a papíralapú és elektronikus információforrások etikus kezelése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A különböző szövegfeldolgozási módok egyre rutinosabb alkalmazása, újabb olvasási formák, technikák megismerése és gyakorlása. Az olvasmány és az illusztrációk összhangjának felfedezése. Különböző szövegtípusok értő-érző olvasása egyre kifinomultabb mondatdallammal és lendületesebb tempóban. A szépirodalmi szöveg többletjelentéseinek egyre önállóbb megfejtése. A közismereti szöveg információtartalmának megértése és összegzése (pl.: téma megállapítása, lényeg kiemelése, ok-okozati összefüggések). Nyomtatott és elektronikus szótárak használata.	*Vizuális kultúra:* szöveg és illusztráció, ábrák, képek, illusztrációk értelmezése. *Informatika:* keresési eljárások.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkezelés, szövegfeldolgozás, illusztráció, képregény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, fogalmazás	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Adatgyűjtéssel és fogalmazásírással kapcsolatos alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegalkotási (hagyományos és elektronikus) képességek további fejlesztése. Az írás, kreatív írás képességének fejlesztése. A szintézisteremtő képesség fejlesztése; a lényeglátás erősítése. Gyakorlottság kialakítása az önálló vázlatkészítésben. Többféle jegyzetelési technika elsajátíttatása. Nyelvi kompetencia fejlesztése fordítási gyakorlatokkal. A médiatudatosság fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az életkori sajátosságoknak megfelelő, jól olvasható, helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat betartó írásmód. Hagyományos és modern szövegtípusok megismerése és alkotása; papíralapú és elektronikus formák alkalmazása, gyakorlása. Törekvés a tanári magyarázat lényegének önálló jegyzetelésére (kulcsszavak, kulcsmondatok kiemelése). A forrásjelölés, jegyzetkészítés és idézés etikájának és módszerének megismerése (a plagizálás elutasítása). Néhány sajtóműfaj sajátosságainak megismerése; szövegalkotási gyakorlatok (hír, interjú). Hagyományos és amerikai típusú	*Erkölcstan:* írással kapcsolatos „etikai” kódex, érintkezési formák. *Informatika:* szövegszerkesztő programok. *Vizuális kultúra:*

(papíralapú és online felületű) önéletrajz (curriculum vitae, CV). Internetes műfajok: blogbejegyzés, komment. Közismereti szöveg(részlet) lefordítása románról magyarra szótár használatával.	tipográfiai ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önéletrajz, blog, komment, jegyzet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A tanult helyesírási szabályok gyakorlati alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Újabb helyesírási szabályok elsajátíttatása és gyakoroltatása. Az íráskészség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Helyesírás az alábbi példák alapján (mikor írjuk egybe és mikor külön?); az elméleti ismeretek gyakorlatban való alkalmazása: *iar/i–ar; ia/i–a; sa/s–a; sau/s–au; nu are/n–are; naș/n–aș; la/l–a; cea/ce–a; altădată/altă dată; neam/ne–am; laș/l–aș; noi/n–oi; lor/l–or; într–o/într–un; voi/v–oi; va/v–a; nai/n–ai; mai/m–ai.* Mozaikszavak írása: CEC, UNESCO. Sorszámnevek: (a V–a, a 7–a, al XII–lea). Az összetett szavak helyesírása; a párbeszéd írásmódja (gondolatjel); a helyes központozás szabályainak gyakorlati alkalmazása. Mondattan és központozás.	*Informatika:* helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Központozás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete és jelentése**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Hangtani, alaktani, szófajtani, jelentéstani, mondattani és szövegtani alapismeretek. A mondatok fajtái modalitásuk szerint.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző nyelvi szintekkel kapcsolatos ismeretek további bővítése, mélyítése. Egyéb mondatfajták megismerése, gyakorlása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kisebb és nagyobb nyelvi egységekhez kötődő kreatív gyakorlatok, pl. játékos szóalkotás. Jártasság szerzése a *kijelentő, felkiáltó, felszólító, óhajtó, kérdő* mondatok használatában. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszéd helyzetének és szándékának megfelelően. A mondat szerepe, felépítése, szerkezete, mondatfajták. Mondathalmaz. A mondat szövegszerkesztő ereje. A mondatok fajtái szerkezetük szerint:	*Magyar nyelv és irodalom:* szóalkotás. *Vizuális kultúra:* vizuális közlésformák.

Egyszerű–tagolatlan, tagolt: teljes (tőmondat, bővített mondat), hiányos (tőmondat, bővített mondat). *Összetett* – szervetlen, szerves: *alárendelő* és *mellérendelő*. A fő mondatrészek szerepének, mondatbeli viszonyainak megértése. A szóösszetételek típusai és helyesírási szabályai (pl. binecuvântat, tic–tac, instructiv–educativ, americano–vest–german, de–a baba–oarba...).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondatfajta, egyszerű, összetett, tagolt, tagolatlan, teljes, hiányos, tőmondat, bővített mondat, alárendelő és mellérendelő mondat, szószerkezet, szóösszetétel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv állandósága és változása**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Annak értése, hogy (a technikai civilizáció fejlődésével) változik a nyelv. Tájnyelv és köznyelv közötti különbség ismerete (gyakori használatú szavakban).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvtörténet iránti érdeklődés felkeltése néhány példa levezetésével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Alapismeretek a román nyelv eredetéről (vulgáris latin). Rokon nyelvek: olasz, francia, spanyol. Neolatin nyelvcsalád. Néhány kölcsönszó megtanulása: pl. *uliță* (szláv) *ulica*; *ladă* (német) *ladde*; *ciocolată* (olasz) *cioccolata*. Régi szavak *(archaizmusok)* és új szavak *(neologizmusok)* böngészése szótárak használatával. Annak megértése, hogy a nyelv állandóan változó (nyitott) jelenség; egyes kifejezések elévülnek, mások újonnan keletkeznek. A régi és a mai korból származó szövegek összevetése (változások megfigyelése). Tájnyelvi és köznyelvi szövegek összehasonlítása. A hazai románok (anya)nyelve: *bihari és körös–marosi nyelvjárás.* Regionális és köznyelvi „kisszótár” összeállítása. Ismerkedés az etimológiai szótárral. Értelmező szótár (DEX) rendeltetésszerű használata.	*Idegen nyelv:* rokon nyelvek, neolatin nyelvcsalád. *Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtörténeti ismeretek; ismeretek a magyar nyelv eredetéről. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nemzetiségek Magyarországon és a határon túl.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	DEX *(Dicționarul explicativ al limbii române)*; A román nyelv értelmező szótára; etimológiai szótár; nyelvtörténet, nyelvrokonság, neolatin nyelvcsalád, kölcsönszó, archaizmus, neologizmus.

Irodalom

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Az irodalom nagy témáiból
Gyermekéveim emlékei, kalandjai I.</td><td>Órakeret
25 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Műnemek: líra, (kis)epika.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Témaközpontú lírai és epikai alkotások értelmezése; a tanulók érzelmi, esztétikai, elvonatkoztató képességének fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tevékenységek/Ismeretek/</td><td>Fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">Témaközpontú lírai költemények a klasszikus és modern román irodalomból, ezen belül: Mihai Eminescu Fiind băiet păduri cutreieram című alkotása.
Választható: (lírikusok) George Coşbuc, Octavian Goga, Ana Blandiana, Nicolae Labiş, Magdu Lucian, Maria Berényi.</td><td>Annak megértése, hogy Mihai Eminescu Fiind băiet păduri cutreieram című verse a múló idő és a megmaradó emlék, a felhőtlen kamaszkor, az ember és a természet szoros kapcsolatának alkotása. A mű értő-érző olvasása és értelmezése (tanári segítséggel).
Téma- és formavilágának megismerése. Gondolati-hangulati egységeinek, érzelmi, természeti, filozófiai motívumainak keresése (egyéni vagy csoportos munkában).
Ion Creangă Amintiri din copilărie (La cireşi) című regényrészletének és Ion Luca Caragiale D–l Goe című művének (fel)olvasása és megvitatása.</td><td rowspan="2">Magyar nyelv és irodalom: Petőfi Sándor, Arany János, József Attila, Kosztolányi Dezső költeményei.

Erkölcstan: énkép, identitástudat.

Román népismeret: a gyermek helye a tradicionális és modern társadalmakban.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Témaközpontú prózai alkotások: Ion Creangă: Amintiri..., La cireşi.; Ion Luca Caragiale: D–l Goe.

Választható művek: Mihail Sadoveanu: Dumbrava minunată; Ionel Teodoreanu: La Medeleni; Móricz Zsigmond: (Fii bun până la moarte) Légy jó mindhalálig; Cătălin Dorian Florescu: Vremea minunilor.</td><td>Annak megfigyelése, hogy Ion Creangă önéletrajzi regényében egyes szám első személyben, nosztalgikus hangnemben meséli el ifjúkori kalandjait; I. L. Caragiale karcolatában pedig a tárgyilagos, közvetlen közlésmódot alkalmazza tele iróniával.
Annak megértése, hogy mindkét alkotásban fő téma a gyermek nevelése, az olvasó pedig két ellentétes értékrendű világ ellentétes nevelési módszereivel szembesül.
Véleményalkotás a paraszti világ normái alapján nevelt Nică</td></tr>
</table>

	kalandjairól, tulajdonságairól, másrészt az úri dámák által elkényeztetett *Goe* jelleméről, viselkedéséről. Annak felismerése, hogy mindkét szereplő magában hordozza az „egyetemes gyermek” tulajdonságait is. Cselekedetek, magatartásformák megítélése *pro* és *kontra érvekkel*. A lelki folyamatok megfigyelése. Beszélgetés és fogalmazás gyermekkori kalandokról, csínytevésekről. *„Ilyen voltam”*: önjellemzés készítése. *Etikai* és *illemtani kérdések* megbeszélése. Diákok elképzelt szülői szerepben: hogyan nevelném a gyermekeimet?	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyermekirodalom, gyermekfilm, kisepika, nagyepika, karcolat, önéletrajzi regény, nevelési módszer, (ön)jellemzés, nosztalgia, irónia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kamaszkori kíváncsiság II.**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Műnemek: líra, epika. Lírai műfajok: idill, óda, epigramma; epikai műfajok: elbeszélés, karcolat, novella, önéletrajzi regény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kamaszkori kíváncsiság, termékeny „álmok” megfejtése; a lélek történéseinek megfigyelése; novellaértelmezéssel kapcsolatos ismeretek mélyítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Barbu Ștefănescu Delavrancea: *Bursierul.* Választható alkotások: Ion Creangă: *Amintiri...* (4. fejezet); Ionel Teodoreanu: *Ulița copilăriei;* Nichita Danilov: *Tălpi* (részlet); Ana Varga: *Treci la rând, Miticule; Straița de cânepă;* Filip Florian–Matei Florian: *Băiuțeii.*	B. Șt. Delavrancea *novellájának* olvasása, történetének megbeszélése tanári irányítással. Annak megfigyelése, hogy a „narrátor” egyes szám első személyben meséli el kamaszkori emlékeit, kalandjait, lelki vívódásait. Csoportmunkában az akkori diákélet, a kollégium, a kisfiú lélekállapotának, szerelmi kalandjának leírása. A főszereplő és a mellékszereplők jellemzése; a műnek mint kompozíciónak a megközelítése *(bekezdés,*	*Magyar nyelv és irodalom:* sajtóműfajok. *Erkölcstan:* önismeret, énkép, helyes magatartásformák; *tudni illik, hogy mi illik*; szolidaritás embertársainkkal. *Dráma és tánc:* konfliktusok megjelenítése és

	konfliktus, bonyodalom, tetőpont, végkifejlet,; tér – idő, ok-okozati összefüggések keresése…). Annak megértése, hogy a mű az „egyetemes kamasz” lélekrajza is. Beszélgetés a kamaszkor problémáiról, konfliktusairól, kompromisszumokról, barátságról, szerelemről, egyén és közösség viszonyáról, az átmenetekkel járó lelki vívódásról. Befogadó magatartás, pl. egy új osztálytárs érkezésekor. Beszélgetés az ideális családról (szeretet, békesség, megértés, odafigyelés).	megoldása testbeszéddel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyermek- és ifjúsági irodalom, kamasz, serdülő ifjú, kamaszkor, pubertás, konfliktus, konfliktuskezelés, csapatszellem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szerelem- és természetélmény**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A *novella* mint kompozíció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerelmes lélek és a táj összefonódásának felismertetése. Versértelmezési szempontok bővítése; újabb műfajok megismerése. Műértelmezési készség fejlesztése.	

Ismeretek/	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
George Coşbuc: *La oglindă;* Mihai Eminescu: *Dorința, De ce nu–mi vii?* További választható alkotások: Vasile Alecsandri: *O seară la Lido* (részlet)*;* Mihai Eminescu: *Sara pe deal, Lacul;* George Coşbuc: *Numai una;* Maria Berényi: *Iubire.* Múzsák a román és a magyar irodalomban (Elena Negri, Veronica Micle); Vajda Júlia (Lilla), Szendrey Júlia. Levelezések.	George Coşbuc *La oglindă* című alkotásának közös értelmezése, a serdülő leányka lelkében zajló folyamatok és a külső cselekvések figyelemmel kísérése. Beszélgetés a gyermekkorról, a jövővel kapcsolatos vágyakról, álmokról, barátságról (fiú és lány között). M. Eminescu költeményeiben f a párhuzam felfedezése a természet és a lélek tája között. Költői képek (hasonlatok, metaforák…), auditív és vizuális eszközök keresése és azok szerepének felismerése. Az *idill* és az *elégia* sajátosságainak felismerése.	*Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi Sándor: *János vitéz, Reszket a bokor…, Szeptember végén*; idézetek, napló, emlékirat. *Román népismeret:* kelengyés láda, falusi leányzók népviselete, jövőt varázsló praktikák. *Vizuális kultúra:* romantikus festmények, képzőművészeti

	Memóriafejlesztés versek szöveghű tolmácsolásával. Önnevelés hűségre, szeretetre, őszinteségre, bizalomra.	albumok. *Ének-zene:* szerelmi tárgyú (nép)dalok. *Természetismeret:* hegyvidéki tájak, flóra, fauna, csillagok, források, tavak. *Informatika:* e-mail; szövegszerkesztés. *Erkölcstan:* énkép, önismeret, illemtudó viselkedés, kapcsolatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Idill, elégia, múzsa.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ember és táj szoros kapcsolata (doina; pasztellkép)**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Idill, elégia.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ember, természet és költészet *(„doina”* és *„pasztellkép”)* szoros kapcsolatának felismertetése. A doina és a pasztellkép műfaji sajátosságainak megismertetése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A *„doina”* mint a román népköltészet ősrégi lírai költeménye. A *„Doina”* című népi költemény.	A román népköltészet ősrégi (sajátos) műfajának megismerése. Annak megértése, hogy a *„doina”* örök emberi érzések (öröm, vágy, szomorúság…) hű kifejezője. Tárgya: ember és természet szoros kapcsolata, betyárvilág, szerelmi bánat, magányosság… A *„Doina”* című népköltemény tartalmi-hangulati üzenetének megfejtése. A „doinát” helyettesítő metaforák (pl. „viers cu foc”), hasonlatok, megszemélyesítések összegyűjtése, és annak bizonyítása, hogy az *ember, táj* és *doina* szétválaszthatatlan háromságot alkotnak. Annak	*Vizuális kultúra:* földműves emberek világát ábrázoló festmények. *Magyar nyelv és irodalom:* tájleíró költemények (pl. Petőfi Sándor: *Az Alföld, A puszta, télen…*). *Természetismeret:* növény- és állatvilág, égitestek.

	megértése, hogy a román ember számára tértől, időtől, évszakváltástól függetlenül, a magányosság óráiban mindig megszólal a „doina”.	
Vasile Alecsandri: *Oaspeții primăverii*. További 2–3 pasztellkép, pl.: *Secerișul, Sfârșit de toamnă, Miezul iernei.*	A pasztellkép sajátosságainak megismerése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Doina, pasztellkép, vizuális elem, auditív elem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Emberi erények és gyengeségek**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Pozitív hősök; negatív hősök.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	(Ön)nevelés segítése, bibliai és szépirodalmi pozitív példák alapján.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Biblia (újszövetségi parabolák): *A tékozló fiú története.*	Annak megértése, hogy a *parabolának* kettős jelentése van. Vita az apa viselkedéséről, a tékozló fiú hazatalálásáról.	*Erkölcstan:* tízparancsolat, szülők, nagyszülők tisztelete, udvariassági formulák. *Magyar nyelv és irodalom:* az árulás, a zsugoriság, az irigység, illetve a jóság, a szeretet, az önzetlenség… tanult művek tükrében (pl. Móra Ferenc: *Kincskereső kisködmön*, Csokonai Vitéz Mihály: *Zsugori uram*, Petőfi Sándor: *Pató Pál úr*, Arany János: *Toldi*, Jókai Mór: *Kőszívű ember fiai*). *Informatika:* levél (hagyományos és elektronikus),
Barbu Ștefănescu Delavrancea *Bunicul* című elbeszélése.	Beszélgetés arról, hogy Barbu Ștefănescu Delavrancea *Bunicul* című elbeszélésében a két kistestvér hogyan rivalizál a nagypapa önzetlen szeretetéért. Életkori sajátosságoknak megfelelő vélemény formálása a különböző generációk együttéléséről, egymáshoz való viszonyulásáról.	
Ioan Slavici: *Moara cu noroc* (novella). További szabadon választható alkotások: Barbu Ștefănescu Delavrancea: *Hagi–Tudose* (részlet), Ion Creangă: *Povestea unui om leneș,* Petre Ispirescu: *Sarea în bucate,* Ion Luca Caragiale: *Vizită,* Mircea Sântimbreanu: *Onoarea mai*	Ioan Slavici *Moara cu noroc* című novellájában a harmóniában élő család széthullásának figyelemmel kísérése a „pénz” utáni hajszában. Vélemény formálása a családfő, *Ghiță* személyiségtorzulásáról. Önálló vélemény alkotása (szegénység, gazdagság, békesség,	

presus, George Topârceanu: *Bivolul și coțofana,* Grigore Alexandrescu: *Câinele și cățelul.* Fabulák.	boldogság). Az *elbeszélés* és a *novella* közötti főbb különbségek megfigyelése (szerkezeti elemek). Érvelés: Miért tragikus Ioan Slavici lélektani novellája? Szereplők jellemzése. Szókincsbővítés és egészséges értékítélet formálása. Egy *román–magyar kisszótár* összeállítása az emberi *erényekről* és *gyengeségekről*: szeretet – gyűlölet, szorgalom – lustaság, nagylelkűség – kapzsiság, segítőkészség – irigység, önzetlenség – önzőség, szerénység – beképzeltség… Témaközpontú művek értelmezése tanári segítséggel. Újabb műfajok megismerése, pl. *fabula* (versben és prózában), állati, növényi főszereplőkkel. A *morális tartalom* és a *szatirikus ábrázolás* felismerése. A képmutatás, a naivitás, az önteltség elutasítása; a szerénység, tisztesség, igazságosság, munkaszeretet hirdetése. Tanulságok *adomák* tükrében: negatív tulajdonságok, emberi gyengeségek (lustaság, balgaság, fösvénység, kapzsiság) kritizálása mókás formában.	udvariassági formulák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Parabola, fabula, adoma, szatíra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Pásztorélet, rivalizálás; élet-halál; harc az igazságért *(Miorița;* Mihail Sadoveanu: *Baltagul)***	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Epikai műfajokhoz kapcsolódó alapismeretek (ballada, karcolat, mese, elbeszélés, novella, regény…).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Újabb alaptémák megismertetése szépirodalmi alkotások tükrében. A *ballada,* az *allegória* és a *regény* műfaji sajátosságainak megismertetése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Biblia: Káin és Ábel története.	Tanulságok, konklúziók	*Történelem,*

Mioriţa című népballada.	levonása a bibliai történet alapján. Ismeretek gyarapítása a pásztorélet ambivalenciájáról (szabadság – barbárság); az egyén és természet szoros kapcsolatáról; a mulandóságról. A Mioriţa című ballada kifejező olvasását követően *motívumok* keresése csoportos munkában: összeesküvés; kétlegelős (transzhumáló) pásztorkodás; csodás bárányka; a síró anya és a „halál-menyegző" képsora. Műértelmezéskor az eddig elsajátított, balladával kapcsolatos ismeretek alkalmazása és bővítése: konfliktus, epikai, lírai, drámai elemek. Életkori sajátosságoknak megfelelő vita a népköltő filozófiájáról; arról, hogy a halál nem más, mint visszaintegrálódás az anyatermészet lágy ölébe, az örökkévalóságba. Az *allegória* jellemzőinek megismerése.	*társadalmi és állampolgári ismeretek:* pásztornépek, transzhumáló gazdálkodás. *Földrajz:* hegyek, völgyek, évszakok, háziállatok (juhok, kutyák…). *Magyar nyelv és irodalom:* részlet Móricz Zsigmond: *Barbárok* és Mikszáth Kálmán: *A néhai bárány* novelláiból; nem irodalmi szövegek: hírek. *Földrajz:* Moldova hegyláncolatai. *Román népismeret:* moldovai kolostorok; természeti szokások, álmok megfejtése, népviselet.
Mihail Sadoveanu: *Baltagul* című regénye. További válogatott alkotások a klasszikus és modern irodalomból, pl. Ioan Slavici: *Mara (*részlet); Ernest Hemingway: *Bătrânul şi marea* (részlet).	A regénnyel kapcsolatos ismeretek mélyítése: több szálon futó cselekmény, népesebb szereplőgárda; lélektani regény. A *„Baltagul"* című műben a Mioriţa-ban is meglelhető motívumok felismerése (egyén és természet szoros kapcsolata, gazdasági rivalizálás, káinizmus, kriminális tett, ember és állat viszonya, báránykák, kutyák). Tanári irányítással, megadott tartalmi és szerkezeti szempontok alapján a mű értelmezése (bevezetés, konfliktus, bonyodalom, tetőpont, végkifejlet, regényidő, regénytér, főszereplő, szereplők). Vitoria Lipan jellemzése. Annak felismerése, hogy cselekedeteit nem az indulatok, hanem a megfontolt, józan ész vezérli.	

	Vita érvekkel és ellenérvekkel. „Diákítélőszék” létrehozása, „bűn és bűnhődés”; igazságtétel. Beszélgetés a regényről és a filmről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Transzhumáló pásztorkodás, lélektani regény, regényidő, regénytér, főszereplő, mellékszereplő, konfliktus, káinizmus (irigység), gazdasági versengés, allegória.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Identitás, nyelv, önvizsgálódás**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a hazai románok történetéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Költői vallomások, hitvallások üzenetének megfejtése. A gyökerekhez, az anyanyelvhez való ragaszkodás érzésének erősítése. Az ítéletalkotás, a vitakultúra fejlesztése. Az önismeret fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Lucian Magdu: *Confesiune.*	Annak megértése, hogy a battonyai költő vallomást tesz az anyanyelve és a falubéliek *(románok, magyarok, szerbek)* iránti szeretetéről és tiszteletéről. A vers tartalmi üzenetének megfejtése. Beszélgetés: ki hogyan látja ezt a kötődést? Miért jelenti ez a falu a költő számára a „lélek csöndjét”? Vita, véleményalkotás: kinek mit jelent a nemzetiséghez való tartozás, az anyanyelv, a szokástisztelet, identitás, önismeret…	*Földrajz:* határ menti régió. *Román népismeret:* a hazai románok története, a földműves emberek élete, értékrendje; folklóralkotások, doinák, rigmusok, menyasszonysiratók, siratóénekek. *Erkölcstan:* pozitív princípiumok: emberség, szeretet, tisztesség, nemes egyszerűség. *Informatika:* e-mail. *Ének-zene:* népdalok, bölcsődalok.
Választható alkotások például: Ilie Ivănuș: *Vioara cu cinci strune;* Lucia Borza: *Acasă;* Ana Crișan: *Sara în sat;* Lucian Magdu: *Copilărie;* Maria Berényi: *Să nu uit limba, Identitate.*	*Ars poeticák* a hazai román költők műveiből. Közös motívumok (érzelmi, képi, filozófiai…) keresése. Az osztállyal kooperálva a költemény értelmezése, és ennek kapcsán saját önismeretének fejlesztése. Egy–két vers megtanulása kívülről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ars poetica, költői hitvallás, anyanyelv, szokástisztelet, identitás, önvizsgálat.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló folyékonyan kommunikál, képes a saját álláspontját érvekkel megvédeni és mások véleményét meghallgatni. Ügyesen értelmezi a beszélgető partner verbális és nonverbális jeleit. Képes értő-érző olvasásra, a mű tartalmi lényegének kiemelésére, jegyzet- és vázlatkészítésre. Az olvasmánnyal kapcsolatos véleményét érthetően, lényegre törően fejti ki. Fogalmazásaiban törekszik a rokon jelentésű szavak használatára, logikus szövegalkotásra és a tanult helyesírási szabályok alkalmazására. Ismeri a tanult műnemek és műfajok sajátosságait. Felismeri a különböző mesetípusok közötti különbséget. A szépirodalmi alkotásokban igyekszik meglátni a jelenség mögötti lényeget, a műben rejlő többletjelentéseket. Képes definiálni és alkalmazni a következő fogalmakat: doina, pasztellkép, idill, elégia, epigramma, népballada, ballada, legenda, mese, elbeszélés, novella, regény. A könyvtárat és az internetet képes rendeltetésszerűen használni a nyomtatott és az online dokumentumok tanulmányozásában. Képes a tanult funkcionális szövegek megírására hagyományos és elektronikus formában egyaránt. Aktívan vesz részt dramatikus jelenetekben, és a memoritereket kifejezően mondja el.

ROMÁN NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9–12. évfolyam

A román tanítási nyelvű és kétnyelvű iskolák számára összeállított román nyelv és irodalom kerettanterv alapvető célja és feladata a gyakorlati életben jól hasznosítható román nyelvtudás közvetítése, egy nyitott és modern nyelvszemlélet formálása, a pozitív nyelvi attitűd erősítése. Fontos célja annak tudatosítása, hogy a román nyelv minél magasabb szintű ismerete egyrészt erősítheti a tanuló nyelvi és kulturális identitását, másrészt segítheti az egyéni boldogulását, ugyanis a határok megszűnésével és a két szomszédos nép között egyre bővülő és szerteágazóbb kapcsolatrendszerben, projektekben (gazdaság, kultúra, turizmus területén) egyre nagyobb szükség van kétnyelvű (magyar-román), illetve többnyelvű fiatalok közreműködésére.

A kerettanterv figyelembe veszi, hogy a különböző határ menti falvak kétnyelvű és nyelvoktató iskoláiból a nemzetiségi kétnyelvű gimnáziumba érkező gyermekek nyelvismeretének szintje igen eltérő, ezért a 9. évfolyamban nagyobb hangsúly esik a nyelv(tan)i képzésre, mint az irodalomoktatásra (a későbbiekben pedig az irodalomoktatás kap nagyobb teret). A kerettanterv célja a nyelvismereti szintkülönbségek lehetőség szerinti kiegyenlítése, csoportos munkában, differenciált feladatokkal, modern információhordozók használatával (digitális táblák, interaktív leckék).

A román (anya)nyelvi nevelés feladata a szókincsfejlesztés, a kommunikációs kultúra gyarapítása révén olyan nyelvtudási szint elérése, hogy a diák képes legyen a szépirodalmi és a közismereti szövegek megértésére és alkotására, valamennyi tantárgy szaknyelvi szövegeinek a befogadására.

A román nyelv és irodalom kerettanterv célkitűzése az, hogy az iskola a román nyelvi ismeretek bővítését, képesség- és készségegyüttesek erősítését számos más kompetencia fejlesztésével egyetemben végezze, kellő hangsúlyt helyezve digitális képességekre is, melyek a mai információs társadalomban nélkülözhetetlenek.

A gimnáziumi tanulmányok kezdetekor rendkívül fontosnak tartjuk az önbizalomra nevelést, az egészséges énkép kialakítását, a beszédbátorság fokozását, a helyes ítélőképesség és a problémamegoldó gondolkodás erősítését.

Fő feladatunk megtanítani a diákot tanulni, az információforrásokat (könyv, könyvtár, internet) rendeltetésszerűen használni, anyagot gyűjteni, szelektálni, rendszerezni és értelmesen, esztétikusan feldolgozni. Minél fejlettebbek a tanuló tanulási módszerei, és minél erősebb az igénye és akarata a tanulásra, annál jobban megérti a román nyelv és irodalom kihívásait, értékkínálatát.

A román nyelv és irodalom tantárgy alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, annak megértése, hogy a nyelv permanensen változik, egyes szavak elévülnek, új kifejezések keletkeznek, követve a társadalmi-kulturális változásokat. A kerettanterv általános ismereteket is közvetít a nyelv és a társadalom viszonyáról, a nyelvváltozásokról, a nemzetiségi nyelvhasználatról, ugyanis ennek kontextusában jobban megértheti a tanuló a tájnyelv szerepét, „státusát” az egyén és a közösség életében.

A kerettanterv megvilágítja a tanuló számára azt, hogy a nyelvi szintek egy logikai, egymásra épülő és egymással összefüggő rendszerbe rendeződnek. A beszéd- és íráskészség fejlesztéséhez nélkülözhetetlenek a különböző nyelvi szintekhez kapcsolódó ismeretek, szabályok, törvényszerűségek (hangtan, alaktan, szótan, szószerkezettan, mondattan, jelentéstan, szövegtan).

A nyelvi nevelés feladata mindazoknak a nyelvi ismereteknek, képességeknek és készségeknek a fejlesztése, amelyek alkalmassá teszik a tanulót a különböző típusú, műfajú és

formájú szövegek megértésére és alkotására. Nagy hangsúlyt helyez a funkcionális szövegek szerkesztésére papíralapon és elektronikus formában egyaránt, mint ahogy a projektkészítés módszertanára is. A tömegkommunikációs, tájékoztató és véleményközlő műfajok is a tananyag szerves részét alkotják. A kerettanterv kellő figyelmet fordít a stilisztikai ismeretekre, a különböző stílusrétegek megismerésére, az egyéni stílus kialakításának az igényére.

A retorika tudománya is méltó helyet foglal el e tantárgy világában, hangsúlyozva a nyilvános beszéd, a szóbeli megnyilatkozások jelentőségét. A nyelvművelési és helyesírási tananyagtartalmak is jól szolgálják a nyelvi kompetenciák fejlesztését.

A román nyelv- és irodalomtanítás akkor éri el a célját és tölti be a feladatát, ha sikerül felkelteni a tanuló érdeklődését, kíváncsiságát a művészi szövegekben rejlő mélyebb igazságok iránt.

Ez a tantárgy példát mutat abban, hogyan lehet feltárni és megfogalmazni a művészi alkotásokban rejlő gondolati, etikai és esztétikai értékeket. Célja a tanuló értő-érző olvasóvá nevelése, művészet iránti affinitásának mélyítése. A román irodalom tananyaga izgalmas felfedezőútra invitálja a diákot, az irodalom rejtelmekkel, gyönyörködtető és megrendítő élményekkel teli birodalmába, a lírai, kisepikai és nagyepikai művek oly színes téma- és formavilágába.

A kerettanterv tudásanyaga bemutatja a különböző kultúrtörténeti korszakokat, törekvéseket, eszme- és stílusirányzatokat, életműveket, portrékat, látásmódokat, megvilágítja a hozzá kapcsolódó gazdag fogalomtárat, de megfigyelésének fókuszában mindig a *műalkotás* áll, mely párbeszédre invitálja az ifjú olvasót, s ezáltal kapcsolatot teremt a jelen, a múlt és a jövő között.

Az örökérvényű alkotások szembesítik a befogadót az élet nagy kérdéseivel, többek között az élet és halál, a „fausti lét”, a megismerés vágyának és korlátainak problémakörével, a „meglett ember” gondolataival.

Az irodalomolvasás fejleszti az emlékezet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét. A művekben a tanuló találkozhat olyan (konfliktus)helyzetekkel, megoldási mintákkal, amelyek a saját életében is felmerülhetnek, s ezek által önmaga is jobbá, szolidárisabbá, „A Szép: igaz s az Igaz: szép” hitvallása iránt érzékenyebbé, a morális, minőségi lét iránt pedig fogékonyabbá válhat.

Az irodalomórákon a tanuló megtanulhat a művészet kódjain gondolkodni, a műben rejlő többletjelentéseket megfejteni, az alkotás tartalmi, formai sajátosságait feltárni. A kerettanterv nagy hangsúlyt helyez a befogadó román, magyar és világirodalmi ismereteinek az összekapcsolására, valamint az irodalom és a társművészetek relációjának a megismerésére.

Kreativitásra, esztétikai-művészeti tudatosságra, önálló gondolkodásra és az élethosszig tartó tanulás fontosságának a megértésére neveli a jövő nemzedékét.

9–10. évfolyam

A román nyelv és irodalom tantárgytanításának célja a gimnázium első évfolyamaiban egyrészt a nyelvi hiányosságokkal érkező tanulók felzárkóztatása, differenciált feladatokkal, modern módszertani kultúrával és audiovizuális (interaktív leckék) eszközök használatával, másrészt a nyelvet jobban beszélő diákok szövegértési és-alkotási képességeinek fejlesztése, nyelv- és irodalomszemléletének formálása, problémamegoldó gondolkodásának mélyítése.

Kiemelt célja a román beszéd- és íráskultúra további gyarapítása, a román nyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, a rendezett, szép íráskép és a problémaérzékeny helyesírás.

A tantárgy fontos célja a beszédbátorság fokozása, a pozitív nyelvi attitűdök mélyítése, az önképzés igényének erősítése, a nyelvtanulás megszerettetése. Átfogó cél a tanulók nevelése, oktatása, az önkontrollon alapuló és a mindenkori kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvi magatartás tudatosítása.

A román nyelv és irodalom tantárgy ezekben az évfolyamokban is nagy hangsúlyt helyez a tanulók verbális és nonverbális jelrendszerének harmonizálására. Tovább építi a diákok nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismereteit a különböző nyelvi szinteken (hangtan, alaktan, szerkezettan, mondattan, szövegtan).

Kiemelt célja a kulturált, szép román beszédhez nélkülözhetetlen grammatikai (pl. egyeztetési: eset, szám, személy; határozott, határozatlan névelő) és stilisztikai tudásanyag továbbépítése, a nyelvi kompetenciák sokrétű fejlesztése. A legkülönbözőbb típusú, műfajú (papíralapú és elektronikus) szövegek megértésére és alkotására készíti fel a tanulókat. Mindvégig nagy hangsúlyt helyez a kreativitásra, az önálló gondolkodásra, a nyelvi igényességre, a helyes beszédre és írásra.

Az irodalomtanítás célja a tanulók irodalmi műveltségének gyarapítása, absztraháló és lényeglátó képességének további fejlesztése, műértelmezési készségének mélyítése. Az első ciklusban a tanulók a „valóság", „érték" fejezetben a művészet alaptémáira (természet, szerelem, kamaszkor, felnőtté válás, emberi erények és gyengeségek, művészi sors) épülő alkotásokkal barátkoznak meg, a román irodalom legkülönbözőbb korszakaiból, a kezdetektől napjainkig. Majd kronologikus sorrendben ismerkednek meg a román irodalom különböző művelődéstörténeti korszakaival, mozgalmakkal, eszme- és stílusirányzatokkal, pályarajzokkal, portrékkal, klasszicista, romantikus és realista művekkel, ezek között a világirodalomban is ismert költőgéniusz, Eminescu szerelmi tárgyú és filozofikus remekműveivel.

A tantárgy tanításának legfőbb célja és feladata, a nyitófejezet hitvallásával összhangban, a „műalkotás" és a „befogadó" közötti „párbeszéd" kialakítása, a művekben rejlő mélyebb igazságok megismerése, az alkotások műfaji sajátosságainak megfelelő szövegfeldolgozási eljárások alkalmazása.

Fontos, hogy a tanulók tovább mélyítsék a különböző lírai és epikai alkotások téma- és formavilágával, a művel mint kompozícióval kapcsolatos ismereteiket.

A tantárgy felkészíti a diákokat az alkotásban megjelenített értékek, etikai kérdések, konfliktusok, magatartásformák megbeszélésére, megvitatására. Nagy hangsúlyt helyez a kreatív szövegalkotásra, új fogalmazástípusok írására és az olvasási kedv fokozására.

Fontos szempont, hogy egyidejűleg kell fejleszteni a tanuló nyelvtudását, etikai érzékét, ítélőképességét, tanulásmódszertanát, viselkedési kultúráját, vagyis teljes személyiségét.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az alapvető kommunikációs kapcsolatteremtő, -fenntartó és kapcsolatzáró formák helyes alkalmazása. A verbális és nonverbális kommunikáció összehangolása. Az élőszavas közlések, utasítások, kérések megértése. Alkalmazkodás a beszédszituációhoz és a beszélgetőtárshoz. A korosztálynak megfelelő kérdezési és válaszadási kultúra.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértési képesség, a beszédkultúra további fejlesztése. Különböző típusú szövegek helyes értelmezése, a gyors és helyes reagálás képességének fejlesztése. A verbális és a nonverbális jelrendszer egyre rutinosabb megfejtésének segítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs folyamat tényezőinek ismerete. Aktív részvétel két-, illetve többszereplős kommunikációban adekvát szókincshasználattal. A nyelvi és nem nyelvi kódok egyre kifejezőbb és összehangoltabb alkalmazása. Az üzenet helyes megértése és közvetítése. A kommunikáció céljának megfelelő tájékoztató, kifejező és felhívó szerep érvényesítése. A kommunikáció esztétikai szerepének megértése. Metanyelvi kommunikáció. A kommunikáció típusainak megismerése.	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok, beszédszituációk, pantomim. *Etika:* generációk közötti párbeszéd. *Informatika:* audiovizuális programok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, kommunikációs cél és funkció, üzenet, kód, testbeszéd, testtartás, arcjáték, hangszín, pantomim, szemkontaktus, mondat- és szövegfonetikai eszköz (hangsúly, hanglejtés, hangszín).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A román nyelv története**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a román nyelv eredetéről: kialakulása a vulgáris latinból; helye a latin nyelvcsaládban. Kölcsönszavak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A román nyelv keletkezéstörténetével kapcsolatos ismeretek bővítése. A különböző nyelvi kölcsönhatások ok-okozati összefüggéseinek megértése. A román nyelv helye és szerepe felismerésének segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Nyelvek Európában. Különböző nyelvcsaládok ágrajzának figyelmes olvasása. A neolatin nyelvcsalád részletesebb megismerése (a neolatin nyelvek felsorolása). Annak megértése, hogy a román nyelv a vulgáris latinból alakult ki. Nyelvi keletkezéstörténeti szakaszok ismerete. A történelmi-kulturális kontextus és a szókincsformálás összefüggéseinek felismerése. A nyelvrokonság kritériumainak ismerete. Nyelvtörténeti források, nyelvemlékek (írott, nyomtatott) olvasása, konklúziók levonása. Ismeretek a román nyelvű írás kezdeteiről (*Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung*), az írott nyelvi norma kialakulásáról. A reformáció pozitív hatásának felismerése a román kultúra fejlődésére. A nagy történetírók szerepének megértése a román kultúra terjesztésében. Könyvnyomtatással kapcsolatos ismeretek bővítése;	*Történelem; földrajz:* nyelvek, nyelvterületek Európában (térképhasználat). *Idegen nyelvek:* nyelvek, neolatin nyelvek. *Magyar nyelv és irodalom:* az írás története.

ok-okozati összefüggések felismerése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvcsalád, neolatin nyelvcsalád, etimológia, nyelvrokonság, kölcsönszó, archaizmus, neologizmus, történetírás, könyvnyomtatás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelv és társadalom. Nyelvváltozatok. Nemzetiségi nyelvhasználat**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A tájnyelv és a köznyelv közötti különbség ismerete. Archaizmusok. Neologizmusok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a földrajzi és társadalmi rétegződés megnyilvánul a szókincsben. A regionális köznyelv, szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng sajátosságai megfigyelésének segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Dialektusok ismerete: dákoromán (*munténiai, moldovai, bánáti, körösvidéki, máramarosi*); a román meglenoromán, isztroromán és aromán (macedoromán). A mai román nyelv tagolódása. A főbb nyelvváltozatok (köznyelv, nyelvjárások, csoportnyelvek) felismerése. A magyarországi románok nyelvi változatai. A körösvidéki nyelvjárás főbb sajátosságainak megismerése. A *bihari* és a *körös-marosi tájszólás* összevetése. Főbb azonosságok és eltérések megfigyelése és „bizonyítása” néhány példával (*și mărg; să mărg*). Önálló tapasztalatok, ismeretek a nemzetiségi nyelvhasználatról, kétnyelvűségről, nyelvcseréről. Magyarországon beszélt más nemzetiségi nyelvek megnevezése. A társadalmi-kulturális kontextus fejlődése és a nyelvi változások közötti összefüggések felismerése.	*Földrajz:* nyelvterületek, nyelvi változatok. *Román népismeret:* népismereti szövegek, folklóralkotások.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialektus, nyelvjárás, köznyelv, csoportnyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng, nemzetiségi nyelv, kétnyelvűség, nyelvcsere.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani és mondattani ismeretek megfelelő használata az írásos és élőszavas közlésfolyamatokban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző nyelvi szintek egyre mélyebb megismerése, összefüggések felismerése. A nyelv logikai rendszerének megértése; a nyelvi tudatosság fejlesztése. A mondat elsődleges és másodlagos jelentésének megkülönböztetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hangtani ismeretek: a román hangállomány; a magánhangzók és a mássalhangzók rendszerének ismerete; hangcsoportok (*diftongus,*	*Magyar nyelv és irodalom:* hangtan,

triftongus, félhangzó) helyes kiejtése és írása. *Hiátus.* Hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok helyes kiejtése. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. A román nyelvrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése. A román és a magyar hangállomány összevetése. *Alaktani* sajátosságok: a *szuffixumok* és *prefixumok* szerepe a szóalak felépítésében és jelentésében. Abszolút és relatív szótövek. Alapszavak, képzett szavak, szócsaládok. Nyelvhelyesség a szóképzésben. *Szótani ismeretek:* a szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai; a szófaji rendszer megismerése; átmeneti szófajok. *Szószerkezetek:* (szintagmák) típusai, szerepük a mondat felépítésében. Az alárendelő és mellérendelő szintagmák megkülönböztetése. Helyes használatuk a mondatok felépítésében. Mondatok szintagmatikus szerkezeteinek meghatározása, ágrajzainak megformálása. *Mondattan:* mondattani fogalmak elsajátítása. A mondat jelentése. A mondatok fajtái, kommunikációs tartalom és a beszélő szándéka szerint. Az egyszerű és összetett mondatok helyes használata. A mellérendelés és alárendelés megértése. A mondat jelentése szövegkörnyezetben. A mondat denotatív és konnotatív jelentésének megértése. A román és a magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása. A szórend megfigyelése.	szótan, mondattan. *Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, fonéma, hangtörvény, diftongus, triftongus, hiátus, morféma, szótő (abszolút és relatív), szószerkezet (szintagma), alárendelő, mellérendelő mondatrész.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Jelentéstan**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A hangutánzó és hangulatfestő szavak ismerete. Hangalak és jelentés kapcsolata. Egyjelentésű és többjelentésű szavak. Szinonimák, antonimák, homonimák szerepe a szókincs gyarapításában. Néhány szólás és közmondás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangalak és jelentés viszonyának felismerése és helyes értelmezése. A többértelműség, a rokonértelműség, az azonosalakúság és a hasonló alakúság jelenségének megfigyelése, helyes értelmezése és alkalmazása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szavak, szótípusok a hangalak és a jelentés kapcsolata alapján. A hangutánzó és a hangulatfestő szavak csoportjai. A poliszémia fogalmának helyes értelmezése. Az egy- és többjelentésű szavak szerepének megértése. A metaforikus kifejezések helyes megfejtése, az ehhez szükséges képesség-	*Magyar nyelv és irodalom:* szólások és közmondások, üzenetük megfejtése; a hangutánzó és

készség fokozatos fejlesztése. Szinonimák, antonímák tudatos használata az árnyalt közlésmód érdekében. Szókincsfejlesztés az egy jelentésmezőbe tartozó szavak gyűjtésével. Beszéd- és íráskultúra fejlesztése, törekvés a színes, változatos kifejezéskészletre, a tudástartalmak gördülékeny kifejezésére. Román szólások és közmondások mögöttes jelentéseinek megfejtése. Román és magyar szólások és közmondások összevetése, konklúziók levonása.	hangulatfestő szavak szerepének felismerése a lírai alkotásokban; művek többletjelentései. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* kifejezések köznyelvi és tantárgyi jelentése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangalak, jelentés, hangutánzó és hangulatfestő szó, jelentésszerkezet, jelentésmező, egyjelentésű, többjelentésű szó, poliszémia, poliszém szó, homonímia, homonima, szinonímia, szinonima (rokon értelmű szavak), antonímia, antoníma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szöveg**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Életkori sajátosságoknak megfelelő szövegértési és szövegalkotási képesség. Szépirodalmi és közismereti szövegek értő olvasása. A lényeg kiemelése és újraalkotása. Az élőszavas, az írásos és az elektronikus szövegek közötti különbségek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a szöveg a kommunikáció eszköze, legfőbb sajátossága pedig a szövegösszetartó erő (globális, lineáris kohézió). A szöveg nyelvi és nem nyelvi összetevőinek megismerése és gyakorlati alkalmazása. A szövegelemzési képesség fejlesztése a nyelvi és nem nyelvi tényezők figyelembevételével. Szövegfeldolgozási módszerek elsajátíttatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szöveg fogalmának és sajátosságainak megismerése. A szövegkohézió (globális, lineáris) szövegkontextus. A szóbeli és írott szövegek nyelvi és nem nyelvi összetevőinek készségszintű elsajátítása. Szóbeli szöveg és testbeszéd (szemkontaktus, mimika, hangszín) harmonizálása. Az írott szöveg nyelvi (pl. mondatok) és nem nyelvi jeleinek (tagolás, betűtípusok, ábrák…) összehangolása, helyes használata. A szöveg és a kommunikáció. A szövegalkotást, a szövegértést befolyásoló kommunikációs körülmények ismerete. A szöveg szerkezeti egységei (mikro- és makroszerkezeti egységek) és szerkezettípusai (lineáris, párhuzamos vagy ellentétező, mozaikszerű és keretes szerkezet). A szöveg jelentése, témája. Tartalmi, logikai kapcsolatok, jelentésbeli kapcsolóelemek a szövegben. A szöveg grammatikája. Nyelvi kultúra fejlesztése, szövegelemzési és szövegalkotási gyakorlatokkal.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegek felépítése (megfigyelés, összevetés). *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* forrásszövegek típusai. *Román népismeret:* népismereti szövegek értelmezése.

Különböző szövegtípusok sajátosságainak megismerése. Az élőszavas és írott szövegek összevetése, eltérő jegyek felismerése. Szóbeli, papíralapú és internetes szövegek összehasonlítása, azonos és eltérő jegyek megfigyelése. A szövegfeldolgozás módszertanának megismerése és gyakorlása.	*Biológia-egészségtan; kémia; földrajz:* ismeretterjesztő szövegek szókészlete, felépítése. *Informatika:* interaktív nyelvleckék, különböző szövegtípusok, funkcionális szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, szövegösszefüggés, szövegösszetartó erő (szövegkohézió), globális kohézió, lineáris kohézió, üzenet, nyelvi és nem nyelvi tényező, kommunikációs körülmény(ek): feladó, címzett, valóság, kód, beszédhelyzet, szövegtípus, mikro- és makroszerkezeti egység, tételmondat, mondattömb, rendszermondat; szerkezettípus: lineáris, párhuzamosság, ellentétezés, keretes és mozaikszerű, képzettársításos, asszociatív; kulcsszó, izotópia, körülírás, téma, réma, szórend, mondatrend, szövegtípus: monologikus, dialogikus, polilogikus, beszélt, írott, elektronikus, spontán, tervezett.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegértés, szövegalkotás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A hallott és olvasott szöveg üzenetének megértése. Nyomtatott és elektronikus szövegtípusok ismerete. A szövegalkotás alaplépéseinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg rendeltetésének megfelelő jegyzetelési technikák kialakítása. A lényeglátó, tömörítő, szintézisteremtő képesség fejlesztése. A verbális és nonverbális üzenetek megfejtése. Különböző szövegtípusok (hivatalos, magánjellegű, esszék) szerkezetének, formájának megismerése. A szövegalkotási képesség fejlesztése sok-sok gyakorlással, különböző típusú szövegek „komponálásával”. Az önálló dolgozatkészítési és projektmunka-alkotási készség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különböző (nyomtatott és elektronikus) szövegtípusok hangos és néma olvasása, a szöveg globális olvasása; olvasási technikák rendeltetésszerű alkalmazása, a szöveg globális, majd részletező olvasása. Szövegfeldolgozási, jegyzetelési és vázlatkészítési technikák megismerése, gyakorlása. Lényeglátó szövegtömörítési képesség fejlesztése. Szövegek bővítése, újraalkotása. Befogadási módok: értelmező, kritikai és kreatív. Illusztrációk, ábrák, képek kapcsolata a szöveggel. A különböző szövegtípusoknak (irodalmi, közismereti) megfelelő szövegértelmezési eljárások. *Nem irodalmi* szövegtípusok	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; biológia-egészségtan:* esszéírás. *Minden tantárgy*: vázlatírás, jegyzetelés. *Magyar nyelv és irodalom:* költői levél,

(*ismeretterjesztő, tankönyvi, médiaszövegek*) jellemzői. A szövegek műfaji természetének megfelelő elemzési eljárások. Szövegalkotási ismeretek gyarapítása, jártasság szerzése. A szövegtípusok szerkesztését meghatározó tényezők ismerete: kommunikációs körülmények, a szövegtípus sajátosságai és a szövegalkotó egyéni képességei. A különböző szövegtípusok (*elbeszélés, leírás, jellemzés, érvelés, esszé, értékelés, vita, önéletrajz, motivációs levél, kérvény, blog, magán- és hivatalos levél*) kommunikációs és műfaji jellemzői. A szövegek szerkezeti sajátosságainak megismerése, a szövegalkotási képesség fejlesztése sok gyakorlással. A *könyvtár* és az *internet* használata, nyomtatott és online dokumentumok önálló tanulmányozása. Adatgyűjtés: szakirodalom tanulmányozása, bibliográfia összeállítása; cédulázás, jegyzetek, utalások készítése; az anyag szelektálása, rendszerezése, feldolgozása kreatívan és etikusan. Idézés, a forrás megjelölése, plagizálás elkerülése. Az esszéírás készségének fejlesztése; az esszé típusai, jellemzői. A tanulmány, az értekezés műfaji sajátosságainak ismerete. Különböző esszék és értekezések megírása, felolvasása és megvitatása a tanult tartalmi és szerkesztési szempontok figyelembevételével. Szövegek szerkesztése (*hagyományos és elektronikus formában*): meghívók, felhívások (pl. iskolai ünnepségre). *Motivációs levél* (pályaválasztáskor).	episztola; költők-írók levelezéseiből. *Informatika:* PowerPoint prezentációk készítése; projektmunkák, internetes szövegek (fórum, blogbejegyzés, e-mail), magán- és hivatalos levelezés; online dokumentumok: nem irodalmi szövegek olvasása, reklámanyagok, hírek, megrendelések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Leírás, jellemzés, értekezés, esszé, hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, curriculum vitae (CV), motivációs levél, meghatalmazás, elismervény, meghívó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási és kiejtési ismeretek**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Az „új” helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása. A DOOM (*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*) ismerete és rendeltetésszerű használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A román nyelv helyesírási szabályainak készségszintű alkalmazása. Az önellenőrzés és javítás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A régi és az új helyesírási szabályzat összevetése: az „*â*” és az „*î*”; „*sînt*”, „*sunt*” problémaköre. A román helyesírás és kiejtés főbb törvényszerűségeinek ismerete és helyes használata. Az írásjelek típusai és funkciói. Magánhangzók és félhangzók (*diftongusok, triftongusok, hiátus*). Mássalhangzók: a hosszú mássalhangzók helyes használata. (Idegen) tulajdonnevek helyesírása és korrekt kiejtése. A nagybetű használata: megszólítások, személynevek, mitológiai lények, szentek, állatnevek, földrajzi és közigazgatási területek,	*Idegen nyelvek:* a hangzó nyelv összehasonlítása a tanult idegen nyelvekkel. *Minden tantárgy:* helyesírás és helyes kiejtés.

csillagképek, történelmi korszakok és nagy események, tudományos összejövetelek, világi és egyházi ünnepek. Az egybe- és különírás kérdésköre (pl. *sau/s-au; iau/i-au; ceai/ce-ai…*). A mozaikszavak, a képzett szavak (*prefixumok, szuffixumok*) és szóösszetételek, szócsoportok helyesírása. A prepozíciókhoz és kötőszavakhoz kapcsolódó szabályok. A különböző nyelvi szinteket érintő helyesírási szabályok gyakorlása, a helyesírási készség fejlesztése. Helyesírási szótárak, szabályzatok, elektronikus ellenőrző programok használata.	*Informatika:* helyesírási ellenőrző programok használata, funkcionális szövegek (levelezés, megszólítás).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási alapelv, szabály(zat), törvényszerűség, helyesírási ellenőrző program, mozaikszó.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Művészet, valóság, érték**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek az irodalom szerepéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom (a művészetek) személyiségépítő, léleknemesítő szerepének, jelentőségének megértése. A művészetszemlélet, az etikai és esztétikai érzék fejlesztése. Az elvonatkoztató képesség és műértelmezési készség továbbfejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Művészet és valóság. Az irodalom és a társművészetek. A művészetek szerepe, érzéki jellege. Élményszerűség. A művészi visszatükrözés lényege. A szépirodalom, mint a szó művészete. Irodalmi alkotás: valóság-fikció. A művészi nyelv (kép). A nyelv kifejező ereje. A művészi *többletjelentés*, a művészi érték. Az irodalmi mű szerkezete. A tartalom és a forma kapcsolata. Az epika. A líra. Ízelítő a művészet világából szabadon választott művek	A tanuló – megérti, hogy a művészet a felszíni valóságnál mélyebb, igazabb, lényegibb valóságot tár fel; – tudja, hogy az irodalom a szó művészete; – képes egy szépirodalmi műben a művészileg átvitt értelmet keresni, a jelenség mögötti lényeget megragadni; – tudja, hogy a jel, jelcsoport (szó, mondat) csak a szöveg kontextusában nyer többletjelentést; – ismeri az epikai alkotás legjellemzőbb sajátosságait, az epikai közlés formáit; – jártas néhány (hagyományos) lírai műfajban (pl. dal, elégia,	*Magyar nyelv és irodalom:* különböző irodalmi műfajok. *Vizuális kultúra:* román, magyar, egyetemes művészeti alkotások. *Ének-zene:* zeneművek, románc. *Dráma és tánc:* szöveg, zene, mozgás.

tükrében (az alábbiak ajánlottak). Pl. *kamaszkor*: Ionel Teodoreanu: *La Medeleni*, Lucian Blaga: *Hronicul vârstelor*; Mircea Eliade: *Romanul adolescentului miop*. *Szerelem:* Mihai Eminescu: *Dorinţa.* *Játék*: Lucian Blaga: *Izvorul nopţii;* Matei Florin: *Băiuţeii* *(A bajutiak*) részlet, *Stim és Stam hihetetlen kalandjai;* Tudor Arghezi: *Prefaţă la Ţara piticilor.* *Család:* Costache Negruzzi: *Cum am învăţat româneşte.* *Költői hitvallások:* Octavian Goga: *Rugăciune;* Lucian Blaga*: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii;* Horia Lovinescu*: Moartea unui artist* (részlet). *Emberi gyengességek:* B. Șt. Delavrancea: *Hagi Tudose.* *Kaland, utazás:* Calistrat Hogaș: *Chira Chiralina.* *A fantasztikum világa:* Mircea Eliade: *Cum am găsit piatra filozofală, 12000 de capete de vită.* *Élet-halál:* Mihai Eminescu: *Mai am un singur dor.*	óda); – epikai vagy lírai mű értelmezésekor képes más társművészeti alkotásra kitekinteni; – érti és érzi, hogy a művészi alkotások gyönyörködtető és megrendítő élményeikkel jobbá formálják az embert, nemesítik a lelkét, csiszolják az elméjét; – képes a művészi és a giccs megkülönböztetésére; – kívülről tud 2-3 prózarészletet és 3 lírai alkotást.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Művészet, valóság, érték, szépirodalom, téma, motívum, jelenség, lényeg, többletjelentés, esztétika, autonóm, utánzás, kifejezés, idea, szubjektum, kisepika, nagyepika, jelkép (szimbólum), művészi-esztétikai nyelv, katarzis.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Biblia (román nyelven)**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Néhány román nyelvű bibliai példázat az *Ó- és Újszövetségből.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a Biblia a „*könyvek könyve*”, a művészetek alapköve. Képesség- és készségfejlesztés a bibliai példázatok értelmezésével; a	

	bennük rejlő többletjelentések feltárásával. Magatartásformák, témák, motívumok, pozitív princípiumok megismertetése.

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szemelvények az Ószevetségből, pl. *Genezis; Bűnbeesés; Káin és Ábel; Noé bárkája; József és testvérei; Salamoni ítélet; Jónás proféta története; Mózes és a tízparancsolat*; *Énekek éneke* (részlet). Szemelvények az Újszövetségből, pl. *Jézus születése*;*Bölcsek utazása*; *A tékozló fiú története*; *Pál apostol szeretethimnusza*; *Jézus passiója és feltámadása.* A bibliai hagyomány továbbélése az európai, a magyar és a román kultúrában. Egyházi ünnepek (karácsony, húsvét). Népszokások költészete (pl. kolindák, karácsonyi énekek...). Bibliai tárgyú alkotások (szemelvények) a román irodalomból: pl. Mihai Eminescu: *Scrisoarea I.; Rugăciunea unui dac;* Marin Sorescu: *Iona* (részlet); Tudor Arghezi: *Psalm*	A tanuló – alapismeretekkel rendelkezik a Biblia történetéről, fordításairól; – megérti, hogy a „könyvek könyvének” a hatása szinte felmérhetetlen az európai kultúrkörben (a román és a magyar művészetekben is); – tudja, hogy a különböző művészeti ágak (irodalom, zene, képzőművészet, film) merítenek az Ó- és az Újszövetség történeteiből, és feldolgozzák azokat; – érti a Biblia szerepét különböző műfajok (példabeszéd, zsoltár) kialakulásában; – ismeri a mózesi tízparancsolatot; – tud román kolindákat, szólásokat, közmondásokat, melyek a Bibliára utalnak (pl. *Senki sem próféta a maga hazájában*); – érti egyes bibliai történetek és ünnepek összefüggéseit (pl. karácsonykor: betlehemes játékok; kolindálás; turkajárás; csillagjárás). – műismereti minimuma: 2-3 példázat az Ószövetségből; 2-3 példázat az Újszövetségből.	*Magyar nyelv és irodalom:* bibliai tárgyú irodalmi alkotások. *Román népismeret:* népszokások költészete. *Vizuális kultúra:* bibliai témák feldolgozása irodalmi, zenei, képző- és filmművészeti alkotásokban (példák különböző történelmi korszakokból). *Ének-zene:* himnuszok, megzenésített zsoltárok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Biblia, Ó- és Újszövetség; genezis, parabola, példázat, zsoltár, evangélium, evangélista, próféta, apostol, passió, keresztre feszítés, Golgota, kánon, Kánaán.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Román népköltészet	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Néhány népi alkotás (ballada, doina, altatódal) ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megvilágítása, hogy a népköltészet a román irodalom integráns része, a nép szellemi gazdagságának kifejezőeszköze. A román népköltészet jellegzetes alkotásainak megismertetése és megszerettetése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Népköltészet – műköltészet. A *„doina”* mint a román népköltészet jellegzetes alkotása. A doinák sokszínűsége, tartalmi, hangulati jellemzői. Román népballadák: *Mioriţa* és/vagy *Monastirea Argeşului.* A népi ballada műfaji sajátosságai. Téma, motívum.	A tanuló – felismeri a „*doina*” tartalmi és formai sajátosságait, érzi bensőséges hangulatát; – képes a *Mioriţa* című ballada szöveghű tolmácsolására; – érti az alkotás többrétű üzenetét, és ismeri a műfaji jellemzőit; – alkalmazni és bővíteni képes a balladával kapcsolatos ismereteit; – képes a fő motívumok keresésére és feltárására, pl. összeesküvés, kétlegelős (transzhumáló) pásztorkodás, csodás bárányka, a síró anya és a „halál-menyegző” képsora, a pásztor *testamentuma;* – életkori sajátosságainak megfelelően tud érvelni a műben rejlő sorsfilozófiai kérdésekkel kapcsolatban; – definiálni tudja az *allegóriát*; – megérti a *Monastirea Argeşului* című ballada *„áldozati motívumának”* lényegét, a *„művész és műve”* viszonyának feszültségét; – tudja, hogy az időtlen, örökérvényű mű megteremtéséhez nagy áldozatra van szükség; – képes asszociálni a magyar irodalom remekművére, a *Kőmíves Kelemenné* című balladára; – pro- és kontra érvekkel vitatkozik az áldozatvállalásról, a hivatásszeretetről, a	*Magyar nyelv és irodalom:* párhuzamok (*Monastirea Argeşului*, *Kőmíves Kelemenné*). *Vizuális kultúra:* kolostorok, várak és más civilizációs produktumok.

	küldetéstudatról; – képes e témával összefüggő, más román, magyar és világirodalomi példák felsorolására; – kívülről tanul meg egy balladarészletet.	
Művészi és erkölcsi értékek a *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte* című mesében. Szerkezet. Motívumok. A mese üzenetének örökérvényűsége. Dramatikus népszokások és azok költészete.	A tanuló – érti a mese időtlen igazságait, és képes önálló véleményt alkotni; – részt vesz dramatikus népszokásokban; – felismeri a román népköltészet jelentőségét; – műismereti minimuma: – egy doina, egy ballada, egy mese értelmezése; – képes a *Mioriţa* szöveghű tolmácsolására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népballada, műballada, káinizmus, transzhumáló pásztorkodás, „halál-menyegző”, testamentum, áldozati motívum, himnusz, zsoltár, prédikáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Román irodalom a 16–18. században**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Nyelvtörténeti alapismeretek, legendák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ószláv nyelvű román kultúra jelentőségének tudatosítása. A legkorábbi román nyelvemlékek ismertetése, értelmezése, összefüggésben a román nyelvű írás kezdeteivel. Annak megértetése, hogy a vallásos irodalom és a „nagykrónikások” művei hozzájárultak a román nyelv fejlődéséhez. Művelődéstörténeti összefüggések megláttatása. A felvilágosodás eszmerendszerének felvázolása. Az Erdélyi Iskola szerepének bemutatása, az európai felvilágosodás kontextusában.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szemelvények a 16–18. századi ószláv és román nyelvű irodalomból. Részletek az *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* című ószláv nyelvű nyelvemlékből. A román nyelvű írás kezdetei *(Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung)*. A *Bukaresti Biblia.*	A tanuló – megismeri az írott román kultúra kezdeteit, legrégibb nyelvemlékeit; – érti a vallásos irodalom és a krónikások életművének jelentőségét a román nyelv és kultúra fejlődésében; – a felvilágosodás eszmerendszerébe ágyazva	*Magyar nyelv és irodalom:* az európai és a magyar felvilágosodás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* reformáció, protestantizmus.

A nagy krónikaírók (rövid áttekintés). Dimitrie Cantemir: *Descrierea Moldovei* (részlet). A román felvilágosodás és az Erdélyi Iskola.	ismeri az Erdélyi Iskola hitvallását, szerepét a nemzeti öntudat kialakításában és megerősítésében; – fel tudja sorolni a képviselőit: *Samuil Micu Klain, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu*; – ok-okozati összefüggésekben látja a protestantizmus pozitív és lendítő erejét a román nyelv és kultúra fejlődéstörténetére; – műismereti minimuma: Dimitre Cantemir: *Descrierea Moldovei* (szemelvények).	*Informatika:* böngészés az interneten; tájékozódás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szóbeliség, írásbeliség, nyelvemlék, krónikás, felvilágosodás, protestantizmus, bibliafordítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Román irodalom a 19. század első felében**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Néhány epikai és lírai alkotás ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A román nyelv, a sajtó, az oktatásügy és a színjátszás fejlődése ügyében született legfontosabb programok lényegének ismertetése. Neves személyiségek: *Grigore Alexandrescu*, *Nicolae Bălcescu*, *Dimitrie Bolintineanu, Alecu Russo* tevékenységeinek felvázolása, ismeretek elsajátíttatása. A korszak jellemző eszmeáramlatainak és stílusirányzatainak (klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika) bemutatása, összefüggésben *Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri* munkásságával, hitvallásával.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A 19. század első évtizedeinek társadalmi, politikai és kulturális közege. A román nyelvű sajtó, oktatásügy és színjátszás fejlődése. Általános ismeretek a korszak alkotói csoportjairól: Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu, Alecu Russo, Dimitrie Bolintineanu, Anton Pann,	A tanuló – átfogó ismeretekkel rendelkezik a korszak filozófiájáról, arculatáról; eszme- és stílusirányzatairól; az alkotói csoportok gondolati, művészeti elveiről; – tisztában van a tanult vezéregyéniségek korszakalkotó szerepével;	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar és az európai romantika képviselői; a stílusirányzat jellemzői; a magyar nyelv ügyében született főbb programok. *Történelem,*

Vasile Alecsandri. Művelődési programok. A kor stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus, romantika. *Dacia literară,* mint a román romantika programja. Az 1848-as írók hozzájárulása a román nyelv és irodalom fejlődéséhez, új műfajok és művek megteremtéséhez. Ion Heliade Rădulescu: *Zburătorul* (műértelmezés). Grigore Alexandrescu: *Umbra lui Mircea.* *La Cozia* (műértelmezés).	– ismeri a román nyelv ügyében született legjelentősebb programokat, az értekezések lényegét; – felismeri az új műfajokat, a klasszicizmus, a szentimentalizmus és a romantika stílusjegyeit; – képes asszociálni a magyar és a világirodalomban tanultakra is; – műismereti minimuma: – önállóan értelmezi Ion Heliade Rădulescu *Zburătorul* című alkotását; – képes Grigore Alexandrescu *Umbra lui Mircea. La Cozia* című művének értelmezésére, gondolati és formai sajátosságainak a feltárására; – alkalmassá válik önálló szóbeli és írásos feleletekre nagyobb összefüggések meglátásával.	*társadalmi és állampolgári ismeretek:* a magyar reformkor nagyjai, a korszak jellemzői. *Román népismeret:* népköltészet és romantika. *Földrajz:* a témakörökhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topográfia.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalmi élet, művelődési program, mozgalom, eszmeáramlat, stílusirányzat, klasszicizmus, romantika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Vasile Alecsandri**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A romantikus korstílus néhány alapvető jellemzője. A költő egy-két pasztellképének (pasteluri) ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korai romantikus alkotó portréjának bemutatása. Az életmű néhány alaptémájának (*táj- és szerelemélmény, hazafiság, mulandóság*) tudatosítása. Vasile Alecsandri úttörő szerepének hangsúlyozása, cselekvési programjának és költészettanának bemutatásával.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vasile Alecsandri lírája, jellemző témai (pl. *szerelem, táj, élet-halál, történelmi események*). Szerelmi költészete. Idillek és elégiák.	A tanuló – ismeri a történelmi, művelődéstörténeti, kulturális korszakot, amelyben a költő élt, alkotott és közéleti szerepeket vállalt;	*Magyar nyelv és irodalom:* a romantika. *Vizuális kultúra:* romantikus

Például: *O seară la Lido, Steluţa, Lăcrămioare.* Tájleíró alkotásai. Pasztellképek: *Sfârşit de toamnă, Lunca din Mirceşti.* Történelmi esemény: *Hora Unirii.*	– megismeri egy romantikus költő portréját, emberi és művészi szerepvállalását, sokoldalúságát, újító programját; – tudja, hogy Vasile Alecsandri egy új műfaj, *a pasztellkép* megteremtője a román irodalomban; – önállóan is tanulmányozza az életmű néhány fontos témáját, a lírai én magatartását (pl. *szerelem, táj, élet-halál, történelmi események*); – képes önálló véleményalkotásra a műértelmezések során; – műismereti minimuma: – *O seară la Lido* és egy pasztellkép (pl. *Sfârşit de toamnă).*	képzőművészeti alkotások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Költői magatartás, lírai én, portré, életmű, pasztellkép, idill, elégia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A román irodalom nagy klasszikusainak kora Életmű – Mihai Eminescu**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Néhány adat Eminescu pályarajzáról. Alapismeretek a romantika stílusjegyeiről. *Fiind băiet păduri cutreieram; Sara pe deal*.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19. század második felének irodalma (átfogó bemutatás). Az egyetemes irodalomban is ismert romantikus költőzseni jellemző nagy témáinak és motívumainak *(idő, kozmosz, történelem, természet és szerelem)* megismertetése. Életművének sokrétű bemutatása a tanuló absztraháló képességének, műértelmezési készségének fejlesztésével. Felkészítés a *filozófiai tartalmak befogadására, a költő táj- és szerelemfelfogásának, zsenielméletének a megértésére, a világmindenségről, a múló időről, a magányról és a művészetről* kialakított koncepciójának befogadására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mihai Eminescu életműve. Költészetének nagy témai. *Idő* (konkrét idő, szubjektív idő): Pl. *Trecut-au anii…* *Kozmosz* (mikro- és	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait és a költő helyét az egyetemes irodalomban; – képes összekötni a romantikával kapcsolatos	*Magyar nyelv és irodalom:* Hasonló témák és motívumok Mihai Eminescu és Vajda János költészetében.

makrokozmosz, végtelenség, ég, hold, nap, csillagok, esthajnalcsillag, genezis, szférák zenéje): *La steaua, Luceafărul.* *Ars poetica:* társadalombírálat, a zseni sorsa, magányossága: *Luceafărul.* *Táj:* (konkrét, metaforikus) – szerelmi álmodozás, vágyakozás, beteljesülés: *Dorinţa, Lacul, Floare albastră, Sara pe deal;* boldogtalan szerelem: *Pe lângă plopii fără soţ, Te duci, De cîte ori iubito, De ce nu-mi vii?* A nő mint angyal; a nő mint démon; a nő mint angyal és démon *(Înger şi demon).* *Táj és mulandóság:* *Mai am un singur dor.* Eminescu *Luceafărul* című remekművének *komplex értelmezése*. A költemény keletkezése, története, ihletforrásai (folklór, schopenhaueri filozófia, görög, indiai mitológia, kereszténység); a költő szimbólummá átlényegített élete. A mű szerkezete: az egyetemes-kozmikus és az emberi-földi szint. Témák és motívumok gazdagsága. Epikai, lírai és drámai elemek a költeményben. Filozófiai jelentősége, allegorikus jelentései. A költői nyelv kifejezőképessége. *Mihai Eminescu* és *Veronica Micle* levelezése. A fenti költeményeken kívül 2-3 lírai alkotás elemző feldolgozása. Eminescu költészetének műfajai *(idill, ekloga, episztola, románc, óda, elégia, epigramma, szonett,*	román, magyar és világirodalmi ismereteit; – ismeri a romantikus korstílus alapvető jellemzőit; – műelemzések során felismeri Eminescu nagy *témáit* és *motívumait*, műfajait és poétikai megoldásait, hangnemeit; – felismeri a párhuzamot a külső táj és a lélek (belső metaforikus) tája között; – tudja, hogy Eminescu szerelmi tárgyú verseiben a boldog szerelmet a természet édeni tökéletessége is kifejezi *(Dorinţa)*, a viszonzatlan érzést pedig a pompájától megfosztott táj *(De ce nu-mi vii?)*; – ismeri a költő *hitvallását* a költészetről és a művészi küldetésvállalásról; – képes önálló műértelmezésre; – megérti a *Luceafărul* című alkotás filozófiai üzenetét, hogy a kiválasztott embernek, a zseninek boldogtalansággal kell meglakolnia műve halhatatlanságáért, örökérvényűségéért; – felismeri a témák és motívumok gazdagságát, sokszínűségét; – meglátja, hogy Eminescu remekművében lírai, epikai és drámai elemek keverednek, és képes azok kiválasztására a mű értelmezése során; – képes önálló műértelmezésre, a jelenség mögötti lényeg megfejtésére, a poétikai eszközök szerepének a megértésére; – fel tud sorolni példákat a különböző műfajokra;	Eminescu-költemények magyar fordításban (pl. *Esthajnalcsillag; Ó, jössz-e már?*); Múzsák a magyar irodalomban. *Vizuális kultúra:* a korszakra jellemző képzőművészeti alkotások. *Ének-zene:* romantikus zeneművek. *Informatika:* böngészés az interneten; a romantika kora (irodalom, zene, képzőművészet).

doina). Szemelvények Mihai Eminescu prózájából: *Sărmanul Dionis.* *Mihai Eminescu* és *Ion Creangă* barátsága*;* *Mihai Eminescu* és *Ion Luca Caragiale* barátsága.	– műismereti minimuma: – *Fiind băiet păduri cutreieram, Sara pe deal, Luceafărul, De ce nu-mi vii? Mai am un singur dor* és még két-három költemény; – 2-3 memoriter; – képessé válik Eminescu életművének bemutatására (min. 10-12 lírai költemény és 1-2 verses epikai alkotás alapján); – alkalmas önálló véleményformálásra, élőszavas és írásos feleletekre, versek szöveghű tolmácsolására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Filozófia, folklór, mitológia, költői nyelv, idill, ekloga, románc, doina, szonett, hétköznapi ember, zseni, zsenielmélet, individuum, mikro- és makrokozmosz, téma, motívum, versfordítás, megzenésített vers, magány, genezis, konkrét tér, elvont tér.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Ion Creangă**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Egy-két Creangă-mese és részlet a *Gyermekéveim emlékei (Amintiri din copilărie)* című önéletrajzi regényből. A tanuló ismeri a romantikus költők (Vasile Alecsandri és Mihai Eminescu) viszonyulását a népköltészethez.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az akkori (19. század második fele) román irodalom sajátosságainak, jellemző tendenciáinak megismertetése. A realizmus és a népiesség jegyeinek prezentálása. Ion Creangă prózaírói portréjának sokrétű bemutatása, alkotásmódjának megvilágítása. A novella- és regényértelmezési készség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ion Creangă pályarajza. Műfaji változatok: mese, elbeszélés, novella, regény Ion Creangă életművében. *Povestea lui Harap-Alb* (mese); *Povestea unui om leneş* (elbeszélés); *Moş Nichifor Coţcariul* (novella);	A tanuló – képes a realizmus, valamint a népiesség stílusjegyeinek felismerésére a művek értelmezésekor; – ismeri Ion Creangă jelentősebb alkotásainak tartalmi bölcsességét, stilisztikai sokszínűségét, humoros jellegét;	*Román népismeret:* népi szövegek; szólások, hiedelmek. *Magyar nyelv és irodalom:* költők barátsága (Petőfi Sándor–Arany János; Ady Endre–Babits Mihály).

Amintiri din copilărie (önéletrajzi regény). Témák és motívumok: a tradicionális falu, nosztalgikus visszaemlékezés az eltűnt gyermekkora, emberi erények és gyengeségek. „Hús-vér figurák” az alkotások színpadán. Írásművészetének sajátosságai: eredetiség, népies stílus, egyedi humor, moralizáló attitűd, anekdotikus látásmód. *Amintiri din copilărie* című önéletrajzi regényének értelmezése. A gyermekkor és a szülőföld élménye. Nosztalgikus visszatekintés a gyermekkorra. Az ifjúkori kalandok, mint az (ön)megismerés első megnyilvánulási formái. A felnőtté válás lelki folyamatainak ábrázolása, az átmenettel járó belső vívódások kifejezése. Az *Amintiri din copilărie*, mint a lírai alany, a 19. századi moldovai gyermek és az „univerzális kamasz” kalandjainak és lélekrajzának megjelenítője. Jellemábrázolás. Az *önéletrajzi regény* sajátosságai. A regény stiláris jellemzői: (autentikus, verbális stílus használata, tele lendülettel, „moldovai ízzel”, anekdotikus, humoros töltettel és önirónia). *Mihai Eminescu* és *Ion Creangă* barátsága.	– képes a mese, az elbeszélés, a novella tartalmi és formai sajátosságainak feltárására, a műnek, mint kompozíciónak a megközelítésére (bevezetés, konfliktus, bonyodalom, tetőpont, végkifejlet); – alkalmas önálló véleményt formálni a hősök cselekedeteiről pro és kontra érvekkel; – felismer és azonosít alapvető emberi magatartásformákat (erényeket, gyengeségeket); – megfigyeli Creangă történetmeséléseinek formáit, az elbeszélői nézőpontokat; – képes egy-egy mű értelmezésekor a (fő)szereplő(k) jellemzésére, magatartásuk konfliktusainak értékelésére; – megismeri az *önéletrajzi regény* műfaji sajátosságait; – beleéli magát Nică kalandjaiba, érti és érzi a mű üzenetének lényegét; – képes a regény több szempontú megközelítésére, saját álláspont kifejtésére; – ismeri Ion Creangă helyét a román irodalomban; – műismereti minimuma: – *Amintiri din copilărie;* – egy mese, egy elbeszélés, egy novella értelmezése; – alkalmassá válik ismeretlen Creangă-mű értelmezésére; – hallott és olvasott *Mihai Eminescu* és *Ion Creangă* barátságáról; – memoriter az *Amintiri din copilărie*-ből.	*Vizuális kultúra:* az Amintiri din copilărie (Gyermekéveim emlékei) filmváltozata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önéletrajzi regény, autentikus stílus, nosztalgia, önirónia, anekdotikus stílus, humor, regionális szó.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló „megtanult tanulni”, az információhordozókat – könyv, könyvtár, Internet – rendeltetésszerűen alkalmazni. Lényeglátóan, kreatívan igazodik el az információk világában. A mindennapi élethez kapcsolódó társalgási témákban (otthon, iskolában, orvosnál, vásárláskor) képes adekvátan és gyorsan reagálni a beszélgetőpartner mondanivalójára. A közlésfolyamatban megfelelő hangnemet használ. Többszereplős beszédhelyzetekben is bátran fejezi ki a véleményét pro és kontra érvekkel egyaránt. Személyes élményeiről, ifjúkori kalandjairól gördülékenyen, ízesen beszél, néha egy-egy tájszóval is fűszerezve a köznyelvi formát. Természetesen, összehangoltan használja a nyelvi és nem nyelvi (gesztusnyelvi) jelzéseit. Ismeri a román nyelv különböző szintjeit (hangtan, alaktan, szószerkezettan, mondattan, szövegtan) és a román helyesírás szabályait. Jártas a szövegfonetikai eszközök, a helyes szórend és mondatdallam alkalmazásában. Jelentéstani ismereteit ügyesen kamatoztatja a szókincsfejlesztésben (szinonimák, antonímák használata). Képes önálló szövegalkotásra papíralapú és elektronikus formában egyaránt. Jártas a gyakoribb használatú funkcionális szövegek formálásában. Kellő ismeretekkel rendelkezik a nyelv és társadalom tárgyköréből, a nyelv társadalmi rétegződéséről, a különböző nyelvi változatokról, a tájnyelv (saját anyanyelve) szerepéről. Ismeri a román népköltészet remekműveit, a különböző kultúrtörténeti korszakokat, eszme- és stílusirányzatokat, román írók, költők pályarajzát, portréját, és képes „párbeszédet” folytatni a mindenkori „műalkotással”. Képes lírai és epikai alkotások téma- és formavilágának feltárására, gondolatainak, érzéseinek kifejezésére szóban és írásban egyaránt. Csoportosan is dolgozik, mások véleményét meghallgatja, a sajátját pedig kulturáltan megfogalmazza. Írásképe rendezett, olvasható.

11–12. évfolyam

A román nyelv és irodalom tantárgy célja a gimnáziumi tanulmányok utolsó két évfolyamában a tanuló szintézisteremtő képességének fejlesztése, kritikai látásmódjának tágítása, nyelvi kifejezőképességének és esztétikai érzékének tökéletesítése.

A tanulmányaik befejezéséhez közeledő fiataloktól elvárt nyelvi kultúra magában foglalja a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és szövegalkotás képességét, és mindezek minőségi alkalmazását az élőszavas és írásos közlésformákban. A román nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság bővítése stilisztikai, retorikai ismeretekkel.

A tantárgy célja egyrészt a különböző stílusrétegek (*magánéleti, közéleti, hivatalos, tudományos, publicisztikai*) stílussajátosságainak feltárása, másrészt a retorika, a nyilvános megszólalás szövegtípusainak (köztük az alkalmi beszédek, méltatások) ismertetése, gyakoroltatása értelemszerű szituációkban (vagy szituációs gyakorlatokban). A tanuló megismerheti a jó szónok tulajdonságait, a hatásos szónoklat tartalmi és formai jellemzőit. Lehetősége van az érvelés technikájának alkalmazására, a pro és kontra érvek felsorakoztatásával.

A 17-18 éves fiatal már jártas a könyv-, könyvtár- és internethasználatban, és képes önálló anyaggyűjtésre, korszerű bibliográfia összeállítására, jegyzetkészítésre, cédulázásra, az összegyűjtött anyag rendszerezésére és feldolgozására, önálló vélemény kifejtésére. A tanuló megtanulja és gyakorolja az önálló projektkészítés módszereit. Ismeri és betartja a

jegyzetkészítés, forrásjelölés etikáját, elutasítja a plagizálást. A végzős diák már képes önálló kutatómunka alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírására, Power Point prezentációra.

Ismeri a különböző típusú szövegeket, sajtóműfajokat szóbeli és írásos (papíralapú és elektronikus) formában egyaránt.

Jártas a gyakoribb használatú funkcionális szövegek alkotásában, szerkesztésében (pl. curriculum vitae, motivációs levél). Tanári magyarázatok és különböző előadások meghallgatásakor rutinosan jegyzetel, lényeglátó, szelektáló képességgel. Kellő tapasztalattal rendelkezik a vázlat- és jegyzetkészítés területén is.

Az irodalomtanítás alapvető célja a különböző műnemi (lírai, epikai, drámai) szövegek értő-érző olvasása és megvitatása. A tanuló már egyre nagyobb lélegzetű szövegek, regények és drámák olvasására és értelmezésére is képes. Új regénytípusokat, regényszerkezeteket ismer meg, felismeri a prousti időszemlélet és a freudi mélylélektan hatását a 20. századi irodalomra. Sokrétű tudást szerez a korszak stílusirányzataiból (szimbolizmus, szürrealizmus, expresszionizmus), és ismeri azok jellemző irodalmi és a társművészeti megnyilvánulásait.

A nyelvi és irodalmi tanulmányok vége felé a tanulók már rendelkeznek annyi tudással és olyan kompetenciákkal, amelyek alkalmassá teszik őket problémacentrikus kitekintésekre, az akár több évszázadnyi időeltéréssel keletkező művek összehasonlítására, közös témák és motívumok azonosítására, feltárására. Ebben a kontextusban és ezzel a módszerrel is a befogadó a műértelmezés és az önmegértés lehetőségeit keresheti.

A kétnyelvű, mindkét kultúrában nevelkedő tanuló kapcsolódási pontokat találhat a román, a magyar, a világirodalomban és a társművészetekben.

A nyelvi tanulmányok végén az érettségi előtt álló tanuló képes összefüggő, jól felépített szóbeli felelet és írásbeli dolgozat „megkomponálására”, nemcsak az irodalomórákon tárgyalt művekből, hanem az ismeretlen, addig még nem értelmezett alkotásokból is. A kerettanterv filozófiája szerint az iskolai nyelv- és irodalomtanítás akkor éri el célját, hogyha a román nyelvet gördülékenyen beszélő és az olvasmányélményekbe „belefeledkező” individuumokat nevel és oktat, akiket az irodalom megtanít a lét nagy kérdéseinek felvetésére.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció. Tömegkommunikáció**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a tömegkommunikációs eszközök funkcióiról, azok nyelvi és nem nyelvi kódjairól.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tömegkommunikáció jellemzőinek, funkcióinak, nyelvi és kifejezési formáinak mélyebb megismerése. Ismeretszerzés a médiaműfajokról. Médiatudatos magatartás kialakítása.	

Ismeretek/követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Annak megértése, hogy a tömegkommunikáció széles befogadó réteget szólít meg közvetett és egyirányú módon, nyelvi és nem nyelvi eszközök segítségével. Önálló vélemény formálása a média világáról, a szelektáló képesség kialakítása, fejlesztése; pl. az értékes és értéktelen, lényeges és lényegtelen elkülönítése. Ismeretszerzés a tömegkommunikációs formákról és a jelentősebb műfajokról. Rálátás kialakítása a sajtótermékekre csoportosítási a különböző szempontok megismertetése (pl. megjelenés, rendszeresség,	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a média szerepe az ember életében, társadalmi hatása. *Magyar nyelv és*

terjesztés helye, írott és elektronikus sajtó, tartalom, célzott közönség, nyelv). A tájékoztató (információs) és véleményközlő (publicisztikai) műfajok ismerete. A tájékoztató műfajcsoportok (hír, információ, közlemény, tudósítás, riport, interjú) felismerésének képessége, sajátosságok és különbségek megfigyelése. Ismerkedés a véleményközlő sajtóműfajokkal (cikk, kommentár, glossza, jegyzet, nyílt levél, olvasói levél, recenzió, tanulmány, monográfia, esszé). A rádiós és televíziós műfajok megismerése, műsortípusok (köztük a nemzetiségi is). Az írott és a megszólaltató műfajok. Az előre rögzített („konzervműsorok”) és az élő adások közötti különbség megfigyelése. Önálló vélemény kialakítása a különböző műsortípusokról, köztük a nemzetiségi adásokról. Vitatkozás a kritika különféle formáiról. Pro és kontra érvek a média szerepéről az ember életében. Mértéktartó és kritikus attitűd kialakítása az ifjúság és a média viszonyáról.	*irodalom:* médiaműfajok. *Etika:* fogyasztói társadalom. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* ismeretterjesztő műsorok, nemzetiségi rádiózás és televíziózás. *Informatika:* különböző műsorok érdeklődés szerinti visszajátszása (internet), iskolarádió és -újság.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tömegkommunikáció, médium, média, sajtóműfaj, tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú), véleményközlő műfaj (kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél), műsortípus, nemzetiségi adás, élő adás, konzervműsor, közszolgálati, kereskedelmi televízió.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Stilisztikai alapismeretek**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Alapvető szóképek és stilisztikai eszközök ismerete és azok alkalmazása művek értelmezésekor. A tanult szerzők és korok stílusjegyeinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A stílust befolyásoló tényezők elsajátíttatása. A nyelvi elemek stílusértékének felismertetése a szövegben. Motiválás egyéni stílus kialakítására választékos stíluseszközök feltárásával. Az egyéni stílus kialakítása tudatos nyelvi magatartással. Nyelvi ízlés kialakítása választékos stíluseszközök megismertetésével. A kreatív és elvonatkoztató gondolkodás, valamint a szövegértő- és -alkotóképesség fejlesztése.	
Ismeretek/követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Annak megértése, hogy a nyelv, a beszéd, a szöveg és a stílus szorosan összetartozó fogalmak. Az egyéni stílus kialakítása, választékos stílusárnyalatok használata. A nyelvi és nem nyelvi szövegelemek stílusértékének felismerése. A stílust meghatározó tényezők és azok hatása a szöveg stílusára. Korstílus, csoportstílus, egyéni stílus. Jellegzetes stílusárnyalatok hatásainak elemzése. Különböző stílusrétegek (*magánéleti, közéleti, egyházi, hivatalos,*		*Dráma és tánc:* társalgási stílusárnyalatok megjelenítése. *Történelem, társadalmi és állampolgári*

tudományos, publicisztikai, szépirodalmi stílus) ismerete. Jellegzetes stílusárnyalatok hatásainak elemzése. A beszédhelyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök tudatos használata a szövegalkotásban. Kellő figyelem a szavak gondos kiválasztására, a kiválasztás fontosságának megértése. A közvetlen és metaforikus közlésmód megfejtése. Hatáskeltés a mondat- és szövegfonetikai eszközök használatával, hangszínváltozással, beszéddallammal, hangerővel, szünettel. Különböző szövegtípusok (*magánéleti, közéleti, hivatalos, tudományos*) alkotásának gyakorlása. Annak felismerése, hogy a szépirodalmi szövegek egyediek, egyéniek. Stílusgyakorlatok. Az egynyelvű szótárak (szinonima, antoníma) rendeltetésszerű használata.	*ismeretek; román népismeret:* különböző forrásszövegek stílusjellemzői. *Magyar nyelv és irodalom:* a román és a magyar nyelv zeneisége, szórendje, mondatdallama. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* különböző megnyilatkozások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stilisztika, stílus, stílusérték, stílusréteg, stílushatás, stíluseszköz, stílusárnyalat, igei (verbális) stílus, névszói (nominális) stílus, poétikai eszköz, szókép (metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, allegória, szimbólum), eufemizmus, kakofemizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Retorika**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Önálló véleményalkotás pro és kontra érvekkel. Különböző szóbeli megnyilatkozási formák alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Bevezetés a retorika tudományába, annak megértetése, hogy a retorika beszélni tanít. A szónoklattan kommunikációs funkcióinak egyre mélyrehatóbb feltárása. Az előadásmód jellemzőinek megláttatása. A helyes érvelés technikáinak elsajátíttatása. A tanuló szónoki, gondolati és érzelmi képességeinek, kifejezőkészségének fejlesztése. A kulturált vitakészség további fejlesztése.	

Ismeretek/követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Retorikatörténeti alapismeretek. Ékesszólás a múltban és napjainkban. A szónoklattan és a kommunikáció kapcsolata. A jó szónok adottságai, képességei, fontos tulajdonságai. Kapcsolatteremtése a hallgatósággal. Előadásmód és hangerő érvényesítése, összhangban az érzelmi töltéssel (hangerő, harmónia, ritmus). A szónok feladatai. A nyilvános megszólalás szövegműfajai. A különböző műfajokban érvényesülő kommunikációs funkciók. Közvetlen és közvetett, egyirányú és többirányú kommunikációs formák. A kommunikációs folyamat tényezői a nyilvános beszédben. A szónoki beszéd klasszikus fajtái. Az érvelő beszéd gondolati-érzelmi-hangulati felépítése. Logikus gondolati építkezés, különböző érvek elrendezése, a hangulati hatás	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; magyar nyelv és irodalom:* ékesszólástan az ókorban és a magyar történelemben (például a reformkorban). *Dráma és tánc:* színpadi szónoklatok, monologikus szövegek. *Mozgóképkultúra és*

fokozása a beszédkezdéstől (figyelemfelkeltéstől) az érzelmi betetőzésig. Az érvek fajtái, az érvelés módszere (indukció, dedukció), a szöveg kidolgozása és megszólaltatása. Vita (saját vélemény megfogalmazása, ellenvélemény cáfolata, összegzés). A verbális jelrendszer, a szövegfonetikai eszközök (hangerő, hangsúly, mondatdallam) és a testbeszéd összehangolása (mimika, kézmozdulatok). A nyilvános beszéd különböző műfajainak (előadás, kiselőadás, felszólalás, hozzászólás, beszámoló) gyakorlása tanórai és tanórán kívüli helyzetekben. Ismeretek a tévés és rádiós műfajokról (*hír, tudósítás, glossza, riport, interjú*). Lírai és epikai alkotások szöveghű, kifejező tolmácsolása.	*médiaismeret:* tévés műfajok hatáskeltő eszközei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorikatörténet, retorika (szónoklattan, ékesszólástan), szónok, szónoklat, nyilvános megszólalás, előadásmód, hangerő, harmónia, ritmus, szövegműfaj, kommunikációs forma, érv, cáfolat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvművelés**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Helyesírás, grammatikai szókincshasználati (alap)szabályok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a nyelv állandóan változik. A változást befolyásoló tényezők ismertetése. A nyelvi normák, standardok (írásmód, szóhasználat) szerepének megvilágítása. A nyelvfejlesztő célok és feladatok megértetése és elfogadtatása.	

Ismeretek/követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvi tervezés okának és folyamatának megértése. A különböző területek helyesírási, nyelvtani és szókincshasználati szabályainak elsajátítása. Mindazoknak a kereteknek a megismerése, amelyek hozzájárulnak a nyelvi normák, standardok közkinccsé tételéhez (iskola, ismeretterjesztő kiadványok, média, internet). Nyelvpolitika. A különböző szótárak, szabályzatok készségszintű alkalmazása: Román értelmező szótár, DEX (*Dicţionarul explicativ al limbii române*), A román nyelv helyesírási, kiejtési és morfológiai szótára, DOOM (*Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*); szinonima, antonímaszótár; neologizmusok szótára (Dicţionar de sinomime, de antonime, de neologisme.). Szólások és közmondások gyűjteménye *(Dicţionar de proverbe şi zicători româneşti*). A régi és új helyesírási szabályok közötti különbség. Kozma Mihály: *Román nyelvművelés* (Mihai Cozma: *Cultivarea limbii române*) című tankönyvének ismerete és helyes alkalmazása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek, magyar nyelv és irodalom:* nyelvújító mozgalmak Magyarországon. Kazinczy Ferenc jelentősége, ortológusok és neológusok harca.

Az „î” „â” helyzete a szó elején, és szó közben; a „sînt”, „sunt” cseréje. A Román Akadémia és az Institutul de Lingvistica „Iorgu Iordan–Al. Rosetti” – Román Nyelvészeti Intézet szerepe, hatása a nyelvművelésre. A nyelvi ismeretterjesztés jelentőségének megértése, ok-okozati összefüggések meglátása. A nyelvművelés cél- és feladatrendszerének megértése. A nyelvhelyességi hibák típusai *(familial, familiar, babă bătrână).* A nyelvhelyességi tudnivalók tudatos alkalmazása az élőszavas és az írott közlésekben. Nyelvművelés, nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvi ismeretterjesztés, normák, standardok, a hangulati hatás fokozása a beszédkezdéstől (figyelemfelkeltéstől) az érzelmi betetőzésig.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvművelés, nyelvi tervezés, norma, standard, nyelvpolitika, nyelvi ismeretterjesztés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A projektkészítés módszerei**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Román nyelvű vázlat- és jegyzetkészítés. Könyvtárhasználati alapismeretek, kölcsönözhető és nem kölcsönözhető könyvek, katalógusrendszer. Elektronikus könyvtár.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló projektmunka-készítés szempontrendszerének, módszereinek elsajátíttatása. Motiválás önálló dolgozatírásra, az etikai normák betartására, a plagizálást elutasító attitűd kialakítására. A könyv- és könyvtárhasználat képességének, készségének fejlesztése.	

Ismeretek/követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A projektkészítés szempontjainak és különböző munkarészeinek ismerete és gyakorlása. A dolgozat céljainak megfogalmazása. A téma kijelölése, címadás, a szövegtípus kiválasztása, anyaggyűjtés a könyvtárban, internetes keresőkben, könyvtári kölcsönzéssel. Bibliográfia összeállítása, szakirodalom tanulmányozása, cédulázás, jegyzetkészítés szakirodalom alapján. Autentikus anyag gyűjtése terepen (pl. néprajzi és folklóranyag) kérdőívvel, interjúval, szöveghű jegyzeteléssel, IKT-eszközök használatával. Az összegyűjtött anyag szelektálása, vázlatkészítés, az anyag rendszerezése, feldolgozása, a szöveg kidolgozása; módszereinek korrekt alkalmazása. Az idézés és a hivatkozás. A bibliográfia feltüntetése (ábécé sorrendben, minden esetben a családi név prioritásával). Román nevek esetében vessző szerepeltetése a családi név és keresztnév között (pl. Pop, Dumitru).	*Magyar nyelv és irodalom:* a vázlat-, jegyzet- és projektkészítés módszerei. *Román népismeret:* önálló projektmunka készítése autentikus anyaggyűjtéssel. *Biológia-egészségtan:* projektmunka összeállítása. *Informatika:* internetes keresőprogramok böngészése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyv-könyvtárhasználat, internetes keresőprogram, projektmunka, anyaggyűjtés, bibliográfia, szakirodalom, idézés, hivatkozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Felkészülés az érettségire**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	A különböző nyelvi szintekhez kapcsolódó ismeretek. Az adott beszédszituációknak megfelelő szókincs alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megláttatása, hogy a román nyelv legkülönbözőbb szintjei is (a hangtantól a szövegtanig) egy logikus jelrendszer építőelemei. A rendező és szintézisteremtő képesség fejlesztése. Beszédbátorság fokozása, a szókészlet aktivizálása (szóban és írásban) és további gyarapítása. Motiválás a nyelv(tani), helyesírási, stilisztikai ismeretek gyakorlására; a tanult törvényszerűségek készségszintű alkalmazására.	

Ismeretek/követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismeretek román nyelven a román nyelvről. A *diakronikus* és a *szinkronikus* nyelvvizsgálat jelentőségének megértése. Nyelvtörténeti alapismeretek felelevenítése. A hangtani, alaktani, szótani, szószerkezettani, mondattani, jelentéstani, kommunikációtani, szövegtani, stílustani, szónoklattani ismeretek rendszerezése, szóbeli és írásbeli gyakorlatok. A grammatikai, stilisztikai és helyesírási szabályok alkalmazása különböző szövegtípusok formálásában. Önálló és csoportos feladatmegoldások. Kreatív nyelvi attitűd. A nyelvi és egyéb kompetenciák fejlesztése olvasással, nyelvgyakorlással. A helyes beszéd, értő olvasás, kreatív szövegalkotás képessége. A kétnyelvűség (többnyelvűség) előnyeinek megértése.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelv(tani) ismeretek. *Román népismeret:* szövegértelmezés, a tanult népszokások költészetének elemzése. *Informatika:* helyesírási program; nyelvvel, nyelvműveléssel foglalkozó honlapok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Diakronikus, szinkronikus nyelvvizsgálat, nyelvtörténet, kompetencia, grammatika.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmód – Ioan Slavici**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Realizmus a 19. század román irodalmában. Ion Creangă és Ion Luca Caragiale művészi ábrázolásmódja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ioan Slavici erdélyi prózaíró portréjának megvilágítása; történetszövési technikáinak bemutatása. A *Moara cu noroc* című lélektani novellája több szempontú megközelítése, és egy regény (*Mara*) értelmezése.	

	A novella- és regényértelmezési készség fejlesztése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ioan Slavici erdélyi román realista író alkotóművészetének jellemzői. Konfucius hatása az író filozófiájára. Slavici mint a morális lét hirdetője, az emberi lélek jó ismerője. Hozzájárulása a próza fejlődéséhez. *Moara cu noroc* (műelemzés). A cselekmény drámaisága: társadalmi és pszichológiai konfliktusok. Mélylélektani ábrázolás. Szereplők jellemzése. Slavici írásművészetének sajátosságai. További Slavici-novellák értelmezése (pl. *Budulea Taichii, Gura satului*). Ioan Slavici: *Mara* című regényének értelmezése, sok szempontú megközelítése, pl. nézőpont, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika.	A tanuló – megismeri a realista író filozófiáját; – tudja, hogy Ioan Slavici Konfuciust tekintette a bölcsek bölcsének, aki hirdette a lét morális princípiumait (*szeretet, őszinteség, tisztesség, nagylelkűség, mértéktartás, igazságosság*); – felismeri a főhős, *Ghiță* küzdelmét a „Nagyúrral”, azt a lélektani drámát, amelyben a pénz rabjává vált főhős vergődik; – figyelemmel kíséri *Ghiță* belső monológját, bizonytalanságát, morális szétesését, bűnhődését; – fejlett ítélőképességgel kapcsolódik be a vitába; – etikai kérdésekben önállóan formál véleményt; – képes megérteni a novella mélyebb igazságait; – tanári segítséggel értelmezi a *Mara* című regényt; – megismeri a realista regény sajátosságait, a komplex jellemábrázolást, a mélyreható lélekrajzot; – műismereti minimuma: egy novella és egy regény értelmezése.	*Magyar nyelv és irodalom:* a realizmus stílusjegyei. *Etika:* erkölcsi kérdések megvitatása, írott és íratlan törvények, törvény és lelkiismeret. *Filozófia:* a lét értelmezésével kapcsolatos kérdések. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalmi művek filmes adaptációi.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Morál, lélektani ábrázolás, írásművészet, nézőpont, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, regényidő, regénytér, regényhős.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmód – Ion Luca Caragiale**	**Órakeret 17 óra**
Előzetes tudás	Ion Luca Caragiale néhány karcolata: *D-l Goe, Vizita.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Színház, drámatörténeti és drámaelméleti ismeretek közvetítése. Annak megértetése, hogy *Ion Luca Caragiale* komédiáiban különös éleslátással bírálja kora külvárosi (Bukarest külvárosa) emberének	

	mentalitását, erkölcsiségének hiányát, szellemi és lélektani sivárságát. Felkészítés arra, hogy a tanulók megértsék a komédiák nevelési szándékát, írójuk hitvallását, mely szerint: *„semmi sem rendíti meg jobban a hitvány embert, mint a nevetés.”* A komikum műfajformáló minőségének megértetése. A *komikum* és a *humor* közötti különbség felfedeztetése.

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ion Luca Caragiale, a realista és moralizáló író. Karcolatok és novellák (pl. *Două loturi, Lanţul slăbiciunilor, Inspecţiune)* értelmezése. Ion Luca Caragiale mint a románok Moliére-je. Hitvallása: a nevetés javítja az erkölcsöket. A külvárosi emberek gyengeségeinek pellengérre állítása az irónia, a szatíra, a szarkazmus, a komikum (*helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, névkomikum; célzatkomikum*) eszközeivel. Tipikus szereplők, tipikus körülmények. A külvárosi társadalom jellemzői (szerelmi háromszögek, botrányok, kriminális tettek, szenzációk). Negatív tulajdonságok célba vevése a nevettetés művészetével (pl. demagógia, tudatlanság, álszentség, szolgalelkűség, hűtlenség, házasságtörés, hazugság, karrierizmus [parvenü], választási csalások). *Az O noapte furtunoasă* és/vagy *az O scrisoare pierdută* című komédia értelmezése.	A tanuló – ismer néhány *Caragiale-karcolatot* és *-novellát,* és képes azok üzenetének megfejtésére; – kellő alapismeretekkel rendelkezik a színház, drámatörténet és drámaelmélet tárgyköréből; – érti a *komikum* és a *humor* közötti különbséget; – felismeri az író ironikus, szatirikus, szarkasztikus és komikus ábrázolásmódját; az elemzett komédiákban: *O noapte furtunoasă* és/vagy *O scrisoare piedută*; – képes példákat bemutatni a komikum különböző típusaira; – megérti, hogy az író kiélezett látásmóddal mutatja be a külváros ellentmondásait és azt, hogy komédiái nevelő célzatúak; – képes a szereplők önálló jellemzésére, magatartásuk, konfliktusaik értékelésére; – szívesen megtekint egy színházi előadást; – önálló véleményt formál az olvasott és/vagy látott darabról; – műismereti minimuma: – egy Caragiale-komédia értelmezése, elemző feldolgozása; – alkalmassá válik összefüggő érettségi dolgozat megírására, szóbeli felelet logikus felépítésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* komédiák, színművek a magyar és a világirodalomban (pl. Moliére-i hősök, jellem- és helyzetkomikumok). *Dráma és tánc:* színházművészet, színpadi hatás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Realizmus, színház- és drámatörténet, drámaelmélet, komikum (helyzetkomikum, jellemkomikum, névkomikum, célzatkomikum, nyelvi komikum), irónia, szatíra, szarkazmus, humor, típus, tipikus, körülmény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A román irodalom a 19. század végén és a 20. század elején Életmű – George Coşbuc**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A 19. század eszmeáramlatai és stílusirányzatai (főbb stílusjegyek). George Coşbuc: *La oglindă*.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 19. század végi és a 20. század eleji eszmeáramlatok, csoportok, mozgalmak, stílusirányzatok létrejöttének bemutatása, esztétikai, poétikai sajátosságainak feltárása (*realizmus, sămănătorizmus, poporanizmus*). George Coşbuc életművének bemutatása; témák, motívumok feltárása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Eszmei és stílusirányzatok a román irodalom és kultúra fejlődésében. *Realizmus, sămănătorizmus, poporanizmus*. Irodalmi folyóiratok és személyiségek. *Sămănătorul* folyóirat–George Coşbuc, Alexandru Vlahuţă, Nicolae Iorga. *Viaţa românească:* Constantin Stere, Garabet Ibrăileanu.	A tanuló – megismeri a 19. század végi és a 20. század eleji mozgalmak, csoportok, programok szándékait; a stílusirányzatok esztétikai sajátosságait; – megismeri mindazokat a törekvéseket, amelyek hozzájárultak a román kultúra és irodalom fejlődéséhez.	*Magyar nyelv és irodalom:* romantika, realizmus, népiesség.
George Coşbuc életműve. Pályaszakaszok és jellemző alkotások. A népi szemléletmód hatása; realizmus és népiesség. A természet és a falusi érosz költészete. Szerelemélmény (vágyakozás, beteljesülés, csalódás) pl. *La oglindă, Duşmancele, Numai una, Pe lângă boi, Cântecul fusului* és még legalább két-három mű elemző feldolgozása. Lírai műfajok: dalok, helyzetdalok, idillek, elégiák. A falusi élet nagy eseményeinek	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait, *Coşbuc* költészetének jellegét, témáit, műfajait, poétikai megoldásait; – felismeri a realizmus és a népiesség hatását; – felfedezi a táj és a szerelem élményének összefonódását Coşbuc költeményeiben; – a szerelmi tárgyú versekben (helyzetdalok, idillek, elégiák) megfigyeli a lélek rezdüléseit az élmény megszületésétől – a beteljesülésen át – a	*Vizuális kultúra:* realista stílusú képzőművészeti alkotások. *Román népismeret:* az átmeneti rítusok költészete.

költészete: *Nunta Zamfirei* és *Moartea lui Fulger* (műértelmezés). Utóromantika. A műballadák tartalmi, hangulati, formai sajátosságai. A nép hagyományainak és szokásainak művészi feldolgozása. A ceremóniák mesei hangneme. A költői nyelv kifejező ereje. Történelmi múlt: *O scrisoare de la Muselim-Selo* (műértelmezés). További szabadon választott alkotások.	csalódásig. Pl. *La oglindă, Numai una, Cântecul fusului*; – felismeri a népi kultúra hatását (népszokások, népi költemények, meseelemek); – ismeri a műballada sajátosságait, formai, hangulati elemeit; – rávilágít a lírai, epikai, drámai elemekre; – megérti a művek filozofikus üzenetét az életről és a halálról; – képes önálló műértelmezésre, gondolatainak kifejezésére; – műismereti minimuma: 5-6 lírai költemény és legalább egy műballada; – képes memoriterek szöveghű előadására: – *La oglindă, Numai una, Cântecul fusului* (részletek); *Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger* (részletek).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Életmű, sămănătorizmus, poporanizmus, műballada, érosz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Octavian Goga**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Realizmus, sămănătorizmus, poporanizmus. George Coşbuc népi ihletésű, szerelmi tárgyú költeményei, tájversei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés a költő küldetésfilozófiájának megértésére. A Goga-versek szimbolikus jellegének megvilágítása. Költői magatartásformák, jellemző műfajok, témák sok szempontú megközelítése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Octavian Goga portréja. Küldetéstudata, messianizmusa. A kor stílusjegyeinek hatása Goga költészetére. A prófétaköltő. *Témák, motívumok, életérzések (*pl. *gyökerek, gyökértelenség, elidegenedés, magány,*	A tanuló: – megismeri *Goga* költészetének jellegét, motívumait, stílusjegyeit; sajátos tonalitását; – meglátja az ember és a táj szoros kapcsolatát az elemzett versekben;	*Magyar nyelv és irodalom:* Ady Endre (levelezése Gogával).

melankólia, nosztalgia, szenvedés, búcsúzás, emlékezés, táj, szerelem). Stílusának profetikus jellege. *Noi, Casa noastră, Bătrâni, Rugăciune* című művek értelmezése. További szabadon választott alkotások.	– felismeri *Mihai Eminescu* és *George Coşbuc* hatását Goga alkotásaira; – ismerkedik a „gyökértelenség”, az „elidegenedés” fogalmával; – műismereti minimuma: 2-3 alkotás komplex elemzése; memoriterek: *Bătrâni, Casa noastră* (részlet).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyökértelenség, elidegenedés, messianizmus, prófétaköltő, műfordítás, vágy, nosztalgia, melankólia, emlékidő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szimbolizmus a román irodalomban Portré – Alexandru Macedonski–George Bacovia**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Romantika, realizmus, sămănătorizmus, poporanizmus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A román szimbolizmus szellemiségének, költészettanának bemutatása, a *l’art pour l’art* művészetfelfogás leírása. Műértelmezési képesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A román szimbolizmus képviselői. *Alexandru Macedonski, Dimitrie Anghel, Ştefan Petică, George Bacovia, Ion Minulescu.* *Alexandru Macedonski* mint a román szimbolizmus teoretikusa. *Noaptea de decemvrie* című művének értelmezése. Romantikus költemény szimbolista elemekkel.	A tanuló – megismeri az egyetemes, a magyar és a román szimbolizmus szellemiségét, költészettanának lényegét; – képes összekapcsolni román és világirodalmi ismereteit; – megérti a *Noaptea de decemvrie* című allegória üzenetét, Macedonski művészi ideálját, zsenielméletét, a magasrendűen gondolkodó, igazi ember hitvallását; – felismeri a romantikus költeményekben a szimbolista stílusjegyeket (tanári irányítással); – összeveti a *hétköznapi ember* és *a zseni* tulajdonságait, felidézve a *schopenhaueri filozófia* és Eminescu *Luceafărul* című művének lényegét; – kigyűjti a romantikus motívumokat (pl. éjszaka,	*Vizuális kultúra:* szimbolizmus a képzőművészetben. *Magyar nyelv és irodalom:* a szimbolizmus.

	holdvilág…) és a szimbolista elemeket (pl. emír, rút vándor, igaz út, kanyargós út, égi Mekka, földi Mekka).	
George Bacovia szimbolista költészete, hangulatlírája. Dekadens életérzések kifejezője. Témák, motívumok. Külső és belső táj összeolvadása; kietlen őszi, téli táj (*hó, vihar, szél, hideg, fagy, jég*) – a lélek tája: (*magány, szorongás, félelem, világvége-hangulat, agónia, halál*). Hangok és színek (auditív és vizuális elemek). *Plumb* – mint a szimbolista költő hitvallása, lírai vallomása. További választható alkotások: *Lacustră, Decor.*	A tanuló – képes megérezni Bacovia lírájának apokaliptikus hangulatát; – felismeri a versben a modern, magányos ember zaklatott lélekállapotát (szorongás, félelem, magány, életuntság, tehetetlenség); – megérti, hogy Bacovia lírájának lényege a hiány, a kirekesztettség, a haláltudat; – megérzi a vers „ólomhangulatát”, „halálszagát”; a lélekben tátongó űrt, a magányt; – megfejti az „ólom” (színének, súlyának) szimbolikus jelentését, hangulatát (ólomvirág, ólomszerelem, ólomszárny); – képes komplex versértelmezésre, az alkotás poétikai, szövegfonetikai eszközeinek feltárására, szóképek (*metaforák, szinesztéziák, hasonlatok, szimbólumok, ismétlések, fokozások*) megfejtésére; – műismereti minimuma: *Noaptea de decemvrie, Plumb* (komplex versértelmezés); – kívülről tudja a *Plumb* című verset és részleteket ad elő a *Noaptea de decemvrie* című műből; – képes egy érettségi felelet összeállítására.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Allegória, „l’art pour l’art”, szimbolizmus, szimbólum, dekadencia, monotónia, hangulatlíra, szinesztézia, világvégi (apokaliptikus) hangulat, költészettan, spleen.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Modernizmus** **Életmű – Tudor Arghezi**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A román szimbolizmus sajátosságai (George Bacovia: *Plumb*).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A modernizmus lényegének megvilágítása. Annak megértetése, hogy *Tudor Arghezi „a román költői nyelv megújítója”*, a „*rút esztétikájának*” megteremtője a román irodalomban, akárcsak *Baudelaire* az európai lírában. Tudor Arghezi jellegzetes lírai témáira, poétikai megoldásaira összpontosító műelemzések. A kreativitás, az elemzési készség, az elvonatkoztató képesség fejlesztése. Összehasonlító műértelmezési képesség mélyítése (pl. az istenélmény *Tudor Arghezi* és *Ady Endre* költészetében).	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tudor Arghezi mint a román költészet „Messiása”. Életműve. Pályaszakaszok, stílusirányzatok. Hagyomány és újítás *Tudor Arghezi* költészetében. A román költői nyelv megújítása. Lírai tematikája: *fausti problematika; ember és Isten kapcsolata; a Mindenség megismerésének vágya; táj- és szerelemélmény; művészi sors* (a költő és műve). Ars poeticái: *Flori de mucigai, Rugă de seară, Ex libris.* Tudor Arghezi: *Testament* című alkotásának értelmezése. Az istenélmény Arghezi költészetében: *Psalmi.* Szabadon választott vers *(Psalmi)* értelmezése. Szemelvények T. Arghezi prózájából.	A tanuló – ismeri az életmű főbb alkotói korszakait, írásművészetének sajátosságait; – tudja, hogy Arghezi a román költői nyelv megújítója, a „rút esztétikájának” a megteremtője a román irodalomban; – műelemzések során megismeri a költő jellemző témáit, poétikai megoldásait; – képes a *Testamentum* című vers értelmezésére; – felismeri, hogy a vers egy költői hitvallás, melynek alkotója szerint a szó teremtő erő, a mű pedig az isteni ihlet és a „míves munka” produktuma; – megérti, hogy Arghezi küldetésének érzi a két világ (a klasszikus értelemben vett művészi szép és a rút szépsége) örökérvényű egyesítését; – értelmezni képes az irodalmi mű versbe foglalt definícióját, mely szerint az alkotás: *kegyelem, tehetség, ihlet, szellemi erőfeszítés*; – képes a metaforák (kőisten, lángbetű) értelmezésére; – felismeri a párhuzamot *Tudor Arghezi* és *Ady Endre*	*Magyar nyelv és irodalom:* szimbolizmus, Baudelaire, Ady Endre istenes versei. *Vizuális kultúra:* szimbolizmus a képzőművészetben.

	istenes verseiben, a „*hiszek hitetlenül Istenben*” filozófiáját, a lírai én vergődését a hit és a szkepticizmus között; – képes önálló véleményt alkotni; – érti Arghezi helyét a román irodalomban; – műismereti minimuma: *Testament* (részlet kívülről), 3-4 *Psalmi* ismerete (komplex értelmezése); – szöveghűen tolmácsolja a *Psalm (Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere)* című alkotást; egy-két prózarészlet (szabadon választott) előadása; – képes érettségi dolgozat megírására és szóbeli feleletre.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyomány és újítás, a rút esztétikája, istenélmény, zsoltár, fausti probléma, szkepticizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Modernizmus Portré – Lucian Blaga**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A szimbolizmus költészettanának ismerete. Bacovia-versek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés Lucian Blaga filozófiai tartalmú költészetének a megértésére, egyedi stílusának felismerésére. Versszervező elvek értelmezése. Az absztraháló képesség, az esztétikai érzék fejlesztése. A problémamegoldó gondolkodás mélyítése. Expresszionista stílusjegyek felismerése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Lucian Blaga erdélyi román *költő és filozófus; filozófus és költő.* A modern líra képviselője. A német expresszionizmus és *Freud* mélylélektanának hatása. Blaga a „*titkok titkainak*” hirdetője; „*a misztérium költője és filozófusa*”. Témák, motívumok, nagy kérdések: *lét* és *nemlét; élet-*	A tanuló – ismeri az expresszionizmus költészettanát, stílusjegyeit; – tisztában van Lucian Blaga költészetének filozofikus jellegével, a költő szerepével a román irodalomban; – rokon vonásokat ismer fel *Lucian Blaga* és *József Attila* költészetében: „*A Mindenséggel mérd*	*Magyar nyelv és irodalom:* (világirodalom) expresszionizmus és *Freud* mélylélektana.

halál; a halál előérzete; táj- és szerelem élménye. Válogatás *A fény versei (Poemele luminii)* című kötetből. Lucian Blaga *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* című művének értelmezése. Költői hitvallás.	*magad*"; – tanári magyarázat alapján megérti *Freud* mélylélektanának hatását; – képes felismerni Blaga jellemző műfajait, témáit, életérzéseit, versformáit (pl. szabad vers); – ismeri L. Blaga *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* című ars poeticáját; – tudja, hogy a költő a versben két ellentétes világot jelenít meg: a megismerés luciferi és paradicsomi felfogását; – tudja azt is, hogy a filozófus költőt a nagy titkok megfejtésének és a Mindenség megismerésének vágya vezérli.	
Gorunul (A tölgy) című alkotás komplex értelmezése. További 3-4 szabadon választott Blaga-vers értelmezése.	A tanuló – Blaga *Gorunul* című elégiájában képes megérteni a mű filozófiai üzenetét (tanári segítséggel); – rájön arra, hogy Blaga a halál erős előérzetét bölcsességgel szelídíti meg, a félelmet eloszlatja, a lélek drámáját feloldja; – megérti, hogy ez az alkotás a *Mioriţa* című népballada filozófiájával és Arany János *A tölgyek alatt* című versével harmonizál; – tudja, hogy mindhárom műben a „lírai én" megbékél a mulandósággal; – képes a vers tartalmi és formai sajátosságainak a bemutatására; – műismereti minimuma: *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* című vers értelmezése és szöveghű tolmácsolása. *Gorunul* (komplex értelmezése).	Arany János: *A tölgyek alatt*.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Költő és filozófus; filozófus és költő; modern líra, misztérium, mélylélektan, szabad vers, „mioritikus tér”.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Neomodernizmus, avagy a 60-as évek generációja Portré – Nichita Stănescu**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A modern költészet sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés a *60-as évek* költőnemzedéke művészi hitvallásának, filozófiai reflexióinak, metaforikus kifejezésformáinak megismerésére. Költői magatartásformák, életérzések, jellemző műfajok több szempontú megközelítése. Az elvonatkoztató képesség, a műértelmezési készség továbbfejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A 60-as évek költői nemzedéke (pl. *Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru*) megújította a költői nyelvet, és addig nem látott magaslatokba emelte. *Nichita Stănescu* költészetének neomodern jellege. Gondolatok a „*művész és műve*” viszonyáról, a „*logosz*” hatalmáról. A költészet, mint a szó kalandja. Költői ars poeticák: „*Ars poetica*”, „*Arta poeziei*”, „*Arta scrisului*”, *Poezia.* Nichita Stănescu: *Leoaică tânără, iubirea.* Egy lírai vallomás, egy metafora a szerelemről, mint kozmikus erőről. A stănescui stílus egyedisége, expresszivitása. A román erotikus líra főművének komplex értelmezése. További alkotók műveinek értelmezése szabad választás alapján. Ana Blandiana: (pl. *Descântec de ploaie, Părinții, Numai iubirea*).	A tanuló – megérti, hogy ez a költői nemzedék megújította a költészetet; (a szocialista realizmust követően) visszatért a *metaforikus kifejezésformákhoz, a filozófiai reflexióhoz, mítoszhoz, iróniához;* – megismeri a költő művészetről alkotott felfogását, világlátását, alkotásmódját, poétikai bravúrjait, stílusának egyediségét, expresszivitását; – képes a művészi üzenet megfejtésére: *Arta scrisului, Arta poeziei, Autoportret* (műértelmezés); – képes a *Leoaică tânără iubirea* című vers komplex értelmezésére, a vers tartalmi és formai sajátosságainak a feltárására, szóbeli felelet „megkomponálására”; – műismereti minimuma: – 3-4 neomodern vers komplex értelmezése; – memoriterek: *Poezia; Leoaică tânără iubirea;*	*Magyar nyelv és irodalom:* költői ars poeticák; szerelmi tárgyú alkotások, neomodernizmus. *Informatika:* önálló tájékozódás adattárakból, honlapokról. *Vizuális kultúra: Neomodern* művészi alkotások. A clown a képzőművészetben, Picasso bohócai, modernizmus a képzőművészetben.

Ștefan Augustin Doinaș: *Mistrețul cu colți de argint.* Nicolae Labiș: *Moartea căprioarei.* Ioan Alexandru: *Clopotele.* *Hazai román alkotók:* Lucian Magdu: *Confesiune, Colind, Amintire.* *Posztmodernizmus:* Mircea Cărtărescu: *Georgica a patra* (műértelmezés).	*Despre limba română* (részlet); – képes más hasonló témájú alkotásokra is összpontosítani (pl. a zseni sorsa Șt. A. Doinaș: *Mistrețul cu colți de argint;* Mihai Eminescu: *Luceafărul;* Alecsandru Macedonski: *Noaptea de decemvrie*).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Költői nemzedék, logosz, ars poetica, filozófiai reflexió.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A román próza a 20. században Látásmódok**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Ion Creangă és Ioan Slavici realizmusa (néhány novella és egy-egy regény ismerete).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. századi román irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Novellák, regény(részlet)ek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Különböző regénytípusok bemutatása, sajátosságaik feltárása. Az irodalmi ízlés és regényértelmezési képesség fejlesztése. Motiválás a választott művek önálló feldolgozására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az 1900-1918-as időszak. Duiliu Zamfirescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ion Agârbiceanu, Gala Galaction, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești (*szabadon választott szemelvények, részletek* a kis- és nagyepikából). A két világháború közötti időszak. Irányzatok és törekvések. Jeles képviselők. A 20. századi regény jellemzői. Kontinuitás és diszkontinuitás. A hagyományos formákat megőrző regények. Formaújító regények. *Hagyományos, objektív regény.*	A tanuló – megismeri a 20. századi román irodalom néhány meghatározó tendenciáját; – ismer néhány jelentős 20. századi modern prózaírót: *Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade, Marin Preda;* – képes felismerni a *hagyományos* és a *formaújító regények* közötti főbb esztétikai különbségeket; – képes összekötni a román, magyar és világirodalmi ismereteit; – az elemzett regényekben új látásmódokat, művészeti elveket és technikákat ismer	*Magyar nyelv és irodalom:* (világirodalom) modern, posztmodern regények. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmes feldolgozások.

Mihail Sadoveanu prózájának nagy témái. *Hanu-Ancuței* (műértelmezés). *Baltagul* című lélektani regényének komplex értelmezése. A pásztorok életének művészi megvilágítása. Népi szokás- és hagyományvilág megjelenítése. Vitoria Lipan, a hamleti tulajdonságokkal rendelkező főszereplő lélekrajza. Témák, motívumok előfordulása más román és magyar irodalmi alkotásokban. *Modern objektív regény.* Liviu Rebreanu mint a román modern regény megalkotója. A *Pădurea spânzuraților* című lélektani regény értelmezése. A mű keletkezésének körülményei, szerkezete és művészi üzenete. *Apostol Bologa* lelki drámája, vívódása a kötelesség és a belső lelki parancs között. A regény szerkezete és művészi üzenete. vagy Liviu Rebranu: *Ion* (regényértelmezés). *Modern szubjektív regény:* Camil Petrescu prózájának új elemei a két világháború közötti irodalomban. A hagyományos formák elutasítása, új elemek a regény esztétikájában. Proust hatása. Szubjektív idő (emlékidő), belső történések. Dokumentumok (levél, napló) beiktatása a regénybe. Regényértelmezés: Az *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război.* A mű szerkezete (szubjektív és objektív sík). A pszichoanalízis és a	meg; – tanári segítséggel megfigyeli a regény szerkezeti egységeit, műfajok összemosódását, lírai elemek előfordulását a regényben, az egyes szám első személyű elbeszélést, a montázstechnikát, a dokumentumok beiktatását (levél, napló); – tanult *Freud* mélylélektanáról, és annak hatásáról a 20. századi alkotásokra (költők, írók művészetére); – képes a szereplők jellemzésére és önálló véleményalkotásra, pro és kontra érvek megfogalmazására; – műismereti minimuma: – 2-3 alkotás a század eleji íróktól (B. Șt. Delavrancea, Ion Agârbiceanu, A. B. Voinești, Mihail Sadoveanu: *Baltagul;* egy Liviu Rebreanu-regény; egy Camil Petrescu-mű; Mircea Eliade: *Maitreyi* és még egy regény; egy-két szabadon választott novella a tanult prózaíróktól); – Memoriterek: 2-3 prózarészlet (szabadon választott).	

megfigyelés alkotása, az értelmiség drámája; és/vagy a *Patul lui Procust* című regény értelmezése (az alkotás egyedisége, stílusa). További *választható* írók és alkotások: Mircea Eliade: *Maitreyi* (műelemzés). George Călinescu: *Enigma Otiliei.* *A balzaci típusú regény*, a fösvény és a karrierista lélektana. A II. világháború utáni román regény. Marin Preda: *Moromeții* (részletek); *Cel mai iubit dintre pământeni* (műelemzés).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Regényirodalom, modern, posztmodern, lélektani regény, gondolati-intellektuális regény, regénytér, regényidő (konkrét, elvont, objektív, szubjektív), hagyományos, formaújító regény, idősík, mélylélektan, pszichoanalízis-dilemma, lelkiismeret-furdalás, irónia, groteszk, abszurd, parabola, metaforikus nyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Színház- és drámatörténet – a 20. századi és a kortárs román drámairodalom néhány törekvése.**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Ion Luca Caragiale egy komédiájának értelmezése. Lucian Blaga hitvallása a költészetről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyes ítéletalkotási képesség és a drámaértelmezési készség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Színház- és drámatörténet (átfogó ismeretek). Jellemző tendenciák a 20. századi drámairodalomban. Neves alkotók: Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, Horia Lovinescu, Matei Vișniec. A modern dráma esztétikája. Lucian Blaga: *Meșterul Manole* (drámaértelmezés). Modern, mítikus, expresszionista dráma, a lélek drámája.	A tanuló – átfogó színház- és drámatörténeti ismeretekkel rendelkezik; – képes a drámairodalommal kapcsolatos magyar és világirodalmi ismereteinek társítására és alkalmazására; – jól ismeri az expresszionizmus stílusjegyeit és a dráma műfaji sajátosságait; – képes a mű jelképrendszerének	*Magyar nyelv és irodalom:* drámairodalom a magyar és az egyetemes irodalomban, expresszionista drámák, a „művészi sors” problematikája, Biblia (Jónás története). *Dráma és tánc:* színháztörténet,

Az „áldozati-motívum” intellektualizálása. Manole mint egy modern Faust. Manole és Mira áldozatos „haláltánca”az örökérvényű alkotás megteremtéséért, a művészi ideálért. *Neomodern színház* Marin Sorescu: *Iona* című neomodern drámájának értelmezése. Ironikus hanghordozású, parabolikus dráma a magányról és a mulandóságról, a modern „idegember” vergődéséről. A lét értelmének keresése, a megismerés vágyának metaforikus kifejezése. Ihletforrása a bibliai Jónás története. *Választható drámák:* Horia Lovinescu: *Moartea unui artist,* Matei Vișniec: *Caii la fereastră.*	megfejtésére, a szimbolikus szereplők jellemzésére; – asszociál a *Monastirea Argeșului* című ballada „áldozati motívumára”; – felismeri annak intellektuális jelképét a modern drámában; – megérti Manole mester fausti ihletésű hitvallását, mely szerint csak szeretetből lehet időtlent alkotni; – felismeri a dráma szerkezeti egységeit; – felismeri a lírai elemeket (pl. Mira önfeláldozása, Manole és Mira halála); – képes a *Iona* című mű szimbólumrendszerének megfejtésére; – megérti, hogy a modern, parabolikus dráma sorsfilozófiai problémákat feszeget; – ráismer a magányos élet értelmetlensége ellen küzdő „hősre”, aki „párbeszédes monológban” fejti ki lelkének vívódásait, gondolatait a létről és nem-létről; – recenziókat értelmez, és jegyzeteket készít; – megérti a dráma többletjelentéseit, jelképeit, metaforáit; – műismereti minimuma: – képes a két dráma, Lucian Blaga: *Meșterul Manole,* Marin Sorescu: *Iona* értelmezésére szóban és írásban egyaránt; – szöveghűen tolmácsol drámarészleteket.	színházművészet. *Vizuális kultúra:* expresszionizmus a képzőművészetben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modern, neomodern, expresszionista dráma, parabolikus dráma, belső konfliktus, szimbolikus szereplő.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló jártas a könyv, a könyvtár, az internet használatában, a forrásanyag gyűjtésében és korrekt, etikus felhasználásában (hivatkozások, jegyzetek, bibliográfia jelölése). Képes a legkülönbözőbb típusú és műfajú (beleértve a sajtóműfajokat is) szövegek megértésére és kreatív szövegalkotásra (leírás, jellemzés, értekezés, esszé, beszámoló, magán- és hivatalos levél, meghívó, kérvény, jegyzőkönyv). Iskolai környezetben és a mindennapi élethelyzetekben gyakorolja a szóbeli megnyilatkozásokat (hozzászólás, felelet, sztorizás). Ismeri a szónoklattan főbb szempontjait, és van beszédbátorsága nyilvánosan megszólalni, rövid alkalmi beszédet mondani (pl. köszöntő, búcsúbeszéd). Képes memoriterek kifejező előadására. Kommunikációs kultúrája jól fejlett, képes alkalmazkodni a beszédhelyzetekhez és a beszélgető partnerhez. Jól ismeri a szövegelemzés szempontjait, és alkalmazni tudja, egyrészt a szépirodalmi alkotások mögöttes tartalmának megfejtésében, másrészt közismereti szövegek elemzésében. Szövegértelmezéskor képes kiemelni a mondanivaló lényegét, jegyzetelni, vázlatot készíteni, önálló véleményt formálni, és azt kifejezésre juttatni írásban és szóban egyaránt. Képes (szükség esetén tanári irányítással) projektmunkát készíteni a tudományos igényű dolgozat szempontrendszerének, normáinak betartásával. Helyesen és következetesen alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Képes prezentáció összeállítására, gondolatainak logikus rendszerezésére és lényegre törő kifejezésére. Olvashatóan, rendezetten, szépen ír. Digitális kompetenciái is megfelelően fejlettek, tud elektronikus formában írni, pl. motivációs levelet, önéletrajzot, kérvényt, meghatalmazást, hivatalos levelet. Grammatikai, jelentéstani, stilisztikai ismeretei, helyesírási készsége annyira fejlett, hogy boldogulni tud a felnőtt életben is. Szépirodalmi műveltsége tovább épült, lírai, epikai és drámai ismeretei mélyültek. Műveket, új regény- és drámatípusokat ismer a román modern és posztmodern költészetből és prózairodalomból. Vers, novella-, regény- és drámaértelmezési készsége életkorának megfelelő. Alkalmazni tudja a tanult szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Képes a szövegben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, magatartásformák, konfliktushelyzetek és megoldások önálló értékelésére. Kreatívan, kulturáltan, mások véleményének türelmes meghallgatásával vesz részt az elemző beszélgetésekben. Képes érvelni, cáfolni, összegezni. Tud posztmodern lírai költeményeket is komplexen elemezni, a művek üzenetét megfejteni, a poétikai eszközök szerepét feltárni. Bár aktív párbeszédet folytat az alkotással, ki tud tekinteni a külső kontextusra, eszme- és stílusirányzatokra, pályarajzokra, portrékra. Képes „irodalmi utazásra”, képes összekötni román, magyar és világirodalmi ismereteit. Hosszmetszetben is képes átívelni korszakokat, művek felelgetéseire figyelni, értelmes konklúziókat levonni.

10.6.2. A román nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei román nyelven

CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE ROMÂNEASCĂ

Limba şi *cultura* sunt *condiţii de bază* pentru *menţinerea* şi întărirea *identităţii* minorităţii româneşti din Ungaria. În ultimele decenii *ca urmare* a procesului de asimilare tot mai accentuată *a crescut rolul instituţiilor de învăţământ* în transmiterea limbii, culturii şi identităţii pentru generaţiile viitoare. Din această cauză *obiectivele activităţii instructiv-educative* nu se vor limita doar la transmiterea cunoştinţelor şi la dezvoltarea deprinderilor. Se va avea în vedere *formarea unor cunoştinţe şi aptitudini practice*, şi totodată aplicabile în mai multe domenii, ce constituie cadrul activităţilor bazate pe valori. Obiectivul principal este formarea unor deprinderi ca autodefinirea, simţul de judecată, deschiderea spre ştiinţă şi artă şi randament maxim în limitele capacităţilor şi posibilităţilor individuale ale elevilor. Acest sistem de condiţionări va deschide calea spre o viaţă bazată pe responsabilitate.

În perspectiva *învăţării pe tot parcursul vieţii, – obiectivul principal al politicii şcolare a minorităţilor din Ungaria* – este asigurarea şi dezvoltarea accesibilizării pentru toţi membrii colectivităţii a activităţii instructiv-educative. Învăţământul în limba minorităţilor se bazează pe ideea că membrii vor putea să beneficieze de aceste oportunităţi în toate etapele de vârstă.

Cunoaşterea la nivel înalt a limbii, cultivarea dialectelor şi a tradiţiilor locale, cunoaşterea istoriei şi a prezentului sunt părţi indispensabile ale identăţii. În lumea contemporană *învăţarea interpersonală* este la fel de importantă ca şi achiziţionarea cunoştinţelor şi a informaţiilor, precum şi *formarea strategiilor de acţiune,* de o importanţă deosebită pentru minorităţile din Ungaria, pentru că dispun de două *limbi materne*. De asemenea se va lua în considerare că instituţiile de învăţământ *nu se pot baza pe cunoştinţele de limbă din familie.* În vederea asigurării eficacităţii învăţământului, această situaţie schimbată în procesul de însuşire a limbii se va reflecta în competenţele de dezvoltare şi în conţinutul disciplinelor de cultură generală.

Elevii şcolilor minorităţii româneşti *mai întâi intră în contact, în situaţii de impresii şi trăiri directe, cu cele mai importante tradiţii locale, cu modul de viaţă şi cu cultura minorităţii.* Cunoştinţele legate de *istoria, folclorul, limba, literatura şi mass-media* ale minorităţilor vor fi însuşite de către elevi pe baza acestor impresii şi trăiri conform *principiului accesibilităţii*.

Elevii cunosc diferitele forme instituţionale şi organizaţionale ale păstrării tradiţiilor în afara familiei.

Însuşirea disciplinei *Cultură şi civilizaţie românească* va contribui la formarea la elevi *a toleranţei şi deschiderii faţă de alteritate* şi astfel ei vor fi capabili *de a accepta alte minorităţi şi popoare*.

De-a lungul a douăsprezece clase câte o oră pe săptămână va face posibil ca *achiziţionarea cunoştinţelor şi dezvoltarea deprinderilor* să fie cât mai complexe şi intense. Independent de faptul că nu mai este posibilă integrarea în alte discipline a acestor cunoştinţe, se va avea în vedere posibilitatea dea realiza legături cu alte discipline, de fapt conţinuturile dispciplinei au în sine această posibilitate.

Obiectivul disciplinei *Cultură şi civilizaţie românească* este *transmiterea identăţii şi a valorilor* ceea ce va influenţa alegerea metodelor. *Formele deschise de predare* asigură

achiziţionarea cunoştinţelor ceea ce va urma calea trecerii *de la impresii la acţiune şi la înţelegere,* ajungând la *dobândirea experienţelor*. Aceste practici *creative de învăţare şi* metode *bazate pe acţiune* (*învăţare pe bază de experiment în gări*[1]*, în ateliere, activităţi în cadrul muzeelor, proiecte şcolare*) vor transmite elevilor *experienţe* care vor putea fi însuşite în mediul în care trăiesc. Astfel se vor dezvolta treptat *competenţe* care îi vor ajuta pe elevi să deruleze *proiecte individuale*.

Clasele 1-2

Copiii care trec de la grădiniţă la şcoală se integrează treptat într-o colectivitate nouă. Ei îşi vor însuşi *scris-cititul*, cunoştinţele referitoare la tradiţiile culturale ale *trecutului* şi la valorile *prezentului*. În această etapă de început, este important ca ei să se familiarizeze cu *culoarea locală* care le formează identitatea, cu *valorile materiale şi spirituale* ale minorităţii româneşti. Această disciplină va contribui la dezvoltarea celor mai variate *competenţe.*

Ea va sprijini *achiziţionarea informaţiilor, învăţarea* şi prin observaţiile pe care le cere elevilor *pe baza documentelor, obiectelor şi instrumentelor vechi*. Elevii îşi vor putea îmbogăţi cunoştinţele din discuţii personale, din filme, din observaţiile făcute despre casele ţărăneşti.

Odată cu vizionarea materialelor expoziţiilor se va lărgi în continuare orizontul lor cultural.

Dincolo de transmiterea unor conţinuturi de învăţare, această disciplină va dezvolta capacitatea reflecţiei critice a elevilor şi îi va transforma în receptori care *vor înţelege, vor intui şi vor judeca* lumea din jur.

Această disciplină va dezvolta *cultura* lor *comunicativă* pe baza principiului accesibilităţii, punând accentul necesar pe formele de comunicare *verbale şi nonverbale* (de ex.: relatarea impresiilor, a experienţelor, prin jocuri colective cu ajutorul unui pantomim).

Ea va contribui şi la dezvoltarea *orientării în timp şi spaţiu.* Ea va pune bazele deprinderilor legate de folosirea hărţii şi va permite folosirea cât mai frecventă a expresiilor româneşti pentru măsurarea timpului.

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Românii din Ungaria**	**Total 12 ore**
Cunoştinţe anterioare		
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să cunoască frumuseţiile patriei, varietatea sa culturale şi să adâncească sentimentul de familiaritate. Să trezească interesul faţă de trecutul înaintaşilor. Să formeze conştiinţa de identitate prin cunoaşterea valorilor materiale şi spirituale.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Patria noastră este Ungaria. Aşezarea geografică a Ungariei. Ţările învecinate şi naţionalităţile acestora.	Să înţeleagă că în Ungaria trăiesc nu numai oameni care vorbesc maghiară ci şi alte naţionalităţi: germani, slovaci,	*Cunoştinţe despre mediu:* simbolurile geografice ale ţării noastre: regiunea

[1] Metodă deschisă de învăţământ bazată pe autocontrolul elevilor.

Românii din Ungaria. Originea strămoşilor noştri. Nume de familie şi supranume (porecle). Limba română (limba dialectală, limba uzuală).	sârbi... printre ei şi români care prin rădăcinile, limba, universul obiceiurilor, tradiţiilor şi credinţelor lor aparţin, de asemenea, altui popor.	Crişurilor. *Limba şi literatura română:* cuvinte dialectale, denumirea localităţilor, nume de familie.
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Graniţele ţării, naţiunea, naţionalităţi, rădăcini, nume de familie, supranume (porecle), cetăţenie, limbă, dialect, accent dialectal.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**2. Familia şi locuinţa**	**Total 12 ore**
Cunoştinţe anterioare		
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să înţeleagă mesajul scriitorului: *„Ne aflăm pe lume pentru a ne simţi undeva acasă”*. Să dezvolte interesul şi sentimentul de respect şi de stimă faţă de valorile moştenite din tată în fiu, dinspre mamă în fiică.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Familia ca unitatea de bază a comunităţii umane. Viaţa familiei în colectivităţile tradiţionale. Rolul, locul copilului în trecut. Viaţa familiei noastre în lumea modernă contemporană. Eu şi familia mea. Imagini din trecutul familiei noastre. Relaţiile noastre cu rudele. Legăturile noastre sentimentale. Modele de comportament.	Prezentarea în cadrul conversaţiilor - sub formă de desene, de cântece şi în formaţii - a relaţiilor familiale, de rudenie, de roluri. Înţelegerea cât mai bună a mesajului dialogului dintre generaţii. Înţelegerea ideii că de fapt „cuibul familial” este baza formării sentimentului de siguranţă, de dragoste, de ocrotire, ceea ce transmite valori perene.	*Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice; protecţia mediului înconjurător; etică:* familia şi locuinţa. *Cunoştinţe despre mediu:* pe meleagurile noastre, regiunea Crişurilor. *Limba şi literatura română:* poezii despre mamă, despre familie; copilul în literatură. *Cânt şi muzică:* cântece de leagăn, de adormit copii, cântece populare despre locurile natale, familie şi mamă. *Cultură vizuală:* peisaje, tablouri care prezintă relaţia mamă-copil, portrete despre

		copii. *Etică:* modele de comportament social însuşite în familie „*Se cuvine să ştii ce se cuvine.”*
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Familie, familie ţărănească, familie burgheză, arbore genealogic, sărbători familiale.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Evenimente importante în viaţa familiei: naşterea copilului**	**Total 8 ore**
Cunoştinţe anterioare		
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea deprinderilor de abstractizare prin „revelarea” sensurilor subtile. Dezvoltarea deprinderilor de a percepe adevăratele valori etice şi estetice. Dezvoltarea treptată a deprinderilor de gândire individuală.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Activităţi legate de prevestirea naşterii. Raportarea la colectivitate a femeii însărcinate. Obiceiurile legate de naştere. Rituri pozitive legate de nou-născuţi. Obiecte, simboluri, acte simbolice. Cântece de leagăn. Obiceiuri de alegere a numelui. Botezul.	Înţelegerea şi relatarea întâmplărilor legate de naştere. Să înţeleagă că la naşterea fratelui sau surorii, afecţiunea părinţilor nu se împarte ci creşte şi că naşterea fiecărui om (individ) este „o minune” irepetabilă, având o menire specială. Înţelegerea faptului că în cultura populară toate actele, riturile pot avea sensuri subtile, semnificaţii suplimentare (de ex: identificarea sensurilor ascunse ale primei băi a nou-născutului, ale busuiocului, ale apei sfinţite.) Citirea şi interpretarea corecte ale poeziilor despre mamă. Învăţarea unor zicători, cântece simple, prezentarea unor scene.	*Cunoştinţe despre mediu:* succesiune, naştere în sens de procreaţie, naşterea copilului. *Limba şi literatura română:* sinonimele, familia de cuvinte a noţiunii de „*naştere*”.
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Naştere, botez, atribuirea numelui, rituri de trecere, binecuvântare, busuioc, slujbă, ortodox, greco-catolic, baptist.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**4. Locuinţa şi împrejurimile ei**	**Total 16 ore**
Cunoştinţe prealabile		

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Elevii să cunoască cele mai importante caracteristici şi atracţii ale mediului în care trăiesc. Formarea autocunoaşterii prin transmiterea valorilor trecutului. Dezvoltarea abilităţilor de orientare în timp şi spaţiu.

Cunoştinţe	Cerinţe de dezvoltare	Puncte de legătură
Modul de a construi în trecut şi în prezent. Case ţărăneşti cu două piese (cameră mică, bucătărie) şi cu trei piese („camera curată”, bucătărie, cameră mică). Case moderne în prezent. Mobilier şi obiecte din casă: mobilier, textile populare, obiecte de bucătărie. Obiceiurile legate de bucătăria populară. Îmbrăcămintea. Curtea. Grădina.	Compararea portului din trecut cu moda contemporană (mobilier, mâncăruri, obişnuinţe alimentare etc.) pe baza unor tablouri, fotografii, formarea şi prezentarea unor păreri proprii.	*Cunoştinţe despre mediu:* Localităţile transfrontaliere. Autoaprovizionarea, alimente vegetale şi de origine animală, cultura produselor bio. *Cultură vizuală:* arta fotografică. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* activităţi „manufacturiere”. *Limba şi literatura română:* expresii dialectale.
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Activităţi agricole, autoaprovizionare, casă ţărănească, mobilier, obiecte din casă.	

Unitate tematică/ obiective cadru	5. Jocuri pentru copii, jucării	Total 18 ore
Cunoştinţe anterioare		
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea complexă a personalităţii. Rolul jocurilor pentru copii în formarea colectivităţii. Dezvoltarea memoriei prin însuşirea numărătorilor şi a zicătorilor. Dezvoltarea creativităţii şi a deprinderilor manuale prin procesul de confecţionare a jucăriilor.	

Cunoştinţe	Cerinţe de dezvoltare	Puncte de legătură
Jocuri pentru copii, jucării în trecut şi în prezent. Jocurile bunicilor şi ale nepoţilor: a bate din palme, călăritul, de-a mâţa-n şanţ, aruncare cu gloanţe de lut… Reguli de joc. Tipuri de joc. Paparuda - rituri de provocare a	Cunoaşterea jocurilor de societate şi cele de limbă, respecatrea regurilor acestora. Confecţionarea jucăriilor (de ex.: colibă, fântână din coceni, confecţionarea de baloane din cârpă, mobilier din ciulini). Compararea jucăriilor vechi şi noi.	*Limba şi literatura română:* îmbogăţirea vocabularului, sinonime, antonime, zicători, numărători legate de fenomene ale naturii şi de animale.

ploii. Numărători, zicători. Confecţionarea jucăriilor în lumea tradiţională. Jocuri şi aparate pentru joc în lumea calculatoarelor. Jocul ca acţiune şi creaţie.	Învăţarea unor zicători şi numărători.	*Educaţie fizică şi sport:* şotron, jocuri cu mingea. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* Confecţionarea jucăriilor *Cultură vizuală:* pictură în clasă
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Jocuri pentru copii, jocuri, numărători, zicători, strigături.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevii să aibă cunoştinţe de bază legate de tematica studiată. Să fie capabili de a denumi şi în română ţările învecinate şi naţionalităţile din Ungaria. Să enumere localităţile din Ungaria unde trăiesc şi români. Să fie capabili să vorbească despre locurile de unde au venit înaintaşii lor pe aceste meleaguri şi despre perioada când au sosit. Să fie capabili să vorbească şi să scrie scurt şi concis despre familiile, rudele lor, despre câte un eveniment memorabil din viaţa lor. Să fie în stare să facă o schiţă a relaţiilor familiale (denumirea gradului de rudenie în limba dialectală şi în limba literară) Să fie capabili să recunoască caracteristicile şi atracţiile turistice ale localităţii în care locuiesc şi ale împrejurimilor. Să fie în stare să enumere personalităţi cu renume. Să fie capabili să prezinte jocuri populare, zicători, numărători şi să confecţioneze jucării. Să prezinte într-un text scurt şi concis copilăria bunicilor (pe baza relatărilor bunicilor).

Clasele 3-4

Disciplinele din clasele 3-4 *vor îmbogăţi în continuare* cunoştinţele legate de *istoria, limba, folclorul, credinţele* înaintaşilor şi vor dezvolta *competenţele, normele etice şi estetice* care îi vor pregăti pe elevi să fie capabili de a recepta acest patrimoniu.

Disciplina „Cultură şi civilizaţie românească” îi motivează pe elevi să achiziţioneze cunoştinţe noi, *să adune informaţii* pe baza relatărilor bunicilor despre viaţa, obiceiurile şi tradiţiile înaintaşilor, despre personalităţi remarcabile. Această disciplină îi introduce pe copii în universul tradiţiilor vechi şi al sărbătorilor creştine (Crăciunul, Paştele). Însuşirea creaţiilor folclorice contribuie la dezvoltarea memoriei şi a abilităţilor de prezentare verbală. Dramatizarea obiceiurilor populare le oferă elevilor roluri variate ce duc la dezvoltarea complexă a vocabularului, simţului ritmic, simţului frumosului şi a personalităţii lor.

Reflecţia critică a elevilor se dezvoltă prin prelucrarea din mai multe perspective a unei teme date în cadrul activităţilor în grup, dirijate de către profesori.

Materia variată oferă în abundenţă cunoştinţe care contribuie la consolidarea abilităţilor de comunicare ale elevilor, de gândire autonomă, a abilităţile lor verbale şi a celor legate de scris. Ea face posibilă însuşirea normelor de dezbatere a unor teme în condiţii civilizate.

Ea îi conduce totodată pe elevi „în căutarea timpului pierdut", adică în lumea şi atmosfera localităţilor româneşti din secolele XVIII şi XIX, iar printr-o călătorie *în timp şi în spaţiu* le arată copiilor cum au trăit, cum au sărbătorit strămoşii noştri, ce au mâncat, cum s-au îmbrăcat, cu ce mijloace au circulat.

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Folclorul copiilor**	**Total 12 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe dobândite în familie, în grădiniţă şi în clasele I-II despre trecutul românilor din Ungaria, locul lor de baştină, limba lor, despre familia tradiţională şi modernă, locuinţă, portul popular, despre spaţiul vital al copiilor, despre jucăriile lor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să cunoască zicătorile şi proverbele, ghicitorile româneşti, precum şi strigăturile legate de fenomene ale naturii. Dezvoltarea gândirii logice prin ghicitori. Dezvoltarea abilităţilor de cooperare prin jocuri colective populare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Zicătorile şi proverbele româneşti. Ghicitorile. Strigăturile legate de fenomene ale naturii (ploaia, trăznetul, curcubeul). Poezioare despre faună şi floră. Anotimpurile şi poeziile populare. Poezioare ironice. Cântece de leagăn. Numărători. Povestioare. Snoave. Poezioare populare hazlii, surprinzătoare. Jocuri colective populare. Jocuri şi dansuri în cerc.	„Identificarea" înţelepciunii ascunse în proverbe şi zicători. Corelarea revelaţiilor legate de peisaje sau de poezii şi a impresiilor pozitive despre viaţă. Identificarea limbajului animalelor. Caracterizările. (Cum să ne comportăm corect?) Cunoaşterea, povestirea, intrepretarea unor întâmplări hazlii. Însuşirea unor mişcări de dans.	*Limba şi literatura română:* poezii populare, poezii despre natură, fabule, legende. *Cunoştinţe despre mediu:* flora şi fauna; fenomene ale naturii. *Cânt şi muzică:* Cântece de leagăn. *Artă dramatică şi dans:* Jocuri şi poezii populare. *Limba şi literatura română:* cuvinte dialectale, expresii uzuale.

Noţiuni-cheie/ noţiuni	Zicători, proverbe, numărători, poveşti hazlii, cântec de leagăn, strigături/chiuitoare.

Unitate tematică/ obiective cadru	**2. Flora şi fauna**	**Total 12 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea poeziilor populare legate de fenomene ale naturii. Jocuri colective populare.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea culturii legate de mediu. Dezvoltarea vocabularului românesc legat de floră şi faună. Dezvoltarea abilităţilor de argumentare cu argumente pro şi contra. Dezvoltarea atitudinilor pozitive legate de animale.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Plante şi animale domestice în grădina „bunicilor”. Poveşti despre animale. Animalele ca prieteni adevăraţi ai omului şi ca atracţii. Animalele, prieteni ai înaintaşilor noştri (calul, câinele, pisica). Prietenia între copii şi animale (câinele, pisica…): afecţiune, fidelitate, grijă.	Citirea comprehensivă a textelor literare şi nonliterare, simple şi scurte, legate de faună şi floră. Descifrarea semnificaţiilor subtile ale poveştilor cu animale. Tragerea concluziilor şi rezumarea lor în scris şi oral. Urmărirea cu atenţie a comunicării, a comportamentului animalelor, a limbajului animal. Enciclopedii (înţelegerea articolelor de dicţionar). Receptivitate pentru a trăi bucuria jocului şi efectele catarctice ale jocului.	*Cunoştinţe despre mediu:* flora şi fauna; flora şi fauna în regiunea Crişurilor. *Limba şi literatura română:* poveşti cu animale, întâmplări din Biblie, balade, nuvele.
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Psihologie comportamentală, „limbajul animal”, simţul umorului.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Fenomene ale naturii**	**Total 12 ore**
Cunoştinţe prealabile	Cunoaşterea florei şi faunei pe baza experienţelor vieţii cotidiene, a textelor literare şi nonliterare.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Întărirea la copii a modelelor conştiente de comportament faţă de mediu şi de animale.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Obiceiuri şi credinţe legate de fenomene ale naturii (soare, grindină, trăznet). „Imnele” înaintaşilor către soare şi ploaie.	Înţelegerea raportului strâns dintre agricultori şi fenomenele naturale. Confecţionarea ceasului de soare, calendar de ceapă.	*Cunoştinţe despre mediu:* de ex.: tipuri de ploi: burniţă, ploaie mocnită, ploaie rapidă, răpăială,

Fenomene naturale cu efecte constructive sau destructive. Zile onomastice care prevestesc starea vremii. Paparudă, rituri, obiceiuri de provocare a ploii, poezioare, cântece cu efect magic. Ceas solar – orientarea după umbră. Ştiinţa – omul modern.	Redactarea unor ştiri meteorologice sub formă de „calendar desenat”. Înţelegerea relaţiilor simple în contextul cauză-efect. Observaţii bazate pe experienţe legate de comportamentul păsărilor, animalelor, florilor înainte de schimbărea extremă a vremii sau de calamităţi naturale Observarea comportamentului animalelor (de ex.: jucării preferate ale animalelor domestice). Colectarea poveştilor ieşite din comun despre relaţia om-animal.	aversă … *Limba şi literatura română:* credinţe, descrieri ale obiceiurilor în diverse opere de genuri diferite, relaţia om-animal. Înţelepciuni populare, cuvinte onomatopeice. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* Confecţionarea obiectelor. *Artă dramatică şi dans:* Obiceiuri populare dramatizate. *Educaţie fizică şi sport:* schimbara vremii prezentată prin jocuri de mimă/pantomimă.
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Credinţe, rituri, conduită comportamentală, ceas solar.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**4. Sărbători calendaristice – Tradiţii populare româneşti din Ungaria**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Obiceiuri, credinţe, zicători, strigături legate de fenomene naturale, de ciclul anotimpurilor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea datinilor/cutumelor, practicilor şi a poeziei legate de sărbătorile calendaristice strămoşeşti. Dezvoltarea treptată a abilităţilor de gândire abstractă.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Comunităţi religioase. Practicile şi poezia legate de sărbătorile calendaristice. Sărbătorile de iarnă: Moş Nicolae (Ziua Sfântului Nicolae), Sfântul Crăciun. Prezentarea datinilor şi poezia populară: umblatul cu steaua,	Identificarea simbolurilor sacrale mai simple, descifrarea mesajelor subtile (cu ajutorul profesorului) ale obiceiurilor, riturilor şi ale diverselor acţiuni. Prezentarea trăită cu intensitate a producţiilor folclorice strămoşeşti	*Limba şi literatura română:* povestiri biblice: naşterea lui Iisus, călătoria magilor; colinde (poezii populare), cântece de Crăciun.

umblatul cu Vicleimul, colindatul. Obiceiuri legate de Anul Nou şi producţii folclorice: rituri (calendarul de ceapă, Sorcova…), legate de prevestirea viitorului (a vremii) Urări de bine. Sărbătoarea Sfântei Cruci. Sărbătorile de primăvară: Floriile, obiceiuri de Paşti, Rusaliile.	Înţelegerea faptului că fiecare popor (naţionalitate) trebuie să cunoască mai întâi trecutul său, universul datinilor, obiceiurilor şi al credinţelor sale pentru a putea cunoaşte şi accepta pe cel al altora. Interpretarea din perspectiva temelor şi a formelor unor texte mai simple de cultură şi civilizaţie sau de creaţie artistică. Confecţionarea unor podoabe de crăciun, cadouri, măşti, vopsirea ouălelor, confecţionarea coroniţei/cununiţei de grâu.	*Cultură vizuală:* naşterea Pruncului Iisus, istoria celor trei magi. *Cânt şi muzică:* cântece de Crăciun, colinde. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* confecţionarea obiectelor.
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Colindatul, riturile, creaţii folclorice, urări de bine.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**5. În lumea legendelor şi poveştilor, lumea povestitorilor noştri**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Să aibă cunoştinţe de bază despre datinile şi folclorul popular legate de sărbătorile calendaristice.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să înţeleagă ce înseamnă şi ce a putut însemna arta povestirii pentru copiii din trecut şi din prezent. Dezvoltarea abilităţilor de argumentare individuală.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Cunoaşterea legendelor româneşti cunoscute pe teritoriul ţării. Locuri preferate ale prezentării şi ascultării poveştilor. Portretul povestitorului. Lumea basmelor. Relaţii interumane, probleme ale vieţii cotidiene şi soluţii specifice lumii basmelor. Căutarea adevărului şi judecata. Lupta pentru restabilirea echilibrului firesc (supunerea la probe). Tipologia basmului.	Identificarea şi formularea, în scris şi oral, ale esenţei legendelor şi basmelor auzite sau citite. Identificarea semnificaţiilor suplimentare. Înţelegerea relaţiei cauză-efect. Rezumarea învăţăturilor şi a concluziilor. Identificarea diverselor tipuri de basme (basme feerice, basme hazlii/păcălituri, basme cu animale). Identificarea codului etic şi estetic al basmelor în funcţie de particularităţile de vârstă (figuri pozitive şi negative; lupta binelui împotriva răului). Acceptarea unor roluri în basme puse în scenă (mod de prezentare, timbru al vocii).	*Limba şi literatura română:* legende istorice şi geografice; basme populare (*basme cu animale, basme feerice, basme hazlii/ păcălituri*). *Cunoştinţe despre patrie şi popor:* satul vechi tradiţional. Ocazii de a prezenta şi de a asculta poveşti şi basme. *Artă dramatică şi dans:* Punerea în scenă a basmelor.

	Memorizarea numelor unor renumiţi povestitori şi eroi din basme.	
Noţiuni-cheie/ noţiuni	Basm, povestitori, legendă.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Să fie capabili să explice semnificaţiile zicătorilor şi ale proverbelor cunoscute. Să cunoască şi să prezinte poezii populare (poezioare hazlii, zicători, poezioare de provocare a ploii …) legate de fenomene ale naturii, de ciclul anotimpurilor, de floră şi faună. Să fie capabili să întocmească referate scurte despre un fenomen al naturii, conform credinţelor populare, apoi din perspectivă „ştiinţifică”. Să fie capabili să prezinte câteva anecdote, povestioare hazlii, povestiri amuzante, basme cu animale. Să fie capabili să cunoască numele unor povestitori din literatura română, maghiară şi din literatura universală. Să fie capabili să caracterizeze câţiva eroi cunoscuţi din basme. Să povestească basmul lor preferat. Să participe în mod creator şi prin cooperare la jocurile de societate. Să fie capabili să scrie compuneri şi să povestească despre animalul domestic preferat.

CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE ROMÂNEASCĂ

Limba şi *cultura* sunt *condiţii de bază* pentru *menţinerea* şi întărirea *identităţii* minorităţii româneşti din Ungaria. În ultimele decenii *ca urmare* a procesului de asimilare tot mai accentuată *a crescut rolul instituţiilor de învăţământ* în transmiterea limbii, culturii şi identităţii pentru generaţiile viitoare. Din această cauză obiectivele activităţii instructiv-educative nu se vor limita doar la transmiterea cunoştinţelor şi la dezvoltarea deprinderilor. Se va avea în vedere formarea *unor cunoştinţe şi aptitudini practice, şi totodată aplicabile în mai multe domenii*, ce constituie cadrul activităţilor bazate pe valori. Obiectivul principal este formarea unor deprinderi ca autodefinirea, simţul de judecată, deschiderea spre ştiinţă şi artă şi randament maxim în limitele capacităţilor şi posibilităţilor individuale ale elevilor. Acest sistem de condiţionări va deschide calea spre o viaţă bazată pe responsabilitate.

În perspectiva *învăţării pe tot parcursul vieţii, – obiectivul principal al politicii şcolare a minorităţilor din Ungaria* – este asigurarea şi dezvoltarea accesibilizării pentru toţi membrii colectivităţii a activităţii instructiv-educative. Învăţământul în limba minorităţilor se bazează pe ideea că membrii vor putea să beneficieze de aceste oportunităţi în toate etapele de vârstă.

Cunoaşterea la nivel înalt a limbii, cultivarea dialectelor şi a tradiţiilor locale, cunoaşterea istoriei şi a prezentului sunt părţi indispensabile ale identăţii. În lumea contemporană *învăţarea interpersonală* este la fel de importantă ca şi achiziţionarea cunoştinţelor şi a informaţiilor, precum şi *formarea strategiilor de acţiune,* de o importanţă deosebită pentru minorităţile din Ungaria, pentru că dispun de două *limbi materne*. De asemenea se va lua în considerare că instituţiile de învăţământ *nu se pot baza pe cunoştinţele de limbă din familie.* În vederea asigurării eficacităţii învăţământului, această situaţie schimbată în procesul de însuşire a limbii se va reflecta în competenţele de dezvoltare şi în conţinutul disciplinelor de cultură generală.

Elevii şcolilor minorităţii româneşti *mai întâi intră în contact, în situaţii de impresii şi trăiri directe, cu cele mai importante tradiţii locale, cu modul de viaţă şi cu cultura minorităţii.* Cunoştinţele legate de *istoria, folclorul, limba, literatura şi mass-media* ale minorităţilor vor fi însuşite de către elevi pe baza acestor impresii şi trăiri conform *principiului accesibilităţii*.

Elevii cunosc diferitele forme instituţionale şi organizaţionale ale păstrării tradiţiilor în afara familiei.

Însuşirea disciplinei *Cultură şi civilizaţie românească* va contribui la formarea la elevi *a toleranţei şi deschiderii faţă de alteritate* şi astfel ei vor fi capabili *de a accepta alte minorităţi şi popoare*.

De-a lungul a douăsprezece clase câte o oră pe săptămână va face posibil ca *achiziţionarea cunoştinţelor şi dezvoltarea deprinderilor* să fie cât mai complexe şi intense.

Obiectivul disciplinei *Cultură şi civilizaţie românească* este *transmiterea identăţii şi a valorilor* ceea ce va influenţa alegerea metodelor. *Formele deschise de predare* asigură achiziţionarea cunoştinţelor ceea ce va urma calea trecerii *de la impresii la acţiune şi la înţelegere,* ajungând la *dobândirea experienţelor*.

Aceste practici *creative de învăţare şi* metode *bazate pe acţiune* (*învăţare pe bază de experiment în gări*[1]*, în ateliere, activităţi în cadrul muzeelor, proiecte şcolare*) vor transmite elevilor *experienţe* care vor putea fi însuşite în mediul în care trăiesc. Astfel se vor dezvolta treptat *competenţe* care îi vor ajuta pe elevi să deruleze *proiecte individuale*.

[1] Metodă deschisă de învăţământ bazată pe autocontrolul elevilor.

Clasele 5–6

Vocabularul românesc al elevilor din clasele 5–6, la fel şi *deprinderile lor de înţelegere şi de producere ale textului* au ajuns la un nivel de dezvoltare pentru ca ei să înţeleagă mai profund, *într-un context mai larg istoria comunităţii minoritare.* Cunoştinţele transmise vor prezenta într-un context istoric mai larg *originea limbii şi poporului român, comunităţile româneşti din Europa*, condiţiile geografice şi socio-culturale ale românilor din Ungaria, *istoria locală a aşezărilor* în care trăiesc şi români, *activităţile gospodinelor de altădată, marile evenimente ale vieţii lor de familie*. Elevii vor cunoaşte câteva *legende* legate de geografia şi istoria României*, personalităţile remarcabile din Ungaria, meşteşugurile, obiceiurile şi tradiţiile vechi.*

Mijloacele didactice tradiţionale şi moderne, manualele de cultură şi civilizaţie românească, explicaţiile cadrelor didactice, filmele vizionate şi documentele materiale, poeziile populare transpuse într-un context modern vor constitui laolaltă surse adecvate pentru *achiziţionarea cunoştinţelor şi a învăţării*. Această disciplină oferă posibilitatea de a cunoaşte tezaurul cultural al strămoşilor, de a studia istoria localităţilor locuite de românii din Ungaria, de pildă pe baza lucrărilor cercetătorilor români din Ungaria, a documentelor, a obiectelor, a instrumentelor, a fotografiilor vechi. Ea îi pregăteşte pe elevi să înţeleagă unele evenimente importante (*recolonizările, viaţa religioasă, învăţământ, cultură*). Îi îndeamnă să culeagă materiale (autentice) de pe teren, din biblioteci, arhive, arhive bisericeşti, de pe internet; să asculte întâmplări din vremurile de altădată despre modul de viaţă al înaintaşilor, despre obiceiurile lor cotidiene şi sărbătorile lor.

Această disciplină va contribui la dezvoltarea *viziunii critice* a elevilor, a cunoştinţelor despre trecut şi prezent, a felului de a aborda problemele, a abilităţilor de argumentare (cu argumente pro sau contra), a capacităţilor de dialog. Îi face să-şi formuleze întrebări şi păreri proprii şi le oferă posibilitatea să identifice aspectele specifice ale comunităţii româneşti şi să înţeleagă istoria evoluţiei acesteia.

Disciplina asigură un cadru adecvat dezvoltării abilităţilor *de comunicare,* însuşirii noţiunilor din vocabularul de specialitate, dialogului dintre generaţii. La dezbaterea unor unităţi tematice ale acestei discipline elevii se vor putea folosi de tehnicile de argumentare obiectivă. Atenţia elevilor va fi, de asemenea, captată de discuţiile legate de anumite obiecte, fotografii, documente vechi.

Prin folosirea hărţii istorice şi geografice, a benzii timpului istoric şi a tabelelor cronologice, această disciplină va contribui la *orientarea în timp şi spaţiu,* privind istoria localităţilor şi dezvoltarea socială, economică şi culturală a românilor din Ungaria.

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Cunoştinţe despre trecut: cunoştinţe generale despre originea limbii şi poporului român**	**Total 10 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţele achiziţionate în ciclul primar despre trecutul şi prezentul românilor din Ungaria: despre locul unde locuiesc elevii, despre familia lor, viaţa copiilor (jocuri, jucării), despre obiceiurile mai importante şi despre poeziile legate de acestea (zicători, chiuituri).	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătire pentru călătoria în timp şi spaţiu. Trezirea interesului pentru studiul originii limbii şi poporului român.	

Cunoştinţe	Cerinţe de dezvoltare	Puncte de legătură
Românii în Europa. Despre originea limbii şi a poporului român. Aromânii, istroromânii, meglenoromânii. Mituri şi legende.	Pregătirea efectuării unor „călătorii” în timp şi spaţiu. Urmărirea explicaţiilor profesorului, cunoaşterea textelor referitoare la cultura şi civilizaţia românească, a zicătorilor, a legendelor, vizionarea şi comentarea unor filme. Fundamentarea orientării generale.	*Cunoştinţe despre natură:* românii în Europa şi în lume. *Limba şi literatura română:* originea latinească a limbii române; dialecte, graiuri.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Origine, etimologie, aromâni, istroromâni, meglenoromâni, documente/monumente de limbă.	

Unitate tematică/ obiective cadru	2. Cunoştinţe despre prezent: structura instituţională a românilor din Ungaria	Total 10 ore
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe generale despre originea limbii şi poporului român. Folosirea hărţii. Mituri şi legende.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să cunoască instituţiile românilor din Ungaria şi să înţeleagă rolul lor în păstrarea şi transmiterea valorilor lingvistice, spirituale şi materiale, în instruirea şi educarea elevilor, în dezvoltarea identităţii lor. Trezirea interesului elevilor faţă de publicaţiile româneşti. Dezvoltarea sentimentului de apartenenţă prin cunoştinţele achiziţionate.	

Cunoştinţe	Cerinţe de dezvoltare	Puncte de legătură
Instituţii ale românilor din Ungaria: Episcopia Ortodoxă Română, autoguvernările pe ţară şi locale ale naţionalităţilor, şcoli generale, licee, organizaţii civile, mass-media.	Cunoaşterea organizaţiilor, instituţiilor, înţelegerea rolului lor de păstrare, de creare şi de transmitere a valorilor. Ascultarea, respectiv vizionarea ale unor emisiuni radio şi TV, cunoaşterea unor organe de presă româneşti.	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* trecutul şi prezentul naţionalităţilor din Ungaria, a românilor din Ungaria. *Cunoştinţe despre natură:* românii din Ungaria – comunitate disparată.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Popor, naţiune, naţionalitate, majoritate, minoritate, mass-media, diaspora, organizaţie civilă, identitate, cetăţean, drepturi ale naţionalităţilor, demnitate umană.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Istorie locală, cultură, civilizaţie**	**Total 30 ore**
Cunoştinţe anterioare		
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea condiţiilor geografice, sociale şi culturale ale românilor din Ungaria. Dezvoltarea identităţii şi a abilităţilor de comunicare. Dezvoltarea deprinderilor de convieţuire şi de acceptare reciprocă. Dezvoltarea deprinderilor de argumentare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Istoria (locală) a aşezărilor din regiunea de graniţă locuite şi de românii din Ungaria; trecutul şi prezentul acestora. Aspecte ale istoriei oraşului Giula. Aşezarea lor geografică (folosirea hărţii). Localităţi învecinate de-a lungul graniţei. De unde şi când au sosit înaintaşii? Componenţa, *limba,* viaţa religioasă, sistemul de obiceiuri şi de tradiţii al locuitorilor. Monumente, biserici, „case grăitoare”. Instituţii, organizaţii. Convieţuirea naţionalităţilor. Interacţiuni culturale. Personalităţi importante.	Identificarea schimbărilor din epocile studiate, înţelegerea relaţiei cauză-efect. Folosirea în limba română, la nivel de deprinderi, a denumirilor istorice, geografice. Elaborarea schiţelor, referatelor, interviurilor. Corelarea cunoştinţelor din diverse domenii ale ştiinţei şi culturii. Aprecierea varietăţii culturale. Formarea părerilor proprii despre viaţa şi activitatea personalităţilor remarcabile.	*Geografie:* aşezarea geografică a aşezărilor locuite şi de români. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti; cultură vizuală:* cetatea din Giula. Castele, biserici, (particularităţi de stil), muzee, galerii. Creaţiile artiştilor plastici români din Ungaria; statui, monumente. *Limba şi literatura română:* zicători, balade, legende.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Convieţuire, toleranţă, democraţie, religie, morală, demnitate umană.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**4. Ocupaţiile vechi ale românilor din Ungaria**	**Total 16 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe legate de istoria localităţilor şi de modul de viaţă al românilor din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea modului de viaţă al strămoşilor noştri (cum au trăit ei şi cu ce fel de instrumente au lucrat?)	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Prelucrarea cânepii (de la cultura cânepii până la arta torsului şi ţesutului).	Descrierea în scris şi oral a unor procese de muncă. Prezentarea unor păreri proprii	*Cunoştinţe despre patrie şi popor:* modul de viaţă şi datinile

Instrumente de uz casnic şi de lucru (furca de tors, războiul de ţesut…). Textile populare. Îmbrăcăminte confecţionată în casă. Coacerea pâinii. Cultura porumbului.	despre modul de viaţă şi de gândire al generaţiilor vechi şi noi. Cunoaşterea funcţiilor şi motivelor textilelor populare; exprimarea culorii locale. Înţelegerea simbolurilor portului popular (de ex.: în satele cu populaţie mixtă româncele, faţă de celelalte etnii, au purtat haine mai închise la culoare). Compararea instrumentelor de lucru şi a celor destinate uzului casnic ale lumii vechi şi noi.	maghiarilor şi ale diferitelor etnii din ţară. *Biologie-igienă:* Cultura plantelor. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* „a meşteri” – cu instrumente vechi şi noi. *Limba şi literatura română:* poezia populară (zicători, practici pentru provocarea ploii). *Cultură vizuală:* desenarea unor portrete, a instrumentelor de uz casnic şi de lucru.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Populaţie de naţionalitate mixtă, sistem de simboluri, portrete, textile rustice, populare, motive	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevii să fie capabili de a urmări pe harta Europei (şi în afara României) regiunile unde trăiesc grupuri de oameni care folosesc limba româna, au cultură românească şi religie ortodoxă. Să fie capabili să numească şi comunităţi ale altor naţionalităţi în interiorul graniţelor României. Să aibă cunoştinţe de bază despre originea limbii şi poporului român. Să cunoască trei-patru naraţiuni mitice, legende. Să înţeleagă noţiunea de popor, de naţionalitate, de majoritate, de diasporă. Să fie capabili să vorbească şi să scrie coerent, să facă compuneri (referate, prezentări) logice despre condiţiile naturale, despre aşezarea geografică, despre evenimentele mai importante (de ex.: recolonizările) şi despre valoarea lor din perspectiva civilizaţiei (de ex.: biserici, cetăţi, statui), despre îmbrăcămintea românilor din Ungaria, despre ocupaţiile lor principale (de ex.: prelucrarea cânepii, torsul şi ţesutul, coacerea pâinii), despre instrumentele de uz casnic şi de lucru. Să cunoască şi să respecte regulile fundamentale ale convieţuirii sociale.

Clasele 7–8

„Călătoria în timp şi spaţiu” a elevilor din clasele 7–8, legată de cultura şi civilizaţia românească va depăşi tot mai mult graniţele naţionalităţii româneşti din Ungaria şi se va îndrepta spre *provinciile istorice* româneşti, respectiv spre diferite unităţi geografice ale României.

Ei vor cunoaşte simbolurile geografice (*munţi, ape, peşteri*), oraşele mai importante şi valorile istorice şi culturale (*cetăţi, biserici, castele, mănăstiri, muzee ale satului, case memoriale şi diverse ansambluri sculpturale*) ale acestor regiuni. Ei vor avea o imagine generală asupra trăsăturilor caracteristice ale diferitelor unităţi geografice, despre omenii din aceste regiuni (*ocupaţii, meşteşuguri)*, despre portul popular, specialităţi gastronomice.

În cadrul lecţiilor şi în afara lor, elevii *îşi vor însuşi cunoştinţe* legate de dezvoltarea culturii şi civilizaţiei prin lectura avizată a textelor de istorie, geografie, istoria culturii, prin vizionarea filmelor, albumelor, prin consultarea ghidurilor turistice, şi, în funcţie de posibilităţi, prin călătorii. Ei îşi vor îmbogăţi cunoştinţele prin impresii directe, prin cunoaşterea unor peisaje pitoreşti şi a atracţiilor turistice, vizionarea materialelor expuse în muzee şi expoziţii. Ei vor deprinde abilităţi *de elaborarea proiectelor/aplicaţiilor, de metodologia colectării, selectării, structurării şi prelucrării informaţiilor*.

Această disciplină va oferi posibilităţi pentru cunoaşterea tradiţiei şi inovaţiei, a interacţiunii culturilor.

În această etapă de dezvoltare, ea va adânci în continuare *viziunea critică* a elevilor. Totodată îi va motiva să-şi formeze păreri proprii despre patrimoniul din trecut(ul) (îndepărtat), despre diferite evenimente ale naţionalităţilor, despre comunicarea dintre generaţii; despre raportarea tinerilor la valorilor trecutului, despre sentimentul de identitate, despre bilingvism, despre avantajele şi dezavantajele (distrugerea valorilor) lumii în curs de globalizare. Această disciplină îi va ajuta pe elevi să identifice schimbarea şi migrarea obiceiurilor.

Ea va asigura forme diferite şi variate dezvoltării *abilităţilor de comunicare,* de ex.: prin dialoguri despre viaţa naţionalităţilor, despre ştirile legate de România, despre excursii, impresii personale. În cadrul lecţiilor de istorie şi civilizaţie românească, elevii îşi vor putea împărtăşi pe baza prezentărilor PowerPoint impresii de călătorie în România.

Această disciplină va dezvolta *deprinderile de orientare în timp şi spaţiu*, de ex.: prin întocmirea traseelor (de ex. călătorie la Marea Neagră) cu mai multe mijloace de transport sau prin identificarea caselor memoriale ale unor personalităţi cunoscute. Elevii vor întocmi planuri şi hărţi topografice ale unor regiuni sau aşezări.

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Reuniunile tradiţionale ale satului românesc din trecut: petrecerile cu dans, şezătoarea/jocul**	**Total 5 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea modului de viaţă şi a ocupaţiilor (stră)vechi ale românilor din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Întărirea relaţiei individ-comunitate. Dezvoltarea culturii dansului popular şi a simţului ritmului.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
*Petrecerile cu dans/jocul***,** ambianţă preferată a stabilirii de contacte, a *alegerii soţului/soţiei.*	Identificarea rolului de creare de atmosferă, de intensificare a ritmului, de coordonare	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:*

Comunicare prin muzică, dans, chiuituri/strigături. Exprimarea culorii locale în strigături. Rolul şezătorii în viaţa societăţii rurale. Jocuri populare, acte mimetice, cântece populare.	a strigăturilor; identificarea codului lor etic şi estetic. Înţelegerea rolului complex al şezătorii: prilej de lucru în comun, având funcţie de petrecere, de legare de noi cunoştinţe, de integrare în comunitate. Cunoaşterea, prezentarea şi interpretarea vocală ale jocurilor populare, actelor mimetice, cântecelor populare. Trăirea intensă a armoniei corpului, sufletului şi a spiritului. Compararea petrecerilor vechi şi noi ale tinerilor.	mediul socio-cultural al societăţii rurale. *Artă dramatică şi dans:* Contopirea dansului popular şi a chiuiturilor; jocuri (distracţii) populare. *Cânt şi muzică:* cântece populare.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Strigături, chiuituri, cuvinte repetitive fără sens, ritm, cod etic şi estetic.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**2. Obiceiuri populare de nuntă**	**Total 8 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cadrul petrecerilor/distracţiilor în satele tradiţionale.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea abilităţilor de a prezenta un text.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Încheierea căsătoriei ca sacrament. Nunta ca ceremonie de încheiere a căsătoriei. Prezentarea obiceiurilor de nuntă (etapele mai importante). Invitaţii la nuntă şi poezia acestora/chemătorii. Poezii ale cavalerilor de nuntă. Îmbrăcămintea mirelui/miresei, a participanţilor şi comportamentul lor conform ceremoniei de nuntă. Probe din trecutul îndepărtat, scene ale „falselor mirese” la casa miresei. Jeluirea miresei. Primirea miresei în familia tânărului soţ. Elemente rituale, practici	Cunoaşterea şi compararea obiceiurilor de nuntă străvechi şi noi. Proiectarea unei invitaţii actuale de nuntă. Confecţionarea obiectelor decorative ale cavalerului de onoare şi ale accesorilor de nuntă. Sesizarea semnificaţiilor suplimentare ale diferitelor acte, rituri, jocuri dramatizate. Înţelegerea faptului că încheierea căsătoriei pentru înaintaşi a însemnat un sacrament. Decodarea mesajului tradiţiei poeziei orale. Participare la diverse scene de teatru.	*Limba şi literatura română:* nunta în diferite creaţii ale poeziei populare şi culte; în opere din literatura română, maghiară şi universală. Poezii populare în grai. *Cânt şi muzică:* Cântece populare. *Artă dramatică şi dans:* Punerea în scenă (dramatizarea) a unor obiceiuri populare.

magico-religioase, creaţii populare. Mâncăruri în tradiţiile de nuntă, oraţii legate de felurile de mâncare. Dansul miresei, obiceiul de a face conciul miresei Nunta în prezent.		*Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* confecţionarea obiectelor decorative, a accesorilor. *Informatică:* procesare de texte.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Sacrament, rit, semnificaţii suplimentare, poezia strigăturilor.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Călătorie în timp şi spaţiu în regiunile României**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Aspecte ale obiceiurilor şi poeziei de nuntă ale românilor din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea condiţiilor şi a creaţiilor materiale şi spirituale în diferite unităţi geografice. Dezvoltarea deprinderilor de citire, de scriere şi de vorbire corectă. Trezirea dorinţei de a călători, dezvoltarea simţului estetic. Formarea curiozităţii şi respectului faţă de patrimoniul cultural. Dezvoltarea competenţelor digitale.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Călătorie în timp şi spaţiu pe meleagurile pitoreşti ale României: regiunea Crişurilor, Banatul, Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Moldova, Bucovina, Maramureşul, Transilvania. Prezenţa unor peisaje şi valori culturale în literatură, arte plastice, filme, albume de fotografii. Simboluri specifice (munţi, ape…). Exprimarea impresiilor de călătorie în poezia populară şi cultă, în textele literare şi nonliterare (ghid turistic, materiale de publicitate, lucrări ştiinţifice). Minuni geografice, culturale, arhitecturale ale României. Creaţiile monumentale ale patrimoniului mondial (mănăstiri, castele, cetăţi). Responsabilitatea noilor generaţii în salvarea valorilor.	Sesizarea esenţei şi descifrarea semnificaţiilor suplimentare ale textelor literare (legende, balade, nuvele) legate de peisaje, de patrimoniul cultural, de „minuni”. Consultarea cu folos a ghidurilor turistice, a jurnalelor de călătorie, a textelor geografice şi de istorie a culturii. Înţelegerea textelor filmelor despre natură. Prezentarea impresiilor de călătorie, alcătuirea în scris şi oral a unor texte convingătoare. Compuneri cu descrieri ale unor peisaje feerice, minuni naturale, castele splendide. Formarea deprinderilor de a alcătui prezentări PowerPoint despre o temă aleasă. Comunicare prin messenger, e-mail şi alte forme de comunicare interpersonale.	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* monumente ale civilizaţiei umane (cetăţi, castele, mănăstiri, biserici). *Geografie:* peisaje minunate (Valea Oltului, Delta Dunării, Porţile de Fier…) *Biologie-igienă:* flora şi fauna. *Limba şi literatura română:* poezia populară: mituri, legende. *Cultură vizuală:* peisaje pitoreşti.

		Informatică: pregătirea unor prezentări, forme electronice ale comunicării.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Simboluri specifice, călătorie în timp şi spaţiu, călătorie virtuală, patrimoniu mondial, „minuni”.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**4. Portul popular (stră)vechi**	**Total 9 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe despre patrie, cunoaşterea *„minunilor”* unităţilor istorice şi geografice şi a simbolurilor acestora. Orientare în timp şi spaţiu (folosindu-se de hartă).	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Sesizarea paralelismelor dintre schimbările portului popular şi dezvoltarea contextului socio-cultural.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Portul popular din diferite regiuni, structura specifică a motivelor. Portul popular ca dovadă a trecutului îndepărtat – oglindă a modului de viaţă şi a ocupaţiilor din acea vreme. Îmbrăcămintea/portul/costume specifice ale personalităţilor istorice, ale domnitorilor. Ateliere vestite.	Sesizarea sistemului de motive ale portului popular, descoperirea trăsăturilor principale ale unităţilor geografice. Identificarea stării familiale, a statutului social, a situaţiei materiale, a simbolurilor de apartenenţă la contingent/generaţie, pe baza culorilor, formei, materialului, elementelor de ornament ale portului/ veşmintelor. Enumerarea şi descrierea (în scris şi oral) în limba română a funcţiilor pieselor de îmbrăcăminte şi de elemente de ornament (de ex.: pălărie cu pană, salbă din monede, opinci). Formarea părerilor proprii despre costume populare (stră)vechi, despre îmbrăcămintea românilor din Ungaria, despre moda contemporană a lumii în curs de globalizare. Descrierea straielor specifice domnitorilor, activizarea	*Limba şi literatura română:* creaţii legate de obiceiurile populare, de portul popular. *Cultură vizuală:* prezentarea unui cuplu îmbrăcat în costum popular. *Cânt şi muzică:* cântece populare. *Artă dramatică şi dans:* strigături legate de părţile componente ale costumului popular; portul popular, dansul popular, poezia populară. *Informatică:* prezentări PowerPoint. *Istorie, cunoştinţe*

	vocabularului însuşit.	*despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* denumirea regiunilor.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Societate, statut, context social, ansamblu de motive, semne, lume în curs de uniformizare, opinci.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**5. Ocupaţiile şi meşteşugurile străvechi ale românilor**	**Total 9 ore**
Cunoştinţe anterioare	Caracterizarea portului popular (stră)vechi şi interpretarea corectă a acestuia.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Prezentarea schimbării modului de viaţă a românilor, compararea meşteşugurilor vechi şi noi. Dezvoltarea deprinderilor de analiză. Dezvoltarea deprinderilor de a face o sinteză, creşterea creativităţii elevilor.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Ocupaţiile şi meşteşugurile străvechi ale românilor din Ungaria: creşterea oilor, olăritul, cojocăritul, morăritul. Cele mai cunoscute ateliere de ceramică. Motive specifice ale oalelor de lut. Morăritul (mori de apă sau de vânt). Meşteşuguri vechi şi noi.	Prezentarea cu hartă a vestitelor ateliere de ceramică (de ex.: Horezu; Mănăstirea Curtea de Argeş; Corund – ca centru maghiar al olăritului). Cunoaşterea motivelor principale ale oalelor de lut. Intrepretarea textelor literare şi nonliterare. Prezentarea lumii păstorilor/ciobanilor prin analiza comparată a unor opere româneşti şi maghiare (de ex.: balada *Mioriţa*, Mihail Sadoveanu: *Baltagul* şi Móricz Zsigmond: nuvela *Barbarii*). Elaborarea referatelor, prezentărilor despre meşteşugurile străvechi.	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* ocupaţii şi meşteşuguri străvechi. *Geografie:* munţi, văi, stâne. *Biologie-igienă:* creşterea oilor. *Limba şi literatura română:* creaţii literare legate de păstorit (balade, legende, nuvele, basme). *Cânt şi muzică:* cântece despre ocupaţii, meşteşuguri. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* bibelouri confecţionate din lut.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Creşterea oilor, morăritul, cojocăritul, mori de apă, mori de vânt, oale de lut	

Unitate tematică/ obiective cadru	**6. Obiceiuri româneşti legate de ocupaţiile şi meşteşugurile străvechi**	**Total 9 ore**
Cunoştinţe anterioare	Ocupaţii şi meşteşuguri străvechi; ateliere de ceramică vestite, opere literare legate de acestea.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Relevarea şi înţelegerea relaţiilor strânse dintre ocupaţiile străvechi şi obiceiurile româneşti.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Obiceiuri româneşti legate de meşteşugurile străvechi: sâmbra oilor; Caloianul; Paparudele; Cununa/cununiţa de grâu/de spice Sărbătoarea Rusaliilor: dansul popular „*Căluşul*”. Rituri, credinţe. Sărbătorirea secerişului grâului: „crucea grâului”, rituri străvechi, acte, datini. Rituri, datini de provocare a ploii: Caloianul şi „Păpăruga”. Târgul de fete de pe Muntele Găina.	Înţelegerea mesajului obiceiului popular sărbătorit în prima duminică a lunii mai (Sâmbra oilor): ciobanii pornesc împreună cu oile la drum lung, în locuri muntoase. Legătura dintre lumea veche şi cea nouă. Înţelegerea, în funcţie de particularităţile de vârstă, a simbolurilor şi a credinţelor legate de Rusaliile şi de dansul popular „Căluşul”. Prezentarea, în scris şi oral, a sărbătorii cununii/cununiţei de grâu/de spice şi a riturilor de fertilitate legate de acestea. Analiza comparată a riturilor de provocare a ploii (Caloianul şi Păpăruga – acesta din urmă este un obicei al românilor din Ungaria).	*Limba şi literatura română:* poezia populară: strigături, poezioare pentru provocarea ploii. *Artă dramatică şi dans:* dramatizarea obiceiului popular.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Rusaliile, „Căluşul”, târg de fete, cununa/cununiţa de grâu/de spice, rituri de fertilitate.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevii să fie capabili să abordeze obiceiurile românilor din Ungaria în contextul mai larg al culturii române. Să cunoască principalele obiceiuri străvechi, meşteşuguri şi să înţeleagă cauzele schimbării obiceiurilor şi ale migrării motivelor, respectiv semnificaţiile suplimentare ale acestora. Să cunoască istoria, aşezarea geografică a diferitelor unităţi geografice, minunile naturale (pasuri, peşteri, lacuri). Să cunoască monumente ale civilizaţiei (cetăţi, castele, mănăstiri, case memoriale ale unor personalităţi cunoscute) şi să înţeleagă de ce au fost ele trecute în Patrimoniul Mondial. Să fie capabili *să se orienteze corect pe hartă*, să marcheze corect locul de naştere al unor oameni cunoscuţi, să atragă atenţia asupra locurilor emblematice (de ex.: în Oltenia, ansamblul sculptural de

	renume mondial al lui Constatin Brâncuşi; în Oltenia: Curtea de Argeş; în Muntenia; Castelul Peleş, Muzeul Satului din Bucureşti, mănăstirile din Moldova, flora şi fauna (păsările) din Delta Dunării, Cimitirul Vesel din Maramureş; Lacul Roşu şi Cheile Turzii din Transilvania etc.). Să aibă cunoştinţe (de bază) legate de epoci şi stiluri diferite. Să fie capabili să comunice fluent, să vorbească şi să scrie corect în limba română, să se folosească în mod corespunzător de mijloacele IST (e-mail, messenger, prezentări PowerPoint). Să respecte trecutul şi valorile sale, să fie deschişi să achiziţioneze cunoştinţe noi.

CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE ROMÂNEASCĂ

„*Cultură şi civilizaţie românească”* este o disciplină foarte variată şi interesantă care se bazează pe de o parte pe cunoştinţele legate de *geografia, istoria, folclorul şi studiul culturii* României, iar pe de altă parte prezintă *trecutul istoric, limba, viaţa religioasă, obiceiurile şi tradiţiile* minorităţii româneşti din Ungaria.

Sarcinile şi obiectivele acestei discipline se realizează prin încrederea în misiunea că *identitatea individuală şi colectivă* pot fi formate numai prin *salvarea, crearea şi transmiterea valorilor.* Obiectivul educaţional al disciplinei este prezentarea *modului de viaţă ţărănesc, a psihologiei şi a viziunii asupra destinului acestora* şi promovarea *valorilor materiale şi spirituale*. Prin faptul că *„în sistemul de valori al culturii populare nu există acte, rituri, gesturi fără conţinuturi (semnificaţii) specifice”,* această disciplină – scoţând în evidenţă *semnificaţii suplimentare* ale jocurilor populare, procedeelor magice şi ale creaţiilor folclorice – reuşeşte să descopere comori ale culturii populare pentru generaţiile viitoare, ceea ce va stârni cu siguranţă *respect şi dragoste* faţă de aceste valori, atât în sufletul cât şi în modul de a reflecta al elevilor. Ea nu-şi propune zugrăvirea unui trecut idealizat, ci crearea unui *tablou al stării materiale şi spirituale,* bazate pe realitate şi trăsături esenţiale. Descoperirea căilor ce duc *din trecut înspre prezent* ajută la înţelegerea cât mai temeinică a *prezentului* şi la formarea unei imagini mai reale a viitorului.

Principiul ordonator al disciplinei este ca elevii să-şi însuşească cunoştinţele referitoare la *culoarea locală* şi cele care transmit valori în *contextul culturii universale* şi *a celor două popoare* convieţuitoare, având în vedere şi *sistemul de datini şi de tradiţii ale altor minorităţi* din ţară. Disciplina Cultură şi civilizaţie românească are ca obiectiv educaţional ca *prin păstrarea românităţii* şi *prin simpatia faţă de maghiari,* elevii să fie capabili, în spiritul ideii: „*gândeşte global şi acţionează local”,* să-şi asume cu responsabilitate oportunităţile celui de-al treilea mileniu.

Prin conţinuturile vechi şi noi această disciplină realizează un arsenal variat şi bogat *al achiziţionării cunoştinţelor şi al modelelor de învăţare,* lărgeşte treptat viziunea elevilor în domeniul artelor şi ştiinţelor. Totodată îi motivează pe elevi ca prin muncă individuală (adunarea informaţiilor în arhive, biblioteci, de pe internet) să-şi îmbogăţească cunoştinţele şi vocabularul de specialitate.

Totodată, această disciplină nu neglijează colecţionarea pe teren a unor materiale, realizarea interviurilor, folosirea chestionarelor. Ea contribuie tot mai mult la perfecţionarea metodologiei de colectare, analiză, sistematizare şi prelucrare a informaţiilor. Se consideră ca fiind importante transcrierea fidelă a materialelor, fotografierea şi înregistrarea pe bandă de magnetofon, înregistrarea corectă a datelor subiecţilor interviurilor, colectarea de fotografii vechi. Această disciplină îi motivează pe elevi să viziteze muzee şi case, construcţii specifice în diferite regiuni. Ea oferă un cadru propice pentru pregătirea proiectelor şi pentru iniţierea elevilor în psihologia şi metodologia activităţilor de grup.

Această disciplină contribuie la dezvoltarea *viziunii critice* a elevilor, îi pregăteşte pentru a înţelege relaţia cauză-efect în decursul convieţuirii celor două popoare, caracterul interdisciplinar al unor materii înrudite (*literatură, muzică, arte plastice*) şi identificarea corelaţiei între ştiinţele şi artele plastice. Ea duce la formarea unor indvidizi care sunt capabili de a interpreta liber, cu viziune critică de exemplu: informaţiile legate de România sau de a caracteriza cu *argumente pro şi contra* activitatea unor personalităţi cunoscute.

Totodată ea contribuie, în mod spectaculos, la dezvoltarea *abilităţilor de comunicare,* vocabularul de specialitate al elevilor şi oferă cadru optimal pentru prezentări orale, de referate, de prezentări PowerPoint, pentru realizarea compunerilor şi eseurilor.

Ea pune accent necesar pe prezentarea tradiţiilor populare dramatizate, pe dezvoltarea

aptitudinilor de interpretare pe scenă.

Prin folosirea atlasurilor istorice şi geografice, această disciplină contribuie la *orientarea în timp şi spaţiu*. Tabelele cronologice, scara timpului, diagramele şi datele statistice oferă elevilor posibilitatea de a-şi însuşi semnificaţiile culturii şi civilizaţiei.

Clasele 9–10

I. Geografia României

În clasa a IX-a de liceu *Geografia României* este o materie de un semestru. Obiectivul ei este ca elevii să cunoască geografia fizică şi economică a României, dar nu numai pe baza literaturii de specialitate, ci şi prin călătorii imaginare în lumea artelor. Elevii vor putea cunoaşte unităţile geografice ale ţării, centrele turistice, simbolurile, „minunile" geografice şi vor corela cunoştinţe din domeniul geografiei, istoriei, literaturii, istoriei culturii, ştiinţelor şi artelor. Odată cu însuşirea acestor elemente ei îşi vor îmbogăţi vocabularul de specialitate. Studiul miturilor, legendelor şi interpretarea lor vor contribui la înţelegerea mai complexă a materiei.

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Aşezarea geografică a României**	**Total 10 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe dobândite în familie, în şcoală, din presa scrisă şi electronică, de pe internet legate de istoria, geografia, tradiţiile etnografice (universul datinilor şi tradiţiilor, modul de viaţă, limba) şi de trecutul şi prezentul poporului român. (al românilor din Ungaria).	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea geografiei fizice şi economice a României prin literatura de specialitate şi prin arte. Dezvoltarea simţului esetetic. Aprofundarea interesului faţă de psihologia şi spiritualitatea poporuluii român.	

Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Prezentare generală. Aşezarea geografică a României şi unităţile ei geografice. Unităţile administrative (judeţele). Structura socială, rolul locuitorilor activi. Viaţa socială. Componenţa etnică. Resursele naturale ale ţării. Unităţi geografice, munţi şi ape. Munţi: Carpaţii, Carpaţii Orientali, Carpaţii Meridionali, Regiunea Subcarpatică, Regiunea deluroasă din Banat, Carpaţii Occidentali. Ape: Marea Neagră (litoral),	Să urmărească pe hartă aşezarea geografică a României şi a ţărilor învecinate. Să cunoască regiunile geografice şi istorice şi împărţirea administrativă a ei. Să fie capabili să urmărească pe hartă aşezarea României şi a ţărilor învecinate. Să cunoască geografia, istoria, regiunile şi împărţirea/structura administrativă ale României. Să cunoască judeţele din ţară şi dincolo de frontiere. Să identifice existenţa celorlalte naţionalităţi (în ţară şi dincolo de frontiere) şi varietatea şi	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* călătorie în timp şi spaţiu în lumea provinciilor. *Limba şi literatura română:* poezia populară – descrierea legendelor geografice, fenomenelor naturale, „minunilor" geografice. Poezia cultă – poezii, opere epice legate de

Delta Dunării, Porţile de Fier, Mureşul, Oltul… Aşezările. Viaţa între munţi şi câmpie. Sate româneşti tipice (sate din Maramureş, Bucovina, aşezările din Ţara Moţilor). Imagini caracteristice locurilor. Aşezările orăşeneşti.	interacţiunea culturilor. Să cunoască în profunzime simbolurile specifice ale României. Să culeagă informaţii din filme, opere ştiinţifice, jurnale de călătorie. Să-şi îmbogăţească cunoştinţele despre modul de viaţă al poporului român, despre trăsăturile sale de caracter, varietatea sa culturală.	fenomenele naturii, de simbolurile geografice. Interpretarea textelor cu caracter geografic, exerciţii de semantică, de îmbogăţire a vocabularului. *Cultură vizuală:* Artele plastice - prezentarea unor peisaje pitoreşti. Arhitectura - particularităţi de stil ale cetăţilor, mănăstirilor, castelelor. *Biologie-igienă:* flora şi fauna.
Noţiuni – cheie / noţiuni	Geografie fizică, administraţie, judeţ, resurse/condiţii naturale, populaţie activă (şi pasivă), satul din Maramureş, din Bucovina, Ţara Moţilor.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**2. Turism**	**Total 4 ore**
Cunoştinţe anterioare	Geografia fizică a României; simbolurile ei, componenţa etnică.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să cunoască cât mai multe informaţii despre centrele turistice. Motivarea elevilor pentru a le vizita.	
Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Litoralul Mării Negre. Staţiunile balneo-climaterice subcarpatice, montane şi de pe câmpie. Staţiuni pentru sporturile de iarnă (Poiana Braşov, Predeal, Păltiniş, Vatra Dornei). Regiunile muntoase. Turismul rural.	Cunoaşterea condiţiilor naturale ale centrelor turistice (de ex. : apă termală, mină de sare…), cunoaşterea atracţiilor şi a serviciilor acestora pe baza diferitelor surse. Întocmirea unor prezentări pe baza experienţelor trăite intens în diverse registre de stil, *în scris sau oral*. Folosirea adecvată a sistemelor digitale de prelucrarea informaţiilor (IST), prezentări PowerPoint ale unor locuri minunate, „edenice”.	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* viaţa de la ţară. *Limba şi literatura română:* legende, cântece populare, creaţii lirice şi epice. *Cultură vizuală:* Arhitectură - trăsăturile stilului edificiilor monumentale, ale

		catedralelor. *Geografie:* forme de relief.
Noţiuni – cheie / noţiuni	Balneo-climateric, de câmpie, subcarpatic, turism rural, centre turistice, staţiuni balneare, apă termală, mină de sare, marketing.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Legende şi mituri geografice (istorice)**	**Total 3 ore**
Cunoştinţe anterioare	Staţiuni balneo-climaterice din România: litoral, regiune muntoasă, turism rural.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea abilităţilor de abstractizare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Interferenţe între „minunile” legendele şi miturile geografice. *„Caraimanul”, „Babele”, „Retezatul”* în lumina legendelor. Legende despre lumea haiducilor.	Cunoaşterea legendelor şi ale miturilor, interpretarea corectă a relaţiei realitate-ficţiune.	*Limba şi literatura română:* analiza intertextuală, semnatică a textelor. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* curiozităţi de istorie locală.
Noţiuni – cheie / noţiuni	Mituri, legende, credinţe, haiduci, ficţiune, marketing.	

II. Istoria românilor

De-a lungul a trei trimestre elevii studiază „Istoria românilor” de la începuturi până în zilele noastre (paralel cu istoria românilor din Ungaria) ca disciplină aparte. Obiectivul principal al disciplinei este ca elevii să cunoască, în contextul relaţiei cauză-efect, epocile şi evenimentele mai importante ale românilor, rolul voievozilor renumiţi şi al personalităţilor istorice în viaţa acestui popor. Ea îşi propune ca elevii să cunoască teoriile diferite, poziţia istoricilor români şi maghiari. Ea consideră că elevii trebuie să înţeleagă relaţia cauză-efect a evenimentelor legate de istoria românilor, a maghiarilor şi a istoriei universale. Orizontul de cunoştinţe al elevilor trebuie să cuprindă de asemenea curentele şi direcţiile de dezvoltare mai importante ale filosofiei şi literaturii universale: de ex.: odată cu prezentarea Şcolii Ardelene, elevii să fie capabili să reflecteze în contextul filosofic şi cultural al Iluminismului. Această disciplină îi pregăteşte pe elevi să folosească repede şi adecvat atlasul istoric şi să interpreteze sursele istorice, să studieze bibliografia modernă, să susţină referate pentru dezbatere şi să-şi exprime păreri proprii, să prezinte idei în scris şi oral. Acestor conţinuturi li se adaugă capitolele din disciplina *„Cunoştinţe de drept ale naţionalităţilor şi cunoştinţe cetăţeneşti”, legate de limbă, de rolul bisericilor în cultura românilor*. Toate capitolele au scopul de a transmite conţinuturi

cuprinzătoare şi de cultură generală.

<table>
<tr><td>Unitate tematică/ obiective cadru</td><td colspan="2">1. Istoria românilor (de la începuturi până la formarea statului modern)</td><td>Total 10 ore</td></tr>
<tr><td>Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="3">Cunoştinţe de bază acumulate în şcoala generală despre originea poporului şi a limbii române.</td></tr>
<tr><td>Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice</td><td colspan="3">Lărgirea cunoştinţelor despre originea poporului şi a limbii române. Dezvoltarea deprinderilor de abstractizare. Dezvoltarea deprinderilor de colectare individuală a materialului şi de notarea adecvată a acestuia. Trezirea interesului faţă de bibliografiile moderne.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Cunoştinţe</td><td>Cerinţe</td><td>Puncte de legătură</td></tr>
<tr><td colspan="2">Începuturile.
Preistorie şi Antichitate pe meleagurile României.
Originea poporului şi a limbii române.
Formaţii de stat în Evul Mediu.
Întemeirea statelor: Ţara Românească şi Moldova.
Economia şi societatea în Evul Mediu.
Pericolul otoman.
În umbra ameninţării Imperiului turcesc.
Etniile conlocuitoare în Principatul Transilvaniei în secolele XVI şi XVII. Dominaţia turcească în voievodate.
Luptele antiotomane.
Legăturile româno-maghiare.
Dezvoltarea culturii.
Epoca fanariotă.
Perioada renaşterii naţionale.
Românii din Transilvania în sec. al XVIII-lea.
Răscoala lui Tudor Vladimirescu.
Epoca Regulamentelor Organice.
Românii transilvăneni în epoca reformelor şi în revoluţia din 1848.
Revoluţia din 1848 în Principatele româneşti.</td><td>Formarea şi dezvoltarea concepţiei obiective asupra istoriei.
Formarea deprinderilor de a descifra relaţia cauză-efect, a abilităţilor de a elabora lucrări de sinteză tot mai reuşite.
Identificarea corelaţiilor dintre istoria românilor, a maghiarilor şi istoria universală.
Capacitatea de a corela istoria cu alte ştiinţe (geografia, filologia) şi cu domenii artistice (literatură, arte plastice, muzică).
Abilităţi de a folosi corect termenii de specialitate.
Cunoaşterea portretului voievoizilor şi a marilor personalităţi istorice, aprecierea faptelor lor din perspectiva „acuzării” şi a „apărării”.
Formarea unor păreri proprii despre reprezentanţii Şcolii Ardelene, folosind argumente pro şi contra.
Cunoştinţe ample despre Revoluţia din 1848.
Prezentarea coerentă asupra comunităţii de destin a popoarelor care trăiesc de-a lungul Dunării.</td><td>Limba şi literatura română: Literatura universală – Mituri, legende şi cronici, creaţii lirice, epice şi dramatice despre voievozi. Familia de limbi romanice.

Cultură vizuală: Arhitectura – edificii din epoca otomană (băi, minarete…). Arte plastice – portrete ale voievozilor, oglindirea revoluţiei în artele plastice.

Cânt şi muzică: exprimarea atitudinii eroice; glorificarea trecutului.</td></tr>
<tr><td>Noţiuni – cheie / noţiuni</td><td colspan="3">Principate, epoca fanariotă, Şcoala Ardeleană, epoca reformelor.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Unitate tematică/ obiective cadru</td><td colspan="2">2. Formarea statului modern</td><td>Total 6 ore</td></tr>
<tr><td>Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="3">Cunoştinţe de bază legate de originea poporului şi a limbii române, de formaţiile statale din Evul Mediu, de epoca dominaţiei otomane, de epoca fanariotă.</td></tr>
<tr><td>Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice</td><td colspan="3">Înţelegerea relaţiei cauză-efect în contextul evenimentelor legate de formarea statului modern. Dezvoltarea deprinderilor de a forma păreri proprii. Dezvoltarea deprinderilor de a dezbate probleme în mod civilizat.</td></tr>
<tr><td>Cunoştinţe</td><td colspan="2">Cerinţe de dezvoltare</td><td>Puncte de legătură</td></tr>
<tr><td>Formarea statului modern.
Unirea principatelor şi reformele lui Cuza.
Războiul de Independenţă şi proclamarea regatului.
Schimbări economice şi sociale la sfârşitul sec. al XIX-lea şi la începutul sec. al XX-lea.
Românii în statul maghiar în epoca dualismului, politica faţă de naţionalităţi.
Chestiunea Transilvaniei în România.
România în Primul Război Mondial. România după Primul Război Mondial şi tratatele de pace în jurul Parisului.
Problema naţionalităţilor.
România în cel de-al Doilea Război Mondial.
Edificarea dictaturii comuniste; problema naţionalităţilor.
Schimbarea de regim.</td><td colspan="2">Cunoaşterea şi înţelegerea condiţiilor formării statului modern.
Caracterizarea lui Cuza, prezentarea trăsăturilor pozitive şi negative.
Compararea politicii naţionalităţilor din diverse epoci istorice (din timpul dualismului, al perioadei dintre cele Două Războaie Mondiale, al dictaturii comuniste). Înţelegerea relaţiei cauză-efect. Urmărirea studiilor moderne legate de istorie şi scoaterea în evidenţă a semnificaţiei acestora.
Deschidere spre alte domenii ale artei (literatură, film); înţelegerea dramei sufleteşti a eroilor de tipul lui Apostol Bologa.
Referate indviduale, compunerea, în scris şi oral, a materialelor pentru dezbatere.
Pregătirea proiectelor.</td><td>Limba şi literatura română: creaţii romantice care preamăresc Unirea (de ex.: Hora unirii), romane despre război (de ex.: Liviu Rebreanu: Pădurea spânzuraţilor), drame.

Arte vizuale şi mass-media: filme de război; filme care critică perioada dictaturii comuniste.</td></tr>
<tr><td>Noţiuni – cheie / noţiuni</td><td colspan="3">Principate, reforme, dualism, război mondial, dictatura comunistă, problema naţionalităţilor, unire/unificare.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Unitate tematică/ obiective cadru</td><td>3. Istoria (istoria locală) a românilor din Ungaria</td><td>Total 8 ore</td></tr>
<tr><td>Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="2">Istoria poporului român: începuturile; formaţiile statale din Evul Mediu, pericolul otoman; epoca renaşterii naţionale; formarea statului modern; România în războiul mondial; dictatura</td></tr>
</table>

	comunistă; schimbarea de regim.		
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Identificarea locului românilor din Ungaria în contextul cultural al celor două popoare.		
Cunoştinţe		**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
În căutarea trecutului de dinainte de sec. al XVIII-lea. Situaţia localităţilor în timpul dominaţiei otomane. Recolonizările organizate în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Reorganizarea comitatelor: Bihor (1688), Bichiş (1715) şi Cenad (1730). Pe urmele trecutului. Istorie locală: Aletea, Bătania, Bichişciaba, Chitighaz, Micherechi, Otlaca-Pustă, Giula, Săcal, Apateu, Bedeu, Pocei, Cenadul Unguresc.		Înţelegerea cauzelor recolonizării; depopularea regiunilor de graniţă (atacuri turceşti, epidemii de ciumă…). Lectura însemnărilor călătorului turc, Evlia Celebi şi receptarea adecvată a acestora. Folosirea la nivel de deprinderi a hărţii, marcarea locului de baştină a predecesorilor noştri. Înţelegerea faptului că strămoşii noştri au adus cu ei trăsăturile fundamentele spirituale ale supravieţuirii: limba, religia ortodoxă, datinile, arta populară… Efectuarea unor cercetări de istorie locală, legate de localitatea de unde provin elevii.	*Geografie:* regiuni de graniţă (*Giula-Pocei*). *Limba şi literatura română:* creaţii ale poeţilor români din Ungaria despre trăirile şi impresiile asupra locurilor natale, poezii despre identitate, despre limba maternă, despre apartenenţa la mai multe etnii, despre trecut şi viitor. *Cultură vizuală:* Artele plastice – peisaje rustice, lumea sălaşelor, gospodari *Biologie-igienă:* Flora şi fauna zonei Crişurilor.
Noţiuni – cheie / noţiuni	Depopulare, recolonizare, regiuni, însemnări, religia ortodoxă.		

Unitate tematică/ obiective cadru	**4. Scene din istoria românilor din Ungaria istorică şi contemporană – Personalităţi renumite**	**Total 9 ore**
Cunoştinţe anterioare	Trecutul românilor din Ungaria; epoca recolonizărilor (sec. XVIII), reorganizarea comitatelor; istoria locală şi limba localităţilor din regiunile de graniţă.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Perceperea istoriei românilor din Ungaria într-un context istoric, social şi cultural mai larg. Dezvoltarea abilităţilor de a elabora lucrări de sinteză; stimularea gândirii autonome şi a exprimării unor păreri proprii. Dezvoltarea cunoştinţelor de metodologia prelucrării materialelor. Formarea unor imagini complete asupra învăţământului şi culturii românilor din Ungaria contemporană.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Aspiraţiile naţionale şi culturale	Identificarea conexiunilor dintre	*Istorie, cunoştinţe*

(până în 1918). Rolul Şcolii Ardelene. Personalităţi renumite: Moise Nicoară, Gheorghe Pomuţ, Iosif Vulcan, I. Ioan Ardelean, David Voniga, Ştefan Rusu.	spiritul Iluminismului european şi filosofia Şcolii Ardelene. Cunoaşterea vieţii şi activităţii personalităţilor importante, aprecierea din perspectivă critică a activităţii lor. Înţelegerea mesajului operelor lor mai importante. Interpretarea *Testamentul*ui lui Ştefan Rusu: importanţa cultivării limbii materne şi a religiei (ortodoxe) pentru păstrarea identităţii. Aprecierea actului de mecenat. Dorinţa de a urma exemple pozitive. Identificarea rolului istoriografiei româneşti din Ungaria. (I. Ioan Ardelean: Monographia).	*despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* Surse de istorie locală. *Limba şi literatura română:* balada celor care sunt obligaţi să emigreze; Poezii de David Voniga. *Cultură vizuală:* Arhitectura – biserici, castele.
Instituţii culturale, şcoala, învăţământul, fundaţii. Şcoli confesionale şi de stat. Presa în limba română. Revistele, publicaţiile românilor din Ungaria. Viaţa culturală actuală a românilor din Ungaria.	Înţelegerea rolului fundaţiilor în viaţa culturală a românilor din Ungaria. Însuşirea cunoştinţelor de bază legate de istoria presei. Identificarea rolului presei în culturalizarea maselor. Colectarea materialelor, prelucrarea acestora.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Fundaţie, Iluminismul european, viaţa şi activitatea unui creator, program, Testament, mecenat, istoriografie.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**5. Cunoştinţe de drept ale naţionalităţilor şi cunoştinţe cetăţeneşti**	**Total 4 ore**
Cunoştinţe anterioare	Aspiraţiile naţionale şi culturale (înainte de 1918); Şcoala Ardeleană; personalităţi de seamă ale românilor din Ungaria; instituţii culturale şi şcoli; presa românească şi publicaţii în română.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Transmiterea cunoştinţelor despre drepturile şi îndatoririle cetăţeneşti. Dezvoltarea deprinderilor de interpretare a noţiunilor şi a legii. Dezvoltarea abilităţilor de argumentare. Formarea unei scări de valori corecte privind drepturile şi îndatoririle.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Despre drepturile naţionalităţilor.	Introducere în studiul noii Legi a Naţionalităţilor.	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi*

Politica faţă de naţionalităţi în Ungaria contemporană. Naţionalităţile din ţară.	Formarea părerilor proprii despre identitatea individuală şi colectivă, despre sentimentul de dublă apartenenţă, despre bilingvism, despre coexistenţa româno-maghiară, despre politica actuală faţă de naţionalităţi. Argumentare (de ex.: referate pentru a dezbate cauzele, gradele şi direcţiile asimilării…).	*cunoştinţe cetăţeneşti:* problema naţionalităţilor în diferite epoci istorice. Problema naţionalităţilor în România şi în ţările vecine. *Etică:* coexistenţa popoarelor şi a naţionalităţilor.
Noţiuni – cheie / noţiuni	Popor, naţiune, naţionalitate, etnie, identitate, dublă apartenenţă, coexistenţă româno-maghiară, asimilare, legea naţonalităţilor, toleranţă.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**6. Limba română**	**Total 6 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe despre drepturile naţionalităţilor din Ungaria; despre Legea Naţionalităţilor; însuşirea noţiunilor fundamentale: bilingvism, dublă apartenenţă…	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Înţelegerea faptului că limba este factorul determinant al creaţiei şi al transmiterii valorilor. Dezvoltarea deprinderilor de argumentare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Limbile romanice. Româna ca limbă romanică. Regiunile unde se vorbeşte limba română. Dialecte şi variante dialectale şi de grai. Limba română literară. Clasificarea stilurilor. Limba românilor din Ungaria. Rolul familiei, şcolii, bisericii şi al mass-mediei în cultivarea şi predarea limbii.	Prezentarea limbilor romanice şi gruparea lor. Prezentarea regiunilor unde se vorbeşte limba română (cu folosirea hărţii). Cunoaşterea trăsăturilor dialectului din regiunea Crişurilor şi ale celor două graiuri (bihorean şi crişean-mureşean); identificarea asemănărilor şi deosebirilor. Cunoaşterea şi sesizarea rolului limbii ca purtătoare de identitate şi de valori. Formarea părerilor proprii privind rolul graiurilor şi al limbii literare în viaţa românilor din Ungaria (raportarea diferitelor generaţii la aceste probleme). Sesizarea calităţii textelor	*Limbi străine:* înrudirea limbilor: italiană, franceză, spaniolă. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti; geografie:* regiuni unde se vorbeşte limba română. *Limba şi literatura română:* Literatura universală - ode, eseuri despre rolul şi frumuseţea limbii române; creaţii ale autorilor români din Ungaria despre limbă şi identitate.

	autentice şi a valorilor lor intrinseci. Calitatea de a fi informat privind textele literare şi nonliterare. Argumentare: „în română despre limba română”, despre familie, şcoală şi rolul instituţiilor.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Limbi romanice, limbi înrudite, regiuni unde se vorbeşte limba română, dialecte, clasificarea stilurilor, mass-media.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**7. Rolul confesiunilor şi bisericilor în cultura românilor**	**Total 6 ore**
Cunoştinţe anterioare	Originea latină a limbii române, regiuni unde se vorbeşte limba română, dialecte, graiuri, limba literară, limba românilor din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Formarea culturii generale privind semnificaţiile esenţiale ale credinţei creştine; separarea creştinismului oriental de cel occidental.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Creştinismul şi biserica creştină. Marea Schismă (1054). Ortodoxie, bisericile ortodoxe. Trăsăturile stilurilor arhitecturale, frescele, obiectele de cult şi textele sfinte ale bisericii ortodoxe. Greco-catolicism. Reforma, esenţa protestantismului. Comunităţile confesionale baptiste şi penticostale ca păstrătoare ale spiritului, limbii şi culturii române.	Sistematizarea cunoştinţelor de istoria religiei pe baza studiului istoriei româneşti, maghiare şi universale. Formarea deprinderilor de „călătorie în timp” de-a lungul a două milenii în contextul relaţiei cauză-efect al perceperii marilor evenimente (prigoana contra creştinilor; creştinismul ca religie de stat, Marea Schismă; creştinismul oriental, creştinismul occidental.) Cunoaşterea confesiunilor românilor din Ungaria (religia ortodoxă, greco-catolică, (neo)protestantă). Înţelegerea semnificaţiilor esenţiale ale greco-catolicismului. Identificarea deosebirilor în domeniul dogmaticii, liturghiei şi disciplinei religioase dintre serviciul divin ortodox şi greco-catolic. Sesizarea rolului protestantismului în evoluţia	*Cânt şi muzică:* cântece bisericeşti, opere corale. *Cultură vizuală:* Arhitectură - catedrale, biserici. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* istorie locală; greco-catolici.

	culturii.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Creştinism, biserica creştină, schismă, arie culturală estică, arie culturală vestică, ortodoxie, catolicism, greco-catolicism, dogmă, liturghie, disciplină religioasă.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevii să fie capabili să folosească la nivel de deprinderi atlasul geografic şi istoric. Să aibă cunoştinţe generale legate de geografia fizică a României, de condiţiile sale naturale, de unităţile ei geografice, de împărţirea administrativă, de compoziţia (etnică) a locuitorilor din România, de interacţiunea reciprocă a diferitelor culturi. Să cunoască simbolurile (specifice) geografice. Să fie capabili să prezinte după criterii geografice, culturale şi turistice oraşele (localităţile), centrele turistice mai cunoscute, sub formă de scris şi oral (pe bază de referate, prezentări pe bază de impresii, scrisori electronice sau tradiţionale, prezentări PowerPoint). Să aibă cunoştinţe solide legate de istoria poporului român şi a românilor din Ungaria. Să înţeleagă conexiunile dintre istoria românilor, a maghiarilor şi istoria universală. Să cunoască marile personalităţi şi evenimentele cruciale. Să fie capabili să prezinte (folosindu-se de hartă) teritoriile unde se vorbeşte limba română, împreună cu regiunile locuite de naţionalitatea românească şi dialectele vorbite. Să fie capabili să caracterizeze personalităţile remarcabile şi să-şi expună părerile legate de programul lor de acţiune şi de raportarea lor la naţionalitatea lor. Să aibă noţiuni fundamentale legate cunoştinţele de drept ale naţionalităţilor şi cunoştinţele cetăţeneşti.

Clasele 11-12

III. Cultura populară a românilor din Ungaria

Această disciplină de studiu pentru clasa a XI-a prezint, în contextul culturii naţionale române, într-un mod foarte variat şi din mai multe perspective cultura populară, datinile, obiceiurile şi tradiţiile înaintaşilor, viaţa religioasă, viziunea asupra lumii şi psihologia românilor din Ungaria.

Ea va contribui la formarea la elevi a unor reprezentări complexe despre satul de altădată, domiciliul şi împrejurimile sale, trăsăturile caracteristice interioare şi exterioare ale casei ţărăneşti de la câmpie, despre mobilierul, obiectele ei decorative (textilele populare), familia tradiţională, portul tradiţional, obiceiurile alimentare, ocupaţiile şi meseriile. Această disciplină prezintă pe larg riturile de trecere şi creaţiile folclorice legate de acestea; îi introduce pe elevi în universul poeziei şi poveştilor populare, al muzicii populare şi al dansului popular. Ea poartă un mesaj uman general dinspre trecut spre prezent (ceea ce este „trecutul viitorului”).

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Cultura populară a românilor din Ungaria**	**Total 11 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe despre istoria, limba şi personalităţile remarcabile ale poporului român (şi ale minorităţii).	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să cunoască cât mai bine cultura materială şi spirituală a strămoşilor. Să înţeleagă că în scara de valori a culturii populare nu există activităţi, rituri, gesturi fără un mesaj bine definit, din această cauza receptorul (elevul) trebuie să se pregătească pentru a decoda semnele şi sistemele de semificaţii ascunse ale culturii populare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Comunităţile ţărăneşti. Familia tradiţională.	Cunoaşterea organizării familiei tradiţionale şi a sistemului de relaţii de rudenie.	*Limba şi literatura română:* creaţii lirice şi epice despre locul de baştină, despre viaţa oamenilor de aici, despre casa ţărănească şi mobilele ei caracteristice. *Cultură vizuală:* Peisaje despre lumea agricultorilor. Tradiţii în construcţii, trăsături caracteristice de stil ale diferitelor regiuni.
Locuinţa/domiciul şi împrejurimile sale.	Formarea unor imagini cât mai veridice despre mediul în care au locuit înaintaşii, despre localităţile cu case suprapopulate, cu străzi înguste şi întortocheate.	
Principalele activităţi, ocupaţii străvechi.	Îmbogăţirea cunoştinţelor achiziţionate în şcoala generală, legate de ocupaţiile străvechi: construirea bisericilor de lemn din Maramureş, olăritul (ateliere ca: Horezu-Vâlcea, Oboga-Olt, Vama-Oaş), legate de principalele ocupaţii ale românilor din Ungaria: agricultura, creşterea animalelor; cultivarea inului şi cânepii; arta torsului şi a ţesutului.	
Locuinţe, anexe gospodăreşti. Modul de organizare a interiorului locuinţei (dispunerea locuinţei).	Cunoaşterea diverselor modalităţi de construcţie (fundarea prin batere a zidurilor, acoperiş din rogojini de stuf) specifice tradiţiilor regiunii, înţelegerea relaţiei cauză-efect. Iniţierea în lumea specifică a decoraţiilor: organizarea internă a camerelor (în diagonală, apoi paralelă; şabloane pictate pe pereţi…)	
Mobilele.	Analiza comparativă a mobilelor ţărăneşti şi a celor din mediul burghez (materiale, forme	

	geometrice, motive florale), tragerea concluziilor.	
Îmbrăcămintea.	Analiza comparativă a portului popular din diverse regiuni ale României cu cel al românilor din Ungaria (motive ornamentale comune şi deosebite). Identificarea influenţei maghiare şi a naţionalităţilor din Ungaria asupra portului popular al românilor din Ungaria (mai ales în satele locuite de mai multe naţionalităţi). Prezentarea acestor influenţe reciproce, în scris şi oral şi cu prezentare PowerPoint.	
Textile populare.	Identificarea elementelor specifice româneşti în textilele ţesute şi brodate. Cunoaşterea diverselor funcţii ale textilelor. Identificarea universului de culori, a elementelor ornamentale şi a simbolurilor motivelor geometrice	
Obiceiuri alimentare, mâncăruri speciale.	Formarea opiniilor proprii despre obiceiurile alimentare din trecut şi din zilele noastre.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Biserică de lemn din Maramureş, modalităţi de construcţii, fundare prin baterea zidurilor, aşezarea în diagonală şi în paralel, modele ornamentate, case cu două sau trei camere, textile populare, sistem geometric de modele.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**2. Credinţele, obiceiurile şi tradiţiile românilor**	**Total 11 ore**
Cunoştinţe anterioare	Familia ca unitate socio-economică; mediul în care locuiesc românii din Ungaria, caracteristicile locuinţelor, mobile, îmbrăcămintea, obiceiuri alimentare.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Să identifice paralelismele, influenţe reciproce în obiceiurile româneşti şi ungureşti.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Sărbători şi tradiţii calendaristice. Poezii legate de sfera intimă a	Cunoaşterea istoriei obiceiurilor şi a datinilor de iarnă, primăvară, vară şi toamnă; descifrarea	*Domenii ale artei; limba şi literatura română:* Naşterea

familiei (rituri de iniţiere şi de căsătorie).	simbolurilor profane şi sacrale.	reprezentată în diferite domenii ale artei: literatură, artele plastice, muzică. Nunta în arte: în arta populară, literatură, muzică, artele plastice. Caracterul vremelnic al vieţii (moartea) ca temă fundamentală în artă şi în literatură (românească, maghiară şi universală). Sărbătorile. Reprezentarea lor în operele lirice şi epice.
Nume, supranume (porecle).	Interpretarea numelor şi supranumelor românilor din Ungaria, decodarea mesajului „numelor grăitoare”.	
Rituri de trecere.	Înţelegerea ideii că riturile de trecere duc la o schimbare de echilibru a cărui restabilire trebuie asumată atât de familie cât şi de comunitate.	
Naştere (Botez). Obiceiuri legate de naştere şi creaţiile populare. Credinţe, practici magice şi prezicerea viitorului.	Interpretarea cântecelor de leagăn şi a simbolurilor. Înţelegerea importanţei botezului. Înţelegerea semnificaţiilor riturilor sacrale şi ale simbolurilor. Sesizarea rolului complex al acestor obiceiuri populare, interpretarea obiceiurilor, riturilor şi a poeziilor populare legate de acestea.	
Întâlniri ale comunităţii în perioada de dinaintea nunţii. Şezători/reuniuni de dans în timpul sărbătorilor şi duminica. Şezătoarea. „Fujitul”. Logodna. Poezii şi obiceiuri de nuntă. Nunta – petrecerea de nuntă. Nunta ca Sacrament, petrecerea de nuntă ca ceremonie. Nunta religioasă. Preluarea datinilor. Migrarea datinilor. Reuniuni de după nuntă. „Verjelul”.	Înţelegerea faptului că nunta este teatru popular având un scenariu bine definit. Cunoaşterea cât mai profundă şi complexă a obiceiurilor, riturilor, mişcărilor, creaţiilor magico-religioase, producţiile de teatru, jocurile cu măşti. Receptarea cu afinităţi psihologice a creaţiilor lirice şi epice, începând cu repertoriul de cântece de dragoste, de chiuituri vesele până la cântecele de jeluire a mireselor, de la strigăturile de chemare la nuntă până la diferitele texte de binecuvântare. Identificarea semnificaţiilor sacral-simbolice ale nunţii religioase. Înţelegerea interacţiunii obiceiurilor.	
Moartea – Înmormântarea. Plângerea morţilor ca datină străveche a popoarelor.	Acţiuni rituale şi credinţe legate de despărţire. Cunoaşterea semnificaţiilor simbolice străvechi legate de ceremonia de înmormântare. Interpretarea bocetului	

	(„bocirea” mortului) şi a înmormântării. (de ex.: Hora mortului).	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Credinţe, practici de prezicere a viitorului, simboluri străvechi.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Poezia populară**	**Total 10 ore**
Cunoştinţe anterioare	Sărbători şi obiceiuri calendaristice; riturile de trecere: naşterea (botez), nunta – ceremonia de nuntă; moartea –înmormântarea; simboluri străvechi, creaţii şi credinţe specifice românilor din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Înţelegerea mesajului etic şi estetic, varietăţii temelor şi formelor poeziilor populare. Dezvoltarea abilităţilor de rezolvare a conflictelor. Dezvoltarea deprinderilor de prezentare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Folclorul ca poezie a tradiţiilor şi a comunităţii. Poezia obiceiurilor agrare: cântece de arat.	Interpretarea în contextul culturii naţionale a poeziei comunităţii şi tradiţiilor româneşti din Ungaria. Identificarea motivelor migrante de obiceiuri în localităţile cu mai multe naţionalităţi.	*Cultură vizuală:* Prezentarea obiceiurilor agrare.
Colinde de Crăciun: colinde cu teme religioase şi laice. Poezia de nuntă.	Analiza complexă a temelor şi formelor colindelor religioase şi laice (identificarea sistemului lor de simboluri).	*Limba şi literatura română:* Crăciunul în creaţiile epice şi lirice.
Poezia terapiei populare: cântece magice, descântece.	Formarea opiniilor proprii legate de terapia populară, de terapia ştiinţifică şi de terapia naturistă.	
Poezii cu morală (Fabule). Epică populară. Basme populare. Povestitori români din Ungaria. Locul, anturajul preferat al povestirii. Povestirea în trecut şi azi. Legende populare. Legende ale românilor din Ungaria. (Legenda haiducului Bologu, Legendă despre Părădaică). Flora şi păsările.	Înţelegerea înţelepciunii proverbelor şi zicătorilor româneşti. Prezentarea activităţii culegătorilor de folclor români din Ungaria (de ex.: Alexandru Hoţopan). Cunoaşterea diferitelor tipologii de basme (basme feerice, basme hazlii, fabule). Identificarea motivelor universale, naţionale şi locale în poveştile lui Vasile Gurzău, Teodor Şimonca şi Mihai Purdi. Înţelegerea mesajului etic şi estetic al basmelor, interpretarea	*Arte vizuale şi mass-media:* filme pentru copii, desene animate

Poezia populară. Teatru popular.	temelor şi formelor acestora. Caracterizarea personajelor (pe bază de argumente pro sau contra). Punerea în scenă a poveştilor. Legende istorice şi geografice (despre întemeierea oraşului Bucureşti, a Moldovei…), sesizarea semnificaţiilor suplimentare. Trezirea interesului faţă legendele legate de floră, de faună, de păsări (legenda florii-soarelui, a rândunicii). Interpretarea poeziei populare de dragoste. Înţelegerea semnificaţiilor ascunse ale jocurilor ţărăneşti cu măşti, ale teatrului popular: (jocul cu ţurca, jocul cu măşti, mistere, umblatul cu Vicleimul).	
Muzica populară. Dansul popular – artele populare.	Prezentarea pieselor de muzică populară (cântece de leagăn, de dragoste, balade, bocete, hora mortului). Caracterizarea dansurilor din Bihor.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Creaţii de epică populară, motive migrante, semnificaţii suplimentare.	

IV. Ştiinţele – artele – limba

Elevii din clasa a XII-a dispun de cunoştinţe suficiente de geografie, de istorie, de etnologie şi de limbă pentru a putea „naviga” atât în diverse domenii ale ştiinţei cât şi în universul ştiinţelor şi al artelor. Materia cuprinsă în „Cultura şi civilizaţia românească” îşi propune să transmită simultan elevilor cunoştinţe de geografie, de istorie, de istoria religiilor, de artă şi de limbă, invitându-i totodată într-o călătorie în timp şi în spaţiu. Această disciplină îi îndrumă pe elevi, de asemenea, spre lumea teatrului, muzicii, filmului, ştiinţelor, tehnicii şi a sportului românesc.

Unitate tematică/ obiective cadru	**1. Artele**	**Total 11 ore**
Cunoştinţe anterioare	Poezia legată de obiceiurile agrare şi de riturile de trecere, colinde religioase şi laice; cântece magice, poezii moralizatoare/fabule, basme şi introducere în arta povestirii.	

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea abilităţilor de a face conexiuni valoroase între ştiinţe şi arte. Dezvoltarea abilităţilor de orientare în timp şi spaţiu.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Ştiinţele – Artele. Diferite unităţi geografice şi atracţiile culturale şi istorice ale României. Mănăstirile din Muntenia. Stiluri arhitecturale: stilul bizantin, brâncovenesc, argeşean. Figuri renumite ale istoriei româneşti. Mănăstirile din Moldova. Trăsăturile picturii din Moldova. „Stilul moldovenesc”, ”albastrul de Voroneţ”. Arhitectura şi artele plastice din sec. al XVIII-lea. Stilul brâncovenesc. Arhitectura şi artele plastice din secolele XIX şi XX: ansambluri sculpturale ale lui Constantin Brâncuşi.	Sesizarea asemănărilor şi diferenţelor dintre stilurile arhitecturale. Înţelegerea relaţiei cauză-efect. Exprimarea ideilor şi părerilor proprii despre locul lui Constantin Brâncuşi în istoria artei româneşti şi universale.	*Geografie*: valea Oltului. *Limba şi literatura română:* Legenda Oltului: Geo Bogza: *Cartea Oltului;* Octavian Goga: *Oltul*; Ady Endre: *Dunăre, Olt un singur grai*; Ion Minulescu: *Pe malul Oltului*. *Mănăstirea Argeşului* (baladă populară); Dimitrie Bolintineanu*: Umbra lui Mircea la Cozia.*
Noţiuni – cheie / noţiuni	Stilul bizantin, brâncovenesc, argeşean, „stilul moldovenesc”, „albastrul de Voroneţ”, stilul neoclasic, stilul naţional românesc.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**2. Artele plastice ale românilor din Ungaria**	**Total 6 ore**
Cunoştinţe anterioare	Îmbinare între ştiinţă şi domeniile artistice; atracţiile culturale şi istorice ale României; stil arhitectural.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea complexităţii formale şi tematice a artiştilor plastici români din Ungaria, analiza creaţiilor. Dezvoltarea gândirii critice şi a relevării conştiente a valorilor estetice.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Artiştii plastici români din Ungaria: Kohán György, Koszta Rozália, Ştefan Oroian. Oglindirea modului de viaţă, portului, ocupaţiilor românilor din Ungaria în tablourile şi desenele celor trei artişti plastici din Giula…	Sesizarea ideii că cei trei artişti plastici îşi exprimă acelaşi univers al trăirilor şi al impresiilor (locul natal, rădăcinile, viaţa celor din familie) însă într-un limbaj diferit al formelor şi al culorilor. Relevarea diferenţelor formale între perspectiva	*Limba şi literatura română:* Gaál Áron: *In memoriam Kohán György*.

	figurativă/nonfigurativă, realistă/abstractă. Interpretarea creaţiilor artistice dintr-o perspectivă critică. Expunerea părerilor proprii. Urmărirea etapelor mai importante ale vieţii (ale evoluţiei/realizării artistice) lui Kohán György, Koszta Rozália şi Ştefan Oroian, începând de la oglindirea universului rustic şi al atmosferei oraşului Giula, trecând prin abordarea marilor întrebări faustice, ajungând până în etapa finală a concluziilor.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Univers al trăirilor, limbaj al formelor şi la culorilor, figurativ, nonfigurativ, abstract.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**3. Teatru, muzică, film, ştiinţă**	**Total 12 ore**
Cunoştinţe anterioare	Universul trăirilor şi limbajul formelor la oamenii de artă români din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Formarea deprinderilor de receptare a teatrului, a muzicii şi a filmului românesc.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Cunoştinţe fundamentale de istoria teatrului. Actori, regizori şi dramaturgi români de renume european şi internaţional.	Însuşirea unor cunoştinţe cuprinzătoare despre statulul teatrului românesc în contextul culturii naţionale şi europene.	*Limba şi literatura română:* Dramaturgie (de ex.: teatrul absurd al lui *Eugène Ionesco*). *Cultură vizuală:* literatură – muzică – film (de ex.: Shakespeare *Romeo şi Julieta*, filmul lui Franco Zeffirelli, fondul muzical); portrete ale savanţilor.
Muzică.	Elevii să fie informaţi despre compozitori, dirijori, cântăreţi de renume european şi mondial. Îmbinarea cunoştinţelor de istorie – literatură – muzică.	
Film.	Cunoaşterea reprezentanţilor consacraţi ai filmului (actori şi regizori români). Vizionarea şi interpretarea câtorva filme premiate (la nivel naţional şi internaţional). Îmbinarea cunoştinţelor de	

	istorie – literatură – muzică.	
Dezvoltarea tehnicii. Aviaţia. Sporturile.	Conştientizarea ideii că personalităţi româneşti importante şi-au înscris numele în istoria aviaţiei. Enumerarea unor sportivi, exemple de renume internaţional şi elaborarea unor referate legate de aceştia (în scris şi oral), cu prezentare Powerpoint..	
Rolul savanţilor renumiţi în evoluţia ştiinţelor.	Enumerarea unor savanţi renumiţi din diferite domenii ale ştiinţei (matematică, fizică, chimie, biologie, geografie, istorie, filosofie, psihologie, lingvistică), rezumarea pe scurt a rezultatelor mai importante obţinute de aceşti savanţi.	
Noţiuni – cheie / noţiuni	Cunoştinţe integrate, „călătorie artistică”, idealuri, istoria teatrului, modele pozitive.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevii să fie capabili de a se orienta în sistemul de structuri interne ale lumii rurale. Să cunoască universul liric şi de tradiţii comunitare ale sărbătorilor calendaristice (de iarnă, primăvară, vară, toamnă). Să înţeleagă importanţa riturilor de trecere în viaţa omului, şi să fie capabili de a identifica simbolurile sacrale şi profane ale acestora. La prezentarea principalelor cicluri de viaţă a omului să fie capabili de a face referiri la arte în general (literatură, arte plastice, muzică). Să cunoască creaţiile populare specifice românilor din Ungaria şi să fie capabili de a analiza în mod complex universul tematic şi formal al acestora. Să urmărească motive paralele dintre obiceiurile şi riturile româneşti şi maghiare. Să fie capabili să se orienteze în universul poeziei, epicii şi dramei populare, şi să identifice mesajul reflecţiilor asupra destinului şi al sistemului său simboluri. Elevii să fie capabili să dea exemple pentru conexiunile dintre ştiinţă şi artă. Să fie capabili să-şi structureze şi să-şi integreze cunoştinţele din perspectivă diacronică şi sincronică. Să menţioneze evenimente istorice oglindite în literatură, în pictură şi în muzică. Să observe corelaţia dintre domeniile artistice înrudite din perspectiva diferitelor curente stilistice şi să urmărească cât mai temeinic istoria modernismului în artă. Să-şi demonstreze cultura generală în domeniile artei (arhitectură, pictură, muzică) sub formă de prezentări orale, de referate, de lucrări scrise.

	Să fie capabili să elaboreze lucrări despre marile descoperiri ştiinţifice sau culturale, având valori europene şi internaţionale. Să-şi pună în valoare cunoştinţele legate de ştiinţa şi tehnica românească şi la concursurile şcolare. Să fie capabili să interpreteze corect textele literare şi nonliterare. Să aibă o solidă cultură generală legată de domenii ca geografia, istoria, etnologia, filosofia şi artele, respectiv să aibă competenţe, un mod adecvat de exprimare orală sau în scris, o perspectivă logică şi critică şi creativitate, însuşiri care laolaltă vor demonstra că elevii au o personalitate formată şi dispun de trăsăturile „omului matur”. Cu crezul „de a face un bine omenirii şi de a face bine acest lucru”, cu identitatea dezvoltată şi cu un mod de gândire european elevii să fie capabili de a întreprinde activităţi de recuperare a valorilor, de creare a unor valori noi şi de transmitere a acestora către generaţiile viitoare.

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Pentru şcolile de naţionalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu
(Forma tradiţională, Forma lărgită şi Forma complementară)
Clasele 1–4

Obiectivul principal al disciplinei *Limba şi literatura română* în ciclul primar al şcolilor de naţionalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu (Forma tradiţională şi Forma lărgită) este consolidarea vocabularului românesc al elevilor, achiziţonarea unor norme gramaticale, formarea capacităţilor şi competenţelor comunicaţionale care vor facilita înţelegerea mesajului oral, producerea individuală de texte, lectura interpretativă şi scrierea caligrafică. Va trebui să se pună accent deosebit pe formarea unor atitudini pozitive de comunicare, a curajului iniţiativei comunicative în situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori şi pe trezirea interesului faţă de însuşirea limbii.

Şcolile în care se predă limba română ca obiect de studiu funcţionează mai ales în zonele de graniţă, în localităţile în care asimilarea este mai avansată, prin urmare, aici, cunoaşterea limbii române este un simbol al ataşamentului faţă de rădăcini, pe de altă parte ea va constitui un instrument util pentru că în zonele de graniţă relaţiile economice, culturale şi turistice inter-regionale vor fi tot mai intense şi complexe. Şcoala va trebui să transmită acele conţinuturi şi competenţe care constituie baza pentru îmbogăţirea, în continuare, a limbii române şi face posibilă achiziţionarea unor cunoştinţe funcţionale de limbă.

Datorită faptului că şcolarii mici înscrişi la şcolile în care se predă limba română dispun de cunoştinţe precare de limbă sau nu o vorbesc deloc, curriculum-ul disciplinei *Limba şi literatura română* va trebui să insiste asupra dezvoltării competenţelor de comunicare în cazul ambelor forme de predare a limbii române. Finalitatea trebuie să aibă în vedere ca elevii să fie capabili să iniţieze dialoguri, să recepteze, conform particularităţilor de vârstă, impresii create de lectură şi valori culturale.

Dincolo de dezvoltarea competenţelor comunicaţionale, se va accentua în mod deosebit introducerea elevilor în universul magic al operelor literare. Totodată ei vor fi motivaţi pentru producerea unor texte funcţionale.

Principiile de bază şi obiectivele programei-cadru de faţă sunt dezvoltarea complexă a personalităţii, educarea şi instruirea elevilor pentru a dispune de cunoştinţe complexe, de cultura scrierii, de diferite competenţe, de un simţ moral şi estetic dezvoltat, conform particularităţilor de vârstă. Principiul curricular de bază se concentrează asupra îmbogăţirii cunoştinţelor de limbă, într-o atmosferă deschisă, în situaţii de comunicare adecvat motivate, cu ajutorul unor mijloace atractive pentru elevi, având ca scop dezvoltarea diferitelor competenţe şi capacităţi şi formarea viziunii asupra literaturii şi a lumii din jur în general. Programa-cadru va viza totodată dezvoltarea gândirii autonome a elevilor şi exigenţa exprimării părerilor proprii şi a unor atitudini civilizate în dezbateri.

Obiectivul curriculum-ului este ca elevii să devină deschişi spre ideea de bine şi de frumos, spre tot ce poate contribui la formarea unei personalităţi valoroase.

Clasele 1–2

În prima clasă a şcolilor cu predare a limbii române ca obiect de studiu se va pune accentul pe dezvoltarea capacităţii receptării mesajului oral, pe însuşirea expresiilor uzuale, pe aplicarea formulelor de salut şi de adresare în situaţiile de comunicare cunoscute. Dezoltarea capacităţii de receptare a mesajului oral şi a capacităţii de comunicare orală/a deprinderilor de vorbire se va asigura prin orele de limbă interactive, legate de temele cunoscute de conversaţii/de actele de vorbire (de ex.: salutul, prezentarea, familia, şcoala, timpul liber, cumpărăturile, la medic,

la poştă…)

La fel de important este faptul ca învăţătorul şi elevul să lucreze (în perechi, în grup, împreună cu colegi de clasă) într-o atmosferă fără stres, cu motivaţii precise, folosindu-se cu eficienţă de mijloacele IST. Obiectivele diferenţiate sunt indispensabile în activităţile de predare/învăţare, acele metode comunicaţionale care înlătură inhibiţiile de comunicare ale elevilor şi care le dezvoltă curajul iniţiativei comunicative. În perioada achiziţionării vocabularului se vor intensifica eforturile de a-i învăţa pe elevi să pronunţe corect sunetele specifice ale limbii române, să cunoască tehnicile de accentuare şi intonaţia corectă a frazei.

Vocabularul elevilor şi simţul lor pentru frumos sunt, de asemenea, dezvoltate prin însuşirea zicătorilor, chiuiturilor, poezioarelor, a altor creaţii şi a obiceiurilor populare în scene dramatizate.

Obiectivul cel mai complex al predării/învăţării în clasa a doua este pregătirea înţelegerii lecturii/a receptării mesajului scris şi a deprinderilor de scriere, şi însuşirea tehnicilor de înţelegere şi de producere ale textului în situaţia în care elevii sunt deja în posesia anumitor cunoştinţe, experienţe privind scrierea şi lectura în limbile maghiară şi română.

Programa-cadru insistă asupra folosirii metodologiei însuşirii şi a exersării, în progresie, a tehnicilor de scriere. Elevii mici vor trebui să adopte o viteză adecvată de scriere, tot mai rapidă, la copierea textelor româneşti, iar, mai târziu, la exprimarea scrisă de tip productiv. Prin urmare programa-cadru trebuie să-i motiveze pe elevi pentru însuşirea culturii comunicaţionale şi a formării exigenţei scrierii corecte şi caligrafice.

<table>
<tr><th>Unităţi tematice/ obiective cadru</th><th colspan="2">Receptarea mesajului oral</th><th>Total 60 ore</th></tr>
<tr><td>Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="3">Adaptarea şcolară.
Capacitatea de receptare a mesajului oral</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice</td><td colspan="3">FORMA TRADIŢIONALĂ (FT):
Dezvoltarea capacităţii de receptare a mesajului oral. Înţelegerea sensului expresiilor uzuale: solicitări, formule de salut, formule de adresare.</td></tr>
<tr><td colspan="3">FORMA LĂRGITĂ (FL):
Înţelegerea după auz a textelor nonliterare şi literare (legende şi zicători).</td></tr>
<tr><th>Activităţi/Cunoştinţe</th><th>Cerinţe</th><th colspan="2">Puncte de legătură</th></tr>
<tr><td>FT:
Dezvoltarea receptării şi a înţelegerii mesajului oral.
Capacitatea de a diferenţia formele corecte de cele greşite.
Înţelegerea enunţurilor mai simple, referitoare la persoana, familia, casa, şcoala elevului, la mediul în care trăieşte, şi capacitatea de a răspunde la întrebări privitoare la aceste teme.
Exerciţii de audiere a unor texte.</td><td>FT:
Elevul să fie capabil
– să înţeleagă cuvintele uzuale, pronunţate clar şi încet, referitoare la persoana, la familia sa şi la mediul în care trăieşte;
– să reţină expresii şi enunţuri/mesaje auzite mai des, legate de nevoile practice ale vieţii cotidiene;
– să identifice semnificaţiile esenţiale ale zicătorilor</td><td colspan="2">Limba şi literatura maghiară: înţelegerea mesajului oral.

Informatică: lecţii interactive.

Cultură şi civilizaţie românească: texte dialectale.</td></tr>
</table>

Identificarea noilor cuvinte în situaţii de comunicare diverse. Urmărirea unor *dialoguri* scurte, şi participarea la acestea. Audierea zicătorilor, chiuitorilor, cântecelor de leagăn. Exerciţii de iniţiere a unor dialoguri. Jocuri pentru folosirea corectă a normelor gramaticale, (de ex.: acordul corect).	simple, chiuiturilor, cântecelor de leagăn auzite într-un context lingvistic/prin viu grai sau transmise prin mijloace IST, şi dacă are timp, să fie în stare să interpreteze cele auzite.	
FL: Exerciţii de înţelegere a mesajului oral în diverse contexte: după auz, după vedere, în situaţii diferite. Exerciţii de identificare şi de recunoaştere a enunţurilor în funcţie de tipul de conţinut al mesajului oral. Urmărirea dialogurilor, iniţierea lor şi participarea la acestea. Participarea activă la jocuri pentru folosirea corectă a normelor gramaticale. Audierea poezioarelor, cântecelor prezentate direct sau de pe CD-ROM, cu mijloace IST. Audierea sau vizionarea emisiunilor de radio şi tv ale românilor din Ungaria.	FL: Elevul să fie capabil – să identifice semnificaţiile textelor rostite clar şi încet, legate de temele uzuale de conversaţie; – să înţeleagă *întrebările, socilitările, numele, numerele, datele* des utilizate; – să identifice cuvinte necunoscute pe baza contextului; – să înţeleagă esenţa unor legende şi zicători scurte prezentate direct sau de pe CD-ROM; – înţelegerea cuvintelor sau expresiilor uzuale folosite în mass media.	*Cultură vizuală:* emisiuni de radio şi tv.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Text oral, înţelegerea mesajului oral, texte după auz (accentul, intonaţia, intensitatea vocii), receptarea mesajului oral, comunicarea, jocuri pentru folosirea corectă a normelor gramaticale, limbajul gesturilor, activitate în grup.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Deprinderi de vorbire/capacitatea de exprimare orală**	**Total 60 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţii de exprimare orală. Elevul să aibă curaj să iniţieze dialoguri în limba română, să fie capabil să răspundă la solicitări simple.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL)**:** Producerea unor texte orale legate de temele uzuale în conversaţiile	

	curente.

Activităţi/Cunoştinţe	Cerinţe	Puncte de legătură
FT: Unităţile tematice: *lumea mea, familia, casa/locuinţa, şcoala, activtităţi zilnice, meteorologie, sărbătorile*. Exerciţii de pronunţie corectă. Exerciţii de pronunţie corectă a sunetelor specifice limbii române *ă*, *â*, a *diftongilor* şi *triftongilor*. Exersarea pronunţiei corecte a diftongilor *oa*, *ea*. Exerciţii de pronunţie în grup. Jocuri (*în perechi, în jocuri de situaţii*). Salutul şi răspunsurile la salut la întâlnire şi la plecare. Prezentarea (*Mă numesc..., Pe mine mă cheamă..., Eu sunt...*). Solicitarea şi furnizarea informaţiilor (*Vă rog, te rog, unde este? Ce face?*). Exersarea acestor expresii în jocuri de situaţii. Exprimarea unor activităţi curente cu ajutorul unor verbe la prezent (*învăţ, citesc, mănânc*). Descrierea persoanelor şi obiectelor (*bun, rău, frumos, urât...*). Exprimerea dorinţei (*doresc, aş dori*). Exerciţii scurte de expimare a unor mesaje orale: formularea întrebărilor şi a răspunsurilor legate de unităţile tematice respective. Unitatea dintre exprimarea orală şi mişcare. Prezentarea unor eununţuri simple cu ajutorul limbajului gesturilor.	FT: Elevul să fie capabil – să pronunţe sunetele *ă*, *â*, *î*, *diftongii* (*oa)* şi *triftongii* (*aeu*); – să participe la exerciţiile şi jocurile de pronunţie în grup. – să răspundă coerent, în câteva cuvinte, cu propoziţii simple la întrebările care i-au fost adresate; – să folosească adecvat formulele *de salut şi de prezentare*; – să enumere câteva activităţi cotidiene (cu verbe la prezent) şi să prezinte câteva obiecte din anturajul său; – să susţină un dialog format din câteva propoziţii simple şi dezvoltate, legate de unităţile tematice; – *memorare după auz a 5-6 zicători, a 4-5 zicale şi proverbe.*	*Cultură vizuală:* mesaj oral şi imagine, ilustraţii. *Informatică:* lecţii interactive. *Cultură şi civilizaţie românească:* expresii dialectale, formule de adresare, salutul.
FL: Exerciţii de pronunţie corectă a sunetelor vorbirii. Exerciţii de pronunţie corectă a sunetelor specifice limbii române *ă*, *â*, a *diftongilor* şi *triftongilor*. Redactarea unor propoziţii pentru exprimarea unor mesaje	Elevul – să fie capabil să pronunţe sunetele *ă*, *â*, *diftongii* şi *triftongii*; – să participe la situaţii de dialog *cu mai mulţi parteneri* prin formularea unor enunţuri mai simple;	*Artă dramatică şi dans:* corelaţia dintre mesaj oral şi mişcarea, cerc de artă dramatică pentru copii.

orale. Prezentarea în câteva enunţuri coerente a unor texte după auz (într-un timp util, necesar pentru reflecţii). Participarea la diverse *situaţii de comunicare* cu mai mulţi interlocutori: cu învăţătorul, colegul de bancă, colegul de grupă, colegul de clasă. Mod de exprimare adecvat situaţiei de comunicare şi partenerului. Participarea la activităţile cercului dramatic.	– să se adreseze corect învăţătorului, rudelor, colegilor de şcoală; – să-şi accentueze mesajul oral şi *prin limbajul corporal*; – să colaboreze cu colegii în cadrul activităţilor în grup; – să redea poezii, şi fragmente de proză memorizate; – să memoreze după auz 10-12 *zicători*, 4-5 *zicale* şi *proverbe.*	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Capacitatea de exprimare orală/deprinderi de vorbire, text oral, pronunţie, vocală, consoană, diftong, triftong, jocuri de situaţii.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris/Citirea 1 Pregătirea însuşirii cititului**	**Total 28 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ ŞI FORMA LĂRGITĂ (FT–FL): Pregătirea citirii/lecturii textelor în limba română în *ambele forme* de predare a limbii.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT-FL: Prezentarea imaginii. Însuşirea progresivă a abecedarului românesc. Exerciţii pentru folosirea sunetelor asemănătoare ale limbilor maghiare şi române. Citirea şi pronunţarea adecvată ale sunetelor (literelor), ale grupurilor de sunete (grupurilor de litere) specifice abecedarului românesc. Identificarea corespondenţelor sunet-literă. Exerciţii de identificare şi de diferenţiere ale formelor scrise şi tipărite ale minusculelor şi majusculelor. Recunoaşterea silabelor, exersarea citirii prin silabisire.	FT-FL: Elevul să fie capabil – să facă diferenţa dintre sunetele limbii maghiare şi române; – să identifice sunetele (literele) specifice limbii române, diftongii, triftongii; – să facă legătura dintre sunet şi imagine; – să silabisească corect, să aplice normele gramaticale; – să lege literele învăţate; – să exerseze şi singur citirea prin silabisire.	*Cultură vizuală:* prezentarea imaginii, tipuri de literă.

Literele învăţate şi citirea lor împreună.		
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Titlu, text, alienat, propoziţie, cuvânt, silabă, sunet (literă).	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris/Citirea 2 Însuşirea tehnicii cititului (sistemul semnelor grafice)**	**Total 28 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ ŞI FORMA LĂRGITĂ (FT-FL): Dezvoltarea capacităţilor de identificare a semnelor în *ambele forme* de predare a limbii.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT-FL: Citirea împreună fără silabisire a cuvintelor compuse din câteva litere. Dezvoltarea citirii împreună a literelor prin exerciţii. Schimbări de ritm şi de viteză. Lectura cuvintelor, sintagmelor, propoziţiilor, textelor mai scurte. Dezvoltarea progresivă a capacităţii de citit cu voce tare şi mută. Cunoştinţe legate de lecturi: autori, poet, prozator, cititor, titlu, text, alienat. Respectarea semnelor de punctuaţie de la sfârşitul propoziţiilor.	FT-FL: Elevul să fie capabil – să identifice minusculele şi majusculele tipărite ale abecedarului românesc; – să recunoască şi să pronunţe corect sunetele *ă, â, diftongii* (*au, ou*) *triftongii* (*eau*); – să aibă capacităţi adecvate pentru citirea împreună a literelor; – să citească în mod adecvat cuvintele, sintagmele, propoziţiile; – să-şi dezvolte continuu capacităţile de lectură adecvate; – să folosească biblioteca şcolară; – să citească texte mai simple.	*Cultură vizuală:* tipuri de literă şi de silabe.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Sunet, literă, semn al scrierii, diftong, triftong, sintagmă, frază, alienat, text, adresă, autor, scriitor, cititor.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris/Citirea 3 Citirea interpretativă, impresii create de lectură**	**Total 28 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ ŞI FORMA LĂRGITĂ (FT-FL): Dezvoltarea progresivă a capacităţilor de citire intrepretativă, prezentarea mai multor tipuri de texte.	

Activităţi/Cunoştinţe	Cerinţe	Puncte de legătură
FT: Însuşirea, la nivel de deprinderi, a tehnicilor de citire *cu voce tare* şi *mută/silenţioasă.* Raporturile dintre cele trei simţuri/percepţii senzoriale: *văzul, simţul tactil, auzul*. Culegerea şi evidenţierea informaţiilor de bază din lecturile date. Raportul dintre conţinutul şi titlul operelor citite. Identificarea personajelor pe baza unui text de povestire. *Creaţii folclorice:* Zicale şi proverbe din operele autorilor: *Emil Gârleanu, Elena Dragoş, Elena Farago, Otilia Cazimir, Victor Sivetidis*; Din operele autorilor români din Ungaria. Lumea povestitorilor români din Ungaria: *Vasile Gurzău* şi *Mihai Purdi*. Tipuri de basme, eroi ai basmelor; Din operele poeţilor români din Ungaria: *Lucia Borza, Ana Crişan*. Participarea la obiceiuri populare puse în scenă.	FT: Elevul să fie capabil – să înţeleagă mesajele mai simple din textele legate de problemele curente ale vieţii cotidiene; – să înţeleagă relaţiile/corespondenţele dintre *mesajul textului* şi *ilustraţiile* din manual; – să urmărească, asistat de învăţător, structurile textului (*spaţiu, timp, personaj, raporturile cauză-efect*); – să aibă un vocabular necesar/adecvat pentru caracterizarea personajelor; – să-şi dea silinţa să citească cu intonaţia conform semnelor de punctuaţie de la sfârşitul propoziţiilor; – să dispună de cunoştinţe de bază, conform particularităţilor de vârstă pentru *utilizarea bibliotecii*; – să cunoască 2-3 basme/poveşti populare, 5-6 zicători, 2-3 legende; – să identifice sensul textelor poeziilor învăţate; – să facă exerciţii de memorizare pentru redarea a 5-6 poezii; – să povestească, în funcţie de vocabular, conţinutul basmelor citite; – să identifice diferenţele dintre personajele pozitive şi negative; – să facă caracterizări ale personajelor (*bun, rău, curajos, laş…*); – să înveţe şi să prezinte texte, conform rolului ales dintr-o operă; – să adopte adecvat intonaţia corectă a cuvintelor şi a	*Cultură vizuală:* imagine şi text. *Informatică:* căutare pirn universul informaţiilor. *Limba şi literatura maghiară:* lectura textelor.

	propoziţiilor.	
FL: Interpretarea a 4-6 opere, în plus, liber alese din toate domeniile semnalate.	FL: Elevul să fie capabil să înţeleagă mesajul operelor liber alese şi al celor intrepretate în clasă. Exerciţii de memorizare: memorizarea a 3-4 opere.	*Cânt şi muzică:* lectura textelor muzicale şi a partiturii. *Artă dramatică şi dans:* corelaţia dintre text şi mişcare.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Percepţii senzoriale, personaj principal, personaj secundar, tehnici de lectură, lecturi, conţinut, titlu, spaţiu, timp.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare scrisă/Scrierea 1 Pregătirea însuşirii scrierii**	**Total 60 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Formarea capacităţii de exprimare scrisă prin însuşirea sistemului de semne. Identificarea diferenţelor dintre abecedarele limbilor maghiare şi române. Dezvoltarea capacităţilor de a avea o poziţie corectă a corpului, a instrumentelor de scris în mână şi de a forma corect literele.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Dezoltarea capacităţilor şi competenţelor: redactarea unui text compus din câteva enunţuri.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Cunoaşterea vocalelor şi consoanelor româneşti. Însuşirea literelor abecedarului românesc. Cunoaşterea literelor identice ale limbilor maghiară şi română; diferenţierea literelor neidentice. Formarea tehnicilor corecte de scriere. (*coordonarea corectă a ochilor şi a mâinii*). Forma literelor *(literele minuscule şi majuscule, forme scrise şi cele tipărite).* Scrierea cuvintelor, sintagmelor, enunţurilor scurte. Deprinderi de scriere, exerciţii de dezvoltare.	FT: Elevul să fie capabil – să cunoască abecedarul**;** românesc şi grafierea fidelă a literelor; – să facă diferenţa dintre literele limbilor maghiară şi română; – să formeze şi să lege corect literele; – să copieze fidel după modele date; – să aibă viteza scrierii, poziţia corectă a mâinii, formarea literelor conform particularităţilor de vârstă; – să scrie cuvinte, propoziţii simple după dictare şi din memorie;	*Cultură vizuală:* tipuri de litere.

	– să aibă caiet cu aspect îngrijit (fără pete şi fără colţ îndoit).	
FL: Scriere după dictare.	FL: Elevul să fie capabil să scrie după dictare texte mai scurte reproduse din memorie.	*Educaţie fizică şi sport:* mişcarea mâinilor şi a degetelor, coordonarea mişcărilor.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Ţinuta corpului, coordonare, formarea literelor, viteza de scriere, alunecarea facilă a mâinii pe foaie, urmărirea liniei, grafie, sistem de semne.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare scrisă/Scrierea 2 Scrierea şi producerea de texte la nivel de deprinderi**	**Total 60 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Formarea exigenţei de a scrie caligrafic, ordonat, *cu grafie lizibilă cu ajuto*rul unor exerciţii numeroase. Dezvoltarea în continuare a deprinderilor de scriere corectă prin însuşirea normelor ortografice.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Aplicarea tot mai corectă a normelor ortografice în exprimarea scrisă de tip productiv.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Formarea exigenţei cunoaşterii *normelor ortografice.* Cunoaşterea normelor gramaticale ale limbii române şi aplicarea lor în practică. Cunoaşterea regurilor de despărţire a cuvintelor în silabe. Scrierea corectă a cuvintelor cunoscute, copierea lor fără multe greşeli, cu o viteză redusă. Exerciţii de despărţire a cuvintelor în silabe, cunoştinţe de redactare a textelor; *forme de exprimare scrisă pe hârtie şi online.* Alcătuirea individuală de cuvinte şi de enunţuri. Folosirea normelor ortografice şi	FT: Elevul să fie capabil – să copieze atent la început, pe urmă cu ajutorul dicţionarului, să redacteze enunţuri mai scurte, legate de temele cunoscute; – să iniţieze *interacţiuni în scris*, să scrie texte mai simple pentru menţinerea relaţiilor cu partenerii: *e-mail, felicitări*; – să aibă *tehnici de scriere şi viteză adecvată de scriere,* conform particularităţilor de vârstă; – să folosească semnele de punctuaţie, conform felului propoziţiilor (*enunţiative,*	*Cultură vizuală:* modele de despărţirea în silabe/ silabisire. *Informatică:* internet–e-mail, felicitări; utilizarea dicţionarului online. *Limba şi literatura maghiară:* compararea limbii maghiare cu limba română (sunete, cuvinte, sintagme).

a dicţionarului ortografic. Alcătuirea unui dicţionar individual.	*interogative, optative, exclamative, imperative*); – să folosească corect în practică normele ortografice învăţate; – să cunoască *DOOM-ul*, şi să-l utilizeze conform particularităţilor de vârstă.	
FL: Aplicarea normelor ortografice în redactarea textelor scurte şi coerente. Cunoaşterea criteriilor *redactării schemei* şi exersarea lor, asistat de învăţător. *Utilizarea dicţionarelor bilingve*.	FL: Elevul să fie capabil – să redacteze în scris, pe scurt şi într-o formă simplă, date legate de propria persoană şi de probleme concrete în viaţa de zi cu zi; – să redacteze *notiţe* cu ajutorul dicţionarelor; – să scrie corect expresiile uzuale, cu greşeli puţine.	*Informatică:* texte simple funcţionale.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Tehnici de scriere, formă de exprimare scrisă pe hârtie, formă de exprimare scrisă online, margine, despărţire, silabă, reguli, dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul să fie în posesia unor cunoştinţe fundamentale, conform particularităţilor de vârstă, în domeniile următoare: *capacităţile de receptare orală/a mesajului oral, de exprimare orală/deprinderi de vorbire, de receptare a mesajului scris/a lecturii* şi *de exprimare scrisă*. Să înţeleagă cuvintele, expresiile, enunţurile mai simple legate *de situaţiile de comunicare obişnuite, de familia sa, de mediul* în care trăieşte. Să fie capabil să înţeleagă *enunţuri, solicitări şi întrebări* scurte, legate de viaţa de toate zilele. Să aibă un vocabular care îi permite să răspundă la întrebări, cu ajutorul unor structuri gramaticale simple, şi să furnizeze informaţii importante despre el şi despre mediul în care trăieşte. Să fie în stare să utilizeze formulele *de prezentare* şi *să-şi prezinte* în câteva propoziţii *impresiile.* Să aplice corect acordul gramatical. Să fie capabil să citească fluent, cu voce tare şi mută. Să înţeleagă semnificaţiile textelor scurte nonliterare şi mesajul poezioarelor, poveştilor învăţate. Să scrie frumos şi lizibil. Să-şi redacteze mesajul logic, coerent, aplicând *normele ortografice* învăţate. Să fie motivat pentru a-şi dezvolta cultura comunicaţională şi cultura exprimării orale, pentru a-şi interpreta impresiile create de lectură.

	FORMA LĂRGITĂ (FL): Elevul să fie motivat pentru a-şi dezvolta cunoştinţele şi capacităţile în toate cele patru domenii ale învăţării/predării. Să înţeleagă semnificaţiile diferitelor tipuri de texte ascultate/audiate. Să răspundă corect cu un vocabular şi un limbaj corporal adecvat. Să citească fluent şi să sesizeze esenţa lecturilor. Să fie capabil să redacteze texte simple (*felicitări, e-mail…*).

Clasele 3-4

În clasele 3-4 ale şcolilor în care se predă limba română ca obiect de studiu se vor dezvolta progresiv cele patru domenii ale predării/învăţării (*capacităţile de receptare orală/a mesajului oral, de exprimare orală/deprinderi de vorbire, de receptare a mesajului scris/a lecturii* şi *de exprimare scrisă*), îmbogăţirea vocabularului prin introducerea unor noi teme de conversaţie, prin cunoaşterea unor noi creaţii (zicători, poezii, legende), prin utilizarea sinonimelor, antonimelor şi a unor expresii noi.

Programa-cadru se concentrează în mod adecvat asupra dezvoltării competenţelor cu ajutorul cărora elevii vor comunica individual (mai ales în tematica studiată), vor fi capabili să-şi însuşească diferite conţinuturi de cunoştinţe şi îşi vor pune bazele unei culturi generale.

De-a lungul anilor (până la sfârşitul claselor 3-4) elevul va fi capabil să formuleze texte scurte, dialogate sau scrise, legate de temele uzuale, să iniţieze şi să susţină conversaţii. El va identifica în lecturi (conform particularităţilor de vârstă) semnificaţiile cele mai importante, va sesiza atmosfera poeziilor lirice.

Creaţiile folclorice (cântecele populare, zicătorile, poveştile populare) şi cele literare (poeziile lirice, povestirile, fabulele) învăţate vor contribui la dezvoltarea vocabularului elevilor, capacităţii de identificare şi de tratare a conflictelor şi a capacităţii de abstractizare.

Învăţătorul, între altele, are datoria să le transmită elevilor tehnicile de învăţare individuală, de adunare, de selectare, de sistematizare şi de prelucrare a materialelor/informaţiilor, la început asistat de învăţător, apoi, tot mai subliniat individual. Elevul va trebui să înveţe utilizarea funcţională a bibliotecii şi a internetului, să fie conştient de importanţa cărţii, a lecturii în formarea personalităţii complexe şi a capacităţii de judecată corectă.

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului oral**	**Total 80 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul înţelege cuvintele, expresiile, enunţurile mai simple (*salutul, prezentarea, formularea unor întrebări…*) legate de situaţiile de comunicare obişnuite, de familie, de lumea din jur.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Identificarea semnificaţiilor textelor unidirecţionale (din mass media)/fără posibilitatea de dialog.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea, în continuare, a capacităţii de receptare a mesajului oral. Identificarea tot mai eficientă a semnificaţiilor sistemului de semne de comunicare verbală şi nonverbală.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL):	

	Capacitatea de receptare a mesajului oral în diverse situaţii din viaţa cotidiană şi în situaţii de comunicare cu mai mulţi parteneri.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Obiective ale receptării mesajului oral: Interpretarea tot mai corectă şi rapidă a informaţiilor receptate după auz. Urmărirea *limbajului corporal (mimicii, gesturilor, intensităţii vorbirii*) al interlocutorului în vederea decodării corecte a informaţiilor. Adaptarea la interlocutor/partener de dialog. Urmărirea cu atenţie a interlocutorilor. Pregătirea pentru receptarea mesajelor unidirecţionale/ fără posibilitatea de dialog/ *ale mijloacelor mass media*. Urmărirea cu atenţie a emisiunilor de radio şi de televiziune ale naţionalităţii româneşti, reţinerea unor expresii des folosite. Memorizarea după auz a unor texte, poezii, zicători, poveşti scurte transmise prin CD-ROM. Receptarea şi memorizarea textelor unor jocuri pentru copii puse în scenă. Înţelegerea şi receptarea unor texte rezumate ale lecturilor. Urmărirea prin mijloace nonverbale (*contactul ochilor*, *mimică*) a relatărilor colegilor de clasă despre unele evenimente/impresii intens trăite.	FT: Elevul să fie capabil: – să înţeleagă cuvinte, expresii, enunţuri, dialoguri legate de situaţii de comunicare din viaţa cotidiană; – să interpreteze mesajul dialogurilor cu mai mulţi interlocutori prin descifrarea enunţurilor verbale şi a semnelor nonverbale; – să înţeleagă solicitările verbale ale învăţătorului (expresiile uzuale); – să recepteze cât mai eficient şi explicaţiile profesorului; – să înţeleagă esenţa unor poveşti, întâmplări, relatări de impresii mai simple; – să-şi dezvolte cunoştinţele şi vocabularul în limba română prin urmărirea emisiunilor de radio şi de televiziune ale naţionalităţii româneşti; – să înţeleagă enunţurile (cuvintele cheie, expresiile uzuale) adresate prin *radioul şcolii* elevilor din contingentul său; – să înveţe după auz anumite *texte pentru memorizare*, poveşti, citate, zicători, zicale şi proverbe, cântece simple.	*Informatică:* lecţii interactive. *Cultură şi civilizaţie românească:* înţelegerea textelor dialectale.
FL: Interpretarea, asistat de profesor, a unor *texte literare şi nonliterare*, redactate într-un limbaj simplu.	FL: – Elevul să fie capabil să înţeleagă conţinutul unor poezioare, zicători, poveşti scurte şi să identifice atmosfera acestora; – să înţeleagă, asistat de profesor, esenţa unor texte nonliterare compuse din	*Artă dramatică şi dans:* înţelegerea raportului dintre text şi mişcare. *Cultură vizuală:* emisiuni de radio şi televiziune, benzi desenate, filme legate

	câteva propoziţii (de ex.: texte din cultură şi civilizaţie românească.	de floră şi faună.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Informaţii, mass media, mesaje fără posibilitatea de dialog/unidirecţionale spre auditor, mimică, expresii, radioul şcolii, prezentarea impresiilor/evenimentelor trăite intens.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare orală/Deprinderi de vorbire**	**Total 80 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul răspunde la întrebări în enunţuri (cu structuri gramaticale) mai simple, şi este capabil să dea informaţii despre el şi despre mediul în care trăieşte.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Redarea textelor cu mai mare curaj de a iniţia tipuri de comunicare.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a pronunţării corecte, a capacităţilor de exprimare orală. Capacitatea de a exprima într-o formă simplă şi coerentă a impresiilor, ideilor, părerilor şi a sentimentelor proprii (îmbogăţirea vocabularului). Utilizarea tot mai conştientă a mijloacelor suprasegmentale.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Comunicarea tot mai fluentă şi conştientă în situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Pronunţarea corectă a sunetelor *ă*, *â* specifice limbii române, a *diftongilor* (*oa*), a *triftongilor* (*eau*). Utilizarea unui număr mare de exerciţii pentru formarea rostirii corecte, pentru creşterea vitezei comunicării individuale. Redactarea unor mesaje, aproximativ corecte, legate de teme obişnuite în diverse situaţii de comunicare (*solicitări/indicaţii, salutul, felcitări*). Utilizarea tot mai conştientă a *limbajului gesturilor* în situaţii de comunicare sub formă de monolog şi de dialog. Urmărirea cu atenţie a	FT: Elevul să fie capabil – să-şi formeze articularea şi pronunţarea corectă (*ă, â*); – să urmărească cu atenţie *intensitatea, intonaţia, linia melodică a frazei, rostirea cuvintelor fără accent*; – să formuleze enunţuri aproximativ corecte, cu ajutorul unor propoziţii simple despre mediul din jur (*familia, şcoala, prietenia*); – să-şi exprime sub formă de mesaje simple (din câteva propoziţii) ideile, sentimentele, opiniile legate de temele preferate şi de domeniile de activitate; – să prezinte câte un	*Limba şi literatura maghiară:* compararea fonemelor maghiare şi române.

interlocutorului , formarea unor răspunsuri adecvate la întrebările puse. Prezentarea unor opinii proprii. Alcătuirea unor rezumate ale conţinutului lecturilor, povestirea în câteva propoziţii. Prezentarea unor impresii. Participarea la obiceiuri populare puse în scenă. Recitarea textelor cu ajutorul limbajului gesturilor. Exerciţii de memorizare (şi din operele autorilor românilor din Ungaria).	eveniment în ordinea cronologică; – să formuleze întrebări simple şi să răspundă la ele; – să participe la spectacolele cercului dramatic.	
FL: Comunicarea mai fluentă legată de teme obişnuite (*prezentarea membrilor familiei, prietenilor, şcolii, oraşului, satului natal*). Să redea oral descrieri şi prezentări. Însuşirea unor texte tot mai lungi prin *memorizare.*	FL: Elevul să fie capabil – să-şi formeze un mod de exprimare tot mai nuanţat, îmbogăţindu-şi mesajul prin sinonime; – să urmărească conştient *accentul, intonaţia, linia melodică a frazei*. – Exerciţii de memorizare plus 5-6 zicători, 5-6 zicale şi proverbe; George Coşbuc: *Iarna*, Lucia Borza: *Anotimpuri.*	*Artă dramatică şi dans:* comunicare prin pantomimă. *Cultură şi civilizaţie românească:* zicători, zicale şi proverbe, chiuituri.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Viteză, în monolog, în dialog, decriere, prezentare, obiceiuri populare puse în scenă, accent.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris/Citirea**	**Total 82 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoaşterea tehnicilor de citit *cu voce tare* şi *mută,* înţelegerea esenţei textelor literare şi nonliterare. Câteva exerciţii de memorizare.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Utilizarea mai funcţională a tehnicilor de lectură.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţilor de receptare a mesajului scris prin exerciţii.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Identificarea semnificaţiilor diverselor tipuri de texte, să rezume pe scurt conţinutul acestora.	

Activităţi/Cunoştinţe	Cerinţe	Puncte de legătură
FT: Lectura explicativă a unor texte *literare* şi *nonliterare* cunoscute cu o viteză adecvată. Sesizarea diferenţelor dintre diferite tipuri de texte. Exerciţii de lectură: identificarea raporturilor dintre texte, scheme şi ilustraţii şi utilizarea lor în înţelegerea textului/ receptarea mesajului scris. Însuşirea şi exersarea tehnicilor de înţelegere a textului (asistat de învăţător). Cunoştinţe de redactare a textului: identificarea împărţirii în secvenţe clare a textului. Identificarea progresivă a semnificaţiilor evidente, pe urmă a celor ascunse ale textelor literare. Selectarea unor opere din literatura pentru copii clasică şi modernă: interpretarea/analiza poeziei *Mama mea* de Lucia Borza şi *Cu tata* de Elena Dragoş. Cunoaşterea tematicii abordate în poeziile *Bunica* de Otilia Cazimir şi *Bunicul* de Elena Dragoş. Căutarea unor motive comune. În continuare selecţie, *la liberă alegere* dintre operele următorilor autori: *George Coşbuc, George Topârceanu, Mihai Eminescu, Emil Gârleanu, Elena Dragoş, Elena Farago, Otilia Cazimir, Victor Sivetidis, Tudor Arghezi, Ana Blandiana, Lucia Borza, Ana Crişan, Maria Berényi.* Povestitorii noştri populari: *Vasile Gurzău, Teodor Şimonca, Mihai Purdi.*	FT: Elevul să fie capabil – să folosească tot mai funcţional strategiile şi tehnicile de citire învăţate; – să-şi dezvolte viteza de citit în mod adecvat; – să-şi dea seama de greşelile făcute şi să le corecteze; – să-şi dea seama de relaţia dintre text şi ilustraţie; – să recunoască diferenţele dintre textele *literare şi nonliterare* şi să sesizeze, în mare, informaţiile pe care acestea le conţin; – să identifice semnificaţiile poeziilor analizate, să descopere motivele literare comune; – să prezinte textual 5-6 poezii.	*Cultură şi civilizaţie românească:* mediul în care se prezintă poveştile populare. *Informatică:* căutarea unor tipuri de texte. *Limba şi literatura maghiară:* prezentarea unor poveşti.
FL: Lectura, interpretarea şi sesizarea sensului unor texte	FL: Elevul să fie capabil – să desprindă semnificaţiile	*Cultură vizuală:* raportul text-imagine, filme pentru copii.

literare mai simple (*poveşti populare, legende, povestiri*), asistat de profesor (în funcţie de alegerea profesorului).	ascunse ale unor texte mai simple, asistat de profesor, pe baza unor criterii stabilite; – să caute, fără ajutor, informaţii legate de unele texte simple nonliterare (cultură şi civilizaţie românească); – să facă exerciţii de memorizare şi să prezinte tot mai sugestiv 8-10 opere.	
Utilizarea bibliotecii, folosirea mijloacelor IST (*la ambele forme de predare* a *limbii române*).	Elevul să fie capabil – să folosească biblioteca şi mijloacele IST, conform particularităţilor de vârstă; – să sesizeze asistat de profesor, semnificaţiile ascunse ale textelor sau contextelor, – identificarea motivelor, cuvintelor cheie, repetiţiilor; – să repovestească fidel, după lectură, două-trei poveşti alese liber; – să-şi argumenteze opiniile în favoarea personajului principal, şi împotriva forţelor negative.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Citire cu voce tare şi mută, redactare de texte/punere în pagină, text literar, nonliterar, spaţiu, timp, personaj principal, personaj secundar.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare scrisă Exerciţii de compunere şi de producere de texte**	**Total 82 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Rezolvarea unor exerciţii de scriere, copierea unor texte, dezvoltarea derpinderilor de scriere corectă după dictare.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Rezumarea pe scurt a impresiilor create de lectură şi descrierea lor, asistat de profesor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţii de exprimare scrisă, redactarea diferitelor tipuri de texte: (pe baza de hârtie) povestirea, descrierea, caracterizarea; (pe internet) e-mail, invitaţie, sms. Dezvoltarea exigenţei pentru a scrie caligrafic.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL):	

	Rezumarea şi prezentarea conţinutului lecturilor, cu ajutorul formulării unor păreri proprii (de ex.: acţiuni, caractere pozitive, negative…).

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Dorinţa de a scrie caligrafic. Formarea unui stil propriu de scriere şi a vitezei adecvate, a unor deprinderi corecte de tehnici de scriere. Cunoştinţe de bază de compunere: alegerea temei, adunarea materialului, titlu, alineat, spaţiu, timp. Cunoaşterea diferitelor tipuri de compunere: *povestire*, *descriere*, *caracterizare*. Caracteristicile *textelor funcţionale*.	FT: Elevul să fie capabil – să scrie ordonat; – să aplice corect normele ortografice învăţate; – să aibă un mic dicţionar (caiet) ordonat, curat; – la redactarea de texte compuse din câteva propoziţii să se folosească cât mai eficient de cunoştinţele sale despre compunere; – să ştie că trebuie să urmărească atent relaţia formă-conţinut; – să cunoască diverse tipuri de compunere, şi să redacteze compuneri, asistat de învăţător; – să redacteze texte funcţionale/cu destinaţie specială scurte de câteva rânduri, legate de temele discutate (de ex.: *invitaţie pentru serbarea zilei naşterii, mesaje scurte*), în general asistat de învăţător.	*Cultură vizuală:* prezentări PowerPoint. *Cultură şi civilizaţie românească:* texte de cultură şi civilizaţie românească.
FL: Dezvoltarea cunoştinţelor de producere de texte, şi exersarea lor după anumite criterii date. Exerciţii de aplicare corectă a normelor gramaticale şi ortografice.	FL: Elevul să fie capabil – să cunoască criteriile de bază ale redactării compunerilor; – să-şi dea silinţa să structureze logic opiniile; – să scrie compuneri de câteva propoziţii; – să rezume conţinutul unor lecturi mai scurte, şi să-l redea în scris (asistat de învăţător); – să respecte normele ortografice învăţate.	*Informatică:* program de ortografie; redactarea unor tipuri de texte funcţionale.

Noţiuni–cheie/	Redactarea compunerii, tipuri de compunere, producere de text, povestire,

noţiuni	descriere, caracterizare, respectarea secvenţelor textului, alineat, titlu, conţinut, formă, metoda globală/memorarea vizuală a literei.

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul să-şi dezvolte capacităţile de receptare a mesajului oral şi scris, conform particularităţilor de vârstă. Nivelul de dezvoltare a capacităţilor de exprimare orală şi scris/a deprinderilor de vorbire şi de scriere corectă să corespundă cerinţelor curriculare la *ambele forme de predare a limbii române.* FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul să înţeleagă mesajele/enunţurile obişnuite, esenţa textelor folosite des, *indicaţiile* şi explicaţiile profesorului, prezentarea impresiilor colegilor, fiind atent *la mijloacele suprasegmentale* (mimică, gesturi ale mâinilor, intensitatea vocii, linia melodică a frazei). Să memoreze după auz poezii, cântece, fragmente de proză. Să fie capabil să-şi formuleze ideile, opiniile şi impresiile şi să le prezinte, în mod coerent, fără prea multe greşeli de acord. Să-şi armonizeze limbajul corporal cu mesajul de trasmis. Să fie atent la folosirea vocabularului adecvat situaţiei de comunicare, a formelor de comunicare coerente, a acordului corect şi a exprimării orale fără accent. Să înţeleagă esenţa/semnificaţiile lecturii şi să prezinte păreri proprii (de ex.: despre caracterul personajului principal). În compuneri să fie atent la unitatea formă-conţinut, la respectarea normelor ortografice. FORMA LĂRGITĂ (FL): Elevul să fie capabil să înţeleagă după auz textele *literare şi nonliterare,* conform particularităţilor de vârstă. Să înţeleagă operele literare, zicătorile, poeziile, cântecele, basmele, legendele. Să memoreze după auz, de asemenea, creaţii ale autorilor români din Ungaria. Pe baza textului şi a imaginii să fie în stare să sesizeze semnificaţiile textelor din filme (de ex.: filme despre natură, filme pentru copii). Să-şi exprime impresiile sugestiv (şi în limbajul gesturilor). Să înţeleagă conţinutul lecturilor, să scoată în evidenţă, în scris şi oral, esenţa acestora. Să-şi organizeze lucrările scrise în funcţie de criteriile învăţate (compuneri scurte, dar coerente şi texte funcţionale).

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Pentru şcolile de naţionalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu
(Forma tradiţională, Forma lărgită şi Forma complementară)

În clasele 5-8 ale şcolilor de naţionalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu (Forma tradiţională şi Forma lărgită), obiectivele şi sarcinile principale ale disciplinei *Limba şi literatura română* sunt activizarea vocabularului achiziţionat în ciclul primar, dezvoltarea în continuare a capacităţilor de înţelegere şi de producere a textului, consolidarea interesului pentru lectură; dezvoltarea culturii scrisului prin diverse tipuri de compunere şi prin aplicarea conştientă a normelor ortografice. Totodată predarea limbii române îşi propune transmiterea noilor conţinuturi, dezvoltarea competenţelor şi capacităţilor.

Obiectivele curriculare sunt multifuncţionale, contribuind eficient la dezvoltarea culturii comunicaţionale, a capacităţilor de rezolvare a problemelor şi a capacităţilor de abstractizare, a formării unui sistem adecvat de valori, a simţului moral şi estetic, a personalităţii complexe. Datorită specificului disciplinei se va accentua în mod corespunzător dezvoltarea culturii literare a elevilor, identificarea semnificaţiilor creaţiilor artistice, conform particularităţilor de vârstă şi genurilor literare studiate în şcoală.

De asemenea se va accentua ideea ca în procesul de predare/învăţare a limbii şi literaturii române să fie posibilă corelarea cunoştinţelor achiziţionate în cadrul altor discipline, printre altele a capacităţilor de interpretare a operelor literare însuşite în cadrul orelor de limba şi literatura maghiară. Obiectivul curricular principal este ca după absolvirea şcolii generale, elevul să fie capabil să-şi comunice cât mai coerent şi corect mesajele, să respecte, la nivel de deprinderi, normele ortografice învăţate.

Programa-cadru pune accentul pe citirea receptivă şi pe interpretarea corectă a textelor literare şi a celor nonliterare.

Prezenta programă-cadru indică în progresie conţinuturile pentru ambele forme de predare a limbii române. Aceasta conţine un număr mai redus de opere literare faţă de programa-cadru a şcolilor cu limba de predare română şi bilingve, însă consideră ca fiind importante dezvoltarea concepţiei literare-artistice a elevilor, precum şi formarea şi dezvoltarea capacităţilor de judecată şi de raţionament.

Un alt obiectiv este formarea tinerilor cu capacităţi de tratare a conflictelor şi cu o ţinută morală adecvată, ca să fie deschişi spre lume şi să înţeleagă importanţa învăţării pe tot parcursul vieţii. Generaţiile viitoare vor fi motivate astfel să adopte atitudini pozitive, să trăiască în armonie în familie, totodată se pune accent pe importanţa ocrotirii mediului şi a sănătăţii, pe formarea unor atitudini conştiente faţă de mass media, pe consolidarea sănătăţii spirituale şi corporale şi a autocontrolului

Clasele 5–6

În clasele 5-6 ale şcolilor în care limba română se predă ca obiect de studiu, obiectivul principal al disciplinei *Limba şi literatura română* este consolidarea capacităţilor de receptare orală/a mesajului oral, de exprimare orală/deprinderi de vorbire; dezvoltarea culturii scrierii şi a citirii, şi a vocabularului funcţional şi eficient în situaţiile de comunicare din viaţa cotidiană.

Se va accentua, de asemenea, dezvoltarea unor capacităţi–paralel cu îmbogăţirea vocabularului legat de temele de conversaţie din viaţa de zi cu zi–prin care elevul să fie capabil să interpreteze textele literare, să desprindă sensul acestora, să producă texte

funcţionale (pe bază de hârtie şi pe internet) conform particularităţilor de vârstă.

În acest ciclu elevul va trebui să dispună de cunoştinţe de limba română, de competenţe şi de capacităţi care să-i permită să înţeleagă, printre altele, textele de specialitate ale manualului de *Cultură şi civilizaţie românească*, şi să fie capabil să le rezume pe scurt.

În aceste clase se cere ca elevul să redacteze prezentări orale şi scrise după texte auzite/audiate şi citite, şi să formuleze păreri proprii.

Elevul va trebui să utilizeze tot mai eficient biblioteca şi internetul şi să fie capabil să înveţe individual.

<table>
<tr><th>Unităţi tematice/ obiective cadru</th><th colspan="2">Receptarea mesajului oral</th><th>Total 54 ore</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="3">FORMA TRADIŢIONALĂ (FT):
Înţelegerea textelor auzite (salutul, prezentarea, formule de mulţumire şi de laudă, de cerere de iertare, indicaţii ale profesorului, explicaţii, întrebări). Înţelegerea unor texte mai simple legate de situaţiile de comunicare din viaţa cotidiană. Receptarea după auz a conţinutului unor poezii, zicători, basme scurte.</td></tr>
<tr><td colspan="3">FORMA LĂRGITĂ (FL):
Înţelegerea textelor des folosite, legate de diferite situaţii de comunicare din viaţa cotidiană (familia, igiena corpului, îmbrăcămintea, şcoala).
Identificarea esenţei operelor literare şi a textelor epice mai simple (după auz).</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice</td><td colspan="3">FORMA TRADIŢIONALĂ (FT):
Dezvoltarea capacităţii de receptare mesajul oral. Identificarea după auz a mesajelor concordante ale textelor orale şi ale limbajului gesturilor. Dezvoltarea capacităţilor de înţelegere a textelor literare nonliterare auzite (invitaţii, anunţuri). Dezvoltarea conştientă a receptării mesajului oral prin recitarea de poezii, prin jocuri dramatizate.</td></tr>
<tr><td colspan="3">FORMA LĂRGITĂ (FL):
Înţelegerea după auz a enunţurilor orale exprimate cu un vocabular mai dezvoltat şi legate de situaţiile de comunicare din viaţa cotidiană. Identificarea sensului unor poezii, poveşti, zicători, povestiri, înregistrate cu mijloace IST. Dezvoltarea în continuare a capacităţii de receptare a mesajului oral.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Activităţi/Cunoştinţe</td><td>Cerinţe</td><td>Puncte de legătură</td></tr>
<tr><td colspan="2">FT:
Activităţi de învăţare, cunoştinţe legate de teme noi:
Copilul şi lumea lui; natura şi mediul; societatea, lumea virtuală; ocupaţii şi meserii.
Înţelegerea după auz a textelor</td><td>FT:
Elevul să fie capabil
– să înţeleagă după auz textele literare şi nonliterare legate de teme noi;
– să sesizeze diferenţele dintre mesajul principal şi</td><td>Artă dramatică şi dans: iniţierea relaţiilor comunicaţionale în diverse situaţii de comunicare.</td></tr>
</table>

legate de această tematică. Exersarea reacţiilor la diverse interacţiuni şi solicitări. Exerciţii de receptare a mesajului oral cu mai multe posibilităţi de rezolvare. Selectarea unor propoziţii dintr-o serie de enunţuri, şi structurarea lor pe baza textului auzit/audiat. Urmărirea comportamentului lingvistic şi suprasegmental al partenerului de conversaţie, tragerea concluziilor. Identificarea după auz a esenţei operelor literare (legende, poezii, poveşti, povestiri) şi a textelor nonliterare (de ex.: texte de publicitate). Înţelegerea expresiilor, noţiunilor des folosite în filmele despre natură (de ex.expresii legate de fenomenele naturii, de floră şi faună). Audierea şi vizionarea creaţiilor folclorice şi literare legate de viaţa românilor din Ungaria la radio şi la emisiunile de televiziune.	informaţiile secundare; – să reţină motivele şi cuvintele cheie des folosite în poeziile ascultate/audiate (de ex.: despre membrii familiei, despre obiectele din casă); – să identifice sensul textelor de publicitate din viaţa cotidiană (de ex.: alimentaţia sănătoasă); – să urmărească mijloacele suprasegmentale ale partenerului de conversaţie (mimică, gesturile mâinilor) şi să interpreteze în felul acesta cele auzite; – să reţină expresiile, sintagmele, propoziţiile, textele mai scurte des folosite în filmele despre natură (sau la ştirile meteorologie); – să urmărească cu atenţie emisiunile de radio şi de televiziune ale naţionalităţii româneşti, să înţeleagă în mare parte mesajul emisiunilor legate de mediul în care trăieşte, despre şcoală, şi să-şi dea seama de semnificaţiile lor principale.	*Limba şi literatura maghiară:* procedee şi strategii de înţelegere a textului/de receptare a mesajului scris. *Cultură şi civilizaţie românească:* cunoaşterea textelor, a creaţiilor folclorice de cultură şi civilizaţie românească, a zicalelor şi proverbelor româneşti. *Cânt şi muzică:* cântece populare şi melodii moderne. *Limbi străine:* lecţii interactive. *Etică:* autocunoaştere.
FL: Interpretarea unor texte nonliterare.	FL: Elevul să fie capabil – să înţeleagă textele disciplinelor de cultură generală, conform particularităţilor de vârstă; – să interpreteze textele filmelor despre natură (relaţie imagine–sunet).	*Cultură vizuală:* filme despre natură.
Noţiuni–cheie/ Noţiuni	Emisiuni de radio şi de televiziune ale minorităţii româneşti, text informativ, motiv, cuvinte cheie, comportament lingvistic.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	Capacitate de exprimare orală	Total 54 ore
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Participare la diverse situaţii de comunicare din viaţa cotidiană, răspunsuri adecvate la întrebările puse. Iniţierea comunicării.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Participare la situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea vocabularului legat de unităţile tematice noi *(cumpărăturile, soluţionarea problemelor administrative, transportul în comun…)* şi utilizarea lor adecvată în situaţiile de comunicare. Mod de prezentare corectă a exerciţiilor de memorare (formarea exigenţei în acest sens).	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Dezvoltarea în continuare a culturii comunicaţionale. Formarea motivaţiei pentru folosirea corectă a mijloacelor suprasegmentale la prezentarea operelor lirice şi epice. Formarea exigenţei de folosire corectă a limbii (răspunsuri corecte în diverse situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori).	

Activităţi/Cunoştinţe	Cerinţe	Puncte de legătură
FT: Formarea atenţiei cât mai conştiente pentru exprimarea orală individuală şi pentru folosirea mijloacelor suprasegmentale *(pauză, intonaţie, intensitatea vocii şi melodia frazei).* Exerciţii de pronunţie individual şi în grup. Folosirea adecvată a diverselor tipuri de propoziţii *(enunţiative, interogative, imperative, optative şi exclamative)*. Utilizare tot mai conştientă a semnelor nonverbale în exprimarea conţinuturilor, sentimentelor şi ideilor. Exprimarea reacţiilor corecte şi potrivite la mesajul partenerului de conversaţie. Prezentări sub formă de monolog ale impresiilor personale legate de evenimente trăite intens. Participarea la diverse jocuri	FT: Elevul să fie capabil: – să-şi formeze o pronunţie corectă, o comunicare fără accent, cu tot mai puţine greşeli (evitând greşelile de acord mai grave); – să fie atent la intensitatea vocii, la viteza comunicării, şi la pronunţarea corectă a sunetelor *ă, â;* – să folosească tipuri adecvate de propoziţii (cerere, furnizarea informaţiilor, a atragerii atenţiei); – la formularea ideilor să realizeze contactul ochilor cu partenerul de dialog şi să exprime mesajul prin limbajul corporal; – să fie în stare să se manifeste în funcţie de situaţiile de comunicare şi de obiectivele comunicaţionale, cu ajutorul	*Artă dramatică şi dans:* comunicare cu mijloace verbale şi nonverbale. *Cultură şi civilizaţie românească:* explicarea obiceiurilor, poezii populare. *Cânt şi muzică:* cântece populare şi melodii moderne. *Limbi străine:* lecţii interactive. *Etică:* conversaţii, dezbateri, decizii cu caracter moral.

didactice. Exprimarea intenţiilor de conversaţie tematice şi în diverse situaţii din viaţa cotidiană. De exemplu: cererea permisiunii (*Permite-mi să..., dă-mi voie să*). – furnizarea şi cererea de informaţii (referitoare la persoane şi la mediu–Spune-mi, te rog; Unde este? Cine este?); – exprimarea bucuriei şi tristeţii (Sunt bucuros că..., sunt supărat că...); – exprimarea scuzei (Scuză-mă, iartă-mă...); – exprimare a felicitării şi a urării de bine (Vă felicit, Vă urez, La mulţi ani); – exprimarea satisfacţiei şi insatisfacţiei (Îmi place, nu-mi place); – relaţii spaţiale–loc, distanţă (aici, acolo, lângă...); – relaţii temporale (sunt, eram, am fost). Exerciţii de memorare: exersarea unor scene dramatizate (scene din poveşti, caraterul liric al poeziilor obiceiurilor populare).	propriilor cuvinte cu un vocabular restrâns, dar într-o perspectivă de îmbogăţire; – să se exprime corect în situaţii de comunicare monologată şi dialogată; – să-şi prezinte colegiilor de clasă pe scurt impresiile intens trăite; – să participe cu plăcere la jocurile didactice; – să utilizeze corect formulele de politeţe; – să-şi exprime intenţiile de comunicare în situaţii potrivite şi în funcţie de interlocutor; – să prezinte cât mai sugestiv operele memorizate; – să participe activ şi afectiv la diverse jocuri dramatice; – să-şi dea seama tot mai mult de greşelile făcute şi să încerce să şi le corecteze; – să participe cu plăcere şi deschis pentru ajutor în activităţile în grup; – să fie în stare să redea fidel creaţii: 3-4 zicători, 4-5 zicale şi proverbe; *Mioriţa* (fragment); Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi;* Elena Farago: *Un porumbel.*	
FL: Participare activă în situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori. Atenţie cuvenită faţă de partenerul de dialog.	FL: Elevul să fie capabil – să comunice tot mai abil în diverse situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori, cu ajutorul unor mijloace lingvistice verbale şi nonverbale; – să prezinte sugestiv operele memorizate; – prezentare cât mai fidelă a	

	creaţiilor; – 3-4 zicători, 4-5 zicale şi proverbe; – *Mioriţa* (fragment); Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi;* Elena Farago: *Un porumbel*.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Capacitatea de exprimare orală / deprinderi de vorbire, cultură comunicaţională, viteză proprie, monolog, furnizarea de informaţii, atragerea atenţiei, cerere.	

nităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris / citirea**	**Total 55 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Lectură cu viteză potrivită, cu voce tare şi mută pentru înţelegerea textului. Identificarea semnificaţiilor lecturii, asistat de profesor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Lectură cu o viteză mai alertă, sesizarea mesajului lecturii, rezumarea conţinutului.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a tehnicilor de lectură, formarea cititorului prin lecturi interpretative şi explicative.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Consolidarea simţului critic şi a simţului literar al elevului prin identificarea semnificaţiilor ascunse ale lecturilor prin interpretarea acestora (de ex.: judecarea acţiunilor câtorva personaje din basme.)	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Exersarea unor noi strategii şi tehnici de lectură. Exersarea lecturii prin aplicarea corectă a melodiei frazei, prin respiraţie corectă şi prin respectarea corectă a pauzelor. Citire cu o viteză potrivită a textelor literare şi nonliterare cunoscute. Citire explicativă şi interpretativă, corelarea interpretării relaţiei text-imagine. Exerciţii de citire individuale şi în grup. Citire pe roluri. Concurs	FT: Elevul să fie capabil – să citească fluent cu o viteză potrivită (cu voce tare şi mută); – să urmărească melodia corectă a frazei şi respectarea pauzelor; – să înţeleagă semnificaţiile lecturilor folosindu-se de ilustraţii; – să identifice diferenţele dintre diferitele tipuri de texte; – să urmărească împărţirea în	*Cultură vizuală:* text şi imagine, scheme ilustraţii. *Limba şi literatura maghiară:* folosirea bibliotecii. *Informatică:* căutare de informaţii.

de citire expresivă.Urmărirea diferenţelor dintre diverse tipuri de texte. Cunoaşterea şi exersarea criteriilor de împărţire în secvenţe a textului. Citire individuală a textelor literare scurte (poezii, poveşti, legende, fabule şi povestiri). Creşterea interesului/motivaţiei pentru citire.	secvenţe a textelor pe baza criteriilor învăţate.	
FL: Citirea interpretativă a unor texte literare şi nonliterare cu conţinut cunoscut sau necunoscut, cu pronunţie corectă, cu folosirea corectă a accentului şi cu o viteză tot mai mare.	FL: Elevul să fie capabil – să identifice mesajul textelor literare şi nonliterare; – să scoată în evidenţă semnificaţiile lecturilor.	*Cultură şi civilizaţie românească:* texte istorice şi etnografice.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Melodia frazei, respiraţie, respectarea pauzelor, împărţirea în secvenţă a textelor, viteză, tipuri de pauză.	

Unităţi tematice / obiective cadru	**Cultura literară**	**Total 55 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoaşterea unor poezii şi poveşti scurte învăţate în ciclul primar.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Prezentarea poeziilor lirice şi relatarea esenţei operelor epice.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Formarea simţului literar, formarea unui cititor sensibil la frumos. Dezvoltarea capacităţilor, identificarea semnificaţiilor ascunse.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Dezvoltarea progresivă şi conştientă a capacităţii de abstractizare; interpretarea operelor, asistat de profesor.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Lectura şi interpretarea povestirilor din *Biblie.* În universul basmelor. Tipuri de basme şi eroi de basme. Basmul ca structură compoziţională (unităţi de structură ale textului, formule de incipit, de intrigă şi	FT: Elevul să fie capabil – să înţeleagă semnificaţiile ascunse şi concluziile pildelor biblice; – să rezume în câteva propoziţii esenţa lecturilor şi	*Limba şi literatura maghiară:* întâmplări biblice; poveşti; povestiri, nuvele. *Cultură vizuală:* opere adaptate pentru film/adaptări

de încheiere). Povestitori români din Ungaria. Arta povestirii. Povestirea în două limbi. Vasile Gurzău: *Omul fericit, Mintea şi norocul.*	să tragă concluzii; – să înţeleagă textul poveştilor după auz sau după lectură; – să sesizeze mesajul povestirilor; – să facă diferenţa între; – Bine şi Rău, între lumină şi umbră; – să cunoască principiile pozitive: înţelepciune, credinţă, speranţă, iubire, luptă, voinţă, perseverenţă; – să recunoască elementele principale de structură ale poveştilor: introducere, conflict, intrigă, punctul culminant, deznodământ, personaje principale, personaje secundare; – să caracterizeze eroii poveştilor (trăsături caracteristice pozitive şi negative); – să argumenteze în favoarea binelui şi împotriva răului; – să cunoască câţiva (povestitori) autori de poveşti din literatura română, maghiară şi universală.	cinematografice, ilustraţii, filme pentru copii, benzi desenate. *Cultură şi civilizaţie românească:* rolul povestirii în lumea tradiţională.
Interpretarea operelor epice: Nuvela *Câinele* de Silvia Kerim, ca simbol etern al prieteniei adevărate între om şi câine şi al fidelităţii. Emilia Căldăraru: *Compunerea;* Simona Popescu: *Exuvii;* Ana Radics Repisky: *Ludaie de ieri şi azi.* În plus, creaţii epice liber alese din operele următorilor autori: Ion Creangă, Anton Pann, Mircea Sântimbreanu, George Topârceanu, Mihail Sadoveanu, Simona Popescu, George Şovu.	Elevul să fie capabil – să înţeleagă esenţa povestirii *Câinele* de Silvia Kerim; – să enumere caracteristicele fabulei; – să identifice mesajul fabulei, să fie în stare de a povesti coerent despre prietenia între om şi animal (câinele); – să înţeleagă dialogul dintre „câine” şi „vrăbiuţă”; – să enumere argumente despre rolul prieteniei, fidelităţii, dragostei, ataşamentului; – să aducă argumente în favoarea prieteniei adevărate; – să povestească despre	

	aventurile şi păţaniile din copilărie, cele care se leagă de impresiile de lectură.	
Texte nonliterare: lectura unor curiozităţi despre lume. Interpretarea poeziilor *lirice*. Prezentarea structurilor tematice şi formale ale operelor, asistat de profesor. Rolul temelor, motivelor, metaforelor şi mijloacelor stilistice în crearea atmosferei artistice a creaţiilor literare. Elena Dragoş: *Printre plopii doinitori;* Emilia Căldăraru: *Bine e la noi acasă;* Virgil Carianopol: *Septembrie;* George Coşbuc: *Iarna;* Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi;* Petre Dimitru Popescu: *Tu eşti mamă!;* Lucia Borza: *Mama mea.* În plus, creaţii liber alese din operele poeţilor clasici şi moderni: George Coşbuc, Mihai Eminescu, Ştefan Octavian Iosif, Otilia Cazimir, Emilia Căldăraru, Elena Dragoş, Victor Eftimiu, Elena Farago, Simona Popescu, Tudor Arghezi, Maria Berényi.	– să înţeleagă textele nonliterare mai simple; – să identifice temele şi motivele recurente în poeziile lirice; – să citească şi interpreteze cu bucurie şi interes poeziile legate de sentimentul de dragoste faţă de pământul natal, de relaţia mamă-copil, de om-natură; – să identifice rolul metaforelor, mijloacelor stilistice des folosite, în continuare să sesizeze elementele auditive şi vizuale şi să înţeleagă rolul lor de creator de atmosferă. Exerciţii de memorare (5-6 creaţii lirice, 2-3 fragmente de proză).	
FL: Interpretarea şi memorarea baladei populare *Mioriţa.* În continuare: Mircea Eliade: *Memorii,* Mircea Cărtărescu: *Rem (fragment),* George Şovu: *Nenea directorul,* Lucian Blaga: *Casa părintească din Lancrăm.* Din operele poeţilor români moderni: Tudor Arghezi, Ana Blandiana, Nicolae Labiş, (în continuare, poeţi la alegere şi exerciţii de memorare).	FL: Elevul să fie capabil – să cunoască caracteristicile principale ale baladei populare; – să sesizeze relaţia strânsă dintre om şi natură, om şi animal (ciobanul şi mioriţa); să identifice cauzele complotului; – să-şi exprime în câteva propoziţii impresiile şi ideile; – să desprindă tot mai individual semnificaţiile ascunse ale creaţiilor lirice şi epice şi să relateze în mod coerent impresiile sale.	

	Exerciţii de memorare: *Mioriţa*, (încă 3-4 creaţii lirice, şi 2 fragmente de proză).	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Povestitori bilingvi, tipuri de basme, eroi ai basmelor, pilde, metafore auditive şi vizuale, mijloace stilistice, teme, motive ale basmelor.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare scrisă/Deprinderi de scriere corectă Producerea de texte**	**Total 56 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Rezolvarea unor probleme simple în scris, scrierea corectă a textelor după dictare. Scrierea diverselor tipuri de texte, respectând normele de ortografie învăţate.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Rezumarea semnificaţiilor impresiilor create de lectură, compunerea argumentativă.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea progresivă a capacităţilor de exprimare scrisă. Formarea motivaţiei pentru realizarea unei scrieri cât mai frumoase şi a vitezei adecvate de scriere, respectiv pentru producerea unor texte coerente.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Cunoaşterea normelor ortografice, formarea competenţelor de scriere corectă (deprinderilor de scriere corectă). Crearea motivaţiei pentru scrierea unor texte logice şi coerente sub formă tipărită şi electronică, respectând normele ortografice.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Exersarea scrierii după dictare şi prin producerea de texte pe baza unor texte memorizate. Perfecţionarea treptată a tehnicilor de scris, creşterea vitezei de scriere. Formarea unui mod de scriere individuală. Însuşirea şi exersarea criteriilor luării *notiţelor şi a realizării conspectelor*. Redactare de compuneri: titlu, unităţi de structură, introducere, spaţiu, timp, acţiune.	FT: Elevul este capabil: – să respecte tot mai conştient normele ortografice; – să-şi formeze o scriere estetică curată, exigentă şi un stil de scriere individual; – să cunoască cât mai profund criteriile producerii de texte în mod logic şi echilibrat; – micul dicţionar, caietul, să fie curat; – să-şi formeze un stil individual de alcătuire a conspectelor;	*Informatică:* corespondenţă electronică, texte funcţionale. *Limba şi literatura maghiară:* diferite tipuri de compunere. *Limbi străine:* alcătuirea unui mic dicţionar bilingv, individual.

Cunoaşterea caracteristicilor diferitelor tipuri de compunere *(povestire, descriere, caracterizare).* Redactarea unor texte funcţionale *(scrisoare, e-mail, felicitări).* Compunerea unor scrisori tradiţionale şi moderne. Observarea diferenţelor. Părţile scrisorii.Utilizarea corectă a mijloacelor de limbă *(adresare, date).*	– să urmărească atent relaţia dintre titlu şi conţinut; – să scrie compuneri, de câteva rânduri (povestiri, descrieri, prezentări de impresii); – să redacteze felicitări şi invitaţii sub formă de hârtie şi electronică; – să completeze formulare mai simple; – să redacteze scrisori scurte adresate prietenilor.	
FL: Completarea formularelor. Alcătuirea notiţelor şi a conspectelor.	FL: Elevul să fie capabil – să redacteze compuneri coerente şi lizibile respectând normele gramaticale şi de ortografie învăţate; – să marcheze aliniatele şi împărţirea în secvenţe a textelor.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Conspecte, notiţe, tehnici de scriere, povestire, descriere, caracterizare, text funcţional, scrisoare tradiţională, scrisoare electronică, formule de adresare.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Norme gramaticale, ortografice şi corectitudinea limbii**	**Total 50 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoştinţe şi noţiuni gramaticale minime legate de diferite nivele de limbă.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Cunoştinţe de bază (fonetică, morfologie şi sintaxă). Principalele norme ortografice.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea culturii exprimării scrise şi a capacităţii producerii creative de texte. Transmiterea cunoştinţelor de fonetică, morfologie, semantică, sintaxă şi lingvistica textului, şi aplicarea lor în practică.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Formarea competenţelor la diferitele nivele de limbă.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**

FT: Consolidarea cunoştinţelor legate de noţiunile de gramatică. Pronunţia şi scierea corectă a sunetelor limbii române. Morfologie: Scrierea şi folosirea corectă a prefixelor verbale în enunţurile orale şi scrise. Substantivul (număr, gen, declinare). Substantiv+adjectiv, respectiv declinarea adjectivului+substantiv. Ortografierea corectă a numelor proprii. Exerciţii de folosire corectă a acordului gramatical. Exerciţii funcţionale legate de gradele de comparaţie ale adjectivelor. Utilizarea corectă a pronumelor (personale, de politeţe, reflexive, posesive). Universul numeralelor. Situaţii de joc, exerciţii de limbă (de ex.: numeralele ordinale). Sintaxă: propoziţia dezvoltată, exerciţii de alcătuire a propoziţiilor.	FT: Elevul să fie capabil – să aplice în practică noţiunile gramaticale învăţate (asistat de profesor); – să urmărească întâmplările şi acţiunile care au avut loc în diferite perioade; – să folosească corect verbele auxiliare; – să facă cât mai conştient acordul substantivului cu adjectivul; – să urmărească aplicarea cât mai corectă a normelor legate de folosirea substantivului; – să folosească corect majusculele la scrierea numelor de persoane şi de animale, a denumirilor geografice şi a sărbătorilor; – să folosească cât mai corect formele adjectivelor în diferitele forme de comparaţie; – să cunoască obiceiurile de adresare între adulţi şi copii, între copii şi să folosească adecvat formulele de politeţe; – să cunoască diferitele tipuri de propoziţii; – să înţeleagă corect diferenţele dintre ansamblul de enunţuri şi text; – să cunoască demersul redactării şi prelucrării textelor; – să fie în stare să producă individual texte şi să respecte normele gramaticale şi ortografice învăţate.	*Limba şi literatura maghiară:* nivele de limbă, formule de adresare în limba maghiară şi română. *Informatică:* utilizarea programului de ortografie. *Artă dramatică şi dans:* legătura dintre text şi mişcare, text şi dans.
FL: Cunoştinţe de producere de texte şi de redactare de texte. Exerciţii legate de diferite nivele de cunoştinţe de limbă.	FL: Elevul să fie capabil – să se orienteze la diferitele nivele ale cunoştinţelor de limbă;	

	– să rezolve individual diferite exerciţii; – să folosească oral şi în scris normele gramaticale învăţate.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Fonetică, părţile de vorbire, verbul, prefixul, conjugarea verbelor, substantiv (gen, număr, persoană, caz, substantiv comun, substantiv propriu, nume de persoane, de animale, de instituţii, denumiri geografice, marcă înregistrată), adjectivul (gradele de comparaţie), pronumele (personal, de politeţe, reflexiv, posesiv, interogativ, demonstrativ).	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul să realizeze o dezvoltare sesizabilă, în toate cele patru domenii: *capacităţile de receptare orală / a mesajului oral, de exprimare orală / deprinderi de vorbire, de receptarea mesajului scris/lectura şi de exprimare scrisă/deprinderi de scriere corectă.* Să înţeleagă *după auz* sensul enunţurilor orale legate de situaţiile de comunicare din viaţa de zi cu zi. Să urmărească *limbajul corporal (mimica, gesturile),* al interlocutorului în vederea înţelegerii mai complexe a mesajului. Să *iniţieze conversaţii* în tematicile din viaţa cotidiană (în magazine, la poştă). Să fie capabil să furnizeze informaţii orale concrete la întrebările ce i-au fost adresate. Să prezinte cât mai sugestiv operele memorizate. Să fie capabil să sesizeze mesajul creaţiilor artistice (poezii, poveşti) auzite/audiate (de viu grai sau înregistrate pe CD-ROM), respectiv de citire individuală, explicativă, şi interpretativă, şi să exerseze citirea cu voce tare şi mută. Să-şi construiască logic ideile în lucrările scrise, să despartă compunerea în secvenţe în funcţie de criteriile învăţate.Să scrie caligrafic, lizibil şi corect.
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Să *înţeleagă după auz* textele legate de situaţiile de comunicare din viaţa cotidiană, realizate cu un vocabular mai complex. Să fie capabil să identifice semnificaţiile textelor literare înregistrate (poezii, poveşti, legende), să reţină expresiile uzuale folosite în operele autorilor români din Ungaria. Să participe activ la jocurile dramatice. Să participe la conversaţiile cu mai mulţi interlocutori, folosindu-se de un vocabular cât mai bogat, activându-şi vocabularul cât mai adecvat. Să-şi exprime coerent opiniile şi dorinţele. Să argumenteze şi să participe la dezbateri în mod civilizat, conform particularităţilor de vârstă. Să fie capabil de citire explicativă şi interpretativă, cu voce tare şi mută. Să identifice diferitele tipuri de texte *(literare, nonliterare, cele din manual şi cele din mass-media).*

	Să redacteze texte pentru mass-media logice şi coerente, scrise de mână şi în formă electronică. Să fie capabil de producere creativă de texte.

Clasele 7–8

Obiectivele principale ale disciplinei *Limba şi literatura română* în ultimele clase ale şcolii generale sunt dezvoltarea în continuare a competenţelor însuşite, consolidarea curajului de comunicare al elevului, perfecţionarea stilului şi formarea concepţiei asupra literaturii şi limbii.

În aceste clase elevul articulează mai corect şi comunică mai fluent, el se adaptează mai conştient la diverse situaţii de comunicare şi la interlocutori. Îşi exprimă mai adecvat intenţiile de comunicare şi este capabil să coreleze sistemul de semne verbale şi nonverbale. Elevul este mult mai activ în interacţiunea în cadrul activităţilor în grup, la formularea întrebărilor şi a răspunsurilor elevul este mult mai curajos şi autonom. El este capabil să folosească diverse tehnici de comunicare, foloseşte biblioteca şi documente online mai funcţional. Este mult mai autonom în adunarea materialului, în selectarea şi prelucrarea lui, respectiv în alcătuirea conspectelor şi notiţelor. Foloseşte la nivel de deprinderi normele de redactare a textului şi normele ortografice.

În aceste clase elevul îşi însuşeşte genuri şi noţiuni noi, şi identifică mai eficient semnificaţiile de conţinut şi formă ale operelor literare, precum şi conexiunile poetice şi stilistice ale acestora.

Este conştient de importanţa ocrotirii mediului şi a sănătăţii, de avantajele bilingvismului (trilingvismului), de rolul şi importanţa mass-mediei. Îşi valorifică în mod adecvat competenţele digitale în adunarea şi schimbarea informaţiilor.

Cunoştinţele sale de limba română îi permit să-şi continue studiile în liceul bilingv (român-maghiar)

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de receptare orală/Deprinderi de vorbire corectă**	**Total 54 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Înţelegerea după auz a mesajelor orale legate de temele învăţate în clasele anterioare şi să dea răspunsuri corecte la aceste. Înţelegerea textelor (poezii, poveşti) auzite / audiate.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Identificarea sensului emisiunilor de limba română (legătura dintre text şi imagine). Receptarea mesajului poeziilor şi poveştilor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţii de receptare orală. Înţelegerea după auz a unor tipuri de texte necunoscute până acum (urări, discursuri şi anunţuri).	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Înţelegerea conţinutului filmelor, ştirilor şi interviurilor.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Receptarea mesajului oral în următoarele tematici din viaţa cotidiană şi oarecum mai abstracte: *mediul natural şi cultural, dezvoltare şi schimbare, adolescenţă, iubire şi prietenie.* Exerciţii de înţelegerea textului/de receptare a mesajului oral: ascultarea şi interpretarea diferitelor tipuri de texte. Urmărirea modulaţiilor vocale şi a semnelor nonverbale ale partenerului de dialog de-a lungul conversaţiilor. Rezolvarea tot mai sigură a exerciţiilor de înţelegerea textelor româneşti (după auz). Executarea solicitărilor mai simple. Formularea întrebărilor legate de textele audiate. Identificarea conţinutului explicaţiilor profesorului, a discursurilor, a referatelor colegilor, a spectacolelor cercului dramatic şi a emisiunilor de televiziune ale naţionalităţii. Receptarea cât mai fidelă a textelor legate de programele realizate de elevi (informări, anunţuri). Învăţarea unor poezii, citate şi a unor texte de publicitate. Reţinerea după auz a textelor muzicale (cântece populare, melodii, şlagăre).	FT: Elevul să fie capabil – să identifice semnificaţiile textelor folosite în viaţa elevilor şi în situaţiile de comunicare din viaţa cotidiană; – participă tot mai activ şi mai sigur la rezolvarea problemelor legate de înţelegerea textului; – să fie motivat să asculte diverse tipuri de texte şi să reacţioneze corect la acestea; – să urmărească şi să înţeleagă limbajul corporal al partenerului de dialog; – să rezolve tot mai sigur exerciţiile textelor după auz; – să înţeleagă situaţiile de comunicare monologată şi dialogată; – să sesizeze sensul textelor literare şi nonliterare înregistrate pe CD-ROM şi casete audio; – să urmărească solicitările explicaţiile profesorului şi discursurile din şcoală în limba română; – să înţeleagă semnificaţiile emisiunilor româneşti ale naţionalităţii; – să înveţe după auz, poezii, cântece şi poveşti.	*Toate disciplinele:* referate în clasă ale elevilor, explicaţii ale profesorilor. *Limba şi literatura maghiară:* procedee de adaptare şi de analiză a operelor literare. *Cultură şi civilizaţie românească*: caracterul liric al obiceiurilor populare. *Cânt şi muzică:* texte ale unor melodii.
FL: Ascultarea genurilor folosite în mass-media (ştiri, interviuri, reportaje); cunoaşterea caracteristicilor acestora. Executarea unor solicitări mai complexe.	FL: Elevul să fie capabil – să înţeleagă după auz diferite texte literare şi nonliterare (ştiri meteorologie, ştiri sportive); – să recepteze şi să reflecteze	*Cultură vizuală:* textele filmelor (de ex.: filme pentru copii, filme legate de floră şi faună).

	asupra explicaţiilor profesorilor la diverse discipline, să sesizeze sensul cuvântărilor festive, discursurilor, ţinând cont de limbajul corporal.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Mass-media, presa, radioul, televiziunea, internetul, explicaţiile profesorului, discurs, alocuţiuni.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitate de exprimare orală/Deprinderi de vorbire**	**Total 54 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Formarea corectă a sunetelor, a cuvintelor, a propoziţiilor şi textelor. Comunicarea în situaţii obişnuite de viaţă cu ajutorul unui vocabular adecvat. Adaptare la diferite situaţii de comunicare şi la interlocutori.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Comunicarea expresivă în prezentarea impresiilor, în relatarea diverselor întâmplări, folosindu-se de un vocabular adecvat.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţii de comunicare în limba română, dezvoltarea vocabularului.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Îmbogăţirea fondului de expresii individual, pe baza impresiilor create de lectură.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Înţelegerea, interpretarea şi producerea unor enunţuri orale. Formularea unor acte de limbă obişnuite în limba română (acasă, în şcoală, la poştă, în locuinţă). Reacţii corecte la mesajul partenerului de dialog. Consolidarea capacităţilor de exprimare orală, a curajului de a iniţia conversaţii în situaţii de comunicare din viaţa cotidiană (cu multe exerciţii). Exersarea intenţiilor de comunicare în diverse situaţii de	FT: Elevul să fie capabil – să folosească vocabularul necesar în situaţiile din viaţa cotidiană; – să înţeleagă principalele mesaje ale mass-mediei (de ex.: cele referitoare la viaţa elevilor); – să producă individual texte (de ex.: prezentări de impresii, relatări de întâmplări, referate în clasă, intervenţie) prin aplicarea corectă a mijloacelor suprasegmentale;	*Toate disciplinele:* participare la dialoguri, răspunsuri orale, şi referate în clasă. *Limba şi literatura maghiară:* formele actelor de limbă orală; exerciţii de memorare. *Limbi străine:* situaţii de comunicare. *Cultură şi civilizaţie românească:*

comunicare tematice şi cu destinaţie specială. De exemplu: acceptarea sau respingerea unei invitaţii: *Voi veni cu plăcere, Regret, nu pot veni*. Exprimarea atenţionării: *Ascultă! Priveşte! Fii atent!* Formularea propunerilor: *Propun să-i..., Cred că...* Formularea bucuriei / tristeţii: *Mă bucur/Mă supăr.* Folosirea corectă a mijloacelor suprasegmentale în redactarea individuală de texte (relatarea impresiilor, prezentarea întâmplărilor). Situaţii de comunicare în şcoală: convorbiri, cuvântări, intervenţii şi referate ale elevilor. Utilizarea vocabularului şi limbajului corporal adecvat scopului comunicării.	– să utilizeze semnele nonverbale în funcţie de scopul comunicării; – să prezinte sugestiv operele memorate.	prezentarea obiceiurilor populare şi a caracterului lor liric.
FL: Deprinderi de vorbire însoţite de o cultură civilizată argumentativă şi de dezbatere, curajul de a iniţia dialoguri. Participare la dialoguri cu mai mulţi interlocutori care necesită folosirea unor expresii mai nuanţate. Exprimarea coerentă a dorinţelor, părerilor proprii cu argumente pro şi contra. Interpretarea fidelă a creaţiilor lirice şi epice, urmărirea conştientă a prezentării afectiv-sugestive a textelor.	FL: Elevul să fie capabil – să dispună de un curaj adecvat de dezbatere şi de iniţiere de dialog; – să-şi găsească locul potrivit în situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori, şi să reacţioneze corect la cele auzite; – să argumenteze individual în cadrul orelor, să intervină la momentul potrivit, să-şi susţină prezentarea în clasă; – să relateze coerent şi inteligibil impresiile sale de lectură şi de film; – să interpreteze fidel şi expresiv operele *memorizate*.	*Artă dramatică şi dans:* text şi dans.
FT–FL: Exerciţii de memorare.	FT–FL: Să cunoască 3-4 zicători, 4-5 zicale şi proverbe. *Mioriţa* (fragment); Mihai Eminescu: *Sara pe deal;* George Coşbuc: *La oglindă*	

	(fragment)*;* Ion Luca Caragiale: *Vizită* (fragment)*;* Elena Farago: *Un porumbel;* Ana Blandiana: *Părinţii.* Autori români din Ungaria: 1-2 poveşti populare, Maria Berényi: *Să nu uit limba,* Lucian Magdu: *Aducere-aminte.*	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Competenţe de comunicare, tipuri de texte, texte orale, intervenţii, referate ale elevilor, moduri de exprimare.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris, citirea/Înţelegerea textului**	**Total 56 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Lectura fluentă a textelor literare şi nonliterare în limba română. Corectarea individuală. Evidenţierea din context a textelor din manual.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Exersarea lecturii expresive, explicative şi interpretative (texte literare şi nonliterare). Orientarea printre diverse tipuri de texte, rezumarea, evidenţierea esenţei lecturii. Aplicarea diverselor strategii de înţelegere a textului.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Cunoaşterea şi exersarea unor noi modalităţi de prelucrare a textului. Dezvoltarea în continuare a lecturii explicative şi interpretative prin utilizarea adecvată a structurii frazelor şi a mijloacelor suprasegmentale. Formarea cititorului cu gusturi sigure.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Citire fluentă, interpretativă şi explicativă (cu voce tare şi mută). Cunoaşterea şi exersarea unor noi tehnici de prelucrare a textului. Corelarea textului cu imagini, scheme şi ilustraţii. Exprimarea impresiilor şi sentimentelor legate de lecturi şi evidenţierea esenţei lor. Cunoaşterea mai aprofundată şi utilizarea funcţională a purtătorilor de informaţii.	FT: Elevul să fie capabil – să citească coerent cursiv, curgător, corect şi cu accent potrivit; – să folosească în mod corect tehnicile de lectură cunoscute şi să recepteze cu interes noile modalităţi de prelucrare a textului; – să identifice sensul global al textului şi al imaginii; – să evidenţieze semnificaţiile lecturilor şi să-şi exprime	*Toate disciplinele:* texte literare şi nonliterare. *Cultură vizuală:* interpretarea ilustraţiilor, schemelor, imaginilor. *Limba şi literatura maghiară:* diferite tipuri de texte.

Cererea, stocarea şi interpretarea datelor. Însuşirea metodologiei de folosirea standardelor etice privitoare la utilizarea surselor (bibliografie, alcătuirea unui raport).	păreri proprii; – să se orienteze corect în diverse tipuri de texte şi să perceapă diferenţele dintre acestea.	
FL: Lectura explicativă şi interpretativă într-un ritm cursiv. Exersarea unor modalităţi mai complexe de prelucrare a textului. Lectura unor texte (literare, nonliterare, texte din manuale şi din mass-media) cu un vocabular variat, cu stil potrivit particularităţilor de vârstă, precum şi evidenţierea şi rezumarea esenţei lor. Aplicarea unor strategii corecte de lectură la prelucrarea textelor tipărite şi electronice. Vizionarea şi interpretarea filmelor subtitrate.Utilizarea dicţionarelor.	FL: Elevul să fie capabil – să citească logic şi coerent şi într-un ritm adecvat diverse tipuri de texte; – să înţeleagă diferenţele dintre diverse tipuri de texte; – să folosească tehnicile de lectură învăţate la prelucrarea textelor tipărite şi electronice; – să înţeleagă că plagiatul este un act imoral; – să cunoască metodele de a folosi corect sursele.	*Cultură şi civilizaţie românească:* texte de folclor, texte de specialitate. *Informatică:* căutarea surselor.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Strategii şi tehnici de lectură, mod de prelucrare a textelor, lectura textelor şi a imaginilor.	

Unităţi tematice/obiective cadru	**Cultura literară, interpretarea operelor literare.**	**Total 76 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoaşterea câtorva creaţii pentru copii din literatura clasică şi modernă română şi din literatura autorilor români din Ungaria. Lectura individuală a unor creaţii epice (poveşti, povestiri, legende) şi lirice mai scurte, rezumarea conţinutului lor, caracterizarea personajelor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Lectura cursivă a textelor literare şi nonliterare şi înţelegerea importanţei tradiţiilor şi culturii naţionale.	
Obiectivele instructiv-educative	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea gustului literar şi a capacităţilor de analiză literară. Identificarea sensului ascuns al poeziilor lirice şi al creaţiilor epice	

ale unităţii tematice	româneşti pe baza cunoaşterii diferitelor criterii de interpretare. Dezvoltarea capacităţilor de abstractizare. Cunoaşterea figurilor de stil ale creaţiilor artistice (tropi, mijloace stilistice). Trăsăturile caracteristice ale operelor epice: compoziţie, spaţiu, timp, acţiuni şi identificarea secvenţelor.
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Dezvoltarea capacităţilor de analiză literară bazată pe criterii multiple şi variate. Lectura explicativă a textelor nonliterare. Cunoaşterea aspectelor de vizionare a unor spectacole de teatru; consolidarea capacităţilor de formare a unor păreri proprii.

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Lectura şi interpretarea creaţiilor lirice şi epice româneşti. Identificarea semnificaţiilor profunde ale operelor. Bio-bibliografia scurtă a autorilor. Cunoaşterea universului tematic şi formal al diverselor *creaţii lirice* din literatura română clasică şi modernă. Citirea şi recitarea individuală a textelor, interpretarea lor, rezumarea lor şi denumirea genurilor lor.	FT: Elevul să fie capabil – să cunoască câteva genuri lirice; – să identifice mesajul unor creaţii lirice şi efectele artistice ale acestora; – să enumere noţiunile folosite, elementele vizuale şi auditive, tropii şi mijloacele stilistice mai des folosite.	*Limba şi literatura maghiară:* opere literare cu tematică şi genuri asemănătoare, arta teatrală. *Informatică:* căutare de informaţii (de ex.completarea biografiei autorilor). *Cultură vizuală:* creaţii de artă plastică (de ex.Nicolae Grigorescu: *Ţărăncuţa*). *Artă dramatică şi dans:* decoruri şi măşti.
George Coşbuc: *La oglindă.*	Elevul să urmărească în poezia *La oglindă* de George Coşbuc: – procesele psihice care au avut loc în sufletul adolescentei, luând în considerare şi acţiunile din exterior; – pornind de la această poezie să iniţieze un dialog despre copilărie, despre dorinţele şi visele legate de viitor, despre prietenie şi despre problemele şi conflictele adolescenţilor; – să descopere motive sugestive, să înţeleagă rolul comparaţiilor şi metaforelor.	
Mihai Eminescu: *Dorinţa.*	Elevul să descopere în poezia	

	Dorinţa de Mihai Eminescu motivele principale ale creaţiei, relaţiei strânse între om şi natură, sentimentul de dragoste, raportul între microcosm şi macrocosm şi armonia dintre formă şi conţinut.	
Motive principale în creaţiile poeţilor români din Ungaria: limba maternă, identitate, ataşamentul faţă de rădăcini. Maria Berényi: *Să nu uit limba.*	Elevul să fie capabil să reflecteze asupra mesajului poeziei „*Să nu uit limba*” de Maria Berényi, frază care are valoare simbolică.	
Alegerea liberă a operelor, aparţinând *prozatorilor* de mai jos: Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Barbu Şt.Delavrancea, Mihail Sadoveanu, Petre Rezuş, Gala Galaction, Vasile Voiculescu, George Şovu. Interpretarea complexă a operelor epice pe baza unor criterii stabilite (timp, loc, acţiune, personaje, acţiuni).		
Ion Luca Caragiale: *Vizită, D-l Goe.*	Elevul să fie capabil – să descifreze sensul global al schiţelor lui Ion Luca Caragiale; – alcătuirea unor caracterizări individuale; – să iniţieze dezbateri despre metodele (argumente contraargumente) de educaţie din epoca respectivă.	
FL: Şt.Delavrancea: *Bunica,* Jean Bart: *Evocări despre învăţătorul Ion Creangă.* Mihail Sadoveanu: *Domnu Trandafir.* Creaţii la liberă alegere dintre scrierile autorilor menţionaţi mai sus. Vizionarea şi interpretarea spectacolelor de teatru.	FL: Elevul să fie capabil – să identifice unitatea conţinutului structurii şi a atmosferei în povestirea Bunica; – să iniţieze dialoguri raţionale despre raporturile (iubire, dialog) dintre generaţii; – să înţeleagă sensul creaţiilor cu caracter autobiografic;	*Artă dramatică şi dans:* relaţia între text şi mişcare.

Diferenţa dintre textele, în formă monologată şi dialogată. Texte folosite în mass-media, genuri ale presei.	– să identifice virtuţiile, trăsăturile pozitive umane ale învăţătorului care-l fac nemuritor în memoria elevului-autor; – să fie capabil de argumentare individuală; – să identifice diferitele tipuri de personaje şi de oameni în jocurile dramatizate; – să-şi dezvolte cunoştinţele şi imaginaţia prin interpretarea şi scrierea unor texte pentru mass-media.	
FL: Interpretarea operelor poeţilor şi scriitorilor ca la Forma tradiţională de predare a limbii române ca obiect de studiu suplimentar. În continuare *Monastirea Argeşului* (baladă populară), George Coşbuc: *Nunta Zamfirei* (baladă cultă); B.Şt.Delavrancea: *Bursierul* (fragment); Petre Rezuş: *Minciuna are picioare scurte;* Gala Galaction: *Al doilea profesor de istorie* *Autori români din Ungaria:* Vasile Gurzău: *Omul sărac* (basm popular), Ana Hoţopan: *Cizmuţele roşii.* Interpretarea complexă a creaţiilor epice.Fragmente din romanul autobiografic, intitulat *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă. Ion Luca Caragiale: *D-l Goe.* Genuri ale mass-mediei.	FL: Elevul să fie capabil: – să distingă diferite genuri (baladă, povestire, nuvelă, schiţă, roman); – să cunoască unităţile de structură ale compoziţiei (ca operă literară): alineat, conflict, intrigă, punctul culminant, deznodământ.Unităţi de structură: spaţiu, timp, acţiune, raporturi cauză-efect, personaj principal, personaj secundar; – să observe că educaţia copiilor este principală în ambele opere; – elevul să se confrunte cu metodele contrare de educaţie a celor două lumi bazate pe principii opuse. – să-şi exprime părerea despre caracterul lui *Nică* şi al lui *D-l Goe*; – să urmărească procesele psihice, sentimentele şi ideile; – să identifice trăsăturile generale ale copiilor; – să aducă în faţa instanţei „judecăţii raţiunii” diferitele acţiuni şi atitudini/comportamente;	

	– să aleagă între atitudinile pozitive şi negative; – să participe activ la dezbaterea problemelor morale şi de caracteriologie; – să înţeleagă genuri tot mai complexe, legate de mass-media.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Poezie lirică, idilă, baladă, povestire, nuvelă, schiţă, roman, conflict, personaj, rol, ştire, reportaj.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris. Producerea de texte**	**Total 56 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Aplicarea normelor ortografice învăţate la dictare şi la redactarea textelor individuale mai simple (tipuri de compunere învăţate: *povestire, caracterizare, completarea formularelor în limba română,* redactarea *unor ilustrate, invitaţii, sms, diferite tipuri de texte pe bază de hârtie şi online).* Cunoaşterea şi exersarea criteriilor de alcătuirea conspectelor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Rezumarea şi recapitularea conţinutului impresiilor de lectură şi exprimarea părerilor proprii în scris prin enumerarea argumentelor pro şi contra (de ex.: acţiunile personajelor din basme). *Redactarea conspectelor şi notiţelor,* asistat de profesor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţilor de producere de text şi de exprimare scrisă, conform caracteristicilor genurilor literare. Redactarea pe scurt a impresiilor legate de experienţe trăite sau de poezii, poveşti, povestiri, într-o formă potrivită. Dezvoltarea capacităţilor de identificare a semnificaţiilor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Dezvoltarea capacităţilor de producere de texte, consolidarea creativităţii. Redactarea sentimentelor şi ideilor legate de experienţe proprii şi de impresii de lectură în diverse tipuri de texte prin aplicarea normelor gramaticale, ortografice şi de corectitudine a limbii. Cunoaşterea tehnicilor de traducere (traducerea unor texte simple din română în maghiară).	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Redactarea de compuneri despre	FT: Elevul să fie capabil	*Cultură vizuală:* Imagini cu teme

imagini, experienţe proprii, despre impresii de lectură ţinând cont de normele gramaticale şi ortografice învăţate. Compunerea unor texte coerente (şi a unor tipuri noi de texte) pe baza criteriilor stabilite sub forma tipărită şi electronică. De ex.: *autobiografie, descriere, scrisoare tradiţională şi electronică, felicitare, invitaţie, anunţ, ştire, interviu reportaj.* Transmiterea unor texte scurte cunoscute din română în maghiară cu dicţionar. Participare cu texte proprii în limba română pe diverse suprafeţe online.	– să redacteze compuneri în limba română pe baza imaginilor experienţelor proprii şi impresiilor de lectură respectând normele gramaticale; – să redacteze diverse tipuri de texte pe bază de hârtie şi formă on-line; – să fie capabil să traducă, cu dicţionar, din română în maghiară texte cunoscute; – să navigheze civilizat pe internet.	diferite. *Limba şi literatura maghiară:* genuri, tipuri de texte. *Limbi străine:* tehnici de traducere.
FL: Redactarea CV-ului tradiţional şi de tip american, sub formă de hârtie şi electronică. Redactarea cererii şi a unor scrisori oficiale.	FL: Elevul să fie capabil – să scrie şi să redacteze un CV de tip tradiţional sau de tip american; – să cunoască caracteristicile formale ale redactării cererilor şi a scrisorilor oficiale; – să redacteze cereri şi scrisori oficiale legate de viaţa elevilor.	*Informatică:* programe de redactare de text.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Text digital /online, curriculum vitae (tradiţional şi modern), cerere, scrisoare oficială, ştire, interviu, reportaj.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Cunoştinţe despre limba română. Variantele limbii române**	**Total 28 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoştinţe generale privind fonetica, morfologia, semantica, sintaxa şi de lingvistica textului.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Corelaţia dintre diverse niveluri de cunoştinţe de limbă.	
Obiectivele instructiv-educative	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Conştientizarea faptului că limba există în diverse variante. Interpretarea limbii române ca mijloc de comunicare.	

ale unităţii tematice	FORMA LĂRGITĂ (FL): Urmărirea diferenţelor dintre variantele limbii şi tragerea concluziilor. Crearea motivaţiei la elevi pentru a înţelege importanţa formării unui stil individual în vederea folosirii nuanţate şi corecte a limbii.

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Limba naţiunii. Limba standard şi varianta ei scrisă. Limba literară ca variantă mai exigentă a limbajului standard. Variantele regionale ale limbii. Limbaj standard, regional, dialecte şi graiuri. Caracteristicile graiului bihorean şi crişean-mureşan vorbit de către românii din Ungaria. Enumerarea următoarelor limbaje: limbaje de grupuri, legate de hobiuri, de jargon, jargon al copiilor, al elevilor, al adolescenţilor, argou şi slang.	FT: Elevul să fie capabil – să înţeleagă că limba română poate exista în variantele ei; – să enumere diferitele variantele de limbi; – să identifice textele care aparţin limbajului comun sau dialectului sau eventual graiului; – să ştie că românii care trăiesc de-a lungul graniţei vorbesc graiurile bihorean şi crişean-mureşan; – să cunoască într-o oarecare măsură vreun grai să-l vorbească şi să fie în stare să caracterizeze; – să alcătuiască un mic dicţionar pentru elevi.	*Limba şi literatura maghiară:* variantele lingvistice, limbajul copiilor, limbajul elevilor, limbajul adolescenţilor. *Limbi străine:* diferite grupuri de limbi. *Cânt şi muzică:* cântece populare.
FL: Compararea textelor aparţinând limbajului comun şi dialectelor, urmărirea asemănărilor şi diferenţelor.	FL: Elevul să fie capabil – să identifice asemănări şi diferenţe dintre limba standard şi dialect (pe baza unor modele de texte stabilite); – să transpună texte dialectale în texte literare, respectiv texte literare în dialect.	*Cultură şi civilizaţie românească:* caracterul poetic al obiceiurilor populare, creaţii folclorice. *Informatică:* diferite tipuri de texte, emisiuni de radio şi televiziune ale naţionalităţii.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Limbaj naţional, limbaj comun, dialect, grai, limbaj de grup, limbaj legat de un hobby, limbaj al unui grup, limbajul copiilor, limbajul elevilor, limbaj adolescenţilor, argou, slang, mic dicţionar pentru elevi.

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul să înţeleagă enunţurile interlocutorului în situaţii de comunicare sub formă dialogată sau cu mai mulţi interlocutori. Să fie capabil să interpreteze corect semnele nonverbale ale interlocutorului (mimica, contactul ochilor, gesturi, melodia frazei, intensitatea vocii). Să fie capabil să răspundă la întrebările şi solicitările interlocutorilor în mod raţional şi cu mijloace de limbă coerente. Să fie în posesia unui vocabular care îi permite să înţeleagă textele literare transmise prin mijloace IST (poezii, poveşti, povestiri), sau enunţuri mai simple ale mass-mediei, enunţurile legate de viaţa elevilor transmise în emisiunile de radio şi de televiziune, ale naţionalităţii, precum şi manifestările intervievaţilor din satul său (esenţa). Să fie capabil să aducă argumente pro şi contra în legătură cu anumite teme. Să înţeleagă şi să evidenţieze semnificaţiile globale ale textelor scrise (lecturilor) şi căutarea informaţiilor deja studiate. Să cunoască criteriile şi metodele alcătuirii conspectelor şi notiţelor. Să fie capabil să coreleze conţinutul şi forma în diverse tipuri de compuneri (povestire, descriere, caracterizare, autobiografie).
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Să iniţieze dialoguri în diverse situaţii de comunicare şi cu teme diverse şi să urmărească enunţurile verbale şi nonverbale ale interlocutorului. Să fie capabil să înţeleagă cât mai rapid şi clar textele (în diverse forme: de viu grai sau sub forma înregistrată). Să-şi formeze o cultură complexă de dezbatere şi să argumenteze în mod logic şi cu expresii potrivite. La lectura textelor să identifice semnificaţiile ascunse, iar la producerea de texte să fie creativ şi exigent. În lucrările scrise elevul să urmărească cu atenţie deosebită relaţia dintre formă şi conţinut normele gramaticale şi normele ortografice. Să fie conştient de faptul că limba română naţională are de asemenea diverse variante printre care graiurile (bihorean şi crişean-mureşan) vorbite de către românii din Ungaria care trăiesc de-a lungul graniţei.

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Pentru şcolile de naţionalitate în care limba română se predă ca obiect de studiu
(Forma tradiţională, Forma lărgită, şi Forma complementară)
Clasele 9-12

Obiectivul principal al disciplinei *Limba şi literatura română* în liceul din Ungaria în care se predă limba română ca obiect de studiu este dezvoltarea în continuare a cunoştinţelor de limbă achiziţionate în familie şi în ciclul primar şi şcoala generală, a competenţelor comunicaţionale, precum şi consolidarea progresivă şi conştientă a vocabularului elevilor. Se va pune accent pe consolidarea celor patru domenii ale predării/învăţării: dezvoltarea capacităţilor de receptare a mesajului oral, de exprimare orală (deprinderi de vorbire); de receptarea a mesajului scris (lectura), de exprimare scrisă (scrierea). Aceste competenţe şi capacităţi, laolaltă, vor permite elevilor să fie capabili să comunice autonom, să folosească în practică cunoştinţele de limba română, să-şi intensifice cultura literară şi să-şi dezvolte capacităţile de abstractizare.

Obiectivul principal al disciplinei este ca elevul să fie capabil să desprindă semnificaţiile globale ale textelor nonliterare, să urmărească diferitele genuri cunoscute ale emisiunilor de radio şi de televiziune ale naţionalităţii româneşti. Se va pune accent pe cunoaşterea procesului de producere de texte, începând de la alegerea temei de analizat până la autocontrol. Elevul trebuie să aibă capacitatea de a-şi structura logic răspunsul, de a interveni în discuţii, de a participa la dezbatere, de a susţine o prezentare, de a avea cunoştinţe de retorică, iar în privinţa exprimării scrise, elevul va trebui să cunoască producerea şi redactarea de texte, de asemenea va trebui să cunoască trăsăturile diferitelor genuri ale descrierii, caracterizării, prezentărilor, eseurilor, unor expuneri mai scurte, scrisorilor personale şi oficiale. Pentru realizările acestor obiective elevul va trebui să cunoască şi să respecte, în mod indispensabil, normele gramaticale, ortografice şi stilistice.

Consolidarea culturii comunicării şi a exprimării scrise se va lega de dezvoltarea culturii literare, a simţului frumosului şi a aprofundării capacităţii de abstractizare.

Unul din obiectivele disciplinei este să trezească interesul elevilor pentru literatură, formarea motivaţiei pentru lectură, adâncirea comprehensiunii creaţiilor artistice. Predarea/învăţarea *Limbii şi literaturii române* îi va pregăti pe elevi să trateze conflictele, să preia atitudinile pozitive, să abordeze problemele majore ale vieţii. Această disciplină îl va motiva pe elev să fie capabil să urmărească, în afara literaturii şi celelalte domenii ale artei.

Cerinţa fundamentală fiecărei clase este să formeze un stil propriu al elevului care respectă normele limbii standard. Obiectivul global al disciplinei este ca la absolvirea studiilor liceale elevul să fie capabil să comunice coerent, în scris şi oral, aplicând, la nivel de deprinderi, normele ortografice învăţate.

Programa-cadru indică, în progresie, activităţile de învăţare, cunoştinţele şi cerinţele pentru şcolile în care limba română se predă ca obiect de studiu (Forma tradiţională şi Forma lărgită). Are în vedere dezvoltarea capacităţii de a forma o judecată corectă şi de a înţelege importanţa învăţării pe tot parcursul vieţii.

Privind viaţa în familie, conţinuturile acestei discipline îi motivează pe elevii ale generaţiilor noi să trăiască în armonie cu semenii, scoate în evidenţă rolul ocrotirii mediului şi sănătăţii, credinţa în crearea şi păstrarea valorilor umane. Ele pun accentul necesar pe aplicarea competenţelor digitale, fiind absolut indispensabile în zilele noastre.

În centrul atenţiei se află deci formarea unei personalităţi, având cele mai diverse competenţe complexe, care odată cu păstrarea identităţii, să fie capabilă să manifeste toleranţă

şi să fie deschis spre valorile europene şi cele universale.

Clasele 9–10

În clasele 9–10 ale şcolilor în care se predă limba română ca obiect de studiu, sarcina principală a disciplinei *Limba şi literatura română* este dezvoltarea în continuare a culturii comunicaţionale şi a exprimării scrise (perfecţionarea stilului însuşit acasă), şi consolidarea unui vocabular funcţional care poate fi folosit în cele mai diverse situaţii de comunicare.

Formarea unor atitudini pozitive de folosire a limbii, cunoaşterea structurii logice a limbii române şi a frumuseţii ei sunt la fel de importante în programa-cadru.

Totodată vor fi urmărite dezvoltarea capacităţii de abstractizare a elevilor paralel cu consolidarea vocabularului necesar pentru participarea lor la situaţii de comunicare sub formă dialogată şi cu mai mulţi interlocutori, introducându-i în universul literaturii, în arta cuvântului, în lumea adevărului şi a ficţiunii.

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului oral**	**Total 55 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul identifică textele legate de viaţa cotidiană, enunţurile şi sistemul de semne nonverbale (mimică, contactul ochilor, gesturi, melodia frazei, intensitatea vocii) ale interlocutorilor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Sesizează semnificaţiile poeziilor, poveştilor, povestirilor audiate (înregistrate cu mijloace IST), precum şi textele legate de viaţa elevilor, de familie, de obiceiurile reflectate în emisiunile (TV, radio) ale minorităţii româneşti.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a capacităţilor de receptare a mesajului oral cu ajutorul diverselor tipuri de texte, asistat de profesor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Consolidarea receptării mesajului oral, prin jocuri dramatizate, prin recitarea textelor, familiarizarea elevilor cu ascultarea ştirilor în limba română, cu descifrarea textelor filmelor şi cu dezvoltarea capacităţilor de receptare. Crearea motivaţiei pentru îmbogăţirea conştientă a vocabularului (de ex.: prin ascultarea textelor cântecelor şi urmărirea emisiunilor pentru copii).	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Identificarea tipurilor de texte concrete şi abstracte legate de următoarele teme*: soluţionarea problemelor administrative, cumpărături, călătorii, program*	FT: Elevul să fie capabil – să înţeleagă mesajul oral rostit cu un ritm acceptabil diversele tipuri de comunicare legate de	*Artă dramatică şi dans:* interacţiune comunicaţională, exerciţii în contexte situaţionale.

cotidian, la şcoală, în timpul liber, ocrotirea sănătăţii şi a mediului, cultură, presa scrisă şi audiovizuală, meteorologie, anotimpuri, îmbrăcămintea, reguli de conduită. Receptarea mesajului oral prin jocuri dramatizate şi exerciţii în contexte situaţionale. Receptarea după auz a unor texte literare şi nonliterare româneşti. Comunicarea în situaţii de comunicare în şcoală: *ascultarea explicaţiilor profesorilor, indicaţii/solicitări, răspunsuri orale, intervenţii, scurte discursuri ocazionale, prezentări în clasă, întâmplări hazlii şi întâmplări curioase* şi identificarea sistemului de semne al limbajului gesturilor. Vizionarea unor spectacole de teatru în direct şi audierea unor opere literare (poezii, poveşti, balade) înregistrate cu mijloace IST. Obiceiuri populare puse în scenă şi caracterul lor liric (cântece de leagăn, balade, poveşti, povestiri). Însuşirea după auz a unor creaţii lirice folclorice şi literare.	situaţiile de viţa cotidiană (familie, şcoală, soluţionarea problemelor administrative); – să înţeleagă explicaţiile şi indicaţiile; – să reacţioneze afectiv la intervenţiile colegilor de clasă, să urmărească răspunsurile lor orale; – să asculte cu plăcere prezentările colegilor legate de sfera lui de interes; – să memoreze după auz cât mai uşor creaţii lirice, folclorice şi literare (cântece de leagăn, balade, şi poezii lirice); – să observe diferenţele de gen literar; – să reţină după auz expresiile des folosite în presa scrisă şi audiovizuală; – să desprindă semnificaţiile textelor emisiunilor româneşti de naţionalitate.	*Cultură vizuală:* filme pentru copii. *Informatică:* căutare pe internet, orientare, adunarea materialelor. *Cânt şi muzică:* cântece populare, poezii puse pe notă, cântece de Crăciun. *Cultură şi civilizaţie românească:* chiuituri doine, cântece de jelire a miresei, caracterul liric al obiceiurilor populare.
FL: Identificarea după auz a unor enunţuri orale construite cu un vocabular mai nuanţat, legate de viaţa cotidiană. Sesizarea semnificaţiilor globale ale creaţiilor artistice.	FL: Elevul să fie capabil: – să identifice mesajul interlocutorilor în diverse situaţii de comunicare cu mai mulţi parteneri; – să dispună de capacităţi de receptare a mesajului oral.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Exerciţii în contexte situaţionale, ritm, filme pentru copii, capacitatea de receptare a mesajului oral, jocuri dramatizate, genuri lirice folclorice (cântece de leagăn, colinde, chiuituri, cântece de jelire a miresei).	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare orală. Deprinderi de vorbire**	**Total 55 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Utilizarea vocabularului românesc adecvat situaţiilor de conversaţie.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Comunicare în limba română, rostită cu siguranţă şi cu curaj.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Consolidarea curajului de a iniţia conversaţii. Dezvoltarea capacităţilor de formare corectă şi îngrijită a sunetelor, a cuvintelor, propoziţiilor şi textelor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Îmbogăţirea vocabularului, dezvoltarea capacităţilor de argumentare şi de dezbatere.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Iniţierea comunicării în limba română în situaţii de comunicare reale *(în şcoală, acasă, la magazin, la medic, la poştă, la bancă).* Lecţii interactive, exerciţii de dezvoltare a vocabularului. Dezvoltarea deprinderilor de vorbire în diverse jocuri situaţionale, în dialoguri (elevi cu elevi, copii cu profesori, copii cu adulţi). Exersarea intenţiilor de comunicare (cerere, atragerea atenţiei, exprimarea mulţumirii). Prezentarea impresiilor personale urmărind cu atenţie deosebită, pronunţia, accentul şi melodia frazei. Tipuri de comunicare în şcoală: răspunsuri orale, referate şi intervenţii. Participarea la obiceiurile populare puse în scenă (recitarea expresivă a textelor). Armonizarea sistemului de semne verbale şi nonverbale.	FT: Elevul să fie capabil – să solicite şi să dea informaţii în situaţii de comunicare din viaţa cotidiană; – să evidenţieze şi să rezume oral conţinutul şi esenţa textelor audiate şi citite; – să cunoască principalele criterii ale producerii şi redactării de texte şi mijloacele lingvistice necesare creării coeziunii textului; – să producă individual texte (de ex.: pe baza imaginilor sau impresiilor de lectură); – să povestească cursiv despre impresiile şi întâmplările sale; – să prezinte referate scurte şi să armonizeze mesajul său cu limbajul gesturilor; – să-şi construiască logic răspunsurile orale; – să se folosească de cunoştinţele sale de semantică (utilizarea sinonimelor, antonimelor); – să fie atent la utilizarea	*Artă dramatică şi dans:* interacţiune comunicaţională. *Toate disciplinele*: participare la convorbiri/discuţii. *Limba şi literatura maghiară:* normele manifestărilor orale. *Cultură şi civilizaţie românească:* prezentarea obiceiurilor populare şi a caracterului lor liric.

	corectă a mijloacelor suprasegmentale (accent, intensitatea vocii, melodia frazei); – să prezinte expresiv textele rolului său din scenele dramatizate; – să rezume oral esenţa creaţiilor artistice interpretate; – să dispună de o cultură de dezbatere bine dezvoltată şi de curaj de a iniţializa dialoguri; – în cadrul orelor să-şi ia cuvântul cu curaj, să argumenteze individual (cu argumente pro şi contra);	
FL: Folosirea experimentată a vocabularului în diverse situaţii de comunicare. Comunicare cursivă şi naturală pe baza unui text bine articulat.	FL: – să povestească cu elan/vervă şi cu intuiţie despre impresiile sale de lectură şi de film. – să interpreteze fidel exerciţiile de memorare.	
FT–FL: Exerciţii de memorare.	FT–FL: *Monăstirea Argeşului* (fragment); George Coşbuc: *Nunta Zamfirei* (fragment); Vasile Alecsandri: *Steluţa*; Mihai Eminescu: *La steaua*; Octavian Goga: *Rugăciune*; în continuare 5-6 poezii (liber alese) din literatura clasică şi (post)modernă.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Capacităţi de exprimare orală, cultura comunicaţională, lecţii interactive, caracterul liric al obiceiurilor populare, text structurat, semantică.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris/Citire**	**Total 45 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Înţelegerea conţinutul lecturilor conform particularităţilor de vârstă. Lectură cursivă/fluentă.	

	FORMA LĂRGITĂ (FL): Identificarea semnificaţiilor ascunse ale operelor literare citite. Exersarea, la nivel de deprinderi, a tehnicilor de lectură învăţate.
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a tehnicilor de citit. Consolidarea capacităţilor de receptare a mesajului scris. Descoperirea mesajelor ascunse în lecturile elevilor. Formarea unei concepţii temeinice asupra literaturii. Nuanţarea simţului moral şi estetic. Îmbogăţirea vocabularului cu mult citit.
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Trezirea interesului elevilor pentru lectură prin recomandarea unor lecturi bogate în impresii. Consolidarea exigenţei autocorectării şi a autoeducaţiei. Trezirea interesului faţă de cultura românească.

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Exersarea strategiilor şi tehnicilor de citit. Citirea cu voce tare şi mută a textelor tipărite şi electronice. Dezvoltarea capacităţilor de înţelegere a textului prin citirea textelor având teme şi tipuri diferite. Folosirea cărţii şi a bibliotecii. Orientarea, căutarea de informaţii (ordinea alfabetică, folosirea cuprinsului) în diverse tipuri de documente. Utilizarea funcţională, la nivel de deprinderi, a manualelor şi a dicţionarelor. Studierea documentelor online (internet). Vizionarea filmelor fără sincronizare şi citirea interpretativă a subtitrajelor.	FT: Elevul să fie capabil – de lectura interpretativă; – să identifice diferenţele dintre diferitele tipuri de texte; – să cunoască purtătorii de informaţii tradiţionali şi moderni (cărţi, biblioteci, internet) şi să folosească în mod civilizat şi corect de acestea; – să respecte normele etice la utilizarea informaţiilor; – să folosească literatură de specialitate la redactarea studiilor, referatelor în clasă; – să înţeleagă conexiunile între texte şi imagini, ilustraţii, scheme; – să interpreteze textele citite, să prezinte personajele şi să identifice relaţia cauză-efect.	*Limba şi literatura maghiară:* folosirea bibliotecii. *Informatică:* căutare pe internet, orientare, adunarea de informaţii. *Cultură vizuală:* filme subtitrate, identificarea relaţiilor între text şi imagine. *Cultură şi civilizaţie românească:* interpretarea textelor folclorice (balade, legende). *Biologie-igienă; matematică:* înţelegerea temelor cu text.
FL: Citire într-o perspectivă interactivă, critică şi creativă.	FL: – să înţeleagă sensul textelor nonliterare, să identifice cuvintele cheie, – să rezume conţinutul lecturii; – să identifice sensul ascuns al	

	textelor.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Strategii de lectură, folosirea bibliotecii, indicarea surselor, cuprinsul, ilustraţii, elemente vizuale şi auditive.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Cultura literară, interpretarea operelor**	**Total 68 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe literare de bază. Cunoaşterea câtorva pilde biblice şi a unor creaţii lirice şi epice.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea simţului moral şi estetic al elevului. Formarea concepţiei asupra literaturii, dezvoltarea capacităţii de abstractizare.	

Activităţi de învăţare/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Rolul literaturii în viaţa omului. Esenţa oglindirii artistice (*semnificaţia ascunsă* a fenomenului). Opera ca compoziţie. Opere lirice şi epice din temele fundamentale ale literaturii (aventuri din adolescenţă): de ex.: Cătălin Dorian Florescu: *Vremea minunilor* (fragment); Mihai Eminescu: *Fiind băiet păduri cutreieram;* (virtuţi şi slăbiciuni umane) Mircea Sântimbreanu: *Onoarea mai presus.* *Biblia:* fragmente din *Vechiul Testament*: *Căderea în păcat;* *Iosif şi fraţii săi;* *Cartea lui Iona*; *David şi Goliat.* fragmente din *Noul Testament* *Naşterea lui Hristos; Istoria Suferinţei lui Hristos; Pilda fiului risipitor, Imnul iubirii al apostolului Pavel.* Participarea la anumite întâmplări	FT: Elevul să fie capabil – să înţeleagă esenţa oglindirii artistice; – să-şi dea seama că dincolo de fenomene există semnificaţii ascunse; – să identifice mesajul ascuns al creaţiilor lirice şi să identifice echilibrul dintre conţinut şi formă, asistat de profesor; – să înţeleagă rolul mijloacelor poetice (comparaţii, metafore) în crearea atmosferei operelor poetice (Mihai Eminescu: Fiind băiet păduri cutreieram); – să identifice motivele principale ale creaţiei, legătura strânsă între om şi natură; – să abordeze operele epice de analizat, ca fiind compoziţii; – să sesizeze unităţile de structură principale (de ex.: introducerea, conflict, intrigă, punctul culminant,	*Limba şi literatura maghiară:* diferite genuri literare. *Artă dramatică şi dans:* text, muzică, mişcare. *Cultură vizuală*: temele principale literare din (literatura maghiară, română, universală); opera *Amintiri din copilărie* în adaptare cinematografică. *Cultură vizuală:* istorii biblice în adaptări cinematografice. *Limba şi literatura maghiară:* stabilirea unor paralelisme *(Monăstirea Argeşului, Kőmíves Kelemenné).* *Geografie:* orientare

puse în scenă. *Folclor*: *„Doina”* cântecul specific al poporului român. Balade populare româneşti: temele şi motivele ale baladelor *Mioriţa* şi/sau *Monăstirea Argeşului*. Arta povestirilor bilingve. Tipuri de poveşti. Vasile Gurzău: *Pohon* (poveste populară). Interpretarea basmului. Arte poetice ale poeţilor (scriitorilor): Tudor Arghezi: *Domniţa frumuseţii.* Profesorul ideal: Mihail Sadoveanu: *Cheia*. Nicolae Manolescu: *Cărţile au suflet*. În continuare creaţii liber alese. Exerciţii de memorare. Influenţa *poeziei populare* asupra literaturii române din secolul al XIX-lea. *Romantismul*: curent de idei şi de stil. Trăirea iubirii în poeziile lui Vasile Alecsandri (de ex.: *O seară la Lido).* Reprezentarea peisajului în pastelurile autorului (de ex.: *Sfârşit de toamnă).* Teme şi motive în creaţiile lui Mihai Eminescu (de ex.: *timpul, istoria, natura şi iubirea, soarta geniului*). Unitatea naturii şi a iubirii în poezia *Dorinţa*.	deznodământ); – să cunoască în linii mari istoriile biblice; – să înţeleagă că Biblia este fundamentul tuturor artelor; – să identifice relaţiile dintre istoriile biblice şi sărbătorile religioase – (de ex.: de Crăciun: umblatul cu Vicleimul, colindele, ţurca, umblatul cu steaua); – să aplice şi să-şi îmbogăţească cunoştinţele legate de baladă; – să caute şi să identifice motivele principale; – să aducă argumente legate de marile probleme oglindite în opere, conform particularităţilor de vârstă; – să interpreteze fidel fragmente din baladă; – să cunoască tehnicile de prezentare bilingvă a basmelor; – să cunoască diferite tipuri de poveşti; – să analizeze poveştile din punct de vedere al conţinutului şi al formei şi al caracterizării personajelor, al enumerării argumentelor pro şi contra; – în legătură cu aceste opere să fie capabil să vorbească despre copilărie, despre dorinţele şi visele legate de viitor, despre prietenie şi despre problemele şi conflictele adolescenţei; – să argumenteze (pro şi contra) în legătură cu rolul literaturii (cartea şi internetul) în viaţa	topologică, mănăstiri, cetăţi. *Limba şi literatura maghiară:* romantism, traduceri de poezie (Alecsandri, Eminescu). *Limbi străine*: traduceri literare. *Cultură vizuală:* creaţii de artă plastică, caracteristice epocii respective. *Cânt şi muzică:* romanţe, piese muzicale romantice.

Reverie, dorinţă şi împlinire cu caracter erotic. Exprimarea iubirii nefericite (*Pe lângă plopii fără soţ* şi *De ce nu-mi vii*?). Fragmente din opera principală al lui Eminescu: *Luceafărul.* În continuare *analiza unor poezii alese liber* (4–5 opere). Exerciţii de memorare. Prietenia dintre Mihai Eminescu şi Ion Creangă. *Caracter popular şi realism* în creaţiile lui Ion Creangă. Analiza a câtorva poveşti şi povestiri alese liber. Fragmente noi din *Amintiri din copilărie*–operă autobiografică.	adolescentului respectiv, a viitorului adult; – să participe la dezbaterile despre idealuri; – să prezinte fidel o poezie lirică şi fragmente din 2 opere epice; – să înţeleagă esenţa zugrăvirii realiste; – să descopere amestecul de elemente lirice, epice şi dramatice în operele lui Creangă precum şi influenţa caracterului popular şi să cunoască stilul lui inimitabil; – să cunoască principalele trăsăturile stilistice ale romantismului; – să analizeze şi să interpreteze poeziile lui Vasile Alecsandri legate de sentimentul iubiri şi al naturii (de ex.: O seară la Lido); – să identifice trăsăturile „pastelului” (de ex.: Sfârşit de toamnă); – la interpretarea operelor să identifice temele şi motivele principale ale operei eminesciene; – să descopere legătura dintre peisajul extern (natură) şi peisajul sufletesc; – să înţeleagă–asistat de profesor–mesajul filosofic ascuns al poemului Luceafărul, faptul că omul ales, geniul trebuie să răspundă cu preţul nefericirii pentru nemurirea şi eternitatea operei sale; – să identifice motivele filosofice, naturale şi de	

	iubire şi elementele lirice, epice şi dramatice; – să fie capabil să prezinte fidel fragmente memorizate: 1–2 poezii din Alecsandri şi 2–3 din Eminescu; – să cunoască legăturile de prietenie dintre cei doi poeţi; – să interpreteze povestirea, să descopere trăsăturile ei de conţinut şi de formă; – să înţeleagă esenţa romanului cu caracter autobiografic (Amintiri din copilărie) şi drama sufletească a trecerii în lumea adulţilor; – să identifice umorul, autoironia, nostalgia: „drama” ascunse în operă; – să fie capabil de o interpretare literară tot mai profundă; – să prezinte expresiv fragmentele memorizate (fragmente din Amintiri);	
FL: Filip Florian–Matei Florian: *Incredibilele aventuri ale lui Ştim şi Ştam.* Lucian Blaga: *Hronicul şi cântecul vârstelor* (fragment). În continuare interpretarea a 2–3 poezii de Eminescu şi a 1–2 opere de Creangă (la liberă alegere).	FL: – analiza complexă a creaţiilor recomandate.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Concepţie asupra literaturii, simţul pentru frumos, adevăr, ficţiune, sens ascuns, parabolă, caracter popular, romantism, realism, roman autobiografic, teoria geniului, nostalgie, ironie, umor.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare scrisă/Deprinderi de scriere corectă; producerea de texte**	**Total 58 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul cunoaşte criteriile şi metodele alcătuirii conspectelor şi notiţelor. Este capabil să creeze echilibrul între conţinut şi formă în diverse forme de compunere învăţate (povestire, caracterizare).	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Urmăreşte conştient respectarea normelor ortografice.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a capacităţilor de producere de texte şi de exprimare scrisă. Cunoaşterea metodelor de prelucrare a textelor.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Cunoaşterea şi exersarea caracteristicelor noilor tipuri de texte (eseuri, studii), consolidarea tehnicii de luare a notiţelor.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Cunoaşterea noţiunii şi caracteristicilor textului. Coeziunea textului, coeziunea globală şi lineară. Relaţia dintre semnele lingvistice (cuvintele fraze) şi nonlingvistice (împărţirea în secvenţe, tipuri de literă şi scheme). Unităţile structurale şi tipurile de structură ale textului. Relaţii logice şi de conţinut, relaţii de coeziune semantică în cadrul textului. Exerciţii de producere de texte.	FT: Elevul să fie capabil – să cunoască perfect sistemul de semne al scrierii; – să aibă o sriere lizibilă, îngrijită şi estetică; – la redactare de texte să marcheze corect unităţile de idei şi de structură; – să dispună de cunoştinţe potrivite legate de producerea de texte şi de redactarea de texte; – să redacteze texte pe bază de hârtie şi electronice şi să le redacteze corect (de ex.: povestire, descriere, caracterizare, argumentare scurtă, studiu, eseu); – să coreleze şi să folosească corect semnele textelor verbale şi nonverbale.	*Biologie-igienă; chimie; geografie:* vocabularul textelor nonliterare.
FL: Producere creativă de texte; aplicarea conştientă a normelor gramaticale şi ortografice.	FL: – să redacteze texte bine structurate din punct de vedere al conţinutului, al normelor gramaticale şi	

	ortografice.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Text, coerenţa textului, coeziunea textului, tipuri de texte, niveluri micro şi macro ale textului, enunţ cu un sens intrepretativ concluziv în text, ansamblu de texte, eununţuri independente din punct de vedere al intrepretării în cadrul discursului.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Trăsăturile gramaticale ale limbii române, nivelurile limbii**	**Total 43 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoştinţe de bază de fonetică, de morfologie, de structura cuvântului, de semantică şi de sintaxă. FORMA LĂRGITĂ (FL): Corelarea cunoştinţelor de fonetică de morfologie, de structura cuvântului, de semantică şi de sintaxă.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoaşterea tot mai profundă a diverselor niveluri de limbă, elucidarea structurii logice a limbii române. Formarea folosirii conştiente a limbii şi formarea unor atitudini pozitive. FORMA LĂRGITĂ (FL): Consolidarea şi dezvoltarea folosirii conştiente a unor atitudini pozitive.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Cunoştinţe de *fonetică:* sunetele limbii române; cunoaşterea sistemului *vocalic şi consonantic*. Pronunţarea corectă a *diftongilor, triftongilor, semivocalelor* şi a *hiatului.* Exersarea normelor ortografice. Caracteristicile *morfologiei:* rolul *sufixelor* şi *prefixelor* în alcătuirea şi semnificaţia cuvintelor. Cunoştinţe de *morfologie*: cunoaşterea părţilor de vorbire. Tipurile *sintagmelor,* şi rolul lor în alcătuirea propoziţiilor. *Semantică:* relaţia între	FT: Elevul să fie capabil – să cunoască şi să pronunţe corect fonemele limbii române; – să pronunţe corect, de asemenea, diftongii, triftongii şi semivocalele; – să înţeleagă rolul sufixelor şi prefixelor în structura şi formarea cuvintelor; – să rezolve problemele legate de formarea cuvintelor; – să recunoască diferitele părţi de vorbire şi să înţeleagă rolul lor; – să aplice cunoştinţele de semantică în alcătuirea textelor (sinonime, antonime); – să utilizeze funcţional	*Cultură vizuală:* relaţia dintre imagine şi sunet. *Limba şi literatura maghiară:* diferite tipuri de limbi. *Etică:* dialogul dintre generaţii. *Artă dramatică şi dans:* jocuri dramatice, situaţii de comunicare, pantomimă.

semnificant şi semnificat. *Sintaxă:* însuşirea noţiunilor de sintaxă, semnificaţia frazei şi tipurile de propoziţii. *Gramatica textului:* textul ca mijloc al comunicării. Factorii care determină producerea de texte şi receptarea de texte. Sistemul de referinţe în text. Unităţile structurale ale textului. Tipuri de structură a textului. Coeziunea textului (globală şi lineară). Tipuri de texte (formă, funcţie, modalitate, spaţialitate). *Comunicare:* cunoaşterea factorilor procesului comunicaţional. Corelarea codurilor verbale şi nonverbale. Cunoştinţe de ortografie şi de ortoepie. Norme vechi şi noi de ortografie: folosirea formelor *„î”/„â”; „sînt”/„sunt”*.	dicţionarele de sinonime şi de antonime; – să utilizeze tipurile de propoziţie potrivite diverselor tipuri de texte; – să cunoască temeinic factorii procesului comunicaţional; – să coreleze sistemul de semne verbale şi nonverbale în procesul comunicării; – să participe activ în situaţii de comunicare cu doi sau mai mulţi interlocutori, folosindu-se de un vocabular adecvat situaţiei de comunicare; – să utilizeze corect mijloacele suprasegmentale (accent, intonaţie, melodia frazei); – să folosească tipuri de propoziţii potrivite scopului comunicării (rol orientativ, expresiv, şi de solicitare); – să aplice normele ortografice şi ortoepice învăţate şi să cunoască noile norme de ortografie; – să înţeleagă conexiunile între diferitele niveluri ale limbii; – să scrie şi să pronunţe corect fonemele limbii române; – să folosească expresii potrivite situaţiilor de comunicare; – să-şi îmbogăţească vocabularul în mod conştient şi zilnic prin însuşirea sinonimelor şi antonimelor; – să folosească comunicarea metalingvistică.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Sunet, fonem, legi ale foneticii, diftongi, triftongi, hiat, morfeme, radical, sintagmă, modalitate, tipuri de propoziţii, propoziţia simplă şi dezvoltată, coordonare, subordonare, coeziunea textului şi enunţ cu un sens intrepretativ concluziv în text.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul să fie capabil să susţină o conversaţie sub forma dialogată şi în situaţii de comunicare cu mai mulţi interlocutori. Să fie capabil să descifreze limbajul corporal al interlocutorului (mimică, contactul ochilor, gesturile, melodia frazei, intensitatea vocii). Să răspundă adecvat şi concret la întrebările care i-au fost adresate. Să fie capabil să înţeleagă enunţurile din presa scrisă şi audiovizuală (emisiunile de radio şi televiziune ale naţionalităţii). Să fie capabil să interpreteze texte literare şi să identifice semnificaţii ascunse. Să fie capabil să redacteze diferite texte orale şi scrise, folosindu-se de normele gramaticale şi ortografice învăţate. Să fie capabil să alcătuiască texte funcţionale des folosite.
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Să iniţieze dialoguri, eventual cu mai mulţi interlocutori, şi să urmărească semnalele verbale şi nonverbale ale locutorilor. Să se implice într-o dezbatere să argumenteze logic, concret şi expresiv. La lectura operelor lirice şi epice să identifice sensurile mai adânci. La producerea de texte să fie creativ şi să folosească tot mai conştient şi tot mai consecvent normele gramaticale şi ortografice învăţate. Să desprindă conexiunile logice ale diverselor niveluri ale limbii române. Să fie motivat să-şi dezvolte în continuare vocabularul.

Clasele 11–12

Obiectivul principal al disciplinei *Limba şi literatura română* în clasele 11–12 ale liceului, în care se predă limba română ca obiect de studiu (Forma tradiţională şi forma lărgită) este dezvoltarea progresivă a competenţelor şi capacităţilor achiziţionate anterior, consolidarea cunoştinţelor de limbă şi de literatură şi formarea concepţiei despre artă a elevilor.

Faţă de nivelul de bază al cunoştinţelor de limbă, în acest ciclu, elevul va dispune, de un nivel de cunoştinţe mai ridicat în privinţa capacităţilor de *receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de receptarea a mesajului scris şi de exprimare scrisă*.

El va înţelege mai uşor semnele verbale şi nonverbale ale interlocutorului. Curajul lui de a iniţia dialoguri va creşte treptat, va pune tot mai multe întrebări concrete; faţă de perioadele precedente, la răspunsuri, el va reacţiona cursiv şi mai corect.

Se va adapta mai uşor la situaţiile de comunicare şi la interlocutori. El îşi va câştiga mai multă experienţă în privinţa folosirii bibliotecii şi a internetului, a studierii documentelor pe bază de hârtie şi online.

Unul dintre obiectivele importante ale disciplinei este ca elevul-candidat la bacalaureat să fie capabil să elaboreze individual o *lucrare în cadrul unui proiect/unei aplicaţii,* să cunoască, la nivel de deprinderi, procesele parţiale de lucru (adunarea, selectarea şi prelucrarea materialului, indicarea surselor) şi respectarea „codului etic“ al producerii individuale de texte.

În aceste clase elevul va cunoaşte tot mai multe genuri şi tipuri de texte, şi va interpreta tot mai multe opere literare. El va sesiza mai uşor semnificaţiile profunde, adevărul în creaţiile lirice şi epice.

Elevul va identifica cu mai mare experienţă mijloacele poetice, stilistice, şi va prezenta

mai adecvat rolul acestora. El va fi capabil să povestească întâmplări hazlii, la nevoie să prezinte referate, să ia cuvântul, şi va demonstra mai mare competenţă în producerea şi redactarea textelor.

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului oral**	**Total 54 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Înţelegerea şi interpretarea diverselor tipuri de texte concrete. Tipurile de texte orale des folosite în şcoală: informarea, anunţul, adresarea, răspunsul oral şi intervenţia. Înţelegerea după auz conform particularităţilor de vârstă a sensului diferitelor tipuri de texte înregistrate pe film, CD sau casete audio.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Înţelegerea sensului textelor de specialitate la diverse discipline (umaniste şi reale). Receptarea textelor, dialogurilor cu mai mulţi parteneri.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţilor: înţelegerea semnificaţiilor unor informaţii tot mai numeroase (viaţă cotidiană, presa scrisă şi audiovizuală). Perfecţionarea perceperii mesajului oral după auz.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Crearea exigenţei pentru audierea unor conferinţe de specialitate (conform interesului profesional al elevilor). Pregătirea elevilor pentru înţelegerea semnificaţiilor filmelor de popularizare a cunoştinţelor conform vârstei.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Identificarea tipurilor de texte legate de teme concrete şi cu conţinut abstract *(prietenia, iubirea, aventurile, problemele tineretului, distracţiile şi ocrotirea mediului).* Observarea şi interpretarea limbajului corporal al interlocutorului (mimică, gesturi, schimbări ale tonalităţii vocii). Exerciţii de înţelegere după auz. Ascultarea diverselor tipuri de texte şi redarea conţinutului lor pe baza unor răspunsuri dirijate. Vizionarea unor filme româneşti conform vârstei, şi interpretarea textului lor.	FT: Elevul să fie capabil – să înţeleagă comunicarea cu un ritm normal, legată de situaţiile concrete şi de tematici mai abstracte; – să urmărească cu interes sistemul de semne verbale şi nonverbale al partenerului de vorbire; – în cadrul orelor să rezolve tot mai sigur exerciţiile de înţelegerea textului după auz, exerciţiile de laborator; – să înţeleagă indicaţiile şi explicaţiile profesorului, textele literare şi de popularizare a ştiinţei	*Artă dramatică şi dans:* situaţii comunicaţionale. *Cultură vizuală:* identificarea textelor legate de disciplinele şcolare ale filmelor pentru copii. *Etică:* autocunoaşterea, importanţa relaţiilor personale. *Cânt şi muzică:* cântece populare şi culte, textele poeziilor

Receptarea conştientă a explicaţiilor şi solicitărilor profesorului; limba şi literatura română, cultură şi civilizaţie românească, discipline de ştiinţe naturale: noţiuni-cheie des folosite. Înţelegerea textelor auzite în afara orelor de ex.: discursuri şcolare, anunţuri, cercuri de teatru, spectacole literar-muzicale, întâmplări hazlii, poveşti interesante, legende (despre foştii profesori şi elevi). Genuri specifice emisiunilor de radio şi de televiziune. Genuri de informare (ştiri, comunicări, cronici, reportaje, interviuri). Emisiuni pentru copii ale naţionalităţilor. Norme lingvistice. Observarea diferenţelor comunicaţionale (dintre adulţi şi copii, dintre bărbaţi şi femei). Formule de salut/de adresare *(acasă, în şcoală, la birou, în mediu bisericesc).* Înţelegerea textelor spectacolelor de teatru.	conform vârstei (termenii de specialitate des folosiţi la disciplinele, ştiinţe naturale); – să înţeleagă discursurile de început şi de sfârşit de an şcolar, cuvântările festive, sensul textelor literare prezentate la concursurile de poezie şi de proză, întâmplările din şcoală, textele legendelor, bancurile şi povestirile colegilor;	puse pe note. *Cultură şi civilizaţie românească:* cântece de leagăn, chiuituri, binecuvântări/urări de bine, colinde, basme populare, zicale şi proverbe.
FL: Identificarea textelor literare şi de popularizare a ştiinţei (legende, mituri) legate de locuri istorice, de peisaje geografice, de patrimoniul cultural şi de „minuni”. Receptarea textelor legate de turism (de.ex.: anunţuri publicitare/reclamă).	FL: – să urmărească cu interes diferitele tipuri de emisiuni de radio şi de televiziune conform vârstei (anunţuri, reclame, emisiuni pentru tineret, emisiuni sportive şi concerte).	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Ocrotirea mediului, prieteni ai animalelor, legende, mituri, ghiduri turistice, tipuri de emisiuni, ghid audiovizual.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare orală/Deprinderi de vorbire**	**Total 54 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Participare la situaţii de comunicare sub forma dialogată şi cu mai mulţi interlocutori. Răspunsuri orale, intervenţii şi prezentări de impresii.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Utilizarea unui vocabular adecvat la prezentarea istoriilor, întâmplărilor şi exerciţiilor de memorare.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a capacităţilor de exprimare orală prin diferite exerciţii de limbă. Îmbogăţirea vocabularului prin sinonime şi antonime.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Crearea motivaţiei la elevi pentru dezvoltarea vocabularului prin recomandarea şi prezentarea unor lecturi noi.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Enunţuri în limba română în diferite situaţii de comunicare *(acasă, la şcoală, în timpul călătoriilor, la medic, la poştă, în piaţă...)*. Urmărirea cu atenţie a partenerului de dialog. Reacţii corecte la întrebările şi constatările sale. Exprimarea intenţiilor de comunicare prin utilizarea corectă a mijloacelor suprasegmentale (intensitatea vocii, accentul, melodia frazei). Exprimarea inteligibilă a dorinţelor şi părerilor. Comunicarea în situaţiile şcolare: *răspunsuri orale, intervenţii, referate, prezentări de impresii, urări, felicitări, urări de bine, discurs festiv (de ex.: discurs de adio la sfârşit de liceu), dezbatere*. Aplicarea unui vocabular şi *limbaj corporal* potrivit situaţiilor de comunicare şi	FT: Elevul să fie capabil – să utilizeze vocabularul potrivit situaţiei de comunicare; – să iniţieze şi să susţină conversaţii în limba română; – să povestească suculent (cu un uşor accent dialectal) întâmplările din şcoală; – să-şi construiască logic răspunsul oral; – să intervină la prelucrarea tematicii la ore; – să prezinte referate prin corelarea semnelor verbale şi nonverbale; – să prezinte fidel şi expresiv textele memorizate.	*Limba şi literatura maghiară:* genuri de presă scrisă şi audiovizuală. *Cinematografie şi mass media:* emisiuni de radio şi de televiziune de popularizare a ştiinţei legate de disciplinele studiate. *Toate disciplinele:* Participare la diverse conversaţii, răspunsuri orale în clasă, referate.

obiectivelor comunicaţionale (de ex.: modul de prezentare umoristic al întâmplărilor hazlii). Dezbatere pe bază de argumente pro şi contra.		
FL: Capacitatea de a participa la o conversaţie cu mai mulţi interlocutori. Iniţierea dezbaterilor pe baza unor lecturi. Caracterizări (personaje pozitive şi negative). Pronunţarea a noţiunilor-cheie de specialitate (de ex.: discipline de ştiinţe naturale).	FL: Elevul să fie capabil – să comunice fluent şi natural, să pronunţe corect cuvintele; – să dispună de o cultură de dezbatere corespunzătoare nivelului şi de un curaj necesar de a iniţia dialoguri; – să susţină dialoguri în mod relaxat cu membrii familiei şi colegii de clasă; – argumenteze individual la interpretarea operelor literare; – să povestească conţinutul lecturilor.	
FT–FL: Exerciţii de memorare.	FT–FL: Elevul să fie capabil – să prezinte fidel fragmente din scrierea Despre limba română de Nichita Stănescu – Nicolae Labiş: Moartea căprioarei (fragment); – Octavian Goga: Rugăciune – Tudor Arghezi: Psalm (Te drămuiesc…); – Maria Berényi: Identitate.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Tipuri de discurs, mijloace suprasegmentale, capacităţi de exprimare orală, motivare, intenţii de comunicare, felicitare, discurs festiv, cuvântare, discurs de adio, sinonime, antonime.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Receptarea mesajului scris/Citirea**	**Total 36 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul înţelege semnificaţiile textelor scrise şi este capabil să caute informaţiile precedente.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Înţelegerea mai complexă a unor texte mai voluminoase şi dificile.	

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea capacităţii de receptare interpretativă şi critică a operelor literare. FORMA LĂRGITĂ (FL): Dezvoltarea în continuare a capacităţilor de producere de texte.

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: *Citirea cu voce tare şi mută a* textelor *tipărite şi electronice.* Interpretarea textelor de diferite genuri şi stiluri. Cunoaşterea şi exersarea unor tehnici noi de prelucrare a textelor. Identificarea relaţiilor între imagine şi text. Orientarea corectă în utilizarea diverselor tipuri de documente *(cărţi, reviste, manuale, dicţionare...)*. Lectura explicativă a textelor *literare şi nonliterare româneşti.* Definirea cu expresii proprii a mesajului textelor, pe scurt şi concis.	FT: Elevul să fie capabil – să utilizeze la nivel de deprinderi diferitele tehnici de lectură; – să fie capabil de o lectură inteligibilă, afectivă şi expresivă cu voce tare respectiv mută; – să se orienteze în căutarea informaţiilor (utilizarea bibliotecii şi a internetului: documente pe bază de hârtie şi on-line); – să fie capabil de interpretarea textelor în mod individual şi să identifice conexiunile; – să înţeleagă relaţiile între imagine şi text; – să cunoască normele etice ale folosirii surselor; – să fie capabil să alcătuiască fişe bibliografice şi să indice cu exactitate sursele; – să rezume cu cuvinte proprii conţinutul şi mesajul textelor; – să desprindă semnificaţiile mai importante în operele literare; – să caute individual din texte temele şi motivele, secvenţele referitoare la relaţiile spaţiale, temporale şi de cauză-efect; – să ştie că nu are voie să facă plagiat, fiind un lucru imoral; – să utilizeze corect metodele de folosire a surselor.	*Toate disciplinele:* prelucrarea textelor literare şi de popularizare a ştiinţelor. *Cultură şi civilizaţie românească:* creaţii folclorice. *Matematică:* probleme cu text. *Informatică:* căutarea informaţiilor. *Cultură vizuală:* relaţia text-imagine.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Prelucrarea textului, documente pe bază de hârtie şi online, texte de popularizare a ştiinţei, strategii de lectură, alcătuirea fişelor bibliografice, luarea notiţelor, indicarea surselor, plagiat, relaţii spaţiale, temporale, de cauză-efect.

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Cultura literară, interpretarea operelor literare**	**Total 70 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Semnificaţia oglindirii artistice. Pildele biblice. Poezia populară românească (doine, balade). Influenţa folclorului asupra romantismului. Trăsăturile principale ale stilului romantic. *Timpul, natura, iubirea, soarta artistului* în poezia lui Mihai Eminescu. Ion Creangă: *Amintiri din copilărie.* FORMA LĂRGITĂ (FL): Cunoaşterea trăsăturilor specifice ale diferitelor genuri.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Perfecţionarea în continuare a concepţiei asupra literaturii şi a gustului pentru frumos, îmbogăţirea cunoştinţelor şi dezvoltarea capacităţilor de interpretare literară. FORMA LĂRGITĂ (FL): Consolidarea capacităţilor de abstractizare şi de creare de sinteze.Identificarea corelaţiilor între literatură şi artele înrudite.	

Activităţi / Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Selecţie din literatura română din secolele XIX-XX: din schiţele realiste şi moralizatoare ale lui Ion Luca Caragiale: *Două loturi* (analiză literară). *Realismul.*Cunoştinţe generale despre dramaturgie şi despre istoria teatrului. Ion Luca Caragiale ca „Molière” al literaturii române. Fragmente din comediile *O scrisoare pierdută* sau *O noapte furtunoasă.*	FT: Elevul să fie capabil – să cunoască arta realismului (realistă) şi trăsăturile stilistice ale ei; – să cunoască 1-2 schiţe de I.L.Caragiale şi să fie capabil să le interpreteze; – să aibă cunoştinţe de bază de dramaturgie şi de istoria teatrului; – să prezinte trăsăturile principale ale comediei; – să cunoască viziunea şi arta zugrăvirii ale lui Caragiale (comică, ironică, satirică, sarcastică); – să sesizeze că scriitorul a dat critica mentalităţii omului	*Limba şi literatura maghiară:* comedii în literatura maghiară şi universală (de ex.: eroii lui Molière).

	din jurul Bucureştilor, din mahalale; – să cunoască diferitele specii ale comicului (comic- de situaţie, de caracter, de limbă); – să fie capabil să caracterizeze personajele şi să-şi exprime păreri proprii.	
Realismul, viziunea şi imaginea satului românesc la Ioan Slavici. Analiza operei *Moara cu noroc*. Caracterul dramatic al romanului şi analiza psihologică al acestuia.	Elevul să fie capabil – să urmărească schimbarea de caracter a personajului principal, influenţa dezumanizantă a banului în opera Moara cu noroc; – să-şi prezinte păreri proprii şi să caracterizeze personajele; – să iniţieze dezbateri cu argumente pro şi contra.	
Alexandru Macedonski ca teoretician al simbolismului românesc. *Noapte de decemvrie.*	Elevul să fie capabil – să înţeleagă că poezia Noapte de decemvrie este un poem romantic cu elemente simboliste; – să fie capabil să facă legătură între artele poetice ale mai multor poeţi (de ex.: capodopera lui Mihai Eminescu: Luceafărul).	
George Coşbuc–poezia naturii şi a erosului rural: *Numai una, Pe lângă boi.* Prelucrarea artistică a obiceiurilor populare: *Nunta Zamfirei* (analiză literară). Mihail Sadoveanu*: Baltagul*– Oglindirea artistică a vieţii păstoreşti.	Elevul să fie capabil – să înţeleagă semnificaţiile poeziilor de dragoste ale lui George Coşbuc; – să interpreteze asistat de profesor poeziile legate de marile evenimente ale vieţii rurale (de ex.: Nunta Zamfirei); – să înţeleagă sensul ascuns al operei, atmosfera feerică a ceremoniei şi să observe forţa expresivă a limbii poetice; – să sesizeze mesajul artistic şi conţinutul romanului psihologic;	*Limba şi literatura maghiară:* Romantismul, realism, simbolism. *Barbarii* de Móricz Zsigmond.

	– să caracterizeze personajul Vitoria Lipan şi pe celelalte personaje.	
Liviu Rebreanu: întemeietorul romanului modern românesc*:* *Pădurea spânzuraţilor* (fragment). Alţi prozatori la alegere: Camil Petrescu, George Călinescu, Marin Preda, Mircea Eliade.	Elevul să fie capabil – să cunoască caracteristicile romanului modern; – să înţeleagă frământările sufleteşti ale personajului principal Apostol Bologa, (zbuciumul dintre sentimentul datoriei exterioare şi interne, contradicţii).	
Tudor Arghezi: înnoirea limbajului poetic românesc.În căutarea lui Dumnezeu: *Psalm (Te drămuiesc...).*	Elevul să fie capabil – să înţeleagă arta poetică a autorului; – să cunoască semnificaţia esteticii urâtului; – să identifice frământările eului liric între credinţă şi necredinţă, între acceptare şi scepticism.	*Limba şi literatura maghiară:* tematica revelaţiei ideii de Dumnezeu şi motivul acesteia în poezia lui Ady Endre.
Poezia expresionistă a lui Lucian Blaga. Arta poetică: *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* (analiză literară). Poezia românească după cel De-al Doilea Război Mondial.	Elevul să identifice asistat de profesor că poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* este o artă poetică modernă cu sens filosofic în care poetul îşi formulează menirea şi concepţia despre cunoaşterea luciferică şi paradisiacă.	
Ştefan Augustin Doinaş: *Mistreţul cu colţi de argint.* Alţi poeţi la *alegere*: Nicolae Labiş, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Maria Berényi.	Elevul să fie capabil – să cunoască trăsăturile baladei (culte); – să descopere în operă diferenţa (contradicţia) între omul de rând şi geniu; – este capabil să facă legătura cu capodopera Luceafărul al lui Eminescu.	
Drama. Marin Sorescu: *Iona* (dramă).	Elevul să fie capabil – să cunoască asistat de profesor viziunea filosofică a scriitorului, tehnica lui de construcţia parabolei, limbajul său metaforizant;	*Artă dramatică şi dans:* dramaturgie, efecte scenice. *Cultură vizuală:* trăsăturile stilistice ale

	– să înţeleagă textele nonliterare conform particularităţilor de vârstă.	epocii în artele plastice.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Parabolă, viziune, limbaj metaforic, misiunea creatorului.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Capacitatea de exprimare scrisă/deprinderi de scriere corectă; producerea de texte**	**Total 57 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul cunoaşte criteriile de alcătuire a conspectelor şi a notiţelor. Este capabil să creeze echilibrul între formă şi conţinut, între diferitele tipuri de compunere învăţate.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Să urmărească normele de conţinut de gramatică şi de ortografie la producerea de texte.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Dezvoltarea în continuare a competenţelor de producere de texte şi a capacităţilor de exprimare scrisă. Aprofundarea capacităţii de a observa esenţa textelor şi de a crea sinteze.	
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Consolidarea creativităţii şi a autonomiei la producerea diferitelor texte.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Exersarea tehnicilor de producere şi de redactare de texte. Producerea individuală de texte. Redactarea textelor tradiţionale şi electronice (*povestire, descriere, caracterizare, argumentare, referat, autobiografie, cerere, blog, scrisori pentru prieteni, şi scrisori oficiale*). Alcătuirea unor proiecte, aplicaţii.	FT: Elevul să fie capabil – să cunoască perfect sistemul de semne al scrierii în limba română; – să cunoască tehnicile potrivite de producere şi de redactare de texte; – să redacteze noi tipuri de texte pe bază de hârtie şi sub formă electronică; – să cunoască procesul şi metodele alcătuirii unui proiect / aplicaţii; – să respecte normele gramaticale, ortografice şi de corectitudinea limbii; – să cunoască trăsăturile de	*Limba şi literatura maghiară:* diferitele tipuri de texte. *Informatică:* tehnici de traducere. *Cultură vizuală:* prezentări PowerPoint (referat în clasă).

	conţinut şi de formă ale elaborării unei autobiografii tradiţionale şi moderne (de tip american).	
FL: Cunoaşterea la nivel de deprinderi a tehnicilor de producere şi de redactare de texte (de ex.:*eseuri, studii, autobiografie, scrisoare motivaţională, scrisoare oficială, scrisoare, blog*).	FL: Elevul să fie capabil – să creeze şi să redacteze la nivel de deprinderi texte (în mod individual şi creativ); – să scrie un sinopsis (să rezume şi să observe esenţa textului); – să aplice la nivel de deprinderi normele gramaticale şi ortografice.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Adunarea materialelor, conspect, indicarea surselor, notiţe, bibliografie, scrisoare (privată şi oficială), formulare, ilustrate, SMS, e-mail, blog, curriculum vitae (CV), scrisoare motivaţională.	

Unităţi tematice/ obiective cadru	**Cunoştinţe generale despre limba română**	**Total 30 ore**
Cunoştinţe anterioare	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Cunoştinţe de bază despre geneza limbii române, despre structura, dialectele şi variantele de limbă ale ei. FORMA LĂRGITĂ (FL): Studiul comparativ al diverselor tipuri de texte.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Sporirea interesului faţă de limba română. Explicarea sistemului logic al limbii. Urmărirea diferenţelor între variantele de limbă. Consolidarea atitudinilor pozitive legate de folosirea limbii naţionalităţii. FORMA LĂRGITĂ (FL): Descoperirea conexiunilor logice.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
FT: Geneza limbii române. Cunoaşterea *dialectelor.* Straturile limbii române contemporane. Variantele principale de limbă *(limba standard, dialecte şi limbaje de grup).*	FT: Elevul să fie capabil – să-şi îmbogăţească cunoştinţele de istoria limbii române; – să cunoască diferitele dialecte; – să enumere principalele	*Limba şi literatura maghiară:* dialecte, graiuri, reformele lingvistice. *Cultură şi civilizaţie românească:* texte folclorice: poveşti,

Variantele de limbă ale românilor din Ungaria. Compararea graiului *bihorean şi crişesan-mureşean,* experienţe proprii legate de folosirea limbii naţionalităţii, de bilingvism, de schimbarea codului lingvistic. Cunoaşterea *stratificării stilistice* şi a genurilor de discurs. *Exerciţii* de redactare de texte. *Cultivarea limbii.* Norme şi standarde de limbă. Înţelegerea obiectivelor şi sarcinilor cultivării limbii. *Dicţionarele de ortografie, Dicţionarul explicativ al limbii române (*DEX*), Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române, (*DOOM*).* Compararea ortografiei vechi şi noi. Dicţionare de sinonime şi de antonime; dicţionare de neologisme. *Obiective ale cultivării limbii:* Folosirea manualului *Cultivarea limbii române* de Mihai Cozma.	variante de limbă; – să fie vorbitorul (cunoscătorul) graiului bihorean sau graiului crişean-mureşean; – să-şi exprime părerea despre avantajele şi dezavantajele bilingvismului; – să cunoască stratificările stilistice, genurile de texte; – să producă individual texte ţinând cont de respectarea normelor gramaticale şi ortografice; – să utilizeze funcţional şi la nivel de deprinderi dicţionarele explicative (DEX, DOOM, dicţionarele de sinonime şi de antonime, dicţionarul de neologisme); – să-şi de seama de necesitatea cultivării limbii; – să-şi îmbogăţească individual vocabularul şi să-şi perfecţioneze stilul.	zicale şi proverbe.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Dialect, împărţirea limbii, variante de limbă, limbaj de grup, grai, bilingvism, schimbarea codului lingvistic, stratificarea stilului, cultivarea limbii, limbă standard.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	FORMA TRADIŢIONALĂ (FT): Elevul să fie în posesia unui vocabular care îi va permite să participe la situaţii de comunicare sub formă dialogată şi cu mai mulţi parteneri. Să fie capabil să înţeleagă după auz enunţurile interlocutorului şi să răspundă adecvat la acestea. Să aibă curajul să vorbească, să întrebe, să formuleze cereri, să interpreteze enunţurile şi să furnizeze informaţii. Să cunoască diferitele formule de salut şi de adresare şi să le folosească civilizat în practica de toate zilele. La şcoală să înţeleagă indicaţiile, explicaţiile profesorilor, răspunsurile orale, intervenţiile şi prezentările de impresii ale colegilor, anunţurile radioului şcolar, discursurile festive (la deschidere şi închidere de an şcolar, sărbătoarea panglicii pentru absolvenţi, serbarea de rămas bun etc.). Să alcătuiască individual texte orale şi scrise în diferite

	forme şi tipuri. Să aibă curajul să vorbească, să intervină într-o discuţie, să prezinte o felicitare. Să scrie diverse texte funcţionale, respectând normele gramaticale şi ortografice (scrisoare, cerere, curriculum vitae…). Să fie capabil să interpreteze creaţiile artistice, să rezume şi să prezinte în scris şi oral semnificaţiile acestora.
	FORMA LĂRGITĂ (FL): Elevul să fie în posesia în toate cele patru domenii (capacităţile de receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de receptare a mesajului scris şi de exprimare scrisă), a unor cunoştinţe de limba română profunde şi funcţionale în viaţa de toate zilele, a competenţelor (artistice, a simţului estetic şi capacităţilor digitale). Să-şi demonstreze nivelul de deprinderi la alcătuirea diverselor tipuri de texte. Să urmărească cu atenţie semnalele verbale şi nonverbale ale interlocutorilor, totodată să-şi armonizeze expresiile sale lingvistice şi de limbaj al gesturilor în vederea unei comunicări cât mai inteligibile şi cursive. Să identifice semnificaţiile ascunse în operele literare şi să fie capabil să le exprime în tipurile de texte orale şi scrise învăţate. Să cunoască diferitele curente de idei şi orientări stilistice, evenimentele şi noţiunile mai importante din bio-bibliografia scriitorilor şi poeţilor. Să fie capabil să angajeze un „dialog” cu opera artistică respectivă. Cunoştinţele sale de limba română (oral şi în scris) să corespundă cerinţelor examenului de bacalaureat. Să fie în posesia unor cunoştinţe de limbă necesare în viaţa cotidiană şi să aibă o ţinută morală demnă.

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

(Şcoli de naţionalitate cu limba de predare română şi bilingve)

Clasele 1–4

În ciclul primar al şcolilor bilingve *de naţionalitate română (şcoli cu limbă de predare nu avem)* scopul principal al studierii disciplinei *Limba şi literatura română* este, pe de o parte, însuşirea de către şcolarii mici a unui *vocabular de bază funcţional,* adecvat situaţiilor cotidiene de vorbire, bazat pe exerciţiul practic al limbii; pe de altă parte, dezvoltarea progresivă a competenţelor de comunicare, îmbogăţirea conştientă şi dirijată a capacităţilor de exprimare ale elevilor pentru ca aceştia să fie capabili a recepta valorile culturale, iar mai târziu, a redacta texte.

Graiurile bihorean şi crişean-mureşean, având un vocabular cu caracter mai mult rural, vorbite de către românii din Ungaria, care trăiesc doar în proporţie redusă şi în diasporă, nu s-au putut adapta, la nivel lingvistic, marilor schimbări survenite în evoluţia civilizaţiei tehnice, iar pierderea limbii (care înseamnă întreruperea procesului natural al moştenirii limbii materne) în urma asimilării fireşti în unele localităţi şi mai ales în familiile mixte a luat proporţii mari, astfel încât, în prezent, îi revine şcolii, în mare parte, sarcina de a pune bazele şi de a dezvolta vocabularul copiilor din ciclul primar şi de a forma *identitatea* lor.

Curricum-ul disciplinei *Limba şi literatura română* are la bază principiul a de avea cunoştinţe ample nu *despre limbă* ci *în limba* respectivă, folosirea variată şi permanentă a limbii pe baza unor situaţii concrete de viaţă. Se va urmări dezvoltarea competenţelor lingvistice prin care elevii vor fi în stare să achiziţioneze indvidual tot mai multe cunoştinţe, să prelucreze impresii de lectură şi să recepteze valori culturale.

Curriculum-ul consideră importantă dezvoltarea *capacităţilor de receptare a mesajului scris (citirea/lectura), de exprimare orală şi de exprimare scrisă*, şi, paralel, se va accentua în mod deosebit formarea sistemului de valori morale şi estetice ale elevului, elaborarea viziunii lor artistice. Se va urmări educaţia elevilor în spiritul unor atitudini pozitive, de toleranţă, de rezolvare a conflictelor, de simţ al binelui şi al frumosului.

Obiectivul principal instructiv-educativ al programei-cadru este dezvoltarea într-o astmosferă comunicaţională ludică şi interactivă a competenţelor de comunicare–de asemenea şi a altor competenţe–, a formării personalităţii complexe a elevilor. Programa-cadru îi stimulează pe elevi să-şi formuleze idei şi păreri proprii, să-şi expună argumente pro şi contra.

Studierea literaturii, mai ales prin educarea estetică va forma la elevi simţul frumosului, îi va deprinde să descifreze codurile, semnificaţiile artelor, să înţeleagă sensurile ascunse ale creaţiilor literare. Un scop important al studierii literaturii este trezirea interesului faţă de lectură, formarea capacităţii de citire interpretativă şi selectivă.

Operele literare vor dezvolta, în progresie, inteligenţa psihică şi emotivă a elevilor din ciclul primar, şi vor contribui, treptat, la dotarea elevilor cu un simţ estetic bine dezvoltat pentru receptarea literaturii.

Clasele 1-2

În clasa I din şcolile româneşti bilingve elevii îşi vor însuşi, mai întâi, tehnicile de citit-scris în limba maghiară. Pe urmă, începând cu clasa a II-a, îşi vor însuşi citit-scrisul în limba română.

În clasa I elevii dispun de cunoştinţe reduse de limba română sau nu o cunosc deloc, din această cauză scopul principal este *crearea vocabularului minim, activizarea fondului de cuvinte şi de expresii, dezvoltarea capacităţilor de exprimare orală*, însuşirea tehnicilor *de pronunţie şi intonaţie corectă*.

Curriculum-ul disciplinei *Limba şi literatura română* pune accentul pe exersarea unui

fond de cuvinte funcţional, ce poate fi uşor activizat, pe dezvoltarea capacităţilor de comunicare în aşa fel încât învăţătorii şi elevii (câteodată sub formă de perechi, între membrii unui grup, colegi de clasă) să comunice într-o atmosferă destinsă, fără constrângeri, *interactiv* despre cele mai frecvente teme de dialog (*prezentarea, familia, şcoala, prietenia, timpul liber, cumpărăturile, flora şi fauna, sărbătorile...*).

Paralel cu dezvoltarea *capacităţilor de exprimare orală* sunt deosebit de importante: înţelegerea diverselor tipuri de comunicare, interpretarea corectă a vorbirii curente, formarea modelelor comportamentale comunicaţionale conştiente şi civilizate. La fel de important este faptul ca învăţătorul să contribuie la însuşirea limbii române, accentuând prestigiul ei în baza unor *teme diferenţiate*, cu metode de eliberare a elevilor de complexe în decursul comunicării şi prin folosirea *culturii digitale.*

Elevii trebuie să fie conştienţi că această limbă (pentru majoritatea dintre ei) este limba strămoşilor lor, simbolul ataşamentului faţă de aceştia, iar în lumea noastră contemporană cu largi deschideri, limba româna, mai ales în regiunile de graniţă, este un vehicul, un mijloc de comunicare funcţional.

Sarcina cea mai complexă în clasa a II-a este predarea/învăţarea tehnicilor *de exprimare scrisă, de citire, de înţelegere şi producere de text.*

Pentru predarea alfabetului românesc se poate recurge cu folos la valorificarea cunoaşterii tehnicilor de scriere şi de citire în limba maghiară, în cazul în care se vor prezenta cu pricepere diferenţele dintre cele două limbi.

Elevii trebuie să fie conştienţi ca scrierea frumoasă şi ordonată este oglinda personalităţii lor, totodată trebuie să-şi însuşească normele de scriere corectă (ortografia) şi acordul gramatical (gen, număr, caz, mod).Prin exerciţii de memorizare, prin poeziile audiate/ascultate şi prin lectură cu voce tare a unor poveşti captivante şi, mai târziu, prin lectura individuală ale acestora, învăţătorul va putea trezi interesul elevilor din ciclul primar pentru lectura textului literar şi va forma atitudini pozitive faţă de lectură.

Ca rezultat al dezvoltării se va aştepta ca elevul să înţeleagă conţinutul textelor citite cu voce tare sau prin lectura silenţioasă, în gând.

Activităţile în cadrul cercurilor dramatice, al jocurilor de rol, al spectacolelor cu muzică, text, dansuri-oferă, de asemenea, largi posibilităţi pentru dezvoltarea capacităţilor de comunicare şi pentru formarea interesului pentru literatură. Cunoaşterea obiceiurilor populare vechi va contribui, la fel, la dezvoltarea personalităţii elevilor, la autocunoaşterea lor. Elevii din ciclul primar participă cu plăcere, de asemenea, la activităţile de dezoltare a simţului lor ritmic, de executare corectă a mişcărilor şi de perfecţionare a abilităţilor. Aceste activităţi asigură un cadru propice pentru exersarea limbii române, pentru însuşirea cunoştinţelor legate de cultura românească şi pentru dezvoltarea autocunoaşterii.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Capacităţi de exprimare orală, înţelegerea, interpretarea şi producerea mesajului oral**	**Total 28 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Crearea competenţelor de comunicare în limba română. Însuşirea unui vocabular de bază funcţional, legat de practica cotidiană, şi dezvoltarea conştientă şi dirijată a expresiilor învăţate. Îmbogăţirea şi folosirea tot mai conştientă a cunoştinţelor de limbă din familie (se referă doar la o parte dintre copii). Formarea unui comportament comunicaţional în funcţie de interlocutori şi de situaţiile de comunicare dialogată. Efortul pentru înţelegerea situaţiilor de comunicare dialogată şi corectarea	

	greşelilor.

Activităţi/Cunoştinţe	Cerinţe	Puncte de legătură
Efortul de a articula corect sunetele specifice româneşti şi de a pronunţa cât mai corect fonemele *ă, â,* diftongii şi triftongii. Exerciţii pentru înţelegerea textelor orale în diverse situaţii de comunicare: după auz, după vedere, în context, în cadrul unor schimbări de situaţii. Respiraţia corectă în timpul vorbirii, economisirea aerului din plămâni. Articularea corectă a sunetelor. Rolul pauzei în vorbire. Folosirea corectă a mijloacelor fonetice de exprimare: accentul, intonaţia, melodia frazei. Îmbogăţirea vocabularului (teme şi situaţii funcţionale, adecvate), dezvoltarea capacităţilor de comunicare. Citirea ilustraţiilor. Formularea unor texte compuse din câteva fraze. Înţelegerea şi redactarea unor texte orale, formularea întrebărilor, a dorinţelor. Exerciţii de formulare a întrebărilor şi a răspunsurilor. Formule de salut, prezentarea, folosirea unor reguli de comunicare. Repetarea acestor exerciţii prin diverse jocuri bazate pe situaţii de comunicare. Mod de exprimare şi dialog adecvate situaţiilor de comunicare dialogate şi partener/interlocutor. Realizarea unui dialog inteligibil (cu învăţătorul, cu colegul de şcoală, cu colegul de grupă, de clasă…). Îmbogăţirea vocabularului pe baza noţiunilor legate de imagini şi ilustraţii. Comunicarea simplă a ideilor prin limbajul corporal.	Elevul trebuie – să fie capabil să descrie corect imaginea prezentată; – să-şi exprime limpede ideile; – să pronunţe corect sunetele, silabele, cuvintele, frazele; – să urmărească explicaţiile, informaţiile, indicaţiile învăţătorului; – să înţeleagă întrebările care i-au fost adresate, şi să răspundă corect la acestea; – să înţeleagă texte scurte audiate/ascultate şi să reacţioneze corect la acestea; – să cunoască şi să folosească în mod adecvat formulele de salut şi regulile de comportament; – să fie capabil să lucreze în grup, respectând regurile; – să-şi formuleze ideile proprii în câteva enunţuri coerente; – să manifeste un comportament comunicaţional civilizat (comunicare orală); – să-şi sprijine comunicarea orală cu limbajul corporal; – să cunoască sistemul de relaţii în cadrul familiei şi al şcolii; – să se adreseze corect rudelor, profesorilor, colegilor de şcoală; – în activităţi în grup să colaboreze cu colegii, să asculte părerile lor şi să-şi expime ideile; – să fie deschis pentru a-şi asuma sarcinile colectivităţii.	*Cultură şi civilizaţie românească:* obiceiuri populare darmatizate; cântece de leagăn; jocuri, zicători. *Educaţie fizică şi sport:* tehnici corecte de respiraţie; prezentarea unor situaţii de comunicare prin pantomimă. *Cânt şi muzică:* cântece pentru copii, cântece populare. *Artă dramatică şi dans:* jocul de rol, dramatizările, chiuituri legate de dansuri populare, de creaţii populare. *Cultură vizuală:* prezentarea unor povestiri scurte cu ilustraţii, cu contribuţia vocală a elevilor, cu limbajul gesturilor, cu mişcări, cu obiecte simbolice, cu fotografii, cu costume. *Etică:* Cine sunt?– prezentarea, autocunoaşterea, normele morale.

Cunoaşterea câtorva semne ale *limbajului gesturilor*. Jocul de rol. Prezentarea şi punerea în scenă a poveştilor, obiceiurilor. Învăţarea şi prezentarea unor exerciţii de memorie, ale unor zicători (sub formă dialogată), chiuituri, cântece, poezii. Exersarea unor lecţii interactive, folosirea competenţelor digitale (table digitale, folosirea unor mijloace tehnice moderne). Vizită la biblioteca principală românească. Cunoştinţe pentru modul de utilizare a bibliotecii.		
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Situaţii de comunicare, dialog, limbajul gesturilor, mimică, viteza de lectură, intensitate sonoră, melodia frazei, accent, prezentarea, prezentarea cuiva, formule de salut, de adresare, cerere, exprimarea mulţumirii.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Citirea, înţelegerea textului scris 1–pregătire pentru însuşirea cititului**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătirea lecturii textelor româneşti. Crearea unei atmosfere propice pentru lectură.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Însuşirea sistemului de semne a alfabetului românesc. Exerciţii pentru rostirea sunetelor (literelor) asemănătoare din alfabetul românesc şi cel maghiar. Citirea corectă şi rostirea sunetelor (literelor), grupurilor de sunete (grupruilor de litere) specifice alfabetului românesc.	Elevul trebuie – să fie deschis pentru citirea textelor româneşti; – să fie capabil să distingă sunetele /literele maghiare şi cele româneşti; – să cunoască sunetele /literele specifice româneşti; – să cunoască diftongii şi triftongii; – să aibă un vocabular corespunzător; – capacităţile sale parţiale să fie dezvoltate în mod corespunzător.	*Cânt şi muzică:* muzicalitate, ritm, cadenţă, melodie. *Cultură vizuală:* imagini, ilustraţii, scheme, reproduceri. *Matematică:* direcţie.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Titlu, text, aliniat, frază, cuvânt, silabă, sunet /literă, diftong, triftong.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Citirea, înţelegerea textului scris 2–pregătire pentru însuşirea abecedarului**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Formarea capacităţilor de identificare a semnelor.	

Activităţi/cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Citirea cuvintelor compuse din 2, 3, 4, 5 sunete fără despărţirea în silabe. Exerciţii de citire cu despărţire în silabe şi cu schimbare de ritm. Exerciţii pentru dezvoltarea capacităţilor de legare a literelor în cuvinte, prin exersare. Lectura structurilor de cuvinte, frazelor, a textelor mai scurte. Variaţiuni de ritm, schimbarea vitezei personale a lecturii (ritm identic, variat: încet, rapid, mijlociu). Dezvoltarea progresivă a capacităţilor de lectură cu voce tare şi de lectură silenţioasă. Însuşirea vocabularului legat de lectură: autor, scriitor, cititor, (receptor), titlu, text, aliniat, frază, sintagmă, cunvânt, silabă. Sesizarea greşelilor de tehnică a citirii şi corectarea lor. Citirea conform semnelor de puncţuaţie care marchează sfârşitul propoziţiei/frazei.	Elevul trebuie – să identifice elementele esenţiale ale conţinutului lecturii; – să cunoască literele mici şi mari, tipărite ale alfabetului românesc; – să cunoască suntele specifice; – să identifice şi să pronunţe corect sunetele a ă, â (î), diftongii (au, ou…) şi triftongii (eau); – să aibă capacităţi suficiente de identificare a literelor şi a scrierii lor împreună; – să aibă un vocabular potrivit vârstei şcolare; – să citească fluent: cuvinte, sintagme, fraze, texte mai scurte.	*Cultură vizuală:* tipuri de literă, forma literelor.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Sunet, literă, semn de punctuaţie, diftong, triftong, text; titlu, autor, scriitor, cititor.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Citirea, înţelegerea textului scris 3–pregătire pentru receptarea textului**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătirea lecturii interpretative. Legătura dintre litere şi scheme.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Însuşirea tehnicilor de citire cu voce tare şi de lectură silenţioasă. Perfecţionarea tehnicilor de lectură expresivă. Ascultarea şi înţelegerea basmelor şi povestirilor scurte. Selecţionarea şi scoaterea în evidenţă ale informaţiilor textelor. Efectuarea unor operaţii de explicare a textelor (structura, locul acţiunii, cronologia evenimentelor, personaje, relaţii cauză-efect). Citirea şi înţelegerea textului: selectarea informaţiilor esenţiale, scoatere în evidenţă a esenţei, rezumarea orală a conţinutului, prezentarea schemei sub îndrumarea învăţătorului.	Elevul trebuie – să identifice elementele esenţiale ale conţinutului textului (înţelegerea este înlesnită şi prin imagini, ilustraţii); – să formuleze oral conţinutul textului în câteva enunţuri; – să fie capabil să indice, asistat de învăţător, locul, timpul acţiunii şi personajul principal; – să caracterizeze, în funcţie de lexicul însuşit, personajul principal (trăsăturile pozitive şi negative); – să rezume evenimentele sub îndrumarea învăţătorului.	*Cultură şi civilizaţie românească:* caracterul poetic al obiceiurilor populare, texte mai simple (cântece, poezii, colinde), jocuri pentru copii. *Cultură vizuală:* prezentarea orală a conţinutului unui film (pentru copii), prin desene, pantomimă, confecţionarea marionetelor. *Artă dramatică şi dans:* prezentarea-sub formă dramatizată şi cu marionete-a basmelor/poveştilor.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Basm/poveste, povestire, literatură pentru copii, locul acţiunii, personaj principal, personaj secundar.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cultură literară, interpretarea operelor literare**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea viziunii artistice a elevilor, a capacităţii lor de abstractizare, a simţului lor moral şi estetic. Însuşirea cunoştinţelor literare fundamentale. Cunoaşterea textelor literare şi nonliterare. Introducere în universul poetici (noţiuni de bază).	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Cunoaşterea diversităţii, la nivel tematic şi formal, a creaţiilor populare şi culte româneşti. Realitate, lume a visurilor. Studierea comparativă a textelor lirice şi epice, sesizarea	Elevul trebuie – să pătrundă cu plăcere în universul textelor şi ilustraţiilor manualului său; – să fie capabil să vorbească despre sentimente, impresii	*Cultură şi civilizaţie românească:* forme dramatizate ale obiceiurilor populare. *Cânt şi muzică:*

diferenţelor formale. Sesizarea atmosferei poeziilor lirice audiate/ascultate (citite), decodarea mesajului acestora sub îndrumarea învăţătorului. Observarea trăsăturilor formale specifice. Intrepretarea titlului lecturii, sesizarea relaţiei titlu-conţinut. Trăsăturile operelor epice: spaţiu, timp, acţiune (incipitul şi finalul; shimbările în acţiune), relaţii cauză-efect. Aprecierea şi caracterizarea acţiunilor personajelor (personaj principal, personaj secundar). Acuzarea şi apărarea (păreri despre eroul principal).	proprii (în contextul poeziei); – să fie capabil să relateze pe scurt conţinutul unei creaţii epice, să caracterizeze eroii din text; – să cunoască pe din afară câteva poezii, zicători din literatura maghiară, română şi din literatura universală; – să lucreze cu plăcere în grup şi să colaboreze cu colegii.	cântece populare, cântece de leagăn, colinde populare, cântece de Crăciun. *Artă dramatică şi dans:* jocul de rol, dramatizare şi improvizaţii, scene dintr-un basm/poveste (cu pantomimă). *Cultură vizuală:* Vizionarea şi interpretarea unor povestiri animate. Rolul sunetului şi imaginii în lumea basmelor/poveştilor. Benzi desenate, desene animate, reviste pentru copii, site-uri online. *Etică:* atitudini pozitive, principii cu valoare universală.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Basm/poveste; incipit, final, personaj din basme/poveşti, personaj principal şi secundar, personaj auxiliar (om, animal), mijloace miraculoase, poezie, vers, rimă, ritm.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Pregătirea predării scrierii în limba română– fundamentarea însuşirii tehnicilor de scriere**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Sesizarea asemănărilor şi diferenţelor dintre alfabetul maghiar şi românesc. Consolidarea în continuare a capacităţilor de concentrare a elevilor. Dezvoltarea progresivă a competenţelor lingvistice.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Cunoaşterea sistemului de semne a scrierii în limba română. Formarea literelor identice cu cele din limba maghiară. Cunoaşterea literelor care diferă de cele din maghiară (*ă, â, î, che,*	Elevul trebuie – să cunoască alfabetul românesc; – să formeze corect literele în scris; – să prezinte interes pentru a-şi	*Cultură vizuală:* desenatul, pictatul. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* dezvoltarea

chi, ţ). Perfecţionarea tehnicilor şi modalităţilor de scriere (poziţia corpului, ţinerea corectă a instrumentelor de scris, poziţia corectă a mâinii în timpul scrierii).	însuşi scrierea corectă; – să aibă o poziţie corectă a corpului, a instrumentelor de scris în mână, coordonare corectă a ochilor şi a mâinii; – să aibă capacităţi de concentrare şi conştiinţa datoriei dezvoltate conform particularităţilor de vârstă.	unor mişcări delicate (confecţionare de marionete, activităţi cu plastilina).
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Sistem de semne, legarea literelor, tipuri de litere, poziţia corpului, respectarea liniei, alunecarea mâinii, deprinderi de scriere, grafia.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Învăţarea formei scrise a literelor–exerciţii pentru dezvoltarea tehnicilor de scris**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Trezirea interesului elevilor pentru a scrie corect şi estetic literele. Dezvoltarea deprinderilor de scris prin metode diferenţiate.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Scrierea corectă a elementelor literelor. Formarea corectă a literelor, executarea corectă a formelor/tiparelor de literă. Formarea literelor (literele mici–literele mari); forme scrise şi tipărite. Copiere după model scris şi tipărit (exerciţii). Scrierea cuvintelor după dictare şi din memorie. Scrierea structurilor de cuvinte după dictare şi din memorie. Scrierea propoziţiilor scurte după dictare şi din memorie.	Elevul trebuie – să cunoască şi să folosească sistemul de semne al limbii române; – să aibă tehnici de scriere dezvoltate în mod corespunzător; – să formeze literele cu grijă; să aibă caiete ordonate, cu o grafie lizibilă.	*Matematică:* forme diferite geometrice; linii; cercuri; direcţii. *Educaţie fizică şi sport:* mişcare armoninoasă.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Litera mică, literă mare, literă scrisă, literă tipărită, litera compusă dintr-un singur semn, din două semne, din trei semne.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dezvoltarea tehnicilor de scris–pregătirea scrisului bazat pe automatisme în execuţie**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea în progresie a deprinderilor de scris ale elevilor şi a simţului lor estetic.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Introducere în universul regurilor gramaticale. Respectarea regurilor de despărţire în silabe. Alcătuirea individuală de cuvinte şi de enunţuri. Scrierea câtorva enunţuri prin copiere şi după dictare. Alcătuirea unui dicţionar desenat–cuvântul şi desenul (expresii noi). Învăţarea noilor cuvinte şi reguli sub formă de joc (cărţi de joc şi alte mijloace vizuale).	Elevul trebuie – să fie capabil să copieze atent şi fără erori; – să fie capabil să alcătuiască şi să scrie texte simple compuse din 3-4 enunţuri; – tehnica şi ritmul lui de scris să corespundă particularităţilor de vârstă; – să înceapă propoziţia cu litera mare; – să fie atent la folosirea corectă a literelor sau grupurilor de litere ă, î, ge, ghe…; – să urmărească corect linia, caietul să fie ordonat.	*Cultură vizuală; matematică:* forme geometrice; linii, cercuri. *Educaţie fizică şi sport:* mişcări armonice ale corpului.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Tehnici de scris, alcătuirea cuvintelor, margine, despărţire, silabă, regulă.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Conştientizarea şi aplicarea cunoştinţelor de gramatică, a folosirii normelor ortografice şi gramaticale.**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea culturii comunicării orale şi scrise, formarea automatismelor în scris.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Exerciţii de pronunţie şi de scriere corectă a vocalelor, diftongilor, triftongilor. Exerciţii de pronunţie şi scriere corectă a literelor *ă, î,* deosebite de limba maghiară. Folosirea regurilor de scriere corectă. Folosirea corectă a sintagmelor cu prepoziţie (*la şcoală, în bancă*). Reguli de depărţire în silabe.	Elevul trebuie – să pronunţe corect sunetele specifice alfabetului românesc ă, î, ce, ci, che, chi…; – la dictare să urmărească normele ortografice învăţate; – să cunoască prepoziţiile folosite frecvent (la, de la, în, pe...); – să despartă corect cuvintele simple;	*Cultură şi civilizaţie românească:* zicători populare. *Cunoştinţe despre mediu:* limbajul animalelor. *Limba şi literatura maghiară:* cuvinte onomatopeice.

Cunoştinţe de bază referitoare la părţile de vorbire: conjugarea verbelor, folosirea corectă a timpurilor verbale şi a verbelor auxiliare. Acordul între substantiv şi adjectiv. Articolul. Exerciţii de situaţii de comunicare dialogată (semnul dialogului) în contextul diverselor situaţii de vorbire. Alcătuirea frazelor prin folosirea corectă a prepoziţiilor. Felul propozţiilor: propoziţii enunţiative, interogative. Folosirea corectă a semnelor de punctuaţie (punct, semnul întrebării).	– să alcătuiască dialoguri; – la alcătuirea propoziţiilor să fie atent la folosirea corectă a conjuncţiilor; – să identifice intenţia vorbitorului în propoziţiile enunţiative şi interogative; – să folosească corect semnele de punctuaţie de la sfârşitul propoziţiilor (punct, semnul întrebării); – să scrie lizibil şi ordonat; – să alcătuiască un mic dicţionar.	*Cânt şi muzică:* melodie, ritm.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Dialog, conjuncţie, intenţia vorbitorului, propoziţie afirmativă, propoziţie interogativă, despărţirea, silabisirea.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cunoaşterea şi folosirea normelor ortografice**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Exerciţii pentru însuşirea normelor ortografice învăţate.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Folosirea normelor învăţate în lucrările scrise. Fonetică–norme ortografice şi de scriere corectă: vocale, diftongi, triftongi, hiat; consoane (simple, dublarea consoanelor). Gramatica–reguli de ortografie şi de folosirea corectă a limbii: substantivul şi adjectivul, prepoziţia, numeralul, pronumele, verbul, prepoziţiile. Alcătuirea cuvintelor–reguli de ortografie şi de folosire corectă a limbii: Sufixe şi prefixe, ortografia	Elevul trebuie – să aplice normele ortografice învăţate; – să respecte regulile de despărţire în silabe; – să scrie conform normelor cuvintele cunoscute; – să cunoască ortografia literelor ă, î la începutul şi la milocul cuvintelor; – să ştie că propoziţia se începe cu literă mare; – să cunoască semnele de punctuaţie ale propoziţiilor enunţiative, interogative, imperative şi folosirea lor	*Cultură vizuală:* revistă şcolară, anunţuri. *Educaţie fizică şi sport:* reguli de joc. *Etică:* atitudine de respect faţă de adulţi, formule de salut.

cuvintelor compuse, se scrie cu majusculă. Reguli de despărţire în silabe.	corectă.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Alfabet, silabisire, despărţirea în silabe, semnele de punctuaţie, punct, semnul întrebării, semnul exclamării, semnul dialogului, ghilimele.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dezvoltarea deprinderilor de învăţare**	**Total 27 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătirea progresivă a elevilor pentru rezolvarea individuală a sarcinilor.Introducere în universul surselor de limbă scrisă şi al surselor eletronice–online, de informare. Formarea interesului pentru învăţare individuală: cunoaşterea metodelor şi tehnicilor individuale şi însuşirea acestora la nivel de deprinderi. Înţelegerea importanţei învăţării.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Cunoştinţe de bază legate de utilizarea bibliotecii. Tehnici de utilizare a enciclopediilor pentru copii, manualelor, a dicţionarelor explicative şi bilingve, a cărţilor ilustrate (ordinea alfabetică), consultarea revistelor. Identificarea corelaţiei dintre imagine şi text. Cunoaşterea părţilor unei cărţi: scriitor/autor, titlu, editură, anul publicării, cuprins. Cunoaşterea surselor electronice online de informare (internet, CD-ROM, lecţii digitale, mijloace audio-vizuale). Adunarea, selectarea, prelucrarea informaţiilor sub îndrumarea învăţătorului (separarea informaţiilor esenţiale de cele neesenţiale). Dezvoltarea capacităţilor de concentrare prin exerciţii de memorie. Învăţarea individuală, în perechi, în grup.	Elevul trebuie – să înţeleagă că numai prin învăţare perseverentă se vor forma cunoştinţe solide, iar fără cunoştinţe nu există dezvoltare; – să-şi dea seamă că a avea cunoştinţe generează şi sentimentul reuşitei; – să aibă strategii ludice de învăţare, individual, în perechi sau în grup; – să folosească, asistat de învăţător, în mod corespunzător sursele de informaţii scrise şi electronice; – să alcătuiască un vocabular bilingv. Exerciţii de memorie: – 5–6 zicale şi proverbe; şi 2–3 zicători populare; – Mihai Eminescu: *Ce te legeni* (fragment); – Lucia Borza: *Anotimpuri*; – George Coşbuc: *Săniuţa*; – Elena Dragoş: *Mamei*; – Elena Farago: *Doi fraţi*	*Cultură şi civilizaţie românească:* proverbe şi zicători populare, proverbe legate de jocuri. *Cultură vizuală:* Texte ilustrate, basme, poezii. Compararea basmelor/poveştilor şi a adaptărilor lor cinematografice.

	cuminţi; – Maria Lovin: *Dar pentru mama*; – Nichita Stănescu: *Cea mai scumpă de pe lume.*	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Bibliotecă, cărţi ilustrate, enciclopedii pentru copii, internet, lecţii interactive, materiale digitale, adaptare, ordine alfabetică, editură, cuprins.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dezvoltarea capacităţii de judecată, a simţului moral, estetic şi istoric**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Adaptarea şcolară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea capacităţii de formare a părerilor personale. Identificarea diferenţelor dintre bine şi rău.Dezvoltarea competenţelor de interacţiune şi de tratare a conflictelor în diverse situaţii de joc.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Identificarea învăţăturii morale a lecturilor sub îndrumarea învăţătorului. Formarea unor păreri personale despre trăsăturile personajelor (principale). Caracterizarea/stabilirea trăsăturilor caracteristice ale personajelor (curajos, laş, suflet nobil, rău, săritor…). Sesizarea atmosferei poeziei audiate/ascultate, citite. Exprimarea ideilor, sentimentelor în cuvinte şi imagini. Participare la jocuri de rol/dramatizări.	Elevul trebuie – să înţeleagă conţinutul şi mesajul unor basme/poveşţi, povestiri mai scurte; – să-şi formeze păreri proprii despre conflictele dintre personaje; – să înţeleagă diferenţa dintre bine şi rău, şi să aducă argumente în favoarea valorilor pozitive; – să se identifice cu personajele pozitive şi să identifice sentimentele şi acţiunile negative (invidia, lăcomia, râvna de putere, dorinţa de răzbunare, atitudini distrugătoare).	*Cultură şi civilizaţie românească:* proverbe şi zicători populare; participarea la dramatizarea unor obiceuri populare. *Artă dramatică şi dans:* dramatizări. *Limba şi literatura maghiară:* impresii de lectură (eroi din poveşti, aventuri, învăţături morale). *Cunoştinţe despre mediu:* omul şi mediul său, interdependenţa acestora, reguli, locul natal, fauna şi flora. *Etică:* principii pozitive, credinţă, speranţă, iubire, prietenie, generozitate, toleranţă.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Caracterizare, consecinţă/învăţătură, tratarea conflictelor, atitudini pozitive.

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul trebuie să cunoască un fond lexical pe care îl poate folosi în temele conversaţiilor cotidiene conform situaţiilor de vorbire. Să se exprime limpede conform normelor exprimării orale. Să înţeleagă explicaţiile şi îndrumările învăţătorului legate de disciplină sau de temele uzuale de conversaţie. Să fie capabil să formuleze şi să recepteze întrebări simple. Să fie pregătit pentru folosirea corectă a formulelor de prezentare şi de adresare. Să fie capabil să redea impresiile sale într-un text de câteva propoziţii *(excursie cu familia, sărbătoare, călătorie)*. Să folosească cât mai corect acordul gramatical, să aibă cunoştinţe gramaticale de bază. Să cunoască literele scrise şi tipărite şi să citească cât mai precis. Pentru a înţelege textul, să fie capabil să citească într-un ritm corespunzător, cu voce tare sau în gând. Să înţeleagă conţinutul esenţial al lecturii. Să se identifice moral cu situaţiile de viaţă pozitive şi să exprime, în mod critic, atitudini negative despre personajele negative. Să scrie cu litere frumoase, rotunde, formate cu exigenţă. Să respecte regulile ortografice româneşti. Să fie capabil să silabisească corect şi să folosească corect literele *ă* şi *î*. Să vrea şi să fie în stare să vorbească, să citească corect, şi să scrie caligrafic.

Clasele 3–4

În clasele 3-4 în ciclul primar al şcolilor româneşti bilingve activităţile de dezvoltare progresivă a capacităţii de exprimare orală, de înţelegere, de intrepretare şi de redactare a textului continuă în vederea receptării conţinuturilor învăţării şi a perfecţionării competenţelor necesare fundamentării culturii generale a elevilor.

Şcolarul mic va fi capabil de-a lungul anilor să-şi formuleze individual ideile (oral şi în scris), să înţeleagă adevărurile ascunse ale operelor citite, să caracterizeze personajele pozitive şi negative, să judece corect, să identifice diferenţele dintre acţiunile pozitive şi negative, să recepteze impresiile morale şi estetice. Cunoscând creaţiile populare (cântece populare, zicători, poveşti) şi creaţiile literaturii culte (poezii lirice, povestiri, poveşti cu animale…) se vor dezvolta progresiv nu numai simţul frumosului, ci şi capacităţile de recunoaştere şi de rezolvare a conflictelor şi capacitatea exprimării de sine. La elevi se va forma exigenţa exprimării autonome a ideilor în limba română. Aceste lecturi vor constitui totodată un model pentru compunerile elevilor, iar mai târziu pentru redactarea creativă a textelor, pentru dezvoltarea competenţelor lingvistice.

Obiectivul permanent al învăţătorului este ca elevii să-şi însuşească tehnicile de învăţare individuale, de adunare şi de selectare a informaţiilor, prima dată sub îndrumarea lui, iar mai târziu în mod individual.

Majoritatea elevilor îşi petrec o mare parte din timpul lor liber în faţa calculatorului, astfel trebuie să-i educăm pentru a-l folosi în mod corespunzător. Trebuie să-i motivăm pentru a recepta informaţiile esenţiale (cursuri interactive de limbă, alcătuirea textelor funcţionale, trimiterea lor, audierea creaţiilor artistice). Totodată trebuie să conştientizăm rolul

fundamental al *cărţii* şi al *bibliotecii* în formarea unui stil de viaţă de calitate, plină de valori.

<table>
<tr><td>Unitate tematică/
Obiective cadru</td><td colspan="2">Dezvoltarea deprinderilor de vorbire, de producere şi de înţelegere a comunicării orale</td><td>Total
37 ore</td></tr>
<tr><td>Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="3">Înţelegerea şi folosirea unor forme de comunicare. Salutul, prezentarea, adresarea, întrebările, cererea, exprimarea mulţumirii. Dialog simplu, conform situaţiilor de conversaţie şi a interlocutorului.</td></tr>
<tr><td>Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice</td><td colspan="3">Îmbogăţirea conştientă şi eficientă a vocabularului de bază, în progresie.
Dezvoltarea deprinderilor de înţelegere şi de vorbire corectă, formarea exigenţei de pronunţie şi de accentuare corectă.</td></tr>
<tr><td>Activităţi/Cunoştinţe</td><td>Cerinţe</td><td colspan="2">Puncte de legătură</td></tr>
<tr><td>Efortul de a folosi curent şi de a pronunţa corect sunetele ă, î, diftongii, triftongii.
Atenţie deosebită în folosirea pauzei, intonaţiei, intensităţii sonore, melodiei frazei.
Reglarea ritmului individual de vorbire.
Interpretarea corectă a informaţiilor auzite şi sesizarea esenţei lor.
Folosirea corespunzătoare a diverselor tipuri de propoziţii.
Aplicarea mijloacelor non lingvistice (mimică, ţinuta corpului) în exprimarea ideilor principale.
Adaptare la diverse situaţii de comunicare şi interlocutori.
Formarea părerilor personale şi exprimarea lor inteligibilă.
Acordarea atenţiei cuvenite interlocutorului.
Reacţii corecte la afirmaţiile interlocutorului.
Participarea într-o situaţie de comunicare dialogată cu mai mulţi parteneri; acordarea atenţiei ideilor principale ale conversaţiei. Afirmaţii scurte şi coerente.
Rezumarea textului citit.
Povestirea în câteva fraze a impresiilor personale.</td><td>Elevul trebuie
– să facă eforturi să pronunţe corect sunetele şi grupurile de sunete specifice limbii române, să folosească în mod corespunzător semnele de punctuaţie în fraze şi mijloacele fonetice din text;
– să-şi corecteze tot mai conştient pronunţia;
– să folosească în mod curent formulele de prezentare şi de adresare; să dirijeze abil conversaţia privind subiectele cunoscute;
– să-şi adapteze stilul conversaţiei la situaţia de comunicare dialogată şi în funcţie de parteneri;
– să fie cooperant şi săritor în cadrul activităţilor în grup;
– să participe activ la jocul de rol, pe Messenger;
– să se folosească abil la învăţare de mijloacele IST.</td><td colspan="2">Cultură şi civilizaţie românească: obiceiuri populare dramatizate.

Limba şi literatura maghiară: deprinderi de vorbire, înţelegere şi redactare de text.

Artă dramatică şi dans: obiceiuri populare dramatizate.

Cultură vizuală: filme pe baza poveştilor şi lecturilor cunoscute, compararea lor cu creaţiile originale.</td></tr>
</table>

Exerciţii de memorizare (texte lirice şi epice). Experimentarea formelor dramatizate (scene din poveşti, marionete, pantomimă, improvizaţii). Rezumarea coerentă (orală) a conţinutului lecturilor transmise cu mijloace IST.		
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Accent,intonaţie, intensitate, melodia frazei, ritm al vorbirii, pauză, limbaj al gesturilor, mimică, pantomimă.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Lectura, înţelegerea textelor scrise**	**Total 37 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea şi respectarea regulilor de lectură şi de ortografie.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea tehnicii de lectură la nivel de deprindere, cultura lecturii explicative şi interpretative. Dezvoltarea capacităţilor de abstractizare, a simţului critic şi intensificarea sentimentului de empatie.	
Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Diferenţierea şi adâncirea progresivă a capacităţilor de citit (cu voce tare sau în gând) şi de înţelegere a textului. Perfecţionarea progresivă a tehnicilor de lectură. Utilizarea tot mai conştientă, -în cadrul lecturii asistate de profesor-, a melodiei frazei, intonaţiei propoziţiilor (enunţiative, interogative, optative, exclamative, imperative). Lectura interpretativă, într-un ritm adecvat a textelor literare şi a textelor din viaţa cotidiană. Observarea diferenţelor dintre diverse tipuri de texte. În vederea înţelegerii lecturii, identificarea şi aplicarea armoniei dintre texte, scheme, ilustraţii. Folosirea strategiilor şi tehnicilor de lectură (asistată de învăţător) pentru înţelegerea mai eficientă	Elevul trebuie – să fie capabil să citească fluent, să aplice strategiile învăţate; – să înţeleagă şi să desprindă mesajul lecturii şi pe baza schemelor, imaginilor, ilustraţiilor; – să fie capabil să descopere (asistat de învăţător) universul tematic şi formal al creaţiilor literare; – să sesizeze diferenţele dintre textele literare şi cele din viaţa cotidiană, şi să identifice informaţiile din acestea; – să identifice şi să corecteze greşelile lui.	*Cultură şi civilizaţie românească:* interpretarea unor texte simple din literatura populară. *Limbă şi literatură maghiară:* prelucrarea impresiilor de lectură, şi a lecturilor. *Cultură vizuală:* ilustraţii după texte, după poveşti; compararea operelor originale şi a filmelor; variantelor filmate; identificarea asemănărilor şi a diferenţelor.

a conţinuturilor. Cunoaşterea regulilor de delimitare a fragmentelor textului, şi exerciţii în acest sens. Desprinderea semnificaţiei esenţiale a textelor literare conform vârstei.		
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Tehnici de lectură, felul propoziţiilor, tipuri de texte, delimitarea fragmentelor textului, sensuri esenţiale.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cultura literară, interpretarea operelor literare**	**Total 37 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea basmelor şi poveştilor româneşti, a proverbelor şi zicătorilor, zicalelor, chiuiturilor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea viziunii elevilor auspra literaturii, a capacităţilor de abstractizare. Cunoaşterea creaţiilor populare şi literare maghiare, româneşti şi ale românilor din Ungaria, a celor din literatura universală.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Trezirea şi menţinerea interesului elevilor pentru lectură. Sesizarea cât mai profundă a diferenţelor dintre textele literare şi nonliterare (de popularizarea ştiinţei). Gruparea textelor după criterii de formă, de gen şi de inteţii de comunicare. Interpretarea textelor literare (lirice şi epice), prezentarea (asistată de învăţător) universului tematic şi formal. Descoperirea temelor şi motivelor în creaţiile studiate. Lectura individuală a poeziilor. Înţelegerea efectului atmosferei poeziilor. Urmărirea mijloacelor poetice în poeziile lirice (vers, strofă, rimă, ritm, comparaţie, refren). Lectura şi interpretarea, asistată de învăţător, a unor creaţii mai scurte de literatură pentru copii. Interpretarea poveştilor. Cunoaşterea formulelor de	Elevul trebuie – să prezinte interes pentru literatură; – să fie capabil să facă diferenţa dintre textele literare şi nonliterare; dintre creaţiile lirice şi epice; – să rezume, asistat de învăţător, impresiile legate de tematica, atmosfera unei poezii; – să redea conţinutul unei poveşti în ordine cronologică şi să caracterizeze personajele cu argumente pro şi contra; – să specifice formulele de incipit, de mijloc şi de încheiere; – să identifice siutaţiile de conflict şi acţiunile pentru a le rezolva; – să adune proverbele, zicătorile, expresiile unei poveşti; – să fie capabil să recite individual poezii.	*Cultură şi civilizaţie românească:* obiceiuri şi poveşti populare sub formă dramatizată. *Limba şi literatura maghiară:* impresii de lectură, teme, motive, eroi din basme. *Cânt şi muzică:* caracterul liric al obiceiurilor populare, textele cântecelor populare. *Artă dramatică şi dans:* poveşti populare în formă dramatizată. *Cultură vizuală:* compararea poveştilor, creaţiilor pentru copii cu

incipit şi de final ale poveştilor. Descoperirea, (asistată de învăţător) a segmentelor principale ale poveştilor (spaţiu, timp, acţiune, relaţie cauză-efect). Stabilirea ordinii acţiunilor. Diferenţele dintre personaje principale şi secundare, dintre acţiuni, atitudini pozitive şi negative. Formarea părerilor propii. Grad de abstractizare corespunzător particularităţilor de vârstă. Poeziile (pentru copii), poveştile şi povestirile *autorilor români:* George Coşbuc, George Topârceanu, Mihai Eminescu, Emil Gârleanu, Ion Creangă, Elena Dragoş, Elena Farago, Ştefan O.Iosif, Otilia Cazimir, Victor Sivetidis, Tudor Arghezi, Ana Blandiana. *Povestitori români din Ungaria:* Vasile Gurzău, Mihai Purdi, Teodor Şimonca. *Poeţi români din Ungaria:* Lucia Borza, Ilie Ivănuş, Ana Crişan, Maria Berényi, Alexandru Hoţopan.		adaptările lor cinematografice; ilustraţii la poveşti; exprimarea impresiilor asupra diverselor mijloace mass media.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Text literar, texte nonliterare, formule ale poveştilor (incipit, final), zicătoare, proverb, ghicitoare, povestire.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dezvoltarea tehnicii de scris**	**Total 37 ore**
Cunoştinţe anterioare	Diferenţa dintre literele/sunetele alfabetului maghiar şi românesc. Copierea textelor româneşti mai scurte după model, după dictare şi din memorie.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea prin exerciţii a tehnicii de scris până la nivel de automatisme. Dezvoltarea interesului pentru scrisul frumos, lizibil, intensificarea ritmului de scris. Dezvoltarea progresivă a culturii scrisului.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Formarea deprinderilor de scris estetic, citeţ, cu litere rotunde.	Elevul trebuie – să aibă un scris fluent, rapid	*Cultură vizuală:* modele de scris,

Perfecţionarea tehnicii de scris, creşterea ritmului de scris. Formarea modului individual de a scrie. Consolidarea obiceiurilor corecte de scriere în vederea dezvoltării deprinderilor de scriere.	şi lizibil; – redactarea textului să fie logică şi proporţionată; – să aibă caiet, vocabular ordonat; – să aibă autonomie cât mai mare la redactare de text; – obiceiurile de scriere să devină automatisme.	imaginea textului.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Tehnică de scris, obiceuri de scris, deprinderi de scris, cultura scrisului.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cunoştinţe de bază de compunere**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Deprinderi de bază (scriere şi citire). Sunet/ literă, cuvânt, structură, scrierea sintagmelor şi propoziţiilor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Înţelegerea ideii: compunerea individuală este un mijloc de autoexprimare, cadrul creativităţii.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Însuşirea cunoştinţelor fundamentale de compunere. Perceperea diferenţelor dintre un ansamblu de enunţuri şi de texte. Cunoştinţe de bază legate de rolul titlului, de unitatea conţinut-formă, de coeziunea textului, de relaţia timp-spaţiu-acţiune, de rolul aliniatelor. Metodica predării compunerii: alegerea temei, adunarea materialului, alegerea titlului, selectarea, punerea în pagină, fragmentarea textului prin stabilirea aliniatelor. Formularea şi transmiterea textului unei felicitări pe suport tradiţional (hârtie) şi pe internet. Invitaţie (pentru onomastică, ziua de naştere)	Elevul trebuie – să folosească cunoştinţe legate de compunere la redactarea textelor; – să fie atent la echilibrul dintre titlu-conţinut şi conţinut-formă; – să-şi organizeze ideile logic, ţinând cont totodată de structura echilibrată, de unităţile principale ale textului; – să fie capabil să redacteze o compunere scurtă dar coerentă; – să fie capabil să redacteze o scurtă felicitare, invitaţie.	*Cultură şi civilizaţie românească:* construirea orală a unui text, relatarea unui obicei. *Cultură vizuală:* prezentarea unei întâmplări prin desene, imagini, ilustraţii.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Conţinut, formă, redactare/producere de text, ansamblu de enunţuri, coeziunea textului, adunarea materialului, alegerea titlului, selecţie, prelucrare, punere în pagină, aliniat, dezvoltarea temei, încheiere.	

<table>
<tr><td>Unitate tematică/
Obiective cadru</td><td colspan="2">Exerciţii de redactare de text</td><td>Total
37 ore</td></tr>
<tr><td>Cunoştinţe anterioare</td><td colspan="3">Cunoaşterea aspectelor redactării compunerilor (cunoştinţe şi experienţe achiziţionate la lecţiile de limba şi literatura maghiară). Cunoştinţe de bază de organizare a textului (unităţi de structură, metode).</td></tr>
<tr><td>Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice</td><td colspan="3">Dezvoltarea unor capacităţi cât mai creative de redactare a compunerilor. Aplicarea la nivel de deprinderi a cunoştinţelor învăţate.</td></tr>
<tr><td>Activităţi/Cunoştinţe</td><td>Cerinţe</td><td colspan="2">Puncte de legătură</td></tr>
<tr><td>Folosirea cunoştinţelor de producere şi de organizare a textului în compuneri construite logic şi structurate echilibrat.
Redactarea compunerilor proprii: compunere narativă, descriptivă şi caracterizare.
Cunoaşterea şi urmărirea criteriilor care stabilesc tipurile de compunere.
Povestire (spaţiu, timp, acţiune; dialog), stil dominat de prezenţa verbelor (evenimenţial).
Descriere (imagini descriptive) stil dominat de substantive, adjective, etc.
Caracterizare (descrierea trăsăturilor).
Redactarea stilurilor funcţionale: scrisoare, mesaj, invitaţie.
Transmiterea acestora pe hârtie şi pe cale electronică (relaţia adresă-destinatar).
Folosirea mijloacelor de limbă corespunzătoare, respectarea normelor ortografice şi gramaticale.</td><td>Elevul trebuie
– să cunoască şi să respecte criteriile compunerilor;
– să scrie compunerea în spiritul titlului ales;
– să încerce în lucrare realizarea unităţii conţinut-formă;
– structura compunerii să fie logică, echilibrată (să marcheze aliniatele noi), stilul să fie adecvat;
– să caute cuvintele adecvate tipului şi temei compunerii;
– să fie capabil să scrie o povestire, descriere, caraterizare compusă din 6–8 enunţuri;
– să aplice corect normele ortografice şi gramaticale.</td><td colspan="2">Cultură şi civilizaţie românească: descrierea unor întâmplări de altădată.

Cunoştinţe despre mediu: prezentarea florei şi faunei, a animalelor domestice preferate.

Cultură vizuală: descrierea unui peisaj pitoresc; prezentarea unor întâmplări cu ajutorul desenelor, ilustraţiilor, fotografiilor, filmelor.</td></tr>
<tr><td>Noţiuni–cheie/ noţiuni</td><td colspan="3">Tipuri de texte, povestire, descriere, caracterizare, spaţiu, timp, acţiune, personaj (principal), punct de vedere, stil evenimenţial, dominat de verbe, stil dominat de substantive, adjective, etc.</td></tr>
</table>

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Conştientizarea şi aplicarea cunoştinţelor şi normelor gramaticale: felul propoziţiilor; cuvinte, părţi de vorbire**	**Total 37 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea noţiunilor de bază ale limbii române.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Formarea progresivă a capacităţilor în studiul părţilor de vorbire.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Sintaxa: identificarea propoziţiilor exclamative, imperative, optative. Semantica: îmbogăţirea vocabularului cu sinonime şi cu antonime. Aprofundarea noţiunilor de morfologie. Folosirea corectă a verbelor *a fi, a avea*. Exerciţii pentru însuşirea timpurilor verbale: prezent, trecut, viitor, numărul şi persoana verbelor. Folosirea acestor forme în vorbire şi în scris. Îmbogăţirea cunoştinţelor legate de substantiv. Formarea substantivelor la plural. Folosirea corectă a substantivelor masculine, feminine şi neutre. Gruparea substantivelor proprii, scierea lor corectă. Cunoaşterea rolului articolului (hotărât, nehotărât) şi folosirea lui corectă. Adjectivul. Acordul corect al substantivului cu adjectivul. Gradele de comparaţie ale adjectivelor şi folosirea lor corectă în redactare textelor. Folosirea în practică a numeralului (cardinal şi ordinal). Folosirea corectă a pronumelor: personale, demonstrative, relative şi interogative. Folosirea adecvată a formulelor de politeţe	Elevul trebuie – să fie capabil să folosească în practică noţiunile de gramatică; – să utilizeze corect verbele a fi şi a avea în context lingvistic; – să folosească corect timpurile verbale oral şi în scris; – să fie capabil să distingă între acţiunile şi întâmplările care au avut loc în perioade diferite; – să identifice părţile de vorbire şi în forma lor cu desinenţe; – să facă acordul corect al substantivului cu adjectivul; – să cunoască normele ortografice ale scrierii substantivelor proprii, şi să le aplice în practică; – să folosească corect, în diverse contexte, gradele de comparaţie ale adjectivelor; – să fie capabil să folosească corect formulele de politeţe în viaţa cotidiană.(dumneavoastră...); – să fie capabil să clasifice cunoştinţele, conform vârstei.	*Cultură şi civilizaţie românească:* sistemul de relaţii familiale, de rudenie (formule de adresare: *dumneavoastră, dumneata, tu*). *Cultură vizuală:* semne în viaţa cotidiană. *Cunoştinţe despre mediu:* ortografia corectă a numelor geografice şi a animalelor.

(dumneavoastră, dânsul, dânsa).		
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Parte de vorbire, verb, conjugare, substantiv, gen, număr, persoană, caz, substantiv comun, substantiv propriu, nume de persoane, nume de animale, nume de instituţii, nume geografic, marcă înregistrată, titlu, (gradele) adjectiv, numeral, numeral cardinal, numeral ordinal, pronume personal, pronume demonstrativ, pronume interogativ.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cunoaşterea şi aplicarea regurilor de orotgrafie**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Aplicarea regurilor de despărţire în silabe. Începerea cu majusculă a propoziţiei. Semnele de punctuaţie ale propoziţiilor enunţiative şi interogative.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea în continuare a cunoaşterii normelor ortografice şi gramaticale; dezvoltarea deprinderilor de scriere corectă.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Exerciţii cu semnele de punctuaţie ale propoziţiilor optative, exclamative, imperative. Ortografia verbelor des folosite şi ale verbelor auxiliare (forma *sunt* în loc de *sînt*), a verbelor la diferite timpuri, de ex.verbe la trecut (*s-a dus*), verbe reflexive (*m-am sculat*); Folosirea majusculei: la începutul propoziţiei; la nume proprii, la denumirile fiinţelor mitologice şi sacrale, la scrierea numelor de animale, în domeniul geografiei şi administrativ, la denumirea constelaţiilor, la marcarea marilor epoci şi evenimente istorice; la denumirea sărbătorilor laice şi sfinte, la scrierea denumirilor instituţiilor; în publicaţii (prima literă). Exerciţii pentru folosirea substantivelor cu articol hotărât, la plural, (de ex.*elevii, copiii*). La redactarea scrisorilor: formule de adresare, data.	Elevul trebuie – să cunoască şi să folosească corect semnele de punctuaţie care marchează sfârşitul propoziţiilor (enunţiative, interogative, optative, exclamative, imperative); – să scrie corect formele verbelor des folosite (timpul perfect, verbe reflexive); – pe baza regurilor învăţate să folosească corect majusculele (mai ales în exemplele deseori folosite); – să fie atent la folosirea acordului substantivului cu adjectivul şi la ortografia substantivelor la plural folosite cu articol hotărât; – la redactarea scrisorilor să folosească corect regulile privind formulele de adresare şi ale corespodenţei; – la dictare să folosească corect regulile învăţate; – lucrările şi scrierea să fie ordonate, lizibile; – să fie capabil de autocontrol, de corectare.	*Cultură şi civilizaţie românească:* numele eroilor, fiinţelor legendare mitologice. *Cunoştinţe despre mediu:* denumirea oraşelor, unităţilor geografice, constelaţiilor, animalelor domestice. *Matematică:* ortografia numeralelor.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Formule de adresare, data, majuscula, nume proprii, fiinţă mitologică, fiinţă sacră, acord gramatical.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dezvoltarea capacităţii de învăţare**	**Total 19 ore**
Cunoştinţe anterioare	Exprimentarea formelor de lucru individual şi în grup. Cunoaşterea unor aspecte ale învăţării cu rezultate bune.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Însuşirea treptată a metodicii „Învăţă să înveţi”. Identificarea „succesului”, ca factor de motivaţie, în dirijarea învăţării.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Însuşirea asistată de învăţător a celor mai noi tehnici corecte de învăţare. Aplicarea tot mai conştientă a acestor metode în învăţare indviduală. Participare la formele de învăţare cooperativă (în pereche, în grup). Dezvoltarea cunoştinţelor de utilizare a bibliotecii (sistematizarea cărţilor, catalog). Folosirea mijloacelor tehnologice moderne în procesul învăţării (lecţii interactive). Lectura cărţilor ilustrate, cărţilor de poveşti, revistelor pentru copii în limba română (tradiţionale şi online). Utilizarea tot mai frecventă a dicţionarelor explicative şi bilingve. Cunoaşterea programului de traduceri (Translator) online şi a dicţionarului online. Utilizarea mijloacelor auxiliare ale învăţării (vocabular, schemă, dicţionar ilustrat). Exerciţii de memorie.	Elevul trebuie – să fie capabil să înveţe individual materia studiată sub îndrumarea învăţătorului; – să cunoască şi să aplice, la nivel de deprinderi, tehnicile de învăţare individuală; – să fie capabil să înveţe individual şi în grup; – să adune, să selecteze şi să ordoneze materialele conform vârstei; – să facă scheme cu ajutorul învăţătorului; – să participe cu plăcere la exerciţii pentru dezvoltarea ritmului, a mişcărilor şi a memoriei; – să fie tot mai deschis pentru însuşirea învăţării logice; – redarea unor creaţii populare şi literare, a câteva chiuituri, proverbe şi zicători, zicale; Exerciţii de memorie: – Mihai Eminescu: *Ce te legeni*…(fragment); – Lucia Borza: *Ghicitori*; *Anotimpuri sau Pisicuţa* (după Móricz Zsigmond); – George Coşbuc: *Săniuţa*; Elena Dragoş: *Mamei*; Elena Farago: *Doi fraţi cuminţi*; Maria Lovin: *Dar pentru*	*Cultură şi civilizaţie românească:* texte, exerciţii de memorie legate de jocuri populare. *Limba şi literatura maghiară:* exerciţii de memorie; texte literare şi nonliterare; dicţionare explicative. *Cultură vizuală:* legătura dintre texte şi imagini; compararea basmului studiat şi adaptarea sa cinematografică.

	mama; Nichita Stănescu: *Cea mai scumpă de pe lume*.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Studiu, cunoştinţe, informaţii, utilizarea bibliotecii, vocabular, catalog, exerciţii de memorie.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dezvoltarea capacităţii de judecată, a simţului moral, estetic şi istoric**	**Total 31 ore**
Cunoştinţe anterioare	Caracterizarea personajelor din creaţiile populare şi literare cunoscute. Formarea părerilor proprii despre faptele lor, despre comportarea lor în situaţii conflictuale.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea judecăţii de valoare corecte, a deprinderilor de gândire analitică şi de exprimare. Dezvoltarea personalităţii bazate pe atitudini şi principii pozitive.	

Activităţi/Cunoştinţe	**Cerinţe**	**Puncte de legătură**
Însuşirea noţiunilor estetice fundamentale (frumos, urât). Recapitularea conţinutului lecturilor, înţelegerea tot mai adâncă la nivelul individual al elevului a concluziilor acestora. Practici de comportament moral. Adâncirea inclinaţiei pentru literatură, creaţii artistice. Consolidarea culturii dezbaterii civilizate. Dezvoltarea deprinderilor de dezbatere pe teme preluate din viaţa literară şi viaţa publică pe baza argumentelor pro şi contra. Respectarea opiniilor altora; acceptarea compromisului. Expunerea comparată a părerilor într-o conversaţie de două persoane (într-o dezbatere). Pregătirea pentru rezolvarea conflictelor actuale prin jocul de rol şi prin prelucrări de poveşti/basme.	Elevul trebuie – Să cunoască conceptele de frumos şi urât, bine şi rău, şi să le identifice în creaţiile studiate sau în viaţa cotidiană; – să cunoască şi să respecte regurile de bază ale comportamentului civilizat; – să fie capabil să formuleze opinii proprii şi să fie atent la ideile exprimate de parteneri; – să fie capabil să înţeleagă texte literare şi nonliterare conform vârstei, să desprindă semnificaţiile esenţiale ale creaţiilor artistice; – să aibă capacităţi tot mai dezvoltate pentru acceptarea compromisului şi rezolvarea conflictelor (pornind de la exemple literare şi din viaţa cotidiană); – să aibă empatie şi toleranţă, precum şi capacitatea de a înţelege problemele altora.	*Etică:* scară de valori corectă, principii pozitive (fapte, acţiuni, sârguinţă, voinţă, tenacitate, luptă cu perseverenţă). *Cultură şi civilizaţie românească:* sistem de norme de convieţuire al societăţilor tradiţionale. *Limba şi literatura maghiară:* pilde din Biblie, adevăruri eterne în operele studiate. *Cunoştinţe despre mediu:* relaţia om-natură, ocrotirea mediului înconjurător, patriotism local; *Cultură vizuală:* filme de animaţie; filme despre natură.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Simţ moral, estetic, frumos, urât, capacitate de dezbatere, conflict, joc de rol.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul să fie capabil să construiască individual texte, să se exprime inteligibil oral şi în scris, conform vârstei. Să-şi dovedească deprinderi în conversaţiile pe teme actuale, în utilizarea formulelor de politeţe (de ex.: formule de salut, de adresare). Să fie capabil de a se adapta la diverse situaţii de comunicare dialogată şi la parteneri. Să participe activ la conversaţii pe teme de actualitate, să utilizeze vocabularul într-o interacţiune comunicaţională cu mai mulţi parteneri. Să se implice tot mai curajos în dezbateri, ţinind cont de opiniile altora. Să-şi prezinte impresiile, să povestească despre familia lui/ei, despre el/ea. Să fie prietenos şi deschis. Să fie capabil să lectureze interpretativ şi să redacteze texte literare şi nonliterare, conform vârstei (lectură cu voce tare sau silenţioasă). Să-şi rezolve temele la şcoală şi cele de acasă cu responsabilitate tot mai accentuată şi într-un ritm adecvat. Să se orienteze corect în biblioteca şcolii, să cunoască enciclopediile, cărţile ilustrate contemporane, să împrumute cărţi de literatură pentru copii. Să redacteze şi să trimită texte funcţionale scurte. Să fie capabil să redacteze o compunere de 6-8 enunţuri, aplicând normele ortografice şi gramaticale însuşite în cilcul primar. Să fie atent la expunerea logică a ideilor, la marcarea unităţilor tematice, la scrierea estetică şi lizibilă. Să aibă caietul şi vocabularul ordonat. Să perceapă importanţa învăţării în viaţa omului. Să-şi valorifice scara de valori şi simţul frumosului în viaţa cotidiană, mai ales în relaţiile sale cu părinţii, profesorii, colegii. Să-şi dezvolte în permanenţă competenţele de limbă română în vederea formării unui bagaj de cunoştinţe de limbă, ce poate fi utilizat în orice situaţie, să-şi perfecţioneze viziunea asupra literaturii, să evolueze în aşa fel încât capacităţile sale de abstractizare, simţul lui estetic să se îmbogăţească progresiv.

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

(Şcoli de naţionalitate cu limba de predare română şi bilingve)

Clasele 5-8

Obiectivele şi sarcinile şcolilor generale de naţionalitate (cu limba de predare română) bilingve din Ungaria vizează două direcţii principale. Pe de o parte şolile generale vor îmbogăţi şi vor adânci cunoştinţele de limba română însuşite în ciclul primar (şi în familie), la fel vocabularul, capacităţile de exprimare orală, deprinderile de vorbire ale elevilor, şi îi vor pregăti pentru însuşirea lexicului „de specialitate“ şi pentru activizarea viitoare a acestuia; pe de altă parte vor trebui să identifice, să înţeleagă şi să perceapă rolul literaturii (al artelor) în viaţa omului, precum şi în realizarea unei vieţi de calitate. Ele vor proceda la transmiterea conţinuturilor şi la dezvoltarea capacităţilor globale.

Conţinuturile disciplinei au mai multe funcţii, ele vor contribui cu eficacitate la aprofundarea culturii comunicării orale şi scrise, a tehnicilor şi a strategiilor de lectură, şi, totodată, la dezvoltarea progresivă a capacităţilor de tratare a problemelor şi de abstractizare a acestora.

Această programă-cadru, în contrast cu programele de limbă şi literatură română precedente, depăşite în prezent, pune accentul mai ales pe aplicarea în practică a limbii, şi nu pe însuşirea teoriei, a normelor limbii (gramaticii). În fiecare an de studiu cerinţa principală este formarea unui stil oral şi scris corect, adaptat la normele limbii cotidiene.

O cerinţă importantă este ca la sfârşitul clasei a 8-a elevul să fie capabil să-şi exprime părerile tot mai coerent şi corect, folosindu-se de normele ortografice şi gramaticale însuşite până la data respectivă. Disciplina pune la dispoziţie numeroase texte literare şi nonliterare, conform particularităţilor de vârstă. Ea procedează la analiza operelor apropiate de sfera de interes a elevilor, luate din literatura română, clasică şi modernă, din literatura română din Ungaria, din cea maghiară sau universală. Disciplina *Limba şi literatura română* îi conduce treptat pe elevi înspre lumea ficţiunii, înspre universul unor adevăruri eterne. Ea le trezeşte totodată exigenţa autocunoaşterii, interesul pentru valorile culturale româneşti, ataşamentul faţă de rădăcini, dragostea faţă de pământul natal; îi învaţă pe elevi să manifeste atitudini pozitive, să-şi formeze păreri poprii şi capacitatea de tratare a conflictelor. Disciplina contribuie eficient la dezvoltarea culturii comunicării orale şi scrise, la trăirea profundă a impresiilor de lectură şi la dezvoltarea personalităţii complete.

Ea îi va pregăti pe viitorii adulţi să simtă nevoia de a avea o viaţă de calitate, de a respecta principiile pozitive (iubire, sârguinţă, voinţă, solidaritate), de a păstra şi de a crea valori adevărate. Un obiectiv important este ca elevul să devină un adult cu personalitate şi cu gândire proprie, capabil să fie în posesia unor cunoştinţe funcţionale, a unor păreri proprii, a convieţuirii armonioase, să respecte viaţa familială, să-şi ocrotească mediul şi sănătatea.

Se aşteaptă ca elevii să aibă şi competenţe digitale care să le faciliteze accesul la adunarea şi transmiterea raţională şi rapidă ale informaţiilor. Cu ajutorul temelor centrate pe copilărie, această disciplină va pregăti pe elevi să înţeleagă diversitatea rolurilor vârstei adulte, şi va conştientiza ideea că ştiinţa, cunoştinţele înseamnă putere, iar bilingvismul este un dar.

Clasele 5-6

Obiectivul principal al disciplinei *Limba şi literatura română* din clasele 5-6 ale şcolilor noastre bilingve de naţionalitate din Ungaria este dezvoltarea progresivă şi aprofundarea competenţelor de comunicare ale elevilor, îmbogăţirea vocabularului funcţional aplicabil în practică, şi pregătirea elevilor pentru „călătoriile literare”, pentru descifrarea sensurilor

ascunse ale creaţiilor artistice.

Nivelul de cunoştinţe de limbă diferă de la elev la elev, în funcţie de familie, de capacităţile individuale, de sârguinţă, de atitudinea faţă de această disciplină, şi de motivaţiile personale. La fel de important este faptul ca profesorul de specialitate să o predea cu metode moderne şi diferenţiate, şi să-i formeze pe elevi ca să recepteze activ literatura, să le placă lectura, să aibă simţul binelui şi frumosului, să descifreze adevărurile mai adânci ale lecturilor, şi să înţeleagă că literatura vizează omul ca entitate generală şi se adresează omului, şi încearcă să dea răspuns la marile întrebări şi probleme ale omenirii.

Această programă-cadru va dezvolta tematic conţinuturile învăţării, la început va îmbogăţi vocabularul, cunoştinţele despre trecut şi prezent ale elevilor, la nivel de conversaţii, apoi se va îndrepta, treptat înspre lumea creaţiilor ficţionale.

Temele principale din clasele 5-6 sunt următoarele: *familia; peisaje feerice, şcoala, prietenia, lumea animalelor, jocul, lumea poveştilor; călătoriile; anotimpurile, meseriile, fenomene ale naturii, timpul*. Aceste teme apropiate de lumea copilăriei contribuie la dezvoltarea capacităţilor de exprimare orală şi de redactare de texte, iar prin povestiri şi pilde biblice, legende, poezii lirice, povestiri se va facilita trecerea elevilor în universul enigmatic al literaturii.

De exemplu la unitatea tematică *familia* şi *peisaje feerice*, operele româneşti şi cele din literatura universală, referitoare la relaţia mamă-copil, au menirea de a decalnșa imaginaţia copilului, pregătindu-l să descifreze în aceste creaţii o realitate mai adâncă, o semnificaţie mai profundă decât cea care se ascunde într-un simplu fenomen. Elevul va trebui să aibă cunoştinţe solide, sensibilitate şi capacitate de abstractizare pentru a înţelege aceste sensuri ascunse.

În operele (de ex.: peisaje feerice) alese din literatura pentru copii, clasică şi modernă, se conturează sentimentul pământului natal, apare casa părintească ca un colţ al grădinii edenice (iubirea, armonia, leagănul sentimentului de siguranţă).

Aceste opere îi solicită pe elevi să-şi păstreze rădăcinile, să-şi cunoască propria personalitate, să se ataşeze de limba şi cultura lor, şi îi face totodată exponenţi ai patriotismului local şi ai convieţiurii armonice. De celelalte teme (*şcoala, prietenia, lumea animalelor, călătoriile, anotimpurile, meseriile*) se leagă, de asemenea, creaţii artistice, texte nonliterare al căror mesaj îi impresionează pe elevi şi le dezvoltă personalitatea.

Fiecare capitol îi pregăteşte pe elevi şi pe profesori pentru conversaţii, pentru analize literare, şi pentru înţelegerea şi producerea de texte coerente şi inteligibile. Se pune, de asemenea, accent nu numai pe intrepretarea operelor lierare, ci şi pe analiza textelor nonliterare, pe respectul profund faţă de trecut şi de prezent, faţă de tradiţii şi de inovaţii. În această perioadă elevul îşi va însuşi anumite noţiuni poetice şi genurile fundamentale, precum şi principalele trăsături ale compoziţiei artistice. Disciplina contribuie esenţial la formarea sistemului corect de valori, la dezvoltarea simţului moral şi estetic, la atingerea nivelului de lectură interpretativă şi explicativă.

Limba română

Unitate tematică/ obiective cadru	**Capacităţi de exprimare orală, înţelegerea, interpretarea şi producerea mesajului oral**	**Total 33 ore**
Cunoştinţe anterioare	Activizarea vocabularului de bază în situaţii de comunicare dialogată. Înţelegerea unor enunţuri mai simple după auz. Aplicarea formulelor de adresare: salutul, prezentarea, adresare (folosirea formuleleor de politeţe). Formularea unor întrebări scurte şi răspunsuri la acestea.	

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Efortul de a folosi curent şi de a pronunţa corect sunetele *ă*, *î*, diftongii, triftongii. Atenţie deosebită în folosirea pauzei, intonaţiei, intensităţii sonore, melodiei frazei. Reglarea ritmului individual de vorbire. Dezvoltarea în progresie, prin exerciţii de limbă variate, a capacităţlor de respiraţie corectă în timpul vorbirii, de pronunţare corectă (a sunetelor *ă*, *î,* a diftongilor şi triftongilor), de accentuare, de respectarea ritmului şi a pauzelor. Dezvoltarea înţelegerii după auz prin mijloace audiovizuale (audierea unor poezii şi poveşti), prin lecţii interactive, precum şi cu jocuri dramatizate. Reglarea intonaţiei, tonului şi vitezei comunicării orale individuale cu ajutorul profesorului. Dezvoltarea deprinderilor de vorbire şi a capacităţilor de înţelegere a textului (de perceperea şi de evidenţierea esenţei). Efortul de a vorbi corect, de a se exprima adecvat situaţiilor de comunicare. Adaptarea la situaţii de comunicare şi la partener de dialog. Dezoltarea culturii comunicaţionale prin experimentarea unor forme dramatizate, prin recitare de texte. Dezvoltarea capacităţii de exprimare orală concisă. Armonizarea tot mai conştientă a sistemelor de semne verbale şi nonverbale.Dezvoltarea simţului umorului.

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Elevul să aibă capacitatea de a dezbate teme (în situaţii de comunicare) ca: *familia, peisaje feerice, şcoala, prietenia, lumea animalelor, jocul şi joaca, universul poveştilor, anotimpurile, fenomene ale naturii, călătoriile, meseriile, timpul –unităţile de timp.*(Textele literare şi nonliterare ale claselor 5-6 se bazează pe această tematică.) Exerciţii de limbă sub formă de conversaţii, de audiere de texte şi de recitare de texte. Formule pentru iniţierea corectă a contactelor cu persoane diferite, pentru menţinerea sau întreruperea acestor contacte. Reacţii la întâmplări auzite, de ex.: întrebări, conversaţii. Să participe activ la situaţii de comunicare dialogată cu mai mulţi parteneri. Să facă exerciţii privind regulile de bună purtare în jocuri comunicaţionale în diverse situaţii (în familie, şcoală, biserică, la cumpărături, la medic, printre prieteni, prinre străini). Să cunoască şi să aplice corect formele de comunicare dintre generaţii diverse. Să fie atent la partenerul de discuţie, să observe şi să identifice limbajul corporal. Să aibă reacţii corecte la mesajul partenerului. Să formuleze texte nu numai pe baza situaţiilor de comunicare cotidiene, ci şi pe baza imaginilor, schemelor, desenelor, secvenţelor de film. Să rezume coerent şi pe scurt conţinutul lecturilor, conform particularităţilor de vârstă, prezentate cu mijloace audiovizuaele. Să rezume poveşti hazlii pentru copii într-un cadru limitat, prezentat inteligibil. Conversaţii scurte pe Messenger, la telefon. Să cunoască texte folosite frecvent în mass media.	*Artă dramatică şi dans:* texte–mişcare–muzică; jocuri de situaţii. *Etică:* cunoaşterea regurilor de bază ale convieţuirii (de ex.: dintre mai multe generaţii) şi aplicarea lor; regurile dialogului (tu-dumneata); receptarea avertismentului patern; prietenie; încredere. *Cunoştinţe despre natură:* rolul organelor de simţ în formarea sunetelor; pământul natal, flora şi fauna; prietenia dintre oameni şi animale. *Informatică:*

		digitalizarea şi prezentarea imaginilor. *Cultură şi civilizaţie românească:* sistemul de relaţii al familiei; jocul şi joaca în trecut şi în prezent.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Istoria unei familii, arbore genealogic, nume de familie, porecle, generaţie, limbaj al gesturilor, limbaj corporal, mimică, reguli de bună purtare.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Lectura, receptarea mesajului scris**	**Total 33 ore**
Cunoştinţe anterioare	Aplicarea tehnicilor corecte de citire.Sesizarea esenţei textelor literare şi nonliterare.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea progresivă a tehnicilor de lectură intrepretativă. Identificarea corelaţiilor text-imagine-schemă. Dezvoltarea capacităţilor de lectură interpretativă cu voce tare şi mută. Formarea şi dezvoltarea exigenţei de autocorectare.	
Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare		**Puncte de legătură**
Să observe şi să reproducă intonaţia diverselor genuri de enunţuri (enunţiative, interogative, optative, excalamtive, imperative) în lectura cu voce tare. Să facă lectura mută şi cu voce tare, cu viteza adecvată, a textelor literare şi nonliterare necunoscute. Să citească corect texte tipărite şi în format electronic. Să aplice strategiile de intrepretare a textelor la tipuri diferite de texte. Să identifice şi să interpreteze (asistat de profesor) diferenţele dintre diverse tipuri de texte (să sesizeze relaţia cauză-efect) la un nivel şi cu metode adecvate care corespund particularităţilor de vârstă. Să se orienteze şi să adune informaţii *în bibliotecă şi pe internet* (documente în format hârtie şi online). Să selecteze, să structureze şi să prelucreze informaţiile. Să rezume esenţa unui text narativ cu cuvinte proprii. Să-şi dezvolte vocabularul prin lectura diverselor tipuri de texte (informative, argumentative, expresive). Să adune citate, zicale şi porverbe, şi să desprindă semnificaţiile acestora.		*Cultură şi civilizaţie românească:* texte folclorice, creaţii folclorice. *Informatică:* orientarea, adunarea materialelor, căutarea documentelor şi interpretarea textelor acestora, citirea scrisorilor online. *Matematică:* probleme cu text. *Cultură vizuală:* adaptări de filme. *Cunoştinţe despre natură:* pământul natal, flora şi fauna, meteorologie.

	Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti: texte de istorie locală şi de istoria culturii.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Relaţii cu partenerii, mesaj, text, imagine, schemă, document online, tipuri de texte.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Exprimarea în scris, compunerea**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Aplicarea noţiunilor de bază de compunere şi a tehnicilor individule de scriere. Scrierea în caiet şi întocmirea micului dicţionar.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea în progresie a culturii scrisului. Dezvoltarea vitezei (tehnicii) scrierii. Aprofundarea exigenţei pentru scrierea estetică. Dezvoltarea capacităţii de scriere corectă prin conştientizarea dificultăţilor. Dezvoltarea deprinderilor în diverse tipuri de compunere. Aprodundarea capacităţilor de a sesiza sensul textelor, de a avea o bogată fantezie şi de a produce texte.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Să aplice şi să dezvolte tehnicile de scriere conform particularităţilor de vârstă şi exigenţelor predării/învăţării. Să exerseze scrierea ordonată, lizibilă şi corectă. Să fie capabil de a urmări dictarea cu viteză adecvată, având în vedere normele ortografice învăţate. Să-şi însuşească tehnicile de redactare de schiţe şi de notiţe. Dezvoltarea capacităţilor de a sesiza esenţa lucrurilor şi de a crea o sinteză. Formularea unor impresii, idei, în diverse tipuri de texte tipărite şi în format electronic: de ex.: povestire, descriere, caracterizare, formule de salut, invitaţie, felicitări (acestea se leagă şi de temele amintite, de ex.aminitirile mele din copilărie, pământul natal, caracterizarea mebrilor din familie, a prietenului, a profesorului; descrierea animalulului preferat; scrierea unei scrisori, invitaţie într-o formă tradiţională şi în format e-mail). Să fie motivat de a folosi corect vocabularul adecvat, expresiile de limbă, formulele pentru iniţierea unui dialog. Redactarea continuării sau a încheierii unor poveşti.Să fie capabil să traducă 5-6 enunţuri din română în maghiară.	*Cunoştinţe despre natură:* elaborarea unei scheme; limbajul animalelor, sistemul lor de semne, de ex.: ele pot prevesti catastrofele naturale. *Cultură vizuală:* desen, schemă, ilustraţii. *Etică:* imaginea de sine, autocunoaştere, comportament civilizat faţă de oamenii mai în vârstă, faţă de profesori; prietenia exprimată în fapte. *Informatică:* prezentări PowerPoint. *Limbi străine:* formularea unor

	mesaje scurte.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Notiţe, caracterizare, descriere, bilingvism, cunoaşterea mai multor limbi (plurilingivism), reguli de joc.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Scrierea corectă**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Aplicarea normelor ortografice învăţate în ciclul primar, la dictare şi la producerea textelor proprii, în lucrări scrise.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Dezvoltarea capacităţii de scriere corectă prin conştientizarea dificultăţilor, folosirea, la nivel de automatisme, a normelor de ortografie în lucrări scrise. Dezvoltarea voinţei de a scrie corect şi estetic. Dezvoltarea în progresie a autocontrolului şi a corectării textelor.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Să scrie corect sunetele *ă*, *î* conform noilor norme ortografice (la începutul şi mijlocul cuvintelor); *„*sunt*”* în loc de *„*sînt*”*. Să folosească regurile de despărţire în silabe la nivel de automatisme. Literele mici şi mari. Să aprofundeze cunoştinţele legate de scrierea corectă a substantivelor proprii, să folosească normele gramaticale la nivel de automatisme, de ex.: folosirea majusculelor la început de enunţ, la marcarea numelor proprii, numelor de animale, la denumirea instituţiilor, la marcarea sărbătorilor, constelaţiilor, publicaţiilor. Să folosească conştient noile norme gramaticale: scrierea corectă a pronumelor personale neaccentuate alături de verbe, la diferite moduri şi timpuri verbale (*m–am învăţat, să–l înveţe, m–ar învăţa, învaţă–mă, învăţându–mă*). Să scrie corect substantivele articulate (de ex.*colegii*). Să folosească corect şi conştient semnele de punctuaţie specifice propoziţiilor. Să respecte normele gramaticale învăţate. Să utilizeze, la nivel de automatisme, mijloacele didactice, dicţionarele ortogafice şi ortoepice. În corespondenţă să utilizeze, conform normelor, data şi formulele de adresare. Să folosească corect semnele de punctuaţie.	*Limbi străine:* compararea câtorva norme fundamentale de limbă, de ortografie: de ex.: scrierea cu majusculă a denumirilor instituţiilor, scrierea numelor proprii. *Cultură şi civilizaţie românească:* eroi legendari, fiinţe mitologice, numele sfinţilor. *Cunoştinţe despre natură:* scrierea numelor de animale, constelaţii, planete, lună, a denumirilor geografice. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* numele unor locuri şi presonalităţi istorice; al epocilor istorice. *Informatică:* ortografia expresiilor

	legate de calculator.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Autocontrol, DOOM, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* (2005); dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Structura şi semnificaţia cuvintelor**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe de bază legate de formarea cuvintelor, de îmbogăţirea vocabularului.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Identificare relaţiei cuvânt-semnificaţie.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Morfologie: să cunoască modul de alcătuire a cuvintelor, să identifice rolul *prefixelor* şi *sufixelor* (prefix+radical/rădăcina cuvântului, de ex.: ne*învăt*; radical+sufix, de ex.: *învăţ*are). Semantică. Să identifice tipurile de semne/fapte de limbă pe baza relaţiei forma sonoră-semnificaţie: sinonime, antonime, omonime. Să sesizeze importanţa dezvoltării vocabularului şi a exigenţei de a-l îmbogăţi. Să cunoască expresii, sintagme; zicale şi proverbe româneşti; arhaisme şi neologisme. Să înţeleagă ideea că limba este un sistem/structură care se schimbă permanent, unele expresii ies din uz, altele (cuvintele noi) se creează şi intră în limba curentă. Să sesizeze diferenţele dintre limba dialectală şi limba standard. Să utilizeze dicţionarele explicative: DEX-ul (dicţionar explicativ la limbii române); dicţionarele de sinonime, de antonime. Să utilizeze permament dicţionarele.	*Limbi străine:* Compararea unor zicale şi porverbe româneşti şi maghiare, având acelaşi mesaj, studiul comparativ al formării cuvintelor. *Cultură şi civilizaţie românească:* zicale şi proverbe româneşti în limba dialectală şi în româna literară, cercetarea în colecţii vechi, documente.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Semantică, sinonime, antonime, omonime; morfologie, radical, sufix, prefix, limba dialectală/dialect, limba standard, arhaisme, neologisme.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Structura limbii**	**Total 26 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe de bază de gramatică (fonetică, morfologie, lexicologie, semantică).	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Formarea deprinderilor în formare a cuvintelor, propoziţiilor şi textelor.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Dezvoltarea cunoştinţelor legate de sistemul fonetic românesc… Să cunoască vocalele şi semivocalele (de ex.: *poţi*), diftongii (*ia, ie, ei,*	*Cunoştinţe despre natură:* Organele

iu, ui, oi…), triftongii (*eau*), hiatul (pl*oai*a). Să cunoască consoanele (consoanele duble, de ex.: *înnoda* [în+nod]). Să cunoască cât mai corect tehnicile de pronunţare (şi scriere) corectă şi să-şi le dezvolte prin cât mai multe exerciţii. Să-şi corecteze pronunţia dialectală. Să cunoască normele de legare a cuvintelor şi să le aplice în situaţii diverse de comunicare (pronunţie, exprimare orală şi scrisă). Identificarea, înţelegerea şi folosirea părţilor principale de vorbire amintite mai jos în producere de texte. Verbul: (auxiliarele), modurile verbale, (personale şi nepersonale), timpuri verbale (prezent, trecut–imperfect, perfectul compus–viitor). Acordul substantivului cu adjectivul; gradele de comparaţie ale adjectivului, declinarea lor. Articolul: articolul hotărât şi nehotărât (+substantiv). Pronumele: pronumele personal, pronumele de politeţe (dumneata, dumneavoastră). Numeralul: cardinal, ordinal. Adverbele de loc, de timp, cele care se referă la însuşiri.	vorbirii. *Limbi străine:* asemănări şi diferenţe în câteva structuri frecvent folosite.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Vocală, semivocală, diftongi, triftongi, hiat, consoane duble, timp verbal: imperfect şi perfectul compus, pronumele de politeţe (dumneavoastră).

Literatură

Unitate tematică/ obiective cadru	**Familia, peisaje feerice, iubirea pământului natal**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Opere literare legate de familie, de peisaje, de tradiţii.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Adâncirea afinităţilor afective, a sentimentului de identitate: pregătirea şi prezentarea motivelor pentru ataşamentul elevilor faţă de propriile rădăcini, faţă de limba maternă, faţă de universul obiceiurilor şi tradiţiilor, şi faţă de deschidere înspre culturi diferite. Dezvoltarea capacităţilor de judecată corectă, de abordare conştientă a aspectelor estetice şi artistice ale operelor, dezvoltarea capacităţilor de analiză şi interpretare ale operelor pe baza unor noi criterii. Dezvoltarea deprinderilor de producere de texte (orale şi scrise).	

Cunoştinţe/	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Povestiri şi pilde biblice: *Iosif şi fraţii săi* şi alte povestiri (de ex. *Cain şi Abel*; *Pilda fiului risipitor*). Emilia Căldăraru: *Bine e la noi acasă.* Poezia lirică a Luciei Borza *Mama mea.*	Să interpreteze pildele biblice, să formuleze păreri proprii (*cu argumente pro şi contra*). Să sesizeze ideea că în aceste poezii casă părintească apăre ca un colţ al grădinii edenice (iubire, armonie, leagănul sentimentului de siguranţă).	*Limba şi literatura maghiară:* Petőfi Sándor: *Pusta ungurească*, Arany János: *Cerc familiar*; poezii despre mamă, despre natură.

Alte numeroase opere din literatura pentru copii. (de ex.: Otilia Cazimir: *Cu tata*, Ana Blandiana: *Părinţii*, Alexandru Ioachim: *Bunici...Părinţi...Copii*, Lucian Magdu: *Copilărie*). Rememorarea universului copilăriei prin fragmentul de proză intitulat *Mărul interzis al copilăriei* de Ana Radics Repisky şi în mai multe creaţii epice, de ex.: Lucian Blaga: *Casa părintească din Lancrăm*; Ion Creangă: *Amintiri din copilărie* (fragment); Fraţii Grimm: *Bătrânul şi nepotul*.	Să interpreteze, sub îndrumarea profesorilor, *tematica şi forma* poeziilor pe baza criteriilor învăţate până acum. Să caute şi să adune *motive* caracteristice (afective, naturale). Să întocmească *notiţe şi scheme,* asistat de profesor. Să-şi formeze opinii, conform particularităţilor de vârstă şi aptitudinilor individuale legate de importanţa ataşamentului, sentimentelor, credinţelor exprimate în aceste lecturi. Să redacteze, asistat de profesor, o analiză de conţinut şi de structură a unui fragment dintr-o operă memorialistică (*timp-spaţiu-acţiune, relaţie cauză-efect, personaj principal*). Să urmărească felul în care scriitorul, transpus în copilăria sa, îşi aminteşte de perioada copilăriei senine, de peisajul rustic, de lumea ţăranilor, de casa cu tindă de pe Câmpie, de oamenii de atunci, de părinţi şi de bunici, de parfumuri şi miresme. Să lege trecutul de prezent (*pe bază de argumente pro şi contra*). Să producă texte (orale şi scrise), de ex.: prezentarea unor şotii/pozne făcute în perioada copilăriei. Să memoreze 2–3 poezii şi fragmente de proză; reproducerea lor intrepretativă şi explicativă.	*Cultură vizuală:* Prezentarea pământului natal, a ţinuturilor, a oamenilor. *Cunoştinţe despre natură:* regiunea Crişurilor. *Informatică:* prezentări PowerPoint. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* (istorie locală), satul tradiţional. *Cultură şi civilizaţie românească:* Tipuri de case de Câmpie, mobilierul, ţesuturile, obiceiurile vechi, *busuiocul* ca simbol, norme şi reguli de convieţuire, gastronomie populară (reţete). *Etică:* sesizarea şi înţelegerea rolului familiei; „codul moral”; bună purtare.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Idilă, descrieri de natură, nostalgie, lumea rustică, rădăcini, identitate, autocunoaştere, toleranţă.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Şcoala în creaţiile artistice. Aminitiri, impresii, aventuri, pozne făcute în copilărie, profesorul model**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Experienţe proprii legate de rolul şcolii.	
Obiectivele	Înţelegerea rolului şcolii în viaţa individului şi a societăţii, conform	

instructiv-educative ale unităţii tematice	particularităţilor de vârstă. Prezentarea rolului important al stiinţei/al cunoştinţelor. Dezvoltarea culturii de dezbatere în situaţii de dialog şi a capacităţii de argumentare. Dezvoltarea iniţierii de contacte cu alte persoane. Educaţia pentru a avea o atitudine de toleranţă, de respect, de acceptare şi de ospitalitate.

Cunoştinţe/	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Început de an şcolar–toamna: poezia lui Virgil Carianopol: *Septembrie*. Alte opere lirice legate de temă (5–6 opere). De ex.: Nicolae Labiş: *Lucrare scrisă*; Petru Demetru Popescu: *Tu eşti, mamă!;* Elena Dragoş: *Prima zi de şcoală.*	Imaginile anotimpului de toamnă în poezia *Septembrie,* -elevul să identifice, asistat de profesor, elementele auditive şi vizuale, metaforele, personificările. Să înţeleagă ideea că toamna este una dintre *temele fundamentale* ale literaturii şi ale altor domenii artistice, să observe legăturile cu opere de artă plastică şi de muzică. Să caute opere legate de toamnă *în bibliotecă şi pe internet* (în literatura română, maghiară şi literatura universală), şi în artele înrudite. Să identifice în operele studiate legătura strânsă dintre om (copil) şi natură. Să caute răspunsuri la întrebarea ce simbolizează schimbările anotimpurilor (toamna). Să-şi dezvolte progresiv, asistat de profesor, aplicarea criteriilor de analiză a operelor lirice: titlul, formularea unităţilor/asociaţiilor ideatice şi afective (despărţirea în strofe), efecte sonore, rimă, ritm, tipuri de imagini poetice (tipuri de metaforă). Să reflecteze asupra codurilor specifice artelor şi asupra formulării lor. Memorizarea câtorva poezii.	*Cultură vizuală:* zugrăvirea toamnei în arte; fotografierea, expoziţii fotografice. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* elemente de decor din „darurile” toamnei–decorarea sălilor de clasă. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* şcoli, învăţământul în trecut şi în prezent.
Jean Bart: *Evocări despre învăţătorul Ion Creangă.* George Şovu: *Nenea directorul,* Mihail Sadoveanu: *Domnu Trandafir,* Pierre Gamarra: *Cuvintele vrăjite.*	Să identifice faptul că scriitorul Jean Bart, în scrierea lui cu caracter autobiografic, îşi aminteşte, după multe decenii, de învăţătorul său *Ion Creangă,* cu un respect deosebit. Să caute trăsături ale învăţătorului prezentate în această scriere care	

	imortalizează figura dascălului în aminitrea fostului elev. Să cunoască şi să interpreteze, asistat de profesor, şi alte opere cu aceeaşi tematică. Să participe la dezbatere, să formuleze argumente după modele literare, dar şi pe baza exemplelor luate din viaţa cotidiană.(Ce înseamnă să fii profesor bun? Relaţia profesor-elev). Să redacteze caracterizări, folosindu-se de cunoştinţele de semantică (de sinonime şi de antonime).	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Profesorul ideal, idealizare, figură pozitivă a profesorului, portret fizic şi moral, simbol, cod artistic, unitate ideatică şi afectivă, tipuri de imagini, mijloace audiovizuale.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Prietenia (prieten al copilului, al naturii, al animalelor, al cărţii…)**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Creaţii lirice şi epice despre prietenia dintre copii şi animale.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Aprofundarea inteligenţei emoţionale a copilului ca să fie capabil de prietenie adărată; dezvoltarea inteligenţei raţionale ca să înţeleagă esenţa prieteniei (încredere, generozitate, fidelitate, acceptare, sentimentul de caritate). Informaţii despre prietenia dintre personalităţi cunoscute (poeţi, scriitori, artişti plastici, compozitori). Dezvoltarea deprinderilor de producere a textului.	

Cunoştinţe/	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Poezia *Compunerea* de Emilia Căldăraru, şi alte opere din literatura română şi literatura universală (3–4 opere). De pildă Anton Pann: *Doi prieteni,* Lev Tolstoi: *Leul şi căţeluşa,* Ştefan Octavian Iosif: *Furtună,* Victor Sivetidis: *Cel mai bun prieten.* Prietenia dintre oamenii cunoscuţi; fragment din corespondenţa lui *Mihai Eminescu* şi *Ion Creangă*.	Să facă diferenţă dintre relaţiile bazate pe interes şi prietenia adevărată. Pe baza poeziei *Compunerea* elevul poate argumenta în favoarea prieteniei advărate şi împotriva prieteniei false. Să caractarizeze personajele (relaţia dintre Dena şi Violeta). Să folosească acuzarea-apărarea în legătură cu „prietenele” rivale. Să dezbată situaţiile conflictuale. Să identifice mesajul sentinţelor biblice, citatelor, zicalelor şi	*Limba şi literatura maghiară:* Prietenii faimoase dintre Petőfi Sándor şi Arany János; Ady Endre şi Octavian Goga; Ady Endre şi Babits Mihály. Fragmente din corespondenţa lui Ady şi Goga. Studiul comparativ al zicalelor şi proverbelor cu

Interpretarea corectă a noţiunii de „prietenie.” Relaţii, prietenii, zugrăvirea trăsătruilor sufleteşti în operele citite. Prietenie dintre om-om, om-animal, om-natură, om-carte. Principiile adevăratei prietenii: (încredere, generozitate, iubire, sinceritate, răbdare, timp)	proverbelor româneşti şi maghiare, şi să sesizeze semnificaţiile ascunse ale acestora.(de ex.: *Spune-mi ce prieteni ai, ca să-ţi spun cine eşti.*). Să observe reflectarea prieteniei adevărate în relaţiile dintre copii, în comportamentul lor, în viaţa lor afectivă şi raţională, în gesturile lor. Să fie capabil să trateze conflictele, să confrunte în mod civilizat părerile *pro şi contra* ale partenerilor/prietenilor. Identificarea rapidă a comunicării orale şi extralingvistice ale prietenului (ale „prietenei”). Să fie capabil să producă texte, de ex.: rescrierea finalului operei studiate/citite, prezentarea caracterizării (a trăsăturilor externe şi interne). Să participe la jocuri de situaţii, în scene dramatizate, (îmi apăr prietenul pentru că el a intrat într-o încurcătură).	acelaşi mesaj. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* Ziua mondială a „cărţii”. *Cultură vizuală:* vizionarea filmelor despre prietenia dintre copii. *Informatică:* corespondenţă cu prietenul (prietena) pe internet; Căutare pe internet: prietenie dintre oameni vestiţi; Prezentări PowerPoint: *„Iată cum am arătat altădată”*–călătorie în timp pe baza fotogafiilor sau a unor filme video.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Prietenie, încredere, armonie, toleranţă, fidelitate, iubire, rivalitate, „act de apărare”	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Flora şi fauna**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe de bază despre flora şi fauna din mediul în care trăim. Exerciţii de memorie.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Formarea şi aprofundarea atitudinii de prietenie faţă de animale. Lectura interpretativă a textelor literare şi nonliterare.	

Cunoştinţe/	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Mituri, legende, povestiri biblice, de ex.: *Arca lui Noe,* şi alte 1-2 pilde. *Câinele* de Silvia Kerim ca simbol general valabil al prieteniei, al fidelităţii adevărate între om şi câine. Alte 5–6 opere (printre care şi	Să intrepreteze pilde biblice, să tragă concluzii. Să analizeze fragmentul din lectura *Câinele,* pe baza mai multor criterii (spaţiu, timp, acţiune, personaje; unităţi de structură ale operei). Să intrepreteze dialogul dintre „câinele” şi „vrăbiuţa”, să-şi	*Cultură şi civilizaţie românească:* de ex.: legenda rândunicii; balade (haiducul şi calul său; ciobanul şi câinele său); sisteme de semnalizare în rândul

fabule). Grigore Alexandrescu: *Câinele şi măgarul;* Tudor Arghezi: *Tâlharul pedepsit;* George Topârceanu: *Balada unui greier mic;* Victor Eftimiu: *Cerbul cu stea în frunte;* Ana Blandiana: *O furnică poetă.*	formeze păreri proprii. Să caracterizeze prietenia dintre om şi animal (câine): iubire, fidelitate, ataşament, grijă. Să-şi formeze judecăti corecte de valoare, de ex.: animalele ca tovarăşi de viaţă şi ca atracţii (argumente). Să redacteze compuneri descriptive (câinele meu preferat sau pisica ma preferată). Dramatizarea poveştilor cu animale (cu marionete). Jocuri pentru dezvoltarea fanteziei copiilor: găsirea denumirilor animalelor în ghicitori.	animalelor. *Cultură vizuală:* filme, emisiuni de televiziune, desene animate. *Cunoştinţe despre natură:* Înţelegerea textelor despre mediu; limbajul animalelor. Dunărea, fluviul care traversează zece ţări. *Cânt şi muzică:* muzică instrumentală care imită cântecul păsărilor (de ex.: ciocârlia). *Informatică:* căutare pe internet, prezentări.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Fabulă, poveste moralizatoare, mit, parabolă, limbajul animalelor, fidelitate, revistă despre animale.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Jocul, joaca/distracţia**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Tipuri de jocuri: jocuri individuale, jocuri în grup, jocuri pe calculator, jocuri sportive.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătirea copiilor ca să-şi dea seama că jocul este o acţiune şi o creaţie. Sprijin dat copiilor pentru a deveni adult. Dezvoltarea capacităţii de judecată.Tratarea conflictelor este un teren propice pentru exersarea atitudinilor pozitive şi negative.Cunoaşterea şi respectarea regurilor de joc.	

Cunoştinţe/	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Uitucul de Mircea Sântimbreanu şi alte 3–4 creaţii asemănătoare.De ex.: Mihai Eminescu: *Copii eram noi amândoi,* Simona Popescu: *Exuvii* (fragment), Mircea Eliade: *Memorii*, (fragment), Mircea Cărtărescu: *Rem* (fragment).	Să observe relaţia dintre „Mirel” şi „balonul” său personificat, şi întâmplările care vor schimba raportarea copilului la lumea din jur. Să califice, cu argumente pro şi contra, sfaturile date de către „balon”.Căutarea „cuvintelor-cheie” care indică schimbarea în bine a acţiunilor întreprinse de personajul principal.	*Cultură şi civilizaţie românească:* jocuri în societăţile tradiţionale şi moderne; în trecut erau păpuşi din zdrenţe, azi sunt păpuşi Barbie; jocuri de societate. *Cultură vizuală:* diferite jocuri sportive.

	Prezentarea (orală şi în scris) a concluziilor. Înţelegerea rolului jocului în viaţa omului. Să identifice ideea că jocul poate însemna un act pozitiv, la fel şi bucurie, respectarea regurilor, creativitate, îl poate subjuga/aservi pe om (îi poate fura timpul, îi poate deforma personalitatea). Să fie capabil să participe la o dezbatere despre rolul pozitiv sau negativ al jocului. Să se pregătască pentru perioada de adult, pentru a-şi petrece raţional timpul, pentru respectarea normelor de convieţuire, pentru o viaţă ponderată. Interpretarea textelor literare şi nonliterare (de ex.: ştiri sportive).	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* Jocurile Olimpice, istoria futbalului. *Informatică:* invitaţie la joc sau invitaţie în format e-mail. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* confecţionarea unor jocuri (din plastilină, lemn, din castane).
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Jocuri individuale şi în grup, jocuri sportive, jocuri pe calculator, jocuri pentru copii, jucării, jocuri de societate, jocuri festive, reguli de joc, pasiune pentru joc, mascotă.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**În universul basmelor/poveştilor (feerice/magice)**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea câtorva poveşti populare şi culte. Caracterizarea personajelor pozitive şi a personajelor negative; triumful adevărului.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Identificarea motivelor specifice poveştilor. Urmărirea luptei pentru restabilirea armoniei, înţelegerea relaţiei cauză-efect. Dezvoltarea capacităţlor de analiză literară.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Interpretarea basmului *Luntraşul* lui Vasile Gurzău. Căutarea adevărului, restabilirea dreptăţii, nemurirea. Alte 3–4 poveşti (populare) din literatura română şi universală. Povestitori/autori de poveşti renumiţi din literatura universală, maghiară, română şi din literatura românilor din Ungaria: *Jean de La Fontaine, Jean Claude Carrière, Petre*	Să urmărească atent probele la care sunt supuşi eroii basmelor, lupta dintre bine şi rău. Să identifice ideea că în basmul *Luntraşul* doi dintre cei trei fraţi au fost victime ale slăbiciunii lor (zgârcenie, lipsă de probitate), iar cel de-al treilea simbolizează bunătatea, înţelepciunea şi generozitatea: el va fi cel care va câştiga şi va restabili armonia. Să prezinte argumente, având în	*Limba şi literatura maghiară:* pe urmele eroilor renumiţi din basme; intrepretarea basmelor, explicarea textelor ale diverselor tipuri de basme. *Cultură şi civilizaţie românească:* cadrul prezentării poveştilor: la şezătoare, la tăiatul

Ispirescu, Ion Creangă, Vasile Gurzău, Mihai Purdi, Teodor Şimonca. Personaje feminine şi masculine renumite din basmele/poveştile româneşti, de ex.: *Ileana Cosânzeana, Făt–Frumos, Prâslea.* Tipuri de basme: *poveşti/basme feerice, basme cu animale, poveşti hazlii/păcălituri.* Rolul eroilor, fiinţelor şi uneltelor magice în desfăşurarea evenimentelor petrecute în poveşti.	vedere rolul personajului respectiv în poveste. Să caracterizeze personajele, să evalueze acţiunile lor, să stabilească concluziile pe baza formării unor păreri tot mai evident individuale. Să analizeze basmele (asistat de profesor): amestecul de realitate şi de fantastic; povestea ca structură de compoziţie; unităţi de structură şi de conţinut, formule de incipit, de desfăşurarea evenimentelor şi de final de poveste; relaţii de timp, cauză-efect; personaje principale şi secundare; personaje care contribuie la rezolvarea conflictelor; mijloace/unelte magice… Să identifice motivele universale, naţionale şi locale, asistat de profesor, (de ex.: caracteristicile regiunilor, flora şi fauna, îndeletniciri, meserii, obiceiuri…). Să fie capabil să facă diferenţa dintre basmul popular şi cel cult. Să sesizeze semnificaţiile zicătorilor şi ghicitorilor ce apar ca formule specifice în basme. Să cunoască arta, iscusinţa povestirii bilingve. Să redacteze texte care continuă sau încheie o poveste populară. Să redacteze unele basme pe baza modelelor date. Să participe la fazele unor basme dramatizate, dezvoltarea capacităţii de participare afectivă. Să înţeleagă rolul basmelor din perspectiva dezvoltării personalităţii. Să memoreze 1-2 poveşti. Să fie în stare să povestească o întâmplare în dialect şi în limba literară.	porcului, la serbarea onomasticii, la recrutare, la botez, la priveghi, cu prezenţa povestitorului (textul şi limbajul gesturilor). *Artă dramatică şi dans:* punerea în scenă a basmului, teatru de umbre, teatru de păpuşi. *Cultură vizuală:* filme cu poveşti, filme ilustrate, filme de animaţie. *Etică:* imaginea eului, autocunoaşterea, simţul dreptăţii, capacitatea de a combate/de luptă. *Cunoştinţe despre natură:* plante, animale. *Informatică:* prezentări PowerPoint.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Biblie, mit, legendă, fantastic, formule specifice, obiecte/unelte magice, folclor, povestitori bilingvi, supunerea la probe, căutarea dreptăţii, restabilirea dreptăţii, nemurirea, tovarăşi fideli (de ex.:	

	zâne benefice, om în vârstă, cal, câine, mioară), duşmani (fiinţe imaginare, uriaşi, vrăjitoare, drăcuşori), obiecte/unelte magice (bagheta magică, băţ încârligat), transformări/schimbări ale fiinţei, număr magic din basme, autor de basme, culegător de basme, traducere, adaptări de basme.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Anotimpurile**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Recapitularea anotimpurilor din poeziile şi cântecele populare studiate.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Prezentarea frumuseţii şi a minunilor în timpul schimbării anotimpurilor. Sesizarea semnificaţiilor poeziilor de natură, recunoaşterea caracterului mijloacelor picturale, intuirea sensului simbolic, -reflectat în diferite ramuri ale artei-, al primăverii, al verii, al toamnei şi al iernii. Dezvoltarea culturii comunicaţionale. Formarea unei scări de valori corecte şi a unor atitudini pozitive faţă de mediu.	

Cunoştinţe/	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Opera lui Emil Gârleanu intitulată *Frunza* şi alte 1–2 opere epice, de ex.: Emil Gârleanu: *Puişorii*, George Şovu: *Tandreţe*. Câteva poezii lirice: de ex.: Vasile Alecsandri: *Primăvara,* Magda Isanos: *Toporaşi*, Otilia Cazimir: *Pentru tine primăvară,* Ana Blandiana: *Bibliografia verii,* Lucian Blaga: *Vara,* Octavian Goga: *Toamna,* Lucia Borza: *Anotimpurile.* Descrierea (spaţialitate, din depărtare înspre apropiere; stil dominat de substantive; sintagme în care domină adjectivele).	Să identifice şi să înţeleagă semnificaţiile ascunse ale operelor epice cu caracter liric, de ex.: destinul frunzei de copac, singurătatea ei într-o permanentă schimbare a anotimpurilor, fiind expresia existenţei umane, a existenţei periclitate de pierire/dispariţie. Să sesizeze ideile referitoare la o viaţă de calitate, de ex.: semnificaţia prieteniei (în relaţia „frunză”-„scatiu”). Să descopere atmosfera operei, bogăţia mijloacelor stilistice, caracteristicile părţilor descriptive din opere. Aprofundarea cunoştinţelor de producere de text, legate de compunerile literare descriptive: rolul descrierii în literatură: *opere literare descriptive* (în proză Tudor Arghezi: *Un cios de primăvară*; în poezie: Magda Isanos: *Caisul*). Să identifice diferenţele dintre compunerile de prezentare a unor întâmplări şi cele *descriptive.* Să descopere în	*Limba şi literatura maghiară:* poezii legate de anotimpuri. *Cultură vizuală:* zugrăvirea toamnei în operele de artă plastică. *Cultură şi civilizaţie românească:* obiceiuri populare şi păcălituri legate de anotimpuri, jocuri pentru copii, calendar de ceapă (previziuni meteorologice); paparuda/rituri de provocare a ploii; obiceiuri, opere legate de sărbători şi muncile de toamnă. *Cânt şi muzică:* anotimpurile în cântecele populare. *Cunoştinte despre natură:* viaţa unei

	textele literare şi nonliterare ideea de duplicitate, privind anotimpul „toamnă”: pe de o parte sunt prezente abundenţa, bogăţia, pe de alta singurătatea, trecerea în nefiinţă. Să cunoască şi să exerseze criteriile principale ale redactării unui jurnal (note cotidiene cu caracter subiectiv, acţiuni, întâmplări reale, folosind verbe la plural sau la persoana întâi, rolul de a păstra în memorie impresiile din copilărie şi din tinereţe).	frunze, caracteristicile ei, tipuri de frunze de copaci, ştiri meteorologice. Motive de frunze pe steagurile diferitelor popoare; anotimpurile la noi acasă şi în lume. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* decoraţii în clasă: fructele de toamnă. *Informatică:* e-mail, prezentări PowerPoint.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Continent, anotimp, perioadă a zilei (răsăritul Soarelui, dimineaţa, înainte de masă, amiază, după-masă, apus de Soare, seara, noaptea, miezul nopţii), credinţe populare, calendar de ceapă.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Fenomene ale naturii**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe achiziţionate la orele de cunoştinţe despre mediu şi pe baza experienţelor proprii.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Identificarea sistemului de simboluri ale fenomenelor naturii în diferitele domenii al artei. Sesizarea paralelismelor dintre peisaj/mediu şi psihic. Dezvoltarea capacităţii culegerii motivelor. Dezvoltarea capacităţii pentru a fi motivat să lupte în mod raţional pentru realizarea obiectivelor sale, să respingă concurenţa bazată pe principiul acceptării fără rezervă a autorităţii. Dezvoltarea autocunoaşterii.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Ghicitori legate de fenomene ale naturii. Povestiri biblice: *Noe şi Potopul.Curcubeul.* Legenda: *Legenda crivăţului.* Povestirea *Vântul, Soarele şi Gerul* de Bogdan Petriceicu Hasdeu; alte câteva opere din literatura clasică şi (neo) modernă. De ex.: George Topârceanu: *Furtuna;* Vasile	Să înţeleagă că în *Vântul, Soarele şi Gerul* de Bogdan Petriceicu Hasdeu cele trei fenomene ale naturii (vântul, soarele, gerul) se iau la întrecere ca să afle care dintre ele are cea mai mare importanţă pentru oameni. Să interpreteze operele literare descriptive (legate de fenomene ale naturii), să exprime ciocnirile	*Cultură vizuală:* zugrăvirea fenomenelor naturii în artele plastice. *Cunoştinţe despre natură:* curiozităţi din lumea ştiinţelor, lectura intrepretativă a textelor nonliterare (texte din

Alecsandri: *Tunetul;* Mihai Eminescu: *Ce te legeni codrule;* Vasile Militaru: *Ploaia şi Soarele;* Grigore Vieru: *Bată vântul;* Tudor Arghezi: *Vânt străin;* Nicolae Labiş: *Fulg.*	petrecute în viaţă şi în suflet (relaţia armonie-lipsă de armonie). Să facă exerciţii de memorie (2–3 poezii legate de tematica respectivă). Să adune metafore şi cuvinte onomatopeice care exprimă fenomene ale naturii (asistat de profesor). Să fie capabil să iniţieze conversaţii despre impresiile sale, despre frică (de ex.: am fost la pescuit şi brusc a venit o furtună). Autoanaliză (portret psihic). Să fie capabil să interpreteze texte care atrag atenţia asupra pericolelor (de ex.: ce-i de făcut când fulgeră, şi ce nu trebuie să faci, dacă te afli pe câmp). Să identifice frumuseţile naturii; să sesizeze pericolele iminente. Să descrie fenomenele naturii cu un vocabular tot mai variat, folosindu-se de sinonime (de ex.: vânt, crivăţ, furtună, uragan). Să interpreteze corect textele legate de ştirile, fenomenele meteorologice. Să fie capabil de lectura interpretativă a textelor nonliterare, referitoare la fenomene ale naturii. Să afişeze atitudini pozitive faţă de mediu.	enciclopedii, texte de meteorologie.) *Cultură şi civilizaţie românească:* credinţe populare legate de vânt, de curcubeu. *Limba şi literatura maghiară:* Petőfi Sándor*: Ioan Viteazul*, Arany János: *Toldi*. *Artă dramatică şi dans:* limbajul gesturilor, cuvinte onomatopeice.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Soare, fulger, ceaţă, grindină, flori de gheaţă, cuvinte onomatopeice, peisaj exterior, peisaj interior, lăcaşul sufletului, descriere, (auto)caracterizare.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Călătoria (reală-virtuală); călătorie în universul cărţilor; mijloacele de transport**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe învăţate în ciclul primar, impresii legate de lectură şi de filme pe bază de experienţe proprii.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Tezirea interesului faţă de culturile diferite ale altor popoare. „Experimentarea” sentimentului ambivalent de plecare şi de revenire în sânul familiei în textele literare şi nonliterare.	
Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**

Biblia: *Magii de la Răsărit*. Legenda: *Legenda Mureşului şi a Oltului*. Mitul: *Dedal şi Icar.* Roald Dahl: *Fetiţa pasionată de cărţi* şi José Munoz Escamez: *Oraşul norocului*. Alte scrieri legate de această temă.De ex.: Marin Sorescu: *La Polul Nord; La Polul Sud;* Cezar Petrescu: *Fram, ursul polar (*fragment*);* Antoine de Saint–Exupéry: *Micul prinţ* (fragment); Victor Eftimiu: *Făt-Frumos voia să plece (?);* José Munoz Escamez: *Oraşul norocului;* George Topârceanu: *Acceleratul.* Călători români cu renume internaţional: *Nicolae Milescu, Constantin Cantacuzino, Dinicu Golescu, Emil Racoviţă*. Reprezentanţi vestiţi ai aviaţiei româneşti: *Dumitru Prunariu, Traian Vuia, Henri Coandă, Aurel Vlaicu*.	Să fie capabil pentru a recepta pildele cu teme biblice, pentru a trage concluziile conform particularităţilor de vârstă. Să analizeze opera *Fetiţa pasionată de cărţi*. Elevul să fie capabil să se compare cu figura Matildei, fetiţa care a încheiat „un contrat pe viaţă” cu cărţile. Să caute „cheia” vieţii echilibrate şi fericite –să-şi exprime păreri proprii. Să fie capabil să susţină un dialog despre viaţa în familie, să-şi formeze păreri despre concepţia părinţilor, legată de viaţă şi despre „prietenia” Matildei care a legat-o cu cărţile, şi prin care este în stare să „călătorească” în universul cunoştinţelor, ştiinţelor. Să iniţieze o dezbatere despre petrecerea timpului liber, despre rolul calculatorului în viaţa copilului (a omului) (pe bază de argumente pro şi contra). Interpretarea în grup a operei *Oraşul norocului*. Să caute răspunsuri la întrebarea: de ce s-a transformat băieţelul într-o persoană „cu inimă de oţel”, când a început să caute pe căi ocolite *Oraşul cu noroc?* Să interpreteze pe larg scena întoarcerii spre casă (lacrimile mamei îi vor îmbuna/înmuia inima copilului). Să facă o caracterizare potrivită. Să-şi dea seama că, în general, călătoriile reale sau fictive/virtuale vor lărgi orizontul cultural al omului, vor contribui la trezirea curiozităţii şi vor îmbogăţi fantezia, experienţa de viaţă ale omului; vor crea motive în plus pentru deschiderea orizontului sufletesc, pentru receptarea altor valori. Să cunoască explorările de excepţie ale călătorilor, ale astronauţilor renumiţi; să caute modele	*Limba şi literatura maghiară:* Petőfi Sándor: *Ion Voinicul*; descrieri de natură. *Etică:* imaginea eului, autoportret, toleranţă, solidaritate. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* călătorii, mijloacele de transport în diverse epoci istorice; călători renumiţi din Evul Mediu (Marco Polo, Cristofor Columb, Fernando Magellan, Vasco da Gama, Amerigo Vespucci…); descoperiri, invenţii, curiozităţi legate de mijloacele de transport. *Geografie:* continente, regiuni, oameni, ca „minuni” de pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO, a Europei. *Cultură şi civilizaţie românească:* diferenţe la nivel de gastronomie. *Cultură vizuală:* filme, redactarea materialelor pentru prezentări PowerPoint. *Informatică:* călătorie virtuală pe internet; scrisoare electronică/ e-mail, trimiterea scrisorilor, a

	pozitive. Să înţeleagă şi să identifice simbolurile (asistat de profesor) în textele literare (legende, nuvele), legate de diferite regiuni geografice, de patrimoniul cultural, de „minuni”. Să înţeleagă (asistat de profesor) semnificaţiile esenţiale ale unor ghiduri, jurnale, descrieri. Să redacteze compuneri descriptive (de ex.: pl. În Delta Dunării, peisaje exotice), texte convingătoare, prezentări ale unor impresii puternice.	felicitărilor; mesaje pe Messenger.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Călătorie fictivă/virtuală, călătorie în trecut, călătorie în timp şi spaţiu, simbol specific, jurnal de călătorie, Patrimoniu Mondial UNESCO, anunţ/reclamă, legende geografice, legende istorice, specialităţi gastronomice.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Artistul şi opera; omul şi meseria/profesiunea, demnitatea şi conştiinţa sa profesională**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoştinţe însuşite în ciclul primar legate de meserii.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Lectura şi interpretarea operelor artistice şi ale textelor nonliterare legate de relaţiile dintre oameni şi meseriile pe care le practică, dintre „artist şi opera sa“, despre conştiinţa profesională, despre abnegaţie.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Balada populară: *Mănăstirea Argeşului.*	Să-şi însuşească caracteristicile genului baladesc. Să identifice motivul jertfei.Să caute trăsături comune dintre *Mănăstirea Argeşului* şi balada *Kőmíves Kelemen*. Să redacteze analize comparative pe baza unor criterii date (asistat de profesor), conform particularităţilor de vârstă.	*Limba şi literatura maghiară:* balade. *Etică:* imaginea de sine; respectul faţă de muncă (învăţătură); voinţă, perseverenţă; individ-colectivitate. *Cultură vizuală:* zugrăvirea meseriilor în artele plastice. *Artă dramatică şi dans:* concursuri pe echipe, jocuri legate de meserii.
Călin Gruia: *Olarul* şi alte 4–5 opere.De ex.: Jean de La Fontaine: *Oala de lut şi oala de tuci;* Gianni Rodari: *Ce miros au meseriile;* Victor Sivetidis: *Mâinile;* Nicolae Grigorescu: *Mama;* Cicerone Theodorescu:	Să înţeleagă ideea că în povestea *Olarul,* oalele de lut ale făuritorului lor îşi prind viaţă şi îşi îmbracă trăsături umane din cauza frumuseţii lor şi datorită dragostei olarului cu care le-au făurit.	

În drum spre şcoală.	Să iniţieze dialoguri şi să-şi exprime părerile despre decizia olarului în vârstă, care, în dauna ispitei, a avut tăria de a învârti în continuare roata lui de olar. Să caute răspuns la întrebarea: olarul ar fi fost oare fericit în curtea regelui? Să participe la dialoguri pentru dezvoltarea vocabularului şi a judecăţii de valoare, cu participarea mai multor parteneri, despre îndeletnicirile străvechi ale poporului român şi maghiar, despre meseriile înaintaşilor; despre conştiinţa lor profesională, despre sârguinţa lor, respectul lor faţă de muncă, despre relaţia individ-colectivitate. Să fie capabil să facă legătura dintre meserii, îndeletniciri şi anumite aspecte caracteristice ale lor. Să-şi dezvolte vocabularul cu ajutorul sinonimelor. Să facă conexiuni, (asistat de profesor), dintre cunoştinţele de literatură, de istorie, de cultură şi civilizaţie românească şi de geografie. Să identifice ideea că toate meseriile joacă un rol important în viaţa colectivităţii. Să redacteze compuneri cu titlul: Ce meserie îmi aleg când voi fi adult? Să citească şi să redacteze texte nonliterare (de ex.: anunţuri, materiale de reclame.	*Cultură şi civilizaţie românească:* rolul îndeletnicirilor şi meseriilor vechi, al oalelor din lut în colectivităţile tradiţionale.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Baladă populară; profesiune, conştiinţă profesională, ataşament faţă de profesiunea aleasă, meserie străveche, stemă, olărit, atelier de olărit.	

Unitate tematică/ obiective cadru	**Relaţia om-timp; rolul „ceasului”. Lectura intrepretativă a textelor literare şi nonliterare**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Unităţi de timp, tipuri de ceasuri, calendar, numere arabe.	

Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Înţelegerea ideii de simbol pe care îl joacă „ceasul” în literatură (în arte), şi în viaţa omului. Dezvoltarea orientării în timp.Formarea exigenţei de a-şi petrece timpul cu folos. Educaţia în spiritul comportării disciplinate şi al punctualităţii. Dezvoltarea strategiilor de dezbatere.

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Biblia, *Geneza I.* *Zicale şi proverbe româneşti; ghicitori.* Vladimir Colin: *Povestea ceasului cu inimă.* Interpretarea altor (3–4) opere de ex.: Ion Creangă: *Amintiri...; Pupăza din tei;* Petre Ghelmez: *Ceasornicul;* Grete Tartler: *Grădina cu ceasuri;* Mihai Eminescu: *Călin Nebunul.* Prezentarea unor poveşti din memorie: de ex.: *Povestea cu zânele* de Vasile Gurzău.	Să identifice ideea că autorul *Povestei ceasului cu inimă* pune faţă în faţă două lumi cu valori opuse/contrare: lumea eternă a basmelor şi lumea tehnologiei moderne. Să-i caute, pe baza scrierii, pe eroii celor două lumi opuse: pe unul din „ştrumpfii cu inimă de aur” care îşi arată solidaritatea cu oamenii săraci (pe el l-a îngrijit ceasornicarul) şi pe altul din „ştrumpfii cu inimă de oţel” care era de partea bogaţilor (pe el îl repara un alt ceasornicar). Să-şi exprime adeziunea/reprobarea faţă de una sau faţă de cealaltă lume. Să-şi prezinte punctul de vedere după ascultarea părerilor celorlalţi parteneri. Să caracterizeze personajele (pe ceasornicar, pe rege), să identifice virtuţile şi slăbiciunile lor. Să prezinte avantajele şi dezavantajele universului basmelor. (De ex.: în cadrul activităţilor în grup). Să identifice şi să exerseze în scris şi oral asemănările şi deosebirile dintre *rezumat* (scurtă prezentare) şi *povestirea* mai pe larg. Să iniţieze un dialog despre relaţia dintre om şi timp. Să sesizeze raportul oamenilor din trecut şi în prezent cu timpul. Să participe la concursul de cunoaşterea cuvintelor legate de diverse tipuri de ceasuri. Să participe la dialoguri despre petrecerea raţională a timpului. Să redacteze un caiet de program, o invitaţie cu marcarea	*Cultură şi civilizaţie românească:* calendarul popular, „calendarul agrar” (cântecul ciocârliei, cântatul cocoşului). *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* epoci şi date istorice; măsurarea timpului; Înainte de Hristos, după Hristos (î.H., d.H.); calendare: Calendarul Julian/Iulian, Calendarul Gregorian. *Cunoştinţe despre natură:* anotimpuri; meteorologie. *Abilităţi tehnice, mod de viaţă, abilităţi practice:* sărbători în familie; ordinea zilei, orarul; mersul trenurilor/autobuzelor. *Cunoştinţe despre natură:* continente – anotimpuri–zone de timp/fus orar, măsurarea timpului; echinocţiu. *Limba şi literatura maghiară:* zicale şi proverbe; citate; opere legate de ideea trecerii în nefiinţă; cuvinte onomatopeice (tic-tac),

	datelor (asistat de profesor). Să-şi scrie impresiile într-un jurnal. Să ştie să folosească elementele datării.	jocuri cu rime. *Etică:* relaţia dintre generaţii; saluturi potrivite diferitelor etape ale zilei. *Artă dramatică şi dans:* jocuri cu situaţii; semne verbale şi nonverbale. *Matematică:* numere arabe, măsurarea timpului.

Noţiuni–cheie/ noţiuni	Î.H.(Înainte de Hristos/Cristos), d. H.(După Hristos/Cristos), Calendarul Iulian, Calendarul Gregorian, calendarul bisericesc, cifre romane, calendarul agrar, măsurarea timpului, record olimpic, date personale (ziua, luna, anul naşterii).

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul să se străduiască să pronunţe corect sunetele specifice (*ă, î*). Să-şi formuleze ideile pe scurt în funcţie de situaţiile de comunicare. Să fie capabil să comunice echilibrat ideile sale şi să folosească corect limbajul gesturilor. Să fie atent la limbajul corporal al partenerului de dialog, mimica lui, intonaţia lui, şi să folosească corect, la rândul său, aceleaşi componente pentru înţelegerea corectă a conversaţiilor. Să fie capabil să citească şi să formuleze texte tipărite sau texte online, de dimensiuni mai reduse, redactate într-un stil mai simplu. (de ex.: povestiri scurte, descrieri, caracterizări, SMS, e-mail). Să cunoască metodele fundamentale ale culegerii materialelor, ale luării notiţelor, ale redactării schemei, ale tehnoredactării computerizate. Să facă eforturi să aplice conştient normele ortografice învăţate. Să fie capabil să folosească sinonimele şi antonimele. Să identifice semnificaţiile operelor literare legate de o anumită temă, şi să înţeleagă, asistat de profesor, esenţa unor texte nonliterare mai simple. Să fie capabil să folosească în mod corespunzător dicţionarele explicative şi bilingve. Să cunoască 2–3 pilde biblice, legende, povestiri şi 8–10 poezii. Să cunoască şi să interpreteze corect noţiunile legate de textele studiate, conform particularităţilor de vârstă. Să fie capabil să facă diferenţa dintre operele epice şi operele lirice. Să fie capabil să identifice unităţile principale ideatice/logice şi afective ale poeziilor studiate, iar în operele epice să sesizeze elementele structurale mai importante şi să fie capabil să caracterizeze personajele. Să fie capabil să-şi formuleze păreri proprii legate de temele uzuale (de conversaţie). Să aibă curiozitatea să caute lucruri interesante în biblioteci sau pe internet. Să participe la jocuri de situaţii, în scene dramatizate. Să fie capabil să redea, conform textului original, una-două poezii lirice şi două-trei fragmente de proză, legate de temele studiate.

Clasele 7–8

Una dintre principalele scopuri instructiv educative ale studierii disciplinei Limba şi literatura română la clasele 7-8 în şcolile bilingve de naţionalitete română este dezvoltarea în continuare a aptitudinilor de comunicare orală şi în scris a elevilor, formarea viziunii lor asupra literaturii, dezvoltarea simţului etic şi estetic, lărgirea orizontului lor literar, formarea personalităţii lor complexe.

Elevul în această fază are deja anumite deprinderi de articulare mai corectă, de folosire mai adecvată a mijloacelor de fonetică a frazei şi a textului (accent, intonaţie). Abordează situaţiile şi partenerii de comunicare mult mai natural şi mai destins, folosind o mare varietate de tehnici de vorbire. Ajunge să-şi armonizeze conştient şi cu mare abilitate mijloacele de comunicare verbală şi non-verbală. Reuşeşte de acum să integreze în deprinderile sale de învăţare acele metode pe care nu le folosea decât cu ajutorul profesorului. Astfel, funcţionează în mod mult mai independent la colectarea de materiale, la selectarea şi prepararea lor; la întocmirea unor planuri de lucrare sau la luarea de notiţe. Câştigă o mai mare rutină la folosirea bibliotecii şi a internetului, la studierea documentelor imprimate (pe suport hârtie) sau on-line, la redactarea de texte şi la respectarea regulilor ortografice. Pe parcurs,elevul învaţă în aceşti ani o serie de noţiuni şi de genuri literare noi şi pătrunde pas cu pas în adâncul înţelesului profund al operelor. Încearcă să descifreze sensul operelor, textelor citite, fiind atent la elementele de stil sau la rolul unor figuri de stil frecvent utilizate.

Ajungând la această perioadă elevul a învăţat deja o serie de poveşti, legende, ilustraţii biblice, naraţiuni şi versuri lirice din literatura română (inclusiv cea a românilor din Ungaria), din literatura maghiară şi universală (opere clasice şi moderne), dar în clasele 7-8 va cunoaşte noi genuri lirice şi epice, ca de exemplu doina, pastelul, oda, elegia, snoava, nuvela, romanul. Din cauza vocabularului său mai restrâns în limba română, el va cunoaşte tipurile de romane şi operele din genul dramatic numai în anii de liceu. În clasele 7-8 va achiziţiona "cunoştinţe de zile mari" legate de anumite domenii ca: *aventuri din copilărie; virtuţi şi slăbiciuni umane; relaţii umane; trăirile legate de dragoste şi de natură; omul şi peisajul; crezul poetic*. Va ajunge să înţeleagă şi mai bine rolul literaturii în viaţa omului, să realizeze ce satisfacţii emoţionale şi spirituale aduce descifrarea mesajului unor opere nemuritoare şi ce şanse ne oferă operele artistice de a trăi o viaţă de calitate.

Limba română

Unitate tematică/ obiective cadru	**Aptitudini de vorbire, de înţelegere şi de formulare a textelor orale**	**Total 30 ore**
Cunoştinţe anterioare	Articulare potrivită, utilizarea corectă a propoziţiilor, a mijloacelor fonetice din text. Adaptare la situaţia dată şi la partenerul de vorbire.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Lărgirea în continuare a vocabularului, folosirea terminologiei (de specialitate) de la alte materii. Dezvoltarea în continuare a aptitudinilor de polemizare. Folosirea modului convenabil de comunicare în vederea atingerii scopului propus. Pregătire pentru participare la viaţa publică a şcolii.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Folosirea şi mai armonizată a semnelor verbale şi non-verbale.	*Cultură şi civilizaţie*

Necesitatea folosirii corecte a meta-comunicației (de ex.contactul vizual). Polemizare civilizată prin ascultarea părerii altora şi prin autocontrol. Prezentarea rezumatului unor lecturi filmate, formarea propriei sale păreri. Lărgirea cercului de parteneri în polemizare (acasă, la şcoală, în cercul de prieteni). Cunoaşterea unor genuri mai frecvente de comunicare mass'media. Compunerea unei scurte referate proprii, redactarea unei felicitări legate de o ocazie (de ex.ziua cadrelor didactice). Folosirea activă a unui vocabular potrivit.	*românească:* scurtă prezentare; participare la discuții, anunțarea în câteva cuvinte a programului la un spectacol pentru copii; un scurt interviu cu bunicul. *Cânt şi muzică:* cadența și ritmul vorbirii. *Cultură vizuală:* legătura dintre text și imagine; specificul mass-media.
Noțiuni–cheie/ noţiuni	Părere proprie, polemică, argumente, discuții, scurt referat, felicitare, mass-media, genuri ale presei.

Unitate tematică/ obiective cadru	**Citire, înțelegerea textului**	**Total 30 ore**
Cunoștințe anterioare	Utilizarea unor tehnici a unor strategii deja asimilate de înțelegere a textului.Citire comprehensivă cu voce tare și în gând. Autocorectarea (conform vârstei).	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Îmbogățirea arsenalului de modalități și tehnici de prelucrare a textului și folosirea lui în practică. Dezvoltarea deprinderii de a identifica esențialul, de a arăta legătura dintre cauză și efect. Dezvoltarea unor deprinderi de folosire responsabilă a surselor de informație pe suport hârtie și a celor electronice.	
Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare		**Puncte de legătură**
O cunoaștere din ce în ce mai practică a diferitelor modalități de prelucrare a textului, cunoașterea și exersarea unor forme și tehnici noi de citire. Descoperirea armoniei dintre lectură și ilustrații. Citirea și înțelegerea afectivă a diferitelor tipuri de texte folosind o melodie din ce în ce mai cizelată a frazei și un ritm din ce în ce mai avântat. O înțelegere din ce în ce mai aprofundată și mai originală a multiplelor sensuri ale textului literar. Înțelegerea și rezumatul informațiilor din textul de cunoștințe generale (de ex.:constatarea temei, sesizarea esențialului, stabilirea legăturilor de cauză și efect.). Folosirea unor dicționare pe suport hârtie sau electronice.		*Cultură vizuală:* interpretarea textului și a ilustrațiilor textului, a figurilor, imaginilor, ilustrațiilor. *Informatică:*procedee de investigare.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Tratarea datelor, prelucrarea textului, ilustrații, benzi desenate.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Scriere, compunere**	**Total 30 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază privind colectarea de date și redactarea unor compuneri.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Dezvoltarea în continuare a deprinderilor de alcătuire a unor texte (pe cale tradițională sau electronică). Dezvoltarea deprinderii de scriere, sau scriere creativă. Dezvoltarea deprinderilor de sinteză; întărirea capacității de a sesiza esențialul. Deprinderi de întocmire a unor schițe în mod individual. Însușirea mai multor tehnici de a lua notițe. Dezvoltarea competențelor de limbă prin exerciții de traducere. Dezvoltarea aptitudinii de utilizare conștientă a surselor din mass-media.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Dezvoltarea unui mod de scriere citeț, prin respectarea regulilor ortografice și ortoepice în conformitate cu categoria de vârstă a elevilor. Cunoașterea și întocmirea unor tipuri de texte tradiționale și moderne; utilizarea și exersarea folosirii diferitelor forme de texte pe suport hârtie sau electronice. Încercări de a lua notițe în mod individual, scoțând esențialul din prelegerea ținută de profesor (scoaterea în evidență a cuvintelor și propozițiilor cheie). Familiarizarea cu deontologia profesională a indicării surselor, a luării de notițe și a citatelor (refuzul plagiatului). Familiarizarea cu specificul câtorva genuri de presă scrisă; exerciții de compunere a unor texte (știre, interviu). Autobiografie clasică și de tip american (pe suport hârtie, sau online), (curriculum vitae, CV). Genuri de texte pe internet: bloguri, comentarii. Traducerea unui (fragment de) text cunoscut din română în maghiară folosind dicționarul.	*Etică:* cod „etic” legat de scriere, forme de comunicare. *Informatică:* programe de redactare de texte. *Cultură vizuală:* cunoștințe de tipografie.

Noțiuni-cheie/ noțiuni	Autobiografie, blog, comentariu, notițe.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Ortografia**	**Total 30 ore**
Cunoștințe anterioare	Aplicarea practică a regulilor ortografice învățate.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Însușirea a noi reguli de ortografie și exersarea lor. Dezvoltarea aptitudinilor de scriere.	

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Ortografie în baza exemplelor de mai jos (când scriem împreună și când separat ?);aplicarea în practică a cunoștințelor: *iar/i–ar; ia/i–a; sa/s–a; sau/s–au; nu are/n–are; naș/n–aș; la/l–a; cea/ce–a; altădată/altă dată; neam/ne–am; laș/l–aș; noi/n–oi; lor/l–or; într–o/într–un; voi/v–oi; va/v–a; nai/n–ai; mai/m–ai.*	*Informatica:* programe de control al ortografiei. *Cultură vizuală:*

Scrierea unor cuvinte mozaic: CEC, UNESCO. Numeralul ordinal: (a V–a, a 7–a, al XII–lea).Ortografia cuvintelor compuse; modul de notare a dialogului (liniuța); aplicarea practică corectă a semnelor de punctuație.Sintaxa și punctuația.	cunoștințe de tipografie.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Semne de punctuație, semne diacritice (virgula, punctul, semnul întrebării, semnul exclamației, două puncte, liniuța.).

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Structura și semnificația limbii**	**Total 24 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază de fonetică, morfologie, sintaxă,semantică și textologie. Felurile de propoziție după modalitatea lor.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Lărgirea și adâncirea cunoștințelor legate de diferitele nivele ale limbii. Cunoașterea altor tipuri de propoziție și exerciții de folosire a lor.	
Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare		**Puncte de legătură**
Exerciţiile creative legate de unităţile lingvistice mai mici sau mai mari, de ex. formarea de cuvinte în mod distractiv. Obţinerea deprinderilor privind folosirea propoziţiilor *enunţiative, exclamative, imperative, optative, interogative*. Exerciţii de modificare a propoziţiei în funcţie de situaţia şi intenţia comunicării. Rolul propoziţiei, construcţiei, structura ei, felurile propoziţiilor. Mulţime de propoziţii.Rolul propoziţiei de structurare a textului. Felul propoziţiilor după structură: *Propoziţii simple*–monomembre, binembre: completă (propoziţie simplă, propoziţie dezvoltată), incompletă (propoziţie simplă, compusă). *Propoziţii compuse*–neorganice, organice: *subordonate şi coordonate*. Înțelegerea rolului părților principale ale propoziției și a raporturilor lor în propoziţie. Tipurile de sintagme și normele lor de ortografie. (ex.binecuvântat, tic–tac, instructiv–educativ, americano–vest–german, de–a baba–oarba...).		*Limba și literatura maghiară:* formarea cuvintelor. *Cultură vizuală:* forme vizuale de comunicare.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Felurile propoziției, propoziţia simplă, compusă, bimembră, monomembră, completă, incompletă, dezvoltată, propoziția subordonată și coordonată, structura cuvântului, cuvinte compuse.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Stabilitatea și mobilitatea limbii**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Înțelegerea mobilității limbii (sub efectul dezvoltării tehnicii și a civilizației). Identificarea diferențelor dintre dialect și limba vorbită (prin cuvinte des folosite).	

Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Trezirea interesului pentru istoria limbii prin demonstrații date ca exemplu.

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Cunoștințe de bază despre originea limbii române (latina vulgară). Limbi înrudite: italiana, franceza, spaniola.Familia limbilor neolatine. Învățarea unor cuvinte împrumutate: de ex.*ulița* (cuvânt de origine slavă) *ulica*; *ladă* (origine germană) *ladde*; *ciocolată* (origine italiană) *cioccolata*. Descoperirea unor cuvinte vechi *(arhaisme)* și a unor cuvinte noi *(neologisme)* cu ajutorul dicționarului. Înțelegerea caracterului schimbător (deschis) al limbii; unele expresii devin perimate și sunt create altele noi. Compararea unor texte din epoci mai îndepărtate cu unele texte contemporane (observând schimbările intervenite). Compararea limbajului folosit în dialect și în limba vorbită. Limba (maternă) a românilor din țară: *dialectul bihorean și din zona Criș-Mureș*. Întocmirea unui „mic dicționar” regional și de limbă vorbită. Familiarizarea cu dicționarul etimologic.Folosirea adecvată a dicționarului explicativ (DEX).	*Limbă străină:* limbi înrudite, familia limbilor neolatine. *Limba și literatura maghiară:* cunoștințe de istoria limbii; cunoștințe despre originea limbii maghiare. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* naționalități în Ungaria și peste granițe.

Noțiuni-cheie/ noțiuni	DEX *(Dicționarul explicativ al limbii române)*; dicționarul explicativ al limbii române; dicționar etimologic; istoria limbii, limbi înrudite, familia limbilor neolatine, cuvinte împrumutate, arhaisme, neologisme.

Literatura

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Din marile teme ale literaturii Amintiri și aventuri din anii copilăriei mele I.**	**Total 25 ore**
Cunoștințe anterioare	Genuri de opere: genul liric, genul epic (scurt).	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Interpretarea unor creații lirice și epice pe diferite teme; dezvoltarea deprinderilor emoționale, estetice, de abstractizare a elevilor.	

Activități/Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Poezii *lirice* tematice din literatura română clasică și modernă, respectiv: poezia lui Mihai Eminescu *Fiind băiet păduri cutreieram*. La alegere: (poeți lirici) George Coșbuc, Octavian Goga, Ana Blandiana, Nicolae Labiș, Magdu Lucian, Maria Berényi.	Înțelegerea ideii că Mihai Eminescu în poezia *Fiind băiet păduri cutreieram* este o creaţie a trecerii timpului și a perenității amintirilor, a adolescenței fără de griji, a legăturii strânse dintre om și natură. Citirea comprehensivă și afectivă a poeziei (cu ajutorul profesorului).	*Limba și literatura maghiară:* poeziile lui Petőfi Sándor, Arany János, József Attila, Kosztolányi Dezső. *Etică:* Imaginea formată despre noi înșine, conștiința identității proprii.

	Familiarizarea cu universul de temă și forme ale poeziei. Căutarea unităților de idei și sentimente, a motivelor sufletești, luate din natură sau filozofice (activitate individuală sau în grup). Citirea și discutarea fragmentului *(La cireşi)* din *Amintiri din copilărie de* Ion Creangă și a lecturii *D–l Goe* de Ion Luca Caragiale.	*Cultură și civilizație românească:* Locul copilului în societățile tradiționale și moderne.
Creații în proză pe o temă dată : Ion Creangă: *Amintiri..., La cireși.;* Ion Luca Caragiale: *D–l Goe.* Opere la alegere: Mihail Sadoveanu: *Dumbrava minunată;* Ionel Teodoreanu: *La Medeleni;* Móricz Zsigmond: (*Fii bun până la moarte*) *Légy jó mindhalálig;* Cătălin Dorian Florescu: *Vremea minunilor*.	Se va observa folosirea persoanei întâi singular în *romanul autobiografic* al lui Ion Creangă, cât și *tonul nostalgic* folosit la relatarea aventurilor din tinerețea lui; iar I.L.Caragiale în *schița* dată folosește un mod pragmatic, direct, plin de *ironie*. Se va observa că tema principală a ambelor scrieri este educația copilului, dar cititorul este confruntat cu două metode opuse de educație, proprii celor două lumi bazate pe *valori opuse*. Elevii își vor forma o părere despre aventurile, trăsăturile lui *Nică* crescut conform normelor lumii țărănești, față de caracterul și comportamentul lui *Goe,* crescut și răsfățat de damele din lumea bună. Se va preciza ideea că ambele personaje au și trăsături "universale" din lumea copilăriei. Se vor aprecia activitățile , comportamentul celor doi și se vor da argumente *pro* și *contra*. Se vor observa procesele psihice prezentate. Se vor purta discuții și se vor întocmi compuneri despre aventurile din copilărie, năzbâtiile elevilor. Se va întocmi o auto-caracterizare cu titlul *„Așa am fost”*. Se vor discuta teme de *etică și de cod de bune maniere*. Elevii vor juca rolul părinților:	

	cum mi-aș crește eu copiii?	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Literatura pentru copii, filme pentru copii, epica scurtă, epica lungă, schița, romanul autobiografic, metode de educare, (auto) caracterizare, nostalgia, ironia.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Curiozitatea adolescentului II.**	**Total 25 ore**
Cunoștințe anterioare	Genuri de opere: genul liric și epic. Genuri lirice: idila, oda, epigrama; genul epic: narațiune, schițe, novele, roman autobiografic.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Curiozitatea adolescentului, descifrarea unor "vise" fertile; observarea proceselor sufletești; adâncirea cunoștințelor privind interpretarea nuvelelor.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Barbu Ștefănescu Delavrancea: *Bursierul.* Opere la alegere : Ion Creangă: *Amintiri...* (capitolul 4.); Ionel Teodoreanu: *Uliţa copilăriei;* Nichita Danilov: *Tălpi* (fragment); Ana Varga: *Treci la rând, Miticule; Straiţa de cânepă;* Filip Florian–Matei Florian: *Băiuţeii.*	Citirea *novelei* lui B.Șt.Delavrancea, discutarea sa cu ajutorul profesorului. Se va observa că „naratorul” își povestește amintirile din adolescență, aventurile și zbuciumul sufletesc la persoana întâi singular. Se va lucra pe grupe pentru a analiza viața de atunci a elevilor, viața la colegiu, starea sufletească a băiețelului, aventura sa amoroasă. Caracterizarea eroului principal și a eroilor secundari; abordarea operei ca o compoziție *(introducere, conflict, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul,; spațiu-timp, căutarea legăturilor de la cauză la efect ...)*. Se va înțelege că opera este de asemenea un portret interior „universal al adolescentului”. Discuții despre problemele, conflictele, compromisurile adolescenței, despre prietenie, dragoste, despre relația dintre individ și comunitate, despre frământările sufletești în perioade de trecere. Atitudine de deschidere de ex. la	*Limba şi literatura maghiară:* genuri ale presei. *Etică:* cunoașterea de sine, imagine despre noi înșine, forme comportamentale corecte; *a se ști ce se cade*; solidaritate cu celelalte ființe umane. *Artă dramatică şi dans:* prezentarea și soluțio -narea conflictelor prin meta-comunicație.

	sosirea unui nou coleg în clasă. Discuții despre familia ideală (dragoste, pace, înțelegere, acordarea atenției)	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Literatura pentru copii și tineret,adolescentul, tânărul adolescent, pubertatea, conflictele, tratarea conflictelor, spirit de echipă.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Dragostea-și trăirile legate de natură**	**Total 25 ore**
Cunoștințe anterioare	Nuvela ca și compoziție.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Se va arăta identificarea sufletului amoros prin natură. Îmbogățirea criteriilor de analiză a poeziei; cunoașterea a noi genuri. Dezvoltarea aptitudinii de interpretare a operei.	

Cunoștințe	**Cerințe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
George Coșbuc: *La oglindă;* Mihai Eminescu: *Dorința, De ce nu–mi vii?* Alte opere la alegere: Vasile Alecsandri: *O seară la Lido* (fragment)*;* Mihai Eminescu: *Sara pe deal, Lacul;* George Coșbuc: *Numai una;* Maria Berényi: *Iubire.* Muzele în literatura română și maghiară (Elena Negri, Veronica Micle); Vajda Júlia (Lilla), Szendrey Júlia. Corespondențe.	Se va analiza împreună sensul poeziei *La oglindă* de George Coșbuc, se vor urmări frământările sufletești ale adolescentei și acțiunile exterioare. Se vor purta discuții despre copilărie, despre aspirații, vise, prietenie (între un băiat și o fată). Se vor identifica paralelismele care există între peisajul din natură și cel sufletesc în poeziile lui M.Eminescu. Imagini poetice (comparații, metafore…), se vor căuta mijloacele de expresie auditive și vizuale și se va preciza rolul lor. Se vor identifica caracteristicile *idilei și ale elegiei.* Se vor face exerciții de memorare prin recitarea de versuri. Autoeducare pentru fidelitate, dragoste, sinceritate, încredere.	*Limba și literatura maghiară:* Petőfi Sándor: *Viteazul Ioan, Tufișul tremură..., La sfârșit de septembrie*; citate, jurnal intim, memorii. *Cultură și civilizație românească*: lada cu zestre, portul popular al tinerelor la țară, vrăji de influențare a destinului. *Cultură vizuală:* picturi romantice, albume de arte plastice. *Cânt și muzică:* cântece (populare) de dragoste. *Geografie:* peisaje montane, flora, fauna, stelele, izvoarele, lacurile. *Informatică:* e-mail; redactare de texte la

		calculator. *Etică:* imaginea despre sine, autocunoaștere, comportament respectuos, legături relaționale.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Idila, elegia, muza.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Legătura strânsă dintre om și natură (doina; pastelul)**	**Total 25 ore**
Cunoștințe anterioare	Idila, elegia.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Realizarea legăturii strânse dintre om, natură și poezie *(„doina”* și *„pastelul”)*. Cunoașterea caracteristicilor doinei și pastelului ca genuri literare.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Poezia lirică străveche a folclorului românesc, *„doina”*. Poezia populară întitulată *„Doina”*.	Recunoașterea genului străvechi (specific) al folclorului românesc. Se va înțelege că *„doina”* este expresia fidelă a unor sentimente eterne umane (bucuria, dorul, tristețea …). Tema este legătura strânsă dintre om și natură, lumea haiducilor, jalea din iubire, singurătatea… Descifrarea mesajului conținutului și a stării sufletești din poezia populară *„Doina”*. Metaforele care înlocuiesc „doina” (de ex..„viers cu foc”), căutarea comparațiilor, a personificărilor pentru a demonstra că *omul, natura și doina* reprezintă o trinitate indivizibilă. Se va înţelege: în viața românului „cântă doina”, indiferent de spațiu, de timp, sau de schimbarea anotimpurilor.	*Cultură vizuală:* picturi care reprezintă viața agricultorilor. *Limba și literatura maghiară:* poezii de descriere a naturii (de ex.:.Petőfi Sándor: *Câmpia* (*Az Alföld), Pusta, iarna (A puszta, télen…*). *Geografie:* flora și fauna, corpurile cerești.
Vasile Alecsandri: *Oaspeții primăverii*. Alte 2-3 pasteluri , de ex.: *Secerișul, Sfârşit de toamnă, Miezul iernei.*	Identificarea caracteristicilor pastelului.	

Noțiuni-cheie/ noțiuni	Doina, pastelul, elementul vizual, elementul auditiv.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Virtuți și slăbiciuni omenești**	**Total 25 ore**
Cunoștințe anterioare	Eroi pozitivi; eroi negativi.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Facilitarea (auto)educării, pe baza unor exemple pozitive din Biblie și din beletristică.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Biblia (parabole din Noul Testament): *Fiul risipitor.*	Se va înțelege dublul sens al *parabolei*. Se va discuta comportamentul tatălui, întoarcerea fiului risipitor la casa părintească.	*Etică:* cele zece porunci, respectul pentru părinți, bunici, formule de politețe. *Limba și literatura maghiară:* trădarea, avariția, invidia, respectiv bunătatea, dragostea, generozitatea … în lumina operelor învățate (de ex.:.Móra Ferenc: Cojocul căutător de comori (*Kincskereső kisködmön)*, Csokonai Vitéz Mihály: *Avarul* (*Zsugori uram)*, Petőfi Sándor: *Domnul Pató Pál (ur)*, Arany János: *Toldi*, Jókai Mór: *Fii omului cu inima de piatră* (*Kőszívű ember fiai*). *Informatică:* scrisoarea (tradițională și electronică), formule de politețe.
Barbu Ștefănescu Delavrancea narațiunea *Bunicul*.	Se va discuta rivalitatea dintre cei doi frați pentru a câștiga dragostea generoasă a bunicului în narațiunea *Bunicul* de Barbu Ștefănescu Delavrancea. Formularea unor judecăți de valoare la nivelul vârstei elevilor privind conviețuirea a mai multor generații, rapoartele care pot exista între ele.	
Ioan Slavici: *Moara cu noroc* (nuvelă). Alte opere la liberă alegere: Barbu Ștefănescu Delavrancea: *Hagi–Tudose* (fragment), Ion Creangă: *Povestea unui om leneș,* Petre Ispirescu: *Sarea în bucate*, Ion Luca Caragiale: *Vizită,* Mircea Sântimbreanu: *Onoarea mai presus*, George Topârceanu: *Bivolul și coțofana,* Grigore Alexandrescu: *Câinele și cățelul.*Fabule.	Se va urmări destrămarea familiei care trăia în armonie, din cauza goanei după „bani” în nuvela lui Ioan Slavici *Moara cu noroc*.Se vor forma păreri despre deformarea personalității capului familiei, a lui *Ghiță*. Elevii își vor formula părere proprie despre sărăcie, bogăție, pace, fericire. Se vor scoate în evidență principalele diferențe dintre *narațiune* și *nuvelă* (elemente de structură). Argumentare: De ce este tragică nuvela psihică a lui Ioan Slavici? Caracterizarea personajelor. Dezvoltarea vocabularului și formarea unor judecăți de valoare sănătoase. Crearea unui	

	mic dicționar român-maghiar despre *virtuțile și slăbiciunile omenești* : iubire-ură, sârguință-lene, generozitate -lăcomie, serviabilitate-invidie, altruism-egoism, modestie -îngâmfare… Interpretarea unor opere pe această temă cu ajutorul profesorului. Cunoașterea a noi genuri literare,de ex.: *fabula* (în versuri și în proză), având ca personaje principale animale sau plante. *Recunoașterea conținutului moral* și a *reprezentării satirice*. Refuzarea ipocriziei, a naivității, a îngâmfării; propagarea modestiei, a cinstei, a justiției, a dragostei față de muncă. Morala pe baza unor *snoave*: criticarea sub o formă hazlie a unor însuşiri negative, slăbiciuni umane (lenea, neghiobia, avariția, lăcomia).	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Parabola, fabula, snoava, satira.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Viața păstorilor, rivalitate între ei; viața și moartea; lupta pentru dreptate *(Mioriţa;* Mihail Sadoveanu: *Baltagul)***	**Total 30 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază legate de genurile epice (balada, schița, povestea, narațiunea, nuvela, romanul…).	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Prezentarea altor teme de fond prin intermediul unor opere de beletristică. Familiarizarea cu caracteristicile genului de *baladă, alegorie și roman*.	

Cunoştinţe	**Cerințe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Biblia: Istoria lui Cain și Abel. *Balada populară Mioriţa*.	Formularea moralei, tragerea concluziilor pe baza istoriei biblice. Îmbogățirea cunoștințelor despre ambivalența vieții păstorești (libertate-barbarie); legătura strânsă dintre individ și natură;despre pieire. După citirea expresivă a baladei Mioriţa se vor căuta *motive*	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* popoare de păstori, economie prin transhumanță. *Geografie:* munți, văi, anotimpuri, animale

	lucrând pe grupe: complotul; păstoritul prin transhumanță; şirul de imagini: mielul miraculos; mama care plânge şi „nunta –înmormântare”. Utilizarea și lărgirea cunoștințelor legate de baladă, însușite dinainte, la analiza operei: conflictul, caracterul epic, elemente lirice, dramatice. Discuție la nivelul categoriei de vârstă a elevilor despre filozofia poetului popular; despre natura morții, care este o reintegrare în sânul naturii, în eternitate. Familiarizarea cu caracteristicile *alegoriei*.	domestice (oi,câini..). *Limba şi literatura maghiară:* fragmente din nuvelele *Barbarii (Barbárok)* de Móricz Zsigmond și Povestea cu mielul (*A néhai bárány)* de Mikszáth Kálmán; texte non-literare: știri, actualități. *Geografie:* lanțurile de munți din Moldova. *Cultură și civilizație românească:* mănăstirile din Moldova; obiceiuri legate de natură, dezlegarea viselor, portul popular.
Romanul lui Mihail Sadoveanu: *Baltagul*. Alte opere selectate din literatura clasică și modernă , de ex.: *(*fragment din) *Mara* de Ioan Slavici; (fragment din) *Bătrânul și marea* de Ernest Hemingway.	Aprofundarea cunoștințelor legate de roman: acțiunea se derulează pe mai multe piste paralele, un număr mai mare de personaje; roman psihologic. Identificarea în romanul *„Baltagul”* a unor motive care se găsesc și în balada Miorița- (legătura strânsă dintre om și natură, rivalizare economică, cainismul, fapte criminale, relația dintre om și animal, oițele, câinii). Interpretarea operei cu ajutorul profesorului pe baza unor criterii de conținut și de structură (introducere, conflict, desfășurare, punct culminant, deznodământ final, timpul din roman, spațiul din roman, personaje principale, alte personaje). Caracterizarea Vitoriei Lipan. Se va demonstra că în acțiunile ei Vitoria se conduce nu din porniri, ci cu chibzuială, având o judecată cumpătată. Se va discuta acest personaj cu argumente și contra-argumente. Se va constitui un „tribunal al elevilor ” , pentru a face dreptate prin judecarea „crimei și pedepsei ”.	

	Se vor purta discuții despre roman și despre film.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Păstoritul prin transhumanță, romanul psihologic, timpul din roman, spațiul din roman, personajul principal, personaje secundare, conflictul, cainismul (invidia), concurență pe plan economic, alegoria.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Identitate, limbă, autoanaliză**	**Total 10 ore**
Cunoștințe anteriore	Cunoștințe de bază din istoria românilor din Ungaria.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Descifrarea mărturisirilor poetice, a profesiunilor de credință.Întărirea legăturilor afective față de originea neamului, de limba maternă. Formularea unor judecăți de valoare, dezvoltarea unei culturi a dezbaterilor.Dezvoltarea autocunoașterii.	

Cunoştinţe	**Cerinţe de dezvoltare**	**Puncte de legătură**
Lucian Magdu: *Confesiune.*	Se va înțelege că poetul din Bătania îşi mărturiseşte dragostea şi respectul față de limba sa maternă și față de consăteni *(români, maghiari, sârbi)*. Explicarea mesajului poeziei. Discuții: cum consideră elevii această legătură? De ce consideră poetul că acest sat îi aduce „pacea sufletească”? Se va dezbate și se vor formula păreri:ce înseamnă pentru fiecare elev în parte apartenența la o naţionalitate , limba maternă, respectarea datinilor, identitatea, autocunoașterea …	*Geografie:* zonă de graniță. *Cultură şi civilizaţie românească:* istoria românilor din Ungaria; viața și valorile morale ale agricultorilor; creații folclorice, doine, chiuituri, jeluirea miresei, bocetele. *Etică:*principii pozitive: omenie, dragoste, cinste, simplitate nobilă. *Informatică:* e-mail. *Cânt şi muzică:* cântece populare, cântece de leagăn.
Opere la alegere, de exemplu: Ilie Ivănuș: *Vioara cu cinci strune;* Lucia Borza: *Acasă;* Ana Crișan: *Sara în sat;* Lucian Magdu: *Copilărie;* Maria Berényi: *Să nu uit limba, Identitate.*	*Crezul poetic, arta poetică* în operele poeților români din Ungaria. Căutarea unor motive comune (sufletești, vizuale, filozofice…). Interpretarea versurilor împreună cu clasa și implicit dezvoltarea autocunoașterii elevilor. Învățarea câtorva poezii pe dinafară.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Arta poetică, crezul poetic, limba maternă, respectarea datinilor, identitatea, autoapreciere.	

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul comunică fluent, este capabil să argumenteze pentru a-şi susţine punctul de vedere şi este capabil să asculte părerea altora. Interpretează cu abilitate mesajele verbale şi non-verbale ale partenerului de discuţie. Este capabil să facă o citire comprehensivă-expresivă, să scoată ideea principală din conţinutul operei, să ia notiţe şi să întocmească o schiţă. Este capabil să-şi exprime părerea despre lectură în mod clar, la subiect. În compunerile sale tinde să folosească cuvinte cu acelaşi sens, să formuleze logic textul şi să respecte regulile de ortografie învăţate. Cunoaşte caracteristicile genurilor şi speciilor literare învăţate. Este capabil să identifice diferenţa dintre tipurile de poveşti. Tinde să recunoască în operele beletristice esenţialul ascuns în spatele întâmplării, sensurile multiple ale operei. Este capabil să definească şi să folosească următoarele noţiuni: doina, pastelul, idila, elegia, epigrama, balada populară, balada, legenda, povestea, naraţiunea, nuvela, romanul. La studierea documentelor pe suport hârtie şi on-line este capabil să folosească în mod apropriat biblioteca, internetul. Este capabil să compună texte funcţionale despre care a învăţat, atât într-o formă tradiţională, cât şi electronică. Participă activ la prezentarea unor scene dramatizate şi pronunţă expresiv textele învăţate pe dinafară.

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

(Şcoli de naţionalitate cu limba de predare română şi bilingve)

Clasele 9-12

Obiectivul fundamental și misiunea programei cadru a disciplinei *Limba şi literatura română* în școlile cu limba de predare română și bilingve este vehicularea unor cunoștințe practice de limbă română, formarea unei viziuni deschise şi moderne a limbii, întărirea atitudinii pozitive de folosire a limbii. De asemenea programa cadru vizează conştientizarea ideii conform căreia nivelul din ce în ce mai înalt de cunoaștere a limbii poate întări, pe de o parte, identitatea lingvistică și culturală a elevului, iar pe de altă parte poate înlesni succesul individual, deoarece odată cu ștergerea granițelor, în contextul lărgirii relațiilor, a realizării diferitelor proiecte (economice, culturale, turistice), avem nevoie de cât mai mulți tineri bilingvi (vorbitori de română și maghiară) și vorbitori de mai multe limbi.

Programa cadru ține cont de nivelul foarte diferit de cunoștințe de limbă al elevilor care ajung la liceul bilingv de naţionalitate al minorității, provenind din școlile bilingve, sau din cele în care limba română se predă ca obiect de studiu din satele din zona de graniță. De aceea, în clasa a noua accentul se pune cu preponderență pe predarea limbii (gramaticii), față de predarea literaturii (raport inversat pe parcurs). Echilibrarea, pe cât posibil, a nivelului de cunoștințe de limbă este o prioritate în programa cadru pentru clasa a 9-a, în care se preconizează munca pe echipe, cu exerciții diferențiate, prin folosirea unor mijloace moderne de predare (table numerice, ore interactive).

Educarea în limba română (maternă) vizează dezvoltarea bagajului de cuvinte, atingerea unui nivel apropriat de cunoaștere a limbii, dezvoltând cultura de comunicare, prin care elevul să fie capabil să înțeleagă și să întocmească texte de beletristică şi de limbă vorbită și să-și însușească textele specifice ale diferitelor discipline studiate.

Prin programa cadru de limbă și literatură română se preconizează ridicarea nivelului de cunoaștere a limbii, întărirea ansamblului de aptitudini şi deprinderi de limbă, paralel cu dezvoltarea multor alte competențe, punând accentul necesar pe dezvoltarea unor capacități de folosire a mijloacelor digitale, indispensabile în societatea contemporană informaţională.

Educarea în spiritul încrederii în sine este o prioritate chiar de la începerea studiilor de liceu, prin construirea unei imagini sănătoase despre sine însuși, prin încurajarea exprimării, a judecății corecte și a gândirii axate pe soluționarea problemelor.

Scopul nostru principal este, familiarizarea elevului cu metodele de învățare, cu diferitele surse de informații (cartea, biblioteca, internetul) pe care să știe să le folosească corect la colectarea documentației, la selectarea și sistematizarea informațiilor și la prelucrarea estetică şi raţională. Cu cât vor fi mai dezvoltate metodele de învățare pe care elevul le folosește, cu cât va crește interesul şi voinţa lui pentru studii, cu atât mai bine va înțelege el provocările și valorile pe care limba şi literatura română le comportă.

Limba și literatura română este o disciplină prin care elevii vor cunoaște în primul rând caracterul deschis al sistemului limbii, vor înțelege că limba este într-o schimbare continuă, că unele expresii devin perimate, în timp ce altele noi sunt generate sub impactul schimbărilor socio-culturale. Programa cadru transmite și cunoștințe generale despre relația dintre limbă și societate, despre schimbările din limbă, despre modul în care naționalitatea folosește limba, deoarece în acest context, elevii vor înțelege mai bine rolul și „statutul” dialectului în viața indivizilor și a comunității.

Programa cadru va fi pentru elevi o demonstrație clară a sistemului logic supraetajat al limbii în care diferitele nivele funcționează într-o permanentă interdependență. Cunoștințele, regulile, legitățile proprii diferitelor nivele din sistem (ca fonetica, lexicologia, morfologia, sintagma, sintaxa, semantica, textologia....) sunt indispensabile pentru dezvoltarea aptitudinilor de exprimare orală și în scris.

Educația în spiritul limbii înseamnă dezvoltarea tuturor acelor cunoștințe, aptitudini și deprinderi în domeniul limbii, care le vor permite elevilor să înțeleagă sau să elaboreze texte de tipuri, genuri și forme diferite. Se va pune un accent deosebit pe elaborarea diferitelor texte funcționale atât pe suport hârtie cât și în format electronic, sau pe însușirea metodologiei de întocmire a proiectelor. Genurile de comunicație în masă, de informare și de comunicare a unor opinii constituie de asemenea o parte organică a materialului de însușit la această disciplină. Programa cadru tratează cunoștințele de stilistică de asemenea cu prioritate, elevii vor cunoaște diferitele variante de stil (niveluri de stil), vor tinde să-și formeze un stil propriu.

Știința retoricii își are de asemenea locul în învățarea acestei discipline, subliniind importanța discursului public, a manifestărilor verbale. Dezvoltarea competențelor de limbă este și mai mult înlesnită prin studierea metodelor de cultivare a limbajului și de ortografie.

Studierea limbii și literaturii române, mai ales prin educația estetică, va forma la elevi simțul frumosului, îi va deprinde să descifreze codul, semnificația artelor, să înțeleagă sensul ascuns al creațiilor literare.

Această disciplină este exemplară în orientarea elevilor spre investigarea și formularea valorilor filosofice, etice și estetice din creațiile artistice. Scopul este educarea lor pentru a atinge un nivel de citire comprehensivă-expresivă, pentru a câștiga o mai mare afinitate în înțelegerea artei. Materia de însușit la limba și literatura română invită de asemenea elevii la o investigare deosebit de pasionantă a patrimoniului literaturii, a acestei lumi care le oferă tulburătoare trăiri lăuntrice prin intermediul operelor lirice, narative și epice cu teme și forme atât de variate.

În programa cadru regăsim diferitele epoci din istoria culturii, diferitele tendințe, curente filosofice și de stil, operele și portretele artiștilor, moduri de abordare atât de diferite, cu întregul lor arsenal de noțiuni, dar în centrul atenției va sta întotdeauna *opera*, creația artistică care incită tânărul cititor la polemizare, făcând astfel legătura dintre prezent, trecut și viitor.

Cititorul receptiv al operelor nemuritoare este confruntat cu problemele majore ale existenței, astfel cu ideea vieții și a morții, cu modul faustian al existenței, cu problematica dorinței de a cunoaște și a limitelor cunoașterii, cu gândurile "omului matur".

Beletristica îl ajută pe cititor să-și dezvolte memoria și capacitatea înțelegerii și interiorizării trăirilor prin lectură. Elevii vor întâlni în operele citite situații (conflictuale) și modalități de rezolvare a lor, care le vor servi ca model în propria lor viață și astfel lectura îi va face mai buni și mai sensibili față de problemele altora. Enunțul „ frumosul este adevărat, iar adevărul este frumos” le va trezi sensibilitatea și vor deveni mai deschiși pentru o viață onestă și de calitate.

La orele de literatură elevii vor ajunge să vehiculeze codurile artei, să descifreze sensurile ascunse ale operei, să descopere bogăția conținutului și formei creației artistice. Programa cadru pune accent pe integrarea cunoștințelor de literatură română, maghiară și universală la elevi, punând în valoare de asemenea legăturile care există între literatură și diferitele arte asociate.

Generația viitorului câștigă la această disciplină creativitate, conștiință estetică și artistică, gândire independentă și afinitate pentru a învăța de-a lungul vieții.

Clasele 9-10

Disciplina limba și literatura română, în primii ani de liceu, va înlesni, pe de-o parte, prin exerciții diferențiate, prin folosirea unei metodologii moderne și a unor mijloace audio-vizuale (în cadrul lecțiilor interactive) atenuarea diferențelor nivelului de cunoștințe al elevilor care ajung la liceu cu importante carențe în practicarea limbii, iar pe de altă parte, va dezvolta,

la elevii care vorbesc mai bine limba, competențele de înțelegere și de compunere a unor texte, va contribui la formarea unui mod propriu de abordare a literaturii, la dezvoltarea gândirii orientate asupra soluționării problemelor.

Dezvoltarea în continuare a exprimării orale și în scris va apare cu prioritate la această disciplină, la fel ca și folosirea normelor grafiei românești, a unei caligrafii ordonate și a normelor ortografice în vigoare.

Disciplina are de asemenea menirea să-i încurajeze pe elevi la folosirea limbii, la însușirea unor atitudini de limbă pozitive, la dezvoltarea capacității de a învăța singuri, de a simți plăcere la învățarea limbii. Un obiectiv atotcuprinzător este educarea, formarea elevilor pentru ca prin autocontrol să devină conștienți de diferitele atitudini de limbă convenabile în cele mai diverse ipostaze de comunicare.

Armonizarea sistemelor de comunicare verbale și non-verbale la elevi este o prioritate și în aceste clase la limba și literatura română. Cunoștințele lor de istoria limbii și de gramatică descriptivă (de fonetică, lexicologie, morfologie, sintaxă, semantică, textologie....) se vor adânci pe parcurs atingând nivele superioare.

Cunoștințele de gramatică (ca de exemplu acordurile de caz, de număr, de persoană, articolele hotărâte și nehotărâte) și de stilistică, vizând dezvoltarea multidimensională a competențelor de limbă, indispensabile vorbirii îngrijite, civilizate a limbii române, vor fi tratate cu prioritate la această disciplină.Elevii vor fi pregătiți să înțeleagă și să compună cele mai variate tipuri de texte, (pe suport hârtie sau electronice). Creativitatea, gândirea originală, o exigență de înalt nivel la folosirea limbii, o exprimare corectă verbală și în scris vor fi urmărite pe tot parcursul procesului de învățare.

Predarea literaturii vizează în primul rând dezvoltarea culturii literare a elevilor, dezvoltarea capacității lor de a folosi abstracția, de a extrage esențialul dintr-un text, de a-și dezvolta competențe de analiză a operelor de artă.

În primul ciclu, la capitolele "realitate" și "valoare" elevii se vor familiariza cu opere care, luate din cele mai variate perioade ale literaturii române de la începuturi și până acum, tratează teme de bază din domeniul artelor (natura, dragostea, adolescența, lumea adulților, virtuți și vicii omenești, destinul artistului). Apoi, vor fi prezentate diferitele perioade ale istoriei culturii și civilizației românești, tratate în ordine cronologică, curente literare și filozofice, destine ale artiștilor, crochiuri, portrete, opere clasiciste, romantice sau realiste, printre care capodoperele de dragoste sau filosofice din creația geniului literar, cunoscut și în literatura universală, Mihai Eminescu.

În conformitate cu crezul formulat în capitolul introductiv, obiectivul fundamental al acestei discipline este instaurarea „dialogului” dintre „operă” și „receptorul său”, investigarea sensurilor lăuntrice ale operei de artă, folosirea unor procedee de analiză a textului adaptate la specificul genului literar.

Este important ca elevii să-și îmbogățească în continuare cunoștințele legate de tema și forma operei de artă, cunoștințele legate de opera privită ca compoziție, fie ea lirică sau epică.

La orele de limbă și literatură română elevii vor fi pregătiți să dezbată, să poarte discuții despre acele valori, probleme etice, conflicte, forme comportamentale, care apar în opera de artă.Un accent deosebit se pune pe creativitate la compunerea textelor, pe scrierea unor noi forme de compunere și pe dezvoltarea plăcerii de a citi.

Programa cadru de predare a limbii și literaturii române prevede un proces complex de dezvoltare simultană a cunoștințelor de limbă a elevilor, a simțului lor moral, a capacității lor de judecată, a metodologiei de învățare și de cultură comportamentală, respectiv, este un proces complex de formare a personalității elevilor.

Limba

Unitate tematică/ Obiective cadru	Comunicare	Total 40 ore
Cunoștințe anterioare	Utilizarea corectă a formelor de comunicare-de creație, de ideație și de încheiere a comunicării. Armonizarea comunicării verbale și nonverbale. Înțelegerea comunicării cu grai viu a instrucțiunilor, a solicitărilor. Conformare cu situația și cu partenerul de discuție. Formularea îngrijită a întrebărilor și răspunsurilor, potrivit vârstei.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Dezvoltarea în continuare a aptitudinii de înțelegere a textului, a culturii de comunicare verbală. Interpretarea corectă a textelor de diferite tipuri, dezvoltarea capacității de reacție rapidă și corectă. Înlesnirea decodificării curente a sistemului de semne de comunicare verbală și non verbală.	

Cunoștințe/Cerințe de dezvoltare	Puncte de legătură
Cunoașterea factorilor procesului de comunicare. Participare activă la o comunicare multipersonală cu doi sau mai mulți interlocutori cu o folosire adecvată a termenilor. Folosirea din ce în ce mai expresivă și mai armonizată a codurilor verbale și non verbale.Înțelegerea și transmiterea corectă a mesajului. Afișarea rolului adecvat de informare, exprimare, incitare, potrivit scopului Înțelegerea rolului estetic al comunicării. Comunicarea meta-lingvistică. Cunoașterea tipurilor de comunicare.	*Artă dramatică şi dans:* jocuri dramatice, situații de vorbire, pantomima. *Etică:*dialogul dintre generații. *Informatică:* programe audio-vizuale.

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Comunicarea, scopul și funcția ei, mesajul, codul, limbajul corporal, poziția corpului, mimica, tonalitatea vocii, pantomima, contactul vizual, mijloace de fonetică a propoziției și a textului (accentul, intonația, timbrul vocii).

Unitate tematică/ Obiective cadru	Istoria limbii române	Total 7 ore
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază despre originea limbii române: s-a format din latina vulgară. Locul ei în familia limbilor latine. Cuvinte împrumutate.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Îmbogățirea cunoștințelor legate de procesul de formare a limbii române. Înțelegerea legăturilor de la cauză la efect privind diferitele interacțiuni dintre limbi. Locul și rolul limbii române. Facilitarea recunoașterii ei.	

Cunoștințe/Cerințe de dezvoltare	Puncte de legătură
Limbile din Europa. Citirea cu atenție a diagramei arborescente a familiilor de limbi. Cunoașterea mai aprofundată a familiei limbilor neolatine.(enumerarea limbilor neolatine). Înțelegerea procesului de formare a limbii române din latina	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti, geografie:* limbi, spații

vulgară. Cunoașterea fazelor de formare a limbii. Contextul cultural-istoric și identificarea legăturii sale cu crearea vocabularului. Cunoașterea criteriilor de înrudire între limbi. Surse de istoria limbii, citirea vestigiilor de limbă, (scrise, tipărite), concluzii. Cunoștințe despre începuturile scrierii în limba română (*Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung*), cunoștințe despre alcătuirea normelor de scriere a limbii. Explicarea efectului pozitiv al reformei religioase asupra dezvoltării culturii românești. Rolul marilor istoriografi în propagarea culturii române. Cunoștințe de tipografie; legături de la cauză la efect.	de vorbire a limbilor în Europa (folosirea hărții). *Limbi străine:* limbi, limbi neo-latine. *Limba și literatura maghiară:* istoria scrierii.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Familia de limbi, familia limbilor neolatine, etimologia, înrudirile limbilor, cuvinte împrumutate, arhaisme, neologisme, istoriografie, tipografie.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Limba și societatea.Variante de limbă. Folosirea limbii de către naţionalitate**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Recunoașterea diferențelor dintre dialect și limba vorbită. Arhaisme. Neologisme.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Stratificarea geografică și socială în vocabular. Se va observa specificul limbii vorbite regionale, al limbajului de specialitate, al argoului, al limbajului tinerilor, al jargonului.	

Cunoștințe/Cerințe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Recunoașterea dialectelor : dacoromân (*din Muntenia, din Moldova, din Banat, din regiunea Crișurilor, din Maramureș*); dialectul meglenoromân, istroromân și aroman (macedoromân). Diviziunile limbii române de astăzi. Recunoașterea principalelor variante de limbă (graiuri, dialecte, argouri.). Variantele limbii vorbite de românii din Ungaria. Principalele caracteristici ale dialectului vorbit în zona Crișurilor. *Compararea graiului din Bihor și din zona Criș-Mureș*. Observarea principalelor similitudini și diferențe și „demonstrarea” lor prin câteva exemple (și mărg; să mărg). Experiențe proprii, cunoștințe privind limba folosită de naţionalitate, despre bilingvism, despre schimbul de cod al limbii. Enumerarea altor limbi ale naţionalităţilor de pe teritoriul Ungariei. Recunoașterea contextului dintre dezvoltarea socio-culturală și schimbările provocate în limbă.	*Geografie:*spațiul lingvistic, variante de limbă. *Cultură și civilizație românească :* texte de etnografie, creații folclorice.

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Dialectul, graiul, limba vorbită, limba unei comunități, variante de limbaj, limbajul tinerilor, argou, limba naționalității, bilingvism, schimb de cod lingvitic.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Nivele de limbă, caracteristicile gramaticale ale limbii**	**Total 60 ore**
Cunoștințe anterioare	Folosirea adecvată a cunoștințelor de fonetică, morfologie, lexicologie, sintagmă, sintaxă în procesul de exprimare în scris și	

	verbală.
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Cunoașterea cât mai aprofundată a diferitelor nivele de limbă, identificarea corelațiilor. Înțelegerea sistemului logic al limbii; dezvoltarea conștientizării limbii. Identificarea diferenței dintre sensul primar și secundar al propoziției.

Cunoștințe/cerințe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Cunoștințe *de fonetică*: sunetele limbii române; cunoașterea sistemului de vocale și de consoane; grupuri de sunete (*diftongi, triftongi, semivocale*) pronunțarea și scrierea lor corectă. *Hiatul.* Pronunțarea corectă a silabelor accentuate și neaccentuate. Tipurile de grupuri de vocale și consecințele lor ortografice. Observarea diferențelor dintre dialectele limbii române. Compararea sistemului de sunete din limba română și limba maghiară. *Caracteristicile morfologiei*: rolul sufixelor și prefixelor în forma și înțelesul cuvintelor. Rădăcini de cuvinte absolute și relative. Cuvinte de bază, cuvinte formate prin derivare, familii de cuvinte. Formarea corectă a cuvintelor. *Cunoștințe de lexicologie:* criteriile și tradițiile grupării cuvintelor în părțile de vorbire; cunoașterea sistemului părților de vorbire; părți de vorbire tranzitorii. *Sintagmele :* (structuri de cuvinte) tipurile de sintagme, rolul lor în construirea propoziției. Recunoașterea sintagmelor de subordonare și de coordonare. Folosirea lor corectă la construirea propozițiilor. Definirea structurilor sintagmatice ale propozițiilor, alcătuirea reprezentării grafice raționale a propoziției. *Sintaxa:* însușirea noțiunilor de sintaxă. Sensul sintaxei. Tipurile de propoziții,comunicația în funcție de conținut și de intenția vorbitorului. Folosirea corectă a propozițiilor simple și compuse. Înțelegerea coordonării și subordonării. Înțelesul propoziției în context. Înțelegerea sensului propoziției de denotare și de co-notare. Compararea structurii limbii române și limbii maghiare. Observarea ordinii cuvintelor.	*Limba și literatura maghiară:* fonetică, morfologie, sintaxă. *Limbi străine:* compararea structurii limbii române cu fonetica, structura morfologică, metode de formare a cuvintelor, structura sintaxei în limba străină studiată.

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Sunetul, fonema, regulile foneticii, diftongul, triftongul, hiatul, morfema, rădăcina cuvântului (rădăcină absolută și relativă), structura cuvântului (sintagma), părți de coordonare și de subordonare în propoziție.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Semantica**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoașterea onomatopeelor și interjecțiilor. Legătura dintre fonetism și sensul cuvântului. Cuvinte cu unul și mai multe sensuri, mono-, și polisemia. Sinonime, antonime, omonime-rolul lor în dezvoltarea vocabularului. Câteva zicale și proverbe.	
Obiectivele	Recunoașterea legăturii dintre aspectul fonetic și înțelesul	

instructiv-educative ale unității tematice	cuvântului. Observarea mai multor sensuri ale unui cuvânt, sinonimia, cuvinte cu formă identică sau asemănătoare (omonimia și paronimia), interpretarea și folosirea corectă a lor.

Cunoștințe/cerințe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Cuvinte, tipuri de cuvinte pe baza legăturii dintre aspectul fonetic și sensul lor. Grupurile de cuvinte onomatopee și interjecții. Înțelegerea corectă a noțiunii de polisemie. Înțelegerea rolului cuvintelor cu un singur sens și cu mai multe sensuri. Înțelegerea corectă a expresiilor metaforice, dezvoltarea pe parcurs a aptitudinilor și deprinderilor necesare pentru acest exercițiu. Folosirea conștientă a sinonimelor și antonimelor în interesul unui mod nuanțat de exprimare. Îmbogățirea vocabularului prin căutarea cuvintelor din același câmp semantic. Dezvoltarea modului de comunicare și de scriere civilizate, efortul de a-și constitui un arsenal de moduri de exprimare nuanțat și diversificat, în vederea folosirii fluente a cunoștințelor. Înțelegerea tâlcului zicalelor și proverbelor românești. Compararea zicalelor și proverbelor românești și ungurești, concluziile care se pot trage.	*Limba şi literatura maghiară :* compararea zicalelor și proverbelor românești și maghiare, descifrarea mesajului lor; recunoașterea rolului onomatopeelor și al interjecțiilor în creațiile lirice; sensurile multiple ale diferitelor opere. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* sensul expresiilor în limba vorbită și în disciplinele citate.

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Aspectul fonetic, sensul, cuvinte onomatopeice și interjecții, structura semantică, câmpul semantic, cuvinte mono -, și polisemantice, polisemia, cuvântul polisemic, omonimia, omonimele, sinonimia, sinonimele (cuvinte cu înțeles înrudit), antonimia, antonimele.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Textul**	**Total 30 ore**
Cunoștințe anterioare	Aptitudini de înțelegere a textului și de compunere de texte potrivit vârstei. Citirea comprehensivă a textelor de beletristică și a celor care comunică cunoștințe generale. Scoaterea ideii de bază și reformularea ei. Recunoașterea diferențelor dintre graiul viu, textul pe suport hârtie şi în format electronic.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Înțelegerea textului ca mijloc de comunicație având ca valoare principală o coeziune pronunțată (globală, lineară). Cunoașterea componentelor lingvistice și nelingvistice ale textului și folosirea lor în practică. Dezvoltarea aptitudinilor de analiză a textului, luând în considerare factorii lingvistici și nelingvistici. Învățarea metodelor de prelucrare a textului.	

Cunoștințe/cerințe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Cunoașterea noțiunilor și caracteristicilor diferitelor texte. Contextul, coeziunea textului (globală, lineară).	*Limba şi literatura maghiară:* construirea

Asimilarea și folosirea la nivel de aptitudini a componentelor lingvistice și nelingvistice ale textelor orale și scrise. Armonizarea textului oral și a limbajului corporal.(contactul vizual, mimica, timbrul). Armonizarea și folosirea corectă a simbolurilor lingvistice (de ex.propoziții) și nelingvistice (de ex.silabisirea, tipurile de litere, figurile). Textul și comunicarea. Cunoașterea circumstanțelor de comunicare care influențează alcătuirea şi înțelegerea textului. Unitățile structurale (micro, și macrostructurale) ale textului și tipurile de structuri (structuri lineare, paralele sau opuse, structuri mozaic și structuri încadrate). Sensul și tema textului. Coeziunea conținutului, a ideii, elemente de coeziune semantică în text. Gramatica textului. Dezvoltarea culturii lingvistice prin exerciții de analiză a textului și de compuneri de texte. Cunoașterea caracteristicilor diferitelor tipuri de texte. Compararea textelor orale și scrise, identificarea unor elemente diferite. Compararea textelor orale, pe suport hârtie, și pe internet, observarea unor caracteristici diferite. Cunoașterea și exersarea metodelor de prelucrare a textului.	textelor românești și maghiare (observare, comparare). *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* tipurile de texte bibliografice. *Cultură și civilizație românească:* interpretarea textelor de acest gen. *Biologie-higienă, chimie, geografie:*vocabularul și structura textelor de popularizarea cunoștințelor. *Informatică:* lecții interactive de limbă, diferite tipuri de texte, texte funcționale.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Texte, texte corelate, coeziunea textelor, coeziunea globală, lineară, mesajul, factori lingvistici și nelingvistici, circumstanțe de comunicație: expeditorul, destinatarul, realitatea, codul, situația de comunicație, tipul de text, unitate micro, și macrostructurală, propoziție enunț, bloc de propoziții, propoziție în sistem, tipuri de structuri: structura lineară, paralelisme, opoziție, structuri încadrate și sub formă de mozaic, asocieri, texte asociative; cuvânt cheie, izotipia, descrierea noțiunii, tema, ordinea cuvintelor, ordinea propozițiilor, tipuri de texte: monolog, dialog, polilog, text oral, text scris, electronic, spontan, pregătit.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Înțelegerea textului, compunerea de texte.**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Înțelegerea mesajului din textul auzit și citit. Cunoașterea tipurilor de texte imprimate sau electronice. Familiarizarea cu fazele compunerii unui text.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Formarea unor deprinderi și tehnici de a lua notițe, conform destinației textului. Dezvoltarea aptitudinii de a extrage esențialul, de a concentra, de a sintetiza textul. Descifrarea mesajelor verbale și nonverbale. Familiarizarea cu structurile și forma diferitelor tipuri de texte (text oficial, eseuri cu caracter privat). Dezvoltarea deprinderilor de "compunere" prin	

	multe exerciţii de elaborare a unor texte de diferite tipuri. Dezvoltarea deprinderilor de elaborare a unor lucrări sau de întocmire a proiectelor.

Cunoştinţe/cerinţe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Citirea cu voce tare şi în gând a diferitelor tipuri de texte (imprimate sau electronice); utilizarea corespunzătoare a unor tehnici de citire, citirea globală şi cea detaliată a textului. Cunoaşterea şi exersarea unor tehnici de prelucrare de texte, de a lua notiţe şi de întocmire a unor schiţe după text. Dezvoltarea capacităţii de a prescurta textul scoţând esenţialul. Dezvoltarea unor texte, recrearea lor. Moduri de receptare: interpretativ, critic şi creativ. Ilustraţii şi figuri, legătura dintre imagine şi text. Procedee de interpretare a diferitelor tipuri de texte (literare, de cultură generală). Caracteristicile tipurilor de texte *neliterare* (de răspândire a cunoştinţelor, *din manual, din presă*). Procedee de analiză conform naturii genului din text. Îmbogăţirea cunoştinţelor de elaborare de texte, experienţe în acest domeniu. Cunoaşterea factorilor care determină elaborarea diferitelor tipuri de texte: circumstanţe de comunicare, caracteristicile tipului de text şi aptitudinile individuale ale autorului textului. Caracteristici de comunicare şi de gen ale diferitelor tipuri de texte: (*naraţiunea, descrierea, caracterizarea, argumentarea, eseul, evaluarea, dezbaterea, autobiografia, scrisoare de motivaţie, cererea, blogul, scrisoarea particulară şi oficială*). Cunoaşterea caracteristicilor de structură ale textului, dezvoltarea deprinderilor de compunere de texte prin exerciţii. Folosirea *bibliotecii* şi a *internetului* în studierea individuală a documentelor imprimate şi online. Culegerea de date: studierea literaturii de specialitate, întocmirea bibliografiei; catalogare, întocmirea de fişiere, notiţe, trimiteri; selectarea materialului, sistematizarea, prelucrarea sa creativă şi etică. Citatele, indicarea surselor, evitarea plagiatului. Dezvoltarea aptitudinilor de compunere a unor eseuri; tipurile de eseuri, caracteristicile lor. Cunoaşterea caracteristicilor genurilor de studii şi de prelegeri. Întocmirea diferitelor eseuri şi prelegeri, citirea lor, dezbaterea lor, pe baza criteriilor de conţinut şi formă învăţate. Redactarea textelor (*format tradiţional şi electronic*): invitaţii, apeluri (de ex.la serbări în şcoală). *Scrisoare de motivaţie* (cu prilejul orientării profesionale).	*Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti; biologie higienă:* scrierea unui eseu. *Toate disciplinele*: întocmirea unor schiţe, luarea de notiţe. *Limba şi literatura maghiară:* scrisoare poetică, epistola; din corespondenţa dintre scriitori şi poeţi. *Informatică:* întocmirea de prezentări în format power-point ; lucrări de proiect, texte pe internet (forumuri, notări în blog, e-mail), corespondenţă privată şi oficială; documente online: citirea unor texte neliterare, texte de publicitate, ştiri, comenzi.
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Descriere, caracterizare, conferinţă, eseu, scrisoare oficială, cerere, autobiografie, curriculum vitae (CV),scrisoare de motivaţie, împuternicire, adeverinţă, invitaţie.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cunoştinţe de ortografie şi de pronunţie corectă**	**Total 20 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea şi aplicarea „noilor”reguli de ortografie. Cunoaşterea DOOM-ului (*Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii*	

	române) și folosirea lui conform destinației.
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Aplicarea regulilor de ortografie ale limbii române la nivel de deprinderi. Dezvoltarea deprinderilor de autocontrol și de autocorectare.

Cunoștințe /cerințe de dezvoltare	**Puncte de legătură**
Compararea vechilor și noilor reguli de ortografie : problematica legată de „*ă*” și „*î*”; „*sânt*”, „*sunt*”. Cunoașterea regulilor principale de ortografie și de pronunție a limbii române și folosirea lor corectă. Tipurile de semne diacritice și funcția lor. Vocale și semivocale (*diftongi, triftongi, hiat*). Consoanele: folosirea corectă a consoanelor duble. Ortografierea corectă a numelor proprii (străine) și pronunția lor corectă. Folosirea majusculelor: formule de adresare, nume proprii, ființe mitologice, sfinți, nume de animale, teritorii geografice și administrative, constelații, epoci istorice și evenimente majore, conferințe științifice, sărbători religioase și profane. Problematica scrierii împreună sau separat (de ex..*sau/s-au; iau/i-au; ceai/ce-ai…*). Ortografierea cuvintelor mozaic, a cuvintelor create (*prefixări, sufixări*) și a cuvintelor compuse, a grupurilor de cuvinte. Regulile folosirii prepozițiilor și a conjuncțiilor. Exersarea unor reguli de ortografie legate de diferitele nivele ale limbii dezvoltarea deprinderilor de scriere corectă. Folosirea dicționalelor ortografice, a unor programe electronice de control al ortografiei.	*Limbi străine:* compararea limbii pronunțate cu voce tare cu alte limbi străine învățate. *Toate disciplinele:* ortografie și pronunție corectă. *Informatică:* folosirea programelor de control al ortografiei, texte funcționale (corespondență, adresare).

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Principiul de bază al ortografiei, reguli, legități, programe de control al ortografiei, cuvinte mozaic.

Literatura

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Arta, realitatea, valorile**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază despre rolul literaturii.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Înțelegerea importanței și rolului literaturii (al artelor) de construire a personalității, de înnobilare a sufletului. Abordarea artelor, dezvoltarea simțului etic și estetic. Capacitatea de a face abstracție și dezvoltarea în continuare a aptitudinii de interpretare a operei de artă.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Artă și realitate. Literatura și artele asociate. Rolul artelor, caracterul lor senzual. Trăirile prin artă.	Elevul – va înțelege că arta prezintă o realitate mai profundă, mai adevărată, mai esențială decât	*Limba și literatura maghiară:* diferite genuri literare.

Esența reflectării realității în artă.Beletristica, artă a cuvântului. Creația literară: realitate-ficțiune. Limbajul artistic (imaginea). Puterea expresivă a limbii. *Sensuri excedentare* exprimate prin mijloace artistice, valoarea artistică. Structura operei literare. Legătura dintre conținut și formă. Operele epice. Operele lirice. Ilustrații din lumea artei în lumina unor opere la liberă alegere (următoarele opere sunt recomandate). De ex. *adolescența*: Ionel Teodorescu: *La Medeleni*, Lucian Blaga: *Hronciul vârstelor*; Mircea Eliade: *Romanul adolescentului Miop*. *Dragostea :* Mihai Eminescu: *Dorinţa;* *Joaca*: Lucian Blaga: *Izvorul nopţii;* Matei Florin: *Băiuţeii (A* bajutiak) fragment, Aventurile incredibile ale lui *Stim și Stam.* Tudor Arghezi: *Prefaţă la Ţara piticilor.* *Familia:* Costache Negruzzi: *Cum am învăţat româneşte.* *Crezurile poetice ale autorilor:* Octavian Goga: *Rugăciune;* Lucian Blaga*: Eu nu strivesc corola de minuni a lumii,* Horia Lovinescu*: Moartea unui artist* (fragment). *Slăbiciuni umane:* B.Șt.Delavrancea: *Hagi Tudose.* *Aventuri, călătorii:* Calistrat Hogaș: *Chira Chiralina.* *Lumea fantasticului:* Mircea Eliade: *Cum am găsit piatra filozofală, 12000 de*	realitatea superficială; – știe că literatura este arta cuvântului; – este capabil să caute sensul figurat din opera literară să sesizeze esențialul de dincolo de fenomenul prezentat; – știe că simbolul, grupul de simboluri (cuvântul propoziția) nu câștigă înțelesuri suplimentare decât în contextul operei; – cunoaște caracteristicile specifice creației epice, formele epice de comunicare; – recunoaște câteva genuri lirice (tradiționale (de ex.cântecul, elegia, oda); – este capabil să facă legătura cu alte creații artistice asociate la analiza operei literare epice sau lirice ; – înțelege și simte puterea operei artistice de a face omul mai bun, de a-i înnobila sufletul, de a-i cizela mintea prin trăiri care delectează și impresionează.; – este capabil să facă diferența dintre creația artistică și kitsch; – cunoaște pe dinafară 2-3 fragmente de proză și 3 opere lirice.	*Cultură vizuală:* opere românești, unguresti și din arta universală. *Cânt și muzică:* opere muzicale, romanțe. *Artă dramatică şi dans:* text, muzică, mișcare.

capete de vită. *Viața și moartea:* Mihai Eminescu: *Mai am un singur dor.*		
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Artă, realitate, valoare, beletristică, temă, motive, fenomene, esențialul, sensuri suplimentare, estetica, creație autonomă, epigoni, expresie, idee, subiectivul, epica scurtă, epica lungă, simbol, limbaj artistic-estetic, katarsisul.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Biblia (în limba română)**	**Total 7 ore**
Cunoștințe anterioare	Câteva pilde din Biblie în limba română din *Vechiul și Noul Testament.*	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Elevii vor înțelege că biblia este „cartea cărților”, piatra de temelie a artelor. Dezvoltarea aptitudinilor și a deprinderilor prin interpretarea pildelor biblice; explicitarea sensurilor suplimentare din textele biblice. Prezentarea unor forme comportamentale, teme, motive, principii pozitive; formarea unor atitudini corecte.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Fragmenete din Vechiul Testament (de ex.: *Geneza; Cădere în păcat; Cain și Abel; barca lui Noe ; Iosif și frații săi; Judecata lui Solomon; Istoria profetului Ionas; Moise și cele zece porunci*; *Cântarea cântărilor* (fragment). Ilustrații de texte din Noul Testament de ex. *Nașterea lui Isus*; *Călătoria magilor*; *Fiul risipitor*; *Imnul iubirii al apostolului Paul*; *Pasiunea și învierea domnului Isus.* Păstrarea tradiției biblice în cultura europeană, maghiară și română. Sărbători religioase (Crăciunul, Paștele). Poezia populară a tradițiilor etnografice (de ex.colindele, cântecele de Crăciun....). Creații pe teme biblice (ilustrații de texte) din literatura română: de ex.: Mihai Eminescu: *Scrisoarea I.; Rugăciunea unui dac;* Marin Sorescu: *Ionas*	Elevul – posedă cunoștințe de bază despre istoria Bibliei, despre traducerile sale; – înțelege că influența „cărții cărților ” este aproape incomensurabilă în cultura europeană (cât și în arta românească și cea ungară); – știe că diferitele ramuri ale artelor (literatura, muzica, artele plastice, filmul) se inspiră din istoriile Vechiului și Noului Testament, și le prelucrează; – înțelege rolul Bibliei (al pildelor biblice, al psalmilor) în crearea diferitelor genuri artistice; – cunoaște cele zece porunci primite de Moise; – cunoaște colinde, zicale, proverbe românești cu referințe biblice (de ex.:.*nimeni nu poate fi profet în țara sa*);	*Limba și literatura maghiară:* creații literare pe teme biblice. *Cultură și civilizație românească:* poezii pe tema obiceiurilor populare. *Cultură vizuală:* prelucrarea temelor biblice în literatură, muzică, arte plastice și film (exemple din diferite epoci istorice). *Cânt și muzică:* imnuri, psalmi puși pe muzică.

(fragment); Tudor Arghezi: *Psalm*.	– înțelege corelația care există între unele întâmplări biblice și sărbători (de ex.: de Crăciun: scene legate de Sfânta sărbătoare a Nașterii Domnului; colindatul; colindatul cu turca, colindatul cu steaua). – cerințe minime de cunoaștere a bibliei: 2-3 pilde din Vechiul Testament; 2-3 pilde din Noul Testament.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Vechiul și Noul Testament din Biblie; geneza, parabola, pilde, psalmi, evanghilia, evangheliștii, profeții, apostol, pasiune, răstignirea pe cruce, Golgota, canonul, Canaanul.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Poezia populară românească**	**Total 10 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoașterea câtorva creații populare (balada, doina, cântecul de leagăn).	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	A se arăta că poezia populară este parte integrantă a literaturii române, este un mijloc de exprimare a bogăției spirituale a poporului. Cunoașterea și îndrăgirea creațiilor caracteristice poeziei populare românești.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Poezia populară-poezia cultă. *„Doina”* creație tipică a poeziei populare românești.Multiplele feluri de doine, caracteristicile de conținut și stare sufletească ale doinelor. Balade populare românești : *Mioriţa* și/sau *Monăstirea Argeşului.* Caracteristicile genului de baladă populară. Teme, motive.	Elevul – va recunoaște caracteristicile de conținut și formă ale „*doinei*”, va resimți starea emoțională lăuntrică; – Va putea declama corect textul baladei *Mioriţa* ; – va înțelege mesajul multiplu al acestor creații și va cunoaște caracteristicile genului; – va putea folosi și va îmbogăți cunoștințele pe care le are despre baladă; – va putea căuta și identifica principalele motive: ca de ex. complotul, păstoritul de transhumanță, (pe două pajiști) oaia năzdrăvană ; măicuța plângând și imaginile de „nuntă-înmormântare;	*Limba şi literatura maghiară:* paralelisme (*Monăstirea Argeşului*, *Kőmíves Kelemenné*). *Cultură vizuală:* mănăstiri, cetăți și alte realizări ale civilizației.

	testamentul păstorului*;* – va ști să argumenteze la nivelul vârstei sale ideile filozofice legate de destin care apar în baladă; – va ști să dea definiția *alegoriei*; – va înțelege sensul *"motivului de sacrificiu"* din balada *Monăstirea Argeşului*, va percepe tensiunile care se iscă din*" relația dintre artist și opera sa"*; – știe că este nevoie de un mare sacrificiu pentru a crea o operă nemuritoare, de valoare universală; – este capabil să facă asociația cu o capodoperă a literaturii maghiare, cu balada *Kőmíves Kelemenné* (Meșterul zidar Kelemen); – este capabil să aducă argumente pro și contra pentru spiritul de sacrificiu,dragostea de muncă, conștiința menirii; – știe să enumere alte exemple pe această temă din literatura română, maghiară și din literatura universală; – învață pe dinafară un fragment de baladă.	
Valori artistice și morale în povestea *„Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte”*. Structura. Motive. Valoarea universală a mesajului acestei povești. Obiceiuri populare dramatice și arta lor poetică.	Elevul – înțelege adevărul universal din poveste și este capabil să-și formuleze o părere proprie; – participă la obiceiurile populare dramatice; recunoaște importanța poeziei populare; – nivelul minim de cunoștințe din opere de acest gen: este capabil să înțeleagă sensul unei doine, al unei balade, și al unei povești; – este capabil să declame textul corect al baladei „*Mioriţa*".	

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Balada populară, balada cultă, cainismul; păstoritul de transhumanță, testamentul „nunta-înmormântare”, motivul sacrificiului, imnul, psalmul, predica.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Literatura română în secolul XVI-XVIII.**	**Total 5 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază de istoria limbii, legende.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Conștientizarea importanței culturii românești în limba slavă veche. Cunoașterea primului vestigiu de limbă română, interpretarea lui în legătură cu începuturile scrierii în limba română. Elevii vor înțelege că literatura religioasă și operele cronicarilor au contribuit la dezvoltarea limbii române. Se vor identifica corelațiile cu istoria culturii. Prezentarea succintă a curentului filozofic al epocii luminilor. Prezentarea rolului Școlii Ardelene, în contextul epocii luminilor din Europa.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Ilustrații din literatura secolelor 16–18 în limba slavă veche și română. Fragmente din vestigiul de limbă în slava veche *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. Începuturile scrierii în limba română *(Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung)*. *Biblia de la Bucureşti.* Marii cronicari (scurtă trecere în revistă). Dimitrie Cantemir: *Descrierea Moldovei* (fragment). Iluminismul românesc și Școala Ardeleană.	Elevul – va cunoaște începuturile culturii românești scrise, cele mai vechi vestigii de limbă; – va înțelege însemnătatea literaturii religioase și a operei cronicarilor în dezvoltarea limbii și culturii românești; – va cunoaște profesiunea de credință a Școlii Ardelene, în contextul gândirii epocii luminilor și rolul său în înrădăcinarea și adâncirea conștiinței naționale; – va ști să-i enumere pe reprezentanții Școlii Ardelene: *Samuil Micu Klain, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu*; – va înțelege puterea și impulsul pozitiv al protestantismului asupra dezvoltării limbii și culturii românești într-o relație de la cauză la efect; – nivel minim de cunoaștere a	*Limba şi literatura maghiară:* iluminismul european și cel unguresc. *Istorie, cunoştinţe despre societate şi cunoştinţe cetăţeneşti:* religia reformată și protestantismul. *Informatică:* căutare pe internet; culegerea de informații.

	operelor: Dimitrie Cantemir: *Descrierea Moldovei* (fragmente).	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Limba vorbită, cea scrisă, vestigii de limbă, cronicari, iluminismul, protestantismul, traducerea bibliei.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Literatura română în prima jumătate a secolului XIX.**	**Total 10 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoașterea câtorva creații epice și lirica.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Cunoașterea trăsăturilor esențiale ale celor mai importante programe pentru dezvoltarea limbii române, a presei, a învățământului și a teatrului. Personalități celebre: prezentarea activității lui *Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu, Alecu Russo*, asimilarea cunoștințelor. Prezentarea curentelor de gândire și de stil caracteristice epocii: clasicismul, sentimentalismul, romantismul-legat de activitatea și profesiunea de credință a *lui Ion Eliade-Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri*.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Contextul social, politic și cultural al primelor decenii ale secolului XIX. Dezvoltarea presei, învățământului, teatrului în limba română. Cunoștințe generale despre grupul de artiști ai epocii: *Ion Heliade-Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu, Alecu Russo, Dimitrie Bolintineanu, Anton Pann, Vasile Alecsandri.* Programe culturale. Curentele de stil ale epocii: clasicismul, sentimentalismul, romantismul. *Dacia literară* program al romantismului românesc. Contribuția scriitorilor pașoptiști (1848) la dezvoltarea limbii și literaturii române, la crearea de noi genuri și opere literare. Ion Heliade Rădulescu: *Zburătoru*l (analiza literară a	Elevul – are vaste cunoștințe despre filozofia și profilul epocii; despre curentele de gândire și de stil ale epocii; despre principiile filozofice, artistice ale grupurilor de artiști; – cunoaște rolul determinant al personalităților marcante asupra epocii; – cunoaște în esență cele mai importante programe și lucrări pentru dezvoltarea limbii române; – recunoaște trăsăturile de stil ale noilor genuri, ale clasicismului, sentimentalismului, și romantismului; – este capabil să facă asociații cu cunoștințele de literatură maghiară și universală; – nivelul minim de cunoaștere a operelor:	*Limba și literatura maghiară:* reprezentanții romantismului în literatura română, maghiară și universală; caracteristici ale curentului de stil; programele principale în serviciul limbii maghiare. *Istoria, cunoștințe despre societate și cunoștințe cetățenești:* Personalitățile celebre ale epocii reformiste din Ungaria. Caracteristicile epocii. *Cultura și civilizația românească:* poezia populară și

operei). Grigore Alexandrescu: *Umbra lui Mircea.* *La Cozia* (analiza operei).	– elevul este capabil să înțeleagă singur opera lui Ion Heliade-Rădulescu *Zburătorul*; – este capabil să interpreteze gândirea și forma specifică a operei lui Grigore Alexandrescu *Umbra lui Mircea, La Cozia*; – este capabil să dea individual răspunsuri orale și în scris identificând corelațiileimportante.	romantismul. *Geografie:* Topografia legată de teme și de creatori.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Viața literară, program de cultură; mișcare, curente de idei, de stil, clasicismul, romantismul.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Portret–Vasile Alecsandri**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Câteva trăsături fundamentale ale stilului epocii romantismului. Cunoașterea câtorva pasteluri ale poetului.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Prezentarea portretului artistului creator al stilului romantic timpuriu. Conștientizarea câtorva teme fundamentale ale operei (*trăiri legate de peisaj și de dragoste, patriotismul, trecerea*). Accentuarea rolului de pionierat al lui Vasile Alecsandri, prezentarea programului său de acțiuni și a tezei sale poetice.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Creația lirică a lui Vasile Alecsandri, teme caracteristice (de ex..*dragostea, peisajul, viața și moartea, evenimente istorice*). Poezia de dragoste. Idile și elegii. De exemplu: *O seară la Lido, Steluţa, Lăcrămioare.* Creaţii peisagistice. Pasteluri: *Sfârşit de toamnă, Lunca din Mirceşti*. Evenimente istorice: *Hora Unirii.*	Elevul – cunoaște epoca istorică, istoria culturii, perioada culturală în care poetul a trăit, a creat și și-a asumat funcții publice; – cunoaște portretul unui poet romantic, angajamentul său uman și artistic, programul său novator; – știe că Vasile Alecsandri a creat un nou gen literar în literatura română, *pastelul*; – studiază și individual câteva teme importante ale operei lui Alecsandri, atitudinea eului său liric (de ex.*dragostea, peisajul, viața și moartea, evenimente istorice*); – este capabil să își formuleze o	*Limba și literatura maghiară:* romantismul. *Cultură vizuală:* creații romantice de artă plastică.

	– părere proprie la analiza operelor; – nivel minim de cunoaștere a operelor: *O seară la Lido* și un pastel (de ex. *Sfârşit de toamnă).*	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Atitudine poetică, eul liric, portretul, întreaga operă, pastelul, idila, elegia.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Epoca marilor clasici ai literaturii române. Opera lui Mihai Eminescu**	**Total 30 ore**
Cunoștințe anterioare	Câteva date din viața lui Eminescu. Cunoștințe de bază privind particularitățile stilului romantic. *Fiind băiet păduri cutreieram; Sara pe deal*.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Literatura celei de-a doua părți a secolului XIX.(prezentare globală). Prezentarea marilor teme și motive caracteristice ale poetului geniu romantic, cunoscut și în literatura universală *(timpul, cosmosul, istoria, natura și dragostea)*. Prezentarea complexă a operei sale în vederea dezvoltării aptitudinilor de abstractizare, de interpretare a unei opere la elevi. Pregătirea elevilor pentru a *integra conținutul filosofic al operei, pentru a înțelege concepția poetului despre peisaj, despre dragoste, teoria lui despre geniu, despre univers, despre trecerea timpului, singurătate și artă.*	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Opera lui Mihai Eminescu. Marile teme ale poeziei sale. *Timpul* (timpul concret,timpul subiectiv): ex. *Trecut-au anii…* *Cosmosul* (micro și macrocosmosul, infinitul, cerul, luna, soarele, stelele, luceafărul, geneza, muzica sferelor): *La steaua; Luceafărul.* *Ars poetica:* Critica socială, destinul geniului, singurătatea lui. *Luceafărul.* *Peisajul:* (concret, metaforic)-Vise de dragoste, dorința, împlinirea: *Dorința, Lacul, Floare albastră, Sara pe deal;* Dragostea neîmpărtășită: *Pe*	Elevul – va cunoaște principalele perioade ale creației lui Eminescu și locul său în literatura universală; – este capabil să lege cunoștințele pe care le are din literatura română, maghiară și universală cu cunoștințele despre romantism; – cunoaște principalele caracteristici ale stilului epocii romantismului; – recunoaște în decursul analizelor literare marile *teme și motive*, genurile literare, soluțiile poetice ale lui Eminescu, stilul său; – recunoaște legătura dintre peisajul exterior și cel interior, sufletesc (metaforic); – știe că în poezia de dragoste a	*Limba și literatura maghiară:* Teme și motive asemănătoare în poezia lui *Mihai Eminescu* și a lui *Vajda János*. Traduceri ale poeziilor lui Eminescu în limba maghiară (de ex.: *Esthajnalcsillag; Ó, jössz-e már?*). Muze în literatura maghiară. *Cultură vizuală:* creații specifice epocii din domeniul artelor plastice. *Cânt și muzică:* piese muzicale romantice.

lângă plopii fără soți, Te duci, De câte ori iubito, De ce nu-mi vii? Femeia înger și femeia demon; *(Înger şi demon).* *Peisajul și trecerea:* Mihai Eminescu: *Mai am un singur dor.* *Analiza complexă* a capodoperei lui Eminescu *Luceafărul*. Geneza, istoria poemului, sursele de inspirație (folclorul, filosofia schopenhaueriană, mitologia greacă și cea din India, creștinismul); viața poetului transformată în simbol. Structura operei: Nivelul universal-cosmic și cel uman-terestru. Bogăția de teme și motive. Elemente epice, lirice și dramatice în poem. Importanța sa filosofică, sensurile sale alegorice. Expresivitatea limbajului poetic. Corespondența dintre *Mihai Eminescu* și *Veronica Micle*. Analiza altor 2-3 creații lirice ale poetului în afara celor de mai sus. Genurile poeziei lui Eminescu *(idila, egloga, epistola, romanța, oda, elegia, epigrama, sonetul, doina).* Fragmente din proza lui Mihai Eminescu: *Sărmanul Dionis.* Prietenia dintre *Mihai Eminescu* și *Ion Creangă; prietenia dintre Mihai Eminescu* și *Ion Luca Caragiale.*	lui Eminescu fericirea în dragoste este exprimată și prin perfecțiunea edenică a naturii *(Dorința),* iar natura lipsită de splendoare exprimă iubirea neîmplinită *(De ce nu-mi vii?)*; – cunoaște crezul poetului despre poezie și despre menirea artistului; – este capabil să facă individual analiza unei opere a lui Eminescu; – înțelege mesajul filozofic al operei *Luceafărul,* că omul având o menire, geniul, plătește nemurirea, valoarea universală a creației cu nefericirea sa; – recunoaște bogăția temelor și motivelor, varietatea lor; – realizează prezența unor elemente lirice, epice și dramatice în capodopera lui Eminescu și este capabil să le identifice făcând analiza operei; – este capabil să analizeze individual opera, să descifreze esențialul din operă; înțelege mijloacele poetice și rolul lor; – știe să enumere exemple din diferite genuri; – nivel minim de cunoaștere a operelor: *Fiind băiet păduri cutreieram, Sara pe deal, Luceafărul, De ce nu-mi vii? Mai am un singur dor* și încă alte 2-3 poezii; 2-3 poezii pe dinafară; – va fi capabil să prezinte creația lui Eminescu (pe baza a min.10-12 poezii lirice și 1-2 poezii epice); – este capabil să formuleze o părere proprie, să dea răspunsuri orale și în scris, să declame corect textul unor poezii.	*Informatică:* căutare pe internet; epoca romantică (literatură, muzică, arte plastice).

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Filosofie, folclor, mitologie, limbaj poetic, idila, egloga, romanța, doina, sonetul, luceafărul, omul de rând, geniul, teoria geniului, individul, micro, și macrocosmosul, teme, motive, traduceri ale poeziilor, poezii puse pe muzică, singurătatea, geneza, spațiul concret și abstract.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Opera lui Ion Creangă**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Una-două povești de Creangă și fragment din romanul autobiografic *Amintiri din copilărie*. Elevul cunoaște atitudinea poeților romantici (Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu) față de poezia populară.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Cunoașterea specificului, tendințelor caracteristice ale literaturii române de atunci (a doua jumătate a secolului XIX). Prezentarea simbolurilor realismului și poporanismului în literatură. Prezentarea complexă a portretului prozatorului Ion Creangă, sublinierea metodelor folosite în creația sa. Dezvoltarea deprinderilor de analiză a nuvelelor și romanelor	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Prezentarea carierei artistice a lui Ion Creangă. Variante de genuri: povestea, narațiunea, nuvela, romanul în creația lui Ion Creangă. *Povestea lui Harap-Alb* (poveste); *Povestea unui om leneș* (narațiune); *Moș Nichifor Coțcariul* (nuvelă); *Amintiri din copilărie* (roman autobiografic); Teme și motive: satul tradițional; amintiri nostalgice din copilăria dispărută; virtuți și vicii umane. Personaje „vii” pe scena creației sale. Caracteristicile scrierilor sale: originalitate, stil popular, umor aparte, atitudine de moralist, abordare anecdotică. Analiza romanului autobiografic *Amintiri din copilărie*. Trăirile legate de copilărie și de pământul natal. Copilăria, o retrospectivă nostalgică. Aventurile din tinerețe apar ca	Elevul – este capabil să recunoască caracteristicile stilului realist și popular în operele sctiitorului; – cunoaște înțelepciunea din cele mai importante opere ale lui Ion Creangă, complexitatea lor stilistică, caracterul lor umoristic; – este capabil să identifice trăsăturile caracteristice de conținut și formă ale poveștilor, narațiunilor, nuvelelor; este capabil să abordeze opera ca o compoziție (având introducere, conflict, intrigă, punct culminant și deznodământ); – este capabil să formuleze o părere proprie despre faptele eroilor cu argumente pro și contra; – percepe și identifică atitudinile umane fundamentale (virtuțile și viciile);	*Cultură și civilizație românească:* texte din creațiile populare; zicale, superstiții. *Limba și literatura maghiară:* prietenia dintre poeți (Petőfi Sándor–Arany János; Ady Endre–Babits Mihály). *Cultură vizuală: Amintiri din copilărie* varianta cinematografică a operei.

primele forme de manifestare ale (auto)cunoașterii. Prezentarea vieții sufletești a adultului în devenire, exprimarea frământărilor lăuntrice ale acestei perioade intermitente. Personajul liric al operei *Amintiri din copilărie* prezintă aventurile și psihologia copilului din Moldova din secolul al XIX.și pe cele ale „adolescentului universal”; Caracterizarea personajului. Specificul *romanului autobiografic* (de ex.Creangă își povestește aventurile din copilărie, trăirile sufletești la persoana întâi singular, pe un ton nostalgic). Caracteristicile stilului romanului: (stil autentic, verbal, avântat, cu „ culori moldovenești de stil”, anecdotic, plin de umor și autoironie). Prietenia dintre *Mihai Eminescu* și *Ion Creangă*.	– observă formele și punctele de vedere ale narațiunii lui Creangă; – este capabil ca în cadrul analizei operelor să caracterizeze personajele principale, să judece conflictele care decurg din atitudinea lor; – cunoaște caracteristicile specifice ale genului de *roman autobiografic*; – se pune în locul lui Nică, trăiește aventurile lui, înțelege și resimte mesajul operei; – este capabil de o abordare a romanului din mai multe aspecte; este capabil să-și exprime propria părere; – cunoaște locul lui Ion Creangă în literatura română; – nivel minim de cunoaștere a operelor: *Amintiri din copilărie;* analiza unei povești, narațiuni, sau nuvele; – va fi capabil să analizeze și o operă a lui Creangă necunoscută pentru el ; – a auzit și a citit despre prietenia dintre *Mihai Eminescu* și *Ion Creangă*; – un fragment de proză din *Amintiri din copilărie*.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Romanul autobiografic, stilul autentic, nostalgia, autoironia, stilul anecdotic, umorul, regionalismele.	

Rezultate scontate la sfârșitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul „a învățat să învețe”, să folosească corespunzător sursele de informație: cartea, biblioteca, internetul. Se descurcă în lumea informațiilor, știind să găsească în mod creativ esențialul. Este capabil să reacționeze în mod adecvat și rapid la actele partenerului de vorbire în situații de discuție de toate zilele (acasă, la școală, la medic, la cumpărături). Folosește o intonație potrivită în procesul de comunicație. Își exprimă la fel de curajos părerea pro sau contra în situații de vorbire cu mai mulți participanți. Vorbește cursiv, savuros despre trăirile sale personale, despre aventurile din tinerețe, condimentând din când în când ce are de spus cu câte un cuvânt dialectal. Bineînțeles, reușește să-și armonizeze mesajele verbale și non-verbale (gestuale).

	Cunoaşte diferitele nivele ale limbii române ca fonetica, lexicologia, morfologia, sintagma, sintaxa, textologia şi regulile de ortografie. Se descurcă la folosirea corectă a mijloacelor de fonetică ale textului, a ordinii corecte a cuvintelor în propoziţie şi a intonaţiei potrivite în frază. Foloseşte abil cunoştinţele din domeniul semanticii pentru îmbogăţirea vocabularului (sinonime, antonime). Este capabil să elaboreze individual un text atât pe suport hârtie cât şi în format electronic. Ştie să formuleze texte funcţionale frecvent folosite. Are cunoştinţe apropriate despre limbă şi societate, despre stratificarea socială a limbii, despre rolul diferitelor variante ale limbii, despre dialect (propria sa limbă maternă). Cunoaşte capodoperele poeziei populare româneşti, diferitele epoci de istoria culturii, curentele filosofice şi de stil, opera şi portretul scriitorilor şi poeţilor români şi este capabil să „dialogheze" cu „creaţia artistică". Este capabil să prezinte oral, şi de asemenea în scris, tema şi elementele de formă ale creaţiilor epice, să exprime oral şi în scris gândurile şi sentimentele cuprinse în aceste opere. Ştie să lucreze în gupuri de lucru, ascultă părerea altora, formulându-şi părerile în mod civilizat. Are un scris ordonat, citeţ.

Clasele 11-12

Obiectivul disciplinei de limbă şi literatură română în ultimii doi ani de liceu este dezvoltarea capacităţii de sinteză a elevilor, lărgirea orizontului lor critic, perfecţionarea limbajului şi al simţului estetic. Este de aşteptat ca tinerii care se apropie de sfârşitul studiilor, să dispună de o bogată cultură lingvistică manifestată prin înţelegerea exprimării orale, prin capacitatea de a înţelege şi de a elabora texte în scris şi de a folosi la un înalt nivel calitativ toate aceste deprinderi în diferitele forme de comunicare orală şi în scris. Scopul studierii limbii române este îmbogăţirea competenţelor de analiză a textelor prin cunoştinţe de stilistică, de retorică.

Disciplina are ca scop, pe de-o parte, prezentarea caracteristicilor diferitelor genuri de stil (legate de *domeniul particular, public, oficial, ştiinţific, publicistic*), iar pe de altă parte, dezvăluirea, exersarea în situaţii date (sau create) a diferitelor tipuri de retorică, de exprimare în public (printre care cuvântări la diferite ocazii, elogieri). Elevul va cunoaşte calităţile unui bun orator, caracteristicile de conţinut şi formă ale unei cuvântări impresionante. Are posibilitatea să folosească tehnici de argumentare, de înşirare a unor argumente pro şi contra. Tânărul de 17-18 ani are deja o mare rutină în folosirea bibliotecii şi a internetului şi este capabil să colecteze materiale, să întocmească o bibliografie modernă, să ia notiţe, să întocmească fişiere, să sistematizeze şi să proceseze documentaţia adunată, să formuleze o părere proprie. Învaţă metodele, şi practică întocmirea individuală de proiecte.

Cunoaşte şi respectă etica de notare, de indicare a surselor, refuză plagiatul. Elevul în clasă terminală este deja capabil să întocmească individual o lucrare mai lungă, o prezentare power-point pe baza unor „cercetări" proprii.

Cunoaşte în egală măsură diferitele tipuri de texte, genurile presei orale şi scrise (pe suport hârtie sau în format electronic).

Are deprinderi de compunere, de redactare a unor texte funcţionale mai des folosite (de ex. curriculum vitae, scrisoare de motivaţie). Are experienţă în luarea de notiţe pe baza explicaţiilor profesorilor şi a ascultării diferitelor prelegeri, ştie să desprindă şi să selecteze esenţialul. Are de asemenea o experienţă suficientă în întocmirea schiţelor şi a notiţelor.

Predarea literaturii vizează în primul rând citirea comprehensivă-expresivă şi analiza

diferitelor genuri de opere (lirice, epice, dramatice). Elevul este deja capabil să citească și să analizeze texte din ce în ce mai lungi din romane și opere dramatice. Cunoaște noi tipuri, noi structuri de romane, știe să identifice teoria timpului proustian, și influența psihanalizei freudiene asupra literaturii secolului XX. Are cunoștințe complexe despre curentele de stil ale epocii (simbolismul, suprarealismul, expresionismul), și cunoaște formele caracteristice de apariție ale lor în diferitele opere literare sau în alte manifestări artistice asociate.

Spre sfârșitul studiilor de limbă și literatură, elevii vor dispune deja de cunoștințe și competențe suficiente pentru a fi capabili să facă referințe la alte opere pe tema dată, să compare opere create în timpuri foarte diferite, cu diferențe chiar de mai multe veacuri, pentru a căuta și a releva teme și motive comune. Într-un astfel de context și cu această metodă elevii vor putea explora posibilitățile de comentare a operelor prin interiorizare și de înțelegere a ființei lor proprii, a propriului lor eu.

Elevul bilingv, educat în ambele culturi, va putea găsi puncte de legătură în literatura română, maghiară, universală și în artele asociate.

La sfârșitul studiilor de limbă elevii în prag de bacalaureat vor avea capacitatea de a „compune” răspunsuri orale și lucrări scrise coerente și bine structurate nu numai pe marginea unor opere studiate la orele de literatură ci și din creații necunoscute pentru ei, pe care nu le-au analizat încă. Conform concepției prezentate în programa cadru, predarea limbii și literaturii la școală își atinge scopul dacă la aceste ore se vor forma indivizi care vorbesc fluent limba română și se pot „pierde„ în plăcerile cititului, oameni care prin literatură învață să-și formuleze marile probleme ale existenței.

Limba

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Comunicația. Comunicația mass-media**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe de bază privind funcția mijloacelor de comunicație mass-media, codurilor lor verbale și nonverbale.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Cunoașterea aprofundată a caracteristicilor, funcțiilor, formelor lingvistice și de exprimare ale comunicației mass-media. Cunoașterea speciilor de mass-media. Crearea unei atitudini conștiente privind efectele mass-media.	

Cunoștințe/cerințe	**Puncte de legătură**
Elevii vor înțelege că mass-media, comunicarea în masă interpelează în mod indirect și unilateral cu mijloace verbale și nonverbale un public larg de receptori. Formarea unei păreri proprii despre lumea comunicării în masă, formarea și dezvoltarea aptitudinii de selectare, de ex.selectarea comunicărilor de valoare de cele fără de valoare, a esențialului de neesențial. Cunoștințe despre diferitele forme de mass-media și despre cele mai importante genuri ale sale. O vedere de ansamblu asupra regrupării diferitelor organe de presă, cunoașterea criteriilor de regrupare (de ex. publicare, periodicitate, locul difuzării, presa scrisă și electronică, conținutul, diferențierea tendențioasă, limba). Cunoașterea genurilor jurnalistice, presa de informare (comunicare a informațiilor) și presa publicistică (stilul publicistic). Aptitudinea de a recunoaște diferitele ansambluri redacționale de informare (știre,	*Istoria, cunoștințe despre societate și cunoștințe cetățenești:* rolul mass-media în viața oamenilor, impactul său social. *Limba și literatura maghiară:* genuri ale mass-media. *Etică:* societatea de consum. *Cinematografie și*

informare, comunicat, corespondență, reportaj, interviu), observarea particularităților și a diferențelor acestora. Cunoașterea textelor jurnalistice de opinie (articol, comentariu, glosă, notă, scrisoare deschisă, scrisoare de la cititori, recenzie, studiu, monografie, eseu). Cunoașterea genurilor ziaristice de radio și televiziune, tipuri de emisiuni (printre care și emisiuni în limba naţionalităţii). Genurile jurnalistice scrise și comentative. Observarea diferențelor dintre emisiunile dinainte înregistrate (conserve) și emisiunile în direct. Formularea părerii proprii despre diferitele tipuri de emisiuni, printre care emisiunile pentru minorități. Dezbatere despre diferitele forme ale criticii. Argumente pro și contra despre rolul mass-media în viața oamenilor. Adoptarea unei atitudini cumpătate și critice față de raportul dintre tineri și mass-media.	*mass-media:* emisiuni de popularizare a cunoștințelor, obiceiurile de consum mass-media, radio și televiziune ale naţionalităţilor etnice. *Informatică:* reluarea diferitelor emisiuni la cerere (prin internet), post de radio cu emisiune în incinta școlii și jurnal publicat în școală.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Mass-media, receptorul, media, genurile jurnalistice, genurile de informare (știre, comunicat, corespondență, reportaj, interviu); genuri jurnalistice de opinie (comentariu, glosă, notă, scrisoare de la cititori), tipuri de emisiuni, emisiuni în limba naționalității, emisiune în direct, emisiuni conservă, canale publice și comerciale de televiziune.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cunoștințe de bază de stilistică**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoașterea unor figuri de stil și mijloace stilistice și folosirea lor la analiza operelor. Recunoașterea trăsăturilor specifice de stil ale autorilor și epocilor învățate.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Însușirea mijloacelor care influențează stilul. Identificarea valorii elementelor de limbă care determină stilul operei. Motivarea elevilor pentru a-și făuri un stil propriu prin identificarea unor mijloace stilistice subtile. Făurirea unui stil propriu printr-o folosire conștientă a limbii. Rafinament în folosirea limbii prin cunoașterea unor mijloace stilistice nuanțate. Dezvoltarea gândirii creative și a capacității de abstractizare, cât și a aptitudinilor de înțelegere și de elaborare a unor texte.	

Cunoștințe/cerințe	**Puncte de legătură**
Înțelegerea legăturii strânse care există între noțiunile de limbă, vorbire, text și stil. Formarea unui stil propriu, utilizarea unor nuanțe subtile de stil. Recunoașterea valorii stilistice a elementelor verbale și nonverbale din text. Elemente determinante de stil și efectul lor asupra stilului în textul dat. Stil al epocii, al grupului, stil individual. naliza efectului unor nuanțe specifice de stil. Cunoașterea diferitelor genuri de stil (*legat de domeniul vieții particulare, publice, bisericești, oficiale, științifice, publicistice, beletristice*). Analiza efectului produs de diferitele nuanțe stilistice caracteristice.	*Artă dramatică și dans:* utilizarea unor nuanțe de stil în conversație. *Istorie, cunoștințe despre societate și cunoștințe cetățenești; cultură și civilizație românească:* caracteristicile stilului

Folosirea conștientă a diferitelor genuri de stil proprii unor situații de vorbire, sau unor intenții de comunicare la elaborarea de texte. Se va acorda o atenție specială alegerii cu grijă a cuvintelor folosite și bunei înțelegeri privind importanța alegerii termenilor. Identificarea modului direct și metaforic în comunicare. Efectul produs de folosirea mijloacelor de fonetică a frazei și a textului, de schimbare a tonalității, intonației, intensității și a pauzelor în exprimare. Exerciții de folosire a diferitelor tipuri de texte (*din viața particulară, publică, din domeniul oficial, științific)*. Recunoașterea caracterului unic, individual al textelor de beletristică. Exerciții de stil. Utilizarea corespunzătoare a dicționarelor explicative (de sinonime, antonime).	unor texte sursă. *Limba și literatura maghiară:* muzicalitatea limbii maghiare şi române, ordinea cuvintelor în propoziție, melodia frazei. *Cinematografie și mass-media:* diferite manifestări.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Stilistica, stilul, valoarea stilului, genuri de stil, efectul stilului, stil verbal, stil nominal, mijloace poetice, figuri de stil (metafore, comparații, sinestezie, metonimie, alegorie, simbol), eufemismul, cacofemismul.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Retorica**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Formarea unei păreri proprii cu argumente pro- și contra. Utilizarea diferitelor forme de exprimare verbală.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Introducere în știința retoricii. Se va înțelege că de fapt retorica ne învață să vorbim. Investigarea din ce în ce mai profundă a funcțiilor de comunicare ale retoricii. Identificarea caracteristicilor modului de exprimare. Învățarea tehnicilor de argumentare corectă. Dezvoltarea aptitudinilor de orator ale elevului, ale calităților sale de exprimare a gândurilor și sentimentelor. Dezvoltarea în continuare a aptitudinilor sale de a dezbate o problemă în mod civilizat.	
Cunoștințe/cerințe		**Puncte de legătură**
Cunoștințe de bază privind istoria retoricii. Elocința în trecut și în zilele noastre. Legătura dintre retorică și comunicare. Aptitudinile, calitățile relevante ale unui bun orator. Aptitudinea de a intra în contact cu publicul. Valorizarea modului de prezentare și a intensității vocii în concordanță cu nivelul emoțional al comunicării (intensitatea vocii, armonie, ritm). Obligațiile oratorului. Genurile de text de comunicare în public. Funcțiile de comunicare puse în valoare în diferitele genuri. Forme de comunicare directe și indirecte, unidirecționale și multidirecționale. Factorii procesului de comunicare în discursul public. Genurile clasice ale discursului. Structura ideatică-afectivă-spirituală a discursului argumentativ. Structură rațională (includerea diferitelor argumente în text), intensificarea climatului psiho-afectiv de la începutul discursului (atragerea atenției) până la atingerea apogeului stării afective a		*Istorie, cunoștințe despre societate și cunoștințe cetățenești; limba și literatura maghiară:* elocința în antichitate şi în istoria Ungariei (de exemplu în epoca reformistă). *Artă dramatică și dans:* discursuri pe scenă,texte de monolog. *Cinematografie și mass-media:* mijloace

publicului receptor. Formele, metodele de argumentare (inducție, deducție), elaborarea textului, discursul. Dezbaterea (formularea părerii proprii, combaterea părerii contrare,concluzii). Armonizarea elementelor de comunicare verbală cu mijloace de fonetică a textului (intensitatea vocii, intonația, accentul, melodia frazei) și cu mijloacele de metacomunicație (mimica, gesturile). Exerciții pentru însușirea diferitelor genuri de discurs public (conferință, prezentare, intervenție, raport) cu situații create la orele de curs, sau în afara lor. Cunoștințe despre genurile de comunicare la radio și la televiziune (*știre, comunicat, glosă, reportaj, interviu*). Interpretarea fidelă, expresivă a textului din unele creații lirice și epice.	de impresionare în genurile de emisiuni televizate.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Istoria retoricii, retorica (arta discursului, elocința), oratorul, discursul, manifestare în public, modul de prezentare a discursului, intensitatea vocii, armonia, ritmul, genurile de texte, forme de comunicare, argumentul, contraargumentul.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Cultivarea limbii**	**Total 10 ore**
Cunoștințe anterioare	Ortografie, regulile (fundamentale) de gramatică în folosirea vocabularului.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Perceperea ideii că limba este într-o permanentă schimbare. Prezentarea factorilor care influențează schimbările în limbă. Evidențierea rolului normelor, a standardelor în limbă (modul de scriere, folosirea cuvintelor). Explicitarea şi acceptarea în fața elevilor scopurile şi sarcinile cultivării limbii.	
Cunoștințe/cerințe		**Puncte de legătură**
Înțelegerea cauzalității și a procesului de programare a reformei limbii. Însușirea regulilor ortografice, gramaticale și de folosire a vocabularului proprii diferitelor domenii. Cunoașterea circumstanțelor de popularizare a normelor, standardelor limbii (școala, publicații documentare, mass-media, internetul). Politica cu privire la folosirea limbii: Deprinderi de folosire a diferitelor dicționare, reglementări: DEX (*Dicţionarul explicativ al limbii române*), DOOM (*Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*); Dicţionar de sinonime, antonime, neologisme, Dicţionar de proverbe şi zicători româneşti. Diferența dintre vechile și noile norme ortografice. Cunoașterea manualului lui Mihai Cozma: Cultivarea limbii române și folosirea sa corectă.		*Istorie, cunoștințe despre societate și cunoștințe cetățenești; limba şi literatura maghiară :* Curente de reînnoire a limbii în Ungaria. Însemnătatea activității lui Kazinczy Ferenc, lupta dintre ortologi și neologi.

Poziția lui „î” „â” la începutul cuvântului sau la mijloc de cuvânt; alternanța „sînt” „sunt”. Academia Română și Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”-influența acestora asupra cultivării limbii. Înțelegerea importanței popularizării cunoștințelor de limbă, identificarea relațiilor de la cauză la efect. Înțelegerea scopului și sistemului de sarcini în cultivarea limbii. Tipurile de greșeli de ortologie *(familial, familiar, babă bătrână).* Folosirea conștientă a cunoștințelor de ortologie în comunicarea verbală și în scris. Cultivarea limbii, programarea limbii, politica și răspândirea cunoștințelor cu privire la folosirea limbii: norme, standarde, intensificarea efectului afectiv de la începutul discursului (atragerea atenției) până la atingerea apogeului stării afective a publicului receptor.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Cultivarea limbii, programarea reformelor în limbă, norme, standarde, politica cu privire la folosirea limbii, popularizarea cunoștințelor de limbă.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Metode de elaborare a unui proiect**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Întocmirea unor scheme și note în limba română. Cunoștințe de bază privind folosirea bibliotecii, cărți care pot și care nu pot fi împrumutate, sistemul de catalogare a tomurilor. Bibliotecă on-line.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Însușirea criteriilor și metodelor de întocmire individuală a unor proiecte. Motivație pentru a elabora o lucrare în mod individual, respectând normele de etică, atitudine de refuzare a plagiatului. Dezvoltarea aptitudinilor și deprinderilor de apreciere și de folosire a cărților.	
Cunoștințe/cerințe		**Puncte de legătură**
Cunoașterea și utilizarea criteriilor și diferitelor faze de elaborare a proiectelor. Formularea scopului de atins prin lucrarea propusă. Formularea temei, a titlului, alegerea tipului de text, colectarea de materiale la bibliotecă, cu surf pe net, sau împrumutând cărți la bibliotecă. Întocmirea bibliografiei, studierea literaturii de specialitate, etichetarea, note din literatura de specialitate. Colectarea de material autentic pe teren (ex.: material etnografic și folcloric) cu chestionare, interviuri, cu notarea autentică a textului, cu folosirea unor mijloace TIC. Selectarea materialului strâns, întocmirea schemei, sistematizarea materialului, tratarea lui, scrierea textului; folosirea corectă a metodelor. Citatul și referința. Prezentarea bibliografiei (în ordine alfabetică, cu indicarea pe primul loc a numelui de familie). În limba română se va pune virgulă între numele de familie și		*Limba și literatura maghiară:* metode de întocmire a schemei, de luare de note, și de elaborare a unui proiect. *Cultură și civilizație românească:* elaborarea unui proiect în mod individual cu colectare de materiale autentice. *Biologie-igienă:* întocmirea unei lucrări

numele propriu (ex.Pop, Dimitru).	de proiect. *Informatică:* căutare cu ajutorul unor programe de surf pe net.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Cărți, folosirea cărților, programe de căutare pe net, lucrări de proiect, colectarea de materiale, bibliografia, literatura de specialitate, citatul, referința.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Pregătire pentru bacalaureat.**	**Total 24 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoștințe legate de diferitele nivele de limbă. Folosirea unui vocabular adecvat pentru situația de vorbire dată.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Se va pune în evidență sistemul logic de semnalizare al limbii, din care fac parte toate elementele structurale, chiar și cele mai diferite nivele de limbă (de la fonetică la textologie). Dezvoltarea deprinderii de sistematizare și de sinteză. Întărirea curajului de a vorbi, activizarea vocabularului (oral și scris), îmbogățirea lui în continuare. Motivații pentru exersarea cunoștințelor de gramatică, ortografie, stilistică; motivații pentru utilizarea legităților la nivel de aptitudini.	
Cunoștințe/cerințe		**Puncte de legătură**
Cunoștințe despre limba română în limba română. Înțelegerea importanței analizei *diacronice și sincronice* a limbii. Reîmprospătarea cunoștințelor de istoria limbii. Sistematizarea și exersarea orală și în scris a cunoștințelor de fonetică, lexicologie, morfologie, sintagmă, sintaxă, semantică, textologie, stilistică, retorică. Aplicarea regulilor gramaticale, stilistice și ortografice la elaborarea diferitelor tipuri de texte. Rezolvarea problemelor în mod individual și în grup. Atitudine creativă de limbaj. Dezvoltarea competențelor de limbă și a altor competențe prin citirea unor texte și prin exerciții de folosire a limbii. Deprinderea de comunicare orală, de citire comprehensivă, de elaborare creativă a unor texte în mod corect. Înțelegerea avantajelor bilingvismului (mutilingvismului).		*Limba și literatura maghiară:* cunoștințe de limbă (gramatică). *Cultură și civilizație românească:* interpretarea unor texte, analiza poeziei populare legate de datinile învățate. *Informatică:* program de ortografiere; pagini web pe teme de limbă și de cultivare a limbii.
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Analiza diacronică și sincronică a limbii, istoria limbii, competența, gramatica.	

Literatura

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Viziunea lui Ioan Slavici**	**Total 15 ore**
Cunoștințe	Realismul în literatura română a secolului XIX. Creația artistică a lui	

anterioare	Ion Creangă și Ion Luca Caragiale.
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Prezentarea portretului prozatorului ardelean Ioan Slavici; prezentarea tehnicilor sale narative. Abordarea sub mai multe aspecte a nuvelei sale psihologice *Moara cu noroc* și a romanului *Mara*. Dezvoltarea aptitudinilor de interpretare a nuvelelor și a romanelor.

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Caracteristicile creației artistice a scriitorului realist român ardelean Ioan Slavici. Influența lui Confucius asupra filosofiei scriitorului. Slavici protagonist al moralității, bun cunoscător al sufletului uman. Contribuția sa la dezvoltarea prozei. *Moara cu noroc* (analiză literară). Aspectul dramatic al acțiunii: conflicte sociale și psihice. Analiza subconștientului. Caracterizarea personajelor. Caracteristicile artei scriitorului Slavici. Comentarea altor nuvele de Slavici (ex. *Budulea Taichii, Gura satului*). Ioan Slavici: analiza romanului *Mara*, abordarea romanului sub mai multe aspecte, de ex. puncte de vedere, caracterizarea personajelor, tehnica de narare.	Elevul – cunoaște filosofia scriitorului realist; – știe că pentru Ioan Slavici Confucius era înțeleptul înțelepților, cine a enunțat principiile morale ale existenței (*dragostea, sinceritatea, cinstea, mărinimia, cumpătarea, justețea*); – își dă seama de lupta eroului principal, a lui *Ghiță,* cu ispita îmbogățirii, drama psihologică a eroului principal care se zbate fiind sclavul banilor; – urmărește cu atenție monologul interior al lui *Ghiță*, frământările sale, decăderea morală, ispășirea păcatelor lui; – se implică în dezbatere cu un real discernământ; – formulează în mod individual judecăți în probleme de etică; – este capabil să înțeleagă sensul profund al nuvelei; – comentează cu ajutorul profesorului romanul *Mara*; – cunoaște trăsăturile specifice ale romanului realist; caracterizarea complexă a personajelor, analiza psihologică aprofundată; – nivel minim de cunoaștere a operei: comentarea unei nuvele și a unui roman.	*Limba și literatura maghiară:* elemente de stil ale realismului. *Etică:* dezbaterea unor probleme morale; legi scrise și nescrise; legea și conștiința. *Filosofie:* chestiuni legate de sensul vieții. *Cinematiografie și mass-media:* adaptarea cinematografică a operelor literare.

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Morala, analiza psihologică, arta literară, punctul de vedere, caracterizarea, tehnica de narare, timpul, spațiul din roman, eroul din roman.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Viziunea lui Ion Luca Caragiale**	**Total 17 ore**
Cunoștințe anterioare	Câteva schițe ale lui Ion Luca Caragiale: *D-l Goe, Vizita.*	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Comunicarea unor cunoştinţe de istorie a teatrului şi de teorie a dramei. Înţelegerea faptului că *Ion Luca Caragiale* în comdiile sale cu o deosebită clarviziune critică mentalitatea, lipsa moralităţii, deşertăciunea intelectuală şi psihică a oamenilor din mahala (suburbire bucureşteană). Elevii vor fi pregătiți să înțeleagă intenția educativă a comediilor, profesiunea de credință a autorului, și anume: *„*nimic nu arde mai mult pe ticăloși ca râsul*”.* Explicitarea calității comicului de a determina genul literar. Descoperirea diferenței dintre *comic* și *umoristic*.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Ion Luca Caragiale scriitorul realist și moralist. Schițe și nuvele: semnificația lor (ex. *Două loturi, Lanţul slăbiciunilor, Inspecţiune)*. Ion Luca Caragiale Molière al românilor. Crezul său: râsul corectează moravurile. Satira slăbiciunilor oamenilor din mahala cu mijloace ca ironia, satira, sarcasmul și comicul (*comicul de situație, de caracter, de limbaj, de nume; comicul tendențios/insinuant*). Personaje și împrejurări tipice. Caracteristicile societății de mahala (triunghiuri conjugale, scandaluri, fapte criminale și senzaționale). Critica defectelor umane prin arta râsului: (ex. demagogia, incultura, ipocrizia,servilismul, infidelitatea, adulterul, carierismul (parvenitismul), falsificarea alegerilor). Comentarea comediei *O noapte furtunoasă* și/sau *O scrisoare pierdută*.	Elevul – cunoaște câteva *schițe și nuvele* de *Caragiale,* și este capabil să descifreze mesajul lor; – dispune de suficiente cunoștințe de bază despre istoria și teoria teatrului şi dramei; – înțelege diferența dintre *comic și umor*; – recunoaște metodele de caracterizare ale scriitorului prin ironie, satiră, sarcasm și comic; în comediile analizate: *O noapte furtunoasă* și/sau *O scrisoare pierdută*; – este capabil să citeze exemple din diferitele tipuri de comic; – înțelege perspicacitatea viziunii scriitorului în prezentarea contradicțiilor din mahala și intenția educativă a comediilor sale; – este capabil să formuleze individual o caracterizare a personajelor; să analizeze atitudinea și conflictele lor; – spectacolul de teatru îi face plăcere; – își formulează părerea despre	*Limba și literatura maghiară:* comedii, piese de teatru din literatura maghiară și universală (ex.eroii lui Molière, comicul de caracter și de situație). *Artă dramatică și dans:* arta teatrului, efectul scenic.

	piesa pe care a văzut-o și/sau a citit-o; – nivelul minim de cunoaștere a operei: comentarea unei comedii de Caragiale, prelucrarea analitică a comediei; – are competența de a elabora o teză coerentă de bacalaureat; își structurează logic răspunsul oral.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Realismul, istoria teatrului și a dramei; teoria dramei; comicul (de situație, de caracter, de nume, comicul tendențios); ironia, satira, sarcasmul, umorul, tipurile, tipic, circumstanțe.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Literatura română la sfârșitul secolului XIX. și începutul secolului XX. Opera lui George Coșbuc**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Curentele de idei și de stil în secolul XIX.(cele mai importante particularități ale stilului).George Coșbuc: *La oglindă*.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Curentele de idei de la sfârșitul secolului XIX. și începutul secolului XX, prezentarea constituirii unor grupuri, mișcări, curente de stil, identificarea specificului lor estetic, poetic (*realismul, sămănătorismul, poporanismul*). Prezentarea operei lui George Coșbuc; teme, motive.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Curente de idei și de stil în dezvoltarea literaturii și culturii române. *Realismul*, *sămănătorismul*, *poporanismul*. Reviste și personalități literare. Revista *Sămănătorul*–George Coșbuc, Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga. *Viața românească:* Constantin Stere, Garabet Ibrăileanu.	Elevul – va cunoaște tendințele curentelor, cenaclelor, programelor de la sfârșitul secolului XIX.și începutul secolului XX.; caracteristicile estetice ale curentelor de stil; – va cunoaște toate acele tendințe care au contribuit la dezvoltarea culturii și literaturii române.	*Limba și literatura maghiară:* romantism, realism, poporanism.
Opera lui *George Coșbuc.* Etapele carierei sale și creații caracteristice. Influența viziunii poporaniste ; realism și poporanism. Poezia naturii și a erosului rustic. Sentimentul de dragoste (dorul, împlinirea, decepția) analiza	Elevul – cunoaște epocile creației lui Coșbuc, caracterul, tema, genul, mijloacele poetice ale poeziilor sale; – recunoaște influența realismului și a poporanismului;	*Cultură vizuală :* creații de arte plastice în stil realist. *Cultură și civilizație românească:* poezia riturilor de trecere.

următoarelor poezii, de ex.: *La oglindă, Duşmancele, Numai una, Pe lângă boi, Cântecul fusului* şi încă cel puţin două-trei opere. Genurile lirice: cântecul, cântecul ocazional, idila, elegia. Poezia evenimentelor majore din viaţa rurală: *Nunta Zamfirei* şi *Moartea lui Fulger* (interpretarea operei). Post-romantismul. Caracteristicile conţinutului, climatului, formei baladelor culte. Prelucrarea artistică a tradiţiilor şi datinilor populare. Tonul de basm al ceremoniilor. Puterea expresivă a limbajului poetic. Trecutul istoric: *O scrisoare de la Muselim-Selo* (interpretarea operei). Alte creaţii la alegere.	– descoperă legătura dintre natură şi trăirile de dragoste în poezia lui Coşbuc; – observă trăirile sufleteşti în poezia de dragoste a lui Coşbuc (cântece ocazionale, idile, elegii) de la înfiripareа sentimentului-prin faza împlinirii -până la decepţie. Ex. *La oglindă, Numai una, Cântecul fusului*; – recunoaşte influenţa culturii populare (datini, poezia populară, elemente de basm); – cunoaşte specificul, elementele de formă şi de conţinut ale baladei culte; – desprinde elementele lirice, epice, dramatice; – înţelege mesajul filosofic al operelor despre viaţă şi moarte; – este capabil să comenteze individual şi să exprime ideile din opera dată ; – nivelul minim de cunoaştere a operei: 5-6 creaţii lirice şi cel puţin o baladă cultă; – ştie să reproducă exact texte învăţate pe de rost: *La oglindă, Numai una, Cântecul fusului* (fragmente); *Nunta Zamfirei*, *Moartea lui Fulger* (fragmente).	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Opera completă, sămănătorismul, poporanismul, balada cultă, erosul.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Portret–Octavian Goga**	**Total 10 ore**
Cunoştinţe anterioare	Realismul, sămănătorismul, poporanismul. Poezia de dragoste de inspiraţie populară, poezia peisagistică a lui George Coşbuc.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătire pentru înţelegerea filosofiei poetului despre predestinaţie. Desprinderea caracterului simbolic al poeziilor lui Goga. Abordarea din mai multe aspecte a atitudinii poetice, a genurilor caracteristice,a temelor.	

Cunoștințe	Cerințe	Puncte de legătură
Portretul lui *Octavian Goga.* Conștiința menirii sale, mesianismul. Influența figurilor de stil ale epocii asupra poeziei lui Goga. Poetul profet. *Teme, motive, trăiri (*ex.*rădăcini, dezrădăcinare, înstrăinare, singurătate, melancolie, nostalgie, suferință, adio, amintire, peisaj, dragoste).* Caracterul profetic al stilului său. Comentarea operelor *Noi*, *Casa noastră, Bătrâni, Rugăciune.* Alte creații la liberă alegere.	Elevul – va cunoaște caracterul poeziei lui *Goga*, motivele sale, figurile de stil ; va cunoaște tonul specific al lui Goga; – identifică legătura strânsă dintre om și natură în poeziile analizate; – recunoaște influența lui *Mihai Eminescu* și a lui *George Coșbuc* asupra creației lui Goga; – se familiarizează cu noțiunile de „dezrădăcinare” și de „înstrăinare”; – nivel minim de cunoaștere a operei: analiza complexă a 2-3 creații; – texte învățate pe de rost: *Bătrâni, Casa noastră* (fragment).	*Limba și literatura maghiară:* Ady Endre (corespondența cu Goga).
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Dezrădăcinarea, înstrăinarea, mesianismul, poetul profet, traducere literară, dor, nostalgie, melancolie, vremea amintirilor.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	Simbolismul în literatura română. Portret–Alexandru Macedonski–George Bacovia	Total 20 ore
Cunoștințe anterioare	Romantism, realism, sămănătorism, poporanism.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Prezentarea spiritualității şi a artei poetice a simbolismului românesc, descrierea concepției *l'art pour l'art*. Dezvoltarea deprinderilor de înțelegere a creației artistice.	

Cunoștințe	Cerințe	Puncte de legătură
Reprezentanții simbolismului românesc. *Alexandru Macedonski, Dimitrie Anghel, Ștefan Petică, George Bacovia, Ion Minulescu.* *Alexandru Macedonski, teoreticianul simbolismului românesc.* Analiza operei *Noaptea de decemvrie.* Poezie romantică cu elemente simboliste.	Elevul – va cunoaște spiritualitatea, esența artei poetice în simbolismul universal, maghiar, românesc; – știe să facă legătura dintre cunoștințele sale de literatură română și universală; – înțelege mesajul alegoriei *Noaptea de decemvrie*, idealul artistic al lui Macedonski, teoria sa despre geniu, crezul	*Cultură vizuală:* simbolismul în arta plastică. *Limba și literatura maghiară:* simbolismul.

	a gânditorului elevat, al omului adevărat; – recunoaște elementele simbolismului în poeziile romantice (îndrumat de profesor); – compară trăsăturile *omului de rând* și ale *geniului*, evocând esența *filosofiei schopenhaueriene* și a operei lui Eminescu *Luceafărul*; – culege motivele romantice (ex. noaptea, clar de lună,…) și elementele simboliste (ex. emir, drumețul slut, drumul adevărat, drumul sinuos, Mecca cerească, Mecca pământeană).	
Poezia simbolistă a lui *George Bacovia*, lirica sa emoțională. Exprimarea sentimentului decadent de viață. Teme, motive. Îmbinarea peisajului interior cu cel exterior; peisajul pustiu de iarnă, de toamnă (*zăpada, furtuna, vântul, frigul, gheața*)– peisajul interior: (*singurătatea, angoasa, frica, ambianță de sfârșitul lumii, agonia, moartea*). Sunete și culori (elemente auditive și vizuale). *Plumb*–crezul poetului simbolist, destăinuirea sa lirică. Alte creații la alegere: *Lacustră, Decor*.	Elevul – este capabil să simtă atmosfera apocaliptică a liricii lui Bacovia; – recunoaște în poezie starea sufletească zbuciumată a omului modern, însingurat, (angoasa, frica, singurătatea, disperarea, neputința); – înțelege că esența liricii lui Bacovia este absența, excluderea, conștiința morții; – resimte ambianța „ de plumb” din poezie, „mirosul morții”; golul din suflet, singurătatea; – descifrează sensul simbolic al „plumbului” (culoare, greutate), atmosfera evocată (flori de plumb, amor de plumb, aripi de plumb); – este capabil să facă o analiză complexă a poeziei, să identifice mijloacele poetice, fonetice, figurile de stil din text (*metafore, sinestezii, comparații, repetiții, gradații*); – nivel minim de cunoaștere a operei: *Noaptea de decemvrie, Plumb* (analiza complexă a poeziei);	

	– știe pe dinafară poezia *Plumb* și declamă fragmente din opera *Noaptea de decemvrie*; – este capabil să dea un răspuns structurat la bacalaureat.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Alegoria, „l'art pour l'art", simbolismul, simbolul, decadența, monotonia, lirica de atmosferă, sinestezia, sentimentul apocaliptic, arta poetică, spleenul.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Modernismul Opera lui Tudor Arghezi**	**Total 20 ore**
Cunoștințe anterioare	Caracteristicile simbolismului românesc (George Bacovia: *Plumb*).	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Evidențierea trăsăturilor esențiale ale modernismului. Se va înțelege că în literatura română *Tudor Arghezi* este *„inovatorul limbajului poetic românesc"*, creatorul „*esteticii urâtului*", la fel ca *Baudelaire* în lirica europeană. Analiza axată pe temele lirice, pe soluțiile poetice în opera lui Tudor Arghezi. Dezvoltarea creativității, a deprinderilor de a analiza, de a abstractiza. Dezvoltarea capacității de a face o analiză comparativă a operelor (ex. trăirea sentimentului divinității în poezia lui *Tudor Arghezi* și a lui *Ady Endre*).	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Tudor Arghezi ca „Mesia*"* poeziei românești. Opera sa. Etapele carierei sale, curente de stil. Tradiție și inovație în poezia lui *Tudor Arghezi*. Inovarea limbii poetice românești. Tematica liricii sale: *Problematica faustiană; relația între om şi Dumnezeu; dorința cunoașterii universului; peisajul și trăirile dragostei;destinul de artist* (poetul și opera sa). Ars poetica: *Flori de mucigai, Rugă de seară, Ex libris.* Analiza creației lui Tudor Arghezi: *Testament*. Trăirea sentimentului divinității în poezia lui Arghezi: *Psalmi.* Analiza unei poezii la liberă alegere *(Psalmi).*	Elevul – cunoaște principalele etape ale creației, caracteristicile stilului poetului; – știe că Arghezi este inovatorul limbajului poetic românesc, creatorul „esteticii urâtului" în literatura română; – va cunoaște prin analiza operelor temele tipice ale poetului, soluțiile poetice utilizate; – este capabil să desprindă sensul poeziei *Testament*; – înțelege că poezia este crezul poetului, cuvântul este putere creatoare, iar opera este produsul inspirației dumnezeiești și a „lucrării cizelate"; – înțelege crezul lui Arghezi că menirea lui este de a uni pentru eternitate cele două	*Limba și literatura maghiară:* simbolismul, Baudelaire; poeziile lui Ady Endre pe tema dumnezeirii. *Cultură vizuală:* simbolismul în arta plastică.

Fragmente din proza lui T.Arghezi.	lumi (frumosul artistic în sensul clasic al cuvântului şi frumuseţea urâtului); – este capabil să înţeleagă definiţia în versuri a operei literare, după care creaţia este: *graţie,talent, inspiraţie, efort intelectual*; – este capabil să înţeleagă unele metafore (Dumnezeu cioplit în piatră, slova de foc); – identifică paralelismul în poezia despre Dumnezeu a lui *Tudor Arghezi* şi *Ady Endre* filosofia după care „*cred în Dumnezeu necredincios fiind*”, frământările eului liric între credinţă şi scepticism; – ştie să formuleze o părere proprie; – cunoaşte locul lui Arghezi în literatura română; – nivel minim de cunoaştere a operei: *Testament* (fragment pe dinafară), cunoaştere a 3-4 *Psalmi* (analiză complexă); – declamă poezia *Psalm (Te drămuiesc în zgomot şi-n tăcere)* respectând textul ; declamă unul-două fragmente de proză (la liberă alegere); – este capabil să scrie o lucrare de bacalaureat şi să dea un răspuns oral.	
Noţiuni–cheie/ noţiuni	Tradiţie şi inovaţie, estetica urâtului, trăiri legate de Dumnezeu, psalmul, problema faustiană, scepticismul.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Modernismul Portret–Lucian Blaga**	**Total 15 ore**
Cunoştinţe anterioare	Cunoaşterea artei poetice a simbolismului. Poezii de Bacovia.	
Obiectivele instructiv-educative ale unităţii tematice	Pregătire pentru a înţelege poezia filosofică a lui Lucian Blaga, pentru a recunoaşte stilul său particular. Interpretarea principiilor de structurare a poeziei. Capacitatea de abstractizare, dezvoltarea simţului estetic. Adâncirea gândirii de soluţionare a problemelor. Identificarea figurilor de stil expresioniste.	

Cunoștințe	Cerințe	Puncte de legătură
Lucian Blaga *poet și filosof* român ardelean *; filosof și poet.* Reprezentantul liricii moderne. Influența expresionismului german și a psihologiei abisale a lui Freud. Blaga vestitorul „*tainei tainelor*”; „*poetul și filosoful misterelor*”. Teme, motive, marile întrebări: *ființa și neființa; viața-moartea; presimțirea morții ; peisajul și sentimentul dragostei.* Alegerea unor poezii din volumul *Poemele luminii*. Analiza operei lui Lucian Blaga *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*. Crezul poetic.	Elevul – cunoaște arta poetică a expresionismului, figurile sale de stil; – cunoaște caracterul filosofic al poeziei lui Lucian Blaga, rolul poetului în literatura română; – descoperă trăsături asemănătoare în poezia lui *Lucian Blaga* și *József Attila*: „*Cu Universul mă măsor*”; – pe baza explicațiilor date de profesor înțelege influența psihologiei abisale a lui Freud.; – recunoaște genurile, temele, trăirile, formele tipice ale versurilor lui Blaga, (ex.versul liber); – cunoaște arta poetică lui L.Blaga întitulată *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*; – știe că poetul prezintă două lumi opuse în poezie : concepția luciferiană și cea edenică a lumii; – știe de asemenea că marele poet era condus de dorința de a dezlega marile mistere și de a cunoaște Universul.	*Limba și literatura maghiară :* (literatura universală) expresionismul și psihologia abisală a lui *Freud*. Arany János: *Sub stejari – A tölgyek alatt*.
Gorunul analiza complexă a operei. Analiza altor 3-4 poezii de Blaga la liberă alegere.	Elevul – este capabil să înțeleagă mesajul filosofic al elegiei lui Blaga *Gorunul* (cu ajutorul profesorului); – își dă seama că Blaga prin înțelepciune atenuează presimțirea morții, risipește frica și dezleagă drama sufletească; – înțelege că există o corespondență între filosofia acestei creații și cea a baladei populare *Miorița*, respectiv o corespondență cu filosofia	

	poeziei lui Arany János *A tölgyek alatt (Sub stejari)*; – știe că în cele trei creații „eul liric” se împacă cu ideea trecerii; – știe să prezinte caracteristicile conținutului și formei acestei poezii; – nivel minim de cunoaștere a operei: analiza poeziei *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* și declamarea ei textuală. *Gorunul* (analiza complexă a poeziei).	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Poet și filosof; filosof și poet; lirica modernă, misterul, psihologia abisală, poezia liberă, spațiul „mioritic”.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Neomodernismul, sau generația anilor '60. Portret–Nichita Stănescu**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Cunoașterea caracteristicilor poeziei moderne.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Pregătire pentru a înțelege crezul artistic, reflexiile filosofice, formele metaforice de exprimare ale generației de poeți din anii '60. Abordarea sub mai multe aspecte a atitudinilor poetice, a sentimentelor, a genurilor caracteristice. Dezvoltarea în continuare a deprinderilor de abstractizare, de analiză a operelor.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Generația poeților din anii '60. (ex. *Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru*) a inovat limbajul poetic și l-a ridicat spre înălțimi necunoscute până atunci. Caracterul neomodern al poeziei lui *Nichita Stănescu*. Gânduri despre relația dintre *„poet și opera sa”*, despre puterea „*logos*"-ului. Poezia ca o aventură a cuvântului. Ars-poetica autorilor: „*Ars poetica*”, „*Arta poeziei*”, „*Arta scrisului*”, *Poezia.* Nichita Stănescu: *Leoaică tânără, iubirea.*	Elevul – înțelege că această generație de poeți a reînnoit poezia; (în urma realismului socialist) s-a revenit la formele de expresie *metaforice, la reflecțiile filosofice, la mit, la ironie;* – cunoaște concepția poetului despre artă, viziunea sa asupra lumii, modul de exprimare artistică, iscusința poetică, stilul particular, expresivitatea sa; – știe să desprindă mesajul artistic: *Arta scrisului, Arta poeziei, Autoportret* (analiza operei); – are aptitudinea de a face o analiză complexă a poeziei	*Limba și literatura maghiară :* arta poetică a poeților; creații pe tema dragostei, neomodernismul. *Informatică:* informare individuală din diferite baze de date sau pagini web. *Cultură vizuală:* Creații artistice *neomoderne.* Clovnul în arta plastică, clovnii lui Picasso, modernismul în arta plastică.

Este o destăinuire lirică, o metaforă despre dragoste, ca forță cosmică. Unicitatea, expresivitatea stilului lui Stănescu. Analiza complexă a principalei opere de lirism erotic românesc. Analiza creațiilor altor poeți, la liberă alegere. Ana Blandiana: (ex. *Descântec de ploaie, Părinții, Numai iubirea*). Ștefan Augustin Doinaș: *Mistrețul cu colți de argint.* Nicolae Labiș: *Moartea căprioarei.* Ioan Alexandru: *Clopotele.* *Autori români din Ungaria:* Lucian Magdu: *Confesiune, Colind, Amintire.* *Postmodernismul:* Mircea Cărtărescu: *Georgica a patra* (analiza operei).	*Leoaică tânără iubirea*, de a identifica specificitățile conținutului și formei poeziei și de a "construi" un răspuns oral; – Nivel minim de cunoaștere a operei: analiza complexă a – 3-4 poezii neomoderne; – pe dinafară : *Poezia; Leoaică tânără iubirea; Despre limba română* (fragment); – este capabil să se concentreze și asupra altor creații pe teme asemănătoare (ex. destinul geniului Șt. A. Doinaș: *Mistrețul cu colți de argint;* Mihai Eminescu: *Luceafărul;* Alecsandru Macedonski: *Noaptea de decemvrie*).	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Generație de poeți, logosul, arta poetică, filosofia, reflecția.	

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Proza românească în secolul XX. Viziuni**	**Total 50 ore**
Cunoștințe anterioare	Realismul lui Ion Creangă și al lui Ioan Slavici (cunoașterea câtorva nuvele și a câte unui roman).	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Cunoașterea câtorva tendințe determinante ale literaturii române a secolului XX. Analiza câtorva nuvele, romane (fragmente), unghiuri de vedere ale artiștilor, viziunea lor, teme, dezbaterea contextului istoric, cultural. Prezentarea diferitelor tipuri de romane, a specificului lor. Dezvoltarea simțului literar, a deprinderilor de analiză a romanelor. Motivarea elevilor pentru a analiza operele alese în mod individual.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Perioada 1900-1918. Duiliu Zamfirescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ion Agârbiceanu, Gala Galaction, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești *(fragmente liber alese,* din novele și romane).	Elevul – va cunoaște câteva tendințe determinante ale literaturii secolului XX.; – cunoaște câțiva prozatori moderni distinși din secolul XX.: *Liviu Rebreanu, Camil*	*Limba și literatura maghiară:* (literatura universală) romane moderne, postmoderne. *Cinematografie și*

Perioada interbelică. Curente și tendințe. Reprezentanții distinşi ai acestei perioade. Caracteristicile romanului secolului XX. Continuitate şi discontinuitate. Romanele care păstrează formele tradiționale. Romane inovatoare ale formei. *Romanul tradițional, obiectiv.* Temele majore ale prozei lui Mihail Sadoveanu. *Hanu-Ancuței* (analiza operei). Analiza complexă a romanului psihologic *Baltagul*. Prezentarea artistică a vieții ciobanilor. Prezentarea universului datinilor și tradițiilor populare. Psihologia Vitoriei Lipan, eroina principală cu calități hamletiene. Apariția acestor teme, motive în alte creații literare din literatura română și maghiară. *Romanul modern, obiectiv.* Liviu Rebreanu creator al romanului românesc modern. Interpretarea romanului psihologic *Pădurea spânzuraților*. Circumstanțele apariției romanului, structura sa și mesajul artistic. Drama sufletească a lui *Apostol Bologa*, zbuciumul între datorie și conștiința sa interioară. Structura și mesajul artistic al romanului. sau Liviu Rebreanu: *Ion* (interpretarea romanului). *Roman subiectiv modern:* Elementele noi în proza lui Camil Petrescu în literatura perioadei interbelice. Refuzarea formelor tradiționale, elemente noi în estetica romanului.	*Petrescu, Mircea Eliade, Marin Preda;* – are deprinderea de a recunoaște principalele diferențe estetice dintre romanele *tradiționale* și *inovatoare*; – este capabil să facă legătura dintre cunoștințele sale de literatură română și universală; – cunoaște noi viziuni, principii și tehnici artistice în romanele analizate; – observă cu ajutorul profesorului unitățile de structură ale romanului, ștergerea limitelor dintre diferitele genuri, apariția unor elemente lirice în roman, narația la persoana întâi singular, tehnica de montaj, intercalarea unor documente (scrisoare, jurnal); – a învățat despre psihologia abisală a lui *Freud* și despre influența ei asupra creațiilor secolului XX.(poeți, scriitori, artiști); – este capabil să caracterizeze personajele și să-și formeze o părere proprie, să formuleze argumente pro și contra; – nivel minim de cunoaștere a operei: 2-3 opere ale scriitorilor de la început de secol (B.Șt.Delavrancea, Ion Agârbiceanu, A.B.Voinești, Mihail Sadoveanu: Baltagul; un roman de Liviu Rebreanu; o operă a lui Camil Petrescu; Mircea Eliade: Maitreyi și încă un roman; una-două nuvele ale scriitorilor despre care a învățat, la liberă alegere); – texte pe dinafară : 2-3 fragmente de proză (la liberă alegere).	*mass-media:* adaptări cinematografice.

Influența lui Proust.Timpul subiectiv (al amintirii), întâmplări interioare. Intercalarea unor documente în roman (scrisoare, jurnal). Analiza romanului: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război.* Structura operei (planul subiectiv și obiectiv). Psihanaliza și creația bazată pe observare, drama intelectualității; și/sau interpretarea romanului *Patul lui Procust* (caracterul unic al creației, stilul său). Alți scriitori și opere *de ales*: Mircea Eliade: *Maitreyi* (analiza operei). George Călinescu: *Enigma Otiliei.* *Romanul de tip balzacian*, psihologia avarului și a parvenitului. Romanul românesc de după cel de-al doilea război mondial. Marin Preda: *Moromeții* (fragmente); *Cel mai iubit dintre pământeni* (analiza operei).		

Noțiuni–cheie/ noțiuni	Literatura romanelor, romanul modern, postmodern, psihologic, romanul ideatic-intelectual, spațiul romanului, timpul din roman (concret, abstract, obiectiv, subiectiv), romanul tradițional, cu forme noi, platforma de timp, psihologia abisală, dilema psihanalizei, mustrări de conștiință, ironia, grotescul, absurdul, parabola, limbajul metaforic.

Unitate tematică/ Obiective cadru	**Istoria teatrului și a dramei–câteva tendințe în literatura dramatică românească a secolului XX. și a epocii contemporane.**	**Total 15 ore**
Cunoștințe anterioare	Interpretarea unei comedii a lui Ion Luca Caragiale. Crezul lui Lucian Blaga despre poezie.	
Obiectivele instructiv-educative ale unității tematice	Dezvoltarea aptitudinii de a formula judecăți de valoare corecte și de a interpreta corect operele dramatice.	

Cunoștințe	**Cerințe**	**Puncte de legătură**
Istoria teatrului și a dramei (cunoștințe globale).	Elevul – are cunoștințe vaste despre	*Limba și literatura maghiară :* drama în

Tendințe caracteristice în literatura dramatică a secolului XX. Autori de renume: Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, Horia Lovinescu, Matei Vișniec. Estetica dramei moderne. Lucian Blaga: *Meșterul Manole* (interpretarea dramei). Dramă modernă, mitică, expresionistă, drama sufletului. Intelectualizarea „motivului jertfei”. Manole ca un Faust modern. Dansul „ macabru” de jertfă a lui Manole și al Mirei în vederea creării operei nemuritoare, a idealului artistic. *Teatrul neomodern* Interpretarea dramei neomoderne a lui Marin Sorescu: *Iona*. Dramă ironică, parabolă a singurătății și a trecerii, a zbuciumului omului modern, „nevrozat”. Căutarea sensului vieții, exprimarea metaforică a dorinței de a cunoaște. Sursa de inspirație: istoria lui Iona din biblie. *Drame la alegere:* Horia Lovinescu: *Moartea unui artist*, Matei Vișniec: *Caii la fereastră.*	istoria teatrului și dramei; – are capacitatea de a face legătura și de a utiliza cunoștințele pe care le are din literatura maghiară și universală cu trimiteri la literatura dramatică; – cunoaște bine figurile de stil ale expresionismului și caracteristicile genului dramatic; – are capacitatea de a descifra sistemul de simboluri dintr-o operă, să facă caracterizarea unor personaje simbolice; – știe să asocieze „motivul jertfei” din balada *Monastirea Argeșului*; – recunoaște simbolul acesteia în drama modernă; – înțelege crezul faustian al meșterului Manole, că numai cu dragoste se poate crea ceva nemuritor; – recunoaște unitățile de structură ale dramei; – recunoaște elementele lirice (ex.dăruirea de sine a Mirei, moartea lui Manole și a Mirei); – este capabil să descifreze sistemul de simboluri al operei *Iona*; – înțelege abordarea filosofiei destinului în drama modernă, parabolică; – recunoaște „eroul” care luptă împotriva absurdității însingurării în viață, care își exprimă frământarea sufletească despre ființă și neființă într-un „monolog dialogat”; – interpretează recenzii și scrie notițe; – înțelege multiplele sensuri, simbolurile, metaforele dramei; – nivel minim de cunoaștere a	literatura maghiară și universală, drame expresioniste, problema „destinului artistului, Biblia (istoria lui Iona). *Artă dramatică și dans:* istoria teatrului, arta dramatică. *Cultură vizuală:* expresionismul în arta plastică.

		operelor: este capabil să interpreteze atât oral cât şi în scris cele două drame, Meșterul Manole, de Lucian Blaga și Iona de Marin Sorescu; – reproduce oral textul fidel al unor fragmente din drame.	
Noțiuni–cheie/ noțiuni	Modern, neomodern, drama expresionistă, drama parabolică, conflictul interior, personaj simbolic.		

Rezultate scontate la sfârşitul ciclului de doi ani de studiu	Elevul are deprinderi de folosire a cărților, a bibliotecii, a internetului, de colecționare și de folosire corectă și etică a materialului (referințe, note, notarea bibliografiei). Are capacitatea de a înțelege și de a elabora în mod creativ cele mai variate tipuri și genuri de texte-inclusiv genurile presei-(narațiunea, caracterizarea, expunerea, eseul, raportul, scrisoare particulară și oficială, invitația, cererea, procesul verbal). Practică intervenția orală în incinta școlii și în cele mai variate situații de viață (luarea de cuvânt, răspunsul, relatarea unor întâmplări). Cunoaște principalele criterii ale retoricii și are curajul să intervină oral în public, să pronunțe un scurt discurs de ocazie (ex. urare, felicitare, discurs de adio). Are capacitatea de a reproduce oral texte învățate pe de rost. Are o cultură vastă de comunicare, este capabil să se adapteze diferitelor situații de vorbire și să se acomodeze cu partenerii de vorbire. Cunoaște bine criteriile de analiză ale unui text și le poate folosi, pe de o parte în vederea identificării unor sensuri ascunse ale operelor beletristice, pe de altă parte la analiza textelor de cunoștințe generale. Are capacitatea de a scoate esențialul dintr-un text analizat, de a lua note, de a face o schiță, de a formula o părere proprie, pe care o exprimă oral sau în scris. Are deprinderea de a elabora lucrări de proiect (la nevoie sub îndrumarea profesorului) respectând criteriile și normele care se impun la lucrările cu caracter științific. Aplică corect și consecvent regulile și normele etice privitoare la utilizarea citatelor. Este capabil să întocmească o prezentare în imagini, să își sistematizeze logic gândurile și să se exprime concis la subiect. Are un scris citeț, ordonat, frumos. Competențele sale digitale sunt convenabil dezvoltate, știe să scrie în format electronic de ex. o scrisoare de motivație, o autobiografie, o cerere, o împuternicire, o scrisoare oficială. Știe să se descurce în lumea adulților cu cunoștințele pe care le are în domeniul gramaticii, semanticii, stilisticii, și cu deprinderile sale de ortografie. Își desăvârșește cultura beletristică cu noi cunoștințe din domeniul liric, epic și dramatic. Cunoaște noi opere, noi tipuri de romane și de dramă din poezia și proza românească modernă și postmodernă. Aptitudinile sale de interpretare a poeziilor, nuvelelor, romanelor și operelor dramatice sunt la nivelul categoriei sale de vârstă.Știe să folosească procedeele învățate de prelucrare, de abordare a unor texte.

	Are capacitatea de a judeca în mod individual valorile, aspectele morale, formele comportamentale, situațiile conflictuale și soluțiile care apar într-un text. Participă la discuțiile de analiză în mod creativ, civilizat, ascultând cu răbdare părerea altora. Are capacitatea de a argumenta, de a contrazice, de a concluziona. Știe să facă analiza complexă chiar și a unor creații lirice postmoderne, să desprindă mesajul operelor, să descopere rolul mijloacelor poetice. Chiar și în situații de dialog activ cu opera are capacitatea de a face asociații cu contextul exterior, cu curente de gândire și de stil, cu biografia unor artiști, cu anumite portrete. Este capabil să facă „o călătorie în literatură”, să lege cunoștințele de literatură română, maghiară și universală. Are capacitatea de a cuprinde și pe orizontal o epocă, să fie atent la corelația care există între diferitele opere, să tragă concluzii inteligente.

”

2. A kerettantervi rendelet 10. melléklet 10.8.2. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

„10.8.2. A szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szerb nyelven

Српски народопис
1-4. РАЗРЕД

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости–све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури–разне институције и организације.

Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као

самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања, преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

1-2. РАЗРЕД

Дете које ступа у школу информише се, упознаје са српском материјалном и духовном културом, са традицијама годишњег круга празника, са породичним празницима и обичајима. И дете, полазећи од интуитивног коришћења језика (говор по осећају), наученог у породици, крене у правцу свесног овладавања језиком. Код њега настаје потреба да своје мисли изрази на језику својих предака, на српском језику. Код њега се у току обраде разних етнографских садржаја у складу са његовим наштајем, стварају основне вештине и навике. Упознаје се са појединим догађајима везаним за његову школу, за место живљења, и најважнија правила школског живота.

<table>
<tr><td>Тематска целина/ Развојни циљ</td><td colspan="2">Улога породице, породични односи</td><td>Број часова 12</td></tr>
<tr><td>Раније стечено знање</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Образовно-развојни циљеви тематске целине</td><td colspan="3">Обучава задацима који се вежу за улоге у породичном функционисању (отац, мајка, брат и сестра), разликама између „некада” и „данас”.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Знања/развојни захтеви</td><td>Корелација</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Личност ученика и његово место у породици, приказивање породице кроз цртеже, карактеристичне професије чланова породице, омиљени начини провођења времена. Обраћање члановима породице у разним ситуацијама (ословљавање), правила понашања (поздрављање, изражавање молбе и захвалности) кроз драматизовану игру. Карактеристике српских породичних догађаја (рођење, крштење). Сакупљање докумената (фотографија) о родитељима и њиховим родитељима, називање родбинских и међусобних веза именом, на матерњем језику. Сарадња и заједничке свакодневне активности у породици и школи. Разговор са члановима породице о њиховом животу.</td><td>Српски језик и књижевност: језичка средства изражавања везано за наведену тему.

Визуелна култура: приказивање активности кроз цртеже.

Упознавање природе: свакодневни живот.</td><td></td></tr>
<tr><td>Кључни појмови/ појмови</td><td colspan="3">Породица, мајка, отац, деда и бака, брат и сестра, рођење, крштење.</td></tr>
</table>

Тематска целина/ Развојни циљ	**Значајнији празници и празнични обичаји**	**Број часова 15**
Раније стечено знање		
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Доприноси подизању свесности о значају православних празника и неговању обичаја који се уз њих везују, што ће омогућити брже сналажење у вреви догађања, осим тога доприноси и снажнијем доживљавању лепоте празника.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Упознавање ученика са породичним и православним празницима (Божић, Ускрс, Слава као породични празник, Свети Сава), сакупљање, учење и увежбавање празничних честитки кроз ситуацијске игре. Постављање божићног празничног стола, реквизити и декорације, припремање празничних јела и специјалитета уз помоћ одраслих, нпр. колач. „здравље“. Техника израде и шарање ускршњих јаја, сакупљање украсних мотива. Упознавање народних обичаја, увежбавање улога, извођење на дан празника. Испробавање драматизованих игара, нпр.: луткарске сцене и приче. Ученици учествују у активностима које развијају њихово емоционално поистовећивање (извођење народних обичаја, рецитовање празничних песама и дечјих песмица и изрека, израда празничних декора).	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Певање и музичко васпитање*: репродукција звука. *Техника и вођење живота, пракса*: техника сликања.

Кључни појмови/ појмови	Календар, Православни празник, народни мотиви, народни обичаји, Божићни симболи, Бадњак, слама, мед, јабука, ораси, чесница.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање места живљења, саобраћај**	**Број часова 12**
Раније стечено знање		
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање околине места живљења, пружање помоћи у препознавању уже и шире животне средине. Развијање способности оријентисања у простору.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Упознавање са зградама места живљења, неки од типичнијих објеката: школа, црква, дом културе, гробље. Упознавање и очување природних ресурса, културно-историјских споменика и народних обичаја места живљења. Посматрање и запажање	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за

предмета који се налазе у непосредној околини места живљења. Израда једноставних планова правца кретања, препричавање руте на матерњем језику. Саобраћајна средства у прошлости и данас.	наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Познавање околине*: саобраћај, оријентисање у простору.
Кључни појмови/ појмови	Српска кућа, уређење дома (стана), запажање, простор, време, правац кретања (рута).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народно песништво, народна уметност– упознавање са једноставним песмама, играма у круг, и плесовима**	**Број часова 14**
Раније стечено знање		
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Разумевање помоћу игре. Развијање комуникације, креативности и јачање осећаја припадања заједници.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Учење бројалица, загонетки, пословица, дечјих игара и игара у кругу на основу локалних традиција, кроз игре памћења у комбинацији с ритмичким вежбама, вежбама кретања и говорења. Учење дечијих песама и песама кроз игру, уз доста покрета, понављање (имитација) једноставних покрета и поза држања тела. Формирање игре. Увежбавање у групи и прихватање облика изражавања на матерњем језику. На пример: *Ентен…, Баба сеје…, Ај гори…, Коларићу Панићу…*		*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Драма и плес*: игре у групи и предочавање. *Певање и музичко васпитање*: музичка репродукција.
Кључни појмови/ појмови	Пословице, бројалице, локалне народне ношње, домаће и српске народње ношње, кораци српских народних игара.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Природне лепоте места живљења, запажања у вези са променама у природи**	**Број часова 13**
Раније стечено знање		

Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање ученика–зависно од животне доби-са живом и неживом природом (биљке, животиње, људи, изграђено окружење) на српском језику. Богаћење речничког фонда са називима животиња и биљака. Допринети учениковом стварном доживљавању природних лепота, учениково формулисање доживљених доживљаја.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Подстицање ученикове радозналости према упознавању догађаја и токова уже средине. Повезаност између смене годишњих доба и баштованских и пољопривредних послова, приказивање природе на цртежу. Препричавање главних карактеристика појединих домаћих животиња на основу кратких приповедака, песама узетих из народног стваралаштва. Запажања (освешћивање) везано за радна средства, за радни процес и извођења појединих фаза. Израда табле од прикупљених слика. На пример: *Цицо, мацо мала…, Деда и репа…, Ала је леп…, Мотика, грабуља…, Плива патка…, Вишњица…, Сви петлићи…*	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Познавање околине*: станишта биљака и животиња (окружења и простор на којем живе). *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине.

Кључни појмови/ појмови	Природа, околина, живо биће, баштовански алати, цветна башта, поље.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	– Самостално формулисање једноставних упитних реченица и примена дефиниција везаних за породицу. Драматизација појединих животних ситуација. – Ученик може да препозна специфичности места у којем живи, примећује збивања у својој средини. Упознаје и примењује основна правила прикупљања материјала и њиховог разврставања. – Учење основа разговетног говорног изражавања: нагласак и интонација, вежбање. – Груписање карактеристичних предмета на основу разних критеријума. – Ученик је способан вршити самостална запажања у својој животној средини, своја искуства–уз помоћ постављених питања–може саопштити у усменом виду, забележити у форми цртежа. Препознаје и назове именом раније научена жива бића, домаће животиње, баштованске алате. У току упознавања са природним лепотама места живљења, долази до учениковог емоционалног везивања за крај/место у којем живи.

3-4. РАЗРЕД

У овој фази наставе српске етнографије ученици добијају увид у садашњост и прошлост Срба у Мађарској, стичу сазнања о прошлости својих предака, о њиховом свакидашњем животу и раду. Спознају да је српски језик носилац културолошких вредности и традиција. Своје мисли–у складу са својим нараштајем–изражавају на српском језику. Они ће умети укратко препричати поједине догађаје и појединости везане за своје место живљења, односно за српске празнике и симболе, препознаће значај неговања традиције. Настава Српске етнографије обезбеђује ученицима развијање способности изражавања, подстиче на сакупљачку делатност, израду цртежа, певање и казивање стихова, драматургију и ручну израду предмета.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Традиционални породични односи и вредности. Кућа, живот у породици**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Упознавање са породицом: родитељи, брат(-ћа)/сестра(-е).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Значај српске породице, родбинске везе, дефинисање истих на српском језику. Традиције у породици, систем правила (ритуали).	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Називи родбинских веза и на дијалекту (дед и бака, унуци, прадеда, прабаба, тетка, стриц/ујак). Сакупљање докумената о породици (фотографије, албуми, споменари). Заједнички живот разних генерација, пре и данас. Начини понашања људи, опхођење са људима, животне ситуације (улога главе породице и домаћице), читање стихова, прозних текстова. Карактеристике српских породичних празника (рођење, знамење, крштење, српска имена, веридба, црквено и грађанско венчање). Обичаји и ритуали везани за црквене празнике (славски колач, божићни колач, чесница), ритуали у породици. Самостално формулисање једноставних питања у вези с породицом и црквеним празницима. Упознавање са дефиницијама и примена дефиниција у вези с животном доби (мали, млад, стар). Тражење одговора: сличности и разлике у породици, нпр.: позната српска имена и презимена.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: однос појединца и друштва. *Упознавање природе*: свакодневица.
Кључни појмови/ појмови	Глава породице, веридба, свадба, кум.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Значајнији празници и празнични обичаји**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Познавање неких православних празника и обичаја	
Образовно-	Упознавање са појединим обичајима круга празника и са	

развојни циљеви тематске целине	најважнијим етапама годишњег круга празника, односно припремање за извођење творевина/дела која се за њих вежу (народне песме, легенде, приче). Упознавање појединих симбола матичне државе.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Православни празници по Јулијанском календару (Божић, Нова година, Свети Сава, Ускрс, Духови, задушнице, ружичало, парастос, читуља), оживљавање обичаја: Оци, Материце и Детинци. Упознавање са обичајима везаним за: освећивање дома, славу, божићни колач, чесницу, врбицу, шарање јаја, парастос, кољиво. Припремање специјалних празничних јела уз помоћ одраслих (колач, здравље, посна јела, василијица). Казивање кратких песмица, изрека, пригодница. „Како слави наша породица“-приказивање на цртежу или препричавање. Гласно читање одломака на тему „обичаји“, овладавање једноставним плесним корацима, као нпр.: Вертеп. Препознавање симбола матичне земље: застава, грб, химна.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Познавање околине*: свакодневица.

Кључни појмови/ појмови	Јулијански календар, празник, традиције, државни симболи, Свети Сава (Светосавље).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање места живљења: школа, црква, месни српски клуб, и непосредне околине (кућа, уређење куће)**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Карактеристичне зграде места живљења.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање подршке упознавању са местом живљења (село, град, главни град, објекти на јавним површинама, културно-историјски споменици, надгробни натписи). Приказивање традиција живота у граду и селу. Пружање подршке сналажењу у месту становања и његовој околини уз помоћ визуелних елемената.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Насељена места у којима живе Срби–пре и данас, начини изградње објеката. Карактеристике српске породичне куће: Ивањдански венац (за дан Св. Ивана (Јована), традиционално плетење венца), уређивање интеријера (иконе, кандила). Израда цртежа о карактеристичним српским објектима, о икони породичне Славе, евентуално израда модела, макета, српска порта, имена српских улица и стаза. Садашњост и прошлост школског живота: систем школа српских црквених заједница, уређење учионица, просторија школе. Опште карактеристике православне цркве, заштитника цркве, празник свог заштитника (иконостас, олтар, крстионица).	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине.

Кључни појмови/	Објекти на јавним површинама, српски крстови, српски

појмови	културно-историјски споменици, српска кућа.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народно песништво, народна уметност. Стихови, приповетке, легенде, народне песме и народне игре ужег родног краја. Улога народног инструмента**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Познавање појединих дечјих игара, песмица и песама.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Прикупљање предмета (у кући и окружењу) израђених у народној радиности, као нпр.: народних везова, ткања. Пружање подршке да ученици упознају народне инструменте. Обучавање народних песама и игара српске националне заједнице. Развијање емоционалне интелигенције код детета.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Развијање речничког блага и вештина говорења током читања дела периода народне књижевности. Препричавање неке познате легенде или приповетке, или на основу народног предања њена обрада и развијање кроз дечју игру (моба): кроз редослед покрета делова тела и текстуалних делова. Прикупљање народних изрека и умотворина. Формулисање здравица, поздравних говора, испољавање емоција. Народне игре као колективни стваралачки процес, сценско приказивање народних игара, базирајући се на српској традицији– формирање културе покрета (коло, игре у кругу), драматизација дечјих игара. Демонстрирање повезаности јунаштва и жеље за авантуром у народној поезији (епске народне песме). Прикупљање–под руководством учитеља и у складу са животном доби и зрелошћу детета-материјалних и мисаоних вредности, посета завичајној кући, држање часова из библиотекарства, на пример: приказивање Дешчанских свесака.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Певање и музичко васпитање*: сопствени начини изражавања. *Драма и плес* : драмске игре.

Кључни појмови/ појмови	Предмети народне уметности, мотиви народних ношњи, народни инструменти, тамбурица.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Запажање промена у природи. Разлике између народних веровања и научних података. Средства и алати рада**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Природа, временска прогноза.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање подршке у усменом и писменом изражавању, запажања и искуства везано за утицај човека на природу и животну средину-на матерњем језику, односно кроз цртеж. Сврставање и груписање дана, месеца и годишњих доба, препознавање карактеристичних	

	радних инструмената, народних обичаја везаних за разна годишња доба.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Приликом упознавања места живљења и лепота родног краја развија се осећај љубави према родном месту и домовини, чврсто везивање за домовину, потреба за заштитом и очувањем интереса. Прикупљање на локалитету пословица, изрека, песама везаних уз рад (*Ја посејах лан*…). Српски обичаји везани за годишња доба и временске прилике (*додоле*). Учење песама и једноставних плесних покрета и елемената игара везаних за наведене обичаје. Разговор са старијим људима о старим народним обичајима. Српски народни обичаји, традиције, занати (плетење, Ивањдански венац). Израда разних фигура поводом српских празника, везано за обичаје. Разне фазе обраде дрвета, сламе, текстила и других материјала, испробавање алата.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Познавање околине*: уже подручје које нас окружује.

Кључни појмови/ појмови	Месеци, годишња доба, временске прилике, празници, обичаји, венац.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	– Упознавање са основним видовима рада и вештинама током заједничког живота у породици. Упознавање са задацима који се вежу за разне породичне улоге: мајка, отац, дете. Самостално састављање једноставних упитних реченица о породици, драматизација појединих животних ситуација. – Упознавање са српским празницима и традицијама места становања, односно са симболима матичне државе. Увртавање празника према годишњим добима, учествовање у активностима које потпомажу емоционално поистовећивање са прошлошћу: оживљавање и упознавање народне традиције, израда празничних украса. – Упознавање локалних српских меморијалних места и знаменитости. Усмено формулисање доживљаја везаних за колективну импровизацију, драматизовани приказ појединих догађаја. – Вербално формулисање осећаја изазваних слушањем музике. Груписање предмета и народних рукотворина према разним критеријумима. Импровизација покретом-уз примену већ научених плесних покрета и елемената игара–кроз игру одабраних ликова. – Упоређивање разних веровања из научених празника, народних обичаја, народних приповедака и легенди са научним чињеницама, истоветна или различита запажања везана за природне појаве и промене у животној средини.

Српски народопис
5-8. РАЗРЕД

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости–све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури–разне институције и организације.
Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања,

преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

5-6. РАЗРЕД

У вишим разредима основне школе следи проширење претходно стечених знања у нижим разредима основне школе. И у одељењима 5-6. разреда акценат се ставља на развијање основних вештина. У центру пажње се налази развој и развијање ученикових знања, способности, и целокупне ученикове личности.

На основу конкретних примера са часова српске етнографије, активности и доживљених прочитаних дела, постаје јаснијом међусобна условљеност и узајамно деловање између природног окружења, друштва и српске материјалне и духовне културе. Ученик упознаје традиције српске националне мањине места у коме живи, и његове околине, активно учествује у њиховом неговању.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Етнографске карактеристике места становања, и Срба који живе на подручју Републике Мађарске**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Насељено место, изградња, мање заједнице и групе у насељеном месту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање са начином живота националних мањина које живе у насељеном месту, поређење зграда: „некад“ и „сад“. Означавање просторних целина карактеристичних за насељено место. Прегледне географске карте српских насељених места, пружање помоћи у њиховој правилној употреби.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Упознавање са картом Мађарске: називи насељених места у којима живе Срби: на српском и мађарском језику, њихово препознавање на географској карти, топографско представљање насељеног места на слепој карти. Географске карактеристике места становања, социолошки састав насељеног места. Стари називи пољских путева (атар) родног краја. Типологија насељених места одређених предела. Место и улога сељачких кућа и привредних зграда на сељачкој порти. Веза између начина живота и технике градње, тражење одговора на питања: по чему су људи слични, које националне и етничке мањине живе у овом насељеном месту.	*Српски језик и књижевност*: језичка средства изражавања везано за наведену тему. *Познавање природе*: сналажење у простору, догађања у средини која нас окружује.
Кључни појмови/ појмови	Карта, предео, регион, пољски пут (атар), сељачка порта.

Тематска целина/	**Народни обичаји везани за календарску**	**Број часова**

Развојни циљ	**годину, радови који се вежу за календарску годину, народни обичаји**	**14**
Раније стечено знање	Карактеристичнији празници, и народни обичаји, песме и игре које се уз њих везују.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у сакупљању народних предања. Обнављање народних традиција, вођење усменог разговора о прикупљеним подацима самосталног истраживачког рада.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Сакупљање традиционалних обичаја везано за пољопривредне радове (моба, жетва, берба). Читање одломака о горе наведеним обичајима. Разговор са старијим људима, сакупљање фотографија. Оживљавање догађаја, прича, појава кроз покрет (драматургија). Српски народни обичаји (пударина), сусрети на спомен местима културе, на поклоничким путовањима (дан светог великомученика Георгија-Ђурђевдан, манастир у Грабовцу, Илијин бунар (у Будимпешти), празник заштитнице манастира у Српском Ковину-Пресвете Богородице). Сакупљање народних веровања у насељеном месту. Постојеће традиције у месту становања, одигравање народних обичаја (закључивање брака, свадба). Улога брака у животу људи и традиције које се уз то вежу.	*Српски језик и књижевност*: језичка средства изражавања везано за наведену тему. *Певање-музика*: обичајне песме, песме које прате радњу. *Драма и плес*: обичаји у дане празника.

Кључни појмови/ појмови	Пољопривредни радови (жетва, берба), позната спомен места културе, традиције које живе, склапање брака, стари сват.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање народне уметности, народних игара и народних ношњи**	**Број часова 20**
Раније стечено знање	Карактеристични предмети народне уметности, народне песме, једноставни покрети.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Мотиви народне уметности, препознавање мотива декорације и њихово смештање у простор. Познавање основа народне уметности. Кроз представљене активности и кроз прочитану литературу уочавање међусобне условљености и узајамног деловања између српске материјалне и духовне културе.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Српске народне ношње: мотиви, колорит. Препознавање србијанског краја (Шумадија) и народне ношње родног краја (шајкача). Навођење најкарактеристичнијих делова мушке и женске ношње (шубара, кошуља, опанци). Упознавање са везовима (свиленац) на основу документарних србијанских извора о народној уметности. Препознавање и разликовање најглавнијих жанрова епског народног стваралаштва: предања, легенди, житија светих, шаљивих прича, балада. Упознавање	*Визуелна култура*: ликовна уметност, култура предмета животне средине. *Српски језик и књижевност*: српско епско народно

народних музичких инструмената (фрула) , учење неких српских народних игара (коло). Приказивање, анализа и разумевање појединих предмета, уметничких дела кроз цртеж по датим тачкама гледишта. Стилске ознаке разних епоха историје уметности. Средњовековна српска култура, архитектура, карактеристике српског византијског иконописања и фрескописања. Разговор о манастирима на основу фотографија, слика и видео снимака (Хиландар, Студеница). Српско уметничко стваралаштво и архитектура у XVIII веку у Мађарској.	стваралаштво. *Драма и плес*: драдиција драматургије и народних игара. *Певање-музика*: народна музика.
Кључни појмови/ појмови	Народни мотиви, женска и мушка одела, везење, жанрови епског народног стваралаштва, народни инструменти, уметничко дело, иконописање и фрескописање, иконостас.

Тематска целина Развојни циљ	**Историја Срба (идентитет), значајнији културно-историјски споменици**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Културолошке вредности, спомен места, разна наречја, изрази.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у препознавању разних језичких слојева у подручју фонда речи, на основу конкретних примера узетих из разних језичких варијанти. Пружање помоћи у доживљавању архитектонског и природног простора.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Упоређивање посебних дијалекатских израза и њихових књижевно-језичких варијанти. Сакупљање дијалекатских варијанти речи, израза, изрека. У потрази за одговором: ко су наши преци, откуда су дошли, шта су понели са собом, а шта су очували? Балкан: археолошки налази из периода прадоба и старог века, насељавање Словена, прве српске државе.		*Српски језик и књижевност*: књижевни језик и наречја. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* Стари век.
Кључни појмови/ појмови	Српска Држава, културно-историјски споменици, споменици културе.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање са српским медијима, Српске новине: рубрика за децу и прилози на српском језику. Историјски догађаји,**	**Број часова 12**

	прекретнице, повезаност српства и православља	
Раније стечено знање	Недељне новине, новине, импровизација на позорници, време и простор.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање медијске свесности. Развијање ориентације у времену и простору. Припознавање изазовног разлога.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Читање електронских издања и штампаних медија на српском језику, редовно праћење дечјих рубрика и прилога за децу из Српских новина. Упознавање српске средњовековне државе (велико жупанство, краљевство, династија Немањића), препознавање оних задужбина које су изградиле династије. Сеоба Срба у XIV-XV в.. Велика сеоба Срба 1690-те године и улога патријарха Арсенија III. Чарнојевића. Уз помоћ неких одломака и карте праћење борбе Срба против Турака. Проналажење топографских ознака, везаних за догађаје, на карти. Значај и улога вере и Српске православне цркве у очувању идентитета Срба у дијаспори. Улога цркве и питање вере. Приказ црквених и историјских личности (Свети Сава).		*Српски језик и књижевност*: језички изрази везани за наведену тем, познавање медијске културе и кинематографије. *Мађарски језик и књижевност*: драмске игре и плес, драмско стваралаштво и позориште. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* Европа у средњем веку.
Кључни појмови/ појмови	Електронска издања и штампани медији, „Невен“, „Мало смеха“, средњовековна држава, велика жупанија, династија која је дала свеце, задужбина, Велика сеоба, Аутокефална српска црква, државно уређење, краљевство, царство.	

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	– Прецртавање једноставних географских карти о местима која насељавају Срби. Препознавање најважнијих елемената карти: означавање водених токова, рељефа, насељених места, државних граница. – Упознавање српских традиција места становања и активно учествовање у неговању традиција Срба. Развијање ученикове отворености према другим културама и њеним обичајима. Правилна употреба темељних појмова везаних за националне мањине. – Важни народни обичаји, упознавање текстуалног фолклора (драматизација, народне игре, песме), везаног за њихов уопштени и верски садржај. – Самостална примена основних поступака анализе текстова,

	откривање и тумачење значењских слојева појединих наречја. Усмено формулисање доживљавања уметничких дела, архитектонских и природних простора. – Учествовање у комуникацијском процесу прилога Српских недељних новина. Вођење одговарајуће полемике на основу медијских запажања. Анализа и разумевање пропраћених медијских емисија.

7-8. РАЗРЕД

У овој фази развоја педагошких идеја од посебног значаја је развијање апстраховања, појмовног дефинисања и аналитичког размишљања, што ученике–у складу са њиховим способностима-припрема за даље школовање у средњошколским васпитно-образовним установама. Посебан задатак представља упознавање са српском културом и историјом, стварање традиције, упознавање себе самог и права националних мањина. Учење српског језика, преношење етнографских садржаја доприноси јачању српског идентитета.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Историја Срба од 1804.г. до данашњих дана**	**Број часова 16**
Раније стечено знање	Карта, временска трака, упознавање православне вере.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање способности усменог и писменог изражавања ученика. Догађаји, појаве, личности у временском току. Ученикова запажања везана за разне животне ситуације, извлачење закључака, исказивање сопственог мишљења о историјским догађајима, историјским личностима и појавама.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Први (1804-1813) и Други српски устанак (1815-1860), развој Српске државе у то време, Срби на подручју Мађарске у XIX и XX веку. Балкански ратови, Србија у периоду између 1860.г. и 1914.г. Србија у Првом светском рату и Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (1918-1929). Краљевина Југославија 1929-1941. Главни догађаји и битке у Другом светском рату на подручју државе Југославије. Политички, економски и културни живот Срба у Мађарској између 1920-1945. Историјат Српске будимске православне епархије. Србија после 1945.г. Подела догађаја, појава и личности по временском распореду. Доношење закључка и самосталног мишљења о историјским догађајима, појавама и личностима.		*Историја, друштвено и грађанско образовање:* ратови против Турака, Историја Европе у XIX, XX-ом веку. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци са историјском тематиком.
Кључни појмови/ појмови	Народни устанак, Сретење, формирање и развој државе, српска народност	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Географија матичне државе и Мађарске**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Познавање региона и примена карте.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Приказ географских карактеристика Србије. Географске карактеристике српских региона у Мађарској. Типични предели обеју држава, њихове карактеристике, сличности и разлике.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Региони Србије, њихове географске и етнографске специфичности. Географски предели Србије, административни центри, важнији градови. Лепоте и богатства ових предела (Шумадија, Фрушка гора, Ђавоља варош, Национални паркови),туристичке атракције (Београд, Нови Сад, Крагујевац)–уз примену звучних снимака, филмова, фотографија. Сакупљање фотографија о карактеристичним географским пределима. Израда разних издања и таблоа на тему туристичке атракције државе. Географске карактеристике региона у Мађарској у којима живе Срби. Уочавање разлика и сличности одређених предела. Препознавање разлика у начину живота и обичајима.	*Географија*: информисање о регионалним и домаћим приликама географске средине. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци

Кључни појмови/ појмови	Географски предели, економске и туристичке атракције, туризам.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Ликовна уметност и архитектура српске националне мањине**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Истраживање и анализа уметничких дела.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Стицање нових знања, процес учења, сналажење у простору. Препознавање стилских карактеристика периода историје уметности. Историјска раздобља, приказивање и анализа европских и модерних друштвених уређења. Пружање помоћи и подршке приликом интерпретирања директно стечених доживљаја.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Дела Вука Караџића, његова улога у реформи српког језика и правописа. Препричавање прочитаног текста својим речима. Познавање Вукове делатности, његов рад на обнови језика, примена правила реформатора српског језика:„Пиши како говориш…“ Значај табанског парка са српским православним крстом и бисте Вука Караџића. Духовни, културни и црквени центри Срба у Мађарској: Будимпешта, Табан, Текелијанум, црква Св.Ђорђа, Сентандреја, црквеноуметничка збирка, саборни храм). Родна кућа Јакова Игњатовића. Набрајање знаменитости градова и насељених места. Препознавање	*Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине, уметност и друштво. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци.

карактеристика стила барока и класицизма (православне цркве). Препознавање уметничких дела појединих познатих иконописаца (на основу одабраног), нпр. Василија Остојића.	
Кључни појмови/ појмови	Реформа језика, биста, културно-историјски споменици.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Језичка, певачко-музичка и плесна култура код Срба**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Разни говори, говорне, моторичке и ритмичке вежбе.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Неговање српске језичке културе, освешћивање о значају културе, развијање говорних вештина: евокација и упоређивање доживљаја, , усмено и писмено формулисање мишљења о етнографским штивима. Народно-музички дијалекти места живљења, развијање емоционалне осетљивости ученика. Развијање моторичких и плесних активности. Развијање моторичких и ритмичких способности код ученика.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Разликовање стварних и фиктивних елемената у етнографским и историјским текстовима и традицијама. Поређење разних мишљења, уочавање сличности и разлика. Упознавање животног пута неких композитора рођених у Мађарској:Корнелије Станковић, који је рођен у Будиму, Тихомир Вујичић: Музичке традиције Јужних Словена у Мађарској. Улога покрета и плеса у појединим историјским периодима, плесне кореографије. Упознавање традиционалних теорија драматургије, кореографије. Развијање музичких спознаја, музика за празнике, слушање и анализа црквене музике, разговор о музикалним доживљајима са концерата. Као на пример: Химна Светог Саве, литургија, црквено хорско појање.		*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Певање- музика*: одломци из народних музичких дела. *Драма и плес*: плес и покрети.
Кључни појмови/ појмови	Црквена музика, тропари, појање, језичка култура, музичка култура, животни пут.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Живот припадника српске националне мањине, права и обавезе**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Сакупљање података, коришћење лексикона, атласа.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у овладавању најважнијим појмовима и изразима, стицање навика и умешности у њиховој примени. Путем средстава комуникације стицање спознаја у друштвеној средини. Формулисање претпоставки о појединим друштвено-	

	историјским догађајима, условима и разлозима постојања институција националних мањина.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Повезаност између већинског народа, националне мањине и матичне земље, прадомовина, сеобе и миграције, Срби у суседним државама и у Европи. Облици испољавања националне самосвести и љубави према домовини. Асимилација, разлози језичке асимилације, њене карактеристике, нивои и смерови. Упознавање са друштвеним разлозима асимилације. Остваривање права националних мањина (школа, култура, употреба језика, имена). Познавање и анализа основних претпоставки остваривања права из Закона о националним мањинама (1868.г., 1993.г. и 2012.г.). Интервју са једним од представника локалне српске мањинске самоуправе о најважнијим задацима српске националне мањине, израда усменог извештаја.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* информације о држављанству, појединац и цивилизацијска средина, историјски документи. *Етика*: идентитет.

Кључни појмови/ појмови	Миграције, асимилација, права националних мањина, Закон о националним мањинама.
Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	– Утврђивање особина историјских личности,формулисање претпоставки везаних за поступке и понашање историјских личности. Заузимање сопствених ставова. – Препознавање различитих географских специфичности српских крајева и предела. На основу фотографија и описа: израда описа неког заштићеног српског природног, културолошког и етнографског предела. Приказ географских карактеристика мађарских региона. – Уметничка дела, дефинисање архитектонских простора. Испитивање стилских ознака појединих раздобља. Изражавање осећања и расположења везано за виђена уметничка дела. – Карактеристике послушане народне песме, народно-музички дијалекти места становања, развијање емоционалне осетљивости. Разговор о погледаној плесној кореографији, евокација личних доживљаја. – Појам родног краја, домовине, нације и матичне нације, потреба за емоционалном повезаношћу са наведеним, формирање реалне представе о нацији и националној мањини. Као припадник националне мањине, прихватање култура других народа, упознавање са осталим националним мањинама у Мађарској.

Српски народопис
9-12. РАЗРЕД

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости – све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури – разне институције и организације.

Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања,

преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

9-10. РАЗРЕД

У учениковом схватању света и оцењивању прошлих догађаја етнографија игра велику улогу, ученикова пажња им је при томе у првом реду усмерена на људе из прошлости, и то на своје претке. Од великог је значења и у подизању националне самосвести и неговању националног идентитета, осим тога, подстиче ученике на упознавање и очување културно-историјских и верских вредности и традиција уже и шире околине. Обрада етнографске грађе претпоставља примену метода за унапређење знања и вештина које се базирају на личним искуствима и које код ученика подижу и повећавају ниво моралне и националне свести, осим тога доприносе побољшању вештина у решавању појединих ситуација и доношењу одлука, односно у унапређењу ученикове толеранције.

<table>
<tr><td>Тематска целина/ Развојни циљ</td><td>Познавање историје</td><td>Број часова 22</td></tr>
<tr><td>Раније стечено знање</td><td colspan="2">Праисторија, држава, империја (царевина).</td></tr>
<tr><td>Образовно-развојни циљеви тематске целине</td><td colspan="2">Приказ историјских догађаја и збивања, указивање на узрочно-последичне повезаности појава кроз приказ људских судбина. Уређење догађаја познате приче у времену, пружање помоћи при анализи узајамних повезаности.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Знања/развојни захтеви</td><td>Корелација</td></tr>
<tr><td colspan="2">На основу текстуалних докумената стицање знања о прадомовини Словена, о формирању Прве српске државе (Дукља, Рашка). Политика, култура и начин живота у Српској средњевековној држави (време династије Немањића). Упознавање портрета истакнутих личности. На основу слика и догађаја упознавање са падом и распадом Средњовековне српске државе, у првом реду са претпоставкама, током и последицама трагичне Косовске битке 1389-те године. За време обраде разних информација упознавање са положајем српског народа у време Османлијског царства (раја, привилеговани друштвени слојеви, буне). Улога пећке патријаршије. На основу примене стечених знања тражење друштвено-историјских одговора везано за Велику сеобу Срба у области Мађарске, 1690.године. Цар Леополд I.- стварање верске и културне аутономије. Критичко тумачење примерних историјских извора, откривање друштвено-историјских повезаности.</td><td>Српски језик и књижевност: књижевни и историјски одломци.

Историја, друштвено и грађанско образовање: историјска прошлост, познавање друштва и информације о држављанству, појединац и цивилизацијска средина.</td></tr>
</table>

Кључни појмови/ појмови	Словенско насељавање Балканског полуострва, велике жупаније, раја, миграције и сеобе, хајдуци, архиепископија.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Познавање етнографије**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Живот у граду, на селу, народни обичаји.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Приказ социолошких наука, развој спознаја о самосталном сакупљачком и етнографског раду на терену. Усмено излагање о искуствима стеченим за време самосталног сакупљачког и истраживачког рада.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Упознавање српске материјалне културе, карактеристике српске породичне куће (икона, уљанице), поређење уређења старих и савремених ентеријера (вез са мотивима за креветске прекриваче, стоно рубље). Проблематика и анализа саживота различитих генерација, како то утиче на садашњицу? Из оригиналних етнографских изворника - обрађивање годишњих празника, који своје корене вуку од народних обичаја и религијске праксе (зимски празници:Свети Никола, Божић, Свети Сава, Ускршњи празници (Врбица) и догађаји за време Недеља великих страсти, са посебним нагласком на литургијски обред Великог петка, Васкрс, Цветна недеља, пролећни и летњи празници (Св.Ђорђе, Духови, Св.Иван (Видовдан). Од великог значаја је очување система вредности у патријархалној породици – Слава. Упознавање обреда везаних за кључне моменте у човековом животу и значајна историјска дешавања, припремање реферата на тему: рођење, брак, смрт, култ мртвих, читуља. Израда пројектног плана о сакупљању обичаја, као на пример: учесници, ритуале и формирање свадбене колоне код Срба. Српска народна ношња, приказивање мушке и женске ношње места живљења (чепац), њене карактеристике, кухињске справе и прибори (аван, нађве). Мода (тенденције) кроз векове, токови и разлози процеса промена.	*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци, етнографска штива. *Визуелна култура*: ликовна уметност. *Певање-музика*: музички снимци, празнични обреди.

Кључни појмови/ појмови	Богатство мотива, религијска пракса, патријархални морал.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Географски положај, природне вредности**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Земље, државне границе, региони.	
Образовно-	Стицање знања везано за географске карактеристике Србије,	

развојни циљеви тематске целине	особености региона у којима живе Срби (њихов број, састав становништва). Указивање на повезаност између природних ресурса, насељених места, начина живота и привређивања.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Географски положај региона и подручја у Србији, описивање њених природних лепота и туристичких знаменитости. Природне и географске карактеристике северног дела Србије (Војводина, Нови Сад, Фрушка гора). На основу изворних материјала приказивање значајнијих центара, градова Србије (Београд, Ниш). Историјски и савремени српски градови (Рас, Крагујевац). Приказивање регионалних специфичности мађарских крајева у којима живе Срби, и њихов географски опис. Израда карте о неком региону, израда списка о природним, етнографским и културолошким специфичностима (централна Србија, Војводина, Морава). На основу статистичких података географска дистрибуција становништва. Указивање на узајамну повезаност географског окружења и специфичних карактеристика мањинских група, објашњавање дефиниције животних услова. Упознавање са променама у начину живота на основу књижевних и историјских одломака.	*Географија*: домаћи предели, земље. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци.

Кључни појмови/ појмови	Начин живота, регионалне карактеристике, развој подручја, вредности животне средине.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање просторне уметности и стваралаштва српске народности**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Иконопис, барокне цркве.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у груписању уметничких дела, анализа и њихово доживљавање. Гране уметности као одраз епоха. Указивање на одраз епоха у појединим гранама уметности и повезаност ликовне уметности са другим гранама уметности.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Препознавање стилских токова у архитектури у Срба, њихов усмени и писмени приказ (манастири у Студеници, Раваници). Основне карактеристике средњовековне архитектуре, византијска, моравска школа, основне карактеристике технике фрескописања и иконописања. Упознавање са ликовно-уметничким и архитектонским остварењима Срба у Мађарској, анализа њихове композиције. Најистакнутија уметничка дела, анализа најтипичнијих уметникових изражајних средстава (манастири: Српски Ковин, Грабовац). Приказ особеног стила српских ортодоксних цркава. Приказ пештанске барокне цркве (декоративна капија, интеријер, женска, мушка црква, светиште, иконостас). Нацрти основе цркве у ученикову насељеном месту. називи српских улица,	*Визуелна култура*: историја уметности. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* познавање друштва и информације о

кратко представљање личности чије име оне носе. Карактеристичне стилске ознаке српских архитектонских форми родног краја, српске знаменитости родног краја, надгробни натписи.	држављанству, уметност и друштво.
Кључни појмови/ појмови	Византијски стил, Моравска школа, барок, иконопис.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Прошлост и садашњост Српске основне и средње школе „Никола Тесла“ у Будимпешти**	**Број часова 6**
Раније стечено знање	Српске школе, систем школа.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Истраживачки рад о Николи Тесли, чије име носи школа. Самостални избор и примена стручне литературе, пружање помоћи при самосталним пројектним презентацијама.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Животни пут Николе Тесле, живот и рад у Будимпешти, породичне везе, изуми, истраживања, одликовања. Историјске претпоставке данашње српске основне и средње школе: Печуј, Учитељска школа с јужнословенским наставним језиком, Помашка школа с јужнословенским наставним језиком, Будимпешта, Трг Ружа, Основна школа и гимназија. Приказ школе, њен профил, активности, упознавање српске културе и традиције школе, неговање традиција. Вођење истраживачких радова, самостална обрада стручне литературе. Самосталан избор и примена презентацијских техника.		*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Физика*: научници, проналазачи Електромагнетни таласи. *Информатика*: састављање презентације.
Кључни појмови/ појмови	Јужнословенска, српско-хрватска, српска школа.	

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	– У току обраде наставног материјала развијање способности прикупљања и коришћења информација, аутоматска примена историјских појмова и израза. Проналажење приказа топографских садржаја: историјских догађаја на карти. – Прошлост, обичаји, препознавање традиција и запажање промена на основу структурне и функционалне класификације. Кроз покрет драмско приказивање догађаја, збивања и појава. – Упознавање природних лепота и вредности Србије, односно приказивање начина живота и измена у привређивању. На основу прикупљених информација припремање реферата о културолошким, етнографским и привредно-економским приликама у Мађарској. – Кроз реч и приказ - дефинисање уметничких дела,

	архитектонских и природних простора. Разумевање повезаности између историјског доба и уметничког дела. – Препознавање емоционалних, мисаоних, етичких и естетских вредности у уметности. Самостално доживљавање концерата, позоришних представа, културолошког богатства српске националне мањине.

11-12. РАЗРЕД

Предметна настава српске етнографије у гимназији представља основ за упознавање и гаранција је за остваривање духовне и материјалне културе српске националне мањине, упознавање њене историје на језику националне мањине, стварање традиције, упознавање са правима припадника националних мањина. Ученици чувају и развијају културне посебности свог матерњег језика, јачају повезаност са српском заједницом и основе опстанка националне мањине. Могу на одговарајући начин да интерпретирају положај и место српске националне мањинске заједнице, актуелне проблеме, односно да формулишу задатке везане уз очување идентитета националних мањинских заједница.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Српски језик и књижевност Српско позориште, музичка и плесна култура**	**Број часова 20**
Раније стечено знање	Српски језик и књижевност. Српско позористе, музичка и плесна култура.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развој матерњег језика као инструмента културе, естетике и осећаја за историју. За време прикупљања података пружање подршке у сигурном коришћењу језика. Развој умећа формулисања сопственог мишљења о садржајима представљеним у српским медијима. Развој емоционалне осетљивости, пружање помоћи при изради репродукција. Упознавање са вредностима српског националног, европског и свеопштег културолошког наслеђа.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Тражење доказа о чимбеницима који утичу на развој српског језика, анализа текста. Место српског језика у језичкој породици словенских језика, најзначајнији моменти у историјату развоја српког језика (значај Вука Караџића). Улога народног говора и језичких варијанти, приказ дијалекта на основу примера, уз приказ текста из сопствене језичке средине, који је испричан на локалном дијалекту. Улога Срба у Мађарској у очувању језичке посебности, критеријуми билингвизма. Рађање књижевних дела, потрага за писцима, песницима, рођеним у Мађарској, представљање њихових дела (двојезични писац Михајло Витковић, песник Јован Пачић, писац Јаков Игњатовић). Упознавање садржаја разних издања српских часописа и алманаха у Мађарској (Српске народне новине, Магазин, Српски годишњак, Српски дневник, Српска матица, Даница,	*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. Познавање медијске културе и кинематографије:комуникацијски системи. *Певање-музика*: слушање музике. *Драма и плес:* игре традиција, плесови.

Годишњак, Ђурђевак). Значај оснивања Матице српске. Улога савременог писаног и електронског медија у очувању народносних вредности. Упознавање прве позоришне представе на српском језику, сакупљање и обрада изворника из позоришне документације (Јоаким Вујић, родом из Баје). Српско музичко стваралаштво и црквена музика, писмени приказ пионирског рада Корнелија Станковића на сабирању и обради народних напева, записивање једног од византијских црквених напева. Улога музике и певања уз инструменте, у свакидашњици и у празничној обичајној пракси, нпр. приказ и анализа свадбених песама. Анализа сакупљачког рада етномузиколога Тихомира Вујићића, анализа појединих етно-музичких дела. Приказ сакупљачког рада ансамбла „Вујичић“, доминација народних инструмената. Плесна култура код Срба, опис и анализа традиционалних плесова. Приказ ритуалних и обичајних плесова (Додоле, Лазарице, сватовске песме).	
Кључни појмови/ појмови	Развој језика, породица језика, варијанте језика, билингвизам, алманаси, народни позоришни комад, византијски црквени напеви, сценски мајстор, музички умеци, византијски црквени напеви, обредна музика, плес.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Познавање српске историје**	**Број часова 20**
Раније стечено знање	Српска држава, устанци, сеобе.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Стицање спознаја из прича, друштвено-културног окружења, из обичних статистичких података, материјалних и писаних изворника. Уношење неких посебно важних догађаја и појава на топографску карту.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Живот у првој модерној средњовековној држави. Кратак усмени приказ владавине династије Обреновић и Карађорђевић. Први и Други српски устанак, оснивање Државе, на основу историјских докумената упознавање значаја црквеног празника „Сретење“. Из историјских изворника: политика националних мањина у Краљевског Југославији. Формирање савремене српске државе и важнији историјски догађаји од 1804.г. до данашњих дана. Историја Срба у Мађарској од 1920. до данас. Оптирање: сеоба Срба у матицу, на основу статистичких података – тенденција опадања броја српског становништва. На основу популарне научне литературе и на основу описа из историјских докумената - тражење одговора за разлоге убрзане асимилације. Приказ Српске православне епархије будимске на основу изворника, њено златно доба. Упознавање средишта српске		*Српски језик и књижевност*: књижевни, историјски одломци. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* познавање друштва и информације о држављанству, збивања, догађаји. *Визуелна култура*:

културе и образовања: Пеште, Будима и Сентандреје. Укључивање српске културе у европске токове: на основу прикупљене грађе и истраживачког рада.	ликовна уметност.
Кључни појмови/ појмови	Репатрирање, оптирање, асимилација, епархија.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Исказивање мишљења о друштвеним догађајима и појавама, могућности за образовање. Српске установе у Мађарској**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Српска заједница, припадање заједници, спомен-места.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање важности друштвених догађаја. Препознавање вредности: школа, историјат локалног завичаја, значај културног наслеђа. Васпитавање у духу поштовања прошлости.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Контакти које одржава српско друштво у Мађарској, препознавање значаја традиционалних културних приредби. Државне приредбе српског националног окупљања у Мађарској (Академија Светог Саве, Видовдан), споменици културе (Сентандреја, Манастир у Грабовцу), њихова функција и карактеристике. Улога појединца у заједници. Израда нацрта програма: Очувајмо српске вредности! Значај образовних центара: црквене школе, Српска учитељска школа:Препарандија (Сентандреја), Матица српска – књижевна и научна институција (Пешта), приказ значајног периода у стварању пештанске српске интелигенције, на основу познатих научних, књижевних и историјских текстова (Текелијанум). Положај данашњих образовних институција (Културни и документациони центар Срба у Мађарској, Српски педагошки и методолошки центар, Српски институт). Праћење формирања српског школства (на матерњем језику, двојезична настава, настава језика, забавиште). Израда заједничких пројеката (нове традиције: Дани Сеобе).		*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* информације о држављанству, збивања, догађаји.
Кључни појмови/ појмови	Очување вредности, културолошко наслеђе,верска школа.	

Тематска целина Развојни циљ	**Упознавање политике националних мањина**	**Број часова 8**
Раније стечено знање	Национална мањина, закон.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Облици државног уређења и њене институције. Развијање спознаја о држављанству. Мађарска и европска мањинска политика (друштвени и правни положај националних мањина).	

Знања/развојни захтеви	Корелација
Познавање Закона LXXVII о правима етничких и националних мањина из 1993. Утицаји закона о националним мањинама. Основе и пракса националних самоуправа, приказ функционисања неке од локалних српских самоуправа. Улога српских националних самоуправа и њихових програма у очувању свог идентитета. Приказ удружења, цивилне организације, програма, начела функционисања у неком од региона. Идеје за пружање подршке у очувању националног идентитета на локалном, регионалном или државном нивоу.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* прилика у грађанском друштву, облици државног уређења и њени органи, закони.

Кључни појмови/ појмови	Закон о правима етничких и националних мањина, право на гласање, Српска државна самоуправа, систем самоуправа, удружења, цивилне организације.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	– Упознавање порекла српског језика и главних доказних поступака о пореклу језика. Откривање и разумевање структура и значењских слојева текстова разних жанрова и намера. Преписивање текстова писаних на дијалекту на књижевни језик. – Препричавање научене приче, истицање суштине, повезивање појединих догађаја са именима и локацијама. Састављање повезаног текста на неку познату тему или на тему која интересује ученика. – Активно учествовање у српским догађајима, уз знања о друштвеним токовима и структурама. Освешћивање ученика о локалном, националном, европском и свеколиком културном и образовном наслеђу. – Препознавање Уставом и правним прописима националним мањинама у Мађарској гарантованих права, локалне и земаљске правне институције за представљање интереса националних мањина, односно препознавање облика политичких и цивилних самоорганизовања локалних српских заједница.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(Језичко подучавање, проширено језичко подучавање и допуна за потребе етничког васпитања и образовања)

1-4. разред

Циљ комуникационог васпитања на српском језику у нижим разредима је разумљив и леп говор на српском језику, ефикасно читање и писање, формирање способности и умешности потребних за употребу писања и правописа. Развијање способности за српски језик није само циљ, него и средство за хармонични развој личности, за когнитивни и емотивни развој.

Истакнуто настојање васпитања на српском језику је постепено и стално развијање способности разумевања речи и самоизражавања. Такође, да се постигне да партнери у комуникацији што потпуније разумеју сваку компоненту комуникационе поруке, значење усмених средстава и средстава интонације, као и знаке говора тела (мимику, гестове, итд.).

Узимајући за основу узраст ученика и специфичну улогу коју има српски језик у целокупној личности на нивоу елемената језичког васпитања, у односу на вербално пружање знања, препоручљиво је да се предност да редовној и разноврсној делатности ученика. У том процесу истакнуту улогу може имати лични доживљај и проживљавање, па чак и игра.

Наш оквирни план смешта у први план предмет *Српски језик и књижевност за ниже разреде*, развијање способности комуникације на српском језику, читање и разумевање текста као истакнуте области. Оспособљавање за читање и писање је кључно за самостално учење, а касније и за сналажење у свакодневном животу.

Поједини елементи тема за говорне и ситуационе вежбе препоручене од 1-8. разреда се понављају, пружајући тако могућност да раније стечена знања буду обрађена из новијих аспеката, те да се на тај начин проширују и продубљују. Оквирни план препоручује и нове теме за сваки развојни период у основној школи, прилагођујући се узрасту и потребама ученика.

Приликом започињања свог учења, школарци знају српски језик на различитим нивоима, али често се сусрећемо и са ситуацијом да га не знају и не користе ни на каквом нивоу. Задатак учитеља у првим годинама школовања није теоретска систематизација, него побуђивање жеље за српским језиком, односно, стварање околности за мотивисан развој језика без треме. Вежбе реализоване кроз игру и вежбе самоизражавања стварају могућност за развој способности и потребе за језичком свешћу, креативности и разумевање других.

Одговорност учитеља је да атмосфера на часовима, као и задаци, делују подстицајно на оне који уче језик. Вођење часа није важан елемент учитељског рада само код учења мале деце, тако да на овом нивоу треба унапред добро осмислити сваки минут наставног часа, пошто знамо да дете није у стању да се дуго концентрише на једну врсту задатка, те ако се замори и не дође нека нова занимљива делатност, постаје „недисциплинован“.

Бављење српским језиком кроз игру и добро расположење, почетни успеси и охрабрења од стране учитеља која мотивишу помажу ученицима да сачувају и појачају жељу за учењем и да храбро користе језичка средства која су им на располагању.

1-2. разред

Српско језичко васпитање у узрасту школарца је истакнуто поље развоја. Најбитније настојање је, да се заснивањем захтевног и нијансираног усменог и писменог

коришћења језика, негује и завешта наша српска језичка баштина. Потребно је припремити ученике за обавезе у основним комуникацијским ситуацијама, да покрене процес формирања самосталног учења и способности самообразовања.

У развоју језика код школараца одлучујућа је „коегзистенција“ са језиком. Стога, првенство на српским језичким занимањима постоји редовна и разноврсна језичка делатност, разиграност, лични доживљај и проживљавање.

Ученик упознаје по неки традиционални текст везан за велике српске празнике, у стању је да их сврста и по годишњем добу, те упознаје и књижевна дела везана за њих (народне песме, причице, приче). Учествује у вежбама и играма улога, које развијају осећај за ритам и културу покрета. Оспособљен је за призивање личних сазнања и доживљаја, изражавање мисли, осећања и мишљења везаних за штиво. Радо учествује у ритмичким и певачким импровизацијама и разним креативним играма.

У стању је да кроз луткарске и драмске игре проживи свакодневне конфликте. Испробава више форми телесног кретања, мануелне и уметничке стваралачке делатности и у стању је да формулише своје доживљаје и искуства у вези са тим.

Деца пре поласка у школу уче српски језик прво од своје непосредне околине, али има и оних који ће га научити у школи. Задатак предмета је формирање овог инстинктивног знања језика и развијање језичке свесности.

У овој образовној форми у првом разреду разумевање говора и умешност говора има истакнуту улогу, у другом разреду способност разумевања читања и писања, што је истовремено и основа за даље српско језичко васпитање.

Област српског језичког васпитања треба развијати сразмерно. Истакнути задатак је богаћење фонда речи, упознавање и свест о вишеструком значењу речи и разноврсности употребе, јер је један од услова за језичку комуникацију изнијансирано знање фонда речи.

Рад на тексту има важну улогу у развоју читања са разумевањем. Осим разумевања текста, уз помоћ учитеља ученици вежбају анализирање текста, помоћу ког ће открити дубље значење садржаја. Као резултат развоја може се очекивати да ученик разуме текстове у свом уџбенику и суштину задатака путем читања у себи.

Учењем писања почиње развој писања као средства. Пут до аутоматизације писања води кроз савладавање форми слова и повезивање слова. Ученици треба да стекну темпо писања, који ће задовољити потребе учења.

Важно је подржавање индивидуалног стила учења и јачање делотворних навика у учењу. Треба повећати свесност и истрајност ученика у разним језичким делатностима. Неопходно је помоћи им да буду способни да се све дуже време усмере на учење.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Умешност говора, неговање говора и разумевање усмених текстова**	**Број часова 60**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Усвајање језика, разумевање говора, причање прича и причица, учешће у покретним играма са регулисањем нагласка. Подизање нивоа тачности у разумевању усмене и писмене комуникације и разумљивости израза. Тачније изражавање мисли и осећања повезивањем две или више просте реченице.	

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Чиста артикулација гласова, правилан изговор трајања и гласовне повезаности. Важнија мелодијска средства говора, правилна примена интонације, нагласка и јачине гласа. Коришћење мимике, погледа и покрета као невербалних знакова који прате говор. Богаћење и поправљање активног фонда речи, интерпретацијом у склопу текста и испитивањем о сликама, појмовима и сликовним композицијама. Повезивање реченица. Склапање повезаних реченица на задату или изабрану тему, уз помоћ слика и низа слика. Учтиво ословљаваље одраслих и вршњака у ситуационим играма и одговарајуће коришћење језика сходно ситуацији. Вежбе познавања самог себе, играње улога.	Ученик – разуме једноставна објашњења, упутства и саопштења другова. На питања разумно одговара; – користи примерене језичке форме за упознавање, ословљавање и поздрављање одраслих и вршњака. – укључује се у заједничке активности. Прилагођава се њиховим правилима; – сналази се у систему друштвених веза своје непосредне околине.	*Певање-музика; физичко васпитање и спорт*: правилна техника дисања. *Визуелна култура*: слике, појмови, сликовне композиције; приказивање једноставних радњи (измишљених или проживљених) уз помоћ слика (нпр. цртежа, низа слика, фотографија) допуњено одговарајућим звучним ефектима (нпр. буком, певањем). *Драма и плес*: ситуационе игре. *Етика*: ја сам, представљање, познавање самога себе.
Кључни појмови/ појмови	Темпо, ритам, пауза, јачина звука, нагласак, мимика, поглед, држање тела, представљање (себе и другог), поздрављање, ословљавање, молба, захваљивање.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Умешност говора, читање, разумевање писаног текста и припрема за учење читања	Број часова 40
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Припрема за учење читања. Развијање општих, специјалних и парцијалних способности, узимајући у обзир индивидуалне специфичности. Стварање и развијање мотивације, обезбеђивање услова за читање без треме. Стварање и јачање интересовања и позитивног става према читању.	

Активности/знања	Захтеви	Корелација

Развијање способности и парцијалних способности потребних за читање (чује фонеме, способност разликовања, пажња, темпо, ритам, фонд речи, правила употребе језика, способност комуникације, препознавање праваца, језичка свесност).	Ученик је – отворен, мотивисан и заинтересован за учење читања; – што се тиче читања и писмености располаже одговарајућим знањем и фондом речи; – парцијалне способности су достигле потребан ниво.	*Визуелна култура*: слика, илустрација, репродукција. *Певање-музика*: ритам, темпо, мелодија. *Математика*: правци.
Кључни појмови/ појмови	Слово, глас, говорни звук, наслов, текст, реченица, интерпункција, пасус.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Умешност говора, читање, разумевање писаног текста и усвајање система знакова за читање**	**Број часова 45**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Усвајање знаковног система читања, формирање способности декодирања.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Фонд речи у односу на читање, нпр. читалац, наслов, текст, реченица, интерпункција, пасус. Формирање и развијање знања и убеђења стечених о функцији и току читања. Препознавање слова, правила идентификације слово-глас, фонема-графема, аутоматизована способност. Добра способност спајања слова. Препознавање и исправљање грешака у техници читања.	Ученик – читање му је мотивисано, заинтересован је; – познаје штампана мала и велика слова азбуке; – познаје одговарајућа правила слово-глас, фонема-графема; – располаже фондом речи у односу на читање и његов ток, знање му је одговарајуће узрасту; – сигурно, тачно чита речи, сложене речи, реченице и једноставне кратке текстове, одговарајуће узрасту.	*Визуелна култура*: типови слова, облик слова.
Кључни појмови/ појмови	Слово, глас, говорни звук, читалац, наслов, текст, реченица, интерпункција, пасус.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Умешност говора, читање и разумевање писаног текста**	**Број часова 55**
Раније стечено	Зрелост за школу.	

знање	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Припрема читања са разумевањем текста**.**

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Самопоуздано читање у себи и на глас на нивоу једноставнијих реченица, сходно специфичностима узраста. Развијање технике читања вежбањем гласног читања речи, реченица и текстова. Слушање са разумевањем и присећање на приче и приповетке. Читање једноставних текстова и на основу тога одиграти одговарајућу радњу.	Ученик – у циљу разумевања користи стратегију претходног прегледа, једноставног сажимања и стварања слика помоћу чулних органа; – способан је да у циљу провере разумевања употреби једноставније графичке структуре из уџбеника; – разумевање текста доказује следећим активностима: закључивање, истицање суштине, препричавање, сажимање догађаја.	*Математика; познавање природе*: разумевање усменог и писаног текста. *Визуелна култура:* Присећање на приче, дела књижевности за децу (нпр. цртежом, монтираним приказом), Изражавање и приказивање медијских доживљаја (нпр. допадање, радозналост, ружан доживљај) речју и визуелно (цртање, прављење лутке) или играњем улоге. Знак, симбол, пиктограм.
Кључни појмови/ појмови	Слово, глас, говорни звук, наслов, текст, реченица, интерпункција**.**	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање културе читања, тумачење књижевних дела**	**Број часова 25**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање читања помоћу уживљавања, маште, асоцијација, игре, ритма и музике. Упознавање књижевних и научно-популарних текстова. Стварање основа за разумевање специфичности песничког језика. Усвајање основних књижевних сазнања путем искуства (нпр. песма, разбрајалица, прича, лик).	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Упознавање са делима српске народне и уметничке поезије, преношење вредности и традиција оличених у народној	Ученик – ради забаве слуша и чита песме, приче и књижевна дела која одговарају	*Драма и плес*: драмске и импровизацијске игре.

поезији. Причица, бројалица, пословица, успаванка; по једна песма *Драгана Лукића, Јована Јовановића Змаја, Душана Радовића,* по једна песма о *Светом Сави*. Стицање знања о разликама у форми између поетских и прозних текстова. Запажање наслова и расположења које у нама буди штиво. Оцењивање дела, ликова, уочавање њихових особина. Драмско и луткарско приказивање кратких прича и догађаја. Игре импровизације и уживљавања везана за садржај штива.	специфичностима његовог узраста; – неколико песмица, разбрајалица зна напамет; – сарађује са друговима у драмским играма.	*Певање-музика*: ритам, рефрени. *Визуелна култура*: маска, прибор, кулисе, позорница и кораци. *Етика*: ја и моја ужа заједница. *Српски народопис*: српске дечје песме, српски народни обичаји, здравице.
Кључни појмови/ појмови	Народна поезија, бајка, лик из бајке; почетак бајке, крај бајке; главни лик, споредни лик; песма, рима, ритам, рефрен.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Припрема за учење писања–техничке основе за учење писања**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Припрема за учење читања. Развијање праћења форме (фина моторика). Циљано развијање психичких функција и основних способности потребних за учење у школи. (нпр. свесност и трајност пажње; свест о задатку; способност ишчекивања; диференцирано визуелно и слушно опажање).	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Опажање места и дужине трајања гласова у речима. Обављање аналитичких и синтетских задатака. Употреба свеске и прибора за писање. Развијање финих моторичких покрета и координације покрета. Вежбе повлачења линија, скицирање и писање елемената слова. Формирање правилних навика	Ученик је – отворен, мотивисан и заинтересован да научи да пише; – његове претходне способности и знања су одговарајућа да започне да учи писање; – његова фина моторика и координација очију и руку је на одговарајућем нивоу; – свестан је основних	*Техника, начин живота и вежбање:* развијање финих покрета (нпр. обликовањем пластелина). *Визуелна култура*: развијање финих покрета цртањем, фарбањем, шарањем.

при писању (држање тела, држање прибора за писање, покретање руке).	функција писања у свакодневном животу.	*Етика*: правила понашања у писменој језичкој комуникацији. *Певање-музика:* развијање слуха.
Кључни појмови/ појмови	Елемент слова.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Учење писаних облика слова–вежбе за развој технике писања**	**Број часова 30**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Диференцирано усвајање знаковног система писања. Формирање правилних навика при писању узимајући у обзир индивидуалне разлике у способностима. Стварање основа и развијање технике писања и лепог уредног рукописа.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно уобличавање и повезивање малих и великих писаних ћириличних слова. Везе међу словима, писање кратких речи. Преписивање са писаног, а затим са штампаног примера: речи, везе између речи, писање кратких реченица. Писање кратких речи по сећању. Писање кратких реченица по диктату и по сећању.	Ученик – познаје и користи писане форме слова азбуке; – писање му је уредно, слова читљиво формира и повезује међусобно.	*Визуелна култура:* коришћење комбинације линија које помажу при промени правца (свежањ линија, клупко од линија, итд.).
Кључни појмови/ појмови	Штампана слова, писана слова, интерпункција, мала слова, велика слова, слог, реч, реченица, текст.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање технике писања**	**Број часова 25**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Даље развијање новоусвојених вештина коришћења језика: утврђивање аутоматизма у покретима при писању и правилних навика везаних за писање.	

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Правилно формирање и спајање слова при писању речи, повезаних речи, реченица и кратких текстова. Вежбање писања и формирања малих писаних слова, формирање навика при писању. Писање са динамиком. Писање две-три повезане реченице уз преписивање, након диктирања или по сећању. Примена правилних навика при писању (држање тела, држање прибора за писање, покретање руке).	Ученик – приликом преписивања не чини техничке грешке у писању; – означава почетак и крај реченице; – у оквиру увежбаног фонда речи користи почетно велико слово; – препознаје и поправља своје грешке на основу текстуалног узорка.	*Визуелна култура:* осећај за простор, фина моторика, естетска претенциозност; употреба различитих типова линија ради развијања вештине. *Физичко васпитање и спорт:* хармонично кретање. *Певање-музика:* темпо, ритам.
Кључни појмови/ појмови	Мало слово, велико слово; маргина.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Говорне и ситуационе вежбе, теме	Број часова 29
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање чистог и разумљивог говора. Песме за продубљење улоге артикулације, ритма говора и нагласка. Ситуациони задаци са сликама.	

Активности/знања	Корелација
Вежбање разних форми писмене и усмене комуникације са одговарајућим фондом речи у следећим темама. *Породица* – Ја и моја породица – Представљање чланова породице *Дом* – Мој дом, непосредна околина – Омиљене играчке *Исхрана* – Дневна исхрана – Омиљена јела *Време, временске прилике* – Годишња доба, месеци	*Српски народопис:* Улога породице. Народна ношња. Друштвене везе. Празници и радни дани. *Познавање околине:* окружење у месту становања; здрава исхрана, климатски фактори; циклуси у природи. *Српски народопис*: народна ношња.

– Дани у недељи и доба дана *Облачење* – Годишња доба, одећа – Моја омиљена одећа *Спорт* – Мој омиљени спорт – Кретање, шетња *Школа, другови* – Моја школа, наша учионица – Моји другови из разреда, пријатељи *Празници и обичаји* – Моји празници – Значајнији српски празници	*Физичко васпитање и спорт*: покретне игре, спортска такмичења. *Техника, начин живота и вежбање:* облачење, дневни ред, празници.
Кључни појмови/ појмови	Традиција, доба дана, драматизација.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик говори разумљиво, свестан је основних правила вербалне комуникације и примењује их. Разуме једноставна објашњења, упутства и саопштења другова. На питања интелигентно одговара. Успешно активира свој фонд речи у формирању текстова. Користи учтиве језичке форме при представљању, ословљавању и поздрављању одраслих и вршњака. Способан је да формира повезане реченице. Познаје писана и штампана слова ћирилице, располаже одговарајућим бројем рутинских речи. Успева да истакне суштину прочитаног уз помоћ учитеља. Писање му је уредно и тачно. Отворен је и мотивисан за развијање српског језика. Уме да одрецитује неколико песмица и причица и да каже неколико повезаних реченица о себи, као и да на основу узорка води једноставан дијалог са друговима.

3-4. разред

У области учења српског језика, слично претходном, важан циљ је развијање разумевања говора и способности говора. Развијање способности се врши на комплексан начин, онако како се они природно повезују у стварним комуникационим ситуацијама. Од посебне је важности стварање основа за културно језичко понашање и активирање фонда речи, као и увежбавање кроз задатке формулисање текста и подстицање нарације.

Развијање технике читања ствара услове за самостално разумевање писаних текстова. Тумачењем и обрадом текстова припрема се за самосталну примену основних радњи са текстом. Свестрана обрада штива развија критички осећај, способност расуђивања и емпатије код ученика, способност формулације сопственог става и пажњу

потребну за језичко остваривање. Стварају се могућности за стицање искустава везаних за једноставне књижевне форме, упознавање форми изражавања у књижевности, традиције српског језика и културе, те да се и заволи читање.

Учење правила формулисања писаног текста остварује се обрадом текстова различите тематике и типова. Они служе деци као узор за њихове саставе, отварају пут будућим креативним остварењима и самосталном изражавању мисли. Текстови су извори нијансираног и богатог фонда речи и доприносе потреби и развоју способности за самоизражавањем.

Формирање способности самосталног учења, усађено у развијање способности читања и разумевања текста, служи интензивном развоју способности стицања знања. Важно је овладавањем навика и техника за учење, упознавање разних извора и њихове употребе, могућности и границе сакупљања информација, развијање способности за селекцију, компарацију и критичку обраду.

Циљ учења писања и правописа у 3-4. разреду је диференцирано формирање одговарајуће технике писања, које ће задовољити потребе узраста и образовања, развој који служи учењу и самоизражавању, са тежњом да буде читко, уредно и правилно.

Они и даље уче граматичке конструкције усађене у контексту, али постепено им се буди интересовање за систем правила српског језика, односно за језичке појаве које од тога одступају. Налазе задовољство у откривању правилности, али се знање правила појављује само у малој мери.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање умешности говора, неговања говора, формирање и разумевање усменог текста**	**Број часова 70**
Раније стечено знање	Разумевање једноставних усмених саопштења. Давање интелигентних, кратких одговора на постављена питања. Примена основних појмова свакодневне комуникације у складу са културним формама: поздрављање, представљање, ословљавање, постављање питања, молба, изражавање захвалности, честитање.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Истовремено развијање садржаја, тоналитета, стила и изражајности говора. Даље развијање говора и разумевања, с посебним освртом на тачност, течност, снагу израза, као и интензивно богаћење активног фонда речи. Развијање умешности формирања усмених текстова.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно дисање при говору, правилан изговор, примена реченичних и текстуалних фонетских средстава у различитим комуникацијским ситуацијама (нпр. дијалог, разговор у малој групи). Активно праћење презентације кратких, једноставних аутентичних текстова везаних за познате теме. Препознавање научених језичких елемената у текстовима, извођење	Ученик – интелигентно и разумљиво изражава своје мисли; – користи учтиве језичке фразе у свакодневним контактима; – свој стил говора прилагођава саговорнику; – укључује се у групни разговор, расправу, догађај, импровизацију, разговоре и вредновање заједничких доживљаја и активности;	*Познавање околине:* самоодржање, дисање. *Визуелна култура*: Карактеризација уметничких дела. Препознавање медијских текстова (нпр. телевизијски програми, анимиране филмске бајке).

закључака у вези теме и садржаја. Смислена употреба невербалних средстава приликом читања и изговарања текста у циљу помагања изражајности. Културно формулисање мишљења. Обраћање пажње на саговорника. Уочавање и вредновање суштине поруке и његове емотивне позадине. Правилно наглашавање реченица и казивање и причица. Тумачење значења и стилске вредности фраза, изрека и пословица у прочитаном тексту. Формирање текстуалног сажетка са више реченица о садржају штива, прикупљеним искуствима и запажањима. Припрема драматизације једне приче.	– помаже заједничке активности кооперативним понашањем.	*Српски народопис*: сакупљање српских народних изрека, израза и прича.
Кључни појмови/ појмови	Нагласак, интонација, јачина гласа, темпо говора, пауза; поглед, мимика, држање тела, одржавање дистанце.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање и разумевање писаног текста**	**Број часова 70**
Раније стечено знање	Релевантна знања у односу на језик, писану форму, читање из аспекта развојних способности датог узраста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање и аутоматизација технике читања, потпомагање формирања течног читања, увођење стратегија за читање, упознавање различитих типова текстова, формирање читања са разумевањем.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Самостално препознавање и стално побољшавање технике читања, формирање поузданог читања. Разумевање суштине књижевних, документарних и једноставних научно-популарних текстова у складу са специфичностима узраста.	Ученик је – на пољу читања мотивисан и заинтересован; – има континуирану и аутоматизовану технику читања, и за читање наглас, и у себи; – препознаје и исправља своје грешке;	*Познавање околине:* самостално учење, формирање обраде текста. *Етика:* ја сам; мој свет. *Визуелна култура*:

Глобално и истраживачко читање, коришћење графичких система (слике, табеле, мисаоне мапе) у циљу успешнијег разумевања текста. Присећање и подела претходних знања, личних доживљаја и искустава везаних за штиво са другима. Тумачење и интегрисање мисли и информација. Познавање и примена следећих стратегија читања и техника које помажу процес делотворнијег разумевања читања: – преглед текста, – активирање претходног знања.	– препознаје и разуме текстове различитог типа и жанра о којима је учио; – синтетизује, тумачи и вреднује информације и мисли текста, који одговара његовом нивоу узраста; – располаже одговарајућом језичком свесношћу; – познаје и уз помоћ учитеља користи научене стратегије читања пре, у току и након читања.	Прављење слика на основу личних доживљаја и књижевних текстова. Препознавање основних кодова структуре текстова у филмовима, читање медијских текстова. Упоређивање и обрада приче, дела дечје књижевности и њихове анимиране, филмске адаптације.
Кључни појмови/ појмови	Текст, жанр, разумевање текста.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање културе читања, тумачење књижевних дела**	**Број часова 70**
Раније стечено знање	Познавање типичних језичких фраза за приче или бајке. Препознавање риме на крајевима стихова. Означавање ритма песме пљеском или куцањем.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Продубљивање умешности анализе текста, потпомагање проживљавања среће, коју пружа прихватање књижевног дела. Представљање српских културних традиција везаних за садржај штива. Представљање дела српске и светске народне и уметничке поезије. Усвајање књижевних знања путем искуства.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Груписање текстова из читанке према форми, жанру и комуникацијској замисли. Уочавање теме штива, упоређење текстова исте тематике. Откривање сличности и разлика у различитим књижевним облицима информисања. Тражење уметничких средстава у лирским и прозним делима	Ученик – именује ликове из штива и њихове особине, објашњава њихове поступке; – одређује време и место догађаја; почетну и крајњу тачку догађаја, редослед елемената догађаја; – у конкретним случајевима препознаје обрте, фразе и карактеристике типичне за причу;	*Познавање околине*: штива на тему околине, природе, заштите околине. *Певање-музика*: текстови српских народних песама (средства уметничког израза). *Визуелна култура;*

(ритам, рима, рефрен). Установљавање редоследа догађаја и личности наратора. Препознавање стереотипних почетних и завршних обрта код бајке, устаљених речи и мотива. Стицање искуства о уметничким средствима на основу песама (ритам, рима, рефрен). Читање краћих књижевних дела (песме, приче). Обрада дела из српске књижевности (нпр. Доситеј Обрадовић: *Пас и његова сенка;* Ј.Ј. Змај: *избор;* Душан Радовић: *Новогодишња песма;* Никола Тесла: *Моје детињство;* Драган Лукић: *избор;* Душан Трифковић: *Воће;* Мира Алечковић: *Три маме;* Ранко Симовић: *Свети Сава;* Гроздана Олујић: *Бајка о листу;* В.С. Караџић: *Моба;* Мирослав Антић: *избор*). Вежбе меморије и игре фантазије комбиноване са вежбама ритма, покрета и говора, приказивање замишљених и стварних ситуација. Учешће у групним играма, скицирање и прављење слика и разговор о њима. Драматизација једне приче.	– садржај једноставних прича и приповетки препричава по хронолошком редоследу са више повезаних реченица.	*драма и плес:* Коришћење средстава изражавања који се уклапају и у тему и садржај. Упоређивање и обрада прича, дела дечије књижевности и њихових анимираних и филмских адаптација.
Кључни појмови/ појмови	Књижевни текст, научно-популарни текст, пословица, изрека; главни лик, споредни лик; понављање, супротност; ритам, рима, рефрен.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање коришћења писања, знање српског језика**	**Број часова 50**
Раније стечено знање	Преписивање речи, сложеница, кратких реченица са писаног и штампаног узора.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Потпомагање подизања писања на ниво средства. Поред повећања темпа писања, прихватање правилности, уредности, изгледа и естетике писања као вредности. Развијање препознавања језичких појава (глас, реч, реченица) са	

	уочавањем улоге језичких појава.

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Развијање технике писања, утврђивање правилних навика при писању. Правилно формирање и повезивање српских латинич-них слова. Означавање и вежбање гласова који стварају тешкоће (који се разликују од мађарског). Повећање динамике и темпа писања. Писање низа речи и реченица преписивањем, након диктирања. Формирање индивидуалног писања са потребом за уредним, чистим и читким изгледом рукописа. Побољшање читљивости по потреби. Допуњавање текста, реченице, речи и елемената речи. Вежбе правописа и правилног изражавања у вези са врстама речи.	Ученик – познаје и користи писана слова латинице; – пише сређено и читко; – зна правилности језика у вези врсте речи.	*Сви предмети:* читко, лепо и уредно вођење свеске.

Кључни појмови/ појмови	Изглед писања, изглед текста, читкост, врста речи, правилност језика.

Тематска целина/ Развојни циљ	Говорне и ситуационе вежбе, теме	Број часова 64
Раније стечено знање	Разумевање и репродукција кратких текстова и песама.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Говорне вежбе, задаци кроз игру и развијање способности усмене комуникације. Развој игара за стварање контаката и комуникације. Правилно и свесно коришћење невербалних средстава изражавања.	

Активности/знања	Корелација
Вежбање разних форми писмене и усмене комуникације са одговарајућим фондом речи у следећим темама. *Породица* – Моја породица – Представљање чланова породице	*Српски народопис:* Друштвени односи, обичаји; моје место становања. Народна ношња места становања.

Породични догађаји, празници Дневни ред *Дом* – Мој дом, непосредна околина – Омиљене играчке Место становања, моја шира околина Просторије у стану, намештај, уређаји. *Исхрана* – Дневна исхрана – Здрава исхрана Рецепти, кување, печење *Време, временске прилике* – Сат Време, временске прилике *Облачење* – Годишња доба, одећа – Моја омиљена одећа Мода *Спорт* – Кретање, делови тела Спортови, спортска опрема Мој омиљени спорт *Школа, другови* – Моја школа, наставни предмети, наставници – Моји другови из разреда, пријатељи Ваннаставни заједнички програми *Празници и обичаји* – Моји празници – Породични празници, значајнији српски празници *Град, куповина* – Градови, насеља, села – Моје насеље – Продавнице, супермаркети, пијаца *Природа, животиње* – Моје омиљене животиње – Животиње у окућници	Друштвени односи, пријатељство, веза. *Познавање околине*: Околина места становања, упознавање човека, правилна исхрана. Временски (климатски) фактори. Села, градови, саобраћај. Домаће животиње. Заштита и стање околине. *Физичко васпитање и спорт*: спортови. *Техника, начин живота и вежбање; српски народопис:* радни дани, празници. *Техника, начин живота и вежбање*: саобраћај, куповина.
Кључни појмови/ појмови	Ситуациона игра, празник, обичај.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик активно учествује у активностима на часовима српског језика, прати вођење часа српског језика и упутства, разуме питања, на њих одговара, издваја суштину једноставних и кратких текстова. Ученик интелигентно и разумљиво изражава своје мисли. Активира свој фонд речи у задацима за образовање текста.У свакодневним контактима користи учтиве језичке фразе. Укључује се у групни разговор, расправу, стварање догађаја, импровизацију, разговоре и вредновање заједничких доживљаја и делатности. Заједничке делатности помаже кооперативним понашањем. Читањем у себи разуме текст који одговара узрасту. Своје мишљење у вези прочитаног интелигентно формулише. Познаје и примењује неколико важних стратегија читања. Оспособљен је да свесно усмери пажњу на постепено повећање дужине трајања свог учења. За решавање својих задатака по потреби користи школску библиотеку. Верно репродукује меморитере. Знање српског језика стечено у нижим разредима му је систематизовано. Писмени задаци су му уредни и читки. Своје писање и правопис сам контролише и по потреби исправља. Отворен је и мотивисан за развој способности по питању српског језика.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(Језичко подучавање, проширено језичко подучавање и допуна за потребе етничког васпитања и образовања)

5-8. разреда

Основни циљ и задатак предмета српски језик и књижевност у 5-8. разреду је даље развијање способности разумевања и писања текста, које је утемељено у нижим разредима, упознавање и примена нових стратегија читања, посматрање и вежбање процеса формулисања текста, формулација у типовима текстова са терминологијом и значењем које одговара комуникацијској ситуацији; вежбање и даље развијање усвојене технике писања и правописа.

Из природе предмета произилази да је важан задатак развијање културе српског језика и књижевности, припремање и увежбавање начина и техника индивидуалног стицања знања, развијање појмовног размишљања и размишљања у циљу решења проблема.

На пољу васпитања на матерњем језику, а базирано на већ постојећем практичном знању српског језика ученика, истакнути је задатак приказивање неколико основних систематских карактеристика, препознавање и именовање међузависности.

Оквирни план српске књижевности од 5-8. разреда прављен је са двоструким циљем-да класичне вредности задржи у школској настави, а истовремено да усмери пажњу и на новија, данашња савремена дела.

Тематске јединице имају своју линерну логику. Српска књижевност у вишим разредима почиње причама у којима се осврће на ниже разреде, а које истовремено у средиште постављају фантазију, која је присутна у сваком уметничком и људском делу. После прича следе тапшалице, народне песме, пословице, легенде, народне игре и богато етничко фолклорно благо. Након тога, тематика се све више приближава реалном свету, прво се представља породица, после завичај, те школа и вечни свет дечјег друштва. Путем српске књижевности ученик може да сагледа нашу историјску традицију и прошлост.

Важан циљ предмета српски језик и књижевност је и то, да се ученици развију у омладину која самостално размишља и која је способна за самостално просуђивање и у моралним питањима, која ће у погледу породичног живота сматрати да треба да прате пример хармоничног заједничког живота и понашање пуне међусобне одговорности.

Предмет српски језик и књижевност игра одлучујућу улогу у развоју кључне компетенције за матерњи језик, а осим тога може значајно да допринесе развијању кључних компетенција у области дигиталне, социјалне, грађанске и естетско-уметничке свести и способности изражавања.

5-6. разред

Првенствени циљ предмета српски језик и књижевност за успешно учење у школи је наставак утемељења кључних компетенција потребних за успешно учење, као и скупа вештина и садржаја знања: развијање компетенција ученика за усмено и писмено формирање и разумевање текста, узимајући у обзир когнитивне процесе, специфичности узраста и индивидуалне способности; продубљивање и проширивање искуствених (на основу доживљаја) и фактичких знања стечених о језику.

У 5-6. разреду ученици већ читају краће текстове на српском језику, које уз малу граматичку, преводилачку помоћ у објашњавању речи, за кратко време могу да упознају и разумеју.

Сходно томе у 5-6. разреду треба достићи у бројним областима одговарајући ниво способности. Треба да се даље развија артикулација код ученика. Ученик треба да је способан да састави кратак резиме српског текста који је саслушао. Говор треба да му је прилагођен публици и говорној ситуацији. Што се тиче читања,потребно је да буде у стању да осети и именује жанровске разлике текстова, да буде у стању да о прочитаном на српском језику усмено и писмено формулише мишљење. Са аспекта формулисања текста, потребно је да буде способан да на српском језику састави краће текстове, формулише своје личне доживљаје и доживљаје из прочитаног текста. Са аспекта способности учења, добро је ако је ученик способан да употреби разне скице, да разуме и формулише текстове разних тема и жанрова. Потребно је да читање буде глобално, да трага за информацијом и тумачењем, као и да уме да преприча садржај; да постоји разумевање повезаности наслова и текста;да је оспособљено за давање наслова. Током развијања способности моралног просуђивања, упознаје се са нијансиранијим језичким формама изражавања утисака, са важношћу поштовања различитих култура и другачијих мишљења.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Умеће говора**	**Број часова 68**
Раније стечено знање	Иступање у свакодневним комуникацијским ситуацијама на српском језику, тежња ка разумљивом и изражајном говору. Разумевање и репродукција усмених текстова на српском језику, праћење упутстава, разумевање усменог саопштења саговорника. Познавање и примена основних форми ступања у комуникацијски контакт: поздрављање, представљање, ословљавање, питање, молба, итд.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање разумевања слушањем српског језика (нпр. драмском игром, изговарањем текста, интерактивним разумевањем читања). Помагање формирања правилног дисања при говору, формирања гласа, наглашавања, темпа и паузе што одговара комуникацијској ситуацији: нпр. говорним вежбама, драмским играма, гласним изговарањем текста. Јачање тежње ка стварању добро формираног и комуникацијски целисходног говора на српском језику у разним говорним ситуацијама. Коришћење изражајне комуникације и одговарајућег фонда српских речи у личним извештајима, препричавању догађаја и карактеризацији особа. Развијање формирања склада између изговора, текста и нејезичких знакова. Свест о основним чиниоцима комуникацијског процеса.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Развијање разумевања слушањем, аналитичким и еволутивним вежбама. Разумевање разних слушаних српских текстова и информација, репродукција кратких сажетака. Чисто формирање гласа, правилна интонација. Активно учешће у разним комуникационим ситуацијама. Укључивање у дијалоге, причање доживљаја једноставним	*Драма и плес:* стварање комуникацијских контакта, ситуације, ситуационе вежбе.

реченицама. Прилагођавање говорној ситуацији и комуникацијском циљу, сналажење у свакодневним комуникацијским ситуацијама. Описивање слика и илустрација једноставним средствима језичког изражавања. Примена фонда речи и изговара (нагласак, темпо, јачина гласа, итд.) који одговара намери саопштења. Посматрање и тумачење саопштења и понашања саговорника. Верно познавање меморитера. Континуирано и изражајно читање, тумачење и резимирање познат образовних текстова. Превођење кратких српских и мађарских садржаја самостално и уз помоћ речника. Стварање разних говорних ситуација које одговарају комуникацијском циљу, ситуацији (простор, време) и улогама учесника уз помоћ играња улога и драмско-педагошких вежби.	*Визуелна култура:* визуелна комуникација. *Познавање природе:* човек, чулни органи. *Етика:* самоспознаја, лични контакти, значај разговора.
Кључни појмови/ појмови	Говорна ситуација, драматизација, меморитер, превод, дијалог.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање, разумевање говора и текста**	**Број часова 70**
Раније стечено знање	Адекватна примена научених стратегија читања и говора пре, за време и након читања и говора. Препознавање и разумевање српских текстова различитих по теми и жанру. Тумачење и вредновање информација и мисли из текста у мери која се очекује у том узрасту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Свест о општој шеми обраде текста у разним текстовима. Развијање технике читања и говора у разним континуираним и неконтинуираним српским текстовима, помоћу више разних метода разумевања текста. Препознавање међузависности слике која се налази уз текст и самога текста, тумачење једноставних шема и графикона. Развијање препознавања грешака у читању и разумевању текстова на српском језику, упознавање и потпомагање коришћења одговарајућих стратегија за њихово исправљање.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Читање у себи и наглас разних српских текстова и разговор о њима. Самостално читање краћих српских књижевних и некњижевних текстова и истицање важнијих мисли. Примена, вежбање и проширивање стратегија читања и разумевања текста у штампаним и електронским текстовима разних типова и тематике. Оријентација и тражење информација (азбучни ред, садржај) у разним типовима докумената (књига, часопис, речник, лексикон).		*Математика; познавање природе:* разумевање текста, тумачење текстуалних задатака. *Информатика:* оријентација,

Примена познатих стратегија за обраду текста (преглед, предвиђање, активирање претходног знања, итд.), односно њихово проширење новијим стратегијама (синтеза, селективно читање). Вежбање читања текстова на ћирилици и латиници. Разумевање једноставних изјава, питања и одговора. Изражавање сагласности, сумње и одбијања разноврсним језичким средствима у комуникацијским ситуацијама са дијалогом. Уочавање процеса разумевања текста, праћење разумевања текста. Препознавање погрешних техника читања и разумевања текста, проналажење и примена одговарајућих стратегија за њихово исправљање. Уочавање комуникацијске функције носача информација, као и типолошких и жанровских разлика у прочитаним текстовима, формулисање идејног садржаја текста својим речима. Представљање ликова из текста. Откривање и тумачење међузависности текста и слике.	тражење информација. *Визуелна култура:* откривање повезаности текста и слике.
Кључни појмови/ појмови	Порука, изглед текста, азбучни ред, садржај.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Писање, формулисање, правопис**	**Број часова 68**
Раније стечено знање	Примена одговарајуће технике писања. Познавање поступака формулисања текста: прикупљање материјала, избор наслова, избор и систематизација битних мисли, временски след, одвајање текста на пасусе. Искуство и формирање текста у наученим жанровима. Препознавање и примена главних правописних правила у формирању текста и писменим радовима.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање и поправљање темпа и естетског изгледа технике писања. Развијање начина прикупљања материјала самостално и уз помоћ наставника. Подржавање разноврсног и креативног формирања текстова у познатим формама формулисања. Помагање у упознавању и примени новијих метода формулисања текста. Развијање дигиталне компетенције: уочавање карактеристика по форми и садржају кратких текстова на интернету. Познавајући основне принципе српског правописа, активирање свести о нормама писања на српском језику.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Даље развијање већ формиране индивидуалне технике писања. Тежња ка естетском, читком и сређеном рукопису. Стицање искуства у процесу писања, континуирано исправљање самога себе и својих другова. Континуирано вежбање писања ћирилицом и латиницом. Прикупљање материјала из разних штампаних и електронских		*Страни језици:* учтиве фразе, формулисање једноставних порука на страном језику.

извора ради припремања писаног дела. Упознавање правила прављења концепта. Уочавање карактеристика неколико типова интернетских текстова по форми и садржају. Порука писане и штампане форме текста. Коришћење фонда речи у складу са поруком, циљем и примаоцем писаног дела. Сажето писмено формулисање личних доживљаја. Прављење и писање кратких српских текстова у интернет стилу: нпр. електронског писма (e-mail). Значење нејезичких знакова писања (облик и величина слова, размак међу редовима, маргина) и изгледа писања мимо поруке писаног текста. Разлике и сличности руком и компјутером писаних текстова. Писање диктата у лаганом темпу, уз придржавање правописних правила. Препознавање и свесно коришћење познатих падежа правописа у процесу разумевања и формулисања писаног текста; све већа самосталност у контролисању самога себе и исправљању текста. Резимирање, односно вршење упоређења дате теме једноставним језичким средствима и помињањем битних елемената. Смислено превођење кратких српских текстова, у писаној форми, самостално, уз коришћење речника.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* наративни текстови, причање о историјским догађајима и јунацима. *Познавање природе:* прикупљање материјала, прављење концепта. *Визуелна култура:* изглед текста. *Информатика:* тражење података са интернетских извора; језичке карактеристике интернетских жанрова одржавања везе.
Кључни појмови/ појмови	Писање ћирилицом и латиницом, прикупљање материјала, концепт, електронско писмо, превод, нејезички знак (нпр. размак између редова, маргина), основни принцип правописа (принцип изговора).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Структура језика**	**Број часова 50**
Раније стечено знање	Формирање и изговор гласова. Препознавање и именовање научених врста речи на основу значења речи у реченици и тексту, њихово одговарајуће коришћење у писаним и усменим текстовима.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Повећање језичке свести развијањем пажње: уочавање структуре српског језика, детаљније испитивање гласова, елемената речи и нивоа речи. Развијање способности анализе: уочавање и именовање главних форми, карактеристика и понашања врсте речи.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Упознавање карактеристика система гласова у српском језику путем искуства: – самогласници,		*Страни језици:* фонд гласова страног језика, фонетска и

– сугласници, – „р“ који гради слог. Преглед и употреба у комуникацији класе речи, врсте речи и већ научене најкарактеристичније групе речи. Уочавање карактеристике понашања форми група речи и именовање њихових главних карактеристика. Глагол: заповедни начин, повратни глаголи. Именице: родови, једнина и множина, деклинације. Придеви: промена и поређење придева, именски предикат. Бројеви: основни и редни бројеви, писање датума, означавање времена. Предлози.	семантичка структура. *Познавање природе:* органи за стварање гласа код човека.
Кључни појмови/ појмови	Самогласник, сугласник; основне врсте речи (глагол, именица, придев, број, прилог, заменица, везник, предлог).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање културе читања, фонда речи и пријемчивости, тумачење књижевних дела**	**Број часова 68**
Раније стечено знање	Познавање радње и ликова неколико класичних српских народних прича и басни, познавање текста, ритма и мелодије неколико тапшалица, разбрајалица, пословица и народних песама. Упознавање и разумевање књижевних и научно-популарних текстова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Помагање идентификације и тумачења радње, типичних мотива и фраза у причама. Припрема за усвајање доживљаја израженог у лирским делима. Упознавање и разумевање књижевних и научно-популарних текстова. Развијање читања.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Народна поезија: Српске тапшалице и тапшалице Срба у Мађарској, народне песме, народне игре, народне приче, легенде, пословице. *Песме, приче и приповетке српских аутора;одломци из (по структури) једноставних романизираних прича и дечијих романа.* Аутори: Д. Максимовић: избор; Д. Лукић: избор; М. Алечковић: *Најлепша реч;* С. Раичковћ: *Недеља у школи;* Б. Ћопић: *Мачак отишао у хајдуке;* Б. Радичевић: *Рибарчета сан.*	Груписање прича. Разликовање приче и стварности. Потпомагање препознавања неколико стереотипних мотива српских народних песма. Једноставан превод садржаја песама уз помоћ наставника. Анализа карактера у сарадњи са разредом и развијање самоспознаје помоћу тога. Верна евокација и драматизација једног одломка из песама. Тражење илустрација за песме на интернету. Самостално формулисање мишљења у вези дате теме .	*Певање-музика:* народне песме. *Визуелна култура:* рефлексије на књижевне, музичке и филмске доживљаје. прављење кулиса и костима. *Информатика:* илустрације. *Српски народопис:* српске дечије игре (тапшалице), разбрајалице, пословице, обичаји.

Кључни појмови/ појмови	Народне песме, народне приче, фолклор, пословица, разбрајалица. Фантастика, бића из бајке, мотив из приче, мотив из народне песме.

КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕМЕ ЗА 5-6. РАЗРЕД (Вежбање разних форми писмене и усмене комуникације са одговарајућим фондом речи, а у оквиру следеће тематике)	
Препоручене теме	**Корелација**
Породица – Ја и моја породица. – Представљање чланова породице. – Породични догађаји, заједнички програми. – Српски породични празници. – Дневни ред.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* породица и место становања. *Српски народопис:* друштвени контакти, обичаји. *Техника, начин живота и вежбање:* распоред времена, дневни ред.
Дом – Мој дом и ближа околина. – Просторије у стану, намештај, уређаји. – Моје омиљене играчке. – Мој круг пријатеља. – Моје место становања, шира околина. – Стамбене и животне прилике српских породица у Мађарској.	*Познавање природе:* околина места становања. *Математика:* оријентација у простору, скупови. *Српски народопис:* мој град, моје село.
Исхрана – Дневна исхрана. – Моја омиљена јела и пића. – Здрава исхрана. – Рецепти, кување, печење. – Специфична јела са српског језичког простора.	*Познавање природе:* човек и његово здравље: начин исхране. *Математика:* прављење и тумачење скупова и дијаграма, читање табела.
Време, временске прилике – Час. Распоред часова.	*Познавање природе:* фактори временских

− Годишња доба и месеци. − Дани у недељи и доба дана. − Временске прилике и посматрање климатских појава.	прилика, циклуси у природи. *Математика:* писање и читање бројева, одлучивање да ли је тврдња истинита, бележење података стечених искуством и сврставање у табелу.
Облачење − Годишња доба и делови одеће. − Моја омиљена одећа. − Српска народна ношња. − Мода.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* облачење, мода. *Математика:* скупови.
Спорт − Делови тела и кретање. − Спортови, спортска опрема. − Мој омиљени спорт. − Спортска такмичења.	*Познавање природе:* човек и његово здравље: делови тела. *Физичка култура и спорт:* штафетне игре, спортска такмичења, правила.
Школа, пријатељи − Моја школа, наша учионица. − Моји предмети и наставници. − Моји школски другови и пријатељи. − Наши ваннаставни заједнички програми. − Образовне институције у српским насељима у Мађарској.	*Етика:* друштвени контакти: пријатељство, љубав, поштовање, помагање.
Слободно време, забава − Активности у слободно време, мој омиљен начин провођења времена. − Интернет, интерактивне игре. − Дружење са пријатељима. − Свет етничког медија.	*Физичка култура и спорт:* спортови. *Певање-музика:* слушање музике. *Драма и плес:* позориште, представе.

	Визуелна култура: музеји, изложбе.
Природа, животиње − Мале животиње. − Моје омиљене животиње. − Домаће животиње. − Дивље животиње и оне у зоолошком врту. − Животиње у свету. − Биљке у мом дому и школи. − Континенти, региони.	*Познавање природе:* домаће животиње, главне карактеристике начина живота животиња, неговање собних биљака или биљака у башти, занимљиве биљке; лепота и јединственост Земље: флора и фауна наше домовине. *Математика:* скупови.
Празници и обичаји − Моји празници. − Домаћи и светски празници.	*Техника, начин живота и вежбање; историја, друштвено и грађанско образовање; српски народопис:* радни дани и празници.
Град и куповина − Градови, насеља, села. − Зграде и улице. − Оријентација, показивање пута. − Продавнице, супермаркети, пијаца. − Куповина. − Мој град/моје село.	*Историја, друштвено и грађанско образовање; познавање природе:* села и градови, саобраћај. *Математика:* правци, геометријски облици у простору. *Техника, начин живота и вежбање:* саобраћај, куповина. *Српски народопис:* мој град, моје село.

Путовање, одмор − Распуст, летовање. − Кампови, екскурзија. − Саобраћајна средства.	*Техника, начин живота и вежбање:* саобраћај. *Српски народопис:* мој град, моје село, домаћи предео, елементи светске баштине.
Фантазија и стварност − Моја омиљена штива и књиге. − Свет моје маште.	*Драма и плес:* драмске игре. *Визуелна култура:* свет моје маште, уметничка дела.
Музика и уметности − Моја омиљена музика и музички састав. − Моји филмски и позоришни доживљаји, посета музеју. − Српске етничке културне приредбе. − Баштина народних песама Срба у Мађарској: народне песме и игре.	*Певање-музика:* слушање музике. *Драма и плес:* позориште, представе. *Визуелна култура:* музеји и изложбе.
Заштита околине − Угрожен животињски и биљни свет. − Значајни дани: Дан дрвећа и птица, Светски дан воде, Дан Дунава. − Селективно скупљање отпада.	*Познавање природе:* стање, чување и могућност одржавања еколошких система. *Математика:* прављење и тумачење дијаграма, читање табела.
Здрав начин живота − Редовно телесно вежбање. − Правилна исхрана. − Код лекара.	*Познавање природе:* човек и његово здравље: начин исхране. *Техника, начин живота и вежбање*: здрав начин живота.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик се труди да своје мисли разумљиво формулише у складу са ситуацијом, адекватно примењује нејезичке знаке који прате говор. Може да разуме, сажме и пренесе туђе краће усмене поруке и краће догађаје о којима је чуо. Познаје и уме да примени најосновније начине прављења концепта. У стању је да самостално формулише текст у наученим традиционалним и интернетским жанровима (позивница, карактеризација, писмо, телефонска порука, електронско писмо). Тежи ка захтевном, тачном и правилном писању и формулацији. У стању је да разуме прочитане штампане текстове, као и на монитору приказане. Ученик познаје основне врсте речи које је учио (глаголе, именице, придеве, бројеве, прилоге, везнике, предлоге, заменице), као и главна правописна правила везана за њих, труди се и да их примени у својим писменим саставима. Покушава да нове речи, пословице и изреке примени и у активном фонду речи. Уме разумљиво, тачно и јасно да чита текстове наглас. Уме да учествује у расправи о познатој теми и у стању је да формира аргументе. У стању је да карактерише ликове из познатих догађаја.

7-8. разред

Главни циљ у овом периоду је даље развијање већ утемељених компетенција повезаних са разноликим и све сложенијим садржајима, тј. њихово јачање, проширивање, прочишћавање и повећање њихове делотворности и разноликости. Циљеви су и препознавање, идентификација, поновно проналажење, процена, депоновање, производња, приказивање и промена информације; прављење и подела дигиталних садржаја, надаље комуникациона сарадња преко интернета. Такође је битно и продубљивање научених знања о језику, уочавање конструкције и променљивих јединица језика помоћу поступака за грађење реченице и текста.

Стигавши до 7-8. разреда, ученици су до тада већ упознали важнија дела српске народне и уметничке поезије, са мноштвом разбрајалица, тапшалица, народних песама и пословица, са делима знаменитих песника и писаца српске дечије књижевности. До тада за њих, читање и писање, као и разумевање и формулација текста треба да буде више од чистог техничког вежбања или једноставног поступка кодирања-декодирања. Треба да разумеју, да је књижевност таква порука коју су нам завештали наши преци и изузетним способностима благословени уметници, а наш је посао да их одгонетнемо и у свој живот уградимо те поруке.

У 7-8. разреду ученик не само да правилно артикулише, него добро рефлектује својим изговором намеру саопштења, на одговарајући начин користи и реченична и текстуална фонетска средства. Не само да зна да резимира прочитано, него је у стању и да аргументује и са саговорником емпатички сарађује. Прилагођава се не само говорној ситуацији, него је у стању да користи и разне комуникацијске технике.

До тада не само да је развио способност коришћења концепта, него је способан и сам да га направи. Из аспекта разумевања текста, у стању је да тумачи краће текстове и да то напише и ћирилицом и латиницом. Из аспекта познавања књижевности, не само да познаје суштину питања у вези садржаја, радње и прекретнице у тексту, него их и разуме и у стању је да дела резимира, анализира и процењује.

Морално просуђивање му је у толикој мери развијено да је способан не само за испољавање допадања, него и за изражавање индивидуалног мишљења.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Умеће говора**	**Број часова 68**
Раније стечено знање	Звучање говора: нагласак, интонација, темпо говора, нејезичка средства изражавања: мимика, гестови, држање тела, спољашња појава. Тачно познавање и коришћење елемената комуникације.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Кратак разговор на српском језику, свесност о основним принципима испољавања мишљења и расправљања. Разне шеме школских и јавних говорних ситуација, вежбање начина говора, фонда речи и језичког понашања, који одговарају ситуацији и комуникацијском циљу. Упознавање форми, циљева, начина функционисања и ефеката, као и неколико чешћих жанрова масовне комуникације.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Разна свакодневна иступања: познавање и тачно коришћење израза поздрављања и представљања. Развијање правилног српског говора и изговора. Кратко казивање градива и доживљаја и путем дијалога. Разговор и расправа, изношење свог становишта. Карактеризација особа, предмета, животиња и ствари. Верна и изражајна интерпретација меморитера. Испробавање драмских форми (нпр. рецитовање, дијалог). Читање у себи и изражајно читање наглас познатих и непознатих књижевних и опште познатих текстова, резимирање садржаја. Приказивање слика и илустрација једноставним језичким изражајним средствима, описивање из аспекта субјективног ефекта на читаоца. Резимирање суштине српског садржаја на другом језику. Коришћење начина говора и фонда речи који одговара комуникацијском циљу. Примена језичких форми информисања, жеље и обавештавања.		*Сваки предмет:* говор, реферисање, јавни говор , учешће у разговору и дискусији. *Визуелна култура:* повезаност текста и слике у визуелним медијима. *Певање-музика:* говор, певање, темпо говора, ритам.
Кључни појмови/ појмови	Представљање, поздрављање, мишљење, расправа, драматизација, дијалог. Масовна комуникација, новине, радио, телевизија, интернет.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање, разумевање говора и текста**	**Број часова 70**
Раније стечено знање	Примена научених стратегија разумевања и обраде текста у текстовима различитог изгледа и типа. Препознавање и корекција својих грешака у разумевању текста.	
Образовно-	Упознавање начина обраде текста.	

развојни циљеви тематске целине	Развијање разумевања текста и читања са разумевањем. Развијање способности изражајног тумачења текста. Развијање способности учења из штампаних и електонских текстова. Развијање критичког размишљања: руковање електронским и интернетским информацијама са аспекта поузданости и веродостојности.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Читање које изражава емоционално-мисаони садржај текста. Индивидуално, циљано и самостално разумевање и вежбање значе некњижевних текстова. Континуирано читање познатих и непознатих текстова са правилним наглашавањем. Резимирање прочитаног текста са коришћењем већ постојећег лексичког знања, формирање мишљења о елементима садржаја. Богаћење активног и пасивног српског фонда речи самосталним радом. Разумевање кратких дела српских аутора, тумачење садржаја и идеје аутора. Разликовање истинитих и лажних тврдњи. Откривање и описивање догађаја, сличности, различитости и повезаности дате теме. Превођење једноставнијих српских и мађарских текстова уз помоћ речника. Откривање и тумачење садржаја читаног текста и зависности са сликама и илустрацијама које га допуњују. Тежња ка језички захтевном и правилном говору. Разумевање свакодневног говора, слушање туђег мишљења, у ситуацијама са више учесника. Репродукција слушаног текста. Након припреме држање кратког реферата о проживљеним догађајима. Формулисање сопственог мишљења. Разговор о занимљивим догађајима. Прављење интервјуа са познатим српским личностима. Стручно резимирање туђих усмених иступања у комуникацијским ситуацијама са дијалогом. Тражење података на интернету везаних за Србе. Читање етничких новина и дечијих часописа. Безбедно коришћење интернета на српским страницама. Коришћење разних картица речи и енциклопедија које помажу учењу. Коришћење штампаног и електронског речника. Карактеристике и технике обраде научно-популарних текстова.	*Сваки предмет:* специфичности обраде читаног текста код појединих предмета. *Информатика:* методе претраживања. *Визуелна култура:* тумачење шема, слика и илустрација.

Кључни појмови/ појмови	Тражење података, речник, енциклопесија, лексикон, картица речи, обрада текста.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Писање, формулисање, правопис**	**Број часова 68**
Раније стечено знање	Прикупљање података, прављење белешки и концепта разним техникама. Циљано прикупљање података за дату тему и проблем (нпр. подаци, примери, аргументи) коришћењем штампаних и електронских средстава и извора библиотеке. Самостално формулисање текста у наученим жанровима. (Формулација заузима централно место.) Познавање и примена основних правила правописа у процесу формулисања текста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање карактеристика неколико жанрова масовне комуникације, формулисање текста у складу са специфичностима жанра. Усвајање и избор више техника и форми прављења белешки сходно циљу и примена уз помоћ наставника. Упознавање и писање писмених форми представљања. Развијање способности формулисања разних типова текстова. Развијање критичког размишљања, осећаја одговорности према самом себи и другима.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Писање на папиру и куцање електронских текстова, који одговарају комуникацијском циљу. Читак, прегледан рукопис, писање са пасусима који рефлектују идејни садржај. Формулисање кратких текстова различитих по аспекту и жанру: приповетка, карактеризација, мишљење. Формулисање доживљаја. Формулисање кратког аргументујућег текста. Писање јавних жанрова, писмо, молба. Темељно познавање и примена правилног изражавања и правописних правила. Синтактичке и стилске вежбе. Превођење једноставнијих текстова уз помоћ речника. Примена техника за означавање током обраде писаног текста (нпр. оптичко означавање) и истицање кључних речи. Приказивање информација кратким писаним реченицама. Примена познатих техника презентације, који одговарају задатку и циљној групи. Креативно формулисање текста у неколико жанрова масовне комуникације (вест, интервју, репортажа, извештавање). Вежбање прављења белешки које помажу при учењу како на папиру тако и у електронској форми, тежња да се оформи најоптималнија индивидуална форма. Правила писменог представљања на папиру и на онлајн страницама (аутобиографија, белешка у блогу, колективни интернет портал). Аналитичко упознавање и дискусија о етичким питањима и последицама самопредстављања на јавним интернет страницама.	*Информатика:* могућности програма за структурисање текстова. *Визуелна култура:* знање типографије. *Етика:* форме контакта; поштовање личности.

Кључни појмови/ појмови	Белешка, приповетка, карактеризација, мишљење, електронски текст, коментар, блог, аутобиографија, писмо, молба.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Структура језика**	**Број часова 50**
Раније стечено знање	Препознавање и именовање научених врста речи на основу значења речи у реченици и у тексту, њихово одговарајуће коришћење у усменом и писменом тексту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Повећање језичке свести развијањем пажње: уочавање структуре српског језика, детаљније испитивање нивоа гласова, елемената речи и самих речи. Развијање способности анализе: посматрање типичног понашања групе речи и именовање њихових главних карактеристика.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Норме писаног језика, правилно коришћење интерпункције. Преглед једне од могућих класа речи и већ научене најкарактеристичније групе речи, даље уочавање њихове улоге у тексту и комуникацији, њихова примена у комуникацији. Уочавање карактеристике понашања форми група речи и именовање њихових главних карактеристика. Заменице: личне заменице, присвојне заменице, упитне заменице, показне заменице, повратне заменице. Прилози: за место, време и начин. Синтакса–обавештајне, упитне, узвичне, заповедне; на основу структуре: поредбене, односне, временске и условне зависне реченице.	*Страни језици:* гласовни фонд страног језика, фонетска и семантичка структура. *Биологија-хигијена:* органи за стварање гласа код човека. *Информатика:* програми за контролисање правописа. *Визуелна култура:* познавање и коришћење типографије за естетско и целисходно формирање текста.

Кључни појмови/ појмови	Лична, присвојна,упитна, показна и повратна заменица, прилози за место, време и начин, зависне реченице: поредбене, односне, временске, условне.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање културе читања, тумачење књижевних дела**	**Број часова 68**
Раније стечено	Познавање радње и ликова неколико класичних српских народних	

знање	прича и басни, познавање текста, ритма и мелодије неколико тапшалица, разбрајалица, пословица и народних песама. Познавање и разумевање књижевних и научно-популарних текстова.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање читања. Развијање идентификације и тумачења радње, типичних мотива и фраза у причама, развијање способности за усвајање. Припрема за прихватање доживљаја израженог у лирским делима. Упознавање и разумевање књижевних и научно-популарних текстова.

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Песме, приче и приповетке српских аутора;одломци из (по структури) једноставних дечијих романа. Аутори: Д. Максимовић: избор; Б. Нушић: *Аутобиографија*–одломак; Д. Лукић: избор; М. Алечковић: *Коло;* Б. Цветковић: *Како се ковач одужио ђаволу;* Ђ. Јакшић: *Вече;* Јован Дучић: *Подне;* С. Станишић: *Мој отац бадњак тражи;* М. Витезовић: *Будимпешта и Срби, Београд.* Песме, приче и приповетке српских аутора у Мађарској. Аутори: П. Степановић: *Приче о малом зецу.*	Једноставан превод садржаја песама уз помоћ наставника. Анализа карактера у сарадњи са разредом и развијање сопствене самоспознаје помоћу тога. Верна евокација и драматизација једног одломка из песама. Тражење илустрација песме на интернету. Формулисање мишљења у вези дате теме својим речима.	*Певање-музика:* народне песме. *Визуелна култура:* рефлексије на књижевне, музичке и филмске доживљаје. Прављење кулиса и костима. *Информатика*: претраживање на интернету. *Српски народопис:* српске дечије игре (тапшалице), разбрајалице, пословице, обичаји.

Кључни појмови/ појмови	Српска народна песма, народна прича, фолклор, пословице, разбрајалице. Фантастика, бића из бајке.

КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕМЕ ЗА 7-8. РАЗРЕД

(Вежбање разних форми писмене и усмене комуникације са одговарајућим фондом речи, а у оквиру следеће тематике)

Препоручене теме	**Корелација**
Породица − Ја и моја породица. − Представљање чланова породице, породично стабло. − Породични догађаји, заједнички програми. − Српски породични празници. − Круг пријатеља. − Свет моје баке и мога деде.	*Етика:* друштвени контакти: породица, дом; животно доба човека: детињство, одрасло доба, старост. *Српски народопис:* историја наше породице.

	Техника, начин живота и вежбање: расподела послова у породици.
Дом – Мој дом и ближа околина. – Просторије у стану, намештај, уређаји. – Моје место становања, шира околина. – Стамбене и животне прилике српских породица у Мађарској.	*Математика:* оријентација у простору. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* породица и место становања. *Српски народопис:* мој град, моје село.
Исхрана – Дневна исхрана. – Моја омиљена јела и пића. – Здрава исхрана. – Рецепти, кување, печење, програми о кувању. – Специфична јела са српског језичког простора.	*Биологија-хигијена:* исхрана. *Хемија:* здрава исхрана: улога масти, шећера. *Техника, начин живота и вежбање:* расподела послова у породици. *Математика:* прављење и тумачење скупова и дијаграма, читање табела.
Време, временске прилике – Час. Дневни распоред. – Годишња доба и месеци. – Дани у недељи и доба дана. – Временске прилике. – Климатске појаве. – Природне катастрофе.	*Географија:* клима и места становања; временски и климатски елементи. *Физика:* природне катастрофе.
Облачење – Делови одеће. – Моја омиљена одећа.	*Историја, друштвено и грађанско*

– Свет моде. – Српска народна ношња.	*образовање:* облачење, мода. *Етика:* обичаји, друштвене норме.
Спорт – Делови тела и кретање. – Мој омиљени спорт. – Спортови, спортска опрема. – Екстремни спортови. – Спортска такмичења, олимпијада.	*Биологија-хигијена:* човек и његово здравље. *Физичка култура и спорт:* штафетне игре, спортска такмичења, правила.
Школа, пријатељи – Моја школа, наша учионица. – Моји предмети, наставници и распоред часова. – Моји школски другови и пријатељи. – Наши ваннаставни заједнички програми. – Образовне институције у српским насељима у Мађарској.	*Етика:* друштвени контакти-пријатељство, љубав, поштовање, међусобно помагање.
Слободно време, забава – Активности у слободно време, мој омиљен начин провођења времена. – Интернет, интерактивне игре. – Биоскоп, позориште, слушање музике, изложбе. – Дружење са пријатељима. – Српске етничке културалне приредбе.	*Физичка култура и спорт:* спортови. *Певање-музика:* слушање музике. *Драма и плес:* позориште, представе. *Визуелна култура:* музеји, изложбе. *Информатика:* форме комуникације које се заснивају на информатичкој технологији, медијска информатика.
Природа, животиње – Моје омиљене животиње. – Кућни љубимци, одговорно држање животиња. – Континенти, региони. – Живи свет наше домовине, других држава и других континената.	*Биологија-хигијена:* зависност биогеографске околине и живога света.

	Географија: копна и океани, површинске форме, природни потенцијали наше земље; континенти осим Европе, предели, државе. *Техника, начин живота и вежбање:* неговање кућних љубимаца.
Празници и обичаји − Моји празници. − Домаћи и светски празници.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* радни дани, празници. *Српски народопис:* сусрет са прошлошћу; порекло наших празника и обичаји.
Град и куповина − Градови, насеља, села. − Зграде и улице. − Оријентација, показивање пута. − Продавнице, супермаркети, пијаца. − Куповина. − Знаменитости у мом месту становања. − Чувени градови и њихове знаменитости.	*Математика:* оријентација у простору, просторне геометријске форме. *Географија:* државе, градови. *Српски народопис:* мој град, моје село, домаћи предео, елементи светске баштине. *Техника, начин живота и вежбање:* саобраћај, куповина.
Путовање, одмор − Распуст, летовање. − Кампови, екскурзија. − Саобраћајна средства. − Путовање у земљи и иностранству.	*Географија:* оријентација у географском простору, Европа, континенти осим Европе, предели,

	државе. *Биологија-хигијена:* свет шума. *Српски народопис:* мој град, моје село, домаћи предео, елементи светске баштине.
Фантазија и стварност – Моја омиљена градива и књиге. – Свет моје маште. – Путовање у будућност.	*Драма и плес:* драмске игре. *Визуелна култура:* Свет моје маште.
Музика, уметности – Моја омиљена музика и музичка група. – Моји филмски и позоришни доживљаји. – Мој омиљени музеј. – Изложбе, приредбе, концерти. – Баштина народних песама Срба у Мађарској: народне песме и игре. – Светски дан музике.	*Певање-музика:* слушање музике. *Драма и народне игре:* позориште, представе. *Визуелна култура:* музеји, изложбе.
Заштита околине – Угрожен животињски и биљни свет. – Значајни дани: Дан дрвећа и птица, Светски дан воде, Дан Дунава. – Селективно скупљање отпада. – Свесно еколошко понашање.	*Биологија-хигијена:* стање, заштита и одрживост еколошких система. *Физика:* методе производње енергије. *Географија:* глобални проблеми, одржавање, примери домаћих и међународних заштићених природних вредности. *Техника, начин живота и вежбање:* циљано куповање, здрав начин живота.
Здрав начин живота	*Биологија-хигијена:*

− Редовно телесно вежбање. − Правилна исхрана. − Болести и њихова превенција. − Код лекара.	превенција болести. *Техника, начин живота и вежбање:* здрав начин живота.
Открића − Велика географска открића. − Славни истраживачи и њихов животни пут.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* истраживачи и проналазачи. *Српски народопис:* резултати српске науке и културе у свету.
Наука и техника − Проналазачи и проналасци. − Славни проналазачи и њихов животни пут. − Техничка достигнућа будућности.	*Биологија-хигијена:* историја науке. *Српски народопис:* резултати српске науке и културе у свету.
Наша прошлост и будућност − Прошлост моје породице, моји корени. − Моја будућност. − Прошлост и садашњост моје школе. − Школа будућности. − Моје место становања некад и сад. − Град будућности. − Будућност Земље.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* различите епохе, глобални проблеми. *Српски народопис:* Мој свет. Сусрет са прошлошћу. *Географија*: типови насеља; свест о околини и заштита околине. *Етика:* свет рада. *Техника, начин живота и вежбање:* професионална оријентација: струке и занимања.

Медији, комуникација − Интернет, интерактивне игре, колективне странице. − Свет етничког медија. − Средства информатичке комуникације у свакодневници. − Улога медија у свакодневници. − Говор тела. − Комуникација у животињском свету.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* вести. Улога медија и јавности. *Биологија-хигијена:* комуникација у животињском свету. *Информатика:* форме комуникације које се заснивају на информатичкој технологији, медијска информатика.
Земља и свемир − Сунчев систем и планете. − Сунце и звезде. − Свемирска путовања.	*Географија:* небеска тела. *Физика:* објекти сунчевог система, средства упознавања свемира. *Математика:* оријентација у простору.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик се сналази и делотворно учествује у свакодневним комуникацијама са саговорником и групним комуникацијским ситуацијама и расправама. У стању је да брани своје становиште уз помоћ одговарајућих аргумената и доказа. Посматра и уме да тумачи комуникацијске намере и нејезичке знаке саговорника. Добро се сналази у било којој опште познатој тематици, подједнако усмено или писмено, формулишући кратке и правилне реченице. У стању је да самостално направи кратки писмени састав и усмену формулацију о животу, култури и обичајима Срба у Мађарској. У стању је да глобално (свеобухватно) разуме текстове разног изгледа и жанра, да протумачи поруку текста мимо буквалног значења, да проналази информације у тексту. Уме да у кратким цртама изложи садржај текста, уме самостално да прави белешке и концепт. Способан је да своје мишљење усмено и писмено укратко формулише у вези садржаја прочитаног текста,

	своје тврдње образложи. Ученик познаје и настоји да користи разне врсте реченица у стварању текста. Препознаје врсте речи српске граматике, у правопису правилно користи научена правила. При стварању писаног текста користи интерпункцију на крају реченице и између делова реченице. У стању је да понови тумачење књижевних дела. Ученик познаје основна средства изражавања у медијима, жанровима писаних и електронских новина. Познаје друштвену улогу медија, посебно аудиовизуелних и интернета, главне карактеристике њиховог начина функционисања.У њему се формира основни ниво свести о медијима, самостални и критички став.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(Језичко подучавање, проширено језичко подучавање и допуна за потребе етничког васпитања и образовања)

9-12. разред

У учењу српског језика у средњој школи веома важну улогу има откривање и упознавање културе и књижевности која се везује за српски језик, развијање усмене и писмене способности изражавања, као и испитивање, анализа, упоређивање и процењивање текстова и одломака и изабраних књижевних одломака разног жанра и стила, који потичу из разних епоха и извора. Ученици науче да и усмено и писмено граматички правилно изложе своје мисли користећи одговарајућу конструкцију, начин излагања је течан, повезан и разумљив, односно да открију и формулишу повезаности између простудираних текстова и тема.

9-10. разред

У центру процеса учења српског језика стоје активни ученици, који уз помоћ српског језика решавају комуникативне задатке. За њих треба да обезбедимо да се у току учења језика суочавају са стварним проблемима, да формирају самостално мишљење, да се опробају у стварним животним ситуацијама. Треба настојати да слушани или читани текст у току подучавања српског језика из аспекта обављања задатка буде аутентичан и веродостојан. Ученици могу и сами лако да доспевају у аутентично српско окружење уз помоћ интернета, могу да постану учесници у српској култури, могу да ступе у контакт са људима који говоре српски, што може да буде значајан извор мотивације.

Ученици у циљу успешне комуникације упознају и користе она језичка средства којима и од којих се може формулисати правилно формиран и смислени идејни садржај. Треба да владају принципима организације и уређивања идејног садржаја, да би жељено саопштење могли да формирају у кохерентну језичку целину.

Важну улогу у успеху учења српског језика игра укључивање знања, интересовања, захтева, језичких и нејезичких способности ученика у процес учења. Истовремено, учење језика је изванредно погодно за потпомагање разоткривања личности, захваљујући разноврсности тема, наиме, од свих предмета пружа највише могућности за разговор.

У овој фази образовања важне су специфичности узраста. Треба узети у обзир, да већина ученика проживљава период проналажења самог себе, да је критична према самом себи и да су јаки утицаји вршњака. За успех учења језика одлучујуће су активности на часу које буде и одржавају мотивацију, разноврсне интерактивне форме, атмосфера прихватања на часовима, позитивни повратни сигнали, конструктивно подстицање и оцењивање, које је прегледно и за ученике.

Оквирни план препоручује нове теме у свакој развојној фази, прилагођавајући се узрасту и потребама ученика. Редослед обраде, термин продубљивања и проширивања препоручених тема сврсисходно је одредити у складу са локалним планом наставе дате школе. Препоручене теме пружају поглед на српску културу, обезбеђујући тако развој интеркултуралних српских етничких компетенција.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Разумевање говора, усменог и писменог текста**	**Број часова 64**
Раније стечено	Разумевање најчешће коришћених речи и неких фраза. Познавање	

знање	кратких и једноставних порука и саопштења.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање разумевања свакодневног говора, битних информација, једног слушаног текста познате тематике, ако говоре релативно споро и артикулисано. Разумевање јасно формулисаних аргумената током разговора, чак и у случају више саговорника. Развијање причања кратких догађаја.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Сигурна комуникација о познатим темама (нпр. тражење информације, проверавање). Разумевање суштине ставова у једноставним, свакодневним конверзацијама. Развијање фонда речи описним изражавањем о темама из свакодневног живота (на пример идеална породица, човек и околина, наш културни живот, српски фестивали). Прикупљање синонима и хомонима са циљем да се жељено саопштење учини разноврснијим. Разумевање суштине интерпретација српских уметника (радио-драма, позоришна представа, књижевно вече). Примена стратегија за разумевање текста, на пример у случају говорне теме, наслућивање значења непознатих речи из контекста, тражење очекиваних или предвиђених информација, по потреби тражење резимеа, постављања питања, понављања и објашњења. *Врсте и извори текстова који се могу користити у горе наведеним активностима:* поруке, инструкције, вести преко телевизије и радија, кратки интервјуи, рекламе, песме, видео материјали.	*Филмска култура и познавање медија:* средства којима рекламе врше убеђивање. *Визуелна култура:* сликовито саопштење. *Српски народопис:* породица, празници.

Кључни појмови/ појмови	Конверзација, богаћење фонда речи, информација, синоними, антоними.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање способности говора**	**Број часова 64**
Раније стечено знање	Саопштавање једноставних мисли и информација. Питања и одговори кратким реченицама.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Размена мишљења, изражавање мишљења, изражавање осећања у вези тема које чине круг интересовања.Развијање причања малих догађаја. Разговор једноставним и повезаним реченицама о обрађеним темама.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Иницирање конверзације о темама из српске културе и медија које су познате ученику, као и о доживљају из краћег српског штива или филма. Резимирање онога што је говорено током разговора, истицање суштине, описно изражавање. Изражавање убеђења, мишљења и сагласности у учтивој форми. Третирање ситуација у вези услуга и у мање увежбаним околностима (нпр. у продавници, пошти, банци).	*Драма и плес:* сценски говор, елементи реторике. *Страни језици:* комуникација, језичка толеранција.

Флексибилно коришћење фонда речи довољног да се продискутује о свакодневним темама, породици, области интересовања, школи, путовању и актуелним догађајима. Све свеснија употреба средстава за формулисање текста. Вежбање изјава од општег значаја о најопштенијим темама, таквог степена разумљивости и таквим течним и спонтаним говором који код слушалаца неће изазвати напетост или нелагодност. Правилно коришћење увежбаних језичких средстава, њихово преуређење и проширење у познатим ситуацијама, у циљу изражавања идејног садржаја.	*Српски народопис:* српска уметност, културне институције.
Кључни појмови/ појмови	Стварање мишљења, убеђење, дискусија, дијалог.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање, разумевање прочитаног текста, тумачење књижевних дела**	**Број часова 101**
Раније стечено знање	Читање више врста текстова, познавање специфичности врста текстова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Разумевање текстова, односно краћих књижевних штива, који су повезани са сфером интересовања. Вежбање разумевања текста.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Вежбање перфектног течног читања са правилним изговором и интонацијом, односно читање непознатог текста са лепим изговором. Препознавање тока мисли код аргументације, препознавање битних закључака у јасно написаним аргументујућим текстовима. Идентификација важних информација у разним свакодневним документима и штампи (нпр. проспектима, програмским информаторима, реду вожње). Глобално разумевање чланака уопштене тематике или лакших научно-популарних чланака из српских новина, као и тумачење прочитаног. Читање из дела српске народне и уметничке прозе и поезије, односно читање и драматизација изабраних класичних и савремених дела, те репродукција прочитаног. Откривање и тумачење неколико основних књижевних тема (породица, родитељска љубав, пријатељство, спремност да се помогне). Прикупљање изрека и пословица и њихово тумачење у вези са прочитаним, препознавање атмосфере и емотивног садржаја песама, идентификација наратора у песми. Самостално формирање мишљења о делима, ситуацијама и понашању ликова који се појављују у прочитаним текстовима. Препоручен избор литературе: Јован Ј. Змај: *Деда и унук;* Бранко Радичевић: *Рибарчета сан;* Војислав Илић: *Јесен;* Иво Андрић: *Деца;* Стојан Вујичић: *Срби у Будиму и Пешти* - одломак.	*Визуелна култура:* савремена ликовна уметност. *Српски народопис:* српска народна поезија, одабрана књижевна дела. *Певање-музика:* музичке субкултуре. *Филмска култура и познавање медија:* медијализована култура.

Кључни појмови/ појмови	Репродукција, аргументација, формирање мишљења, савремена уметност, документ.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Способност писања, развијање знања граматике и правилности језика**	**Број часова 95**
Раније стечено знање	Писање кратких текстова у неколико жанрова, који саопштавају чињенице о познатим темама. Познавање појмовних и садржајних карактеристика приповетке и описа.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Свесност о коришћењу српског језика, развијање прегледног изгледа писања. Мењање и поправљање покрета при писању, односно формирање текста у вези теме штива. Развијање способности језичке анализе и свесност о знању правилности језика. Свесно коришћење главних елемената писања есеја.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Писање једноставног текста о познатим темама из домена интересовања ученика, са повезивањем кратких одвојених линеарних елемената. Преформулисање, резимирање и прављење белешке из кратког читаног или слушаног текста. Праћење основних структурних и стилских карактеристика једноставних писаних жанрова (нпр. у писму, електронском писму, ословљавање, правила за завршетак). Експериментисање са креативним и самоизражајним жанровима (нпр. писање песме, текста песме, кратке сцене, пародије). Извлачење и примена корисних фраза из књижевних текстова. Примена граматичких и правилних језичких структура. На пример: изражавање постојања–облици и коришћење глагола бити; изражавање поседовања–глаголи који изражавају поседовање; односи у времену–временско трајање, сукцесивни догађаји, коришћење глаголског времена; зависан говор–форме зависног говора у сваком глаголском времену; односи догађаја–субјекат, предикат, објекат, прилози; изражавање модалитета–питање, узвик, обећање, намера, забрана. Реализација разних типова текста: опис, карактеризација, приповетка, аргументација, сажимање, свакодневни текстови (говор, иступање).	*Српски народопис:* дијалекти, језички споменици. *Информатика:* програми за контролу правописа. *Етика:* друштвени контакти.

Кључни појмови/ појмови	Конструисање текста, особине стила, тип текста, жанр, тематска реченица.

КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕМЕ ЗА 9-10. РАЗРЕД (Вежбање разних форми писмене и усмене комуникације са одговарајућим фондом речи, а у оквиру следеће тематике)	
Препоручене теме	**Корелација**
Начин живота – Друштвене групе, субкултуре, модни правци, индивидуалност, прилагођавање, планирање личног живота, планови за будућност, изгледи стручног-личног живота, здрав начин живота, здрава исхрана, болести. – Коришћење опојних средстава, зависност. – Спорт, екстремни и врхунски спорт, опасности и одговорности, навике у слободном времену, потрошачке навике.	*Етика:* друштвени контакти, предрасуда, толеранција, поверење, саосећање. *Биологија-хигијена:* здрав начин живота, критеријуми болести, хендикепирани, прва помоћ, превенција болести. *Физичка култура и спорт:* улога редовног телесног вежбања, олимпијски узори, спортске дисциплине, релаксација.
Друштвено окружење – Култура исхране, намирнице, гастрономија, култура понашања у ресторану, кување, рекламе, основне потребе, луксуз. – Услуге, пошта, банка, замена новца, организација путовања, туристичке агенције. – Обичаји, културно наслеђе, промена у обичајима, улога обичаја у одређивању идентитета. – Етничке културе, појам домовине и идентитета. – Градски живот–сеоски живот, културни живот српских етничких села. – Глобализација, локална култура, Европска унија, стање без граница, вишејезичност.	*Техника, начин живота и вежбање:* телесно и душевно здравље, здрава јела. Породица и домаћинство. Свесно куповање. *Географија, биологија-хигијена:* био-производи. *Етика:* повезаности генерација, породични живот. Градски-сеоски живот. *Српски народопис:* слога неговања обичаја у породици и насељу.
Школа и образовање – Образовање и учење у Мађарској и у земљи матици.	*Српски народопис:* насеља Срба у

– Школски систем Срба у Мађарској. – Школе некад и сад. – Образовање, стицање струке, незапосленост. – Даље учење, избор професије. – Студије на вишој школи и факултету, стипендије.	Мађарској, њихов школски систем некад и сад. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* преображај појма знања, технике учења, доживотно учење.
Култура и медији – Књижевност, филм, музика, модерне уметности на српским језичким подручјима. – Представљање домаћих српских етничких уметника и ликовних уметника. – Проток информација, информисање, формирање мишљења, улога интернета. – Српске етничке телевизијске и радио станице у Мађарској. – Забавна музичка дела на српском језику.	*Информатика:* е-књиге, свест о медијима. Дигиталне базе знања, информациони системи у библиотеци. *Српски народопис:* етнички медији.
Околина и свет технике – Развој технике и економије, проналасци, пренасељеност. – Заштита околине, пројекти. – Проблеми и изазови, сукоби интереса. – Књижевна дела, позоришни комади и филмови који говоре о актуелним питањима.	*Техника, начин живота и вежбање:* одрживост, свест о околини код куће и у околини места становања, штедња воде и енергије, рециклирање. *Филмска култура и познавање медија:* српски филм и позориште, позоришни комад некад и сад.
Политика и историја – Свесност, самосвест, лична слобода, солидарност, друштвена одговорност. – Мањиска политика, политичка и друштвена одговорност Срба у Мађарској. – Мањинска политика, политичке, друштвене и омладинске организације Срба у Мађарској, српске мањинске самоуправе, мањински избори. – Главни српски историјски догађаји након Другог светког рата.	*Драма и плес:* основни елементи ситуације, подстицање на говор, прихватање, тумачење. *Визуелна култура:* опис и тумачење уметничких дела.
Српски језик	*Информатика:*

– Варијанте српског језика. – Употреба језика код Срба у Мађарској, дијалекти. – Двојезичност, вишејезичност.	тражење информација преко компјутера. *Математика*: тумачење графикона. *Српски народопис:* језичка култура Срба у Мађарској.
Књижевна култура – Омладинска књижевност, српска етничка књижевност у Мађарској, тумачење дела, откривање повезаности. – Новине, вести, извештавање, коментари, интервјуи, репортаже, огласи, забавни прилози, таблоиди, рекламе на српском језику. – Новине на српском језику у Мађарској. – Српски медији, етнички телевизијски и радио програми у Мађарској.	*Певање-музика:* улога српске народне музике у Мађарској. *Географија:* географске основе културелног живота, језици и вере. *Српски народопис:* етнички медији у Мађарској.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик је способан да разуме у главним цртама и појединим деловима свакодневни говор о њему познатим темама. У стању је да искаже мишљење и аргументује у свакодневним животним ситуацијама и да се прилагођава комуникацијској ситуацији. Може пажљиво да прати предавање о познатим темама, да из њега издвоји информације и прави белешке. Уме да формулише јасан и детаљан текст о разним темама, у стању је да изложи мишљење о некој теми тако, да улази у детаље о предностима и недостацима који проистичу из разним могућности. У стању је да формулише детаљне и повезане текстове у више жанрова, да се у његовим писменим изјавама реализују специфичности жанра и разна обележја стила. Препознаје вредности, ставове и мотивације приказане у српским књижевним текстовима и у стању је да их тумачи. Способан је да верно интерпретира меморитере на српском језику, са свесним изражајним изговарањем текста. Правилно примењује научена правила правописа и правилног језика при усменом и писменом коришћењу језика.

11-12. разред

Циљ образовања на српском језику је постепено проширење искуства у анализи текста са наученим текстолошким, семантичким, стилистичким и реторичким знањем, даље

развијање осећаја за критику у тумачењу текстова разног жанра и тематике (нпр. мултимедијски-дигитални, аудиовизуелни), у процењивању његовог структуралног и стилског квалитета, те формулисању сопственог текста.

Правац ових делатности обухвата испитивање повезаности језичке норме и друштвене потребе; циљ му је контрола сопственог коришћења језика; свесно коришћење фонда речи, елемената и правила језичких варијанти која одговарају комуникацијској ситуацији. Део развијања српске језичке свесности је и проширење знања правописа, као и даље развијање способности учења, допуњавање метода самосталног прикупљања података, поред коришћења каталога и библиографија у библиотеци и са могућностима које нуди компјутерска база података и интернет.

Образовање на српском језику је блиско животу, његова практична компонента је знање проналажења комуникацијских поремећаја, њиховог тумачења и начина третирања.

Као резултат учења српског језика, ученик је способан за прикупљање и избор података за усмени или писмени задатак, који изискује дужу припрему по датим или самостално формираним аспектима, те за прављење белешке, концепта, референце и листе литературе.

Поседујући знање из историје језика и описне граматике, спреман је за одговорно понашање у очувању вредности српског језика. Прегледом наученог о систему српског језика и о улози говора у друштву и животу појединца припрема се за матуру и даље студије.

Основни циљ подучавања српске књижевности је читање и тумачење књижевних дела и дискусија о њима. Аспект изградње образованости је уочавање, именовање и тумачење преображаја и престанка традиционалних и жанровских оквира: нови типови и композиције романа, објективна лирика, сложен тоналитет, разумевање улоге гротеске и ироније.

Из карактеристика српског књижевног штива као развојни циљ произилази запажање заједничког утицаја и јединствених појавних форми мађарских и европских традиција и модернизма, њихово именовање у животним и појединачним делима; приказивање карактеристика стилова, евентуално особина покрета у уметности у неколико књижевних и ликовних уметничких остварења; упознавање шароликости стилског правца епохе о којој се говори, формулисање неколико закључака на основу паралелног постојања појединих уметничких праваца.

Посматрање дејства и последица неких аутора и дела у књижевној традицији, савременој књижевности и другим гранама уметности има за циљ развијање способности просуђивања, моралног, естетског и историјског осећаја.

Схватање, тумачење и дискусија о карактеристичним типовима јунака, карактеристичним животним ситуацијама, конфликтним ситуацијама (нпр. љубав, опраштање, одрастање, грех, испаштање, лаж, потчињеност), потпомаже развијање способности аргументације, социјалне компетенције и моралног размишљања.

Разумевање основних аспеката књижевности и упућености књижевних дела једно на друго, као примери тога прикупљање, уочавање текстова који доказују повезаност књижевних текстова, анализа примера тенденциозности, евокације, интертекстуалности и рефлексије, коначно доказивање са неколико примера да је књижевност с једне стране континуирана, а са друге стране историјски променљива традиција. У оквир ове теме спада уочавање и доказивање променљивости значења жанровских и поетских појмова, уочавање појава које указују на мењање књижевног језика.

Неопходан услов за самостално стицање знања је редовно коришћење библиотеке (овде се подразумевају и могућности које пружа интернет), тј. стваралачко

коришћење аудиовизуелних и дигиталних извора научно-популарне литературе (на пример анализа дела, историја културе, историја уметности, лингвистичке литературе) у форми белешке, реферата, расправе, кратког предавања, коментара и презентације. Део ове делатности је прикупљање и избор података из разних извора за усмени или писмени задатак, који изискује дужу припрему по датим или самостално формираним аспектима, прављење белешке, концепта, референце, списка литературе.

Отвореност за прихватање и разумевање садашњих српских књижевних текстова, прихватање дела необичне структуре и коришћења језика, повезано је и са потребом за самосталним информисањем. Пожељно је информисање и о савременој српској књижевној јавности у овој тематици, на пример у антологијама, у жанру популарисања књижевности (препоручивање и приказивање књига), а по неким питањима телевизијске и филмске адаптације.

Циљ је обрада дела модерног доба, која припадају граничним подручјима књижевности, упознавање по неког типичног писаног, дигиталног и филмско-аудиовизуелног жанра. Уз савремени књижевни живот иде и истраживање појава у књижевности, њихово препознавање у другим срединама (нпр. на филму, цртаном филму, телевизији, цртаном роману), у аудитивној средини (нпр. музичка адаптација песме), дигиталној средини (нпр. саоштење преко интернета, мултимедијско издање); појава и карактеристична решења адаптације и промене жанра.

Као припрема за даље студирање, може се задати писање мањег матурског рада на основу индивидуалног „истраживачког рада“, припремање презентације са реализацијом знања коришћења библиотеке, примене дигиталних извора, стручног прикупљања, систематизације и израде података, као и означавања њиховог извора. Очекивано је тематско сналажење у штампаним и електронским изворима научно-популарних информација, избор и преуређење информација за расправу о књижевним и другим питањима.

Информисаност у културним и књижевним традицијама регије и насеља, као и у кругу локалних културних институција, јача осећај везаности за ужи регион, насеље и националност.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Разумевање говора, разумевање усмених и писмених текстова**	**Број часова 62**
Раније стечено знање	Слушање говора, разумевање након слушања. Свесна увежбана усмена комуникација. Разуме суштину кратких, јасних једноставних текстова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Помагање коришћења језичких и нејезичких знакова који одговарају разним комуникацијским нивоима и ситуацијама. Декодирање повреде форме које поједине ситуације захтевају, препознавање намере и његово адекватно третирање. Препознавање поремећаја у комуникацији и усвајање неколико тактика за њихово разрешење. Праћење и сажимање најважнијег тока мисли слушаног текста. Развијање усмено-језичких способности потребних за дијалог.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Намера да се говори (информисање, одржавање контакта, разговор, убеђивање). Карактеристике језичких текстова. Тачност и истицање суштине у говору. Разноврсно коришћење разних реченица.		*Филмска култура и познавање медија:* реклама, убеђивање, манипулација.

Кратко усмено резимирање слушаног текста, идентификација кључних речи. Поновно формулисање сопственог мишљења по датим аспектима. Гледање и тумачење интерпретација српских уметника (радио-драма, позоришна представа, књижевно вече). Коришћење правилне интонације у свакој говорној ситуацији. Реализовати хармонију између комуникације и метакомуникације у говору. Логичан распоред аргумената у тексту. Препознавање често коришћених правила за формирање речи и реченица. Познавање и коришћење фонда речи свакодневног и књижевног језика. Репродукција прочитаног,виђеног и онога што се чуло, коришћење одговарајуће фразе и фонда речи. Стручно аргументовати у комуникацијским ситуацијама са дијалогом. Информисаност у просуђивању разних говорних ситуација; налажење одговарајућег стила и понашања и у непознатим комуникацијским ситуацијама. Препознавање намере вербалног и невербалног саопштења у рекламама и на интернет страницама.	*Визуелна култура:* саопштење путем слика. *Драма и плес:* тумачење ситуација и дијалога. *Филмска култура и познавање медија:* информатичко друштво, модернизовано коришћење језика. *Географија*: територијално рашлањивање језика.
Кључни појмови/ појмови	Метакомуникација, дијалог, формирање мишљења, убеђивање.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање способности говора**	**Број часова 65**
Раније стечено знање	Познавање и примена комуникацијских функција. Изношење мишљења на културан начин.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање и вежбање усмених језичких способности потребних за социјално-друштвени дијалог. Подстицање рефлексије и корекције грешака у разумевању. Развијање језичких и мисаоних способности потребних за самосталну конверзацију и његову делотворну презентацију. Развијање културног језичког понашања.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Сналажење у разним комуникацијским ситуацијама. Учешће у јавним изјавама везаним за свакодневницу. Сажет, јасан и садржајан реферат о задатој теми. Разговор и дискусија са вршњацима и саговорницима на матерњем језику о свакодневним темама. Тумачење слике и илустрације на начин који одговара задатку. Препричавање дужих српских и мађарских писмених и усмених текстова на другом језику. Уочавање и коришћење најчешће коришћених форми учтивости и њихових језичких форми у		*Страни језици:* комуникација на страном језику, форме учтивости. *Филмска култура и познавање медија:* убеђивање, утицај, средства за стварање

српском језику. Разумевање вербалних и невербалних кодова код звучних текстова. Идентификација и решавање језичких конфликтних ситуација. Верна и изражајна интерпретација меморитера. Читање са разумевањем књижевних, публицистичких и стручних. Текстова, тумачење и резимирање садржаја. Вежбање званичног иступања и коментарисања у разним ситуацијама. Изражавање мишљења самостално изабраним језичким средствима. Стварање лепог говора, ток и начини уређивања говора: приказивање, презентација, итд. Језичка (синтактичка средства и средства текстуалне фонетике) и нејезичка средства изражавања за делотворно убеђивање и изношење мишљења у разним жанровима текста и разним формама аудиовизуелних и мултимедијских саопштења.	ефекта. *Драма и плес:* реторички елементи сценског говора, тумачење класичних монолога. *Страни језици:* тип језика, комуникација, језичка толеранција. *Визуелна култура:* саставни чиниоци визуелног језика.
Кључни појмови/ појмови	Аргументација, дискусија, заузимање става, комуникација међу особама, реторика, извештај, говор, коментар.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање, разумевање прочитаног текста, тумачење књижевних дела**	**Број часова 63**
Раније стечено знање	Знање изучавања текста, семантичко и стилско знање.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Читање са разумевањем текстова на српском језику наглас и у себи. Разумевање текста. Искуство, како људи могу да делују и утичу на саговорника и више него што је то значење језичким текстом изражено, како су у стању својим иступањима да иницирају извршење радње.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Читање са разумевањем српских текстова у себи и наглас, усмено и писмено доказивање разумевања. Изражајно читање на српском (са одговарајућим нагласком и репродукцијом суштине текста). Самостално читање и разумевање српских књижевних и научно-популарних текстова. Резимирање садржаја књижевних дела и штива, формирање *мишљења, аргументација за или против.* Проширивање, вежбање и примена познавања техника разумевања текста. Формулисање текста придржавајући се карактеристика дате врсте текста, естетски и добро конструисан изглед писања. Употреба скица, слика и илустрација при тумачењу текста. Превођење српских и мађарских текстова разног жанра и диференцираног стила уз помоћ речника.	*Информатика:* знање конструисања текста, коришћења библиотеке и тражења информација. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* историјске националности, историјски и друштвени узроци настанка дијаспоре и његове тенденције.

Кључни појмови/ појмови	Конверзација, разумевање текста, мишљење, тражење информација.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање способности писања, знања граматике и правилности језика**	**Број часова 48**
Раније стечено знање	Познавање технике и начина прављења белешки на папиру и електронски. Познавање карактеристика форми и садржаја приповетке, карактеризације, мишљења и есеја. Примена стилских средстава који одговарају комуникацијском циљу, жанру, адресираном и контексту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање размишљања и самоизражавања: уочавање сличности и разлика у карактеристикама текстова писаних на папиру и у електронској форми. Развијање способности формулације текста: формулисање текста у познатим типовима текстова према циљу саопштења, у стилу који одговара ситуацији.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Формулисање текста концизне и јасне конструкције и богатог информацијама, у информативној, аргументујућој, убеђивачкој или расправљачкој комуникационој форми (нпр. у дигиталној форми са мултимедијским додацима). Прегледан изглед писања. Препознавање и примена карактеристика и функције разних врста писаног текста. Самостална примена техника за организацију садржаја током обраде текста (нпр. бележење, прављење концепта). Решавање креативних вежби у којима се узима у обзир могућност структуре реченице и текста, расположења у речима и стилске вредности. Конструкција аргументујућег есеја, вежбе писања есеја. Формулисање текста и способност изражавања на сваком важном пољу свакодневног живота и сваком жанру (нпр. писмо, аутобиографија, молба, конкурс). Примена знања граматике, правилног језика, стила, реторике и правописа. Самосталан избор и примена техника презентације. Садржајно резимирање текста. Превођење са српског на мађарски и са мађарског на српски уз помоћ речника. Примена семантичких и синтактичких знања из српског језика. Коришћење медија и интернет портала на српском језику. Познавање и коришћење карактеристика разних типова текстова (аутобиографија, писмо, есеј, дискусија, молба, блог).	*Српски народопис:* писана историја српског народа, језички споменици. *Страни језици:* фонд гласова страног језика, фонетичка и семантичка структура. *Биологија-хигијена:* органи за стварање гласова код човека. *Информатика:* програми за контролу правописа. *Визуелна култура:* коришћење типографског знања у формирању естетског и целисходног изгледа писања.

Кључни појмови/ појмови	Формирање текста, конструисање текста, есеј са аргументима, реторика, аутобиографија, блог.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Развијање културе читања, тумачење књижевних дела**	**Број часова 63**
Раније стечено знање	Народна поезија, уметничка поезија. Позоришна представа. Забавна књижевност, текст шлагера. Познавање књижевних и научно-популарних текстова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Везаност за место, јачање националног идентитета. Сналажење, стицање знања и искуства о позоришним, културним и књижевним традицијама, књижевним меморијалним местима у региону/насељу/кварту/школи итд. Формирање и развијање естетске и уметничке свести. Анализа и тумачење књижевних дела на српском језику. Продубљивање прихвања доживљаја изражених у лирским делима. Разумевање књижевних и научно-популарних текстова. Развијање читања.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Садржајни превод песама. Разумљив превод песама. Анализа карактера у сарадњи са разредом и развијање самоспознаје помоћу тога. Верна репродукција и драматизација одломака из песама. Тражење илустрација уз песме преко интернета. Формулисање сопственог мишљења о датој теми. Културне и књижевне традиције региона, насеља, кварта, школе у прошлости и садашњости (нпр. мањинска књижевност, фолклор, музеј, позориште), књижевна дела аутора који су за те просторе везани и са њима повезани. Књижевна меморијална места (родна кућа, спомен соба, изложба, музеј, гробље, позориште, итд.). Примена појмовног знања везаног за изабрани предмет. Упознавање културних и књижевних традиције, књижевних меморијалних места датог региона/насеља/кварта/школе итд. Познавање књижевних меморијалних места; самостално усмено излагање у вези теме. Обрада кратких догађаја из слободно изабраног омладинског или криминалистичког романа. Гледање једног позоришног дела на српском језику, тумачење текстова песама из српске поп-рок музике. Анализа дела српских писаца и песника: Ј.Ј. Змај; Б. Радичевић; Ђ. Јакшић; В. Илић; А. Шантић: *избор из песама;* И. Андрић: *једна приповетка;* Б. Нушић: одломак *из једне комедије;* С. Вујићић: *Срби у Будиму и Пешти* – одломак.	*Визуелна култура; географија; историја, друштвено и грађанско образовање:* Традиција. Цивилно друштво, локално културно организовање. *Визуелна култура:* савремена уметност; рефлексија на књижевне, музичке и филмске доживљаје, прављење кулиса и костима. *Филмска култура и познавање медија:* филмске обраде, медијализована култура. *Певање-музика:* манифестације коришћења музике, музичке субкултуре. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* друштвене

	карактеристике културне потрошње, расправе о квалитету. *Информатика:* претраживање на интернету.
Кључни појмови/ појмови	Традиција, националност, фолклор, епика, лирика, драмска култура, позориште, забава, дигитална култура, (филмска) адаптација.

КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕМЕ ЗА 11-12. РАЗРЕД (Вежбање разних форми писмене и усмене комуникације са одговарајућим фондом речи, а у оквиру следеће тематике)	
Препоручерне теме	**Корелација**
Начин живота – Друштвене групе, субкултуре, модни правци, индивидуалност, прилагођавање, планирање личног живота, планови за будућност, изгледи стручног-личног живота, здрав начин живота, здрава исхрана, болести. – Коришћење опојних средстава, зависност. – Спорт, екстремни и врхунски спорт, опасности и одговорности, навике у слободном времену, потрошачке навике.	*Етика:* друштвени контакти, предрасуда, толеранција, поверење, саосећање. *Биологија-хигијена:* делови тела, здрав начин живота, критеријуми болести, хендикепирани, прва помоћ, превенција болести. *Физичка култура и спорт:* улога редовног телесног вежбања, олимпијски узори, спортске дисциплине, релаксација.
Друштвено окружење – Култура исхране, намирнице, гастрономија, култура понашања у ресторану, кување, рекламе, основне потребе, луксуз. – Услуге, пошта, банка, замена новца, организација путовања, туристичке агенције. – Обичаји, културно наслеђе, промена у обичајима, улога обичаја у одређивању идентитета. – Етничке културе, појам домовине и идентитета.	*Техника, начин живота и вежбање:* телесно и душевно здравље, здрава јела; свесна куповина. *Географија; биологија-хигијена:*

– Градски живот–сеоски живот, културни живот српских етничких села. – Глобализација, локална култура, Европска унија, стање без граница, вишејезичност.	био-производи; породица и домаћинство. *Етика:* повезаности генерација, породични живот. Градски-сеоски живот. *Српски народопис:* улога неговања обичаја у породици и насељу.
Школа и образовање – Образовање и учење у Мађарској и у матици. – Школски систем Срба у Мађарској. – Школе некад и сад. – Образовање, стицање струке, незапосленост. – Даље учење, избор професије. – Студије на вишој школи и факултету, стипендије.	*Српски народопис:* насеља Срба у Мађарској, њихов школски систем некад и сад. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* преображај појма знања, технике учења, доживотно учење.
Култура и медији – Књижевност, филм, музика, модерне уметности на српским језичким подручјима. – Представљање домаћих српских етничких уметника и ликовних уметника. – Проток информација, информисање, формирање мишљења, улога интернета. – Познавање српских етничких телевизијских и радио програма у Мађарској. – Забавна музичка дела на српском језику.	*Информатика:* е-књиге, свест о медијима; дигиталне базе знања, информациони системи у библиотеци. *Српски народопис:* етнички медији.
Околина и свет технике – Развој технике и економије, проналасци, пренасељеност. – Заштита околине, пројекти. – Проблеми и изазови, сукоби интереса. – Књижевна дела, позоришни комади и филмови који говоре о актуелним питањима.	*Техника, начин живота и вежбање:* одрживост, еколошка свест у кући и у месту становања, штедња воде и енергије, рециклирање. *Филмска култура и*

	познавање медија: филмови и позоришни комади некад и сад.
Политика и историја – Свесност, самосвест, лична слобода, солидарност, друштвена одговорност. – Мањинска политика, политичке, друштвене и омладинске организације Срба у Мађарској, српске мањинске самоуправе, мањински избори. – Главни српски историјски догађаји након Другог светског рата.	*Драма и плес:* основни елементи ситуације, подстицање на говор, прихватање, тумачење. *Визуелна култура:* опис и тумачење уметничких дела. *Географија:* култура других народа.
Српски језик – Варијанте српског језика. – Употреба језика код Срба у Мађарској, дијалекти. – Двојезичност, вишејезичност.	*Информатика:* тражење информација. *Математика:* тумачење графикона. *Српски народопис:* језичка култура Срба у Мађарској.
Књижевна култура – Омладинска књижевност, српска етничка књижевност у Мађарској, тумачење дела, откривање повезаности. – Новине на српском језику, вест, извештавање, коментар, интервју, репортажа, оглас, забавни прилози, таблоиди, рекламе. – Новине на српском језику у Мађарској. – Српски медији, етнички телевизијски и радио програми у Мађарској.	*Певање-музика:* улога народне музике у Мађарској. *Географија:* географске основе културелног живота, језици и вере. *Српски народопис:* етнички медији у Мађарској.

Очекивани резултати развоја на крају	Ученик препознаје и на разумљив начин користи комуникационе текстове, односно текстове информатичке и аудиовизуелне основе. Осим разумног, критичког прихватања способан је и за самостално формирање текста. Располаже искуством у анализи и тумачењу текста. Способан је за обраду и тумачење свакодневних текстова (аудиовизуелне и

двогодишњег циклуса	информатичке основе). Ученик редовно користи библиотеку, разне носаче информација (нпр. на бази информатичке технологије),у свету информација сналази се са потребном креативношћу, самосталношћу и осећајем за проблеме; разумно и продуктивно уме да искористи могућности самообразовања. Уме читко и уредно да пише. У усменим и писменим комуникацијским ситуацијама бира одговатајући тон, језичку варијанту и стилски слој. У жанру службених докумената способан је за самостално формирање текста (нпр. аутобиографија, мотивационо писмо). Користи правила и етичке норме цитирања. Доказује самостално препознавање граматичких, текстуалних, семантичких, стилско-реторичких и правописних феномена система српског језика, научено свесно примењује. Уме верно да интерпретира меморитере на српском језику, са свесним изражајним изговарањем текста. Препознаје вредности, морална питања, ставове, мотиве, форме понашања приказане у књижевним делима, уме да их тумачи и самостално вреднује. Уме да наведе и примерима прикаже морална питања и одлучујуће ситуације. Учествује у аналитичким разговорима и својим мишљењем доприноси његовом садржају. Уме да тумачи препознате појаве и формира закључке. Информисан је о разним жанровима обрађених лирских дела, у њиховим поетским решењима и композицијским поступцима. У стању је да идентификује, прати, расправи и упореди ставове који се појављују у књижевним делима, као и да схвати и преформулише другачија мишљења.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(Етничко васпитање-образовање на матерњем језику у двојезичкој форми)

1-4. разреда

Првенствени циљ српског језика и књижевности као предмета у нижим разредима основне школе је развијање способности комуникације на матерњем језику и усвајање неопходних знања за то. Развијање способности изражавања на матерњем језику није само циљ, него и средство за хармонични развој личности, за когнитивни и емотивни развој, што је истовремено и катализатор свега тога.

Образовање на матерњем језику има основну функцију и у оснивању кључних компетенција, развоју у нижим разредима основне школе, јер базирајући се на томе и уз помоћ тога биће могуће активно усвајање културе, друштвени контакти, изградња идентитета, самостално прикупљање информација и учење.

Надаље, има важан задатак у интензивном развоју и интегрисаној употреби основних способности потребних за самостално и креативно усвајање усменог и писменог комуницирања, у подучавању и вежбању начина употребе језика на различитим сценама савременог друштва, као и стално увежбавање разнолике и адекватне употребе језика засноване на активности ученика.

Дакле, сходно потребама времена и захтевима друштва, наш оквирни план смешта у средиште предмета српски језик и књижевност за ниже разреде, развијање способности разумевања читаног текста као истакнуте области, а ту се појављују као нови елементи и стратегије читања. Усвајање способности читања и писања је кључно за самостално учење, а касније и за сналажење у свакодневном животу.

Приликом започињања учења у школи, школарци у различитој мери познају и користе свој језик. У првим школским годинама задатак учитеља је увежбавање језика на разноликом и све вишем нивоу у различитим комуникацијским ситуацијама, односно, стварање услова за слободан и мотивисан развој језика. Вежбе остварене кроз игру и оне са циљем самоизражавања стварају могућност за развој способности и потребе за језичком свешћу, креативности, нијансираном самоизражавању и разумевању других. На ове процесе развоја може после да се надогради упознавање културе матерњег језика и књижевности.

Превасходни задатак књижевног васпитања је да се заволи читање, да се подстакне и учврсти жеља за читањем. Кроз утемељење књижевне културе у ђачком узрасту истовремено утире пут аналитичко и интерпретативно размишљање везано за читање, изражавање сопствених мисли, упознавање мишљења других, стицање искуства у вези књижевних текстова, откривање естетских и моралних вредности и њихово емотивно усвајање. Све то може имати утицај на развој емотивног живота, самоспознаје и друштвених контаката.

Делатности везане за различите комуникационе ситуације стварају повољне услове за целисходни развој способности самосталног учења, за упознавање и вежбање културалних техника обраде сазнања.

1-2. разред

Пре поласка у школу, деца прво усвајају српски језик од своје најближе околине. Задатак предмета је формирање овог инстинктивног знања језика, разноврсно развијање језичке свести и све захтевније увежбавање уз различите делатности везане за коришћење језика. Увећање фонда речи вежбајући кроз игру.

Најважнији задатак у 1. и 2. разреду је да се научи читање и писање, што и јесте

основа за даље учење матерњег језика. Без знања читања и писања које одговара узрасту, незамисливо је даље напредовање у наставним предметима.

Развијена способност читања и формирање позитивног односа према читању су први одлучујући доживљаји успеха у читању. Стога у првим разредима процес и темпо учења језика треба диференцирано организовати, имајући у виду индивидуалне карактеристике, а све ради превенције неуспеха у учењу и настајања анксиозности и инхибиције везане за ту делатност.

Област васпитања матерњег језика треба развијати пропорционално и треба постићи да развој способности у различитим областима и обим знања образују једну целину. Истакнути задатак је обогаћивање фонда речи, упознавање и схватање слојева значења речи, стилских вредности и различитости употребе, јер је знање нијансираног фонда речи једно од услова комуникације на матерњем језику.

Важну улогу у развоју читања са разумевањем има рад на тексту. У току тога осим првенственог разумевања књижевних текстова, деца уз усмеравање учитеља вежбају и анализу текста за откривање његовог дубљег смисла. Може се очекивати да, као резултат развоја, ученик читањем у себи разуме суштину текстова, задатака и упутстава у уџбеницима.

Васпитање у правцу свесног креативног коришћења текстуалних форми честих у свакодневници треба вршити употребом најразличитих облика делатности , базираних на радости коју проузрокује дечја игра и дечијој спонтаној креативности.

Вежбањем рукописа започиње развој писања као средства. Да би писање било аутоматско, треба савладати облике слова и спајање слова. Ученици треба да стекну темпо писања који задовољава захтеве учења.

Уз помоћ знања стечених о матерњем језику можемо оформити свесно схватање језика и употребу матерњег језика на вишем нивоу. У оквиру тога, ученици могу стећи основна сазнања о систематизацији српског језика. Стварање појмова се заснива на језичком искуству. Уз граматичка сазнања везује се и формирање основних нивоа познавање правописа и способности правилног писања. Паралелно са применом правила тече и задатак развоја радњи самоконтроле, исправке грешака од стране ученика и да употреба правописног речника постане навика.

За стварање основа за способност самосталног учења, потребно је усмеравање и охрабривање ученика за самостално, креативно и самопоуздано обављање задатака. Најбоље средство за то је укључивање у педагошке процесе сталних, сукцесивних и диференцираних појединачних или групних делатности. Такође је важно подржавање формирања индивидуалног стила учења, учвршћивање делотворних навика у учењу. Ученике треба подстицати да и на часу и ван њега користе различите изворе.

Код ученика треба повећати свесност, истрајност и потребу за квалитетом у различитим језичким активностима, треба им помагати како би били способни да за дуже време усмере своје делатности у учењу.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Способност говора и разумевање, тумачење и стварање усмених текстова**	**Број часова** **23**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Подизање нивоа тачности у разумевању усмене и писмене комуникације и разумљивости израза. Потпомагање одржавања поуздане језичке повезаности са околином. Тачније изражавање мисли, осећања и ставова спајањем две или	

	више реченица.

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Правилно дисање приликом говора. Чиста артикулација гласова српског језика, правилан изговор гласова који одговарају књижевном језику, који се разликују од гласова у мађарском и локалном језику ч,ћ,ђ,џ,љ и х, на почетку и крају речи. Глас р који гради слог. Правилна интонација приликом препричавања, правилно наглашавање реченица и текстова приликом читања и изговарања меморитера. Богаћење и поправљање активног фонда речи, интерпретацијом у склопу текста и испитивањем о сликама, појмовима и сликовним композицијама. Повезивање реченица. Склапање повезаних реченица на задату или изабрану тему уз помоћ слика и серије слика. Разговор у пару или у групи. Учтиво ословљавање одраслих и вршњака у ситуационим играма и одговарајуће коришћење језика сходно ситуацији. Препознавање садржаја невербалних сигнала и њихово коришћење у току говора. Вежбе познавања самог себе, играње улога.	Ученик – говори разумљиво; – разуме једноставна објашњења, упутства и саопштења другова. На питања разумно одговара; – користи примерене језичке форме за упознавање, ословљавање и поздрављање одраслих и вршњака; – укључује се у заједничке активности. Прилагођава се њиховим правилима; – сналази се у систему друштвених веза своје непосредне околине; – прихвата колективне задатке; – препознаје, вреднује и помаже такву врсту активности вршњака.	*Певање-музика*; *физичко васпитање и спорт:* правилна техника дисања. *Визуелна култура:* слике, машта, сликовне композиције; приказивање једноставних радњи (измишљених или проживљених) уз помоћ слика (нпр. цртежа, серије слика, фотографија) допуњено одговарајућим звучним ефектима (нпр. буком, певањем). *Драма и плес*: ситуационе игре, играње улога, говор тела. *Етика*: ја сам, представљање, самопознавање.

Кључни појмови/ појмови	Темпо, ритам, пауза, јачина звука, нагласак, мимика, поглед, држање тела, представљање (себе и другог), поздрављање, ословљавање, молба, захваљивање.

Тематска целина Развојни циљ	**Читање и разумевање писаног текста 1.–припрема за учење читања**	**Број часова 20**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-	Припрема за учење читања. Формирање и развијање мотивације,	

развојни циљеви тематске целине	стварање услова за читање без треме.

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Развијање способности и парцијалних способности потребних за читање (чује фонеме, способност разликовања, пажња, темпо, ритам, фонд речи, правила употребе језика, способности комуникације, препознавање праваца, релациони фонд речи, језичка свесност).	Ученик је – отворен, мотивисан и заинтересован за учење читања; – што се тиче читања и писмености располаже одговарајућим знањем и фондом речи; – његове парцијалне способности су достигле потребан ниво.	*Визуелна култура*: слика, илустрација, репродукција. *Певање-музика*: ритам, темпо, мелодија. *Математика*: правци.

Кључни појмови/ појмови	Слово, звук, глас, наслов, текст, реченица, интерпункција, нови пасус.

Тематска целина Развојни циљ	**Читање и разумевање писаног текста 2.–усвајање знаковног система читања, формирање способности декодирања**	**Број часова 45**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Усвајање знаковног система читања, формирање способности декодирања. Формирање и развијање знања и убеђења стечених о функцији и току читања.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Фонд речи у односу на читање, нпр. аутор, писац, наслов, текст, реченица, интерпункција, пасус. Препознавање слова, правила идентификације слово-глас, фонема-графема, аутоматизована способност. Поуздана способност концентрације слова. Препознавање и исправљање грешака у техници читања.	Ученик – читање му је мотивисано, заинтересовано; – познаје штампана мала и велика српска ћирилична слова; – познаје правила слагања слово-глас, фонема-графема; – располаже поузданом способношћу препознавања и концентрисања слова; – свестан је својих јачих страна и грешака у вези читања; – располаже фондом речи у односу на читање и његов ток, знање му је	*Визуелна култура*: типови слова, облик слова, величина слова.

	одговарајуће узрасту; – поуздано, тачно чита речи, сложене речи, реченице и једноставне кратке текстове, одговарајуће узрасту.	
Кључни појмови/ појмови	Слово, звук, глас, аутор, писац, читалац, наслов, текст, реченица, интерпункција, нови пасус, резиме.	

Тематска целина Развојни циљ	**Читање и разумевање писаног текста 3.– припрема читања са разумевањем текста**	**Број часова 72**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Припрема читања са разумевањем текста**.**	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Самопоуздано читање у себи и на глас на нивоу једноставнијих реченица, сходно специфичностима узраста. Припрема стратегија читања: стварање слика помоћу чулних органа, графичке организације, резиме, претходни преглед. Разумевање, тума-чење, вредновање и извлачење једнос-тавних, директних закључака из недвосмислених информација и тврдњи. Слушање са разумевањем и присећање на приче и приповетке. Формирање и развој знања и уверења о одговарајућој функцији и току разумевања текста сходно типу текста.	Ученик – у циљу разумевања користи стратегију претходног прегледа текста, једноставног сажимања и стварања слика помоћу чулних органа; – способан је да у циљу провере разумевања употреби једноставније уџбеничке графичке структуре; – има искуства у вези са неконтинуираним, континуираним, мешаним, индивидуалним и групним школским текстовима; – разумевање текста доказује следећим активностима: закључивање, истицање суштине, припремање концепта, препричавање, једноставно сажимање и вредновање догађаја.	*Математика; познавање природе*: разумевање усменог и писаног текста. *Визуелна култура:* Упоређивање и обрада прича, дела књижевности за децу и њихових анимираних и филмских адаптација. Приказивање и обрада доживљаја везаних за прочитани /гласно читан текст и пројектоване адаптације (нпр. цртежом, монтираним приказом). Призивање, изражавање и приказивање медијских доживљаја (нпр. допадање, радозналост, ружан доживљај) речју, визуелно (цртање, прављење лутке) или

		играњем улоге. Знак, симбол, пиктограм.
Кључни појмови/ појмови	Слово, звук, глас, аутор, писац, читалац, наслов, текст, реченица, интерпункција, пасус, резиме, претходни преглед.	

Тематска целина Развојни циљ	**Књижевна култура, тумачење књижевних дела**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Стварање основа за прихватање књижевности као уметности. Развијање уживања у уметности помоћу уживљавања, маште, асоцијација, игре, ритма и музике. Стварање основа за разумевање специфичности песничког језика (ритам, рима). Усвајање основних књижевних сазнања путем искуства (нпр. песма, разбрајалица, прича, лик).	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Упознавање дела српске народне и уметничке поезије, препознавање вредности и традиција оличених у народној поезији. Упознавање са књижевним делима домаћих мањина и других народа. Стварање свести о разлици између приче и стварних описа. Стицање искуства о разликама у форми између поетских и прозних текстова. Запажање наслова и расположење које у нама буди штиво; именовање његове теме, ликова и главних догађаја. Оцењивање дела ликова, уочавање њихових особина. Препознавање једноставне узрочне повезаности. Препознавање повезаности наслова и садржаја. Опажање форми песама, откривање и доживљавање ритма, риме и рефрена. Именовање аутора штива. Прикупљање искустава о разликама између појма писац	Ученик – ради забаве слуша и чита песме, приче и књижевна дела која одговарају специфичностима његовог узраста; – способан је да препозна једноставне књижевне текстове на основу карактеристика књижевне врсте (нпр. прича, песма, разбрајалица); – неколико песмица, разбрајалица зна напамет; – сарађује са друговима у драмским играма.	*Драма и плес*: драмске и импровизацијске игре. *Певање-музика*: ритам, рефрени. *Визуелна култура*: Маска, реквизит, кулисе, простор и кораци на позорници. Уочавање почетних и крајњих тачака, као и редоследа догађања у различитим медијским текстовима (нпр. анимиране приче) на основу непосредних примера. Давање наслова. Упоређивање својих доживљаја и искустава са светом пренесеним и приказаним путем медија (на основу

и песник. Драмско и луткарско приказивање кратких прича и догађаја. Игре импровизације и уживљавања везане за садржај штива.		нпр. дечјих програма, дечјих новина, цртаних романа, цртаних филмова који одговарају узрасту, интернет сајтова за децу). Улога звука и слике у свету приче. *Етика*: Ја и моје уже заједнице.
Кључни појмови/ појмови	Народна поезија, уметничка поезија; прича, лик из приче; почетак приче, завршетак приче; главни лик, споредни лик; песма, поетска прича, строфа, стих, рима, ритам, рефрен.	

Тематска целина Развојни циљ	**Припрема за учење писања–техничке основе за учење писања**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање наставних средстава и вежбање њихове употребе, формирање основних навика у учењу. Развијање свесности о фонемама и слуху. Циљано развијање психичких функција и основних способности потребних за учење у школи. (нпр. свесност и трајност пажње; свест о задатку; способност ишчекивања; диференцирано визуелно и слушно опажање; координираност покрета; фини покрети).	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Опажање места гласова у речима. Обављање аналитичких и синтетских задатака. Оријентација у простору и равни. Употреба свеске и прибора за писање. Развијање финих покрета и координације покрета. Вежбе повлачења линија, скицирање и писање елемената слова. Формирање правилних навика при писању (држање тела, држање прибора за писање, покретање руке).	Ученик је – отворен, мотивисан и заинтересован да научи да пише; – његове претходне способности су одговарају-ће да започне да учи писање; – његова фина моторика и координација очију и руку је на одговарајућем нивоу; – свестан је основних функција писања у свакодневном животу.	*Техника, начин живота и вежба:* развијање финих покрета (нпр. обликовањем пластелина). *Визуелна култура*: развијање финих покрета цртањем, фарбањем, шарањем. *Етика*: правила понашања у писменој језичкој комуникацији. *Певање-музика:*

		развијање слуха.
Кључни појмови/ појмови	Елемент слова.	

Тематска целина Развојни циљ	**Учење писаних слова–вежбе за развијање технике писања**	**Број часова 34**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Диференцирано усвајање знаковног система писања. Формирање правилних навика при писању, узимајући у обзир индивидуалне разлике у способностима. Стварање основа и развијање технике писања и лепог уредног рукописа.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно уобличавање и повезивање малих и великих писаних ћириличних слова. Везе међу словима, писање кратких речи. Преписивање са писаног, а затим са штампаног примера: речи, везе између речи, писање кратких реченица. Писање визуелно-аудитивног диктата са речима не дужим од шест слова. Писање кратких речи по сећању. Писање кратких реченица у диктату и по сећању.	Ученик – познаје и користи писане форме ћириличних слова; – писање му је уредно, слова читљиво формира и повезује међусобно.	*Визуелна култура:* коришћење комбинације линија које помажу при промени правца (свежањ линија, клупко од линија, итд.).
Кључни појмови/ појмови	Штампана слова ћирилице, писана слова, интерпункција, мала слова, велика слова, слог, реч, реченица, текст.	

Тематска целина Развојни циљ	**Развијање технике писања–припрема писања на нивоу средства**	**Број часова 38**
Раније стечено знање	Писање малих и великих слова ћирилице. Правилно формирање и спајање слова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Даље развијање новоусвојених вештина коришћења језика: утврђивање аутоматизма у покретима при писању и правилним навикама везаним за писање.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно формирање и	Ученик	*Визуелна култура:*

спајање ћириличних слова при писању речи, повезаних речи (синтагма), реченица и кратких текстова. Очување норми писања. Писање са динамиком. Писање две-три повезане реченице уз преписивање, након диктирања или по сећању. Писање самостално формираних реченица. Примена правилних навика при писању (држање тела, држање прибора за писање, покретање руке).	– приликом преписивања не чини техничке грешке у писању; – означава почетак и крај реченице; – у оквиру увежбаног фонда речи користи почетно велико слово; – означавање гласова који стварају тешкоће (разликују се од мађарског) ч, ћ, ђ, џ, љ, и х на почетку и крају речи, – препознаје и поправља своје грешке на основу текстуалног узорка.	осећај за простор, фина моторика, естетска претенциозност; употреба различитих типова линија ради развијања вештине. *Физичко васпитање и спорт:* хармонично кретање. *Певање-музика:* темпо, ритам.
Кључни појмови/ појмови	Мало слово, велико слово; маргина.	

Тематска целина Развојни циљ	**Познавање и примена граматике и језичке правилности**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Покретање свести за коришћење матерњег језика, стварање основа за правопис. Развијање умешности језичке анализе и свесно коришћење граматичких појмова.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Препознавање разлика између српског и мађарског језика и учениково изражавање о томе својим речима. Препознавање и именовање реченице, речи, гласа и слова. Набрајање гласова ћирилице. Употреба редоследа слова у практичним задацима. Груписање гласова према врсти. Препознавање правила шчитавања (нпр. одвајање једноставних речи, улога гласа „р“). Познавање улоге значења речи. Правилна употреба и писање честих предлога (нпр. у, на, из,	Ученик препознаје и именује научене граматичке појмове и примењује правила у решавању различитих задатака.	*Познавање околине:* комуникација животиња, знак, сигнал, информација-станиште, саобраћај; природни ритмови. *Визуелна култура:* прављење аудио и видео снимака; испитивање правилног изговора уз помоћ снимка. *Певање-музика:* ритмичке игре са удараљкама.

од, до, због). Препознавање намере говорника у обавештајним и упитним реченицама. Именовање врсте реченице. Правилна употреба упитне речце-*ли*. Правилна употреба одричне речце–*не* (нећу, немој, нисам, немам).		
Кључни појмови/ појмови	Глас, слово; азбука; самогласник, сугласник; реч, реченица, текст; корен речи, предлози, синоними, обавештајна, упитна, узвична, потврдна и одрична реченица.	

Тематска целина Развојни циљ	**Познавање и употреба правописних правила**	**Број часова 30**
Раније стечено знање	Граматички појмови потребни за разумевање и употребу правописних правила.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање умешности у правопису. Употреба познатих језичких средстава, граматичких и правописних правила у говорном и писаном облику коришћења језика.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Препознавање правилности и њихова употреба у писменим задацима. Приликом исправке образложење уз навођење правила. Препознавање правописног примера и вежбање означавањем уз помоћ анализе речи. Заједничка примена писања и правилног изговора. Означавање речи где су гласови ч, ћ, ђ, џ, љ, и х на почетку и крају речи, употреба у оквиру расположивог фонда речи. Познавање и коришћење правила: – правила одвајања; – означавање обавештајне, узвичне и упитне реченице. Означавање и употреба великог слова на почетку реченице и стављање	Ученик – по потреби у оквиру увежбаног фонда речи наводи и користи правописна правила; – правилно означава 30-40 увежбаних речи у случају где су гласови ч, ћ, ђ, џ, љ, и х на почетку и крају речи, правилно одваја једноставне речи.	*Певање-музика*: стварање текста на дату мелодију.

одговарајуће интерпункције на крају реченице у писменим задацима. Употреба лексикона и речника који одговарају узрасту.		
Кључни појмови/ појмови	Азбука, одвајање, слог; тачка, знак питања (упитник), узвичник.	

Тематска целина Развојни циљ	**Развијање способности учења**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Учење које подржава и развија способност спознаје, процес стицања доживљаја и учења кроз игру, који одговара специфичностима узраста.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Вежбање појединих корака самосталног обављања задатака (одлазак у библиотеку, посуђивање књига, коришћење дечјих лексикона, разговор о улози, значају и потреби за учењем, о тражењу информација и поступку потребном за учење). Препознавање једноставних узрочно-последичних повезаности, извлачење закључака. Учење уз помоћ више делатности и чулних органа: вежбе меморије и технике учења текста комбиноване са ритмичким вежбама, вежбама кретања и говора. Активирање фантазије и маште у циљу спознаје. Повезаност слике и текста. Допуњујући ефекат слике и текста у илустрованим текстовима. Основна правила коришћења библиотеке. Писани језички извори, носиоци података, књиге, новине. Сналажење у свету књига и писаних језичких	Ученик – радо и мотивисано учи под контролом учитеља; – користи разноврсне активности и више чула у току процеса учења; – учење обавља у форми игре; – има искуства о његовој вредности и функцији у свакодневном животу; – верно наводи следећа књижевна дела, односно њихове одломке: 2-3 разбрајалице, бројалице, загонетке, успаванке–Језик наш разиграни, – Јован Јовановић Змај: *Ала је леп овај свет*, Десанка Максимовић: *Тако је мени причала моја бака*, Слободан Станишић, Драган Лукић, Душан Радовић: *Мали живот*, Љубивоје Ршумовић: *Хајде да растемо*, Добрица Ерић: *Плава месечина*, *песме о Светом Сави;* неколико дела савремених српских лирика.	*Математика; познавање природе*: самостално учење. *Визуелна култура*: Препознавање повезаности између облика слова који граде текст и садржаја саопштења. Анализа композиционе повезаности слике и текста. Упоређивање и обрада прича, дела дечје књижевности и њихове анимиране и филмске адаптације. Приказивање и обрада искустава везаних за прочитани текст и приказане адаптације (нпр. цртежом, монтираним приказом). Препознавање ризика и могућности у коришћењу интернета у складу са узрастом; (нпр.

извора. Карактеристике дечјих новина на основу прегледа садржаја. Оријентација у дечјем лексикону помоћу азбучног реда. Уочавање карактеристичних података и делова књига (писац, наслов, издавач, година издавања, садржај). Упознавање са садржајем и структуром дечјих новина.		претраживање вебсајтова за децу).
Кључни појмови/ појмови	Библиотека, лексикон, азбучни ред, садржај, дечје новине.	

Тематска целина Развојни циљ	**Способност просуђивања, развијање моралних, естетских и историјских осећања**	**Број часова 5**
Раније стечено знање	Зрелост за школу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање моралних и естетских категорија, доношење суда у једноставним ситуацијама на основу књижевних дела, упознавање правила, организације и логике приповедања и препричавања догађаја.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Доношење једноставног суда о ликовима из прича, песама, прочитаних и слушаних књижевних дела. Стварање основних моралних и естетских појмова и категорија (лепо, ружно, добро, лоше, прави, лажни). Разумевање повезаности заснованих на следу догађаја у причама које теку по једном редоследу. Поистовећивање, суд и аргументовање у вези књижевних текстова. Упоређивање познатих бајки и прича са својим искуствима и догађајима. Адекватна примена једноставних пословица и изрека у вези моралних питања приказаних у књижевним делима. Проживљавање свакодневних конфликата кроз драматизоване и драмске игре	Ученик – познаје и разуме организацију, изградњу, логику повезаност и узрочно–последичне односе у делима који приказују догађаје, уз помоћ кратких прича које теку по једном редоследу; – способан је да заузме став и да аргументује у основним моралним питањима; – са убеђењем заступа основне људске вредности; – саслуша и аргументацију других; – способан је да се уживи, поистовети приликом усвајања дела која одговарају карактеристикама узраста; – способан је да проживи и обради на нивоу узраста	*Драма и плес:* учешће у драмској игри. *Визуелна култура*: визуално изражавање проживљеног, замишљеног или прочитаног догађаја. *Етика*: чланови моје породице, љубав, дружење (доживљавање конфликтних ситуација кроз игре). *Познавање околине*: упознавање човека (форме владања, правила, норме понашања); околина и опстанак.

(нпр. луткарске игре).	свакодневне конфликте уз помоћ драматизованих и драмских игара	
Кључни појмови/ појмови	Поука, конфликт, пословица.	

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик говори разумљиво, свестан је основних правила вербалне комуникације и примењује их. Разуме једноставна објашњења, упутства и саопштења другова. На питања интелигентно одговара. Активира свој фонд речи у формирању текстова. Користи учтиве језичке форме при представљању, ословљавању и поздрављању одраслих и вршњака. Способан је да формира повезане реченице. Следствено извештава о својим доживљајима и садржајима лектире. Верно репродукује меморитере. Познаје писана и штампана слова ћирилице, располаже одговарајућим бројем рутинских речи. Тежи течном и тачном читању познатих и увежбаних текстова. Уме да истакне суштину прочитаног уз помоћ учитеља. Писање му је уредно и тачно. Препознаје и именује научене граматичке појмове, по потреби може да се присети и примени правописна правила у увежбаним речима из фонда речи. Правилно раздваја једноставне речи на слогове. Свестан је основних циљева учења, има развијену способност просуђивања, осећај за моралне, естетске и историјске вредности у складу са узрастом. Отворен је и мотивисан за развијање матерњег језика. Развој матерњег језика му је складан и хармоничан.

3-4. разред

Стални задатак учитеља је развијање умешности говора, разумевања усмених текстова, интерпретације и стваралаштва код ученика. Стога је од нарочите важности образовање култивисаног језичког владања, активирање фонда речи са задацима за састављање текстова, подстицање и увежбавање приповедања.

Техника читања, као средство, ствара услове за самостално разумевање писаних текстова. Интерпретацијом и обрадом текстова се припрема за самостално примењивање основних текстуалних операција. Свестрана обрада литературе развија критичке способности, способност просуђивања и емпатије ученика, прихватање туђег становишта, способност формирања свог становишта, пажњу за остваривање језичког израза. Ствара могућност за стицање искустава о једноставним књижевним формама, откривање стилских и структуралних карактеристика, упознавање српског језика и српске традиција, као и да се заволи читање.

Учење правила стварања текста остварује се обрадом литературе различите тематике и структуре текста. Деци ово служи као пример за писање састава, отвара пут за даље креативно стваралаштво, за самостално изражавање маште, осећања и мисли. Текстови су извор за формирање нијансираног и богатог фонда речи и доприносе потреби за задовољење и развој способности самоизражавања.

Формирање способности за самостално учење, уграђено у развој способности

читања и разумевања текста, служи интензивном развоју способности стицања знања. Важно је навикавати се на учење и технику учења, упознавање могућности и граница употребе различитих извора и прикупљања информација (неформално учење), развој способности селекције, упоређивања и критичке обраде.

Циљ учења писања и правописа у 3. и 4. години је диференцирано формирање одговарајуће технике писања према потребама узраста и образовања, стварања од њега средства, које служи учењу и писменом самоизражавању, са потребом да буде читљиво, уредно и правилно.

Стицањем елементарних граматичких знања заснованих на искуству започиње процес формирања свесног погледа на језик. Креће са развојем пажње усмерене на језичко изражавање, способности самопроцењивања, осећаја за критику и тежњом за захтевном, разноврсном и изражајном применом језика у различитим комуникацијским ситуацијама.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Развијање умешности говора, формирања и разумевања усменог текста**	**Број часова** **20**
Раније стечено знање	Разумевање једноставних усмених саопштења. Давање разумних, кратких одговора на постављена питања. Примена основних појмова свакодневне комуникације у складу са културним формама: поздрављање, представљање, ословљавање, постављање питања, молба, изражавање захвалности, честитање.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Међузависно развијање садржаја, тоналитета, стила и изражајности говора. Даље развијање говора и разумевања, с посебним освртом на тачност, течност, снагу израза, као и интензивно богаћење активног фонда речи. Развијање умешности формирања усмених текстова.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно дисање при говору, правилан изговор, примена реченичних и текстуалних фонетских средстава у различитим комуникацијским ситуацијама (нпр. дијалог, читање на глас, разговор у малој групи, расправа, извештај). Смислена употреба невербалних средстава приликом читања и изговарања текста у циљу помагања изражајности. Културно формулисање мишљења. Обраћање пажње на саговорника. Уочавање и вредновање суштине поруке и његове емотивне позадине.	Ученик – интелигентно и разумљиво изражава своје мисли; – користи учтиве језичке фразе у свакодневним контактима; – свој стил говора прилагођава саговорнику; – укључује се у групни разговор, расправу, догађај, импровизацију, разговоре и вредновање заједничких доживљаја и активности; – помаже заједничке активности кооперативним понашањем.	*Сваки предмет*: повезан говор, аргументација. *Познавање околине:* самоодржање, дисање. *Визуелна култура*: Опажање, карактеризација, тумачење и вредновање уметничких дела. Препознавање разлика између текстова који се појављују у медијима (нпр. телевизијски програми, анимиране

Интерпретативно рецитовање. Тумачење значења и стилске вредности идиома, изрека и пословица у прочитаном тексту. Коришћење искустава при формулисању текста и током разговора. Богаћење активног фонда речи циљаном употребом стручних речи коришћених при учењу других предмета или проналажењем ређе коришћених речи из литературе. Формирање текстуалног резимеа са више реченица о садржају штива, прикупљеним искуствима и запажањима. Кратко препричавање дужих усмених саопштења.		филмске бајке, серије) кроз присећање и приказивање свог доживљавања медијског садржаја (нпр. играње улога) и преко непосредних примера.
Кључни појмови/ појмови	Нагласак, интонација, јачина гласа, темпо говора, пауза; поглед, мимика, држање тела, одржавање дистанце.	

Тематска целина Развојни циљ	**Учење писаних слова–вежбе за развијање технике писања**	**Број часова 5**
Раније стечено знање	Српска ћирилична слова, мађарска слова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Диференцирано усвајање система писаних знакова. Формирање правилних навика у писању узимајући у обзир појединачне разлике у способностима. Утемељење и развој технике писања, лепог и уредног рукописа.	
Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно формирање и повезивање српских латинич-них малих и великих слова. Писање повезаних слова и кратких речи. Преписивање са писаног, а затим и са штампаног узорка: писање речи, синтагми и кратких реченица. Писање визуелно-аудитивног диктата са речима не дужим од шест слова. Писање кратких речи по сећању. Писање кратких реченица по диктату и по	Ученик – познаје и користи писана српска латинична слова абецеде; – писање му је уредно, слова читко формира и повезује међусобно.	*Визуелна култура:* коришћење комбинације линија које помажу при промени правца (свежањ линија, клупко од линија, итд.).

сећању.		
Кључни појмови/ појмови	Српска латинична слова, писано слово, интерпункција, мало слово, велико слово, слог, реч, реченица, текст.	

Тематска целина Развојни циљ	**Развијање технике писања–припрема писања као средства**	**Број часова 20**
Раније стечено знање	Писање српских ћириличних и мађарских малих и великих слова. Правилно уобличавање и повезивање слова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Даље развијање способности употребе усвојених нових начина коришћења језика: учвршћивање аутоматизованих покрета за писање и правилних навика везаних за писање.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Правилно уобличавање српских латиничних слова и повезивање слова при писању речи, синтагми, реченица и кратких текстова. Одржавање норми коришћења писања. Динамично писање. Писање две-три повезане реченице уз преписивање, након диктирања или по сећању. Писање самостално формираних реченица. Примена правилних навика при писању (држање тела, држање прибора за писање, покретање руке).	Ученик – приликом преписивања не чини техничке грешке у писању; – означава почетак и крај реченице; – у оквиру увежбаног фонда речи користи почетно велико слово; – правилно означавање гласова који стварају потешкоће као што су ћ, ч, џ, ђ, љ и х на почетку и крају речи (разликују се од гласова у мађарском језику), – препознаје и поправља своје грешке на основу текстуалног узорка.	*Визуелна култура:* осећај за простор, фина моторика, естетска претенциозност; употреба различитих типова линија ради развијања вештине. *Физичко васпитање и спорт:* хармонично кретање. *Певање-музика:* темпо, ритам.
Кључни појмови/ појмови	Мало и велико слово српске латинице; маргина.	

Тематска целина Развојни циљ	**Читање и разумевање писаног текста**	**Број часова 86**
Раније стечено знање	Релевантна знања о језику, писаној форми, читању, из аспекта развојних способности датог узраста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање и аутоматизација технике читања, потпомагање формирања течног читања, увођење стратегија за читање, упознавање различитих типова текстова, формирање читања са разумевањем.	

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Самостално препознавање и стално побољшавање технике читања, формирање поуздане умешности читања. Упознавање књижевних, документарних, континуираних, неконтинуираних, мешаних, индивидуалних, заједничких и уџбеничких текстова и њихово разумевање у складу са специфичностима узраста. Глобално и истраживачко читање, коришћење графичких система (слике, табеле, мисаоне мапе, гроздасти дијаграм) у циљу успешнијег разумевања текста. Присећање и подела претходних знања, личних доживљаја и искустава везаних за штиво са другима. Тумачење и интегрисање мисли и информација, испитивање и вредновање садржаја, стила и структуре текста. Познавање и примена следећих стратегија читања и техника које помажу процес читања, са циљем делотворнијег разумевања: – преглед текста, – активирање претходног знања – предвиђање, антиципација. Разјашњавање циља и начина читања пре почетка читања.	Ученик је – на пољу читања мотивисан и заинтересован; – има континуирану и аутоматизовану технику читања како за читање на глас, тако и у себи; – препознаје и исправља своје грешке; – свестан је својих јаких страна и слабости по питању технике читања и разумевања текста у складу са узрастом; – препознаје и разуме текстове различитог типа и жанра о којима је учио; – синтетизује, тумачи и вреднује информације и мисли текста који одговара његовом узрасту; – располаже одговарајућом језичком свесношћу; – познаје и уз помоћ учитеља користи научене стратегије читања пре, у току и након читања.	*Математика:* текстуални задаци. *Познавање околине:* самостално учење, формирање обраде текста. *Етика:* ја сам; мој свет. *Визуелна култура*: Прављење слика на основу личних доживљаја и књижевних текстова. Уметнички жанрови. Препознавање основних кодова структуре текстова у филмовима, читање медијских текстова. Састављање питања у односу на виђене информације, сазнања и доживљаје. Упоређивање и обрада приче,разних дела дечје књижевности и њихових анимираних, филмске адаптација.
Кључни појмови/ појмови	Текст, жанр, разумевање текста.	

Тематска целина Развојни циљ	Књижевна култура и тумачење књижевних дела	Број часова 30
Раније стечено знање	Познавање карактеристичних језичких фраза за приче. Препознавање риме на крајевима стихова. Означавање ритма песме	

	пљеском или куцањем.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Продубљивање умешности анализе текста, потпомагање проживљавања среће, коју пружа прихватање књижевног дела. Представљање националних културних традиција везаних за садржај штива. Представљање дела српске и светске народне и уметничке поезије. Усвајање књижевних појмова путем искуства.

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Груписање текстова из читанке према форми, жанру и комуникацијској замисли. Уочавање теме штива, упоређење текстова исте тематике. Откривање сличности и разлика у различитим књижевним облицима информисања. Тражење уметничких средстава у лирским и прозним делима. Откривање карактеристичних књижевних тема и мотива у штивима. Уочавање структурних карактеристика дела, препознавање промена у времену и простору. Установљавање редоследа догађаја и личности наратора. Препознавање стереотипног почетка и краја бајке, типичних фраза и мотива који се понављају. Идентификација мисли и осећања која су у средишту лирског дела. Препознавање краћих епских дела и стваралаштва народне поезије. Самостално читање краћих књижевних текстова (песме, приче). Читање уз помоћ учитеља дечјих песама, прича и приповетки савремених српских аутора (романи једноставне структуре, омладински романи, збирке	Ученик – именује ауторе штива, ликове и њихове особине, објашњава њихове поступке; – одређује време и место, почетну и крајњу тачку, као и редослед елемената догађаја; – у конкретним случајевима препознаје обрте, фразе и карактеристичне мотиве бајке; – садржај једноставних прича и приповетки препричава по хронолошком редоследу са више повезаних реченица.	*Познавање околине:* штива на тему околине, природе, заштите околине. *Певање-музика*: текстови народних песама (средства уметничког израза, слике). *Визуелна култура; драма и плес:* Анализа и коришћење средстава изражавања који се уклапају и у тему и садржај. Препознавање разликовање медијских текстова (нпр. телевизијски програми, анимиране филмске приче, серије), који се појављују у неким медијима кроз евоцирање, приказивање (нпр. играње улоге) и упоређивање непосредних примера својих медијских доживљаја. Упоређивање и обрада прича, дела дечије књижевности и њихових анимираних и филмских

прича и песама). Стицање искуства о разликама између народне и уметничке поезије на основу неколико примера. Дела из савремене српске књижевности (нпр. Предраг Степановић: *Ноћас ће зека тражити своју мајку*). Вежбе меморије и игре фантазије комбиноване са вежбама ритма, покрета и говора, приказивање замишљених и стварних ситуација. Учешће у групним играма, скицирање и прављење слика и разговор о њима. Повезивање покрета и изговарања текста. Искуствено препознавање једноставних драмских конвенција и основа позоришног језика (сцена, чин, почетак и крај, кулисе, реквизити, маска, светлосни и звучни ефекти). Коришћење наученог за сопствену продукцију, за разговор о луткарској и позоришној представи.		адаптација. Приказивање и обрада (нпр. цртањем, монтажом) доживљаја везаних за прочитани текст и пројектовану адаптацију. Уочавање и тумачење једноставних односа места и времена, који се појављују у различитим медијским текстовима преко конкретних медијских текстова. Идентификација личности наратора у разним једноставним медијским текстовима (нпр. анимиране приче).
Кључни појмови/ појмови	Књижевни текст, научно-популарни текст, легенда, пословица, изрека, загонетка, брзалица, народна игра, приповетка, роман; главни лик, споредни лик; метафора, поређење, понављање, супротност; почетна и крајња тачка, прекретница.	

Тематска целина Развојни циљ	**Развијање коришћења писања**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Преписивање речи, синтагми, кратких реченица са писаног и штампаног узорка, диктатом након визуелне/аудитивне припреме и по сећању без писаног узорка.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Потпомагање подизања писања на ниво средства. Подстицање истрајности и континуираног вежбања у тој активности. Поред повећања темпа писања, прихватање правилности, уредности, изгледа и естетике писања као вредности.	
Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Развијање технике писања,	Коришћење писања као	*Математика;*

утврђивање правилних навика при писању (држање тела, држање прибора за писање, покрети при писању). Повећање динамике и темпа писања. Писање низа речи и реченица преписивањем, након диктирања, по сећању и вољним писањем. Формирање индивидуалног писања са потребом за уредним, чистим и читким изгледом писања. Побољшање читљивости по потреби.	средства. Рационално уређење текста.	*познавање околине:* читко, лепо и уредно вођење свеске.
Кључни појмови/ појмови	Изглед писања, изглед текста, читљивост.	

Тематска целина Развојни циљ	**Основна знања о формулисању**	**Број часова 24**
Раније стечено знање	Идентификација карактеристика текста и реченице.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Јачање потребе за самоизражавањем, потпомагање приказивања и остваривања његових различитих облика и могућности.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Познавање различитих типова текстова по карактеристикама садржаја и текстуалне структуре. Стицање потребног искуства о улози и карактеристикама наслова; о структури текста; о временском следу; о повезаности догађаја, предходног догађаја и последице; о кохезији текста; о тематском придржавању; о језичком уобличавању; о карактеристикама различитих типова текстова, о улози пасуса. Познавање поступка стварања текста: прикупљање материјала, избор наслова, избор и сређивање суштинских	Ученик при писању састава користи научена сазнања о изражавању.	*Познавање околине; математика:* стварање усмених текстова. *Визуелна култура:* Креативно коришћење основних кодова за стварање филмског текста, писање медијских текстова. Приказивање једноставних догађаја серијом слика (нпр. цртеж, дигитална фотографија, кратки анимирани филм) и звуцима.

мисли, приказивање временског следа, раздвајање текста на пасусе.		
Кључни појмови/ појмови	Избор теме, прикупљање материјала, давање наслова; пасус; увод, разрада, закључак; приповедање, вест, опис, писмо, позивница; обавештење; оглас; СМС; електронско писмо (e-mail).	

Тематска целина Развојни циљ	**Вежбе за стварање текста**	**Број часова 30**
Раније стечено знање	Стварање реченице. Повезивање реченица. Стварање приче.Описивање слике, причање приче.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Активирање маште и самоизражавања упознавањем различитих текстуалних форми и даљим развијањем способности стварања писаног текста. Развијање умешности стварања писаног текста.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Тачке повезивања**
Коришћење научених знања о формулацији у стварању текста. Изражавање мисли, осећања и мишљења. Израда самосталних писмених састава у форми приповедања. Уграђивање дијалога у приповедање приче. Стварање пластичних описа о једноставним предметима, биљкама и животињама. Стварање описа карактеристичних за човека. Писање писма, адресирање. Формулисање кратких текстуалних порука за разне прилике, узимајући у обзир личност коме се упућује. Примена одговарајућих језичких средстава при писању састава. Стварање кохеренције састава придржавајући се теме и повезивањем реченица. Употреба речи и израза који одговарају теми, избегавање сувишних понављања речи. Исправљање састава коришћењем усвојених знања	Ученик – писање му је читко и динамично. Свеске су му уредне и чисте; – коришћењем научених форми изражавања ствара писмени састав од око једне странице; – за тему састава користи одговарајуће речи и изразе; – применом научених знања о изражавању пише опис од 8-10 реченица на задату или изабрану тему; – почетак структурних делова означава новим пасусом; – пази на редослед приказивања и коришћење језичких средстава; – по упутствима учитеља исправља грешке у правопису и формулацији.	*Познавање околине*: разноврстан живи свет; описивање наученог. *Визуелна култура*: Посматрање природних лепота, опис и приказивање доживљаја. Приказивање једноставних радњи серијом слика (нпр. цртеж, дигитална фотографија, кратки анимирани филм) и звуцима (писање медијског текста).

уз помоћ учитеља.		
Кључни појмови/ појмови	Приповедање, причање, описивање, карактерисање; тема, место, лик, радња, временски след, тачка гледишта; дијалог.	

Тематска целина Развојни циљ	**Свесност и коришћење правилног језика и граматике**	**Број часова 30**
Раније стечено знање	Препознавање и именовање научених граматичких појмова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Проширење језичких искустава. Покретање основа система језичких појмова заснованих на искуству по питању врсте речи. Повећање самосталности ученика: у обављању задатака; у прикупљању и коришћењу информација; у примени правила; у контролисању самог себе. Даље развијање језичке свести.	

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Препознавање и именовање намере говорника у текстовима у обавештајним, упитним, узвичним и заповедним реченицама. Синоними; речи са више значења и хомоними; адекватно коришћење. Препознавање и именовање научених врста речи на основу значења речи и са додатим наставцима, у групама речи, реченицама и тексту. Разликовање акција и догађаја у различитом времену. Правилна употреба глаголских времена у говору и писању. Њихова свесна употреба. Груписање и именовање врста именица (заједничке, властите, збирне, градивне). Стварање множине именица. Три граматичка рода (мушки, женски, средњи). Писање присвојних придева изведених из властитих именица. Препознавање група властитих именица: лична имена, имена животиња, географска имена, имена установа, имена фирми, имена празника и народа,	Ученик – препознаје и именује научене граматичке појмове, користи правила; – препознаје, именује и правилно означава врсте реченица; – препознаје и именује научене врсте речи у тексту и са додатим наставцима; – правилно користи глаголска времена и глаголске префиксе у тексту; – знање матерњег језика стечено у нижим разредима му је систематизовано.	*Драма и плес:* кружна питалица, радознала коцкица. *Визуелна култура*: Знаци у свакодневном животу. Анализа приказивања хронологије у сликарству. *Познавање околине:* географски називи на географским картама. *Математика:* груписање по особинама (скупови), груписање бројева.

адреса. Познавање улоге описних и присвојних придева у језичкој употреби. Присвојни придеви (-ин,-ов,-ев,-ски,-шки,-чки) изведени из властитих имена. Једнина и множина придева. Коришћење компаративних облика придева у стварању текста. Правилно коришћење форми бројева са градацијом. Правилна употреба честих предлога (нпр. у, на, из, од, до, због). Разумевање улоге заменица (род и лице личних заменица, показне, упитне) и њихово коришћење у реченицама. Бројеви. Писање основних и редних бројева словима и бројевима. Предлози. Датуми и термини, датирање. Распознавање пет врста делова реченице (субјекат, предикат, објекат, прилог, атрибут).		
Кључни појмови/ појмови	Врста речи; именице, заједничке именице, властите именице, лична имена, имена животиња, установа, географска имена, име фирме, адреса; глагол; коњугација, глаголски начин; придеви, компарација придева; бројеви, основни бројеви, редни бројеви, личне заменице, показне, упитне; делови реченице.	

Тематска целина Развојни циљ	**Познавање и коришћење правописних правила**	**Број часова 44**
Раније стечено знање	Правилно писање гласова који се разликују од мађарског и локалног језика из фонда увежбаних речи (ч, ћ, ђ, џ, љ (ć, č, dž, đ, lj) и х (h) на почетку и крају речи). Правилан правопис при писању кратких речи који се подударају са изговором. Примена правила одвајања у писању једноставних речи. Глас р(r) као носилац слога. Започињање реченице великим словом. Коришћење интерпункције на крају реченице.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање умешности у правопису. Коришћење научених правописних правила, правилности језика и правописа при усменом и писаном коришћењу језика.	

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Правилно коришћење интерпункције на крају једноставних реченица. Употреба правописних правила у разним активностима писања. Правилно коришћење упитне речце *ли*. Правилно коришћење одричне речце *не* (нећу, немој, нисам, немам). Правилно писање (и изговор) сугласника љ. Спречавање мешања слова ћирилице, српске и мађарске латинице. Правилно писање именица (имена, народи, географска имена, празници, адресе). Правилно писање присвојних придева изведених из властитих именица (-ин,-ов,-ев,-ски,-шки,-чки). Парафразирање, цитирање (: „“). Датум и термини, различите форме датирања. Бројеви писани словима.	Ученик – почиње реченицу великим словом и завршава интерпункцијским знаком; – правилно користи научена правописна правила у оквиру увежбаног фонда речи; – писмени радови су му уредни и читки; – сам контролише свој правопис и по потреби исправља.	*Познавање околине:* прављење скице мапе са означавањем властитих именица. *Математика:* правилно писање бројева.
Кључни појмови/ појмови	Интерпункција, упитна речца *ли*, одрична речца *не*, слова ћирилице, српска и мађарска латиница, велико почетно слово.	

Тематска целина Развојни циљ	Развијање способности учења	Број часова 15
Раније стечено знање	Ниво самоспознаје које одговара узрасту, именовање личних успеха и тешкоћа у учењу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање самосталне и делотворне способности учења.	

Активности/знања	Захтеви	Корелација
Улога и начини учења. Упознавање својих процеса учења, како најлакше учимо, шта представља потешкоћу. Мисли о нашем размишљању и учењу. Једноставни начини и	Ученик – познаје основне карактеристике процеса учења; – идентификује изворе информација, зна како са	*Познавање околине:* добијање информација. *Визуелна култура:* Тражење сликовних

стратегије учења. Учење из различитих типова текста. Вежбе меморије (концентрације) и техника учења текста комбинована са ритмичким, покретним и говорним вежбама. Прављење концепта уз усмеравање, учење, прављење резимеа уз помоћ концепта. Упознавање са различитим носачима информација. Начини за прикупљање података и информација и њихово целисходно распоређивање. Основна сазнања о простору и структурним деловима библиотеке. Групе књига по садржају: књижевна дела, научно-популарна дела, приручници, елекронски носачи информација. Структурне карактеристике речника (азбучни ред, насловна одредница), начин коришћења речника. Особине лексикона и речника које се подударају или разликују. Тражење и поступак са информацијама. Различити носачи информација у школској и локалној библиотеци. Библиотека као информациони центар, база и помоћ у учењу. Упознавање са часописима. Разгледање каталога. Информациона улога каталога библиотеке у тражењу књига и других извора информација.	њима да поступа; – способан је за самостално учење; – познаје карактеристике свог процеса и способности учења; – познаје и примењује неколико начина и стратегија у циљу остваривања различитих задатака у учењу; – у току учења из текста користи стратегије читања; – заинтересован је за учење, тражи и самостално располаже информацијом из неколико извора у складу са својим интересовањем; – верно интерпретира следећа књижевна дела или њихове одломке: текстове народних песама *Славујак, Ја сам чудо видео*, Десанка Максимовић: *Радуј се, радуј се, дете*, Драган Лукић: *Друг другу*, Мира Алечковић: *Најлепша реч*; Душан Радовић: *Плави зец*, Х.К. Андерсен: *Мала продавачица шибица*, Луис Керол (Lewis Carroll): *Алиса у земљи чуда.* Предраг Степановић*: Ноћас ће зека тражити своју мајку;* дела везана за народне обичаје и значајне дане: *Крсна слава, Свети Сава и ђаци, Мој отац бадњак тражи*, Милован Витезовић: *Лазарева субота–Врбица.*	аналогија уз научене текстове. Формулисање питања у вези виђених информација, сазнања и доживљаја. *Народопис:* систем вредности, преношење социјалних норми, социјализација, изазивање интересовања за народну културу нпр. проучавање народних обичаја, играњем народних игара јача се свест код ученика о правилима игре и способност изграђивања контакта са друговима.
Кључни појмови/ појмови	Информација, знање, библиотека, речник, учење, концепт.	

Тематска целина Развојни циљ	**Развијање способности просуђивања и осећаја за морал, естетику и историју**	**Број часова 10**

Раније стечено знање	Особине и дела ликова из бајки; евоцирање одлучујућих ситуација ликова из раније прочитаног; лично просуђивање о допадању.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање моралних и естетских категорија, доношење суда у једноставним ситуацијама, и на основу књижевних дела. Упознавање правила, организације и логике приповедања.

Активности/знања	**Захтеви**	**Корелација**
Формирање моралног и естетског суда, аргументовање у корист једног мишљења, формирање умешности расправљања. Примена поука у свакодневним ситуацијама упознатих кроз ситуације из књижевних дела. Тумачење поука из дела кроз своју улогу у ситуацији у свакодневном животу, приказивање примера, изражавање свега тога и другим средствима (нпр. драмске игре). Способност приказивања и проживљавања и туђег становишта поред свог мишљења. Разумевање и прихватање туђег мишљења, током расправе, спремност на компромис. Упоређивање мишљења, уочавање, препознавање и критичко посматрање сличности и разлика. Уживање у уметничком делу и искуство дубљег уживљавања уз помоћ горе поменутог. Проживљавање свакодневних конфликата из свог и из туђег аспекта кроз драматизоване и драмске игре (нпр. луткарске игре).	Ученик – познаје и разуме организацију, структуру, логику међузависности и узрочно-последични однос дела који приказује догађаје; – у стању је да заузме став и аргументује, убеди друге у вези моралних и естетских питања; – са убеђењем заступа најосновније људске вредности, разуме аргументовање других, прихвата мишљења која се разликују од његових, у стању је да се поистовети са њима; – у стању је да прикаже и ставове других; – у стању је да се уживи и поистовети током усвајања дела, која одговарају специфичностима узраста; – у стању је да проживи уз помоћ драматизованих и драмских игара свакодневне конфликте из свог и туђег аспекта и третира их на нивоу свог узраста.	*Етика*: Формирање система вредности. Моја ужа и шира околина и пријатељство. *Познавање околине:* Стање и опстанак еколошких система. Здрав начин живота. Норме понашања. *Визуелна култура; драма и плес:* Могућности истицања суштине у визуелним композицијама. Формулисање претпоставки и тврдњи на основу тумачења медијских текстова о позадини настанка текста, о намери аутора/ говорника (пре свега уз помоћ реклама, видео игрица, интернет портала, анимираних и других филмова који одговарају узрасту).
Кључни појмови/ појмови	Поука, расправа, мишљење, конфликт.	

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег	Ученик интелигентно и разумљиво изражава своје мисли. Активира свој фонд речи у задацима стварања текста. У свакодневним контактима користи учтиве језичке фразе. Подешава свој стил говора према саговорнику.

циклуса	Укључује се у групни разговор, расправу, стварање догађаја, импровизацију, разговоре и вредновање заједничких доживљаја и делатности. Заједничке делатности помаже кооперативним понашањем. Након припреме течно и разумљиво чита познати текст. Читањем у себи разуме текст који одговара узрасту. Своје мишљење у вези прочитаног интелигентно формулише. Познаје и примењује неколико важних стратегија читања. Метакогнитивно знање (које се односи на сопствено знање) му је на пољу способности читања и знања матерњег језика, као и на пољу способности учења у складу са реалношћу и узрастом. Способан је да свесно усмери пажњу на постепено повећање дужине трајања свог учења. За решавање својих задатака по потреби користи школску библиотеку. Оријентише се у књигама и дечјим новинама уз помоћ садржаја. Користи познате приручнике. Верно репродукује меморитере. Зна да направи састав од 8-10 реченица на задату или изабрану тему уз коришћење научених знања за формулисање. Знање матерњег језика стечено у нижим разредима му је систематизовано. Са сигурношћу препознаје научене врсте речи и именује их и у тексту. Правилно употребљава научена правила правописа у оквиру увежбаног фонда речи. Писмени задаци су му уредни и читки. Свој правопис сам контролише и по потреби исправља. Упознат је са основним циљевима учења, способност просуђивања, осећај за морал, естетику и догађаје му је развијен у складу са специфичностима узраста. Отворен је и мотивисан за развој способности по питању матерњег језика. Што се тиче матерњег језика, парцијална способност му је у складу и хармонично се развија.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(Етничко васпитање и образовање на матерњем језику у двојезичкој форми)

5-8. разред

Предмет српски језик и књижевност у великој мери доприноси јачању и развијању осећаја мањинске самосвести и припадности друштву. Књижевност која се учи на матерњем језику није само носилац културе, него истовремено и упознавање са умешношћу изражавања на матерњем језику и једна од варијанти комуникације на матерњем језику.

5-6. разред

Најважнији циљ предмета српски језик и књижевност у 5-6. разреду је даље развијање способности разумевања и писања текста, које је засновано у нижим разредима, узимајући у обзир когнитивне процесе и специфичности узраста.

Сходно Основном националном плану наставе ученик и на више поља треба да постигне више нивое образовања. Из аспекта умешности говора, говор ученика 5-6. разреда треба даље да се развија одговарајућом артикулацијом и интонацијом. Неопходно је да уме укратко да формулише сопствено мишљење о тексту који је чуо, да стално проширује свој фонд речи. Такође да настоји да се при говору прилагоди слушаоцима и ситуацији. Што се тиче читања, потребно је да буде у стању да чита и упоређује текстове различитог жанра, да буде у стању да о прочитаном у писаној форми формулише у неколико редова мишљење, као и да то и усмено изложи. Са аспекта писања текста треба да буде у стању да самостално напише краће текстове и да у различитим типовима текстова формулише доживљаје из штива, а из аспекта способности учења да постепено уобличи стратегије учења, да вежба самостално стицање знања и коришћење концепта за разумевање текстова различитих тема и жанрова. Са аспекта разумевања текста потребно је да располаже интерпретативном и рефлектирајућом стратегијом читања, да уме да тражи информације и повезаности у тексту. Са аспекта познавања књижевности неопходно је да путем читања текстова различитог жанра стекне основна знања о жанру, да осети варијације у теми и емоционалности, спољашње и унутрашње карактеристике лика, као и да усвоји појмове предвиђене наставним планом. Са аспекта способности моралног просуђивања ученик се упознаје са доживљајем самосталног прихватања дела, проживљавањем емпатије, као и конструктивности различитих култура и културне шароликости.

Језик

Тематска целина/ Развојни циљ	**Вештина говора, разумевање и стварање усмених текстова**	**Број часова 21**
Раније стечено знање	Ученик изражава своје мисли резонски и разумљиво. У свакодневним контактима користи учтиве фразе; прилагођава стил говора саговорнику.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Настојање ка једноставном, разумљивом и језички добро формираном саопштавању. Помагање формирања изговора и темпа говора који одговара комуникацијској ситуацији. Коришћење одговарајућег говора у различитим говорним ситуацијама и сходно	

	комуникацијском циљу (нпр.драмским играма и гласним изговарањем текста). Богаћење фонда речи приликом извештаја, причања приче, описа, карактеризације. Развијање слушног разумевања (нпр. изговарањем текста, драмским играма). Развијање склада између нејезичких знакова (нпр. мимике, гестикулације) и усменог саопштења.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Активно учешће у разним комуникацијским ситуацијама. Прилагођавање разним говорним ситуацијама имајући у виду комуникацијски циљ, уочавање, тумачење и стварање говорних ситуација, које одговарају комуникацијској ситуацији (простор, време, ликови). Коришћење одговарајућег фонда речи. Пажљиво праћење саговорниковог саопштења. Уочавање функционисања говора тела, мимике и визуелног контакта. Усавршавање изговора, артикулације и интонације. Вежбање интонације реченица и наглашавања речи, како приличи култивисаном свакодневном говору и говорним ситуацијама. Разлике и норме понашања у комуникацији између различитих узрасних група (одрасли-деца). Формирање свог мишљења, слушање и разумевање туђег мишљења. Верна и изражајна интерпретација наученог текста (меморитер).	*Драма и плес:* ситуационе вежбе, стварање везе комуникацијом. *Познавање природе:* улога чулних органи човека, упознавање органа који учествују у стварању гласа. *Визуелна култура:* визуелна комуникација. *Певање-музика:* мелодија, интонација, боја и јачина гласа, ритам. *Етика:* самоспознаја, људски контакти.

Кључни појмови/ појмови	Говорна ситуација, говор тела, гест, комуникацијски процес, мимика, нагласак, интонација, темпо говора.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање, разумевање писаног текста**	**Број часова 25**
Раније стечено знање	Читање са разумевањем текстова на латиници и ћирилици, резимирање једноставних текстова на основу усмерених питања.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање технике читања разним методама разумевања текста. Повезивање текста и слике која припада уз текст, препознавање међусобне зависности. Развијање способности препознавања грешака у читању и разумевању текста, коришћење одговарајуће стратегије за исправку.	

Знања/развојни захтеви	Корелација
Читање различитих текстова на глас и у себи. Гласно интерпретативно читање текста познатог садржаја. Примена и вежбање стратегија за читање и разумевање текста у штампаним и електронским текстовима. Уочавање и репродукција интонације различитих врста реченица при гласном читању. Читање са разумевањем и течно читање текстова на ћирилици и латиници. Оријентација у садржају, алфабетном (азбучном и абецедном) каталогу, коришћење речника. Сажимање садржаја текста својим речима. Истицање суштине. Упознавање са техникама разумевања текста.	*Визуелна култура:* повезаност текста и слике. *Информатика:* тражење информација, оријентација.
Кључни појмови/ појмови	Изглед текста, садржај, алфабет (азбука и абецеда), порука.

Тематска целина/ Развојни циљ	Писање, формулисање	Број часова 24
Раније стечено знање	Коришћење индивидуалне технике писања. Искуство у наученим формулацијским жанровима, истицање суштине, растављање текста на мање тематске јединице. Добро познавање српског и мађарског писма (ћирилице и латинице).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Даље развијање технике писања, формирање естетског и уредног изгледа писања. Развијање начина прикупљања материјала самостално и уз помоћ наставника. Упознавање нових метода стварања текста.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Развијање досадашње технике писања. Вежбе за припремање концепта, упознавање правила припреме концепта. Формулисање личних доживљаја, стварање краћих текстова у различитим типовима текста(нпр. приповетка од неколико редова, опис, карактеризација). Приказивање информативних текстова из свакодневног живота (нпр. СМС,електронско писмо, упутство за употребу). Карактеристике компјутерског текста, препознавање разлика и сличности између компјутерски и ручно писаног текста.		*Информатика:* тражење информација, оријентација, проналажење извора на интернету.
Кључни појмови, појмови	Концепт, приповетка, опис, карактеризација**,** електронско писмо, маргине, формат слова.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Правопис	Број часова 24
Раније стечено знање	Коришћење наученихх главних правописних правила у стварању текста.	

Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање свесности при коришћењу најчешћих и најосновнијих правописних правила. Упознавање најбитнијих правописних правила везаних за врсте речи и промену облика речи. Формирање самосталности при коришћењу средстава која помажу у правопису (Српски правописни речник).

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Принципи фонетског писања. Основни елементи језичке реформе Вука Стефановића Караџића. Препознавање и свесна примена познатих правописних примера. Схватање разлика између српског и мађарског правописа и у свакодневном писању. Даље развијање правилног писања властитих имена. Тачно писање диктата и ћирилицом и латиницом.	*Информатика:* типови слова и писања, географска имена, правилно писање информатичких израза.

Кључни појмови/ појмови	Српска азбука, фонетско писање, принципи изговора, одвајање.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Структура и значење речи**	**Број часова 16**
Раније стечено знање	Искуство постојања значења речи и мимо његовог буквалног значења. Познавање хомонима, синонима и антонима. Правилно коришћење честих предлога заједно са именицама и другим врстама речи.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Богаћење фонда речи. Уочавање сличности и разлика у лексици српског и мађарског језика. Препознавање елемената речи. Уочавање метафора, речи пренесеног значења и сложеница које се јављају у народном и свакодневном језику.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Делови сложеница и откривање важнијих делова речи. Значење именице и глагола. Облик гласа и значење у речима. Моносемантичке и полисемантичке речи, синоними. Препознавање једноставнијих повезаности међу језичким јединицама (нпр. елементи речи). Откривање и вежбање речи са пренесеним значењем, које се користе у свакодневном животу, кроз игру и писани текст. Коришћење једнојезичких речника и ђацима намењених приручника уз помоћ наставника. Богаћење фонда речи: идиоми, изреке, пословице.	*Мађарски језик и књижевност:* фонд речи мађарског језика, формирање речи, повезивање речи. *Страни језици:* фонд гласова, фонетска и семантичка структура, фонд речи и правопис страног језика који се учи.

Кључни појмови/	Моносемантичке и полисемантичке речи, хомоними, корен речи,

појмови	суфикси, наставци, падежи, предлози. Метафоричко значење, идиомске фразе, пословица, изрека.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Структура језика**	**Број часова 44**
Раније стечено знање	Познавање и именовање научених врста речи. Формирање гласова (сугласници и самогласници). Глас „р“ као носилац слога у српском језику. Суфикси.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Посматрање структуре српског језика, детаљније испитивање речи, елемената речи и гласова. Увежбавање писања по изговору (фонетичко). Посматрање карактеристичног морфолошког понашања врста речи. Препознавање слојевитости језика (богатство речи).	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Формирање речи: наставци, суфикси, предлози. Вежбе стварања речи. Врсте речи. Типови основних врста речи. Врсте речи: именице, придеви, заменице, бројеви. Именице. Промена именица–деклинација. Називи и појам падежа и њихова функција. Препознавање гласовних промена током мењања. Заменице–личне заменице. Врсте придева и њихова улога у тексту. Компарација придева. Структура и трајност глагола, коњугација, глаголска времена. Карактеристике српског гласовног система. Стварање гласова, уочавање начина стварања гласова. Самогласници. Сугласници: звучни и безвучни. Улога гласа „р“ у речима са нагомиланим сугласницима. Правилности гласовних промена. Звучност, непостојано а, прелазак л у о, јотовање, једначење по звучности и месту стварања, губљење, сажимање, палатализација, сибиларизација. Слојевитост српског језика у области богатства речи. Једноставне и сложене речи.	*Мађарски језик и књижевност:* богатство речи мађарског језика, стварање речи, синтагме, формирање гласа. *Познавање природе:* упознавање органа који учествују у формирању гласа. *Певање-музика:* мелодичност гласова (нпр. самогласници).

Кључни појмови/ појмови	Врсте речи, синоними, именице, придеви, заменице, бројеви, деклинација, глаголи, коњугација, синоними, самогласници, сугласници, звучност, непостојано а, прелазак л у о, јотовање, једначење, губљење, сажимање, палатализација, сибиларизација.

Књижевност

Тематска целина/ Развојни циљ	**Приче**	**Број часова 16**

Раније стечено знање	Народне приче и бајке из нижих разреда.		
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Продубљивање знања о народним и уметничким причама. Препознавање карактеристика српског народног језика.		
Знања		**Развојни захтеви**	**Корелација**
3-4 српске народне приче, неколико уметничких прича из светске књижевности. Бајке, басне, шаљиве приче. Нпр. *Чардак ни на небу ни на земљи, Баш-челик, Немушти језик, Лав и миш.* Славни сакупљачи прича, сакупљачи српских народних прича и бајки. Јунаци у бајкама. Карактеристике бајки (бројеви у бајкама), типични ликови.		Груписање и типизација прича. Препознавање разлика и сличности између народних и уметничких прича на основу конкретних примера. Препознавање бројева и типичних ликова у причама и бајкама, опис њихових карактеристика. Главни ликови, именовање породичних односа (нпр. улога најмлађег сина и најмлађе кћерке). Груписање споредних ликова– помажу или спутавају главни лик. Разговори на тему породичног живота. Учење напамет једне-две краће приче.	*Мађарски језик и књижевност:* веза између мађарских и српских народних прича, ткз. мигрирајући мотиви.
Кључни појмови, појмови	Народна прича, уметничка прича, бројеви у бајкама, типични ликови.		

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народна поезија–лирске народне песме**	**Број часова 24**
Раније стечено знање	Народне песме које су учили у нижим разредима.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање и тумачење једноставнијих слика и илустрација које се појављују у књижевном тексту. Основна знања о жанру. Препознавање теме и тона лирског дела.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Порекло и подела лирских народних песама. Рецитовање народних песама (десетерац, осмерац). Упознавање лирских народних песама различите тематике. Приказивање значајнијих сегмената породичног живота у народним песмама: нпр. рођење	Кратка и једноставна тематска и стилистичка анализа народних песама уз помоћ наставника. Препознавање изражавања љубави, туге, среће и радости у народним песмама. Свесно коришћење стручних израза у писању састава. Препознавање теме и	*Певање-музика:* певање народних песама *Мађарски језик и књижевност:* веза између мађарских и српских народних прича, ткз.

(успаванке), љубав, венчање (свадбарске песме), народни обичаји, верске песме (божићне, ускршње, ђурђевданске, ивањданске песме), песме за призивање кише (додолске), шаљиве песме, тужбалице.	расположења лирског дела. Препознавање основних особина народне поезије.	мигрирајући мотиви. *Историја, друштвено и грађанско образовање; српски народопис:* споне које повезују живот мађарског и српског народа (суседство, заједничке историјске додирне тачке).
Кључни појмови/ појмови	Лирска народна песма, епски десетерац, осмерац, ритам, рима, атрибут, персонификација.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Приказивање појединца и заједнице, детета и одраслог у књижевним делима**	**Број часова 16**
Раније стечено знање	Романи за омладину из нижих разреда.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Драматизација историјских одломака. Тумачење односа између појединца и заједнице, деце и одраслих.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Марк Твен (Mark Twain): Том Сојер (Tom Sawyer), и други романи за омладину.	Препричавање и извођење одломака романа. Разговетно и ритмично читање одломака на глас. Свесност о мотивима самопожртвовања, пријатељства и себичности. Препознавање истакнуте улоге хумора у свакодневном животу. Вођење дневника о читању.	
Кључни појмови/ појмови	Роман за омладину, публика, прихватање.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Легенде и митови**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Мит о настанку, споменици српске књижевности.	

Образовно-развојни циљеви тематске целине	Националне и европске традиције, разумевање појмова националне културе и патриотизма.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Две-три српске народне легенде, једна народна балада. Нпр. *Зидање Скадра, Легенде о Светом Сави, Хераклe.*	Приказивање националне културе и традиција. Упознавање културних разлика као вредности и погледа на свет, уочавање културне шароликости као колективне кохезионе силе у текстовима. Посматрање и упоређивање мотива у легендама. Верно приказивање једног-два одломка из балада.	*Мађарски језик и књижевност:* појављивање мигрирајућих мотива у баладама. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* порекло и сеоба српског народа.
Кључни појмови/ појмови	Национална традиција, европска традиција, легенда, мит, балада.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народна поезија–јуначке епске песме**	**Број часова 24**
Раније стечено знање	Један-два одломка из епских песама.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање поделе, теме и повезаности епских дела са историјом српског народа. Схватање националне свести.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Подела и порекло јуначких песама. Упознавање јуначких песама различите тематике. Рецитовање народних песама (епски десетерац). Приказивање важнијих сегмената националне историје у народним песмама. Нпр. подела епских песама на циклусе. Истицање важнијих историјских и неисторијских ликова, нпр. Милош Обилић, Кнез Лазар, Марко Краљевић. Нпр. *Урош и Мрњавчевићи, Косовка девојка, Орање Марка Краљевића, Мали Радојица, Бој*	Лик и улога приповедача у песмама. Примена већ научених појмова (епски десетерац, епитет, итд). Једноставна анализа епског дела: увод, заплет, врхунац, расплет. Препознавање доброг и лошег, правде и осуде као радње. Верна интерпретација неких одређених делова јуначких песама (меморитер).	*Певање-музика:* музичке композиције на епске теме. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* историја српског народа, векови робовања под Турцима. *Визуелна култура:* приказивање књижевних јунака на сликама и

на Мишару.		цртежима.
Кључни појмови, појмови	Јуначка песма, историјски ликови, неисторијски ликови, епски десетерац, епитет**,** анафора**.**	

Тематска целина Развојни циљ	**Мотиви природног окружења, породице и традиције**	**Број часова 28**
Раније стечено знање	Песме које описују пејзаж, књижевна дела повезана са породицом и традицијама.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање и разумевање родољубивих и описних мотива. Препознавање значаја веза унутар породице.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Песме које описују пејзаж. Књижевни текстови који обрађују народне обичаје везане за значајне дане и празнике. Одломци из авантуристичких романа за омладину. Улога појединца у породици. (нпр. дете–отац, мајка, мушке и женске улоге у породици). Нпр. Десанка Максимовић: *Сребрне плесачице*, Ђура Јакшић: *Вече*, Војислав Илић: *Зимско јутро*, Воја Царић: *Бели вук*, Хенрик Сјенкјевић: *Лавља рика*, Бранко Чопић: *Башта слезове боје*, Иво Андрић: *Старица*, Милован Павловић: *Бадњак*, Милован Глишић: *Прва бразда***.**	Уочавање расположења у песмама и прозним текстовима, идентификација и именовање осећања изражених у њима. Проналажење и издвајање неколико за тематику типичних мотива. Припремање концепта према самостално задатим аспектима уз помоћ наставника. Карактеризација личности. Формулисање мишљења. Учешће у расправи на учтив начин и уз аргументацију**.** Слушање и разумевање туђег мишљења. Учешће у разговорима у вези породичног живота и одржавања традиција, изношење својих искустава. Верна интерпретација неколико одломака (меморитер).	*Познавање природе:* карактеристике региона. *Певање-музика; српски народопис:* песме повезане са значајним данима и празницима *Визуелна култура:* пејзаж и људске фигуре приказане у сликарству.
Кључни појмови/ појмови	Песме које описују пејзаж**,** портрет, идила, авантуристички роман.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Драме за омладину**	**Број часова 9**
Раније стечено знање	Драмски текстови из нижих разреда.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање основних инструмената комедије**.** Развијање читања и интерпретације са интонацијом у складу са ситуацијом у тексту.	

Знања	Развојни захтеви	Корелација
Душан Радовић: *Капетан Џон Пиплфокс.*	Упознавање структуре драмског текста. Повезаност текста, покрета, улоге и ликова. Приказивање истакнуте улоге хумора, препознавање инструмената хумора.	
Кључни појмови/ појмови	Драмски дијалог, фантастика, комичне говорне ситуације, комични уметнички ликови.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Усмене и писане карактеристике књижевних врста	Број часова 13
Раније стечено знање	Приповетка.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Одвајање карактеристика различитих књижевних врста. Самостална примена неколико књижевних врста.	

Знања	Развојни захтеви	Корелација
У вези обраде дела упознатих у 5-6. разреду: захтеви карактеризације по садржају и форми, специфичности приповетке, портрета и описа, типичне карактеристике једноставних форми дијалога и драмских народних обичаја.	Тачно препознавање и појединачно формирање књижевних врста наведених у тематским јединицама. Самостална репродукција из прочитаног књижевног дела путем приповедања, описом, прављењем портрета (карактеризација). Откривање разлика међу књижевним врстама, познавање књижевних родова.	*Драма и плес; српски народопис:* драмски народни обичаји (нпр. Вертеп– Коринџање).
Кључни појмови/ појмови	Књижевни род, лирика, епика, драма, дијалог, приповетка, опис, карактеризација.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Коришћење појмова	Број часова 26
Раније стечено знање	Недефинисано коришћење појмова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Разумевање и активно коришћење појмова научених у претходним разредима при усменом и писменом изражавању.	

Знања	Развојни захтеви	Корелација

Лирска и прозна дела која садрже дате књижевне појмове. Нпр. Стеван Сремац: *Чича Јордан*, Исидора Секулић: *Трагање за сунцем*, Вук С. Караџић: *Житије хајдук Вељка Петровића*, Ђура Јакшић: *Отац и син*, Борислав Атанацковић: *Прави другови*, Вељко Петровић: *Ратар*.	Коришћење појмова који помажу разумевању. Коришћење појмова са разумевањем у разговору о делима (приликом писања искустава у вези њих).	*Певање-музика; визуелна култура:* повезани појмови.
Кључни појмови/ појмови	Народна прича, уметничка прича, песма, рима,рецитовање, епитет, персонификација, метафора, супротност, анафора, градација, поређење. Структура, полазна тачка, заплет, врхунац, расплет, главни лик, споредни лик. Конфликт, мотив, тачка гледишта, радња.	

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик тежи ка захтевној и правилној усменој и писменој комуникацији на српском језику. Разуме глобални смисао прочитаних текстова, способан је да упозна и примени нове стратегије за разумевање текста. Препознаје процес разумевања текста, способан је да примени одговарајуће стратегије за исправљање погрешних навика у читању. Препознаје основне врсте речи (именице, глаголе), предлоге и падеже, деклинацију и коњугацију, граматичке родове (мушки, женски, средњи), као и правописна правила везана за њих. Познаје процесе стварања гласова, поделу гласова (самогласник, сугласник), у текстовима препознаје гласовне промене. Труди се да новоупознате речи, изреке и пословице угради у свој активни фонд речи. Ученик уме да наведе три типа приче, познаје поделу народне поезије. Уме да разликује лирску и епску народну песму. Уме да наброји теме лирских народних песама, циклусе јуначких песама. Препознаје епски десетерац. Уме да наброји барем две-три описне песме, препознаје и тумачи једноставнија стилска средства (атрибут, епитет, поређење, персонификација). У прозним делима уме да одвоји веће структурне јединице. Уме резонски и тачно, у одговарајућем ритму гласно да прочита текстове. У стању је да учествује у расправи и формира аргументе. У радњи препознаје њене сегменте (заплет, врхунац, конфликт, расплет). У догађајима препознаје главне и споредне ликове, уме да их окарактерише. Уме верно да репродукује следећа дела: Десанка Максимовић: *Сребрне плесачице*, *Крвава бајка*, *Орање Марка Краљевића*, Војислав Илић: *Зимско јутро*.

7-8. разред

У овој фази ученици већ познају једноставније технике разумевања и стварања текста, циљ је упознати их и са сложенијим садржајима. Потребно је јачање и даље развијање досадашњих основних компетенција, продубљивање, проширивање и јачање знања српског матерњег језика.

У 5-6. разреду ученици су се упознали са богатством и шароликошћу српске народне поезије. Препознају лирске народне и јуначке песме. На пољу читања и разумевања текста у стању су да разумеју основну поруку дела, улогу уметности у свакодневници и празницима. У 7-8. разреду, у овој фази адолесценције, успостављају критичнији и дубљи однос са прочитаним делом. Са аспекта умешности говора, ученик добро изражава оно што жели да саопшти. Правилно користи интонације српског језика и правилно артикулише (нагомилавање сугласника у речима). Способни су да користе различите технике комуницирања у различитим говорним ситуацијама. Са аспекта способности учења, у стању су да самостално припреме концепт. Што се тиче разумевања текста, способни су за једноставније анализе и идентификацију инструмената ритмике. Што се тиче познавања књижевности, познају кључне појмове, структуре лирике и епике, упознају се са драмом. Са аспекта способности моралног просуђивања, умеју да изразе ако им се нешто допада, уважавају другачије мишљење, доживљавају уметничке лепоте, упознају културелне разлике као поглед на свет, као начин живота и као вредности.

Познају једноставније повезаности између функционисања медија и њиховог друштвеног деловања.

Језик

Тематска целина/ Развојни циљ	**Вештина говора, разумевање и формирање усмених текстова**	**Број часова 21**
Раније стечено знање	Форме учешћа у различитим говорним ситуацијама. Процес комуницирања. Говорна ситуација, нејезичка средства изражавања: говор тела, гест, комуникацијски процес, мимика, нагласак, интонација, темпо говора.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Начин говора и фонд речи који одговара комуникацијском циљу. Развијање усмених језичких способности потребних за самоизражавање и друштвени дијалог. Прилагођавање факторима комунукацијског процеса у разним конкретним говорним ситуацијама.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Препознавање повезаности садржаја саопштења и намере говорника. Свесност изношења мишљења. Упознавање основа аргументације. Учешће у расправи и свакодневном разговору. Свесно развијање правилног и лепог изражавања на матерњем језику.	*Драма и плес:* рецитовање, свечани говор. *Певање-музика:* интонација, тоналитет, јачина

Шеме говорних ситуација у школи и заједници. Декодирање масовне комуникације и његових порука.	гласа, ритам. *Информатика:* текст у визуелним медијима.
Кључни појмови/ појмови	Аргументација, расправа, изражавање мишљења, свечани говор, новинарски стилови (вест, репортажа, интервју), масовна комуникација, врсте медија (новине, радио, телевизија, интернет).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Читање и разумевање писаног текста**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Примена научених стратегија разумевања и обраде текста у различитим типовима текстова. Самостално препознавање и исправљање својих грешака у разумевању текста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање способности изражајног тумачења текста. Развијање способности учења: руковање подацима и информацијама, упознавање техника претраживања, њихово увежбавање у штампаним и електронским текстовима. Увежбавање различитих начина обраде текста. Развијање препознавања грешака у читању и примена одговарајућих стратегија.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Стално вежбање интерпретативног гласног читања са текстовима различитог тоналитета и врсте. Читање које изражава емотивно-мисаони садржај текста. Запажање склада и односа између текста и слике. Технике тражења података: преглед, истицање, тражење података на интернету. Поузданост података нађених на интернету. Запажање разлика између комуникацијских функција носача информација и књижевне врсте прочитаног текста. Повећање активног и пасивног фонда речи самосталним радом. Самостално читање и истицање суштине у књижевним, научно-популарним и публицистичким текстовима. Упоређивање краћих информација на исту тему из разних извора уз помоћ наставника. Декодирање испољених и неиспољених порука у тексту. Коришћење речника.		*Визуелна култура:* повезаност текста и слике. *Информатика:* тражење информација, оријентација.
Кључни појмови/ појмови	Тражење података, порука, обрада текста, комуникацијска функција.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Писање и формулација**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Прикупљање података, прављење белешке и концепта различитим техникама. Прикупљање материјала на задату тему коришћењем	

	средстава библиотеке. Самостално формулисање текста у наученим књижевним врстама. Примена процеса формулације који има централну улогу.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање норми писмености на матерњем језику. Самостално прављење концепта различитим поступцима (гроздасти дијаграм, мисаона мапа, итд.) на основу краћих текстова. Вежбање техника прављења белешки (сажимање, истицање суштине). Индивидуално прављење неколико научених врста масовне комуникације. Развијање способности формулације у различитим типовима текста. Вежбање диктата. Стварање основа за критичко прихватање информација.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Развијање досадашњих техника писања. Формулисање текста у појединим комуникацијским жанровима (вест, интервју, репортажа). Настојање ка формирању индивидуалне форме прављења белешки. Упознавање и вежбање правила представљања у писаној форми (нпр. аутобиографија, колективни портали).	*Информатика:* тражење информација, оријентација, проналажење интернетских извора.

Кључни појмови/ појмови	Електронски текст, прављење белешки, аутобиографија, молба, репортажа, коментар, примедба.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Правопис**	**Број часова 18**
Раније стечено знање	Фонетички начин писања, азбука (абецеда), самостално исправљање текста. Знање и примена основних правописних правила.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Јачање правилног коришћења најчешћих правописних правила. Повећање свести о матерњем језику. Свесно коришћење искустава стечених о стиларним вредностима различитих граматичких, правописних, језичких правилности и језичких елемената у формулисању и креативном стварању текста. Стално контролисање самога себе и коришћење правописног речника. Схватање и вежбање разлика између српског и мађарског правописа.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Интерпункција, правила интерпункције. Писање сложених речи и акронима. Правилно писање скраћеница. Начин писања дијалога и цитата.	*Информатика:* програми за контролисање правописа.

Кључни појмови/	Стављање интерпункције, управан цитат, неуправан цитат.

појмови	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Структура језика**	**Број часова 46**
Раније стечено знање	Корен речи, суфикси, предлози, врсте речи (именице, придеви, заменице, бројеви, глаголи), падежи, деклинација, коњугација, градација. Врсте реченица.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање жељеног саопштења по врсти реченице у свакодневној комуникацији. Запажање структуре реченице. Свест о акустичким средствима који одговарају модалитету.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Врсте реченица по њиховом модалитету. Вежбе усменог и писменог преформулисања реченице. Речи и синтагме. Врсте речи по структури. Улоге и врсте главних делова реченице (глаголски предикат, именски предикат, врсте субјекта). Укључивање и врсте других делова реченице (објекат, атрибут, апозиција, прилози). Изражавање делова реченице структуром речи и реченицом. Сложена реченица. Врсте зависних и упоредних реченица. Типови грађе речи, промена њиховог значења. Уочавање фразеолошких појава унутар текста.		*Мађарски језик и књижевност:* фонд речи и грађење речи у мађарском језику.
Кључни појмови/ појмови	Основна реч, изведена реч, сложена реч, део реченице, субјекат, предикат, објекат, атрибут, апозиција, прилог, проста реченица, проширена реченица, сложена реченица, зависан и упоредни однос, предлози, партикула, помоћни глагол, предлог, везници.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Језичка постојаност–промене језика**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Усмени и писани језик, дијалекти, народни језик, Вук С. Караџић.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање разлика у садашњем и ранијем стању језика. Развијање језичке свести, формирање књижевног језика, препознавање правила обнове језика у старим и новим текстовима.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Уочавање постојаности и промена језика у разним старим и садашњим текстовима**.** Споменик првог српског писаног језика. Први књижевни језик–старословенски језик**.** Стваралаштво Ћирила и Методија, прва писмо–глагољица. Периоди српског књижевног језика (српскословенски, црквенословенски, славеносербски језик). Вук Стефановић Караџић, језичке реформе великог реформатора		*Српски народопис:* живот и стваралаштво Вука Стефановића Караџића**.** *Историја,*

српског језика–народни језик као књижевни језик. Језичка норма. Појам матерњег језика и двојезичности. Дијалекти, екавски и ијекавски изговор. Језик друштвених слојева, жаргон. Место српског језика у групи словенских језика.	*друштвено и грађанско образовање:* сродност словенских језика
Кључни појмови/ појмови	Глагољица, ћирилица, старословенски језик, дијалекти књижевног језика, јужнословенски језик.

Књижевност

Тематска целина/ Развојни циљ	**Почетак словенске писмености и просветитељства**	**Број часова 28**
Раније стечено знање	Стваралаштво Вука Стефановића Караџића , Свети Сава, Доситеј Обрадовић.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање почетака српске писмености. Упознавање идеје просветитељства у српској књижевности.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Стваралаштво Ћирила и Методија. Живот и једно дело Светог Саве (*Легенда о Светом Сави*, Свети Сава: *Житије Светог Симеона–одломак*). Свети Сава у народној и уметничкој поезији: обрада по једне песме и легенде. Доситеј Обрадовић: *Живот и прикључења-одломак*. Ширење писмености.	Систематизација првих језичких споменика: глагољица и ћирилично писмо. Проучавање лика Светог Саве из књижевног и културолошког аспекта. Упознавање типичних мотива просветитељства.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* Долазак Словена на Балканско полуострво, прихватање хришћанства. *Српски народопис:* Почетак православља, празник Светог Саве.
Кључни појмови/ појмови	Глагољица, ћирилица, Свети Сава, писани споменик писмености, просветитељство.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Лирске књижевне врсте**	**Број часова 24**
Раније стечено знање	Раније научене лирске песме, народне лирске песме.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Једноставно дефинисање лирске поезије. Упознавање српског романтизма, књижевна идентификација прочитаних дела.	

Знање	Развојни захтеви	Корелација
Карактеристике српског романтизма. Бранко Радичевић: *Ђачки растанак-одломци,* Јован Јовановић Змај: *Ђулићи и Ђулући увеоци*, Ђура Јакшић: *Отаџбина, Вече.*	Интерпретативно читање и верно цитирање дела насталих у време романтизма. Препознавање карактеристика елегије, оде, химне, сатиричне песме, епиграма, арс поетика (ars poetica). Препознавање особина народног рецитовања.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* први и други српски устанак. *Мађарски језик и књижевност:* друштва Кишфалуди.
Кључни појмови, појмови	Романтизам, ода, химна, епиграм, елегија, сатирична песма, арс поетика (ars poetica), популаризам, народни језик.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Варијанте епске књижевне врсте: роман, новела и приповетка у српском реализму	Број часова 32
Раније стечено знање	Радња, ликови, тачка гледишта.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање обележја новела, приповетки и романа у време реализма. Развијање самоспознаје.	

Знања	Развојни захтеви	Корелација
Главна обележја стила српског реализма. Главне врсте епике. Краће форме: приповетке, новеле. Главне особине сатиричне прозе у новелама. Најосновније особине реалистичког романа. Одломак из дела Јакова Игњатовића, српског писца из Сентандреје (нпр. *Васа Респект*). Лаза Лазаревић: *Све ће то народ позлатити, На бунару,* Симо Матавуљ: *Поварета, Пилипенда*, Радоје Домановић: *Мртво Море,* Петар Кочић: *Јазавац пред судом.*	Препознавање главних особина кратке прозе. Упознавање и разумевање појма анегдотског и сатиричног причања, анегдота као полазна тачка у књижевности реализма. Карактеризација ликова у роману.	*Српски народопис:* животни пут Јакова Игњатовића. *Визуелна култура:* национално сећање у уметничким делима.
Кључни појмови/ појмови	Анегдота, сатирична новела, приповетка.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Дела из доба српског модернизма (симболизам, импресионизам)**	**Број часова 18**
Раније стечено знање	Лирска структура, метафора, алегорија, лирско ја, арс поетика (ars poetica).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање главних карактеристика и смерница дела рођених у доба српског модернизма.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Књижевна дела из доба модернистичког поколења. Алекса Шантић: *Остајте овдје,* Јован Дучић: *Подне*, Милан Ракић: *На Газиместану*.	Све захтевнија анализа песама и књижевних дела у погледу структуре и садржаја. Препознавање повезаности и асоцијативних мотива. Верна интерпретација по једне Шантићеве и Ракићеве песме. Тумачење идеала лепоте и родољубивих мотива присутних у лирским делима.	*Визуелна култура:* уметност у доба сецесионизма и импресионизма.

Кључни појмови/ појмови	Импресионизам, симболизам, симбол.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Обрада једног драмског дела**	**Број часова 11**
Раније стечено знање	Драмски монолог, дијалог, конфликт, заплет (перипетија).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Тумачење људских односа, акција, људских особина и конфликата које се појављују у драми. Развијање способности просуђивања.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Српска драма у доба реализма. Бранислав Нушић: *Госпођа министарка*.	Обрада једне комедије Бранислава Нушића (нпр. *Госпођа министарка*), гледање телевизијске адаптације, упоређивање текста и представе. Драматизација у књижевности: приказивање разних типова ликова и људи, нпр. након посматрања мимике и гестикулације. Упознавање садржајних и језичких особина комике и хумора. Препознавање комичних ситуација и комичних особина.	*Драма и плес:* сценски реквизити (костими, кулисе).

	Разликовање улоге монолога и дијалога. Идентификација унутрашњег монолога као средства изражавања мисли у драми. Верна интерпретација по једног одломка из драме.	
Кључни појмови/ појмови	Комичне ситуације, унутрашњи монолог, комичне особине, чин, позорница, сцена, кулисе, упутство режисера (дидаскалиа), комедија, трагедија, конфликт.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Варијанте српског романа**	**Број часова 18**
Раније стечено знање	Заплет (перипетија), врхунац, расплет, главни лик, споредни лик, радња.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Одвајање жанровских особина разних типова романа, развијање аналитичке способности.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Књижевна обрада историјских догађаја и периода српске историје. Гранични случајеви догађаја и изнуђене одлуке. Иво Андрић: *Књига, Прозор*, Милош Црњански: *Сеобе* (одломак).	Уочавање и препознавање особина разних жанровских типова романа, карактеризација ликова, откривање конфликата. Посматрање појаве емпатије кроз играње улога. Саставни елементи радње, посматрање главних и споредних ликова. Тачка гледишта приповедача и опажање говорне ситуације.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* историја српског народа у време I и II светског рата.
Кључни појмови/ појмови	Роман, простор у коме се одиграва радња романа, време када се одиграва радња романа, структура романа.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Књижевност Срба у Мађарској**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Прича Предрага Степановића *Плави зец.*	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање књижевности Срба у Мађарској, приказивање дела савремене српске књижевности.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**

Одломци из појединих дела Стојана Вујичића, Петра Милошевића и Предрага Степановића. Однос савремених српских аутора у Мађарској према мањинском статусу. Савремене књижевне врсте и правци (постмодернизам, неореализам).	Уочавање појаве дијалекта Срба из Мађарске у књижевним делима. Посматрање карактеристика савремене прозе, утицај поп музике на књижевност– прикупљање примера.	
Кључни појмови/ појмови	Постмодернизам, неореализам, дијалектологија, дијалекат.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Из великих тема књижевности**	**Број часова 26**
Раније стечено знање	Књижевни родови, епика, роман, песма.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање тема и постављених питања везаних за епохе, сналажење у хронологији и топографији књижевности. Упоређивање дела сличних по теми, а истих по књижевној врсти. Анализа једне до две основне књижевне теме и мотива. Свесно одвајање варијација приповедача и начина приповедања.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Романи, одломци из романа, песме из круга дела српске и светске књижевности, која обрађују неисцрпне теме (детињство, младост, путовање, идентитет, љубав, патриотизам, итд.). Нпр. описне и родољубиве песме Десанке Максимовић, љубавне песме Васка Попе, путописи Растка Петровића.	Разликовање свезнајуће и објективне приповедачке улоге у разним делима. Препознавање „лирског ја“ у лирским делима. Развијање самоспознаје кроз опис и анализу главних карактера. Препознавање приповедачких техника. Поузданије сналажење у књижевној хронологији и топографији. Повећана увежбаност у упоређивању дела сличних по теми, а исте књижевне врсте и у анализи неколико књижевних тема и мотива.	
Кључни појмови/ појмови	Наратор, објективни приповедач, свезнајући приповедач, ретроспективно приповедање.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Употреба појмова**	**Број часова 16**
Раније стечено знање	Искуства без дефинисаног коришћења појмова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Разумевање и активно коришћење појмова при анализи разних уметничких дела везаних за наставну материју 7-8. разреда.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Приповедачка, лирска и драмска дела.	Коришћење појмова на захтеван начин и начин који помаже тумачење. Коришћење појмова везаних за књижевност са разумевањем.	

Кључни појмови, појмови	Епска структура, започињање приче, обрт, завршетак, расправа, постмодернистичка, лирска структура, синестезија, симбол, дистихон, сонет, стих у дванаестерцу.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Изражајна средстава медија (новине и филм)**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Перцепција разлике међу текстовима који се појављују у медијима, уочавање фиктивног или стварног карактера медијског текста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање разумевања текста из филмова сходно узрасту, формирање самосталног критичког става. Развијање способности свесног избора текста.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Схватање да је за формирање и разумевање медијских текстова потребно познавање специфичног језика датог медија, као и да медији за масовну комуникацију користе разне знаковне системе, нпр. писане, симболичке и техничке кодове. Упознавање појма магичног размишљања. Препознавање да за разлику од уметничких дела, медији потрошачима нуде директне, већ готове оквире тумачења. Формулисање питања и тврдњи у вези једносмерне и интерактивне особине медијске комуникације. Одређивање појма стереотипије и репрезентације. Поређење својих доживљаја и искустава са светом који нуде медији (talk show, reality show, итд.). Српски медији у Мађарској (Наш екран, СНН, Радио срб).	*Визуелна култура; певање-музика:* повезаности текста, слике и звука. *Информатика:* кодирање алгоритма.

Кључни појмови/ појмови	Кодирање, магично размишљање, симболички и технички код, стереотипија, репрезентација.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик учествује у свакодневним комуникацијским ситуацијама и расправама. У стању је да своје ставове одбрани уз помоћ аргумената и доказа. Може да разуме текстове различитог облика и жанра, да уме да тумачи поруку текста и да потражи информације из текста. Уме да сажме садржај текста, уме да направи самостално белешку и концепт. У стању је да своје мишљење о садржају прочитаног текста формулише у усменој и писменој форми, да образложи своје ставове. Познаје врсте реченица и правописна правила везана за њих, настоји да користи разне врсте реченица. Ученик је у стању да идентификује нека лакше категоризована дела по уметничкој врсти и да формулише суштину књижевног рода. Препознаје жанровске особине неколико типова романа, уме да карактерише ликове. Познаје лирику истакнутих ликова српског романтизма, Бранка Радићевића и Јована Јовановића Змаја. Приближно се оријентише у хронологији и топографији књижевности. Познаје различите улоге приповедача (објективан, свезнајући), разлику између директног и индиректног начина приповедања, са сигурношћу препознаје једноставнија стилистичка средства и метафоре. Познаје структуру епике и лирике. Способан је за перципирање и расправу о људским односима, делима, исказаним осећањима, која се јављају у драмским делима. Способан је за верно тумачење следећих дела: Алекса Шантић: *Остајте овде*, Милан Ракић: *На Газиместану*, Бранко Радичевић: *Ђачки растанак-одломци.* Ученик познаје основна изражајна средства медија, врсте писаних и електронских новина. Познаје друштвену улогу медија и интернета.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(Етничко васпитање и образовање на матерњем језику у двојезичкој форми)

9-12. разред

Циљ учења српског језика у гимназији је усвајање знања потребног за правилну употребу данашњег књижевног српског језика, проширење и развијање техника разумевања текста, фонда речи, осећања за прихватање и разумевање појмова код ученика. Развој језичке културе ствара основе за успешну социјализацију, развој идентитета и самопоштовања код ученика.

9-10. разред

У прва два разреда гимназије одвија се континуирано развијање способности ученика за читање и разумевање текста. Очекује се читање са разумевањем наглас и у себи дела разне књижевне врсте. Истакнута област учења на матерњем језику је развијање читања и тумачења текстова разних књижевних врста и различитих дужина. У развијање умећа формулисања текста спада континуирано развијање самосталног прављења белешки и прављења концепта, самостално усмено и писмено формулисање мишљења.

На пољу комуникације врши се развијање усмених језичких способности. Циљ је адекватно језичко понашање које је прилагођено саговорнику и ситуацији, као и препознавање језичких и нејезичких кодова у слушаном тексту.

У оквиру развијања знања српског језика врши се обрада, тумачење и процена текстова разних књижевних врста. Циљ обраде текстова је примена метода за анализу текстова.

Ученик је на крају циклуса у стању да препозна и самостално користи особине службених списа (аутобиографије, молбе, записника).

Задатак подучавања књижевности на српском језику је подржавање прихватања прочитаних и обрађених књижевних дела, упознавање и примена метода обраде текста, препознавање, разумевање и тумачење специфичних форми изражавања у књижевним делима.

У прва два разреда гимназије развија се разумевање лирских и епских дела, као и дела која спадају у драмске књижевне врсте. Ученици посматрају време, место и конструкцију радње, као и типове креирања ликова. Разговор, тумачење и расправа о вредностима, моралним питањима, мотивацијама приказаним у делима помаже изградњу књижевног образовања.

Развијању способности учења доприноси самостално прикупљање материјала, писање обимнијег текста, као и прикупљање, систематизација и коришћење информација.

Језик

Тематска целина **Развојни циљ**	**Комуникација, масовна комуникација**	**Број часова** **16**
Раније стечено знање	Учешће у свакодневној комуникацији. Способност конверзације о разним актуелним темама. Разумевање и репродукција усмених текстова. Правилно изражавање и интонација на матерњем језику.	
Образовно-	Развијање разумевања аудитивног текста, препознавање саставних	

развојни циљеви тематске целине	делова комуникацијског процеса (говорник, порука, намера, ефекат, слушалац). Даље развијање вештине разумевања и формулисања текста са циљем да ученик буде у стању да идентификује кодове, односе и чиниоце вербалне и невербалне комуникације, да разуме и анализира разне текстове.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Активно учешће у разним комуникацијским ситуацијама. Прилагођавање разним говорним ситуацијама, уочавање улоге простора (контекста), времена и учесника у комуникацијској ситуацији. Дешифровање циљева порука речених у разним комуникацијским ситуацијама. Пажљиво праћење саопштења саговорника. Упознавање типова и особина комуникација: лична, групна, масовна. Особине масовне комуникације, форме у којима се појављује, језичка и сликовна средства њеног изражавања. Најновији типови усмене комуникације (скајп, чет) и њихове особине. Познавање улоге говора тела, стицање искуства о могућностима и границама невербалних сигнала који прате комуникацију. Усавршавање изговора, артикулације и интонације. Формирање сопственог мишљења, слушање и разумевање туђег мишљења.	*Драма и плес:* говорне ситуације, драмске игре. *Певање-музика:* мелодија, интонација, тоналитет, јачина и ритам гласа. *Етика:* самоспознаја, људски односи. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* утицај медија на друштво.

Кључни појмови/ појмови	Комуникација, чиниоци комуникације (предајник, пријемник, канал, порука, веза, контекст), циљ комуникације (успостављање и одржавање везе, естетска улога), невербални сигнал (поглед, држање тела, мимика, гестикулација, дистанца, амблеми), обавештајне форме (вест, интервју, репортажа, извештај).

Тематска целина Развојни циљ	**Језик и друштво**	**Број часова 11**
Раније стечено знање	Упознавање типова и особина комуникација: лична, групна и масовна комуникација. Језичка свест, индивидуално коришћење језика, стилови.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Усвајање коришћења језика као аспекта друштвене појаве. Развијање вештине расправљања и убеђивања. Повећање језичке свести: посматрање коришћења свог и језика непосредне околине, као и особина текстова у дијалекту, развијање способности систематизације.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Правци развоја у српском језику: – задаци планирања у језику; – појам и задатак језичког образовања и језичка норма; – систем језичких варијација;	*Географија:* просторно рашчлањивање језика.

– особине и употребна свера говорног језика; – обим употребе, фонд речи и особине језика друштвених слојева; – рашчлањивање језика, територијално појављивање најчешћих српских дијалеката, особине регионалног говорног језика; Познавање два дијалекта српског књижевног језика. Проучавање штампаних и електронских извора језичких варијација: – Вук Стефановић Караџић: Рјечник; – речници, сајтови; – социјално језичко раслојавање. Утицај масовне комуникације и информатичког друштва на коришћење језика.	*Историја,друштвено и грађанско образовање:* утицај медија на друштво. *Певање-музика:* стил народних песама.
Кључни појмови/ појмови	Језичко планирање, језичко образовање, закон о језику, норме, језичке варијанте, дијалект, регионални језик, друштвени дијалект (наречје), функционални језик друштвених слојева (говорни језик, научни, публицистички, књижевни, административни стил) двојезичност.

Тематска целина Развојни циљ	**Историја језика**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Познавање територијалног рашчлањивања језика, препознавање дијалеката, познавање њиховог распореда и територијалног смештаја.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Формирање потребне информисаности о пореклу, сродству, типовима српског језика, као и положају у свету. Повезивање стеченог знања о историјским епохама српског језика са учењем историје и историје књижевности.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Промене и континуитет у језику: – језичке породице и групе; – индоевропска породица језика; – словенске језичке групе (источно словенски, западно словенски, јужно словенски језици). Почетак српске писмености, стваралаштво Ћирила и Методија. Старословенски језици и прве абецеде; најважнији језички споменици глагољице и ћирилице -*Бошћанска плоча, Самуилов натпис, Мирослављево јеванђеље* (дела, исписивање натписа српских израза ћирилицом). Историјат обнове језика, ефекат и оцена. Промене у српском језику током сеоба. Руски утицаји у српском књижевном језику. Стваралаштво Вука Стефановића Караџића на пољу обнове и образовања језика. Уздизање српског народног језика на ниво књижевног језика. Основни принципи српског правописа. Разликовање фонетског		*Историја,друштвено и грађанско образовање:* насељавање и сеоба српског народа, прапостојбина. *Мађарски језик и књижевност:* позајмљенице.

правописа и мађарског аналитичког правописа. Неколико карактеристика стања данашњег српског језика.	
Кључни појмови/ појмови	Језичка породица, језичка група, индо-европска језичка породица, словенске језичке групе, сродност словенских језика (прасловенски, старословенски, црквенословенски, славеносербски језик); књижевни дијалекти (шумадијско-војвођански екавски, источно-херцеговачки ијекавски); фонетички начин писања,језички споменик (први језички споменици, кодекс, прадокумента).

Тематска целина Развојни циљ	**Језички нивои и фонетика**	**Број часова 26**
Раније стечено знање	Знање фонетике и његова правилна примена у писаном тексту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Аналитички преглед језичких нивоа, проширење и систематизација знања језика. Развијање коришћења језичких елемената са разумевањем. Анализа одговарајућег формирања гласа.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Фонетска знања: – познавање српског гласовног фонда, систем самогласника и сугласника; – процес стварања гласа, органи за стварање гласа, особине гласова и њихово груписање по особинама; – типови правилности повезивања гласова и корелација са правописом; – упоређивање система гласова у српском и мађарском језику, уочавање сличности и разлика; – правила гласовних промена и познавање изузетака-звучност, потпуно једначење, губљење, сажимање, палатализација, сибиларизација (једначење по звучности, једначење по месту творбе, палатализација, сибиларизација, непостојано „а“, јотовање, губљење сугласника, промена „л“ у „о“, асимилација и дисимилација). Упоређивање броја гласова и фонетике мађарског и страног језика са фонетиком српског језика.		*Певање-музика:* мелодија, интонација, тоналитет, јачина и ритам гласа. *Мађарски језик и књижевност,страни језици:* број гласова и фонетика мађарског и страног језика.
Кључни појмови/ појмови	Глас, фонема, фонетска правила, стварање гласа. *(Једначење по звучности, једначење по месту творбе, палатализација, сибиларизација, непостојано „ а“, јотовање, губљење сугласника, промена „л“ у „о“, асимилација и дисимилација).*	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Описна граматика, морфологија**	**Број часова** **28**
Раније стечено знање	Морфолошка и лексичка знања и њихова правилна употреба у процесу формулисања текста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Проширивање и систематизација језичког знања. Развијање аналитичког начина размишљања. Препознавање примарног и секундарног значења речи и синтагми.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Морфолошке особине српског језика: корен речи, елементи речи и суфикси, улога и правила повезивања предлога, особине фузионих (флективних) језика. Одређивање речи и врсте речи. Критеријуми систематизације врсте речи, промењљиве речи– именице, придеви, заменице, бројеви и глаголи; именске речи и њихова промена: I–IV деклинација. Непромењљиве речи: *(предлози, прилози, везници, речце и узвици)*. Појам структуре речи, синтагме и њихова улога у реченици, слагање речи. Улога речи и синтагми у реченици. Делови реченице: субјекат, предикат, атрибут, објекат, прилошке одредбе, апозиција.	*Мађарски језик и књижевност, страни језици:* врсте речи, синтагме.

Кључни појмови/ појмови	Реч, врста речи, основна врста речи, предлог, морфема, синтагма, наставци (инфикси и суфикси), препозиције (префикси), грађа речи, делови реченице (субјекат, предикат, атрибут, објекат, прилошке одредбе, апозиција), слагање речи.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Правописна знања**	**Број часова** **14**
Раније стечено знање	Познавање и примена правописних правила. Познавање и практична примена правописних речника.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Поуздано коришћење најчешћих правописних правила. Повећање свести о матерњем језику. Јачање контролисања самога себе и стално коришћење правописног речника. Свесност разлика између српског и мађарског правописа и вежбање тога.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Основни принципи српског правописа, функција интерпункције, правила фонетичког начина писања -принцип изговора. Правопис страних речи, схватање и увежбавање разлика у правопису азбуке и абецеде. Темељно познавање правописа вишечланих властитих имена. Отклањање негативног трансфера мађарског правописа.	*Информатика:* коришћење програма за контролу правописа. *Мађарски језик и*

Писање сложених речи и акронима. Коришћење скраћеница. Функција различитог правописа и интерпункције у текстовима са интернета.	*књижевност:* правопис.
Кључни појмови/ појмови	Основни принцип правописа, фонетички начин писања, језичка норма.

Тематска целина Развојни циљ	**Семантика**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Искуства са усвајањем и анализом значења. Богат фонд речи. Употреба хомонима, синонима и полисема. Познавање значења пословица и изрека. Самостално коришћење речника појмова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање и тумачење односа између облика гласова и значења у различитим ситуацијама. Формирање речи. Ограничења и промене у српском реду речи настале променом значења поруке. Препознавање примарног и секундарног значења речи и синтагми.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Значење речи, структура значења, елементи који мењају значење (препозиције, трајни и свршени облици глагола). Однос облика гласова и значења, семантичко поље. Препознавање мотивисаних речи, формирање речи. Речи са преносним значењем, типови израза, главне особине и начин употребе. Синоними. Речи истог облика или истог значења (хомонимија–синонимија). Ономатопејске речи (ономатопеја). Посматрање промене значења у зависности од реда речи. Коришћење једнојезичких речника.		*Мађарски језик и књижевност, страни језици:* знања која се повезују. *Етика, филозофија:* значење израза у говорном језику.
Кључни појмови/ појмови	Значење, елемент значења, семантичко поље, метафоричко значење, речи са једним и речи са више значења, синоними, хомоними, антонимија, ономатопеја, парне речи, денотативно и конотативно значење.	

Тематска целина Развојни циљ	**Разумевање и формулисање текста**	**Број часова 16**
Раније стечено знање	Познавање научених усмених, писаних и електронских типова текстова и њихове главне особине. Примена стратегија читања у обради разних типова и врсте текстова. Тумачење и процењивање информација из текста. Кораци у формирању текста и технике прикупљања материјала.	
Образовно-развојни циљеви	Оформљење техника прављења белешки, која одговара садржају и циљевима текста.	

тематске целине	Упознавање структуре и форме најчешћих типова службених текстова. Упознавање и примена технике писања есеја. Развијање критичког размишљања, испитивање аутентичности и поузданости интернетских текстова. Уочавање опште структуре и правилности конверзације. Проширивање, вежбање и примена техника разумевања текста.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Самостална обрада текста коришћењем одговарајуће стратегије читања и начина обраде текста. Разумевање и коришћење техника разумевања и обраде текста, нпр. контекст, логички односи, главне особине врсте писаног текста. Откривање структуре и слојева значења текстова разне врсте и намене. Упознавање и примена делотворних начина прављења белешки и писања концепта. Вежбе измене текста сходно комуникацији променом тачке гледишта. Начини прикупљања материјала из неписаних и писаних извора. Прикупљање материјала у библиотеци (каталог, база података, коришћење извора). Особине есеја, упознавање процеса писања есеја. Особине студије. Вежбе формирања текста на интернету (нпр. форум, блог, текстуална база података).	*Информатика:* поступак са информацијама, коришћење извора, провера извора. *Сви предмети:* прављење белешки, писање концепта.

Кључни појмови/ појмови	Службено писмо, молба, аргументујући текст, есеј, студија.

Књижевност

Тематска целина Развојни циљ	**Увод у књижевност**	**Број часова 18**
Раније стечено знање	Самостална обрада текста коришћењем одговарајуће стратегије читања и начина обраде текста. Тачно познавање појма проза, песма, драма, дијалог, монолог, опис и приповетка.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Усвајање и развој способности тумачења књижевних дела, развијање етичког размишљања. Учење основних техника анализе дела.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Књижевни родови и њихове основне особине; лирика, епика, драма; основне технике анализе дела.	Упознавање и препознавање особина основних књижевних форми и врста. Познавање и анализа форми причања и аспеката приповедача.	*Драма и плес:* ситуационе игре, драмске игре.

Презентирајућа анализа песама, прозних дела и драмских одломака. С. Раичковић*: Песма, Српска дјевојка*-народна песма, Л. Лазаревић: *Први пут са оцем на јутрење,* Д. Киш: *Рани јади, Девојка бржа од коња*-народна приповетка, Ј. Стерија Поповић: *Покондирена тиква* (одломак).	Препознавање и анализа основних форми људског понашања у приказаним делима.	
Кључни појмови/ појмови	Књижевни род, историја књижевности, књижевна критика, теорија књижевности.	

Тематска целина Развојни циљ	**Светска књижевност-Библија**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Библијске приче, неколико ликова из Старог завета, основна знања о Исусовом животу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање и схватање утицаја Библије на 2000 годишњу хришћанску европску културу. Упознавање библијских животних ситуација, форми понашања и мотива.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Подела Библије; избор из *Старог завета (Стварање света, Рај, Каин и Авељ, Потоп, Мојсије и десет заповести, Јосип и његова браћа, Пророци, Песма над песмама, Књига псалама);* избор из Новог завета *(Јеванђеље по Матеју, мудре изреке, Блудни син, Венчање у Ханану, Страдање Исуса, Голгота, Васкрснуће, Апокалипса).*	Препознавање основне форме понашања библијских људи. Учење и анализа порекла неколико популарних библијских изрека. Учење порекла и садржаја са Библијом повезаних празника (нпр. Божић, Ускрс, Духови, Богојављење). Схватање даљег опстанка библијских мотива, тема и дела.	*Историја,друштвено и грађанско образовање:* историја Јевреја. *Географија:* тополошка оријентација у региону Блиског истока. *Визуелна култура:* дела из разних епоха са библијском темом.
Кључни појмови/ појмови	Библија, Стари завет, Нови завет, канон, стварање света, апокалипса, псалам, пророк, јеванђеље, мудре изреке, апостоли, синоптички.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Светска књижевност–сумерска и грчка митологија и епика**	**Број часова** **15**
Раније стечено знање	Анализа и тумачење епских дела (познавање митологије, књижевни родови, епика, лирика). Познавање песничких слика и стилских средстава. Познавање појма музикалности и ритма.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Усвајање основа књижевног образовања на матерњем језику. Препознавање и расправљање о основним формама људског понашања. Тумачење основних књижевних форми, врста и мотива. Тумачење утицаја и тражење веза између традиција грчке античке културе и српске културе.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Митолошки догађаји и јунаци у разној обради, типови прича, мит и легенда. *Гилгамеш.* Главни ликови грчке митологије. Хомер: *Илијада.* Езопове басне. Основне књижевне форме; утицај и опстанак прича и мотива у европској и српској књижевности, ликовној и филмској уметности.	Ученик препознаје основне форме људског понашања у митолошким причама и еповима. Познавање и анализа основних књижевних форми и врста. Познавање и анализа форми приповедања и тачке гледишта приповедача. Препознавање утицаја грчке културе на Европу (ликовна уметност, књижевност).	*Историја,друштвено и грађанско образовање:* некадашње сумерско царство, историчари древне Грчке. *Географија:* тополошка оријентација. *Визуелна култура:* неколико дела античке грчке уметности, обрада теме, посета музеју.

Кључни појмови/ појмови	Усменост, писменост, антика, мит, легенда, еп, епски реквизит, метричко рецитовање, хексамер, топос, стални епитет, стопа (у стиху), еуфемизам.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Позориште и драмска прича–грчко античко позориште и драма**	**Број часова** **6**
Раније стечено знање	Познавање и анализа основних књижевних форми и жанрова: познавање појмова драма, комедија, трагедија, представа, дидаскалије, дијалог, конфликт, сцена, чин.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање способности усвајања и тумачења драмских дела, као и моралног размишљања.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Особине грчког античког позоришта. Порекло трагедије и комедије (дионизије). Софокле:	Представљање и тумачење једно-два драмска одломка. Препознавање разних форми понашања, конфликата,	*Географија:* тополошка оријентација (1-2 преостала античка

Антигона/Краљ Едип.	вредности и грешака. Упознавање појма катарзе. Усвајање критичких мишљења о делу.	позоришта). *Визуелна култура:* грчка позоришна архитектура. *Драма и плес:* позоришна прича.
Кључни појмови/ појмови	Позориште, трагедија, комедија, дионизије, катарза, дијалог, протагонист, конфликт, драмска структура, хор , дикција, естетски квалитет.	

Тематска целина Развојни циљ	**Писменост и усменост–српска народна поезија**	**Број часова 40**
Раније стечено знање	Познавање и анализа основних књижевних форми и жанрова: Лирска и епска народна песма, теме, јуначке песме, епски десетерац, тумачење и анализа народних прича.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Добро препознавање теме лирског дела. Свест о тематској подели епских дела и повезаности са историјом српског народа.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Порекло, усменост и варијације у српској народној поезији. Подела народне поезије. Лирске народне песме (подела по темама, нпр. додолске, сватовске, календарске, љубавне и песме о раду). Циклуси јуначких песама. Јуначке песме: *Урош и Мрњавчевићи, Диоба Јакшића, Кнежева вечера, Косовка девојка, Марко пије уз рамазан вино, Почетак буне против дахија*). Баладе: *Смрт Омера и Мериме, Хасанагиница*. Мигрирајући мотиви, историја и мит; народне приче.	Препознавање и тумачење теме и расположења лирског и епског дела. Препознавање основних особина народне поезије, тумачење разних форми људског понашања и моралних норми. Прихватање критичког мишљења о делу. Самостално представљање неколико одломака из дела. Ученик препознаје и тумачи покретачке снаге настанка народне поезије, препознаје и тумачи особине колективног погледа, схвата значај мигрирајућих мотива у народној поезији других народа (нпр. мађарска народна поезија). Способан је за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему	*Историја,друштвено и грађанско образовање:* косовски бој (1389.), време турског ропства. *Мађарски језик и књижевност:* појава мигрирајућих мотива у баладама и народним песмама. *Певање-музика:* српске народне песме. *Драма и плес:* сценска обрада тема из народне поезије. *Визуелна култура:* српско историјско сликарство.

	задат.	
Кључни појмови/ појмови	Усменост, варијације, циклуси, епски десетерац, бугарштице, хипербола, епифора, стални епитети, циклуси, мигрирајући мотиви, стереотипије.	

Тематска целина Развојни циљ	**Српска књижевност у средњем веку**	**Број часова 15**
Раније стечено знање	Порекло српске народне поезије. Подела народне поезије. Познавање појма средњи век, усменост, почетак писмености, канон.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Разумевање проблема дефинисања историјских епоха и епоха историје уметности (стари век-средњи век-ренесанса), разјашњење особина средњевековне српске књижевности (византијске црквене карактеристике), упознавање светског концепта и система вредности.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Почеци средњовековне српске књижевности. Канон, преводи, оригинална дела; манастирска књижевност; преписивачи кодекса. Избор из средњовековних дела (нпр. Доментијан, Теодосије: *Житије Светог Саве,* Свети Сава: *Житије Светог Симеона,* Јефимија: *Похвала кнезу Лазару,* Деспот Стефан Лазаревић: *Слово љубве*).	Разумевање проблема историјске и културално-историјске периодизације (средњевековне границе историје и историје уметности), упознавање византијских црквених карактеристика српске књижевности. Ученик уме да наведе примере разних манастирских књижевних стилова (хагиографија, апокриф, житије, кондак, химна). На основу неколико одломака процењује значај стваралаштва Светог Саве.	*Историја,друштвено и грађанско образовање:* средњовековна српска држава. *Визуелна култура:* средњовековни византијски стил архитектуре.

Кључни појмови/ појмови	Канон, оригиналност, апокриф, хагиографија, житије, химна, кондак.

Тематска целина Развојни циљ	**Европска ренесанса**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Почеци средњовековне српске књижевности. Тачно познавање појма циклус, том, рима, шема риме, драма, трагедија. Разумевање проблема историјске и културално-историјске периодизације.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Прихватање људског идеала ренесансе, вредности, теме, дела и стваралачког понашања. Прихватање шекспировске драматургије.	

Знања	Развојни захтеви	Корелација
Избор из дела из доба ренесансе (нпр. Петрарка*: Збирка песама*, по један сонет, Шекспир: *Хамлет/Ромео и Јулија*).	Разумевање проблема историјске и културално-историјске периодизације. Схватање најважнијих ренесансних идеала, вредности и тема. Упознавање специфичног понашања стваралаца тог доба на основу дела Петрарке и Шекспира. Препознавање тежње за научним хуманизмом и забављањем. Препознавање карактеристика трагедије и сонета. Карактеризација главних ликова и њиховог понашања на основу анализе једног дела. Меморитер: један сонет и одломак из драмског монолога.	*Географија:* доба великих географских открића. *Визуелна култура:* ренесансна архитектура. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* јачање грађанства.
Кључни појмови/ појмови	Ренесанса, хуманизам, сонет, циклус песама, акростих, драмска структура, драмски карактер.	

Тематска целина Развојни циљ	Позориште и драмска прича–дубровачка ренесансна драма	Број часова 6
Раније стечено знање	Схватање најважнијих ренесансних идеала, вредности и тема. Познавање основних појмова драмске структуре, конфликта и комедије као књижевне врсте.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Карактеристике позоришта и драме дубровачке ренесансе, повећање културалног сећања. Особине плаутске комедије.	

Знања	Развојни захтеви	Корелација
Дубровачко ренесансно позориште (позориште, представа, повезаност драматургије). Марин Држић: *Дундо Мароје*.	Ученик познаје проблеме коришћења појмова (културно историјска епоха, стил епохе, стилски правац), разуме повезаност савремене публике (очекивања примаоца) и драматургије. Меморитер: одломак из драмског монолога.	*Визуелна култура:* ренесансна архитектура.
Кључни појмови/ појмови	Фарсе, плаутска комедија, мистичне игре, импровизација, сценска форма.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Српски барок**	**Број часова** **8**
Раније стечено знање	Ученик познаје проблеме коришћења појмова (културно историјска епоха, стил епохе, стилски правац), разуме и сагледава повезаност савремене публике (очекивања примаоца) и драматургије. Основно познавање ренесансе и реформације.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Идентификација карактеристика културно историјске епохе.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Српски барок. Избор из дела барокних стваралаца. Барокна парабола и опомена. Гаврил Стефановић Венцловић: *Беседа шајкашима, Црни биво у срцу*. Захарије Орфелин: *Плач Сербији*.	Ученик је начисто са постојањем паралелних праваца и потешкоћа у периодизацији прелазних категорија, нпр. одступања између појединих националних књижевности. Препознавање основних особина форми барока. Упознавање барокне слике света и повезивање са тоном барокних књижевних врста.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* велика сеоба Срба. *Певање-музика:* савремена хорска дела. *Визуелна култура:* барокна архитектура и сликарство.

Кључни појмови/ појмови	Барок, стилска епоха, стилски правац, јеремијада, опомена, парабола.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Светска књижевност–класицизам и просвећеност**	**Број часова** **5**
Раније стечено знање	Ученику је јасно постојање паралелних праваца и потешкоћа у периодизацији прелазних категорија, нпр. одступања између појединих националних књижевности. Препознавање и познавање кључних појмова хуманизма, реформације, комике и трагике.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање специфичности класицистичке нормативне естетике (хијерархија књижевних врста, правила). Развијање способности анализе дела: детаљна анализа једног дела, карактеризација ликова, перцепција њиховог понашања и њихових конфликата. Рефлексија на доживљај позоришне представе.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Очекивања класицизма. Трагедија и комедија. Француско позориште XVII века.	Препознавање специфичности класицистичке нормативне естетике (хијерархија књижевних врста, правила).	*Драма и плес:* позоришна уметност, позоришна прича.

Молијер: *Шкртица.*	Схватање савремених очекивања и драматуршких повезаности. Самостална карактеризација ликова, процена конфликата, уочавање комичних ситуација и карактера. Уочавање утицаја римских комедија и commedia dell' arte на класицистичку драму. Аналитичка обрада једног Молијеревог дела, меморитер.	
Кључни појмови/ појмови	Чин, сцена, кулисе, тројство, умереност, комична ситуација, комични карактер, језичка комичност.	

Тематска целина Развојни циљ	**Портрет–Доситеј Обрадовић**	**Број часова 7**
Раније стечено знање	Познавање идеје просвећености, схватање манастирског живота, басне–извлачење њихових поука, тачно познавање појмова отвореног писма.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање портрета једног српског хуманисте и стваралаца. Упознавање и процена неколико важних тема из животног дела.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Књижевно стваралаштво Доситеја Обрадовића, типичне теме (нпр. верска толеранција, принцип слободног размишљања, уклањање неписмености). *Писмо љубезном Харалампију; Живот и прикључења; Басне.*	Упознавање портрета и ангажмана хуманистичког стваралаца. Обрада личних доживљаја (сећања) која се јављају у његовим делима. Схватање појаве савремених рационалистичких схватања у делима стваралаца. Интерпретација поруке једне-две краће басне. Ученик је способан да састави материјал за усмену матурску тему и да у њему разради задати задатак.	*Мађарски језик и књижевност:* мађарска просвећеност.
Кључни појмови/ појмови	Рационализам, критичко размишљање, верска толеранција, слободно размишљање, опомена, уметничка прича.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Портрет–Јован Стерија Поповић**	**Број часова** **6**
Раније стечено знање	Тачно познавање и прављење разлике између појмова комедија, комична ситуација, комични карактер, чин, сцена, класицизам, језичка комичност.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Приказ животног дела српског драмског писца Јована Стерије Поповића кроз његов портрет. Препознавање сценске вишејезичности (полиглосија).	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Драмско стваралаштво Јована Стерије Поповића *(Тврдица)*, неколико тематских и формалних карактеристика животног дела. Композиција, комична ситуација, комични карактер, приказ људских слабости, забављање и васпитање. Појава вишејезичности на сцени.	Познавање портрета драмског писца, схватање неколико тематских и формалних карактеристика његовог стваралаштва. Спознаја да је циљ класицистичке комедије васпитање. Препознавање јединства простора, времена и радње у класицистичкој комедији. Навођење неколико одломака из монолога. По могућности да се погледа једна позоришна представа.	*Драма и плес:* позоришна уметност, позоришна прича. *Мађарски језик и књижевност:* мађарска просвећеност.

Кључни појмови/ појмови	Сценска вишејезичност, комична ситуација, комични карактер, ирониja, простор, време, јединство радње.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Светска књижевност у првој половини XIX века–европски романтизам**	**Број часова** **6**
Раније стечено знање	Романтизам и неколико основних особина стила тог времена.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Разумевање карактера и значаја стила романтизма тог времена. Развијање способности прикупљања и обраде информација и формирања текста.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Карактеристике књижевности романтизма (естетски принципи, уметничка слобода). Дела, избор из енглеске (француске, немачке) и руске књижевности. Бајрон*: Чајлд Харолд* (одломци), Пушкин: *Оњегин.*	Препознавање карактера и значаја стила романтизма тог времена. Упознавање улоге и утицаја књижевног либерализма на естетику. Познавање дела: аналитички приказ изабраног дела након заједничке анализе. Припрема реферата након	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* француска револуција. *Визуелна култура; певање-музика:* уметност

	читања (кућна лектира) на основу индивидуалног доживљаја. Ученик је способан за критичко усвајање мишљења о времену, ауторима и делима.	романтизма.
Кључни појмови/ појмови	Поема, циклус песама, наративна поезија, песничка улога, надахнути песник, ars poetica, песничка слобода.	

Тематска целина Развојни циљ	**Обнова српског језика**	**Број часова 7**
Раније стечено знање	Прављење разлике између српског народног и књижевног језика. Темељна знања о Вуку Стефановићу Караџићу.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање садржаја, улоге и значаја појма српског националног романтизма -народности. Потпомагање усвајања и тумачења књижевног стваралаштва Вука Стефановића Караџића.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Српски књижевни живот у првој половини XIX века. Проблематика књижевног језика, ауторске групе и часописи. Народни програми. Ауторски портрет Вука Стефановића Караџића: улога у јавном животу, реформа језика. Вук Стефановић Караџић: *Рјечник, Житије Хајдук Вељка Петровића, Критика романа Милована Видаковића*.	Ученик тумачи формирање културе матерњег језика, упознаје специфичности писмености пре обнове језика, схвата улогу и значај обнове и реформе језика у формирању књижевности српског романтизма. Свестан је значаја штампања књига и културне историје књижевног језика.	*Географија:* топографија која се односи на аутора. *Српски народопис:* образовање и друштвени живот у самосталној Србији након српских устанака. *Визуелна култура; певање-музика:* уметност романтизма. *Мађарски језик и књижевност:* доба мађарске реформе и романтизма.
Кључни појмови/ појмови	Књижевни језик, народни језик, народна поезија, скупљање народних песама, речник.	

Тематска целина Развојни циљ	**Српски романтизам**	**Број часова 7**
Раније стечено	Карактеристика књижевности романтизма (познавање појмова	

знање	естетски принципи, уметничка слобода, народна поезија, ситуационе песме).
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање књижевности српског романтизма. Подстицање усвајања, тумачења и схватање значаја дела Ђуре Јакшића и Лазе Костића. Развијање креативности, фантазије, аналитичке способности.

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Српски национални романтизам. Стваралачки портрет Ђуре Јакшића. Поређење родољубиве поезије Петефија и Јакшићеве поезије. *На Липару, Орао, Јевропи.* Стваралачки портрет Лазе Костића. *Међу јавом и мед сном; Santa Maria della salute.*	Ученик познаје главне периоде животног стваралаштва аутора српског романтизма, њихову улогу у историји српске књижевности, јасне су му карактеристике њихове поезије. Упознаје специфичне теме аутора и разликује њихов типичан тоналитет. Интерпретација меморитера из неколико одломака.	*Географија:* топографија која се односи на аутора. *Визуелна култура; певање-музика:* уметност романтизма. *Мађарски језик и књижевност:* родољубива поезија Шандора Петефија.

Кључни појмови/ појмови	Национална свест, родољубље, родољубива песма, драмска песма.

Тематска целина Развојни циљ	**Начин гледања–Петар Петровић Његош**	**Број часова 7**
Раније стечено знање	Познавање животног дела стваоца српског романтизма, одређивање њихове улоге у историји српске књижевности. Познавање појмова романтизам, песма у прози, драмска структура, народни језик, јунаштво.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Помагање препознавања садржаја, улоге и значаја појма национално-романтичарска-народна. Помагање усвајања, тумачења и разумевања значаја дела П. П. Његоша.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Стваралачки портрет Петра Петровића Његоша. *Горски вијенац.*	Ученик познаје неке специфичности српске (црногорске) књижевности 19. века, препознаје садржај, улогу и значај појма национално-романтичарска-народна. Свестан је карактера животног дела П.П. Његоша и места ствараоца у историји српске књижевности. У стању је да тумачи мишљења	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* историја Јужне Европе у XIX веку.

	и анализе дела, као и да интерпретира меморитер (одломци из дела).	
Кључни појмови/ појмови	Национална свест, родољубље, драмска структура, песма у прози, пророчанство.	

Тематска целина Развојни циљ	**Животно дело–Бранко Радичевић**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Познавање српског романтизма и његових истакнутих представника, познавање народне поезије, народног стила, ситуационих песама, народних песама.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Тумачење варијанти лирског начина говора. Неке специфичности српске књижевности 19. века након реформе језика. Препознавање главних мотива дела Б. Радичевића: *Ђачки растанак.*	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Бранко Радичевић: *Кад млидијах умрети, Девојка на студенцу, Ђачки растанак.*	Ученик познаје неке специфичности српске књижевности 19. века након реформе језика. Упознат је са заједничким утицајем стила романтизма и тенденцијама народног стила. Минимум познавања дела: *Кад млидијах умрети, Девојка на студенцу, Ђачки растанак.* Препознаје главне мотиве дела (младост, родољубље, радост, пролазност, сећање). Упознат је са карактером животног дела стваоца и са његовим местом у историји српске књижевности. У стању је да тумачи мишљења и анализе дела, као и да интерпретира меморитер (одломци из дела). Способан је за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и разраду у њему задатог задатка.	*Географија:* топографија која се односи на аутора. *Визуелна култура:* уметност романтизма. *Певање-музика:* српске народне песме.
Кључни појмови/ појмови	Народни стил, поема, тип песме, рецитовање, описна лирика.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Животно дело–Јован Јовановић Змај**	**Број часова** **10**
Раније стечено знање	Препознавање узајамног дејства савременог романтичарског стила и народних стилских тенденција. Познавање романтизма, уметничког превода, народне поезије, формирања националне свести.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање романтичарског стваоца и његовог људског ангажмана. Обрада личних доживљаја који се појављују у његовим делима (породична трагедија, борба за слободу).	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Јован Јовановић Змај: *Ђулићи и Ђулићи увеоци, Јутутунска народна химна, Билдунг, Светли гробови* Преводи Ј.Ј. Змаја са мађарског језика.	Ученик познаје романтичарског стваоца и његов људски ангажман. Препознаје личне доживљаје који се појављују у његовим делима (породична трагедија, борба за слободу). Упознаје типичне теме стваоца, разликује њихов типичан тоналитет. Кроз анализу дела упознаје Змајева типична књижевна дела и песничке форме. Оспособљен је да прикаже Змајево животно дело. Интерпретација неколико меморитера из одломака дела. Способан је за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и разраду у њему задатог задатка.	*Мађарски језик и књижевност:* доба мађарске реформе и романтизма, Друштво Кишфалуди.

Кључни појмови/ појмови	Лирска песма, сатирична песма, јунаштво и хумор, описна лирика.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик може да разуме писане текстове разног садржаја и жанра, тумачи значење поруке и шире него што је његово буквално значење, разликује конкретно и метафоричко значење. Уме да пронађе информације у тексту. Флексибилно се прилагођава чиниоцима комуникацијског процеса у разним говорним ситуацијама. Уме да сажме садржај текста, уме да истакне суштину и познаје технику писања белешки. Уме да изрази своје мишљење, у свакодневним темама да аргументовано формулише и образложи. Препознаје повезаност и разлику међу текстовима и њих изражава на аналитички начин и усмено и писмено. Познаје и примењује методе обраде текста сходно књижевној врсти.

	Способан је за верну интерпретацију меморитера. Користи правила цитирања. Препознаје вредности и морална питања која се појављују у књижевним и некњижевним текстовима. Информисан је о лирским, епским и драмским књижевним врстама. Познаје жанровске карактеристике и специфичности форме обрађених дела. Тумачи ознаке за време и простор, функцију тачке гледишта и промене тачке гледишта. У усменој и писменој комуникацији бира одговарајући тоналитет и стил. У стању је да препозна разне језичке варијације и језике друштвених слојева. У стању је да припреми дефиниције и једноставнија објашњења у вези лектире. Уме самостално да формулише питања и проблеме. Уме да прикаже главне карактеристике научених епоха историје књижевности и стилских праваца. Препознаје улогу уметности у формирању културе. Развија свој осећај за историју, препознаје прелазе међу културама и испреплетеност српске и мађарске културе. У стању је да именује морална питања и одлуке. Може да учествује у аналитичким разговорима.

11-12. разред

Циљ учења српског језика у гимназији је проширење и свесно коришћење правописа потребног за правилну употребу данашњег књижевног српског језика. Научена знања анализе текста се даље проширују синтактичким, стилским и реторичким знањем. Циљ је вредновање структурних и стилских квалитета текстова различитих по теми, жанру и изгледу.

У 11-12. разреду гимназије врши се континуирано развијање способности ученика за читање и разумевање текста. Поред обраде књижевних дела задатак је и обрада стручно-научних и публицистичких текстова, развијање способности разумевања текста, анализе њихове структуре, граматичких карактеристика и рашчлањивања. У оквиру развијања знања српског језика врши се обрада, тумачење и процена текстова разних књижевних врста. Циљ обраде текстова је примена метода за анализу текстова. Ученик је на крају циклуса у стању да препозна особине службених списа (аутобиографија, молба, записник) и да их самостално користи.

Задатак подучавања књижевности на српском језику је подржавање прихватања прочитаних и обрађених књижевних дела, упознавање и примена метода обраде текста, препознавање, разумевање и тумачење специфичних форми изражавања у књижевним делима.

У 11-12. разреду гимназије развија се разумевање лирских и епских дела, као и дела која спадају у драмске књижевне врсте. Ученици разматрају време, место и конструкцију радње, као и типове креирања ликова. Разговор, тумачење и расправа о вредностима, моралним питањима, мотивацијама, формама понашања приказаним у делима помаже изградњу књижевног образовања.

Развијању способности учења доприноси самостално прикупљање материјала, писање обимнијег текста, као и прикупљање, систематизација и коришћење информација.

Језик

Тематска целина **Развојни циљ**	**Комуникација**	**Број часова** **12**
Раније стечено знање	Увежбана и свесна усмена комуникација.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Помагање у коришћењу језичких и нејезичких знакова сходно разним усменим комуникацијским сценама и ситуацијама. Усвајање неколико тактика за препознавање и уклањање комуникацијских сметњи. Препознавање манипулативних намера.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Активно учешће у разним комуникацијским ситуацијама. Информисаност у просуђивању разних говорних ситуација, налажење одговарајућег стила и понашања у разним комуникацијским ситуацијама. Препознавање и уклањање комуникацијских сметњи. Откривање манипулативних намера у свакодневном дружењу и медијима, писаним, усменим и електронским текстовима. Препознавање намера вербалних и невербалних саопштења у рекламама.		*Драма и плес:* ситуационе игре, говорне ситуације, драмске игре. *Филмска култура и познавање медија:* реклама, убеђивање, манипулација.
Кључни појмови/ појмови	Комуникацијске сметње, манипулација.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Реторика**	**Број часова** **13**
Раније стечено знање	Флексибилно прилагођавање чиниоцима комуникацијског процеса. Формулисање и тумачење текстова за аргументацију. Изражавање мишљења на културан начин.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање основних појмова класичне реторике, њихова примена у јавним говорима, који су у вези са учениковом свакодневницом. Усвајање процеса и технике делотворне аргументације, препознавање и издвајање најбитнијих грешака. Развијање језичких мисаоних способности потребних за самостално писање говора и његово излагање.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Вежбање културног изражавања мишљења и расправљања. Порекло реторике. Особине и задаци говорника. Конструкција говора и начин структурисања. Изградња и логика аргумента: – грешке у аргументацији; – методе демантија;		*Драма и плес:* ситуационе игре, сценски говор. *Филмска култура и познавање медија:*

– конструкција малог предавања и одговора; – дискусија и коментар; – средства ефикасног начина предавања; – вербална и невербална средства ефикасног убеђивања у разним жанровима текста; – изражајна презентација текста монолога и меморитера.	утицај, убеђивање. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* славни историјски и јавни говорници.
Кључни појмови/ појмови	Реторика, говорник, говор, врсте говора (пригодни, војни, правосудни, презентирајући), побуђивање интересовања, означавање теме, аргумент, деманти, резиме, поглед, теза.

Тематска целина Развојни циљ	**Знање језика–реченица**	**Број часова 30**
Раније стечено знање	Морфолошка и синтактичка знања и њихова правилна употреба у формулисању текста.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Аналитички преглед језичких нивоа, развијање језичке свесности. Развијање употребе језичких елемената на аналитички начин и са разумевањем. Разликовање буквалног, примарног и секундарног значења реченице.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Однос речи у реченици и слагање речи. Појам делова реченице, врсте делова реченице и њихова правилна употреба. Појам реченице, типови реченице према структури и врста реченице. Препознавање типова, анализа и употреба простих и сложених реченица у пракси. Упоређење структуре српског језика и структуре реченице у мађарском језику. Карактеристике и врсте зависних и упоредних реченица. Сложена реченица. Текст. Контекст, кохезија. Навођење научених појмова и систематике фонда елемената језичких нивоа и њихов систематичан преглед.		*Мађарски језик и књижевност, страни језици:* синтакса.
Кључни појмови/ појмови	Реченица, проста реченица, сложена реченица, зависна и упоредна структура, кохезија , сложена реченица.	

Тематска целина Развојни циљ	**Формулисање текста**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Формулисање текста које одговара циљевима комуникације. Познавање технике прављења белешки. Познавање формалних и садржајних особина приповетке,	

	карактеризације, мишљења и есеја.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање размишљања и самоизражавања, уочавање сличности и разлика између особина писаних и електронских текстова. Развијање способности формулисања текста, коришћење стилских средстава сходно комуникацијском циљу и жанру. Вежбање писања есеја.

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Формулисање текста који задире у суштину, јасне је конструкције и богат информацијама, а у разним је формама саопштења. Аргументирајуће, расправљајуће и убеђујуће форме саопштења, креативне вежбе које узимају у обзир расположење у речима, стилске вредности и стилске разлике језичких слојева, структура аргументујућег есеја.	*Историја, друштвено и грађанско образовање; српски народопис:* вежбање писања есеја.

Кључни појмови/ појмови	Аргументација, есеј, структурисање текста, формулисање текста.

Тематска целина Развојни циљ	**Текст**	**Број часова 25**
Раније стечено знање	Примена одговарајућег нивоа способности разумевања и формулисања текста, као и стратегија за обраду текста у текстовима различитог жанра. Редовно коришћење књига и библиотеке.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање и примена способности креирања текста у пракси. Запажање структуре текста, схватање чинилаца разумевања текста. Развијање способности анализе текста. Вежбање начина за обраду текста уз примену најцелисходнијег типа читања.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Појам текста, систематизација и уочавање његових карактеристика, конструкција текста, однос текста и реченице, чиниоци смисла текста: – прагматички, семантички и граматички ниво; – особине типова текста према жанру и сценама употребе језика; – утицај способности усменог изражавања и писмености на формирање текста; – најкарактеристичнији типови текстова; – интертекстуалност, карактеристике интернетских текстова; – упоређивање информација пореклом из различитих извора по задатим аспектима; – повезаност текстова и њихова смисаона мрежа; – технике разумевања и обраде текста, типови и стратегије	*Историја, друштвено и грађанско образовање; српски народопис:* типови и примери текстуалних извора.

читања.	
Кључни појмови/ појмови	Повезаност текста, текст, говорна ситуација, тема-коментар, кључна реч, текстуална прагматичност (аспект, оквир знања); интертекстуалност; тип текста (монолог, дијалог, говорни, писани, спонтан, планирани); жанр текста (приповедачки, описни, аргуметујући); сцена коришћења језика (новине, медији, јавност, свакодневни живот).

Тематска целина Развојни циљ	**Знање о стилистици**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Познавање и примена поступака обраде текста сходно жанру. Искуства са усвајањем и анализом дела, креативно писање.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Сазнање да стилске вредности језичких елемената добијају улогу у конкретном тексту и употреби језика, а на стил утиче говорник, комуникацијска ситуација и циљ изјаве. Препознавање и примена упознатих семантичких и стилских појава у анализи дела и просуђивању језичких појава свакодневног језика. Коришћење стилског слоја и средства сходно намери саопштења и говорној ситуацији. Развијање појмовног и креативног размишљања.	
Знања/развојни захтеви		**Корелација**
Упознавање и коришћење типичних нијанси стила. Уочавање, препознавање и схватање пригодних и у реченицима означених сталних стилских вредности језичких средстава. Утицај стила и значења текста на примаоца. Вежбање стила и трансформације текста. Тумачење улоге стилских средстава у уметничким и свакодневним текстовима.		*Историја, друштвено и грађанско образовање; српски народопис:* типови и примери текстуалних извора. *Драма и плес:* приказивање стилских нијанси. *Филмска култура и познавање медија:* типови јавних изјава, разни типови програма, особине интернет страница.
Кључни појмови/ појмови	Стил, стилистика, типови стилова, стилске вредности (стални, пригодни), стилски слојеви, средства реченичног стила (вербални, номинални стил, реченични склоп).	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Знање правописа**	**Број часова** **6**
Раније стечено знање	Знање и тачна практична примена главних правописних правила. Коришћење правописних речника у пракси.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Развијање правилног коришћења правописних правила. Повећање свести о матерњем језику. Јачање контролисања самог себе и помагање континуираног коришћења правописног речника. Препознавање разлика између српског и мађарског правописа, самостално исправљање грешака.	

Знања/развојни захтеви	**Корелација**
Принципи српског правописа. Правила фонетичког начина писања–принцип изговора, познавање репрезентативних примера који одступају од тога. Правилно писање страних речи, увежбавање разлика између правописа латиничног и ћириличног писма. Правописне вежбе за правилно писање позајмљеница. Правописне вежбе за правилно спојено и одвојено писање. Писање сложених речи и акронима. Самостално коришћење правописног и етимолошког речника. Функција различитог правописа и интерпункције у текстовима са интернета.	*Информатика:* употреба програма за контролу правописа. *Мађарски језик и књижевност:* правопис.

Кључни појмови/ појмови	Основни принципи правописа, језичке норме, позајмљенице.

Књижевност

Тематска целина **Развојни циљ**	**Европски реализам**	**Број часова** **10**
Раније стечено знање	Познавање жанра, карактеристика и специфичности форми обрађених дела. Разликовање књижевних родова, приповетки и типова ликова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање и тумачење карактеристика реалистичног и натуралистичног стилског правца. Припрема за тумачење дела светске књижевности, откривање карактеристичних особина стилских праваца.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Карактеристике реалистичке и натуралистичке епике (естетски принципи, начин гледања, особине форми). Иновације у прози: тачке гледишта, временска структура, полифонија.	Ученик препознаје карактеристике реализма и натурализма, може да аналитички прикаже једно изабрано (одређено) епско дело након заједничког тумачења. Познаје и анализира форме	*Визуелна култура:* архитектонски и сликарски правци у реализму. *Мађарски језик и књижевност:*

Дела (одломци), избор из француске и руске књижевности (нпр. Гоголь: *Ревизор*, Балзак: *Чича Горио*, Достојевски: *Злочин и казна*– одломак).	приповедања и приповедачке тачке гледишта.	реализам, натурализам.
Кључни појмови/ појмови	Реализам, натурализам, реалистички начин приказивања, натуралистички начин приказивања, композиција тома, амбициозан јунак, „сувишан тип човека“, фигура службеника.	

Тематска целина Развојни циљ	**Светска књижевност–Толстој: Ана Карењина**	**Број часова 5**
Раније стечено знање	Карактеристике реалистичке и натуралистичке епике (познавање естетских принципа, начина гледања, особина форми). Познавање појма епског реализма, полифонијског романа, руског реализма.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање места и Толстојевих стваралачких карактеристика. Вежбање приступа једном делу из више аспеката.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Карактеристике Толстојевих дела, његов реалистичан начин приказивања. Тема, мотиви и јунаци романа. Специфичности Толстојеве књижевне уметности, синтезе стилова. Појмовна знања везана за аутора.	Ученик препознаје карактеристике ауторовог реализма. Познаје Толстојево место у историји светске књижевности и карактеристике његовог начина стварања. Способан је за прилаз роману из више аспеката, за самостално тумачење по задатом аспекту. Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	*Филмска култура и познавање медија:* филмске адаптације романа. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* царска Русија и декабристи.
Кључни појмови/ појмови	Реализам, реалистичан начин приказивања, полифонијски роман, „тип сувишног човека“.	

Тематска целина Развојни циљ	**Српски реализам**	**Број часова 13**
Раније стечено знање	Познавање карактеристика реализма и натурализма. Познавање и анализа форми приповедања. Познавање карактеристика тачке	

	гледишта приповедача и књижевних родова.
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање и тумачење српског реалистичког стилског правца. Припрема за тумачење и откривање типичних особина дела српских реалиста.

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Светозар Марковић: *Певање и мишљење,* Стеван Сремац: *Зона Замфирова.*	Ученик препознаје карактеристике стилских праваца српског реализма. Уме да тумачи дела српских реалиста, препознаје њихове типичне особине. Способан је за прилаз роману из више аспеката, за самостално тумачење по задатом аспекту.	*Историја,друштвено и грађанско образовање: српски народопис:* србија у другој половини 19. века. *Мађарски језик и књижевност:* мађарски реализам.

Кључни појмови/ појмови	Анегдотизам, народни реализам, регионализам.

Тематска целина Развојни циљ	**Животна дела–Јаков Игњатовић**	**Број часова 14**
Раније стечено знање	Препознавање карактеристика стилских праваца српског реализма. Епски реализам, тачке гледишта.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Карактеристике Игњатовићевог начина стварања, специфичности реалистичког начина приказивања, развијање способности приповедања.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Карактеристике стваралаштва Јакова Игњатовића, специфичности његове уметности писања романа. Аналитичко тумачење романа Ј. Игњатовића: *Вечити младожења* (евентуално *Васа Респект*). Структура романа, техника приповедања, тачка гледишта, сложеност по тоналитету и мотивима.	Расправа о разликама и разумевање тих разлика у вези захтева за прихватање савремене и данашње читалачке публике познавајући дело/дела Ј. Игњатовића и ослањајући се на њихово читање. Ученик је упознат са разликама у очекивањима савременика и данашње читалачке публике. Познаје Игњатовићево место у историји романа српске књижевности, познаје форме причања и приповедачке тачке гледишта. Способан је за изношење свог становишта. Способан је за прихватање	*Мађарски језик и књижевност:* мађарски реализам. *Историја, друштвено и грађанско образовање:* револуција 1848.

	критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	
Кључни појмови/ појмови	Историјски роман, епизода, опис, хумор, анегдота.	

Тематска целина Развојни циљ	**Портрет–Војислав Илић-Лаза Лазаревић**	**Број часова 10**
Раније стечено знање	Тачно познавање појма приповетка, посланица, патријархат. Препознавање карактеристика стилских праваца српског реализма.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Карактеристике начина стварања Лазе Лазаревића, специфичности реалистичког начина приказивања, упознавање психолошког приповедања.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Лаза Лазаревић: *Швабица, Ветар;* Војислав Илић: *Исповест, На Тичару.* Жанровске варијације у стваралачевом животном делу. Аналитичко тумачење једног романа (новеле). Структура дела, техника приповедања, тачка гледишта, сложеност по тоналитету и мотиву. Проблематика (појединац и друштво, породица-домовина-иностранство).	Ученик препознаје карактеристике начина стварања Лазе Лазаревића, специфичности реалистичког начина приказивања и основне специфичности психолошког приповедања. Способан је за прилаз роману из више аспеката. Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* србија у другој половини 19. века и почетком 20. века. *Српски народопис:* хијерархија патријархалне породице.
Кључни појмови/ појмови	Сентиментални роман, посланица, опис, идеализам.	

Тематска целина Развојни циљ	**Развој сатире–Радоје Домановић**	**Број часова 8**
Раније стечено знање	Разликовање конкретног и метафоричког значења. Познавање појма ирониja, анегдота, хумор.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање карактеристике начина стварања Р. Домановића, жанровске карактеристике сатиричне новеле, метафоричко изражавање друштвене критике.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**

Радоје Домановић: *Воћа/Данга*. Настанак српског сатиричког приповедања. Специфичности уметности Радоја Домановића у знаку сатиричне прозне епике.	Ученик препознаје карактеристике начина стварања Р. Домановића, жанровске карактеристике сатиричне новеле, метафоричко изражавање друштвене критике. Способан је за изражавање свог становишта, познаје барем две Домановићеве новеле (*Воћа, Данга*, или *Страдија* и *Краљевић Марко по други пут међу Србима*). Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* србија у другој половини 19. века и почетком 20. века.
Кључни појмови/ појмови	Сатира, друштвена критика, епизода, хумор.	

Тематска целина Развојни циљ	**Позориште и драматична прича– Бранислав Нушић: Народни посланик**	**Број часова 8**
Раније стечено знање	Неколико специфичности историје српског позоришта, положај драмске књижевности у другој половини 19. века.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Читање, анализа текста, разговор, подржавање разумевања дела (карактеристике жанровске варијације комедије).	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Бранислав Нушић: *Народни посланик*, тумачење дела из више аспеката. Конструкција драме, структура радње, карактери.	Ученик упознаје карактеристике жанровске варијације драме, комичне јунаке и њихове карактерне црте. Може да тумачи дело, упознаје се са тумачењем дела, по могућности види једну позоришну представу (или снимак) и колективном анализом процењује виђену интерпретацију. Минимум познавања дела: аналитичка обрада и меморитер *Народни посланик* (одломци).	*Драма и плес:* позоришна уметност.
Кључни појмови/ појмови	Комедија, комични карактер, комична ситуација, структура радње.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Правци класичног модернизма–симболизам и импресионизам у европској књижевности**	**Број часова** **10**
Раније стечено знање	Свеобухватно познавање појмова песма, ars poetica, рецитовање, ритам, сонет.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Препознавање стилских праваца симболизма и импресионизма. Припрема за самостално тумачење дела светске књижевности и откривање типичних особина стилских праваца.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Обнова лирског тоналитета–импресионизам и симболизам. Потискивање у позадину личности и лирске непосредности, ослобађање визије. Дела, избор из енглеске, француске и немачке књижевности (нпр. Шарл Бодлер, Пол Верлен, Артур Рембо, Рајнер Марија Рилке). Појмовна знања везана за изабрана дела и ауторе.	Ученик препознаје стилске правце симболизма и импресионизма, тумачи типичне особине изабраних/одређених остварења светске књижевности. Након колективног тумачења може да тумачи нека лирска дела.	*Визуелна култура; мађарски језик и књижевност; певање-музика:* импресионизам, симболизам.

Кључни појмови/ појмови	Импресионизам, симболизам, симбол, синестезија.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Портет–Јован Дучић**	**Број часова** **8**
Раније стечено знање	Препознавање стилског правца симболизма и импресионизма. Познавање појмова сонет, симбол, синестезија.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Припрема за усвајање поезије Јована Дучића, упознавање његових најважнијих дела, његове улоге као песника и његове поезије. Анализе тема из Дучићевих дела, са фокусом на поетска решења. Развијање креативних способности, фантазије, асоцијације идеја.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Песнички портрет Јована Дучића. Његове збирке , његов песнички ангажман и иновативне намере. Класично модернистичко-симболистичко гледиште, реформа ритма песама. Његови периоди, теме, мотиви	Ученик познаје најважнија дела Ј. Дучића, његово место у историји српске књижевности. Свестан је карактеристика српске књижевности на почетку 20. века и реформистичких идеја. Током анализа дела упознаје типичне Дучићеве збирке, теме	*Мађарски језик и књижевност:* мађарски импресионизам и симболизам.

и ars poetica. *Сунцокрети, Подне, Јабланови, Залазак сунца* и још 2-3 дела (и меморитери), евентуално његова проза (*Благо цара Радована* или *Јутро са Леутара).*	и мотиве. Минимум познавања дела*:* *Сунцокрети, Подне , Јабланови, Залазак сунца.* Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	
Кључни појмови/ појмови	Класични модернизам, композиција тома, симболистички поглед.	

Тематска целина Развојни циљ	**Животно дело–Милан Ракић**	**Број часова 8**
Раније стечено знање	Родољубиве песме, симбол, љубавна лирика.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Припрема за усвајање поезије Милана Ракића, најважнији периоди стваралаштва, његове улоге као песника и специфичности његове поезије. Анализе тема из Ракићевих дела, са фокусом на поетска решења. Развијање креативних способности, фантазије, асоцијације идеја.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Животно дело Милана Ракића. Његова збирке, песнички ангажман, љубавна и родољубива поезија. Класичан модернистичко-симболистички поглед. Његови периоди, теме, мотиви, ars poetica. *Искрена песма, Очајна песма, Јасика, Наслеђе, На Газиместану, Симонида,* и још 2-3 дела (и меморитери).	Ученик познаје најважније периоде Ракићевог стваралаштва, његово место у историји српске књижевности. Упознат је са карактеристикама српске књижевности на почетку 20. века и реформистичким идејама. Током анализа дела упознаје типичне Ракићеве збирке, теме и мотиве. Минимум познавања дела*:* *Искрена песма, Очајна песма, Јасика, Наслеђе, На Газиместану, Симонида.* Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* друштвена модернизација, урбанизација, модерно новинарство. *Географија:* топографска знања која се односе на аутора.

Кључни појмови/ појмови	Класични модернизам и родољубље, циклично структурисање.

Тематска целина Развојни циљ	**Српска поезија на почетку 20. века**	**Број часова 13**
Раније стечено знање	Стилски правци на прекретници векова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање неколико одлучујућих тенденција српске поезије на почетку 20. века. Обрада дела и одломака из дела, дискусија о тачки гледишта стваралаца, темама, историјском и културном контексту. Припрема за самосталну обраду изабраних дела.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Владислав Петковић Дис: *Тамница, Можда спава*. Милутин Бојић: *Плава гробница* (меморитер, одломци). Специфичности изабраних дела, гледиште аутора. Појмовна знања везана за изабрана дела.	Ученик упознаје неколико тенденција које детерминишу српску поезију на почетку 20. века, познаје портрете 1-2 истакнута лирика (нпр. Владислав Петковић Дис, Милутин Бојић). У стању је да презентира карактеристике дела које је учио (минимум на основу 1-2 песме), да тумачи мишљења и анализе о делима.	*Историја, друштвено и грађанско образовање:* србија у Првом светском рату.

Кључни појмови/ појмови	Промена поља, библијски мотив, сумирање постојања, самопрозивање, песимизам.

Тематска целина Развојни циљ	**Позориште и драматична прича–Бора Станковић: Коштана**	**Број часова 5**
Раније стечено знање	Познавање основних појмова везаних за позориште и драмске догађаје (симболизам, драма, трагедија).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Прихватање система деловања позоришта. Тежња ка разумевању позадине друштвених, колективних и индивидуалних конфликата, за морално размишљање и просуђивање. Помагање тумачења дела на основу читања и анализе текста.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Бора Станковић: *Коштана*– тумачење дела на основу неколико аспеката. Конструкција, структура радње, трагични јунаци; проблематика (либерализам,	Ученик упознаје карактеристике жанровских варијација драме, трагичне ликове и њихове карактерне особине. У стању је да тумачи дело,	*Драма и плес; мађарски језик и књижевност:* позоришна уметност, позоришна прича.

очекивања околине).	упознаје се са неколико тумачења дела, по могућности погледа позоришну представу (или снимак) и колективном анализом оцењује виђену интерпретацију. Минимум познавања дела: *Коштана* -аналитичка обрада и меморитер (одломци).	
Кључни појмови/ појмови	Музичко-плесна драмска игра, музички инсерти.	

Тематска целина Развојни циљ	**Српска књижевност–Б. Станковић: Нечиста крв**	**Број часова 6**
Раније стечено знање	Епохе историје књижевности, познавање главних карактеристика стилских праваца (симболизам, роман, технике приповедања).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Читање, анализа текста, разговор, помоћ у разумевању дела (жанровске карактеристике модерног романа). Анализа дела различитим приступима.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Бора Станковић: *Нечиста крв, У ноћи*–тумачење дела из неколико аспеката. Конструкција, структура, покретачке снаге радње, понашање главних јунака и њихове карактерне особине.	Ученик упознаје жанровске карактеристике романа, тумачи дело, упознаје се са неколико тумачења и становишта.	*Српски народопис:* Народна ношња и свакодневни начин живота у региону јужне. Србије на почетку 20. века.
Кључни појмови/ појмови	Симбол, унутрашњи монолог, модерни роман.	

Тематска целина Развојни циљ	**Светска књижевност–авангардни правци**	**Број часова 7**
Раније стечено знање	Епохе историје књижевности, познавање главних карактеристика стилских праваца. Стилски правци на прекретници векова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Откривање настанка европских стилских праваца на почетку 20. века, група програмских идеја и естетских принципа.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Светска књижевност, авангардни правци;	Ученик упознаје настанак европских стилских праваца на	*Визуелна култура; филмска култура и*

рушење и изградња форме; футуризам, експресионизам, неореализам, кубизам, дадаизам, конструктивизам; манифести (Т. Маринети). Избор из дела неколико европских писаца (нпр. Мајаковски, Аполинер, Лорка).	почетку 20. века, програме уметничких група, естетске принципе и идеје.	*познавање медија; мађарски језик и књижевност:* футуризам, експресионизам, надреализам, кубизам, дадаизам, конструктивизам у ликовној и филмској уметности и књижевности.
Кључни појмови/ појмови	Авангарда, футуризам, експресионизам, неореализам, кубизам, дадаизам, конструктивизам, манифест.	

Тематска целина Развојни циљ	**Српска авангарда**	**Број часова 7**
Раније стечено знање	Епохе историје књижевности, познавање главних карактеристика стилских праваца. Стилски правци на прекретници векова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Откривање настанка европских стилских праваца на почетку 20. века, група, програмских идеја и естетских принципа.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Авангардни правци у српској уметности. Истакнута улога часописа Зенит у формирању нових стилских праваца, „зенитизам“. Рушење и изградња форме. Песме Бранка Миљковића, Момчила Настасијевића, Васка Попе. Програм Станислава Винавера (*Громобран свемира*).	Ученик упознаје настанак српских стилских праваца на почетку 20. века, програме уметничких група, естетске принципе и идеје. Упознаје специфичну ситуацију српске књижевности.	*Визуелна култура; филмска култура и познавање медија; мађарски језик и књижевност:* футуризам, експресионизам, надреализам, кубизам, дадаизам, конструктивизам у ликовној и филмској уметности и књижевности.
Кључни појмови/ појмови	Авангарда, „-изми“, зенитизам.	

Тематска целина Развојни циљ	**Животно дело–Иво Андрић**	**Број часова 16**
Раније стечено знање	Познавање српских стилских праваца на почетку 20. века. Стилски правци на прекретници векова	
Образовно-	Анализа дела са фокусом на Андрићеве типичне лирске теме и	

развојни циљеви тематске целине	поетска решења. Тумачење неколико значајних дела из његове мале и велике епике. Јачање тежње ка разумевању позадине друштвених, колективних и индивидуалних конфликата, за морално размишљање и просуђивање. Сазнање да је читање књижевних дела извор емотивних, мисаоних, моралних и естетских доживљаја и искустава.

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Животно дело Иве Андрића. Периоди у професији, животна осећања, форме понашања писца, светски концепт, стилски правци (експресионизам, неореализам). Карактеристична лирска тематика, тоналитет (нпр. *Екс Понто, Немири*). Новеле, циклуси новела (нпр. *Пут Алије Ђерзелеза, Бифе Титаник, Жена на камену, Мост на Жепи*). Аналитичко тумачење једног Андрићевог романа (нпр. *На Дрини ћуприја*) са приступом из више аспеката: конструкција, приказ карактерних особина, техника приповедања.	Ученик познаје главне периоде стваралаштва животног дела, Андрићево место и улогу у историји српске књижевности. Током анализе дела упознаје Андрићеве типичне лирске теме, неколико репрезентативних дела његове мале и велике епике. Способан је за самостално формулисање тумачења лирских и епских дела. Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	*Филмска култура и познавање медија:* филмске адаптације књижевних дела. *Етика, филозофија:* филозофски и психолошки правци 20. века.

Кључни појмови/ појмови	Циклус новела, психологија, егзистенцијализам, оријентални мистицизам.

Тематска целина Развојни циљ	**Портрет–Милош Црњански**	**Број часова 12**
Раније стечено знање	Познавање српских стилских праваца на почетку 20. века. Стилски правци на прекретници векова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање главних стваралачких периода, места и улоге Црњанског, тумачења дела. Развијање креативних способности, фантазије, асоцијације идеја.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Животно дело Милоша Црњанског. Периоди у професији, животна осећања, форме понашања писца, светски концепт, стилски правци–експресионизам;	Ученик познаје главне стваралачке периоде животног дела, место и улогу Црњанског у историји српске књижевности, кроз анализу дела упознаје карактеристичне лирске теме Црњанског и једно	*Филмска култура и познавање медија:* експресионизам у филмској уметности. *Етика, филозофија:* филозофски и

карактеристична лирска тематика, тоналитет (нпр. *Лирика Итаке*). Књижевни свет Црњанског, јединствен тон, навођење атмосфере, тематике и ликова његове прозе (нпр. *Сеобе I*).	репрезентативно дело његове епике. Способан је за самостално формулисање тумачења лирских и епских дела. Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	психолошки правци 20. века. *Историја,друштвено и грађанско образовање; српски народопис:* велика сеоба српског народа.
Кључни појмови/ појмови	Експресионистички роман, психологија, временска раван.	

Тематска целина Развојни циљ	**Животно дело–Десанка Максимовић**	**Број часова 6**
Раније стечено знање	Познавање српских стилских праваца на почетку 20. века. Стилски правци на прекретници векова.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Фокусирање на стваралачки животни пут. Развијање самосталног информисања и тумачења дела.	
Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Животно дело Д. Максимовић; периоди у професији, збирке (*Зелени витез*), форме понашања писца (нпр. II светски рат, касна поезија), животна осећања, светски концепт, систем вредности; карактеристична лирска тематика и мотиви (љубав, предео, домовина, пролазност), конструкција песама, тоналитет, стваралаштво ars poetica, циклуси песама (*Тражим помиловање*).	Ученик познаје главне стваралачке периоде животног дела, место и улогу Д. Максимовић у историји српске књижевности. Кроз анализу дела упознаје карактеристичне лирске теме Д. Максимовић и главне мотиве. Способан је за самостално формулисање тумачења дела Д. Максимовић. Способан је за прихватање критичког тумачења дела, за састављање једног тематског материјала за усмени матурски испит и за разраду задатка који је у њему задат.	*Етика, филозофија:* филозофски и психолошки правци 20. века.
Кључни појмови/ појмови	Сумирање постојања, промена поља, слободна песма, самопрозивање.	

Тематска целина **Развојни циљ**	**Позориште и драмска прича–Д. Ковачевић: Балкански шпијун**	**Број часова 5**
Раније стечено знање	Познавање жанровских карактеристика и главних појмова драмске уметности (хумор, ирониј, апсурд).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Помагање усвајања позоришног система деловања. Тежња ка разумевању позадине друштвених, колективних и индивидуалних конфликата, за морално размишљање и просуђивање. Развијање тумачења дела на основу читања и анализе текста.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Српска драмска књижевност 20. века; драматургије Д. Ковачевића.	Ученик упознаје неке типичне тенденције савремене српске драме и позоришта 20. века. У стању је да анализира једно савремено дело, презентира његове драматуршке специфичности и неке тачке гледишта.	*Филмска култура и познавање медија:* филмске адаптације књижевних дела.

Кључни појмови/ појмови	Апсурд, гротеска.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Аспекти-Добрица Ћосић: Корени, Данило Киш: Рани јади**	**Број часова 8**
Раније стечено знање	Познавање жанровских карактеристика и главних појмова романа (роман, технике приповедања, тачка гледишта).	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Информисање, тумачење дела, развијање способности анализе током упоредних анализа.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Ћосић: *Корени.* Карактеристике Ћосићеве епике, српски породични роман на почетку 20. века. Распад патријархалне породице. Д. Киш: *Рани јади.* Кишова лирска проза. Двојни лик.	Ученик означава место Ћосића и Киша у историји српске књижевности, познаје особине њиховог начина стварања и гледишта, способан је за упоредне анализе.	*Филмска култура и познавање медија:* филмске адаптације књижевних дела.

Кључни појмови/ појмови	Породични роман, двојни лик.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Светска књижевност–епска и лирска настојања у 20. веку и у савременој књижевности**	**Број часова** **7**
Раније стечено знање	Познавање авангардних праваца.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање неких одлучујућих тенденција књижевности 20. века. Обрада дела и одломака, тачке гледишта стваралаца, расправа о културним контекстима.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Епска дела, избор (одломци) из европске књижевности, нпр. Ф. Кафка: *Преображај*, Томас Ман: *Марио и чаробњак*, Б. Брехт: *Мајка,* А. Ками: *Странац*, С. Бекет: *Чекајући Годоа*, В. Фокнер: *Бука и бес.*	Ученик упознаје неке одлучујуће тенденције књижевности 20. века. Зна неколико типичних значајних епских дела и одломака из 20. века. Способан је за самостално тумачења дела.	*Филмска култура и познавање медија:* филмске адаптације књижевних дела.

Кључни појмови/ појмови	Неоавангарда, објективна лирика, водећи мотив, техника монтаже.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Портрети, аспекти из савремене књижевности (аутори и дела по избору)**	**Број часова** **6**
Раније стечено знање	Тенденције српске књижевности 20. и 21. века.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Савремена српска књижевност: проширење појмовног образовања. Тумачење савремених дела. Приказ живота савремене српске књижевности. Препознавање нових манифестација интеракције елекронске масовне комуникације и књижевности.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Избор из савремених прозних дела. (нпр. Светлана Велмар-Јанковић, Давид Албахари, Милорад Павић, Борислав Пекић, Александар Тишма). Савремени српски књижевни живот.	Ученик је упознат са карактеристикама животног дела аутора изабраних из савремене књижевности, упознаје нека настојања савремене српске књижевности, појам постмодерне дигиталне књижевности. Тумачи једно савремено дело. Сналази се у књижевним базама података и блоговима.	*Филмска култура и познавање медија:* нове манифестације узајамног дејства масовне електронске комуникације и књижевности.

Кључни појмови/ појмови	Штампани и интернетски часопис, савремена јавност.

Тематска целина **Развојни циљ**	**Портрети и аспекти из савремене књижевности Срба у Мађарској (аутори и дела по избору)**	**Број часова** **6**
Раније стечено знање	Тенденције књижевности Срба у Мађарској у 20. и 21. веку.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Савремена књижевност Срба у Мађарској: проширење појмовног образовања. Препознавање нових манифестација интеракције елекронске масовне комуникације и књижевности.	

Знања	**Развојни захтеви**	**Корелација**
Избор из савремених прозних дела (нпр. Стојан Вујичић, Предраг Степановић, Петар Милошевић). Српско-мађарски књижевни односи. Тражење повезаности савремене књижевности Срба у Мађарској и у земљи матици.	Ученик је упознат са карактеристикама животног дела аутора изабраних из савремене књижевности, упознаје нека настојања савремене књижевности Срба у Мађарској и појам дигиталне књижевности. Тумачи једно савремено дело. Сналази се у књижевним базама података и блоговима.	*Историја, друштвено и грађанско образовање, српски народопис:* историјско сећање, традиција, цивилно друштво.

Кључни појмови/ појмови	Традиција, националност, интеркултуралност.

Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса	Ученик препознаје и користи текстове засноване на масовној комуникацији и аудио-визуелној и информатичкој основи. Способан је за самостално формулисање текста у неким једноставнијим публицистичким, аудио-визуелним и информатичким жанровима. Располаже способношћу за анализу и тумачење текста. Уме да користи стечена знања из дескриптивне граматике, стилистике и семантике. Поред књижевних текстова може да обради и стручно-научне и публицистичке текстове. Редовно користи библиотеку, познаје и користи разне информатичке носаче података. Може да разуме разне текстове и да их анализира по конструкцији, граматичким карактеристикама и рашчлањавању. Рукопис му је уредан и читак. У усменој и писменој комуникацији бира одговарајући тоналитет, стилски слој и дијалект. Примењује норме правилног културног српског говорног језика. Способан је за самостално формулисање текста у жанру службених списа (нпр. аутобиографија, молба). Познаје историју српског језика и језичке сродности, препознаје и примењује научене граматичке, стилске и семантичке феномене. Познаје и тумачи однос језика и друштва. Уме верно да интерпретира меморитере. Може да препозна повезаности и разлике међу текстовима

	(упоређивање повезаности по теми и мотиву, поређење указивања, чињеница и мишљења). Уме да примени поступке за обраду текста који одговарају карактеристикама жанра. Препознаје вредности, морална питања, ставове и форме понашања приказане у књижевним делима. Може да учествује у аналитичким разговорима и да изрази своје мишљење. У стању је да тумачи и упореди тематски и поетски дела настала у различитим епохама. У стању је да своје знање о истакнутим стваоцима српске и светске књижевности формулише у писаној форми. Уме да прикаже специфичности историјских епоха књижевности и стилских праваца. Уме да докаже усмено и писмено своје познавање стваралачке професије приказивањем значајнијих чињеница из њих. Препознаје утицај разних стваралаца у књижевној традицији. Познаје повезаности српске и мађарске књижевности.

10.7. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.7.1. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.7.2. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei ruszin nyelven

10.7.1. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Ruszin népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Ruszin nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

RUSZIN NÉPISMERET

A ruszin népismeret tantárgy oktatásának alapvető célja az egyén és a közösség identitástudatának, származástudatának formálása, kialakítása. Fő feladata a magyarországi ruszinok történelmi múltjának megismertetése, szellemi és tárgyi kultúrájának, hitvilágának, szokás- és hagyományrendszerének, nyelvének átörökítése, megőrzése.

A múlt és a hagyományos kultúra értékeinek megismerésével hozzásegíthetjük a tanulókat a nemzetiségükkel való azonosuláshoz, származásuk tudatosításához olyan nemzetiség tekintetében, melynek nincs és nem is volt anyaországa.

A tantárgy ismeretanyaga a ruszin nép összetett történelmére, vándorlások és letelepedések történéseire, különböző társadalmakba való beépülések követésére, kultúrtörténetre épít. A tantárgy tudásanyaga révén fontos célnak tekinti a ruszin nép magyarországi, (később) európai és tengerentúli csoportjainak felkutatását, alaposabb megismerését. A tanulóknak meg kell ismerniük származásukat, a nemzetiségi csoport, illetve közvetlen családjuk történetét, hagyományait, értékrendjét. A szűkebb környezet megismertetése, megszerettetése egyben a hazaszeretethez vezető út, mely a ruszinok esetében az egykor „választott” haza szeretetét jelenti.

A tudásanyag fő értéke a nemzetiség megbecsülése, tisztelete, szeretete, a „megtalált lakóhely” egyedi értékeinek megismerése, megvédése és gazdagítása. A tantárgy, a tematikai egységekhez rendelt kulcskompetenciák megjelenítésével, az ismeretszerzésen túl hozzájárul a személyiségfejlesztéshez. Toleranciára, empátiára, szolidaritásra, a múlt és az ősök tiszteletére nevel, más kultúrák, nyelvek vallások iránti nyitottságra, elfogadásra ösztönöz (az adott korcsoport életkori sajátosságainak figyelembevételével). Tiszteletet ébreszt a hazai és hazánkon kívül élő ruszinok, valamint a hazánkban élő magyarság és más nemzetiségek iránt.

A rohamosan növekvő asszimiláció következtében megnőtt a nemzetiségi intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai nem merülhetnek ki csupán az ismeretek átadásában, sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre van szükség, mint például az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és a művészetek iránti nyitottság és a teljesítmény elérése a lehetőségek határain belül.

A nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan oktatási és nevelési kínálat fenntartása, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitástudat nélkülözhetetlen részét képezik.

Jelen világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy az asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott tudására. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciák és a közműveltségi tartalmak meghatározásában.

1–2. évfolyam

Az 1–2. évfolyamon a tanuló megismeri szűkebb családját, környezete ruszin kötődését, népzenei kultúráját, szokásait, nyelvhasználatát. Megismeri a településen élő ruszinság szokásait, hagyományait, részt vesz azok átörökítésében. Részt vesz népdalok, népmesék,

népköltészeti alkotások bemutatásában helyi szinten és a településen túl.

Az életkori sajátosságaiból adódóan a népismeret tantárgy tanítása időigényesebb tevékenységek és tanulási formák szervezését feltételezi egyéni érdeklődésre alapozva, és az egyéni különbségek figyelembe vételével. A tanulók játékos formában sajátítják el az állampolgári teendőket, valamint a demokratikus viselkedés szabályainak alapjait. A tantárgy a bevezető szakaszban fontos szerepet tölt be az önismeret, a társas kultúra és a családi életre nevelés területén.

A tantárgy hozzásegíti a tanulót, hogy rendelkezzék kooperatív készséggel, megtanulja, majd alkalmazza az illemszabályokat. A fenntarthatóság és a környezettudatosság napi szintű igényévé válik. Szükségét érzi, hogy a nemzetiség nyelvén fejezze ki magát, miközben esztétikai-művészeti tudatossága is erősödik.

A tanuló megfelelő szinten megismeri lakóhelye (települése) és a tőle távolabb élő ruszinok népi hagyományait, a többségi ruszinok görög katolikus hitvilágának főbb ünnepeit, azok nemzetiségi jellegét, a nagy ünnepkörök egy-egy hagyományát és az éves ünnepkör legfontosabb állomásait. Mindezeket képes évszakok szerint, időrendi sorrendben elhelyezni. A tanuló elsajátítja az együttélés legfontosabb szabályait, együttélési normákat a családban, az iskolában és a társadalmi életben. Megismerkedik a manuális és a művészeti alkotótevékenység több formájával.

Kialakul belső igénye, hogy megőrizze környezete és elődei ruszin nemzetiségi életéhez kapcsolódó értékeit, hogy ruszin nyelven fejezze ki gondolatait, véleményét.

Befogadói attitűdje a ruszin népköltészeti alkotások elsajátításában kiteljesedik. A tanulónak fejlődik emocionális érzékenysége. Képes versek, dalok, mesék elmondására, fejlődik ritmusérzéke, mozgáskultúrája.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Családunk története, tágabb családi kör</td><td>Órakeret 10 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A családi élettel kapcsolatos ismeretek, képességek fejlesztése, a másokért való felelősségvállalás érzésének kialakítása, fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Családtagok, családi szerepek, rokonok, kapcsolatok.
Családi ünnepek, szokások, az emberi élet legfontosabb eseményei: születés, keresztelő, házasság.
A múltbeli események elbeszélése idős emberektől hallott történetek vagy képek alapján.
Információk gyűjtése a ruszin nép történetéről.
Ruszin jelképek megismerése: címer, himnusz, zászló.</td><td>Vizuális kultúra: fotók, videók, rajzok a családról.

Ruszin nyelv és irodalom: altatók, dalok, versek, szókincs bővítése.

Ének-zene: dalok a családdal kapcsolatban.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/ fogalmak</td><td colspan="3">Nagybácsi, nagynéni, unokatestvér, rokon, keresztszülő, születés, házasság, elmúlás.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az én városom, falum, lakóhelyem**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos ismeretek átadása, a térbeli tájékozódás fejlesztése. Késztetés a környezet megóvására, értékeinek megbecsülésére.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tanuló lakóhelye környékének sajátos nemzetiségi hagyományainak felkutatása. Az adott település elhelyezkedése. A település nevezetességei, a ruszinsággal kapcsolatos helyszínek és alkotások megismerése: tájház, fatemplomok, falumúzeum, tornácos házak. Építkezés megismerése, az építkezés anyaga, jellege, fotók, régi házak megfigyelése, tájház bemutatása. Konyhakerti növények, háziállatok megismerése (állatutánzó, nyelvtörő mondókák). A kerti munkaeszközök felismerése. Ismeretek gyűjtése a lakóhely történetéről, idősebbek elmondásaiból, olvasmányokból.	*Vizuális kultúra:* rajzok, fényképek lakóházakról (régen és ma). *Ruszin nyelv és irodalom:* helyes artikuláció és kiejtés, szókincsfejlesztés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vallás, falu, város, fatemplom, falumúzeum, utca, lakóház, állat, növény, évszak, természet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ruszin népszokások, hagyományok**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ünnepekhez és évszakokhoz kötődő szokások gyűjtésére való felkészítés, késztetés. A magyarországi ruszin kultúrával való ismerkedés segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés ruszin szokásokkal: „fonóba járás," húsvéti-karácsonyi szokások, Luca-nap, András-nap, „vesszőzés", lakodalom, disznóölés, Márton napja. Szokások gyűjtése, mesélése, játékos előadása magyar nyelven. Kántálás, egyházi, ünnepi szokások, imák, népi játékok készítése ünnepekre, ajándékozás. Tájház megtekintése, múzeumlátogatás. Emléktárgyak készítése csuhéból, vesszőből, agyagból.	*Ének-zene:* ünnepekhez kapcsolódó dalok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tervezés, tárgykészítés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szokás, hagyomány, ünnep ima, lakodalom, aratás, szüret, tájház, természetes anyag.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ruszin népköltészet**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzetiségi hagyományok felelevenítése, népköltészeti alkotások megtanítása, átörökítése. Fantázia gazdagítása, értékrend formálása a népköltészeti alkotások megismerése által.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A népdal, népmese, népi játék, vers és dal jelentése, formája, felismerése. Közös daltanulás, szövegek értelmezése, népi játékok előadása. (Jakí t észé parobok, Ruszonszké mamomcské, Jakí tod préklet, Ésol drotár, Éde baran mostom). Gyermekjátékok a természetben: fogócska, bújócska. Természettel kapcsolatos megfigyelések a népköltészetben, népi humor, népi bölcsesség. Helyi idősek történetei, nyelvjárás felismerése (néhány kifejezés erejéig).	*Magyar nyelv és irodalom:* népmesék fajtái, jellemzői. *Ének-zene:* népdalok tanulása. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincs bővítése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népdal, hiedelem, bölcsesség, népmese, állatmese, népi humor, játék, játszóház, valóság, mese, népi bölcsesség, humor.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Tájékozódás térben és időben**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az időmeghatározással kapcsolatos ismeretek körének bővítése, pontosítása. Viszonyítások, időrendi sorrend kialakítása képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az idő tagolására szolgáló kifejezések elsajátítása: nap, hét, hónap, év. Időmeghatározás: nem régen, amikor a szüleim kicsi gyerekek voltak, amikor még karddal harcoltak. Viszonyítások: előbb, később, ugyanakkor, most, régebben, nagyon régen. Események, tárgyak személyek időrendbe állítása. Néhány esemény, jelenség időpontjának megláttatása a kiemelt időponthoz képest. Helyszínek modellezése, rajzolása, terepasztal, makett.	*Matematika:* tagolás, egységváltás képessége, számlálás. *Ruszin nyelv és irodalom*: szókincsfejlesztés. *Vizuális kultúra:* vázlatrajzok, modellezés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Múlt, jelen, jövő, régen, most, majd, fiatal, idős, öreg, hét, hónap év, gyerekkor.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Alapismeretek a magyarországi ruszinokról	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi ruszin kultúra alapjainak megismertetése. Az identitástudat alapozása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ruszin nemzetiségi, közösségi élet bemutatása, megismerése. A lakóhelyen megtalálható értékek feltárása, megfigyelése, elemzése. A nemzetiség életmódja, vallása, kultúrája képekben, rajzokban. Szokások, hagyományok a családban és a településen. Ismerkedés a Ruszin élet című lap gyermekek rovatával, képanyagával. Válaszok keresése a következőkre: jellemvonásaim, miben hasonlítok másokra, mire vagyok képes, milyen szeretnék lenni, mit jelent ruszinnak lenni.	*Vizuális kultúra:* képek, rajzok lakóhelyről, újságokból.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Falunap, rendezvény, életmód, hetilap, gyermekrovat, kultúra, hagyomány, szokás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók be tudják mutatni szülőfalujukat, családjukat, szűkebb rokonaikat. Tudatosul bennük, hogy ruszinul is kifejezhetik magukat, megismerik a megszólítás és a köszönések megfelelő formáit. Ismerik a hagyományos és vallási ünnepek elnevezéseit, szimbólumait. Meg tudják nevezni a konyhakerti növényeket, háziállatokat. Tudnak énekelni néhány helyi nyelvjárású népdalt, ismernek mondókákat, találós kérdéseket, gyermekjátékokat. Részt vesznek hagyományőrző ünnepségeken, elsajátítják iskolájuk és településük ruszin nyelvű elnevezéseit. A természet szeretete, az egészség védelme igényként épül be a tanulók személyiségébe. Betartják a kapcsolatteremtés elfogadott formáit, képesek azokat alkalmazni.

3–4. évfolyam

Az általános iskola *kezdő szakaszában* a népismeret tantárgy főként a tanulók teljesítményére fókuszál a tanulás szervezése során. A tanulók a tanórákon és az iskolán kívüli tevékenységek során tovább ismerkednek a ruszin nemzetiség tárgyi és szellemi kultúrájával, ezáltal erősödik identitástudatuk, nemzeti öntudatuk. Játékos formában sajátítják el az állampolgári teendőket és a helyes viselkedés módjait, szabályait, megértik a szabályok fontosságát. Ebben a szakaszban fontos szerepet tölt be a tantárgy az önismeret, a társas kultúra és a családi életre nevelés terén. Képesek lesznek az együttműködésre, empátiára, átérzik és gyakorolják a segítségnyújtást. Képesek kooperációra, megértik a szabályok fontosságát. Képesek egyszerű közösségi szabályok követésére, bekapcsolódnak közös tevékenységekbe, és követik a

közösségi hagyományokat. Elsajátítják a környezettudatos viselkedés szabályait, megtanulják a tárgyi és természeti környezet értékeinek megóvását.

Megtanulják, és szokásukká válik, hogy nemzetiségi nyelven (anyanyelven) fejezzék ki magukat. Érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, tudják elemi szinten értékelni a változásokat, késztetést éreznek környezetük értékeinek megőrzésére.

A tanulók megismerik a Magyarországon élő ruszinok kultúrájának főbb alkotóelemeit, a nagyobb ünnepkörök főbb hagyományait, az éves ünnepkör legfontosabb szokásait, hagyományait és az ezekhez tartalmilag kapcsolódó népköltészeti alkotásokat, a ruszin életmódhoz kapcsolódó szellemi és tárgyi emlékeket. A nemzetiségi rendezvényeken való aktív részvétel útján megismerik a helyi szokásokat. Ismerkednek a helyi nyelvjárás főbb jellemzőivel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A hazai táj, közvetlen környezet**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A település nemzetiségi sajátosságainak, környezetének ismerete, néhány alapvető ismeret a növények termesztésével kapcsolatban, zöldségek, gyümölcsök elnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ruszinlakta településekkel kapcsolatos régi mesterségek megtanítása, termésekkel való munkálatok elsajátítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A ruszinok vándorlásainak nyomon követése, ismerkedés az egykori életkörülményekkel. Kétnyelvűség, írott emlékek. Falutörténet, várostörténet, történelmi személyek. Hazánkban élő ruszinok letelepedése, tájegységek, mesterségek. Ruszinlakta települések, mai és múltbéli építkezés, berendezési tárgyak. Egyszerű családrajz, családfa vázolása, ruszin környezet megismerése. Kerti zöldségek és gyümölcsök termesztése, megfigyelése, felismerése. Kerti munkák, évszakokhoz köthető munkák megismerése. A természetben található termések, gyümölcsök felismerése, gyűjtése, felhasználási lehetőségei régen és ma. Miként óvhatom környezetemet, mit tehetek védelme érdekében? A természet törvényszerű változásaihoz kapcsolódó közmondások, mesék gyűjtése. Évszakok rövid szóbeli és írásbeli jellemzése.	*Környezetismeret:* házinövények, gyümölcsök; évszakok; a család. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés, zöldségek, gyümölcsök neve, rövid tömör leírások – faluház. *Dráma és tánc:* mese, szituáció feldolgozása, dramatizálás, munkafolyamatok mozgáselemei. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tervezés, tárgykészítés; mesterségek; a lakóhely.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Termés, konzerválás, aszalás, mesterség, foglalkozás, gyümölcs- és zöldségtermesztés, környezet megóvása, tisztaszoba, kamra, istálló.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Alapismeretek a Magyarországon élő ruszinok életéről, kultúrájáról**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a magyarországi ruszinok kultúrájáról a település nyelvjárási jellemzői, használata családi körben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek bővítése a magyarországi ruszinok életéről, kultúrájáról. Együttműködési képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ruszinlakta településformák (falu, város, tanya, hegyvidék). Tájékozódás térkép segítségével; a hegyvidéki ruszinok települései; közeli társtelepülések felkutatása; nagyobb, jelentősebb falvak megismerése. A nemzetek és népcsoportok korábbi és jelenlegi együttélése (szlovák). Ismertebb ruszin közéleti személyiségek megismerése, felkutatása. Nemzetiségi alapjogok megismerése életkornak megfelelően. Ruszin nemzetiségi rendezvényeken való aktív részvétel: helyi, regionális, országos szintű szereplések, előadások. A média szerepe: hazai tv-adás, Rondó rádióműsor, a Ruszin élet című lap megismerése. Nyelvjárások megfigyelése ruszinlakta falvakban, előadásokban, közös rendezvényeken.	*Vizuális kultúra:* alaprajzok, faluház képei, rajzpályázatok munkái. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés szövegtanulás által. *Dráma és tánc:* legendák dramatizálása, mesék feldolgozása. *Ének-zene:* dalok, népzene.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hegyi falu, ruszin település, nyelv, nyelvjárás, irodalmi nyelv, legenda, rendezvény, emlékmű, országos találkozó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ruszin hagyományok, népszokások, jeles napok**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Egyházi ünnepek (Mikulás, karácsony, farsang, húsvét), köszöntők, dalok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók megismertetése az évszakokhoz kapcsolódó szokásokkal, hagyományokkal, ünnepekkel. A hagyományok ápolására, átörökítésére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyar és ruszin néphagyományok megismerése: különbözőségek, hasonlóságok. Évszakokhoz kötődő hagyományok, ünnepek, jellemzői. – Szüret. – Adventi időszak: karácsony, Luca-nap, kántálás, köszöntők, betlehemezés. – Farsangi időszak: fonóba járás, maskarázás, kiszebáb égetés, fánk. – Húsvét: locsolkodás, „vesszőzés”, tojásfestés, komázás. Vallási jellegzetességek: kerepelés, éjféli mise, pászkaszentelés, körmenet, áldozás. Közismert névnapokhoz köthető néphagyományok: Mihály (szept. 29.), Márton (nov. 11.), Katalin (nov. 25.), András (nov. 30.), Borbála (dec. 4.), Luca (dec. 13.). Aktív részvétel a helyi szinten rendezett hagyományőrző rendezvényeken. Hagyományok színpadi feldolgozása – lakodalom, fonóban, farsangolás. A ruszin nép (fiatalok és idősek) népviseletének jellemzői, különbségek és hasonlóságok felismerése, népviseleti értékek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* papír- és faalapú tárgyak készítése. *Ruszin nyelv és irodalom:* beszédfejlesztés személyes élmények alapján. *Vizuális kultúra:* rajzok készítése eseményekről, népviseletről, fényképek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ünnepkör, szokás, kétnyelvűség, jeles nap, élő hagyomány, kultúra, nyelvhasználat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ruszin települések Magyarországon	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Ruszin települések Magyarországon és határokon túl.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódási képesség fejlesztése. A ruszin települések elhelyezkedésével kapcsolatos ismeretek átadása. A másság tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az anyaország fogalma, élet anyaország nélkül, mennyiben vagyunk mások. Hegyek, erdők, kevés termőföld – ruszin elődeink életmódjának megismerése. Az erdő adta lehetőségek életfenntartó szerepe, hegyi falu. Fakitermelés, fafeldolgozás, erdőgazdálkodás, erdei termések gyűjtése, kézművesség (drótosok, faszénégetők, mészégetők) megismerése, jellegzetes települési formák összehasonlítása. Összefüggések felfedezése az állattartás és a földrajzi adottságok között. Nemzetiségek keveredésének megfigyelése, a szlovák és ruszin nemzetiség kapcsolata régen és ma. A szlovák és ruszin nyelv egymásra hatása – felismerés konkrét	*Környezetismeret:* tájékozódási képesség, térkép; mesterségek; háziállatok. *Vizuális kultúra:* életmód képekben, rajzokban. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés, foglalkozások nevei,

példák alapján.	földművelés, erdőgazdálkodás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaország, favágás, termés, kézművesség, játszóház, „tót”, nemzetiség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Hagyományos altatódalok, népdalok, mondókák, versek, népi játékok, legendák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Népköltészeti alkotások megtanítása, az azonosulás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Közmondások gyűjtése, megismerése, népköltészet fogalma. Munkadalok, népdalok, ünnepi dalok, egyszerű imák memorizálása. Gyermekjátékok dramatizálása, előadásuk nemzetiségi és nem nemzetiségi közegben. Hagyományos ruszin legendák, regék, népi imádságok gyűjtése. Elődeink népi bölcsességei, tapasztalatok. A népmesék hősei, külső és belső tulajdonságaik leírása, tanulságaik megfogalmazása. Népviselet funkciója, esztétikuma az előadásokban. Népzene, folklór, népi hangszerek megismerése.	*Magyar nyelv és irodalom:* népköltészeti alkotások jellemzői. *Ruszin nyelv és irodalom:* köszöntőversek, szókincsfejlesztés. *Ének-zene:* népdalok, rövid balladák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hősiesség, főhős, munkadal, szerepjáték, népviselet, népdal, népzene, ritmus, dallam, előadás, hagyományápolás, állatmese, tréfás mese, legenda.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri lakóhelye ruszin nemzetiségi hagyományait, emlékhelyeit, emlékműveit, épületeit és azok jellegzetes építkezési módját, sajátosságait. Tud köszöntőt mondani a legfontosabb családi alkalmakon. Jól ismeri és használja az évszakok (hónapok, napok) alapvető jegyeit. Érthetően el tud mondani 3–4 verset, 4–5 mondókát, néhány mesét, 10–15 népdalt el tud énekelni. Felismeri a helyi nyelvjárás egyes elemeit. Ismeri a naptári és a főbb egyházi ünnepekhez kapcsolódó tevékenységeket. Meg tud nevezni néhány települést, ahol ruszinok élnek. Az olvasott népköltészeti alkotásokat képes képekben megjeleníteni. Aktívan vesz részt hagyományos emléktárgyak készítésében, játszóházas rendezvényeken, ruszin nemzetiségi ünnepségeken (ruszin nap, falunap). Ismeri a ruszin népviselet leggyakoribb elemeit, ismer népművészeti

	motívumokat, népi hangszereket.

RUSZIN NÉPISMERET

A ruszin népismeret tantárgy oktatásának alapvető célja az egyén és a közösség identitástudatának, származástudatának formálása, kialakítása. Fő feladata a magyarországi ruszinok történelmi múltjának megismertetése, szellemi és tárgyi kultúrájának, hitvilágának, szokás- és hagyományrendszerének, nyelvének átörökítése, megőrzése.

A múlt és a hagyományos kultúra értékeinek megismerésével hozzásegíthetjük a tanulókat a nemzetiségükkel való azonosuláshoz, származásuk tudatosításához olyan nemzetiség tekintetében, melynek nincs és nem is volt anyaországa.

A tantárgy ismeretanyaga a ruszin nép összetett történelmére, vándorlások és letelepedések történéseire, különböző társadalmakba való beépülések követésére, kultúrtörténetre épít. A tantárgy tudásanyaga révén fontos célnak tekinti a ruszin nép magyarországi, (később) európai és tengerentúli csoportjainak felkutatását, alaposabb megismerését. A tanulóknak meg kell ismerniük származásukat, a nemzetiségi csoport, illetve közvetlen családjuk történetét, hagyományait, értékrendjét. A szűkebb környezet megismertetése, megszerettetése egyben a hazaszeretethez vezető út, mely a ruszinok esetében az egykor „választott” haza szeretetét jelenti.

A tudásanyag fő értéke a nemzetiség megbecsülése, tisztelete, szeretete, a „megtalált lakóhely” egyedi értékeinek megismerése, megvédése és gazdagítása. A tantárgy, a tematikai egységekhez rendelt kulcskompetenciák megjelenítésével, az ismeretszerzésen túl hozzájárul a személyiségfejlesztéshez. Toleranciára, empátiára, szolidaritásra, a múlt és az ősök tiszteletére nevel, más kultúrák, nyelvek vallások iránti nyitottságra, elfogadásra ösztönöz (az adott korcsoport életkori sajátosságainak figyelembevételével). Tiszteletet ébreszt a hazai és hazánkon kívül élő ruszinok, valamint a hazánkban élő magyarság és más nemzetiségek iránt.

A rohamosan növekvő asszimiláció következtében megnőtt a nemzetiségi intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai nem merülhetnek ki csupán az ismeretek átadásában, sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre van szükség, mint például az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és a művészetek iránti nyitottság és a teljesítmény elérése a lehetőségek határain belül.

A nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan oktatási és nevelési kínálat fenntartása, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitástudat nélkülözhetetlen részét képezik.

Jelen világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy az asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott tudására. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciák és a közműveltségi tartalmak meghatározásában.

5–6. évfolyam

Az *alapozó szakaszban* a ruszin népismeret tantárgy egyik legfontosabb feladata, hogy hozzájáruljon az iskolai oktatáshoz szükséges kulcskompetenciák, képességek megalapozásához. Fontos és kiemelt fejlesztési területe az erkölcsi nevelés, melynek során a tanuló megérti a normakövetés fontosságát, képes megfelelni a hozzá közel állók elvárásainak, tudja, miként viselkedjen.

A tanuló megismeri a magyarországi ruszinok településeit, lakóhelye ruszin nemzetiségi hagyományait, népszokásokat, és aktívan részt vesz ezek ápolásában, átörökítésében. Megismeri a ruszin nemzetiség népköltészeti alkotásait, népzenéjét, népdalait, népi hangszereit, néptáncait, népviseletét, népi díszítő művészetét, médiát, írókat, költőket, étkezési szokásait és tradicionális ételeket. Megismeri nemzetisége kiemelkedő személyiségeit és szimbólumait. Egyre gyakrabban vesz részt nemzetiségi rendezvényeken, hagyományok ápolásában, fejleszti nyelvtudását, nyitottá válik más népek és nemzetiségek kultúrájának megismerésére. Ismerkedik az alapvető emberi, nemzetiségi szabadság- és állampolgári jogokkal, kötelezettségekkel és az őt illető jogok érvényesítési lehetőségeivel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szláv népek múltja**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Ruszinok a szláv népek között.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin nép vándorlási útvonalának, megpróbáltatásainak bemutatása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Ismeretek szerzése szláv népek múltjáról, vándorlásuk útvonaláról, életkörülményeikről, földrajzi elhelyezkedésükről. Őskor, kora középkor. Kitekintés Szlovákiába, Kanadába, Lengyelországba, Moldáviába, Ukrajnába. Magyarországon élő ruszinok területi elhelyezkedése. Helyi hagyományos mesterségekkel való ismerkedés, szövés-fonás mintáinak megfigyelése, reprodukálása, minták rajzolása, faragása. A ruszin nép szimbólumai.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* atlaszok, útikönyvek, történelmi olvasmányok. *Ének-zene:* Himnusz. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés, földrajzi nevek. *Vizuális kultúra:* szövésminták, faragások, rajzok, hímzés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szláv népcsoport, vándorlás, nyelv, nyelvjárás, területi megoszlás, zempléni ruszin, szlovák-ruszin barátság, szövetség, életmód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ruszin hagyományok, jeles napok, ünnepek, népviselet**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A hegyi falvakban élő ruszinok hagyományai, vallási ünnepek, jeles napok.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az adott régió hagyományainak, jeles napjainak szóbeli és írásbeli interpretálása, a település népviseletének és népzenéjének megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi ruszin települések ünnepeinek, jeles napjainak felelevenítése, helyi sajátosságok felidézése. Jeles napokhoz, egyházi ünnepekhez kapcsolódó hagyományok rövid áttekintése, rövid beszélgetések a témában és azok dokumentálása. Hagyomány újjászületése: elfelejtett hagyományok, szokások felkutatása, közös értelmezése, felelevenítése. A tradíció fogalmának helyes használata, ünnep és jeles nap fogalma. Ünnepi és hagyományos ételek megismerése, elkészítése. A helyi népviselet általános jellemzői. Felsőruházat, hajviselet, fejfedők felismerése. Jellemző színek, fejfedők. Ünnepi viselet – fotók, rajzok felhasználása, készítése. A múlt és jelen összehasonlítása. A fiatalok és idősek viseletének összehasonlítása.	*Vizuális kultúra:* jeles napok tárgyi előkészületei, színek, motívumok, fotók, rajzok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* korok, időbe helyezés. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsfejlesztés: ruhadarabok, anyagok, színek, minták.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ünneplő viselet, hétköznapi viselet, népviselet, öltözet, hímzés, horgolás, kézi varrás, fejfedő, kucsma, lapcsánka, káposztaleves, sztrapacska.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Paraszthház, háztartás, gazdálkodás**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alsó tagozatos ismeretek építkezési formákról, anyagokról, elrendezésről: alaprajz, hegyi falu, alföldi falu.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin paraszti ház alaprajzával és építésével, valamint a háztartással kapcsolatos ismeretek átadása, alaprajzok felismerésének segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A lakóhely és környékének megismerése, jellegzetességeinek feltérképezése. Az adott település építkezési szokásainak (építő anyagok, építkezési módok, stb.) megismerése: A lakóház alaprajza, hosszanti elhelyezése, tornác, szabadkémény, padlás. A lakóház és a kiszolgáló helyiségek berendezési tárgyai, azok használata. Belső helyiségek, bútorok, használati tárgyak. A pitvar, udvar, istállók, karámok, ólak építési módjának megismerése. A gazdasági épületek funkcióinak megfigyelése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* építkezés fejlődésének története. *Vizuális kultúra:* rajzok, fényképek a paraszti életmódról. *Ének-zene:* munkadalok. *Technika, életvitel és*

Több generáció együttélése, munkamegosztás a családban. Erdőgazdálkodás, növénytermesztés, állattartás, méhészet, szőlőtermelés megismerése– régiónkénti felosztásban, jellemzők kiemelése. A hazai ruszin régiókhoz kötődő népi mesterségek, használati eszközök gyűjtése. Munkadalok értelmezése, megismerése. A díszítő művészet technikái: hímzés, festés.	*gyakorlat:* helységek modellezése, fafaragás, megtapasztalása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fazekas, drótos, kézműves, fafaragó, fonás, szövés, hímzés, kő, agyag, patics, csizmadia, kerámia, üvegfújás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hétköznapok rendje**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A ruszinok egykori napirendje élmények, tapasztalatok elbeszélések alapján. Olvasott és hallott információk, települést bemutató irodalom.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók megismertetése a paraszti életvitellel, munkaeszközökkel, a paraszti életvitel példaértékének felfedeztetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés a hajdani önfenntartó életmóddal. Az önfenntartó életmód különböző elemeinek (konyhakerti növények termesztése, házi állatok tartása) megismerése családban, közvetlen környezetben végzett interjúk, valamint írásos források segítségével. Ruházkodás régen (saját készítésű, len és kender felhasználása) és napjainkban, ruházkodási szokások összehasonlítása. A munka központi szerepének megfigyelése, a teendők évszakok szerinti csoportosítása: szántás, vetés, megmunkálás, aratás, csépelés, szüret és feldolgozási teendők. A ~~t~~ársas munkák szerepe a múltban a fiatalok életében. Táplálkozás: a tejtermékek előállításának, a kenyérsütés eszközeinek megismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* családban betöltött szerepek megosztása. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés. *Ének- zene:* munkadalok, népdalok a témával kapcsolatban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Eredeti tejtermék, füstölés, növénytermesztés, fonás, szövés, varrás, kenyérsütés, tehénfejés, falusi mulatság, társas munka, eke, kasza.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális örökségünk: népköltészet, népzene**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Népmesék, népdalok és legendák ismerete, zenei élmények, fellépő folklórcsoportok lakóhelyen és azon túl.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Népmesék és népdalok fajtáinak bemutatása, a hazai ruszin népzene értékes voltának tudatosítása. Érdeklődés felkeltése a népi hangszerek használata iránt.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Népmesék osztályozása, fajták felsorolása, ismérvei, népmesék hőseinek jellemző vonásai, jellemzésük, a cselekmény tartalmának értelmezése, elmondása, rövid jelenetek improvizálása, eljátszása. A népmesék különböző típusai: tündérmesék, tréfás mesék, állatmesék. Mondák, legendák, mesék kötődése Mátyás királyhoz, Rákóczi Ferenchez. Magyarországi ruszin népmesegyűjtők munkássága, gyűjtemények felkutatása, hasonlók keresése a falu idősebb emberei közvetítésével. Helyi jellegzetességek, népi hangszerek, zenekarok, népdalok, a népzene fontossága, a folklór fogalma. Népdalok fajtáinak megismerése: munkadalok, betyárdalok, szerelmes dalok, regruta dalok, esküvői dalok, szociális témájú dalok. Ruszin népdalok jellemző jegyeinek elsajátítása, az éneklés örömének felfedezése.	*Ruszin nyelv és irodalom:* szókincs fejlesztése, népmese CD-n, élőben idős ember közvetítésével. *Dráma és tánc:* dramatizálás, szerepjáték. *Ének-zene:* népdalok, zenei eszközök, folklór, zenetörténet. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* legendák, mesék korba illesztése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népmese, népdal, szöveg, dallam, népzene, népi hangszer, nyelvjárás, regrutadal, népi zenekar, fúvós, húros hangszer, állatmese, tanulság, mesegyűjtő.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Épített örökség – népi díszítő művészet**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A 3–4. évfolyamból hozott ismeretanyag, ismeretek a falumúzeum kiállítási tárgyairól, esetleg más múzeumok látogatásáról hozott élmények, tanulmányi kirándulásokhoz kötődő élmények. Népművészeti eszközök, formák, színek, anyagok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin díszítőművészet ágainak megismerésének segítése, régmúlt mesterségek utáni kutatás támogatása, munkafolyamatok elsajátítása ruszin nyelven.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A településen fellelhető jellegzetes díszítő motívumok megismerése. Jellemző színhasználat megfigyelése. Manuális tevékenység, tárgykészítés: ékszerek, textíliák. Kékfestő anyagok, kerámiák, csipkék, csizmák, üvegből és fából készült használati tárgyak, dísztárgyak jellemzőinek megfigyelése. A lakóház belső helyiségei, bútorok, használati tárgyak anyaga, díszítésük megismerése.	*Vizuális kultúra:* hagyományos motívumok, díszítőelemek. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hímzés,

Régi mesterségek termékeinek felkutatása, gyűjtése. A gyűjtött anyagok rendszerezése és prezentálása. Eszközök készítése hagyományos kézműves technikával. Népviselet funkciója, esztétikuma, díszítőművészete.	fonás, szövés, fafaragás. *Ruszin nyelv és irodalom:* munkafolyamatok ruszin nyelven, szókincsbővítés. *Hon- és népismeret:* díszítőművészet története.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Faragás, sujtás, hímzés, fonás, szövés, szövőszék, kézművesség, díszítő elem, színharmónia, festés, ékszer, bőr, üveg, fém, kő, agyag, csipke, kerámia, szőttes.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló pontosan ismeri a ruszin nép szimbólumait (zászló, címer, himnusz). Ismeri az elődök bevándorlásának történetét. Térkép segítségével felsorolja a ruszinok által is lakott országok nevét. Fel tudja sorolni a magyarországi ruszinok által lakott településeket, városokat. Ismeri a ruszinok hagyományos, ünnepekhez kötődő ételeit. Ismeri a helyi és regionális népviselet elnevezéseit, anyagát, díszítő motívumait (az adott nyelvjárásban is), népi hangszereit, díszítőművészetét. Ismeri a helyi gazdálkodási módokat, eszközöket, régi mesterségeket és azok különleges eszközeit. Fellépések során aktívan alkalmazza (eljátssza) a tanult népdalokat, legendákat, meséket, mondákat, aktívan vesz részt a helyi táncok koreográfiáinak megtanulásában, előadásában. Ismeri és jellemezni tudja az egyházi és naptári ünnepekhez kötődő szokásokat, hagyományokat, tevékenységeket. A már ismert meséket, legendákat röviden, szóban tudja interpretálni. Játszóházakban aktívan vesz részt tárgykészítő tevékenységekben.

7–8. évfolyam

A fejlesztő szakaszban a ruszin népismeret tantárgy alapvető feladata a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása. Ebben az életkorban a tanulók egyre jobban értik a normakövetés fontosságát. A nemzeti öntudat és a hazafias nevelés terén a tanulókban kialakul nemzetiségük és a magyar kultúra értékeihez való kötődés. Kialakul a szülőföld, a haza, a nemzet, a nemzetiség iránti kötődés, valamint a megfelelő humánus magatartás, az önkritika. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés során egyre érzékenyebbé válnak környezetük iránt, kifejlődnek környezetkímélő szokásaik, mozgósíthatóvá válnak a környezet védelmét célzó együttes cselekvésekre.

A tanuló tovább ismerkedik a magyarországi ruszinok szellemi és tárgyi kultúrájával:

elődei népi építészetével, gazdálkodásával, népi hiedelemvilágával, hagyományos ételeivel. Megismeri a ruszin népművészet alkotásait, mondákat, legendákat, régmúlt, a ruszin nép múltjára vonatkozó történeteket.

Bővíti tudását a magyarországi lakosság nemzetiségi alakulásáról, megismerkedik a nemzetiségi törvény személyét is érintő pontjaival. Megismeri a ruszin nemzetiség képviselőit helyi és regionális szinten, érdeklődik a közéletről, sajtóból és a médiából.

Bővíti tudását a világban elszórtan élő ruszinokról, tevékenységeikről, igényévé válik azok kutatása, megismerése (internet használata).

Aktívan vesz részt települési ünnepségeken, falunapon, ruszin napon, tanulmányi és nyelvi versenyeken regionális és országos szinten.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismeretek a ruszin nép múltjáról**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Nemzeti szimbólumok ismerete, történetek a múltból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretszerzés segítése a hazánkban és a világban élő ruszinokról, vándorlásukról, letelepedésükről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szláv néptörzsek, közös történelem, történelmi személyiségek. Ruszinok a szlávok birodalmában, íráskultúra. Hasonlóságok, különbözőségek. Az első szláv állam, a szláv haza megismerése. A szláv fogalom jelentése. A mai szláv népek elhelyezkedése Európában, ruszinok nyomában. Cirill és Metód munkássága, hittérítő tevékenységük megismerése, megértése. A szláv írásbeliség kialakulásának körülményei. Ruszinok a középkorban, újkorban: kultúra és művelődés. Ruszinok érkezése Magyarországra, kapcsolatuk más szláv törzsekkel, nemzetiségekkel. Szlovák-ruszin kapcsolat a történelem során és napjainkban. A ruszin, rutén fogalmak megismerése, értelmezése.	*Földrajz:* térképhasználat. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nemzetiségek együttélése különböző korokban, szlávok a Nagymorva Birodalomban. *Ruszin nyelv és irodalom*: Cirill, Metód, cirillika, a szláv írásbeliség.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Őshaza, vándorlás, letelepedés, hittérítő, Cirill, Metód, ószláv, birodalom bukása, államalapítás, írásbeliség, fénykor, szláv.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismeretek magyarországi ruszinokról régen és a jelenben (gazdálkodás, foglalkozások, önellátó családok)**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek az előző évfolyamokból: gazdálkodás, erdőgazdaság, mezőgazdaság, állattenyésztés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi ruszinok gazdálkodásának összefüggései, az erdőgazdálkodás fontosságának megláttatása, ismeretszerzés támogatása az önellátásról. Nyelvjárások megfigyelésének segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ismerkedés a hazai ruszinok gazdálkodásával (állattenyésztés, növénytermesztés), az erdőgazdálkodással (fakitermelés, fűrészáru-készítés, erdei gyümölcsök gyűjtése). Helyi jellegzetes foglalkozások megismerése: drótosok, üvegesek, mészégetők, faszénégetők, kosárfonók. Konyhakerti növények és gyümölcsök termesztési, feldolgozási módjainak megismerése. Konzerválási eljárások gyűjtése. Információk gyűjtése: tájház, múzeum, könyvek, internet. Családi és társas munkák, azok szerepének (tollfosztás, disznóölés, májusfaállítás, szüret, lekvár főzése, aratás, kukoricatörés) megismerése. Párválasztási szokások, helyszínek, alkalmak: szórakozás, közös játékok. Szórakoztató történetek gyűjtése, történetmondók, tánc, hangszeres zene. Munkadalok, közösségi összefogás fontosságának felismerése. A nemzetiségek élete és helyzete ma Magyarországon, Európában. Nemzetiségi képviselet (Magyarországi Ruszinok Szervezete 1991, az Országos Ruszin Önkormányzat megalakulása 1999). Görög katolikus templomok felkutatása. Az internet kritikus, tudatos felhasználása ismeretszerzésre.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* munka az uradalmi erdőkben, szántóföldeken. *Ének-zene:* népdaltípusok, zenei kíséret. *Dráma és tánc:* néptánc elemei, koreográfiák. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	„Tót”, drótostót, gazdálkodás, hegyi gazdálkodás, tollfosztás, aratás, disznótor, üvegfújás, szénégető, mészégető, kosárfonó, szüret, aszalás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Kulturális örökségünk, hit és vallás szerepe, híres emberek	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Egyházi, naptári ünnepek, nemzetiségi jelleg, történelmi ismeretek, nyelv.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ruszinokat érintő történelmi események, ünnepek, hagyományok mélyebb megismerésének segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Híres emberek, történelmi személyiségek, hétköznapi emberek jellemzése, szerepük a ruszin kisebbség formálásában. Múlt és jelen összevetése, kultúrák, vallások, népek együttélése. Híres emberek, történelmi személyiségek, ruszinok és a „nagyfejedelem”. Ruszinok részvétele a Rákóczi-szabadságharcban: „leghűségesebb népe”. Beszélgetés, vita a ruszin nép jelenéről. Hit és vallás szerepe, az egyes emberek közötti különbségek. A kárpátaljai ruszin régiók megismerése, híresség: Andrej Varhol modern művészete, Duchnovics Alexander: himnusz és szózat. Szépirodalmi szövegek, ismert események, filmek elemzése	*Vizuális kultúra:* népviselet díszítése, rajzok, minták, motívumok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Rákóczi-szabadságharc, időmeghatározások.

történelmi hitelesség szempontjából.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértés, elemzés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hűség, nép, fejedelem, híres ember, vallás, vallási jellegzetesség, díszítőelem, népek himnusza, szózat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lakóház, lakóhely, a ház népe**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A népi építészet lakóházainak formai kialakítása, berendezési, használati tárgyai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hegyvidéki településtípusok bemutatása, az alföldi településtípusokkal való összehasonlításuk segítése. A melléképületek funkcióinak tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Falu, város, hegyvidék – a környezet különbségeinek feltárása. Hegyvidéki települések és azok típusainak mélyebb megismerése. Alföldi településtípusok összevetése a hegyvidéki típussal. Tájházak, néprajzi múzeumok, falumúzeumok látogatása, értékmegőrzés színhelyeinek megismerése. Melléképületek funkciói: pince, verem, istállók, ólak, karámok. Igavonó állatok és a munkájukkal kapcsolatos eszközök megismerése. A lakóhely természeti szépségei, történelmi értékei, azok gyűjtése, elemzése, rendszerezése. A ruszin nyelv kifejezéseinek megfigyelése otthon és az iskolában. A település földrajzi neveinek elsajátítása ruszinul. Szülőfalu, régi utca, dűlőnevek, hegyek, völgyek, legelők. Munkamegosztás a családban, az apa és az anya szerepe, tisztelet az idősebb generáció iránt.	*Földrajz:* települések, földrajzi elhelyezkedés, térképhasználat. *Vizuális kultúra:* rajzok, képek, alaprajzok, muzeális értékek. *Ruszin nyelv és irodalom:* szókincsbővítés: állatok nevei, helyiségek, funkciók.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alföld, hegyvidék, pince, verem, szántóföld, legelő, ól, karám, néprajz, múzeum, értékmegőrzés, építkezés, együttélés, munkamegosztás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Természeti és épített örökségünk**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Ruszinok öröksége, építészeti jellegzetességek, díszítő művészet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A természeti és épített örökség tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Fatemplomok felkutatása, építési jellegzetességek megfigyelése. Ismerkedés a képzőművészettel: festészet, fa alapú művészetek, szobrok.	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

A görög katolikus vallás, templomdíszítés jellemzői, visszatekintés. Népművészet, természetes anyagok szerepe a népművészetben. Foglakozásokhoz kötődő népművészeti alkotások megismerése: szűr, suba, bekecs, pásztorbot, kürt, fonott kosarak és alkalmatosságok, szőttesek. Ruszin nyelven író költők, írók alkotásai hazánkban és azon túl. Zenei örökség: szülőföld népzenéje, népi hangszerek, tánckultúra. Ismert írók és költők alkotásainak rövid bemutatása.	*ismeretek:* a vallás szerepe a történelem során, templomok. *Vizuális kultúra:* festészet, szobrászat, fafaragás, díszítőművészet. *Ének-zene:* népzene, népi hangszerek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fafaragás, fatemplom, vallás, katolikus, szűr, suba, bekecs, népzene, népi hangszer.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló felismeri, megfogalmazza a családban betöltött szerepét. Ismeri a hagyományos ruszin ételeket és azok alapanyagait. Ismeri és tiszteli a nemzetiségét jelképező szimbólumokat. Megismeri a ruszinlakta régiók, települések földrajzi elhelyezkedését, különbséget tud tenni hegyi település és alföldi település között. Elsajátítja a régmúlt jellegzetes foglakozásait, népi mesterségeit, megismeri a családi és a társas munkákat. Aktívan részt vesz a település ruszin nemzetiséget érintő rendezvényein, a vallási ünnepeken, megismeri a jeles napok szokásait, hagyományait. Elsajátítja a helyi népviselet jellemzőit, hétköznapi és ünnepi ruhadarabjait (nő és férfi, fiatal és idősebb tekintetében). Különbséget tud tenni a településen beszélt nyelvjárás és az irodalmi nyelv között. Aktív részese a jeles napok hagyományai ápolásának, átörökítésének. Képes a szokások és tevékenységek reprodukálására. Alkalmazza a tanult népdalokat, táncokat, szerepjátékokat. Játszóházakban népművészeti tárgyakat készít, részt vesz tanulmányi versenyeken és ünnepségeken. Megismeri a helyi és hazai ruszinok közéleti személyiségeit, önkormányzatokat, civil szervezeteket és azok képviselőit, írott és nyomtatott sajtót, médiát, olvasott műveket (legendák, mondák, balladák). Nyitottá válik más népek és nemzetiségek kultúrája és a társadalmi jelenségei iránt.

RUSZIN NÉPISMERET

A ruszin népismeret tantárgy oktatásának alapvető célja az egyén és a közösség identitástudatának, származástudatának formálása, kialakítása. Fő feladata a magyarországi ruszinok történelmi múltjának megismertetése, szellemi és tárgyi kultúrájának, hitvilágának, szokás- és hagyományrendszerének, nyelvének átörökítése, megőrzése.

A múlt és a hagyományos kultúra értékeinek megismerésével hozzásegíthetjük a tanulókat a nemzetiségükkel való azonosuláshoz, származásuk tudatosításához olyan nemzetiség tekintetében, melynek nincs és nem is volt anyaországa.

A tantárgy ismeretanyaga a ruszin nép összetett történelmére, vándorlások és letelepedések történéseire, különböző társadalmakba való beépülések követésére, kultúrtörténetre épít. A tantárgy tudásanyaga révén fontos célnak tekinti a ruszin nép magyarországi, (később) európai és tengerentúli csoportjainak felkutatását, alaposabb megismerését. A tanulóknak meg kell ismerniük származásukat, a nemzetiségi csoport, illetve közvetlen családjuk történetét, hagyományait, értékrendjét. A szűkebb környezet megismertetése, megszerettetése egyben a hazaszeretethez vezető út, mely a ruszinok esetében az egykor „választott” haza szeretetét jelenti.

A tudásanyag fő értéke a nemzetiség megbecsülése, tisztelete, szeretete, a „megtalált lakóhely” egyedi értékeinek megismerése, megvédése és gazdagítása. A tantárgy, a tematikai egységekhez rendelt kulcskompetenciák megjelenítésével, az ismeretszerzésen túl hozzájárul a személyiségfejlesztéshez. Toleranciára, empátiára, szolidaritásra, a múlt és az ősök tiszteletére nevel, más kultúrák, nyelvek vallások iránti nyitottságra, elfogadásra ösztönöz (az adott korcsoport életkori sajátosságainak figyelembevételével). Tiszteletet ébreszt a hazai és hazánkon kívül élő ruszinok, valamint a hazánkban élő magyarság és más nemzetiségek iránt.

A rohamosan növekvő asszimiláció következtében megnőtt a nemzetiségi intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai nem merülhetnek ki csupán az ismeretek átadásában, sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre van szükség, mint például az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és a művészetek iránti nyitottság és a teljesítmény elérése a lehetőségek határain belül.

A nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan oktatási és nevelési kínálat fenntartása, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitástudat nélkülözhetetlen részét képezik.

Jelen világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy az asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott tudására. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciák és a közműveltségi tartalmak meghatározásában.

9–10. évfolyam

A ruszin népismeret tantárgy feladata a 9–10. évfolyamon a nyelvi kommunikáció fejlesztése, a ruszin nemzetiséggel kapcsolatos szellemi, tárgyi, kulturális, történelmi ismeretek megszilárdítása, az identitás fejlesztése, a közösséghez való kötődés erősítése, valamint a pályaválasztáshoz szükséges kompetenciák megjelenítése.

A ruszin nép történelmére, társadalomfejlődésére, kultúrtörténetére, földrajzi

elhelyezkedésére, mai viszonyaira, másrészt a magyarországi ruszinok történelmi múltjára, anyagi és szellemi kultúrájára, annak bemutatására épülő ruszin népismeret tantárgy egyik fontos fejlesztési területe a nemzeti öntudat és hazafias nevelés, melynek eredményeként a tanuló megfelelő módon értelmezi, mérlegeli ruszin nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait, és képes megfogalmazni a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. Tiszteli a különböző népek és kultúrák hagyományait. Az erkölcsi nevelés során a tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi felelősségének jelentőségét. A demokráciára, állampolgárságra nevelés során érti az egyén felelősségét a ruszin közösség fenntartásában. A másokért történő felelősségvállalás és önkéntesség a ruszin népismeret tantárgy területén is a segítségnyújtásra és az önkéntességre tanít. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés során a tanuló megérti és értelmezi az egyes globális problémák és a lokális cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. Érti a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában. A pályaorientáció során a tanuló eléri, hogy reális ismeretekkel rendelkezzék saját képességeiről, adottságairól. A tanuló a szociális és állampolgári kulcskompetencia révén nyitottá válik a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Identitástudata reális alapokon nyugszik. A hatékony, önálló tanulás kompetencia révén képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, s képes megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket.

A tanuló gondolatait, véleményét, javaslatait képes elődei nyelvén kifejezni. Az adott nemzetiségi nyelvet biztonsággal használja az információszerzés folyamatában. Alkalmazza hétköznapi kommunikációs helyzetekben a különféle beszédműfajok kommunikációs technikáit. Beszélgetés, vita során képes saját véleménye megvédésére vagy korrekciójára. Önállóan olvas és megért nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi, ismeretterjesztő, publicisztikai szövegeket. Képes különböző műfajú és rendeltetésű szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárására és értelmezésére. Kritikus módon vesz részt az infokommunikációs társadalom műfajainak megfelelő információszerzésben és információátadásban. Felismeri és tudja értelmezni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített üzenetrétegeket. Képes szövegalkotásra a társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén a papíralapú és az elektronikus műfajokban. Törekszik a nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő szövegek alkotására. Képes a normakövető helyesírásra, képes az önálló kézikönyvhasználatra. Képes az anyanyelvhez és az idegen nyelvhez kötődő sajátosságok összevetésére az általános nyelvészeti ismeretek felhasználásával.

A tanuló nyitott a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Él a véleménynyilvánítás lehetőségével a közösségét, a társadalmat érintő kérdésekben. Kialakul a reális alapokon és ismereteken nyugvó nemzeti identitástudata, a hazához, illetve az Európához való kötődése. Megérti az európai országok, nemzetek és a nemzetiségek kulturális sokféleségét, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepét. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ruszinok a történelmi és a mai Magyarország területén**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Történelmi múlt, honfoglalás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin nép sorsfordulóival kapcsolatos ismeretek bővítése. Kommunikációs készség fejlesztése (a történelmi múlttal kapcsolatos kérdések és vélemények, álláspontok).	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Betekintés a történelmi múltba. Szláv népek a népvándorlás idején. A ruszin nemzettudat alakulása. Duchnovics Alexander, a ruszinok nemzettudatának „ébresztője”. Az első ruszin iskolák alapítása, ruszin ábécé. A nemzetiségek együttélése, egymásrautaltsága a háborúk, szabadságharcok idején. Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások feltárása. A ruszinok sajátos helyzetének felismerése. Ruszin társadalmi fejlődés nyomonkövetése a történelmi Magyarországon Trianonig.	*Ruszin nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* Kommunikáció. Ismert személyek a ruszin és magyar irodalomban, jelentőségük. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi korszakok. *Földrajz:* térképek, grafikonok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vereckei-hágó, Huszt, Beregszász, Ungvár, Munkács, gyepű, Laborc, ruszin, rutén, Rákóczi-szabadságharc, Zrínyi Ilona, Ukrajna, Halics, Ugocsa, Máramaros, görög katolikus, Técső, cserge, ikonosztáz, Galícia, szorocska, Duchnovics Alexander.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ruszin néprajz	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Népszokások ismerete, ruszinok földrajzi elhelyezkedése, a magyarországi ruszinok által lakott területek jellemzőinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló ismeretszerzés fejlesztése: projekt-, kutatómunka a családok és a különböző ruszin települések szokásairól, hagyományairól, étkezési szokásokról, népviseletről, népdalok jellemzőiről, építészeti hagyományokról.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Néprajzi kutatómunka. Beszámoló készítése. A lakóhelyhez köthető neves személyiségek, nevezetes épületek, hagyományos tevékenységek. Ruszin hagyományok a görög katolikus vallás néprajzában. (Sasvári László). Régi és új szokások rövid áttekintése, értelmezése. Ruszin népviselet, hímzési technikák megismerése, jellemző színek használata. Helyi népviselet jellemzői. Rajzok készítése. Népköltészet, néptánc, balladák. Népzene, népi hangszerek, népmesék, balladák, népdalok, néptáncok összefüggésének felismerése. Étkezési szokások régen és ma. Tradicionális ételek. Receptek gyűjtése.	*Ruszin nyelv és irodalom:* kommunikáció, szókincsbővítés. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmek, nemzetiségi tv-műsorok. *Ének-zene:* ünnepekhez kapcsolódó dalok. *Vizuális kultúra*:

	művészettörténet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jeles nap, állandó ünnep, változó ünnep, etnikai csoport, nemzetiség, népszokás, földművelés, kézművesség, település, népi építészet, lakáskultúra, népviselet, népművészet, szakácskönyv, néphit, görög katolikus vallás, ballada, népzene, néptánc.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ruszin irodalom**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Versek, dalok, mesék, rövid történetek, elbeszélések ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismeretek bővítése a ruszinok történetéről irodalmi műveken keresztül, versek és irodalmi művek értelmezésének segítése, a kritikai gondolkodás fejlesztése. Az önazonosság fejlesztése, a gyökerekhez való ragaszkodás erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ruszinok az irodalomtörténetben. Önálló vélemény megfogalmazása. Irodalmi művek a ruszinokról. Események, jelenségek, tárgyak, személyek időrendbe állítása. A ruszinok népköltészete. Népzene, népmesék, balladák. Udvari István: A ruszinok. Zoltán András: Nyáhovszka posztila. Ioán Csornij (Fekete): Sajópálfalai irmológion. S. Benedek András: A gens fidelissima: a ruszinok. Magocsi P. Róbert: Hazánk és Kárpáti ruszinok történelme. Ismeretszerzés Kárpátaljáról, a ruszinok őshazájáról. Kovács Sándor íróval való találkozás, beszélgetés, kérdések önálló megfogalmazása a ruszin létről Kárpátalján. Szépirodalmi szövegek, ismert események, filmek elemzése történelmi hitelesség szempontjából.	*Magyar nyelv és irodalom; ruszin nyelv és irodalom:* népmesék, balladák jellemzői, történelmi témájú szemelvények, kommunikáció. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmek, tv-műsorok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	„Gens fidelissima”, Kárpátalja, Duchnovics Alexander, II. Rákóczi Ferenc, ballada.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Művészet**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a ruszin művészetről, ruszin festőművészek neveinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin művészetben való tájékozódás támogatása, jellegzetes stílusok felismertetése. Ismeretek bővítése híres ruszin művészekről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A ruszin festőművészeti iskola születése (Erdélyi Béla, Boksay József, Manajló Fedor, Ruszin „Barbizon”. A ruszin festőművészek művei. Kiállítások megtekintése.	*Magyar nyelv és irodalom; ruszin nyelv és irodalom:*

Ruszinok ábrázolása a képzőművészeti alkotásokban. Képek értelmezése. Információk gyűjtése a ruszin festőművészek életéről, munkásságáról. Ruszin építészeti hagyaték. Anyaggyűjtés fatemplomokról.	kommunikáció, szókincsbővítés. *Ruszin nyelv és irodalom:* ruszin festőművészeti stílus. *Vizuális kultúra*: esztétikai-művészeti ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiség, építkezési forma, történelmi korszak, stílus, identitástudat, Fedinecz Atanáz, Manajló-család, Bródy András, Andy Warhol, Michail Holosnyai.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri a ruszinok őshazáját, a szláv népeket, az országokat, ahol ruszinok élnek. Ismeri a ruszin nép kultúrájának, történelmének fontosabb elemeit, mozzanatait. Ismeri nemzetisége vallási, népművészeti értékeit. Ismeri az etnográfia és etnológia tudomány fogalmát. Ismeri a ruszinok szellemi és tárgyi kultúráját. Erősödik az identitástudata, részese lesz a hagyományőrzésnek és teremtésnek. Tiszteli más nemzetiségek kultúráját, hagyományait.

11–12. évfolyam

A ruszin népismeret tantárgy szerepe 11–12. évfolyamon a már korábban megszerzett tudás elmélyítésére irányul. A pályaválasztáshoz szükséges kompetenciák hangsúlyossá válnak.

A ruszin nép történelmére, társadalomfejlődésére, kultúrtörténetére, ruszinlakta területek földrajzára, mai viszonyaira, másrészt a magyarországi ruszinok történelmi múltjára, anyagi és szellemi kultúrájára, annak bemutatására épülő ruszin népismeret tantárgy egyik fontos fejlesztési területe a nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés, melynek eredményeként a tanuló megfelelő módon értelmezi, mérlegeli nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait, és képes megfogalmazni a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. Az erkölcsi nevelés során a tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi felelősségének jelentőségét. A demokráciára, állampolgárságra nevelés során érti az egyén felelősségét a ruszin közösség fenntartásában. A másokért történő felelősségvállalás és önkéntesség a ruszin népismeret tantárgy területén is a segítségnyújtásra és az önkéntességre tanít. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés során a tanuló megérti és értelmezi az egyes globális problémák és a lokális cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. Érti a nemzetiségi hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában. A pályaorientáció során a tanuló eléri, hogy reálisismeretekkel rendelkezzék saját képességeiről, adottságairól. A tanuló a szociális és állampolgári kulcskompetencia révén nyitottá válik a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Identitástudata reális alapokon nyugszik. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetencia révén tudatosul benne a helyi, a nemzetiségi, a nemzeti, az

európai és az egyetemes kulturális örökség jelentősége. A hatékony, önálló tanulás kompetencia révén képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, s képes legyen megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket.

A tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi (társadalmi) felelősségének jelentőségét. Ismer közösségi egyezségeket és normákat, képes egy-egy közösség etikai elveinek felismerésére és a különböző kultúrák etikai elveinek összevetésére.

A tanuló elhelyezi a magyar és a ruszin kultúrát európai kontextusban. A tanuló megismeri történelmét a felvilágosodás korától napjainkig. Megismer nemzetiségéhez tartozó (hazai és külföldi) történelmi személyiségeket, tudatosul benne munkásságuk jelentősége. Tisztában van a magyar és a nemzetiségi ünnepek jelentőségével, kontextusával, hagyományaival. Megismeri a népi hagyományokon és vallási gyökereken alapuló éves ünnepkört, van tapasztalata ezekhez kötődő szokásokról, ismer ilyen témájú folklór- és műalkotásokat. Képes felidézni a nemzetiségi népi kultúra néhány jelentős elemét, jellemzőjét. Értékeli a helytörténeti ismeretek fontosságát, ismeri lakóhelye és iskolája helytörténetének, kulturális és természeti örökségének főbb értékeit. Értelmezi, mérlegeli nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait és megfogalmazza a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. Megismeri a nemzeti kultúrák jelentőségét, tiszteli a különböző népek és kultúrák hagyományait. A hagyományos (népi) életmód, szokások megismerésén keresztül értékeli ezek fenntarthatósággal kapcsolatos szerepét. Felismeri az egyetemes emberi örökség és az európai kultúra kiemelkedő eredményeit, az ennek megőrzésén munkálkodó szervezeteket, a nemzetközi összefogás jelentőségét. Megismerkedik a nemzetiségek magyarországi alkotmányos és törvényekben garantált jogaival, helyi és országos érdekképviseletük jogi intézményeivel, valamint saját nemzetisége politikai és civil önszerveződési formáival. Képet kap az előítéletek és a kirekesztés különböző megjelenési formáiról. Megtanulja értelmezni a média által alkalmazott figyelemfelkeltő eszközöket, képi és hangzó kifejezőeszközöket, használni a médiatartalmakat, megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik a nem kívánatos tartalmak elhárítására. Gyakorolja a szóbeli, az írásbeli és a képi kifejezés különböző formáit.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A ruszinok történelmi múltja és jelene**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	A 9–10. évfolyam tananyagának ismerete, ruszinok sorsfordulói, a nemzettudat ébredésének, okainak és körülményeinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A véleményalkotás és az állásfoglalás kialakításának segítése a ruszin történelmi múlttal kapcsolatban, illetve a ruszin nemzetiség sorsát meghatározó cselekedetekről. A mai Magyarországon élő ruszinok életének és helyzetének bemutatása. A kritikai gondolkodás, az érvelés képességének fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A ruszinok történelmi szerepének felismerése. Ruszinok társadalmi fejlődése Trianontól a II. világháborúig. Ruszinok társadalmi, politikai helyzete a II. világháború után. A ruszin migráció folyamatainak, szakaszainak megismerése. Nyelvjárások, nyelvváltozások kialakulásának folyamatai. Nyelvhasználati sajátosságok bemutatása. Ruszinlakta területek a Kárpát-medencében és a világon. A ruszinok élete és helyzete ma Magyarországon.		*Magyar nyelv és irodalom; ruszin nyelv és irodalom:* kommunikáció, szókincsbővítés. *Történelem, társadalmi és*

A magyarországi és más országokban élő ruszinok kapcsolatrendszere. S. Benedek András író műveinek ismerete. Szépirodalmi szövegek, ismert események, filmek elemzése történelmi hitelesség szempontjából.	*állampolgári ismeretek:* A trianoni béke. A II. világháború.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szabadságharc, háború, kisebbség, többség, önkormányzat, Ruszin Világ című lap, ruszin honlap, „gens fidelissima”, publikáció, Trianon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kulturális örökségünk**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Az 1–8. évfolyam és a 9–10. évfolyam tananyagának ismerete, otthonról hozott tudás a szokásokról, vallási hagyományokról, népviseletről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A néprajzi kutatói munka eredményeiről, a helyi hagyományokról, a lakóhely természeti értékeiről, a vallási hagyományokról szerzett ismeretek bővítése. A hagyományok tiszteletére nevelés, a kötődés erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A Kárpát-medence néprajzi atlaszának tanulmányozása. A ruszinok természeti és épített öröksége (fatemplomok), képzőművészeti és népművészeti alkotások. Ruszin települések Magyarországon. Természeti, földrajzi adottságaik, helyi sajátosságaik megismerése. Tradicionális életmód, rokoni kapcsolatok. Étkezési szokások egy-egy családban, településen régen és ma. A ruszin népviselet jellemzőinek megismerése. Hagyományőrzés és hagyományteremtés különböző településeken. Más népek hagyományai. Beszámoló készítése egy témáról.	*Ruszin nyelv és irodalom:* kommunikáció, szókincsbővítés. *Földrajz:* földrajzi jellemzők. *Vizuális kultúra:* népviseletek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Néprajzi atlasz, Komlóska, Múcsony, görög katolikus vallás, Borsod megye.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Családi élet**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a családi életről, hagyományokról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzeti öntudat fejlesztése, családi életre nevelés, önismeret fejlesztése, felelősségtudat erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Munkamegosztás a családban, apa és anya szerepe, tisztelet az idősebb generáció iránt. Családi ünnepek és szokások. Családtagok feladatai az ünnepre való készülés során. Harmonikus, baráti viszonyok és a kötelességtudatra nevelés. Szent Miklós ünneplése. Köszöntő dalok tanulása. Újévi köszöntések (vincsoványá). Köszöntőversek tanulása. Ruszin esküvői szokások. Miben térnek el a magyar szokásoktól? A hagyományos szokások fenntarthatósággal kapcsolatos szerepének felismerése.	*Ruszin nyelv és irodalom:* kommunikáció, szókincsbővítés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szent Miklós (Mékoláj), vincsoványá, pászka, sárga túró, nemzeti öntudat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ruszin zenei, irodalmi hagyaték	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Népdal, ballada, híres zeneszerzők, előadóművészek, a ruszin himnusz és szózat ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin zene értékeinek tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Ruszinok a zenetörténetben. Ruszin zenetörténeti művek megismerése. Ballada- és népdal-gyűjtemények. Boniszlávszkij Tibor: Zenei élet Kárpátalján. Duchnovics Alexander nemzettudat-ébresztő műveinek megismerése. Ruszin himnusz és szózat. Kortárs előadóművészek szerepe a ruszin zenei örökség bemutatásában.	*Ének-zene:* zenetörténet. *Vizuális kultúra:* fényképek, rajzok készítése. *Ruszin nyelv és irodalom:* feljegyzések. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmek, videók.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kalendárium –Almanach, Vrucsánije; Zádor Dezső, Márton István, Kedyk Anna, Prokop Olga, Hodinka Quartett.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A ruszinok kulturális élete	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A 9–10. évfolyam anyagának ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszinok aktuális kulturális életéről szerzett ismeretek bővítése. Az együttesekről és az előadókról szerzett ismeretek bővítése. A nemzeti öntudat fejlesztése, más kultúrák tiszteletére nevelés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ruszin kulturális élet Magyarországon és határokon túl. Népdalkutatás. A magyar és a ruszin zene kölcsönhatása, összehasonlításuk. A kultúra ápolásának szinterei: zenei-irodalmi estek, emlékestek, fesztiválok. Nemzetiségi Gála, kulturális fesztiválok Szlovákiában, Szerbiában, Lengyelországban. Különböző kultúrák együttélése. Baráti viszonyok, kapcsolatteremtés.	*Ének-zene:* zenetörténet. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* dokumentumfilmek, videók, tv.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kalendárium – Almanach, Krinica, Mezőlaborc, Hagyományok Háza, Boniszlávszkij Tibor, Zádor Dezső, Márton István, Lintur Petro Vasylovych; Bartók Béla.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nemzetiségi és állampolgári jogok**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A 9–10. évfolyam tananyagának ismerete, önálló tanulás, információk szerzése, médiafigyelés, ismeretek a ruszinok szellemi kultúrájáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Állampolgári jogok, kötelességek ismeretének bővítése, a magyarországi nemzetiségek alkotmányos és törvényekben garantált jogainak, helyi és országos érdekképviseletük, jogi intézményeinek, a nemzetiség politikai és civil önszerveződési formáinak bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A ruszinok helyzete Magyarországon és a világon. Politikai, jogi, kulturális érdekképviseletük. Országos Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat, Ruszin Kulturális Egyesület, Magyarországi Ruszinok Országos Szövetsége – a szervezetek tevékenységének megismerése. Vélemények megfogalmazása egy-egy nemzetiségpolitikai kérdésről. Híres emberek, történelmi személyiségek, hétköznapi emberek szerepe a ruszin nemzetiség formálásában, az identitástudat felébresztésében. Feladatvállalás a szervezetek, rendezvények munkájában. Történelmi Magyarország, Kárpátalja – a ruszinok óhazája. Az új alaptörvény és a nemzetiségek kérdése. Milyen változásokat hozott a nemzetiségek számára a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. sz. törvény, amely 2012. jan. 1.-jétől lépett hatályba. Az EU által kínált lehetőségek a nemzetiségi oktatás fejlesztése érdekében. TÁMOP-pályázatok – tájékozódás.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* aktuális nemzetpolitikai kérdések. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* dokumentumfilmek, tv, videók.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiségi törvény, Rondó (tv), rádió, Ruszin Világ, publikációk, Országos Ruszin Önkormányzat, Fővárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri a Magyarországon, Európában, valamint Amerikában élő ruszinok történelmi szerepét, értékeit és eredményeit. Igénye lesz a népköltészet, a zene, a képzőművészet, a szokások és hagyományok ismeretére és ápolására. Felismeri a feladatvállalás fontosságát a családban és társadalmi életben egyaránt. Ismeri az 1945 után bekövetkezett politikai, társadalmi, szociális változások hatásait a magyarországi ruszin nemzetiségre. A tanuló ismeri a magyar állam és a ruszin nép történetének fontosabb fordulópontjait. Ismeri a magyar és ruszin történelem kiemelkedő személyiségeit. Ismeri a magyarországi ruszinok mai helyzetét, lehetőségeit és jogait. Kialakult identitástudattal rendelkezik. Tisztel más népeket, nemzetiségeket.

RUSZIN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

A ruszin nyelv és irodalom tantárgy oktatásának elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, fogalmak, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése szóban és írásban, szóbeli üzenetek megértése, beszélgetések kezdeményezése, valamint szövegolvasás, szövegértés az egyéni igényeknek megfelelően. Közvetett feladata az egyén identitástudatának, származástudatának formálása, a kulturális sokféleség tiszteletben tartása, a nyelvek és a kultúrák iránti érdeklődés és kíváncsiság felkeltése.

A ruszin nyelv és irodalmi nevelésnek kisiskolás korban alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, hiszen erre építve és ez által válik lehetővé a ruszin nemzetiségi kultúra tevékeny befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak előkészítése, gyakoroltatása, a kritikus, akadálymegoldó gondolkodás fejlesztése.

A ruszin anyanyelvi nevelés további fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek hatásos fejlesztése, a modern társadalom különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, a nyelv változatos, folyamatos gyakoroltatása.

A Magyarországon élő nemzetiségek szükségleteinek megfelelően a kerettanterv a ruszin nyelv és irodalom tantárgy oktatásának középpontjába az olvasás és a szövegértés képességének fejlesztését helyezi. A kisiskolások tanulmányaik megkezdésekor különböző szinten birtokolják a nemzetiségi nyelvet. A tanító feladata a változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatás a különböző beszédhelyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi környezet megteremtése, folyamatos biztosítása.

A nemzetiségi alapfokú oktatás megvalósítja az iskolai nevelés-oktatás általános céljait és feladatait, és emellett biztosítja a nemzetiség nyelvén való tanulást, valamint szellemi és tárgyi kultúrájának megismerését, a hagyományőrzést, az önismeret kialakítását. A nyelv ismerete elengedhetetlen feltétele a nemzetiséghez való kötődésnek.

1–2. évfolyam

Az alapfokú nevelés-oktatás bevezető szakasza az iskolába lépő kisgyermekben óvja és fejleszti a megismerés, a megértés és a tanulás iránti érdeklődést és nyitottságot. Átvezeti a gyermeket a játékközpontú tevékenységeiből a tanulás tevékenységeibe, miközben fogékonnyá válik saját környezete, a természet, a társas kapcsolatok, majd a tágabb társadalom értékei iránt. Ez az iskolai szakasz a kíváncsiságtól motivált. A nemzetiségi közegből érkező gyerek képes a hallott, családból hozott ösztönös nyelvhasználatból elindulni a tudatos nyelvhasználat irányába. Érzelmi és erkölcsi gondolkodása olyan szintre kerül, hogy a hallott és olvasott mesékben, történetekben képessé válik emberi alaphelyzetek felismerésére. Megismeri a jó és a rossz fogalmát, bekapcsolódik a hasonló témák beszélgetéseibe. Felfedezi, hogy az emberek más-más nyelven beszélnek, más szokásaik vannak. Szerepjátékok segítségével részt vesz a ritmusérzékét, mozgáskultúráját is fejlesztő önismereti gyakorlatokban. Képessé válik pl. a mesékhez kapcsolódó személyes ismeretek, élmények felidézésére, érzelmek, vélemények kifejezésére. Kipróbálja a testmozgás, a kézi és

művészeti alkotó tevékenység több formáját, és képes egyszerű szavakkal megfogalmazni élményeit, tapasztalatait. Az olvasásmegértés folyamatában fejlődik szókincse, a nyelvi, logikai kapcsolatokat, következtetéseket felismerő képessége. Tanulása során a tanuló tapasztalatot szerez arról, hogy lehet játszva tanulni. Napi rutinjába beleépül a tanulásból adódó feladatok elvégzése, időbeosztása. Digitalizált világunkban már kisiskolás korban kialakul és fejlődik a tanulóban az IKT-eszközök használata iránti érdeklődés. Képessé válik az IKT-eszközök irányított használatára a tanítási órákon és szabadidőben.

Az oktatás bevezető szakaszában a tanuló erkölcsi gondolkodása eléri azt a szintet, hogy a hozzá közel állók elvárásainak megfelelően él, képes alkalmazni az emberi kapcsolatok elfogadott formáit. Tudja, hogy viselkedik a gyermek, a testvér, a barát. Ismeri lakóhelye és környéke ruszin nemzetiségi népi hagyományait, életkorának megfelelő szinten a ruszinság és Magyarország szimbólumait. Elfogadja és megérti, hogy a ruszin népnek nincs anyaországa. El tudja magát helyezni az adott közösségben, képes együttműködésre, megérti az alapvető szabályok fontosságát. Részt vesz egyszerű beszélgetésekben, egyéni sajátosságainak megfelelően képes egyszerű szövegek értő olvasására, illetve fokozatosan kialakul kézírása, ismer és alkalmaz néhány alapvető helyesírási szabályt. Képes egyszerű közösségi szabályok követésére, bekapcsolódik közös tevékenységekbe. Átérzi a nemzetiségi létből adódó nyelvi és kulturális előnyöket, megismeri és elsajátítja az alapvető együttélési normákat a családban, az iskolában, a társadalmi életben. Megismerkedik a családi ünnepekkel és az ezekhez kötődő szokásokkal. Már vannak élményei arról, hogy az iskolai oktatáson kívül a tanulásnak és az önművelődésnek egyéb lehetőségei is léteznek: könyvtár, média, internet, DVD, telefon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli kommunikációban a megértés megalapozása, a nyelvi kapcsolattartás biztonságának elősegítése az adott környezetben. Egyszerű szavak összekapcsolása, értése.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes beszédlégzés. A hangok tiszta képzése, a helyes hanglejtés, hangsúlyozás megfigyelése. Szókincsbővítés, beszédfejlesztés szövegkörnyezetben történő pontosítással, képek, ábrák segítségével. Helyes hangsúlyozás, hallás utáni értés gyakorlása. Szóbeli szövegek megértése, hangképzés, hangoztatás, helyes ejtés. Párbeszéd, csoportos beszélgetések, szituációs játékok, a felnőttek és kortársak udvarias megszólítása, köszönési formák alkalmazása megfelelő	A tanuló – érthetően ejti a szavakat; – megérti az egyszerű mondatokat, a tanár rövid utasításait; – használja a bemutatkozás, megszólítás, köszöntés illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe; – eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében; – közösségi feladatot vállal.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika, ritmus. *Vizuális kultúra*: képek, képi alkotások, cselekmény megjelenítése képekben, rajzzal, fotókkal. *Magyar nyelv és irodalom*: hangsúly, helyes kiejtés, mese, mondókák. *Ruszin népismeret*:

nyelvhasználattal. Önismereti gyakorlatok, bemutatkozás az „*Én* vagyok, engem hívnak…, hány éves vagyok, *családom*” témakörben. Eltérések a ruszin és magyar nyelvi eszközökben.		szűkebb környezet bemutatása szituációs gyakorlatokban (család, falu, iskola). *Dráma és tánc*: szituációs játékok. *Erkölcstan*: önismeret, bemutatkozás, én magam.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hangerő, testtartás, ritmus, dallam, arcjáték, szünet, kérés, köszönés, köszönet, bemutatkozás, megszólítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 52 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd tartalmának, stílusának, hangzásának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése, a beszéd és a megértés továbbfejlesztése.	
Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Beszédkészség fejlesztése, szóbeli szövegek alkotása. Kijelentések, kérdések, kívánságok, kérése rövid megfogalmazása nemzetiségi nyelven. Köszönés, búcsúzkodás, bemutatkozás formai és nyelvi elemeinek ismerete és használata. Beszédösztönző képek, ábrák, szemléltetések, szituációk, versek, dalok, mondókák alkalmazása beszédhelyzetekben. Egyszerű kérdések, kívánságok megfogalmazása. Köszönés, köszöntés, bemutatkozás, udvarias megszólítás elemeinek ismerete. Beszélgetések az „*Iskola és osztály”*témakörben.	A tanuló – nyitott, érdeklődő a beszélgetés témái iránt; – rendelkezik megfelelő ismeretekkel, szókinccsel a beszélgetés irányában; – részképességei elérték a megfelelő szintet; – önbizalma, beszédbátorsága fokozatosan fejlődik.	*Vizuális kultúra*: ábra, kép, illusztráció. *Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam. *Matematika*: irányok. *Ruszin népismeret*: helyi versek, mesék, mondókák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, történet, mese, szó, mondat, kérem, köszönöm.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az olvasás előkészítése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása, olvasási technika megalapozása.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés az olvasás jelrendszerével, cirill betűk, hang és betű, szótag, szó. Az olvasáshoz szükséges alapvető szókincs elsajátítása, biztonságos betű-összevonási képesség kialakítása. Hangos olvasás, helyes kiejtés, olvasástechnikai hibák felismerése, javítása. Szavak és rövid szövegek olvasása. Egyszerű mondatok megértése, a megértés visszajelzése szóban, az értelmező hangos olvasás gyakorlása. „*Házunk, lakásunk, otthonunk”* témakör.	A tanuló – érdeklődő, olvasási tevékenysége motivált; – megfelelő betűfelismerési és betű-összevonási képességekkel rendelkezik; – ismeri olvasásának gyengeségeit, erősségeit.	*Vizuális kultúra*: betűtípus, betűforma, gyermekirodalmi alkotások filmes alkalmazásainak megtekintése. *Ének-zene*: az olvasás ritmusa, dallama, üteme. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveg, ritmus, mese, elbeszélés, szókincs. *Környezetismeret:* szóbeli szövegértés (lakóhelyi környezet, együttélés a családban). *Ruszin népismeret*: ruszin népköltészeti szövegek olvasása, mondókák ütemezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, kiejtés, hangoztatás, ábécé, szerző, író, olvasó, írásjel, bekezdés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástanulás előkészítése, az írástanulás technikai megalapozása**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az íráshoz szükséges pszichés tevékenységek, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl. megfigyelés, vizuális figyelem).	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hangok helyének, időtartamának	A tanuló	*Technika, életvitel és*

megfigyelése szavakban. Elemző, szintetizáló feladatok végzése. Tájékozódás térben és síkban. Finommozgások, mozgáskoordináció fejlesztése. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, a cirill betűk eltérő volta. Az írás jelrendszerének fokozatos megismerése. Írott kis-és nagybetűk különbözősége, betűkapcsolás. Az ábécé írása, gyakorlása, betűfelismerés, betű-hang, fonéma-graféma azonosítási szabályok, automatizált képesség. Lyavinecz Mariann: *Ruszin ábécés munkafüzet* memoriter anyagának pontos ismerete. Nagybetűk írásának gyakorlása, „*Ünnepek”* témakör.	– nyitott, motivált a cirill írás tanulása irányában; – előzetes képességei és ismeretei megfelelőek a ruszin írás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem-kéz koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkciójával a mindennapi életben.	*gyakorlat*: a finommozgások fejlesztése (pl. gyurmázással). *Vizuális kultúra*: a finommozgások fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással. *Ének-zene*: hallásfejlesztés. *Ruszin népismeret*: rövid ruszin népismereti témák másolása. *Magyar nyelv és irodalom*: egyező kis- és nagybetűk, írásjelek, ékezetek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelemek, hang, időtartam, betű, vonalvezetés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi motiváció megalapozása következetes nemzetiségi nyelvhasználattal. Az olvasáshoz szükséges képességek, részképességek fejlesztése. Figyelem, tempó, ritmus, szókincs, kommunikációs készség, nyelvi tudatosság fejlesztése. Az íráskészség fejlesztése. Szavak, mondatok, egyszerű párbeszédek, rövid szövegek hangos olvasásának gyakoroltatása.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írás, olvasás gyakorlása. A cirill betűk pontos felismerése. A ruszin szavak helyes hangsúlyozása, a közlés szándékainak megfelelő mondathangsúly kialakítása. A néma és hangos olvasás gyakorlása a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Mesék, rövid történetek értő	A tanuló – nyitott, motivált a ruszin nyelvű szövegek iránt; – olvasási, írási tevékenysége motivált, érdeklődő; – rendelkezik alapvető szókinccsel az olvasást és az írásbeliséget illetően; – ismeri a ruszin ábécé kis- és nagybetűit; – biztos betűfelismerési,	*Vizuális kultúra*: ábra, kép, színes képek. *Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam, ütem, refrén. *Magyar nyelv és irodalom*: szöveg, ritmus, mese, elbeszélés, szókincs.

hallgatása, felidézése. Egyszerű szöveg megértése, válaszok kikeresése (vers, mese, rövid történet). Szókincs fejlesztése az írott és olvasott szöveg alapján az „*Öltözködés" témakörben.* Olvasható, pontos írás, megfelelő hanghoz rendelt betű helyes alkalmazása. Rövid, egyszerű, összefüggő szövegek másolása, írása.	-összeolvasási képességgel rendelkezik; – a szöveg megértését egyszerű kérdésre adott válaszokkal, események rövid elmondásával bizonyítja.	*Környezetismeret*: szóbeli és írásbeli szövegértés (lakóhely, család, évszakok).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cirill betű, hangsúly, néma olvasás, hangos olvasás, szókincs, másolás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin nyelv pontos használatához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek elsajátíttatása. A ruszin nyelv kommunikációs eszközként történő használatának megalapozása. A nemzetiségi nyelvi kultúra és az anyanyelvhasználat megindítása, a helyesírás biztonságos megalapozása. A ruszin irodalmi kultúra értelmezésének segítése, a népköltészet és a szépirodalmi művekben megjelenő értékek felismertetése. Irodalmi alkotások megfeleltetése a magyar, a nemzetiségi ruszin és a helyi tájnyelvben.	
Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ruszin népköltészeti alkotások megismerése, a népköltészetben megjelenő értékek, hagyományok felfedezése. Ismerkedés a hazai ruszin nemzetiségi, a világon szórványokban élő, ruszinul író szerzők irodalmi alkotásaival. Az olvasmány címének, témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése, a szereplők tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése. Korosztálynak megfelelő mesedarab, bábjáték megtekintése, rövid mesék, jelenetek, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Az olvasmányhoz kapcsolódó	A tanuló – szívesen hallgat rövid, egyszerű szövegű meséket, verseket, történeteket, dalokat; – 5-8 verset, mondókát, kiszámolót elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik társaival; – szöveghűen felidéz néhány rövid gyermekirodalmi művet, illetve azok részleteit; MEMORITER: – Pogyte *gyité sa hraté, Tu je zéma, Kolészanka, Déka huszka, Pravda o zémé, Kedé jaszna dzsvizda, Édu do cskolé, Vrucsnyie, Himna ruszénszka, Éde kocur, Koza*	*Dráma és tánc*: dramatikus és szerepjátékok. *Ének-zene*: ritmus, ismétlődés, refrén. *Vizuális kultúra*: jelmez, kellék, báb, díszlet, rajzfilmek, gyermekújságok. *Erkölcstan*: a jó és a rossz, igaz-hamis, szép-csúnya stb. megkülönböztetése. *Magyar nyelv és irodalom*:

szituációs játékok a „*Napirend” és a „Vásárlás”* témakörben. MŰVEK*:* Hattinger Gábor: *Pogyte gyité sa hraté*, *A darnói kolostor.* Alexander Duchnovics: *Versek, Mesék Mátyás királyról, Legendák Rákócziról*. *Népköltészeti alkotások*. Kercsa Igor: *Betyár ábécé. Legenda a ruszin és a magyar emberről*, *Koza dereza*.	*dereza, Szvomu narodu.* – Mondókák, versek, kiolvasók: *Éde baran mosztom, Ésol drotár, Ja do horé ne pidu, Tancuvala répa z makom, Tré krézséké.* – Népdalok: *Jakí tod nas préklet, Vékukala kukulenka, Do sasu gyivcsata, Letéd nótécska.*	népköltészet, mondókák, kiszámolók, rigmusok. *Ruszin népismeret: nemzeti ünnepek, Himnusz.*
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vers, mese, legenda, mondóka, gyermekdal, gyermekjáték.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló – beszéljen érthetően, értse meg az egyszerű szavakat, magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit; – a kérdésekre értelmesen, bátran válaszoljon; – mozgósítsa szókincsét a nyelvtanulás során, órán és tanórán kívül ; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias formáit; – képes legyen rövid mondatok alkotására a tanult témakörökben; – pontosan ismerje az eltéréseket a ruszin és magyar nyelvi eszközökben; – szöveghűen, helyes kiejtéssel mondja el a memoritereket; – ismerje az írott és nyomtatott cirill betűket, rendelkezzen megfelelő olvasási, írási technikával, szókinccsel; – olvassa pontosan a már ismert, begyakorlott szöveget; – tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét; – írása legyen pontos, tiszta és rendezett; – legyen nyitott az egyszerű ruszin irodalmi művek befogadására, találja örömét ezekben; – ismerje fel az alapvető helyesírási szabályokat, alkalmazza ezeket a begyakorolt szókészlet szavaiban, mondatmodellekben; – legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, legyen nyitott, motivált a ruszin nyelvi képességek fejlesztése területén.

3–4. évfolyam

Az általános iskolai oktatás kezdő szakaszában a tanuló törekszik a mások számára érthető és kifejező beszédre. Figyelemmel tud követni hosszabb terjedelmű szóbeli történetmondást, magyarázatot. Fel tudja idézni mindennapi élményeit, tevékenyen vesz részt beszélgetésekben, vitákban, meg tudja fogalmazni saját véleményét. Egyéni sajátosságainak megfelelően képes hallott és olvasott szöveg értésére, szövegalkotásra, ehhez megfelelő szókinccsel és nyelvtani ismeretekkel rendelkezik. Társadalmi, kulturális és szabadidős tevékenységek során helyes és kreatív nyelvhasználatra törekszik. A tanulóban kialakul a

társakkal történő közös feladatmegoldás képessége, nyitott társai megismerésére, igyekszik megérteni őket. Elfogadja a közösségben való normaalapú viselkedés szabályait. Fejlődik érzelmi érzékenysége. Képes hosszabb terjedelmű versek, történetek, szemelvények befogadásán túl ritmusos és énekes rögtönzésekre, szerepjátékokra. A fenntarthatóság és környezettudatosság a tanuló napi tevékenységének részévé válik. Késztetést érez a tárgyi és természeti környezet értékeinek megőrzésére. Igényli, hogy nemzetiségi nyelven/anyanyelven fejezze ki magát, miközben esztétikai-művészeti tudatossága egyre jobban erősödik.

A ruszin nyelv és irodalom tantárgy tanítása kezdő szakaszának legfontosabb feladata a beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése, a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs mozgósítása szövegalkotó feladatokkal.

Az olvasástechnika fokozatos fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét, együttérzését, az idegen álláspont elfogadását. Lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, a ruszin nyelv és ruszin kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére. Az írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanulása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg, ezek nyitnak utat a későbbi gazdag szókincs kialakításához. Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás, a szövegértés és az ismeretszerzés képességének fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, az információszerzés lehetőségeinek megismerése a tanuló fejlettségi szintjén. Az írás és helyesírás tanításának célja az életkornak megfelelő írástechnika kialakítása, az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével. A tapasztalati úton szerzett elemi szintű nyelvtani ismeretek megszerzésével ebben a szakaszban már elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul a nyelvi kifejezésre irányuló figyelem, a kritikai érzék és az igényes nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés, beszédfejlesztés**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	Alapvető szókincs.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli és írásos megértés pontosságának fokozatos fejlesztése, gondolatok, érzések, vélemények szabatos kifejezési képességének fejlesztése.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szóbeli szövegek megértése és alkotása, *„Én és a családom”.* Verbális és nem verbális eszközök. Adott körülményhez igazodó helyes szóhasználat, mondatalkotás. Rövid történetek, mesék előadása a ruszin nemzetiségi múlttal kapcsolatban. Az információátadás és -kérés szófordulatainak alkalmazása. Vélemény kulturált	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait, érzelmeit, véleményét; – képes rövid szóbeli közléseket saját szavaival elmondani; – képes fokozatosan bővíteni az ismert mondatmodelleket; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – helyesen alkalmazza a leggyakoribb elöljárókat,	*Környezetismeret*: önfenntartás, légzés. *Vizuális kultúra*: mesefilmek, médiaélmények felidézése.

megfogalmazása. Figyelem a beszélgetőtársra. Az üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, értékelése. Versek, dalok, mondókák memorizálása, értelmező versmondás. Memoriterek szöveghű tolmácsolása.	ragokat.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, hangerő, tekintet, testtartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szókincsfejlesztés és a megértés fejlesztése**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése, kérdésekre rövid, értelmes válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, szókincs intenzív gyarapítása, szóbeli szövegalkotási készség, beszédbátorság fejlesztése.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A javasolt témakörökben a korosztálynak megfelelő megnyilatkozás. Tájékozódás a szövegekben, részenkénti olvasás, újraolvasás, adatok visszaolvasása, szóbeli összefoglalás. A ruszin gyermekirodalom műveinek (versek, dalok) memorizálása, előadása, dramatizálás helyes kiejtéssel. Szókincs gyarapítása *„A mi házunk, lakóhelyünk, környezetünk”* témában.	A tanuló – érthetően és értelmesen válaszol egyszerű kérdésekre; – a megszokás szintjén használja a mindennapi érintkezésben az udvarias fordulatokat; – használja az ismert mondatmodelleket, önállóan szerkeszt újakat is; – a közös tevékenységek során együttműködő.	*Magyar nyelv és irodalom*: gyermekirodalmi művek feldolgozása, versmondás. *Ének-zene*: népdalok ismerete. *Vizuális kultúra*: műalkotások megfigyelése, jellemzése, médiaélmények.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népdal, gyermekvers, írásjel, bekezdés, hangsúly, hanglejtés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	Az adott korosztály képességfejlesztése szempontjából releváns ismeretek.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony olvasás kialakításának segítése, a tanulók aktív és passzív szókincsének gyarapítása.	
Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismert hétköznapi témákkal kapcsolatos szövegek megértése, az olvasott szövegben található információk megértése, a szöveg lényegének kiemelése. Az olvasáshoz kapcsolódó előzetes ismeretek, személyes élmények, tapasztalatok felidézése, megosztása. Az értelmező olvasás folyamatos gyakorlása, rövid irodalmi művek (mesék, gyermekversek, történetek) olvasása, lényegük felismerése. Kommunikáció: *Mindennapi tevékenységek, Vásárlás, Öltözködés* témában. Ruszin irodalom: A Cirill és Metód legenda és a cirill betűk történetének ismertetése. A korosztálynak megfelelő olvasástechnikák folyamatos gyakorlása.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – életkori sajátosságainak megfelelő olvasási technikával rendelkezik; – felismeri és javítja hibáit, tisztában van erősségeivel és gyengeségeivel az olvasás és a megértés területén egyaránt; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik; – ismeri, és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat.	*Matematika*: szöveges feladatok. *Környezetismeret*: önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Vizuális kultúra*: képek készítése személyes élmények és irodalmi szemelvények alapján. *Magyar nyelv és irodalom*: mesék, gyermekirodalmi alkotások bábos jelenetekben.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, műfaj, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, íráshasználat fejlesztése, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás eszközszintre emelésének segítése, az írástempó fokozása, a helyesírás fejlesztése, az esztétikus íráskép kialakítása.	
Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az ábécé-írás gyakorlása, az írás lendületének és tempójának fokozása. Egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása.	Az írás eszközszintű használata. gazdaságos és esztétikus szövegelrendezés.	*Matematika*: logikai feladatok pontos értelmezése, megoldása. *Környezetismeret*: család, lakóhely.

Mondatok, rövid, összefüggő írott és nyomtatott szövegek másolása, rövid szavak írása tollbamondásra. Szavak alkotása megadott betűkkel, mondatalkotás megadott szavakkal. *„A család és lakóhely”* témakörben 3-4 összefüggő mondat önálló leírása. Rövid üzenet, üdvözlet megfogalmazása, címzés, feladó.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvashatóság, szövegkép, íráskép, tempó, lendület.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, szövegalkotási gyakorlatok**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A hangok hosszúságának, kiejtésének helyes jelölése, pontos elválasztás, mondatkezdő nagybetűk, mondatzáró írásjelek, lágyságjel ismerete. Mondatok összekapcsolása, történetalkotás szóban, képolvasás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése, a megismert nyelvi eszközök, helyesírási szabályok alkalmaztatása a szóbeli és írásbeli nyelvhasználatban.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Gondolatok, érzelmek kifejezése néhány (5–6) mondat erejéig. Kommunikáció: „*Ünnepek, megemlékezések, falunapi rendezvények*” témákban. Szemléletes leírások adott tárgyról, személyről. A fogalmazás koherenciájának megteremtése tématartással, szóismétlések elkerülése. Nemek megkülönböztetése, felismerése. Helyesírási szabályok megismerése és alkalmazása az írástevékenységekben: igék, főnevek, melléknevek, számnevek felismerése. A főnevek gyakori toldalékai és elöljárói. A lágyságjel szerepe, helyes alkalmazása.	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat; – felismeri és helyesen jelöli a mondatfajtákat; – toldalékos formájukban is felismeri a leggyakrabban használt szófajokat; – törekszik az igeidők helyes használatára az általa ismert mondatmodellekben; – képes rövid, ismert mese önálló elmondására. Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendezettek.	*Technika, életvitel és gyakorlat*: jelek a mindennapi életben. *Ruszin népismeret*: szemelvények, versek, történetek szövegelemzéshez. *Környezetismeret*: tulajdonnevek a térképeken. *Vizuális kultúra*: képek, ábrák cselekvésre, mondatalkotásra.

A felkiáltó, felszólító, kérdő és óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Fogalmazás, nem, ige, főnév, melléknév, lágyságjel, mondatfajta.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése–az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai érzék fejlesztése**	**Órakeret 35 óra**
Előzetes tudás	Mesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Rímek felismerése. Mesehősök cselekedeteinek, tulajdonságainak megnevezése, személyes tetszésítéletek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasmányok mondanivalójához kapcsolódva a ruszin nemzetiségi kultúra hagyományainak megismertetése. Ruszin népköltészeti, műköltészeti és világirodalmi alkotások megismertetése. A szöveg megértésében való jártasság fejlesztése, az irodalmi alkotás nyújtotta örömök átélésének segítése. A művek tanulságainak értelmezése, erkölcsi és esztétikai ítélet megfogalmazása, véleményalkotás képességének fejlesztése.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasási hibák önálló felismerése, javítása. Az olvasókönyvi szövegek csoportosítása formájuk és műfajuk szerint. Az események sorrendjének, a mesélő személyének felismerése, kezdő és befejező fordulatok a mesében. Szókincsfejlesztés a *„Filmvilág" és „Média"* témákban. A szépirodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságainak alkalmazása mindennapi helyzetekben. Saját vélemény kialakítása, mások véleményének megértése, elfogadása, kompromisszumkészség kialakítása. Tapasztalatszerzés versekből, művészi eszközökből (ritmus, rím, refrén), rövidebb irodalmi szövegek önálló olvasása, néhány európai és gyermekirodalmi szemelvény feldolgozása a tanító irányításával. MŰVEK: Ezópus: *Állatmesék,*	A tanuló – megnevezi olvasmánya szerzőjét, szereplőit, azok tulajdonságait, magyarázza cselekedeteiket; – azonosítja az ismert történet idejét, saját szavaival alkot rövid mondatokat a cselekvésről; – képes beleélésre, azonosulásra, ítéletalkotásra egyszerű szituációban. MEMORITER: – *Moja zejiznéca, Pero, pero, Taka súna tota Marcsa.* – Népköltészet*: Dzsviréáné, Na jarmoku, Szernyatko, Dajzse bozse, dobrij csasz.* – Népdalok: *Bugyte zdravé, Szama ja szama, Ruszénka, Okrévdzsena méska.* – *Darnói legenda, Mátyás király és a ruszinok.*	*Erkölcstan*: értékrend alakulása a családban. *Környezetismeret*: egészséges életmód, viselkedési normák, környezeti témájú olvasmányok. *Ruszin népismeret*: identitástudat mélyítése az olvasott tartalmak közvetítésével. *Ének-zene*: népdalok szövege, művészeti kifejező eszközök, természeti képek. *Vizuális kultúra; dráma és tánc*: a témához és a tartalomhoz is illeszkedő kifejezőeszközök elemzése, alkalmazása

Ulcsa Kisskova*: Állatversek*.		(pl. televíziós műsortípusok, mesefilmek, médiaélmények).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népdal, refrén, rím, ritmus.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezze ki gondolatait ismert szavakkal, egyszerű mondatokkal; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – kapcsolódjon be csoportos beszélgetésbe órán és tanórán kívül; – kellő gyakorlás után pontosan, érthetően olvasson fel ismert szövegeket; – a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse; – szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát, számítógépeket, keresse a ruszin népmeséket, legendákat és történeteket Mátyás királyról, Rákóczi Ferencről. – tanítója segítségével ismerje meg a Cirill és Metód-legendát és a cirill betűk történetét; – ismert témakörökben tudjon írni 4-5 összefüggő mondatot, legyen képes rövid, ismert szavakat, üdvözletet, e-mailt diktálás után hibátlanul leírni; – ismerje fel a rövid irodalmi szövegek (mesék, gyermekversek) lényegét; – az alsó tagozaton tanult ruszin nyelvi ismeretei legyenek rendszerezettek, a begyakorolt szókészlet körében a tanuló alkalmazza helyesen a tanult alapvető helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái legyenek rendezettek, olvashatóak, esztétikusak; – helyesírását ellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén önállóan javítsa; – legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, legyen büszke nemzetiségi hovatartozására, erősítse identitástudatát.

RUSZIN NYELV ÉS IRODALOM
5-6. évfolyam

Az alapfokú oktatás második szakaszában, az 5-6. évfolyamon folytatódik az első szakaszban megkezdett nevelő, oktató munka. A készségek és képességek fejlesztése igazodik a korosztály jellemzőihez, életkori sajátosságaihoz. A különböző tevékenységek közben, az órai munkák során fejlődik a tanuló együttműködési és segítőkészsége, önismerete, kritikai érzéke, akarata, önkritikája, együttérzése. Megtapasztalja az együvé tartozás pozitív érzését, a többség és a kisebbség egymáshoz való viszonyát, a mások iránt érzett felelősséget. A tanulóban kialakul a haza, a nemzet, a nemzetiség fogalma, az ezekhez való kötődés, erősödik benne saját nemzetisége és a magyar kultúra értékeihez való kötődés, megismeri azok legfontosabb értékeit, kiemelkedő személyiségeit és szimbólumait. Egyre rendszeresebben részt vesz szűkebb közösségében a hagyományok ápolásában. Nemzetiségi létéből adóadóan nyitott más népek kultúrája iránt, ismeri a Magyarországon élő nemzetiségeket. A nemzetiségi hagyományok tudatosítása és ápolása, a hagyományok megteremtése arra készteti a tanulót, hogy megismerkedjen az elődök életmódjával, szokásaival, kultúrájával. Tisztelje, megbecsülje, értékelje és ápolja a hagyományokat.

Ebben a szakaszban a tanuló már rendelkezik megfelelő szókinccsel, ismeri a számára előírt témakörökön belül a megfelelő utasításokat, kéréseket, az órán alkalmazott közléseket. Fejlődik beszédkészsége, artikulációja. Tud önállóan feladatokat megoldani és együttműködni társaival. Nagy hangsúlyt kap a megfelelő motiváció. Képes összefoglalni az olvasottakat rövid mondatokban, alkalmazkodik a beszédhelyzetekhez, és alkalmazza a különböző kommunikációs technikákat. Az olvasott és írott szöveg megértése szintjén képes az aktív és passzív szókincs gazdagítására nevelői segítséggel. Az irodalmi szövegekben megjelenő egyszerű képeket felismeri, értelmezi. Gondolatait képes szóban és írásban egyaránt a kívánt módon kifejezni. Szövegértő olvasáskor megérti az olvasmány lényegét, a szövegrészekben megtalálja a fontos információkat és a kérdésekre a megfelelő választ. Kiemelt feladat a kommunikáció fejlesztése a nemzetiségi nyelv aktív használata, mely a kapcsolatteremtést és az információáramlást szolgálja. A tanulót képessé kell tenni arra, hogy a nyelvet, a megszerzett tudást a mindennapi kommunikáció során is bátran használja. Képességeit, készségeit tovább kell fejleszteni, mélyíteni az olvasás, írás és helyesírás terén. Fontos szerepet kap a néma és hangos értő olvasás, a memoriterek kifejező előadása, a rendezett, tiszta füzetvezetés, az olvasható íráskép, az egyéni írás fejlesztése. Segíteni és motiválni kell a tanulót arra, hogy ismereteit fokozatosan bővíteni tudja részben önállóan is, felhasználva ehhez a könyvtár, az informatika és az elektronikus források nyújtotta lehetőségeket.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés, szóbeli szövegek megértése, értelmezése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások követése, alapvető kommunikációs formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, kérdezés, kérés stb.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Hallott szöveg értése, a hallásértés fejlesztése, rövid szövegek és egyszerű üzenetek megértésének gyakoroltatása. Az olvasási, szövegértési képességekre épülő szóbeli kifejezés folyamatos fejlesztése.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A ruszin nyelv helye más szláv nyelvek között. Ruszin-magyar, magyar-ruszin	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait;	*Dráma és tánc*: kommunikációs kapcsolatteremtés,

szótárak bemutatása, használata. A kommunikáció formáinak megismerése, alkalmazása. Beszédhelyzetek, egyszerű mondatok megértése, a feltett kérdésekre adott pontos válasz. Szóbeli közlések, utasítások, kifejezések, felszólítások megértése, ezekre való reagálás. Szövegek megértése a következő témakörökben: *lakóhely, iskola, család, lakás, berendezési tárgyak.*	– megérti a hallott szövegeket, információkat; – rendelkezik a közlési szándéknak megfelelő szókészlettel, helyes kiejtéssel (hangsúly, tempó, hangerő); – képes a tanult szövegek szöveghű és kifejező tolmácsolására; – beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja.	szituációs játékok, helyzetgyakorlatok. *Természetismeret*: az ember megismerése, érzékszervek, önfenntartás, légzés. *Erkölcstan*: önismeret, személyes kapcsolatok. *Vizuális kultúra*: médiaszövegek megkülönböztetése, műsortípusok felismerése (tv, rádió, animációs filmek).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, arcjáték, testtartás, távolságtartás, zenei eszköz (dallam, hangsúly, tempó, hangerő).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli megnyilatkozások**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Informálódás, kívánságok kifejezése, szóbeli közlések megértése, beszélgetés, szóbeli megnyilatkozások, véleményformálás, jellemzés egyszerű mondatokban.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Szókincsfejlesztés, aktív szókincs intenzív gyarapítása a mindennapi témákról szóló beszélgetésekben. A beszéd tartalmának, stílusának fejlesztése. A beszéd és megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, kifejező erőre. Közéleti, kisközösségi beszédhelyzetek sémáinak gyakorlása.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ruszin hangok helyes kiejtésének, a magyartól eltérő kiejtésű hangok helyes artikulációjának gyakorlása. Aktív szókincs gyarapítása, a tantervi tematikához kapcsolódó képek alapján, kérdések megfogalmazása, azok megválaszolása a megjelölt témakörökben: (*egészség, életmód, hagyomány, magyarországi ruszinok).* Ismert személyek, tárgyak, cselekvések megnevezése, szinonimák használata. Olvasott szöveg lényegének összefoglalása 5-6 mondatban. Egyszerű kérdések és válaszok	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki mondanivalóját; – helyesen alkot mondatokat adott képekről; – érti és saját szavaival elmondja az olvasott szöveg lényegét; – képes folytatni egyszerű párbeszédeket, használja a szinonimákat; – szöveghűen képes a memoriterek előadására; – részt vesz a számára ismerős, mindennapi témáról szóló beszélgetésekben, vitákban; – képes saját gondolatai	*Vizuális kultúra*: kép és szöveg kapcsolata. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus, kiejtés. *Dráma és tánc*: kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Informatika*: tájékozódás, információkeresés.

alkotása helyes szórenddel, helyes kiejtéssel. Egyszerű párbeszédek folytatása a tanult témakörökben. Segítségkérés, helyes kapcsolatteremtés társakkal, felnőttekkel. Dalok, versek, mesék hallgatása, média adta lehetőségek használata.	egyszerű és világos kifejezésére, megfogalmazására, a beszédszituációnak megfelelően egyszerű és összetett mondatokban; – nem vét alapvető nyelvhelyességi hibákat.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kiejtés, szórend, szókincsgyarapítás, kommunikációs folyamat, párbeszéd.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási stratégiák ismerete, alkalmazása, különböző típusú és műfajú szövegek felismerése, megértése az életkori sajátosságoknak megfelelően.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az olvasási technika fejlesztése, új olvasási stratégiák bemutatása, alkalmazásuk segítése. A szövegekhez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, egyszerű ábrák értelmezésének gyakoroltatása. Olvasási hibák javítása.	

Ismeretek/tevékenységi formák	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különféle rövid szövegek néma és a szöveg üzenetének megfelelő hangos olvasása. Olvasott szöveg értése, az értő olvasás gyakorlása. A mindennapi kifejezések, alapvető fordulatok megértése, amelyek a tanulók *mindennapi életére, a családjára, környezetére, nemzetiségére* vonatkoznak. A közvetített érzelmek, vélemények megértése. Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása és bővítése különböző témájú szövegeken. Tájékozódás gyakorlása: betűrend, tartalomjegyzék, szószedet. Ismert szöveg-feldolgozási stratégiák alkalmazása: átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, emlékezés. Rövidebb szövegek önálló olvasása, fontosabb gondolatok kiemelése,	A tanuló – képekhez kapcsolódó kérdéseket fogalmaz, képes azok megválaszolására is; – rövid szövegeket olvas a szöveg üzenetének megfelelő hangos olvasással; – pontosan alkalmazza a tankönyv információit, struktúráját; – törekszik a folyékony olvasás elsajátítására, rövidebb szövegek önálló olvasására, a közvetített érzelmek megértésére; – felismeri a hibás olvasási, szövegértési technikát, megtalálja a megfelelő stratégiát a hibák javításához; – gazdagítja, gyarapítja szókincsét; – ismeri a különböző elektronikus források nyújtotta lehetőségeket.	*Matematika; természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: tájékozódás, információkeresés. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép összefüggéseinek felfedezése, elemzése. *Dráma és tánc*: kommunikáció, érzelmek kifejezése, megértése.

összefoglalása, lényegkiemelés. A folyékony olvasás fokozatos elsajátítása és megfelelő alkalmazása szövegfeldolgozáskor. Az aktív és passzív szókincs gyarapítása. Rövid irodalmi szövegek (mesék, gyermekversek, történetek) önálló olvasása, különös tekintettel a *ruszin nemzetiség életmódját* bemutató történetek értelmezésére.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangos olvasás, folyékony olvasás, üzenet, betűrend, tartalomjegyzék, szószedet, szótár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről, (nemzetiségi nyelvről)**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A tanult alapvető helyesírási szabályok felismerése, alkalmazása, a ruszin helyesírás használata tanári segítséggel.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Szófajokhoz kapcsolódó legalapvetőbb és leggyakoribb helyesírási szabályok, normák megismertetése. A főnév felosztása, a tulajdonnevek helyesírásának elsajátíttatása.	

Ismeretek/tevékenységek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kiejtéssel egyezően írt szavak biztos helyesírása. A magyartól eltérő cirill kettőshangok helyesírása, keresése, felismerése, idegen szövegben. A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalék: képző, elöljáró, rag és (elöl)képző. Hangalak és jelentés kapcsolata a szavakban. A szavak jelentése és hangalakja közötti összefüggés megfigyelése. Mondatkezdés, mondatvégi írásjelek használata egyszerű mondatok végén. Ige és főnév felismerése (egyezőség a magyar nyelvvel). Helyesírási szabályok alkalmazása különböző írástevékenységekben: pl. igeidők, ragos igék, felszólítást kifejező igealakok, tulajdonnevek helyesírása. Betűvel írt számnevek, keltezés ruszin formája.	A tanuló – felismeri a szófajokat az egyszerű mondatokban; – felismeri a tanult szófajokat toldalékos formában, mondatban és szövegben; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja; – törekszik a mindennapi írásában az igényes helyesírásra; – ismeri a hibajavítási gyakorlatokat, eszközöket; – helyesen használja a kétnyelvű szótárt.	*Természetismeret*: tulajdonnevek a térképen. *Ruszin népismeret*: a tanult kifejezések, a tantárgy szókincse.

A ruszin lágyságjel helyes használata, a kiejtés gyakorlása. Kétnyelvű szótárak használata.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szótő, toldalék, képző, elöljáró, rag, szótár, könyvtár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Az előzőleg megtanult irodalmi művek, népköltészeti alkotások ismerete, jellegzetességeinek felismerése.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az életkori sajátosságoknak megfelelő irodalmi művek, népköltészeti alkotások élményszerű befogadásának segítése, a kifejező előadás, a pontos memorizálás gyakoroltatása. Az irodalmi ismeretek bővítése, a költői nyelv sajátosságainak bemutatása.	

Ismeretek/ fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mesék, versek értő, élményt nyújtó olvasása. Nép- és műköltészeti alkotások kifejező előadása. Aktív részvétel dramatizálásban, párbeszédekben, szituációs játékokban. A tananyagba beemelt olvasmányrészletek közös olvasása, feldolgozása, az értelmes, pontos, tiszta, tagolt és megfelelő ritmusú olvasás gyakorlása. Művek: Alexander Duhnovics: *U csudzsini.* Anna Galcsakova: *Négda nezabudu z jakoho jem rodu;Osziny.* Petőfi Sándor: *Tisza (ruszinul); U Mukacsovszkim zamku.* *Narodna spivanka: Katunszka.* Hattinger- Klebaskó Gábor*: Acsej Boh, acsej Cslovek; Neznal jem.* Karol Matyias*: Prepovidké.* Prepovidka*: Ferenc Rakocij II.* Legenda*: Ilona Zrinyij.*	A tanuló – a tanult nép és műköltészeti alkotásokat kifejezően, élményszerűen olvassa; – szívesen kacsolódik be dramatizálásba, vállal szerepeket; – felismeri tartalmuk és jellemzőik alapján a nép és műköltészeti alkotásokat; – néhány verset, dalt emlékezetből is fel tud idézni, elő tud adni: 15 *gyermek és népdal ismerete:* *Jakí tod nas préklet.* *Ja do hóré nepidu.* *Mala ja cseresnyi.* *Vékukala kukulenka.* *Toté nasé huszké.* *Ruszénszké mamocské.* *Daj kraju katonaka.* *Letéd nótécska.* *Éde zejiznéca.* *(Ezekhez kapcsolódnak a helyben gyűjtött népdalok, mondókák, találós kérdések; monda, rege ballada.)*	*Magyar nyelv és irodalom*: irodalmi művek, alkotások, versek, dalok improvizálása. *Vizuális kultúra*: rajz-, báb-, kellékkészítés. *Dráma és tánc*: szerepjáték, mozgáskultúra, beleélés, példaadás, megítélés és vélemény.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, műköltészet, ritmus, zeneiség, dramatizálás, szerepjáték, előadás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás. Az íráshasználat, íráskészség fejlesztése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek biztos másolása, írása nyomtatott és írott szövegről. Megfelelő írástechnika alkalmazása.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az írás eszközszintű használatának gyakoroltatása. Írásszokások mélyítése. Ösztönzés az esztétikus, rendezett, egyéni íráskép kialakítására.	

Ismeretek/ fejlesztési követelmények	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A mindennapi témakörökből ismert szavak, kifejezések, mondatmodellek helyes, hibátlan írása másolás során írott és nyomtatott szövegről. Egyszerű, ismert szavak, rövid mondatok hallás utáni írása, kevés hibával. Az írástechnika továbbfejlesztése, törekvés az esztétikus, olvasható kézírásra. Az írás folyamatának megtapasztalása, folytonos önkorrekció. Rövid vázlatkészítés gyakorlása, gyakorlatok a vázlat kifejtéséhez. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése. Az írott és nyomtatott szöveg formájának üzenete.	A tanuló – ismeri az írás alapvető funkcióját; – az írást eszközként tudja használni; – kézírása lendületes, folyamatos; – ismert szövegeket helyesen másol írott és nyomtatott formáról; – tollbamondás során kevés hibát vét; – írásképe egyéni, olvasható, rendezett és esztétikus; – a szöveg elrendezése megfelelő; – az esetleges hibáit segítséggel képes javítani.	*Természetismeret*: anyaggyűjtés, vázlatkészítés. *Magyar nyelv és irodalom*: megfelelő szöveg és tartalmi elrendezés. *Ének-zene*: tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kézírás, egyéni íráskép, írástempó, szövegrendezettség, füzetvezetés, olvashatóság.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekedjen a pontos és helyes írásra, másolásra. Alakuljon ki benne a megfelelő viszony a ruszin nyelvhez és kultúrához. Rendelkezzen megfelelő bátorsággal és kellő önbizalommal, legyen kellően toleráns és együttműködő az órákon és a mindennapokban. A közös tevékenységek során mutasson érdeklődést, legyen motivált, nyitott, aktív és kezdeményező. Hozzáállása a ruszin nyelvhez és kultúrához legyen pozitív. Legyen képes kifejezni magát a nemzetiség nyelvén, tudjon ezen a nyelven kapcsolatot teremteni közvetlen környezetével. Ismerje és használja a mindennapos érintkezés udvarias nyelvi formáit. Gondolatait megfelelő módon, érthetően fejezze ki, stílusát a mindenkori beszélő partnerhez igazítsa. Legyen jártas abban, hogy a megszerzett tudását, ismereteit a mindennapokban megfelelően tudja használni. Bővítse ismereteit a ruszin nemzetiségi hagyományokról, őrizze és ápolja

	nemzetisége kultúráját. Tartsa meg emlékezetében az eddig tanult szavakat, kifejezéseket, mondatokat, alapvető információkat. Legyen képes hallás után megoldani gyakorlatokat, feladatokat. Kapcsolódjon be párbeszédekbe, legyen képes irányított kommunikációra társaival, tanáraival. Szerezzen jártasságot az olvasási stratégiák alkalmazásában, hangos és néma értő olvasásban. Az olvasás során értse meg az olvasottak lényegét, hogy azt segítő kérdések alapján el tudja mondani. Legyen képes az elhangzott szövegből egyszerű információkat kiemelni. Hangos olvasás során ügyeljen a helyes artikulációra, a pontos, érthető folyamatos olvasásra. Váljon képessé rövid terjedelmű szövegek önálló elolvasására, megértésére, írásbeli feldolgozásra. A tanult nyelvtani ismeretei legyenek rendezettek, azokat megfelelően tudja alkalmazni az írása során. Másoljon hibátlanul írott és nyomtatott szövegről, kevés hibával írjon ismert szavakból, rövid mondatokból összeállított tollbamondást. Esetleges hibáit javítsa önállóan. Írásképe legyen egyéni, olvasható, füzete esztétikus, tiszta és gondos. Tegyen szert könyvtári ismeretekre, használja a szótárat a tanulás során. Legyen képes alkotó módon használni az elektronikai szolgáltatásokat, az internetet, médiaszolgáltatást. Tudja felidézni és örömmel előadni társainak, esetleg közönségnek a két év során elsajátított memoritereket.

7–8. évfolyam

E szakaszban a fő cél a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése: az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül; a ruszin nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.

Mire eljutottak a tanulók a 7–8. évfolyamig, addigra már megismerkedtek a mesékkel és a mondákkal, balladákkal, elbeszélésekkel, rövid történetekkel. Egyre tudatosabban használják a különböző nyelvtani szerkezeteket, ami fejleszti a nyelvhelyességi szintet. Ennek megfelelően a 7–8. évfolyamon számos más képességszintet is el kell érni. A 7–8. évfolyamon a tanuló beszédében már képes az olvasottakat, halottakat röviden elmesélni és egyéni véleményt alkotni. Már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítés különféle eljárásaira. Képes rövidebb szövegek értelmezésére, írásban történő leírására cirill és latin írásmóddal egyaránt. Már képes a tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére. A médiából nyert információkat képes az adott beszélgetési folyamathoz kapcsolni. Ismeri az ábrák, képek illusztrációk kapcsolatát a ruszin szöveggel, képleírással egyszerű nyelvi eszközökkel.

Ruszin nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, külső megjelenés, a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
Tantárgyi fejlesztési célok	A kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása. Különféle iskolai közéleti és kisközösségi beszédhelyzetek sémáinak bemutatása, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés elsajáttítatása. A tömegkommunikáció formáinak, céljának, működési módjainak és hatásának, valamint néhány gyakoribb műfajának megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az ismert témák kommunikációs fejlesztése. Beszélgetés az iskola, kultúra, természet, ünnepek témákban. Kérdések és válaszok megfogalmazása. Részvétel vitában, a saját álláspont előadása, indoklása a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal. Mások véleményének figyelmes meghallgatása kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben. A ruszin szavak helyes kiejtése a mindennapi kommunikációs helyzetekben: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, meglévő szókincs használata. Az olvasmányokban, népdalokban található ritkán használt szavak (beregi, kelet-zempléni,észak-Maramarosi, ungi, dél-maramarosi és verhovinai) megismerésével a ruszin szókincs gyarapítása. A nemzetiségi léttel kapcsolatos információk szerzése a tömegkommunikációs forrásokból. Adatok felhasználása az adott beszélgetési témákban, pl. kulturális események. Interjú készítése.	*Minden tantárgy*: felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, ritmus.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szókincsrétegek, vélemény, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd. Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet. Sajtóműfaj (hír, tudósítás, interjú).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegértés, beszédértés**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A tanult szöveg értése. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Az értő olvasás fejlesztése. Szövegfeldolgozási módok, olvasási formák bemutatása. A tanulási képesség fejlesztése: adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazásának gyakoroltatása nyomtatott és elektronikus szövegekben. Kritikai gondolkodás fejlesztése: az elektronikus, internetes	

	információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű irodalmi szövegek megértése, önálló feldolgozása szótárak segítségével. A megismert szöveg feldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák, olvasási formák megismerése, azok gyakorlatban történő alkalmazása. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedése, értelmezése. Az adatkeresés technikáinak (szelektív olvasás, átfutás) megismerése. Ruszin nyelvű, a ruszinokról szóló források keresése az interneten, azok olvasása (honlap, *Ruszin Világ című* folyóirat). A *Ruszin Almanach* kiadványban megtalálható ifjúságot érintő rövid történetek, versek olvasása. Az olvasott történetek lényegének felismerése, elmondása, véleményformálás az olvasottakkal kapcsolatban. A tanári utasítások, útbaigazítások követése, kérdések megértése, ezekre helyes válasz megfogalmazása. Szótárhasználat. Az aktív és passzív szókincs gazdagítása.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika*: keresési eljárások. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, folyamatos szöveg, nem folyamatos szöveg, szövegfeldolgozás, honlap, „ *Ruszin Világ”*.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek) a könyvtár forrásainak felhasználásával. A tanult műfajokban önálló szövegalkotás.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Többféle jegyzetelési technika elsajátíttatása. Az írástechnika tempójának, az írásmű esztétikai megjelenésének fejlesztése, javítása. A bemutatkozás írásos formáinak megismerése, írásának gyakoroltatása. Az önkifejezés és a szövegalkotó képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű rövid, összefüggő, tanult témákkal kapcsolatos papíralapú és elektronikus szövegek írása. A leggyakoribb szófordulatok, elöljárók, ragok helyes használata írásbeli munkák készítésnél a következő témakörökben: család, otthon, öltözködés, barátság, a ruszin nemzetiség élete Magyarországon, ma is élő ruszin hagyományok. Fogalmazás (elbeszélés, leírás, jellemzés) írása a tanult szókincs alkalmazásával. A vázlatkészítés szabályainak elsajátítása. Különböző műfajú szövegek megfogalmazása a helyesírási szabályok betartásával (kérvény, önéletrajz, blogbejegyzés). Magán és hivatalos levelek tartalmi jegyeinek megismerése: megszólítás, dátum. A tanulást segítő papíralapú és számítógépes cirill betűs jegyzetelés gyakorlása. A nyilvános felületeken történő önbemutatás etikai kérdéseinek,	*Informatika*: a szövegszerkesztő programok lehetőségei. cirill billentyűk használata. *Vizuális kultúra*: tipográfia ismeretek. *Erkölcstan*: érintkezési formák; a személyiség tisztelete. *Ruszin népismeret*: ruszin hagyományok.

következményeinek elemző megismerése, megvitatása. Egyszerű szövegek fordítása szótár segítségével.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, leírás, jellemzés, jegyzet, elektronikus szöveg, kérvény, blog; önéletrajz, levél.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés eleve, hagyomány elve, egyszerűsítés) ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
Tantárgyi fejlesztési célok	Nyelvi tudatosság növelése: a ruszin nyelv szerkezetének megfigyeltetése, a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. Szövegértelmezési képességek fejlesztése: a mondatfajták, a mondat szerkezeti típusainak írásjel-használata.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A helyesírás alapvető szabályainak megismerése, azok alkalmazása. Az írásjelek, a szöveg központozásának legfontosabb szabályai. Az alapszófajok típusai. A főnév fajtái, neme, száma. A névmás fajtái. A melléknév fokozása. A tő- és sorszámnév. Az ige szerkezete, igeidők, igemódok. Az egyszerű mondat fajtái. Az elöljárószók, kötőszók, határozószók megismerése. A tanult szófajok helyes alkalmazása a kommunikációban. Rövid fogalmazás egy-egy eseményről, témáról (pl. utazásról, iskolai rendezvényről, barátságról). Rövid történet, mese emlékezet utáni írása. Egyszerűbb szöveg lényegének kiemelése.		*Informatika*: a helyesírás ellenőrző programok. *Vizuális kultúra*: tipográfiai ismeretek felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakításához.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Központozás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel), szófajok.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv állandósága és változása**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A nyelv változó jelenség. Szótárhasználat, szókincsünk változásai.	
Tantárgyi fejlesztési célok	A nyelvi tudatosság fejlesztése: a nyelv állandóságának és változásának megfigyelése, értelmezése különböző régi és mai szövegekben.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegekben. A nyelvi változás bizonyítékainak értelmezése különböző korokból származó írott szövegeken és irodalmi példákon (a XIX. , XX. sz-beli és modern irodalomban). Nyelvhasználatunk, a környezetünkben lévő nyelvváltozatok néhány jellemzőjének megfigyelése, megnevezése. A ruszin nyelv		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: szláv nyelvcsoport.

különböző dialektusainak (Beregi, kelet-zempléni, észak-maramarosi, ungi, dél-maramarosi és a legújabb verhovínai) további vizsgálata. A szókincs változása: régi és új szavak. Kifejezések, szavak gyűjtése a ruszinok által lakott területekről (Ukrajna, Szerbia, Szlovákia), azok összehasonlítása. A ruszin nyelv eredete (szláv nyelvcsoport), helye a nyelvek között.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvváltozat, szláv nyelvcsalád, dialektus.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, klasszikus és kortárs irodalom ismerete**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	Korábban tanult mesék, történetek, versek, dalok, mondókák, közmondások ismerete. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismerése és megértése.	
Tantárgyi fejlesztési célok	A ruszin szókincs bővítése, a művek elemzése során új fogalmak használata. A mesék történetének, jellemző motívumainak értelmezésének fejlesztése. A ruszin nyelvű népdalszövegek néhány jellegzetes, visszatérő motívuma felismerésének segítése. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek bemutatása és megértésének segítése. Az értő olvasás fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különféle témájú klasszikus és kortárs ruszin irodalmi alkotások. A kiválasztott írók életrajzának ismerete. Olvasmányok a reformkor irodalmából, különös tekintettel DuchnovicsAlexander: *Himnusz, Szózat.* Kortárs irodalom: Kercsa Igor: *Mátyás, a ruszinok királya.* Fedinisinecz Vladimir: *Rutenija mojá, rutenija.* Petrovcij Iván.: *Kárpátszki lita.* Ruszinka Mária: *Versek.* Táncsinecz Vladimir*: Versek.* Népköltészet: ruszin mondókák, népdalok, népi játékok, népmesék, mondák, közmondások. Ruszin szerzők versei, meséi, elbeszélései, egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények részletei.	A korábbi és most megismert olvasmányok értelmezése. Annak felismerése, hogy melyik mond el történetet és melyik fejez ki érzést, élményt. A szereplők cselekvéseinek felismerése. A versek egy részletének szöveghű felidézése, dramatizálása. Illusztrációk keresése a versekhez az interneten. Vélemény megfogalmazása az adott alkotással kapcsolatosan. Néhány ruszin dal ismerete. Legalább egy mese szöveghű előadása.	*Informatika*: adatkeresés a szerzők életrajzához. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: 1848 utáni időszak. *Vizuális kultúra*: nemzeti hősök, történeti festészet aXX.,XXI. században. *Ruszin népismeret*: mondókák, mesék,közmondások, szokások, történelmi események.

Szerzők: Korolovics Vaszil, Lintur Péter: *Ják Mátyás hosztiv pánuv i prosztákuv.*, Szuhomlinszkij Vászil: *Pjáty dubkuv.* Utcjuznina: *Viccek.* Csórij Jurij: *Pászká.* Mitrák Alekszander: *Na huszlyü.* Utcyuznina: *Koroly Mátyás*. Utcyuznina: *Versek.* Ruszin és magyar mesehősök. Magyarországi ruszin szerzők versei, elbeszélései, kiadványai. Szerzők: Hattinger-Klebasko Gábor, Dr. Lyavinecz Marianna.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi motívum, konfliktus. Dal, himnusz, szózat, anekdota, novella, elbeszélés, regény, ruszin népdal, mese.	

Ajánlott kommunikációs témakörök

Az 5–6. évfolyamon megismert témakörök a tanulók életkorának megfelelően új szempontból, magasabb nyelvi szinten újra feldolgozhatók és bővíthetők, ezért az új témák mellett ezek is szerepelnek a táblázatban.

Ajánlott témakörök	Kapcsolódási pontok
Család Én és a családom. Családtagok bemutatása, családfa. Családi események, közös programok. Munkamegosztás a családban. Ruszin családi ünnepek. A családi kapcsolatok jellemzése.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok - család, otthon; az ember az időben - gyermekkor, felnőttkor, öregkor. *Ruszin népismeret:* családunk története *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás.
Lakóhely, otthon Otthonom, szűkebb környezetem. Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Lakóhelyem, tágabb környezetem. Ruszin települések Magyarországon.	*Matematika:* tájékozódás a térben. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* család és lakóhely. *Ruszin népismeret:* az én városom, falum.
Étkezés Kedvenc ételeim, italaim.	*Biológia-egészségtan:* táplálkozás.

Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. Nemzetiségi ételbemutató és kóstoló rendezvények. A ruszinok jellegzetes ételei.	*Kémia:* egészséges táplálkozás - a zsírok és cukrok szerepe. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás.
Idő, időjárás, éghajlat Az óra. Napirend. Évszakok és hónapok. A hét napjai és a napszakok. Időjárás. Az időjárás hatása az emberre. Természeti katasztrófák. Meteorológiai szolgálat.	*Földrajz:* éghajlat és lakóhelyek; időjárási, éghajlati elemek. *Fizika:* természeti katasztrófák.
Öltözködés Ruhadarabok. Kedvenc ruháim. Ruszin népviseletek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* öltözködés, divat. *Erkölcstan*: szokások, társadalmi szabályok.
Sport Testi és lelki egészség. Kedvenc sportom. Sportversenyek, olimpia.	*Testnevelés és sport:* mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.
Iskola, barátok Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim, órarend. Osztálytársaim, barátaim. Tanórán kívüli közös programjaink.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.
Szabadidő, szórakozás Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. Hobbi. Internet, interaktív játékok. Mozi, színház, zenehallgatás, könyvolvasás, kiállítások. Közös időtöltés barátokkal. Ruszin nemzetiségi kulturális rendezvények.	*Testnevelés és sport:* sportok. *Ének–zene: zenehallgatás.* *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.

Természet, állatvilág Kedvenc állataim. Kisállatok, felelős állattartás. Állatkerti séta. Kontinensek, tájegységek. Hazánk és más országok, más kontinensek élővilága.	*Biológia-egészségtan:* a természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései. *Földrajz:* földrészek és óceánok, felszínformák, hazánk természeti adottságai; Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hobbiállatok gondozása.
Ünnepek és szokások Az én ünnepeim. Ünnepek itthon és a nagyvilágban. Görög katolikus szokások. (Búcsú, karácsony, húsvét.)	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hétköznapok, ünnepek. *Ruszin népismeret:* találkozás a múlttal: ünnepeink eredete és szokásrendje.
Város, falu Városok, települések, falvak. Élet a városban és falun. Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Vásárlás. Híres városok és nevezetességeik.	*Matematika:* tájékozódás a térben, térbeli alakzatok. *Földrajz:* országok, városok. *Ruszin népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés, vásárlás.
Utazás, pihenés Vakáció, nyaralás. Táborok, osztálykirándulás. Közlekedési eszközök. Közlekedési szabályok. Utazás belföldön és külföldön.	*Földrajz:* tájékozódás a földrajzi térben, Európa, Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. *Ruszin népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj.
Zene, művészetek Kedvenc zeném,olvasmányaim, könyveim.	*Ének–zene:* zenehallgatás.

Kiállítások, rendezvények, koncertek. A magyarországi ruszinok népzenei öröksége: népdalok, néptáncok. Híres ruszin zeneszerzők, festők.	*Dráma és néptánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Környezetünk védelme Veszélyeztetett állat- és növényvilág. Nevezetes napok: Fák és madarak Napja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. Szelektív hulladékgyűjtés. Környezettudatos viselkedés.	*Biológia-egészségtan:* környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. *Fizika:* energiatermelési eljárások. *Földrajz:* globális problémák, fenntarthatóság, védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tudatos vásárlás, egészséges életmód.
Egészséges életmód A rendszeres tisztálkodás, mozgás. A helyes táplálkozás. Betegségek és megelőzésük.	*Biológia-egészségtan:* betegségek megelőzése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* egészséges életmód.
Múltunk és jövőnk Családom múltja, gyökereim. Családfa. Az én jövőm. Lakóhelyem régen és most. Földünk jövője.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* különböző korszakok, globális problémák. *Ruszin népismeret:* az én világom,találkozás a múlttal. *Földrajz*: településtípusok; környezettudatosság, környezetvédelem. *Erkölcstan:* a munka világa.

	Technika, életvitel és gyakorlat: pályaorientáció: szakmák, foglalkozások.
Média, kommunikáció Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. Nemzetiségi média világa. Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. A média szerepe a hétköznapokban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:*hírközlés, a média és a nyilvánosság szerepe. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
Földünk és a világűr A naprendszer és a bolygók. A Nap és a csillagok. Utazások az űrben.	*Földrajz:* égitestek. *Fizika:* a naprendszer objektumai, a világűr megismerésének eszközei. *Matematika:* tájékozódás a térben.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nonverbális jeleit. A közismereti témák bármelyikében biztosan tud kommunikálni szóban és írásban egyaránt. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban röviden megfogalmazni, állításait indokolni. A tanuló ismeri és a törekszik szövegalkotásban a különböző mondatfajták használatára. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. Felismeri a ruszin nyelv szófajait, a helyesírásban megfelelően használja a megtanult szabályokat. A szépirodalmi műveket képes értelmezni és szóban visszaadni

	lényegüket, mondanivalójukat. Képes a drámákban, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének értelmezésére és megvitatására. Képes a következő művek szöveghű felidézésére: Duchnovics Alexander: *Himnusz és Szózat*, 3 elbeszélés, 3 mese, 3 vers. Kercsa Igor: *Mátyás, a ruszinok királya*. A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival.

RUSZIN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9-12. évfolyam

9–10. évfolyam

A ruszin nyelvtanításban fontos szerepet játszik a ruszin nyelvhez kapcsolódó kultúra és irodalom felfedezése és megismerése, a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztése, valamint a különféle korszakokból és forrásokból származó, eltérő műfajú és stílusú szövegek és szövegrészletek, irodalmi szemelvények vizsgálata, elemzése, összehasonlítása és értékelése. A diákok megtanulják, hogy gondolataikat írásban is, szóban is nyelvtanilag helyesen, megfelelő szerkezeteket használva, folyékonyan, összefüggően és érthetően, a megfelelő előadásmódban fejtsék ki, illetve a megvizsgált szövegek és témakörök közötti összefüggéseket felfedezzék és megfogalmazzák.

A ruszin nyelv nyelvtanulási folyamatának középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik a ruszin nyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. Biztosítanunk kell számukra, hogy a nyelvtanulás során valós problémákkal szembesüljenek, alkossanak önálló véleményt, valós élethelyzetekben próbálják ki önmagukat.

A sikeres kommunikáció érdekében a tanulók megismerik és használják azokat a nyelvi eszközöket, amelyekből, és amelyekkel helyesen megformált, értelmes mondanivaló alakítható ki. Tisztában kell lenniük a mondanivaló szerveződésének, szerkesztésének elveivel, hogy koherens nyelvi egységgé formálhassák közlendőjüket.

A ruszin nyelvtanítás során törekedni kell arra, hogy a hallott vagy olvasott szöveg autentikus, a feladatvégzés szempontjából hiteles legyen. Az internet segítségével a tanulók maguk is könnyen kerülhetnek autentikus ruszin környezetbe, részeseivé válhatnak a ruszin kultúrának, kapcsolatot teremthetnek a ruszin nyelven beszélőkkel, ami komoly motivációs forrás lehet.

A ruszin nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a tanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására, ugyanis minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre.

Ebben a képzési szakaszban fontosak a korosztályi sajátosságok. Figyelembe kell venni, hogy legtöbb tanuló az önkeresés időszakát éli, kritikus önmagával szemben, erősek a kortárs csoport hatásai. A nyelvoktatás sikerében meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés.

A kerettanterv minden fejlesztési szakaszban új témaköröket javasol a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodva. Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott iskola helyi tantervével összhangban célszerű meghatározni. Az ajánlott témakörök kitekintést tartalmaznak a ruszin kultúrára, ily módon biztosítják az interkulturális, ruszin nemzetiségi kompetenciák fejlesztését.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés, szóbeli és írott szöveg megértése**	**Órakeret 75 óra**
Előzetes tudás	A leggyakrabban előforduló szókincs, bizonyos nyelvi fordulatok	

	megértése. Üzenetek és közlések megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédértés fejlesztése. A tanuló saját környezetét, életét érintő információk, a köznyelvi beszéd megértésének segítése. Párbeszédek során a beszélgető partner által közölt információk, kérdések megértése. Rövidebb elbeszélő művek mondanivalójának értelmezése, elmesélése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az ismerős témákkal (az ajánlott közismereti témakörökkel) kapcsolatos hallott szöveg, elhangzott kérdések, utasítások, kérések megértése. A mindennapi társalgásban elhangzó információk megértése. Szókincsgyarapítás az egyszerűbb ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegek olvasása, elemzése során. Újabb olvasási stratégiák megismerése, pl. elkezdett szövegek folytatása, új befejezés létrehozása. Szövegértési stratégiák alkalmazása, például beszédtéma esetén az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése, szükség esetén összefoglalás, visszakérdezés, ismétlés, magyarázat keresése. A tevékenységhez használható szövegfajták, szövegforrások: üzenetek, instrukciók, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, dalok, videók.		*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* tv-és rádióműsorok. *Ruszin népismeret:* család, hagyományok, ünnepek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társalgás, szókincsfejlesztés, információ, szinonima.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, tömegkommunikáció**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszédkészség fejlesztése. Ösztönzés véleménynyilvánításra, érzelmek kifejezésére az ismert témákkal kapcsolatban. Történetek elmesélésének fejlesztése. Üzenetek, kérések közvetítése szóban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Álláspont, vélemény kifejtése, megfelelő nyelvhasználattal a tanuló számára ismert témákkal kapcsolatban: az iskola, a barátság, a család, az egészséges életmód, a nemzetiségek élete Magyarországon, hagyományőrző ünnepek, öltözködés. A témákhoz kapcsolódó szituációk eljátszása. A begyakorolt nyelvi eszközök biztonságos használata. Párbeszédek kezdeményezése. Meggyőződés, vélemény kifejtése udvarias formában.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a média társadalmi hatása. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:*

A testbeszéd tudatos alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; felismerése a hétköznapi kommunikációs helyzetekben. Magyarországi ruszin médiák ismerete. A média műfajainak, szerepének megismerése. A tanult témakörökhöz kapcsolódó információk felismerése és megértése a ruszin rádió-és tv-műsorokban. Élménybeszámoló, referátum készítése és előadása a ruszin hagyományokról. Interjú készítése a ruszin közösség hagyományairól megfelelő szókincs használattal. A könyvtárakban és az interneten található, ifjúságot érintő szövegek fordítása ruszinról magyarra, magyarról ruszinra szótárak segítségével.	médiatudatosság. *Dráma és tánc:* beszédhelyzetek, dramatikus játékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, tömegkommunikáció, párbeszéd, tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú), véleményközlő műfaj (kommentár, jegyzet, levél, ismertetés).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, szövegértés, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	A tanult hétköznapi témákkal kapcsolatos, nyelvileg összetettebb szövegek lényegének, illetve a bennük lévő információk és gondolatok értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtési technikák. A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje: szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák (átfutás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. Rendszeres könyv- és könyvtárhasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése. A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, szövegszerkesztési módszerek továbbfejlesztése. Hosszabb irodalmi művek olvasása, feldolgozásának segítése megadott szempontok segítségével. A tömegkommunikációs műfajokban való tájékozódás segítése, ezek megfigyeltetése a magyarországi ruszin médiákban.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Önálló szövegfeldolgozás. A szöveg és kép összefüggésének vizsgálata. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése, adekvát alkalmazásuk. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége, pl. levél, interjú, hír, jegyzet. A ruszin folyóiratból szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek olvasása, lényegének felismerése és annak megfogalmazása írásban. A ruszin népköltészet alkotásaiból válogatások olvasása, bennük rejlő tartalmak (szeretet, család, hazaszeretet, barátság) felfedezése,		*Magyar nyelv és irodalom:* esszéírás. *Minden tantárgy:* vázlatírás, jegyzetelés. *Informatika:* információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges

értelmezése, értékelése. Különféle témájú klasszikus és kortárs ruszin irodalmi alkotások olvasása, az olvasott művek feldolgozása, elemzése, értelmezése. Lírai alkotások: Duchnovich, Alexander*: Pozdrávlenije ruszinov ná novij god 1852.* Utcjuznina: versek. Petrovcij, Ivan: *Jsze-esze.* Fedenisinecz, Vladimir: *Béte ruszinom - béte ruszénám.* Szocska-Borzsávin, Vaszilij*: Zázvonili v szeli ná vecsirnyu.* Az önálló véleményformálás képességének fejlesztése az olvasott szövegekben megjelenő szereplők cselekedeteiről, helyzetekről, magatartásokról. Önálló könyvtári anyaggyűjtés az olvasottakkal kapcsolatban. A forrásmegjelölés szabályainak elsajátítása.	adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései. *Ruszin népismeret:* népköltészet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, vélemény, információkeresés, ruszin népköltészet, a ruszin irodalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség, nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek fejlesztése, szövegalkotás**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	Helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban. Rövid tényközlő szövegek írása ismert témákról, művekről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A ruszin nyelvtan szabályainak és fogalmainak tudatos használata, a ruszin nyelvtan terminológiájának használata, a szóképzés egyedi struktúrájának bemutatása. A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A helyesírás alapelveinek, szabályszerűségeinek tudatos alkalmazása. Helyesírási gyakorlatok az egybe-és különírásra, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb. Idegen szavak helyesírása. Hangtani ismeretek: a ruszin hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése. A ruszin hangtan sajátossága, a nyelv hangszerkezete. A ruszin hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése. Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik. A ruszin nyelv szerkezetének összehasonlítása a magyar nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével. A főnév száma, a főnév fajai, a köznév fajtái és ragozása. A névmás neme, száma és ragozása. A melléknév ragozása és fokozása. A tőszámnév ragozása.	*Minden tantárgy:* helyesírás. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése; internetes kapcsolattartó műfajok nyelvi jellemzői. *Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.	

Az ige: az igealakok, az ige ragozása, az igemódok, az igeidők. A mozgást jelentő igék ragozása. Egyes módbeli igék ragozása. A mondattan: egyszerű és összetett mondatok. A tanult ruszin nyelvi szerkezetek és ezek funkcióinak szövegekben való felismerése, saját beszédben és leírt szövegekben értelemszerű és helyes használata. A mondatrészek helyes felismerése, igevonzatok helyes használata. Szövegek, jegyzetek, levelek írása megfelelő formában, a tanult nyelvtani szabályok tudatos alkalmazásával. Az olvasott irodalmi alkotások lényegének összefoglalása írásban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási alapelv, nyelvi norma, előadás, cikkírás, jegyzet, hang, szótő, képző, jel, rag, szófajok, mondatrész, alany, állítmány, mondatfajta, egyszerű mondat, összetett mondat, szövegtípus.

Ajánlott kommunikációs témakörök (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Én és a családom A tanuló személye, életrajza, tervei. Családi élet, családi kapcsolatok, családtagok feladatai. A családi élet mindennapjai, otthoni teendők. Munkamegosztás a családban.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* család és háztartás. *Etika:* önismeret, ember az időben – gyermekkor, ifjúság, felnőttkor, öregkor, családi élet.
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. Társas kapcsolatok. Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat. Hasonlóságok és különbségek az emberek között, tolerancia. Másság elfogadása. Konfliktusok és kezelésük. Nemzetiségek és a többségi társadalom. Az Országos Ruszin Önkormányzat szerepe a ruszin közösség életében.	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés; fogyatékkal élők, szegények és gazdagok.
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. Növények és állatok a környezetünkben. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz-

Időjárás, éghajlat.	és energiatakarékosság, újrahasznosítás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; hon-és népismeret:* a lakóhely és a környék hagyományai, az én falum, az én városom. *Biológia-egészségtan:* élőhely, életközösség, védett természeti érték, változatos élővilág, az időjárás tényezői. *Földrajz:* településtípusok.
Az iskola A tanuló saját iskolájának bemutatása (sajátosságok). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka. Az ismeretszerzés különböző módjai. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei. Iskolai hagyományok.	*Történelem, társadalmi, és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás. *Informatika:* digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek.
A munka világa Diákmunka, nyári munkavállalás. Foglalkozások és a szükséges kompetenciák. Pályaválasztás, továbbtanulás, munkavállalás. Munkakeresési lehetőségek. Önéletrajz, állásinterjú.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció és munka.
Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Kedvenc ételeim. Ruszin ételspecialitások. Étkezés családban, iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (orvosnál).	*Technika, életvitel és gyakorlat:* testi és lelki egészség, balesetek megelőzése, egészséges ételek. *Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek

Káros szenvedélyek.	ismérvei, fogyatékkal élők, betegségmegelőzés, elsősegély. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés hatása a szervezetre, relaxáció.
Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Ruszin ifjúsági alkotótáborok. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, számítógép, internet. A média szerepe a nemzetiségi tudat fejlődésében. Ruszin kulturális élet Magyarországon.	*Földrajz:* más népek kultúrái. *Informatika:* e-könyvek, médiatudatosság. *Testnevelés és sport:* táncok, népi játékok, példaképek szerepe, sportágak jellemzői. *Ének-zene:* népzene, klasszikus zene, popzene. *Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése.
Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai. Szálláslehetőségek (camping, ifjúsági szállás, szálloda, bérelt lakás vagy ház, lakáscsere stb.).	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek, közlekedésbiztonság, fenntarthatóság, környezettudatosság a közlekedésben. *Földrajz:* a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások, egyes meghatározó jellegű országok turisztikai jellemzői.
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés.	*Történelem, társadalmi és*

A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	*állampolgári ismeretek; fizika:* tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok. *Informatika:* kapcsolattartás számítógépen keresztül információ keresése, az informatikai eszközöket alkalmazó média megismerése, az elterjedt infokommunikációs eszközök előnyeinek és kockázatainak megismerése.
Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. Takarékoskodás. Zsebpénz. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (például posta, bank). Fogyasztás, reklámok.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* család és háztartás, tudatos vásárlás, pénzügyi ismeretek. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a jövedelem szerepe a családban, kiadás, bevétel, megtakarítás, hitel, rezsi, zsebpénz.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes írott szövegek (pl. szépirodalmi, dokumentum és ismeretterjesztő) szöveg globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással. Képes alkalmazkodni, véleményt mondani és érvelni a mindennapi kommunikációs helyzetekben. Ki tudja magát fejezni megfelelő szókincs és szerkezetek segítségével az ismert témakörökben. Beszéde folyamatos, érthető, stílusa megfelelő. Felismeri a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket,

	motivációkat, magatartásformákat. Ismeri a XIX. és XX. századi ruszin irodalom néhány szerzőjének életrajzát, műveiket. Képes versek értelmezésére, művek elemzésére. Felismeri az íróknak a ruszinok nemzeti identitástudatának alakulásában játszott szerepét. Képes tudásanyagának megfogalmazására írásban a ruszin irodalom kiemelkedő alkotóiról. Képes a tanult témakörökhöz kapcsolódó információk felismerésére és megértésére ruszin rádió-és tv-műsorokban.

11–12. évfolyam

A ruszin nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú, témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára; célja a saját nyelvhasználat kontrollja; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem-és szabálykészletének tudatos használata. A ruszin nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése, valamint a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A ruszin nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

A ruszin nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a ruszin nyelv értékeinek őrzésében. A ruszin nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

A ruszin irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepének megértése.

A ruszin irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban; a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban. Az érvelő képességet, a szociális kompetenciát, az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság,

kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Alapvető irodalomszemlélet az irodalmi művek egymásra utaltságának megértése és ennek példáiként az irodalmi szövegek összekapcsolódását bizonyító szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, az intertextualitás, a reflexió példáinak elemzése, végül annak néhány példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány. E témakörbe tartozó tevékenység a műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése. Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom– audiovizuális, digitális források–, alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz, adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori ruszin irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a ruszin kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

Cél az irodalom határterületeihez tartozó modern kori alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése. A kortárs irodalmi élethez tartozik az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben (pl. megzenésített vers), digitális közegben (pl. internetes közlés, multimédiás kiadás); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai.

A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján kisebb dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával. Tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban, irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.

A szűkebb régióhoz, településhez, a nemzetiséghez való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban, a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A szövegek lényegének megértése. A tanult témakörökhöz kapcsolódó információk értése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallott szöveg gondolatmenetének követése, összefoglalása. Párbeszédhez szükséges szóbeli-nyelvi képességek fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A tanult témákkal kapcsolatos fordulatok és kifejezések megértése (például alapvető személyes és családi adatok, vásárlás, közvetlen környezet, foglalkozás).		*Informatika:* digitális tudásbázisok, könyvtári információs

A ruszin rádió- és tv-műsorok szövegének megértése, ha a megszólalók lassan és világosan beszélnek. Beszélgetésekbe való bekapcsolódáshoz szükséges alapvető információk megértése. Hétköznapi beszélgetés témájának megértése. Ismerős témákról folyó, világos, köznyelvi beszéd megértése, szükség esetén visszakérdezés segítségével. Útbaigazítás megértése, például gyalogos közlekedés vagy tömegközlekedés használata esetén. Telefonbeszélgetésben az alapvető információk megértése (hívás tárgya, kit kell keresni stb.). Alapvető stratégiák használata, például az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a nemzetközi vagy más nyelven tanult szavak felhasználása a hangzó szöveg megértéséhez, a várható vagy a megjósolható információk keresése. A vizuális elemek (képek, gesztusok, mimika, testbeszéd) felhasználása a szövegértés támogatására.	rendszerek. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* ruszin rádió- és tv-műsorok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Metakommunikáció, párbeszéd, véleményalkotás, meggyőzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző kommunikációs helyzetekben való megnyilatkozás, saját gondolatok világos kifejezésének gyakoroltatása. Ösztönzés a beszélgetésekben, vitákban való részvételre. Kulturált nyelvi magatartás fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is. A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása az ajánlott témakörök feldolgozásánál. Párbeszéd és vélemény kifejezése a következő témakörökkel kapcsolatban: ruszin nemzetiségi lét, hagyományok, kultúra. Kiselőadás készítése megadott témáról, bemutatása tanórán. Memoriter kifejező tolmácsolása. Élményt nyújtó szereplés (daléneklés, versmondás, mesemondás) versenyeken, rendezvényeken. A tömegkommunikációs forrásokból szerzett adatok felhasználása a különböző beszédhelyzetekben. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző témákban és helyzetekben. Irodalmi és ismeretterjesztő szövegek értő olvasása, tartalmának összefoglalása a nyelvtani szabályok helyes alkalmazásával.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* reklám,tv- és rádióműsorok, meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei. *Vizuális kultúra:* képi közlés. *Dráma és tánc:* szituációk, dialógusok értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs szituáció, vita, vélemény, párbeszéd, érvelés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ruszin nyelvű szövegek értő olvasásának fejlesztése. Annak megtapasztaltatása, hogy az emberek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni, befolyásolni partnerüket.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A hangos és néma olvasás stratégiáinak (adatok visszakeresése, a szöveg átfutása, részletes olvasás) ismerete. Ruszin nyelvű szövegek értő hangos és néma olvasása, a megértett tartalom visszaadása szóban. Irodalmi és ismeretterjesztő szövegek önálló olvasása és a tartalom reprodukálása. A szövegértési technikák ismeretének bővítése, gyakorlása, alkalmazása. Szövegértési stratégiák (szó szerinti, értelmező, kritikai és kreatív) különböző nyomtatott és elektronikus szövegekben, valamint egyéb vizuális közlésekben.	*Informatika:* szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi nemzetiségek, szórvány kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társalgás, szövegértés, vélemény, információkeresés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegalkotás. A papíralapú és számítógépes jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete. Az elbeszélés, jellemzés, vélemény jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluseszközök alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás gyakoroltatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szövegek alkotása az adott szövegfajta jellemzőinek betartásával, esztétikusan rendezett, jól szerkesztett írásképpel. Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás	*Informatika:* szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek.

kiegészítésekkel). Különböző műfajú szövegek megfogalmazása helyesírási és nyelvtani szabályok betartásával: interjú, jellemzés, levél, kérvény. Az olvasott irodalmi alkotások lényegének összefoglalása írásban. Rövid cikkek írása a ruszinok történetéről, a nemzetiségi és emberi jogok rendszeréről. Egy-egy irodalmi mű lényegének és mondanivalójának rövid megfogalmazása. Vázlat készítése. Írásbeli szövegek alkotása során a ruszin nyelv szófaji, mondattani ismereteinek, szókincsének helyes alkalmazása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelés, szövegtípus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az olvasási kultúra fejlesztése, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 67 óra**
Előzetes tudás	Népköltészet, műköltészet. Színházi előadás. Szórakoztató irodalom, dalszöveg. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretszerzés a ruszinok történelmi múltjáról, irodalmi korszakokról, irodalmárok munkásságáról. Felkészítés ruszin lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására, a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Nyáhovszká posztilla (szerzője ismeretlen, XVI. sz. közepe). A könyv – útmutató az evangélium tartalmának hétköznapi életben való alkalmazásához. Kontrátovics Irenej (1878-1956): *A Kárpátaljai Rusz történelme* (1924). Sztripszkij Hiádor (1875-1946): *A hazai rutének legrégebbi nyomtatványai* (1911), *Ruszin mesék, adomák és énekek* (1919). Ruszin írók, költők alkotásainak elemzése: Potusnyák Fedor (1910-1960) – epikus regények a ruszinok történelméről: *Áradás* (1959), *Anyaország* (1962). Haritun, Jurko (1948): *Gyermekfolklór* (1991). Miroszlává Lácová-Hupcejová (1985): *Aura* verseskötet (2006) –	A tanuló – képes megnevezni a ruszin irodalom első eredeti művét, amely a kelet-és nyugat-európai vallási és bibliai szövegek fordításait tartalmazza; – tisztában van a XIX. század előtti, illetve XX. sz. első fele ruszin irodalmának sajátosságaival; – ismeri Kontratovics Irenej műve alapján a ruszinok történelmét; – ismeri a *Sztripszkij Hiador* munkásságát; – képes memoriterek tolmácsolására; – képes véleményt megfogalmazni egy adott témával kapcsolatosan; – tisztában van a tájegység/település/kerület/	*Informatika:* könyvtári és internetes tájékozódás. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a reformkori művelődés és társadalmi élet. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* sajtó, tv- és rádióműsorok.

az ifjúság önmegvalósulásának útjai a modern társadalomban. Murjánká, Petro (1947) – Lemkó *Oldalak* című irodalmi lapban 1971-ben megjelent *Humoros történetek*. A magyarországi ruszin települések életéről szóló ruszin nyelvű rádió- és tv-műsorok hallgatása, megtekintése.	iskola stb. kulturális, irodalmi hagyományaival, ismer irodalmi emlékhelyeket; – adott tematika kapcsán képes önálló témakifejtésre.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyáhovszká posztilla, rutén, ruszin mese, adoma.	

Ajánlott kommunikációs témakörök (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Életmód Társadalmi csoportok, szubkultúrák, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás, az egyéni élet tervezése, jövőbeli tervek, szakmai élet–magánélet kilátásai, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, betegségek. Káros szenvedélyek. Sport, extrémsport, élsport, veszélyek és felelősség, szabadidős szokások, fogyasztói szokások.	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés. *Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, elsősegély, betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe, olimpia, példaképek, sportágak, relaxáció.
Társadalmi környezet Étkezési kultúra, élelmiszerek, gasztronómia. Öltözködési kultúra, stílus. Népviselet. Hagyományok, kulturális örökség, hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. Nemzetiségi kultúrák, a haza és az identitás fogalma. Városi élet – vidéki élet, a ruszin falvak kulturális élete. Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* testi és lelki egészség, egészséges ételek; család és háztartás; tudatos vásárlás. *Földrajz; biológia-egészségtan:* biotermékek. *Technika, életvitel és gyakorlat; etika:*

	generációk kapcsolata, családi élet. Városi és vidéki élet. *Ruszin népismere*t*:* a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Iskola, oktatás Oktatás Magyarországon. Műveltség, szakmaszerzés, munkavállalás, munkanélküliség. Továbbtanulás, pályaválasztás. Főiskolai, egyetemi tanulmányok, ösztöndíjak.	*Ruszin népismere*t*:* a magyarországi ruszin települések iskolarendszere régen és ma. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás.
Kultúra, média Irodalom, zene, festőművészet. A hazai ruszin művészek, képzőművészek bemutatása. Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe. A magyarországi ruszin nemzetiségi tv- és a rádióműsorok ismerete.	*Informatika:*e-könyvek, médiatudatosság; digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek. *Ruszin népismere*t*:* nemzetiségi média.
Környezet, technika világa A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, túlnépesedés. Környezetvédelem.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz- és energiatakarékosság, újrahasznosítás.
Politika és történelem Tudatosság, öntudat, személyi szabadság, szolidaritás, társadalmi felelősség. Nemzetiségi politika, társadalmi szervezetek, ifjúsági szervezetek, ruszin nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások. A ruszinok történelme.	*Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése.

	Földrajz: a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások.
Tömegkommunikáció A magyarországi ruszin nemzetiség irodalma, publikációk. Ruszin nyelvű sajtó Magyarországon és a határokon túl. A magyarországi ruszin tv és a rádió nemzetiségi műsorainak ismerete.	*Ének-zene:* a ruszin népzene Magyarországon. *Földrajz:* a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások. *Ruszin népismere*t*:* nemzetiségi média Magyarországon.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló felismeri, és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül képes önálló szövegalkotásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, stílust. A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra. Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik. Képes a tanult szépirodalmi és ismeretterjesztő, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére. Képes olvasható, rendezett írásra. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Bizonyítja a ruszin nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, helyesírási jelenségek önálló felismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Felismeri a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, azok tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására. Tájékozott a feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására. Képes tudásanyagának megfogalmazására írásban a ruszin irodalom kiemelkedő alkotóiról, műveik értelmezésére és elemzésére. Rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodik el az

	információk világában; értelmesen és értékteremtően tud élni az önképzés lehetőségeivel.

10.7.2. a ruszin nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei ruszin nyelven

Kerettantervek:

Ruszin népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Ruszin nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

РУСИНСЬКА ЕТНОЛОҐІЯ

Основна ціль предмета русинськуй етнології є формованя особного и сосполного ідентітета и происхоженя. Главным завданём є познаня історичнуй минулости мадярськых Русинув, дїдузнины и захраненя їх духовнуй и матеріалнуй культуры, віроисповіданя, обычаюв и традіцій.

Познанём цїнностюв минулости и традіційнуй культуры мы даєме помуч ученикум за похопеня своюй приналежности ку національности, котра не має материнськуй краины.

Учебный матеріал предмета базує ся на історії русинського народа, ёго вандрованю и поселеню, історії культуры и асімілації у вшелиякі сосполности. З помочов матеріала предмета ставить ся главна ціль изглядованя и глибшого познаваня Русинув Мадярщины, а пузднїйше Европы и краин за Великов Млаков. Ученикы мають знати своє происхоженя, історію, традіції и сістему цїнностюв своюй родины. Знатя и хованя любови ку свому вузькому стредкови є вєдно и хованём любови ку отцюзнинї, котру Русины собі даколи „вубрали”.

Главна цїнность учебного матеріала – честованя и любов ку своюй національности, познаня, захраненя и збулшеня індівідуалных цїнностюв «найденого міста обывательства». Предмет, одтворювучи тематичнї єдинкы з ключовыма компетенціями, не лем дає нові знатя, айбо и ініціює розвуй особности. Ховать толерантность, емпатію, солідарность, честованя ку минулости и предкум, отвореность ку иншакым культурам и языкум (беручи на позур особости віковуй катеґорії ученикув). Матеріал предмета пробуджує честованя ку отцюзняным и загатарным Русинум, мадярськуй нації и ушыткым иншым національностюм.

У резултатї быстро ростучуй асімілації чим дале булшу ролю у розвою и передачі языка, культуры, ідентітета тримлють національнї інстітуції. Завданя хованя и вошколованя суть не лем у передачі інформації, айбо и розвою рузнокіпных знань и здібностюв, напримір: самоідентіфікації, розсудливости, отворености ку науком и умілством, досягненём майвысшых резултатув у керетох реалных можностюв.

Майглавнов образовательно-полїтичнов цїлёв національностюв є пудпорованя такої сістемы вошколованя и хованя, котра є доступнов про каждого. Хосновання языка на высшум уровню, розвуй містных діалектув и обычаюв, знатя історії и днешнёсти – йсе вшыткоє є частёв національнуй самосвідомости.

У днешнюм світї вошколованя через людськї капчаня є натулько важныма, ги здобытя знань и інформації, а также розвуй стратеґій дїятельства. У тот же час треба мати на позорі, што в резултатї асімілації, образовательнї інстітуції не годнї базовати свою роботу на знатя ученикув, котрі они дустали дома. В інтересох результативности вошколованя сяка сітуація має одображати ся у вузначеню розвивавучых компетенцій и содержаню общуй освіты.

1–2. класа

Ученикы у 1–2. класї познавуть свою родину, капчаня своюй околности ку русинству, культуру народнуй музыкы, обычаї, язык. Познавуть обычаї и традіції Русинув, што жыють у їх поселеню, зучастнювуть ся у їх наслїдованю. Ученикы участвувуть у представленю и играх народных співанок, казок, фолклорных творув як по місту жытельства, так и за ёго гатарами.

Из-за особостюв віка ученикув преподаваня предмета етнології требує булше часа и передбачать орґанізацію такых навчалных форм, што базувуть ся на індівідуалнум інтересї, тримлючи на позорі індівідуалнї розлучности. Ученикы у играуй формі освоюють свої горожанські повинности, а также основы правил демократічного поведеня. На вступнум етапі предмета важну ролю занимать самосвідомость, сосполна култура и хованя родинного жывота.

Ученикы валовшнї ся кооперовати в сполности, научать ся, а потому пак и годнї хосновати правила порядности. Каждоденно практикувуть, як правдиво пудпоровати и раціонално хосновати околности. Про ученикув є мусайностёв знати вусловлёвати свої гадкы на націоналнум языкови, и вєдно из сїм муцнїшать їх естетична и умілська свідомость.

Ученик на должнум уровню познає традіції Русинув свого села (вароша) и иншых поселень, а также главнї праздникы ґрекокатолицького віроисповіданя булшости Русинув, їх характерность, традіції, што капчавуть ся ку кругу булшых праздникув рока: научить ся їх правилно розмістити за порами рока у правилнуй послїдовности. Ученик научить ся майглавным правилом и нормом сполного жывота у родинї, школї и сосполстві. На урокох ученик познакомить ся з многыма формами мануалного и умілського творчого дїятельства.

У ученикув повстане внуторна потребность хранити свуй околный стредок и цїнности, што капчавуть ся ку русинському націоналному жывоту їх предкув, а также желаня вусловлёвати свої гадкы на русинськум языкови.

Творчоє дїятельство ученикув розвивать ся выученём творув русинського фолклора. Розвивать ся емоціонална чутливость. У резултатї они знавуть декламовати верши и росказовати казкы, співати співанкы, розвивать ся їх чуство рітма и култура двиганя.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Історія нашуй фамілії, шыршый родинный круг**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Знатя, што капчавуть ся ку родинному жывоту, розвуй способностюв, формованя и розвуй чуства одповідалности за иншых люди.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Члены родины, родиннї ролї, родичі, капчаня. Родиннї праздникы, традіції, майглавнї случаї людського жывота: роженя, крещеня, оддаваня/женитва. Споминкы старшых люди за минулость и їх ілустрації. Збераня інформації за історію русинського народа. Знакомство зо знаками Русинув: герб, гімн, прапор.	*Візуална култура:* фоткы, відео, ілустрації за родину. *Русинськый язык и література:* колыскові, співанкы, верші, примноженя словарьного запаса. *Музыка и співаня:* співанкы за родину.

Ключові термины/ понятя	Вуйко, вуйна, стрый, стрыйна, брат, сестра, родич, нанашко, нанашка, роженя, крещеня, женитва, оддаваня, кончина.

Тематична єдинка/Ціль розвоя	**Муй варош, моє село, місто бываня**	**Число урокув 12 годин**
Пережі знатя		
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Передача знань, што капчавуть ся ку прямому окруженю ученикув. Ініціація ученикув ку охранї околного стредка, честованю ёго цінностюв.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Особости національных традіцій теріторії міста обывательства ученикув. Положеня конкретного поселеня. Памнятнї міста поселеня, котрі ся тычуть ку русинству: краєписнї музеї и хыжі, деревлянї церьквы. Знакомленя з особостями будованя, фоткы за матеріалы и характер будованя, позераня старых хыж, представленя краєписных будовель. Знакомленя з кертовыма ростинами, домашнёв жывностёв (вершикы, скороговоркы из звуками наслїдованя домашнюй жывности). Кертова серсама. Збераня інформації за історію міста обывательства з бесїдовань старшых люди, книжок.		*Візуална култура:* малюнкы, фоткы за жытлові хыжі (давно и днесь). *Русинськый язык и література:* правилна артикулація и вуговорюваня, розвуй словарного запаса.
Ключові термины/ понятя	Релігія, село, варош, деревляна церьков, краєписный музей, улиця, хыжа, жывность, ростина, пора рока, природа.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинські народнї сохташі, традіції**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя		
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Пудготовка ку збераню обычаюв, што капчавуть ся ку праздникум и порам рока. Даваня помочи при знакомстві из культуров Русинув Мадярщины.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Познаваня русинськых звичаюв: хоженя на вечуркы, крачунські и великоднї обычаї, день Луци, Андрія, „битя прутом”, свальба, різаня свинї. Збераня обычаюв, игра и бесїда за них на мадярськум языкови. Коляды, церькувнї и праздничнї традіції, молитвы, готовленя народных праздничных бавок, даваня дарункув. Екскурзія у хыжу-музей, краєписный музей. Готованя сувенірув из тенґериці, лозы, глины.		*Музыка и співаня:* праздничнї пісні. *Трудовый процес, бытя, практика:* планованя и готовленя предметув.

Ключові термины/ понятя	Обычай, традіція, сято, молитва, свальба, жниво, браня урожая, натуралный матеріал.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинськый фолклор**	**Число урокув 15 годин**
Пережі знатя		
Ховавучі и розвивавучі цілї тематичнуй єдинкы	Возроженя національных традіцій, наслїдованя и изглядованя фолклорных творув.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Спознаваня значеня и форм народнуй співанкы, народнуй казкы, народных бавок, вершув и співанок. Сполноє ученя співанок, розуміня текстув, представленя народных забавок. (Який есе паробок, Ишов дротарь, Иде баран мостом и т. д.) Дїточі забавы на природї: піґа, жмурькы. Збагачованя фантазії, формованя сістемы цінностюв через творы народнуй творчости. Природнї феномены у народнуй творчости, народный гумор, народна мудрость. Спомины містных старшых люди, спознаваня діалектув (даскулько орігіналных приказок).		*Мадярськый язык и література:* файты и особеności народных казок. *Музыка и співаня:* народнї пісні. *Русинськый язык и література:* примноженя словарьного запаса.
Ключові термины/ понятя	Народна співанка, вірованя, мудрость, народна казка, забавка, комната про забавы, реалность, казка, народна мудрость, гумор.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Оріентація у часови и просторуню**	**Число урокув 8 годин**
Пережі знатя		
Ховавучі и розвивавучі цілї тематичнуй єдинкы	Розшыреня и злїпшованя знань, што ся капчавуть ку вузначеню часа. Розвуй знатя формованя кронологічного порядка.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Фразы, котрі служать про роздїлность часа: день, тыждень, місяць, рук. Вузначеня часа: недавно, коли мої родичі были дїти, коли ищи воёвали з мечами. Одношення: скорі, пузднїйше, влоны, у тот же час, не дуже давно, дуже давно. Місто случаюв, предметув, особ у часови. Часові одношеня даякых важных случаюв ку иншакым вызначным датом. Моделёваня, малёваня, вуготовленя макета міст дїйства.		*Математика:* дїленя, рахованя, зміна єдинкы. *Русинськый язык и література:* розвуй словарьного запаса. *Візуална култура:* планы, моделёваня.

Ключові термины/ понятя	Минулость, днешнёсть, будучность, давно, теперь, потому, молодый, старый, тыждень, місяць, рук, дїтство.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Основнї знатя за Русинув Мадярщины**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя		
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Знакомленя ученикув з основами культуры Русинув Мадярщины.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Представленя и познаня русинського національного и сосполного жывота. Выявленя, мерькованя и аналіз національных цїнностюв у містї бываня. Жывот, віроисповіданя, култура національности у образкох, ілустраціёх. Обычаї, традиції у родинї и поселенї. Знакомленя з матеріалами дїточуй рубрикы у новинці „Русинськый Світ”. Гляданя отвітув на вопросы: мої черты характера, чим я похожый на другых люди, што я знам робити, якым хочу быти, што значить быти Русином.		*Візуална култура:* малюнкы, ілустрації за місто обывательства из журналув и новинок.
Ключові термины/ понятя	Селськый праздник, акція, способ жывота, тыжднёвик, рубрика про дїти, култура, традиції, обычаї.	

Проґноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученикы годнї дати інформацію за своє село (варош), родину, родичув. Дїти мають можность научити ся свідомо формовати свої гадкы на русинськум языкови, научать ся формом общеня и честованя. Ученикы знавуть названя и сімволы традіційных и релігійных праздникув. Спознавуть кертові ростины и домашню жывность. Научать ся співати даскулько народных співанок на містному діалектї, знавуть приказкы, гаданкы, дїточі забавкы. Ученикы активно зучастнювуть ся у сятох захраненя традіцій, учать русинськоязычнї тітулы властнуй школы и поселеня. В ученикох возникать любов ку природї и охранї здоровля ги особна потребность. Ученикы тримлють общеприйнятї формы установленя капчань и знавуть їх хосновати.

3–4. класа

На *первуй ступенї* началнуй школы у процесї орґанізації вошколованя, предмет етнолоґії фокусує на успішность ученикув. Ученикы на урокох и позакласных занятёх дале знакомлять ся из матеріалнов и духовнов культуров русинського народа, у резултатї сёго укріпляє ся їх національна самосвідомость. У формі забавок ученикы освоюють горожанські повинности, а также методы и правила правилного справованя, усвідомлюють їх важность. На сёму етапі сей предмет играє важну ролю у сферї самовузначеня, сосполнуй культуры и хованя родинного жывота. В ученикох розвивать ся знатя сполнуй праци, чутя емпатії, они дуставуть можность пережывати и практиковати даваня помочи. Способнї на кооперацію, розумівуть важность правил. Ученикы способнї дотримовати ся простых сосполных правил, капчавуть ся ку сполным дїятельством, наслїдувуть сосполнї традиції. Они учать ся раціонално тримати ся правил околности и охраны матеріалных и природных цїнностюв.

Ученикы научать ся и возьмуть собі за сохташ формовати свої гадкы на національнум (материнськум) языкови. Стануть требовательныма ку своёму окруженю, будуть знати на елементарнум уровню цїновати зміны, чути ініціацію ку храненю цїнностюв свого окруженя.

Ученикы познавуть главнї составнї части культуры Русинув, што жыють в Мадярщинї, главнї традиції булшых праздникув, обычаї каждоручных сят, а также фолклорнї творы, што капчавуть ся ку ним. Познакомлять ся з духовныма и матеріалныма цїнностями русинського жывота.

Через зучастненя у національных акціёх ученикы познавуть містнї традиції, основнї особости містного діалекта.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Природа отцюзнины, ближнёє окруженя**	**Число урокув 20 годин**
Пережі знатя	Національнї особости населеня, знатя окруженя, вырощованя ростин, названя зеленины и овочув.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Навченя давнїх ремесел, што капчавуть ся ку поселенюм, де жыють Русины, освоєня робут из плодами.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Вандрованя Русинув, познаваня давнїх способув жывота. Дваязычность, писемнї памняткы. Історія села, історія вароша, історичнї особы. Історія населеня Русинув, што жыють на теріторії нашуй отцюзнины, теріторіалнї єдинкы, ремесла. Поселеня, де жыють Русины, давнёє и днешнёє будованя, предметы быта. Схема простуй родины, фамілійноє дерево, русинськоє окруженя, розвуй чутя приязаности ку нёму. Триманя, позераня и спознаваня кертовуй зеленины и овочув. Кертові роботы, розпознаваня робут рузных пор рока. Спознаваня плодув, што родять ся у природї, овочув, їх браня и хоснованя давно и днесь. Як захранити природнёє окруженя, што я годен робити у	*Краєпис:* домашнї ростины, овочі; поры рока; родина. *Русинськый язык и література:* примноженя словарьного запаса, названя зеленины и овочув, куртї описаня – селська хыжа. *Драма и танцї:* казка, інтерпретація сітуацій, елементы

інтересох сёго дїла? Закономірнї зміны у природї – збераня пословиць, приказок, гаданок и казок, што капчавуть ся ку темі. Курта устна и писемна характеристика поры рока.	двиганя у процесї робут. *Трудовый процес, бытя, практика:* планованя и готовленя предметув ремесла; місто бываня.
Ключові термины/ понятя	Плоды, конзервація, сушеня, ремесло, занятя, вурощованя овочув-зеленины, захраненя природы, передня хыжа, комора, стайня.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Основнї знатя за жывот и културу Русинув Мадярщины**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Основнї знатя за културу Русинув Мадярщины, особости діалекта поселеня, ёго хоснованя у крузї родины.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розшыреня знатя за жывот и културу Русинув Мадярщины. Розвуй способностюв у сфері русинськуй културы.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Формы поселень, де жыють Русины (село, варош, горы). Оріентація на містности з помочов мапы, поселеня горських Русинув, нахоженя близькых поселень-побратимув, познаваня булшых и важных поселень. Давнїй и днешнїй сомістный жывот націй и етнічных ґруп (Словакы). Познаваня и находженя майпознатых русинськых сосполных дїятелюв. Познаваня основных національных прав людины, в зависимости от віка ученикув. Активнє зучастненя у русинськых національных акціёх: містнї, регіоналнї, вседержавнї выступленя, концерты. Роля масмедій, отцюзнянї ТВ-каналы, радіопрограма „Рондо”, новинка „Русинськый Світ”. Мерькованя діалектув у селох, де жыють Русины, на концертох и общых акціёх.		*Візуална култура:* архітектурнї планы, ілустрації селськуй хыжы, роботы конкурсув малёваня. *Русинськый язык и література:* умноженя словарьного запаса через ученя текстув. *Драма и танцї:* драматична игра леґенд, інтерпретація казок. *Музыка и співаня:* співанкы, народна музыка .
Ключові термины/ понятя	Горськоє село, русинськоє поселеня, язык, діалект, літературный язык, леґенда, орґанізована акція/сято, памнятник, вседержавна стріча Русинув.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинські традіції, народнї сохташі, видатнї даты**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Церькувнї сята (Сятого Миколая, Крачун, Фаршанґы, Великдень), поздравеня, співанкы.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Знакомленя ученикув из обычаями, традіціями и сятами рузных пор рока. Хованя дїти на захраненя и наслїдованя традіцій.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Познаня мадярськых и русинськых народных традіцій: розлучности, похожость. Особости традіцій и сят, што капчавуть ся ку пором рока: винобраня, браня урожая. Час Адвента: Крачун, день Луци, коляда, вінчованя, Бетлегемы. Час Фаршанґа: ходженя на вечуркы, одїваня машкары, спалёваня пуджала, фанкы. Великдень: поливаня, битя прутом, малёваня крашанок, кумство. Релігійнї особости: троскотаня, всеночна служба, сяченя пасок, отпуст, причастя. Народнї традіції, што капчавуть ся ку сосполноизвістным іменином: Михаила (29. септембра), Николая (19.децембра), Андрія (30. новембра), Луци (13. децембра). Активноє зучастненя у містных сятох, захраненя традіцій. Сценічнї інтерпретації – свальба, вечуркы, празднованя Фаршанґув. Особости національного шатя Русинув (молодёжи и старшых), цїнности народного шатя.	*Трудовый процес, бытя, практика:* вуготовленя предметув з папіря и дерева. *Русинськый язык и література:* розвуй бесїды на основі персоналных імпресій *Візуална култура:* малёваня образув за події, народноє шатя, фоткы.
Ключові термины/ понятя	Сята, обычаї, дваязычность, видатный день, жыві традіції, култура, хоснованя языка.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинські поселеня Мадярщины**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Русинські поселеня у Мадярщинї и за гатарами.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Розвуй способностюв оріентації на містности. Передача знатя за розміщеня русинськых поселень. Хованя толерантности и честованя ку иншакости.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Понятя материнськуй краины, жывот без материнськуй краины, на кулько мы є иншакі. Горы, лїсы, малородячі землї – способ жывота русинськых предкув. Роля лїса у жывотї Русинув, горськоє село. Лїсорубство, лїсозаготовля, лїсноє ґаздувство, збераня лїсных плодув, познаваня рукодїлного/ручного ремесла, характернї формы поселень.	*Природознавство:* розвой способностюв з оріентації на містности, мапа. *Візуална култура:* способ жывота у образчикох и

Ґеоґрафічнї особости и триманя жывности, їх взаимовплыв. Мішаня націоналностюв, капчаня Русинув и Словакув давно и днесь. Вплыв словацького и русинського языкув єден на другый. Рукодїлня/ремесло: дротарі, вуглярі, вапнарі.	ілустраціёх. *Русинськый язык и література:* умноженя словарьного запаса, названя ремесел, землеробство, лїсноє ґаздувство.
Ключові термины/ понятя	Материнська краина, лїсорубство, плоды, ручна робота/ремесло, хыжа про забавкы, товт, націоналности.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Фолклор**	**Число урокув 15 годин**
Пережі знатя	Традіційнї колыскові співанкы, приказкы, верші, народнї забавкы, леґенды.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Наученя фолклорных творув, розвиваня способностюв ідентіфікації.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Збераня и познаня приказок, понятя фолклора. Заученя робутных, народных и праздничных співанок, простых молитв. Драматізація дїточых забавок на націоналных сятох и иншакых акціёх. Збераня традіційных русинськых леґенд, переказув, народных молитв. Народнї мудрости, логічноє мысленя и опыт нашых предкув. Герої народных казок, їх внуторнї и вонкашнї якости, повчаня. Функції и естетика елементув народного шатя у концертных выступох. Народна музыка, фолклор, народнї інструменты.	*Мадярськый язык и література:* особости творув народнуй творчости. *Русинськый язык и література:* поздравнї верші, примноженя словарьного запаса. *Музыка и співаня:* народнї співанкы и куртї балады.
Ключові термины/ понятя	Геройство, главный герой, робутницькі піснї, драматізація, націоналноє шатя, народнї співанкы, рітм народнуй музыкы, мелодія, концерт/выступленя, захраненя традіцій, казкы за звірюв, гумористичнї казкы, леґенды.

Проґноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик знає русинські традіції, памнятнї міста и памнятникы свого міста обывательства, а также будовлї и способы, особости їх будованя. Вун научить ся декламовати поздравнї слова на майглавных родинных праздникох.

	Добрі знає и хоснує основнї позначеня пор рока (місяць, день). Ученик знає на памнять 3–4 верші, 4–5 приказкы, даскулько казок, 10–15 співанок. Научить ся розпознавати даякі елементы містного діалекта. Знає виды дїятельств, што капчавуть ся ку календарным и главным церькувным сятом. Ученик годен назвати даскулько поселень, де жыють Русины. Научить ся ілустровати образчиками прочитанї фолклорнї творы. Ученик активно зучастнює ся у выготовленю традіційных памнятных предметув, у акціёх, што проводять ся у хыжох про забавы, на русинськых національных сятох (Національнює Сято Русинув, селськый праздник). Ученик знає майпошыренїйші елементы русинського національного шатя, мотивы народного умілства, народнї інструменты.

РУСИНСЬКА ЕТНОЛОҐІЯ

Основна ціль предмета русинськуй етнології є формованя особного и сосполного ідентітета и происхоженя. Главным завданём є познаня історичнуй минулости мадярськых Русинув, дїдузнины и захраненя їх духовнуй и матеріалнуй культуры, віроисповіданя, обычаюв и традіцій.

Познанём цїнностюв минулости и традіційнуй культуры мы даєме помуч учеником про похопеня своюй приналежности ку національности, котра не має материнськуй краины.

Учебный матеріал предмета базує ся на історії русинського народа, ёго вандрованя и поселеня, історії культуры и асімілації у вшелиякі сосполности. З помочов матеріала предмета ставить ся главна ціль изглядованя и глубшого познаваня Русинув Мадярщины, а пузднїйше Европы и краин за Великов Млаков. Ученикы мають знати своє происхоженя, історію, традіції и сістему цїнностюв своюй родины. Знатя и хованя любови ку свому вузькому стредкови є вєдно и хованём любови ку отцюзнинї, котру Русины собі даколи „вубрали”.

Главна цїнность учебного матеріала – честованя и любов ку своюй національности, познаня, захраненя и збулшеня індівідуалных цїнностюв „найденого міста обывательства”. Предмет, одтворювучи тематичнї єдинкы з ключовыма компетенціями, не лем дає нові знатя, айбо и ініціює розвуй особности. Ховать толерантность, емпатію, солідарность, честованя ку минулости и предкум, отвореность ку иншакым культурам и языкум (беручи на позур особости віковуй катеґорії ученикув). Матеріал предмета пробуджує честованоє одношеня ку отцюзняным и загатарным Русинум, мадярськуй нації и ушыткым иншым національностюм.

У резултатї быстро ростучуй асімілації чим дале булшу ролю у розвою и передачі языка, культуры, ідентітета тримлють національнї інстітуції. Завданя хованя и вошколованя тримлють не лем у передачі інформації, айбо и розвою рузнокіпных знань и здібностюв, напримір: самоідентіфікації, розсудливости, отворености ку науком и умілством, досягненём майвысшых резултатув у керетох реалных можностюв.

Майглавнов образовательно-полїтичнов цїлёв національностюв є пудпорованя такої сістемы вошколованя и хованя, котра є доступнов про каждого. Хоснованя языка на высшум уровню, розвуй містных діалектув и обычаюв, знатя історії и днешнёсти – йсе вшыткоє є частёв національнуй самосвідомости.

У днешнюм світї вошколованя через людські капчаня є натулько важныма, ги здобытя знань и інформації, а также розвуй стратеґій дїятельства. У тот же час треба мати на позорі, што в резултатї асімілації, образователнї інстітуції не годнї базовати свою роботу на знатя ученикув, котрі они дустали дома. В інтересох результативности вошколованя сяка сітуація має одображати ся у вузначеню компетенцій розвоя и содержаня общуй освіты.

5–6. класа

Главным завданём предмета русинськуй етнології на сёму етапі є формованя фундаменталных за вошколованя ключовых компетенцій и розвоя основных способностюв. Важна и пріорітетна ціль розвоя сёго предмета є моралноє хованя, у керетох котрого ученик похопить важность триманя нормох справованя, научить ся одвічати требованём люди из доокола и знати, як ся треба справовати.

Ученик знакомить ся з русинськыма населеныма пунктами Мадярщины,

русинськыма народныма традіціями свого села вадь вароша, а также активно зучастнює ся у їх розвою и захраненю про потомкув. Окрем того, вун знакомить ся з творами русинського національного народного умілства и музыкы, співанками, національныма музыкалныма інструментами, танцямы, народным убранём, техніков народного декоративного умілства, средствами масовуй інформації, літературнов творчостёв русинськых писателюв и поетув, традіціями їдїня и національнуй кухнї. Ученик знакомить ся з познатыма дїятелями и сімволами своюй національности. Чим раз майчасто ученик зучастнює ся у національных акціёх и традіційных сятох, розвивать свої познаня языка, стає отвореным ку познаваню культуры иншых народув и національностюв. Вун знакомить ся з основныма національныма и горожанськыма правами, слободами и повинностями чоловіка, можностями реалізації своїх прав.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Минулость славянськых народув**	**Число урокув 15 годин**
Пережі знатя	Русины межи славянськыма народами.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Представленя міґраційных путюв и пережытых тяжкостюв русинського народа.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Здобытя знатя за минулость славянськых народув, путї їх міґрації/перестягованя, стредок жывота Русинув, ґеографічноє розміщеня. Стародавня історія, раннїй середнёвік. Обзераня иншакых краин: Словакії, Канады, Полщі, Сербії, Украины. Теріторіалноє розміщеня Русинув Мадярщины. Знакомство из містныма традіційныма ремеслами, мерькованя за мінтами пряденя и тканя, одтвореня и малёваня орнамента, різба по дереву. Сімволы русинського народа.		*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань*: атласы, указователї путї, історичнї тексты про читаня. *Музыка-співаня:* Гімн. *Русинськый язык и література:* розшыреня словарьного запаса, ґеоґрафічнї названя. *Візуална култура:* мінты тканя, різба по дереву, малюнок, вышываня.
Ключові термины/ понятя	Славянськый народ, міґрації, язык, діалект, теріторіалный роздїл, земплинськї Русины, русинсько-словацька дружба, Русины у світї, асоціації/сполности, способ жывота.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинські традіції, вызначнї даты, сята, націоналноє шатя**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Традіції, релігійні сята и вызначнї даты Русинув, што жыють по верховинськых селох.	
Ховавучі и розвивавучі ціллї тематичнуй єдинкы	Устна и писемна інтерпретація традіцій и вызначных дат, познаня націоналного убраня и народнуй музикы поселень даного регіона.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Споминаня за сята, вызначнї даты и містнї особости русинськых поселень Мадярщины. Куртый обзор традіцій, што капчавуть ся ку вызначным датам и релігійным сятам, куртї бесїды на тему и конспектованя матеріала. Одродженя традіцій: изглядованя забытых традіцій и обычаюв, їх сполноє похопленя и одтвореня. Правилноє хоснованя такых понять, як традіція, сято и вызначна дата. Знакомство из сяточным и традіційным їдїнями и їх приготовленя. Обща характеристика містного убраня (шатя). Знаня розлучати верхнёє убраня, зачесованя и головнї уборы. Характернї фарбы головных уборув. Сяточноє убраня – хоснованя и сповненя фотоґрафії и рисунка. Порувнаня днешнёсти и минулости. Порувнаня убраня молодежи и старшых люди.	*Візуална култура:* матеріална пудготовка ку вызначным днём, хоснованя фарбох, традіційного орнамента, фотоґрафій и рисункув. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* епохы, їх кронологічна позіція. *Русинськый язык и література:* розвиваня словарьного запаса: предметы шатя, матеріалы, фарбы, мінты.
Ключові термины/ понятя	Сяточноє шатя, каждоденноє шатя, націоналноє убраня, костюмы, вышывка, гачкованя, ручноє шытя, кестеман, кучма, налисникы, пасоля з капустов, крумплёві галушкы.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Селська хыжа, ґаздувство**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Знаня из начальных клас за формы, матеріал и розміщеня будованя: план будованя, гурськоє село, низинноє село	
Ховавучі и розвивавучі ціллї тематичнуй єдинкы	Познаня планув и будованя русинськуй селянськуй хыжы, інформації за веденя ґаздувства Русинув, знаня розлучати планы будовель.	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Знакомство з особостями міста бываня и ёго околицёв. Сохташі будованя даного поселеня (будовлянї матеріалы, будовлянї технології и т.д.). План хыжи, поздовжнёє положеня, веранда, открытый комин, пуд. Предметы інтерьєра ґаздувських поміщень хыжы, їх хоснованя. Внуторнї поміщеня, буторя, предметы хоснованя. Сохташі будованя сїней, двора, стайнь, хлївув. Функції ґаздувських поміщень. Сполный жывот даскулькых ґенерацій, роздїленя робут у родинї. Лїсноє ґаздувство, вурощеня ростинности и жывности, пчоларство, винарство – реґіоналноє роздїлёваня, особости. Націоналнї ремесла у русинських реґіонох Мадярщыни, збераня серсамы. Познаваня и похопленя робутных співанок. Техника декоративного умілства: вышываня, малёваня.	*Знатя історії, сосполных и горожанських капчань:* історія розвоя будовательства. *Візуална култура:* ілустрації и фотоґрафії за селськый способ жывота. *Музыка-співаня:* робутнї співанкы. *Трудовый процес, бытя, практика:* знаня за моделованя поміщень, різбарьство.
Ключові термины/ понятя	Горчарь, друтарь, ремеселник, різбарь, тканя, пряденя, вышываня, камень, глина, будовательный матеріал з лозы и глины, шустер, керамика, склодутя.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	Порядок каждоднёвого жывота	Число урокув 10 годин
Пережі знатя	Порядок давнёго каждоднёвого жывота Русинув из бесїдованя и опытув старшых люди и літературы. Устна и писемна інформація, література за історію поселеня.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Ученикы знакомлять ся з селянськым бытом, знарядём/серсамов праци, выявленя цїнностюв селянського жывота.	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Познаваня давнёго самодостаточного способа жывота. Елементы самодостаточного способа жывота (рощеня кертовых ростин, годованя худобы) у родинї на основі самостойно веденых інтервю и писемных жерел. Убраня давно и днесь (ручного готовеня, хоснованя ильну и коноплї), сопоставеня сохташув убраня. Централна роля робут, класіфікація занятя за порами рока: ораня, сївба, обробляня, жниво, молотьба, збираня и обробленя урожая. Колективна праца у минулости у жывоту молодежи. Їденя: готовеня домушнїх молочных продуктув, печеня хлїба.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* роздїл ролюв у родинї. *Русинськый язык и література:* примноженя словарьного запаса. *Музыка-співаня:* робутнї співанкы, народнї співанкы за темов.
Ключові термины/ понятя	Оріґіналнї молочнї продукты, буженя, рощеня урожая, тканя, пряденя, шытя, печеня хлїба, доєня коров, колективна праца, плуг, коса.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	Культурна дїдузнина: народна поезія	Число урокув 10 годин
Пережі знатя	Народнї казкы, співанкы, леґенды, музикалнї доимы, фолклорнї ґрупы у руднум поселеню и за ёго гатарами.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Характернї особости творув народнуй творчости, гляданя поучень, помуч про їх розуменя. Представеня видув народных казок и співанок, усвідомленя цїнности русинськуй народнуй музыкы нашуй отцюзнины.	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Класіфікація народных казок, перерахованя їх кіпув, крітерії, характернї рисы героюв народных казок, аналіз, розуменя сутности дїйства, переказованя, імпровізація и игра куртых сцен. Рузнї кіпы народної казкы: казкы за русалок, гуморістичнї казкы, казкы за звірюв. Капчаня переказув, леґенд и казок ку Королёви Матяшови и Ференцови Раковційови II. Труды собирателюв русинськых народных казок, зборникы, гляданя подобных из бесїд старшых люди даного села. Містнї особости, народнї музикалнї інструменты, ансамблы народнуй співанкы, понятя фолклора. Файты народных співанок: робутнї пісні, бетярськї співанкы, любовнї співанкы, рекрутськї співанкы, свальблянї співанкы, співанкы соціалної тематикы. Изглядованя знакув русинськых народных співанок, отвореня	*Русинськый язык и література:* розвиваня словарьного запаса, народнї казкы на CD и у исполненю старшых люди. *Драма и танець:* драматізація, игра у ролёх. *Музыка-співаня:* народнї пісні, інструменты, фолклор, історія

радости от співаня. Прививаня інтересув ку народным музыкалным інструментум.	музыкы. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* леґенды и казкы, їх місто у історичнум часови.
Ключові термины/ понятя	Народна казка, співанка, текст, мелодія, народна музыка, народнї інструменты, діалекты, рекрутські пісні, ансамбл народної співанкы, дувнї інструменты, струннї інструменты, казкы за звірюв, поученя, зберателї казок.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Будовляна дїдузнина – народноє декоративно-прикладноє умілство**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Матеріалы выученї у 3–4. класї, выставочнї експонаты краєписного музея, навщива родинами великых музеюв, доимы от учебных екскурзій. Серсама и формы народных умілств, фарбы, матеріалы.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Знакомство зо сферами русинського декоративно-прикладного умілства, пудпорованя изглядованьза стародавнї ремесла, выученя трудовых процесув на русинськум языкови.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Познаваня декоративных мотивув даного поселеня. Характерноє хоснованя фарб. Мануална дїятельность, выготовляня предметув украшеня, текстилнї вуробы. Фарбованоє сукно, выробы з керамікы, чіпкы, чижмы, выробы из скла и дерева, декоративнї выробы и спознаваня їх особеностюв. Внуторна декорація містностюв, буторя, матеріал вуготовленя. Гляданя и збераня предметув старых ремесел. Сістематізація и выставка зобраного матеріала. Хоснованя традіційнуй ручнуй технікы. Функції, естетика и декоративноє умілство народного шатя.		*Візуална култура:* традіційнї мотивы, декоративнї елементы. *Трудовый процес, бытя, практика:* вышываня, тканя, пряденя, різбарьство. *Русинськый язык и література:* трудові процесы на русинськум языкови, примноженя словарьного запаса. *Знаня отцюзнины и етнологія:* історія декоративного умілства.
Ключові термины/ понятя	Різбарьство, сукнарьство, вышываня, тканя, пряденя, кросна, гармонія фарб, фарбованя, украшеня, кожа, скло, метал, камінь, сукно, чіпкова кераміка, домотканоє сукно.	

Проґноза резултатув розвоя на кониць дваручного цікла	Ученик добрі научить ся русинськуй сімволиці (прапор, герб, гімн), історії перестягованя предкув. З помочов мапы ученик научить ся познавати краины, мадярські села и вароші, де жыють Русины. Выучить традіційнї їдїня, што ся капчавуть ку сятом. Научить ся, як ся називавуть предметы реґіоналного народного шатя, сукно, мотивы декоративнуй мінты, музыкалнї інструменты, предметы прикладного умілства. Ученик выучить способы ґаздованя, серсаму, старі ремесла. Ученикы, выступавучи на концертох активно хоснувуть выученї співанкы, леґенды, переказы, активно зучастнювуть у изглядованю кореоґрафії танцюв. Ученик познає и знає характерізовати традіції, обычаї и дїйства, што капчавуть ся ку реліґійным и календарьным сятом. Курто устно знає цітовати выученї казкы, леґенды. Активно зучастнює ся у выготовленю вшелиякых предметув.

7.–8. класа

Главным завданём изученя предмета русинськуй етнолоґії на сёму етапі є розвуй фундаменталных зналостюв, закріпленя и розшыреня вже добытых основных компетенцій. Ученикы сякого віка чим раз майглубже розумівуть важность слїдованя сосполным нормом. У резултатї хованя національнуй самосвідомости и патріотізма в ученикох формує ся приязаность ку своюй національности и мадярськуй культурі, а также – приязаность ку руднуй земли, отцюзнинї, народови и нації, гуманнює поведеня, самокрітика. У процесови хованя самозахраненя и сосполнуй свідомости ученикы чымдале ставуть майчутливыма ку своюй околности, выроблявуть ся у ных обычаї захраненя околности, чимдале їх майлегше стає ініціовати ку сполному дїятельству, направленому на захраненя околного стредка.

Ученикы дале знакомлять ся з духовнов и матеріалнов культуров Русинув Мадярщины: народнов архітектуров, ґаздувством своїх предкув, народныма вірованями, традіційныма їдїнями. Знакомлять ся также из творами русинського народного умілства, переказами, леґендами, історіями за стародавнїй світ и минулость русинського народа.

Розшырювуть ся знатя ученикув за національнює формованя обывательства Мадярщины, дає ся можность учєником познакомити ся з тотыма пунктами національного закона, што ся тычуть ёго особы. Ученикы знакомлять ся з представителями русинськуй національности на містных и реґіоналных уровнёх, інтересувуть ся сосполным жывотом из масмедій.

Розшырювуть ся знатя ученикув за Русинув, што жыють у иншакых краинох світа, за їх дїятельство, возникать желаня їх изглядововати и познавати (хоснованя інтернета).

Ученикы ативно зучастнювуть ся у містных сятох, селськых праздникох, русинськых акціёх, в учебных и языковых конкурсох реґіоналного и вседержавного уровня.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Знатя за минулость русинського народа**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Національнї сімволы, історія минулости.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Помуч добытя знань за Русинув, што жыють у нашуй краинї и у світї, за їх вандрованя и поселеня.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Славянські племена, обща історія, важнї історичнї особы. Русины у стредкови славян, култура писемства. Подобность и розлука. Перва славянська держава, славянська отцюзнина. Значеня понятя славянськый/Славянин. Днешнёє положеня славян у Европі, а дале Русинув. Дїятельство Кирила и Методія, познаня и похопеня їх місіонерського дїятельства. Діспозіції возникненя славянського писемства. Русины у середнёвіку и новому часї: култура и просвітительство. Прибытя Русинув у Мадярщину, їх капчаня из иншакыма славянськыма племенами, національностями. Історичнї и днешнї словацько-русинськї капчаня. Выученя и похопеня понять Русин, Рутен.	*Ґеоґрафія:* хоснованя атласа, Русины у світї. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* сполный жывот національностюв у рузнї вікы, славяны Великуй Моравії. *Русинськый язык и література:* Кирил, Методій, кирилиця, славянськоє писемство.

Ключові термины/ понятя	Праотцюзнина, вандрованя/міґрація, населеня, місіонеры, Кирил, Методій, старославянськый, паденя імперії, основаня державы, писемство, золотый вік, славянськый/Славянин.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Відомости за Русинув Мадярщины давно и днесь (ґаздувство, ремесло, самодостаточнї родины)**	**Число урокув 15 годин**
Пережі знатя	Знатя из пережых клас: ґаздувство, лїсноє ґаздувство, селськоє ґаздувство, годованя скота.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Сферы ґаздувства Русинув Мадярщины, похопеня важности лїсного ґаздувства, познаваня кіпув самодостаточности. Ініціація гляданя діалектув.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Познаваня ґаздувства Русинув нашуй краины (годованя скота, рощеня ростлин), лїсного ґаздувства (лїсорубнї роботы, обробленя дерева, збераня лїсных ягод). Познаваня містных професій/ремесел: дротарьство, склярьство, вапнарьство, углярьство, плетеня кошарув.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* робота у панськых лїсах, на

Познаваня методув рощеня и перероблення зеленины и овочув. Методы конзервованя. Збераня інформації: музей народнуй архітектуры и бытя, музеї, книгы, інтернет. Родинна и колективна праца, познаваня їх ролї (скубаня піря, різаня свинї, украшеня майового дерева, браня урожая, вареня леквара, жниво, лущеня тенґерицї). Обычаї вубраня пары, місто и діспозіція: розвіяня, игры. Собираня веселых історій, сказателюв історій, танцюв, музыкы. Робутнї пісні, похопеня важности сосполнуй єдности. Жывот и сітуація націоналностюв днесь у Мадярщинї и Европі. Націоналнї представительства (Вседержавноє Русинськоє Самосправованя). Ґрекокатолицькі церьквы. Свідомоє хосновання інтернета про здобытя інформації.	панськых нивах. *Музыка и співы:* тіпы народных співанок, музыкалноє сопроводеня. *Драма и танець:* елементы народного танця, хореоґрафія. *Русинськый язык и література:* примноженя словарьного запаса.
Ключові термины/ понятя	„Товты”, товт-друтарь, ґаздувство, гурськоє ґаздувство, скубаня піря, жниво, різаня свинї, дутя скла, вуглярьство, вапнарьство, плетеня кошарув, браня урожая, сушеня.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Культурна дїдузнина, роля релігії и віроисповіданя, познатї люде**	**Число урокув 13 годин**
Пережі знатя	Церьковнї и календарнї сята, національна особость, історичнї знатя, язык.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Історичнї події, што ся тычуть Русинув, глубшоє познаня сят и традіцій.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Характеристика познатых люди, історичных особ, обычных люди, їх роля у формованю русинськуй меншыны. Поровнёваня минулости и днешнёсти, культуры, релігії, сполного жывота націоналностюв. Познатї люде, історичнї особы, Русины и Великый Князь. Зучастненя Русинув у вызволнуй войнї Раковція, „майвірный народ”. Бесїды, діскусії за русинську днешнёсть. Роля релігії и віроисповіданя, індивідуалнї розлучности межи людьми. Познаня пудкарпатськых русинськых реґіонув, познатї люде: модерновоє умілство Енді Варголы, Гімн и Вручаніє Александера Духновича. Тексты красного писемства, вузначнї події, аналіз філмув з позіції позераня історичных фактув.		*Візуална култура:* украшеня народного шатя, малюнкы, мінты, мотивы. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* вызволна война Раковція, вызначеня часа. *Мадярськый язык и література:* похопеня и аналіз текста.
Ключові термины/ понятя	Вірность, народ, князь, познатый чоловік, релігія, особости віроисповіданя, елементы украшеня, національный ґімн, Вручаніє.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Хыжа, місто обывательства; люде, што жыють у хыжи**	**Число урокув 15 годин**
Пережі знатя	Народноє будованя жытла, буторя, предметы хоснованя.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Представленя горських поселень, порівнёваня їх з низинныма поселенями. Функції ґаздувських містностюв.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Село, варош, горська містность – розпознаваня розлучностюв средка. Гурські поселеня и їх тіпы. Порівнёваня гурських тіпув из низинныма поселенями. Музеї народнуй архітектуры и быта, краєписні музеї, їх навщива, міста храненя націоналных цінностюв. Функції ґаздувських містностюв: пивниця, стайні, хлів и т. д. Тягный скот и серсама, што капчать ся ку їх роботї. Природна краса, історичні цінности міста обывательства, їх збераня, аналіз, сістематізація. Мерькованя за русинськыма вусловленями дома и у школї. Выучованя русинських ґеографічных названь поселень. Рудноє село, старі улиці, названя земелных дїлянок, горы, долины, полонины. Подїленя праци у родинї, роль вутця и матери, честованя старшых.	*Ґеоґрафія:* поселеня, ґеоґрафічна діспозіція, хоснованя мап. *Візуална култура:* малёваня, ілустрації, архітектурні планы, музейні цінности. *Русинськый язык и література:* умноженя словарьного запаса, названя жывности, поміщеня, функції.
Ключові термины/ понятя	Низина, гурська містность, пивниця, яма, нива, полонина, стайнї, хлїв, етноґрафія, музей, захраненя цінностюв, будованя, сполный жывот, подїленя праци.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Природна и будовательська дїдузнина**	**Число урокув 13 годин**
Пережі знатя	Дїдузнина Русинув, особости будованя, декоративноє умілство.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Хованя честованя природнуй и будовательськуй дїдузнины.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Деревлянї церьквы, особости будованя. Познаваня прикладного умілства: жывопис, умілство по дереву, скулптура. Ґрекокатолицькоє віроісповідованя, особости церькувного декора, позераня у минулость. Народноє умілство, роля натуралных матеріалув у народнум умілстві. Творы народного умілства, што ся капчавуть ку ремеслам: сїрак, гуня, бекеч, пастушна палиця, рожок, плетенї кошары,	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* історична роля релігії, церьквы. *Візуална култура:* жывопис, скулптура, різба по дереву,

домотканоє сукно. Творы русинськых писателюв и поетув у нашуй краині и за ї гатарами. Музыкална дїдузнина: народна музыка, народнї інструменты, култура танця. Куртоє представеня творув познатых писателюв и поетув.	декоративноє умілство. *Музыка и співаня:* народна музыка, народнї інструменты.
Ключові термины/ понятя	Різба по дереву, деревляна церьков, релиґія, католицькый, сїрак, гуня, бекеч, народна музыка, народнї інструменты.

Проґноза резултатув розвоя на кониць дваручного цікла	Знатя за давнї виды труда и народнї ремесла, за родиннї и сосполнї роботы. Ученик активно зучастнює ся у русинськых національных акціёх, релиґійных сятох, познакомить ся из обычаями и традіціями вызначных дат. Научить ся розпознавати особости народного шатя, каждоднёвоє и сяточноє, мужськоє и жунськоє, про молодых и старых люди. Ученик валовшен роспознавати и росказовати за ролї у родинї. Знає традиційнї русинські їдїня и їх інґредіенты. Знає и честує національнї сімволы. Познає реґіоны бываня Русинув, ґеографічноє положеня поселень, знає находити роздїл межи гурськыма и низинныма поселенями. Научить ся роспознавати діалекты поселеня и літературный язык. Є активным участником у дїлї честованя и передаваня далшым ґенераціём традіцій, што капчавуть ся ку праздникум. Валовшен на репродукцію старых обычаюв и занять. Хоснує выученї співанкы, танцї, драматичну игру. У містностёх забавок ученикы готовлять предметы народного прикладного умілства, зучастнювуть ся у школных конкурсох и праздникох. Упознає ученик особ сосполного жывота містных и отцюзняных Русинув, самосправованя, сосполнї орґанізації и їх представителюв, формы масмедій, творы про читаня (леґенды, повіданя, балады). Ученик стає отвореным ку културі и сосполным характерностюм вшыткых иных національностюв и народув.

РУСИНСЬКА ЕТНОЛОҐІЯ

Основна ціль предмета русинськуй етнології є формованя особного и сосполного ідентітета и происхоженя. Главным завданём є познаня історичнуй минулости Русинув Мадярщины, дїдузнины и захраненя їх духовнуй и матеріалнуй культуры, віроисповіданя, обычаюв и традіцій.

Познанём цїнностюв минулости и традіційнуй культуры мы даєме помуч учеником про похопеня своюй приналежности ку національности, котра не має материнськуй краины.

Учебный матеріал предмета базує ся на історії русинського народа, ёго вандрованя и поселеня, історії культуры и асімілації у вшелиякі сосполности. З помочов матеріала предмета ставить ся главна ціль изглядованя и глубшого познаваня Русинув Мадярщины, а пузднійше Европы и краин за Великов Млаков. Ученикы мають знати своє происхоженя, історію, традіції и сістему цїнностюв своюй родины. Знатя и хованя любови ку свому вузькому стредкови є вєдно и хованём любови ку отцюзнинї, котру Русины собі даколи „вубрали”.

Главна цїнность учебного матеріала – честованя и любов ку своюй національности, познаня, захраненя и збулшеня індівідуалных цїнностюв „найденого міста обывательства”. Предмет, одтворювучи тематичнї єдинкы з ключовыма компетенціями, не лем дає нові знатя, айбо и ініціює розвуй особности. Ховать толерантность, емпатію, солідарность, честованя ку минулости и предкум, отвореность ку иншакым культурам и языкум (беручи на позур особости віковуй катеґорії ученикув). Матеріал предмета пробуджує честованоє одношеня ку отцюзняным и загатарным Русинум, мадярськуй нації и ушыткым иншым національностюм.

У резултатї быстро ростучуй асімілації чим дале булшу ролю у розвою и передачі языка, культуры, ідентітета тримлють національнї інстітуції. Завданя хованя и вошколованя тримлють не лем у передачі інформації, айбо и розвою рузнокіпных знань и здібностюв, напримір: самоідентіфікації, розсудливости, отворености ку науком и умілством, досягненём майвысшых резултатув у керетох реалных можностюв.

Майглавнов образовательно-політичнов цїлёв національностюв є пудпорованя такої сістемы вошколованя и хованя, котра є доступнов про каждого. Хоснованя языка на высшум уровню, розвой містных діалектув и обычаюв, знатя історії и днешнёсти – йсе вшыткоє є частёв національнуй самосвідомости.

У днешнюм світї вошколованя через людськї капчаня є натулько важныма, ги здобытя знань и інформації, а также розвуй стратеґій дїятельства. У тот же час треба мати на позорі, што в резултатї асімілації, образовательнї інстітуції не годнї базовати свою роботу на знатя ученикув, котрі они дустали дома. В інтересох результативности вошколованя сяка сітуація має одображати ся у вузначеню розвивавучых компетенцій и содержаню общуй освіты.

9–10. класа

Завданём предмета русинськуй етнології у 9–10. класї є розвуй языковуй комунікації, закріпленя знань за духовну и матеріалну культуру, історію національности, розвуй ідентичности, змуцненя приязаности ку русинськуй сполности, а также розвиваня компетенцій про выбор фаха.

Предмет русинськуй етнології основаный на історії, розвої сосполства, історії культуры, ґеоґрафічному положеню и модерных капчанёх русинського народа, а з

иншакого бока на історичнуй минулости, матеріалнуй и духовнуй культурі Русинув Мадярщины. Єдна з майглавных сфер розвиваня сёго предмета є хованя національнуй самосвідомости и патріотізма, в резултаті котрого ученикы потребным кіпом розумівуть став русинськуй національности, актуалні проблемы, а также знавуть сформуловати задачі, котрі односять ся ку захраненю національного ідентітета. Ученикы честувуть культурні традіції рузных народув. У процесі моралного хованя в ученикох ся обявлять усвідомленя повинностюв и похопеня сутности сосполнуй отповідалности. У ході хованя демократії и горожанства ученик зачинать хапати особну отповідалность за захраненя русинськуй общины. На урокох русинськуй етнології в ученикох муцнїє ся чуство отповідалности за иншых, предмет учить їх даваню помочи и волонтерству. При хованю раціоналного хоснованя околного стредка ученик научить ся розуміти сутность даякых ґлобалных проблем и локалных дій, а также капчаня індивідуалного жывота. Научить ся розуміти ролю традіцій у основаню гармоничного и довгого жывота. У період выбора фаха ученик досягне до того, што буде мати реалні знатя за свої возможности, наклонности. Путём соціалных и горожанськых ключовых компетенцій ученик становить ся отвореным ку діалоґу межи людми и культурами. Свідомость ідентітета ученикув буде мати реалный фундамент. Путём ефективного и самостойного вошколованя ученик научить ся давати обєктивну оцїнку властнуй роботї, знає найти про себе майоптималні образовательні можности.

Ученик научить ся высловлёвати свої думкы, предложеня на языкови своїх предкув, бізувно хосновати даный національный язык у процесі добытя інформації. Хоснує также язык при рузных тіпох комунікації, кіпох бесїды и комунікаційных техник. У ході бесіды вадь діскусії знає отстояти, вадь поправити свою точку позераня. Ученик знає читати и розуміти друковані и електронні літературні, научно-популарні и публіцистичні тексты. А также знає вызначити и проаналізовати структуру и содержаня текстув хоть якых жанрув и призначень. Критичным кіпом зучастнює ся у добытю и передачі інформації отповідно ку жанром інформаціонно-комунікаційного сосполства. Ученик розуміє содержаня и сутность літературных и научно-популарных текстув. Знає самостойно творити тексты и писемно (на папірёви вадь електронно) формовати свою гадку на ушыткі важні про сосполный жывот темы. Ученик стремлить ся ку твореню текстув, котрі требувуть збераня булшого матеріала и булшой самостойнуй роботы. Знає нормы ґраматикы и самостойно валовшен хосновати пудручну літературу. Путём хоснованя знать з общуй ґраматикы ученик знає порувнёвати особости материнського и иностранного языкув.

Ученик є отвореным ку діалоґу межи людми и культурами. Вусловлять свою точку позераня за вопросы, што тычуть ся общины и сосполства. В ученикох формує ся національна самосвідомость и приязаность ку отцюзнині и Европі, котрі мавуть пуд собов реалну основу и знатя. Ученик добрі розуміє культурну многокіпность европейськых краин, народув и національностюв, а также ролю естетикы у каждоденнум жывотї. Знає обєктивно оцїнёвати свою роботу, и при необходимости просити совіта, інформацію, вадь пудпорованя.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русины на теріторії історичнуй и днешнюй Мадярщины**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Історична минулость, однайденя отцюзнины.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Пудпорованя умноженя знань за судьбоносні етапы жывота Русинув. Розвуй комунікаційных способностюв (вопросы гаданя и позіції за історичну минулость).	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Позераня у історичну минулость. Славянські народы у епоху вандрованя народув. Формованя русинськуй самосвідомости. Александер Духнович –будитель русинськуй національнуй свідомости. Заснованя первых русинськых школ, русинська азбука. Сполный жывот націй, взаємнос пудпорованя пуд час великых и вызволных воєн. Порувнёваня історичных мап рузных епох, вузначеня змін. Особости става Русинув. Спознаваня сосполного розвоя Русинув у історичнуй Мадярщинї до Тріанонського Договора.	*Русинськый язык и література, мадярськый язык и література:* комунікація, познатї особы у русинськуй и мадярськуй літературі, їх значеня. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* історичні епохы. *Ґеоґрафія:* мапы, ґрафіконы.
Ключові термины/ понятя	Верецькый перелаз, Хуст, Ужгород, Мукачово, оборонні паланкы/валы , Лаборець, Русин, Рутен, вызволна война пуд веденём Раковція, Ілона Зрінї, Украина, Галичина, Угоча, Мараморош, ґрекокатолицькый/ґрекокатолик, Тячово, ліжник, сорочка, Александер Духнович.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	Русинська етноґрафія	Число урокув 20 годин
Пережі знатя	Знатя народных традіцій, ґеоґрафічнос положеня Русинув, особости теріторій Мадярщины, де жыють Русины.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Помуч у реалізації проектув и изглядовательськых робут за обычаї, традіції русинськых поселень и фамілій, народнос шатя, їденя, народнї співанкы и традіції будованя жытла.	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Етноґрафічна изглядовательська робота. Готовеня реферата. Познатї особы у містох обывательства ученикув, познатї будовлї, традіційнї занятя. Русинські тріділії у етноґрафії ґрекокатолицькуй релігії (Ласло Шашварі). Куртый обзор и похопеня давнїх и днешнїх обычаюв. Русинськос національнос шатя, техникы вышываня, характернї фарбы. Особости містного національного шатя. Вуготовленя малюнкув. Фолклор, народнї танцї, балады. Розпознаваня особостюв народнуй музыкы, народных музыкалных інструментув, казок, балад, співанок. Обычаї їденя давно и днесь. Традіційнї стравы, збераня	*Русинськый язык и література:* комунікація, умноженя словарьного запаса. *Култура кіно и масмедії:* філмы, національнос ТВ, проґрамы. *Музыка и співаня:*

рецептув.	празничнї співанкы. *Візуална култура:* Історія умілства
Ключові термины/ понятя	Познатї даты, сталї сята, мініві сята, етнічнї ґрупы, націоналности, народнї обычаї, земледїлство, ручна робота, поселеня, народноє будовательство, култура жытла, народноє шатя, народнї умілства, книга рецептув, народноє вірованя, ґрекокатолицькоє віроісповіданя, балады, народна музыка, народнї танцї.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинська література**	**Число урокув 20 годин**
Пережі знатя	Знатя за верші, співанкы, куртї історії, повіданя.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Пудпорованя познаваня історії Русинув через літературнї творы, помуч про похопеня вершув и літературных творув. Розвой ідентітета, змуцненя приязаности ку свому коріню.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Русины и історії літературы. Формованя властнуй думкы. Літературнї творы за Русинув. Розміщеня событїй, явлень, предметув и особ у часовому порядку. Народна творчость Русинув. Народна музыка, народнї казкы, балады. Іштван Удварі: Русины. Няговська постілла. Йоан Чорный/Фекете: Шайовпалфаласькый ірмологій. Андраш Ш. Беденек: Gens fidelissima: Русины. П. Роберт Маґочі: Історія нашуй отцюзнины и карпатськых Русинув. Відомости за Пудкарпатя, праотцюзнины Русинув. Стріча з писателём Шандором Ковачом, бесїда, формованя самостойных вопросув за жывот Русинув у Пудкарпатю. Тексты красного писемства, познатї події, аналіз фільмув з точкы позераня історичнуй правдивости.	*Мадярськый язык и література, русинськый язык и література:* особости народных казок, балад, історичнї уривкы, комунікація. *Култура кіно и масмедії:* фільмы, ТВ проґрамы.
Ключові термины/ понятя	„Gens fidelissima”, Пудкарпатя, Александер Духнович, Ференц Раковцій II., балады.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Умілство**	**Число урокув 16 годин**
Пережі знатя	Основы русинського умілства, знакомленя з русинськыма малярями.	

Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Пудпороваңя оріентації ученикув у русинськум умілстві, упознаңя характерных стілув. Умноженя знань за познатых умілцюв.

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаңя**
Основаңя русинськуй школы жывописа (Бейла Ерделїй, Йосиф Бокшай, Федор Манайло, Русинськый „Барбізон”. Творы русинськых жывописцюв. Навщивованя выставок. Зображеня Русинув у творох прикладного умілства. Аналіз образув. Збераңя інформації за жывот и творчость русинськых жывописцюв. Русинська будовляна дїдузнина. Збераңя матеріала за деревлянї церьквы.	*Мадярськый язык и література, русинськый язык и література:* комунікація, умноженя словарьного запаса. *Русинськый язык и література:* стіл русинського жывописа. *Візуална култура:* естетично-умілські знатя.

Ключові термины/ понятя	Національность, будовлянї формы, історичнї епохы, стіл, самосвідомость, Атаназ Фединець, родина Манайлув, Андрей Бровдій, Енді Варгол, Михаил Голошняї.

Проґноза резултатув розвоя на кониць дваручного цікла	Ученик знає за праотцюзнину Русинув, славянські народы, краины, де жыють Русины. Познає майважнї елементы и події културы и історії русинського народа. Знає цїнности віроисповіданя и народного умілства своюй національности. Ученик выучить вызначеня понять етноґрафія и етнолоґія. Упознає духовну и матеріалну културу Русинув. Муцнїє національна самосвідомость ученикув, котрі активно зучастнювуть ся у храненю и формованю традіцій. Ученик честує културу и традіцію иншакых національностюв.

11–12. класа

Матеріал предмета русинськуй етнолоґії за 11–12. класу є направленый на поглубеня переже дустатых знань. Основный акцент ся ставить на компетенціёх, што требувуть ся про выбор фаха.

В основі предмета русинськуй етнолоґії лежать історія русинського народа, розвуй сосполства, історія културы, ґеоґрафія населеных Русинами теріторій, днешнїй став Русинув, а также історична минулость Русинув Мадярщины, їх матеріална и духовна култура. Єдна з основных цїлюв розвоя предмета є хованя національнуй самосвідомости и патріотізма, у резултаті чого ученикы правдиво розумівуть и

оцїнювуть став своюй націоналности, ї актуалнї проблемы, а также знавуть сформуловати дїї и завданя, што ся капчавуть ку захраненю націоналного ідентітета. У процесї моралного хованя в ученикох возникать чуство повинности, они розумівуть значимость індівідуалнуй и сосполнуй отповідалности. У ходї хованя демократії и горожанства ученик усвідомлять особну одповідалность за захраненя русинськуй общины. На урокох русинськуй етнології в ученикох муцнїє чуство одповідалности за иных, предмет учить їх на даваня помочи и волонтерство. При хованю раціоналного хоснованя околного стредка ученик научить ся розуміти сутность даякых ґлобалных проблем и локалных дїй, а также капчаня індівідуалного жывота. Научить ся розуміти ролю традіцій у основаню гармоничного и довгого жывота. У період выбора фаха ученик достигне до того, же буде мати реалнї знатя за свої можности, наклонности. Путём соціалных и горожанськых ключовых компетенцій ученик становить ся отвореным ку діалоґу межи людми и културами. Свідомость ідентітета ученикув буде мати реалный фундамент. З помочов компетенцій естетично-умілськуй свідомости и самовыраженя ученик усвідомлять значимость містнуй, націоналнуй и всенароднуй, европейськуй и всесвітнюй дїдузнины. Путём ефективного и самостойного школованя ученик научить ся давати обєктивну оцїнку властнуй роботї, знає найти про себе майоптималнї образователнї можности. В ученикох розвивать ся чуство повинности и похопеня індівідуалнуй и сосполнуй отповідалности. Ученик познає сосполнї договореня и нормы, знає розпознавати и соотносити етичнї прінціпы окремых общин и култур.

Ученик знає розмістити мадярську и русинську културу у европськум контекстї. Знакомить ся з історіёв од епохы просвітительства ку нашым днюм, а также из жывотом и творчостёв історичных авторитетув своюй націоналности дома и за гатарами. Розуміє значимость и традіції мадярськых и націоналных праздникув. Познає праздникы календарного рока, котрі основанї на корінёх народных и релігійных традіцій, а также обычаї, фолклорнї и літературнї творы, што капчавуть ся ку сїм праздникум. Ученик годен одтворити даскулько значимых елементув и особостюв народнуй културы русинськуй націоналности. Вун цїнить важность краєписных знань, знає історію свого міста обывательства и школы, майглавнї цїнности културнуй и природнуй дїдузнины. Знає відїти став своюй націоналности, ї актуалнї проблемы, формуловати завданя и дїї, котрі требувуть ся ку захраненю націоналного ідентітета. Ученик познає значимость націоналных култур, честує културы и традіції иншакых народув. Путём познаня традіційного (народного) жывота и обычаюв вун розуміє їх ролю у стабілности націоналности. Упознає всесвітну дїдузнину людства и майпознатї досягненя европськуй културы, а также орґанізації, котрі занимавуть ся храненём сїх цїнностюв, и значимость межинародного сотрудництва. Ученик на урокох предмета русинськуй етнології познакомить ся з правами и слободами горожан, умножить знатя за повинности чоловіка, дустане інформацію за містнї и вседержавнї представництва націоналных інтересув, констітуційнї и ґарантованї законом права и слободы націоналностюв Мадярщины, юридичнї інстітуції, формы національно-політичных и сосполных орґанізацій. Дустане общу інформацію за вшелиякі формы проявленя несправедливости и сеґреґації. Научить ся розуміти масмедійнї формы навертаня позора, аудіовізуалнї формы поданя інформації, правдиво „філтровати” и хосновати содержаня дустатуй інформації. Ученик сістематично практикує вшелиякі формы устного, писемного и візуалного выраженя своюй думкы.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Історична минулость и днешнёсть Русинув**	**Число урокув 19 годин**
Пережі знатя	Матеріалы предмета за 9–10. класы, судьбоноснї моменты жывота Русинув, знатя за пробуженя, причины и условія національнуй свідомости.	
Ховавучі и розвивавучі ціллї тематичнуй єдинкы	Помуч при формованю и высловлёваню думкы, што ся тычуть русинськуй історичнуй минулости, а также за дії, котрі є вызначныма про судьбу русинськуй національности. Демонстрація жывота и става Русинув, што жыють у днешнюй Мадярщинї.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Вызначеня історичнуй ролї Русинув. Сосполный розвуй Русинув от Тріанонського мирного договора до II. Світовуй Войны. Сосполный и політичный жывот Русинув по II. Світовуй Войнї. Процес и етапы русинськуй міґрації. Процесы формованя діалектув, говорув. Представленя особостюв хосновання языка. Міста обывательства Русинув у Карпатськум басенї и світї. Жывот и став Русинув днесь у Мадярщинї. Сістема капчань Русинув, што жыють у Мадярщинї и иных державох. Творы академика Антонія Годинкы. Творы Андраша Ш. Бенедека. Літературнї тексты, познатї події, аналіз філмув з точкы позераня історичнуй правдивости.		*Мадярськый язык и література, русинськый язык и література:* комунікація, помноженя словарьного запаса. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* II. Світова Война, Тріанонськый мирный договор.
Ключові термины/ понятя	Вызволна война, войны, меншына, булшость, самосправованя, новинка „Русинськый Світ”, русинська веб-сторонка, „gens fidelissima”, публикації, Тріанон.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Культурна дїдузнина**	**Число урокув 8 годин**
Пережі знатя	Матеріал за 1.–8. и 9.–10. класы, принесенї з дома знатя за обычаї, релїґійнї традіції, народноє шатя.	
Ховавучі и розвивавучі ціллї тематичнуй єдинкы	Помноженя здобытых знань за резултаты етноґрафічнуй изглядовательськуй роботы, містнї традіції, природнї цінности міста обывательства и релїґійных традіцій.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Изглядованя Етноґрафічного атласа Карпатського басена. Природна и будовляна дїдузнина Русинув (деревлянї церьквы), творы прикладного и народного умілства. Русинськї поселеня Мадярщины, їх природнї и ґеоґрафічнї особости.		*Русинськый язык и література:* комунікація, помноженя словарьного запаса.

Традіційный жывот, родиннї капчаня. Традіції їденя у родині и поселеню давно и днесь. Особости русинського національного шатя. Захраненя и создаваня традіцій у русинськых поселенёх. Традіції иншакых народув.	*Ґеоґрафія:* ґеоґрафичнї особости. *Візуална култура:* народноє шатя.
Ключові термины/ понятя	Етноґрафічный атлас, Комловшка, Мучонь, ґрекокатолицькоє віроисповіданя, область Боршод, Саболч.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Родинный жывот**	**Число урокув 8 годин**
Пережі знатя	Основы родинного жывота и традіцій.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй національнуй самосвідомости, хованя прінціпув родинного жывота, розвуй самопознаня, змуцненя отвічательности.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Роздїленя роботы у родинї, роля матері и вутця, честованя старшуй ґенерації. Родиннї обычаї и сята. Завданя членув родины у процесї пудготовкы ку праздником. Гармонійнї и дружнї капчаня, хованя свідомости повинности. Сяткованя праздника Сятого Миколая. Выученя поздравных співанок и вершів. Вінчованя. Русинськї свальбянї обычаї. У чому є розлука їх од мадярськых обычаюв? Ученик хапле ролю традіційных обычаюв у пудпороваю національного жывота.		*Русинськый язык и література:* комунікація, помноженя словарьного запаса.
Ключові термины/ понятя	Сятый Миколай, вінчованя, паска, грудка сыра, національна самосвідомость.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Русинська музыкална и літературна дїдузнина**	**Число урокув 7 годин**
Пережі знатя	Русинська музыкална дїдузнина, народна співанка, балада, познатї композіторы, артісты, русинськый Ґімн и Вручаніє.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Осмысленя цїнностюв русинськуй музыкы.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Русины у історії музыкы. Знакомство з русинськыма музыкалныма творами. Зборникы балад и народных співанок. Тібор Бонїславськый: „Музыкалный жывот у Пудкарпатю”. Творы будителя національнуй свідомости Александера		*Музыка-співаня:* історія музыкы. *Візуална култура:* фоткы, выготовленя ілустрацій.

Духновича. Русинськый Ґімн и Вручаніє. Роля модерных артістув у представленю русинськуй музыкалнуй дїдузнины.	*Русинськый язык и література:* конспекты. *Култура кіно и масмедії:* філмы, відео.
Ключові термины/ понятя	Календарь–Алманах, Вручаніє, Дезідерій Задор, Іштван Мартон, Олґа Прокоп, квартет Годинкы.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Културный жывот русинув**	**Число урокув 6 годин**
Пережі знатя	Матеріал за 9–10. класы.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Помноженя знань за актуалный културный жывот Русинув, порувнёваня мадярськуй и русинськуй народнуй музыкы. Помноженя знань за ансамблы и артістув. Розвуй національнуй самосвідомости, хованя честованя иншых култур.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Културный русинськый жывот у Мадяршинї и за ґатаром. Досліженя народнуй музыкы. Взаємовплив мадярськуй и русинськуй музыкы. Културні акції: музыкално-літературнї вечуры, вечуры памняти, фестівалі. Національный Ґалаконцерт, културнї фестівалі у Словакії, Сербії и Польщі. Совмістный жывот вшелиякых култур. Братнї капчаня, пудтримка капчань.		*Музыка-співаня:* історія музыкы. *Култура кіно и масмедія:* документалнї філмы, відео, ТВ.
Ключові термины/ понятя	Календарь–Алманах, Криниця, Міджілабірцї, Дом Традіцій, Тібор Бонїславськый, Дежё Задор, Іштван Мартон, Петро Лінтур, Бейла Барток.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Національнї и горожанські права и слободы**	**Число урокув 12 годин**
Пережі знатя	Матеріал за 9–10. класы, самостойноє школованя, збераня інформації, інформація з масмедій, відомостї за духовну културу Русинув.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Права и слободы горожан, помноженя знань за повинности чоловіка, представленя інформації за містнї и вседержавнї представництва національных інтересув, констітуційнї и ґарантованї законом права и слободы національностюв Мадярщины, юридичнї інстітуції, формы національно-політичных и сосполных орґанізацій.	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Положеня Русинув у Мадярщинї и світї. Політичнї, правові и културнї представництва. Вседержавноє Русинське Самосправованя, Русинськоє Културноє Общество, Вседержавна Асоціація Русинув Мадярщины. Формулованя гадкы за окремі національно-політичнї вопросы. Познатї люде, історичнї особы, роля обычных люди у формованю русинськуй національности и пробуженю національнуй самосвідомости. Зучастненя у роботї орґанізацій у пудготовцї и проведеню акцій. Історична Мадярщина, Пудкарпатя – праотцюзнина Русинув. Нова констітуція и вопрос національностюв. Які зміны про національности принюс CLXXIX. закон за права и слободы національностюв, котрый вступив у чинность 1. януара 2012. рока. Можности, предоставленї ЕС про розвуй національного вошколованя. Конкурснї ґранты ОПСО (Оперативнуй Проґрамы Соціалного Оновленя)	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* актуалнї національнополітичнї вопросы. *Култура кіно и масмедія:* документалнї філмы, відео, ТВ.
Ключові термины/ понятя	Закон за національности, Рондо (ТВ), радіо, Русинськый Світ, публикації, Вседержавноє Русинське Самосправованя, Столичноє Русинськоє Національноє Самосправованя, містнї и реґіоналнї національнї самосправованя.

Проґноза резултатув розвоя на кониць дваручного цікла	Ученик знає історичну ролю, цїнности и традіції Русинув, котрі жыють у Мадярщинї, Европі и Америцї. Про ученикув стане потребностёв знаня и захраненя національного фолклора, музыкы, умілства, обычаюв и традіцій. Похоплять важность исполненя завдань у родиннум и соціалнум жывотї. Ученикы знавуть, як ся отразили на русинськуй національности сосполно-політичнї и соціалнї зміны, што ся стали по 1945. рокови. Познавуть майважнї моменты історії мадярськуй державы и русинського народа, познатых особ мадярськуй и русинськуй історії. Знавуть за днешнёє положеня, став, можности, права и слободы Русинув Мадярщины. Ученик владіє сформованов самосвідомостёв. Честує иншакі народы и національности.

РУСИНСЬКЫЙ ЯЗЫК И ЛІТЕРАТУРА

(про школованя языка, додаточного хованя, образованя и преподаваня національного языка)

1-4. класа

Основна ціль предмета русинського языка и літературы є розвуй материнськоязычных комунікаційных знать, похопеня понять, чуств, фактув и думок, їх устноє и писемноє выраженя, розуміня устных повідань, бесїдованя, читаня и похопеня текстув за індівідуалныма требованями. Ёго непрямым завданём є формованя ідентичности и усвідомленя походженя особыстости, честованя культурнуй таркатости, пробудженя інтереса ку языкум и культурум.

Хованя русинського языка и літературы у младшому школному віцї грає основну ролю у формованю и розвою ключовых компетенцій. Спераня на сїх знатёх дає можность активного прийнятя русинськуй національнуй культуры, сосполно-соціалноє взаимодїятельство, формованя ідентітета особности, самостойноє добытя знань и школованя.

Вуходячи з самобытности предмета, важным завданём є розвуй языковуй и літературнуй культуры, пудготовка и практика методув и техникы самостойного вошколованя, а также розвуй критичного и логічного мысленя.

Подалшыма важныма завданями хованя русинського материнського языка є ефективный розвуй основных навичок, котрі мусайнї суть про самостойноє хосновання устнуй и писемнуй комунікації, навчаня методув хосновання языка у вшелиякых сферох модерного сосполства, а также постоянна и многобучна языкова практика.

Одповідно требованём національностюв Мадярщины, средком у навчалнум планї предмета русинського языка и літературы є розвуй читаня и похопеня текстув. Ученикы младшых клас знавуть національный язык на рузных уровнёх. Завданём учителя є хосновання языка у вшелиякых сітуаціёх на чим раз майвысшум уровню, а также будованя и пудпорованя спокуйнуй и мотивовануй околности.

Національноє базовоє вошколованя реалізує общиі цїлї и завданя школного хованя и образованя, а также застачать науку на національнум языкови, познаня духовнуй и матеріалнуй культуры, хороненя традіцій, формованя ідентітета. Знатя языка є мусайным условіём приязаности ку національности.

1-2. класа

Вступна часть базового хованя и образованя у дїтёх, які вступавуть у школу, боронить и розвивать отвореность и інтерес ку новым знатюм и навчаню. Застачать ся переход од игрового дїятельства ку научалнуму, у тот же час дїти учать ся принимати своє окруженя, околичну природу, сосполнї капчаня, а пузднїйше и сосполнї цїнности. Мотиваціёв сёго школного періода є інтерес. Дїтина из національного средка годна двигати ся от інстинктивного хосновання языка, якый чує дома у фамілії, ку свідомому хосноваю языка. Ї емоціоналноє и моралноє мысленя пуднимать ся на такый уровень, коли у чутых и читаных казкох, історіёх она научить ся роспознавати основнї людські сітуації. Познає понятя добра и зла, пудключать ся ку бесїдум на сякі темы. Отворять про себе, што люде говорять на рузных языкох, и мавуть рузнї звычаї. З помочов ролёвых забавок дїтина зучастнює ся у самопознавалнуй практиці розвоя чуства рітма, культуры руха. Ученик научить ся, напримір, одтворювати у памняти особыстї знатя и доимы, выражати свою думку, чуства, котрі капчавуть ся ку прочитаным казкум. Має

можность вупробовати двиганя тїла, многі формы ручнуй и умілськуй праци, знає дотычно ку ним простыма словами выражати свої доимы и опыт. У процесї читаня розвивать ся словарьный запас, зналости розпознавати языкові и логічнї капчаня, высновкы. Ученик у процесї наученя дустає опыт за то, як мож учити ся бавлячи ся. У каждоднёвый порядок дня ученика помали входить исполненя школных завдань и росподїл часа. У дешнюм ціфровум світї уже у младшум школнум віцї возникать и розвивать ся інтерес ку хосновaню предметув інформативно-комуніціційных технологій. Ученикы научать ся цїлонаправлено хосновати сякі технології, як у школї, так и волный час.

У вступнуй части образованя моралнoє мысленя ученика досягне уровня, наколи ёго способ жывота отповідать выманю ближнёго окруженя, вун знає хосновати общепринятї формы людськых капчань. Знає, як має вести ся дїтина, брат вадь сестра, цімбор. Ученик знає русинські національнї обычаї и традіції свого міста бывательства и регіона, отповідно свому інтелектуалному уровню познає сімволы русинства и Мадярщины. Вузнає и розуміє, же Русины не мавуть своюй материнськуй державы. Вун знає своє місто у сполности, знає сотрудити, розуміє важность основных норм. Ученик зучастнює ся у простых бесїдох, отповідно індівідуалным можностюм знає читати простї тексты, розумівучи їх содержаня, помали розвивать ся техника писаня, знає хосновати дакулько простых ґраматичных правил. Школаш знає тримати простї сосполнї правила, зучастнює ся у сполнум дїятельстви. Усвідомлять національнї языкові и культурнї преференції, познає и засвоює основнї нормы сполного жывота у родинї, школї, сосполстві. Знакомить ся з родинныма сятами и традіціями. Уже має опыт за то, што позад школов суть иншакі можности самообразованя и научаня: бібліотека, медії, інтернет, DVD, телефон.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Восприятя и розуменя бесїды**	**Число урокув 52 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Основаня розуменя в устнуй комунікації, застаченя бізувности языковых контактув у данум окруженю. Капчаня и точнoє розуменя простых слов.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Правилнoє дыханя при бесїдї. Чиста артікулація звукув, мерькованя за правилнов інтонаціёв и акцентом. Примноженя словарьного запаса, розвуй бесїды з помочов образчикув, ілустрацій и текстув. Правилнoє акцентованя, практика авдіованя. Розуменя устнуй бесїды, артікулація, акцент, правилнoє вуговорюваня. Діалоґ, ґрупові бесїдованя,	Ученик – красно вуговорює слова; – розуміє простї фразы, куртї інструкції учителя; – хоснує языкові формы почтивого представеня, обертання, кланяня; – капчать ся ку сполнум дїятельству; – орієнтує ся у вузькум окруженю сосполных капчань; – зучаснює ся у сосполных	*Музыка и співаня; фізкултура и спорт*: правилна техника дыханя, рітм. *Візуална култура*: образы, изображеня дїятельства на образох з помочов малёваня, фотоґрафії. *Мадярськый язык и література*: акцент, правилнoє

ситуації бавкы, почливоє обертаня ку дорослым и єднолїткум, правилноє хоснованя форм кланяня. Самопознавалнї упражняня, представеня на тему «*Я* є, *звати ня, кулько менї рокув, моя родина*». Отличности у мадярськум и русинськум языкох.	завданёх.	вуговорюваня, казкы, приказкы. *Русинська етнологія*: представеня близького окруженя через ситуаційнї упражняня (фамілія, село, школа). *Драма и танцї*: ситуаційнї забавкы. *Етика*: самопознаня, представеня, я сам.
Ключові термины/ понятя	Акцент, звучность, осанка, рітм, мелодика, міміка, павза, просьба, кланяня, благодарность/дякованя, представеня, оберненя.	

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Знатя бесїды**	**Число урокув 52 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй капчань содержаня, стіла, звучаня и силы выраженнє бесїдованя, подалшый розвуй бесїды и похопеня.	
Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Розвуй бесїды, твореня устных текстув. Курта формулація фраз, вопросув, просьб на націоналнум языкови. Знатя и хоснованя языковых елементув форм кланяня, прощаня, представеня. Вухоснованя мотівацийных ілустрацій, ситуацій, вершув, співанок, приказок у языковых ситуаціёх. Формулація простых вопросув, желань. Кланяня, представеня, знатя елементув почтивости. Бесїды на тему «Школа и класа».	Ученик – отвореный, любознателный ку бесїдным темум; – владїє мусайныма знатями, словарьным запасом про бесїдну практику; – ёго практичнї знатя досягли отповідного уровня; – ёго самоувіреность, смілость бесїдованя помали розвивать ся.	*Візуална култура*: образчикы, ілустрації. *Музыка и співаня*: рітм, темп, мелодія. *Математика*: стороны світа. *Русинська етнологія*: містнї вершы, казкы, приказкы.
Ключові термины/ понятя	Буква, звук, звук бесїды, історія, казка, слово, реченя, прошу, дякуву.	

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Пудготовка читаня**	**Число урокув 50 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Выученя сістемы буквох, основы техникы читаня.	

Знатя/виды дїятелности	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Знакоменя з сістемов буквох, буквы кирилиці, звук и буква, склад, слово. Выученя елементарного словарьного запаса, якый потребный ку читаню, формованя знать капчаня букв при читаню. Читаня наголос, правилноє вуговорюваня, нахоженя и исправляня хыб техникы читаня. Читаня слов и куртых текстув. Розуменя простых речень, устноє передаваня похопеного, практика содержателного голосного читаня. Тема „*Наш дом, наша квартель, нашоє місто бывательства”*.	Ученик – проявлять інтерес и мотивацію ку читаню; – владїє мусайныма схопностями ку роспознаваню и капчаню буквох; – знає за слабі и муцнї якости свого читаня.	*Візуална култура*: тіпы и формы буквох, перепозїрованя філмув екранізації дїточых літературных творув. *Музыка и співаня*: рітм, мелодика и такт читаня. *Мадярськый язык и література*: текст, рітм, казка, повіданя, лексика. *Русинська етнологія*: читаня русинськых фолклорных текстув, трактованя приказок.

Ключові термины/ понятя	Буква, звук, звук бесїды, артикулація, акцент, азбука, автор, писатель, читатель, абзац.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Пудготовка ку ученю писаня, основы техникы писаня**	**Число урокув 50 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй псіхічнуй дїятельности и базовых схопностюв про писаня.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Мерькованя за містом и довготов звукув у словох. Исполненя аналізувучых и синтезувучых упражнянь.	Ученик – отвореный и мотивованый ку выученю кириличного писаня;	*Трудовый процес, бытя, практика*: розвуй друбнуй моторикы (напримір

Оріентація у просторї и часови. Розвуй моторикы и координації двигань. Практика веденя ліній, написаня елементув буквох, характернї отличности кириличных літер. Поступноє познаваня сістемы літер. Писемнї малї и великі буквы, капчаня букв. Практикованя писаня азбукы, роспознаваня буквох, правила ідентіфікації буквы-звука, фонемы-графемы. Точноє знатя матеріала «Робочого зошита русинськуй азбукы» Маріанны Лявинец. Практика писаня великых букв. Тема «Сята».	– має пережі схопности и знатя ку зачатку ученя русинського писаня; – ёго друбна моторика, координація вочи и рук находить ся на потребнум уровню; – познає основнї функції писаня у каждоденнум жывотї.	лїпенём з пластиліна). *Візуална култура*: розвуй друбнуй моторикы малёванём, замалёвованём, исполненём мінт. *Музыка и співаня*: розвой слуха. *Русинська етнологія*: переписованя куртых текстув на тему русинськуй етнології. *Мадярськый язык и література*: ідентічнї малі и великі літеры, розділові и діакритичнї знакы.
Ключові термины/ понятя	Елементы буквох, звук, довгота, буква, вуведеня ліній.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Читаня, розуменя писемных текстув**	**Число урокув 30 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Основаня языковуй мотивації сістематизованым хоснованём національного языка. Розвуй схопностюв, потребных ку читаню. Розвуй писемного практикованя. Розвуй позора, темпа, рітма, лексикы, комунікаційных схопностюв и языковуй свідомости. Практика читаня наголос слов, речень, простых діалоґув, куртых текстув.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Практика читаня и писаня. Правдивоє упознаваня буквох кирилиці. Правилный акцент русинськых слов, формованя правилнуй інтонації у реченю. Практика нїмого и читаня наголос простых речень на уровню віковых особеностюв дїтины. Приниманя на слух и переказованя казок и куртых повідань. Розуменя простых	Ученик – отвореный и мотивованый ку русинськоязычным текстум; – отвореный и мотивованый ку дїятельству читаня и писаня; – владїє основным словарьным запасом ку читаню и писаню; – упознає малї и великі буквы	*Візуална култура*: схема, ілустрація, фарбовый образчик. *Музыка и співаня*: рітм, темп, мелодія, такт, приспів. *Мадярськый язык и література*: рітм текста, казка,

текстув (верш, казка, куртоє повіданя), нахоженя у ных ответув на поставенї вопросы. Розвуй словарьного запаса на основі читаных и писаных текстув на тему *«Убираня»*. Точноє, каліґрафічноє и правилноє написаня буквох, які позначавуть отповідный звук. Написаня и переписованя куртых, простых, язаных текстув.	русинськуй азбукы; – владїє бізувныма схопностями роспознаваня буквох и злитого читаня; – доказує розуменя текста ответом на простї вопросы и куртым переказом содержаня.	повіданя, словарьный запас. *Краєпис*: розуменя устного и писемного текста (місто бывательства, родина, поры рока).
Ключові термины/ понятя	Кирилиця, акцент, нїмоє читаня, читаня наголос, словарьный запас/лексика, переписованя.	

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Літературна култура, аналіз літературных творув**	**Число урокув 26 годин**
Пережі знатя	Школна готовость.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Заучованя елементарных ґраматичных знать, потребных ку правилному хоснованю русинського языка. Основаня хосновання русинського языка ги кіпа комунікації. Пудпорованя націоналнуй языковуй культуры и хосновання материнського языка, пудготовка ку основным ортоґрафічным знатём. Помуч розуменя русинськуй літературнуй культуры, роспознаваня цїнностюв у народных и літературных творох. Одображеня літературных творув у мадярськум, націоналнум русинськум языкови и містных діалектох.	
Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Познаваня творув русинськуй народнуй творчости, гляданя у фолклорі народных традіції и цїнностюв. Знакомленя з літературныма творами отцюзняных и загатарных русинськых писателюв. Вузначеня тітула, темы, героюв, основных подїй прочитаного текста, а также характерных якостюв персонажув. Позераня отповідных дануй віковуй катеґорії казковых, бавковых выстав, бавкова и драматична передача куртых казок, сценок и історій.	Ученик – з радостёв слухать куртї казкы, верші, історії, співанкы; – знає напамнять 5-8 вершув, приказок, лічилок; – сотрудить з єдноклассниками у драматичных игрох; – знає точно и детално переказати дакулько куртых літературных творув про дїти; – МЕМОРІТЕР: *Подьте дїти ся грати, Ту є зима, Колисанка, Дика гуска, Правда о зимі, Кедь ясна звізда, Иду до школы,*	*Драма и танцї*: драматичнї и ролёві игры. *Музыка и співаня*: рітм, повтор, приспів. *Візуална култура*: костюм-маска, аксесуары/реквізит, бавка, декорації, мултфілмы, дїточі новинкы. *Етика*: прииманя роздїла понять добро-зло, правда-неправда, красный-

Сітуаційнї игры, котрі капчавуть ся ку матеріалум читаня на тему «*Порядок дня, куповання*» ТВОРЫ: Ґабор Ґаттінґер: *Подьте дїти ся бавити*, *Дарновський монастырь*. Александр Духнович: *Верші, Казкы за короля Матяша, Леґенды за Раковція, Творы народнуй творчасти.* Ігорь Керча: *Бетярьський букварик, Леґенда за Русина и Мадяра, Коза дереза.*	*Вручаніє, Русинськый гімн, Иде коцур, Коза дереза, Свому народу*. ПРИКАЗКЫ, ВЕРШІ, ЛІЧИЛКЫ: *Иде баран мостом, Ишол дротарь, Я до горы не піду, Танцёвала ріпа з маком, Три крыжыкы.* – НАРОДНЇ СПІВАНКЫ: *Якый тот наш приклат, Викукала кукуленка, До шашу дівчата, Летить новточка*.	паскудный и т. д. *Мадярськый язык и література*: народна творчость, приказкы, лічилкы, коломыйкы.
Ключові термины/ понятя	Верш, казка, леґенда, приказка, дїточа співанка, дїточа бавка.	

Проґноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик – навчить ся на роздїл говорити, розуміти простї слова, поясненя, просьбы и говореня учителя и єдноклассникув. – осмыслено и сміло отвічати на вопросы. – хосновати словарьный запас пуд час наукы у школї и поза нёв. – хосновати почтиві формулы представеня, обертаня и кланяня з дорослыма и єднолїтками. – формуловати куртї реченя на выученї темы. – знає роздїл межи засобованём русинського и мадярського языкув. – точно и з правилнов інтонаціёв знає представити заученї меморітеры. – упознає печатнї и писанї буквы кирилиці, владіє мусайнов техников читаня и писаня, лексиков. – без хыб читать заученї тексты. – з помочов учителя вузначать основну думку прочитаного. – научить ся точно, чисто и каліґрафічно писати. – є отвореным ку прийнятю простых русинськых літературных творув, з радостёв читать и слухать їх. – упознає елементарнї ґраматичнї правила, знає їх хосновати у заученых словох и формох. – Має познавати основнї цїлї наукы, быти мотивованыма у розвої своїх схопностюв у сфері русинського языка.

3-4. класа

На началнум етапі общого школного образованя ученик намагать ся говорити роздїлно и понятно про ушыткых иншых. Знає позурливо слїдити за содержанём довжого

устного текста, поясненём. Валовшный одтворити каждоднёві події, активно зучастнює ся у бесїдї, діскусії, знає формуловати свою думку. Отповідно індівідуалным особеностюм розуміє учутї и читанї тексты, знає самостойно продуковати тексты, владївучи ку сёму потребным словарьным запасом и ґраматичныма знатями. Пуд час сосполного, културного и волного дїятельства ученик стремить ся ку правилнум и креативнум хосновaню языка. В ученикови вуроблять ся способность сполного из своїма єдноклaсниками рішеня завдань, вун є отвореным ку познaню своїх цімборув, старать ся їх порозуміти. Принимать правила норм справованя у сполности. В ученикови розвивать ся моралнa чуственность. Школаш не тулько валовшен воспринимати довжі верши, історії и повіданя, айбо и запамнятать рітмічнї творы и співанкы, знає грати ролї. Перманентный розвуй и екологічна свідомость стає частёв каждоднёвого дїятельства ученика. Вун чуствує потребность хороненя матеріалных и природных цїнностюв, вусловленя своюй думкы на материнськум языкови, ёго естетично-умілецька свідомость стає чим раз май муцнов.

Главным завданём началного етапа преподаваня предмета русинського языка и літературы є розвуй способности бесїды, розуменя и знатя формулованя устных текстув, основаня културно-языкового справованя, активізація словарьного запаса путём упражняня у твореню текстув.

Послїдовательный розвуй техникы читаня создає условія ку самостойному розуменю писемных текстув. Многобочноє опрацованя текстув ку читаню розвивать в ученикови способность крітикы, розсудливость, сочуствіє и приниманя чужуй думкы. Создає можность познаваня простых літературных форм, традіцій русинського языка и культуры, любов ку читаню. Выученя правил написаня творув розвивать ся путём опрацованя текстув ку читаню рузнуй тематикы, сякі тексты служать розвою богатого словарьного запаса. Формованя способностюв самостойного ученя служить розвою навыкнутя читаня, розуменю прочитаного текста и добытя новых знать. Важным є выученя обычаюв и техникы ученя, познаня можностюв дуставаня інформації на уровню розвоя ученика. Цїлями школованя писаня и ґраматикы є формованя техникы и каліґрафії писаня отповідно віка ученикув. З добытём елементарных ґраматичных знать на данум етапі школованя начинать ся процес формованя свідомого ставеня ку языкови. В ученикох начинать ся розвуй позура, направленого на языковоє изреченя, крітичнї способности и требовательность ку избраному хосновaню языка.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Розвуй и розуменя бесїды**	**Число урокув 55 годин**
Пережі знатя	Елементарный словарьный запас.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Послїдовательный розвуй прецізности устного и писемного розуменя, способностюв высловленя думкы и чуств.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Розуменя и твореня текстув на тему «Моя фамілія». Вербалнї и невербалнї средства. Правилноє хосновaня слов, формулованя речень. Повіданя куртых історій и	Ученик – ясно высловлює свої думкы, чуства и позіції; – способный на говореня своїма словами куртых повідань;	*Краєпис*: самодостaток, дыханя. *Візуална култура*: одтвореня по

казок, які капчавуть ся ку русинськуй національнуй минулости. Хоснованя фраз передаваня и гляданя новости. Културноє формулованя думкы. Позур на собесїдника. Мерькованя и аналізованя сущности и емоціоналного зафарбленя сообщеня. Запамнятовованя вершув, співанок, приказок, свідомоє декламованя вершув. Прецізноє декламованя меморітерув.	– способный послїдовательно розшырёвати знанї моделї речень; – хоснує почтиві языкові формулы у каждоднёвум жывотї; – правилно исползує майчасто хосновані префіксы и суфіксы.	памняти казочных філмув, доимув, вухоснованых з средств масовуй інформації.
Ключові термины/ понятя	Акцент, інтонація, темп говореня, голос, позирк, постава.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Бесїда, розвуй лексикы и розуменя**	**Число урокув 55 годин**
Пережі знатя	Розуменя простых устных повідань, валовшность даваня куртых и мудрых ответув на вопросы. Хоснованя общых формул комунікації на уровнї обычая: представеня, обертаня, вопрос, просьба, дякованя, кланяня.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Далшый розвуй бесїды и розуменя, ефективноє примноженя словарьного запаса, формулованя устных текстув, розвуй смілости бесїды.	
Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Вусловленя думкы на предложенї про дану вікову катеґорію темы. Оріентованя у текстї, читаня по фалаткох, повтореня читаня, устный переказ содержаня. Запамнятаня, декламація, одтвореня по памняти з правилным вуговорюванём русинськых творув про дїти (верші, співанкы). Примноженя словарьного запаса на тему *«наш дом, місто бываня, окруженя».*	Ученик – дає понятливі и розумнї ответы на вопросы; – на уровнї звичкы хоснує у каждоднёвум жывотї формы почтивости; – хоснує знакомі моделї речень, самостойно формулує нові; – добрі спомагать у сполнуй праци.	*Мадярськый язык и література*: опрацованя творув дїточуй літературы, декламація вершув. *Музыка и співаня*: знатя народных співанок. *Візуална култура*: позераня и аналіз творув умілства, впечаткы медій?.
Ключові термины/ понятя	Народна співанка, дїточый верш, буква, абзац, акцент, інтонація.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Читаня, розуменя текста**	**Число урокув 45 годин**
Пережі знатя	Релевантнї знатя з точкы позераня розвоя способностюв дїти даного віку.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй техникы читаня, помуч вуробленя волного читаня, примноженя активного и пасивного словарьного запаса.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Розуменя текстув каждоднёвуй тематикы, приятя повідань, які находять ся при читанї, нахоженя главнуй думкы у текстї. Одтвореня и передаваня пережых знать, особных доимув и опыта, котрі капчавуть ся ку темом тектув. Постоянна практика сознателного читаня, читаня куртых літературных творув (казок, вершув про дїти, історій), розуменя їх сущности. Комунікація на темы: *Каждоднёвоє дїятельство, Купованя, Убраня*. Русинська література: леґенда за Кирила и Методія, історія кириличных букв. Постоянна практика техник читаня, отповідных даному школному віку.	Ученик – проявлять мотівацію и інтерес ку читаню; – владїє отповіднов ку ёго віковым характерностём техников читаня; – упознає и вуправлять свої хыбы, розуміє свої муцнї и слабі можности у сферї читаня и розуменя; – владїє отповіднов языковов свідомостёв; – владїє и з помочов учителя хоснує выученї стратеґії читаня.	*Математика*: текстові завданя. *Краєпис*: формованя самостойнуй наукы, опрацованя текста. *Візуална култура*: малёваня рисункув на основі особных доимув и літературного читаня. *Мадярськый язык и култура*: казкы и творы дїточуй літературы у бавковых сценкох.

Ключові термины/ понятя	Текст, жанр, розуменя/приятя текста.

Тематична єдинка/Ціль розвоя	**Розвуй писаня, складаня текста**	**Число урокув 40 годин**
Пережі знатя	Перепис слов, словосполученъ, куртых речень з писануй и печатнуй мінты.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй техникы писаня, пуднятя уровня темпа писаня, розвуй ортоґрафії и каліґрафії письма.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Практика писаня азбукы,	Хоснованя писаня як средства.	*Математика*:

розвуй темпув писаня. Розвуй індівідуалного роздїлного и чистого письма. При потребности вуправленя роздїлности письма. Переписованя речень, куртых язаных писаных и печатаных текстув, словарьнї діктаты. Складаня слов з даных букв, речень з даных слов. Самостойноє написаня 3-4 язаных речень на тему «*фамілія и місто бываня»*. Формулованя куртого письма, здоровленя, адресованя, отправитель.	Естетичноє и экономичноє написаня текста.	прецізноє розуменя и сповненя завдань. *Краєпис*: фамілія, місто бывательства.
Ключові термины/ понятя	Роздїлность, естетика, темп, розмах писаня.	

Тематична єдинка/Цїль розвоя	**Культура материнського языка, практика складаня текста**	**Число урокув 30 годин**
Пережі знатя	Правилность позначеня довготы, вуговорюваня звука, точный перенос, велика буква на зачатку реченя, роздїлнї знакы, мнягкый знак. Капчаня речень, устноє складаня історії. Читаня по образчикови.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй навикув ортоґрафії, хосновaня языковых серсамох, ортоґрафічных правил в устнуй бесїдї и писемнум текстї.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Высловленя думок, чуств дакулькома (5-6) реченями. Комунікація: Темы „*Сята, памнятнї дни, селськї праздникы*” Описованя з ілустраціями предмета и особы. Взаємноє гляданя тем написаня творув, утїканя од тавтології. Розрузненя и роспознаваня рода. Познаня и хосновaня ортоґрафічных правил у писемстві: роспознаваня глаголув, назывникув, якостникув, чиселникув. Познатї префіксы и суфіксы назывникув.	Ученик – упознає и знає назвати выученї ґраматичнї понятя, хоснує правила; – роспознає и знає правилно позначати кіпы речень; – роспознає майчасто хосновaнї частї речи и їх афіксалнї формы; – намагать ся правилно хосновати часы глагола у знакомых моделёх речень; – знає самостойно повідати куртї и извістнї казкы. – владїє знатями материнського языка, што їх набрав ся у началных	*Трудовый процес, бытя, практика*: знакы у каждоднёвум жывотї. *Русинська етнологія*: уривкы, верші, історії про аналіз текста. *Краєпис*: властнї имена. *Візуална култура*: образчикы, ілустрації за дїятельство, складаня речень.

Роля и правилноє хосновaня мнягкого знака. Роспознаваня бесїднуй цїлї у воскличнум, побуднум, вопросителнум и оптативнум реченї.	класох.	
Ключові термины/ понятя	Твур, род, глагол, назывник, якустник, мнягкый знак, кіпы речень.	

Тематична єдинка/Цїль розвоя	**Літературна култура, приятя літературных творув – розвуй россудливости, моралї и етикы**	**Число урокув 35 годин**
Пережі знатя	Знатя характерных языковых формул у казкох. Роспознаваня рімы. Вузначеня дїятельства, характерных признакув казочных постав/героюв, вураженя особных сужень.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Ознакомити ученика через сущность читаных текстув з традіціями русинськуй культуры. Знакомство з творами русинського фолклора, поезії и світовуй літературы. Розвуй способности розуменя и приятя текстув, сприязновати пережываня радости, котру детермінує літературный твур. Сприязновати розвуй вузначеня и розуменя дідактичности твора, формулованя моралнуй и естетичнуй думкы, мнїнїя.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Самостойноє вузначеня и исправленя хыб читаня. Ґрупованя текстув читанкы за формов и жанром. Роспознаваня особности повідача, порядок дїй, формы зачатку и кунця у казцї. Розвуй словарьного запаса по темі „*Світ кіно” és „Медії”* Сітуації у прочитаных літературных творох, хосновaня їх дідактичности у каждоднёвости. Формованя особного мнїнїя, розуменя и принятя думкы иншых, розвуй валовшности компроміса. Добытя опыта з вершув, літературных складникув (рітм, ріма, приспів), самостойноє читаня куртых літературных текстув, опрацованя з помочов учителя фалаткув из	Ученик – знає назвати автора, героюв читаня, їх характернї рисы, пояснювати їх дії; – знає вузначити час у прочитануй історії, своїма словами и самостойно формулованыма куртыма реченями переказати дїйство; – знає пережыти просту сітуацію и формовати за ню мнїнїє. МЕМОРІТЕР: – *Моя желізныця*, *Перо, перо*, *Така шумна тота Марча*. – *Народна поезія: Звірята*, *На ярмарку*, *Сернятко*, *Дай же Боже, добр*ый час. – *Співанкы: Будьте здрави, Сама я сама, Русинка, Окривджена мышка.*	*Етика*: розвуй сістемы цїнностюв у родинї. *Краєпис*: здоровый способ жывота, нормы справованя, читаня на тему екології. *Русинська етнологія*: змуцненя чуства самосвідомости через содержаня читаня. *Музыка и співаня*: текст співанок, умілські средства выраженя, ілустрації за природу. *Візуална култура; драма и танцї*: аналіз

європейськуй и дїточуй літературы. ТВОРЫ: Езоп: *Баснї*, Улча Кішшкова*: Верші за звірку*.	– *Дарновська леґенда, Король Матяш и Русины.*	и хоснованя средств выраженя, котрі капчавуть ся ку темі и содержаню (напримір, програмы ТВ, казочнї філмы, медії).
Ключові термины/ понятя	Народна співанка, приспів, ріма, рітм.	

Прогноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик – научить ся россудливо и понятно высловлёвати свою думку выученыма словами и простыма реченями. – хоснує у каждоднёвуй комунікації почтиві языкові формулы. – пудкапчує ся у ґрупову бесїду на урокох и поза класов. – по потребнуй практиці прецізно и ясно буде знати читати знакомый текст. – своїм участвованём помагать у сполнуй роботї. – буде хосновати школну бібліотеку, компютеры, глядати русинськї народнї казкы, леґенды и історії за короля Матяша, Ференца Раковція II. – з помочов учителя познакомить ся з леґендов за Кирила и Методія, історіёв кирилиці. – буде знати написати 4-5 язаных речень на выучену тему, писати без хыб пуд діктованя куртї, знакомі слова, формы кланяня, імейлы. – научить ся роспознавати сущность куртых текстув (казок, дїточых вершув). – дустане сістемнї знатя з русинського языка за началнї класы, научить ся правилно хосновати выученї основнї ортоґрафічнї правила. – научить ся акуратно, роздїлно и естетично писати. – научить ся перевіряти своє писаня и самостойно вуправляти ортоґрафічнї хыбы. – буде розуміти основнї цїлї школованя, гордити ся и змуцнёвати свуй націоналный ідентітет.

РУСИНСЬКЫЙ ЯЗЫК И ЛІТЕРАТУРА

(про школованя языка, додаточного хованя, образованя и преподаваня національного языка)

5–8. класа

Основна ціль предмета русинського языка и літературы у старшых класох є розвуй материнсько-язычных комунікаційных знать, похопеня понять, чуств, фактув и думок, їх устноє и писемноє выраженя, розуміня устных повідань, бесїдованя, читаня и похопеня текстув за індівідуалныма требованями. Ёго непрямым завданём є формованя ідентичности и усвідомленя походженя особыстости, честованя культурнуй таркатости, пробудженя інтереса ку языкум и культурум.

Хованя русинського языка и літературы у младшому школному віцї грає основну ролю у формованю и розвою ключовых компетенцій. Спераня на сїх знатёх дає можность активного прийнятя русинськуй національнуй культуры, сосполно-соціалноє взаимодїятельство, формованя ідентітета особности, самостойноє добытя знань и школованя.

Выходячи з самобытности предмета, важным завданём є розвуй языковуй и літературнуй культуры, пудготовка и практика методув и техникы самостойного вошколованя, а также розвуй критичного и логічного мысленя.

Подалшыма важныма завданями хованя русинського материнського языка є ефективный розвуй основных навычок, котрі мусайнї суть про самостойноє хосновання устнуй и писемнуй комунікації, навчаня методув хосновання языка у вшелиякых сферох модерного сосполства, а также постояна и многобучна языкова практика.

Одповідно требованём національностюв Мадярщины, средком у навчалнум планї предмета русинського языка и літературы є розвуй читаня и похопеня текстув.Ученикы младшых клас знавуть національный язык на рузных уровнёх. Завданём учителя є хосновання языка у вшелиякых сітуаціёх на чим раз майвысшум уровню, а также будованя и пудпорованя спокуйнуй и мотивовануй околности.

Національноє базовоє вошколованя реалізує общі цїлї и завданя школного хованя и образованя, а также застачать науку на національнум языкови, познаня духовнуй и матеріалнуй культуры, хороненя традіцій, формованя ідентітета. Знатя языка є мусайным условіём приязаности ку національности.

5-6. класа

На слідуючум етапі общеобразователного школованя у 5-6. класох продовжать ся ховательно-образовательна робота. Розвуй способностюв слїдує ку характерностюм віковуй катеґорії. Пуд час вшелиякых видув дїятельства на урокох розвивать ся способность ученика ку сполнуй праци, готовность послуженя, самосвідомость, чутя крітикы, напористость, самокрітика, состраданя. Ученик годен буде одчути позитивы колективнуй сполности, ставеня булшости и меншыны єден ку другум, чутя одповідалности за иных. Ученик сознає понятя отцюзнины, нації, національности, приязаность ку нїм и ку цїнностюм національнуй и мадярськуй культуры, вун знакомить ся з їх основныма сімволами и особами. Чим раз майчасто зучастнює ся у вузькуй общынї у дозераню традіцій. Выходячи з своюй національнуй приналежности ученик стає отвореным ку культурі иншакых народув, познає иншакі національности, котрі жыють у Мадярщинї. Осознаня и дозераня національных обычаюв и традіцій

повинувуть ученика ку познаню способа жывота, сохташув и културы своїх предкув. Вун навчить ся честовати, цїновати и дозерати културнї традіції.

На сёму етапі ученик уже владїє потребным словарьным запасом, розуміє вуголошенї на урокох інструкції и вопросы у керетох предписаных про нёго тем. Розвивать ся ёго бесїда, артікулація. Вун знає самостойно исполнити упражняня, сотрудити з єдноклассниками. Валовшен сформуловати прочитаноє у куртых реченёх, приспособляє ся ку бесїдным сітуаціюм и знає хосновати разнокіпнї техникы комунікації. На уровню розуменя устного и писемного текста з помочов учителя примножує активну и пасивну лексику. Роспознає и знає аналізовати простї образы з літературных текстув. Ученик знає вубраным способом вусловити свої думкы як устно, так и писемно. При читаню розуміє сущность текстув, знає найти в фалаткох важну інформацію и правилный отвіт на вопросы. Майглавным завданём є розвуй комунікації, активноє хосновання національного языка, котрі служать ку твореню капчань и передаваню інформації. Ученика треба навчити на то, жебы вун сміло хосновав язык и добытї знатя у каждоднёвуй комунікації. Потребно дале розвивати ёго способности и навыкнутя читаня, писаня и ортоґрафії. Важну ролю дустає розвуй читаня про себе и читаня наголос, вуголошеня з інтонаціёв меморітерув, чистого и акуратного веденя зошита, роздїлного письма, індівідуалного писаня. Ученика треба учити и мотивовати на то, жебы вун знав почасти самостойно примножовати свої знатя, хоснувучи бібліотеку, можности інформаційных и електронных жерел.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Аудіованя**	**Число урокув 40 годин**
Пережі знатя	Восприятя и одтвореня устных текстув, исполненя росказув, знатя и хосновання основных форм комунікації: кланяня, представеня, вопрос, просьба и т. д.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Восприятя текста на слух, розвуй розуменя бесїды, практика куртых текстув и простых повідань. Розвуй уменя устного вусловленя на основі способностюв читаня и восприятя текста.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Місто русинського языка межи иншакыма славянськыма языками. Ознакомленя з русинсько-мадярськым и мадярсько-русинськым словарём и ёго хосновањём. Выученя и вухосновання форм комунікації. Бесїднї сітуації, розуменя простых речень, даваня точных отвітув на вопросы. Розуменя устных голошень, повідань, реаґованя на нїх. Розуменя текстув на темы: *місто бывательства, школа, фамілія, квартель, предметы*	Ученик – роздїлно и содержателно высловлять свої думкы; – розуміє учутї тексты, інформацію; – відає потребным ку выраженю своюй думкы словарьным запасом, правилным вуговором (акцен, темп, сила голоса). – знає содержателно и близько ку текстови переказовати ёго; – свуй стіл бесїды приспособлює ку собесїдникови.	*Драма и танцї*: твореня комунікаційных контактув, сітуаційнї игры и завданя. *Природопис*: познаня чоловіка, органы чутя, самозахраненя, дыханя. *Етика*: самосвідомость, особнї контакты. *Візуална култура*: розрозненя текстув

інтерьєра.		медії, роспознаваня тіпув програм (ТВ, радіо, анімованї філмы).
Ключові термины/ понятя	Бесїдна сітуація, міміка, постава, дістанція, музыкалнї средства (мелодика, акцент, темп, сила голоса).	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Бесїда, устнє выраженя думкы**	**Число урокув 40 годин**
Пережі знатя	Інформованя, вусловленя желань, розуменя устных фраз, формулованя мнїнїя/думкы, характерізованя простыма реченями.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй лексикы, інтензивнє примноженя словарного запаса ку бесїдум на каждоднёві темы. Розвуй содержаня и стіла бесїды. Далшый розвуй бесїды и воспринятя/розуменя, з особенного позора на прецізность и вуразность. Практика бесїдных сітуацій сполного и сосполного жывота.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Практика правилного вуговорёваня русинськых звукув, артікулації звукув, котрі рознять ся од мадярськых звукув. Примноженя активного словарного запаса подля образув, котрі капчавуть ся ку темом навчалного плана, формулація вопросув и ответув на предложенї темы: *здоровля и гігієна, способ жывота, традіції, русины Мадярщины*. Познатї особы, названя предметув и дїятельств, хосновання сінонімув. Формулованя сущности прочитаного текста у 5-6 реченёх. Формулованя простых вопросув и ответув з правилным порядком слов и артікулаціёв. Веденя простых діалоґув подля выученых тем. Просьба помочи, правилнє триманя контактув з цімборами и дорослыма. Слуханя співанок, вершув, казок, хосновання можностюв медії.	Ученик – роздїлно и содержателно высловлять свої думкы; – правилно формулує реченя подля образчикув; – розуміє и знає передати своїма словами сущность прочитаного текста; – способный вести простї діалоґы, хосновати сінонімы; – знає близько ку текстови декламовати на памнять меморітеры; – зучастнює ся у бесїдох и діскусіёх на знакомі каждоднёві темы; – знає просто и ясно вусловлёвати и формуловати свої думкы подля бесїдных сітуацій простыма и зложеныма реченями; – не допущать елементарных языковых хыб.	*Візуална култура*: капчаня ілустрації и текста. *Музыка и співаня*: звук бесїды, звук співаня, темп бесїды, рітм, вуговорёваня. *Драма и танцї*: твореня комунікаційных контактув, сітуаційнї игры и завданя. *Інформатика:* інформованость, гляданя інформації.

Ключові термины/ понятя	Вуговорёваня, порядок слов, примноженя словарьного запаса, процес комунікації, діалог.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Читаня, розуменя писемного текста**	**Число урокув 50 годин**
Пережі знатя	Знатя и вухоснованя выученых стратеґій читаня, роспознаваня и восприятя текстув розных тіпув и жанрув, отповідно особостюм віковуй катеґорії ученика.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Розвуй техникы читаня, представеня новых стратеґій читаня, помаганя їх хосновання. Роспознаваня зависимости межи текстом и образчиками, котрі капчавуть ся ку нёму, практика роспознаваня простых рисункув. Поправлёваня хыб читаня.	

Знатя/виды дїятелности	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Читаня про себе и читаня наголос рузных куртых текстув и повідань. Практика читаня, розуменя прочитаного текста. Розуменя каждоднёвых повідань и основных словарьных формул, котрі суть капчанї з *каждоднёвостёв, фаміліёв, околностёв и національностёв* ученика. Розуменя передаваных емоцій и думок. Хосновання и практика стратеґій читаня и розуменя текста на рузнї темы. Практика оріентованя: порядок буквох, содержаня, ґлосарій. Хосновання стратеґій опрацованя знакомого текста: перепозірованя, предвиденя, актівація пережых знать, запамнятаня. Самостойноє читаня куртых текстув, вудїленя и формулація основнуй думкы и ідеї текста. Поступнёвый розвуй плавного читаня и правилноє хосновання при опрацованю текста. Примноженя активного и пасивного словарьного запаса. Самостойноє читаня куртых літературных текстув (казок, вершув про дїти, історій) з	Ученик – формулує вопросы ку ілустрацію, знає давати на нїх отвіты; – читає тексты наголос, отповідно поданым інструкціём; – точно знає хосновати структуру и інформації учебника; – проявлять стараня ку волному и самостойному читаню куртых текстув, розуменю передаваных емоцій; – роспознавать хыбы у техниці читаня и восприятя текста, валовшен находжовати правилнї стратеґії ку исправленю хыб; – примножує словарьный запас; – знає за можности вшелиякых електронных жерел.	*Математика; природопис*: восприятя текста, розуменя інстукцій ку завданём. *Інформатика*: оріентованя, гляданя інформації. *Візуална култура*: гляданя и роспознаваня зависимости текста и ілустрації. *Драма и танці*: комунікація, вураженя и розуменя емоцій.

особым придїленём позора на *жывот русинськуй сполности*.		
Ключові термины/ понятя	Читаня наголос, язаноє читаня, повіданя, порядок буквох, содержаня, ґлосарій, словарь.	

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Култура материнського языка, знатя за материнськый (національный) язык**	**Число урокув 40 годин**
Пережі знатя	Роспознаваня и хосновання выученых основных правил ортоґрафії русинського языка з помочов учителя.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Выученя майосновных и майчастых ортоґрафічных правил и норм, котрі капчавуть ся ку частём языка. Катеґорії назывникув, писаня властных имен.	
Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Правилный и бізувный правопис слов, котрі пишуть ся отповідно ку вуголошеню. Гляданя и упознаня у новому текстї двозвучных кириличных буквох, які рознять ся от мадярськых. Структора слова: слово, корінь; афіксы: суфікс, префікс, приназивник, флексія. Капчаня формы и значеня слова, нахоженя їх зависимости. Зачаток реченя, роздїлові знакы у кунцёви простого реченя. Роспознаваня глагола и назывника (сопоставеня з мадярськым языком). Хосновання правил правописа у рузных видох писемного дїятельства, напримір: час глагола, змінёваня припеновых глаголув, писаня імперативных форм глагола, властных имен. Писанї буквами чиселникы, русинська форма позначеня дат. Правилноє хосновнаня мнягкого знака, практика вуговорёваня. Хосновання двоязычных словарюв.	Ученик – роспознає части языка у простых реченёх; – роспознає части языка у зміненых формох, реченёх, текстох; – у керетох выученуй лексикы бізувно хоснує извістнї ортоґрафічнї правила; – самостойно провірять и исправлять учиненї ортоґрафічнї хыбы; – стремить ся у каждоднёвости писати правилно, не чинячи ортоґрафічных хыб; – упознає рузнї практикы исправленя хыб; – знає правилно хосновати двоязычный словарь.	*Природопис*: властнї названя на мапі. *Русинська етнолоґія*: лексика предмета, выученї фразы.
Ключові термины/ понятя	Корінь, афікс, постфікс, суфікс, префікс, флексія, словарь, бібліотека.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Літературна култура, літературнї творы**	**Число урокув 50 годин**
Пережі знатя	Знатя переже выученых літературных и фолклорных творув, роспознаваня їх особостюв.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Помаганя восприятю літературных и фолклорных творув подля дануй віковуй катеґорії, практика представеня з інтонаціёв и прецізным заучованём напамнять. Примноженя літературных знать, представеня особостюв поетичного языка.	

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Осмысленоє читаня казок и вершув. Експресивноє одтвореня народных и літературных творув. Активна зучастненость у драматичнуй игрі, діалоґох, ситуаційных игрох. Сполноє читаня, опрацованя учебно-плановых фалаткув из текстув, практика осмысленого прецізного, чистого, роздїлного и рітмічного читаня. Творы: Александер Духнович: *У чужинї.* Анна Галчакова: *Ниґда не забуду з якого єм роду, Осїнь.* Шандор Петевфій: *Тиса (по русинськы); У Мукачовськум замкови.* Народна співанка: *Катунська.* Ґабор Ґаттінґер-Клебашко: *Ачей Бог, ачей Чловек; Незнал єм.* Кароль Матяш: *Приповідкы;* Приповідка*:Ференц Раковцій II.* Леґенда*: Ілона Зріні.*	Ученик – довжен експресивно, з інтонаціёв читати народнї и літературнї творы; – з задоволенём зучастнёвати ся у драматізації, исполняти ролї; – роспознає за содержанём и особенностями народнї и літературнї творы; – знає напамнять дакулько вершув, співанок. *Знатя 15 народных и дїточых співанок:* *Який тот наш приклат.* *Я до гори не пуйду.* *Мала я черешнї.* *Викукала кукуленка.* *Тоти наши гускы.* *Русинськы мамочкы.* *Дай краю катонака.* *Летить новточка.* *Иде зеїзниця.* *(Ку сым капчавуть ся містнї співанкы, приповідкы, загадкы; леґенды, повіданя, балады.)*	*Мадярськый язык и література*: імпровізація літературных творув, вершув, співанок. *Візуална култура*: вуготовленя малюнкув, бабовок, реквізитув. *Драма и танцї*: ролёві игры, култура двиганя, емпатія, подаваня приміра, восприятя и думка.
Ключові термины/ понятя	Народна творчость, поезія, рітм, музыкалность, драма, ролёва игра.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Писаня. Розвуй способности писаня.**	**Число урокув 40 годин**
Пережі знатя	Бізувноє переписованя слов, словозлук, писаня печатныма и писаныма буквами. Вухоснованя потребных техник писаня.	

Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Практика хоснованя писаня на уровню средства. Поглубленя сохташув писаня. Стімулація розвиваня естетичного, роздїлного, індівідуалного письма.

Знатя/виды дїятельства	**Требованя**	**Пункты капчаня**
Правилноє, безхыбноє переписованя знакомых з каждоднёвости слов, словозлук и речень из писаного вадь печатаного текста. Записованя пуд діктованя простых, знакомых слов и куртых речень з малым числом хыб. Далшоє розвиваня техникы писаня, стреміня ку естетичнум и роздїлнум письмови. Процес писаня, перманентна самокорекція. Практика складаня куртого плана, упражняня повіданя за планом. Мерькованя особостюв формы и содержаня дакулькох тіпув текстув з інтернета. Значеня формы писемного и печатаного текста.	Ученик – упознає основну функцію писаня; – знає хосновати писаня як средство; – має плавноє и дінамічноє письмо; – ізвістнї ёму тексты переписує з писемнуй вадь печатануй формы правилно, без хыб; – чинить мало хыб при написаню діктата; – владїє індівідуалным, роздїлным и естетичным письмом; – знає правилно розмістити текст; – учиненї хыбы знає самостойно вадь з помочов исправляти.	*Природопис*: збераня матеріала, складаня плана. *Мадярськый язык и література*: правилноє розміщеня текста и содержаня. *Музыка и співаня*: темп, рітм.

Ключові термины/ понятя	Письмо, темп писаня, розміщеня написаного текста, веденя зошита, роздїлность письма.

Проґноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик має стремити ся прецізно и правилно писати и переписовати. У нёму має вуробити ся правилноє ставеня ку русинському языкови и культурі. Має владїти потребнов смілостёв и самоувіреностёв, быти толерантным и готовым ку сотрудництву, як на урокох, так и у каждоднёвости. Пуд час сполнуй праци ученик має проявляти інтерес, активность и ініціативу, быти мотивованым и отвореным. Ученик має позитивно ставити ся ку русинському языкови и культурі. Вун довжен знати на національнум языкови вусловити свою думку и чинити капчаня з околностёв. Ученик має знати и хосновати у каждоднёвости языкові формы почливости. Правилно и розумно формуловати свої думкы, припасовувати свуй стіл бесїды ку партнерови. Школаш має знати хосновати свої знатя у каждоднёвости. Вун довжен примножовати свої знатя за національнї традіції,

	хоронити и дозерати культуру націоналности. Ученик має тримати у памняти выученї слова, словозвукы, фразы, реченя и основну інформацію. Має принимати на слух и сполняти завданя и упражняня. Вун має знати самостойно запинати ся у діалоґ, пудтримовати цїлёнаправлену комунікацію з єдноклассниками и учителём. Ученик має владїти стратеґіями читаня, хосновати їх, принимати текст, читавучи го про себе и наголос. Пуд час читаня ученик має розуміти сущность прочитаного, знати переказати, отвічавучи на вопросы. Школаш має знати вудїлити основну думку прочитаного вадь учутого текста. Читавучи наголос, вун мусить слїдити за артікулаціёв, прецізностёв и плавностёв вуговорюваня. Ученик научить ся самостойно читати, розуміти и писемно опрацовати куртый текст. Ёго знатя ортоґрафічных правил мусять быти сістемныма, вун має знати їх добрі хосновати при писаню. Ученик научить ся без хыб переписовати з писемных и печатаных текстув, писати, чинячи мінімалноє число хыб, діктаты, складенї из знакомых слов и куртых речень. Учиненї хыбы научить ся самостойно исправляти. Письмо ученика має быти індівідуалным, роздїлным, а зошит– естетичным, акуратным и чистым. Ученик познакомить ся з можностями бібліотекы, буде хосновати словарі, жерела інтернета и масмедії. Ученик з радостёв знає читати на памнять публично у класї вадь перед сполностёв выученї за два рока меморітеры.

7–8. класа

Основна цїль даного етапа базує ся на поглубленю уже истнуючых знать и компетенцій, їх далшому розвою, примноженю, полїпшеню ефективности: роспознаваня (ідентіфікація), нахоженя, оцїненя інформації, комунікаційноє сотрудництво по інтернетови; поглубленя знать за русинськый язык, роспознаваня структуры и змінных єдинок языка у процесї складованя речень и текстув.

Докы ученик доходить ку 7-8. класум, доты уже познакомить ся з казками, леґендами, баладами и повіданями. Школаш чим раз майсознателно хоснує рузнї ґраматичнї структуры, што розвивать уровень правилности языка. Подля сёго у 7-8. класї треба достигнути отповідный уровень иншакых схопностюв. У бесїдї ученик 7-8. класы уже валовшен курто переказовати прочитанї вадь учутї тексты, формуловати свою думку за їх сущность. Уже знає не лем хосновати планы, а й самостойно складовати їх рузныма способами. Ученик знає аналізовати куртї тексты, писати їх кирилицёв и латиников. Владїє зналостями вуповісти за своє ставеня, проявлять почтивость ку иншакуй думцї. Школаш научить ся капчати інформацію, котру дустав з масмедії ку дануй бесїдї. Роспознає капчаня образчикув, ілустрацій и рисункув ку русинськым текстум, знає описати їх простыма языковыма формами.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Бесїда, приниманя и формулованя устных текстув**	**Число урокув 60 годин**
Пережі знатя	Музыкалнї елементы бесїды: мелодія, акцент, темп, сила голоса, павза; неязыкові средства вураженя: міміка, жесты, постава тїла, вонкашнїй вид, формы зучастнёваня у рузных бесїдных сітуаціёх.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Културнює высловленя думкы, осознаня прінціпув дішкурованя. Представеня схем рузных бесїдных сітуацій, наученя кіпув бесїды и комунікації, лексикы, языкового справованя. Представеня форм, цїлюв, способув дїятельства и ефективности масовуй комунікації, познаня майчастых ї жанрув.	

Знатя/Требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Розвиваня комунікації на знакомі темы. Бесїды на тему: школа, култура, природа, праздникы. Формулованя вопросув и ответув. Участь у діскусіёх, высловеня властнуй точкы позора, обґрунтованя подля комунікаційнуй сітуації. Знаня прислухати ся ку думці иных у окролнуй сполности (школа, фамілія, круг цімборув). Правилнює вуговорёваня русинськых слов у каждоднёвых комунікаційных сітуаціёх: бесїда, дішкурованя, ответчаня, коментарій, куртї обычнї діалоґы, кланяня, рефераты/малый доклад, хосновання правилных тіпув бесїды и словарьного запаса подля сітуаційй и комунікаційнуй цїлї. Примноженя знать русинськуй лексикы познаванём новых рідкохоснованых слов, які стрічавуть ся у читаню, співанкох (березькых, восточно-земплинськых, сіверно-мараморошськых, ужанськых, южно-мараморошськых и верховинськых). Дуставаня інформацій з жерел масмедії за національный жывот. Хосновання матеріалув у бесїдных темох, напримір: за культурнї акції. Чиненя інтервю.	*Вшыткі предметы*: ответ, реферат, (сяточна) бесїда, зучастнёваня у бесїдї, дішкуроваю. *Візуална култура*: текст и образ у візуалных средствах масовуй інформації. *Музыка и співаня*: звук бесїды, звук музыкы, рітм.

Ключові термины/ понятя	Лексичнї пласты, мнїнїє, дішкурованя, доказованя; обговореня, коментарь, выступ, реферат, поздравеня, сяточный доклад. Средства масовуй інформації, преса, радіо, телевізія, інтернет. Пресовый жанр (новость, репортаж, інтервю).

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Восприятя текста, авдіюваня**	**Число урокув 60 годин**
Пережі знатя	Восприятя выученого текста. Роспознаня и вуправеня властных хыб восприятя.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвиваня свідомого, розумного читаня. Представеня способув опрацованя текста, форм читаня. Розвуй схопностюв навчаня: представленя техник гляданя матеріала, практичнює хосновання їх подля печатных и електронных текстув. Розвиваня крітичного мысленя: хосновання електронных и інтернетных інформаційных жерел з точкы позора правдивости и	

	надїйности.

Знатя/Требованя розвоя	Пункты капчаня
Розуменя простых літературных текстув, самостойноє їх опрацованя з помочов словаря. Практика техник опрацованя текста, познаваня форм читаня, їх практика. Познаваня техник гляданя матеріалув (селективноє читаня, плавноє читаня). Гляданя русинськоязычных матеріалув и жерел за Русинув у інтернетї, їх читаня (вебсторонка, новинка *Русинськый Світ*). Читаня вершув и куртых повідань за молодеж у вуданю *Наша Читалня.* Роспознаваня и повіданя сущности прочитаных історій, формулованя думкы за прочитаноє. Исполненя росказув учителя, розуменя вопросув, формулованя правилных ответів. Хоснованя словаря. Примноженя активнуй и пасивнуй лексикы.	*Вшыткі предметы*: предметнї особости опрацованя читаных текстув. *Інформатика*: способы гляданя. *Візуална култура*: аналіз рисункув, образчикув и ілустрацій.
Ключові термины/ понятя	Гляданя матеріала, словарь, язаный текст, неязаный текст, опрацованя текста, вебсторонка, Русинськый Світ.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Писаня, написанння твору**	**Число урокув 45 годин**
Пережі знатя	Збераня матеріала, чиненя конспекта и плана рузныма техниками. Збераня матеріала на цїлёву тему вадь проблематику (напримір: данї, приміры, арґументы) з помочов жерел бібліотекы. Самостойноє складованя текста у выученых жанрох.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Научити ученикув рузным техником конспектованя. Розвуй и полїпшеня темпа техникы писаня и естетикы конспекта. Выученя и практика писемных форм представеня самого себе. Розвуй самовыраженя и знать складаня текста.	

Знатя/Требованя розвоя	Пункты капчаня
Писаня текстув, котрі ся капчавуть ку простым куртым, выученым темом. Правилноє хоснованя майчастых словоформ, приназивникув и флексій у писемных роботох на темы: фамілія, дом, убираня, цімборство, жывот русинськуй націоналности у Мадярщинї. Русинські традіції, котрі днесь истнувуть у Мадярщинї. Писаня творув (повіданя, описованя, характеристика) з хоснованём выученуй лексикы. Правила складованя плана. Написаня творув рузных жанрув з додержанём правил правописа (заява, автобіоґрафія, блоґ). Особости приватного и офіційного переписованя: формы обертаня, дата. Практика конспектованя кирилицёв на папірі и у компютері. Етичнї вопросы публичного самопредставеня. Товмаченя простых текстув з помочов словаря.	*Інформатика*: можности проґрам про редаґованя текстув; хоснованя кирилиці. *Візуална култура*: тіпоґрафські знатя. *Етика*: формы капчаня; честованя личности. *Русинська етнологія*: русинські традіції.
Ключові термины/ понятя	Повіданя, описованя, характеристика, конспект, електронный текст, заява, блоґ, автобіоґрафія, письмо.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Ортоґрафія**	**Число урокув 30 годин**
Пережі знатя	Основнї правила ортоґрафії (прінципы вуговорёваня, аналіза слова, обычна, упрощена), їх хоснованя у процесї чиненя слова; самоконтрола и исправленя хыб з поступнёвов самостойностёв.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Посиленя языковуй свідомости: аналіз структуры русинського языка, детална оцїнка звука, слога, слова. Розвиваня схопностюв приниманя текста: тіпы и структура речень, роздїлнї знакы.	
Знатя/Требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Знатя и хоснованя правил правописа. Роздїлові знакы и основнї правила пунктуації. Части языка. Катеґорії назывникув, род, число. Катеґорії містоназивникув. Ступенї якостникув. Обычнї и порядкові чиселникы. Файты простых речень. Приназивникы, капчалникы, приглаголы. Правилноє употребляня частюв речи при комунікації. Куртый твор за єдну подїю, тему (напр.: поїздку, школьный концерт, дружбу). Писемный переказ куртого оповіданя вадь казкы. Вудїленя сущности простых текстув.		*Інформатика*: проґрамы ортоґрафічного перевірёваня. *Візуална култура*: хоснованя тіпоґрафськых знать ку вуробленю естетичного и цїленаправленого письма.
Ключові термины/ понятя	Пунктуація, роздїлнї знакы (кома, крапка, знак вопроса, знак восклика, двокрапка, тире), части языка.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Сталость и зміна языка**	**Число урокув 10 годин**
Пережі знатя	Язык–субстанція змінна. Хоснованя словаря, зміны нашуй лексикы.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Розвуй языковуй свідомости: мерькованя за сталостёв и змінами языка з помочов старых и новых текстув.	
Знатя/Требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Мерькованя за сталостёв и змінами языка з помочов стародавнїх и новых текстув. Аналіз доказателств змін языка на примірох літературных текстув и писемных памняток рузных періодув (XIX., XX. ст. и модерна література). Самобытность хоснованя языка, мерькованя и вузначеня дакулькых характерностюв рузных версій языка нашуй околности. Діалекты русинського языка (березькый, восточно-земплинськый, сіверно-мараморошськый, ужанськый, южно-		*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань*: славянські языкові ґрупы.

мараморошський, майновый верховинський). Лексичні зміны: старі и нові слова. Збераня слов и фраз на теріторіёх бываня Русинув (Украина, Сербія, Словакія), їх сопоставеня. Ґенезіс русинського языка (славянські языкы), ёго місто межи языками.	
Ключові термины/ понятя	Тіпы языка, славянськоязычна родина, діалект.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Розвуй культуры читаня, знатя класичнуй и модернуй літературы**	**Число урокув 55 годин**
Пережі знатя	Знатя выученых переже казок, повідань, вершув, співанок, приказок, пословиць. Познаня и восприятя літературных и публіцистичных текстув.	
Ховавучі и розвивавучі ціллї тематичнуй єдинкы	Примноженя русинського словарьного запаса, хоснованя новых понять у процесї аналіза твора. Розвиваня восприятя характерных мотивув сюжета казкы, повіданя. Помуч у роспознаню дакулькох характерных и повторных мотивув у текстох русинськых співанок. Пудготовка восприятя доимув, вираженых у ліричных творох. Знакомство з літературныма и публіцистичныма текстами, помуч про їх розуменя. Розвиваня сознателного читаня.	

Знатя	**Требованя розвоя**	**Пункты капчаня**
Творы класичнуй и модернуй літературы рузнуй тематикы. Біоґрафія вубраных писателюв. Читаня з літературы епохы реформації: Александер Духнович: *Ґімн и Вручаніє*. Модерна література: Ігорь Керча: *Матяш, король Русинув.* Володимир Фединишинець: *Рутенія моя, рутенія*. Іван Петровцій: *Карпатське лїто*. Марія Русинка: *Верші*. Владимир Танчинець*: Верші*. Народна творчость: *русинські приказкы, співанкы, народнї забавы, казкы, леґенды, пословиці*. Верші, казкы, повіданя русинськых авторув, фалаткы з казочных и дїточых романув. Авторы: Василь Королович,	Восприятя читань выученых переже и теперь. Роспознаваня у текстї описованя історії, вираженя чуств и доимув. Роспознаваня дїятельств героюв. Заученя и декламація фалаткув вершув на памнять. Гляданя ілустрацій ку вершум у інтернетї. Формулованя думкы за даный твур. Познатя дакулькох русинськых співанок. Знатя точно переказати хоть єдну казку.	*Інформатика*: гляданя матеріала ку біоґрафії авторув. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань*: період по 1848. рокови. *Візуална култура*: націоналнї герої, історичный жывопис XX., XXI. столїтя. *Русинська етнологія*: пословиці, казкы, присловкы, обычаї, історичнї події.

Петро Лінтур: *Як Матяш гостив панув и простакув.* Василь Сухомлинський: *Пять дубкув*. Утцюзнина: *Анекдоты*, Юрій Чорі: *Паска*. Александер Митрак: *На гуслю*. Утцюзнина: *Король Матяш*. Утцюзнина: *Верші*. Герої русинськых и мадярськых казок. Верші, повіданя и вуданя русинськых авторув Мадярщины. Авторы: Ґабор Ґаттінґер-Клебашко, Маріанна Лявинец.		
Ключові термины/ понятя	Історичный мотив, конфлікт. Співанка, Гімн, Вручаніє, анекдота, новела, роман, русинська співанка, казка.	

Понукнутї темы комунікації

Зауценї у 5–6. класох темы мож наново опрацововати на высшых языковых уровнёх и росшырёвати, отповідно ку вікови и схопностюм ученикув. Зато у таблиці вєдно з новыма темами фіґурувуть и сякі.

Предложенї темы	Пункты капчаня
Фамілія – Моя фамілія. – Члены фамілії, ґенеалоґічноє дерево. – Фамілнї праздникы, сполнї проґрамы. – Росподїл труда у фамілії. – Русинські родиннї сята. – Характерістика родинных капчань.	*Етика:* соціалнї капчаня–фамілія, дом; чоловік у часї, дїтство, доростлость, старость. *Русинська етнолоґія:* історія нашуй родины. *Трудовый процес, бытя, практика:* росподїл праци у фамілії.
Місто бывательства, квартель – Муй дом, ближа околность. – Будовлї про бываня, буторя, інтерьєр. – Моє місто бываня, далша околность. – Русинські поселеня у Мадярщинї.	*Математика:* оріентація у просторї. *Знатя історії, сосполных и горожанськых*

	капчань: фамілія и місто бывательства. *Русинська етнологія:* муй варош, моє село.
Їденя – Мої любимї стравы, напиткы. – Здоровоє їденя. – Кулінарнї рецепты, вареня, печеня, кулінарнї проґрамы. – Проґрамы демонстрації и деґустації національных страв. – Русинські стравы.	*Біологія, основы здоровля и ґіґієны:* костованя. *Хімія:* здоровый костованя–роля жырув и цукра. *Трудовый процес, бытя, практика:* росподіленя занять у фамілії.
Час, поры рока, части світа – Годинка. Режым дня. – Поры рока, місяцї. – Днї тыждня, часы дня. – Погода. – Вплыв погоды на чоловіка. – Природнї катастрофы. – Метеорологічна служба.	*Ґеоґрафія:* кліма и місто бывательства, погодна и кліматична стіхія. *Фізика:* природнї катострофы.
Убираня, шатя – Шатя. – Моє любимоє шатя. – Русинськоє народноє шатя.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* убираня, мода. *Етика*: обычаї, сосполнї правила.
Спорт – Здоровля тїла и душі. – Муй любимый вид спорта. – Спортивнї змаганя, олімпіада.	*Фізкултура и спорт:* подвижнї забавы, естафеты, правила игры.
*Школа, цімбор*ы – Моя школа, наша класа. – Предметы, учителї, розклад урокув. – Мої єднокласникы, цімборы. – Позакласнї сполнї проґрамы.	*Етика:* соціалнї капчаня: дружба, любов, почливость, помуч єден єдному.
Волный час, забавкы – Дїятельство у волный час, любимоє занятя.Ґоббі. – Інтернет, інтерактивнї забавкы. – Кіно, театер, слуханя музыкы, читаня, выставкы.	*Фізкултура и спорт:* виды спорта. *Музыка и співаня:*

– Проведеня часа з цімборами. – Русинські національнї культурнї проґрамы.	слуханя музыкы. *Драма и танцї:* театер, выставы. *Візуална култура:* музеї, выставкы. *Інформатика:* комунікація, котра базує ся на інформаційных технологіёх, средства масовуй інформації.
Природа, світ звірюв – Мої любимі звірі. – Малї домашнї звірята, ответственноє триманя. – Екскурзія у зоопарк. – Континенты, части світа. – Флора и фауна нашуй отцюзнины, иных краин и континентув.	*Біолоґія, основы здоровля и ґіґіены:* взаимозависимость природно-ґеоґрафічнуй околности и флоры-фауны. *Ґеоґрафія:* части світа, океаны, рельєф, природна самобытность нашуй отцюзнины; континенты, землї и краины поза Европов. *Трудовый процес, бытя, практика:* дозераня за домашнёв жывностёв.
Праздникы и обычаї – Мої праздникы. – Сята дома и у світї. – Ґрекокатолицькі обычаї (Отпуст, Крачун, Великдень).	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* буднї, праздникы. *Русинська етнолоґія:* стріча з минулостёв: происхоженя и обычаї нашых праздникув.
Варош, село – Вароші, поселеня, села.	*Математика:* оріентація у

– Жывот у вароші и селї. – Достопамятности мого міста бываня. – Бовты, супермаркеты, базар. – Покупкы. – Знаменитї вароші и достопамятности.	просторунї, ґеометричнї формы. *Ґеоґрафія:* краины, вароші. *Русинська етнолоґія:* муй варош, моє село, рудный край. *Трудовый процес, бытя, практика:* транспорт, покупкы.
Поїздка, отпочинок – Вакація, отпочинок. – Таборы, школнї екскурзії. – Транспортнї средства. Правила дорожного двиганя. – Поїздкы по краинї и за гатаром.	*Ґеоґрафія:* оріентація у ґеоґрафічнум просторунї, Европа, контіненты, теріторії, и країны вонка Европы. *Русинська етнолоґія:* муй варош, моє село, рудный край.
Музыка, умілство – Моя любима музыка, читаня, книжкы. – Выставкы, проґрамы, концерты. – Дїдузнина народнуй музыкы Русинув Мадярщины: співанкы, народнї танцї. – Знаменитї русинськї композіторы и умілцї.	*Музыка и співы:* слуханя музыкы. *Драма и танцї:* театер, выставы. *Візуална култура:* музеї, выставкы.
Захорона околного стредка – Флора и фауна, котра перебывать пуд угрозов щезненя. – Знатнї/Важнї дни: День дерев и потят, Світовый День Воды, День Дуная. – Селективнoє збераня смітя. – Екологічно-свідомоє поведеня.	*Біолоґія, основы здоровля и ґіґієны:* став, захорона и пудпорованя екологічных сістем. *Фізика:* процесы вуробленя енерґії. *Ґеоґрафія:* ґлобалнї проблемы, самодостаток, храненї отцюзнянї и межинароднї природнї цїнности. *Трудовый процес, бытя, практика:*

	свідомі покупкы, здоровый кіп жывота.
Здоровый образ жывота – Сістематична гігієна тїла, двиганя. – Правилноє костованя. – Хвороты и превенція.	*Біологія, основы здоровля и гігіены:* превенція хвороты. *Трудовый процес, бытя, практика:* здоровый кіп жывота.
Минулость и будучность – Минулость моюй родины, моє коріня. Фамілноє дерево. – Моя будучность. – Моє місто бываня давно и днесь. – Будучность нашуй земли.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* рузнї епохы, ґлобалнї проблемы. *Русинська етнологія:* муй світ, стріча з минулостёв. *Ґеоґрафія*: тіпы поселень,околностна свідомость, захорона околностного стредка. *Етика:* світ праци и труда. *Трудовый процес, бытя, практика:* фаховость, професії, занятя.
Медія, средства масовуй інформації, комунікація – Інтернет, інтерактивнї забавкы, сторонкы соціалнуй сїтї. – Світ національнуй медії. – Інформаційно комунікаційнї средства у каждоднёвости. – Роля медії у каждоднёвости.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* інформація, роля средств масовуй інформації и публичности. *Інформатика:* комунікація, котра базує ся на інформаційных технологіёх, средства масовуй інформації.

Земля и космос – Сонячна сістема и планеты. – Сонце и звізды. – Путованя у космос.	*Ґеоґрафія:* небесні тїла. *Фізика:* обєкт сонячнуй сістемы, средства познаваня космічнуй просторі. *Математика:* оріентація у просторі.

Проґноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик оріентує ся и ефективно зучастнює ся у каждоднёвых парных и ґруповых комунікаціёх, дішкурованёх. Вун валовшен захоронити свою позіцію з помочов арґументув и доказателств. Позурно слїдить и розуміє комунікаційнї сігналы и нонвербалнї знакы своїх цімборув. У керетот общых тем увірено знає комуніковати як устно, так и писемно. Школаш валовшен ґлобално розуміти смысл текста рузных форм и жанрув, воспринимать повіданя текста не лем буквално, знає глядати у текстї інформацію. Вун способен сформуловати содержаня текста, самостойно конспектовати и складовати план ку нёму. Валовшен курто сформуловати и арґументовати свою думку подля текста устно и писемно. Ученик знає и стремить ся хосновати при формулованю текста рузнї файты речень, соблюдавучи правила пунктуації. Вун знає роспознати части языка русинського языка, у писаню правилно хоснує правила правописа. Розуміє смысл и знає переказати сущность літературных творув. Ученик розуміє смысл и знає аналізовати, увіденї у драмох и філмох людські капчаня, дїйства, чуства, конфлікты. Заучить напамнять творы: Александер Духнович: *Ґімн и Вручаніє*, 3 повіданя, 3 казкы, 3 верші, Іґорь Керча: *Матяш, король Русинув*. Ученик знакомый з основныма елементами вураженя СМІ, жанрами електроннуй и печатануй пресы.

РУСИНСЬКЫЙ ЯЗЫК И ЛІТЕРАТУРА

(про школованя языка, додаточного хованя, образованя и преподаваня національного языка)

9–10. класа

У преподаваню русинського языка важну ролю играє познатя русинськуй культуры и літературы, розвуй схопностюв устного и писемного вураженя, а также изглядованя, аналіз, сопоставеня и оцінка текстув и фалаткув рузных жанрув и стілув, які происходять из рузных часовых періодув и жерел.Ученикы научать ся вусловлёвати ґраматично правилно свої думкы, як устно, так и писемно, хоснувучи отповіднї словоформы, вуражати їх плавно, послїдовно и осмыслено, находити и формуловати зависимость изглядованых текстув и выученых тем.

Процес выученя русинського языка сконцентрованый є на активных школашох, котрі з помочов русинського языка сполнявуть комунікативнї завданя.Наша задача застачити про нїх можность почуствовати и вупровбовати ся у сітуаціёх реалного жывота и проблем, формуловати самостойну думку.

У інтересох успішнуй комунікації ученикы познавуть и хоснувуть такі языкові формы, з помочов якых мож тримати правилну и осмыслену бесїду.Они мавуть розуміти прінціпы орґанізації и формулації своюй думкы и бесїды в когерентну языкову єдинку.

У процесї преподаваня русинського языка треба стремити ся ку тому, што бы почутый вадь прочитаный текст быв автохтонным и правдивым з точкы позора сполненя завдань.З помочов інтернета ученикы мавуть можность самостойно находити автохтонну русинську околность, ставати ся частёв русинськуй культуры, наладити капчаня з носителями русинського языка, што годно стати серіознов мотіваціёв.

Про ефективность преподаваня русинського языка важну ролю играє включеня в учебный процес знатя и інтересы ученикув, їх языкові и неязыкові схопности.У тот же час, выученя языка из-за множества тем ідеално пудходить ку пудпороваю розвиваня особности, создає можности бесїдованя у процесї многых иных предметув.

На данум учебнум етапі важныма суть особости віковуй катеґорії.Треба брати на позур, же булшость ученикув пережывать період самопознаня, крітичнуй самооцїнкы, є пуд муцныма вплывами єдноклясникув.Фактором ефективности преподаваня языка є мотиваційноє дїятелство на урокох, рузнї інтеракційнї формы, атмосфера урокув, позітивнї отзывы, конструктивноє пудпорованя, ясность оцїнёваня.

Учебный план на каждум етапі розвоя рекомендує нові темы подля віка и требованюм ку ученикум.Шор опрацованя рекомендованых тем, їх поглубленя и росшырёваня має вузначати ся у гармонії з містным учебным планом дануй школы.Рекомендованї темы капчавуть ся ку русинськуй культурї, сякым кіпом застачавуть розвуй інтеркултуралных и русинськых національных компетенцій.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Аудіованя, розуменя устных и писемных текстув**	**Число урокув 75 годин**
Пережі знатя	Майбулш пошырена лексика, розуменя даякых языковых словоформ.Розуменя повідань, смысла вураженя.	
Ховавучі и розвивавучі ціллї тематичнуй єдинкы	Розвуй розуменя бесїды.Помаганя ученикум розуміти общу бесїду и інформацію, яка капчать ся ку ёго околности и жыводу.Розуменя вопросув и повідань партнера у	

	діалоґови.Розуменя смысла куртых повідань и знатя їх переказовати.

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Восприятя и розуменя текста на знакомі темы (рекомендовануй общуй тематикы), поставеных вопросув и росказув. Розуменя каждоднёвуй бесїды. Примноженя словарьного запаса путём читаня и аналізованя простых научно-популарных и літературных текстув.Познаваня новых стратеґій читаня, напримір: продовженя начатого текста, формулованя нового кунця. Употребляня стратеґій аудіованя, напримір: у случаю бесїдных тем, опредїленя значеня новых слов, вуходячи з контекста, гляданя чеканых и предвиденых інформацій, формулованя куртого содержаня, ставеня вопросув, повтореня, гляданя пояснень.Файты и жерела хоснованых текстув: повіданя, інструкції, новости ТВ и радіо, куртї інтервю, співанкы, відео.	*Култура кіно и масмедія:* програмы ТВ и радіо. *Русинська етнолоґія:* родина, традіції, праздникы.
Ключові термины/ понятя	Говореня, примноженя словарьного запаса, інформація, сінонім.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	Бесїда, масова комунікація	Число урокув 60 годин
Пережі знатя	Зучастнёваня у каждоднёвых комунікаційных сітуаціёх, стремленя ку осмысленуй и яснуй бесїдї.Восприятя и репродукція устных текстув, правилноє слїдованя росказум, розуменя повідань партнера.Знатя и хоснованя елементарных форм комунікації: кланяня, представеня, обертаня, вопрос, просьба и т.д.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвуй бесїды.Ініціованя школашув ку вусловленю думкы и чуств подля знакомых тем.Розвуй аналізованя історій.Устноє повіданя и ставеня вопросув.	

Знатя/требованя розвоя	Пункты капчаня
Точка позора, вираженя думкы з правилным хоснованём языка подля знакомых тем: школа, цімборованя, фамілія, здоровый способ жывота, жывот національностюв у Мадярщинї, праздникы хороненя традіцій, убераня. Выученя сітуацій, котрі капчавуть ся ку темом.Бізувноє хоснованя заученых языковых средств. Ініціованя діалоґа.Вусловеня думкы и точкы позора у почтивуй формі. Свідомоє хоснованя ґестув и мімікы у рузных комунікіційных сітуаціёх, їх роспознаваня у сітуаціёх каждоднёвуй комунікації. Русинська масмедія у Мадярщинї. Познаня жанрув и ролї масмедії. Роспознаваня и восприятя інформації русинськых проґрам ТВ и радіо.Складованя и вуголошеня рефератув и творув за русинські	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* сосполный вплыв масмедій. *Култура кіно и масмедії:* медіаграмотность. *Драма и танцї:* бесїднї сітуації, дінамічнї забавы.

традіції. Пудготовка інтервю за традіції русинськуй сполности з хоснованём отповіднуй лексикы. Товмаченя з хоснованём словаря русинськых и мадярськых текстув з інтернета и из позыченых из бібліотекы книг, котрі капчавуть ся ку молодежнуй тематиці.	
Ключові термины/ понятя	Комунікація, масова комунікація, діалоґ, інформаційный жанр (новость, повіданя, репортаж, інтервю), жанр передаваня думкы (коментарь, замітка, письмо, есе).

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Читаня, восприятя текста, осмыслёваня літературных творув**	**Число урокув 70 годин**
Пережі знатя	Восприятя інформації и сущности ґраматично майзложеных текстув на бытові темы.Крокы твореня слов, техника збераня матеріала.Потребный уровень восприятя и формулованя текстув: хоснованя стратеґій восприятя и опрацованя (перепозїрованя, актівація пережых знать, сінтеза, селективноє читаня и т.д.) текстув рузнуй тематикы и тіпув.Сістематичноє читаня книг и хоснованя бібліотекы.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Обща структура и правила бесїдованя. Формы пошыреных тіпув офіціалного текста, далшоє розвиваня способув формулації текста. Читаня майбулшых літературных текстув, їх опрацованя на основі заданых аспектув. Помуч оріентації у жанрох масовуй комунікації, мерькованя їх у русинськуй масмедії Мадярщины.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты/ Kapcsolódási pontok**
Самостойноє опрацованя текста.Изглядованя зависимости текста и образчика.Техникы ефективного конспектованя и складованя планув, адекватноє їх хоснованя. Структура и самобытность пріватных и офіціалных текстув, валовшность формулувати офіціалнї тексты, напримір: письмо, інтервю, новость, замітку. Читаня текстув з русинськуй новинкы, нахоженя главнуй думкы и формулованя ї писемно. Читаня творув русинськуй народнуй творчости, роспознаваня в нїх скрытого содержаня (любов, фамілія, патріотізм, дружба), осмысленя и оцїнка. Читаня класичных и модерных літературных творув, їх опрацованя и аналіз. Ліричнї творы: Александер Духнович: *Поздравленіє Русинув на новый год 1852.* Утцюзнина*: Верші.* Іван Петровцій: *Єсе-есе.* Володимир Фединишинець: *Быты русином–быты русинам.*	*Мадярськый язык и література:* написаня есе. *Вшыткі предметы:* складованя плана, конспектованя. *Інформатика:* вухоснованя інформації, употребляня жерел, посиланя, текстова база даных, юрідичнї и етичнї вопросы, хоснованя інтернета. *Русинська етнолоґія:* фолклор.

Василь Сочка-Боржавин: *Задзвонили в селї на вечурню.* Розвиваня формулованя думкы за діятельство героюв и сітуації описанї у текстох. Самостойноє збераня матеріала у бібліотецї. Правила позначеня жерел.	
Ключові термины/ понятя	Восприятя текста, думка, гляданя інформації, русинська народна творчость, русинська література.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Писаня, розвуй знать ґраматикы, ортоґрафії и пунктуації, написаня текстув**	**Число урокув 55 годин**
Пережі знатя	Роспознаваня и хоснованя основных прінціпув правописа, роздїлных знакув.Практичноє хоснованя ортоґрафічных словарюв.Знатя написаня куртых інформативных текстув на заученї темы вадь за прочитанї літературнї творы.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Сознателноє хоснованя правил и термінології русинськуй ґраматикы, презентація структуры словотвореня.Познатя сістемы ортоґрафії русинського языка.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Свідомоє хоснованя основных прінціпув правописа и структуры языка.Практика правописа роздїлно и вєдно, властных имен и т.д. Правопис слов иноязычного происхоженя. Фонетика: сістема звукув русинського языка, гласнї и согласнї звукы, особости твореня и вуговорёваня звукув. Правила капчаня звукув и ортоґрафія. Самобытность русинськуй фонетикы, звукова структура языка.Діалектнї розличности звуковуй сістемы русинського языка. Морфологічна самобытность: корінь, ролї и функції частюв слова, правила капчаня. Сопоставеня структуры русинського языка з фонетиков, морфологіёв, словотворенём и сінтаксом мадярського языка. Число назывникув, катеґорії назывникув, тіпы и ґраматичноє змінёваня общых назв. Род, число и змінёваня містоназивникув. Змінёваня и ступенї порівнёваня якостникув. Змінёваня чиселникув. Глагол: формы глагола, змінёваня глаголув, вид глагола, час глагола. Змінёваня глаголув двиганя. Змінёваня модалных глаголув. Сінтакс: простї и сложнї реченя. Роспознаваня у текстох выученых русинськых языковых форм, їх функцій, правилноє хоснованя сякых форм в устнуй и писемнуй бесїдї.Правилноє роспознаваня частюв реченя и вухоснованя префіксальных глаголув.	*Вшыткі предметы:* правопис. *Інформатика:* гляданя матеріала з інтернетных жерел, языкова характерность інтернетных жанрув. *Мадярськый язык и література:* фонетика, морфологічна структура, способы твореня слов и структура речень мадярського языка.

Писаня текста, конспекта, письма у правилнуй формі, дотримованя ґраматичных правил. Писемнє формулованя основнуй думкы прочитаного літературного твора.	
Ключові термины/ понятя	Основный прінцип ортоґрафії, язикова норма, доповідь, написаня статті, конспект, звук, корінь, суфікс, знак, флексія, части речи, часть реченя, пудмет, присудок, файты речень, простоє реченя, складнє реченя, тіпы текстув.

Рекомендованї темы про комунікацію (практика рузных форм устнуй и писемнуй комунікації з помочов лексикы, котра капчать ся ку слїдуючым темом)	
Темы	**Пункты капчаня**
Я и моя фамілія – Особность, біоґрафія, планы ученика. – Фамілный жывот, фамілнї капчаня, завданя членув фамілії. – Каждоднёвость фамілного жывота, домашнї завданя. – Роздїленя труда у фамілії.	*Трудовый процес, бытя, практика:* фамілія и ґаздувство. *Етика:* самопознаня, чоловік у часї– дїтство, пудростовый період, дорослость, старость, фамілный жывот.
Чоловік и сосполство – Внутрішна и вонкова самобытность чоловіка. – Круг цімборув. – Соціалнї капчаня. – Роля мужув и жун, знакомство, женитва. – Праздникы, фамілнї сята. – Убераня, мода. – Похожость и розличность межи люди, толеранція. – Толерантность ку розличности. – Конфлікты, їх рішеня. – Націоналности и сполность булшости. – Роля Вседержавного Русинського Самосправованя у жывотї русинськуй общины.	*Етика:* соціалнї капчаня, передсуд, толеранція, довіра, состраданя; слутї люди (з дефектами), біднї и багатї.
Околность – Дом, місто бываня и околность (комната, квартель, представеня дома). – Достопамнятности, службы и отпочинок у містови бываня. – Флора и фауна нашуй околности.	*Трудовый процес, бытя, практика:* захраненя, екологічна свідомость у домі и околности бываня, економія воды и

– Екологія у близжуй околности. – Погода и клімат.	енергії, перероблёваня отпадкув. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань; етнологія и краєпис:* традіції міста бывательства и околности, моє село, муй варош. *Біологія, основы здоровля и гігіены:* місто бывательства, сосполство, охраняні природнї цїнности, таркаста флора и фауна, погода. *Географія:* тіпы поселень.
Школа – Представеня и самобытность школы ученика. – Предметы, порядок урокув, круг інтересув, ученя. – Способы дуставаня знать. – Роля інтернета у школї, ученю. – Позакласна робота. – Школнї традіції.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* переміна понятя «знатя», техникы ученя, перманентноє ученя. *Інформатика:* цифрові бази знать, бібліотечнї інформаційнї сістемы.
Світ праци – Робота про ученикув, лїтня праца. – Професії и компетенції. – Выбор професії, далшоє школованя, наладжованя на працу. – Можности наладжованя на працу. – Можности гляданя роботы. – Автобіографії, інтервю.	*Трудовый процес, бытя, практика:* фахова оріентація и наладжованя на працу.
Жывот – Порядок и режім дня. – Здоровый порядок жывота.(правилный и неправилный	*Трудовый процес, бытя, практика:* фізичноє и псіхічноє

кост, роля фізичного двиганя у хороненї здоровля, гіґієна). – Жывот и стрес. – Любенї стравы.Русинські національнї стравы. – Кост дома, у школнуй мензї, ресторанох и містох фаст-фуда. – Частї хвороты, травмы, нещастнї случаї. – Лїченя (у дохтора). – Злї звыкы.	здоровля, предупредженя нещастных случаюв, здоровоє їденя. *Біолоґія, основы здоровля и гігієны:* части тїла, здоровый порядок жывота, сімптомы хвороты, люде з дефектамы (слутї), превенція, перва медична помуч. *Фізкултура и спорт:* вплыв сістематичных фізичных тренінґув на орґанізм, релаксація.
Спочивок, культурна програма, забавы – Занятя у слободный час, гоббі. – Русинські молодежнї творчі таборы. – Театер, кіно, концерт, выставка и т.д. – Заниманя спортом, любеный спорт, школный спорт. – Читаня, радіо, телевізія, компютер, інтернет. – Роля масмедії у розвої національнуй свідомости. – Русинськый культурный жывот у Мадярщинї.	*Ґеоґрафія:* култура иных народув. *Інформатика:* електроннї книгы, масмедійна грамотность. *Фізкултура и спорт:* танцї, народнї забавы, роля примірув наслїдованя, особости видув спорта. *Музыка и співаня:* народна музыка, класична музыка, попмузыка. *Драма и танцї:* основнї елементы ролёвуй игры, ініціація ку бесїдї, восприятя, осмысленя. *Візуална култура:*

	описованя и осмысленя творув умілства.
Путованя, турізм – Средства транспорта, транспортнї можности, сосполный транспорт, біціглёваня. – Лїтный отпочивок дома и за гатаром. – Пудготовка ку путованю, планованя и орґанізація путованя. – Перевагы и недостаткы путованя окреме и довєдна. – Салаш (кемпінґ, молодежный салаш, готел, арендована квартель вадь хыжа, міняня квартелї и т.д.).	*Трудовый процес, бытя, практика:* транспорт, безопасность дорожного двиганя, самозахраненя, околностна свідомость у дорожнум двиганю. *Ґеоґрафія:* ґеоґрафічна самобытность културного жывота, языкы и віроисповідованя, турістична самобытность краин.
Наука и техника – Популарнї наукы, просвітительство. – Роля техничных средств у каждоднёвости. – Роля інтернета у приватности, ученї, роботї.	*Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань; фізика:* научнї открытя и вунаходы історичного значеня. *Інформатика:* триманя контактув посредством компютера, гляданя інформації, познаваня масмедії з хоснованём средств інформатикы; перевагы и різіко інформативно-комунікаційных средств.
Економика і фінансы – Фамілнос ґаздувство.Економія. – Жебові гроші. – Роля фінансув у каждоднёвости. – Купованя, службы (напримір: пошта, банк). – Испожываня, реклама.	*Трудовый процес, бытя, практика:* фамілія и ґаздувство, сознателнї купованя, фінансові знатя.

	Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань: роля доходув у фамілії, кельтунок, доходы, шпорованя, кредіт, плата за комуналнї службы, жебові гроші.

Прогноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик знає глобално воспринимати писемнї тексты (напримір: літературнї, научно-популарнї и т.д.), розуміє їх не лем буквално, знає глядати у текстї потребну інформацію. Вун знає переповісти основный сюжет текста, самостойно конспектовати и написати план.Валовшен устно и писемно формуловати и арґументовати свою думку, котра капчать ся ку прочитаному текстови. Знає буквално, правилно хоснувучи фонетичнї средства и сознателно розумівучи текст, декламовати напамнять меморітеры. Ученик валовшен адаптовати ся, уповісти свою думку, арґументовати у каждоднёвых сітуаціёх.Знає высловити думку за знакомі темы, хоснувучи потребну лексику и языкові формы. Бесїда ученика плавна и розумлива, отповідно до вубраного стіла.Вун научить ся роспознавати описанї у літературных текстох цїнностї, вопросы моралї, мотівацію, формы справованя. Ученик знає біоґрафію и творы дакулькых авторув русинськуй літературы XIX.и XX.ст.Розуміє смысл вершув, знає аналізовати літературнї творы. Роспознає ролю писателюв у формованю русинського національного ідентітета. Валовшен писемно сформуловати свої знатя за познатї особности русинськуй літературы. Ученик способен роспознавати и розуміти потребну ку навчалным темом інформацію у проґрамох русинськых радіо и ТВ.

11–12. класа

Цїлёв школованя русинського языка є поступнёвый розвуй аналізованя текста з помочов текстовых, семантичных, стілістичных и ріторичных знать; далшого розвиваня крітичности у восприятю и самостойному формулованю текстув рузных жанрув, тем и форм, напримір: мультимедійный, дігіталный и авдіовізуалный.

Цїленаправленость дїятельства роспространять ся на изглядованя зависимости языковых норм и сосполных требованьь, самоконтрола хоснованя языка, сознателнос правилнос хоснованя словарьного запаса, сістемы языковых елементув и правил у рузных комунікаційных сітуаціёх.Частёв розвиваня русинськоязычнуй свідомости

ученика є примноженя ортоґрафічных знать, розвуй валовшности ку ученю, самостойного збераня матеріала, хоснувучи бібліотечнї каталоґы, бібліоґрафії, компютернї базы даных и можности інтернета.

У резултатї ученя русинського языка ученик валовшен самостойно зберати матеріалы, глядати рузнї жерела, конспектовати, составляти планы и ліштy хоснованyй літературы ку исполненю устных и писемных завдань, котрі потребувуть трималуй пудготовкы.

Ученик, владївучи знатями з історії языка и описовуй ґраматикы, готовый отповідално дїяти в інтересох сохраненя цїнностюв русинського языка.Дякувучи знатём за сістему русинського языка, ролї бесїды у сосполному и особному жывотї, ученик готовый ку екзаменом на атестат зрілости и далшум школованю.

Основнов цїлёв преподаваня русинськуй літературы є читаня, восприятя и обговорёваня літературных творув.Аспектом вошколованости є изглядованя трансформації традіційных и жанровых керетув: розуменя новых тіпув и структур романа, предметнуй лірикы, складеного тона, ролї ґротеска и іронії.

Вуходячи з самобытности творув русинськуй літературы, цїлёв розвиваня є роспознаваня взаимовплыва мадярськых, европейськых и модерных традіцій, індівідуалных форм вураженя у літературных творох, презентація стіловых напрямув у даякых творох літературы и умілства, познаваня розмаитости стіловых напрямув рузных епох, формулованя высновкув.Посредством мерькованя жывота авторув и творув, їх вплывув у літературных традіціёх, модернуй літературі и иных умілствох, в ученикох розвивать ся россудливость, чуство морали и естетикы.Восприятя, осмысленя и обговореня самобытности героюв, сітуацій, конфліктув, напримір: любов, прощеня, достигненя доростлого віка, гріх, покута, брехня, чуствителность, пудпорувуть розвуй валовшности арґументованя, соціалных компетенцій, морално-етичного мысленя.

Цїлёв предмета є также розвиваня розуменя взаимозависимости літературных аспектув и літературных творув, знатя находити у текстох доказательства сёго капчаня, аналіз інтертекстуалных и одображаючых прімірув, а также такых, котрі доказувуть, же література–йсе постоянно змінна історична традіція.Дїятельством у керетох сякуй тематикы є мерькованя и доказательство змінnуй самобытности жанрув и поетичных понять, а так же феноменув, котрі доказувуть зміну літературного языка.Мусайным условіем самообразованя є сістематичноє навщивованя бібліотекы, включавучи можности інтернета, т.е.креативноє вухоснованя научно-популарных, авдіовізуалных літературных и діґіталных жерел ку составеню заміток, рефератув, повідань, докладув и презентацій.Частёв сякого дїятельства є рішеня устных и писемных завдань, які потребувуть булшого часа пудготовкы, збераня матеріала з рузных жерел на основі самостойно вузначеных аспектув, складаня плана, конспектованя, посиланя и ушореня ліштy хоснованых жерел.

Ку требованюм самостойнуй оріентації капчать ся отвореность ку восприятю модерных русинськых літературных текстув и творув нетрадіційнуй структуры и языка.Рекомендує ся інформовати школашув за творы русинськуй модернуй літературы, напримір: антологій, творув просвітительськых жанрув, презентацій и резуме книг, даякых вопросув телевізійных и філмовых адаптацій.

Цїлёв є опрацованя літературных творув днешнюй епохы, упознаваня поодинокых писемных, діґіталных, кіно- и авдіовізуалных жанрув.Ку модерному літературному жывоту относить ся изглядованя історії возникненя літературы, роспознаваня ї у иных средкох, напримір: філмох, анімації, телевізії, коміксох, авдіоносителёх, вершах, покладеных на музыку; дігіталных носителёх: інтернетповіданя, мултимедійнї вуданя, самобытности адаптації, змінёваня жанрув.

З цїлёв розвиваня способностюв далшого вошколованя ученика мож

вухосновати завданя, котрі базувуть ся на індівідуалнуй роботі изглядованя, напримір: писаня самостойных робут, готовеня презентацій з помочов бібліотекы, хоснованём дігіталных жерел, фаховым зберанём и ушоренём матеріала.

Оріентація у культурных и літературных традіціёх регіона и поселеня, а также у крузї містных культурных інстітуцій, змуцнює приязаность ученика ку рудному регіонови, поселеню и націоналности.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Авдіованя**	**Число урокув 48 годин**
Пережі знатя	Розуменя основнуй думкы текста.Восприятя інформації, яка капчать ся ку ученым темом.	
Ховавучі и розвивавучі ціли тематичнуй єдинкы	Мерькованя и похопеня хода мысли чутого текста.Розвуй устных языковых способностюв, потребных ку діалоґови.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Похопеня вуражень и языковых форм, котрі ся капчавуть ку ученым темом (напримір: особнї данї и інформація за фамілію, купованя, околность, професії). Розуменя русинськых проґрам ТВ и радіо, кедь їх манера языка помала и ясна. Восприятя елементарных інформацій, які потребнї, жебы школаш муг прикапчати ся ку бесїдї. Розуменя тем бытовых бесїд. Розуменя бесїды на знакомі темы, при потребі, з задаванём вопросув. Розуменя інформації за правилный путь, напримір: пішо вадь масовым транспортом. Розуменя елементарных інформацій у телефоннуй бесїдї (предмет телефонного звонка, кого треба глядати и т.д.). Хосновання елементарных стратеґій, напримір: вузначеня значеня незнакомых слов з контекста, хосновання знать інтернаціоналных слов вадь слов з иных языкув про розуменя чутых текстув, гляданя у текстї чеканых інформацій вадь предположень. Вухосновання візуалных елементув (ілустрація, ґест, міміка) в інтересох розуменя текста.	*Інформатика:* дігіталнї інформаційнї базы, бібліотечнї інформаційнї сістемы. *Култура кіно и масмедії:* русинськї трансляції ТВ и радіо.

Ключові термины/ понятя	Метакомунікація, діалоґ, формулованя думкы, формованя властнуй позіції.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Бесїда**	**Число урокув 48 годин**
Пережі знатя	Практична, сознателна устна комунікація.	
Ховавучі и розвивавучі ціли	Вусловеня думкы у рузных комунікаційных сітуаціёх, практика бесїды.Ініціація ку зучастненю у бесїдї и діскусії.Розвиваня	

тематичнуй єдинкы	культуры бесїды.

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Оріентація у бесїдных сітуаціёх; валовшность спонтанно находити правилный стіл и поведеня у новых комунікаційных сітуаціёх.Практика культурного триманя діскусії и вусловленя думкы у процесї опрацованя рекомендованых тем. Діалоґ и вусловленя думкы на слїдувучі темы: русинськый національный жывот, традіції, култура. Писаня реферата и вуголошеня го на уроцї. Вуголошеня з інтонаціёв меморітерув. Выступ (співаня, читаня верша, казкы) на олімпіадох и концертох. Хосновання матеріалув из жерел масовуй комунікації у рузных бесїдных сітуаціёх. Практика офіційного выступованя, вираженя позіції на рузну тематику и вшелякі сітуації. Смыслове читаня літературных и научнопопуларных текстув, формулованя їх содержаня з слїдованём ґраматичных правил.	*Култура кіно и масмедії:* реклама, проґрамы ТВ и радіо, формованя властнуй позіції, вплывові средства. *Візуална култура:* ілюстраційнї повіданя. *Драма и танцї:* сітуація, діалоґы розуменя смысла.
Ключові термины/ понятя	Комунікаційнї сітуації, дішкурованя, думка, діалоґ, арґументація.

Тематична єдинка/ Цїль розвоя	**Розуменя читаня**	**Число урокув 50 годин**
Пережі знатя	Текстологічнї, семантичнї и стілістичнї знатя.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвиваня осмыслёваного читаня русинськых текстув.Помуч дустаня опыта, як чоловік годен путём языковых текстув не лем його буквалным содержанём вплывати на партнера.	

Знатя/требованя розвоя	**Пункты капчаня**
Стратеґії читаня про себе и наголос (гляданя даных у текстї, плавноє и деталноє читаня текста). Осмыслёваноє читаня про себе и наголос русинськоязычных текстув, устноє переказованя прочитаного.Самостойноє читаня літературных и научнопопуларных текстув, репродукція содержаня. Примноженя знать, практика и хосновання техникы восприятя текста. Стратеґії восприятя текста (буквалноє, смысловоє, крітичноє, креативноє) у печатаных и електронных текстох и иншакых візуалных повіданёх.	*Інформатика:* знатя редіґованя текста, хосновання бібліотекы, гляданя інформації. *Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань:* історичнї національности, історичнї и сосполнї причины и тенденції формованя діаспоры.
Ключові термины/ понятя	Бесїдованя, розуменя текста, думка, гляданя інформації.

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Писаня, формулованя текста**	**Число урокув 28 годин**
Пережі знатя	Формулованя електронных текстув и текстув на папірї подля комунікаційных сітуацій. Навыкнутя ку способум и техникум конспектованя на папірі и у компютері. Повіданя, характеристика, самобытность думкы. Хоснованя стіловых средств подля комунікаційных цїлюв, жанрув, адресата, контекста.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Розвиваня мысленя и самовураженя: мерькованя за похожостёв и розличностёв текстув на папірі и на моніторі компютера. Розвуй формулованя текста: практика гляданя ідеї прочитаного текста, формулованя текста подля цїлї повіданя и сітуації у потребному стілї.	
Знатя/требованя розвоя		**Пункты капчаня**
Формулованя текста з дотриманём тіпологічного характера, естетикы письма. Складованя набытых и ясных текстув з максималнов кулькостёв інформації и аргументув у діскусійнуй, переубедителнуй вадь інформативнуй формі повіданя (напримір: дігіталнуй, з мултимедійныма прилогами). Формулованя текстув рузных жанрув з дотриманём ортоґрафічных и ґраматичных правил: інтервю, описаня, письмо, заява. Писемноє формулованя основнуй думкы прочитаного літературного текста. Написаня куртых статюв за історію Русинув, сістему прав чоловіка и національностюв. Куртоє формулованя думкы и смысла поєдного з літературных творув.Складаня плана. Правилноє хоснованя морфологічных, сінтаксичных знать и лексикы русинського языка при ушореній писемного текста.		*Інформатика:* знатя редіґованя текста, хоснованя бібліотекы, гляданя інформації.
Ключові термины/ понятя	Формулованя текста, аргументація, тіп текста.	

Тематична єдинка/ Ціль розвоя	**Розвуй культуры читаня, восприятя літературных творув**	**Число урокув 67 годин**
Пережі знатя	Фолклор, авторська поезія.Театер.Бавкова література, тексты співанок.Тексты красного писемства и научнопопуларнуй літературы.	
Ховавучі и розвивавучі цїлї тематичнуй єдинкы	Інформація за минулость Русинув, літературнї періоды, творы писателюв. Пудготовеня школашув ку формулованю самостойнуй думкы за русинські ліричнї и епічнї творы, крітичному восприятю думок и резуме.	

Знатя	Требованя	Пункты капчаня
Няговські поученія (автор незнатый, половка XVI.ст.). Книга–коментарії и товмаченя ку хосноваю Євангелія у каждоднёвости. Іриней Контратович (1878-1956): *Історія Карпатськуй Руси* (1924). Гіадор Стрипськый (1875-1946)*: Майдавнїшнї документы отцюзняных русинув* (1911), *Русинські казкы, анекдоты и співанкы* (1919). Аналіз творув русинськых писателюв и поетув: Федор Потушняк (1910-1960)– епічнї романы за історію Русинув: *Повінь* (1959), *Наш рідний край* (1962). Юрко Харитун (1948): *Фолклор про дїти* (1991). Мирослава Лацова-Гупцеёва (1985): зборник поезій *Аура* (2006)–путї самореалізації молодежи у модернум сосполстві. Петро Мурянка (1947) *Гуморістичнї повіданя* (1971) у літературнуй лемковськуй новинцї *Сторонкы*. Позераня и слуханя русинськоязычных теле-и радіотранслацій за жывот русинськых поселень Мадярщины.	Ученик – знає назвати первый ориґіналный русинськый твур, якый содержить товмаченї тексты восточного-и западно-европського віроисповіданя и біблії; – познає самобытность русинськуй літературы до XIX.ст.и первуй половкы XX.ст.; – знає історію Русинув за твором Іринея Контратовича; – знає творчость *Гіадора Стрипського*; – валовшен декламовати на памнять меморітеры; – валовшен формуловати думку на задану тему; – познає културнї и літературнї трідіції регіона/поселеня/района/школы и т.д., знає літературнї памняткы; – валовшен самостойно розвивати тему на задану тематику.	*Інформатика:* оріентація у бібліотеці и інтернеті. *Знатя історії, сосполных и горожанських капчань:* просвітительство и сосполный жывот епохы реформації. *Култура кіно и масмедії:* преса, трансляції ТВ и радіо.
Ключові термины/ понятя	Няговські поученя, Рутен, русинська казка, анекдот.	

Рекомендованї темы про комунікацію (практика рузных форм устнуй и писемнуй комунікації з помочов лексикы, котра капчать ся ку слїдувучым темом)	
Темы	**Пункты капчаня**
Жывот – Сосполнї групы, субкултуры, моднї напрямы,	*Етика:* соціалнї капчаня, передсуд,

особность, адаптація, планованя індівідуалного жывота, планы на будучность, перспективы каріерного и пріватного жывота, здоровый кост, хвороты. – Злї звыкы. – Спорт, екстремалный спорт, професіоналный спорт, опасность и отповідалность, навикнутя спочинка, навикнутя потреблёваня.	толеранція, сочуство. *Біолоґія, основы здоровля и ґіґієны:* части тїла, здоровый образ жывота, сімптомы хворот, дюде з дефектами (слутї), перва медицинська помуч, превенція хворот. *Фізкултура и спорт:* роля сістематичных тренінґув тїла, олімпіада, герої, виды спорта, релаксація.
Сосполство – Култура коста, продукты коста, ґастрономія. – Култура убераня, стіл.Націоналноє шатя. – Традиції, културна дїдузнина, зміна обычаюв, роля традицій у формованю ідентітета. – Націоналнї культуры, понятя „отцюзнина” и „ідентітет”. – Жывот у вароши и відику, културный жывот русинськых поселень. – Ґлобална и містна култура, Европський Союз, без гатарув, многоязычность.	*Трудовый процес, бытя, практика:* здоровля тїла и псіхікы, здоровый кост, сознателноє купованя. *Ґеоґрафія; біолоґія, основы здоровля и ґіґієны:* біопродукты. *Трудовый процес, бытя, практика*; *етика:* капчаня ґенерацій, фамілный жывот, жывот у вароши и відику. *Русинська етнолоґія:* роля дозераня традицій у родинї, поселеню.
Школа, образованя – Образованя у Мадярщинї. – Ґрамотность, здобытя професії, наладжованя на працу, безроботя. – Далшоє образованя, вубраня професії. – Наука в інстітутї и універзітетї, стіпендія.	*Русинська етнолоґія:* школна сістема русинськых поселень Мадярщины давно и днесь.

	Знатя історії, сосполных и горожанськых капчань: переміна понятя „знатя”, техникы ученя, перманентноє ученя.
Култура, масмедія – Література, музыка, жывопис. – Отцюзнянї русинськї умілцї, прикладноє умілство. – Жерела інформації, формованя думкы, роля інтернета. – Русинськї національнї теле-и радіотрансляції у Мадярщинї.	*Інформатика:* електроннї книгы, масмедійна грамотность, дігіталнї базы даных, бібліотечнї інформаційнї сістемы. *Русинська етнологія:* національна масмедія.
Околность и світ техникы – Розвуй техникы и ґаздувства, образованя, перенаселеность. – Екологія.	*Трудовый процес, бытя, практика:* самозахраненя, екологічна свідомость дома и в околности бываня, економія воды, и енергії, перероблёваня одпадкув.
Політика и історія – Свідомость, самосвідомость, особна слобода, солідарность, сосполна отповідалность. – Національна політика, сосполнї орґанізації, молодежнї орґанізації, русинськї національнї самосправованя, національнї выборы. – Історія Русинув.	*Драма и танцї:* основнї елементы сітуації, мотівація ку бесїдї, восприятя, осмыслёваня. *Візуална култура:* описованя и восприятя творув умілства. *Ґеоґрафія:* ґеоґрафічнї основы культурного жывота, языкы и віроисповідованя.

Масова комунікація – Література, публикації русинськуй общины Мадярщины. – Русинськоязычна преса у Мадярщинї и за ї гатарами.Познаня русинськых транслаційна ТВ и радіо Мадящины.	*Музыка и співаня:* русинська народна музыка у Мадярщинї. *Ґеоґрафія:* ґеоґрафічнї основы культурного жывота, языкы и віроисповідованя. *Русинська етнолоґія:* національна масмедія у Мадярщинї.

Проґноза резултатув розвоя на конець дваручного цікла	Ученик роспознає и сознателно хоснує тексты, котрі базувуть ся на масовуй комунікації, авдіовізуалных и інформативных средствох.Окрем крітичного восприятя текста вун валовшен самостойно формуловати тексты.В устных и писемных сітуаціёх знає вубрати правилный тон и стіл бесїды.Валовшен самостойно складовати офіційнї тексты. Владїє знатём текстового восприятя и аналіза.Розуміє и валовшен опрацововати заданї літературнї, научно-популарнї и бытові (авдіовізуалнї, інформативнї) тексты. Ученик владїє роздїлным и естетичным письмом.Хоснує правила цітованя и етичных норм. Сознателно хоснує заученый матеріал, валовшен демонстровати свої знатя сістемы и історії русинського языка, самостойноє роспознаваня ґраматичных, морфолоґічных, семантичных и ортоґрафічных феноменув. Валовшен буквално, сознателно, з інтонаціёв переказовати меморітеры. Научить ся роспознавати, осмыслёвати и самостойно оцїнёвати описанї у літературных текстох цїнностї,вопросы моралї, мотівацію, формы поведеня. Валовшен вузначати моралнї вопросы, вурішалнї сітуації, демонстровати їх пудпорововучи примірами. Валовшен зучастнёвати ся у аналітичных діскусіёх, вуражати властну думку. Оріентує ся у рузных жанрох інтерпретації ліричных творув, поетичных кулмінаціёх и композіційных процесох. Ученик способен роспознавати, осмыслёвати, сопоставляти, обговорёвати и переказовати точкы позора, котрі возникавуть у літературных творох. Знає писемно сформуловати свої знатя за познатых русинськых літераторув, осмыслёвати и аналізовати їх творы. Сістематично хоснує бібліотеку, рузнї інформаційнї жерела,

	самостойно, з потребнов креативностёв, оріентує ся у світї інформації, знає вухосновати ушыткі можности самоошколованя.

10.8. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.8.1. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.8.2. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szerb nyelven

10.8.1. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Szerb népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Szerb nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

SZERB NÉPISMERET

A hazai szerb nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiség legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A szerb nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei a különböző intézmények és szervezetek.

A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak lesznek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti egy tanítási óra alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert. Így fokozatosan kialakulnak bennük azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

[1] Ez nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

1-2. évfolyam

Az iskolába lépő gyermek tájékozódik, megismerkedik a szerb tárgyi és szellemi kultúrával, a nagy ünnepkörök egy-egy hagyományával, a családi ünnepekkel, szokásokkal. A családból hozott ösztönös nyelvhasználattól elindul a tudatos nyelvhasználat irányában. Kialakul benne az igény, hogy gondolatait elődei szerb nyelvén tudja kifejezni.

A tantárgy az életkornak megfelelő szinten a népismereti tartalmak feldolgozásának folyamatában fejleszti az alapvető képességeket, és szokásokat alakít ki. A tanuló megismeri az iskolája, lakóhelye múltjának egyes eseményeit és az iskolai élet legfontosabb szabályait.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A család szerepe, családi kapcsolatok**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapvető családi szerepekhez (anya, apa, testvér) kapcsolódó feladatok tudatosítása, a „régen” és a „ma” közötti különbség felismertetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A tanuló saját személye és helye a családban, a család rajzos ábrázolása, a szülők jellemző szakmájával, kedvenc időtöltésével. A családtagok megszólítása különböző szituációkban, illemszabályok (köszönés, kérés, megköszönés) gyakorlása dramatikus játékokkal. A szerb családi események jellegzetessége (születés, keresztelő). A szülőkkel, nagyszülőkkel kapcsolatos dokumentumok gyűjtése (fotók), az egymás közötti és rokoni kapcsolatok megnevezése anyanyelven. Együttműködés és együtt tevékenykedés a mindennapokban, családban, iskolában. Beszélgetés a családhoz tartozó személyekkel életükről.		*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tevékenységek rajzos ábrázolása. *Környezetismeret:* a mindennapi élet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Család, anya, apa, nagyszülő, testvér, születés, keresztelő.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Jeles napok és az ünnepi népszokások**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A pravoszláv ünnepek jelentőségének tudatosítása, a hozzájuk fűződő hagyományok ápolásának elősegítése. Tájékozódás az eseményekben, az ünnepi élmények örömei megélésének támogatása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A családi és a pravoszláv ünnepek megismerése (karácsony, húsvét, családi ünnep, „szláva”, Szent Száva). Ünnepi köszöntők gyűjtése, tanulása és gyakorlása szituációs játékok során. A karácsonyi asztalteríték kellékei, a speciális ünnepi ételek készítése felnőttek		*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök.

segítségével, pl. kalács, „zdravlje”. A húsvéti tojásfestés technikája, kipróbálása, motívumok gyűjtése. Népszokások, szerepjátékok tanulása, előadása az ünnep napján. Dramatikus játékok kipróbálása, pl. bábjáték, mesejáték. Részvétel az érzelmi azonosulást segítő tevékenységekben (népi hagyomány eljátszása, ünnepi versek, mondókák elmondása, ünnepi kellékek elkészítése).	*Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra. *Ének-zene:* zenei reprodukció. *Technika, életvitel és, gyakorlat:* a festés technikája.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Naptár, pravoszláv ünnep, népi motívum, népszokás, karácsonyi jelkép, badnyák, szlámá, méz, alma, dió, csésznica.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lakóhelyismeret és közlekedés**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lakóhely környékének megismertetése, a tájékozódás segítése a lakóhely környékén és a közvetlen környezetében. A térben való tájékozódási képesség fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Tájékozódás a lakóhely épületeiről, jellegzetes épületek: iskola, templom, kultúrház, temető. A lakóhely természeti szépségeinek és kulturális emlékeinek, népszokásainak megismerése, ápolása. Az otthon környékének megfigyelése. Egyszerű útvonalrajzok készítése, az útvonal elmondása anyanyelven. Közlekedési eszközök régen és ma.		*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra. *Környezetismeret:* közlekedés, tájékozódás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerb ház, lakásberendezés, megfigyelés, tér, idő, útvonal.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet, népművészet - egyszerű dalok, körjátékok, táncok**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Élményeken keresztül történő megértetetés, valamint a kommunikáció, a kreativitás fejlesztése, az összetartozás érzésének erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Kiszámolók, találós kérdések, közmondások, gyermek- és körjátékok megtanulása a meglévő helyi hagyományok alapján, ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatokon. Gyermek- és játékdalok tanulása sok mozgással, egyszerű mozgások és tartáshelyzetek utánozása, tükrözése. Egyszerű táncos mozgáselemek megtanulása, bábok készítése természetes anyagokból, hagyományos technikákkal és a kapcsolódó szókincs alkalmazása a beszédgyakorlatokban. A játék kialakítása, a csoport előtti anyanyelvi megnyilvánulás gyakorlása és elfogadása. Például: Enten…, Baba seje…, Ej gori…, Kolaricu Panicu …	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Dráma és tánc:* csoportos játék és megjelenítés. *Ének-zene:* zenei reprodukció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közmondás, kiszámoló, helyi népviselet, hazai szerb népviselet, szerbiai tánclépés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A lakóhely természeti szépségei, a természet változásainak megfigyelése	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érdeklődés felkeltése a szűkebb környezet jelenségeinek, folyamatainak megismerése iránt. Az élő és élettelen természet (növények, állatok, emberek, épített környezet) megismertetése a tanuló életkorának megfelelő szinten, szerb nyelven, a szókincs gazdagítása állat- és növénynevekkel. A természeti szépség élményszerű megtapasztalásának segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kerti, mezőgazdasági munkák és a természet változásainak kapcsolata, megfigyelése, rögzítése rajzban. Néhány haszonállat főbb jellemzőinek elmondása a népköltészetből vett rövid mesék, dalok alapján. A munkaeszközök, munkafolyamat megfigyelése, sorrendjének tudatosítása. Önállóan gyűjtött képekből tabló készítése. Például: Cico, maco mala…, Deda i repa…, Ala je lep…, Motika, grabulja…, Pliva patka…, Visnjica…, Svi petlici…	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi és kifejezőeszközök. *Környezetismeret:* növények és állatok élettere. *Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Természet, környezet, élőlény, kerti munkaeszköz, virágoskert, mező.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– Egyszerű kérdések önálló megfogalmazása a családdal kapcsolatosan, a családra vonatkozó meghatározások alkalmazása. – A tanuló képes egy-egy élethelyzet dramatizálásában részt venni. – Képes a lakóhelye sajátosságainak megismerésére, észreveszi a környezetben lejátszódó folyamatokat. Megismeri és alkalmazza az

	anyaggyűjtés és elrendezés szabályainak alapjait. – A kifejező közlés alapjainak elsajátítása: törekvés a helyes hangsúlyra és hanglejtésre. – A tanuló képes jellegzetes tárgyak csoportosítására különböző szempontok alapján. – Képes a közvetlen környezetében önálló megfigyeléseket végezni, a tapasztalatait tudja a kérdések segítségével elmondani szóban, rögzíteni rajzban. Felismeri és megnevezi a tanult élőlényeket, háziállatokat, kerti eszközöket. A lakóhelye természeti szépségeinek megismerése során kialakul a lakóhely iránti szeretet, kötődés.

3-4. évfolyam

A szerb népismeret tanításának e szakaszában a tanulók betekintést nyernek a magyarországi szerbek jelenébe és múltjába, ismereteket szereznek elődeik életéről és mindennapi munkájáról. Felismerik, hogy a szerb nyelv a kulturális értékek kifejezője, hagyományok átörökítője.

Gondolataikat életkoruknak megfelelően szerb nyelven fejezik ki. Egyéni sajátosságaiknak megfelelően képesek lesznek a lakóhelyük egyes eseményeit, szokásait, a szerb ünnepekhez és jelképekhez kapcsolódó történeteket röviden elmondani. Felismerik a hagyományápolás fontosságát. A szerb népismeret biztosítja a tanulóknak az önkifejezés képességének kibontakozását, a gyűjtési kedv, rajz, dal, versmondás, dramatizálás, a kézügyesség fejlesztésében.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hagyományos értékek a családban. Az otthon, élet a családban**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A család ismerete: szülők, testvérek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb család szerepe, rokoni kapcsolatok, fokozatok megnevezése szerb nyelven. Családi hagyományok, rítusok megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Rokoni kapcsolatok megnevezése nyelvjárásban is (nagyszülő, unoka, dédszülő, nagynéni, nagybácsi). A családdal kapcsolatos dokumentumok (fotók, emlékkönyvek) gyűjtése. Generációk együttélése - régen és ma. Emberi magatartásformák és élethelyzetek, életmódok megfigyelése (a családfő és a háziasszony szerepe), versek, prózai szövegek olvasása. A szerb családi események jellegzetessége (születés, znamenje, keresztelő, szerb keresztnevek, eljegyzés, egyházi és polgári esküvő). Egyházi ünnepekkel kapcsolatos hagyományok (szlávszki kalács, karácsonyi kalács, csésznica), rítusok a családban. Egyszerű kérdések önálló megfogalmazása a családdal és a vallási ünnepekkel kapcsolatosan. Korosztályokra vonatkozó meghatározások megismerése, alkalmazása (kicsi, fiatal, öreg). Válaszkeresés: hasonlóságok és különbségek a családban.	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* az egyén és a társas kultúra kapcsolata. *Környezetismeret:* a mindennapi élet.

Híres szerb vezeték- és személynevek.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családfő, eljegyzés, esküvő, kum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Jeles napok és az ünnepi népszokások**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Egy-egy pravoszláv ünnep, népszokás ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ünnepkörök egy-egy hagyományának és az éves ünnepkör legfontosabb állomásainak a megismertetése, valamint az ezekhez kapcsolódó alkotások (népdal, monda, mese) előadásának előkészítése. Az anyaország egy-egy fontos szimbólumának elsajátíttatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Pravoszláv ünnepek a Julianus-naptár szerint (karácsony, újév, Szent Száva, húsvét, pünkösd, zadusnice, ruzsicsáló, parasztosz, csitulja). Materice – oci – detinci népszokás feleleventése. Házszentelés, szláva, karácsonyi kalács, csésznica, vrbica, tojásfestés, parasztosz, „koljivo”-hoz kötődő hagyományok ismerete. Speciális ünnepi ételek készítése felnőttek segítségével (kalács, zdravlje, böjtös ételek, Vaszilica). Az ünnepekhez kapcsolódó mondóka, szólás, rigmus elmondása. Hogyan ünnepel a család - elmesélés vagy lerajzolás. A szokásokról készült szemelvények olvasása, egyszerű táncos mozgáselemek megtanulása, pl. Vertep. Az anyanemzet szimbólumainak felismerése: zászló, címer, himnusz.	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra. *Környezetismeret:* a mindennapi élet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Julianus-naptár, ünnep, hagyomány, állami szimbólum, Szent Száva (Svetosavlje).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A lakóhely, iskola, templom, helyi szerb klubház és a közvetlen környezet (ház, berendezés).**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A lakóhely jellegzetes épületei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lakóhellyel való ismerkedés segítése (falu, város, főváros, köztéri épületek, emlékművek, temetői feliratok). A városi és a falusi élet hagyományainak bemutatása. Tájékozódás segítése a lakóhelyen és annak környékén vizuális elemek alapján.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szerbek lakta település ma és valaha, építkezési szokások megismerése főleg vizuális források alapján. A szerb családi ház jellegzetességei (Szent Iván napi koszorú, illetve annak fonása), lakberendezése (ikon, mécses). Jellegzetes szerb épületről készített rajzok, a családi védőszentet ábrázoló ikon lerajzolása, esetleg modellek, makettek tanulmányozása, szerb porta, szerb utcanevek és dűlőnevek gyűjtése. Az iskolai élet múltja és jelene: a szerb	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tárgy- és

hitoktató iskolák rendszere, az osztályterem berendezése, az iskola helyiségei. A pravoszláv templom jellegzetességei, védőszentje, ünnepe (ikonosztáz, oltár, krsztionica).	környezetkultúra.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Köztéri épület, szerb kereszt, szerb emlékmű, szerb ház.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet, népművészet. A lakóhelyi szűkebb régió versei, meséi, legendái, népdalai, néptáncok. A népi hangszer szerepe.**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Egy-egy gyermekjáték, vers, dal ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szókincs bővítése és a kifejezőkészség fejlesztése az olvasott népköltészeti alkotások során. Könyvtári órák tartása. A népi hangszerekkel való ismerkedés segítése. Lakóhelyi szerb népdalok, néptáncok tanítása. Az emocionális érzékenység fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismert legenda, mese elmondása, vagy a néphagyomány alapján egyes mozgássorok és szöveges alkotások játékos megjelenítésén keresztül történő feldolgozása (moba). Népi szólások, kifejezések gyűjtése. Köszöntők, üdvözlések kifejezése, érzelmi hangsúlyozása. A néptánc mint közösségi tevékenység, néptáncok bemutatása, a mozgásnyelv megalapozása (kolo, körtánc) a szerb hagyományokra építve, gyermekjátékok dramatizálása. A népköltészeti alkotásokban a kalandvágy és a hősiesség összefüggésének a megjelenítése (epikus népköltemények). Az életkori sajátosságoknak megfelelően tanítói irányítással tárgyi és szellemi értékek összegyűjtése, tájház közös meglátogatása, tájékozódás a könyvtárban, például: deszki füzetek bemutatása.	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tárgy és környezetkultúra. *Ének-zene:* önkifejező tevékenységek. *Dráma és tánc:* dramatikus játékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népművészeti tárgy, népviseleti motívum, népi hangszer, tamburica.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A természet változásainak megfigyelése. Munkaeszközök, szerszámok**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Természet, időjárás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lakóhely és a hazai táj megismerése során a lakóhely és a haza iránti szeretet, kötődés és az érdekek védelme, megóvása iránti igény megalapozása, erősítése. A napok, a hónapok, az évszakok rendezése, csoportosítása, jellegzetesebb munkaeszközök, évszakokhoz kötődő népszokások felismertetése. A népi hiedelmek és a tudományos tények különbözőségének érzékeltetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A településen gyűjtött közmondások, szólások, dalok gyűjtése a	*Szerb nyelv és*

munkával kapcsolatban (Ja posejah lan…). Az évszakokhoz, időjáráshoz kapcsolódó szerb szokások (dodole) megismerése. A szokásokhoz kapcsolódóan dalok, egyszerű táncos elemek megtanulása. Beszélgetés idős emberekkel régi népszokásokról. Szerb népszokások, hagyományok, mesterségek (fonás, Szent Iván napi koszorú) ismerete. Különféle figurák készítése a szerb ünnepekhez, szokásokhoz. A fa, szalma, textília, egyéb anyagok megmunkálásának fázisai és eszközei kipróbálása a gyakorlatban. Az ember természeti környezetre gyakorolt hatásával kapcsolatos megfigyelések végzése, tapasztalatok szóban és írásban anyanyelven való megfogalmazásának és rajzban való kifejezésének gyakorlása.	*irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra. *Környezetismeret:* szűkebb környezetünk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hónap, évszak, időjárási jelenség, ünnep, szokás, koszorú.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– Az alapvető együttélési, együttműködési munkák megismerése és elsajátítása családban. A családi szerepekhez (anya, apa, gyermek) kapcsolódó feladatok megtanulása. Egyszerű kérdések önálló megfogalmazása a családdal kapcsolatosan, egy-egy élethelyzet dramatizálása. – A lakóhely szerb ünnepeinek, hagyományainak és az anyaország szimbólumainak megismerése. Az ünnepek évszakok szerinti elhelyezése, az érzelmi azonosulást segítő tevékenységekben (népi hagyományok felelevenítése, elsajátítása, ünnepi díszek készítése) való részvétel. – A helyi szerb emlékhelyek, nevezetességek megismerése. – Csoportos improvizációval kapcsolatos élmények szóbeli megfogalmazása, történetek dramatikus megjelenítése. – A zene keltette érzelmek, verbális kifejezések, azok zenei ihletettségű megjelenítése. Tárgyak, népi alkotások csoportosítása különböző szempontok alapján. Mozgásos improvizáció közösen egyeztetett karakterek szerepeltetésével a tanult tánc- és mozgáselemek alkalmazásával. – A tanult ünnepek, népszokások, népmesék és legendák tartalmaiban előforduló hiedelmek összevetése a tudományos tényekkel, azonos és különböző megfigyelések a természeti jelenségekkel, a természet változásaival kapcsolatosan.

SZERB NÉPISMERET

A hazai szerb nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiség legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A szerb nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei a különböző intézmények és szervezetek.

A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak lesznek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti egy tanítási óra alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert. Így fokozatosan kialakulnak bennük azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

[1] Ez nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

5–6. évfolyam

A felső tagozatos szakaszban az alsó tagozatban szerzett ismeretek bővítésére kerül sor, az 5–6. évfolyamon a hangsúly továbbra is az alapkészségek fejlesztésén van. A tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban.

A népismeret órákon bemutatott példák, tevékenységek és az olvasmányélmények alapján világossá válnak a természeti környezet, a társadalom, a szerb tárgyi és szellemi kultúra kölcsönhatásai és összefüggései. A tanuló megismeri lakóhelye és környékének szerb hagyományait, tevékenyen vesz részt a nemzetiségi hagyományok ápolásában.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A lakóhely és a Magyarországon élő szerbek néprajzi jellemzői**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Település és építkezés, a település kisközösségei, csoportjai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A településen élő nemzetiségek életmódjának megismertetése, a régi és a mai épületek összehasonlíttatása. A szerb települések térképvázlatának bemutatása, térképhasználat, térbeli tájékozódás fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tájékozódás Magyarország térképén: szerblakta települések megnevezése, szerb-magyar nyelven, térképen történő felismerése, topográfiai helyének elhelyezése vaktérképen. A lakóhely földrajzi jellemzői, a település társadalmi összetétele. Egy településre jellemző térmegjelölések. A szülőhely régi dűlőnevei (atar). A tájegységek településformái. A paraszti lakóházak, a gazdasági épületek funkciója, helye a paraszti portán. Az életmód és az építkezés technikájának összefüggései, válaszkeresés: miben hasonlítanak egymásra az emberek, milyen nemzeti és etnikai kisebbségek élnek a településen. A szerblakta települések részarányának összehasonlítása a megyékben – multietnikus közösségek régen és ma.	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Földrajz:* tájékozódás a földrajzi térben környezeti folyamatokról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Térkép, tájegység, régió, dűlő, paraszti porta.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A naptári évhez kapcsolódó népszokások, az évszakokhoz kapcsolódó munkák, néphagyományok**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Jellegzetesebb ünnepek, azokhoz kötődő népszokások, dalok, játékok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ünnepekhez kötődő néphagyományok gyűjtésének segítése. Hagyományok újjáélesztése, hagyományok iránti tisztelet erősítése, érdeklődés erősítése, fenntartása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Tradicionális népszokások gyűjtése a mezőgazdasági munkákhoz (moba, aratás, szüret). A szokásokról készült szemelvények olvasása. Beszélgetés idősebb emberekkel, fényképgyűjtés. Az események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenése. Szerb népszokások (pudarina), kulturális emlékhelyeken, zarándokhelyeken való találkozások (Szent György nap, grábóci kolostor, Illés-kút, nagyboldogasszony, ráckevei kolostor védőszentjének ünnepe). Népi hiedelmek gyűjtése a településen. Ma is élő hagyományok a lakóhelyen, népszokás eljátszása (házasságkötés, lakodalom). A házasság szerepe az emberek életében és az ahhoz kötődő hagyományok. Szóbeli beszámolás az önálló gyűjtéssel, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához kapcsolódó nyelvi kifejezőeszközök. *Ének-zene:* szokásdalok, cselekményes dalanyag. *Dráma és tánc:* jeles napok szokásai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mezőgazdasági munka (aratás, szüret), kulturális emlékhely, népi hiedelem, élő hagyomány, házasságkötés, násznagy.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Népművészet, népköltészet, néptánc, népviselet	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Jellegzetes népművészeti tárgyak, népdalok, egyszerű mozgások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Népművészeti motívumok, díszítési technikák felismertetése, térben való elhelyeztetése. Hagyományismeret bővítése. A bemutatott tevékenységek és az olvasási élmények alapján a szerb tárgyi és szellemi kultúra kölcsönhatásainak és összefüggéseinek tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb népviseletek: motívumok, színek. A szerbiai táj (Sumadija) és szülőhelye népviseletének felismerése (sajkacsa). A legjellemzőbb férfi és női öltözék tartozékainak megnevezése (subara, kosulja, opanci). Szerb népművészeti források alapján hímzések megismerése (**s**vilenac). A népköltészet fő műfajainak felismerése, megkülönböztetése: mondák, legendák, szentek élete, tréfás mesék, balladák**.** Ismerkedés népi hangszerekkel (frula), egy-egy szerb néptánc megtanulása (kolo). Tárgyak, műalkotások megadott szempontok alapján történő rajzos felmérése, elemzése, értelmezése. A művészettörténeti korszakok stílusjegyeinek vizsgálata. A középkori szerb kultúra, építészet, a szerb bizánci freskó- és ikonfestészet jellemzői. Képek, videofelvételek alapján beszélgetés a kolostorokról (Hilandar, Studenica). Szerb képzőművészet, építészet Magyarországon a XVIII. században.	*Vizuális kultúra:* képzőművészet, tárgy- és környezetkultúra. *Szerb nyelv és irodalom:* a szerb népköltészet. *Dráma és tánc:* tánchagyományok. *Ének-zene:* a népzene.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi motívum, női és férfi öltözék, hímzés, népköltészeti műfaj, népi hangszer, műalkotás, freskó- és ikonfestészet, ikonosztáz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerbség története, jelentősebb kulturális emlékek**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Kulturális értékek, emlékhelyek, nyelvjárás-kifejezések.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különféle nyelvváltozatokat képviselő konkrét példák alapján a nyelv és nyelvhasználat rétegzettségének felismertetése a szókincs területén. Építészeti és természeti térélmények megismerésének segítése. Az identitástudat erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Nyelvjárási kifejezések és irodalmi nyelvi változataik összevetése. Nyelvjárási szavak, kifejezések, szólások gyűjtése. Válaszkeresés: kik voltak elődeink, honnan jöttek, mit hoztak magukkal, mit őriztek meg ebből. Balkán: az őskor és az ókor régészeti leletei, a szlávok letelepedése és az első szerb államok.	*Szerb nyelv és irodalom:* az irodalmi nyelv és nyelvjárások. *Vizuális kultúra:* tárgy- és környezetkultúra. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* őskor, ókor.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerb állam, kultúrtörténeti emlék, kulturális emlék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szerb nyelvű médiaismeret, a Szerb Újság gyermekrovata és mellékletei – Történelmi események, sorsfordulók, a szerbség és a pravoszláv vallás összefonódása**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Hetilap, újság, színpadi rögtönzés, tér-idő.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Médiatudatosság fejlesztése. A térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése. Ok-okozati összefüggések felismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szerb nyelvű elektronikus és nyomtatott sajtó olvasása, a Szerb Újság gyermekrovatának és gyermekmellékleteinek rendszeres figyelemmel kisérése.	*Szerb nyelv és irodalom:* a témához

A középkori szerb állam ismerete (nagyzsupánság, királyság, Nemanjić-dinasztia). A dinasztia által épített „zaduzbina-k” felismerése. Szerbek migrációja a XIV–XV. században. Szerbek 1690-es „Nagy bevándorlása”. Arsenije III. Carnojevic patriarka szerepe a nagy bevándorlásban. Szemelvények és térképhasználat segítségével a szerbeknek a törökök elleni harcainak nyomon kisérése. A tanult események, jelenségek topográfiai helyének megmutatása térképen. A szerbség és a pravoszláv vallás, a szerb egyház megtartó ereje és szerepe a diaszpórában élő szerbek életében. A vallás világa. Egyházi és történelmi személyiségek jellemzése (Szent Száva).	kapcsolódó nyelvi kifejezések. *Magyar nyelv és irodalom; dráma és tánc:* a dráma és a színház. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a középkori Európa.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elektronikus és nyomtatott sajtó, Neven, Malo smeha, középkori állam, nagyzsupanság, szenteket adó dinasztia, zaduzbina, nagy bevándorlás, autokefal szerb egyház, államforma, királyság, császárság.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– Egyszerű térképek másolása a szerblakta településekről. A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizek, domborzati jelölések, települések, államhatárok. – A lakókörnyezet szerb hagyományainak megismerése és tevékeny részt vállalás a szerb hagyományok ápolásában. A tanuló nyitottá válása más kultúrák szokásainak megismerésében, a nemzetiségi léthez kapcsolódó alapvető fogalmak helyes használata. – Fontos népszokások, azok vallási tartalmának és hátterének, a hozzá kapcsolódó szövegfolklór (dramatikus játékok, néptánc, ének) megismerése. – A szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazása, a nyelvjárás jelentésrétegeinek feltárása, értelmezése. A műalkotások, építészeti és természeti térélmények megfogalmazása szóban. – A szerb hetilap gyermekrovatának kommunikációjában való részvétel. Megfelelő vita a média használatával kapcsolatos megfigyelés alapján. A látott előadások értelmező elemzése.

7–8. ÉVFOLYAM

E pedagógiai szakaszban hangsúlyossá válik az elvont fogalmi és elemző gondolkodás fejlesztése. A tanulókat érdeklődésüknek, képességüknek megfelelően felkészíti a középfokú nevelés-oktatás szakaszában történő továbbtanulásra.

Kiemelt feladat a szerb kultúra, történelem megismerése, a hagyományápolás, az önismeret kialakítása, a nemzetiségi jogok megismerése. A szerb nyelv tanulása, a népismereti tartalmak közvetítése hozzájárul a szerb identitás erősítéséhez.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szerbség története 1804-től napjainkig	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Térkép, időszalag, pravoszláv vallás ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók szóbeli és írásbeli kifejezőkészségének fejlesztése. Különböző élethelyzetek megfigyeltetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az első (1804–1813) és a második (1815–1860) szerb felkelés, a szerb állam fejlődése ebben az időszakban, szerbek Magyarországon a XIX. és XX. században. A balkáni háborúk, Szerbia 1860 és 1914 között. Szerbia az első világháborúban, a Szerb-Horvát-Szlovén királyság 1918–1929. Jugoszláv királyság 1929–1941. A második világháború harcai és történései a jugoszláv állam területén. A magyarországi szerbek politikai, gazdasági és kulturális élete 1920–1945 között. A Budai Szerb Pravoszláv Püspökség története. Szerbia 1945 után. Események, jelenségek, személyek időrendbe állítása. Következtetések, önálló vélemény megfogalmazása történelmi eseményekről, szereplőkről, jelenségekről.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* törökök elleni harcok, a XIX. és XX. század európai történelme. *Szerb nyelv és irodalom:* történelmi témájú irodalmi szemelvények.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népfelkelés, Sretenje, az állam kialakulása, fejlődése, szerb nemzetiség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az anyaország és Magyarország földrajza	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Régiók ismerete és a térkép használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szerbia földrajzi jellemzőinek bemutatása. A magyarországi szerb régiók földrajzi jellemzőinek felismertetése. A két ország, azok nagy tájai, tipikus tájai sajátosságainak, hasonlóságainak és különbségeinek tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szerbia régiói, azok földrajzi és néprajzi sajátosságai. Szerbia tájegységei, közigazgatási központjai, fontosabb városai. A táj szépségei és gazdasága (Sumadija, Fruska Gora, DjavoljaVaroš, nemzeti parkok), turisztikai nevezetességei megismerése hangfelvételek, filmek, fényképek segítségével (Belgrád, Novi Sad, Kragujevac). Képek gyűjtése a jellemző tájegységekről. Kiadványok, tablók készítése az ország idegenforgalmi látványosságairól. A magyarországi régiókban élő szerbek földrajzi jellemzőinek megismerése. A tájak hasonlóságainak és különbségeinek felismerése. Az életmódban, szokásokban bekövetkezett változások érzékelése.	*Földrajz:* Tájékozódás a regionális és a hazai földrajzi környezeti folyamatokról. Tájékozódás földrajzi térben. *Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tájegység, gazdasági, turisztikai nevezetesség, idegenforgalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb nemzetiség képzőművészete, építészete.**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Műalkotások megfigyelése, elemzése, értelmezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás. Művészettörténeti korszakok stílusjegyeinek megkülönböztetése. Történeti korok, európai, illetve a modern társadalmak bemutatása példák alapján, az elemzőképesség fejlesztése. Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozásának támogatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Vuk Karadzic művei, a szerb nyelv és helyesírás megújításában betöltött szerepe. Az olvasottak önálló elbeszélése, saját szavaival. Tájékozottság a nyelvújító tevékenységéről: „Írj, ahogy beszélsz …” szabály alkalmazása. A tabáni szerb kereszt és Vuk Karadžić mellszobrának jelentősége. A hazai szerbség szellemi, kulturális és egyházi központjai: Budapest, Tabán, Thökölyanum, Szent György templom, Szentendre, egyházművészeti gyűjtemény, székesegyház. Jakov Ignjatovic szülőháza. Városok, települések nevezetességeinek felsorolása. A barokk és a klasszicizmus jegyeinek a felismerése (pravoszláv templomok). Egy-egy ismert ikonfestő művészetének felismerése egy mű alapján (Vasilije Ostojic).	*Vizuális kultúra:* képzőművészet, tárgy és környezetkultúra, művészet és társadalom. *Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvújítás, mellszobor, kultúrtörténeti emlék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerbek nyelvi, ének-zenei és tánckultúrája**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Nyelvjárások, ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb nyelvi kultúra ápolása fontosságának tudatosítása, a beszédkészség fejlesztésére a néprajzi olvasmányokhoz kapcsolódó élmények felidéztetése, az olvasott vélemények összehasonlíttatása, vélemények megfogalmaztatása szóban és írásban. A lakóhely népzenei dialektusa, az emocionális érzékenység fejlesztése. Mozgásos, táncos tevékenységek fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Néprajzi, történelmi szövegekben és hagyományokban a valós és fiktív elemek megkülönböztetése. Különböző olvasott vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok megfigyelése. Egy-egy magyarországi zeneszerző életpályájának megismerése, zenei	*Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények.

tevékenysége (a budai születésű Kornelije Sztankovics**,** Vujicsics Tihamér: Magyarországi délszlávok zenei hagyománya). A tánc és a mozgás szerepe az egyes történelmi korokban, tánckoreográfiák. Dramatikus szokások, koreográfiák megismerése. Zenei ismeretek bővítése, jeles napok zenéje, egyházi énekek hallgatása, elemzése, koncertélmények feldolgozása, értelmezése. Például: Szent Száva himnusz, liturgikus énekek, egyházi kórusdalok.	*Ének-zene:* népzenei szemelvények. *Dráma és tánc:* tánc és mozgás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyházi zene, tropár, ének, nyelvkultúra, zenekultúra, életpálya.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb nemzetiségi lét, jogok és kötelezettségek**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Információgyűjtés, lexikonok, atlaszok használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Legfontosabb fogalmak és kifejezések készségszinten való alkalmazásának segítése. Ismeretszerzés emberi-társadalmi környezetből, kommunikációs eszközökből. Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek, nemzetiségi intézmények hátteréről, feltételeiről, okairól; az önálló véleményalkotás, a vitakultúra fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A többségi nép, a nemzetiség, anyanemzet kapcsolata, őshaza, a vándorlások, migráció jelensége, szerbek a szomszédos országokban és Európában. A hazaszeretet és a nemzetiségi tudat megjelenési formái. Az asszimiláció, a nyelvi asszimiláció okai, jellemzői, fokozatai és irányai. Az asszimiláció társadalmi összefüggéseinek megismerése. A nemzetiségi jogok (iskola, kultúra, nyelvhasználat, névhasználat) gyakorlása. A nemzetiségi léthez kapcsolódó törvények (1868, 1993, 2012) alapvető kitételeinek ismerete, elemzése. A különböző információforrásokból szóbeli következtetések megfogalmazása, beszámoló készítése egy helyi szerb közösség vezetőjével a szerb közösség legfontosabb céljairól.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Az egyén és a társadalmi közösség. Történelmi dokumentumok. *Erkölcstan:* identitás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Migráció, asszimiláció, nemzetiségi jog, nemzetiségi törvény.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– Történelmi személyiségek jellemzése, feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról. Saját vélemény megfogalmazása. – A szerbiai országrészek, tájak eltérő földrajzi jellemzőinek felismerése. Képek, leírások alapján a szerbiai védett természeti, kulturális néprajzi értékeiről tájleírás készítése. Információgyűjtés a szerbiai védett természeti, kulturális, néprajzi értékekről. A magyarországi régiók földrajzi jellemzőinek a bemutatása. – Műalkotások, építészi térélmények megfogalmazása. Korszakok stílusjegyeinek vizsgálata. Érzelmek, hangulatok kifejezése a látott

	alkotásokban. – A hallott népdal tanult sajátosságai, lakóhelye népzenei dialektusa megnevezése. Látott tánckoreográfia értelmezése, személyes élmények felidézése. – A szülőföld, a haza, a nemzet, az anyanemzet fogalmának, az ezekhez való kötődés igényének, valamint reális nemzetkép és kisebbségkép kialakulása. Nemzetiségi létből adódóan nyitottság más népek kultúrája iránt, Magyarországon élő nemzetiségek megismerése.

SZERB NÉPISMERET

A hazai szerb nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiség legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A szerb nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei a különböző intézmények és szervezetek.

A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak lesznek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti egy tanítási óra alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógiai foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert. Így fokozatosan kialakulnak bennük azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

[1] Ez nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

9–10. évfolyam

A népismeret meghatározó szerepet játszik a tanulók szemléletének formálásában a múlt megbecsülését illetően, de főként a múltban élt emberekre, közöttük a saját őseikre terjed ki a megbecsülésük. Jelentős szerepe van a nemzettudat megalapozásában, a nemzeti önismeret elsajátításában, ösztönzi a diákot a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási értékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására.

A népismereti tartalmak feldolgozása olyan személyes tapasztalatra építő készségfejlesztő módszerek alkalmazását teszi szükségessé, amelyek megalapozzák és fejlesztik a tanulók erkölcsi és nemzetiségi érzékét, és erősíthetik döntési és problémamegoldó készségeiket, toleranciájukat.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Történeti ismeretek –</td><td>Órakeret
22 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Őstörténet, állam, birodalom.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Történelmi események és történések bemutatása során az ismeretszerzési és feldolgozási képességek fejlesztése, ok-okozati összefüggések tudatosítása emberi sorsok bemutatásán keresztül. A megismert történet eseményeinek időrendbe állíttatása, a kölcsönhatások vizsgálata során az elemzőképesség fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Történetekből, szöveges forrásokból ismeretek szerzése a szlávok őshazájáról, az első szerb állam alakulásáról (Duklja, Raska). A középkori szerb állam politika-, kultúra- és életmódtörténete (Nemanjic-kor). A kiemelkedő személyek portréinak megismerése. Események és képek alapján a középkori szerb birodalom hanyatlásának és felbomlásának, különösen az 1398-as tragikus koszovói csata előzményeinek, lefolyásának, következményeinek a megismerése. A különböző információk feldolgozása során a szerb nép helyzetének feltárása az oszmánok alatt (raja, kiváltságos rétegek, felkelések). Az ipeki patriarchátus szerepe. Az ismeretek alapján történelmi-társadalmi összefüggések keresése a szerbek Magyarországra történő 1690. évi „nagy” bevándorlás okaira. I. Lipót császár, a vallási és kulturális autonómia megadása. Primer történelmi források elemzése, különféle társadalmi–történelmi összefüggések felderítése.</td><td>Szerb nyelv és irodalom: irodalmi és történelmi szemelvények.

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: Történelmi múlt. Az egyén és a civilizációs környezet.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Balkáni honfoglalás, nagyzsupánság, raja, migráció, vándorlás, hajduci, archiepiszkópia.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Népismereti elemek</td><td>Órakeret
14 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Falusi, városi életmód, népszokás.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A szerb hagyományismeret fejlesztése. Szociológiai tudományok bemutatása, az önálló kutatás és a néprajzi terepmunka ismeretének fejlesztése.</td></tr>
</table>

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb tárgyi kultúra megismerése, a szerb családi ház jellegzetességei (ikon, mécses), a régi és új lakberendezések összehasonlítása (ágytakarók, terítők varrásai, hímzései, motívumai). A családok, generációk együttélése, a régi és mai viszonyok összehasonlítása. A népi hagyományokon és a vallási gyökereken alapuló éves ünnepek, szokások feldolgozása – hiteles néprajzi forrásmunkákból: téli ünnepkör (Szent Miklós, karácsony, Szent Száva); húsvéti ünnep (Vrbica): a nagyhét történései, különösen a nagypénteki liturgikus szertartások, feltámadás, virágvasárnap; tavaszi–nyári ünnep: Szent György, pünkösd, Szent Iván (Vidov dan). Az értékek megőrzésének szerepe (pl. „szláva”). Az emberi élet nagy fordulóihoz kötődő szokások, történelmi tanulmányokhoz kapcsolódó szertartások megismerése, beszámolók tartása (születés, házasság, halál, halotti kultusz, csitulya). Projektterv készítése a szokások gyűjtésére, pl. egy szerb lakodalom menetéről, rituális eseményeiről, szereplőiről. Szóbeli beszámoló önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről, pl. szerb népviselet, a lakóhely legjellemzőbb férfi és női népviseletének (csepác), jellemzőinek bemutatása, szerb konyhai használati eszközök (avan, natyve); korok és divatok bemutatása, a változások folyamatai és okai.	*Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények, néprajzi olvasmányok. *Vizuális kultúra:* képzőművészet. *Ének-zene:* zenei felvételek, ünnepi szertartások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Motívumkincs, vallási gyökerek, patriarchális erkölcs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Földrajzi helyzet és környezeti értékek	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Országok, államhatárok, régiók.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szerbia földrajzi jellemzőinek, a szerbek lakta régiók sajátosságainak (népességük száma, összetétele) elsajátíttatása. A természeti adottságok és a települések, az életmód, a gazdálkodás összefüggéseinek tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szerbia régiói földrajzi fekvésének, tájegységeinek bemutatása, természeti szépségeinek és turisztikai nevezetességeinek leírása. Szerbia északi területeinek természetföldrajzi jellemzése (Vojvodina, Novi Sad, Fruska Gora). Forrásanyagok alapján Szerbia jelentősebb központjának, városainak bemutatása (Belgrád, Nis). A történelmi és a jelenkori szerb fővárosok (Ras, Kragujevac). A magyarországi szerblakta régiók sajátosságainak bemutatása, földrajzi adottságainak leírása. Térkép készítése egy régióról, a természeti, néprajzi és kulturális nevezetességek jelölésével (Centralna Srbija, Vojvodina, Morava).	*Földrajz:* hazai tájak, tájak, országok. *Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények.

A szerb népességi csoportok földrajzi eloszlása, statisztikai adatok alapján. A földrajzi környezet és a specifikus kisebbség jegyei kölcsönhatásainak bemutatása, az életviszonyok értelmezése. Az életmód változásának megismerése irodalmi és történelmi szemelvények alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Életmód, regionális sajátosság, területi fejlesztés, környezeti érték.

Tematikai egység Fejlesztési cél	**A szerb nemzetiség épített környezete**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Ikonfestészet, barokk templomok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alkotások csoportosításának, elemzésének, értelmezésének segítése. A korok egyes művészetekben való tükröződésének, a képzőművészet és más művészeti ágak kapcsolatának tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szerb építészeti stílusok felismerése és bemutatása szóban és írásban (Studenica, Ravanica kolostorok). A középkori építészet, a bizánci, a Moravai iskola, a freskó- és ikonfestészet jellemző jegyeinek bemutatása. A magyarországi szerb építészet, képzőművészet alkotásainak megismerése, elemzése. A legkiemelkedőbb műalkotások, művészek jellemző kifejezőeszközeinek elemzése (Ráckeve, Grábóc kolostorai). A szerb ortodox templomok sajátos stílusának bemutatása. A pesti barokk szerb templom bemutatása (díszkapu, belső elrendezés, nők temploma, férfiak temploma, szentély, ikonosztáz). Vázlat készítése saját települése templomának alaprajzáról, szerb utcanevek megnevezése, azok kialakulásának és a névadók rövid bemutatása. A saját település szerb építészete formai jegyeinek leírása, a szülőhely szerb nevezetességei, temetői sírfeliratok.	*Vizuális ismeretek:* művészettörténet. *Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* művészet és társadalom.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bizánci jegyek, Moravai iskola, barokk, ikonfestő.

Tematikai egység Fejlesztési cél	**A budapesti Nikola Tesla Szerb Általános Iskola és Gimnázium múltja és jelene**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Szerb iskolák, rendszerük.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az információgyűjtéshez, -feldolgozáshoz szükséges képességek, fejlesztése, gyakorlottság növelése. Digitális kompetenciák fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Kutatómunka végzésével, a szakirodalom önálló feldolgozásával, a prezentációs technikák önálló kiválasztásával és alkalmazásával: Nikola Tesla élete, budapesti tevékenysége és családi kapcsolatai,	*Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények.

találmányai, kutatásai és kitüntetései. A mai szerb általános iskola és gimnázium történelmi előzményei: Pécs – Délszláv Tanárképzés; Pomáz – Délszláv Iskola; Budapest, Rózsák tere – Szerbhorvát Általános Iskola és Gimnázium. Az iskola bemutatása, profilja, tevékenységei, az iskola szerb kultúrájának, hagyományainak megismerése.	*Fizika:* tudósok, feltalálók; elektromágneses hullámok. *Informatika:* prezentáció készítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Délszláv, szerbhorvát, szerb iskola.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamon ciklus végén	– A tanuló képes a sokoldalú információgyűjtésre és felhasználásra, a történelmi fogalmak és kifejezések készség szintű alkalmazására, a tanult események topográfiai helyének megmutatására térképen. – A múlt, a szokások, a hagyományok ismerete, a változások felismerése a strukturális és funkcionális szempontok alapján. Események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenítése. – Szerbia természeti szépségeinek, értékeinek, valamint az életmód és a gazdálkodás változásainak ismerete. Az információgyűjtés alapján a magyarországi kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti értékekről a tanuló képes beszámolót tartani. – Műalkotások, építészeti és természeti térélmények megfogalmazása, szóban és ábrázolásban. A kor és a műalkotás közötti összefüggések megértése. – A művészetek érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai értékeinek felismerése. A szerb nemzetiség kulturális sokféleségének tudatosulása, képesség a koncertélmények, a színházi előadások önálló feldolgozására.

11–12. évfolyam

A gimnáziumi szerb népismereti oktatás megalapozza, megvalósítja és biztosítja a szerb nemzetiség szellemi és tárgyi kultúrájának, történelmének a nemzetiség nyelvén való megismerését, a hagyományteremtést, a nemzetiségi jogok megismerését.

A tanulók megőrzik, fejlesztik anyanyelvi kultúrájukat, erősítik a szerb közösséghez való kötődést, valamint a nemzetiségi fennmaradás alapjait. Képesek megfelelő módon értelmezni, mérlegelni a szerb nemzetiség helyzetét, aktuális gondjait és megfogalmazni az identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat.

Tematikai egység **Fejlesztési cél**	**A szerb nyelv és irodalom** **A szerb nemzetiség színházi, ének-zenei és tánckultúrája**	**Órakeret** **20 óra**
Előzetes tudás	Nyelvjárás, irodalmi alkotás, antológia, népzene, néptánc, tánckoreográfiák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelvi kultúra, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése. A szerb nyelv biztonsággal való használatának támogatása az információszerzés folyamatában. A szerb médiumokban közölt tartalmakkal kapcsolatos véleménynyilvánítás képességének fejlesztése, a kritikai gondolkodás, a médiatudatosság erősítése. Az emocionális érzékenység fejlesztése. A szerb nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség értékei megbecsülésének erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szerb nyelv fejlődésére ható tényezők bizonyítása, szövegelemzés. A szerb nyelv helye a szláv nyelvek sorában, a szerb nyelvfejlődés jelentős állomásainak feltérképezése, bemutatása (Vuk Karadzic szerepe a nyelv fejlődésében). A népnyelv és a nyelvi változatok szerepe, a dialektus bemutatása példák alapján, egy saját környezetéből választott nyelvjárásban hallott szöveg tolmácsolásával. A magyarországi szerbek anyanyelvi szerepe az identitás megőrzésében, a bilingvizmus ismérvei. Irodalmi műalkotások születése, magyarországi írók, költők, művek felkutatása, bemutatása (pl. Vitkovics Mihály kétnyelvű író, Jovan Pacic költő, Jakov Ignjatović író). A magyarországi szerb folyóiratok, almanachok kiadásainak, megjelenéseinek tartalmi megismerése (Szerb Néplap, Magazin, Szerb Évkönyv, Szerb Napló, Hajnalcsillag, Szerb Méh, Évkönyv, Gyöngyvirág antológia). A Matica Srpska megalapításának jelentősége. A mai szerb írott és elektronikus média szerepe a nemzetiség értékének fenntartásában. Az első szerb színielőadás megismerése, színházgyűjteményből, források gyűjtése (a bajai születésű Joakim Vujić). A szerb zeneszerzés és az egyházi zene, valamit a népdalkutatás első kezdeményezőjének (Kornelije Stankovic**)** írásos bemutatása, egy bizánci egyházi szövegű ének lejegyzése. A zene, a hangszeres éneklés szerepe a hétköznapok és ünnepek szokásrendszerében, pl. lakodalmas dalok bemutatása, elemzése. Vujicsics Tihamér ének-zene gyűjteményének elemzése, népzenei műveinek tanulmányozása, a Vujicsics Együttes névadója gyűjtőmunkájának bemutatása, a népi hangszerek dominanciái. A szerbek tánckultúrája, tradicionális táncok leírása, elemzése. Szertartásos, rituális táncok bemutatása (Dodole, Lazarice, svatovske pesme)**.**	*Szerb nyelv és irodalom:* nyelvjárások, irodalmi szemelvények. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* kommunikációs rendszerek**.** *Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* hagyomány játékai, táncok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvfejlődés, nyelvcsalád, nyelvváltozat, bilingvizmus, almanach, népszínmű, színmester, dalbetét, bizánci ének, szertartásos zene, tánc.

Tematikai egység Fejlesztési cél	Szerb történelmi ismeretek	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Szerb állam, felkelések, vándorlások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló ismeretszerzés gyakoroltatása történetekből, emberi-társadalmi környezetből, egyszerű statisztikai adatokból, tárgyi és szöveges forrásokból. Az ok-okozati gondolkodás, elemzőképesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódás pontok
Az élet megismerése az első modernkori szerb államban. Obrenovic-ház és Karadjordjevic-ház uralmának rövid szóbeli bemutatása. Az első és második felkelés, az államalapítás, az egyházi „Sretenje” ünnep jelentőségének megismerése történelmi forrásokból. A Királyi Jugoszlávia nemzetiségi politikájának forrásokból gyűjtött ismeretek átadása. Az újkori szerb állam kialakulása és fontosabb történelmi eseményei 1804-től napjainkig. A magyarországi szerbség története 1920-tól napjainkig. A Magyarországról való visszatelepülés (optálás), a szerb nemzetiség létszámcsökkenésének megfigyelése a statisztikai adatok alapján. A gyorsuló asszimiláció okainak feltárása, népszerű tudományos irodalomból, történelmi forrásokból származó szövegek alapján. Néhány kiemelt esemény, jelenség topográfiai elhelyezése térképen. A Budai Ortodox Egyházmegye szerepének bemutatása források alapján, az egyházmegye fénykora. Pest, Buda és Szentendre, a szerb kultúra és műveltség központjainak a megismerése, a szerb kultúra az európai áramlatokba való bekapcsolódásának bemutatása, gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretek alapján.	*Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi, történelmi szemelvények. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történetek, események. *Vizuális kultúra:* képzőművészet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Visszatelepülés, optálás, asszimiláció, egyházmegye.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Társadalmi események, jelenségek – művelődési lehetőségek Hazai szerb intézmények	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Szerb közösség, összetartozás, emlékhelyek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi események fontosságának tudatosítása. Az iskola, a helytörténet, a kulturális örökség értékei felismertetése. Az értékek tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A magyarországi szerb közösség kapcsolatainak megfigyelése, a hagyományos kulturális rendezvények jelentőségének felismerése. A szerb összetartozás országos rendezvényei (Szent Száva Akadémia, Szent Vid napja), kulturális emlékhelyek (Szentendre, grábóci kolostor) funkcióinak, jellemzésének értelmezése, az egyén szerepe a közösségi életben. Értékmentő program vázlatának elkészítése. A műveltségi központok jelentőségei: egyházi iskolák, szerb tanítóképző (Szentendre), Szerb Matica irodalmi és tudós társaság	*Szerb nyelv és irodalom:* irodalmi szemelvények. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* művészet és

(Pest), a szerb értelmiség kiművelődése jelentős korszakának bemutatása népszerű tudományos, irodalmi, történelmi forrásokból származó szövegek alapján (Thökölyanum). A mai művelődési intézmények (Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, Szerb Pedagógiai és Módszertani Központ, Szerb Intézet) helyzetének ismerete, az oktatási rendszer figyelemmel kisérése (anyanyelvű, kétnyelvű és nyelvoktatás, óvoda). Közös projektek készítése (új tradíciók: Dani seobe).	társadalom.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Értékmentés, kulturális örökség, egyházi iskola.

Tematikai egység Fejlesztési cél	**Nemzetiségi politika megismerése**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Nemzetiség, törvény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az állam típusainak és intézményeinek bemutatása. Az állampolgári ismeretek tudatosítása, fejlesztése. Ismeretszerzés segítése a magyarországi és európai nemzetpolitikáról.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény alapvető ismerete. A nemzetiségeket érintő törvények hatásai. A nemzetiségi önkormányzatiság alapjai és gyakorlata, egy szerb önkormányzat működésének bemutatása. A szerb nemzetiségi önkormányzatok, egyesületek programjainak szerepe az önazonosság megtartásában. Egy régió egyesületének, civil szerveződésének, programjának, működési elveinek bemutatása. Javaslatok megfogalmazása a helyi, regionális vagy országos politika számára a nemzetiségi identitás támogatására.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az állam típusai, intézményei; törvények.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiségi törvény, választójog, Szerb Országos Önkormányzat, önkormányzatiság, egyesület, civil szerveződés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	– A szerb nyelv eredetének, a nyelvcsaládba tartozás főbb bizonyító eljárásainak ismerete. Különböző műfajú és rendeltetésű szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek feltárása és értelmezése. A tájnyelvi szövegek irodalmi nyelvűre való átírása. – A tanult történet elmondása, lényeg kiemelése, az egyes eseményekhez nevek, helyszínek kapcsolása. Összefüggő szöveg alkotása ismert vagy az érdeklődési körébe tartozó témában. – A társadalmi folyamatokról, struktúrákról kialakult tudással aktív részvétel az érintett szerb eseményeken. A helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális, művelődési örökség jelentőségének tudatosulása. – A nemzetiségek magyarországi alkotmányos és törvényekben garantált jogainak, helyi és országos érdekképviseletük jogi intézményeinek, valamint a saját szerb nemzetiségi politikai és civil önszerveződési formáinak ismerete.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1-4. évfolyam

A szerb nyelvi kommunikációs nevelés célja az iskola alsó tagozatán az értelmes, szép szerb nyelvi beszéd, az eszközszintű olvasás, írás és helyesírás használatához szükséges képességek és készségek kialakítása. A szerb nyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez.

Kiemelt törekvése a szerb nyelvi nevelésnek a szóértés és az önkifejezés képességének fokozatos és állandó fejlesztése. Annak elérése, hogy a kommunikatív partnerek minél teljesebben értsék a kommunikáció üzenetének minden összetevőjét, a szóbeli és az intonációs eszközök jelentését, a testbeszéd (az arcjáték, gesztusok stb.) jeleit.

A tanulók életkorát és a szerb nyelvnek a személyiség egészében betöltött sajátos szerepét alapul véve a nyelvi nevelés elemei szintjén a verbális ismeretnyújtással szemben a tanulók rendszeres és változatos nyelvi tevékenységének ajánlatos elsőbbséget kapnia. Kiemelkedő szerepe lehet e folyamatban a személyes élménynek és átélésnek, sőt a játéknak is.

Az alsó tagozatos szerb nyelv és irodalom tantárgy középpontjába kerettantervünk a szerb nyelven történő kommunikációs képesség kifejlesztését, az olvasás-szövegértés képességének fejlesztését helyezi előtérbe mint kiemelt területet. Az olvasás és az írás képességének elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz, majd a boldoguláshoz a mindennapi életben.

Az 1–8. évfolyamokra vonatkozó ajánlott beszéd- és szituációs gyakorlatok témaköreinek egyes elemei újra és újra megjelennek, lehetőséget adva arra, hogy a korábban megszerzett ismeretek újabb nézőpontból kerüljenek feldolgozásra, így bővüljenek, mélyüljenek. A kerettanterv az általános iskolában minden fejlesztési szakaszban új témaköröket is javasol a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodva.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják a szerb nyelvet, de sok esetben semmilyen szinten nem ismerik, nem használják a szerb nyelvet. Az első iskolai években a tanító feladata nem az elméleti rendszerezés, hanem a szerb nyelv iránti kedv felébresztése, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére.

A tanító felelőssége, hogy a tanóra légköre és feladatai ösztönzőleg hassanak a nyelvet tanulóra. Az óravezetés természetesen nemcsak a kisgyermekek tanításban fontos eleme a tanító munkának, de talán ezen a szinten kell a legjobban előre végiggondolni az óra minden egyes percét, hiszen tudjuk, hogy a kisgyermek nem képes sokáig egyfajta feladatra koncentrálni, s ha elfárad, és nem jön az újabb érdekes tennivaló, akkor „fegyelmezetlenkedik”.

A szerb nyelvvel való játékos és örömteli foglalkozás, a kezdeti sikerek és a motiváló tanári visszajelzés segítenek a tanulóknak abban, hogy megmaradjon és erősödjön a tanulási kedvük, bátran használják a rendelkezésükre álló nyelvi eszközöket.

1–2. évfolyam

A szerb nyelvi nevelés a kisiskolás korosztály fejlesztésének kiemelt területe. Legfőbb törekvése, hogy az igényes, árnyalt szó- és írásbeli nyelvhasználat megalapozásával ápolja és hagyományozza a szerb nyelvi örökségünket. Felkészítse a tanulókat az alapvető kommunikációs helyzetekben való helytállásra, elindítsa az önálló tanulási és önművelési képesség kialakulásának folyamatát.

A kisiskolások nyelvfejlesztésében a nyelvvel való „együttélés" a döntő. Ezért a tanulók rendszeres és változatos nyelvi tevékenysége, a játékosság, a személyes élmény és az átélés élvez elsőbbséget a szerb nyelvi foglalkozásokon.

A tanuló megismeri a nagy szerb ünnepkörök egy-egy szöveghagyományát, ezeket évszakok szerint is képes elhelyezni, valamint ismer ezekhez kapcsolódó alkotásokat (népdalokat, mondókákat, meséket). Részt vesz a ritmusérzéket, mozgáskultúráját is fejlesztő önismereti gyakorlatokban, szerepjátékokban. Képessé válik az olvasmányaihoz kapcsolódó személyes ismeretek, élmények felidézésére, gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezésére. Szívesen részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, különböző kreatív játékokban.

Képes a mindennapi konfliktusok átélésére bábjátékban, drámajátékban. Kipróbálja a testmozgás, a manuális és művészeti alkotótevékenység több formáját és képes megfogalmazni ezzel kapcsolatos élményeit, tapasztalatait.

A gyerekek az iskolába lépés előtt először a szűkebb környezetükben sajátítják el a szerb nyelvet, de lesznek olyanok is, akik az iskolában fogják megtanulni. A tantárgy feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése.

Ebben az oktatási formában az 1. évfolyamon kiemelt szerepe van a beszédértési és a beszédkészségnek, a 2. évfolyamon az olvasásértési és az írásbeli készségnek, amely egyben a további szerb nyelvi nevelés alapja is.

A szerb nyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni. Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása, a használt szavak jelentésrétegeinek és különféle használatainak a megismertetése és tudatosítása, mert a nyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. A szövegek megértésén túl, a mélyebb tartalmi rétegeket kibontó szövegelemzést gyakorolják a tanulók a tanító irányításával. A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma olvasás útján megértse tankönyvei szövegének, a feladatok utasításainak lényegét.

Az írás eszközzé fejlesztése a kézírás megtanításával kezdődik. A betűformák és betűkapcsolások elsajátításán keresztül vezet az út az írás automatizálásáig. Olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja a tanulási igényüket.

Fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése. Fokozni kell a tanulók tudatosságát, kitartását a különböző nyelvi tevékenységekben. Segíteni kell őket, hogy a tanulási tevékenységüket fokozatosan növekvő időtartamban legyenek képesek irányítani.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, beszédművelés szóbeli szövegek megértése**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az iskolai érettségnek megfelelő nyelvelsajátítás, beszédértés, mondókák, mesék mondása, befogadása, részvétel mozgásos játékokban, hangsúlyszabályozással. A szóbeli és az írásos kommunikációban a megértés pontosságának és a kifejezés érthetőségi szintjének emelése. Két vagy több egyszerű mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények pontosabb kifejeztetése.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok tiszta artikulációja, az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése. A beszéd fontosabb zenei eszközeinek, a hanglejtés, a hangsúly, a hangerő helyes alkalmazása. A beszédet kísérő nem nyelvi jelek az arcjáték, tekintet, mozdulatok használata. Az aktív szókincs bővítése, pontosítsa szövegkörnyezetben történő értelmezéssel és képek, képi kompozíciók fogalmi megfeleltetésével. Mondatok összekapcsolása. Összefüggő mondatok alkotása képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Szituációs játékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.	A tanuló – megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe, alkalmazkodik azok szabályaihoz; – eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika. *Vizuális kultúra:* képek, képzetek, képi kompozíciók; egyszerű (pl. kitalált vagy átélt) cselekmény megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal, fotóval) megfelelő hanghatásokkal (pl. zörejjel, énekhanggal) kiegészítve. *Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Erkölcstan*: én magam, bemutatkozás, önismeret.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, olvasás, az írott szöveg megértése, az olvasástanulás előkészítése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástanulás előkészítése. Az általános és speciális képességek, részképességek fejlesztése az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Motiváció kialakítása, fejlesztése, szorongásmentes olvasási környezet megteremtése. Az olvasás iránti érdeklődés, pozitív attitűd kialakítása és megerősítése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztéséhez szükséges tevékenységek (fonémahallás, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, nyelv-használati szabályok, kommunikációs képességek, irányok felismerése, nyelvi tudatosság).	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az olvasás tanulása irányában; – rendelkezik a megfelelő ismeretekkel és szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; – részképességei elérték a szükséges szintet.	*Vizuális kultúra*: ábra, illusztráció, reprodukció. *Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam. *Matematika*: irányok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség, olvasás, az írott szöveg megértése, az olvasás jelrendszerének elsajátítása	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása, a dekódolási képesség kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasásra vonatkozó szókincs, pl. olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés. Az olvasás funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret, meggyőződés kialakítása, fejlesztése. Betűfelismerés, betű-hang, fonéma-graféma azonosítási szabályok, automatizált képesség. Biztonságos betű-összevonási képesség. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása.	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri az azbuka nyomtatott kis- és nagybetűit; – ismeri a betű-hang, fonéma-graféma megfeleltetési szabályokat; – rendelkezik az olvasásra, annak folyamatára vonatkozó szókinccsel, ismeretei az életkornak megfelelőek; – pontosan olvas szavakat, szószerkezeteket, mondatokat életkori sajátosságának megfelelő egyszerű, rövid szövegeket.	*Vizuális kultúra*: betűtípus, betűforma.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 55 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Értő néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Az olvasástechnika fejlesztése, szavak, mondatok, szövegek hangos olvasásának gyakorlásával. Mesék, narratív történetek értő hallgatása, felidézése. Egyszerű szövegek elolvasása és annak alapján megfelelő cselekvések eljátszása.	A tanuló – használja az előzetes áttekintés, egyszerű összefoglalás, az érzékszervi képek alkotásának stratégiáit a megértés érdekében; – képes a tankönyvi egyszerűbb grafikus szervezőket felhasználni a megértés ellenőrzése érdekében; – a szöveg megértését bizonyítja a következő tevékenységekkel: következtetés, lényegkiemelés, tartalommondás, események összefoglalása.	*Matematika; környezetismeret*: szóbeli és írásbeli szövegértés. *Vizuális kultúra:* Mesék, gyermekirodalmi alkotások (pl. rajzzal, montázskészítéssel). Médiaélmények (pl. tetszés, kíváncsiság, rossz élmény) felidézése, kifejezése és megjelenítése szóban, vizuálisan (pl. rajzolás, bábkészítés) vagy szerepjátékkal. Jel, jelkép, piktogram.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, cím, szöveg, mondat, írásjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás fejlesztése a beleélés, a képzelet, az asszociációk, a játék, a ritmus és a zene révén. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismerése. A költői nyelv sajátosságai megértésének megalapozása. Elemi irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő).	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szerb nép- és műköltészeti alkotások megismerése, a népköltészetben megtestesülő értékek, hagyományok közvetítése. Mondóka, kiszámoló, közmondás, altatódal; Dragan Lukić, Jovan Jovanović Zmaj, Dušan Radović egy-egy verse, Szent Száváról egy vers. Tapasztalatszerzés a versek és a prózai szövegek formájának különbségeiről. Az olvasmány címének, hangulatának megfigyelése. A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Az olvasmány tartalmához kapcsolódó improvizációs és beleélő játékok.	A tanuló – kedvtelésből hallgat, olvas verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket; – néhány verset, mondókát elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik a társaival.	*Dráma és tánc*: dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene*: ritmus, ismétlődések. *Vizuális kultúra*: Jelmez, kellék, díszlet, színpadi tér és lépték. *Erkölcstan*: én és szűkebb közösségeim. *Szerb népismeret*: szerb gyermekdalok, szerb népi szokások, köszöntők.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, mese, mesebeli szereplő; mesekezdés, mesebefejezés; főszerelő, mellékszereplő; vers, rím, ritmus, ismétlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az írástanítás előkészítése - az írás megtanulásának technikai alapozása	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástanulás előkészítése. A formakövetés (finommotorika) fejlesztése. Az iskolai tanuláshoz szükséges alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl. a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kivárás képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések).	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban. Analizáló, szintetizáló feladatok végzése. A füzet és az írószerek használata. Finommozgások, mozgáskoordináció fejlesztése.	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az írás tanulása irányában; – előzetes képességei és ismeretei megfelelőek az írástanulás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem-kéz	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a finom-mozgások fejlesztése (pl. gyurmázással). *Vizuális kultúra*: a finommozgások

Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása. Helyes írásszokások kialakítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkcióival a mindennapi életben.	fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással. *Erkölcstan*: az írott nyelvi kommunikációs viselkedés szabályai. *Ének-zene:* hallásfejlesztés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írott betűalakok tanítása - írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének differenciált elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A cirill írott kis-és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből.	A tanuló – ismeri és használja az azbuka betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz.	*Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk (vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, írásjegy, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástechnika fejlesztése**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás a szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásakor. Az írott kisbetűk írásának és alakításának gyakorlása, az írásszokások formálása. Lendületes írás. Két-három összefüggő mondat leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kéz-csúsztatás).	A tanuló – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – szövegminta alapján felismeri és kijavítja hibáit.	*Vizuális kultúra:* térérzékelés, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készség-fejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kisbetű, nagybetű; margó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszéd- és szituációs gyakorlatok, témakörök**	**Órakeret 29 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tiszta, érthető beszéd fejlesztése. Versek az artikuláció beszédritmus és hangsúly szerepének elmélyítésére. Szituációs feladatok képekkel.	

Tevékenységek/ismeretek	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben. *Család* – Én és a családom. – Családtagok bemutatása. *Otthon* – Otthonom, szűkebb környezetem. – Kedvenc játékaim. *Étkezés* – Napi étkezés. – Kedvenc ételeim. *Idő, időjárás* – Évszakok, hónapok. – A hét napjai és a napszakok. *Öltözködés* – Évszakok, ruhadarabok. – Kedvenc ruháim. *Sport* – Kedvenc sportom.	*Szerb népismeret:* A család szerepe. Népviselet. Társas kapcsolatok. Ünnepek, hétköznapok. *Környezetismeret:* lakóhelyi környezet; az egészséges étrend, az időjárás tényezői; ciklusok a természetben. *Testnevelés és sport*: mozgásos játékok, sportversenyek. *Technika, életvitel és gyakorlat:* öltözködés,

– Mozgás, séta. *Iskola, barátok* – Iskoláim, osztálytermünk. – Osztálytársaim, barátaim. *Ünnepek és hagyományok* – Az én ünnepeim. – Jelentősebb szerb ünnepek.	napirend; ünnepek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyomány, napszak, dramatizálás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló érthetően beszéljen, legyen tisztában a szóbeli kommunikáció alapvető szabályaival, alkalmazza őket. Értse meg az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszoljon. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Legyen képes összefüggő mondatok alkotására. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, rendelkezzen megfelelő számú szórutinnal. Tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. Írása legyen rendezett, pontos. Legyen nyitott, motivált a szerb nyelvi képességek fejlesztése területén. Mondjon el néhány verset, mondókát és néhány összefüggő mondatot önmagáról, minta alapján folytasson társaival egyszerű párbeszédet.

3–4. évfolyam

A szerb nyelvelsajátítás területén a korábbiakhoz hasonlóan fontos cél a beszédértés, beszédkészség fejlesztése. A készségek fejlesztése komplex módon történik úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs aktivizálása, szövegalkotó feladatokkal, a narráció ösztönzése, gyakoroltatása.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. A szövegek értelmezésével és feldolgozásával felkészít az alapvető szövegműveletek önálló alkalmazására. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét és empátiáját, a saját álláspont megfogalmazásának képességét, a kifejezés nyelvi megvalósulására való figyelmet. Lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, irodalmi kifejezésformák, a szerb nyelv és a szerb kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a gondolatok önálló kifejezéséhez. A szövegek az árnyalt, gazdag szókincs kialakításának forrásai is hozzájárulnak az önkifejezés igényének kielégítéséhez és képességének fejlődéséhez.

Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az

információszerzés lehetőségeinek és korlátainak megismerése, a szelekció, az összehasonlítás és a kritikai feldolgozás képességének fejlesztése.

A 3−4. évfolyamon az írás-helyesírás tanításának célja az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, a tanulást és az írásos önkifejezést szolgáló eszközzé fejlesztése az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

A nyelvtani szerkezeteket továbbra is kontextusba ágyazva sajátítják el, de fokozatosan felébred az érdeklődésük a szerb nyelv szabályrendszere, illetve attól eltérő nyelvi jelenségek iránt. Örömüket lelik a szabályszerűségek felfedezésében, de a szabályok ismerete csak csekély mértékben jelenik meg.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, beszédművelés, szóbeli szövegalkotás és megértés fejlesztése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókincs intenzív gyarapítására. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes beszédlégzés, a helyes kiejtés, a mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben (pl. párbeszéd, kiscsoportos beszélgetés). Ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése. A tanult nyelvi elemek felismerése a szövegekben, következtetések levonása a témára, tartalomra. Felolvasáskor, szövegmondáskor nonverbális eszközök értelemszerű használata a kifejezés segítésében. Vélemény kulturált megfogalmazása. Figyelem a beszélgetőtársra. Az üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, érté-	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja; – bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe; – a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti.	*Környezetismeret:* önfenntartás, légzés. *Vizuális kultúra*: Műalkotások megfigyelése, jellemzése. Médiaszövegek (pl. televíziós műsortípusok, animációs mesefilmek) felismerése. *Szerb népismeret*: szerb népi szólások, kifejezések, mesék gyűjtése.

kelése. Mondatok, mondókák, versek helyes hangoztatása, elmondása. Állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének, stílusértékének értelmezése az olvasott szövegekben. Több mondatos összefoglaló szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról, gyűjtött tapasztalatokról, megfigyelésekről. Egy mese dramatizálásának előkészítése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, szünet; tekintet, arcjáték, testtartás, távolságtartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	Nyelvre, írott nyelvre, olvasásra vonatkozó, az adott korosztály képesség fejlődése szempontjából releváns ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony olvasás kialakításának segítése, olvasási stratégiák bevezetése, különböző szövegtípusok megismertetése, az értő olvasás kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasástechnikák önálló felismerése, folyamatos javítása, biztos olvasási készség kialakítása. Életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi, dokumentum típusú, egyszerű ismeretterjesztő szövegek lényegének megértése. Globális és kereső olvasás, grafikus szervezők (ábrák, táblázatok, gondolattérkép) alkalmazása a hatékonyabb szövegértés érdekében. Az olvasmányhoz kapcsolódó előzetes ismeretek, személyes élmények, tapasztalatok felidézése és megosztása. Gondolatok és információk	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – folyékony olvasástechnikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén is; – felismeri és javítja a hibáit; – felismeri és megérti azokat a különböző típusú szövegeket, amelyekről tanult; – szintetizálja, értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik; – ismeri és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat olvasás előtt, alatt	*Környezetismeret:* önálló tanulás, szöveg-feldolgozás kialakítása. *Erkölcstan:* én magam; az én világom. *Vizuális kultúra*: Személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése, médiaszöveg olvasása. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok

értelmezése és integrálása. A következő olvasási stratégiák, olvasást megértő folyamatot segítő technikák ismerete, alkalmazása a hatékonyabb megértés érdekében: – a szöveg átfutása, – az előzetes tudás aktiválása.	és után.	animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, műfaj, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	Mesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Versritmus jelzése tapssal, koppantással.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése, az olvasmány befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a szerb kultúra hagyományainak megismertetése. Szerb népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasókönyvi szövegek csoportosítása formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. Az olvasmányok témájának megfigyelése, azonos témájú szövegek összehasonlítása. Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle irodalmi közlésformákban. Művészi eszközök keresése lírai és elbeszélő művekben (ritmus, rím, refrén). Az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Tapasztalatszerzés versekből művészi eszközökről (ritmus,	A tanuló – megnevezi olvasmányai szereplőit és azok tulajdonságait, magyarázza cselekedeteiket; – azonosítja a történet idejét és helyszínét; a cselekmény-elemek sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát több összefüggő mondattal mondja el.	*Környezetismeret:* környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok. *Ének-zene:* szerb népdalok szövege (művészeti kifejező eszközök). *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* A témához és a tartalomhoz is illeszkedő kifejező-eszközök alkalmazása. Mesék, gyermek-irodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak össze-hasonlítása, feldolgozása.

rím, refrén). Rövidebb irodalmi szövegek (versek mesék) olvasása. Művek a szerb irodalomból. (Például: Dositej Obradović*: Pas i njegova senka;* J. J. Zmaj*: válogatás;* Dušan Radović*: Novogodišnja pesma*; Nikola Tesla: *Moje detinjstvo;* Dragan Lukić*: válogatás;* Dušan Trifković: *Voće;* Mira Alečković*: Tri mame;* Ranko Simović*: Sveti Sava;* Grozdana Olujić*: Bajka o listu;* V. S. Karadžić*: Moba;* Miroslav Antić*: válogatás.* Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, fantáziajátékok, elképzelt és valóságos helyzetek megjelenítése. Részvétel csoportos játékokban, állóképek tervezése, kivitelezése és megbeszélése. Egy mese dramatizálása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, közmondás, szólás; főszereplő, mellékszereplő; ismétlés, ellentét, ritmus, rím, refrén.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az íráshasználat fejlesztése, szerb nyelvi ismeretek**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás eszközszintre emelésének segítése. Az írástempó fokozása mellett a helyesség, az íráskép rendezettségének, esztétikumának értékként való elfogadtatása. Nyelvi jelenségek (hang, szó, mondat) felismerésének fejlesztése a nyelvi jelenségek szerepének megfigyelésével.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írástechnika fejlesztése, helyes írásszokások megszilárdítása. A latin betűk (szerb nyelvű) szabályos alakítása és kapcsolása. A problematikus (magyartól	A tanuló – ismeri és használja a latin betűk írott alakjait; – írása rendezett, olvasható; – nyelvhelyesség a szófajokkal kapcsolatban.	*Minden tantárgy:* olvasható, tetszetős és rendezett füzetvezetés.

eltérő) betűk jelölése, gyakorlása. Az írás lendületének és tempójának fokozása. Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után. Az egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása. Szöveg, mondat, szó, szóelem kiegészítése. Helyesírási, nyelvhelyességi gyakorlatok szófajokkal kapcsolatban.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság, szófaj, nyelvhelyesség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszéd- és szituációs gyakorlatok, témakörök**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Rövid szövegek, versek megértése, reprodukálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Beszédgyakorlatok, játékos feladatok és a szóbeli kommunikációs készség fejlesztése. Fejlesztés kapcsolatteremtő és kommunikációs játékokkal. Nonverbális kifejezőeszközök helyes és tudatos használata.	
Tevékenységek/ismeretek		**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben. *Család* – Családom. – Családtagok bemutatása. – Családi események, ünnepek. – Napirend. *Otthon* – Otthonom, szűkebb környezetem. – Lakóhelyem, tágabb környezetem. – Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. *Étkezés* – Napi étkezés. – Egészséges táplálkozás. – Receptek, főzés, sütés. *Idő, időjárás* – Az óra. – Az időjárás, időjárási jelenségek. *Öltözködés*		*Szerb népismeret:* Társas kapcsolatok, szokások; az én lakóhelyem. A lakóhely népviselete. Társas kapcsolatok, barátság, kapcsolat. *Környezetismeret:* Lakóhelyi környezet, az ember megismerése és egészséges étrend. Az időjárás tényezői. Falvak, városok, közlekedés. Háziállatok. A környezet védelme, állapota.

– Évszakok és ruhadarabok. – Kedvenc ruháim. – Divat. *Sport* – Mozgás, testrészek. – Sportok, sportfelszerelések. – Kedvenc sportom. *Iskola, barátok* – Iskolám, tantárgyaim, tanáraim. – Osztálytársaim, barátaim. – Tanórán kívüli közös programok. *Ünnepek és hagyományok* – Az ünnepeim. – Családi ünnepek, jelentősebb szerb ünnepek. *Város, bevásárlás* – Városok, települések, falvak. – Az én településem. – Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. *Természet, állatok* – Kedvenc állataim. – Állatok a ház körül.	*Testnevelés és sport:* sportok. *Technika; szerb népismeret:* hétköznapok, ünnepek. *Technika, életvitel és gyakorlat*: közlekedés, vásárlás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szituációs játék, ünnep, hagyomány.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló aktívan vegyen részt a szerb órai tevékenységekben, kövesse a szerb nyelvű óravezetést, utasításokat, értse meg a kérdéseket, válaszoljon ezekre, szűrje ki az egyszerű, rövid szövegek lényegét. Értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse. Életkorának megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazza meg. Ismerjen, alkalmazzon néhány fontos olvasási stratégiát. Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban legyen képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát. A memoritereket szöveghűen mondja el. Az alsó tagozaton tanult szerb nyelvi ismeretei rendszerezettek legyenek. Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak legyenek. Írását, helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa. Legyen nyitott, motivált a szerb nyelvi képességek fejlesztése területén.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5-8. évfolyam

Az 5–8. évfolyamon a szerb nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás; az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a szerb nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak előkészítése, gyakoroltatása, a kritikus, problémamegoldó és a fogalmi gondolkodás fejlesztése.

Az anyanyelvi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő gyakorlati szerb nyelvi tudására építve néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggéseinek felismerése, megnevezése.

Az 5–8. évfolyam szerb irodalom kerettanterve azzal a kettős célkitűzéssel készült, hogy a klasszikus értékeket benntartsa az iskolai munkában, ugyanakkor a frissebb, mai, kortárs művekre is ráirányítsa a figyelmet.

A tematikai egységeknek megvan a maguk lineáris logikája. A felső tagozatos szerb irodalom mesékkel indul, amelyek visszautalnak az alsó tagozatra, s amelyek egyben középpontba állítják a fantáziát, amelyek minden műalkotásban és emberi alkotásban jelen vannak. A meséket követik a mondókák, a népdalok, a közmondások, mondák, népi játékok és a gazdag nemzetiségi folklórkincs. Majd a témakör egyre inkább közelít a reális világhoz, előbb a család, később a szülőföld, majd az iskola és a gyerektársadalom örök világa kerül bemutatásra. A szerb irodalom révén a tanuló visszatekinthet történelmi hagyományainkra és múltunkra.

A szerb nyelv és irodalom tantárgy fontos célja még, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben is képesek önálló ítéletalkotásra. A családi élettel kapcsolatban a harmonikus együttélést, az egymás iránt felelősséggel tartozó magatartást tekintik követendőnek.

A szerb nyelv és irodalom tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet, ezen kívül jelentősen hozzájárulhat a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség elnevezésű kulcskompetenciák fejlesztéséhez.

5-6. évfolyam

A szerb nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása: a tanulók hallott és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciának fejlesztése a kognitív folyamatok, az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése.

Az 5–6. évfolyamon a tanulók már elolvasnak rövidebb szerb nyelvű szövegeket, amit kis szómagyarázati, nyelvtani, fordítási segítséggel rövid idő alatt meg tudnak ismerni, érteni.

Ennek megfelelően az 5–6. évfolyamon számos területen megfelelő képességszintet kell elérni. Javuljon a tanuló artikulációja. A hallott szerb szövegről legyen képes rövid

szóbeli összefoglalást adni. Beszéde alkalmazkodjék a hallgatósághoz és a beszédhelyzethez. Olvasáskor legyen képes érzékelni, megnevezni a szövegek műfaji különbségeit. Legyen képes szerb nyelven néhány mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazására az olvasottakról. Legyen képes szerb nyelven rövidebb szövegek alkotására, személyes és olvasmányélmények megfogalmazására. Tanulás közben jó, ha a tanuló képes különböző vázlatok felhasználására különböző témájú, műfajú szövegek megértésére, megfogalmazására. Szükséges a globális, információkereső, értelmező olvasás, továbbá tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának megértése; a címadás. Az erkölcsi ítélőképesség fejlesztése során a tanuló megismerkedik a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáival, a különböző kultúrák és eltérő vélemények tiszteletben tartásának fontosságával.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi szerb nyelvű kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. Szerb nyelvű szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb nyelvű hallásértés fejlesztése (pl. dramatikus játékkal, szövegmondással, interaktív olvasásértéssel). A kommunikációs helyzetnek megfelelő helyes beszédlégzés, hangképzés, hangsúlyozás, tempó és szünettartás kialakulásának segítése: pl. beszédgyakorlatokkal, dramatikus játékkal, hangos szövegmondással. Törekvés erősítése a különböző beszédhelyzetekben a jól formált, a kommunikációs célt közvetítő szerb nyelvű beszéd alkotására. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szerb szókincs alkalmaztatása személyes beszámolóban, történetmeséléskor, személyek jellemzésekor. A kiejtés, a szöveg és a nem nyelvi jelek közötti összhang kialakulásának fejlesztése. A kommunikációs folyamat alapvető tényezőinek tudatosítása	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A hallásértés fejlesztése analitikus és evaluációs gyakorlatokkal. Különböző hallott szerb szövegek, információk megértése, rövid összefoglaló reprodukálása. Tiszta hangképzés, helyes intonáció. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Bekapcsolódás párbeszédbe, élmények elmesélése egyszerű mondatokban. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz, a köznapi kommunikációs helyzetekben való eligazodás. Képek, illusztrációk egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel való leírása. A közlési szándéknak megfelelő szókincs, kiejtés (hangsúly, tempó, hangerő stb.) alkalmazása. A beszédpartner közlésének, viselkedésének megfigyelése,	*Dráma és tánc:* kommunikációs kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Vizuális kultúra:* vizuális kommunikáció. *Természetismeret:* az ember megismerése, érzékszervek. *Erkölcstan*: önismeret, a

értelmezése. Memoriterek szöveghű ismerete. Ismert irodalmi és közismereti szövegek folyamatos, kifejező olvasása, értelmezése, rövid összefoglalása. Rövid szerb és magyar nyelvű tartalmak fordítása önállóan és szótár segítségével. Különböző, a kommunikációs célnak, a kommunikációs helyzetnek (tér, idő) és a résztvevői szerepeknek megfelelő beszédhelyzetek létrehozása szerepjátékkal, drámapedagógiai gyakorlatokkal.	személyes kapcsolatok, a beszélgetés jelentősége.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, dramatizálás, memoriter, fordítás, párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, beszéd- és szövegértés**	**Órakeret 70 óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási és beszédstratégiák adekvát alkalmazása olvasás és beszéd előtt, alatt és után. A tanult különböző típusú és műfajú szerb szövegek felismerése és megértése. A szöveg információinak és gondolatainak az életkora szerint elvárható értelmezése és értékelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegfeldolgozás általános sémájának tudatosítása változó szövegeken. Az olvasási és beszédtechnika fejlesztése különféle folyamatos és nem folyamatos szerb szövegeken többféle szövegértési eljárással. A szöveghez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, egyszerűbb ábrák, grafikonok értelmeztetése. A szerb nyelvi, olvasási és szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, és a megfelelő javítási stratégia megismertetése, alkalmazásának elősegítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különféle szerb szövegek néma és hangos olvasása és megbeszélése. Rövidebb szerb szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek önálló olvasása, fontosabb gondolatok kiemelése. Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása és bővítése különböző témájú és típusú nyomtatott és elektronikus szövegeken. Tájékozódás, információkeresés (betűrend, tartalomjegyzék) a különféle dokumentumtípusokban (könyv, folyóirat, szótár, lexikon). Az ismert szövegfeldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása stb.) alkalmazása, illetve újabb stratégiákkal való bővítése (szintézis, szelektív olvasás). A cirill és a latin betűs szövegek olvasásának gyakorlása. Egyszerű megnyilatkozások, kérdések és feleletek megértése. Párbeszédes kommunikációs helyzetekben egyetértés, kétség, elutasítás változatos nyelvi eszközökkel való kifejezése.	*Matematika*; *természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika:* tájékozódás, információkeresés. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép összefüggéseinek feltárása.

A szövegértés folyamatának megfigyelése, a szöveg megértésének követése. A hibás olvasási, szövegértési technika felismerése, a megfelelő javító stratégia megtalálása és alkalmazása. Az információhordozók kommunikációs funkcióinak és az olvasott szövegek tipológiai és műfaji különbségének megfigyelése, a szöveg mondanivalójának saját szavakkal történő megfogalmazása. A szöveg szereplőinek bemutatása. A szöveg és a kép összefüggéseinek feltárása, értelmezése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Üzenet, szövegkép, betűrend, tartalomjegyzék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás, helyesírás**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő írástechnika alkalmazása. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend, a szöveg tagolása bekezdésekre. A tanult fogalmazási műfajokban való jártasság, szövegalkotás. A tanult főbb helyesírási szabályok felismerése, alkalmazása a szövegalkotásban, az írásbeli munkákban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika tempójának, esztétikai megjelenésének fejlesztése, javítása. Az önálló és a tanári segítséggel történő anyaggyűjtés módjainak fejlesztése. Az ismert fogalmazási műfajokban történő változatos, kreatív szövegalkotás támogatása. Újabb szövegalkotási eljárások megismertetése, alkalmazásának segítése. A digitális kompetencia fejlesztése: rövid internetes szövegek, formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése. A szerb helyesírás alapelveinek ismeretében az írott szerb nyelvi norma tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kialakult egyéni írástechnika további fejlesztése. Törekvés az esztétikus, olvasható, rendezett kézírásra. Az írás folyamatának megtapasztalása, folytonos ön-és társkorrekció. A cirill és latin betűs írás folyamatos gyakorlása. Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus forrásokból az írott mű elkészítéséhez. A vázlatkészítés szabályainak megismerése. Néhány internetes szövegtípus formai és tartalmi jellemzőinek megfigyelése. Az írott és nyomtatott szöveg formájának üzenete. Az írásmű üzenetének, céljának, befogadójának megfelelő szókincs használata. Személyes élmények megfogalmazása tömören írásban. Rövid szerb szövegalkotás az internetes műfajokban, pl. e-mail.	*Idegen nyelvek:* udvariassági formulák, egyszerű üzenetek megfogalmazása a tanult idegen nyelven. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* narratív szövegek, történetmondás történelmi eseményekről, hősökről.

Az írás nem nyelvi jeleinek (betűforma, nagyság, sorköz, margó), a szöveg képének az írott üzeneten túli jelentése. A kézzel írt és a számítógépes szövegek különbözőségei, hasonlóságai. Tollbamondás utáni írás lassú tempóban, a helyesírási szabályok betartásával. A megismert helyesírási esetek felismerése és tudatos alkalmazása az írott szöveg megértése és szövegalkotási folyamatában; az önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal. Adott téma egyszerű nyelvi eszközökkel a lényegi elemek említésével való, összefoglalása, illetve összehasonlítás végzése. Rövid szerb nyelvi szövegek értelemszerű fordítása, írásban, önállóan, szótár segítségével.	*Természetismeret:* anyaggyűjtés, vázlatkészítés. *Vizuális kultúra:* a szöveg képe. *Informatika:* internetes források adatainak megkeresése; internetes kapcsolattartó műfajok nyelvi jellemzői.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cirill és latin írásmód, anyaggyűjtés, vázlat, e-mail, fordítás. Nem nyelvi jel (pl. sorköz, margó). Helyesírási alapelv (kiejtés elve).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A hangok, képzésük, kiejtésük. A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján, mondatban és szövegben, megfelelő használatuk írott és beszélt szövegben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság növelése figyelemfejlesztéssel: a szerb nyelv szerkezetének megfigyeltetése; a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. Elemzőképesség fejlesztése: a szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyeltetése, főbb jellemzőinek megnevezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szerb hangrendszer jellemezőinek tapasztalati úton történő megismerése: – magánhangzók, – mássalhangzók, – szótagalkotó „r”. A szavak egy lehetséges osztályának, a szófajoknak a már tanult legjellemzőbb csoportjainak áttekintése, alkalmazásuk a kommunikációban. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése. Ige: felszólító mód, visszaható igék. Főnév: nemek, egyes és többes szám, deklináció. Melléknév: ragozás, fokozás, állítmányi használat. Számnevek: tőszámnevek, sorszámnevek, keltezés, idő kifejezése. Elöljárószók.	*Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete. *Természetismeret:* az ember hangképző szervei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Magánhangzó, mássalhangzó; alapszófaj (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmás, kötőszó, elöljárószó).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az olvasási kultúra, a szókincs és a befogadóképesség fejlesztése, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Néhány klasszikus szerb népmese és állatmese történetének és alakjainak ismerete, néhány mondóka, kiszámoló, közmondás, népdal szövegének, ritmusának és dallamának ismerete. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismerése és megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mesék történetének, jellemző motívumainak, nyelvi fordulatainak, azonosításának és értelmezésének elősegítése. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismertetése és megértetése. Az olvasás fejlesztése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Népköltészet: szerb és magyarországi szerb mondókák, népdalok, népi játékok, népmesék, mondák, közmondások. *Szerb szerzők versei, meséi, elbeszélései; egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények részletei*. Szerzők: D. Maksimović: válogatás; D. Lukić*:* válogatás; M. Alečković: *Najlepša reč;* S. Raičković: *Nedelja u školi;* B. Ćopić*: Mačak otišao u hajduke;* B. Radičević*: Ribarčeta san.*	A mesék csoportosítása. Különbségtétel mese és valóság között. A szerb nyelvű népdalszövegek néhány jellegzetes, visszatérő motívuma felismerésének segítése. Tanári segítséggel rövid, egyszerű tartalmi fordítás a versekről. Az osztállyal kooperálva a jellemek elemzése, és ennek kapcsán saját önismeret fejlesztése. A versek egy részletének szöveghű felidézése, dramatizálása. Illusztrációk keresése a versekhez az interneten. Vélemény megfogalmazása saját szavaival adott témákról.	*Ének-zene:* énekelt népdalok. *Vizuális kultúra:* reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre, díszlet-és jelmezkészítés. *Informatika:* illusztrációk. *Szerb népismeret:* szerb mondókák, kiolvasók, közmondások, szokások.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népdal, népmese, folklór, közmondás, kiolvasó. Fantasztikum, mesebeli lény, mesei motívum, népdalmotívum.

Kommunikációs témák az 5–6. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család – Én és a családom. – Családtagok bemutatása. – Családi események, közös programok. – Szerb családi ünnepek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* család és lakóhely.

– Napirend.	*Szerb népismeret:* társas kapcsolatok, szokások. *Technika, életvitel és gyakorlat:* időbeosztás, napirend.
Otthon – Otthonom, szűkebb környezetem. – Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. Kedvenc játékaim. Baráti köröm. – Lakóhelyem, tágabb környezetem. Magyarországi szerb családok lakás és életkörülményei.	*Természetismeret:* lakóhelyi környezet. *Matematika:* tájékozódás a térben, halmazok. *Szerb népismeret:* az én városom, falum.
Étkezés – Napi étkezések. – Kedvenc ételeim, italaim. Egészséges táplálkozás. Receptek, főzés, sütés. A szerb nyelvterület jellegzetes ételei.	*Természetismeret:* az ember megismerése és egészsége: étrend. *Matematika:* halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Idő, időjárás – Az óra. Órarend. – Évszakok és hónapok. – A hét napjai és a napszakok. – Időjárás, időjárási jelenségek megfigyelése.	*Természetismeret:* az időjárás tényezői, ciklusok a természetben. *Matematika:* számok írása, olvasása, állítások igazságának eldöntése, tapasztalati adatok lejegyzése, táblázatba rögzítése.
Öltözködés – Évszakok és ruhadarabok. – Kedvenc ruháim. Szerb népviseletek. – Divat.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* öltözködés, divat. *Matematika:* halmazok.
Sport – Testrészek és mozgás. – Sportok, sportfelszerelések. – Kedvenc sportom.	*Természetismeret:* az ember megismerése és egészsége: testrészek.

– Sportversenyek.	*Testnevelés és sport:* mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.
Iskola, barátok – Iskolám, osztálytermünk. Tantárgyaim, tanáraim. Osztálytársaim, barátaim. – Tanórán kívüli közös programjaink. – A magyarországi szerb települések oktatási intézményei.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: barátság, szeretet, tisztelet, segítő kapcsolat.
Szabadidő, szórakozás – Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. – Internet, interaktív játékok. – Közös időtöltés barátokkal. – A nemzetiségi média világa.	*Testnevelés és sport:* sportok. *Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Természet, állatok – Kisállatok. – Kedvenc állataim. – Állatok a ház körül. – Vadon élő és állatkerti állatok. – Állatok a nagyvilágban. – Növények az otthonomban, iskolámban. – Kontinensek, tájegységek.	*Természetismeret:* élőlények a ház körül, az állatok életmódjának főbb jellemzői, szoba-vagy kerti növények gondozása, érdekes növények; a Föld szépsége, egyedisége: hazánk növénytakarója és élővilága. *Matematika:* halmazok.
Ünnepek és szokások – Az én ünnepeim. – Ünnepek itthon és a nagyvilágban.	*Technika, életvitel és gyakorlat; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb népismeret:* hétköznapok, ünnepek.
Város, bevásárlás – Városok, települések, falvak. – Épületek, utcák. – Tájékozódás, útbaigazítás. – Üzletek, bevásárlóközpontok, piac.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; természetismeret:*

– Vásárlás. – Az én városom/falum.	falvak és városok, közlekedés. *Matematika:* irányok, térbeli alakzatok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés, vásárlás. *Szerb népismeret:* az én városom, falum.
Utazás, pihenés – Vakáció, nyaralás. – Táborok, osztálykirándulás. – Közlekedési eszközök.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés. *Szerb népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei.
Fantázia és valóság – Kedvenc olvasmányaim, könyveim. – Képzeletem világa.	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Vizuális kultúra:* képzeletem világa, műalkotások.
Zene, művészetek – Kedvenc zeném, együttesem. – Film-és színházi élményeim, múzeumlátogatás. Szerb nemzetiségi kulturális rendezvények. A magyarországi szerbek népzenei öröksége: népdalok, néptáncok.	*Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.
Környezetünk védelme – Veszélyeztetett állat- és növényvilág. – Nevezetes napok: Madarak és Fák Napja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. – Szelektív hulladékgyűjtés.	*Természetismeret:* környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. *Matematika:* diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Egészséges életmód – A rendszeres testedzés. – A helyes táplálkozás. – Az orvosnál.	*Természetismeret:* az ember megismerése és egészsége: étrend. *Technika, életvitel és*

	gyakorlat: egészséges életmód.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik gondolatai érthető, a helyzetnek megfelelő megfogalmazására, adekvátan alkalmazza a beszédet kísérő nem nyelvi jeleket. Képes mások rövidebb szóbeli üzeneteinek, rövidebb hallott történetek megértésére, összefoglalására, továbbadására. Ismeri és alkalmazni tudja a legalapvetőbb vázlatkészítési módokat. Képes önállóan szöveget alkotni a tanult hagyományos és internetes műfajokban (meghívó, jellemzés, levél, sms, e-mail). Törekszik az igényes, pontos és helyes fogalmazásra, írásra. Képes az írott és elektronikus felületen megjelenő olvasott szövegek megértésére. A tanuló ismeri a tanult alapszófajokat (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, kötőszó, elöljárószó, névmások), valamint a hozzájuk kapcsolódó főbb helyesírási szabályokat, amelyeket az írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. A megismert új szavakat, közmondásokat, szólásokat próbálja aktív szókincsében is alkalmazni. Értelmesen, pontosan és tisztán tud felolvasni szövegeket. Részt tud venni számára ismert témájú vitában, és képes érveket alkotni. Képes az általa jól ismert történetek szereplőit jellemezni.

7–8. évfolyam

E szakaszban a fő cél a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése. Az információ felismerése, azonosítása, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; digitális tartalomalkotás és-megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül. A nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal.

Mire eljutnak a tanulók a 7–8. évfolyamig, addigra már megismerkednek a szerb népköltészet és műköltészet fontosabb műveivel a kiolvasók, mondókák, népdalok, közmondások sokaságával, a szerb gyermekirodalom neves költőinek, íróinak műveivel. Az olvasásnak és írásnak, a szövegértésnek és szövegalkotásnak ekkorra már többnek kell lennie számukra merő technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló-dekódoló eljárásnál. Érteniük kell, hogy az irodalom olyan üzenet, amelyet elődeink és a rendkívüli képességekkel megáldott művészek örökítettek ránk, s amely üzenetnek a megfejtése és életünkbe építése a mi dolgunk.

A 7–8. évfolyamon a tanuló már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat-és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem érvelni is képes, és a beszédtárssal empatikusan együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is alkalmaz.

Ekkorra már nemcsak használ vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítésre. Képes rövidebb szövegek értelmezésére, írásban történő leírására cirill és

latin írásmóddal egyaránt. A szöveg tartalmának, cselekményének, fordulópontjainak, felvetett kérdéseinek a lényegét nemcsak ismeri, hanem érti is képes azok összefoglalására, elemzésére és értékelésére.

Erkölcsi ítélőképessége olyan fejlett, hogy már nemcsak a tetszésnyilvánításra, hanem az egyéni vélemény kifejezésére is képes.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédkészség</td><td>Órakeret
68 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A beszéd hangzása: hangsúly, hanglejtés, beszédtempó, a nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, külső megjelenés.
A kommunikáció elemeinek pontos ismerete és használata.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Rövid szerb nyelvű beszélgetés, véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása.
Különféle iskolai és közéleti beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, nyelvi viselkedés gyakoroltatása.
A tömegkommunikáció formáinak, céljának, működési módjainak és hatásának, valamint néhány gyakoribb műfajának megismertetése.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A különféle mindennapi megnyilatkozások: köszönés, bemutatkozás pontos ismerete és használata.
A helyes szerb beszéd és kiejtés fejlesztése.
Olvasmányok és élmények rövid elmondása dialógussal is.
Beszélgetés, vitázás partnerekkel, a saját álláspont előadása.
Személyek, tárgyak, állatok, dolgok jellemzése.
Memoriterek szöveghű tolmácsolása kifejező szövegmondással.
Dramatikus formák kipróbálása (pl. versmondás, dialógus).
Ismert és ismeretlen irodalmi és közismereti szövegek néma és hangos, kifejező olvasása, a tartalom összefoglalása.
Képek, illusztrációk bemutatása egyszerű nyelvi kifejezőeszközökkel, az olvasóra gyakorolt szubjektív hatás szempontjából való leírása.
Szerb nyelvű tartalmak lényegének összefoglalása másik nyelven.
A kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.
Az informálódás, a kívánság, a felvilágosítás nyelvi formáinak alkalmazása.</td><td>Minden tantárgy: felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában.

Vizuális kultúra: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban.

Ének-zene: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Bemutatkozás, köszönés, vélemény, vita, dramatizálás, dialógus.
Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td>Olvasás, beszéd- és szövegértés</td><td>Órakeret
70 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">A tanult szövegértési és feldolgozási stratégiák alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.</td></tr>
</table>

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegfeldolgozási módok megismertetése. Szövegértés, értő olvasás fejlesztése. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése nyomtatott és elektronikus szövegekben. Kritikai gondolkodás fejlesztése: az elektronikus, internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás. Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek jelentéseinek egyéni, irányított és önálló megértése és gyakorlása. Ismert és ismeretlen szöveg folyamatos, helyes hangsúllyal történő olvasása. Az olvasott szöveg összefoglalása, a már meglévő lexikai tudás használatával, a tartalmi elemekről vélemény formálása. A szerb aktív és passzív szókincs gazdagítása önálló munkával. A szerb szerzők rövid műveinek megértése, tartalmuk, mondanivalójuk értelmezése. Igaz és hamis állítások megkülönböztetése. Adott téma eseményeinek, hasonlóságainak, különbségeinek és összefüggéseinek feltárása, leírása. Egyszerűbb szerb és magyar szövegek fordítása szótár segítségével. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedése, értelmezése. Törekvés a nyelvileg igényes és helyes beszédre. A köznyelvi beszéd megértése, mások véleményének meghallgatása, többszereplős helyzetekben. Hallott szöveg reprodukálása. Felkészülés után átélt eseményekről rövid élménybeszámoló tartása. Saját vélemény megfogalmazása. Beszélgetés érdekes eseményekről. Interjúkészítés ismert szerb személyekkel. Párbeszédes kommunikációs helyzetekben mások szóbeli megnyilatkozásainak szakszerű összefoglalása. Szerbekkel kapcsolatos adatok keresés az interneten. Nemzetiségi sajtó, gyermekfolyóiratok olvasása. Biztonságos internethasználat szerb nyelvű oldalakon. A különböző tanulást támogató szókártyák, enciklopédiák használata. Elektronikus és nyomtatott szótárhasználat. Ismeretterjesztő szövegek jellemzői és feldolgozási technikái.	*Minden tantárgy:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Informatika:* keresési eljárások. *Vizuális kultúra:* ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szótár, enciklopédia, lexikon, szókártya, szövegfeldolgozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, fogalmazás, helyesírás	Órakeret 68 óra
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek) a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával. A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása. Alapvető helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Néhány tömegkommunikációs műfaj jellemzőinek megismertetése, a műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás. Többféle jegyzetelési technika, forma elsajátíttatása, a célnak megfelelő kiválasztása, alkalmazása tanári segítséggel. A bemutatkozás írásos formáinak megismerése, írása. A szövegalkotási képesség fejlesztése különböző szövegtípusokban. A kritikai gondolkodás, a saját magunk és mások iránti felelősségérzet fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kommunikációs céloknak megfelelő papíralapú és elektronikus szövegek írása. Olvasható, áttekinthető, mondanivalót tükröző, tagolt íráskép. Különböző nézőpontú és műfajú rövid szövegek alkotása: elbeszélés, jellemzés, vélemény. Élmények megfogalmazása. Rövid érvelő szöveg alkotása. Közéleti műfajok írása, levél, kérvény. A nyelvhelyesség és a helyesírás szabályainak alapos ismerete és alkalmazása. Mondattani, stilisztikai gyakorlatok. Egyszerűbb szövegek fordítása szótár segítségével. Az írott szöveg feldolgozása során kijelölési technikák (pl. optikai jelölés) alkalmazása, a kulcsszavak kiemelése. Információk rövid írott mondatokkal történő ismertetése. Ismert prezentációs technikák a feladatnak és a célcsoportnak megfelelő alkalmazása. Néhány tömegkommunikációs műfajban való kreatív szövegalkotás (hír, interjú, riport, tudósítás). A tanulást segítő papíralapú és számítógépes jegyzetelés gyakorlása, törekvés a legoptimálisabb egyéni forma kialakítására. Az írásban történő bemutatkozás szabályai a papíralapú és az online felületen (önéletrajz, blogbejegyzés, internetes közösségi portál). A nyilvános felületeken történő önbemutatás etikai kérdéseinek, következményeinek elemző megismerése, megvitatása.	*Informatika:* a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra:* tipográfia ismeretek. *Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzet, elbeszélés, jellemzés, vélemény, elektronikus szöveg, komment, blog; önéletrajz, levél, kérvény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján, mondatban és szövegben, megfelelő használatuk írott és beszélt szövegben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi tudatosság növelése figyelemfejlesztéssel: a szerb nyelv szerkezetének megfigyeltetése; a hangok, a szóelemek és a szavak szintjének részletesebb vizsgálata. Elemzőképesség fejlesztése: a szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyeltetése, főbb jellemzőinek megnevezése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az írott nyelv normái, az írásjelek helyes használata. A szavak egy lehetséges osztályának, a szófajoknak a már tanult legjellemzőbb csoportjainak áttekintése, szövegbeli és kommunikációs szerepük további megfigyelése, alkalmazásuk a kommunikációban. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyelése, főbb jellemzőinek megnevezése. Névmás: személyes névmások, birtokos névmások, kérdő névmás, mutató névmás, visszaható névmás. Határozószók: hely-, idő- és módhatározók. Mondattan – kijelentő mondat, kérdő mondat, felszólító, óhajtó mondat, szerkezet alapján: mellérendelő mellékmondatok, vonatkozó értelmű mellékmondatok, időhatározói mellékmondatok, feltételes értelmű mellékmondatok.	*Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete. *Biológia-egészségtan*: az ember hangképző szervei. *Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakításához

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Személyes névmás, birtokos névmás, kérdő névmás, mutató névmás, visszaható névmás, hely-, idő- és módhatározó, mellérendelő mellékmondat, vonatkozó értelmű mellékmondat, időhatározói mellékmondat, feltételes értelmű mellékmondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Néhány klasszikus szerb népmese és állatmese történetének és alakjainak ismerete, néhány, mondóka, kiszámoló, közmondás, népdal szövegének, ritmusának és dallamának ismerete. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás fejlesztése. A mesék történetének, jellemző motívumainak, nyelvi fordulatainak, azonosítása, a befogadó- és értelmezőképességek fejlesztése. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismertetése és megértetése.

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szerb szerzők versei, meséi, elbeszélései; egyszerű szerkezetű gyermekregények részletei. Szerzők: D. Maksimović*:* válogatás; B. Nušic*: Autobiografija* – részlet*;* D. Lukić*:* válogatás; M. Alečković*: Kolo;* B. Cvetković*: Kako se kovač odužio đavolu;* Đ. Jakšić: *Veče;* Jovan Dučić*: Podne;* S. Stanišić*: Moj otac badnjak traži;* M. Vitezovic*: Budimpešta i Srbi, Beograd.* Magyarországi szerb szerzők versei, meséi, elbeszélései. Szerzők: P. Stepanović*: Priče o malom zecu.*	Tanári segítséggel rövid, egyszerű tartalmi fordítás a versekről. Az osztállyal kooperálva a jellemek elemzése, és ennek kapcsán saját önismeret fejlesztése. A versek egy részletének szöveghű felidézése, dramatizálása. Illusztrációk keresése a versekhez az interneten. Vélemény megfogalmazása saját szavaival az adott témával kapcsolatosan.	*Ének-zene:* énekelt népdalok. *Vizuális kultúra:* reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre, díszlet- és jelmezkészítés. *Informatika:* keresés az interneten. *Szerb népismeret:* szerb mondókák, kiolvasók, közmondások, szokások.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerb népdal, népmese, folklór, közmondások, kiolvasók. Fantasztikum, mesebeli lény.

Kommunikációs témák a 7–8. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Család – Én és a családom. – Családtagok bemutatása, családfa. – Családi események, közös programok. – Szerb családi ünnepek. – Baráti kör. Nagyszüleim világa.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok: család, otthon; az ember az időben: gyermekkor, felnőttkor, öregkor. *Szerb népismeret:* családunk története. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás.
Otthon – Otthonom, szűkebb környezetem.	*Matematika:* tájékozódás a térben.

– Lakóhelyiségek, bútorok, berendezési tárgyak. – Lakóhelyem, tágabb környezetem. – Magyarországi szerb családok lakás és életkörülményei.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* család és lakóhely. *Szerb népismeret:* az én városom, falum.
Étkezés – Napi étkezések. – Kedvenc ételeim, italaim. – Egészséges táplálkozás. – Receptek, főzés, sütés, főzőműsorok. – A szerb nyelvterület jellegzetes ételei.	*Biológia-egészségtan:* táplálkozás. *Kémia:* egészséges táplálkozás: a zsírok és cukrok szerepe. *Technika, életvitel és gyakorlat:* családi munkamegosztás. *Matematika:* halmazok, diagramok készítése, értelmezése, táblázatok olvasása.
Idő, időjárás – Az óra. Napirend. – Évszakok és hónapok. – A hét napjai és a napszakok. – Időjárás. – Időjárási jelenségek. – Természeti katasztrófák.	*Földrajz:* éghajlat és lakóhelyek; időjárási, éghajlati elemek. *Fizika:* természeti katasztrófák.
Öltözködés – Ruhadarabok. – Kedvenc ruháim. – Divat világa. Szerb népviseletek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* öltözködés, divat. *Erkölcstan*: szokások, társadalmi szabályok.
Sport – Testrészek és mozgás. – Kedvenc sportom. – Sportok, sportfelszerelések. – Extrém sportok. – Sportversenyek, olimpia.	*Biológia-egészségtan:* az ember megismerése és egészsége. *Testnevelés és sport:* mozgásos játékok, sportversenyek, szabályok.

Iskola, barátok – Iskolám, osztálytermünk. – Tantárgyaim, tanáraim, órarend. – Osztálytársaim, barátaim. – Tanórán kívüli közös programjaink. – A magyarországi szerb települések oktatási intézményei.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok - barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése.
Szabadidő, szórakozás – Szabadidős tevékenységek, kedvenc időtöltésem. – Internet, interaktív játékok. – Mozi, színház, zenehallgatás, kiállítások. – Közös időtöltés barátokkal. – Szerb nemzetiségi kulturális rendezvények.	*Testnevelés és sport:* sportok. *Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
Természet, állatok – Kedvenc állataim. – Kisállatok, felelős állattartás. – Kontinensek, tájegységek. – Hazánk és más országok, más kontinensek élővilága.	*Biológia-egészségtan:* a természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései. *Földrajz:* földrészek és óceánok, felszínformák, hazánk természeti adottságai; Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. *Technika, életvitel és gyakorlat:* hobbiállatok gondozása.
Ünnepek és szokások – Az én ünnepeim. – Ünnepek itthon és a nagyvilágban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:*

	hétköznapok, ünnepek. *Szerb népismeret:* találkozás a múlttal: ünnepeink eredete és szokásrendje.
Város, bevásárlás – Városok, települések, falvak. – Épületek, utcák. – Tájékozódás, útbaigazítás. – Üzletek, bevásárlóközpontok, piac. – Vásárlás. – Látnivalók, nevezetességek a lakóhelyemen. – Híres városok és nevezetességeik.	*Matematika:* tájékozódás a térben, térbeli alakzatok. *Földrajz:* országok, városok. *Szerb népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj, a világörökség elemei. *Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedés, vásárlás.
Utazás, pihenés – Vakáció, nyaralás. – Táborok, osztálykirándulás. – Közlekedési eszközök. – Utazás belföldön és külföldön.	*Földrajz:* tájékozódás a földrajzi térben, Európa, Európán kívüli kontinensek, tájak, országok. *Biológia-egészségtan:* az erdők világa. *Szerb népismeret:* az én városom, falum, a hazai táj,a világörökség elemei.
Fantázia és valóság – Kedvenc olvasmányaim, könyveim. – Képzeletem világa. – Utazás a jövőbe.	*Dráma és tánc:* dramatikus játékok. *Vizuális kultúra:* képzeletem világa.
Zene, művészetek – Kedvenc zeném, együttesem. – Film- és színházi élményeim. – Kedvenc múzeumom. – Kiállítások, rendezvények, koncertek. – A magyarországi szerbek népzenei öröksége: népdalok, néptáncok. – Zenei világnap.	*Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások.

Környezetünk védelme – Veszélyeztetett állat- és növényvilág. – Nevezetes napok: Madarak és Fák Napja, a Víz Világnapja, a Duna Napja. – Szelektív hulladékgyűjtés. – Környezettudatos viselkedés.	*Biológia-egészségtan:* környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága. *Fizika:* energiatermelési eljárások. *Földrajz:* globális problémák, fenntarthatóság, védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tudatos vásárlás, egészséges életmód.
Egészséges életmód – A rendszeres testedzés. – A helyes táplálkozás. – Betegségek és megelőzésük. Az orvosnál.	*Biológia-egészségtan:* betegségek megelőzése. *Technika, életvitel és gyakorlat:* egészséges életmód.
Felfedezések – Nagy földrajzi felfedezések. – Híres felfedezők és életútjuk.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* felfedezők és feltalálók. *Szerb népismeret:* a szerb tudomány és kultúra eredményei a világban.
Tudomány, technika – Feltalálók és találmányok. – Híres feltalálók és életútjuk. – A jövő technikai vívmányai.	*Biológia-egészségtan:* tudománytörténet. *Szerb népismeret:* a szerb tudomány és kultúra eredményei a világban.
Múltunk és jövőnk – Családom múltja, gyökereim. – Az én jövőm. – Iskolám múltja, jelene.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* különböző

– A jövő iskolája. – Lakóhelyem régen és most. – A jövő városa. – Földünk jövője.	korszakok, globális problémák. *Szerb népismeret:* Az én világom. Találkozás a múlttal. *Földrajz*: településtípusok; környezettudatosság, környezetvédelem. *Erkölcstan:* a munka világa. *Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció: szakmák, foglalkozások.
Média, kommunikáció – Internet, interaktív játékok, közösségi oldalak. – Nemzetiségi média világa. – Infokommunikációs eszközök a mindennapokban. – A média szerepe a hétköznapokban. – Testbeszéd. – Kommunikáció az állatvilágban.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Hírközlés. A média és a nyilvánosság szerepe. *Biológia-egészségtan:* kommunikáció az állatvilágban. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs formák, médiainformatika.
Földünk és a világűr – A naprendszer és a bolygók. – A Nap és a csillagok. – Utazások az űrben.	*Földrajz:* égitestek. *Fizika:* a naprendszer objektumai, a világűr megismerésének eszközei. *Matematika:* tájékozódás a térben.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló eligazodik és hatékonyan részt vesz a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni. Figyeli és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nem nyelvi jeleit. A közismereti témák bármely témakörében biztosan tud mozogni, rövid, helyes mondatokat megfogalmazva szóban és írásban egyaránt. A magyarországi szerbek életéről, kultúrájáról és hagyományairól képes önálló rövid írásbeli szövegalkotásra és szóbeli megfogalmazásra. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális (átfogó) megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban röviden megfogalmazni, állításait indokolni. A tanuló ismeri a különböző mondatfajtákat és a szövegalkotásban törekszik ezek helyes használatára. A szerb nyelvtan szófajait felismeri, a helyesírásban megfelelően használja a megtanult szabályokat. Alkalmazza az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. A szépirodalmi művek értelmezését képes szóban visszaadni. A tanuló tisztában van a média alapvető kifejezőeszközeivel, az írott és az elektronikus sajtó műfajaival. Ismeri a média, kitüntetetten az audiovizuális média és az internet társadalmi szerepét, működési módjának legfőbb jellemzőit. Kialakul benne a médiatudatosság elemi szintje, az önálló, kritikus attitűd.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9-12. évfolyam

A középiskolai szerb nyelvtanításban különösen fontos szerepet játszik a szerb nyelvhez kapcsolódó kultúra és irodalom felfedezése és megismerése, a szóbeli és írásbeli kifejezőkészség fejlesztése, valamint a különféle korszakokból és forrásokból származó és eltérő műfajú és stílusú szövegek és szövegrészletek, irodalmi szemelvények vizsgálata, elemzése, összehasonlítása és értékelése. A diákok megtanulják, hogy gondolataikat írásban is, szóban is nyelvtanilag helyesen, megfelelő szerkezeteket használva, folyékonyan, összefüggően és érthetően, a megfelelő előadásmódban fejtsék ki, illetve a megvizsgált szövegek és témakörök közötti összefüggéseket felfedezzék és megfogalmazzák.

9-10. évfolyam

A szerb nyelv nyelvtanulási folyamat középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik a szerb nyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. Biztosítanunk kell számukra, hogy a nyelvtanulás során valós problémákkal szembesüljenek, alkossanak önálló véleményt, valós élethelyzetekben próbálják ki önmagukat. A szerb nyelvtanítás során törekedni kell arra, hogy a hallott vagy olvasott szöveg autentikus, a feladatvégzés szempontjából hiteles legyen. Az internet segítségével a tanulók maguk is könnyen kerülhetnek autentikus szerb környezetbe, részeseivé válhatnak a szerb kultúrának, kapcsolatot teremthetnek a szerb nyelven beszélőkkel, ami komoly motivációs forrás lehet.

A sikeres kommunikáció érdekében a tanulók megismerik és használják azokat a nyelvi eszközöket, amelyekből, és amelyekkel helyesen megformált, értelmes mondanivaló alakítható ki. Tisztában kell lenniük a mondanivaló szerveződésének, szerkesztésének elveivel, hogy koherens nyelvi egységgé formálhassák közlendőjüket.

A szerb nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a tanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek a bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására, ugyanis minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre.

Ebben a képzési szakaszban fontosak a korosztályi sajátosságok. Figyelembe kell venni, hogy legtöbb tanuló az önkeresés időszakát éli, kritikus önmagával szemben, erősek a kortárs csoport hatásai. A nyelvoktatás sikerében meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés.

A kerettanterv minden fejlesztési szakaszban új témaköröket javasol a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodva. Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott iskola helyi tantervével összhangban célszerű meghatározni. Az ajánlott témakörök kitekintést tartalmaznak a szerb kultúrára, ily módon biztosítják az interkulturális, szerb nemzetiségi kompetenciák fejlesztését.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés, szóbeli és írott szöveg megértése**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	A leggyakrabban előforduló szókincs, bizonyos nyelvi fordulatok megértése. Rövid egyszerű üzenetek és közlések ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A köznyelvi beszéd, lényeges információk, egy ismerős témájú hallott szöveg, ha viszonylag lassan és tagoltan beszélnek, megértésének fejlesztése. Két beszélő esetén a résztvevők világosan megfogalmazott érveinek megértése. Rövid történet elmondásának fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Biztonságos kommunikálás ismerős témákban (pl. információt kérni, ellenőrizni). Az egyszerű, mindennapi társalgásban elhangzó álláspontok lényegének megértése. Szókincsfejlesztés körülírással a mindennapi élet témaköreiben (például az ideális család, ember és környezet, kulturális életünk, szerb fesztiválok). A mondandó változatossá tételének érdekében szinonimák és homonimák gyűjtése. Szerb nyelvű előadóművészek produkciói (hangjáték, színházi előadás, irodalmi est) lényegének megértése. Szövegértési stratégiák alkalmazása, például beszédtéma esetén az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése szükség esetén összefoglalás, visszakérdezés, ismétlés, magyarázat keresése. *A tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások:* üzenetek, instrukciók, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, reklámok, dalok, videók.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* reklám meggyőző eszközei. *Vizuális kultúra:* képi közlés. *Szerb népismeret:* család, ünnepkörök.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társalgás, szókincsfejlesztés, információ, szinonima, antoníma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség fejlesztés**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű gondolatok és információk közlése. Kérdések, válaszok rövid mondatokkal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolatok cseréje, véleménynyilvánítás, érzelmek kifejezése a tanuló érdeklődési körébe tartozó témákkal kapcsolatban. Kis történetek elmesélésének fejlesztése. Egyszerű, összefüggő mondatokkal beszélgetésre ösztönzés a feldolgozott témakörökről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Társalgás kezdeményezése az ajánlott kommunikációs témakörökből, a tanuló számára ismerős szerb kultúra, média témakörből, valamint rövid szerb olvasmány-, illetve filmélményről. A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, körülírás. Meggyőződés, vélemény, egyetértés kifejezése udvarias formában. Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése kevésbé	*Dráma és tánc:* színpadi beszéd, a retorika elemei. *Idegen nyelvek:* kommunikáció, nyelvi

begyakorolt helyzetekben is (pl. boltban, postán, bankban). A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megbeszéléséhez elegendő szókincs rugalmas alkalmazása. A szövegszervezés eszközeinek egyre tudatosabb használata. Közérdekű bejelentés gyakorlása a legáltalánosabb témakörökben, olyan fokú közérthetősséggel, folyékony nyelvhasználattal és spontaneitással, amely a hallgatóság körében nem okoz feszültséget vagy kényelmetlenséget. A begyakorolt nyelvi eszközök megbízható használata, ezek átrendezése, bővítése ismerős helyzetekben a mondanivaló kifejezésére.	tolerancia. *Szerb népismeret:* szerb művészetek, kulturális intézmények.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Véleményalkotás, meggyőzés, vita, párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, olvasott szöveg értése, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 101 óra**
Előzetes tudás	Többféle szövegfaja olvasása, szövegfajták sajátosságainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődési körhöz kapcsolódó, lényegre törő autentikus, illetve rövidebb irodalmi olvasmányok megértése. Szövegértés gyakorlása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hibátlan folyékony olvasás gyakorlása helyes kiejtéssel és intonációval, illetve ismeretlen szöveg felolvasása szép kiejtéssel. Az érvelés gondolatmenetének felismerése, a lényeges következtetések felismerése világosan írt érvelő szövegekben. Fontos információk azonosítása különböző hétköznapi dokumentumokban, újságokban (pl. prospektusok, műsorismertetők, menetrendek). A hazai szerb újságból általános témájú vagy könnyebb ismeretterjesztő cikkek globális megértése, valamint az olvasottak értelmezése. A szerb népköltészet és műköltészet prózai és verses alkotásaiból, illetve a klasszikus és kortárs művekből válogatások olvasása, dramatizálása, az olvasottak reprodukálása. Néhány alapvető irodalmi téma (család, szülői szeretet, barátság, segítőkészség) felfedezése, értelmezése. Szólások, közmondások gyűjtése, értelmezése az olvasottakkal kapcsolatban, versek hangulatának, érzelmi tartalmának felismerése, a vers beszélőjének azonosítása. Önálló véleményformálás az olvasott szövegekben megjelenő szereplők cselekedeteiről, helyzetekről, magatartásokról. Javasolt irodalmi válogatások: Jovan J. Zmaj*: Deda i unuk;* Branko Radičević*: Ribarčeta san;* Vojislav Ilić*: Jesen;* Ivo Andrić*: Deca;* Stojan Vujičić*: Srbi u Budimu i Pešti* – részlet.	*Vizuális kultúra*: kortárs képzőművészet. *Szerb népismeret:* szerb népköltészet, irodalmi válogatások. *Ének-zene:* zenei szubkultúrák. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* mediatizált kultúra.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Reprodukálás, érvelés, véleményformálás, kortárs művészet, dokumentum.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Íráskészség, nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek fejlesztése**	**Órakeret 95 óra**
Előzetes tudás	Néhány műfajban rövid, tényközlő szövegek írása ismert témákról. Az elbeszélés, leírás fogalmi és tartalmi jellemzőinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az áttekinthető íráskép fejlesztése. Íráskészség, mmozdulatok átalakítása, bővítése, illetve szövegalkotás az olvasmányok témájával kapcsolatban. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása. Az esszéírás főbb elemeinek tudatos használata.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű szöveg írása az ajánlott, a tanuló érdeklődési köréhez tartozó ismerős témákról, rövid különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Egyszerű írásbeli műfajok alapvető szerkezeti és stílusjegyeinek követése (pl. levélben, e-mailben, megszólítás, záró formula). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, dalszöveg, rövid jelenet, paródia írása). Szépirodalmi, ismeretterjesztő, köznapi szövegekből hasznos fordulatok kiemelése és alkalmazása. Nyelvtani, nyelvhelyességi, nyelvtani struktúrák alkalmazása. Például: létezés kifejezése – a létige alakjai, használata; birtoklás kifejezése – a birtoklást kifejező igék; időbeli viszonyok – időtartamok, egymást követő események, igeidő-használat; függő beszéd – a függő beszéd formái minden igeidőben; esetviszonyok – alany, állítmány, tárgy, határozók; modalitás kifejezése – kérdés, felkiáltás, ígéret, szándék, tiltás. Különböző szövegtípusok megvalósítása: leírás, jellemzés, elbeszélés, érvelés, tömörítés, közéleti szövegek (beszéd, felszólalás).	*Szerb népismeret:* nyelvjárások, nyelvemlékek. *Informatika:* helyesírási ellenőrző programok. *Etika:* társas kapcsolatok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegszerkesztés, stílusjegy, szövegtípus, műfaj, témamondat.

Kommunikációs témák a 9-10. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Életmód – Társadalmi csoportok, szubkultúrák, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás az egyéni élet tervezés, jövőbeli	*Etika:* társas kapcsolatok, előítéletek, tolerancia,

tervek, szakmai élet–magánélet kilátásai, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, betegségek. – Kábítószer-fogyasztás, függőség. – Sport extrémsport, élsport, veszélyek és felelősség, szabadidős szokások, fogyasztói szokások.	bizalom, együttérzés. *Biológia-egészségtan:* egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, elsősegély, betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe, olimpiai példaképek, sportágak, relaxáció.
Társadalmi környezet – Étkezési kultúra, élelmiszerek, gasztronómia, éttermi kultúra, főzés, reklámok, alapvető szükségletek, luxus. – Szolgáltatások, posta, bank, pénzváltás, utazásszervezés, utazási irodák. – Hagyományok, kulturális örökség, hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. – Nemzetiségi kultúrák, a haza és az identitás fogalma. – Városi élet–vidéki élet, a szerb nemzetiség falvainak kulturális élete. – Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* Testi és lelki egészség, egészséges ételek. Család és háztartás. Tudatos vásárlás. *Földrajz; biológia-egészségtan:* biotermékek. *Etika:* Generációk kapcsolata, családi élet. Városi-vidéki élet. *Szerb népismeret:* a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Iskola, oktatás – Oktatás, tanulás Magyarországon, és az anyaországban. – A magyarországi szerbek iskolarendszere. – Iskolák a múltban és ma. – Műveltség, szakmaszerzés, munkanélküliség. – Továbbtanulás, pályaválasztás. – Főiskolai, egyetemi tanulmányok, ösztöndíjak.	*Szerb népismeret*: a magyarországi szerbek települései, iskolarendszere régen és ma. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás.

Kultúra, média – Irodalom, film, zene, modern művészetek a szerb nyelvterületen. – A hazai szerb nemzetiségi művészek, képzőművészek bemutatása. – Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe. – A magyarországi szerb nemzetiségi TV- és a rádióműsorok. – Szerb nyelvű könnyűzenei alkotások.	*Informatika:* E-könyvek, médiatudatosság. Digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek. *Szerb népismeret:* nemzetiségi média.
Környezet, technika világa – A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, túlnépesedés. – Környezetvédelem, projektek. – Problémák és kihívások, érdekellentétek. – Aktuális kérdéseket megszólaltató irodalmi alkotások, színdarabok, filmek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz és energia-takarékosság, újrahasznosítás. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* szerb film és színház, színdarab régen és most.
Politika és történelem – Tudatosság, öntudat, személyi szabadság, szolidaritás, társadalmi felelősség. – Nemzetiségi politika, a magyarországi szerb politikai, társadalmi felelősség. – Nemzetiségi politika, a magyarországi szerb politikai, társadalmi szervezetei, ifjúsági szervezetek, szerb nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások. – A második világháború utáni szerb történelem főbb eseményei.	*Dráma és tánc:* a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése.
Szerb nyelv – A szerb nyelv változatai. – A magyarországi szerbek nyelvhasználata, nyelvjárások. – Kétnyelvűség, többnyelvűség.	*Informatika:* számítógépen keresztül való információ keresése. *Matematika*: grafikonok értelmezése. *Szerb népismeret:* a magyarországi szerbek nyelvi kultúrája.
Irodalmi kultúra – Ifjúsági irodalom, a magyarországi szerb nemzetiség irodalma, művek értelmezése, összefüggések feltárása. – Szerb nyelvű sajtó, hír, tudósítás, kommentár, interjú, riport,	*Ének-zene:* a szerb népzene szerepe Magyarországon.

hirdetés, szórakoztató mellékletek, bulvársajtó, reklámok. – A magyarországi szerb nyelvű sajtó. – A magyarországi szerb média, a tv és a rádió nemzetiségi műsorai.	*Földrajz*: a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások. *Szerb népismeret:* nemzetiségi média Magyarországon.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes főbb vonalaiban és egyes részleteiben megérteni a köznyelvi beszédet a számára ismerős témákról. Képes véleményt mondani, érvelni a mindennapi élet helyzeteiben és alkalmazkodik a kommunikációs helyzethez. Figyelemmel tud követni ismert témakörökből előadást, az információkat abból kiszűrni, jegyzetelni. Világos, részletes szöveget tud alkotni különböző témákról, és képes kifejteni a véleményét valamilyen témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat is. Több műfajban képes részleteket is tartalmazó, összefüggő szövegeket fogalmazni, írásbeli megnyilatkozásaiban érvényesülnek a műfaji sajátosságok és a különböző stílusjegyek. Felismeri a szerb szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, álláspontokat, motivációkat és képes ezek értelmezésére. Képes szerb nyelvű memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Helyesen alkalmazza a megismert nyelvhelyességi és helyesírási szabályokat a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.

11–12. évfolyam

A szerb nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára; célja a saját nyelvhasználat kontrollja; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A szerb nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése, valamint a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A szerb nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

A szerb nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a szerb nyelv értékeinek őrzésében. A szerb nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és

az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

A szerb irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepének megértése.

A szerb irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalomszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban; a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.

Az érvelő képességet, a szociális kompetenciát, az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Alapvető irodalomszemlélet az irodalmi művek egymásra utaltságának megértése és ennek példáiként az irodalmi szövegek összekapcsolódását bizonyító szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, az intertextualitás, a reflexió példáinak elemzése, végül annak néhány példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány. E témakörbe tartozó tevékenység a műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése. Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források –, alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori szerb irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a szerb kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

Cél az irodalom határterületeihez tartozó modern kori alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése. A kortárs irodalmi élethez tartozik az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben (pl. megzenésített vers), digitális közegben (pl. internetes közlés, multimédiás kiadás); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai.

A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján kisebb dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, a digitális források alkalmazása, a szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, továbbá a forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával. Elvárt a tematikus tájékozódás a nyomtatott és elektronikus

ismeretterjesztő információforrásokban, irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése.

A szűkebb régióhoz, településhez, a nemzetiséghez való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban, a helyi kultúraközvetítő intézmények körében.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Beszédértés, szóbeli és írott szöveg megértése</td><td>Órakeret
62 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Beszédhallás, hallás utáni értés. Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció. Megérti a rövid, világos és egyszerű szövegek lényegét.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használatának segítése. Az egyes helyzetek által megkívánt formák megsértésének dekódolása, a szándék felismerése, megfelelő kezelése.
A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldásukra néhány taktika elsajátíttatása.
A hallott szöveg fő gondolatmenetének követése, összefoglalása.
A párbeszédhez szükséges szóbeli-nyelvi képességek fejlesztése</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Beszédszándékok (tájékoztatás, kapcsolattartás, beszélgetés, meggyőzés) beszélt nyelvi szövegek jellemzői. A pontosság és a lényeg kiemelése a beszédben.
A különféle mondatok változatos használata.
Hallott szöveg rövid szóbeli összefoglalása, kulcsszavak azonosítása.
A saját vélemény újrafogalmazása adott szempontok szerint.
Szerb anyanyelvi előadóművészek produkcióinak (hangjáték, színházi előadás, irodalmi est) megtekintése, értelmezése.
Helyes intonáció alkalmazása minden beszédhelyzetben.
A kommunikáció és a metakommunikáció összhangjának érvényesítése a beszédben.
Érvek logikus elrendezése a szövegben.
Gyakran használt szó- és mondatalkotási szabályok felismerése.
A köznyelv és az irodalmi nyelv szókincsének ismerete és használata.
Az olvasottak, látottak, hallottak reprodukálása, megfelelő szókincs és szófordulatok alkalmazása.
Érvelés párbeszédes kommunikációs helyzetekben, a szakszerűséget betartva.
Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében; a megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetben is.
A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.</td><td>Mozgóképkultúra és médiaismeret: reklám, meggyőzés, manipuláció.

Vizuális kultúra: képi közlés.

Dráma és tánc: szituációk, dialógusok értelmezése.

Mozgóképkultúra és médiaismeret: az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat.

Földrajz: a nyelv területi tagolódása.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Metakommunikáció, párbeszéd, véleményalkotás, meggyőzés.</td></tr>
</table>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség fejlesztés**	**Órakeret 65 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs funkciók ismerete, alkalmazása. Kulturált véleménynyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Ösztönzés a megértési hibák reflexiójára, korrigálására. Önálló társalgáshoz, annak a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése. A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Eligazodás különféle kommunikációs helyzetekben. Részvétel a mindennapokkal összefüggő nyilvános megszólalásokban. Tömör, világos, tartalmas beszámoló megadott témáról. Beszélgetés, vitázás hétköznapi témákról kortársakkal és anyanyelvi partnerrel. Képek, illusztrációk a feladat elvárásainak megfelelő értelmezése. Hosszabb írásbeli és szóbeli szerb és magyar nyelvű szövegek összefoglalása a másik nyelven. A szerb nyelv leggyakoribb udvariassági formái használati körének, nyelvi formáinak megfigyelése, használata. Hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjának megértése. Nyelvi konfliktushelyzetek azonosítása, megoldása. Memoriterek szöveghű, kifejező tolmácsolása. Irodalmi, publicisztikai és szakszövegek értő olvasása és értelmezése, felolvasása, tartalmuk összefoglalása. A hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Vélemény kifejezése önállóan választott nyelvi eszközökkel. A szép beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete, módjai: bemutatás, prezentáció stb. A hatásos meggyőzés és véleménynyilvánítás nyelvi (mondat-és szövegfonetikai eszközök) és nem nyelvi kifejezésbeli eszközei a különféle szövegműfajokban, az audiovizuális és multimédiás közlés különböző formáiban.	*Idegen nyelvek:* idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* a meggyőzés, befolyásolás, a hatáskeltés eszközei. *Dráma és tánc:* a színpadi beszéd retorikai elemei, klasszikus monológok értelmezése. *Idegen nyelvek:* nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. *Vizuális kultúra:* a vizuális nyelv összetevői.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érvelés, vita, állásfoglalás, személyközi kommunikáció, retorika, beszámoló, felszólalás, hozzászólás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, olvasott szöveg értése, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 63 óra**
Előzetes tudás	Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szerb nyelvű szövegek értő hangos és néma olvasása. Szövegértés. Annak megtapasztalása, hogy az emberek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni, befolyásolni partnerüket,	

	hogyan képesek megnyilatkozásaikkal akár cselekvéseket is végrehajtani.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szerb nyelvű szövegek értő hangos és néma olvasása, a megértés szóbeli és írásbeli bizonyítása. Szerb nyelven történő kifejező olvasás (megfelelő hangsúlyokkal, a szöveg lényegének visszaadásával). Szerb irodalmi, ismeretterjesztő szövegek önálló olvasása és megértése. Szépirodalmi művek, olvasmányok tartalmának összefoglalása, véleményformálás, érvelés mellette vagy ellene. A szövegértési technikák ismeretének bővítése, gyakorlása, alkalmazása. Szövegalkotás az adott szövegfajta jellemzőinek betartásával, esztétikusan rendezett, jól szerkesztett írásképpel. Ábrák, képek, illusztrációk felhasználása a szöveg értelmezésében. Különböző műfajú és differenciált nyelvezetű szerb és magyar szövegek fordítása szótár segítségével.	*Informatika:* szövegszerkesztési, könyvtárhasználati, információkeresési ismeretek. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi nemzetiségek, szórvány kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társalgás, szövegértés, vélemény, információkeresés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Íráskészség, nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek fejlesztése	Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	A papíralapú és számítógépes jegyzetelés technikájának, módjainak ismerete. Az elbeszélés, jellemzés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete. A kommunikációs célnak, műfajnak, címzettnek, kontextusnak megfelelő stíluseszközök alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Lényegre törő, világos fölépítésű, információban gazdag, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák valamelyikében (pl. digitális formában, multimédiás kiegészítésekkel). Áttekinthető íráskép. Különböző írásbeli szövegfajták jellemzőinek és funkciójának felismerése, alkalmazása. A szöveg feldolgozása során tartalmi szervezőtechnikák (pl. jegyzetelés, vázlatkészítés) önálló alkalmazása. Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének figyelembevételével. Az érvelő esszé szerkezete, esszéírási gyakorlatok.	*Szerb népismeret:* a szerb nép írásos története, nyelvemlékek. *Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete.

Szövegalkotás, kifejezőkészség a hétköznapi élet minden fontos területén és műfajában (pl. levél, önéletrajz, kérvény pályázat). Nyelvtani, nyelvhelyességi, stilisztikai, retorikai, helyesírási ismeretek alkalmazása. Prezentációs technikák önálló kiválasztása, alkalmazása. Szöveg tartalmi összefoglalása. Fordítás szerbről magyarra és magyarról szerbre szótár segítségével. A szerb nyelv szófaji, mondattani ismereteinek alkalmazása. A szerb nyelvű média, internetes portálok felhasználása. Különböző szövegtípusok (önéletrajz, levél, esszé, vita, kérvény, blog) jellemzőinek ismerete és alkalmazása.	*Biológia-egészségtan*: az ember hangképző szervei. *Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra:* tipográfiai ismeretek felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakításához.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, érvelő esszé, retorika, önéletrajz, blog.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 63 óra**
Előzetes tudás	Népköltészet, műköltészet. Színházi előadás. Szórakoztató irodalom, slágerszöveg. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi kötődés, a nemzeti identitás erősítése. Eligazodás, tudás- és tapasztalatszerzés a tájegység/település/kerület/iskola stb. színházi, kulturális, irodalmi hagyományairól, irodalmi emlékhelyeiről. Az esztétikai és művészeti tudatosság alakítása, fejlesztése. Szerb nyelvű szépirodalmi alkotások elemzése, értelmezése. A lírai művekben kifejeződő élmény befogadásának elmélyítése. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megértése. Az olvasás fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tartalmi fordítás a versekről. A versek megértését célzó fordítás. Az osztállyal kooperálva a jellemek elemzése, és ennek kapcsán saját önismeret fejlesztése. Versrészletek szöveghű felidézése, dramatizálása. Illusztrációk keresése a versekhez az interneten. Vélemény megfogalmazása az adott témával kapcsolatosan. A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi múltbeli és jelen hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház), az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i). Irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.). A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek alkalmazása. Az adott tájegység/település/kerület/iskola stb. kulturális, irodalmi hagyományainak, irodalmi emlékhelyeinek megismerése; a tematika kapcsán önálló szóbeli témakifejtés. Egy szabadon választott ifjúsági regény vagy krimi, rövid történetek feldolgozása. Egy színmű megtekintése színházban szerb nyelven, dalszövegek értelmezése a	*Vizuális kultúra; földrajz; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Hagyomány. Civil társadalom, lokális kulturális szerveződések. *Vizuális kultúra:* kortárs művészet; reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre, díszlet- és jelmezkészítés. *Mozgóképkultúra és*

szerb pop-rock zene köréből. Szerb írók, költők alkotásainak műközpontú elemzése: J. J. Zmaj; B. Radičević; Đ. Jakšić; V. Ilić; A. Santić: versválogatások; I. Andrić: egy elbeszélés; B. Nusić: egy komédia – részlet; S. Vujičić*: Srbi u Budimu i Pešti* – részlet.	*médiaismeret:* filmes feldolgozások, mediatizált kultúra. *Ének-zene:* a zene fogyasztásának jelenségei, zenei szubkultúrák. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a kulturális fogyasztás társadalmi jellemzői; értékviták. *Informatika:* keresés az interneten.
Kulcsfogalmak fogalmak	Hagyomány, nemzetiség, folklór, epika, líra, dráma kultúra, színház, szórakoztatás, digitális kultúra, (filmes) adaptáció.

Kommunikációs témák a 11–12. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Ajánlott témakörök	**Kapcsolódási pontok**
Életmód – Társadalmi csoportok, szubkultúrák, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás az egyéni élet tervezése, jövőbeli tervek, szakmai élet-magánélet kilátásai, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, betegségek. – Kábítószer-fogyasztás, függőség. – Sport, extrémsport, élsport, veszélyek és felelősség szabadidős szokások, fogyasztói szokások.	*Etika:* társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom, együttérzés. *Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, fogyatékkal élők, elsősegély betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport:* a rendszeres testedzés szerepe, olimpiai példaképek, sportágak relaxáció.
Társadalmi környezet – Étkezési kultúra, élelmiszerek, gasztronómia, éttermi kultúra, főzés, reklámok, alapvető szükségletek, luxus. – Szolgáltatások, posta, bank, pénzváltás, utazásszervezés,	*Technika, életvitel és gyakorlat:* testi és lelki egészség; egészséges ételek;

utazási irodák. – Hagyományok, kulturális örökség, hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. – Nemzetiségi kultúrák, a haza és az identitás fogalma. – Városi élet–vidéki élet, a szerb nemzetiség falvainak kulturális élete. – Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség.	tudatos vásárlás. *Földrajz; biológia-egészségtan:* biotermékek; család és háztartás. *Etika:* Generációk kapcsolata, családi élet. Városi-vidéki élet. *Szerb népismeret:* a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Iskola, oktatás – Oktatás, tanulás Magyarországon és az anyaországban. – A magyarországi szerbek iskolarendszere. – Iskolák a múltban és ma. – Műveltség, szakmaszerzés, munkanélküliség. – Továbbtanulás, pályaválasztás. – Főiskolai, egyetemi tanulmányok, ösztöndíjak.	*Szerb népismeret:* a magyarországi szerbek települései, iskolarendszere régen és ma. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása, a tanulás technikái, élethosszig tartó tanulás.
Kultúra, média – Irodalom, film, zene, modern művészetek a szerb nyelvterületen. – A hazai szerb nemzetiségi művészek, képzőművészek bemutatása. – Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe. – A magyarországi szerb nemzetiségi tv-és rádióműsorok ismerete. – Szerb nyelvű könnyűzenei alkotások.	*Informatika:* e-könyvek, médiatudatosság; digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek. *Szerb népismeret:* nemzetiségi média.
Környezet, technika világa – A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, túlnépesedés. – Környezetvédelem, projektek. – Problémák és kihívások, érdekellentétek. – Aktuális kérdéseket megszólaltató irodalmi alkotások, színdarabok, filmek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz-és energia-takarékosság,

	újrahasznosítás. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* filmek és színdarabok, régen és most.
Politika és történelem – Tudatosság, öntudat, személyi szabadság, szolidaritás, társadalmi felelősség. – Nemzetiségi politika, a magyarországi szerbek politikai, társadalmi szervezetei, ifjúsági szervezetek, szerb nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások. – A második világháború utáni szerb történelem főbb eseményei.	*Dráma és tánc*: a szituáció alapelemei, beszédre késztetés, befogadás, értelmezés. *Vizuális kultúra:* művészi alkotások leírása, értelmezése. *Földrajz:* más népek kultúrái.
Szerb nyelv – A szerb nyelv változatai. – A magyarországi szerbek nyelvhasználata, nyelvjárások. – Kétnyelvűség, többnyelvűség.	*Informatika:* információ keresése. *Matematika:* grafikonok értelmezése. *Szerb népismeret:* a magyarországi szerbek nyelvi kultúrája.
Irodalmi kultúra – Ifjúsági irodalom, a magyarországi szerb nemzetiség irodalma, művek értelmezése, összefüggések feltárása. – szerb nyelvű sajtó, hír, tudósítás, kommentár, interjú, riport, hirdetés, szórakoztató mellékletek, bulvársajtó, reklámok. – A magyarországi szerb nyelvű sajtó. – a magyarországi szerb média, a tv és a rádió nemzetiségi műsorai.	*Ének-zene:* a népzene szerepe Magyarországon. *Földrajz*: a kulturális élet földrajzi alapjai, nyelvek és vallások. *Szerb népismeret:* nemzetiségi média Magyarországon.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló felismeri és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül képes önálló szövegalkotásra. Szövegelemzési, szövegértelmezési jártassággal rendelkezik. Képes a közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is.

	A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozókat, kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodik el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tud élni az önképzés lehetőségeivel. Képes olvasható, rendezett írásra. Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél). Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Bizonyítja a szerb nyelv rendszerének grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását. Képes szerb nyelvű memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással. Felismeri a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példával történő bemutatására. Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására. Tájékozott a feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1–4. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a szerb nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez, valamint mindezek katalizátora is egyben.

Az anyanyelvi nevelésnek kisiskolás korban is alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

Továbbá fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése, a modern társadalom különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

A kor szükségleteinek és a társadalom elvárásainak megfelelően tehát az alsó tagozatos szerb nyelv és irodalom tantárgy középpontjába kerettantervünk az olvasás-szövegértés képességének fejlesztését helyezi mint kiemelt területet, és ennek új elemeiként megjelennek az olvasási stratégiák is. Az olvasás és az írás képességének elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben.

A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten birtokolják és használják anyanyelvüket. Az első iskolai években a tanító feladata a változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban az anyanyelvi és az irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, a saját gondolatok kifejtése, egymás véleményének megismerése, valamint az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez, az ismeretfeldolgozás kulturális technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

1–2. évfolyam

A gyerekek az iskolába lépés előtt először a szűkebb környezetüktől sajátítják el a szerb nyelvet. A tantárgy feladata ennek az ösztönös nyelvtudásnak a formálása, a nyelvi tudatosság fejlesztése változatos és egyre emeltebb igényekkel fellépő gyakoroltatása a különböző nyelvhasználati tevékenységekkel. A szókincs gyarapítása játékos gyakorlatokkal.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása, amely egyben a további anyanyelvi nevelés alapja is. Az olvasás és az írás életkornak megfelelő

tudása nélkül elképzelhetetlen a tantárgyakban való továbbhaladás.

Az első olvasási sikerek meghatározó erejűek az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában. Ezért az első osztályokban a tanulók egyedi sajátosságaira tekintettel, differenciáltan kell megszervezni az olvasástanulás folyamatát, haladási tempóját a tanulási kudarcok, a tevékenységgel kapcsolatos szorongások, gátoltság kialakulásának megelőzése érdekében.

Az anyanyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni, s el kell érni, hogy a különböző területek képességfejlesztése és ismeretanyaga egységet alkosson. Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása, a használt szavak jelentésrétegeinek, stílusértékének és különféle használatainak a megismertetése és tudatosítása, mert az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során az irodalmi szövegek elsődleges megértésén túl, a mélyebb tartalmi rétegeket kibontó szövegelemzést gyakorolják a gyerekek a tanító irányításával. A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma olvasás útján megértse tankönyvei szövegének, a feladatok utasításainak a lényegét.

A gyermeki spontán alkotóképességre és a játék örömére alapozva kell a legkülönfélébb tevékenységformákkal a hétköznapokban gyakori szövegműfajok tudatos és kreatív használatára nevelni.

Az írás eszközzé fejlesztése a kézírás megtanításával kezdődik. A betűformák és betűkapcsolások elsajátításán keresztül vezet az út az írás automatizálásáig. Olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja a tanulási igényüket.

Az anyanyelvről szerzett ismeretek segítségével a tudatos nyelvszemléletet, az emeltebb igényű anyanyelvhasználatot alakíthatjuk ki. Ennek keretében a szerb nyelv rendszerére vonatkozó elemi ismereteket szerezhetnek a tanulók. A fogalomalkotás nyelvi tapasztalásra épül. A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a helyesírási szabályismeret és a helyesírási készség elemi szintjének kialakítása. A szabályalkalmazással párhuzamosan futó fejlesztési feladat a tanulók önellenőrzésének és hibajavító tevékenységének, a helyesírási szótár használatának szokássá fejlesztése.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba. Ugyancsak fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése. Ösztönözni kell a tanulókat arra, hogy a tanórán és azon kívül is használják a különféle forrásokat.

Fokozni kell a tanulók tudatosságát, kitartását és igényességét a különböző nyelvi tevékenységekben, segíteni kell őket, hogy tanulási tevékenységüket fokozatosan növekvő időtartamban legyenek képesek irányítani.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli és az írásos kommunikációban a megértés pontosságának és a kifejezés érthetőségi szintjének emelése. A környezettel való nyelvi kapcsolattartás biztonságának elősegítése. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények pontosabb kifejeztetése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A helyes beszédlégzés. A szerb nyelv hangjainak tiszta artikulációja, a magyartól és a helyi nyelvhasználattól eltérő hangok irodalmi nyelvnek megfelelő helyes kiejtése: ч,ћ,ђ,џ,љ és a x a szó elején és végén. A szótagképző p (r) hang. Mondatok, szövegek olvasásakor, memoriterek elmondásakor a hanglejtés, a hangsúly helyes alkalmazása. Az aktív szókincs bővítése, pontosítása szövegkörnyezetben történő értelmezéssel és képek, képzetek, képi kompozíciók fogalmi megfeleltetésével. Mondatok összekapcsolása. Összefüggő mondatok alkotása képek, képsorok segítségével, adott vagy választott témáról. Páros és csoportos beszélgetés. Szituációs játékokban a felnőttek és a kortársak udvarias megszólítása és a szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése, használata beszéd közben. Önismereti gyakorlatok, szerepjátékok.	A tanuló – érthetően beszél; – megérti az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszol; – használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. Alkalmazkodik azok szabályaihoz; – eligazodik szűkebb környezete társas kapcsolatrendszerében; – közösségi feladatot vállal; – felismeri, értékeli és segíti társai ilyen irányú tevékenységét.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika. *Vizuális kultúra*: képek, képzetek, képi kompozíciók; egyszerű (pl. kitalált vagy átélt) cselekmény megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal, fotóval) megfelelő hanghatásokkal (pl. zörejjel, énekhanggal) kiegészítve. *Dráma és tánc:* szituációs játékok, szerepjátékok, testbeszéd. *Erkölcstan*: én magam, bemutatkozás, önismeret.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, arcjáték, tekintet, testtartás, bemutatkozás, bemutatás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, az írott szöveg megértése 1. - az olvasástanulás előkészítése	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástanulás előkészítése. Motiváció kialakítása, fejlesztése, szorongásmentes olvasási környezet megteremtése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasáshoz szükséges	A tanuló	*Vizuális kultúra*: ábra,

képességek és részképességek fejlesztéséhez szükséges tevékenységek, gyakorlatok (fonémahallás, megkülönböztető képesség, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, nyelvhasználati szabályok, kommunikációs képességek, irányok felismerése, relációs szókincs, nyelvi tudatosság).	– nyitott, motivált, érdeklődő az olvasás tanulása irányában; – rendelkezik a megfelelő ismeretekkel és szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; – részképességei elérték a szükséges szintet.	illusztráció, reprodukció. *Ének-zene*: ritmus, tempó, dallam. *Matematika*: irányok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 2. - az olvasás jelrendszerének elsajátítása, dekódolási képesség kialakítása**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása, a dekódolási képesség kialakítása. Az olvasás funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret, meggyőződés kialakítása, fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasásra vonatkozó szókincs, pl. szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés. Betűfelismerés, betű-hang, fonéma-graféma azonosítási szabályok, automatizált képesség. Biztonságos betű-összevonási képesség. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása.	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri a szerb cirill nyomtatott kis- és nagybetűket; – ismeri a betű-hang, fonéma-graféma megfeleltetési szabályokat; – biztos betűfelismerési, összevonási képességgel rendelkezik; – ismeri olvasással kapcsolatos erősségeit, hibáit; – rendelkezik az olvasásra, annak folyamatára vonatkozó szókinccsel, ismeretei az életkornak megfelelőek; – biztonsággal, pontosan olvas szavakat, szószerkezeteket, mondatokat életkori sajátosságának megfelelő egyszerű, rövid szövegeket.	*Vizuális kultúra*: betűtípus, betűforma, betűméret.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése 3. - a szövegértő olvasás előkészítése**	**Órakeret 72 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Magabiztos néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Olvasási stratégiák előkészítése: érzékszervi képek alkotása, grafikus szervezők, összefoglalás, előzetes áttekintés. Az explicit információk, állítások megértése, értelmezése, értékelése, egyszerű, egyenes következtetések levonása. Mesék, narratív történetek értő hallgatása, felidézése. A szövegértés szövegtípusnak megfelelő funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret, meggyőződés kialakítása, fejlesztése.	A tanuló – használja az előzetes áttekintés, egyszerű összefoglalás, az érzékszervi képek alkotásának stratégiáit a megértés érdekében; – képes a tankönyvi egyszerűbb grafikus szervezőket felhasználni a megértés ellenőrzése érdekében; – tapasztalattal rendelkezik a folyamatos, nem folyamatos, kevert, egyéni, csoportos és iskolai célú szövegekkel kapcsolatban; – a szöveg megértését bizonyítja a következő tevékenységekkel: következtetés, lényegkiemelés, vázlatkészítés, tartalommondás, események összefoglalása, egyszerű értékelése.	*Matematika; környezetismeret*: szóbeli és írásbeli szövegértés. *Vizuális kultúra:* Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel). Médiaélmények (pl. tetszés, kíváncsiság, rossz élmény) felidézése, kifejezése és megjelenítése szóban, vizuálisan (pl. rajzolás, bábkészítés) vagy szerepjátékkal. Jel, jelkép, piktogram.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység	Az irodalom mint művészet befogadásának megalapozása.	

nevelési-fejlesztési céljai	A műélvezet fejlesztése a beleélés, a képzelet, az asszociációk, a játék, a ritmus és a zene révén. A költői nyelv sajátosságai (ritmus, rím), megértésének megalapozása. Elemi irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő).

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szerb nép-és műköltészeti alkotások megismerése, a népköltészetben megtestesülő értékek, hagyományok felismerése. Ismerkedés hazai kisebbségek és más népek irodalmának alkotásaival. A mese és a valóságleírás különbségének tudatosítása. Tapasztalatszerzés a versek és a prózai szövegek formájának különbségeiről. Az olvasmány címének, hangulatának megfigyelése; témájának, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése. A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Egyszerű oksági összefüggések felismerése. A cím és a tartalom kapcsolatának felismerése. Versek formájának megfigyelése, a ritmus, a rím, az ismétlődések felfedezése, megtapasztalása. Olvasmányok szerzőjének megnevezése. Az író és költő fogalmának különbségeiről tapasztalatok gyűjtése. Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. Az olvasmány tartalmához kapcsolódó improvizációs és beleélő játékok.	A tanuló – kedvtelésből hallgat, olvas verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket; – képes egyszerű irodalmi szövegek felismerésére műfaji jellemzőinek alapján (pl. mese, vers, mondóka); – néhány verset, mondókát elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik a társakkal.	*Dráma és tánc*: dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene*: ritmus, ismétlődések. *Vizuális kultúra*: Jelmez, kellék, díszlet, színpadi tér és lépték. Különböző médiaszövegek (pl. animációs mesék) cselekménye kezdő- és végpontjának, a cselekményelemek sorrendjének megfigyelése közvetlen példák alapján. Címadás. Saját megélt élmények és tapasztalatok összevetése a média által közvetített, megjelenített világokkal (pl. gyermekműsorok, gyermekújságok, képregények, életkornak megfelelő rajzfilmek, gyermekeknek készülő internetes honlapok alapján). A hang és kép szerepe a mesevilágban. *Erkölcstan:* én és szűkebb közösségeim.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, műköltészet; mese, mesebeli szereplő; mesekezdés, mesebefejezés; főszereplő, mellékszereplő; vers, verses mese, versszak, verssor, rím, ritmus, ismétlődés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástanítás előkészítése - az írás megtanulásának technikai alapozása**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulás eszközeinek és az eszközök használatának megismertetése, gyakorlása, elemi tanulási szokások kialakítása. Fonématudatosság – hallás fejlesztése. Az iskolai tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl. a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kivárás képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések; mozgáskoordináció; finommozgások).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hangok helyének, megfigyelése szavakban. Analizáló, szintetizáló feladatok végzése. Tájékozódás térben, síkban. A füzet és az írószerek használata. Finommozgások, mozgáskoordináció fejlesztése. Vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek vázolása, írása. Helyes írásszokások kialakítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az írás tanulása irányában; – előzetes képességei és ismeretei megfelelőek az írástanulás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem-kéz koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkcióival a mindennapi életben.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a finommozgások fejlesztése (pl. gyurmázással). *Vizuális kultúra:* a finommozgások fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással. *Erkölcstan:* az írott nyelvi kommunikációs viselkedés szabályai. *Ének-zene:* hallásfejlesztés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betűelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írott betűalakok tanítása - írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 34 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének differenciált elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az cirill írott kis-és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szavak	A tanuló – ismeri és használja a cirill betűk írott alakjait;	*Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk

írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó-halló tollbamondásra írása. Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből.	– írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz.	(vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cirill nyomtatott betű, írott betű, írásjel, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástechnika fejlesztése - az eszközszintű írás előkészítése**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	Cirill kis-és nagybetűk írása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szabályos cirillbetű-alakítás és betűkapcsolás a szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásakor. Az íráshasználat normáinak megtartása. Lendületes írás. Két-három összefüggő mondat leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből. Önállóan alkotott mondatok leírása. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	A tanuló – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – A problematikus (magyartól eltérő) hangokat helyesen jelöli: ч,ћ,ђ,џ,љ, a szó eleji és szóvégi x; – szövegminta alapján felismeri és kijavítja hibáit.	*Vizuális kultúra:* térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kisbetű, nagybetű; margó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb és a magyar nyelv különbségének felismerése, ennek megfogalmazása a diák saját szavaival. A mondat, a szó, a hang, a betű felismerése és megnevezése. A cirill hangok felsorolása. A betűrend használata gyakorlati feladatokban. A hangok csoportosítása fajtájuk szerint. A szótagolás szabályszerűségeinek felismerése.(pl. az egyszerű szavak elválasztása, az „ r” hang szerepe). A szavak jelentést hordozó szerepének ismerete. A gyakori elöljárószók (pl. u, na, iz, od, do, zbog) helyes használata és leírása. A beszélői szándék felismerése a kijelentő és a kérdő mondatokban. Megnevezésük. A *li* kérdőszó helyes használata. A *ne* tagadószó helyes használata (нећу, немој, нисам, немам).	A tanuló felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, és a különféle feladatmegoldásban alkalmazza a szabályokat.	*Környezetismeret:* állatok kommunikációja, jel, jelzés, információ-lakóhely, közlekedés; természeti ritmusok. *Vizuális kultúra:* hangfelvételek és képfelvételek készítése; a helyes kiejtés vizsgálata a felvétel segítségével. *Ének-zene:* ritmusjátékok ütőhangszereken.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű; ábécé; magánhangzó, mássalhangzó; szó, mondat, szöveg; szótő, elöljárószó, rokon értelmű szó, kijelentő mondat, kérdő mondat, felkiáltó mondat, állító és tagadó mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A helyesírási szabályok megértéséhez, alkalmazásához szükséges nyelvtani fogalmak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szabályszerűségek felismerése és alkalmazása írásbeli feladatokban. Hibajavításkor indoklás a szabály felidézésével. A helyesírási eset felismerése, a	A tanuló – szükség szerint felidézi és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében;	*Ének-zene:* egy adott dallamhoz szöveg alkotása.

jelölés gyakorlása szóelemzés segítségével. A leírás és a helyes kiejtés együttes alkalmazása. A ч,ћ,ђ,џ,љ, a szó eleji és szóvégi x hangok jelölése, használata az ismert szókincs körében. Szabályismeret és alkalmazás: – az elválasztás szabályai; – a kijelentő, felkiáltó és a kérdő mondat jelölése. A mondatkezdő nagybetű és a megfelelő mondatvégi írásjel jelölése, alkalmazása írásbeli feladatokban. A korosztálynak megfelelő lexikonok, szótárak használata.	– 30-40 begyakorolt szó esetében a ч,ћ,ђ,џ,љ, a szó eleji és szóvégi x hangokat helyesen jelöli, az egyszerű szavakat helyesen választja el.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Azbuka, elválasztás, szótag; pont, kérdőjel, felkiáltójel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulási képességnek mint az életkori sajátosságoknak megfelelő megismerési, élményszerzési folyamatnak, a játszva tanulás képességének támogatása, fejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek gyakorlása (könyvtárlátogatás, könyvkölcsönzés; gyermeklexikon használata; beszélgetés a tanulás szerepéről, fontosságáról, szükségességéről, a tanuláshoz szükséges információk kereséséről és kezeléséről). Egyszerű ok-okozati összefüggés felismerése; következtetések levonása. Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. A fantázia és képzelet aktiválása a	A tanuló – a tanító irányításával örömmel, motiváltan tanul; – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; – a tanulást játékos formában végzi; – tapasztalata van annak értékéről és funkciójáról a mindennapi életben; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: 2-3 mondóka, kiszámoló, találós kérdés, altatódal – Jezik naš razigrani; Jovan Jovanović Zmaj: *Ala je lep ovaj svet,* Desanka	*Matematika; környezetismeret*: önálló tanulás. *Vizuális kultúra:* A szöveget alkotó betűformák és a közlési tartalmak kapcsolatának felismerése. Kép és szöveg kompozíciós kapcsolatának elemzése. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az

megismerés érdekében. A kép és a szöveg kapcsolata. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása. A könyvtárhasználat alapvető szabályai. Írott nyelvi források, információhordozók, könyvek, újságok. Eligazodás a könyvek, írott nyelvi források világában. Gyermekújságok jellemzői tartalomjegyzék alapján. Tájékozódás a gyermeklexikonokban betűrend segítségével. A könyvek jellemző adatainak, részeinek megfigyelése (író, cím, kiadó, a kiadás éve, tartalomjegyzék). Ismerkedés a gyermekújságok tartalmával, szerkezetével.	Maksimović: *Tako je meni pričala moja baka*, Slobodan Stanisić, Dragan Lukić, Dušan Radović: *Mali život*, Ljubivoje Ršumović: *Hajde da rastemo*, Dobrica Erić: *Plava mesečina, versek Szent Száváról;* kortárs szerb lírikusok műveiből néhány alkotás.	olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel). Az életkori sajátosságokhoz igazodó internethasználat kockázatainak és lehetőségeinek felismerése (pl. gyermekbarát honlapok böngészése).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, lexikon, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismerése, ítéletalkotás egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján, a narratíva, történetmesélés szabályainak, szerveződésének, logikájának megismerése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, halott irodalmi művek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A történetiségen alapuló összefüggések megértése az egy szálon futó történekben. Azonosulás, ítélet, érvelés szépirodalmi szövegek kapcsán. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások adekvát alkalmazása szépirodalmi művekben megjelenített morális	A tanuló – ismeri, megérti rövid, egy szálon futó művek segítségével a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – képes állást foglalni, érvelni alapvető erkölcsi kérdésekben; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket; – meghallgatja mások érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra	*Dráma és tánc:* részvétel dramatikus játékban. *Vizuális kultúra:* átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése. *Erkölcstan:* családtagjaim, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül). *Környezetismeret:* az

kérdésekre. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	ember megismerése (magatartásformák, szabályok, viselkedési normák); környezet és fenntarthatóság.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, konfliktus, közmondás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló érthetően beszéljen, legyen tisztában a szóbeli kommunikáció alapvető szabályaival, alkalmazza azokat. Értse meg az egyszerű magyarázatokat, utasításokat és társai közléseit. A kérdésekre értelmesen válaszoljon. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Legyen képes összefüggő mondatok alkotására. Követhetően számoljon be élményeiről, olvasmányai tartalmáról. Szöveghűen mondja el a memoritereket. Ismerje a cirill írott és nyomtatott betűket, rendelkezzen megfelelő számú szórutinnal. Ismert és begyakorolt szöveget folyamatosságra, pontosságra törekvően olvasson fel. Tanítója segítségével emelje ki az olvasottak lényegét. Írása legyen rendezett, pontos. Ismerje fel és nevezze meg a tanult nyelvtani fogalmakat, szükség szerint idézze fel és alkalmazza a helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet szavaiban. Helyesen válassza el az egyszerű szavakat. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén. Az anyanyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, fejlődjön harmonikusan.

3–4. évfolyam

A beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése a tanító folyamatos feladata. Ezért különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs aktivizálása szövegalkotó feladatokkal, a narráció ösztönzése, gyakoroltatása.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése feltételt teremt az írott szövegek önálló megértéséhez. A szövegek értelmezésével és feldolgozásával felkészít az alapvető szövegműveletek önálló alkalmazására. Az olvasmányok sokoldalú feldolgozása fejleszti a tanulók kritikai érzékét, ítélőképességét és empátiáját, az idegen álláspont elfogadásának, a saját álláspont megfogalmazásának képességét, a kifejezés nyelvi megvalósulására való figyelmet. Lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, irodalmi kifejezésformák, stílusbeli és szerkezeti sajátosságok felfedezésére, a szerb nyelv és a szerb kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanítása különböző témájú és szövegtípusú olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a képzelet, az érzelmek, a gondolatok önálló kifejezéséhez. A szövegek az árnyalt, gazdag szókincs kialakításának forrásai is hozzájárulnak az önkifejezés igényének kielégítéséhez és képességének fejlődéséhez.

Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés (informális tanulás) lehetőségeinek és korlátainak megismerése, a szelekció, az összehasonlítás és a kritikai feldolgozás képességének fejlesztése.

A 3−4. évfolyamon az írás-helyesírás tanításának célja az életkornak és az oktatás igényeinek megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, a tanulást és az írásos önkifejezést szolgáló eszközzé fejlesztése az olvashatóság, a rendezettség és a helyesség igényével.

A tapasztalati megalapozottságú, elemi szintű grammatikai ismeretek megszerzésével elkezdődik a tudatos nyelvszemlélet kialakulásának folyamata. Fejlődésnek indul a nyelvi kifejezésre irányuló figyelem, az önértékelő képesség, a kritikai érzék és az igényes, változatos és kifejező nyelvhasználatra való törekvés különféle kommunikációs helyzetekben.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd tartalmának, hangzásának, stílusának és kifejező erejének egymással összefüggő fejlesztése. A beszéd és a megértés továbbfejlesztése, különös tekintettel a pontosságra, a folyamatosságra és a kifejezőerőre, valamint az aktív szókincs intenzív gyarapítására. A szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes beszédlégzés, a helyes kiejtés, a mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben (pl. párbeszéd, felolvasás, kiscsoportos beszélgetés, vita, beszámoló). Felolvasáskor, szövegmondáskor nonverbális eszközök értelemszerű használata a kifejezés segítésében. Vélemény kulturált megfogalmazása. Figyelem a beszélgetőtársra. Az	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja; – bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe;	*Minden tantárgy:* összefüggő beszéd, érvelés. *Környezetismeret:* önfenntartás, légzés. *Vizuális kultúra*: Műalkotások megfigyelése, jellemzése, értelmezése, értékelése. Bizonyos médiumokban megjelenő

üzenet lényegének és érzelmi hátterének megfigyelése, értékelése. Értelmező versmondás. Állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások jelentésének, stílusértékének értelmezése az olvasott szövegekben. A tapasztalatok felhasználása szövegalkotáskor és beszélgetés közben. A különböző tantárgyak tanulásakor használt szakkifejezések, olvasmányokból kiemelt ritkábban használt szavak célzott használatával az aktív szókincs gyarapítása. Többmondatos összefoglaló szöveg alkotása olvasmányok tartalmáról, gyűjtött tapasztalatokról, megfigyelésekről. Hosszabb szóbeli közlések tartalmának rövidített elmondása.	– a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti.	médiaszövegek közötti különbségek (pl. televíziós műsortípusok, animációs mesefilmek, sorozatok) felismerése saját médiaélmények felidézésén, megjelenítésén (pl. szerepjáték), és közvetlen példákon keresztül.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, szünet; tekintet, arcjáték, testtartás, távolságtartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írott betűalakok tanítása - írástechnikát fejlesztő gyakorlatok**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Szerb cirill betűk, magyar betűk	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének differenciált elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása az egyéni képességkülönbségek figyelembevételével. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szerb latin írott kis-és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó-halló tollbamondásra írása.	A tanuló – ismeri és használja a szerb ábécé latin betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz.	*Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk (vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata.

Rövid szavak írása emlékezetből. Rövid mondatok írása tollbamondásra és emlékezetből.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerb latin betű, írott betű, írásjel, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástechnika fejlesztése - az eszközszintű írás előkészítése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szerb cirill és a magyar kis-és nagybetűk írása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokásoknak a megerősítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szabályos szerb latin betűalakítás és betűkapcsolás a szavak, szókapcsolatok, mondatok és rövid szövegek írásakor. Az íráshasználat normáinak megtartása. Lendületes írás. Két-három összefüggő mondat leírása másolással, tollbamondás után vagy emlékezetből. Önállóan alkotott mondatok leírása. Helyes írásszokások alkalmazása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás).	A tanuló – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – a problematikus (magyartól eltérő) hangokat helyesen jelöli (ć, č, dž, đ, lj, a szó eleji és szóvégi h); – szövegminta alapján felismeri és kijavítja hibáit.	*Vizuális kultúra:* térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szerb latin kisbetű, nagybetű; margó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 86 óra**
Előzetes tudás	Nyelvre, írott nyelvre, olvasásra vonatkozó, az adott korosztály képesség fejlődése szempontjából releváns ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony olvasás kialakításának segítése, olvasási stratégiák bevezetése, különböző szövegtípusok megismertetése, az értő olvasás kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Olvasástechnikák önálló felismerése, folyamatos javítása, biztos olvasási készség kialakítása. Életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi, dokumentum típusú, folyamatos, nem folyamatos, kevert, egyéni, közös és tankönyvi célú szövegek megismerése, ezek megértése. Globális és kereső olvasás, grafikus szervezők (ábrák, táblázatok, gondolattérkép, fürtábra) alkalmazása a hatékonyabb szövegértés érdekében. Az olvasmányhoz kapcsolódó előzetes ismeretek, személyes élmények, tapasztalatok felidézése és megosztása. Gondolatok és információk értelmezése és integrálása, tartalom, nyelvezet, szövegszerkezet vizsgálata és értékelése. A következő olvasási stratégiák, olvasást megértő folyamatot segítő technikák ismerete, alkalmazása a hatékonyabb megértés érdekében: – a szöveg átfutása, – az előzetes tudás aktiválása, – jóslás, anticipáció. Az olvasás céljának, módjának az olvasás megkezdése előtt való tisztázása.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – folyékony, automatizált olvasástechnikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén is; – felismeri és javítja a hibáit; – az életkori szintjének megfelelően tisztában van az erősségeivel, gyengeségeivel az olvasástechnika és a szövegértés területén is; – felismeri és megérti azokat a különböző típusú, műfajú szövegeket, amelyekről tanult; – szintetizálja, értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik; – ismeri és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat olvasás előtt, alatt és után.	*Matematika:* szöveges feladatok. *Környezetismeret:* önálló tanulás, szövegfeldolgozás kialakítása. *Erkölcstan:* én magam; az én világom. *Vizuális kultúra:* Személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. Képzőművészeti műfajok. Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése, médiaszöveg olvasása. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, műfaj, szövegértés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Mesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Rímek felismerése a verssorok végén. Versritmus jelzése tapssal, koppantással.	
A tematikai egység	A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése, az irodalmi mű	

nevelési-fejlesztési céljai	befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a nemzeti kultúra hagyományainak megismertetése. Szerb és világirodalmi népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasókönyvi szövegek csoportosítása formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. Az olvasmányok témájának megfigyelése, azonos témájú szövegek összehasonlítása. Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle irodalmi közlésformákban. Művészi eszközök keresése lírai és elbeszélő művekben. Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése olvasmányokban. A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, a tér-idő változásainak felismerése. Az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. A lírai mű középpontjában álló gondolat, érzelem azonosítása. Rövidebb epikai művek, népköltészeti alkotások felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) önálló olvasása. Kortárs szerb szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései (egyszerű szerkezetű meseregény, ifjúsági regény, mesés-, verseskötet) elolvasása a tanító irányításával. A népköltészet és a műköltészet különbségeinek megtapasztalása néhány példa alapján. Művek a kortárs szerb	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait, magyarázza cselekedeteiket; – azonosítja a történet idejét és helyszínét; a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, több összefüggő mondattal mondja el.	*Környezetismeret:* környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok. *Ének-zene:* a népdalok szövege (művészeti kifejező eszközök, természeti képek). *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* A témához és a tartalomhoz is illeszkedő kifejezőeszközök elemzése, alkalmazása. Bizonyos médiumokban megjelenő médiaszövegek közötti különbségek (pl. televíziós műsortípusok, animációs mesefilmek, sorozatok) felismerése saját médiaélmények felidézésén, megjelenítésén (pl. szerepjáték), és közvetlen példákon keresztül. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. Az olvasott/felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz

irodalomból (például: Predrag Stepanović: *Noćas će zeka tražiti svoju majku*). Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, fantáziajátékok, elképzelt és valóságos helyzetek megjelenítése. Részvétel csoportos játékokban, állóképek tervezése, kivitelezése és megbeszélése. A mozgás és a szövegmondás összekapcsolása. Egyszerűbb drámai konvenciók és a színházi formanyelv alapjainak tapasztalati megismerése (jelenet, felvonás, kezdet és vég, díszlet, berendezés, jelmez, kellék, fény- és hanghatások). A tanultak felhasználása saját produkcióhoz, bábelőadások, színházi előadások megbeszélésekor.		kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása (pl. rajzzal, montázskészítéssel). A különböző médiaszövegekben megjelenő egyszerű helyszín- és időviszonylatok megfigyelése és értelmezése konkrét médiaszövegeken keresztül. Az elbeszélő személyének azonosítása különböző egyszerű médiaszövegekben (pl. animációs mesék).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, monda, közmondás, szólás, találós kérdés, nyelvtörők, népi játék, elbeszélés, regény; főszereplő, mellékszereplő; metafora, hasonlat, ismétlés, ellentét; kezdőpont, végpont, fordulópont.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az íráshasználat fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott mintáról, látó/halló előkészítés után tollbamondásra és írásminta nélkül, emlékezetből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás eszközszintre emelésének segítése. E tevékenységben a kitartás és a folyamatjellegű gyakorlás ösztönzése. Az írástempó fokozása mellett a helyesség, az íráskép rendezettségének, esztétikumának értékként való elfogadtatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írástechnika fejlesztése, helyes írásszokások megszilárdítása (testtartás, írószerfogás, kézcsúsztatás). Az írás lendületének és tempójának fokozása. Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után,	Az írás eszközszintű használata. Gazdaságos szövegelrendezés.	*Matematika; környezetismeret:* olvasható, tetszetős és rendezett füzetvezetés.

emlékezetből és akaratlagos írással. Az egyéni írás kialakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével. Szükség esetén az olvashatóság javítása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalmazási alapismeretek**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	A szöveg és a mondat jellemzőinek azonosítása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezés iránti igény erősítése, különféle formáinak és lehetőségeinek megismertetése, megvalósításának támogatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A különböző szövegformák tartalmi és szövegszerkesztési jellemzőinek ismerete. Kellő tapasztalat szerzése a cím szerepéről, jellemzőiről; a szövegek felépítéséről; az időrendről; az esemény, az előzmény és a következmény kapcsolatáról; a szöveg kohéziójáról; a tématartásról; a nyelvi megformáltságról; a különböző szövegforma jellemzőiről, a bekezdések szerepéről. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend érzékeltetése, a szöveg tagolása bekezdésekre.	A tanuló a tanult fogalmazási ismereteket felhasználja fogalmazáskészítéskor.	*Környezetismeret; matematika:* szóbeli szövegalkotás. *Vizuális kultúra:* Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok kreatív alkalmazása, médiaszöveg írás. Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal (pl. rajz, digitális fotó, rövid animációs film) és hangokkal.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Témaválasztás, anyaggyűjtés, címadás; bekezdés; bevezetés, tárgyalás, befejezés; elbeszélés, hír, leírás, levél, meghívó; értesítés; hirdetés; SMS; e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotási gyakorlatok**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Mondatalkotás. Mondatok összekapcsolása. Történetalkotás szóban. Képolvasás, mesemondás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A képzelet, az önkifejezés aktivizálása különböző szövegformák megismerésével és az írásbeli szövegalkotás képességének továbbfejlesztésével. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult fogalmazási ismeretek felhasználása a szövegalkotásban. Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése. Önálló írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő szövegformában. A párbeszéd beillesztése a történetmondásba. Szemléletes leírások készítése egyszerű tárgyról, növényről, állatról. Jellemzés készítése emberről. Levélírás, levélcímzés. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása különféle alkalmakra a címzett személyének figyelembevételével. Fogalmazásíráskor a megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása. A fogalmazás koherenciájának megteremtése tématartással, a mondatok kapcsolásával. A fogalmazás témájának megfelelő szavak és kifejezések használata, a fölösleges szóismétlődés kerülése. A fogalmazások javítása a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával a tanító segítségadása mellett.	A tanuló – írása jól olvasható, lendületes, füzetei rendezettek, tiszták; – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával kb. egy oldal terjedelmű elbeszélő fogalmazást készít; – a fogalmazás témájának megfelelő szavakat és kifejezéseket használ; – adott vagy választott témáról 8–10 mondatos leírást készít a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával; – a tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi; – figyel a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök használatára; – tanítója útmutatásai alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.	*Környezetismeret:* változatos élővilág; a tanultak bemutató leírása. *Vizuális kultúra*: Természeti látványok megfigyelése, a tapasztalatok leírása, megjelenítése. Egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal (pl. rajz, digitális fotó, rövid animációs film) és hangokkal (médiaszöveg-írás).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, történetmondás, leírás, jellemzés; téma, helyszín, szereplő, cselekmény, időrend, nézőpont; párbeszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani és nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása és alkalmazása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A tanult nyelvtani fogalmak. felismerése és megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tapasztalatok körének bővítése. A tapasztalatokra épülő nyelvi fogalomrendszer alapozásának megindítása a szófajok körében. A tanulók önállóságának növelése: a feladatvégzésben; az információszerzésben és felhasználásban; a szabályalkalmazásban; az önellenőrzésben. A nyelvi tudatosság továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kijelentő, kérdő, felkiáltó, a felszólító és az óhajtó mondatokban a beszélő szándékának felismerése és megnevezése szövegben. Rokon értelmű szavak; a többjelentésű, azonos alakú szavak adekvát használata. A tanult szófajok felismerése és megnevezése szójelentés alapján toldalékos formában is, szócsoportokban, mondatban és szövegben. Különféle időben végbemenő cselekvések, történések megkülönböztetése. Az igeidők helyes használata beszédben és írásban. Tudatos alkalmazásuk. A főnév fajtáinak csoportosítása, megnevezése (zajedničke, vlastite, zbirne, gradivne). Többes számú főnevek alkotása. A három nyelvtani nem (hímnem, nőnem, semlegesnem). A tulajdonnévből képzett birtokos melléknevek írása. A tulajdonnevek csoportjainak megismerése: személynevek, állatnevek, földrajzi nevek, intézmények neve, márkanevek, címek, ünnepek, népek neve. A tulajdonságot jelentő és birtokos melléknevek szerepének ismerete a nyelvhasználatban. Tulajdonnevekből származtatott birtokos melléknevek (-ин,-ов,-ев,-ски,-шки,-чки).	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, használja a szabályokat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – toldalékos formájukban, szövegben is felismeri és megnevezi a tanult szófajokat; – a szövegkörnyezetnek megfelelően használja az igeidőket és az igekötőket; – alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek.	*Dráma és tánc:* kérdező kör, kíváncsi kocka. *Vizuális kultúra:* Jelek a mindennapi életben. Az időbeliség ábrázolásának elemzése a képzőművészetben. *Környezetismeret:* tulajdonnevek a térképeken. *Matematika:* csoportosítás tulajdonságok alapján (halmazok), számok csoportosítása.

A melléknevek egyes és többes száma. A fokozott melléknévi alakok használata szövegalkotáskor. A fokozott számnévi alakok helyes használata. A gyakori elöljárószók (pl. *u, na, iz, od, do, zbog*) helyes használata. A névmások (személyes névmások neme és személye, mutató, kérdő) szerepének megértése, alkalmazásuk a mondatokban. Számnevek. A tőszámnevek és sorszámnevek írása betűkkel és számokkal. Viszonyszavak. Dátum és időpontok, keltezés. Ötféle mondatrész megkülönböztetése (alany, állítmány, tárgy, határozó és jelző).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj; főnév, köznév, tulajdonnév, személynév, állatnév, intézménynév, földrajzi név, márkanév, cím; ige; igeragozás; igemód; melléknév, melléknévfokozás; számnév, tőszámnév, sorszámnév, személyes névmás, mutató névmás, kérdő névmás, mondatrész.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása**	**Órakeret 44 óra**
Előzetes tudás	A magyartól és a helyi nyelvhasználattól eltérő hangok helyes jelölése a begyakorolt szókészlet körében ч,ћ,ђ,џ,љ (ć, č, dž, đ, lj) és a h a szó elején és végén. A kiejtéssel megegyezően írt rövid szavak biztos helyesírása. Az elválasztás szabályainak alkalmazása egyszerű szavak írásakor. A szótagképző p (r) hang. Mondatkezdés nagybetűvel. A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási készség fejlesztése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmaztatása a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A mondatvégi írásjelek helyes használata az egyszerű mondatok végén. Helyesírási szabályok alkalmazása különböző	A tanuló – a mondatot nagybetűvel kezdi és írásjellel zárja; – a begyakorolt szókészlet körében biztonsággal	*Környezetismeret:* térképvázlat készítése tulajdonnevek feltüntetésével.

írástevékenységekben: A ли kérdőszó helyes használata. A не tagadószó helyes használata (нећу, немој, нисам, немам). A љ mássalhangzó helyesírása (és kiejtése). A cirill betűk, a szerb és magyar latin betűk keverésének megelőzése. A főnevek helyesírása (nevek, népek, földrajzi nevek, ünnepek, címek). Tulajdonnevekből származtatott birtokos melléknevek helyesírása *(-in,-ov,-ev,-ski,-ški,-čki).* Az idézés, szó szerinti idézet (: „”). Dátum és időpontok, a keltezés többféle formája. Betűvel írt számnevek.	alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat; – írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak; – helyesírását önellenőrzéssel felülvizsgálja, szükség esetén javítja.	*Matematika:* számnevek helyesírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írásjel, *li* kérdőszó, *ne* tagadószó, cirill betű, szerb és magyar latin betű, nagy kezdőbetű.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, személyes tanulási sikerek és nehézségek megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulás szerepe és módjai. Saját tanulási folyamatunk megismerése, hogyan tanulunk a legkönnyebben, mi okoz nehézséget. Gondolkodás a gondolkodásunkról, tanulásunkról. Egyszerű tanulási módok, stratégiák. Tanulás különböző típusú szövegekből. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Vázlatkészítés irányítással,	A tanuló – ismeri a tanulási folyamat alapvető jellemzőit; – azonosítja az információ forrásait, ismeri azok kezelését; – képes önálló tanulásra; – ismeri a saját tanulási folyamatának, képességének jellemzőit; – ismer és alkalmaz néhány tanulási módot, stratégiát a különböző tanulási feladatok teljesítése érdekben; – a szövegből történő tanulás	*Környezetismeret:* információszerzés. *Vizuális kultúra:* Képi analógiák keresése a tanult szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan. *Népismeret:* értékrendszer, társadalmi normák

tanulás, összefoglalás vázlat segítségével. Ismerkedés különböző információhordozókkal. Adatok, információk gyűjtésének, célszerű elrendezésének módjai. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A könyvek tartalmi csoportjai: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő irodalom, kézikönyvek, elektronikus információhordozók. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. A lexikon és a szótár egyező és eltérő vonásai. Az információk keresése és kezelése. Különböző információhordozók a lakóhelyi és az iskolai könyvtárban. A könyvtár mint információs központ, a tanulás bázisa, segítője. Ismerkedés folyóiratokkal. Katalógusok megfigyelése. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információforrások keresésében.	során olvasási stratégiákat használ; – érdeklődő a tanulás terén, saját érdeklődésének megfelelően információt keres, kezel önállóan néhány forrásból; – szöveghűen felidézi a következő szépirodalmi műveket, illetve azok részleteit: népdalszövegek – *Slavujak, Ja sam čudo video,* Desanka Maksimović: *Raduj se, raduj se, dete,* Dragan Lukić: *Drug drugu,* Mira Alečković: *Najlepša reč*; – Dušan Radović: *Plavi zec;* Andersen: *A kis gyufaárus lány,* Lewis Carroll: *Aliz Csodaországban;* Predrag Stepanović: *Noćas će zeka tražiti svoju majku;* népszokásokhoz, jeles napokhoz fűződő művek: *Krsna slava, Sveti Sava i đaci, Moj otac badnjak traži,* Milovan Vitezović: *Lazareva subota–Vrbica.*	közvetítése, szocializáció–a népi kultúra iránti érdeklődés felkeltése, pl. a népszokások, népi játékok eljátszásával erősödik a tanulók szabálytudata, a társakkal való kapcsolatok kialakításának képessége.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információ, tudás, könyvtár, szótár, tanulás, vázlat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és a történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Mesehősök tulajdonságai és cselekedetei; az olvasott irodalmi művekben a szereplők döntési helyzeteinek felidézése; személyes tetszésítéletek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismertetése, ítéletalkottatás egyszerű szituációban, szépirodalmi művek alapján. A narratíva, történetmesélés szabályainak, szerveződésének, logikájának megismertetése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Erkölcsi és esztétikai ítélet megfogalmazása, érvelés egy vélemény mellett, vitakészség kialakulása. A szépirodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságának	A tanuló – ismeri, megérti a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt;	*Erkölcstan:* Értékrend alakulása. Szűkebb és tágabb környezetem, barátság. *Környezetismeret:*

alkalmazása mindennapi helyzetekben. A művek tanulságainak értelmezése saját szerepünkre, helyzetünkre a mindennapi életünkben, példa bemutatása, mindezek kifejezése más eszközzel is (pl. drámajátékok). A saját vélemény mellett a nem saját álláspont megjelenítésének, átélésének képessége. Mások véleményének megértése, elfogadása, kompromisszumkészség a vita során. Vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok megfigyelése, felismerése és kritikája. A műélvezet, a beleélés mélyebb megtapasztalása a fentiek segítségével is. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték) saját és más álláspontból is.	– képes állást foglalni, érvelni, meggyőzni másokat alapvető erkölcsi, esztétikai kérdésekben; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket, megérti mások érvelését, elfogadja az övétől eltérő véleményeket, képes ezekkel is azonosulni; – képes mások álláspontját is megjeleníteni. – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat saját és más álláspontból is, és azokat életkori szintjén kezelni.	Környezeti rendszerek állapota, fenntarthatóság. Egészséges életmód. Viselkedési normák. *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* A lényeg kiemelésének lehetőségei a vizuális kompozíciókban. Médiaszövegek értelmezése alapján feltevések, állítások megfogalmazása a szöveg keletkezésének hátteréről, az alkotó/közlő szándékáról (elsősorban a korosztálynak megfelelő reklámok, videojátékok, internetes portálok, animációs filmek, filmek segítségével).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vita, vélemény, konfliktus.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értelmesen és érthetően fejezze ki a gondolatait. Aktivizálja a szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Beszédstílusát igazítsa beszélgetőpartneréhez. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, értékelésbe. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse. Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert szöveget. Életkorának megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján. Az olvasottakkal kapcsolatos véleményét értelmesen fogalmazza meg. Ismerjen, alkalmazzon néhány fontos olvasási stratégiát. Metakognitív (saját tudására vonatkozó) tudása legyen a realitásnak és az életkornak megfelelő az olvasás, az anyanyelvi tudás és képességek, illetve a tanulási képességei terén is. Tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban legyen képes tudatos figyelemmel irányítani. Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát. A könyvekben, gyermekújságokban a tartalomjegyzék segítségével igazodjon el.

	Használja az ismert kézikönyveket. A memoritereket szöveghűen mondja el. Adott vagy választott témáról 8–10 mondatos fogalmazást készítsen a tanult fogalmazási ismeretek alkalmazásával. Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei rendszerezettek legyenek. Biztonsággal ismerje fel a tanult szófajokat és nevezze meg azokat szövegben is. A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái rendezettek, olvashatóak legyenek. Helyesírását önellenőrzéssel vizsgálja felül, szükség esetén javítsa. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén. Az anyanyelvi részképességeinek fejlettsége legyen összhangban, harmonikusan fejlődjön.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5-8. évfolyam

A szerb nyelv és irodalom tantárgy nagymértékben hozzájárul a kisebbségi öntudat és a közösséghez tartozás érzésének megerősítéséhez és fejlesztéséhez. Az anyanyelven tanított irodalom nemcsak a kultúra hordozója, hanem egyidejűleg ismerkedés az anyanyelv kifejezőkészségével és az anyanyelvi kommunikáció egyik változatával.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a szerb nyelv és irodalom legfőbb célja az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés és szövegalkotás továbbfejlesztése, a kognitív folyamatok és az életkori sajátosságok figyelembevételével.

A tanulónak a NAT-nak megfelelően több területen is megfelelő képességszintet kell elérnie. Beszédkészség szempontjából az 5–6. évfolyam tanulójának beszéde megfelelő artikulációval, intonációval fejlődjön tovább. A hallott szövegről saját véleményt tudjon megfogalmazni röviden, folyamatosan bővítse szókincsét. Törekedjen a hallgatósághoz, a beszédhelyzethez való alkalmazkodásra. Olvasás szempontjából képes legyen különböző műfajú szövegek olvasására és összehasonlítására. Az olvasottakról legyen képes néhány soros írásos vélemény megfogalmazására és szóbeli előadására is. Szövegalkotás szempontjából legyen képes rövidebb szövegek önálló megalkotására és az olvasmányélmények megfogalmazásra különféle szövegtípusokban. Tanulási képesség szempontjából fokozatosan alakítsa ki a tanulási stratégiákat, gyakorolja az önálló ismeretszerzést és a vázlat felhasználását különböző témájú, műfajú szövegek megértéséhez. Szövegértés szempontjából rendelkezzen értelmező és reflektáló olvasási stratégiákkal, tudjon információkat és összefüggéseket keresni a szövegben. Irodalomismeret szempontjából a különböző műfajú szövegek olvasásán át jusson műfaji alapismeretekhez. Érzékelje a téma és hangulat változatait, a szereplő külső és belső jellemzőit, valamint sajátítsa el a tantervben előírt fogalmakat. Erkölcsi ítélőképesség szempontjából a tanuló megismerkedik az önálló műbefogadás élményével, az empátia átélésével, valamint a különböző kultúrák és kulturális sokszínűség építő erejére.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 21 óra**
Előzetes tudás	A tanuló értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; beszédstílusát beszélgetőpartneréhez igazítja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Törekvés az egyszerű, érthető, nyelvileg jól megformált közlésre. A kommunikációs helyzetnek megfelelő kiejtés, beszédtempó kialakulásának segítése. Különböző beszédhelyzetekben a különböző kommunikációs célnak megfelelő beszéd alkalmazása, pl. drámajátékok és hangos	

	szövegmondás segítségével. Szókincs bővítése beszámolók, történetmesélés, leírás, jellemzés alkalmával. A hallásértés fejlesztése (pl. szövegmondással, dramatikus játékokkal). A nem nyelvi jelek (pl. mimika, gesztikuláció) és a szóbeli közlés közötti összhang fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a különböző beszédhelyzetekhez, a kommunikációs cél szem előtt tartása, a kommunikációs helyzetnek (tér, idő, szereplők) megfelelő beszédhelyzetek megfigyelése, értelmezése és létrehozása. Megfelelő szókincs használata. A beszédpartner közlésének figyelemmel kisérése. A testbeszéd, a mimika és a szemkontaktus működésének megfigyelése. Kiejtés, artikuláció, hanglejtés tökéletesítése. A művelt köznyelvi beszédnek megfelelő mondatlejtés és szóhangsúly gyakorlása hétköznapi beszédhelyzetekben. Különböző életkorcsoportok (felnőttek-gyermekek) kommunikációjának különbségei, viselkedési szabályok. Saját vélemény megfogalmazása, mások véleményének meghallgatása és megértése. A beszélő fellépésének, szóbeli viselkedésének megfigyelése. Tanult szövegek (memoriter) szöveghű és kifejező tolmácsolása.	*Dráma és tánc:* helyzetgyakorlatok, kommunikációs kapcsolatteremtés. *Természetismeret:* az emberi érzékszervek szerepe, a hangalkotásban résztvevő szervek megismerése. *Vizuális kultúra:* vizuális kommunikáció. *Ének-zene:* a dallam, hanglejtés, hangszín, hangerősség, ritmus. *Erkölcstan:* önismeret, emberi kapcsolatok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, testbeszéd, gesztus, kommunikációs folyamat, arcjáték, hangsúly, hanglejtés, beszédtempó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Cirill és latin betűs szövegek értő olvasása, egyszerű szövegek összefoglalása irányított kérdések alapján, egyszerű szövegek összefoglalása irányított kérdések alapján.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási technika fejlesztése különböző szövegértési eljárással. A szöveghez tartozó kép összekapcsolása a szöveggel, a kettő közti összefüggés felismertetése. Az olvasási és szövegértési hibák felismerésének fejlesztése, a megfelelő javítási stratégiák alkalmazása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Különböző szövegek hangos és néma olvasása. Ismert tartalmú szövegek hangos értelmező olvasása.	*Vizuális kultúra:* a szöveg és a kép

Olvasási, szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása nyomtatott és elektronikus szövegekben. A különböző mondatfajták hanglejtésének megfigyelése és reprodukálása a hangos olvasásban. Cirill és latin betűs szövegek folyékony, értő olvasása. Tájékozódás a tartalomjegyzékekben, betűrendes (cirill és latin ábécé) katalógusokban, a szótár használata. A szöveg mondanivalójának összefoglalása saját szavakkal. A lényeg kiemelése. Ismerkedés a szövegértési technikákkal.	összefüggései. *Informatika:* információkeresés, tájékozódás.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Szövegkép, tartalomjegyzék, betűrend (cirill és latin ábécé), üzenet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Egyéni írástechnika alkalmazása. A tanult fogalmazási műfajokban való jártasság, a lényeg kiemelése, a szöveg tagolása kisebb tematikai egységekre. A szerb és a magyar ábécé (cirill és latin beírásmód) biztos ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írástechnika továbbfejlesztése, esztétikus, rendezett íráskép kialakítása. Önálló és tanári segítséggel történő anyaggyűjtés módjainak fejlesztése. Újabb szövegalkotási eljárások megismertetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az eddigi írástechnika fejlesztése. Vázlatkészítési gyakorlatok, a vázlatkészítés szabályainak megismerése. Személyes élmények megfogalmazása, rövidebb szövegek alkotása különböző szövegtípusokban, pl. néhány soros elbeszélés, leírás, jellemzés. A mindennapi élet tájékoztató szövegeinek ismerete (pl. SMS, e-mail, használati útmutató). A számítógépes szöveg jellemzői, a kézzel írt és a számítógépes szöveg közti különbségek és hasonlóságok felismerése.		*Informatika:* információkeresés, tájékozódás, internetes források megkeresése.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Vázlat, elbeszélés, leírás, jellemzés, e-mail, margó, betűforma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	A tanult főbb helyesírási szabályok alkalmazása a szövegalkotásban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakoribb és legalapvetőbb helyesírási szabályok tudatosítása és fejlesztése. A szófajokhoz, a szófajok ragozásához kapcsolódó legfontosabb helyesírási szabályok megismertetése.	

	A helyesírást segítő eszközök (Szerb iskolai helyesírási szótár) önálló használatának kialakítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A fonetikus írásmód elve. Vuk S. Karadžić nyelvújító reformjának legfontosabb alapelemei. A megismert helyesírási esetek felismerése és tudatos alkalmazása. A szerb és a magyar helyesírás közti különbségek tudatosítása a hétköznapi íráshasználatban is. A tulajdonnevek helyesírásának további fejlesztése. Cirill és latin betűs szövegek pontos leírása tollbamondás alapján.	*Informatika:* betű- és írástípusok, földrajzi nevek, informatikai kifejezések helyesírása.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Szerb ábécé, fonetikus írásmód, kiejtés elve, elválasztás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szavak szerkezete és jelentése**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A szó szerinti jelentésen túli jelentések létezésének megtapasztalása. Azonos alakú, rokon értelmű és ellentétes alakú szavak ismerete. A gyakori elöljárók helyes használata főnevekkel és más szófajokkal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szókincsbővítés. A szerb és a magyar nyelv lexikája közötti hasonlóságok, eltérések megfigyeltetése. A szóelemek felismertetése. A népnyelvben és a hétköznapi nyelvben előforduló metaforák, átvitt értelmű szavak, szószerkezetek megfigyeltetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szószerkezetek részei, a fontosabb szóelemek felfedezése. A főnév és az ige jelentéstartama. Hangalak és jelentés a szavakban. Egyjelentésű és többjelentésű szavak, rokon értelmű szavak. A nyelvi egységek közötti egyszerűbb összefüggések (pl. szóelemek) felismerése. A hétköznapi életben használt átvitt értelmű szavak jelentésének felfedezése és gyakorlása játékos gyakorlatokkal és az írott szövegben. Egynyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használata tanári segítséggel. Szókincsbővítés: állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv szókincse, szóképzés, szókapcsolatok. *Idegen nyelvek:* a tanult idegen nyelv hangállománya, hangtani, szótani szerkezete, szókincse, helyesírása.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Egyjelentésű szó, többjelentésű szó, azonos alakú szavak, szótő, toldalék, rag, eset, elöljárószó. Metaforikus jelentés, állandósult szókapcsolat, közmondás, szólás.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">A nyelv szerkezete</td><td>Órakeret
44 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A tanult szófajok felismerése és megnevezése.
A hangok képzése (mássalhangzók, magánhangzók).
Az „r” hang mint szótagképző a szerb nyelvben.
A toldalékok.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A szerb nyelv felépítésének megfigyeltetése, a szavak, szóeleme, hangok részletesebb vizsgálata.
A kiejtés szerinti írás (fonetikus) begyakoroltatása.
A szófajok jellemező alaktani viselkedésének megfigyeltetése.
A nyelv rétegzettségének felismerése (szókincs).</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">Szóképzés: ragok, toldalékok, elöljáró szavak. Szóalkotási gyakorlatok.
Szófajok.
Az alapszófajok típusai. Névszók: főnév, melléknév, névmás, számnév.
A főnevek. A főnév ragozása – deklináció. Az esetek neve, fogalma, funkciója. A ragozás során jelentkező hangváltozások felismerése.
A névmások–személyes névmások.
A melléknevek fajtái, szerepük a szövegben. A melléknév fokozása.
Az igék szerkezete, folyamatossága, ragozása (konjugáció), igeidők.
A szerb hangrendszer jellemzői. A hangok képzése, a képzési módok megfigyelése:
– magánhangzók,
– mássalhangzók: zöngés, zöngétlen,
– az „r” szerepe a szavakban mássalhangzó-torlódásnál.
A hangok kapcsolódási szabályszerűségei. Zöngésítés, mozgó a, l>o alternáció, jotáció, hasonulás a képzés helye és zöngésség szerint, kiesés, összeolvadás, palatalizáció, szibilarizáció.
A szerb nyelv rétegzettsége a szókincs területén.
Egyszerű és összetett szavak.</td><td>Magyar nyelv és irodalom: a magyar nyelv szókincse, szóképzés, szókapcsolatok, hangképzés.

Természetismeret: a hangképzésben résztvevő szervek megismerése.

Ének-zene: a hangok zeneisége (pl. magánhangzók).</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak, fogalmak</td><td colspan="3">Névszó, főnév, melléknév, névmás, számnév, deklináció, ige, konjugáció, szinonima, magánhangzó, mássalhangzó, zöngésítés, mozgó a, l>o alternáció, jotáció, hasonulás, kiesés, összeolvadás, palatalizáció, szibilarizáció.</td></tr>
</table>

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Mesék	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Népmesék, mesék az alsóbb évfolyamokról.	
A tematikai egység	A népmesékről és a műmesékről való ismeretek elmélyítése. A szerb	

nevelési-fejlesztési céljai	népi nyelv jellegzetességeinek felismerése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
3-4 szerb népmese, néhány műmese a világirodalomból. Tündérmesék, állatmesék, tréfás mesék. Pl. *Čardak ni na zemlji ni na nebu, Baš-čelik, Nemušti jezik, Lav i miš.* Híres mesegyűjtők, szerb népmesegyűjtők. Mesehősök. A mesék jellemzői (meseszámok), tipikus mesealakok.	A mesék csoportosítása, tipizálása. A népmese és a műmese közötti különbségek, hasonlóságok felismerése konkrét példák alapján. Meseszámok, tipikus meseszereplők felismerése, jellemzőik leírása. Főszereplők, családi viszonyok (pl. legkisebb fiú, legfiatalabb leány szerepe) megnevezése. A mellékszereplők csoportosítása – segítik, vagy gátolják a főszereplőt. A családi élettel kapcsolatos beszélgetések. Egy-két rövidebb mese megtanulása kívülről.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar és a szerb népmesék közötti kapcsolat, ún. vándormotívumok.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Népmese, műmese, meseszám, tipikus mesealak.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet – lírai népdalok**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Az alsó tagozaton tanult népdalok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi szövegben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerése és értelmezése. Műfaji alapismeretek. A lírai mű témájának és hangnemének felismerése.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A lírai népdalok eredete, felosztása. A népdalok verselése (népi tízes, nyolcas). A családi élet fontosabb állomásainak megjelenítése a népdalokban: pl. születés (altatók), szerelem, esküvő (esküvői dalok), népszokások, hiedelmek (karácsonyi, húsvéti, szentgyörgynapi, szentivánnapi dalok) esőidéző dalok (dodola),	Tanári segítséggel rövid, egyszerű tartalmi és stilisztikai elemzés a népdalokról. Szerelem, szeretet, bánat, boldogság, öröm kifejezésének felismerése a népdalokban. Írásbeli szövegalkotásban a szakkifejezések tudatos használata. A lírai mű témájának és hangulatának felismerése. A népköltészet alapvető jegyeinek felismerése.	*Ének-zene:* énekelt népdalok. *Magyar nyelv és irodalom:* a magyar és a szerb népmesék közötti kapcsolat, ún. vándormotívumok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb*

tréfás dalok, siratók.		*népismeret:* a magyar és a szerb nép életének kapcsolódási pontjai (szomszédság, közös történelmi pontok).
Kulcsfogalmak, fogalmak	Lírai népdal, népi tízes, nyolcas, ritmus, rím, jelző, megszemélyesítés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Egyén és közösség, gyermek és felnőtt megjelenítése az irodalmi művekben**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Ifjúsági regények az alsó tagozatról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Történetrészletek dramatizálása. Az egyén és közösség, a gyermekek és a felnőttek közötti kapcsolatok értelmezése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mark Twain: *Tom Sojer,* valamint más ifjúsági regények.	A regény történetrészleteinek elmesélése, eljátszása. A szövegrészletek érthető, megfelelő ritmusú hangos olvasása. Az önfeláldozás, a barátság és az önzés motívumának tudatosítása. A humor kiemelt szerepének felismerése a mindennapi életben. Olvasónapló vezetése.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Ifjúsági regény, közönség, befogadás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Mondák és regék**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Teremtésmítosz, szerb irodalmi emlékek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti és európai hagyományok, a nemzeti kultúra és a hazaszeretet fogalmainak megértése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Két-három szerb népmonda, egy népballada. Pl. *Zidanje Skadra, Legende o Svetom Savi, Herakle.*	A nemzeti kultúra és a nemzeti hagyományok megjelenítése. A kulturális különbségek mint világlátás és mint érték megismerése, a kulturális sokszínűség mint közösségi építőerő megfigyelése a	*Magyar nyelv és irodalom:* a vándormotívumok megjelenése a balladákban. *Történelem,*

	szövegekben. A mondák motívumainak megfigyelése, összehasonlítása. Egy-egy balladarészlet szöveghű felidézése.	*társadalmi és állampolgársági ismeretek:* a szerb nép eredete, vándorlása.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Nemzeti hagyomány, európai hagyomány, monda, rege, ballada.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet – epikus hősköltemények**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Egy-két epikus vers részlete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az epikus művek felosztásának, témájának és a szerb nép történelméhez való kötödésének felismerése. A nemzeti öntudat tudatosítása.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hősköltemények eredete, felosztása. Ismerkedés különféle témájú hősköltményekkel. A népdalok verselése (népi tízes). A nemzeti történet fontosabb állomásainak megjelenítése a népdalokban. Pl. az epikus költemények felosztása ciklusokra. Fontosabb történelmi és nem történelmi alakok kiemelése, pl. Miloš Obilić, Knez Lazar, Marko Kraljević. Pl. *Uroš i Mrnjavčevići, Kosovka devojka, Oranje Marka Kraljevića, Mali Radojica, Boj na Mišaru.*	Az elbeszélő alakjának és szerepének felismerése a költeményekben. A már tanult fogalmak alkalmazása (népi tízes, állandó jelző stb.). Az epikai mű egyszerű elemzése: bevezetés, bonyodalom, csúcspont és megoldás. A jó és a rossz, az igazságosság és az ítélkezés mint cselekedet felismerése. Egyes hősköltemények meghatározott részeinek szöveghű felidézése (memoriter).	*Ének-zene:* megzenésített epikus témák. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a szerb nép történelme, a török hódoltság évszázadai. *Vizuális kultúra:* az irodalmi hősök vizuális megjelenítése képeken, festményeken.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Hősköltemény, történelmi alak, nem történelmi alak, népi tízes, jelző, anafora.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A természeti környezet, a család és a hagyomány motívuma**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Tájleíró költemények, családdal, hagyományokkal kapcsolatos tanult irodalmi művek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazafias és leíró motívumok felismerése és megértése. A családon belüli kapcsolatok fontosságának felismertetése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Tájleíró költemények. Jeles napokhoz, ünnepekhez kapcsolódó népi hagyományokat feldolgozó irodalmi szövegek. Ifjúsági kalandregények részletei. Az egyén családban betöltött szerepe. (pl. gyermek–apa, anya, férfi és női szerepek a családban). Pl.Desanka Maksimović: *Srebrne plesačice,* Đura Jakšić: *Veče,* Vojislav Ilić: *Zimsko jutro,* Voja Carić: *Beli vuk,* Henrik Sjenkjevič: *Lavlja rika*, Branko Ćopić: *Bašta sljezove boje,* Ivo Andrić: *Starica*, Milovan Pavlović: *Badnjak*, Milovan Glišić: *Prva brazda.*	A költemények, prózai szövegek hangulata, a benne kifejezett érzések azonosítása, megnevezése. A tematikába tartozó néhány jellegzetes motívum megkeresése, kigyűjtése. Vázlatkészítés tanári segítséggel és önállóan megadott szempontok alapján. Az alakok jellemzése. Vélemény megfogalmazása. Kulturált részvétel a vitában, érvelés. Mások véleményének meghallgatása, megértése. Részvétel a családi élettel, hagyományápolással kapcsolatos beszélgetésekben, saját tapasztalat előadása. Néhány szövegrészlet szöveghű előadása (memoriter).	*Természetismeret:* tájegységek jellegzetességei. *Ének-zene; szerb népismeret:* jeles napokhoz, ünnepkehez kapcsolódó énekek. *Vizuális kultúra:* a festészetben megjelenített táj és emberi alakok.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Tájleíró költemény, portré, idill, kalandregény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ifjúsági drámák	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Drámai szövegek az alsó tagozatról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A komédia alapvető eszközeinek felismerése. A szöveghelyzetnek megfelelő hangvételű olvasás, előadásmód fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Dušan Radović: *Kapetan Džon Piplfoks.*	A drámai szöveg felépítésének megismerése. A szöveg, a mozgás, a szerep és a szereplők kapcsolatának felismerése. A humor kiemelt szerepének érzékeltetése, a humor eszközeinek felismerése.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Drámai párbeszéd, fantasztikum, komikus beszédhelyzet, komikus műalak.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalmi művek szóbeli és írásbeli szövegműfajainak jellemzői**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Elbeszélés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző szövegműfajok jellemzőinek elkülönítése. Néhány szövegműfaj önálló alkalmaztatása.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az 5–6. évfolyamon megismert művek feldolgozása kapcsán: a jellemzés tartalmi és formai követelményei, az elbeszélés, a portré, a leírás sajátosságai, az egyszerűbb párbeszédes formák, dramatikus népszokások tipikus jegyei.	A tematikai egységben szereplő szövegműfajok biztos megkülönböztetése és ezek egyéni létrehozása. Az irodalmi művekben olvasottak önálló reprodukálása elbeszélésben, leírásban, portré készítésében (jellemzés). A szövegműfajok különbségeinek érzékelése, a műnemek ismerete.	*Dráma és tánc; szerb népismeret:* dramatikus népszokások (pl.*Vertep*– Betlehemezés).

Kulcsfogalmak, fogalmak	Műnem, líra, epika, dráma, párbeszéd, elbeszélés, leírás, jellemzés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalomhasználat**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Definiálás nélküli fogalomhasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az előző évfolyamokon megismert fogalmak megértése, aktív használata szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokban.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Lírai és elbeszélő művek, amelyekkel kapcsolatban az adott irodalmi fogalmak felmerülnek. Pl. Stevan Sremac: *Čiča Jordan,* Isidora Sekulić*:Traganje za suncem,* Vuk S. Karadžić*: Žitije hajduk Veljka Petrovića,* Đura Jakšić: *Otac i sin*, Borislav Atanacković: *Pravi drugovi*, Veljko Petrović: *Ratar*.	Az értelmezést segítő fogalomhasználat. A művekről beszélgetve (azokkal kapcsolatos tapasztalatai leírása közben) a fogalmak értő használata.	*Ének-zene; vizuális kultúra:* kapcsolódó fogalmak.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Népmese, műmese, dal, rím, verselés, jelző, megszemélyesítés, metafora, ellentét, anafora, fokozás, hasonlat. Szerkezet, kiindulási pont, bonyodalom, tetőpont, megoldás, főszereplő, mellékszereplő. Konfliktus, motívum, nézőpont, cselekmény.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik az igényes és helyes szerb nyelvű szóbeli és írásbeli kommunikációra. Megérti az olvasott szövegek globális értelmét, képes újabb szövegértési stratégiákat megismerni és azokat alkalmazni. Felismeri a szövegértés folyamatát, a hibás olvasási szokásaira képes megfelelő javító stratégiát alkalmazni. Felismeri az alapszófajokat (névszók, ige), az elöljárószókat és az eseteket, a névszók és az ige ragozását, a grammatikai nemeket (hímnem, nőnem, semlegesnem), valamint a hozzájuk kapcsolódó helyesírási szabályokat. Ismeri a hangképzés folyamatát, a hangok felosztását (magánhangzó, mássalhangzó), a szövegekben felismeri a hangtani változásokat. A megismert új szavakat, szólásokat, közmondásokat próbálja az aktív szókincsébe beépíteni. A tanuló meg tud nevezni három mesetípust, ismeri a népköltészet felosztását. Különbséget tud tenni lírai és epikus népdal között. Fel tudja sorolni a lírai népdalok témáit, a hősköltemények ciklusait. Felismeri a népi tízes verselését. Fel tud sorolni legalább két-három tájleíró költeményt, felismeri és értelmezi az egyszerűbb stíluseszközöket (jelző, állandó jelző, hasonlat, megszemélyesítés). A prózai művekben el tudja különíteni a nagyobb szerkezeti egységeket. Értelmesen és pontosan, a megfelelő ritmusban fel tudja olvasni a szövegeket. Képes részt venni a vitában és érveket alkotni. A cselekményben felismeri annak szakaszait (bonyodalom, tetőpont, konfliktus, megoldás). A történetekben felismeri a fő- és mellékszereplőket, képes őket jellemezni. Képes a következő művek szöveghű felidézésre: Desanka Maksimović: *Srebrne plesačice,Krvava bajka, Oranje Marka Kraljevića, Vojislav Ilić: Zimsko jutro.*

7–8. évfolyam

E szakaszban a tanulók már ismerik az egyszerűbb szövegértési és szövegalkotási technikákat, a cél megismertetni őket az összetettebb tudástartalmakkal is. Az eddig megalapozott kompetenciák megerősítésére és továbbfejlesztésére van szükség, a szerb anyanyelvi ismeretek elmélyítésére, bővítésére és megerősítésére.

A tanulók az 5–6. évfolyamon megismerkedtek a szerb népköltészet gazdagságával és sokszínűségével. Felismerik a lírai népdalokat és a hőskölteményeket. Az olvasás és a szövegértés terén képesek megérteni a mű alapvető üzenetét, a művészet szerepét a hétköznapokban és ünnepnapokon. A serdülőkor e szakaszában, a 7–8. évfolyamon kritikusabb és mélyebb viszonyt alakítanak ki az olvasott művel. Beszédkészség szempontjából a tanuló jól fejezi ki saját közlő szándékát. Megfelelőn alkalmazzák a szerb nyelv intonációját, és megfelelően artikulálnak (mássalhangzó torlódás a szavakban). A különböző beszédhelyzetekben képesek különböző kommunikációs technikák alkalmazására. Tanulási képesség szempontjából képesek önálló vázlatot készíteni. Szövegértés szempontjából képesek egyszerűbb elemzésekre, a ritmikai eszközök azonosítására.

Irodalomismeret szempontjából ismerik a lírai és az elbeszélő szerkezet kulcsfogalmait, megismerkednek a drámával. Erkölcsi ítélőképesség szempontjából képesek a tetszésnyilvánításra, az eltérő vélemény tiszteletére, a művészi szépség megtapasztalására, a kulturális különbségek mint világlátás, mint életforma és mint érték megismerésére.

Ismerik a média működésének és társadalmi hatásainak egyszerűbb összefüggéseit.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 21 óra**
Előzetes tudás	A különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái. A kommunikáció folyamata. Beszédhelyzet, nem nyelvi kifejezőeszközök: testbeszéd, gesztus, kommunikációs folyamat, arcjáték, hangsúly, hanglejtés, beszédtempó.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikációs célnak megfelelő szókincs és beszédmód. Az önkifejezéshez és a társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különféle konkrét beszédhelyzetekben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A közlés tartalma és a beszélő szándéka közötti kapcsolat felismerése. A véleménynyilvánítás tudatosítása. Az érvelés alapjainak megismerése. Vitában és mindennapi beszélgetésben való részvétel. A helyes és szép anyanyelvi önkifejezés tudatos fejlesztése. Az iskolai és a közösségi beszédhelyzet sémái. A tömegkommunikáció és üzeneteinek dekódolása.	*Dráma és tánc:* szavalat, ünnepi beszéd megtartása. *Ének-zene:* hanglejtés, hangszín, hangerősség, ritmus. *Informatika:* szöveg a vizuális médiában.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Érvelés, vita, véleménynyilvánítás, ünnepi beszéd, sajtóműfaj (hír, riport, interjú), tömegkommunikáció, médiafajta (sajtó, rádió, televízió, internet).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szövegfeldolgozás stratégiák alkalmazása különböző típusú szövegekben. A saját szövegértési hiba önálló felismerése és javítása.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése: adat- és információkezelési, keresési technikák megismertetése, gyakoroltatása nyomtatott és elektronikus szövegekben. Az információ kritikus befogadásának megalapozása. Különféle szövegfeldolgozási módok gyakoroltatása. Az olvasási hibák felismerésének fejlesztése, a megfelelő stratégia alkalmaztatása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlása különféle hangvételű és fajtájú szövegeken. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás. Szöveg és kép összjátékának, viszonyának megfigyelése. Az adatkeresés technikái: átfutás, kiemelés, internetes adatkeresés. Az interneten található adatok megbízhatósága. Az információhordozók kommunikációs funkcióinak és az olvasott szöveg műfaji különbségének megfigyelése. Az aktív és passzív szókincs gyarapítása önálló munkával. Szépirodalmi, ismeretterjesztő és publicisztikai szövegek önálló olvasása, a lényeg kiemelése. Azonos témáról különböző forrásból származó rövidebb információk összevetése tanári irányítással. A szöveg kifejtett és nem kifejtett üzeneteinek dekódolása. Szótárhasználat.	*Vizuális kultúra:* a szöveg és a kép összefüggései. *Informatika:* információkeresés, tájékozódás.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Adatkeresés, üzenet, szövegfeldolgozás, kommunikációs funkció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Anyaggyűjtés megadott témához a könyvtár eszközeinek használatával. Önálló szövegalkotás a tanult műfajokban. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelvi írásbeliség normáinak megismerése. Önálló vázlatkészítés különféle eljárásokkal (fürtábra, gondolattérkép stb.) rövidebb szövegek alapján. Jegyzetelési technikák gyakoroltatása (tömörítés, lényegkiemelés). Néhány tanult tömegkommunikációs műfaj egyéni megalkotása. A szövegalkotási képesség fejlesztése különféle szövegtípusokban. Tollbamondások gyakoroltatása. Az információ kritikus befogadásának megalapozása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az eddigi írástechnika fejlesztése. Szövegalkotás egyes kommunikációs műfajokban (hír, interjú, riport). Törekvés az egyéni jegyzetelési forma kialakítására. Az írásban történő bemutatkozás szabályainak megismerése, gyakorlása (pl. önéletrajz, közösségi portálok).	*Informatika:* információkeresés, tájékozódás, internetes források megkeresése.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Elektronikus szöveg, jegyzetelés, önéletrajz, kérvény, riport, kommentár, hozzászólás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Helyesírás	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Fonetikus írásmód, ábécé, önálló szövegjavítás. Alapvető helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakoribb helyesírási szabályok biztos alkalmazásának erősítése. Anyanyelvi tudatosság növelése. Nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi és nyelvi elemek különböző stílusértékéről tapasztaltak tudatos alkalmazása a fogalmazásokban, a kreatív szövegalkotásban. Önkontroll és a helyesírási szótár folyamatos használata. A szerb és a magyar helyesírás közötti különbségek tudatosítása és gyakorlása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írásjelek, a központozás szabályai. Összetett szavak és mozaikszavak írása. Rövidítések helyesírása. A párbeszéd és az idézetek írásmódja.	*Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Központozás, egyenes idézet, függő idézet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv szerkezete	Órakeret 46 óra
Előzetes tudás	Szótő, toldalékok, elöljárószavak, szófajok (főnév, melléknév, névmás, számnév, ige), esetek, deklináció, konjugáció, fokozás. Mondatfajták.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mondatfajták közlési szándékának felismertetése a mindennapi kommunikációban. A mondat felépítésének megfigyeltetése. A modalitásnak megfelelő akusztikai eszközök tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A mondatok fajtái modalitásuk alapján. Mondatátalakítási gyakorlatok szóban és írásban. A szavak és szintagmák. A szószerkezetek fajtái.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv szókincse,

A fő mondatrészek szerepei és fajtái (igei állítmány, névszói állítmány, az alany fajtái). A többi mondatrész kapcsolódása és fajtái (tárgy, jelző, appozíció, határozók). Mondatrészek kifejezése szószerkezettel és mondattal. Az összetett mondat. Alárendelő és mellérendelő mondatok fajtái. A szóösszetételek típusa, jelentésük változása. A frazeológiai jelenségek szövegbeli megfigyelése.	szóalkotása.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Alapszó, képzett szó. összetett szó, mondatrész, alany, állítmány, tárgy, jelző, appozíció, határozó, egyszerű mondat, bővített mondat, összetett mondat, alárendelő és mellérendelő viszony, viszonyszó, partikula, segédige, elöljáró szó, kötőszó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi állandóság – a nyelv változásai**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Szóbeli és írott nyelv, tájnyelvek, népnyelv, Vuk S. Karadžić.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai és korábbi nyelvállapot különbségének felismertetése. A nyelvi tudatosság fejlesztése, az irodalmi nyelv kialakulása, a nyelvújítás szabályainak felismertetése régi és új szövegekben.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző régi és mai szövegekben. Az első szerb írásos nyelvemlékek. Az első irodalmi nyelv – az ószláv nyelv. Cirill és Metód munkássága, az első ábécé – glagoljica. A szerb irodalmi nyelv korszakai (srpskoslovenski jezik, crkvenoslovenski jezik, slavenoserbski jezik.) Vuk Stefanović Karadžić, a nagy szerb nyelvújító nyelvi reformja– a népnyelv mint irodalmi nyelv. A nyelvi norma. Az anyanyelv és a kétnyelvűség fogalma. Dialektusok, az „ező” és az „ijező” nyelvjárás. Rétegnyelvek, a zsargon. A szerb nyelv helye a szláv nyelvek csoportjában.		*Szerb népismeret:* Vuk Stefanović Karadžić élete és munkássága. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a szláv nyelvrokonság.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Glagoljica, cirilica, ószláv nyelv, irodalmi nyelvi dialektus, délszláv nyelv.	

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szláv írásbeliség kezdetei és a felvilágosodás**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Vuk Stefanović Karadžić munkássága, Szent Száva, Dositej Obradović.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb íráskultúra kezdeteinek megismertetése. A felvilágosodás eszméinek megismertetése a szerb irodalomban.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Cirill és Metód munkássága. Szent Száva élete és egy műve *(Legende o Svetom Savi*, Sveti Sava*: Žitije Svetog Simeona – odlomak.* Szent Száva a népköltészetben és a műköltészetben: egy-egy vers, rege feldolgozása. Dositej Obradović: *Život i priključenija-odlomak.* Az írásbeliség elterjedése.	Az első nyelvemlékek rendszerezése: glagolita és cirill írásmód. Szent Száva alakjának tanulmányozása irodalmi és kulturális szempontból. A felvilágosodás jellegzetes motívumainak megismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a szlávok érkezése a Balkán-félszigetre, a kereszténység felvétele. *Szerb népismeret:*a pravoszlávság kezdetei, Szent Száva ünnepe.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Glagoljica, cirilica, Szent Száva, írásos nyelvemlék, felvilágosodás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Lírai műfajok	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	Korábban tanult lírai dalok, lírai népdalok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lírai műfajok egyszerű meghatározása. A szerb romantika megismertetése, az olvasott művek műfaji azonosítása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb romantika jellegzetességei. Branko Radičević: *Đački rastanak- odlomci,* Jovan Jovanović Zmaj: *Đulići i Đulići uveoci,* Đura Jakšić: *Otadžbina, Veče.*	A romantika idején alkotott művek értelmező felolvasása és szöveghű idézése. Az elégia, az óda, a himnusz, a szatirikus vers, az epigramma, az ars poetica jellemzőinek felismerése. A népies verselés jellemzőinek felismerése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az I. és II. szerb felkelés. *Magyar nyelv és irodalom:* a Kisfaludy Társaság.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Romantika, óda, himnusz, epigramma, elégia, szatirikus vers, ars poetica, népiesség, népnyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az epika műfaji változatai: regény, novella, elbeszélés a szerb realizmusban	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Cselekmény, szereplők, nézőpont.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A novella, az elbeszélés és a regény jegyeinek felismerése a realizmus idején. Az önismeret fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb realizmus főbb stílusjegyei. Az epika fontosabb műfajai. A rövidebb formák: elbeszélés, novella. A szatirikus próza főbb jellemzői a novellairodalomban. A realista regény legalapvetőbb jellemzői. Részlet Jakov Ignjatović, szentendrei szerb író egy művéből (pl. Vasa Rešpekt). Laza Lazarević: *Sve će to narod pozlatiti, Na bunaru,* Simo Matavulj: *Povareta, Pilipenda,* Radoje Domanović: *Mrtvo More,* Petar Kočić: *Jazavac pred sudom.*	A kispróza főbb jegyeinek felismerése. Az anekdotikus és szatirikus mesélés fogalmának megismerése és megértése, az anekdota mint irodalmi kiindulópont a realizmus irodalmában. A regény szereplőinek jellemzése.	*Szerb népismeret:* Jakov Ignjatović életútja. *Vizuális kultúra:* nemzeti emlékezet a műalkotásokban.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Anekdota, szatirikus novella, elbeszélés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Művek a szerb modernizmus (szimbolizmus, impresszionizmus) korszakából	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Lírai szerkezet, metafora, allegória, lírai én, ars poetica.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb modernizmus korszakában született művek főbb jellegzetességeinek, irányelveinek felismerése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szépirodalmi alkotások a modernizmus nemzedékeinek korából: Aleksa Šantić: *Ostajte ovdje,* Jovan Dučić: *Podne,* Milan Rakić: *Na Gazimestanu*	A versek, irodalmi művek egyre igényesebb elemzése, strukturális és tartalmi szempontból. Az összefüggések, asszociatív motívumok felismerése. Egy-egy Santić- és Rakić-vers szöveghű felidézése. A lírai művek szépségeszménye, a hazafias motívumok megjelenésének értelmezése.	*Vizuális kultúra:* a szecesszió és az impresszionizmus művészete.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Impresszionizmus, szimbolizmus, szimbólum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Egy drámai mű feldolgozása	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Drámai monológ, párbeszéd, konfliktus, bonyodalom.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A drámában megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, emberi jellemek, konfliktusok értelmezése. Az ítélőképesség fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb dráma a realizmus idején. Branislav Nušić: *Gospođa ministarka*	Branislav Nušić egyik vígjátékának feldolgozása (pl. *Gospođa ministarka)*, televíziós változatának megtekintése, a szöveg és az előadás összehasonlítása. Dramatizálás az irodalomórán: különböző szereplő- és embertípusok megjelenítése, pl. mimika, gesztikuláció megfigyelését követően. A komikum és a humor tartalmi és nyelvi jellemzőinek megismerése. A helyzetkomikum és a komikus jellemek felismerése. A monológ és a párbeszéd szerepének megkülönböztetése. A belső monológ azonosítása mint a gondolatkifejezés eszköze a drámában. Egy-egy drámarészlet szöveghű felidézése.	*Dráma és tánc:* a színpadi kellékek (jelmezek, díszletek).

Kulcsfogalmak, fogalmak	Helyzetkomikum, belső monológ, jellemkomikum, felvonás, szín, jelenet, díszlet, rendezői utasítás (didascalia), vígjáték, tragédia, konfliktus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szerb regény változatai	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Bonyodalom, tetőpont, megoldás, főszereplő, mellékszereplő, cselekmény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző regénytípusok műfaji jegyeinek elkülönítése, az elemzőképesség fejlesztése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szerb történelmi események és korszakok feldolgozása az irodalomban.	A különböző regénytípusok műfaji jegyeinek megfigyelése, felismerése, a szereplők	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

A történetek határhelyzetei és döntési kényszerei. Ivo Andrić: *Knjiga, Prozor* Miloš Crnjanski: *Seobe-odlomak*	jellemzése, a konfliktusok feltárása. Az empátia jelenségének megfigyelése szerepjátékokon keresztül. A cselekményt alkotó elemek, a szereplők, mellékszereplők megfigyelése. Az elbeszélői nézőpont és a beszédhelyzet érzékelése.	*ismeretek:* a szerb nép történelme az I. és II. világháború idején.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Regény, regénytér, regényidő, regényszerkezet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szerb irodalom**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Sztepanovity Predrag: *Mali zec* című meséje.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szerb irodalom megismerése, a kortárs szerb írók műveinek bemutatása.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Részletek Vujicsics Sztoján, Milosevits Péter, Sztepanovity Predrág egy-egy művéből. A magyarországi kortárs szerb szerzők viszonya a kisebbségi léthez. A kortárs irodalmi műfajok és irányzatok (posztmodern, neorealizmus).	A magyarországi szerb dialektusok megjelenésének megfigyelése a művekben. A kortárs próza jellegzetességeinek megfigyelése, a popzene hatása az irodalomra – példák gyűjtése.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Posztmodern, neorealizmus, dialektológia, dialektus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az irodalom nagy témáiból**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Műnemek, epika, regény, vers.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Korokhoz kötődő témák, kérdésfelvetések felismerése, eligazodás az irodalom kronológiájában és topográfiájában. Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása. Egy-két alapvető irodalmi téma és motívum elemzése. Az elbeszélő és az elbeszélésmód változatainak tudatos elkülönítése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Regények, regényrészletek,	A mindentudó és a tárgyilagos	

versek a szerb és a világirodalom visszatérő nagy témáit feldolgozó irodalmi alkotások köréből (gyermekkor, ifjúkor, utazás, identitás, szerelem, hazaszeretet stb.). Pl. Desanka Maksimović tájleíró és hazafias versei, Vasko Popa szerelmes versei, Rastko Petrović útleírásai.	elbeszélői szerep elkülönítése különböző művekben. A lírai én felismerése a lírai alkotásokban. A főbb karakterek jellemzése és elemzése során a saját önismeret fejlesztése. Az elbeszélő technikák felismerése. Egyre magabiztosabb eligazodás az irodalom kronológiájában és topográfiájában. Növekvő gyakorlottság a hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlításában, és néhány irodalmi téma és motívum elemzésében.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Narrátor, tárgyilagos elbeszélő, mindentudó elbeszélő, retrospektív elbeszélés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalomhasználat**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Definiált fogalomhasználat nélküli tapasztalatok	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 7–8. évfolyam tananyagához kapcsolódó fogalmak megértése és aktív használata a különböző művel elemzésekor.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Elbeszélő, lírai és drámai művek.	Igényes és az értelmezést segítő fogalomhasználat. Az irodalomhoz kapcsolódó fogalmak értő használata.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Epikai szerkezet, történetkezdés, fordulat, befejezés, értekező próza, posztmodern, lírai szerkezet, szinesztézia, szimbólum, disztichon, szonett, tizenkettes verssor.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média kifejezőeszközei (sajtó és mozgókép)**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A médiumokban megjelenő médiaszövegek közötti különbségek érzékelése, médiaszövegek fikciós vagy valós jellegének megfigyelése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi szövegértés képességének fejlesztése, önálló kritikus attitűd kialakítása. A tudatos szövegválasztás képességének fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**

Annak felismerése, hogy a médiaszövegek megformálásához és megértéséhez az adott médiumra vonatkozó nyelvismeretre van szükség, és a tömegkommunikáció médiumai más-más jelrendszert használnak, pl. írott, szimbolikus és technikai kódokat. Ismerkedés a mágikus gondolkodás fogalmával. Annak felismerése, hogy a művekkel ellentétben a média direkt, előre gyártott értelmezési keretet kínál a fogyasztónak. Kérdések és állítások megfogalmazása a mediatizált kommunikáció egyirányú és interaktív jellegével kapcsolatban. A sztereotípia és a reprezentáció fogalmának meghatározása. Saját élmények és tapasztalatok összevetése a média által kínált világokkal (talk show, reality show stb.). A magyarországi szerb média *(Naš ekran, SNN, Radio srb).*	*Vizuális kultúra; ének-zene:* a szöveg, a kép és a hang összefüggései. *Informatika:* algoritmuskódolás.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Kódolás, mágikus gondolkodás, szimbolikus és technikai kód, sztereotípia, reprezentáció.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló részt vesz a mindennapi kommunikációs helyzetekben, vitákban. Képes saját álláspontját érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni. Képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek megértésére, a szöveg üzenetének értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban megfogalmazni, állításait indokolni. Ismeri a mondatfajtákat, valamint a hozzájuk kapcsolódó helyesírási szabályokat, törekszik a különböző mondatfajták használatára. A tanuló képes a könnyebben besorolható művek műfajú azonosítására és a műnemek lényegének megfogalmazására. Felismeri néhány regénytípus műfaji jegyeit, tudja jellemezni a szereplőket. Ismeri a szerb romantika kiemelkedő alakjainak, Branko Radičević és Jovan Jovanović Zmaj líráját. Hozzávetőlegesen el tud igazodni az irodalom kronológiájában és topográfiájában. Ismeri az elbeszélői szerepek (tárgyilagos, mindentudó) különbözőségét, a közbetett és a közvetlen elbeszélésmód közötti különbséget, biztosan felismeri az egyszerűbb stíluseszközöket, szóképeket. Ismeri az epikai és lírai szerkezetet. Képes a drámai alkotásokban megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi megnyilvánulások érzékelésére és megvitatására. Képes a következő művek szöveghű tolmácsolására: Aleksa Šantić: *Ostajte ovdje*, Milan Rakić: *Na Gazimestanu,* Branko Radičević: *Đački rastanak-odlomci.* A tanuló ismeri a média alapvető kifejezőeszközeit, az írott és elektronikus sajtó műfajait. Ismeri a média és az internet társadalmi szerepét.

SZERB NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9-12. évfolyam

A szerb nyelvi gimnáziumi tanulmányok célja a mai szerb irodalmi nyelv igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek elsajátítása, a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének bővítése és fejlesztése. A nyelvi kultúra fejlesztése megalapozza a tanulók sikeres szocializációját, hozzájárul önazonosságuk és önértékelésük fejlesztéséhez.

9-10. évfolyam

A gimnázium első két évfolyamán a tanulók olvasási és szövegértési képességének folyamatos fejlesztése folyik. Elvárt a különböző műfajú művek értő hangos és néma olvasása. Az anyanyelvi képzés kiemelt területe a különböző műfajú és hosszúságú szövegek olvasása és értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztéséhez kapcsolódik az önálló jegyzet-és vázlatkészítés folyamatos fejlesztése, a szóbeli és írásbeli önálló vélemény megfogalmazása.

A kommunikáció terén a szóbeli nyelvi képességek fejlesztése folyik. Cél a beszédpartnerhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás, az elhangzó szövegek nyelvi és nem nyelvi kódjainak felismerése.

A szerb nyelvi fejlesztés keretein belül a különböző műfajú szövegek feldolgozása, értelmezése és értékelése folyik. A szövegek feldolgozásának célja az analizáló szövegelemzési eljárások alkalmazása.

A tanuló a ciklus végére képes felismerni és önállóan használni a hivatalos írásművek (önéletrajz, kérvény, jegyzőkönyv) jellemzőit.

A szerb nyelvű irodalomtanítás feladata az olvasott és feldolgozott irodalmi művek befogadásának támogatása, a szöveg feldolgozási eljárások megismerés és alkalmazása, az irodalom sajátos kifejezési formáinak felismerése, megértése és értelmezése.

A gimnázium első két évfolyamán a lírai és epikus alkotások, valamint a dráma műneméhez tartozó művek megértése kerül fejlesztésre. A tanulók megfigyelik az idő, tér és cselekmény szerkezetét, a jellemalkotás típusait. A művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák megbeszélése, értelmezése és megvitatása segíti az irodalmi műveltség épülését.

A tanulási képesség fejlesztéséhez hozzájárul az önálló anyaggyűjtés, egy nagyobb terjedelmű szöveg írása, valamint információk gyűjtése, rendszerezése és felhasználása.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció, tömegkommunikáció**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációban való részvétel. Társalgási képesség különféle aktuális témákban. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása. Helyes anyanyelvi kifejezés, megfelelő hanglejtés.	
A tematikai egység	A hallott szöveg megértésének fejlesztése, a kommunikációs folyamat	

nevelési-fejlesztési céljai	összetevőinek felismerése (beszélő, üzenet, szándék, hatás, hallgató). A szövegértési és szövegalkotási készségek további fejlesztése annak érdekében, hogy a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak és tényezőinek azonosítására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a különböző beszédhelyzetekhez, a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése. A különféle kommunikációs helyzetben elhangzó üzenetek céljának dekódolása. A beszédpartner közlésének figyelemmel kisérése. A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos és tömegkommunikáció. A tömegkommunikáció jellemzői, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezőeszközei. A szóbeli kommunikáció legújabb típusai (skype, chat) és jellemzői. A testbeszéd szerepének ismerete, a kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és határainak megtapasztalása. Kiejtés, artikuláció, hanglejtés tökéletesítése. Saját vélemény megfogalmazása, mások véleményének meghallgatása és megértése.	*Dráma és tánc:* beszédhelyzetek, dramatikus játékok. *Ének-zene:* a dallam, hanglejtés, hangszín, hangerősség, ritmus. *Etika:* önismeret, emberi kapcsolatok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a média társadalmi hatása.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus), kommunikációs cél (kapcsolatfelvétel és-fenntartás, esztétikai szerep), nem nyelvi jel (tekintet, testtartás, mimika, gesztikuláció, térköz, embléma), tájékoztató műfaj (hír, interjú, riport, tudósítás).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelv és társadalom**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos és tömegkommunikáció. Nyelvi tudatosság, egyéni nyelvhasználat, stílusok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemléletének elsajátíttatása. A vitakészség, meggyőzés fejlesztése. A nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának és a nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése, a rendszerező képesség fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Fejlődési irányok a szerb nyelvben: – a nyelvi tervezés feladatai; – a nyelvművelés fogalma és feladata, a nyelvi norma; – a nyelvváltozatok rendszere; – a köznyelv jellemzői, használati területe; – a különböző rétegnyelvek, azok használati köre, szókincse,	*Földrajz:* a nyelv területi tagolódása. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismertetek:* a média

jellemzői; – a nyelvi tagolódás, a leggyakoribb szerb nyelvjárások területi megjelenése, a regionális köznyelv jellemezői. Az irodalmi szerb nyelv két dialektusának ismerete. A nyelvváltozatokat bemutató nyomtatott és elektronikus források tanulmányozása: – Vuk Stefanović Karadžić*: Rječnik;* – szótárak, honlapok; – szociális nyelvrétegződés. A tömegkommunikáció és az informatikai társadalom hatása a nyelvhasználatra.	társadalmi hatása. *Ének-zene:* népdalok nyelvezete.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Nyelvi tervezés, nyelvművelés, nyelvtörvény, norma, nyelvváltozat, dialektus, regionális nyelv, szociolektus, funkcionális rétegnyelv (köznyelv, tudományos, publicisztikai, irodalmi, hivatalos stílus), kétnyelvűség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtörténet**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A nyelv területi tagolódásának ismerete, nyelvjárások felismerése, beosztásuk és területi elhelyezésük ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kellő tájékozottság kialakítása a szerb nyelv eredetéről és rokonságáról, típusáról és helyzetéről a világban. A szerb nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Változás és állandóság a nyelvben: – nyelvcsaládok és nyelvcsoportok; – az indoeurópai nyelvcsalád; – a szláv nyelvcsoportok (keleti szláv, nyugati szláv és délszláv nyelvek). A szerb írásbeliség kezdetei, Cirill és Metód munkássága. Az ószláv nyelv és az első ábécék; a legfontosabb glagolita és cirill nyelvemlékek *(Baščanska ploča, Samuilov natpis, Miroslavljevo jevanđelje)* (művek, szerb kifejezések cirill betűs felirata). A nyelvújítás története, hatása és értékelése. A szerb nyelv változása a migrációk során. Orosz hatások a szerb irodalmi nyelvben. Vuk Stefanović Karadžić nyelvújító és nyelvművelő munkássága. A szerb népnyelv irodalmi rangra emelése. A szerb helyesírás alapelve. A fonetikus helyesírás és a magyar szóelemző helyesírás megkülönböztetése. A mai szerb nyelv állapotának néhány jellemzője.		*Történelem, társadalmi és állampolgársági ismeretek:* a szerb nép letelepedése és vándorlásai, az őshaza. *Magyar nyelv és irodalom:* jövevényszavak.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Nyelvcsalád, nyelvcsoport, indoeurópai nyelvcsalád, szláv nyelvcsoport, szláv nyelvrokonság (*praslovenski, staroslovenski, srpskoslovenski, crkvenoslovenski, slavenoserbski jezik); irodalmi dialektus (šumadijsko-vojvođanski ekavski, istočnohercegovački ijekavski);*	

	fonetikus írásmód, nyelvemlék (szórványemlék, kódex, ősnyomtatvány).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi szintek, fonetika**	**Órakeret 26 óra**
Előzetes tudás	Hangtani ismeretek és azok megfelelő használata az írott szövegben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi szintek elemző áttekintése, a nyelvi ismeretek bővítése és rendszerezése. A nyelvi elemek értő használatának fejlesztése. A megfelelő hangképzés elemzése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hangtani ismeretek: – a szerb hangállomány ismerete, magánhangzók, mássalhangzók rendszere; – a hangképzés folyamata, hangképző szervek, a hangok jellemzői, csoportosítása különböző jellemzők alapján, – a hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése; – a szerb hangrendszer összehasonlítása a magyar hangrendszerével, hasonlóságok és különbségek megfigyelése; – a hangváltozások szabályai és a kivételek ismerete - zöngésítés, teljes hasonulás, kiesés, összeolvadás, palatalizáció, szibilarizáció *(jednačenje po zvučnosti, jednačenje po mestu tvorbe, palatalizacija, sibilarizacija, nepostojano „a”, jotovanje, gubljenje suglasnika, promena „l” u „o”, asimilacija i disimilacija)*.A magyar nyelv és a tanult idegen nyelv hangállományának, fonetikájának összehasonlítása a szerb nyelv fonetikájával.	*Ének-zene:* a dallam, hanglejtés, hangszín, hangerősség, ritmus. *Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* a magyar nyelv és a tanult idegen nyelv hangállománya, fonetikája.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Hang, fonéma, hangtörvény, hangképzés *(jednačenje po zvučnosti, jednačenje po mestu tvorbe, palatalizacija, sibilarizacija, nepostojano „a”, jotovanje, gubljenje suglasnika, promena „l” u „o”, asimilacija i disimilacija).*

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Leíró nyelvtan, morfológia**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Alaktani, szótani ismeretek és azok megfelelő használata a szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi ismeretek bővítése és rendszerezése. Az analitikus gondolkodás fejlesztése. A szó és szószerkezetek elsődleges és másodlagos jelentésének felismerése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb nyelv alaktani sajátosságai: a szótő, a szóelemek és toldalékok, elöljárószók szerepe és kapcsolódási szabályai, a flektáló nyelvek jellemzői. A szó és a szófaj meghatározása. A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, alakváltoztató szavak – főnevek, melléknevek, névmások, számnevek, igék; a névszók és ragozásuk: I.–IV. deklináció. Az alakjukat nem változtató szavak: *(прилози, предлози, везе, узвици и речце)*. A szószerkezet fogalma, a szintagmák, szerepük a mondatban, a vonzatok. A szavak és szószerkezetek szerepe a mondatban. A mondatrészek: alany, állítmány, jelző, tárgy, határozók, appozíció.	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* szófajok, szószerkezetek.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Szó, szófaj, alapszófaj, viszonyszó, morféma, szintagma, rag, toldalék (infixum, suffixum), prepozíciók (prefixum), szószerkezet, mondatrész (alany, állítmány, jelző, tárgy, határozó, appozíció), vonzat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Helyesírási ismeretek	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása. Helyesírási szótárak ismerte és használata a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A leggyakoribb helyesírási szabályok biztos alkalmazása. Az anyanyelvi tudatosság növelése. Önkontroll erősítése, a helyesírási szótár folyamatos használata. A szerb és a magyar helyesírás közötti különbségek tudatosítása és gyakorlása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb helyesírás alapelvei, az írásjelek funkciója, a fonetikus írásmód szabályai – a kiejtés elve. Idegen szavak helyesírása, a latin és a cirill betűs ábécé helyesírása közötti különbségek tudatosítása és gyakorolása. Többtagú tulajdonnevek helyesírásának alapos ismerete. A magyar helyesírás negatív transzferének kiküszöbölése. Összetett szavak és mozaikszavak írása, rövidítések használata, az internetes szövegek eltérő helyesírásának, jelhasználatának funkciója.	*Informatika:* a helyesírási ellenőrző programok használata. *Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Helyesírási alapelv, fonetikus írásmód, nyelvi norma.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Jelentéstan	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Befogadói, jelentéselemzési tapasztalatok. Gazdag szókincs. Az azonos alakú, rokon értelmű és többjelentésű szavak használata. Közmondások, szólások jelentésének ismerete. Az értelmező szótár önálló használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangalak és a jelentés viszonyának felismerése, értelmezése különböző beszédhelyzetekben. A szóalkotás. A szerb szórend kötöttsége és változása az üzenet jelentésváltozásával. A szó és szószerkezetek elsődleges és másodlagos jelentésének felismerése	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szavak jelentése, jelentésszerkezete, jelentésmódosító elemek (prepozíciók, folyamatos és befejezett igealakok). A hangalak és a jelentés viszonya, jelentésmező. A motivált szavak felismerése, szóalkotás. Az átvitt értelmű szavak, kifejezések típusai, főbb jellemzői, azok használati köre. A rokon értelmű szavak. Azonos alakú szavak (homonímia–szinonímia). Hangutánzó szavak (onomatopeia). A szórend jelentésváltozatainak megfigyelése. Egynyelvű szótárak használata.	*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* kapcsolódó ismeretek.. *Etika; filozófia:* köznyelvi kifejezések jelentése.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Jelentés, jelentéselem, jelentésmező, metaforikus jelentés, egyjelentésű és többjelentésű szó, szinonima, homonima, ellentétes jelentés, hangutánzó szó, szópár, denotatív és konnotatív jelentés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szövegértés, szövegalkotás	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	A tanult szóbeli, írott és elektronikus szövegtípusok és főbb jellemzőinek ismerete. Olvasási stratégiák alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában. A szöveg információinak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései és az anyaggyűjtés technikái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg tartalmának és céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása. A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének és formájának megismertetése. Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása. A kritikai gondolkodás fejlesztése, az elektronikus, internetes szövegtípusok hitelességének, megbízhatóságának vizsgálata. A társalgás általános szerkezetének és szabályszerűségének megfigyelése.	

	A szövegértési technikák ismeretének bővítése, gyakorlása és alkalmazása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Önálló szövegfeldolgozás a megfelelő olvasási stratégia és szövegfeldolgozási mód használatával. A szövegértési és feldolgozási technikák értése és használata, pl. kontextus, logikai összefüggések, az írott műfaj főbb jellemezői. Különböző műfajú és rendeltetésű szövegek szerkezetének és jelentésrétegeinek feltárása. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási módok megismerése és alkalmazása. A kommunikációnak megfelelő szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással. Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott forrásokból. Könyvtári anyaggyűjtés (katalógus, adatbázis, forráshasználat). Az esszé jellemzői, az esszéírás folyamatának megismerése. A tanulmány jellemezői. Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. fórum, blog, szöveges adatbázis).	*Informatika:* információkezelés, forrásfelhasználás, forrásellenőrzés. *Minden tantárgy:* jegyzetelés, vázlatírás.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Hivatalos levél, kérvény, érvelő szöveg, esszé, tanulmány.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Bevezetés az irodalomba**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	Önálló szövegfeldolgozás a megfelelő olvasási stratégia és szövegfeldolgozási mód használatával. Próza, vers, dráma, dialógus, monológ, leírás és elbeszélés fogalmának pontos ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Irodalmi művek befogadási, értelmezési képességének fejlesztése, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése. A műelemzés alapvető technikáinak elsajátíttatása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Műnemek és alapvető jellemzőik; líra, epika, dráma; a műelemzés alapvető technikái. Versek, prózai művek és drámarészletek bemutató elemzése. S. Raičković: *Pesma Srpska djevojka*–narodna pesma L. Lazarević: *Prvi put s ocem na jutrenje*	Az irodalmi alapformák és műfajok jellemzőinek megismerése és felismerése. A történetmesélés formáinak és az elbeszélői nézőpontok ismerete és elemzése. Alapvető emberi magatartásformák felismerése és elemzése a bemutatott művekben.	*Dráma és tánc:* szituációs játékok, drámajátékok.

D. Kis: *Rani jadi* *Djevojka brža od konja*–narodna pripovetka J. Sterija Popović: *Pokondirena tikva* (odlomak).		
Kulcsfogalmak, fogalmak	Műnem, irodalomtörténet, irodalomkritika, irodalomelmélet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Világirodalom – a Biblia**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Bibliai történetek, az Ószövetség néhány szereplője, Jézus életének alapvető ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Bibliának a 2000 éves keresztény európai kultúrára gyakorolt hatásának megismerése és tudatosítása. Bibliai élethelyzetek, magatartásformák és motívumok megismerése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A Biblia felosztása; szemelvények az *Ószövetségből (Teremtéstörténet, A paradicsom, Káin és Ábel, A vízözön, Mózes és a tízparancsolat, József és testvérei, próféták, Énekek éneke, Zsoltárok könyve)*; szemelvények az Újszövetségből *(Máté evangéliuma, példabeszédek, a tékozló fiú, a kánaáni menyegző, a passió, Golgota, feltámadás, az Apokalipszis)*.	Az alapvető bibliai emberi magatartásformák felismerése. Néhány közkeletű bibliai szólás ismerete és eredetének értelmezése. A Bibliához kapcsolódó ünnepek eredetének és azok tartalmának ismerete (pl. karácsony, húsvét, pünkösd, vízkereszt). A bibliai motívumok, témák és műfajok továbbélésének tudatosítása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a zsidók története. *Földrajz:* topológiai tájékozódás a közel-keleti régióban. *Vizuális kultúra:* különböző korok bibliai témájú alkotásai.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Biblia, Ószövetség, Újszövetség, kánon, teremtéstörténet, apokalipszis, zsoltár, próféta, evangélium, példabeszéd, apostol, szinoptikus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Világirodalom – sumér és görög mitológia, epika**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Epikai művek elemzése, értelmezése (mitológiai ismeretek, műnemek, epika, líra). Költői képek stíluseszközök ismerete. Ritmus és zeneiség fogalmának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi alapműveltség alapjainak elsajátítása az anyanyelven. Alapvető emberi magatartásformák felismerése, megvitatása. Irodalmi alapformák, műfajok, motívumok értelmezése. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik görög és a szerb kultúra hagyományaival.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Mitológiai történetek és hősök különféle feldolgozásban; történettípusok; mítosz, legenda; *Gilgames;* a görög mitológia főbb alakjai; Homérosz: *Iliász;* Aiszóposz állatmeséi; irodalmi alapformák; történetek és motívumok hatása, továbbélése az európai és a szerb irodalomban, képzőművészetben és filmen.	A tanuló felismeri az alapvető emberi magatartásformákat a mitológiai történetekben és eposzokban. Az irodalmi alapformák és műfajok ismerete és elemzése. A történetmesélés formáinak és az elbeszélői nézőpontok ismerete és elemzése. A görög kultúra Európára gyakorolt hatásának felismerése (képzőművészet, irodalom).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az egykori sumér birodalom, ókori görög történetírók. *Földrajz:* topológiai tájékozódás. *Vizuális kultúra:* az antik görög művészet néhány alkotása, témafeldolgozás, múzeumi séta.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Szóbeliség, írásbeliség, antikvitás, mítosz, legenda, eposz, eposzi kellék, időmértékes verselés, hexameter, toposz, állandó jelző, versláb, eufemizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház-és drámatörténet – az antik görög színház és dráma	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az irodalmi alapformák és műfajok ismerete és elemzése: dráma, komédia, tragédia, előadás, didaszkália, párbeszéd, konfliktus, jelenet, felvonás fogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Drámai művek befogadásának, értelmezésének képessége, az erkölcsi gondolkodás fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az antik görög színház jellemzői. A tragédia és a komédia eredete (dionüszia). Szophoklész*:* *Antigoné/Oidipusz király*.	Egy-egy drámarészlet előadása és értelmezése. Különböző magatartásformák, konfliktusok, értékek és hibák felismerése. A katarzis fogalmának megismerése. A műről szóló kritikus vélemények befogadása.	*Földrajz:* topológiai tájékozódás (1-2 fennmaradt antik színház). *Vizuális kultúra:* görög színházépítészet. *Dráma és tánc:* színháztörténet.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Színház, tragédia, komédia, dionüszia, katarzis, dialógus, protagonista, konfliktus, drámai szerkezet, kar, dikció, esztétikai minőség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írásbeliség és szóbeliség – A szerb népköltészet**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az irodalmi alapformák és műfajok ismerete és elemzése: lírai és epikus népdal, témák, a hősköltemények, népi tízes, népmesék értelmezése és elemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai mű témájának, hangnemének biztos felismerése. Az epikus művek felosztásának, témájának és a szerb nép történelméhez való kötődésének tudatosítása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szerb népköltészet eredete, szóbeliség, variációk. A népköltészet felosztása. Lírai népdalok (témák szerinti felosztása, pl. *dodolske pesme, svatovske pesme, đurđevdanske pesme, koledarske pesme, ljubavne pesme, pesme o radu*). Hősköltemények ciklusai. Hősköltemények: *Uroš i Mrnjavčevići, Dioba Jakšića, Kneževa večera, Kosovka devojka, Marko pije uz ramazan vino, Početak bune protiv dahija.* Balladák: *Smrt Omera i Merime, Hasanaginica.* Vándormotívumok, történelmiség és mítosz; népmesék.	A lírai és epikus mű témájának és hangulatának felismerése és értelmezése. A népköltészet alapvető jegyeinek felismerése, a különböző emberi magatartásformák és erkölcsi normák értelmezése. A műről szóló kritikai vélemények befogadása. Néhány műrészlet önálló előadása. A tanuló felismeri és értelmezi a népköltészet keletkezésének mozgatórugóit, felismeri és elemzi a kollektív szemlélet jellemzőit, tudatosítja a vándormotívumok jelenlétét más népek népköltészetében (pl. magyar népköltészet). Alkalmassá válik egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:1389* rigómezei csata, a török hódoltság ideje. *Magyar nyelv és irodalom:* a vándormotívumok megjelenése a balladákban és a népdalokban. *Ének-zene:* szerb népdalok. *Dráma és tánc:* a népköltészet témáinak színházi feldolgozása. *Vizuális kultúra:* a szerb történelmi festészet.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Szóbeliség, variációk, ciklusok, népi tízes, bugarstica, hiperbola, epifora, állandó jelző, ciklus, vándormotívum, sztereotípia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Középkori szerb irodalom**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A szerb népköltészet eredete. A népköltészet felosztása. Középkor, szóbeliség, írásbeliség kezdete, kánon fogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi és művészettörténeti korszakok (ókor–középkor–reneszánsz) definiálási problematikájának megértetése, a középkori szerb irodalom sajátosságainak (bizánci egyházi jelleg) megvilágítása, világkép, értékrend megismertetése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szerb középkori irodalom kezdetei. Kánon, fordítások, eredeti műalkotások; kolostori irodalom; kódexmásolók. Szemelvények a középkori műalkotásokból (pl. Domentijan, Teodosije: *Žitije Svetog Save* Sveti Sava: *Žitije Svetog Simeona* Jefimija: *Pohvala knezu Lazaru* Despot Stefan Lazarević: *Slovo ljubve*).	A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak megértése (a középkor történelmi és művészettörténeti határai), a középkori szerb irodalom bizánci egyházi jellegének megismerése. A tanuló fel tud hozni példákat a különböző kolostori irodalmi stílusokra (pl. hagiografija, apokrif, žitije, kondak, himnusz). Néhány szemelvény alapján értékeli Szent Száva életművének jelentőségét.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a középkori szerb állam. *Vizuális kultúra:* a középkori bizánci stílusú építészet.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Kánon, eredetiség, apokrif, hagiografija, žitije, himnusz, kondak.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az európai reneszánsz	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A szerb középkori irodalom kezdetei. Ciklus, kötet, rím, rímképlet, dráma, tragédia fogalmainak pontos ismerete. A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A reneszánsz embereszmény, értékek, témák, alkotások, alkotói magatartások befogadása. A Shakespeare-i dramaturgia befogadása.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szemelvények a reneszánszkori műalkotásokból (pl. Petrarca*: Daloskönyv* – 1-1 szonett, Shakespeare: *Hamlet/Rómeó és Júlia*).	A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak megértése. A legfontosabb reneszánsz eszmények, értékek, témák tudatosítása. A kor sajátos alkotói magatartásainak megismerése Petrarca és Shakespeare műve alapján. A tudós humanizmus és a szórakoztatás szándékának felismerése. A tragédia és a szonett jellemzőinek felismerése. A hősök, magatartásuk	*Földrajz:* a nagy földrajzi felfedezések kora. *Vizuális kultúra:* a reneszánsz építészet. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a polgárság megerősödése.

	jellemzése egy mű elemzése alapján. Memoriter: egy szonett és egy drámai monológ részlete.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Reneszánsz, humanizmus, szonett, versciklus, akrosztichon, drámai szerkezet, drámai jellem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Színház-és drámatörténet – a dubrovniki reneszánsz dráma**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A legfontosabb reneszánsz eszmények, értékek, témák tudatosítása. Drámai szerkezet, a konfliktus és komédia műfaja, alapfogalmainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dubrovniki reneszánsz színház és dráma jellemzői, a kulturális emlékezet növelése. A plautusi komédia jellemzői.	
Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A dubrovniki reneszánsz színház (színház, előadás, dramaturgia összekapcsolása). Marin Držić*: Dundo Maroje*.	A tanuló ismeri a fogalomhasználati problémákat (művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat), megérti a korabeli közönség (befogadói elvárások) és a dramaturgia összefüggését. Memoriter: egy drámai monológ részlete.	*Vizuális kultúra:* a reneszánsz építészet.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Farce, plautusi komédia, misztériumjáték, rögtönzés, színpadforma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb barokk**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Fogalomhasználati problémák (művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat) megértése a korabeli közönség (befogadói elvárások) és a dramaturgia összefüggéseinek átlátása. Reneszánsz, reformáció alapszintű ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A művelődéstörténeti korszak jellemzőinek azonosítása.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szerb barokk. Szemelvények barokk alkotók műveiből. A barokk példabeszéd és	A tanuló tisztában van az irányzatok egymás mellett élésével és az átmeneti kategóriák korszakolási	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a nagy szerb vándorlás.

intelem. Gavril Stefanović Venclović: *Beseda šajkašima, Crni bivo u srcu.* Zaharije Orfelin: *Plač Serbiji*.	nehézségeivel, pl. eltérések egyes nemzeti irodalmak között. A barokk alapvető formajegyeinek felismerése. A barokk világkép megismerése és összekapcsolása a barokk műfajok hangvételével.	*Ének-zene:* korabeli kórusművek. *Vizuális kultúra:* a barokk építészet és festészet.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Barokk, korstílus, stílusirányzat, jeremiád, intelem, példabeszéd.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Világirodalom – klasszicizmus és felvilágosodás**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A tanuló tisztában van az irányzatok egymás mellett élésével és az átmeneti kategóriák korszakolási nehézségeivel, pl. eltérések egyes nemzeti irodalmak között. Humanizmus, reformáció, komikum és tragikum felismerése kulcsfogalmainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok) felismertetése. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, az alakok jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik érzékelése. Reflektálás színházi előadás élményére.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A klasszicizmus elvárásai. Tragédia és komédia. A XVII. századi francia színház. Molière*: A fösvény.*	A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok) felismerése. A korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének tudatosítása. Az alakok önálló jellemzése, a konfliktusok értékelése, helyzetkomikum és jellemkomikum észlelése. A római vígjátékok és a commedia dell' arte hatásának a klasszicista drámára gyakorolt hatásának észlelése. Egy Molière mű elemző feldolgozása, műrészlet memoriter.	*Dráma és tánc:* színházművészet, színháztörténet.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Felvonás, jelenet, díszlet, hármas egység, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Dositej Obradović**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Felvilágosodás eszméinek ismerete, kolostori élet átlátása, állatmesék – tanulságaik levonása, nyílt levél fogalmainak pontos ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egy szerb humanista alkotó portréjának megismertetése. Az életmű néhány fontos témájának megismertetése, értékelése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Dositej Obradović írói munkássága, jellemező témái (pl. vallási tolerancia, a szabadgondolkodás elve, írástudatlanság felszámolása). *Pismo ljubeznom Haralampiju;* *Život i priključenija;* *Basne.*	A humanista alkotó portréjának és emberi szerepvállalásának megismerése. A műveiben megjelenő személyes élményanyag (emlékezések) feldolgozása. A korabeli racionalista felfogásnak az alkotó műveiben való megjelenésének tudatosítása. Egy-két rövidebb állatmese tanulságának interpretálása. A tanuló alkalmassá válik egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar felvilágosodás.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Racionalizmus, kritikai gondolkodás, vallási tolerancia, szabadgondolkodás, intelem, műmese.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Jovan Sterija Popović**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Különbségtétel komédia, helyzetkomikum, jellemkomikum, felvonás, jelenet, klasszicizmus, nyelvi komikum fogalmak között, és ezek pontos ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb drámaíró életművének bemutatása Jovan Sterija Popović portréján keresztül. A színpadi többnyelvűség (poliglosszia) azonosítása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Jovan Sterija Popović (*Tvrdica)*drámaírói munkássága, az életmű néhány tematikus és formai jellemzője; kompozíció, helyzetkomikum, jellemkomikum, az emberi	A drámaíró portréjának ismerete, az alkotó munkássága néhány formai és tematikai jellemzőjének tudatosítása. Annak a felismerése, hogy a klasszicista komédia célja a	*Dráma és tánc:* színházművészet, színháztörténet. *Magyar nyelv és irodalom:* a magyar

gyarlóságok bemutatása, szórakoztatás és nevelés. A többnyelvűség megjelenése a színpadon.	nevelés. A klasszicista komédia tér, idő és cselekmény egységének felismerése. Néhány monológrészlet idézése. Lehetőség szerint egy színházi előadás megtekintése.	felvilágosodás.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Színpadi többnyelvűség, helyzetkomikum, jellemkomikum, irónia, tér, idő, cselekmény egysége.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Világirodalom a XIX. század első felében – az európai romantika**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Romantika és a korstílus néhány alapvető jellemezője.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A romantika korstílus jellegének, jelentőségének megértése. Információgyűjtési és feldolgozási, szövegalkotási képességek fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A romantika irodalmának jellemezői (esztétikai elvek, művészi szabadság). Művek, szemelvények az angol (francia, német), orosz irodalomból. Byron*: Childe Harold (részletek),* Puskin*: Anyegin.*	A romantika korstílus jellegének és jelentőségének felismerése. Az irodalmi liberalizmus szerepének és az esztétikára gyakorolt hatásának megismerése. Műismeret: a választott mű elemző bemutatása közös értelmezés után. Beszámoló készítése egyéni olvasmányélmény (házi olvasmány) alapján. A tanuló alkalmassá válik a korszakról, szerzőkről, művekről szóló vélemények kritikus befogadására.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a francia forradalom. *Vizuális kultúra; ének-zene:* a romantika művészete.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Poéma, versciklus, elbeszélő költemény, költői szerep, váteszköltő, ars poetica, költői szabadság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb nyelvújítás**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Különbségtétel szerb népnyelv és irodalmi nyelv között. Alapos ismeretek Vuk Stefanović Karadžićról.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb nemzeti romantika-népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése. Vuk Stefanović Karadžić irodalmi munkássága befogadásának, értelmezésének elősegítése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szerb irodalmi élet a XIX. század első felében. Az irodalmi nyelv problematikája, alkotói csoportok, folyóiratok. A népiesség programjai. Vuk Stefanović Karadžić alkotói portréja: közéleti szerep, nyelvújító reformja. Vuk Stefanović Karadžić: *Rječnik,* *Žitije Hajduk Veljka, Petrovića, Kritika romana Milovana, Vidakovića*.	A tanuló értelmezi az anyanyelvi kultúra építését, megismeri a nyelvújítás előtti írásbeliség sajátosságait, tudatosítja a nyelvújítás, nyelvi reform szerepét és jelentőségét a szerb romantika irodalmának kialakulásában. Tisztában van a könyvnyomtatás és az új irodalmi nyelv művelődéstörténeti jelentőségével.	*Földrajz:* az alkotóhoz kapcsolódó topográfia. *Szerb népismeret:* művelődés és társadalmi élet a szerb felkelések utáni önálló Szerbiában. *Vizuális kultúra; ének-zene:* a romantika művészete. *Magyar nyelv és irodalom:* a magyar reformkor és romantika.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Irodalmi nyelv, népnyelv, népköltészet, népdalgyűjtés, szótár.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb romantika**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A romantika irodalmának jellemezői (esztétikai elvek, művészi szabadság, népköltészet, helyzetdal fogalmak ismerete).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb romantika irodalmának megismerése. Đura Jaksić és Laza Kostić művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése. A kreativitás, a képzelőerő, elemző képesség fejlesztése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szerb nemzeti romantika. Đjura Jaksić alkotói portréja. Petőfi, a példakép hazafias költészetének összehasonlítása Jaksić költészetével. *Na Liparu, Orao, Jevropi.* Laza Kostić alkotói portréja: *Među javom i med snom; Santa Marija della salute*.	A tanuló ismeri a szerb romantika alkotói életművének főbb korszakait, szerepüket a szerb irodalom történetében, tisztában van költészetük jellegével. Megismeri az alkotók jellemző témáit, megkülönbözteti azok jellemző hangnemeit. Néhány műrészlet	*Földrajz:* az alkotóhoz kapcsolódó topográfia. *Vizuális kultúra; ének-zene:* a romantika művészete. *Magyar nyelv és irodalom:* Petőfi Sándor hazafias

	memoriterének tolmácsolása.	költészete.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Nemzeti öntudat, hazaszeretet, hazafias költemény, drámai költemény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmód – Petar Petrović Njegos**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A szerb romantika alkotói életművének ismerete, szerepük meghatározása a szerb irodalom történetében. Romantika, elbeszélő költemény, drámai szerkezet, népnyelv, heroizmus fogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzeti romantika-népiesség fogalmak tartalma, szerepe és jelentősége felismerésének segítése. P. P. Njegoš műve befogadása, értelmezése és jelentősége megértésének elősegítése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Petar Petrović Njegoš alkotói portréja: *Gorski vijenac.*	A tanuló ismeri a 19. századi szerb (montenegrói) irodalom néhány sajátosságát, felismeri a nemzeti-romantika-népiesség fogalmak tartalmát, szerepét és jelentőségét. Tisztában van P. P. Njegoš életművének jellegével, az alkotó helyével a szerb irodalom történetében. Képes a műről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, memoriter tolmácsolására (részletek a műből).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Dél-Európa XIX. századi történelme.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Nemzeti öntudat, hazaszeretet, drámai szerkezet, elbeszélő költemény, prófécia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Branko Radičević**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Szerb romantika és jeles képviselőinek ismerete, népköltészet, népies stílus, helyzetdal, népdalok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai beszédmód változatainak értelmezése. A nyelvreformot követő 19. századi szerb irodalom néhány sajátossága. B. Radičević *Đački rastanak* című műve főbb motívumainak felismerése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Branko Radičević: *Kad mlidijah umreti, Devojka*	A tanuló ismeri a nyelvreformot követő 19. századi szerb	*Földrajz:* az alkotóhoz kapcsolódó

na studencu, Đački rastanak .	irodalom néhány sajátosságát. Tisztában van a romantikus korstílus és a népiesség stílustendenciájának együtthatásával. Műismereti minimum: *Kad mlidijah umreti, Devojka na studencu, Đački rastanak.* Felismeri a mű főbb motívumait (fiatalság, hazaszeretet, elmúlás, boldogság, emlékezés). Tisztában van az alkotó életművének jellegével, az alkotó helyével a szerb irodalom történetében. Képes a műről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, memoriter tolmácsolására (részletek a műből). Alkalmassá válik egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	topográfia. *Vizuális kultúra:* a romantika művészete. *Ének-zene:* szerb népdalok és népies dalok.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Népies stílus, poéma, verstípus, verselés, tájlíra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Jovan Jovanović Zmaj**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A romantikus korstílus és a népiesség stílustendenciájának és együtthatásának felismerése. Romantika, műfordítás, népköltészet, nemzeti öntudat kialakulásának ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A romantika alkotójának és emberi szerepvállalásának megismerése. A műveiben megjelenő személyes élményanyag (családi tragédia, szabadságharc) feldolgozása.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Jovan Jovanović Zmaj: *Đulići i Đulići uveoci,* *Jututunska narodna himna, Bildung, Svetli grobovi.* J. J. Zmaj fordításai magyar nyelvről.	A tanuló ismeri a romantika alkotójának életművét és emberi szerepvállalását. Felismeri a műveiben megjelenő személyes élményanyagot (családi tragédia, szabadságharc). Megismeri az alkotó jellemző témáit, megkülönbözteti azok jellemző hangnemeit.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar reformkor és romantika, Kisfaludy Társaság.

	Műelemzések során megismeri Zmaj jellemző műfajait, versformáit. Képessé válik Zmaj életművének bemutatására. Néhány műrészlet memoriterének tolmácsolása. Alkalmassá válik egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	
Kulcsfogalmak, fogalmak	Lírai költemény, szatirikus vers, heroizmus és humor, tájlíra.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes különböző tartalmú és műfajú írott szövegek megértésére, a szó szerinti jelentésen túl értelmezi a szöveg üzenetét, megkülönböztetni a konkrét és metaforikus jelentést. A szövegből vissza tudja keresni az információkat. Rugalmasan alkalmazkodik a kommunikációs folyamat tényezőihez különböző beszédhelyzetekben. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, ki tudja emelni a lényeget és ismeri a jegyzetelési technikákat. Véleményét ki tudja fejteni, a mindennapi témákban érveléssel megfogalmazni, megindokolni. Felismeri a szövegek kapcsolatát és különbségeit, és azokat szóban és írásban elemző módon ki tudja fejezni. Ismeri és alkalmazza a szövegfeldolgozási eljárásokat a műfajoknak megfelelően. Képes memoriterek szöveghű interpretálására. Alkalmazza az idézés szabályait. Felismeri az irodalmi és nem irodalmi szövegekben megjelenített értékeket és az erkölcsi kérdéseket. Tájékozott a lírai, epikus és drámai szövegek műfajában. Ismeri a feldolgozott művek műfajainak jellegzetességeit és formai sajátosságait. Értelmezi az idő-és térmegjelöléseket, a nézőpontok és nézőpontváltás funkcióját. Szóbeli és írásbeli kommunikációban megválasztja a megfelelő hangnemet és stílusréteget. Képes felismerni a különböző nyelvváltozatokat és rétegnyelveket. Képes definíció, egyszerűbb magyarázat elkészítésére olvasmányaival kapcsolatban. Önállóan meg tud fogalmazni kérdéseket és problémákat. Be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok, stílusirányzatok főbb sajátosságait. Felismeri a művészet kultúraalkotó szerepét. Fejleszti történeti érzékét, felismeri a kultúrák közötti átjárás, a szerb és a magyar kultúra összefonódását. Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére. Részt tud venni elemző beszélgetésekben.

11-12. évfolyam

A szerb nyelvi gimnáziumi tanulmányok célja a mai szerb irodalmi nyelv igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek bővítése és tudatos, önálló használata. A tanult szövegelemzési ismeretek tovább bővülnek mondattani, stilisztikai és retorikai ismeretekkel. Cél a különböző témájú, műfajú és megjelenésű szövegek szerkezeti és stilisztikai minőségének értékelése.

A gimnázium 11-12 évfolyamán a tanulók olvasási és szövegértési szövegelemzési képességének folyamatos fejlesztése folyik. A szépirodalmi szövegek mellett szakmai-tudományos és publicisztikai szövegek feldolgozása is feladat.

Különféle szövegek megértésének, azok felépítésére, nyelvtani jellemzőire és tagolására irányuló elemzés képességének fejlesztése.

A szerb nyelvi fejlesztés keretein belül a különböző műfajú szövegek feldolgozása, értelmezése és értékelése folyik. A szövegek feldolgozásának célja az analizáló szövegelemzési eljárások alkalmazása.

A tanuló a ciklus végére képes felismerni a hivatalos írásművek (önéletrajz, kérvény, jegyzőkönyv) jellemzőit, és önállóan használni azokat. A szerb nyelvű irodalomtanítás feladata az olvasott és feldolgozott irodalmi művek befogadásának támogatása, a szövegfeldolgozási eljárások megismerés és alkalmazása, az irodalom sajátos kifejezési formáinak felismerése, megértése és értelmezése.

A gimnázium 11-12 évfolyamán a lírai és epikus alkotások, valamint a dráma műneméhez tartozó művek megértése kerül fejlesztésre. A tanulók megfigyelik az idő, tér és cselekmény szerkezetét, a jellemalkotás típusait. A művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák megbeszélése, értelmezése és megvitatása segíti az irodalmi műveltség épülését.

A tanulási képesség fejlesztéséhez hozzájárul az önálló anyaggyűjtés, egy nagyobb terjedelmű szöveg írása, valamint információk gyűjtése, rendszerezése és felhasználása.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Gyakorlott, tudatos szóbeli kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző szóbeli kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használatának segítése. Néhány taktika elsajátítása a kommunikációs zavarok felismerésére és elhárítására. A manipulációs szándék felismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben. Tájékozottság különféle beszédhelyzetek megítélésében, megfelelő stílus és magatartás megtalálása különböző kommunikációs helyzetekben. Kommunikációs zavarok felismerése és elhárítása. A manipulációs szándékok felfedezése a mindennapi társalgásban és a médiákban, írott, szóbeli és elektronikus szövegekben. A reklámok verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.	*Dráma és tánc:* szituációs játékok, beszédhelyzetek, dramatikus játékok. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* reklám, meggyőzés, manipuláció.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Kommunikációs zavar, manipuláció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Retorika	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Rugalmas alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különböző beszédhelyzetekben. Érvelő szövegek alkotása és értelmezése. Kulturált véleménynyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszikus retorika alapfogalmainak megismerése, ezek alkalmazása a tanuló mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban. A hatásos érvelés menetének, technikájának elsajátítása, a legfőbb hibák megismerése és kiszűrése. Önálló beszéd megírásához és előadásához szükséges nyelvi és gondolkodási képességek fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A kulturált véleménynyilvánítás és vita gyakorlása. A retorika eredete. A szónok tulajdonságai, feladatai. A szónoki beszéd felépítése, szerkesztésének menete. Az érv felépítése, logikája: – érvelési hibák; – a cáfolat módszerei; – a kiselőadás és a felelet felépítése; – a felszólalás, hozzászólalás; – a hatásos előadásmód eszközei; – a hatásos meggyőzés nyelvi és nem nyelvi eszközei különböző szövegműfajokban; – monologikus szöveg és memoriter kifejező előadása.	*Dráma és tánc:* szituációs játékok, a színpadi beszéd. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* befolyásolás, meggyőzés. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* híres történelmi és közéleti szónokok.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Retorika, szónok, szónoklat, beszédfajta (alkalmi, katonai, törvényszéki, bemutató); érdeklődés felkeltése, témamegjelölés, érv, cáfolat, összefoglalás, kitekintés, tétel.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvi ismeretek – a mondat**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Szószerkezeti és mondattani ismeretek, azok megfelelő használata a szövegalkotásban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi szintek elemző áttekintése, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti, elsődleges és másodlagos jelentésének megkülönböztetése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szavak mondatbeli viszonyai, a vonzatok. A mondatrészek fogalma, fajtái, helyes használatuk a mondatban. A mondat fogalma, a mondat szerkesztettsége és mondatfajta szerinti típusai. Egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése és használata a gyakorlatban. A szerb nyelv szerkezetének összehasonlítása a magyar nyelv mondatszerkezetével. Alárendelő és mellérendelő mondatok, fajtái, jellemzői. A többszörösen összetett mondat. A szöveg. Szövegkörnyezet, kohézió. A nyelvi szintek elemkészletéről, rendszeréről tanultak fogalmi megnevezése, rendszerező áttekintése.		*Magyar nyelv és irodalom; idegen nyelvek:* mondattan.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Mondat, egyszerű mondat, összetett mondat, alárendelő, mellérendelő szerkezet, kohézió, többszörösen összetett mondat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegalkotás**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A kommunikációs céloknak megfelelő szövegalkotás. A jegyzetelés technikáinak ismerete. Az elbeszélés, jellemezés, vélemény, esszé formai és tartalmi jellemzőinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése, az írott és elektronikus szövegek jellemzői közötti hasonlóság és eltérés megfigyeltetése. A szövegalkotási képesség fejlesztése, a kommunikációs célnak, műfajnak megfelelő stíluseszközök alkalmaztatása. Esszéírási gyakorlatok.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Lényegre törő, világos felépítésű, információgazdag szöveg alkotása különböző közlésformákban. Érvelő, vitázó, meggyőző közlésformák, kreatív gyakorlatok a szavak hangulatának, stílusértékének és nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével, az érvelő esszé szerkezete.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb népismeret:* esszéírás gyakorlása.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Érvelés, esszé, szövegszerkesztés, szövegalkotás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szöveg**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása különféle műfajú szövegeken. Rendszeres könyv- és könyvtárhasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegszervező erők megismertetése és alkalmaztatása a gyakorlatban. A szöveg szerkezetének megfigyelése, a szövegértelem összetevőinek tudatosítása. A szövegelemző képességek fejlesztése. A szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szöveg fogalma, jellemezőinek megfigyelése, rendszerezése, a szöveg szerkezete, a szöveg és a mondat viszonya, a szövegértelem összetevői: – pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje; – szövegtípusok jellemzői műfajok és nyelvhasználati színterek szerint; – a szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra; – a legjellegzetesebb szövegtípusok; – szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői; – a különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerinti összehasonlítása; – szövegek összefüggése, értelemhálózata; – a szövegértés, szövegfeldolgozás technikái, olvasási típusok és stratégiák	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb népismeret:* a forrásszövegek típusai, példák.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Szövegösszefüggés, szöveg, beszédhelyzet, téma-réma, kulcsszó; szövegpragmatika (nézőpont, tudáskeret); intertextualitás; szövegtípus (monologikus, dialogikus, beszélt, írott, spontán, tervezett); szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő); nyelvhasználati színtér (sajtó, média, közélet, mindennapi élet).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Stilisztikai ismeretek**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A szövegfeldolgozási eljárások ismerete és alkalmazása a műfajoknak megfelelően. Befogadói és műelemzési tapasztalatok, kreatív írás.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megtapasztaltatása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, a nyelvhasználatban kap szerepet, a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai jelenségek felismertetése és alkalmaztatása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében. A közlési szándéknak és a beszédhelyzetnek megfelelő stílusréteg, stíluseszköz használata. A fogalmi és kreatív gondolkodás fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A jellegzetes stílusárnyalatok megismerése és használata. A nyelvi eszközök alkalmi és a szótárakban jelölt állandó stílusértékének megfigyelése, felismerése és tudatosítása. A szöveg stílusának, jelentésének a befogadóra gyakorolt hatása. Stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. A stíluseszközök szerepének értelmezése művészi és mindennapi szövegekben.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek, szerb népismeret:* a forrásszövegek típusai, példák. *Dráma és tánc:* stílusárnyalatok megjelenítése. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* nyilvános megnyilatkozások típusai; különféle műsortípusok, internetes felületek jellemzői.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Stílus, stilisztika, stílustípus, stílusérték (állandó, alkalmi), stílusréteg; mondatstilisztikai eszköz (verbális, nominális stílus, körmondat).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási ismeretek**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Helyesírási szabályok ismerete és pontos gyakorlati alkalmazása. Helyesírási szótárak biztos használata a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírási szabályok biztos alkalmazásának fejlesztése. Az anyanyelvi tudatosság növelése. Önkontroll erősítése, a helyesírási szótár folyamatos használatának segítése. A szerb és a magyar helyesírás közötti különbségek biztos felismertetése, a hibák önálló javítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szerb helyesírás elvei. A fonetikus írásmód szabályai – a kiejtés elve, az ettől eltérő reprezentatív példák ismerete.	*Informatika:* a helyesírási ellenőrző

Idegen szavak helyesírása, a latin és a cirill betűs ábécé helyesírása közötti különbségek gyakorlása. Helyesírási gyakorlatok a jövevényszavak helyesírására. Helyesírási gyakorlatok az egybeírás és a különírás gyakorlására. Összetett szavak és mozaikszavak írása. Helyesírási és etimológiai szótár önálló használata. Az internetes szövegek eltérő helyesírásának, jelhasználatának funkciója.	programok használata. *Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Helyesírási alapelv, nyelvi norma, jövevényszó.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az európai realizmus**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A feldolgozott művek műfajainak, jellegzetességeinek és formai sajátosságainak ismerete. Műnemek, elbeszélés, hőstípusok megkülönböztetése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek megismertetése és értelmezése. Felkészítés a világirodalom alkotások értelmezésére, stílusirányzatok jellemző jegyeinek felkutatására.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, látásmód, formajegyek). A próza újításai: nézőpontok, időszerkezet, polifónia. Művek (részletek), szemelvények a francia és orosz irodalomból (pl. Gogol: *A revizor*, Balzac: *Goriot apó*, Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés - részlet*).	A tanuló felismeri a realizmus és naturalizmus jellemzőit, képes egy választott (kijelölt) epikai alkotás elemző bemutatására a közös értelmezés után. Ismeri és elemzi a történetmesélés formáit és az elbeszélői nézőpontokat.	*Vizuális kultúra:* építészeti és festészeti irányzatok a realizmus jegyében. *Magyar nyelv és irodalom:* realizmus, naturalizmus.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Realizmus, naturalizmus, realista ábrázolásmód, naturalista ábrázolásmód, kötetkompozíció, feltörekvő hős, „felesleges ember”, hivatalnokfigura.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Világirodalom – Tolsztoj: Anna Karenina**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, látásmód, formajegyekek ismerete). Realista epika, polifonikus regény, orosz realizmus fogalmainak ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tolsztoj helyének, alkotásmódja jellemzőinek megismertetése. Egy alkotás több szempontú megközelítésének gyakorlása.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tolsztoj alkotásának jellemzői, realista ábrázolásmódja. A regény témája, motívumai, hősei. Tolsztoj írásművészetének sajátosságai, stílusszintézise. Az alkotóhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló felismeri az alkotó realizmusának jellemzőit. Ismeri Tolsztoj helyét a világirodalom történetében, alkotásmódjának jellemzőit. Képes a regény néhány szempontú megközelítésére, adott szempontú, önálló értelmezésére. Alkalmassá válik a mű kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* regény filmadaptációja. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a cári Oroszország és a dekabristák.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Realizmus, realista ábrázolásmód, polifonikus regény, „felesleges ember”.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb realizmus**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	A realizmus és naturalizmus jellemzőinek ismerete. A történetmesélés formáinak ismerete és elemzése. Az elbeszélői nézőpontok, műnemek jellemzőinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb realista stílusirányzat jellemzőinek megismertetése és értelmezése. Felkészítés a szerb realista alkotások értelmezésére, jellemző jegyeinek felkutatására.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Svetozar Marković: *Pevanje i mišljenje,* Stevan Sremac: *Zona Zamfirova.*	A tanuló felismeri a szerb realista stílusirányzat jellemzőit. Képes értelmezni a szerb realista alkotásokat, felismeri azok jellemző jegyeit. Képes egy mű néhány szempontú megközelítésére, adott szempontú, önálló értelmezésére.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb népismeret:* Szerbia a 19. század második felében. *Magyar nyelv és irodalom:* a magyar realizmus.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Anekdotikusság, népies realizmus, regionalizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életművek – Jakov Ignjatović**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	A szerb realista stílusirányzat jellemzőinek felismerése. Realista epika, nézőpontok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ignjatović alkotásmódjának jellemzői, a realista ábrázolásmód sajátosságai, a történetmondás képességének fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Jakov Ignjatović alkotásának jellemzői, regényírói művészetének sajátosságai. J. Ignjatović *Večiti mladoženja* (esetleg: *Vasa Rešpekt*) c. regényének elemző értelmezése. A regény szerkezete, elbeszéléstechnikája, nézőpontja, hangnemi és motivikus összetettsége.	J. Ignjatović művének/műveinek ismeretében, azok olvasására építve vita a korabeli és a mai olvasóközönség befogadói elvárásainak különbségeiről, a különbség megértése. A tanuló tisztában van a korabeli és a mai olvasóközönség befogadói elvárásainak különbségeivel. Ismeri Ignjatović helyét a szerb regényirodalom történetében, ismeri a történetmesélés formáit és az elbeszélői nézőpontokat. Képes saját álláspont kifejtésére. Alkalmassá válik a mű kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar realizmus. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az 1848-as szabadságharc.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Történelmi regény, epizód, leírás, humor, anekdota.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Vojislav Ilić–Laza Lazarević**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Elbeszélés, episztola, patriarchátus fogalmak pontos ismerete. A szerb realista stílusirányzat jellemzőinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Laza Lazarević alkotásmódjának jellemzői, a realista ábrázolásmód sajátosságai, a pszichológiai elbeszélés megismerése.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Laza Lazarević: *Švabica,* *Vetar;*	A tanuló felismeri Laza Lazarević alkotásmódjának	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

Vojislav Ilić: *Ispovest, Na tičaru.* Műfaji változatok az alkotó életművében. Egy regény (novella) elemző értelmezése. A mű szerkezete, elbeszéléstechnikája, nézőpontja, hangnemi és motivikus összetettsége. Problematika (egyén és közösség, család-haza-külhon).	jellemzőit, a realista ábrázolásmód sajátosságait, a pszichológiai elbeszélés alapvető sajátosságait. Képes egy mű néhány szempontú megközelítésére. Alkalmassá válik a mű kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*ismeretek:* Szerbia a 19. század második felében és a 20. század elején. *Szerb népismeret:* a patriarchális család hierarchiája.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Vallomásregény, episztola, leírás, idealizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szatíra fejlődése – Radoje Domanović**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Konkrét és metaforikus jelentés megkülönböztetése. Irónia, anekdota, humor fogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	R. Domanović alkotásmódja jellemzőinek, a szatirikus novella műfaji jellemzőinek, a társadalomkritika metaforikus kifejezésének megismertetése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Radoje Domanović: *Vođa/Danga* A szerb szatirikus elbeszélés kialakulása. Radoje Domanović művészetének sajátosságai a szatirikus prózaepika jegyében.	A tanuló felismeri R. Domanović alkotásmódjának jellemzőit, a szatirikus novella műfaji jellemzőit, a társadalomkritika metaforikus kifejezését. Képes saját álláspont kifejtésére, műismerete minimum két Domanović-novella (*Vođa* és *Danga* vagy *Stradija* és *Kraljević Marko po drugi put među Srbima)* ismerete. Alkalmassá válik a művek kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Szerbia a 19. század második felében és a 20. század elején.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Szatíra, társadalomkritika, epizód, humor.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Színház-és drámatörténet – Branislav Nušić: Narodni poslanik	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	A szerb színház történetének néhány sajátossága, a drámairodalom helyzete a 19. század második felében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasás, szövegelemzés, beszélgetés, a mű megértésének támogatása (a komédia műfaji változatának jellemzői	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Branislav Nušić *Narodni poslanik* c. művének több szempontú műértelmezése. A dráma felépítése, cselekményszerkezet, jellemek.	A tanuló megismeri a dráma műfaji változatának jellemzőit, komikus hőseit, azok jellemvonásait. Képes értelmezni a művet, megismerkedik néhány műértelmezéssel, lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételt) és közös elemzés során értékeli a látott interpretációt. Műismereti minimum: A *Narodni poslanik* elemző feldolgozása és memoriter (részletek).	*Dráma és tánc:* színházművészet.

Kulcsfogalmak, fogalmak	Komédia, jellemkomikum, helyzetkomikum, cselekményszerkezet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A klasszikus modernség irányzatai – szimbolizmus és impresszionizmus az európai irodalomban	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Vers, ars poetica, verselés, ritmus, szonett fogalmak átfogó ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szimbolizmus és az impresszionizmus stílusirányzatainak felismertetése. Felkészítés a világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemző jegyeinek felkutatására.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az impresszionizmus és a szimbolizmus – a lírai hangnem megújítása. A személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása. Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból (pl. Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke). A választott szerzőkhöz és	A tanuló felismeri a szimbolizmus és az impresszionizmus stílusirányzatait, értelmezi a választott/kijelölt világirodalmi alkotások jellemző jegyeit. A közös értelmezés után képes néhány lírai műalkotás értelmezésére.	*Vizuális kultúra; magyar nyelv és irodalom; ének-zene:* impresszionizmus, szimbolizmus.

művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.		
Kulcsfogalmak, fogalmak	Impresszionizmus, szimbolizmus, szimbólum, szinesztézia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Jovan Dučić**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A szimbolizmus és az impresszionizmus stílusirányzat felismerése. Szonett, szimbólum, szinesztézia fogalmak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés Jovan Dučić költészetének befogadására, főbb alkotásainak megismerésére, költői szerepének, költészetének megismerésére. Műelemzések Dučić témáira, poétikai megoldásaira összpontosítva. A kreativitás, képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Jovan Dučič költői portréja. Kötetei, költői szerepvállalása és innovációs szándéka. Klasszikus modernség – szimbolista látásmód, a versritmus megújítása. Korszakai, témái, motívumai, ars poeticája. *Suncokreti, Podne, Jablanovi, Zalazak sunca* és még 2-3 mű (memoriterek is), esetleg: *Blago cara Radovana* vagy *Jutro sa Leutara* című prózája.	A tanuló ismeri J. Dučić főbb alkotásait, a költő helyét és szerepét a szerb irodalom történetében. Tisztában van a 20. század eleji szerb irodalom sajátosságaival és a megújítás szándékaival. Műelemzések során megismeri Dučić jellemző köteteit, témáit, motívumait. Műismereti minimuma: *Suncokreti, Podne, Jablanovi, Zalazak sunca.* Alkalmassá válik a művek kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar impresszionizmus, szimbolizmus.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Klasszikus modernség, kötetkompozíció, szimbolista látásmód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Milan Rakić**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Hazafias költemény, szimbólum, szerelmi líra	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés Milan Rakić költészetének befogadására, főbb alkotói korszakai, költői szerepe, költészetének jellege. Műelemzések Rakić témáira, poétikai megoldásaira összpontosítva. A kreativitás, képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Milan Rakić életműve. Kötetei, költői szerepvállalása, szerelmi és hazafias költészete. Klasszikus modernség – szimbolista látásmód. Korszakai, témái, motívumai, ars poeticája. *Iskrena pesma, Očajna pesma, Jasika, Nasleđe, Na Gazi Mestanu,* Simonidaés még 2-3 mű (memoriterek is).	A tanuló ismeri Rakić főbb alkotói korszakait, a költő helyét és szerepét a szerb irodalom történetében. Tisztában van a 20. század eleji szerb irodalom sajátosságaival. Műelemzések során megismeri Rakić jellemző köteteit, témáit, motívumait. Műismereti minimuma: *Iskrena pesma, Očajna pesma, Jasika, Nasleđe, Na Gazi Mestanu, Simonida.* Alkalmassá válik a művek kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* társadalmi modernizáció, városiasodás, a modern újságírás. *Földrajz:* az alkotóhoz kapcsolódó topográfiai ismerek.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Klasszikus modernség és hazafiasság, ciklikus szerkesztés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szerb költészet a 20. század elején	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. századi eleji szerb költészet néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, témák, történeti és kulturális kontextusok megvitatása. Felkészítés a választott művek önálló feldolgozására.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Vladislav Petković Dis: *Tamnica, Možda spava;* Milutin Bojić: *Plava grobnica* (memoriter, részletek). A választott művek sajátosságai, az alkotók látásmódja. A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló megismeri 20. század eleji szerb költészet néhány meghatározó tendenciáját, ismeri egy-két kiemelkedő lírikus portréját (pl. Vladislav Petković Dis, Milutin Bojić). Képes a tanult művek jellemezőinek bemutatására (minimum 1-2 vers alapján), a művekről szóló vélemények, elemzések értelmezésére.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Szerbia az első világháborúban.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Síkváltás, bibliai motívum, létösszegzés, önmegszólítás, pesszimizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Színház-és drámatörténet – Bora Stanković: Kostana**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Színház-és drámatörténettel kapcsolatos alapfogalmak ismerete (szimbolizmus, dráma, tragédia).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A színházi hatásrendszer befogadása. Igény kialakítása a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. A műértelmezés segítése olvasás, szövegelemzés alapján.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bora Stanković: *Koštana*– műértelmezés néhány szempont alapján. Felépítés, cselekményszerkezet, tragikus hősök; problematika (szabadelvűség és környezeti elvárások).	A tanuló megismeri a dráma műfaji változatának jellemzőit, tragikus hőseit, azok jellemvonásait. Képes értelmezni a művet, megismerkedik néhány műértelmezéssel, lehetőség szerint megtekint egy színházi előadást (vagy felvételt) és közös elemzés során értékeli a látott interpretációt. Műismereti minimum: A *Koštana* elemző feldolgozása és memoriter (részletek).	*Dráma és tánc; magyar nyelv és irodalom:* színházművészet, színháztörténet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zenés-táncos drámajáték, dalbetét.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szerb irodalom - B. Stanković: Necista krv**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Irodalomtörténeti korszakok, stílusirányzatok főbb sajátosságainak ismerete (szimbolizmus, regény, elbeszélő technikák).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A többféle megközelítésű műértelmezés segítése. A mű megértésének támogatása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Bora Stanković: *Nečista krv, U noći* – néhány szempontú műértelmezés. Felépítés, szerkezet, a cselekmény mozgatórugói, a főhősök magatartása, jellemvonásaik.	A tanuló megismeri a regény műfaji jellemzőit, értelmezi a művet, megismerkedik néhány műértelmezéssel, állásponttal.	*Szerb népismeret:* a dél-szerbiai régió népviselete és mindennapi életformája a 20. század elején.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szimbólum, belső monológ, modern regény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Világirodalom–avantgárd irányzatok**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Irodalomtörténeti korszakok, stílusirányzatok főbb sajátosságainak ismerete. Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. század eleji európai stílusirányzatok létrejöttének, a csoportok, programok szándékainak, esztétikai elveinek feltárása.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Világirodalom, avantgárd irányzatok; formabontás és formaépítés; futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, dadaizmus, konstruktivizmus; a kiáltványok (T. Marinetti); szemelvények néhány európai író műveiből (pl. Majakovszkij, Apollinaire, Lorca).	A tanuló megismeri a 20. század eleji stílusirányzatok létrejöttét, a művészeti csoportok programjait, esztétikai elveit, szándékait.	*Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret; magyar nyelv és irodalom:* futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, dadaizmus, konstruktivizmus a képzőművészetben, a filmművészetben és az irodalomban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, dadaizmus, konstruktivizmus, kiáltvány.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szerb avantgárd**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Irodalomtörténeti korszakok, stílusirányzatok főbb sajátosságainak ismerete. Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. század eleji szerb stílusirányzatok létrejöttének, a csoportok, programok szándékainak, esztétikai elveinek feltárása.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Avantgárd irányzatok a szerb művészetekben. A Zenit folyóirat kiemelkedő szerepe az új stílusirányzat kialakításban, a „zenitizmus”. Formabontás és formaépítés. Branko Miljković, Momćilo Nastasijević, Vasko Popa versei. Stanislav Vinaver programja (*Gromobran svemira).*	A tanuló megismeri a 20. század eleji szerb stílusirányzatok létrejöttét, a művészeti csoportok programjait, esztétikai elveit, szándékait. Megismeri a szerb irodalom sajátságos helyzetét.	*Vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret; magyar nyelv és irodalom:* futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, kubizmus, dadaizmus, konstruktivizmus a képzőművészetben, a filmművészetben és az irodalomban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Avantgárd, „-izmus”, zenitizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Életmű – Ivo Andrić**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A 20. század eleji szerb stílusirányzatok ismerte. Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Andrić jellegzetes lírai témáira, poétikai megoldásaira összpontosító műelemzés. Kis- és nagyepikájából néhány jelentős darab értelmezése. Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének a megértésére, a morális gondolkodásra, ítéletalkotásra. Annak felismertetése, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények és a tapasztalatszerzés forrása.	

Ismeretek	**Fejlesztési követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ivo Andrić életműve. Pályaszakaszok, életérzések, írói magatartásformák, világkép, stílusirányzatok (expresszionizmus, neorealizmus). Jellemző lírai tematika, hangnem (pl. *Ex Ponto, Немири).* Novellák, novellaciklusok (pl. *Put Alije Đerzeleza, Bife Titanik, Žena na kamenu, Most na Žepi).* Egy Andrić-regény (pl. *Na Drini ćuprija* elemző értelmezése több szempontú megközelítéssel: szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika).	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait, Andric helyét, szerepét a szerb irodalom történetében, műelemzés során megismeri Andrić jellemző lírai témáit, kis- és nagyepikájának néhány reprezentatív darabját. Képes lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására. Alkalmassá válik a művek kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalmi művek filmes feldolgozásai. *Etika; filozófia:* 20. századi filozófiai, lélektani irányzatok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Novellaciklus, lélektan, egzisztencializmus, orientális miszticizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Portré – Miloš Crnjanski**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A 20. század eleji szerb stílusirányzatok ismerete. Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Crnjanski főbb alkotói korszakainak, helyének, szerepének megismertetése. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Miloš Crnjanski életműve. Pályaszakaszok, életérzések, írói magatartásformák, világkép, stílusirányzat – expresszionizmus; jellemző lírai tematika, hangnem (pl. *Lirika Itake);* Crnjanski írói világa, egyéni hangja, prózája atmoszférájának, témáinak, alakjainak megidézése (pl. *Seobe I.*).	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait, Crnjanski helyét, szerepét a szerb irodalom történetében, műelemzés során megismeri Crnjanski jellemző lírai témáit és epikájának egy reprezentatív darabját. Képes lírai és epikai alkotások önálló értelmezésének megfogalmazására. Alkalmassá válik a művek kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* expresszionizmus a filmművészetben. *Etika, filozófia:* 20. századi filozófiai, lélektani irányzatok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb népismeret:* a szerb nép nagy vándorlása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Expresszionista regény, lélektan, idősík.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Életmű – Desanka Maksimović	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A 20. század eleji szerb stílusirányzatok ismerete. Stílusirányzatok a századfordulón.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alkotói életútra összpontosítás. Az önálló tájékozódás, műértelmezés fejlesztése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
D. Maksimović életműve: pályaszakaszok, kötetek (*Zeleni venac),* költői magatartásformák (pl. a II. világháború, kései költészet), életérzések, világkép, értékrend; jellemző lírai tematika és motívumok (szerelem, táj, haza, elmúlás), versszerkezetek, hangnemek, ars poetikai alkotások; versciklusok (*Tražim pomilovanje).*	A tanuló ismeri az életmű főbb alkotói korszakait, D. Maksimović helyét, szerepét a szerb irodalom történetében, műelemzés során megismeri Maksimović jellemző lírai témáit, főbb motívumait. Képes Maksimović-művek önálló értelmezésének megfogalmazására. Alkalmassá válik a mű kritikai értelmezésének befogadására, egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére.	*Etika; filozófia:* 20. századi filozófiai, lélektani irányzatok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Létösszegzés, síkváltás, szabad vers, önmegszólítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Színház-és drámatörténet – D. Kovačević: Balkanski špijun**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	A dráma műfaji jellemzőinek és főbb fogalmainak ismerete (humor, irónia, abszurd).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A színházi hatásrendszer befogadásának segítése. Igény kialakítása a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Műértelmezés fejlesztése olvasás, szövegelemzés alapján.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A 20. századi szerb drámairodalom; D. Kovačevič dramaturgiája.	A tanuló megismeri a 20. századi szerb kortárs dráma és színház néhány jellemző tendenciáját. Képes egy kortárs alkotás elemzésére, dramaturgiája sajátosságainak bemutatására, néhány álláspont bemutatására.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalmi művek filmes feldolgozásai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Abszurd, groteszk.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Látásmódok – Dobrica Ćosić: Koreni; Danilo Kiš: Rani jadi**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A regény műfaji jellemzőinek és főbb fogalmainak ismerete (regény, elbeszélő technikák, nézőpont).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódás, műértelmezések, összehasonlító elemzések során az elemzőképesség fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ćosić: *Koreni;* Ćosić epikájának jellemzői, szerb családregény a 20. század elején. A patriarchális család felbomlása. D. Kiš: *Rani jadi;* Kiš lírai prózája. Hasonmásalak.	A tanuló kijelöli Ćosić és Kiš helyét a szerb irodalom történetében, ismeri alkotás- és látásmódjuk jellemzőit, képessé válik összehasonlító elemzésekre.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalmi művek filmes feldolgozásai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Családregény, hasonmásalak.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Avantgárd irányzatok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, kulturális kontextusok megvitatása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Epikus művek, szemelvények (részletek) az európai irodalomból, pl. F. Kafka: *Átváltozás,* Th. Mann: *Mario és a varázsló,* B. Brecht: *Kurázsi mama,* Camus: *Közöny*, S. Beckett: *Godot-ra várva*, W. Faulkner: *A hang és a téboly*.	A tanuló megismeri a 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciáját. Ismer néhány jellemző, jelentős 20. századi epikus művet, műrészletet. Képes önálló műértelmezések megfogalmazására.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalmi művek filmes feldolgozásai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Neoavantgárd, objektív líra, vezérmotívum, montázstechnika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A 20. és 21. századi szerb irodalom tendenciái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szerb kortárs irodalom: a fogalmi műveltség bővítése. Kortárs alkotások értelmezése. A szerb kortárs irodalmi élet bemutatása. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése.	

Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szemelvények a kortárs prózai alkotásokból (pl. Svetlana Velmar-Janković, David Albahari, Milorad Pavić, Borislav Pekić, Aleksandar Tišma). Szerb kortárs irodalmi élet.	A tanuló tisztában van a kortárs irodalomból választott szerzők életművének jellegével, megismeri a szerb kortárs irodalom néhány törekvését, a posztmodern, digitális irodalom fogalmát. Értelmez egy kortárs alkotást. Tájékozódik az irodalmi adatbázisok és blogok között.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségei.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott és internetes folyóirat, kortársnyilvánosság.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Portrék, látásmódok a magyarországi szerb kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A 20. és 21. századi magyarországi szerb irodalom tendenciái.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szerb kortárs irodalom: a fogalmi műveltség bővítése. Az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatása új jelenségeinek felismertetése.	
Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szemelvények a kortárs prózai alkotásokból (pl. Stojan Vujičić, Predrag Stepanović, Petar Milosević). Szerb-magyar irodalmi kapcsolatok. Kapcsolatkeresés a kortárs magyarországi szerb és anyaországbeli irodalom között.	A tanuló tisztában van a kortárs irodalomból választott szerzők életművének jellegével, megismeri a magyarországi szerb kortárs irodalom néhány törekvését, a digitális irodalom fogalmát. Értelmez egy kortárs alkotást. Tájékozódik az irodalmi adatbázisok és blogok között.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szerb népismeret:* történelmi emlékezet, hagyomány, civil társadalom.
Kulcsfogalmak, fogalmak	Hagyomány, nemzetiség, interkulturalitás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló felismeri és használja a tömegkommunikációs és audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Képes önálló szövegalkotásra néhány egyszerűbb publicisztikai, audiovizuális és informatikai hátterű műfajban. Rendelkezik szövegelemzési és szövegértelmezési képességekkel. Alkalmazni tudja a tanult leíró nyelvtani, szövegtani és jelentéstani ismereteit. A szépirodalmi szövegek mellett szakmai-tudományos és publicisztikai szövegeket is képes feldolgozni. Rendszeresen használja a könyvtárat, ismeri és használja a különféle informatikai adathordozókat. Képes különféle szövegek megértésére, azok felépítésére, nyelvtani jellemzőire és tagolására irányuló elemzésére. Kézírása olvasható, rendezett. Szóbeli és írásbeli kommunikációban kiválasztja a megfelelő hangnemet, stílusréteget és nyelvváltozatot. Alkalmazza a művelt szerb köznyelv nyelvhelyességi normáit. A hivatalos írásművek műfajában képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, kérvény). Ismeri a szerb nyelv történetét és nyelvrokonságát, felismeri és alkalmazza a tanult nyelvtani, szövegtani és jelentéstani jelenségeket. Ismeri és értelmezi a nyelv és a társadalom viszonyát. Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására. Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére (tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, tények és vélemények összevetése). Alkalmazni tudja a műfajok jellemzőinek megfelelő szöveg feldolgozási eljárásokat. Felismeri az irodalmi művekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, magatartásformákat. Részt tud venni elemző beszélgetésekben saját véleményének

	kifejtésével. Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai és poetikai értelmezésére, összevetésére. Képes tudásanyagának írásbeli megfogalmazására a szerb és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról. Be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Írásban és szóban bizonyítani tudja alkotói pályaképek ismeretét az alkotói pálya jelentősebb tényeinek bemutatásával. Felismeri különböző alkotók hatását az irodalmi hagyományban. Ismeri a szerb és a magyar irodalmi kapcsolatokat.

10.8.2. a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szerb nyelven

Kerettantervek:

Szerb népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Српски народопис
ОДЕЉЕЊА 1-4. РАЗРЕДА

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости–све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури – разне институције и организације.

Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним

видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања, преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

ОДЕЉЕЊА 1-2. РАЗРЕДА

Дете које ступа у школу информише се, упознаје са српском материјалном и духовном културом, са традицијама годишњег круга празника, са породичним празницима и обичајима. И дете, полазећи од интуитивног коришћења језика (говор по осећају), наученог у породици, крене у правцу свесног овладавања језиком. Код њега настаје потреба да своје мисли изрази на језику својих предака, на српском језику. Код њега се у току обраде разних етнографских садржаја у складу са његовим наштајем, стварају основне вештине и навике. Упознаје се са појединим догађајима везаним за његову школу, за место живљења, и најважнија правила школског живота.

<table>
<tr><td>Тематска целина/ Развојни циљ</td><td colspan="2">Улога породице, породични односи</td><td>Оквирни број часова 12</td></tr>
<tr><td>Раније стечено знање</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>Васпитни и развојни циљеви наставног предмета</td><td colspan="3">Обучава задацима који се вежу за улоге у породичном функционисању (отац, мајка, брат и сестра), разликама између „некада” и „данас”.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Знања/развојни захтеви</td><td colspan="2">Додирне тачке</td></tr>
<tr><td colspan="2">Личност ученика и његово место у породици, приказивање породице кроз цртеже, карактеристичне професије чланова породице, омиљени начини провођења времена. Обраћање члановима породице у разним ситуацијама (ословљавање), правила понашања (поздрављање, изражавање молбе и захвалности) кроз драматизовану игру. Карактеристике српских породичних догађаја (рођење, крштење). Сакупљање докумената (фотографија) о родитељима и њиховим родитељима, називање родбинских и међусобних веза именом, на матерњем језику. Сарадња и заједничке свакодневне активности у породици и школи. Разговор са члановима породице о њиховом животу.</td><td colspan="2">Српски језик и књижевност: језичка средства изражавања везано за наведену тему.

Визуелна култура: приказивање активности кроз цртеже.

Упознавање природе: свакодневни живот.</td></tr>
<tr><td>Кључни појмови/ појмови</td><td colspan="3">Породица, мајка, отац, деда и бака, брат и сестра, рођење, крштење.</td></tr>
</table>

Тематска целина/ Развојни циљ	**Значајнији празници и празнични обичаји**	**Оквирни број часова 15**
Раније стечено знање		
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Доприноси подизању свесности о значају православних празника и неговању обичаја који се уз њих везују, што ће омогућити брже сналажење у вреви догађања, осим тога доприноси и снажнијем доживљавању лепоте празника.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Упознавање ученика са породичним и православним празницима (Божић, Ускрс, Слава као породични празник, Свети Сава), сакупљање, учење и увежбавање празничних честитки кроз ситуацијске игре. Постављање божићног празничног стола, реквизити и декорације, припремање празничних јела и специјалитета уз помоћ одраслих, нпр. колач. „здравље“. Техника израде и шарање ускршњих јаја, сакупљање украсних мотива. Упознавање народних обичаја, увежбавање улога, извођење на дан празника. Испробавање драматизованих игара, нпр.: луткарске сцене и приче. Ученици учествују у активностима које развијају њихово емоционално поистовећивање (извођење народних обичаја, рецитовање празничних песама и дечјих песмица и изрека, израда празничних декора).	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Певање и музичко васпитање*: репродукција звука. *Техника и вођење живота, пракса*: техника сликања.

Кључни појмови/ појмови	Календар, Православни празник, народни мотиви, народни обичаји, Божићни симболи, Бадњак, слама, мед, јабука, ораси, чесница.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање места живљења, саобраћај**	**Оквирни број часова 12**
Раније стечено знање		
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Упознавање околине места живљења, пружање помоћи у препознавању уже и шире животне средине. Развијање способности оријентисања у простору.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Упознавање са зградама места живљења, неки од типичнијих објеката: школа, црква, дом културе, гробље. Упознавање и	*Српски језик и књижевност*:

очување природних ресурса, културно-историјских споменика и народних обичаја места живљења. Посматрање и запажање предмета који се налазе у непосредној околини места живљења. Израда једноставних планова правца кретања, препричавање руте на матерњем језику. Саобраћајна средства у прошлости и данас.	језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Упознавање околине*: саобраћај, оријентисање у простору.
Кључни појмови/ појмови	Српска кућа, уређење дома (стана), запажање, простор, време, правац кретања (рута).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народно песништво, народна уметност– упознавање са једноставним песмама, играма у круг, и плесовима**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање		
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Разумевање помоћу игре. Развијање комуникације, креативности и јачање осећаја припадања заједници.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Учење бројалица, загонетки, пословица, дечјих игара и игара у кругу на основу локалних традиција, кроз игре памћења у комбинацији с ритмичким вежбама, вежбама кретања и говорења. Учење дечијих песама и песама кроз игру, уз доста покрета, понављање (имитација) једноставних покрета и поза држања тела. Формирање игре. Увежбавање у групи и прихватање облика изражавања на матерњем језику. На пример: *Ентен…, Баба сеје…, Ај гори…, Коларићу Панићу…*	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Драма и плес*: игре у групи и предочавање. *Певање и музичко васпитање*: музичка репродукција.
Кључни појмови/ појмови	Пословице, бројалице, локалне народне ношње, домаће и српске народње ношње, кораци српских народних игара.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Природне лепоте места живљења, запажања у вези са променама у природи**	**Оквирни број часова 13**
Раније стечено знање		
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Упознавање ученика–зависно од животне доби-са живом и неживом природом (биљке, животиње, људи, изграђено окружење) на српском језику. Богаћење речничког фонда са називима животиња и биљака. Допринети ученичковом стварном доживљавању природних лепота, ученичково формулисање доживљених доживљаја.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Подстицање ученикове радозналости према упознавању догађаја и токова уже средине. Повезаност између смене годишњих доба и баштованских и пољопривредних послова, приказивање природе на цртежу. Препричавање главних карактеристика појединих домаћих животиња на основу кратких приповедака, песама узетих из народног стваралаштва. Запажања (освешћивање) везано за радна средства, за радни процес и извођења појединих фаза. Израда табле од прикупљених слика. На пример: *Цицо, мацо мала…, Деда и репа…, Ала је леп…, Мотика, грабуља…, Плива патка…, Вишњица…, Сви петлићи…*	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Упознавање природе*: станишта биљака и животиња (окружења и простор на којем живе). *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине.

Кључни појмови/ појмови	Природа, околина, живо биће, баштовански алати, цветна башта, поље.

Очекивани резултати развојне делатности у два оделења крајем циклуса	– Самостално формулисање једноставних упитних реченица и примена дефиниција везаних за породицу. Драматизација појединих животних ситуација. – Ученик може да препозна специфичности места у којем живи, примећује збивања у својој средини. Упознаје и примењује основна правила прикупљања материјала и њиховог разврставања. – Учење основа разговетног говорног изражавања: нагласак и интонација, вежбање. – Груписање карактеристичних предмета на основу разних критеријума. – Ученик је способан вршити самостална запажања у својој животној средини, своја искуства–уз помоћ постављених питања – може саопштити у усменом виду, забележити у форми цртежа.

	Препознаје и назове именом раније научена жива бића, домаће животиње, баштованске алате. У току упознавања са природним лепотама места живљења, долази до ученикове емоционалног везивања за крај/место у којем живи.

ОДЕЉЕЊА 3-4. РАЗРЕДА

У овој фази наставе српске етнографије ученици добијају увид у садашњост и прошлост Срба у Мађарској, стичу сазнања о прошлости својих предака, о њиховом свакидашњем животу и раду. Спознају да је српски језик носилац културолошких вредности и традиција. Своје мисли–у складу са својим наранштајем–изражавају на српском језику. Они ће умети укратко препричати поједине догађаје и појединости везане за своје место живљења, односно за српске празнике и симболе, препознаће значај неговања традиције. Настава Српске етнографије обезбеђује ученицима развијање способности изражавања, подстиче на сакупљачку делатност, израду цртежа, певање и казивање стихова, драматургију и ручну израду предмета.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Традиционални породични односи и вредности. Кућа, живот у породици**	**Оквирни број часова 15**
Раније стечено знање	Упознавање са породицом: родитељи, брат(-ћа)/сестра(-е).	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Значај српске породице, родбинске везе, дефинисање истих на српском језику. Традиције у породици, систем правила (ритуали).	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Називи родбинских веза и на дијалекту (дед и бака, унуци, прадеда, прабаба, тетка, стриц/ујак). Сакупљање докумената о породици (фотографије, албуми, споменари). Заједнички живот разних генерација, пре и данас. Начини понашања људи, опхођење са људима, животне ситуације (улога главе породице и домаћице), читање стихова, прозних текстова. Карактеристике српских породичних празника (рођење, знамење, крштење, српска имена, веридба, црквено и грађанско венчање). Обичаји и ритуали везани за црквене празнике (славски колач, божићни колач, чесница), ритуали у породици. Самостално формулисање једноставних питања у вези с породицом и црквеним празницима. Упознавање са дефиницијама и примена дефиниција у вези с животном доби (мали, млад, стар). Тражење одговора: сличности и разлике у породици, нпр.: позната српска имена и презимена.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: однос појединца и друштва. *Упознавање природе*: свакодневица.

Кључни појмови/ појмови	Глава породице, веридба, свадба, кум.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Значајнији празници и празнични обичаји**	**Оквирни број часова 15**
Раније стечено знање	Познавање неких православних празника и обичаја	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Упознавање са појединим обичајима круга празника и са најважнијим етапама годишњег круга празника, односно припремање за извођење творевина/дела која се за њих вежу (народне песме, легенде, приче). Упознавање појединих симбола матичне државе.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Православни празници по Јулијанском календару (Божић, Нова година, Свети Сава, Ускрс, Духови, задушнице, ружичало, парастос, читуља), оживљавање обичаја: Оци, Материце и Детинци. Упознавање са обичајима везаним за: освећивање дома, славу, божићни колач, чесницу, врбицу, шарање јаја, парастос, кољиво. Припремање специјалних празничних јела уз помоћ одраслих (колач, здравље, посна јела, василијица). Казивање кратких песмица, изрека, пригодница. „Како слави наша породица“- приказивање на цртежу или препричавање. Гласно читање одломака на тему „обичаји“, овладавање једноставним плесним корацима, као нпр.: Вертеп. Препознавање симбола матичне земље: застава, грб, химна.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Упознавање природе*: свакодневица.

Кључни појмови/ појмови	Јулијански календар, празник, традиције, државни симболи, Свети Сава (Светосавље).

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање места живљења: школа, црква, месни српски клуб, и непосредне околине (кућа, уређење куће)**	**Оквирни број часова 12**
Раније стечено знање	Карактеристичне зграде места живљења.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Пружање подршке упознавању са местом живљења (село, град, главни град, објекти на јавним површинама, културно-историјски споменици, надгробни натписи). Приказивање традиција живота у граду и селу. Пружање подршке сналажењу у месту становања и његовој околини уз помоћ визуелних елемената.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Насељена места у којима живе Срби–пре и данас, начини изградње објеката. Карактеристике српске породичне куће: Ивањдански венац (за дан Св. Ивана (Јована), традиционално плетење венца), уређивање интеријера (иконе, кандила). Израда цртежа о карактеристичним српским објектима, о икони породичне Славе, евентуално израда модела, макета, српска	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему.

порта, имена српских улица и стаза. Садашњост и прошлост школског живота: систем школа српских црквених заједница, уређење учионица, просторија школе. Опште карактеристике православне цркве, заштитника цркве, празник свог заштитника (иконостас, олтар, крстионица).	*Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине.
Кључни појмови/ појмови	Објекти на јавним површинама, српски крстови, српски културно-историјски споменици, српска кућа.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народно песништво, народна уметност. Стихови, приповетке, легенде, народне песме и народне игре ужег родног краја. Улога народног инструмента**	**Оквирни број часова 10**
Раније стечено знање	Познавање појединих дечјих игара, песмица и песама.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Прикупљање предмета (у кући и окружењу) израђених у народној радиности, као нпр.: народних везова, ткања. Пружање подршке да ученици упознају народне инструменте. Обучавање народних песама и игара српске националне заједнице. Развијање емоционалне интелигенције код детета.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Развијање речничког блага и вештина говорења током читања дела периода народне књижевности. Препричавање неке познате легенде или приповетке, или на основу народног предања њена обрада и развијање кроз дечју игру (моба): кроз редослед покрета делова тела и текстуалних делова. Прикупљање народних изрека и умотворина. Формулисање здравица, поздравних говора, испољавање емоција. Народне игре као колективни стваралачки процес, сценско приказивање народних игара, базирајући се на српској традицији– формирање културе покрета (коло, игре у кругу), драматизација дечјих игара. Демонстрирање повезаности јунаштва и жеље за авантуром у народној поезији (епске народне песме). Прикупљање–под руководством учитеља и у складу са животном доби и зрелошћу детета - материјалних и мисаоних вредности, посета завичајној кући, држање часова из библиотекарства, на пример: приказивање Дешчанских свесака.		*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Певање и музичко васпитање*: сопствени начини изражавања. *Драма и плес* : драмске игре.
Кључни појмови/ појмови	Предмети народне уметности, мотиви народних ношњи, народни инструменти, тамбурица.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Запажање промена у природи. Разлике између народних веровања и научних података. Средства и алати рада**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Природа, временска прогноза.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Пружање подршке у усменом и писменом изражавању, запажања и искуства везано за утицај човека на природу и животну средину - на матерњем језику, односно кроз цртеж. Сврставање и груписање дана, месеца и годишњих доба, препознавање карактеристичних радних инструмената, народних обичаја везаних за разна годишња доба.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Приликом упознавања места живљења и лепота родног краја развија се осећај љубави према родном месту и домовини, чврсто везивање за домовину, потреба за заштитом и очувањем интереса. Прикупљање на локалитету пословица, изрека, песама везаних уз рад (*Ја посејах лан*…). Српски обичаји везани за годишња доба и временске прилике (*додоле*). Учење песама и једноставних плесних покрета и елемената игара везаних за наведене обичаје. Разговор са старијим људима о старим народним обичајима. Српски народни обичаји, традиције, занати (плетење, Ивањдански венац). Израда разних фигура поводом српских празника, везано за обичаје. Разне фазе обраде дрвета, сламе, текстила и других материјала, испробавање алата.	*Српски језик и књижевност*: језичка изражајна средства везана за наведену тему. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Упознавање природе*: уже подручје које нас окружује.

Кључни појмови/ појмови	Месеци, годишња доба, временске прилике, празници, обичаји, венац.

Очекивани резултати развојне делатности у два оделења крајем циклуса	– Упознавање са основним видовима рада и вештинама током заједничког живота у породици. Упознавање са задацима који се вежу за разне породичне улоге: мајка, отац, дете. Самостално састављање једноставних упитних реченица о породици, драматизација појединих животних ситуација. – Упознавање са српским празницима и традицијама места становања, односно са симболима матичне државе. Увртавање празника према годишњим добима, учествовање у активностима које потпомажу емоционално поистовећивање са прошлошћу: оживљавање и упознавање народне традиције, израда празничних украса. – Упознавање локалних српских меморијалних места и знаменитости. Усмено формулисање доживљаја везаних за колективну импровизацију, драматизовани приказ појединих догађаја. – Вербално формулисање осећаја изазваних слушањем музике.

	Груписање предмета и народних рукотворина према разним критеријумима. Импровизација покретом-уз примену већ научених плесних покрета и елемената игара–кроз игру одабраних ликова. – Упоређивање разних веровања из научених празника, народних обичаја, народних приповедака и легенди са научним чињеницама, истоветна или различита запажања везана за природне појаве и промене у животној средини.

Српски народопис
ОДЕЉЕЊА 5-8. РАЗРЕДА

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости – све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури – разне институције и организације.

Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним

видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања, преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

ОДЕЉЕЊА 5-6. РАЗРЕДА

У вишим разредима основне школе следи проширење претходно стечених знања у нижим разредима основне школе. И у одељењима 5-6. разреда акценат се ставља на развијање основних вештина. У центру пажње се налази развој и развијање ученикових знања, способности, и целокупне ученикове личности.
На основу конкретних примера са часова српске етнографије, активности и доживљених прочитаних дела, постаје јаснијом међусобна условљеност и узајамно деловање између природног окружења, друштва и српске материјалне и духовне културе. Ученик упознаје традиције српске националне мањине места у коме живи, и његове околине, активно учествује у њиховом неговању.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Етнографске карактеристике места становања, и Срба који живе на подручју Републике Мађарске**	**Оквирни број часова 10**
Раније стечено знање	Насељено место, изградња, мање заједнице и групе у насељеном месту.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Упознавање са начином живота националних мањина које живе у насељеном месту, поређење зграда: „некад“ и „сад“. Означавање просторних целина карактеристичних за насељено место. Прегледне географске карте српских насељених места, пружање помоћи у њиховој правилној употреби.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Упознавање са картом Мађарске: називи насељених места у којима живе Срби: на српском и мађарском језику, њихово препознавање на географској карти, топографско представљање насељеног места на слепој карти. Географске карактеристике места становања, социолошки састав насељеног места. Стари називи пољских путева (атар) родног краја. Типологија насељених места одређених предела. Место и улога сељачких кућа и привредних зграда на сељачкој порти. Веза између начина живота и технике градње, тражење одговора на питања: по чему су људи слични, које националне и етничке мањине живе у овом насељеном месту.		*Српски језик и књижевност*: језичка средства изражавања везано за наведену тему. *Географија*: сналажење у простору, догађања у средини која нас окружује.
Кључни појмови/ појмови	Карта, предео, регион, пољски пут (атар), сељачка порта.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Народни обичаји везани за календарску годину, радови који се вежу за календарску годину, народни обичаји**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Карактеристичнији празници, и народни обичаји, песме и игре које се уз њих везују.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Пружање помоћи у сакупљању народних предања. Обнављање народних традиција, вођење усменог разговора о прикупљеним подацима самосталног истраживачког рада.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Сакупљање традиционалних обичаја везано за пољопривредне радове (моба, жетва, берба). Читање одломака о горе наведеним обичајима. Разговор са старијим људима, сакупљање фотографија. Оживљавање догађаја, прича, појава кроз покрет (драматургија). Српски народни обичаји (пударина), сусрети на спомен местима културе, на поклоничким путовањима (дан светог великомученика Георгија - Ђурђевдан, манастир у Грабовцу, Илијин бунар (у Будимпешти), празник заштитнице манастира у Српском Ковину - Пресвете Богородице). Сакупљање народних веровања у насељеном месту. Постојеће традиције у месту становања, одигравање народних обичаја (закључивање брака, свадба). Улога брака у животу људи и традиције које се уз то вежу.	*Српски језик и књижевност*: језичка средства изражавања везано за наведену тему. *Певање и музичко васпитање*: обичајне песме, песме које прате радњу. *Драмске игре и плес*: обичаји у дане празника.

Кључни појмови/ појмови	Пољопривредни радови (жетва, берба), позната спомен места културе, традиције које живе, склапање брака, стари сват.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање народне уметности, народних игара и народних ношњи**	**Оквирни број часова 20**
Раније стечено знање	Карактеристични предмети народне уметности, народне песме, једноставни покрети.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Мотиви народне уметности, препознавање мотива декорације и њихово смештање у простор. Познавање основа народне уметности. Кроз представљене активности и кроз прочитану литературу уочавање међусобне условљености и узајамног деловања између српске материјалне и духовне културе.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Српске народне ношње: мотиви, колорит. Препознавање србијанског краја (Шумадија) и народне ношње родног краја (шајкача). Навођење најкарактеристичнијих делова мушке и женске ношње (шубара, кошуља, опанци). Упознавање са	*Визуелна култура*: ликовна уметност, култура предмета животне средине.

везовима (свиленац) на основу документарних српских извора о народној уметности. Препознавање и разликовање најглавнијих жанрова епског народног стваралаштва: предања, легенди, житија светих, шаљивих прича, балада. Упознавање народних музичких инструмената (фрула) , учење неких српских народних игара (коло). Приказивање, анализа и разумевање појединих предмета, уметничких дела кроз цртеж по датим тачкама гледишта. Стилске ознаке разних епоха историје уметности. Средњовековна српска култура, архитектура, карактеристике српског византијског иконописања и фрескописања. Разговор о манастирима на основу фотографија, слика и видео снимака (Хиландар, Студеница). Српско уметничко стваралаштво и архитектура у XVIII веку у Мађарској.	*Српски језик и књижевност*: српско епско народно стваралаштво. *Драма и плес*: дрaдиција драматургије и народних игара. *Певање и музичко васпитање и певање*: народна музика.
Кључни појмови/ појмови	Народни мотиви, женска и мушка одела, везење, жанрови епског народног стваралаштва, народни инструменти, уметничко дело, иконописање и фрескописање, иконостас.

Тематска целина Развојни циљ	**Историја Срба (идентитет), значајнији културно-историјски споменици**	**Оквирни број часова 10**
Раније стечено знање	Културолошке вредности, спомен места, разна наречја, изрази.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Пружање помоћи у препознавању разних језичких слојева у подручју фонда речи, на основу конкретних примера узетих из разних језичких варијанти. Пружање помоћи у доживљавању архитектонског и природног простора.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Упоређивање посебних дијалекатских израза и њихових књижевно-језичких варијанти. Сакупљање дијалекатских варијанти речи, израза, изрека. У потрази за одговором: ко су наши преци, откуда су дошли, шта су понели са собом, а шта су очували? Балкан: археолошки налази из периода прадоба и старог века, насељавање Словена, прве српске државе.		*Српски језик и књижевност*: књижевни језик и наречја. *Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине. *Историја и познавање друштва*: Стари век.
Кључни појмови/ појмови	Српска Држава, културно-историјски споменици, споменици културе.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање са српским медијима, Српске новине: рубрика за децу и прилози на српском језику. Историјски догађаји, прекретнице, повезаност српства и православља**	**Оквирни број часова 12**
Раније стечено знање	Недељне новине, новине, импровизација на позорници, време и простор.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Развијање медијске свесности. Развијање ориентације у времену и простору. Припознавање изазовног разлога.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Читање електронских издања и штампаних медија на српском језику, редовно праћење дечјих рубрика и прилога за децу из Српских новина. Упознавање српске средњовековне државе (велико жупанство, краљевство, династија Немањића), препознавање оних задужбина које су изградиле династије. Сеоба Срба у XIV-XV в.. Велика сеоба Срба 1690-те године и улога патријарха Арсенија III. Чарнојевића. Уз помоћ неких одломака и карте праћење борбе Срба против Турака. Проналажење топографских ознака, везаних за догађаје, на карти. Значај и улога вере и Српске православне цркве у очувању идентитета Срба у дијаспори. Улога цркве и питање вере. Приказ црквених и историјских личности (Свети Сава).	*Српски језик и књижевност*: језички изрази везани за наведену тем, познавање медијске културе и кинематографије. *Мађарски језик и књижевност*: драмске игре и плес, драмско стваралаштво и позориште. *Историја и познавање друштва*: Европа у средњем веку.

Кључни појмови/ појмови	Електронска издања и штампани медији, „Невен“, „Мало смеха“, средњовековна држава, велика жупанија, династија која је дала свеце, задужбина, Велика сеоба, Аутокефална српска црква, државно уређење, краљевство, царство.

Очекивани резултати развојне делатности у два одељења крајем циклуса.	– Прецртавање једноставних географских карти о местима која насељавају Срби. Препознавање најважнијих елемената карти: означавање водених токова, рељефа, насељених места, државних граница. – Упознавање српских традиција места становања и активно учествовање у неговању традиција Срба. Развијање ученикове отворености према другим културама и њеним обичајима. Правилна употреба темељних појмова везаних за националне мањине. – Важни народни обичаји, упознавање текстуалног фолклора (драматизација, народне игре, песме), везаног за њихов уопштени и верски садржај.

	– Самостална примена основних поступака анализе текстова, откривање и тумачење значењских слојева појединих наречја. Усмено формулисање доживљавања уметничких дела, архитектонских и природних простора. – Учествовање у комуникацијском процесу прилога Српских недељних новина. Вођење одговарајуће полемике на основу медијских запажања. Анализа и разумевање пропраћених медијских емисија.

ОДЕЉЕЊА 7-8. РАЗРЕДА

У овој фази развоја педагошких идеја од посебног значаја је развијање апстраховања, појмовног дефинисања и аналитичког размишљања, што ученике – у складу са њиховим способностима - припрема за даље школовање у средњошколским васпитно-образовним установама. Посебан задатак представља упознавање са српском културом и историјом, стварање традиције, упознавање себе самог и права националних мањина. Учење српског језика, преношење етнографских садржаја доприноси јачању српског идентитета.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Историја Срба од 1804.г. до данашњих дана**	**Оквирни број часова 16**
Раније стечено знање	Карта, временска трака, упознавање православне вере.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Развијање способности усменог и писменог изражавања ученика. Догађаји, појаве, личности у временском току. Ученикова запажања везана за разне животне ситуације, извлачење закључака, исказивање сопственог мишљења о историјским догађајима, историјским личностима и појавама.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Први (1804-1813) и Други српски устанак (1815-1860), развој Српске државе у то време, Срби на подручју Мађарске у XIX и XX веку. Балкански ратови, Србија у периоду између 1860.г. и 1914.г. Србија у Првом светском рату и Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (1918-1929). Краљевина Југославија 1929-1941. Главни догађаји и битке у Другом светском рату на подручју државе Југославије. Политички, економски и културни живот Срба у Мађарској између 1920-1945. Историјат Српске будимске православне епархије. Србија после 1945.г. Подела догађаја, појава и личности по временском распореду. Доношење закључка и самосталног мишљења о историјским догађајима, појавама и личностима.	*Историја и познавање друштва*: ратови против Турака, Историја Европе у XIX, XX-ом веку. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци са историјском тематиком.
Кључни појмови/ појмови	Народни устанак, Сретење, формирање и развој државе, српска народност

Тематска целина/ Развојни циљ	**Географија матичне државе и Мађарске**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Познавање региона и примена карте.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Приказ географских карактеристика Србије. Географске карактеристике српских региона у Мађарској. Типични предели обеју држава, њихове карактеристике, сличности и разлике.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Региони Србије, њихове географске и етнографске специфичности. Географски предели Србије, административни центри, важнији градови. Лепоте и богатства ових предела (Шумадија, Фрушка гора, Ђавоља варош, Национални паркови),туристичке атракције (Београд, Нови Сад, Крагујевац) – уз примену звучних снимака, филмова, фотографија. Сакупљање фотографија о карактеристичним географским пределима. Израда разних издања и таблоа на тему туристичке атракције државе. Географске карактеристике региона у Мађарској у којима живе Срби. Уочавање разлика и сличности одређених предела. Препознавање разлика у начину живота и обичајима.	*Географија*: информисање о регионалним и домаћим приликама географске средине. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци

Кључни појмови/ појмови	Географски предели, економске и туристичке атракције, туризам.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Ликовна уметност и архитектура српске националне мањине**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Истраживање и анализа уметничких дела.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Стицање нових знања, процес учења, сналажење у простору. Препознавање стилских карактеристика периода историје уметности. Историјска раздобља, приказивање и анализа европских и модерних друштвених уређења. Пружање помоћи и подршке приликом интерпретирања директно стечених доживљаја.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Дела Вука Караџића, његова улога у реформи српког језика и правописа. Препричавање прочитаног текста својим речима. Познавање Вукове делатности, његов рад на обнови језика, примена правила реформатора српског језика:„Пиши како говориш…“ Значај табанског парка са српским православним крстом и бисте Вука Караџића. Духовни, културни и црквени центри Срба у Мађарској: Будимпешта, Табан, Текелијанум, црква Св.Ђорђа, Сентандреја, црквеноуметничка збирка,	*Визуелна култура*: материјална култура и култура животне средине, уметност и друштво. *Српски језик и књижевност*:

саборни храм). Родна кућа Јакова Игњатовића. Набрајање знаменитости градова и насељених места. Препознавање карактеристика стила барока и класицизма (православне цркве). Препознавање уметничких дела појединих познатих иконописаца (на основу одабраног), нпр. Василија Остојића.	књижевни одломци.
Кључни појмови/ појмови	Реформа језика, биста, културно-историјски споменици.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Језичка, певачко-музичка и плесна култура код Срба**	**Оквирни број часова 12**
Раније стечено знање	Разни говори, говорне, моторичке и ритмичке вежбе.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Неговање српске језичке културе, освешћивање о значају културе, развијање говорних вештина: евокација и упоређивање доживљаја, , усмено и писмено формулисање мишљења о етнографским штивима. Народно-музички дијалекти места живљења, развијање емоционалне осетљивости ученика. Развијање моторичких и плесних активности. Развијање моторичких и ритмичких способности код ученика.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Разликовање стварних и фиктивних елемената у етнографским и историјским текстовима и традицијама. Поређење разних мишљења, уочавање сличности и разлика. Упознавање животног пута неких композитора рођених у Мађарској:Корнелије Станковић, који је рођен у Будиму, Тихомир Вујичић: Музичке традиције Јужних Словена у Мађарској. Улога покрета и плеса у појединим историјским периодима, плесне кореографије. Упознавање традиционалних теорија драматургије, кореографије. Развијање музичких спознаја, музика за празнике, слушање и анализа црквене музике, разговор о музикалним доживљајима са концерата. Као на пример: Химна Светог Саве, литургија, црквено хорско појање.		*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Певање и музичко васпитање* : одломци из народних музичких дела. *Драма и плес*: плес и покрети.
Кључни појмови/ појмови	Црквена музика, тропари, појање, језичка култура, музичка култура, животни пут.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Живот припадника српске националне мањине, права и обавезе**	**Оквирни број часова 10**
Раније стечено знање	Сакупљање података, коришћење лексикона, атласа.	
Васпитни и развојни циљеви	Пружање помоћи у овладавању најважнијим појмовима и	

наставног предмета	изразима, стицање навика и умешности у њиховој примени. Путем средстава комуникације стицање спознаја у друштвеној средини. Формулисање претпоставки о појединим друштвено-историјским догађајима, условима и разлозима постојања институција националних мањина.

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Повезаност између већинског народа, националне мањине и матичне земље, прадомовина, сеобе и миграције, Срби у суседним државама и у Европи. Облици испољавања националне самосвести и љубави према домовини. Асимилација, разлози језичке асимилације, њене карактеристике, нивои и смерови. Упознавање са друштвеним разлозима асимилације. Остваривање права националних мањина (школа, култура, употреба језика, имена). Познавање и анализа основних претпоставки остваривања права из Закона о националним мањинама (1868.г., 1993.г. и 2012.г.). Интервју са једним од представника локалне српске мањинске самоуправе о најважнијим задацима српске националне мањине, израда усменог извештаја.	*Историја и познавање друштва*: информације о држављанству, појединац и цивилизацијска средина, историјски документи. *Етика*: идентитет.

Кључни појмови/ појмови	Миграције, асимилација, права националних мањина, Закон о националним мањинама.
Очекивани резултати развојне делатности у два одељења крајем циклуса	– Утврђивање особина историјских личности,формулисање претпоставки везаних за поступке и понашање историјских личности. Заузимање сопствених ставова. – Препознавање различитих географских специфичности србијанских крајева и предела. На основу фотографија и описа: израда описа неког заштићеног србијанског природног, културолошког и етнографског предела. Приказ географских карактеристика мађарских региона. – Уметничка дела, дефинисање архитектонских простора. Испитивање стилских ознака појединих раздобља. Изражавање осећања и расположења везано за виђена уметничка дела. – Карактеристике послушане народне песме, народно-музички дијалекти места становања, развијање емоционалне осетљивости. Разговор о погледаној плесној кореографији, евокација личних доживљаја. – Појам родног краја, домовине, нације и матичне нације, потреба за емоционалном повезаношћу са наведеним, формирање реалне представе о нацији и националној мањини. Као припадник националне мањине, прихватање култура других народа, упознавање са осталим националним мањинама у Мађарској.

Српски народопис
ОДЕЉЕЊА 9-12. РАЗРЕДА

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости – све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури – разне институције и организације.

Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним

видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања, преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки њорк-схопови, школски пројекти) ученицима омогућују стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

ОДЕЉЕЊА 9-10. РАЗРЕДА

У учениковом схватању света и оцењивању прошлих догађаја етнографија игра велику улогу, ученикова пажња им је при томе у првом реду усмерена на људе из прошлости, и то на своје претке. Од великог је значења и у подизању националне самосвести и неговању националног идентитета, осим тога, подстиче ученике на упознавање и очување културно-историјских и верских вредности и традиција уже и шире околине. Обрада етнографске грађе претпоставља примену метода за унапређење знања и вештина које се базирају на личним искуствима и које код ученика подижу и повећавају ниво моралне и националне свести, осим тога доприносе побољшању вештина у решавању појединих ситуација и доношењу одлука, односно у унапређењу ученикове толеранције.

<table>
<tr><td>Тематска целина/ Развојни циљ</td><td colspan="2">Познавање историје</td><td>Оквирни број часова 22</td></tr>
<tr><td>Раније стечено знање</td><td colspan="3">Праисторија, држава, империја (царевина).</td></tr>
<tr><td>Васпитни и развојни циљеви наставног предмета</td><td colspan="3">Приказ историјских догађаја и збивања, указивање на узрочно-последичне повезаности појава кроз приказ људских судбина. Уређење догађаја познате приче у времену, пружање помоћи при анализи узајамних повезаности.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Знања/развојни захтеви</td><td>Додирне тачке</td></tr>
<tr><td colspan="3">На основу текстуалних докумената стицање знања о прадомовини Словена, о формирању Прве српске државе (Дукља, Рашка). Политика, култура и начин живота у Српској средњевековној држави (време династије Немањића). Упознавање портрета истакнутих личности. На основу слика и догађаја упознавање са падом и распадом Средњовековне српске државе, у првом реду са претпоставкама, током и последицама трагичне Косовске битке 1389-те године. За време обраде разних информација упознавање са положајем српског народа у време Османлијског царства (раја, привилеговани друштвени слојеви, буне). Улога пећке патријаршије. На основу примене стечених знања тражење друштвено-историјских одговора везано за Велику сеобу Срба у области Мађарске, 1690.године. Цар Леополд I.- стварање верске и културне аутономије. Критичко тумачење примерних историјских извора, откривање друштвено-историјских повезаности.</td><td>Српски језик и књижевност: књижевни и историјски одломци.

Историја и познавање друштва: историјска прошлост, познавање друштва и информације о држављанству, појединац и цивилизацијска средина.</td></tr>
</table>

Кључни појмови/ појмови	Словенско насељавање Балканског полуострва, велике жупаније, раја, миграције и сеобе, хајдуци, архиепископија.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Познавање етнографије**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Живот у граду, на селу, народни обичаји.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Приказ социолошких наука, развој спознаја о самосталном сакупљачком и етнографског раду на терену. Усмено излагање о искуствима стеченим за време самосталног сакупљачког и истраживачког рада.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Упознавање српске материјалне културе, карактеристике српске породичне куће (икона, уљанице), поређење уређења старих и савремених ентеријера (вез са мотивима за креветске прекриваче, стоно рубље). Проблематика и анализа саживота различитих генерација, како то утиче на садашњицу? Из оригиналних етнографских изворника - обрађивање годишњих празника, који своје корене вуку од народних обичаја и религијске праксе (зимски празници:Свети Никола, Божић, Свети Сава, Ускршњи празници (Врбица) и догађаји за време Недеља великих страсти, са посебним нагласком на литургијски обред Великог петка, Васкрс, Цветна недеља, пролећни и летњи празници (Св.Ђорђе, Духови, Св.Иван (Видовдан). Од великог значаја је очување система вредности у патријархалној породици – Слава. Упознавање обреда везаних за кључне моменте у човековом животу и значајна историјска дешавања, припремање реферата на тему: рођење, брак, смрт, култ мртвих, читуља. Израда пројектног плана о сакупљању обичаја, као на пример: учесници, ритуале и формирање свадбене колоне код Срба. Српска народна ношња, приказивање мушке и женске ношње места живљења (чепац), њене карактеристике, кухињске справе и прибори (аван, ћаћве). Мода (тенденције) кроз векове, токови и разлози процеса промена.		*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци, етнографска штива. *Визуелна култура*: ликовна уметност. *Певање и музичко васпитање*: музички снимци, празнични обреди.
Кључни појмови/ појмови	Богатство мотива, религијска пракса, патријархални морал.	

Тематска целина/ Развојни циљ	**Географски положај, природне вредности**	**Оквирни број часова 10**
Раније стечено знање	Земље, државне границе, региони.	

Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Стицање знања везано за географске карактеристике Србије, особености региона у којима живе Срби (њихов број, састав становништва). Указивање на повезаност између природних ресурса, насељених места, начина живота и привређивања.

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Географски положај региона и подручја у Србији, описивање њених природних лепота и туристичких знаменитости. Природне и географске карактеристике северног дела Србије (Војводина, Нови Сад, Фрушка гора). На основу изворних материјала приказивање значајнијих центара, градова Србије (Београд, Ниш). Историјски и савремени српски градови (Рас, Крагујевац). Приказивање регионалних специфичности мађарских крајева у којима живе Срби, и њихов географски опис. Израда карте о неком региону, израда списка о природним, етнографским и културолошким специфичностима (централна Србија, Војводина, Морава). На основу статистичких података географска дистрибуција становништва. Указивање на узајамну повезаност географског окружења и специфичних карактеристика мањинских група, објашњавање дефиниције животних услова. Упознавање са променама у начину живота на основу књижевних и историјских одломака.	*Географија*: домаћи предели, земље. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци.

Кључни појмови/ појмови	Начин живота, регионалне карактеристике, развој подручја, вредности животне средине.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Упознавање просторне уметности и стваралаштва српске народности**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Иконопис, барокне цркве.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Пружање помоћи у груписању уметничких дела, анализа и њихово доживљавање. Гране уметности као одраз епоха. Указивање на одраз епоха у појединим гранама уметности и повезаност ликовне уметности са другим гранама уметности.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Препознавање стилских токова у архитектури у Срба, њихов усмени и писмени приказ (манастири у Студеници, Раваници). Основне карактеристике средњовековне архитектуре, византијска, моравска школа, основне карактеристике технике фрескописања и иконописања. Упознавање са ликовно-уметничким и архитектонским остварењима Срба у Мађарској, анализа њихове композиције. Најистакнутија уметничка дела, анализа најтипичнијих уметникових изражајних средстава (манастири: Српски Ковин, Грабовац). Приказ особеног стила српских ортодоксних цркава. Приказ пештанске барокне цркве (декоративна капија, интеријер,	*Визуелна култура*: историја уметности. *Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Историја и познавање друштва*: познавање друштва и информације о

женска, мушка црква, светиште, иконостас). Нацрти основе цркве у ученикoвом насељеном месту. називи српских улица, кратко представљање личности чије име оне носе. Карактеристичне стилске ознаке српских архитектонских форми родног краја, српске знаменитости родног краја, надгробни натписи.	држављанству, уметност и друштво.
Кључни појмови/ појмови	Византијски стил, Моравска школа, барок, иконопис.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Прошлост и садашњост Српске основне и средње школе „Никола Тесла“ у Будимпешти**	**Оквирн и број часова 6**
Раније стечено знање	Српске школе, систем школа.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Истраживачки рад о Николи Тесли, чије име носи школа. Самостални избор и примена стручне литературе, пружање помоћи при самосталним пројектним презентацијама.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Животни пут Николе Тесле, живот и рад у Будимпешти, породичне везе, изуми, истраживања, одликовања. Историјске претпоставке данашње српске основне и средње школе: Печуј, Учитељска школа с јужнословенским наставним језиком, Помашка школа с јужнословенским наставним језиком, Будимпешта, Трг Ружа, Основна школа и гимназија. Приказ школе, њен профил, активности, упознавање српске културе и традиције школе, неговање традиција. Вођење истраживачких радова, самостална обрада стручне литературе. Самосталан избор и примена презентацијских техника.	*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Физика*: научници, проналазачи Електромагнетни таласи. *Информатика*: састављање презентације.
Кључни појмови/ појмови	Јужнословенска, српско-хрватска, српска школа.

Очекивани резултати развојне делатности у два одељења крајем циклуса	– У току обраде наставног материјала развијање способности прикупљања и коришћења информација, аутоматска примена историјских појмова и израза. Проналажење приказа топографских садржаја: историјских догађаја на карти. – Прошлост, обичаји, препознавање традиција и запажање промена на основу структурне и функционалне класификације. Кроз покрет драмско приказивање догађаја, збивања и појава. – Упознавање природних лепота и вредности Србије, односно приказивање начина живота и измена у привређивању. На основу прикупљених информација припремање реферата о

	културолошким, етнографским и привредно-економским приликама у Мађарској. – Кроз реч и приказ - дефинисање уметничких дела, архитектонских и природних простора. Разумевање повезаности између историјског доба и уметничког дела. – Препознавање емоционалних, мисаоних, етичких и естетских вредности у уметности. Самостално доживљавање концерата, позоришних представа, културолошког богатства српске националне мањине.

ОДЕЉЕЊА 11-12. РАЗРЕДА

Предметна настава српске етнографије у гимназији представља основ за упознавање и гаранција је за остваривање духовне и материјалне културе српске националне мањине, упознавање њене историје на језику националне мањине, стварање традиције, упознавање са правима припадника националних мањина. Ученици чувају и развијају културне посебности свог матерњег језика, јачају повезаност са српском заједницом и основе опстанка националне мањине. Могу на одговарајући начин да интерпретирају положај и место српске националне мањинске заједнице, актуелне проблеме, односно да формулишу задатке везане уз очување идентитета националних мањинских заједница.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Српски језик и књижевност Српско позориште, музичка и плесна култура**	**Оквирни број часова 20**
Раније стечено знање	Српски језик и књижевност. Српско позористе, музичка и плесна култура.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Развој матерњег језика као инструмента културе, естетике и осећаја за историју. За време прикупљања података пружање подршке у сигурном коришћењу језика. Развој умећа формулисања сопственог мишљења о садржајима представљеним у српским медијима. Развој емоционалне осетљивости, пружање помоћи при изради репродукција. Упознавање са вредностима српског националног, европског и свеопштег културолошког наслеђа.	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Тражење доказа о чимбеницима који утичу на развој српског језика, анализа текста. Место српског језика у језичкој породици словенских језика, најзначајнији моменти у историјату развоја српког језика (значај Вука Караџића). Улога народног говора и језичких варијанти, приказ дијалекта на основу примера, уз приказ текста из сопствене језичке средине, који је испричан на локалном дијалекту. Улога Срба у Мађарској у очувању језичке посебности, критеријуми билингвизма. Рађање књижевних дела, потрага за писцима, песницима, рођеним у Мађарској, представљање	*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. Познавање медијске културе и кинематографије:ком уникацијски системи. *Певање и музичко*

њихових дела (двојезични писац Михајло Витковић, песник Јован Пачић, писац Јаков Игњатовић). Упознавање садржаја разних издања српских часописа и алманаха у Мађарској (Српске народне новине, Магазин, Српски годишњак, Српски дневник, Српска матица, Даница, Годишњак, Ђурђевак). Значај оснивања Матице српске. Улога савременог писаног и електронског медија у очувању народносних вредности. Упознавање прве позоришне представе на српском језику, сакупљање и обрада изворника из позоришне документације (Јоаким Вујић, родом из Баје). Српско музичко стваралаштво и црквена музика, писмени приказ пионирског рада Корнелија Станковића на сабирању и обради народних напева, записивање једног од византијских црквених напева. Улога музике и певања уз инструменте, у свакидашњици и у празничној обичајној пракси, нпр. приказ и анализа свадбених песама. Анализа сакупљачког рада етномузиколога Тихомира Вујићића, анализа појединих етно-музичких дела. Приказ сакупљачког рада ансамбла „Вујичић“, доминација народних инструмената. Плесна култура код Срба, опис и анализа традиционалних плесова. Приказ ритуалних и обичајних плесова (Додоле, Лазарице, сватовске песме).	*васпитање*: слушање музике. Драмске игре и плес: игре традиција, плесови.
Кључни појмови/ појмови	Развој језика, породица језика, варијанте језика, билингвизам, алманаси, народни позоришни комад, византијски црквени напеви, сценски мајстор, музички умеци, византијски црквени напеви, обредна музика, плес.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Познавање српске историје**	**Оквирни број часова 20**
Раније стечено знање	Српска држава, устанци, сеобе.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Стицање спознаја из прича, друштвено-културног окружења, из обичних статистичких података, материјалних и писаних изворника. Уношење неких посебно важних догађаја и појава на топографску карту.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Живот у првој модерној средњовековној држави. Кратак усмени приказ владавине династије Обреновић и Карађорђевић. Први и Други српски устанак, оснивање Државе, на основу историјских докумената упознавање значаја црквеног празника „Сретење“. Из историјских изворника: политика националних мањина у Краљевском Југославији. Формирање савремене српске државе и важнији историјски догађаји од 1804.г. до данашњих дана. Историја Срба у Мађарској од 1920. до данас. Оптирање: сеоба Срба у матицу, на основу статистичких података – тенденција опадања броја српског становништва.		*Српски језик и књижевност*: књижевни, историјски одломци. *Историја познавање друштва*: познавање друштва и информације о држављанству,

На основу популарне научне литературе и на основу описа из историјских докумената - тражење одговора за разлоге убрзане асимилације. Приказ Српске православне епархије будимске на основу изворника, њено златно доба. Упознавање средишта српске културе и образовања: Пеште, Будима и Сентандреје. Укључивање српске културе у европске токове: на основу прикупљене грађе и истраживачког рада.	збивања, догађаји. *Визуелна култура*: ликовна уметност.
Кључни појмови/ појмови	Репатрирање, оптирање, асимилација, епархија.

Тематска целина/ Развојни циљ	**Исказивање мишљења о друштвеним догађајима и појавама, могућности за образовање. Српске установе у Мађарској**	**Оквирни број часова 14**
Раније стечено знање	Српска заједница, припадање заједници, спомен-места.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Препознавање важности друштвених догађаја. Препознавање вредности: школа, историјат локалног завичаја, значај културног наслеђа. Васпитавање у духу поштовања прошлости.	
Знања/развојни захтеви		**Додирне тачке**
Контакти које одржава српско друштво у Мађарској, препознавање значаја традиционалних културних приредби. Државне приредбе српског националног окупљања у Мађарској (Академија Светог Саве, Видовдан), споменици културе (Сентандреја, Манастир у Грабовцу), њихова функција и карактеристике. Улога појединца у заједници. Израда нацрта програма: Очувајмо српске вредности! Значај образовних центара: црквене школе, Српска учитељска школа:Препарандија (Сентандреја), Матица српска – књижевна и научна институција (Пешта), приказ значајног периода у стварању пештанске српске интелигенције, на основу познатих научних, књижевних и историјских текстова (Текелијанум). Положај данашњих образовних институција (Културни и документациони центар Срба у Мађарској, Српски педагошки и методолошки центар, Српски институт). Праћење формирања српског школства (на матерњем језику, двојезична настава, настава језика, забавиште). Израда заједничких пројеката (нове традиције: Дани Сеобе).		*Српски језик и књижевност*: књижевни одломци. *Историја и познавање друштва*: информације о држављанству, збивања, догађаји.
Кључни појмови/ појмови	Очување вредности, културолошко наслеђе,верска школа.	

Тематска целина Развојни циљ	**Упознавање политике националних мањина**	**Оквирни број часова 8**
Раније стечено знање	Национална мањина, закон.	
Васпитни и развојни циљеви наставног предмета	Облици државног уређења и њене институције. Развијање спознаја о држављанству. Мађарска и европска мањинска политика (друштвени и правни положај националних мањина).	

Знања/развојни захтеви	**Додирне тачке**
Познавање Закона LXXVII о правима етничких и националних мањина из 1993. Утицаји закона о националним мањинама. Основе и пракса националних самоуправа, приказ функционисања неке од локалних српских самоуправа. Улога српских националних самоуправа и њихових програма у очувању свог идентитета. Приказ удружења, цивилне организације, програма, начела функционисања у неком од региона. Идеје за пружање подршке у очувању националног идентитета на локалном, регионалном или државном нивоу.	*Историја и познавање друштва*: прилика у грађанском друштву, облици државног уређења и њени органи, закони.

Кључни појмови/ појмови	Закон о правима етничких и националних мањина, право на гласање, Српска државна самоуправа, систем самоуправа, удружења, цивилне организације.

Очекивани резултати развојне делатности у два одељења крајем циклуса	– Упознавање порекла српског језика и главних доказних поступака о пореклу језика. Откривање и разумевање структура и значењских слојева текстова разних жанрова и намера. Преписивање текстова писаних на дијалекту на књижевни језик. – Препричавање научене приче, истицање суштине, повезивање појединих догађаја са именима и локацијама. Састављање повезаног текста на неку познату тему или на тему која интересује ученика. – Активно учествовање у српским догађајима, уз знања о друштвеним токовима и структурама. Освешћивање ученика о локалном, националном, европском и свеколиком културном и образовном наслеђу. – Препознавање Уставом и правним прописима националним мањинама у Мађарској гарантованих права, локалне и земаљске правне институције за представљање интереса националних мањина, односно препознавање облика политичких и цивилних самоорганизовања локалних српских заједница.

10.9. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.9.1. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.9.2. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szlovák nyelven

10.9.1. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Szlovák népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Szlovák nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

SZLOVÁK NÉPISMERET

A hazai szlovák nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A szlovák nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei a különböző intézmények és szervezetek.

A népismeret tantárgy a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelezően egy tanítási óra az elsőtől a tizenkettedik osztályig intenzív és alapos ismeretszerzést tesz lehetővé. Ennek során a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani. A tartalmak magukban rejtik ennek lehetőségét.

A népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (állomásokon való tanulás, műhelytanítás, múzeumpedagógia-foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert.

A tantárgy a kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése során eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektek lebonyolítására.

1-2. évfolyam

Az első két évfolyamon a szlovák népismeret tantárgy tanítása időigényesebb tevékenység- és tanulásszervezési formák keretén belül történik, alapoz a tanulók egyéni érdeklődésére, s figyelembe veszi az egyéni különbségeket. A tanuló megismerkedik az ünnepekkel, a szlovák nyelvvel, a szlovák nemzetiség tárgyi és szellemi kultúrájával, miközben kialakul érzelmi azonosulása. Játékos formában sajátítja el az állampolgári teendőket, valamint a demokratikus viselkedés szabályainak alapjait: kooperál és követi a közösségi szabályokat. A tantárgy ebben a szakaszban fontos szerepet tölt be az önismeret, a társas kultúra fejlesztésében. A tanuló megismeri a felelősséget, az empátiát, a másokkal való együttműködés fontosságát. A családi életre nevelés során megtanulja a családi szerepeket s az azokhoz kötődő feladatokat. A tárgyi és természeti környezet védelmét napi tevékenységei során gyakorolja. Igényli, hogy szlovák nyelven fejezze ki magát. Esztétikai-művészeti tudatossága és kifejezőképessége erősödik.

A tanuló megfelelő szinten megismeri anyaországa és hazája nemzeti ünnepeit. Megismeri a nagy ünnepkörök egy-egy hagyományát és az éves ünnepkör legfontosabb állomásait: ezeket évszakok szerint is képes elhelyezni, valamint megismer ezekhez kapcsolódó alkotásokat. Megismeri a magyarországi szlovák nemzetiségi ünnepekhez kötődő helyi hagyományokat, részt vesz érzelmi azonosulását segítő tevékenységekben, hagyományok feleleventésében. Elhelyezi magát a szűkebb és tágabb közösségben, követi az egyszerű közösségi szabályokat, bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. A tanuló rendelkezik kooperatív készséggel, és betartja az illemszabályokat. Megismeri és elsajátítja az alapvető együttélési, együttműködési normákat a családban, az iskolában és a társadalmi életben. Megtanulja a családi szerepekhez kapcsolódó faladatokat, és törekszik rá, hogy saját feladatait napi rendszerességgel elvégezze. A tanuló érzékennyé válik a természeti és tárgyi környezet állapota iránt. Késztetés alakul ki benne, hogy megőrizze környezete és elődei szlovák nemzetiségi életéhez kapcsolódó értékeit. A tanulóban kialakul az igény és képesség, hogy gondolatait, véleményét szlovák nyelven tudja kifejezni. Törekszik a mások számára érthető beszédre. Figyelemmel tud követni szlovák nyelvű szóbeli történetmondást, magyarázatot. A tanuló megismerkedik a manuális és művészeti alkotótevékenység több formájával. Képes szlovák versek, találós kérdések elmondására, a ritmusérzéket és a mozgáskultúrát fejlesztő játékokra és gyakorlatokra, ritmusos és énekes rögtönzésekre, szerepjátékokra.

Tematikai egység	**Szűkebb családi kör**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az iskolai érettségnek megfelelő ismeretek és képességek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A család és a családon belüli kapcsolatok elsajátításának segítése a mindennapi életben.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A családtagok legjellemzőbb adatai, megnevezésük és felismerésük. Ismeretszerzés családi és rokoni kapcsolatokról és fokokról. Helyi nyelvjárásban használt családi elnevezések megismerése, felismerése. Munka és elfoglaltság a szűkebb családban: feladatok a családban.	*Vizuális kultúra:* a család fényképeken, rajzokon. *Ének-zene:* rövid dalok

A családtagok tevékenységének megnevezése. Az együttélés szokásrendszere a családban: régmúlt és jelen. A közösséghez való tartozás, az erkölcs fogalmának elsajátítása. Születés, házasság, elmúlás a családban. A szlovák nemzetiségi közösségi élet és környezetének megismerése.	a családról. *Szlovák nyelv és irodalom:* rövid versek a családról, a családi élet szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Apa, anya, testvér, nagyszülő, család, rokon, közösség, születés, házasság, elmúlás.

Tematikai egység	**A lakóhely és a közvetlen környezet ismerete**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismeretszerzés segítése az adott település nemzetiségi sajátosságairól és körülvevő környezetéről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az adott nemzetiségi település, város elhelyezkedése. Település, város, utca, épületek és középületek. A lakóhely házainak múltbéli és új jegyeinek összehasonlítása, változásai, tájház megtekintése. Az időt meghatározó kifejezések elsajátítása és gyakorlása: hajdan, régmúlt, közelmúlt, jelen. Az adott település iskolájának nemzetiségi jellege, címe. Az osztályok berendezése régen és ma. Az osztályban kialakult baráti kapcsolatok, megszólítások. A háziállatok megismerése, rövid jellemzése, felismerése és elnevezése (állathangutánzó, nyelvtörő mondókák). A konyhakerti növények megismerése, jellemzése, felismerése, elnevezése (találós kérdések, versek). A kerti munkaeszközök felismerése, rövid jellemzése, elnevezése. A napszakok, napok, hetek, hónapok elsajátítása. Az évszakok megfigyelése, rövid jellemzése, elnevezése. Munkához, évszakokhoz, időjáráshoz kapcsolódó népszokások, jóslások (előrejelzések) megismerése.	*Vizuális kultúra:* a falumúzeum, a település, a lakóházak, a középületek fényképeken, rajzokon. *Szlovák nyelv és irodalom:* helyes artikulálás, kiejtés, a lakóhely szókincse. *Ének-zene:* gyerekdalok, mondókák állatokról, időről, évszakokról. *Dráma és tánc:* gyerekjátékok állatokról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Megszólítás, város, település, falu, elhelyezkedés, középület, utca, lakóház, iskola, osztály, háziállat, növény, kert, munka, évszak, természet.

Tematikai egység	**Alapismeretek a magyarországi szlovákok kultúrájáról**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás		

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovákok kultúrájával való ismerkedés segítése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák nemzetiségi közösségi élet és környezetének megismerése. A lakóhely szlovák nemzetiségi jellegének feltárása. A kultúra, a hagyomány, a szokás fogalmainak megismerése. Beszélgetés a szlovák nemzetiség életmódjáról, kultúrájáról. Milyen hagyományok, szokások élnek a családban, lakóhelyünkön? A nemzetiségi rendezvények fontossága, ezeken való részvétel. Ismerkedés a szlovák tv adásaival, a Ľudové noviny hetilap gyermekrovatával.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kultúra, hagyomány, szokás, életmód, kifejezés, újság, cím, elnevezés.

Tematikai egység	**Egyházi ünnepek jellegzetes hagyományai**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretszerzés segítése a legnagyobb egyházi ünnepekről (karácsony, farsang, húsvét). A szokások és a néphagyományok iránti érdeklődés felkeltése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A helyi népszokások, hagyományok megismerése. A téli – Mikulás, karácsony – és a tavaszi – farsang, húsvét – ünnepek ismeretének bővítése. Az ünnepek szimbólumainak, jelképeinek megismerése. Az összetartozás fontosságának felismerése. Az ünnepi előkészületek elsajátítása. Köszöntők (karácsony, újév) megismerése, helyi szokások ápolása. Hagyományőrző játékok (betlehemezés, locsolkodás) betanulása. Részvétel a helyi hagyományőrző ünnepségeken.	*Ének-zene:* dalok az adott ünnephez. *Szlovák nyelv és irodalom:* az ünnepek szókincse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egyház, ünnep, szimbólum, karácsony, farsang, húsvét, Mikulás, jelkép, köszöntő.

Tematikai egység	**Szokások feleleventése: népi gyerekjátékok, népművészet**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók érdeklődésének felkeltése (játékos formában) a szlovák nyelv és kultúra iránt. A mozgás- és ritmusérzék fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Gyermekjátékok – fogócskák, bújócskák, kapuzók, táncos-dalos	*Ének-zene:* különböző

játékok – megismerése és reprodukálása a régió hagyományaiból. Felelgetős játékok betanulása. Helyi vers, mondóka, dal tanulása. Variánsok megismerése, összehasonlítása. A néptánc, mint közösségi tevékenység megismerése. A népzene szerepe a szlovák nemzetiség életében. A díszítőművészetek funkciójának megismerése. A manuális tevékenység (szövés, fonás, hímzés) értékeinek felfedezése. Hagyományos, népszokáshoz köthető eszközök, tárgyak, díszek megismerése, elkészítése. A helyi alapmotívumok, formák megismerése. Jellemző színhasználat elsajátítása. A népművészet értékének felismerése. A népművészethez köthető anyagok, eszközök megismerése. Rövid színdarab, dramatizált játék megtekintése egy-egy szokásról.	dallamú játékok, népi hangszerek. *Dráma és tánc:* néhány néptánc alaplépése. *Szlovák nyelv és irodalom:* a szokások szókincse. *Vizuális kultúra:* színek, formák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi, néptánc, népzene, mondóka, gyerekjáték, hangszer, népművészet, díszítőművészet, manuális, motívum, eszköz, anyag, szövés, fonás, hímzés.

Tematikai egység	**Népköltészet**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népköltészet felfedeztetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A népköltészet fogalmának elsajátítása. A természettel kapcsolatos megfigyelések tükröződése a népköltészetben. Hiedelmek, kiszámolók, mondókák, helyi, tradicionális népdalok tanulása. Népi humor, természetesség, bölcsesség a hazai szlovák népmesékben. A helyi szlovák legendák, helyi idős emberek történetei. Rövid köszöntő, gyerekjáték reprodukálása. A helyi nyelvjárás alapjai, néhány kifejezés elsajátítása.	*Magyar nyelv és irodalom:* népmesék. *Szlovák nyelv és irodalom:* a népköltészethez kapcsolódó szavak, kifejezések. *Ének-zene:* népdalok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, népi humor, bölcsesség, népmese, népdal, legenda, hiedelem.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A helyes önismeret alakulása, a nemzetiségi jelleg elsajátítása. Tudatosul a tanulóban, hogy szlovák nyelven is kifejezheti magát. Felismeri a kultúra és a hagyományok sokszínűségét a mindennapokban. A tanuló elsajátítja szülőfaluja, iskolája szlovák nyelvű meghatározását, megismeri az adott település középületeit és lakóházait, azok szűkebb és tágabb környezetét.

	Be tudja mutatni családtagjait és szűkebb rokonságát. Elsajátítja a családtagok helyi nyelvjárásban használt elnevezéseit. A gyakorlati élet során megfelelően szólítja meg és köszönti szűkebb környezetét. Ismeri a hagyományos vallási ünnepek elnevezéseit, szimbólumait. Meg tudja nevezni a konyhakerti növényeket, a jellemző háziállatokat és munkaeszközöket. Ismeri a legjellemzőbb kifejezéseket a négy évszak jelenségeinél. El tud énekelni helyi nyelvjárású népdalt. Tud mondani találós kérdést, ismer gyermekjátékot. Részt vesz hagyományőrző ünnepségeken.

3–4. évfolyam

A kezdő szakaszban (3–4. évfolyam) a szlovák népismeret tantárgy a motiválás és a tanulásszervezés keretén belül teljesítményekre összpontosít. A tanuló megismeri az ünnepeket. Megismerkedik a szlovák nemzetiség tárgyi és szellemi kultúrájával, miközben erősödik érzelmi azonosulása. Játékos formában sajátítja el az állampolgári teendőket, valamint a demokratikus viselkedés szabályainak alapjait: kooperál és követi a közösségi szabályokat. Az önismeret és társas kultúra fejlesztése során ismeretet szerez saját képességeiről és lehetőségeiről. Képes alkalmazni az emberi kapcsolatok elfogadott formáit. A családi életre nevelés során megtanulja a családi szerepeket, az azokhoz kötődő feladatokat. Képes felelősséget vállalni másokért, s megtapasztalja az önkéntességet. A tárgyi és természeti környezet védelmét napi tevékenységei során gyakorolja. Igényli, hogy szlovák nyelven fejezze ki magát. Esztétikai-művészeti tudatossága és kifejezőképessége erősödik. Megismeri a médiumokat és azok szerepét a tanulásban.

A tanuló megfelelő szinten megismeri anyaországa és hazája nemzeti ünnepeit, ezek időpontjait. Mélyebben megismeri a nagy ünnepkörök egy-egy hagyományát és az éves ünnepkör legfontosabb állomásait: ezeket évszakok szerint is képes elhelyezni, valamint megismeri az ezekhez kapcsolódó alkotásokat. Megismeri a magyarországi szlovák nemzetiségi ünnepekhez kötődő helyi hagyományokat, részt vesz érzelmi azonosulását segítő tevékenységekben. Az egyre táguló környezet megismerése hozzájárul a szülőföldhöz, a hazához, az anyaországhoz való kötődés kialakulásában. Elhelyezi magát a szűkebb és tágabb közösségben, követi az egyszerű közösségi szabályokat, bekapcsolódik a közös tevékenységekbe. Felismeri valódi és lehetséges szerepeit. A tanuló rendelkezik kooperatív készséggel, és betartja az illemszabályokat. Megismeri és elsajátítja az alapvető együttélési, együttműködési normákat a családban, az iskolában, a társadalmi életben. Megtanulja a családi szerepekhez kapcsolódó faladatokat, és törekszik rá, hogy saját feladatait napi rendszerességgel elvégezze. Tisztában van azzal, hogy a vállalt feladatok felelősséggel járnak. Tapasztalatot szerez arról, hogy nemcsak kötelező feladatai vannak, hanem szabad választása alapján is segíthet környezetében. A tanuló érzékennyé válik a természeti és tárgyi környezet állapota iránt. Késztetés alakul ki benne, hogy megőrizze környezete és elődei szlovák nemzetiségi életéhez kapcsolódó értékeit. A tanulóban kialakul az igény és képesség, hogy gondolatait, véleményét szlovák nyelven tudja kifejezni. Törekszik a mások számára érthető beszédre. Figyelemmel tud követni szlovák nyelvű szóbeli történetmondást, magyarázatot. Megismeri és alkalmazza az anyaggyűjtés és elrendezés szabályainak alapjait. Kétnyelvűségéből adódóan nyitott más kultúrák befogadására. A tanuló megismerkedik a manuális és művészeti alkotótevékenység több formájával. Képes szlovák versek, találós kérdések elmondására, a ritmusérzéket és a mozgáskultúrát fejlesztő játékokra és

gyakorlatokra, ritmusos és énekes rögtönzésekre, szerepjátékokra. Megismerkedik a szlovákiai, a hazai szlovák és magyar médiumok hasznosíthatóságával a tanulásban.

Tematikai egység	**A család és annak rokoni kapcsolatai**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Alapszókincs a szűkebb családról, rövid bemutatkozás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A családdal kapcsolatos ismeretek bővítése, mélyítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A család rokoni kapcsolatainak és fokozatainak elsajátítása. A család és a rokonság értékeinek fontossága. Hagyományos értékek a családban, a kisebbekkel és idősebbekkel való törődés. Az együttélés szokásrendszerének tágabb elsajátítása. Magatartásmódok, életformák megfigyelése, azok bemutatása régi családi fotók, elbeszélések alapján. A családi ünnepek előkészületeinek elsajátítása (születésnap, névnap). Az emberi élet fordulópontjaihoz kapcsolódó események (keresztelő, házasság) bővebb feldolgozása. Helyi nyelvjárási szavak gyűjtése a témával kapcsolatban, jókívánságok kifejezése szóban és írásban.	*Vizuális kultúra:* rajzok, képek, fotók a családról, egyszerű családfa, ajándékok. *Szlovák nyelv és irodalom:* szavak, kifejezések a családdal kapcsolatban, jókívánságok születésnapra és névnapra.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Értékek, rokon, rokoni kapcsolat, törődés, magatartásmód, családi ünnep, jókívánság, életforma.

Tematikai egység	**A lakóhely és közvetlen környezete**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A település nemzetiségi sajátosságainak, környezetének ismerete, fontosabb zöldségek, gyümölcsök elnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A település régi mesterségeinek feldolgoztatása, a zöldségekkel, gyümölcsökkel, termésekkel kapcsolatos munkálatok megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A lakóhely emlékműveinek, épületeinek szlovák elnevezései, a településen található kétnyelvű feliratok felismerése. A helyi nemzetiségi iskola múltjának és jelenének összehasonlítása rövid mondatokban (berendezési tárgyak, eszközök). A településen található tájház – helyiségek, funkciók, helyi sajátosságok – alaposabb megismerése. A település hagyományos mesterségeinek, foglalkozásainak megismerése: idős emberekkel való beszélgetés a témában, tájházlátogatás.	*Vizuális kultúra:* fényképek, rajzok a településtípusokról, tárgyak, játékok, termékek. *Ének-zene:* dalok állatokról, növényekről,

Az építkezés múltbéli és új jegyeinek összehasonlítása, az építkezés változásai, egyszerű térképek használatának elsajátítása. A kertben termeszthető zöldségek, gyümölcsök jellemzése, felismerése és elnevezése. A zöldségek és gyümölcsök termesztése. A természetben található termések megfigyelése, felismerése. Különböző termések gyűjtése és felhasználási lehetőségei. A természet törvényszerű változásai (nappal-éjszaka). Miképp óvhatom, védhetem környezetemet? Közmondások gyűjtése és elsajátítása a természet változásairól. Kerti munkákhoz, évszakokhoz köthető tapasztalások elsajátítása. Az évszakok szóbeli és írásbeli rövid jellemzése.	termésekről. *Dráma és tánc:* rövid dramatizált mesék mozgáselemekkel. *Szlovák nyelv és irodalom:* a lakóhely szavai, kifejezései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Falu, város, tanya, sajátosság, mesterség, foglalkozás, térkép, változás, környezetvédelem, megóvás, tapasztalás, törvényszerű.

Tematikai egység	**Alapismeretek a magyarországi szlovákok kultúrájáról, életéről**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a magyarországi szlovákok kultúrájáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek bővítése a magyarországi szlovákok életéről, kultúrájáról.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A településtípusok megismerése (falu, város, tanya). Tájékozódás a térképen: a magyarországi szlovákok jelentősebb központjai, a települések felkutatása. A magyarországi szlovák nemzetiségi iskolarendszer megismerése (tantárgyak, tevékenységek, sajátosságok). A nemzetek és népcsoportok korábbi és jelenlegi együttélése, a körülöttük lévő különbségek megfigyelése. A szlovák nemzetiség életmódjáról, kultúrájáról megszerzett ismeretek bővítése. A nemzetiséghez tartozó ismertebb közéleti személyek megismerése. A nemzetiségek alapjogainak megismerése. A nemzetiségi rendezvényeken való aktív részvétel. Helyi, regionális kulturális, országos találkozókon való részvétel. A hazai szlovák tv-adás (Domovina) gyerekműsorának és szlovák hetilap (Ľudové noviny) gyermekrovatának (Okienko) figyelemmel kísérése, az információszerzés lehetőségeinek elsajátítása. A lakóhely nyelvjárásának sajátosságai, kifejezéseinek megértése és alkalmazása egy-egy témához kötve. Szlovákia elhelyezkedése, fekvése, fővárosa, főbb folyói, hegységei.	*Szlovák nyelv és irodalom:* nyelvjárási szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Információszerzés, regionális és országos találkozó, aktív, közélet, helyi nyelvjárás, településtípus, emlékmű, Szlovákia.

Tematikai egység	Naptári ünnepek - jeles napok	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Egyházi ünnepek (Mikulás, karácsony, farsang, húsvét), köszöntők, dalok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az őszi és téli ünnepkör jeles napjainak megismertetése, a településen élő és felújított hagyományok megtapasztalásának segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A gyermek utónevének kiválasztása régen és ma. Közismert névnapokhoz köthető néphagyományok: Mihály (szeptember 29.), Márton (november 11.), Katalin (november 25.), András (november 30.) napjához köthető megfigyelések. Borbála (december 4.), Luca (december 13.) napi tevékenységek. Az újév köszöntése és a hozzá fűződő hiedelmek elsajátítása. Az őszi-téli jeles napok helyi változatainak feltárása. A jeles napokhoz és a vallási élethez fűződő élő és felújított hagyományok megismerése. Aktív részvétel a helyi hagyományőrző ünnepségeken, személyes élmények, tapasztalások szerzése.	*Ének-zene:* dalok az ünnepekhez. *Magyar nyelv és irodalom:* népszokások. *Szlovák nyelv és irodalom:* az ünnepek szókincse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Keresztnév, utónév, jeles nap, élő hagyomány, felújított hagyomány.

Tematikai egység	Szokások feleleventése: népi gyerekjátékok, népművészet	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Gyermekjátékok, helyi mondókák, dalok, helyi népművészeti alapmotívumok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi népviselet, népi hangszerek, helyi népművészeti motívumok megismertetése. A mozgás- és ritmusérzék fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Milyen tulajdonságokat sajátítunk el játék, mozgás és tánc közben? Egyszerű mozgáselemek betanulása. Dramatizálás. Helyi és régiós mondókák, gyerekjátékok, kapuzók, táncos-dalos játékok. Variánsok elsajátítása, összehasonlítása. A néptánc mint közösségi tevékenység fontosságának megtapasztalása, a helyi tánccsoport megismerése. A népzene szerepének, fontosságának megtapasztalása, néhány népi hangszer megismerése. A díszítőművészetek funkciójának elsajátítása. A manuális tevékenység (szövés, fonás, hímzés) értékeinek felfedezése.	*Ének-zene:* különböző dallamú játékok, népi hangszerek. *Dráma és tánc:* néhány néptánc alaplépése. *Szlovák nyelv és irodalom:* a szokások szókincse. *Vizuális kultúra:*

A hagyományos, népszokáshoz köthető eszközök, tárgyak, díszek elsajátítása, elkészítése. A helyi motívumok, színek, eszközök, jellemző anyagok elsajátítása, a népművészet fontosságának megtapasztalása. Az öltözködés, a népviselet (funkció és praktikusság), a helyi népviselet köznapi és ünnepi ruhadarabjainak megismerése.	papírból készült tárgyak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tánc, mozgáselem, tulajdonság, népviselet, öltözködés, divat, helyi motívum, praktikus, munkaeszköz.

Tematikai egység	**Népköltészet**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Tradicionális népdalok, mondókák, helyi legendák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók képzeletvilágának gazdagítása a népmeséken keresztül.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A népköltészet fogalmának, szépségének, fontosságának felismerése és elsajátítása. Közmondások, találós kérdések, népi imádságok gyűjtése. Elődeink népi bölcsessége, logikus gondolkodása. A népmesék főhősei: külső és belső tulajdonságok felismerése. A kalandvágy és a hősiesség a népmesékben. A régió szlovák legendái, helyi idős emberek történetei. A népmesék típusai, osztályozása.	*Magyar nyelv és irodalom:* népmesék. *Szlovák nyelv és irodalom:* a népköltészet szókincse, köszöntőversek. *Ének-zene:* népdalok, rövid balladák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hős, hősiesség, főhős, kalandvágy, népi imádság, népmesei tulajdonság.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A megalapozott szókincs fejlődése, gazdagodása, a tanuló emlékező- és kommunikációs képességének fejlődése. A tanuló ismeri lakóhelye nemzetiségi jellegét, környezete emlékhelyeit, emlékműveit, kétnyelvű feliratait, alapvető népviseleti jegyeit. Ismeri azon épületeket, melyek jelentősek a nemzetiségi élet alakulásában. Tud születés- és névnapot köszönteni. Fel tudja sorolni az évszakok, a hónapok, a hét napjainak alapvető jegyeit. A közösségi élet során aktívan alkalmazza a tanult mondókákat, népdalokat és gyermekjátékokat, aktívan ismer 10-15 népdalt, 5 gyermekjátékot. Megismeri a helyi nyelvjárási szavakat. Ismeri a naptári ünnepekhez kapcsolódó tevékenységeket.

	Meg tud nevezni néhány települést, ahol szlovákok élnek. Tudja az olvasott műveket képekben megjeleníteni, ábrázolni. Aktívan részt vesz tárgykészítő, hagyományőrző tevékenységekben, ünnepségeken. Ismeri a helyi népviselet főbb ruhadarabjait, népművészeti motívumait, népi hangszereit.

SZLOVÁK NÉPISMERET

A hazai szlovák nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A szlovák nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei a különböző intézmények és szervezetek.

A népismeret tantárgy a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelezően egy tanítási óra az elsőtől a tizenkettedik osztályig intenzív és alapos ismeretszerzést tesz lehetővé. Ennek során a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani. A tartalmak magukban rejtik ennek lehetőségét.

A népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógia-foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert.

A tantárgy a kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése során eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektek lebonyolítására.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamon a szlovák népismeret tantárgy egyik fontos feladata, hogy hozzájáruljon az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, képességek megalapozásához. A tanuló megismerkedik a szlovák nemzetiség tárgyi és szellemi kultúrájával, a szlovákok és a hazai szlovákok történelmével, földrajzával, miközben a nemzeti öntudat és hazafias nevelés részeként kialakul benne a szülőföld, a haza, a nemzet, a nemzetiség, az anyanemzet iránti kötődés igénye. Az erkölcsi nevelés során a tanuló megérti a normakövetés fontosságát. Az állampolgárságra, demokráciára nevelés segíti őt abban, hogy megismerje jogait, beleértve a nemzetiségi jogokat is, azok érvényesítési lehetőségeit, s nyitottá váljék a társadalmi jelenségek iránt. Kialakul a tanuló humánus magatartása, s felismeri társadalmi szerepeit. A tanuló egyre érzékenyebbé válik tárgyi és természeti környezete iránt. Érti a fenntarthatóság és környezettudatosság fogalmát. Kulturális kötődése a nemzetiségi sajtó irányába tereli figyelmét. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése során a tanuló tudatosan törekszik arra, hogy szlovák nyelven fejezze ki magát, miközben esztétikai-művészeti tudatossága egyre jobban erősödik.

A tanuló megismeri a magyarországi szlovákok településeit, környékének szlovák nemzetiségi és népi hagyományait, tevékenyen vesz részt a nemzetiségi hagyományok ápolásában. Fokozatosan megismeri a szlovák nemzetiségi népzenét, néptáncokat, népköltészetet, népi díszítőművészetet, étkezési szokásokat, médiát, írókat és költőket. Erősödik benne saját nemzetisége és az anyaország értékeihez való kötődés, megismeri azok legfontosabb értékeit, kiemelkedő személyiségeit és szimbólumait. Egyre rendszeresebben vesz részt szűkebb közösségében a hagyományok ápolásában, megismer ezekhez kapcsolódó műalkotásokat. A hagyományőrzés olyan hobbit, kikapcsolódást kínál számára, amely hozzásegíti lelki egészségének megőrzéséhez. Megismeri a magyarországi szlovák kultúra megőrzéséért munkálkodó intézményeket, szervezeteket, programokat. Nemzetiségi létéből adódóan nyitott más népek kultúrája iránt, ismeri a Magyarországon élő nemzetiségeket. Megismerkedik az alapvető emberi, nemzetiségi szabadság- és állampolgári jogokkal, kötelezettségekkel és az őt megillető jogok érvényesítési lehetőségeivel. Ismeri és helyesen használja az állampolgársághoz, a nemzetiségi léthez kapcsolódó alapvető fogalmakat. A tanuló képes felismerni és megfogalmazni családban betöltött szerepeket, feladatokat, megtalálja és elvégzi a rá háruló feladatokat. Egyre érzékenyebbé válik környezete állapota iránt, képes annak változásait elemi szinten értékelni. A tanuló képes új ismeretek megszerzésére szlovák nyelven. Önállóan olvas nyomtatott és elektronikus formájú szövegeket. Képes hallott és olvasott szöveg lényegének felidézésére, megértésére, értelmezésére. A tanuló mind motiváltabbá válik az IKT-eszközök használata iránt. Képes alapvető számítógépes alkalmazásokat felhasználni a tanórai és a tanórán kívüli tevékenységek során.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A mai Szlovákia**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Szlovákia elhelyezkedése, fővárosa, nagyobb folyói és hegységei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Szlovákia tájegységeinek, nemzeti szimbólumainak megismertetése.	

céljai	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szlovákia fontosabb földrajzi adatainak – elhelyezkedés, fekvés, főváros, folyók, városok, hegyek – elsajátítása. Szlovákia tájegységei és főbb nevezetességei, a hozzájuk kapcsolódó történetek, népi legendák. A nemzeti szimbólumok felismerése. A himnusz elsajátítása.	*Földrajz:* Szlovákia atlaszokban, útikönyvekben, térképeken. *Szlovák nyelv és irodalom:* a mai Szlovákia – szókincs. *Ének-zene:* a magyar himnusz. *Vizuális kultúra:* városok, személyek, szimbólumok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európa, Szlovákia, főváros, nevezetesség, himnusz, tájegység, elhelyezkedés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismeretek a magyarországi szlovákokról**	**Órakeret 18 óra**
Előzetes tudás	A magyarországi szlovákok régiói, központjai, jelentősebb települései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazai szlovákok vallásának, nyelvének, sokszínű hagyományainak megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Magyarország soknemzetiségű ország; különbségek, hasonlóságok, népcsoportok megismerése, elfogadása. Közös múlt – közös történelem. Falutörténet, várostörténet. A szlovákság által lakott települések elhelyezkedése; régiók, központok. A hazai szlovákok történelméről, földrajzáról, kultúrájáról gyűjtött anyagok rendszerezése, feldolgozása írásban és szóban. Ismeretszerzés a szlovák települések életéről, ismert személyeiről. Egy-egy ismert és hétköznapi ember életének elemzése. A hazai szlovákok hagyományai, kultúrája, nyelvének osztályozása. Irodalmi nyelv – nyelvjárás; szógyűjtés összehasonlítással. A hazai szlovákok vallásának eloszlása. A nemzet és a nemzetiség fogalmának helyes	*Földrajz:* a szlovákság által lakott települések, régiók a térképen, fogalmak a magyarországi szlováksággal kapcsolatban. *Szlovák nyelv és irodalom:* nyomtatott sajtó, tv- és rádióműsorok.

meghatározása. A hovatartozás megfogalmazása. Kötelezettségek és jogok a szlovák nemzetiség életében. A korosztálynak megfelelő média rendszeres figyelemmel kísérése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, nyelvjárás, irodalmi nyelv, nemzetiség, nemzet, régió, hovatartozás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szlovákok néprajza – jeles napok, ünnepek, néptánc, népviselet, tradicionális ételek**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Főbb vallási és jeles napi ünnepek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ünnepek, az adott település, régió népviseletének és népzenéjének megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A hazai szlovák települések ünnepeinek, jeles napjainak felelevenítése. A helyi sajátosságok felidézése. Jeles napokhoz, egyházi ünnepekhez kapcsolódó hagyományok rövid interpretálása; rövid interjú készítése és annak dokumentálása. Mindenszentek és halottak napja – tisztelet és részvét nyilvánítása elhunyt szeretteink iránt. Az ünnep és tradíció fogalmának helyes használata. Kérdések összeállítása a település hagyományaival kapcsolatban. Hagyományok újjászületése: elfeledett szokások újraértelmezése. Életmód: étkezési szokások, alapanyagok, fűszerek, hétköznapi és tradicionális ünnepi ételek megismerése. Helyi jellegzetes ételek megismerése. A helyi népviselet hétköznapi és ünnepi ruhadarabjainak elsajátítása, a ruhadarabok elnevezése helyi nyelvjárásban. Az adott településre, régióra jellemző tánclépések interpretálása, rövid körtáncok, lány- és fiútáncok. Gyermekjátékok, népdalok, szólások felelevenítése, prezentálása játékos formában. Egyszerű táncok bemutatása színpadon.	*Szlovák nyelv és irodalom:* ünnepek, jeles napok. *Dráma és tánc:* régióra jellemző tánclépések. *Technika, életvitel és gyakorlat:* ételkészítés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyomány, dokumentáció, étkezési szokás, tradicionális, ruhadarab, hagyomány újjászületése, alapanyag.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lakóhely, lakóház és gazdálkodás**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Az adott település, régió környezetének ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hazai szlovákok jellegzetes, földrajzilag elkülöníthető gazdálkodási formáinak, foglalkozásainak megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A lakóhely és környékének megismerése. Tájházlátogatás. Az adott régió szlovák településeinek megismerése. A lakóház és a kiszolgáló helyiségek berendezéseinek helyes használata. Az adott település, régió szlovák tájházának és a hozzá tartozó helyiségek megnevezései. A kétnyelvű dűlőnevek megismerése. A ház körüli munkálatok felelevenítése. A gazdálkodás és a hozzá köthető kalendáris szokások megismerése. A hazai szlovák régiók jellegzetes foglakozásai, közösségi munkák, állattenyésztés, szőlőtermesztés.	*Szlovák nyelv és irodalom:* a hazai szlovákok építészete, tájházai, magángyűjteményei; a lakóhely, a lakóház és a gazdálkodás szókincse, kétnyelvű elnevezések.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Molnár, méhész, fafaragó, szőlőtermesztés, dűlőnév, állattenyésztés, mezőgazdálkodás, használati eszköz/tárgy.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Díszítőművészet**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Népművészeti eszközök, formák, színek, anyagok ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Régi mesterségek fellelésének, a munkafolyamatok szlovák nyelvű rögzítésének segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A népművészet mint kifejezőeszköz a szlovákok életében. Népművészeti tárgyak a régmúltban: azok fontosságának felismerése (hímzett, szőtt, faragott, fonott tárgyak). Külső-belső díszítések megismerése (homlokzat, belső helyiségek). A régi mesterségek termékeinek fellelése: a gyűjtött anyagok rendszerezése és prezentálása, régi használati eszközök készítése hagyományos kézműves technikával, a munkafolyamatok szlovák nyelvű rögzítése. Ékszerek megismerése.	*Vizuális kultúra:* hagyományos motívumok, fonás, szövés, faragás. *Szlovák nyelv és irodalom:* a díszítőművészet szókincse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ékszer, kézműves, hímzés, szövés, fonás, homlokzat, berendezési tárgy, munkafolyamat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet, népzene**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Népmesék, népdalok és legendák ismerete.	
A tematikai egység	Népköltészeti alkotások elsajátíttatása, szóbeli és vizuális	

nevelési-fejlesztési céljai	interpretálásuk segítése, a hazai szlovák népzene alapjainak megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A népköltészeti alkotások szereplői, személyei, valamint azok cselekedeteinek rövid elemzése. Szólások, közmondások elsajátítása. A cselekvés és a következmény közötti kapcsolat felismerése, gyakorlása. A népmesék osztályozásának elsajátítása. Rövid jelenetek elbeszélése, eljátszása. Altatók, versek, mondókák, történetek, népdalok előadása rendezvényeken. A magyarországi szlovák népmesék, balladák, népdalok és legendák gyűjtői. Író-olvasó találkozókon való szervezett részvétel. Idős emberek történetei, kalandjai személyes interpretálásban. A népzene fontossága, egyik kifejezőeszköze a hazai szlovákok életében, népi hangszerek, népi zenekarok megismerése.	*Szlovák nyelv és irodalom:* dalos könyvek, kiadványok, gyűjtések; a népköltészet és a népzene szókincse; népmesék CD-n. *Ének-zene:* különböző zenei anyagok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közmondás, szólás, népi zenekar, fúvós hangszer, ütős hangszer, húros hangszer, népmese típusa, szereplő, gyűjtő, ballada.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A megalapozott szókincs továbbfejlődése, gazdagodása, a tanuló emlékező- és kommunikációs képességének fejlődése. A tanuló ismeri Szlovákia szimbólumait, főbb városait, tájegységeit. Ismeri a magyarországi szlovákok régióit, jelentősebb központjait, kétnyelvű megnevezéseit. Fel tudja sorolni a magyarországi szlovákok vallási, nyelvi megoszlását. Ismeri a szlovák tradicionális ünnepi ételeket, a helyi jellegzetes ételeket. Ismeri a helyi és regionális népviselet elnevezéseit az adott nyelvjárásban is, ismeri népi hangszereit, díszítőművészetét. Ismeri a helyi gazdálkodási módokat. A közösségi élet során aktívan alkalmazza a tanult népdalokat, a néptáncok koreografált lépéseit, közmondásokat, szólásokat. Megismeri a hazai szlovák közélet legismertebb szereplőit (egy-egy helyi, regionális írót, költőt, gyűjtőt). Bővíti tudását a helyi nyelvjárásban, képes összehasonlítani azt az irodalmi nyelvvel. Képes leírni az egyházi és naptári ünnepekhez kapcsolódó tevékenységeket. Tudja az olvasott műveket (népmese, ballada, legenda, monda) röviden szóban interpretálni. Aktívan részt vesz tárgykészítő, hagyományőrző tevékenységekben, ünnepségeken.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamon a szlovák népismeret tantárgy alapvető feladata a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése. A tanuló megismerkedik a szlovák nemzetiség tárgyi és szellemi kultúrájával, a hazai szlovákok történelmével, földrajzával, miközben a nemzeti öntudat és hazafias nevelés részeként kialakul benne a szülőföld, a haza, a nemzet, a nemzetiség, az anyanemzet iránti kötődés igénye. A tanuló egyre jobban érti a normakövetés fontosságát. Megismeri jogait, azok érvényesítési lehetőségeit. Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése hozzájárul humánus magatartásának kialakulásához. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés során egyre érzékenyebbé válik környezete iránt. Kulturális kötődése a nemzetiségi sajtó irányába tereli figyelmét. A tanuló tudatosan törekszik arra, hogy szlovák nyelven fejezze ki magát, miközben esztétikai-művészeti tudatossága egyre jobban erősödik.

A tanuló megismeri a magyarországi szlovákok szellemi és népi kultúráját. Képessé válik a magyarországi szlovákok nagyobb vallási ünnepeihez és jeles napi szokásaihoz köthető hagyományokat interpretálni szóban és írásban. Elsajátítja a szlovák népi építészet, gazdálkodás és hiedelemvilág jellegzetes jegyeit, a szlovákok hagyományos ételeit. Képes a szlovák népköltészetet (balladákat, mondákat), valamint a környezetében tevékenykedő ismert szlovák nemzetiségi személyeket, az adott település helyi sajátosságait bemutatni. Próbál összefüggéseket keresni a magyarországi szlovák települések földrajzi fekvése, társadalmi helyzete, foglalkozási struktúrája és gazdálkodása között. Megismeri Magyarország lakosságának nemzetiségi alakulását, bővíti tudását a nemzetiségi törvénnyel, érdekképviseletekkel, közélettel, sajtóval és médiával kapcsolatban. Betekintést kap a nemzetek közötti együttélésből adódó nyelvi alakulásokba. Bővíti tudását Szlovákia történetével kapcsolatban, értelmez fontosabb történelmi fogalmakat. Megismeri a nemzetiségi önkormányzatokat, a szlovák kulturális egyesületek és civil szervezetek munkáját. Aktívan tevékenykedik települése szlovák jellegű programjain, késztetést érez, hogy részt vegyen nemzetisége tanulmányi, népismereti, nyelvi versenyein helyi, regionális és országos szinten. Egyre nagyobb biztonsággal és mind önállóbban képes felhasználni a számítógép és az internet által biztosított szlovák nyelvű információkat. Egyre önállóbban képes összeállítani prezentációkat, beszámolókat szlovák nyelven. A tanuló képes környezettudatos döntések meghozatalára.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovákok története**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Nemzeti szimbólumok, Szlovákia földrajzi adottságainak, közigazgatási felosztásának, városainak, nevezetességeinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretszerzés segítése a szláv néptörzsekről, az első szláv államról és írásbeliségéről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szláv néptörzsek vándorlása, letelepedése. A szláv őshaza megismerése. A szláv (slovan) és szlovák népcsoport, az elnevezések jelentésének magyarázata.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a szlovákok és magyarok

A mai szláv népek elhelyezkedése Európában. Betekintés a Nagymorva Birodalom kialakulásába, fénykorába és bukásába. Az első szláv állam létrejöttének jelentősége. Cirill és Metód hittérítők tevékenységének megismerése, fontosságának megértése. A szláv írásbeliség kialakulásának körülményei. Magyarország nemzetiségi összetételének változásai a török kiűzése után.	történetének közös pontjai (térképek, képek). *Szlovák nyelv és irodalom:* a cirillika (cirill betűs írás) és a glagolika (glagolita írásmód) elemei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szláv, őshaza, fénykor, bukás, államalapítás, állam, írásbeliség, Cirill, Metód, hittérítő, ószláv nyelv, cirillika, glagolika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szlovákok letelepedése, nyelve, nemzetiségek**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Az adott település nemzetiségi jellegének és helyi nyelvének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovák letelepedés szakaszainak és nyelvjárásainak megismertetése. Annak az előnynek a tudatosítása a tanulóban, amely a nemzetiséghez tartozásból ered, mert nyelvtudása és nemzetisége színesíti személyiségét. A tolerancia, mások elfogadásának erősítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Miként kerültek elődeink mai településükre? A magyarországi szlovákok letelepedési szakaszainak megismerése. Az adott település letelepedésének körülményei, összehasonlítása a környék szlovák településeivel. A magyarországi szlovák nyelvjárások főbb jellemzőinek, néhány népnyelvi szavának megismerése, hasonlóságok, különbségek keresése. A szlovák irodalmi nyelv és a hazai szlovákok nyelvjárásainak bemutatása. Összefüggések keresése a szlovák nyelvjárások és a hazai szlovák népnyelv között. A nyelvjárási szókincs bővítése feladatok segítségével. Beszélgetés a szlovák nemzetiség szerepéről, más nemzetiségekkel való együttéléséről.	*Földrajz:* magyarországi szlovák települések (térképen, képeken). *Szlovák nyelv és irodalom:* nyelvjárási szövegek, a tematikai egység szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Előd, letelepedés, letelepedési szakasz, népnyelv, nyelvjárás, tolerancia, elfogadás, ragaszkodás, lehetőség.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ismeretek a magyarországi szlovákokról – gazdálkodás, foglalkozások, a hozzájuk kapcsolódó családi és társas munkák**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Fogalmak ismerete a magyarországi szlovákok gazdálkodásáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovákok gazdálkodásának, jellegzetes foglalkozásainak megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A hazai szlovákok gazdálkodásának megismerése: növénytermesztés, szőlőtermesztés, méhészet. Hegyi-erdei gazdálkodás megismerése: állattenyésztés, fakitermelés, erdei termékek gyűjtése. Helyi jellegzetes foglalkozások megismerése: drótosok, üvegesek, kosárfonók, kovácsok, mészégetők, szénégetők. A zöldségek, gyümölcsök termesztésének, feldolgozásának múltbeli és jelenkori módjai. Információk gyűjtése könyvtárban, múzeumban, tájházban; a helyi gyűjtemények bővítése. A népi bölcsességek fellelése közmondásokban, szólásokban. A családi és társas munkák megismerése: tollfosztás, fonás, aratás, kukoricatörés, disznótor, szüret, májusfaállítás. A fiatalok munka közbeni közös játékai, szórakozásainak megismerése: szórakoztató történetek, elbeszélések mesélése, ismerkedés, tánc, kártya, ének. Kölcsönös segítségnyújtás, a közösségek összefogása fontosságának belátása. Szólások, közmondások gyűjtése a munkáról.	*Szlovák nyelv és irodalom:* szólások, közmondások, a gazdálkodás szókincse. *Magyar nyelv és irodalom:* szólások, közmondások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdálkodás, növénytermesztés, szőlőtermesztés, hegyi gazdálkodás, erdei gazdálkodás, mészégető, szénégető, kosárfonó, drótos, üveges, tollfosztás, fonás, aratás, disznótor, szüret.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Lakóhely, lakóház	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A népi építészet lakóházainak, azok elrendezésének, berendezésének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alföldi és hegyvidéki településtípusok összefüggéseinek elsajátíttatása, a melléképületek, pincék funkcióinak megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A falusi, városi és hegyvidéki környezet különbségeinek feltárása. Alföldi települések és azok típusainak megismerése. Hegyvidéki települések és azok típusainak megismerése. Az értékmegőrzés színhelyei: néprajzi múzeumok, tájházak, falumúzeumok – lehetőség szerint látogatás. A paraszthá jellegzetes elrendezése, stílusa, berendezése, hagyományos építőanyagai. A pincék jelentősége, elhelyezkedése. A ház körül található melléképületek, közlekedési eszközök, azok funkciói. A népi munkaeszközök felismerése. Egy-egy épület, lakóház rövid bemutatása. A lakóhely természeti szépségei, kulturális és történelmi értékeinek	*Magyar nyelv és irodalom:* hiedelmek. *Vizuális kultúra:* a paraszthá alaprajza. *Szlovák nyelv és irodalom:* magyar és szlovák hiedelmek; a lakóhely, lakóház szókincse.

új feladathelyzetben való megjelenítése. Életstílus és berendezés kapcsolatának összefüggései. A házépítéssel kapcsolatos hiedelmek – gyűjtőmunka alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Falusi környezet, városi környezet, hegyvidéki környezet, alföldi település, hegyvidéki település, vályog, zsúpfedél, nyitott kémény, kemence, pince, istálló, szérű, pajta.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szlovákok néprajza – jeles napok, ünnepek, néptánc, népviselet, tradicionális ételek**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Nagyobb ünnepek ismerete, az adott település, régió népviseletének, táncainak, népzenéjének és legjellemzőbb ételeinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek bővítése a magyarországi szlovákok néprajzáról.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Jeles napokkal, ünnepekkel kapcsolatos önálló vélemények és kérdések megfogalmazása. A szlovákság kétnyelvű vallásgyakorlásának jelentősége ünnepeken: beszélgetés, személyes tapasztalatok megfogalmazása. Ünnepi hagyományok, szokások hasonlóságának, különbözőségének feltárása. Az ünnepeket bemutató történetek elbeszélése az írott sajtó és egyéb médiumok által szerzett ismeretek alapján. Jellegzetes étkezési szokások a szlovák családokban, ételek készítése: alapanyagok, eszközök – gyűjtőmunka, személyes tapasztalatok alapján. A párválasztással kapcsolatos babonák. Az ünnepi és hétköznapi női és férfi viselet ismeretének bővítése. Mit viseltek a régmúltban az adott régióban? A régióra jellemző anyagok, motívumok, díszítőelemek megnevezése és összehasonlítása fényképek segítségével. Ruhadarabok gyűjtése, elkészítése, kiállítás, bemutató szervezése. Rövid interjú készítése egy-egy népzenei vagy táncos rendezvényről. A hazai szlovák táncok regionális és országos szintű megismerése. A régióra jellemző néptáncok tanulása és bemutatása. Múlt és jelen összehasonlítása öltözködésünkben, étkezésünkben.	*Dráma és tánc:* néptáncok. *Magyar nyelv és irodalom:* párválasztással kapcsolatos babonák. *Vizuális kultúra:* a népviselet régióra jellemző motívumai, díszítőelemei. *Szlovák nyelv és irodalom:* párválasztással kapcsolatos babonák a magyarok és szlovákok körében; az ünnepek, a népviselet, az ételek szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vallásgyakorlás, munkafolyamat, öltözködés, divat, étkezési szokás, babona.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szlovák sajtó, közélet és annak képviselői – írók, költők, kutatók**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a sajtó, a média, a közélet szereplőiről, írókról, költőkről, kutatókról.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovák írott és nyomtatott sajtó, a média, a nemzetiség intézményrendszerének alapos megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi szlovák média megjelenési formái: elektronikus és nyomtatott sajtó, rádió- és tv-műsor. A szlovák nemzetiségi tv-műsor és országos hetilap alapos áttanulmányozása. A helyi sajtó, tv megjelenési formáinak megismerése. Országos szintű kiadványok megismerése: különböző gyűjtemények, kalendáriumok. Bepillantás néprajzkutatók, írók, költők életébe, munkásságába. Beszámolók készítése ismert közéleti személyekről. A magyarországi szlovák érdekképviseletek (helyi, megyei, országos szintű önkormányzatok). A nemzetiségi törvény megismerése, a törvény fontosságának belátása. A nemzetiségi jogok és kötelességek megismerése, alkalmazásának lehetőségei. Helyi, regionális és országos működésű kulturális egyesületek, civil szervezetek megismerése (zenekarok, pávakörök, tánccsoportok, hagyományőrző egyesületek). Aktív részvétel helyi, regionális, országos szlovák programokon (verseny, nemzetiségi nap).	*Szlovák nyelv és irodalom:* magyarországi szlovák költők, írók; a média, a közélet szókincse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elektronikus sajtó, nyomtatott sajtó, írott sajtó, kiadvány, érdekképviselet, nemzetiségi önkormányzat, nemzetiségi törvény, kötelesség, kulturális egyesület, civil szervezet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Népköltészet, népzene**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Néhány népballada, monda ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A népballadák és a népmondák fajtáinak, stílusjegyeinek megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Balladák, a ballada fogalma, stílusjegyei. A hősök gondolatainak és érzelmeinek megismerése. Egyén és történelem viszonya a balladákban. A szlovák és a magyar balladák összehasonlítása. Népmondák, hiedelemmondák, hiedelmek és csodák. A mese és monda közötti különbség megfigyelése. A magyar és szlovák mondák hasonlóságainak, különbségeinek felismerése. Balladák, mondák előadása, eljátszása megadott szempontok alapján. Gyűjtőmunka kiadványokból, könyvből.	*Szlovák nyelv és irodalom:* népballadai sajátosságok a műballadában; a népköltészet és a népzene szókincse; hasonlóságok/ különbségek a magyar és szlovák népballadákban.

	Magyar nyelv és irodalom: népballadák.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ballada, monda, hiedelemmonda, hiedelem, csoda, stílusjegy, mondanivaló.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A megalapozott szókincs további fejlődése, gazdagodása, a tanuló emlékező és kommunikációs képességének további fejlődése. A tanuló ismeri őseinek hazáját, első, írott nyelvét, államát, vezetőjét. Ismeri a magyarországi szlovákok letelepedésének körülményeit, szakaszait, nyelvjárásait. Különbséget tud tenni a szlovák irodalmi nyelv és a hazai szlovák nyelvjárások között, bővíti tudását, gyűjtőmunkáját a helyi nyelvjárásban. Ismeri a magyarországi szlovákok földrajzi elhelyezkedését, településeit, különbséget tud tenni a hegyvidéki és az alföldi szlovák gazdálkodás, életmód között. Ismeri a régmúlt jellegzetes foglalkozásait, népi mesterségeit, tudja, melyek a családi és társas munkák. Képes egységében látni és fel tudja idézni a magyarországi szlovákok vallási ünnepeinek, jeles napjainak szokásait, tevékenységeit. Képes reprodukálni a helyi jellegzetességeket a szellemi és a tárgyi kultúrában egyaránt. Ismeri a tradicionális szlovák ételeket, a helyi jellegzetes ételeket, azok elkészítési módját. Ismeri a helyi népviselet (női és férfi, hétköznapi és ünnepi) ruhadarabjait. Aktívan alkalmazza a tanult népdalokat, néptáncokat, közmondásokat, szólásokat. Ismeri a helyi és a hazai szlovák közélet szereplőit, intézményeket, önkormányzatokat, kulturális egyesületeket, érdekképviseleti szervezeteket, az írott és a nyomtatott sajtót, médiát. Tudja az olvasott műveket (ballada, monda) röviden, szóban interpretálni. Aktívan részt vesz tárgykészítő, hagyományőrző tevékenységekben, versenyeken, ünnepségeken

SZLOVÁK NÉPISMERET

A hazai szlovák nemzetiség számára a nyelv és a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén felkínált nevelés és oktatás épít arra, hogy a nemzetiséghez tartozók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek.

A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A tantárgy sajátosságából, hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is.

A szlovák nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmóddal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról.

A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei a különböző intézmények és szervezetek.

A népismeret tantárgy a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti kötelezően egy tanítási óra az elsőtől a tizenkettedik osztályig intenzív és alapos ismeretszerzést tesz lehetővé. Ennek során a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani. A tartalmak magukban rejtik ennek lehetőségét.

A népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet.

E kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (állomásokon való tanulás[1], műhelytanítás, múzeumpedagógia-foglalkozások, iskolai projektek) a tanulókat olyan tapasztalatokhoz segítik, amelyekre saját környezetükben már nem tehetnek szert.

A tantárgy a kulcskompetenciák – a kommunikáció, az időben és térben való

[1] Egy nyitott oktatási módszer, amely a tanulók önellenőrzésén alapul.

tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése során eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektek lebonyolítására.

9–10. évfolyam

A szlovák népismeret tantárgy feladata a 9–10. évfolyamon az iskolai műveltség differenciált megszilárdítása, amelyben már megjelennek a pályaválasztáshoz, a munkavállalói szerephez szükséges kompetenciák is. A szlovák nép és nemzet történelmére, társadalomfejlődésére, kultúrtörténetére, Szlovákia földrajzára, mai viszonyaira, másrészt a magyarországi szlovák nemzetiség történelmi múltjára, anyagi és szellemi kultúrájára, annak bemutatására épülő szlovák népismeret tantárgy egyik fontos fejlesztési területe a nemzeti öntudat és hazafias nevelés, melynek eredményeként a tanuló megfelelő módon értelmezi, mérlegeli szlovák nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait, és képes megfogalmazni a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. Tiszteli a különböző népek és kultúrák hagyományait. A tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi felelősségének jelentőségét. Megérti az egyén felelősségét a szlovák közösség fenntartásában és a normakövetésben. A szlovák népismeret tantárgy a segítségnyújtásra és az önkéntességre tanít. A tanuló megérti és értelmezi az egyes globális problémák és a lokális cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. Érti a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában. A tanuló nyitottá válik a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, s képes megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket.

A tanuló képes elhelyezni a magyarság és Szlovákia kultúráját európai kontextusban. Megnevez és felismer magyar, valamint a szlovák nemzetiséghez tartozó (hazai és anyaországbeli) történelmi személyiségeket, tudósokat, művészeket, tudatosul benne munkásságuk jelentősége. A tanuló tisztában van a magyar, az anyaországbeli és a nemzetiségi ünnepek jelentőségével, kontextusával, hagyományaival. Részt vesz a nemzettel, a hazával és az anyaországgal való érzelmi azonosulást erősítő tevékenységekben. Ismeri a népi hagyományokon és vallási gyökereken alapuló éves ünnepkört, van tapasztalata ezekhez kötődő szokásokról. Értékeli a helytörténeti ismeretek fontosságát, ismeri lakóhelye és iskolája helytörténetének, kulturális és természeti örökségének főbb értékeit. Ismer specifikumokat, amelyek a szlovák nemzetiséghez kötődnek. Érti a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában. Gyakorolja jogait és kötelességeit szűkebb környezetében, ismeri és tiszteli szűkebb közössége tagjait, törekszik a jó együttműködésre az együttélésben. A tanuló felismeri, ha egyes emberek vagy csoportok segítségre szorulnak, tisztában van az önkéntesség értékével, jelentőségével, formáival. A tanuló gondolatait, véleményét, javaslatait képes szlovák nyelven kifejezni. A nyelvet biztonsággal használja az információszerzés folyamatában. Alkalmazza hétköznapi kommunikációs helyzetekben a különféle beszédműfajok kommunikációs technikáit. Beszélgetés, vita során képes saját véleménye megvédésére vagy korrekciójára. Önállóan olvas és megért nyomtatott és elektronikus szövegeket. Képes szövegalkotásra a társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén a papíralapú és az elektronikus műfajokban. Törekszik a nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő szövegek alkotására. Képes tájnyelvi szövegeket irodalmi nyelvre átírni. Képes nem verbális természetű információk adekvát verbális leírására, értelmezésére.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szlovákia helye Európában és a világban	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Szlovákia elhelyezkedése, szimbólumai, tájegységeinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai Szlovákia és korunk szlovákságának bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szlovák etnikum elhelyezkedése. Szlovákia földrajzi, közigazgatási struktúrájának bemutatása. Demográfiai jellemzők. Kultúrtörténeti örökségek, műemlékek, turisztikai látnivalók megismerése. Társadalmi-politikai viszonyok bemutatása, elemzése. A határon túl élő szlovákok és Szlovákia kapcsolatának felderítése, vizsgálata.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Szlovákia térképeken. *Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse. *Földrajz:* Szlovákia (gazdasági, statisztikai, demográfiai adatok, gráfok, grafikonok).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Etnikum, demográfiai jellemző, kultúrtörténeti örökség, társadalmi viszonyok, politikai viszonyok, határon túl élő, honfitárs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A szlovák nép története a kezdetektől a 18. századig	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a szláv néptörzsekről, az első szlovák államról és írásbeliségről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nép történetének kronológiai bemutatása a 18. századig.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szlávok etnogenezise, élet az őshazában. Szlávok a Kárpát-medencében az 5–9. század között. A Nagymorva Birodalom Rastislav idejében. Cirill és Metód élete, missziós tevékenysége. Az ószláv nyelv elismertetése. A szláv ábécé, első iskolák alapítása. A glagolikus írás megalkotása. Nagymorávia I. Svatopluk fejedelem korában, annak bukása. A Nagymorva Birodalom hagyományának szerepe a szlovák nemzeti ideológiában. A szlovákok a középkori Magyar Királyságban (10–14. század). Etnikai viszonyok Észak-Magyarországon. A rendi nemzet fogalma.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* párhuzamok a közös múltban. *Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse; Cirill, Metód és más ismertebb személyek tevékenysége. *Magyar nyelv és irodalom:* ismert

A „Slovenka“, Slovak“, „Slováky“ elnevezések megjelenése, a korszak anyagi és szellemi kultúrája. A szlovákok az újkor küszöbén, a husziták hatása a szlovák népre. Reformáció-ellenreformáció. Személyek, intézmények megismerése. A szlovák etnikum nyelvi és vallási tagozódása.	személyek a szláv/szlovák és magyar irodalomban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Etnogenezis, Nagymorva Birodalom, fejedelem, fejedelemség, missziós tevékenység, ószláv nyelv, glagolikus írás, etnikai viszonyok, rendi nemzet, huszita mozgalom, reformáció, ellenreformáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szlovákok története**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Alapismeretek a magyarországi szlovákok letelepedési szakaszairól, nyelvéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai Magyarországon élő szlovákok történetének bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák migráció és kolonizáció 17–18. századi megismerése. A belső migráció okainak bemutatása. A török alól felszabadított területek földrajzi-gazdasági viszonyainak megismerése. A szlovák migráció formái, szakaszai, irányai. A három nyelvsziget kialakulásának levezetése: Dunántúl, Alföld, Északkelet-Magyarország. Szlovákok Pest-Budán, illetve Budapesten. Az egyes nyelvjárások jellemzésének ismertetése. A beszélt nyelv változatainak bemutatása. Az újraalapított települések típusainak bemutatása. Az új földrajzi-gazdasági társadalmi környezet. A szlovák régiók komplex leírása: származás, nyelvjárás, vallás, életmód-foglalkozás, településtípusok. A 18. század nagy személyiségei, irodalma.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a magyarországi szlovákok története (történeti térképeken, történelmi kézikönyvekben, atlaszokban). *Magyar nyelv és irodalom:* a 18. század nagy személyiségeinek szlovák vonatkozásai (művelődéstörténeti kézikönyvekben, lexikonokban). *Földrajz:* magyarországi szlovák települések (térképen, képeken). *Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse, fogalmai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Migráció, kolonizáció, földrajzi viszonyok, gazdasági viszonyok, nyelvsziget, egyházi tulajdon, újratelepített.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A magyarországi szlovákok anyagi kultúrája	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a magyarországi szlovákok kultúrájáról és néprajzáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovákok anyagi kultúrájának komplex bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A szlovák nemzetiség épített lakókörnyezete: az épületek funkcionális és esztétikai jellemzői, lakberendezési, használati tárgyak. Tradicionális életmód, különleges foglalkozások, kézműves mesterségek, rokoni kapcsolatok. Múzeum- és tájházlátogatás. A szlovák nemzetiség népviseletének, a női, férfi és gyermekviselet egyes darabjainak, a felhasznált anyagok megismerése. A kenderfeldolgozás, a szövés folyamatának megismerése. A szlovák nemzetiség díszítőművészetének, a népviseleti ruhadarabok díszítésének, a felhasznált anyagok, termékek megismerése. Étkezési szokások: főzési kultúra, ünnepi és hétköznapi konyha régen és ma, a kenyérsütés folyamatának megismerése. Hallott és olvasott szövegek ismereteinek feldolgozása írásban és szóban.	*Vizuális kultúra:* lakberendezési, használati tárgyak, népviselet (fényképek, rajzok, grafikák). *Szlovák nyelv és irodalom*: a tematikai egység írásos forrásai, szókincse. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: Tájházak, népviselet, épített környezet (dokumentumfilmek).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lakókörnyezet, anyagi kultúra, forrás, tárgyi kultúra, tárgyi néprajz, hagyományos életmód, alapmotívum, kékfestés, kenderfeldolgozás, szövés, kenyérsütés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A magyarországi szlovákok szellemi kultúrája	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a magyarországi szlovákok kultúrájáról és néprajzáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovákok szellemi kultúrájának komplex bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A népszokások eredete, alkalmazása, jellemzése. Az emberi élet fordulópontjaihoz kapcsolódó népszokások. A vallási ünnepek szokásai. Jellegzetességek, sajátosságok elsajátítása. A naptári év szokásai, a családi élet szokásai, jeles napi szokások. A felkutatott hagyományok lejegyzése. Hiedelemvilág: különböző eseményekhez kapcsolódó praktikák, mitikus alakok. A magyarországi szlovákok népköltészetének leírása. Népzene, népi hangszerek, népmesék, balladák, népdalok,	*Vizuális kultúra*: jeles napi szokások (fényképek, rajzok, grafikák). *Szlovák nyelv és irodalom:* hagyományok, a szellemi kultúra szókincse.

néptáncok. Összefüggések felismerése irodalmi, zenei alkotások segítségével. A szépirodalmi szövegek önálló rendszerezése, vizsgálata történelmi hitelesség szempontjából.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* a magyarországi szlovákok szellemi kultúrája (dokumentumfilmek).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Eredet, alkalmazás, jellemzés, emberi élet fordulópontja, mitikus alak.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A magyarországi szlovákok nyelve, nyelvjárások**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Ismeretek a magyarországi szlovák nyelvjárásokról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovákok nyelvének komplex bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvjárás fogalmának meghatározása. A három nyelvjáráscsoport és dialektusainak alapos vizsgálata. A magyarországi szlovák nyelvjárások. A köznyelv és irodalmi nyelv területeinek, összefüggéseinek, történeti fejlődésének szakaszai. Nyelvjárási szövegek vizsgálata, összehasonlítása, átírása irányított formában irodalmi nyelvre.	*Szlovák nyelv és irodalom:* a nyelv és identitás közötti összefüggések; nyelvjárási szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvjáráscsoport, nyelvjárás, dialektus, köznyelv, vizsgálat, jellegzetesség, tipikus jegy.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló megismeri a szlávok őshazáját, a mai szláv államokat és azokat az országokat, ahol szlovákok élnek. Bemutatja és jellemzi a Nagymorva Birodalmat, ismeri jelentőségét, fő alakjait. Ismeri a Cirill és Metód hittérítők jelentőségét, az első szláv ábécét, a glagolikus írást. Ismeri a szlovák etnikum jellemzőit Magyarországon, társadalmi rétegződését. Ismeri a magyarországi szlovákok migrációjának okait, irányait, formáit és szakaszait. Tudja, honnan érkeztek települése alapítói, szlovák lakosai, tudja rögzíteni történelmének főbb állomásait. Ismeri saját családja történetét. Megtudja, hogyan hatott a reformáció-ellenreformáció a szlovákok vallására, kultúrájára. Ismeri az etnográfia és etnológia tudomány fogalmát és történelmi fejlődését. Átlátja a magyarországi szlovákok tárgyi és szellemi kultúráját.

11–12. évfolyam

A szlovák népismeret tantárgy szerepe a 11–12. évfolyamon a már korábban megszerzett tudás elmélyítésére irányul. A pályaválasztáshoz szükséges kompetenciák hangsúlyossá válnak.

A szlovák nép és nemzet történelmére, társadalomfejlődésére, kultúrtörténetére, Szlovákia földrajzára, mai viszonyaira, másrészt a magyarországi szlovák nemzetiség történelmi múltjára, anyagi és szellemi kultúrájára, annak bemutatására épülő szlovák népismeret tantárgy egyik fontos fejlesztési területe a nemzeti öntudat és hazafias nevelés, melynek eredményeként a tanuló megfelelő módon értelmezi, mérlegeli nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait és képes megfogalmazni a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. A tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi felelősségének jelentőségét, valamint az egyén felelősségét a szlovák közösség fenntartásában és a normakövetésben. A szlovák népismeret tantárgy a segítségnyújtásra és az önkéntességre tanít. A tanuló megérti és értelmezi az egyes globális problémák és a lokális cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket**.** Érti a nemzetiségi hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában. A pályaorientáció során a tanuló eléri, hogy reális ismeretekkel rendelkezzék saját képességeiről, adottságairól. Nyitottá válik a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Identitástudata reális alapokon nyugszik. Tudatosul benne a helyi, a nemzetiségi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség jelentősége. Képes arra, hogy saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és képes megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket.

A tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi (társadalmi) felelősségének jelentőségét. Ismer közösségi egyezségeket és normákat, képes egy-egy közösség etikai elveinek felismerésére és a különböző kultúrák etikai elveinek összevetésére. A tanuló képes elhelyezni a magyarság és anyaországa kultúráját európai kontextusban. A tanuló megismeri anyaországának történelmét a felvilágosodás korától napjainkig. Megnevez és felismer nemzetiségéhez tartozó (hazai és anyaországbeli) történelmi személyiségeket, tudatosul benne munkásságuk (egyetemes) jelentősége. Tisztában van a magyar, az anyaországbeli és a nemzetiségi ünnepek jelentőségével, kontextusával, hagyományaival. Részt vesz a nemzettel, a hazával és az anyaországgal való érzelmi azonosulást erősítő tevékenységekben. Ismeri a népi hagyományokon és vallási gyökereken alapuló éves ünnepkört, van tapasztalata ezekhez kötődő szokásokról, ismer ilyen témájú folklór- és műalkotásokat. Képes felidézni a nemzetiségi népi kultúra néhány jelentős elemét, jellemzőjét. Értékeli a helytörténeti ismeretek fontosságát, ismeri lakóhelye és iskolája helytörténetének, kulturális és természeti örökségének főbb értékeit. Képes megfelelő módon értelmezni, mérlegelni nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait, és képes megfogalmazni a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. Ismeri a nemzeti kultúrák jelentőségét, tiszteli a különböző népek és kultúrák hagyományait tájegységekhez kötve, valamint saját nemzetiségéhez kapcsolódó specifikumokat. A hagyományos (népi) életmód, szokások megismerésén keresztül értékeli ezek fenntarthatósággal kapcsolatos szerepét. Felismeri az egyetemes emberi örökség és az európai kultúra kiemelkedő eredményeit, az ennek megőrzésén munkálkodó szervezeteket, a nemzetközi összefogás jelentőségét. Ismeri a nemzetiségek magyarországi alkotmányos és törvényekben garantált jogait, helyi és országos érdekképviseletük jogi intézményeit, valamint saját nemzetisége politikai és civil önszerveződési formáit. Tudatában van a nemzetiséghez tartozás nyelvi és kulturális előnyeinek. Tisztában van az előítéletek és a kirekesztés különböző megjelenési formáival, képes ezeket megfelelő módon kezelni. A tanuló felismeri, ha egyes emberek vagy csoportok segítségre szorulnak, tisztában van az önkéntesség értékével, jelentőségével, formáival. Képes a média által alkalmazott figyelemfelkeltő eszközöket, képi és hangzó kifejezőeszközöket

értelmezni, médiatartalmakat használni, megfelelő kommunikációs stratégiával rendelkezik a nemkívánatos tartalmak elhárítására. Gyakorolja a szóbeli, az írásbeli és a képi kifejezés különböző formáit.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A felvilágosodás és a szlovák nemzeti ébredés kora (18–19. század)**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek az adott korból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felvilágosodás korának és a szlovák nemzeti ébredés jelentőségének, programjának, személyiségeinek megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Magyarország a felvilágosodás korában. A felvilágosodás fogalmának elsajátítása. A nemzeti ébredés jelentésének és fogalmának elsajátítása. A kor jeles szlovák képviselőinek tevékenysége. A reformkori Magyarország társadalma és gazdasága. A Štúr-iskola: tevékenysége, céljai, nemzetfelfogása. A nemzeti-demokratikus program: a szlovák nemzet követelései. Magyarok és szlovákok az 1848/49-es forradalomban. A korszak nagy személyiségeinek megismerése: Ľudovít Štúr, Ján Kollár, Janko Kráľ, Ján Botto.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a felvilágosodás kora (történeti térképeken, történelmi kézikönyvekben, atlaszokban, lexikonokban). *Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felvilágosodás, nemzeti ébredés, reformkor, Štúr-iskola, nemzetfelfogás, demokratikus program, forradalom.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovák nemzet a dualizmus korában (1867–1918); szlovákok mint szórvány nemzetiség a dualizmus korában**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek, valamint a szlovák nemzetiség, értelmiség alakulásának ismeretei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A dualizmus kori szlovák nemzetiség jellemzőinek, törekvéseinek, személyiségeinek megismertetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák nemzet memoranduma. A kiegyezés és a nemzetiségi törvény. A nemzetiségek élete, jogi helyzete, kulturális viszonyai az Osztrák-Magyar Monarchiában. A Matica slovenská megalakulása, főbb tevékenységei. Szlovák nemzeti szerveződések – Milan Rastislav Štefánik, Tomáš Garrigue Masaryk és Milan Hodža politikai profilja.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a dualizmus kora (történeti térképeken, történelmi

A cseh-szlovák politikai elitjének közeledése, tervei. Az első világháború: Csehszlovákia kikiáltása, túrócszentmártoni deklaráció, Csehszlovákia létrejötte. Társadalmi, kulturális, gazdasági viszonyok bemutatása. A szlovák értelmiség tevékenysége Pest-Budán, majd Budapesten. Nemzetiségi törekvések és az állami nemzetiségi politika ellentétei. Az adott település és régió történelmi-társadalmi helyzetének változásai, jellemzői a dualizmus korában. A kor jelentősebb személyeinek megismerése.	kézikönyveken, atlaszokban). *Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Memorandum, kiegyezés, nemzetiségi törvény, jogi helyzet, Matica slovenská, szlovák nemzeti szerveződés, politikai elit, Csehszlovákia kikiáltása, szlovák értelmiség, dualizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Csehszlovákia a két világháború között és a II. világháború idején**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek, fogalmak a szlovák nemzetiség helyzetéről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Csehszlovákia viszonyainak bemutatása a két világháború között és a II. világháború idején	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Csehszlovákia nemzetiségi viszonyai. A szlovákok társadalmi, gazdasági, politikai helyzete. A nemzetiségpolitika jellemzői, szlovák autonomista törekvések. Az I. bécsi döntés következményei. A szlovák állam létrejöttének körülményei, jellemzése. A szlovák nemzeti felkelés. A szlovákok helyzete és létszáma a trianoni Magyarországon. Iskolarendszer és művelődés. A Szlávok Antifasiszta Frontjának megalakulása és tevékenysége.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Csehszlovákia (történeti térképeken, történelmi kézikönyvekben, atlaszokban). *Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Autonóm, autonomista törekvés, I. bécsi döntés, következmény, szlovák nemzeti felkelés, Trianon, iskolarendszer, művelődés, Szláv Antifasiszta Front.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szlovákia Csehszlovákia keretein belül**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek Csehszlovákiáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretek nyújtása Szlovákia formálódásáról a csehszlovák államon belül.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szovjetunió és Csehszlovákia viszonyának bemutatása. A Beneš-dekrétumok következményei, kitelepítések. Csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény. A kommunista fordulat társadalmi, gazdasági, kulturális következményei. A nemzetiségi (oktatás, kultúra, egyesülés) változások megismerése. A szövetkezesítés, iparosítás és urbanizáció hatásai a nemzetiségi viszonyokban. A cseh-szlovák viszony elemzése. Vélemények megfogalmazása a szlovákok sorsfordulóiról. Vita, beszélgetés a magyarországi szlovákok és az anyanemzet, valamint más országokban élő szlovákok kapcsolatteremtésének lehetőségeiről.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a szlovákok sorsfordulói. *Szlovák nyelv és irodalom:* a magyarországi szlovákok és az anyanemzet, valamint más országokban élő szlovákok kapcsolatteremtésének lehetőségei, a tematikai egység szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szovjetunió, Eduard Beneš, Beneš-dekrétumok, kitelepítés, lakosságcsere, lakosságcsere-egyezmény, kommunista, kommunizmus, kommunista fordulat, szövetkezesítés, urbanizáció, iparosítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az önálló szlovák állam megalakulása	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Történelmi, valamint jelentős Csehszlovák eseményekről tanult ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló Szlovák Köztársaság megalakulásának okai, jelenlegi társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális jellemezőinek bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország szerepe a közép-kelet-európai rendszerváltozásokban. Bársonyos forradalom. Az önálló Szlovák Köztársaság kikiáltása. A mai Szlovákia társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális jellemzői. Beszélgetés és vita a nemzetiségek problémáiról.	*Szlovák nyelv és irodalom:* a tematikai egység szókincse.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rendszerváltozás, bársonyos forradalom, megalakulás, kikiáltás, Szlovák Köztársaság.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Szlovákok Magyarországon 1945 után. Szlovákok a mai Magyarországon	Órakeret 14 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a magyarországi szlovákok letelepedéséről, életéről,	

	helyzetéről, tárgyi és szellemi kultúrájáról.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az 1945 utáni Magyarország és a jelenkori szlovák nemzetiség helyzetének, életének, kultúrájának, érdekképviseleteinek, a nyelv átörökítését célzó tevékenységeknek megismertetése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Lakosságcsere a gyakorlatban – személyes sorsok alapján. A kommunista rendszer kiépülése és a nemzetiségi élet (oktatás, kultúra, egyesülés) változásai. A szövetkezetek, urbanizáció, iparosodás hatása a szlovákokra. A nemzetiségi iskolarendszer és művelődés helyzetének feltérképezése. A Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetségének tevékenységei. A magyarországi szlovákok adatai a népszámlálások tükrében: szociális és korösszetétel. A Magyarországi Szlovákok Szövetsége, Országos Szlovák Önkormányzat és más országos hatáskörű szervezetek. Nemzetiségi jogok, kötelességek. Törvény a nemzetiségek jogairól. Az oktatás és művelődés lehetőségei a mai Magyarországon. A mai szlovák tudományos élet, irodalom, kultúra, média helyzete. Kapcsolatok az anyaországgal és a határon túli szlovák közösségekkel. A szlovák hagyományok összefoglalása: szokások, néphagyomány, tárgyi és szellemi kultúra a mai Magyarországon. A feladatvállalás lehetséges módjainak feltárása az ifjúsági szervezetek munkájában, aktív részvétel a szlovák hagyományokat célzó, átörökítést szorgalmazó kulturális, tudományos egyesületekben. Egyéni és csoportos projektmunkák készítése. Beszélgetés és vita a nemzetiség problémáiról, a hagyományápolásról, a történelmi, tárgyi és szellemi örökség megőrzését célzó témákról.	*Szlovák nyelv és irodalom:* szlovák szervezetek, egyesületek, intézmények; a nemzetiségi jogok gyakorlásának lehetőségei; a tematikai egység szókincse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lakosságcsere, kommunista rendszer, oktatás, egyesülés, nemzetiségi iskolarendszer, Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége, népszámlálás, törvény, nemzetiségi törvény, tudományos élet, határon túli szlovák közösség.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri a szlovák nemzeti programokat a reformkor és szabadságharc idejéről, valamint a szlovákság helyzetét a két világháború közötti Csehszlovákiában és Magyarországon. Ismeri Ľudovít Štúr tevékenységét. Ismeri a kiegyezés, a nemzetiségi törvény, valamint a dualizmus nemzetiségi politikájának lényegesebb vonásait. Ismeri a Matica slovenská szerepét és tevékenységét. Tisztában van Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Hodža, Rastislav Štefánik tevékenységével.

	Ismeri az 1945 után bekövetkezett politikai, társadalmi, gazdasági, szociális változások hatásait a magyarországi szlovák nemzetiségre. Ismeri a II. világháború utáni iskolarendszert, politikai, társadalmi és kulturális szerveződéseket. Tisztában van a magyarországi szlovákok mai életével, helyzetével, lehetőségeivel, jogaival.

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

A szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás a magyar közoktatás szerves része. Célkitűzéseit a Nemzeti Alaptantervben és a Nemzetiség iskolai oktatásának irányelvében foglaltakkal összhangban valósítja meg. Így általános célja és feladata azonos az iskolai nevelés-oktatás céljaival, feladataival. Olyan alapvető és továbbfejleszthető ismereteket ad, kulcskompetenciákat fejleszt, melyek az egyén boldogulásának szempontjából meghatározóak, lehetővé teszik az önálló ismeretszerzést, az élethosszig tartó tanulást.

A szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás célja a tanulók nemzetiségi közösségéhez való tartozásának erősítése, a nyelv kommunikatív értékének megismertetése és átadása. A szlovák nemzetiségi nyelv és irodalom oktatása az alsó tagozaton lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók a nyelv tanulása során megismerjék a nemzetiség történelmét, múltját, szellemi és anyagi kultúráját, ápolják a hagyományokat, szokásokat. Őrizzék meg és erősítsék nemzetiségi önazonosságukat, és tegyenek szert valós önismeretre. Viszonyuljanak pozitívan a szlovák nyelvhez, nemzetiségi kultúrához. Ismerjék meg és gyakorolják a nemzetiségi jogokat, vállalják másságukat, legyenek toleránsak, nyitottak, fogékonyak a különböző kultúrák iránt.

A közös tudás, a közös nyelv ismerete hozzájárul az identitás fejlesztéséhez, megőrzéséhez. A közösséghez való tartozás élménye, a nemzetiség értékeinek megismerése és megőrzése erősíti kötődésüket, fejleszti személyiségüket, motiválja nyelvtanulásukat.

A szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás során a tanulók számára nyilvánvalóvá kell tenni a nyelvi és kulturális gazdagság előnyeit, segítve ezzel a reális nemzetkép és nemzetiségkép kialakítását. A nyelv tanulása, tudása megtartja és alakítja a közösséget. Általa lehetővé válik a nemzetiség és az anyaország irodalmi értékeinek megismerése.

A szlovák nemzetiségi nyelv tanításának célja olyan gyakorlati szókincsre épülő, biztos és használható nyelvtudás megszerzése, nyelvi készség kialakítása, melynek során a tanulók, művelt köznyelvi szinten, másokkal szóban és írásban kapcsolatot tudnak teremteni. A nyelvi alapkészségek birtokában ki tudják fejezni gondolataikat, alkalmazni tudják ismereteiket.

A kommunikatív nyelvi kompetenciák kialakításával, fejlesztésével az alapkészségek – hallás, beszéd, olvasás és írás – olyan szintre fejlődnek, melyek képessé teszik a tanulókat arra, hogy a nemzetiségi nyelvet megfelelően használják személyes, oktatási és közéleti kontextusban is. Képessé válnak nyelvtudásukat megőrizni, fenntartani, fejleszteni, bővíteni egész életük során.

Az egyre nagyobb asszimilálódás következtében a tanulók családból hozott nyelvtudása már igen csekély. Így az iskola meghatározó szerepet tölt be a nemzetiségi nyelv elsajátíttatása terén. Fontos, hogy az ismeretek közvetítése játékosan, változatos formában, élményszerűen, fokozatosan történjen.

Tapasztalja meg a tanuló, hogy anyanyelvén kívül szlovák nemzetiségi nyelven is ki tudja magát fejezni, meg tudja magát értetni a közösség tagjaival. Merítsen bátorságot, szerezzen önbizalmat a szóbeli megnyilvánuláshoz, küzdje le gátlásait, szorongását. Sajátítsa el az egyéniségének, életkorának megfelelő nyelvtanulás módszereit és sikerrel alkalmazza azokat.

1–2. évfolyam

Az alapfokú nevelés-oktatás bevezető szakasza átvezeti a tanulót az óvoda játékközpontú tevékenységéből az iskolai életbe, a tanulásba. Megőrzi és továbbfejleszti a tanuló egyéni megismerés iránti vágyát, nyitottságát, tudni akarását, érdeklődését, fogékonyságát, s figyelembe veszi az egyéni különbségeket is. Segíti fejlődését, kielégíti játék- és mozgásigényét. Élményszerű tanulással, izgalmas, kreatív, ösztönző feladatok sokaságával sajátítja el az állampolgári teendőket, valamint a demokratikus viselkedés szabályainak alapjait: együttműködik és követi a közösségi szabályokat. Felébred benne az igény, hogy szlovák nemzetiségi nyelven fejezze ki magát.

A szlovák nyelv és irodalom tanítása az oktatás bevezető szakaszában alapozó jellegű. A tanuló nyitottá válik a szlovák nemzetiségi nyelv és kultúra befogadására. Fő cél a tanuló érdeklődésének felkeltése a szlovák nemzetiségi nyelv és kultúra iránt, vidám, pozitív légkör megteremtésével, népi játékok, versek, dalok, játékos tevékenységek segítségével. A játékos ismeretközvetítés, a változatos és differenciált tevékenységek lehetővé teszik a tanulóban a szlovák nemzetiségi nyelv és kultúra iránti pozitív viszonynak a kialakítását, a nyelv megszerettetését. Az oldott, barátságos, feszültségmentes hangulat növeli a tanuló bátorságát, önbizalmát. Az élményeken alapuló ismeretszerzés, a helyzetgyakorlatok, a testbeszéd elősegítik a tanuló kapcsolatteremtését, kooperálását, fejlesztik kreativitását, kifejezőkészségét, valamint mozgáskultúráját.

A szlovák nemzetiségi hagyományok, a helyi szokások megismerése, ápolása és megőrzése arra készteti a tanulót, hogy elődei ismereteit, kultúráját tisztelje, erősítse. Törekszik a mások számára érthető beszédre. A tanulóban kialakul az igény, hogy gondolatait, egyszerű mondatait szlovák nemzetiségi nyelven is ki tudja fejezni. Képes szlovák nemzetiségi versek, találós kérdések elmondására, a ritmusérzéket és a mozgáskultúrát fejlesztő játékokra és gyakorlatokra, ritmusos és énekes rögtönzésekre, szerepjátékokra.

A szlovák nemzetiségi nyelv tanításának kezdő szakaszában a nem verbális kommunikáció megfigyelése és alkalmazása áll a központban. Ezt követi az egyszerű utasítások, kifejezések, kérdések megértése, valamint az ezekre történő reagálás. Ezután kap szerepet az egyszerű beszédhelyzetek eljátszása, a beszédkészségre, a pontos hangképzésre, helyes artikulációra, kiejtésre való törekvés. A versek, dalok, mesék, mondókák, nyelvi játékok előadása során a tanuló törekszik a szép, kifejező beszédre, a hiteles előadásra, élmény nyújtására. A betűtanulás időszaka után (2. osztályban) az olvasás, az írott szöveg megértése, a kifejező, értő olvasás, a szöveggel való foglalkozás kerül előtérbe. Az olvasásértés és az írás előkészítési szakaszában a szlovák szövegek csak magyar betűket tartalmaznak. A tanuló az olvasás és az írás jelrendszerének elsajátításakor ismeri meg a magyartól eltérő, sajátos szlovák hangok (ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď) tiszta, helyes képzését, kiejtését, hibátlan alakítását, kapcsolását, írását. Az olvasás során átélt élményeit, érzelmeit képileg is ki tudja fejezni, meg tudja jeleníteni. Ezt követően az írásbeli szövegalkotás, íráskészség, helyesírás, íráskép, külalak fejlesztése történik. Cél az olvasható írás, a tetszetős külalak, a tiszta, rendezett füzetvezetés, a megfelelő írástempó kialakítása.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanuló önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba. Ugyancsak fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése. Ösztönözni kell a tanulót arra, hogy a tanórán és azon kívül is használja a különféle rendelkezésére álló forrásokat.

A tanulóban fokozni kell a tudatosságot, a kitartást és az igényességet a különböző nyelvi tevékenységekben, segíteni kell őt, hogy tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban legyen képes irányítani.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés Nem verbális kommunikáció alkalmazása, a hallott szöveg megértése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv és irodalom megszerettetése játékos tevékenységeken keresztül. A látott, nem verbális kommunikáció megértetése, alkalmazásának elsajátíttatása a környezettel történő kapcsolattartás során. Késztetés a hallás utáni megértés elősegítésére.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nem verbális kommunikáció megértése, utánzása, az adott válasz helyessége. Tekintet, arcjáték, testmozgás helyes alkalmazása, kifejezőkészség erősítése. Gesztus, mimika, testtartás üzenete. Aktív szerep vállalása páros és csoportos szituációs játékokban. Az órán elhangzott kérések, utasítások megértése, lényegének kiemelése és alkalmazása. Kifejezések megértése, helyes reagálás ezekre a metakommunikáció segítségével.	A tanuló – megérti a nem verbális kommunikációt; – helyesen alkalmazza a metakommunikációs eszközöket; – megérti az egyszerű utasításokat, kéréseket, társai közlését; – aktívan vesz részt az órai munkában.	*Magyar nyelv és irodalom:* szituációs játékok. *Testnevelés és sport:* mozgáskultúra, testtartás. *Dráma és tánc:* szerep- és szituációs játékok. *Vizuális kultúra:* fényképek és rajzok, képsorozatok, kompozíciók, én és a társaim. *Ének-zene:* rövid dalok, játékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Metakommunikáció, tekintet, arcjáték, testbeszéd, köszönés, bemutatkozás, kérés, köszönet, búcsúzkodás, kiolvasó, mondóka, vers, mese, játék.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Egyszerű, mindennapi kommunikáció**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi kommunikációban történő aktív részvétel bátorítása, fejlesztése. A hallott szó, kifejezés megértésének, hibátlan reprodukálásának elősegítése. Az aktív szókincs bővítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Beszédtechnika fejlesztése; beszédlégzés, hangadás, kiejtés, kifejezés gyakorlása. A magyartól eltérő, sajátos szlovák hangok tiszta, helyes képzése, ejtése. A megfelelő beszédlégzés, artikuláció, intonáció elsajátítása, ezek helyes alkalmazása. A hallott szavak, szófordulatok, egyszerű üzenetek, kérdések, kérések megértése, az ezekre történő helyes reagálás.	A tanuló – tisztán artikulál, helyesen képzi a szlovák hangokat; – a szavak kiejtése során alig vét beszédtechnikai hibákat; – a mindennapi kommunikációban illendően és helyesen alkalmazza a köszönés, bemutatkozás, kérés, köszönet, búcsúzkodás nyelvi formáit; – megérti és megfelelően használja a tanult szavakat.	*Magyar nyelv és irodalom:* hangképzés, kifejezőkészség, beszédművelés, beszédlégzés, testtartás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédtechnika, kommunikáció, szókincs, párbeszéd, köszönés, bemutatkozás, kérés, köszönet, búcsúzkodás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társakkal és felnőttekkel történő nyelvi kapcsolatteremtés elősegítése. A nemzetiség nyelvén, egyszerű beszélgetésbe történő bekapcsolódás szorgalmazása. Beszédbátorság fejlesztése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hallott szavak, szófordulatok, egyszerű üzenetek, kérdések, kérések megértése, az ezekre történő helyes reagálás.	A tanuló – megérti és megfelelően alkalmazza a tanult szavakat; – megérti az egyszerű kérdéseket, megfelelően reagál rájuk.	*Magyar nyelv és irodalom:* utasítások, kérések. *Környezetismeret:* tanszerek, felszerelések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédtechnika, kommunikáció, szókincs, párbeszéd, utasítás, kérés, tanszer, felszerelés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szlovák nyelven történő kapcsolatteremtés**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társakkal és felnőttekkel történő nyelvi kapcsolatteremtés megalapozása. A nemzetiség nyelvén, egyszerű beszélgetésbe történő bekapcsolódás szorgalmazása. A beszédbátorság növelése. A szereplési vágy és az önbizalom fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az aktív szókincs értelmezése, megértése, bővítése és alkalmazása, képi megjelenítéssel, képek és szavak egyeztetésével. Bekapcsolódás egyszerű párbeszédbe és annak folytatása. Én és a környezetem; Én és a családom. Iskolás vagyok. Elnevezések, megszólítások, cselekvések megismerése.	A tanuló – megérti és megfelelően alkalmazza a tanult szavakat; – megérti az egyszerű kérdéseket, megfelelően reagál; – bekapcsolódik az aktuális párbeszédbe; – a megkezdett párbeszédet tudja megfelelően folytatni; – meg tudja nevezni családtagjait, tantárgyait.	*Magyar nyelv és irodalom:* család és tagjai. *Dráma és tánc:* szerep- és szituációs játékok. *Vizuális kultúra:* képek, képsorozatok, fotók, kompozíciók, rajzok; én és a családom. *Ének-zene:* rövid dalok az iskoláról, a családról. *Szlovák népismeret:* a család és tagjai. *Matematika:* csoportosítás, halmazok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Én és környezetem, otthon, cselekvés, családtag, iskola, órarend.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség Szlovák nyelven történő kapcsolatteremtés	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társakkal és felnőttekkel történő nyelvi kapcsolatteremtés és kapcsolattartás fejlesztése. Bekapcsolódás bátorítása a nemzetiség nyelvén folyó rövid beszélgetésbe, párbeszédbe. A beszédbátorság, szereplési vágy és önbizalom növelése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az aktív szókincs értelmezése, megértése, bővítése és alkalmazása, képi megjelenítéssel, képek és szavak egyeztetésével. Lakóhelyem és környezete. Elnevezések, megszólítások, cselekvések megismerése.	A tanuló – érti a tanult szavak jelentését; – tudja alkalmazni a tanult szavakat; – megérti az egyszerű kérdéseket, megfelelően reagál rá; – egyeztetni tudja a képeket és a szavakat; – meg tudja nevezni a	*Magyar nyelv és irodalom:* utasítások, kérések. *Környezetismeret:* közlekedési eszközök, háziállatok, gyümölcsök, zöldségek.

	közlekedési eszközöket, a háziállatokat, a gyümölcsöket és a zöldségeket.	*Matematika:* csoportosítás. *Vizuális kultúra:* állat- és növényábrázolások. *Ének-zene:* rövid dalok az állatokról. *Szlovák népismeret:* háziállatok, gyümölcsök és zöldségek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lakóhely, falu, város, közlekedési eszköz, háziállat, gyümölcs, zöldség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szlovák nyelven történő kapcsolatteremtés**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló bekapcsolódásának szorgalmazása egyszerű beszélgetésbe a nemzetiség nyelvén. Beszédbátorság, szereplési vágy és önbizalom növelése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az aktív szókincs értelmezése, megértése, bővítése és alkalmazása, képi megjelenítéssel, képek és szavak egyeztetésével. Bekapcsolódás egyszerű párbeszédbe és annak folytatása. Évszakok, hónapok, napok. Napirend. Ünnepek. Elnevezések, megszólítások, mindennapi cselekvések azonosítása, megnevezése.	A tanuló – megérti és megfelelően alkalmazza a tanult szavakat; – megérti a kifejezéseket, egyszerű kérdéseket; – párbeszédre megfelelően reagál; – egyeztetni tudja a képeket és a szavakat; – meg tudja nevezni az évszakokat, a hónapokat, az ünnepeket és a hét napjait, a napszakokat.	*Magyar nyelv és irodalom:* mesék, versek ünnepekről. *Szlovák népismeret:* ünnepek és szokások. *Környezetismeret:* évszakok, hónapok, ünnepek, a hét napjai, napszakok. *Matematika:* csoportosítás, halmazok. *Vizuális kultúra:* fotók és rajzok az ünnepekről. *Ének-zene:* rövid dalok az ünnepekről, évszakokról,

		időjárásról és a napokról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Év, tavasz, nyár, ősz, tél, ünnep, Mikulás, karácsony, farsang, húsvét, hónap, hét, nap, időjárás, reggel, délelőtt, dél, délután, este, éjjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés** **Az olvasástanulás előkészítése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A magyar nyomtatott ábécé kis- és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelven történő olvasástanulás előkészítése. A magyartól eltérő, sajátos szlovák jelrendszer elsajátíttatása és alkalmazása. A hallás, látás célirányos fejlesztése. Helyes motiválással megfelelő légkör és olvasási környezet biztosítása.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasástanulás során elengedhetetlen képességek fejlesztése: beszéd, hallás, észlelés, emlékezet, gondolkodás, figyelem, tempó, ritmusérzék, érzelemvilág és képzelet. Betűfelismerés, betűazonosítás gyakorlása. Szókincs fejlesztése, bővítése.	A tanuló – képességei megfelelő szintűek, kellően motivált az olvasás megkezdése iránt; – felismeri és megnevezi a magyar ábécé betűit.	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek, alkotások, mesék, versek, dalok. *Ének-zene:* tempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, szó, mondat, szöveg, szövegkörnyezet, tempó, ritmus, hangsúly, hangerő, bekezdés, szerző, író, költő, versszak, verssor, népmese, népi bölcsesség és humor, népszokás, hiedelem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés** **Az olvasás jelrendszerének elsajátítása** **Az értő olvasás képességének kialakítása és fejlesztése**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	A magyar nyomtatott ábécé kis- és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási készség fejlesztése vonzó, játékos formában. Az értő olvasás képességének fejlesztése. Az olvasott szöveg lényegének megértetése. A könyvtári szolgáltatás és az elektronikai szolgáltatások megismertetése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyartól eltérő, sajátos szlovák hangok: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď tiszta, helyes képzése, kiejtése, az összeolvasás gyakorlása.	A tanuló – érdeklődést mutat az olvasástanulás iránt; – biztosan felismeri a tanult betűket;	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek, alkotások, mesék, versek, dalok.

A szókincs fejlesztése, bővítése. A szavak, mondatok szöveghű olvasása hangosan, helyes kiejtéssel. Az előforduló olvasástechnikai hibák felismerése, javítása – kezdetben segítséggel, majd önállóan. Reagálás az olvasott szövegre, jelentésének kifejezése cselekvéssel vagy szóban.	– szöveghűen olvas ismert olvasmányt; – esetleges hibáit észreveszi és javítja; – megérti az olvasottak lényegét; – tud kérdéseket feltenni, információt adni az olvasottakról; – igyekszik reagálni a megértett szövegre; – hangos olvasás során, kérdések segítségével, ki tudja emelni a szövegkörnyezetből az egyszerű információkat, címet, szereplőket, fontosabb eseményeket.	*Dráma és tánc:* irodalmi művek, alkotások, mesék, versek, dalok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Cím, szereplő, helyszín, cselekmény, esemény, kérdés, válasz, hibás, hibátlan.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra Irodalmi művek és népköltészeti alkotások értelmezése**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi művek megszerettetése, befogadásuk megalapozása. Az irodalmi ismeretek bővítése. A költői nyelv sajátosságainak megismertetése és megértése. Népköltészeti alkotások jelentőségének felismertetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Rövidebb mesék, versek meghallgatása, elolvasása. Vers, mondóka önálló előadása. Az órai játékokban, szereplésekben alkotó módon történő részvétel. A nemzetiségi élethez kapcsolódó kiolvasók, mondókák, versek, mesék, játékok megismerése, meghallgatása, megértése, majd ezek előadása társaknak. Társaival együttműködve, kis segítséggel mesék előadása, bábokkal való megjelenítése. A szlovák gyermekirodalom képviselőinek művei:	A tanuló – érdeklődést mutat a versek, mesék, rövid történetek iránt; – szívesen kapcsolódik be dramatizálásba, vállal egyszerű szerepeket; – felismeri a jellemzők alapján a verset, mesét; – szívesen szerepel a játékokban társaival; – néhány verset emlékezetből is fel tud idézni.	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek, alkotások, mesék, versek, dalok, szerepjáték. *Dráma és tánc:* irodalmi művek, alkotások, mesék, versek, dalok improvizálása. *Vizuális kultúra:* rajz, báb, jelmez, kellék készítése, vizuális megjelenítés.

Elena Čepčeková: *Cesta do školy,* Ľudmila Podjavorinská: *Na tanci (Išla sova na tanec)*, Krista Bendová: *Hruška.* A magyarországi szlovák szerzők versei: Gregor Papuček: *Zajko,* Alexander Kormoš: *Jarné divadlo.* Memoriter: 12 gyermek- és népdal ismerete: *Hľadám ťa, vidím ťa* *Stratila som kamarátku* *Povedal mi jeden chlapec* *Otec Ochmanský* *Varí babka trnku* *Cipovička* *Čižíček, čižíček* *Na dvore býva sliepočka naša* *Kohútik jarabý* *Češem si hlavičku* *Ide pieseň do kola* *Červené jabĺčko.* 3 gyermekjáték: *Zlatá brána* *Mám ručníček mám* *O reťaz, o reťaz.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, hangsúly, hangerő, bekezdés, szerző, író, költő, versszak, verssor, népmese, népszokás, népi bölcsesség és humor.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás** **Az írástanulás előkészítése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Az írott magyar ábécé kis- és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelven történő írástanulás előkészítése. A hallás, látás célirányos fejlesztése. A tartós figyelem, a feladattudat erősítése. Finommozgások, helyes vonalvezetési eljárások gyakoroltatása, mélyítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyar kis- és nagybetűk írott alakjának ismerete. A vonalvezetés gyakorlása. A betűk szabályos alakítása, kapcsolása az írás során,	A tanuló – képességei megfelelő szintűek: tartós figyelme, feladattudata jó; – kellően motivált az	*Magyar nyelv és irodalom:* finommozgások, hallásfejlesztés.

megfelelő lendülettel és tempóval. Helyes tájékozódás térben és síkban.	írástanulás megkezdése iránt; – felismeri és megnevezi a magyar ábécé betűit; – a szem–kéz koordinációja kialakult; – ismeri az írás alapvető funkcióját;	*Dráma és tánc:* tempó, ritmus, összerendezett, harmonikus, esztétikus mozgás. *Vizuális kultúra:* gyurmázás, színezés, gyöngyfűzés, válogatás, irányok meghatározása a természetben. *Ének-zene:* tempó és ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, hang, betű, szabályos, szabálytalan, lendületes, gyors, lassú, kicsi, nagy, írott, nyomtatott, elválasztás, szótag, szótagolás, betűrend, írásjel, margó, dátum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás Az írás jelrendszerének elsajátítása Az írástechnika fejlesztése, eszközszintű használata**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Az írott magyar ábécé kis- és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyartól eltérő, sajátos szlovák betűk írásának elsajátíttatása és alkalmazása. Írásmozgások automatizálása. Az írásszokások elmélyítése. Olvasható, rendezett íráskép kialakítása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult szlovák betűk: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď hibátlan alakítása, kapcsolása, írása. Az alapszókincs ismert szavainak, kifejezéseinek helyes, hibátlan írása másolás során, írott, majd nyomtatott formáról. Íráskor a betűk alakítása és kapcsolása a tanultaknak megfelelő, szabályos és olvasható. Megfelelő írástempó, lendületes írás elérése. Tiszta, gondos, tetszetős füzetvezetés kialakítása. Olvasható, gondos külalakú, rendezett kézírás fejlesztése, mélyítése.	A tanuló – hibátlanul alakítja és kapcsolja a tanult betűket; – az ismert szavakat helyesen másolja írott és nyomtatott szövegről is; – írásképe olvasható, rendezett; – kézírása lendületes.	*Magyar nyelv és irodalom:* írás, másolás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasható, megfelelő betűalakítás, kapcsolás, íráskép.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás** **Nyelvhelyességi ismeretek alapozása, tudatosítása** **Helyesírási készség fejlesztése**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Az írott szlovák ábécé kis- és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírás biztonságának, hibátlanságának megalapozása; hangok időtartamának helyes jelölése, elválasztás, szótagolás, mondatkezdés és befejezés gyakoroltatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az alapszókincs ismert szavainak, kifejezéseinek helyes, hibátlan írása másolás során, írott, majd nyomtatott formáról. Másoláskor a mondatkezdés és befejezés hibátlan jelölése. Az elválasztás, szótagolás szabályainak, az időtartam jelölésének alkalmazása a begyakorolt szókészlet körében. Hibák felismerése és javítása segítséggel, az adott szövegminta alapján. Lehetőség szerint a tanult szabályok felismerése és felidézése az írásbeli feladatok végzése során.	A tanuló – hibátlanul másolja az alapszókincs szavait; – helyesen jelöli a szavak időtartamát; – ismeri az elválasztás, szótagolás szabályait és alkalmazza is az ismert szavaknál; – a mondatkezdést és a befejezést helyesen jelöli; – ismeri a tanult szabályokat, melyeket írása során fel is tud idézni.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírás, másolás, mondat, kezdés, befejezés, javítás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulóban alakuljon ki megfelelő érdeklődés a szlovák nyelv és kultúra iránt. Váljon fogékonnyá, érdeklődővé, nyitottá, viszonyuljon pozitívan a szlovák nyelvhez, a nemzetiségi kultúrához. Tudatosuljon benne, hogy más nyelven is kifejezheti magát. Ismerje meg a szlovák nemzetiségi hagyományokat, őrizze a nemzetiségi kultúrát. A nyelv ismerete ébressze fel benne a szlovák nemzetiségi nyelven való olvasási kedvet és az íráskészséget. A tanuló ismerje és alkalmazza a kommunikáció alapvető szabályait, a tanult témák alapszókincsét. Beszéljen tisztán, érthetően. Értse meg a két év során megtanult és rögződött szavakat, kifejezéseket, mondatokat, kövesse az utasításokat, kéréseket.

	Ejtse pontosan és helyesen a szlovák hangokat és szavakat. Legyen helyes az artikulációja és intonációja. A tanuló életkorának megfelelő szinten tudjon információt kérni és adni szlovák nyelven magáról és az őt körülvevő világról. Kapcsolódjon be egyszerű párbeszédekbe, legyen képes egyszerű, irányított kommunikációra tanáraival. Tudja elolvasni hangosan és némán is a már ismert szöveget. Ügyeljen a pontos, érthető, folyamatos olvasásra. Hibáit segítséggel javítsa. Legyen képes rövidebb terjedelmű szövegek önálló elolvasására, megértésére, írásbeli feldolgozására. Tudjon egyszerű írott és nyomtatott szövegről hibátlanul másolni. Írása legyen olvasható, írásképe rendezett, füzete tiszta, gondos. Vegyen részt aktívan szituációs és szerepjátékokban, dramatizálásban. A két évfolyam során megismert és elsajátított dalokat, verseket, játékokat, népköltészeti alkotásokat, népszokásokat tudja felidézni, s tudja örömmel előadni.

3–4. évfolyam

Az oktatás-nevelés kezdő szakaszában a 3–4. évfolyamon a szlovák nyelv és irodalom tanításának legfőbb célja a gyakorlati nyelvi készségek megerősítése és fejlesztése, a kialakított beszédbátorság növelése, a szövegértési és -alkotási képességek gyakoroltatása.

A változatos tanulói tevékenységekre épülő nyelvhasználat elősegíti a szókincs gazdagítását, felfedezteti a felhasználás lehetőségének sokaságát. Lehetővé teszi a befogadói magatartás ösztönzését, az olvasás, az irodalom megszerettetését, az olvasási kedv megerősödését, majd szokássá alakulását.

A szlovák nemzetiségi nyelv szóbeli és írásbeli megértése, köznyelvi szintű használata során a tanulók alkalmassá válnak az együttműködésre. Az irodalmi nevelés során lehetőség nyílik a szlovák nemzetiségi irodalom megismerésére, megszeretésére, az olvasási kedv ébrentartására és megerősítésére.

Az olvasottak sokoldalú feldolgozása során fejlődik a tanuló beszédkészsége, önálló gondolkodása, ítélőképessége, kritikai érzéke, gyarapodnak ismeretei az őt körülvevő világról, tágabb és szűkebb környezetéről. Megismeri a szlovák nemzetiségi kultúra hagyományait, bepillantást nyer a múltba. Az olvasástechnika fejlesztése, tökéletesítése során a hangos és néma olvasás is szerepet kap. Cél a kifejező, értő, folyékony és hibátlan olvasás kialakítása.

Az írásbeli szövegalkotás lehetőséget teremt az önkifejezés megvalósítására. Az írástechnika fejlesztése, az írásszokások megszilárdítása az írás eszközszintű használatát alapozza meg. Az egyéni írás kialakítása, az esztétikus, rendezett íráskép igénye, a tiszta füzetvezetés, az olvasható, tetszetős írás ösztönzése kerül előtérbe.

A tanulási képességek fejlesztésével a tanuló egyre magabiztosabbá válik a nyelvtanulás minden területén. A hatékony tanulási szokások, az egyéni tanulási stílusok támogatása, erősítése segíti őt mindennapos munkájában. A különféle nyelvi tevékenységek végzése során, egyéni és csoportos feladatok megoldásakor ügyel a tudatosságra, igényességre és a kitartásra is. A tanulót segíteni kell abban, hogy megszerzett tudását a mindennapok során tudja és merje alkotó módon használni. Az elsajátított szókincset akár más szövegkörnyezetben is értse meg és használja. Tudjon információt kérni és adni, váljon aktív részesévé a különféle beszédhelyzeteknek. Eközben tudatosan törekszik a tiszta, érthető, helyes beszédre, ügyel a helyes szórendre. Életszerűen, élményszerűen ad elő verseket, dalokat, rövid meséket.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés A hallott szöveg megértése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A leggyakoribb szókincs és szófordulatok megértése. Egyszerű, világos és rövid üzenetek, bejelentések, kérések, egyéb gyakori szövegek lényegének megértése. A mindennapi metakommunikáció alapformáinak szokás szintjén történő alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv és irodalom megszerettetése játékos tevékenységeken, élményeken alapuló tanításon, tanuláson keresztül. A hallás utáni megértés továbbfejlesztése, erősítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A metakommunikáció megértése és helyes alkalmazása. Tekintet, arcjáték, testmozgás kifejező használata a gyakran előforduló, valós helyzetekben. Szituációs játékokban, életszerű helyzetekben örömmel és alkotó módon történő részvétel. Az órán elhangzott egyszerű, világos és rövid üzenetek, utasítások bejelentések, kérések, egyéb gyakori szövegek lényegének megértése, alkalmazása.	A tanuló – megérti a metakommunikáció üzenetét; – helyesen alkalmazza bármely órai helyzetben a nem verbális eszközöket; – megérti az órai munka során elhangzott egyszerű utasításokat, kéréseket, gyakori szövegeket tanára és társai közlésében; – aktívan vesz részt az órai munkában, hozzájárul az óra sikerességéhez.	*Magyar nyelv és irodalom:* versek. *Testnevelés és sport:* testmozgás. *Ének-zene:* dalok, játékok. *Dráma és tánc:* tekintet, arcjáték, szerep- és szituációs játékok. *Vizuális kultúra:* képek, képsorozatok, kompozíciók. *Erkölcstan:* én, társaim, köszönés, bemutatkozás, önismeret.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szituációs játék, élethelyzet, életkép, utasítás, kérés, helyeslés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Részvétel az egyszerű, mindennapi kommunikációban**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szlovák hangok tiszta, hibátlan ejtése. Az alapszókincs megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi kommunikációban történő aktív részvétel bátorítása, segítése. A hallott szó, kifejezés, egyszerű mondat megértésének segítése. Hibátlan kiejtés elsajátításának igénye. Az aktív szókincs intenzív gyarapítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes beszédtechnika	A tanuló	*Magyar nyelv és*

gyakorlása. Beszédlégzés, hangadás, kiejtés, artikuláció fejlesztése. A magyartól eltérő, sajátos szlovák hangok tiszta, helyes képzése, kiejtése: ch, ť, ä, ľ, ô. Megfelelően elsajátított beszédlégzés, artikuláció, intonáció helyes alkalmazása beszédhelyzetekben. A tanult szavak, szófordulatok, üzenetek, kérdések, kérések, egyszerű mondatok megértése más szövegkörnyezetben is.	– beszédtechnikája megfelelő, tisztán artikulál, helyesen képzi a sajátos szlovák hangokat; – a szavak kiejtése során nem vét beszédtechnikai hibákat a mindennapi kommunikációban; – a mindennapos helyzetek nyelvi formáit illendően és helyesen alkalmazza; – megérti és megfelelően használja a tanult szavakat, kifejezéseket és egyszerű mondatokat.	*irodalom:* hangképzés, kifejezőkészség, rövid versek; intonáció, beszédlégzés, testtartás. *Ének-zene:* dalok, játékok. *Dráma és tánc:* táncos-mozgásos feladatok, dal, játékok. *Környezetismeret:* iskola, tanterem, család és tagjai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédtechnika, artikuláció, szavak, szófordulat, szövegkörnyezet, sajátos szlovák hang.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szlovák nyelven történő kapcsolatteremtés Szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 78 óra**
Előzetes tudás	A környezettel történő biztos szóbeli kapcsolattartás. Az elhangzott egyszerű szövegek megértése, hibátlan reprodukálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megfelelő nyelvi kapcsolatteremtés felnőttel és a társakkal. A nemzetiségi nyelv aktív használatának szorgalmazása. A beszédbátorság fejlesztése. A különféle órai szituációknak, témaköröknek megfelelő szókincs gyarapítása. A szereplési vágy és az önbizalom növelése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az elhangzott beszéd, szöveg megértése, az ezekre történő helyes reagálás. Mondatok alkotása, összekapcsolása képek, képsorok felhasználásával. Az udvarias nyelvhasználat fordulatainak gyakorlása. Kérdések és válaszok helyességének növelése. A pontosabb kifejezésre való törekvés. Pozitív tapasztalatszerzés az összefüggő, rövid beszéd alkotása terén. Történetek, mesék előadása,	A tanuló – az elhangzott beszédet megérti; – helyesen alkalmazza a tanult szavakat, szókapcsolatokat mondatalkotás közben; – képes mondanivalóját rövid, de összefüggő mondatokkal kifejezni; – megérti az egyszerű kérdéseket, válaszaiban megfelelően reagál rá; – az ismert témakörök bővített szókészletét tudja, és beszéde során használja is; – pontatlanságait beszéd közben	*Magyar nyelv és irodalom:* utasítások, kérések, kérdések, válaszok udvarias formában. *Környezetismeret:* én és a világom, család, családtagok, falu, város, év, évszakok, hónapok; hazánk legismertebb nevezetességei. *Szlovák népismeret:* Mikulás, karácsony,

dramatizálása. A már megismert témakörök: Én és a környezetem. Én és a családom. Iskolás vagyok. Napirend. Lakóhelyem és környezete. Évszakok, hónapok, napok. Ünnepek szavainak, kifejezéseinek gyarapítása, alkotó módon történő felhasználása. Szlovákia és hazánk nevezetességeinek megismerése. A témához kapcsolódó olvasmányok feldolgozása és megértése.	segítséggel tudja javítani; – szívesen és alkotó módon vesz részt órai tevékenységekben; – történetek, mesék előadása, dramatizálása során ügyel a helyes ejtésre, az élményt nyújtó, kifejező előadásra; – ismeri Szlovákia és hazánk néhány tanult nevezetességét.	farsang, húsvét. Szlovákia legismertebb tájai, emlékei. *Dráma és tánc:* mesék dramatizálása. *Matematika:* csoportosítás, rendszerezés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédalkotás, nyelvi fordulat, beszédkörnyezet, képi megjelenítés, képolvasás, összefüggő mondatok.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés** **Az olvasott szöveg megértése** **Az értő olvasás képességének fejlesztése**	**Órakeret 96 óra**
Előzetes tudás	A szlovák ábécé kis- és nagybetűinek ismerete. Alapvető olvasástechnikai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelven történő biztos olvasás megalapozása. A sajátos szlovák jelrendszer hibátlan alkalmaztatása. Az értő néma és hangos olvasás kialakítása. Szép, kifejező olvasás fejlesztése, elősegítése. A könyvtári szolgáltatás és az elektronikai szolgáltatások használatának elősegítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyartól eltérő, sajátos szlovák hangok: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď tiszta, helyes képzése, kiejtése, gyakorlása olvasmányhoz kapcsolódóan. Pozitív légkör, motiváló olvasási környezet biztosítása. Személyes élmények, tapasztalatok, meglévő ismeretek felhasználása az olvasmányhoz kapcsolódóan. Aktív és passzív szókincs fejlesztése, bővítése. Életkornak megfelelő szövegek és szépirodalmi alkotások olvasása és megértése.	A tanuló – képességei megfelelő szintűek az olvasás terén; – kellően motivált az értő olvasás fejlesztése iránt; – megfelelő olvasástechnikával rendelkezik az értő, néma olvasáshoz; – képes az olvasottakat megfelelő előkészítés után elolvasni, megérteni, értelmezni; – az olvasott szöveget képes segítő kérdések alapján feldolgozni, a lényeget kiemelni;	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek, alkotások, mesék értő olvasása; versek ritmusa, tempója, dallama. Összefüggő, értelmes és érthető beszéd. Könyvtári könyvek, mesék, versek, gyerek-folyóiratok; népköltészeti alkotások. *Ének-zene:* dalok ritmusa, tempója,

Biztos olvasási készség kialakítása. Az olvasottak megértésének ellenőrzése célzott kérdésekkel. A mondanivaló, a lényeg kiemelése. Az olvasástechnikai hibák javítása segítséggel. A könyvtár és szolgáltatásainak, valamint más elektronikai forrásoknak a megismerése, alkalmazása.	– a megértéshez nélkülözhetetlen szókinccsel rendelkezik; – hibáit tanítói segítséggel tudja javítani; – ismeri és igénybe veszi a javasolt könyvtári vagy elektronikai szolgáltatást.	dallama. *Informatika:* honlapok, gyerekoldalak az interneten. *Erkölcstan*: mese- és történeti hősök, pozitív példák, példaképek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Aktív, passzív szókincs, olvasástechnika, értő, néma és hangos olvasás, hangsúly, hangerő, hangszín, tempó, ritmus, bekezdés, mondanivaló; könyvtár, elektronikus forrás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra Irodalmi művek és népköltészeti alkotások értelmezése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az előzőleg feldolgozott irodalmi művek, népköltészeti alkotások és jellemzőik ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rövidebb irodalmi művek, népköltészeti alkotások befogadása, önálló olvastatása. Irodalmi ismeretek bővítése. A költői nyelv sajátosságai felismerésének elősegítése. Népköltészeti alkotások jelentőségének felismertetése, jellegzetességeik felfedeztetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mesék, versek értő, kifejező olvasása. Vers, mondóka önálló előadása. Dramatizálásban, szerepjátékokban alkotó módon történő részvétel. A nemzetiségi élethez kapcsolódó versek, mesék, történetek, játékok, megértése, majd ezek bemutatása a közösségnek. 3 gyermekjáték: *Malá Julianka* *Zázračné koleso* *Na húsky* A szlovák gyermekirodalom szerzőinek versei: Mária Rázusová Martáková: *Ranená breza*, Podjavorinská: *Sánkovačka*,	A tanuló – az életkorának megfelelő versek, mesék, rövid történetek iránt érdeklődést mutat; – szívesen kapcsolódik be dramatizálásba, vállal egyszerű szerepeket; – felismeri a jellemzők alapján a verset, mesét, dalt; – az előadásokban szívesen, lelkesen szerepel társaival; – öt verset, tizenkét dalt emlékezetből is fel tud idézni; – három játékot el tud játszani:	*Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek, alkotások, mesék, versek, dalok. *Testnevelés és sport:* mozgáskultúra. *Ének-zene*: átélés, beleélés. *Dráma és tánc:* improvizálás, szerepjáték. *Vizuális kultúra:* vizuális megjelenítés, rajz, báb, jelmez, kellék készítése. *Erkölcstan*: példaadás,

Krista Bendová: *Bola raz jedna trieda* A magyarországi szlovák szerzők versei: Gregor Papuček: *Pavúk* Alexander Kormoš: *Nové ráno.* Memoriter: 12 gyermek- és népdal ismerete: *Ženilo sa motovidlo* *Vitaj nám stromček náš* *Fašiangy, Turíce* *Prší, prší* *Čierne oči poďte spať* *Jeseň prišla-farbí nám svet* *Keď sem bol maličký* *Pod horou jaťelína* *Šli dievčence vence viť* *Prídi Janík premilený* *Tancuj, tancuj* *Zaspievaj, slávik.*		megítélés, kritika és vélemény.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rím, refrén, hangsúly, hangerő, népmese, népmonda, népdal, ballada.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás Az íráshasználat, íráskészség, írástechnika fejlesztése Az írás eszközszintű használata**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Az írott szlovák ábécé kis- és nagybetűinek ismerete. Szavak, szószerkezetek biztos másolása, írása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Megfelelő írásszokások elmélyítése. Finommozgások, helyes vonalvezetési eljárások gyakoroltatása, automatizálása. Szabályos betűalakítás és betűkapcsolás gyakoroltatása. Olvasható, rendezett, egyéni íráskép kialakításának elősegítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult szlovák betűk: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď hibátlan alakítása, kapcsolása. Az alapszókincs ismert szavainak, kifejezéseinek helyes, hibátlan írása másolás során, írott és nyomtatott formáról. Íráskor a betűk alakítása és kapcsolása megfelelő, szabályos és olvasható. Megfelelő írástempó, lendületes írás gyakorlása. Megfelelő	A tanuló – ismeri az írás alapvető funkcióját; – hibátlanul alakítja és kapcsolja a tanult betűket az ismert szavakban, szókapcsolatokban, egyszerű mondatokban; – az ismert szöveget helyesen másolja írott és nyomtatott formáról is; – írásképe olvasható, rendezett,	*Magyar nyelv és irodalom:* tempó, ritmus a kézírásban. *Testnevelés és sport:* rendezettség, harmonikus mozgás. *Ének-zene:* ismétlődés, ritmus. *Dráma és tánc:*

külalakú, rendezett kézírás gyakorlása. A tiszta, gondos, tetszetős füzetvezetés megtartása. Törekvés a gazdaságos szövegelrendezésre. Olvasható, hibátlan másolás írott és nyomtatott szövegről.	esztétikus; – kézírása lendületes, folyamatos, szövegelrendezése megfelelő; – hibáit segítséggel képes javítani.	finommozgások, irányok. *Vizuális kultúra:* színezés, esztétika, szépérzék. *Környezetismeret:* irányok pontos ismerete, elrendezés. *Technika, életvitel és gyakorlat:* helyes megjelenítés, pontos megfigyelés, megfelelő elrendezés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írástempó, szövegelrendezés, füzetvezetés, egyéni íráskép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás** **Nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása, erősítése** **Helyesírási készség fejlesztése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanult nyelvhelyességi ismeretek megfelelő alkalmazása. Helyesírási szabályok felismerése írás közben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyesírás biztonságának, hibátlanságának erősítése másolással és hallás után. A hangok időtartamának helyes jelölése, elválasztás, szótagolás, mondatkezdés és -befejezés gyakoroltatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az ismert szavak, kifejezések, rövid, összefüggő mondatok helyes, hibátlan írása, másolása írott, majd nyomtatott formáról. Másoláskor a mondatkezdés és -befejezés hibátlan jelölése. Az elválasztás, szótagolás szabályainak, az időtartam jelölésének alkalmazása, az ismert és begyakorolt szókészlet körében. A ritmikai törvény helyes alkalmazása. A de, te, ne, le; di, ti, ni, li; dí, tí, ní, lí szótagok lágyságának helyes jelölése. Mondatfajták és a mondatvégi írásjelek kapcsolata, hibátlan jelölése.	A tanuló – tudása, nyelvtani ismerete rendszerezett; – hibátlanul másolja az alapszókincs szavait; – helyesen jelöli a szavak időtartamát és a lágy szótagokat; – ismeri az elválasztás, szótagolás szabályait és helyesen alkalmazza őket; – írásbeli feladatokban tudja alkalmazni a ritmikai törvényt; – a mondatkezdést és a befejezést felismeri, helyesen jelöli; – a mondatvégi írásjeleket jól	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, írás, másolás; jelek, jelrendszerek a mindennapokban; az írás megjelenítése, mondat, szó, szótag; hang vagy betű; a beszélő szándéka és a mondatfajták kapcsolata; üdvözlet, meghívó, képeslap írása; e-mail-írás és -fogadás.

Hibák felismerése és javítása kis segítséggel. A már rögzült szabályok felismerése, felidézése és alkalmazása az írásbeli feladatok végzése során. Rövid szövegek alkotása.	alkalmazza; – ismeri a tanult szabályokat, melyeket írása során alkotó módon fel is tud idézni; – minta alapján üdvözlőlapot, képeslapot, meghívót, e-mail-t tud írni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szókészlet, szókincs, ritmikai törvény, időtartamjelölés, lágy szótag, mondatfajta, üdvözlet, meghívás, e-mail, mondatvégi írásjel.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló nyelvi ismeretei váljanak rendezetté. Tudatosuljon benne, hogy anyanyelvén kívül szlovák nyelven is sikeresen kifejezheti magát. A nyelven túl ismerje a két évfolyam során megtanult népi kultúra elemeit és a hagyományokat. Beszéde legyen érthető. Értse meg a felnőttek egyszerű utasításait, kéréseit és magyarázatait, valamint társai közléseit, végezze el jól a feladatokat. A kérdésekre reagáljon érthetően, válaszoljon mondatokkal. Kérdések segítségével tudjon beszámolni olvasásélményeiről. Rendelkezzen megfelelő alapszókinccsel a feldolgozott témákon belül. Aktív szókincsét tudja alkotó módon használni más helyzetekben, új szövegkörnyezetben is. A tanult memoritereket idézze fel szöveghűen. Aktívan vegyen részt a tanult játékok előadásában. Alkalmazza sikeresen az írásbeli szövegalkotás tanult szabályait. Legyen igénye a helyes írásbeli nyelvhasználatra. Ismerje a két évfolyam során elsajátított helyesírási szabályokat, legyen képes alkalmazni is őket. Legyen jártas az önellenőrzésben, hibáit többnyire vegye észre és javítsa is ki, ha kell, kérjen segítséget. Törekedjen teljesítménye reális értékelésére. Kézírása megfelelő, tetszetős és olvasható, írása automatizált. Önálló ismeretszerzése során legyen képes információkra szert tenni a könyvtár használatával. Ismerje a számítógép használatát, tudja szintjének megfelelően használni a nyelvi programokat.

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5–8. évfolyam

Az 5–8. évfolyamon a szlovák nemzetiségi nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés továbbfejlesztése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának gyakorlása, a mindennapi élet kommunikációs témáinak elsajátítása; a helyesírás gyakorlása, a nyelvtani ismeretek alapos ismerete. A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése és olyan nyelvismeret elérése, hogy a tanulók megfelelően és helyesen használják a már elsajátított, birtokukban lévő tudást.

A szlovák nemzetiségi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő, gyakorlati nyelvi tudására építve néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggésének felismerése, megnevezése. Fontos, hogy a tanulók fokozatosan megismerjék, felismerjék és sajátítsák el a magyar és a szlovák nemzetiségi nyelv helyesírási normáit és a gyakorlatban tudják alkalmazni a nyelvtani szabályokat. Tudjanak bekapcsolódni egyszerű beszélgetésekbe, véleményüket, gondolataikat érthetően fejezzék ki.

Az 5–8. évfolyam szlovák nemzetiségi nyelv és irodalom kerettanterve kettős célkitűzéssel készült: hogy közvetítse a szlovák gyermekirodalom és a magyarországi szlovák irodalom értékeket, és fokozatosan bővítse a tanulók szókincsét, ezzel elősegítve szlovák nyelven történő kommunikációjukat valós helyzetekben. A tanterv minden tematikus egységben megnevezi a kulcsfogalmakat. A fogalmak egyéni megoldásokkal, szabadon vezethetők be az évfolyampárok bármelyik szakaszán, a két évfolyamos szakasz több tematikai egységénél is szóba kerülhetnek.

A tematikai egységeknek megvan a maguk lineáris logikája, de ennek követése egyáltalán nem kötelező, ez a linearitás nem jelent előírt sorrendet. A beszédértés, beszédkészség, irodalmi kultúra, olvasásértés és írás közműveltségi tartalmak visszautalnak az alsó tagozatra, de táguló körökben tekinthetnek a diákok életük mind szélesebb horizontjaira: előbb a családra, később a szülőföldre, majd az iskola és a gyerektársadalom örök világára. A tanulók visszatekintenek a szlovák nemzetiségi múltra, nemzetiségi hagyományokra. Megtalálják és megőrizik identitásukat, vállalják másságukat, elfogadják és másoknak is megmutatják a szlovák nemzetiség értékeit, erősítve ezzel a közösséghez való kötődést.

A szlovák nemzetiségi nyelv és irodalom tantárgy fontos célja még, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben is képesek önálló ítéletalkotásra. A családi élettel kapcsolatban a harmonikus együttélést, az egymás iránt felelősséggel tartozó magatartást tekintik követendőnek. Fontos szerepet kap a szlovák nemzetiségi nyelv és irodalom kerettantervben a környezet- és médiatudatos magatartás kialakítása, a manipuláció hatásmechanizmusainak megismerése, a manipulációval szembeni védekezés. A testi-lelki egészség, a jó önismeret az egész életre meghatározó jelentőségű, ezért ezeken a területeken is fontos szerepe van a szlovák nyelv és irodalom tantárgynak. A demokráciára nevelésben és a nemzeti öntudat kialakulásában megismerik és gyakorolják a nemzetiségi jogokat, toleránsak, nyitottak, fogékonyak lesznek a különböző kultúrák iránt.

A szlovák nyelv és irodalom tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet. Ezen kívül jelentősen hozzájárul a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség (elnevezésű) kulcskompetenciák fejlesztéséhez. A hatékony, önálló tanulás készségeinek-képességeinek fejlesztése szintén kitüntetett szerepet kap a szlovákórákon.

5–6. évfolyam

Az alapfokú nevelés-oktatás második szakaszában az 5–6. évfolyamon töretlenül folytatódik az első szakaszban megkezdett nevelő-oktató munka. A készségek és képességek fejlesztése igazodik a korosztály jellemzőihez, életkori sajátosságaihoz. A különféle tevékenységek együttes végzése közben, az órai munkák során fejlődik a tanuló együttműködési és segítőkészsége, önismerete, kritikai érzéke, akarata, önkritikája, együttérzése. Megtapasztalja az együvé tartozás érzését, a többség és a nemzetiség egymáshoz való viszonyát, a mások iránt érzett felelősséget. A nemzetiségi és az etnikai hagyományok, ezek tudatosítása és ápolása, az új hagyományok teremtése segíti a tanuló azonosságtudatának fejlesztését, erősítését. Arra készteti őt, hogy megismerkedjen az elődök életmódjával, szokásaival, kultúrájával. Tisztelje, megbecsülje, értékelje és ápolja a hagyományokat. Az alapozó szakasz lezárása után már megteremtődött a nyelvhez való pozitív hozzáállása. Az ötödik évfolyam megkezdésekor a tanuló már rendelkezik egy alapszókinccsel. Ismeri a bizonyos témakörökön belül tanult szavakat, szókapcsolatokat, kifejezéseket és mondatokat. Minderre már lehet építeni a felső tagozatos nyelvi tanulmányokban. Megérti az utasításokat, kéréseket, az órán alkalmazott közléseket. Tud önállóan feladatokat megoldani, és együttműködni társaival. E szakaszban is nagy hangsúlyt kap a megfelelő motiváció és a sikerélményhez jutás is. A tanuló már ismeri, és megfelelően reagál az életszerű szituációkban elhangzott egyszerű, de hosszabb megnyilatkozásokra. Gondolatait képes szóban és írásban egyaránt a kívánt módon kifejezni. Szövegértő olvasáskor megérti az olvasmány lényegét. A szövegekben megtalálja a fontos információkat, a kérdésekre a megfelelő válaszokat. E két évfolyamon is a fő cél a kommunikáció fejlesztése, mivel a nemzetiségi nyelv használata itt is a kapcsolatteremtést, az információáramlást és -cserét szolgálja. A tanulónak képessé kell válnia arra, hogy megszerzett tudását a mindennapi kommunikáció során is bátran használja. Képességeit, készségeit tovább kell fejleszteni, mélyíteni az olvasás, írás és helyesírás terén. A néma és hangos értő olvasás, a memoriterek kifejező előadása, a rendezett, tiszta füzetvezetés, az olvasható íráskép, az egyéni írás fejlesztése is nagy szerepet kap ezen a két évfolyamon. Segíteni és ösztönözni kell a tanulót, hogy ismereteit fokozatosan bővíteni tudja, felhasználva ehhez a könyvtár, az informatika és az elektronikus források nyújtotta lehetőségeket.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés A hallott szöveg megértése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A hallott szöveg lényegének megértése, a tanult szókincs és szófordulatok ismerete. A mindennapi kommunikáció alapformáinak szokás szintjén történő alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelvhez és irodalomhoz való pozitív viszony további mélyítése. A hallás utáni megértés továbbfejlesztése, erősítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A gyakran használt, egyszerű szóbeli közlések, utasítások megértése és helyes alkalmazása. A tanult szavak, kifejezések jelentésének felismerése és alkalmazása szókapcsolatokban és mondatokban. A megismert témakörökhöz	A tanuló – a kommunikáció alapformáit szokás szintjén alkalmazza; – megérti az órán elhangzott utasításokat, információkat, kéréseket és helyesen reagál rájuk; – megérti a tanulás során	*Magyar nyelv és irodalom:* versek, szövegek. *Ének-zene:* dalok. *Dráma és tánc:* szerep- és szituációs

kapcsolódó olvasmányok, rövidebb szövegek megértése, a feldolgozást segítő kérdésekre helyes válasz adása. A szlovák nemzetiség életéhez kapcsolódó játékok, mesék, dalok, versek felismerése és lényegének, tartalmának megértése rádió- és tv-műsorokban.	feldolgozott, ismert témájú olvasmányokat, szövegeket; – felismeri, megérti a rádió- és tv-műsorok szlovák adásában elhangzó ismerős játékok, mesék, dalok, versek lényegét; – aktív és együttműködő az órai munkában.	játékok. *Vizuális kultúra:* képek, képsorozatok. *Erkölcstan:* önismeret.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szóbeli közlés, kérés, utasítás, lényegkiemelés, szövegértés, szövegfeldolgozás, rádió- és tv-műsor.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szlovák szavak, kifejezések tiszta, hibátlan ejtése. A tanult alapszókincs ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az órai kommunikációban történő aktív részvétel bátorítása és segítése. A hallott szó, kifejezés, egyszerű mondat megértetése, hibátlan reprodukáltatása. A meglévő szókincs intenzív gyarapítása igényének erősítése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A helyes beszédtechnika megerősítése, gyakorlása. A sajátos szlovák hangok tiszta, helyes képzése, kiejtése. A szavak és a bennük előforduló ch, ť, ä, ľ, ô hangok hibátlan ejtése. Az elsajátított beszédlégzés, artikuláció, intonáció helyes alkalmazása beszédhelyzetekben. Az olvasmányokban, szövegekben előforduló szavak, szófordulatok, üzenetek, kérdések, egyszerű mondatok megértése más szövegkörnyezetben is. A gépi hang által tolmácsolt szöveg felismerése és megértése.	A tanuló – beszédtechnikája megfelelő, tisztán artikulál, helyesen képzi a szlovák hangokat; – megérti és megfelelően használja a tanult szavakat, kifejezéseket és egyszerű mondatokat; – a gépi hang által elmondott szöveget megérti.	*Magyar nyelv és irodalom:* hangképzés, kifejezőkészség. intonáció, beszédlégzés, testtartás, gépi szöveg hallgatása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédtechnika, sajátos szlovák hang, beszédhelyzet, artikuláció, gépi hang és szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szlovák nyelven történő kapcsolattartás Szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 78 óra**
Előzetes tudás	Aktív, kommunikációs kapcsolattartás a környezettel. Az egyszerű szövegek hallás utáni megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzetiségi nyelv aktív használatának segítése. A beszédbátorság és az önbizalom növelése. Az ismert órai szituációk, témakörök szókincsének bővítése. A szereplési vágy növelése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az elhangzott szöveg megértése segítő kérdések felhasználásával. Helyes válasz adása mindennapi helyzetekben előforduló kérdésekre. Mondatok alkotása, összekapcsolása, kérdések felhasználásával. Magabiztos kérdés- és feleletalkotás, részvétel párbeszédben, csoportos beszélgetésben. A pontos, hibátlan kifejezésre való törekvés. Pozitív tapasztalatszerzés az önálló, összefüggő beszéd alkotása terén. Történetek, mesék, versek kifejező előadása, dramatizálása. A már megismert témakörök (Én és a környezetem. Családom. Iskola. Napirend. Lakóhelyem és környezete. Évszakok. Ünnepek) szavainak, kifejezéseinek bővítése, felhasználása a mindennapi kommunikáció során.	A tanuló – az elhangzott szöveget megérti a kérdések segítségével; – helyesen alkalmazza a tanult szavakat, szókapcsolatokat mondatalkotás közben, kérdések felhasználásával; – megérti az egyszerű kérdéseket, válaszaiban megfelelően reagál; – képes mondanivalóját rövid, összefüggő mondatokkal kifejezni; – történetek, mesék előadása, dramatizálása során bátran szerepel; – ügyel a kifejező előadásmódra, hitelességre; – az ismert témakörök bővített szókészletét alkotó módon használja; – pontatlanságait törekszik javítani; – szívesen vesz részt az órai munkában.	*Magyar nyelv és irodalom:* utasítások, kérések, kérdések, válaszok udvarias formában. *Dráma és tánc:* mesék dramatizálása, versek előadása. *Természetismeret:* lakóhelyem és környezete. *Szlovák népismeret:* évszakok, ünnepek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Segítő kérdés, kérdés-felelet, pozitív tapasztalat, alkotó légkör, bővített szókészlet, előadásmód.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés Az olvasott szöveg megértése A néma értő és a hangos olvasás képességének fejlesztése**	**Órakeret 96 óra**
Előzetes tudás	Biztos olvasástechnikai ismeretek.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelven történő, biztos olvasás automatizálása. Az értő, néma és hangos olvasás gyakorlása. Szép, kifejező és folyamatos olvasás fejlesztése. A szótárhasználat előkészítése. A könyvtári és az elektronikai szolgáltatások igénybevétele.

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Pozitív légkör, motiváló olvasási környezet biztosítása. Előzetes ismeretek, élmények, tapasztalatok felhasználása a szövegek megismerése során. Az aktív és passzív szókincs felidézése, bővítése, alkotó felhasználása az új szövegkörnyezetben. Életkornak, érdeklődési körnek megfelelő ismeretterjesztő szövegek és szépirodalmi művek értő olvasása. Biztos és kifejező olvasási készség mélyítése. Törekvés a hibátlan olvasásra. Az értő, néma és hangos olvasás gyakorlása. Szép, kifejező, folyamatos olvasás fejlesztése. Szótár használatának megismerése. Az olvasottak lényegének kiemelése. Célzott kérdések feltevésével az olvasottak megértésének ellenőrzése. A könyvtári szolgáltatások és az elektronikai források felhasználása.	A tanuló – kellően motivált az értő olvasás fejlesztése iránt; – megfelelő olvasás-technikával rendelkezik; – alapszókincse már kialakult; – képes az olvasottakat megfelelő előkészítés után elolvasni, megérteni, értelmezni; – az olvasott szöveget képes segítő kérdések alapján feldolgozni, a lényeget kiemelni; – hibáit tanári segítséggel tudja javítani; – igyekszik némán és hangosan a korosztálya tudásának megfelelően olvasni; – ismeri a szótár használatának módját, lehetőségeit; – az olvasott szöveg gondolatait, információit segítő kérdésekkel megérti; – ismeri és igénybe veszi a javasolt könyvtári és elektronikai szolgáltatást.	*Magyar nyelv és irodalom:* Irodalmi alkotások, versek, mesék olvasása. Ismeretterjesztő művek. Mesék, versek, gyerek- folyóiratok. *Informatika:* honlapok, gyerekoldalak az interneten. *Erkölcstan:* pozitív példák, példaképek. *Szlovák népismeret:* népköltészeti alkotások, mese- és történeti hősök.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Motiváló környezet, szépirodalom, folyóirat, folyamatos olvasás, szótár, könyvtárhasználat, elektronikus forrás, honlap, gyerekoldal.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra** **Irodalmi művek és népköltészeti alkotások értelmezése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A tanult, feldolgozott szépirodalmi művek, népköltészeti alkotások ismerete. Az olvasott művek jellegzetességeinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi ismeretek bővítése. Az életkornak megfelelő irodalmi művek, népköltészeti alkotások feldolgozása, az önálló, értő olvasás továbbfejlesztése. A költői nyelv sajátosságainak felismerése. Népköltészeti alkotások	

	élményszerű befogadása, kifejező előadása, memorizálása. A szöveg- és verselemzésben való jártasság fejlesztése.

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Mesék, versek értő, élményt nyújtó olvasása. Népköltészeti és műköltészeti alkotások önálló, kifejező előadása. Aktív részvétel dramatizálásban, párbeszédben. A nemzetiségi élethez kapcsolódó versek, mesék, történetek, dalok megértése, majd ezek kifejező előadása társaknak. A *Nad Tatrou sa blýska, Daj Boh šťastia* című dalok elsajátítása. Memoriter: 18 gyermek- és népdal ismerete, pl.: *Pod tým naším okienočkom* *Moje milé premilené jahody* *Hore dedinou mládenci idú* *Sedemdesiať sukien mala* *Mám ja kosu* *Kysúca, kysúca* *Nebola som veselá* *Mala som ja ve fertuške čerešne* *Anička dušička* *Ej padá, padá rosička* *Po nábrežíkoník beží* *Dievča čo robíš* *Čie sú to húsky na tej vode* *Krásna, krásna* *Z Východnej dievčatá* *Pri Prešporku na Dunaji* A szlovák gyermekirodalom szerzőinek versei pl.: Mária Rázusová Martáková: *Lastovičky* Jarmila Štítnická: *Zbohom prázdniny* Milan Rúfus*: Riekanka o*	A tanuló – a tanult nép- és műköltészeti alkotásokat kifejezően, élményszerűen olvassa; – szívesen kapcsolódik be dramatizálásba, vállal szerepeket; – felismeri a jellemzők alapján a nép- és műköltészeti alkotásokat; – tizennyolc dalt, hat verset emlékezetből is fel tud idézni, elő tud adni**.** – a *Nad Tatrou sa blýska, Daj Boh šťastia* című dalokat ismeri, elő tudja adni.	*Magyar nyelv és irodalom*: irodalmi művek, alkotások, mesék, versek előadása, improvizálás. *Ének-zene*: dalok előadása. *Dráma és tánc*: művek élethű megjelenítése, szerepjáték. *Vizuális kultúra*: vizuális megjelenítés, rajz, báb-, jelmez-, kellékkészítés. *Erkölcstan*: példaadás, megítélés, kritika és vélemény.

mamkách, Zimná modlitbička Magyarországi szlovák szerzők versei pl.: Alexander Kormoš: *Jeden, dva, tri* Gregor Papuček: *Sedím v káre naklonený, Šarkan* Imrich Fuhl: *Spomienky*		
Kulcsfogalmak/ fogalma	Népköltészet, műköltészet, dramatizálás, szerepjáték.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írás** **Az íráshasználat, íráskészség fejlesztése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek biztos másolása, írása nyomtatott és írott szövegről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás eszközszintű gyakoroltatása. Írásszokások mélyítése, megszilárdítása. Esztétikus, olvasható, rendezett, egyéni íráskép kialakításának ösztönzése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az alapszókincs ismert szavainak, kifejezéseinek, mondatoknak helyes, hibátlan írása másolás során, kézírásos és nyomtatott formáról. Szavak, rövid mondatok hallás utáni írása, kevés hibával. Megfelelő tempójú, lendületes, egyéni írás gyakorlása. Tiszta, gondos, tetszetős füzetvezetés megtartása. Gazdaságos szövegelrendezés, megfelelő külalakú, rendezett kézírás gyakorlása.	A tanuló – ismeri az írás alapvető funkcióját; – eszközként tudja használni azt, ismert szöveget helyesen másol írott és nyomtatott formáról; – tollbamondás során kevés hibát vét; – írásképe egyéni, olvasható, rendezett és esztétikus; – kézírása lendületes, folyamatos, szövegelrendezése megfelelő; – előforduló hibáit segítséggel képes javítani.	*Magyar nyelv és irodalom:* tempó, ritmus a kézírásban, megfelelő elrendezés, rendezettség, pontos megfigyelés, helyes megjelenítés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kézírás, egyéni íráskép, írástempó, szövegelrendezés, füzetvezetés, olvashatóság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás** **Nyelvhelyességi ismeretek tudatosítása, erősítése** **Helyesírási készség fejlesztése**	**Órakeret 30 óra**

Előzetes tudás	A tanult nyelvhelyességi ismeretek megfelelő alkalmazása. Nyelvtanilag helyes mondatok alkotása.
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A biztos és hibátlan helyesírás erősítése másolással és hallás után. A ritmikai törvény hibátlan alkalmazásának elősegítése. A hiba nélküli elválasztás, szótagolás, mondatkezdés, befejezés gyakoroltatása. A tulajdonnevek helyesírásának fejlesztése. Rövid szövegek minta alapján történő összeállításának fejlesztése.

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az ismert szavak, kifejezések, rövid, összefüggő mondatok helyes, hibátlan írása tollbamondáskor. Másolás írott és nyomtatott formáról. Másoláskor a mondatkezdés és befejezés hibátlan jelölése. Egyszerű, rövid mondatok nyelvtanilag helyes képzése írásban. Az elválasztás, szótagolás szabályainak, a ritmikai törvény hibátlan alkalmazása. Tulajdonnevek hibátlan írása. y–ý a szavakban, kivételek helyesírása. A már rögzült szabályok felismerése és alkalmazása az írásbeli feladatok végzése során. Rövid szövegek, párbeszédek összeállítása. Képleírás készítése. Levél, e-mail írása. A felismert hibák önálló javítása.	A tanuló – nyelvtani ismeretei alaposak, rendszerezettek; – tollbamondáskor kevés hibát vét; – hibátlanul másol írott és nyomtatott formáról; – helyesen tud egyszerű, rövid mondatokat írásban alkotni; – helyesen jelöli a szavak időtartamát; – ismeri az elválasztás, szótagolás szabályait és helyesen alkalmazza őket; – helyesen írja a tulajdonneveket és az y-ý betűket a szavakban; – írásbeli feladatokban hibátlanul alkalmazza a ritmikai törvényt; – ismeri a tanult szabályokat, melyeket írása során alkotó módon felhasznál; – össze tud állítani minta alapján rövid szövegeket; – tud képleírást készíteni, levelet, e-mailt írni; – előforduló hibáit képes önállóan javítani.	*Magyar nyelv és irodalom:* helyesírás, írás, másolás, tollbamondás, írott és nyomtatott forma, helyesírási szabályok, nyelvtanilag helyes mondatok, párbeszéd, képleírás, levél írása. *Informatika:* e-mail írása és fogadása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Másolás, tollbamondás, mondatképzés, tulajdonnév, nyelvtani szabály, párbeszéd, képleírás, levél.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulóban alakuljon ki érdeklődés, motiváció a szlovák nyelv és kultúra iránt. A közös tevékenységek során mutasson érdeklődést, legyen kellően motivált, nyitott, kezdeményező, aktív. Tudja magát szlovák nyelven kifejezni, legyen képes környezetével e nyelven kapcsolatot teremteni. Ismerje és használja megszerzett tudását, ismereteit és a mindennapos

	érintkezés udvarias nyelvi formáit. Fejezze ki gondolatait megfelelő módon, érthetően. Stílusát a mindenkori beszélgető partnerhez igazítsa. Bővüljenek ismeretei a szlovák nemzetiségi hagyományokról, őrizze és ápolja a nemzetiségi kultúrát. Hallás után legyen képes megoldani az ismerős, gyakorolt feladatokat. Kapcsolódjon be párbeszédekbe, legyen képes irányított kommunikációra tanáraival, társaival. Szerezzen jártasságot a néma, értő és a hangos értő, kifejező olvasásban. Értse meg az olvasás során az olvasottak lényegét, tartalmát, segítő kérdésekre tudja azt elmondani. Legyen képes az elhangzott szövegből egyszerű információkat kiemelni. Hangos olvasás során ügyeljen a helyes artikulációra, a pontos, érthető, folyamatos olvasásra. Váljon képessé rövidebb terjedelmű szövegek önálló elolvasására, megértésére, írásbeli feldolgozására. Tanult nyelvtani ismeretei legyenek rendszerezettek, s azokat írása során alkalmazza megfelelően. Másoljon hibátlanul egyszerű írott és nyomtatott szövegről. Írjon hibátlanul tollbamondást. Hibáit tudja segítséggel javítani. A tanuló írásképe legyen egyéni, olvasható, rendezett és esztétikus. Tegyen szert könyvtárhasználati ismeretekre. Legyen képes az ajánlott elektronikai szolgáltatásokat tanulása során alkotó módon felhasználni. Tudja felidézni a megismert és elsajátított memoritert, s tudja előadni társainak.

7–8. évfolyam

Az alapfokú oktatás utolsó két évfolyamán lezárul az alapozó nyelvfejlesztés, a tanuló eléri az alapfokú nyelvi készség szintjét.

A tanuló tisztában van azzal, hogy személyes boldogulásának egyik fontos feltétele a használható nyelvtudás. A feldolgozott tartalmak révén bepillant az anyaországi és a magyarországi szlovák kultúrába, és lehetősége nyílik azt összevetni a magyarral. A tanuló ismeri a szlovák gyermekirodalom kiemelkedőbb képviselőjét és egy-egy irodalmi alkotását, tisztában van azok tartalmával. Ismer néhány, a mai magyarországi szlovák költők által írt verset, melyeket szöveghűen fel is tud idézni. A nyelvtanulás során kapott pozitív visszajelzések önbizalmat adnak neki, és néhány alapvető nyelvtanulási stratégia elsajátításával megteszi az első lépéseket az önálló nyelvtanulóvá válás útján.

A 7–8. évfolyamon folytatódó nyelvoktatás legfontosabb célja a tanuló szlovák nemzetiségi nyelvi kommunikatív kompetenciájának fejlesztése. Ez továbbra is szoros kölcsönhatásban történik az adott életkori szakaszra megfogalmazott nevelési célokkal és más kulcskompetenciák fejlesztésével, elsősorban az anyanyelvi kommunikáció, a szociális kompetencia, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, valamint a hatékony, önálló tanulás területén. Egyre nagyobb szerepet kap a digitális kompetencia. A tanulás tartalmai révén további kapcsolódási pontok alakulnak ki a természettudományos és technikai kompetencia, valamint a munkaformák révén a kezdeményezőképesség fejlesztésével.

A nyelvi készségek fejlesztése komplex módon történik, úgy, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben természetes módon összekapcsolódnak. Kommunikációs helyzetekben bátran és aktívan használja elsajátított nyelvtudását, megvalósítja

beszédszándékait. Kialakul benne a megfelelő önbizalom, hogy – kifejezően és helyesen – alapszinten alkalmazza a szlovák nyelvet különböző beszédhelyzetekben. Ismert szituációkon keresztül folyamatosan bővíti szókincsét, nyelvtani ismeretei körét. A tanuló szlovák nemzetiségi nyelven történő szóbeli megnyilvánulása jól artikulált, folyamatos és kifejező. Az olvasás technikája szlovák nemzetiségi nyelven – mind a néma, mind a hangos olvasás esetén – biztos alapokon nyugszik. Írástechnikája annyira fejlett, hogy nyelvhelyességi és nyelvtani szempontból súlyos hibákat nem vét. Írásban önállóan tud rövid, egyszerű szövegeket alkotni. Ismeri a levél, az e-mail, a képeslap és a meghívó fogalmát, melyeket meg is tud szerkeszteni írásban, szóban egyaránt.

A tanulási kedvet fokozza, ha a tanuló változatos munkaformák, értelmes tevékenységek és érdekes, kihívást jelentő feladatok keretében is fejlesztheti nyelvtudását. Ebben a fejlesztési szakaszban tovább bővül azoknak a nyelvtanulási stratégiáknak a köre, amelyeket a tanuló megismer és alkalmaz a nyelvórákon. Ezek fokozatos elsajátítása lehetővé teszi számára, hogy az iskolán kívül is egyre inkább hasznosítsa, fejlessze nyelvtudását.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	A hallott beszéd, hallott szöveg megértése. A szlovák nyelv és gyermekirodalom és a magyarországi szlovák szerzők verseinek tevékenységeken, élményeken alapuló ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A beszéd hallás utáni megértésének folyamatos fejlesztése. A szóbeli kommunikáció fejlesztése és elősegítése. A rövid, világos és egyszerű szövegek lényegének hallás utáni megértetése. Beszédfordulatok felismerése, és ezekből következtetés a szövegek témájára, tartalmára. A mindennapi témakörökben elhangzó szövegekben a beszélők gondolatmenetének követése. A megértést segítő alapvető stratégia egyre önállóbb alkalmazása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az általános és ismert témakörökben a szóbeli közlés és az alapvető információk hallás utáni megértése. Hallás utáni közlésre adott megfelelő reagálás. Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése. A tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan. Az ismeretlen, olvasott, látott, hallott szöveg lényegének megértése. Az így megszerzett szókincs bővítése. A mindennapi helyzetekben megismert szófordulatok használatának megértése. Különböző beszélők egyre nagyobb biztonsággal való megértése a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban (szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat megismételve beszélnek). A hallott, alapszintű gépi szövegek háromszori	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikációs helyzetek, rövid párbeszéd, interaktív feladatok. *Ének-zene, Vizuális kultúra*: dalok, versek, képekkel illusztrált mesék hallgatása, képi megjelenítése. *Dráma és tánc:* szerepjáték, szituációs játékok, dramatizálás. *Szlovák népismeret:* a magyarországi

meghallgatás utáni, szótár nélküli megértésének és lényegi összefoglalásának fejlesztése. Helyes intonáció használata. A köznyelvi szókincs bővítése, törekvés kifejező nyelvhasználatra. Az audiovizuális médiában előforduló információk felismerése, lényegének (a megértett szavakon keresztül) kikövetkeztetése. Helyes válasz adása a megismert témakörökhöz kapcsolódó olvasmányokról, szövegek megértéséről szóló, illetve a feldolgozást segítő kérdésekre. A szlovák nemzetiség életéhez kapcsolódó játékok, mesék, dalok, versek megismerése, lényegének, tartalmának megérése. A kulcsszavak helyes használatának gyakorlása. A magyarországi szlovák dialektusok megkülönböztetése, megértése, felismerése.	szlovákok mai dialektusai. *Földrajz:* Magyarország tájegységei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs helyzetek, párbeszéd, beszédértés, közlés, szókincsbővülés, utasítás, szóbeli közlés, kérés, lényegkiemelés, szövegértés, audiovizuális média, szerepjáték, szituációs játék, dramatizálás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Aktív részvétel a kommunikációban**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	A szlovák nyelv alapszintű használata megfelelő önbizalommal. Begyakorolt beszédfordulatokkal folytatott kommunikáció. Képleírás az alapszókincs használatával.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi kommunikációban való részvétel bátorítása. A helyes, kifejező beszédre nevelés (kiejtés, intonáció, beszédtempó). Vélemények, gondolatok egyszerű megfogalmaztatása a kapcsolódó szókincs bővítésével. A társakkal és felnőttekkel történő kapcsolatteremtés megalapozása az udvariassági (verbális) normák betartatásával. Emberek, helyek, tárgyak leírásának, jellemzésének fejlesztése. A segítségkérés és segítségadás párbeszédes formában történő kifejezésének elősegítése tipikus beszédfordulatok használatával.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az érthető, kifejező beszéd fejlesztése. Az esetleges nyelvi-kiejtési hibák felismerése és javítása. Egyszerűbb, tényszerű információk megszerzése és továbbadása. Vélemény, gondolat, érzés kifejezése egyszerűbb nyelvi eszközökkel, törekedve a hibátlan kiejtésre, pontos mondatszerkezetek megalkotására. Élmények egyszerű, érthető, hiteles formában történő megfogalmazása. Az életszerű, spontán kommunikációs helyzetekbe történő	*Magyar nyelv és irodalom:* dramatizálás, helyzetgyakorlat, leírás, szituációs gyakorlat, szerepjáték, véleménykülönbségek kifejezése. *Erkölcstan:* társas	

bekapcsolódás. A beszélgetés során meg nem értés esetén ismétlés, magyarázat kérése, visszakérdezés alkalmazása, szükség esetén a saját mondanivaló átfogalmazása, egyszerűsítése, pontosítása a kommunikáció fenntartása érdekében. A beszélgetés strukturálása szempontjából fontos alapelemek megismerése és alkalmazása (pl. a kommunikáció fenntartása, követése, lezárása). A leírás, bemutatás, külső-belső jellemzés gyakorlása a már megismert szókincs alkalmazásával. Ábrák, képek, illusztrációk szöveggel való kapcsolatának felismerése. Részvétel ismert témákhoz, mindennapi helyzetekhez kapcsolódó rövid párbeszédben, beszélgetésben. A már megismert témakörök bővített szókészletének alkotó módon történő alkalmazása, új témakörök alapszókincsének elsajátítása és használata: Család. Iskola, barátok, szabadidő, zene, mozi, színház, kultúra. Otthon. Étkezés, étterem, vendégség. Lakóhely és környezete. Ünnepek, hétköznapok, napi rutin. Közlekedés. Utazás bel- és külföldön. Természet. Környezetünk védelme. Utazás. Szálloda. Bevásárlás. Egészség. Sport. Idő, időjárás. A magyarországi szlovák és a szlovák nyelvű sajtó nyomtatott és elektronikus változatai, média és tömegkommunikáció.	kapcsolatok – család, otthon; az ember az időben – gyermekkor, felnőttkor, öregkor; szokások, társadalmi szabályok; barátság, szeretet, tisztelet, egymás segítése. *Szlovák népismeret:* családunk története, az én szlovák nemzetiségi városom, falum; találkozás a múlttal: szlovák nemzetiségi ünnepeink eredete és szokásrendje. *Földrajz:* éghajlat és lakóhelyek; időjárási, éghajlati elemek; természeti katasztrófák. *Ének-zene:* zenehallgatás. *Dráma és tánc:* színház, előadások. *Vizuális kultúra:* múzeumok, kiállítások. *Informatika:* az információs technológián alapuló kommunikációs eszközök, formák használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kapcsolatteremtés, szituációs gyakorlat, helyzetgyakorlat, leírás, jellemzés, kommunikációs helyzet, kommunikációs cél, sport, napirend, napszak, időjárás, szám, idő, hobbi, szabadidős tevékenység, étkezés, utazás, vásárlás, szolgáltatás, kultúra, szórakozás, egészség-betegség, informatika, internet, magyarországi szlovák tömegkommunikációs médium.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Felkészülés után rövid szövegek előadása.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összefüggő beszéd elsajátítása saját magáról és közvetlen környezetéről. Rövid, egyszerűbb történetek mesélése. Egyszerűbb állítások, összehasonlítás, magyarázat, indoklás megfogalmazása. A megértést segítő legfontosabb stratégiák alkalmazása. Törekvés erősítése a helyes kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazására.

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Egyre bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi elemekkel megfogalmazott szöveg elmondása ismert témákról, felkészülés után. Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal. Minta alapján összefüggő szöveg alkotása; szavak, szócsoportok, cselekvéssorok összekapcsolása. Törekvés az esetleges pontatlanságok javítására. A mondanivaló jelentésének pontosítása, tisztázása a testbeszéd tudatos alkalmazásával. Csoportos előadás, prezentáció jegyzetek alapján. Önálló vagy csoportban létrehozott alkotás rövid bemutatása és értékelése (pl. közös plakát készítése, kiállítása, szóbeli bemutatása és értékelése). A tanult szavak, szókapcsolatok helyes alkalmazása mondatalkotás közben, kérdések felhasználásával. A mondanivaló rövid, összefüggő mondatokkal való kifejezése. Történetek, mesék előadása, aktív részvétel dramatizálásukban.	*Magyar nyelv és irodalom:* rövid történetek, élménybeszámolók, előadás, prezentáció, témakifejtés, összefoglalás. *Dráma és tánc:* szerepek, dramatizálás. *Vizuális kultúra:* leírások (pl. képleírás, tanulói munka bemutatása), projektmunka.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Élménybeszámoló, szerepjátszás, dramatizálás, önkifejezés, prezentálás, csoportmunka, projektmunka, előadás, hiteles előadásmód, képleírás, tématömörítés, összefoglalás, önértékelés, társértékelés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Biztos olvasástechnikai ismeretek mind a néma, mind a hangos olvasás terén. A tanuló olvasása jól érthető – artikulált, kifejező és folyamatos. Szótár- és (elektronikus) könyvtárhasználata önálló. Az egyszerű, olvasott szövegek lényegének, tartalmának megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző műfajú, ismert és ismeretlen szöveg feldolgozási módszereinek (tükörfordítás, összegzés) elsajátíttatása, azok lényegi megértésének segítése. Az olvasott szöveg tartalmi tömörítésének bemutatása. Szépirodalmi mű művészi élményt nyújtó előadásának belső igénnyé emelése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A hangos olvasás mellett a néma, értő olvasás előtérbe helyezése. A szótárhasználat alkalmazásának elmélyítése, gyakorlása. Szótár segítségével, különböző tartalmú és műfajú szövegtörzsek fordításának gyakorlása magyarról szlovák, illetve szlovákról magyar nyelvre. A könyvtári szolgáltatások és az elektronikai források esetenkénti igénybevétele. Az aktív és a passzív szókincs bővítése változatos szövegek olvasásával, feldolgozásával. Bővülő szókinccsel megfogalmazott szövegek megértése (pl. leírás, történet, párbeszéd a tanulóhoz közel álló témákról). Kérdések feltevésével az olvasott témák megértésének ellenőrzése. Lényeges információk megtalálása, kiemelése ismert és ismeretlen szövegekben (pl. hirdetésben, prospektusban, étlapon és menetrendben, rövid újságcikkben, programfüzetben). A magyarországi szlovák irodalmi írók egyes műveinek megismerése, élményszerű, kifejező előadása olvasáson keresztül pl.: Mária Fazekašová: *Sú takí, Vraciame sa*; Juraj Dolnozemský: *To naše bludárstvo*; Imrich Fuhl: *Cestou domov*; Gregor Papuček: *Doma;* Alexander Kormoš: *Topoľ.*	*Magyar nyelv és irodalom:* képleírás, bemutatás, leírás, jellemzés; sajtótermékek. *Informatika:* az internet használata a fordítási munka során (szótár, szinonima szótár, állandósult kifejezések felhasználása). *Vizuális kultúra:* szöveg és kép közötti összefüggés feltárása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasástechnika, értő olvasás, szövegműfaj, párbeszéd, leírás, képleírás, bemutatás, újság, magazin, cikk, jelentéstartalom, nyomtatott-elektronikus szótár, szövegtömörítés, aktív és passzív szókincs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, helyesírás, fogalmazás	Órakeret 68 óra
Előzetes tudás	A tanuló írásbeli munkáiban súlyos nyelvhelyességi hibák nincsenek. A ritmikai törvény hibátlan alkalmazása. Egyszerűbb mondatok írása; mintát követve különböző műfajú, a tanulók életkorának megfelelő témájú szövegek alkotása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nemzetiségi nyelv kreatív alkalmazásának fejlesztése, egyszerű szövegek íratása a tanulókat érdeklő, ismert témákról. A legfontosabb szövegtípusok, írásbeli műfajok sajátos szerkezeti stílusjegyeinek, formai-strukturális követelményének gyakoroltatása, bővítése. A szlovák helyesírási normák, helyesírási szabályok gyakorlatban való alkalmazásának fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyéni, olvasható, rendezett és esztétikus íráskép kialakítása. Lendületes, folyamatos kézírás, megfelelő szövegelrendezés. Egyszerű írásbeli feladatok megoldása másoláson és tollbamondáson keresztül. Hibátlan másolás írott és nyomtatott formáról. Egyszerű szerkezetű, összefüggő mondatok írása a tanuló közvetlen környezetével kapcsolatos témákról, különböző szövegtípusok	*Magyar nyelv és irodalom:* tollbamondás, szövegmásolás, fogalmazás.

létrehozása (pl. leírás, élménybeszámoló, párbeszéd). A nyelvtani szabályok alapos ismerete (ragozható szófajok, többjelentésű szavak, ritmustörvény, y–ý használata főnevek esetében…). Szótár segítségével, ismert témakörben meghatározott, nyelvileg helyes szövegek létrehozásának gyakorlása. Gyakori írásbeli műfajok legalapvetőbb szerkezeti és stílusjegyeinek követése saját írásmű létrehozásában. Egyszerű szövegek írása kommunikációs céllal (pl. levél, e-mail, képeslap, meghívó, sms üzenet). Egyszerű írásos minták követése, kreatív átdolgozása, aktuális, konkrét és személyes tartalmakkal való megtöltése (pl. egyszerű, személyes témákról minta alapján vers, modern popzene mintájára dalszövegírás). Saját gondolatok, vélemények írásban történő lejegyzése, az ezekben esetlegesen vétett nyelvtani szabálytalanságok felismerése és korrigálása.	*Informatika:* szövegkiemelés, internetes vagy sms-ben használt emotikon, rajz, ábra, diasor.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rendezett íráskép, nyelvhelyesség, magánlevél, e-mail, meghívó, központozás, tollbamondás, másolás, fogalmazás, szótárhasználat, tükörfordítás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az életkornak megfelelő irodalmi művek, népköltészeti alkotások önálló, értelmező olvasása. A költői nyelv sajátosságainak ismerete. Népköltészeti alkotások élményszerű befogadása, kifejező előadása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Irodalmi ismeretek bővítése. Szöveg- és verselemzésben való jártasság. Népköltészeti és szépirodalmi alkotások élményszerű befogadása, kifejező előadása, memorizálása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szövegek önálló, értő olvasása, különböző versek feldolgozása, szóbeli tartalmi összegzése. Törekvés a különböző irodalmi művek igényes, kifejező előadására pl.: Ľudo Ondrejov: *Syn môj milený* Mária Ďuričková: *Pán doktor povedal* Milan Rúfus: *Modlitba za rodičov, Slovenčina* Krista Bendová: *Ako Jožko Pletko…*	A tanuló – a tanult nép- és műköltészeti alkotásokat kifejezően, művészi átéléssel olvassa; – aktívan bekapcsolódik dramatizálásba, szerepeket vállal; – felismeri és röviden jellemzi a nép- és műköltészeti alkotásokat; – magyarországi és anyaországi irodalmi	*Magyar nyelv és irodalom:* vers, próza, memoriter, hasonlóságok-különbségek a szlovák és a magyar gyermekirodalomban (mondanivaló, szerkezet). *Dráma és tánc:* szerepjáték, dramatizálás.

További szlovák és magyarországi szlovák népdalok megismerése pl.: *Dobrú noc má milá dobrú noc; Krásna, krásna kďe si húski pásla?; Okolo Šopronu; Trávička zelená, zelenaj sa; Ňebuďe to ždicki tag; Ej pekná ruža; Ňeňi lepší jako z jara; Straťila som partu; Čie sa to koňe; Visokí jalovec…* A magyarországi szlovák irodalmi írók egyes műveinek megismerése, azok memorizálása pl.: Mária Fazekašová: *Sú takí, Vraciame sa* Juraj Dolnozemský: *Tancujme spolu, To naše bludárstvo, Naša dedina* Imrich Fuhl: *Korene sú pod zemou, Láska rozdrobená, Cestou domov* Gregor Papuček: *Zdravím ťa škola, Vyznanie, Nepoznám krajšiu reč, Doma, Návraty*. Alexander Kormoš: *Polyfónia, Jazyk, Pozdrav mame, Topoľ* Szlovák irodalom képviselői: a fenti írók, költők életrajzának megismerése.	képviselők alkotásaiból részleteket tud felidézni (például): Mária Fazekašová: *Sú takí* Juraj Dolnozemský: *Naša dedina* (részlet) Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč* (részlet) Milan Rúfus: *Slovenčina.* – népdalokat felidéz és előad (például): *Čie sa to koňe; Ej pekná ruža; Okolo Šopronu; Trávička zelená, zelenaj sa…;* – fel tud sorolni szlovák és magyarországi szlovák gyermekirodalmi képviselőket, jellemezni tudja olvasott műveiket.	*Szlovák népismeret:* népdal, gyermekdal, írók, költők munkássága.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Memoriter, vers, próza, dramatizálás, népdal, gyermekdal, életrajz, anafora, episztrofa, metafora.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló szóbeli kommunikációja feleljen meg az alapfokú követelményeknek. Legyen képes rövidebb szövegek lényegének hallás utáni megértésére. Legyen megfelelő tudása és önbizalma a mindennapi kommunikációban való részvételre. Beszéde legyen kifejező, ne ejtsen nyelvhelyességi szempontból súlyos hibákat. Véleményét, gondolatait tudja kifejezni egyszerű formában. Ismerje az udvariassági normákat társai és a felnőttek irányába történő kommunikációjában. Ismerjen a szlovák nemzetiség életéhez kapcsolódó játékokat, dalokat, meséket, verseket. Ismerje a szlovák gyermekirodalom kiemelkedőbb képviselőit, azok egy-egy alkotását. Sajátítsa el a jellemzés képességét. Megszerzett tudását tudja önállóan

	alkalmazni személyek, helyszínek, tárgyak leírásában. Ismerje és használja a közismereti témák tipikus beszédfordulatait. A mindennapos kommunikációs helyzetekben használja bátran nyelvtudását, szókincsét a segítségkérés és segítségadás, a bemutatkozás, a család, az iskola, a lakóhely, a napirend, a közlekedés és utazás, a posta, a telefon, a szálloda, az étterem, a vendégség, a bevásárlás, a mozi, a színház, az egészség-betegség, a sport, az idő és az időjárás témaköreiben. Ismerje és alapszinten alkalmazza a tükörfordítás és az összegzés fogalmait. Legyen rálátása a szlovák nyelvű sajtó világára. Ismerje a nemzetiségi nyelven fellelhető sajtó nyomtatott és elektronikus formáit. Írásképe és írástempója tükrözze a korának megfelelő szintet. Ismerje a legfontosabb szövegtípusok formai-strukturális követelményeit, így legyen képes strukturálisan jól megkoreografált magánlevelek, képeslapok, meghívók létrehozására.

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9–12. évfolyam

A szlovák nemzetiségi nyelvoktatás a 9–12. évfolyamon az 5–8. évfolyam követelményrendszerére épül, azt fejlesztve tovább. A 9–12. évfolyam szlovák nemzetiségi nyelv és irodalom kerettanterve kettős célkitűzéssel készült: hogy betekintést adjon a szlovák irodalomba és annak műalkotásaiba, valamint bemutassa a mai magyarországi szlovák irodalom értékeit, továbbá fokozatosan bővítse a tanulók szókincsét, ezzel elősegítve szlovák nyelven történő kommunikációjukat.

A nyelvoktatás kettős síkon fejti ki hatását. Egyrészről bevezeti a tanulókat az adott nyelv strukturális rendszerébe, másrészről betekintést nyújt nemcsak a szlovákiai, hanem a magyarországi szlovák nemzetiségi közösség nyelvének mindennapjaiba, kultúrájába, mindennapi életébe. A nyelvtanulás segít megtalálni helyünket a világban, ezért ideális eszköz az énkép és az önismeret kiművelésében. Nemzetiségi létünk mivolta az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés alapját teremti meg.

Magyarország az Európai Unió tagjaként támogatja a tanulók európai azonosságtudatának kialakítását, amihez a nemzetiségi nyelvoktatás markánsan járul hozzá.

A korszerű nyelvoktatás a nyelvhasználó valós szükségleteire épül, ezért tevékenységközpontú. Olyan helyzetekre készíti fel a tanulókat, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben. A nyelvtanulási folyamat középpontjában a cselekvő tanulók állnak, akik a tanult nyelv segítségével kommunikatív feladatokat oldanak meg. Mivel a valóságban a legtöbb megoldandó feladat több készség együttes alkalmazását teszi szükségessé, ezeket integráltan fejlesztjük.

A szlovák nyelvű kommunikáció során meghatározó jelentőségű a nyelvekkel, a nyelvtanulással és más nyelveket beszélő emberekkel, más kultúrákkal kapcsolatos pozitív attitűd, ami magában foglalja a kulturális sokféleség tiszteletben tartását, és a nyelvek, kultúrák közötti kommunikáció iránti nyitottságot, így a másság befogadását is.

A szlovák nemzetiségi nyelvoktatás keretében lehetőség van bevezetni a tanulókat a szlovák nyelv rendszerébe, amivel fejleszthető a tanuló nyelvi, szociális és állampolgári, digitális, valamint a hatékony, önálló munka kompetenciája.

Az egész életen át tartó tanulás szempontjából kiemelkedő jelentősége van a nyelvtanulási stratégiáknak, amelyek ismerete és alkalmazása segíti a tanulókat, hogy megszerzett nyelvi tudásukat folyamatosan szinten tartsák és fejlesszék.

Az önálló tanulás képességének folyamatos fejlesztéséhez azonban szükség van a tanulásról magáról szóló beszélgetésre, a tanulási stratégiák kialakításában való segítségnyújtásra, az önértékelés és a társértékelés alkalmainak megteremtésére is. A kommunikatív nyelvi kompetencia több ponton érintkezik az anyanyelvi kompetenciával. A szövegalkotás, szövegértelmezés, szóbeli és írásbeli kommunikáció számos készségeleme átvihető a nyelv tanulásába, így a szlovák nemzetiségi nyelv tanulásába is.

Az 5–8. évfolyamokra vonatkozó ajánlott témakörök egyes elemei újra és újra megjelennek a 9–12. évfolyamokon, lehetőséget adva arra, hogy a korábban megszerzett ismeretek újabb nézőpontból kerüljenek feldolgozásra, és így bővüljenek, mélyüljenek. A kerettanterv minden fejlesztési szakaszban új témaköröket is javasol a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodva. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására. A siker másik kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének elismerése. A nyelv elsajátítása

során a tanulók olyan előnyökre tesznek szert, amelyeket későbbi életük során, más területeken is tudnak kamatoztatni. Mivel a nyelvekből eredő eltérő gondolkodásmód a másság elfogadására késztet, a jövőben a tanulókra váró közösségekbe történő beilleszkedés könnyebbé válik. A tanulókban tudatosítani kell nemcsak a nyelvórai, de az iskolán kívüli nyelvtanulás lehetőségeit, hogy ez is segítse a tanulókat az önálló nyelvtanulóvá válás útján. A kommunikációs eszközök segítségével (internet) a tanulók maguk is könnyen kerülhetnek autentikus szlovák nyelvi környezetbe, részeseivé válhatnak a szlovák kultúrának, kapcsolatot teremthetnek szlovák nyelven beszélőkkel, ami komoly motivációs forrás lehet, de nem pótolhatja az anyaország által kínált lehetőséget az élő nyelvi közegben megszerzett pozitív tapasztalatok gyűjtésére. A tanulási folyamat szervezésében nagy jelentősége van a kooperatív feladatoknak és a projektmunkának, ezek szintén erősíthetik a motivációt, a közös munka öröméből származó pozitív élményeket. A nyelvoktatás sikerében meghatározóak a motivációt felkeltő és fenntartó órai tevékenységek, a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás és a tanulók számára is átlátható értékelés. Ugyancsak segítséget jelent számukra, ha gyakorlatot szereznek az önértékelés és a társértékelés módszereinek alkalmazásában, sikeres próbálkozásaik tudatosításában és hibáik felismerésében, azok önálló javításában. Lényeges szempont az egyéniség formálása, az átérzés és együttérzés fejlesztése, amiben lehetőség és szükség van a személyiség megszilárdítására, vagy annak kisebb-nagyobb mértékű változtatására.

9–10. évfolyam

A szlovák nemzetiségi nyelvet oktató iskolák törekedjenek arra, hogy a 9–10. évfolyamon a tanulók birtokolják a szlovák nyelv alapfokú ismeretét. Ugyanezen az évfolyamon veszi kezdetét a középfokú nyelvismeret követelményszintjébe való bevezetés is. A tanulók nyelvi kompetenciájának fejlesztése főként a kommunikáció révén történik. Ebben a nyelvtanítási szakaszban is fontosak a korosztályi sajátosságok. A tanárnak figyelembe kell vennie, hogy a legtöbb tanuló az önkeresés időszakát éli, kritikus önmagával szemben, erősek a kortárs csoport hatásai. Ugyanakkor építhet a tanár a tanulók nyelvi kreativitására, problémamegoldó és kritikai gondolkodására is.

A tanulók az évfolyampár kezdeti szakaszában képesek az egyszerű jelentéstartalmú, rövidebb terjedelmű, érdeklődési körükbe tartozó témákban a közlést hallás után megérteni. Mindemellett nyitottak a szóbeli kommunikációra is. Utóbbi során megfelelő magabiztossággal bírnak, a szlovák nemzetiségi nyelvi környezetben képesek mondandójukat egyszerű formában előtárni.

Beszélt nyelvi szintjük eléri azt a fokot, hogy segítségkérésben, segítségadásban, mindennapos kommunikációs helyzetekben kifejező beszéddel tudnak részt venni. Egyszerű, összefüggő fordulatokkal el tudják mondani élményeiket, céljaikat. Röviden meg tudják indokolni és magyarázni véleményüket, el tudnak mondani egy történetet. Szókincsük annyira fejlett, hogy helyszíneket, tárgyakat, embereket, önmagukat és szűkebb környezetüket jellemezni tudják.

Olvasáskészségük megfelelő ahhoz, hogy különböző műfajú szövegek esetében tükörfordítás, műfordítás és összegzés keretében a lényeget megértik. Képesek arra, hogy az olvasott szöveg tartalmát röviden és tömören vissza tudják adni írott vagy beszélt formában. Ismerik a Magyarországon fellelhető vizuális és írott szlovák médiát, illetve azok elektronikus változatait. Nem okoz problémát számukra ezek használata. Késztetést éreznek arra, hogy a magyarországi szlovák sajtóban a saját, szűkebb környezetükben megjelenő cikkeket figyelemmel kísérjék, azokat szívesen olvassák. Ezáltal is erősödik identitástudatuk.

Írásképük jól olvasható és rendezett. Írástempójuk eléri a koruktól egységesen

elvárható szintet. Ismerjék a legelterjedtebb szövegtípusok formai és strukturális követelményeit. Legyenek birtokában annak, hogy gondolataikat, véleményüket írásban és szóban egyaránt kifejezésre tudják juttatni. Le tudják írni élményeiket, a különböző eseményeket, álmokat, reményeiket és ambícióikat, továbbá röviden meg tudják indokolni a különböző álláspontokat és terveket. Írásban is képesek bemutatni a szlovák nemzetiséget. Tudásszintjüknek megfelelően képesek egyszerűbb szövegek fordítására.

A szlovák irodalmi kultúrát tekintve bővítik eddig megszerzett ismereteiket. A népdalok és gyermekdalok mellett megismerkednek a különböző műfajú, tartalmú irodalmi művekkel. Képessé válnak azok értelmező olvasására, a művek mondanivalóját röviden, tömören összefoglalják. Ismereteiket magyarországi szlovák írók, költők művein keresztül tovább bővítik.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 90 óra**
Előzetes tudás	Az egyszerű jelentéstartalmú, rövidebb terjedelmű közlés megértése. Szóbeli kommunikáció megértése, kapcsolatteremtés, reagálás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nagyobb terjedelmű, egyszerűbb jelentéstartalmú közlés hallás utáni megértésének fejlesztése. A hétköznapi beszédben használatos gyakori szófordulatok és szókincs ismeretének elmélyítése. Ismert és új szövegkörnyezetből származó közlés tartalmi feldolgozásának gyakoroltatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Hétköznapi kommunikációs helyzetek tanári segítséggel történő lényegi megértése. Válaszadás, reagálás gyakorlása. Az alap kommunikációhoz szükséges szókincs elmélyítése, annak folyamatos bővítése. Az audiovizuális médiában elhangzó beszéd megértésének gyakorlása. Az egyszerű, mindennapi társalgásban elhangzó álláspontok lényegének megértése. Az ismerős témájú, egyszerűen és világosan megfogalmazott, rövid köznyelvi stílusú beszéd vagy előadás főbb pontjainak megértése. Részletes, összetett útbaigazítás követése. Telefonbeszélgetésekben elhangzó információk megértése. Az ismerős témákról szóló rádiós és televíziós hírműsorok és egyszerű nyelvezetű hangfelvételek lényegének megértése. A hangzó szövegben az okot, magyarázatot, következményt vagy ellentétet előrejelző szavak felismerése, megértése. Szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása (pl. beszédtéma esetén az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése, szükség esetén összefoglalás, visszakérdezés, ismétlés, magyarázat kérése). Elhangzott, hosszabb, gépi szöveg többszöri meghallgatása után a megadott támpontok és kérdések alapján a lényeg megértése, összefoglalása. Szlovák nyelvjárások felismerése, különbségeinek összehasonlítása.	*Magyar nyelv és irodalom; informatika; mozgóképkultúra és médiaismeret:* kommunikáció, monológ, dialógus, információk, instrukciók, üzenetek, útbaigazítás, hírek a televízióban és a rádióban, rövid interjúk, reklámok, dalok, videók. *Földrajz:* a nyelvhasználat területi tagolódása Magyarországon és Szlovákiában.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs helyzet, szókincsbővítés, audiovizuális médiahasználat, gépi szöveghallgatás, monológ, dialóg, nyelvjárás, területi megoszlás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Aktív részvétel a kommunikációban**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	A mindennapi kommunikáció helyes használata. Saját vélemények, gondolatok kifejezése egyszerűbb formában. Emberek, helyszínek, tárgyak jellemzése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Természetes beszélgetés bátorítása a társakkal és másokkal. Vélemények, érzések, gondolatok kifejtésének fejlesztése. Szókincsfejlesztés.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szövegek, illetve rövidebb irodalmi művek memorizálása, azok tartalmi tolmácsolásának, szöveghű, kifejező előadásának gyakorlása. A mindennapi kommunikációhoz szükséges szókincs folyamatos bővítése, elmélyítése. Érzelmek kifejezése és reagálás mások érzelmeire (pl. tetszés, nemtetszés, meglepetés, boldogság, szomorúság, érdeklődés, közömbösség). Mindennapi problémák felvetése, megvitatása, választási lehetőségek összevetése (pl. mit csináljak? hova menjek?, melyiket válasszam?). Érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, véleménycsere. Ismerős témáról beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása. Történetek követése, véleménynyilvánítás és érdeklődés további részletekről. Úti előkészületek és utazás során felmerülő feladatok megoldása (pl. közlekedési információk beszerzése, szállásfoglalás, programegyeztetés, reakciók kifejezése). Szolgáltatásokkal kapcsolatos helyzetek kezelése kevésbé begyakorolt helyzetekben is (pl. boltban, postán, bankban). Az ismert témakörökben a szókincs továbbfejlesztése, szinonimák, hétköznapi szófordulatok elsajátítása. *Témakörök*: Én és a családom. Az otthon és a szűkebb környezet. A napi tevékenységek. Nevelés-oktatás. Kultúra. Szabadidő. Sport. Posta. Szórakozás. Egészségvédelem. A munka világa. Vásárlás. Szolgáltatások. Utazás. Étkezés. Közlekedés. A szlovák nemzetiség élete. Előre elkészített kérdőív alapján strukturált interjú készítése. Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel. A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés ellenőrzése, a félreérthető megfogalmazás javítása, körülírás, szinonimák használata. A kifejező beszéd továbbfejlesztése.	*Magyar nyelv és irodalom:* fogalmazás, leírás, előadás, tartalmi összegzés, memoriter, retorika, stilisztika, szótárhasználat, személyes és telefonos társalgás, megbeszélés; tranzakciós és informális párbeszédek, utasítások, interjúk, viták. *Földrajz:* a környezet és a lakóhely ismerete, bemutatása. *Biológia-egészségtan*: egészséges életmód, étkezés. *Szlovák népismeret:* a szlovákság megismerése. *Informatika*: az internetes kommunikáció; levél, fórum, chat. *Erkölcstan:* A megfelelő kommunikációs

A kommunikációs eszközök széles körének rugalmas alkalmazása és reagálás azokra. A fontosabb udvariassági szabályok, szokások ismerete és alkalmazása. A mindennapi témák, család, érdeklődési kör, iskola, utazás és aktuális események megbeszéléséhez elegendő szókincs rugalmas alkalmazása, körülírás. Az elemi szókincs viszonylag magabiztos és általában helyes alkalmazása. A szövegszervezés eszközeinek egyre tudatosabb használata. A gondolatok, problémák viszonylag pontos kifejezése. Érthető, egyre kevesebb félreértésre okot adó kiejtés, intonáció. Részvétel a szóbeliség jegyeit viselő digitális kommunikációban: fórum, chat…	normák betartása, felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek beszédhelyzeti relációk. Tiszteletteljesség. Udvariasság.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kifejező beszéd, hétköznapi kommunikáció, kommunikációs helyzet, internetes kommunikáció, beszédhelyzeti reláció, szituáció, udvariassági norma, szinonima, önkifejezés, önbizalom, fogalmazás, leírás, előadás, összegzés, memoriter.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	A tanuló egyszerűen beszél önmagáról, a családjáról, más emberekről, lakóhelyéről, tanulmányairól, iskolájáról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önkifejezés begyakorolt szerkezetekkel a szintnek megfelelő témakörökben. A folyamatoshoz közelítő, érthető beszéd, a mondanivaló nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosítása. Egy gondolat vagy probléma lényegének kifejtése megközelítő pontossággal. Az artikulált, jól érthető és folyamatos beszéd fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az érdeklődési körnek megfelelő témák lényegének folyamatoshoz közelítő kifejtése a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Adott szövegek (például leírások, képleírások, témakifejtés, elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció) értelmezése, alkotása. Elbeszélések vagy leírások lényegének folyamatoshoz közelítő összefoglalása a gondolatok többnyire lineáris összekapcsolásával. Egyszerűbb élménybeszámoló az érzések és reakciók vázlatos bemutatásával. Valóságos vagy elképzelt események részleteinek egyszerűbb bemutatása. Könyv, film cselekményének vázlatos összefoglalása. Történet elmondása. Vélemény, tervek és cselekedetek rövid és egyszerű magyarázata. Rövid, begyakorolt megnyilatkozás ismerős témáról. Részvétel előre megírt, ismerős témájú csoportos előadásban.		*Magyar nyelv és irodalom:* leírás (könyv, film, sorozat), témakifejtés, összegzés, elbeszélés, érvelés, előadás, élménybeszámoló. *Etika:* érzések kifejtése, önismeret, helyes reakció. *Informatika:* prezentáció készítése.

A begyakorolt nyelvi eszközök megbízható használata, ezek átrendezése, bővítése ismerős helyzetekben a mondanivaló kifejezésére. A közlés bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközeinek használata. Önellenőrzés és önkorrekció, például a kommunikáció megszakadása esetén más stratégia alkalmazásával a mondanivaló újrakezdése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lényegkiemelés, szövegalkotás, asszociáció, könyv-, film-, sorozatbemutatás, magyarázat, prezentálás, önellenőrzés, önkorrekció, kommunikációs stratégia.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A különböző műfajú szövegek (tükörfordítás, műfordítás, összegzés) lényegének megértése, feldolgozása, visszaadása. A magyarországi szlovák vizuális és írott média elektronikus változatainak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lényeget értő, néma olvasás készségének továbbfejlesztése, a megértett szövegek főbb gondolatainak kiemelése. Rövidebb irodalmi alkotások értelmező olvasása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szövegtartalmak (például internetes fórumok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, dalszövegek) rövid, tömör reprodukálása megszerzett szókincs segítségével. Az érvelés gondolatmenetének felismerése, a lényeges következtetések felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek értelmező olvasása, az író és a műfaj megnevezése. Bármely olvasott szöveg megértése, a lényeg kiemelése, önálló véleményformálás gyakorlása. Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése, értelmezése, magyarázata. Köznyelvi szövegekben érzések, kérések, vágyak kifejezésének megértése. Az írott média nyelvezetének értelmezése. Rövidebb cikkek, hírek fordítása, lényegének kiemelése. Az adott feladat megoldásához szükséges információk kiszűrése hosszabb szövegekből is. A szókincs bővítése a tanulást segítő nyomtatott és elektronikus források megismerésével. A szókincsfejlesztő írások, könyvek, internetes oldalak bemutatása, önálló használata.	*Magyar nyelv és irodalom:* könyvtárhasználat, vers, leíró költemény, regény (részlet) olvasása, szövegértés, lényegkiemelés, szövegtömörítés, szótárhasználat. *Informatika*: tanulást segítő, szókincsfejlesztő weboldalak ismerete. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* az írott és digitális média, műfajai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önálló felolvasás, szövegtömörítés, írott média, cikk, hír, cím, jelentés, könyvtárhasználat, lényegkiemelés, szótárhasználat (e-szótár), szókincsfejlesztés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, helyesírás, fogalmazás	Órakeret 58 óra
Előzetes tudás	A fontosabb szövegtípusok formai és strukturális követelményeinek ismerete. Gondolatok, vélemények lényegre törő kifejezése írásban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összefüggő szöveg világos megfogalmaztatása. Rendezett, mondanivalót jól tükröző íráskép kialakíttatása. Az önkifejezés bátorítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Megfelelően kalligrafált írásképpel létrehozott szövegek alkotása. Nyelvi, nyelvhelyességi és helyesírási szempontból hibátlan szövegek írása. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Esztétikus füzetvezetés. Bevezetés a szövegszerkesztés módszereibe. A hivatalos levél, az e-mail, az önéletrajz formai és strukturális rendszerének elsajátítása, gyakorlása, létrehozása. Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése; online ügyintézés. Lényegre koncentráló leírás készítése. Tényszerű információk összefoglalása. Kész szövegekből hasznos nyelvi, gondolati fordulatok kiemelése és alkalmazása. Hivatkozás, forrásmegjelölés. Egyszerű, tagolt írásmű létrehozása: bevezetés, kifejtés, lezárás. Egyszerű írásbeli műfajok alapvető szerkezeti és stílusjegyeinek követése (például levélben megszólítás, zárás). Ismert és ismeretlen szöveg szótár segítségével történő fordítása. Az ismert helyzetekben előforduló, írásban történő kifejezés továbbfejlesztése. Az önkifejezés írásban történő gyakorlása, fejlesztése. Beszámoló írása élményekről, eseményekről (pl. utazás). Egyszerűbb cselekvéssor, történet, információt kérő üzenetek (például szolgáltatónak, barátnak) írása összefüggő szövegben. Érzések, gondolatok és reakciók rövid leírása; rövid vélemény írása indoklással. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép).	*Magyar nyelv és irodalom:* íráskép, fogalmazás, nyelvhelyesség, központozás, helyesírás, szövegszerkesztési formulák (levél formai szerkezete), önéletrajz, jegyzetelés, írásmű helyes tagolása, szótárhasználat. *Informatika:* e-mail, elektronikus felületek használata (kérdőív, e-ügyintézés), emotikonok ismerete és adekvát használata. *Vizuális kultúra:* szövegben történő hivatkozások, kiemelések beillesztése, ábrák, képek használata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, nyelvhelyesség, helyesírás, központozás, szövegszerkesztés, műfaji formula, stílusjegy, szótárhasználat, meghívó, e-mail, magánlevél, szövegtagolás, e-mail, SMS, hivatkozás, jegyzetelés, önkifejezés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalmi kultúra	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A különböző stílusú irodalmi szövegek értelmező olvasása. A művek mondanivalójának rövid, tömör összefoglalása. Szépirodalmi művek szöveghű előadása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A szlovák középkor, felvilágosodás, romantika irodalmának megismerése műrészletek elsajátításával. Belső igény ébresztése az	

céljai	irodalmi művek önálló olvasására.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A népköltészet szóbeli és írott formái. A magyarországi szlovák népdalok, népballadák pl.:*Vidala mamka; Tem pešťanski zámek*; népmesék pl: *Popelvár, Jánošíkov buk* szerkezete, dallama, szereplőinek, történeteinek, témáinak azonosítása, költői képek és eszközök keresése, rövid jellemzése. Népdalok pl:: *A ja taká dzivečka; Tam za Váhom; Popod sarvašský most; Keď som išiel; Horenka, horenka, hora; V hlbokej doliňe srnka vodu pije; Ňebola som veselá od soboti večera; Hore dedinou mládenci idú....* A magyarországi szlovák irodalom képviselői, egy-egy versrészlet pl.: Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Imrich Fuhl, (Eva Fábiánová-Patayová, Mária Fazekašová). A szlovák irodalom áttekintése időrendben (nyelvezet, téma, szereplő) rövid jellemzése, értékelése; a középkori szláv / szlovák irodalom képviselői: Cirill és Metód tevékenysége legendák alapján. *Moravsko-panónske legendy* (részletek). A felvilágosodás eszméinek feldolgozása műalkotásokon keresztül (művészi eszközök, kifejezésmódok). Ján Chalupka: *Kocúrkovo* (részletek). Romantika a szlovák irodalomban: Samo Chalupka: *Mor ho!; Kráľohoľská* (részletek)	A tanuló ismeri a szóbeli és az írott irodalmi alkotások főbb ismertetőjegyeit, formai megjelenését. Felismeri a népmesék, népdalok, népballadák jellemző jegyeit, képes kialakulásukról röviden beszélni. Képes a művek egy-egy részletének illusztrálására. Bekapcsolódik a drámajátékba. Képes különböző műfajú művek rövid, szóbeli értelmezésére. Ismereteit és szókincsét folyamatosan bővíti. Az irodalmi művek részleteit kifejezően olvassa, mondanivalójukat értelmezi, tartalmukat tömören megfogalmazza. Egy-egy cselekményegységet képes kiragadni és jellemezni. Képes Cirill és Metód tevékenységét, jelentőségét összefoglalni, róluk további ismereteket gyűjteni a szakirodalomban. A műnemek és műfajok fogalmával, fő jellemzőivel tisztában van, helyesen használja a műfaji megnevezéseket. Életrajz feldolgozásához képes rövid vázlatot készíteni irodalmi képviselőkről, pályaképükről. A humor, szatíra, vígjáték fogalmaival tisztában van. Ezeket be tudja mutatni irodalmi, népköltészeti művek példáján. Az irodalmi alkotások révén megismeri a szlovák irodalmi	*Magyar nyelv és irodalom:* népmese, legenda, humor, szatíra, könyvtárhasználat, ballada; romantika, felvilágosodás. *Ének-zene:* népdalok felépítése, variánsok. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi korrajz, életrajz.

Janko Kráľ: *Návrat* (balladarészlet); *Orol vták* (líra) Ján Botto: *Pochod* (részlet) Andrej Sládkovič: *Detvan* (részlet). Ľudovít Štúr és a Štúr-iskola jelentősége, a szlovák irodalmi nyelv kodifikálásának körülményei.	nyelv dialektusait, főbb jellemzőit.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalom, írott irodalom, népköltészet, szájhagyomány, középkori szláv/szlovák irodalom, legenda, felvilágosodás, életrajz-feldolgozás, humor, szatíra, vígjáték, romantika, nyelvújítás, individualizmus, nemzeti jelleg, ballada, romantikus hős.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló legyen képes a nyelvtanilag helyes, jól artikulált kommunikációra, továbbá saját gondolatainak, érzéseinek, vágyainak kifejezésére. Aktívan használja a nyelvet társas közlésekben. Tudja felidézni és alkalmazni tudását a tanórán, továbbá hétköznapi, iskolán kívüli élethelyzetekben is. Legyen képes segítség nélkül megérteni a különböző, alapvető beszédhelyzetekben hallott közléseket, azokra érdemben válaszolni. A közismereti, mindennapi témákban bátran használja szókincsét, legyen kezdeményező véleménye megfogalmazásában. Legyen képes az élő, emberi beszéd mellett az audiovizuális médiumokból hallott kommunikáció megértésére. A szlovák nyelven történő olvasásban tudjon folyamatosan előre haladni. Az olvasottakat legyen képes önmagában lefordítani. Tudjon rövid szövegeket összefoglalni szlovák nyelven élőszóban és írásban. A megismert információkra saját véleményével tudjon reflektálni. Ismerje az írott és az elektronikus szógyűjteményeket. Írásában törekedjen az olvashatóságra, a szlovák betűk helyes megformálására, a lágyító jel pozíciójának pontosságára. Helyesírásában törekedjen a ritmustörvény és a kiválasztott szavak helyesen használatára. Ismerje az írásos műfajok különböző formai követelményeit (levél, kérvény, nyomtatvány stb.). Irodalmi kultúrája érje el azt a szintet, hogy különböző műfajú írásokat megfelelő hangsúlyozással, és az adott költeményre, műre vonatkozó előadói követelmények alapján fel tudjon olvasni. Legyen képes felidézni, megnevezni, röviden bemutatni irodalmi korszakokat, képviselőket, alkotásokat. Ismerjen néhány képviselőt és egy-egy alkotást a magyarországi szlovák irodalomból. Tudjon felidézni szlovák népdalokat. Legyen tisztában a szlovák irodalmi nyelv dialektusaival.

11–12. évfolyam

A szlovák nemzetiségi nyelv mint tantárgy nevelési céljai közül ezen a szinten is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességgel kell rendelkezniük, amely lehetővé teszi szlovák nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik, munkájuk során, egész életükön át. Ebben a

szakaszban ismerik meg a nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és sajátítják el a teljesítéséhez szükséges stratégiákat; megismerik az érettségi során használt értékelési szempontokat, azokat alkalmazzák önértékelésükben is; illetve gyakorlatot szereznek az érettségi vizsga feladatainak megoldásában. E szakasz végén érik el szlovák nemzetiségi nyelvből a középfokú nyelvvizsgához megfelelő szintet.

A tanulók képesek megérteni a hosszabb előadást, képessé válnak az összetett érvelés követésére. Megértik a rádió és tévé aktuális eseményekről szóló hírműsorait, valamint a köznyelvet használó játékfilmek többségét. Követni tudják az autentikus nemzetiségi vagy anyanemzetből származó beszélő gondolatmenetét. A komplex, bonyolultabb jelentéstartalmú gépi- és élő beszédet hallás után megértik. A szóbeli kommunikációban kezdeményezők.

A mindennapi kommunikáció során helyes, kifejező beszéddel önállóan tudnak részt venni, abba saját véleményüket komplex módon beleillesztik. A kommunikációs helyzetet képesek hosszabb ideig fenntartani. Természetesen tudnak beszélgetést folytatni nemzetiségi és anyanemzetből származó beszélőkkel mindennapi témákról. Részletesen ki tudják fejteni, meg tudják indokolni, magyarázni és védeni véleményüket, el tudnak mondani egy történetet, be tudnak számolni röviden aktuális nemzetiségpolitikai eseményekről. A tanulók az őket körülvevő környezetet szabatos nyelvi fordulatok segítségével és széles szókincsismerettel tudják önállóan bemutatni, jellemezni, arról véleményt alkotni.

Ismerik a szövegfeldolgozási módszereket, a lényeget, és megértik a szövegek mögöttes tartalmait. Képesek a tartalmat kizárólag saját szavaikkal visszaadni. A hosszabb-rövidebb irodalmi alkotásokat önállóan olvassák, azok mondanivalóját megértik, összefoglalják. Megértik a jelenkor problémáival kapcsolatos szövegek (cikkek, beszámolók, narratívák) lényegét, illetve a bennük lévő információt, érvelést. Megértik az eseményekről, érzelmekről, véleményekről szóló irodalmi prózai szövegeket.

Vissza tudják adni írásban is egy-egy, a nemzetiség nyelvén írt irodalmi alkotás lényegét. Be tudnak számolni élményeikről, képesek kifejteni véleményüket, tudnak érvelni egy álláspont mellett és ellen. Képesek fordítási feladatok megoldására mindennapi és aktuális témákban. Nem idegen számukra az illusztrált összefüggő szövegek világos megfogalmazása. Mondanivalójuk írásban rendezett, érthető, világos. Helyesírásukban törekszenek a hibátlan fogalmazásra. Önkifejezésük magabiztos, tudatos, önálló gondolataikat ki tudják fejezni.

A szlovák irodalmi kultúrát tekintve megismerik az irodalmi korszakok főbb képviselőit, irodalmi alkotásaikat, beleértve a népköltészet remekeit is. Ismereteket szereznek a magyarországi szlovák írók, költők műveiről, a kortárs irodalomról. Megismerkednek a különböző műfajú, tartalmú irodalmi művekkel. Képessé válnak azok értelmező olvasására, össze tudják foglalni a művek mondanivalóját.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A komplex, bonyolultabb jelentéstartalmú gépi- és élő beszéd, hallás utáni ismerete. A szóbeli kommunikáció helyes használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Komplexebb és nagyobb terjedelmű gépi vagy élőbeszéd hallás utáni megértésének fejlesztése. A mindennapos közlésben használatos szókincs alkalmazása. Különböző típusú és terjedelmű szövegek tartalmának mélyreható feldolgozása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**

A szövegértési stratégiák alkalmazása, például ismerős beszédtéma esetén az időnként előforduló ismeretlen szavak jelentésének kitalálása a szövegösszefüggésből, és a mondat jelentésének kikövetkeztetése. A normál beszédtempóban elhangzott gépi szöveg háromszori meghallgatása után az adott közlés megértése, illetve az abban esetlegesen fellelhető mögöttes tartalom kihallásának fejlesztése. A hallott szöveg gondolatmenetének nagy vonalakban való követése, egyes tényszerű részinformációk megértése. Hétköznapi kommunikációs helyzetek lényegi megértése. A saját véleménnyel átszőtt, a szituációnak megfelelő válaszadás automatizálása. A köznyelvi beszéd főbb fordulatainak megértése rendszeresen előforduló, ismerős témák esetén. Mindennapi társalgásban a világos beszéd követése, szükség esetén visszakérdezések segítségével. Ismerős témájú, lényegre törő előadás vagy beszéd követése. Egyszerű műszaki információ megértése, részletes útbaigazítások követése. Rádiós és televíziós hírműsorok és egyszerűbb hangfelvételek lényegének megértése. A mindennapi kommunikációhoz szükséges szókincs elmélyítése és bővítése szövegforrások segítségével (például előadások, beszédek, viták, interjúk, dalok, visszaemlékezések, tévé- és rádióműsorok, filmelőzetesek, filmek). Az audiovizuális médiában megjelenő információk megértése. A szlovák irodalmi és nyelvjárási szövegek összehasonlítása.	*Magyar nyelv és irodalom:* Monológ, dialógus, kommunikáció, szövegértelmezés, kommunikációs helyzetek felismerése, azokra helyes reakció. Előadás, beszéd megtartása. *Informatika:* interneten gépi beszéd keresése, weboldalakon való eligazodás. *Földrajz:* a nyelv területi tagolódása Magyarországon és Szlovákiában. *Szlovák népismeret:* a magyarországi szlovák nyelvjárások. *Médiaismeret és mozgóképkultúra*: rádiós, tv-s műsorok ismerete, audiovizuális média használata a nyelvtanulás során.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédtempó, gépi szöveg, háttértartalom, kommunikációs helyzet, szókincsbővítés, előadás, vita, interjú, dal, zene, audiovizuális média, előadás, beszéd, nyelvjárás, a nyelv területi tagolódása.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség Aktív részvétel a kommunikációban**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A helyes, kifejező beszéd használata a mindennapi kommunikációban. Önálló véleménynyilvánítás, bemutatás, jellemzés, a kommunikációs helyzet hosszabb idejű fenntartása. Szabatos nyelvi fordulatok használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismert témakörökben történő kötetlen beszélgetés igénnyé tétele, illetve ezekben a tanuló véleményének, érzéseinek, gondolatainak felszínre hozatala. A jól érthető és folyamatos beszéd képességének továbbfejlesztése. A középfokú nyelvismerethez szükséges szókincs kialakítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén, felkészülés nélkül. Problémák felvetése, megvitatása, teendők meghatározása, választási lehetőségek összehasonlítása. A tanulmányokhoz, érdeklődési körhöz kapcsolódó beszélgetésben való részvétel, információcsere, álláspont kifejtése, rákérdezés mások nézeteire. Gondolatok, vélemény kifejezése kulturális témákkal kapcsolatban, például zene, film, könyvek. Elbeszélés, újságcikk, előadás, eszmecsere, interjú vagy dokumentumfilm összefoglalása, véleménynyilvánítás, a témával kapcsolatos kérdések megválaszolása. Nézetek világos kifejtése, érvek egyszerű cáfolata. Választási lehetőségek összehasonlítása, előnyök és hátrányok mérlegelése. Adott szituációkban felmerülő feladatok, váratlan nehézségek kezelése (reklamáció, panasz). Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel. Ismerős témáról igényes szókincshasználattal beszélgetés kezdeményezése, fenntartása, szó átvétele, átadása, mások bevonása, beszélgetés lezárása. Beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése, a megértés ellenőrzése, félreérthető megfogalmazás javítása, körülírás, szinonimák használata. Törekvés a változatos kommunikációra. Az érthető, összefüggő beszéd fejlesztése. A kommunikációs eszközök széles körének alkalmazása és reagálás azokra közismert nyelvi megfelelőik semleges stílusban való használatával. Az udvariassági szokások ismerete és alkalmazása. A nemzetiségi vagy anyaországi beszélő gondolatmenetének követése, bekapcsolódás. A középszintű beszélt nyelv szókincsigényének elmélyítése. A megismert témákon belül rövidebb-hosszabb művek értelmező tolmácsolása, illetve ezek memorizálása, élményt nyújtó előadása. Memorizáláson vagy felolvasáson keresztül megismert irodalmi művek élményt nyújtó előadásának kibontakozása, valamint a szereplési vágy kialakulása. Az irodalmi művek iránti érdeklődés belső igénnyé válása. A már megismert témakörök kibővítése és új témakörök a középszinten elvárt szókincs alkotó módon történő alkalmazásával: Család. Tömegkommunikáció. Hírközlés. Szórakozás. Természetvédelem. Egészségmegőrzés. Országismeret (Magyarország, Szlovákia). Pályaválasztás. Hivatás. Kultúra. Nevelés-oktatás. Nemzetiségek.	*Magyar nyelv és irodalom:* retorika, stilisztika, előadás, összegzés, memoriter, információcsere, vélemény kifejtése, kommunikatív helyzet fenntartása, információcsere, vélemény, vita. *Szlovák népismeret*: identitástudat, gondolkodásmód. *Földrajz:* Szlovákia és Magyarország fontosabb földrajzi képződményei, városai. *Vizuális kultúra*: építészeti stílusok. *Médiaismeret és mozgóképkultúra:* újságcikkek, zenék, filmek, dokumentumfilmek használatával elért gondolati asszociáció, kommunikatív helyzet kialakítása, a tömegkommunikációs eszközök használata. *Etika:* pályaválasztás, hivatás, nevelés, kultúra.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, memoriter, előadás, vélemény, összegzés, érvelés, retorika, stilisztika, tolmácsolás, szépirodalom, nemzetismeret, identitástudat, médiaismeret, tömegkommunikáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség Szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret 50 óra
Előzetes tudás	A család, barátok, lakóhely, a tanulmányok nyelvileg változatos, részletes bemutatása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A folyamatos önkifejezés segítése megfelelő, igényes szókincs és szerkezetek segítségével ismerős témakörökben. Az érthető és folyamatos beszéd fejlesztése, a mondanivaló tudatos nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosítása. Egy gondolat vagy probléma lényegének tartalmilag pontos kifejtése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Folyamatos megnyilatkozás adott témákról a gondolatok lineáris összekapcsolásával. Elbeszélések vagy leírások lényegének összefoglalása folyamatos beszédben, a gondolatok lineáris összekapcsolásával. Részletes élménybeszámoló az érzések és reakciók bemutatásával. Valóságos vagy elképzelt események részleteinek bemutatása. Álmok, remények és ambíciók, történetek elmondása. Vélemények, tervek és cselekedetek rövid magyarázata. Könyv, film cselekményének összefoglalása és az ehhez kapcsolódó reakciók megfogalmazása. Az összefüggő beszéd tervezése során új kombinációk, kifejezések begyakorlása, alkalmazása. Az összefüggő beszédben kompenzáció alkalmazása, például körülírás elfelejtett szó esetén. A nyelvi eszközök rugalmas használata a mondanivaló kifejezésére, ezek adaptálása kevésbé begyakorolt helyzetekben. A közlés magabiztos bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközökkel. Önellenőrzés és önkorrekció, például a félreértéshez vezető hibák felismerése és javítása. Mindezeknek a szóbeli érettségi vizsgán történő alkalmazására való felkészülés.	*Magyar nyelv és irodalom:* Élménybeszámoló, gondolatok összekapcsolása különböző beszédhelyzetekben, fogalmazás, jövőkép. Cselekmény összefoglalása. *Etika*: mások megértése, helyzetükbe való beleélés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lineáris gondolatkapcsolás, élménybeszámoló, fogalmazás, cselekmény, összefüggő beszéd, nyelvi eszköz, hétköznapi közléshelyzet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasásértés	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	A lényeget értő, néma olvasás készségét a tanuló elsajátította. Ismeri a szövegfeldolgozási módszereket, a lényeget és a mögöttes tartalmat megérti, annak tartalmát saját szavaival visszaadja. A rövidebb-hosszabb irodalmi alkotásokat önállóan olvassa, azok mondanivalóját megérti.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hosszabb, bonyolultabb szöveg megértésének segítése, továbbá annak értelmező olvasása. A néma olvasás alkalmaztatása. Belső igény kialakítása rövidebb szépirodalmi művek önálló olvasására.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A nyelvileg komplexebb, de már megismert, valamint újabb szövegek értelmezése, elemzése, valamint azokból önálló vélemény megformálása. A néma, értő olvasás használata a szépirodalmi és más szövegtípusok feldolgozásakor. Törekvés a szótár használatának mellőzésére és a saját, eddig megszerzett szókincs használatára. Irodalmi részletek elemzése: adott művek mondanivalója, szerkezete, szereplőinek azonosítása igényes szókincs használatával. Az írott média biztos ismerete mellett hosszabb cikkek, hírek fordítása, lényegük önálló munkával történő összefoglalása. A magyarországi szlovák sajtó által közvetített írásos anyagok (cikkek, írások) fordítása a már meglévő szókincs teljesebbé tételéhez. Szövegek stíluselemeinek felismerése és retorikájának gyakorlása (például: tájékoztató szövegek, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek – hír, beszámoló, riport –, ismeretterjesztő szövegek, irodalmi szövegek). A stílusjegyek által közvetített mögöttes tartalom megfogalmazása, vélemény megformálása. A tanulást segítő valamennyi forrás – lehetőség szerint – önálló használata a szókincs bővítésével és bővítéséhez. Az ismeretlen szavak jelentésének kikövetkeztetése a mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján. Az autentikus szövegek jellegéből fakadó ismeretlen fordulatok kezelése a szövegben. Felkészülés mindezek alkalmazására az érettségi vizsga feladatainak megoldása során.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértelmezés, lényegkiemelés, könyvtárhasználat, regényrészlet olvasása, szövegtömörítés, stíluselemek, retorika. *Matematika:* következtetés, racionális gondolkodás, összefüggések felismerése. *Mozgóképkultúra és médiaismeret*: sajtóműfajok, írott sajtó, újságcikkek, hírek, beszámolók, riportok. *Informatika:* az elektronikus levelezés, az interneten fellelhető szókincsbővítést segítő oldalak ismerete; online szótár, fordító programok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Komplex szövegértés, önálló felolvasás, szövegtömörítés, sajtóműfaj, cikk, hír, stílusjegy, lényegkiemelés, szókincsfejlesztés, következtetés, asszociáció, gondolati összefüggés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, helyesírás, fogalmazás	Órakeret 70 óra
Előzetes tudás	A tanuló képes összefüggő szövegek világos megfogalmazására. Írásképe rendezett, mondanivalóját jól tükrözi. Helyesírása hibamentes. Önkifejezése tudatos és magabiztos.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegszerkesztési módszerek gyakoroltatása. Az írás hibátlan használata. Összefüggő szöveg, jegyzet megfogalmaztatása. Az írott média műfajainak megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Tetszetős írásképpel létrehozott, hosszabb szövegek alkotása. A		*Magyar nyelv és*

szlovák helyesírás szabályainak pontossághoz közelítő használata. Az alapvető írott műfajok írásának továbbfejlesztése. A hivatalos levél, az önéletrajz, kérvény, távirat, reklamáció, valamint a külső és belső jellemzés írásának gyakorlása. Hírek, gondolatok, vélemények és érzések közlése olyan elvontabb és kulturális témákkal kapcsolatban is, mint például a zene vagy a művészet. Riport, cikk, esszé írása. Rövid, olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Saját ötletekről jegyzet készítése. Kész szövegekből a hasznos fordulatok kiemelése és saját írásában való alkalmazása. Hivatkozás, forrásmegjelölés. A megírt szövegek nyelvhelyességi és helyesírási szempontú önkorrekciója. A lejegyzett szövegek stilisztikai szempontú tökéletesítése. Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (például: dalszöveg, rövid jelenet, paródia írása, illetve átírása), ennek folyamatos gyakorlása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (például: kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép). Az ismert és ismeretlen szöveg fordítása során törekvés a minimális szótárhasználatra. A helyesírás tudatos ellenőrzése, javítása; félreértést okozó hibáinak korrigálása.	*irodalom:* fogalmazás, nyelvhelyesség, helyesírás, központozás; az önéletrajz, a hivatalos-, a magánlevél, a kérvény, a reklamáció struktúrája. Riport, cikk, esszé, fogalmazás létrehozása. Jegyzetelés, kulcsfogalmak megtalálása, lejegyzése. Szövegek stilisztikai szempontú elemzése. *Informatika*: emotikon, internetes kommunikációban használt rövidítések. *Vizuális kultúra:* ábra, rajz, kép használata a szövegalkotásban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvhelyesség, szövegszerkesztés, központozás, műfaji formula, önkifejezés, hivatalos levél, önéletrajz, kérvény, távirat, reklamáció, szöveg átfogalmazása, összegzése, jegyzetkészítés, lényegkiemelés, internetes rövidítés, emotikon.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A szlovák szóbeli és írott irodalom ismerete. A középkor, felvilágosodás, romantika korszakának, valamint főbb képviselőinek, műveinek ismerete. Az önkifejezés módjainak ismerete irodalmi művek értelmezése révén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák realista, 20. századi és kortárs irodalom, valamint a magyarországi szlovák irodalom főbb képviselőinek, műveinek megismerése. Lírai és rövidebb prózai művek önálló olvasása, feldolgozása. Az irodalmi alkotások témáinak értelmezése, igényes nyelvi megfogalmaztatása. Belső igény kifejlesztése az irodalmi művek önálló olvasására.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az irodalmi alkotások ismertetőjegyei (dallam,	Az irodalmi alkotások főbb ismertetőjegyei, megjelenési	*Magyar nyelv és irodalom:*

nyelvezet, variáns, téma, szerkezet stb.). Szlovák és magyarországi szlovák népdalok (például): *Dedinka v údoli; Keď rozkvitne biela ruža; Na Orave dobre; Trenčianske hodiny; Ľimbora, ľimbora, zelená ľimbora; Tráva, tráva, tráva zelená; Konope, konope, zeľenie konope.* A szlovák realista irodalom főbb jellemzőinek összegzése. Irodalmi művek részleteinek feldolgozása (téma, mondanivaló, szerkezet, nyelvezet) pl.: Pavol Országh-Hviezdoslav: *Čí som ja?; Priadka, Hájniková žena,* Martin Kukučín: *Rysavá jalovica, Neprebudený* Jozef GregorTajovský: *Horký chlieb, Mamka Pôstková.* Szemelvények a XX. századi szlovák irodalomból. Dobroslav Chrobák: *Drak sa vracia;* František Švantner: *Málka* Rudolf Jašík: *Na brehu priezračnej rieky;* Vladimír Mináč: *Skaliny*, Vincent Šikula: *S Rozalkou*; Rudolf Sloboda: *Narcis.* Magyarországi szlovák irodalom (prózarészletek) pl.: Pavol Kondač: *Hrboľatá cesta*, Michal Hrivnák: *Nadišiel čas*; (Zoltán Bárkányi-Valkán, Pavol Kondač).	formáinak elsajátítása. Irodalmi (költői) nyelv és nyelvjárási szövegek felismerése, összehasonlítása. A szemelvények kifejező olvasása, a mondanivaló értelmezése, nyelvi megfogalmazása. Az adott irodalomtörténeti korszakok feldolgozása, összefüggések szóbeli értelmezése. Az alkotók életrajzának önálló feldolgozása, információgyűjtés az adott korszakról szakirodalom felhasználásával. A 20. századi szlovák irodalom megismertetése irodalmi alkotások részleteinek felhasználásával. (A szlovák kultúra fejlődése a volt Csehszlovák Köztársaságban. Az 1945 utáni szlovák irodalom.) Az irodalmi művekről vélemény, nézet alkotása. Életérzések megfogalmazása művek részleteinek értelmezésével. A mai magyarországi szlovák irodalom képviselőinek gyűjteményei: téma, mondanivaló, nyelvezet, kifejezésmód, stílus, kritika megfogalmazása. Igényes szókincs használata.	verselemzés, elbeszélés, könyvtárhasználat, regényrészlet-olvasás, szövegtömörítés, összehasonlítás; a 19. és 20. sz. irodalma. *Ének-zene:* összehasonlítás-a magyar és a szlovák népdalok témái, szerkezete, variánsai. *Etika:* önbecsülés, közösséghez való tartozás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Verselemzés, elbeszélés, realizmus, szimbolizmus, szubjektivizmus, szabad vers, szociális regény, szecesszió, szürrealizmus, expresszionizmus, újszimbolizmus, vitalizmus, irónia, önirónia, zsargon, tájszólás, stílus, zsáner.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló legyen tisztában eddig megszerzett nyelvi tudásával. Birtokoljon olyan tudást, hogy középfokú nyelvvizsgát tehessen szlovák nyelvből. Legyen képes komplex, nagyobb terjedelmű gépi vagy élőbeszéd hallás

	utáni megértésére, a mindennapos közlésben használatos szókincs alkalmazására. Legyen képes elkülöníteni egymástól az egyes szlovák nyelvjárási közléseket az irodalmi nyelvű közlésektől. Legyen képes követni mind az anyaországi, mind a nemzetiségi anyanyelvű beszélő gondolatmenetét. Beszéde legyen jól artikulált, jól érthető, folyamatos, nyelvileg súlyos hibáktól mentes. Memoriterek szöveghű felidézésével ismerje meg a szlovák és a magyarországi szlovák nemzetiségi irodalom műremekeit. Mondanivalójukat értse meg, róluk önálló véleményt alkosson. Legyen jártas a közismereti témákban, különböző kommunikációs helyzetekben. Tudja kifejezni érzéseit, véleményét az adott témákban. Beszéde és szókincse legyen igényes, választékos. Tudja értelmezni az irodalmi nyelvezetet, stílust irodalmi művekben. Alakuljon ki benne belső igény nemzetiségi nyelven íródott szépirodalmi művek önálló olvasására. Írásában jelenjen meg minden eddig megtanult nyelvtani szabály. Központozása, szövegtagolása és szövegszerkesztése legyen hibamentes. Ismerje a különböző irodalmi műfajok fő jellemzőit, strukturális felépítését. Ismerje a különböző történelmi korokban megjelenő irodalmi korszakok jegyeit. Olvasson önállóan verseket és rövidebb prózai műveket. Dolgozza fel önállóan az irodalmi műveket. Emelje ki a magyar és a szlovák irodalmi alkotások hasonlóságait jellemző jegyek alapján. Az irodalmi alkotások értelmezésében törekedjen az igényes nyelvi megfogalmazásra.

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1–4. évfolyam

Az általános iskola alsó tagozatán a szlovák nyelv és irodalom tantárgy oktatásának elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus, valamint a kognitív és érzelmi fejlődéshez. Az anyanyelvi nevelés és oktatás feladatai nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és képességekre kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és a művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé.

Az anyanyelvi nevelésnek kisiskoláskorban is alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a kultúra aktív befogadása, a társas-társadalmi érintkezés, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás. A szlovák nyelv és irodalom tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, így alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A már évtizedek óta érzékelhető előrehaladott asszimilációs folyamat következtében megnőtt a nevelési és oktatási intézmények szerepe a nyelv, a kultúra és az identitás továbbadásában. A szlovák nyelv és irodalom tantárgy fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése, a modern társadalom különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok tanítása, illetve a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása.

Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem vagy kevéssé építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor különféle szinten ismerik, birtokolják és használják a szlovák nyelvet. Az első iskolai években a tanító feladata nem az elméleti rendszerezés, hanem a változatos és egyre magasabb szinten történő gyakoroltatás a különféle kommunikációs helyzetekben, illetve a szorongásmentes, motivált nyelvi fejlődési környezet megteremtése. A játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőséget teremtenek a nyelvi tudatosság, a kreativitás, az árnyalt önkifejezés, a másik megértésének igényére, a képességek fejlesztésére. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a továbbiakban a szlovák nyelvi és irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés kialakítja és fejleszti a művekkel folytatott aktív párbeszéd képességét. Elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskoláskorban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, a saját gondolatok kifejtése, egymás véleményének megismerése, valamint az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat. Mindez komoly hatást gyakorolhat az érzelmi élet, az önismeret és a társas kapcsolatok fejlődésére.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos fejlesztéséhez, az ismeretfeldolgozás kulturális technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

1–2. évfolyam

A bevezető szakaszban (1–2. évfolyam) a szlovák nyelv és irodalom tantárgy tanítása időigényesebb tevékenység- és tanulásszervezési formák keretén belül történik, alapoz a tanulók egyéni érdeklődésére, s figyelembe veszi az egyéni különbségeket. A tanuló megismeri a nagy ünnepkörök egy-egy szöveghagyományát, ezeket évszakok szerint is képes elhelyezni, valamint ismer ezekhez kapcsolódó alkotásokat (népdalokat, mondókákat, rövid verseket). Részt vesz a ritmusérzékét, mozgáskultúráját is fejlesztő önismereti gyakorlatokban, szerepjátékokban. Képessé válik egyszerű formában az olvasmányaihoz kapcsolódó személyes ismeretek, élmények felidézésére és megosztására, gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezésére. Szívesen részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, különböző kreatív játékokban. Képes mindennapi konfliktusok átélésére bábjátékban, drámajátékban. Kipróbálja a testmozgás, a manuális és művészeti alkotó tevékenység több formáját, és képes megfogalmazni ezzel kapcsolatos élményeit, tapasztalatait. A tanuló ismeri a felelősséget, az empátiát, a másokkal való együttműködés fontosságát. A családi életre nevelés során megtanulja a családi szerepeket s az azokhoz kötődő feladatokat. A tárgyi és természeti környezet védelmét napi tevékenységei során gyakorolja. Igényli, hogy szlovák nyelven fejezze ki magát. Esztétikai-művészeti tudatossága és kifejezőképessége erősödik.

A tanuló rendelkezik kooperatív készséggel, és betartja az illemszabályokat. Megismeri és elsajátítja az alapvető együttélési, együttműködési normákat a családban, az iskolában, a társadalmi életben. Megtanulja a családi szerepekhez kapcsolódó faladatokat, és törekszik rá, hogy saját feladatait napi rendszerességgel elvégezze. Érzékennyé válik a természeti és tárgyi környezet állapota iránt. Késztetés alakul ki benne, hogy megőrizze környezete és elődei szlovák nemzetiségi életéhez kapcsolódó értékeit. Az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten, tanítói segítséggel gondolatait szlovák nyelven tudja kifejezni. Törekszik a mások számára érthető beszédre.

Az 1−2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása, amely egyben a további anyanyelvi nevelés alapja is. Az olvasás és az írás életkornak megfelelő tudása nélkül elképzelhetetlen a tantárgyakban való továbbhaladás. Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak. Ennek során az irodalmi szövegek elsődleges megértésén túl, a mélyebb tartalmi rétegeket kibontó szövegelemzést gyakorolják a gyerekek a tanító irányításával. A fejlesztés eredményeként elvárható, hogy a tanuló néma olvasás útján megértse tankönyvei szövegének, a feladatok utasításainak a lényegét.

Az írás eszközzé fejlesztése a kézírás megtanításával kezdődik. A betűformák és betűkapcsolások elsajátításán keresztül vezet az út az írás automatizálásáig. Olyan írástempóra kell szert tenniük a tanulóknak, amely kiszolgálja a tanulási igényüket.

A fogalomalkotás nyelvi tapasztalásra épül. A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a helyesírási szabályismeret és a helyesírási készség elemi szintjének kialakítása. A szabályalkalmazással párhuzamosan futó fejlesztési feladat a tanulók önellenőrzésének és hibajavító tevékenységének, a kétnyelvű szótár használatának szokássá fejlesztése.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanuló önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása és bátorítása. Ennek legfőbb eszköze a folyamatos, egymásra épülő és differenciált egyéni vagy csoportos tevékenységtípusok bevonása a pedagógiai folyamatba. Ugyancsak fontos az egyéni tanulási stílus alakulásának támogatása, a hatékony tanulási szokások megerősítése. Ösztönözni kell a tanulót arra, hogy a tanórán és azon kívül is használja a különféle rendelkezésére álló forrásokat.

A tanulóban fokozni kell a tudatosságot, kitartást és igényességet a különböző nyelvi tevékenységekben, segíteni kell őt, hogy tanulási tevékenységét fokozatosan növekvő időtartamban legyen képes irányítani.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv és irodalom megszerettetése játékos tevékenységeken keresztül. A látott, nem verbális kommunikáció megértetése, alkalmazásának elsajátíttatása a környezettel történő kapcsolattartás során. Késztetés a hallás utáni megértésre.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nem verbális kommunikáció megértése, utánzása, az adott válasz helyessége. A tekintet, arcjáték, testmozgás helyes alkalmazása, a kifejezőkészség erősítése. A gesztus, mimika, testtartás üzenete. Aktív szerep vállalása páros és csoportos szituációs játékokban. Udvarias megszólítások alkalmazása. Az órán elhangzott kérések, utasítások megértése, lényegének kiemelése és alkalmazása. Kifejezések megértése, helyes reagálás ezekre a metakommunikáció segítségével. A helyes beszédlégzés. A szlovák hangok (a, ä, é, ch, dz, dž, Í, ŕ, ô, ou, ia, ie, iu) tiszta artikulációja, az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése. Az aktív szókincs bővítése, pontosítása. Versek, kiolvasók, mondókák, dalok hallás utáni elsajátítása: *Stojí vŕba…, Ryba…* Mária Števková: *Jeseň prišla* *Mám ručníček…, Ja som malá…* *Prší, prší…, Všetky moje kačiatka…*	A tanuló – megérti a magyarázatokat, utasításokat, egyszerű közléseket; – helyesen ejti a hangokat; – érthetően beszél, – ismeri és használja a bemutatkozás, megszólítás–kortársak, felnőttek–, köszöntés megfelelő nyelvi formáit; – aktív szerepet vállal a közös tevékenységben, azok szabályait betartja; – megfelelően használja az ismert szókincset, egyszerű mondatmodelleket; – képes képről megnevezni szavakat, alkotni rövid mondatokat; – ismer korának megfelelő mondókát, verset, kiolvasót, dalt.	*Ének-zene; testnevelés és sport*: helyes légzéstechnika. *Vizuális kultúra*: képek, képi kompozíciók; egyszerű (pl. kitalált vagy átélt) cselekmény megjelenítése képekkel (pl. rajzzal, képsorozattal, fotóval), megfelelő hanghatásokkal (pl. zörejjel, énekhanggal) kiegészítve. *Szlovákul tanított tantárgyak:* szókincsbővítés. *Erkölcstan*: én magam, bemutatkozás, önismeret.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bemutatkozás, igenlés, tagadás, irány, egyszerű utasítás, metakommunikáció, tekintet, arcjáték, testbeszéd, köszönés, bemutatkozás, kérés, köszönet, búcsúzkodás, kiolvasó, mondóka, vers, mese, játék, beszédtechnika, kommunikáció, szókincs, párbeszéd, környezet, lakóhely, család, iskola, évszak, mindennapi élet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvi kapcsolat megteremtésének elősegítése társakkal és felnőttekkel. Az egyszerű beszélgetésbe való bekapcsolódás segítése szlovák nyelven. A beszédbátorság, szereplési vágy és önbizalom növelése. Két vagy több mondat összekapcsolásával a gondolatok, érzések, vélemények pontosabb kifejeztetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hallott szavak, szófordulatok, egyszerű üzenetek, kérdések, kérések megértése, az ezekre történő helyes reagálás. Az aktív szókincs értelmezése, megértése, bővítése és alkalmazása, képi megjelenítéssel, képek és szavak egyeztetésével. Bekapcsolódás egyszerű párbeszédbe. Én és a környezetem; magam és a családom. Iskolás vagyok. Elnevezések, megszólítások, cselekvések megismerése. Lakóhelyem és környezete. Elnevezések, megszólítások, cselekvések megismerése. Évszakok, hónapok, napok. Napirend. Ünnepek. Elnevezések, megszólítások, cselekvések megismerése.	A tanuló – egyszerű formában válaszol a kérdésekre; – alkalmazza az elsajátított szókincset; – ismeri a szavak magyar jelentését; – egyszerű mondatait fokozatosan bővíti mondategységekké; – használja az udvariassági kifejezéseket; – röviden bemutatja családját; – ismeri lakóhelye nevezetességeit; – tudja évszakokhoz kötni a hónapok neveit, ünnepeket; – összeállítja napirendjét.	*Magyar nyelv és irodalom:* versek, történetek, mesék, utasítások, kérések. *Matematika:* számok, számjegyek. *Környezetismeret:* tanszerek, felszerelések; család és tagjai; lakóhely, háziállatok, növények, időjárás, ünnepek. *Ének-zene; dráma és tánc:* dalok, körjátékok. *Vizuális kultúra:* képek, rajzok, fotók. *Erkölcstan:* én és a családom. *Szlovák népismeret:* család, iskola, évszakok, mondókák, népi játékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Család, iskola, szűkebb környezet, közlekedési eszköz, háziállat, gyümölcs, zöldség, év, tavasz, nyár, ősz, tél, ünnep, Mikulás, karácsony, húsvét, hónap, hét, nap, napszak, időjárás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, az írott szöveg megértése I. Az olvasástanulás előkészítése	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelvű olvasástanulás előkészítése. A magyartól eltérő, sajátos szlovák jelrendszer elsajátíttatása és alkalmazása. A hallás, látás célirányos fejlesztése. Motiváció kialakítása, fejlesztése, a szorongásmentes olvasási környezet megteremtése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése (fonémahallás, megkülönböztető képesség, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, nyelvhasználati szabályok, kommunikációs képességek, irányok felismerése, relációs szókincs, nyelvi tudatosság). Betűfelismerés, betű–hang, betűazonosítás gyakorlása. Szókincs fejlesztése, bővítése. A szlovák ábécé betűinek megbízható ismerete. Helyes olvasástechnika alkalmazása, fejlesztése.	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az olvasás tanulása irányában; – rendelkezik a megfelelő ismeretekkel és szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; – részképességei elérték a szükséges szintet: betű –hang, betűazonosítás, betűfelismerés és olvasástechnika terén, valamint nyelvhasználati szabályok alkalmazásakor.	*Ének–zene*: ritmus, tempó, dallam. *Matematika*: irányok, számsorozatok. *Vizuális kultúra; informatika*: ábra, illusztráció, reprodukció, mesék. *Magyar nyelv és irodalom:* versek, mesék.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, szó, mondat, szöveg, szövegkörnyezet, tempó, ritmus, hangsúly, hangerő, bekezdés, szerző, író, költő, versszak, verssor, népmese, népi bölcsesség és humor, népszokás, hiedelem.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Olvasás, az írott szöveg megértése II. Az olvasás jelrendszerének elsajátítása, dekódolási képesség kialakítása	Órakeret 63 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása, a dekódolási képesség kialakítása. Az olvasási készség fejlesztése. Az értő olvasás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az olvasásra vonatkozó szókincs, pl. szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés. Az olvasás funkciójáról, folyamatáról alkotott ismeret, meggyőződés kialakítása,	A tanuló – olvasási tevékenysége motivált, érdeklődő; – ismeri a szlovák ábécé nyomtatott kis–és nagybetűit; – ismeri a betű–hang, fonéma–	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar ábécé betűi, versek, szövegek. *Vizuális kultúra;*

fejlesztése. Betűfelismerés, betű–hang, fonéma–graféma azonosítási szabályok, automatizált képesség. Biztonságos betű-összevonási képesség. A szlovák magánhangzók, mássalhangzók és kettőshangzók helyes olvasása. A lágy szótagok olvasása: de, te, ne, le, di, ti, ni, li, dí, tí, ní, lí. Szótagoló olvasás gyakorlása. Mondatok helyes intonációja. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása.	graféma megfeleltetési szabályokat; – biztos betűfelismerési, -összevonási képességgel rendelkezik; – ismeri olvasással kapcsolatos erősségeit, hibáit; – rendelkezik az olvasásra, annak folyamatára vonatkozó szókinccsel, ismeretei az életkornak megfelelőek; – biztonsággal, pontosan olvas szavakat, szószerkezeteket, mondatokat életkori sajátosságának megfelelő egyszerű, rövid szövegeket.	*informatika:* betűtípus, betűforma. *Szlovákul tanított tantárgyak; szlovák népismeret:* a magyartól eltérő hangok. *Ének-zene:* ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szerző, író, olvasó, cím, szöveg, mondat, írásjel, bekezdés, összefoglalás, hiba.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése III. A szövegértő olvasás előkészítése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértő olvasás előkészítése. Az olvasott szöveg lényegének megértetése. A néma olvasás elsajátíttatása, szövegek önálló feldolgoztatása. A könyvtárhasználat, az egy- és kétnyelvű szótárhasználat megismertetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Magabiztos néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Olvasási stratégiák előkészítése: érzékszervi képek alkotása, grafikus szervezők, összefoglalás, előzetes áttekintés. Az explicit információk, állítások megértése, értelmezése, értékelése, egyszerű, egyenes következtetések levonása. Mesék, narratív történetek értő hallgatása, felidézése. Ismert, ismeretlen szövegek tartalmának globális megértése. A szöveg tartalmának illusztrációval való kifejezése. Mesék dramatizálása.	A tanuló – tud folyékonyan olvasni; – képes a szöveg tartalmának globális megértésére; – képes válaszolni az olvasott szövegből a kérdésre; – ismeri a legfontosabb fogalmak és kifejezések jelentését; – használja az előzetes áttekintés, egyszerű összefoglalás stratégiáit a megértés érdekében; – képes a tankönyvi egyszerűbb grafikus szervezőket felhasználni a megértés ellenőrzése érdekében;	*Matematika; környezetismeret*: szóbeli és írásbeli szövegértés, logikus gondolkodás. *Vizuális kultúra:* mesék, gyermekirodalmi alkotások illusztrációi, bábok készítése. *Magyar nyelv és irodalom:* versek, történetek, mesék.

	– a szöveg megértését bizonyítja a következő tevékenységekkel: lényegkiemelés, tartalommondás, események összefoglalása; – képes önálló szótárhasználatra.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bekezdés, összefoglalás, előzetes áttekintés, cím, szereplő, helyszín, cselekmény, esemény, kérdés, válasz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi művek megszerettetése, befogadásának megalapozása. Az irodalmi ismeretek bővítése. Népköltészeti alkotások jelentősége megértésének elősegítése. Gyermek-szépirodalmi és az életkori sajátosságoknak megfelelő ismeretterjesztő szövegek bemutatása. A költői nyelv sajátosságai (ritmus, rím), megértésének megalapozása. Elemi irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (pl. vers, mondóka, mese, szereplő).	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Műélvezet: a beleélés, a képzelet, az asszociációk, a játék, a ritmus és a zene révén. Szlovák nép- és műköltészeti alkotások, a népköltészetben megtestesülő értékek, hagyományok közvetítése. A versek és a prózai szövegek formájának különbségei. Versek formájának megfigyelése, a ritmus, a rím, az ismétlődések felfedezése, megtapasztalása. Az olvasmány címének, szereplőinek, főbb eseményeinek megnevezése. A szereplők cselekedeteinek megítélése, tulajdonságaik megfigyelése. Rövid mesék, történetek dramatikus, bábos megjelenítése. A magyarországi szlovákok dalai, népköltészete, költészete. Szlovák költők művei.	A tanuló – kedvtelésből hallgat, olvas verset, mesét, életkori sajátosságának megfelelő irodalmi műveket; – képes egyszerű irodalmi szövegek felismerésére műfaji jellemzőinek alapján (pl. mese, vers, mondóka); – néhány verset, mondókát, találós kérdést, közmondást elmond fejből; – dramatikus játékokban együttműködik a társakkal.	*Dráma és tánc:* dramatikus és improvizációs játékok. *Ének-zene:* ritmus, ismétlődések. *Vizuális kultúra:* Jelmez, kellék, díszlet. A hang és kép szerepe a mesevilágban. *Informatika:* internetes honlapok. *Erkölcstan:* én és szűkebb közösségeim. *Magyar nyelv és irodalom:* versek, mesék, történetek, magyar népköltészet.

Memoriter: Szlovák dalok: *Zlatá brána…* *Sedemdesiat sukien mala…* *Seje Peter proso…* *Kolo, kolo mlynské…* *Šošovička, hrášok…* *Tancuj, tancuj…* Játékok: *Na húsky* *Jarná brána* *Kolembaba* Versek: Gregor Papuček*: Jedľa* Gregor Papuček*: Pavúk* Alexander Kormoš*: Fialôčka, fiala* Krista Bendová*: Ide Anča…* Ľudmila Podjavorinská*: Žabiatko (részlet).*		*Szlovák népismeret:* magyarországi szlovákok irodalma, népköltészet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, műköltészet; mese, mesebeli szereplő; mesekezdés, mesebefejezés; főszerelő, mellékszereplő; vers, verses mese, mondóka, versszak, verssor, rím, ismétlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az írástanítás előkészítése; az írás megtanulásának technikai alapozása**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A magyar nyomtatott ábécé kis–és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelven történő írástanulás előkészítése. Hallásfejlesztés. Finommozgások, helyes vonalvezetési eljárások gyakoroltatása, elmélyítése. Fonématudatosság, hallás fejlesztése. Az iskolai tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók, alapvető képességek célirányos fejlesztése (pl. a figyelem tudatossága, tartóssága; feladattudat; a kivárás képessége; differenciált látási és hallási megfigyelések; mozgáskoordináció; finommozgások). Az elsajátított új nyelvhasználati módok készségeinek továbbfejlesztése: az írásmozgások automatizmusainak és az íráshoz kapcsolódó helyes szokások megerősítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyar kis- és nagybetűk írott alakjának ismerete. A szlovák hangok helyének, időtartamának megfigyelése szavakban. A szlovák írott kis- és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása az	A tanuló – nyitott, motivált, érdeklődő az írás tanulása irányában; – előzetes képességei és ismeretei megfelelőek az írástanulás megkezdéséhez; – finommotorikája, szem–kéz	*Technika, életvitel és gyakorlat:* a finommozgások fejlesztése (pl. gyurmázással). *Vizuális kultúra:* a

írás során, megfelelő lendülettel és tempóval. Tájékozódás térben, síkban. Betűkapcsolatok, rövid szavak írása. A hangok időtartamának jelölése. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról: szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írása. Hat betűnél nem hosszabb szavak látó–halló írása tollbamondásra.	koordinációja megfelelő szintű; – tisztában van az írás alapvető funkcióival a mindennapi életben; – ismeri és használja a szlovák ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, a betűket olvashatóan alakítja és kapcsolja egymáshoz.	finommozgások fejlesztése rajzolással, festéssel, mintázással. *Erkölcstan:* az írott nyelvi kommunikációs viselkedés szabályai. *Ének-zene:* hallásfejlesztés. *Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk (vonalkötegek, vonalgombolyagok stb.) használata.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé, hang, betű, szabályos, szabálytalan, lendületes, gyors, lassú, kicsi, nagy, írott, nyomtatott, látó–halló tollbamondás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás – helyesírás**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A szlovák ábécé kis- és nagybetűinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelvhasználat tudatosításának megindítása, a helyesírás biztonságának megalapozása. A magyartól eltérő, sajátos szlovák betűk írásának elsajátíttatása és alkalmaztatása. Az írásszokások elmélyítése. Olvasható, rendezett íráskép kialakításának elősegítése, szabályos betűalakítás és betűkapcsolás fejlesztése. A nyelvi elemzési készség fejlesztése és a nyelvtani fogalmak használatának tudatosítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák írott kis- és nagybetűk: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď, dž Ch, Š, Y, Ý, Ž, Č, Ť, Ň, Ľ, Ď, Dž pontos alakítása, írása és másolása nyomtatott formáról. A lágyítójel pontos használata. A magánhangzók időtartama. Kis- és nagybetűk írása tollbamondás alapján. Ismert szótagok, szavak pontos másolása, írása tollbamondás után. A mondat tagolása szavakra. A mondatkezdő nagybetű írása.	A tanuló – ismeri és használja a szlovák betűk írott formáit; – másoláskor nem vét írástechnikai hibát; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást; – a gyakorolt szókészlet körében alkalmazza a szókezdő nagybetűt; – ismeri az időtartam kétféle jelölési módját; – ismeri és alkalmazza a kettőshangzók írásának	*Vizuális kultúra:* térérzékelés, finom motorika, esztétikai igényesség; különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének–zene:* tempó, ritmus.

Mondatvégi írásjelek használata. Ismert tulajdonnevek helyesírása. A kettőshangzók helyesírása: ia, ie, iu, ô – különös tekintettel az elválasztásra. Az „ä” magánhangzós szavak ismerete, helyesírásuk gyakorlása, betartása. A szlovák mássalhangzók csoportosítása: kemény, lágy, kettősjellegű. Az i–í, y–ý betűk helyesírása a kemény és a lágy mássalhangzó-csoportok nyelvtani szabályainak betartásával. A de, te, ne, le, di, ti, ni, li, dí, tí, ní, lí, lágy szótagok helyesírása. A ritmustörvény megismerése és helyes alkalmazása. Megfelelő írástempó, lendületes írás alkalmazása. Tiszta, gondos, tetszetős füzetvezetés.	szabályait; – ismeri és helyesen írja az „ä” magánhangzós szavakat; – tudja csoportosítani a szlovák mássalhangzókat, helyesen alkalmazza az i–í, y–ý betűk írásának szabályait; – ismeri és alkalmazza a lágy szótagok helyesírási szabályait; – betartja a ritmustörvény szabályait; – szövegminta alapján felismeri és kijavítja hibáit; – írástempója lendületes, füzetvezetése tetszetős.	*Magyar nyelv és irodalom:* másolás. *Matematika:* halmazok, csoportosítás. *Szlovákul tanított tantárgyak:* másolás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, magánhangzó, hosszú, rövid, kettőshangzó, lágyítójel, lágyszótag, időtartam, szótag, szó, mondat, írásjel, mondatvégi írásjel, kemény, lágy, kettősjellegű, ritmustörvény, tulajdonnév, helyesírás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikáinak megismertetése, használata és gyakoroltatása.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása (könyvtárlátogatás, könyvkölcsönzés; szlovák nyelvű gyermeklexikon, képes szótár, szlovák–magyar nyelvű szótár használata; beszélgetés a tanulás szerepéről, fontosságáról, szükségességéről, a tanuláshoz szükséges információk kereséséről és kezeléséről).	A tanuló – a tanító irányításával, örömmel, motiváltan tanul; – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; – a tanulást játékos formában végzi; – tapasztalja a tanulás értékét és funkcióját a mindennapi életben;	*Vizuális kultúra:* a szöveget alkotó betűformák és a közlési tartalmak kapcsolatának felismerése. Kép és szöveg kompozíciós kapcsolatának elemzése. Az életkori sajátosságokhoz

Egyszerű ok-okozati összefüggés felismerése; következtetések levonása. Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. A fantázia és képzelet aktiválása a megismerés érdekében. A kép és a szöveg kapcsolata. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg kiegészítő hatása. A könyvtárhasználat alapvető szabályai. Tájékozódás a szlovák nyelvű gyermeklexikonokban, folyóiratokban: Fifík, Vrabček, Adamko.., szótárakban betűrend segítségével.	– önállóan használja a szótárakat, képes szótárakat.	igazodó internethasználat kockázatainak és lehetőségeinek felismerése (pl. gyermekbarát honlapok böngészése).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, lexikon, betűrend, tartalomjegyzék, gyermekújság, szótár, képes szótár, illusztráció, információ, kompozíció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovák nyelvről**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai szlovák nyelv használatához szükséges nyelvtani ismeretek elsajátíttatása; annak felépítésére, jelentésére vonatkozó ismeretek alkalmaztatása a szövegek megértésében, elemzésében. A helyi nyelvjárás alapjainak megismertetése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Nyelvi-nyelvtani jelenségek felismerése a gyakorlati tudás alapján (pl. hang, szó, mondat; rövid és hosszú hangok, magánhangzók, kettős hangzók és mássalhangzók). Jelentések megadása a diák saját szavaival. Az aktív és a passzív szókincs folyamatos bővítése, szókincsgyakorlatok. Az írás jelrendszerének a megismerése, a kiejtés és az írás megfelelésének, illetve különbözésének a megfigyelése, néhány alapvető helyesírási szabály megismerése (pl. a ritmustörvény, az i–í és y–ý írása), törekvés ezek	A tanuló – felismeri és alkalmazza a nyelvi-nyelvtani jelenségeket; – folyamatosan bővíti szókincsét; – betartja a tanult helyesírási szabályokat; – ismer néhány helyi nyelvjárású szót, esetleg mondókát.	*Magyar nyelv és irodalom:* a nyelv eredete, szófajok; olvasás, helyesírás. *Szlovák népismeret:* a szlovák nyelv eredete, nyelvjárások. *Szlovákul tanított tantárgyak:* szókincsbővítés.

megfelelő alkalmazására. A szlovák nyelv és a magyar nyelv különbségének a felismerése, ennek megfogalmazása a diák saját szavaival. A helyi nyelvjárás alapszavainak megismerése: tájegységenként változó *szoba–chyža* *virág–piero* *kutya–špiro* *konyha–pitvor* *villa–vilička* *zsebkendő–ručníčok* *szoknya–geceľa* *leves–poljóka* Mondóka: *Za Kerešom biely dom...*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvjárás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltságának, a kulturális és történeti másság felismerésének, megértésének és az erre épülő tiszteletének kialakítása, fejlesztése. Az életkori sajátosságoknak megfelelő önálló vélemény megfogalmaztatása. Képesség kialakítása, fejlesztése a konfliktuskezelésre és az önálló ismeretszerzésre.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szép és a csúnya, a jó és a rossz fogalmainak használata beszélgetésekben, megtapasztalása a természeti környezetben, a mindennapi életben, az irodalmi művekben és műalkotásokban. Műélvezet a belefeledkezés, a játék, a kaland, a képzelet, a ritmus és a zene révén. Különféle dramatikus formák kipróbálása. A történetiségen alapuló összefüggések megértése az egy	A tanuló – ismeri, megérti rövid, egy szálon futó művek segítségével a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket; – meghallgatja mások véleményét, érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori	*Dráma és tánc:* részvétel dramatikus játékban. *Vizuális kultúra:* átélt, elképzelt vagy olvasott esemény vizuális kifejezése. *Erkölcstan:* családtagjaim, szeretet, barátkozás (konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül).

szálon futó történekben. Azonosulás szépirodalmi szövegek kapcsán. A megismert mese, történet tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű szlovák közmondások, szólások adekvát alkalmazása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	*Környezetismeret:* az ember megismerése (magatartásformák, szabályok, viselkedési normák); környezet és fenntarthatóság.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jó, rossz, szép, csúnya, konfliktus, vélemény, érvelés, vita, ítélet.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulóban alakuljon ki megfelelő érdeklődés a szlovák nyelv és kultúra iránt. Tudatosuljon benne, hogy szlovák nyelven is kifejezheti, megértetheti magát, ismerje fel kulturális és történeti másságát. Aktívan vegyen részt játékokban, mozgásos tevékenységekben. Életkori sajátosságainak megfelelően növekedjen önbizalma, bátorsága a nyelvtanulási módszerek elsajátítása terén. Fejlődjön személyisége, toleranciája, együttműködési készsége. Ismerje meg a szlovák nemzetiségi hagyományokat, amelyeket a szlovák népismeret tantárgy anyaga tartalmaz, ápolja a helyi szokásokat, őrizze a nemzetiségi kultúrát. A tanuló ismerje és alkalmazza a kommunikáció alapvető szabályait. Beszéljen tisztán, érthetően. Értse meg a két év során megtanult és rögződött szavakat, témákhoz kapcsolódó kifejezéseket, mondatokat, kövesse az utasításokat, kéréseket. Pontosan és helyesen ejtse a szlovák hangokat és szavakat. Legyen helyes az artikulációja és intonációja. Kapcsolódjon be egyszerű párbeszédekbe, legyen képes egyszerűbb, irányított kommunikációra kortársaival, tanáraival. A már ismert szöveget hangosan és némán is tudja elolvasni. Ügyeljen a pontos, érthető, folyamatos olvasásra. Hibáit segítséggel javítsa. Legyen képes rövidebb terjedelmű szövegek önálló elolvasására, megértésére, írásbeli feldolgozására. Tudjon egyszerű írott és nyomtatott szövegről hibátlanul másolni. Ismerje és alkalmazza az alapvető szlovák nyelvtani ismereteket. Írása legyen olvasható, írásképe rendezett, füzete tiszta, gondos. Aktívan vegyen részt szituációs és szerepjátékokban, dramatizálásban. A két évfolyam során megismert és elsajátított dalokat, verseket, játékokat, népköltészeti alkotásokat, népszokásokat tudja felidézni, és tudja előadni. Ismerje az alapvető helyi nyelvjárási szavakat.

3–4. évfolyam

A kezdő szakasz tananyagtartalma és követelményrendszere teljes egészében ráépül a bevezető szakaszban elsajátított ismeretekre, és ez bővül az adott korosztály befogadóképességének megfelelően. A kerettanterv ugyanazon témakörökön keresztül kínál lehetőséget évfolyamról évfolyamra haladva a tananyag fokozatos bővítésére, egymásraépülésére. A szlovák nyelv és irodalom tantárgy ismeretanyag tartalma figyelembe veszi a tanulók előzetes ismereteit, gondolkodási és tanulási képességeit. A hazánk területén élő nemzetiségek anyanyelvükön tanulhatják nemzetiségük kultúráját, hagyományait és nem utolsósorban a nyelvet.

A beszédkészség, a szóbeli és írásbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztési feladatai közé tartozik a témakörök szókincsének helyes elsajátítása, amelyet a tanulók aktívan alkalmaznak társas kapcsolataikban és bármilyen adott szituációban. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek szlovák nyelven kommunikálni mondatokat, bővítik szókincsüket, önállóan használnak mondatmodelleket, szövegeket alkotnak. A helyes kommunikatív megnyilvánulás elengedhetetlen feltétele az írás és a nyelvtani ismeretek elsajátítása, fejlesztése szlovák nyelven is, hiszen a tanulók gondolataikat szóban és írásban is kifejezik.

Az olvasástechnika fejlesztése és az irodalmi nevelés mindkét évfolyamon megköveteli a folyékony, kifejező és értő olvasást. A szöveg tartalmának megértéséhez, annak feldolgozásához a tanulók jártasságot szereznek a képes szótár és a kétnyelvű kéziszótár használatában. Irodalmi ismereteik bővítése céljából elengedhetetlen a könyvtárlátogatás, a szlovák gyermekfolyóiratok olvasása és szlovák nyelvű mesefilmek megtekintése is. Az olvasmányok, mesék, irodalmi részletek sokoldalú feldolgozása lehetőséget biztosít a szlovák nyelv és a szlovák kultúra megismerésére, és a korosztály befogadóképességének megfelelő tartalommal bíró szövegek által az olvasás megszerettetésére is.

Az írásbeli szövegalkotás szabályainak megtanítása különböző témájú képek leírásával és különböző szövegtípusú, rövidebb terjedelmű olvasmányok feldolgozásával valósul meg. Ezek szolgálnak mintául a gyermekek fogalmazásaihoz, nyitnak utat a későbbi kreatív alkotásokhoz, a képzelet, az érzelmek, a gondolatok önálló kifejezéséhez. A szövegek az árnyalt, gazdag szókincs kialakításának forrásai is, hozzájárulnak az önkifejezés igényének kielégítéséhez és képességének fejlődéséhez.

Az önálló tanulás fejlesztése a pedagógusok számára egyik legfontosabb fejlesztési terület. A tanulók a tanítók útmutatásával elsajátítják a megfelelő tanulási stratégiákat, amelyek alapul szolgálnak majd a felnőtt létben való boldogulásukhoz is. E kompetencia megköveteli az írás, olvasás és a matematikai képességeket, amely jelenléte nélkül elképzelhetetlen az új ismeretek elsajátítása, feldolgozása és beépítése az eddig elsajátított tudáshalmazba.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szlovák nyelvű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre rövid, értelmes válaszok adása. A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.	
A tematikai egység	Az érthető beszéd, a megfelelő kiejtés fejlesztése. Utasítások, közlések	

nevelési-fejlesztési céljai	megértésének és a beszédtempó megfelelő alkalmazásának elősegítése. A beszéd partnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása. Az aktív szókincs folyamatos bővítése.

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hangképzés, hangoztatás, helyes ejtés alkalmazása kommunikációs helyzetekben (pl. párbeszéd, felolvasás, kiscsoportos beszélgetés, vita, beszámoló). Mondat és szövegfonetikai eszközök, helyes intonáció. Beszédkészség fejlesztése. Szóbeli szövegek alkotása: kérdések, kérések, kijelentések pontos megfogalmazása. A köszönés, búcsúzkodás, köszöntés, bemutatkozás nyelvi és formai elemeinek pontos használata. Állandósult szófordulatok alkalmazása. Vélemény kulturált megfogalmazása. Olvasott szövegek tartalmának rövid összefoglalása, elmondása. Képek egyszerű leírása. Aktív részvétel szerepjátékban, párbeszédben. Értelmező versmondás.	A tanuló – helyesen ejti a hangokat; – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat; – beszédstílusát beszélgető partneréhez igazítja; – bekapcsolódik csoportos beszélgetésbe, vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, szerepjátékba; – képes olvasott szövegek tartalmának rövid összefoglalására, képek leírására; – a közös tevékenységeket együttműködő magatartással segíti; – pontosan memorizál.	*Környezetismeret:* légzés, összefüggő beszéd, érvek. *Szlovákul tanított tantárgyak:* összefüggő beszéd, szókincsbővítés. *Magyar nyelv és irodalom:* mondatfajták, szóbeli szövegalkotás, lényegkiemelés, versmondás. *Erkölcstan:* illemszabályok. *Vizuális kultúra:* műalkotások értelmezése, értékelése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, szünet; tekintet, arcjáték, testtartás, távolságtartás, improvizáció, vita.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 108 óra**
Előzetes tudás	A szlovák nyelvre, az írott szlovák nyelvre, olvasásra vonatkozó, az adott korosztály képesség fejlődése szempontjából releváns ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése, automatizálása, a folyékony hangos és néma olvasás kialakításának segítése, olvasási stratégiák bevezetése, különböző szövegtípusok megismertetése, az értő olvasás kialakítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasás örömének megtapasztalása. Olvasástechnikai nehézségek önálló felismerése, folyamatos	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – folyékony, automatizált	*Magyar nyelv és irodalom:* olvasástechnika, irodalmi és szöveg

javítása, biztos olvasási készség kialakítása. Az értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlása. Egyszerű szövegek szószerinti jelentésének megértése, szlovák és magyar nyelvi fordulatok értelemszerű fordítása a másik nyelvre. Életkori sajátosságoknak megfelelő szépirodalmi, dokumentum típusú és tankönyvi célú szövegek megismerése, ezek megértése. Tájékozódás a szövegben, szövegbeli információk visszakeresése. Egy-két mondatos vélemény megfogalmazása az olvasott szövegekben megjelenő szereplők cselekedeteiről, helyzetekről, magatartásokról. Írott szöveg megértése. Lényegkiemelés, tartalommondás, illusztrálás.	olvasástechnikával rendelkezik a hangos és a néma olvasás területén is; – felismeri és javítja a hibáit; – az életkori szintjének megfelelően tisztában van az erősségeivel, gyengeségeivel az olvasástechnika és a szövegértés területén is; – felismeri és megérti azokat a különböző típusú, műfajú szövegeket, amelyekről tanult; – szintetizálja, értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait; – megfelelő nyelvi tudatossággal rendelkezik; – ismeri és tanítói segítséggel használja a tanult olvasási stratégiákat olvasás előtt, alatt és után; – képes röviden jellemezni a szereplőket, cselekedeteiket.	feldolgozási ismeretek. *Matematika:* szöveges feladatok, rendszerezés. *Szlovákul tanított tantárgyak:* feladatok értelmezése. *Vizuális kultúra:* illusztráció készítése, élményrajz, irodalmi szöveg alapján kép készítése, médiaszöveg olvasása, kérdések megfogalmazása az élményre vonatkozóan, mesék, gyermekirodalmi alkotások összehasonlítása, feldolgozása. *Erkölcstan:* én magam, az én világom.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, műfaj, szövegértés, dokumentum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Szlovák nyelvű rövid mesék jellegzetes nyelvi fordulatainak ismerete. Rímek felismerése a verssorok végén. Versritmus jelzése tapssal, koppantással.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegelemzésben való jártasság elmélyítése, az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a szlovák nemzeti kultúra hagyományainak megismertetése. Szlovák és világirodalmi népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése. Irodalmi ismeretek tapasztalati úton való elsajátíttatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az olvasás iránti érzelmi és gondolati érdeklődés felkeltése. Rövidebb epikai művek, népköltészeti alkotások,	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit és azok tulajdonságait, magyarázza	*Környezetismeret:* környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú olvasmányok.

elbeszélések olvasása. Mondókák, rigmusok, rímes versek megtanulása. Az olvasókönyvi szövegek csoportosítása formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. A költői nyelv megfigyelése. Az olvasmányok témájának megfigyelése, azonos témájú szövegek összehasonlítása. Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle irodalmi közlésformákban. Művészi eszközök keresése lírai (pl. ritmus, rím, refrén, hasonlítások) és elbeszélő művekben. Jellegzetes irodalmi témák, motívumok felfedezése olvasmányokban. A művek szerkezeti jellemzőinek megfigyelése, a tér–idő változásainak felismerése. Történetek főszereplőinek, idejének, helyszínének, elbeszélőjének azonosítása. Szlovák nyelvű gyermekfolyóiratok olvasása, színdarabok, filmek megtekintése. Ismeretterjesztő szövegek (család, mindennapi élet, iskola, élethelyzetek, viselkedés, emberi kapcsolatok, hazánk története, hazai tájak, szlovákiai tájak, ünnepek, egészség, életmód, természetvédelem, média, a magyarországi szlovákok kulturális élete). Részvétel csoportos játékokban. Memoriterek: Szólások, közmondások: *Aj malý oheň veľký les zapáli.* *Aká matka, taká Katka, aký otec, taký syn. Aká práca, taká pláca. Bez práce nie sú koláče.* *Čistota pol života.* Találós kérdések:	cselekedeteiket; – azonosítja a történet idejét és helyszínét; a cselekmény kezdő – és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét; – konkrét esetekben felismeri a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben, néhány összefüggő mondattal mondja el; – felismeri a tanult művészi eszközöket a lírai művekben; – aktívan vesz részt csoportos játékokban; – néhány verset, mondókát, találós kérdést, prózarészletet, közmondást elmond fejből; – ismeri és alkalmazza az ismeretterjesztő szövegek szókincsét, mondatmodelleket.	Egészség, életmód, természetvédelem, hazai tájak. *Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi műfajok, költői eszközök, művészi eszközök, a mese jellemzői, motívumok. *Ének-zene:* a népdalok szövege, ritmus. *Vizuális kultúra:* a vizuális kifejező eszközök; animációs, filmes alkotások. *Szlovák népismeret:* a magyarországi szlovákok népköltészete, irodalma. *Dráma és tánc:* szerepjáték.

Ide, ide panáčik… *Dlhý zobák, dlhé nohy…* *Nie je murár–muruje…* *Poznám jeden domček…* *Stromček ich má veľa všade…* Memoriterek: Gregor Papuček*: Jesenná, Na jarmoku* Elena Čepčeková*: Babie leto* Alexander Kormoš*: Sanica, Jar je tu* František Rojček*: Jarná rýmovačka.* Szépirodami és ismeretterjesztő művek értelmezése: Krista Bendová*: Nezábudky* Daniel Hevier*: Medardova kvapka* Vladimir Ferko*: Dunaj*. Szlovák népmesék: *Divotvorný hrnček* *Kubov zajac (mráz).*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, monda, közmondás, szólás, találós kérdés, elbeszélés, regény; főszereplő, mellékszereplő; hasonlat, ismétlés, ellentét; kezdőpont, végpont, fordulópont.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az íráshasználat fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Szavak, szószerkezetek, rövid mondatok másolása írott és nyomtatott szövegről. Látó/halló tollbamondás. Írás emlékezetből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési célja	Az írás eszközszintre emelésének segítése. A megfelelő írástempó, a folyamatos írás fejlesztése. Tollbamondás utáni írásnál a helyesírási szabályok gyakoroltatása. Az esztétikus íráskép fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írástechnika fejlesztése, helyes írásszokások megszilárdítása. Az írás lendületének és tempójának fokozása. Szavak, mondatok írása másolással, tollbamondás után és emlékezetből a szlovák és a magyar ábécé betűinek tévesztése nélkül. Az egyéni, rendezett, tiszta és olvasható íráskép kialakítása.	A tanuló – megfelelő tempóban ír; – képes betűtévesztés nélküli másolásra, tollbamondás utáni írásra; – írásképe rendezett, tiszta és olvasható; – írásbeli munkáját ellenőrzi; – esetleges hibáit javítja.	*Vizuális kultúra:* esztétikus megjelenítés. *Magyar nyelv és irodalom:* íráshasználat, ábécé. *Matematika; környezetismeret:* olvasható, esztétikus füzetvezetés.

Az önellenőrzés fontossága, hibák önálló javítása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A fogalmazás, a szövegalkotás előkészítése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szöveg és a mondat jellemzőinek azonosítása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Különböző típusú rövid terjedelmű szövegek szerkesztésének elősegítése, elsajátíttatása. A szöveg tagoltságának gyakoroltatása. A szövegalkotás műveleteinek elsajátíttatása. Az esztétikus íráskép fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mondatok összekapcsolása szöveggé. A különböző szövegformák – levél, jókívánság, leírás, elbeszélés, értesítés, meghívó, SMS, e-mail – tartalmi és szövegszerkesztési jellemzőinek ismerete. Témaválasztás, anyaggyűjtés és az anyaggyűjtés módjai: megfigyelés, emlékezet, olvasási élmény, képzelet. A cím szerepe, jellemzői. A szövegek felépítése: időrend, esemény, előzmény, következmény. A tématartás, az anyag elrendezése, szerkesztése. A szöveg nyelvezete, lényegkiemelés. Szövegalkotás, a szöveg tagolása bekezdésekre.	A tanuló – tud mondatokat szöveggé kapcsolni; – ismeri a szövegformák szövegszerkesztési jellemzőit; – a tanult szövegalkotási ismereteket felhasználja fogalmazás készítésekor; – törekszik az esztétikus íráskép kialakítására.	*Szlovákul tanított tantárgyak:* szóbeli kifejezőkészség. *Magyar nyelv és irodalom:* fogalmazási ismeretek. *Környezetismeret*: környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú tananyag, az élővilág bemutatása, leírása. *Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal, természeti látványok megfigyelése, tapasztalatok, egyszerű cselekmények leírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Témaválasztás, anyaggyűjtés, címadás; bekezdés; bevezetés, tárgyalás, befejezés; elbeszélés, hír, leírás, levél, meghívó; értesítés; hirdetés; SMS, e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Fogalmazási gyakorlatok**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Mondatalkotás. Mondatok összekapcsolása szöveggé. Történetalkotás szóban. Képolvasás, mesemondás.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A fogalmazási ismeretek elmélyítése különböző szövegtípusokban. Gondolatok, érzelmek, képzelet írásbeli kifejezésének fejlesztése elbeszélő és leíró szövegformában. A kitartó lendületes írás fejlesztése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanult fogalmazási ismeretek felhasználása szövegalkotásakor. Gondolatok, érzelmek és a képzelet kifejezése írásban. Rövidebb terjedelmű önálló írásbeli fogalmazások készítése elbeszélő formában, pl. Egy tanítási nap napirendje. Egyszerű leírás az iskola épületéről, házról, lakásról és a lakóhelyről. Családtagok, barátok, jellemzése, bemutatása. Ünnepi jókívánságok, üdvözletek – karácsony, újév, húsvét, születés- és névnap. Levélírás, levélcímzés, megszólítás, dátum. Megfelelő nyelvi eszközök alkalmazása, tématartás, mondatok kapcsolása. A fogalmazások javítása a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával a tanító segítségadása mellett.	A tanuló – írása jól olvasható, lendületes, füzetei rendezettek, tiszták; – a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával 8–10 mondat terjedelmű elbeszélő és leíró fogalmazást készít; – a fogalmazás témájának megfelelő szavakat és kifejezéseket használ; – a tartalmi egységek kezdetét bekezdéssel jelzi; – figyel a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök használatára; – tanítói útmutatás alapján kijavítja fogalmazási és helyesírási hibáit.	*Szlovákul tanított tantárgyak:* szóbeli és írásbeli szövegalkotás. *Matematika:* rendszerezés, sorozatok. *Szlovák népismeret:* napirend, család, évszakok, lakóhely, ünnepek. *Környezetismeret:* környezeti, természeti, környezetvédelmi témájú tananyag, az élővilág bemutatása, leírása. *Vizuális kultúra:* egyszerű cselekmény megjelenítése képsorozattal, tapasztalatok, egyszerű cselekmények leírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Elbeszélés, történetmondás, leírás, jellemzés; téma, helyszín, szereplő, cselekmény, időrend, nézőpont; megszólítás, levélírás, levélcímzés, dátum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtani ismeretek megalapozása Szótan, szófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, mondatfajták**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A szlovák ábécé kis- és nagybetűinek biztos ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvtani ismeretek bővítése, rendszerezésének elősegítése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szóképzés – igekötő, szótő, képző, az igekötő és az elöljárószó közötti különbség.	A tanuló – igekötő és elöljárószó használatával tud képezni	*Magyar nyelv és irodalom:* szótan, szóképzés, szófajok,

Az aktív szókincs, a többjelentésű, azonos alakú szavak adekvát használata. Mondatfajták felismerése szövegben – kijelentő, felszólító, felkiáltó és óhajtó. Ragozható szófajok. Főnevek: – a főnevek fogalma, – a főnevek felismerése szövegben, – a főnevek fajtái – köznév, tulajdonnév, – a tulajdonnevek írása: személynevek, állatnevek, tárgyak nevei, vezetéknév, utónév, földrajzi nevek, címek, – a főnevek neme – hímnem, nőnem, semlegesnem, – a főnevek száma – egyes, többes. A főnévragozás előkészítése: – a főnevek esetei, – az esetek ragjainak – -ba, -be, -ban, -ben, -ra, -re, -hoz, -hez, -höz, -on, -en, -ön – gyakorlása mondatmodelleken és gyakori szóösszetételekben. Igék: – az ige fogalma; – az igék felismerése szövegben; – a főnévi igenév – szótári alak; – az ige személye és száma; – az ige kategóriáinak meghatározása; – a segéd- és teljes jelentésű igék ragozása múlt, jelen és jövő időben; – igék felszólító módú alakjai; – visszaható igék. Melléknevek: – a melléknevek felismerése ismert szókincsű szövegben;	szavakat; – felismeri, megnevezi és megfelelően jelöli a mondatfajtákat; – folyamatosan bővíti szókincsét; – szóban és írásban használja a többjelentésű és azonos alakú szavakat; – felismeri a ragozható szófajokat szövegben is, helyesen alkalmazza a témában szerzett ismereteit; – helyesen írja a tulajdonnevek kezdőbetűit.	mondatfajták, toldalékok. *Matematika:* rendszerezés, halmazok, számnevek helyesírása. *Környezetismeret:* földrajzi nevek, tulajdonnevek a térképen, tulajdonságok. *Vizuális kultúra:* színek, jelek a mindennapi életben, időbeliség ábrázolás a képzőművészetben.

– a melléknév és a főnév közti nyelvtani egyeztetés gyakorlása mondatmodellekben; – melléknevek fokozása. Névmások: – a névmás felismerése ismert szövegben; – személyes és néhány kérdő névmás. Számnevek: – a számnevek felismerése ismert szókincsű szövegben, – a tő- és sorszámnevek helyes olvasása és írása, – a keltezés, dátum formája.		

Kulcsfogalmak / fogalmak	Szóképzés, szótő, ige, igekötő, elöljárószó, többjelentésű, azonos alakú, mondatfajta (kijelentő, felszólító, felkiáltó, óhajtó), ragozható szófaj, főnév, köznév, tulajdonnév, nyelvtani nem, személynév, utónév, állatnév, földrajzi név, hímnem, nőnem, semlegesnem, nyelvtani eset, rag, főnévi igenév, jelen idő, múlt idő, jövő idő, kategória, egyes szám, többes szám, személy, segédige, teljes jelentésű ige, felszólító mód, visszaható ige, melléknév, nyelvtani egyezés, melléknevek fokozása, névmás, személyes névmás, kérdő névmás, számnév, tőszámnév, sorszámnév.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírási szabályok ismerete és alkalmazása**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A szlovák hangok rendszere. Az i–í, y–ý betűk írása szótagokban, szavakban. A ritmustörvény.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák hangok rendszere ismeretének elmélyítése. A lágy, kemény és kettős jellegű mássalhangzók után az i–í–és az y–ý biztos írásának megszilárdítása. Tulajdonnevek helyesírásának fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hangtan A szlovák hangok rendszerezése: – rövid magánhangzók, hosszú magánhangzók, kettőshangzók és helyesírásuk; – lágy mássalhangzók és helyesírásuk; – kemény mássalhangzók és helyesírásuk;	A tanuló – tudja rendszerezni a szlovák hangokat, betűket; – ismeri és jól alkalmazza a helyesírási szabályokat; – pontosan írja az y–ý betűket a kiválasztott szavakban és a tulajdonnevek kezdőbetűit; – munkáját ellenőrzi, hibáit javítja.	*Matematika:* halmazok, számnevek helyesírása. *Szlovákul tanított tantárgyak:* tulajdonnevek helyesírása. *Magyar nyelv és*

– kettős jellegű mássalhangzók és helyesírásuk; – az i–í és y–ý írása a kiválasztott szavakban: b, p, m, v, r, s, z, betűk után. Tulajdonnevek helyesírása.		*irodalom:* magánhangzók és mássalhangzók.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangtan, kiválasztott szavak.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Az önismeret életkornak megfelelő szintje, személyes tanulási sikerek és nehézségek megnevezése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének és feldolgozásának, csoportos és egyéni technikáinak bemutatása, elsajátíttatása. A tanulást segítő különböző eljárások megismertetése, használatuk gyakoroltatása. A kulturált és hatékony könyvtár- és internethasználat elősegítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A tanulás szerepe és módjai. A figyelem összpontosítása. A tanulási folyamat megszervezése tanítói segítséggel. Saját tanulási folyamat elemzése: könnyebbségek, nehézségek, ezek okai. Hogyan gondolkodunk, hogyan tanulunk? Egyszerű és hatékony tanulási módok, stratégiák. Tanulás különböző típusú szövegekből: szlovák nyelvű folyóiratok, népmesék, nyomtatott és elektronikus anyagok szlovák nyelven. A tanulás hatékonyságát elősegítő eszközök: szótárfüzet, képes szótár és kétnyelvű szótár. Tanulástechnikák elsajátítása szókártyák, gyakorlatok, játékos módszerek, adatkeresés segítségével. Részvétel a csoportmunkában. Szépirodalmi művek értelmezése, részletek szöveghű	A tanuló – tanulás iránti attitűdje pozitív; – figyelme összpontosított; – képes saját tanulási folyamatát megszervezni tanítói segítséggel; – alkalmazza a hatékony tanulási módokat, stratégiákat, eszközöket és technikákat; – aktívan vesz részt a csoportmunkában; – szöveghűen felidézi a memoritereket; – szövegfeldolgozáskor alkalmazza az ismert gondolkodási műveleteket.	*Környezetismeret; szlovákul tanított tantárgyak*: információszerzés. *Vizuális kultúra*: képi analógiák keresése szövegekhez. Kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan.

felidézése. Memoriterek: Szólások, közmondások*:* *Človek sa učí na vlastných chybách.* *Čo na srdci, to na jazyku.* *Desať ráz rozmysli a raz rob.* *Chytrá robota dobrá nebýva.* *Jablko nepadne ďaleko od stromu.* Találós kérdések: *Ide poštár neposlaný….* *Prišiel k nám hosť…* *Bežia, bežia kolieska…* Gregor Papuček: *Jesenná.* Alexander Kormoš: *Jar je tu* Daniel Hevier: *Hladný hroch* Jozef Pavlovič: *Lenka Anulienka –részlet* Elena Čepčeková: *Meduška – részlet* Szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletek: kérdések megfogalmazása, rendezés, rendszerezés és összehasonlítás.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rendezés, rendszerezés, összehasonlítás, szókártya, adatkeresés, könnyebbség, nehézség, tanulási folyamat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A történet mesél és szabályainak, szerveződésének, logikájának megismertetése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű ítéletek alkotása egyszerű mesék, versek, olvasott, halott irodalmi művek szereplőiről. A történetiségen alapuló összefüggések megértése az egy szálon futó történekben. Azonosulás, ítélet, szépirodalmi szövegek kapcsán. A megismert mese, történet tanulságának	A tanuló – ismeri, megérti rövid, egy szálon futó művek segítségével a történeteket bemutató művek szerveződését, felépítését, az összefüggések logikáját, az ok-okozati viszonyt; – képes állást foglalni, alapvető erkölcsi kérdésekben;	*Erkölcstan*: értékrend, szűkebb és tágabb környezetem, barátság. *Környezetismeret:* környezeti rendszerek állapota, fenntarthatóság, egészséges életmód, viselkedési normák.

összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Egyszerű közmondások, szólások adekvát alkalmazása szépirodalmi művekben megjelenített morális kérdésekre. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban, drámajátékban (pl. bábjáték).	– meggyőződéssel képviseli a legalapvetőbb emberi értékeket; – meghallgatja mások érvelését is; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkori szintjén kezelni.	*Vizuális kultúra; dráma és tánc:* a lényeg kiemelésének lehetőségei a vizuális kompozíciókban. *Informatika:* internetes portálok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, tanulság, konfliktus, érvelés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló érje el azt a szintet, amely kiváltja benne az aktív érdeklődést a szlovák nyelvi és irodalmi kultúra és a hagyományok iránt. Gondolatait fejezze ki értelmesen és érthetően, az elsajátított szókincset aktívan használja szóbeli és írásbeli szövegalkotás során. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat, beszédstílusát igazítsa beszélgetőpartneréhez. Kapcsolódjon be csoportos beszélgetésbe a megismert témákban: vitába, történetalkotásba, improvizációba, közös élményekről, tevékenységekről való beszélgetésekbe, szerepjátékba. Legyen képes olvasott szövegek tartalmának rövid összefoglalására, képek leírására. A közös tevékenységeket együttműködő magatartással segítse. Memorizáljon pontosan. Rendelkezzen folyékony, automatizált olvasástechnikával a hangos és a néma olvasás területén is. Olvasástechnikai hibáit ismerje fel és javítsa. Ismerje fel és értse meg azokat a különböző típusú, műfajú szövegeket, amelyekről tanult. Szintetizálja, értelmezze és értékelje az életkori szintjének megfelelő szöveg információit és gondolatait. Rendelkezzen megfelelő nyelvi tudatossággal. Legyen képes röviden jellemezni a művek szereplőit és értékelni azok cselekedeteit. Tudja azonosítani a történet idejét és helyszínét; a cselekmény kezdő- és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét. Ismerje fel a mesére jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket. Néhány összefüggő mondattal mondja el az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát időrendben. Ismerje fel a tanult művészi eszközöket a lírai művekben. Néhány verset, mondókát, találós kérdést, prózarészletet, közmondást mondjon el fejből. Írjon megfelelő tempóban. Legyen képes pontos tollbamondás utáni írásra. Írásképe legyen rendezett, tiszta és olvasható. Ellenőrizze írásbeli munkáját, esetleges hibáit javítsa.

	Készítsen 8–10 mondat terjedelmű elbeszélő és leíró fogalmazást a tanult fogalmazási ismeretek felhasználásával. Használjon a fogalmazás témájának megfelelő szavakat és kifejezéseket. Ügyeljen a bemutatás sorrendjére és a nyelvi eszközök használatára. Tudjon szavakat képezni a tanult igekötő és elöljárószó használatával. Folyamatosan bővítse szókincsét. Szóban és írásban is használja a többjelentésű és azonos alakú szavakat. Ismerje fel a ragozható szófajokat szövegben is, alkalmazza az elsajátított mondatmodelleket a tanult témákban szerzett ismereteit. Ismerje és jól alkalmazza a helyesírási szabályokat. Írja pontosan az y–ý betűket a kiválasztott szavakban.

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5–8. évfolyam

A szlovák nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja, hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljanak a nyelvi és kulturális gazdagság előnyei, és kialakuljon a tanulókban a reális nemzetkép és nemzetiségkép. A tantárgy fontos célja 5–8. évfolyamon a nyelvismeret olyan szintjének elérése, hogy a tanulók képesek legyenek megfelelő és helyes folyamatos szóbeli kommunikációra.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése, valamint a mindennapi élet kommunikációs témáinak minél tökéletesebb elsajátítása.

A nyelvi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő, gyakorlati nyelvi tudására építve a nyelvnek mint működő, változó rendszernek a megtapasztalása, megfigyeltetése, e tapasztalatokra építve néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggésének felismerése, megnevezése. Fontos feladat, hogy a diákok megismerjék, majd tudatosítsák magukban a szlovák és a magyar nyelv közötti különbségeket, s a gyakorlatban egyre biztosabban alkalmazzák a megfelelő nyelvtani szabályokat. A nyelvtanítás jellegzetessége, hogy minden ismeret elsajátításának nemcsak a készség szintjén kell megjelennie, hanem a beszédtevékenységben szokássá kell válnia.

Az 5–8. évfolyam irodalom kerettanterve elsősorban azzal a célkitűzéssel készült, hogy a ráirányítsa a figyelmet a szlovák irodalom értékeire, de az irodalmi szövegek a hagyományos műelemzés mellett a szókincs és kommunikáció fejlesztésének a kiindulópontját is képezik. Minden tematikus egység önálló fogalomhasználati egységet is tartalmaz, amelynek fogalmai egyéni megoldásokkal, szabadon vezethetők be az évfolyampárok bármelyik szakaszán, ezáltal az itt meghatározott fogalmak tanítását nem egy-egy meghatározott irodalmi mű esetében kell feltétlenül megtanítani, hanem a két évfolyamos szakasz több tematikai egységénél is szóba kerülhetnek.

A tematikai egységeknek megvan a maguk lineáris logikája, de ennek követése egyáltalán nem kötelező, ez a linearitás nem jelent előírt sorrendet. Sorrendjük azonban mégiscsak ésszerű megfontolásokat takar. Ebben a lehetséges és átvehető, de nem előírt sorrendiségben a mesékkel indul a felső tagozatos irodalom, amelyek visszautalnak az alsó tagozatra, és középpontba állítják az irodalom örök kulcselemét, a fantáziát, hiszen ez nemcsak a mesékben van jelen, hanem bizonyos értelemben minden műalkotásban, sőt minden emberi alkotásban. A mesék egy része népmese, így szóba kerül a folklór is, és ennek kapcsán a népdalok és a népballadák. A népmeséket és a népdalokat a mondák követik. A tantervi folytatás azután egyre inkább közelít a reális világhoz, miközben a fantázia továbbra sem tűnik el az irodalommal való ismerkedésből. Egyre táguló körökben tekinthetnek a diákok életük mind szélesebb horizontjaira: a családra, a szülőföldre és az iskola és a gyerektársadalom örök világára.

A szlovák nyelv és irodalom tantárgy oktatásának fontos célja még, hogy a tanulók olyan önálló gondolkodású fiatalokká váljanak, akik erkölcsi kérdésekben is képesek önálló ítéletalkotásra. A családi élettel kapcsolatban a harmonikus együttélést, az egymás iránt felelősséggel tartozó magatartást tekintik követendőnek. Fontos szerepet kap a szlovák nyelv és irodalom kerettantervben a környezet- és médiatudatos magatartás kialakítása, a manipuláció hatásmechanizmusainak megismerése, a manipulációval szembeni védekezés. A testi-lelki egészség, a jó önismeret az egész életre meghatározó jelentőségű, ezért ezeken a területeken is fontos szerepe van a szlovák nyelv és irodalom tantárgynak. A demokráciára nevelésben és a hazaszeretet kialakulásában, az anyanemzethez való ragaszkodásban is

kitüntetett szerepet kapnak a szlovák irodalom és a nemzetiségi irodalom jelentős alkotásai. A tantárgy segíti a diákokat abban, hogy megtalálják, megőrizzék és fejlesszék identitásukat, vállalják másságukat, elfogadják és másoknak is megmutassák a nemzetiség értékeit, erősítsék a közösséghez való kötődést.

A szlovák nyelv és irodalom tantárgy az anyanyelvi kulcskompetencia fejlesztésében játszik döntő szerepet. Jelentősen hozzájárul a digitális, a szociális és állampolgári, az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség kulcskompetenciák fejlesztéséhez. A hatékony, önálló tanulás készségeinek–képességeinek fejlesztése is kitüntetett szerepet kap a szlovák nyelv és irodalom órákon.

A szlovák nyelv és irodalom 5–8. évfolyamra vonatkozó kerettantervének szerkezete a következő: először a szlovák nyelv 5–6. évfolyamra vonatkozó tematikai egységeit közöljük, ezt követik az 5–6. évfolyam irodalomra, majd kommunikációra vonatkozó tematikai egységei. A két évfolyamra vonatkozó elvárt eredmények szlovák nyelv és irodalomból egy közös táblázatban következnek. A 7–8. évfolyam hasonló szerkezetű.

5–6. évfolyam

Az alapozó szakaszban a szlovák nyelv és irodalom tantárgy legfontosabb fejlesztési célja a tanulók beszédértésének, kommunikációjának a fejlesztése. Folyamatosan ösztönözzük a tanulókat a szlovák nyelv használatára. Kiemelten fejlesztjük beszéd- és hallásértési készségüket életkoruknak és gondolkodási szintjüknek megfelelően a kapcsolatteremtés minden területén. Célunk, hogy tudjanak életkoruknak megfelelő témákban írásban és szóban megnyilvánulni, véleményt nyilvánítani. Legyenek képesek beszélgetést kezdeményezni, folytatni, információt kérni és a szlovák nyelvet a hétköznapi kommunikációs helyzetekben használni. Beszéd közben ügyeljenek a szlovák kiejtésre, a helyes intonációra is.

Az oktatás során a tanulók megismerkednek a szlovák nyelv eredetével. Különbséget tudnak tenni a tájnyelvi/nemzetiségi és az irodalmi nyelv között, ismerik a szavak jelentését. A szlovák nyelv és irodalom tantárgy oktatási célja az is, hogy alapvető ismereteket nyújtson a hazánkban élő szlovák nemzetiség történelméről, kultúrájáról, hagyományairól, fontos információkat adjon Szlovákiáról, földrajzi helyzetéről, kultúrájáról, mindezt szlovák nyelven, fejlesztve az anyanyelvi kommunikációt. Az olvasás, szövegértés fejlesztése különböző – ismert és új ismereteket nyújtó – szövegtípusok által és a tankönyvek, munkafüzetek feladatainak, utasításainak hangos és néma olvasásával is megvalósul. A tanulók a történelem, a természetismeret és a szlovák népismeret órákon megismerkednek különböző tartalmú szövegekkel, amelyek szókincsét elsajátítva képesek lesznek önálló írásbeli és szóbeli szövegfeldolgozásra is. Képesek a szöveg alapján kérdésekre egyszerű mondatokkal válaszolni. Ismerik a szlovák mondatok logikai szórendjét. Képek, élmények alapján képesek mondatokat összefüggő szöveggé alkotni. Írásbeli munkájuk közben ügyelnek a szlovák helyesírás szabályaira. Jártasságot szereznek a könyvtárhasználatban, önállóan használják a nyomtatott kétnyelvű és az elektronikus szótárakat. A magyar irodalomórákon szerzett ismereteiket felhasználva bővítik tudásukat a szlovák órákon megismert különböző irodalmi műfajok, művek megismerése által.

Az önálló hatékony tanulás érdekében alkalmazzák a már jól bevált és az új tanulástechnikai stratégiákat és eszközöket. Ismereteiket bővítik a digitális technika által kínált lehetőségekkel – interaktív tábla, internetes honlapok, CD-ROM-ok, DVD-k használatával –, a szlovák nyomtatott sajtó, gyermekfolyóiratok praktikus, logikai gondolkodást fejlesztő feladataival, rejtvényeivel.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegalkotás és a megértés fejlesztése**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A hangok helyes kiejtése. Az aktív szókincs használata szóbeli és írásbeli szövegalkotás során. Gondolatok értelmes és érthető kifejezése. A mindennapi érintkezés nyelvi fordulatainak ismerete, azok udvarias használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hallás utáni szövegértés fejlesztése. A hallott információk, az olvasott szöveg tartalma és fő gondolatai értelmezésének elősegítése. Az érthető, jól artikulált összefüggő beszéd fejlesztése. Az információszerzés, véleményalkotás elősegítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák nyelvi kultúra fejlesztése különböző szövegtípusok által. Kommunikációs helyzetek szófordulatai – bemutatkozás, személyi adatok, segítségkérés, külső és belső tulajdonságok, kapcsolatteremtés, véleményformálás. A beszédpartner közlésének, viselkedésnek megfigyelése, értelmezése. Tanult szövegek kifejező tolmácsolása. Különféle dramatikus formák kipróbálása: bábjáték, árnyjáték, némajáték, helyzetgyakorlat, drámajáték, improvizáció, versmondás. Szlovák szófordulatok megértése és alkalmazása.	A tanuló – fejleszti nyelvi kultúráját; – ismeri és alkalmazza a kommunikációs helyzetek szófordulatait; – kifejezően ad elő tanult szöveget; – aktívan vesz részt különböző dramatikus formákban; – megérti és alkalmazza a szlovák szófordulatokat és a tanult szakszavakat.	*Szlovákul tanított tantárgyak:* szófordulatok, szakszavak. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata. *Magyar nyelv és irodalom:* kifejező előadásmód. *Dráma és tánc:* drámajátékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szakszó, helyzetgyakorlat, gesztus, kérés, kapcsolatteremtés, információszerzés, véleményformálás, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, szövegértés**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Folyékony, automatizált olvasástechnika hangos és néma olvasás területén egyaránt. Különböző típusú és műfajú szövegek ismerete, tartalmuk megértése. Szövegek információinak, gondolatainak megfelelő értelmezése és értékelése. Olvasási stratégiák használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Megfelelő olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése. Az értő hangos és néma olvasás, a	

céljai	megértés szóbeli és írásbeli alkalmazásának fejlesztése. Szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakoroltatása nyomtatott és elektronikus szövegekben. Az információszerzés elősegítése.

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az értő olvasás gyakorlása az aktív és a passzív szókincs bővítése különböző szövegtípusokban. Olvasástechnikai hibák felismerése, javítása. Információk, adatok keresése a szövegekben. A cselekmények időrendje, szereplők bemutatása, jellemzése. Az információszerzés megbízható forrásai – szótárak, lexikonok, kézikönyvek, online információszerzési lehetőségek. A szövegek műfajai. A szövegtartalmának elmondása, saját szavak, gondolatok rendszerezése.	A tanuló – szókincsét folyamatosan bővíti; – olvasástechnikai hibáit önállóan javítja; – képes az információk és adatok önálló kikeresésére; – a cselekményeket időrendbe állítja; – jellemzi a szereplőket tulajdonságaik alapján; – önállóan használja az információ szerzés megbízható forrásait; – megkülönbözteti a különböző műfajú szövegeket; – képes tartalommondásra, önálló gondolatok megfogalmazására.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegtípusok, szöveg feldolgozási stratégiák, könyvtárhasználat. *Szlovákul tanított tantárgyak; matematika:* szövegértés, logikai feladatok, rendszerezés. *Informatika:* online információszerzés. *Vizuális kultúra:* a kép és a szöveg kapcsolata, cselekmény illusztrálása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Olvasástechnika, aktív–passzív szókincs, cselekmény, adatgyűjtés, adatkikeresés, online szótár.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő írástempó, írástechnika alkalmazása. Mondatok összefüggő szöveggé kapcsolása. A szövegformák szövegszerkesztési, szövegalkotási jellemzőinek pontos ismerete. A szövegbe illeszkedő szavak, kifejezések tudatos alkalmazása. A szövegszerkesztési szabályok ismerete. Esztétikus íráskép, tiszta, rendezett füzetvezetés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lényegkiemelő, áttekinthető jegyzetelés és vázlatkészítés gyakorlása. Szövegtípusok és műfajok körének bővítése. Saját álláspont pontos, önálló kifejtése, kiegészítés, újraírás, kreatív írás alkalmaztatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Az írástechnika, olvasható, áttekinthető, a mondanivalót tükröző, tagolt íráskép folyamatos fejlesztése.	A tanuló – törekszik a tagolt, olvasható íráskép kialakítására; – képes összefüggő szövegek	*Természetismeret:* állatok, növények. *Történelem, társadalmi*

Élmények, kitalált történetek, elbeszélés, leírás, jellemzés megfogalmazása. Szöveg fontos információinak írott formában való elemzése, összefoglalása, értékelése. A mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegek szerkesztése: levél, meghívó, e-mail, SMS, csetelés. Kreatív szövegalkotás, kitalált történet írása (pl. mese, képregény). Szövegek és illusztrációk közötti kapcsolat megfogalmazása. A szövegbeli adatok kikeresése és rendszerezése megadott szempontok alapján. Kommunikációs célok megvalósítása; szerkesztési, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normák.	megfogalmazására, szerkesztésére írott és elektronikus formában is; – elemzi és értékeli a szöveg fontos információit; – kreatívan alkot szöveget; – megfogalmazza az illusztráció és a szöveg kapcsolatát; – képes adatok kikeresésére és rendszerezésére; – betartja a szerkesztési, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normákat.	*és állampolgári ismeretek; magyar nyelv és irodalom:* személyek jellemzése, leírása. *Szlovákul tanított tantárgyak:* helyes kifejezőkészség, lényegkiemelés, helyesírás. *Erkölcstan:* emberi értékek, helyes emberi magatartás. *Informatika:* szövegszerkesztés. *Vizuális kultúra:* a szöveg és az illusztráció kapcsolata, az esztétikum megjelenítése. *Matematika:* rendszerezés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, kreativitás, élmény, szövegszerkesztés, stilisztika, betűtípus, betűnagyság, sorköz, leírás, jellemzés, elbeszélés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 19 óra**
Előzetes tudás	Mondatok helyesírási szabályainak ismerete: nagy kezdőbetű, mondatvégi írásjelek pontos használata. Az i–í, y–ý betűk pontos írása a kemény, lágy szótagokban és a kiválasztott betűk után. Tulajdonnevek helyesírása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmaztatása, fejlesztése. A tanulók megismertetése a helyesírási kézikönyvekkel. Az önellenőrzés, hibajavítás gyakorlatának elősegítése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az i–í, y–ý magánhangzók írása lágy, kemény szótőben, ismert idegen szavakban és kiválasztott szavakban. Az ia, ie, iu, ô kettőshangzók és a	A tanuló – ismeri és alkalmazza az i–í, y–ý betűk helyesírásának szabályait; – helyesen írja a	*Szlovákul tanított tantárgyak:* tulajdonnevek helyesírása.

ch, l/Ĺ, r/ŕ mássalhangzók helyesírásának gyakorlása. A de, te, ne, le, di, ti, ni, li lágy szótagok helyesírása és kiejtése. Az ä betű írása b, m, p, v mássalhangzók után. A nagy kezdőbetűk és az írásjelek használatának szabályai. Az elöljárós szavak helyesírása. Zöngés és zöngétlen mássalhangzók helyesírása	kettőshangzókat, szótagképző mássalhangzókat; – ismeri és betartja az elválasztási szabályokat; – képes helyesen kiejteni és írni lágyszótagú szavakat; – ismeri és helyesen írja az ä betűs szavakat; – alkalmazza a nagy kezdőbetűk, az elöljárós szavak és a zöngés-zöngétlen mássalhangzók helyesírásának szabályait.	*Informatika:* helyesírást ellenőrző programok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási szabály, hangképzés: zöngés hang, zöngétlen hang, hasonulás, összeolvadás, elöljárószó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtan – A nyelv szerkezete**	**Órakeret 84 óra**
Előzetes tudás	Szlovák hangok, bedtűk rendszerezése. Mondatfajták ismerete. Szavak képzése igekötő és elöljáró szó használatával. Az azonos alakú és többjelentésű szavak alkalmazása. Ragozható szófajok ismerete ismert szövegkörnyezetben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák hangok, szóelemek, szavak képzésének elősegítése, fejlesztése. A szótani ismeretek bővítése, szókincs bővíttetése. A ragozható és a nem ragozható szófajok megismertetése. A ragozható szófajok ragozási mintáinak megismertetése, a ragozás elsajátíttatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák hangok rendszere és jellemzőik: – magánhangzók, kettőshangzók, mássalhangzók; – magánhangzók: rövid, hosszú; – kettőshangzók; – mássalhangzók: kemény, lágy, kettős jellegű; zöngés, zöngétlen. A hangok kapcsolódási szabályszerűségeinek – ritmustörvény, hasonulás, kemény szótagok, lágy szótagok – elsajátítása. A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalékok. Szavak képzése.	A tanuló – képes helyesen írni és ejteni a kettőshangzókat és a zöngés/zöngétlen mássalhangzókat; – tud igekötők, képzők segítségével új szavakat alkotni; – ismeri és alkalmazza az egyjelentésű, többjelentésű, rokon értelmű, azonos és ellentétes jelentésű szavakat; – helyesen írja ismert szókincsen belül a nagybetűket; – tudja osztályozni az ismert főneveket nemük, számuk szerint, ragozási minták alapján;	*Magyar nyelv és irodalom:* hangrend, toldalékok, szóképzés. S*zlovákul tanított tantárgyak:* szófajok. *Matematika:* rendszerezés, csoportosítás. *Informatika:* internetes honlapok, interaktív feladatok.

Egyjelentésű, többjelentésű szavak, rokon értelmű szavak, azonos jelentésű és ellentétes jelentésű szavak. Ragozható szófajok. Főnév – nyelvtani kategóriák; – nyelvtani esetek és az esetek kérdései; – az elöljárószók és az elöljárószós szerkezetek; – a hímnemű főnevek ragozása; – a nőnemű főnevek ragozása; – a semlegesnemű főnevek ragozása; – a főnevek és melléknevek egyeztetése. Melléknév – melléknevek fokozása; – melléknevek ragozása. Ige – igeidő, személy, szám; – igeragozás jelen, múlt és jövő időben; – befejezett igék képzése igekötőkkel; – a visszaható igék használata a tanult szókincsen belül; – igevonzatok tárgyesettel és birtokos esettel. Névmás – személyes névmások ragozása; – birtokos névmások ragozása. Számnév – tőszámnevek; – számnevek ragozása.	– ismeri az esetek kérdőszavait és az elöljárószókat; – képes ragozni a főneveket, mellékneveket, igéket, névmásokat és számneveket; – ismeri az igék nyelvtani kategóriáit.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szavak szerkezete, szótő, toldalék, előképző, igekötő, befejezett ige, folyamatos ige, igevonzat, alanyeset, birtokos eset, részeshatározós eset, tárgyeset, elöljárós eset, eszközhatározós eset, kérdő névmás, személyes névmás, birtokos névmás, helyhatározó, ragozási minta.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Ismeretek az anyanyelvről	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Nyelvi, nyelvtani ismeretek. Nyelvjárások és az irodalmi nyelv.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv eredetének megismertetése. Irodalmi és tájnyelvi szavak jelentésének a megértetése. A népköltészeti és műköltészeti művek nyelvezete megértésének elősegítése. A nyelvhelyességi szabályok tudatosítása, szókincsbővítés.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szlovák nyelv eredete. A szláv nyelvek – rokonnyelvek. A kommunikáció nyelvi formái. Nyelvváltozatok és a nemzetiségi nyelvhasználat. A szlovák beszédhangok rendszere. A beszéd hangzása: hangsúly, hanglejtés, dallam, szünet, tempó. A szavak hangalakjának és jelentésének kapcsolata, az állandósult szókapcsolatok. A szókincs változása, régi és új szavak, kifejezések.	A tanuló – ismeri a szlovák nyelv eredetét; – felsorol néhány rokonnyelvet; – ismeri a tájnyelvi/nemzetiségi szavak irodalmi formáját; – ismeri a szlovák hangok rendszerét; – alkalmazza a helyes beszédhangzás elemeit; – ismer néhány állandósult szókapcsolatot; – bővíti szókincsét.	*Szlovák népismeret:* a szlávok eredete, magyarországi szlovákok nyelvjárása. *Ének-zene:* dallam, hangsúly, hanglejtés. *Informatika:* szókincsbővítés internetes honlapok által, nyelvi változások követése. *Szlovákul tanított tantárgyak:* szakszavak.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szókapcsolat, tájszó, tájnyelv, archaikus szó, képzett szó.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Irodalmi kultúra - Népköltészet, mesék	Órakeret 25 óra
Előzetes tudás	Irodalmi művek szereplőinek jellemzése és cselekedeteinek értékelése. A történet idejének és helyszínének, a cselekmény kezdő– és végpontjának, a cselekményelemek sorrendjének azonosítása. A mesére jellemző fordulatok, szókapcsolatok, mesejellemzők ismerete. A tanult műfajok és művészi eszközök felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák mesék, mondák, balladák történetének, jellemző motívumainak, nyelvi fordulatainak, típusai azonosításának, értelmezésének fejlesztése. A népdalszövegek néhány jellegzetes, visszatérő motívuma felismerésének segítése. Szólások, közmondások értelmezésének fejlesztése. A tanulók olvasási, előadói és kifejezésbeli készségének, az irodalmi szövegben való tájékozódási képességének a fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szlovák népmesék, magyarországi szlovák népmesék, más népek meséi és mesefeldolgozások nyelvezete, szereplőinek és tetteiknek értékelése, a valós és a meseelemek váltakozása. Mesék típusai: állatmese, tréfás mese, varázsmese, tündérmese. Például: *Popolvár, O troch grošoch, Havran a líška, O čertovi čo vodu nosil.* Szlovák népdalok, szlovák népballadák nyelvezete, szerkezete, dallama, szereplőinek, történeteinek azonosítása, költői képek és eszközök felismerése. Például: *Dvanásti pajtáši, Tri dni ma naháňali, Vydala mamka, vydala dcéru…* Szlovák mondák – a cselekmény helyszíne, valóságtartalma, szereplők jellemzése. Mesék és mondák összehasonlítása. Például: *Studňa lásky, Jánošíkov poklad v Bielej skale, Riečni bratia.* Találós kérdések, szólások és közmondások Például: *Lezie, lezie po železe, nájde dierku do nej vlezie. Čo je to?* *Každé ráno prvý vstáva,* *lenivcom sny berie,* *Silný zobák, krásny hrebeň,* *ešte krajšie perie, Čo je to?* *Nepchaj nos do každej diery.* *I bolesť má radosť.* *Človek nežije len pre seba, ale i pre druhých.* *Kto mnoho sľubuje, málo splní.* *Čo vidíš na druhom, čakaj na sebe.*	A tanuló – ismeri a mesék típusait; – képes jellemezni a mesék, mondák és balladák szereplőit, azok cselekedeteit; – felismeri a mesék, mondák, balladák valóságtartalmát; – felismeri a tanult költői képeket; – ismer és fejből elmond néhány szólást, találós kérdést és közmondást.	*Szlovák népismeret:* magyarországi szlovákok népköltészete, Szlovákia közigazgatási egységei. *Magyar nyelv és irodalom:* műelemzés, költői eszközök. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi korok és hősök, közös haza. *Természetismeret:* földrajzi nevek, folyók, hegyek, térképhasználat, országismeret. *Erkölcstan:* helyes emberi cselekedetek, példamutatás. *Ének-zene:* magyar és szlovák népdalok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, népdal, népmese, monda, mesefeldolgozás, állatmese, tréfás mese, varázsmese, tündérmese, mese elemek, valóságtartalom, hagyomány, hazaszeretet, megszemélyesítés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra – Műköltészet, műfajok, műnemek**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Irodalmi művek szereplőinek jellemzése és cselekedeteinek értékelése. A tanult műfajok és művészi eszközök felismerése. Néhány költői eszköz, költői kép.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak bemutatása, felismertetése, megértetése és értelmeztetése különböző műfajú irodalmi művek által. A művek és a műfajok hagyományai vonatkozási pontjainak a megértetése. Az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések és kétségek felfedeztetése. A lírai és epikai művekben kifejeződő élmény befogadásának előkészítése. Az irodalmi fogalmak, kifejezések elsajátításának elősegítése. A tanuló egyéni olvasási, irodalmi, színházi és más kulturális érdeklődésének, képességeinek és tevékenységének fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Műnemek és műfajok. Epika, líra, dráma. Ballada, elbeszélés, elbeszélő költemény, mese, monda, dal. Irodalmi művek szerkezete. A művészi kifejezésmódok, stíluseszközök funkciói és hatása. Epikus és drámai művek szerkezete. Lírai alkotások elemzése, értelmezése. Különböző témájú irodalmi művek elemzése. Gyermekszereplők a szépirodalomban: – a gyermekek viszonya a felnőttekhez és a társadalomhoz; – a gyermekek kapcsolata a családban; – a gyermekek viszonya az iskolához; – kapcsolat a természettel; – konfliktushelyzetek; – a gyermekek kalandvágya; – a főhős jellemzése tulajdonságai alapján.	A tanuló – ismeri az irodalmi műnemeket és műfajokat; – felismeri az irodalmi művek szerkezetét; – felismeri a művészi kifejezésmódokat; – megkülönbözteti az epikus és a drámai műveket; – képes különböző témájú irodalmi művek elemzésére; – jártas a könyvtárhasználatban; – különbséget tesz a szereplők jó és rossz cselekedetei között; – ismereteit és szókincsét folyamatosan bővíti; – elmondja rövid irodalmi szemelvények tartalmát; – képes a művek egy–egy részletének illusztrálására; – bekapcsolódik a drámajátékba.	*Szlovák népismeret:* magyarországi szlovákok népköltészete. *Magyar nyelv és irodalom:* műelemzés, költői eszközök. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* történelmi korok és hősök. *Természetismeret:* földrajzi nevek– folyók, hegyek. *Erkölcstan:* helyes emberi cselekedetek, példamutatás. *Ének-zene:* magyar és szlovák népdalok. *Vizuális kultúra:* illusztráció.

Az ember és természet a szépirodalomban – irodalmi szemelvények környezetünkről és a természetről, útleírások. Könyvtárhasználat. Művek elemzése: Mária Ďuríčková: *Pýcha triedy.* Hana Križanová Bryndzová: *Ako sme objavili gaštan.* Krista Bendová: *O krajine, v ktorej sa všetko muselo rýmovať.* Ján Botto: *Smrť Jánošíkova (részletek).* Samo Chalupka: *Branko.* Alexander Kormoš: *Blízki ste mi.* Gregor Papuček: *Pavúk.*		*Dráma és tánc:* drámajátékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műnem, műfaj, epika, líra, dráma, verselés, elbeszélő költemény, útleírás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 53 óra**
Előzetes tudás	Az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés-oktatás, kulturális élet és média, környezet, gazdasági élet, közlekedés, utazás témákban alapvető szókincs.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés-oktatás, kulturális élet és média, környezet, gazdasági élet, közlekedés, utazás témákban megfelelő szókincs és kommunikációs képesség kialakítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően a következő témakörökben: Életmód: bemutatkozás, család, napirend, egészség, egészséges életmód, szabadidő, sport. Közösségi élet: étkezés, ételek, egyszerű receptek, családi ünnepek, születésnap, névnap. Iskola, nevelés–oktatás: órarend, tantárgyak, osztályterem. Kulturális élet és média: tv,	A tanuló ismeri és alkalmazza az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés–oktatás, kulturális élet és média, környezet, gazdasági élet, közlekedés, utazás témakörök szókincsét, szófordulatait, szakkifejezéseit és mondatmodelljeit.	*Szlovák népismeret:* szlovákok által lakott települések Magyarországon, Szlovákia közigazgatási egységei, ünnepek, jeles napok, ételek. *Természetismeret:* időjárás, környezetvédelem, természet, évszakok jellemzői, Magyarország tájegységei.

számítógép, nyomtatott sajtó termékei, színház, mozi. Környezet, gazdasági élet: otthon, települések, falvak, városok, épületek, bevásárlás, szolgáltatások, természet, évszakok, időjárás, környezetvédelem. Közlekedés, utazás: közlekedési eszközök, utazás Magyarországon és Szlovákiában.		*Technika, életvitel és gyakorlat:* közlekedési ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Életmód, család, családtag, rokoni kapcsolat, napirend, házimunka, munkamegosztás, egészség, betegség, kórház, orvos, egészséges életmód, egészséges táplálkozás, szabadidő, sport (nyári sport, téli sport), turizmus. Közösségi élet, étkezés, ételspecialitás, helyi specialitás, hagyományos étel, ünnepi étel, terítés, egyszerű recept, főzés, sütés, családi ünnep, szokás. Iskola, nevelés-oktatás, tantárgy, szakkör, érdeklődési kör, tanórán kívüli tevékenység. Kulturális élet, színház, mozi, könyvtár, múzeum, nyomtatott sajtó, gyermekfolyóirat, elektronikus sajtó, művészet. Környezet, lakás, ház, településtípus, falu, város, bevásárlás, üzlet, szolgáltatás, természet, évszak, időjárás, környezetszennyezés, környezetvédelem. Közlekedés, tömegközlekedési eszköz, utazás, vasúti közlekedés, légi közlekedés, vízi közlekedés, közlekedési szabály.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A tanuló tanulás iránti attitűdje pozitív, kialakult, összpontosított a figyelme. A tanulási folyamat megszervezése tanári segítséggel. A hatékony tanulási módok, stratégiák, eszközök és technikák alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikái, e technikák, a tanulást segítő különböző eljárások megismertetése, használatuk gyakoroltatása. Kulturált és hatékony könyvtár- és internethasználat bemutatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Tanulást támogató eljárások. Jegyzetelés, adatkeresés, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus források	A tanuló – ismeri és alkalmazza a tanulást segítő eljárásokat; – használja a nyomtatott és	*Magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári*

segítségével; egynyelvű szótárak, kétnyelvű szótárak. Jegyzet- és vázlatkészítés. Szótanulási technikák, segédeszközök. Prezentációs technikák elsajátítása. Szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletek. Szépirodalmi művek, részletek szöveghű felidézése. Teljes művek: 1 népballada: *Kačička divoká.* 2 népdal: *Trávička zelená, Už sa jeseň blíži;* Alexander Kormoš: *Fialôčka, fiala.* Részletek: Ján Botto: *Smrť Jánošíkova (4 versszak),* Samo Chalupka: *Turčín Poničan (4 versszak),* Mária Rázusová–Martáková: *Biela zima (2 versszak),* Milan Rúfus: *O troch grošoch* (4 versszak), *Zvieratníček* Ľudmila Podjavorinská: *Žabiatko.*	elektronikus szótárakat; – tud jegyzetet és vázlatot készíteni; – képes prezentáció készítésére, bemutatására; – alkalmazza a gondolkodási műveleteket; – képes szöveghűen felidézni a memoritereket.	*ismeretek; természetismeret:* jegyzetelés, adatkeresés, vázlatkészítés. *Informatika:* digitális technikák, PowerPoint program, elektronikus szótárak. *Matematika:* gondolkodási műveletek. *Szlovák népismeret:* népköltészet, műköltészet. *Ének-zene:* népdalok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Prezentáció, hatékony tanulás, vázlat, jegyzet, lényegkiemelés, gondolkodási művelet, egynyelvű, kétnyelvű szótár, anyaggyűjtés, tanulási technika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzésének és feldolgozásának technikái. A tanulást segítő különböző eljárások. A kulturált és hatékony könyvtár- és internethasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi és érzelmi tartalmak fejlesztése. Irodalmi, művészettörténeti élmények bemutatása. Önálló ítéletalkotás fejlesztése társadalmi, történeti, morális és esztétikai kérdésekről. A konfliktuskezeléshez és az önálló ismeretszerzéshez szükséges képességek fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vélemény megfogalmazása az élmények, olvasmányok és	A tanuló – képes olvasmányok és	*Vizuális kultúra:* az esztétikum

műalkotások hatásáról. Beszélgetés, vita. Mások véleményének meghallgatása, tiszteletben tartása. A másság tisztelete. A jó és a rossz, az igazság és az igazságosság felismerése mindennapi szövegekben és különféle műalkotásokban. Más kultúrák megtapasztalása.	műalkotások hatásairól véleményt formálni; – törekszik az esztétikus kifejezési formákra; – bekapcsolódik a vitába; – tiszteletben tarja mások véleményét; – toleráns a másság iránt; – felismeri különböző művek erkölcsi és érzelmi tartalmait.	megjelenítési formái, műalkotások elemzése. *Erkölcstan:* tolerancia, mások tisztelete, a másság elfogadása. *Magyar nyelv és irodalom:* irodalmi művek elemzése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Műalkotás, műélvezet, műelemzés, más népek kultúrája, tolerancia.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje és alkalmazza a kommunikációs helyzetek szófordulatait. Rendelkezzen életkorának megfelelő szókinccsel és kommunikációs képességgel az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés-oktatás, kulturális élet, média, környezet, közlekedés, utazás témakörökben. Aktívan vegyen részt különböző dramatikus formákban. Folyamatosan bővítse szókincsét, fejlessze nyelvi kultúráját. Olvasástechnikai hibáit önállóan javítsa. Legyen képes az információk és adatok önálló kikeresésére a szövegből. Használja önállóan az információszerzés megbízható forrásait, különböztesse meg az eltérő műfajú szövegeket. Legyen képes tartalommondásra, önálló gondolatok megfogalmazására. Ismerje a mesék típusait, legyen képes jellemezni és értékelni a mesék, mondák és balladák szereplőit, azok cselekedeteit. Ismerje fel az irodalmi műnemeket és műfajokat, az irodalmi művek szerkezetét. Legyen jártas a könyvtárhasználatban. Törekedjen a tagolt, olvasható íráskép kialakítására. Legyen képes összefüggő szövegek megfogalmazására, szerkesztésére írott és elektronikus formában is. Alkalmazza a nyelvhelyességi és helyesírási normákat. Ismerje és alkalmazza az i–í, y–ý, ä betűk helyesírásának szabályait, írja helyesen a kettőshangzókat, szótagképző mássalhangzókat. Ismerje és tartsa be az elválasztási szabályokat. Alkalmazza pontosan a nagy kezdőbetűk, az elöljárós szavak és a zöngés-zöngétlen mássalhangzók helyesírásának szabályait. Tudjon igekötők, képzők segítségével új szavakat alkotni. Ismerje és alkalmazza az egyjelentésű, többjelentésű, rokon értelmű, azonos és ellentétes jelentésű szavakat. Ismerje a tanult főneveket nemük, számuk szerint, ragozási minták alapján. Legyen képes ragozni a főneveket, mellékneveket, igéket, névmásokat és számneveket. Ismerje a szlovák nyelv eredetét, tudjon felsorolni néhány rokonnyelvet. Ismerje a tájnyelvi/nemzetiségi szavak irodalmi formáját. Használja a nyomtatott és elektronikus szótárakat, tudjon jegyzetet és vázlatot készíteni. Legyen képes szöveghűen felidézni a memoritereket. Alkalmazza az alapvető gondolkodási műveleteket. Legyen képes olvasmányok és műalkotások hatásairól véleményt

	formálni. Törekedjen az esztétikus kifejezési formákra. Kapcsolódjon be a vitába, tartsa tiszteletben mások véleményét. Legyen toleráns a másság iránt.

7–8. évfolyam

E szakaszban fő cél a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk növelése.

Mire a tanulók eljutnak a 7–8. évfolyamig, addigra már megismerkedtek a mesékkel és a mondákkal, a Smrť Jánošíkova részleteivel, ill. ifjúsági regényekkel, elbeszélésekkel. Az olvasásnak és írásnak, a szövegértésnek és szövegalkotásnak ekkorra már többnek kell lennie számukra merő technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló-dekódoló eljárásnál. Érteniük kell, hogy az irodalom olyan üzenet, amelyet elődeink és a rendkívüli képességekkel megáldott művészek örökítettek ránk, s amely üzenetnek a megfejtése és életünkbe építése a mi dolgunk.

Ennek érdekében a 7–8. évfolyamon számos képesség területén kell elérni megfelelő szintet. A tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, a mondat- és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, megfelelő szókincs birtokában érvelni is képes, és a beszédtárssal empatikusan együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni. Az olvasás, írott szöveg megértése szintjén képes az aktív és a passzív szókincs gazdagítására önálló munkával is. Képes az irodalmi szövegekben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerésére és értelmezésére, szöveg és kép összjátékának, viszonyának megfigyelésére, különféle ábrák, illusztrációk értelmezésére. Képes szöveg feldolgozására megadott szempontok szerint, valamint a szlovák és magyar nyelvű tartalmak lényegét összefoglalni a másik nyelven. Képes szövegek alkotására, személyes és olvasmányélmények megfogalmazására különböző szövegtípusokban és műfajokban.

Tanulási képessége fejlett, már nemcsak használni tudja a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítés különféle eljárásaira. A szövegértelmezésen túl formai–stilisztikai elemzésre is képes, továbbá azonosítani tudja a zenei és ritmikai eszközök típusait. Az anyanyelvi kultúra területén képes a nyelvi egységek szerkezeti, jelentéstani összefüggéseinek megfigyelésére.

Már nemcsak a lírai és az elbeszélő szerkezetek kulcsfogalmait ismeri, hanem érti a formai jegyek jelentésteremtő szerepét, továbbá megismerkedik a drámával, a jellemzés módjaival és a tantervben számára előírt további fogalmakkal. Az erkölcsi ítélőképesség birtokában már nemcsak a tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére képes, hanem érti az ízlés kulturális, történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottságát is. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit, a történetalakítás és -elbeszélés mozgóképi eszközeit.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése és alkotása**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet;	

	beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása. A helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata. A tömegkommunikáció formáinak, valamint néhány gyakoribb műfajának megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző helyes kiejtés alkalmazása. Mások véleményének meghallgatása, megértése és tömör összefoglalása. Saját vélemény, állásfoglalás megfogalmazása. Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl. némajáték, helyzetgyakorlat, improvizáció, vers–és szövegmondás, diákszínpadi előadás). A közéleti kommunikáció iskolai műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs, szófordulatok, mondatok alkalmazása. A tömegkommunikáció formáinak (sajtó, rádió, televízió, internet), valamint néhány gyakoribb műfajának (hír, tudósítás, interjú) megismerése.		*Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus. *Szlovákul tanított tantárgyak:* felszólalás, kiselőadás, hozzászólás, részvétel beszélgetésben, vitában. *Erkölcstan:* a személyiség tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vélemény, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd. tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet, sajtóműfaj (hír, tudósítás, interjú).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, szövegértés**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az értő olvasás fejlesztése. Szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakoroltatása nyomtatott és elektronikus szövegekben. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. Különböző szövegtípusok felismerésének gyakoroltatása. A kritikai gondolkodás fejlesztése: az elektronikus, internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az értő olvasás és az olvasás stratégiáinak (adatok visszakeresése, a szöveg átfutása, részletes olvasás) gyakorlása a nyomtatott és az elektronikus szövegek feldolgozásakor. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás.		*Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

Különböző szövegtípusok (szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek) felismerése. Autentikus szövegek, ifjúsági folyóiratok írásainak megértése. Az internetes adatkeresés, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdése. Ábrák, képek, illusztrációk szöveggel való kapcsolatának felismerése. A képleírás gyakorlása. Elektronikus és nyomtatott szótárhasználat.	*Informatika:* keresési eljárások. S*zlovákul tanított tantárgyak:* az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai, szótárhasználat.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatkeresés, szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, tankönyvi szöveg, médiaszöveg, szövegfeldolgozás, elektronikus szótár, nyomtatott szótár.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, fogalmazás**	**Órakeret 17 óra**
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek). A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jegyzetelés gyakoroltatása. Különböző műfajú szövegek alkotása. A mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegek írása tanári segítséggel. A kreatív szövegalkotás gyakoroltatása. Szerkesztési, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normák alkalmazásának vagy követésének segítése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Folyékony írástechnika, olvasható, áttekinthető, a mondanivalót tükröző, tagolt, íráskép gyakorlása. A tanulást segítő papíralapú és számítógépes jegyzetelés gyakorlása. Különböző műfajú szövegek alkotása: elbeszélés, leírás, jellemzés, vélemény. A mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegek írása (önéletrajz, meghívó, értesítés, e-mail, SMS, csetelés). Kreatív szövegalkotás, kitalált történet írása (pl. képregény, párbeszédek írása, dramatizálás, párbeszédes forma átírása epikus formába, érvelés). Szövegek, ill. illusztráció közötti kapcsolat megfogalmazása. Szerkesztési, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normák betartása.		*Informatika*: a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra*: tipográfia ismeretek, a képregényrajzolás lehetőségei. *Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jegyzet, elektronikus szöveg, önéletrajz, képregény, elbeszélés, leírás, jellemzés, érvelés, illusztráció, nyelvhelyesség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangtani, alaktani, jelentéstani, szófajtani, szóalkotástani, mondattani ismeretekhez kapcsolódó helyesírási szabályok megismertetése, gyakoroltatása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az i–í, y–ý, ä magánhangzók, az ia, ie, iu, ô kettőshangzók és a ch, l–Í, r–ŕ mássalhangzók helyesírásának gyakorlása. Az egyes szófajokhoz kötődő helyesírási szabályok. Az állandósult kifejezések helyesírása. Az összetett szavak helyesírásának alapvető szabályai. Az írásjelek, a szöveg központozásának legfontosabb szabályai. A párbeszéd és az idézetek (egyenes, függő) írásmódja.	*Informatika*: helyesírási ellenőrző programok. *Vizuális kultúra*: tipográfiai ismeretek felhasználása az esztétikus és célszerű íráskép kialakításához.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Írásjel, vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel, egyenes idézet, függő idézet.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 85 óra**
Előzetes tudás	Többjelentésű szavak, azonos alakú szavak, állandósult szókapcsolatok, közmondások, szólások, hang, betű, szótag, szó, szóelem, szófaj, ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, kijelentő mondat, felszólító mondat, kérdő mondat, óhajtó mondat, felkiáltó mondat, pont, vessző, felkiáltójel, kérdőjel, zárójel ismerete és alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv szerkezetének megfigyeltetése; a hangok, a szóelemek, a szavak és a mondatok szintjének részletesebb vizsgálata. A kiejtés és az írás összefüggésének megismertetése. Elemző képesség fejlesztése: a szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedésének megfigyeltetése, főbb jellemzőinek megnevezése. A szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése: a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyeltetése mondat- és szövegépítő eljárásokkal; a mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák hangok rendszere és főbb képzési jellemzőik: – magánhangzók, kettőshangzók, mássalhangzók; – magánhangzók: rövid, hosszú; – kettőshangzók; – mássalhangzók: kemény, lágy, kettős jellegű; zöngés, zöngétlen. A hangok kapcsolódási szabályszerűségeinek (ritmustörvény, hasonulás, kemény szótagok, lágy szótagok) elsajátítása.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv hangrendszere, a szóalkotás, a szófajok rendszere, a mondatok rendszere.

A szavak szerkezete: szó, szótő, toldalékok. A szóalkotás módjainak megismerése. A prefixummal és szuffixummal történő szóképzés elsajátítása. Szóösszetételek felismerése, alkotása. A ragozható szófajok fajtái. A főnév, a melléknév, a számnév, a névmás, az ige fajtái, nyelvtani kategóriái, ragozásuk. A nem ragozható szófajok fajtái. A határozószók fajtái, képzése, fokozása. Az elöljárószók rendszere. A kötőszók fajtái. A módosítószók stilisztikai felhasználása. Az indulatszók fajtái. A fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok. A bővítmények szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok. A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták. A szószerkezetek típusi, fajtái: mellérendelés, alárendelés. A szószerkezettípusok felépítésének megfigyelése, felismerésük és alkotásuk. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ritmustörvény, hasonulás, kemény szótag, lágy szótag, kivételes szó, szótő, toldalék (prefixum, szuffixum), összetett szó, névmás, igeragozás, határozószó, helyhatározószó, időhatározószó, okhatározószó, módhatározószó, elöljárószó, vokalizált elöljárószó, egyszótagú elöljárószó, elsődleges elöljárószó, másodlagos elöljárószó, kötőszó, alárendelő kötőszó, mellérendelő kötőszó, módosítószó, indulatszó, hangutánzó szó, hangulatfestő szó, fő mondatrész, alany, rejtett alany, általános alany, állítmány, igei állítmány, névszói állítmány, bővítmény, tárgy, közvetlen tárgy, közvetetlen tárgy, jelző, megegyező jelző, nem megegyező jelző, határozó, helyhatározó, időhatározó, okhatározó, módhatározó, szószerkezet, alárendelő szószerkezet, mellérendelő szószerkezet, bővítmény nélküli mondatrész, bővített mondatrész, többtagú mondatrész, egytagú mondat, kéttagú mondat, alárendelő mondat, mellérendelő mondat, főmondat, mellékmondat, összetett mondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelv és társadalom**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Néhány helyi nyelvjárási szó, archaizmus, frazeologizmus ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv eredetének megismertetése. A szlovák nyelv változatainak, az irodalmi nyelvnek, a köznyelvnek, a nyelvjárásoknak, a magyarországi szlovák nyelvjárásoknak a megismertetése. Az irodalmi nyelv összevetése a nyelvjárásokkal. A nyelvi tudatosság fejlesztése: a nyelv állandóságának és változásának megfigyeltetése, értelmezésének segítése különböző régi és mai szövegekben. Szókincsbővítés, annak felismertetése, hogy ugyanazt a tartalmat többféle szerkezettel, más-más szavakkal is ki lehet fejezni.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szlovák nyelv eredete (indoeurópai nyelvcsalád, szláv		*Szlovák népismeret:* a

nyelvcsalád), helye a nyelvek között. A szláv nyelvek csoportjai. Az ószláv nyelv. A szlovák és a cseh nyelvrokonság bizonyítása hangtani, szókészleti hasonlóságok alapján. A szlovák nyelv változatainak, az irodalmi nyelvnek, a köznyelvnek, a nyelvjárásoknak, a magyarországi szlovák nyelvjárásoknak a megismerése. A szókészlet rétegződése; az archaizmusok, a neologizmusok, az idegen szavak, a nyelvjárási szavak, a szakszavak, a szleng, a zsargon megfigyelése, felismerése. A szókincs változása: régi és új szavak, kifejezések gyűjtése, összehasonlítása. A nyelvi változás bizonyítékai különböző korokból – pl. a 18., 19. századból – származó írott szövegeken és irodalmi példákon. A szavak típusai jelentésük szempontjából; az állandósult kifejezések, a frazeologizmusok, az egy- és többjelentésű szavak, a szinonimák, az antonímák, homonimák, stilisztikai felhasználásuk.	szlávok. A szlovákok letelepedése a mai Magyarország területén.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvcsalád, indoeurópai nyelvcsalád, szláv nyelvcsalád, ószláv nyelv, irodalmi nyelv, köznyelv, nyelvjárás, archaizmus, neologizmus, idegen szó, nyelvjárási szó, szakszó, szleng, zsargon, állandósult kifejezés, frazeologizmus, közmondás, szólás, egyjelentésű szó, többjelentésű szó, szinonima, antoníma, homonima.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovák irodalom lírai alkotásai**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	Szlovák szerzők gyermekversei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szlovák lírai alkotások motívumainak megismertetése, megfigyeltetése. A lírai formanyelv (szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei) elemeinek megismertetése, a művek elemzése során a fogalmak használata.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különféle témájú irodalmi alkotások feldolgozása a szlovák lírából, ezen belül konkrétan: Ľudovít Štúr: *Na matkinej mohile,* Janko Kráľ: *Krajinská pieseň, Orol vták, Slovo, Šahy,* Andrej Sládkovič: *Detvan (részletek),* Samo Chalupka: *Mor ho! (részlet), Turčín Poničan,* Pavol Országh Hviezdoslav: *Čí som, ja? K ľudu, k ľudu, Žatva,* Janko Jesenský: *Fujaru ja lacnú*	Annak megismerése, hogy a lírai műben az alkotó szólal meg közvetlen formában, általában egyes szám első személyben. Tárgya a költő saját belső világa, azaz érzelmeit, hangulatait, élményeit, gondolatait, tapasztalatait tárja fel. A szlovák irodalom jellemző motívumainak megismerése: a szabadságért, az emberi jogokért folytatott harc, a jogtalanság, a	*Informatika:* adatkeresés.

mám, Bratstvo, rovnosť, sloboda, Ivan Krasko: *Šelest hory, Kritikovi*, Ján Smrek: *Oči, Syn môj,* Ján Kostra: *Na cintoríne Kerepeši,* Laco Novomeský: *Čierna a červená, Cesta,* Andrej Plávka: *Matka*, Milan Rúfus: *Sená, Chlieb náš každodenný,* Miroslav Válek: *Nite*.	háború elutasítása, a hazaszeretet, a becsületes emberi helytállás, a szülők iránt érzett fiúi szeretet, a szülőföld iránti szeretet, szerelem, fájdalom. Annak felismerése, hogy a tartalmi elemek mellett a lírai művekben különösen fontosak a szerkezeti megoldások, a kifejezőeszközök, a stíluselemek, a költői képek, alakzatok, a zeneiség eszközei. Annak felismerése, hogy a lírai művekbe is vegyülhet időnként epikus jelleg. Szókincsbővítés a művek tematikájának megfelelően. Művek szöveghű felidézése: Janko Kráľ: *Krajinská pieseň (teljes mű),* Samo Chalupka: *Turčín Poničan (4 versszak),* Janko Kráľ: *Orol vták (2 versszak),* Andrej Sládkovič: *Detvan (3 versszak),* Pavol Országh Hviezdoslav: *Či som ja? (2 versszak),* Ivan Krasko: *Šelest hory (2 versszak).*	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lírai én, motívum, költői kép, alakzat, ismétlés, fokozás, párhuzam, ellentét, hasonlat, megszemélyesítés, metafora, allegória, szimbólum, ritmus, ütemhangsúlyos verselés, időmértékes verselés, hangsúlyváltó verselés, rím, keretes szerkezet, refrén, motívum, téma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Epika**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Szlovák szerzők meséi, elbeszélései; egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Emberi kapcsolatok, társadalmi viszonyok, gyermeksorsok, történelmi témák ábrázolásának megismertetése, megfigyeltetése. A ballada, a novella, az elbeszélés, a regény műfaji sajátosságainak megismertetése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző korok epikai alkotásainak feldolgozása:	A ballada, a novella, az elbeszélés, a regény műfaji	*Történelem, társadalmi és*

Janko Kráľ: *Kvet,* Ján Botto: *Žltá ľalia (részletek), Margita a Besná,* Ján Kalinčiak: *Reštavrácia (részlet),* Jozef Gregor–Tajovský: *Do konca (részletek), Z Martina do Kestúca, Mamka Pôstková,* Janko Jesenský: *Doktor, (részletek), Demokrati (részletek),* Ľudo Ondrejov: *Panské známosti,* Rudolf Jašík: *Námestie svätej Alžbety (részletek),* Mária Ďuríčková: *Potrestané košele,* Ladislav Ballek: *Čudný spáč (részlet).* Házi olvasmányok: Fraňo Kráľ: *Čenkovej deti (részletek),* Martin Kukučín: *Rysavá jalovica (részletek).*	sajátosságainak megfigyelése, megnevezése. A szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős(ök), a mellékszereplő(k), a mű kezdetének és befejezésének megállapítása. A jellemzés főbb eszközeinek azonosítása. Az osztállyal kooperálva a jellemek elemzése. Törekvés az idő- és térmegjelölések értelmezésére. Az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérés érzékelése. Emberi kapcsolatok, társadalmi viszonyok, gyermeksorsok, történelmi témák ábrázolásának megfigyelése. Szókincsbővítés a művek tematikájának megfelelően. Művek szöveghű felidézése: *Žltá ľalia (4 versszak),* Janko Kráľ: *Kvet (2 versszak), 3 db ötsoros prózai szöveg.*	*állampolgári ismeretek:* zsidóüldözés a II. világháború idején.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ballada, sűrített cselekmény, balladai homály, párbeszéd, monológ, novella, főcselekmény, mellékcselekmény, elbeszélés, regény, bonyodalom, regényhős, főhős, jellem, szerkezet, epizód.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Egy drámai mű feldolgozása**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	Dramatikus népszokások, szereplő, mellékszereplő, főhős, konfliktus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A drámában megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok értelmezése tanári segítséggel.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Peter Karvaš: *Polnočná omša* című drámájának feldolgozása (részletek alapján). Drámajáték az irodalomórán.	A monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése a drámában.	*Vizuális kultúra:* a látványterv, kivitelezés.

	Különböző szereplő- és embertípusok megjelenítése közös játékokban, pl. a tartás- és járásmód, gesztusok, mimika megfigyelését követően. A drámajátékban szöveg és a mozgás kapcsolatának a felismerése. Szókincsbővítés a mű tematikájának megfelelően.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Dialógus, díszlet, felvonás, feszültség, fordulópont, humor, jelenet, jelmez, komédia, komikum, konfliktus, monológ, rendező, szerep, szereplő, színmű, szöveg és mozgás, tetőpont.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Magyarországi szlovák irodalom**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Magyarországi szlovák szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovák líra jellegzetes témáinak megnevezése. A lírai formanyelv (szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei) elemeinek megismertetése, a művek elemzése során a fogalmak használata. Emberi kapcsolatok, társadalmi viszonyok megfigyeltetése. Az epikai műfajok műfaji sajátosságainak értelmezése.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különféle témájú lírai alkotások a magyarországi szlovák lírából: Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč, Pod Pilíšom,* Juraj Dolnozemský: *Naša dedina, Smerom k slovám,* Alexander Kormoš: *Jazyk,* Imrich Fuhl: *Spomienky*, Veronika Halušková: *Zemplínska dedinka.* Különféle témájú alkotások a magyarországi szlovák prózairodalomból: Michal Hrivnák: *Milka (részlet),* Pavol Kondač: *Hrboľatá cesta (részlet),* Zoltán Bárkányi–Valkán: *Maska (részlet).*	Annak felismerése, hogy a szülőföld, az otthon, az anyanyelv gyakori érzelmi, hangulati, gondolati élmény, lírai téma. Annak felismerése, hogy a lírában megjelenő érzelmek egyetemes érvényűek. A szerkezeti megoldások, a kifejezőeszközök, a stíluselemek, a költői képek, alakzatok, a zeneiség eszközeinek felismerése a lírai művekben. Emberi kapcsolatok, társadalmi viszonyok ábrázolásának megfigyelése. A szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a	*Informatika:* adatkeresés. *Szlovák népismeret:* a költők, írók szülőhelyének szlovák hagyományai.

	főhős(ök), a mellékszereplő(k), a mű kezdetének és befejezésének megállapítása. A jellemzés főbb eszközeinek azonosítása. Az osztállyal kooperálva a jellemek elemzése. Törekvés az idő- és térmegjelölések értelmezésére. Az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérés érzékelése. Szókincsbővítés a művek tematikájának megfelelően. Művek szöveghű felidézése: Juraj Dolnozemský: *Naša dedina (részlet),* Alexander Kormoš: *Jazyk (részlet),* Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč (részlet).*	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, költői kép, alakzat, érzelem, hangulat, élmény, epika, próza, szülőföld, anyanyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Gyermeksorsok a világirodalomban**	**Órakeret 3 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szerkezetű meseregények, gyermekregények ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A jellemzés és a környezetábrázolás főbb eszközeinek megismertetése. A cseh hiedelemvilág néhány elemének értelmezése tanári segítséggel.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Gyermeksorsok ábrázolása a cseh irodalomban: Božena Němcová: *Divá Bára.*	Ember és természet szoros kapcsolatának felismerése. A jellemzés főbb eszközeinek azonosítása. A környezetábrázolás eszközeinek azonosítása. A cseh hiedelemvilág néhány elemének megismerése.	*Szlovák népismeret:* a magyarországi szlovákok hiedelemvilága.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hiedelem, természetfeletti lény.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Műnemek és műfajok**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Korábban tanult műfajok: dal, ballada, mese, gyermekregény, cselekmény, szereplő, főszereplő, mellékszereplő, főhős, konfliktus.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Lírai, epikai, drámai műfajok egyszerű meghatározása, a meghatározás elemeinek szövegpéldákkal történő illusztrálása, a könnyebben besorolható olvasott művek műfaji azonosítása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Líra Dal, epigramma jellemzői. Epika Ballada, elbeszélő költemény, novella, elbeszélés, regény jellemzői. Dráma Tragédia, komédia, vígjáték jellemzői.	Rendszerszemlélet alkalmazása.	*Magyar nyelv és irodalom:* műnemek, műfajok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, dal, epigramma, epika, ballada, elbeszélő költemény, novella, elbeszélés, regény, dráma, tragédia, komédia, tragikum, komikum, vígjáték, humor.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A média és mozgókép kifejezőeszközei**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A tanuló megfigyeli és azonosítja a különböző médiaszövegekben megjelenő egyszerű helyszín- és idő-, illetve konfliktusviszonylatokat. Képsorozattal meg tud jeleníteni valamely egyszerű cselekményt. Érti a rövid, egy szálon futó, történetet bemutató művekben az ok-okozati viszonyokat, azonosítja a történet idejét és helyszínét a cselekmény kezdő-és végpontját, a cselekményelemek sorrendjét. Dramatikus szövegek és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életkornak megfelelő mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztése, az önálló és kritikus attitűd kialakítása, a mediális írás-olvasástudás fejlesztése. A médiumok nyelvi apparátusára vonatkozó alapszintű tájékozottság megszerzésének segítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Helyszín- és időviszonylatok, illetve karakter- és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése a médiaszövegekben (pl. rádióműsorban, riportban). A fordulat és epizód fogalmának magyarázata. A korosztálynak megfelelő mozgóképi szövegeken a cselekmény- és	*Vizuális kultúra:* idő- és térbeli változások megjelenítése képsorozatokkal.

történetszervezés, valamint az elbeszélés (narráció) megfigyelése és tudatosulása és mindezzel összefüggésben konkrét szövegek elemzése során az expozíció, bonyodalom, lezárás már ismert fogalmainak alkalmazása. Egyszerűbb médiaszövegek létrehozása (pl. interjú, újságcikk, önportré).	*Dráma és tánc:* történet, cselekmény, feszültség, konfliktus, fordulópont stb.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hős, konfliktus, cselekmény, történet, elbeszélés, expozíció, bonyodalom, lezárás, jelenet, epizód, fordulat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 53 óra**
Előzetes tudás	Az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés-oktatás, kulturális élet és média, környezet, gazdasági élet, közlekedés, utazás témákban alapvető szókincs megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés-oktatás, kulturális élet és média, környezet, gazdasági élet, közlekedés, utazás témákban megfelelő szókincs és kommunikációs képesség kialakítása.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása, bővítése a következő témakörökben: Életmód (bemutatkozás, család, napirend, egészség, egészséges életmód, szabadidő, sport). Közösségi élet (étkezés, ételek, egyszerű receptek, családi ünnepek, születésnap, névnap). Iskola, nevelés-oktatás (órarend, tantárgyak, osztályterem). Kulturális élet és média (tv, számítógép, nyomtatott sajtó termékei, színház, mozi). Környezet, gazdasági élet (otthon, települések, falvak, városok, épületek, bevásárlás, szolgáltatások, természet, évszakok, időjárás, környezetvédelem). Közlekedés, utazás (közlekedési eszközök, utazás szervezése Magyarországon és Szlovákiában).	*Szlovák népismeret:* a magyarországi szlovákság jelentős képviselőihez kötődő emlékhelyek. *Földrajz:* Magyarország, Szlovákia, környezetvédelem. *Informatika:* a számítógép részei.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Életmód, család, rokoni kapcsolat, napirend, egészség, betegség, kórház, orvos, egészséges életmód, szabadidő, sport (vízi sport, labdajáték, nyári sport, téli sport), bajnokság, turizmus. Közösségi élet, étkezés, ételspecialitás, recept, főzési, sütési technológia, terítés, családi ünnep, szokás. Iskola, nevelés-oktatás, verseny (sportverseny, tanulmányi verseny), érettségi vizsga, egyetemre jelentkezés, pályaválasztás, nyelvvizsga. Kulturális élet, színház, mozi, könyvtár, múzeum, nyomtatott sajtó, elektronikus sajtó, művészet, képzőművészet. Környezet, lakás – ház, településtípus, falu, város, gazdasági élet, vásárlás, üzlet, szolgáltatás, természet, évszak, időjárás, környezetszennyezés, környezetvédelem. Közlekedés, tömegközlekedési eszköz, távolsági autóbusz, vasúti

	közlekedés, légi közlekedés, vízi közlekedés, közlekedési szabály, iskolai kirándulás, szabadság, szlovákok lakta település, erdei iskola, sítábor, nyári egyetem, úti okmány, természeti szépség, műemlék, világörökség.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló tudatosítja a kulturált véleménynyilvánítás alapelveit. Képes a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használatára. Képes az értő olvasásra. Alkalmazza a szövegfeldolgozási és az információkezelési módokat, az adatkeresési technikákat. Szöveget kifejezően tolmácsol. Felismer különböző szövegtípusokat. Képes helyesen kezelni az elektronikus, internetes információforrásokat. Jegyzetelési technikája fejlődött. Betartja a szerkesztési, a stilisztikai, a nyelvhelyességi és helyesírási normákat különböző műfajú szövegek alkotása során. Képes a kreatív szövegalkotásra. Képes alkalmazni a hangtani, alaktani, jelentéstani, szófajtani, szóalkotástani, mondattani ismeretekhez kapcsolódó helyesírási szabályokat. Képes a hangok, a szóelemek, a szavak és a mondatok szintjének részletesebb vizsgálatára, a kiejtés és az írás szabályszerűségeinek felismerésére. A szófaji csoportok jellemző alaktani viselkedését megérti, főbb jellemzőit megnevezi. A szóbeli és írásbeli kommunikációja fejlődött: a nyelv szerkezetét, változó egységeit mondat- és szövegépítő eljárásokkal képes megfigyelni; a mondatfajtákat a beszélt és írott nyelvben a közlési szándéknak megfelelően felismeri és alkalmazza a mindennapi kommunikációban. Ismeri a szlovák nyelv eredetét, a nyelv változatait, az irodalmi nyelvet, a köznyelvet, a nyelvjárásokat és a magyarországi szlovák nyelvjárásokat. Képes összehasonlítani az irodalmi nyelvet a nyelvjárásokkal. Képes megfigyelni a nyelv állandóságát és változását régi és mai szövegekben, értelmezi azokat. Világos számára, hogy ugyanazt a tartalmat többféle szerkezettel, más-más szavakkal is ki lehet fejezni. Képes értelmezni a lírai, epikai, drámai műfajok műfaji sajátosságait. Meg tudja nevezni a szlovák lírai alkotások motívumait. Ismeri a lírai formanyelv elemeit, a művek elemzése során képes a tanult fogalmakat használni. Ismeri az emberi kapcsolatok, társadalmi viszonyok, gyermeksorsok, történelmi témák ábrázolását az epikai művekben. Képes értelmezni a drámában megjelenő emberi kapcsolatokat, cselekedeteket, érzelmi viszonyulásokat, konfliktusokat. Mozgóképi szövegértés-képessége az életkornak megfelelő, a mediális írást értelmezni tudja. Szókincse az irodalmi művek tematikájának megfelelően bővül. Az életmód, közösségi élet, iskola, nevelés-oktatás, kulturális élet, média, környezet, gazdasági élet, közlekedés, utazás témákban életkornak megfelelő szókinccsel és kommunikációs képességgel rendelkezik.

SZLOVÁK NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9–12. évfolyam

A szlovák nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja, hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljanak a nyelvi és kulturális gazdagság előnyei, és kialakuljon bennük a reális nemzetkép, nemzetiségkép és nemzetiségkép. A szlovák nyelv és irodalom tantárgy fontos célja a nyelvismeret olyan szintjének elérése, hogy a tanulók képesek legyenek megfelelő és korrekt folyamatos szóbeli kommunikációra.

A nyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók szlovák nyelven történő ismeretszerzését, tanulását.

A nemzetiségi középiskolát végzettektől elvárt nyelvi kultúra magában foglalja a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek minőségi alkalmazását a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások legkülönfélébb élethelyzeteiben.

A szlovák nyelv és irodalom tantárgy tartalommal tölti meg és erősíti a nyelvi és kulturális identitást, a nemzetiséghez, hazához, anyanemzethez való kötődést, felkelti a színvonalas megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az etikai, erkölcsi ítélőképességet, elősegíti más kultúrák megismerését.

Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat a múlt, a jelen és a jövő között. A diákok megismerkednek a szlovák irodalommal, annak képviselőivel. A jelentős művek szembesítik őket az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tiszteletében.

Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjék a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye. Megértik az egyén felelősségét a szlovák közösség fenntartásában és megújításában.

A fenti célok mellett a szlovák irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére.

Az irodalmi műveltség elsajátítása által a diákok átélhetnek, megismerhetnek, megérthetnek olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Együttérzővé válhatnak más magatartások, életformák, szociális helyzetek, gondolatmenetek, világlátások, meggyőződések iránt.

Megismerhetnek más alternatívát a tömegkultúra mellett, vagy éppen a tömegkultúra jelenségeinek differenciáltabb befogadására, alkalmazására lesznek képesek.

A szlovák nyelv és irodalom része a fogalmi gondolkodás fejlesztése. (Ahogyan e kerettanterv részletes tartalmi kidolgozása is jelzi, a szlovák nyelv és irodalom tantárgy –a témakörökhöz, témákhoz rendelt fogalmak közlésével– felépítette a maga sajátos fogalomrendszerét.) A fogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője.

Az irodalmi művek révén megismert különféle alkatok, magatartásformák támogatják

az erkölcsi ítélőképességet. Az értékkeresés, az értékválság folyamatának megfigyelése, értelmezése módot ad az empátia, az önismeret és az erkölcsi tudatosság elmélyítéséhez.

Az irodalmi alkotásokban fölmutatott változatos emberi életsorsok növelik a valóságismeretet, hozzásegítve a diákokat sokféle emberi életút, életpálya megismeréséhez, ezáltal is támogatva a saját életükkel, további tanulmányaikkal, pályaválasztásukkal kapcsolatos felelős döntéseiket.

A szlovák nyelv- és irodalomtanítás sajátos célja természetesen az is, hogy a tanulók éljenek meg, szerezzenek tapasztalatot különböző tevékenységekben, az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben (pármunkában, csoportmunkában), dramatikus játékban, különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában.

A tantárgy fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevel. Az irodalmi olvasmányok ember és természet sokféle viszonyát mutatják fel, ezek megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtett környezethez való tudatos viszony kialakításához.

Tantárgyunk az öncélú és serdülőkorban esetenként státuszértékű fogyasztás ellensúlyozására az irodalmi alkotások élményével, megbeszélésével másféle értékeket is felmutat.

A közismereti témák révén gazdagodik a diákok szókincse, bővül témaismeretük. A tanulók nyelvi kifejezőkészsége a minőség irányába fejlődik.

A szlovák nyelv és irodalom műveltségterület tartalmai hozzájárulnak a tanulók lelki-érzelmi nevelődéséhez, amely támogatja a testi-lelki egészség megőrzését, fenntartását. Az irodalmi olvasmányok, élmények fejlesztik az önismeretet, a valóságismeretet.

A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása.

A szlovák nyelv és irodalom 9–12. évfolyamra vonatkozó kerettantervének szerkezete a következő: először a szlovák nyelv 9–10. évfolyamra vonatkozó tematikai egységeit közöljük, ezt követik a 9–10. évfolyam irodalomra, majd kommunikációra vonatkozó tematikai egységei. A két évfolyamra vonatkozó elvárt eredmények szlovák nyelv és irodalomból egy közös táblázatban következnek. A 11–12. évfolyam hasonló szerkezetű.

9–10. évfolyam

A szlovák nyelvi tanulmányok célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az olvasható írás, a biztos helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos mélyítése; az értő hangos és néma olvasás. A nyelvi képzés kiemelt területe különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú és rendeltetésű szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet- és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas–társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, a hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése.

Elvárt feladat a mai szlovák nyelv igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret továbbépítése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismeretek önálló alkalmazására. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása. A nyelvi

tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezésére, a hibák önálló javítására.

A szlovák nyelvi fejlesztés és ismeretanyag tartalmazza szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek földolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok). A szövegek feldolgozásának célja az analizáló, jelentésfeltáró és a szöveget egybelátó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésében. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban.

Az irodalomtanítás feladata az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). E szövegfeldolgozási eljárások keretében különböző műfajú és hangnemű lírai alkotások értelmezése, költői képek, alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek jelentésteremtő szerepének megértését elősegítő elemző–értelmező tevékenységek, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása.

A tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Cél, hogy képesek legyenek a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazására a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.

Fontos feladat a szókincs bővítése a megadott témákban, hogy a diákok mindennapi kommunikációja gördülékenyebb, színvonalasabb legyen.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg (pl. beszámoló, ismertetés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információ felhasználás normáinak (pl. a források megjelölése, idézés) közvetítése. A tanulási képességet fejleszti a memoriterek szöveghű felidézése, kanonikussá vált versszakok, sorok lírai művekből (kb. 20 sor), valamint 15 sor epikai művekből.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	A kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelvei. A helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikációra.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az értő figyelem alkalmazása beszédértésben. Pontosságra, változatosságra törekvés, tudatosság, lényeg kiemelése		*Ének-zene:* beszédhang, énekhang,

a beszédben. Árnyalt, rugalmas alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különféle beszédhelyzetekben. A mondatfonetikai eszközök (hangsúly, hangerő, hanglejtés, hangmagasság, beszédszünet, beszédtempó) és a nem nyelvi jelek (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz) szerepének tudatos alkalmazása. Együttműködés csoportos beszélgetésben, vitában. Az eltérő vélemény figyelmes és türelmes meghallgatása, tisztelete, adott esetben tömör reprodukciója. Saját vélemény megvédése vagy korrekciója. Memoriterek szöveghű, kifejező tolmácsolása a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.	beszédtempó, ritmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Feladó, címzett, üzenet, mondatfonetikai eszköz, hangsúly, hangerő, hanglejtés, hangmagasság, beszédszünet, beszédtempó, nem nyelvi jel, tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Hangtan**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Hangtani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság fejlesztése. A hangtani elemek értő, elemző használatának fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szlovák nyelv hangtani rendszerének ismerete: a magánhangzók, a kettős hangzók és a mássalhangzók, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői. A hangkapcsolódási szabályosságok típusai, valamint a helyesírás és a kiejtés összefüggése: lágy és kemény szótagok, rövid és hosszú szótagok, a l–Í és a r–ŕ mássalhangzók szerepe a szótagalkotásban, a mássalhangzók találkozásakor fellépő hasonulás.		*Magyar nyelv és irodalom:* a szlovák nyelv hangtanának összehasonlítása a magyar nyelv hangtanával.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ritmustörvény, szótagképző mássalhangzó, hasonulás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szótan, szóalkotástan**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Szótani, szóalkotástani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**

Az irodalmi nyelv és annak funkciója. Szlovák nyelvjárások, magyarországi szlovák nyelvjárások. A szóalkotás módjai: szóképzés (prefixszel és szuffixszel), szóösszetétel, rövidítések. A szókészlet és az alapszókészlet meghatározása. A szókészlet tagolódása: – irodalmi és nem irodalmi szavak (szleng, nyelvjárási szavak, zsargon); – a szavak jelentése szempontjából (teljes jelentésű szavak, nem teljes jelentésű szavak, egyjelentésű szavak, többjelentésű szavak, szinonimák, homonimák, antonímák, állandósult szókapcsolatok); – a szavak érzelmi, hangulati töltése szerint: neutrális szavak, érzelmi hangulati töltéssel rendelkező szavak (eufemizmusok, diszfemizmusok, kicsinyítő szavak, nagyító szavak, pejoratív szavak); – a szavak eredete szerint (szlovák szavak és idegen eredetű szavak); – a szavak stilisztikai rétegződése alapján stilisztikailag differenciálatlan és stilisztikailag differenciált szavak (köznyelvi szavak, poetizmusok, szakszavak); – az élőnyelvi használathoz viszonyítva (neologizmusok, archaizmusok, historizmusok).	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv szókészlete. *Szlovák népismeret:* szlovák nyelvjárások, magyarországi szlovák nyelvjárások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szótő, prefix, szuffix, rövidítés, szókészlet, alapszókészlet, irodalmi szó, szleng, nyelvjárási szó, zsargon, teljes jelentésű szó, nem teljes jelentésű szó, egyjelentésű szó, többjelentésű szó, szinonímia, homonímia, antonímia, állandósult szókapcsolat, érzelmi, hangulati töltésű szó, neutrális szó, eufemizmus, diszfemizmus, kicsinyítő szó, nagyító szó, pejoratív szó, idegen eredetű szó, stilisztikailag differenciálatlan és stilisztikailag differenciált szó, köznyelvi szó, poetizmus, szakszó, neologizmus, archaizmus, historizmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Alaktan**	**Órakeret 73 óra**
Előzetes tudás	Alaktani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, teljes jelentésű szavak, nem teljes jelentésű szavak, ragozható és nem ragozható szavak. A ragozható szavak – a főnév, a melléknév, a számnév, a névmás és az ige – nyelvtani kategóriái, fajtái. A melléknevek fokozása.	*Magyar nyelv és irodalom:* a magyar nyelv alaktana.

A nem ragozható szófajok – a határozószók, az elöljárószók, a kötőszók, a módosítószók, az indulatszók – fajtái. A határozószók fokozása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Teljes jelentésű szó, nem teljes jelentésű szó, ragozható szó, nem ragozható szó, nyelvtani kategória.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 22 óra**
Előzetes tudás	Helyesírási alapelvek felismerése, használata, írásjelek adekvát használata, helyesírási szótárak ismerete és használata a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A lágy és kemény szótagok helyesírási szabályai. A l–ľ mássalhangzók megkülönböztetése a helyesírásban. A ritmustörvény és a ritmustörvény alóli kivételek érvényesítése a helyesírásban. A szótagalkotó l–Í, r–ŕ mássalhangzók helyesírási kérdései. Az i–y, í–ý írása a szlovák és idegen szavakban. A nagybetűk írásának szabályai. A tulajdonnevek helyesírása. Az elválasztás szabályai. A tőszámnév és a sorszámnév helyesírására vonatkozó szabályok. A határozószó helyesírása. Helyesírási szótárak, elektronikus helyesírás-ellenőrző programok használata.		*Informatika:* helyesírás-ellenőrző programok ismerete. *Szlovákul tanított tantárgyak:* helyesírás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Helyesírási alapelv, írott nyelv, nyelvi norma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegértés, szövegalkotás**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A tanulási szintnek megfelelő, olvasható és esztétikus írásmód alkalmazása. A jegyzetelés alapjainak ismerete. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása. Adott szempontok szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés. Magánjellegű és hivatalos szövegek alkotásának képessége. Világos szövegalkotás, kifejezőkészség az elbeszélés, leírás, jellemzés, értelmezés-fejtegetés, beszámoló, ismertetés műfajokban. Önkifejező és kreatív szövegalkotás.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Olvasható, esztétikus, hatékony egyéni írásmód.		*Informatika:*

Írás tollbamondás után jó tempóban, a helyesírási szabályok betartásával. Lényegkiemelő, áttekinthető önálló jegyzetelési technika kialakítása. Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés. Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, magánjellegű és hivatalos szövegek alkotása (levél, hivatalos levél, önéletrajz, kérvény, motivációs levél). Világos szövegalkotás, kifejezőkészség az elbeszélés, leírás, jellemzés, értelmezés-fejtegetés, beszámoló, ismertetés, műfajokban. Önkifejező és kreatív szövegalkotás (pl. élménszerű személyes történet elbeszélése, verses-rímes szövegek alkotása, szövegek átírása stílus- és hangnemváltással). Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Hivatkozás, pontos forrásmegjelölés.	információkezelés, forrásfelhasználás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Magánjellegű és hivatalos szöveg (levél, hivatalos levél, önéletrajz, kérvény, motivációs levél), értelmezés-fejtegetés, beszámoló, ismertetés, hivatkozás, forrásmegjelölés.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalomelméleti ismeretek**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A köznyelv és a költői nyelv megkülönböztetése. A költői nyelv néhány stíluseszközének ismerete. Tények és fikciók megkülönböztetése az irodalmi művekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tényirodalom és a fiktív irodalom közti különbség megismertetése. A költői nyelv stíluseszközeinek (képek, alakzatok, zenei eszközök) megismertetése és felismertetése az irodalmi szövegekben. Az irodalmi nyelv változatainak megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Az irodalom koronként változó fogalmának megismerése. A tényirodalom és a fiktív irodalom közti különbség megismerése. Történelmi és esztétikai módszer alkalmazása az irodalomkutatás során. Az irodalmi kommunikáció jellegzetes jegyeinek (irodalmi hagyomány, művészi élmény, térbeli és időbeli nyitottság) megismerése. A nyelv mint az irodalmi kommunikáció eszköze. A köznyelv és a költői nyelv közti különbség megismerése, felismerése. Az irodalmi kánon lényege, változásának okai. A költői nyelv stíluseszközeinek (képek, alakzatok, zenei eszközök) megismerése és felismerése az irodalmi szövegekben.		*Magyar nyelv és irodalom:* a költői nyelv stíluseszközei.

A verselési rendszerek megismerése és megfigyelése irodalmi szövegekben. Az irodalmi nyelv változatainak megismerése: ószláv nyelv, latin nyelv, bibliai cseh nyelv, Bernolák-féle nyelv, Štúr-féle nyelv.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tényirodalom, fiktív irodalom, irodalmi kommunikáció, irodalmi hagyomány, művészi élmény, térbeli és időbeli nyitottság, kommunikációs rendszer, irodalmi kánon, irodalmi ízlés, értékrend, kép, alakzat, prozódia, ütemhangsúlyos verselés, időmértékes verselés, hangsúlyváltó verselés, ószláv nyelv, latin nyelv, bibliai cseh nyelv, Bernolák-féle nyelv, Štúr-féle nyelv.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Műnemek, műfajok**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Lírai, epikai, drámai műfajok egyszerű meghatározása, a könnyebben besorolható olvasott művek műfaji azonosítása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lírai, az epikai és a drámai műfajok formai, tartalom/téma szempontjából történő besorolása, a meghatározás elemeinek szövegpéldákkal történő illusztrálása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Műnemek: líra, epika, dráma. Lírai műfajok – formai szempontból: kötött vers, szabad vers; – téma szempontjából: dal, óda, elégia, epigramma. Epikus műfajok – terjedelem szempontjából: – kisepikai műfajok– elbeszélés, mese, legenda, monda, novella; – nagyepikai műfajok– eposz, elbeszélő költemény, regény, kisregény; – formai szempontból: – verses műfajok–eposz, ballada, elbeszélő költemény; – prózai műfajok – elbeszélés, mese, legenda, monda, novella, regény, kisregény. Dráma	A tanuló képes a lírai, az epikai és a drámai műfajokat meghatározni, a meghatározás elemeit szövegpéldákkal illusztrálni, a könnyebben besorolható olvasott műveket műfaji szempontból azonosítani.	*Magyar nyelv és irodalom:* műnemek, műfajok.

– formai szempontból: verses dráma, prózai dráma; – tartalmi szempontból: tragédia, komédia, vígjáték.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kötött vers, szabad vers, óda, elégia, epigramma, kisepikai műfaj, nagyepikai műfaj, legenda, eposz, elbeszélő költemény, tragikum, komikum, helyzetkomikum, jellemkomikum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Ószláv irodalom**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	A Nagymorva Birodalom – Konstantin és Metód tevékenységének ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Konstantin (Cirill) és Metód hittérítők, valamint tanítványaik munkásságának, az ószláv írásbeliség kialakulásának megismertetése. A világkép és műfajok összefüggéseinek megismertetése. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ószláv irodalom – történelmi, vallási háttér. Konstantin (Cirill) és Metód hittérítők élete és munkássága, tanítványaik tevékenysége. Gorazd: *Pannon legendák – Konstantin élete* és *Metód élete* (részletek). A legendák tartalmi, formai, szerkezeti jellemzői. Konstantin (Cirill): *Proglas*, a himnusz motívumai, formai, szerkezeti jellemzői.	A tanuló – ismeri az ószláv irodalom kialakulásának történelmi, vallási háttérét; – tisztában van Konstantin és Metód munkásságának jelentőségével a szláv írásbeliség kialakítása szempontjából; – ismeri a legenda és a himnusz műfaji jellemzőit; – műismereti minimuma: Gorazd: *Pannon legendák – Konstantin élete* és *Metód élete* (részletek), Konstantin: *Proglas;* – képes a két legenda és a *Proglas* elemzésére, egy-egy szóbeli témakör kifejtésére.	*Szlovák népismeret:* Konstantin és Metód élete és munkássága. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a Nagymorva Birodalom. *Informatika:* internetes tájékozódás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ószláv irodalom, szláv írás, misszió, hlaholika írás, cirill írás, evangélium, liturgia, liturgiai nyelv, legenda, apológiai jelleg, drámai párbeszéd, bibliai idézet, számszimbólum, díszítő jelző, himnusz.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Barokk irodalom**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	A szlovákok által lakott vármegyék.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A barokk kori honismereti irodalom jelentőségének, Matej Bel életének és munkásságának megismertetése. Szövegfeldolgozási és -értelmező képességek fejlesztése a *Notitia Hungariae novae* mű kapcsán.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Barokk kor – a barokk létrejöttének politikai, társadalmi és vallási okai, a természettudományok fejlődése. Barokk irodalom – honismereti irodalom. Matej Bel portréja, életműve, részletek a *Notitia Hungariae novae* munkájából.	A tanuló – megismerkedik a barokk létrejöttének okaival; – tisztában van azzal, hogy a barokk korban a természettudományok fejlődésnek indulnak; – megismerkedik a honismereti irodalommal és annak képviselőjével, Matej Bellel; – tisztában van Matej Bel életművének jellegével, az alkotó helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – műismereti minimuma: Matej Bel: *Notitia Hungariae novae* (részletek); – Matej Bel kapcsán alkalmassá válik a *Notitia* részleteinek értelmezésére; egy szóbeli témakör kifejtésére; memoriter tolmácsolására.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Magyarország vármegyerendszere a XVIII. században. *Szlovák népismeret:* a szlovákok által lakott vármegyék.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Barokk, honismereti irodalom, történeti forrás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A felvilágosodás és nemzeti ébredés kora a szlovák irodalomban**	**Órakeret 23 óra**
Előzetes tudás	Az Anton Bernolák-féle irodalmi nyelv, időmértékes verselés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv ügyében tevékenykedő központok, csoportok megismertetése. Anton Bernolák nyelvkodifikáló tevékenységének tudatosítása. Jellemző stílusirányzatok, műfajok és versformák felismertetése összefüggésben Jozef Ignác Bajza, Ján Kollár és Ján Hollý életművének jellegével.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A felvilágosodás és nemzeti ébredés kora, a kor társadalmi és kulturális változásai. A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és	A tanuló – megkülönbözteti az eszmetörténeti korszak és stílusirányzat kategóriáit; – ismeri a pozsonyi generális	*Földrajz:* az alkotókhoz kapcsolódó topográfia. *Történelem, társadalmi és állampolgári*

stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus. Anton Bernolák nyelvkodifikáló tevékenysége. Jozef Ignác Bajza portréja, életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége. Három epigrammájának értelmezése. Ján Kollár portréja. Éltművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége a *Slávy dcéra* (Předzpěv – részletek) költemény és az *O literární vzájemnosti mezi kmeny a nářečími slávskymi* (részletek) értekező prózája alapján. Ján Hollý portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. A *Svätopluk* (részletek) eposz értelmezése.	szeminárium tevékenységét; – tisztában van Anton Bernolák, a Bernolák-iskola, a Slovenské učené tovarišstvo tevékenységével, amelyet a szlovák irodalmi nyelv kodifikálása, valamint az új irodalmi nyelv elterjesztése ügyében tettek; – ismeri a kor műfajait, stílusirányzatait; – tisztában van Jozef Ignác Bajza, Ján Kollár és Ján Hollý életművének jellegével, az alkotók helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – műismereti minimuma: Jozef Ignác Bajza három epigrammája, Ján Kollár: *Slávy dcéra* (Předzpěv – részletek), *O literární vzájemnosti…* (részletek), Ján Hollý: *Svätopluk* (részletek); – képes Jozef Ignác Bajza három művének, Ján Kollár két művének, Ján Hollý egy művének értelmezésére, egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek szöveghű felidézésére.	*ismeretek:* II. József reformjai. *Szlovák népismeret:* a Nagymorva Birodalom. *Magyar nyelv és irodalom:* műfaji ismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felvilágosodás, nemzeti ébredés, jozefinizmus, generális szeminárium, a nyelv kodifikálása, Slovenské učené tovarišstvo, stílusirányzat, klasszicizmus, szentimentalizmus, epigramma, elégia, szonett, hősi és nemzeti eposz, eposzi kellék, értekező próza, időmértékes verselés, nemzeti érzület, az anyanyelv kultusza, szláv kölcsönösség, szabadság utáni vágy.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A romantika irodalma**	**Órakeret 45 óra**
Előzetes tudás	Ľudovít Štúr nyelvkodifikáló tevékenysége. Janko Kráľ: *Krajinská pieseň, Slovo, Šahy,* Andrej Sládkovič: *Detvan* (részletek), Ján Botto: *Smrť Jánošíkova, Žltá ľalia,* Samo Chalupka: *Mor ho!* (részlet), *Turčín Poničan.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A romantika korstílus-jellegének, jelentőségének megértetése. A népiesség és a nemzeti elkötelezettség jelentőségének felismertetése az irodalmi művekben. Az új irodalmi nyelv jelentőségének megértése. Ľudovít Štúr-, Janko Kráľ-, Andrej Sládkovič-, Ján Botto- és Samo	

	Chalupka-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértetése, elfogadtatása.

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szlovák társadalmi és irodalmi élet a 19. sz. első felében. A népiesség és a nemzeti elkötelezettség programja, a szlovák nyelv kodifikálása, a romantika műfajai, prozódiája. Ľudovít Štúr alkotói portréja, közéleti szerepe, nyelvkodifikáló tevékenysége, a *Nárečja slovenskuo alebo potreba písaňja v tomto nárečí* (részletek) értekező próza értelmezése. Janko Kráľ portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. A *Moja pieseň, Orol, Orol vták, Krajinská pieseň, Jarná pieseň,* valamint a *Návrat, Kvet, Zakliata panna vo Váhu a divný Janko* értelmezése. Andrej Sládkovič portréja, jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. A *Marína* (részletek) és a *Detvan* (részletek) értelmezése. Ján Botto portréja, jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. A *Žltá ľalija, Margita a Besná,* valamint a *Smrť Jánošíkova* (részletek); művek értelmezése. Samo Chalupka portréja, jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. A *Mor ho!* mű értelmezése.	A tanuló – ismeri a pozsonyi evangélikus líceum mellett működő cseh – szlovák nyelv és irodalom tanszék, a Cseh–szlovák Társaság, a Tatrín egyesület, a Štúr-iskola nemzetébresztő, kultúrateremtő é –szervező szerepét; – ismeri az irodalom népiesség és nemzeti elkötelezettség programját; – ismeri a kor tipikus műfajait: ballada, elbeszélő költemény, epikus vers; – ismeri Ľudovít Štúr közéleti, kultúrateremtő, -szervező tevékenységét, valamint nyelvészeti munkásságát a *Nárečja slovenskuo…* (részletek) próza alapján; – tisztában van Janko Kráľ, Andrej Sládkovič, Ján Botto és Samo Chalupka életművével, szerepével a szlovák irodalomban; – műismereti minimuma: Ľudovít Štúr: *Nárečja slovenskuo… (részletek),* Janko Kráľ: *Moja pieseň, Orol, Orol vták, Krajinská pieseň, Jarná pieseň, Návrat, Kvet és a Zakliata panna…* (részletek), Andrej Sládkovič: *Marína* (részletek) és a *Detvan* (részletek), Ján Botto: *Žltá ľalija, Margita a Besná,* valamint a *Smrť Jánošíkova* (részletek), Samo Chalupka: *Mor ho!;* – alkalmassá válik Štúr egy művének, Kráľ nyolc művének, Sládkovič két művének, Botto három művének, Chalupka egy művének értelmezésére, egy-	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Ľudovít Štúr közéleti szerepvállalása. *Vizuális kultúra; ének-zene:* a romantika művészete.

	egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek szöveghű felidézésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Romantika, népiesség, nemzeti elkötelezettség, Cseh–szlovák nyelv és irodalom tanszék, Cseh–szlovák Társaság, Tatrín társaság, Štúr-iskola, nyelvkodifikálás, kultúrateremtő és -szervező tevékenység, ballada, elbeszélő költemény, epikus vers, ütemhangsúlyos verselés, romantikus küldetés, atipikus viselkedés, romantikus lázadás, romantikus ellentét, idillikus népiesség, hősiesség.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 59 óra**
Előzetes tudás	Az adott témákban a korosztálynak megfelelő szókincs.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi trendek, divatirányzatok, szenvedélybetegségek, extrémsportok, a hagyomány mint identitásteremtő elem, iskola és nevelés-oktatás, Szlovákia, környezetvédelem, többségi nemzet, nemzetiség, nyelvváltozatok témákban megfelelő szókincs és kommunikációs képesség kialakítása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Társadalmi trendek – korszak-jellemzők, adózás, családpolitika, oktatáspolitika, foglalkoztatás. Divatirányzatok – divatirányzatok a szórakozásban, öltözködésben, hajviseletben, lakberendezésben. Szenvedélybetegségek – drogfüggőség, alkoholfüggőség, nikotinfüggőség, gyógyszerfüggőség, számítógép– és internetfüggőség, kóros játékszenvedély. Extrém sportok – téli sportok, vízi sportok, biciklis sportok, deszkás sportok, motorsportok, küzdősportok, ugrósportok. A hagyomány mint identitásteremtő elem – hagyományápolás, a népi hagyományokon és a vallási gyökereken alapuló éves ünnepkör szokásai, helytörténeti ismeretek, a magyar, az anyaországbeli és a nemzetiségi ünnepek jelentősége. Iskola és nevelés-oktatás – a magyar oktatási rendszer,	Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel a következő témakörökben: társadalmi trendek, divatirányzatok, szenvedélybetegségek, extrémsportok, a hagyomány mint identitásteremtő elem, iskola és nevelés-oktatás, Szlovákia, környezetvédelem, többségi nemzet, nemzetiség, nyelvváltozatok.	*Földrajz:* környezetvédelem, Szlovákia földrajza.

érettségi vizsga, felvételi rendszer, főiskolák, egyetemek, tanulmányok folytatása külföldön (Szlovákiában). Szlovákia – Szlovákia földrajzi elhelyezkedése, gazdasága, turizmusa, természeti, kulturális öröksége. Környezetvédelem – globális felmelegedés, hulladékgazdálkodás, környezetszennyezés, a természet megóvása, fenntartható fejlődés, tudatos fogyasztás, megújuló energiaforrások használatának támogatása, energiahatékonyság. Többségi nemzet, nemzetiség – nemzetiségvédelem, nemzetiségi jogok, a nemzetiségek kollektív jogai, anyaállam. Nyelvváltozatok – normatív nyelvváltozatok, területi nyelvváltozatok, társadalmi nyelvváltozatok.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társadalmi trend, korszakjellemző, adózás, családpolitika, oktatáspolitika, foglalkoztatás, divatirányzat, szenvedélybetegség, függőség, extrém sport, hagyományápolás, helytörténeti ismeret, oktatási rendszer, felvételi rendszer, természeti, kulturális örökség, globális felmelegedés, hulladékgazdálkodás, környezetszennyezés, a természet megóvása, fenntartható fejlődés, tudatos fogyasztás, megújuló energiaforrás, energiahatékonyság, nemzetiségvédelem, nemzetiségi jog, kollektív jog, anyaország, nyelvváltozat, normatív nyelvváltozat, területi nyelvváltozat, társadalmi nyelvváltozat.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes a verbális és nem verbális kommunikációra. Nyelvi tudatossággal rendelkezik. A nyelvet értő, elemző módon használja. Bizonyítja nyelvi normaérzékét, normakövető írását, hibajavítási képességét és önkorrekcióját. A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technikát alkalmaz. Világos szövegalkotás, kifejezőkészség jellemzi a hétköznapi és a társadalmi élet minden fontos területén és műfajában. Képes a kifejező és kreatív szövegalkotásra. Megkülönbözteti a tényirodalmat a fiktív irodalomtól. Képes felismerni a költői nyelv stíluseszközeit az irodalmi szövegekben. Ismeri az irodalmi nyelv változatait. Azonosítja és besorolja a lírai, epikai és drámai műfajokat forma, tartalom és téma szempontjából. Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai

	szempontú értelmezésére, összevetésére. Képes az órai eszmecserékben és az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására. Képes ismereteinek megfogalmazására írásban a szlovák irodalom kiemelkedő alkotóiról. Be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére. Részt tud venni elemző beszélgetésekben. A társadalmi trendek, divatirányzatok, szenvedélybetegségek, extrém sportok, a hagyomány mint identitásteremtő elem, iskola és nevelés-oktatás, Szlovákia, környezetvédelem, többségi nemzet, nemzetiség, nyelvváltozatok témákban megfelelő szókinccsel és kommunikációs képességgel rendelkezik.

11–12. évfolyam

A szlovák nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek bővítése, valamint a tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A nyelvi képzés része a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

Az általános nyelvi kultúra részeként cél a retorikai tudás növelése, ennek keretében néhány szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata); az érvelés technikájának megismerése és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása, cáfolat alkalmazása; a tanuló képes alkalmi beszédek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozására.

Fejlesztési cél a mondattani ismeretek elsajátítása, mondatalkotás és mondatok áttranszformálása.

Elvárt a kellő tájékozottság a szlovák nyelv eredetéről, indoeurópai és a szláv nyelvcsaládba tartozásáról; az irodalmi nyelv fejlődési korszakairól.

Az irodalomtanítás alapvető célja irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése és értelmezése.

Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a szlovák hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző vonásainak bemutatása néhány irodalmi példán, a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése.

Lírai, epikai és drámai művek szóbeli és írásbeli bemutatása, önálló műelemzés készítése, többféle elemzési szempont alkalmazásával. Jellemző hőstípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, bűn, bűnhődés, vagyonosodás,

előítélet, kiszolgáltatottság) felfogása, értelmezése, megvitatása.

Az irodalomtanítás fontos célja a magyarországi szlovák irodalom képviselőinek, jellegzetes témáinak bemutatása, elsajátítása.

Alapvető feladat annak megértése, bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány. E témakörbe tartozó tevékenység műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése.

A tanulási képességet fejleszti a memoriterek szöveghű felidézése, kanonikussá vált versszakok, sorok lírai művekből (kb. 20 sor), valamint 15 sor epikai művekből.

A szűkebb régióhoz, településhez, a hazához, az anyaországhoz való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi nemzetiségi kultúraközvetítő intézmények körében.

Fontos feladat a szókincs bővítése a megadott közismereti témákban, hogy a diákok mindennapi kommunikációja gördülékeny és színvonalas legyen.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kommunikáció**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Tudatos szóbeli kommunikáció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata. A kommunikációs zavarok felismerésére és feloldására néhány taktika elsajátítása. A kritikai gondolkodás és a képesség fejlesztése a manipulációs szándékok felismerésére.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tájékozottság különféle személyközi, mediatizált beszédhelyzetek megítélésében. Kommunikációs zavarok felfedezése, elhárítása. A mindennapi társalgásban, a nyilvános kommunikációs színtereken, valamint az internetes felületeken előforduló manipulációs szándékok, hibás következtetések felismerése. A reklámok, internetes felületek verbális és nem verbális közlési szándékának felismerése.	*Vizuális kultúra:* képi közlés; reklám, meggyőzés, manipuláció.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs zavar, manipuláció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Retorika**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Verbális és nem verbális kommunikáció önállóan, illetve másokkal együttműködve.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A klasszikus retorika alapfogalmainak megismertetése, ezek alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban.	

	A hatásos érvelés technikájának megismertetése, a legfőbb érvelési hibák felismertetése. Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szónoki stílus műfajai (politikai beszéd, törvényszéki beszéd, előadás, kiselőadás, ünnepi beszéd, üdvözlőbeszéd, hozzászólás). A szónok tulajdonságai, feladatai. A hatásos előadásmód eszközei. A beszéd megszerkesztésének követelményei. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése. Az előadás szemléltetésének módjai: bemutatás, prezentáció stb. A kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása. Az érv felépítése. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése. Az érvelési hibák. A cáfolat módszerei. Hivatalos felszólalás, hozzászólás gyakorlása különböző helyzetekben. Monologikus szöveg (előadás, beszéd) és memoriter kifejező tolmácsolása.		*Vizuális kultúra:* a meggyőzés, befolyásolás, a hatás eszközei.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorika, szónok, szónoklat, beszédfajta, vita, érv, cáfolat, szónoki kérdés, válasz, szónoki párbeszéd, távollévő személy megszólítása, felkiáltás, szófordulat, idézet, szólás, közmondás, ismétlődés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Stilisztikai alapismeretek**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	A szépirodalmi szövegek stílusa.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megtapasztalása, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet; a stílust befolyásolja a beszélő, a kommunikációs helyzet, a megnyilatkozás célja. A megismert jelentéstani, stilisztikai, a szövegtani jelenségek felismerése és alkalmazása a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. A közlési szándéknak és beszédhelyzetnek megfelelő stílusárnyalat és stíluseszköz használata. A fogalmi, a kreatív gondolkodás, a szövegértelmező képesség fejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A stílus és a nyelvi stílus fogalmának megismerése. A stílus alakulását befolyásoló tényezők hatásának megtapasztalása, vizsgálata; stílusgyakorlatok, szövegtranszformációk. Stílusrétegek: – magánéleti szövegek stílusa: társalgási stílus; – a közéleti szövegek stílusa: hivatalos stílus, szónoki, előadói stílus, publicisztikai stílus, tudományos stílus; – szépirodalmi stílus. A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése,		*Biológia-egészségtan; fizika; kémia; földrajz:* a természettudományos ismeretterjesztő szövegek szókincse.

felismerése, elemzése, szövegtranszformációk. A hangtani, lexikális, morfológiai, szintaktikai stíluseszközök megismerése, használata a beszédhelyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelően. A metafora funkciója és használata a mindennapi, továbbá a publicisztikai és a tudományos nyelvhasználatban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílus, nyelvi stílus, hangtani, lexikális, morfológiai, szintaktikai stíluseszköz, szubjektív tényező, objektív tényező, hangszimbolika, szóhangulat, eufemizmus, pejoratív szó, vulgarizmus, archaizmus, poetizmus, bibliai eredetű szó, frazeológiai kifejezés, szókép, alakzat, szokatlan szórend, modalitás, befejezetlen mondat, elliptikus mondat, egytagú, kéttagú mondat, stílusréteg, magánéleti szövegek stílusa, társalgási stílus, a közéleti szövegek stílusa, hivatalos stílus, szónoki, előadói stílus, publicisztikai stílus, tudományos és a szakmai stílus, szépirodalmi stílus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegtan**	**Órakeret 24 óra**
Előzetes tudás	Magánjellegű és hivatalos szövegek alkotásának képessége (levél, hivatalos levél, önéletrajz, kérvény, motivációs levél).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegműfajok és szövegtípusok megismerése. A szöveg általános szerkezetének, a szöveg értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szöveg fogalma. A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek. Szövegek összefüggése, értelemhálózata. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. A fogalmazásfajták (tájékoztató, elbeszélő, leíró, érvelő) általános jellemzőinek felismertetése, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése és megnevezése. Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípusok: a társalgási stílus, a hivatalos stílus, a szónoki stílus, a publicisztikai stílus, a tudományos stílus, a szépirodalmi stílus leggyakoribb műfajai. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; szlovák népismeret:* különböző forrásszövegek stílusjellemzői.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A szöveg (külső) szerkezete, mondat, bekezdés, fejezet, a szöveg (belső) szerkezete, szövegkohézió (témahálózat, kulcsszó, cím), tájékoztató, elbeszélő, leíró, érvelő fogalmazásfajta, nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípus (a társalgási stílus, a hivatalos stílus, a szónoki stílus, a publicisztikai stílus, a tudományos stílus, a szépirodalmi stílus műfajai).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Szövegértés, szövegalkotás**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika. Adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés. Szövegalkotás, kifejezőkészség a hétköznapi és a társadalmi élet minden fontos területén és műfajában. Önkifejező és kreatív szövegalkotás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Gondolkodásfejlesztés, az önkifejezés fejlesztése: a papíralapú és elektronikus szövegek eltérő és hasonló jellemzőinek megfigyelése. A szövegalkotási képesség fejlesztése: a megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés az értekezés és az esszé szerkezeti felépítésével. A megismert szövegtípusokban a közlés céljának, a helyzetnek megfelelő stílusban történő szövegalkotás. Kreatív gyakorlatok a mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, nyelvrétegbeli stiláris különbségének figyelembevételével. Önálló, több forrástípusra is kitérő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés), és az információk feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Hivatkozás, pontos forrásmegjelölés.	*Informatika:* szövegszerkesztési, információkeresési, forrás-felhasználási ismeretek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szövegszerkesztés, értekezés, esszé, hivatkozás, forrásmegjelölés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Mondattan**	**Órakeret 25 óra**
Előzetes tudás	Fő mondatrészek, bővítmények, szószerkezetek, összetett mondatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mondatrészek és a szószerkezetek megismerése. Az egyszerű, az összetett és a többszörösen összetett mondatok fajtáinak megismerése, a különböző mondatfajták felismerésének és alkotásának segítése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A fő mondatrészek szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik, vonzatok. A bővítmények szerepe, funkciója és fajtái, mondatbeli viszonyaik. A szószerkezetek típusi, fajtái: predikatív, koordinatív, determinatív. A szószerkezettípusok felépítésének megfigyelése, felismerésük és alkotásuk. A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták. Az összetett mondatok fajtái, a mellérendelő összetett mondatok fajtái (kapcsolatos mondat, fokozó mondat, ellentétes mondat, választó mondat, következtető mondat, magyarázó mondat), az alárendelő összetett mondatok fajtái (alanyi, állítmányi,	*Magyar nyelv és irodalom:* mondattan.

mondatalapú, tárgyi, határozói, jelzői), mellékmondat, kötőszók. A többszörösen összetett mondatok fajtái. Mondatszerkesztési, -átalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szószerkezet, összetett mondat, mellérendelő összetett mondat, alárendelő összetett mondat, többszörösen összetett mondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Helyesírás**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás. Hibajavítási képesség, önkorrekció.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi normaérzék, a normakövető írás továbbfejlesztése. A hibajavítási képesség és az önkorrekció továbbfejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Írásjelek használata az egyszerű és az összetett mondatokban. Az idézetek helyesírása.		*Szlovákul tanított tantárgyak:* helyesírás, központozás.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Idézés, szó szerinti idézet, idéző mondat, megszakított idéző mondat, tartalmi idézés.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Nyelvtörténet**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A szlovák nyelv eredete. Cirill és Metód tevékenysége.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovák nyelv eredetének megismerése. A nyelv helyének meghatározása. A szlovák és a cseh nyelv több szempontú összehasonlítása. Ismeretek szerzése az ószláv nyelvről.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szlovák nyelv eredete (indoeurópai nyelvcsalád, szláv nyelvcsalád). Helye a nyelvek között: az indoeurópai nyelvek csoportosítása, a szláv nyelvek csoportosítása. Az ószláv nyelv. A szlovák és a cseh nyelv hangtani, morfológiai szempontú összehasonlítása.		*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az indoeurópai és a szláv rokonság kérdésköre. *Szlovák népismeret:* a szlovákok letelepedése a mai Magyarország területén.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvcsalád, indoeurópai nyelvcsalád, szláv nyelvcsalád, nyelvrokonság, ószláv nyelv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az irodalmi nyelv története	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Bernolák-féle irodalmi nyelv, Štúr-féle irodalmi nyelv.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalmi nyelv fejlődésének korszakai, a korszakok jellemzőinek megismerése. A nyelvművelés fórumai; szótárak, szaklapok, szakkönyvek ismerete.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az irodalmi nyelv fogalmának meghatározása. A nyelvfejlődés korszakai: ószláv kor, a 10–14. századi feudális kor, 15–18. század, Anton Bernolák kora, Ľudovít Štúr kora, jelenkor, jellemzőik. Intézmények (Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézet), szótárak (Slovník slovenského jazyka, Pravidlá slovenského pravopisu, Synonymický slovník), nyelvészeti szaklapok (Slovenská reč, Kultúra slova), nyelvészeti szakkönyvek (Štylistika slovenského jazyka) megismerése, használata.	*Magyar nyelv és irodalom:* szótár és szakkönyvek használata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szláv írás, hlaholika, cirill írás, ószláv nyelv, egyházi szláv nyelv, latin nyelv, bibliai cseh nyelv, nyelvkodifikálás, Bernonolák-féle irodalmi nyelv, Štúr-féle irodalmi nyelv.

Irodalom

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A realizmus korai szakasza (1870 –1918) Pavol Országh–Hviezdoslav	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Pavol Országh–Hviezdoslav: *Čí som ja? K ľudu, k ľudu, Žatva* című műveinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozottság továbbfejlesztése: a szlovák nemzeti mozgalom céljai, problémái, a kor intézményei, fórumai. Képesség a realizmus jellemző jegyeinek felismerésére. Hviezdoslav-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása.	

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szlovák nemzeti mozgalom céljai, problémái, intézmények, fórumok. A realizmus jellemző jegyei: konkrét társadalmi környezet ábrázolása, az író krónikás szerepe, kritikus ábrázolásmódja. Pavol Országh–Hviezdoslav portréja, életútja, életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége a *Mňa kedys'*	A tanuló – ismeri a szlovák nemzeti mozgalom céljait, problémáit, a kor intézményeit, fórumait – tisztában van a realizmus jellemző jegyeivel; – tisztában van Pavol Országh–Hviezdoslav életművének jellegével, az alkotó helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – műismereti minimuma: Pavol Országh–Hviezdoslav: *Mňa*	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az I. világháború.

zvádzal svet, Priadka, K ľudu, k ľudu, Ó práci všetka česť, Krvavé sonety (részletek), Hájnikova žena (részletek), List Albertovi Pražákovi művek alapján.	*kedys' zvádzal svet, Priadka, K ľudu, k ľudu, Ó práci všetka česť, Krvavé sonety (részletek), Hájnikova žena (részletek), List Albertovi Pražákovi;* – képes Hviezdoslav hét művének értelmezésére, egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek szöveghű felidézésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A szlovák nép memoranduma, nemzetiségi törvény, régi iskola, új iskola, ausztroszlavizmus, csehoszlovakizmus, Živena, krónikás szerep, kritikus ábrázolásmód, nemzeti érzület, lírai búcsú, dinamikus párbeszéd, szonett, elbeszélő költemény, kontraszt, konfliktus, jambusi vers.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovák realista irodalom virágkora – Martin Kukučín, Jozef Gregor–Tajovský, Janko Jesenský, Božena Slančíková Timrava prózája**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	Martin Kukučín: *Rysavá jalovica*, Jozef Gregor–Tajovský: *Do konca, Mamka Pôstková,* Janko Jesenský: *Slnečný kúpeľ, Doktor, Demokrati;* regény, elbeszélés, novella.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A realizmus filozófiai alapjának, stílusjegyeinek, tipikus prózai műfajainak megismerése. Martin Kukučín, Jozef Gregor–Tajovský, Janko Jesenský, Božena Slančíková Timrava kis- és nagyepikájából néhány jelentős darab értelmezése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A realizmus filozófiai alapjai, stílusjegyei. A realista próza műfajai: regény, elbeszélés, novella. Martin Kukučín alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; a *Rysavá jalovica, Keď báčik z Chocholova umrie, Dom v stráni (részletek)* művek elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel. Jozef Gregor–Tajovský portréja, életművének sokszínűsége, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében a *Do*	A tanuló – ismeri a realizmus filozófiai alapját, stílusjegyeit; – ismeri a kor tipikus műfajait: regény, elbeszélés, novella, azok jellemzőit; – tisztában van Martin Kukučín, Jozef Gregor–Tajovský, Janko Jesenský, Božena Slančíková Timrava életművével, szerepével a szlovák irodalomban; – műismereti minimuma: Martin Kukučín: *Rysavá jalovica, Keď báčik z Chocholova umrie, Dom v stráni (részletek)*, Jozef Gregor –Tajovský: *Do konca, Mamka Pôstková, Na chlieb,*	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* az I. világháború, Csehszlovákia. *Mozgóképkultúra és médiaismeret:* irodalmi művek filmes feldolgozásai. *Földrajz:* az alkotókhoz kapcsolódó topográfia.

konca, *Mamka Pôstková, Na chlieb, Horký chlieb, Maco Mlieč* művek alapján. Janko Jesenský alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében: *Slnečný kúpeľ, Doktor, Pani Rafiková, Demokrati (részletek).* Božena Slančíková Timrava *Ťapákovci, Hrdinovia (részletek), Skon Paľa Ročku (részletek)* műveinek elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel.	*Horký chlieb, Maco Mlieč*, Janko Jesenský: *Slnečný kúpeľ, Doktor, Pani Rafiková, Demokrati (részletek)*, Božena Slančíková Timrava: *Hrdinovia (részletek), Skon Paľa Ročku (részletek), Ťapákovci*, *Do konca;* – képes Martin Kukučín három, Jozef Gregor–Tajovský öt, Janko Jesenský négy, Božena Slančíková Timrava három művének értelmezésére, egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek szöveghű felidézésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Pozitivizmus, objektivizmus, objektív megfigyelés, tipizálás, determinizmus, komikus szituáció, népi humor, nagyítás, konfrontáció, kontraszt, patriarchális életmód, társadalmi modell, erkölcsös magatartás, tolsztojizmus, szentimentalizmus, anekdotikus történet, irónia, ironikus és szatirikus ábrázolásmód, memoárirodalom, női emancipáció, protekcionalizmus, cinikus életfilozófia, nemzetiségi kérdés, konfliktus, realista-naturalista látásmód, álhazafiasság, önfeláldozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A realista dráma – Jozef Gregor Tajovský: *Statky-zmätky***	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Peter Karvaš: *Polnočná omša*. Dráma, felvonás, jelenet, szereplők.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés a *Statky-zmätky* olvasására, befogadására, értelmezésére.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A realista dráma értelmezése Jozef Gregor Tajovský *Statky-zmätky (részletek)* drámája alapján. A mű tematikai (szociális téma, gazdasági, anyagi érdekek), dramaturgiai jellemzői (hagyományos kompozíció, keret, kevésbé kiélezett bonyodalom, drámaian sűrített dialógusok), stílusa (dialektizmusok, befejezetlen mondatok, frazeologizmusok).	A tanuló – értelmezni tudja a realista drámát Jozef Gregor Tajovský: *Statky-zmätky (részletek)* műve alapján; – képes elemezni a művet tematikai, dramaturgiai, valamint stílusjegyek szempontból; – műismereti minimuma: Jozef Gregor Tajovský: *Statky-zmätky (részletek);* – képes a *Statky-zmätky* részleteinek értelmezésére, egy szóbeli témakör kifejtésére.	*Földrajz:* az alkotóhoz kapcsolódó topográfia.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szociális probléma, gazdasági, anyagi érdek, álcázott gondoskodás, hagyományos kompozíció, keret, kevésbé kiélezett bonyodalom, drámaian sűrített dialógus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovák modernizmus – Ivan Krasko költészete**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Ivan Krasko: *Zmráka sa, Kritikovi*.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Felkészítés Krasko költészetének befogadására: költői szerepe, költészetének jellege. Műelemzések, összpontosítva Krasko jellemző szerkesztési módszereire, lírai témáira, poétikai megoldásaira. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák modernizmus létrejöttének történelmi, esztétikai feltételei. Ivan Krasko portréja, költészetének stílusbeli sajátosságai (pl. impresszionizmus, szimbolizmus) és motívumai (magányélmény, szomorúság, az anya iránt érzett szeretet, természet, nemzet, költői vallomás) a *Vesper Dominicae, Topole, Zmráka sa, Otcova rola, Baníci, Otrok, Kritikovi* művek alapján.	A tanuló – ismeri a szlovák modernizmus létrejöttének történelmi, esztétikai feltételeit, a kor stílusait; – tisztában van Ivan Krasko életművének jellegével, az alkotó helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – műismereti minimuma: Ivan Krasko: *Vesper Dominicae, Topole, Zmráka sa, Otcova rola, Kritikovi, Baníci, Otrok;* – képes Krasko hét művének értelmezésére, egy-egy szóbeli témakör kifejtésére, memoriterek szöveghű felidézésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* impresszionizmus és szimbolizmus a magyar irodalomban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modernizmus, impresszionizmus, szimbolizmus, magányélmény, motívum, ars poetica.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovák irodalom 1918 és 1945 között – Ján Smrek és Emil Boleslav Lukáč költészete**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	Ján Smrek: *Oči, Syn môj.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ján Smrek és Emil Boleslav Lukáč műveinek megismerése, értelmezésük elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A 20-as évek politikai, társadalmi	A tanuló	*Vizuális kultúra; ének-*

helyzete – az irodalom fellendülése. Ján Smrek alkotói portréja. Stílusirányzatok a költészetében: szimbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus. Költői program, életérzések (életöröm, optimizmus, dinamizmus), motívumok (a költészet több mint a kenyér, a szó ereje, sorsszerűség, varázslat, a világba vetett hit, a világ, mint egyenrangú partner), a képszerűség stíluseszközeinek felismerése értelmezése a *Neslýchané* és a *Triumf* művek alapján. Emil Boleslav Lukáč alkotói portréja. Stílusirányzatok a költészetében: neoszimbolizmus, parnasszizmus. Életérzések (bizonytalanság, nyugtalanság, biztonság), motívumok (társadalmi problémák, a fasizmus kegyetlensége, falu –város ellentét, városi erkölcs), a képszerűség stíluseszközeinek felismerése értelmezése a *Goethehof és a Taedium urbis* művek alapján.	– tisztában van a 20-as évek politikai, társadalmi helyzetével; – tisztában van Ján Smrek és Emil Boleslav Lukáč életművének jellegével, az alkotók helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – ismeri a költészetükben megjelenő stírusirányzatok jellemzőit, életérzéseket, motívumokat, a képszerűség stíluseszközeit; – műismereti minimuma: Ján Smrek: *Neslýchané, Triumf*, Emil Boleslav Lukáč: *Taedium urbis*, *Goethehof;* – képessé válik a Smrek- és Lukáč-életmű jellemzőinek bemutatására, (2-2 lírai alkotás) kritikus befogadására, egy-egy szóbeli témakörben kijelölt feladat kifejtésére, memoriterek tolmácsolására.	*zene:* szimbolizmus.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szimbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus, életöröm, optimizmus, dinamizmus, neoszimbolizmus, parnasszizmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A szlovák irodalom 1918 és 1945 között – Jozef Cíger–Hronský és Milo Urban prózája**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	Az I. világháború.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Jozef Cíger–Hronský *Jozef Mak* és Milo Urban *Živý bič* c. regényére összpontosító műelemzések. Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Az expresszionizmus, a lirizált próza, a biologizmus és	

	az avantgárd hatása a műre. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. Annak felismerése és tudatosítása, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a tapasztalatszerzés forrása.

Tevékenységek/Ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Jozef Cíger–Hronský alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai. A *Jozef Mak* c. regény elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (kisember), stílus; az expresszionizmus, a lirizált próza és az egzisztencionalizmus hatása a műre. Milo Urban alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai. A *Živý bič* c. regény (részletek) elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl. a biologizmus és az avantgárd megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés–technika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség; problematika (szociális probléma, bosszú, bűn és bűnhődés), stílus.	A tanuló – ismeri Jozef Cíger–Hronský és Milo Urban alkotásainak jellemzőit, témáit, az életművükben megjelenő motívumokat és műfaji változatokat, írásművészetük sajátosságait; – műismereti minimuma: Jozef Cíger–Hronský: *Jozef Mak,* Milo Urban: *Živý bič* (részletek); – képessé válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására, egy-egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére, memoriter tolmácsolására.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek*: az I. világháború.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorikai jelleg, képiség, toposz, mitikus világ, vallási szimbólum, mozaikos jelleg, balladai jelleg, lélektani ábrázolás, biologizmus, avantgárd, lázadás, patriarchális viszonyok, szociális probléma, bosszú, bűn és bűnhődés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Lírizált próza – Margita Figuli, František Švantner**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Természetábrázolás az irodalmi művekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Margita Figuli és František Švantner helyének, alkotásmódja jellemzőinek megismertetése, a *Tri gaštanové kone* és a *Malka* több szempontú megközelítése. Igény erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A lírizált próza – esztétikai elvek, archetípusok. Margita Figuli alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai. A *Tri gaštanové kone* novella elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (szerelem – vagyon, ellenőrizhetetlen történelmi erők – keresztény etika, természeti jog), stílus. František Švantner alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai. A *Malka* című novella elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (szerelem – szenvedély, sorsszerűség), stílus.	A tanuló – ismeri a lírizált próza esztétikai elveit, archetípusait; – ismeri Margita Figuli és František Švantner alkotásainak jellemzőit, témáit, az életművükben megjelenő motívumokat és műfaji változatokat, írásművészetük sajátosságait; – műismereti minimuma: Margita Figuli: *Tri gaštanové kone,* František Švantner: *Malka;* – képessé válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására, egy-egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére, memoriter tolmácsolására.	*Magyar nyelv és irodalom; vizuális kultúra:* naturalizmus.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lírizált próza, archetípus, lírai pátosz, erkölcsi tisztaság, keresztény etika, természeti jog, próbatétel, természeti szimbólum, bibliai kifejezés, balladai

	jelleg, betyártematika, szerelem – szenvedély, sorsszerűség, titokzatosság, elhallgatott motiváció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az 1945 utáni szlovák líra – Milan Rúfus, Miroslav Válek**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Milan Rúfus: *Tri groše, Senná, Chlieb náš každodenný*, Miroslav Válek: *Nite.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Milan Rúfus és Miroslav Válek költészetének jellege. Műelemzések, összpontosítva a műismereti minimumban megjelölt művek lírai témáira, poétikai megoldásaira. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Milan Rúfus portréja, jellemző témák, motívumok, életérzések költészetében. A *Murári, Zvony detstva, Iba mlčať* c. művek értelmezése. Miroslav Válek portréja, jellemző témák, motívumok, életérzések költészetében. A *Zabíjanie králikov, Zima, Nite, Dejiny trávy* c. művek értelmezése.	A tanuló – tisztában van Milan Rúfus és Miroslav Válek életművének jellegével, az alkotók helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – ismeri a költészetükben megjelenő témákat, motívumokat, életérzéseket, a képszerűség stíluseszközeit; műismereti minimuma: Milan Rúfus: *Murári, Zvony detstva, Iba mlčať*, Miroslav Válek: *Zabíjanie králikov, Zima, Nite, Dejiny trávy;* – képessé válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy-egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére, memoriter tolmácsolására.	*Földrajz:* az alkotókhoz kapcsolódó topográfia.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Motívum, szimbólum, a szülőföld mint emlék, apamotívum, a gyermekkor világa, érték, Gyertyaszentelő Boldogasszony, szakrális, keresztény szimbolika, lírai én, filozófiai gondolat, a hallgatás motívuma, reflexió, krízis, dráma, bonyolult emberi kapcsolatok, spontán nyelv.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az 1945 utáni szlovák regényirodalom – Dominik Tatarka, Peter Jaroš, Ladislav Ballek**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Ladislav Ballek: *Čudný spáč.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A szerzők több szempontú bemutatása, életművük jellege, szerepük a szlovák irodalomban. Egy-egy jelentős darab értelmezése. Igény	

céljai	erősítése a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Történelmi-társadalmi háttér. Dominik Tatarka groteszk látásmódja, társadalombírálata a *Démon súhlasu (részletek)* regény alapján. Peter Jaroš: *Tisícročná včela (részletek)* **–** sok szempontú regényértelmezés. Ladislav Ballek: *Pomocník (részletek)* **–** sok szempontú regényértelmezés. A szerzőkhöz, művekhez kacsolódó fogalmi ismeretek.	A tanuló – ismeri a kor történelmi – társadalmi eseményeit; – tisztában van az adott 20. századi szerzők életművének jellegével; az alkotók helyével, szerepével a szlovák irodalom történetében; – műismereti minimuma: Dominik Tatarka *Démon súhlasu (részletek),* Peter Jaroš: *Tisícročná včela (részletek),* Ladislav Ballek: *Pomocník (részletek;* – képessé válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására; egy-egy szóbeli érettségi témakör anyagának összeállítására és az abban megjelölt feladat kifejtésére, memoriter tolmácsolására.	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* művek filmes feldolgozásai.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Társadalombírálat, groteszk, humor, irónia, fekete humor, családregény, sztereotípia, patriarchális szlovák vidék, küldetés, szürrealista elbeszélés-technika, lirizált prózára jellemző elbeszélés-technika.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A XX. századi szlovák dráma – Ivan Stodola**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Realista dráma – Jozef Gregor Tajovský: *Statky–zmätky*. Szociális téma, gazdasági, anyagi érdekek, hagyományos kompozíció, keret, kevésbé kiélezett bonyodalom, drámaian sűrített dialógusok, stílusa (dialektizmusok, befejezetlen mondatok, frazeologizmusok).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A két világháború közötti szlovák dráma jellegének megismertetése. Műelemzés, összpontosítva Ivan Stodola *Jožko Púčik a jeho kariéra* c. művére. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovák dráma és színház a két világháború között. Ivan Stodola *Jožko Púčik a jeho kariéra (részletek)* c. művének	A tanuló – értelmezni tudja Ivan Stodola *Jožko Púčik a jeho kariéra* c. drámát tematikai, dramaturgiai szempontból,	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* művek filmfeldolgozása.

értelmezése. A mű tematikai (kishivatalnok, hamis-jó cselekedet, szélhámosság, gőg), dramaturgiai jellemzői, stílusa, hangneme.	ismeri stílusjegyeit, hangnemét; – műismereti minimuma: Ivan Stodola: *Jožko Púčik a jeho kariéra;* – alkalmassá válik a mű értelmezésére, egy szóbeli témakör kifejtésére.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szatíra.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Magyarországi szlovák irodalom – Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Különféle témájú lírai és prózai alkotások a magyarországi szlovák irodalomból: Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč, Pod Pilíšom,* Juraj Dolnozemský: *Naša dedina, Smerom k slovám*, Alexander Kormoš: *Jazyk,* Imrich Fuhl: *Spomienky,* Veronika Halušková: *Zemplínska dedinka.* Michal Hrivnák: *Milka*, Pavol Kondač: *Hrboľatá cesta,* Zoltán Bárkányi–Valkán: *Maska.*	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozottság továbbfejlesztése: az 1945 utáni magyarországi szlovák irodalom gyűjteményes kiadványai, legjelentősebb képviselői, műveik. Képesség a nemzetiségi sorskérdés, költői hitvallás, nyelv mint megtartó erő témák befogadására, jelentőségük megértésére, elfogadására, a témákhoz kapcsolódó művek elemzésére.	

Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyarországi szlovákok intézményei, médiája, a nemzetiségi irodalom gyűjteményes kiadványai 1945 után. Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl alkotásainak jellemzői, témák (nemzetiségi sorskérdés, költői hitvallás, nyelv mint megtartó erő), motívumok (ősrégi dal, bátortalanság, jövő felé tekintés, fájó szavak, ősz, a költészet minden, bilingvizmus, polifónia) és műfaji változatok életművükben; írásművészetük sajátosságai.	A tanuló – ismeri a magyarországi szlovákok intézményeit, médiáját, a nemzetiségi irodalom 1945 után megjelenő gyűjteményes kiadványait; – műismereti minimuma: Pavel Samuel: *Prastará pieseň,* Juraj Dolnozemský: *V rákosí,* Gregor Papuček: *Siroty, Jeseň,* Alexander Kormoš: *Polyfónia, Nové leto*, Imrich Fuhl: *Poézia, Čiernobiela mozaika;* – képessé válik a nemzetiségi sorskérdés, költői hitvallás, nyelv mint megtartó erő témák kifejtésére Pavel Samuel egy, Juraj	*Földrajz:* az alkotókhoz kapcsolódó topográfia. *Szlovák népismeret:* országos szintű kiadványok, gyűjtemények, kalendáriumok.

A régió, a település kulturális, irodalmi hagyományai.	Dolnozemský egy, Gregor Papuček kettő, Alexander Kormoš kettő, Imrich Fuhl kettő műve kapcsán; – képes memoriter tolmácsolására; – tájékozódik a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gyűjteményes kiadvány, nemzetiségi sorskérdés, költői hitvallás, bilingvizmus, polifónia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Közismereti témák**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Az adott témákban a korosztálynak megfelelő szókincs.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A felelősség, az európai élettér egységesedése, az életen át tartó tanulás, felsőoktatás, külföldön tanulás, a média hatása a társadalomra témákban megfelelő szókincs és kommunikációs képesség kialakítása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
Felelősség – a szülők felelőssége a gyerekek felneveléséért, az idősekről való gondoskodás felelőssége, a munka elvégzésének felelőssége, a felelősség határa, kibújás a felelősség alól. Az európai élettér egységesedése – globalizáció, határon átnyúló együttműködések, regionális összetartozás, környezeti terhelés, elidegenedés, identitászavarok. Életen át tartó tanulás – a kultúrák közötti párbeszéd, a nemek egyenjogúsága, a vállalkozói szellem erősítése, nyelvtanulás, nyelvi sokszínűség, más népek és kultúrák iránti tolerancia és tisztelet, a helyes gyakorlatok kicserélése. Felsőoktatás, külföldön tanulás – érettségi, jelentkezés felsőoktatási intézménybe, nyelvtudás, ösztöndíj, nyári egyetem külföldön, diplomaszerzés külföldön. A média hatása a társadalomra – a médiaszövegek, mint a	Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel a következő témakörökben: felelősség, az európai élettér egységesedése, az életen át tartó tanulás, felsőoktatás, külföldön tanulás, a média hatása a társadalomra és nemzetiségi érdekképviselet.	*Etika:* felelősség. *Magyar nyelv és irodalom:* a média hatása a nyelvre, nyelvhasználatra. *Szlovák népismeret:* nemzetiségi érdekképviselet.

közösség kulturális képviselői, manipuláció, torzított kép a valódi életről, az átlagember védtelensége. Nemzetiségi érdekképviselet – nemzetiségi önkormányzatok, országos önkormányzatok, képviselők, képviselőtestület.		

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Felelősség, a felelősség határa, kibújás a felelősség alól, európai élettér, globalizáció, határon átnyúló együttműködés, regionális összetartozás, környezeti terhelés, elidegenedés, identitászavar, életen át tartó tanulás, kultúrák közötti párbeszéd, egyenjogúság, vállalkozói szellem, nyelvi sokszínűség, tolerancia, tisztelet, felsőoktatás, külföldön tanulás, kétszintű érettségi, nyelvtudás, ösztöndíj, nyári egyetem külföldön, diplomaszerzés külföldön, média, manipuláció, torzított kép, védtelenség, nemzetiségi érdekképviselet, nemzetiségi önkormányzat.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló használni tudja a különböző kommunikációs színtereknek és helyzeteknek megfelelő nyelvi és nem nyelvi jeleket. Felismeri a manipulációs szándékot. Megismeri és alkalmazza a klasszikus retorika alapfogalmait nyilvános megszólalásokban. Megismeri a hatásos érvelés technikáját, a legfőbb érvelési hibákat. Képes önálló beszéd megírására, rendelkezik a hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességekkel. Megtapasztalja, hogy a nyelvi elemek stílusértéke a konkrét szövegben, nyelvhasználatban kap szerepet. A megismert jelentéstani, stilisztikai, szövegtani jelenségeket felismeri és alkalmazza a műelemzésben, a mindennapi élet nyelvi jelenségeinek megítélésében, szövegalkotásban. Képes a fogalmi, a kreatív gondolkodásra, a szövegértelmezésre. Felismeri és alkalmazza a szövegműfajokat és szövegtípusokat. Felismeri az összetett mondatokat és a többszörösen összetett mondatokat, azok fajtáit. Ismeri a szlovák nyelv eredetét, az ószláv nyelvet. A szlovák nyelvet képes elhelyezni a világ nyelvei között. Képes az irodalmi művekben megjelenő magatartásformák, álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására. Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a szlovák irodalom kiemelkedő alkotóiról. Be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait. Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyszerű ismertetésére. Be tud mutatni műveket, alkotókat a 19. és 20. századi szlovák irodalomból. Írásban és szóban egyaránt bizonyítani tudja alkotói pályaképek ismeretét az alkotói pálya jelentősebb tényeinek, a művek tematikai, formabeli

	változatosságának bemutatásával. Felismeri különböző alkotók hatását az irodalmi hagyományban, ezzel összefüggésben képes művek közötti kapcsolatok, témák fölismerésére és értékelésére. A felelősség, az európai élettér egységesedése, az életen át tartó tanulás, a felsőoktatás, a külföldön tanulás, a média hatása a társadalomra témákban megfelelő szókinccsel és kommunikációs képességgel rendelkezik.

10.9.2. a szlovák nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szlovák nyelven

Kerettantervek:

Szlovák népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Szlovák nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

SLOVENSKÁ VZDELANOSŤ

Základnou podmienkou udržania a zosilnenia identity Slovákov v Maďarsku je jazyk a kultúra. Následkom procesu asimilácie, ktoru môžeme zistiť, narástla funkcia vychovávacích a vyučovacích inštitúcií v odovzdávaní kultúry a identity. Výchovné a vyučovacie úlohy práve preto sa nemôžu obmedzovať iba na odovzdávanie znalostí a na rozvíjanie schopností. Treba sa snažiť na praktické a rozmanito používajúce vedomosti a znalosti, ktoré sú jednak aj podmienkou aktivity zakladajúcej sa na hodnoty. Cieľom výchovy a výučby je sebaidentifikovanie, rozsudková schopnosť, otvorenosť na vedu a umenie, dosiahnutie výkonu v rámci navždy platných osobných schopností a možností. Tento podmienkový systém otvára cestu k zodpovednému životu.

Národnosti v Maďasku v rámci celoživotného učenia majú najdôležitejšie školstvopoliticke ciele udržať a rozvíjať také vychovné a vyučovacie ponuky, ktoré sú dosiahnuteľné a prechodné pre každého. Výchova a vyučovanie – ponukané v národnostnom jazyku – budujú na tom, že ľudia patriaci k národnosti môžu využiť túto možnosť v každej svojej životnej etape. Ovládanie jazyka na vysokej úrovni, pestovanie miestneho nárečia a tradícií, poznanie dejín a súčasnosti – tvoria nevyhnutnú časť identity.

V naších moderných čias štúdium cez ľudských vzťahoch je práve taký dôležitý ako získanie vedomostí a informácií práve tak ako rozvíjanie činných stratégií. Toto má špecifikovaný význam pre tunajšie národnosti, veď sú vlastníkmi dvoch materinských jazykov. Zároveň musíme brať do úvahy aj to, že – následkom už spomínanej asimilácie – vyučovacie inštitúcie nemôžu budovať na ich jazykových poznatkoch žiakov, ktoré prinášajú z domu. Táto pozmenená situácia sa musí odzrkadľovať – v záujme úspechu výučby – aj v rozvíjaných kompetenciách a v osvetových obsahoch.

Ciele a úlohy sa nachádzajú v špecifickosti predmetu, v tom že predmet musí stále viac prebrať úlohu rodiny sprostredkovaných hodnôt a tradícií a ich úctu.

Žiaci národnostných škôl sa najprv stretávajú s najdôležitejšími tradíciami, spôsobom života a národnostnou kultúrou v zážitkových situáciach. Získavajú vedomosti o dejinách, národopise, jazyku, literatúre a o médiach slovenskej národnosti tak, že budujú na tieto zážitky.

Žiaci sú informovaní o tom, že dejiskom pestovaní tradícií okrem rodiny sú rôzne inštitúcie a organizácie.

Predmet slovenská vzdelanosť dodáva žiakom možnosť na to, aby boli tolerantní a otvorení voči rozdielnosti, čo ich urobí vhodným na prijanie iných národov a národností.

Týždenne povinná jedna vyučovacia hodina od prvého do dvanásteho ročníka umožňuje získanie intenzívnych a dôkladných vedomostí. V nezávislosti od toho, že tento poznatkový materiál sa nemôže integrovať do iných predmetov, musíme brať do úvahy aj súvislosti s inými predmetmi. Obsahy zahrňujú v sebe túto možnosť.

Úloha predmetu slovenská vzdelanosť – sprostredkovanie identity a hodnoty – vplýva na zvolenie metôd. Štúdium otvorených vyučovacích foriem umožňuje také získanie poznatkov, ktoré vedie cez zážitky, činností a porozumenie ku skúsenostiam.

Tieto kreatívne formy (štúdium zastávkami, štúdium dielní, múzeopedagogické zamestnávanie, školské projekty) privedú žiakov k takým skúsenostiam, na ktoré vo vlastnom prostredí už nemajú možnosť.

Predmet s rozvíjaním kľúčových kompetencií – komunikácia, orientácia v čase a v priestore, otázky usmerňujúce reflexiu, kritické rozmýšľanie a samostatné štúdium – dosiahne, aby žiaci sa stali schopnými na realizovanie samostatných projektov.

1.-2. ročník

V úvodnej fáze (1.-2. ročník) vyučovanie predmetu slovenská vzdelanosť prebieha v rámci takých výuko- a činnostnoorganizačných foriem, ktoré sú náročnejšie na čas, budujú na osobných záujmoch žiakov a berú do úvahy individuálne rozdiely. Žiak sa oboznámi so sviatkami, so slovenským jazykom, s materiálnou a duchovnou kultúrou slovenskej národnosti, medzitým sa vyvíja jeho citová totožnosť. Hravou formou si osvojuje úlohy štátneho občana, základy pravidiel demokratického správania a sleduje spoločenské pravidlá. Predmet v tejto fáze má dôležitú funkciu v rozvoji sebapoznania a spoločenskej kultúry. Žiak spozná zodpovednosť, empátiu a dôležitosť spolupráce s inými. Počas výchovy na rodinný život si osvojuje rodinné pravidlá a k týmito sa viažúce úlohy. Ochranu vecného a prírodného prostredia nacvičuje počas každodenných činností. Snaží sa vyjadrovať v slovenskom jazyku. Zosilňuje sa jeho esteticko-umelecké vedomie a výraznosť.

Žiak na vhodnej úrovni spozná národné sviatky svojej vlasti a materinskej krajiny. Spozná jednu-jednu tradíciu veľkých kalendárnych zvykov, najdôležitejšie zástavky ročných sviatkov: je schopný tieto umiestniť podľa ročných období a spozná k týmto viažúce sa umelecké diela. Spozná miestne tradície viažúce sa k národným sviatkom Slovákov v Maďarsku, zúčastní sa v činnostiach, ktoré mu uľahčujú citovu totožnosť s nimi v pestovaní tradícií. Umiestní seba v užšom a širšom spoločenstve, sleduje jednoduché spoločenské pravidlá, zúčastní sa v spoločných činnostiach. Žiak disponuje kooperatívnou schopnosťou a dodržiava pravidlá slušnosti. Spoznáva a osvojuje si základné normy spolunažívania a spolupráce v rodine, v škole a v spoločnosti. Osvojuje si úlohy viažúce sa k rolám rodiny a snaží sa o to, aby si svoje úlohy pravidelne, každodenne robil. Žiak sa stane citlivým voči stavu prírodného a vecného prostredia. Vytvorí sa v ňom nutnosť, aby uchoval hodnoty viažúce sa k svojmu prostrediu a ku slovenskému národnostnému životu svojich predkov.

U žiaka sa vytvorí nárok a schopnosť, aby svoje myšlienky, názory vyjadril v slovenskom jazyku. Snaží sa vyjadriť takým jazykom, ktorý je zrozumiteľný pre iných. Je schopný sledovať ústny prejav histórie, komentáru. Žiak sa oboznámi s rôznymi formami manuálnych a umelecko-tvorivých činností. Je schopný o prejav slovenských básní, hádaniek, o hry a cvičenia rozvíjajúce rytmický zmysel a pohybovú kultúru, na rytmické a spevov improvizácie, na hravu dramatizáciu.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Užší rodinný kruh**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a schopnosti zodpovedajúce k školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie osvojenia rodiny a rodinných stykov v každodennom živote.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Najpríznačnejšie údaje členov rodiny, ich pomenovanie a spoznanie. Získavanie informácií o rodinných a príbuzenských vzťahov a stupňov. Spoznávanie pomenovaní používaných v miestnom nárečí. Práca a zaneprázdnenosť v užšej rodine – úlohy v rodine. Pomenovanie činností členov rodiny.	*Vizuálna kultúra*: rodina na fotografiach a kresbách. *Spev a hudba*: krátke pesničky o rodine.

Systém tradícií spolunažívania v rodine: minulosť a súčasnosť. Osvojenie pojmov spoločenskej patričnosti a mravu. Narodenie, manželstvo, zánik v rodine. Poznanie slovenského národnostného spoločenského života a jeho prostredia.	*Slovenský jazyk a literatúra*: krátke básne o rodine, slovná zásoba o rodine.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Otec, matka, súrodenci, starí rodičia, rodina, príbuzný, spoločenstvo, narodenie, manželstvo, zánik.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Poznatky o bydlisku a prírodzenom prostredí**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a schopnosti zodpovedajúce k školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie osvojenia zbieraných poznatkov o národnostných osobitostiach a prírodzenom prostredí danej obce	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Umiestnenie danej obce, mesta. Obec, mesto, ulica, budovy a verejné inštitúcie. Porovnanie starých a nových znakov a zmeny domovu, bydliska; návšteva obecného múzea. Osvojenie a precvičovanie výrazov vyjadrujúcich časové úseky: voľakedy, kedysi, nedávna minulosť, súčasnosť. Národnostné znaky, titul školy a danej obce. Zariadenie tried dávno a dnes. Priateľské vzťahy, oslovenia v triednom prostredí. Zoznamovanie, spoznanie domácich zvierat, krátky opis, správne pomenovanie (rečňovanky napodobňujúce hlas zvierat, riekanky). Zoznamovanie, opis, spoznanie a pomenovanie záhradných rastlín (hádanky, básničky). Spoznanie, krátky opis, pomenovanie záhradných pracovných prostriedkov. Osvojenie pomenovania častí dňa, dní, týždňov, mesiacov. Pozorovanie, krátky opis, pomenovanie ročných období. Spoznanie ľudových zvykov, predpovedí (pranostiky) spojených s prácou, s ročnými obdobiami, počasím.	*Vizuálna kultúra*: obecné múzeum, obec, domy, verejné budovy na fotografiách, na kresbách. *Slovenský jazyk a literatúra*: správna artikulácia, výslovnosť, slovná zásoba bydliska. *Spev a hudba*: detské pesničky, rečňovanky o zvieratách, o časových úsekoch, ročných obdobiach. *Dráma a tanec*: detské hry o zvieratách.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Oslovenie, mesto, obec, dedina, umiestnenie sa, verejná budova, ulica, dom, škola, trieda, domáce zviera, rastlina, záhrada, práca, ročné obdobie, príroda.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Základné poznatky o kultúre Slovákov v Maďarsku**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a schopnosti zodpovedajúce k školskej zrelosti.	

Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie osvojenia poznatkov o kultúre Slovákov v Maďarsku.

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznanie spoločenského života a prostredia slovenskej národnosti. Objavenie slovenských národnostných čŕt bydliska. Spoznanie pojmov: kultúra, tradícia, zvyky. Rozhovor o spôsobe života a kultúry slovenskej národnosti. Aké tradície, zvyky žijú v rodine, na bydlisku? Dôležitosť národnostných podujatí, zúčastnenie sa na nich. Oboznamovanie sa s vysielaniami slovenskej televízie, s detskou rubrikou časopisu Ľudové noviny.	

Kľúčové pojmy/ pojmy	Kultúra, tradícia, zvyky, spôsob života, výraz, časopis, nadpis, názov.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Príznačné tradície cirkevných zvykov**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a schopnosti zodpovedajúce k školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie osvojenia vedomostí o najväčších cirkevných sviatkoch (Vianoce, Fašiangy, Veľká noc).	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Nadobudnutie záujmov o zvykoch a ľudových tradíciach. Spoznanie miestnych ľudových zvykov, tradícií. Rozširovanie poznatkov o zimných – Mikuláš, Vianoce – a jarných – Fašiangy, Veľká noc – sviatkoch. Spoznanie sviatočných symbolov a znakov. Spoznanie dôležitosti spolupatričnosti. Spoznanie vinšov (vianočné, novoročné), pestovanie miestnych tradícií. Nacvičovanie a učenie tradičných detských hier (betlehemská hra, šibačka). Súčasť na tradičných miestnych slávnostiach.	*Spev a hudba*: pesničky k daným sviatkom. *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba súvisiaca so sviatkami.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Cirkev, sviatok, symbol, Vianoce, Fašiangy, Veľká noc, Mikuláš, vinše.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Oživenie zvykov: ľudové detské hry, ľudové umenie**	**Počet hodín 13**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a schopnosti zodpovedajúce k školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vzbudenie zvedavosti žiakov (hravou formou) o slovenský jazyk a literatúru	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznanie a reprodukcia detských hier – naháňačky, schovávačky, hry na bránu, spevavo-tanečné hry – z tradícií régia. Osvojenie správneho pohybového a rytmického zmyslu v prírode, pomocou pohybu. Nacvičovanie a učenie rozhovorovej hry. Učenie miestnej básne, rečňovanky, pesničky. Spoznanie a porovnanie odlišností. Spoznanie ľudového tanca ako spoločenskej činnosti. Úloha ľudovej hudby v živote slovenskej národnosti. Spoznanie funkcií ozdobného umenia. Objavenie hodnôt manuálnych činností (tkanie, pradenie, vyšívanie). Spoznanie a príprava tradičných nástrojov, vecí, ozdôb spájajúcich k ľudovým tradíciam. Spoznanie miestnych základných motívov a foriem. Osvojenie charakteristického používania farieb. Spoznanie hodnoty ľudového umenia. Spoznanie látok a nástrojov spájajúcich sa k ľudovému umeniu. Prehliadka krátkeho divadelného predstavenia, dramatickej hry o daných zvykoch.	*Spev a hudba:* hračky s rôznymi melódiami, ľudové hudobné nástroje. *Dráma a tanec*: jednoduché tanečné kroky. *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba ľudových zvykov. *Vizuálna kultúra*: farby, formy.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Ľudový, ľudový tanec, ľudová hudba, rečňovanka, detské hry, hudobný nástroj, ľudové umenie, ozdobné umenie, manuálne, motív, nástroj, látka, tkanie, pradenie, vyšívanie.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Ľudová slovesnosť**	**Počet hodín 4**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a schopnosti zodpovedajúce k školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Objavenie ľudovej slovesnosti.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Osvojenie pojmu ľudová slovesnosť. Odzrkadľovanie pozorovania spájajúcich s prírodou v ľudovej	*Maďarský jazyk a literatúra*: rozprávky.

slovesnosti. Učenie domnievok, vypočítavok, rečňovaniek, miestnych tradičných ľudových piesní. Ľudový humor, prírodzenosť, múdrosť v tunajších slovenských ľudových rozprávkach. Miestne slovenské ľudové legendy, príhody starých ľudí. Reprodukcia krátkeho vinša, detskej hry. Základy miestneho nárečia, osvojenie niektorých výrazov.	*Slovenský jazyk a literatúra*: slová a výrazy spájajúce sa k ľudovej slovesnosti. *Spev a hudba*: ľudové piesne.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Ľudová slovesnosť, ľudový humor, ľudová múdrosť, ľudová pieseň, legenda, domnienka.

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Vytváranie správneho sebavedomia, osvojenie slovenského národnostného charakteru. Žiak si uvedomuje, že môže sa vyjadriť aj po slovensky. Vbudí sa v ňom záujem rôznofarebnej kultúry a tradíií v každodennom živote. Žiak si osvojí definíciu svojej rodnej dediny a školy v slovenskom jazyku, spozná verejné budovy a domy danej obce a ich užšie a širšie prostredie. Predstaví členov svojej rodiny a užších príbuzných. Osvojí si pomenovania členov rodiny v miestnom nárečí. Počas praktického života správne používa pomenovania členov svojho užšieho prostredia. Spozná pomenovania a symboly tradičných náboženských sviatkov. Pomenuje záhradné rastliny, príznačné domáce zvieratá a pracovné prostriedky. Spozná najdôležitejšie výrazy pri zjavoch ročných období. Zaspieva ľudovú pesničku v miestnom nárečí. Povie hádanky, pozná detské hry. Zúčastní sa na tradičných slávnostiach.

3.-4. ročník

V začiatočnej fáze (3.-4. ročník) predmet slovenská vzdelanosť v kruhu motivácie a zorganizovania výučby sa zameriava na výkon žiaka. Žiak spozná sviatky. Zoznamuje sa s materiálnou a duchovnou kultúrou slovenskej národnosti, pokým sa zosilňuje jeho citová totožnosť. Hravou formou si osvojuje úlohy štátneho občana a základy pravidiel demokratického správania sa: kooperuje a sleduje spoločenské pravidlá. Počas rozvojovaní sebavedomia a spoločenskej kultúry si získa poznatky o svojich schopnostiach a možnostiach. Je schopný používať dostatočné formy ľudských vzťahov. Počas výchovy na rodinný život si osvojuje rodinné role a k ním spájajúce úlohy. Je schopný vziať na seba zodpovednosť za iných. Počas každodenných činností si nacvičuje ochranu vecného a prírodného prostredia. Má nárok na vyjadrenie sa po slovensky. Zosilňuje sa jeho esteticko-umelecké vedomie a schponosť na výraznosť. Spozná médiá a ich úlohu vo výučbe.

Žiak na vhodnej úrovni spozná národné sviatky materinskej krajiny a vlasti a spozná ich dátumy. Spozná jednu-jednu tradíciu veľkých kalendárnych zvykov a spozná najdôležitejšie ročné kalendárne sviatky: tieto vie uložiť podľa ročných období a taktiež

spozná k týmito viažúce umelecké diela. Spozná miestne tradície viažúce sa k národnostným sviatkom Slovákov v Maďarsku, zúčastní sa činností, ktoré pomáhajú jeho citovej totožnosti. Rozšírujúce prostredie pomáha mu v rozvoji vzťahu k rodisku, k vlasti a k materinskej krajine. Umiestní seba v užšej a v širšej spoločnosti, sleduje jednoduché spoločenské pravidlá, zapojí sa do spoločných činností. Spozná svoje skutočné a prípadné úlohy. Žiak disponuje so schopnosťou kooperácie a dodržiava pravidlá slušnosti. Spozná a osvojí si základné normy spolunažívania a spolupráce v rodine, v škole a v spoločenskom živote. Naučí sa úlohy viažúce sa k rodinným rolám a snaží sa, aby svoje úlohy robil každý deň. Je mu jasné, že prevziate úlohy prinášajú so sebou aj zodpovednosť. Získa skúsenosti o tom, že nemá iba povinné úlohy, ale môže pomáhať slobodnou voľbou aj žijúcim v jeho prostredí. Žiak sa stane citlivým voči stavu svojho prírodzeného a vecného prostredia. Vytvorí sa v ňom snaha, aby zachoval hodnoty viažúce sa k slovenskému národnostnému životu, svojho prostredia a svojich predkov. U žiaka sa vytvorí požiadavka a schopnosť, aby svoje myšlienky a názory mohol vyjadriť po slovensky. Snaží sa o zrozumiteľnú reč pre každého. Vie sledovať ústny prejav histórie, výklad v slovenskom jazyku. Spozná a používa základné pravidlá pozbieraných a usporiadaných materiálov. Z jeho dvojjazyčnosti vyplýva otvorenosť prijať iné kultúry. Žiak sa oboznámi s rôznymi formami manuálnych a umelecko-tvorivých činností. Je schopný reprodukovať slovenské básne, hádanky, hry a cvičenia rozvíjajúce rytmický zmysel a pohybovú kultúru, rytmické a spevavé improvizácie, hravé dramatizácie. Oboznámi sa s médiami zo Slovenska, s médiami tunajších Slovákov a s maďarskými médiami, s ich osožnosťou v učení.

<table>
<tr><td>Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ</td><td colspan="2">Rodina a jej príbuzenské vzťahy</td><td>Počet hodín 8</td></tr>
<tr><td>Predbežné vedomosti</td><td colspan="3">Základná slovná zásoba o užšej rodine, krátke predstavenie.</td></tr>
<tr><td>Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu</td><td colspan="3">Rozširovanie a prehĺbenie poznatkov súvisiacich s rodinou.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Poznatky/rozvojové požiadavky</td><td>Medzipredmetové vzťahy</td></tr>
<tr><td colspan="3">Osvojenie príbuzenských vzťahov a stupňov rodiny.
Dôležitosť hodnôt rodiny a príbuzných.
Tradičné hodnoty v rodine, starostlivosť menších, starých.
Širšie osvojenie zvykového systému spolunažívania.
Pozorovanie správacích spôsob a životných foriem, ich predstavenie podľa starých fotografiach a porozprávaní.
Osvojenie si príprav rodinných sviatkov (narodeniny, meniny).
Širšie spracovanie udalostí viažajúcich sa k prevratov ľudského života (krstiny, svadba).
Zbieranie miestnych nárečových slov v súvislosti s touto témou, vyjadrenie blahoželaní ústne a písomne.</td><td>Vizuálna kultúra: kresby, obrazy, fotografie o rodine, jednoduchý rodokmeň, darčeky.

Slovenský jazyk a literatúra: výrazy v súvislosti s rodinou, blahoželania na narodeniny, meniny.</td></tr>
<tr><td>Kľúčové pojmy/ pojmy</td><td colspan="3">Hodnoty, príbuzný, príbuzenský vzťah, starostlivosť, správací spôsob, rodinný sviatok, blahoželanie, životný spôsob.</td></tr>
</table>

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Bydlisko a jeho bezprostredné okolie**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Poznanie národnostných zvlášností a prostredia obce, pomenovanie dôležitejších zelenín a ovocí.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Predstavenie a spracovanie starých remesiel obce, osvojenie prác súvisiacich so zeleninami, s ovocím a s plodmi.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Slovenské pomenovania pomníkov, budov bydliska, poznanie dvojjazyčných nápisov nachádzajúcich v obci. Porovnanie minulosti a súčasnosti miestnej národnostnej školy v krátkych vetách (školské zariadenia, nástroje). Dôkladnejšie poznanie obecného múzea bydliska – miestnosti, funkcie, miestne zvláštnosti. Spoznanie tradičných remesiel a majstrovstv obce: rozhovor so starými ľuďmi vtejto téme, návšteva obecného múzea. Porovnanie starých a novýh znakov výstavby, premena výstavby, osvojenie použitia jednoduchých máp. Opis, poznanie a pomenovanie zelenín, ovocí pestovaných v záhrade. Pestovanie zelenín a ovocí. Pozorovanie, poznanie a osvojenie plodov nachádzajúcich sa v prírode. Zbieranie a spôsoby používania rôznych plodov. Nevyhnutné premeny prírody (deň a noc). Ako môžem ochraňovať svoje prostredie? Zbieranie a osvojenie porekadiel o premenách prírody. Osvojenie skúseností spájajúcich k záhradných prác a k ročným obdobiam. Ústny a písomný krátky opis ročných období.	*Vizuálna kultúra*: fotográfie, kresby o tipov obcí, veci, hračky, produkty. *Spev a hudba*: pesničky o zvierat, rastlín, plodoch. *Dráma a tanec*: krátke dramatizované rozprávky s pohybovými prvkami. *Slovenský jazyk a literatúra*: slová, výrazy bydliska.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Dedina, mesto, samota, zvlášnosť, remeslo, zamestnanie, mapa, premena, ochrana prostredia, pestovanie, skúsenosti.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Základné poznatky o živote a kultúre Slovákov v Maďarsku**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Základné poznatky o kultúre Slovákov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozširovanie poznatkov o živote a kultúre Slovákov v Maďarsku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**

Spoznanie typov obcí (dedina, mesto, samota). Orientovanie sa na mape: dôležitejšie strediská Slovákov v Maďarsku, skúmanie obcí. Spoznanie národnostného školského systému Slovákov v Maďarsku (predmety, činnosti, osobitosti). Spolužitie dávnejších a súčasných národov a ľudských skupín, pozorovanie odlišností medzi nich. Rozširovanie osvojených poznatkov o životnom spôsobe, kultúre slovenskej národnosti. Zoznámenie sa so známejšími osobnosťami verejného života národnosti. Poznanie základých práv národností. Aktívne zúčastnenie sa na národnostných podujatiach. Zúčastnenie sa na miestnych, regionálnych, celoštátnych kulturálnych podujatiach. Sledovanie domáceho slovenského televízneho vysielania (Domovina) a detskej rubriky (Okienko) slovenského časopisu (Ľudové noviny), osvojenie možností získaných informácií. Osobitosti nárečia bydliska, porozumenie nárečových výrazov v spojitosti jednou-jednou témou. Umiestnenie a poloha Slovenska, hlavné mesto, dôležitejšie rieky, pohoria.	*Slovenský jazyk a literatúra*: nárečové texty.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Získanie informácií, regionálne a celoštátne stretnutie, aktívny, verejný život, miestne nárečie, typ obcí, pomník, Slovensko.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Kalendárne sviatky – významné dni**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Poznanie cirkevných sviatkov (Mikuláš, Vianoce, Fašiangy, Veľká noc), vinšovačky, pesničky.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Oboznámie sa významných jesenných a zimných kalendárnych sviatkov, priblíženie živých a obnovených obecných tradícií.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Pomenovanie dieťaťa dávno a dnes. Ľudské tradície viažúce sa k významným meninám: Michal (29. septembra), Martin (11. novembra), Katarína (25. novembra), Andrej (30. novembra), Barbora (4. decembra), Lucina (13. decembra) – pozorovania, denné činnosti. Vinšovačky nového roku a k tomu sa viažúce domnienky. Odhalenie miestnych zmien významných dní jesenných a zimných kalendárnych sviatkov. Poznanie živých a obnovených tradícií spájajúcich k výz-namným dňom v cirkevnom živote. Aktívne zúčastnenie sa na tradičných miestnych slávnostiach,		*Spev a hudba*: sviatočné pesničky. *Maďarský jazyk a literatúra*: podobnosti a rozdiely maďarských a slovenských ľudových zvykov. *Slovenský jazyk a*

získanie osobných zážitkov, skúseností.	*literatúra*: slovná zásoby sviatkov.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Krstné meno, meno, významný deň, živá tradícia, obnovená tradícia.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Oživenie tradícií: ľudské detské hry, ľudové umenie**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Detské hry, miestne rečňovanky, piesne, základné motívy miestneho ľudového umenia.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznanie miestného kroja, ľudových nástrojov, motívov miestneho ľudového umenia	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Aké vlastnosti si osvojujeme počas hry, pohybu, tanca? Správne osvojenie pohybového a rytmického zmyslu s pomocou pohybu v prírode. Učenie sa jednoduchých pohybových prvkov. Dramatizácia. Miestne a regionálne rečňovanky, detské hry, hry na bránu, tanečno-spevavé hry. Osvojenie a porovnanie rôznych variantov. Vyskúšenie ľudového tanca ako spoločenskej činnosti, spoznanie miestnej tanečnej skupiny. Vyskúšenie úlohy a dôležitosti ľudovej hudby, poznanie niektorých ľudových nástrojov. Osvojenie si funkcie ozdobných umení.	*Spev a hudba*: hračky s rôznymi melódiami, ľudové hudobné nástroje. *Dráma a tanec*: základné kroky niektorých hudobných tancov. *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba zvykov. *Vizuálna kultúra:* veci z papiera.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Tanec, pohybový prvok, vlastnosť, ľudový kroj, oblečenie, móda, miestny motív, praktický, pracovný nástroj.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Ľudová slovesnosť**	**Počet hodín 5**
Predbežné vedomosti	Tradícionálne ľudové piesne, rečňovanky, miestne legendy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Zbohatenie obrazotvornosti žiakov pomocou ľudových rozprávok.	

Poznatky/rozvojové požiadavky		Medzipredmetové vzťahy
Objavenie a spoznanie pojmu ľudovej slovesnosti jej krásy a dôležitosti. Zbieranie prísloví, hádaniek, ľudových modlitieb. Ľudová múdrosť, logické rozmýšľanie naších predkov. Hlavní hrdinovia ľudových rozprávok: spoznanie vonkajších a vnútorných vlastností. Dobrodružnosť a hrdinstvo v ľudových rozprávkach. Slovenské legendy régia, príbehy miestnych starých ľudí. Typy, triedenie ľudových rozprávok.		*Maďarský jazyk a literatúra*: ľudové rozprávky. *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba ľudovej slovesnosti, blahoprajné básne. *Spev a hudba*: ľudové piesne, krátke balady.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Hrdina, hrdinstvo, hlavní hrdina, dobrodružnosť, ľudová modlitba, rozprávková vlastnosť.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Obohatenie a rozvíjanie zabezpečenej slovnej zásoby, pamäťovej a komunikačnej schopnosti žiaka. Žiak pozná národnostný charakter svojho bydliska, pamätihodnosti, pomníky, dvojjazyčné nápisy, základné znaky národnostného kroja svojho prostredia. Pozná tie budovy, ktoré sú dôležité vo vývoji národnostného života. Vie blahoželať k meninám a k narodeninám. Vie vymenovať základné znaky ročných období, mesiacov a dní týždňa. Počas spoločenského života aktívne používa osvojené rečňovanky, ľudové piesne a detské hry, aktívne pozná 10–15 ľudových piesní, 5 detskýh hier. Spozná miestne nárečové slová. Pozná činnosti spájajúce sa ku kalendárnym sviatkom. Vie vymenovať niekoľko obcí, kde žijú Slováci. Vie zobraziť, objaviť v obrazoch prečítané dielá. Aktívne sa zúčastňuje na tradičných národnostných slávnostiach a v činnostiach. Pozná hlavné časti miestneho kroja, motívov ľudového umenia, ľudových hudobných nástrojov.

SLOVENSKÁ VZDELANOSŤ

Základnou podmienkou udržania a zosilnenia identity Slovákov v Maďarsku je jazyk a kultúra. Následkom procesu asimilácie, ktoru môžeme zistiť, narástla funkcia vychovávacích a vyučovacích inštitúcií v odovzdávaní kultúry a identity. Výchovné a vyučovacie úlohy práve preto sa nemôžu obmedzovať iba na odovzdávanie znalostí a na rozvíjanie schopností. Treba sa snažiť na praktické a rozmanito používajúce vedomosti a znalosti, ktoré sú jednak aj podmienkou aktivity zakladajúcej sa na hodnoty. Cieľom výchovy a výučby je sebaidentifikovanie, rozsudková schopnosť, otvorenosť na vedu a umenie, dosiahnutie výkonu v rámci navždy platných osobných schopností a možností. Tento podmienkový systém otvára cestu k zodpovednému životu.

Národnosti v Maďasku v rámci celoživotného učenia majú najdôležitejšie školstvopoliticke ciele udržať a rozvíjať také vychovné a vyučovacie ponuky, ktoré sú dosiahnuteľné a prechodné pre každého. Výchova a vyučovanie – ponukané v národnostnom jazyku – budujú na tom, že ľudia patriaci k národnosti môžu využiť túto možnosť v každej svojej životnej etape. Ovládanie jazyka na vysokej úrovni, pestovanie miestneho nárečia a tradícií, poznanie dejín a súčasnosti –tvoria nevyhnutnú časť identity.

V naších moderných čias štúdium cez ľudských vzťahoch je práve taký dôležitý ako získanie vedomostí a informácií práve tak ako rozvíjanie činných stratégií. Toto má špecifikovaný význam pre tunajšie národnosti, veď sú vlastníkmi dvoch materinských jazykov. Zároveň musíme brať do úvahy aj to, že – následkom už spomínanej asimilácie – vyučovacie inštitúcie nemôžu budovať na ich jazykových poznatkoch žiakov, ktoré prinášajú z domu. Táto pozmenená situácia sa musí odzrkadľovať – v záujme úspechu výučby – aj v rozvíjaných kompetenciách a v osvetových obsahoch.

Ciele a úlohy sa nachádzajú v špecifickosti predmetu, v tom že predmet musí stále viac prebrať úlohu rodiny sprostredkovaných hodnôt a tradícií a ich úctu.

Žiaci národnostných škôl sa najprv stretávajú s najdôležitejšími tradíciami, spôsobom života a národnostnou kultúrou v zážitkových situáciach. Získavajú vedomosti o dejinách, národopise, jazyku, literatúre a o médiach slovenskej národnosti tak, že budujú na tieto zážitky.

Žiaci sú informovaní o tom, že dejiskom pestovaní tradícií okrem rodiny sú rôzne inštitúcie a organizácie.

Predmet slovenská vzdelanosť dodáva žiakom možnosť na to, aby boli tolerantní a otvorení voči rozdielnosti, čo ich urobí vhodným na prijanie iných národov a národností.

Týždenne povinná jedna vyučovacia hodina od prvého do dvanásteho ročníka umožňuje získanie intenzívnych a dôkladných vedomostí. V nezávislosti od toho, že tento poznatkový materiál sa nemôže integrovať do iných predmetov, musíme brať do úvahy aj súvislosti s inými predmetmi. Obsahy zahrňujú v sebe túto možnosť.

Úloha predmetu slovenská vzdelanosť – sprostredkovanie identity a hodnoty – vplýva na zvolenie metôd. Štúdium otvorených vyučovacích foriem umožňuje také získanie poznatkov, ktoré vedie cez zážitky, činností a porozumenie ku skúsenostiam.

Tieto kreatívne formy (štúdium zastávkami, štúdium dielní, múzeopedagogické zamestnávanie, školské projekty) privedú žiakov k takým skúsenostiam, na ktoré vo vlastnom prostredí už nemajú možnosť.

Predmet s rozvíjaním kľúčových kompetencií – komunikácia, orientácia v čase a v priestore, otázky usmerňujúce reflexiu, kritické rozmýšľanie a samostatné štúdium – dosiahne, aby žiaci sa stali schopnými na realizovanie samostatných projektov.

5.-6. ročník

V zakladajúcej fáze (5.-6. ročník) jedným dôležitým cieľom predmetu slovenská vzdelanosť je, aby prispel k vytvoreniu tých kľúčových kompetencií a schopností, ktoré sú potrebné k školskému učeniu. Žiak sa oboznámi s materiálnou a duševnou kultúrou slovenskej národnosti, s históriou Slovákov a Slovákov v Maďarsku, medzitým sa v ňom vytvorí, v súvislosti s výchovou národného sebavedomia a vlastenectva, nárok na zväzok s rodným miestom, s národom, s národnosťou a s materinskou krajinou. Počas etickej výchovy si žiak uvedomuje dôležitosť nasledovania noriem. Výchova k štátnemu občianstvu, k demokrácii mu pomáha v tom, aby spoznal svoje práva, vrátane aj s menšinovými právami a ich uplatnenie, a aby sa stal otvoreným voči spoločenskými javmi. Vytvorí sa humánne správanie žiaka, spozná svoje spoločenské úlohy. Žiak sa stane čoraz citlivejším voči prírodnému a vecnému prostrediu. Jeho kultúrny zväzok obracia jeho pozornosť k národnostnému médiu. Počas rozvoja komunikácie v materinskom jazyku sa žiak vedome snaží a to, aby sa vyjadril po slovensky, pokým čoraz viac sa zosilňuje jeho esteticko-umelecké vedomie.

Žiak spozná obce Slovákov v Maďarsku, slovenské národnostné a ľudové tradície svojho okolia, prakticky sa zúčastní na vytváraní národnostných tradícií. Postupne sa zoznamuje so slovenskou národnostnou: ľudovou hudbou, s ľudovými tancami, ľudovou slovesnosťou, s ľudovým ozdobným umením, spozná zvyky stravovania, médiá, spisovateľov a básnikov. Zosilňuje sa v ňom puto k svojej národnosti a k hodnotám materinskej krajiny. Čoraz pravidelnejšie sa zúčastní v pestovaní tradícií svojho užšieho spoločenstva, spozná k tradíciam viažúce umelecké diela. Pestovanie tradícií mu ponúka také hobbi, uvoľnenie, ktoré mu pomáha k udrženiu svojho duševného zdravia. Spozná inštitúcie, organizácie, programy pracujúce na zachovaní kultúry Slovákov v Maďarsku. Je otvorený voči kultúram iných národov, čo vyplýva z jeho národnostného bytia, pozná národnosti žijúcich v Maďarsku. Zoznámi sa so základnými právami človeka, právami a povinnosťami slobodného a štátneho občana národností a s uplatňovacími možnosťami práv, ktoré patria k ním. Pozná a správne používa základné pojmy viažúce sa k štátnemu občianstvu a k národnostnému bytiu. Žiak je schopný spoznať a skoncipovať role a úlohy zaplnené v rodine, nájde a vykoná naňho zamerané úlohy. Stane sa čoraz citlivejším voči stavu svojho prostredia, je schopný hodnotiť jeho zmeny. Žiak je schopný získavať nové poznatky v slovenskom jazyku. Samostatne číta texty tlačenej a elektronickej formy. Je schopný pripomienkovať, porozumieť a vysvetliť podstatu počutého a prečítaného textu. Žiak sa stane čoraz motivovanejším v používaní infokomunikačných technických nástrojov. Je schopný používať základné počítačové aplikácie počas činností na hodine a mimo hodiny.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Dnešné Slovensko**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Umiestnenie, hlavné mesto, väčšie rieky a pohoria Slovenska.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie krajov, národných symbolov Slovenska.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Osvojenie dôležitejších zemepisných údajov Slovenska: umiestnenie, poloha, hlavné mesto, rieky, mestá, pohoria.		*Zemepis*: Slovensko v atlasoch, v

Kraje a dôležitejšie pamätihodnosti Slovenska, k ním sa viažúce historky, ľudové legendy. Spoznanie národných symbolov. Osvojenie hymny Slovenska.	turistických sprievodcoch, na mape. *Slovenský jazyk a literatúra*: dnešné Slovensko – slovná zásoba. *Spev a hudba*: hymna Slovenska. *Vizuálna kultúra*: mestá, osoby, symboly.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Európa, Slovensko, hlavné mesto, pamätihodnosti, hymna, kraj, umiestnenie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Poznatky o Slovákoch v Maďarsku**	**Počet hodín 18**
Predbežné vedomosti	Régiá, centrá, dôležitejšie obce Slovákov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie viery, jazyka, mnohoráznych tradícií tunajších Slovákov.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Maďarsko ako mnohonárodnostná krajina: spoznanie rozdielov, podobností etnických skupín. Spoločná minulosť – spoločné dejiny. Dejiny dediny, mesta. Umiestnenie obcí obývaných Slovákov; régiá, strediská. Systematizácia, ústne a písomné spracovanie materiálov zbieraných o dejepise, o zemepise, o kultúre tunajších Slovákov. Zbieranie poznatkov o živote, známych osobností slovenských obcí. Analýza života jednej-jednej známej a každodennej osobnosti. Tradícia, kultúra, triedenie jazyka tunajších Slovákov. Literárny jazyk – nárečie; zbieranie slov s pomocou porovnania. Viera tunajších Slovákov. Správna definícia pojmov národ a národnosť. Skoncipovanie miesta pobytu. Povinnosti a práva v živote slovenskej menšiny. Pravidelné sledovanie médie zodpovedajúcej vekovej kategórie.		*Zemepis*: Slovákmi obývané obce, régie na mape, pojmy súvisiace so Slovákmi v Maďarsku. *Slovenský jazyk a literatúra*: tlač, vysielania v televízii a v rádiu.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Jazyk, nárečie, literárny jazyk, národnosť, národ, régiá, miesto pobytu.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Národopis Slovákov v Maďarsku (slávnostné dni – sviatky, ľudový tanec, ľudový kroj, tradicionálne jedlá)**	**Počet hodín 15**
Predbežné vedomosti	Spoznanie dôležitejších cirkevných sviatkov a významných dní.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznanie sviatkov, ľudového kroja, ľudovej hudby danej obce, régia.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Zopakovanie sviatkov, slávnostných dňov tunajších slovenských obcí. Spomenutie miestnych zvláštností. Krátka interpretácia tradícií viažúcich sa k významným dňom, cirkevným sviatkom; koncipovanie krátkeho interviewa a jeho dokumentácia. Deň Všechsvätých a Zosnulých – vyslovenie úcty a sústrasti voči zosnulých. Správne používanie pojmov sviatok a tradícia. Podávanie otázok v súvislosti tradícií obce. Znovuzrodenie tradícií: objasnenie zabudnutých zvykov. Životný spôsob: spoznanie zvykov stravovania, základných surovín, korení, každodenných tradícionálnych slávnostných jedál. Spoznanie miestnych charakteristických jedál. Osvojenie každodenných a slávnostných šiat miestneho kroja, pomenovanie šiat v miestnom nárečí. Interpretácia tanečných krokov charakteristických na danú obec, región, krátke krúžkové hry, dievčenské a chlapčenské hry. Zopakovanie, prezentácia detských hier, ľudových piesní, prísloví v hravej forme. Predstavenie jednoduchých piesní v hravej forme.	*Slovenský jazyk a literatúra*: sviatky, významné dni. *Dráma a tanec*: tanečné kroky charakteristické pre región. *Technika, spôsob života a prax:* príprava jedál.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Tradícia, dokumentácia, zvyky stravovania, tradicionálny, časti kroja, znovuzrodenie tradície, suroviny.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Bydlisko, obytný dom a hospodárenie**	**Počet hodín 9**
Predbežné poznatky	Spoznanie prostredia danej obce, regiónu.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie foriem hospodárenia, zamestnania tunajších Slovákov podľa zemepisnej izolácií.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Poznanie bydliska a jeho okolia. Návšteva obecného múzea.	*Slovenský jazyk a literatúra*: staviteľstvo,

Poznanie slovenských obcí daného regiónu. Správne používanie obytného domu a zariadení poslušných miestností. Pomenovania slovenského obecného múzea a k nemu patriacich miestností danej obce, regiónu. Poznanie dvojjazyčných nápisov ulíc. Zopakovanie domácich prác. Spoznanie hospodárení a k nemu spájajúcich kalendárnych zvykov. Charakteristické zamestnania tunajších Slovákov, spoločenské práce, chov dobytka, pestovanie hrozna.	obecné múzeá, súkromné zbierky tunajších Slovákov; slovná zásoba bydliska, obytného domu, hospodárenia, dvojjazyčné pomenovania.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Mlynár, včelár, tesár, pestovanie hrozna, chov dobytka, poľnohospdárstvo, používaci nástroj/vec.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Ozdobné umelectvo**	**Počet hodín 7**
Predbežné poznatky	Spoznanie ľudových nástrojov, foriem, farieb, látok.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Pomoc pri objavení starých remesiel, pri upevňovaní pracovných procesov v slovenskom jazyku.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Ľudové umenie ako prostriedok prejavu v živote Slovákov. Veci ľudového umenia v dávnej minulosti: spoznanie ich dôležitosti (vyšívané, tkané, tesané, pletené veci). Spoznanie vonkajších-vnútorných výzdob (priečelie, vnútorné miestnosti). Objavenie výrobkov dávnych remesiel: systematizácia a prezentácia zbieraných vecí, príprava dávnych pracovných prostriedkov s tradičnou remeselníckou technikou, upevnenie pracovných procesov po slovensky. Poznanie šperkov.		*Vizuálna kultúra*: tradičné motívy, pletenie, tkanie, tesanie. *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba ozdobného umelectva.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Šperky, remeselník, vyšívanie, tkanie, pletenie, priečelie, zariadenie, pracovný proces.	

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Ľudová slovesnosť, ľudová hudba**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Spoznanie ľudových rozprávok, ľudových piesní a legend.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie diel ľudovej slovesnosti, pomoc pri ústnej a vizuálnej interpretácie, spoznanie základov tunajšej slovenskej ľudovej hudby.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**

Osoby, účinkujúci v dielach ľudovej slovesnosti, takisto krátka analýza ich činností. Osvojenie prísloví a porekadiel. Objavenie a cvičenie zväzu medzi činnosti a následku. Osvojenie triedenia ľudových rozprávok. Rozprávanie, zahranie krátkych scén. Prednes uspávaniek, básní, rečňovaniek, príbehov, ľudových piesní na podujatiach. Zberatelia ľudových rozprávok, balád, ľudových piesní a legiend Slovákov v Maďarsku. Organizovanie stretnutí medzi spisovateľmi a čitateľmi. Príbehy, dobrodružstvá starých ľudí v osobnej interpretácií. Dôležitosť ľudovej hudby, ako prejavného prostriedku v živote Slovákov v Maďarsku, spoznanie ľudových hudobných nástrojov, ľudových kapiel.	*Slovenský jazyk a literatúra*: spevníky, publikácie, zbierky; slovná zásoba ľudovej slovesnosti a ľudovej hudby; ľudové rozprávky na cd. *Spev a hudba*: rozličné hudobné materiály.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Príslovia, porekadlá, ľudová kapela, dychové nástroje, bicie nástroje, strunové nástroje, typ ľudovej rozprávky, účinkujúci, zberateľ, balada.

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Ďalšie rozvíjanie, obohacovanie jestvujúcej slovnej zásoby, rozvíjanie pamäťovej a komunikačnej schopnosti žiaka. Žiak si osvojí symboly, dôležitejšie mestá, kraje Slovenska. Žiak pozná régiá, dôležitejšie strediská, dvojjazyčné názvy Slovákov v Maďarsku. Vie vymenovať náboženskú a jazykovú rozdrobenosť Slovákov v Maďarsku. Pozná slovenské sviatočné tradícionálne jedlá, charakteristické miestne jedlá. Pozná miestny a regionálny názov častí ľudového kroja v danom nárečí, pozná ľudové hudobné nástroje, ozdobné umenie. Pozná miestne spôsoby hospodárenia. Počas spoločenského života aktívne používa naučené pesničky, choreografované kroky ľudových tancov, príslovia, porekadlá. Spozná najznámejšie osobnosti verejného života tunajších Slovákov (jedného-jedného z miestnych, z regionálnych spisovateľov, básnikov, zberateľov). Rozširuje svoje znalosti v miestnom nárečí, porovnáva ich s literárnym jazykom. Krátko charakterizuje činností spájajúce sa k cirkevným a kalendárnym sviatkom. Vie krátko, ústne interpretovať prečítané dielá (ľudové rozprávky, balady, legendy, povesti). Aktívne sa zúčastňuje v činnostiach, na slávnostiach, pripravuje predmety pestujúce tradície.

7.-8. ročník

V rozvojovacom cykle (7.-8. ročník) najdôležitejšou úlohou predmetu slovenská vzdelanosť je rozvíjanie, zosilnenie, rozširovanie, zjemnovanie, zväčšovanie účinnosti a variability jestvujúcich zabezpečených kompetencií. Žiak sa oboznámi s materiálnou a duchovnou kultúrou slovenskej národnosti, s dejepisom, so zemepisom tunajších Slovákov, medzitým v súvislosti s výchovou národného sebavedomia sa vytvorí v ňom nárok na zväzok k rodisku, k vlasti, k národu, k národnosti, k materinskej krajine. Žiak čoraz viacej chápe dôležitosť v nasledovaní noriem. Spozná svoje práva a možnosti ich uplatňovania. Rozvíjanie sebavedomia a kultúry spoločenských stykov prispieva k vývoji jeho humánneho správania sa. Počas výchovy na udržovanie a prírodovedomie sa stáva čoraz citlivejším voči svojej prírode. Jeho kultúrny zväzok odvráti jeho pozornosť voči národnostnému médiu. Žiak sa vedome snaží o to, aby sa vyjadroval po slovensky, medzitým čoraz viacej sa zosilňuje jeho esteticko-umelecké vedomie. Žiak spozná duchovnú a ľudovú kultúru Slovákov v Maďarsku. Je schopný ústne a písomne interpretovať tradície spájajúce sa k väčším náboženským sviatkom a k zvykom významných dní. Osvojuje si charakteristické znaky slovenského ľudového staviteľstva, hospodárenia a veštenia, tradičné jedlá Slovákov. Je schopný dôkladne predstaviť slovenskú ľudovú slovesnosť (balady, rečňovanky). Vie krátko predstaviť slovenské národnostné osobnosti pôsobiacich v jeho prostredí, miestne zvláštnosti danej obce. Snaží sa nájsť súvislosti medzi zemepisnou polohou, spoločenským položením, zamestnaním a hospodárením slovenských obcí v Maďarsku. Osvojí si národnostný charakter obyvateľstva Maďarska, rozširuje svoje vedomosti so súvislosťami národnostnými právami, zastupiteľstiev záujmu, verejného života, tlaču a médií. Dostane náhľad na jazykový vývoj vytvárajúci sa zo spolunažívania národov. Rozširuje svoje vedomosti so súvislostou histórie Slovenska, vysvetľuje dôležitejšie historické pojmy. Spozná národnostné samosprávy, prácu slovenských kultúrnych spolkov a civilných organizácií. Aktívne sa účinkuje na programoch slovenského charakteru svojej obce, snaží sa zúčastniť na vedeckých, vzdelanostných, jazykových súťažiach svojej národnosti na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni. Čoraz väčšou istotou a čoraz samostatnejšie je schopný použiť informácie v slovenskom jazyku, ktoré mu zabezpečuje internet. Čoraz samostatnejšie je schopný zostaviť interpretácie, referáty po slovensky. Žiak je schopný na prírodovedomé rozhodnutia.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Dejiny Slovákov**	**Počet hodín 8**
Predbežné vedomosti	Národné symboly, poznanie zemepisných daností, administratívneho rozdelenia, miest, pamätihodností.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Pomoc pri získavaní znalostí o slovanských kmeňov, o prvom slovanskom štáte, o písomníctve.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Putovanie, usídlenie slovanských kmeňov. Spoznanie slovanskej pravlasti. Slovanská a slovenská etnická skupina, vysvetlenie a vyjasnenie významu. Umiestnenie v Európe dnešných slovanských národov.		*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva*: spoločné body v dejinách Slovákov a

Náhľad do vytvárania, vývoju a rozpadu Veľkomoravskej ríše. Význam vytvorenia prvého slovanského štátu. Spoznanie činnosti vierozvedcov Cyrila a Metóda, osvojenie ich dôležitosti. Okolnosti vytvorenia slovenského písomníctva. Zmeny národnostnej stavby Maďarska po vyhnaní Turkov.	Maďarov (mapy, obrazy). *Slovenský jazyk a literatúra:* písomné prvky cyriliky a hlaholiky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Slovanský, pravlasť, doba rozkvetu, rozpad, založenie štátu, štát, písomníctvo, Cyril, Metód, vierozvedec, praslovančina, cyrilika, hlaholika.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Usídlenie, jazyk Slovákov v Maďarsku, národnosti**	**Počet hodín 8**
Predbežné vedomosti	Poznanie národnostného charakteru a miestneho jazyka danej obce.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznanie fází usídlenia a nárečia Slovákov v Maďarsku. U žiaka utvrdzovať tú prednosť, čo vzniká z národnostného bytia: že znalosť jazyka a národnosť spestruje osobnosť. Posilnenie tolerancie, prijímanie iných.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Ako sa dostali naši predkovia na tedajšie miesto? Poznanie fáz usídlenia Slovákov v Maďarsku. Usídlovacie podmienky danej obce, porovnanie so slovenskými osadami okolia. Spoznanie dôležitejších čŕt nárečia, niekoľko nárečových slov Slovákov v Maďarsku, hľadanie podobností a odlišností. Predstavenie slovenského literárneho jazyka a nárečia tunajších Slovákov. Hľadanie súvislostí medzi slovenských nárečí a medzi ľudovej reči Slovákov v Maďarsku. Rozširovanie nárečovej slovnej zásoby pomocou úlôh. Žiak si uvedomuje, že má výhodu, lebo znalosť jazyka a slovenská národnosť obohacujú jeho osobnosť. Vytvorí sa v ňom správna tolerancia, schválenie iných. Rozprávanie o úlohe slovenskej národnosti, spolunažívanie slovenskej národnosti s inými národnosťami.	*Zemepis*: slovenské obce v Maďarsku (na mape, na obrazoch). *Slovenský jazyk a literatúra*: nárečové texty, slovná zásoba tematickej jednotky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Predkovia, usídlenie, fáza usídlenia, ľudová reč, nárečie, tolerancia, prijanie, lipnutie, možnosť.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Poznatky o Slovákoch v Maďarsku -- hospodárenie, zamestnania a k mím spájajúce rodinné a spoločenské práce**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Poznanie pojmov o hospodárení Slovákov v Maďarsku.	

Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie hospodárenia, charakteristických zamestnaní Slovákov v Maďarsku.

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Hospodárenie Slovákov v Maďarsku: pestovanie rastlín, pestovanie hrozna, včelárstvo. Horno-lesné hospodárenie: chov dobytka, vyrábanie dreva, zbieranie lesných plodov. Spoznanie miestnych charakteristických zamestnaní: drotári, sklenári, kosiari, kováči, vápenníci, uhliari. Poznatky spôsobov pestovania, spracovania zelenín a ovocí v minulosti a dnes. Zbieranie informáciií v knižnici, v múzeu, v obecnom múzeu, rozširovanie miestnej zbierky. Natrafenie na ľudové múdrosti v prísloviach a v porekadlách. Poznanie rodinných a spoločenských prác: páranie perí, pletenie, žatva, lámanie kukurice, zabíjačka, oberačka, postavanie mája. Spoločné hry, zábavy mladých počas práce: rozprávanie zábavných príbehov, vyrozprávaní, zoznamovanie sa, tanec, karty, spev. Vzájomné poskytnutie pomoci, dôležitosť solidarity spoločností. Príslovia a porekadlá o práci.	*Slovenský jazyk a literatúra*: príslovia, porekadlá, slovná zásoba hospodárenia. *Maďarský jazyk a literatúra*: príslovia, porekadlá.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Hospodárenie, pestovanie rastlín, pestovanie hrozna, horské hospodárenie, lesné hospodárenie, vápenník, uhliar, kosiar, drotár, sklenár, páranie perí, pletenie, žatva, zabíjačka, oberačka.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Bydlisko, obytný dom**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Poznanie obytných domov ľudového staviteľstva, ich usporiadanie, zariadenie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie súvislostí nížinových a horských typov obcí, spoznanie funkcií bočných budôv, pivníc.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Objavenie rozlišností dedinského, mestského, horského prostredia. Osvojenie nížinových obcí a ich typov. Osvojenie horských obcí a ich typov. Dejiská pestovania hodnôt: národopisné múzeá, obecné múzeá, pamätné ľudové domy. Charakteristické usporiadanie, štít, zariadenie, tradičné stavebné materiály sedliackeho domu. Dôležitosť, umiestnenie pivníc.	*Maďarský jazyk a literatúra*: domnienky. *Vizuálna kultúra*: pôdoris sedliackého domu. *Slovenský jazyk a*

Dôležitosť bočných budôv, dopravných prostriedok okolo domu, ich funkcia. Spoznanie ľudových pracovných prostriedkov. Krátke predstavenie jednej-jednej budovy, obytného domu. Prírodné krásy bydliska, jeho zjavenie kulturálnych a historických hodnôt v nových situačných hrách. Spojitosti styku životného štýla a zariadenia. Domnienky v spojitosti stavania domu.	*literatúra*: maďarské a slovenské domnienky, slovná zásoba bydliska, obytného domu.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Dedinské prostredie, mestské prostredie, horské prostredie, nížinová obec, horská obec, váľok, slamená strecha, otvorený komín, pec, pivnica, maštal, stodola.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Národopis Slovákov v Maďarsku (významné dni – sviatky, ľudový tanec, ľudový kroj, tradícionálne jedlá)**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Poznanie väčších sviatkov, ľudového kroja, tancov, ľudovej hudby a najtypickejších jedál.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozširovanie poznatkov o národopise Slovákov v Maďarsku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Koncipovanie samostatných mienok a otázok v súvislosti s významnými dňami, sviatkami. Dôležitosť dvojjazyčného vierovyznania Slovákov na sviatkoch: sformulovanie mienok o osobných skúsenostiach, rozhovor. Objavenie podobností a odlišností sviatkových tradícií, zvykov. Podanie príbehov predstavujúcich sviatkov podľa poznatkov získaných z písomného tlaču a z iných médií. Charakteristické spôsoby stravovania v slovenských rodinách, príprava jedál: základné suroviny, nástroje. Povery v súvislosti s vyberom budúceho páru. Rozširovanie poznatkov sviatočného a každodenného ženského a mužského kroja. Čo nosili v dávnej minulosti v danom regióne? Pomenovanie a porovnanie látok, motívov, ozdobných prvkov charakteristických régio s pomocou fotografií. Zbieranie častí kroja, ich príprava, zorganizovanie výstavy, predstavenia. Písanie krátkeho interviuwa o jednom-jednom hudobnom alebo tanečnom podujatí. Spoznanie tancov tunajších Slovákov na regionálnej a celoštátnej úrovni. Naučenie a predstavenie ľudových tancov charakteristických régio. Porovnanie minulosti a súčasnosti v obliekaní a v stravovaní.	*Dráma a tanec*: ľudové tance. *Maďarský jazyk a literatúra*: povery v súvislostí s vybraním páru. *Vizuálna kultúra*: motívy a ozdobné prvky ľudového kroja charakterizujúcich régiu. *Slovenský jazyk a literatúra*: povery v súvislosti s vybraním páru v kruhu Slovákov a Maďarov; slovná zásoba sviatkov, ľudového kroja, stravovania.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Vierovyznanie, pracovný proces, obliekanie, móda, stravovacie zvyky, povera.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Tlač, verejný život a jeho predstavitelia – spisovatelia, básnici, výskumníci**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Základné poznatky o predstaviteľoch tlaču, médií, verejného života, o spisovsteľoch, básnikoch, výskumníkoch.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Dôkladné poznávanie systému inštitúcií písaného a elektronického tlaču, médií Slovákov v Maďarsku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Publikovacie formy médií Slovákov v Maďarsku: elektronická a písaná tlač, vysielania v rádiu, televízii. Dôkladné skúmanie slovenského národnostného televízneho vysielania a celoštátneho časopisu. Osvojenie publikovacích foriem miestneho tlaču, televízie. Spoznanie celoštátnych publikácií: rôzne zbierky, kalendáre. Nazrievanie do života, do činností národopiscov, spisovateľov, básnikov. Koncipovanie referátov o známych osobnostiach verejného života. Záujmové zastupiteľstvá Slovákov v Maďarsku (miestne, župné, celoštátne samosprávy). Poznávanie národnostných práv, dôležitosť práv. Poznanie národnostných práv a povinností, možnosti ich používania. Spoznanie kultúrnych spolkov, civilných organizácií fungujúcich miestne, regionálne a celoštátne (hudobné kapely, pávie krúžky, tanečné skupiny, tradíciu-pestujúce spolky). Aktívne zúčastnenie sa na miestnych, regionálnych, celoštátnych slovenských programoch (súťaž, národnostný deň).	*Slovenský jazyk a literatúra*: spisovatelia, básníci Slovákov v Maďarsku; slovná zásoba médií, verejného života.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Elektronická tlač, tlač, médiá, písaná tlač, publikácia, záujmové zastupiteľstvo, národnostná samospráva, národnostný zákon, povinnosť, kultúrny spolok, civilná organizácia.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Ľudová slovesnosť, ľudová hudba**	**Počet hodín 7**
Predbežné vedomosti	Poznanie niekoľko ľudových balád, povestí.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie typov, štylisických znakov ľudových balád, ľudových povestí.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Balady, pojem, štylistické znaky balád. Poznanie myšlienok, citov hrdinov. Vzťah osôb a dejepisu v baladách. Porovnanie maďarských a slovenských balád. Ľudové povesti, domnienkové povesti, domnienky a zázraky. Pozorovanie rozdielov medzi rozprávkou a povesťou. Spoznanie podobností a rozdielov medzi maďarských a slovenských povestí. Predstavenie, zahranie balád, povestí podľa daných stanovísk. Zberateľská činnosť z publikácií, zo zbierok.	*Slovenský jazyk a literatúra:* ľudové črty v umeleckých baladách; slovná zásoba ľudovej slovesnosti a ľudovej hudby; podobnosti a rozdiely v maďarských a slovenských ľudových baladách. *Maďarský jazyk a literatúra*: ľudové balady.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Balada, povesť, domnienková povesť, domnienka, zázrak, štylistický znak, výpoveď.

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Ďalšie rozvíjanie, obohacenie zabezpečenej slovnej zásoby, rozvíjanie pamäťovej a komunikačnej schopnosti žiaka. Žiak spozná vlasť svojich predkov, prvý písomný jazyk, prvý štát, prvého vedúceho štátu. Žiak spozná nárečia, okolnosti, fázy usídlenia Slovákov v Maďarsku. Vie rozlíšiť slovenský spisovný jazyk od tunajších slovenských nárečí, rozširuje svoje poznatky, svoju zberateľskú činnosť v miestnom nárečí. Žiak spozná zemepisné umiestnenie, obce Slovákov v Maďarsku, vie rozlíšiť horské a nížinové slovenské hospodárenie a životný spôsob. Osvojuje si charakteristické zamestnania, ľudové remeslá dávnej minulosti, spozná rodinné a spoločenské práce. Je schopný vidieť a spomenúť v jednote zvyky, činnosti náboženských sviatkov, významných dní Slovákov v Maďarsku. Rovnako vie reprodukovať miestne zvláštnosti duševnej a veckej kultúry. Pozná tradicionálne slovenské jedlá, miestne charakteristické jedlá a ich spôsob zhotovenia. Osvojí miestny kroj (ženský a mužský), každodenné a sviatočné časti kroja. Aktívne používa naučené ľudové piesne, ľudové tance, príslovia, porekadlá. Spozná účinkujúcich miestneho a domáceho slovenského verejného života, inštitúcie, samosprávy, kultúrne spolky, organizácie záujmových zastupiteľstiev, písomný tlač, médiá. Prečítané diela (balady, povesti) vie krátko, ústne interpretovať. Aktívne sa zúčastňuje v národnostných činnostiach, na súťažiach, na slávnostiach, pripravuje predmety pestujúce tradície.

SLOVENSKÁ VZDELANOSŤ

Základnou podmienkou udržania a zosilnenia identity Slovákov v Maďarsku je jazyk a kultúra. Následkom procesu asimilácie, ktoru môžeme zistiť, narástla funkcia vychovávacích a vyučovacích inštitúcií v odovzdávaní kultúry a identity. Výchovné a vyučovacie úlohy práve preto sa nemôžu obmedzovať iba na odovzdávanie znalostí a na rozvíjanie schopností. Treba sa snažiť na praktické a rozmanito používajúce vedomosti a znalosti, ktoré sú jednak aj podmienkou aktivity zakladajúcej sa na hodnoty. Cieľom výchovy a výučby je sebaidentifikovanie, rozsudková schopnosť, otvorenosť na vedu a umenie, dosiahnutie výkonu v rámci navždy platných osobných schopností a možností. Tento podmienkový systém otvára cestu k zodpovednému životu.

Národnosti v Maďasku v rámci celoživotného učenia majú najdôležitejšie školstvopoliticke ciele udržať a rozvíjať také vychovné a vyučovacie ponuky, ktoré sú dosiahnuteľné a prechodné pre každého. Výchova a vyučovanie – ponukané v národnostnom jazyku – budujú na tom, že ľudia patriaci k národnosti môžu využiť túto možnosť v každej svojej životnej etape. Ovládanie jazyka na vysokej úrovni, pestovanie miestneho nárečia a tradícií, poznanie dejín a súčasnosti –tvoria nevyhnutnú časť identity.

V naších moderných čias štúdium cez ľudských vzťahoch je práve taký dôležitý ako získanie vedomostí a informácií práve tak ako rozvíjanie činných stratégií. Toto má špecifikovaný význam pre tunajšie národnosti, veď sú vlastníkmi dvoch materinských jazykov. Zároveň musíme brať do úvahy aj to, že – následkom už spomínanej asimilácie – vyučovacie inštitúcie nemôžu budovať na ich jazykových poznatkoch žiakov, ktoré prinášajú z domu. Táto pozmenená situácia sa musí odzrkadľovať – v záujme úspechu výučby – aj v rozvíjaných kompetenciách a v osvetových obsahoch.

Ciele a úlohy sa nachádzajú v špecifickosti predmetu, v tom že predmet musí stále viac prebrať úlohu rodiny sprostredkovaných hodnôt a tradícií a ich úctu.

Žiaci národnostných škôl sa najprv stretávajú s najdôležitejšími tradíciami, spôsobom života a národnostnou kultúrou v zážitkových situáciach. Získavajú vedomosti o dejinách, národopise, jazyku, literatúre a o médiach slovenskej národnosti tak, že budujú na tieto zážitky.

Žiaci sú informovaní o tom, že dejiskom pestovaní tradícií okrem rodiny sú rôzne inštitúcie a organizácie.

Predmet slovenská vzdelanosť dodáva žiakom možnosť na to, aby boli tolerantní a otvorení voči rozdielnosti, čo ich urobí vhodným na prijanie iných národov a národností.

Týždenne povinná jedna vyučovacia hodina od prvého do dvanásteho ročníka umožňuje získanie intenzívnych a dôkladných vedomostí. V nezávislosti od toho, že tento poznatkový materiál sa nemôže integrovať do iných predmetov, musíme brať do úvahy aj súvislosti s inými predmetmi. Obsahy zahrňujú v sebe túto možnosť.

Úloha predmetu slovenská vzdelanosť – sprostredkovanie identity a hodnoty – vplýva na zvolenie metôd. Štúdium otvorených vyučovacích foriem umožňuje také získanie poznatkov, ktoré vedie cez zážitky, činností a porozumenie ku skúsenostiam.

Tieto kreatívne formy (štúdium zastávkami, štúdium dielní, múzeopedagogické zamestnávanie, školské projekty) privedú žiakov k takým skúsenostiam, na ktoré vo vlastnom prostredí už nemajú možnosť.

Predmet s rozvíjaním kľúčových kompetencií – komunikácia, orientácia v čase a v priestore, otázky usmerňujúce reflexiu, kritické rozmýšľanie a samostatné štúdium – dosiahne, aby žiaci sa stali schopnými na realizovanie samostatných projektov.

9.-10. ročník

Úlohou predmetu slovenská vzdelanosť v ročníkoch 9.-10. je upevnenie diferencovanej školskej vzdelanosti, v ktorej sa už objavia kompetencie potrebné k voľbám povolania a k úloham pracujúceho občana. Slovenská vzdelanosť využíva poznatky opierajúce sa o históriu, o rozvoj spoločnosti, dejiny kultúry slovenského ľudu a národa, o zemepis a o dnešné pomery na Slovensku, z inej stránky o historickú minulosť, materiálnu a duchovnú kultúru národností Slovákov v Maďarsku. Jednou z dôležitých oblastí predmetu slovenská vzdelanosť je národné sebavedomie a vlastenecká výchova, následkom čoho si žiak vhodným spôsobom vysvetľuje aktuálne problémy svojej slovenskej národnosti a je schopný skoncipovať úlohy súvisiace s uchovaním národnostnej identity. Ctí si tiež tradície rôznych národov a kultúr. U žiaka sa vytvorí schopnosť uvedomovať si svoje povinnosti, rozumie významu svojej individuálnej a spoločenskej zodpovednosti. Chápe osobnú zodpovednosť v udržovaní slovenskej spoločnosti a v nasledovaní noriem. Žiak zrozumie spojitosti medzi niektorými globálnymi problémami a lokálnymi činnosťami, rovnako medzi individuálnymi životnými spôsobmi. Zrozumie úlohám tradícií pri zakladaní harmonického a ustáleného životného spôsobu. Žiak sa stane otvoreným v komunikácii medzi ľuďmi a kultúrami. Je schopný svoju prácu hodnotiť objektívne a nájsť pre seba možnosti na vzdelávanie a na štúdiá.

Žiak je schopný umiestniť v európskom kontexte kultúru Maďarov a Slovenska. Pomenuje a spozná maďarské i k slovenskej národnosti patriace (tunajšie a z materinskej krajiny pochádzajúce) historické osobnosti, vynálezcov, umelcov, uvedomuje si význam ich činnosti. Žiak chápe význam, kontext a tradície maďarských, národnostných sviatkov a sviatkov materskej krajiny. Zúčastňuje sa na činnostiach posilňujúcich jeho citové stotožnenie s národom, s vlasťou a materinskou krajinou. Pozná kalendárne sviatky zakladujúce sa na ľudových tradíciách a náboženských základoch, má skúsenosti s týmito zvykmi. Oceňuje význam poznatkov miestnych dejín, pozná dôležité hodnoty kultúrneho a prírodného dedičstva a dedičstvá miestnych dejín svojho bydliska a svojej školy. Pozná špecifiká, ktoré sa spájajú so slovenskou národnosťou. Zrozumie úlohe tradícií na základe harmonického a ustáleného životného spôsobu. Spoznáva svoje práva a povinnosti vo svojom užšom prostredí, pozná a ctí si členov svojho užšieho spoločenstva, snaží sa o spoluprácu v spolunažívaní. Žiak spozná, ak je človek alebo skupina ľudí odkázaných na pomoc, pozná hodnoty, dôležitosť a formy dobrovoľnosti. Žiak je schopný vyjadrovať svoje myšlienky, názory a návrhy po slovensky. Bezpečne používa jazyk v procese získavania informácií. Používa komunikačné techniky rôznych jazykových žánrov v každodenných komunikačných situáciách. Počas rozhovoru a diskusie je schopný obhájiť alebo upraviť svoj názor. Samostatne číta a chápe tlačený a elektronický text. Je schopný tvoriť text na všetkých úrovniach spoločenského života v papierových a elektonických umeleckých žánroch. Snaží sa o samostatnú prácu a tvorenie textov vyžadujúcich rozsiahlejšie zhromažďovanie materiálu. Je schopný prepísať nárečové texty do literárneho jazyka. Je schopný adekvátne verbálne písať, vysvetľovať informácie neverbálneho charakteru.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Miesto Slovenska v Európe, na svete**	**Počet hodín 5**
Predbežné vedomosti	Umiestnenie, symboly, poznanie krajov Slovenska.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Predstavenie dnešného Slovenska a Slovákov našej doby.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Umiestnenie slovenského etnika. Predstavenie zemepisnej, administratívnej štruktúry Slovenska. Demografické črty. Poznanie kultúrno-historických dedičstiev, umeleckých pamiatkov, turistických pozoruhodností. Predstavenie, analýza spoločensko-politických pomerov. Skúmanie, odhalenie stykov medzi Slovákov žijúcich v zahraničí a Slovenska.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva*: Slovensko na mapách. *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba tematickej jednotky. *Zemepis*: Slovensko (hospodárske, štatistické, demografické údaje, grafy, grafikony)
Kľúčové pojmy/ pojmy	Etnikum, demografické črty, kultúrno-historické dedičstvo, spoločenské pomery, politické pomery, žijúci v záhraničí, krajan.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	Dejiny slovenského národu od začiatkov do XVIII-ého storočia	Počet hodín 16
Predbežné vedomosti	Poznatky o slovanských ľudových kmeňoch, o prvom slovanskom štáte a písomníctve.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Chronologické predstavenie dejín slovenského ľudu do XVIII-eho storočia.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Etnogenéza Slovanov, život v pravlasti. Slovania v Karpatskej kotline medzi V–IX. storočí. Veľkomoravská ríša v čase panovania Rastislava. Život Cyrila a Metoda, ich misijná činnosť. Uznávanie staroslovanského jazyka. Slovanská abeceda, založenie prvých škôl. Vytvorenie hlaholského písma. Veľkomoravsko v čase panovania Svätopluka, jeho rozpad. Úloha tradície Veľkomoravskej ríše v slovenskej národnej ideológii. Slovania v Maďarskom kráľovstve, v stredoveku (X–XIV. storočie). Etnické pomery na Severnom Maďarsku. Pojem feudálneho národa. Zjavenie pomenovaní „Slovenka", „Slovak", „Slováci"	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva*: dejiny slovenského národa na dejinových mapách; pojmy; paralely v spoločnej minulosti. *Slovenský jazyk a literatúra:* slovná zásoba tematickej jednotky; činnosť Cyrila, Metoda a iných osobností.

v materiálnej a duchovnej kultúre obdobia. Slováci na prahu nového veku, vplyv husitov na slovenský národ. Reformácia-protireformácia. Poznanie osôb, inštitúcií. Jazykové a náboženské rozčlenenie slovenského etnika.	*Maďarský jazyk a literatúra*: známe osobnosti v slovanskej/slovenskej a maďarskej literatúre.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Etnogenéza, Veľkomoravská ríša, panovník, panovníctvo, misijská činnosť, staroslovanský jazyk, hlaholské písmo, etnické pomery, feudálny národ, husitské hnutie, reformácia, protireformácia.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Dejiny Slovákov v Maďarsku**	**Počet hodín 14**
Predbežné vedomosti	Základné poznatky o fáze usídlení, o jazyku Slovákov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Predstavenie dejín Slovákov žijúcich na území dnešného Maďarska.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznanie slovenskej migrácie a kolonizácie z XVII–XVIII. storočia. Predstavenie príčin vnútornej migrácie. Spoznanie zemepisných- hospodárskych pomerov území oslobodených od panovania Turkov. Formy, fázy, smery slovenskej migrácie. Odvodenie vytvorení troch jazykových ostrovov: Zadunajsko, Dolná zem, Severovýchodné Maďarsko. Slováci v Pešť-Budíne, respektíve v Budapešti. Spoznanie črtov jednotlivých nárečí. Predstavenie zmien hovorového jazyka. Predstavenie znovuosídlených typov osád. Nové zemepisno-hospodárske spoločenské prostredie. Komplexný opis slovenských régií: pôvod, nárečie, náboženstvo, životný spôsob-zamestnanie, typy osád. Veľké osobnosti, literatúra XVIII. storočia.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva*: dejiny Slovákov v Maďarsku (na dejinových mapách, v dejepisných príručkách, v atlasoch). *Maďarský jazyk a literatúra*: slovenské súvislosti veľkých osobností XVIII. storočia (v príručkách kultúrnych dejín, v lexikonoch). *Zemepis*: slovenské osady v Maďarsku (na mapách, na obrazoch). *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba, pojmy tematickej jednotky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Migrácia, kolonizácia, zemepisné pomery, hospodárske pomery, jazykový ostrov, cirkevný majetok, znovuosídlený.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Materiálna kultúra Slovákov v Maďarsku**	**Počet hodín 13**
Predbežné vedomosti	Poznatky o kultúre a národopise Slovákov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Komplexné predstavenie materiálnej kultúry Slovákov v Maďarsku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Osvojenie budovaného obytného prostredia slovenskej národnosti: funkcionálne a estetické črty budov, architektonické a spotrebné tovary. Tradícionálny životný spôsob, špeciálne zamestnania, ručné remeslá, príbuzenské vzťahy. Návšteva múzea, obecného domu. Osvojenie ľudového kroja slovenskej národnosti, spoznanie niektorých častí ženského, mužského a detského kroja, použitých látok. Osvojenie postupu spracovania konopy, tkania. Osvojenie ozdobného umenia slovenskej národnosti, spoznanie použitých látok, produktov, osvojenie výzdôb častí ľudových krojov. Stravovacie zvyky: kultúra varenia, sviatočná a každodenná kuchyňa dávno a dnes, osvojenie postupu pečenia chleba. Ústne a písomné spracovanie poznatkov počutých a čítaných textov.	*Vizuálna kultúra*: architektúrne a spotrebné tovary, ľudový kroj (fotografie, kresby, grafiky). *Slovenský jazyk a literatúra*: písomné pramene, slovná zásoba tematickej jednotky. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá*: obecné múzeá, ľudový kroj, obytné prostredie (dokumentárne filmy).

Kľúčové pojmy/ pojmy	Obytné prostredie, materiálna kultúra, prameň, vecná kultúra, vecný národopis, tradícionálny životný spôsob, základný motív, modrotlač, spracovanie konopy, tkanie, pečenie chleba.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Duchovná kultúra Slovákov v Maďarsku**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Poznatky o kultúre a národopise Slovákov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Komplexné predstavenie duchovnej kultúry Slovákov v Maďarsku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Pôvod, použitie, charakteristika ľudových zvykov. Osvojenie ľudových tradícií spájajúcich k prevratu života človeka. Zvyky náboženských sviatkov. Osvojenie svojrázností, zvláštností. Osvojenie zvykov kalendárnych sviatkov, zvykov rodinného	*Vizuálna kultúra*: zvyky významných dňov (fotografie, kresby, grafiky).

života, zvykov významných dní. Zapisovanie prehľadaných tradícií. Svet domnienok: praktiky spájajúce k rôznym údalostiam, mítické postavy. Dôkladný opis ľudovej slovesnosti Slovákov v Maďarsku. Ľudová hudba, ľudové nástroje, ľudové rozprávky, balady, ľudové piesne, ľudové tance. Spoznanie súvislostí s pomocou literárnych, hudobných diel. Samostatné systematizovanie, skúmanie beletristických textov z hľadiska dejepisnej hodnovernosti.	*Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba tradícií, duchovnej kultúry. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá*: duchovná kultúra Slovákov v Maďarsku (dokumentárne filmy).
Kľúčové pojmy/ pojmy	Pôvod, použitie, charakteristika, prevrat života človeka, mítická postava.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Jazyk, nárečia Slovákov v Maďarsku**	**Počet hodín 7**
Predbežné vedomosti	Poznatky o slovenských nárečiach v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Komplexné predstavenie jazyka Slovákov v Maďarsku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Definovanie pojmu nárečie. Dôkladné skúmanie troch skupín nárečí a ich dialektov. Slovenké nárečia v Maďarsku. Fázy oblastí, súvislostí, dejepisných rozvojov hovorového a literárneho jazyka. Výskum, porovnanie, prepis v riadenej forme nárečových textov na literárny jazyk.	*Slovenský jazyk a literatúra*: súvislosti medzi jazykom a identitou; nárečové texty.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Skupina nárečí, nárečie, dialekt, hovorový jazyk, výskum, charakteristika, typický znak.

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak spozná pravlasť Slovanov, dnešné slovanské štáty a tie krajiny, kde žijú Slováci. Predstaví a charakterizuje Veľkomoravskú ríšu, pozná jej význam, jej hlavné postavy. Pozná dôležitosť vierozväzcov Cyrila a Metóda, prvú slovanskú abecedu, hlaholské písmo. Pozná príznaky slovenského etnika v Maďarsku, jeho spoločenské rozvrstvenie. Spozná príčiny, smery, formy a fázy migrácie Slovákov v Maďarsku. Vie, odkiaľ prišli zakladatelia, slovenskí obyvatelia svojej obce, vie ustaľovať dôležitejšie zastávky jej dejiny.

	Pozná dejiny svojej rodiny. Dozvie sa, ako vplývala reformácia-protireformácia na nábo-ženstvo, na kultúru Slovákov. Pozná pojem a dejinový rozvoj vedy etnográfia a etnológia. Vie prehliadnúť materiálnu a duchovnú kultúru Slovákov v Maďarsku.

11.-12. ročník

Úloha predmetu slovenská vzdelanosť v 11.-12. ročníku smeruje k prehĺbeniu už skôr získaných vedomotí. Kompetencie potrebné k výberu povolania sa stanú zdôraznejšími. Dôležitou rozvojovou oblasťou predmetu je výchova k vlastenectvu a národnému sebavedomiu, výsledkom čoho si žiak na vhodnej úrovni uvedomuje situáciu a aktuálne problémy svojej národnosti a je schopný definovať úlohy spájajúce sa s uchovaním národnostného sebavedomia. Žiak pozná svoje povinnosti, rozumie významu svojej individuálnej a spoločenskej zodpovednosti. Cíti osobnú zodpovednosť pri udržovaní slovenskej spoločnosti a pri nasledovaní noriem. Žiak chápe a vysvetľuje si spojitosti medzi niektorými globálnymi problémami a lokálnymi činnosťami, rovnako medzi individuálnymi životnými spôsobmi. Rozumie úlohám tradícií na základe harmonického a zaužívaného životného spôsobu. V orientácií na povolanie žiak dosiahne, aby disponoval reálnymi poznatkami o svojich schopnostiach, danostiach. Stane sa otvoreným voči rozhovoru medzi osobami a kultúrami. Jeho vedomie identity má reálne základy. Uvedomuje si význam miestneho, národnostného, národného, európskeho a univerzálneho kultúrneho dedičstva. Je schopný svoju prácu hodnotiť objektívne a nájsť pre seba vhodné možnosti na vzdelávanie a uplatnenie.

Žiak pozná spoločenské dohody a normy, dokáže rozoznať etické princípy jedného spoločenstva a porovnať ich s etickými princípmi rôznych kultúr. Žiak je schopný umiestniť kultúru Maďarov a materinskej krajiny v európskom kontexte. Žiak ovláda dejepis materinskej krajiny od osvietenstva po súčasnosť. Spozná a pomenuje historické osobnosti svojej národnosti (tunajšie i z materinskej krajiny pochádzajúce), uvedomuje si (univerzálne) význam ich činnosti. Uvedomuje si dôležitosť, kontext a tradície maďarských, národnostých sviatkov a sviatkov materinskej krajiny. Zúčastňuje sa na činnostiach posilňujúcich svoju citovú identitu s národom, s vlasťou a s materinskou krajinou. Pozná kalendárne sviatky zakladajúce sa na ľudových tradíciach a na náboženských koreňoch, má skúsenosti so zvykmi, pozná folklórne a umelecké diela s touto témou. Je schopný pripomenúť si niektoré dôležité prvky národnostnej ľudovej kultúry. Oceňuje význam miestnych historických poznatkov, pozná dôležité hodnoty miestneho historického, kultúreho a prírodného dedičstva v okolí svojho bydliska a svojej školy. Je schopný na vhodnej úrovni vysvetľovať a chápať situáciu, aktuálne problémy svojej národnosti a je schopný skoncipovať úlohy spájajúce sa so zachovaním národnostnej identity. Spozná význam národných kultúr, úctu k tradíciám naviazaným na rôzne kraje, národy a kultúry, taktiež špecifiká tradícií vlastnej národnosti. Počas spoznávania tradičných (ľudových) životných zvykov hodnotí svoju úlohu spájajúcu sa s ich zachovávaním. Spozná vynikajúce úspechy univerzálneho dedičstva človeka a európskej kultúry, organizácie pracujúce na ich zachovaní, význam medzinárodnej solidarity. Pozná ústavné a zákonné práva národností v Maďarsku, miestne a celoštátne právnické inštitúcie ich záujmových zastupiteľstiev, taktiež politické a civilné formy organizácie svojej národnosti. Dokáže rozoznávať rôzne formy predsudkov a vylúčenia. Žiak spozná, keď je človek alebo skupina ľudí odkázaných na pomoc, pozná hodnoty, význam a formy dobrovoľnosti. Je schopný pochopiť mediálne prostriedky, vysvetliť obrazové a hlasové výrazové prostriedky, rozumie obsahu masmediálnej komunikácie, má vhodnú komunikačnú stratégiu na

odstránenie nežiadúcich obsahov. Nacvičuje rôzne formy ústneho, písomného a obrazového vyjadrenia.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Osvietenstvo a obdobie slovenského národného prebudenia (XVIII–XIX.storočie)**	**Počet hodín 9**
Predbežné vedomosti	Historické poznatky z daného obdobia.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie obdobia osvietenstva, významu, programu, osobností slovenského národného prebudenia.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Maďarsko v dobe osvietenstva. Osvojenie pojmu osvietenstvo. Osvojenie zmyslu a pojmu národné prebudenie. Predstavenie, činnosť významných slovenských predsta-viteľov doby. Spoločenstvo, hospodárstvo Maďarska v dobe reformácii. Osvojenie činnosti Štúrovej školy: jej úloha, ciele, národový názor. Národno-demokratický program: požiadavky slovenského národa. Maďari a Slováci v revolúcii v rokoch 1948/49. Predstavenie veľkých osobností doby: Ľudovit Štúr, Ján Kollár, Janko Kráľ, Ján Botto.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* doba osvietenstva (na dejinových mapách, v historických príručkách, v atlasoch, v lexikonoch). *Slovenský jazyk a literatúra:* slovná zásoba tematickej jednotky.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Osvietenstvo, národné prebudenie, doba reformácie, Štúrova škola, národný názor, demokratický program, revolúcia.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovenský národ v dobe dualizmu (1867–1918); Slováci, ako zriedkavá národnosť v dobe dualizmu**	**Počet hodín 15**
Predbežné vedomosti	Dejepisné poznatky, taktiež poznatky vývoja slovenskej národnosti, inteligencie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie čŕt, snáh, osobností slovenskej národnosti v dobe dualizmu.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Memorandum slovenského národa. Vyrovnanie a národnostný zákon. Život, právna situácia, kulturálne pomery národností v Ra-kúsko-Uhorskej monarchie. Založenie Matice slovenskej, osvojenie jej hlavnej činnosti. Slovenské národné organizovanie – politický profil Milana	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* doba dualizmu (na dejinových mapách, v historických príručkách,

Rastislava Štefánika, Tomáša Garrigue Masarika, Milana Hodžu. Približovanie, plány českej a slovenskej politickej elity. Prvá svetová vojna: vyhlásenie Československa, deklarácia v Liptovskom Mikuláši, vytvorenie Československa. Predstavenie spoločenských, kulturálnych, hospodárskych pomerov. Činnosť slovenskej inteligencie v Pešť-Budíne, potom v Budapešti. Národnostné snahy a rozdiely štátnej národnostnej politiky. Zmeny, črty, historicko-spoločenská situácia danej obce a régia v dobe dualizmu. Spoznanie významných osobností doby.	v atlasoch). *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba tematickej jednotky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Memorandum, vyrovnanie, národnostný zákon, právna situácia, Matica slovenská, slovenské národné organizovanie, politická elita, vyhlásenie Československa, slovenská inteligencia, dualizmus.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Československo medzi dvoma svetovými vojnami a počas druhej svetovej vojny**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Dejepisné poznatky, pojmy o pomeroch slovenskej národnosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Predstavenie pomerov Československa medzi dvoma svetovými vojnami a počas druhej svetovej vojny.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Národnostné pomery Československa. Spoločenská, hospodárska, politická situácia Slovákov. Črty národnostnej politiky, Slovenské autonomické úsilia. Následky prvého viedenského rozhodnutia. Okolnosti, opis vytvorenia prvého slovenského štátu. Slovenské národné povstanie. Situácia, počet Slovákov v trianonskom Maďarsku. Školský systém a vzdelanie. Založenie a činnosť Slovanského antifašistického frontu.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva*: Československo (na dejinových mapách, v historických príručkách, v atlasoch). *Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba temarickej jednotky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Autonomický, autonomické úsilie, I. viedenské rozhodnutie, následok, slovenské národné povstanie, Slovanský antifašistický front.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovensko v rámci Československa**	**Počet hodín 8**
Predbežné vedomosti	Historické poznatky o Československu.	

Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Poskytnutie poznatkov o vývoji formovania sa Slovenska v rámci štátu Československo.

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Predstavenie vzťahu Sovietskej Únie a Československa. Následky Benešských dekrétov, presídľovania. Dohoda československej-maďarskej výmeny obyvateľstva. Spoločenské, hospodárske, kulturálne následky komunistického obratu. Poznanie národnostných zmien (školstvo, kultúra, spojenie). Vplyv družstiev, industrializácie a urbanizácie na národnostné vzťahy. Analýza vzťahu Čechov a Slovákov. Koncipovanie názorov o osudných zvratov Slovákov. Diskusia, rozhovor o možností na vytváranie stykov medzi Slovákov v Maďarsku a materinkej krajiny, taktiež medzi Slovákov žijúcich v zahraničí.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* osudné zvraty Slovákov. *Slovenský jazyk a literatúra*: možnosti na vytváranie stykov medzi Slovákov v Maďarsku a materinskej krajiny, taktiež medzi Slovákoch žijúcich v zahraničí, slovná zásoba tematickej jednotky.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Sovietská Únia, Eduard Beneš, Benešské dekréty, presídľovanie, výmena obyvateľstva, komunistický, komunizmus, komunistiský obrat, družstvo, urbanizácia, industrializácia.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Vytvorenie samostatného slovenského štátu**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Dejepisné poznatky, naučené poznatky o dôležitých československých udalostiach.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Príčiny založenia samostatnej Slovenskej republiky, predstavenie súčasných spoločenských, hospodárskych, politických, kulturálnych čŕt.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Úloha Maďarska v zmenách politického systému v Stredno-východnej Európe. Zamatová revolúcia. Vyhlásenie samostatnej Slovenskej republiky. Spoločenské, hospodárske, politické, kultúralné charakteris-tické črty dnešného Slovenska. Rozhovor a diskusia o národnostných problémoch.	*Slovenský jazyk a literatúra*: slovná zásoba tematickej jednotky.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Zmena politického systému, zamatová revolúcia, založenie, vyhlásenie, Slovenská republika.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slováci v Maďarsku po roku 1945, Slováci v dnešnom Maďarsku**	**Počet hodín 14**
Predbežné vedomosti	Poznatky o usídlení, živote, situácií, o materiálnej a duchovnej kultúre Slovákov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie situácie, života, kultúry, záujmových zastupiteľstiev, činností cieľovaných na zdedenie jazyka slovenskej národností po roku 1945 a v našej dobe.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Výmena obyvateľstva v praxi, podľa osobných osudov. Vybudovanie komunistického režimu a osvojenie zmien národnostného života (školstvo, kultúra, združenie). Vplyv družstiev, urbanizácie, industrializácie na Slovensku. Prehliadka situácie národnostného školstva a vzdelávania. Činnosti Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku. Údaje Slovákov v Maďarsku v zrkadle sčítania ľudu: sociálne, vekové zloženie. Zväz Slovákov v Maďarsku, Celoštátna slovenská samospráva a ďalšie organizácie s celoštátnou kompetenciou. Národnostné práva, povinnosti. Zákon o národnotných a etnických práv. Možnosti školstva a vzdelávania v dnešnom Maďarsku. Postavenie dnešného slovenského verejného života, literatúry, kultúry, média. Styky s materinskou krajinou a so zahraničnými slovenskými spoločnosťami, organizáciami. Zhrnutie slovenských tradícií: zvyky, ľudová tradícia, materiálna a duchovná kultúra v dnešnom Maďarsku. Odhalenie možných spôsobov v práci mládežnických organizácii, aktívna prítomnosť na vedeckých, kultúralnych stretnutiach s cieľom uchovania slovenských tradícií a zdedenia jazyka. Príprava osobných a skupinových projektových prác. Rozhovor a diskusia o národnostných problémoch, o pestovaní tradícií, o témach cieľujúcich historické, vecné a duchovné dedičstvo.	*Slovenský jazyk a literatúra*: slovenské organizácie, spolky, inštitúcie; možnosti praktizovania národnostných práv, slovná zásoba tematickej jednotky.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Výmena obyvateľstva, komunistický režim, školstvo, združenie, národnostný školský systém, Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku, sčítanie ľudu, zákon, národná a etnická menšina, vedecký život, zahraničné slovenské spoločenstvo, organizácia.

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak pozná slovenské národnostné programy z času reformácie a revolúcie, taktiež situáciu Slovákov medzi dvoma svetovými vojnami v Československu a v Maďarsku. Pozná činnosť Ľudovíta Štúra. Pozná dôležitejšie črty vyrovnania, národnostného zákona, taktiež

	národnostnej politiky dualizmu. Pozná úlohu a činnosť Matice slovenskej. Je mu jasná činnosť Tomáša Garrigua Masaryka, Milana Hodžu, Rastislava Štefánika. Pozná vplyv politických, spoločenských, hospodárskych, sociálnych zmien – vytvorených po roku 1945 – na menšinu Slovákov v Maďarsku. Pozná školský systém, politické, spoločenské a kultúralné organizácie vytvorené po roku 1945. Pozná dnešný život, postavenie, možnosti, práva Slovákov v Maďarsku.

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

(Pre školy, v ktorých sa slovenčina vyučuje ako predmet)

1.-4. ročník

Slovenská národnostná výchova a vzdelávanie je organickou súčasťou maďarského školstva. Ciele národnostnej výchovy a vyučovania sa uskutočňujú v súlade s Národnými učebnými osnovami a Smernicami národnostného vzdelávania. Jej základné ciele a úlohy sú totožné s cieľmi a úlohami školskej výchovy a vzdelávania. Rozvíjajú a prehlbujú základné znalosti a kľúčové kompetencie, ktoré z hľadiska úspechu jednotlivca sú rozhodujúce, umožňujú mu samovzdelávanie a celoživotné vzdelávanie.

Cieľom slovenskej národnostnej výchovy a vzdelávania je posilnenie príslušnosti žiaka k národnosti, spoznávanie a odovzdávanie komunikatívnych hodnôt slovenského jazyka.

Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry na prvom stupni dáva žiakom možnosť, aby sa počas učenia sa jazyka zoznámili s históriou, minulosťou, duchovnou a materiálnou kultúrou národnosti; aby si zachovali zvyky a tradície; aby uchovávali a posilnili národnostnú identitu a získali reálne národnostné povedomie, aby mali pozitívny vzťah k slovenskému jazyku a národnostnej kultúre; aby poznali a uplatňovali národnostné práva, prijali svoju inosť, boli otvorení, vnímaví a tolerantní voči rôznym kultúram.

Poznanie spoločných znalostí a spoločného jazyka prispieva k rozvíjaniu a uchovávaniu identity. Príslušnosť k spoločenstvu, spoznávanie a zachovávanie národnostných hodnôt upevňuje tento vzťah, rozvíja osobnosť žiakov, motivuje ich k učeniu sa jazyka.

Počas výchovy a vzdelávania slovenského jazyka je potrebné jasne poukázať na prednosti jazykového a kultúrneho bohatstva, a tým pomôcť žiakom utvoriť si reálny obraz o národe a národnosti. Učenie sa a znalosť jazyka udržuje a premieňa spoločenstvo. Pomocou jazyka sa dá spoznať literárne dedičstvo národnosti a materskej krajiny.

Cieľom vyučovania národnostného jazyka je získavanie spontánnych a praktických jazykových znalostí a vytvorenie si jazykových zručností-ktoré sa budujú na praktickej slovnej zásobe–a ktoré umožňujú žiakom kultivovaným hovorovým jazykom nadviazať kontakty ústne a písomne; prostredníctvom základných jazykových zručností vedia svoje myšlienky a vedomosti vyjadriť a používať.

Vytváraním a rozvíjaním komunikačných jazykových kompetencií–ako počúvanie, reč, čítanie a písanie–dosiahnu žiaci takú úroveň jazykových znalostí, ktorá im umožní správne používať národnostný jazyk vo vzdelávacom procese, v súkromnom a vo verejnom živote. Svoje jazykové znalosti budú schopní uchovať, udržať, rozvíjať a rozširovať po celý život.

Dôsledkom rastúcej asimilácie z domu donesená jazyková znalosť žiakov je veľmi zúžená, preto dostáva škola v osvojovaní si národnostného jazyka rozhodujúcu úlohu. Dôležité je, aby spostredkovanie poznatkov prebiehalo postupne, hravou formou, s použitím rozmanitých a zážitkových metód.

Žiaci nadobudnú skúsenosti vyjadrovania a dorozumievania sa s členmi spoločenstva nielen v materinskom, ale aj v národnostnom jazyku; naberú odvahu, získajú sebadôveru k verbálnemu prejavu, prekonajú svoje obmedzenia a úzkosť; osvoja si vekuprimerané a vhodné metódy učenia sa jazyka a úspešne ich používajú.

1.-2. ročník

Úvodná fáza základného vzdelávania a výchovy prevedie žiaka z hravých činností materskej školy do školského života, do učenia. Zachováva a rozvíja žiakovu individuálnu túžbu po poznávaní a získavaní vedomostí, vzbudzuje jeho záujem, vnímavosť, pozornosť a je v súlade s osobnostnými rozdielmi. Pomáha ich rozvoju, spĺňa nárok na hru a na pohyb. Žiak si zážitkovou formou výučby, podnetnými, kreatívnymi a povzbudzujúcimi úlohami osvojuje občianske povinnosti, základy pravidiel demokratického správania sa, spolupracuje a dodržiava spoločenské pravidlá. Vzbudí sa v ňom záujem, aby sa vyjadril v slovenskom jazyku.

Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry v úvodnej fáze má počiatočný charakter. Žiak otvorene prijíma slovenský jazyk a kultúru. Hlavným cieľom je vzbudiť u žiaka záujem o národnostný jazyk a kultúru pomocou vytvorenia radostnej, pozitívnej atmosféry, pomocou národnostných hier, básní, piesní a hravých činností. Hravé sprostredkovanie poznatkov, pestré a diferencované činnosti podporujú u žiakov pozitívny vzťah k slovenskému jazyku a literatúre, obľúbenie si jazyka. Uvoľnená, priateľská nálada bez napätia zvyšuje odvahu a sebadôveru žiaka. Pomocou zážitkovo získaných poznatkov, situačných cvičení a reči tela dochádza k nadviazaniu kontaktov, ku kooperácii žiaka, k rozvíjaniu kreativity, schopnosti diskutovať a rozvíjať pohybovú kultúru.

Spoznávanie, pestovanie a zachovávanie slovenských národnostných tradícií a miestnych zvykov privedie žiaka k tomu, aby si vzdelanosť a kultúru predkov vážil a posilnil. Snaží sa o zrozumiteľnú reč. U žiaka sa vytvorí potreba, aby si svoje myšlienky v podobe jednoduchej vety vyjadril aj po slovensky. Je schopný predniesť básne a hádanky v národnostnom jazyku. Aktívne sa zapája do hier, ktoré rozvíjajú zmysel pre rytmus a pohybovú kultúru, je schopný improvizovať rytmus a spev a hrať v rolových hrách.

V úvodnej fáze vyučovania slovenského jazyka sa venuje pozornosť rozvoju nonverbálnej komunikácie. Následne žiak pochopí jednoduché príkazy, otázky a prejavy a reaguje na ne. Postupne prichádzajú jednoduché konverzačné cvičenia a snaha o presnú artikuláciu a výslovnosť hlások. Žiak sa pri prednese básní, piesní, rozprávok, riekaniek a jazykových hier snaží pekne a výrazne rozprávať, hodnoverne prednášať a prerozprávať zážitky. Po osvojení si písmen (2. ročník) dostane sa do popredia porozumenie písomných textov, výrazné a zrozumiteľné čítanie, interpretácia textov. Žiak si osvojí sústavu slovenských znakov v čítaní a v písaní a pozná rozdiely v porovnaní s maďarskými písmenami (ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď). Pozná správne tvary písmen, bezchybne ich píše a spája. Pri čítaní s porozumením vie prerozprávať zážitky a pocity. Nasleduje tvorenie písomných textov, rozvíjanie zručnosti písania, pravopisu, rukopisu a úpravy. Cieľom je vytvorenie čitateľného písma, úhľadnej úpravy, čistého a prehľadného vedenia zošita, nadobudnutie primeraného tempa písania.

Pri zabezpečení schopnosti samostatného učenia sa, je potrebné vytvoriť a povzbudzovať kreatívne a sebaisté plnenie úloh. Hlavným nástrojom k tomu je zapojenie žiaka do pedagogického procesu pomocou diferenciálnych, individuálnych a skupinových typov činností. Dôležité je podporovať vznik individuálneho štýlu a efektívnych návykov učenia sa: inšpirovať žiaka, aby na hodine a pri mimoškolských aktivitách používal rôzne dostupné pramene. Je dôležité, aby dostal pomoc v osobnom vzdelavaní, aby sa posilnil jeho návyk na efektívne učenie sa.

Pri rôznych jazykových činnostiach musíme u žiaka zvyšovať jeho uvedomelosť, vytrvalosť, náročnosť, musíme mu pomáhať, aby svoje vzdelávacie činnosti mohol usmerňovať postupne aj v ďalšom období vzdelávania.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Počúvanie s porozumením. Používanie neverbálnej komunikácie, porozumenie počutého textu	Počet hodín 20
Predbežné poznatky	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Formovanie citového vzťahu k slovenskému jazyku a literatúre pomocou hravej činnosti. Pochopenie vizuálnej, neverbálnej komunikácie, jej používanie v kontakte s prostredím. Vnútorná motivácia porozumenia počutého textu.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Pochopenie neverbálnej komunikácie, jej stimulácia, správna odpoveď. Správne používanie pohľadu, mimiky, pohyby tela, posilnenie vyjadrovacej schopnosti. Odkaz gesta, mimiky a držanie tela. Aktívne účinkovanie v párových a skupinových situačných hrách. Porozumenie prosbám príkazom počutým na hodine, pochopenie a aplikovanie ich podstaty. Pochopenie výrazov, správne reagovanie na ne pomocou metakomunikácie.	Žiak – pochopí neverbálnu komunikáciu; – správne používa metakomunikačné prostriedky; – pochopí jednoduché príkazy, – prosby, oznámenia spolužiakov; – aktívne pracuje na hodine.	*Maďarský jazyk a literatúra*: situačné hry. *Telesná výchova a šport*: kultúra pohybu, držanie tela. *Dráma a tanec:* rolové a situačné hry. *Vizuálna kultúra*: fotografie a kresby, zábery, kompozície: ja a moji spolužiaci. *Spev a hudba*: krátke piesne a hry.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Metakomunikácia, pohľad, mimika, pohyby tela, pozdravy, predstavenie sa, prosba, poďakovanie, lúčenie sa, vyčítanka, riekanka, báseň, rozprávka, hra.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Komunikatívna zručnosť. Jednoduchá každodenná komunikácia	Počet hodín 20
Predbežné poznatky	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Povzbudzovanie a rozvíjanie používania jazyka v jednoduchých každodenných situáciách. Uľahčenie pochopenia a bezchybnej reprodukcie počutých slov a výrazov. Rozšírenie aktívnej slovnej zásoby.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy

Rozvíjanie techniky reči, dýchanie pri reči, vydávanie zvukov, nácvik artikulácie a výslovnosti. Správne, bezchybné tvorenie a vyslovovanie špecifických slovenských hlások odlišných od maďarských. Osvojenie si správneho dýchania pri reči, správnej artikulácie, intonácie, ich správne používanie. Porozumenie počutým slovám, slovným zvratom, jednoduchým odkazom, otázkam a prosbám, správne reagovanie na ne.	Žiak – čisto artikuje, správne tvorí slovenské hlásky; – v rečovej technike vo výslovnosti má málo chýb; – v každodennej komunikácii – správne používa zdorilostné formy pozdravu, predstavenia sa, prosby, poďakovania, lúčenia sa; – pochopí osvojené slová a používa ich správne.	*Maďarský jazyk a literatúra*: tvorenie hlások, schopnosť vyjadrovania sa, konverzácia, dýchanie pri reči, držanie tela.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Technika reči, komunikácia, slovná zásoba, dialóg, pozdrav, predstavenie sa, prosba, poďakovanie, lúčenie sa.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Porozumenie, interpretácia a tvorenie ústnych prejavov**	**Počet hodín 20**
Predbežné poznatky	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie nadviazania sociálnych kontaktov a upravovania si vzťahov k,spolužiakom a dospelým. Zapojenie sa do jednoduchého rozhovoru v slovenskom jazyku. Rozvíjanie interpersonálnej odvahy v rečovom prejave.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Porozumenie počutým slovám, slovným zvratom, jednoduchým odkazom, otázkam a prosbám, správne reagovanie na ne.	Žiak – pochopí a správne používa osvojené slová; – pochopí jednoduché otázky a reaguje na ne.	*Maďarský jazyk a literatúra*: príkazy, prosby. *Vecné učivo:* školské potreby, školské vybavenie.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Technika reči, komunikácia, slovná zásoba, dialóg, príkaz, prosba, školské potreby, školské vybavenie.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Nadviazanie kontaktu po slovensky**	**Počet hodín 30**
Predbežné	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	

poznatky	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vytvorenie základov nadviazania sociálnych kontaktov a upravovania si vzťahov k spolužiakom a dospelým. Zapojenie sa do jednoduchého rozhovoru v slovenskom jazyku. Rozvíjanie interpersonálnej odvahy v rečovom prejave. Rozvíjanie sebadôvery a túžby po účinkovaní.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Výklad, pochopenie, rozširovanie a tvorivé využívanie aktívnej slovnej zásoby pomocou obrazov, porovnávanie obrazov so slovami. Začať a rozvíjať dialógy. Témy: Ja a moje okolie; Ja a moja rodina; Chodím do školy. Spoznávanie pomenovaní, oslovení a činností.	Žiak - pochopí a správne používa osvojené slová; - pochopí a správne reaguje na jednoduché otázky; - zapojí sa do aktuálneho dialógu; - správne dokončí dialóg; - pomenuje členov rodiny, učebné predmety.	*Maďarský jazyk a literatúra:* rodina a jej členovia. *Matematika:* vytváranie skupín, množiny. *Dráma a tanec:* rolové a situačné hry. *Vizuálna kultúra*: fotografie a kresby, ja a moja rodina, kompozície, obrazy, zábery. *Spev a hudba*: krátke piesne o škole, rodine. *Slovenská vzdelanosť:* rodina a jej členovia.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Ja a moje okolie, domov, činnosti, členovia rodiny, škola, rozvrh hodín.	

Tematický okruh / Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Nadviazanie kontaktu po slovensky**	**Počet hodín 30**
Predbežné poznatky	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vytvorenie základov nadviazania sociálnych kontaktov a upravovania si vzťahov k spolužiakom a dospelým. Zapojenia sa do jednoduchého rozhovoru v slovenskom jazyku. Rozvíjanie interpersonálnej odvahy v rečovom prejave. Rozvíjanie sebadôvery a túžby po účinkovaní.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Výklad, porozumenie,	Žiak	*Maďarský jazyk a*

rozširovanie a tvorivé využívanie aktívnej slovnej zásoby pomocou obrazov, porovnávanie obrazov so slovami. Porozumenie významu osvojených slov. Témy: Moje bydlisko a jeho okolie. Spoznávanie pomenovaní, oslovení a činností.	– pochopí význam osvojených slov; – tvorivo využíva osvojené slová; – pochopí a správne reaguje na jednoduché otázky; – je schopný porovnávať obrazy so slovami; – je schopný pomenovať dopravné prostriedky, domáce zvieratá, druhy ovocia a zeleniny.	*literatúra*: príkazy, prosby. *Vecné učivo:* dopravné prostriedky, domáce zvieratá, druhy ovocia a zeleniny. *Matematika:* vytváranie skupín. *Vizuálna kultúra*: fotografie a kresby, dopravné prostriedky, domáce zvieratá, druhy ovocia a zeleniny. *Spev a hudba*: krátke piesne o zvieratách. *Slovenská vzdelanosť:* domáce zvieratá, druhy ovocia a zeleniny.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Bydlisko, dedina, mesto, dopravné prostriedky, domáce zvieratá, ovocie a zelenina.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Nadviazanie kontaktu po slovensky**	**Počet hodín 38**
Predbežné poznatky	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Zapojenie sa do jednoduchého rozhovoru v slovenkom jazyku. Rozvíjanie interpersonálnej odvahy v rečovom prejave. Zvyšovanie sebadôvery a túžby po účinkovaní.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Výklad, porozumenie, rozširovanie a tvorivé využívanie aktívnej slovnej zásoby pomocou obrazov, porovnania obrazov a slov. Začať a rozvíjať dialógy. Témy: Ročné obdobia, mesiace,	Žiak – pochopí a správne používa osvojené slová; – pochopí výrazy a jednoduché otázky; – správne reaguje v dialógu; – je schopný porovnávať obrázky a slová; – vie pomenovať ročné	*Maďarský jazyk a literatúra*: rozprávky a básne o sviatkoch. *Vecné učivo:* ročné obdobia, mesiace, sviatky, dni týždňa a časti dňa.

dni. Denný poriadok. Sviatky. Spoznávanie pomenovaní, oslovení a činností.	obdobia, mesiace, sviatky, dni týždňa a časti dňa.	*Matematika:* vytváranie skupín, množiny. *Vizuálna kultúra*: fotografie a kresby o sviatkoch. *Spev a hudba*: krátke pesničky o sviatkoch. *Slovenská vzdelanosť:* sviatky a zvyky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Rok, jar, leto, jeseň, zima, sviatok, Mikuláš, Vianoce, fašiangy, Veľká noc, 12 mesiacov, týždeň a dni týždňa, počasie, ráno, predpoludnie, poludnie, popoludnie, večer, v noci.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie. Príprava na osvojenie si techniky čítania**	**Počet hodín 10**
Predbežné poznatky	Ovládanie malých a veľkých tlačených písmen maďarskej abecedy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Príprava na osvojenie si techniky čítania v slovenskom jazyku. Osvojovanie si a používanie špecifickej sústavy znakov slovenského jazyka odlišnej od sústavy maďarského jazyka. Cieľavedomé rozvíjanie zrakového a sluchového vnímania.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Zabezpečovanie vhodnej čitateľskej atmosféry pomocou správnej motivácie. Rozvíjanie čitateľských zručností; reč, sluch, pozorovanie, pamäť, myslenie, pozornosť, tempo, cit pre rytmus, pocit, fantázia.	Žiak – má vhodné zručnosti, je primerane motivovaný, aby začal čítať; – spozná a pomenuje hlásky maďarskej abecedy.	*Maďarský jazyk a literatúra*: literárne diela, rozprávky a básne. *Spev a hudba*: tempo, rytmus.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Hláska, písmeno, slovo, veta, text, kontext, tempo, rytmus, prízvuk, intenzita zvuku, odsek, autor, spisovateľ, básnik, sloha, verš, ľudová rozprávka, ľudová múdrosť, humor, ľudové zvyky, domnienka.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie s porozumením. Osvojenie si sústavy znakov čítania. Vytváranie a rozvíjanie ítania s porozumením**	**Počet hodín 58**

Predbežné poznatky	Ovládanie malých a veľkých tlačených písmen maďarskej abecedy.
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie čítateľských zručností. Rozvíjanie schopnosti čítania s porozumením. Pochopenie podstaty čítaného textu. Spoznávanie knižničných a elektronických možností.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Správne tvorenie a výslovnosť-od maďarčiny odlišných-špecifických slovenských hlások: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď. Nácvik spájania hlások pri čítaní. Rozvíjanie a rozširovanie slovnej zásoby. Rozvíjanie čítateľských zručností hravou a priťažlivou formou. Správne čítanie a správna výslovnosť slov a viet. Spoznávanie a korigovanie chýb v technike čítania, najprv s pomocou učiteľa, potom samostatne. Reagovanie aktivitou alebo ústne na porozumenie významu čítaného textu.	Žiak – má záujem o čítanie; – spozná osvojené písmená; – presne číta známe texty; – všimne a opraví si prípadné chyby; – porozumie podstatu čítaného textu; – je schopný sformulovať otázky a podať informácie o čítanom texte; – snaží sa reagovať na pochopený text; – pri hlasnom čítaní pomocou otázok vyzdvihne z textu – jednoduché informácie: nadpis, – postavy a dôležité časti deja.	*Maďarský jazyk a literatúra*: literárne diela, rozprávky a básne. *Dráma a tanec:* literárne diela, rozprávky a básne.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Nadpis, postavy, miesto, dej, udalosť, otázka, odpoveď, chybný, bezchybný.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárna kultúra. Interpretácia literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti**	**Počet hodín 28**
Predbežné poznatky	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Obľúbenie si literárnych diel, percepcia. Rozvíjanie literárnych poznatkov. Spoznávanie a porozumenie charakteristických vlastností poetického jazyka. Spoznávanie významu diel ľudovej slovesnosti.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Počúvanie a čítanie krátkych rozprávok a básní. Samostatný prednes básní a riekaniek.	Žiak – má záujem o básne, rozprávky a krátke príbehy; – s radosťou sa zapojí do	*Maďarský jazyk a literatúra*: literárne diela a texty, rozprávky a básne.

Tvorivé účinkovanie v hrách a v rolách na hodine. Spoznávanie, počúvanie a pochopenie diel spájajúcich sa k národnostnému životu (vyčítanky, riekanky, rozprávky, hry), ich prednes pred spolužiakmi. Spoločný prednes krátkych bábkových rozprávok s minimálnou pomocou učiteľa. Diela autorov slovenskej detskej literatúry: Elena Čepčeková: *Cesta do školy,* Ľudmila Podjavorinská: *Na tanci (Išla sova na tanec),* Krista Bendová: *Hruška.* Diela slovenských autorov žijúcich v Maďarsku: Gregor Papuček: *Zajko,* Alexander Kormoš: *Jarné divadlo.* Reprodukovanie 12 detských a ľudových piesní: *Hľadám ťa, vidím ťa* *Stratila som kamarátku* *Povedal mi jeden chlapec* *Otec Ochmanský* *Varí babka trnku* *Cipovička* *Čižíček, čižíček,* *Na dvore býva sliepočka naša* *Kohútik jarabý* *Češem si hlavičku* *Ide pieseň do kola* *Červené jabĺčko* Reprodukovanie 3 detských hier: *Zlatá brána* *Mám ručníček mám* *O reťaz o reťaz*	dramatizácie a hrá menšie roly; – pomocou charakteristických znakov spozná báseň a rozprávku; – s radosťou účinkuje v hrách so spolužiakmi; – pozná niekoľko básní naspamäť.	*Dráma a tanec:* improvizácia literárnych diel, rozprávok, básní, piesní. *Vizuálna kultúra*: zhotovenie, vizuálne zobrazovanie kresieb, bábok, kostýmov, rekvizít.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Tempo, rytmus, prízvuk, intenzita zvuku, odsek, autor, spisovateľ, básnik, sloha, verš, ľudová rozprávka, ľudová múdrosť, humor, ľudové zvyky.	

<table>
<tr><td>Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ</td><td colspan="2">Písanie.
Príprava na osvojenie si sústavy grafických znakov</td><td>Počet hodín 10</td></tr>
<tr><td>Predbežné poznatky</td><td colspan="3">Ovládanie malých a veľkých písaných písmen maďarskej abecedy.</td></tr>
<tr><td>Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu</td><td colspan="3">Príprava na osvojenie si sústavy grafických znakov slovenského jazyka. Cieľavedomé rozvíjanie zrakového a sluchového vnímania. Upevňovanie trvalej pozornosti a vedomého vykonávania úloh.
Jemné pohyby ruky, zmechanizovanie návykov správneho a estetického písania.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Činnosti/Poznatky</td><td>Požiadavky</td><td>Medzipredmetové vzťahy</td></tr>
<tr><td colspan="2">Ovládanie malých a veľkých písaných písmen maďarskej abecedy.

Nácvik správneho a estetického písania.

Správne písanie a spájanie písmen vhodná dynamika a tempo písania.

Vhodná orientácia v priestore a v rovine.</td><td>Žiak
– má vhodné zručnosti, trvalú pozornosť a vedome vykonáva svoju úlohu;
– je dostatočne motivovaný na písanie;
– spozná a pomenuje písmená
– maďarskej abecedy;
– má vyvinutú koordináciu očí a rúk;
– pozná základnú funkciu písania.</td><td>Maďarský jazyk a literatúra: rozvíjanie jemných pohybov ruky.

Dráma a tanec: tempo, rytmus, koordinovaný, harmonický, estetický pohyb.

Vizuálna kultúra: modelovanie, farbenie, navliekanie a výber korálok, určenie smerov v prírode.

Spev a hudba: tempo a rytmus.</td></tr>
<tr><td>Kľúčové pojmy/ pojmy</td><td colspan="3">Abeceda, hláska, písmeno, pravidelný, nepravidelný, dynamický, rýchly, pomalý, malý, veľký, písaný, tlačený, rozdeľovanie, slabika, slabikovanie, abecedný poriadok, interpunkčné znamienka, margo, dátum.</td></tr>
</table>

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie. Osvojenie si sústavy grafických znakov. Rozvíjanie techniky písania, jeho používanie ako prostriedku**	**Počet hodín 30**
Predbežné poznatky	Poznanie malých a veľkých písaných písmen maďarskej abecedy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojovanie si a používanie špecifických slovenských písmen odlišných od maďarských. Zautomatizovanie pohybov ruky. Prehlbovanie návykov písania. Vytvorenie čitateľného a úhľadného písma. Rozvíjanie správneho písania a spájania písmen.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Bezchybné formovanie, spájanie a písanie osvojených slovenských hlások: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď. Správne a bezchybné písanie osvojených slov základnej slovnej zásoby pri odpisovaní rukou písaných a tlačených textov. Správne a čitateľné formovanie písmen a spájanie písmen. Dosiahnutie vhodného tempa písania, dynamického písaniq. Dodržiavanie úhľadnosti a čistoty v zošite. Rozvíjanie čitateľného a úhľadného písma.	Žiak – bezchybne píše a spája osvojené písmená; – správne odpíše známe slová z rukou písaného a tlačeného textu; – má čitateľné a úhľadné písmo; – má dynamický rukopis.	*Maďarský jazyk a literatúra*: písanie, odpisovanie.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Čitateľné, správne formované písmená, písmo.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Písanie. Uvedomovanie si základných pravidiel jazykovej správnosti. Rozvíjanie pravopisných zručností	Počet hodín 30
Predbežné poznatky	Poznanie malých a veľkých písmen slovenskej abecedy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Zvládnutie základov pravopisnej normy: správne označenie kvantity hlások, rozdeľovanie, slabikovanie, nacvičovanie písania začiatku a konca vety.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Bezchybné a presné písanie slov základnej slovnej zásoby z rukou písaných a tlačených textov. Pri odpisovaní správne označovanie začiatku a konca vety. Dodržiavanie pravopisných noriem pri rozdeľovaní, slabikovaní a označení kvantity hlások v prebratých slovách. Spoznávanie chýb a ich opravovanie pomocou predlohy.	Žiak – bezchybne odpisuje slová základnej slovnej zásoby; – správne označí kvantitu slov; – pozná pravidlá slabikovania a používa ich v známych slovách; – správne označí začiatok a koniec vety; – pozná osvojené pravidlá, ktoré si pri písaní pripomenie.	*Maďarský jazyk a literatúra*: pravopis.

Spoznávanie a pripomínanie si osvojených pravopisných noriem v písomných prácach.		
Kľúčové pojmy/ pojmy	Pravopis, odpísanie, veta, začiatok, dokončenie, oprava.	

Očakávené výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak sa zaujíma o slovenský jazyk a kultúru. Je otvorený voči slovenskému jazyku a národnostnej kultúre. Uvedomuje si, že sa môže vyjadrovať, dorozumievať aj v inom jazyku. Pozná tradície slovenskej národnosti a zachováva národnostnú kultúrnu nalosť slovenského jazyka prebúdza v žiakovi túžbu čítať a písať v slovenskom jazyku. Žiak pozná a používa základné pravidlá komunikácie a lexiku osvojených tém. Hovorí čisto zrozumiteľne. Porozumie slovám, výrazom vetám, pokynom a rozkazom osvojeným počas dvoch rokov. Slovenské hlásky a slová vyslovuje správne a zreteľne. Má správnu artikuláciu a intonáciu. Je schopný požiadať o informácu a poskytovať informáciu o sebe a o svojom okolí na vekuprimeranej úrovni. Zapojí sa do jednoduchých rozhovorov, je schopný viesť riadený rozhovor s rovesníkmi a učiteľmi. Je schopný tichého a hlasného čítania známych textov. Dbá na presné, zrozumiteľné a plynulé čítanie. Svoje chyby opravuje s pomocou učiteľa. Dokáže prečítať a pochopiť kratšie texty, vie ich spracovať v písomnej forme. Je schopný bezchybne odpisovať písaný a tlačený text. Bezchybne označuje kvantitu známych samohlások, slov. Písomný prejav má úhľadný a čitateľný. Aktívne sa zúčastňuje v situačných hrách, dramatizáciách. Reprodukuje piesne, básne, diela ľudovej slovesnosti, hry a niektoré ľudové zvyky osvojené počas dvoch rokov.

3.-4. ročník

Hlavným cieľom vzdelávania a výchovy vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry v začiatočnej fáze (3.-4. ročník) je upevňovanie a rozvíjanie praktickej jazykovej zručnosti, zvyšovanie rečovej zdatnosti a schopnosti pri počúvaní a pri tvorení jazykových prejavov.

Používanie jazyka, ktoré spočíva v pestrej činnosti žiakov, podporuje obohatenie slovnej zásoby a objavuje množstvo možností jej používania. Nabáda žiakov k vnímavému správaniu, vytvára lásku k čítaniu a literatúre, posilní chuť do čítania, časom sa táto činnosť pretvorí na návyk.

Pri ústnom a písomnom pochopení a používaní hovorového slovenského jazyka nastane medzi žiakom a učiteľom vzájomná kooperácia. V literárnej výchove majú možnosť spoznávať slovenskú národnostnú literatúru, obľúbiť si ju a upevniť si chuť do čítania.
Pri všestrannom spracovaní čítania sa u žiaka rozvíja pohotovosť vyjadrovania sa, samostatné myslenie, úsudok, kritické myslenie, žiak si obohacuje svoje vedomosti o okolitom svete, o úžšom a širšom prostredí. Zoznámi sa so slovenskými národnostnými tradíciami, nazrie do

minulosti. Pri rozvíjaní a zdokonaľovaní techník čítania má hlavnú úlohu hlasné a nemé čítanie. Cieľom je vytvoriť výrazné a bezchybné čítanie s porozumením.

Pri tvorení písomných textov sa vytvára možnosť sebarealizácie. Rozvíjanie techník písania a upevňovanie písomných návykov zabezpečuje používanie písma na primeranej úrovni. Do popredia sa dostáva vytvorenie individuálneho písma, estetický, upravený písomný prejav, čistý a úhľadný zošit a čitateľné, pekné písmo.

Rozvíjaním schopnosti učiť sa, sa stáva žiak sebavedomejší vo všetkých oblastiach jazykového vzdelávania. Efektívne návyky učenia sa, podporovanie a posilňovanie individuálnych štýlov učenia sa mu pomáhajú v každodennej práci. V rôzných jazykových činnostiach, v samostatnej a skupinovej práci sa rozvíja jeho uvedomelosť, náročnosť a vytrvalosť.

Žiakovi je potrebné pomôcť v tom, aby svoje získané vedomosti každodenne, samostatne, smelo a tvorivo používal. Osvojenú slovnú zásobu používa aj v inom jazykovom prostredí a rozumie jej. Vie poprosiť o informáiu a poskytnúť informáciu, aktívne sa orientuje v rôznych rečových situáciách. Snaží sa rozprávať čisto, zrozumiteľne, správne, dbá na správny slovosled. Verne a zážitkovo prednáša básne, piesne a krátke rozprávky–snaží sa o umelecký prednes.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Počúvanie s porozumením. Porozumenie počutého textu**	**Počet hodín 20**
Predbežné poznatky	Porozumenie najčastejším slovným zvratom a lexikálnym prostriedkom. Porozumenie jednoduchým, jasným a krátkym odkazom, oznámeniam, prosbám a pochopenie podstaty iných často používaných textov. Používanie zautomatizovaných základných tvarov každodennej metakomunikácie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Obľúbenie si slovenského jazyka a literatúry pomocou hravej činnosti, zážitkového vyučovania a učenia. Rozvíjanie a posilnenie počúvania s porozumením.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Pochopenie a správne používanie metakommunikácie. Výrazné používanie pohľadu, mimiky, pohybov tela vo frekventovaných komunikačných situáciách. Účasť na situačných hrách a reálnych situáciách s radosťou a tvorivým prístupom. Porozumenie podstate jednoduchých, jasných a krátkych odkazov, pokynov, informácií, žiadostí a iných na hodine často	Žiak - pochopí odkaz metakomunikácie; - na hodine správne používa nonverbálne prostriedky; - porozumie počutým jednoduchým, jasným a krátkym pokynom, žiadostiam a iným často používaným textom sprostredkovaným učiteľom a spolužiakmi na hodine; - aktívne pracuje na hodine a prispieva k úspešnosti	*Maďarský jazyk a literatúra:* básne. *Telesná výchova a šport:* telesný pohyb. *Spev a hudba:* piesne, hry. *Dráma a tanec:* pohľad, mimika, rolové a situačné hry. *Vizuálna kultúra:* obrazy, séria obrazov,

používaných textov, ich používanie.	hodiny.	kompozícia. *Etická výchova:* ja a moji spolužiaci, pozdrav, predstavenie sa.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Situačné hry, životná situácia, obrazy života, pokyny, prosba, súhlas.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Účasť na každodennej jednoduchej komunikácii**	**Počet hodín 20**
Predbežné poznatky	Čistá a bezchybná výslovnosť slovenských hlások. Existencia základnej slovnej zásoby.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie aktívnej účasti na každodennej komunikácii. Uľahčenie pochopenia počutých slov a jednoduchých viet. Napomáhanie bezchybného vyslovovania. Intenzívne rozširovanie aktívnej slovnej zásoby.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Nacvičovanie správnej techniky reči. Rozvíjanie dýchania pri reči, výslovnosti a artikulácie; vydávania zvukov. Správne, bezchybné tvorenie a vyslovovanie špecifických slovenských hlások (ch, ť, ä, ľ, ô) odlišných od maďarských. Osvojenie si vhodného dýchania pri reči, artikulácie, intonácie; ich správne používanie v hovorových situáciách. Pochopenie počutých slov, slovných zvratov, jednoduchých odkazov, otázok, želaní a jednoduchých viet aj v inom kontexte.	Žiak – má správnu techniku reči, čisto – artikuluje, presne tvorí špecifické slovenské hlásky; – v každodenných situáciách pri výslovnosti slov nemá technické chyby; – presne a správne používa jazykové formy v každodenných situáciách; – pochopí a správne používa osvojené slová, výrazy, a jednoduché vety.	*Maďarský jazyk a literatúra:* tvorenie hlások, vyjadrovacia schopnosť, krátke básne, intonácia, dýchanie pri reči, držanie tela. *Spev a hudba:* piesne, hry. *Dráma a tanec:* tanec, pohybové úlohy, pieseň, hry. *Vecné učivo:* škola, učebňa, rodina a jej členovia.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Technika reči, artikulácia, slová, slovné zvraty, kontext, špecifické slovenské hlásky.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Nadviazanie kontaktu po slovensky. Porozumenie, interpretácia a tvorenie ústnych prejavov**	**Počet hodín 78**

Predbežné poznatky	Rozhodné ústne jazykové kontakty s okolím. Porozumenie a bezchybná reprodukcia jednoduchých textov.
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Správne nadviazanie jazykového kontaktu so spolužiakmi a dospelými. Aktívne používanie slovenského jazyka. Odvážnosť v používaní reči. Rozšírenie slovnej zásoby v súlade s rôznymi hodinovými situáciami a tematickými okruhmi. Rozvíjanie sebadôvery a túžby po účinkovaní.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Porozumenie reči a textu a správne reagovanie na ne. Tvorenie a spájanie viet pri opise obrazov a sérií obrazov. Nacvičovanie zdvorilostných zvratov. Zvyšovanie počtu správnych otázok a odpovedí. Inšpirácia presnejšieho vyjadrovania. Získavanie pozitívnych skúseností pri tvorení krátkych, súvislých textov. Prednes a dramatizácia príbehov a rozprávok. Rozširovanie a tvorivé využívanie slov a výrazov osvojených tematických okruhov: Ja a moje okolie, Ja a moja rodina, Chodím do školy, Denný režim, Bydlisko a jeho okolie, Ročné obdobia, mesiace, dni, Sviatky. Spoznávanie pamätihodností Slovenska a Maďarska. Spracovávanie a porozumenie textov jednotlivých tém.	Žiak – pochopí reč; – pri tvorení viet správne aplikuje osvojené slová a slovné spojenia; – je schopný vyjadriť svoje myšlienky krátkymi a súvislými vetami; – porozumie jednoduchým otázkam, v odpovediach správne reaguje; – pozná rozšírenú slovnú zásobu známych tematických okruhov a v rozhovoroch ju tvorivo využíva; – svoje chyby v rozhovoroch koriguje s pomocou učiteľa; – pracuje na hodine rád s tvorivým prístupom; – pri prednese príbehov, rozprávok dbá na správnu výslovnosť, na výrazný prednes; – má poznatky o niektorých pamätihodnostiach Slovenska a Maďarska.	*Maďarský jazyk a literatúra:* príkazy, prosby, otázky, odpovede v zdvorilej forme. *Vecné učivo:* ja a môj svet, rodina, členovia rodiny, dedina, mesto, rok, ročné obdobia, mesiace, najznámejšie pamätihodnosti Maďarska. *Slovenská vzdelanosť:* Mikuláš, Vianoce, fašiangy, Veľká noc, najznámejšie oblasti a pamätihodnosti Slovenska. *Matematika:* vytváranie skupín, systematizácia. *Dráma a tanec:* dramatizácia rozprávok.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Tvorenie reči, slovný zvrat, kontext, vizuálne zobrazovanie, opis obrazu, čítanie, súvislé vety.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie s porozumením. Porozumenie čítaného textu. Rozvíjanie schopnosti čítania s porozumením**	**Počet hodín 96**
Predbežné	Poznanie malých a veľkých tlačených písmen slovenskej, abecedy.	

poznatky	Poznanie techník čítania.
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie plynulého čítania v slovenskom jazyku. Bezchybné používanie špecifických slovenských jazykových znakov. Vytváranie zrozumiteľného, hlasného a tichého čítania. Napomáhanie a rozvíjanie výrazného čítania. Napomáhanie využívania knižničných a elektronických služieb.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Správne a bezchybné tvorenie a vyslovovanie špecifických slovenských hlások (ch, š, y, ý ž, č, ť, ť, ä, ň, ľ, ô, ď) odlišných od maďarských. Zabezpečovanie pozitívnej atmosféry a motivačného prostredia pri čítaní. Používanie osobných zážitkov a skúseností pri čítaní textov. Rozvíjanie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby. Čítanie a porozumenie vekuprimeraných textov a literárnych diel. Vytváranie zručnosti plynulého čítania. Kontrola pochopenia čítaného textu pomocou cielených otázok. Vyzdvihnutie hlavných myšlienok, podstaty diela. Korigovanie chýb techniky čítania s pomocou učiteľa. Spoznávanie a využívanie knižničných a elektronických služieb.	Žiak – má primerané čitateľské zručnosti; – je primarene motivovaný v rozvíjaní čítania s porozumením; – má vhodnú techniku tichého čítania s porozumením; – po príslušnej príprave je schopný čítania, porozumenia a interpretácie textu; – je schopný spracovať prečítaný text pomocou otázok, vie sformulovať podstatu textu; – má potrebnú slovnú zásobu k pochopeniu diel; – je schopný korigovať svoje chyby s pomocou učiteľa; – pozná a využíva navrhnuté – knižničné a elektronické služby.	*Maďarský jazyk a literatúra:* čítanie literárnych diel, rozprávok s porozumením, rytmus, tempo a melódia básní. Súvislá a zrozumiteľná reč, knihy z knižnice, rozprávky, básne, detské časopisy, ľudová poézia. *Spev a hudba:* rytmus piesní, tempo a melódia. *Informatika:* internetová stránka, detské stránky na internete. *Etická výchova:* hrdinovia rozprávok a príbehov, pozitívne príklady, vzory.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Aktívna a pasívna slovná zásoba, technika čítania, zrozumiteľné, hlasné a tiché čítanie, prízvuk, intenzita zvuku, tón zvuku, tempo, rytmus, odsek, hlavná myšlienka, knižnica, elektronický zdroj.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárna kultúra. Interpretácia literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti**	**Počet hodín 40**
Predbežné poznatky	Poznanie charakteristických znakov doteraz spracovaných literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti.	
Výchovno-	Samostatné čítanie a porozumenie kratších literárnych diel. Rozšírenie	

vzdelávacie ciele tematického okruhu	literárnychpoznatkov. Spoznávanie zvláštností poetického jazyka. Spoznávanie a objavovanie významu ľudovej slovesnosti a jej svojrázností.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Čítanie rozprávok a básní s porozumením. Samostatný prednes básní a riekaniek. Tvorivá účasť na dramatizácii a rolových hrách. Porozumenie básní, rozprávok, príbehov a hier vzťahujúcich sa na národnostný život. Ich prednes pred spolužiakmi. 3 detské hry: *Malá Julianka, Zázračné koleso, Na húsky* Diela autorov slovenskej detskej literatúry: Mária Rázusová Martáková: *Ranená breza* Ľudmila Podjavorinská: *Sánkovačka* Krista Bendová: *Bola raz jedna trieda* Diela slovenských autorov žijúcich v Maďarsku: Gregor Papuček: *Pavúk* Alexander Kormoš: *Nové ráno* Reprodukovanie: 12 detských a ľudových piesní: *Ženilo sa motovidlo* *Vitaj nám stromček náš* *Fašiangy, Turíce* *Prší, prší* *Čierne oči poďte spať* *Jeseň prišla farb nám svet* *Keď sem bol maličký* *Pod horou jaťelína* *Šli dievčence vence viť* *Prídi Janík premilený* *Tancuj, tancuj* *Zaspievaj, slávik*	Žiak – sa zaujíma o básne, rozprávky a krátke príbehy; – s radosťou sa zapojí do dramatizácie, a hrá menšie – roly; – pomocou charakterických znakov spozná báseň, rozpráv-ku a pieseň; – s radosťou a motivovane účinkuje v hrách so spolužiakmi; – - pozná päť básní, dvanásť piesní naspamäť, vie zahrať tri hry.	*Maďarský jazyk a literatúra:* literárne diela, rozprávky, básne a piesne. *Telesná výchova a šport*: pohybová kultúra. *Spev a hudba:* empatia, nádej. *Dráma a tanec:* improvizácia, rolové hry. *Vizuálna kultúra:* vizuálne zobrazovanie, príprava kresieb, bábok, kostýmov a rekvizít. *Etická výchova:* ukázanie príkladu, posúdenie, kritika a mienka.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Rým, refrén, prízvuk, intenzita zvuku, ľudová rozprávka, ľudová povesť, ľudová pieseň, ľudová balada.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie. Zručnosti písania, rozvíjanie techniky písania. Používanie písania ako prostriedku**	**Počet hodín 20**
Predbežné poznatky	Poznanie malých a veľkých písaných písmen slovenskej abecedy. Bezchybné písanie a odpísanie slov a syntagiem.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Prehlbovanie vhodných návykov písania. Jemné pohyby ruky, zmechanizovanie návykov správneho a estetického písania. Správne a čitateľné formovanie a spájanie písmen. Napomáhanie čitateľného, úhľadného a individuálneho písma.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Osvojené slovenské písmená: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď; bezchybné formovanie, spájanie písmen. Správne a bezchybné odpisovanie známych slov základnej slovnej zásoby z rukou písaných a tlačených textov. Správne a čitateľné formovanie a spájanie písmen. Nácvik vhodného tempa a dynamického písania. Dodržiavanie úhľadnosti a čistoty v zošite. Rozvíjanie a prehlbovanie čitateľného a úhľadného písma. Rozvíjanie správneho usporiadania textu. Bezchybné a čitateľné odpisovanie tlačeného a písaného textu.	Žiak – pozná základnú funkciu písania; – bezchybne formuje a spája hlásky v známych slovách a jednoduchých vetách; – správne odpíše známy rukou písaný a tlačený text; – má čitateľný, upravený a estetický rukopis; – má dynamický a plynulý rukopis; – správne usporiada text; – koriguje chyby s pomocou učiteľa.	*Maďarský jazyk a literatúra:* tempo, rytmus písania. *Telesná výchova a šport:* usporiadanosť, harmonický pohyb. *Spev a hudba:* opakovanie, rytmus. *Dráma a tanec:* smery, jemná motorika. *Vizuálna kultúra:* farbenie, estetika, zmysel pre krásu. *Vecné učivo:* presné poznanie smerov, usporiadanie. *Technika, spôsob života a prax:* správne zobrazenie presné pozorovanie, vhodné usporiadanie.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Tempo písania, usporiadanie textu, vedenie zošita, individuálne písmo.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Písanie. Uvedomovanie si základných pravidiel jazykovej správnosti. Rozvíjanie pravopisných zručností	Počet hodín 50
Predbežné poznatky	Aplikovanie prebratých jazykových noriem. Spoznanie pravopisnej normy pri písaní.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Prehlbovanie bezchybného pravopisu odpisovaním a diktovaním. Precvičovanie správneho používania kvantity hlások, rozdeľovania a slabikovania slov, správneho písania začiatku a konca vety. Písanie pozdravu, pohľadnice, pozvánky a e- mailu podľa predlohy.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Správne a bezchybné písanie a odpisovanie známych slov, výrazov a súvislých viet z rukou písaných a tlačených textov. Pri odpisovaní bezchybné označovanie začiatku a konca viet. Dodržiavanie pravopisných noriem pri rozdeľovaní, slabikovaní a označení kvantity hlások v prebratých slovách. Správne používanie rytmického zákona. Správne označenie mäkkých slabík: de, te, ne, le; di, ti, ni, li. Súvislosť medzi vetami a interpunkciou na konci vety. Písanie vhodnej interpunkcie. Spoznávanie a oprava chýb s pomocou učiteľa. Spoznávanie a pripomínanie si osvojených pravopisných noriem v písomných prácach.	Žiak – má systematické gramatické vedomosti; – bezchybne odpisuje slová základnej slovnej zásoby; – presne označuje kvantitu hlások a mäkké slabiky; – pozná pravidlá rozdeľovania a slabikovania a správne ich používa; – v písomných úlohách aplikuje rytmický zákon; – spozná začiatok a koniec vety a presne ich označuje; – pozná prebraté pravidlá, ktoré v písomnej práci tvorivo využíva; – vie napísať pozdrav, pohľadnicu a e-mail.	*Maďarský jazyk a literatúra:* pravopis, písanie, odpisovanie, znaky, systémy každodenných znakov, zobrazovanie písania. Veta, slovo, slabika, hláska, písmeno, vety podľa postoja hovoriaceho. Pozdrav, pozvánka, písanie a prijímanie pohľadnice, e-mailu.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Slovná zásoba, rytmický zákon, označenie kvantity hlások, mäkké slabiky, druhy viet, pozdrav, pozvánka, e-mail, interpunkcia na konci viet.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak má systematické jazykové vedomosti. Uvedomuje si, že okrem materinského jazyka sa môže úspešne vyjadriť aj v slovenskom jazyku. Okrem jazyka pozná aj národnostnú kultúru, ľudové zvyky a tradície osvojené v priebehu štyroch rokov. Jeho reč je zrozumiteľná.

	Pochopí jednoduché príkazy, prosby, vysvetlenia dospelých, oznámenia spolužiakov a správne vykonáva úlohy. Na otázky odpovie pochopiteľne a celými vetami. Pomocou otázok vie referovať o svojich zážitkoch, ktoré zažil pri čítaní. Má vhodnú základnú slovnú zásobu v súvislosti so spracovanými témami. Aktívnú slovnú zásobu používa tvorivo aj v iných situáciách a v novom kontexte. Naučené texty interpretuje doslovne. Aktívne účinkuje v naučených hrách. Úspešne aplikuje osvojené pravidlá v písomných prejavoch. Má záujem o bezchybné používanie jazyka v písomných prejavoch. Pozná a používa pravidlá pravopisu, ktoré si osvojil v priebehu štyroch rokov. Je skúsený v sebakontrole, svoje chyby zbadá a koriguje, a keď potrebuje, požiada o pomoc. Svoj výkon ohodnotí reálne. Jeho rukopis je čitateľný, úhľadný. Má zmechanizované návyky písania. Je schopný samostatného získavania poznatkov, využívaním knižníc nadobúda nové informácie. Počítač a jazykové programy používa na vekuprimeranej úrovni.

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

(Pe školy, v ktorých sa slovenčina vyučuje ako predmet)

5.-8. ročník

Hlavným cieľom a hlavnou úlohou predmetu slovenský jazyk a literatúra v 5.-8. ročníku je rozvíjanie a používanie poznatkov-nadobudnutých v nižších ročníkoch-pri porozumení textu; nácvik tvorenia textu, osvojovanie si tém každodennej komunikácie, nácvik pravopisu a dôkladná znalosť gramatiky. Vzhľadom na špecifický charakter predmetu hlavnou úlohou je rozvíjanie jazykovej, literárnej kultúry a dosiahnutie jazykovej znalosti, ktorá vychádza z osvojených poznatkov.

Vychádzajúc z praktických vedomostí žiakov dôležitou úlohou národnostného vzdelávania je demonštrovanie, spoznávanie a definovanie systémového charakteru jazyka. Dôležité je, aby žiaci postupne spoznávali, rozoznávali a osvojovali si odlišné pravopisné normy maďarského a slovenského jazyka, aby tvorivo využívali gramatické pravidlá. Dôležité je, aby sa zapájali do jednoduchých rozhovorov, aby svoje názory a myšlienky vyjadrovali zrozumiteľne.

Rámcové učebné osnovy pre 5.-8. ročník slovenského jazyka a literatúry boli vypracované s dvojakým cieľom: sprostredkovať hodnoty slovenskej detskej literatúry, slovenskej literatúry v Maďarsku a postupne rozširovať slovnú zásobu žiakov napomáhajúc ich komunikáciu v slovenskom jazyku v reálnych situáciách. Učebné osnovy v každom tematickom celku obsahujú kľúčové pojmy, z ktorých každý jeden môže byť voľne použitý v hociktorej etape dvojročného cyklu, To znamená, že môže prísť do úvahy pri viacerých tematických okruhoch dvojročného cyklu.

Tematické okruhy majú svoju lineálnu logiku, ale postupovať pdľa nej nie je záväzné, lineárnosť neznamená predpísané poradie. Vzdelávací obsah, ako porozumenie reči, komunikatívna zručnosť, literárna kultúra, čítanie s porozumením a písanie, nadväzuje na nižší stupeň, ale žiaci hľadia stále ďalej a ďalej vo svojom živote na rodinu, rodnú zem, školu a detský svet.

Žiaci sa môžu obzrieť do minulosti slovenskej národnosti, na národnostné zvyky a tradície. Nájdu a zachovávajú si svoju identitu, vážia si svoju odlišnosť, prijmú a aj iným ukážu hodnoty slovenskej národnosti posilňujúc tým svoje úzke prepojenie so spoločenstvom.

Dôležitým cieľom predmetu slovenský jazyk a literatúra je, aby sa zo žiakov stali samostatne zmýšľajúci mladí ľudia, ktorí sú schopní vytvárať si aj v morálnych otázkach samostatný úsudok. V rodinnom živote považujú za nasledovaniahodný príklad harmonické spolužitie a vzájomnú zodpovednosť. V učebných osnovách dostáva dôležitú úlohu aj ekologické a masmediálne vedomie, spoznávanie účinkov mediálnej manipulácie a obrana proti nej. Telesno-duševné zdravie a adekvátne sebapoznanie sú rozhodujúce pre život, preto predmet slovenský jazyk a literatúra má dôležitú úlohu aj v týchto oblastiach. Vo výchove demokratického občana a vo vytváraní národnej identity žiaci spoznávajú a uplatňujú vo svojom živote národnostné práva, stanú sa tolerantnými, otvorenými a asertívnymi voči rôznym kultúram.

Slovenský jazyk a literatúra má rozhodujúcu úlohu v rozvíjaní kľúčovej kompetencie materinského jazyka. Okrem toho významne prispieva k rozvíjaniu digitálnej, sociálnej a občianskej kompetencie, kompetencie esteticko-umeleckého vedomia a vyjadrovania sa. Na hodinách slovenského jazyka je tiež dôležité venovať osobitnú pozornosť rozvíjaniu zručností a schopností individuálneho vzdelávania sa.

5.-6. ročník

Druhý úsek základného vzdelávania a výchovy v 5.-6. ročníku nadväzuje na prvý. Rozvíjanie zručností a schopností sa prispôsobuje charakteristickým črtám vekovej skupiny a vekovým zvláštnostiam. Pri rôznych činnostiach, ktoré žiak vykonáva na hodinách v kolektíve, sa rozvíja jeho kooperačná zručnosť, sebapoznávanie, kritické myslenie, vôľa, sebakritika a spolucítenie. Získava skúsenosti v spolupatričnosti, vo vzťahu medzi väčšinou a menšinou a v zodpovednosti za druhých. Národnostné a etnické tradície, ich vytváranie, posilňovanie a pestovanie rozvíjajú a upevňujú identitu žiaka; nabádajú ho, aby spoznal spôsob života, zvyky a kultúru predkov. aby si ctil, vážil, oceňoval a pestoval tradície. Po skončení základného úseku žiak má vytvorený pozitívny postoj k jazyku a na začiatku piateho ročníka ovláda základnú slovnú zásobu. Pozná slová, slovné spojenia, výrazy a vety, ktoré sú spojené s určitými tematickými okruhmi a využíva ich v štúdiu jazyka na vyššom stupni. Rozumie pokynom, žiadostiam a informáciám, ktoré odznejú na hodinách. Je schopný samostatne riešiť úlohy a spolupracovať so spolužiakmi. Aj v tomto úseku sa kladie veľký dôraz na vhodnú motiváciu a zážitok úspechu. Žiak už pozná jednoduché dlhšie prejavy v reálnych situáciách a reaguje na ne správne. Vyjadruje svoje myšlienky v ústnej a písomnej forme podľa očakávania. Pri čítaní s porozumením porozumie podstatu textu. Nájde v texte dôležité informácie, správne odpovede na otázky. Hlavným cieľom tohto dvojročného cyklu je rozvíjanie komunikácie, lebo používanie národnostného jazyka slúži na nadväzovanie kontaktov, na získavanie a výmenu informácií. Žiak je schopný využívať osvojené poznatky v každodennej komunikácii, Je schopný rozvíjať a prehlbovať svoje zručnosti v čítaní, písaní a pravopise. Tiché a hlasné čítanie s porozumením, výrazný prednes textov spamäti, úhľadný a čistý zošit, čitateľný rukopis, rozvíjanie individuálneho spôsobu písania zohráva veľkú úlohu aj v týchto ročníkoch. Žiaka je potrebné motivovať, pomáhať mu, aby svoje poznatky postupne rozširoval využívajúc možnosti knižníc, internetu a elektronických médií.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Počúvanie s porozumením. Porozumenie počutého textu**	**Počet hodín 20**
Predbežné poznatky	Porozumenie podstaty počutých textov, ovládanie naučenej slovnej zásoby a slovných zvratov. Používanie základných foriem komunikácie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Prehlbovanie pozitívneho vzťahu k slovenskému jazyku a literatúre. Rozvíjanie porozumenia počutého textu.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Porozumenie frekventovaných jednoduchých oznámení a príkazov, a ich správne používanie v komunikácii. Spoznávanie významu osvojených slov a výrazov, ich správne používanie v slovných spojeniach a vo vetách. Porozumenie literárnych diel,	Žiak – používa základné formy komunikácie; – na hodine pochopí príkazy, informácie a požiadavky a správne na ne reaguje; – porozumie analyzovaným literárnym dielam a textom so známymi témami;	*Maďarský jazyk a literatúra:* básne, texty. *Spev a hudba*: piesne. *Dráma a tanec:* rolové a situačné hry.

kratších textov so známou tematikou, sformulovanie správnych odpovedí na otázky. Spoznávanie a porozumenie podstaty národnostných hier, rozprávok, piesní a básní v televíznych a rozhlasových programoch.	– spoznáva a porozumie podstatu hier, rozprávok, piesní a básní v slovenkých televíznych a rozhlasových programoch; – na hodine je aktívny a spolupracuje s učiteľom.	*Vizuálna kultúra:* obrazy, séria obrazov. *Etická výchova:* sebapoznanie.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Verbálna komunikácia, požiadavka, príkaz, zdôraznenie podstaty, porozumenie textu, analýza textu, televízne a rozhlasové programy.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť**	**Počet hodín 20**
Predbežné poznatky	Čistá a bezchybná výslovnosť základnej lexiky. Ovládanie naučenej slovnej zásoby.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Nabádanie žiakov aktívne sa zúčastniť komunikácie na hodinách, poskytovanie pomoci. Porozumenie a bezchybná reprodukcia počutých slov, výrazov a jednoduchých viet. Nárok na intenzívne rozširovanie aktívnej slovnej zásoby.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Upevňovanie a nácvik správnej rečovej techniky. Správne tvorenie a vyslovovanie špecifických slovenských hlások. Správne vyslovovanie slov, v ktorých sa nachádzajú hlásky ch, ť, ä, ľ, ô. Používanie osvojeného dýchania pri reči, správnej artikulácie a intonácie v komunikačných situáciách. Porozumenie počutých slov, slovných zvratov, jednoduchých odkazov, otázok a viet sformulovaných v texte a v kontexte. Spoznávanie a porozumenie audio textov.	Žiak – má správnu techniku reči, čisto artikuluje, presne tvorí slovenské hlásky; – pochopí a správne používa osvojené slová, výrazy a jednoduché vety; – porozumie audio textom.	*Maďarský jazyk a literatúra:* artikulácia, vyjadrovacia schopnosť, intonácia, dýchanie, držanie tela, počúvanie audio textu.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Technika reči, špecifické slovenské hlásky, komunikačná situácia, artikulácia, audio text.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Nadviazanie kontaktu po slovensky. Porozumenie, interpretácia a tvorenie ústnych prejavov**	**Počet hodín 78**
Predbežné poznatky	Aktívne sociálne kontakty a komunikácia s okolím. Porozumenie jednoduchých textov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Aktívne používanie slovenského jazyka. Rozvíjanie odvahy a sebadôvery pri komunikácii. Rozširovanie slovnej zásoby známych hodinových situácií a tematických okruhov. Zvyšovanie ochoty účinkovania.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Porozumenie počutého textu pomocou otázok. Správne odpovede na otázky v štandardných sociálnych situáciách. Tvorenie a spájanie viet pomocou otázok. Tvorenie otázok a odpovedí, sebavedomá účasť na dialógoch a skupinových rozhovoroch. Snaha o presné a bezchybné vyjadrovanie. Získavanie pozitívnych skúseností pri tvorení samostatných, súvislýchch prejavov. Výrazný prednes a dramatizácia príbehov, rozprávok a básní. Rozšírenie slovnej zásoby v súvislosti s tematickými okruhmi- ja a moje okolie; ja a moja rodina; škola; denný poriadok; bydlisko a jeho okolie; ročné obdobia; sviatky-jej používanie v každodennej komunikácii.	Žiak – porozumie počutý text – pomocou otázok; – správne používa osvojené slová a slovné spojenia pri tvorení viet pomocou otázok; – porozumie jednoduchým otázkam a odpovediam, reaguje na ne správne; – je schopný vyjadrovať svoje myšlienky v krátkych súvislých vetách; – je smelý v prednese a dramatizácii príbehov a rozprávok; – dbá na správnu výslovnosťa kultivovaný prednes; – tvorivo využíva rozšírenú slovnú zásobu známych tematických okruhov; – snaží sa opraviť svoje nepresnosti; – ochotne pracuje na hodine.	*Maďarský jazyk a literatúra:* príkazy, požiadavky, otázky, odpovede v zdvorilej forme. *Dráma a tanec:* dramatizácia rozprávok, prednes básní. *Prírodoveda:* ja a môj svet, rodina, veľkorodina, škola, bydlisko a jeho okolie. *Slovenská vzdelanosť:* ročné obdobia, prázdniny.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Pomocné otázky, otázky-odpovede, pozitívne skúsenosti, tvorivá atmosféra, rozšírená slovná zásoba, spôsob prednesu.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie s porozumením. Pochopenie čítaného textu. Rozvíjanie schopnosti tichého a hlasného čítania s porozumením**	**Počet hodín 96**
Predbežné poznatky	Adekvátne techniky čítania.	
Výchovno-	Automatizácia bezchybného čítania v slovenskom jazyku. Nácvik	

vzdelávací ciele tematického okruhu	hlasného a tichého čítania s porozumením. Rozvíjanie schopnosti pekného, výrazného a plynulého čítania. Príprava na používanie slovníkov. Využívanie knižničných a elektronických služieb.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Zabezpečovanie pozitívnej atmosféry a motivačneho prostredia na čítanie. Aplikovanie osobných zážitkov a skúseností pri spoznávaní textov. Aktivizácia, rozširovanie a tvorivé využívanie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby v novom kontexte. Čítanie a porozumenie veku primeraných populárno-náučných a literárnych textov podľa záujmu. Prehlbovanie zručností výrazného čítania a čítania v správnom tempe. Bezchybné čítanie. Cvičenia na hlasné a tiché čítanie s porozumením. Rozvíjanie schopnosti výrazného a plynulého čítania. Spoznávanie práce so slovníkmi. Stručné zhrnutie dejovej podstaty. Kontrola prečítaného textu kladením cielených otázok. Využívanie knižničných a elektronických služieb.	Žiak – je dostatočne motivovaný k rozvíjaniu čítania s porozumením; – má správnu techniku čítania; – má vytvorenú základnú slovnú zásobu; – po dostatočnej príprave je schopný porozumieť a analyzovať prečítaný text; – je schopný pomocou otázok spracovať prečítaný text a zhrnúť dejovú podstatu; – je schopný korigovať svoje chyby s pomocou učiteľa; – sa usiluje veku primerane čítať (tiché a hlasné čítanie); – pozná spôsoby a možnosti používania slovníkov; – porozumie myšlienky a informácie prečítaného textu pomocou otázok; – pozná a využíva navrhované – knižničné a elektronické služby.	*Maďarský jazyk a literatúra:* čítanie lierárnych diel, básní, rozprávok, populárno–náučných diel, pozoruhodnosti Slovenska, básne, rozprávky v detských časopisoch. *Informatika:* internetové stránky, internetové stránky pre deti. *Etická výchova:* pozitívne príklady, vzory. S*lovenská vzdelanosť:* diela ľudovej poézie, hrdinovia rozprávok a príbehov.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Pozitívne, motivačné okolie, literatúra, časopis, plynulé čítanie, používanie slovníka v knižnici, elektronické zdroje, internet, internetová stránka pre deti.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárna kultúra. Analýza literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti**	**Počet hodín 40**
Predbežné poznatky	Poznatky získané pri práci s literárnymi dielami a dielami ľudovej slovesnosti. Spoznanie charakteristických čŕt čítaných diel.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozširovanie literárnych poznatkov. Spracovávanie veku primeraných literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti, rozvíjanie samostatného čítania s porozumením. Spoznávanie charakteristických znakov poetického jazyka. Zážitkové spoznávanie, výrazný prednes a	

	memorovanie ukážok z ľudovej slovesnosti. Rozvíjanie analyzačných zručností.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Zážitkové čítanie rozprávok a básní s porozumením. Samostatná a výrazná interpretácia literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti. Aktívna účasť na dramatizácii a dialógoch. Porozumenie básní, rozprávok, príbehov a piesní týkajúcich sa národnostného života, ich výrazný prednes pred spolužiakmi. Osvojenie piesní *Nad Tatrou sa blýska, Daj Boh šťastia* *Memoriter:* Poznanie 18 detských a ľudových piesní napr.: *Pod tým naším okienočkom* *Moje milé premilené jahody* *Hore dedinu mládenci idú* *Sedemdesiať sukieň mala* *Mám ja kosu* *Kysúca, kysúca* *Nebola som veselá* *Mala som ja ve fertuške čerešne* *Moje milé premilené jahody* *Anička dušička* *Ej padá, padá rosička* *Po nábreži koník beží* *Dievča čo robíš* *Čie sú to húsky na tej vode* *Krásna, krásna* *Z Východnej dievčatá* *Pri Prešporku na Dunaji* Diela autorov slovenskej detskej literatúry napr.: Mária Rázusová Martáková: *Lastovičky* Jarmila Štítnická*: Zbohom prázdniny* Milan Rúfus*: Riekanka o mamkách, Zimná modlitbička* Diela slovenských autorov žijúcich v Maďarsku napr.:	Žiak – číta literárne diela a diela ľudovej slovesnosti – výrazne a zážitkovo; – sa zapája do dramatizácie a účinkuje s radosťou; – spoznáva diela ľudovej slovesnosti a literárne diela pomocou charakteristických znakov; – reprodukuje osemnásť piesní a šesť básní. – pozná a vie zaspievať piesne: *Nad Tatrou sa blýska, Daj Boh šťastia.*	*Maďarský jazyk a literatúra:* prednes literárnych diel, rozprávok a básní, improvizácia. *Spev a hudba:* prednes piesní. *Dráma a tanec:* sugestívne zobrazovanie diel, rolové hry. *Vizuálna kultúra:* vizuálne zobrazovanie, príprava kresieb, bábok kostýmov, rekvizít. *Etická výchova:* byť príkladom, úsudok, kritika a názor.

Alexander Kormoš*: Jeden, dva, tri.* Gregor Papuček: *Sedím v káre naklonený, Šarkan* Imrich Fuhl: *Spomienky*		
Kľúčové pojmy/ pojmy	Ľudová slovesnosť, poézia, dramatizácia, rolové hry.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie. Rozvíjanie schopnosti písania, používanie písania**	**Počet hodín 40**
Predbežné poznatky	Bezchybné prepísanie slov a syntagiem z tlačeného a písaného textu.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Používanie písania ako prostriedku. Prehlbovanie vhodných návykov písania. Pobádanie žiakov k vytváraniu čitateľného, úhľadného a individuálneho písma.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Správne a bezchybné prepisovanie slov a výrazov základnej slovnej zásoby a viet z písaných a tlačených textov. Písanie diktátu (slov a krátkych viet) s menšími chybami. Vhodné tempo, dynamika a individuálny spôsob písania. Dodržiavanie úhľadnosti a čistoty v zošite. Nácvik usporiadania textu z hľadiska efektívnosti, nácvik úhľadného písma.	Žiak – pozná základnú funkciu písania; – používa písanie ako prostriedok; – je chopný správne prepísať známe písané a tlačené texty; – v diktáte urobí málo chýb; – má individuálne, čitateľné, a úhľadné písmo; – je schopný písať dynamicky a plynule; – je schopný usporiadať text; – je schopný korigovať vlastné – chyby.	*Maďarský jazyk a literatúra:* tempo a rytmus písania, usporiadanie textu, usporiadanosť textu, dôkladné pozorovanie, správne sformulovanie.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Rukopis, individuálny spôsob písania, tempo písania, usporiadanie textu, úhľadnosť v zošite, čitateľnosť.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie, tvorenie textov. Uvedomovanie si a upevňovanie jazykovej správnosti. Rozvíjanie pravopisných schopností**	**Počet hodín 30**
Predbežné poznatky	Aplikovanie gramatických poznatkov. Tvorenie gramaticky správnych viet.	

Výchovno-vzdelávací ciele tematického okruhu	Upevňovanie pravopisných noriem prepisovaním a diktovaním. Uplatňovanie rytmického zákona. Precvičovanie rozdeľovania a slabikovania slov, písania začiatku a konca vety. Rozvíjanie pravopisu vlastných mien. Zostavovanie krátkych textov podľa vzoru.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Správne písanie známych slov, výrazov a krátkych súvislých viet v diktáte. Odpisovanie tlačených a písaných textov. Správne označenie začiatku a konca vo vete pri prepisovaní. Tvorenie jednoduchých, krátkych a gramaticky správnych viet v písomnej forme. Dodržiavanie pravidiel slabikovania a rozdeľovania, uplatňovanie rytmického zákona. Správne písanie vlastných mien. Písanie y- ý v slovách. a v pravopisných výnimkách. Spoznávanie a tvorivé využívanie osvojených pravidiel v písomných útvaroch. Zostavovanie krátkych textov, dialógov. Opis obrazov. Písanie listu a e- mailu. Samostatné korigovanie chýb.	Žiak – má dôkladné a systematické gramatické poznatky; – pri písaní diktátov urobí málo chýb; – bezchybne prepisuje písané a tlačené texty; – je schopný tvoriť správne a krátke vety v písomnej forme; – používa správny vid; – pozná a správne používa – pravidlá slabikovania a rozdeľovania slov; – správne píše vlastné mená, hlásky y-ý v slovách; – uplatňuje rytmický – zákon v písomných úlohách; – tvorivo využíva osvojené pravidlá pri písaní; – -je schopný zostaviť krátke texty podľa vzoru; – je schopný opísať obrazy, napísať list, e-mail; – je schopný samostatne korigovať vlastné chyby.	*Maďarský jazyk a literatúra:* pravopis, prepisovanie, diktát, písaný a tlačený text pravopisné pravidlá, gramaticky správne vety, dialóg, opis obrazov, list, posielanie a prijímanie e-mailov.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Prepisovanie, diktovanie, tvorenie viet, vlastné mená, gramatické pravidlá, dialóg, opis obrazov, list.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	V žiakovi sa má vytvoriť záujem a motivácia o slovenský jazyk a kultúru. V kooperatívnych činnostiach prejavuje záujem o úlohu, je iniciatívny, otvorený a aktívny. Je schopný upravovať si vzťahy k iným v slovenskom jazyku. Poznáva a tvorivo využíva poznatky a zdvorilostné formy každodenného kontaktu. Svoje myšlienky vyjadruje kultivovane a zrozumiteľne. Jeho jazykový štýl sa prispôsobuje komunikatívnemu partnerovi. Jeho poznatky o národnostných tradíciach sa rozširujú, chráni a pestuje národnostnú kultúru. Je schopný riešiť známe a nacvičované úlohy podľa zadania. Zapája sa do dialógov, je schopný kommunikácie s učiteľom a so

	spolužiakmi. Získava zručnosti v tichom a hlasnom čítaní s porozumením. Je schopný porozumieť podstatu prečítaných textov, sformulovať podstatu pomocou otázok. Je schopný sformulovať jednoduché informácie vypočutého textu. Pri hlasnom čítaní dbá na správnu artikuláciu, na presné, zrozumiteľné a plynulé čítanie. Je schopný samostatne čítať, porozumieť kratšie diela a spracovávať ich v písomnej forme. Tvorivé využívanie systemizovaných gramatikých poznatkov v písomných prejavoch. Správne prepisuje jednoduché písané a tlačené texty. Diktáty píše bez chýb. Chyby koriguje s pomocou učiteľa. Má individuálne, čitateľné a úhľadné písmo. Má poznatky o používaní knižničných služieb. Pozná a v učebnom procese tvorivo využíva navrhnuté elektronické služby. Osvojený memoriter prednesie pred spolužiakmi.

7.-8. ročník

V posledných dvoch ročníkoch základného vzdelávania sa ukončí rozvíjanie základov jazyka, žiak dosiahne základný stupeň jazykovej zručnosti.

Žiak si uvedomuje, že dôležitou podmienkou osobnej prosperity je praktická jazyková znalosť. Prostredníctvom obsahu predmetu získava prehľad o kultúre materskej krajiny a o kultúre Slovákov v Maďarsku a vie ich konfrontovať. Žiak pozná významných predstaviteľov slovenskej detskej literatúry, ich literárnu tvorbu. Pozná niekoľko básní slovenských spisovateľov žijúcich v Maďarsku, ktoré vie presne reprodukovať. Pozitívne spätné väzby získané počas učenia sa jazyka poskytujú žiakovi sebadôveru a prostredníctvom niektorých základných stratégií urobí prvé kroky k tomu, aby sa stal v procese učenia sa jazyka seba usmerňujúcim žiakom.

Najdôležitejším cieľom jazykovej výučby v 7.-8. ročníku je rozvíjanie komunikatívnej kompetencie slovenského národnostného jazyka. Rozvíjanie sa uskutočňuje v úzkej interakcii s výchovnými cieľami danej vekovej kategórie a s rozvíjaním ďalších kľúčových kompetencií, predovšetkým v oblasti komunikácie v materinskom jazyku, sociálnej kompetencie, esteticko-umeleckého vedomia a sebavyjadrovania, ako aj samostatného vzdelávania. Čoraz väčšiu úlohu dostáva digitálna kompetencia. Cez obsahové prvky vzdelávania sa vytvárajú ďalšie spoločné body s prírodovednou a technickou kompetenciou a prostredníctvom pracovných foriem aj s rozvíjaním iniciatívy.

Rozvíjanie jazykových zručností sa uskutočňuje komplexne, čiže takým spôsobom, ako sa tie spájajú v skutočných komunikačných situáciách. V týchto situáciách žiak smelo a aktívne používa osvojený jazyk, realizuje svoj rečový zámer. Vytvára sa v ňom vhodná sebaistota, aby výstižne a správne používal slovenský jazyk na základnom stupni v rôznych komunikačných situáciách. Pomocou známych situácií sa neustále rozširujú jeho gramatické vedomosti a slovná zásoba, .Ústny prejav študenta v slovenskom národnostnom jazyku je správne artikulovaný, plynulý a výstižný. Technika čítania v slovenskom národnostnom jazyku–tiché a hlasné čítanie-má stabilné základy. Technika písania je natoľko vyvinutá, že nemá hrubé gramatické chyby. Je schopný samostatne tvoriť krátke, jednoduché texty v písomnej forme. Pozná pojmy ako list, e-mail, pohľadnica a pozvánka, ktoré vie zostaviť v písomnej a ústnej forme.

Široký výber pracovných foriem, premyslené činnosti, zaujímavé úlohy zvyšujú motiváciu žiaka a v rámci nich sa rozvíja jeho jazykovú znalosť.
V tejto rozvojovej etape sa naďalej rozširuje okruh stratégií učenia sa jazyka, ktoré si žiak na hodinách osvojí a aplikuje. Postupné získavanie týchto stratégií umožňuje žiakovi vo väčšej miere využívať a rozvíjať jazykovú znalosť aj mimo školy.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Počúvanie s porozumením**	**Počet hodín 68**
Predbežné vedomosti	Porozumenie počutého textu. Poznatky o dielach slovenskej literatúry a detskej literatúry, ako aj o literárnych dielach slovenských tvorcov žijúcich v Maďarsku, ktoré sa zakladajú na zážitkovosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie porozumenia rečového prejavu. Rozvíjanie a podpora ústnej komunikácie. Pochopenie podstaty krátkych, zrozumiteľných a jednoduchých počutých textov. Určenie témy a obsahu textu pomocou spoznaných slovných zvratov. Sledovanie myšlienok hovoriaceho v kazdodenných textoch. Používenie základnej stratégie porozumenia rečového prejavu.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Porozumenie rečového prejavu a základných informácií v súlade so známou tematikou. Správna reakcia na rečový prejav. Aktívne počúvanie vekuprimeraných krátkych, jednoduchých autentických textov v súlade so známou tematikou. Určenie témy a obsahu textu pomocou spoznaných jazykových prvkov. Porozumenie podstaty neznámeho čítaného, počutého textu. Rozširovanie osvojenej slovnej zásoby. Porozumenie ustálených slovných spojení vo frekventovaných komunikačných situáciách. Rozvíjanie porozumenia rôznych ústnych prejavov v tempe jazykovej úrovne žiakov (podľa potreby pauzami a opakovaním dôležitých informácií). Rozvíjanie porozumenia trikrát vypočutých audio nahrávok bez slovníka, zhrnutie podstaty. Vyžadovanie správnej intonácie. Rozvíjanie hovorovej slovnej zásoby žiaka, snaha o výstižné používanie jazyka. Spoznávanie informácií v textoch audiovizuálnych masmédií. Porozumenie čítaného textu v súlade so známou tematikou, pri spracovaní textu správne odpovede na pomocné otázky. Spoznávanie hier, rozprávok, piesní a básní, ktoré sa spájajú so životom slovenskej národnosti, porozumenie ich podstaty a obsahu. Nacvičovanie používania správnych kľúčových slov. Rozlišovanie, porozumenie a spoznávanie slovenských dialektov v Maďarsku.	*Maďarský jazyk a literatúra*: komunikačné situácie, krátky rozhovor, interaktívne úlohy. *Spev a hudba; vizuálna kultúra:* piesne, básne, počúvanie rozprávok ilustrovaných obrázkami, ilustrácie. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá*: sledovanie krátkych príbehov, filmov. *Dráma a tanec:* rolové hry, situačné hry, dramtizácia. *Slovenská vzdelanosť*: súčasné dialekty Slovákov v Maďarsku. *Zemepis*: oblasti Maďarska.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Komunikačné situácie, dialóg, porozumenie reči, prejav, rozširovanie slovnej zásoby, inštrukcia, rečový prejav, prosba, vyzdvihnutie podstaty, porozumenie textu, audiovizuálne masmédium, rolová hra, situačná hra, dramatizácia

Tematický okruh/ výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Aktívna účasť na komunikácii**	**Počet hodín 58**
Predbežné vedomosti	Sebaisté ovládanie slovenského jazyka na základnom stupni. Komunikácia pomocou nacvičovaných slovných zvratov, Opis obrazu pomocou základnej slovnej zásoby.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Motivovanie žiakov zúčastniť sa každodennej komunikácie. Vychovávanie k správnej, výraznej reči (výslovnosť, intonácia, rečové tempo). Zoštylizovanie názorov, myšlienok jednoduchým spôsobom, rozširovanie slovnej zásoby. Napomáhanie vytvárania kontaktov so spolužiakmi a dospelými s dodržiavaním zdvorilostných (verbálnych) noriem. Rozvíjanie schopnosti charakterizovať a opísať ľudí, miesta a veci. Napomáhanie žiakom k sformulovaniu žiadania a poskytovania pomoci v mdialogickej forme a s použitím typických slovných zvratov.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Rozvíjanie zrozumiteľnej, výraznej reči. Spoznávanie a opravovanie gramatických a výslovnostných chýb. Prijímanie a prenos jednoduchých, vecných informácií. Vyjadrenie názorov, myšlienok, citov pomocou jednoduchých jazykových prostriedkov, snaha o bezchybnú výslovnosť a presné vetné konštrukcie. Zoštylizovanie zážitkov v jednoduchej, zrozumiteľnej a hodnovernej forme. Motivovanie a nacvičovanie zapojenia sa do reálnych a spontánnych komunikačných situácií. Pri nedorozumení v komunikácii žiadať o opakovanie, vysvetlenie a znovuformulovanie prejavu partnera; v záujme udržania komunikácie, preštylizovanie, zjednodušenie, upresnenie vlastného prejavu. Spoznávanie a aplikovanie komunikačnej situácie sú dôležité pre štrukturovanosť komunikácie. (napr. udržanie, sledovanie a ukončenie komunikácie). Precvičovanie opisu, predstavenia, vonkajšej a vnútornej charakteristiky s použitím osvojenej slovnej zásoby. Spoznávanie súvislostí medzi kresbou, obrazom, ilustráciou a textom. Účasťna krátkych dialógoch, rozhovoroch , ktoré sú spojené so známymi témami a štandardnými sociálnymi situáciami. Tvorivé využívanie rozšírenej slovnej zásoby osvojených tematických okruhov: Rodina, škola, priatelia, voľný čas, hudba, kino, divadlo, kultúra. Dom a domácnosť, strava, reštaurácia, hostina. Bydlisko	*Maďarský jazyk a literatúra:* dramatizácia, situačné úlohy, opis, rolové hry, vyjadrenie nesúhlasu. *Etická výchova*: sociálne vzťahy, rodina, domov, človek v čase: detstvo, dospelosť, staroba; zvyky, spoločenské pravidlá, priateľstvo, láska, úcta, vzájomná pomoc. *Slovenská vzdelanosť*: dejiny rodiny, moje slovenské národnostné mesto, moja slovenská národnostná obec, stretnutie s minulosťou, pôvod a zvyky našich slovenských

a jeho okolie. Sviatky, všedné dni, denný režim. Doprava. Cestovanie v krajine a cudzine. Príroda. Ochrana našej prírody. Hotel. Nákupy. Zdravie. Šport. Čas, počasie. Tlač Slovákov v Maďarsku a slovenská tlač, ich tlačená a elektronická verzia, masmédiá a masová komunikácia.	národnostných osláv. *Zemepis:* podnebie a bydliská, poveternostné a klimatické prvky. Prírodné katastrofy. *Spev a hudba*: počúvanie hudby. *Dráma a tanec*: divadlo, predstavenia. *Vizuálna kultúra:* múzeá, výstavy. *Informatika*: používanie komunikačných prostriedkov a foriem informačnej technológie.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Vytváranie kontaktu, situačné cvičenia-situačné hry, opis, charakteristika, komunikačná situácia, komunikačný cieľ, šport, denný režim, časti dňa, počasie, čísla, čas, ,činnosti, záľuby vo voľnom čase, stravovanie, cestovanie, nákupy, služby, kultúra, zábava, zdravie-choroba, informatika, internet, slovenské masmédiá v Maďarsku.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikatívna zručnosť. Porozumenie, interpretácia a tvorenie rečového prejavu**	**Počet hodín 40**
Predbežné vedomosti	Prednes krátkych textov po príprave.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojovanie si súvislého ústneho prejavu o sebe a bezprostrednom okolí.Rozprávanie krátkych, jednoduchých príbehov. Sformulovanie jednoduchých tvrdení, porovnávaní, vysvetlení a odôvodnení. Používanie najdôležitejších stratégií porozumenia. Snaha o používanie správnej výslovnosti, intonácie a správneho tempa reči.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Rozprávanie s rozšírenou slovnou zásobou o prebratej konverzačnej téme po príprave. Porozprávanie príbehov, zážitkov, prednes vopred napísanej roly jednoduchými gramatickými konštrukciami a vetami.		*Maďarský jazyk a literatúra*: krátke príbehy, rozprávanie zážitkov, prednes,

Tvorenie súvislých textov podľa predlohy: spájanie slov, skupiny slov a okruh činností. Snaha o opravu prípadných nepresností. Vedomé používanie reči tela na spresnenie, vyjasnenie hlavnej myšlienky textu. Prednes v skupine, prezentácia na základe poznámok. Krátka prezentácia a hodnotenie diel (napr. spoločne vyhotovený plagát, jeho výstava, ústna prezentácia a hodnotenie) vytvorených samostatne alebo v skupine. Správne používanie naučených slov, slovných spojení pri tvorení viet, pomocou otázok. Vyjadrenie hlavných myšlienok krátkymi, súvislými vetami. Porozprávanie príbehov, rozprávok, aktívna účasť na ich dramatizácii.	prezentácia, rozvinutie témy, zhrnutie. *Dráma a tanec*: rolové úlohy, dramatizácia. *Vizuálna kultúra*: opisy(napr. opis obrazu, predstavenie práce žiaka), projektová práca.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Porozprávanie zážitkov, rolová hra, dramatizácia, sebavyjadrenie, prezentácia, skupinová práca, projektová práca, prednes, presvedčivý prednes, opis obrazu, zhustenie témy, zhrnutie, sebahodnotenie, hodnotenie spolužiakov.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie s porozumením**	**Počet hodín 50**
Predbežné vedomosti	Sebavedomé ovládanie techník tichého a hlasného čítania. Čítanie žiaka je zrozumiteľné, artikulované, výstižné a plynulé. Samostatné používanie slovníkov a využívanie (elektronických) knižníc. Porozumenie podstaty a obsahu jednoduchých čítaných textov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie si metód spracovávania známych a neznámych textov rôzneho žánru (doslovný preklad, zhrnutie), ich porozumenie. Prezentácia krátkeho obsahu prečítaného textu. Rozvíjanie nároku na umelecký prednes, na sprostredkovanie umeleckého zážitku.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Uprednostňovanie tichého čítania s globálnym porozumením pred hlasným čítaním. Osvojenie si a nácvik správneho používania slovníkov. Cvičenia zamerané na prekladanie textov rôzneho obsahu a žánru pomocou slovníka z maďarčiny do slovenčiny a zo slovenčiny do maďarčiny. Občasné využívanie knižničných služieb a elektronických prameňov. Rozvíjanie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby čítaním a spracovaním rôznych textov. Porozumenie textuov s rozšírenou slovnou zásobou (napr. opis, príbeh, rozhovory tematicky blízke žiakovi). Kontrola porozumenia čítaných textov kladením otázok. Identifikovanie a vyzdvihnutie podstatných informácií v známych a	*Maďarský jazyk a literatúra:* opis obrazu, predstavenie, opis, charakteristika, práca vo dvojici, práca v skupine. *Informatika:* používanie internetu počas prekladu (slovník, synonymický slovník, používanie ustálených slovných

neznámych textoch (napr. v inzerátoch, prospektoch, na jedálnom lístku a v cestovnom poriadku, krátkych článkoch, programových brožúrach). Spoznávanie umeleckých diel slovenských autorov žijúcich v Maďarsku cez zážitkový, výrazný prednes napr.: Mária Fazekašová: *Sú takí, Vraciame sa*; Juraj Dolnozemský: *To naše bludárstvo*; Imrich Fuhl: *Cestou domov*; Gregor Papuček: *Doma;* Alexander Kormoš: *Topoľ.*	spojení). *Vizuálna kultúra*: odhalenie súvislostí medzi textom a obrazom. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá* noviny, magazíny, letáky.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Technika čítania, čítanie s porozumením, žánre jednotlivých štýlov, dialóg, opis, opis obrazu, prezentácia, noviny, magazín, článok, obsah významu, tlačený a elektronický slovník, zhustenie obsahu textu, aktívna a pasívna slovná zásoba.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie, pravopis, sloh**	**Počet hodín 68**
Predbežné vedomosti	V písomných prácach žiaka nie sú veľké gramatické chyby. Uplatnenie rytmického zákona. Písanie jednoduchých viet; tvorenie vekuprimeraných textov rôzneho žánru a vhodnej tematiky.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Kreatívne používanie slovenského národnostného jazyka pri tvorbe jednoduchých, pre žiaka zaujímavých textov. Precvičovanie a rozširovanie špecifických štýlových znakov, ako aj formálnych-štrukturálnych požiadaviek písomných útvarov. Tvorivé využívanie gramatických pravidiel a pravopisných noriem slovenského jazyka v praxi.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Individuálne, čitateľné a úhľadné písmo. Dynamický, plynulý rukopis, vhodné usporiadanie textu. Riešenie jednoduchých písomných úloh: odpisovanie a diktát. Bezchybné odpisovanie z rukopisného a z tlačeného textu. Písanie jednoducho štrukturovaných, súvislých viet a rôznych typov textu v témach týkajúcich sa blízkeho okolia žiaka (napr. opis, porozprávanie zážitkov, dialóg). Dôkladná znalosť gramatických pravidiel (ohybné slová, viacvýznamové slová, rytmický zákon, používanie i-y vo vybraných slovách…) Nácvik tvorenia gramaticky správnych textov v súvislosti so známymi tematickými okruhmi pomocou slovníka. Tvorivé využívanie základných kompozičnych a výrazových prostriedkov vo frekventovaných písomných útvaroch. Písanie jednoduchých textov s komunikačným cieľom (napr. list, e-mail, pohľadnica, pozvánka, sms-správa). Kreatívne tvorenie textov na základe jednoduchých písomných	*Maďarský jazyk a literatúra*: diktát, odpis textu, sloh, podobnosti a odlišnosti v maďarskom a slovenskom pravopise. *Vizuálna kultúra:* správne, kaligrafické písanie slovenských písmen a mäkčeňa. *Informatika:* zvýraznenie textu, emotikony, nákresy,	

predlôh, ich doplnenie aktuálnym, konkrétnym a osobným obsahom (napr. tvorenie básne s jednoduchými osobnými témami, písanie textu na vzor modernej hudby). Povzbudzovanie žiakov na sformulovanie vlastných myšlienok, názorov v písomnej forme, spoznávanie a oprava gramatických chýb.	ilustrácie, zábery používané na internete alebo pri písaní sms-u.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Úhľadné písmo, jazyková správnosť, súkromný list, e-mail, pozvánka, interpunkcia, diktát, odpisovanie, sloh, používanie slovníka, umelecký preklad, doslovný preklad.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literatúra, literárna kultúra**	**Počet hodín 40**
Predbežné vedomosti	Samostatné čítanie vekuprimeraných literárnych diel a diel ľudovej slovesnosti s porozumením. Poznanie špecifickostí básnickej reči. Emocionálne prežívanie diel ľudovej slovesnonsti, ich výrazná reprodukcia.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozširovanie literárnych poznatkov. Zručnosti v interpretácii textu a básne. Emocionálne vnímanie, výrazná reprodukcia a memorovanie diel ľudovej slovesnosti.	

Činnosti/poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Samostanté čítanie s porozumením, spracovanie rôznych básní, ústne zhrnutie obsahu. Snaha o náročný, výrazný prednes literárnych diel napr.: Ľudo Ondrejov: *Syn môj milený;* Mária Ďuričková: *Pán doktor povedal;* Milan Rúfus: *Modlitba za rodičov, Slovenčina;* Krista Bendová: *Ako Jožko Pletko…* Spoznávanie ďalších slovenských piesní a slovenských piesní v Maďarsku (napr.): *Dobrú noc má milá dobrú noc; Krásna, krásna kde si húski pásla?;Okolo Šopronu; Trávička zelená, zelenaj sa; Ňebuďe to ždicki tag; Ej pekná ruža; Ňeňi lepší jako z jara; Straťila som partu; Čie sa to koňe; Visokí jalovec…*	Žiak – číta naučené diela ľudovej slovesnosti a literárne diela výrazne a s umeleckým zážitkom; – aktívne sa zapája do dramatizácie, hrá rôzne role; – spozná a krátko charakterizuje diela ľudovej slovesnoti a literárne diela; – vie reprodukovať diela slovenských autorov v Maďarsku a materskej krajine (napr.): Mária Fazekašová: *Sú takí* Juraj Dolnozemský: *Naša dedina* (úryvok) Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč* (úryvok) Milan Rúfus: *Slovenčina* – reprodukuje a zaspieva slovenské ľudové piesne (napr.): *Čie sa to koňe; Ej pekná*	*Maďarský jazyk a literatúra*: báseň, próza, memoriter, podobnosti-rozdiely v slovenskej a maďarskej detskej literatúre (hlavné myšlienky, štruktúra). *Dráma a tanec*: rolová hra, dramatizácia. *Slovenská vzdelanosť:* ľudová pieseň, detská pieseň, literárna tvorba spisovateľov a básnikov.

	ruža; Okolo Šopronu; Trávička zelená, zelenaj sa…	
Spoznávanie a memorovanie niektorých literárnych diel slovenských autorov žijúcich v Maďarsku, napr. Mária Fazekašová: *Sú takí, Vraciame sa* Juraj Dolnozemský: *Tancujme spolu, To naše bludárstvo* Imrich Fuhl: *Korene sú pod zemou, Láska rozdrobená, Cestou domov* Gregor Papuček: *Zdravím ťa škola, Vyznanie, Nepoznám krajšiu reč, Doma, Návraty* Alexander Kormoš: *Polyfónia, Jazyk, Pozdrav mame, Topoľ* Predstavitelia slovenskej literatúry: Spoznávanie životopisu spisovateľov a básnikov.	Žiak – je schopný vymenovať predstaviteľov detskej literatúry, slovenských autorov a slovenských autorov žijúcich v Maďarsku.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Memoriter, báseň, próza, dramatizácia, ľudová pieseň, detská pieseň, životopis, anafora, epistrofa, metafora.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Na konci dvojročného cyklu ústna komunikácia žiaka vyhovuje požiadavkám jazykovej znalosti nižšieho stupňa. Žiak je schopný porozumieť obsah kratších počutých textov. Má vhodné vedomosti a sebadôveru zúčastniť sa každodennej komunikácie. Jeho reč je zrozumiteľná, zodpovedajúca jazykovým normám, bez väčších chýb. Jednoducho vyjadruje svoje názory a myšlienky. V komunikácii s dospelými a spolužiakmi používa zdvorilostné formy. Pozná detské hry, piesne, rozprávky a básne spájajúce sa so životom slovenskej národnosti v Maďarsku. Pozná významných predstaviteľov a niektoré diela slovenskej detskej literatúry. Je schopný charakterizovať osoby. Osvojené poznatky samostatne používa pri opise osôb, miest a vecí. Pozná a používa typické slovné zvraty všeobecných tém. V každodenných komunikačných situáciách aktívne používa svoju jazykovú znalosť a slovnú zásobu v témach: pýtanie si a ponuka pomoci, predstavenie sa, rodina, škola, bydlisko, denný poriadok, doprava a cestovanie, pošta, telefón, hotel, reštaurácia, hostina, nákup, kino, divadlo, zdravie-choroba, šport, čas a počasie. Pozná a na úrovni základného stupňa používa doslovný preklad, umelecký preklad a zhrnutie. Má prehľad v slovenskej tlači. Pozná tlačenú a elektronickú podobu tlače napísanú v národnostnom jazyku. Jeho písmo a tempo písania odzrkadľuje úroveň očakávanú od tejto vekovej skupiny. Je schopný stručne napísať svoje myšlienky, city. Pozná

	najdôležitejšie typy textov-ich kompozičné požiadavky, je schopný tvoriť z kompozičného hľadiska dobre zostavený súkromný list, pohľadnicu a pozvánku.

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

***(Pre školy,v ktorých sa slovenčina vyučuje ako predmet*)**

9.-12. ročník

Vyučovanie slovenského národnostného jazyka v 9.-12. ročníku sa buduje na systéme požiadaviek 5.-8. ročníka a rozvíja ho. Rámcové osnovy slovenského jazyka a literatúry pre 9.-12. ročník národnostných škôl boli pripravené tak: aby poskytli prehľad o slovenskej literatúre a umeleckých textoch a aby predstavili hodnoty súčasnej slovenskej literatúry v Maďarsku a postupne rozvíjali slovnú zásobu žiakov napomáhajúc ich komunikáciu v slovenskom jazyku.

Vyučovanie jazyka má dve stránky. Na jednej strane zavedie žiakov do štrukturálneho systému jazyka, na druhej uprie pohľad na každodenný život a kultúru nielen materského ale aj v Maďarsku žijúceho slovenského spoločenstva. Učenie sa jazyka nám pomôže nájsť si svoje miesto vo svete, preto je ideálnou pomôckou vo vytváraní sebareflexie a sebapoznania. Charakter nášho národnostného života vytvára základy výchovy k aktívnemu občianstvu a demokracii.

Maďarsko, ako člen Európskej únie, podporuje vytváranie európskej identity žiakov, ku ktorému markantne prispieva vyučovanie národnostného jazyka.

Moderné vyučovanie jazyka stavia na reálnu jazykovú potrebu používateľa jazyka, preto je prakticky zamerané. Pripravuje žiakov na také situácie, ktoré v súčasnosti alebo v budúcnosti zohrávajú dôležitú úlohu v ich živote. V centre procesu učenia sa jazyka stoja žiaci, ktorí pomocou osvojeného jazyka riešia komunikatívne úlohy. Keďže v reálnom živote k riešeniu úloh sa vyžaduje spoločné používanie viacerých zručností, tieto zručnosti rozvíjame integrovane.

Počas komunikácie v slovenskom jazyku je dôležitý pozitívny dojem z práce s jazykmi, ľuďmi hovoriacimi inými jazykmi, ktorí sú príslušníkmi iných národov, teda disponujú rozdielnou kultúrou. Tento pozitívny dojem zahŕňa v sebe rešpektovanie rozmanitosti kultúr, otvorenosť voči jazykom, komunikáciu medzi kultúrami, ako aj prijatie iného zmýšľania.

V rámci vyučovania slovenského národnostného jazyka sa otvára možnosť zaviesť žiakov do systému slovenského jazyka, čím sa dajú rozvíjať jazykové, spoločenské, občianske, digitálne kompetencie, ako aj kompetencia iniciatívnosti a podnikavosti. Z hľadiska celoživotného vzdelávania majú zásadný význam stratégie vyučovania jazyka, jeho znalosť a aplikácia pomáha žiakom, aby získanú jazykovú vedomosť udržali na úrovni a ďalej ju rozvíjali.

K stálemu rozvíjaniu schopnosti samovzdelávania je potrebný rozhovor o učení sa, usmerňovanie na vytváranie stratégií učenia sa a poskytovanie príležitosti na sebareflexiu a na hodnotenie spolužiakov. Komunikatívna kompetencia cudzieho jazyka sa vo viacerých bodoch zhoduje s kompetenciou materinského jazyka. Prvky zručnosti tvorby a interpretácie textu, ako aj časti hovorovej a písomnej komunikácie môžu byť prebraté pre učenie sa jazyka, teda aj pre učenie sa slovenského jazyka.

Niektoré časti odporúčaných tematických okruhov 5.-8. ročníka sa znovu objavia aj v 9.-12. ročníku, poskytnú tým možnosť na to, aby sa vedomosti získané v predošlých ročníkoch spracovali aj z iných hľadísk, a tým sa tieto vedomosti rozširujú a prehlbujú. Rámcové osnovy v každej etape rozvíjania ponúkajú aj nové tematické okruhy, ktoré sú prispôsobené vekovej úrovni a potrebám žiakov. Učenie sa jazyka z hľadiska rozmanitosti a rôznorodosti tém, ako aj z hľadiska širokých možností – v porovnaní s inými vyučovacími predmetmi ponúka väčší priestor-voľného rozhovoru, a tým pádom podporuje rozvíjanie osobnosti žiakov. Ďalším predpokladom získavania úspechu je nepretržitá pozitívna spätná

väzba, uznávanie dosiahnutej vedomosti u každého žiaka. Získavaním jazykových vedomostí žiaci nadobudnú výhody, ktoré môžu zužitkovať neskôr aj v dospelom veku vo viacerých oblastiach života. Znalosť iného jazyka a inej kultúry predpokladá iné zmýšľanie a otvorenosť voči inakosti. Tieto by mali uľahčiť v budúcnosti integráciu žiakov do iných spoločenstiev.

Žiakov treba motivovať k tomu, aby si uvedomili, že učenie sa jazyka okrem vyučovacích hodín má aj iné možnosti, je potrebné im pomáhať, aby sa stali samoštudujúcimi. Pomocou komunikačných prostriedkov (napríklad internetu) sa žiaci samostatne dostanú do autentického jazykového prostredia, môžu sa stať súčasťou slovenskej kultúry, môžu vytvárať kontakty s osobami, ktoré hovoria po slovensky, čo môže byť vážnym motivujúcim prameňom, ale neposkytuje príležitosť na získavanie pozitívnych skúseností v živom jazykovom prostredí materskej krajiny. V organizovaní vyučovacieho procesu majú veľký význam kooperatívne úlohy a projektové práce, ktoré môžu zosilniť motiváciu a pozitívne zážitky zo spoločnej práce. Pre úspešné vyučovanie jazyka sú rozhodujúce činnosti na hodinách povzbudzujúce a udržujúce motiváciu, rozmanité interakčné formy, prijateľná atmosféra, pozitívna spätná väzba, konštruktívna podpora a prehľadné hodnotenie žiakov. Je dôležité, aby žiaci získavali prax v metódach hodnotenia seba samého a spolužiakov, v uvedomovaní pozitívnych skúseností, v poznávaní a korigovaní vlastných chýb. Dôležitým hľadiskom je formovanie osobnosti, rozvíjanie prežívania a súcitu, z toho dôvodu je potrebné zosilniť osobnosť alebo uskutočniť menšie-väčšie zmeny.

9.-10. ročník

Základné školy, v ktorých sa vyučuje slovenčina ako predmet, sa majú usilovať o to, aby žiaci v 9.-10. ročníku dosiahli základný stupeň znalosti slovenského jazyka. Taktiež v týchto ročníkoch sa začína príprava podľa požiadaviek stredného stupňa znalosti jazyka. Rozvíjanie jazykovej kompetencie žiakov sa uskutočňuje cez komunikáciu. Aj v tejto etape vyučovania jazyka sú dôležité špecifiká jednotlivých ročníkov. Učiteľ berie do úvahy, že väčšina žiakov prežíva obdobie sebahľadania, je kritický voči sebe a vplyvy rovesníkov sú silné. Učiteľ vychádza z jazykovej kreativity, zo schopnosti riešenia problémov, ako aj z kritického myslenia žiakov.

Žiak v počiatočnej fáze 9.-10. ročníka je schopný porozumieť kratšiemu textu s jednoduchým významom, ktorý je v súlade s jeho záujmami. Popritom je otvorený i voči ústnej komunikácii, v ktorej je sebavedomejší a v slovenskom národnostnom prostredí je schopný jednoducho sa vyjadriť.

Úroveň jeho hovorového jazyka dosiahne stupeň, ktorý mu umožňuje zúčastniť sa každodenných komunikačných situácií, pýtať si a poskytovať pomoc. Jednoduchými, súvislými slovnými zvratmi vyrozpráva svoje zážitky a ciele. Krátko odôvodňuje a vysvetľuje svoje názory, porozpráva jeden dej. Jeho slovná zásoba je natoľko rozvinutá, že vie charakterizovať miesta, veci, ľudí, seba samého a užšie okolie.

Jeho zručnosť čítania je na takej úrovni, že porozumie podstate textov rôznych žánrov v rámci doslovného prekladu, literárneho prekladu a zhrnutia obsahu. Je schopný toho, aby obsah prečítaného textu krátko a stručne reprodukoval v písomnej alebo ústnej forme. Pozná vizuálne a tlačené slovenské masmédiá a ich elektronické varianty v Maďarsku. Nie je pre neho problémom ani ich používanie. Cíti naliehavosť sledovania a čítania niektorých článkov uverejnených v tlači Slovákov v Maďarsku alebo v tlači užšieho okolia. Pomocou nich sa tiež posilní jeho identita.

Jeho písmo je čitateľné a úhľadné, a tempo písania dosiahne vekuprimeranú úroveň. Pozná formálne a štrukturálne požiadavky najfrekventovanejších druhov, resp. typov textov. Svoje myšlienky a názory vyjadruje ústne aj písomne. Vie napísať svoje zážitky, rôzne

udalosti, svoje sny a ambície, ďalej odôvodniť stanoviská a plány. Aj v písomnej forme je schopný predstaviť slovenskú národnosť. Na základe úrovne jazykovej znalosti je schopný preložiť jednoduchšie texty.

V rámci slovenskej literárnej kultúry rozširuje svoje doterajšie vedomosti. Popri slovenských ľudových a detských piesňach sa oboznamuje aj s literárnymi dielami rôznych žánrov. Je schopný ich čítania s porozumením a krátkeho, výstižneho zhrnutia obsahu. Svoje poznatky o slovenských spisovateľoch a básnikoch v Maďarsku naďalej rozširuje.

<table>
<tr><td>Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ</td><td colspan="2">Porozumenie reči</td><td>Počet hodín 90</td></tr>
<tr><td>Predbežné vedomosti</td><td colspan="3">Porozumenie významovo jednoduchšiemu, rozsahovo kratšiemu ústnemu jazykovému prejavu. Porozumenie jazykovej komunikácii, nadviazanie kontaktu, reakcia.</td></tr>
<tr><td>Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu</td><td colspan="3">Rozvíjanie porozumenia rozsahovo dlhšiemu, významovo jednoduchšiemu ústnemu jazykovému prejavu. Prehĺbovanie a rozširovanie slovnej zásoby a slovných zvratov, ktoré sa používajú v každodennej komunikácii. Precvičovanie obsahového spracovania ústneho jazykového prejavu zo známeho a nového kontextu.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Poznatky/rozvojové požiadavky</td><td>Medzipredmetové vzťahy</td></tr>
<tr><td colspan="3">Porozumenie podstate každodenných komunikačných situácií s pomocou učiteľa. Precvičovanie odpovedí a reagovaní.
Prehlbovanie a neustále rozširovanie slovnej zásoby, ktorá je potrebná ku každodennej komunikácii. Nácvik porozumenia ústnemu jazykovému prejavu audiovizuálnych masmédií.
Porozumenie podstate stanovísk, ktoré odznejú v jednoduchej každodennej komunikácii. Porozumenie hlavnejším bodom tematicky známej, jednoducho a jasne vyjadrenej hovorovej reči alebo prednášky. Sledovanie podrobného, komplexného poskytovatia informácií pri cestovaní.
Porozumenie informáciám odznelým počas telefonického rozhovoru. Porozumenie podstate rozhlasových, televíznych vysielaní a audio nahrávok, ktoré sú o známych témach a sú jazykovo jednoducho vyjadrené.
Spoznávanie a porozumenie výrazov v ústnych jazykových prejavoch, ktoré predpovedia dôvod, vysvetlenie, následok alebo protiklad.
Používanie a nacvičovanie stratégií napomáhajúcich pochopenie textu (napr. porozumenie neznámym slovám na základe kontextu, hľadanie očakávaných a predpovedaných informácií, ak je to potrebné, žiadanie zhrnutia, opýtanie sa, opakovanie, vysvetlenie).
Porozumenie podstate viackrát vypočutých dlhších audiotextov, zhrnutie obsahu podľa daných oporných bodov a otázok.
Spoznávanie a rozoznávanie slovenských dialektov, porovnávanie ich podľa rozdieľných znakov.</td><td>Maďarský jazyk a literatúra; informatika; filmová kultúra a mediálne štúdiá: komunikácia, monológ, dialóg, informácie, inštrukcie, odkazy, poskytnutie potrebných informácií, televízne noviny, správy a informácie v rozhlase, krátke rozhovory, reklamy, piesne, videá.

Zemepis: územné členenie slovenských dialektov v Maďarsku a na Slovensku.</td></tr>
</table>

Kľúčové pojmy/ pojmy	Komunikačná situácia, rozšírenie slovnej zásoby, používanie audiovizuálnych masmédií, počúvanie audiotextu, monológ, dialóg, dialekt, územné členenie slovenských dialektov.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rečové zručnosti. Aktívna účasť na komunikácii**	**Počet hodín 58**
Predbežné vedomosti	Správne používanie každodennej komunikácie. Vyjadrenie vlastných názorov a myšlienok v jednoduchej forme. Charakteristika ľudí, miest a vecí.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Povzbudzovanie žiakov k účasti na prirodzených rozhovoroch so spolužiakmi a cudzími ľuďmi. Rozvíjanie vyjadrovania názorov, citov, myšlienok. Rozvíjanie slovnej zásoby.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Memorovanie textov a kratších literárnych diel, ich jednoduchá, obsahová interpretácia, zhrnutie, ako aj nacvičovanie doslovného a výstižného prednesu. Stále rozširovanie a prehlbovanie slovnej zásoby potrebnej na každodennú komunikáciu. Vyjadrovanie citov a reakcia na city iných ľudí (napr. súhlas-nesúhlas, prekvapenie, radosť, smútok, zvedavosť, nezáujem). Navrhovanie každodenných problémov, ich prediskutovanie a konfrontácia (napr. Čo mám robiť? Kam mám ísť? Ktoré si mám vybrať?). Účasť na komunikácii týkajúcej sa vlastnej záľuby, výmena informácií a názorov. Po iniciovaní rozhovoru v súvislosti so známou témou udržanie jeho priebehu, prevzatie a odovzdanie slova, zapojenie druhých do komunikácie, ukončenie rozhovoru. Sledovanie príbehov, vyjadrenie názoru a záujmu o ďalších detailoch príbehu. Príprava na cestu a riešenie úloh, ktoré sa môžu vyskytnúť počas cestovania (napr. získanie dopravných informácií, rezervovanie ubytovania, koordinovanie programov, vyjadrenie reakcií). Riešenie situácií týkajúcich sa služieb v menej nacvičených situáciách (napr. v obchode, na pošte, v banke). Ďalšie rozvíjanie slovnej zásoby v súvislosti so známymi tematickými okruhmi, synonymá a osvojovanie si každodenných slovných zvratov. Tematické okruhy: Ja a moja rodina. Dom a užšie okolie. Denný režim. Výchova-vyučovanie. Kultúra. Voľný čas. Šport. Pošta. Zábava. Ochrana zdravia. Svet práce. Nákupy. Služby. Cestovanie. Stravovanie. Doprava. Život Slovákov v Maďarsku. Príprava interview podľa vopred nachystaného dotazníka.	*Maďarský jazyk a literatúra*: sloh, opis, prednáška, obsahové zhrnutie, memorovanie textov, rétorika, štylistika, používanie slovníka, osobný a telefonický rozhovor, oficiálne a osobné rozhovory, inštrukcie, rozhovory, diskusie. *Zemepis:* znalosť a predstavenie bydliska a jeho okolia. *Biológia-zdravoveda:* zdravá životospráva, stravovanie. *Slovenská vzdelanosť*: spoznanie Slovákov. *Informatika*: internetová komunikácia, list, fórum, chat. *Etika:* dodržiavanie vhodných

Sebavedomá účasť na interakciách na hodine a v práci vo dvojici. Zhrnutie obsahu rozhovoru, vyzdvihnutie podstaty, kontrola porozumenia, oprava nejasného prejavu, opis, používanie synoným. Rozvíjanie výstižného vyjadrovania sa. Pružné využívanie komunikačných prostriedkov v ústnych prejavoch, reagovanie na ne. Poznávanie a používanie najdôležitejších zdvorilostných foriem. Pružné používanie slovnej zásoby každodenných tém, ako sú rodina, záľuby, škola, cestovanie a aktuálne udalosti. Relatívne isté a všeobecne správne používanie základnej slovnej zásoby. Čoraz uvedomelejšie používanie jazykových prostriedkov pri tvorení textu. Relatívne presné vyjadrenie myšlienok a problémov. Zrozumiteľný, čoraz presnejší jazykový prejav, intonácia. Účasť na digitálnej komunikácii, ktorá zahŕňa v sebe znaky reči: fórum, chat.	komunikačných noriem, situácue: dospelý-dieťa, dieťa-dospelý, úctivosť, zdvorilosť.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Vystižný ústny prejav, každodenná komunikácia, komunikačné situácie, internetová komunikácia, rečové situácie, situácie, zdvorilostné normy, synonymá, sebavyjadrenie, sebaistota, prejav, opis, prednáška, zhrnutie, memoriter.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rečové zručnosti. Porozumenie, interpretácia a tvorba ústnych prejavov**	**Počet hodín 58**
Predbežné vedomosti	Žiak sa vyjadruje jednoducho o sebe, o svojej rodine, iných ľudí, o svojom bydlisku, štúdiu a škole.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Sebavyjadrenie nacvičovanými slovnými spojeniami vekuprimeraných tém. Plánovanie a korigovanie zrozumiteľnej reči, bližiacej sa plynulosti, jazykových prostriedkov a slovnej zásoby. Takmer presné sformulovanie podstaty myšlienky alebo problému. Rozvíjanie artikulovanej, zrozumiteľnej a plynulej reči.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Rozvíjanie tematických okruhov v súvislosti so záľubami žiaka s lineárnym spájaním myšlienok. Interpretácia a tvorenie textov (napr. opisy, opis obrazu, vysvetlenie tém, rozprávanie, argumentácia, prednáška, prezentácia). Zhrnutie podstaty rozprávaní alebo opisov pomocou lineárne viazaných myšlienok skoro v plynulom tempe. Predstavenie citov a reakcií v jednoduchších zážitkových rozprávaniach. Jednoduché predstavenie reálnych alebo vymyslených detailov udalostí. Zhrnutie deja knihy a filmu. Prerozprávanie príbehu. Krátke a jednoduché vysvetlenie názoru, plánov a činov. Krátke vyjadrenie sa v súvislosti s nacvičovanými, známymi témami. Účasť na vopred napísanej, tematicky známej skupinovej prednáške. Sebaisté využívanie nacvičovaných jazykových prostriedkov, ich preštylizovanie, rozširovanie v známych situáciách na vyjadrenie hlavných myšlienok. Používanie základných jazykových prostriedkov úvodu, jadra a záveru pri štylizácii jazykového prejavu.	*Maďarský jazyk a literatúra*: opis (kniha, film, seriál), vyjadrenie témy, zhrnutie, argumentácia, prednáška, prerozprávanie zážitkov. *Etika*: vyjadrenie citov, sebapoznanie, správna reakcia. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá*: príprava prezentácie.

Sebakontrola a sebakorekcia, napr. po prerušení komunikácie výberom novej stratégie pokračovania v prejave.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Vyzdvihnutie podstaty, tvorba textu, asociácia, predstavenie knihy, filmu a seriálu, vysvetlenie, prezentácia, sebakontrola, sebakorekcia, komunikačné stratégie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie s porozumením**	**Počet hodín 30**
Predbežné vedomosti	Porozumenie, spracovanie a interpretácia podstaty textov rôznych žánrov (doslovný preklad, umelecký preklad, zhrnutie). Poznanie slovenských vizuálnych masmédií a ich elektronických foriem v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Postupné rozvíjanie zručnosti globálneho porozumenia textu pri tichom čítaní, vyzdvihnutie hlavných myšlienok porozumeného textu. Čítanie kratších literárnych diel s porozumením.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Krátke reprodukovanie zhrnutého obsahu (napr. príspevky na internetových fórach, prírodovedné texty, komiksy, texty piesní) pomocou získanej slovnej zásoby. Spoznávanie myšlienkového postupu argumentu, ako aj dôležitých konklúzií. Čítanie kratších literárnych textov s porozumením, pomenovanie autora a žánru. Porozumenie rôznym prečítaným textom, vyzdvihnutie podstaty, nacvičovanie samostatného vyjadrenia názoru. Vnímanie, interpretácia a vysvetlenie neznámych slovných zvratov autentických textov. Porozumenie vyjadrenia citov, prosieb, vášní v každodenných textoch. Interpretácia jazyka tlačených mediálnych textov. Preklad kratších článkov, správ, zhrnutie ich podstaty. Vyzdvihnutie potrebných informácií k riešeniu daných úloh aj v dlhšom texte. Rozvíjanie slovnej zásoby pomocou tlačených a elektronických prameňov napomáhajúcich učenie sa. Predstavenie a samostatné používanie písomných prác, kníh a internetových strán, ktoré rozvíjajú slovnú zásobu.		*Maďarský jazyk a literatúra*: využívanie knižnice, báseň, opisná báseň, čítanie románu (úryvok), porozumenie textu, vyzdvihnutie podstaty, zhrnutie obsahu textu, používanie slovníka. *Informatika*: poznatky o webových stránkach, ktoré pomáhajú pri učení sa a rozvíjajú slovnú zásobu. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá*: písomné a digitálne masmédiá, ich žánre.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Samostatné čítanie textu, zhrnutie podstaty textu, písané masmédiá, článok, nadpis, význam, používanie odbornej literatúry v knižnici, vyzdvihnutie podstaty, používanie slovníka (e-slovník), rozvíjanie slovnej zásoby.	

<table>
<tr><td>Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ</td><td>Písanie, pravopis, sloh</td><td>Počet hodín 58</td></tr>
<tr><td>Predbežné poznatky</td><td colspan="2">Poznatky o formálnych a štrukturálnych požiadavkách frekventovaných typov textov. Písomné vyjadrenie myšlienok a podstaty názorov.</td></tr>
<tr><td>Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu</td><td colspan="2">Jasné zoštylizovanie súvislého textu. Vytvorenie vhodného písma, ktoré odzrkadľuje výpoveď prejavu . Povzbudzovanie k smelšiemu sebavyjadreniu.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Poznatky/rozvojové požiadavky</td><td>Medzipredmetové vzťahy</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vytváranie textov správne kaligrafovaným písmom. Písanie bezchybných textov z jazykového, gramatického a pravopisného hľadiska. Preštylizovanie a zhrnutie kratšieho čítaného alebo počutého textu, príprava poznámok. Estetické písmo v zošite.
Úvod do metodiky spracovania textu. Osvojenie si formálnych a štrukturálnych zásad písania úradného listu, e-mailu a životopisu. Vyplnenie formulára, dotazníka, vybavovanie on-line služieb.Tvorba opisu koncentrujúceho sa na podstatu. Zhrnutie faktických informácií. Vyzdvihnutie a použitie dôležitých jazykových a myšlienkových zvratov z hotových textov. Odvolávanie sa na zoznam zdrojov.
Vytvorenie jednoduchého, správne štrukturovaného textu: úvod, jadro, záver. Pozorovanie štrukturálnych znakov a výrazových prostriedkov jednoduchých písomných prejavov (napr. oslovenie a záver v liste).
Prekladanie známeho a neznámeho textu pomocou slovníka.Rozvíjanie písania výrazov vyskytujúcich sa v známych komunikačných situáciách. Nacvičovanie a rozvíjanie sebavyjadrenia v písaní. Písanie referátu o zážitkoch a udalostiach (napr. cestovanie). Zoštylizovanie súvislých písomných prejavov o jednoduchších činnostiach, príbehu, o žiadaní informácií (napr. služby, kamarát). Krátky opis citov, myšlienok a reakcií, písanie krátkeho názoru s odôvodnením.
Podávanie informácií inými vizuálnymi pomôckami (napr. vyzdvihnutie podstaty, interpunkcia, internetové a sms-skratky, emotikony, kresba, ilustrácia, mapa, obraz).</td><td>Maďarský jazyk a literatúra: osobitný spôsob písma, sloh, jazyková norma, interpunkcia, pravopis, konvencie textu (formálna úprava listu), životopis, príprava poznámok, správna štruktúra textu, používanie slovníka.

Informatika: e-mail, používanie internetových strán (dotazník, on-line služba), poznatky o adekvátnom používaní emotikonov a smile-í.

Vizuálna kultúra: používanie odkazov a vyzdvihnutí v texte, používanie ilustrácií a obrazov.</td></tr>
<tr><td>Kľúčové pojmy/ pojmy</td><td colspan="2">Písmo, jazyková norma, pravopis, interpunkcia, redigovanie textu, žánrové predpisy, výrazové prostriedky, používanie slovníka, pozvánka, e-mail, súkromný list, členenie textu, sms, odvolávanie sa, príprava poznámok, sebavyjadrenie.</td></tr>
</table>

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literatúra**	**Počet hodín 30**
Predbežné vedomosti	Čítanie a interpretácia literárnych textov rôzneho žánru. Krátke a stručné zhrnutie hlavných myšlienok diel. Doslovný prednes literárnych diel.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie stredovekej, osvietenskej a romantickej lieratúry osvojením ukážok z literárnych diel. Vnútorná motivácia pri samostatnom čítaní literárnych diel.	

Činnosti/poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Ústna a písomná forma ľudovej slovesnosti. Štruktúra, melódia, identifikácia hlavných postáv a dejov, hľadanie básnických obrazov a prostriedkov, krátka charakteristika slovenských ľudových piesní a balád v Maďarsku napr.:*Vydala mamka; Tem pešťanski zámek* a ľudových rozprávok napr.: *Popelvár, Jánošíkov buk*. Ľudové piesne napr. *A ja taká dzivečka; Tam za Váhom; Popod sarvašský most; Keď som išiel; Horenka, horenka, hora; V hlbokej doliňe srnka vodu pije; Ňebola som veselá od soboti večera; Hore dedinou mládenci idú*.	Žiak – pozná základné charakteristické znaky a formu ústnych a písomných literárnych diel; – pozná charakteristické znaky ľudových rozprávok, piesní a balád, je schopný krátko hovoriť o ich vzniku. Je schopný ilustrovať niektoré časti diel. Zapojí sa do dramatickej hry. Je schopný krátko, ústne interpretovať literárne diela rôzneho žánru; – postupne rozširuje svoje poznatky a slovnej zásobe; – výrazne a hlasne číta ukážky z literárrnych diel, interpretuje hlavné myšlienky, sformuluje obsah. Je schopný vyzdvihnúť jednu dejovú zložku z diela a charakterizovať ju.	*Maďarský jazyk a literatúra:* ľudová rozprávka, legenda, humor, satira, správne používanie odbornej literatúry v knižnici, balada. *Spev a hudba:* kompozícia ľudových piesní, hľadanie variantov. *Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva*: charakteristika historickej doby, životopis.
Predstavitelia slovenskej literatúry v Maďarsku, úryvky básní napr: Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Imrich Fuhl, (Eva Fábiánová-Patayová, Mária Fazekašová). Chronologické spracovanie slovenskej literatúry, krátka charakteristika a hodnotenie (jazyk, téma, postavy). Predstavitelia stredovekej slovanskej liteartúry: pôsobenie	– je schopný zhrnúť poznatky o pôsobení a význame činnosti Cyrila a Metoda, zbierať o nich ďalšie poznatky v odbornej literatúre. – pozná pojmy lietarárnych druhov a žánrov, ich hlavné znaky a správne používa pomenovania žánrov. – je schopný pripraviť krátku osnovu životopisu a umeleckej dráhy literárnych predstaviteľov;	

Cyrila a Metoda podľa legiend *Moravsko-panónske legendy* (úryvky). Spracovanie ideológie osvietenstva cez literárnu tvorbu (umelecké prostriedky, štýl): Ján Chalupka: *Kocúrkovo* (úryvky). Romantika v slovenskej literatúre: Samo Chalupka: *Mor ho!, Kráľohoľská* (úryvky), Janko Kráľ: *Návrat* (úryvok balady), *Orol vták* (lyrická báseň), Ján Botto: *Pochod* (úryvok), Adrej Sládkovič: *Detvan* (úryvok). Význam Ľudovíta Štúra a štúrovskej školy, okolnosti kodifikovania slovenskej spisovnej slovenčiny.	– pozná pojmy: humor, satira a veselohra. Vie ich predstaviť cez diela ľudovej slovesnosti. Cez literárne diela spozná dialekty slovenského spisovného jazyka a ich hlavné znaky.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Literatúra, písaná literatúra, ľudová slovesnosť, ústne podanie, stredoveká slovanská literatúra, legenda, osvietenstvo, spracovanie životopisu, humor, satira, veselohra, romantika, kodifikácia spisovnej slovenčiny, individualizmus, národný charakter, balada, romantický hrdina.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak je schopný gramaticky správnej, dobre artikulovanej komunikácie, vyjadriť svoje myšlienky, city a túžby. Aktívne používa jazyk v rozhovoroch. Aplikuje svoje jazykové vedomosti na vyučovacích hodinách, ako aj v každodenných, mimoškolských situáciách. Je schopný porozumieť počutým informáciám v základných komunikačných situáciách, na ne vecne a bez pomoci odpovedať. Smelo používa získanú slovnú zásobu vo všeobecných, každodenných témach, je iniciatívny pri zoštylizovaní vlastného názoru. Je schopný porozumieť nielen ľudskej reči, ale aj audiovizuálnym textom. Žiak zdokonaľuje sa v čítaní slovenských textov, samostatne preloží prečítaný text,stručne zhrnie prečítaný krátky text v slovenskom jazyku v ústnej a písomnej forme.Reflektuje na spoznané informácie vlastnými názormi, pozná tlačené a elektronické slovníky. naží sa o čitateľné písmo, o správne tvorenie slovenských grafém, o správne použitie mäkčeňa. Snaží sa o dodržiavanie rytmického zákona, ako aj o správne písanie vybraných slov. Pozná formálne požiadavky písomných textov (list, žiadosť, tlačivo atď.). Je schopný umeleckého prednesu literárnych diel vhodnou artikuláciou.

	Je schopný pripomenúť si, pomenovať, krátko predstaviť literárne obdobia, ich predstaviteľov a diela. Pozná niektorých autovor a ich diela slovenskej literatúry v Maďarsku. Vie zaspievať slovenské ľudové piesne, vie rozoznať dialekty spisovnej slovenčiny.

11.-12. ročník

Z výchovných cieľov slovenského národnostného jazyka na tomto stupni je dôležité naučiť žiakov učiť sa, lebo na konci 12. ročníka majú mať schopnosti, ktoré im umožňujú udržiavanie a ďalšie rozvíjanie jazyka počas ďalších štúdií a práce, počas celého života. V tejto etape sa zoznámia so štruktúrou a s požiadavkami maturitnej, skúšky z jazyka a osvoja si k tomu vhodné stratégie. Spoznávajú kritériá hodnotenia maturitnej skúšky, ktoré používajú aj pri sebahodnotení a získavajú skúsenosti pri riešení maturitných úloh. Koncom tohto cyklu zo slovenského národnostného jazyka získajú jazykovú úroveň stredného stupňa.

Žiaci sú schopní porozumieť dlhšej prednáške, sú schopní sledovať zložitý argument. Porozumejú aktuálnym spravodajským reláciám rozhlasu a televízie a väčšine hraných filmov v slovenskom jazyku. Vedia sledovať myšlienky hovoriaceho v slovenskom jazyku alebo v autentickom národnostnom jazyku. Porozumejú audiotextu, ako aj hovorovej reči s komplexným, komplikovanejším významom. Sú iniciatívnymi v ústnej komunikácii.

Správnou, výraznou rečou a samostatne sa zapoja do každodennej komunikácie, v komunikácii vyjadrujú svoje názory komplexne. Komunikačnú situáciu vedia dlhší čas udržať. Zapájajú sa do rozhovorov o každodenných témach s hovoriacim v národnostnom jazyku, ako aj s hovoriacim z materskej krajiny. Podrobne rozvíjajú ,odôvodňujú, vysvetlujú a obhajujú svoje názory, vedia porozprávať jeden príbeh, krátko referujú o aktuálnych národnostno-politických udalostiach. Žiaci samostatne predstavujú, charakterizujú a utvárajú vlastný názor o ich životnom prostredí pomocou výstižných slovný zvratov a bohatej slovnej zásoby.

Poznajú metódy spracovania textu, porozumejú podstate a druhotnému obsahu textu. Obsah textu sformulujú vlastnými slovami. Kratšie a dlhšie literárne diela čítajú samostatne, porozumejú im a zhrnú ich obsah. Porozumejú podstate, informáciám, argumentom textov týkajúcich sa problematiky dnešnej doby (články, referáty, novely). Porozumejú udalostiam, citom a názorom v prozaických literárnych textoch.

Vedia interpretovať podstatu vybraných literárnych diel napísaných v národnostnom jazyku v písomnej forme. Vedia rozprávať o svojich zážitkoch, sú schopní rozvinúť svoje názory, vedia sformulovať argument a protiargument. Sú schopní prekladať každodenné a aktuálne témy. Ich myšlienky v písomných prejavoch sú upravené, zrozumiteľné a jasné. V písomných prejavoch sa snažia o správne a bezchybné používanie pravopisných noriem. Ich sebavyjadrenie je isté, vedomé a vedia vyjadriť vlastné myšlienky.

V rámci slovenskej literárnej kultúry spoznajú hlavných predstaviteľov jednotlivých literárnych období, ich diela, ale aj významné diela ľudovej slovesnosti. Získavajú vedomosti o slovenských spisovateľoch a básnikoch žijúcich v Maďarsku, o ich dielach, o súčasnej literatúre. Oboznamujú sa s literárnymi dielami rôzneho žánru a obsahu. Stanú sa schopnými čítať tieto diela s porozumením a vedia zhrnúť ich obsah.

<table>
<tr><td>Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ</td><td>Počúvanie s porozumením</td><td>Počet hodín 50</td></tr>
<tr><td>Predbežné vedomosti</td><td colspan="2">Porozumenie počutému textu a audio nahrávke s komplexným a zložitejším obsahom. Správne používanie ústnej komunikácie.</td></tr>
<tr><td>Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu</td><td colspan="2">Rozvíjanie porozumenia komplexného a dlhšieho počutého textu a audio nahrávky. Používanie slovnej zásoby každodennej komunikácie. Obšírne spracovanie obsahu textov rôzneho typu a rozsahu.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Poznatky/rozvojové požiadavky</td><td>Medzipredmetové vzťahy</td></tr>
<tr><td colspan="2">Používanie stratégií porozumenia textu, napr. uhádnutie významu niektorých neznámych slov v obsahovo známych rozhovoroch a vyvodenie významu viet.
Porozumenie výpovedi a prípadnému druhotnému významu trikrát vypočutých audiotextov v normálnom tempe. Globálne porozumenie myšlienok počutého textu, porozumenie niektorých faktických čiastkových informácií.
Porozumenie podstate každodenných komunikačných situácií. Zautomatizované odpovede s vlastným názorom v každodenných situáciách. Porozumenie najdôležitejším rečovým zvratom hovorovej reči, ktoré sa pravidelne objavujú v známych témach. Sledovanie jednoduchej, jasnej reči v každodennej komunikácii, sformulovanie otázok podľa potreby.
Sledovanie výstižnej prednášky alebo hovorovej reči na známu tému. Pochopenie jednoduchých technických informácií, sledovanie podrobných inštrukcií.
Pochopenie podstaty rozhlasových a televíznych spravodajstiev, jednoduchších zvukových záznamov.
Prehlbovanie a rozširovanie slovnej zásoby potrebnej v každodennej komunikácii pomocou textových prameňov (napr. prednášky, príhovory, diskusie, rozhovory, piesne, rozpomienky, rozhlasové a televízne programy, filmové ukážky, filmy).
Pochopenie informácií v audiovizuálnych médiách.

Porovnávanie literárnych a nárečových textov.</td><td>Maďarský jazyk a literatúra: monológ, dialóg, komunikácia, interpretácia textu, spoznanie komunikačných situácií a reagovanie na ne, prednáška, príhovor.

Informatika: hľadanie audiotextu na internete, počúvanie slovenských rozhlasových staníc, orientácia na slovenských webových stránkach.

Zemepis: územné členenie slovenských dialektov v Maďarsku a na Slovensku.
Slovenská vzdelanosť: slovenské dialekty v Maďarsku.

Filmová kultúra a mediálné štúdiá: poznanie rozhlasových a televíznych programov, používanie audiovizuálnych médií pri učení sa jazyka.</td></tr>
<tr><td>Kľúčové pojmy/ pojmy</td><td colspan="2">Tempo reči, audiotext, druhotný význam,komunikačná situácia, rozširovanie slovnej zásoby, prednáška, príhovor, diskusia, rozhovor, pieseň, hudba, audiovizuálne médiá, nárečie, územné členenie dialektov.</td></tr>
</table>

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rečové zručnosti. Aktívna účasť na komunikácii**	**Počet hodín 50**
Predbežné vedomosti	Používanie správnej, výraznej hovorovej reči v každodennej komunikácii. Samostatné vyjadrenie názoru, predstavenie, charakteristika, dlhšie udržiavanie komunikačnej situácie. Používanie výstižných slovných zvratov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vytvorenie nároku na bezprostredný rozhovor o známych témach, vyjadrenie názoru, citov a myšlienok. Rozvíjanie zrozumiteľnej a plynulej hovorovej reči. Vytvorenie slovnej zásoby potrebnej k jazykovej znalosti stredného stupňa.	

Poznatky/ rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Účasť na rozhovoroch o známych témach bez prípravy.Nadhodenie problémov, ich prediskutovanie, určenie úloh, porovnávanie výberu možností. Účasť na komunikácii o štúdiách, záľubách, výmena informácií, rozvinutie stanovísk, opýtanie sa na názory iných. Vyjadrenie myšlienok, názorov v súvislosti s kultúrnymi témami, napr. hudba, film, knihy. Zhrnutie, vyjadrenie vlastných názorov o obsahu novely, novinových článkov, prednášok, diskusií, rozhovorov alebo dokumentárnych filmov, odpovee na otázky týkajúcich sa tém. Jasné vysvetlenie názorov, jednoduché vyvrátenie argumentov. Porovnávanie možností na výber, pouvažovanie nad výhodami a nevýhodami. Reakcia na úlohy v daných situáciách a na neočakávané ťažkosti (reklamácia, sťažnosť). Sebaistá účasť na hodinových interakciách a v práci vo dvojici. Po iniciovaní rozhovoru v súvislosti s náročnou témou udržanie jeho priebehu, prevzatie a odovzdanie slova, zapojenie druhých do komunikácie, ukončenie rozhovoru.	*Maďarský jazyk a literatúra:* rétorika, štylistika, prednáška, zhrnutie, memoriter, výmena informácií, udržanie komunikatívnej situácie, názor, diskusia. *Slovenská vzdelanosť:* identita, spôsob rozmýšľania. *Zemepis*: hlavné zemepisné rysy, mestá Slovenska a Maďarska. *Vizuálna kultúra*: predstavenie, opis, spoznávanie miest a pamätihodností.
Zhrnutie, vyzdvihnutie podstaty obsahu rozhovoru, kontrola porozumenia, oprava nejasných sformulovaní, opis, používanie synoným. Snaha o rozmanitú komunikáciu, o zrozumiteľnú, súvislú reč. Mnohostranné používanie komunikačných pomôcok a reakcia na ne používaním jazykových prostriedkov v neutrálnom štýle. Poznanie a používanie zdvorilostných foriem. Sledovanie myšlienkových pochodov hovoriaceho v národnostnom jazyku alebo hovoriaceho z materskej krajiny, zapojenie sa do nich. Prehlbovanie nároku získať slovnú zásobu stredného stupňa jazykovej znalosti. Interpretácia, memorovanie a umelecký prednes kratších a dlhších diel, Rozvíjanie umeleckého prednesu v súvislosti memorovaných a	*Filmová kultúra a mediálne štúdiá:* novinové články, hudby, filmy, myšlienková asociácia pomocou dokumentárnych filmov. *Etika:* voľba povolania, profesia, výchova, kultúra.

prečítaných diel, vytvorenie túžby po účinkovaní. Záujem o literárne diela sa má stať vnútornou potrebou. Rozširovanie známych tematických okruhov tvorivým využívaním slovnej zásoby stredného stupňa jazykovej znalosti: Rodina. Masová komunikácia. Telekomunikácia. Zábava. Ochrana prírody. Uchovanie zdravia. Spoznávanie krajín (Maďarsko, Slovensko). Voľba povolania. Profesia. Kultúra. Výchova-vzdelávanie. Národnosti.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Rečová situácia, texty na memorovanie, prednáška, názor, zhrnutie, argumentácia, rétorika, štylistika, preklad, beletria, poznatky o národnosti, sebaidentita, poznatky o médiách, masová komunikácia.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rečové zručnosti. Porozumenie, interpretácia a tvorba ústnych prejavov**	**Počet hodín 50**
Predbežné vedomosti	Jazykovo rozmanité, obšírne predstavenie vlastnej rodiny, kamarátov, bydliska a štúdia.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Plynulé sebavyjadrenie vhodnou, náročnou slovnou zásobou a pomocou ustálených slovných spojení v známych témach. Zrozumiteľná a plynulá reč, naplánovanie a podľa potreby modifikácia vedomej a jazykovo správnej slovnej zásoby. Obsahovo presné rozvinutie podstaty jednej myšlienky alebo problému.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Plynulý prejav na danú tému lineárnym spojením myšlienok. Zhrnutie podstaty rozprávania alebo opisu v plynulej reči lineárnym spojením myšlienok. Zážitkové rozprávanie predstavením citov a reakcií. Prerozprávanie dejových zložiek skutočných alebo vymyslených príbehov. Porozprávanie snov, nádeje, ambícií a príbehov. Krátke vysvetlenie názorov, plánov a činov. Zhrnutie obsahu knihy, filmu a zoštylizovanie reakcií na ne. Počas plánovania plynulého ústneho prejavu nacvičovanie, používanie nových slovných kombinácií a výrazov. Používanie kompenzácie v plynulej hovorovej reči, napr. používanie opisu zabudnutého slova, výrazu. Pružné používanie jazykových prostriedkov na vyjadrenie sa, ich adaptácia v menej nacvičených situáciách. Sebavedomý začiatok hovorového prejavu, jeho rozvinutie a ukončenie správnymi jazykovými prostriedkami.	*Maďarský jazyk a literatúra:* prerozprávanie zážitkov, spojenie myšlienok v rôznych rečových situáciách, sloh, obraz budúcnosti, zhrnutie deja. *Etika*: pochopenie iných, vžitie sa do ich situácie.

Sebakontrola a sebakorekcia, napr. objavenie a oprava výrazov, ktoré vedia k nedorozumeniu. Príprava na aplikáciu poznatkov na ústnej maturitnej skúške.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Lineárne spojenie myšlienok, prerozprávanie zážitkov, prejav, dej, plynulá hovorová reč, jazykové pomôcky, každodenné komunikačné situácie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie s porozumením**	**Počet hodín 30**
Predbežné vedomosti	Schopnosť globálneho porozumenia textu pri tichom čítaní. Poznanie metód spracovania textu, porozumenie podstate a druhotnému významu diela, reprodukovanie obsahu vlastnými slovami. Samostatné čítanie kratších a dlhších literárnych diel a porozumie im.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie porozumenia dlhších, komplikovanejších textov a ich čítania s porozumením. Aplikovanie tichého čítania. Vytváranie vnútorného nároku na samostatné čítanie kratších literárnych diel.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Vysvetlenie, analýza jazykovo komplikovanejších, ale pre žiaka už známych a v budúcnosti od neho požadovaných textov, sformulovanie vlastného názoru. Schopnosť globálneho porozumenia textu pri tichom čítaní, pri spracovaní beletrie a iných typov textov. Snaha o prácu bez slovníka, o používanie osvojenej slovnej zásoby. Rozvíjanie schopnosti spoznávania úryvkov literárnych diel: identifikovanie výpovede, štruktúry a postáv daných diel náročnou slovnou zásobou. Poznávanie tlačených médií, preklad dlhších novinových článkov, správ, ich obsahové zhrnutie samostatnou prácou. Prekladanie písaných textov slovenskej tlače v Maďarsku (články, spisy) k zdokonaľovaniu slovnej zásoby. Spoznávanie výrazových prostriedkov textu a nacvičovanie jeho rétoriky (napr. texty informačného charakteru, tradičné a elektronické listy, novinové články-správa, reportáž, interview-populárnonáučné texty, literárne texty). Sformulovanie druhotného významu textu sprostredkovaného cez výrazové prostriedky, sformulovanie názoru. Samostatné využívanie-podľa možnosti-všetkých prameňov napomáhajúcich učenie sa rozširovaním, ako aj k rozšíreniu slovnej zásoby. Odhadnutie významu neznámych slov v texte na základe vety a kontextu. Zaobchádzanie sa s neznámymi slovnými zvratmi v autentických textoch.	*Maďarský jazyk a literatúra:* vysvetlenie textu, vyzdvihnutie podstaty, používanie odbornej literatúry v knižnici, čítanie úryvkov románu, zhustenie textu, výrazové prostriedky, rétorika. *Matematika:* konklúzia, racionálne zmýšľanie, spoznanie súvislostí. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá*: publicistické žánre, tlačové médiá, novinové články, správy, reportáže, interview. *Informatika:* elektronická pošta,

Príprava na aplikáciu poznatkov na ústnej maturitnej skúške.	poznanie webových štránok napomáhajúcich rozvíjanie slovnej zásoby, online slovník, prekladateľské programy.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Globálne porozumenie textu, samostatné hlasné čítanie, zhrnutie obsahu textu, žánre publicistického štýlu, novinový článok, správa, výrazové prostriedky, vyzdvihnutie podstaty, rozvíjanie slovnej zásoby, konklúzia, asociácia, myšlienkové kolokácie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie, pravopis, sloh**	**Počet hodín 70**
Predbežné poznatky	Žiak je schopný zoštylizovať súvislý jasný písomný prejav. Má úhľadné písmo, ktoré jasne odzrkadľuje obsah prejavu. Jeho pravopis je bezchybný. Jeho sebavyjadrenie je vedomé a sebaisté.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Nacvičovanie metód tvorenia textu. Poznávanie a bezchybné používanie sústavy znakov písma. Zoštylizovanie súvislého textu, poznámok. Spoznávanie novinových textov.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Tvorenie dlhších textov úhľadným písmom. Snaha o aplikovanie pravidiel slovenského pravopisu. Rozvíjanie tvorenia základných druhov textu. Rozvíjanie písania úradného listu, životopisu, žiadosti, telegramu, reklamácie, vonkajšej a vnútornej charakteristiky. Sformulovanie správ, myšlienok, názorov a citov v rámci abstraktných a kultúrnych tém, ako sú napr. hudba a umenie. Písanie reportáže, článku a eseje. Preštylizovanie, krátkych čítaných alebo počutých textov, zhrnutie obsahu, písanie poznámok. Písanie poznámok o vlastných nápadoch. Vyzdvihnutie potrebných slovných zvratov z hotových textov a presadenie ich do vlastného prejavu. Citáty, zoznam bibliografických odkazov. Sebakorekcia – kontrola jazykovej a gramatickej stránky písomných prejavov. Zdokonaľovanie štylistickej stránky textov. Získavanie skúseností v kreatívnom tvorení textov (napr.: tvorba alebo prepis textu piesní, kratšej scénky, paródie) a ich stále nacvičovanie. Sprostredkovanie obsahu inými vizuálnymi prostriedkami (napr.: vyzdvihnutie podstaty, interpunkcia, internetové/ SMS-skratky, emotikon, kresba, diagram, mapa, obraz).	*Maďarský jazyk a literatúra:* Sloh, jazyková norma, pravopis, interpunkcia, štruktúra životopisu, úradného a súkromného listu, žiadosti a reklamácie. Tvorba reportáže, novinových článkov, eseje, slohu. Príprava poznámok, vyhľadanie a záznam kľúčových pojmov. Štylistická analýza textov. *Informatika:* emotikon, smiley, skratky používané v internetových komunikáciách.

Snaha o minimálne používanie slovníka počas prekladu známeho a neznámeho textu. Vedomá kontrola, oprava gramatických chýb, oprava výrazov, ktoré vedia k nedorozumeniu.	*Vizuálna kultúra:* používanie diagramu, kresby a obrazu pri tvorbe textu.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Jazyková správnosť, tvorba textu, interpunkcia, žánrové pravidlá, sebavyjadrenie, úradný list, životopis, žiadosť, telegram, reklamácia. Preštylizovanie, zhrnutie textu, príprava poznámok, vyzdvihnutie podstaty, internetové skratky, emotikon.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literatúra**	**Počet hodín 50**
Predbežné vedomosti	Poznanie ústnej a písanej literatúry. Poznanie stredovekého, osvietenského a romantického literárneho obdobia, ako aj ich známych predstaviteľov a tvorby. Poznanie spôsobu sebavyjadrenia prostredníctvom interpretácie literárnych diel.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznanie hlavných predstaviteľov a literárnych diel slovenskej realistickej literatúry, literatúry 20. storočia a súčasnej literatúry, ako aj slovenskej literatúry v Maďarsku. Samostatné čítanie a spracovanie lyrických a kratších prozaických diel. Interpretácia tém literárnych diel a v súvislosti s nimi tvorenie náročných písomných prejavov .Vytvorenie vnútornej motivácie na samostatné čítanie literárnych diel.	

Činnosti/poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Poznanie charakteristických znakov literárnych diel (melódia, jazykový štýl, variant, téma, štruktúra atď.). Slovenské ľudové piesne a slovenské piesne v Maďarsku napr.: *Dedinka v údolí; Keď rozkvitne biela ruža; Na Orave dobre; Trenčianske hodiny; Ľimbora, ľimbora, zelená ľimbora; Tráva, tráva, tráva zelená; Konope, konope, zeľenie konope.* Zhrnutie charakteristických znakov slovenskej realistickej literatúry. Spracovanie úryvkov literárnych diel (téma, dej, štruktúra, jazykový štýl): Pavol Országh-Hviezdoslav: *Čí som ja?, Priadka, Hájnikova*	Osvojenie si charakteristických znakov a foriem literárnych diel. Spoznanie literárneho jazyka a nárečových textov, ich porovnávanie. Výstižné čítanie úryvkov, interpretácia a sformulovanie obsahu. Spracovanie daných literárnych období, ústna interpretácia súvislostí. Samostatné spracovanie životopisu tvorcov, zber informácií o danom literárnom období pomocou odbornej literatúry.	*Maďarský jazyk a literatúra*: rozbor básní, používanie odbornej literatúry v knižnici, čítanie úryvku z románu, zhustenie obsahu textu, porovnanie. *Spev a hudba:* porovnanie maďarských a slovenských ľudových piesní podľa tematiky, štruktúry a variantov. *Etika:* sebaúcta, patriť k spoločnosti.

žena, Martin Kukučín: *Rysavá jalovica, Neprebudený,* Jozef Gregor Tajovský: *Horký chlieb, Mamka Pôstková.*		
Úryvky zo slovenskej literatúry 20. stočia: Dobroslav Chrobák: *Drak sa vracia,* František Švantner: *Malka,* Rudolf Jašík: *Na brehu priezračnej rieky,* Vladimír Mináč: *Skaliny*; Vincent Šikula: *S Rozalkou*, Rudolf Sloboda: *Narcis.* Slovenská literatúra v Maďarsku (úryvky prozaických diel) napr.: Pavol Kondač: *Hrboľatá cesta***,** Michal Hrivnák: *Nadišiel čas*, (Zoltán Bárkányi-Valkán, Pavol Kondač).	Predstavenie slovenskej literatúry 20. storočia pomocou úryvkov literárnych diel. (Rozvoj kultúry v bývalom Československu. Slovenská literatúra po roku 1945). Sformulovanie názorov a mienky o literárnych dielach. Sformulovanie životných pocitov pri interpretácii literárnych ukážok. Zbierky terajších predstaviteľov slovenskej literatúry v Maďarsku: sformulovanie témy, obsahovu, jazyka, spôsobu vyjadrenia, štýlu a kritiky. Používanie náročnej slovnej zásoby.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Rozbor básne, novela, realizmus, symbolizmus, subjektivizmus, iracionalizmus, disharmónia, voľná báseň, naturalizmus, senzualizmus, sociálny román, pragmatizmus, secesia, futurizmus, nadrealizmus, expresionizmus, konštruktivizmus, novosymbolizmus, vitalizmus, irónia, sebairónia, žargón, dialekt, štýl, žáner.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak je vedomý osvojených vedomostí, má také poznatky, prostredníctvom ktorých úspešne zloží štátnu jazykovú skúšku stredného stupňa. Je schopný komplexne porozumieť dlhšiemu audiotextu alebo ústnemu prejavu, ako aj používať slovnú zásobu v každodennej komunikácii. Rozlišuje nárečové prejavy od literárnych. Je schopný sledovať myšlienkové pochody hovoriaceho z materskej krajiny, ako aj hovoriaceho slovenským národnostným jazykom. Má dobre artikulovaný zrozumiteľný, plynulý prejav, bez hrubých chýb. Žiak pomocou doslovne reprodukovaných ukážok spozná umelecké diela slovenskej literatúry a slovenskej národnostnej literatúry v Maďarsku, porozumie ich obsahu a vytvorí samostatný názor o nich. Je skúsený vo všeobecných témach a v rôznych komunikačných situáciách. Vyjadrí svoje city, názory o danej téme, má náročnú reč a slovnú zásobu. Je schopný interpretovať jazyk a štýl v literárnych dielach. Má nárok na samostatné čítanie beletrie, ktorá je napísaná v národnostnom jazyku. Je schopný aplikovať vo svojich písomných

	prejavoch gramatické pravidlá. Bezchybne používa interpunkciu a štrukturálne predpisy textu, pozná hlavné znaky kompozičnej výstavby rôznych literárnych žánrov. Pozná charakteristické znaky literárnych smerov v rôznych historických obdobiach. Samostatne číta básne a kratšie prozaické diela, samostatne spracuje literárne diela. Je schopný vyzdvihnúť podobnosti medzi maďarskou a slovenskou literárnou tvorbou podľa ich charakteristických znakov, snaži sa snaži o náročné jazykové sformulovanie pri interpretácii literárnych diel.

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

(Pre jednojazyčné a dvojjazyčné národnostné školy)

1.-4. ročník

Prvotným cieľom vyučovania slovenského jazyka na prvom stupni je rozvíjanie jazykovo-komunikačných schopností a napomáhanie osvojovania si nevyhnutných znalostí. Rozvíjanie jazykových schopností nie je len cieľom, ale aj prostriedkom harmonického rozvoja osobnosti a jeho kognitívneho a emociálneho rozvoja.

Vzdelávanie a výchova v materinskom jazyku by sa nemala obmedzovať iba na odovzdávanie poznatkov a rozvíjanie schopností. Je potrebné využívať praktické a rozmanité znalosti a zručnosti, ktoré sú základom hodnôt vytvorených činností. Cieľom je dosiahnutie úspechov v rámci sebaurčovania, úsudku, otvorenosti voči vede a umeniu v rozsahu osobných podmienok a možností. Tieto podmienky otvárajú cestu k zodpovednému životu.

Vo vytváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií v mladšom školskom veku má aj výchova materinského jazyka základnú úlohu, lebo na nej sa zakladá aktívne prijatie kultúry, vytváranie spoločenského styku, identity, samostatné osvojenie znalostí a vzdelávanie sa.

Vzdelávanie sa v slovenskom jazyku a literatúre umožní žiakom, aby boli otvorení a tolerantní voči rozdielom, a tým sa stanú schopní uznávať iné národy a národnosti.

Dôsledkom asimilačného procesu, ktorý pretrvával niekoľko desaťročí narástla úloha výchovno-vzdelávacích inštitúcií v odovzdávaní jazyka, kultúry a identity. Dôležitou úlohou predmetu slovenský jazyk a literatúra je intenzívne rozvíjanie základných schopností komunikácie v písanej a ústnej forme, k osvojeniu samostatného, kreatívneho a integrovaného používania jazyka. Vyučovanie prostredníctvom pestrých metód umožňuje využitie a používanie jazyka v rôznych sférach modernej spoločnosti. Neustále precvičovanie predpokladá pestré používanie jazyka a jeho aplikovanie na adekvátne žiacke činnosti.V dôsledku reálnej asimilácie sa vzdelávacie inštitúcie nemôžu spoliehať na jazykové znalosti žiakov prinesené z domu. Žiaci prvého stupňa na začiatku svojho vzdelávania poznajú a používajú slovenský (materinský) jazyk na rôznej úrovni. V prvých školských rokoch úlohou učiteľa nie je teoretická systematizácia učiva, ale rozmanité, čoraz na vyššej úrovni sa uskutočňujúce cvičenia v rôznych komunikačných situáciach, ktoré predpokladá vytvorenie spontánne motivovaného jazykového prostredia. Hravé cvičenia vytvárajú možnosti na rozvíjanie jazykovej uvedomenosti, kreativity a schopnosti porozumieť iným. Na tomto vzdelávacom procese sa môže zakladať oboznámenie s kultúrou slovenského jazyka a literatúry.

Literárna výchova vytvára a rozvíja schopnosť aktívneho rozhovoru vedeného literárnymi dielami. Prvotnou úlohou je obľúbiť si čítanie, vzbudiť a posilniť záujem o čítanie.

K základom literárnej vzdelanosti v mladšom školskom veku patrí otváranie cesty k vysvetleniu a porozumeniu prečítaného textu, rozvinutie svojich myšlienok, spoznávanie vzájomných názorov. Skúsenosti získané čítaním literárnych diel umožňujú žiakom objavenie estetických a morálnych hodnôt s citovým základom.

Všetko toto môže mať vážny vplyv na rozvoj pocitov sebapoznania a rozvíjanie spoločenských stykov.

Činnosti spojené s rôznymi komunikačnými situáciami vytvárajú priaznivé podmienky k cielenému rozvíjaniu schopnosti sebavzdelávania, k spoznávaniu a k precvičovaniu rôznych techník spracovania poznatkov.

1.-2. ročník

V úvodnej časti (1.-2. ročník) sa vyučovanie slovenského jazyka a literatúry uskutoční v rámci časovo náročnejších činností vo vzdelávaco-organizačných formách. Zakladá sa na využití individuálneho záujmu žiakov, berie do úvahy aj individuálne rozdiely medzi žiakmi. Žiak sa oboznámi s textami o tradíciách veľkých sviatkov, ktoré vie zaradiť aj podľa ročných období, pozná diela súvisiace s nimi (ľudové piesne, riekanky, krátke básne). Zúčastňuje sa situačných hier, cvičení sebapoznania, ktoré rozvíjajú jeho cit k rytmu a pohybovú kultúru. Je schopný podeliť sa s osobnými poznatkami a zážitkami. Dokáže vyjadriť myšlienky, city a názory týkajúce sa čítania. Rád sa zúčastňuje rytmických a speváckych improvizácií a na rôznych kreatívnych hrách. Je schopný prežiť konflikty každodenného života vyjadrené prostredníctvom dramatických bábkových hier.

Vyskúša viaceré formy telesného pohybu, manuálnych a umeleckých tvorivých činností, je schopný vyjadriť s nimi spojené svoje zážitky a skúsenosti. Žiak pozná zodpovednosť, empatiu a dôležitosť spolupráce s inými.

Počas výchovy na rodinný život si osvojí postavenie jednotlivých členov rodiny a s nimi spojené úlohy. Ochranu spoločenského a prírodného prostredia vykonáva prostredníctvom každodenných činností. Má nárok, aby sa vyjadril v slovenskom jazyku. Zosilňuje sa jeho esteticko-umelecká uvedomenosť a výraznosť.

Žiak disponuje schopnosťami kooperácie, dodržiava pravidlá slušnosti. Spozná a osvojí si základné normy spolunažívania, spolupráce v rodine, v škole a v spoločenskom živote.

Osvojí si úlohy spájajúce sa s rodinnými rolami, snaží sa o to, aby svoje povinnosti vykonával každodenne. Žiak sa stane citlivým k prírodnému a spoločenskému prostrediu. Vytvorí sa u neho potreba zachovávať hodnoty spojené s prostredím a s národnostným životom svojich predkov. U žiaka sa vytvorí predpoklad a schopnosť, aby svoje myšlienky a názory vyjadril v slovenskom jazyku. Pomocou učeľa vie vyjadriť svoje myšlienky na veku primeranej úrovni.

Najdôležitejšou úlohou vyučovania v 1.-2. ročníku je naučiť sa čítať a písať, čo je základom ďalšieho vzdelávania v materinskom jazyku. Bez veku primeranej znalosti čítania a písania je nemysliteľný vedomostný postup v iných predmetoch. V rozvoji čítania s porozumením má dôležitú úlohu aj práca s textom. V rámci čítania s porozumením okrem prvotného porozumenia literárneho textu deti pracujú pomocou učiteľa aj na hlbšom rozbore textu.

V rozvoji čítania sa môže očakávať výsledok, že žiak tichým čítaním pochopí podstatu textov svojich učebníc a pokyny úloh.

Rozvíjanie písania ako prostriedku dorozumenia sa začína osvojením písma. K automatizácii písania vedie cesta cez osvojenie foriem písma a spájanie písmen. Žiaci si majú osvojiť také tempo písania, ktoré spĺňa vzdelávacie nároky.

Vytváranie pojmov sa zakladá na jazykových skúsenostiach. Vytvorenie prvotných základov schopnosti chápať pravopisné pravidlá sa spája so znalosťou gramatiky. So schopnosťou používať pravopisné pravidlá sa spája aj schopnosť žiakov k sebakontrole a oprave chýb, k rozvinutiu návyku používať dvojjazyčný slovník.

K vytvoreniu schopnosti sebavzdelávania je potrebné vytvorenie kreatívneho a uvedomelého vykonávania úloh. Najdôležitejším prostriedkom je zavedenie na seba nadväzujúcich diferencovaných individuálnych alebo skupinových činností do pedagogického procesu. Taktiež je dôležité podporovanie individuálneho štýlu vzdelávania, zosilňovanie účinných vzdelávacích návykov.

Žiaka je potrebné motivovať k tomu, aby na vyučovacej hodine a aj mimo nej používal rôzne informačné zdroje.

U žiakov je potrebné stupňovať uvedomelosť, vytrvalosť a náročnosť v rôznych jazykových činnostiach. Je dôležité žiakovi pomáhať tak, aby svoju vzdelávaciu činnosť vedel riadiť postupne v narastajúcej časovej náročnosti.

<table>
<tr><td>Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ</td><td colspan="2">Komunikačné schopnosti, porozumenie hovorenému textu, interpretácia a zostavovanie textov</td><td>Počet hodín 30</td></tr>
<tr><td>Predbežné vedomosti</td><td colspan="3">Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.</td></tr>
<tr><td>Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu</td><td colspan="3">Vytvorenie pozitívneho vzťahu k slovenskému jazyku hravou formou. Získavanie poznatkov na základe vizuálneho zážitku, porozumenie neverbálnej komunikácie. Rozvíjanie porozumenia ústneho prejavu.</td></tr>
<tr><td>Činnosti/Poznatky</td><td>Požiadavky</td><td colspan="2">Medzipredmetové vzťahy</td></tr>
<tr><td>Porozumenie a napodobňovanie neverbálnej komunikácie, správna odpoveď.

Správne používanie pohľadu, mimiky, telesného pohybu, upevňovanie vyjadrovacích schopností.

Odkaz gesta, mimiky.

Aktívna účasť v párových a skupinových situačných hrách.
Používanie zdvorilostných fráz.
Porozumenie a používanie pokynov, rozkazov,
Pochopenie jazykových prejavov, reagovanie na ne podľa jazykovej situácie.
Správna technika dýchania.
Čistá artikulácia slovenských hlások: : a, ä, é, ch, dz, dž,Í, ŕ, ô, ou, ia, ie, iu, správna výslovnosť spoluhláskových skupín, dodržovanie času/dĺžky.
Rozširovanie aktívnej slovnej zásoby.
Osvojenie vyčítaniek, riekaniek a piesní:</td><td>Žiak
- porozumie výklad, pokyny, jednoduché oznámenia;
- správne vyslovuje hlásky;
- hovorí zrozumiteľne;
- pozná a používa správne jazykové formy predstavenia, oslovenia, pozdravy spolužiakov a dospelých;
- aktívne sa zúčastňuje na spoločných činnostiach, dodržiava ich pravidlá;
- správne používa známu slovnú zásobu a jednoduché vetné modely;
- je schopný vymenovať slová pomocou obrázkov, tvoriť krátke vety;
- pozná veku -primerané riekanky, vyčítanky, básne a piesne.</td><td colspan="2">Spev a hudba; telesná výchova a šport: správna technika dýchania.

Vizuálna kultúra: obrázky, obrázkové kompozície, zobrazenie jednoduchých (napr. vymyslených alebo prežitých) dejov obrazmi (napr. kresbou, sériou obrázkov, fotkami) vhodnými zvukovými efektami (napr. doplnené zvukmi, spevmi).

Predmety vyučované v slovenskom jazyku: rozvíjanie slovnej zásoby.

Etická výchova: ja, predstavenie sa, sebapoznanie.</td></tr>
</table>

Stojí vŕba…, Ryba… Mária Števková: *Jeseň prišla* *Mám ručníček…, Ja som malá…..* *Prší, prší…., Všetky moje kačiatka…*		
Kľúčové pojmy/pojmy	Predstavenie sa, súhlas, zápor, smery, jednoduché pokyny, metakomunikácia, pohľad, mimika, gesto, pozdrav, predstavenie sa, prosba, vďaka, rozlúčka, vyčítanka, riekanka, báseň, rozprávka, hra, hovorá technika, komunikácia, slovná zásoba, dialóg, ja a iní, okolie, bydlisko, rodina, škola, ročné obdobia, každodenný život.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikačné schopnosti, porozumenie hovorenému textu, interpretácia a zostavenie textov**	**Počet hodín 30**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie vytvorenia jazykových kontaktov s rovesníkmi a s dospelými. Zapojenie žiakov do jednoduchého rozhovoru v slovenskom jazyku. Zvyšovanie rečovej odvahy, sebavedomia žiakov. Vyjadrovanie myšlienok, citov a názorov spojením dvoch alebo viac viet.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Porozumenie počutých slovných zvratov, jednoduchých odkazov, otázok, rozkazov, prosieb a reagovanie na ne. Porozumenie a vysvetľovanie aktívnej slovnej zásoby pomocou obrázkov, zhodou obrázkov a slov. Zapájanie sa do jednoduchého rozhovoru. Ja a moje okolie. Ja a moja rodina. Som žiak/žiačka. Spoznávanie pomenovaní, oslovení a činností. Moje bydlisko a jeho okolie. Spoznávanie pomenovaní, oslovení a činností. Ročné obdobia, mesiace, dni.	Žiak - jednoduchou formou odpovedá na otázky; - používa osvojenú slovnú zásobu; - pozná maďarský význam slov; - jednoduché vety postupne rozvíja na vetné celky; - používa zdvorilostné frázy; - krátko predstaví svoju rodinu; - pozná pamätihodnosti svojho bydliska; - mesiace, sviatky vie spojiť s ročnými obdobiami; - zostaví svoj režim dňa.	*Maďarský jazyk a literatúra:* básne, príhody, rozprávky, pokyny, prosby, rozkazy. *Matematika:* čísla, číslice. *Vecné učivo:* učebné pomôcky, rodina a jej členovia, bydlisko, domáce zvieratá, rastliny, počasie, sviatky. *Spev a hudba; dráma a tanec:* piesne, kruhové-pohybové hry. *Vizuálna kultúra:* obrázky, kresby, fotky. *Etická výchova:* ja a moja rodina.

Režim dňa. Sviatky. Spoznávanie pomenovaní, oslovení a činností.		*Slovenská vzdelanosť:* rodina, škola, ročné obdobia, riekanky, ľudové hry.
Kľúčové pojmy/pojmy	Rodina, škola, bližšie okolie, každodenné výrazy, dopravné prostriedky, domáce zvieratá, ovocie, zelenina, rok, jar, leto, jeseň, zima, sviatok, Mikuláš, Vianoce, Veľká noc, 12 mesiacov, týždeň, dni v týždni, počasie, ráno, predpoludním, napoludnie, popoludní, večer, v noci.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie písaného textu a porozumenie písaného textu 1. - príprava čítania**	**Počet hodín 25**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Príprava čítania v slovenskom jazyku. Osvojenie a používanie slovenského znakového systému. Účelné rozvíjanie sluchu a zraku.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Vytváranie a rozvíjanie motivácie, vytvorenie pozitívneho prostredia pri čítaní. Rozvíjanie čítateľských schopností (počutie foném, rozlišovacia schopnosť, pozornosť, tempo, rytmus, slovná zásoba, pravidlá používania jazyka, komunikačné schopnosti, spoznávanie smerov, súvislostná slovná zásoba, jazyková uvedomenosť). Poznávanie písmen, písmeno-hláska, cvičenie stotožňovania písmen. Rozvíjanie, rozširovanie slovnej zásoby. Spoľahlivá znalosť písmen slovenskej abecedy. Rozvíjanie a používanie správnej techniky čítania.	Žiak - je otvorený, motivovaný na osvojenie čítania; - si osvojil vhodné znalosti a slovnú zásobu týkajúce sa čítania a gramotnosti; - čiastočné schopnosti žiaka sú na potrebnej úrovni.	*Spev a hudba:* rytmus, tempo, melódia. *Matematika*: smery, číselné rady. *Vizuálna kultúra, informatika*: vyobrazenie, ilustrácia, reprodukcia, rozprávky. *Maďarský jazyk a literatúra:* básne, rozprávky.
Kľúčové pojmy/pojmy	Hláska, písmeno, slovo, veta, text, textové prostredie, tempo, rytmus, intonácia, intenzita zvuku, odsek, autor, spisovateľ, básnik, sloha, verš, ľudová rozprávka, ľudová múdrosť a ľudový humor, ľudové zvyky, povery.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie písaného textu a porozumenie písaného textu 2. - osvojenie znakového systému čítania, vytvorenie dekódovacej schopnosti**	**Počet hodín 63**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie znakového systému čítania, vytvorenie dekódovacej schopnosti. Rozvíjanie zručnosti čítania. Rozvíjanie schopnosti čítania s porozumením.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Slovná zásoba potrebná k čítaniu, napr. autor, spisovateľ, čitateľ, nadpis, text, veta, interpunkčné znamienko, odsek. Vytvorenie a rozvíjanie poznatkov a presvedčení o funkcii a procesu čítania. Spoznávanie písmen, automatizovaná schopnosť na pojmy: písmeno- hláska, fonéma-graféma. Pevná schopnosť spájania písmen. Správne čítanie slovenských samohlások, spoluhlások a dvojhlások. Správna výslovnosť mäkkých slabík: de, te, ne, le, di, ti, ni, li, dí, tí, ní, lí Cvičenie čítania po slabikách. Správna intonácia viet. Spoznávanie a oprava technických chýb čítania.	Žiak - sa zaujíma o čítanie, jeho činnosť je motivovaná; - pozná veľké a malé tlačené písmená slovenskej abecedy; - pozná pojmy písmeno-hláska, fonéma-graféma; - disponuje pevnými znalosťami spoznávania a spájania písmen; - pozná svoje intenzity a chyby súvisiace s čítaním; - disponuje potrebnou slovnou zásobou pri čítaní, jeho znalosti sú veku primerané; - správne číta slová, slovné spojenia, vety, veku primerané jednoduché, krátke texty.	*Maďarský jazyk a literatúra:* písmená maďarskej abecedy, básne, texty. *Vizuálna kultúra; informatika:* typy a tvary písmen. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku; slovenská vzdelanosť*: odlišné hlásky maďarského jazyka. *Spev a hudba:* rytmus.
Kľúčové pojmy/pojmy	Písmeno, hláska, autor, spisovateľ, nadpis, text, veta, interpunkčné znamienko, odsek, zhrnutie, chyba, chybný-á-é, bezchybný-á-é.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie písaného textu a porozumenie písaného textu 3. - príprava čítania s porozumením textu**	**Počet hodín 40**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele	Príprava čítania s porozumením textu. Porozumenie podstaty čítaného textu. Osvojenie si tichého čítania, samostatné spracovanie textov.	

tematického okruhu	Oboznámenie žiakov používaním knižnice, práca s jedno- a dvojjazyčným slovníkom.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Nácvik hlasného a tichého čítania textu s veku primeraným rozsahom, obsahom a lexikou. Príprava stratégií čítania: vytváranie obrazov s využitím zmyslových orgánov, grafické znaky, zhrnutie, predbežný prehľad. Pochopenie, vysvetľovanie a hodnotenie explicitných informácií, tvrdení. Vyvodenie jednoduchých konzekvencií. Počúvanie s porozumením obsahu rozprávok, reprodukovaných príbehov. Globálne porozumenie obsahu známych a neznámych textov. Vyjadrenie obsahu textu ilustráciami. Dramatizácia rozprávok.	Žiak - vie plynule čítať; - je schopný na globálne porozumenie obsahu textu; - vie odpovedať na otázky spájajúce sa s textom; - pozná význam najdôležitejších pojmov a výrazov; - používa stratégie predbežného prehľadu, jednoduchého zhrnutia v prospech porozumenia; - je schopný používať jednoduchšie grafické znaky v prospech porozumenia kontroly; - porozumenie textu dokáže s nasledujúcimi činnosťami: vyzdvihnutie podstaty, stručný obsah, zhrnutie udalostí; - je schopný samostatne používať slovník.	*Matematika; vecné učivo*: ústne a písomné porozumenie textu, logické myslenie. *Vizuálna kultúra:* rozprávky, ilustrácie diel detskej literatúry, príprava bábok. *Maďarský jazyk a literatúra:* básne, príbehy, rozprávky.
Kľúčové pojmy/pojmy	Odsek, zhrnutie, predbežný prehľad, nadpis, postavy, dejisko, príbeh, otázka, odpoveď.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Poznatky o literatúre, výklad literárnych diel**	**Počet hodín 13**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vzbudenie záujmu o literárne diela cez čítania. Rozširovanie literárnych poznatkov. Napomáhanie pochopenia významu diel ľudovej slovesnosti. Oboznámenie žiakov s textami detskej krásnej literatúry a veku primeranými populárno-vedeckými témami. Pochopenie základov básnického jazyka (rytmus, rým). Oboznámenie s literárnymi pojmami (napr. báseň, riekanka, rozprávka, postavy).	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Zážitok z umeleckého diela cez hru, dobrodružstvo,	Žiak – so záujmom počúva, číta	*Dráma a tanec:* dramatické, inprovizačné

predstavu, rytmus a hudbu. Slovenské umelecké diela a ľudová slovesnosť, sprostredkovanie tradícií a hodnôt ľudovej slovesnosti. Rozdiely básnických a prozaických textov. Pozorovanie foriem básní, objavenie rytmu a rýmu. Určenie nadpisu, postáv a hlavných udalostí. Hodnotenie skutkov postáv, pozorovanie ich vlastností. Dramatizácia krátkych rozprávok a príbehov. Piesne, ľudová slovesnosť a básnická tvorba Slovákov v Maďarsku. Diela slovenských autorov. Doslovné memorovanie: Slovenské piesne: *Zlatá brána…..* *Sedemdesiat sukien mala…..* *Seje Peter proso…* *Kolo, kolo mlynské…* *Šošovička, hrášok…* *Tancuj, tancuj…* Hry: *Na húsky* *Jarná brána* *Kolembaba* Básne: Gregor Papuček: *Jedľa* Gregor Papuček: *Pavúk* Alexander Kormoš: *Fialôčka, fiala* Krista Bendová: *Ide Anča…* Ľudmila Podjavorinská: *Žabiatko* (úryvok 3-4 slohy)	básničky, rozprávky, texty s veku primeraným rozsahom, obsahom a lexikou; – je schopný spoznať jednoduché literárne žánre (napr. rozprávka, báseň, riekanka); – vie naspamäť predniesť niekoľko básní, riekaniek, hádaniek a porekadiel; – aktívne sa zúčastňuje v dramatických hrách.	hry. *Spev a hudba:* rytmus, opakovania. *Vizuálna kultúra*: masky, rekvizity, výpravy, význam zvuku a obrázku v rozprávkach. *Informatika:* internetové stránky. *Etická výchova:* ja a moje užšie okolie. *Maďarský jazyk a literatúra:* básne, rozprávky, príbehy, maďarská ľudová slovesnosť. *Slovenská vzdelanosť:* literatúra Slovákov v Maďarsku, ľudová slovesnosť.
Kľúčové pojmy/pojmy	Ľudová slovesnosť, básnická tvorba, rozprávka, rozprávková postava, začiatok rozprávky, koniec rozprávky, hlavná postava, vedľajšia postava, báseň, zbásnená rozprávka, riekanka, sloha, verš, rým, rytmus, opakovanie.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Príprava písania- technické základy písania**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Znalosť malých a veľkých tlačených písmen maďarskej abecedy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Príprava písania v slovenskom jazyku. Rozvíjanie sluchu. Jemná motorika, cvičenia na správny ťah ruky. Spoznávanie foném. Cieľavedomé rozvíjanie potrebných psychických funkcií a základných schopností (uvedomenosť a trvalosť pozornosti, porozumenie úloh, schopnosť vykania, diferencované sluchové a zrakové postrehy, koordinácia pohybu, jemné pohyby). Rozširovanie schopnosti nových osvojených metód používania jazyka.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznávanie malých a veľkých tlačených písmen slovenskej abecedy. Pozorovanie miesta a kvantity slovenských hlások v slovách. Správne písanie a spájanie malých a veľkých slovenských písmen s vhodným tempom a dynamikou. Orientácia v priestore Označovanie časového trvania hlások. Odpisovanie z písaného, neskôr z tlačeného vzoru: slová, slovné spojenia, písanie krátkych viet. Písanie zrakového-sluchového diktátu slov (pozostávajúcich najviac zo 6 písmen)	Žiak – je motivovaný na osvojenie písania; – má vhodné predbežné schopnosti k začatiu písania; – jeho jemná motorika a koordinácia oka-ruky je na vhodnej úrovni; – pozná základné funkcie písania v každodennom živote; – pozná a používa písané formy slovenskej abecedy; – píše úhľadne, písmená píše a spája čitateľne.	*Technika, spôsob života a prax:* rozvíjanie jemných pohybov (napr. plastelínou). *Vizuálna kultúra*: rozvíjanie jemných pohybov kreslením, maľovaním a modelovaním. Používanie kombinácií linajok na zmenu smeru (šírka linajok, klbko linajok atď.). *Etická výchova:* pravidlá písaného jazykového komunikačného správania. *Spev a hudba:* rozvíjanie sluchu.
Kľúčové pojmy/pojmy	Abeceda, hláska, písmeno, pravidelný, -á,-é, nepravidelný,-á,-é, dynamický,-á,-é, rýchly,-a,-e, pomalý,-á,-é, malý,-á,-é, veľký,-á,-é, písaný,-á,-é, tlačený,-á,-é.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie – pravopis**	**Počet hodín 60**
Predbežné vedomosti	Znalosť malých a veľkých tlačených písmen maďarskej abecedy.	

Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Základy utvrdzovania a používania slovenského jazyka a správneho pravopisu. Osvojenie a používanie od maďarčiny odlišných, svojských slovenských písmen. Prehlbovanie návykov písania. Napomáhanie vytvárania čitateľného, úhľadného písma, rozvíjanie správneho formovania a spájania písmen. Rozvíjanie jazykových analyzačných schopností a utvrdzovanie používania gramatických pojmov.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Správne vytváranie a odpisovanie malých a veľkých písaných slovenských písmen z tlačeného vzoru: ch, š, y, ý, ž, č, ť, ä, ň, ľ, ô, ď, dž, Ch, Š, Y, Ý, Ž, Č, Ť, Ň, Ľ, Ď, Dž Správne používanie mäkčeňa. Časová kvantita samohlások. Písanie malých a veľkých písmen podľa diktátu. Odpisovanie a písanie diktátu známych slabík a slov. Rozčlenenie vety na slová. Písanie veľkého písmena na začiatku vety. Používanie diakritických znakov na konci vety. Pravopis známych vlastných mien. Pravopis dvojhlások: ia, ie, iu, ô,- vzhľadom na rozdeľovanie slov. Spoznávanie slov so samohláskou „ä", cvičenie a udržiavanie ich pravopisu. Rozdeľovanie slovenských spoluhlások: tvrdé, mäkké, obojaké. Pravopis písmen i/í, y/ý, dorživanie pravidiel tvrdých a mäkkých slabík. Pravopis mäkkých slabík: de, te, ne, le, di, ti, ni, li, dí, tí, ní, lí. Spoznávanie a správne používanie rytmického zákona. Vytváranie a používanie dynamického písania.	Žiak - pozná a používa písané formy slovenských písmen; - pri odpisovaní neurobí technické chyby; - označuje začiatok a koniec vety; - v známych slovách používa veľké začiatočné písmeno; - pozná obidva spôsoby označenia časovej kvantity; - pozná a používa pravidlá písania dvojhlások; - pozná a správne píše slová so samohláskou"ä"; - vie zoskupovať slovenské spoluhlásky, správne používa pravidlá písania samohlások i/í, y/ ý; - pozná a používa pravopisné pravidlá mäkkých slabík; - dodržiava pravidlá rytmického zákona; - podľa vzoru textu spozná a opravuje si svoje chyby; - píše dynamicky, má úhľadné písmo.	*Vizuálna kultúra:* vnímanie priestoru, jemná motorika, estetická náročnosť, rozvoj zručnosti – používanie rôznych typov linajok. *Telesná výchova a šport:* harmonický pohyb. *Spev a hudba:* tempo, rytmus. *Maďarský jazyk a literatúra:* odpisovanie. *Matematika:* množiny, zoskupovanie. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* odpisovanie.

Čisté, úhľadné písanie.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Hláska, samohláska, dlhý,-á,-é, krátky,-a,-e, dvojhláska, časový úsek, mäkčeň, slabika, mäkká slabika, slovo, veta, interpunkčné znamienko, diakritické znamienko, tvrdý,-á,-é,mäkký,-á,-é, obojaký,-á,é, rytmický zákon, vlastné meno, pravopis.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti učenia**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Predmetové výchovno-vzdelávacie tematického okruhu	Skupinové a individuálne techniky získavania a spracovania vedomostí potrebných na osvojenie si základnej vzdelanosti, efektívne učenie; spoznanie a nácvik techník a metód, ktoré pomáhajú učeniu.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Zloženie základov a cvičenie prvých krokov samostaného vykonávania úloh(návšteva knižnice, vypožičanie kníh, slovenská detská encyklopédia, obrázkový slovník, používanie dvojjazyčného slovníka, rozhovor o potrebe dôležitosti vzdelávania a o vyhľadávaní a používaní k vzdelávaniu potrebných informácií). Samostatné riešenie úloh. Spoznávanie jednoduchých príčinných a dôsledkových súvislostí, vyvodenie konzekvencií. Vzdelávanie pomocou viacerých činností a zmyslových orgánov: cvičeniami rytmu, pohybu a rozhovoru, kombinované memorické cvičenia, techniky na osvojenie textu. Aktivizácia fantázie a tvorivosti v záujme spoznávania.	Žiak - pod vedením učiteľa motivovane a rád sa učí; - počas vzdelávacieho procesu používa rozmanité činnosti a viaceré zmyslové orgány; - vzdelávanie vykonáva hravou formou; - má skúsenosti o funkcii a hodnotách vzdelávania v každodennom živote; - samostatne používa slovníky a obrázkové slovníky.	*Vizuálna kultúra*: spoznávanie súvislostí medzi písmenami stvoreným textom a jeho obsahom. Analýza kompozičnej súvislosti obrázku a textu. Spoznávanie veku primeraných rizikových faktorov a možností používania internetu,(napr. detské webové stránky).

Súvislosť medzi obrazom a textom. Doplňajúci vplyv obrázku a textu v ilustrovaných textoch. Základné pravidlá využívania knižnice. Získanie informácií z detských encyklopédií, časopisov: *Fifík, Vrabček, Adamko…* a zo slovníkov pomocou znalosti abecedy.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Knižnica, encyklopédia, ilustrácia, informácia, kompozícia, abeceda (poradie písmen), obsah, detský časopis, slovník, obrázkový slovník.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Kultúra materinského jazyka, poznatky o slovenskom jazyku**	**Počet hodín 28**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie gramatických poznatkov k používaniu súčasného slovenského jazyka. Oboznámenie so základmi miestneho nárečia.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznanie jazykových a gramatických javov na základe praktických vedomostí (napr. hláska, slovo, veta, krátke a dlhé hlásky, samohlásky, dvojhlásky a spoluhlásky). Sformulovanie významov vlastnými slovami. Neustále rozširovanie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby, cvičenia na slovnú zásobu. Osvojenie si písmen, vnímanie zhody a odlišnosti vo výslovnosti a v písaní, osvojenie si niektorých základných pravidiel pravopisu (napr. rytmické krátenie, písanie i,í/y,ý), snažiť sa o ich správne	Žiak - spozná a s pomocou používa jazykové a gramatické javy; - neustále si rozširuje slovnú zásobu; - udržiava známe pravopisné pravidlá; - pozná niekoľko nárečových slov, prípadne riekanku.	*Maďarský jazyk a literatúra:* pôvod jazyka, slovné druhy, čítanie, pravopis. *Slovenská vzdelanosť:* pôvod slovenského jazyka, nárečie. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* rozširovanie slovnej zásoby.

používanie. Spoznanie rozdielov medzi slovenským a maďarským jazykom, ich sformulovanie vlastnými slovami žiaka. Oboznámenie so základnými slovami miestneho nárečia. Spoznanie nárečia: varianty podľa regiónov: *szoba-chyža* *virág- piero* *kutya-špiro* *konyha-pitvor* *villa-vilička* *zsebkendő-ručníčok* *szoknya-geceľa* *leves-poljóka* Riekanka: *Za Kerešom biely dom,* *býva edom špiro v ňom,* *a ten špiro hav, hav,* *že by som mu chleba dav.*		
Kľúčové pojmy/pojmy	Nárečie.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti vyjadrenia vlastného názoru, rozvíjanie zmyslu pre morálne, estetické a historické cítenie**	**Počet hodín 5**
Predbežné vedomosti	Vedomosti a zručnosti zodpovedajúce školskej zrelosti.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Samostatné zmýšľanie, kultivované sebavyjadrovanie, spoznanie, pochopenie kultúrnej a historickej odlišnosti a úcta k nej. Schopnosť spoznať odlišnosť na základe znalosti vlastnej kultúry, uvedomovanie si toho, že pochopenie odlišnosti sa zakladá na poznatkoch. Schopnosť vyjadrenia veku primeraného vlastného názoru. Schopnosť riešenia konfliktov a schopnosť získavania informácií.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Používanie pojmov dobro a zlo v rozhovoroch o zážitkoch, v prírodnom prostredí, v každodennom živote a v umeleckých dielach. Zážitok z umeleckého diela cez hru, dobrodružstvo, predstavu, rytmus, a hudbu.	Žiak - pozná a pochopí skladbu, logické súvislosti, pomer príčiny a dôsledky jednoduchých príbehov; - predstavuje najdôležitejšie ľudské hodnoty; - vypočuje si názory a dôvody iných; - je schopný na stotožnenie v spojení veku primeraných	*Dráma a tanec:* účasť v dramatických hrách. *Vizuálna kultúra:* vizuálne vytváranie prežitých, predstavových alebo prečítaných udalostí, zážitkov. *Etická výchova:* členovia mojej rodiny, láska,

Vyskúšanie rôznych dramatických foriem. Pochopenie súvislostí jednoduchých príbehov. Stotožnenie spojitosti literárnych diel. Porovnávanie vlastných skúseností ponaučeniami rozprávky, príbehu. Adekvátne používanie jednoduchých slovenských porekadiel a prísloví. Prežitie konfliktov každodenného života v dramatických hrách (napr. bábkové divadlo).	diel; - je schopný na prežitie a riešenie každodenných konfliktov pomocou dramatických hier.	priateľstvo (prežitie konfliktov cez hry). *Vecné učivo:* spoznanie človeka(formy a normy správania, pravidlá), okolie a udržovanie.
Kľúčové pojmy/pojmy	Dobro, zlo, pekný,-á,-é, škaredý,-á,-é, konflikt, názor, dôvodnenie, diskusia, rozsudok.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak po ukončení 1. a 2. ročníka má byť otvorený a motivovaný k slovenskému jazyku a kultúre. K slovenskému jazyku a národnostnej kultúre má vnímavý, záujmový a otvorený postoj. Uvedomuje si, že sa môže vyjadrovať, dorozumievať aj v slovenskom jazyku, spozná si svoju kultúrnu a historickú odlišnosť. Počas výchovno- vzdelávacieho procesu má možnosť vyskúšať si, aký je pocit smelo používať získané vedomosti. Hry, pohybové činnosti, vo vizuálnych zážitkoch získané vedomosti, povzbudzujúce, kreatívne úlohy, veku primerané metódy osvojenia jazyka a spolu prežité chvíle zvyšujú odvahu, sebavedomie a poskytujú zážitok úspechu pre žiaka. Rozvíja si osobnosť, toleranciu a schopnosť spolupráce. Pozná slovenské národnostné tradície, pestuje miestne tradície, ktoré si osvojil počas dvoch rokov, zachováva národnostnú kultúru. Znalosť slovenského jazyka prebudí v žiakoch túžbu čítať a písať v slovenskom národnostnom jazyku. Pozná a používa základné pravidlá komunikácie. Hovorí čisto, správne artikuluje slovenské hlásky, intonuje slová, vetné modely. Rozumie počas dvoch rokov osvojené slová, výrazy a vetné modely, pokyny a rozkazy. Zapojí sa do jednoduchých rozhovorov, je schopný viesť riadený rozhovor s rovesníkmi a učiteľmi. Vie požiadať a poskytnúť informácie o sebe a o jeho okolí v slovenskom jazyku. Známy text dokáže prečítať aj ticho aj nahlas. Dbá na presné, zrozumiteľné a plynulé čítanie. Svoje chyby opravuje s pomocou. Dokáže prečítať a pochopiť kratší text, vie ho písomne spracovať. Je schopný bezchybne odpisovať písaný a tlačený text. Pozná a používa základné pravopisné pravidlá slovenského jazyka.

	Bezchybne označuje kvantitu známych samohlások, slov. Písomný prejav má úhľadný a čitateľný. Aktívne sa zúčastňuje v situačných hrách, dramatizáciach. Vie predniesť piesne, básne, diela ľudovej slovesnosti, hry a niektoré ľudové zvyky. Pozná niekoľko nárečových slov.

3.-4. ročník

Obsah učiva a požiadavky v úvodnej časti sa celkovo zakladajú na osvojení si poznatkov a tie sa rozvíjajú vekuprimeranou vnímavosťou. Rámcové učebné plány ponúkajú možnosť postupného rozširovania učiva z ročníka do ročníka vo vzájomnej nadväznosti prostredníctvom tých istých tematických okruhov. Učivo slovenského jazyka a literatúry berie do úvahy predbežné poznatky žiakov, ich kognitívne a vzdelávacie schopnosti. Národnosti žijúce na území Maďarska majú možnosť učiť sa v materinskom jazyku svoju národnostnú kultúru, tradície a nie v poslednom rade jazyk.
Medzi úlohy rozvíjajúce schopnosť vytvárania aktívnej komunikácie, pochopenie a vysvetľovanie písomného a hovoreného textu, patrí správne osvojenie si slovnej zásoby, ktorú žiaci aktívne používajú v spoločenských vzťahoch a v akejkoľvek situácii. K tomu, aby žiaci boli schopní komunikovať po slovensky, rozširujú si slovnú zásobu, samostatne používajú vety, vetné modely a tvoria texty. K správnej komunikácii je nevyhnutné osvojenie a rozvíjanie zručností písania a gramatiky aj v slovenskom jazyku, veď žiaci svoje myšlienky vyjadrujú ústne a aj písomne.
Rozvíjanie techník čítania a literárnej výchovy v obidvoch ročníkoch si vyžaduje plynulé, výrazné čítanie a porozumie textu. V činnosti porozumenia obsahu textu a jeho spracovania žiaci získavajú aj zručnosti používania obrázkového a dvojjazyčného slovníka. Za účelom rozširovania literárnych poznatkov je nevyhnutná návšteva knižnice, čítanie slovenských časopisov pre deti a aj sledovanie rozprávkových filmov v slovenskom jazyku. Všestranné spracovávanie rozprávok, literárnych úryvkov zabezpečí možnosť na spoznávanie slovenského jazyka, slovenskej kultúry, vekuprimeraným obsahom vzbudí aj záujem o čítanie.
Osvojenie si pravidiel tvorenia písaného textu sa uskutoční opisom obrázkov s rôznymi témami a spracovávaním kratších literárnych textov. Tieto sú vzorom pri slohovej práci žiakov, otvárajú im cestu k budúcim prácam, k samostatnému vyjadrovaniu myšlienok, citov a fantázie. Náročnosť vyjadrovania a rozvíjania zručností podporujú aj zdroje bohatej slovnej zásoby.
Rozvíjanie sebavzdelávania žiakov je pre pedagógov najdôležitejšou rozvíjajúcou oblasťou. Žiaci usmerňovaní učiteľom si osvoja správne vzdelávacie stratégie, ktoré sú základom spôsobilosti v živote dospelých. Táto kompetencia si vyžaduje zručnosti písania, čítania a matematiky, bez ktorých je nemysliteľné osvojovanie si, spracovávanie a vytváranie nových poznatkov do množstva osvojených znalostí.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikačné schopnosti, porozumenie hovoreným textom, interpretácia a zostavovanie textov**	**Počet hodín 48**
Predbežné vedomosti	Porozumenie jednoduchých slovenských hovorených informácií. Krátke a rozumné odpovede na otázky. Používanie elementárnych foriem každodennej komunikácie: pozdravy, predstavenie sa, oslovenie,	

	opytovanie, prosba, poďakovanie, blahoželanie, želanie.		
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie zrozumiteľnej reči a správnej výslovnosti. Napomáhanie správneho používania tempa reči a pochopenia informácií a pokynov. Vytvorenie správneho jazykového postoja prispôsobeného partnerovi. Neustále rozširovanie aktívnej slovnej zásoby.		
Činnosti/Poznatky		**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Použitie artikulácie, dôrazu a správnej výslovnosti v komunikačných situáciach (napr. rozhovor, čítanie, rozprávanie v menších skupinách, diskusia, referát). Veta a textovo-fonetické prostriedky, správna intonácia. Rozvíjanie výrečnosti. Tvorenie hovorených textov: otázky, prosby, presné sformulovanie oznámení. Správne použitie jazykových a formálnych prvkov pozdravov, rozlúčky, blahoželaní a predstavenia sa. Použitie ustálených slovných zvratov. Kultúrne sformulovanie názorov. Stručné zhrnutie a interpretácia čítaných textov. Jednoduchý opis obrazov. Aktívna účasť v rozhovoroch a situačných hrách. Výkladová recitácia.		Žiak - správne vyslovuje hlásky - vyjadruje sa jasne a rozumne; - používa zdvorilostné frázy každodenného života; - jeho hovorový štýl sa prispôsobuje partnerovi; - zapája sa do skupinového rozhovoru, diskusie, tvorenia príbehu, improvizácie, do rozhovoru o spoločných zážitkoch, činnostiach, do situačných hier; - je schopný opisu obrazov a na zhrnutie stručného obsahu čítaných textov; - spoločné činnosti podporuje spoluprácou - presne memoruje.	*Vecné učivo:* dýchanie (súvislá reč). *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* súvislá reč, rozšírovanie slovnej zásoby. *Maďarský jazyk a literatúra:* druhy viet, ústne tvorenie textov, vyzdvihnutie podstaty, recitovanie. *Etická vvýchova:* pravidlá správania. *Vizuálna kultúra:* vysvetlenie a hodnotenie umeleckých diel.
Kľúčové pojmy/pojmy		Prízvuk, intonácia, intenzita/sila zvuku, tempo reči, pauza, pohľad, mimika, držanie tela, držanie odstupu, improvizácia, diskusia.	

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie, porozumenie písaného textu**	**Počet hodín 108**
Predbežné vedomosti	Relevantné poznatky slovenského jazyka, písaného jazyka a čítania dôležité pre rozvoj danej vekovej skupiny.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Zdokonaľovanie techniky čítania, napomáhanie plynulého tichého a hlasného čítania, zavedenie čítateľských stratégií. Oboznámenie sa s rôznymi typmi textov, rozvíjanie čítania s porozumením.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**

Mať radosť z čítania. Samostatné spoznávanie ťažkostí techniky čítania, neustále opravovanie chýb. Vytvorenie trvalej schopnosti čítania. Neustále precvičovanie čítania s porozumením. Doslovné porozumenie jednoduchých textov, preklad maďarských a slovenských slovných zvratov. Spoznávanie a porozumenie veku primeraných literárnych, dokumentárnych textov. Orientácia v texte, vyhľadávanie informácií. Sformulovanie vlastného názoru na základe prečítaných textov o činoch a správaní postáv, o situáciách jednou, dvoma vetami. Porozumenie písaného textu. Vyzdvihnutie podstaty, porozprávanie obsahu, ilustrácia.	Žiak - sa zaujíma o čítanie, jeho činnosť je motivovaná; - disponuje plynulou, automatizovanou technikou tichého a hlasného čítania; - spozná svoje chyby a opravuje ich - pozná svoje schopnosti a chyby súvisiace s čítaním a poruzemením čítaného textu; - spozná a porozumie texty rôzneho typu a žánru o ktorých sa učil; - syntetizuje, analyzuje a hodnotí myšlienky a informácie k svojmu veku primeraných textov; - disponuje vhodnými jazykovými znalosťami; - pozná a pomocou učiteľa používa osvojené stratégie pred čítaním, počas čítania a po čítaní; - je schopný krátko charakterizovať postavy a ich činnosti.	*Maďarský jazyk a literatúra:* literárne poznatky, a poznatky o technike čítania a rozbore textu. *Matematika:* slovné príklady, klasifikácia/systematizácia. *Vecné učivo:* úlohy. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* vysvetľovanie úloh. *Vizuálna kultúra:* ilustrácie, kresby o zážitkoch, obrázky pomocou literárnych textov, čítanie médiálnych textov, podávanie otázok na zážitky, porovnávanie a rozbor rozprávok a detskej literatúry. *Etická výchova:* ja a môj svet.
Kľúčové pojmy/pojmy	Text, žáner, porozumenie textu, dokumentum.	

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Poznatky o literatúre, výklad literárnych diel**	**Počet hodín 24**
Predbežné vedomosti	Typické slovné zvraty krátkych slovenských rozprávok. Spoznávanie rýmov na konci riadkov. Označenie básnického rytmu tlieskaním a klopkaním.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Prehlbovanie zručností v rozbore textov, napomáhanie prežitia radosti z čítaného literárneho textu. Oboznámenie žiakov so slovenskými národnostnými tradíciami spojených s obsahom prečítaného textu. Oboznámenie žiakov s dielami slovenskej a svetovej literatúry, a ľudovej slovesnosti.	

	Empirické osvojenie literárnych poznatkov.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Vzbudenie citových a myšlienkových záujmov o čítanie umeleckých diel. Čítanie kratších epických diel, diel ľudovej slovesnosti a poviedok. Osvojenie riekaniek, rapotaniek a rýmujúcich sa básní. Zoskupovanie textov z čítanky podľa formy, žánru a komunikačného zámeru. Pozorovanie básnického jazyka. Pozorovanie tém čítaných textov, porovnávanie textov s rovnakou témou. Objavenie odlišností a totožností v rôznych literárnych informáciach. Vyhľadávanie umeleckých prostriedkov (rým, rytmus, refrén, prirovnanie) v lyrických dielach a poviedkach. Objavenie charakteristických literárnych tém a motívov. Pozorovanie kompozičných prvkov literárnych diel, spoznanie striedania sa času a priestoru. Stotožnenie hlavných postáv, času, miesta a rozprávača v príbehoch. Čítanie slovenských detských časopisov, pozeranie slovenských filmov a divadelných predstavení. Populárno-vedecké texty (rodina, každodenný život, škola, životné situácie, správanie, ľudské vzťahy, dejiny našej vlasti, Maďarska, Slovenska, sviatky, zdravie, životospráva, ochrana prírody a životného prostredia, médiá, kultúrny život Slovákov v	Žiak - pomenuje autorov, postavy a vlastnosti, vysvetlí ich skutky; - stotožňuje hlavné postavy, čas a priestor deja; - určí začiatok a koniec deja; - spozná v konkrétnych prípadoch rozprávkové zvraty, slovné spojenia, rozprávkové prvky; - niekoľkými vetami porozpráva obsah v chronologickom poradí rozprávok a poviedok s jednoduchou kompozíciou; - v lyrických dielach spozná osvojené umelecké prostriedky; - aktívne sa zúčastňuje v skupinových hrách; - vie naspamäť predniesť niekoľko riekaniek, básní, hádaniek, porekadiel a úryvky z prózy; - pozná a používa slovnú zásobu a vetné modely populárno-vedeckých textov.	*Vecné učivo:* texty s témami o prírode, o ochrane prírody a životného prostredia, zdravie, sposôb života, domáce kraje. *Maďarský jazyk a literatúra:* literárne žánre, básnické a umelecké prostriedky, charakteristické znaky a motívy rozprávok. *Spev a hudba:* rytmus a text ľudových piesní. *Vizuálna kultúra:* vizuálne výrazové prostriedky. *Slovenská vzdelanosť:* ľudová slovesnosť a literatúra Slovákov v Maďarsku. *Dráma a tanec:* situačné hry. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá:* animované filmové diela.

Maďarsku.) Účasť v skupinových hrách. Naučiť sa naspamäť: Príslovia, porekadlá: *Aj malý oheň veľký les zapáli.* *Aká matka, taká Katka, aký otec, taký syn.* *Aká práca, taká pláca.* *Bez práce nie sú koláče.* *Čistota pol života.* Hádanky: *Poznám jeden domček. V ňom päť bratov býva. Každý sa vo svojej izbičke ukrýva. Čo je to?* *Stromček ich má veľa všade, rastú rovno, rastú v rade. Na jeseň vždy opadajú, svoju zeleň postrácajú.* Naučiť sa spamäti: Gregor Papuček: *Jesenná* Gregor Papuček: *Na jarmoku* Elena Čepčeková: *Babie leto* Alexander Kormoš: *Sanica* Alexander Kormoš: *Jar je tu* František Rojček: *Jarná rýmovačka* Rozbor literárnych a populárno-vedeckých textov: Krista Bendová: *Nezábudky* Daniel Hevier*: Medardova kvapka* Vladimir Ferko: *Dunaj* Slovenské ľudové rozprávky: *Divotvorný hrnček* *Kubov zajac*		
Kľúčové pojmy/pojmy	Text krásnej literatúry, populárno-vedecký text, povesť, porekadlo, príslovie, hádanka, poviedka, román, hlavná postava, vedľajšia postava, prirovnanie, opakovanie, protiklad, začiatok a koniec, obrat, životné situácie.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti písania**	**Počet hodín 15**
Predbežné	Odpisovanie slov, slovných spojení, kratších viet z písaného a tlačeného	

vedomosti	vzoru. Písanie zrakovo-sluchového diktátu. Písanie spamäti.
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie písania ako prostriedku dorozumenia. Rozvíjanie správneho tempa písania. Nacvičovanie pravopisných pravidiel pomocou diktátov. Rozvíjanie úhľadného písania.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Rozvíjanie techniky písania, upevňovanie správnych návykov písania. Stupňovanie dynamického písania. Písanie slov a viet odpisovaním a písaním diktátu spamäti bez zámeny so slovenskými a maďarskými písomnými znakmi. Vytváranie úhľadného, usporiadaného a čistého písania. Dôležitosť sebakontroly, samostatná oprava chýb.	Žiak - píše v správnom tempe; - je schopný odpisovať text a písať diktát bez zámeny písmen; - má čisté, čitateľné a úhľadné písmo; - svoje práce kontroluje; - chyby opravuje.	*Vizuálna kultúra:* estetické zobrazovanie. *Maďarský jazyk a literatúra:* používane písania, abeceda. *Matematika; vecné učivo:* úhľadná úprava zošita.
Kľúčové pojmy/pojmy	Písmo, text, čitateľnosť.	

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Sloh, príprava vytvárania textov**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Pochopenie charakteristických znakov vety a textu.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Napomáhanie osvojenia si pravidiel zostavenia rôznych krátkych textov, ako napr. list, blahoželanie, opis, rozprávanie, oznámenie, sms, e-mail. Nacvičovanie členenia textu. Osvojenie pravidiel vytvárania textu.Rozvíjanie úhľadného písania.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Zostavenie textu pozostávajúceho z niekoľkých viet. Znalosť charakteristických prvkov krátkych textov list, blahoželanie, opis, rozprávanie, oznámenie, sms, e-mail: z obsahovej a formálnej stránky. Spôsoby výberu témy a zbierania materiálu: pozorovanie, zapamätanie, zážitok z čítania, fantázia.	Žiak -vie zostaviť text, - pozná charakteristické znaky zostavenia a foriem textu; - osvojené poznatky o zostavení textu používa pri písaní slohu; - snaží sa o vytvorenie úhľadného písma.	*Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* schopnosť ústneho vyjadrovania/komunikácia. *Maďarský jazyk a literatúra:* poznatky o slohu. *Vecné učivo:* učivo s témami o prírode, o prostredí a o ochrane životného prostredia, opis a

Úloha a výstižnosť nadpisu. Zostavenie textov: chronologické poradie, udalosť, predchádzajúce okolnosti, dôsledok. Pridržiavanie sa témy, zostavenie a usporiadanie materiálu. Jazyk textu, vyzdvihnutie podstaty. Tvorenie textu, členenie textu na odseky.		oboznámenie sa s faunou a flórou. *Vizuálna kultúra:* zobrazenie jednoduchých príbehov pomocou série obrázkov, pozorovanie prírodných javov, opis jednoduchých skúseností a udalostí.
Kľúčové pojmy/pojmy	Výber témy, zbieranie materiálu, zadanie nadpisu, odsek, úvod, jadro, záver, rozprávanie, správa, opis, list, pozvánka, oznámenie, inzerát, sms, e-mail.	

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slohové cvičenia**	**Počet hodín 30**
Predbežné vedomosti	Tvorenie viet. Spájanie viet do textu. Vytváranie príbehov ústne. Čítanie z obrázka, rozprávanie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Upevňovanie znalostí o slohu v textoch rôzneho typu. Rozvíjanie písomného vyjadrovania myšlienok, citov, fantázie vo forme opisu a rozprávania. Rozvíjanie dynamického písania.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Použitie osvojených slohových znalostí pri vytváraní textov. Písomné vyjadrovanie myšlienok, citov a fantázie. Písanie kratších slohových prác vo forme rozprávania. Režim vyučovacieho dňa, opis budovy školy, domu, bytu a bydliska. Charakteristika a predstavenie členov rodiny a priateľov. Sviatočné blahoželania, pozdravy: Vianoce, Nový rok, Veľká noc, meniny a narodeniny. Písanie listu, adresovanie listu, oslovenie, dátum. Použitie správnych	Žiak - píše čitateľne a dynamicky, zošity má čisté a usporiadané; - použitím osvojených slohových poznatkov napíše slohovú prácu pozostávajúcu z 8-10 viet vo forme opisu a rozprávania; - používa k téme slohu vhodné slová a výrazy; - začiatok obsahových jednotiek začína odsekom; - dáva pozor na chronologické poradie predstavenia a na používanie jazykových	*Predmety vyučované v slovenkom jazyku:* tvorenie textov ústne a písomne. *Matematika:* klasifikácia, postupnosti *Slovenská vzdelanosť:* režim dňa, rodina, ročné obdobia, bydlisko, sviatky. *Vecné učivo:* učivo s témami o prírode, prostredí a o ochrane životného prostredia, opis a oboznámenie sa s faunou a flórou.

jazykových prostriedkov, dodržiavanie témy, spájanie viet. Oprava slohových prác použitím osvojených slohových znalostí a pomocou učiteľa.	prostriedkov; - pomocou učiteľa si opraví štylistické a pravopisné chyby.	*Vizuálna kultúra:* zobrazenie jednoduchých príbehov pomocou série obrázkov, pozorovanie prírodných javov, opis jednoduchých skúseností a udalostí.
Kľúčové pojmy/pojmy	Rozprávanie, porozprávanie príbehu, opis, charakteristika, téma, miesto činu, postavy, dej, chronologické poradie, hľadisko, oslovenie, písanie listu, adresovanie listu, dátum.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Vytváranie základov gramatických poznatkov Tvaroslovie, slovné druhy: sloveso, podstatné meno, prídavné meno, číslovka, zámeno a druhy viet**	**Počet hodín 40**
Predbežné vedomosti	Trvalá znalosť veľkých a malých písmen slovenskej abecedy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozširovanie gramatických poznatkov, napomáhanie ich klasifikácie.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Tvorenie slov- slovesná predpona, koreň slova, prípona, rozdiel medzi slovesnou predponou a predložkou. Aktívna slovná zásoba, adekvátne používanie viacvýznamových slov a homoným. Spoznanie druhov viet v texte- oznamovacia, opytovacia, rozkazovacia, zvolacia a želacia veta. Ohybné slovné druhy. Podstané mená: - pojem podstatných mien - určenie podstatných mien v texte - druhy podstatných mien-všeobecné a vlastné meno - písanie vlastných	Žiak - pomocou slovesnej predpony a predložky vie tvoriť slová; - určí a presne označuje druhy viet; - neustále si rozširuje slovnú zásobu; - ústne a písomne používa viacvýznamové slová a homonymá; - určí v texte ohybné slovné druhy, správne používa v téme osvojené poznatky; - správne píše začiatočné písmená vlastných mien.	*Maďarský jazyk:* tvaroslovie, tvorenie slov, slovné druhy, druhy viet, tvorenie slov. *Matematika:* klasifikácia, množiny, písanie čísloviek/čísel. *Vecné učivo:* zemepisné názvy, vlastné mená na mape, vlastnosti. *Vizuálna kultúra:* farby, znaky v každodennom živote, zobrazenie chronológie vo výtvarnom umení.

mien: mená osôb, zvierat, priezvisko a meno, zemepisné názvy, tituly - rod podstatných mien: mužský rod, ženský rod a stredný rod - číslo podstatných mien- jednotné a množné Príprava skloňovania podstatných mien: - pády podstatných mien - cvičenie pádov s predložkami do,v, na, k, ku, - v častých slovných spojeniach a vo vetných modeloch. Slovesá: - pojem slovies - určenie slovesa v texte - neurčitok - osoba a číslo slovesa - kategórie slovies - časovanie pomocných a plnovýznamových slovies v prítomnom, minulom a budúcom čase - rozkazovací spôsob slovies - zvratné slovesá Prídavné mená: -určenie prídavných mien v známom texte - cvičenie zhody medzi prídavným a podstatným menom vo vetách - stupňovanie prídavných mien Číslovky: -určenie čísloviek v známom texte - čítanie a písanie základných a radových čísloviek - datovanie, forma dátumu.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Tvorenie slov, koreň slova, sloveso, slovesná predpona, predložka, viacvýznamové, homonymá, druhy viet:	

	oznamovacie, opytovacie, rozkazovacie, zvolacie, želacie, ohybné slovné druhy, podstatné mená, všeobecné podstatné mená, vlastné podstatné mená, gramatický rod, meno osoby, priezvisko, meno, mená zvierat, zemepisné názvy, mužský rod, ženský rod, stredný rod, gramatický pád, tvorenie slov, neurčitok, prítomný čas, minulý čas, budúci čas, kategória, jednotné číslo, množné číslo, osoba, pomocné sloveso, plnovýznamové sloveso, rozkazovací spôsob, zvratné sloveso, prídavné meno, gramatická zhoda, stupňovanie prídavných mien, opytovacie zámeno, číslovka, základná číslovka, radová číslovka.

Tematický okruh/Výchovno-vzdelávací cieľ	**Znalosť a používanie pravopisných pravidiel**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Systém slovenských hlások. Písanie i-í, y-ý v slabikách a v slovách. Rytmický zákon.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Upevňovanie systému slovenských hlások a spoľahlivého písania i-í, y-ý po mäkkých, tvrdých a obojakých spoluhláskach.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Hláskoslovie Systematizácia slovenských hlások: -krátke a dlhé samohlásky - dvojhlásky a ich pravopis -mäkké spoluhlásky a ich pravopis - tvrdé spoluhlásky a ich pravopis - obojaké spoluhlásky a ich pravopis - písanie i-í a y- ý po obojakých spoluhláskach, písanie y-ý vo vybraných slovách Pravopis vlastných mien.	Žiak -vie klasifikovať slovenské hlásky, písmená; - pozná a správne používa pravopisné pravidlá; - správne píše písmená y-ý vo vybraných slovách a začiatočné písmená vlastných mien; - prácu si kontroluje a opravuje.	*Matematika:* pravopis číslovieok. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* pravopis vlastných podstatných mien. *Maďarský jazyk a literatúra:* samohlásky a spoluhlásky.
Kľúčové pojmy/pojmy	Hláskoslovie, vybrané slová.	

Tematický okruh/ výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti učenia**	**Počet hodín 15**
Predbežné vedomosti	Sebapoznanie na veku primeranej úrovni, pomenovanie osobných vzdelávacích úspechov a ťažkostí.	
Výchovno-	Skupinové a individuálne techniky získavania a spracovania vedomostí	

vzdelávacie ciele tematického okruhu	potrebných na osvojenie si základnej vzdelanosti, efektívne učenie; spoznanie a nácvik techník a metód, ktoré pomáhajú učeniu. Osvojenie si a nacvičovanie jednotlivých krokov samostatnej práce. Kultúrne a efektívne používanie knižnice a internetu.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Úloha a spôsoby vzdelávania. Sústredenie pozornosti. Organizovanie vzdelávacieho procesu za pomoci učiteľa. Analýza vlastného vzdelávacieho procesu: úspechy a ťažkosti, ich príčiny. Ako rozmýšľame, ako sa učíme? Jednoduché a efektívne vzdelávacie spôsoby a stratégie. Vzdelávanie z textov rôzneho typu: slovenské časopisy, ľudové rozprávky, tlačené a elektronické slovenské texty. Prostriedky podporujúce efektívnosť vzdelávania: slovník (zošit), obrázkový a dvojjazyčný slovník. Osvojenie techník vzdelávania pomocou kariet so slovami, cvičeniami, hravými spôsobmi a vyhľadávaním údajov. Účasť v skupinovej práci. Rozbor literárnych diel, presné memorovanie úryvkov. *Naučiť sa spamäti:* Príslovia a porekadlá*:* *Človek sa učí na vlastných chybách.* *Čo na srdci, to na jazyku.* *Desať ráz si rozmysli a raz rob.* *Rýchla robota dobrá nebýva.* *Jablko nepadne ďaleko od stromu.* Hádanky: *Ide poštár neposlaný, nesie*	Žiak - má pozitívny vzťah k učeniu; - jeho pozornosť je sústredená; - pomocou učiteľa je schopný zorganizovať svoj vzdelávací proces; - používa spôsoby, stratégie a techniky efektívneho vzdelávania; - aktívne sa zúčastňuje vskupinovej práce; - vie presne predniesť text spamäti; - pri rozbore textu používa osvojené kognitívne činnosti.	*Vecné učivo; predmety vyučované v slovenskom jazyku:* získanie informácií. *Vizuálna kultúra:* hľadanie obrázkových analógií k známym textom, skoncipovanie otázok na zrakové informácie, znalosti a zážitky.

lístok nepísaný. Nik sa naň nepýta, ani nik nečíta. Čo je to? *Prišiel k nám hosť, spravil nám most bez sekery, bez dláta a predsa je pevný dosť. Čo je to?* *Bežia, bežia kolieska, na kolieskach dom, keď si zaželáš zastavia a môžeš ísť von. Čo je to?* Gregor Papuček: *Jesenná* Alexander Kormoš: *Jar je tu* Daniel Hevier: *Hladný hroch* Jozef Pavlovič: *Lenka Anulienka - časť textu* Elena Čepčeková: *Meduška-časť textu* Kognitívne činnosti, práca s textom, skoncipovanie otázok, usporiadanie, klasifikácia a porovnávanie.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Usporiadanie, klasifikácia, porovnávanie, karta so slovami, vyhľadávanie údajov, jednoduchosť, náročnosť, vzdelávací proces.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti vyjadrenia vlastného názoru, rozvíjanie zmyslu pre morálne, estetické a historické cítenie**	**Počet hodín 4**
Predbežné vedomosti	Vyjadrenie vlastného názoru v súlade s morálkou, estetickým a historickým cítením.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Sebavyjadrovanie, vyjadrenie vlastného názoru. Spoznávanie pravidiel a logiky rozprávania príbehov.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Vytváranie vlastných názorov o postavách jednoduchých rozprávok, básní, čítaných a vypočutých literárnych diel. Pochopenie súvislostí	Žiak - pozná a pochopí skladbu, logické súvislosti, pomer príčiny a dôsledku jednoduchých príbehov; - je schopný vyjadriť názor	*Etická výchova:* hodnoty, moje užšie a širšie okolie, priateľstvo. *Vecné učivo:* stav sprostriedkovaných

jednoduchých príbehov. Stotožnenie sa, úsudok, zdôvodnenie postojov v spojitosti s literárnymi dielami. Porovnávanie vlastných skúseností s ponaučeniami z rozprávok a príbehov. Adekvátne používanie jednoduchých prísloví a porekadiel s poukázaním na morálne otázky v literárnych dielach. Prežitie konfliktov každodenného života v dramatických hrách (napr. divadlo).	k základným morálnym otázkam; - s presvedčením predstavuje najdôležitejšie ľudské hodnoty; - vypočuje si aj názor iných; - je schopný stotožniť sa s dejom jeho veku primeraných diel; - je schopný prežívať a riešiť každodenné konflikty pomocou dramatických hier.	systémov, autorita, správna životospráva, normy správania sa. *Vizuálna kultúra; dráma a tanec:* možnosti vyzdvihnutia podstaty vo vizuálnych kompozíciách. *Informatika:* internetové portály. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá:* filmy, reklamy.
Kľúčové pojmy/pojmy	Názor, diskusia, poučenie, konflikt, argumentácia.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	V závere úvodnej časti žiak má dosiahnuť úroveň, ktorá vytvorí v ňom aktívny záujem o kultúru slovenského jazyka a o tradície. Správne artikuluje slovenské hlásky. Svoje myšlienky vyjadruje zrozumiteľne a s pochopením. Osvojenú slovnú zásobu používa aktívne pri tvorení ústneho a písaného textu. Používa zdvorilostné frázy v každodennom živote, štýl svojej reči prispôsobuje partnerovi. Zapája sa do skupinových rozhovorov, diskusií, vytvárania príbehov, improvizácií, do rozhovorov o spoločných zážitkoch, do činností a do situačných hier. Je schopný stručne zhrnúť obsah prečítaných textov, urobiť opis obrázkov. Memoruje presne. Je motivovaný a prístupný k aktívnemu čítaniu. Disponuje plynulou automatizovanou technikou tichého a hlasného čítania. Svoje technické chyby pri čítaní spozná a opravuje. Pozná svoje veku primerané intenzity a slabosti pri technike čítania a pri čítaní s porozumením. Spozná a porozumie texty rôzneho typu a žánru, o ktorých sa učil. Syntetizuje, vykladá a hodnotí informácie a myšlienky veku primeraného textu. Disponuje vhodnými jazykovými vedomosťami a schopnosťami. Pozná a pomocou učiteľa používa osvojené stratégie pred čítaním, počas čítania a po čítaní. Je schopný krátko charakterizovať postavy diel a hodnotiť ich skutky. Vie určiť čas a miesto príbehu, začiatok a koniec deja, určí chronologické poradie činností. Spozná charakteristické prvky rozprávok a slovné zvraty. Niekoľkými vetami rozpovie dej v chronologickom poradí jednoduchých rozprávok. V lyrických dielach spozná osvojené umelecké prostriedky. Aktívne sa zúčastňuje skupinových hier.Vie predniesť básne,

	riekanky, hádanky, porekadlá a úryvky z prózy. Píše veku primeraným tempom. Odpisuje bez zámeny písmen. Je schopný písať bez chyby pri diktovaní. Má usporiadané, čisté a čitateľné písanie. Svoju písomnú prácu kontroluje, chyby opravuje. Vie vety spájať do textu. Pozná charakteristické znaky vytvárania textov. Pri písaní slohu používa osvojené poznatky. Napíše sloh pozostávajúci z 8-10 viet vo forme opisu a rozprávania. Používa pri písaní slohu vhodné slová a výrazy. Začiatok obsahových jednotiek začína odsekom. Dáva pozor na chronologické poradie deja a na používanie vhodných jazykových prostriedkov. Pomocou učiteľa si opraví slohové a pravopisné chyby. Pomocou slovesnej predpony a predložky vie tvoriť slová. Spozná a presne označuje druhy viet. Neustále si rozširuje slovnú zásobu. Ústne a písomne používa viacvýznamové slová a homonymá. Spozná v texte ohybné slovné druhy, správne používa v danej téme osvojené poznatky. Správne píše začiatočné písmená vlastných mien. Vie klasifikovať slovenské hlásky, písmená. Pozná a správne používa pravopisné pravidlá. Presne píše písmená y-ý vo vybraných slovách a začiatočné písmená vlastných mien. Žiak má pozitívny vzťah k učeniu. Jeho pozornosť je sústredená. Pomocou učiteľa je schopný zorganizovať si svoj vzdelávací proces. Používa spôsoby, stratégie a techniky efektívneho vzdelávania. Pri rozbore textu používa osvojené kognitívne činnosti. Pozná a používa slovnú zásobu a vetné modely populárno-vedeckých textov. Je schopný vyjadriť svoj názor v základných morálnych otázkach, s presvedčením predstavuje najdôležitejšie ľudské hodnoty.

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

(Pre jednojazyčné a dvojjazyčné národnostné školy)

5.-8. ročník

Hlavným cieľom predmetu slovenský jazyk a literatúra je, aby si žiaci uvedomili prednosti jazykovej a kultúrnej bohatosti, aby sa v nich vytvoril reálny obraz národa a menšiny. Dôležitým cieľom predmetu v 5.-8. ročníku je osvojenie si jazyka na takej úrovni, ktorá je vhodná na kultivovanú a plynulú ústnu komunikáciu.

Z charakteru predmetu vyplýva dôležitá úloha-rozvíjať jazykovú a literárnu kultúru a osvojiť si každodenné komunikačné témy.

Mimoriadne dôležitou úlohou jazykovej výchovy je spoznávanie a pozorovanie jazyka ako fungujúceho a meniaceho sa systému a vychádzajúc z tejto skúsenosti viesť žiakov k pozorovaniu štruktúrovanosti jazykového systému, k spoznávaniu a pomenovaniu súvislostí v tomto systéme. Dôžitou úlohou je, aby žiaci spoznali a uvedomili si rozdiely medzi slovenským a maďarským jazykom, aby s istotou uplatňovali poznatky o jazykovom systéme v praxi. Fenoménom vyučovania jazyka je, že osvojené poznatky nemajú ostať na úrovni návykov a zručností, ale majú byť aktivizované pri realizácii ústnych prejavov.

Rámcové učebné osnovy zo slovenskej literatúry pre 5.-8. ročník boli vyhotovené predovšetkým s tým cieľom, aby pozornosť žiakov bola usmerňovaná na hodnoty slovenskej literatúry, ale aj preto, aby literárne texty boli východiskom pri rozvíjaní slovnej zásoby a komunikačných schopností. Každý tematický okruh obsahuje pojmy, z ktorých každý jeden môže byť voľne použitý v hociktorej etape dvojročného úseku, to znamená, že naučiť jeden pojem netreba bezpodmienečne pri jednom literárnom diele, ale môže prísť do úvahy pri viacerých tematických okruhoch dvojročného úseku.

Každý tematický okruh má svoju lineálnu logiku, ale postupovať podľa nej nie je povinné, linearita neznamená predpísané poradie. Ich poradie je predsa na uvažovanie. V tomto poradí-ktoré nie je predpísané, iba možné, čiže dá sa ho adoptovať–sa literatúra na vyššom stupni začína rozprávkami-ktoré nadväzujú na nižší stupeň-v centre ktorých je kľúčový prvok fantázia. Fantázia je prítomná nielen v rozprávkach, ale v určitom zmysle aj v umeleckých dielach, ba v každom ľudskom diele. Jednu časť rozprávok tvoria ľudové rozprávky, v súvislosti s ktorými sa spomína folklór a v rámci neho ľudové piesne a balady. Za ľudovými rozprávkami a ľudovými piesňami nasledujú povesti. Tematika učebných osnov sa blíži k reálnemu svetu, ale fantázia z literatúry neuniká. Žiaci hľadia stále ďalej a ďalej vo svojom živote na rodinu, rodnú zem a detský svet.

Ďalším dôležitým cieľom predmetu slovenský jazyk a literatúra je, aby sa žiaci stali samostatne zmýšľajúcimi mladými ľuďmi, ktorí sú schopní samostatného hodnotenia javov v etických otázkach. V rodinnom živote považujú za nasledovaniahodný príklad harmonické spolužitie a vzájomnú zodpovednosť. V rámcových učebných osnovách dostáva dôležitú úlohu ekologické a masmediálne vedomie, spoznávanie účinkov mediálnej manipulácie a obrana proti manipulácii. Telesno-duševné zdravie a adekvátne sebapoznanie sú rozhodujúce pre život, preto predmet slovenský jazyk a literatúra má dôležitú úlohu aj v týchto oblastiach. Dôležité diela slovenskej a národnostnej literatúry dostávajú významnú úlohu vo výchove demokratického občana, vo výchove k láske k vlasti a vo vzťahu k materskej krajine. Predmet pomáha žiakom nájsť, zachovať si a rozvíjať vlastnú identitu, aby sa stotožňovali so sebou, aby prijali hodnoty národnosti a tie ukázali aj iným, aby posilnili svoj vzťah k spoločenstvu.

Predmet slovenský jazyk a literatúra má rozhodujúcu úlohu v rozvíjaní jazykovej, digitálnej, sociálnej, občianskej a esteticko-umeleckej kompetencie. Rozvíjanie schopnosti účinne a samostatne sa učiť má taktiež významnú úlohu na hodinách slovenského jazyka a literatúry.

Štruktúra rámcových učebných osnov slovenského jazyka a literatúry pre 5.-8. ročník je nasledovná: najprv sú uvedené tematické okruhy slovenského jazyka pre 5.-6. ročník, potom nasledujú tematické okruhy slovenskej literatúry pre 5.-6. ročník, za nimi sú tematické okruhy slovenskej literatúry a konverzácie. Očakávané výsledky dvoch ročníkov zo slovenského jazyka a literatúry sú v jednej spoločnej tabuľke. Štruktúra rámcových učebných osnov pre 7.-8. ročník je podobná. K tematickým okruhom navrhujeme počet hodín, ktorý nie je povinný.

5.-6. ročník

Najdôležitejšou úlohou vo výchovno-vzdelávacom procese pre 5.-6. ročník je rozvíjanie komunikačných schopností a porozumenie hovorenému slovu. Žiakov neustále motivujeme k používaniu slovenského jazyka. Venujeme zvýšenú pozornosť rozvíjaniu veku primeraným rečovým a sluchovým schopnostiam vo všetkých oblastiach vytvárania kontaktov. Cieľom je, aby vedeli primerane veku komunikovať v písomnej aj ústnej forme, vytvárať si vlastný názor. Majú vedieť začať rozhovor a zapojiť sa do rozhovoru, vypýtať si informácie a používať slovenský jazyk v každodenných situáciach. Pri rozhovoroch dbajú na správnu výslovnosť a intonáciu. Žiaci sa zoznámia s pôvodom slovenského jazyka. Rozlišujú nárečové a spisovné slová, poznajú význam slov. Cieľom vyučovania slovenského jazyka je aj poskytnutie základných vedomostí o histórii, kultúre, tradíciach Slovákov žijúcich v Maďarsku. Vedia poskytnúť v slovenskom jazyku dôležité informácie o Slovensku, o jeho geografickej polohe, kultúre, rozvíjajúc pri tom komunikáciu v materinskom jazyku.

Hlasným a tichým čítaním pokynov z učebníc, zošitov a rôznych úloh rozvíjajú čítanie s porozumením. Žiaci sa na hodinách dejepisu, prírodopisu a slovenskej vzdelanosti oboznámia s textami s rôznym obsahom, nadobudnú novú slovnú zásobu, budú vedieť vytvárať nové texty v písomnej aj v ústnej forme. Sú schopní jednoduchými vetami odpovedať na otázky vyplývajúce z textu. Poznajú logický slovosled slovenskej vetnej štruktúry. Pomocou obrázkov a zážitkov sú schopní vytvárať súvislý text. Pri písomných prácach dodržiavajú pravidlá slovenského pravopisu. Získajú zručnosť v používaní knižnice, samostatne používajú dvojjazyčný slovník v tlačenej alebo elektronickej forme.

Poznatky získané na hodinách maďarského jazyka a literatúry rozširujú na hodinách slovenského jazyka prostredníctvom rôznych literárnych žánrov a diel.

V prospech efektívneho vzdelávania používajú osvedčené a nové vzdelávacie stratégie a pomôcky. Svoje poznatky rozvíjajú aj pomocou digitálnej techniky napr.: interaktívna tabuľa, internetové stránky, CD a DVD nosiče a praktickými úlohami zo slovenských detských časopisov, rozvíjajúcich logické myslenie.

Jazyk

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikačné schopnosti, porozumenie hovoreným textom, interpretácia a zostavenie textov**	**Počet hodín 16**
Predbežné vedomosti	Správna artikulácia hlások. Používanie aktívnej slovnej zásoby pri tvorení ústnych a písomných textov. Zrozumiteľné a pochopiteľné vyjadrovanie myšlienok. Poznávanie a správne používanie zdvorilostných fráz v každodennom živote.	
Výchovno-vzdelávacie ciele	Rozvíjanie chápania textu podľa počutia. Pomoc pri pochopení vypočutých informácií, obsahu a hlavných myšlienok prečítaného textu.	

tematického okruhu	Rozvíjanie správne artikulovanej, rozumiteľnej komunikácie. Pomoc pri získavaní informácií a vyjadrovaní názorov.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Rozvíjanie slovenskej jazykovej kultúry rôznymi typmi textov. Slovné zvraty komunikačných situácií-predstavenie sa, osobné údaje, požiadanie o pomoc, vonkajšie a vnútorné vlastnosti, vytvorenie kontaktov, vyjadrovanie názoru. Pozorovanie a pochopenie komunikácie a správania sa partnera. Výrazný výklad osvojených textov. Vyskúšanie rôznych dramatických foriem: bábková hra, tieňová hra, pantomimická hra, situačné cvičenia, dramatická hra, improvizácia a recitovanie. Porozumenie a používanie slovenských slovných zvratov.	Žiak – si rozvíja jazykovú kultúru; – pozná a používa slovné zvraty komunikačných situácií; – výrazne vykladá osvojené texty; – aktívne sa zúčastňuje rôznych dramatických foriem; – porozumie a používa osvojené slová a slovenské slovné zvraty.	*Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* slovné zvraty, odborné výrazy. *Vizuálna kultúra:* súvislosť medzi obrazom a textom. *Maďarský jazyk a literatúra:* výrazný prednes. *Dráma a tanec:* dramatické hry.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Odborné slová, situačné cvičenia, gesto, prosba, vytváranie kontaktov, získanie informácií, vyjadrenie názoru, diskusia, argument, debata, pripomienka, príhovor, malá prednáška, pozdrav, slávnostný príhovor.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie, porozumenie textu**	**Počet hodín 14**
Predbežné vedomosti	Plynulá, automatizovaná technika čítania pri tichom a hlasnom čítaní. Poznávanie textov rôzneho typu a žánru, pochopenie ich obsahu. Správne vysvetlenie a hodnotenie informácií a myšlienok textov. Používanie stratégií čítania.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Neustále diferencovanie a prehlbovanie čitateľských schopností. Rozvíjanie tichého a hlasného čítania s porozumením v ústnej a písanej forme. Oboznámenie sa so spôsobmi rozboru textu, techník vyhľadávania údajov, získania informácií, nacvičovanie v tlačených a elektronických textoch. Pomoc pri získavaní informácií.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Cvičenie čítania s porozumením, rozširovanie aktívnej a pasívnej	Žiak – si neustále rozširuje slovnú	*Maďarská literatúra:* typy textov, stratégie

slovnej zásoby v rôznych textoch. Spoznávanie a opravovanie technických chýb čítania. Informácie, vyhľadávanie údajov v texte. Chronologické poradie udalostí, predstavenie a charakterizovanie postáv. Spoľahlivé zdroje získavania informácií: slovníky, encyklopédie, príručky, online možnosti získavania informácií. Žánre textov. Obsah textu, systematizácia vlastných výrazov a myšlienok.	zásobu; – spozná a opravuje si technické chyby čítania; – je schopný samostatne vyhľadať informácie a údaje; – zostaví chronologické poradie deja; – charakterizuje postavy podľa vlastností; – samostatne používa spoľahlivé zdroje získavania informácií; – rozlišuje texty rôzneho žánru; – je schopný porozprávať obsah na skoncipovanie vlastných myšlienok.	rozboru textov, používanie knižnice. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku; matematika:* porozumenie textu, logické úlohy, systematizácia. *Informatika:* online získavanie informácií. *Vizuálna kultúra:* súvislosť medzi obrazom a textom, ilustrácia deja.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Technika čítania, aktívna a pasívna slovná zásoba, dej, chronologické poradie, vyhľadávanie údajov, online slovníky.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie, sloh.**	**Počet hodín 19**
Predbežné vedomosti	Používanie správneho tempa a techniky písania. Spájanie viet do súvislého textu. Presná znalosť charakteristických prvkov vytvárania textov. Vedomé používanie slov a výrazov viažucich sa k textu. Poznatky o pravidlách vytvárania textov. Estetické, úhľadné písanie, vedenie úhľadného zošita.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Nacvičovanie písania osnovy a prehľadných poznámok. Rozširovanie okruhu žánrov a typov textov. Samostané a presné rozvinutie svojho hľadiska, použitie dopĺňania, prepisovania a kreatívneho písania.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Neustále rozvíjanie techniky písania, čitateľného, úhľadného a členeného písma, v ktorom sa odzrkadľuje vyjadrený prejav. Skoncipovanie zážitkov, vymyslených príbehov, rozprávania, opisu a charakteristiky. Písomné analyzovanie, zhrnutie a hodnotenie dôležitých informácií textu.	Žiak – sa snaží o vytvorenie členeného a úhľadného písma; – je schopný zostaviť súvislý text v písomnej a elektronickej podobe; – analyzuje a hodnotí dôležité informácie textu; – kreatívne vytvára text; – skoncipuje súvislosť medzi textom a ilustráciou;	*Prírodoveda:* rastliny, zvieratá. *Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva; maďarský jazyk a literatúra:* charakteristika osôb. *Predmety vyučované v*

Zostavovanie písaných a elektronických textov v každodennom živote: list, pozvánka, e-mail, sms, četovanie. Kreatívne zostavovanie textov, písanie vymyslených príbehov (napr. rozprávka, obrázkový román). Skoncipovanie súvislostí textov a ilustrácií. Vyhľadávanie a systematizácia údajov textu podľa daného hľadiska. Uskutočnenie komunikačných cieľov; normy zostavovania, štylistiky, jazykovej správnosti a pravopisu.	– je schopný vyhľadať a systematizovať údaje; – určí normy zostavovania, štylistiky, jazykovej správnosti a pravopisu.	*slovenskom jazyku:* správna schopnosť vyjadrovania, vyzdvihnutie podstaty, pravopis. *Etická výchova:* ľudské hodnoty, správne správanie. *Informatika:* zostavenie textu. *Vizuálna kultúra:* súvislosť medzi textom a ilustráciou, zobrazenia estetickosti. *Matematika:* systematizácia.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Zbieranie materiálu, kreativita, zážitok, zostavenie textu, štylistika, typy písmen, veľkosť písmen, medziriadok, opis, charakteristika, rozprávanie.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Pravopis**	**Počet hodín 19**
Predbežné vedomosti	Poznatky o pravopisných pravidlách viet, veľké začiatočné písmeno na začiatku vety, presné použitie interpunkčných znamienok na konci vety. Správne písanie písmen i-í, y-ý po mäkkých, tvrdých a obojakých spoluhláskach a vo vybraných slovách. Pravopis vlastných mien.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Používanie a uvedomelé rozvíjanie gramatických, pravopisných poznatkov a poznatkov o správnosti jazyka. Oboznámenie žiakov s pravopisnými príručkami.Napomáhanie k sebakontrole a oprave chýb.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Písanie samohlások i-í, y-ý v mäkkých a tvrdých kmeňoch slova, v známych slovách, cudzieho pôvodu a vo vybraných slovách. Nacvičovanie pravopisu dvojhlások ia, ie, iu, ô, a	Žiak – pozná a používa pravopisné pravidlá písania slov s i-í, y-ý; – správne píše dvojhlásky a slabikotvorné spoluhlásky; – pozná a dodržiava pravidlá	*Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* pravopis vlastných mien. *Informatika:* programy na kontrolu

spoluhlások ch, l/Ĺ, r/ŕ. Artikulácia a pravopis mäkkých slabík de,te, ne, le, di, ti, ni, li. Písanie samohlásky ä po spoluhláskach b, m, p, v. Pravidlá písania veľkých začiatočných písmen a interpunkčných znamienok. Pravopis slov s predložkami. Pravopis znelých a neznelých spoluhlások.	rozdeľovania slov; – je schopný správne vyslovovať a písať slová s mäkkými slabikami; – pozná a správne píše slová so samohláskou „ä“; – používa pravopisné pravidlá veľkých písmen, slov s predložkami, znelých a neznelých spoluhlások.	pravopisu, interaktívne úlohy na cvičenie pravopisu.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Pravopisné pravidlá, tvorenie hlások/artikulácia, znelé, neznelé, spodobovanie, splývanie, predložka.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Gramatika. Štruktúra jazyka**	**Počet hodín 84**
Predbežné vedomosti	Systematizácia slovenských hlások, písmen. Poznatky o vetách. Tvorenie slov slovesnou predponou a predložkou. Používanie homoným a viacvýznamových slov. Poznatky o ohybných slovných druhoch v známych textoch.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Pomoc pri tvorení slovenských hlások, slovných prvkov a slov. Pomoc pri osvojení si poznatkov o hláskosloví, rozširovanie slovnej zásoby. Oboznámenie sa s ohybnými a neohybnými slovnými druhmi. Oboznámenie sa so skloňovacími vzormi, osvojenie si skloňovania.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Systém slovenských hlások ich charakteristické prvky: – samohlásky; – dvojhlásky; – spoluhlásky; – samohlásky: krátke a dlhé; – spoluhlásky: tvrdé, mäkké, obojaké, znelé, neznelé. Osvojenie si poznatkov a pravidiel spájania hlások, rytmický zákon, spodobovanie, tvrdé slabiky, mäkké slabiky. Štruktúra slov: slovo, kmeň slova, prípony a predpony. Tvorenie slov. Jednovýznamové, viacvýznamové slová, synonymá, antonymá. Ohybné slovné druhy: Podstatné meno-gramatické	Žiak – je schopný artikulovať a písať dvojhlásky, znelé a neznelé spoluhlásky; – vie tvoriť nové slová pomocou slovesných predpôn a prípon; – pozná a používa jednovýznamové, viacvýznamové slová, synonymá, antonymá; – v známych slovách správne píše veľké začiatočné písmená; – vie triediť známe podstatné mená podľa rodov a skloňovacích vzorov; – pozná pádové otázky a predložky;	*Maďarský jazyk a literatúra:* hlásková sústava, tvorenie slov. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* slovné druhy. *Matematika:* systematizácia, zoskupovanie. *Informatika:* internetové portály, interaktívne cvičenia.

kategórie, – gramatické pády a pádové otázky – predložky a predložkové väzby – skloňovanie podstatných mien mužského rodu – skloňovanie podstatných mien ženského rodu – skloňovanie podstatných mien stredného rodu – zhoda prídavného mena s podstatným menom Prídavné meno-zhoda prídavného mena s podstatným menom, – stupňovanie prídavných mien – skloňovanie prídavných mien Sloveso-slovesný čas, osoba, číslo – časovanie v minulom, prítomnom a budúcom čase – tvorenie dokonavých slovies so slovesnými predponami – používanie zvratných slovies v okruhu známej slovnej zásoby – predmetové a privlastňovacie slovesné väzby Zámeno-skloňovanie osobných zámen – skloňovanie privlastňovacích zámen Číslovka-základné číslovky – skloňovanie základných čísloviek	– vie skloňovať podstatné mená, prídavné mená, zámená a číslovky, časovať slovesá; – pozná gramatické kategórie slovies.	
Kľúčové pojmy/ pojmy	Štruktúra slov, kmeň slova, tvorenie slov, predpona, slovesná predpona, dokonavé sloveso, nedokonavé sloveso, slovesná väzba, Nominatív, Genitív, Datív, Akuzatív, Lokál, Inštrumentál, opytovacie zámeno, predložka, osobné zámeno, privlastňovacie zámeno, príslovkové určenie miesta, skloňovací vzor.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Poznatky o materinskom jazyku.**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Jazykové, gramatické poznatky. Nárečia a spisovná slovenčina.	
Výchovno-	Oboznámenie sa s pôvodom slovenského jazyka. Pomoc pri	

vzdelávacie ciele tematického okruhu	porozumení významu nárečových slov a spisovnej slovenčiny. Pomoc pri porozumení obsahu diel ľudovej slovesnosti a poézie. Rozširovanie slovnej zásoby, uvedomenie pravidiel spisovného jazyka.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Pôvod slovenského jazyka. Slovanské jazyky-príbuzné jazyky. Podoby jazyka a používanie národnostného jazyka. Štruktúra slovenských rečových hlások. Zvuková stránka reči-dôraz, intonácia, melódia, pauza, tempo. Súvislosť hláskovej podoby a významu slov-ustálené slovné väzby. Zmeny slovnej zásoby, staré a nové slová, výrazy.	Žiak – pozná pôvod slovenského jazyka; – vymenuje niekoľko príbuzných jazykov; – pozná spisovnú formu nárečových-národnostných slov; – pozná štruktúru slovenských hlások; – používa správne prvky zvukovej reči; – pozná niekoľko ustálených slovných väzieb; – rozširuje si slovnú zásobu.	*Slovenská vzdelanosť:* pôvod Slovanov, nárečie Slovákov v Maďarsku. *Spev a hudba:* melódia, intonácia, dôraz. *Informatika:* rozširovanie slovnej zásoby pomocou internetových stránok, sledovanie zmeny jazyka. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* odborné slová.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Nové slová, slovné väzby, nárečové slová, archaické slová, odvodené slová.

Literatúra

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárna kultúra – Ľudová slovesnosť, rozprávky**	**Počet hodín 25**
Predbežné vedomosti	Charakteristika postáv literárnych diel a hodnotenie ich skutkov. Stotožnenie sa s časom a priestorom, začiatkom a koncom chronologického poradia deja. Charakteristické prvky rozprávok, slovné väzby. Spoznávanie osvojených žánrov a umeleckých prostriedkov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie porozumenia charakteristických prvkov, jazykových zvratov slovenských rozprávok, povestí, balád a príbehov, rozpoznanie ich typov. Pomoc pri spoznávaní charakteristických prvkov v textoch ľudových piesní. Rozvíjanie výkladu porekadiel a prísloviek. Rozvíjanie čitateľských, interpretačných schopností, a schopností orientovať sa v literárnom texte.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Slovenské rozprávky, rozprávky Slovákov v Maďarsku, jazyk rozprávok iných národov a spracovaných rozprávok. Charakteristika postáv a ich skutkov, striedanie sa realistických a rozprávkových prvkov. Typy rozprávok: zvieracie, žartovné, čarovné a rozprávky o vílach Napríklad: *Popolvár,O troch grošoch, O čertovi čo vodu nosil* Jazyk, štruktúra a melódia slovenských ľudových piesní a slovenských ľudových balád. Stotožnenie sa s postavami a dejom, spoznávanie umeleckých prostriedkov. Napríklad: *Dvanásti pajtáši, Tri dni ma naháňali, Vydala mamka, vydala dcéru…* Slovenské povesti-miesto deja, realita, charakteristika postáv. Porovnávanie rozprávok a povestí. Napríklad: *Studňa lásky, Jánošíkov poklad v Bielej skale, Riečni bratia.* Hádanky, príslovia a porekadlá. Napríklad: *Lezie, lezie po železe, nájde dierku do nej vlezie. Čo je to?* *Každé ráno prvý vstáva, lenivcom sny berie.* *Silnỳ zobák, krásny hrebeň, ešte krajšie perie, Čo je to?* *Nepchaj nos do každej diery.* *I bolesť má radosť.* *Človek nežije len pre seba, ale i pre druhých.* *Kto mnoho sľubuje, málo splní.* *Čo vidíš na druhom, čakaj na sebe.*	Žiak – pozná typy rozprávok; – je schopný charakterizovať postavy, ich skutky, balady a povesti; – spozná realitu v rozprávkach, povestiach a baladách; – spozná osvojené umelecké prostriedky; – vie predniesť niekoľko prísloví, hádaniek a porekadiel.	*Slovenská vzdelanosť:* ľudová slovesnosť Slovákov v Maďarsku, kraje Slovenska. *Maďarský jazyk a literatúra:* rozbor diela, básnické prostiedky. *Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* historické obdobia a hrdinovia, spoločná vlasť. *Prírodoveda:* zemepisné názvy-rieky, vrchy, používanie mapy, poznatky o krajine. *Etická výchova:* ľudské skutky, príklady zo života. *Spev a hudba:* maďarské a slovenské ľudové piesne.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Ľudová slovesnosť, ľudová pieseň, ľudová rozprávka, povesť, rozbor rozprávky, zvieracia rozprávka, žartovná rozprávka, čarovná	

	rozprávka, rozprávky o vílach, rozprávkové prvky, realita, tradícia, láska k vlasti, zosobňovanie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárna kultúra – umelecká literárna tvorba, žáner**	**Počet hodín 64**
Predbežné vedomosti	Charakteristika postáv literárnych diel a hodnotenie ich skutkov. Spoznanie osvojených žánrov a umeleckých prostriedkov. Umelecké prostriedky, básnické obrazy.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Oboznámenie sa a spoznávanie osobitných vyjadrovacích prvkov literatúry, ich pochopenie a porozumenie pomocou rôznych literárnych diel. Porozumenie referenčných prvkov, tradície žánrov a literárnych diel. Oboznámenie sa s hodnotami, problémami, otázkami a pochybnosťami v literárnych dielach. Prijatie zážitkov z epických a lyrických diel. Pomoc pri osvojovaní si literárnych pojmov, výrazov. Rozvíjanie literárnych a kultúrnych schopností, činností a záujmov žiakov.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Umelecké žánre. Epika, lyrika a dráma. Balada, poviedka, epická báseň, rozprávka, povesť, pieseň. Štruktúra literárnych diel. Funkcia a vplyv umeleckého spôsobu vyjadrovania a štýlových prostriedkov. Štruktúra epických a dramatických diel. Rozbor lyrickej tvorby. Analýza literárnych diel odlišnou témou. Detské postavy v krásnej literatúre- postoj detí k dospelým a k spoločnosti, – kontakty detí v rodine – postoj detí k škole – spojitosť s prírodou – konfliktné situácie – dobrodružstvo detí, charakteristika hlavnej postavy podľa vlastností. Človek a príroda v krásnej literatúre – literárne úryvky o prostredí a o prírode,	Žiak – pozná literárne žánre; – spozná štruktúru literárnych diel; – spozná umelecké prostriedky vyjadrovania; – rozlišuje epické a dramatické diela; – vie urobiť rozbor literárnych diel odlišného žánru; – využíva knižnicu; – rozlišuje zlé a dobré skutky postáv; – neustále si rozširuje svoje vedomosti a slovnú zásobu; – reprodukuje obsah kratších literárnych diel; – je schopný ilustrovať časti literárnych diel; – zapojí sa do dramatickej hry.	*Slovenská vzdelanosť:* ľudová slovesnosť Slovákov v Maďarsku. *Maďarský jazyk a literatúra:* rozbor diela, umelecké prostriedky. *Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* historické obdobia a hrdinovia. *Prírodoveda:* zemepisné názvy-rieky a vrchy. *Etická výchova:* správne ľudské skutky. *Spev a hudba:* maďarské a slovenské ľudové piesne. *Vizuálna kultúra:* ilustrácie.

cestopisy. Používanie knižnice. Rozbor literárnych diel: Mária Ďuríčková: *Pýcha triedy* Hana Križanová Bryndzová: *Ako sme objavili gaštan* Krista Bendová: *O krajine, v ktorej sa všetko muselo rýmovať* Ján Botto: *Smrť Jánošíkova úryvok* Samo Chalupka: *Branko* Alexander Kormoš: *Blízki ste mi* Gregor Papuček: *Pavúk*		*Dráma a tanec:* dramatické hry.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Žáner, epika, lyrika, prednes, epická báseň, cestopis.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Všeobecné témy**	**Počet hodín 53**
Predbežné vedomosti	Základná slovná zásoba v témach: životospráva, každodenný život, škola, výchova a vzdelávanie, kultúrny život a médiá, prostredie, hospodársky život, doprava, cestovanie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vytváranie komunikačnej schopnosti v témach: životospráva, každodenný život, škola, výchova a vzdelávanie, kultúrny život a médiá, prostredie, hospodársky život, doprava, cestovanie.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Precvičovanie rôznych foriem písomnej a ústnej komunikácie s adekvátnou slovnou zásobou v nasledujúcich tematických okruhoch (vzhľadom na vekuprimeranosť): Životospráva-predstavenie sa, rodina, režim dňa, zdravie, zdravá životospráva, voľný čas, šport. Každodenný život-stravovanie, jedlá, jednoduché recepty, rodinné sviatky, narodeniny, meniny.	Žiak – pozná a používa slovnú zásobu, slovné zvraty, odborné výrazy vetné modely v témach: životospráva, každodenný život, škola, výchova a vzdelávanie, kultúrny život a médiá, prostredie, hospodársky život, doprava, cestovanie.	*Slovenská vzdelanosť:* Slovákmi obývané obce v Maďarsku, kraje Slovenska, sviatky, významné dni, jedlá. *Prírodoveda:* počasie, ochrana životného prostredia, príroda, charakteristické prvky ročných období, kraje Maďarska.

Škola- výchova a vzdelávanie – rozvrh hodín, predmety, trieda. Kultúrny život a médiá-televízia, počítač, tlačivá, divadlo, kino. Prostredie, hospodársky život-domov, osady, dediny, mestá, budovy, nákup, služby, príroda, ročné obdobia, počasie, ochrana životného prostredia. Doprava, cestovanie-dopravné prostriedky, cestovanie v Maďarsku a na Slovensku.		
Kľúčové pojmy/ pojmy	Životospráva, rodina, členovia rodiny, príbuzenské vzťahy, režim dňa, domáce práce, rozdelenie prác v rodine, zdravie, choroby, v nemocnici, u lekára, zdravá životospráva, zdravé stravovanie, voľný čas, šport (letné a zimné športy), turistika, každodenný život, spoločenský život, stravovanie, jedlá, slovenské a maďarské špeciality, miestne špeciality, tradičné jedlá, sviatočné jedlá, stolovanie, jednoduché recepty, varenie, pečenie, rodinné sviatky, zvyky, škola, výchova a vzdelávanie, predmety, krúžky, záujmy, mimovyučovacie činnosti, kultúrny život, divadlo, kino, knižnica, múzeum, tlač, detské časopisy, elektronická tlač, umenie, prostredie, dom-byt, typy osád, dediny, mestá, kupovanie, obchody, služby, príroda, ročné obdobia, počasie, znečisťovanie životného prostredia, ochrana životného prostredia, doprava, masové dopravné prostriedky, cestovanie autom, diaľkovým autobusom, železničná doprava, letecká doprava, vodná doprava, pravidlá dopravy.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti učiť sa**	**Počet hodín 15**
Predbežné vedomosti	Žiak má pozitívny vzťah k učeniu a sústredenú pozornosť. Organizovanie vdelávacieho procesu pomocou učiteľa. Používanie efektívnych vdelávacích spôsobov, techník, stratégií a prostriedkov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Oboznámenie a nacvičovanie individuálnych a skupinových techník potrebných získavaniu základnej vzdelanosti. Nacvičovanie techník učenia a rôznych postupov vzdelávania. Demonštrovanie kultúrneho a efektívneho používania knižnice a internetu.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Vzdelávanie podporujúce postupy: poznámky, vyhľadávanie údajov, zbieranie	Žiak – pozná a používa vzdelávanie podporujúce postupy;	*Maďarský jazyk a literatúra; dejepis, poznatky*

materiálu pomocou tlačených a elektronických zdrojov; jednojazyčné,-dvojjazyčné slovníky. Poznámky a písanie osnovy. Techniky učenia sa slov, pomôcky. Osvojenie prezentačných techník. Činnosti pri rozbore textov, kognitívne činnosti. Memorovanie úryvkov z krásnej literatúry. Celé diela: 1 ľudová balada: *Kačička divoká* 2 ľudové piesne: *Trávička zelená, Už sa jeseň blíži* Alexander Kormoš: *Fialôčka, fiala.* Úryvky: Ján Botto: *Smrť Jánošíkova* (4 verše) Samo Chalupka: *Turčín Poničan* (4 verše) Mária Rázusová-Martáková: *Biela zima* (2 verše) Milan Rúfus: *O troch grošoch* (4 verše) Ľudmila Podjavorinská: *Žabiatko* Milan Rúfus: *Zvieratníček*	– používa tlačené a elektronocké slovníky; – vie písať poznámky a osnovy; – je schopný pripraviť a používať prezentácie; – používa kognitívne činnosti; – vie presne memorovať.	*spoločenského a štátneho príslušenstva; prírodoveda:* písanie poznámok a osnovy, vyhľadávanie údajov. *Informatika:* digitálne techniky, program power point, elektronické slovníky. *Matematika:* kognitívne činnosti. *Slovenská vzdelanosť:* ľudová slovesnosť, umelecká tvorba. *Spev a hudba:* slovenské ľudové piesne.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Prezentácia, efektívne vzdelávanie, osnova, poznámka, vyzdvihnutie podstaty, kognitívne činnosti, jedno a dvojjazyčné slovníky, zbieranie materiálu, vdelávacie techniky.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Rozvíjanie schopnosti vyjadriť vlastný názor, rozvíjanie zmyslu pre morálne, estetické a historické cítenie**	**Počet hodín 5**
Predbežné vedomosti	Techniky potrebné na získavanie základnej vzdelanosti. Rôzne postupy vzdelávania. Kultúrne a efektívne používanie knižnice a internetu.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie etických a emociálnych zážitkov z obsahov diel. Demomštrovanie literárnych a umelecko-historických zážitkov. Rozvíjanie samostatného vyjadrovania vlastného názoru v spoločenských, historických, morálnych a estetických otázkach. Rozvíjanie schopností riešenia konfliktov a samostatného získavania poznatkov.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Vyjadrovanie vlastného názoru ovplyvneného zážitkom z prečítaného umeleckého diela. Rozhovor, diskusia. Vypočutie názoru iných a vzájomné rešpektovanie sa. Rešpektovanie rozličnosti. Spoznávanie dobra a zla, pravdy a spravodlivosti v každodenných textoch a umeleckých dielach. Spoznávanie iných kultúr.	Žiak – je schopný vyjadriť vlastný názor ovplyvnený čítaním umeleckých diel; – snaží sa o estetické vyjadrovanie; – zapojí sa do diskusie; – rešpektuje názor iných; – je tolerantný voči rozdielnosti; – spozná emociálny a morálny obsah diel.	*Vizuálna kultúra:* vyjadrovacie formy estetiky, analýza umeleckej tvorby. *Etická výchova:* tolerancia, rešpektovanie iných. *Maďarsý jazyk a literatúra:* rozbor literárnych diel.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Umelecká tvorba, umelecký zážitok, analýza umeleckého diela, tolerancia.	

Očakávané výsledky rozvoja na konci dvojročného cyklu	Žiak pozná a používa slovné zvraty komunikačných situácií. Disponuje k svojmu veku primeranou slovnou zásobou a komunikačnými schopnosťami v tematických okruhoch: životospráva, spoločenský život, škola, výchova a vzdelávanie, kultúrny život, média, prostredie, doprava a cestovanie. Aktívne sa zúčastňuje rôznych dramatických predstavení. Neustále si rozširuje slovnú zásobu a rozvíja kultúru jazyka. Technické chyby čítania si sám opravuje. Je schopný samostane vyhľadávať údaje a informácie z textu. Samostatne používa spoľahlivé zdroje získavania informácií, rozlišuje texty podľa žánrov. Je schopný pochopiť obsah a vie vyjadriť vlastné myšlienky. Pozná typy rozprávok, je schopný charakterizovať a hodnotiť postavy, dej rozprávok, povestí a balád. Pozná literárne žánre a štruktúru literárnych diel. Je aktívny pri využívaní knižnice. Snaží sa o vytvorenie členeného, čitateľného a úhľadného písania.Je schopný na vytvorenie súvislých textov v písomnej a aj elektronickej forme. Používa normy spisovného jazyka a pravopisu. Pozná a používa pravidlá písania písmen i-í, y-ý, ä, správne píše dvojhlásky a slabikotvorné spoluhlásky. Pozná a udržiava pravidlá rozdeľovania slov. Správne používa pravidlá písania veľkých začiatočných písmen, slov s predložkami a znelých a neznelých spoluhlások. Vie tvoriť nové slová slovesnými predponami a príponami. Pozná a používa jednovýznamové, viacvýznamové slová, synonymá, homonymá a slová s opačným významom. Spozná známe podstatné mená podľa rodov, čísla a skloňovacích vzorov. Je schopný skloňovať podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky a časovať slovesá. Pozná pôvod slovenského jazyka, vie vymenovať niekoľko príbuzných jazykov.

	Pozná spisovnú podobu miestnych nárečových slov. Používa tlačené a elektronické slovníky, vie písať záznamy a osnovy. Vie naspamäť predniesť básne, úryvky z literárnych diel. Používa kognitívne činnosti. Je schopný vyjadriť názor o vplyvoch umeleckých diel a prečítaných textov. Snaží sa o estetické vyjadrovanie. Zapája sa do diskusie, rešpektuje názor iných. Je tolerantný voči rozdielnostiam.

7.-8. ročník

V súlade s meniacimi sa a stále zložitejšími vedomostnými prvkami hlavným cieľom tohto celku je ďalšie rozvíjanie doterajších kompetencií: ich posilnenie, rozširovanie, zlepšovanie a zvyšovanie ich účinku.

Pokým sa žiaci dostanú do 7.-8. ročníka, zoznámia sa s rozprávkami a povesťami, s úryvkami z diela Smť Jánošíkova, s mládežníckymi románmi a poviedkami. Čítanie a písanie má pre nich znamenať viac ako zautomatizované cvičenie alebo ako len jednoduché kódovanie a dekódovanie. Majú pochopiť, že literatúra je odkazom, ktorý nám nechali predkovia a umelci s výnimočným nadaním a lúštenie tohto odkazu, jeho vbudovanie do každodenného života, je našou úlohou.

V záujme toho v 7.-8. ročníku sa získavajú primerané schopnosti. V ústnych jazykových prejavoch žiak uplatňuje vhodnú artikuláciu, jeho výslovnosť je v zhode s komunikačným cieľom a účinne využíva aj suprasegmentálne javy. Okrem porozprávania obsahu prečítaného textu už vie aj argumentovať a v komunikácii je empatický. Svoj prejav prispôsobuje konkrétnej komunikačnej situácii a je schopný používať rôzne techniky komunikácie. Je schopný samostatne rozvíjať aktívnu a pasívnu slovnú zásobu v súvislosti s prečítaným textom. Je schopný spoznať a interpretovať jednoduchšie trópy a figúry v literárnych textoch, získať vedomosti o vzťahu medzi obrazom a textom, analyzovať rôzne kresby a ilustrácie. Je schopný interpretovať texty podľa určitých hľadísk, zhrnúť obsah slovenských a maďarských textov v druhom jazyku. Je schopný tvoriť rozličné druhy textov o vlastných zážitkoch alebo o zážitkoch z prečítaného textu v súlade so slohovými/komunikatívnymi postupmi a s funkčnými jazykovými štýlmi.

Jeho schopnosť učiť sa je rozvitá, vie používať koncept, ba aj tvorí koncepty pomocou rôznych stratégií. Je schopný porozumieť textu, ba aj interpretovať ho z formálneho a štylistického hľadiska. Je schopný spoznávať prozodické prostriedky. V oblasti jazykovej kultúry je schopný vnímať štrukturálne a významové súvisloti medzi jazykovými jednotkami.

Pozná nielen základné pojmy súvisiace s kompozíciou lyrických a epických diel, ale aj význam týchto formálnych prvkov; spoznáva drámu, vie, akým spôsobom ju treba analyzovať a spoznáva aj iné pojmy predpísané v učebných osnovách. V morálnom konaní je schopný vyjadrovať súhlas, rešpektovať názor iných a pochopiť odlišný vkus ľudí, ktorý vyplýva z kúltúrnej, historickej, spoločenskej, rodinnej a osobnej rôznorodosti. Pozná prostriedky stvárnenia sujetu a narácie v pohyblivých obrazoch.

Jazyk

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikačná schopnosť, porozumenie a tvorenie ústnych prejavov.**	**Počet hodín 13**
Predbežné vedomosti	Zvuková stránka jazyka (prozódia reči): melódia, dôraz, tempo, intenzita hlasu, pauza; komunikačná situácia; mimojazykové kinetické prostriedky: mimika, gestika, plastika, vzdialenosť.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Osvojenie si základných pravidiel vyjadrovania vlastného stanoviska a vedenia polemiky kultivovaným spôsobom. Používanie vhodného štýlu a adekvátnej slovnej zásoby, ktoré sú v zhode s komunikačnou situáciou a komunikačným cieľom. Spoznávanie foriem masovej komunikácie a jej najfrekventovanejších žánrov.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Používanie správnej výslovnosti v súlade s obsahom a funkciou (cieľom) prejavu. Vypočutie a porozumenie názoru iných, jeho krátke zhrnutie. Sformulovanie vlastného názoru, stanoviska. Vyskúšanie rôznych divedelných foriem (pantomíma, situačná hra, improvizácia, prednes poézie a prózy, školské divadelné predstavenie). Útvary verejného rozhovoru: diskusia, polemika, diskusný príspevok, krátky príležitostný prejav, gratulačný prejav, prednáška; používanie adekvátneho štýlu, slovnej zásoby, zvratov a viet v súlade s komunikačnou situáciou a funkciou (cieľom) prejavu. Spoznávanie foriem masovej komunikácie (tlač, rozhlas, televízia, internet) a jej najfrekventovanejších žánrov (správa, reportáž, interview).	*Vizuálna kultúra:* súvislosti medzi textom a obrazom. *Spev a hudba:* zvuky reči, hlas, tempo reči, rytmus. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* diskusný príspevok, prednáška, účasť na rozhovoroch, polemikách. *Etická výchova:* uctievanie osobnosti.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Názor, debata, argument, diskusia, diskusný príspevok, prednáška, krátky gratulačný prejav, príležitostný prejav, masmédium, tlač, rozhlas, televízia, internet, publicistický žáner (správa, reportáž, interview).

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Čítanie, porozumenie textu**	**Počet hodín 11**
Predbežné vedomosti	Používanie známych stratégií pri porozumení a rozbore textov rôzneho typu a uverejnených rôznym spôsobom. Poznanie vlastných chýb pri porozumení textu, ich korigovanie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického	Rozvíjanie čitateľských zručností–čítanie s porozumením. Oboznámenie sa s metódami interpretácie textu, vyhľadávania údajov a používania informácií–s nimi súvisiace cvičenia. Rozvíjanie schopnosti	

okruhu	výrazného reprodukovania textu. Cvičenia súvisiace s rozpoznaním rôznych typov informácií z elektronických a internetových prameňov z hľadiska spoľahlivosti a hodnovernosti.

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Nácvik jazykovej zručnosti-čítanie s porozumením. Cvičenia na praktické využitie čitateľských stratégií (vyhľadávanie údajov, preletenie textu, detailné čítanie) pri čítaní tlačených textov a textov v elektronickej verzii Pri čítaní pochopiť obsah a citovú stránku textu. Rozpoznať rôzne typy textov (beletristický, pápulárnonáučný, učebnicový a mediálny text). Pochopenie autentických textov a textov z mládežníckych časopisov. Hľadanie údajov z internetovej stránky, otázka spoľahlivosti a adekvátnosti údajov pochádzajúcich z rôznych prameňov. Nájsť súvislosť medzi kresbou/obrazom/ilustráciou a textom. Cvičenia zamerané na opis obrazu. Používanie elektronických a knižných slovníkov.	*Vizuálna kultúra:* analýza kresieb, obrazov, ilustrácií. *Informatika:* metódy vyhľadávania informácií. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* špecifické vlastnosti rozboru učebnicových textov.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Hľadanie údajov, beletristický text, populárno-náučný text, texty z učebníc, mediálny text, rozbor textu, elektronický slovník, knižný slovník.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Písanie, sloh**	**Počet hodín 17**
Predbežné vedomosti	Hľadanie údajov, používanie rôznych techník pri písaní poznámok. Cieľavedomé zbieranie materiálu (napr. údajov, príkladov, argumentov) k danej téme. Tvorenie rozličných druhov textov v súlade s osvojenými slohovými útvarmi. Procesový prístup k písaniu.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Cvičenia zamerané na písanie poznámok. Tvorenie rozličných druhov textov. Tvorenie rozličných druhov textov v písomnej a elektronickej podobe s pomocou učiteľa. Cvičenia zamerané na kreatívne písanie. Uplatňovanie a dodržiavanie kompozičných, štylistických, jazykových a pravopisných noriem s pomocou učiteľa.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Cvičenia zamerané na techniku plynulého písania, na čitateľné a úhľadné písmo v zhode s komunikačným cieľom. Cvičenia zamerané na písanie poznámok pomáhajúcich v učebnom procese. Tvorenie rozličných druhov textov (rozprávanie, opis, charakteristika, názor). Tvorenie rozličných druhov textov v písomnej a elektronickej forme (životopis, pozvánka, oznámenie, e-mail, SMS, četovanie).	*Informatika:* možnosti kancelárskych balíkov. *Vizuálna kultúra:* typografické poznatky, možnosti

Kreatívne písanie, písanie vymyslených príbehov (napr. písanie komiksu, dialógu, dramatizácia, transformácia dialógu do epickej formy, argumentácia). Sformulovanie vzťahu medzi textom a ilustráciou. Dodržiavanie kompozičných, štylistických, jazykových a pravopisných noriem s pomocou učiteľa.	komiksu. *Etická výchova:* formy styku, uctievanie osobnosti.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Poznámky, text v elektronickej forme, životopis, komiks, rozprávanie, opis, charakteristika, polemika, ilustrácia, jazyková správnosť.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Pravopis**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Poznanie základných pravopisných noriem, ich používanie v texte; sebakontrola, stále sa zvyšujúca samostatnosť v oprave textu.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Poznávanie a nácvik pravopisných noriem, ktoré sú spojené s hláskoslovnými a morfologickými poznatkami, s poznatkami o slovných druhoch, význame slova, tvorení slov a skladbe.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Nácvik pravopisu samohások *i/í, y/ý, ä,* dvojhlások *ia, ie, iu, ô* a spoluhlások *ch, l/ĺ, r/ŕ*. Pravopis jednotlivých slovných druhov. Pravopis ustálených slovných spojení. Pravopis zložených slov. Interpunkčné znamienka-najdôležitejšie pravidlá písania interpunkčných znamienok v texte. Spôsob písania dialógov a citátov (priama reč, nepriama reč).		*Informatika:* programy na kontrolu pravopisu. *Vizuálna kultúra:* využívanie typografických poznatkov na vytvorenie úhľadného a cieľovo vhodného písma.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Interpunkčné znamienko, čiarka, bodka, otáznik, výkričník, dvojbodka, pomlčka, priama reč, nepriama reč.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Systém jazyka**	**Počet hodín 85**
Predbežné vedomosti	Viacvýznamové slová, homonymá (rovnozvučné slová), ustálené slovné spojenia, porekadlá, príslovia, hláska, písmeno, slabika, morféma, slovný druh, sloveso, podstatné meno, prídavné meno, číslovka, zámeno, oznamovacia veta, rozkazovacia veta, opytovacia veta, želacia veta, zvolacia veta, bodka, čiarka, výkričník, otáznik, zátvorka.	
Výchovno-	Pozorovanie systému slovenského jazyka; podrobné skúmanie hlások,	

vzdelávacie ciele tematického okruhu	morfém, slov a viet. Spoznávanie súvislostí medzi výslovnosťou a písaním. Rozvíjanie analytických schopností; pozorovanie morfologických vlastností jednotlivých slovných druhov, vymenovanie jednotlivých vlastností. Rozvíjanie ústnej a písomnej komunikácie; pozorovanie systému jazyka, meniacich sa jednotiek jazyka vo vete a v texte, druhy viet podľa komunikatívneho cieľa v ústnych a písomných prejavoch, ich tvorivé využitie v každodennej komunikácii.

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Systém slovenských hlások, ich tvorenie: – samohlásky, dvojhlásky, spoluhlásky; – samohlásky: krátke, dlhé; – dvojhlásky; – spoluhlásky: tvrdé, mäkké, obojaké; znelé, neznelé. Osvojenie si pravidiel spájania hlások (rytmický zákon, spodobovanie, tvrdé slabiky, mäkké slabiky). Morfematická stavba slova: slovo, koreň slova, predpona, prípona. Spoznávanie slovotvorných postupov. Osvojenie si tvorenia slov pomocou slovotvorných predpôn a pípon. Spoznávanie a tvorenie zložených slov. Ohybné slovné druhy. Druhy, gramatické kategórie, skloňovanie podstatných mien, prídavných mien, čísloviek, zámen a časovanie slovies. Neohybné slovné druhy. Druhy prísloviek, ich tvorenie a stupňovanie. Systém predložiek. Druhy spojok. Častice a ich štylistické využitie. Druhy citosloviec. Úloha a funkcia hlavných vetných členov, ich druhy, syntaktické vzťahy, väzby. Úloha a funkcia vedľajších vetných členov, ich druhy, syntaktické vzťahy, väzby. Gramatická funkcia viet, stavba viet, syntaktická štruktúra viet, druhy viet. Druhy vetných skladov: priraďovanie, určovanie, prisudzovanie. Pozorovanie, spoznávanie a tvorenie vetných skladov. Transformácia viet v ústnej a písomnej forme v súlade s komunikatívnymi zámermi.	*Maďarský jazyk a literatúra:* systém hlások maďarského jazyka, tvorenie slov, slovné druhy, systém viet.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Rytmický zákon, spodobovanie, tvrdá slabika, mäkká slabika, vybrané slovo, koreň slova, predpona, prípona, zložené slovo, zámeno, časovanie slovies, príslovka, príslovka miesta, príslovka času, príslovka príčiny, príslovka spôsobu, predložka, vokalizovaná predložka, jednoslabičná predložka, prvotná predložka, druhotná predložka, spojka, podraďovacia spojka, priraďovacia spojka, častica, citoslovce, zvukomalebné slovo, vlastné citoslovce, hlavný vetný člen, nevyjadrený podmet, všeobecný podmet, prísudok, slovesný prísudok, menný prísudok, rozvíjací vetný člen, predmet, priamy predmet, nepriamy predmet, prívlastok, zhodný prívlastok, nezhodný prívlastok, príslovkové určenie, príslovkové určenie miesta, času, príčiny, spôsobu, vetný sklad, nerozvitý vetný člen, rozvitý vetný člen, viacnásobný vetný člen, jednočlenná veta, dvojčlenná veta, podraďovacia veta, priraďovacia veta, hlavná veta, vedľajšia veta, zložená veta.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Jazyk a spoločnosť**	**Počet hodín 16**
Predbežné vedomosti	Poznanie niekoľkých miestnych nárečových slov, archaizmov a frazeologizmov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie pôvodu slovenského jazyka. Spoznávanie variantov slovenského jazyka: spisovného jazyka, hovorového jazyka, nárečí a slovenských nárečí v Maďarsku. Porovnávanie spisovného jazyka s nárečiami. Rozvíjanie schopnosti vedomého používania jazyka; pozorovanie nemennosti a zmien v jazyku na základe starých a nových textov. Rozvíjanie slovnej zásoby. Rozvíjanie schopnosti vedieť vyjadrovať ten istý obsah rôznymi slovami a aslovnými spojeniami.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Pôvod slovenského jazyka a jeho miesto medzi jazykmi (indoeurópska jazyková rodina, slovanské jazyky). Skupiny slovanských jazykov. Staroslovienčina. Dokazovanie jazykovej príbuznosti Slovákov a Čechov príkladmi z hláskoslovného a lexikálneho systému. Spoznávanie variantov slovenského jazyka, spisovného jazyka, hovorového jazyka, nárečí a slovenských nárečí v Maďarsku. Slovná zásoba; Pozorovanie a spoznávanie archaizmov, neologizmov, cudzích slov, nárečových slov, odborných slov, slangových slov a žargónových slov. Zmeny v slovnej zásobe. Zbieranie starých a nových slov, výrazov, ich porovnávanie. Dôkazy zmien v slovnej zásobe v rôznych obdobiach– napr. v písomných alebo literárnych textoch z 18., 19. storočia. Druhy slov podľa významu: ustálené slovné spojenia, frazeologizmy, jednovýznamové a viacvýznamové slová, synonymá. antonymá, homonymá; ich štylistické využitie.	*Slovenská vzdelanosť:* Slováci. Usadenie sa Slovákov na území dnešného Maďarska.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Jazyková rodina, indoeurópska jazyková rodina, slovanské jazyky, staroslovienský jazyk, spisovný jazyk, hovorový jazyk, nárečie, archaizmy, neologizmy, cudzie slová, nárečové slová, odborné slová, slangové slová, žargónové slová, ustálené slovné spojenia, frazeologizmy, jednovýznamové a viacvýznamové slová, synonymá. antonymá, homonymá.

Literatúra

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Lyrické diela slovenkej literatúry**	**Počet hodín 38**
Predbežné vedomosti	Detské básne slovenských autorov.	
Výchovno-	Spoznávanie, pozorovanie motívov slovenskej lyriky. Spoznávanie	

vzdelávacie ciele tematického okruhu	výrazových prostriedkov lyriky (kompozícia, slovná zásoba, štylistické figúry). Používanie jednotlivých pojmov pri analýze diel.

Poznatky	**Rozvojové požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Lyrické diela slovenskej literatúry s rôznou tematikou, konkrétne: Ľudovít Štúr: *Na matkinej mohile*, Janko Kráľ: *Krajinská pieseň, Orol vták, Slovo, Šahy,* Andrej Sládkovič: *Detvan (részletek),* Samo Chalupka: *Mor ho!* (részlet), *Turčín Poničan,* Pavol Országh Hviezdoslav: *Čí som, ja? K ľudu, k ľudu, Žatva,* Janko Jesenský: *Fujaru ja lacnú mám, Bratstvo, rovnosť, sloboda*, Ivan Krasko: *Šelest hory, Kritikovi*, Ján Smrek: *Oči, Syn môj,* Ján Kostra: *Na cintoríne Kerepeši,* Laco Novomeský: *Čierna a červená, Cesta,* Andraj Plávka: *Matka*, Milan Rúfus: *Sená, Chlieb náš každodenný,* Miroslav Válek: *Nite*.	Spoznanie toho, že v lyrických dielach je básnik prítomný, najčastejšie v prvej osobe jednotného čísla. Témou lyrického diela je vnútorný svet básnika, čiže jeho city, nálada, zážitky, myšlienky a skúsenosti. Spoznávanie typických motívov slovenskej literatúry: boj za slobodu, za ľudské práva, odsúdenie bezprávnosti, vojny, láska k vlasti, vytrvalosť človeka, synovská láska k rodičom, láska k rodnej zemi, láska k žene, bolesť. Spoznanie toho, že v lyrických dielach popri obsahových prvkoch sú dôležité aj výrazové prostriedky, kompozícia, štýl, trópy, figúry a zvuková stránka jazyka. Spoznanie toho, že v niektorých lyrických dielach sa objavuje aj epický prvok. Rozvíjanie slovnej zásoby v súvislosti s témou literárnych diel. Diela na memorovanie: Janko Kráľ: *Krajinská pieseň (celé dielo),* Samo Chalupka: *Turčín Poničan* (4 strofy), Janko Kráľ: *Orol vták* (2 strofy), Andrej Sládkovič: *Detvan* (3 strofy), Pavol Országh Hviezdoslav: *Čí som ja?* (2 strofy), Ivan Krasko: *Šelest hory* (2 strofy).	*Informatika:* hľadanie životopisných údajov autorov.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Lyrický subjekt, motív, trópy, figúry, opakovanie, stupňovanie, paralela, protiklad, prirovnanie, zosobnenie, metafora, alegória, symbol, rytmus, sylabický, časomerný, sylabotonický prozodický systém, rým, rámec, refrén, motív, téma.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Epika**	**Počet hodín 40**
Predbežné vedomosti	Rozprávky, poviedky slovenských autorov; poznanie románových rozprávok, detských románov.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Spoznávanie, pozorovanie zobrazovaných medziľudských vzťahov, spoločenských pomerov, detských osudov, historických tém. Spoznávanie žánrových čŕt balady, novely, poviedky a románu.	

Poznatky	**Rozvojové požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Rozbor epických diel z rôznych období: Janko Kráľ: *Kvet,* Ján Botto: *Žltá ľalia* (úryvky), *Margita a Besná,* Ján Kalinčiak: *Reštavrácia* (úryvok), Jozef Gregor–Tajovský: *Do konca* (úryvky), *Z Martina do Kestúca, Mamka Pôstková,* Janko Jesenský: *Doktor,* (úryvky), *Demokrati* (úryvky), Ľudo Ondrejov: *Panské známosti,* Rudolf Jašík: *Námestie svätej Alžbety* (úryvky), Mária Ďuríčková: *Potrestané košele,* Ladislav Ballek: *Čudný spáč* (úryvok). Domáce čítanie: Fraňo Kráľ: *Čenkovej deti* (úryvky), Martin Kukučín: *Rysavá jalovica* (úryvky).	Pozorovanie a vymenovanie žánrových čŕt balady, novely, poviedky a románu. Kompozícia, prvky deja, prevrat, postavy, hlavná postava/hlavné postavy, vedľajšie postavy, určenie začiatku a konca diela. Identifikácia základných prostriedkov charakteristiky. V kooperácii s triedou analyzovať charaktery. Snažiť sa analyzovať čas a priestor. Vnímanie rozdielu medzi fabulou a sujetom v slede dejových prvkov. Pozorovanie zobrazovaných medziľudských vzťahov, spoločenských pomerov, detských osudov, historických tém. Rozvíjanie slovnej zásoby v súvislosti s témami literárnych diel. Diela na memorovanie: *Žltá ľalia* (4 strofy), Janko Kráľ: *Kvet* (2 strofy), päťriadkové úryvky z prozaických diel (3 kusy)	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* Holokaust počas 2. svetovej vojny.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Balada, zhustený dej, náznak, dialóg, monológ, novela, hlavná dejová línia, vedľajšia dejová línia, poviedka, román, zápletka, románová postava, hlavná postava, charakter, kompozícia, epizóda.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Rozbor jedného dramatického diela	Počet hodín 4
Predbežné vedomosti	Dramické žánre obradového folklóru, postava, vedľajšia postava, hlavný hrdina, konflikt.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Interpretácia medziľudských vzťahov, konaní postáv, citových vzťahov a konfliktov s pomocou učiteľa.	

Poznatky	Rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Rozbor dramatického diela: Peter Karvaš: *Polnočná omša* (úryvky) Drámatické hry na hodinách slovenskej literatúry.	Rozlišovanie úlohy monológu a dialógu v dráme. V spoločnej hre-po pozorovaní držania tela, spôsobu chôdze, gestikulácie a mimiky iných– vytvoriť rôzne typy postáv a ľudí. Spoznávanie súladu textu a pohybu v dramatických hrách. Rozvíjanie slovnej zásoby v súvislosti s témami literárnych diel.	*Vizuálna kultúra*: vyhotovenie kulisy, kostýmov, rekvizít na základe návrhu.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Dialóg, kulisa, dejstvo, napätie, dejový obrat, humor, scéna, kostým, komédia, komikum, konflikt, monológ, rižisér, rola, postava, činohra, text a pohyb, vyvrcholenie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Slovenská literatúra v Maďarsku	Počet hodín 12
Predbežné vedomosti	Detské básne, rozprávky, poviedky slovenských autorov v Maďarsku.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Ovládanie charakteristických tém slovenskej lyriky v Maďarsku. Spoznávanie výrazových prostriedkov lyriky (kompozičná rôznorodosť, lexikálne prostriedky, figúry), používanie pojmov pri rozbore diel. Pozorovanie zobrazovaných medziľudských vzťahov, spoločenských pomerov.	

Poznatky	Rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Lyrické diela slovenskej literatúry v Maďarsku s rôznou tematikou, konkrétne:	Spoznanie toho, že rodná zem, domov a materinský jazyk sú častými citovými, náladovými a	*Informatika:* hľadanie životopisných

Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč, Pod Pilíšom,* Juraj Dolnozemský: *Naša dedina, Smerom k slovám,* Alexander Kormoš: *Jazyk,* Imrich Fuhl: *Spomienky,* Veronka Halušková: *Zemplínska dedinka.* Prozaické diela slovenskej literatúry v Maďarsku s rôznou tematikou, konkrétne: Michal Hrivnák: *Milka* (úryvok), Pavol Kondač: *Hrboľatá cesta* (úryvok), Zoltán Bárkányi-Valkán: *Maska* (úryvok).	myšlienkovými zážitkami, ako aj častými témami lyrických diel. Spoznanie toho, že city v lyrike majú univerzálny ľudský rozmer. Spoznávanie výrazových prostriedkov, štylistických prvkov, trópov, figúr a prozodických prostriedkov. Pozorovanie zobrazovaných medziľudských vzťahov, spoločenských pomerov. Určenie kompozície, dejových prvkov, dejového obratu, postáv, hlavných hrdinov, vedľajších postáv, začiatku a konca diela. Identifikácia základných prostriedkov charakteristiky. V kooperácii s triedou analyzovať charaktery. Snažiť sa analyzovať čas a priestor. Vnímanie rozdielu medzi fabulou a sujetom v slede dejových prvkov. Rozvíjanie slovnej zásoby v súvislosti s témami literárnych diel. Diela na memorovanie: Juraj Dolnozemský: *Naša dedina* (úryvok), Alexander Kormoš: *Jazyk* (úryvok), Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč* (úryvok).	údajov autorov. *Slovenská vzdelanosť*: slovenské tradície rodných miest básnikov a spisovateľov.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Lyrika, trópy, figúry, cit, nálada, zážitok, epika, próza, rodná zem, materinský jazyk, poviedka, román.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Detské osudy vo svetovej literatúre**	**Počet hodín 3**
Predbežné vedomosti	Poznanie románových rozprávok, detských románov s jednoduchou kompozíciou.	
Výchovno-vzdelávacie ciele	Spoznávanie základných prostriedkov charakteristiky osoby a opisu prostredia. Interpretácia niekoľkých českých povier s pomocou učiteľa.	

tematického okruhu	

Poznatky	Rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Zobrazenie detských osudov v českej literatúre: Božena Němcová: *Divá Bára.*	Spoznávanie silného vzťahu človeka k prírode. Spoznávanie základných výrazových prostriedkov charakteristiky osoby. Spoznávanie výrazových prostriedkov charakteristiky prostredia. Spoznávanie niekoľkých českých povier.	*Slovenská vzdelanosť:* povery Slovákov v Maďarsku.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Povera, nadprirodzená bytosť.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Literárne druhy a literárne žánre	Počet hodín 6
Predbežné vedomosti	Doteraz osvojené žánre: pieseň, balada, rozprávka, detský román, dej, postava, hlavná postava, vedľajšia postava, hlavný hrdina, konflikt.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Jednoduché určenie lyrických, epických a dramatických žánrov, ilustrovanie charakterických čŕt textami, určenie žánrov prečítaných diel, ktoré sa dajú ľahko zoradiť.	

Poznatky	Rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Lyrika Charekteristické črty piesne a epigramu. Charekteristické črty balady, lyricko-epickej skladby, novely, rozprávania a románu. Dráma Charekteristické črty tragédie, komédie a veselohry.	Systematizácia.	*Maďarský jazyk a literatúra*: literárne druhy a žánre.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Lyrika, pieseň, epigram, epika, balada, lyricko-epická skladba, novela, rozprávanie, román, dráma, tragédia, komédia, tragickosť, komickosť, veselohra, humor.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Výrazové prostriedky médie a pohyblivého filmu**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Žiak pozoruje a spoznáva priestorové a časové aspekty, konflikty v rôznych mediálnych textoch. Je schopný tvoriť animovaný film. Pochopí príčinu a dôsledok deja v krátkych dielach s jednou dejovou líniou. Určí čas a priestor, začiatok a koniec sujetu, usporiada dejové zložky. Je schopný prežívať každodenné konflikty pomocou dramatických textov a hier.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Rozvíjanie schopnosti porozumieť výrazovým prostriedkom pohyblivého obrazu (film, televízia, video, počítačová hra a web na vekuprimeranej úrovni), vytvorenie vlastného kritického názoru, rozvíjanie schopnosti tvoriť a pochopiť mediálne texty. Pomôcť žiakom získať základné poznatky o jazykových výrazových prostriedkoch médie.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznávanie a pozorovanie priestorových a časových aspektov, charakterov a konfliktov v mediálnych textoch (napr. v rozhlasovej relácii, interview). Objasnenie pojmov dejový obrat a epizóda. Pozorovanie a spoznávanie sujetu, fabuly a narácie v pohyblivých obrazoch vhodných pre túto vekovú kategóriu, pri ich analýze používať známe pojmy: expozícia-úvod, kolízia-zápletka, riešenie konfliktu-záver. Tvorenie jednoduchých mediálnych textov (napr. interview, novinový článok, portrét).	*Vizuálna kultúra:* zobrazovanie zmeny času a priestoru na záberoch. *Dráma a tanec:* fabula-rozprávanie, sujet-obsah, napätie, konflikt, dejový obrat atď.

Kľúčové pojmy/ pojmy	Hrdina, konflikt, sujet-obsah, fabula-rozprávanie, narácia, expozícia-úvod, kolízia-zápletka, riešenie konfliktu-záver, scéna, epizóda, dejový obrat.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Všeobecné témy**	**Počet hodín 53**
Predbežné vedomosti	Základná slovná zásoba v témach spôsob života, spoločenský život, výchova-vzdelávanie, kultúrny život a média, prostredie, hospodársky život a cestovanie.	
Výchovno-vzdelávacie ciele tematického okruhu	Vytvorenie vhodnej slovnej zásoby a komunikačných zručností v témach spôsob života, spoločenský život, výchova-vzdelávanie, kultúrny život a média, prostredie, hospodársky život a cestovanie.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Precvičovanie rôznych foriem písomnej a ústnej komunikácie s adekvátnou slovnou zásobou v tematických okruhoch:	*Slovenská vzdelanosť:* pamätné miesta

Spôsob života (predstavenie sa, rodina, denný režim, zdravá životospráva, voľný čas, šport). Spoločenský život (stravovanie, jedlá, jednoduché recepty, rodinné sviatky, narodeniny, meniny) Škola, výchova-vzdelávanie (rozvrh hodín, vyučovacie predmety, trieda) Kultúrny život a média (televízia, počítač, tlač, divadlo, kino). Životné prostredie, hospodársky život (domov, osady, dediny, mestá, budovy, nákup, služby, príroda, ročné obdobia, počasie, ochrana životného prostredia). Doprava, cestovanie (dopravné prostriedky, plánovanie cesty v Maďarsku a na Slovensku)	významných slovenských osobností v Maďarsku. *Zemepis:* Maďarsko, Slovensko, ochrana životného prostredia. *Informatika:* časti počítača.
Kľúčové pojmy/ pojmy	Spôsob života, rodina, príbuzenské vzťahy, denný režim, zdravie, choroba, nemocnica, u lekára, zdravá životospráva, voľný čas, šport (vodné športy, loptové hry, zimné športy), majstrovstvá, turizmus. Spoločenský život, stravovanie, jedlá, špeciality, recepty, technológie varenia a pečenia, stolovanie, rodinné sviatky, zvyky. Škola, výchova-vzdelávanie, súbehy (športové preteky, vzdelanostné súťaže), maturitná skúška, prihlásenie sa na univerzitné štúdiá, voľba povolania, jazyková skúška. Kultúrny život, divadlo, kino, knižnica, múzeum, tlač, elektronická tlač, umenie, výtvarné umenie. Životné prostredie, byt-dom, typy osád, dediny, mestá, hospodársky život, nákup, obchody, služby, príroda, ročné obdobia, počasie, znečisťovanie životného prostredia, ochrana životného prostredia. Doprava, prostriedky mestskej hromadnej dopravy, cestovanie diaľkovým autobusom, železničná doprava, letecká doprava, lodná doprava, dopravné predpisy, školský výlet, dovolenka, Slovákmi obývané osady, škola v prírode, lyžiarsky výcvik, letná univerzita, cestovné doklady, prírodné krásy, kultúrne pamiatky, svetové dedičstvo.

Očakávané výsledky na konci dvojročného cyklu	Žiak si osvojí základné pravidlá vyjadrovania vlastného názoru v kultivovanej forme. Je schopný používať vhodný štýl a adekvátnu slovnú zásobu v zhode s komunikačnou situáciou a komunikačným cieľom. Je schopný čítať s porozumením. Používa metódy interpretácie textu, metódy vyhľadávania údajov a používania informácií. Text reprodukuje výrazovo. Rozpozná rôzne typy textov. Je schopný aplikovať informácie z elektronických a internetových prameňov. Jeho technika pri písaní poznámok sa rozvíjala. Dodržiava kompozičné, štylistické, jazykové a pravopisné normy pri tvorení rozličných druhov textov v súlade so slohovými útvarmi. Ovláda kreatívne písanie. Je schopný dodržiavaťpravopisné normy, ktoré sú spojené s hláskoslovnými a morfologickými poznatkami, s poznatkami o slovných druhoch, význame slova, tvorení slov a skladbe. Je schopný skúmať hlásky, morfémy, slová a vety, osvojí si súvislosti medzi výslovnosťou a písaním. Porozumie morfologickým vlastnostiam slovných druhov, je schopný vymenovať ich jednotlivé vlastnosti. Ústna a

	písomná komunikácia žiaka sa rozvíjala; je schopný pozorovať systém jazyka, meniacich sa jednotiek jazyka vo vete a v texte, druhy viet podľa komunikatívneho cieľa v ústnych a písomných prejavoch, využíva ich v každodennej komunikácii. Pozná pôvod slovenského jazyka, varianty slovenského jazyka: spisovný jazyk, hovorový jazyk, nárečia a slovenské nárečia v Maďarsku. Je schopný porovnať spisovný jazyk s nárečiami. Je schopný pozorovať nemennosť a zmeny v jazyku na základe starých a nových textov a vie ich analyzovať. Je vedomý toho, že ten istý obsah možno vyjadriť rôznymi slovami a slovnými spojeniami. Je schopný vysvetliť črty epických, lyrických a dramatických žánrov. Je schopný pomenovať typické motívy slovenskej lyriky. Pozná medziľudské vzťahy, spoločenské pomery, detské osudy, historické témy zobrazované v epických dielach. Je schopný analyzovať medziľudské vzťahy, konanie postáv, citové vzťahy a konflikty v dramatických dielach. Je schopný porozumieť výrazovým prostriedkom pohyblivého obrazu na vekuprimeranej úrovni. Je schopný pochopiť mediálne texty. Slovná zásoba žiaka sa rozvíja v súvislosti s témami literárnych diel. Žiak má vekuprimeranú slovnú zásobu a komunikačné schopnosti v témach spôsob života, spoločenský život, výchova-vzdelávanie, kultúrny život a média, prostredie, hospodársky život a cestovanie.

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

(Pre jednojazyčné a dvojjazyčné národnostné školy)

9.-12. ročník

Hlavným cieľom predmetu slovenský jazyk a literatúra je, aby si žiaci uvedomovali prednosti jazykovej a kultúrnej bohatosti, aby sa v nich vytvoril reálny obraz národa a menšiny. Dôležitým cieľom predmetu je osvojenie si jazyka na takej úrovni, ktorá umožňuje kultivovanú a plynulú ústnu komunikáciu.

Hlavnou úlohou jazykovej výchovy je spoznávanie jazyka ako meniaceho sa systému a rozvíjanie jazykovej kompetencie, aby žiaci vekuprimerane ovládali komunikačné prostriedky v písomnej a ústnej podobe, aby boli schopní ich funkčnej analýzy a aplikácie v praxi.

Očakávaná jazyková kultúra absolventov národnostných stredných škôl obsahuje porozumenie a tvorenie ústnych a písomných prejavov, ich aplikovanie v kultivovanej podobe v rôznych životných situáciách.

Predmet slovenský jazyk a literatúra posilňuje jazykovú a kultúrnu identitu žiakov, vzťah k národnosti, vlasti, materskej krajine, vytvára v žiakoch nárok na kultivovaný prejav, posilňuje ich schopnosť formulovať vlastný etický a morálny úsudok, napomáha spoznávanie iných kultúr.

V kontakte s literárnymi dielami sa vytvára vzťah medzi minulosťou, prítomnosťou a budúcnosťou. Žiaci sa oboznamujú so slovenskou literatúrou a jej predstaviteľmi. V hodnotných dielach nájdu základné životné otázky, ktoré svedčia o kontinuálnom a obnovenom charaktere kultúry. Literárne diela im pomáhajú pochopiť a zažívať ľudské a spoločenské problémy, spoznávať vlastnú kultúru a kultúru iných, sformulovať a uctievať rozdiely medzi mnou a druhým.

Literárne diela, ktoré rozvíjajú pamäť a schopnosť spracovávania a zachovávania zážitkov, podporujú žiakov v tom, aby sa v nich vytvoril nárok na prijatie a formovanie tradícií súbežne. Žiaci pochopia zodpovednosť jedinca za zachovávanie a obnovenie slovenského spoločenstva.

Popri horeuvedených cieľoch mimoriadne dôležitou úlohu slovenskej literatúry je vzbudiť a posilňovať v žiakoch záujem o čítanie, naučiť ich milovať literatúru ako umenie a cez štylistické postupy a spôsoby vyjadrovania spoznávať zážitkovosť literatúry. Získané poznatky rozvíjajú sebapoznanie, poznanie iných, predstavivosť, kreativitu a kritické myslenie.

Pomocou literárneho vzdelania žiaci môžu prežívať a spoznávať životné situácie, city, situácie, v ktorých sa treba rozhodovať, morálne dilemy, modely riešenia problémov, formy správania sa, hodnoty, idey a myšlienky, ktoré vedia aplikovať i vo svojom živote. Prejavujú súcit s ľuďmi iného správania sa, sociálneho postavenia, presvedčenia, svetonáhľadu, inej životnej formy, iných myšlienkových postupov.

Popri masovej kultúre môžu spoznávať aj alternatívne kultúry, ale budú schopní prijímať a aplikovať jednotlivé javy masovej kultúry diferencovane.

Súčasťou predmetu slovenský jazyk a literatúra je aj rozvíjanie pojmového myslenia. (Rámcové učebné osnovy jasne dokumentujú, že pre predmet slovenský jazyk a literatúra – uvádzajúc k jednotlivým tematickým okruhom pojmy – bol vypracovaný vlastný, špecifický systém pojmov.) Rozširovanie a prehlbovanie vedomostí súvisiace s pojmami je súčasťou efektívneho učenia sa.

Rôzne charaktery a spôsoby správania sa v literárnych dielach podporujú schopnosť morálneho úsudku. Pozorovanie a analýza priebehu hľadania hodnôt a krízy hodnôt dáva možnosť žiakom prehlbovať empatiu, sebapoznanie a morálne vedomie.

V dôsledku rôznorodosti životných osudov v literárnych dielach sa zvyšuje u žiakov znalosť reality. Spoznávajú mnoho ľudských životných dráh, ktoré podporujú ich rozhodovanie v živote, v ďalšom štúdiu a pri voľbe povolania.

Špecifickým cieľom vyučovania predmetu slovenský jazyk a literatúra je samozrejme aj to, aby žiaci získavali skúsenosti v rôznych činnostiach: dobrovoľná práca, zbieranie materiálu, prednáška, kooperatívne učenie (práca vo dvojici, skupinová práca) dramatické hry, aplikovanie rôznych metód interpretácie textu.

Predmet výchováva k udržateľnosti životného prostredia a ekologickému vedomiu. V literárnych dielach sú zobrazované rôzne vzťahy človeka k prírode; rozhovor o nich a skúmanie týchto vzťahov pomáha žiakom vytvárať vedomý vzťah k prírodnému a umelému (človekom vytvorenému) prostrediu.

Predmet na kompenzáciu bezdôvodnej, občas zaužívanej spotreby ponúka iné hodnoty: zážitok z čítania literárnych diel, rozprávanie o nich.

V súvislosti so všeobecnými témami sa obohacuje slovná zásoba žiakov, rozširujú sa ich poznatky v jednotlivých témach. Jazykové zručnosti žiakov sa rozvíjajú kvalitatívne.

Vzdelanostná oblasť slovenský jazyk a literatúra prispieva k duševnému a citovému rozvoju žiakov, ktorý podporuje udržiavanie duševného a telesného zdravia. Literárne diela, zážitky z čítania rozvíjajú sebapoznanie a poznanie reality.

Metódy individuálneho zbierania údajov, služby knižníc, používanie katalógov, bibliografií, aplikácie možností internetu rozvíjajú digitálnu kultúru a efektívnosť učenia sa.

Štruktúra rámcových učebných osnov slovenského jazyka a literatúry pre 9.-12. ročník je nasledovná: najprv sú uvedené tematické okruhy slovenského jazyka pre 9.-10. ročník, potom nasledujú tematické okruhy slovenskej literatúry pre 9.-10. ročník, za nimi sú tematické okruhy slovenskej literatúry a konverzácie. Očakávané výsledky dvoch ročníkov zo slovenského jazyka a literatúry sú v jednej spoločnej tabuľke. Štruktúra rámcových učebných osnov pre 11.-12. ročník je podobná. K tematickým okruhom navrhujeme počet hodín, ktorý nie je povinný.

9.-10. ročník

Cieľom štúdia slovenského jazyka a literatúry je rozširovanie a rozvíjanie techník porozumenia textu, slovnej zásoby, porozumenia a používania pojmov. Hlavným cieľom je aj čitateľné písmo a dodržiavanie pravopisných noriem. Očakáva sa prehlbovanie čitateľských zručností a zručností porozumenia textu, hlasné čítanie s porozumením a tiché čítanie. Dôležitou oblasťou jazykového vzdelávania je čítanie textov rôznej dĺžky a náročnosti, rôzneho žánru a cieľa. So zručnosťou tvorenia textov súvisí, predchádza jej a sprevádza ju rozvíjanie písania poznámok a konspektu samostatne, sformulovanie vlastného názoru v ústnej a písomnej forme.

Kultivované jazykové správanie predpokladá rozvíjanie rečových zručností potrebných k spoločenskej komunkácii. Všeobecným cieľom je vytvorenie jazykového správania, ktoré sa prispôsobuje komonikačným partnerom a komunikačnej situácii, porozumenie a interpretácia verbálnych a nonverbálnych kódov ústneho prejavu.

Očákávanou úlohou je rozvíjanie jazykových a gramatických poznatkov potrebných ku kultivovanému používaniu súčasného slovenského jazyka; pripravovanie žiakov na samostatné používanie jazykových poznatkov. Cieľom je samostatné používanie príručiek a dodržiavanie pravopisných noriem v písomných prejavoch. Súčasťou rozvíjania jazykového

vedomia je aj nadobudnutie takých zručností, pomocou ktorých žiaci vedia sformulovať problémy súvisiace s tvorením a upravovaním textu, pravopisné problémy a vedia samostatne korigovať chyby.

Rozvíjanie jazykových zručností a učivo predmetu obsahuje spracovanie, interpretáciu, hodnotenie vedeckých, publicistických, administratívnych a literárnych textov z hľadiska významu a zo štylistického hľadiska (napr. synonymá, viacvýznamovosť, konkrétny a prenesený význam, trópy, figúry). Cieľom spracovávania textov je používanie analyzačných a holistických metód pri odhaľovaní významu vedeckých, populárnonáučných, publicistických, administratívnych a literárnych textov.

Cieľom vyučovania literatúry je rozvíjanie citového a myšlienkového vnímania rozborom jazyka beletristických textov; spoznávanie a aplikácia interpretačných metód vhodných pre daný žáner (napr. kontext, téma, určenie žánru, viacvýznamovosť); aplikovanie týchto interpretačných metód pri analýze lyrických diel rôzneho žánru a tónu; osvojenie si interpretačných metód používaných pri vnímaní významovej intencionality trópov, figúr, lexikálnych a syntaktických prostriedkov, funkcie gramatických prostriedkov.

Žiaci sú schopní spoznávať a porozumieť súvislostí medzi témami, životnými situáciami, motívmi a formami; porozumejú kultúrnemu a literárnemu odkazu jednotlivých období a diel, pri následnej analýze a hodnotení používajú poznatky. Cieľom je, aby žiaci boli schopní aplikovať formálne, štylistické a jazykové prostriedky pri porozprávaní každodenných príbehov a pri kreatívnom písaní.

Dôležitou úlohou je rozvíjanie slovnej zásoby v uvedených témach, aby komunikácia žiakov bola plynulejšia a kvalitnejšia.

Príprava žiakov na samostané zbieranie materiálu, na tvorenie dlhších textov (referát, recenzia), na zbieranie, selekciu, systematizáciu, kritické hodnotenie, používanie verbálnych a nonverbálnych (rečových a obrazových) informácií prispieva k rozvíjaniu schopnosti učenia sa a zvyšovaniu samostatnosti. Úlohou vyučovania slovenského jazyka a literatúry je dodržiavanie etických aspektov využívania informácií (presné uvedenie prameňov, citovanie). Doslovné memorovanie strof, veršov (približne 20 riadkov) a úryvkov z prozaických diel (15 riadkov) rozvíja schopnosť učenia sa.

Jazyk

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikácia**	**Počet hodín 9**
Predbežné vedomosti	Základné pravidlá sformulovania vlastného stanoviska a vedenia polemiky kultivovaným spôsobom. Používanie vhodného štýlu a vhodných lexikálnych prostriedkov, ktoré sú v zhode s komunikačnou situáciou a komunikačným cieľom.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie zručnosti porozumenia a tvorenia ústnych prejavov, aby žiak bol schopný samostatnej a skupinovej alebo verbálnej a nonverbálnej komunikácie.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Počúvanie s porozumením. Snažiť sa o presnosť, pestrosť, jazykové vedomie a vyzdvihnutie podstaty v ústnych prejavoch. Vhodné a spontánne prispôsobenie sa prvkom komunikačného	*Spev a hudba:* zvuky reči, hlas, tempo reči, rytmus.

procesu v rôznych rečových situáciách. Vedomé používanie intonačných štylistických prostriedkov (dôraz, intenzita hlasu, intonácia, výška hlasu, pauza, tempo) a mimojazykových kinetických prostriedkov (pohľady očí, mimika, gestika, plastika, vzdialenosť). Podieľať sa na skupinových rozhovoroch, polemikách. Pozorné a trpezlivé vypočutie odlišného názoru, jeho rešpektovanie, prípadne krátke zhrnutie. Zastávať vlastný názor alebo jeho korekcia. Doslovný, výrazný a vedomý prednes ukážok z literárnych diel s dodržiavaním intonačných štylistických prostriedkov.	
Kľúčové pojmy/pojmy	Odosielateľ, adresát, správa, intonačný štylistický prostriedok, dôraz, intonácia, výška hlasu, pauza, tempo, mimojazykový kinetický prostriedok, pohľad očí, mimika, gestika, plastika, vzdialenosť.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Hláskoslovie**	**Počet hodín 15**
Predbežné vedomosti	Poznatky o zvukovej stránke jazyka, ich aplikácia pri tvorení písomných a ústnych prejavov.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie jazykového vedomia. Rozvíjanie poznávacích a analyzačných schopností súvisiace s aktivizáciou hlások.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Poznávanie hláskoslovného systému slovenského jazyka: samohlásky, dvojhlásky, spoluhlásky, charakteristické črty tvorenia a výslovnosti hlások. Zákonitosti spájania hlások, súvislosti medzi pravopisom a výslovnosťou: mäkké a tvrdé slabiky, krátke a dlhé slabiky, slabikotvorné spoluhlásky l-Í a r-ŕ, spodovanie pri stretnutí dvoch spoluhlások.	*Maďarský jazyk a literatúra:* porovnávanie hláskoslovného systému slovenského a maďarského jazyka.
Kľúčové pojmy/pojmy	Rytmický zákon, slabikotvorná spoluhláska, spodobovanie.

Tematický okruh/ výchovno-vzdelávací cieľ	**Lexikológia, tvorenie slov**	**Počet hodín 23**
Predbežné vedomosti	Uplatňovanie poznatkov o lexikálnej rovine a oblasti tvorenia slov pri tvorbe jazykových prejavov v písomnej a ústnej podobe.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie jazykového vedomia. Rozvíjanie poznávacích a analyzačných schopností súvisiace s aktivizáciou jazykových jednotiek.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spisovný jazyk a jeho funkcia.	*Maďarský jazyk a*

Slovenské nárečia, slovenské nárečia v Maďarsku. Spôsoby tvorenia slov: odvodzovanie (pomocou predpony a prípony), skladanie, skracovanie. Vymedzenie pojmov slovná zásoba a jadro slovnej zásoby. Členenie slovnej zásoby: – spisovné a nespisovné slová (slangové, nárečové a žargónové slová); – podľa významu (plnovýznamové a neplnovýznamové slová, jednovýznamové a viacvýznamové slová, synonymá, homonymá, antonymá, viacslovné pomenovania); – podľa citového zafarbenia: neutrálne slová, citovo zafarbené slová (eufemizmy, disfemizmy, zjemňujúce slová, zhoršujúce, hanlivé slová); – podľa pôvodu (slovenské-domáce a cudzie slová); – podľa príslušnosti k štýlovej vrstve: neutrálne a štylisticky príznakové slová (hovorové, básnické a odborné slová); – podľa historického hľadiska (neologizmy, archaizmy; historizmy).	*literatúra:* slovná zásoba maďarského jazyka. *Slovenská vzdelanosť:* slovenské nárečia, slovenské nárečia v Maďarsku.
Kľúčové pojmy/pojmy	Koreň, predpona, prípona. Skracovanie. Slovná zásoba, jadro slovnej zásoby, spisovné slová, slangové slová, nárečové slová, žargónové slová, plnovýznamové slová, neplnovýznamové slová, jednovýznamové slová, viacvýznamové slová, synonymá, homonymá, antonymá, viacslovné pomenovania, citovo zafarbené slová, neutrálne slová, eufemizmy, disfemizmy, zjemňujúce slová, zhoršujúce slová, hanlivé slová, cudzie slová, štylisticky bezpríznakové slová, štylisticky príznakové slová, hovorové slová, básnické slová, odborné slová, neologizmy, archaizmy, historizmy.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Morfológia**	**Počet hodín 73**
Predbežné vedomosti	Morfologické poznatky, ich využívanie pri tvorení písomných a ústnych prejavov.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie jazykového vedomia. Rozvíjanie poznávacích a analyzačných schopností súvisiace s jazykovými jednotkami.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Kritériá delenia slovných druhov, plnovýznamové slová, neplnovýznamové slová, ohybné slová, neohybné slová. Ohybné slovné druhy (podstatné mená, prídavné mená, číslovky, zámená a slovesá), ich gramatické kategórie, delenie. Stupňovanie prídavných mien. Neohybné slovné druhy (príslovky, predložky, spojky, častice a citoslovcia), delenie. Stupňovanie prísloviek.	*Maďarský jazyk a literatúra:* porovnávanie morfologickej roviny slovenského a maďarského jazyka.

Kľúčové pojmy/pojmy	Plnovýznamové slová, neplnovýznamové slová, ohybné slová, neohybné slová, gramatická kategória.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Pravopis**	**Počet hodín 22**
Predbežné vedomosti	Spoznanávanie a aplikovanie pravopisných noriem, poznávanie a používanie pravopisných slovníkov v praxi.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie schopnosti písania podľa noriem pravopisu. Rozvíjanie schopnosti opravovania a korigovania vlastných chýb.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Pravopis mäkkých a tvrdých slabík. Rozdiel v písaní spoluhlások l-ľ. Uplatňovanie rytmického zákona a výnimiek z rytmického krátenia v pravopise. Pravopis slabikotvorných spoluhlások l-Ĺ, r-ŕ. Písanie i-y, í-ý v slovenských a cudzích slovách. Písanie veľkých písmen. Pravopis vlastných mien. Rozdeľovanie slov. Pravopis základných a radových číslovieok. Pravopis príslovieok. Pravopisné slovníky, kontrola pravopisu v programoch.	*Informatika:* poznanie a používanie kontrol pravopisu v programoch. *Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* pravopis.
Kľúčové pojmy/pojmy	Pravopisná norma, písaný jazyk, jazyková norma.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Porozumenie a tvorenie textu**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Čitateľné a úhľadné písmo zodpovedajúce veku žiakov. Základné poznatky o písaní poznámok. Interpretácia informácií a myšlienok textu. Textotvorné postupy, techniky zhromažďovania údajov.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Vytvorenie si techniky písania poznámok v súlade s obsahom a funkciou prejavu. Zhustenie a rozšírenie textu podľa určitých hľadísk. Schopnosť tvorenia súkromných a administratívnych textov (súkromný list, úradný list, životopis, žiadosť, motivačný list). Vhodné a výstižné vyjadrovanie sa pri tvorení rozličných textov v písomnej forme (rozprávanie, opis, charakteristika, výklad, referát, recenzia). Sebavyjadrovanie pri kreatívnom tvorení textov.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Čitateľný, estetický a efektívny spôsob písania. Vhodné a primerané tempo a dodržiavanie pravopisných noriem pri písaní diktátu. Vytvorenie si techniky prehľadného a samostatného písania poznámok, vyzdvihnutie podstaty. Transformácia textov podľa uhla pohľadu a komunikatívneho cieľa:	*Informatika*: využívanie informácií, uvedenie prameňov, textové databázy, právne a etické aspekty využívania internetu.

zhustenie a roršírenie textu podľa určitých hľadísk. Spoznávanie vlastností, kompozičných možností rôznych útvarov súkromného a administratívneho štýlu, schopnosť tvorenia súkromných a administratívnych textov (súkromný list, úradný list, životopis, žiadosť, motivačný list). Vhodné a výstižné vyjadrovanie sa pri tvorení rozličných textov v písomnej forme (rozprávanie, opis, charakteristika, výklad, referát, recenzia). Sebavyjadrovanie pri kreatívnom tvorení textov (porozprávanie vlastných zážitkov, tvorba rýmovaných básní, transformácia textov. z jedného štýlu do druhého, z jedného uhla pohľadu do druhého). Samostatné zbieranie údajov v knižniciach z rôznych zdrojov, dodržiavanie etických aspektov pri využívaní informácií. Zostavenie zoznamu bibliografických odkazov, presné uvedenie prameňov.	
Kľúčové pojmy/pojmy	Súkromné a administratívne texty (súkromný list, úradný list, životopis, žiadosť, motivačný list), výklad, referát, recenzia, zoznam bibliografických odkazov, uvedenie prameňov.

Literatúra

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárnoteoretické poznatky**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Definovanovanie rozdielu medzi hovorovým jazykom a umeleckým jazykom. Poznanie základných výrazových prostriedkov umeleckého jazyka. Definovanie faktov a fikcií v literárnych dielach.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie a vnímanie rozdielu medzi faktickosťou a fiktívnosťou literatúry. Spoznávanie umeleckých prostriedkov literatúry (trópy, figúry, prostriedky opakovania) v konkrétnych literárnych textoch. Spoznávanie historických podôb spisovného jazyka.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznávanie pojmu literatúra v rozličných etapách kultúry. Spoznávanie rozdielu medzi faktickosťou a fiktívnosťou literatúry. Uplatnenie historického a estetického hľadiska pri skúmaní literatúry. Spoznávanie špecifických znakov literárnej komunikácie (literárna tradícia, estetický zážitok, časová a priestorová otvorenosť). Jazyk ako prostriedok literárnej komunikácie. Spoznávanie rozdielu medzi hovorovým jazykom a umeleckým jazykom. Podstata literárnej kanonizácie, príčiny premeny. Spoznávanie umeleckých prostriedkov literatúry (trópy, figúry, prostriedky opakovania) v konkrétnych literárnych textoch. Spoznávanie a pozorovanie prozodických systémov v literárnych textoch. Spoznávanie historických podôb spisovného jazyka: staroslovienčina, latinčina, bibličtina, bernoláčtina, štúrovčina).	*Maďarský jazyk a literatúra:* umelecké prostriedky literatúry.

Kľúčové pojmy/pojmy	Literatúra faktu, fiktívna literatúra. Literárna komunikácia, literárna tradícia, umelecký zážitok, časová a priestorová otvorenosť. Komunikačný systém. Literárny kánon, literárny vkus, hodnotový systém. Trópy, figúry, prozódia, sylabický, časomerný, sylabotonický prozodický systém. Staroslovienčina, latinčina, bibličtina, bernoláčtina, štúrovčina.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Literárne druhy, literárne žánre**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Jednoduché určenie lyrických, epických a dramatických žánrov, určenie žánrov prečítaných diel, ktoré sa dajú ľahko zoradiť.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Žánrové zoradenie lyrických, epických a dramatických diel na základe obsahu a témy. Ilustrovanie charakterických žánrových čŕt ukážkami.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**

Literárne druhy: lyrika, epika, dráma.
 	
Lyrické žánre:
– z hľadiska formy: viazaný verš, voľný verš;
– z hľadiska tematiky: pieseň, óda, elégia, epigram.
 	
Epické žánre:
– z hľadiska rozsahu:
  – maloepické diela poviedka, rozprávka, legenda, povesť, novela;
  – veľkoepické diela: epos, lyrickoepická skladba, román, maloromán;
– z hľadiska formy:
  – veršované žánre: epos, balada, lyricko-epická skladba;
  – prozaické žánre: poviedka, rozprávka, legenda, povesť, novela, román, maloromán.
 	
Dráma
– z hľadiska formy: veršovaná dráma, prozaická dráma;
	Žiak je schopný charakterizovať lyrické, epické a dramatické žánre, ilustrovať charakterické žánrové črty ukážkami, určiť žáner prečítaných diel, ktoré sa dajú ľahšie zoradiť.	*Maďarský jazyk a literatúra:* literárne druhy a literárne žánre.

– z hľadiska tematiky: tragédia, komédia, veselohra.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Viazaný verš, voľný verš, óda, elégia, epigram, maloepický žáner, veľkoepický žáner, legenda, epos, lyrickoepická skladba, tragickosť, komickosť, situačná komika, charakterová komika.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Staroslovienska literatúra**	**Počet hodín 10**
Predbežné vedomosti	Poznatky o Veľkomoravskej ríši, o činnosti Konštantína a Metoda.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie činnosti vierozvestcov Konštantína (Cyrila) a Metoda ako aj ich žiakov. Spoznávanie okolností vytvorenia staroslovienskej literatúry. Spoznávanie súvislostí medzi svetonáhľadom a žánrami. Pochopenie prečítaných diel s pomocou učiteľa.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Staroslovienska literatúra – jej historické a náboženské pozadie. Život a dielo vierozvestcov Konštantína (Cyrila) a Metoda. Činnosť ich žiakov. Gorazd: *Panónske legendy - Život Konštantína a Metoda* (úryvky), obsah, forma a kompozícia legiend. Konštantín (Cyril): *Proglas*. Motívy, forma a kompozícia hymny.	Žiak – pozná historické a náboženské pozadie vytvorenia starolovienskej literatúry; – pozná dôležitosť životného diela Konštantína a Metoda v súvislosti s vytvorením staroslovienskej literatúry; – pozná charakteristické žánrové črty legendy a hymny; – pozná minimálne: Gorazd: *Panónske legendy - Život Konštantína a Metoda* (úryvky), Konštantín: *Proglas*; – je schopný interpretovať dve legendy a Proglas, vykladať ústne po jednej téme.	*Slovenská vzdelanosť:* život a dielo Konštantína a Metoda. *Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* Veľkomoravská ríša. *Informatika:* hľadanie informácií na internete.
Kľúčové pojmy/pojmy	Staroslovienska literatúra, slovanské písmo, misia, hlaholské písmo, cyrilské písmo, Evanjelium, liturgia, liturgický jazyk, legenda, apologický ráz, dramatický dialóg, biblický citát, číselný symbol, ozdobný prívlastok, hymna.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Baroková literatúra**	**Počet hodín 7**
Predbežné vedomosti	Slovákmi obývané stolice v 18. storočí.	

Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie geografickej literatúry barokového obdobia, životného diela Mateja Bela. Rozvíjanie schopností spracovania a interpretácie textu na základe *Notitie Hungariae novae.*

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Obdobie baroka – politické, spoločenské a náboženské príčiny vzniku baroka, rozvoj prírodných vied. Baroková literatúra – geografická literatúra. Portrét, životné dielo Mateja Bela, úryvky z diela *Notitia Hungariae novae.*	Žiak – spozná príčiny vzniku baroka; – uvedomuje si, že v období baroka prichádza k rozvoju prírodných vied; – spozná geografickú literatúru a jej predstaviteľa Mateja Bela; – pozná charakter životného diela Mateja Bela, miesto a úlohu autora v slovenskej literatúre; – pozná minimálne: Matej Bel: *Notitia Hungariae novae* (úryvky); – v súvislosti s Matejom Belom je schopný analyzovať úryvky z *Notitie*; vykladať ústne jednu tému.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* uhorské stolice v 18. storočí. *Slovenská vzdelanosť:* Slovákmi obývané župy.

Kľúčové pojmy/pojmy	Barok, geografická literatúra, historický prameň.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Osvietenstvo a národné obrodenie v slovenskej literatúre**	**Počet hodín 23**
Predbežné vedomosti	Bernolákov spisovný jazyk, časomerný prozodický systém.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie centier a skupín, pracujúcich v prospech slovenského jazyka. Uvedomenie si kodifikátorskej činnosti Antona Bernoláka. Spoznávanie charakteristických umeleckých štýlov, literárnych žánrov, básnických foriem v súvislosti so životným dielom Jozefa Ignáca Bajzu, Jána Kollára a Jána Hollého.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Obdobie osvietenstva a národného obrodenia, jeho spoločenské a kultúrne zmeny. Charakteristické žánre a umelecké štýly osvietenstva: klasicizmus, sentimentalizmus.	Žiak – rozlišuje dejinné obdobie-filozofický smer od umeleckého štýlu; – pozná činnosť prešpurského generálneho seminára; – pozná činnosť Antona Bernoláka, Bernolákovej	*Zemepis*: topografia autorov. *Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* reformy Jozefa II.

Kodifikátorská činnosť Antona Bernoláka. Portrét Jozefa Ignáca Bajzu, žánrová, formálna a štylistická rôznorodosť jeho životného diela. Portrét Jána Kollára. Žánrová, formálna a štylistická rôznorodosť jeho životného diela na základe lyrického diela *Slávy dcéra-Předzpěv* (úryvky) - a rozpravy *O literární vzájemnosti mezi kmeny a nářečími slávskymi* (úryvky). Portrét Jána Hollého; charakteristické žánre, témy, životné pocity v jeho poézii. Analýza eposu *Svätopluk* (úryvky).	školy a Slovenského učeného tovarišstva: kodifikovanie a rozširovanie nového slovenského spisovného jazyka; – pozná literárne žánre a umelecké štýly obdobia; – pozná charakter životného diela Jozefa Ignáca Bajzu, Jána Kollára a Jána Hollého, miesto a úlohu autorov v dejinách slovenskej literatúry; – pozná minimálne: Jozef Ignác Bajza: tri epigramy, Ján Kollár: *Slávy dcéra-Předzpěv* (úryvky), O literární vzájemnosti… (úryvky), Ján Hollý: *Svätopluk* (úryvky); – je schopný analyzovať tri diela Jozefa Ignáca Bajzu, dve diela Jána Kollára a jedno dielo Jána Hollého, vykladať ústne po jednej téme, doslovne memorovať.	*Slovenská vzdelanosť:* Veľkomoravská ríša. *Maďarský jazyk a literatúra:* poznatky o literárnych žánroch.
Kľúčové pojmy/pojmy	Osvietenstvo, národné obrodenie, jozefinizmus, generálny seminár, kodifikovanie jazyka, Slovenské učené tovarišstvo. Umelecký štýl, klasicizmus, sentimentalizmus. Epigram, elégia, sonet, hrdinský a národný epos, kompozícia eposu, rozprava, časomerný prozodický systém. Národné cítenie, kult materinského jazyka, slovanská vzájomnosť, túžba po slobode.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Romantická literatúra**	**Počet hodín 45**
Predbežné vedomosti	Kodifikačná činnosť Ľudovíta Štúra. Janko Kráľ: *Krajinská pieseň, Slovo, Šahy,* Andrej Sládkovič: *Detvan* (úryvky), Ján Botto: *Smrť Jánošíkova, Žltá ľalia,* Samo Chalupka *Mor ho!* (úryvok), *Turčín Poničan.*	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie významu ľudovosti a národnej angažovanosti literatúry. Osvetlenie dôležitosti národnobuditeľskej, kultúrnej a kultúrno-organizačnej činnosti Štúrovej školy. Spoznávanie kodifikačnej činnosti Ľudovíta Štúra. Porozumenie a analýza diel Janka Kráľa, Andreja Sládkoviča, Jána Bottu a Sama Chalupku s pomocou učiteľa.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoločenský a literárny život v prvej polovici 19. storočia.	Žiak	*Dejepis, poznatky spoločenského*

Program ľudovosti a národnej angažovanosti, kodifácia slovenského jazyka, literárne žánre a prozódia romantickej literatúry. Portrét Ľudovíta Štúra, jeho angažovanosť vo verejnom živote, jeho kodifikačná činnosť; analýza diela *Nárečja slovenskuo alebo potreba písaňja v tomto nárečí* (úryvky). Portrét Janka Kráľa. charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika. Analýza diel *Moja pieseň, Orol, Orol vták, Krajinská pieseň, Jarná pieseň, Návrat, Kvet, Zakliata panna vo Váhu a divný Janko*. Portrét Andreja Sládkoviča. charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika. Analýza diel *Marína* (úryvky) a *Detvan* (úryvky). Portrét Jána Bottu. Charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika. Analýza diel *Žltá ľalija, Margita a Besná, Smrť Jánošíkova* (úryvky). Portrét Sama Chalupku. Charakteristické žánre, témy, životné pocity v poézii básnika. Analýza diela *Mor ho!*	– pozná národnobuditeľskú, kultúrnu a kultúrno-organizačnú činnosť Katedry reči a literatúry česko-slovenskej pri evanjelickom lýceu v Prešporku, spolku Tatrín a Štúrovej školy; – pozná program ľudovosti a národnej angažovanosti literatúry; – pozná typické žánre obdobia: baladu, lyrickoepickú skladbu, epickú báseň; – pozná angažovanosť Ľudovíta Štúra vo verejnom živote, jeho kultúrnu, kultúrno-organizačnú činnosť a kodifikačnú činnosť v súvislosti s dielom *Nárečja slovenskuo alebo potreba písaňja v tomto nárečí* (úryvky); – pozná životné dielo Janka Kráľa, Andreja Sládkoviča, Jána Bottu a Sama Chalupku; – pozná minimálne: Ľudovít Štúr: *Nárečja slovenskuo…* (úryvky), Janko Kráľ: *Moja pieseň, Orol, Orol vták, Krajinská pieseň, Jarná pieseň, Návrat, Kvet és a Zakliata panna…* (úryvky), Andrej Sládkovič: *Marína* (úryvky), *Detvan* (úryvky), Ján Botto: *Žltá ľalija, Margita a Besná, Smrť Jánošíkova* (úryvky), Samo Chalupka: *Mor ho!;* – je schopný analyzovať jedno dielo Ľudovíta Štúra, osem diel Janko Kráľa, dve diela Andreja Sládkoviča, tri diela Jána Bottu a jedno dielo Sama Chalupku, vykladať ústnepo jednej téme, doslovne memorovať.	*a štátneho príslušenstva:* angažovanosť Ľudovíta Štúra vo verejnom živote. *Vizuálna kultúra:* umenie romantiky.
Kľúčové pojmy/pojmy	Romantizmus, ľudovosť, národná angažovanosť. Katedra reči a literatúry česko-slovenskej, Spoločnosť česko-slovenská, spolok Tatrín, Štúrova škola, kodifikovanie jazyka, kultúrna a kultúrno-organizačná činnosť.	

	Balada, lyrickoepická skladba, epická báseň. Sylabický prozodický systém. Romantická vyvolenosť, netypické správanie sa, romantická vzbura, romantický protiklad, idylická ľudovosť, hrdinstvo.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Všeobecné témy**	**Počet hodín 59**
Predbežné vedomosti	Vekuprimeraná slovná zásoba v týchto témach.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Nadobúdanie vhodnej slovnej zásoby a komunikačných zručností v témach spoločenské trendy, módne trendy, závislosti, extrémne športy, obyčaje posilňujúce identitu, škola, výchova a vzdelávanie, Slovensko, ochrana životného prostredia, podoby jazyka.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoločenské trendy- charakteristické znaky doby, platenie daní, rodinná politika, Módne trendy-atraktívne možnosti zábavy, trendy v obliekaní, trendy účesov, trendy v zariadení bytu. Závislosti - drogová závislosť, závislosť na alkohole, nikotínová závislosť, lieková závislosť, závislosť od počítača a internetu, závislosť na hrách. Extrémne športy – zimné, vodné športy, športová cyklistika, skejtbort, motorové športy, bojové umenie, skokové športy. Obyčaje posilňujúce identitu –pestovanie tradícií, ľudové tradície a náboženské korene v kalendárnych obyčajoch, poznatky o miestnej histórii, význam maďarských štátnych sviakov, sviatkov materskej krajiny a národnosti. Škola, výchova a vzdelávanie – školský systém Maďarska, maturitná skúška, prijímacie skúšky, vysoké školy, univerzity, vysokoškolské/univerzitné štúdiá v zahraničí (na Slovensku). Slovensko – geografické položenie, hospodárstvo, turizmus, prírodné a kultúrne dedičstvo Slovenska. Ochrana životného prostredia – globálne otepľovanie, odpadové hospodárstvo, znečisťovanie životného prostredia, ochrana prírody, trvalo udržateľný vývoj, udržateľná spotreba, uprednostňovanie obnoviteľných zdrojov energie, efektívna energia. Väčšinový národ, národnosť - ochrana národnostných menšín, menšinové práva, kolektívne práva menšín, materská krajina. Podoby jazyka – podoby kodifikovaného jazyka, miestne podoby jazyka, spoločenské podoby jazyka.	*Zemepis:* ochrana životného prostredia, zemepis Slovenska.

Kľúčové pojmy/pojmy	Spoločenský trend, charakteristické znaky doby, platenie daní, rodinná politika, politika vzdelávania, módny trend, závislosť, extrémne športy, pestovanie tradícií, poznatky o miestnej histórii, školský systém, prijímacia skúška, prírodné a kultúrne dedičstvo, globálne otepľovanie, odpadové hospodárstvo, znečisťovanie životného prostredia, ochrana prírody, trvalo udržateľný vývoj, udržateľná spotreba, obnoviteľné zdroje energie,

	efektívna energia, ochrana národnostných menšín, menšinové práva, kolektívne práva menšín, materská krajina, podoby jazyka, podoby kodifikovaného jazyka, miestne podoby jazyka, spoločenské podoby jazyka.

Očakávané výsledky na konci dvojročného cyklu	Žiak je schopný verbálnej a nonverbálnej komunikácie. Má jazykové vedomie. V používaní jazyka uplatňuje poznávacie a analyzačné aspekty. Ovláda jazykové normy. Je schopný písať podľa noriem pravopisu, opravovať a korigovať vlastné chyby. Používa techniky písania poznámok v súlade s obsahom a funkciou textu. Charakterizujú ho jasné štylizačné a vyjadrovacie schopnosti pri tvorení komunikatívne a žánrovo frekventovaných textov. Je schopný sebavyjadrovania a kreatívneho tvorenia textov. Rozlišuje literárne formy faktického a fiktívneho charakteru. V literárnych textoch spoznáva umelecké prostriedky. Pozná historické podoby spisovného jazyka. Je schopný rozpoznať a systematizuje lyrické, epické a dramatické diela na základe obsahu a témy. Je schopný interpretovať, porovnávať literárne diela z rôznych období z tematického a poetického hľadiska. Je schopný spoznať, vnímať rôzne stanoviská v literárnych dielach, zúčastniť sa na rozhovoroch o nich, porovnávať ich, rešpektovať odlišné názory, interpretovať názory iných. Je schopný sformulovať svoje poznatky o významných predstaviteľoch slovenskej literatúry. Je schopný interpretovať charakteristické črty literárnych období a umeleckých štýlov. Je schopný vykladať význam a morálny obsah dramatických diel. Zúčastní sa na spoločných interpretáciách diel. Má vhodnú slovnú zásobu a komunikačné zručnosti v témach: spoločenské trendy, módne trendy, závislosti, extrémne športy, obyčaje posilňujúce identitu, škola, výchova a vzdelávanie, Slovensko, ochrana životného prostredia, podoby jazyka.

11.-12. ročník

Cieľom vyučovania slovenského jazyka je postupné rozvíjanie zručnosti analýzy textu v súlade s osvojenými poznatkami z oblasti kompozície textu, zo štylistiky a rétoriky; ďalšie rozvíjanie kritického myslenia pri interpretácii textu rôzneho žánru a rôznej tematiky, pri hodnotení kompozície a štýlu.

Súčasťou jazykového vedomia je rozširovanie pravopisných poznatkov a ďalšie rozvíjanie schopnosti učenia sa, doplnenie metód samostaného zbierania materiálu s používaním knižničných katalógov a bibliografií, s počítačovými databázami a možnosťami internetu.

Súčasťou jazykového vzdelávania je odhalenie, určenie porúch komunikácie a hľadanie možnosti nápravy.

Cieľom všeobecnej jazykovej kúltúry je zvyšovanie rečníckych poznatkov, v rámci toho pozorovanie charakteristických znakov niekoľkých rečníckych útvarov (kompozícia

prejavu, gramatické prostriedky, metódy upútavania); spoznávanie a používanie techniky argumentácie; vymenovanie argumentov, protiargumentov, poprení. Žiak je schopný vypracovať príležitostný prejav alebo jeho menšie časti.

Rozvojovým cieľom je osvojenie si poznatkov o skladbe, tvorenie a transformácia viet.

Očakáva sa dostatočná orientácia o pôvode slovenského jazyka, o indoeurópskej jazykovej rodine, o slovanských jazykoch; o jednotlivých vývinových obdobiach spisovného jazyka.

Hlavným cieľom vyučovania literatúry je čítanie a interpretácia literárnych diel, ako aj diskusia o nich. Súčasťou zvyšovania vzdelanostnej úrovne je pozorovanie, pomenovanie a interpretácia premeny a zániku literárnych druhov a žánrov.

Rozvojovým cieľom predmetu je vnímanie splývania slovenských tradícií s modernosťou, pomenovanie týchto tendencií v celoživotnom diele autorov, ako aj v jednotlivých dielach; pomenovanie charakteristických znakov literárnych štýlov v súvislosti s niekoľkými literárnymi dielami, spoznávanie rôznorodosti literárnych štýlov v danom období.

Ďalším cieľom je predstavenie lyrických, epických a dramatických diel ústne a písomne, samostatná analýza diel z viacerých hľadísk; porozumenie, interpretácia a prediskutovanie charakteristických typov literárnych hrdinov, typických životných situácií a konfliktných situácií (napr. láska, odpustenie, previnenie, odplata za previnenie, zbohatnutie, predsudok, bezbrannosť).

Cieľom vyučovania literatúry je predstavenie a spoznávanie predstaviteľov slovenskej literatúry v Maďarsku.

Základnou úlohou je pochopenie a dokazovanie toho, že literatúra je plynúca, ale aj meniaca sa tradícia, pozorovanie zmien významu žánrových a poetických pojmov, dokazovanie tohto javu, pozorovanie javov meniaceho sa jazyka literárnych diel.

Doslovné memorovanie strof, veršov (približne 20 riadkov) a úryvkov z prozaických diel (15 riadkov) rozvíja schopnosť učenia sa.

Žiaci sa informujú o literárnych tradíciách regiónu, osady a o miestnych inštitúciách, ktoré sprostredkúvajú slovenskú kultúru, a tým sa posilní ich vzťah k regiónu, osade, vlasti a materskej krajine.

Dôležitou úlohou je rozvíjanie slovnej zásoby v uvedených témach, aby komunikácia žiakov bola plynulejšia a kultivovanejšia.

Jazyk

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Komunikácia**	**Počet hodín 6**
Predbežné vedomosti	Uvedomelá ústna komunikácia.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Používanie verbálnych a nonverbálnych prostriedkov podľa situácie a miesta komunikácie. Spoznávanie porúch komunikácie a osvojovanie si taktík ich odstránenia. Rozvíjanie kritického myslenia a zručnosti kritického myslenia; spoznávanie manipulačných snáh.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Informovanosť o rôznych interpersonálnych a mediálnych komunikačných situáciách. Zistenie a odstránenie porúch komunikácie.		*Vizuálna kultúra:* vizuálny prejav reklama,

Spoznávanie manipulačných snáh a ich chybných interpretácií v každodennej komunikácii a vo verejnom komunikačnom styku. Spoznávanie snáh verbálnej a nonverbálnej komunikácie prostredníctvom reklamy a internetových stránok.	presviedčanie, manipulácia.
Kľúčové pojmy/pojmy	Poruchy komunikácie, manipulácia.

Tematický okruh/ výchovno-vzdelávací cieľ	**Rétorika**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Verbálna a nonverbálna komunikácia samostatne alebo v kooperácii.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie a používanie základných pojmov klasickej rétoriky v rečníckych útvaroch súvisiacich s každodenným životom žiakov. Spoznávanie presvedčivej argumentácie, spoznávanie základných chýb poprenia. Rozvíjanie jazykových a myšlienkových zručností potrebných na zostavovanie vlastného rečníckeho prejavu a na jeho efektívny prednes.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Žánre rečníckeho štýlu (politická reč, súdna reč, prednáška, referát, slávnostný prejav, privítací prejav, diskusný príspevok). Vlastnosti a úlohy rečníka. Prostriedky efektívneho prednesu. Požiadavky zoštylizovania reči. Kompozícia referátu a odpovede na skúške. Formy znázornenia prednášky: predstavenie, prezentácia atď. Nácvik kultivovanej diskusie a diskusného príspevku v rôznych situáciách. Zostavenie argumentu. Logika a technika argumentácie; usporiadanie argumentov. Argumentačné chyby. Metódy poprenia. Nácvik diskusného príspevku v rôznych situáciách. Výstižný prednes monologických textov (prednáška, ústny prejav) a doslovne naučených literárnych textov.		*Vizuálna kultúra:* prostriedky presviedčania a účinku.
Kľúčové pojmy/pojmy	Rétorika, rečník, rečnícky prejav, rečnícky žáner, diskusia/polemika, argument, poprenie, rečnícka otázka, rečnícka odpoveď, rečnícky dialóg, oslovenie vzdialenej osoby, zvolanie, frazeologická jednotka, citát, príslovie, porekadlo, opakovanie.	

Tematický okruh/ výchovno-vzdelávací cieľ	**Základné štylistické poznatky**	**Počet hodín 24**
Predbežné vedomosti	Štýl literárnych textov.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie toho, že štylistická hodnota jazykových prostriedkov dostáva svoju úlohu v konkrétnych jazykových prejavoch; štýl je ovplyvnený hovoriacim, komunikačnou situáciou a cieľom komunikácie. Spoznávanie lexikálnych, štylistických javov a javov kompozície textu,	

	ich využívanie v interpretácii, pri hodnotení každodenných prejavov a pri zostavovaní textov. Používanie vhodného funkčného jazykového štýlu a štylistických prostriedkov. Rozvíjanie schopnosti pojmového a kreatívneho myslenia, ako aj interpretácie textu.

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Spoznávanie pojmov štýl a jazykový štýl. Získavanie zručností v aplikácii štýlotvorných činiteľov; zoštylizovanie a transformácia textov. Funkčné jazykové štýly: – dorozumievacie štýly: hovorový štýl; – štýly verejného styku: administratívny štýl, rečnícky štýl; publicistický štýl, náučný štýl; – umelecký štýl. Spoznávanie a analýza vlastností najfrekventovanejších štýlov, transformácia textov. Spoznávanie a používanie zvukových, lexikálnych, morfologických a syntaktických výrazových prostriedkov v súlade s komunikačnou situáciou a komunikačným cieľom. Funkcia a používanie metafor v každodenných, publicistických a náučných prejavoch.	*Biológia-zdravoveda; fyzika; chémia; zemepis*: slovná zásoba populárno-náučných textov.

Kľúčové pojmy/pojmy	Štýl, jazykový štýl, zvukový, lexikálny, morfologický a syntaktický výrazový prostriedok, subjektívny činiteľ, objektívny činiteľ, akustická vlastnosť hlások, expresivita, eufemizmy, pejoratíva, vulgarizmy, archaizmy, poetizmy, biblizmy, frazeologizmy, trópy, figúry, nezvyčajný slovosled, modalita, nedokončená veta, eliptická veta, jednočlenná a dvojčlenná veta, funkčný jazykový štýl, dorozumievací štýl, hovorový štýl, štýl verejného styku: administratívny štýl, rečnícky štýl, publicistický štýl, náučný štýl, umelecký štýl.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Kompozícia jazykového prejavu**	**Počet hodín 24**
Predbežné vedomosti	Schopnosť tvorenia súkromných textov a textov administratívneho štýlu (list, úradný list, životopis, žiadosť, motivačný list).	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie slohových postupov a funkčných jazykových štýlov. Rozvíjanie schopnosti tvorenia a interpretácie najfrekventovanejších textov.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	**Medzipredmetové vzťahy**
Vymedzenie pojmu text. Kompozícia textu: vzťah medzi textom a vetou, časti textu. Zjednocovanie textových jednotiek, textúra. Zostavovanie textu na základe jeho ústneho alebo písomného charakteru. Spoznávanie typických vlastností slohových postupov (informačný, rozprávací, opisný, výkladový), pozorovanie a pomenovanie	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva; slovenská vzdelanosť:* štýl textov z rôznych prameňov.

rozdielnych a rovnakých vlastností. Najfrekventovanejšie žánre funkčných jazykových štýlov - hovorového, administratívneho, rečníckeho, publicistického, náučného a umeleckého. Porovnávanie, prediskutovanie informácií z rôznych prameňov podľa uvedených kritérií, vyvodenie kritických záverov. Pragmatická, významová a gramatická úroveň porozumenia textu.	
Kľúčové pojmy/pojmy	Vonkajšia kompozícia textu, veta, úvod, kapitola, vnútorná kompozícia textu, kohézia textu (textúra, kľúčové slovo, nadpis), informačný, rozprávací, opisný, výkladový slohový postup, žánre funkčných jazykových štýlov (hovorový štýl, administratívny štýl, rečnícky štýl, publicistický štýl, náučný štýl, umelecký štýl).

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Porozumenie a tvorenie písomných prejavov**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Vytvorenie si techniky písania poznámok v súlade s obsahom a funkciou prejavu. Zhustenie a rozšírenie textu podľa určitých hľadísk. Schopnosť tvorenia písomných prejavov najdôležitejších žánrov v oblasti súkromného a verejného styku. Sebavyjadrovanie pri kreatívnom tvorení textov.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie myšlienkovej asociácie a sebavyjadrovania: pozorovanie odlišných a podobných charakteristických vlastností tlačených a elektronických textov.	
Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Oboznamovanie sa s kompozíciou rozpravy a eseje. Tvorenie textov rôzneho žánru podľa komunikačného cieľa a komunikačnej situácie. Kreatívne cvičenia na štylistické využitie vetných konštrukcií, usporiadania textových jednotiek, emocionality slov a slov podľa príslušnosti k štýlovej vrstve. Samostatné zbieranie údajov v knižniciach z rôznych zdrojov (použitie katalógu a databázy, voľba zdroja, poznámky o hľadaní), dodržiavanie etických aspektov pri využívaní informácií. Zostavenie zoznamu bibliografických odkazov, presné uvedenie prameňov.		*Informatika:* Poznatky o zoštylizovaní textu, o hľadaní informácií a používaní prameňov.
Kľúčové pojmy/pojmy	Tvorenie textu, zoštylizovanie textu, rozprava, esej, zoznam bibliografických odkazov, presné uvedenie prameňov.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Skladba**	**Počet hodín 25**
Predbežné vedomosti	Hlavné vetné členy, rozvíjacie vetné členy, sklady.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Poznávanie vetných členov a skladov. Spoznávanie jednotlivých druhov jednoduchých viet, súvetí a zložených súvetí.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Úloha a funkcia hlavných vetných členov, ich druhy, syntaktické vzťahy, väzby. Úloha a funkcia vedľajších vetných členov, ich druhy, syntaktické vzťahy, väzby. Druhy skladov: prisudzovací, priraďovací, určovací. Pozorovanie, spoznávanie a tvorenie vetných skladov. Jazyková funkcia viet, gramatická stavba viet, druhy viet. Druhy zložených viet. Druhy priraďovacích súvetí (zlučovacie, stupňovacie, odporovacie, vylučovacie, dôsledkové a príčinné súvetie) a podraďovacích súvetí (podmetová, prísudková, vetnozákladová, predmetová, príslovková a prívlastková); spojky. Druhy zložených súvetí. Tvorenie a transformácia viet v súlade s komunikatívnou situáciou a komunikatívnym zámerom v ústnej a písomnej forme.	*Maďarský jazyk a literatúra:* skladba.
Kľúčové pojmy/pojmy	Sklady, súvetie, priraďovacie súvetie, podraďovacie súvetie, zložené súvetie.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Pravopis	Počet hodín 6
Predbežné vedomosti	Rozvíjanie schopnosti písania podľa noriem pravopisu. Rozvíjanie schopnosti opravovania a korigovania vlastných chýb.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie schopnosti písania podľa noriem pravopisu. Rozvíjanie schopnosti opravovania a korigovania vlastných chýb.	

Poznatky/rozvojové požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Písanie interpunkčných znamienok v jednoduchých a zložených vetách.	*Predmety vyučované v slovenskom jazyku:* pravopis, interpunkčných znamienok.
Kľúčové pojmy/pojmy	Citát, doslovný citát, uvádzacia veta, prerušená uvádzacia veta, citovanie obsahu.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Dejiny jazyka	Počet hodín 4
Predbežné vedomosti	Pôvod slovenského jazyka. Pôsobenie Cyrila a Metoda.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie pôvodu slovenského jazyka. Určenie miesta jazyka medzi ostatnými jazykmi. Porovnávanie slovenského jazyka s českým jazykom z viacerých hľadísk. Získavanie poznatokov o praslovančine.	

Poznatky/rozvojové požiadavky		Medzipredmetové vzťahy
Pôvod slovenského jazyka (indoeurópska jazyková rodina, slovanské jazyky), jeho miesto medzi jazykmi: delenie indoeurópskych jazykov, delenie slovanských jazykov. Staroslovienčina. Porovnávanie slovenského jazyka s českým jazykom z hláskoslovného a morfologického hľadiska.		*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* indoeurópska jazyková rodina a slovanské jazyky. *Slovenská vzdelanosť:* usadenie sa Slovákov na území dnešného Maďarska.
Kľúčové pojmy/pojmy	Jazyková rodina, indoeurópska jazyková rodina, slovanské jazyky, príbuzné jazyky, staroslovienčina.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Dejiny spisovného jazyka	Počet hodín 7
Predbežné vedomosti	Bernoláčtina, štúrovčina.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Obdobia vo vývoji spisovnej slovenčiny. Charakteristické znaky jednotlivých období. Fóra spisovného jazyka: poznávanie slovníkov, odborných časopisov a odborných kníh.	

Poznatky/rozvojové požiadavky		Medzipredmetové vzťahy
Vymedzenie pojmu spisovný jazyk. Obdobia vo vývoji slovenčiny: staroslovienske obdobie, feudálne obdobie od 10. do 14. storočia, obdobie 15.-18. storočia, obdobie Antona Bernoláka, obdobie Ľudovíta Štúra. Spoznávanie inštitúcií (Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV) a používanie slovníkov (Slovník slovenského jazyka, Pravidlá slovenského pravopisu, Synonymický slovník), jazykovedných časopisov (Slovenská reč, Kultúra slova) a jazykovedných kníh (Štylistika slovenského jazyka).		*Maďarský jazyk a literatúra:* používanie slovníkov a odborných kníh.
Kľúčové pojmy/pojmy	Slovanské písmo, hlaholika, cyrilika, staroslovienský jazyk/ staroslovienčina, cirkevnoslovanský jazyk, latinský jazyk, bernoláčtina, štúrovčina.	

Literatúra

Tematický okruh/ Vzdelávací cieľ	Začiatky realizmu (1870-1918) - Pavol Országh-Hviezdoslav	Počet hodín 16
Predbežné vedomosti	Poznanie diel Pavla Országha–Hviezdoslava: *Čí som ja? K ľudu, k ľudu, Žatva.*	

Rozvojové ciele tematického okruhu	Rozvíjanie poznatkov: ciele a problémy národného hnutia, inštitúcie a fóra doby. Schopnosť spoznávania charakteristických znakov realizmu. Podporovanie porozumenia a analýzy diel Pavla Országha–Hviezdoslava.

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Ciele a problémy národného hnutia, inštitúcie a fóra. Charakteristické znaky realizmu: zobrazenie konkrétneho spoločenského prostredia, spisovateľ ako kronikár doby, kritické zobrazenie spoločnosti. Portrét Pavla Országha–Hviezdoslava, život autora, žánrová, formálna a štylistická rôznorodosť jeho životného diela na základe: *Mňa kedys' zvádzal svet, Priadka, K ľudu, k ľudu, Ó práci všetka česť, Krvavé sonety (úryvky), Hájnikova žena (úryvky), List Albertovi Pražákovi.*	Žiak – pozná ciele a problémy národného hnutia, inštitúcie a fóra doby; – pozná charakteristické znaky realizmu; – pozná charakter životného diela Pavla Országha – Hviezdoslava, miesto a úlohu autora v slovenskej literatúre; – pozná minimálne: Pavol Országh–Hviezdoslav: *Mňa kedys' zvádzal svet, Priadka, K ľudu, k ľudu, Ó práci všetka česť, Krvavé sonety (úryvky), Hájnikova žena (úryvky), List Albertovi Pražákovi;* – v súvislosti s Pavlom Országhom–Hviezdoslavom je schopný interpretovať sedem diel; vykladať ústne po jednej téme, doslovne memorovať.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* prvá svetová vojna.

Kľúčové pojmy/pojmy	Memorandum slovenského národa, národnostný zákon, stará škola, nová škola, austroslavizmus, čechoslovakizmus, Živena, spisovateľ ako kronikár doby, kritické zobrazenie, národné cítenie, dynamický dialóg, sonet, lyricko-epická skladba, kontrast, konflikt, jambický verš.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Obdobie slovenskej relaistickej literatúry – prozaické diela Martina Kukučína, Jozefa Gregora–Tajovského, Janka Jesenského a Boženy Slančíkovej Timravy**	**Počet hodín 38**
Predbežné vedomosti	Martin Kukučín: *Rysavá jalovica*, Jozef Gregor–Tajovský: *Do konca, Mamka Pôstková,* Janko Jesenský: *Slnečný kúpeľ, Doktor, Demokrati;* román, poviedka, novela.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie filozofického základu a štýlu, typických prozaických žánrov relaizmu. Interpretácia najdôležitejších malo- a veľkoepických diel Martina Kukučína, Jozefa Gregora–Tajovského, Janka Jesenského a Boženy Slančíkovej Timravy.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Filozofický základ a štýl relaizmu.	Žiak – pozná filozofický základ a	*Dejepis, poznatky*

Žánre realistickej prózy: román, poviedka, novela. Príznačné znaky tvorby Martina Kukučína; témy, motívy a žánre v životnom diele; všestranná interpretácia diel: *Rysavá jalovica, Keď báčik z Chochoľova umrie, Dom v stráni (úryvky).* Portrét Jozefa Gregora–Tajovského; rôznorodosť jeho tvorby; témy, motívy a žánre v životnom diele na základe: *Do konca, Mamka Pôstková, Na chlieb, Horký chlieb, Maco Mlieč.* Príznačné znaky tvorby Janka Jesenského; témy, motívy a žánre v životnom diele na základe: *Slnečný kúpeľ, Doktor, Pani Rafiková, Demokrati (úryvky).* Interpretácia diel Boženy Slančíkovej Timravy: *Ťapákovci, Hrdinovia (úryvky), Skon Paľa Ročku (úryvky).*	štýl realizmu; – pozná typické žánre doby (román, poviedka, novela) a ich charakteristické znaky; – pozná životné dielo Martina Kukučína, Jozefa Gregora–Tajovského, Janka Jesenského, Boženy Slančíkovej Timravy a úlohu autorov v slovenskej literatúre; – pozná minimálne: Martin Kukučín: *Rysavá jalovica, Keď báčik z Chochoľova umrie, Dom v stráni (úryvky),* Jozef Gregor–Tajovský: *Do konca, Mamka Pôstková, Na chlieb, Horký chlieb, Maco Mlieč*, Janko Jesenský: *Slnečný kúpeľ, Doktor, Pani Rafiková, Demokrati (úryvky),* Božena Slančíková Timrava: *Hrdinovia (úryvky), Skon Paľa Ročku (úryvky), Ťapákovci, Do konca;* – je schopný interpretovať tri diela Martina Kukučína, päť diel Jozefa Gregora–Tajovského, štyri diela Janka Jesenského, tri diela Boženy Slančíkovej Timravy, vykladať ústne po jednej téme, doslovne memorovať.	*spoločenského a štátneho príslušenstva:* prvá svetová vojna, Československo. *Filmová kultúra a mediálne štúdiá:* filmové spracovanie literárnych diel. *Zemepis:* topografia autorov.
Kľúčové pojmy/pojmy	Pozitivizmus, objektivizmus, objektívne pozorovanie, typizácia, determinizmus, komická situácia, ľudový humor, zveličovanie, konfrontácia, kontrast, patriarchálny spôsob života, spoločenský model, morálne správanie, tolstojizmus, sentimentalizmus, anekdotický príbeh, irónia, ironický a satirický spôsob zobrazovania, emancipácia žien, protekcionalizmus, cynická životná filozofia, memoárová próza, národnostná otázka, konflikt, realisticko-naturalictické videnie, hurávlastenectvo, sebaobetavosť.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Realistická dráma - Jozef Gregor Tajovský: *Statky-zmätky***	**Počet hodín 5**
Predbežné vedomosti	Peter Karvaš: Polnočná omša. Dráma, dejstvo, scéna, postavy.	

Rozvojové ciele tematického okruhu	Príprava na čítanie, porozumenie a interpretáciu diela *Statky-zmätky.*	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Analýza realistickej drámy na základe diela Jozefa Gregora Tajovského *Statky-zmätky (részletek).* Tematiké znaky (sociálna tematika, hospodársko-majetkové záujmy), dramaturgické znaky (klasická kompozícia, rámec, dramaticky zhustené dialógy) a štýl diela (dialektizmy, nedokončené vety, frazeologizmy).	Žiak – je schopný analyzovať realistickú drámu na základe diela Jozefa Gregora Tajovského: *Statky-zmätky (részletek);* – je schopný interpretovať dielo z hľadiska tematického, dramaturgického a štylistického; – pozná minimálne: Jozef Gregor Tajovský: *Statky-zmätky (részletek);* – je schopný interpretovať dielo *Statky-zmätky na základe* úryvkov, vykladať ústne jednu tému.	*Zemepis:* topografia autora.
Kľúčové pojmy/pojmy	Sociálny problém, hospodársko-majetkový záujem, maskovaná starostlivosť, klasická kompozícia, rámec, dramaticky zhustený dialóg.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovenská moderna – lyrická tvorba Ivana Krasku**	**Počet hodín 11**
Predbežné vedomosti	Ivan Krasko: *Zmráka sa, Kritikovi*.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Príprava na porozumenie básnickej tvorby Ivana Krasku: úloha a príznačné znaky jeho tvorby. Interpretácia diel z kompozičného, tematického a štylistického hľadiska. Rozvíjanie kreativity, predstavivosti a schopnosti vybavovať si asociácie.	
Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Historické a estetické predpoklady vzniku slovenskej moderny. Portrét Ivana Krasku, štylistická rôznorodosť (napr. impresionizmus, symbolizmus) a motívy (samota, smútok, láska k matke, príroda, národ, ars poetica) v dielach Vesper Dominicae, Topole, Zmráka sa, Otcova rola, Baníci, Otrok,	Žiak – pozná historické a estetické predpoklady vzniku slovenskej moderny, štýly doby; – pozná charakter životného diela Ivana Krasku, miesto a úlohu autora v slovenskej literatúre; – pozná minimálne: Ivan Krasko: *Vesper Dominicae, Topole, Zmráka sa, Otcova*	*Maďarský jazyk a literatúra:* impresionizmus a symbolizmus v maďarskej literatúre.

Kritikovi.	*rola, Kritikovi, Baníci, Otrok;* – je schopný interpretovať sedem diel Ivana Krasku, vykladať ústne po jednej téme, doslovne memorovať.	
Kľúčové pojmy/pojmy	Moderna, impresionizmus, symbolizmus, samota, motív, ars poetica.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovenská literatúra medzi 1918 a1945 - lyrická tvorba Jána Smreka a Emila Boleslava Lukáča**	**Počet hodín 16**
Predbežné vedomosti	Ján Smrek: *Oči, Syn môj.*	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Poznávanie, napomáhanie interpretácie, porozumenie dôležitosti a uznávanie diel Jána Smreka a Emila Boleslava Lukáča,	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Politická a spoločenská situácia v 20. rokoch. Básnický portrét Jána Smreka. Literárne smery v jeho básnickej tvorbe: symbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus. Básnický program, životné pocity (radosť zo života, optimizmus, dynamizmus), motívy (báseň je viac ako chlieb, sila slova, osudovosť, očarenie, veriť vo svet, svet ako rovnocenný partner), spoznávanie a interpretácia básnických obrazov na základe diel *Neslýchané* a *Triumf*. Básnický portrét Emila Boleslava Lukáča. Literárne smery v jeho básnickej tvorbe: neosymbolizmus, parnasizmus. Životné pocity (neistota, nepokoj, istota), motívy (spoločenské	Žiak – pozná politickú a spoločenskú situáciu v 20. rokoch; – pozná charakter životného diela Jána Smreka a Emila Boleslava Lukáča, miesto a úlohu autorov v slovenskej literatúre; – pozná charakteristické znaky literárnych smerov, životné pocity, motívy, básnické obrazy prítomné v ich básnickej tvorbe; – pozná minimálne: Ján Smrek: *Neslýchané, Triumf*, Emil Boleslav Lukáč: *Taedium urbis, Goethehof;* – je schopný interpretovať dve diela Jána Smreka a dve diela Emila Boleslava Lukáča, vykladať ústne po jednej téme, doslovne memorovať.	*Vizuálna kultúra; spev a hudba:* symbolizmus.

problémy, krutosť fašizmu, protiklad dedina-mesto, morálka mesta), spoznávanie a interpretácia básnických obrazov na základe diel *Goethehof a Taedium urbis.*		
Kľúčové pojmy/pojmy	Symbolizmus, dekadencia, vitalizmus, poetizmus, radosť zo života, optimizmus, dynamizmus, neosymbolizmus, parnasizmus.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovenská literatúra medzi 1918 a 1945 – prozaická tvorba Jozefa Cígera–Hronského a Mila Urbana**	**Počet hodín 13**
Predbežné vedomosti	Prvá svetová vojna.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Interpretácia diel Jozefa Cígera–Hronského *Jozef Mak* a Mila Urbana *Živý bič.* Posilnenie nároku na porozumenie pozadia spoločenských a individuálnych konfliktov, na morálne zmýšľanie a morálny úsudok. Vplyv expresionizmu, lyrizovanej prózy, biologizmu a avantgardy na dielo. Rozvíjanie kreativity, predstavivosti a schopnosti vybavovať si asociácie. Spoznávanie toho, že literatúra je prameňom citových, myšlienkových, morálnych a estetických zážitkov a prameňom získavania skúseností.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Príznačné znaky tvorby Jozefa Cígera–Hronského; témy, motívy a žánrové varianty v jeho životnom diele; špecifické znaky Hronského prozaických textov. Všestranná interpretácia diela *Jozef Mak, napr*. žánrový variant, kompozícia, charakteristika postáv, rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť; problematika drobného človeka, štýl; vplyv expresionizmu, lyrizovanej prózy, existencionalizmu na dielo. Príznačné znaky tvorby Mila Urbana, témy, motívy a žánrové varianty v jeho životnom diele; špecifické znaky Urbanových prozaických textov. Všestranná interpretácia románu	Žiak – pozná príznačné znaky tvorby Jozefa Cígera–Hronského a Mila Urbana, témy, motívy a žánrové varianty v životnom diele, špecifické znaky ich prozaických diel; – pozná minimálne: Jozef Cíger–Hronský: *Jozef Mak,* Milo Urban: *Živý bič* (úryvky); – je schopný interpretovať diela, hodnotiť ich kriticky, zostaviť po jednej ústnej maturitnej téme, vykladať ich v súlade s uvedenými úlohami, doslovne memorovať.	*Dejepis, poznatky spoločenského a štátneho príslušenstva:* prvá svetová vojna.

Živý bič (úryvky), napr. vplyv biologizmu a avantgardy; žánrový variant; kompozícia, charakteristika postáv, rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť, motívy; problematika (sociálny problém, pomsta, odplata za previnenie), štýl.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Rétorickosť, obraznosť, topos, mýtický svet, náboženský symbol, mozaiková kompozícia, baladický ráz, psychologické zobrazovanie, biologizmus, avantgarda, vzbura, patriarchálne vzťahy, sociálny problém, pomsta, odplata za previnenie.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Lyrizovaná próza - Margita Figuli, František Švantner**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Zobrazovanie prírody v literárnych dielach.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie miesta a príznačných znakov tvorby Margity Figuli a Františka Švantnera, všestranná interpretácia diel *Tri gaštanové kone a Malka.* Posilnenie nároku na porozumenie pozadia spoločenských a individuálnych konfliktov, na morálne zmýšľanie a morálny úsudok.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Lyrizovaná próza – estetické princípy, archetypy. Príznačné znaky tvorby Margity Figuli; témy, motívy a žánrové varianty v jej životnom diele; špecifické znaky prozaických textov Figuli. Všestranná interpretácia novely *Tri gaštanové kone, napr*. žánrový variant, kompozícia, charakteristika postáv, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť; problematika (láska-majetok, nekontrolovateľné historické sily - kresťanská etika, prírodné právo), štýl. Príznačné znaky tvorby Františka Švantnera; témy, motívy a žánrové varianty v jeho životnom	Žiak – pozná estetické princípy, archetypy lyrizovanej prózy; – pozná príznačné znaky tvorby Margity Figuli a Františka Švantnera; témy, motívy a žánrové varianty v ich životnom diele; špecifické znaky prozaických textov Figuli a Švantnera; – pozná minimálne: Margita Figuli: *Tri gaštanové kone,* František Švantner: *Malka;* – je schopný interpretovať diela, hodnotiť ich kriticky, zostaviť po jednej ústnej maturitnej téme, vykladať ich v súlade s uvedenými úlohami, doslovne memorovať.	*Maďarský jazyk a literatúra; vizuálna kultúra:* naturalizmus.

diele; špecifické znaky Švantnerových prozaických textov. Všestranná interpretácia novely *Malka, napr*. žánrový variant, kompozícia, charakteristika postáv, rozprávačská technika, autorská koncepcia textu, slohové postupy, expresívnosť; problematika (láska-vášeň, osudovosť), štýl.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Lyrizovaná próza, archetyp, lyrický pátos, etická čistota, kresťanská etika, prírodné právo, skúška, prírodný symbol, biblizmus, baladický ráz, zbojnícka tematika, láska-vášeň, osudovosť, tajuplnosť, zamlčaná motivácia.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovenská lyrika po roku 1945 - Milan Rúfus, Miroslav Válek**	**Počet hodín 12**
Predbežné vedomosti	Milan Rúfus: *Tri groše, Sená*, *Chlieb náš každodenný,* Miroslav Válek: *Nite.*	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Charakter básnickej tvorby Milana Rúfusa a Miroslava Válka. Interpretácia uvedených diel z hľadiska témy a poetického riešenia. Rozvíjanie kreativity, predstavivosti a schopnosti vybavovať si asociácie.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Portrét Milana Rúfusa; charakteristické témy, motívy a životné pocity v životnom diele; Interpretácia diel: *Murári, Zvony detstva, Iba mlčať.* Portrét Miroslava Válka; charakteristické témy, motívy a životné pocity v životnom diele; Interpretácia diel: *Zabíjanie králikov, Zima, Nite, Dejiny trávy.*	Žiak – pozná charakter životného diela Milana Rúfusa a Miroslava Válka, miesto a úlohu autorov v dejinách slovenskej literatúry; – pozná témy, motívy, životné pocity, básnické obrazy v ich tvorbe; – pozná minimálne: Milan Rúfus: *Murári, Zvony detstva, Iba mlčať*, Miroslav Válek: *Zabíjanie králikov, Zima, Nite, Dejiny trávy;* – je schopný interpretovať diela, hodnotiť ich kriticky, zostaviť po jednej ústnej maturitnej téme, vykladať ich v súlade s uvedenými úlohami, doslovne memorovať.	*Zemepis:* topografia autorov.

Kľúčové pojmy/pojmy	Motív, symbol, rodná zem ako pamiatka, motív otca, svet detstva, Obetovanie Pána, sakrálny, kresťanská symbolika, lyrické ja, filozofická myšlienka, motív mlčania, reflexia, kríza, dráma, komplikované medziľudské vzťahy, spontánny jazyk.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Slovenský román po roku 1945 - Dominik Tatarka, Peter Jaroš, Ladislav Ballek**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Ladislav Ballek: *Čudný spáč.*	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Všestranné predstavenie autorov, charakter ich životného diela, ich úloha v slovenskej literarúre. Interpretácia po jednom diele autorov. Posilnenie nároku na porozumenie pozadia spoločenských a individuálnych konfliktov, na morálne zmýšľanie a morálny úsudok. Rozvíjanie kreativity, predstavivosti a schopnosti vybavovať si asociácie.	

Činnosti/Poznatky	**Požiadavky**	**Medzipredmetové vzťahy**
Historické a spoločenské pozadie. Groteskné videnie, kritika spoločnosti v románe Dominika Tatarku *Démon súhlasu (úryvky).* Všestranná interpretácia románu Petra Jaroša *Tisícročná včela (úryvky).* Všestranná interpretácia románu Ladislava Balleka *Pomocník (úryvky).* Poznávanie pojmov súvisiace s jednotlivými dielami.	Žiak – pozná historické a spoločenské udalosti doby; – pozná charakter životného diela sposovateľov 20. storočia Dominika Tatarku, Petra Jaroša, Ladislava Balleka, miesto a úlohu autorov v dejinách slovenskej literatúry; – pozná minimálne: Dominik Tatarka *Démon súhlasu (úryvky),* Peter Jaroš: *Tisícročná včela (úryvky),* Ladislav Ballek: *Pomocník (úryvky);* – je schopný interpretovať diela, hodnotiť ich kriticky, zostaviť po jednej ústnej maturitnej téme, vykladať ich v súlade s uvedenými úlohami, doslovne memorovať.	*Filmová kultúra a mediálne štúdiá* filmová adaptácia diel.
Kľúčové pojmy/pojmy	Kritika spoločnosti, grotesk, humor, irónia, čierny humor, rodinný román, stereotypnosť, patriarchálny slovenský vidiek, poslanie, surrealistická technika rozprávania, odvolávanie sa na techniku rozprávania lyrizovanej prózy.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Slovenská dráma 20. storočia – Ivan Stodola	Počet hodín 7
Predbežné vedomosti	Realistická dráma - Jozef Gregor Tajovský: *Statky–zmätky.* Sociálna tematika, hospodársko-majetkové záujmy, klasická kompozícia, rámec, menej vyostrený konflikt, dramaticky zhustené dialógy a štýl diela (dialektizmy, nedokončené vety, frazeologizmy).	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Spoznávanie charakteru slovenskej drámy medzi dvoma svetovými vojnami. Interpretácia diela: Ivan Stodola *Jožko Púčik a jeho kariéra.* Rozvíjanie kreativity, predstavivosti a schopnosti vybavovať si asociácie.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Slovenská dráma a divadlo medzi dvoma svetovými vojnami. Interpretácia diela Ivana Stodolu *Jožko Púčik a jeho kariéra (úryvky).* Tematické (drobný úradníček, falošný-dobrý čin), podvodníctvo, namyslenosť) a dramaturgické znaky, štýl, expresívnosť textu.	Žiak – je schopný interpretovať drámu Ivana Stodolu *Jožko Púčik a jeho kariéra* z tematického a dramaturgického hľadiska, pozná štýl a expresívnosť textu; – pozná minimálne: Ivan Stodola: *Jožko Púčik a jeho kariéra;* – je schopný interpretovať dielo a vykladať jednu tému.	*Filmová kultúra a mediálne štúdiá:* filmová adaptácia diel.

Kľúčové pojmy/pojmy	Satira.

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	Slovenská literatúra v Maďarsku – Pavel Samuel, Juraj Dolnozemský, Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl	Počet hodín 10
Predbežné vedomosti	Rôzne lyrické a prozaické diela slovenskej literatúry v Maďarsku: Gregor Papuček: *Nepoznám krajšiu reč, Pod Pilíšom,* Juraj Dolnozemský: *Naša dedina, Smerom k slovám*, Alexander Kormoš: *Jazyk,* Imrich Fuhl: *Spomienky*, Veronika Halušková: *Zemplínska dedinka.* Michal Hrivnák: *Milka*, Pavol Kondač: *Hrboľatá cesta,* Zoltán Bárkányi–Valkán: *Maska.*	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Získavanie ďalších poznatkov: zborníky vydané po roku 1945, významní predstavitelia a diela slovenskej literatúry v Maďarsku. Schopnosť spoznávania, porozumenia dôležitosti a interpretácie diel súvisiace s témami národnostný osud, ars poetica, jazyk ako prostriedok identity.	

Činnosti/Poznatky	Požiadavky	Medzipredmetové vzťahy
Inštitúcie, médiá, zborníky národnostnej literatúry Slovákov v Maďarsku vydané po roku	Žiak – pozná inštitúcie, médiá, zborníky národnostnej	*Zemepis:* topografia autorov.

1945. Príznačné znaky, témy (národnostný osud, ars poetica, jazyk ako prostriedok identity), motívy (prastará pieseň, málo odvahy, pozerať do budúcna, boľavé slová, jeseň, poézia je všetko, bilingvizmus, polyfónia) žánrové varianty v životnom diele Pavla Samuela, Juraja Dolnozemského, Gregora Papučka, Alexandra Kormoša a Imricha Fuhla. Špecifické znaky ich poetického umenia. Kultúrne, literárne tradície regiónu a osady.	literatúry Slovákov v Maďarsku vydané po roku 1945; – pozná minimálne: Pavel Samuel: *Prastará pieseň,* Juraj Dolnozemský: *V rákosí,* Gregor Papuček: *Siroty, Jeseň,* Alexander Kormoš: *Polyfónia, Nové leto*, Imrich Fuhl: *Poézia, Čiernobiela mozaika;* – je schopný interpretovať jedno dielo Pavla Samuela, jedno dielo Juraja Dolnozemského, dve diela Gregora Papučka, dve Alexandra Kormoša, dve Imricha Fuhla, v súvislosti s nimi vykladať po jednej téme a doslovne memorovať; – získava ínformácie o kultúrnych a literárnych tradíciách regiónu a osady.	*Slovenská vzdelanosť:* publikácie, zborníky, kalendáre s celokrajinskou pôsobnosťou.
Kľúčové pojmy/pojmy	Zborník, národnostný osud, ars poetica, bilingvizmus, polyfónia.	

Tematický okruh/ Výchovno-vzdelávací cieľ	**Všeobecné témy**	**Počet hodín 20**
Predbežné vedomosti	Vekuprimeraná slovná zásoba v týchto témach.	
Rozvojové ciele tematického okruhu	Nadobúdanie vhodnej slovnej zásoby v tematických okruhoch: zodpovednosť, zjednotenie európskeho priestoru, celoživotné vzdelávanie, vysoké školstvo, štúdium v zahraničí, vplyv médií na spoločnosť a zastúpenie menšín.	

Poznatky/rozvojové požiadavky		**Medzipredmetové vzťahy**
Zodpovednosť – zodpovednosť rodičov za výchovu detí, zodpovednosť za starostlivosť o starých ľudí, zodpovednosť za vykonávanie práce, hranice zodpovednosti, únik pred zodpovednosťou. Zjednotenie európskeho priestoru – globalizácia, cezhraničná	Precvičovanie rôznych foriem písomnej a ústnej komunikácie s adekvátnou slovnou zásobou v tematických okruhoch: zodpovednosť, zjednotenie európskeho priestoru, celoživotné vzdelávanie, vysoké školstvo, štúdium v zahraničí, vplyv médií na spoločnosť a zastúpenie menšín.	*Etika*: zodpovednosť. *Maďarský jazyk a literatúra:* vplyv médií na jazyk. *Slovenská vzdelanosť:* zastúpenie menšín.

spolupráca, regionálna súdržnosť, negatívny vplyv na životné prostredie, odcudzenie, poruchy identity. Celoživotné vzdelávanie – dialóg medzi kultúrami, rovnoprávnosť pohlaví, posilnenie podnikateľskej ambície, učenie jazykov, jazyková rôznorodosť, tolerancia a úcta k iným národom a kultúram, výmena správnych postupov. Vysoké školstvo, štúdium v zahraničí – maturitná skúška, prihlásenie sa na vysokoškolské štúdium, štúdium jazykov, štipendium, letná univerzita v zahraničí, získanie diplomu v zahraničí. Vplyv médií na spoločnosť – mediálne texty ako kultúrni predstavitelia spoločnosti, falošný obraz skutočnosti, bezbrannosť človeka. Zastúpenie menšín – národnostné samosprávy, celoštátne samosprávy, poslanec, zastupiteľský orgán.		
Kľúčové pojmy/pojmy	Zodpovednosť, hranice zodpovednosti, únik pred zodpovednosťou, európsky priestor, globalizácia, cezhraničná spolupráca, regionálna súdržnosť, negatívny vplyv na životné prostredie, odcudzenie, poruchy identity, celoživotné vzdelávanie, dialóg medzi kultúrami, rovnosprávnosť, podnikateľská ambícia, jazyková rôznorodosť, tolerancia, úcta, vysoké školstvo, štúdium v zahraničí, dvojstupňová maturitná skúška, štúdium jazykov, štipendium, letná univerzita v zahraničí, zísakie diplomu v zahraničí, médiá, manipulácia, falošný obraz, bezbrannosť človeka, zastúpenie menšín, národnostná samospráva.	

Očakávané výsledky na konci dvojročného cyklu	Žiak – používa verbálne a nonverbálne prostriedky podľa situácie a miesta komunikácie, – spoznáva poruchy komunikácie, – spoznáva a používa základné pojmy klasickej rétoriky v príležitostných prejavoch,

	– spoznáva presvedčivú argumentáciu a základné chyby argumentácie, – je schopný zostaviť vlastný rečnícky prejav a ovláda jazykové a myšlienkové zručnosti potrebné na jeho efektívny prednes, – spoznáva, že štylistická hodnota jazykových prostriedkov dostáva svoju úlohu v konkrétnych jazykových prejavoch, – spoznáva lexikálne, štylistické javy a javy kompozície textu a využíva ich v interpretácii, pri hodnotení každodenných prejavov a pri zostavovaní textov, – je schopný pojmového a kreatívneho myslenia, ako aj interpretácie textu, – spoznáva slohové postupy a funkčné jazykové štýly, – spozná jednotlivé druhy súvetí a zložených súvetí, – pozná pôvod slovenského jazyka, staroslovienský jazyk, – je schopný určiť miesto jazyka medzi jazykmi sveta, – je schopný stotožňovať a porovnávať rôzne formy správania sa postáv v literárnych dielach, diskutovať o nich, pochopiť a sformulovať odlišné názory, – je schopný sformulovať svoje poznatky o významných predstaviteľoch slovenskej literatúry z rôznych hľadísk v písomnej forme, – je schopný sformulovať charakteristické znaky osvojených literárnych období a literárnych štýlov, – je schopný vykladať význam a morálny obsah spracovaných epických, lyrických a dramatických diel, – je schopný predstaviť diela a autorov zo slovenskej literatúry 19. a 20. storočia, – pozná a vykladá dôležité fakty životného diela autorov, literárne žánre z tematického a formálneho hľadiska v ústnej a písomnej forme, – spozná vplyv autorov na literárnu tradíciu, je schopný spoznať témy a hodnotiť vzťah medzi dielami, – má vhodnú slovnú zásobu a komunikačné zručnosti v témach zodpovednosť, zjednotenie európskeho priestoru, celoživotné vzdelávanie, vysoké školstvo, štúdium v zahraničí, vplyv médií na spoločnosť a zastúpenie menšín.

10.10. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

Tartalom:

– 10.10.1. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven
– 10.10.2. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szlovén nyelven

10.10.1. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei magyar nyelven

Kerettantervek:

Szlovén népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Szlovén nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

SZLOVÉN NÉPISMERET

A magyarországi szlovén nemzetiség számára a nyelv és a kultúra elsajátítása az önazonosság-tudat kialakításának, erősítésének és fenntartásának alapvető feltétele. A szlovén Rába-vidéken már a múlt század közepe óta érzékelhető asszimilációs folyamat következtében hangsúlyosabbá vált a nevelési és oktatási intézmények szerepe a szlovén nyelv, a Rába-vidéki szlovén kultúra és az identitás átörökítésében. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Olyan gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudás átadására és képességek kialakítására kell törekednünk, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság, továbbá a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén kínált nevelés és oktatás kiemelt jellemzője, hogy az adott nemzetiséghez tartozó tanulók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás, az élet különböző területeiről származó információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem vagy alig építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A népismeret tantárgy sajátosságából – hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia – adódnak a tantárgyi célok és feladatok is.

Kiemelten fontos, hogy a szlovén nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a szlovén nemzetiség körében máig megőrzött hagyományokkal, a magyarországi szlovénség köreiben jellemző életvezetési, életmódbeli elemekkel, a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket nemzetiségükről. A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a szlovén nemzetiség magyarországi történelmének, múltjának és jelenének, hagyományos értékeinek az ismerete az identitás nélkülözhetetlen részét képezik.

A heti kötelezően egy tanítási óra az elsőtől a tizenkettedik osztályig intenzív és alapos ismeretszerzést tesz lehetővé. Függetlenül attól, hogy az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani, ennek lehetőségét a tananyagtartalmak magukban hordozzák.

A szlovén népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést, kompetenciafejlesztést biztosít, amely az élménytől, a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. A kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (műhelymunkák, múzeumpedagógiai foglalkozások a Pável Ágoston Múzeumban, a Kühár Emlékházban, a Szlovén tájházban, iskolai projektek, a szlovén szervezetek – helyi önkormányzatok, Országos Szlovén Önkormányzat, Magyarországi Szlovének Szövetsége – által szervezett alkotó-értékőrző munkák) a tanulókat értékes tapasztalatokhoz, ismeretekhez segítik.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az

időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkákra, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

1–2. évfolyam

Az óvodáskorból az alapfokú iskolába való átmenet, az ezzel járó környezeti változások minden kisiskoláskorba lépő számára tartogat nehézségeket, ezért kiemelten fontos az iskolakezdést megkönnyítő nevelői törődés, a tanulóval való foglalkozás az iskolai élet minden területén. A tanuló személyisége alakulásának is sajátos szakasza az iskolakezdés, az alsó tagozat első két éve, az éntudat, az önértékelés alakulása ebben az életkorban meghatározó. Az iskolába lépő gyermek személyisége és teljesítménye a környezetében érte és vele dolgozók odafigyeléséből fakadó biztonságérzet kialakításával, a tanulási sikerek megélésével fejlődik. Fontos szerep jut a tapintatos és szeretetteljes bánásmódnak, amelynek hatásaként a kisiskolások felfedezik belső értékeiket, a feladatokkal való megküzdés, a megmérettetés élményét, kipróbálhatják fejlődő önállóságukat. Az iskolai munka során elsajátítják az alapvető magatartási normákat, szabályokat és szokásokat, amelyek megalapozhatják a társadalmi, természeti és technikai környezetükhöz fűződő pozitív viszonyulásaikat, elősegítik optimális minőségű szocializációjukat. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése során tudatosan törekedni kell a magyarországi szlovének tájnyelvének az átörökítésére, arra, hogy a tanuló ősei nyelvén is képes legyen kifejezni magát.

A tanuló nemzeti önazonosság-tudatának kialakításához fontos a tanítók által ismertetett olvasmányok tartalmát, a közös éneklés, zenélés élményét, a képzőművészeti alkotásokkal való találkozás alkalmait, a társadalmi, természeti környezetből szerzett tapasztalatokat célirányosan kiaknázni, hiszen a megismert művészeti alkotások, irodalmi művek révén gazdagodik és fejlődik a tanuló esztétikai érzéke is.

A nemzet, az anyaország és a haza fogalmait a kisiskolás tanuló számára is érthető módon kell magyarázni, gondoskodni a szlovén nép kultúrájával, annak értékeivel való rendszeres találkozásról, ily módon a tanuló ösztönzést kap a nemzeti hagyományok ápolására. Ezzel elérhetővé válik, hogy már kisiskoláskorban felkeltsük a tanulóban a hazánkban élő nemzetiségek és népcsoportok iránti figyelmet, megalapozzuk nyitottságát az eltérő népek és nemzetek kulturális értékeivel való ismerkedésre, a különbözőségek elfogadására, más népek értékeinek megbecsülésére, tiszteletére.

A magyarországi szlovén nemzetiségi iskolákban a tanuló betekintést kap a szlovén nemzetiség ma is élő kultúrájába, életkorának megfelelő szinten foglalkozik a szlovénség hagyományaival, a nemzetiségi létből fakadó kötelezettségekkel is.

A tanuló fokozatosan megismerkedik a hagyományos szlovén családi lakókörnyezet jellemzőivel, egyértelmű lesz számára a lakóterek funkciója. Megismeri a mindennapok életvitelének hagyományos és mai formáit, a táplálkozás, öltözködés hétköznapi és ünnepnapi jellegzetességeit. Megfigyeli a Rába-vidéki szlovén nemzetiség természeti és épített környezetét; a szlovén szervezetek, önkormányzatok, egyesületek, nevelési és oktatási intézmények által rendezett nemzetiségi programokon ismerkedik a szlovén nemzetiség ünnepekhez kapcsolódó hagyományaival. A nemzetiségi szlovén népi irodalom, népi gyermekdalok és táncos gyermekjátékok révén közelebb kerül a Rába-vidéki szlovén tájnyelvhez, alapszavakat, jellemző mondatfordulatokat, állandó szerkezeteket maga is használ.

Tematikai egység	**A lakóhely és közvetlen környezet**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A családi lakókörnyezet, a lakóterek funkció szerinti tereinek azonosíttatása. A mindennapok életvitelének hagyományos és mai formáinak megismertetése a táplálkozás, az öltözködés hétköznapi és ünnepnapi jellegzetességein keresztül.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A családi lakókörnyezet hagyományos és modern tereinek azonosítása: – a lakóterek funkcióinak megnevezése szlovén nyelven; – lakószoba berendezése, bútorok régen és ma. A mindennapok életvitelének hagyományos és mai formái: – a táplálkozás, tradicionális napi étkezések; – háztartási eszközök; – öltözködési szokások, ruhadarabok elnevezése, a gyermek ruházatának/viseletének megismerése múzeum-, tájházlátogatás és múzeumpedagógiai foglalkozások révén. Kb. 30 Rába-vidéki, e témakörbe tartozó szlovén kifejezés megtanulása.		*Környezetismeret:* A hely, ahol élünk. Lakóhelyünk. Napirend. *Vizuális kultúra; technika, életvitel és gyakorlat:* a népi kultúra tárgyi elemei, dísztárgyak.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lakóhely, lakóház, helyiség, konyhai munka, háziasszonyi munka, táplálkozás, háztartás, öltözködés, népviselet.	

Tematikai egység	**A szlovének nyelve, nyelvjárás a családban**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Rába-vidéki szlovén nyelv felismerésének fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelvet beszélő közösség, a szlovének azonosítása. Családtagokat megnevező szavak, rokonsági viszonyok elnevezése. A Rába-vidéki szlovén nyelv megfigyelése a lakóhelyen, családban, illetve használata két-három helyi népdal és/vagy énekes-táncos gyermekjátékban, mondókában. Az életkori sajátosságoknak megfelelő szlovén hangzó anyagok meghallgatása, Rába-vidéki szlovén nyelvjárású szavak ejtésének megfigyelése, gyakorlása. Kb. 30 Rába-vidéki szlovén kifejezés megtanulása.		*Környezetismeret:* az ország fogalma. *Magyar nyelv és irodalom:* nyelv, nyelvjárások.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, szlovén nyelv, nyelvjárás, mondóka, népdal, gyermekjáték.	

Tematikai egység	Ünnepekhez kapcsolódó szokások	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nemzetiség ünnepekhez kapcsolódó hagyományaival való ismerkedés segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A családi ünnepek – az ünnepi hangulat, ünnepi magatartás, viselkedés ismérvei (az ünnepek jelentése, ideje, módja, kellékei). A naptári évhez kapcsolható ünnepek: – karácsonyi ünnepkör: ma is élő népszokás megtekintése, a betlehemi szereplők lerajzolása, elkészítése bábból; – a húsvéti ünnepkör, húsvéti szokások a családban (hagyományos húsvéti ételek a Rába-vidéken, tojásfestés természetes anyagokkal); – farsangi népszokások – néphagyományok – farsangi maskara készítése; – régi korok ünnepei fényképek, egyéb tárgyi emlékek alapján. Kb. 20 Rába-vidéki, e témakörbe tartozó szlovén kifejezés megtanulása.	*Környezetismeret:* naptári év, évszakok hónapok. *Szlovén nyelv és irodalom:* naptár, évszakok. *Vizuális kultúra:* rajz és báb készítése, rajzolás, tojásfestés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ünnep, családi ünnep, néphagyomány, népszokás.

Tematikai egység	A magyarországi szlovének kultúrája: népzene, néptánc	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén népzene és néptánc megszerettetése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az 1–2. évfolyamra meghatározott ünnepekhez kapcsolódó dalok és zenék megismerése, elsajátítása és előadása. Ismerkedés a klasszikus szlovén népzene hangszereivel. Egyszerű népi „hangszerek” a melléképületből, konyhából: gereblye, fűrész, reszelő, mosófa; a hangzás megfigyelése, hangoztatás gyakorlása. Hangszerek: harmonika, klarinét, tenorkürt, harsona, trombita (esetleg megszólaltatásuk). Népzene hallgatása, felvételek régi Rába-vidéki népzenei együttesekről.	*Testnevelés és sport:* tánc és sport. *Ének-zene:* hangszerek.

Néptáncegyüttesek, egyszerű tánclépések. Kb. 10 Rába-vidéki, e témakörbe tartozó szlovén kifejezés megtanulása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene, hangszer, néptánc-folklór.

Tematikai egység	**Népi mesterségek a szlovén Rába-vidéken**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A munka világába való bepillantás segítése; a munka, az alkotás, az alkotó ember tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés a kis- és kézműipari tevékenységekkel. Műhelyek, szerszámok, munkaeszközök, előállított termékek és azok elnevezésének megismerése múzeumlátogatás során. Ma is működő kézműipari tevékenységet folytató műhelyek megtekintése. Legalább két népi kézműves tevékenység megismerése a szlovén tájház kiállításán, illetve múzeumpedagógiai foglalkozásokon: kosárfonás fűzfavesszőből, vékakészítés hántolt fűzfavessző és rozsszalma felhasználásával, fonott szekérkas a régi világban. Fazekasság a szlovén Rába-vidéken. Kb. 20 Rába-vidéki, e témakörbe tartozó szlovén kifejezés megtanulása.	*Környezetismeret:* Egyszerű régi és mai foglalkozások, munkaeszközök. Természet, természeti környezet. *Szlovén nyelv és irodalom:* foglalkozások, munkaeszközök.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Munkavégzés, mesterség, szakma, népi mesterség, természetes.

Tematikai egység	**Irodalmi, népköltészeti alkotások**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelvű irodalmi alkotások, kultúra iránti vonzalom kialakítása. A helyes ejtés gyakoroltatása. A ritmusérzék fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A népi életbölcselet (pl. a természeti jelenségekkel kapcsolatos) egyszerű szólásainak és közmondásainak megismerése, magyarázatuk a korosztály értelmi fejlettségi szintjének megfelelően. Népi rigmusok, népi mondókák, kiolvasók tanulása (nyelvgyakorlás, beszédtechnikai gyakorlatok). Versikék a népi élet témaköréből.	*Ének-zene:* a ritmus. *Szlovén nyelv és irodalom:* mondókák.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi rigmus, kiolvasó, népköltészet, népi irodalom.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló legyen képes felsorolni a szlovén települések hagyományos lakótereit, tudja elmondani azok fő funkcióit szlovén nyelven. Tudja megnevezni a fő étkezéseket, ismerjen két-három jellegzetes helyi ételt. Tudjon megnevezni alapvető ruhadarabokat, ismerjen három-négy, a szlovén vidéken is használt népi ruhadarabot. Ismerje a téli-tavaszi egyházi eredetű ünnepeket, az ezekhez kapcsolódó szlovén nemzetiségi hagyományokat, gyakorlati szinten értse a népszokás szó jelentését. Az ünnepekhez kapcsolódóan tudjon két-három rövid szlovén verset, népi rigmust kívülről.

3–4. évfolyam

Az alapfokú képzés 3–4. évfolyamában is kiemelt nevelői törődéssel fejleszthető a tanuló személyisége az iskolai élet minden területén. Az éntudat, az önértékelés alakulása ebben az életkorban meghatározó. Továbbra is fontos szerep jut a tapintatos és szeretetteljes bánásmódnak, amelynek hatásaként a kisiskolások felfedezik belső értékeiket, a feladatokkal való megküzdés, a megmérettetés élményét, kipróbálhatják fejlődő önállóságukat. Az iskolai munka során elsajátítják az alapvető magatartási normákat, szabályokat és szokásokat, amelyek megalapozhatják környezetükhöz fűződő pozitív viszonyulásaikat.

A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés kialakítja a tanulókban a természet- és környezetvédelmi szempontból kiemelt Rába-vidéki területek, az Őrség- Raab-Goričko Natúrpark, valamint természeti környezete iránti felelősséget. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése során tudatosan törekedni kell a magyarországi szlovének tájnyelvének az átörökítésére, arra, hogy a tanuló ősei nyelvén is képes legyen kifejezni magát. A tanuló nemzeti önazonosság-tudatának a kialakításához fontos a tanítók által ismertetett olvasmányok tartalmát, a közös éneklés, zenélés élményét, a képzőművészeti alkotásokkal való találkozás alkalmait, a társadalmi, természeti környezetből szerzett tapasztalatokat célirányosan kiaknázni.

A nemzet, az anyaország és a haza fogalmait a kisiskolás tanuló számára is érthető módon kell magyarázni, gondoskodni a szlovén nép kultúrájával, annak értékeivel való rendszeres találkozásról, hogy a tanuló ösztönzést kapjon a nemzeti hagyományok ápolására. Ezzel elérhetővé válik, hogy már kisiskolás korban felkeltsük a hazánkban élő nemzetiségek és népcsoportok iránti figyelmet, megalapozzuk nyitottságát az eltérő népek és nemzetek kulturális értékeivel való ismerkedésre, a különbözőségek elfogadására, más népek értékeinek megbecsülésére, tiszteletére.

A magyarországi szlovén nemzetiségi iskolákban a tanuló betekintést kap a szlovén nemzetiség ma is élő kultúrájába, életkorának megfelelő szinten foglalkozik a szlovénség magyarországi történetével, hagyományaival.

A tanuló bővíti ismereteit a hagyományos szlovén családi lakókörnyezet jellemzőiről. Megismeri a mindennapok életvitelének hagyományos és mai formáit, a táplálkozás, öltözködés hétköznapi és ünnepnapi jellegzetességeit, képes lesz ezek összevetésére.

Tudatosan vizsgálja a Rába-vidéki szlovén nemzetiség természeti és épített környezetét. Tovább ismerkedik a szlovén népi mesterségekkel, ezek történeti formáival, bepillant a munka világába történetek segítségével, múzeumlátogatás, tájházlátogatás, valamint múzeumpedagógiai foglalkozásokon megismeri ősei munkavégzéshez használt munkaeszközeit, a munkafolyamatokat. A szlovén szervezetek, önkormányzatok, egyesületek, nevelési és oktatási intézmények által rendezett nemzetiségi programokon ismerkedik a szlovén nemzetiség ünnepekhez kapcsolódó hagyományaival.

A nemzetiségi szlovén népi irodalom, népi mondókák, gyermekdalok és táncos gyermekjátékok révén közelebb kerül a Rába-vidéki szlovén tájnyelvhez, alapszavakat, jellemző mondatfordulatokat, állandó szerkezeteket maga is használ.

<table>
<tr><td>Tematikai egység</td><td colspan="2">A lakóhely és közvetlen környezet</td><td>Órakeret
15 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A lakóházak, lakófunkciók ismerete.
Táplálkozási szokások, főétkezések.
Hagyományos, évszaknak és alkalomnak megfelelő öltözködés.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A családi lakókörnyezet hagyományos és modern tereinek azonosíttatása.
A mindennapok életvitelének hagyományos és mai formáinak összehasonlíttatása, a táplálkozás, az öltözködés hétköznapi és ünnepnapi jellegzetességein keresztül.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ismeretek/fejlesztési követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="3">A szlovén Rába-vidék földrajzi elhelyezkedése, szlovén települések és jellegzetességeik.
A lakóhelyünk természeti és épített környezetének megismerése.
A családi lakókörnyezet hagyományos és modern tereinek azonosítása, összehasonlítása játékos formában, pl. rajzok segítségével:
– a hagyományos szlovén lakóház helyiségeinek megnevezése szlovén nyelven;
– hagyományos konyhai tevékenységek és mai modern konyhákban folyó munka megnevezése;
– lakószoba berendezése régen és ma régi fényképek alapján;
– a melléképületek elnevezése.
A mindennapok életvitelének hagyományos és mai formáinak összevetése: a táplálkozás, öltözködés hétköznapi és ünnepnapi szokásai és formái, ezek régi, népi formáinak megismerése élő informátorok közlései, ismertetései nyomán, múzeum- és tájházlátogatások, múzeumpedagógiai foglalkozások révén, pl. a Kühár János Emlékházban/Szlovén tájházban; a ház körüli munkálatok.
Kb. 30 Rába-vidéki szlovén kifejezés megtanulása.</td><td>Környezetismeret: A hely, ahol élünk. Lakóhelyünk. Napirend.

Vizuális kultúra; technika, életvitel és gyakorlat: a népi kultúra tárgyi elemei, dísztárgyak.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/ fogalmak</td><td colspan="3">Lakóhely, lakóház, helyiség, konyha, kamra, tisztaszoba, szoba, konyhai/háziasszonyi munka, táplálkozás, öltözködés, népviselet, ünnepi étel, hétköznapi étel.</td></tr>
</table>

Tematikai egység	A szlovének nyelve, nyelvjárás a családban	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Mondókák, versikék, népdalok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Rába-vidéki szlovén nyelv felismerésének fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szlovénia, az anyaország, ahol a lakosság nagy része a szlovén nyelvet beszéli – a fogalmak életkornak megfelelő azonosítása vizuális segítséggel, illetve gyakorlati tapasztalás útján (film, térkép, kirándulás a Hármas határkőhöz, Szlovéniába). Szlovén hangzó anyagok meghallgatása/a Rába-vidéki szlovén nyelv megfigyelése a lakóhelyen, családban, illetve használata helyi népdalokban és/vagy énekes-táncos gyermekjátékban, mondókában. Két-három népdal, versike megtanulása, rövid mese dramatizálása. A népismeret tantárgy tanulása során megismert tárgyak, növények, földrajzi-domborzati nevek, ételek, ruhadarabok tájnyelven történő megnevezése. Kb. 30 Rába-vidéki szlovén kifejezés megtanulása.	*Környezetismeret:* az ország fogalma. *Magyar nyelv és irodalom:* egyszerű ismeretek az emberi nyelvről - hány nyelven beszélünk „magyarul?” (nyelvjárások).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelv, szlovén nyelv, nyelvjárás, anyaország.

Tematikai egység	Ünnepekhez kapcsolódó szokások	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Ünnepek a családban, ünnepek a közösségekben és a hozzájuk kapcsolható irodalmi, zenei alkotások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nemzetiség ünnepekhez kapcsolódó hagyományaival kapcsolatos ismeretek bővítése. Az ünnepek jelentőségének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Az ünnepekkel kapcsolatos ismeretek bővítése: – A naptári évhez kapcsolható egyházi és családi ünnepek – az ünnepi hangulat-ünnepi magatartás, viselkedés ismérveinek felelevenítése. – A szlovén családok ünnepekhez kapcsolódó szokásainak rövid bemutatása –a tanulók rövid, két-három mondatos bemutatója a karácsonyi, húsvéti hagyományokról. – A „betlehemezés” - a népszokás előadása. – Az újévi ünnepkör – hagyományos szlovén újévi köszöntés a helyben ismert köszöntővel. – A „háromkirályok” ünnepe jelentőségének megismerése. – A húsvéti ünnepkör rövid bemutatása, húsvéti szokások a	*Környezetismeret:* naptári év, évszakok hónapok. *Szlovén nyelv és irodalom:* naptár, évszakok. *Testnevelés és sport:* mozgáskultúra, tánc. *Erkölcstan*: egyházi ünnepek és családi

családban: a tavaszi megújulás a családok közvetlen környezetében régen és ma: hagyományos építésű házak külső-belső meszelése, a padló felkenése agyaggal – hagyományos házak meglátogatása a lakóhelyen a tavaszi ünnepkör idején. – A Rába-vidéki nagyszombati szokások összegyűjtése. – Hagyományos húsvéti ételek a Rába-vidéken. A fonott perec készítésének megfigyelése, tojásfestés természetes anyagokkal, tormagyökér keresése a természetben. Fényképek, egyéb tárgyi emlékek gyűjtése régi korok ünnepeiről. Saját készítésű ajándékok az ünnepekre –az ajándékozás örömének megtanulása. Farsangi népszokások – néphagyományok – farsangi maskara készítése. Kb. 20 Rába-vidéki e témakörrel kapcsolatos szlovén kifejezés megtanulása.	ünnepek kapcsolata. *Vizuális kultúra:* a betlehemi Jézus születésének ábrázolása. *Technika, életvitel és gyakorlat:* tojásfestés, tavaszi kopogtató készítése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ünnep, családi ünnep, egyházi ünnep, néphagyomány, népszokás.

Tematikai egység	**A magyarországi szlovének kultúrája: népzene, néptánc**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Kulturális rendezvényeken szerzett ismeretek, ismeretek helyi néptánccsoportok működéséről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén népzene és néptánc megszerettetése. A tanulók ösztönzése hagyományőrző gyermekcsoportok munkájában való részvételre.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A 3-4. évfolyamra meghatározott ünnepekhez kapcsolódó további dalok és zenék megismerése és előadása. További ismerkedés a klasszikus szlovén népzene hangszereivel. Előadás, koncert a már korábban megismert egyszerű népi „hangszerek” segítségével. Harmonika, klarinét, tenorkürt, harsona, trombita (esetleg megszólaltatásuk). Népzene hallgatása, felvételek régi Rába-vidéki népzenei együttesekről. Néptáncegyüttesek műsorainak megtekintése nyomán néhány egyszerű tánclépés megtanulása. Kb. 10 Rába-vidéki szlovén kifejezés megtanulása.	*Testnevelés és sport:* tánc és sport. *Ének-zene:* hangszerek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene, hangszerek, néptánc, folklór.

Tematikai egység	**Népi mesterségek a szlovén Rába-vidéken**	**Órakeret 13 óra**
Előzetes tudás	A munka, munkavégzés, kézművesség a Rába-vidéken.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A munka világának behatóbb megismerésének segítése; a munka, az alkotás, az alkotó ember tiszteletére nevelés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A kisipari és kézműipari tevékenységek régen és napjainkban. Műhelyek, szerszámok, munkaeszközök, előállított termékek és azok elnevezésének megismerése. Asztalos műhely és asztalos munka; ácsmunka régen és ma. A kádár munkája: fakádak, hordók, szekérkerék készítése. A cipész/suszter munkája. Szódás, szikvízkészítő: új, modernkori kisipari tevékenység megjelenése a Rába-vidéken. Ma is működő kézműipari tevékenységet folytató műhelyek megtekintése. Kiállítás szervezése régi kézműipari termékekből. Népi kézműves tevékenységek/népi képző- és iparművészet a szlovén tájház kiállításán, illetve múzeumpedagógiai foglalkozásokon: kosárfonás fűzfavesszőből, vékakészítés hántolt fűzfavessző és rozsszalma felhasználásával, fonott szekér kas a régi világban. Fazekasság a szlovén Rába-vidéken; a szlovén népi iparművész, Doncsecz Károly munkásságába bepillantás. Kb. 20 Rába-vidéki szlovén kifejezés megtanulása.	*Környezetismeret:* egyszerű régi és mai foglalkozások, munkaeszközök, természet, természeti környezet. *Szlovén nyelv és irodalom:* foglalkozások, munkaeszközök.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Munkavégzés, mesterség, szakma, népi mesterség, természetes alapanyag, képzőművészet, népi iparművész.

Tematikai egység	**Irodalmi, népköltészeti alkotások**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Gyermekversek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelvű irodalmi alkotások, a szlovén kultúra iránti vonzalom kialakítása, mélyítése. A helyes ejtés gyakoroltatása. A ritmusérzék fejlesztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
További egyszerű szólások és közmondások megismerése, értelmezése. Hasonló magyar szólások, közmondások gyűjtése. További népi rigmusok, népi mondókák, kiolvasók tanulása (helyes ejtés gyakorlása, beszédtechnikai gyakorlatok). Egy-két szlovén vers, egy rövid mese megismerése.	*Ének-zene:* a ritmus. *Szlovén nyelv és irodalom:* mondókák, versek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi rigmus, kiolvasó, népköltészet, mese, népi irodalom.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló legyen képes felsorolni a szlovén Rába-vidék településeit, azok egy-egy jellegzetességét. Ismerje lakókörnyezetét és a család lakótereit. Ismerjen két-három jellegzetes helyi ételt, néhány jellegzetes főzési alapanyag nevét. Ismerjen néhány további, a szlovén vidéken használt népi ruhadarabot. Ismerje fel a Rába-vidéki szlovén nyelvet, tudjon bizonyos mindennapi használatú alapvető szavakat, mondatfordulatokat helyesen használni. A régi életformához kapcsolódó tájnyelvi szavakból ismerjen legalább 100-at. A tanuló ismerje az ünnepekhez kapcsolódó szlovén nemzetiségi hagyományokat. Ismerjen három-négy szlovén irodalmi alkotást, tudjon két-három rövid szlovén verset, népi rigmust kívülről. Rendelkezzen alapvető ismeretekkel a szlovén nemzetiség múltbeli életéről.

SZLOVÉN NÉPISMERET

A magyarországi szlovén nemzetiség számára a nyelv és a kultúra elsajátítása az önazonosság-tudat kialakításának, erősítésének és fenntartásának alapvető feltétele. A szlovén Rába-vidéken már a múlt század közepe óta érzékelhető asszimilációs folyamat következtében hangsúlyosabbá vált a nevelési és oktatási intézmények szerepe a szlovén nyelv, a Rába-vidéki szlovén kultúra és az identitás átörökítésében. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Olyan gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudás átadására és képességek kialakítására kell törekednünk, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság, továbbá a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén kínált nevelés és oktatás kiemelt jellemzője, hogy az adott nemzetiséghez tartozó tanulók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás, az élet különböző területeiről származó információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem vagy alig építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A népismeret tantárgy sajátosságából – hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia – adódnak a tantárgyi célok és feladatok is.

Kiemelten fontos, hogy a szlovén nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a szlovén nemzetiség körében máig megőrzött hagyományokkal, a magyarországi szlovénség köreiben jellemző életvezetési, életmódbeli elemekkel, a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket nemzetiségükről. A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a szlovén nemzetiség magyarországi történelmének, múltjának és jelenének, hagyományos értékeinek az ismerete az identitás nélkülözhetetlen részét képezik.

A heti kötelezően egy tanítási óra az elsőtől a tizenkettedik osztályig intenzív és alapos ismeretszerzést tesz lehetővé. Függetlenül attól, hogy az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani, ennek lehetőségét a tananyagtartalmak magukban hordozzák.

A szlovén népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést, kompetenciafejlesztést biztosít, amely az élménytől, a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. A kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (műhelymunkák, múzeumpedagógiai foglalkozások a Pável Ágoston Múzeumban, a Kühár Emlékházban, a Szlovén tájházban, iskolai projektek, a szlovén szervezetek – helyi önkormányzatok, Országos Szlovén Önkormányzat, Magyarországi Szlovének Szövetsége – által szervezett alkotó-értékőrző munkák) a tanulókat értékes tapasztalatokhoz, ismeretekhez segítik.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az

időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkákra, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

5–6. évfolyam

Az 5–6. évfolyamban a szlovén népismeret tantárgy kiemelt feladata az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, képességek megalapozása. A tantárgy fontos fejlesztési területe az erkölcsi nevelés, melynek során a tanuló ismerkedik a normakövetés fontosságával. A nemzeti öntudatra és hazafiasságra nevelés részeként a tanulóban kialakul a szülőföld, a haza, a nemzet, a nemzetiség, az anyanemzet iránti kötődés igénye. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés kialakítja a tanulókban a természet- és környezetvédelmi szempontból kiemelt Rába-vidéki területek, az Őrség-Raab-Goričko Natúrpark értékes természeti környezete iránti felelősséget. A médiatudatosság a szlovén nemzetiségi sajtó – a Porabje hetilap, a Szentgotthárdi Szlovén Rádió, a Slovenski Utrinki nemzetiségi tévéműsor irányába tereli a tanulók figyelmét. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése során tudatosan törekedni kell a szlovén nyelv prekmurjei nyelvjárása Rába-vidéki tájnyelvi változatának átörökítésére, annak érdekében, hogy a tanuló ősei nyelvén is képes legyen kifejezni magát. A tanuló érti és alkalmazza a szlovén nyelvnek a magyartól eltérő szabályait, ami tudatosabbá és gyorsabbá teszi a nyelvtanulást. A beszédkészség és a hallott szöveg értésének fejlesztése mellett törekszik célnyelvi olvasásra és írásra is, felfedezi a nyelvtanulás és a célnyelvi kultúra fontosságát. Mindeközben törekedni kell arra, hogy a tanulók esztétikai, művészeti tudatossága is egyre erősödjék.

A tanuló megismeri a magyarországi szlovének településeit, a szlovének lakóhelyeit a múltban és napjainkban, a szlovén Rába-vidék népi építészetének ma is látható emlékeit. A közvetlen környezet földrajzi adottságainak tanulmányozásával felfedi a magyarországi szlovének történelmileg kialakult településeinek földrajzát. A tanuló tovább ismerkedik lakóterülete, környezete szlovén nemzetiségi népi hagyományaival, tevékenyen részt vesz a hagyományok ápolásában; kiemelt szerepet kap ebben a szakaszban is a Rába-vidéki szlovének ünnepeihez kapcsolódó szokások megismerése. Az ünnepek szerepének fontossága a Rába-vidéki szlovén emberek életében erősíti a tanulóban a közösséghez tartozást, s annak gyakorlati megvalósulásában tevékeny részt is vállal. Tanulmányai során információkat szerez a Rába-vidéki falvak kialakulásának történetéről – a szlovének letelepedéséről szóló történeteket irodalmi forrásokból is követheti. Fokozatosan megismeri a szlovén nemzetiségi népzenét, néptáncokat, népköltészetet, népi díszítőművészetet, étkezési szokásokat, médiát, Rába-vidéki és szlovéniai írókat, költőket. A megszerzett ismeretek, készségek hatására erősödik benne saját nemzetisége és az anyaország értékeihez való kötődés, megismeri azok legfontosabb értékeit, kiemelkedő személyiségeit és szimbólumait. Nemzetiségi létéből adódóan nyitottabb lesz más népek kultúrája iránt, törekszik más, a Magyarországon élő nemzetiségek megismerésére.

Tematikai egység	**A szlovének lakóhelye a múltban és napjainkban**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	A lakóházak, a lakóterek funkció szerinti ismerete, a szlovén Rába-vidék népi építészete látható emlékeinek ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók megismertetése a szlovén falvak településszerkezetével, a hagyományos szlovén lakóházakkal és melléképületekkel.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Ismerkedés a szlovének településtípusaival: – Házcsoportok alkotta szórvány települések (nemzetség, rokonság alapú település részek) a háznevek – Felsőszölnök, Apátistvánfalva, Orfalu, Kétvölgy. – Az út menti települések: Szakonyfalu, Rábatótfalu, Alsószölnök. – Az építkezés sajátosságainak megfigyelésen (pl. Szombathelyi Falumúzeum szlovén házának megtekintése) alapuló elsajátítása: – építkezés fából a 19. századig (füstös ház, nyílt tűzhely, kenyérsütő kemence; füstös konyha, fekvő kémény); – a földfalú házak, a döngölt padló, zsúpfedél, csonkakonty, deszkaoromzat, faragott díszítés; – a 20. századi építkezés –téglaházak, típustervek.	*Természetismeret:* a települések. *Vizuális kultúra:* lakóházak alaprajzai. *Matematika:* mértani ismeretek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szórvány település, háznév, füstös konyha, füstös ház, gerendaház, földfalú ház, zsúp, nyílt tűzhely, kemence, füstös konyha.

Tematikai egység	**A közvetlen környezet földrajzi adottságai**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Szlovén települések a Rába-vidéken.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovének történelmileg kialakult településeinek földrajzával kapcsolatos ismereteinek elsajátíttatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Tájékozódás a térképen: a szlovén települések elhelyezkedése Szentgotthárd körül. A Szentgotthárd környéki szlovén falvak földrajzi adottságainak megfigyelése, elsajátítása a területen tett kirándulásokon tett személyes vizsgálódások, terepmunka révén: – a tengerszint feletti magasság (Alpokalja) és az éghajlati viszonyok; – a Rába folyó és a szlovén falvak patakjainak szerepe a terület földrajzi alakításában; – az éghajlati tényezők hatása a mezőgazdasági tevékenységekre a történelem során (állattenyésztés, növénytermesztés); – a talaj minősége és a szlovén emberek életmódjának összefüggése.	*Természetismeret:* domborzati viszonyok, éghajlati jellemzők, vaktérkép.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Földrajzi elhelyezkedés, domborzat, síkság, dombság, talaj, tengerszint feletti magasság.

Tematikai egység	**A Rába-vidéki falvak kialakulásának története**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki települések, szlovének letelepedéséről szóló történetek ismerete irodalmi forrásokból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Bevezetés a Rába-vidéki szlovének történetébe.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovének letelepedésének, a Rába-vidéki falvak kialakulásának megismerése levéltári anyagok, egyházi anyakönyvek segítségével irányított foglalkozásokon, esetleg múzeumpedagógus irányításával. – A szlovének letelepedése Magyarországon a 6. században. – A kereszténység felvétele a Rába és a Mura között élő szlovének körében a 8–9. században. – A szlovén települések kialakulása a szentgotthárdi cisztercita apátság (alapítva 1183) körül (a szlovének a ciszterek jobbágyai. Az első szlovén falvak kialakulása a 13–16. században az okleveles adatok nyomán (Rábatótfalu/Villa Sclavorum 1221, Szakonyfalu/Zakonfolua 1350, [Apát] Istvánfalva/Estevanfalva 1350, Felsőszölnök, Alsószölnök 1378, Ivánfalva [ma: Jánoshegy Felsőszölnökön], Ritkaháza, Permise 1387, Orfalu 1538, Balázsfalva 1552).	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A nagy népvándorlások kora. Európa népei. *Vizuális kultúra:* A korai középkor művészettörténete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi kutatás, dokumentum, okleveles adat, letelepedés, betelepítés, ciszteri rend, a jobbágyság.

Tematikai egység	**Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Hagyományos ünnepek, ünnepi szokások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Rába-vidéki szlovének az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó ünnepeihez kapcsolódó szokásainak alaposabb, részletesebb bemutatása, a hagyományok tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A Rába-vidék ünnepei a történelmi múltban. Hagyományos ünnepek a Rába-vidéki szlovének körében. Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó ünnepek (legalább kettő) hagyományos szokásaival való ismerkedés az ünnepekhez kapcsolódó fényképek gyűjtése, rigmusok, versek tanulása, történetek olvasása révén: – újszülöttnéző, keresztelő, első áldozás, bérmálás; – leánynézés, leánykérés, eljegyzés; – esküvői szokások, lakodalom; – a szlovén lakodalom hagyományai, díszletei, szertartások; – sirató, temetés, harangütés, halotti tor.	*Erkölcstan:* az emberi élet. *Szlovén nyelv és irodalom:* irodalmi alkotások a családi ünnepek témájában.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Élet, születés, esküvő, halálozás, ünnepi kellékek, szokások, hagyományok.

Tematikai egység	**Vallási ünnepekhez kapcsolódó szokások**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Karácsonyi és húsvéti ünnepekkel kapcsolatos szokások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ünnepek fontosságának tudatosítása, az ünnepekkel kapcsolatos hagyományok tiszteletére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A naptári évhez kapcsolható egyházi ünnepek, az ünnepi hangulat, az ünnepi magatartás, viselkedés ismérveinek felelevenítése, elmélyítése. A karácsonyi, húsvéti, pünkösdi ünnepkör történeti hátterének megismerése a hagyományok felelevenítése, élő betlehemes játékok bemutatása, hagyományok dramatizálása, az ünnepekhez kapcsolódó szlovén rigmusok, dalok elsajátítása révén, az ünnepek „kellékei” elkészítése segítségével: – Advent; – Az újévi ünnep, újév-köszöntők, vízkereszthez kapcsolódó szokások; – Háromkirályok – háromkirályjárás. Ismerkedés a szlovének böjti hagyományaival böjtös ételek elkészítése/bemutatása segítségével.	*Erkölcstan:* Egyházi ünnepek. Az ünnep és az emberi lélek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ünnep, ünnepkör, egyház, egyházi ünnep.

Tematikai egység	**A magyarországi szlovének munkavégzéssel kapcsolatos hagyományai**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nemzetiség megőrzött szokásrendszerének gyakorlati ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hajdani foglalkozások, foglalatosságok megismertetése, az ezekkel kapcsolatos hagyományok megőrzésének, ápolásának segítése, jelentőségük tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nemzetiség lakta települések munkavégzéssel kapcsolatos hagyományai a múltban, a szlovének hagyományosnak számító terményei, a munkavégzéshez kapcsolódó szokások, azok jelentősége. Jellegzetes mezőgazdasági termények: tökmag, hajdina, köles. Tökmagköpesztés, olajütés = sajtolás, kukoricafosztás, tollfosztás, hajdina és köles hántolás. Méhlegelő – haranglakú méhkasok.	*Természetismeret:* gabonanövények, olajos magvak. *Történelem, társadalmi és állampolgári*

Rigászás, fenyőrigó, lépes vessző. A mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó szokások: bakhátra szántás, igavonó állatok tartása. Szentelt barkatűzés húsvét vasárnap a gabonaföldekre – mágikus szokás. Aratáshoz kapcsolódó szokások, a gabona szellemének fölajánlott áldozatok: aratás végi áldozati gabonakávé (Felsőszölnök), Szent Péter szakálla – kaszálatlan sáv (Apátistvánfalva). Idénymunka – summás munka, aratórovásfa. A kézműipar vagy háziipar – takácsok: len, madzagkötő tábla, tiloló, gereben, guzsaly, rokka, motolla.	*ismeretek:* háziipar, idénymunka, summások. *Szlovén nyelv és irodalom; magyar nyelv és irodalom:* olvasmányok, novellák a népi életforma köréből.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gazdálkodás, magántulajdon, irtás, bakhát, igavonó állat, famozsár, rigászás, olajütés, sajtolás, mitikus szokás, idénymunka, takácsmunka, munkaeszközök.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje a szlovén nép letelepedésének idejét, legfontosabb körülményeit. A tanuló ismerjen minden szlovén települést a Rába-vidéken, azok egy-egy jellegzetességét. A tanuló ismerje ősei lakókörnyezetét, a szlovén falvak településszerkezetét, a hagyományos szlovén lakóházak és melléképületek kialakítását és ebből adódóan a szlovének múltbéli életformáját, gondolkodásmódját. A tanuló ismerje a szlovén nép életmódjának változásait. A tanuló ismerje a Rába-vidéki szlovének hétköznapjainak kultúráját, megőrzött szokásrendszerét. A tanuló legyen képes aktív részt vállalni nemzetiségi hagyományainak ápolásában.

7–8. évfolyam

A szlovén népismeret tantárgy alapvető feladata ebben a képzési szakaszban a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése. A tantárgy jellegéből fakadóan jól szolgálja az erkölcsi nevelés területét, melynek során a tanuló egyre jobban érti a normakövetés fontosságát. A nemzeti öntudat és hazafias nevelés részeként a tanulóban egyre erősebb a szülőföld, a haza, a nemzet, a nemzetiség, az anyanemzet iránti kötődés igénye. Az állampolgárságra, demokráciára nevelés során ismerkedik jogaival. Az önismeret és a társas kapcsolati kultúra fejlesztése hozzájárul humánus magatartásának kialakulásához. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés során egyre érzékenyebbé, felelőssé válik környezete iránt. A médiatudatosságra nevelés a nemzetiségi sajtó irányába tereli figyelmét. Az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése során a tanuló tudatosan törekszik arra, hogy elődei nyelvén fejezze ki magát.

A tanuló ebben a szakaszban tovább ismerkedik a magyarországi szlovének szellemi és tárgyi kultúrájával, a Rába-vidéki szlovénség nemzetiség közösséggé válásának történeti folyamatával, a szlovén Rába-vidék lakóinak életmódtörténetével a korai évszázadoktól; bepillantást nyer a magyarországi szlovének történelmének sorsfordulóiba és az anyaország

történelmének fő eseményeibe. Megismeri az anyanemzet, Szlovénia országrészeit, tájait, földrajzi, történelmi, kulturális jellemzőit elsősorban kirándulások és az országot bemutató filmek, hangzó és mozgóképi anyagok segítségével. A népköltészeti alkotások hang- és szóanyagain keresztül képes bemutatni a szlovén Rába-vidék nyelvének sajátosságait, továbbá a nyelvjárás tanulmányozása mellett lehetőséget kap a népi hiedelmek megismerésére is a népköltészeti alkotások: balladák, mesék, mondák, népdalok tanulmányozása révén.

A tanuló értékítéletének fejlődését jól szolgálja, hogy megismeri Szlovénia szellemi, kulturális értékeit, kiválóságait, valamint olyan kiválóságokat a magyarországi szlovén nemzetiséghez tartozók közül, akik életművükkel gazdagították a szlovénség kultúráját, a nemzetiségért alkottak, és egyéniségük példaként szolgálhat a mai generációknak is. Az elsajátított ismeretek hatására aktívan részt vesz települése szlovén programjain.

Tematikai egység	**Szlovénia földrajzi adottságai**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Utazásokon, anyaországbeli kirándulásokon, földrajzórán szerzett ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szlovénia tájaival, földrajzi, történelmi, kulturális jellemzőivel való ismerkedés támogatása. A természeti értékek, „kincsek” védelmére nevelés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelvi órákon szerzett ismeretek alapján önálló ismeretszerzés, -felelevenítés Szlovéniáról (alapvető ismeretek: himnusz, címer, zászló, híres emberek, régi városok, nevezetességek). Tájékozódás a térképen: – Szlovénia „szomszédai”. – Szlovénia domborzata (síkság, hegyek stb.). – Szlovénia tájegységei, fontos természeti látnivalói (Prekmurje, Štajerska, Koroška, Gorenjska, Notranjska, Dolenjska, Primorska). A tájegységeken alapuló nyelvjárások megfigyelése, egy-két választott tájegység kulturális sajátosságának megismerése. Szlovén "termékek" (gyűjtőmunka).	*Földrajz:* Szlovénia szomszédos országai. *Szlovén nyelv és irodalom:* szlovén tájakon.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Címer, himnusz, nevezetességek, tájegység, nyelvjárás.

Tematikai egység	**A Rába-vidéki falvak kialakulása, története**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki falvak eredeti kialakulása, mai helyzetük, jellegzetességeik.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretszerzés segítése a Rába-vidéki falvak történetéről, hajdani életéről.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A Rába-vidéki szlovénség közösséggé szerveződésének főbb állomásai. A szlovén nemzetiség regionális történetének alakulása: – A Rába-vidéki falvak középkori életének megismerése képek, egyszerűen értelmezhető dokumentumok, esetleg levéltári anyagok, néprajzkutatók anyagai segítségével: az egyházi és világi nagybirtokosok hatása a népcsoport gazdasági, szociális fejlődésére (Széchy Margit, a Batthyány-család, Nádasdy Ferenc, Széchy Péter hatása). – A szlovének szerepének megismerése a török harcokban, a szentgotthárdi csatáról szóló szlovén mondák gyűjtése, elolvasása. – A szlovén nemzetiség és 1848, katolikus Habsburg-pártiak és evangélikus Kossuth-támogatók; a kiegyezés negatív hatása a szlovénség sorsára, magyarosítási törekvések kezdete, a nemzeti tudat elmélyülése.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A középkor történelmi változásai. A jobbágyság helyzete. Az egyházi birtokok. A szentgotthárdi csata. A vasvári békekötés. Az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc. Nemzetiségek Magyarországon. A kiegyezés és hatása a magyarországi nemzetiségekre.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiség, alárendeltség, jobbágysors, nagybirtokos, summás, nemzeti öntudat.

Tematikai egység	A szlovének történelmének legfontosabb mozzanatai	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A Rába-vidéki szlovének történelme.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovének történelmi sorsfordulóinak, valamint az anyaország, Szlovénia történelmének bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Szlovénia területén fellelhető jelentős római kori emlékek felkutatása az internet segítségével. A mai Szlovénia területének benépesítéséről (Kr. u. 6. században) szóló dokumentumok (képi és szöveges források) megismerése. Pribin és Kocel Alsó-Pannónia szláv fejedelemségeivel kapcsolatos tárgyi emlékek megismerése. A török hódoltság korának megjelenése irodalmi forrásokban. Szlovénia szerepének meghatározása az Osztrák-Magyar Monarchiában különböző történelmi források segítségével. 1848 a forradalom éve, a nemzeti önállóságra törekvés: hasonlóságok és különbségek feltérképezése a magyar és szlovén történelem adott időszakára vonatkozóan. A nemzeti irodalom kialakulása és a történelmi események közötti összefüggések vizsgálata szlovén irodalmi művek alapján. Más népek mellett, élet Jugoszláviában; 1991, az önálló Szlovénia megszületésének éve. Az önállóvá válás mozzanatainak nyomon követése szöveges források (újságok, folyóiratok) alapján.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A római kor. A török hódoltság. Az 1848-as forradalom. *Informatika:* internethasználat.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népvándorlás, szlávok, északi-szlávok, fejedelmi kő, autonómia nemzeti irodalom, kereszténység felvétele.

Tematikai egység	**A szlovének nyelve, nyelvjárások, Rába-vidéki nyelvjárások**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki szlovének történelme. A Rába-vidéki szlovén nyelv hangtani sajátosságai, a nemzetiség életmódjához kapcsolható kifejezések ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelv és a Rába-vidéki szlovén nyelvjárás különbségeinek felvázoltatása, tudatosítása. A nyelvjárás értékeinek kiemelése, fontosságának tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Nyelvcsaládok, nyelvrokonság ismerete a megnevezés szintjén. A magyarországi szlovének nyelvének alakulására ható történelmi tényezők. (Miért alakultak ki a Rába-vidéki nyelvjárások?) – A nyelvjárás sajátos fejlődésének okai: a kétféle uralkodói réteghez – egyházi és világi birtokosok – tartozás. A nemzetiségi nyelvhasználat szerepe a nemzeti önazonosság-tudat megőrzésében. A Rába-vidéki szlovén nyelv mint a prekmurjei nyelvjárás változata: – Népdalok, népballadák a Rába-vidéki szlovén tájnyelven. – Dušan és Francek Mukič: Fučkaj, fučkaj fantiček moj 1–2. kötetekből válogatás. – Karel Krajcar: Kraljič pa Lejpa Vida. Rába-vidéki szlovén népmesék és népmondák nyomán helyi nyelvjárások megfigyelése. – Ma élő nyelvfelhasználók beszédének megfigyelése hanganyagok készítésével. – A Radio Monošter-Szentgotthárdi Szlovén Rádió hangfelvételeinek megfigyelése.	*Magyar nyelv és irodalom:* Az emberi nyelv. Nyelvtörténeti ismeretek. A nyelvrokonság bizonyítékai. A nyelvcsaládok. A nyelv rétegződése. Irodalmi nyelv – köznyelv – nyelvjárások/ dialektusok – tájnyelvek = a nyelv földrajzi tagolódása. *Ének-zene:* Népek zenéje. A népdalok tematikája, kifejezéskincse. *Magyar nyelv és irodalom:* a népköltészet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvcsalád, nyelvrokonság, nemzeti nyelv, nyelvjárások, tájnyelv nyelvjáráskutatás, nemzeti önazonosság-tudat.

Tematikai egység	**Híres magyarországi szlovének**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Történelmi és egyházi személyek ismerete a Rába-vidéki szlovénség történelmének és nyelvjárásának tanulmányozása alapján.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nemzetiségért alkotó egyéniségek életművének megismertetése, valamint azok nemzetiségük fennmaradásában játszott kulcsfontosságú szerepének tudatosítása.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nemzetiségi kulturális élet meghatározó személyiségeinek ismerete, nevükhöz fűződő tevékenységek megnevezése (Ki miben jeleskedett?). A magyarországi szlovének nyelve nyomtatott formában: – Küzmics István (1755–1779), a magyarországi evangélikus szlovének legjelentősebb írója. – Küzmics Miklós (1737–1804) kétnyelvű katolikus ábécéskönyve és az első szlovén-magyar szótár. – Kossits József (1788–1867) tudományos-ismeretterjesztő írásai és versei (a felsőszölnöki iskola névadója). A 20. századi magyarországi szlovén írók, kutatók választott műveinek (legalább három mű) olvasása, jelentőségének felismerése, megfogalmazása: – Karel Krajcar népmese- és népmondagyűjtései, a helyi szlovénség tárgyi kultúrájának gyűjtése és rendszerezése. – Kühár János plébános, szlovén katolikus vallási hagyaték. – Marija Kozár néprajzkutató: a Rába-vidéki szlovének szellemi kultúrájának, történelmének kutatása, rendszerezése, helytörténeti, muzeológiai tevékenység. – Francek Mukič: a Rába-vidéki szlovének szellemi kultúrájának, történelmének kutatása, rendszerezése; a nyelvjárási hangzó anyagok rendszerezése. – Irena Barber: népi író, a helyi szlovénekről szóló elbeszélések, novellák a múlt szépirodalmi őrzői. – Karel Holec: népi író, a helyi szlovénekről szóló elbeszélések, novellák a múlt és jelen életének szépirodalmi őrzői.	*Magyar nyelv és irodalom:* Mesék. Nyelvjárások.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szellemi kultúra, tárgyi kultúra, helytörténet, népi író, szellemi hagyaték.

Tematikai egység	**Híres szlovének: történelmi személyiségek, írók, költők, képzőművészek**	**Órakeret 11 óra**
Előzetes tudás	Szlovénia földrajza és történelme.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók megismertetése az anyaország néhány kiemelkedő személyiségével. Az anyanemzet értékei iránti tisztelet felébresztése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén irodalom – az írott szó – kiválóságai (Janez V. Valvazor, Primož Trubar, France Prešeren, Ivan Cankar, Oton Župančič, Feri Lainšček, Milan Vincetič stb.) érdemeinek felvázolása a szlovén nyelvi órákon szerzett ismeretek alapján, az ismeretek felhasználása	*Szlovén nyelv és irodalom:* szlovén írók művei.

különböző helyzetekben, pl. lírai est szervezése, irodalmi kvíz összeállítása, író-olvasó találkozón való aktív részvétel stb.). Ismerkedés a leghíresebb szlovén képzőművészekkel egy-egy fontos, meghatározó művük bemutatásával, beszélgetés a műről: (Ivan Cargo, Rihard Jakopič, Ivana Kobilca, Veno Pilon festőművészek; Lojze Dolinar (1893–1970) szobrász; Jožef Plečnik építész). Híres szlovén zeneszerzők (Slavko Avsenik, Jacobus Gallus) egy-egy művének meghallgatása, zenehallgatás közben támadt gondolatok megfogalmazása. Jeles sportolókról (Primož Peterka síugró) szóló információk, esetleg híradások keresése az interneten. Híres szlovén tudósok az említés szintjén: (Friderik Pregl [1869–1930] Nobel-díjas szlovén származású vegyész, Josip Globevnik [1945–]és Jurij Vega [1754–1802] matematikusok, Jožef Štefan [1835–1893] fizikus, Peter Kozler (1824–1879) jogász, térképész, Jernej Kopitar [1780–1844] nyelvész).	*Matematika:* jeles matematikusok. *Fizika:* a fizika kiválóságai. *Vizuális kultúra:* művészettörténet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Híres ember, jeles ember, irodalom, művészetek, képzőművész, zeneszerző, tudós.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló legyen tisztában a szlovén nép múltjának fontos történelmi állomásaival. A tanuló ismerje a Rába-vidéki szlovénség nemzetiségi közösséggé válásának főbb állomásait, életmód történetének jellemzőit. A tanuló legyen tisztában az anyaország földrajzával kapcsolatos alapvető ismeretekkel, ismerje Szlovénia fő tájegységeit, azok főbb jellemzőit. A tanuló ismerjen híres szlovén embereket. A tanuló ismerje a Rába-vidéki szlovének jeles alakjait, történelmi, egyházi személyiségeket, írókat, néprajzkutatókat, kulturális, szellemi és tárgyi hagyatékaink gyűjtőit, gondozóit.

SZLOVÉN NÉPISMERET

A magyarországi szlovén nemzetiség számára a nyelv és a kultúra elsajátítása az önazonosság-tudat kialakításának, erősítésének és fenntartásának alapvető feltétele. A szlovén Rába-vidéken már a múlt század közepe óta érzékelhető asszimilációs folyamat következtében hangsúlyosabbá vált a nevelési és oktatási intézmények szerepe a szlovén nyelv, a Rába-vidéki szlovén kultúra és az identitás átörökítésében. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Olyan gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudás átadására és képességek kialakítására kell törekednünk, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság, továbbá a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél.

Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A nemzetiség nyelvén kínált nevelés és oktatás kiemelt jellemzője, hogy az adott nemzetiséghez tartozó tanulók ezzel a lehetőséggel minden életszakaszban élhetnek. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás, az élet különböző területeiről származó információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A hazai nemzetiségek számára ez meghatározó jelentőséggel bír, hiszen két anyanyelv birtokában vannak. Figyelembe kell venni ugyanakkor, hogy a már említett asszimiláció következtében az oktatási intézmények nem vagy alig építhetnek a tanulók otthonról hozott nyelvi ismereteire. Az oktatás eredményességének érdekében ennek a megváltozott helyzetnek tükröződnie kell a fejlesztendő kompetenciákban és a közműveltségi tartalmakban is.

A népismeret tantárgy sajátosságából – hogy a család érték- és hagyományközvetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia – adódnak a tantárgyi célok és feladatok is.

Kiemelten fontos, hogy a szlovén nemzetiségi iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a szlovén nemzetiség körében máig megőrzött hagyományokkal, a magyarországi szlovénség köreiben jellemző életvezetési, életmódbeli elemekkel, a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket nemzetiségükről. A nyelv magas szintű birtoklása, a helyi nyelvjárások és szokások ápolása, a szlovén nemzetiség magyarországi történelmének, múltjának és jelenének, hagyományos értékeinek az ismerete az identitás nélkülözhetetlen részét képezik.

A heti kötelezően egy tanítási óra az elsőtől a tizenkettedik osztályig intenzív és alapos ismeretszerzést tesz lehetővé. Függetlenül attól, hogy az ismeretanyag más tantárgyakba való integrálása már nem lehetséges, a más tantárgyakkal való kapcsolódást szem előtt kell tartani, ennek lehetőségét a tananyag tartalmak magukban hordozzák.

A szlovén népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést, kompetenciafejlesztést biztosít, amely az élménytől, a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. A kreatív és cselekvésközpontú feldolgozási formák (műhelymunkák, múzeumpedagógiai foglalkozások a Pável Ágoston Múzeumban, a Kühár Emlékházban, a Szlovén tájházban, iskolai projektek, a szlovén szervezetek – helyi önkormányzatok, Országos Szlovén Önkormányzat, Magyarországi Szlovének Szövetsége – által szervezett alkotó-értékőrző munkák) a tanulókat értékes tapasztalatokhoz, ismeretekhez segítik.

A tantárgy az Irányelvekben meghatározott kulcskompetenciák – a kommunikáció, az

időben és térben való tájékozódás, a reflexiót irányító kérdések, a kritikai gondolkodás és az önálló tanulás – fejlesztése révén eléri, hogy a tanulók alkalmassá váljanak önálló projektmunkákra, azok irányítására, lebonyolítására, valamint a nemzetiségi életben való aktív, öntudatos részvételre.

9–10. évfolyam

A szlovén népismeret tantárgy kiemelt szerepe ebben a pedagógiai szakaszban az iskolai műveltség differenciált megszilárdítása, a 21. századi emberrel szemben elvárható erényekkel felvértezett személyiség kialakulásához szükséges képességek és készségek elmélyítése a nemzeti önazonosság-tudat, a nemzetiségi közösséghez tartozás speciális elvárásainak tudatos vállalásával.

A szlovén nép és nemzet történelmére, az önálló szlovén társadalom kialakulására, fejlődésére, Szlovénia földrajzára, mai gazdasági és társadalmi viszonyaira, valamint a magyarországi szlovén nemzetiség történelmi múltjára, anyagi és szellemi kultúrájára, annak bemutatására épülő szlovén népismeret tantárgy kiemelt fejlesztési területe a nemzeti öntudat fejlesztése, a megfelelően értelmezett hazafiasságra nevelés. A tanuló ezen értékek birtokában megtanulja kellően tisztelni a különböző népek és kultúrák értékeit, toleráns magatartásával a másságot példamutatóan tiszteletben tudja tartani.

A tanuló a tananyagtartalmak, a kompetenciák fejlesztése révén olyan erkölcsi értékeket ismer meg és sajátít el, melyek erkölcsi nevelését szolgálják, hozzájárulnak kötelességtudata fejlődéséhez, felismeri saját döntéseinek, tetteinek hatását saját életére, személyiségfejlődésére és környezetére.

A demokráciára, állampolgárságra nevelés során megérti saját felelősségét a szlovén közösség fenntartásában és Magyarországgal szemben. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés során a tanuló megérti, értelmezi az egyes globális problémák és helyi cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. Érti a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában.

A pályaorientáció során a tanuló reális ismeretekkel rendelkezik saját képességeiről, adottságairól. A tanuló a szociális és állampolgári kulcskompetenciái révén nyitottá válik a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. A hatékony, önálló tanulási kompetencia révén saját munkáját tárgyilagosan értékeli, és megtalálja a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket.

A tanuló gondolatait, véleményét, javaslatait elődei nyelvén fejezi ki, a szlovén nyelvet biztonsággal használja az információszerzés folyamatában; alkalmazza azt a hétköznapi kommunikációs helyzetekben, megfelelő módon használja az infokommunikációs társadalom műfajait az információszerzésben és információátadásban. Képes tájnyelvi szövegeket irodalmi nyelvre átírni. Felismeri, hogy mi a nyelv, identitás, azonosságtudat szerepe a nemzetiség megmaradása kérdésében; mi a nemzetiségi lét, a kettős identitás a többségi dominanciájú országban, és mik a nemzetiségek ebből fakadó sajátos feladatai. Nyitott a személyek és kultúrák közötti párbeszédre, él a véleménynyilvánítás lehetőségével a közösségét, a társadalmat érintő kérdésekben. Kialakul a reális alapokon és ismereteken nyugvó nemzeti identitástudata, a hazához, az anyaországhoz, illetve az Európához való kötődése. Megérti az európai országok, nemzetek és a nemzetiségek kulturális sokféleségét, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepét. Behatóan ismeri az ünnepekhez kapcsolódó szokásokat és hagyományokat, ismereteit a gyakorlati életben is tudja alkalmazni jelenkori ünnepi eseményeken vagy hagyományőrző kultúrcsoportokban.

Megismeri a Rába-vidéki szlovének nemzetiséggé válásának történelmi folyamatát és történelmét a trianoni egyezménytől napjainkig, a szlovén nemzetiséghez tartozó lakosság

közösségi kapcsolatait, a szlovén népcsoporthoz tartozók nemzetiségi létből adódó helyzetének, problémáinak, viszonyainak összefüggéseit.

Tematikai egység	**Az emberi élet fordulóihoz, vallási ünnepekhez kötődő népszokások eredete, a szokások kölcsönhatásai**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki szlovének vallási ünnepekhez és hagyományos családi eseményekhez, valamint a naptári év szokásaihoz kapcsolódó ünnepeinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ünnepekhez kapcsolódó szokásokkal és hagyományokkal kapcsolatos ismeretekből, az ismeretek gyakorlati alkalmazásából kiindulva a szokásváltozási okok, a kölcsönhatások feltárásának támogatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nemzetiség keresztény ünnepeihez kapcsolódó szokások: – Ünnepi külsőségek, díszítések, azok hagyományosan Rába-vidéki szlovén elemei. – Az ünnepekhez kapcsolódó táplálkozási szokások, a szlovén nemzetiség jellegzetes ünnepi étkei; a vendéglátási szokások. Az ünnepek és a zene- és tánckultúra: hagyományos népi énekek és táncok ismerete a családi eseményekhez, az emberi élet fordulóihoz kapcsolódóan. Hagyományos családi eseményekhez kapcsolódó ünnepek szokásainak változásai a modernizálódó világ hatására, a változások okainak feltárása különböző források vizsgálata segítségével. „Felélesztett” hagyományok (rönkhúzás – látványos bolondlakodalom) oka, jelentősége, egy-egy hagyomány meglétének vizsgálata több évtizedre visszamenően. Hagyományőrzés és újítás a mai szórakozásban, az ünnepek zenéjében.	*Ének-zene:* népi ünnepek énekkultúrája. *Testnevelés és sport:* tánckultúra, klasszikus táncok. *Etika:* a viselkedés, magatartás ünnepi formái. *Dráma és tánc:* dramatizált néphagyományok és dramatikus játékok.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hagyományőrzés, zene- és tánckultúra, folklór, dramatikus népi játék, látványosság, rönkhúzás.

Tematikai egység	**A szlovének történelmének sorsfordulói, hatásuk a környező országokra**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki szlovének eredete, magyarországi történelmük a 20. század első évtizedéig.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A Rába-vidéki szlovének nemzetiséggé válása történelmi folyamatának és történelmének (a trianoni egyezménytől napjainkig) megismerésének, összefüggések feltárásának segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A századforduló, az első világháború, kivándorlási hullám megismerése történelmi dokumentumok, források vizsgálatán keresztül, valamint a népi irodalomban, emlékműveken.	*Történelem, társadalmi és állampolgári*

1918 a magyarországi szlovének nemzeti öntudatra ébredése – politikai tényezővé válásuk. Vend – a magyarországi szlovénség helytelen magyar elnevezése és ennek máig ható következményei – „a vend-kérdés” problematikájának vizsgálata. Trianon – Murántúl Jugoszláviához csatolása – muravidéki magyarok és a Rába-menti szlovének önálló történelmi útra lépése. A két világháború közötti évtizedek –Tömeges kivándorlás a gazdasági világválság idején. A második világháború és a „vend-kérdés” újraéledése. A háború utáni tragédiák: kitelepítések: a Rába-vidéki szlovének a Hortobágyon. 1956 és a forradalom utáni évek magyarosítási törekvései – újabb kivándorlási hullám. Változások a múlt század 90-es éveitől. Az Európai Unió nemzetiségpolitikája.	*ismeretek:* A 20. század első évtizedei. Az első világháború és Trianon. A nagy gazdasági világválság a 20. század 30-as éveiben. Jugoszlávia történelme. A II: világháború. A kitelepítések, lakosságcsere jelensége és következményei. Nemzetiségek Magyarországon a 20. században. 1956 forradalom és szabadságharc.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kivándorlás, kisebbségi lét, kitelepítés, vend-kérdés.

Tematikai egység	**A szlovén népcsoport helye Magyarországon, a Rába-vidéki szlovének anyaországgal való viszonya**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Szlovénia, a Szlovén Köztársaság ismerete. A Rába-vidéki szlovének nemzetiséggé válásának történelmi folyamata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nemzetiséghez tartozó lakosság közösségi kapcsolatainak, a szlovén népcsoporthoz tartozók szociális helyzetének, valamint nemzetiségi létükből adódó problémáiknak, viszonyaiknak bemutatása, összefüggések feltárásának segítése.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szlovénia 20. századi történelmének főbb eseményei, azok hatása a magyarországi szlovénség helyzetére. Élet az egységes Jugoszláviában, a Magyarországon élő déli szlávok - köztük a szlovének – helyzete. 1991- az önálló Szlovénia megszületése. Szlovénia példa értékű gondoskodása a határon túl élő szlovének kulturális, nyelvi értékeinek őrzéséről. A szlovéniai Oktatási és Sport Minisztériummal való tartós és hathatós együttműködés szerepe a nemzetiségi szlovén nyelvoktatás fejlődésében. Lehetőségek tanulók és a pedagógusok továbbképzésére az anyaországban. A Szlovén Köztársaság kikiáltásának hatásai a magyarországi szlovén nemzetiség életére. Az 1993. évi kisebbségek jogairól szóló törvény, illetve a 2011. évi nemzetiségi törvény hatása a magyarországi szlovének életére,	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A haza és nemzet fogalma. A nemzetiség fogalma. A nemzetiségi lét ismérvei. A nemzetiségek sajátos jogai és kötelességei. Az anyaország.

szervezeti formáikra, oktatási és kulturális életükre, médiájukra. A többségi nemzethez tartozók viszonyulása a szlovén nemzetiséghez. Az egyén lehetőségei a szlovén népcsoporthoz tartozás megélése szempontjából.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Haza, nemzet, anyanemzet, nemzetiség, nemzetiségi jog és kötelesség, nemzetiségi törvény.

Tematikai egység	**Nyelv, identitás, azonosságtudat. Nemzetiségek Magyarországon, együttélés, iskolarendszer**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Haza, nemzet, anyanemzet, nemzetiség, nemzetiségi jogok és kötelességek, anyanyelv.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelv, identitás, azonosságtudat szerepének tudatosítása a nemzetiség fennmaradása kérdésében. A nemzetiségi lét, a kettős identitás a többségi dominanciájú országban és a nemzetiségek ebből fakadó sajátos feladatainak azonosítása, tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A nyelv őrzése, ápolása, használata a nemzetiségi megmaradás alapfeltétele („Oh, Jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok s azt meg kell védened” – Füst Milán) tétel bizonyítása különböző irodalmi művekből vett idézetek értelmezésével. A magyarországi szlovének nyelvi fejlődését befolyásoló, földrajzi elhelyezkedésből és történelmi helyzetből fakadó tényezők feltárása, rendszerezése. Történeti és egyháztörténeti okok a nyelvjárás sajátos alakulásában források vizsgálata, elemzése alapján. Az anyanyelv használata napjainkban (kutatások, interjúk a szlovén falvakban). Nemzetiségek Magyarországon: a 13 őshonos magyarországi nemzetiség ismerete: hasonló történelmi sors, közös érdekek, közös törekvések a megmaradásért a nemzetiségi oktatás, nevelési, oktatási intézmények léte és hatékony működtetése révén. A kettős identitás kérdésének vizsgálata. Etnikai konfliktusok, illetve a másság iránti tolerancia kérdése a mai Magyarországon.	*Magyar nyelv és irodalom:* vallomások az anyanyelvről (Bessenyei, Kazinczy, Kölcsey, Arany János, Kosztolányi Dezső, Füst Milán stb.). *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Az identitás, azonosságtudat fogalma. Nemzetiségek a mai Magyarországon.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi sors, identitás, azonosságtudat, kettős identitás vagy kettős kötődés, anyanyelvhasználat, etnikai konfliktus, másság, tolerancia.

Tematikai egység	**Hazai és szlovéniai kisebbségpolitika**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A nemzetiségi lét, a kettős identitás a többségi dominanciájú országban és a nemzetiségek ebből fakadó sajátos feladatainak ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nemzetiségpolitikai tudnivalók elsajátíttatása, a tanulók megismertetése a nemzetiségpolitika jogszabályi kereteivel.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Történelmi szemelvények, források alapján ismerkedés a magyar történelem nemzetiségpolitikájával. A kisebbségpolitikai törvénykezés hatása a magyarországi szlovén nemzetiség nyelvi, kulturális, gazdasági ismérveinek alakulására. A Szlovén Köztársaság nemzetiségpolitikája, a határon túli szlovénekről gondoskodás jelenkori politikai ismérvei. A Szlovén Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége és Szentgotthárdi Főkonzulátusa tevékenységének feltérképezése és azok hatása a magyarországi szlovénség helyzetére. A Magyar–Szlovén Kisebbségi Vegyes Bizottság üléseinek hatása a magyarországi szlovénség helyzetére, az államközi megállapodások ifjúságot érintő kérdései – ösztöndíjas tanulás lehetősége az anyaországban. A nemzetiségek jogairól 2011. évi CLXXIX. törvény. Magyarország Alaptörvénye és a Magyarországon élő nemzetiségek.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* nemzetiségi törvény.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nemzetiségpolitika, törvénykezés, nemzetiségi kérdés, államközi megállapodás, vegyes bizottsági ülés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje az ünnepekhez kapcsolódó szokásokat és hagyományokat, legyen képes élményszerűen megélni azokat jelenkori ünnepi eseményeken vagy hagyományőrző kultúrcsoportokban, hogy továbbörökítésükben jó apostoloknak bizonyulhassanak. A tanuló ismerje a Rába-vidéki szlovének nemzetiséggé válásának történelmi folyamatát és történelmének meghatározó eseményeit egészen napjainkig. A tanuló rendelkezzen hiteles információkkal, és ismerjen követendő mintákat a szlovén nemzetiséghez tartozó lakosság közösségi kapcsolatairól. Legyen képes helyesen megítélni a szlovén népcsoporthoz tartozók szociális helyzetét, problémáikat, felmérni, hogy a népcsoporthoz tartozók élethelyzete, szociális viszonyaik mennyiben függnek a nemzetiségi léttől. Ismerje a kisebbségpolitikai törvénykezés főbb elemeit. A tanuló legyen tudatában annak, hogy a nyelv őrzése, ápolása, használata a nemzetiség fennmaradásának alapfeltétele, mely generációról generációra szálló kötelességként a középiskolás korosztállyal szemben már nyomatékosan elvárandó.

11-12. évfolyam

A szlovén népismeret tantárgy szerepe e pedagógiai szakaszban a már korábban megszerzett tudás elmélyítésére irányul, kiemelten kezelendő a tanuló jövőre történő felkészítése, ami a gimnáziumi, szakközépiskolai tanulók esetében a megfelelő életpálya, foglalkozás, hivatás választását segíti elő, a szakképzésben részt vevőknél a munkaerőpiac elvárásai megismertetésével egészül ki. A pályaválasztáshoz szükséges kompetenciák ebben a szakaszban minden iskolatípusban hangsúlyossá válnak.

A szlovén nép és nemzet történelmére, az önálló szlovén társadalom kialakulására, fejlődésére, Szlovénia földrajzára, mai gazdasági és társadalmi viszonyaira, másrészt a magyarországi szlovén nemzetiség történelmi múltjára, anyagi és szellemi kultúrájára, annak bemutatására épülő szlovén népismeret tantárgy kiemelt fejlesztési területe a nemzeti öntudat fejlesztése, a megfelelően értelmezett hazafiasságra nevelés. A tanuló ezen értékek birtokában tudatosan tiszteli a különböző népek és kultúrák értékeit, toleráns magatartásával példamutatóan tiszteletben tartja a másságot.

A tanuló a tananyagtartalmakkal olyan erkölcsi értékeket ismer meg és sajátít el, melyek erkölcsi nevelését szolgálják, hozzájárulnak kötelességtudata fejlődéséhez, felismeri saját döntéseinek, tetteinek saját életére, személyiségfejlődésére és környezetére gyakorolt hatását. A demokráciára, állampolgárságra nevelés során érti saját felelősségét a szlovén közösség fenntartásában és Magyarországgal szemben. A másokért történő felelősségvállalás és önkéntesség a szlovén népismeret tantárgy területén is a segítségnyújtásra tanít. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra való nevelés során a tanuló megérti és értelmezi egyes globális problémák és helyi cselekvések, valamint az egyéni életvitel közötti összefüggéseket. Megérti a hagyományok szerepét a harmonikus és fenntartható életvitel megalapozásában.

A pályaorientáció során a tanuló eléri, hogy reális ismeretekkel rendelkezzék saját képességeiről, adottságairól. A tanuló a szociális és állampolgári kulcskompetenciái révén nyitottá válik a személyek és kultúrák közötti párbeszédre. Identitástudata reális alapokon nyugszik. A hatékony, önálló tanulás kompetencia révén saját munkáját tárgyilagosan értékeli, és megtalálja a számára leginkább megfelelő, elérhető oktatási és képzési lehetőségeket.

A tanulóban kialakul a kötelességtudat, érti egyéni és közösségi, társadalmi felelősségének jelentőségét. Megismer közösségi egyezségeket és normákat, képes egy-egy közösség etikai elveinek felismerésére és a különböző kultúrák etikai elveinek összevetésére. Megismeri a nemzetiségek magyarországi alkotmányos és törvényekben garantált jogait, helyi és országos érdekképviseletük jogi intézményeit, valamint saját nemzetisége politikai és civil önszerveződési formáit. Tudatában van a nemzetiséghez tartozás nyelvi és kulturális előnyeinek.

A tanuló elhelyezi a magyarság és anyaországa kultúráját európai kontextusban; megismeri anyaországának történelmét napjainkig, ismerkedik a szlovén nemzetiségéhez tartozó történelmi személyiségekkel, tudatosul benne munkásságuk egyetemes jelentősége. Részt vesz a nemzettel, a hazával és az anyaországgal való érzelmi azonosulást erősítő tevékenységekben. Megismer a népi hagyományokon és vallási gyökereken alapuló éves ünnepkörhöz kapcsolódó témájú folklór- és műalkotásokat. Képes felidézni a nemzetiségi népi kultúra néhány jelentős elemét, jellemzőjét. Megismeri és értékeli a helytörténeti ismeretek fontosságát, lakóhelye és iskolája helytörténetének, kulturális és természeti örökségének főbb értékeit, az alkotó tevékenység és a művészeti alkotások szerepét a nemzetiségi önazonosság megőrzésében. Megfelelő módon értelmezi, mérlegeli nemzetisége helyzetét, aktuális gondjait és képes megfogalmazni a nemzetiségi identitás megőrzésével összefüggő tennivalókat. Megismeri a magyarországi szlovén nemzetiség jelenkori

törekvéseit a nemzetiség fennmaradásáért, a nyelv, a kultúra megőrzéséért. Reális képet kap a szlovén irodalom helyéről és szerepéről az európai irodalom történetében, képessé válik a média és a hagyományápolás összefüggéseinek, a szlovén média szerepének, jelentőségének feltárására.

Tematikai egység	**Magyarországi szlovén intézmények, szervezetek, csoportok identitásőrző szerepe, hatása a nemzetiségi létre**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A magyarországi szlovének történelmének alakulása a 20. században. Fordulat a múlt század 90-es éveiben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi szlovén nemzetiség fennmaradásáért, nyelvének, kultúrájának megőrzéséért tett jelenkori törekvések megismerésének segítése, a törekvések fontosságának tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Szlovén nemzetiségi önkormányzatok: a lokális/helyi nemzetiségi önkormányzatok működése és szerepük az önazonosság fenntartásában: hagyományőrző szlovén kulturális, anyanyelvű hitéleti, sportprogramok, szlovéniai testvérkapcsolatok. Az Országos Szlovén Önkormányzat működésének megismerése, SZMSZ-ének tanulmányozása, intézményei (Kühár Emlékház, Szlovén Tájház, Szlovén Rádió) tevékenységeinek vizsgálata. A Magyarországi Szlovének Szövetsége működésének tanulmányozása. A Magyarországi Szlovének Szövetsége kultúrcsoportjainak tevékenysége, szerepe a hagyományőrzésben: pl. Pável Ágoston Vegyeskar, Szentgotthárdi Szlovén Népi Énekmondók, Szentgotthárdi Szlovén Kamarakórus, Szakonyfalui Szlovén Folklór Csoport, Felsőszölnöki Szlovén Néptáncosok, Fodor Duo Szlovén Színjátszók, Veseli Pajdaši Szlovén Színjátszók. Szlovén egyesületek és alapítványok szerepe a nemzetiség fennmaradásában. Az országos szervezetek szerepe az anyaországgal való politikai, kulturális, gazdasági, közösségi, baráti kapcsolatok ápolásában. Az EU-s pályázatok és a nemzetiségi szervezetek lehetőségeinek kutatása.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Az önkormányzatiság, az önkormányzatiság működése. Az önkormányzati törvény. A nemzetiségi önkormányzatok alakulása. A választási törvény. Egyesületekről és alapítványokról szóló rendelet.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Politikai szervezetek, civil szervezet, kultúrcsoport, hagyományőrzés, kulturális érték, átörökítés, pályázat.

Tematikai egység	**Szlovéniai és Rába-vidéki művészeti alkotások**	**Órakeret 16 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki szlovének kiemelkedő személyiségei. Híres Szlovének.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	Az alkotó tevékenység és a művészeti alkotások a nemzetiségi önazonosság megőrzésében játszott szerepének hangsúlyozása,	

céljai	tudatosítása művészeti alkotások megismertetésén keresztül.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az alkotó tevékenységekkel, művészeti alkotásokkal való ismerkedés fontos helyszínei a szentgotthárdi Szlovén Ház író-olvasó találkozói, képzőművészeti kiállításai, valamint a szentgotthárdi művésztelep. Irodalmi hagyaték – a szlovén irodalom kiemelkedő alkotásaival való ismerkedés a Muraszombati Bibliobus igénybevételével (Brižinski spomeniki-től Feri Lainšček írásművészetéig a szaktanár válogatása és a tanuló közösség érdeklődése függvényében). A tárgyi hagyatékok, alkotók és alkotások megismerése: Plečnik építészeti öröksége, Pável Ágoston Múzeum, Kühár Emlékház, Savaria Múzeum Múzeumfalu hagyatéka. Egy további szlovén képzőművész bemutatása a Wikipédia segítségével. Ismerkedés a szlovén filmművészettel; dokumentumfilm megtekintése, mondanivalójának értelmezése (Zeleni konj). Művészetek találkozásának vizsgálata: Film és könyv: Halgato ali Namesto koga roža cveti.	*Szlovén nyelv és irodalom:* A szlovén irodalomtörténet kiemelkedő művei. *Informatika:* keresőprogramok, közösségi oldalak, e-könyvtárak.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Irodalmi hagyaték, művész, művészet, alkotás, kiállítás, önkifejezés.

Tematikai egység	**A szlovén nyelvű sajtó**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A Rába-vidéki szlovénség történelmének, helyzetének alakulása a 20. század utolsó harmadában.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A média és a hagyományápolás összefüggéseinek feltárása. A nemzetiségi média jelentőségének tudatosítása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A tárgyi hagyaték digitalizálása: fényképezése, filmesítése. Az elektronikus és a nyomtatott sajtó szerepe a hagyományok, szokások, közösségi és magánéleti események, ünnepek megörökítésében. A riportok, interjúk, tudósítások szerepe a szlovén nemzetiséghez tartozók életének, tevékenységének megismerésében. A Narodne Novine szlovén oldala; a Narodni Kalendar szlovén fejezete a múlt század 70–80-as éveiben (régi cikkek gyűjtése). A Porabje című hetilap jelentősége az elmúlt 20 évben. A Slovenski koledar jelentőségének vizsgálata. A Magyar Rádió Győri stúdiója szlovén adásaitól a napi 6 órában sugárzó szentgotthárdi Szlovén Rádió létrejöttéig. A szlovén szervezetek honlapjainak látogatása ismeretszerzés, aktuális információk megszerzése céljából (www.slovenci.hu, www.porabje.hu).	*Mozgóképkultúra és médiaismeret:* Kézzel írt média. Hangos média. Hangos-képes média. Médiaműfajok. *Magyar nyelv és irodalom*: a tömegkommunikáció fogalma, tényezői, funkciói.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, írott és nyomtatott sajtó, elektronikus sajtó, CD, CD-ROM, multimédia, közszolgálati rádió, médiaműfaj.

Tematikai egység	**A szlovén irodalmi alkotások helye az európai kultúrában**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Kiemelkedő szlovén irodalmi alkotások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén irodalom helyének és szerepének meghatározása az európai irodalom történetében.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén népköltészeti örökség a szlovén nép jellemzőinek foglalata. A szlovén epikus népdalok és az európai irodalom vándormotívumainak kapcsolata (Godec pred pejlom>Orfeusz és Euridiké; Rošlin in Verjanko>Oresztész). Mátyás király alakja a szlovén népi irodalomban. France Prešeren, a szlovén Goethe vagy Petőfi, aki az európai irodalom értékeit mentette át az éppen csak megszülető szlovén műköltészetbe. A modern irodalom és az európai kultúra találkozási pontjai: írók, költők a háború ellen a humanista értékek védelmében: Srečko Kosovel, Josip Murn-Aleksandrov, Ciril Kosmač.	*Szlovén nyelv és irodalom*: szlovén lírai és epikus művek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népi irodalmi örökség, vándor motívum, humánum.

Tematikai egység	**Szlovénia helye Európában és a világban**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Szlovénia történelme; földrajzi tájai.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyaország jelenkori gazdasági, kulturális, politikai státusza megismerésének támogatása, valamint a világgal, az EU országaival, Magyarországgal kialakított kapcsolatrendszerének bemutatása.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	**Kapcsolódási pontok**
Az anyaország jelenkori gazdasági, kulturális, politikai státuszának feltérképezése írott és hangzó híradások, internet használatának segítségével. – Szlovénia gazdasága főbb ismérveinek összegyűjtése (GDP, a szlovén gazdaság sikeres ágazatai, exportpartnerek). – Szlovénia politikájáról szóló híradások összegzése, európai szinten elismert nemzetiség politikájának vázolása. – Szlovénia és az EU (kulturális főváros). – Szlovénia és Magyarország kapcsolatának bemutatása. – Szlovénia és a szlovén Rába-vidék kapcsolatának gyakorlati	*Földrajz:* az EU tagállamai.

tapasztalatokon alapuló bemutatása.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európai Unió, gazdaság, politika, kapcsolat, kapcsolatrendszer.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismerje a magyarországi szlovén nemzetiség közösségeit, a szlovén szervezetek felépítését, szervezeti és működési alapvetéseiket, fennállásuk történetét, céljaikat és eredményeiket a hazai szlovénség életének, értékeinek megőrzésében, alakításában. Ismerje az alkotó tevékenység és a művészeti alkotások szerepét a nemzetiségi önazonosság megőrzésében. Ismerje a magyarországi szlovén médiát, fejlődéstörténetét, aktuális állapotát, ismerje fel a magyarországi szlovénség fennmaradása érdekében kifejtett tevékenységének hatékony voltát. Legyenek ismeretei a szlovén irodalom helyéről és szerepéről az európai irodalom történetében. Legyen tisztában az anyaország, Szlovénia jelenkori gazdasági, kulturális, politikai státuszának főbb ismérveivel, Magyarországgal, a Magyarországon élő szlovén nemzetiséggel kiépített kapcsolataival.

SZLOVÉN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

1–4. évfolyam

A magyarországi szlovén nemzetiség Rába-vidéki iskoláiban az egyre erősödő asszimilációs folyamat következtében egyre fontosabb szerepük van a nevelési és oktatási intézményeknek a szlovén nyelv és irodalom, a kultúra, valamint a hagyományok ápolása, átörökítése tekintetében.

Az első pedagógiai szakaszban a szlovén nyelvtanulás alapvető célja az anyanyelvi kommunikációs képesség kialakítása, alapvető mondattani mintákon és alapszókincsen keresztül a beszélt nyelv alapjainak elsajátítása, a tanulók felkészítése az életkori sajátosságoknak megfelelő beszédre, olvasásra, írásra.

A szlovén nyelv és irodalom tantárgy fontos feladata a szóbeli és írásbeli kommunikáció használatának elsajátításához szükséges alapvető képességek kialakítása, az élet különféle színterein gyakorolt nyelvhasználati módok megtanítása.

Fontos a kifejezőkészség komplex fejlesztése, memoriter, dramatizálás, játék, mindennapi élethelyzetek imitálása során, modern oktatási technikák és módszerek felhasználásával.

Az első iskolai években fontos a motivált nyelvi környezet megteremtése, a játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőségének biztosítása. E fejlesztési folyamatra épülhet majd a szlovén irodalmi kultúra megismertetése.

Az irodalmi nevelés elsődleges feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, valamint a szlovén irodalmi művek megismerésének igénye.

A különféle kommunikációs helyzetekhez kapcsolódó tevékenységek kedvező feltételeket teremtenek az önálló tanulás képességeinek célirányos megalapozásához, az ismeretfeldolgozás különböző, az életkori sajátosságoknak megfelelő technikáinak megismeréséhez és gyakorlásához.

1–2. évfolyam

Az 1–2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és írás megtanítása, az írásbeliség megalapozása. Az írás és olvasás elsajátítása szlovén nyelven a 2. osztályban kezdődik. Különösen tekintettel kell lenni azokra a betűkre, amelyek írásképe a magyar írásmódban eltér a szlovéntól.

Kiemelt feladat a szlovén szókincs gyarapítása, a használt szavak, kifejezések, típusmondatok megfelelő használata adott kommunikációs helyzetekben. Ebben a szakaszban nagyon fontos szerepet kap a nyelvi kompetencia játékos, szerepjátékok segítségével történő fejlesztése, a koncentrációképességet fejlesztő memóriagyakorlatok, valamint a tanulók ritmusérzékét, mozgáskultúráját tökéletesítő feladatok. A tanuló életkori sajátosságaiból adódóan szívesen részt vállal ritmusos, énekes rögtönzésekben, különböző kreatív játékokban.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 83 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű szóbeli és írásos kommunikációban a megértés megalapozása a leggyakoribb szófordulatok, az alapszókincs elsajátíttatása útján.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű szlovén utasítások, rövid, világos üzenetek, magyarázatok, szavak, kifejezések, alapvető kérdések és feleletek hallás utáni megértése, gyakorlása játékos szituációkban, szerepjátékokban, mindennapi, közvetlen környezettel kapcsolatos élethelyzetekben. A nem verbális kommunikáció megfigyelése, megértése, alkalmazása.	A tanuló – megérti az egyszerű tanítói utasításokat, kérdéseket, társai közléseit; – tud röviden, értelmesen válaszolni a feltett kérdésekre; – megérti a tanult szavakat.	*Vizuális kultúra:* átélt cselekmény megjelenítése rajzzal. *Dráma és tánc:* szituációs játékok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Arcjáték, tekintet, testtartás, kérés, utasítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Beszédkészség	Órakeret 71 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. Ösztönzés a környezettel való szlovén nyelvi kapcsolattartásra.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A szlovén hangok tiszta artikulációja. Az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése, ezek gyakoroltatása helyes légzéstechnikával. Szavak, mondatok helyes hangsúlyozása, megfelelő hanglejtés alkalmazása, mind a beszéd, mind az olvasás során. Szavak, kifejezések érthető ejtése. A szlovén irodalmi nyelv alapszókincsének megalapozása képek, tárgyak, szituációs játékok, didaktikus nyelvi játékok, élményszerű helyzetek segítségével. Egyszerű szlovén mondatok alkotása képről, tárgyról. Rövid reagálás a hétköznapi témájú, a közvetlen környezettel kapcsolatos felvetésekre, utasításokra, közlésekre.	A tanuló – érthetően beszél; – használja a bemutatkozás, a megszólítás és köszöntés illendő nyelvi formáit felnőttekkel és kortársakkal egyaránt; – bekapcsolódik a közös tevékenységbe; – ismer memoriterként néhány kiszámolót, mondókát és rövid verset: *En kovač, An ban, Eden, dva..., Šviga, švaga..., Giga, gaga..., Eden, dva–ropota...,* Breda Konte: *Hočeš, nočeš,* Neža Maurer: *V šolo,* Anja Štefan: *Poglejte tale kljunček...,* Anja Štefan: *Mjav, mjav, mjav...,* Janez Menart: *Rački.*	*Magyar nyelv és irodalom:* hangsúly, helyes kiejtés, szókincs, mondóka. *Szlovén népismeret:* szűkebb környezet bemutatása szituációs gyakorlatokban. *Dráma és tánc:* szituációs játékok. *Vizuális kultúra:* képek, események megjelenítése. *Ének-zene:* ritmikus mondókák, játékok, kiszámolók.

Köszönés, bemutatkozás felnőtteknek és kortársaknak egyaránt. Egyszerű szándék, kívánság kifejezése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tempó, ritmus, szünet, hangerő, hangsúly, bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 85 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelv magyartól eltérő betűi, hangjai felismerésének, megkülönböztetésének, helyes ejtésének gyakoroltatása. Az olvasás elsajátíttatása. Az olvasási és szövegértési képességek folyamatos fejlesztése. Szókincs fejlesztése a tanuló mindennapi életére, a családjára, környezetére, nemzetiségére vonatkozóan.	
Tevékenységek/Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelv magyartól eltérő betűinek felismerése, az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése (fonémahallás, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, kommunikációs képességek, nyelvi tudatosság). A szlovén szavak helyes hangsúlyozása. A közlés szándékának megfelelő mondathangsúly kialakítása. Megfelelő néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Rába-vidéki népmesék, versek, rövid történetek értő hallgatása.	A tanuló – érdeklődő, nyitott, motivált a szlovén nyelvű szövegek olvasása iránt; – rendelkezik alapvető ismeretekkel és szlovén szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; – ismeri a szlovén ábécé kis- és nagybetűit; – rendelkezik összeolvasási képességgel; – érti az egyszerű szöveget.	*Vizuális kultúra*: ábra, betűtípus, illusztrációk készítése mesékhez, történetekhez. *Szlovén népismeret:* népköltészeti alkotások olvasása. *Ének zene:* ritmus, tempó, ütem, dallam, refrén. *Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, ritmus, szó, mondat. *Környezetismeret:* szóbeli és írásbeli szövegértés (lakóhely, család).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, szó, szótag, mondat, cím, szöveg, írásjel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 53 óra**
Előzetes tudás	Íráskészség.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása. Az olvasható, pontos írás, hanghoz rendelt betű helyes alkalmazása, a szlovén nyelv magyartól eltérő betűi, hangjai helyes használatának gyakoroltatása. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyar nyelvtől eltérő betűk (č, š, ž), betűelemek írása, helyes használata. A szlovén írott kis-és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szlovén szavak írása. A szlovén ábécé írott betűinek ismerete. Másolás írott, majd nyomtatott mintáról. Rövid szavak látó-halló tollbamondása, írása. Egyszerű, rövid szavak írása emlékezetből. Egy-egy rövid mondat írása tollbamondásra. Egyszerű mondatok alkotása, egyszerű szövegek kiegészítése. Mondatkezdés és mondatzárás jelölése.	A tanuló – tisztában van a szlovén és a magyar nyelv írása közti alapvető különbségekkel; – ismeri és használja a szlovén ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, olvasható; – másoláskor figyel az eltérő szlovén betűk írására; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást, illetve a szókezdő nagybetűt.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyomtatott és írott betűk, írásjelek. *Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk, térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség, különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó, ritmus. *Szlovén népismeret:* rövidebb szlovén népismereti témájú szövegek másolása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg, margó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 32 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás iránti igény felkeltése. A szlovén népköltészeti, szépirodalmi művekben megjelenő értékek felismertetése. Alapvető irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (vers, mondóka, mese, szereplő).	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hazai és a szlovéniai szlovén irodalomból vett népköltészeti alkotások megismerése, elolvasása, mondókák, rigmusok,	A tanuló – szívesen hallgat rövid, egyszerű szövegű meséket, verseket, dalokat;	*Dráma és tánc:* dramatikus és szerepjátékok.

versek megtanulása, a népköltészetben megjelenő értékek, hagyományok megfigyelése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) közös, majd önálló olvasása, értelmezése irányított kérdések segítségével. A korosztálynak megfelelő szlovén mesejáték, bábszínházi darab megértése. Ciciban és Cicido című gyermeklapok lapozgatása, olvasása. A lapokban fellelhető képes, játékos nyelvi feladatok megoldása.	– egyszerűbb mondókákat, rigmusokat, rímes verseket megtanul könyv nélkül; – részt vesz dramatikus játékokban; – felidéz néhány szépirodalmi művet. Memoriterek: Oton Župančič: *Ciciban, dober dan!, Zvonovi...,* Anica Černejeva: *Naša muca...,* Lila Prap: *Moj očka.*	*Magyar nyelv és irodalom:* népköltészet, mondókák, kiszámolók, mesék. *Ének-zene:* népdalok szövege. *Szlovén népismeret:* rövidebb népi mondókák. *Vizuális kultúra:* gyermekújságok, életkornak megfelelő rajzfilmek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, vers, versszak, verssor, ritmus, ismétlődés.	

Kommunikációs témakörök, tartalmak az 1–2. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Személyes adatok, család Bemutatkozás, bemutatás; családtagok, rokonsági viszonyok. Családi ünnepek. Napirend. Étkezés, ételek. Az emberi test részei, testápolás, egészség-betegség. Szabadidős tevékenységek, sport.	*Szlovén népismeret:* rokonsági viszonyok, szlovén tájjellegű receptek, családi ünnepek. *Környezetismeret:* hetirend, napirend, az emberi test részei. *Testnevelés és sport:* testi, lelki egészség, egészséges életmód
Iskola Az iskola helyiségei, osztályterem, iskolabútorok, a tanulást segítő tárgyak, eszközök. Tantárgyak, órarend. Olvasás, játék, nemzetiségi gyerekjátékok.	*Szlovén népismeret:* régi gyermekjátékok, az iskola régen. *Környezetismeret:* a közvetlen iskolai környezet bemutatása.
Évszakok, időjárás, öltözködési szokások.	*Környezetismeret:* évszakok, időjárás,

	öltözködés.
Kulturális élet, jelenünk kommunikációs technikája Magyarországi szlovén folklórhagyományok, Rába-vidéki szlovén népdalok, népi játékok. Rába-vidéki szlovén települések.	*Szlovén népismeret:* népdalok, népi játékok, Rába-vidéki szlovén települések jellemzői, öltözködési szokások.
Társadalmi, közösségi élet A közösségi együttélés szabályai osztályban, iskolán belül, lakóhelyi közösségekben munkamegosztás. A szlovén nemzetiség mindennapjai.	*Környezetismeret:* a közösségi együttélés szabályai. *Szlovén népismeret:* a szlovén nemzetiség mindennapjai.
Nemzetiségi szlovén nyelv A Rába-vidéki szlovén nyelv alapjellemzőinek azonosítása mesék, népdalok, élőbeszéd alapján.	*Szlovén népismeret:* a magyarországi szlovének nyelvi kultúrája. *Magyar nyelv és irodalom:* mesék, népköltészeti alkotások jellemzői.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értse meg az egyszerű szlovén nyelvi magyarázatokat, utasításokat és társai közlését. Tudjon a környezetével, önmagával kapcsolatos egyszerűbb kérdésekre válaszolni, egyszerű kérdéseket feltenni. Használja a bemutatkozás, a felnőttek és a kortársak megszólításának és köszöntésének udvarias nyelvi formáit. Rendelkezzen alapszókinccsel az ajánlott kommunikációs témakörökben. Érthetően, tisztán beszéljen. Szöveghűen mondja el a memoritereket. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, a magyartól különböző szlovén írásjeleket. Írása legyen rendezett. Ismert és begyakorolt rövid szöveget pontosságra törekvően olvasson fel. Ismerje meg a magyar és a szlovén irodalom népköltészeti és korosztályának megfelelő műköltészeti alkotásait. Legyen tisztában a szlovén nyelv használatához szükséges alapvető nyelvtani ismeretekkel és nyelvhelyességi szabályokkal. Legyen tisztában a szlovén nyelv tanulásának alapvető céljával. Legyen motivált a szükséges nyelvi képességek fejlesztése területén.

3–4. évfolyam

Ebben a tanítási szakaszban a szlovén nyelvtanítás feladata az egyszerű szlovén nyelvű szövegek megértésének, értelmezésének fejlesztése. A Rába-vidéki szlovén nyelv

alapjellemzőinek azonosítása mesék, népdalok, élőbeszéd alapján. Fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, a szókincs aktivizálása szövegalkotó feladatokkal, a szlovén nyelv adott szituációhoz igazodó helyes használatának erősítése. A beszédkészség fejlesztése továbbra is egyszerű, mindennapi nyelvi helyzetekben, szituációs játékok, gyakorlatok útján történik.

Az olvasástechnika eszközzé fejlesztése, a néma és hangos olvasás gyakorlása feltételt teremt a szlovén nyelvű írott és hallott szövegek önálló megértéséhez, megalapozza az önálló szövegalkotást.

A 3–4. évfolyamon az írás és helyesírás tanításának célja az életkornak megfelelő írástechnika differenciált kialakítása, eszközzé fejlesztése az olvashatóság, a rendezettség és helyesség igényével.

A rövidebb szövegek feldolgozása lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos első tapasztalatok megszerzésére, szerkezeti sajátosságok felfedezésére, véleményalkotásra, értékek felfedezésére, a szlovén nyelv és a szlovén kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th colspan="2">Beszédértés</th><th>Órakeret
77 óra</th></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Egyszerű szóbeli közlések megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Rövid, világos és egyszerű tájnyelvi és irodalmi szlovén nyelvű szavak, kifejezések, szókapcsolatok, üzenetek, magyarázatok, szövegek megértésének fejlesztése.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td>Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td colspan="2">Mindennapi témájú, a gyerekek közvetlen környezetével kapcsolatos rövid szövegek megértése.
A Rába-vidéki szlovén nyelv alapjellemzőinek azonosítása mesék, népdalok, élőbeszéd alapján.
Az egyes témákkal kapcsolatos Rába-vidéki szlovén nyelvjárási szavak és kifejezések megértése.</td><td>A tanuló
– megérti a közvetlen környezetével kapcsolatos egyszerű, rövid szövegeket;
– megérti az alapvető szlovén tájnyelvi szavakat, kifejezéseket.</td><td>Ének zene: szlovén népdalok.

Szlovén népismeret: tájnyelv alkalmazása, Rába-vidéki népmese nyelvezete.

Magyar nyelv és irodalom: népmese.</td></tr>
<tr><td>Kulcsfogalmak/
fogalmak</td><td colspan="3">Nyelvjárás, élőbeszéd, népmese, népdal.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</th><th>Beszédkészség</th><th>Órakeret
68 óra</th></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="2">A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása a szokás szintjén: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérés, kérdezés, köszönetnyilvánítás.</td></tr>
</table>

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelvi szóbeli kommunikáció, a szóbeli szövegalkotási készség fejlesztése: rövid szövegek, megnyilatkozások alkotásának gyakoroltatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Egyszerű kijelentések, kérdések, kívánságok, kérések megfogalmazása, illetve reagálás azokra egyszerű formában. Egyszerű információadás és kérés szófordulatainak alkalmazása. A helyes kiejtés, mondatintonáció alkalmazása különféle mindennapi kommunikációs helyzetekben. Helyes hang- és szóképzés, hangoztatás. Aktív részvétel különböző didaktikus nyelvi játékokban, bekapcsolódás dialógusokba, véleményalkotás. Képek segítségével összefüggő mondatok alkotása. Szlovén népmesék, mondókák, versek reprodukálása. 5–6 mondatos összefüggő szöveg elmondása tájnyelven vagy irodalmi szlovén nyelven.	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – bekapcsolódik beszélgetésekbe; – alkalmazza a tanult szavakat.	*Magyar nyelv és irodalom:* párbeszéd, szövegmondás, beszédtempó, hangerő. *Vizuális kultúra:* képek megfigyelése, jellemzése. *Minden tantárgy:* összefüggő beszéd. *Ének-zene:* ritmikus mondókák, kiszámolók.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hangerő, hanglejtés, beszédtempó, nyelvjárás, testtartás, arcjáték, tekintet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv alapvető – írásra, olvasásra vonatkozó – ismereteinek megléte. Az adott korosztály képességeinek megfelelő olvasási és szövegértési ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hangos és néma olvasás fejlesztése. Az értő olvasás kialakítása, gyakoroltatása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A néma és hangos olvasás gyakorlása a szöveg, mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Egyszerű szövegekből információ	A tanuló – az olvasás terén érdeklődő, motivált; – képes az olvasástechnikai hibák javítására; – értelmezi és értékeli az	*Környezetismeret:* szövegfeldolgozás, önálló tanulás. *Magyar nyelv és irodalom:* hangos és

kikeresése és visszaadása írásban vagy szóban. Irányított párbeszédben való részvétel. Két–három mondatos tartalmi összefoglaló alkotása. Egyszerű, a korosztály érdeklődésére számot tartó köznapi és gyerekirodalmi szövegek (Rába-vidéki népmesék, népmondák, szlovéniai szerzők gyermekversei, mesék) olvasása, értelmezése. A szövegek megjelenítése dramatikus játékokkal.	életkori szintjének megfelelő szlovén nyelvi szöveg információit, gondolatait.	néma olvasás. *Szlovén népismeret:* népköltészeti, nyelvjárási szövegek olvasása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szöveg, adat, információ, szövegértés, tartalmi összefoglaló.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 53 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv írott és nyomtatott, valamint kis- és nagybetűinek ismerete. Rövid szavak másolása írott és nyomtatott mintáról, látó-halló tollbamondása, írása. Képolvasás, rövid mondatok alkotása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Folyamatos gyakorlással az írás eszközszintre emelésének segítése, olvasható betűformák, esztétikus íráskép értékként való elfogadtatása. Az önkifejezés aktivizálása. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése hétköznapi témákban, szlovén nyelven íródott egyszerű szövegek alkotásával.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írástechnika fejlesztésének gyakorlása. Az írás gyakorlása az írástempó fokozása céljából. Szavak, mondatok írása hibátlan másolással, tollbamondás után, emlékezetből. Mondatkezdés, mondatzárás. Kiejtéstől eltérő szavak írása (l, v, nj, lj a szavakban). Az ajánlott témakörökhöz kapcsolható rövid szövegek normakövető írásbeli lejegyzése. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása. Egyszerű mondatok, párbeszédek, szövegek	A tanuló – esztétikusan, magabiztosan ír szlovén szavakat, rövid mondatokat; – rövid szlovén szövegeket hibátlanul másol; – ismeri az alapvető nyelvhelyességi szabályokat, normákat; – a tanult szövegalkotási ismeretek felhasználásával rövid szlovén nyelvű szöveget készít.	*Vizuális kultúra:* egyszerű cselekvés megjelenítése képsorokkal. *Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípus, fogalmazás, cím, bekezdés. *Környezetismeret:* a környezet bemutatása, leírása.

kiegészítése, sorba rendezése vagy átalakítása segítő képekkel vagy tanítói segítséggel, címválasztás, a szövegek tagolása bekezdésekre. Adott témák egyszerű nyelvi formában történő összefoglalása kérdések alapján. Megadott szempontok alapján egyszerű szöveg, történet megfogalmazása, tagolása. Az alapszókincs szavainak helyesírása, a szokások ismerete.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság, közlés, párbeszéd, cím, bekezdés, témaválasztás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 44 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelvű szövegek olvasásához szükséges alapszintű ismeretek megléte. Irodalmi alkotások ismerete (kiszámolók, mesék, versek).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Biztonságos szlovén nyelvű szövegolvasás. Szlovén, szlovén nemzetiségi népköltészeti és műköltészeti alkotások bemutatása. A szlovén nemzeti kultúra hagyományainak megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelvi szövegek felismerése formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. Ismerkedés szlovén közmondásokkal, szólásokkal, találós kérdésekkel. A szlovén olvasmányok témájának megfigyelése. Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle szlovén irodalmi szövegekben, illetve versekben. A művekben az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) önálló olvasása.	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit; – azonosítja a történet eseményeinek sorrendjét, a mesélő személyét; – felismeri a mesékre jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát néhány mondattal mondja el; – szöveghűen mondja el a memoritereket. Memoriterek: *Enci, Benci…, Jure, Jure pase…, Prsti,* M. Hrobath: *Doma…*, Janez Menart:	*Ének-zene:* a népdalok szövege. *Vizuális kultúra:* mesék illusztrálása, gyerekirodalmi alkotások. *Dráma és tánc:* szerepjáték, bábjáték, dramatizált jelenetek. *Magyar nyelv és irodalom:* prózai és verses művek szerkezete. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlat.

Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatok. Részvétel csoportos játékokban, bábelőadásokban, jelenetekben. Egyszerűbb Rába-vidéki és a klasszikus szlovén népmesék megismerése. Ismerkedés a következő szerzőkkel és műveikkel: – Fran Milčinski: *Pravljice, Zgodba kraljeviča Marka;* – Josip Vandot: *Kekec történeteiből* részletek; – Svetlana Makarovič: *Pripovedi-Pekarna Mišmaš*.	*Prepelica…,* Oton Župančič: *Kanglica…,* Kajetan Kovič: *Šolski zvonec.*	*Szlovén népismeret:* rövidebb szlovén népismereti témájú szövegek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közmondás, szólás, találós kérdés, szereplő, ismétlés, ritmus.	

Kommunikációs témakörök, tartalmak a 3–4. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Személyes adatok, család Bemutatkozás, bemutatás; családtagok, rokonsági viszonyok. Hétköznapok, ki mit csinál a családban. Családi ünnepek. Életmód Napirend, heti rend. Étkezés, ételek, egyszerű szlovén receptek. Az emberi test részei, testápolás, egészség, betegségek. Időjárás, évszakok, öltözködés. Szabadidős tevékenységek, sportok.	*Szlovén népismeret:* rokonsági viszonyok, szlovén tájjellegű receptek, családi ünnepek. *Környezetismeret:* heti rend, napirend, az emberi test részei, évszakok, időjárás, öltözködés. *Testnevelés és sport:* testi, lelki egészség, egészséges életmód.
Iskola, nevelés-oktatás Az iskola helyiségei, osztályterem, iskolabútorok, a tanulást segítő tárgyak, eszközök. Tantárgyak, órarend. Tanórán kívüli tevékenységek: szakkörök, sportfoglalkozások, nemzetiségi jellegű tanórán kívüli tevékenységek stb.	*Szlovén népismeret:* régi gyermekjátékok, az iskola régen. *Környezetismeret:* a közvetlen iskolai környezet bemutatása.
Kulturális élet, jelenünk kommunikációs technikája Szabadidős tevékenységek: olvasás, mozi, színház stb.	*Szlovén népismeret:* folklórhagyományok,

Magyarországi szlovén folklórhagyományok megjelenése kulturális programokon. Televízió, számítógép-használat. Rába-vidéki szlovén népdalok, népi játékok.	népdalok, népi játékok, Rába-vidéki szlovén települések jellemzői, öltözködési szokások.
Társadalmi, közösségi élet Közösségi szerepek az iskolában. Barátság. A közösségi együttélés szabályai osztályban, iskolán belül, munkamegosztás. A nemzetiség fogalma az eltérő kultúra, hagyományok azonosításával.	*Környezetismeret; erkölcstan:* a közösségi együttélés szabályai. *Szlovén népismeret:* a szlovén nemzetiség mindennapjai, a nemzetiség fogalma, hagyományok, Rába-vidék lakossága.
Nemzetiségi szlovén nyelv A Rába-vidéki szlovén nyelv alapjellemzőinek azonosítása mesék, népdalok, élőbeszéd alapján. Az egyes témákkal kapcsolatos Rába-vidéki szlovén nyelvjárási szavak és kifejezések.	*Szlovén népismeret:* a magyarországi szlovének nyelvi kultúrája, népdalok, népi játékok, tv, számítógép, nyomtatott sajtó termékei. *Magyar nyelv és irodalom:* mesék, népköltészeti alkotások jellemzői.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló értse meg a mindennapi témájú, közvetlen környezetével kapcsolatos rövid szövegeket, az alapvető szlovén tájnyelvi szavakat. Értelmesen és érthetően fejezze ki gondolatait szlovén nyelven. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Rendelkezzen alapszókinccsel az ajánlott kommunikációs témakörökben. Aktivizálja szlovén szókincsét szövegalkotásnál, csoportos beszélgetésnél, véleményalkotásnál. Az olvasás terén legyen érdeklődő, motivált. Felkészülés után folyamatosan, érthetően tudjon felolvasni ismert rövid szlovén szöveget. Néma olvasás útján legyen képes életkorának, nyelvi szintjének megfelelő szöveget megérteni. Szlovén nyelvű verseket, szövegeket szöveghűen, megfelelő hangsúlyozással mondjon el. Írásmunkája olvasható és rendezett legyen. A begyakorolt szókészlet körében helyesen alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Ismerje meg a szlovén irodalom korosztályának megfelelő népköltészeti és műköltészeti alkotásait. Legyen tisztában azzal, hogy feladatainak megoldásához igénybe veheti az iskolai könyvtárat és a „Bibliobusz” szolgáltatásait.

	Legyen motivált a szükséges nyelvi képességek fejlesztése területén.

SZLOVÉN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

5–8. évfolyam

A szlovén nyelv és irodalom oktatás fő célja a szülők, elődök anyanyelvének elsajátítása, megőrzése, valamint a szlovén nyelvhez és nemzetiséghez való pozitív viszony kialakítása, illetve fenntartása.

Az 5–8. évfolyamon a szlovén nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás; az elsajátított írástechnika továbbfejlesztése, a helyesírás gyakorlása.

A nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztésével egyidejűleg zajlik az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak előkészítése, gyakoroltatása, a kritikus, problémamegoldó és a fogalmi gondolkodás megalapozása.

Az anyanyelvi nevelés területén kiemelt feladat a diákok meglévő gyakorlati nyelvi tudására építve–a nyelvet használó nézőpontjából kiindulva–a nyelvnek, mint működő, változó rendszernek a megtapasztalása, megfigyeltetése, e tapasztalatokra építve néhány alapvető rendszerszerűség bemutatása, összefüggések felismerése, megnevezése.

Az irodalmi nevelés feladata ebben a pedagógiai szakaszban a népköltészeti alkotások, a jelentősebb szlovén írók, költők műveinek olvasása, értelmezése, valamint az olvasmányélmények megfogalmazása révén a kommunikációs készség fejlesztése.

A szlovén nyelvtanítás sikerében fontos szerepet kap a tanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás a témák sokfélesége miatt kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására is, ugyanis minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a kötetlen beszélgetésre.

A kerettanterv minden fejlesztési szakaszban új témaköröket javasol a tanulók életkorához, szükségleteihez alkalmazkodva. Az ajánlott témák feldolgozásának sorrendjét, elmélyítésük, bővítésük idejét az adott iskola helyi tantervében célszerű meghatározni.

5–6. évfolyam

A szlovén nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának a folytatása: a tanulók szóbeli és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciának fejlesztése az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése.

A szlovén nyelv-és irodalomtanítás fő feladatai az alapvető célokból adódóan a szlovén szóbeli és írásbeli kommunikáció és a szlovén nyelv nyelvi rendszerének elsajátítása, népköltészeti alkotások, szlovén irodalmi alkotók legjelentősebb műveinek olvasása, értelmezése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Alapszókincs megléte. A mindennapi élet témaköreivel kapcsolatos, nyelvileg egyszerű szövegek megértése. Tájnyelvi szavak ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli szövegek (a mindennapi élet témaköreiben, aktuális eseményekről) megértésének, értelmezésének, a tanulók interakciós képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Kérdések, feleletek, megnyilatkozások megértése. Aktív, értő közreműködés az ajánlott közismereti témákhoz kapcsolódó párbeszédben. Mindennapi témájú szövegek értelmezése. Tájékozódás a különböző beszédhelyzetekben. A nem verbális kommunikáció elemeinek alkalmazása. Tájékoztató, nyelvileg egyszerűbb ismeretterjesztő szövegek (pl. reklámszövegek) lényegének megértése. Az anyaországi és a Rába-vidéki szlovén irodalom alkotásainak (népköltészeti alkotások) megértése.	A tanuló – megérti a kérdéseket, feleleteket, rövid megnyilatkozásokat; – képes összefoglalni a hallott szöveg tartalmát; – megérti a mindennapi témájú, valamint szépirodalmi szövegek lényegét; – képes a kommunikációs partner verbális, nonverbális megnyilvánulásai követésére.	*Ének-zene:* népdalok. *Szlovén népismeret:* tájnyelvi szavak, kifejezések alkalmazása. *Természetismeret:* évszakok, időjárás, földrajzi ismeretek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Arcjáték, gesztus, testtartás, zenei eszköz (dallam, hangsúly, tempó, hangerő).

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 67 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi, kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás. Rövid szóbeli szövegek megértése, utasítások megfelelő követése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelvi szóbeli kommunikáció fejlesztése; önálló megnyilatkozások, az interakció képességének fejlesztése. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincshasználat gyakoroltatása. Közlési folyamatokban a helyes kiejtés és hangsúlyozás tudatos alkalmazásának segítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Különböző hallott szövegek, információk megértése, adása,	A tanuló képes – a szóbeli kommunikációban	*Dráma és tánc:* kommunikációs

kívánságok kifejezése, felvilágosítás kérése és adása. Aktív részvétel különféle kommunikációs helyzetekben. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez, a kommunikációs célhoz. Szókincsbővítés. Néhány mondatos szövegalkotás, kép, film, esemény vagy adott tárgy alapján. A nyelv különféle közléseket közvetítő szerepének felismerése. Különböző beszédhelyzetek létrehozása szerepjátékokkal, didaktikus nyelvi játékkal. Tárgyak, dolgok, személyek, állatok szóbeli jellemzése. Tájékoztató, nyelvileg egyszerűbb ismeretterjesztő szövegek, reklámszövegek lényegének összefoglalása. Szépirodalmi művek (vagy azok részleteinek) előadása, tartalmuk, mondanivalójuk néhány mondatos összefoglalása. Véleményformálás az olvasott versek, művek mondanivalójával kapcsolatban. Beszélgetés egyszerű nyelvi fordulatokkal az ajánlott témakörökben, az olvasottakkal kapcsolatban. Memorizált irodalmi művek elmondása. A szóbeli kommunikáció során, szövegek, történetek elmondásakor, olvasásakor a helyes kiejtés, hanglejtés, hangsúly alkalmazása.	aktívan részt venni; – feladatokat, tanári utasításokat értelmezni, azokra reagálni; – adott szövegre, témára irányuló kérdésekre válaszolni; – szöveg tartalmát, lényegét önállóan összefoglalni; – gondolatait szóban, önállóan kifejezni.	kapcsolatteremtés, szituációk, helyzetgyakorlatok. *Vizuális kultúra:* képek, filmek, megfigyelése, jellemzése. *Magyar nyelv és irodalom:* párbeszéd, szövegmondás, beszédtempó, hangerő. *Minden tantárgy:* összefüggő beszéd.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, kommunikációs folyamat, beszédtempó, hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 75 óra**
Előzetes tudás	Életkori sajátosságoknak megfelelő, rövid szlovén köznyelvi és irodalmi szövegek értése. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. Magabiztos néma és hangos olvasás.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika fejlesztése különféle szövegeken. A szövegfeldolgozás általános sémájának tudatosítása. A szöveghez tartozó kép és szöveg közötti összefüggés felismertetése, értelmezésének segítése.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ismert és ismeretlen szöveg megfelelő tempójú, értelmező, helyes hangsúlyozással történő olvasása. Mindennapi témakörök szövegeinek néma olvasással történő feldolgozása és megértése. A különféle szövegtípusok (szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi, gyakorlati) értelmezése. Egyszerűbb autentikus szövegek, ifjúsági folyóiratok (*Porabje* című hetilap, *PIL, Gea, Ciciban, Moja Slovenija*) egyszerűbb írásainak olvasása, értelmezése. Elektronikus szlovén szövegek értelmezése. Az olvasott szövegek tartalmának (néhány mondatos) elmondása, a szövegből információk visszakeresése. Néhány mondatos vélemény megfogalmazása az olvasottakról szóban és írásban. Képek, illusztrációk értelmezése. Szótárhasználat – *Slovar slovenskega knjižnega jezika.*	A tanuló képes – életkorának megfelelő tempóban, megfelelő hangsúlyozással olvasni; – a szöveg üzenetének megfelelően kifejezően olvasni; – az olvasottak lényegét megérteni; – ismert nyelvtani szerkezetű és szókincsű szöveget (feldolgozó feladatok segítségével) egészében is megérteni; – szöveget kiegészíteni, továbbfejleszteni vagy átalakítani; – értelmezni, életkorának megfelelő szinten véleményezni a szlovén nyelvi szöveg információit, gondolatait; – használni a szlovén irodalmi nyelv szótárát.	*Matematika; természetismeret:* szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Vizuális kultúra:* szöveg és kép összefüggésének feltárása. *Informatika:* tájékozódás, információkeresés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, szövegtípus, szépirodalmi szöveg, ismeretterjesztő szöveg, szótár, szótárhasználat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás**	**Órakeret 28 óra**
Előzetes tudás	Alapvető szlovén nyelvhelyességi szabályok, normák ismerete. A szlovén szavak, rövid mondatok magabiztos írása. Hétköznapi témákban egyszerű szlovén szöveg alkotása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasható, áttekinthető, a mondanivalót formailag is jól tükröző íráskép kialakítása. Az írásbeli szövegalkotás gyakoroltatása különböző közlésfajták alkalmazásával: élmények, események, jellemzés,	

	párbeszédek.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Írásgyakorlás tollbamondás alapján. Az írástechnika fokozatos tökéletesítése, tempó növelése. Az egyéni írásmód kialakítása. Törekvés az esztétikus, olvasható kézírásra. A vázlat-és jegyzetkészítés alapvető szempontjainak elsajátítása és gyakorlása. Fogalmazási alapismeretek elsajátítása: műfaj, cím, bekezdés, kifejtés, lezárás. Rövid fogalmazás, beszámoló, levél, leírás, elbeszélés írása az ajánlott témakörökben a szövegszerkesztés tartalmi és formai követelményeinek betartásával. Képleírás, kép történetének, valamely eseménynek, élménynek megfogalmazása írásban. Gyakorlati kommunikációs természetű szövegek írása: meghívó, képeslap, levél. Egyszerű nyomtatvány kitöltése. A mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegek írása (meghívó, e-mail, SMS, chat). Az elsajátított nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazása az alkotott írásbeli szövegekben.	A tanuló – esztétikusan, olvashatóan ír; – képeket és egyéb szemléltető anyagokat egyszerű nyelvi eszközökkel le tud írni; – adott szöveget át tud alakítani, ki tud egészíteni (pl. megkezdett történetet folytatni és befejezni); – tud rövid fogalmazást (leírás, elbeszélés) írni a szövegszerkesztés alapvető formai követelményeinek betartásával; – tud egy szövegminta tartalmi és formai jegyeinek ismeretében hasonló szöveget alkotni vagy egy megkezdettet befejezni; – alkalmazza a szlovén helyesírás elsajátított szabályait.	*Magyar nyelv és irodalom:* fogalmazási ismeretek, elbeszélés, leírás, jellemzés, meghívó, levél. *Informatika:* internetes kapcsolattartó műfajok nyelvi jellemzői. *Vizuális kultúra:* a szöveg képe.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Anyaggyűjtés, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, e-mail.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A nyelv szerkezete	Órakeret 48 óra
Előzetes tudás	A szlovén nyelv gyakorlati alkalmazásához szükséges nyelvtani ismeretek. Egyszerű szlovén szavak, mondatok helyesírási szabályok szerinti írása.	
A tematikai egység	A nyelvi kultúra fejlesztése. A mai szlovén nyelv használatához	

nevelési-fejlesztési céljai	szükséges további nyelvtani ismeretek elsajátítása; a nyelvtani ismeretek alkalmazása a szövegalkotásban és a szövegek megértésében.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén beszéd hangzása (*hangsúly, hanglejtés, beszédtempó*). A nyelvi egységek közötti egyszerűbb, rendszerszerű összefüggések megismerése: Szófajok. Ige – az igei főcsoport alakjai. Igeidők. A kijelentő mód és a felszólító mód. Visszaható igék alakjai és használati szabályaik. Igék és vonzataik. Főnév – nemek, egyes, kettes és többes szám. A főnév esetragozása. Az elöljárószók. A melléknév. A melléknév és főnév egyeztetése. Számnevek: tőszámnevek, sorszámnevek, keltezés, idő kifejezése. Névmások: a személyes névmások esetragozása. Határozószók: hely-, idő- és módhatározók. Kötőszók és használati szabályaik az összetett mondatok alkotásában.	A tanuló – az ajánlott témakörökben előforduló alapvető szójelentéstani, szóalaktani és mondattani szerkezeteket megfelelően használja; – az ismert szavakat, szerkezeteket biztos helyesírással, a rövid saját szövegeket értelemzavaró hibák nélkül, viszonylagos biztonsággal lejegyzi; – a központozási jeleket egyéni szövegalkotásban helyesen alkalmazza; – funkcionálisan használja a szlovén nyelvet.	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikációs alapismeretek, a szófajokról tanultak. *Kétnyelvű tantárgyak*: a tanult nyelvtani ismeretek alkalmazása. *Idegen nyelvek:* különböző kommunikációs szituációk.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, szótári alak, ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, határozószó, elöljárószó, kötőszó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 46 óra**
Előzetes tudás	Biztonságos szlovén nyelvű szövegolvasás, szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások ismerete. Néhány klasszikus szlovén népmese és állatmese történetének és alakjainak ismerete, néhány mondóka, kiszámoló, közmondás, népdal szövegének, ritmusának és dallamának ismerete. Szépirodalmi és ismeretterjesztő szövegek megismerése és megértése.	
A tematikai egység	Az olvasás iránti igény felkeltése. Az irodalmi művekben megjelenő	

nevelési-fejlesztési céljai	értékek iránti érzékenységre nevelés. A kommunikációs készség fejlesztése az irodalmi művekben megjelenő témákban.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Rövid terjedelmű epikai és lírai művek olvasása. Szlovén és Rába-vidéki szlovén kiszámolók, szólások, közmondások, népdalok, népmesék gyűjtése, olvasása. Szlovén szerzők verseinek, meséinek, egyszerű szerkezetű műveinek olvasása, értelmezése tanári segítséggel. Rövid tartalmi összefoglalás készítése az olvasottakról. Különbségtétel mese és valóság között. A mesék, művek értelmezése, csoportosítása. A szereplők megfigyelése, jellemzése, viselkedésük megértése. Illusztrációk készítése az olvasottakhoz. „Közös”mesehősök, hasonló hősök (pl. Kralj Matjaž, Martin Krpan – Toldi Miklós) felfedezése. Hagyományos mese alapján képregény készítése. Mesék: – válogatás a klasszikus szlovén népmesegyűjteményből, epikus népdalokból; – *Lepa Vida in kača;* – *Desetnica;* – *Kralj Matjaž in Alenčica.* Történetek dramatizálása. Szerzők és művek: – France Prešeren: *O, Vrba; Zdravljica;* – Fran Levstik: *Martin Krpan.* A korosztálynak megfelelő szlovén hangjáték, színdarab megtekintése. Vélemény megfogalmazása az olvasott mű, megtekintett darab témájával kapcsolatosan.	A tanuló – röviden összefoglalja a tárgyalt művek tartalmát; – bemutat, jellemez egy-egy szereplőt; – mesét, történetet kép, illusztráció alapján rekonstruál; – rövid történeteket dramatizál; – szöveghűen mondja el a memoritereket. – Memoriterek: – France Prešeren: *Zdravljica* (7. versszak) – 5 szlovén népdal vagy népies dal; – 5 szlovén közmondás; – egy Rába-vidéki népmese.	*Magyar nyelv és irodalom:* epika, líra, közmondás, költői nyelv, mese; Arany János: *Toldi*. *Ének-zene:* népdalok. *Vizuális kultúra:* képregény készítése. *Szlovén népismeret:* népköltészeti alkotások ismerete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Epika, mese, műköltészet, líra, szólásmondás, közmondás, költői nyelv.

Kommunikációs témakörök, tartalmak az 5–6. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Életmód, életvezetés: Családi események, közös programok. Emberi kapcsolatok, barátok, baráti kör. Mindennapi tevékenységek: napirend, munkamegosztás. Egészség, betegségek. Egészséges életmód. Egészséges táplálkozás, étkezési szokások, kedvenc ételek, jellegzetes szlovén ételek. Mozgás, sportok, sportversenyek. Utazás, pihenés, szabadidő.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok, bizalom, együttérzés. *Természetismeret:* munkamegosztás, napirend, szabadidős tevékenységek. *Testnevelés és sport:* egészséges életmód, egészséges emberi test.
Társadalmi környezet, szokások és hagyományok: Otthon, szűkebb környezet. Lakóhelyem, tágabb környezetem. A magyarországi szlovének települései. Ünnepek. Szlovén ünnepek, ünnepekkel kapcsolatos szokások és hagyományok.	*Természetismeret:* testi és lelki egészség, egészséges ételek, települések jellemzői. *Szlovén népismeret:* ünnepek, szokások, hagyományok megőrzése.
Tanulás, nevelés-oktatás, munka: Iskola, osztálytársak, barátok. Iskolai mindennapok, napirend, órarend, tantárgyak. A mai korszerű iskola épülete, osztálytermei, berendezése. Az oktatást segítő modern informatikai eszközök. Tanórán kívüli iskolai programok. A munka világa, hagyományos és mai szakmák.	*Természetismeret:* napirend, iskolai mindennapok, foglalkozások. *Magyar nyelv és irodalom:* foglalkozások megismerése. *Szlovén népismeret:* régi mesterségek. *Technika, életvitel és gyakorlat:* korszerű épületek, berendezések.
Kulturális élet, a jelen kor kommunikációs kultúrája: Film- és színházi élmények, múzeumlátogatás. Kedvenc zeném, együttesem. Internet, közösségi oldalak. Szlovén nemzetiségi kulturális rendezvények. A dal, a zene mint egy nép kultúrájának jelentős értékőrzője.	*Ének-zene:* Rába-vidéki szlovén népdalok, népzenei örökség. *Informatika:* internet

Magyarországi szlovén média (Slovenski utrinki, Radio Monošter, *Porabje* című hetilap, Porabski koledar).	használata. *Szlovén népismeret:* nemzetiségi média.
A környezet, a gazdaság és a technika Lakóhely, városok, falvak. Életkörülmények. Szolgáltatások, közintézmények, üzletek, bevásárlóközpontok, piac. Évszakok, időjárás. Környezetvédelem, nevezetes napok (pl. Víz napja, Madarak és fák napja).	*Természetismeret:* lakóhely, környezet, időjárás, évszakok, földrajzi ismeretek Szlovéniáról. *Informatika:* honlapok megismerése.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekedjen beszéde során a megfelelő artikulációra. Megszólalásaiban alkalmazkodjon a beszédhelyzethez. Értsen meg egyszerű köznyelvi és irodalmi szöveget. Értelmezze a szlovén nyelvi szöveg információit, gondolatait. A hallott szövegről legyen képes rövid szóbeli összefoglalást, véleményt adni. A szöveg üzenetének megfelelően olvasson. Írásképe legyen olvasható, áttekinthető, a mondanivalót formailag is jól tükröző. Tudjon írni leírást, jellemzést, elbeszélést a szövegszerkesztés formai követelményeinek betartásával. Ismerje az ajánlott kommunikációs témakörök szókincsét. Alkalmazza a szlovén helyesírás alapszabályait–nagy kezdőbetű, írásjelek, a tulajdonnevek helyesírása, egybeírás, különírás, szótagolás. A megismert új szavakat, közmondásokat, szólásokat próbálja aktív szókincsében is alkalmazni. Tudja használni a szlovén irodalmi nyelv szótárát. Az irodalmi és köznapi szövegek segítségével ismerkedjen saját nemzetének történelmi múltjával, az anyaország kulturális, etnológiai és nyelvi sajátosságaival, saját másságát értékként élje meg.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamokon továbbra is nagy figyelmet fordítunk a kommunikációra, a kommunikációs mintákra, ugyanakkor megismertetjük a tanulókat számos, az anyaországgal kapcsolatos tartalommal, és tovább ismerkedünk a szlovén irodalommal. Ebben a szakaszban kiemelt feladat az egyre bővülő tudástartalmakkal is összefüggésben a korábbi évfolyamokon már megalapozott kulcskompetenciák intenzív továbbfejlesztése, kiszélesítése, hatékonyságuk növelése, mert erre építve, ez által válik lehetővé a szlovén kultúra aktív befogadása, az identitás erősítése, az önálló ismeretszerzés és tanulás (az információ dekódolása, visszakeresése, értékelése, a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal). A szlovén nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása, fejlesztése. A szlovén nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a tanulók érdeklődésének, igényeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	A kommunikáció folyamata, tényezői; a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértetése. A leggyakoribb szlovén szófordulatok és szókincs, a rövid és egyszerű üzenetek, bejelentések, egyéb gyakori szövegek lényegének megértésének segítése. Az aktuális eseményekről, illetve a mindennapi élethez, családhoz, a tanuló környezetéhez, nemzetiségéhez, az érdeklődési köréhez vagy tanulmányaihoz kapcsolódó témákban való kommunikatív jártasság fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szóban elhangzó szlovén nyelvű szövegek megértése, értelmezése. Tartalmak, közlések, információk hallás utáni megértése, reagálás azokra. A köznyelvi beszéd megértése ismert, gyakran előforduló (ajánlott) témakörökben (rádió- és tv-műsorok közlései, ismeretterjesztő-és játékfilmek tartalma). A világosan közvetített információk, közlések hallás utáni megértése, valamint rövid gondolkodás után reagálás azokra. A tömegkommunikáció üzeneteinek dekódolása. Kifejező megnyilatkozás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata.	A tanuló képes – a korosztályát érdeklő, mindennapi témakörökben bekapcsolódni a kommunikációs folyamatokba, egyéni nézetet, álláspontot kifejteni; – megérteni a szlovén irodalmi és Mura-vidéki, illetve Rába-vidéki nyelvjárási szövegek tartalmát, valamint irodalmi alkotások dramatizált előadását; – a kommunikációs partner verbális, nonverbális megnyilvánulásait megérteni.	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikáció, szövegek dekódolása, nonverbális kód. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Kétnyelvű tantárgyak:* szlovén nyelvű kifejezések.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, tömegkommunikáció, média, szókincs, nyelvjárás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nonverbális kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása. Az önkifejezéshez és a társas-társadalmi	

céljai	párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szóbeli szlovén nyelvű szövegek alkotása az ajánlott kommunikációs témakörökben bonyolultabb mondatszerkezetekkel. Saját élmény, gondolat, vélemény, érzés egyszerű és világos kifejezése, megfogalmazása a beszédszituációnak megfelelően bővített és összetett mondatokban. Élmények, benyomások rövid, érthető elmondása. Olvasott szöveg (pl. *Porabje* című szlovén nemzetiségi hetilap cikkei) tartalmának, fő gondolatainak élőszóban való összefoglalása. Szövegek szóbeli feldolgozása, átalakítása. Reagálás megértett tartalmakra, közlésekre, információkra. Párbeszédben a beszédszituációnak megfelelő reagálás. Problémák megoldása, vitás kérdések tisztázása, önálló véleményformálás. Informálódás, kívánságok kifejezése, felvilágosítás kérése és adása. Beszélgetés, vita a tanuló által ismert témákról kortársakkal és anyanyelvi partnerrel.	A tanuló képes – beszélgetést folytatni különböző partnerekkel a már ismert témakörökben; – beszámolni élményeiről és tapasztalatairól; – információk szerzésére, kívánságok kifejezésére; A tanuló – törekszik a megfelelő artikulációra, a megfelelő beszédtempó, hangerő, hangmagasság, hanglejtés alkalmazására; – használja a vita alapvető szófordulatait.	*Magyar nyelv és irodalom:* beszédhang, kommunikáció, beszédhelyzet, nonverbális kód. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Ének-zene*: ritmusjelenségek, beszédtempó. *Kétnyelvű tantárgyak:* szlovén nyelvű kifejezések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, beszédmód, artikuláció, vélemény, vita, érv.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasásértés**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása különböző típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység	A tanuló mindennapi életére, a családjára, környezetére, nemzetiségére	

nevelési-fejlesztési céljai	vonatkozó mindennapi kifejezések, alapvető fordulatok megértetése, az olvasott szöveg tartalmának tömör reprodukálása, a szöveg lényegének kiemelése. A tanuló aktív és passzív szókincsének gazdagítása. Az olvasási és szövegértési képességek fejlesztése.

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az értő olvasás fejlesztése. A megértés egységei: szójelentés, szószerkezet, tagmondat, mondat, bekezdés, szövegegység, a szöveg egésze. Szövegtípusok: szépirodalmi szövegek, ismeretterjesztő tankönyvi és egyszerű gyakorlati szövegtípusok. Könnyen érthető autentikus szövegek, ifjúsági folyóiratok (*Porabje* című hetilap, *PIL, Gea, Moja Slovenija*) egyszerűbb írásainak olvasása, értelmezése. Irodalmi alkotások olvasása, értelmezése. Képek, illusztrációk értelmezése, a szövegjelentést kiegészítő funkció tudatosítása. Az aktív és passzív szókincs gazdagítása önálló munkával (is).	A tanuló képes: – ismert és ismeretlen szöveg folyamatos, helyes hangsúlyozással történő hangos, illetve értő néma olvasására; – kikeresni és visszaadni információkat egyszerű szövegekből (pl. reklám, felirat, katalógus); – összefoglalni, tömöríteni az olvasott szövegek tartalmát; – értelmezni néhány rövidebb irodalmi alkotást az anyaországi és a magyarországi szlovén irodalomból.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegegység, szövegegész, szószerkezet, szövegtípus, szövegfeldolgozás, aktív és passzív szókincs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamat-központúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szövegalkotási módszerek fejlesztése. Egyszerű nyomtatvány kitöltése, üdvözlet, üzenet, magán-és hivatalos levél, önéletrajz írásának megtanítása. Egyszerű, rövid, összefüggő szöveg íratása ismert, hétköznapi témákban. Szövegalkotás fejlesztése különböző közlésfajták alkalmazásával: élmények, események, jellemzés, párbeszéd. A szövegre, annak felépítésére, működésére, jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek elsajátíttatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szövegtípusnak megfelelő formai jegyek használata (pl., bevezetés–tárgyalás–befejezés, bekezdésekre tagolás, a	A tanuló képes – ismert, gyakran előforduló témakörökhöz kapcsolódó gondolatokat megfogalmazni;	*Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípus, stilisztika.

levélforma kötelező formai elemei) az írásbeli szövegalkotásban. Élmények, kitalált történetek, elbeszélés, leírás, jellemzés megfogalmazása. Köznapi és irodalmi szöveg tartalmának, cselekményének, fordulópontjainak, felvetett kérdéseinek, fontos információinak írott formában való összefoglalása, elemzése, értékelése (vélemény formálása). A mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegek írása (meghívó, e-mail, SMS, chat). A szövegben fellelhető tények, adatok, információk azonosítása, rendszerezése. A szlovén szerkesztési, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normák ismerete és alkalmazása.	– rövid fogalmazást, beszámolót, levelet írni a szövegszerkesztési formák betartásával; – gyakorlati-kommunikációs természetű szövegeket alkotni; – egyszerűbb szövegeket fordítani írásban szótár segítségével; – beszámolót írni egy-egy szlovén irodalmi alkotás tartalmáról, mondanivalójáról.	*Informatika*: a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra*: tipográfiai ismeretek. *Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A szöveg tagolása, szövegszerkesztés, elbeszélés, leírás, jellemzés, levél, nyelvhelyesség, stilisztika.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A nyelv szerkezete**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv kommunikációs eszközként való biztos használata. A szlovén nyelv alkalmazásához szükséges grammatikai ismeretek. Szlovén mondattani alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai szlovén nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek átadása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Mondattan: az egyszerű mondat részei; a mondatalkotás, a helyes szlovén szórend. Az összetett mondatok. Nyelvhasználati szabályok, nyelvhelyesség, normakövető helyesírás. A leggyakoribb nyelvhelyességi hibák korrigálása (rokon értelmű szavak hiánya, ragok helytelen	A tanuló – az ajánlott témakörökben következetesen használja a nyelvtani szerkezeteket, azok összefüggéseit és funkcióját felismeri; – helyesen alkalmazza a központozás szabályait; – funkcionálisan használja a szlovén nyelvet;	*Magyar nyelv és irodalom:* mondattan, szórend, nyelvi normák, nyelvi kifejezésmódok. *Informatika:* kommunikáció különböző elektronikus

használata, névutó használata rag helyett, képzavar, igekötőhibák, igeidők keverése stb.). Az alaktani, szófajtani, helyesírási ismeretek megszilárdítása, ismétlése gyakorlatok és feladatok segítségével.	– kommunikációs viselkedése helyes (pl. tudja, ki kit, hogyan szólítson meg Szlovéniában); – képes önálló írásbeli szövegek alkotására a szlovén helyesírás szabályainak betartásával; – a nyelvhasználat során alkalmazza szociokulturális ismereteit.	csatornákon keresztül. *Idegen nyelvek:* különböző kommunikációs szituációk.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondattan, szórend, nyelvhelyesség, normakövető helyesírás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasási kultúra fejlesztése, az irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelvű szöveg olvasásához szükséges biztos ismeretek megléte. Lírai és epikai szlovén irodalmi alkotások ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás iránti igény fenntartása. Az olvasás, mint műélvezet megtapasztalásának segítése. Az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések és kétségek felfedezése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Epikai és lírai művek olvasása, alapvető műfaji sajátosságok megismerése. Dragotin Kette: *Kako se je zgodilo Matičku*; *Vrabec in lastovka-ljubezen do domovine*; Miško Kranjec: *Imel sem jih rad*; France Prešeren: *O, Vrba, Zdravljica*; Milena Batič: *Vsaka domovina ima svoje nebo*; Tone Pavček versei. Niko Grafenauer: *Nebotičniki, sedite, Domače živali, Živali na polju, Živali v gozdu*. Ivan Cankar: *Skodelica kave*, illetve Prežihov Voranc (Lovro Kuhar) *Solzice* című novellája.	A tanuló – önállóan olvas elbeszéléseket, rövid történeteket, lírai műveket, a művek tartalmát összefoglalja, műfajukat megnevezi; – jellemzi a művekben előforduló szereplőket; – képes dramatizálni rövid történeteket; – elolvassa és feldolgozza a szlovén irodalomból vett alkotásokat, véleményt alkot; – megérti az irodalom társművészeteit (film, fotó, színház); – műnemekbe tudja sorolni a korábbi és most megismert olvasmányokat; – elolvas és feldolgoz modern műfajú műveket, minta alapján képverset alkot (kreatív írás); – a hazai vagy szlovéniai színi	*Magyar nyelv és irodalom:* prózai és lírai művek szerkezete, képalkotása. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlat. *Szlovén népismeret:* szlovén népismereti témájú szövegek. *Informatika:* adatkeresés (pl. szerzők életrajzához). *Ének-zene:* megzenésített versek. *Vizuális kultúra:* történeti festészet, személyes érzelmek, hangulatok kifejezése

	társulatok egy előadását megtekinti, a látottakat tanórán feldolgozza; – szöveghűen mondja el a memoritereket. Memoriterek: – France Prešeren: *O, Vrba*; – France Prešeren: *Zdravljica.*	vizuális kifejezőeszközök segítségével. *Földrajz:* Szlovénia, térképek. *Dráma és tánc*: történet, cselekmény, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, dráma, epika, költői nyelv, dramatizáció, keretes szerkezet, konfliktus, szereplők kapcsolata, színmű, tetőpont, látásmód.	

Kommunikációs témakörök, tartalmak a 7–8. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Életmód, életvezetés Emberi kapcsolatok, barátok, baráti kör. Alkalmazkodás. Az egyén és a közösség. Korosztályos konfliktusok. Mindennapi tevékenységek; napirend; munkamegosztás, szabadidős tevékenységek a családban, hobbi. Egészséges életmód, az egészséges emberi test, betegségek, orvosnál. Veszélyek és felelősség, szabadidős szokások, fogyasztói szokások.	*Erkölcstan:* társas kapcsolatok, tolerancia, bizalom. *Biológia-egészségtan:* egészséges életmód, betegségek, prevenció. *Testnevelés és sport*: a rendszeres testedzés szerepe életünkben.
Társadalmi környezet, szokások és hagyományok Ételek, étkezési szokások, egészséges táplálkozás, főzés, táplálkozás vendéglátó egységekben. Jellegzetes szlovén ételek, „szlovenikumok”; a Rába-vidéki szlovének gasztronómiája. Szlovén ünnepek, szokások és hagyományok a magyarországi szlovének családi, vallási, illetve a naptári évhez kapcsolható ünnepeinek esetében. Élet ma és régen, iskola, lakókörnyezet, a magyarországi szlovének települései, lakás-, élet-és munkakörülmények a múlt században és a legújabb időkben.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* egészséges ételek, család és háztartás. *Erkölcstan:* generációk kapcsolata, családi élet. *Szlovén népismeret*: a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Tanulás, nevelés-oktatás, munka Iskolai mindennapok, napirend, órarend, a tanulási folyamat, tanulási módszerek.	*Szlovén népismeret*: a magyarországi szlovének települései,

A mai korszerű iskola épülete, osztálytermei, berendezése; jellegzetes iskolai struktúra hazánkban és Szlovéniában, továbbtanulás. Iskolán kívüli tevékenységek, a szlovén nemzetiségi léthez kapcsolódó, szervezett, iskolán kívüli lehetőségek. A munka világa, hagyományos és mai szakmák. Pályaválasztás.	iskolarendszere régen és ma. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a tudás fogalmának átalakulása.
Kulturális élet, a jelenkor kommunikációs kultúrája Film- és színházi élmények, múzeumlátogatás. Kedvenc zeném, együttesem. Internet, közösségi oldalak, veszélyek. Szlovén nemzetiségi kulturális rendezvények. A dal, a zene mint egy nép kultúrájának jelentős értékőrzője. Magyarországi szlovén média (Slovenski utrinki, Radio Monošter, *Porabje* című hetilap, *Porabski koledar*).	*Informatika*: digitális tartalmak, weboldalak. *Szlovén népismeret*: nemzetiségi média.
A környezet, a gazdaság és a technika világa Életkörülmények, lakhely, környezet. Évszakok, időjárás, környezetvédelem, lokális, regionális problémák, helyi környezetvédelem, utazás, szálláslehetőségek. Életmód a szlovén nyelvterületen, infrastruktúra, közintézmények. Szolgáltatások, vásárlás, orvosi ellátás, állatvédelem, állattartás, kézművesség. Turizmus, nyaralás, utazás, az utazások típusai, közlekedési eszközök, vendéglátás.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz- és energiatakarékosság. *Földrajz:* Szlovénia, turizmus, közlekedés. *Biológia-egészségtan:* környezetvédelem.
Társadalmi élet, politika és történelem Az együttélés szabályai, nemzetiségek Magyarországon. A magyarországi szlovén nemzetiség helyzete, szervezettsége, szervezetei (különös tekintettel az ifjúsági szervezetekre).	*Földrajz*: más népek kultúrái. *Szlovén népismeret*: a szlovén nemzetiség szervezetei.
A szlovén nyelv A magyarországi szlovén nyelv; Felsőszölnök, Apátistvánfalva, Szakonyfalu lokális szlovén tájnyelvi jellegzetességei. A magyarországi szlovének nyelvhasználata, nyelvjárások.	*Informatika:* információ keresése a világhálón. *Szlovén népismeret*: a magyarországi szlovének nyelvi kultúrája, dialektusok.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló alkalmazkodjon a kommunikációs helyzethez. Igazodjon el és hatékonyan vegyen részt a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Legyen képes reagálni mások véleményére szlovén nyelven. Figyelje és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nonverbális jeleit. A helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmódot, szókincset használjon. Legyen képes a különböző műfajú szövegek megértésére, a szövegből információk visszakeresésére. Az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban fogalmazza meg szlovén nyelven, állításait indokolja, fejezze ki egyszerű nyelvi eszközökkel a szöveg keltette szubjektív benyomásokat. Világos, érthető szöveget tudjon alkotni különböző, számára ismerős témákról. Tudjon önálló véleményt mondani. Ismerje az ajánlott kommunikációs témakörök szókincsét. Ismerje és törekedjen szövegalkotásában a különböző mondatfajták használatára. Használja az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket. Helyesen és tudatosan alkalmazza a megismert szlovén nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási szabályokat a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatában. A tanuló ismerje fel a szlovén szépirodalmi szövegekben megjelenített érzelmeket, gondolatokat, értékeket, legyen képes ezek értelmezésére. A könnyebben besorolható művek műfaji azonosítását el tudja végezni, 8–10 műfajt műnemekbe tudjon sorolni, és a műnemek lényegét tudja megfogalmazni. Legyen képes a filmekben, színielőadásokban megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok bemutatására. A következő műveket szöveghűen tudja felidézni: France Prešeren: *O, Vrba*; *Zdravljica*. Ismerje az önálló feladatvégzés, információgyűjtés és ismeretszerzés módszereit.

SZLOVÉN NYELV ÉS IRODALOM

(A nyelvoktató, a bővített nyelvoktató és a kiegészítő nemzetiségi nevelés-oktatás számára)

9–12. évfolyam

A szlovén nyelv és irodalom tantárgy oktatásának kiemelt célja a szlovén nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten tudjanak szóban és írásban szlovén nyelven kommunikálni.

A szlovén nyelvi nevelés feladata annak tudatosítása, hogy a nyelv használata elengedhetetlen a világról szóló ismeretek megszerzéséhez és a hatékony önkifejezéshez. Így segíti és megalapozza a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint fejleszti az e tevékenységekkel szoros összefüggésben levő logikus, problémamegoldó gondolkodást.

A diákok iskolai és társadalmi, a nemzetiségi szlovén területeket is érintő szerepvállalásai feltételezik szlovén nyelvű szövegértési és szövegalkotási kompetenciáik fejlődését, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képesek legyenek a különböző szóbeli és írásbeli szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására.

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző helyzeteinek, műfajainak megismeréséhez és gyakorlásához támpontot adnak a megadott, korunkra jellemző, időszerű témakörök.

A *szlovén nyelv és irodalom* tantárgy a szlovén irodalmi kultúra közvetítésére is hivatott. Az irodalmi szemelvények értelmezése során cél a szövegek interpretációja, a szlovén nép múltjának, életének, gondolkodásmódjának, társadalmi törekvéseinek bemutatása. A művek üzenetének megértésével fontos szerepet kap a tanulók érzelmi és értelmi attitűdjének fejlesztése.

Az irodalomtanítás feladata érzelmek, gondolatok, intenzív élmények közvetítése, segítségükkel a diákok önismeretének, emberismeretének fejlesztése.

Az irodalomtanítás szerepe továbbá az igényes irodalmi szlovén nyelvvel való találkozás, a tanulók nyelvi kultúrájának fejlesztése, a képszerűség eszközeinek feltárása, a metaforikus képalkotás, a frazeológiai egységek, állandósult szókapcsolatok megértésének segítése. Az irodalmi nevelés feladata a szlovén irodalmi művek olvasása iránti igény kialakítása, illetve fejlesztése.

A Rába-vidéki szlovén irodalmi hagyományok, a szlovén népi írók műveinek feldolgozásával teljesíthető a magyarországi szlovének nyelvének, a helyi szlovén nyelvjárásnak a vizsgálata és összevetése a többi szlovén nyelvjárással és az irodalmi szlovén nyelv rendszerével, így az egy nemzethez tartozás bizonyítása is.

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamában a *szlovén nyelv és irodalom* tantárgy a tanulók általános iskolából, illetve a szűkebb környezetük szlovén nemzetiségi nyelvhasználatából származó ismereteinek rendszerszerű továbbfejlesztését hivatott elvégezni.

Kiemelt feladata az írásbeli és szóbeli szövegalkotás gyakorlása a helyes beszédtechnika alkalmazásával a kommunikáció különböző típusaiban, a legkülönbözőbb szituációkban. Fontos szerepet kap az érettségi témaköröknek megfelelő tematikus szókincsfejlesztés, melynek eredményeképpen árnyalt, világos és a kommunikációs partnerek számára érthető és élvezhető információközvetítésre, a társas érintkezés helyes nyelvi magatartásformáinak tökéletesítésére is sor kerülhet.

A 9–10. évfolyamban át kell tekinteni és a gyakorlati alkalmazási sík mellett a nyelvtani ismeretek elméleti alapvetéseit is el kell sajáíttatni a tanulókkal: a hangtani,

szóalaktani, szójelentéstani és részben a mondattani ismereteket. A korosztály előismeretei, életkori sajátosságai már lehetővé teszik a nyelvvizsgáló, elemző képesség kialakítását.

A pedagógus kiemelt feladata a tanulók szlovén nyelven történő önálló ismeretszerzésre ösztönzése.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés, szóbeli szövegek megértése, értelmezése**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv alapszókincsének ismerete mindennapi témakörökben: Én; A családom, családtagjaim, rokonaim; Az emberi test részei; Egészség-betegség; Táplálkozásunk; Ételek, étkezés; Egészséges életmód, sport, mozgáskultúra; Időjárás, évszakok, hónapok, napok; Ünnepek a családban, társadalomban; Emberi érzelmek; Öltözékeink; Otthonunk, lakásunk; Az iskola; Lakóhelyünk; Színek a környezetünkben. Alapvető szlovén nyelvtani ismeretek birtoklása, alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók szóbeli szövegértő kompetenciáinak fejlesztése a már részben ismert és újabb társalgási témakörökben. A tömegkommunikációs eszközök információinak követésére és megértésére való képesség fejlesztése, különös tekintettel a korosztály érdeklődésébe tartozó témakörökre.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén hangzók helyes ejtésének, a szlovén intonációnak, az új szavak, kifejezések szóhangsúlyának megfigyelése hangzó szövegek segítségével. Köznyelvi stílusú beszéd, párbeszéd vagy előadás értelmezése. Viták során álláspontok lényegének kiemelése. Köznapi tematikájú hallott szövegek értésére irányuló feladatok megoldása. Adatok, tények, vélemények azonosítására, felismerésére, egyszerű következtetés levonására irányuló feladattípusok megoldása. Szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása (pl. beszédtéma esetén az ismeretlen szavak kikövetkeztetése a szövegösszefüggésből, a várható vagy megjósolt információk keresése). A médiában elhangzó közlések megértésének	A tanuló – érti a mindennapi témakörökben alkotott közlésfajták lényegét; – tudatosan alkalmazza a szövegértési stratégiákat; – a kommunikációs célnak megfelelően reagál a hozzá intézett közlésekre; – érti kommunikációs partnerei nonverbális jelzéseit.	*Vizuális kultúra:* képolvasási-értelmezési gyakorlatok. *Idegen nyelvek:* a szóbeli szókincsfejlesztés gyakorlata az idegen nyelvek tanulása során. *Informatika:* az információs társadalom hatása a nyelvre, internethasználat.

gyakorlása. Nonverbális jelek értelmezését célzó gyakorlatok megoldása. A szlovén nyelvben újonnan megjelenő szavak gyűjtése, értelmezése. Magyarországi szlovén nyelvjárások megfigyelése, összehasonlítása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szóbeli kommunikáció, a kommunikáció résztvevői, kommunikációs tényezők, kommunikációs funkciók, nonverbális elem, média, információs társadalom.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	Gördülékeny szóbeli megnyilvánulás az ismert kommunikációs témakörökben. Alapvető szlovén nyelvtani ismeretek alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegalkotási kompetencia fejlesztése a mindennapi témakörökben. Ösztönzés kommunikációban való aktív részvételre. A helyes ejtés, a mondatfonetikai eszközök kifejező használatára nevelés. Tematikus szókincsfejlesztés.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A beszéd során a helyes hangsúlyozás, hanglejtés gyakorlása. Beszélgetés kezdeményezése, fenntartása (a szó átvétele, átadása, mások bevonása, a beszélgetés lezárása) mindennapi témákban, párbeszédek szerkesztése és folytatása valós élethelyzetekben. A beszélgetésben elhangzottak összefoglalása, a lényeg kiemelése. Vélemény, álláspont kifejtése, élménybeszámolók, történetek előadásának gyakorlása. A mindennapi kommunikációhoz szükséges szókincs folyamatos bővítése és használata különböző beszédszituációkban. Verbális és nonverbális jelrendszer összehangolása. Irodalmi művek, részletek memorizálása, azok tartalmi tolmácsolásának, szöveghű, kifejező előadásának gyakorlása. Kommunikációs	A tanuló – helyesen reagál a hozzá intézett közlésekre; – viszonylag választékosan, jó szlovénséggel, a célnak megfelelő szóválasztással, a lényeg megfelelő kiemelésével adja át gondolatait; – az adott kommunikációs műfaj jellemzőinek figyelembevételével alkot szóbeli szöveget.	*Magyar nyelv és irodalom*: szókincsfejlesztő gyakorlatok, a szóbeli szövegalkotás gyakorlata. Szóbeli szövegtípusok, kommunikációs ismeretek.

udvariassági szabályok, szokások alkalmazása különböző szituációkban.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szóbeli kommunikáció, leíró közlésfajta, elbeszélő közlésfajta, szóbeli műfaj, párbeszéd, vélemény, álláspont, vita, társalgási stílus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az olvasás különböző technikáinak biztos ismerete. Tapasztalat írott szlovén nyelvű szövegek értelmezésében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az értő, értelmező olvasás fejlesztése, szövegértési képességek folyamatos mélyítése. Kifejező, interpretáló olvasás, felolvasás gyakoroltatása. A reprodukálás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasási gyakorlatok: igényes irodalmi nyelven szerkesztett köznapi és szépirodalmi szövegek értő-értelmező olvasása és felolvasása. A mondatfonetikai eszközök helyes és kifejező használata. Írott szövegek értésére irányuló feladatok megoldása: adatok, tények, vélemény azonosítása, következtetés, a sorok közötti olvasás gyakorlása, ok-okozati viszonyok keresése. A nyelvtani eszközök szerepének vizsgálata különböző műfajú szövegek segítségével. A frazeológiai egységek és jellemző mondatfordulatok megfigyelése, elsajátítása. Tankönyvi illusztrációk, képek, grafikonok értelmezése. Szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegének összefoglalása a másik nyelven. Az összefoglalások elmondása kifejező, helyes nyelvhasználattal. Fordítási gyakorlatok.	A tanuló – gyakorlottan használja a szövegértési technikákat; – azonosítja és megnevezi adott szövegegész vagy szövegegység/rész információit; – tudatosan használja az olvasási stratégiákat; – képes adott szövegben megfogalmazott információk elkülönítésére és szükség szerinti felhasználására; – képes hatékony szótárhasználatra.	*Magyar nyelv és irodalom:* szövegértelmezési eljárásmódok, irodalmi elemzések. *Idegen nyelvek:* szótárhasználat, fordítási gyakorlatok. *Szlovén népismeret:* szövegek feldolgozása a szlovén nép történelméből, hagyományairól, a Rába-vidéki szlovének életéről, hiedelem- és hitvilágáról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, információazonosítás, szómagyarázat, értelmezés, következtetés, fordítás, tolmácsolás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A szlovén írás jelrendszerének gördülékeny, helyes használata. A szövegalkotás alapvetései, a helyes szövegtagolás, fő szövegegységek ismerete. Írásbeli alapműfajok ismerete (elbeszélés, leírás, jellemzés).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írásbeli önkifejezés fejlesztése. Világos, gördülékeny stílusú, különböző műfajú fogalmazások (kis terjedelmű elemző-meggyőző szövegművek) létrehozása a középiskolai kommunikációs témakörökben a szlovén nyelv szabályainak minél pontosabb betartásával.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Írásbeli szövegalkotás gyakorlása helyesen megválasztott nyelvi eszközökkel. A témának megfelelő szókincs, a nyelvi normák használata. Alapvető szerkezeti és stílusjegyek figyelembevétele a szövegalkotások során. Elbeszélés, leírás, jellemzés, rövid érvelő fogalmazás; novellaelemzés, összehasonlító elemzés írása (pl. Petőfi és Prešeren nézeteinek, egy-egy művének összevetése). Olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Kész szövegekből hasznos nyelvi, gondolati fordulatok kiemelése és alkalmazása. Hivatkozás, forrásmegjelölés. Funkcionális szövegtípusok formai és strukturális rendszerének elsajátítása, létrehozásuk gyakorlása. Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése, online ügyintézés. Hivatalos levelezés gyakorlása: önéletrajz, kérvény, meghívó írása. A helyesírás értelemtükröző szerepének megértése és alkalmazása az írásbeli szövegek alkotásakor.	A tanuló – a műfaji sajátosságok figyelembevételével alkot írásbeli szövegeket; – képes leírásokat, elbeszéléseket, rövidebb elemzéseket elkészíteni; – képes lényegkiemelésre az általa létrehozott szövegeken belül; – rendezett írásképpel, a nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazásával alkot írásbeli szövegeket; – tisztában van a forráshasználat szabályaival.	*Magyar nyelv és irodalom:* A szövegalkotás gyakorlata. Az elbeszélő, a leíró, elemző fogalmazások írásának alapelvei. Fogalmazástechnikai tudnivalók. *Informatika; magyar nyelv és irodalom:* anyaggyűjtés, rendszerezés, vázlat, gondolattérkép készítése. *Szlovén népismeret:* írásbeli szövegalkotás.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegalkotás, szerkezeti jegy, stílusjegy, mondatalkotás, érvelő fogalmazás, műelemzés, funkcionális szöveg, hivatalos levél, levelezés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 66 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv iskolai, családi, kisközösségi használatához, írott szövegek megértéséhez szükséges alapvető nyelvtani ismeretek birtoklása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelv kommunikációs eszközként történő használatának fejlesztése. A szlovén nyelvi kultúra középiskolás életkornak megfelelő szintre történő fejlesztése.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelv rendszerének elsajátítása ismétlő és ismeretbővítő módszerekkel. *Hangtani ismeretek* A szlovén hangzóállomány ismerete és helyes használata; a kiejtett hang és leírt betű eltérései egyes szavakban. *Szótan* Szóelemek és szójelentés összefüggései (befejezett és folyamatos igepárok; a melléknévfokozás szóelemei). *A szlovén nyelv szófaji rendszere* Az *igei* főcsoport jellemzői és az igeragozás szabályai: a helyes igealakok használati szabályai (nedoločnik, namenilnik, deležnik na-l, glagolnik stb.); a cselekvő száma (egyes, kettes, többes), neme, személye; az igemódok, igeidők; a módbeli segédigék használati szabályai; a rendhagyó igék ragozása. A *főnévi* főcsoport jellemzői: a főnév neme, száma, esetragozása és esete; az I. főnévragozás, a II. főnévragozás; a rendhagyó főnevek ragozása (a mássalhangzóra végződő nőnemű főnevek, a magánhangzóra végződő hímnemű főnevek ragozása);	A tanuló – viszonylag jól alkalmazza a nyelvi szabályokat szóban és írásban egyaránt; – ismeri az általa megismert nyelvek rendszerei közötti alapvető eltéréseket: a ragozó és a ragasztó nyelvek nyelvtani szabályai használati különbségeit; – helyesen alkalmazza az elsajátított nyelvhelyességi, helyesírási szabályokat.	*Idegen nyelvek:* Esetek és vonzatok. Igeszemlélet. Módbeli segédigék.

semleges nemű főnevek ragozása. *Melléknévi* szavak: a melléknevek ragozása; a melléknév és a főnév egyeztetése, a melléknév fokozása. A „birtokos” melléknév (Cankarjev dom, očetova ura, najina ljubezen). A *számnevek* és használatuk szabályai: a számnév és a főnév egyeztetése nem, szám, anyagnév, egyedi név, gyűjtőnév függvényében. A *névmások* rendszere: főnevet helyettesítő névmások és esetragozásuk; főnevet, melléknevet és számnevet helyettesítő névmások és használati szabályaik. *Egyéb szófajok*: kötőszók, elöljárószók, indulatszók és használati szabályaik.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Igei főcsoport, főnévi főcsoport, melléknévi szó, esetragozás, ragozási rendszer, eset, vonzat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 74 óra**
Előzetes tudás	Szlovén népköltészeti és műköltészeti alkotások ismerete. Jeles szlovén szerzők és alapműveik ismerete a klasszikus és a kortárs szlovén gyermek- és ifjúsági irodalomból. Alapvető irodalomelméleti ismeretek– a műnemek, néhány műfaj ismerete, a költői nyelv, a költői kép a felismerés és megnevezés szintjén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak megismertetése, megértésük és értelmezésük segítése. A művek és a műfajok összefüggéseinek tudatosítása. A műértő olvasóvá válás támogatása, az interpretációs készség fejlesztése szlovén nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A művészetek, a szépirodalom, a szó művészete jellemzőinek összegyűjtése. Szlovén népköltészeti alkotások olvasása, értelmezése a régi múltból: népmesék, népmondák, tanmesék, közmondások és	A tanuló – ismeri a szlovén irodalom klasszikusainak olvasott alkotásait; – tisztában van alapvető irodalomelméleti ismeretekkel a felismerés, a	*Ének-zene:* a népdalok szövege az emberi érzelmek, hangulatok megszólalása. *Szlovén népismeret:* népköltészeti

szólások, népi elbeszélő költemények, balladák, népdalok. Adatok, információk gyűjtése a szlovén szépirodalom kialakulásáról, az egyházi jellegű szlovén nyelvű kézírásos szövegemlékek jelentőségének vizsgálata (*Celovški, Stiški rokopisi*), bibliafordítások részleteinek olvasása (Jurij Dalmatin). *Szerzők és művek, irodalomelméleti tudnivalók elsajátítása* A *felvilágosodás* korának szlovén irodalma: A felvilágosodás eszméinek (művészi eszközök, kifejezésmódok) azonosítása Anton Tomaž Linhart *Županova Micka* című vígjátékának feldolgozásával. A dráma, a komédia fogalmának, jellemzőinek elsajátítása. *Romantika* a szlovén irodalomban (1809–1848): Jernej Kopitar és Matija Čop szerepe. France Prešeren élete és művei: A ballada műfaji jellemzőinek elsajátítása, megfigyelése Prešeren *Povodni mož* című balladája alapján. France Prešeren: Részletek olvasása a *Krst pri Savici*-ból, az eposz műfaji sajátosságainak összegyűjtése. France Prešeren lírai költészetéből 3-4 lírai mű elemzése, a szonett, a szonettkoszorú, a bordal, a himnusz, az elégia ismérveinek elsajátítása: *Gazele, Soneti nesreče, Sonetni venec, Zdravljica, Slovo od mladosti.* A *romantikától a realizmusig* (1848–1881): Részletek olvasása Josip Jurčič	megnevezés és az elemzésekben való alkalmazás szintjén; – felismeri a magyar és a szlovén nép sorsának hasonlóságait; – felfedezi a különböző történelmi és művészettörténeti korok legégetőbb kérdéseinek jelenlétét a szlovén írók, költők személyes sorsában, műveikben.	hagyományok. Rába-vidéki szlovén népmesék, mondák, balladák. *Magyar nyelv és irodalom:* népköltészet, műköltészet, műfaji ismeretek, költői nyelv, korstílusok, stílusirányzatok és jellemzőik; a Biblia világa az irodalomban; Petőfi költészete a szabadság, szerelem jegyében; szépségvágy és rezignáció a 19. század második felében. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* élet a középkori Európában; a kereszténység elterjedése Európában; az Újkor történelmi változásai–a felvilágosodás hatása az emberi gondolkodásra; A „Népek tavasza”–1848 törekvései.

Deseti brat című regényéből, a regény műfaji jellemzőinek megfigyelése. Simon Gregorčič: *Nazaj v planinski raj*. *Realizmus, naturalizmus* a szlovén irodalomban (1881-1899): Janko Kersnik írásainak olvasása a városi polgárság és a parasztság életéről. *Kmetske slike* – ismerkedés a karcolat műfajával. Ismerkedés Anton Aškerc epikus költészetével: *Anka* vagy *Zimska romanca*. A *modern* szlovén költészet (1899–1918): Dragotin Kette szerelmi költészete és diákversei olvasása, értelmezése: *Na trgu, Pijanec, Zimska idila*. Josip Murn-Aleksandrov a paraszti világról, természetről és a szerelemről szóló verseinek értelmezése; *Pesem o ajdi, Pesem o klasu, Kakor roža na poljani*.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalom, műfaj, lírai dal, eposz, szonett, ballada, komédia, novella, karcolat, regény, tartalmi elem, formai elem, költői nyelv, művészi képalkotás.	

Ajánlott kommunikációs témakörök a 9–10. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Életmód Egészséges életmód, egészséges táplálkozás. Betegségek, tudatmódosító szerek, szenvedélybetegségek, függőség. Kábítószer-fogyasztás, függőség. A szabadidő értelmes és hasznos eltöltésének változatai vidéken, falun és városban. Sport, versenysport, extrém sportok, veszélyek és felelősség.	*Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, elsősegély, betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport*: a rendszeres testedzés szerepe, olimpiai példaképek, sportágak, relaxáció.
Társadalmi környezet A család szerepe napjainkban. Generációs különbségek, ellentétek.	*Etika:* Társas kapcsolatok, előítélet, tolerancia, bizalom,

Társadalmi csoportok, divatos irányzatok, egyéniség, alkalmazkodás. Étkezési kultúra, a szlovénség gasztronómiai érdekességei, 21. századi vendéglátó-ipari kultúra, főzési szokások, reklámok, alapvető szükségletek, luxus. Szolgáltatások, posta, bank, pénzváltás, utazásszervezés, utazási irodák, vásárlás, fogyasztói társadalom. Hagyományok, kulturális örökség. Hagyományok változása, a hagyományok identitást meghatározó szerepe. Globalitás, helyi kultúra, az Európai Unió, határok nélküliség, többnyelvűség.	együttérzés. Generációk kapcsolata, családi élet. Városi-vidéki élet. *Technika, életvitel és gyakorlat:* Testi és lelki egészség, egészséges ételek. Család és háztartás. Tudatos vásárlás. *Földrajz; biológia-egészségtan*: biotermékek. *Szlovén népismeret*: a hagyományápolás szerepe a családban, a településen.
Iskola, oktatás Oktatás, tanulás Magyarországon és az anyaországban. Iskolák a múltban és ma. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága, nyelvtanulási módszerek. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban. Diákmunka, nyári munkavállalás.	*Idegen nyelvek:* nyelvtanulási módszerek. *Technika, életvitel és gyakorlat:* pályaorientáció és munka.
Kultúra, média Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe. A Rába-vidéki szlovén irodalmi alkotók munkássága és jelentőségük. A magyarországi szlovén nemzetiségi média jelentősége.	*Informatika:* E-könyvek, médiatudatosság. Digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek. *Szlovén népismeret*: nemzetiségi média.
Természeti környezet, technika világa A technika és a gazdaság fejlődése, találmányok, túlnépesedés. Természeti környezet-tájvédelem; natúrparkok, nemzeti parkok. Környezetkárosítás, környezetvédelmi projektek. 21. századi problémák és kihívások, érdekellentétek.	*Technika, életvitel és gyakorlat:* fenntarthatóság, környezettudatosság otthon és a lakókörnyezetben, víz- és energiatakarékosság, újrahasznosítás.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló az ajánlott kommunikációs témakörök mindegyikében kellő jártassággal rendelkezik ahhoz, hogy szlovén nyelven összefüggően tudjon beszélni azokról, illetve az adott témákban beszélgetést tudjon folytatni. Képes az egyszerűbb kommunikációs helyzetekben beszédpartnere és a téma, szituáció figyelembevételével kommunikálni. Kétszemélyes és kiscsoportos kommunikáció során kifejezi a kérését, kívánságát, szükség szerint alkalmazza a tiltást, parancsot, felszólítást, javaslatot, figyelmeztetést és reagál is ezekre. Meg tud fogalmazni meghívást, rendelést, kínálást. Képes a tanult témakörökhöz tartalmilag közelálló, az életkorának, előismereteinek és érdeklődésének megfelelő tematikájú hallott és olvasott szöveg értésére, követésére, a főbb tartalmi elemek kiválogatására és azonosítására, a szövegek mondanivalójának vázlatos összefoglalására. Képes logikus összefüggések bemutatására, következtetések levonására, a megismert irodalmi szituációk és mindennapi élethelyzetek értékelésére, önálló döntéshozatalra. Problémamegoldó gondolkodását egyszerűbb formában szlovén nyelven is igazolja. Képes különböző szerepekkel való azonosulásra, az olvasott szövegekben megjelenő problémák, döntések, konfliktusok és az azt kiváltó motívumok okait tudja értelmezni, értékelni. Képes fordítással közvetíteni, és a korosztályának megfelelő szlovén nyelvű szövegek fontos információit magyar, illetve szlovén nyelven összefoglalni. Képes egyes szövegtípusok formai és tartalmi jegyei alapján önálló szövegek szerkesztésére: tud írni *baráti levelet, elbeszélést, leírást, jellemzést, önéletrajzot, kérvényt, meghívót, egyszerű hivatalos levelet.* Ismeri és használja *A szlovén nyelv értelmező szótárát (SSJ)*. Ismeri a szlovén nyelv normáit az írott és a beszélt nyelvre vonatkoztatva, és törekszik azok minél pontosabb használatára. Ismeri a szlovén helyesírás középiskolai tartalmakban előforduló szabályait, és önálló szövegalkotásai során igyekszik azokat használni. Képes a szlovén irodalom vázlatos irodalomtörténeti áttekintésére, a 20. századig ismer 7-8 szerzőt és azok két-három művét. Műközpontú irodalomismerete lehetővé teszi az egyszerűbb szlovén nyelvű műelemzést is.

11–12. évfolyam

A középiskola érettségi előtti utolsó két évfolyamában a *szlovén nyelv és irodalom* tantárgy célja a diákok korábbi tanulmányaiból, a szűkebb környezetük szlovén nemzetiségi nyelvhasználatából származó ismereteinek rendszerszerű továbbfejlesztése, a szlovén nyelvnek mint a kommunikáció alapvető eszközének minél megalapozottabb ismerete és használata.

A magyarországi szlovén nemzetiséghez tartozó diákok a szlovén nemzetiségi nyelv az általános iskolai nyolc éven át tartó, és a középiskolai két éven át tartó tanulása során már gazdag szókinccsel rendelkeznek a klasszikus idegennyelv-oktatásban jellemző témakörökben, ami a nemzetiségi lét révén kibővül a helyi nemzetiségi közösség életében

való részvétel és az anyaországban tett látogatások során szerzett ismeretekkel.

Az érettségi vizsga előtti utolsó tanulmányi szakaszban is fontos a tematikus szókincsfejlesztés, melynek tervezése során figyelembe kell venni az érettségi témakörökben várható kommunikációs helyzeteket, a diákok érdeklődését és a társadalmi elvárásokat, valamint a nemzetiségi közösség szervezeteinek, kulturális csoportjainak igényét is. A szaktanárnak a szókincsfejlesztés során elsajátított szavakat, állandósult szószerkezeteket folyamatos használattal gyakoroltatnia, rögzítenie szükséges.

A 11–12. évfolyamban fontos áttekinteni a szlovén nyelvtan elméleti alapvetéseinek a 9–10. évben még nem rögzített elemeit is, a mondattani és szövegtani ismereteket, az alapvető kommunikációelméleti és retorikai kérdéseket.

E tanulmányi szakaszban már számbavehető, hogy szinte felnőtt emberekkel dolgozik a pedagógus, így elvárható, hogy az érettségire készülő diákok ennek tudatában egyéni képességeiknek megfelelő, de minél hatékonyabb munkát végezzenek a szlovén nyelv elsajátítása érdekében. Fontos tudatosítani, hogy felmenőik, szüleik, nagyszüleik anyanyelvét tanulják, a pozitív attitűd megerősítése az iskolai munka része.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédértés, szóbeli szövegek megértése, értelmezése**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv alapszókincsének ismerete mindennapi és társadalmi jelenségeket, problémákat érintő témakörökben. Alapvető szlovén nyelvtani ismeretek birtoklása és alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók szóbeli szövegértő kompetenciáinak továbbfejlesztése. Televízióban, rádióban elhangzó szövegek megértésére való képesség fejlesztése. A hallott szövegek jó értését biztosító nyelvi, lexikai ismeretek folyamatos bővítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Aktív és passzív hallgatás gyakorlása. Hangzó szövegek hallgatása, tesztek megoldása. A jó beszédértést biztosító mondatfonetika – hangsúly, hanglejtés, hangerő, hangmagasság, beszédtempó – megfigyelése. Szituációértelmezések. Igényesebb stílusú beszéd, párbeszéd, előadás értelmezése. Viták során álláspontok értelmezése, értékelése. Változatos tematikájú hallott szövegek értésére irányuló feladatok megoldása. Adatok, tények, másodlagos jelentés, vélemény azonosítására, felismerésére, értékelésére,	A tanuló – érti a kommunikációs partnerek közléseit; – érti a média szövegeinek lényegét, mondanivalóját; – rutinosan alkalmazza a szövegértési technikákat; – képes összehasonlítani nyelvjárásban íródott szövegeket; – a kommunikációs célnak megfelelően reagál a hozzá intézett közlésekre.	*Vizuális kultúra:* képolvasási-értelmezési gyakorlatok. *Idegen nyelvek:* a szóbeli szókincsfejlesztés gyakorlata az idegen nyelvek tanulása során. *Informatika:* az információs társadalom hatása a nyelvre, a nyelvhasználatra.

következtetések levonására irányuló feladattípusok megoldása. Szövegértési stratégiák alkalmazása, gyakorlása. A médiában elhangzó, igényesebb nyelvi közlések megértésének gyakorlása. Magyarországi szlovén nyelvjárásban íródott irodalmi szövegek összehasonlítása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédszituáció, beszédstílus, szövegértési stratégia, médiaműfaj, nyelvjárás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv alapszókincsének, nyelvhasználati szabályainak változatos, biztos használata párbeszédekben, irányított beszélgetésekben, önálló témakifejtésben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szóbeli szövegalkotásra való képesség fejlesztése a hatékony kommunikáció érdekében. Az igényesebb társalgásra alkalmas szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A szlovén nyelv mondatfonetikai eszközeinek helyes, kifejező használata.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A mondatfonetika – hangsúly, hanglejtés, hangerő, hangmagasság, beszédtempó – gyakorlása szlovén nyelvű szóbeli megnyilatkozásokban, feleletadás, előadás, felolvasás. Beszédtechnikai gyakorlatok. Folyamatos szókincsfejlesztés szókincstesztekkel. Stílusgyakorlatok: a semmitmondó, homályos szövegrészek elhagyása, világos, követhető gondolatfűzés. Szóbeli beszámolók a leíró, elbeszélő és elemző-magyarázó közlésfajták alkalmazásával. Adott szituációkban felmerülő váratlan nehézségek kezelése. Párbeszédek, elbeszélő, leíró szövegek szerkesztése, vélemény, kritika megfogalmazása a tanulók	A tanuló – személyes képességeinek, nyelvérzékének és tanulmányai eredményességének függvényében helyesen és érthetően beszél; – aktívan bekapcsolódik a társadalmat érintő kérdésekről és az érdeklődésébe tartozó témákról szóló beszélgetésekbe; – az igényes szlovén köznyelv szókincséből a folyékony kommunikációhoz szükséges mennyiséget elsajátította, azt képes használni; – képes elmondani véleményét, állásfoglalást kialakítani; – összefoglalja a szóban	*Magyar nyelv és irodalom:* Szókincsfejlesztés; beszédgyakorlatok, szóbeli szövegtípusok, beszédműfajok. A kulturált párbeszéd, a vita ismérvei. Kommunikációs és retorikai alapismeretek. *Vizuális kultúra:* művészeti alkotások elemzése, képolvasás. *Idegen nyelvek:* A szókincsfejlesztés gyakorlata az idegen nyelvek tanulása során. Szókincsfejlesztés és verbalizációs

érdeklődési körébe tartozó témákról, valamint a társadalmat érintő kérdésekről. Alkalmi beszédek tervezése szóban, pl. a szlovén kultúra napjára, nemzetiségi napra, ballagásra.	elhangzó szövegek lényegét, képes az elhangzottak tömörített összefoglalására.	készségnövelés idegen nyelven. Asszociációs láncok.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílusgyakorlat, szókincsfejlesztés, elemző-magyarázó közlésfajta, vélemény, érvelés, állítás, cáfolat, kritika, retorika, alkalmi beszéd.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 36 óra**
Előzetes tudás	Olvasási és szövegértési képességek és készségek birtoklása, szövegértési műveletek önálló alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A továbbtanuláshoz és/vagy a munka világához szükséges olvasási és szövegértési képességek és készségek továbbfejlesztése. A szövegértés képességének az önálló ismeretszerzéshez szükséges szintre fejlesztése. A világháló hatékony, a tudás megszerzését szolgáló használatára nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Autentikus szlovén nyelvű ismeretlen szövegek szöveghűségre, jó hangzásra törekvő felolvasása. Az írott szövegek értését ellenőrző feladatok, gyakorlatok megoldása. Ismeretközlő, nem művészi és irodalmi szövegek értelmezése különböző szempontok alapján (a szöveg kommunikatív sajátosságai; cím és szöveg, téma, üzenet összefüggésének vizsgálata; a szöveg grammatikai és tartalmi-logikai kapcsolóelemeinek kikeresése; a szövegíró álláspontjának, véleményének azonosítása stb.). Magánéleti, közéleti, hivatalos, tudományos, sajtó-, egyházi szövegek értelmezése. Szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegének a másik nyelven történő összefoglalása, kifejező, nyelvileg helyes elmondása. Fordítási gyakorlatok szótárhasználattal.	A tanuló – az olvasott szöveg minél pontosabb értését eredményező olvasási stratégiákat gördülékenyen használja; – adott szövegben megfogalmazott információkat elkülöníti és szükség szerint felhasználja a tanulásban, a mindennapi életben.	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértési feladattípusok és megoldási módszerek. Szövegértési és fogalomhasználati kompetenciák. Különböző műfajú művek elemzése, értelmezése. Jelentés, jelentésmező, többletjelentés, üzenet. *Idegen nyelvek:* szótárhasználat, fordítási gyakorlatok; egynyelvű szótárak alkalmazása. *Szlovén népismeret:* szövegek, források értelmezése a szlovén népismeret ismeretanyagaiból.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, kommunikációs színtér, magánéleti, közéleti, hivatalos, tudományos, egyházi szöveg, sajtó, jelentésmező, többletjelentés, mögöttes jelentés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 36 óra**
Előzetes tudás	A szlovén írás jelrendszerének gördülékeny használata. A szövegalkotás alapvető eljárásainak ismerete, alkalmazása. Gondolatok érthető, világos közlése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írásbeli önkifejezés fejlesztése, különös tekintettel a munka világához kapcsolódó funkcionális szövegalkotásra. Felkészítés a középszintű érettségi szövegalkotás feladattípusának megoldására.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írásbeli szövegalkotás gyakorlása elvontabb témákban. Tájékoztató, információközvetítő, felhívó funkciójú szövegek szerkesztése. A szöveg témájának megfelelő tartalmi elemek kiválasztása. Anyaggyűjtés, vázlatkészítés, gondolattérkép készítése. Az anyag elrendezésének gyakorlása. Hivatkozás, forrásmegjelölés. Stílusgyakorlatok: szövegek stilisztikai szempontú tökéletesítése. Riport, cikk, esszé írása. A szövegalkotás jellemző hibatípusainak azonosítása, felismerése, a megírt szövegek nyelvhelyességi és helyesírási szempontú önkorrekciója. Igényes funkcionális, elektronikus szövegek alkotása: pályázat, motivációs levél, hirdetés, bejelentkezés, reklám, figyelemfelhívás. A nyelvhelyességi, helyesírási szabályok tudatos alkalmazása az írásbeli szövegek alkotása során.	A tanuló – képes tájékoztató, információközvetítő, felhívó szövegek létrehozására; – képes a kifejezendő tartalomnak és a kommunikációs célnak megfelelő szövegfajták kiválasztására; – képes gördülékeny, jó stílusú szövegek alkotására; – képes a mondanivaló esztétikus elrendezésére, igényes íráskép produkálására.	*Magyar nyelv és irodalom:* fogalmazástechnikai tudnivalók; az írott szövegmű szerkezete. *Informatika; magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* projektmunka: anyaggyűjtés, rendszerezés, vázlat, gondolattérkép készítése, kidolgozás, értékelés. *Magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* forrásmunkák elemzése; hivatkozások, bibliográfiák kezelése. *Szlovén népismeret*: tradicionális Rába-vidéki népi hagyományok, munkafolyamatok,

		népszokások leírása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Gondolattérkép, anyaggyűjtés, idézés, forráshasználat, jogvédelem, plágium, funkcionális szöveg, elektronikus szövegtípus.	

Tematikai egység/ fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv nyelvtani rendszerének, alapvető jellemzőinek ismerete és alkalmazása szóbeli és írásbeli kommunikációban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Mondattani ismeretek elsajátíttatása. A szlovén nyelv földrajzi és társadalmi tagolódásának, valamint a nyelv történetének bemutatása. A szlovén nyelvi szerkezetek önálló használatára nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A leíró nyelvtani ismeretek kiegészítése. Mondattani ismeretek: a szlovén mondatok osztályozása a kommunikációs szándék szerint. Akarat, szándék kifejezése a módbeli segédigékkel és főnévi igenév (nedoločnik) segítségével. *A szlovén mondat szerkezete* Az *egyszerű mondat* részei: alany, állítmány, tárgy, határozók, jelzők. Az *összetett mondatok.* *Alárendelő* mondatok: alanyi, tárgyi, határozói és jelzői alárendelés. *Mellérendelő* összetett mondatok: kapcsolatos, fokozó, választó, ellentétes, okot megvilágító (vzročno priredje), következtető, magyarázó mellérendelés. A magyartól eltérő mondattípusok. Mondatközi és mondatvégi írásjelek és használati szabályaik gyakorlása a mondattani és helyesírási ismeretek tükrében. A mondatok vizsgálata a *logikai minőség* szerint: állító és tagadó mondatok–a helyes tagadás nyelvi szabályainak áttekintése. Szórendi kérdések rendszerező ismétlése. *Szövegtani kérdések* - a szöveg	A tanuló – a megnevezés szintjén ismeri a szlovén nyelv nyelvjárásait, a Rába-vidéki szlovént leírni is képes; – képes a kommunikációs szituációnak megfelelő modalitású mondatok alkotására; – mondattanilag jól szerkesztett mondatokat, jó felépítésű szövegeket tud alkotni szóban és írásban egyaránt, miközben helyesen alkalmazza az alapvető nyelvhelyességi szabályokat; – ismeri a szlovén nyelv történeti fejlődésének főbb állomásait.	*Magyar nyelv és irodalom:* Nyelvjáráskutatás, a nyelv társadalmi tagolódása. Szószerkezetek és használati szabályaik. Mondattani ismeretek: a mondatok modalitása. Alá- és mellérendelő viszonyok a nyelvben. A szöveg fogalma, a szövegösszetartó erő. Grammatikai kapcsolóelemek a szövegben. Tartalmi-logikai kapcsolóelemek a szövegben. *Idegen nyelvek:* Az indoeurópai nyelvcsalád nyelvei, a tanult idegen nyelvek nyelvrokonsága. A mondatok szórendi szabályainak jelentés-megkülönböztető szerepe a tanult idegen nyelvekben.

szerkezete, szövegkohézió. A szlovén nyelv földrajzi és társadalmi tagolódásának áttekintése – nyelvjárások és rétegnyelvek. A szlovén nyelv rövid története. A szlovén nyelv önálló fejlődése: a középkor nyelve, a reformáció és protestantizmus, az ellenreformáció és a felvilágosodás nyelvi sajátosságai. A szlovén irodalmi nyelv fejlődése és változásai a 20. században; Jože Toporišič nyelvtana. A *SSKJ, Slovenski pravopis.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mondattan, szószerkezet, mondatrész, alárendelés, mellérendelés, mondatelemzés, szórend, szövegkohézió, nyelvtörténet, nyelvcsalád, nyelvrokonság.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 60 óra**
Előzetes tudás	Szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások ismerete. Jeles szlovén szerzők ismerete a klasszikus és a kortárs szlovén gyermek- és ifjúsági irodalomból. Alapvető irodalomelméleti ismeretek, fogalmak alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak megértése és értelmezése. A művek és a műfajok összefüggéseinek felismertetése. Irodalmi stílusok, stílusirányzatok érvényesülésének megfigyeltetése a szlovén irodalomban. Irodalomelméleti ismeretek elsajátíttatása: műfajismeret a felismerés és megnevezés szintjén.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén irodalom irodalomtörténeti szemléletű vázlatos áttekintése. Az olvasott művekkel kapcsolatban a szerkezet, szereplők, témák azonosítása, költői képek és eszközök megfigyelése. *Szerzők, művek és műfajok* A modern szlovén irodalom (1899-1918): Oton Župančič költészete és egy-	A tanuló – olvassa a szlovén irodalom klasszikusainak alkotásait; – képes műközpontú elemzésekre, a szlovén nép kultúráját, gondolkodásmódját, múltbéli, történelmi küzdelmeit, életét megjelenítő művek befogadására, megértésére; – rendelkezik az irodalmi művek tanulmányozásához szükséges irodalomelméleti	*Magyar nyelv és irodalom:* Műnemek és műfajok. A szépirodalom formanyelve, korstílusok, stílusirányzatok és jellemzőik. Az avantgárd irányzatai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A 20.

két versének elemző bemutatása: pl. *Žebljarska, Glad, Veš poet, svoj dolg?* és egy-két gyermekvers felidézése (*Ciciban in še kaj*). Fran Saleški Finžgar: *Iz mladih dni–avtobiografija* – részletek olvasása. Ivan Cankar, a szlovén irodalom egyik legkiválóbb írója munkáiból: Válogatás a *Moje življenje* életrajzi írásokból; *Na klancu* – részletek olvasása. Irodalom a két világháború között (1918-1941): Tone Seliškar egy expresszionista költeményének megismerése. Az újrealizmus a szlovén irodalomban: Prežihov Voranc *Samorastniki* című kötetéből egy novella elemző értelmezése. Miško Kranjec: *Strici so mi povedali* – részlet olvasása az önéletrajzi regényből. Matej Bor egy versének megismerése (a *Previharimo viharje* című kötetből). Ciril Kosmač *Sreča in kruh* című elbeszélésének elemzése. Feri Lainšček: *Namesto koga roža cveti*. Ciril Zlobec, Tone Pavček, Janez Menart, Katejan Kovič, Miroslav Košuta, Niko Grafenauer egy-egy műve. Ivan Minatti, Boris A. Novak verseinek, Svetlana Makarovič, Tone Partljič, Drago Jančar egy-egy művének olvasása, értelmezése.	ismeretekkel; – képes a kortárs szlovén irodalom újszerű témáinak, tartalmainak és modern költői megoldásainak vizsgálatára.	század történelmi eseményei Európában. Az I. világháború. A II. világháború. Európa országai a II. világháború után.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modern stílusirányzat, expresszionizmus, újrealizmus, önéletrajzi regény, szerkezet, téma, modern költői nyelv, költői kép, költői eszköz, szókép, alakzat.	

Ajánlott kommunikációs témakörök a 11–12. évfolyamra (Az írásbeli és szóbeli kommunikáció különböző formáinak gyakorlása megfelelő szókinccsel az alábbi témakörökben)	
Témák	**Kapcsolódási pontok**
Életmód Betegségmegelőzés, egészséges életvitel. Egészséges táplálkozás, a test karbantartása. Egészségkárosító szokások elleni védekezés.	*Biológia-egészségtan:* testrészek, egészséges életmód, a betegségek ismérvei, elsősegély, betegségmegelőzés. *Testnevelés és sport*: a rendszeres testedzés szerepe, olimpiai példaképek, sportágak, relaxáció.
Társadalmi környezet A divat hatása mindennapjainkra, divatdiktátorok, mai öltözködési szokások. Tanulás-művelődés, képzettség, szakma, diploma, elhelyezkedési lehetőségek. A munkanélküliség kérdése. A munkanélküliség lehetséges okai. A legújabb kori technikai fejlődés és a gazdasági változások összefüggései. Az urbanizálódás, az erőteljes gépesítés, számítógép-vezérlésű ipari termelés.	*Informatika:* az információs társadalom hatása a nyelvre: a világháló helyes használata az információ, az ismeretszerzés és a vizsgára készülés érdekében. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; fizika:* tudománytörténeti jelentőségű felfedezések, találmányok.
Iskola, oktatás Szakma, hivatás, munkahely, karrierépítés és a magánélet, jövőkép. Továbbtanulás, karriertervezés, az egyéni érvényesülés és személyes jövő tervezése. Oktatás, tanulás Magyarországon; nyelvtanulási, továbbtanulási lehetőségek Szlovéniában.	*Idegen nyelvek:* nyelvtanulási módszerek.
Kultúra, média Zenei stílusok: klasszikus zene, népzenei hagyományok, könnyűzenei stílusok. A Rába-vidéki szlovének kulturális élete, kulturális események, kiállítások szerepe, jelentősége. Információáramlás, tájékoztatás, véleményalkotás, az internet szerepe.	*Ének-zene:* zenei stílusok, zenei műfajok, a zenei műveltség összetevői. *Informatika*: digitális tudásbázisok, könyvtári információs

	rendszerek. *Szlovén népismeret*: nemzetiségi hagyományőrző csoportok szerepe.
Politika és történelem Nemzetiségi politika, a magyarországi szlovének politikai, társadalmi szervezetei, ifjúsági szervezetek, szlovén nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségi választások.	*Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Magyarország történelme, nemzetiségek Magyarországon. *Szlovén népismeret:* nemzetiségpolitika Magyarországon.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes az ajánlott, illetve a középszintű érettségi vizsga követelményeihez rendelt témakörökben, az azokhoz rendelhető kommunikációs szituációkban jó stílusban, a szlovén nyelvi normákat minél pontosabban követve, kifejezően írni és beszélni. A kommunikációs helyzetekben figyel beszédpartnerei jelzéseire, a téma, a szituáció figyelembevételével kommunikál. Képes az igényes szlovén köznyelven írt vagy szóban elhangzó, kissé összetettebb tartalmú és a mindennapok gyakorlatába sorolható témájú szövegek megértésére, a szövegek adatainak, tényeinek azonosítására, állítások értékelésére, összefoglalók írására, önálló szóbeli vélemény, értékelés, kritika alkotására. Tud egyszerű helyzetekben ítéletet alkotni, következtetéseket levonni. Képes egyszerű gondolkodási műveletek végrehajtására szlovén nyelven, rendelkezik logikai-algoritmikus képességekkel. Képes önálló döntésre mindennapi élethelyzetekben. Képes különböző szerepekkel való azonosulásra. Képes fordítással korosztályának megfelelő szlovén nyelvű szövegek fontos információit magyar, illetve magyar nyelvű szöveget szlovén nyelven összefoglalni. Képes egyes szövegtípusok formai és tartalmi jegyei alapján önálló szövegek szerkesztésére: tud írni *esszét, cikket, önéletrajzot, kérvényt, blogot, baráti levelet, hivatalos levelet, panaszlevelet, motivációs levelet.* Ismeri a tanulást támogató eljárásokat, mint az adatkeresés, anyaggyűjtés, nyomtatott és elektronikus források segítségével; önállóan használja a tematikus egynyelvű szótárakat. Ismeri a szlovén nyelv normáit és törekszik azok minél pontosabb használatára. Ismeri a szlovén helyesírásnak a középiskolai tartalmakban előforduló szabályait, és önálló szövegalkotásai során igyekszik azokat használni. Képes a szlovén irodalom irodalomtörténeti szemléletű, vázlatos áttekintésére. Ismer a 20. század elejétől napjainkig tartó időszakból 7-8

	szerzőt és e szerzők két-három művét. Műközpontú irodalomismerete révén képes a tanult/olvasott művek szlovén nyelvű bemutatására, elemzésére. Tudja azonosítani a nemzetiségek kulturális másságát. A szlovén nemzetiség kultúráját, hagyományait, szokásait tanulmányain túl gyakorlati tapasztalatból is ismeri.

SZLOVÉN NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

1–4. évfolyam

A magyarországi szlovén nemzetiség Rába-vidéki iskoláiban az egyre erősödő asszimilációs folyamat következtében egyre fontosabb szerepük van a nevelési és oktatási intézményeknek, a szlovén nyelv és irodalom, a kultúra, valamint a hagyományok ápolásának, átörökítésének tekintetében.

A Rába-vidéki nemzetiségi általános iskola alsó tagozatán a szlovén nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képesség kialakítása, fejlesztése és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátítása. A szlovén nyelvi nevelésnek kisiskolás korban alapvető szerepe van a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében, mert erre építve, ez által válik lehetővé a szlovén kultúra aktív befogadása, az identitás kialakulása, az önálló ismeretszerzés és a tanulás.

A szlovén nyelvtanulási folyamat sikeressége szempontjából kiemelt jelentősége van a nyelvtanulási stratégiáknak. A tanuló a nyelvtanulási folyamat során kapjon számára érthető információt a tanulás céljairól, folyamatairól és módszereiről. A tanulónak legyen alkalma életkori sajátosságainak, érdeklődésének és kommunikációs szükségleteinek megfelelő nyelvi tevékenységekben részt venni.

A szlovén nyelvoktatás alapvető célja, hogy felkészítse a tanulókat a beszédre, olvasásra, írásra, kommunikációra az életkori sajátosságaiknak megfelelően.

A szlovén nyelv és irodalom tantárgy fontos feladata a szóbeli és az írásbeli kommunikáció elsajátításához szükséges alapvető képességek fejlesztése.

A szlovén olvasás és az írás képességeinek elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz és a boldoguláshoz az életben. A kisiskolások az iskolai tanulmányaik megkezdésekor a már említett asszimiláció következtében, különféle szinten, alig, vagy nem birtokolják a szlovén nyelvet. Az első iskolai években a tanítónak nagy hangsúlyt kell fektetnie a változatos gyakoroltatásra a különféle kommunikációs helyzetekben, játékos, önkifejező gyakorlatok alkalmazásával.

Az irodalmi nevelés kialakítja és fejleszti a tanulóban a szlovén irodalmi művek megismerésének igényét. A szlovén irodalmi nevelés fő feladata az olvasási kedv felkeltése, az olvasás megszerettetése, a saját gondolatok kifejtése, az együttgondolkodás, a véleményalkotás, az alapvető esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése.

1–2. évfolyam

Az általános iskola első két évfolyamában a családból és az óvodából hozott ismeretek tervszerű továbbfejlesztése, bővítése, rendszerezése valósul meg az integrált szlovén anyanyelvi nevelés során. Első osztálytól fontos szerepet szánunk a beszédfejlesztésnek, amely az integráció keretében minden órát átsző, maximálisan szem előtt tartva az életkori sajátosságokat.

Az 1–2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és írás megtanítása. Az első olvasási sikerek meghatározó erejűek az olvasóvá válás folyamatában. Az anyanyelvi nevelés területeit arányosan kell fejleszteni. Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása, a megtanult szavak, kifejezések ismételt, folyamatos, játékos, sokoldalú gyakoroltatása.

Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak, az egyszerű szöveges utasítások megértésének.

Az írás és olvasás elsajátítása szlovén nyelven a 2. osztályban kezdődik. Különösen

tekintettel kell lenni azokra a betűkre, amelyek írásképe a magyar írásmódban eltér a szlovéntól.

A szlovén nyelv rendszerére vonatkozó szerzett elemi ismeretek segítségével elindíthatjuk a tanulókat a tudatos nyelvhasználat útján. A nyelvtani ismeretekhez kapcsolódik a helyesírási készség elemi szintjének kialakítása.

Az önálló tanulás képességének megalapozásához szükséges a tanulók önálló, kreatív és magabiztos feladatvégzésének kialakítása.

A nyelv első szavainak szóbeli elsajátítása gazdag képanyag, játékok segítségével történik, alapul véve a tanulók esetleges nyelvjárási ismereteit.

A tanuló megtanul bemutatkozni, köszönni szlovén nyelven. Elsajátítja a családi környezettel, a család mindennapi életével, az iskolával kapcsolatos első ismereteket, továbbá az otthonán kívüli közvetlen környezetével, a közlekedéssel kapcsolatos szlovén kifejezéseket.

Megismeri a nagy ünnepkörök egy-egy szöveghagyományát, ezeket évszakok szerint is képes elhelyezni, valamint ismer ezekhez kapcsolódó alkotásokat, verseket, népdalokat, meséket, kiszámolókat, mondókákat. Részt vesz szerepjátékokban, dramatizálásokban. Ezek során próbálja érzelmeit, véleményét kifejezni.

A tanulók játékos gyakorlatok révén elsajátítanak néhány, a koncentrációs képességeiket fejlesztő memóriagyakorlatot.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 126 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A megértés megalapozása. Rövid, világos és egyszerű szavak, kifejezések, üzenetek, bejelentések, egyéb gyakori szövegek lényegének megértetése. A szavak helyes hangsúlyozásának, kiejtésének segítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok tiszta artikulációja. Az időtartam és a hangkapcsolatok helyes kiejtése, ezek gyakoroltatása helyes légzéstechnikával. Szavak, mondatok helyes hangsúlyozása, megfelelő hanglejtés alkalmazása, mind a beszéd, mind az olvasás során. A szlovén irodalmi nyelv alapszókincsének megalapozása, képek, tárgyak, szituációs játékok, élményszerű helyzetek segítségével. Egyszerű szlovén mondatok alkotása. A szavak, kifejezések, egyszerű mondatok érthető kiejtése. A mindennapi témájú, a közvetlen környezetükkel kapcsolatos rövid	A tanuló – érthetően beszél; – megérti az egyszerű utasításokat, kérdéseket és társa közléseit, tud válaszolni; – használja a bemutatkozás, a megszólítás és köszöntés illendő nyelvi formáit; – bekapcsolódik a közös tevékenységbe. Memoriterek: *En kovač; An ban; Eden, dva; Šviga, švaga; Giga gaga; Eden, dva-lopota;* Breda Konte: *Hočes, nočes;* Neža Maurer: *V šolo;* Anja Štefan: *Poglejte tale kljunček,* Anja Štefan: *Mjav, mjav, mjav;*	*Dráma és tánc:* szituációs játékok, szójátékok, jelenetek. *Vizuális kultúra:* képek, képi kompozíciók, cselekmény megjelenítése rajzzal. *Technika, életvitel és gyakorlat:* bábok készítése. *Ének-zene; testnevelés és sport:* helyes légzéstechnika, kiszámolók, ritmikus mondókák.

magyarázatok, utasítások, közlések megértése. Köszönni, bemutatkozni tudás felnőtteknek és kortársaknak egyaránt. Különféle közlések alkotása kép, esemény kapcsán.	Janez Menart: *Rački.*	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Bemutatkozás, köszönés, szándék, kívánság, szükség kifejezése, megszólítás, kérés, köszönetnyilvánítás, hangerő, hangsúly, testtartás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelv magyartól eltérő betűinek, hangjainak felismertetése, a szlovén hangok helyes ejtésének gyakoroltatása. Az olvasás jelrendszerének elsajátíttatása. A korosztály képességeinek megfelelő olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciált fejlesztése, mélyítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A nyelvi motiváció megalapozása, következetes nemzetiségi nyelvhasználattal. A szóbeli kezdőszakasz után a szlovén betűk, ábécé megtanulása. Az olvasáshoz szükséges képességek és részképességek fejlesztése: betű-hang megfeleltetés, fonéma-graféma azonosítása, betűfelismerés, figyelem, tempó, ritmus, szókincs, kommunikáció, képességek. Összevetés a magyar ábécé betűivel: hasonló-eltérő felismerése. Szótagok, szavak, egész mondatok, rövidebb szövegek hangos olvasása. A közlés szándékának megfelelő mondathangsúly kialakítása. A szlovén nyelvben a hangzók találkozása során módosuló (zöngés-zöngétlen mássalhangzók) „l, lj, nj, v” hangok ejtése. Néma és hangos olvasás a mondat egyszerűbb, életkori sajátosságoknak megfelelő szintjén. Tankönyvi utasítások,	A tanuló – motivált, nyitott a szlovén nyelvű szövegek olvasása irányában; – rendelkezik alapvető ismeretekkel és szlovén szókinccsel az olvasást, írásbeliséget illetően; – a tanuló ismeri a szlovén ábécé kis- és nagybetűit; – érti az egyszerű szöveget, tud válaszolni az egyszerű kérdésekre az olvasott szöveggel kapcsolatban.	*Vizuális kultúra:* ábra; betűtípus; betűforma; a felolvasott mesékhez, szövegekhez, versekhez illusztráció készítése, élmények felidézése, megjelenítése. *Matematika; környezetismeret:* szóbeli és írásbeli szövegértés, irányok. *Ének-zene:* ritmus, tempó, dallam. *Magyar nyelv és irodalom:* szóbeli és írásbeli szövegértés; azonos hangok, betűk, írásjelek, szöveg, ritmus, szó, mondat, mese, elbeszélés. *Szlovén népismeret:* népköltészeti szövegek olvasása.

feladatok, egyszerű kérdések értése. Egyszerű, rövid mesék, köznapi szövegek, gyermekvers hallgatása, feldolgozása tanítói segítséggel – kérdés-felelet, irányított párbeszéd alapján. Dramatikus játék, bábjáték, szöveg vizuális megjelenítése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Betű, hang, beszédhang, szótag, szó, mondat, írásjel, szöveg, cím, bekezdés, kérdés, utasítás, összefoglalás, szerző, író, olvasó, cím, szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 59 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írás jelrendszerének elsajátíttatása. A helyes írásszokások kialakítása. Az olvasható, pontos írás, a megfelelő hanghoz rendelt betű helyes alkalmazása, a szlovén nyelv magyartól eltérő betűinek, hangjainak megtanítása és helyes használatára nevelés. Az írástechnika és a tetszetős, rendezett kézírás megalapozása, fejlesztése. Egyszerű szövegek kiegészíttetése, nyomtatott és írott szöveg másoltatása és íratása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A magyar nyelvtől eltérő betűk (č, š, ž), betűelemek írása, helyes használata. A szlovén írott kis-és nagybetűk szabályos alakítása, kapcsolása. Betűkapcsolatok, rövid szlovén szavak írása. A szlovén ábécé írott betűinek ismerete. Hibátlan másolás írott, majd nyomtatott mintáról. Rövid szavak látó-halló tollbamondása, írása. Egyszerű, rövid szavak írása emlékezetből. Egy-egy rövid mondat írása tollbamondásra. Egyszerű mondatok alkotása, szövegek kiegészítése. Mondatkezdés és mondatzárás jelölése.	A tanuló – tisztában van a szlovén és a magyar nyelv írása közti alapvető különbségekkel; – ismeri és használja a szlovén ábécé betűinek írott alakjait; – írása rendezett, olvasható; – másoláskor figyel az eltérő szlovén betűk írására; – jelöli a mondatkezdést és a mondatzárást, illetve a szókezdő nagybetűt.	*Magyar nyelv és irodalom:* azonos nyomtatott és írott betűk, írásjelek. *Vizuális kultúra:* irányváltásokat segítő vonalkombinációk, térérzékelés, finommotorika, esztétikai igényesség, különféle vonaltípusok készségfejlesztő alkalmazása. *Testnevelés és sport:* harmonikus mozgás. *Ének-zene:* tempó, ritmus. *Szlovén népismeret:* rövidebb szlovén

		népismereti témájú szövegek másolása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyomtatott betű, írott betű, kisbetű, nagybetű, szótag, szó, mondat, szöveg, margó.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képességek fejlesztése**	**Órakeret 14 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hatékony tanulást segítő különböző eljárások bemutatása, használatuk gyakoroltatása. A játszva tanulás képességének fejlesztése. Hatékony könyvtárhasználatra nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Változatos tanulási technikák elsajátítása, játékos módszerek, gyakorlatok segítségével. Az önálló feladatvégzés és információszerzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása: könyvtárlátogatás, a szlovén „Bibliobusz” látogatása, könyvkölcsönzés, gyermeklexikon használata, beszélgetés a tanulás fontosságáról, szerepéről, tömegkommunikáció révén elérhető információk feldolgozása – szlovén tévé gyerekműsorai, a szókincsfejlesztés lehetséges forrásai. Tanulás több tevékenység és érzékszerv segítségével: ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált memória gyakorlatok, szövegtanulási technikák. Mondókák, kiszámolók, gyerekdalok, rövid versek szöveghű felidézése. Szlovén nyelvű gyermekfolyóiratok, újságok olvasása – *Cicido, Ciciban.* Tanulást támogató eljárások: szótárfüzet, egynyelvű tematikus szlovén képes szótárak használata.	A tanuló – a tanulási folyamat során változatos tevékenységeket és több érzékszervet is használ; – képes szöveg-feldolgozási és gondolkodási műveletekre (kérdésfeltevés, információrendezés); – eligazodik a könyvtárban, megtalálja a szlovén nyelvű gyerekirodalmat.	*Matematika; magyar nyelv és irodalom; környezetismeret:* önálló tanulás. *Vizuális kultúra:* az olvasott/felolvasott szöveghez, levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése. *Szlovén népismeret:* népi mondókák, kiszámolók memorizálása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, lexikon, betűrend, gyermekújság, mondóka, kiszámoló, vers.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelv használatához szükséges alapvető nyelvtani ismeretek fokozatos elsajátíttatása. A szlovén nyelv kommunikációs eszközként történő használatának megalapozása. A szlovén nyelvi kultúra fejlesztése. Helyesírási szabályok alkalmazásának fejlesztése a szóbeli és az írásbeli nyelvhasználatban.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hang, betű, szótag, szó, szóelem, mondat felismerése és megnevezése. Az ábécé hangjainak felsorolása– összevetés a magyar ábécével. A betűrend használata. A hangok csoportosítása. Szavak jelentésének tudatosítása. Közismert, a tanítás során felmerülő szavak, kifejezések használata. Részvétel alapvető kommunikációs helyzetekben. A beszélői szándék felismerése a mondatokban. Mondatvégi írásjel: pont, kérdőjel felismerése, helyes használata. Igenlés és tagadás kifejezése. Ismerkedés a Rába-vidéki szlovén népi mondókákkal.	A tanuló – felismeri és megnevezi a tanult nyelvtani fogalmakat, a beszélő szándékát; – ismeri a leggyakrabban használt szavak, kifejezések jelentését; – alkalmazza az alapvető helyesírási szabályokat a begyakorolt szókészlet körében.	*Ének-zene:* ritmusjátékok ütőhangszereken. *Magyar nyelv és irodalom:* ábécé, mondatfajták, helyesírási szabályok. *Vizuális kultúra:* hangfelvételek és képfelvételek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hang, betű, szótag, szó, mondat, magánhangzó, mássalhangzó, kérdő mondat, kijelentő mondat.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 20 óra**
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasás iránti igény felkeltése. Az irodalmi mű befogadása nyújtotta öröm átélésének segítése. Alapvető irodalmi ismeretek elsajátíttatása tapasztalati úton (vers, mondóka, mese, szereplő). Szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése, a népköltészetben megjelenő értékek, hagyományok közvetítése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) közös, majd önálló olvasása, irányított kérdésekkel tartalmuk összefoglalása. A korosztálynak megfelelő autentikus mesejáték, bábszínházi darab megértése. Egyszerűbb szlovén mondókák, rigmusok, rímes versek megismerése: – *Cicido, Ciciban* gyermeklap meséi; – Anja Štefan versei; – Feri Lainšček: *Pesmi – Cicibanija;* – Tone Pavček: *Pesmi – Juri Muri v Afriki, Domače živali;* – Svetlana Makarovič: *Pesmi;* – rövid állatmesék; – kiszámolók.	A tanuló – szívesen hallgat rövid, egyszerű szövegű meséket, verseket, történeteket, dalokat; – egyszerűbb mondókákat, rigmusokat, rímes verseket megtanul könyv nélkül; – részt vesz dramatikus játékokban; – memoriterként felidéz néhány szépirodalmi művet, illetve azok részleteit. Memoriterek: Oton Župančič: *Ciciban, dober dan!, Zvonovi* Anica Černejeva: *Naša muca* Lila Prap: *Moj očka.*	*Vizuális kultúra:* az olvasott vagy felolvasott szöveghez és a levetített adaptációhoz kapcsolódó élmények megjelenítése és feldolgozása. *Ének-zene:* népdalok szövege. *Szlovén népismeret:* rövidebb szlovén népismereti témájú szövegek. *Magyar nyelv és irodalom:* népköltészet, mondókák, kiszámolók, rigmusok, mesék.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalmi szöveg, vers, mese, mondóka, rigmus, ritmus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Iskolaérettség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló ítélet- és véleményalkotásra nevelés egyszerű szituációban. A korosztálynak megfelelő szlovén mesék, rövid történetek erkölcsi tanulságának tudatosítása. A konfliktuskezelési képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Egyszerű ítéletek alkotása a mesék, versek, olvasott, hallott irodalmi művek szereplőiről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák kialakítása	A tanuló – ismeri, megérti a rövid történetek felépítését; – képes egyszerű kifejezésekkel elmondani a véleményét, és	*Erkölcstan:* konfliktushelyzetek megélése játékokon keresztül.

mindennapi és irodalmi élmények kapcsán (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A megismert szlovén mesék, történetek tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Mindennapi konfliktusok játékokkal, bábjátékokkal, helyzetgyakorlatokkal történő levezetése.	meghallgatja másokét; – képes beleélésre, azonosulásra az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadása során; – képes átélni mindennapi konfliktusokat, azokat életkorának megfelelő szinten kezelni.	*Dráma és tánc:* dramatikus játék. *Vizuális kultúra:* átélt, elképzelt esemény vizuális kifejezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Konfliktus, ítélet-tanulság.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló beszéljen tisztán, érthetően. Értse meg a leggyakoribb szófordulatokat, a rövid, világos és egyszerű magyarázatokat, utasításokat. Az egyszerű kérdésekre válaszoljon értelmesen. Aktivizálja szókincsét. Tudjon bemutatkozni, köszönni, megszólítani. Tudjon rövid mondatokat alkotni. Szövegszerűen mondja el a memoritereket. Ismerjen kiszámolókat, gyerekdalokat, népdalokat, népi játékokat. Ismerje az írott és nyomtatott betűket, a magyartól különböző szlovén írásjeleket. Begyakorolt szöveget olvasson fel pontosságra törekvően, folyékonyan. Tanítói segítséggel emelje ki az olvasottak lényegét. Ismerjen szlovén népköltészeti, valamint korosztályának megfelelő műköltészeti alkotásokat. Alkalmazza a mondatra vonatkozó helyesírási szabályokat. Ismerje a tanult nyelvtani fogalmakat. Legyen tisztában a szlovén nyelv tanulásának alapvető céljával, törekedjen a pontos nyelvhasználatra. Ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke legyen az életkori sajátosságoknak megfelelően fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése terén.

3–4. évfolyam

Az alsó és felső tagozat folyamatos feladata a szlovén beszédkészség, a szóbeli szövegek megértésének, értelmezésének és alkotásának fejlesztése. Különösen fontos a kulturált nyelvi magatartás megalapozása, az aktív szókincs bővítése, aktivizálása. Az alapvető szlovén nyelvi kommunikáció kialakítása lehetőséget teremt az anyaországi szlovénekkel való kapcsolattartásra.

A szlovén nemzetiségű tanulók alapvető mondattani mintákon és az alapszókincsen keresztül sajátítják el a beszélt nyelv alapjait, a helyes kiejtést és beszélgetnek a mindennapi életből vett témákról.

Tovább ismerkednek a szlovén irodalmi nyelv rendszerének jellemzőivel, és tudatosul

bennük, hogy a nyelvjárás, amelyből kiindulnak, és amelyet beszélnek környezetükben, egy a szlovén nyelv társadalmi rétegződései közül, az irodalmi nyelv pedig, amelyet az iskolában tanulnak, ennek felépítménye.

Az olvasástechnika fejlesztése, a folyékony hangos olvasás kialakításának segítése, a néma értő olvasás gyakorlása feltételt teremt a szlovén nyelvű írott és hallott szövegek megértéséhez, megalapozza az önálló szövegalkotást.

Rövidebb szövegek feldolgozása lehetőséget teremt egyszerű irodalmi formákkal kapcsolatos tapasztalatok szerzésére, szerkezeti sajátosságok felfedezésére, véleményalkotásra, a szlovén nyelv és a szlovén kultúra hagyományainak megismerésére, az olvasás megszerettetésére.

Az írás eszközszintre történő emelése, az írásbeli szövegalkotás megtanítása folyamatos gyakorlással, a szlovén nyelvű olvasmányok feldolgozásával fejleszthető. Fontos az írástempó fokozása, valamint a rendezett íráskép kialakítása, rövid mondatok alkotásának képessége, mondatok összekapcsolása, képek segítségével rövid történetek összeállítása, az életkornak megfelelő helyesírási készség kialakítása.

Az önálló, hatékony tanulás képességének életkori sajátosságoknak megfelelő szinten történő elsajátítása az ismeretszerző képesség fejlesztését szolgálja. Egyre tudatosabbá válik a tanulók nyelvhasználata, fejlődésnek indul a pontosabb nyelvi kifejezésre való törekvés, a tanulók önértékelő képessége, kritikai érzéke.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 117 óra**
Előzetes tudás	Egyszerű szóbeli közlések, utasítások megértése. Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása. Köszönés, bemutatkozás, köszönetnyilvánítás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Rövid, világos és egyszerű szavak, kifejezések, üzenetek, bejelentések, egyéb gyakori szövegek lényegének megértetése, az ezekre adott reakciók létrehozásának fejlesztése. Az aktív szókincs intenzív gyarapítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Életszerű, a korosztály érdeklődésébe tartozó beszédhelyzetekben párbeszéd folytatása a beszélgető partnerekkel. A helyes beszédlégzés, helyes kiejtés alkalmazása. Megfigyeléseken alapuló élmények elmondása néhány összefüggő mondatban. Képekről, illusztrációkról szóban mondatok alkotása. Alapvető udvariassági formák ismerete és használata. Különböző modalitású (kijelentő, kérdő, felkiáltó) mondatok helyes képzése, megfelelő szlovén hanglejtéssel. A különböző kétnyelvű	A tanuló – értelmesen és érthetően fejezi ki gondolatait; – a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartást tanúsít udvarias nyelvi fordulatok alkalmazásával; – alkalmazza a kétnyelvű órákon tanult kifejezéseket is a szlovén nyelvi órákon.	*Magyar nyelv és irodalom:* szerepjáték, párbeszéd, hangerő, beszédtempó. *Vizuális kultúra:* képek megfigyelése, jellemzése, értelmezése. *Ének-zene:* ritmusgyakorlatok. *Minden tantárgy:* összefüggő beszéd. *Kétnyelvű tantárgyak:* szlovén nyelvű

tantárgyak tanulásakor használt szakkifejezések célzott használatával az aktív szókincs gyarapítása. Értelmező versmondás.		kifejezések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Hangsúly, hangerő, hanglejtés, beszédtempó, szünet, testtartás, tekintet, arcjáték, nyelvjárás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 64 óra**
Előzetes tudás	Az adott korosztály képességeinek megfelelő olvasási és szövegértési ismeretek. A szlovén nyelv alapvető – írásra, olvasásra vonatkozó – ismereteinek megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika, a hangos és néma olvasás fejlesztése, a folyékony olvasás kialakításának segítése, értő olvasás kialakítása különböző szövegtípusok feldolgozásával. A szóbeli és írásbeli szövegértési képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangos és a néma olvasás technikájának hatékony alkalmazása egyszerű szlovén szövegeken. Életkori sajátosságoknak megfelelő rövid szlovén szövegek jelentésének megértése. Irányított olvasás, adatok kikeresése, tankönyvi illusztrációk, képek alkalmazása a hatékonyabb szövegértés érdekében. Az olvasmányhoz kapcsolódó személyes élmények, tapasztalatok felidézése, elmondása. Egyes közéleti szövegtípusok (levél, meghívó, képeslap) és egyszerű irodalmi műfajok (dal, mese, elbeszélés) műfaji sajátosságainak felismerése. Rendszeresen használt szlovén nyelvi fordulatok értelemszerű magyarra fordítása.	A tanuló – az olvasás terén motivált, érdeklődő; – képes az olvasástechnikai hibák javítására; – felismeri a különböző típusú és műfajú szövegeket; – értelmezi és értékeli az életkori szintjének megfelelő szlovén nyelvi szöveg információit, gondolatait.	*Környezetismeret:* szövegfeldolgozás, önálló tanulás. *Vizuális kultúra:* Személyes élmények és irodalmi szöveg alapján képek készítése. Mesék, gyermekirodalmi alkotások és azok animációs, filmes adaptációinak összehasonlítása, feldolgozása. *Magyar nyelv és irodalom:* hangos és néma olvasás. *Szlovén népismeret:* rövid dalok, népköltészeti alkotások olvasása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegértés, műfaj (dal, mese, elbeszélés), közéleti szövegtípus (levél, meghívó, képeslap), szöveg, adat, információ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 58 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv írott és nyomtatott, valamint kis- és nagybetűinek ismerete. Rövid szavak másolása írott és nyomtatott mintáról, látó-halló tollbamondása, írása. Képolvasás, rövid mondatok alkotása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Folyamatos gyakorlással az írás eszközszintre emelésének segítése, olvasható betűformák, esztétikus íráskép értékként való elfogadtatása. Az önkifejezés aktivizálása. Az írásbeli szövegalkotó készség fejlesztése hétköznapi témákban, szlovén nyelven íródott egyszerű szövegek alkotásával.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írástechnika fejlesztése. Az írástempó fokozása. Szavak, mondatok írása hibátlan másolással, tollbamondás után, emlékezetből. Mondatkezdés, mondatzárás. Kiejtéstől eltérő szavak írása (l, v, nj, lj a szavakban). A tanult témakörökhöz kapcsolható rövid szövegek normakövető írásbeli lejegyzése. Rövid szöveges üzenetek megfogalmazása. Egyszerű mondatok, párbeszédek, szövegek kiegészítése, sorba rendezése vagy átalakítása segítő képekkel, vagy tanítói segítséggel, címválasztás, a szövegek tagolása bekezdésekre. Adott témák egyszerű nyelvi formában történő összefoglalása kérdések alapján. Egyszerű szlovén leírás készítése tárgyról, állatról, emberről. Nyelvtani alapismeretek gyakoroltatása az alkalmazás szintjén: (nemek, egyes és többes szám, egyszerű igék ragozása, igeidők, főnév, elöljárószók, számnevek).	A tanuló – esztétikusan, magabiztosan ír szlovén szavakat, rövid mondatokat; – rövid szlovén szövegeket hibátlanul másol; – ismeri az alapvető nyelvhelyességi szabályokat, normákat; – a tanult szövegalkotási ismeretek felhasználásával rövid szlovén nyelvű szöveget készít; – adott vagy választott témáról 5-6 mondatos leírást készít.	*Vizuális kultúra:* egyszerű cselekvés megjelenítése képsorokkal. *Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípus, fogalmazás, cím, bekezdés. *Környezetismeret:* a környezet bemutatása, leírása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegkép, olvashatóság, közlés, párbeszéd, leírás, cím, bekezdés, levél, képeslap, témaválasztás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képességek fejlesztése**	**Órakeret 15 óra**
Előzetes tudás	Személyes tanulási sikerek, nehézségek – önismeret. Különböző – az alapvető nyelvi készségek kialakításához szükséges – tanulási technikák ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához szükséges önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Saját tanulási folyamat megismerése, tanulási nehézségek felismerése. Egyszerű, változatos, játékos tanulási módok, módszerek elsajátítása. Ritmus-, mozgás-és beszédgyakorlatokkal kombinált memóriagyakorlatok, szövegtanulási technikák. Hallott és írott szöveg alapján információk gyűjtése, rendezése. A kétnyelvű órákon tanult ismeretek, információk felhasználása, alkalmazása. Szótárfüzet önálló vezetése, szótárhasználat elsajátítása. Szlovén nyelvű gyermekfolyóiratok olvasása, népmesék hangos könyvei, szlovén nemzetiségi sajtó (nyomtatott és elektronikus) gyermekeknek szóló anyagainak megismerése. „Bibliobusz” látogatása. *Ciciban* című gyermeklap és *Moj mali planet* folyóirat olvasása, lapozgatása. Találkozás a kortárs gyermekirodalom alkotóival, alkotásaikkal. Mondókák, közmondások szöveghű felidézése. Szövegre vonatkozó egyszerű kérdésekre válaszadás, kérdésfeltevés. Ismerkedés különböző információhordozókkal. Az önálló feladatvégzés lépéseinek megalapozása – önálló feladatok. Házi feladatok megoldása könyvtárban,	A tanuló – képes önálló tanulásra, ismer és alkalmaz néhány tanulási módot a tanulási folyamatok teljesítése érdekében; – ismeri az információ forrásait; – motivált a szlovén nyelvtanulás terén, saját érdeklődésének megfelelően információt keres; – szöveghűen idéz fel szlovén népköltészeti, szépirodalmi alkotásokat (mondóka, vers, ének).	*Kétnyelvű környezetismeret:* információszerzés. *Vizuális kultúra:* kérdések megfogalmazása a látott információra, ismeretre, élményre vonatkozóan. *Magyar nyelv és irodalom:* könyvtár, szótárak. *Informatika:* internet, információkeresés. *Szlovén népismeret:* kalendáriumok, folyóiratok, szótár.

könyvkölcsönzéssel, lexikonok, szótárak használatával, internet használatával, audiovizuális eszközökkel.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önálló tanulás, könyvtárhasználat, internethasználat, információ, szótár, folyóirat, tudás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	Szlovén hangok, betűk, ábécé ismerete. Egyszerű szlovén szavak, mondatok helyesírási szabály szerinti írása. A szlovén nyelv alkalmazásához szükséges alapszintű nyelvtani ismeretek megléte.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelvi kultúra fejlesztése a nyelvtani ismeretek fokozatos elsajátításával. A szlovén nyelvi tudatosság fokozása. A helyi szlovén nyelvjárással kapcsolatos ismeretek bővítése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén és a magyar nyelv közötti alapvető eltérések meglátása. Kommunikációs helyzetekben való részvétel. Alapvető szóalaktani és mondattani szerkezetek megfelelő használata. A tanítás során előkerülő szavak, kifejezések, rövid mondatok hibátlan leírása. Mondatvégi írásjelek pontos használata. A beszélő szándékának felismerése az egyszerű szlovén mondatokban. Rokon értelmű szavak használata. A tanult szófajok felismerése és megnevezése. Az igeidők helyes használata és ragozása beszédben és írásban. A főnév csoportosítása nemek és szám szerint. A tulajdonnevek felismerése. A melléknév felismerése és fokozása. A névmások szerepének megértése.	A tanuló – részt vesz kommunikációs helyzetekben; – hibátlanul leírja a tanult szavakat, kifejezéseket, rövid mondatokat; – a mondatot nagybetűvel kezdi és megfelelő írásjellel zárja; – helyesírását ellenőrzi és szükség esetén javítja; – felismeri a szófajokat és alkalmazza a szabályokat; – felismeri és megfelelően jelöli a mondatfajtákat.	*Magyar nyelv és irodalom:* szófajok, mondatok, helyesírás. *Környezetismeret:* tulajdonnevek a térképeken.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, főnév, ige, igeragozás, melléknév, melléknévfokozás, névmás (személyes, birtokos, kérdő-), számnév.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 30 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelvű szöveg olvasásához szükséges alapszintű ismeretek megléte. Irodalmi alkotások ismerete (mondókák, kiszámolók, mesék, versek).	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Biztonságos szlovén nyelvű szövegolvasás. Szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások megismertetése. Az olvasmányok tartalmához kapcsolódva a szlovén nemzeti kultúra hagyományainak közvetítése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelvi szövegek felismerése formájuk, műfajuk és kommunikációs szándékuk szerint. A szlovén olvasmányok témájának megfigyelése. Hasonlóságok és különbségek felfedezése különféle szlovén irodalmi szövegekben, illetve versekben. A művekben az események sorrendjének, a mesélő személyének megállapítása. Mesékre jellemző kezdő és befejező fordulatok, szókapcsolatok, ismétlődő motívumok felismerése. Rövidebb irodalmi szövegek (versek, mesék) önálló olvasása. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatok. Részvétel csoportos játékokban, bábelőadásokban, jelenetekben. Egyszerűbb Rába-vidéki és a klasszikus szlovén népmesék megismerése: – Krajczár Károly népmesegyűjteménye; – *Rdeča kapica;* – *Volk in sedem kozličkov;* Ismerkedés a következő szerzőkkel és műveikkel: – Fran Milčinski: *Pravljice, Zgodba kraljeviča Marka;* – Josip Vandot: *Kekec történeteiből* részletek; – Svetlana Makarovič: *Pripovedi – Pekarna Mišmaš.*	A tanuló – megnevezi olvasmányai szerzőjét, szereplőit; – azonosítja a történet eseményeinek sorrendjét, a mesélő személyét; – felismeri a mesékre jellemző fordulatokat, szókapcsolatokat, mesejellemzőket; – az egyszerű szerkezetű mesék, elbeszélések tartalmát néhány mondattal mondja el. Memoriterek: *Enci Benci…,* *Jure, Jure pase…,* *Prsti,* M. Hrobath: *Doma,* Janez Menart: *Prepelica,* Oton Župančič: *Kanglica,* Kajetan Kovič: *Šolski zvonec.*	*Ének-zene:* a népdalok szövege. *Vizuális kultúra:* mesék, gyerekirodalmi alkotások. *Dráma és tánc:* szerepjáték, bábjáték, dramatizált jelenetek. *Magyar nyelv és irodalom:* prózai és verses művek szerkezete. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlat. *Szlovén népismeret:* rövidebb szlovén népismereti témájú szövegek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közmondás, szólás, találós kérdés, szereplő, ismétlés, ritmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák ismerete a mindennapi és irodalmi élmények kapcsán. Véleményalkotás egyszerű szituációban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Erkölcsi, esztétikai kategóriák megismertetése, véleményalkotási képesség fejlesztése egyszerű szituációban, korosztálynak megfelelő szlovén szépirodalmi művek alapján.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Erkölcsi, esztétikai ítélet megfogalmazása. A szlovén szépirodalmi alkotásokban megismert helyzetek, azok tanulságának alkalmazása mindennapi helyzetekben. A művek tanulságainak értelmezése saját szerepünkre, helyzetünkre a mindennapi életünkben, mindezek kifejezése más eszközzel is (pl. drámajátékok). Mások véleményének megértése, elfogadása, kompromisszumkészség a vita során. Vélemények összevetése, érvek felsorolása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus, szituációs játékokban.	A tanuló – megérti a történetek tanulságait, ok-okozati viszonyait; – képes meggyőzni másokat alapvető erkölcsi, esztétikai kérdésekben; – képes mások álláspontját is elfogadni; – képes az életkori sajátosságainak megfelelő szinten művekbe beleélni magát, képes azok befogadására; – képes átélni a mindennapi konfliktusokat, drámajátékok segítségével.	*Erkölcstan:* értékrend alakulása, barátság, önismeret. *Környezetismeret:* egészséges életmód, viselkedési normák. *Vizuális kultúra; dráma és tánc:* drámajáték, báb. *Szlovén népismeret:* helyi történetek tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus, viselkedési norma, önismeret.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló szlovén nyelven értelmesen, érthetően fejezze ki a gondolatait. Aktivizálja a szlovén szókincsét a szövegalkotó feladatokban. Használja a mindennapi érintkezésben az udvarias nyelvi fordulatokat. Kapcsolódjon be a csoportos beszélgetésbe, közös élményekről való beszámolóba. Felkészülés után folyamatosan, érthetően olvasson fel ismert, rövid szlovén szöveget. Életkorának, nyelvi szintjének megfelelő szöveget értsen meg néma olvasás útján.

	Feladatainak megoldásához szükség szerint vegye igénybe az iskola könyvtárát és a „Bibliobusz” szolgáltatásait. A szlovén nyelvű verseket, rövid szövegeket szöveghűen, megfelelő hangsúlyozással mondja el. Legyenek rendszerezettek az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretei, ismerje fel a tanult szófajokat. Alkalmazza helyesen a begyakorolt szókészlet körében a tanult helyesírási szabályokat. Írásbeli munkái legyenek rendezettek, olvashatóak. Helyesírását ellenőrizze, szükség esetén javítsa. Legyen tisztában a tanulás alapvető céljával, ítélőképessége, erkölcsi, esztétikai és történeti érzéke az életkori sajátosságoknak megfelelően legyen fejlett. Legyen nyitott, motivált az anyanyelvi képességek fejlesztése területén.

SZLOVÉN NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

5–8. évfolyam

A szlovén nyelv és irodalom tantárgy a szlovén kultúra hordozója és alakítója. A tanítási órákon a nyelv és irodalmi kultúra elsajátítása révén történik a szlovén nemzetiségi hagyományok befogadása, átörökítése, mely segíti a tanulók kulturális önazonosságának alakulását. A tantárgy fontos szerepet játszik az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében és a megoldási módok keresésében, a saját és mások kultúrájának megismerésében, a kultúrák közötti különbség felismerésében, a másság elfogadásában, tiszteletében. Az olvasás és az olvasottak értelmezése fejleszti a kritikai érzéket, az empátiát. Lehetőséget teremt a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére.

A tanulók a felső tagozaton igen nagy lépést tesznek a szociális érésben, az önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében, átélhetik a szlovén nyelv és a szlovén kultúra elválaszthatatlanságát. A szlovén nyelv kellő színvonalú ismerete alapul szolgál más nyelvek megismeréséhez és elsajátításához, amely lehetővé teszi az egyén számára az európai nemzetek közösségében való kommunikációt.

Az 5–8. évfolyamon a szlovén nyelv és irodalom tantárgy alapvető célja és feladata az alsó tagozaton megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb olvasási stratégiák megismerése és alkalmazása; a szövegalkotás folyamatának megfigyelése, gyakorlása, különböző, a kommunikációs helyzetnek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban történő fogalmazás; az elsajátított írástechnika, helyesírás gyakorlása, továbbfejlesztése.

A szlovén nyelv és irodalom órákon különösen nagy gondot kell fordítani az értő, értelmező, majd a kritikai és a kreatív olvasási képesség fejlesztésére. Az alapozó szakasz (5–6. évfolyam) továbbfejleszti az előző két szakaszban kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegműfajok megértését, az írást, a sokirányú kreativitást, továbbá bevezeti a tanulókat a szlovén nyelv rendszerébe, megismerteti a szlovén irodalom néhány klasszikus művével. Ezáltal építi a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli, erkölcsi képességeit és műveltségét.

A 7–8. évfolyam már a következő, középfokú iskolafokozat tanulmányait is előkészíti. A művelődési szokások ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása.

A tantárgy jellegéből adódóan fontos feladat a nyelvi és az irodalmi kultúra fejlesztése, az egyéni ismeretszerzés módjainak, technikáinak gyakoroltatása, a kritikus, problémamegoldó és a fogalmi gondolkodás fejlesztése. A szlovén nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a tanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek bekapcsolása a tanulási folyamatba. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt kiválóan alkalmas a személyiség kibontakozásának támogatására, hiszen minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre.

5–6. évfolyam

E pedagógiai szakasz elsődleges célja a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulás eredményességéhez szükséges kulcskompetenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása: a tanulók hallott és írott szövegalkotási és szövegértési kompetenciáinak fejlesztése a kognitív folyamatok, az életkori sajátosságok és az egyéni képességek figyelembevételével; a nyelvről szerzett tapasztalati (élményalapú) és tárgyi ismeretek mélyítése, bővítése.

Az 5–6. évfolyamokon szlovén nyelv és irodalomból bővítjük a tanulók szókincsét, ismereteit a mindennapi élet témáiban, szisztematikusan felépítjük a szlovén nyelv nyelvtani rendszerének megismerését, megértését, hangsúlyozzuk a magyar nyelvtől eltérő sajátosságokat, új

kommunikációs mintákat sajátíttatunk el.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása. A hallás utáni értés fejlesztése. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincshasználat gyakoroltatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szóban elhangzó szlovén nyelvű szövegek megértése, értelmezése és alkotása. Egyszerű megnyilatkozások, kérdések és feleletek megértése. Tartalmak, közlések, információk hallás utáni megértése, reagálás azokra. Olvasott szöveg tartalmának, fő gondolatainak élőszóban való összefoglalása. Élmények, benyomások elmondása. Párbeszédben a beszédszituációnak megfelelő reagálás. Informálódás, kívánságok kifejezése, felvilágosítás kérése és adása. Tárgyak, dolgok, személyek, állatok jellemzése. Beszélgetés, vita egyszerű nyelvi fordulatokkal.	A tanuló – megérti a kérdéseket, feleleteket, egyszerűbb, ismert és tanult témakörökhöz kapcsolódó megnyilatkozásokat; – biztonságosan eligazodik a hétköznapi kommunikációs helyzetekben; – egyszerű, érthető mondatokban fejezi ki a mondanivalót; – a magyar nyelvtől eltérő szlovén hangokat helyesen ejti; – a szlovén nyelv hangsúlyozási szabályait elsajátítja a tanult szóanyagban; – képes szlovén és magyar nyelvű tartalmakat a másik nyelven összefoglalni.	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikáció, beszédhelyzet, kapcsolatteremtés. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus. *Kétnyelvű tantárgyak:* szlovén nyelvű kifejezések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Beszédhelyzet, arcjáték, gesztus, testtartás, távolságtartás, kommunikációs folyamat, zenei eszköz (dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet).	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 50 óra**
Előzetes tudás	A tanult olvasási stratégiák adekvát alkalmazása olvasás előtt, alatt és után. A tanult különböző típusú és műfajú szövegek felismerése és megértése. A szöveg információinak és gondolatainak a tanuló életkora szerint elvárható értelmezése és értékelése.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási és szövegértési képességek folyamatos mélyítése. Az értő hangos és néma olvasás, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazása, az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szövegértés. Az értő olvasás gyakorlása; stratégiáinak alkalmazása. Ismerkedés szövegértési technikákkal szlovén szövegértési gyakorlósorok révén. A szövegben fellelhető tények és szerzői vélemények, értékítéletek közötti különbség észlelése. Szövegtípusok felismerése, jellemző jegyeinek azonosítása: szépirodalmi szövegek, ismeretterjesztő, egyszerűbb szakszövegek vagy tankönyvi és médiaszövegek, gyakorlati szövegtípusok. Lírai, epikai és dramatizált szövegek a mű stílusát is kifejező, hangos felolvasása. Egyszerűbb autentikus szövegek, szlovén ifjúsági folyóiratok (*PIL, Ciciban*) írásainak megértése. Képleírások egyszerű nyelvi eszközökkel.	A tanuló – a szépirodalmi és köznapi, gyakorlati szövegtípusokat folyamatosan, kifejezően olvassa; – az olvasott szövegeket röviden összefoglalja; – a korosztály érdeklődésébe tartozó tartalmakat önállóan és szótár segítségével a másik nyelvre fordítja.	*Matematika*; *természetismeret*: szövegértés, a feladatok szövegének értelmezése. *Informatika*: tájékozódás, információkeresés. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép összefüggéseinek feltárása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Üzenet, szövegkép, szövegegység, szövegegész, szövegtípus, tartalomjegyzék.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Megfelelő, kialakult egyéni írástechnika. A szövegalkotás műveleteinek ismerete: anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése, az időrend, a szöveg tagolása bekezdésekre.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az anyanyelvű írásbeliség normáinak megismertetése, az életkornak megfelelő írástechnika, olvasható betűformák, esztétikus íráskép elérése.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasható, áttekinthető, a mondanivalót formailag is jól tükröző íráskép, a szövegtípusnak megfelelő formai jegyek használata. Szövegalkotás: olvasott szöveg lényegének összefoglalása,	A tanuló – írásképe rendezett, jól olvasható; – a szlovén helyesírás alapvető szabályait betartja; – a már elsajátított nyelvtani, nyelvhelyességi ismereteket	*Minden tantárgy*: szövegek alkotása, írása.

élmények megfogalmazása, kitalált történetek, elbeszélés, leírás, jellemzés megfogalmazása. A mindennapokban megjelenő írott szövegek írása (pl. meghívó). Ábrák, képek, illusztrációk értelmezése, képleírások.	tudatosan alkalmazza; – a tanult témakörökben képes rövid, összefüggő szövegeket alkotni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Íráskép, szövegtípus, elbeszélés, leírás, jellemzés, cím, levél.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képesség fejlesztése**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A nyelvi készségek fejlesztéséhez szükséges tanulási technikák. Különböző tanulási technikák ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges tudás megszerzéséhez és feldolgozásához szükséges csoportos és egyéni technikák, tanulást segítő eljárások megismertetése, használatuk gyakoroltatása. Kulturált és hatékony könyvtár-és internethasználatra nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Hatékony olvasási technika alkalmazása; a dinamikus olvasás. Könyvtárhasználat. Szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletek. Különböző olvasási módok, néma olvasással történő szövegfeldolgozás. Tanulást támogató eljárások. Szövegkiemelés, kulcsszavak jelölése. Szótanulás pl. szókártyák segítségével. Következtetés a szavak jelentésére a szövegösszefüggés alapján, szavak szócsaládokba rendezése. Szótárhasználat.	A tanuló – az életkorának megfelelően használja tanulási segédeszközeit; – a nyomtatott médiát információszerzésre, szókincsbővítésre is használja; – alkalmazza a hatékony szókincsfejlesztési módszereket; – önálló ismeretszerzésre használ ismeretterjesztő műveket, lexikonokat.	*Magyar nyelv és irodalom:* könyvtár, szótárak, lexikonok. *Szlovén népismeret:* kalendáriumok, folyóiratok, szótár.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtárhasználat, szövegfeldolgozás, szövegkiemelés, kulcsszó, szótanulás, szövegösszefüggés, szócsalád.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 62 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv alkalmazásához szükséges nyelvtani ismeretek. Egyszerű szlovén szavak, mondatok helyesírási szabályok szerinti írása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A nyelvi kultúra fejlesztése. A mai szlovén nyelv használatához szükséges további nyelvtani ismeretek elsajátítása; a szövegre, annak felépítésére, működésére, jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása a szövegalkotásban és a szövegek megértésében.	

Ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A kommunikációs szituáció alapvető tényezői. Szóbeli kommunikációs helyzetek. A nyelvi egységek közötti egyszerűbb, rendszerszerű összefüggések. A szlovén beszéd hangzása (*hangsúly, hanglejtés, beszédtempó*). Szófajok. Ige – az igei főcsoport alakjai. Igeidők. A kijelentő mód és a felszólító mód. Visszaható igék alakjai és használati szabályaik. Igék és vonzataik. Főnév – nemek, egyes, kettes és többes szám. A főnév esetragozása. Az elöljárószók. A melléknév. A melléknév és főnév egyeztetése. Számnevek: tőszámnevek, sorszámnevek, keltezés, idő kifejezése. Névmások: a személyes névmások esetragozása. Határozószók: hely-, idő- és módhatározók. Kötőszók és használati szabályaik az összetett mondatok alkotásában.	A tanuló – alapvető kommunikációs szituációkban aktívan vesz részt; – az iskolai tanórákon, illetve a mindennapi környezetében előforduló alapvető szójelentéstani, szóalaktani és mondattani szerkezeteket megfelelően használja; – az ismert szavakat, szerkezeteket biztos helyesírással, a rövid saját szövegeket értelemzavaró hibák nélkül, viszonylagos biztonsággal lejegyzi; – központozási jeleket egyéni szövegalkotásban helyesen alkalmaz; – funkcionálisan használja a szlovén nyelvet; – kommunikációs viselkedése szlovén anyanyelvű közegben helyes.	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikációs alapismeretek, a szófajokról tanultak. *Kétnyelvű tantárgyak*: a tanult nyelvtani ismeretek alkalmazása. *Idegen nyelvek:* különböző kommunikációs szituációk.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szófaj, szótári alak (lexéma), ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, határozószó, elöljáró szó (prepozíció), kötőszó.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 68 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelvű szöveg olvasásához szükséges nyelvtani, nyelvi, szókincsbeli ismeretek. Szlovén irodalmi alkotások ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kedvtelésből olvasás megismertetése, a tapasztalatszerzés segítése, az olvasás iránti igény felkeltése. Az irodalom sajátos kifejezési formáinak bemutatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén népköltészeti alkotások elemzése során a fogalmak használata, egyszerű műfajok meghatározása. Találós kérdések, szólások, közmondások értelmezése. Népköltészet: válogatás a klasszikus szlovén népmesegyűjteményekből, epikus népdalokból (*Lepa Vida in kača, Desetnica, Kralj Matjaž in Alenčica* és/vagy *Kralj Matjaž v turški ječi*), a népi próza, népi dráma darabjaiból (*Zeleni Jurij).* Klasszikus szlovén szerzők versei, meséi, elbeszélései; egyszerűbb gyermek- és ifjúsági regényekből vett részletek feldolgozása: Fran Levstik: *Martin Krpan* – részletek – összevetés Arany János *Toldijával,* Oton Župančič gyermekverseiből – *Ciciban in še kaj* sorozat, *Sto ugank, Pisanice, Lahkih nog naokrog.* France Bevk: *Peter Klepec,* Valentin Polanšek: *Ptičke,* Herman Germ: *Domovina,* Milena Batič: *Spet v šolo,* France Prešeren: *Zdravljica,* Fedro Godina: *Ptice selivke*, Tone Pavček: 3-4 verse, Svetlana Makarovič: *Odlomki iz Take živalske, Pekarna Mišmaš.* Rába-vidéki szerzők, egy-egy művük megismerése: Karel Krajcar, Irena Barber, Karel Holec.	A tanuló – önállóan olvas rövid terjedelmű szlovén epikai és lírai műveket, tartalmukat összefoglalja; – képes az olvasott művek tartalmát röviden összefoglalni; – olvasmányélményt szerez a „Bralna značka” mozgalom keretein belül; – ismer Rába-vidéki írókat; – ismer néhány művet a Rába-vidéki szlovén népi írók műveiből; – képes írásokat válogatni a „*Slovenski koledar*”-ból a népi élet megismerése szándékával; – képes dramatizálni rövid történeteket; – megérti a korosztálynak megfelelő, megtekintett autentikus mesejátékot, dramatikus játékot, bábszínházi darabot. Memoriterek: – 5-5 szlovén közmondás és szólás, találós kérdés, – egy Rába-vidéki mese, – *Šumijo gozdovi domači* (Slovenska ljudska), – Valentin Polanšek: *Ptičke,* – Herman Germ: *Domovina,* – Tone Pavček: *Ob koncu šolskega leta,* – Milena Batič: *Spet v šolo,* – France Prešeren: *Zdravljica* (1., 2. és 7. versszak).	*Ének-zene:* a népdalok szövege. *Vizuális kultúra:* mesék, népmondák illusztrációi. *Dráma és tánc:* szerepjáték, bábjáték, dramatizált jelenetek. *Magyar nyelv és irodalom:* prózai és verses művek szerkezete; Arany: *Toldi*. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlat. *Szlovén népismeret:* rövidebb szlovén népismereti témájú szövegek.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népköltészet, népmese, népdal, találós kérdés, szólás, közmondás, vers, mese, elbeszélés, regény.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák ismerete mindennapi és irodalmi élmények kapcsán. Véleményalkotás egyszerű szituációban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önálló gondolkodás, az önkifejezés fejlesztése. A sajáttól eltérő vélemény elfogadásának gyakoroltatása. A konfliktuskezelés technikáinak megismertetése, valamint gyakoroltatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Vélemény megfogalmazása hétköznapi helyzetek és olvasmányélmények alapján. Mások véleményének megértése, elfogadása, vélemények összevetése, önálló értékítélet megfogalmazása. A szlovén irodalmi alkotásokban megismert erkölcsi és esztétikai értékek hatásának felismerése mindennapi helyzetekben. Mindennapi konfliktusok átélése irodalmi, zenei, képzőművészeti alkotásokban.	A tanuló – megérti a történetek tanulságait, felismeri azokat hétköznapi helyzetekben; – képes önálló vélemény megfogalmazására, önálló értékítélet alkotására; – elfogadja az övétől eltérő véleményeket; – képes az életkori sajátosságainak megfelelő művek befogadására, beleélésre, azonosulásra; – dramatikus és drámajátékok segítségével képes átélni mindennapi konfliktusokat, valamint azokat életkori szintjén kezelni.	*Erkölcstan*: Értékrend alakulása. Szűkebb és tágabb környezetem, barátság, önismeret. *Dráma és tánc:* drámajáték, báb. *Magyar nyelv és irodalom*: a feldolgozott irodalmi művek erkölcsi kérdései, tanulságai. *Szlovén népismeret:* helyi mondák, történetek tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tanulság, vélemény, konfliktus, önismeret, viselkedési norma.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló törekszik gondolatait érthetően, a helyzetnek megfelelően megfogalmazni, adekvátan alkalmazza a beszédet kísérő nem nyelvi jeleket. Képes a megismert irodalmi alkotások lényegének, tartalmának elmondására. Képes a megismert irodalmi alkotások főbb szereplőit jellemezni. Képes mások szóbeli üzeneteinek, rövidebb hallott történeteknek a megértésére, összefoglalására, továbbadására szlovén nyelven. Törekszik az igényes, pontos és kifejező fogalmazásra, írásra. A tanuló ismeri a tanult alapszófajok (ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, igenevek, névmások), valamint az igekötők általános jellemzőit, alaki sajátosságait, a hozzájuk kapcsolódó főbb helyesírási szabályokat, ismereteit az írott munkáiban igyekszik alkalmazni is. A megismert új szavakat, közmondásokat, szólásokat próbálja aktív

	szókincsében is alkalmazni szóban és írásban egyaránt. Értelmesen és pontosan, tisztán, tagoltan, megfelelő ritmusban tud felolvasni szövegeket. Képes a tanult memoriterek szöveghű felidézésére.

7–8. évfolyam

A 7–8. évfolyamokon nagy figyelmet fordítunk a kommunikációra, a kommunikációs mintákra, ugyanakkor megismertetjük a tanulókat számos, az anyaországgal kapcsolatos tartalommal, és tovább ismerkedünk a szlovén irodalommal. Ebben a szakaszban kiemelt feladat az egyre bővülő tudástartalmakkal is összefüggésben a korábbi évfolyamokon már megalapozott kulcskompetenciák intenzív továbbfejlesztése, kiszélesítése, hatékonyságuk növelése, mert erre építve, ez által válik lehetővé a szlovén kultúra aktív befogadása, az identitás erősítése, az önálló ismeretszerzés és a tanulás (az információ dekódolása, visszakeresése, értékelése, a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat-és szövegépítő eljárásokkal). A szlovén nyelv és irodalom tantárgy további fontos feladata a nyelvhasználat változatos, adekvát, tanulói tevékenységekre épülő, folyamatos gyakoroltatása, fejlesztése.

Nyelv

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 78 óra**
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nonverbális kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés. A kommunikáció folyamata, tényezői; a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása. Hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértetése. A hallás utáni értés fejlesztése. A kifejező kommunikáció, a megfelelő szókincshasználat gyakoroltatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az érvelés alapjainak megismerése. Kifejező megnyilatkozás; részvétel beszélgetésben, vitában, a saját álláspont előadása, megvédése, reagálás mások véleményére. A helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókincs használata. Szóbeli megnyilatkozások összefoglalása, állásfoglalás. Közlések, szövegek alkotása; a szóbeli kifejezőkészség fejlesztése.	A tanuló – képes a korosztályát érdeklő témakörökben kommunikációs folyamatokba bekapcsolódni; – képes egyéni nézetet, álláspontot kifejteni, azt indokolni, érvekkel alátámasztani; – össze tudja foglalni a szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegi elemeit a másik nyelven is; – elő tud adni lírai, elbeszélő és	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikáció, beszédhelyzet, nonverbális kód. *Vizuális kultúra*: szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. *Ének-zene*: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus. *Kétnyelvű tantárgyak:*

Lírai, epikai és dramatizált szövegek a mű stílusának megfelelő hangos felolvasása, a tartalom, mondanivaló szóbeli bemutatása. A tömegkommunikáció üzeneteinek főbb jellemzői.	dramatikus szövegeket; – dramatikus játékban ábrázolandó jellemet jól tükröző nyelvi és nem nyelvi elemekkel meg tud formálni.	szlovén nyelvű kifejezések.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, tömegkommunikáció, beszédmód, szókincs; vélemény, vita, érv; nyelvjárás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, az írott szöveg megértése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szövegfeldolgozási stratégiák alkalmazása különböző típusú szövegeken. Szövegértési nehézség, hiba önálló felismerése, korrigálása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasási és szövegértési képességek mélyítése. A néma értő olvasás fejlesztése, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazásának gyakoroltatása, az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A megértés egységei – szójelentés, szószerkezet, tagmondat, mondat, bekezdés, szövegegység, szövegegész. Autentikus szövegek, szlovén ifjúsági folyóiratok (*PIL, Gea, Moja Slovenija*) írásainak értelmezése. A különféle szövegfeldolgozási módok használata elektronikus és nyomtatott, folyamatos és nem folyamatos szövegeken. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák, illusztrációk összefüggéseinek felfedezése, értelmezése. Irodalmi művek olvasása. A szerzői álláspont azonosítása, a mondottakhoz való viszony értékelése, a szövegben kifejtett vélemény azonosítása, értelmezése.	A tanuló: – meg tudja nevezni a befogadóra tett hatás elérését célzó jelentősebb nyelvi eszközöket; – képes kifejezni egyszerű nyelvi eszközökkel a szöveg keltette szubjektív benyomásokat; – képes értelmezni a tankönyvi illusztrációkat, képeket, grafikonokat; – összefoglalja a szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegét a másik nyelven.	*Minden tantárgy*: az egyes tantárgyakban olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. *Vizuális kultúra*: ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegegység, szövegegész, folyamatos szöveg, nem folyamatos szöveg, szövegfeldolgozás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Írás, szövegalkotás	Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szövegtípusok és műfajok bemutatása. Saját álláspont pontos, önálló kifejtésének gyakoroltatása. A helyesírás gyakoroltatása. Lényegkiemelő, áttekinthető jegyzetelés és vázlatkészítés megtanítása, gyakoroltatása.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Irodalmi és nem irodalmi szövegek tartalmának, cselekményének, fordulópontjainak, felvetett kérdéseinek, fontos információinak írott formában való összefoglalása, elemzése, értékelése. A mindennapokban megjelenő írott és elektronikus szövegek írása (meghívó, e-mail, SMS, Chat, Skype). Kreatív szövegalkotás, történetírás gyakorlása. Szövegekkel kapcsolatos kritikai álláspont alapján egyéni vélemény kifejezése, összehasonlítás mindennapi tapasztalatokkal, viszonyítás a valósághoz, etikai normákhoz. A szövegben fellelhető tények, adatok, információk azonosítása, rendszerezése. Szerkesztési, stilisztikai, nyelvhelyességi és helyesírási normák alkalmazása az írásbeli, szóbeli kommunikáció során. Különböző nézőpontú és műfajú szövegek alkotása: elbeszélés, jellemzés, leírás, vélemény.	A tanuló – a tanult témakörökben képes összefüggő szövegeket alkotni; – képes feltárni és leírni a téma, a mondanivaló, az ábrázolásmód, a cselekmény, az események hasonlóságait és különbségeit, valamint összefüggéseit; – képes a számára fontos gyakorlati szövegtípusok alkotására; – szövegalkotásaiban (fogalmazásokban) tudatosan alkalmazza a szlovén nyelvtani, nyelvhelyességi ismereteket; – helyes jegyzetelési technikát alakít ki.	*Magyar nyelv és irodalom:* szöveg, szövegtípus, stilisztika. *Informatika*: a szövegszerkesztő programok lehetőségei. *Vizuális kultúra*: tipográfiai ismeretek. *Erkölcstan:* érintkezési formák; a személyiség tisztelete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stilisztika, szövegszerkesztés, jegyzet, elektronikus szöveg, elbeszélés, jellemzés, leírás.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	A tanulási képesség fejlesztése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	A nyelvi készségek fejlesztéséhez szükséges különböző tanulási technikák ismerete.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az alapműveltség elsajátításához, a hatékony tanuláshoz szükséges csoportos és egyéni technikák, tanulást segítő eljárások gyakoroltatása. A kulturált és hatékony könyvtár- és internethasználatra nevelés.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szövegek információinak, szlovén irodalmi művek tartalmának rendezett összegzése szóban és írásban. Dolgok, jelenségek, történések, események, irodalmi művek témái közötti hasonlóságok és különbségek megállapítása, kritériumok logikus csoportosítása. Szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletek alkalmazása (gondolatmenetek, magyarázatok, következtetések, összefüggések). Jegyzetelés, adatkeresés, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus források, keresőprogramok segítségével; szótárhasználat. Vázlatkészítés különféle eljárásokkal. Jegyzet, vázlat, gondolattérkép, feleletterv alapján önálló (szóbeli és írásbeli) szövegalkotás. Prezentációs technikák elsajátítása. Az önálló feladatvégzés és információszerzés elmélyítése: könyvtárlátogatás, a szlovén „Bibliobusz” szolgáltatásainak igénybevétele.	A tanuló – alkalmazza a szöveg feldolgozása során a kijelölési technikákat; – kiemeli a kulcselemeket a szövegből (pl. kulcsszavak, bekezdések, adatok); – alkalmazza az ismert prezentációs technikákat a feladatnak és a célcsoportnak megfelelően; – ismeri az önálló feladatvégzés, információgyűjtés és ismeretszerzés módszereit; – ismeri és használja a szlovén-magyar kétnyelvű szótárakat; – bővíti a tanórákon tanultakat szlovén weboldalak látogatásával.	*Magyar nyelv és irodalom:* könyvtár, szótárak, lexikonok, enciklopédiák. *Vizuális kultúra:* kérdések megfogalmazása látványra, látványélményre, vizuális információra. *Informatika:* internet, keresőprogramok, prezentációkészítés. *Szlovén népismeret:* kalendáriumok, folyóiratok, szótár.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Adatfeldolgozás, könyvtárhasználat, internethasználat, gondolattérkép, prezentáció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 62 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv kommunikációs eszközként való biztos használata. A szlovén nyelv alkalmazásához szükséges grammatikai ismeretek. Szlovén mondattani alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mai szlovén nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek átadása; a szövegre, annak felépítésére, működésére, jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek bővítése a szövegalkotásban	

	és a szövegek megértésében, elemzésében. A nyelvi kultúra fejlesztésének, a tanulók sikeres szocializációjának, önértékelésének, igényes önkifejezésének támogatása.

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
Szociokulturális tájékozottság (Szlovéniában, szlovén egynyelvű közegben is megfelelő kommunikációs viselkedés). A kapcsolatteremtés, kapcsolattartás és a kapcsolat lezárásának verbális és nonverbális elemei, formái a szlovén nyelvterületek szociokulturális ismereteinek alkalmazásával. Informatív beszédtevékenység gyakorlása különböző, a tanulók érdeklődési köréhez közel álló témákban. A kommunikáció folyamatának célja és tényezői, szóbeli kommunikációs helyzetek. Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia, nyelvváltozatok, nemzetiségi nyelvhasználat, az élő nyelvhasználók beszédének megfigyelése, illetve rögzítése révén. Mondattan: az egyszerű mondat részei; a mondatalkotás, a helyes szlovén szórend. Az összetett mondatok. Nyelvhasználati szabályok, nyelvhelyesség, normakövető helyesírás. A leggyakoribb nyelvhelyességi hibák korrigálása (rokon értelmű szavak hiánya, ragok helytelen használata, névutó használata rag helyett, képzavar, igekötőhibák, igeidők keverése stb.). Az alaktani, szófajtani, helyesírási ismeretek megszilárdítása, ismétlése gyakorlatok és feladatok segítségével.	A tanuló – rendelkezik a hétköznapi élet témaköreiben megfelelő nagyságú szókinccsel; – használ szófordulatokat és körülírásokat; – következetesen, jól használja az iskolai tanórákon, illetve a mindennapi környezetében előforduló nyelvtani szerkezeteket, azok összefüggéseit és funkcióját felismeri; – helyesen alkalmazza a központozás szabályait; – tudatosan használja a 2001-es kiadású „*Slovenski pravopis*”-t helyesírási bizonytalanságok esetén; – felismeri a szlovéniai nyelvjárások, a Rába-vidéki szlovén nyelvjárás és az irodalmi nyelv egyes hasonlóságait és különbségeit; – funkcionálisan használja a szlovén nyelvet; – kommunikációs viselkedése helyes (pl. tudja, kit, hogyan szólítson meg Szlovéniában); – képes önálló írásbeli szövegek alkotására a szlovén helyesírás szabályainak betartásával; – alkalmazza a nyelvhasználat során szociokulturális ismereteit.	*Magyar nyelv és irodalom:* kommunikációs ismeretek, a nyelv vízszintes és függőleges tagozódása, nyelvi pluralizmus, mondattan, szórend, nyelvi normák, nyelvi kifejezésmódok. *Informatika:* kommunikáció különböző elektronikus csatornákon keresztül. *Idegen nyelvek:* különböző kommunikációs szituációk.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikáció, verbális elem, nonverbális elem, szociokulturális jellemző, informatív beszédtevékenység, nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia, nyelvváltozat, nyelvhelyesség, normakövető helyesírás.

Irodalom

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése
A/ Lírai műfajok, klasszikus és kortárs lírai alkotások</td><td>Órakeret
39 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">A szlovén nyelvű szöveg olvasásához szükséges biztos ismeretek megléte. Szlovén lírai alkotások ismerete.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">Az olvasás, mint műélvezet megtapasztaltatása, az olvasás iránti igény mélyítése. A lírai művekben megjelenő témák, motívumok, értékek bemutatása.</td></tr>
<tr><td>Tevékenységek/ismeretek</td><td>Követelmények</td><td colspan="2">Kapcsolódási pontok</td></tr>
<tr><td>Ismerkedés a szlovén irodalom sajátos kifejezési formáival, azok megértése és értelmezése. A lírai formanyelv elemeinek megismerése, a művek elemzése során a fogalmak használata, lírai műfajok egyszerű meghatározása.
A koreszmék, korszellem, életérzések hatásainak megismerése a lírai alkotásokban. Az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések és kétségek felfedezése.
Lírai alkotások: költői nyelv, metaforikus képalkotás, a vers zeneisége (Tone Pavček versei).
Különféle témájú lírai alkotások a szlovén irodalomból, a klasszikus és kortárs lírából, ezen belül konkrétan:
France Prešeren: O, Vrba; Zdravljica;
Milena Batič: Vsaka domovina ima svoje nebo; Niko Grafenauer: Nebotičniki, sedite, Domače živali, Živali na polju, Živali v gozdu.

Választható még:
Oton Župančič: Breza in hrast, Na Jurjevo; Otroške pesniške zbirke, Sto ugank;
Simon Jenko: Prošnja po slovesu, V tihi noči, Zakaj me ne ljubiš, Slovenska zgodovina;
Simon Gregorčič: Tone sonce, tone, Pri morju, Naša zvezda;
Alojz Gradnik: Zima, Istrska vas,</td><td>A tanuló:
– önállóan olvas szlovén irodalmi és tájnyelvi lírai műveket;
– értelmező módon összefoglalja a művek tartalmát, jellemzi a szereplőket;
– műnemekbe tudja sorolni a korábbi és most megismert olvasmányokat;
– felismeri a lírai művek szépségeszményét;
– saját dilemmákat fogalmaz meg lírai művek motívumai kapcsán;
– lehetőség szerint olvasmányélményeket szerez a „Bralna značka” mozgalom keretein belül szlovéniai táborokban;
– kommunikatív módon vesz részt szlovén író-olvasó találkozókon.

Memoriterek:
– France Prešeren: O, Vrba,
– France Prešeren: Zdravljica,
– Milena Batič: Vsaka domovina ima svoje nebo.</td><td colspan="2">Magyar nyelv és irodalom: lírai művek szerkezete, képalkotása, zeneisége.

Testnevelés és sport: ritmikus mozgásgyakorlat.

Informatika: adatkeresés a szerzők életrajzához.

Ének-zene: megzenésített versek.

Vizuális kultúra: személyes érzelmek, hangulatok kifejezése vizuális kifejezőeszközök segítségével.</td></tr>
</table>

Pisma; Srečko Kosovel: *Pesniške zbirke, Deček in sonce, Sonce ima krono;* Feri Lainšček: *Klic v sili, Kotiček, Nigdar neboš znala.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Líra, költői nyelv, metaforikus képalkotás, vers zeneisége, lírai kifejezésmód, ars poetica.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése B/ Epikai műfajok, a kisepika műfaji változatai: novella, elbeszélés**	**Órakeret 43 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelvű szöveg olvasásához szükséges biztos ismeretek megléte. Szlovén irodalmi alkotások ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén irodalom sajátos kifejezési formáinak bemutatása, értelmezésük segítése. Az irodalmi művekben megjelenő értékek, problémák, kérdések és kétségek iránti érzékenységre nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az epikus művek jellemzőinek megfigyelése: idő, helyszín, a cselekményt alkotó elemek, szereplők. Dragotin Kette: *Kako se je zgodilo Matičku*; *Vrabec in lastovka – ljubezen do domovine*; Miško Kranjec: *Imel sem jih rad* vagy *Mesec je doma na Bladovici*-részletek olvasása, értelmezése. A novella és az elbeszélés sajátosságainak megismerése, a két műfaj világos megkülönböztetése. Az elbeszélő és az elbeszélésmód változatainak tudatos elkülönítése. Szlovén történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, a szláv történelem megismerése a szlovén történelmi regényből vett részletek segítségével. Fran Saleški Finžgar: *Pod svobodnim soncem (2-3 rövid részlet)*. A szlovén és a világirodalom visszatérő nagy témáit (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.) feldolgozó	A tanuló: – önállóan olvas szlovén irodalmi és tájnyelvi elbeszéléseket, rövid történeteket; – értelmező módon összefoglalja a művek tartalmát, jellemzi a szereplőket; – eligazodik a szlovén irodalom kronológiájában és topográfiájában; – műnemekbe tudja sorolni a korábbi és most megismert olvasmányokat; – felismeri olvasmányai összevetésével a novella és az elbeszélés jegyeit, a két műfajt világosan megkülönbözteti; – elkülöníti az elbeszélői szerepeket a különböző prózai művekben; – megismeri a komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőit; – ismer jellemző témákat, motívumokat a Rába-vidéki szlovén népi írók tollából;	*Magyar nyelv és irodalom:* prózai művek szerkezete, a történetmondás jellemzői. *Testnevelés és sport:* ritmikus mozgásgyakorlat. *Szlovén népismeret:* szlovén népismereti témájú szövegek. *Informatika:* adatkeresés a szerzők életrajzához. *Vizuális kultúra:* történeti festészet, emlékszobrok és arcképek elemzése, a nemzeti művészet kibontakozása a XIX. században. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Szlovénia a XIX. és a XX.

szlovén regény megismerése. Josip Vandot: *Kekčeve zgodbe.* Kisepikai alkotások a szlovén irodalom különböző korszakaiból, különös tekintettel Ivan Cankar *Skodelica kave,* illetve Prežihov Voranc (Lovro Kuhar) *Solzice* című novelláira. Választható továbbá: A. M. Slomšek: *Iskrice,* Miško Kranjec: *Povest o dobrih ljudeh (részletek olvasása, videó megtekintése), Zlata kočija;* Ivan Cankar: *Moje življenje* (1-2, a tanulók érzésvilágához közeli novella olvasása), *Kurent;* Fran Levstik: *Martin Krpan z Vrha* (irányítottan kiragadott részletek feldolgozása), *Popotovanje od Litije do Čateža;* Feri Lainšček: *Srebrni breg* (rövid részletek olvasása); Josip Jurčič: *Jurij Kozjak* (rövid részlet ajánlott)*;* Vitan Mal: *Sreča na vrvici Poletje v školjki, Teci, teci kuža moj* (javasolt az olvasómozgalom keretében feldolgozni). Karolina Kolmanič: *Sanje o zlatih gumbih.* A Rába-vidéki népi írók egy-egy rövid novellájának megismerése. Barbér Irén, Holecz Károly művei, témái, motívumai.	– képes dramatizálni rövid történeteket. Memoriterek: – három részlet az anyanyelv jelentőségéről, a nemzeti öntudat megőrzéséről szóló művekből (Oton Župančič, A. M. Slomšek, Miško Kranjec, Ivan Cankar).	században. *Földrajz:* Szlovénia, térképek. *Dráma és tánc*: történet, cselekmény, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont stb.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Epika, dramatizálás, novella, elbeszélés, regény, keretes szerkezet, konfliktus, színmű, szöveg és mozgás, tetőpont, látásmód, elbeszélő, elbeszélésmód, narrátor.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, az esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Erkölcsi, esztétikai fogalmak, kifejezések, kategóriák ismerete a mindennapi és szlovén irodalmi élmények kapcsán. Önálló véleményalkotás különböző szituációkban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kritikai gondolkodás fejlesztése. Véleményalkotási képesség fejlesztése különböző szituációkban, szlovén szépirodalmi művek alapján. A békés egymás mellett élésre, toleranciára való nevelés.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**

Vélemény megfogalmazása igényes nyelvi eszközökkel hétköznapi helyzetek, illetve olvasmány- és művészeti élmények alapján. Reagálás mások véleményére. Az érvelés alapjainak megismerése, saját álláspont előadása, megvédése. A szlovén művészeti alkotásokban (képzőművészet, zene, film, színház) megjelenő erkölcsi és esztétikai értékek, konfliktusok felismerése. Irodalmi alkotásokban, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások értelmezése, értékelése.	A tanuló – képes önálló vélemény megfogalmazására hétköznapi helyzetek vagy művészeti élmény alapján; – használja a tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáit; – zenei, irodalmi, képzőművészeti élmények átélése során fejlődik problémamegoldó képessége; – törekszik az egyéni és közösségi konfliktusok kezelésére.	*Erkölcstan:* erkölcsi választás, érzelmi tartalom, tolerancia. *Magyar nyelv és irodalom*: irodalmi művek erkölcsi kérdései és tanulságai. *Dráma és tánc:* film, színházi előadás. *Szlovén népismeret:* helyi történetek etikai tanulságai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Tolerancia, multikulturális közeg, konfliktuskezelés, kulturális érték, erkölcsi választás.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló hatékonyan vegyen részt a mindennapi páros és csoportos kommunikációs helyzetekben, vitákban. Figyelje és tudja értelmezni partnerei kommunikációs szándékát, nonverbális jeleit. Használjon a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmódot, szókincset. Legyen képes a különböző megjelenésű és műfajú szövegek globális megértésére, a szöveg szó szerinti jelentésén túli üzenet értelmezésére, a szövegből információk visszakeresésére. Tudja összefoglalni a szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegi elemeit a másik nyelven is. Az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját véleményét szóban és írásban fogalmazza meg szlovén nyelven, állításait indokolja, fejezze ki egyszerű nyelvi eszközökkel a szöveg keltette szubjektív benyomásokat. Legyen képes álláspontját megfelelő érvek, bizonyítékok segítségével megvédeni, reagálni mások véleményére szlovén nyelven. Használja az írásbeli szövegalkotásban a mondatvégi, a tagmondatok, illetve mondatrészek közötti írásjeleket, tudatosan alkalmazza a szlovén nyelvtani, nyelvhelyességi ismereteket, következetesen jól használja az iskolai tanórákon, illetve a mindennapi környezetében előforduló nyelvtani szerkezeteket. Legyen képes a tanult művek műfaji azonosítására, be tudjon sorolni 8–10 műfajt műnemekbe, tudja megfogalmazni a műnemek lényegét. Hozzávetőlegesen el tudjon igazodni a szlovén irodalom kronológiájában és topográfiájában, a helyi hagyományokban, szlovén irodalmi emlékekben. Szöveghűen tudja felidézni a megadott memoritereket. Legyen képes a szlovén irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének értelmezésére és megvitatására. Tudjon önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Ismerje az önálló

	feladatvégzés, információgyűjtés és ismeretszerzés módszereit.

SZLOVÉN NYELV ÉS IRODALOM

(Anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi nevelési-oktatási forma)

9–12. évfolyam

A középiskolai szlovén nyelv és irodalom kerettanterv a négy évfolyamos gimnáziumok számára készült.

A tantárgy oktatásának kiemelt célja az anyanyelvi kommunikációs képesség fejlesztése, hogy a tanulók megismerjék a szlovén szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, alkotására, elemzésére, valamint kritikai feldolgozására.

A szlovén nemzetiségi nyelvi nevelés kiemelt feladata a korábban megszerzett ismeretek tudatosítása, rendszerezése, rögzítése; a nyelv, mint változó rendszer megismerése. Fontos szerepet kap a tanulók önálló ismeretszerzésre, differenciált gondolkodásra való képességének fejlesztése.

A szlovén nyelv és irodalom tantárgy a szlovén irodalmi kultúrát is közvetíteni hivatott. Az irodalmi szemelvények értelmezése során cél a szövegek helyes interpretációja, a művek üzenetén keresztül a tanulók érzelmi és értelmi attitűdjének fejlesztése. A szabadságvágy, az emberi kapcsolatok, a szeretet, szerelem, tolerancia, békevágy, harmóniára törekvés szépirodalmi megfogalmazásaival való találkozás a tanulók emberi, erkölcsi nevelését szolgálja, a kétnyelvű képzés során kialakult gazdag szókincs pedig lehetővé teszi a sokrétű jelentést hordozó művek feldolgozását is.

Az irodalomtanítás feladata, hogy a művek hatására kreatív érzelmeket, gondolatokat, intenzív élményeket közvetítsen, a művekkel kapcsolatos szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig az önkifejezés és a másik meghallgatásának élményéhez juttassa a diákokat, fejlessze önismeretüket, emberismeretüket.

Az irodalomtanítás szerepe továbbá az igényes irodalmi szlovén nyelvvel való találkozás, a tanulók nyelvi kultúrájának fejlesztése, a képszerűség eszközeinek feltárása, a metaforikus képalkotás, a frazeológiai egységek, állandósult szókapcsolatok megértésének segítése a szépirodalmi szövegekben.

Az irodalmi nevelés feladata a szlovén művek olvasása iránti igény fenntartása, illetve fejlesztése.

A Rába-vidéki szlovén népi írók művein keresztül megvalósítható a magyarországi szlovének nyelvének, a helyi szlovén nyelvjárásnak a vizsgálata és összevetése a többi szlovén nyelvjárással, valamint az irodalmi szlovén nyelvvel.

A szlovén nyelv és irodalom közműveltségi, kommunikációs tartalmai jól szolgálják a tanulók intellektuális, lelki-érzelmi nevelését.

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamában a *szlovén nyelv és irodalom tantárgy* a diákok általános iskolából, illetve a szűkebb környezetük szlovén nemzetiségi nyelvhasználatából származó ismereteinek rendszerszerű továbbfejlesztését, a nyelv rendszer voltának tudatosítását, a nyelvi jelek elméleti és gyakorlati megismertetését hivatott elvégezni.

Kiemelt feladat a kommunikációs alapmodell megismertetése a helyes beszédtechnika, a szóbeli szövegalkotás gyakorlása, a tematikus szókincsfejlesztés az érettségi témaköröknek megfelelő kommunikációs helyzetekben, valamint a retorikai alapvetések elsajátítása.

A 9–10. évfolyamon a gyakorlati alkalmazás mellett a nyelvtani ismeretek elméleti alapvetéseit is el kell sajátítani, a diákoknak meg kell ismerniük a szlovén nyelv rendszerét: a hangtani, szóalaktani, szójelentéstani és részben a mondattani ismereteket.

A korosztály előismeretei, életkori sajátosságai már lehetővé teszik a szlovén nyelvre vonatkoztatottan is a nyelvvizsgáló, elemző képesség továbbfejlesztését.

Cél, hogy a szlovén nyelv rendszerére vonatkozó elméleti és gyakorlati ismeretek révén, a tanulók tudatos nyelvfelhasználókká váljanak.

A nyelvtani ismeretek, a nyelvhasználat fejlesztése alkalmassá teszi a diákokat a szlovén nyelven történő ismeretszerzésre, az árnyalt, világos és a kommunikációs partnerek számára érthető és élvezhető információközvetítésre, a társas érintkezés helyes nyelvi magatartásformáinak tökéletesítésére.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 54 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv alapszókincsének ismerete a következő témakörökben: Én; A családom, családtagjaim, rokonaim; Az emberi test részei; Egészség, betegség; Táplálkozásunk; Időviszonyok, évszakok, hónapok, napok; Az időjárásnak megfelelő öltözködés és a divat; Ünnepek a családban, társadalomban; Emberi érzelmek, hangulatok; Otthonunk, lakásunk; Az iskola; Lakóhelyünk; Színek a környezetünkben. Alapvető szlovén nyelvtani ismeretek a gyakorlati alkalmazás szintjén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szóbeli nyelvi képességek fejlesztése: a tanulók szövegértő és szövegalkotási kompetenciáinak fejlesztése a mindennapi témakörökben. Vitákban, párbeszédekben, irányított beszélgetésben való aktív részvételre ösztönzés. A helyes ejtés, a mondatfonetikai eszközök helyes használatára nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A hangok tiszta artikulációjának gyakorlása és helyes rögzítése az újonnan megtanult kifejezésekben. Szavak, mondatok helyes hangsúlyozása. Megfelelő hanglejtés alkalmazása a beszéd és az olvasás során. Hallott szövegek értésére irányuló feladatok megoldása. Szókincsgyarapítás a már ismert szavak szócsaládjának megismerésével. Rokon értelmű szavak, ellentétes jelentésű szavak, nem-faj fogalmak, gyűjtőfogalmak gyűjtése. Leíró és elbeszélő közlésfajtákban családtagok, természeti és társadalmi környezet, otthon, iskola, a	A tanuló – jó artikulációval, helyes intonációval, érthetően beszél; – megérti a tanári utasításokat, kérdéseket, kommunikációs partnerei közléseit; – helyesen válaszol a feltett kérdésekre; – képes választékosan, nyelvileg igényesen, jó szlovénséggel beszélni, gondolatait a kommunikációs funkciónak, célnak megfelelően változatos, kifejező szóválasztással, a lényeg megfelelő kiemelésével, pontosan megfogalmazni; – az igényes szlovén köznyelv	*Magyar nyelv és irodalom:* szókincsfejlesztő gyakorlatok, a szóbeli szövegalkotás gyakorlata; szóbeli szövegtípusok; a kulturált párbeszéd, a vita ismérvei, kommunikációs ismeretek, szójátékok. *Vizuális kultúra:* képek, festmények, művészi alkotások értelmezése szóban. *Idegen nyelvek:* szókincsfejlesztés.

középiskolai tanulmányok újdonságainak bemutatása. Beszélgetés érzelmekről, hangulatokról, az évszakoknak megfelelő öltözékekről, ruhadarabokról, táplálkozási szokásokról. Szóbeli élménybeszámolók alkotása. Párbeszédek szerkesztése (utazásról, utazási szokásokról a múltban és napjainkban, a megismert tájakról stb.). Hosszabb beszélgetések, viták folytatása mindennapi témákban (egészségről, betegségről, mindennapi teendőkről stb.). Bevásárlás során, postán, bankban, illetve vendéglátó egységekben elhangzó párbeszédek megidézése. A szlovén nyelvű telefonálás kultúrájának elsajátítása.	szókincséből a folyékony kommunikációhoz szükséges mennyiséget ismeri és használja.	*Földrajz:* hazánk, Magyarország. *Szlovén népismeret:* szűkebb hazánk: az Alpokalja, a szlovén Rába-vidék. *Technika, életvitel és gyakorlat:* a helyes öltözködés; az egészséges táplálkozás, ételek. *Informatika:* az információs társadalom hatása a nyelvre: a kulturált telefonálás, internethasználat.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kommunikációs folyamat, kommunikációs tényező, kommunikációs funkció, leíró közlésfajta, elbeszélő közlésfajta, vita, képolvasás, társalgási stílus, mindennapi (nem művészi) szöveg, szóbeli gyakorlati szövegtípus, információs társadalom, világháló.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 40 óra**
Előzetes tudás	Az olvasás különböző technikáinak biztos ismerete. Alapvető szövegfeldolgozási eljárások ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasási és szövegértési képességek folyamatos fejlesztése, mélyítése: a megértés, megjegyzés, reprodukálás képességének fejlesztése. A kifejező, interpretáló olvasás, felolvasás gyakoroltatása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Olvasási gyakorlatok. Igényes irodalmi nyelven szerkesztett köznapi és szépirodalmi szövegek értő-értelmező olvasása és felolvasása. A mondatfonetikai eszközök helyes használata. Artikulációs gyakorlatok, beszédtechnikai gyakorlatok. Szövegértési gyakorlósorok	A tanuló képes – a szövegértési technikák gördülékeny használatára; – adott szövegegész vagy szövegegység/rész információinak azonosítására és megnevezésére; – az olvasott szöveg minél pontosabb értését eredményező olvasási	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértelmezési eljárások alkalmazása. Szövegértési és fogalomhasználati kompetenciák. A szövegekkel „folytatott párbeszéd” gyakorlata – elemzési technikák,

megoldása – a tanult témakörökhöz kapcsolódó tartalmakkal rendelkező források felhasználásával a szókincs, frazeológiai egységek és jellemző mondatfordulatok gyarapításának szolgálatával. A nyomtatott tartalmak megértését fejlesztő tevékenységek: tankönyvi illusztrációk, képek, grafikonok értelmezése. Szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegének a másik nyelven történő összefoglalása, kifejező, helyes nyelvhasználattal való elmondása, fordítási gyakorlatok. Következtetés a szövegben ki nem fejtett tartalmakra.	stratégiák alkalmazására; – elbeszélő, ismeretterjesztő, esszéjellegű szövegek értésére; – adott szövegben megfogalmazott információk elkülönítésére, szükség szerinti felhasználására az iskolai szövegértési feladatok mellett a való életben is (pl. szlovén nyelvű használati utasítás valamely termékhez).	eljárások. *Idegen nyelvek:* szótárhasználat, fordítási gyakorlatok. *Szlovén népismeret:* bázisszövegek a szlovén nép történelméből, hagyományairól, a Rába-vidéki szlovének életéről, hiedelem- és hitvilágukról.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, információazonosítás, szómagyarázat, értelmező feladat, következtetés, sorok közötti olvasás, implikáció, ellipszis, ok-okozati viszony.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 38 óra**
Előzetes tudás	A szlovén írás jelrendszerének ismerete és gördülékeny, helyes használata. A szövegalkotás alapvetéseinek ismerete, a helyes szövegtagolás, a fő szövegegységek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A gondolkodás és a szlovén nyelvi normának megfelelő írásbeli önkifejezés fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Megadott szempontok figyelembevételével informális és formalizált szövegek alkotása helyesen megválasztott nyelvi eszközökkel. A témának megfelelő, árnyalt tartalmak kifejezésére törekvő szókincs használata. A nyelvi normák helyes használatára törekvés. Gyakorlati szövegtípusok alkotása, hivatalos levelezés: önéletrajz, pályázat, kérvény,	A tanuló képes – gördülékeny, jó stílusú szöveg alkotására adott témákban és az annak megfelelően megválasztott szövegtípusban; – szövegfajták (leíró, elbeszélő, elemző-meggyőző) ismérveinek helyes használatára; – esztétikusan rendezett írásmű megalkotására;	*Magyar nyelv és irodalom:* A szövegalkotás gyakorlata. Az elbeszélő, a leíró, az elemző-meggyőző-érvelő fogalmazás alapelvei. A nyelv és gondolkodás kapcsolata. Fogalmazástechnikai tudnivalók.

igazolás, mozgósító hirdetés, meghívó, panaszlevél, reklamáció, reklám írása. A helyesírás értelemtükröző szerepének megértése és tudatos alkalmazása az írásbeli szövegművek alkotása során. Tanórai jegyzetelés gyakorlása.	– lényegkiemelő, áttekinthető önálló jegyzetelésre.	*Informatika; magyar nyelv és irodalom:* projektmunka – anyaggyűjtés, rendszerezés, vázlat, gondolattérkép készítése, kidolgozása. *Szlovén népismeret:* a szlovén népismeret tárgykörébe sorolható szövegek alkotása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegegész, szövegegység, szövegrész, bekezdés, mondat, funkcionális szöveg.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képességek fejlesztése**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	Alapvető tanulás-módszertani ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A hatékony tanulást segítő különböző eljárások önálló, tudatos használatára nevelés. Hatékony könyvtár- és internethasználatra nevelés.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Változatos tanulási technikák elsajátítása, gyakorlása: figyelem, koncentráció, rendszerezés, ismétlés, rögzítés, a más nyelven történő memorizálás, emlékezés módszerei. Az önálló feladatvégzés és információszerzés gyakorlása: könyvtárlátogatás, anyaggyűjtés az interneten, a szlovén „Bibliobusz” látogatása, egyéb, a tömegkommunikációs eszközök által elérhető információk feldolgozása (pl. szlovén televízió adásai). Szlovén nyelvű folyóiratok, újságok olvasása. Tanulást támogató eljárások: szótárfüzet, egynyelvű tematikus szlovén szótárak használata.	A tanuló képes – nyomtatott kiadványokat, pl. lexikont és az elektronikus médiát információszerzésre használni; – szövegfeldolgozási és gondolkodási műveletekre (pl. kérdésfeltevés, információrendezés, következtetés, értelmezés, értékelés).	*Matematika; magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* hosszabb terjedelmű tananyagtartalmak lényegi elemeinek kigyűjtése, lényeglátás, ismétlés, rögzítés, memorizált ismeretek visszamondása. *Szlovén népismeret:* megfigyelés, következtetés, rögzítés a szlovén nemzetiség életének és hagyományainak tanulmányozása során.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, lexikon, koncentráció, memorizálás, tanulási szokás, önművelés, lényeglátás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 84 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv iskolai és kisközösségi használatához, írott szövegek megértéséhez szükséges alapvető nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek birtoklása.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Nyelvtani ismeretek bővítése, rendszerezése. A szlovén nyelv kommunikációs eszközként történő általános használatára nevelés szlovén nyelvű környezetben. A szlovén nyelvi kultúra fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelv rendszerének rendszerező elsajátítása ismétlő és ismeretbővítő módszerekkel. Hangtani ismeretek: a szlovén hangzóállomány ismerete és helyes használata. A hangzók módosulása a magán- és mássalhangzók találkozása folytán. A kiejtés és a leírás eltérésének megfigyelése egyes hang/betűkapcsolatoknál. Szótan: Szóelemek és szójelentés összefüggései (befejezett és folyamatos igepárok, melléknévfokozás szóelemei. *A szlovén nyelv szófaji rendszere*. Az *igei* főcsoport jellemzői és az igeragozás szabályai: a helyes igealakok használati szabályai (nedoločnik, namenilnik, deležnik na-l, glagolnik itd.); a cselekvő száma (egyes, kettes, többes), neme, személye; az igemódok, igeidők; a módbeli segédigék használati szabályai; a rendhagyó igék ragozásának elsajátítása. A *főnévi* főcsoport jellemzői: a főnév neme, száma, esetragozása és esete; az I. főnévragozás és a II. főnévragozás; a rendhagyó főnevek ragozása; mássalhangzóra végződő nőnemű főnevek, a magánhangzóra végződő hímnemű főnevek ragozása, semleges nemű főnevek ragozása. *Melléknévi* szavak, a melléknevek	A tanuló – a kommunikáció minden területén rugalmasan részt tud venni a beszélgetésekben; – viszonylag jól, a mondanivaló jelentését nem zavaróan használja a nyelvi szabályokat szóban és írásban egyaránt; – biztonsággal használja az elsajátított szlovén szókincset, a nyelvi eszközök egyéni tárházát, a szófordulatokat és körülírásokat; – helyesen alkalmazza az alapvető helyesírási, nyelvhelyességi szabályokat az írásbeli és szóbeli szövegalkotások során.	*Magyar nyelv és irodalom:* nyelvtipológia; nyelvrendszerek, nyelvtan; a nyelvek használati szabályai. *Idegen nyelvek:* nyelvrendszerek, nyelvtan; a nyelvek használati szabályai, esetek és vonzatok, folyamatos és befejezett igék.

ragozása, a melléknév és főnév egyeztetése, a melléknév fokozása. A „birtokos” melléknév (Cankarjev dom, očetova ura, najina ljubezen). A *számnevek* és használati szabályaik: a számnév és főnév egyeztetése nem, szám, anyagnév, egyedi név, gyűjtőnév függvényében. A *névmások* rendszere: főnevet helyettesítő névmások és esetragozásuk, főnevet, melléknevet és számnevet helyettesítő névmások és használati szabályaik megismerése. *Egyéb szófajok*: kötőszók, elöljárószók, indulatszók és használati szabályaik. Mondatfajták helyes alkalmazása.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nyelvtípus, ragozó nyelv, ragasztó nyelv (agglutináló, flektáló), ragozási rendszer, eset, vonzat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 86 óra**
Előzetes tudás	Szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások ismerete. Jeles szlovén szerzők a klasszikus és a kortárs szlovén gyermek- és ifjúsági irodalomból. Alapvető irodalomelméleti ismeretek – műnemek, néhány műfaj, költői kép – a felismerés és megnevezés szintjén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak megismertetése, megértésük és értelmezésük segítése. A művek és a műfajok összefüggéseinek tudatosítása. A műértő olvasóvá válás támogatása, az interpretációs készség fejlesztése szlovén nyelven.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A klasszikus szlovén irodalom alkotásainak olvasása és műközpontú elemzése a szlovén nép kultúrájának, gondolkodásmódjának, múltbéli, történelmi küzdelmeinek, életének megismerése céljából. A szlovén irodalom irodalomtörténeti szemléletű,	A tanuló képes – szlovén irodalmi alkotásokat önállóan olvasni, értelmezni; – az alkotásokat korban és stílusirányzatok szerint elhelyezni; – a műveket műközpontúan elemezni a bennük foglalt erkölcsi, esztétikai értékek	*Ének-zene:* a népdalok szövege, érzelmek, hangulatok. *Szlovén népismeret:* Rába-vidéki szlovén népmesék, mondák, balladák.

vázlatos áttekintése. Szlovén népköltészeti alkotások megismerése: népmesék, népmondák, tanmesék, közmondások és szólások, népi elbeszélő költemények, balladák, népdalok olvasása, jellemzőik megfigyelése. A szlovén szépirodalom kialakulásának vizsgálata források alapján. Az egyházi jellegű, összefüggő szlovén nyelvű kézírásos szövegemlékek (*Celovški, Stiški rokopisi*). Bibliafordítások (Jurij Dalmatin). Irodalomelméleti tudnivalók elsajátítása. Szerzők és művek, különböző műfajok jellemzőinek elsajátítása: A felvilágosodás korának szlovén irodalma. Anton Tomaž Linhart *Županova Micka* című vígjátéka – a dráma, a komédia fogalma. Romantika a szlovén irodalomban. Jernej Kopitar és Matija Čop szerepe. France Prešeren élete és művei: Balladák és románcok – *Povodni mož* – a ballada jellemzői. Részletek a *Krst pri Savici*-ból, az eposz jellemzői. France Prešeren lírai költészete: *Gazele, Soneti nesreče, Sonetni venec* – a szonett, a szonettkoszorú jellemzői. *Zdravljica* – a bordal, himnusz jellemzői. *Slovo od mladosti* – az elégia sajátosságai. A romantikától a realizmusig. Fran Levstik: *Potovanje od Litije do Čateža–potopis.* Josip Jurčič: *Deseti brat*, – részletek – a regény műfaji jellemzői. *Sosedov sin*– részletek	befogadása, megértése, megítélése szándékával; – irodalmi műfajok alaki és tartalmi jegyeit felismerni; – a műveket műfaj szerint csoportosítani; – irodalmi műveket megadott szempontok szerint elemezni.	*Magyar nyelv és irodalom:* népköltészet, műköltészet, műfaji ismeretek, költői nyelv, korstílusok, stílusirányzatok és jellemzőik. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* Élet a középkori Európában. A kereszténység elterjedése Európában. Az újkor történelmi változásai, a felvilágosodás hatása az emberi gondolkodásra. „Népek tavasza” – 1848 törekvései.

olvasása. Simon Gregorčič: *Nazaj v planinski raj, Kupa življenja.* Realizmus, naturalizmus a szlovén irodalomban. Anton Aškerc epikus költészete: *Anka* vagy *Zimska romanca.* A modern szlovén költészetből. Dragotin Kette szerelmi költészete és diákversei: *Pijanec, Zimska idila.* Josip Murn-Aleksandrov versei a paraszti világról, természetről és a szerelemről: *Pesem o ajdi, Pesem o klasu, Kakor roža na poljani.*		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szépirodalom, műfajelmélet, eposz, szonett, ballada, komédia, dal, regény; tartalmi elem, formai elem, költői nyelv, művészi képalkotás, szókép és alakzat, stílusirányzat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Együttműködés, társadalmi, közösségi szerepek az iskolában, a lakóhelyen. A közösségi együttélés szabályai osztályban, iskolán belül, lakóhelyi közösségekben, munkamegosztás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Szlovén irodalmi alkotások erkölcsi tanulságának tudatosítása. Önálló ítélet- és véleményalkotásra nevelés különböző szituációkban. Konfliktuskezelési képesség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Ítéletek alkotása az olvasott irodalmi művek szereplőinek cselekedeteiről, jellemükről. Alapvető erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák felismerése, azonosítása a mindennapi és irodalmi élmények kapcsán (szép, csúnya, jó, rossz, igaz, hamis). A megismert szlovén művek, történetek tanulságának összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Mindennapi konfliktusok modellálása, megoldások	A tanuló képes – ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát önállóan fejleszteni; – az egyén életében és a társadalomban felmerülő erkölcsi problémákra, jelenségekre reflektálni; – egyéni konfliktuskezelési stratégiákat és eljárásokat kialakítani; – a történeti érzéket tudatosan és önállóan fejleszteni, – a személyiségek közötti	*Etika:* konfliktushelyzetek, az emberi jellem és a közösség kapcsolatai. *Magyar nyelv és irodalom:* Viselkedésminták különféle élethelyzetekben az irodalmi példákban. A Biblia példabeszédei. *Vizuális kultúra:* átélt,

keresése. Történetek a szlovén folyóiratokból, a világhálóról– tanulói értékelés a személyiségfejlesztés céljából.	különbözőségeket elfogadni.	elképzelt események vizuális kifejezése, személyiségjegyek megjelenítése művészi alkotásokon.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Értékrend, értéktelítettség, értéknélküliség, pozitív jellem, személyiségjegy, konfliktuskezelés, ítéletalkotás, tanulság, személyiségfejlődés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló képes a tanult témakörökhöz tartalmilag közelálló, az életkorának, előismereteinek és érdeklődésének megfelelő tematikájú hallott és olvasott szöveg megértésére, mondanivalójának követésére, vázlatos összefoglalására, a főbb elemek kiválogatására és azonosítására. Képes az egyszerűbb kommunikációs helyzetekben beszédpartnere és a téma, szituáció figyelembevételével kommunikálni. Kétszemélyes és kiscsoportos kommunikáció során kifejezi a kérését, kívánságát, szükség szerint alkalmaz tiltást, parancsot, felszólítást, javaslatot, figyelmeztetést, illetve reagál is ezekre. Képes megfogalmazni meghívást, rendelést, kínálást. Az olvasott szövegekben megjelenő problémákat, döntéseket, konfliktusokat és az azokat kiváltó okokat tudja értelmezni, értékelni. Képes logikus összefüggések bemutatására, következtetések levonására, önálló döntéshozásra a megismert irodalmi szituációk és mindennapi élethelyzetek nyomán. Képes különböző szerepekkel való azonosulásra, problémamegoldó gondolkodását egyszerűbb formában szlovén nyelven is igazolja. Képes egyes szövegtípusok formai és tartalmi jegyei alapján önálló szövegek szerkesztésére: tud írni elbeszélést, leírást, jellemzést, vitát, önéletrajzot, kérvényt, blogot, baráti levelet, egyszerű hivatalos levelet. Képes fordítással közvetíteni, és a korosztályának megfelelő szlovén nyelvű szövegek fontos információit magyar, illetve szlovén nyelven összefoglalni. Ismeri – és törekszik a minél pontosabb használatra – a szlovén nyelv normáit, az írott és a beszélt nyelvre vonatkoztatva. Ismeri a szlovén helyesírás középiskolai tartalmakban előforduló szabályait, és önálló szövegalkotásai során használni igyekszik azokat. Képes a szlovén irodalom irodalomtörténeti szemléletű vázlatos áttekintésére, a 20. századig ismer 7-8 szerzőt és két-három művüket. Ismeri és használja *A szlovén irodalmi nyelv értelmező szótárát (SSKJ)*. Ismeri a tanulást támogató eljárásokat, mint pl. az adatkeresés, anyaggyűjtés nyomtatott és elektronikus források segítségével; tematikus egynyelvű szótárak használata. A szlovén nemzetiség kultúráját, hagyományait, szokásait tanulmányain túl gyakorlati tapasztalatból is ismeri.

11–12. évfolyam

Az utolsó két évfolyamon a diákok korábbi tanulmányaiból, a szűkebb környezetük szlovén nemzetiségi nyelvhasználatából származó ismereteinek rendszerszerű továbbfejlesztését, a szlovén nyelvnek mint az emberi kommunikáció alapvető eszközének minél megalapozottabb ismeretét kell célul meghatározni.

A szlovén-magyar kétnyelvű oktatás révén a diákok gazdag szókinccsel rendelkeznek egyes természettudományos tantárgyak, a testnevelés és sport, vizuális kultúra, ének-zene, az etika, illetve a mozgókép-kultúra és média tematikái köréből. Ezt az egyes tanévek tartalmait tervező tanárnak érdemes szem előtt tartania.

Ebben a ciklusban a fejlesztés kiterjed a szlovén nyelv nyelvtani rendszerének elméleti elsajátítására, a szlovén kommunikáció nyelvi normához minél jobban közelítő használatára, a retorikai alapvetések alkalmazására.

Ebben a tanulmányi periódusban is fontos a tematikus szókincsfejlesztés, az érettségi témaköröknek megfelelő kommunikációs helyzeteknek, a diákok érdeklődésének, a társadalmi elvárásoknak megfelelő témakörökben.

A diákok mélyítik hangtani, szóalaktani, szójelentéstani, mondattani és szövegtani ismereteiket, az alapvető kommunikációelméleti és retorikai tudástartalmakat.

A korosztály előismeretei, életkori sajátosságai már lehetővé teszik, a szlovén nyelvre vonatkoztatottan is, a nyelvvizsgáló, elemző képesség továbbfejlesztését. A szlovén nyelv rendszerére vonatkozó elméleti és gyakorlati ismeretek révén a tanulók tudatos nyelvfelhasználókká válnak. A nyelvtani ismeretek, a nyelvhasználat fejlesztése alkalmassá teszi a diákokat a szlovén nyelven történő ismeretszerzésre, az árnyalt, világos és a kommunikációs partnerek számára érthető és élvezhető információközvetítésre, a társas érintkezés nyelvi magatartásformáinak tökéletesítésére.

E tanulmányi periódusban már számba vehető, hogy szinte felnőtt emberekkel dolgozik a pedagógus, így elvárható, hogy az érettségire készülő diákok ennek tudatában – egyéni képességeiknek megfelelően – minél hatékonyabb munkát végezzenek a szlovén nyelv elsajátítása érdekében. Fontos tudatosítani a tanulókban, hogy felmenőik, szüleik, nagyszüleik anyanyelvét tanulják, a pozitív attitűd megerősítése az iskolai munka részének kell lennie.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, alkotása**	**Órakeret 48 óra**
Előzetes tudás	A tanulók ismerik a szlovén nyelv alapszókincsét az érettségi vizsgákon is számon kérhető témakörök legtöbbjében. Párbeszédek folytatására, irányított beszélgetésben való részvételre képesek, vitakészségük kialakult. Megalapozott szlovén nyelvtani ismeretekkel rendelkeznek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A szlovén nyelv mondatfonetikai eszközeinek helyes használatára nevelés. A tanulók szövegértő és szövegalkotási kompetenciáinak fejlesztése a mindennapi témakörökben, valamint a társadalmi érintkezés igényesebb pontjain is. Az érettségi vizsga követelményeinek megfelelő fejlesztés; hangsúlyozottan a „Hallott szöveg értése” írásbeli vizsgarészre, illetve a szóbeli feleletekre.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Szavak, mondatok helyes	A tanuló képes	*Magyar nyelv és*

hangsúlyozása, megfelelő hanglejtés alkalmazása a szlovén nyelvű beszédben, előadásban. Hallott szövegek értésére irányuló feladatok megoldása. A hatékony kommunikáció feltételeinek vizsgálata. A hallgatási folyamat elemeinek tanulmányozása a szlovén egynyelvű könyvek hangzó anyagaival: figyelés, jelentés azonosítása, értékelés. További szókincsgyarapítás. A helyes szóválasztást, eredetiséget, az egyéni beszédstílus kialakítását szolgáló gyakorlatok. Nyelvi közhelyek, elcsépelt, ötlettelen szóképek kerülését célzó gyakorlatok. Szituáció-értelmezés. Párbeszédek szerkesztése a társadalmat érintő kérdésekről: Környezetkárosítás, globális felmelegedés, fenntartható fejlődés, környezetvédelem. Betegségmegelőzés, egészséges életvitel–táplálkozás, a test karbantartása, egészségkárosító szokások elleni védekezés. Divat, divatdiktátorok, mai öltözködés. Zenei stílusok: klasszikus zene, népzenei hagyományok, könnyűzenei stílusok. Továbbtanulás, karriertervezés, az egyéni érvényesülés és személyes jövő tervezése. Élménybeszámolók a leíró, elbeszélő és elemző-magyarázó közlésfajták alkalmazásával a nyelvi képzések klasszikus témaköreiben. Hosszabb terjedelmű, televízióban, rádióban elhangzó szövegek értelmezése. Alkalmi beszédek tervezése, írásbeli előkészítése és bemutatása a tanulócsoportban pl. a szlovén kultúra napjára, nemzetiségi napra, évfordulóra, ballagásra.	– jó artikulációval, helyes intonációval érthetően beszélni; – minden beszédhelyzetben helyesen használni a mondat- és szövegfonetikai eszközöket; – a szlovén nyelv nyelvdallamát a szöveg megértésének támogatására használni; – az igényes szlovén köznyelv szókincséből a folyékony kommunikációhoz szükséges mennyiséget ismerni és használni; – aktívan bekapcsolódni a társadalmat érintő kérdésekről és az érdeklődésébe tartozó témákról szóló beszélgetésbe; – megérteni a tanult témákhoz tartozó, szóban elhangzó szövegek lényegét; – az elhangzottak tömörített összefoglalására; – a beszédben a kommunikáció és a metakommunikáció összhangját érvényesíteni; – meggyőzően érvelni, véleményt, állásfoglalást, logikus gondolatmenetet kialakítani.	*irodalom:* Szókincsfejlesztő gyakorlatok. A szóbeli szövegalkotás gyakorlata. Szóbeli szövegtípusok. A kulturált párbeszéd, a vita ismérvei. Kommunikációs és retorikai alapismeretek. *Vizuális kultúra:* képek, festmények, művészi alkotások értelmezése szóban. *Idegen nyelvek:* Szókincsfejlesztés és verbalizációs készségnövelés idegen nyelven. Asszociációs láncok. A nyelvi rendszerek tipológiája. *Földrajz:* Európai Unió; Európa országai, gazdaságföldrajzi ismeretek; Szlovénia földrajzi, politikai jellemzői. *Informatika:* az információs társadalom hatása a nyelvre; a világháló helyes használata az információ, ismeretszerzés és a vizsgára készülés érdekében. *Ének-zene:* zenei stílusok, zenei műveltség.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Retorika, alkalmi beszéd, ünnepi beszéd, méltatás, elemző-meggyőző szöveg, érvelő szövegfajta, érv, állítás, cáfolat, művészi-szépirodalmi szöveg, kritika, interpretáció, szelektálás, visszajelzés, nonverbális visszajelzés, nyitott kommunikáció.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Olvasás, írott szöveg megértése**	**Órakeret 36 óra**
Előzetes tudás	Olvasási és szövegértési képességek és készségek birtoklása. Kifejező, interpretáló felolvasás.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A továbbtanuláshoz és/vagy a munka világához szükséges olvasási és szövegértési képességek és készségek fejlesztése. A szövegértés mint a tanulás sikerességének záloga: megértés, rögzítés, reprodukálás képességének az önálló ismeretszerzéshez szükséges szintre fejlesztése. Egynyelvű szótárak (SSKJ) és tematikus egynyelvű szótárak a tudás megszerzését szolgáló használatára nevelés.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Az írott szövegek értését ellenőrző feladatok, gyakorlatok. Ismeretközlő és irodalmi szövegek értelmezése. A szöveg kommunikatív sajátosságainak, cím és szöveg, téma, üzenet összefüggésének vizsgálata. A szöveg grammatikai és tartalmi-logikai kapcsolóelemeinek kikeresése. A szövegíró álláspontjának, véleményének azonosítása feladattípusokkal. A szövegben ki nem fejtett tartalmakra következtetés. Szépirodalmi szövegek bemutatása dramatizált előadásokkal. Igényes irodalmi nyelven szerkesztett köznapi és szépirodalmi szövegek értő-értelmező olvasása és felolvasása a mondatfonetikai eszközök helyes használatával. Artikulációs gyakorlatok, beszédtechnikai gyakorlatok. Szlovén és magyar nyelvű tartalmak lényegének a másik nyelven történő összefoglalása,	A tanuló képes – az olvasott szöveg minél pontosabb értését eredményező olvasási stratégiák alkalmazására; – a szövegértési technikák gördülékeny használatára; – szövegegész/szövegegység/ rész információinak azonosítására, lényegkiemelésre, a főbb üzenetek, mondanivaló össze-foglalására; – tájékoztató, ismeretterjesztő, esszéjellegű tudományos és szépirodalmi szövegek értésére és azonos nyelvű, irányított kérdések nélküli reprodukálására.	*Magyar nyelv és irodalom:* Szövegértési feladattípusok és megoldási módszerek. Szövegfeldolgozási, szövegértelmezési eljárások. Különböző műfajú szépirodalmi művek elemzése. A szövegek kiterjeszthető jelentésmezeje: többletjelentés, másodlagos jelentés, szimbolikus jelentés. *Idegen nyelvek:* Szótárhasználat, fordítási gyakorlatok. Egynyelvű szótárak alkalmazása a szövegfeldolgozások során. *Szlovén népismeret:* Szövegek Szlovénia történelméből, földrajzából, társadalmi, politikai életéből. Rába-vidéki szlovén irodalom,

kifejező, nyelvileg helyes elmondása. Fordítási, tolmácsolási gyakorlatok.		újságok, naptárak szövegeinek értő olvasása, feldolgozása.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szövegtípus, magánéleti, közéleti, hivatalos, tudományos, sajtó-, egyházi szöveg, jelentésmező, többletjelentés, mögöttes jelentés, stílus.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Írás, szövegalkotás**	**Órakeret 36 óra**
Előzetes tudás	A gondolkodás és a nyelvi önkifejezés helyes, a szlovén nyelvi normának megfelelő, az olvasó számára érthető módon történő megvalósítása írásban. A szövegalkotás alapvetései.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az írásbeli kifejezőkészség továbbfejlesztése. Felkészítés a középszintű érettségi vizsgán elvárt szövegalkotási feladatokra.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Írott szövegek alkotása helyesen megválasztott nyelvi eszközökkel; a témához rendelt megfelelő, árnyalt tartalmak kifejezésére törekvő szókincs választásával. A helyesírás értelemtükröző szerepének tudatos alkalmazása. Szövegtípusok szerkesztési eljárásainak figyelembevétele. Magánszemélyek hivatalos levelezésének, igényes szövegtípusainak megismerése. Igényes gyakorlati szövegtípusok alkotása (kérvény, pályázat, hirdetés stb.). Tájékoztató, információközvetítő szövegek alkotása (figyelemfelhívás környezet- és egészségvédelmi témakörökben, reklám stb.). Lehetőség szerint újságcikkek írása a *Porabje* című szlovén nemzetiségi hetilap számára, cikkek a *Porabski koledar* számára. Munkafolyamatok leírása: pl. a projektkészítés folyamatának, elemeinek dokumentálása. Források felhasználása az idézés	A tanuló – ismeri az írásbeli szövegfajták elméleti és gyakorlati jellemzőit; – képes a szövegfajták helyes, a kifejezendő tartalomnak megfelelő kiválasztására; – képes gördülékeny, jó stílusú szövegek alkotására; – képes a mondanivaló esztétikus elrendezésére.	*Magyar nyelv és irodalom:* A nyelv és gondolkodás kapcsolata. Érvelés, érvtípusok, műelemzés, összehasonlító elemzés. Fogalmazástechnikai tudnivalók, fogalmazások szerkezeti részeinek optimális arányai. *Informatika; magyar nyelv és irodalom:* projektmunka – anyaggyűjtés, rendszerezés. *Szlovén népismeret*: tradicionális Rába-vidéki népi hagyományok munkafolyamatainak leírása, pl. a kendermagtól/ lenmagtól a készruháig; a tökmag vetésétől a

szabályainak figyelembevételével. Anyaggyűjtés, vázlatkészítés, gondolattérkép készítése. Az anyag elrendezésének gyakorlása. Szakmai szövegek szerkesztése a két nyelven tanult tantárgyakhoz kapcsolódóan.		tökmagolajos ételekig.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Érvtípus, érv, cáfolat, ok-okozati összefüggés, következtetés, beszédszándék, idézés, forrásmunka, hivatkozás, jogvédelem, plágium.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A tanulási képességek fejlesztése**	**Órakeret 12 óra**
Előzetes tudás	A hatékony tanulást segítő különböző eljárások önálló, tudatos használata. Céltudatos könyvtár- és internethasználat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az érettségi vizsga követelményeinek megfelelő módszertani felkészültség elérése: az írásbeli és szóbeli vizsga jellegének és elvárásainak tudatosítása. A szlovén nyelvi fejlődés igényének kialakítása.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Változatos tanulási technikák megfelelő alkalmazása az ismeretszerzés, elsajátítás, a tudás rögzítése érdekében (bevésés, megőrzés, felidézés; analízis, absztrahálás, összehasonlítás, összefüggések megállapítása). Figyelem, koncentráció, emlékezetpróba, változatos memóriagyakorlatokkal; rendszerezésre való készség, ismétlés, rögzítés, a más nyelven történő rendszerszemlélet gyakorlása. Tanulás a tömegkommunikációs eszközök segítségével. Az *SSKJ, SPP* használata a tanulmányok során. Az érettségire készülést segítő módszerek gyakorlása.	A tanuló – a szlovén nyelvű szövegek olvasását permanens önművelése, önképzése eszközévé teszi; – a nyomtatott médiát (pl. egynyelvű szótár, lexikon) és az elektronikus médiát információszerzésre használja; – a feladat elvárásainak megfelelően alkalmazza a különböző olvasási technikákat (pl. globális, szelektív); – a szöveg feldolgozása során tartalmi szervezőtechnikákat (pl. jegyzetelés, kulcsszavak megállapítása, tagolás, segítségével történő rendszerezés) alkalmaz; – önállóan választ és alkalmaz prezentációs technikákat.	*Magyar nyelv és irodalom; történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* A kiegészítő anyag mint információforrás. Forrásmunkák elemzése. Hivatkozások, bibliográfiák kezelése. *Szlovén népismeret:* megfigyelés, következtetés, rögzítés a szlovén nemzetiség életének és hagyományainak tanulmányozása során.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egynyelvű szótár, szakkönyvtár, média, memorizálás, önművelés.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Anyanyelvi kultúra, ismeretek a szlovén nemzetiség anyanyelvéről**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	A szlovén nyelv kommunikációs eszközként történő használata, a szlovén nyelvi kultúra ismerete és használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tudatos, igényes szlovén nyelvhasználatra nevelés. A nyelvi interferencia miatt jellemzően előforduló hibák tudatosítása, önkorrektúrára nevelés. A szlovén nyelvi kultúrának a középiskolás életkornak megfelelő szintre történő fejlesztése. A tanult szókincs, a nyelvi eszközök széles spektrumának, az igényes szófordulatok alkalmazásának továbbfejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
A szlovén nyelv területi/földrajzi és társadalmi tagolódásának megfigyelése: nyelvjárások és rétegnyelvek. *Szószerkezetek és mondattani ismeretek.* A szlovén mondatok osztályozása a kommunikációs szándék szerint, a mondatok modalitása. Akarat, szándék kifejezése a módbeli segédigékkel és főnévi igenévvel (nedoločnik). *A szlovén mondatok szerkezete*. Az egyszerű mondat és részei: alany, állítmány, tárgy, határozók, jelzők. Az összetett mondatok: alárendelő mondatok–alanyi, tárgyi, határozói és jelzői alárendelés. A mellérendelő összetett mondatok: kapcsolatos, fokozó, választó, ellentétes, okot megvilágító (vzročno priredje), következtető, magyarázó mellérendelések. A magyar nyelvétől eltérő mondattípusok azonosítása. Mondatközi és mondatvégi írásjelek és használati szabályaik gyakorlása a mondattani és helyesírási ismeretek tükrében.	A tanuló – a megnevezés szintjén ismeri a szlovén nyelv nyelvjárásait; – ismeri a szinkrón és diakrón nyelvvizsgálat lényegét; – képes a kommunikációs szituációnak megfelelő modalitású mondatok használatára; – mondattanilag jól szerkesztett mondatokat és szöveget tud alkotni szóban és írásban egyaránt; – képes árnyaltan fogalmazni, az érzelmi, intellektuális tartalmak közvetítésére megfelelő mondatszerkezeteket használni; – helyesen alkalmazza az alapvető helyesírási szabályokat a tanórai gyakorlatban és házi feladatai megoldása során, szövegalkotásban és nyelvi feladatok megoldásában; – ismeri a szlovén nyelv történeti fejlődésének vonalát, a nyelv és nyelvtan, a szótárak legjelentősebb kutatóit, a szótárkészítőket.	*Magyar nyelv és irodalom:* Nyelvjáráskutatás, a nyelv társadalmi tagolódása. Szinkrón és diakrón nyelvvizsgálati módszerek. Szószerkezetek és használati szabályaik. Mondattani ismeretek: a mondatok modalitása, alá- és mellérendelő viszonyok a nyelvben. A szöveg fogalma. Szövegösszetartó erő. Grammatikai kapcsolóelemek a szövegben. Tartalmi-logikai kapcsolóelemek a szövegben. Egyenes beszéd, függő beszéd, idézés. *Idegen nyelvek:* Az indoeurópai nyelvcsalád nyelvei, a tanult idegen nyelvek hovatartozása. A mondatok szórendi

A mondatok vizsgálata logikai minőség szerint: állító és tagadó mondatok – a helyes tagadás nyelvi szabályainak áttekintése. Mondattani elemzések a nyelv helyes használata érdekében. Szórendi kérdések rendszerező ismétlése. *Szövegtani kérdések.* A szöveg szerkezete, szövegkohézió, szövegtipológia. A szlovén nyelv története. Az indoeurópai alapnyelv. Az ősszláv nyelvek. Az egyházi szláv nyelv kora. A szlovén nyelv önálló fejlődése: a középkor nyelvének, a reformáció és protestantizmus, az ellenreformáció nyelvi sajátosságainak megfigyelése különböző források segítségével. A szlovén nyelv fejlődése és változásai a 20. században. Ivan Cankar író nyelvtisztító tevékenységének, a ljubljanai egyetem, a szlovén irodalmi nyelv kialakulása összefüggéseinek feltárása. Jože Toporišič érdemei.		szabályainak jelentés-megkülönböztető szerepe a tanult idegen nyelvekben. *Matematika*: igaz, hamis állítás; tagadás mint logikai művelet.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alárendelés, mellérendelés, szószerkezet, mondatrész, generatív grammatika, mondatelemzés, szórend, jelentés, szövegkohézió, szövegtipológia, nyelvtörténet, nyelvcsalád, nyelvrokonság, szinkrónia, diakrónia.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése**	**Órakeret 82 óra**
Előzetes tudás	Szlovén népköltészeti, műköltészeti alkotások ismerete. Jeles szlovén szerzők a klasszikus és a kortárs szlovén gyermek- és ifjúsági irodalomból. Alapvető irodalomelméleti ismeretek – néhány műfaj, költői kép – a felismerés és megnevezés szintjén.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az irodalom sajátos kifejezési formáinak megismertetése, megértésük és értelmezésük segítése. A művek és a műfajok összefüggéseinek felismertetése. További irodalomelméleti ismeretek elsajátíttatása: műfajismeret a felismerés és megnevezés szintjén. Irodalmi stílusok, stílusirányzatok érvényesülésének bemutatása a szlovén irodalomban. Műértő olvasóvá nevelés, az interpretációs készség fejlesztése.	

Tevékenységek/ismeretek	Követelmények	Kapcsolódási pontok
A klasszikus szlovén irodalom alkotásainak olvasása és műközpontú elemzése. *A szlovén irodalom irodalomtörténeti szemléletű áttekintése.* Szerzők, művek, műfajok: Modern szlovén irodalom. Oton Župančič költészete, kötetei, gyermekversei (egy-két verse elemző bemutatása): *Čaša opojnosti, Samogovori, Duma, V zarje Vidove, Žebljarska, Glad, Veš poet, svoj dolg?* Fran Saleški Finžgar: *Iz mladih dni –avtobiografija* – részletek, (a jobb képességű csoportoknál részletek a *Pod svobodnim soncem* című történelmi regényből). Válogatás Ivan Cankar, a szlovén irodalom egyik legkiválóbb írója munkáiból: *Moje življenje* – életrajzi írások, *Na klancu* – részletek, *Hlapec Jernej in njegova pravica.* Irodalom a két világháború között. Srečko Kosovel *Starka za vasjo* című versének értelmezése. Az újrealizmus a szlovén irodalomban. Prežihov Voranc: *Samorastniki* – 2 novella a kötetből. Miško Kranjec: *Os življenja, Strici so mi povedali* – részletek az önéletrajzi regényből. Matej Bor: 2-3 vers a *Previharimo viharje* kötetből. Ciril Kosmač *Sreča in kruh* című vagy a *Balada o trobenti in oblaku* című kötetből egy	A tanuló képes – szlovén irodalmi alkotásokat önállóan olvasni, értelmezni; – az alkotásokat korban és stílusirányzatok szerint elhelyezni; – a műveket műközpontúan elemezni a bennük foglalt erkölcsi, esztétikai értékek befogadása, megértése, értékelése, megítélése szándékával; – irodalmi műfajok alaki és tartalmi jegyeit felismerni, a műveket műfaj szerint csoportosítani, irodalmi műveket megadott szempontok szerint elemezni; – kortárs irodalmi példákat elolvasni és elemezni; – a Rába-vidéki szlovén irodalom művein keresztül a népcsoport sorskérdéseit megismerni, ezáltal is azonosulni a nemzetiség problémáival.	*Ének-zene:* a népdalok szövege; érzelmek, hangulatok kifejezése. *Szlovén népismeret:* Rába-vidéki szlovén népmesék, mondák, balladák. *Magyar nyelv és irodalom:* műnemek és műfajok; a szépirodalom formanyelve, korstílusok, stílusirányzatok és jellemzőik; az avantgárd irányzatai. *Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:* a 20. század történelmi sorsfordulói. I. világháború. II. világháború. Európa országai a II. világháború után.

elbeszélés vagy részlet bemutatása. Irodalom a II. világháború után. Betekintés a kortárs szlovén irodalomba, az újszerű témák, tartalmak és modern költői megoldások vizsgálata az alábbi művek segítségével: Feri Lainšček: *Namesto koga roža cveti*. Ciril Zlobec, Tone Pavček, Janez Menart, Katejan Kovič, Miroslav Košuta, Niko Grafenauer több verse. Ivan Minatti, Boris A. Novak egy-egy verse, Svetlana Makarovič, Tone Partljič, Drago Jančar egy-egy műve. Rába-vidéki szerzők (Irena Barber, Francek Mukič, Karel Holec) egy-egy művének elemzése.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Modern stílusirányzat, az irodalmi mű szerkezete, szövegszervező elv, tartalmi elem, formai elem, költői nyelv, művészi képalkotás, szókép, alakzat.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése**	**Órakeret 6 óra**
Előzetes tudás	Képesség az önálló ítélet- és véleményalkotásra.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltságának, az ítélőképességnek a fejlesztése. A kulturális másság felismertetése, megértése és az erre épülő tisztelet kialakítása.	
Tevékenységek/ismeretek	**Követelmények**	**Kapcsolódási pontok**
Erkölcsi, esztétikai fogalmak, kategóriák azonosítása a mindennapi és az irodalmi élmények kapcsán. Erkölcsi, esztétikai értékek megítélése, különös tekintettel Ivan Cankar, Prežihov Voranc, Miško Kranjec és Ciril Kosmač műveire. Az erkölcsnemesítő üzenetek befogadása, megértése. A megismert szlovén művek, történetek tanulságának	A tanuló képes – ízlését, etikai és esztétikai tudatosságát önállóan fejleszteni; – az egyén életében és a társadalomban felmerülő erkölcsi problémákra, jelenségekre reflektálni; – egyéni konfliktuskezelési stratégiákat és eljárásokat kialakítani; – a történeti érzékét tudatosan	*Etika:* konfliktushelyzetek, az egyén és a közösség kapcsolatai. *Magyar nyelv és irodalom:* a 20. századi elidegenedés, a magány élethelyzete; a feloldás lehetőségei.

összevetése saját tapasztalatokkal, eseményekkel. Ítéletek alkotása a szereplőkről. A mindennapokban megjelenő értékek árnyalt megítélése. Mindennapi konfliktusok modellálása, megoldások keresése.	és önállóan fejleszteni, a kulturális másságot elfogadni, kezelni, a témában felmerülő problémákra reflektálni.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Értékrend, értéktelítettség, értéknélküliség, személyiségjegy, jellem, konfliktuskezelés, ítéletalkotás, tanulság, személyiségfejlődés.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri a szlovén nyelv normáit az írott és a beszélt nyelvre vonatkoztatva, és törekszik minél pontosabb használatukra. Ismeri a szlovén helyesírás szabályait és önálló szövegalkotása során alkalmazza azokat. Képes a mindennapi élet témaköreiben és a két tanítási nyelven tanult tantárgyakhoz kapcsolódó témákban gördülékeny stílusban, a szlovén nyelvi normákat minél pontosabban követve beszélni és írni. Képes az igényesebb kommunikációs helyzetekben is beszédpartnerei, a téma és szituáció figyelembe vételével kommunikálni. Képes az igényes szlovén irodalmi nyelven írt, vagy szóban elhangzó összetettebb, elvontabb tartalmú és a mindennapok gyakorlatába sorolható témájú szövegek megértésére, a szövegek adatainak, tényeinek azonosítására, állítások értékelésére, önálló vélemény, ítélet alkotására, összefoglalók írására, elmondására. Képes fordítással közvetíteni a kommunikációs partnerek között, valamint a korosztályának megfelelő szlovén nyelvű szövegek fontos információit magyar nyelven, vagy magyar nyelvű szöveget szlovén nyelven összefoglalni. Képes a megtanult írásbeli és szóbeli szövegtípusok formai és tartalmi jegyei alapján önálló szövegek szerkesztésére: tud írni *elbeszélést, leírást, jellemzést, önéletrajzot, kérvényt, igazolást, blogot, e-mailt, baráti levelet, hivatalos levelet, pályázati vagy motivációs levelet, reklamációs vagy panaszlevelet, reklámszövegeket, gratulációt, illetve képes megszövegezni köszöntést, tud részvétet nyilvánítani.* Képes a szlovén irodalom irodalomtörténeti szemléletű áttekintésére, ismeri a legkiválóbb szlovén írók, költők fő műveit, a jelesebbek egy-két alapművét. Műközpontú irodalomismerete révén képes műelemzésre. Képes összetett gondolkodási műveletek végrehajtására szlovén nyelven, rendelkezik feladatmegoldó logikai-algoritmikus képességekkel. Tud ítéletet alkotni, következtetni, rendelkezik a szlovén nyelven történő fogalomalkotás képességével. Képes önálló döntéshozatalra a megismert irodalmi szituációk és mindennapi élethelyzetek nyomán. Képes különböző emberi életszerepekkel való azonosulásra. Ismeri a tanulást támogató eljárásokat, az adatkeresést, anyaggyűjtést nyomtatott és elektronikus források segítségével; tematikus egynyelvű szótárak használatát. Ismeri és használja *A szlovén irodalmi nyelv értelmező szótárát (SSKJ)*. A szlovén nemzetiség kultúráját, hagyományait, szokásait tanulmányain túl gyakorlati tapasztalatból is ismeri, és tisztelete jeleként műveli is. Ismeri és betartja hazája, Magyarország törvényeit, az általa támasztott

	követelményeket és a szlovén nemzetiséghez tartozók sajátos jogait.

10.10.2. a szlovén nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei szlovén nyelven

Kerettantervek:

Szlovén népismeret
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

Szlovén nyelv és irodalom

nyelvoktató és kiegészítő nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

anyanyelvű és kétnyelvű nemzetiségi oktatáshoz
- 1–4. évfolyam
- 5–8. évfolyam
- 9–12. évfolyam

SPOZNAVANJE SLOVENSTVA

Za slovensko narodnost na Madžarskem predstavlja usvojitev jezika in kulture osnovni pogoj za izoblikovanje, krepitev in ohranjanje identitete. V Slovenskem Porabju je že od sredine minulega stoletja zaznati asimilacijski proces, zaradi katerega je postala vloga vzgojno-izobraževalnih ustanov bolj poudarjena pri prenosu slovenskega jezika, porabske slovenske kulture in identitete. Zaradi tega se naloge vzgoje in izobraževanja ne smejo omejiti le na prenos znanj in razvijanje spretnosti. Moramo si prizadevati za prenos takih praktičnih in večplastno uporabnih znanj, ki so pogoj dejanj, temelječih na vrednotah. Cilj je doseganje rezultatov znotraj meja samodoločitve, razsodnosti, odprtosti za znanost in umetnost ter vsakokratnih osebnostnih danosti in možnosti.

V luči vseživljenjskega učenja je najpomembnejši cilj izobraževalne politike narodnosti na Madžarskem ohranjanje in razvijanje vzgojne in izobraževalne ponudbe, ki je fleksibilna in dostopna vsem. Pomemben del vzgoje in izobraževanja v jeziku narodnosti je, da lahko učenci, ki pripadajo določeni narodnosti, izkoristijo to možnost v vsakem svojem življenjskem obdobju. V našem sodobnem svetu je izkušenjsko učenje s pomočjo medosebnih odnosov prav tako pomembno kot znanje, pridobivanje informacij z različnih področij življenja ter razvijanje akcijskih strategij. Za narodnosti na Madžarskem je to odločilnega pomena, saj imajo le-ti dva materna jezika. Hkrati pa moramo upoštevati, da izobraževalne ustanove zaradi že omenjene asimilacije ne morejo ali lahko le delno gradijo na jezikovnem znanju učencev, ki ga le-ti prinašajo od doma. Za uspešnost izobraževanja se mora to spremenjeno stanje odražati v kompetencah, ki jih je treba razvijati, in tudi v vsebinah javnega izobraževanja.

Iz značilnosti predmeta spoznavanje slovenstva – da le-ta mora vse bolj prevzemati vlogo družine pri posredovanju in spoštovanju vrednot in tradicij – izhajajo tudi cilji in naloge predmeta.

Posebej pomembno je, da se učenci slovenskih narodnostnih šol najprej v izkušenjskih situacijah srečajo z običaji, ki jih je ohranila slovenska narodna skupnost, z značilnimi načini in slogi življenja Slovencev na Madžarskem ter kulturo narodne skupnosti. Na podlagi teh izkušenj v izobraževalnih oblikah, ki so akcijsko in projektno usmerjene, pridobivajo znanja o svoji narodnosti. Obvladovanje jezika na visoki ravni, ohranjanje narečij in običajev, poznavanje zgodovine, preteklosti in sedanjosti ter tradicionalnih vrednot slovenske narodne skupnosti na Madžarskem so nepogrešljiv del identitete.

Tedensko ena obvezna učna ura od prvega do dvanajstega razreda omogoča intenzivno in poglobljeno pridobivanje znanja. Ne glede na to, da vključevanje vsebin v druge predmete ni več možno, je treba upoštevati povezanost z drugimi predmeti, možnost za to nosijo v sebi vsebine učnega gradiva

Učni predmet Spoznavanje slovenstva vpliva na posredovanje identitete in vrednot pri izbiri metod. Poučevanje na podlagi odprtih izobraževalnih oblik zagotavlja tako pridobivanje znanja in razvijanje kompetenc, ki od doživljanja, preko izvedbe in razumevanja vodijo do izkušnje. Ustvarjalne in akcijsko usmerjene oblike obdelave (delavnice, muzejsko pedagoške delavnice v Muzeju Avgusta Pavla, Küharjevi spominski hiši, šolski projekti, delavnice za ustvarjanje in ohranjanje vrednot, ki jih organizirajo slovenske organizacije – lokalne samouprave, Državna slovenska samouprava, Zveza Slovencev na Madžarskem) pomagajo učencem pri pridobivanju dragocenih izkušenj in znanj.

Predmet s pomočjo razvijanja ključnih kompetenc, ki jih določajo direktive – komunikacija, orientiranje v času in prostoru, vprašanja, ki usmerjajo refleksijo, kritično razmišljanje in samostojno učenje – doseže, da bodo učenci sposobni za samostojno projektno delo, za usmerjanje in izvajanje le-tega ter aktivno, zavestno udeležbo v življenju narodnosti.

1.–2. razred

Prehod iz vrtca v osnovno šolo in s tem povezane spremembe povzročajo težave vsem prvošolcem, zato je posebej pomembna pedagoška skrb za olajšanje težav ob začetku šole in ravnanje z učenci na vsakem področju šolskega življenja. Tudi glede izoblikovanja samozavesti učencev je začetek šole posebna faza, prvi dve leti razredne stopnje, ko je oblikovanje samopodobe in samovrednotenja odločilnega pomena. Osebnost in uspešnost otroka, ki vstopa v šolo, se razvijeta preko izoblikovanja občutka varnosti, ki izhaja iz skrbi tistih, ki v njegovi okolici delajo zanj in z njim ter preko šolskih uspehov. Pomembno vlogo ima občutljivo in ljubeče ravnanje, ki omogoča, da mali šolarji odkrijejo svoje notranje vrednote, izkušnje pri spopadanju z nalogami in medsebojnem primerjanju ter lahko preizkusijo svojo razvijajočo se samostojnost. Pri šolskem delu usvojijo osnovne vedenjske norme, pravila in navade, ki lahko utemeljijo njihov pozitiven odnos do družbenega, naravnega in tehničnega okolja ter prispevajo k njihovi socializaciji na optimalni ravni.
Pri razvijanju komunikacije v maternem jeziku si je treba zavestno prizadevati za prenos narečja Slovencev na Madžarskem, za to, da bi bili učenci sposobni izražati se tudi v jeziku svojih prednikov.

Za oblikovanje narodne zavesti učencev je pomembno premišljeno izkoristiti vsebine besedil, ki jih spoznajo s pomočjo učiteljev, doživetja ob skupnem petju, muziciranju, priložnosti za srečanja z likovnimi stvaritvami ter izkušnje družbenega in naravnega okolja, saj se s pomočjo znanih umetnostnih stvaritev in literarnih del bogati in razvija tudi estetski čut učencev.

Pojme, kot so narod, matična država in domovina, je treba manjšim učencem razložiti razumljivo, skrbeti za redna srečevanja s kulturo slovenskega naroda in njegovimi vrednotami, na tak način bo učenec motiviran za ohranjanje narodnih tradicij. S tem bo doseženo, da že v zgodnjih letih vzbudimo zanimanje učencev za narodnosti in etnične skupine, ki živijo v naši domovini, utemeljimo njihovo odprtost za spoznavanje kulturnih vrednot drugačnih ljudi in narodov, sprejetje drugačnosti ter spoštovanje vrednot drugih narodov.

V slovenskih narodnostnih šolah na Madžarskem dobivajo učenci vpogled v še danes živečo kulturo slovenske narodnosti, se na svoji starostni stopnji primerni ravni ukvarjajo s tradicijami Slovencev ter tudi obveznostmi, ki izhajajo iz narodnostnega obstoja.

Učencu, ki postopoma spoznava značilnosti tradicionalnega slovenskega družinskega bivalnega okolja, bo funkcija bivalnih prostorov jasna. Spoznal bo tradicionalne in današnje oblike vsakdanjega načina življenja ter značilnosti prehranjevanja in oblačenja ob vsakdanjiku in praznikih. Opazoval bo naravno in urbano okolje slovenske narodnosti v Porabju; ob narodnostnih prireditvah, ki jih organizirajo slovenske organizacije, samouprave, društva, vzgojno-izobraževalne ustanove, bo spoznaval običaje slovenske narodnosti ob praznikih. Skozi narodnostno slovensko ljudsko literaturo, ljudske otroške pesmi in plesne otroške igre bo učencu približano porabsko slovensko narečje, tudi sam bo lahko uporabljal osnovne besede, tipične stavke in stalne strukture.

Tematska enota	**Bivališče in neposredno okolje**	**Okvirno število ur 15**
Predhodno znanje		
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Družinsko bivalno okolje, poimenovanje bivalnih prostorov po njihovih funkcijah.	

	Spoznavanje tradicionalnih in sodobnih oblik vsakdanjega življenjskega načina preko značilnosti prehranjevanja, oblačenja ob vsakdanjiku in praznikih.

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Definiranje tradicionalnih in sodobnih prostorov družinskega bivalnega okolja: - poimenovanje funkcij bivalnih prostorov v slovenskem jeziku; - oprema sobe, pohištvo nekoč in danes. Tradicionalne in sodobne oblike vsakdanjega načina življenja: - prehranjevanje, tradicionalni dnevni obroki; - gospodinjski pripomočki; - navade oblačenja, imena oblačil, spoznavanje otroških oblačil preko obiskov v muzejih in na domačijah ter v muzejsko-pedagoških delavnicah. Učenje pribl. 30 porabskih izrazov, ki spadajo v to tematiko.	*Spoznavanje okolja:* kraj, kjer živimo. Naše bivališče. Dnevni red. *Vizualna kultura; Tehnika, življenjski slog in praksa*: predmeti ljudske kulture, okrasni predmeti.

Ključni pojmi/ pojmi	Bivališče, stanovanje, prostori, delo v kuhinji, delo gospodinje, prehranjevanje, gospodinjstvo, oblečenje, ljudska noša.

Tematska enota	**Jezik Slovencev, narečje v družini**	**Okvirno število ur 7**
Predhodno znanje		
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje poznavanja porabskega slovenskega jezika.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Identificiranje skupnosti, ki govori slovenski jezik. Poimenovanje družinskih članov, sorodstvenih vezi. Opazovanje porabskega slovenskega jezika v kraju bivanja, družini oz. uporaba jezika pri dveh-treh ljudskih pesmih in/ali glasbeni-plesni otroški igri, deklamaciji. Poslušanje avdio gradiva, ki ustreza značilnostim starostne skupine, vadenje izgovorjave besed v porabskem narečju. Učenje približno 30 porabskih slovenskih izrazov.	*Spoznavanje okolja:* pojem država. *Madžarski jezik in književnost:* jezik, narečja.

Ključni pojmi/ pojmi	Jezik, slovenski jezik, narečje, pesmice, ljudske pesmi, otroške igre.

Tematska enota	**Običaji ob praznikih**	**Okvirno število ur 15**
Predhodno znanje		

Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri spoznavanju običajev, ki so vezani na praznike slovenske narodne skupnosti.

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Družinski prazniki – praznično vzdušje, praznično obnašanje, vedenjske značilnosti (pomen, čas, način in vsebine praznikov). Prazniki, vezani na koledarsko leto: - božična praznovanja: ogled ljudske šege, ki živi še danes, risanje betlehemskih likov ali priprava le-teh iz lutk; - velikonočna praznovanja, velikonočni običaji v družini (tradicionalne velikonočne jedi v Porabju, barvanje jajc z naravnimi materiali); - pustne ljudske šege – ljudski običaji – izdelovanje pustnih mask; - prazniki iz starih časov na podlagi fotografij ali drugih predmetnih spominov. Učenje približno 20 porabskih slovenskih izrazov, ki sodijo v ta tematski okvir.	*Spoznavanje okolja:* koledarsko leto, letni časi, meseci. *Slovenski jezik in književnost:* koledar, letni časi. *Vizualna kultura:* priprava risbe in lutke, risanje, barvanje jajc.

Ključni pojmi/ pojmi	Praznik, družinski praznik, ljudski običaji, ljudske šege.

Tematska enota	**Kultura Slovencev na Madžarskem: ljudska glasba, ljudski ples**	**Okvirno število ur 7**
Predhodno znanje		
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Slovensko ljudsko glasbo in ljudski ples narediti priljubljene.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje, usvojitev in predstavitev pesmi in glasbe, vezanih na praznike in določenih za 1–2. razred. Spoznavanje glasbil slovenske klasične ljudske glasbe. Preprosta ljudska „glasbila” iz gospodarskega poslopja, kuhinje: iz grabelj, žage, strgala, pralne deske; opazovanje zvokov, izvabljanje zvokov. Glasbila: harmonika, klarinet, tenorski rog, pozavna, trobenta, (morda izvabljanje zvokov). Poslušanje ljudske glasbe, posnetki nekdanjih porabskih ljudskih glasbenih skupin. Folklorne skupine, preprosti plesni koraki. Učenje približno 10 porabskih slovenskih izrazov, ki sodijo v ta tematski okvir.	*Telesna vzgoja in šport:* ples in šport. *Glasbena vzgoja:* glasbila.

Ključni pojmi/ pojmi	Ljudska glasba, glasbilo, ljudski ples-folklora.

Tematska enota	**Ljudske obrti v Slovenskem Porabju**	**Okvirno število ur 13**
Predhodno znanje		
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Vpogled v svet dela; vzgoja za spoštovanje dela, ustvarjanja in ustvarjalnega človeka.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje male obrti in dejavnosti rokodelstva. Spoznavanje delavnice, opreme, delovnih orodij, pripravljenih izdelkov in poimenovanja le-teh v okviru obiska muzeja. Ogled delavnic, ki še zmeraj izvajajo rokodelske dejavnosti. Spoznavanje najmanj dveh dejavnosti ljudske obrti v okviru razstave porabske domačije oz. na muzejsko pedagoških delavnicah: pletenje košare iz vrbovih vej, izdelava mernika iz olupljene vrbove veje in ržene slame, pleteni panj za vozove v starem svetu. Lončarstvo v Slovenskem Porabju. Učenje približno 20 porabskih slovenskih izrazov, ki sodijo v ta tematski okvir.	*Spoznavanje okolja:* preprosti stari in današnji poklici, delovna orodja. Narava, naravno okolje. *Slovenski jezik in književnost:* poklici, delovna orodja.

Ključni pojmi/ pojmi	opravljanje dela, obrt, poklic, ljudska obrt, naraven

Tematska enota	**Literarna dela in ljudska poezija**	**Okvirno število ur 9**
Predhodno znanje		
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Oblikovanje naklonjenosti do slovenskih literarnih del in kulture. Vaje govorne tehnike. Razvijanje občutka za ritem.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje preprostih rekov in pregovorov (npr., ki so vezani na naravne pojave) iz ljudske filozofije življenja, njihova razlaga glede na stopnjo intelektualnega razvoja starostne skupine. Učenje ljudskih pesmi, ljudskih deklamacij iz namena vadbe jezika in pravilne izgovorjave (vaje govorne tehnike in razvijanje občutka za ritem). Pesmice iz tematike ljudskega življenja.	*Glasbena vzgoja:* ritem. *Slovenski jezik in književnost:* deklamacije.

Ključni pojmi/ pojmi	Ljudske pesmi, deklamacije, ljudska poezija, ljudska literatura.

Pričakovani rezultati ob koncu dvoletnega cikla	Učenec naj bi bil sposoben našteti tradicionalne bivalne prostore slovenskih naselij in razložiti njihove glavne funkcije v slovenskem jeziku. Naj bi bil sposoben poimenovati glavne obroke in poznati dve-tri značilne lokalne jedi. Poimenovati mora osnovna oblačila in naj bi poznal tri-štiri ljudske obleke, ki jih nosijo v Slovenski krajini. Naj bi poznal zimske-spomladanske cerkvene praznike, slovenske narodnostne običaje, ki so vezani na te praznike, in naj bi dejansko razumel pomen besede ljudska šega. Naj bi na pamet znal dve-tri kratke slovenske pesmi, ljudske pesmi.

3.–4. razred

S posebno skrbjo učiteljev je možno tudi v 3. in 4. razredu osnovnega izobraževanja razvijati osebnost učencev na vsakem področju šolskega življenja. Oblikovanje samozavesti, samovrednotenja je v tej starosti odločilnega pomena. Še naprej igra pomembno vlogo občutljivo in ljubeče ravnanje, ki pomaga, da mali šolarji odkrijejo svoje notranje vrednote, izkušnje pri spopadanju z nalogami in pri medsebojnem primerjanju ter lahko preizkusijo svojo razvijajočo se samostojnost. Pri šolskem delu usvojijo osnovne vedenjske norme, pravila in navade, ki lahko utemeljijo njihov pozitiven odnos do neposrednega okolja.

Vzgoja za trajnostni razvoj in okoljsko uzaveščenost izoblikuje v učencih odgovornost do območij, ki so z vidika varstva narave in okolja pomembna kot Narodni park Porabje-Őrség- Raab-Goričko. Pri razvijanju komunikacije v maternem jeziku si je treba prizadevati za ohranjanje narečja Slovencev, za to, da bi se bili učenci sposobni izražati tudi v jeziku svojih prednikov. Za oblikovanje narodne zavesti učencev je pomembno premišljeno izkoristiti vsebine besedil, ki jih spoznajo s pomočjo učiteljev, doživetja ob skupnem petju, muziciranju, priložnosti za srečanja z likovnimi stvaritvami ter izkušnje družbenega in naravnega okolja.

Pojme, kot so: narod, matična država in domovina, je treba majhnim učencem razložiti razumljivo, skrbeti za redna srečanja s kulturo slovenskega naroda in njegovimi vrednotami, na tak način bo učenec motiviran za ohranjanje narodnih tradicij. S tem bo doseženo, da že v zgodnjih letih vzbudimo zanimanje učencev za narodnosti in etnične skupine, ki živijo v naši domovini, utemeljimo njihovo odprtost za spoznavanje kulturnih vrednot drugačnih ljudi in narodov, sprejetje drugačnosti ter spoštovanje vrednot drugih narodov.

V slovenskih narodnostnih šolah na Madžarskem dobiva učenec vpogled v še danes živečo kulturo slovenske narodnosti, se na svoji starostni stopnji primerni ravni ukvarja z zgodovino in tradicijami Slovencev na Madžarskem.

Učenec bo razširil svoja znanja o značilnostih tradicionalnega slovenskega družinskega bivalnega okolja. Spoznal bo tradicionalne in današnje oblike vsakdanjega načina življenja ter značilnosti prehranjevanja in oblačenja ob vsakdanjiku in praznikih, lahko jih bo med sabo tudi primerjal. Zavestno bo opazoval naravno in urbano okolje slovenske narodnosti v Porabju.

Dodatno bo spoznaval slovenske ljudske obrti, njihove zgodovinske oblike, vpogledal bo v svet dela in s pomočjo zgodb, obiska muzeja, slovenske domačije ter v sklopu muzejsko pedagoških delavnic spoznal delovna orodja, delovne procese svojih prednikov. Ob narodnostnih prireditvah, ki jih organizirajo slovenske organizacije, samouprave, društva,

vzgojno-izobraževalne ustanove, bo spoznaval praznične običaje slovenske narodnosti.

Skozi narodnostno slovensko ljudsko literaturo, ljudske otroške pesmi in plesne otroške igre bo učencu približano porabsko slovensko narečje, tudi sam bo lahko uporabljal osnovne besede, tipične stavke in stalne strukture.

<table>
<tr><td>Tematska enota</td><td colspan="2">Kraj bivanja in neposredna okolica</td><td>Okvirno število ur 15</td></tr>
<tr><td>Predhodno znanje</td><td colspan="3">Poznavanje bivališč in funkcij bivalnih prostorov.
Prehranjevalne navade, glavni obroki.
Tradicionalno oblačenje, letnim časom in priložnosti primerno oblačenje.</td></tr>
<tr><td>Vzgojno-razvojni cilji tematske enote</td><td colspan="3">Določitev tradicionalnih in sodobnih prostorov družinskega bivalnega okolja. Primerjava tradicionalnih in današnjih oblik življenjskega načina ob vsakdanjiku preko značilnosti prehranjevanja in oblačenja ob vsakdanjiku in praznikih.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Učne vsebine/razvojni standardi</td><td>Medpredmetne povezave</td></tr>
<tr><td colspan="3">Geografska lega Slovenskega Porabja, slovenska naselja in njihove značilnosti.
Spoznavanje naravnega in urbanega okolja našega kraja bivanja.
Identificiranje tradicionalnih in sodobnih prostorov družinskega bivalnega okolja in njihova primerjava na igriv način, npr. s pomočjo risb:
- poimenovanje prostorov tradicionalne slovenske bivalne hiše v slovenskem jeziku;
- poimenovanje tradicionalnih kuhinjskih opravil oz. del v današnjih sodobnih kuhinjah;
- oprema sobe nekoč in danes na podlagi starih fotografij;
- poimenovanje stranskega poslopja.
- Primerjava tradicionalnih in današnjih oblik načina vsakdanjega življenja:
- prehranjevanje, običaji in oblike pri oblačenju ob vsakdanjiku in praznikih, spoznavanje starih, ljudskih oblik, le-teh na podlagi pripovedovanj živih informatorjev, v sklopu ogledov muzejev in domačij ter muzejsko pedagoških delavnic npr. v Küharjevi spominski hiši/Porabski domačiji;
- dela okrog hiše.
Učenje približno 30 porabskih slovenskih izrazov.</td><td>Spoznavanje okolja: kraj, kjer živimo. Naše bivališče. Dnevni red.

Vizualna kultura; Tehnika, življenjski slog in praksa: predmeti ljudske kulture, okrasni predmeti.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmi/ pojmi</td><td colspan="3">Kraj bivanja, stanovanje, prostori, kuhinja, shramba, čista soba, soba, kuhinjsko/gospodinjsko delo, prehranjevanje, oblačenje, ljudska noša, praznične jedi, vsakdanje jedi.</td></tr>
</table>

Tematska enota	**Jezik Slovencev, narečje v družini**	**Okvirno število ur 7**
Predhodno znanje	Deklamacije, pesmice, ljudske pesmi.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje prepoznavanja porabskega slovenskega jezika.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Slovenija je matična država, kjer velika večina prebivalstva govori slovenski jezik – določitev starostni skupini primernih pomenov s pomočjo AV-sredstev oziroma na podlagi praktičnih izkušenj (film, zemljevid, izlet k Tromejniku, v Slovenijo). Poslušanje slovenskih avdio gradiv/opazovanje porabskega slovenskega jezika v družini oz. njegova uporaba v slovenskih pesmih in/ali glasbenih plesnih otroških igrah/deklamacijah. Učenje dveh-treh ljudskih pesmi, pesmic, dramatizacija kratke pravljice. Poimenovanje predmetov, rastlin, geografskih imen, jedi, oblačil v narečju. Učenje približno 30 porabskih slovenskih izrazov.	*Spoznavanje okolja:* pojem države. *Madžarski jezik in književnost:* preprosta znanja o jezikih: v koliko jezikih govorimo „ po madžarsko?” (narečja)

Ključni pojmi/ pojmi	Jezik, slovenski jezik, narečje, matična država.

Tematska enota	**Običaji, vezani na praznike**	**Okvirno število ur 15**
Predhodno znanje	Prazniki v družini, prazniki v skupnostih in z njimi povezana literarna, glasbena dela.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Širjenje znanja o običajih slovenske narodne skupnosti ob praznikih. Uzaveščanje pomena praznikov.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Razširjanje znanja o praznikih: - S koledarskim letom povezani cerkveni in družinski prazniki – oživitev znanja o posebnostih prazničnega vzdušja, obnašanja, vedenja. - Kratka predstavitev navad slovenskih družin ob praznikih, – kratka, dvo- do tristavčna predstavitev božičnih, velikonočnih običajev. - „Koledniki”: predstavitev ljudske šege. - Praznovanje novega leta – tradicionalni slovenski velikonočni pozdrav. - Seznanitev s pomenom praznika „Svetih treh kraljev”.	*Spoznavanje okolja:* koledarsko leto, letni časi, meseci. *Slovenski jezik in književnost:* koledar, letni časi. *Telesna vzgoja in šport:* gibalna kultura,

- Kratka predstavitev velikonočnih praznovanj, velikonočni običaji v družini: spomladanska obnova v neposredni okolici družin nekoč in danes: zunanje-notranje beljenje tradicionalno zgrajenih hiš, mazanje tal z glino – ogled tradicionalnih hiš v kraju bivanja ob spomladanskih praznovanjih. - Zbiranje porabskih običajev ob veliki soboti. - Tradicionalne velikonočne jedi v Porabju. Opazovanje priprave vrtanka, barvanje jajc z naravnimi materiali, iskanje korenine hrena v naravi. Zbiranje fotografij in drugih predmetov o praznikih iz preteklosti. Doma pripravljena darila za praznike – učenje veselja do darovanja. Pustne šege – ljudski običaji – priprava pustnih mask. Učenje približno 20 porabskih slovenskih izrazov, ki sodijo v ta tematski okvir.	ples. *Etika:* odnos med cerkvenimi in družinskimi prazniki. *Vizualna kultura:* Risanje Jezusovega rojstva. *Tehnika, življenjski slog in praksa*: barvanje jajc, izdelava spomladanskega okraska.
Ključni pojmi/ pojmi	Praznik, družinski praznik, cerkveni praznik, ljudski običaj, ljudska šega.

Tematska enota	**Kultura Slovencev na Madžarskem: ljudska glasba, ljudski ples**	**Okvirno število ur 7**
Predhodno znanje	Ob kulturnih prireditvah pridobljena znanja, znanja o delovanju domačih folklornih skupin.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Slovensko ljudsko glasbo in ljudski ples narediti priljubljene.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje in predstavitev za 3.–4. razred določenih nadaljnjih pesmi in glasbe, ki so vezane na praznike. Dodatno spoznavanje glasbil klasične slovenske ljudske glasbe. Predstava, koncert s pomočjo že prej znanih preprostih ljudskih „glasbil". Harmonika, klarinet, tenorski rog, pozavna, trobenta, (morda izvabljanje zvokov). Poslušanje ljudske glasbe, posnetki starih porabskih ljudskih glasbenih skupin. Učenje nekaj preprostih plesnih korakov s pomočjo ogleda nastopa folklornih skupin – spodbujanje učencev k udeležbi pri delu otroških skupin, ki ohranjajo tradicije. Učenje približno 10 porabskih slovenskih izrazov.	*Telesna vzgoja in šport:* ples in šport. *Glasbena vzgoja:* glasbila.
Ključni pojmi/ pojmi	Ljudska glasba, glasba, ljudski ples, folklora.

Tematska enota	**Ljudske obrti v Slovenskem Porabju**	**Okvirno število ur 13**
Predhodno znanje	Delo, opravljanje dela, rokodelstvo v Porabju.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri bolj poglobljenem spoznavanju sveta dela; vzgoja za spoštovanje dela, ustvarjanja in ustvarjalnega človeka.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Obrtne in rokodelske dejavnosti nekoč in danes. Delavnice, orodja, delovna orodja, proizvodnja in spoznavanje imen le-teh. Mizarska delavnica in mizarsko delo; tesarstvo nekoč in danes. Delo sodarja: priprava lesene kadi, sodov, koles vozov. Delo čevljarja. Izdelovalec sodavice: nove, sodobne obrtne dejavnosti v Porabju. Ogled delavnic, ki še danes opravljajo rokodelske dejavnosti. Priprava razstave starih rokodelskih izdelkov. Ljudske rokodelske dejavnosti/ljudska likovna in obrtna umetnost v razstavi slovenske domačije, oz. pri muzejsko pedagoških delavnicah: pletenje košare iz vrbovih vej, izdelava mernika iz olupljene vrbove veje in ržene slame, pleteni panj za vozove v starem svetu. Lončarstvo v Slovenskem Porabju; vpogled v delo slovenskega ljudskega obrtnika, Karla Dončeca. Učenje približno 20 porabskih slovenskih izrazov.	*Spoznavanje okolja:* preprosti nekdanji in današnji poklici, delovna orodja, narava, naravno okolje. *Slovenski jezik in književnost:* poklici, delovna orodja.

Ključni pojmi/ pojmi	Opravljanje dela, obrt, poklic, ljudska obrt, naravni materiali, rokodelstvo, ljudski obrtnik.

Tematska enota	**Literarna dela, ljudska poezija**	**Okvirno število ur 9**
Predhodno znanje	Poznavanje otroških pesmi	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Oblikovanje, poglabljanje naklonjenosti do slovenskih literarnih del in slovenske kulture. Vaje govorne tehnike. Razvijanje občutka za ritem	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Nadaljnje spoznavanje, interpretiranje preprostih rekov in pregovorov. Zbiranje podobnih madžarskih rekov, pregovorov. Učenje drugih ljudskih pesmi, ljudskih deklamacij z namenom vadbe jezika in pravilne izgovorjave (vaje govorne tehnike in razvijanje občutka za ritem). Spoznavanje ene ali dveh slovenskih pesmi, ene kratke pravljice.	*Glasbena vzgoja:* ritem. *Slovenski jezik in književnost:* deklamacije, pesmi.

Ključni pojmi/ pojmi	Ljudska pesem, deklamacija, ljudska poezija, pravljica, ljudska literatura.

Pričakovani rezultati ob koncu dvoletnega cikla	Učenec naj bi znal našteti naselja v Slovenskem Porabju in eno od njihovih značilnosti. Naj bi poznal svoje bivalno okolje in bivalne prostore družine. Naj bi poznal dve do tri značilne lokalne jedi in nekaj imen značilnih kuharskih sestavin. Naj bi poznal nekatera druga ljudska oblačila, ki jih nosijo v Porabju. Naj bi prepoznal porabski slovenski jezik, in pravilno uporabljal določene osnovne besede, izraze v vsakdanji rabi. Naj bi poznal vsaj 100 narečnih besed, povezanih s starim načinom življenja. Učenec naj bi poznal slovenske narodnostne tradicije, povezane s prazniki. Naj bi poznal tri do štiri slovenska literarna dela in znal na pamet dve-tri kratke slovenske pesmi, ljudske pesmi.. Naj bi imel osnovna znanja o življenju slovenske narodnosti v preteklosti.

SPOZNAVANJE SLOVENSTVA

Za slovensko narodnost na Madžarskem predstavlja usvojitev jezika in kulture osnovni pogoj za izoblikovanje, krepitev in ohranjanje identitete. V Slovenskem Porabju je že od sredine minulega stoletja zaznati asimilacijski proces, zaradi katerega je postala vloga vzgojno-izobraževalnih ustanov bolj poudarjena pri prenosu slovenskega jezika, porabske slovenske kulture in identitete. Zaradi tega se naloge vzgoje in izobraževanja ne smejo omejiti le na prenos znanj in razvijanje spretnosti. Moramo si prizadevati za prenos takih praktičnih in večplastno uporabnih znanj, ki so pogoj na vrednotah temelječih dejanj. Cilj je doseganje rezultatov znotraj meja samodoločitve, razsodnosti, odprtosti za znanost in umetnost ter vsakokratnih osebnostnih danosti in možnosti.

V luči vseživljenjskega učenja je najpomembnejši cilj izobraževalne politike narodnosti na Madžarskem ohranjanje in razvijanje vzgojne in izobraževalne ponudbe, ki je fleksibilna in dostopna vsem. Pomemben del vzgoje in izobraževanja v jeziku narodnosti je, da lahko učenci, ki pripadajo določeni narodnosti, izkoristijo to možnost v vsakem svojem življenjskem obdobju. V našem sodobnem svetu je izkušenjsko učenje s pomočjo medosebnih odnosov prav tako pomembno kot znanje, pridobivanje informacij z različnih področij življenja ter razvijanje akcijskih strategij. Za narodnosti na Madžarskem je to odločilnega pomena, saj imajo le-te dva materna jezika. Hkrati pa moramo upoštevati, da izobraževalne ustanove zaradi že omenjene asimilacije ne morejo ali lahko le delno gradijo na jezikovnem znanju učencev, ki ga le-ti prinašajo od doma. Za uspešnost izobraževanja se mora to spremenjeno stanje odražati v kompetencah, ki jih je treba razvijati, in tudi v vsebinah javnega izobraževanja.

Iz značilnosti predmeta spoznavanje slovenstva – da le-ta mora vse bolj prevzemati vlogo družine pri posredovanju in spoštovanju vrednot in tradicij – izhajajo tudi cilji in naloge predmeta.

Posebej pomembno je, da se učenci slovenskih narodnostnih šol najprej v izkušenjskih situacijah srečajo z običaji, ki jih je ohranila slovenska narodna skupnost, z značilnimi načini in slogi življenja Slovencev na Madžarskem ter kulturo narodne skupnosti. Na podlagi teh izkušenj v izobraževalnih oblikah, ki so akcijsko in projektno usmerjene, pridobivajo znanja o svoji narodnosti. Obvladovanje jezika na visoki ravni, ohranjanje narečij in običajev, poznavanje zgodovine, preteklosti in sedanjosti ter tradicionalnih vrednot slovenske narodne skupnosti na Madžarskem so nepogrešljiv del identitete.

Tedensko ena obvezna učna ura od prvega do dvanajstega razreda omogoča intenzivno in poglobljeno pridobivanje znanja. Ne glede na to, da vključevanje znanja v druge predmete ni več možno, je treba upoštevati povezanost z drugimi predmeti, možnost za to nosijo v sebi vsebine učnega gradiva.

Učni predmet Spoznavanje slovenstva vpliva na posredovanje identitete in vrednot pri izbiri metod. Poučevanje na podlagi odprtih izobraževalnih oblik zagotavlja tako pridobivanje znanja in razvijanje kompetenc, ki od doživetij, preko dejanj in razumevanja vodijo do izkušnje. Ustvarjalne in akcijsko usmerjene oblike obdelave (delavnice, muzejsko pedagoške delavnice v Muzeju Avgusta Pavla, Küharjevi spominski hiši, šolski projekti, delavnice za ustvarjanje in ohranjanje vrednot, ki jih organizirajo slovenske organizacije – lokalne samouprave, Državna slovenska samouprava, Zveza Slovencev na Madžarskem) pomagajo učencem pri pridobivanju dragocenih izkušenj in znanj.

Predmet s pomočjo razvijanja ključnih kompetenc, ki jih določajo direktive – komunikacija, orientiranje v času in prostoru, vprašanja, ki usmerjajo refleksijo, kritično razmišljanje in samostojno učenje – doseže, da bodo učenci sposobni za samostojna projektna dela, za usmerjanje in izvedbo le-teh ter aktivno, zavestno udeležbo v življenju narodnosti.

5.–6. razred

Poudarjena naloga predmeta spoznavanje slovenstva v 5. in 6. razredu je utemeljevanje ključnih kompetenc, sposobnosti, potrebnih pri učenju v šoli. Pomembno področje razvijanja pri tem predmetu je etična vzgoja, pri kateri učenec spoznava pomembnost sledenja normam. Kot del vzgoje za narodno zavest in domoljubje se v učencu izoblikuje potreba po navezanosti na rojstni kraj, domovino, narod, narodnost in matični narod. Vzgoja za trajnostni razvoj in okoljsko uzaveščenost izoblikuje v učencih odgovornost do območij, ki so z vidika varstva narave in okolja pomembna kot Porabje, Naravni park Őrség-Raab-Goričko.
Medijska pismenost usmerja učenčevo pozornost na slovenske narodnostne medije – časopis Porabje, Radio Monošter in narodnostno oddajo Slovenski utrinki. Pri razvijanju komunikacije v maternem jeziku si je treba prizadevati za prenos porabskega krajevnega govora, različice prekmurskega narečja, da bi se bili učenci sposobni izražati v jeziku svojih prednikov. Učenec razume in uporablja pravila slovenskega jezika, ki se razlikujejo od madžarščine, s tem bo učenje jezika zavestnejše in hitrejše. Učenec si poleg razvijanja govorne spretnosti in razumevanja slišanega besedila prizadeva za branje in pisanje v ciljnem jeziku, razkriva pomembnost učenja jezika in kulture. Medtem si je treba prizadevati, da bi se čim bolje krepili tudi estetska in umetnostna uzaveščenost učencev.

Učenec bo spoznal naselja in bivalno okolje Slovencev na Madžarskem v preteklosti in sedanjosti ter še obstoječe spomenike ljudske arhitekture Slovenskega Porabja. S proučevanjem geografskih danosti neposrednega okolja bo odkrival geografijo zgodovinsko nastalih naselij Slovencev na Madžarskem. Učenec bo dodatno spoznaval slovenske narodnostne ljudske tradicije svojega bivalnega okolja in aktivno sodeloval pri ohranjanju tradicij; poudarjeno vlogo bo v tej fazi dobivalo tudi spoznavanje običajev, ki so vezani na praznike Porabskih Slovencev. Pomembnost vloge praznikov v življenju porabskih ljudi bo v učencu krepila občutek pripadnosti skupnosti in bo pri tem tudi aktivno sodeloval. Ob učenju bo pridobival pomembne informacije o zgodovini nastanka porabskih vasi – lahko bo spremljal zgodbe o naseljevanju Slovencev tudi v literarnih delih. Postopoma se bo seznanjal s slovensko narodnostno ljudsko glasbo, ljudskimi plesi, ljudsko poezijo, ljudsko ornamentiko, prehranjevalnimi navadami, mediji, pisatelji in pesniki iz Porabja in Slovenije.

Zaradi pridobljenih znanj in spretnosti se bo v učencu krepila navezanost na svojo narodnostno skupnost in matično državo, spoznal bo njune najpomembnejše vrednote, izjemne osebnosti in simbole. Izhajajoč iz pripadnosti narodnosti bo učenec bolj odprt do kulture drugih narodov in si bo prizadeval za spoznavanje drugih narodnostnih skupnosti na Madžarskem.

Tematska enota	**Bivališča Slovencev v preteklosti in sedanjosti**	**Okvirno število ur 9**
Predhodno znanje	Poznavanje bivalnih prostorov hiš po njihovi funkciji, poznavanje vidnih spominov ljudske arhitekture Slovenskega Porabja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Seznanjanje učencev s strukturo slovenskih vasi, tradicionalnimi slovenskimi hišami in stranskimi zgradbami.	
Učne vsebine/razvojni standardi		**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje tipov slovenskih naselij: – Redko poseljena naselja, ki jih sestavljajo skupine hiš (deli		*Spoznavanje narave:* naselja.

naselij, tvorjenih na podlagi plemena, sorodstva), hišna imena – Gornji Senik, Števanovci, Andovci, Verica. – Naselja ob cesti: Sakalovci, Slovenska ves, Dolnji Senik. – Spoznavanje značilnosti gradnje na podlagi opazovanja (npr. ogled slovenske hiše v Skanznu v Sombotelu): – gradnja iz lesa do 19. stoletja (dimna hiša, odprto ognjišče, peč za peko kruha; črna kuhinja, ležeči dimnik); – hiše s stenami iz zemlje, nabit pod, otep, deskast zatrep, izrezljane okrasitve; – gradnja v 20. stoletju – opečne hiše, tipski načrti.	*Vizualna kultura:* osnutki hiš. *Matematika:* geometrijska znanja.
Ključni pojmi/ pojmi	Redko poseljeno naselje, hišna imena, dimna kuhinja, dimna hiša, brunarica, hiša s stenami iz zemlje, otep, odprto ognjišče, peč, dimna kuhinja.

Tematska enota	**Geografske danosti neposredne okolice**	**Okvirno število ur 9**
Predhodno znanje	Slovenska naselja v Porabju.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Usvajanje znanja o geografiji zgodovinsko nastalih naselij Slovencev na Madžarskem.	
Učne vsebine/razvojni standardi		**Medpredmetne povezave**
Orientacija na zemljevidu: lega slovenskih naselij okoli Monoštra. Opazovanje in usvojitev geografskih značilnosti slovenskih naselij okoli Monoštra na podlagi raziskovanja in dela na terenu ob izletih na kraju samem: – nadmorska višina (Podalpe) in klimatske razmere; – vloga reke Rabe in potokov slovenskih vasi pri oblikovanju geografskega okolja; – vpliv klimatskih dejavnikov na kmetijske dejavnosti skozi zgodovino (živinoreja, gojenje rastlin); – povezanost med kakovostjo zemlje in življenjskim načinom Slovencev.		*Spoznavanje narave:* topografske razmere, značilnosti podnebja, navaden zemljevid.
Ključni pojmi/ pojmi	Geografska lega, topografija, ravnina, gričevje, zemlja, nadmorska višina.	

Tematska enota	**Zgodovina nastajanja porabskih vasi**	**Okvirno število ur 11**
Predhodno znanje	Poznavanje zgodb o porabskih naseljih in naselitvi Slovencev iz literarnih virov.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Uvod v zgodovino Porabskih Slovencev.	

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Spoznavanje naselitve Slovencev in nastanka porabskih vasi v sklopu delavnic, usmerjenih z arhivskim gradivom, cerkvenimi listinami ali pod vodstvom muzejskega pedagoga. – Naselitev Slovencev na Madžarskem v 6. stoletju. – Prevzem krščanstva pri Slovencih, živečih med Rabo in Muro, v 8.–9. stoletju. – Nastanek slovenskih naselij okoli monoštrske cistercijanske opatije (ustanovljene 1183), Slovenci so bili tlačani cistercijanov. Nastanek prvih slovenskih vasi v 13.–16. stoletju na podlagi listin (Slovenska ves/Villa Sclavorum 1221, Sakalovci/Zakonfolua 1350, [Apát] Istvánfalva/Estevanfalva 1350, Gornji Senik, Dolnji Senik 1378, Ivánfalva [danes: Janezov breg na Gornjem Seniku], Ritkarovci, Permise 1387, Andovci 1538, Otkovci 1552).	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Obdobje velikih migracij prebivalstva. Evropski narodi. *Vizualna kultura:* Umetnostna zgodovina zgodnjega srednjega veka.
Ključni pojmi/ pojmi	Zgodovinsko raziskovanje, dokument, podatki v listinah, naselitev, kolonizacija, cistercijanski red, tlačanstvo.

Tematska enota	Običaji, ki so povezani s prelomnicami človeškega življenja	Okvirno število ur 11
Predhodno znanje	Tradicionalni prazniki, praznični običaji.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Temeljitejša, natančnejša predstavitev prazničnih običajev Porabskih Slovencev, vezanih na prelomnice človeškega življenja, vzgoja za spoštovanje tradicij.	

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Prazniki Porabja v zgodovinski preteklosti. Tradicionalni prazniki pri Porabskih Slovencih. Spoznavanje tradicionalnih običajev ob paznikih, vezanih na prelomnice človeškega življenja (najmanj dva) na podlagi zbiranja fotografij, učenja prigodnic, pesmi in branja zgodb: – obisk novorojenca, krst, prvo obhajilo, birma; – obisk pri dekletu, prošnja za roko, zaroka; – poročni običaji, svatba; – tradicije, okrasi, obredi slovenske svatbe; – žalovanje, pogreb, zvonjenje, pogrebščina.	*Etika:* človeško življenje. *Slovenski jezik in književnost:* literarna dela o družinskih praznikih.
Ključni pojmi/ pojmi	Življenje, rojstvo, poroka, smrt, praznični predmeti, običaji, tradicije.

Tematska enota	S cerkvenimi prazniki povezani običaji	Okvirno število ur 11
Predhodno znanje	Običaji, ki so vezani na božične in velikonočne praznike.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Uzaveščanje o pomenu praznikov, vzgoja za spoštovanje tradicij, vezanih na praznike.	

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Obuditev in poglobitev znanj o značilnostih cerkvenih praznikov, vezanih na koledarsko leto, praznično vzdušje in obnašanje, vedenje. Spoznavanje ozadja božičnih, velikonočnih in binkoštnih praznovanj, obujanje znanj o tradicijah, predstavitev betlehemskih iger, dramatizacija tradicij s pomočjo učenja slovenskih prigodnic, pesmi, vezanih na praznike ter izdelava prazničnih okraskov: – Advent; – Novoletni prazniki, novoletne zdravice, običaji ob svetih treh kraljih; – Trije kralji – koledovanje. Spoznavanje s postnimi običaji Slovencev s pomočjo priprave/predstavitve postnih jedi.	*Etika:* Cerkveni prazniki. Praznik in človeška duša.

Ključni pojmi/ pojmi	Praznik, praznovanja, cerkev, cerkveni praznik.

Tematska enota	Tradicije, ki so povezane z opravljanjem dela Slovencev na Madžarskem	Okvirno število ur 15
Predhodno znanje	Praktično poznavanje ohranjenih običajev slovenske narodnosti.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Seznanitev z nekdanjimi poklici, opravili, pomoč pri ohranjanju s temi poklici povezanih tradicij in uzaveščanje o njihovem pomenu.	

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Z opravljanjem dela povezani običaji slovenskih naselij v preteklosti, tradicionalni pridelki Slovencev, običaji, ki so vezani na opravljanje dela in njihov pomen. Značilni poljedelski pridelki: bučno seme, ajda, proso. Luščenje bučnih semen, stiskanje olja, ličkanje koruze, skubljenje perja, luščenje ajde in prosa. Čebelji pašnik – čebelnjaki. Lov na brinjevke, brinovka, limanice. Običaji, vezani na kmetijske dejavnosti: oranje, živinoreja vprežnih živali. Namestitev blagoslovljene mačice na žitna polja na velikonočno nedeljo – magični običaj. Običaji, vezani na žetev, daritve, posvečene duhu žita: daritvena žitna	*Spoznavanje narave:* žitarice, oljna semena. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* obrti, sezonsko delo, dninarji. *Slovenski jezik in književnost; madžarski jezik in književnost:* berila, novele o ljudskem načinu

kava ob koncu oranja (Gornji Senik), brada Svetega Petra – nekošeni pas (Števanovci). Sezonsko delo – dninarsko delo, rovaš. Rokodelstvo ali domača obrt – tkalci: lan, tablica za tkanje, trlica, greben, kolovrat, motovilo.	življenja.
Ključni pojmi/ pojmi	Gospodarjenje, lastnina, poseka, vprežna žival, lesen možnar, lov na brinjevke, stiskanje olja, mitični običaj, sezonsko delo, tkalsko delo, delovna orodja.

Pričakovani rezultati ob koncu dvoletnega cikla	Učenec naj bi poznal čas in najpomembnejše okoliščine naselitve slovenskega ljudstva. Učenec naj bi poznal vsako slovensko naselje v Porabju in po eno od njihovih značilnosti. Učenec naj bi poznal bivalno okolje svojih prednikov, strukturo slovenskih vasi, oblikovanje tradicionalnih slovenskih hiš in stranskih zgradb ter izhajajoč iz tega tudi način življenja in mišljenje Slovencev v preteklosti. Učenec naj bi poznal spremembe življenjskega načina slovenskega prebivalstva. Učenec naj bi poznal vsakdanjo kulturo Porabskih Slovencev in njihove ohranjene običaje. Učenec naj bo sposoben aktivno sodelovati pri negovanju narodnostnih tradicij.

7.–8. razred

Poudarjeni nalogi predmeta spoznavanje slovenstva v tej izobraževalni fazi sta razvijanje in utrjevanje že utemeljenih kompetenc, sposobnosti. Izhajajoč iz narave predmeta le-ta dobro služi področju etične vzgoje, pri kateri bo učenec vse bolj razumel pomembnost sleditve normam. Kot del vzgoje za narodno zavest in domoljubje ima učenec vedno močnejšo potrebo po navezanosti na rojstni kraj, domovino, narod, narodnost in matični narod. Pri državljanski vzgoji in vzgoji za demokracijo spoznava svoje pravice. Razvijanje samospoznavanja in kulture socialnih odnosov bo prispevalo k oblikovanju humanega obnašanja. Z vzgojo za trajnostni razvoj in okoljsko ozaveščenost bo učenec bolj občutljiv in odgovoren do svojega okolja. Vzgoja za medijsko pismenost usmerja učenčevo pozornost na slovenske narodnostne medije. Z razvijanjem komunikacije v maternem jeziku si učenec zavestno prizadeva za to, da bi se izražal v jeziku svojih prednikov.

Učenec v tej fazi dodatno spoznava intelektualno in materialno kulturo Slovencev na Madžarskem, zgodovinski postopek organiziranja Porabskih Slovencev v narodnostno skupnost, zgodovino načina življenja prebivalstva v Porabju od zgodnjih stoletij; dobil bo vpogled v zgodovinske prelomnice Slovencev na Madžarskem in glavne zgodovinske dogodke matične države. Spoznal bo dele, pokrajine ter geografske, zgodovinske in kulturne značilnosti Slovenije predvsem s pomočjo izletov in filmov, zvočnih in video gradiv, ki predstavljajo državo. Preko zvočnega in pisnega gradiva ljudske poezije bo sposoben predstaviti specifičnosti porabskega slovenskega jezika in bo imel poleg proučevanja narečja možnost za spoznavanje ljudskih verovanj s pomočjo proučevanja ljudske poezije: balad, pravljic, pripovedk, ljudskih pesmi.

Razvoju učenčevih vrednostnih sodb dobro služi, da spoznava intelektualne, kulturne vrednote in znamenite osebnosti Slovenije ter znamenite osebnosti slovenske narodnostne skupnosti na Madžarskem, ki so s svojim življenjskim delom bogatile kulturo slovenstva, ustvarjale za narodnost in njihova individualnost lahko služi kot zgled tudi današnjim generacijam. Zaradi usvojenega znanja bo učenec aktivno sodeloval pri slovenskih programih v svojem naselju.

<table>
<tr><td>Tematska enota</td><td colspan="2">Geografske danosti Slovenije</td><td>Okvirno število ur 12</td></tr>
<tr><td>Predhodno znanje</td><td colspan="3">Znanja, pridobljena na potovanjih, izletih v matični domovini, pri pouku geografije.</td></tr>
<tr><td>Vzgojno-razvojni cilji tematske enote</td><td colspan="3">Seznanitev s pokrajinami Slovenije in njenimi geografskimi, zgodovinskimi, kulturnimi značilnostmi. Vzgoja za varstvo naravnih vrednot in „zakladov”.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Učne vsebine/razvojni standardi</td><td>Medpredmetne povezave</td></tr>
<tr><td colspan="3">Samostojno pridobivanje oz. osvežitev znanja o Sloveniji na podlagi pridobljenih znanj v okviru pouka slovenščine (osnovna znanja: himna, grb, zastava, znamenite osebnosti, stara mesta, znamenitosti).
Orientiranje na zemljevidu:
– „sosedi” Slovenije;
– relief Slovenije (ravnina, hribi itd.);
– pokrajine, pomembne naravne znamenitosti Slovenije (Prekmurje, Štajerska, Koroška, Gorenjska, Notranjska, Dolenjska, Primorska).
Opazovanje narečij posameznih pokrajin, spoznavanje kulturnih posebnosti ene ali dveh izbranih pokrajin.
Slovenski "izdelki" (zbiranje).</td><td>Geografija: Sosednje države Slovenije.

Slovenski jezik in književnost: v slovenskih pokrajinah.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmi/ pojmi</td><td colspan="3">Grb, himna, znamenitosti, pokrajina, narečje.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska enota</td><td colspan="2">Nastanek, zgodovina porabskih vasi</td><td>Okvirno število ur 12</td></tr>
<tr><td>Predhodno znanje</td><td colspan="3">Prvotni nastanek porabskih vasi, njihov današnji položaj in njihove posebnosti.</td></tr>
<tr><td>Vzgojno-razvojni cilji tematske enote</td><td colspan="3">Pomoč pri pridobitvi znanj o zgodovini in nekdanjem življenju porabskih vasi.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Učne vsebine/razvojni standardi</td><td>Medpredmetne povezave</td></tr>
<tr><td colspan="3">Glavni mejniki organiziranja Porabskih Slovencev v skupnost.
Oblikovanje regionalne zgodovine slovenske narodnosti:</td><td>Zgodovina, družbene vede in državljanska</td></tr>
</table>

– Spoznavanje srednjeveškega življenja porabskih vasi s pomočjo slik, razumljivih dokumentov ali arhivskih, etnoloških gradiv: vpliv cerkvenih in posvetnih veleposestnikov na gospodarski, socialni razvoj prebivalstva (Margit Szechy, družina Batthyany, Ferenc Nadasdy, Peter Szechy). – Spoznavanje vloge Slovencev pri boju proti Turkom, zbiranje, branje slovenskih legend o monoštrski bitki. – Slovenska narodnost in leto 1848, katoliški zavezniki Habsburžanov in evangeličanski podporniki Kossutha; negativen vpliv sporazuma na usodo Slovencev, začetek prizadevanj za madžarizacijo, poglobitev narodne zavesti.	*vzgoja:* Zgodovinske spremembe srednjega veka. Položaj podložnikov. Cerkvena posestva. Monoštrska bitka. Sklenitev miru v Vasváru. Revolucija in osvobodilni boj 1848/49. Narodnosti na Madžarskem. Vpliv sporazuma na narodnosti na Madžarskem.
Ključni pojmi/ pojmi	Narodnost, podrejenost, tlačanstvo, veleposestnik, dninar, narodna zavest.

Tematska enota	**Najpomembnejši dogodki v zgodovini Slovencev**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Zgodovina Porabskih Slovencev.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Predstavitev zgodovinskih prelomnic Slovencev na Madžarskem in zgodovine matične države, Slovenije.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Iskanje pomembnih pomnikov iz rimskega obdobja na območju Slovenije s pomočjo interneta. Spoznavanje dokumentov (slikovni in tekstovni viri) o naselitvi današnjega območja Slovenije (6. stoletje po našem štetju). Spoznavanje predmetne dediščine Pribine in Koclja v zvezi s slovanskimi kneževinami Spodnje Panonije. Obdobje turške okupacije v literarnih virih. Določitev vloge Slovenije v avstro-ogrski monarhiji s pomočjo različnih zgodovinskih virov. Leto revolucije 1848, prizadevanja za narodnostno samostojnost: iskanje podobnosti in razlik med določenim obdobjem madžarske in slovenske zgodovine. Iskanje Medpredmetne povezave med nastankom ljudskega slovstva in zgodovinskimi dogodki na podlagi slovenskih literarnih del. Poleg drugih narodov, življenje v Jugoslaviji, 1991 – leto rojstva samostojne Slovenije. Spremljanje dogodkov osamosvojitve na podlagi pisnih virov (časopisi, revije).	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Rimsko obdobje. Turška okupacija. Revolucija leta 1848. *Informatika:* Uporaba interneta.
Ključni pojmi/ pojmi	Migracija, Slovani, severni Slovani, knežji kamen, izvirno ljudsko slovstvo, sprejem krščanstva.

<table>
<tr><td>Tematska enota</td><td colspan="2">Jezik Slovencev, narečja, porabska narečja</td><td>Okvirno število ur 8</td></tr>
<tr><td>Predhodno znanje</td><td colspan="3">Zgodovina Porabskih Slovencev.
Fonetične značilnosti porabskega slovenskega jezika, poznavanje izrazov, povezanih z načinom življenja narodnosti.</td></tr>
<tr><td>Vzgojno-razvojni cilji tematske enote</td><td colspan="3">Spoznavanje, uzaveščanje o razlikah med slovenskim jezikom in porabskim slovenskim narečjem. Poudarjanje vrednot narečja, uzaveščanje o njegovem pomenu.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Učne vsebine/Razvojni standardi</td><td>Medpredmetne povezave</td></tr>
<tr><td colspan="3">Poznavanje jezikovnih družin, jezikovne sorodnosti na ravni poimenovanja.
Zgodovinski dejavniki, ki so vplivali na jezik Slovencev na Madžarskem. (Zakaj so se oblikovala porabska narečja?)
– Razlogi svojstvenega razvoja narečja: pripadnost dvema gospodarjema – cerkveni in posvetni zemljiški posestniki.
Vloga rabe narodnostnega jezika pri ohranjanju narodne identitete.
Porabski slovenski jezik kot različica prekmurskega narečja:
– Ljudske pesmi, ljudske v porabskem narečju.
– Dušan in Francek Mukič: Izbira iz pesmaric Füčkaj, füčkaj fantiček moj 1.–2.
– Karel Krajcar: Kraljič pa Lejpa Vida. Opazovanje lokalnih narečij na podlagi porabskih slovenskih ljudskih pravljic in legend.
– Opazovanje še danes živečih uporabnikov jezika s pripravo zvočnega gradiva.
– Poslušanje posnetkov Radia Monošter.</td><td>Madžarski jezik in književnost: Človeški jezik.
Jezikovnozgodovinska znanja.
Dokazi o jezikovni sorodnosti.
Jezikovne družine.
Zvrsti jezika. Knjižni jezik – pogovorni jezik – narečja/ dialekti – krajevni govor (regiolekt).

Glasbena vzgoja: Glasba narodov.
Tematika, izrazna sredstva ljudskih pesmi.

Madžarski jezik in književnost: ljudska poezija.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmi/ pojmi</td><td colspan="3">Jezikovna družina, jezikovna sorodnost, ljudski jezik, narečja, krajevni jezik, raziskovanje narečij, narodna zavest.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>Tematska enota</td><td>Znani Slovenci na Madžarskem</td><td>Okvirno število ur 11</td></tr>
<tr><td>Predhodno znanje</td><td colspan="2">Poznavanje zgodovinskih in cerkvenih osebnosti na podlagi raziskovanja zgodovine in narečje Porabskih Slovencev.</td></tr>
<tr><td>Vzgojno-razvojni cilji tematske enote</td><td colspan="2">Seznanitev z življenjskim delom oseb, ki so ustvarjali v prid narodnosti ter uzaveščanje o ključni vlogi teh oseb pri ohranjanju narodnosti.</td></tr>
</table>

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Poznavanje ključnih osebnosti slovenskega narodnostnega kulturnega življenja, poimenovanje njihovih dejavnosti (Kdo je deloval na katerem področju). Jezik Slovencev na Madžarskem v tiskani obliki: – Štefan Küzmič (1755–1779), najpomembnejši pisatelj evangeličanskih Slovencev na Madžarskem. – Miklož Küzmič (1737–1804) dvojezični katoliški Abecednik in prvi slovensko-madžarski slovar. – Znanstveno-izobraževalna dela in pesmi Jožefa Košiča (1788–1867, po njem je poimenovana gornjeseniška šola). Branje, poznavanje pomena, opredelitev izbranih del slovenskih pisateljev, raziskovalcev na Madžarskem v 20. stoletju (vsaj tri dela): – Zbirke ljudskih pesmi in legend Karla Krajcarja, zbiranje in kategorizacija materialne kulture lokalnega slovenstva. – Župnik János Kühár, slovenska katoliška verska zapuščina. – Etnologinja Marija Kozar: raziskovanje, kategorizacija materialne kulture, zgodovine Porabskih Slovencev, krajevno-zgodovinska, muzejska dejavnost. – Francek Mukič: raziskovanje, kategorizacija materialne kulture, zgodovine Porabskih Slovencev; kategorizacija narečnega zvočnega gradiva. – Irena Barber: ljudska pisateljica pripovedi, novele o Porabskih Slovencih, leposlovni ohranjevalci preteklosti. – Karel Holec: ljudski pisatelj, pripovedi, novele o Porabskih Slovencih, leposlovni ohranjevalci življenja v preteklosti in sedanjosti.	*Madžarski jezik in književnost:* Pravljice. Narečja.
Ključni pojmi/ pojmi	Intelektualna kultura, predmetna kultura, krajevna zgodovina, ljudski pisatelj, intelektualna zapuščina.

Tematska enota	Znani Slovenci: zgodovinske osebnosti, pisatelji, pesniki, likovniki	Okvirno število ur 11
Predhodno znanje	Geografija in zgodovina Slovenije.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Seznanitev učencev z nekaterimi izjemnimi osebnostmi matične države. Vzbujanje spoštovanja do vrednot matične države.	

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Naštevanje zaslug odličnih osebnosti slovenske književnosti – pisane besede (Janez V. Valvazor, Primož Trubar, France Prešeren, Ivan Cankar, Oton Župančič, Feri Lainšček, Milan Vincetič itd.) na podlagi znanj, pridobljenih pri pouku slovenščine, uporaba znanj v različnih situacijah, npr. organizacija literarnih večerov, sestavljanje literarnega kviza, aktivna udeležba na literarnem srečanju itd.).	*Slovenski jezik in književnost:* dela slovenskih pisateljev. *Matematika:* odlični matematiki.

Seznanjanje z najbolj znanimi slovenskimi likovniki s predstavitvijo ene od njihovih glavnih stvaritev, pogovor o delu: (slikarji Ivan Cargo, Rihard Jakopič, Ivana Kobilca, Veno Pilon; kipar Lojze Dolinar (1893–1970); arhitekt Jožef Plečnik). Poslušanje ene od skladb znanih slovenskih skladateljev (Slavko Avsenik, Jacobus Gallus), pogovor o mislih, ki so nastale med poslušanjem glasbe. Iskanje informacij ali novic o odličnih športnikih (Primož Peterka smučarski skakalec) na internetu. Znani slovenski znanstveniki na ravni omembe: slovenski kemik, Nobelov nagrajenec (Friderik Pregl [1869–1930], matematika Josip Globevnik [1945–] in Jurij Vega [1754–1802], fizik Jožef Štefan [1835–1893], pravnik, geograf Peter Kozler (1824–1879), jezikoslovec Jernej Kopitar [1780–1844].	*Fizika:* odlični fiziki. *Vizualna kultura:* umetnostna zgodovina.
Ključni pojmi/ pojmi	Znana oseba, odličnik, literatura, umetnost, likovnik, skladatelj, znanstvenik.

Pričakovani rezultati ob koncu dvoletnega cikla	Učenec naj pozna pomembne zgodovinske mejnike v preteklosti slovenskega naroda. Učenec naj pozna glavne mejnike pri oblikovanju Porabskih Slovencev v skupnost ter zgodovino in značilnosti njihovega načina življenja. Učenec naj ima osnovna znanja o geografiji matične države, naj pozna glavne pokrajine Slovenije in njihove glavne značilnosti. Učenec naj pozna znane slovenske ljudi. Učenec naj pozna izjemne osebe, zgodovinske, cerkvene osebnosti, pisatelje, etnologe ter zbiralce, skrbnike kulturne, intelektualne in materialne zapuščine Porabskih Slovencev.

SPOZNAVANJE SLOVENSTVA

Za slovensko narodnost na Madžarskem predstavlja usvojitev jezika in kulture osnovni pogoj za izoblikovanje, krepitev in ohranjanje identitete. V Slovenskem Porabju je že od sredine minulega stoletja zaznati asimilacijski proces, zaradi katerega je postala vloga vzgojno-izobraževalnih ustanov bolj poudarjena pri prenosu slovenskega jezika, porabske slovenske kulture in identitete. Zaradi tega se naloge vzgoje in izobraževanja ne smejo omejiti le na prenos znanj in razvijanje spretnosti. Moramo si prizadevati za prenos takih praktičnih in večplastno uporabnih znanj, ki so pogoj na vrednotah temelječih dejanj. Cilj je doseganje rezultatov znotraj meja samodoločitve, razsodnosti, odprtosti za znanost in umetnost ter vsakokratnih osebnostnih danosti in možnosti.

V luči vseživljenjskega učenja je najpomembnejši cilj izobraževalne politike narodnosti na Madžarskem ohranjanje in razvijanje vzgojne in izobraževalne ponudbe, ki je fleksibilna in dostopna vsem. Pomemben del vzgoje in izobraževanja v jeziku narodnosti je, da lahko učenci, ki pripadajo določeni narodnosti, izkoristijo to možnost v vsakem svojem življenjskem obdobju. V našem sodobnem svetu je izkušenjsko učenje s pomočjo medosebnih odnosov prav tako pomembno kot znanje, pridobivanje informacij z različnih področij življenja ter razvijanje akcijskih strategij. Za narodnosti na Madžarskem je to odločilnega pomena, saj imajo le-te dva materna jezika. Hkrati pa moramo upoštevati, da izobraževalne ustanove zaradi že omenjene asimilacije ne morejo ali lahko le delno gradijo na jezikovnem znanju učencev, ki ga le-ti prinašajo od doma. Za uspešnost izobraževanja se mora to spremenjeno stanje odražati v kompetencah, ki jih je treba razvijati, in tudi v vsebinah javnega izobraževanja.

Iz značilnosti predmeta spoznavanje slovenstva – da le-ta mora vse bolj prevzemati vlogo družine pri posredovanju in spoštovanju vrednot in tradicij – izhajajo tudi cilji in naloge predmeta.

Posebej pomembno je, da se učenci slovenskih narodnostnih šol najprej v izkušenjskih situacijah srečajo z običaji, ki jih je ohranila slovenska narodna skupnost, z značilnimi načini in slogi življenja Slovencev na Madžarskem ter kulturo narodne skupnosti. Na podlagi teh izkušenj v izobraževalnih oblikah, ki so akcijsko in projektno usmerjene, pridobivajo znanja o svoji narodnosti. Obvladovanje jezika na visoki ravni, ohranjanje narečij in običajev, poznavanje zgodovine, preteklosti in sedanjosti ter tradicionalnih vrednot slovenske narodne skupnosti na Madžarskem so nepogrešljiv del identitete.

Tedensko ena obvezna učna ura od prvega do dvanajstega razreda omogoča intenzivno in poglobljeno pridobivanje znanja. Ne glede na to, da vključevanje znanja v druge predmete ni več možno, je treba upoštevati povezanost z drugimi predmeti, možnost za to nosijo v sebi vsebine učnega gradiva.

Učni predmet Spoznavanje slovenstva vpliva na posredovanje identitete in vrednot pri izbiri metod. Poučevanje na podlagi odprtih izobraževalnih oblik zagotavlja tako pridobivanje znanja in razvijanje kompetenc, ki od doživetij, preko dejanj in razumevanja vodijo do izkušnje. Ustvarjalne in akcijsko usmerjene oblike obdelave (delavnice, muzejsko pedagoške delavnice v Muzeju Avgusta Pavla, Küharjevi spominski hiši, šolski projekti, delavnice za ustvarjanje in ohranjanje vrednot, ki jih organizirajo slovenske organizacije – lokalne samouprave, Državna slovenska samouprava, Zveza Slovencev na Madžarskem) pomagajo učencem pri pridobivanju dragocenih izkušenj in znanj.

Predmet s pomočjo razvijanja ključnih kompetenc, ki jih določajo direktive – komunikacija, orientiranje v času in prostoru, vprašanja, ki usmerjajo refleksijo, kritično razmišljanje in samostojno učenje – doseže, da bodo učenci sposobni za samostojna projektna

dela, za usmerjanje in izvedbo le-teh ter aktivno, zavestno udeležbo v življenju narodnosti.

9.–10. razred

Poudarjeni nalogi predmeta spoznavanje slovenstva v tem obdobju sta diferencirano utrjevanje šolskega znanja in poglabljanje sposobnosti ter spretnosti, potrebnih za oblikovanje osebnosti z vrlinami, ki se pričakujejo od človeka 21. stoletja, z zavestno zavezanostjo k specialnim pričakovanjem narodne identitete in pripadnosti narodni skupnosti.

Poudarjeni področji razvijanja pri predmetu spoznavanje slovenstva, ki gradi na zgodovini slovenskega ljudstva in naroda, nastanku in razvoju samostojne slovenske družbe, geografije Slovenije, njenih gospodarskih in družbenih razmer ter zgodovinski preteklosti slovenske narodnosti na Madžarskem, njeni materialni in intelektualni kulturi ter predstavitvi le-teh, sta razvijanje narodne zavesti in vzgoja za ustrezno interpretirano domoljubje. Učenec, ki razpolaga s temi vrednotami, se bo naučil dovolj spoštovati vrednote različnih narodov in kultur, s svojim strpnim vedenjem bo lahko zgledno spoštoval drugačnost.

Učenec bo s pomočjo razvijanja vsebin učnega gradiva in kompetenc spoznal in usvojil take moralne vrednote, ki služijo njegovi moralni vzgoji in prispevajo k razvoju občutka dolžnosti ter bo spoznaval vpliv svojih odločitev in dejanj na svoje življenje, razvoj svoje osebnosti in svoje okolje.

Pri vzgoji za demokratičnost in državljanstvo bo učenec razumel svojo odgovornost pri ohranjanju slovenske skupnosti in nasproti Madžarski. Pri vzgoji za trajnost in okoljsko ozaveščanje bo učenec razumel, interpretiral povezave med posameznimi globalnimi problemi in lokalnimi dejanji ter individualnim življenjskim načinom. Razumel bo vlogo tradicij pri utemeljevanju harmoničnega in trajnostnega načina življenja.

Pri poklicnem usmerjanju bo dobival realne informacije o svojih sposobnostih, danostih. Učenec bo s pomočjo ključnih socialnih in državljanskih kompetenc postal bolj odprt za medosebni in medkulturni dialog. S kompetenco učinkovitega, samostojnega učenja bo učenec objektivno ocenjeval svoje delo in našel zase primerne možnosti izobražavenja in usposabljanja.

Učenec izraža svoje misli, mnenja in predloge v jeziku svojih prednikov, samozavestno uporablja slovenski jezik pri pridobivanju informacij; jezik uporablja v vsakdanjih komunikacijskih situacijah, na ustrezen način uporablja zvrsti informacijsko-komunikacijske družbe pri pridobivanju in prenosu informacij. Sposoben je prestaviti narečna besedila v knjižni jezik. Spoznava, kaj je vloga jezika, identitete in zavesti pri vprašanju ohranjanja narodnostne skupnosti; kaj je narodnostni obstoj in dvojna identiteta v državi, kjer dominira večina ter kaj so specifične naloge narodnostnih skupnosti pri tem. Učenec je odprt za medosebni in medkulturni dialog, izkorišča možnost za izražanje mnenja pri vprašanjih, ki zadevajo lastno skupnost in družbo. V učencu se izoblikuje narodna zavest, ki temelji na realnih osnovah in znanjih ter navezanost na domovino, matično državo in Evropo. Razumel bo kulturno raznolikost evropskih držav, narodov in narodnosti ter vlogo estetike v vsakdanjiku. Temeljito pozna navade in tradicije ob praznikih, svoja znanja lahko uporablja tudi v praksi ob današnjih prazničnih dogodkih ali v kulturnih skupinah, ki ohranjajo tradicije.

Spoznal bo zgodovinski postopek organiziranja Porabskih Slovencev v narodnostno skupnost in njihovo zgodovino od Trianonskega sporazuma do danes, skupnostne odnose prebivalstva v slovenski narodnosti ter povezave pri položaju, problemih in odnosih slovenske skupnosti, ki izhajajo iz narodnostnega obstoja.

Tematska enota	**Izvor ljudskih običajev, ki so povezani s prelomnicami človeškega življenja in verskimi prazniki, sovpliv običajev**	**Okvirno število ur 8**
Predhodno znanje	Poznavanje praznikov, ki so povezani z verskimi prazniki in tradicionalnimi družinskimi dogodki Porabskih Slovencev ter običaji v zvezi s koledarskim letom.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri odkrivanju razlogov za spremembo navad in iskanju povezav, izhajajoč iz znanj o običajih in tradicijah, povezanih s prazniki, ter iz praktične uporabe znanj.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
S krščanskimi prazniki povezani običaji slovenske narodnosti: – Praznične formalnosti, okraševanja in njihovi tradicionalno porabsko slovenski elementi. – Prehranjevalne navade ob praznikih, značilne praznične jedi slovenske narodnosti; gostiteljske navade. Prazniki in glasbena ter plesna kultura: poznavanje tradicionalnih ljudskih pesmi in plesov v povezavi z družinskimi dogodki in prelomnicami človeškega življenja. Spremembe prazničnih navad, povezanih s tradicionalnimi družinskimi dogodki zaradi moderniziranega sveta, odkrivanje vzrokov sprememb s pomočjo proučevanja različnih virov. Razlog, pomen „oživljene" tradicije (borovo gostüvanje – spektakularna nora svatba), proučevanje ene od tradicij za več desetletij nazaj. Ohranjanje tradicij in novosti pri današnjih zabavah ter v praznični glasbi.	*Glasbena vzgoja:* glasbena kultura ljudskih praznikov. *Telesna vzgoja in šport:* plesna kultura, klasični plesi. *Etika:* praznične oblike vedenja, obnašanja. *Drama in ples:* dramatizirani ljudski običaji in dramske igre.

Ključni pojmi/ pojmi	Ohranjanje tradicij, glasbena in plesna kultura, folklora, dramska ljudska igra, spektakel, borovo gostüvanje.

Tematska enota	**Prelomnice v zgodovini Slovencev in njihov vpliv na okoliške države**	**Okvirno število ur 20**
Predhodno znanje	Izvor Porabskih Slovencev, njihova zgodovina na Madžarskem do prvega desetletja 20. stoletja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri spoznavanju zgodovinskega postopka oblikovanja Porabskih Slovencev v narodnostno skupnost in njihove zgodovine (od Trianonskega sporazuma do danes), ter pri odkrivanju povezave.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Prelom stoletja, prva svetovna vojna, spoznavanje vala izseljevanja s proučevanjem zgodovinskih dokumentov, virov ter pregledom ljudske literature in spomenikov.	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Prva desetletja

1918 prebujanje narodne zavesti Slovencev na Madžarskem – pridobivanje vloge političnega dejavnika. Vend – nepravilno poimenovanje slovenstva na Madžarskem in njegove, še danes trajajoče posledice – pregled problematike „vendskega vprašanja". Trianon – Priključitev Prekmurja k Jugoslaviji – pristopanje prekmurskih Madžarov in Porabskih Slovencev k samostojni zgodovinski poti. Desetletja med svetovnima vojnama – Množično izseljevanje v času svetovne gospodarske krize. Druga svetovna vojna in ponovna oživitev „vendskega vprašanja". Tragedije po vojni: deportiranja: Porabski Slovenci na Hortobágyu. Prizadevanja za madžarizacijo leta 1956 in v letih po revoluciji – novi val izseljevanja. Spremembe od 90-ih let prejšnjega stoletja. Narodnostna politika Evropske unije.	20. stoletja. Prva svetovna vojna in Trianon. Velika svetovna gospodarska kriza v 30-ih letih 20. stoletja. Zgodovina Jugoslavije. Druga svetovna vojna. Pojav in posledice deportiranja in izmenjave prebivalstva. Narodnosti na Madžarskem v 20. stoletju. Revolucija in osvobodilni boj leta 1956.
Ključni pojmi/ pojmi	Izseljevanje, manjšinska pripadnost, deportiranje, vendsko vprašanje.

Tematska enota	**Prostor slovenske skupnosti na Madžarskem, odnos Porabskih Slovencev z matično državo**	**Okvirno število ur 14**
Predhodno znanje	Poznavanje Slovenije, Republike Slovenije. Zgodovinski postopek oblikovanja Porabskih Slovencev v narodnostno skupnost.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Predstavitev skupnostnih odnosov in socialnega položaja pripadnikov slovenske narodnosti ter problemov in razmer, ki izhajajo iz pripadnosti narodnosti, pomoč pri odkrivanju povezav.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Glavni dogodki zgodovine Slovenije v 20. stoletju, njihov vpliv na položaj Slovencev na Madžarskem. Življenje v enotni Jugoslaviji, položaj južnih Slovanov – med njimi Slovencev – ki živijo na Madžarskem. 1991- rojstvo samostojne Slovenije. Zgledna skrb Slovenije za ohranjanje kulturnih, jezikovnih vrednot zamejskih Slovencev. Vloga trajnega in učinkovitega sodelovanja s slovenskim Ministrstvom za izobraževanje, kulturo in šport pri razvoju poučevanja narodnostnega slovenskega jezika. Možnosti za izpopolnjevanje učencev in pedagogov v matični državi. Vplivi razglasitve Republike Slovenije na življenje slovenske narodnosti na Madžarskem. Vpliv zakona iz leta 1993 o pravicah manjšin oziroma zakona iz leta 2011 o narodnostih na življenje Slovencev na Madžarskem, njihove	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Pojem domovine in naroda. Pojem narodnosti. Značilnosti narodnostne pripadnosti. Posebne pravice in dolžnosti narodnosti. Matična država.

organizacije, šolsko in kulturno življenje ter medije. Odnos večinskega naroda do slovenske skupnosti. Možnosti posameznika z vidika doživljanja pripadnosti slovenski narodnosti.	
Ključni pojmi/ pojmi	Domovina, narod, matični narod, narodnost, narodnostne pravice in dolžnosti, zakon o narodnostih.

Tematska enota	**Jezik, identiteta, zavest. Narodnosti na Madžarskem, sožitje, šolski sistem**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Domovina, narod, matični narod, narodnost, narodnostne pravice in dolžnosti, materni jezik.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Ozaveščanje o vlogi jezika, identitete, zavesti pri vprašanju obstoja narodnosti. Narodnostni obstoj, dvojna identiteta v državi, kjer dominira večina ter opredelitev s tem povezanih specifičnih nalog narodnosti.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Dokazovanje navedka: Ohranjanje, negovanje, uporaba jezika so osnovni pogoj za obstoj narodnosti („Oh, pazi dobro, ker so ti stoletja dala v skrb jezik tvoje matere, ki ga moraš obvarovati" – Milán Füst) z interpretiranjem citatov iz različnih literarnih del. Odkrivanje, kategorizacija dejavnikov, ki vplivajo na jezikovni razvoj Slovencev na Madžarskem in ki izhajajo iz geografske lege ter zgodovinskega položaja. Zgodovinski in cerkveno-zgodovinski vzroki za svojstven razvoj narečja, na podlagi pregleda in analize virov. Uporaba maternega jezika danes (raziskave, intervjuji v slovenskih vaseh). Narodnosti na Madžarskem: poznavanje 13 avtohtonih narodnosti na Madžarskem: podobna zgodovinska usoda, skupni interesi, skupna prizadevanja za obstoj s pomočjo narodnostnega šolstva, obstoja vzgojno-izobraževalnih ustanov in učinkovitega vzdrževanja le-teh. Pregled vprašanja dvojne identitete. Etnični konflikti oziroma vprašanje lojalnosti do drugačnosti na Madžarskem danes.	*Madžarski jezik in književnost:* izjave o maternem jeziku (Bessenyei, Kazinczy, Kölcsey, János Arany, Dezső Kosztolányi, Milán Füst itd.). *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Pojem identitete, zavesti. Narodnosti na današnjem Madžarskem.
Ključni pojmi/ pojmi	Zgodovinska usoda, identiteta, zavest, dvojna identiteta ali dvojna navezanost, uporaba maternega jezika, etnični konflikt, drugačnost, lojalnost.

Tematska enota	**Manjšinska politika doma in v Sloveniji**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Poznavanje narodnostne pripadnosti, dvojne identitete v državi, kjer dominira večina ter iz tega izvirajočih svojstvenih nalog narodnosti.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Usvojitev znanja o narodnostni politiki, seznanjenje učencev s pravnimi okviri narodnostne politike.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje narodnostne politike v madžarski zgodovini na podlagi zgodovinskih izvlečkov, virov. Vpliv manjšinsko-politične zakonodaje na formiranje jezikovnih, kulturnih in gospodarskih značilnosti slovenske narodnosti na Madžarskem. Narodnostna politika Republike Slovenije, sedanje politične značilnosti skrbi za zamejske Slovence. Spoznavanje dejavnosti Veleposlaništva Republike Slovenije na Madžarskem in Generalnega konzulata v Monoštru ter njun vpliv na položaj Slovencev na Madžarskem. Vpliv Madžarsko-slovenske manjšinske mešane komisije na položaj Slovencev na Madžarskem, vprašanja meddržavnih sporazumov, ki zadevajo mladino – možnosti študija s štipendijo v matični državi. Zakon CLXXIX. iz leta 2011 o pravicah narodnosti. Temeljni zakon Madžarske in narodnosti, ki živijo na Madžarskem.	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* zakon o narodnostih.

Ključni pojmi/ pojmi	Narodnostna politika, zakonodaja, narodnostna vprašanja, meddržavni sporazum, seja mešane komisije.

Pričakovani rezultati ob koncu dvoletnega cikla	Učenec naj pozna navade in tradicije, ki so povezane s prazniki, naj jih bo sposoben doživljati ob sedanjih prazničnih dogodkih ali v kulturnih skupinah, ki ohranjajo tradicije, da bi bili dobri apostoli pri prenosu teh tradicij. Učenec naj pozna zgodovinski postopek oblikovanja Porabskih Slovencev v narodnostno skupnost in odločilne dogodke svoje zgodovine vse do danes. Učenec naj razpolaga z verodostojnimi informacijami in naj pozna zgledne primere o skupnostnih odnosih slovenske narodnosti. Naj bo sposoben pravilno ovrednotiti socialni položaj, probleme slovenske skupnosti ter oceniti, kako so življenjski status in socialne razmere slovenske skupnosti odvisni od pripadnosti narodnosti. Naj pozna glavne elemente manjšinsko-politične zakonodaje. Učenec naj se zaveda, da so ohranjanje, negovanje in uporaba jezika osnovni pogoj za obstoj narodnosti, kar se od srednješolskih generacij pričakuje kot dolžnost, ki se prenaša iz generacije v generacijo.

11.–12. razred

Vloga predmeta spoznavanje slovenstva v tem pedagoškem obdobju je usmerjena v poglabljanje prej usvojenega znanja, poudarek je na pripravi učenca na prihodnost, kar glede gimnazijcev, srednješolcev prispeva k izbiri ustrezne življenjske poti in poklica, glede vajencev pa se to dopolnjuje s seznanitvijo s pričakovanji na trgu dela. Kompetence, potrebne pri izbiri poklica, so v tem obdobju bolj poudarjene v vseh vrstah šol.

Poudarjeni področji razvijanja pri predmetu spoznavanje slovenstva, ki gradi na zgodovini slovenskega ljudstva in naroda, nastanku in razvoju samostojne slovenske družbe, geografije Slovenije, njenih gospodarskih in družbenih razmer ter zgodovinski preteklosti slovenske narodnosti na Madžarskem, njeni materialni in intelektualni kulturi ter predstavitvi le-teh, sta razvijanje narodne zavesti in vzgoja za ustrezno interpretirano domoljubje. Učenec, ki razpolaga s temi vrednotami, se bo naučil dovolj spoštovati vrednote različnih narodov in kultur, s svojim strpnim vedenjem bo lahko zgledno spoštoval drugačnost.

Učenec bo s pomočjo razvijanja vsebin učnega gradiva in kompetenc spoznal in usvojil take moralne vrednote, ki služijo njegovi moralni vzgoji in prispevajo k razvoju občutka dolžnosti ter bo spoznaval vpliv svojih odločitev in dejanj na svoje življenje, razvoj svoje osebnosti in svoje okolje. Pri vzgoji za demokratičnost in državljanstvo bo učenec razumel svojo odgovornost pri ohranjanju slovenske skupnosti in nasproti Madžarski. Sprejemanje odgovornosti za druge ljudi in prostovoljnost tudi na področju predmeta spoznavanje slovenstva naučita učence nudenja pomoči. Pri vzgoji za trajnost in okoljsko ozaveščanje bo učenec razumel, interpretiral povezave med posameznimi globalnimi problemi in lokalnimi dejanji ter individualnim življenjskim načinom. Razumel bo vlogo tradicij pri utemeljevanju harmoničnega in trajnostnega načina življenja.

Pri poklicnem usmerjanju učenec dosega, da bo razpolagal z realnimi informaciji o svojih sposobnostih, danostih. Učenec bo s pomočjo svojih ključnih socialnih in državljanskih kompetenc postal bolj odprt za medosebni in medkulturni dialog. Njegova identiteta temelji na realnih osnovah. S kompetenco učinkovitega, samostojnega učenja bo učenec objektivno ocenjeval svoje delo in našel zase najbolj primerne in dosegljive možnosti izobražavanja in usposabljanja.

V učencu se izoblikuje občutek dolžnosti, razume pomen svoje individualne, skupnostne in družbene odgovornosti. Spozna sporazume in norme skupnosti, sposoben bo prepoznati etična načela skupnosti in primerjati etična načela različnih kultur. Spoznal bo pravice narodnosti, zagotovljene v madžarski ustavi in zakonih, pravne ustanove njihovega lokalnega in državnega zastopstva interesov ter oblike politične in civilne samoorganizacije svoje narodnostne skupnosti. Zaveda se jezikovne in kulturne prednosti pripadnosti narodnostni skupnosti.

Učenec postavlja kulturo Madžarske in svoje matične države v evropski kontekst; spoznava zgodovino matične države do danes, seznanja se z zgodovinskimi osebnostmi, ki pripadajo slovenski skupnosti, zaveda se univerzalnega pomena njihovega delovanja. Sodeluje pri dejavnostih, ki krepijo identificiranje z narodom, domovino in matično državo. Spoznava folklorne in avtorske stvaritve, povezane s prazniki, ki temeljijo na ljudski tradiciji in verskih koreninah. Sposoben je opredeliti nekaj pomembnih elementov in značilnosti narodnostne ljudske kulture. Spoznava in ocenjuje pomembnost lokalno-zgodovinskih znanj, glavne vrednote lokalno-zgodovinske, kulturne in naravne dediščine svojega bivališča in šole ter vlogo ustvarjalne dejavnosti in umetnostnih stvaritev pri ohranjanju narodnostne identitete. Na ustrezen način interpretira in ocenjuje položaj, aktualne težave svoje narodnostne skupnosti in je sposoben definirati naloge, ki so vezane na ohranjanje narodnostne identitete. Spoznava sedanja prizadevanja slovenske narodnosti na Madžarskem za obstoj skupnosti ter

ohranjanje jezika in kulture. Dobiva realno sliko o prostoru in vlogi slovenske literature v evropski zgodovini, sposoben bo odkrivati povezave med mediji in ohranjenjem tradicije ter vlogo in pomen slovenskih medijev.

Tematska enota	**Vloga in učinek slovenskih ustanov, organizacij, skupin na Madžarskem pri ohranjanju identitete za narodnostni obstoj**	**Okvirno število ur 16**
Predhodno znanje	Zgodovina Slovencev na Madžarskem v 20. stoletju. Prelomnica v 90-ih letih prejšnjega stoletja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri spoznavanju sedanjih prizadevanj za ohranjanje slovenske narodnosti na Madžarskem, njenega jezika in kulture ter uzaveščanje o pomenu prizadevanj.	

Učne vsebine/razvojni standardi	**Medpredmetne povezave**
Slovenske narodnostne samouprave: delovanje lokalnih narodnostnih samouprav in njihova vloga pri ohranjanju identitete: slovenski kulturni programi, verski programi v maternem jeziku, športni programi, partnerski stiki s Slovenijo. Spoznavanje delovanja Državne slovenske samouprave, pregled organizacijskega pravilnika in pravilnika delovanja ter dejavnosti ustanov (Küharjeva spominska hiša, Porabska domačija, Slovenski radio). Pregled delovanja Zveze Slovencev na Madžarskem. Dejavnost kulturnih skupin Zveze Slovencev na Madžarskem, njihova vloga pri ohranjanju tradicij: npr. Mešani pevski zbor Avgust Pavel, Ljudske pevke Monošter, Slovenski komorni zbor Monošter, Folklorna skupina Sakalovci, Folklorna skupina Gornji Senik, Fodor Duo slovenski gledališčniki, slovenska gledališka skupina Veseli pajdaši. Vloga slovenskih društev in skladov pri obstoju narodnosti. Vloga državnih organizacij pri negovanju političnih, kulturnih, gospodarskih, skupnostnih, prijateljskih stikov z matično državo. Raziskovanje možnosti evropskih razpisov in narodnostnih organizacij.	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Samoupravnost, delovanje samouprav. Zakon o samoupravah. Nastanek narodnostnih samouprav. Zakon o volitvah. Uredba o društvih in skladih.

Ključni pojmi/ pojmi	Politične organizacije, civilna organizacija, kulturna skupina, ohranjanje tradicij, kulturna vrednota, prenos, natečaj.

Tematska enota	**Umetnostna dela iz Slovenije in Porabja**	**Okvirno število ur 16**
Predhodno znanje	Izjemne osebnosti Porabskih Slovencev. Znani Slovenci.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Poudarjanje vloge ustvarjalne dejavnosti in umetnostnih stvaritev pri ohranjanju narodnostne identitete ter uzaveščanje o tem skozi	

	seznanjanje z umetnostnimi stvaritvami.

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Pomembna prizorišča spoznavanja ustvarjalne dejavnosti in umetnostnih stvaritev so literarna srečanja, likovne razstave v monoštrski Slovenski hiši ter likovna kolonija v Monoštru. Literarna dediščina – seznanjanje s pomembnimi deli slovenske literature z uporabo murskosoboškega Bibliobusa (Od Brižinskih spomenikov do pesništva Ferija Lainščka glede na izbiro učitelja in zanimanje dijakov). Materialna dediščina, spoznavanje umetnikov in stvaritev: arhitekturna dediščina Plečnika, Muzej Avgusta Pavla, Küharjeva spominska hiša, dediščina Skanzna Muzeja Savaria. Predstavitev še enega slovenskega likovnika s pomočjo Wikipedije. Spoznavanje slovenske kinematografije; ogled dokumentarnega filma, njegovo interpretiranje (Zeleni konj). Pregled stičišč umetnosti: Film in knjiga: Halgato ali Namesto koga roža cveti.	*Slovenski jezik in književnost:* Izjemna dela slovenske literarne zgodovine. *Informatika:* iskalniki, skupnostne strani, e-knjižnice.

Ključni pojmi/ pojmi	Literarna dediščina, umetnik, umetnost, stvaritev, razstava, samoizražanje.

Tematska enota	**Slovenski mediji**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Oblikovanje zgodovine, položaja Porabskih Slovencev v zadnji tretjini 20. stoletja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Odkrivanje povezav med mediji in ohranjanjem tradicij. Uzaveščanje o pomenu narodnostnih medijev.	

Učne vsebine/razvojni standardi	Medpredmetne povezave
Digitalizacija materialne dediščine: fotografiranje, priprava filma. Vloga elektronskih in tiskanih medijev pri dokumentiranju tradicij, običajev, skupinskih in privatnih dogodkov in praznikov. Vloga reportaž, intervjujev, poročanj pri spoznavanju življenja in dejavnosti pripadnikov slovenske skupnosti. Slovenska stran Narodnih novin: slovensko poglavje Narodnega kalendarja v 70–80-ih letih prejšnjega stoletja (zbiranje starih člankov). Pomen tednika Porabje v minulih 20 letih. Analiza pomena Slovenskega koledarja. Od slovenskih oddaj studia Győr pri Madžarskem radiu do ustanovitve Radia Monošter, ki oddaja dnevno 6 ur. Obiskovanje spletnih strani slovenskih organizacij z namenom pridobivanja znanj in aktualnih informacij. (www.slovenci.hu,	*Kultura gibljivih slik in znanje o medijih:* Z roko pisani mediji. Avdio mediji. Avdio-vizualni mediji. Medijski žanri. *Madžarski jezik in književnost*: pojem množične komunikacije, njeni dejavniki, funkcije.

www.porabje.hu).		
Ključni pojmi/ pojmi	Medij, tiskani mediji, elektronski mediji, CD, CD-ROM, multimedija, javni radio, medijski žanr.	

Tematska enota	**Prostor slovenskih literarnih del v evropski kulturi**	**Okvirno število ur 10**
Predhodno znanje	Izjemna slovenska literarna dela.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Določitev prostora in vloge slovenske literature v zgodovini evropske literature.	
Učne vsebine/razvojni standardi		**Medpredmetne povezave**
Okvir dediščine slovenske ljudske poezije in značilnosti slovenskega naroda. Odnos med slovenskimi epskimi ljudskimi pesmimi in evropskimi literarnimi motivi (Godec pred pejlom>Orfej in Evridika; Rošlin in Verjanko>Orestej). Lik kralja Matjaža v slovenski literaturi. France Prešeren, slovenski Goethe ali Petőfi, ki je prenašal vrednote evropske literature v slovensko umetno poezijo, ki se je ravnokar rodila. Stičišča sodobne literature in evropske kulture: pisatelji, pesniki proti vojni z zaščito humanističnih vrednot: Srečko Kosovel, Josip Murn-Aleksandrov, Ciril Kosmač.		*Slovenski jezik in književnost:* slovenska lirska in epska dela.
Ključni pojmi/ pojmi	Ljudska literarna dediščina, ponavljajoči se motivi, človeštvo.	

Tematska enota	**Prostor Slovenije v Evropi in v svetu**	**Okvirno število ur 6**
Predhodno znanje	Zgodovina; geografske krajine Slovenije.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri spoznavanju sedanjega gospodarskega, kulturnega in političnega položaja matične države ter predstavitev sistema odnosov, vzpostavljenega s svetom, državami članicami Evropske unije in Madžarsko.	
Učne vsebine/razvojni standardi		**Medpredmetne povezave**
Odkrivanje današnjega gospodarskega, kulturnega, političnega statusa matične države s pomočjo tiskanih in avdio poročanj ter uporabe interneta. – Zbiranje glavnih značilnosti gospodarstva Slovenije (BDP,		*Geografija:* članice države EU.

uspešne panoge slovenskega gospodarstva, izvozni partnerji). – Povzemanje poročanj o politiki Slovenije, oris politike narodnosti, ki je priznana po Evropi. – Slovenije in EU (glavno mesto kulture). – Predstavitev odnosa med Slovenijo in Madžarsko. – Predstavitev odnosa med Slovenijo in Slovenskim Porabjem na podlagi praktičnih izkušenj.	
Ključni pojmi/ pojmi	Evropska unija, gospodarstvo, politika, odnos, sistem odnosov.

Pričakovani rezultati ob koncu dvoletnega cikla	Učenec naj pozna značilnosti slovenske narodnosti na Madžarskem, strukturo slovenskih organizacij, njihove organizacijske in delovne standarde, zgodovino njihovega obstoja, cilje in rezultate pri ohranjanju in oblikovanju življenja in vrednot Slovencev. Naj pozna vlogo ustvarjalne dejavnosti in umetnostnih stvaritev pri ohranjanju narodnostne identitete. Naj pozna slovenske medije na Madžarskem, zgodovino njihovega razvoja in njihov aktualni položaj, naj prepozna koristno vlogo njihove dejavnosti pri ohranjanju slovenske skupnosti na Madžarskem. Naj razpolaga z znanjem o prostoru in vlogi slovenske literature v zgodovini evropske literature. Naj se zaveda glavnih značilnosti sedanjega gospodarskega, kulturnega, političnega položaja matične države Slovenije ter njenih odnosov, vzpostavljenih z Madžarsko in slovensko skupnostjo na Madžarskem.

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

(*Za tradicionalno, razširjeno in dopolnilno obliko narodnostne vzgoje in izobraževanja)*

1.–4. razred

V porabskih slovenskih narodnostnih šolah na Madžarskem imajo zaradi močnega procesa asimilacije vzgojno-izobraževalne ustanove vse bolj pomembno vlogo pri učenju slovenskega jezika in književnosti, kulture, negovanja in dedovanja tradicije.

V prvem pedagoškem obdobju je osnovni cilj učenja slovenščine oblikovanje komunikacijskih sposobnosti v maternem jeziku, usvojitev temeljev govorjenega jezika preko osnovnih skladenjskih vzorcev in osnovnega besedišča, priprava učencev na govor, branje in pisanje, ki naj bi ustrezali značilnostim njihovega starostnega obdobja.

Pomembna naloga premeta slovenski jezik in književnost je oblikovanje temeljnih spretnosti, nujnih za usvojitev uporabe govorne in pisne komunikacije, učenje načinov rabe jezika v različnih življenjskih situacijah.

Pomemben je kompleksni razvoj izrazne spretnosti, ki se doseže z učenjem na pamet, dramatizacijo, igro, posnemanjem vseživljenjskih situacij, z uporabo sodobnih tehnik in metod izobraževanja.

V prvih šolskih letih je pomembno ustvariti motivirano jezikovno okolje, zagotoviti možnosti za govorno dejavnost s pomočjo igre. Na ta razvojni proces se kasneje lahko gradi spoznavanje slovenske literarne kulture.

Prvotna naloga literarne vzgoje je vzbuditi in okrepiti ljubezen do branja, tudi potrebe po spoznavanju slovenskih literarnih del.

Dejavnosti, povezane z različnimi komunikacijskimi situacijami, ustvarijo ugodne pogoje za usmerjanje pridobivanja osnovnih spretnosti samostojnega učenja, za spoznavanje in urjenje različnih tehnik utrjevanja znanj, primernih značilnostim starostnega obdobja učencev.

1.–2. razred

Najpomembnejša naloga 1.–2. razreda je usvojitev branja in pisanja, zasnova pismenosti. Usvajanje pisanja in branja se začne v 2. razredu. Posebno pozornost je potrebno nameniti črkam, pisna podoba katerih se v madžarski pisavi razlikuje od slovenske.

Izjemno pomembne naloge so širjenje besednega zaklada, ustrezna uporaba besed, izrazov, tipičnih povedi v določenih govornih položajih. V tem obdobju dobijo pomembno vlogo razvoj jezikovne kompetence, ki se uresničuje na igriv način s pomočjo igre vlog, spominske igre za razvoj koncentracijske spretnosti, tudi naloge, ki izboljšujejo ritmični čut, kulturo gibanja učencev. Učenec se, ustrezno značilnostim starostnega obdobja, z veseljem udeležuje ritmičnih in glasbenih improvizacij, različnih kreativnih iger.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Slušno razumevanje**	**Okvirno število ur 83**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Zasnova razumevanja v enostavni ustni in pisni komunikaciji na podlagi najpogostejših besednih izrazov in usvojitve temeljnega besedišča.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Slušno razumevanje preprostih slovenskih navodil, kratkih jasnih sporočil, razlag, besed, izrazov, osnovnih vprašanj in odgovorov, vaja le-teh v igrivih situacijah, igri vlog, v vseživljenjskih situacijah, povezanih z neposrednim okoljem učenca. Opazovanje, razumevanje, uporaba neverbalne komunikacije.	Učenec – razume preprosta učiteljeva navodila in vprašanja, sporočila svojih sošolcev; – zna na kratko, razumljivo odgovarjati na postavljena vprašanja; – razume naučene besede.	*Vizualna kultura*: prikaz doživetega dejanja z risbo. *Drama in ples*: situacijske igre.
Ključni pojmi/ pojmi	Igra obraza, pogled, drža telesa, prošnja, navodilo.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Govorna spretnost	Okvirno število ur 71
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj govornih jezikovnih spretnosti. Spodbujanje navezovanja stikov z okolico v slovenščini.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Čista artikulacija slovenskih glasov. Pravilna izgovarjava trajanja in povezovanja glasov, vaja le-teh s pravilno dihalno tehniko. Pravilno naglaševanje besed, povedi, uporaba ustrezne intonacije tako pri govoru kot tudi pri branju. Razumljiva izgovarjava besed, izrazov. Utrjevanje temeljnega besedišča slovenskega knjižnega jezika s pomočjo slik, predmetov, situacijskih iger, didaktičnih jezikovnih iger, vseživljenjskih situacij. Ustvarjanje preprostih slovenskih povedi ob sliki, predmetu. Kratko reagiranje na vprašanja,	Učenec – govori razumljivo; – uporablja ustrezne jezikovne oblike za predstavljanje, ogovarjanje odraslih oz. vrstnikov; – vključuje se v skupne dejavnosti; – zna na pamet nekaj izštevank, ritmiziranih pripovedi in krajših pesmi: *En kovač, An ban, Eden, dva..., Šviga, švaga..., Giga, gaga..., Eden, dva–ropota...,* Breda Konte: *Hočeš, nočeš,* Neža Maurer: *V šolo,* Anja Štefan: *Poglejte tale ključček...,* Anja Štefan: *Mjav, mjav, mjav...,* Janez Menart: *Rački.*	*Madžarski jezik in književnost*: naglas, pravilna izgovarjava, besedišče, ritmizirana pripoved. *Spoznavanje slovenstva*: predstavitev ožjega okolja s pomočjo situacijskih vaj. *Drama in ples*: situacijske igre. *Vizualna kultura*: prikaz slik, dogodkov. *Glasbena vzgoja*: ritmizirane pripovedi, igre, izštevanke.

navodila, sporočila na vsakdanje teme, ki so povezane z učenčevim neposrednim okoljem. Učenci znajo pozdraviti odrasle in svoje vrstnike in se jim predstaviti.		
Ključni pojmi/ pojmi	Tempo, ritem, odmor, jakost glasu, naglas, predstavitev, pozdrav, nagovor, prošnja, zahvala.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Bralno razumevanje**	**Okvirno število ur 85**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Prepoznavanje slovenskih črk in glasov, ki se razlikujejo od madžarskih, vaja pravilne izgovarjave slovenskih glasov. Usvojitev branja. Stalen razvoj bralnih sposobnosti in sposobnosti razumevanja besedil. Razvoj besedišča, povezanega z učenčevim vsakodnevnim življenjem, družino, okoljem, narodnostjo.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Prepoznavanje slovenskih črk, ki se razlikujejo od madžarskih; razvoj spretnosti in delnih spretnosti, potrebnih za branje (slišanje fonema, pozornost, tempo, ritem, besedišče, komunikacijske spretnosti, jezikovna zavest). Pravilno naglaševanje slovenskih besed. Oblikovanje stavčne intonacije, primerne namenu sporočila. Tiho in glasno branje na enostavnejši stavčni ravni, ki ustreza značilnostim starostnega obdobja učencev. Poslušanje z razumevanjem porabskih pravljic, pesmi, krajših zgodb.	Učenec – je zainteresiran, odprt, motiviran za branje slovenskih besedil; – ima temeljna znanja, kar se tiče slovenskega besedišča, branja in pismenosti; – pozna male in velike črke slovenske abecede; – ima spretnosti povezovanja glasov (črk) pri branju; – razume enostavna besedila.	*Vizualna kultura*: skica, vrsta črk, izdelava ilustracij k pravljicam, zgodbam. *Spoznavanje slovenstva*: branje stvaritev ljudskega slovstva. *Glasbena vzgoja*: ritem, tempo, takt, melodija, refren. *Madžarski jezik in književnost*: besedilo, ritem, beseda, poved. *Spoznavanje okolja*: razumevanje ustnega in pisnega besedila (kraj, kjer živi; družina).
Ključni pojmi/ pojmi	Črka, glas, beseda, zlog, poved, naslov, besedilo, ločilo.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 53**
Predhodno znanje	Pisna spretnost.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Usvojitev znakovnega sistema pisave. Oblikovanje pravilnih navad pisanja. Berljiva, natančna pisava, pravilna raba črke za določen glas, urjenje pravilne rabe slovenskih črk in glasov, ki se razlikujejo od madžarskih. Utrditev, razvoj tehnike pisanja in lepe, urejene pisave.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Pisanje črk, ki se razlikujejo v slovenščini in madžarščini (č, ž, š), njihova pravilna uporaba. Pravilno oblikovanje, povezava slovenskih majhnih in velikih pisanih črk. Povezovanje črk, pisanje kratkih slovenskih besed. Poznavanje pisanih črk slovenske abecede. Prepisovanje pisanega, kasneje tiskanega vzorca. Pisanje kratkih besed po nareku. Pisanje preprostih, kratkih besed po spominu. Pisanje nekaj kratkih stavkov po nareku. Tvorba preprostih stavkov, dopolnjevanje preprostih besedil. Označevanje začetka in konca stavka.	Učenec – se zaveda osnovnih razlik med madžarsko in slovensko pisavo; – pozna in uporablja pisne oblike črk slovenske abecede; – ima urejeno, berljivo pisavo; – pri prepisovanju pazi na zapisovanje slovenskih črk, ki se razlikujejo od madžarskih; – označuje začetek in konec stavka oz. veliko začetnico.	*Madžarski jezik in književnost*: tiskane in pisane črke, ločila. *Vizualna kultura*: kombinacije črt, ki pripomorejo k spremembi smeri, prostorsko dojemanje, fina motorika, potreba po estetiki, uporaba različnih vrst črt za razvoj spretnosti. *Telesna vzgoja in šport*: harmonično gibanje. *Glasbena vzgoja*: tempo, ritem. *Spoznavanje slovenstva*: prepisovanje krajših besedil na narodopisne teme.
Ključni pojmi/ pojmi	Tiskana črka, pisana črka, majhna črka, velika črka, zlog, beseda, stavek, besedilo, robovi.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura književnosti, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 32**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Spodbujanje potrebe po branju. Spoznavanje vrednot, ki se pojavljajo v stvaritvah slovenskega ljudskega slovstva in slovenskih leposlovnih delih. Empirično usvajanje temeljnih literarnih znanj (pesem,	

	ritmizirana pripoved, pravljica, igralec).

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Spoznavanje, branje stvaritev ljudskega pesništva, ki so nastale doma v Porabju in v Sloveniji. Učenje na pamet ritmiziranih pripovedi, nagajivih priložnostnih pesmi, pesmi; opazovanje vrednot, tradicij, ki se pojavljajo v ljudskem pesništvu. Skupno, nato samostojno branje, interpretacija krajših književnih besedil (pesmi, pravljice) s pomočjo usmerjevalnih vprašanj. Razumevanje slovenskih pravljic, lutkovnih predstav, primernih učenčevi starosti. Listanje in branje otroških revij Ciciban in Cicido, reševanje primernih slikovnih, igrivih, jezikovnih nalog v revijah.	Učenec – z veseljem posluša krajša, enostavna besedila pravljic in pesmi; – brez knjige se nauči na pamet enostavnejše ritmizirane pripovedi, nagajive priložnostne pesmi, ritmične pesmi; – se udeležuje dramskih iger; – povzame nekaj književnih del. Učenje na pamet: Oton Župančič: *Ciciban, dober dan!, Zvonovi...*, Anica Černejeva: *Naša muca...*, Lila Prap: *Moj očka*.	*Drama in ples*: dramske igre in igre vlog. *Madžarski jezik in književnost*: ljudsko pesništvo, ritmizirane pripovedi, izštevanke, pravljice. *Glasbena vzgoja*: besedilo ljudskih pesmi. *Spoznavanje slovenstva*: krajše ljudske pripovedke. *Vizualna kultura*: otroške revije, risanke, ki so primerne učenčevi starosti.
Ključni pojmi/ pojmi	Pravljica, pesem, kitica, verz, ritem, ponovitev.	

Komunikacijske teme, vsebine za 1.–2. razred (Vadenje različnih tipov pisne in ustne komunikacije z ustreznim besednim zakladom v naslednjih temah).	
Teme	**Medpredmetne povezave**
Osebni podatki, družina. Predstavitev, predstavljanje; člani družine, sorodstvene vezi. Družinski prazniki. Dnevni red, urnik. Hrana in posamezne značilne jedi. Deli človeškega telesa, nega telesa, zdravje-bolezen. Dejavnosti v prostem času, šport.	*Spoznavanje slovenstva*: sorodstvene vezi, slovenski pokrajinski recepti, družinski prazniki. *Spoznavanje okolja*: tedenski red, dnevni red, urnik, deli človeškega telesa. *Telesna vzgoja in*

	šport: telesno, duševno zdravje, zdrav način življenja.
Šola Šolski prostori, učilnica, šolsko pohištvo, šolski pripomočki. Predmeti, urnik. Branje, igra, narodnostne otroške igre.	*Spoznavanje slovenstva*: stare otroške igre, šola v preteklosti. *Spoznavanje okolja*: predstavitev neposrednega šolskega okolja.
Letni časi, vreme, oblačilne navade.	*Spoznavanje okolja*: letni časi, vreme, oblačenje.
Kulturno življenje, komunikacijska tehnologija sodobnega časa Slovenske folklorne tradicije na Madžarskem, porabske pesmi, ljudske igre. Porabska naselja.	*Spoznavanje slovenstva*: ljudske pesmi, ljudske igre, značilnosti porabskih naselij, navade oblačenja.
Življenje v družbi, v skupnosti Pravila skupnostnega življenja v razredu, znotraj šole, delitev dela v stanovanjski skupnosti. Vsakdan slovenske narodnostne manjšine.	*Spoznavanje okolja*: pravila življenja v skupnosti. *Spoznavanje slovenstva*: vsakdan slovenske narodnostne manjšine.
Narodnostni jezik slovenske manjšine Določitev osnovnih značilnosti porabščine na podlagi pravljic, ljudskih pesmi, žive govorice.	*Spoznavanje slovenstva*: jezikovna kultura Slovencev na Madžarskem. *Madžarski jezik in književnost:* značilnosti pravljic, del ljudskega slovstva.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec naj razume enostavne razlage, navodila in sporočila svojih sošolcev v slovenščini. Naj zna odgovarjati na preprosta vprašanja in zna postavljati enostavna vprašanja v zvezi s svojim okoljem, s samim seboj. Naj uporablja vljudnostne izraze za predstavitev, za nagovor odraslih in

	vrstnikov ter zahvale. Naj pridobi osnovni besedni zaklad za predlagane komunikacijske teme. Naj govori razumljivo in čisto. Naj dobesedno pove na pamet naučena besedila. Naj pozna pisane in tiskane črke, slovenske pisne znake, ki se razlikujejo od madžarskih. Naj ima urejeno pisavo. Kratka besedila, ki jih je že vnaprej prebral in vadil, naj zna čim bolj natančno prebrati. Naj pozna stvaritve slovenskega ljudskega pesništva in slovenskega leposlovja, ki ustrezajo njegovemu starostnemu obdobju. Naj se zaveda temeljnih jezikovnih znanj in slovničnih pravil, potrebnih za rabo slovenščine. Naj se zaveda osnovnega cilja učenja slovenščine. Naj bo motiviran na področju razvoja nujnih jezikovnih spretnosti.

3.–4. razred

V tem učnem obdobju je naloga poučevanja slovenščine razvoj razumevanja in interpretacije enostavnih besedil v slovenščini, kot tudi določanje osnovnih značilnosti porabščine na osnovi pravljic, ljudskih pesmi in žive govorice. Pomembna je zasnova kulturnega jezikovnega vedenja, aktiviranje besednega zaklada z nalogami za tvorbo besedila, krepitev pravilne rabe slovenščine v določenih situacijah, kot tudi razvoj govorne spretnosti, ki se uresničuje v preprostih, vseživljenjskih jezikovnih situacijah preko situacijskih iger in vaj.

Razvijanje tehnike branja v sredstvo ter urjenje tihega in glasnega branja ustvarita pogoje za samostojno razumevanje pisnih in govorjenih besedil v slovenščini, utemeljujeta samostojno ustvarjanje besedila.

V 3.–4. razredu je cilj poučevanja pisanja in pravopisa diferencirano oblikovanje tehnike pisanja, ki ustreza učenčevi starosti, razvijanje le-te v sredstvo, skladno z zahtevo po berljivosti, urejenosti in pravilnosti.

Obravnava krajših besedil daje možnost pridobiti prve izkušnje s področja enostavnih literarnih oblik, odkriti strukturne lastnosti, oblikovati mnenje, odkrivati vrednote, spoznavati tradicije slovenskega jezika in slovenske kulture, pridobiti veselje do branja.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Slušno razumevanje**	**Okvirno število ur 77**
Predhodno znanje	Razumevanje enostavnih govorjenih sporočil. Dajanje razumljivih in kratkih odgovorov na vprašanja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj razumevanja kratkih, jasnih in enostavnih narečnih in knjižnih slovenskih besed, izrazov, besednih zvez, sporočil, razlag, besedil.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Razumevanje kratkih besedil na vsakdanje teme iz otrokovega neposrednega okolja. Določanje osnovnih značilnosti porabskega narečja na podlagi	Učenec – razume enostavna, kratka besedila, povezana z njegovim neposrednim okoljem;	*Glasbena vzgoja*: slovenske ljudske pesmi. *Spoznavanje*

pravljic, ljudskih pesmi, žive govorice. Razumevanje porabskih narečnih besed in izrazov, povezanih s posameznimi tematikami.	– razume osnovne narečne besede, izraze.	*slovenstva*: raba narečja, jezik porabskih pravljic. *Madžarski jezik in književnost*: ljudska pravljica.
Ključni pojmi/ pojmi	Narečje, živa govorica, ljudska pravljica, ljudska pesem.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost**	**Okvirno število ur 68**
Predhodno znanje	Raba osnovnih vseživljenjskih komunikacijskih oblik pri vsakodnevnem sporazumevanju: pozdravljanje, predstavljanje, nagovor, prošnja, vprašanje, zahvala.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj ustne komunikacije v slovenščini, razvoj spretnosti tvorbe govorjenih besedil: tvorba kratkih besedil, sporočil.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Tvorba preprostih izjav, vprašanj, želja, prošenj oz. reagiranje nanje na enostaven način. Dajanje enostavnih informacij in uporaba besednih izrazov za prošnjo. Raba pravilne izgovarjave, informacije povedi v različnih vseživljenjskih situacijah. Pravilna tvorba glasov in besed, naglaševanje. Aktivna udeležba v različnih didaktičnih jezikovnih igrah, vključevanje v dialoge, oblikovanje mnenja. Tvorba povezanih stavkov s pomočjo slik, pripovedovanje slovenskih ljudskih pravljic, recitiranje ritmiziranih pripovedi, pesmi. Pripovedovanje povezanega besedila iz petih, šestih povedi v slovenskem knjižnem jeziku ali narečju.	Učenec – razumljivo in jasno izraža svoje misli; – vključuje se v pogovore; – uporablja naučene besede.	*Madžarski jezik in književnost*: dvogovor, pripovedovanje besedila, tempo govora, jakost glasu. *Vizualna kultura*: opazovanje in analiza slik. *Vsi predmeti*: povezani govor. *Glasbena vzgoja*: ritmizirane pripovedi, izštevanke.

Ključni pojmi/ pojmi	Naglas, jakost glasu, intonacija, tempo govora, narečje, drža telesa, igra obraza, pogled.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Bralno razumevanje**	**Okvirno število ur 82**
Predhodno znanje	Osnovna znanja iz slovenščine, ki se nanašajo na pisanje in branje. Znanja o branju in bralnem razumevanju, ki so ustrezna spretnostim določenega starostnega obdobja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj glasnega in tihega branja. Oblikovanje branja z razumevanjem in njegovo urjenje.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Vaja tihega in glasnega branja na ravni enostavnih besedil in povedi, ustreznih učenčevim starostnim značilnostim. Iskanje informacij v preprostih besedilih in njihova pisna ali ustna obnova. Udeležba v usmerjenem dvogovoru. Povzemanje vsebine besedila v dveh-treh stavkih. Branje, razlaga preprostih vsakodnevnih otroških besedil, ki so blizu interesom učencev (porabske pravljice, ljudske pripovedke, otroške pesmi, pravljice slovenskih pisateljev). Prikazovanje besedil z dramskimi igrami.	Učenec – je zainteresiran, motiviran za branje; – je sposoben popravljati napake v bralni tehniki; – interpretira in vrednoti informacije, misli slovenskih besedil, ki so primerna njegovi starostni stopnji.	*Spoznavanje okolja*: obravnava besedila, samostojno učenje. *Madžarski jezik in književnost*: glasno in tiho branje. *Spoznavanje slovenstva*: branje besedil ljudskega slovstva in narečnih besedil.
Ključni pojmi/ pojmi	Besedilo, podatek, informacija, razumevanje besedila, povzemanje vsebine.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 53**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskih pisanih in tiskanih oz. majhnih in velikih črk. Prepisovanje kratkih besed s pisanega in tiskanega vzorca, narekovanje, pisanje kratkih besed. Slikovno branje, tvorba kratkih stavkov.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Z rednim urjenjem pripomoči k temu, da postane pisanje sredstvo. Sprejemanje berljivih oblik črk in estetske oblike pisave kot vrednote. Spodbujanje k samoizražanju. Razvijanje spretnosti tvorbe zapisanega besedila na vsakdanje teme s pomočjo tvorbe enostavnih	

	besedil v slovenščini.

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Urjenje razvoja tehnike pisanja. Urjenje pisanja za stopnjevanje tempa pisanja. Pisanje besed in stavkov z brezhibnim prepisovanjem, po nareku, po spominu. Označevanje začetka in konca stavka. Zapisovanje besed, izgovor katerih se razlikuje od pisave (l, v, nj, lj v besedah). Normativno zapisovanje krajših besedil, ki se navezujejo na obravnavane tematske kroge. Oblikovanje kratkih sporočil. Dopolnjevanje preprostih stavkov, dvogovorov, besedil, razvrstitev ali preurejanje s pomočjo slik ali učitelja, izbira naslova, členitev besedila na odstavke. Povzemanje določenih tem v enostavnih jezikovnih oblikah na osnovi vprašanj. Oblikovanje preprostih besedil, zgodb na podlagi določenih vidikov, členjenje besedil. Pravopisne značilnosti besed temeljnega besedišča, poznavanje pravil.	Učenec: – estetsko, samozavestno zapisuje slovenske besede, kratke stavke; – brezhibno prepisuje kratka slovenska besedila; – pozna osnovna slovnična pravila, norme; – z uporabo naučenih znanj oblikovanja besedil pripravlja kratka besedila v slovenščini.	*Vizualna kultura*: prikaz preprostega dogajanja z zaporedjem slik. *Madžarski jezik in književnost*: besedilo, vrsta besedila, spis, naslov, odstavek. *Spoznavanje okolja*: prikaz, opis okolja.
Ključni pojmi/ pojmi	Pisava, slika k besedilu, berljivost, sporočanje, dvogovor, naslov, odstavek, izbira teme.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Kultura književnosti, interpretacija književnih del	Okvirno število ur 44
Predhodno znanje	Obstoj temeljnega znanja, nujnega za branje besedila v slovenščini. Poznavanje književnih del (izštevanke, pravljice, pesmi).	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Samozavestna tvorba besedil v slovenščini. Predstavitev slovenskih ljudskih in avtorskih stvaritev ter ustvarjalnosti slovenske manjšine. Spoznavanje tradicij slovenske narodne kulture.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Prepoznavanje slovenskih besedil glede njihove oblike,	Učenec – poimenuje avtorja besedila in	*Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih

vrste in sporočilnega namena. Poznavanje slovenskih rekov, pregovorov, ugank. Opazovanje tem slovenskih beril. Odkrivanje podobnosti in razlik v različnih literarnih besedilih oz. pesmih. Določanje zaporedja dogodkov in osebe pripovedovalca. Prepoznavanje začetnih in končnih preobratov, besednih izrazov, ponavljajočih se motivov pravljic. Samostojno branje krajših književnih besedil (pesmi, pravljice). Ritmične, gibalne in govorne vaje. Udeležba pri skupinskih igrah, lutkovnih predstavah in prizorih. Poznavanje enostavnejših porabskih in klasičnih slovenskih pravljic. Poznavanje naslednjih avtorjev in njihovih del: - Fran Milčinski: *Pravljice, Zgodba kraljeviča Marka;* - odlomki iz zgodb Josipa Vandota: *Kekec*; - Svetlana Makarovič: *Pripovedi, Pekarna Mišmaš*.	glavne junake zgodbe; – določi zaporedje dogodkov in osebo pripovedovalca; – prepozna značilne elemente pravljice; – v nekaj povedih pove vsebino enostavnih pravljic in črtic. Učenje na pamet: *Enci, Benci…, Jure, Jure pase…, Prsti,* M. Hrobath: *Doma…*, Janez Menart: *Prepelica…,* Oton Župančič: *Kanglica…,* Kajetan Kovič: *Šolski zvonec*	pesmi. *Vizualna kultura*: ilustracija pravljic, stvaritev otroške književnosti. *Drama in ples*: igra vlog, lutkovna igra, dramatizirani prizori. *Madžarski jezik in književnost*: struktura proznih in verznih del. *Telesna vzgoja in šport*: ritmične gibalne vaje. *Spoznavanje slovenstva:* krajša slovenska besedila na etnografske teme.
Ključni pojmi/ pojmi	Pregovor, rek, uganka, junak, ponavljanje, ritem.	

Komunikacijske teme, vsebine za 3.–4. razred (Vadenje različnih tipov pisne in ustne komunikacije z ustreznim besednim zakladom na navedene teme).	
Teme	**Medpredmetne povezave**
Osebni podatki, družina Predstavitev, predstavljanje; člani družine, sorodstvene vezi. Vsakdan, kdo kaj dela v družini. Družinski prazniki. Način življenja. Dnevni red/urnik, tedenski red/urnik. Prehrana, jedi, enostavni slovenski recepti. Deli človekovega telesa, nega telesa, zdravje, bolezni. Vreme, letni časi, oblačenje. Dejavnosti v prostem času, šport.	*Spoznavanje slovenstva*: sorodstvene vezi, slovenski pokrajinski recepti, družinski prazniki. *Spoznavanje okolja*: tedenski red, dnevni red, deli človeškega telesa, letni časi,

	vreme, oblačenje. *Telesna vzgoja in šport*: telesno, duševno zdravje, zdrav način življenja.
Šola, vzgoja-izobraževanje Šolski prostori, učilnica, šolsko pohištvo, šolski pripomočki. Predmeti, urnik. Zunajšolske dejavnosti: krožki, športne aktivnosti, zunajšolske dejavnosti, ki so narodnostnega značaja idr.	*Spoznavanje slovenstva*: stare otroške igre, šola v preteklosti. *Spoznavanje okolja*: predstavitev neposrednega šolskega okolja.
Kulturno življenje, komunikacijska tehnologija sodobnega časa Dejavnosti v prostem času: branje, kino, gledališče idr. Navzočnost slovenske folklorne tradicije na Madžarskem v kulturnih programih. Televizija, uporaba interneta. Porabske ljudske pesmi, ljudske igre.	*Spoznavanje slovenstva*: folklorne tradicije, ljudske pesmi, ljudske igre, značilnosti porabskih naselij, oblačilne navade.
Življenje v družbi, v skupnosti Skupnostne vloge v šoli. Prijateljstvo. Pravila skupnostnega življenja v razredu, znotraj šole, razdelitev dela. Pojem narodnosti z identificiranjem različnih kultur, tradicij.	*Spoznavanje okolja; etika*: pravila življenja v skupnosti. *Spoznavanje slovenstva*: vsakdan slovenske narodnostne manjšine, pojem narodnosti, tradicije, prebivalci Porabja.
Narodnostni jezik slovenske manjšine Določitev osnovnih značilnosti porabščine na podlagi pravljic, ljudskih pesmi, žive govorice. Porabske besede in izrazi, povezani s posameznimi temami.	*Spoznavanje slovenstva*: jezikovna kultura Slovencev na Madžarskem, ljudske pesmi, ljudske igre, televizija, računalnik, tiskani mediji. *Madžarski jezik in književnost:* značilnosti pravljic, del ljudskega slovstva.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec naj razume kratka besedila, osnovne narečne besede, povezane z vsakdanjo tematiko, z njegovim neposrednim okoljem. Naj smiselno in razumljivo izraža svoje misli v slovenščini. V vsakodnevnih stikih uporablja vljudnostne jezikovne izraze. Naj pridobi osnovni besedni zaklad za predlagane komunikacijske teme. Aktivira slovenski besedni zaklad pri oblikovanju besedila, skupinskem pogovoru in oblikovanju mnenja. Je zainteresiran, motiviran za branje. Po pripravi naj tekoče, razumljivo prebere znano, kratko besedilo v slovenščini. Ob tihem branju naj razume besedilo, ki je primerno njegovi starosti in jezikovni ravni. Pesmi in besedila v slovenščini naj pove dobesedno in z ustreznim naglaševanjem. Naj bodo njegovi pisni izdelki urejeni in berljivi. Naj pravilno uporablja pravopisna pravila pri znanih, naučenih besedah. Naj pozna stvaritve slovenskega ljudskega in umetnega pesništva, ki so primerne njegovi starosti. Naj se zaveda, da lahko za reševanje nalog uporablja šolsko knjižnico in bibliobus. Naj bo motiviran na področju razvoja spretnosti iz maternega jezika.

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

(Za tradicionalno, razširjeno in dopolnilno obliko narodnostne vzgoje in izobraževanja)

5.–8. razred

Glavni cilj pouka slovenskega jezika in književnosti je usvojitev, ohranjanje jezika staršev in prednikov ter oblikovanje oz. vzdrževanje pozitivnega odnosa do slovenskega jezika in slovenske narodnosti.

V 5.–8. razredu so osnovni cilji in naloge predmeta slovenski jezik in književnost nadaljnji razvoj spretnosti razumevanja in tvorbe besedil, ki sta bila zasnovana v nižjih razredih, ter spoznavanje in uporaba novejših bralnih strategij, poleg tega opazovanje in urjenje procesa tvorbe besedil, pisanje spisov v različnih besedilnih vrstah, pri čemer uporaba in pomen besed ustrezata govornemu položaju; nadaljnji razvoj usvojene pisne tehnike in urjenje pravopisa.

Sočasno z razvojem jezikovne in književne kulture poteka priprava in urjenje metod ter tehnik individualnega pridobivanja znanj, zasnova kritičnega, problemskega in pojmovnega mišljenja.

Ob upoštevanju pridobljenih učenčevih praktičnih jezikovnih znanj-izhajajoč s stališča jezikovnega uporabnika–je prvenstvena naloga na področju vzgoje v maternem jeziku doživljanje, opazovanje jezika kot delujočega, spreminjajočega se sistema. Upoštevaje pridobljena doživetja in izkušnje, je ena izmed nalog tudi prikaz nekaterih osnovnih sistemskih značilnosti, prepoznavanje in poimenovanje povezav.

Naloga književne vzgoje v tem pedagoškem obdobju je branje, interpretacija stvaritev ljudskega slovstva, del pomembnejših slovenskih pisateljev in pesnikov oz. razvoj komunikacijskih spretnosti s pomočjo oblikovanja bralnih doživetij.

Za uspešno poučevanje slovenščine je pomembno vključevati v učni proces učenčeva znanja, zanimanja, potrebe, jezikovne in nejezikovne spretnosti. Učenje jezika zaradi raznovrstnih tem hkrati izredno pripomore k razvoju osebnosti, saj v primerjavi z drugimi predmeti ponuja več možnosti za pogovor.

Okvirni učni načrt v vseh razvojnih fazah predlaga nove teme, ki se prilagajajo starosti in potrebam učencev. Zaporedje obravnave predlaganih tem, čas njihove poglobljene in širše obravnave je treba določiti v lokalnem kurikulu šole.

5.–6. razred

Temeljni cilj predmeta slovenski jezik in književnost je nadaljevanje razvijanja ključnih kompetenc, skupnih spretnosti, učnih vsebin, ki so nujne za uspešno učenje: razvoj kompetenc slušnega razumevanja in pisnega izražanja z upoštevanjem starostnih značilnosti in posameznih spretnosti učencev; poglobitev, širitev izkušenjskih (temelječih na doživetjih) in predmetnih znanj.

Izhajajoč iz osnovnih ciljev, so glavne naloge poučevanja slovenskega jezika in književnosti usvojitev govorne in pisne komunikacije v slovenščini ter usvojitev slovenskega jezikovnega sistema, branje in interpretacija stvaritev ljudskega slovstva ter najpomembnejših del slovenskih književnikov.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Slušno razumevanje**	**Okvirno število ur 60**
Predhodno znanje	Obstoj osnovnega besedišča. Razumevanje jezikovno preprostih besedil na vseživljenjske teme. Poznavanje narečnih besed.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj razumevanja, interpretacije govorjenih besedil (na vsakdanje teme in o aktualnih dogodkih), razvoj interaktivnih spretnosti učencev.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Razumevanje vprašanj, odgovorov, izjav. Aktivno, razumljivo sodelovanje v dvogovorih na priporočene splošne teme. Analiza besedil na vsakdanje teme. Orientacija po različnih govornih situacijah. Prepoznavanje elementov neverbalne komunikacije. Razumevanje bistva informativnih, jezikovno preprostejših poučnih besedil (npr. reklamna besedila). Razumevanje slovenskih književnih del (stvaritev ljudskega slovstva) iz matične države in Porabja.	Učenec – razume vprašanja, odgovore, kratke izjave; – povzame vsebino slišanega besedila; – razume bistvo neumetnostnih in umetnostnih besedil; – je sposoben slediti verbalnemu in neverbalnemu izražanju sogovornika.	*Glasbena vzgoja*: slovenske ljudske pesmi. *Spoznavanje slovenstva*: uporaba narečnih besed, izrazov. *Spoznavanje narave:* letni časi, vreme, zemljepisna znanja.
Ključni pojmi/ pojmi	Igra obraza, geste, drža telesa, glasbena sredstva izražanja (melodija, naglas, tempo, jakost glasu).	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost**	**Okvirno število ur 67**
Predhodno znanje	Znajdenje v vsakodnevni, komunikacijski situaciji. Razumevanje kratkih govorjenih besedil, ustrezno sledenje navodilom. Poznavanje in uporaba osnovnih komunikacijskih oblik za navezovanje stikov: zahvala, predstavljanje, nagovor, spraševanje, prošnja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj govorne komunikacije v slovenščini; samostojno izražanje, razvoj interakcijske spretnosti. Urjenje izrazne komunikacije in uporabe ustreznega besednega zaklada. Pomoč pri zavestni uporabi pravilnega izgovora in naglaševanja v sporočanjskih procesih.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Razumevanje različnih	Učenec je sposoben	*Drama in ples*:

govorjenih besedil, informacij, dajanje informacij, izražanje želja, prošnja po pojasnilih in dajanje le-teh. Aktivna udeležba v različnih komunikacijskih situacijah. Prilagajanje govorni situaciji, komunikacijskim ciljem. Širjenje besednega zaklada. Tvorba kratkega besedila na podlagi slike, filma, dogodka ali določenega predmeta. Prepoznavanje vloge jezika za posredovanje različnih sporočil. Ustvarjanje različnih govornih situacij s pomočjo iger vlog, didaktičnih jezikovnih iger. Ustni opis predmetov, stvari, živali, oseb. Povzemanje vsebine informativnih in jezikovno preprostejših poučnih, reklamnih besedil. Predstavitev leposlovnih del (ali njihovih odlomkov), povzemanje njihove vsebine, sporočila v nekaj stavkih. Oblikovanje mnenja v zvezi s prebranimi pesmimi, sporočilom književnega dela. Pogovarjanje s pomočjo enostavnih jezikovnih izrazov o predlagani temi oz. o prebranem. Deklamiranje na pamet naučenih književnih del. Uporaba pravilne izgovarjave, intonacije, naglasa pri ustni komunikaciji, pripovedovanju besedil, zgodb, branju.	– aktivno se udeleževati ustne komunikacije; – razumeti naloge, učiteljeva navodila in reagirati nanje; – odgovarjati na vprašanja, povezana z določenim besedilom, tematiko; – samostojno povzeti vsebino, bistvo besedila; – samostojno izraziti svoje misli v govoru.	navezovanje stikov, situacije, situacijske vaje. *Vizualna kultura*: opazovanje in opisovanje slik, filmov. *Madžarski jezik in književnost*: dvogovor, pripovedovanje besedila, tempo govora, jakost glasu. *Vsi predmeti*: povezani govor.
Ključni pojmi/ pojmi	Govorna situacija, komunikacijski proces, tempo govora, naglas, intonacija, jakost glasu, odmor.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Bralno razumevanje**	**Okvirno število ur 75**
Predhodno znanje	Razumevanje kratkih besedil v slovenskem splošno pogovornem ali knjižnem jeziku, ki so primerna starostnim značilnostim učencev. Interpretacija in vrednotenje informacij ter misli besedila. Tiho in glasno branje.	

Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje tehnike branja s pomočjo različnih besedil. Ozaveščanje osnovnega vzorca za obravnavo besedila. Spoznavanje povezave med besedilom in sliko k besedilu, pomoč pri njeni razlagi.

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Branje znanega in neznanega besedila z ustreznim tempom, pravilnim naglaševanjem. Obravnava in razumevanje besedil na vsakodnevne teme s pomočjo tihega branja. Interpretacija različnih vrst besedil (leposlovnih, poučnih, učbeniških, praktičnih). Branje, interpretacija enostavnejših avtentičnih besedil iz mladinskih in otroških revij (tednik *Porabje, PIL, Gea, Ciciban, Moja Slovenija*). Interpretacija slovenskih elektronskih besedil. Pripovedovanje vsebine prebranih besedil (v nekaj stavkih), iskanje informacij v besedilu. Oblikovanje ustnega in pisnega mnenja o prebranem v nekaj stavkih. Interpretacija slik, ilustracij. Uporaba *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*.	Učenec je sposoben: – brati z naglaševanjem in tempom, ustreznim svoji starosti; – brati izrazito, ustrezno sporočilu besedila; – razumeti bistvo prebranega; – v celoti razumeti besedilo z znanimi slovničnimi strukturami in besediščem (s pomočjo nalog za obravnavo besedila); – dopolniti, dalje razviti, preoblikovati besedilo; – interpretirati informacije, misli slovenskega besedila, oblikovati mnenje na ravni, ustrezni svoji starosti; – uporabljati *Slovar slovenskega knjižnega jezika*.	*Matematika in spoznavanje narave*: razumevanje besedila, interpretacija nalog v besedilih. *Vizualna kultura*: odkrivanje povezave med besedilom in sliko. *Informatika*: orientacija, iskanje informacij.

Ključni pojmi/ pojmi	Razumevanje besedila, vrste besedil, leposlovno besedilo, poučno besedilo, slovar, uporaba slovarja.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje**	**Okvirno število ur 28**
Predhodno znanje	Poznavanje osnovnih slovenskih jezikovnih pravil in norm. Samozavestno pisanje slovenskih besed, kratkih stavkov. Tvorba enostavnega besedila v slovenščini na vsakdanje teme.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Berljiva, pregledna pisava, ki tudi oblikovno odraža sporočilo. Vaja tvorbe pisnih besedil z uporabo različnih vrst sporočanja: doživetja, dogodki, orisi, dvogovori.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Urjenje pisanja po nareku.	Učenec	*Madžarski jezik in*

Postopno izboljševanje tehnike pisanja, večanje tempa. Oblikovanje individualnega načina pisanja. Prizadevanje za estetski, berljiv rokopis. Usvojitev in urjenje osnovnih vidikov priprave osnutkov, zapiskov. Usvojitev osnovnih znanj iz pisanja spisov: književna zvrst, naslov, odstavek, jedro, zaključek. Pisanje kratkih spisov, poročil, pisem, opisov, pripovedi na predlagano temo z upoštevanjem vsebinskih in oblikovnih zahtev pri sestavljanju besedila. Pisni opis slike, opisovanje zgodbe slike, nekega dogodka, doživljaja. Pisanje praktično-sporazumevalnih besedil: vabilo, razglednica, pismo. Izpolnjevanje enostavnih obrazcev. Pisanje vsakodnevnih elektronskih sporočil (vabilo, e-mail, (e-pošta), SMS, chat). Uporaba usvojenih slovničnih, jezikovnih, pravopisnih pravil pri tvorbi pisnih besedil.	– piše lepo, berljivo; – z enostavnimi jezikovnimi sredstvi opiše slike in drugi slikovni material; – preoblikuje, dopolni dano besedilo (npr. nadaljuje ali dokonča začeto zgodbo); – zna napisati kratek spis (opis, pripoved) z upoštevanjem osnovnih oblikovnih zahtev pri oblikovanju besedila; – na podlagi znanj o vsebinskih in oblikovnih značilnostih vzorčnega besedila zna tvoriti podobno besedilo ali dokončati že začeto; – uporablja usvojena pravila slovenskega pravopisa.	*književnost*: znanja o pisanju spisov, pripoved, opis, oris, vabilo, pismo. *Informatika*: jezikovne značilnosti multimedijskih komunikacij. *Vizualna kultura:* slika k besedilu.
Ključni pojmi/ pojmi	Zbiranje gradiva, pripoved, opis, oris, pismo, e-mail (e-pošta).	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Struktura jezika**	**Okvirno število ur 48**
Predhodno znanje	Jezikovna znanja, potrebna za praktično rabo slovenskega jezika. Pisanje enostavnih slovenskih besed, povedi skladno s pravopisnimi pravili.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje jezikovne kulture. Usvojitev nadaljnjih jezikovnih znanj, potrebnih za rabo sodobne slovenščine; uporaba slovničnih znanj pri tvorbi in razumevanju besedila.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Zvočna podoba slovenskega	Učenec	*Madžarski jezik in*

jezika (*naglas, intonacija, tempo govora*). Spoznavanje enostavnih, sistemskih povezav med jezikovnimi enotami. Besedne vrste. Glagol-osnovne glagolske oblike. Glagolski časi. Povednik in velelnik. Oblike povratnih glagolov in pravila njihove uporabe. Glagoli in vezava glagolov. Samostalnik-spol, ednina, dvojina in množina. Sklanjatev samostalnikov. Predlogi. Pridevnik. Ujemanje pridevnika s samostalnikom. Števnik: glavni števnik, vrstilni, datum, časovni izrazi. Zaimki: sklanjatev osebnih zaimkov. Prislovi: krajevni, časovni in načinovni prislovi. Vezniki in pravila njihove rabe pri tvorbi zloženih povedi.	– ustrezno uporablja osnovne pomenske, slovnične in skladenjske strukture, ki se pojavljajo v določenih tematskih krogih; – pravilno zapisuje znane besede, strukture, brez pomenskih napak zapisuje lastna kratka besedila; – pravilno uporablja ločila pri tvorbi lastnega besedila; – funkcijsko uporablja slovenski jezik.	*književnost*: osnovna komunikacijska znanja, naučeno o besednih vrstah. *Dvojezični predmeti*: uporaba usvojenih slovničnih znanj. *Tuji jezik*: različne komunikacijske situacije.
Ključni pojmi/ pojmi	Besedne vrste, slovarska oblika, glagol, samostalnik, pridevnik, števnik, zaimek, prislov, predlog, veznik.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj bralne kulture, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 46**
Predhodno znanje	Branje slovenskih besedil, poznavanje ljudskih in leposlovnih pesniških stvaritev. Poznavanje zgodb in glavnih oseb nekaterih slovenskih klasičnih pravljic in basni, poznavanje nekaterih ritmičnih pripovedi, izštevank, pregovorov ter besedil, ritma in melodije narodnih pesmi. Spoznavanje in razumevanje leposlovnih in poučnih besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Prebujanje potrebe po branju. Vzgoja občutljivosti do vrednot, ki se pojavljajo v književnih delih. Razvoj komunikacijske spretnosti pri temah književnih del.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Branje krajših lirskih in epskih del. Zbiranje in branje slovenskih	Učenec – na kratko povzame vsebino	*Madžarski jezik in književnost*: epika,

in porabskih izštevank, rekov, pregovorov, ljudskih pesmi, pravljic. Branje in interpretacija pesmi, pravljic, enostavnih del slovenskih pisateljev z učiteljevo pomočjo. Priprava kratkega povzetka vsebine prebranega. Razlikovanje med stvarnostjo in pravljico. Interpretacija in razvrščanje pravljic, leposlovnih del. Opazovanje glavnih oseb, njihov opis ter razumevanje njihovega obnašanja. Priprava ilustracij k prebranemu besedilu. Odkrivanje »skupnih« pravljičnih junakov, podobnih junakov (npr. Kralj Matjaž, Martin Krpan – Toldi Miklós). Priprava lepljenk/stripov na podlagi tradicionalne pravljice. Pravljice: – izbor klasičnih slovenskih pravljic iz pravljičnih zbirk, epskih pesmi; – *Lepa Vida in kača*; – *Desetnica*; – *Kralj Matjaž in Alenčica.* Dramatizacija zgodb. Avtorji in njihova dela: – France Prešeren: *O, Vrba Zdravljica*; – Fran Levstik: *Martin Krpan.* Poslušanje slovenske radijske igre, ogled predstave, ki je primerna starosti učencev. Oblikovanje mnenja o prebranem delu, ogledani predstavi.	obravnavanih zgodb; – predstavi, opiše glavnega junaka; – na podlagi slik, ilustracij rekonstruira pravljico, zgodbo; – dramatizira kratke zgodbe; – dobesedno pove na pamet naučena besedila. Učenje na pamet: – France Prešeren: *Zdravljica* (7. kitica); – 5 slovenskih ljudskih pesmi; – 5 slovenskih pregovorov; – ena porabska pravljica.	lirika, pregovor, pesniški jezik, pravljica; JánosArany: *Toldi*. *Glasbena vzgoja*: ljudske pesmi. *Vizualna kultura*: priprava lepljenk/stripov. *Spoznavanje slovenstva*: poznavanje stvaritev ljudskega slovstva.
Ključni pojmi/ pojmi	Epika, pravljica, umetno pesništvo, lirika, rek, pregovor, pesniški jezik.	

Komunikacijske teme, vsebine za 5-6. razred (Vadenje različnih tipov pisne in ustne komunikacije z ustreznim besednim zakladom ob naslednjih temah).	
Teme	**Medpredmetne povezave**
Način življenja, življenjski slog: Družinski dogodki, skupni programi. Človeški odnosi, prijatelji, prijateljski krog. Vsakodnevni opravki: dnevni red/urnik, delitev dela. Zdravje, bolezen. Zdrav način življenja. Zdrava prehrana, prehranjevalne navade, najljubše jedi, značilne slovenske jedi. Gibanje, šport, športna tekmovanja. Potovanje, počitek, prosti čas.	*Etika*: družbeni odnosi, zaupanje, sočutje. *Spoznavanje narave:* delitev dela, dnevni red/urnik, dejavnosti v prostem času. *Telesna vzgoja in šport*: zdrav način življenja, zdravo človeško telo.
Družbeno okolje, navade in tradicije: Dom, ožje okolje. Kraj, kjer živim, moje širše okolje. Slovenska naselja na Madžarskem. Prazniki. Slovenski prazniki, navade in tradicije, povezane s prazniki.	*Spoznavanje narave:* telesno in duševno zdravje, zdrave jedi, značilnosti naselij. *Spoznavanje slovenstva*: prazniki, navade, ohranjanje tradicij.
Učenje, vzgoja-pouk, delo: Šola, sošolci, prijatelji. Šolski vsakdan, dnevni red, urnik, šolski predmeti. Zgradba, učilnice, oprema današnje moderne šole. Moderna informacijska tehnologija, ki pripomore k pouku. Šolski programi/interesne dejavnosti zunaj šolskega pouka. Svet dela, tradicionalni in sodobni poklici.	*Spoznavanje narave:* dnevni red, šolski vsakdan, dejavnosti. *Madžarski jezik in književnost*: spoznavanje poklicev. *Spoznavanje slovenstva*: stare obrti. *Tehnika, življenjski slog in praksa*: sodobne zgradbe, oprema.
Kulturno življenje, komunikacijska kultura sodobnega časa: Doživetja, pridobljena pri ogledu filmov in gledaliških predstav, obisk muzejev. Moja najljubša glasba, glasbena skupina. Internet, skupnostne spletne strani.	*Glasbena vzgoja*: porabske ljudske pesmi, ljudska glasbena dediščina.

Kulturne prireditve slovenske manjšine. Pesem, glasba kot ohranjevalka vrednot kulture posameznega naroda. Slovenski mediji na Madžarskem (Slovenski utrinki, Radio Monošter, tednik Porabje, Porabski koledar).	*Informatika*: uporaba interneta. *Spoznavanje slovenstva*: mediji slovenske narodne manjšine.
Okolje, gospodarstvo in tehnika: Kraj bivanja, mesto, vas. Življenjske okoliščine. Storitve, javne ustanove, trgovine, nakupovalni centri, trg. Letni časi, vreme. Varstvo okolja, pomembni datumi (npr. dan voda, dan ptic, dreves).	*Spoznavanje narave:* bivališče, okolje, vreme, letni časi, zemljepisna znanja o Sloveniji. *Informatika*: spoznavanje spletnih strani.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Pri govoru naj si učenec prizadeva za ustrezno artikulacijo. Pri odgovorih naj se prilagaja govorni situaciji. Naj razume enostavna besedila v pogovornem in knjižnem jeziku. Naj interpretira informacije in misli besedil v slovenščini. Naj bo sposoben na kratko ustno povzeti slišano besedilo in povedati svoje mnenje. Naj bere ustrezno sporočilu besedila. Naj ima berljivo, pregledno pisavo, ki tudi oblikovno odraža sporočilo. Naj zna napisati opis, oris, pripoved skladno z zahtevami za urejanje besedila. Naj pozna besedišče predlaganih komunikacijskih tem. Naj uporablja slovenska osnovna pravopisna pravila-velika začetnica, ločila, pravopis lastnih imen, pisanje skupaj, narazen, ločevanje zlogov. Naj naučene nove besede, pregovore, reke poskuša uporabljati v aktivnem besednem zakladu. Naj zna uporabljati *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Naj s pomočjo literarnih in neliterarnih besedil spoznava zgodovinsko preteklost svojega naroda, kulturne, etnološke in jezikovne značilnosti matične države, svojo drugačnost naj doživlja kot vrednoto.

7.–8. razred

V 7. in 8. razredu veliko pozornosti namenjamo sporočanju, sporočanjskim vzorcem, hkrati pa učenci spoznajo številne vsebine v zvezi z matično državo in dalje spoznavajo slovensko književnost. V tem obdobju je v zvezi s širitvijo učnih vsebin posebna naloga intenzivno nadaljnje razvijanje in širjenje ključnih kompetenc, utemeljenih v prejšnjih razredih, večanje njihove učinkovitosti, saj se z njihovo pomočjo omogoča aktivno sprejemanje slovenske kulture, krepitev identitete, samostojno pridobivanje znanj in učenje (prepoznavanje, iskanje, vrednotenje informacij, poglobitev znanj o jeziku, opazovanje strukture, spreminjajočih se elementov jezika s postopki stavčne in besedilne gradnje). Naslednja pomembna naloga predmeta slovenski jezik in književnost je stalno urjenje in razvoj raznolike in ustrezne rabe

jezika, ki se gradi na učenčevih dejavnostih. Pri uspešnosti poučevanja slovenščine ima pomembno vlogo vključevanje učenčevih zanimanj in potreb v učni proces.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Slušno razumevanje**	**Okvirno število ur 54**
Predhodno znanje	Sporočanjski proces, dejavniki; oblike udeležbe v različnih govornih situacijah.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razumevanje verbalnih in neverbalnih kod slišanih besedil. Razumevanje bistva najpogostejših slovenskih besednih zvez in besedišča, kratkih in preprostih sporočil, poročil, drugih pogostih besedil. Razvoj komunikacijskih spretnosti ob temah, ki so povezane z aktualnimi dogodki oz. z vsakdanjim življenjem, družino, učenčevim okoljem, narodnostjo, krogom zanimanja ali učenjem.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Razumevanje, interpretiranje ustnih besedil v slovenščini. Slušno razumevanje vsebin, sporočil, informacij in reagiranje nanje. Razumevanje pogovornega jezika v znanih, pogostih (predlaganih) tematskih krogih (sporočila radijskih in televizijskih oddaj, vsebine poučnih in igranih filmov). Slušno razumevanje jasno posredovanih informacij, sporočil, reagiranje nanje po kratkem premišljevanju. Dekodiranje sporočil množičnih komunikacij. Odločno izražanje mnenja, uporaba govornega načina in besedišča, skladno s situacijo in komunikacijskim ciljem.	Učenec je sposoben – vključiti se v sporočanjski proces pri temah, ki so zanimive za njegovo starostno skupino in povezane z vsakdanjim življenjem, izraziti osebno stališče, mnenje; – razumeti vsebino slovenskih besedil v knjižnem jeziku, prekmurskem in porabskem narečju oz. razumeti dramatizacijo književnih del; – razumeti verbalna in neverbalna sporočila svojega sogovornika.	*Madžarski jezik in književnost*: komunikacija, dekodiranje besedil, neverbalna koda. *Vizualna kultura*: povezava besedila in slike v vizualnih medijih. *Dvojezični predmeti*: slovenski besedni izrazi.
Ključni pojmi/ pojmi	Komunikacija, množična komunikacija, mediji, besedišče, narečje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost**	**Okvirno število ur 48**
Predhodno znanje	Glasbena sredstva govora: melodija, naglas, tempo, jakost glasu, odmor; govorna situacija; neverbalna sredstva izražanja: mimika, geste, drža telesa, oddaljenost od sogovornika, videz.	

Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Oblikovanje jezikovnega vedenja, ki je prilagojeno sogovorniku in je ustrezno govorni situaciji. Razvoj govornih jezikovnih spretnosti, nujnih za samoizražanje in družabni pogovor.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Tvorba ustnih besedil v slovenščini na predlagane komunikacijske teme s pomočjo bolj zapletenih stavčnih struktur. Čustveno in jasno izražanje, oblikovanje lastnega doživetja, misli, mnenja ustrezno govorni situaciji v razširjenih in zloženih povedih. Kratka, razumljiva pripoved doživetij, vtisov. Ustno povzemanje vsebine, glavnih misli prebranega besedila (npr. članki v Porabju, tedniku slovenske manjšine). Ustna obravnava, preoblikovanje besedil. Reagiranje na razumljene vsebine, sporočila, informacije. Reagiranje v dvogovoru skladno z besedno situacijo. Reševanje problemov, razčiščevanje spornih vprašanj, oblikovanje samostojnega mnenja. Informiranje, izražanje želja, prošnja za informacije in dajanje informacij. Pogovor in polemika s sošolci, z naravnim govorcem slovenščine na teme, ki so učencu znane.	Učenec je sposoben – pogovarjati se z različnimi sogovorniki ob že znanih tematskih krogih; – poročati o svojih vtisih in izkušnjah; – pridobivati informacije in izražati svoje želje. Učenec – si prizadeva za ustrezno artikulacijo, ustrezno rabo besednega tempa, jakosti glasu, višine glasu, intonacije; – uporablja besedne izraze za polemiko, debato.	*Madžarski jezik in književnost*: glas v govoru, komunikacija, govorna situacija, neverbalna koda. *Vizualna kultura*: povezava besedila in slike v vizualnih medijih. *Glasbena vzgoja*: ritem, tempo govora. *Dvojezični predmeti*: slovenski izrazi.
Ključni pojmi/ pojmi	Govorna situacija, način govora, artikulacija, mnenje, polemika, argument.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Bralno razumevanje**	**Okvirno število ur 60**
Predhodno znanje	Uporaba naučenih strategij bralnega razumevanja in strategij obravnave besedila pri različnih vrstah besedil. Odkrivanje in popravljanje lastnih napak pri bralnem razumevanju.	

Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Učenec razume vsakodnevne izraze, osnovne besedne zveze, ki se nanašajo na njegovo vsakodnevno življenje, družino, okolje, narodnost. Zna na kratko povzeti vsebino prebranega besedila, označiti bistvo besedila. Bogatenje učenčevega pasivnega in aktivnega besednega zaklada. Razvoj bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedil.

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Razvoj branja z razumevanjem. Sestavine razumevanja: pomen besede, besedne zveze, stavek, poved, besedilna enota, celotno besedilo. Besedilne vrste: leposlovna besedila, poučne vrste besedil, učbeniška in enostavna praktična besedila. Lahko razumljiva avtentična besedila, branje, interpretacija enostavnejših člankov iz mladinskih revij (tednik *Porabje, PIL, Gea, Moja Slovenija*). Branje, interpretacija književnih del. Interpretacija slik, ilustracij, prepoznavanje funkcije dopolnjevanja pomena besedila. Širjenje aktivnega in pasivnega besednega zaklada (tudi) s samostojnim delom.	Učenec je sposoben – tekoče glasno s pravilnim naglaševanjem prebrati znano ali neznano besedilo oz. je sposoben za tiho branje z razumevanjem; – v enostavnih besedilih poiskati informacije in poročati o njih (reklama, napis, katalog); – povzeti vsebino prebranih besedil; – interpretirati nekatera krajša književna dela slovenske in porabske narečne književnosti.	*Vsi predmeti*: predmetni značilnosti obravnave besedil, prebranih pri različnih predmetih. *Vizualna kultura*: interpretacija shem, slik, ilustracij.

Ključni pojmi/ pojmi	Besedilna enota, celostno besedilo, besedne zveze, besedilne vrste, obravnava besedila, aktivni in pasivni besedni zaklad.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje**	**Okvirno število ur 64**
Predhodno znanje	Samostojna tvorba besedil po naučenih književnih vrstah. Upoštevanje načel koherentnosti in kohezivnosti pri pisanju spisa.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje metod za tvorbo besedila. Izpolnjevanje enostavnih obrazcev, pisanje čestitke, sporočila, zasebnega in uradnega pisma, življenjepisa. Pisanje enostavnega kratkega povezanega besedila na znane, vsakodnevne teme. Razvijanje spretnosti za tvorbo besedila z uporabo različnih vrst sporočanja: doživetja, dogodki, oris, dvogovor. Usvajanje znanj, ki se nanašajo na besedilo, njegovo zgradbo, delovanje, pomen in stil.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Uporaba besedilni vrsti ustreznih oblikovnih lastnosti pri pisnem tvorjenju besedila (npr.: uvod-jedro-zaključek, členitev na odstavke, obvezne oblikovne sestavine spisa). Pisanje doživljajskih spisov, izmišljenih zgodb, pripovedi, opisa, orisa. Pisno povzemanje, analiza, vrednotenje (oblikovanje mnenja) vsebine, dejanja, ključnih momentov, postavljenih vprašanj, pomembnih informacij neliterarnih in literarnih besedil. Pisanje pisnih in elektronskih besedil, ki nas spremljajo vsak dan (*vabilo, e-mail/e-pošta, SMS, Chat*). Določanje, razvrščanje dejstev, podatkov, informacij, ki jih najdemo v besedilu. Poznavanje in raba slovenskih stilističnih, jezikovnih in pravopisnih norm, norm urejanja besedila.	Učenec je sposoben: – oblikovati misli na znane, pogoste teme; – napisati kratek spis, poročilo, pismo z upoštevanjem norm urejanja besedila; – oblikovati praktično-sporazumevalna besedila; – s pomočjo slovarja pisno prevajati enostavnejša besedila; – napisati vsebino in sporočilo enega slovenskega književnega dela.	*Madžarski jezik in književnost*: besedilo, besedilna vrsta, stilistika. *Informatika*: možnosti programov za urejanje besedil. *Vizualna kultura:* tipološka znanja. *Etika:* oblike človeških stikov, rešpekt osebnosti.
Ključni pojmi/ pojmi	Členitev besedila, urejanje besedila, pripoved, opis, oris, pismo, jezikovna pravilnost, stilistika.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Struktura jezika	Okvirno število ur 60
Predhodno znanje	Uporaba slovenskega jezika kot orodja za komunikacijo. Slovnična znanja, nujna za rabo slovenskega jezika. Temeljna znanja iz slovenske skladnje.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Posredovanje slovničnih pravil, potrebnih za zahtevno rabo sodobne slovenščine.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Skladnja: deli enostavne povedi, ustvarjanje povedi, pravilni besedni red v slovenščini. Zložene povedi. Pravila jezikovne rabe,	Učenec – pri predlaganih tematskih krogih dosledno uporablja jezikovne strukture, prepozna povezanost med	*Madžarski jezik in književnost*: skladnja, besedni red, jezikovne norme, načini jezikovnega izražanja.

jezikovna pravilnost, pravopis, ki sledi normi. Popravljanje najpogostejših jezikovnih napak (pomanjkanje sinonimov, nepravilna raba končnic, raba pripone namesto predloga, pomenske napake, napake pri predlogih, zamenjava glagolskih časov idr.). Utrjevanje in ponavljanje znanj iz oblikoslovja, besedoslovja ter pravopisa s pomočjo vaj in nalog.	njimi in njihovo funkcijo; – pravilno uporablja ločila; – funkcionalno rabi slovenščino; – ima pravilno komunikacijsko vedenje (npr. obvlada, kako je koga potrebno nagovoriti v Sloveniji); – je sposoben samostojno tvoriti besedila, upoštevajoč slovenska pravopisna pravila; – pri rabi jezika uporablja socialna in kulturna znanja.	*Informatika*: komunikacija preko različnih elektronskih kanalov. *Tuji jezik*: različne komunikacijske situacije.
Ključni pojmi/ pojmi	Skladnja, besedni red, jezikovna pravilnost, pravopis, ki sledi normi.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj bralne kulture, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 38**
Predhodno znanje	Obstoj temeljnega znanja, potrebnega za branje besedil v slovenščini. Poznavanje slovenskih lirskih in epskih stvaritev.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Vzbujanje potrebe po branju. Branje kot uživanje literarnega dela. Odkrivanje vrednot, problemov, vprašanj in dvomov, ki so prisotni v lirskih delih.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Branje epskih in lirskih del, spoznavanje temeljih značilnosti književnih vrst. Dragotin Kette: *Kako se je zgodilo Matičku*; *Vrabec in lastovka-ljubezen do domovine*; Miško Kranjec: *Imel sem jih rad*; France Prešeren: *O, Vrba, Zdravljica*, Milena Batič: *Vsaka domovina ima svoje nebo*; pesmi Toneta Pavčka. Niko Grafenauer: *Nebotičniki, sedite, Domače živali, Živali na polju, Živali v gozdu*. Ivan Cankar: *Skodelica kave*, Prežihov Voranc (Lovro Kuhar) črtica *Solzice*.	Učenec – samostojno bere črtice, kratke zgodbe, lirska dela, povzame vsebino del, poimenuje književno vrsto le-teh; – analizira glavne osebe književnih del; – je sposoben dramatizirati kratke zgodbe; – bere in obravnava dela slovenske književnosti, oblikuje mnenje; – razume umetnosti, sorodne književnosti (film, fotografija, gledališče); – prej prebrana in na novo spoznana berila zna razvrstiti v literarne zvrsti; – prebere in obdela dela	*Madžarski jezik in književnost*: zgradba proznih in lirskih del, ustvarjanje slik. *Telesna vzgoja in šport*: ritmične gibalne vaje. *Spoznavanje slovenstva*: besedila o slovenski etnografiji. *Informatika*: iskanje podatkov(npr.za biografijo avtorjev). *Glasbena vzgoja*: upesnjene pesmi.

	sodobnih književnih vrst, na podlagi vzorca ustvari likovno pesem (kreativno pisanje); – ogleda si predstavo domačih oz. gledaliških skupin iz Slovenije in jo obravnava na učni uri); – dobesedno pove na pamet naučena besedila. Učenje na pamet – France Prešeren: *O, Vrba*; – France Prešeren: *Zdravljica*.	*Vizualna kultura*: zgodovinsko slikarstvo, izražanje osebnih čustev, vzdušja s pomočjo vizualnih sredstev. *Zemljepis*: Slovenija, zemljevidi. *Drama in ples*: zgodba, dejanje, namen, napetost, konflikt, preobrat.
Ključni pojmi/ pojmi	Lirika, dramatika, epika, pesniški jezik, dramatizacija, okvirna zgradba, konflikt, odnosi med glavnimi osebami, drama, vrh dejanja, vidik.	

Komunikacijske teme, vsebine za 7.–8. razred **(**Vadenje različnih tipov pisne in ustne komunikacije z ustreznim besednim zakladom ob naslednjih temah).	
Teme	**Medpredmetne povezave**
Način življenja, življenjski slog Človeški odnosi, prijatelji, prijateljski krog. Prilagajanje. Posameznik in skupnost. Konflikti med vrstniki. Vsakodnevne dejavnosti; dnevni red/urnik; delitev dela, prostočasne dejavnosti v družini, konjički. Zdrav način življenja, zdravo človeško telo, bolezni, pri zdravniku. Nevarnosti in odgovornost, prostočasne navade, potrošniške navade.	*Etika*: socialni odnosi, toleranca, zaupanje. *Biologija-zdravstvena vzgoja*: zdrav način življenja, bolezni, preventiva. *Telesna vzgoja in šport*: vloga rednega gibanja v našem življenju.
Družbeno okolje, navade in tradicije Jedi, prehrambene navade, zdrava prehrana, kuhanje, prehranjevanje v gostinskih enotah. Značilne slovenske jedi, slovenikumi, gastronomija Porabskih Slovencev. Slovenski prazniki, navade in tradicije v primeru družinskih, verskih, koledarskih praznikov Porabskih Slovencev. Življenje danes in v preteklosti, šola, bivalno okolje, porabska naselja, stanovanjske, življenjske in delovne okoliščine v preteklem stoletju in v novejšem času.	*Tehnika, življenjski slog in praksa*: zdrava hrana, družina in gospodinjstvo. *Etika*: povezovanje generacij, družinsko življenje. *Spoznavanje slovenstva*: vloga obnavljanja tradicij v družini, v naselju.

Učenje, vzgoja in izobraževanje, delo Šolski vsakdan, dnevni red, urnik, učni proces, učne metode. Zgradba, učilnice, oprema sodobne moderne šole. Značilnosti šolskega sistema doma in v Sloveniji, nadaljnje učenje. Dejavnosti zunaj šole, organizirane obšolske možnosti, povezane z obstojem slovenske manjšine. Svet dela, tradicionalni in sodobni poklici. Izbira poklica.	*Spoznavanje slovenstva*: porabska naselja, šolski sistem v preteklosti in danes. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* preoblikovanje pojma znanja.
Kulturno življenje, komunikacijska kultura sodobnega časa Filmski in gledališki doživljaji, obisk muzejev. Moja najljubša glasba, glasbena skupina. Internet, skupnostne spletne strani, nevarnosti. Kulturne prireditve slovenske manjšine. Pesem, glasba kot ohranjevalka vrednot kulture posameznega naroda. Slovenski mediji na Madžarskem (Slovenski utrinki, Radio Monošter, tednik Porabje, Porabski koledar).	*Informatika*: digitalne vsebine, spletne strani. *Spoznavanje slovenstva*: narodnostni mediji.
Okolje, gospodarstvo in tehnika Življenjske okoliščine, kraj bivanja, okolje. Letni časi, vreme, varstvo okolja, lokalni, regionalni problemi, lokalno varstvo okolja, potovanje, prenočitvene možnosti. Način življenja na slovenskem jezikovnem območju, infrastruktura, javne ustanove. Storitve, nakupovanje, zdravstvena oskrba, varstvo živali, živinoreja, obrti. Turizem, počitnice, potovanje, vrste potovanj, prometna sredstva, gostinstvo.	*Tehnika, življenjski slog in praksa*: okoljska ozaveščenost doma in v bivalnem okolju, varčevanje z vodo in energijo. *Zemljepis*: Slovenija, turizem, promet. *Biologija-zdravstvena vzgoja*: varstvo okolja.
Družbeno življenje, politika in zgodovina Pravila sožitja, narodnosti na Madžarskem. Položaj slovenske manjšine na Madžarskem, organiziranost le-te, manjšinske organizacije (posebej mladinske).	*Zemljepis:* kultura drugih narodov. *Spoznavanje slovenstva*: organizacije slovenske manjšine.
Slovenski jezik Slovenski jezik na Madžarskem; značilnosti slovenskih narečij vasi Gornji Senik, Števanovci, Sakalovci. Raba jezika Porabskih Slovencev, narečja.	*Informatika*: iskanje informacij na spletu. *Spoznavanje slovenstva*: jezikovna kultura Porabskih Slovencev, narečja.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec se naj prilagaja komunikacijski situaciji. Naj se znajde in se udeležuje komunikacijskih situacij, debat v parih ali v skupini. Naj bo sposoben v slovenščini reagirati na mnenje drugih. Naj opazuje in zna razlagati komunikacijski namen, neverbalne znake sogovornika. Naj uporablja način govora, besedišče , ustrezno situaciji in komunikacijskim ciljem. Naj bo sposoben razumeti besedila različnih književnih vrst, poiskati informacije v besedilu. Naj pisno in ustno oblikuje lastno mnenje v slovenščini v zvezi s temo prebranega besedila, svoje trditve utemelji, naj s preprostimi jezikovnimi sredstvi izrazi svoje subjektivne vtise ob besedilu. Naj zna tvoriti jasno, razumljivo besedilo na različne, znane teme. Naj zna povedati lastno mnenje. Naj obvlada besedišče predlaganih komunikacijskih tematskih krogov. Naj pozna in si prizadeva za uporabo različnih vrst povedi pri tvorbi besedila. Pri tvorbi pisnega besedila naj uporablja končna in nekončna ločila. Naj pravilno in zavestno uporablja znana slovenska slovnična, jezikovna in pravopisna pravila pri pisni in ustni rabi jezika. Učenec naj prepozna čustva, misli, vredote, ki so prisotni v slovenskih leposlovnih besedilih in jih zna interpretirati. Naj zna razvrstiti književna dela v književne vrste, naj zna 8-10 književnih vrst razvrstiti v književne zvrsti ter zna povedati bistvo književnih zvrsti. Naj bo sposoben predstaviti človeške odnose, dejanja, čustvene odnose, konflikte, ki se prikazujejo v filmih, gledaliških predstavah. Naslednja dela naj zna deklamirati: France Prešeren: *O, Vrba; Zdravljica*. Naj zna samostojno reševati naloge, zbirati informacije in pozna načine in metode pridobivanja znanj.

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

(Za tradicionalno, razširjeno in dopolnilno obliko narodnostne vzgoje in izobraževanja)

9.–12. razred

Poglaviten cilj poučevanja predmeta slovenski jezik in književnost je razvoj jezikovne kompetence, da bodo dijaki sposobni ustno in pisno komunicirati v slovenskem jeziku na ravni, ki ustreza njihovemu starostnemu obdobju.

Naloga slovenske jezikovne vzgoje je ozaveščanje dijakov o tem, da je raba jezika nepogrešljiva pri pridobivanju znanj o svetu in pri oblikovanju spretnosti učinkovitega samoizražanja. S tem utemelji in pripomore k samostojnemu pridobivanju znanj in učenju dijakov ter k razvoju logičnega, problemskega mišljenja, ki je tesno povezano s temi dejavnostmi.

Vključevanje dijakov v šolsko, družbeno življenje tudi na narodnostnem slovenskem področju predpostavlja razvoj kompetenc razumevanja in tvorbe besedil, da so dijaki sposobni samostojno oz. v sodelovanju z drugimi razumeti, analizirati in kritično obravnavati različna ustna in pisna besedila.

Za spoznavanje in urjenje različnih situacij ter vrst pisne in ustne komunikacije so dane sodobne, za naš čas značilne teme.

Predmet *Slovenski jezik in književnost* ima za nalogo tudi posredovanje slovenske literarne kulture. Analiza književnih del ima za cilj interpretacijo besedil, predstavitev preteklosti, življenja, načina mišljenja, družbenih prizadevanj slovenskega naroda. Z razumevanjem sporočil leposlovnih del dobi pomembno vlogo razvoj čustvenega in razumskega vedenja dijakov.

Naloga poučevanja književnosti je posredovanje čustev, misli, intenzivnih doživljajev, razvijanje s pomočjo le-teh dijakovega spoznavanja samega sebe in drugih ljudi.

Vloga pouka književnosti je nadalje srečanje z zahtevnim slovenskim knjižnim jezikom, razvoj jezikovne kulture dijakov, odkrivanje sredstev slikovitosti, ustvarjanje metaforičnih podob, pomoč pri razumevanju frazeoloških enot, stalnih besednih zvez. Naloga književne vzgoje je oblikovanje želje po branju, spodbujanje branja slovenskih leposlovnih del.

Preko obravnave porabskih književnih tradicij, stvaritev slovenskih ljudskih pisateljev se lahko uresničuje analiza jezika Porabskih Slovencev, pokrajinskega narečja (regiolekta), njegova primerjava z drugimi slovenskimi narečji in sistemom slovenskega knjižnega jezika, s tem je to tudi potrditev pripadnosti nekemu narodu.

9.–10. razred

V prvih dveh razredih srednje šole ima *predmet Slovenski jezik in književnost* naslednjo nalogo: nadaljnji sistematski razvoj znanj, ki so jih dijaki pridobili v osnovni šoli oz. prinesli iz ožjega okolja rabe slovenskega narodnostnega jezika.

Posebna naloga je urjenje tvorbe pisnih in ustnih besedil z uporabo pravilne govorne tehnike v različnih oblikah komunikacije v najrazličnejših situacijah. Pomembno vlogo dobi tematski razvoj besednega zaklada v komunikacijskih situacijah skladno z maturitetnimi temami, kot rezultat le-tega je izrazito, jasno in za komunikacijske partnerje razumljivo posredovanje informacij ter izboljšanje pravilnih oblik jezikovnega vedenja v družbeni interakciji.

V 9.–10. razredu morajo poleg praktične rabe dijaki usvojiti tudi teoretične osnove slovničnih znanj: glasoslovna, oblikoslovna, besedoslovna in deloma skladenjska znanja.

Predhodna znanja in lastnosti starostne skupine omogočajo nadaljnji razvoj spretnosti jezikovne analize.

Posebna naloga učitelja je spodbujanje dijakov za samostojno pridobivanje znanj v slovenskem jeziku.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, interpretacija govorjenih besedil**	**Okvirno število ur 54**
Predhodno znanje	Poznavanje temeljnega besedišča slovenščine o naslednjih temah: Jaz; Moja družina, člani družine, sorodniki; Deli človekovega telesa; Zdravje, bolezen; Naše prehranjevanje; Jedi, hrana; Zdrav način življenja, šport, gibalna kultura; Vreme, letni časi, meseci, dnevi; Prazniki v družini, družbi; Človekova čustva; Oblačila; Naš dom, naše stanovanje; Šola; Kraj bivanja; Barve okrog nas. Osnovna slovnična znanja pri komunikaciji.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj ustnih jezikovnih kompetenc razumevanja besedil v deloma znanih in novih konverzacijskih temah. Razvoj spretnosti za spremljanje in razumevanje informacij orodij množičnih komunikacij, s posebnim ozirom na teme, ki so zanimive za dijake.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Opazovanje pravilnega izgovora slovenskih glasov, slovenske intonacije, naglaševanja novih besed, izrazov s pomočjo slišanih besedil. Razumevanje in razlaga v pogovornem stilu govorjenega govora, dialoga ali predavanja. Poudarjanje bistva stališč pri diskusiji. Reševanje nalog za razumevanje govornih besedil na vsakodnevne teme. Reševanje nalog, ki so usmerjene na identifikacijo, prepoznavanje podatkov, dejstev, mnenj, na preprosta sklepanja. Uporaba, urjenje strategij razumevanja besedila (npr. pri govorni temi sklepanje pomena neznanih besed iz sobesedila, iskanje pričakovanih ali napovedanih informacij idr.). Urjenje razumevanja sporočil, slišanih v medijih. Reševanje nalog, ki so namenjene razlagi neverbalnih znakov. Zbiranje, razlaga novonastalih besed. Opazovanje	Učenec – razume bistvo sporočil, tvorjenih na vsakodnevne teme; – zavestno uporablja strategije razumevanja besedil; – ustrezno komunikacijskim ciljem se odziva na njemu namenjena sporočila; – razume neverbalne znake svojih komunikacijskih partnerjev.	*Vizualna kultura*: vaje za branje in razumevanje slik. *Tuji jeziki*: ustno širjenje besednega zaklada pri učenju tujih jezikov. *Informatika*: vpliv informacijske družbe na jezik, uporaba interneta.

in primerjanje slovenskih govorov na Madžarskem.		
Ključni pojmi/ pojmi	Ustna komunikacija, udeleženci komunikacije, komunikacijski dejavniki, komunikacijska funkcija, neverbalna sestavina, mediji, informacijska družba.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, tvorba ustnih besedil**	**Okvirno število ur 50**
Predhodno znanje	Spretno ustno izražanje ob znanih komunikacijskih temah. Uporaba osnovnih slovničnih znanj iz slovenščine.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj kompetence za tvorbo besedil na vsakodnevne teme. Spodbujanje za aktivno udeležbo v komunikaciji. Vzgoja za pravilno rabo izgovarjave in stavčnofonetičnih orodij. Razvoj tematskega besedišča.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Vaje pravilnega naglaševanja, intonacije pri govoru. Začetek, nadaljevanje pogovora (prevzemanje, predajanje besede, vključitev drugih v pogovor), zaključek pogovora na različne teme, oblikovanje in vodenje dvogovorov v resničnih življenjskih situacijah. Povzemanje povedanega v pogovoru, izpostavljanje bistva. Izražanje mnenja, stališča, urjenje poročanja o doživljajih in dogodkih. Stalno širjenje besednega zaklada, nujnega za vsakodnevno komunikacijo, in uporaba le-tega v različnih govornih situacijah. Usklajevanje verbalnega in neverbalnega znakovnega sistema. Učenje na pamet književnih del, odlomkov, urjenje v pripovedovanju obnove, v izrazitem deklamiranju književnih del. Uporaba pravil in navad vljudne komunikacije v različnih situacijah.	Učenec – pravilno reagira na sporočila, ki so mu namenjena; – razmeroma izbrano, z izbiro besed, ustreznih cilju sporočila, z ustrezno izpostavitvijo bistva posreduje svoje misli v govorni situaciji; – tvori govorjeno besedilo z upoštevanjem značilnosti vrste komunikacijskega besedila.	*Madžarski jezik in književnost*: Vaje za širjenje besednega zaklada, urjenje tvorbe ustnih besedil. Vrste govornih besedil, komunikacijska znanja.
Ključni pojmi/ pojmi	Ustna komunikacija, opisovalna vrsta sporočanja, pripovedovalna vrsta sporočanja, ustne umetnostne zvrsti, dvogovor, mnenje, stališče, diskusija, pogovorni slog.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Branje, razumevanje zapisanega besedila	Okvirno število ur 40
Predhodno znanje	Utrjeno znanje različnih bralnih tehnik. Izkušnje iz razumevanja slovenskih zapisanih besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj branja z razumevanjem in interpretacijo, stalno poglabljanje spretnosti razumevanja besedil. Urjenje izrazitega, interpretativnega branja, glasnega branja. Razvoj spretnosti deklamiranja.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Bralne vaje: branje z razumevanjem in interpretacijo umetnostnih in neumetnostnih besedil v zahtevnem knjižnem jeziku ter glasno branje. Pravilna raba stavčno fonetičnih sredstev. Reševanje vaj za razumevanje zapisanih besedil: identificiranje podatkov, dejstev, mnenj, sklepanje, urjenje branja med vrsticami, iskanje vzročno-posledičnih odnosov. Analiza vloge slovničnih sredstev s pomočjo različnih vrst besedil. Opazovanje, usvojitev frazeoloških enot in značilnih stavčnih formul. Interpretacija ilustracij, slik, grafikonov v učbeniku. Povzemanje bistva slovenskih in madžarskih vsebin v drugem jeziku, poročanje o le-teh izrazito, s pravilno jezikovno rabo. Vaje za prevajanje.	Učenec – urno uporablja tehnike za razumevanje besedila; – določi in poimenuje informacije v celotnem besedilu ali njegovih delih; – zavestno uporablja bralne strategije; – razlikuje informacije v določenih besedilih, jih po potrebi uporabi; – je sposoben za učinkovito uporabo slovarja.	*Madžarski jezik in književnost*: uporaba procesov interpretiranja besedil, književne analize. *Tuji jeziki*: uporaba slovarja, vaje za prevajanje. *Spoznavanje slovenstva*: obravnava besedil iz zgodovine slovenskega naroda, o tradicijah, življenju Porabskih Slovencev, njihovih prepričanjih in verovanjih.
Ključni pojmi/ pojmi	Vrsta besedila, določanje informacij, razlaga besed, interpretacija, sklepanje, prevajanje, tolmačenje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Pisanje, tvorba besedil	Okvirno število ur 40
Predhodno znanje	Spretna in pravilna uporaba slovenskega pisnega znakovnega sistema. Poznavanje osnov tvorbe besedila, pravilnega členjenja besedila, poznavanje glavnih besedilnih enot. Poznavanje temeljnih pisnih besedilnih vrst (pripovedovanje, opis, oris).	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj pisnega izražanja. Pisanje spisov v jasnem, spretnem slogu, v različnih besedilnih vrstah (kratka, analitično prepričevalna besedila) na srednješolske komunikacijske teme z upoštevanjem jezikovnih pravil	

	slovenščine.

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Urjenje tvorbe pisnega besedila s pravilno izbranimi jezikovnimi sredstvi. Raba besedišča, podrejenega temi besedila, ter jezikovnih norm. Upoštevanje temeljnih strukturnih in slogovnih značilnosti pri tvorbi besedil. Pripoved, opis, oris, kratek argumentacijski esej; analiza novele, pisanje primerjalne analize (npr. pogledi Petőfija-Prešerna, primerjava njunih del). Preoblikovanje, povzemanje prebranega ali slišanega besedila, priprava zapiskov. Izpostavljanje in uporaba koristnih jezikovnih, miselnih izrazov iz pripravljenih besedil. Sklicevanje, označevanje virov. Usvojitev oblikovnega in strukturnega sistema funkcionalnih besedil, urjenje tvorbe le-teh. Izpolnjevanje obrazcev, anket, opravljanje administrativnih opravkov preko spleta. Urjenje uradnega dopisovanja: pisanje življenjepisa, prošnje, vabila. Razumevanje vloge pravopisa in njegova zavestna uporaba pri tvorbi pisnih besedil.	Učenec – tvori pisno besedilo z upoštevanjem značilnosti besedilnih vrst; – je sposoben pripraviti opise, pripovedi, krajše analize; – je sposoben izpostaviti bistvo v besedilih, ki jih je ustvaril sam; – pisna besedila tvori z urejeno pisavo, z uporabo pravopisnih in jezikovnih znanj; – zna pravila uporabe virov.	*Madžarski jezik in književnost*: Urjenje tvorbe besedil. Osnovna načela pisanja opisovalnih, poročevalnih, razlagalno utemeljevalnih besedil. Znanja tehnike pisanja spisov. *Informatika; madžarski jezik in književnost*: zbiranje gradiva, razvrščanje, priprava skic in miselnega vzorca. *Spoznavanje slovenstva*: tvorba pisnih besedil.
Ključni pojmi/ pojmi	Tvorba besedila, oblikovne značilnosti, slogovne značilnosti, tvorba povedi, argumentacijski spis, analiza leposlovnega dela, funkcionalno besedilo, uradno pismo, dopisovanje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti	Okvirno število ur 66
Predhodno znanje	Znanja iz osnovne jezikovne pravilnosti, potrebna za rabo slovenščine v šoli, družini, v mali skupnosti, za razumevanje pisnih besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Vzgoja za splošno rabo slovenščine v slovenskem jezikovnem okolju kot komunikacijskega orodja. Razvoj slovenske jezikovne kulture do ravni, ustrezne srednješolskemu starostnemu obdobju.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Sistematično usvajanje slovenskega jezikovnega sistema z metodami ponavljanja in širjenja znanj. *Znanja iz glasoslovja* Poznavanje slovenskih glasov in njihova pravilna raba; razlikovanje izgovarjave glasu od pisne podobe črk v nekaterih besedah. *Besedoslovje* Povezava med besedno enoto in besednim pomenom (dovršnik in nedovršnik, pone za stopnjevanje pridevnika). *Besednovrstni sistem slovenščine* Značilnosti *glagolske besede* in pravila glagolske spregatve: pravila uporabe glagolskih oblik (nedoločnik, namenilnik, deležnik na-l, glagolnik itd.); število (ednina, dvojina, množina), spol, oseba; glagolski načini, glagolski časi; pravila rabe pomožnih glagolov; spregatev nepravilnih glagolov. Lastnosti *samostalniške besede*: spol, število, sklanjatev in skloni samostalnikov; I. in II. samostalniška sklanjatev; spregatev nepravilnih samostalnikov (samostalniki ženskega spola na soglasnik, samostalniki moškega spola na samoglasnik); sklanjatev samostalnikov srednjega spola. *Pridevniška beseda*: sklanjatev pridevnika; ujemanje pridevnika s samostalnikom, stopnjevanje pridevnika. Svojilni pridevnik (*Cankarjev dom, očetova ura, najina ljubezen*). *Števniki* in pravila njihove rabe: ujemanje števnika s samostalnikom v spolu, številu odvisno od tega, ali gre za	Učenec – razmeroma dobro, ne moteč pomena sporočila, rabi jezikovna pravila v govoru in pri pisanju; – pozna osnovne razlike med sistemi jezikov, ki se jih uči: razlike pri rabi slovničnih pravil fleksijskih in aglutinacijskih jezikov. – pravilno uporablja usvojena jezikovna, slovnična pravila.	*Tuji jeziki*: Skloni in glagolska vezava. Nedovršnik, dovršnik, naklonski glagoli.

snovno, pojmovno, skupno ime. Sistem *zaimkov*: samostalniški zaimki in njihova sklanjatev; pridevniški, številniški zaimki in pravila njihove rabe. *Ostale besedne vrste*: vezniki, predlogi, medmeti in pravila njihove rabe.		
Ključni pojmi/ pojmi	Glagolska beseda, samostalniška beseda, pridevniška beseda, spregatev in sklanjatev, sklanjatveni in spregatveni sistem, sklon, vezava.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 74**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskega ljudskega in umetnega pesništva. Poznavanje uglednih slovenskih avtorjev klasične in sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti. Temeljna znanja iz literarne teorije – književne zvrsti, nekatere književne vrste, pesniški jezik, pesniška podoba na ravni prepoznavanja in poimenovanja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Spoznavanje oblik izražanja, značilnih za književnost, pomoč pri njihovem razumevanju in razlagi. Ozaveščanje povezav med književnimi deli in vrstami. Spodbujanje k temu, da postane dijak poznavalec književnih stvaritev. Razvoj interpretativne spretnosti v slovenščini.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Zbiranje značilnosti umetnosti, leposlovja, umetnosti besede. Branje, analiza stvaritev slovenskega ljudskega slovstva iz preteklosti: ljudske pravljice, pripovedke, basni, pregovori in reki, ljudske epske pesnitve, balade, ljudske pesmi. Zbiranje podatkov, informacij o oblikovanju slovenskega leposlovja, ugotavljanje pomembnosti slovenskih rokopisnih besedil cerkvenega značaja (*Celovški, Stiški rokopisi*), branje odlomkov prevoda *Biblije* (Jurij Dalmatin). *Avtorji in njihova dela, usvojitev znanj iz literarne teorije.* Slovenska književnost obdobja	Učenec – pozna prebrana dela slovenskih literarnih klasikov; – obvlada osnovna znanja iz literarne teorije na ravni prepoznavanja, poimenovanja in uporabe pri analizi; – prepozna podobnosti v usodi slovenskega in madžarskega naroda; – ugotovi navzočnost najbolj ostrih vprašanj različnih zgodovinskih in umetnostno zgodovinskih obdobij v usodah in delih slovenskih pisateljev in pesnikov.	*Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih pesmi, izražanje človeških čustev, vzdušja. *Spoznavanje slovenstva*: ljudske pesniške tradicije, porabske pravljice, pripovedke, balade. *Madžarski jezik in književnost*: ljudsko pesništvo, umetna poezija, poznavanje književnih zvrsti, pesniški jezik, obdobja in smeri ter njihove značilnosti;

razsvetljenstva: identifikacija ideje razsvetljenstva (umetniška sredstva, načini izražanja) z obravnavo komedije Antona Tomaža Linharta *Županova Micka*. Usvojitev pojma, značilnosti drame in komedije. *Romantika* v slovenski književnosti (1809–1848): vloga Jerneja Kopitarja in Matije Čopa. Življenje in delo Franceta Prešerna: Usvojitev, opazovanje značilnosti balade kot književne vrste na podlagi balade *Povodni mož*. Branje odlomkov iz *Krsta pri Savici*; zbiranje značilnosti epske pesnitve. Analiza 3-4 lirskih del Franceta Prešerna, usvojitev značilnosti soneta, sonetnega venca, vinske pesmi, himne, elegije: *Gazele, Soneti nesreče, Sonetni venec*, *Zdravljica*, *Slovo od mladosti*. *Obdobje med romantiko in realizmom* (1848–1881): Branje odlomkov iz romana Josipa Jurčiča *Deseti brat*, opazovanje značilnosti romana, kot književne vrste. Simon Gregorčič: *Nazaj v planinski raj*. *Realizem, naturalizem* v slovenski književnosti (1881–1899): Branje del Janka Kersnika o življenju meščanov in kmetov. Spoznavanje književne vrste črtice – *Kmetske slike*. Spoznavanje z epsko pesnitvijo Antona Aškerca: *Anka* ali *Zimska romanca*. Pesništvo slovenske *moderne* (1899–1918): branje in analiza ljubezenskih in dijaških pesmi Dragotina Ketteja: *Na trgu, Pijanec, Zimska idila*.		svet Biblije v književnosti; pesništvo Petőfija v oznakah svobode in ljubezni; želja po lepoti in resignacija v drugi polovici 19. stoletja. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Življenje v srednjeveški Evropi, širjenje krščanstva v Evropi; zgodovinske spremembe Novega veka, vpliv razsvetljenstva na mišljenje ljudi. »Pomlad narodov«- prizadevanja leta 1848.

Analiza pesmi Josipa Murna-Aleksandrova o kmečkem svetu, naravi in ljubezni; *Pesem o ajdi*, *Pesem o klasu*, *Kakor roža na poljani*.		
Ključni pojmi/ pojmi	Leposlovje, književna vrsta, lirska pesem, epska pesnitev, sonet, balada, komedija, novela, črtica, roman; vsebinska enota, oblikovna enota, pesniški jezik, umetniško ustvarjanje lika.	

Predlagane komunikacijske teme za 9.–10. razred (Urjenje različnih oblik pisne in ustne komunikacije z ustreznim besediščem ob naslednjih temah)	
Teme	**Medpredmetne povezave**
Način življenja Zdrav način življenja, zdravo prehranjevanje. Bolezni, zavest spreminjajoča droga, odvisnosti. Jemanje drog, odvisnost. Smiselno in koristno preživljanje prostega časa na podeželju, v vasi in v mestu. Šport, tekmovalni šport, ekstremni športi, nevarnosti in odgovornost.	*Biologija-zdravstvena vzgoja:* deli telesa, zdrav način življenja, prva pomoč, preventiva. *Telesna vzgoja in šport*: vloga rednega gibanja, olimpijski vzorniki, sprostitev.
Družbeno okolje Vloga družine danes, razlike med generacijami, nasprotja. Družbene skupine, modni trendi, osebnost, prilagajanje. Kultura hrane, živila, slovenske gastronomske zanimivosti, gostinska kultura 21. stoletja, navade kuhanja, reklame, osnovne potrebe, luksuz. Storitve, pošta, banka, menjalnica, načrtovanje potovanja, potovalna agencija, nakupovanje, potrošniška družba. Navade, kulturna dediščina. Spreminjanje tradicij, identiteto določujoča vloga tradicije. Globalizacija, mestna kultura, Evropska unija, brezmejnost, večjezičnost.	*Etika*: Družbeni odnosi, predsodki, toleranca, zaupanje, sočutje. Povezava generacij, družinsko življenje. Življenje v mestu, na podeželju. *Tehnika, življenjski slog in praksa*: Duševno in telesno zdravje, zdrava hrana. Družina in gospodinjstvo. Zavestno nakupovanje. *Zemljepis; biologija-zdravstvena vzgoja:* biološki proizvodi. *Spoznavanje slovenstva*: vloga

	obnavljanja tradicij v družini, v naselju.
Učenje, izobraževanje Poučevanje in izobraževanje na Madžarskem in v matični državi. Šole v preteklosti in danes. Različni načini pridobivanja znanj. Vloga in pomembnost učenja jezika, znanja jezika, učne metode. Vloga interneta v šoli, pri učenju. Dijaško delo, poletno delo.	*Tuji jeziki:* učne metode. *Tehnika, življenjski slog in praksa*: poklicno usmerjanje in delo.
Kultura, mediji Pretok informacij, obveščanje, oblikovanje mnenja, vloga interneta. Delo in pomen porabskih slovenskih pisateljev. Pomen slovenskih narodnostnih medijev na Madžarskem.	*Informatika*: E-knjige, medijska pismenost. Digitalne baze podatkov, knjižnični informacijski sistemi. *Spoznavanje slovenstva*: narodnostni mediji.
Naravno okolje, svet tehnike Razvoj tehnike in gospodarstva, izumi, prenaseljenost. Varstvo naravnega okolja in pokrajine; naravni parki, narodni parki. Uničevanje okolja, okoljevarstveni projekti. Problemi in izzivi 21. stoletja, navzkrižja interesov.	*Tehnika, življenjski slog in praksa*: trajnostni razvoj, okoljska ozaveščenost doma in v bivalnem okolju, varčevanje z vodo in energijo, recikliranje.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Dijak ima potrebna znanja o vseh predlaganih komunikacijskih temah, da se lahko o njih povezano pogovarja v slovenščini oz. lahko vodi pogovor na te teme. Upoštevajoč sogovorca, temo in situacijo, je sposoben komunicirati v preprostih komunikacijskih situacijah. V dvogovoru in skupinski komunikaciji izraža prošnjo, željo, po potrebi uporablja prepoved, ukaz, nagovor, predlog, opozorilo in se tudi odziva na le-te; zna povabiti, naročiti, ponuditi. Sposoben je razumevanja, sledenja poslušanega in prebranega besedila, ki je tematsko blizu obravnavanim temam, ustrezno njegovi starosti, predhodnemu znanju in interesom. Sposoben je shematsko povzeti svoje sporočilo, izpostaviti in določiti poglavitne sestavine. Sposoben je predstaviti logične povezave, sklepati, samostojno odločati na podlagi znanih književnih in vsakodnevnih situacij. Svoje problemsko mišljenje v preprosti obliki izkazuje tudi v slovenščini. Dijak se je sposoben vživeti v različne vloge, v prebranih besedilih zna razložiti, ovrednotiti probleme, odločitve, konflikte in vzroke motivov, ki

	so jih povzročili. Sposoben je s prevajanjem posredovati in povzeti v madžarščini ali slovenščini glavne informacije slovenskih besedil, ki so ustrezna njegovemu starostnemu obdobju. Na podlagi oblikovnih in vsebinskih značilnosti posameznih besedil je sposoben oblikovati samostojna besedila: zna napisati *zasebno pismo, pripoved, opis, oris, življenjepis, prošnjo, vabilo, enostavno uradno pismo*. Pozna in uporablja *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Pozna slovenske jezikovne norme, kar se tiče pisnega in govornega jezika in si prizadeva za njihovo natančno uporabo. Pozna pravopisna pravila, ki se pojavljajo v srednješolskih temah, in jih poskuša uporabljati pri samostojnem oblikovanju besedil. Sposoben je predstaviti literarnozgodovinski pregled slovenske književnosti, do 20. stoletja pozna 7-8 avtorjev in 2-3 njihova dela. Njegovo poznavanje književnosti omogoča tudi začetniško analizo slovenskega umetnostnega dela.

11.–12. razred

V zadnjih dveh razredih srednje šole pred maturo je cilj predmeta *slovenski jezik in književnost* nadaljnje sistematično širjenje znanj, pridobljenih v prejšnjih razredih in v ožjem okolju pri rabi slovenskega narodnostnega jezika, tudi utemeljevanje vedenja, da je jezik, v tem primeru slovenščina, osnovno sredstvo človekove komunikacije.

Dijaki slovenske narodnosti na Madžarskem v osmih letih učenja slovenščine v osnovni šoli in dveh letih narodnostnega pouka v srednji šoli že morajo imeti bogat besedni zaklad o temah, značilnih za tradicionalni pouk tujega jezika, ki se razširi z udeležbo dijakov v življenju narodnostne skupnosti in z znanji, ki jih le-ti pridobijo ob obiskih matične države.

Tudi v zadnjem učnem obdobju pred maturo je pomemben razvoj tematskega besedišča v komunikacijskih situacijah, ustreznih maturitetnim temam, interesom učencev, pričakovanjem organizacij narodnostne skupnosti, kulturnih društev. Besede in besedne izraze, ki so jih dijaki usvojili pri razvoju besednega zaklada, je treba sistematično utrjevati.

V 11.–12. razredu je pomembno pregledati in poleg praktične rabe usvojiti teoretična znanja slovenske slovnice, ki niso bila utrjena v 9.–10. razredu, skladenjska in besediloslovna znanja, osnovna vprašanja iz komunikacijske teorije in retorike.

V tem učnem obdobju se že lahko upošteva dejstvo, da učitelj dela s skoraj odraslimi ljudmi, tako se lahko pričakuje, da se dijaki, ki se pripravljajo na maturo, tega zavedajo, ter ustrezno individualnim sposobnostim opravijo čim učinkovitejše delo na področju usvajanja slovenščine. Pomembno je ozaveščati dijake, da se učijo materni jezik svojih prednikov, staršev, starih staršev. Krepitev pozitivnega odnosa do slovenščine mora postati nepogrešljiv del šolskega pouka.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Slušno razumevanje, razumevanje, interpretacija govorjenih besedil**	**Okvirno število ur 54**
Predhodno znanje	Poznavanje temeljnega besedišča slovenščine iz tem, ki govorijo o vsakodnevnih in nekaterih družbenih pojavih, problemih. Posedovanje temeljnih slovničnih znanj iz slovenščine in njihova raba v	

	komunikaciji.
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Nadaljnji razvoj kompetenc za razumevanje slišanega besedila. Razvoj spretnosti razumevanja besedil, slišanih na televiziji, radiu. Stalno širjenje jezikovnih in leksikalnih znanj, ki zagotavljajo dobro razumevanje slišanega besedila.

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Urjenje aktivnega in pasivnega poslušanja. Poslušanje zvočnih besedil, reševanje testov. Opazovanje stavčne fonetike, ki zagotavlja dobro razumevanje govora–naglas, intonacija, jakost glasu, višina glasu, tempo govora. Razlaga situacij. Interpretacija zahtevnejšega govora, dvogovora ali predavanja. Interpretacija, vrednotenje stališč v diskusijah. Reševanje nalog za slušno razumevanje besedil na najrazličnejše teme. Reševanje nalog, namenjenih identificiranju, prepoznavanju, vrednotenju podatkov, dejstev, drugotnih pomenov, mnenj, sklepanju. Uporaba, urjenje strategij za razumevanje besedila. Urjenje razumevanja medijskih sporočil v zahtevnejšem jeziku. Primerjava leposlovnih besedil, napisanih v porabskem narečju.	Učenec – razume sporočila komunikacijskih partnerjev; – razume bistvo medijskih besedil,njegova sporočila; – rutinsko rabi tehnike za razumevanje besedil; – je sposoben primerjati v narečju napisana besedila; – reagira na zanj namenjena sporočila ustrezno komunikacijskemu cilju.	*Vizualna kultura*: vaje za interpretacijo in branje slik. *Tuji jeziki*: ustno širjenje besedišča pri učenju tujega jezika. *Informatika*: vpliv informacijske družbe na jezik, na rabo jezika.

Ključni pojmi/ pojmi	Govorna situacija, govorni slog, strategija razumevanja besedil, medijska zvrst, narečje.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, interpretacija, ustvarjanje govorjenih besedil**	**Okvirno število ur 54**
Predhodno znanje	Raznotera in zavestna raba osnovnega slovenskega besednega zaklada v dvogovorih, pri vodenih pogovorih, samostojnem razkrivanju teme.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj spretnosti za tvorbo ustnih besedil za učinkovito komunikacijo. Razvoj ustnih jezikovnih spretnosti, ki so primerne za zahtevnejšo konverzacijo. Vzgoja za pravilno rabo stavčno-fonetičnih orodij slovenskega jezika.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Urjenje stavčne fonetike– naglasa, intonacije, jakosti glasu, višine glasu, tempa govora–v slovenskih ustnih izjavah, odgovorih, predavanjih, glasnem branju. Vaje za govorno tehniko. Stalno širjenje besednega zaklada s testi. Stilistične vaje: izpuščanje delov besedila, ki o ničemer ne govorijo, so nejasni; nizanje jasnih misli, ki se jim da slediti. Ustna poročanja z uporabo opisovalnih, pripovedovalnih in analitično-razlagalnih vrst sporočanja. Obravnava nepričakovanih težav, ki se pojavljajo v določenih situacijah. Oblikovanje dvogovorov, pripovednih in opisovalnih besedil, izražanje mnenja in kritike o temah, ki so dijakom zanimive, tudi o družbenih vprašanjih.	Učenec – odvisno od svojih sposobnosti, jezikovnega čuta in šolskega uspeha pravilno in razumljivo govori; – se aktivno udeležuje pogovorov na teme, ki se tičejo družbenih vprašanj in interesov dijakov; – pozna in uporablja za tekočo komunikacijo nujno količino besedišča zahtevnega slovenskega splošno pogovornega jezika; – je sposoben povedati svoje mnenje, oblikovati svoje stališče; – povzame bistvo slišanih besedil, je sposoben na kratko obnoviti slišane vsebine.	*Madžarski jezik in književnost*: Širjenje besednega zaklada; govorne vaje; ustne vrste besedil, ustne zvrsti. Kulturni dvogovor, osnove diskusije. Temeljna znanja iz komunikacije in retorike. *Vizualna kultura*: analiza umetnostnih stvaritev, branje slike. *Tuji jeziki*: Urjenje širjenja besednega zaklada pri učenju tujega jezika. Širjenje besednega zaklada in večanje verbalne spretnosti v tujem jeziku. Asociativne verige.
Ključni pojmi/ pojmi	Stilistična vaja, razvoj besednega zaklada, analitično razlagalna vrsta sporočanja, mnenje, argumentiranje, trditev, zanikanje, kritika, retorika, priložnostni govor.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	Branje, razumevanje zapisanega besedila	Okvirno število ur 36
Predhodno znanje	Posedovanje bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedil. Samostojna uporaba dejavnosti razumevanja besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Nadaljnji razvoj bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedil, nujnih za nadaljnji študij in/ali za svet dela. Razvoj spretnosti razumevanja besedil do ravni, ki je potrebna za samostojno pridobivanje znanj. Vzgoja za učinkovito uporabo spleta, ki služi za pridobivanje znanja.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Branje neznanih slovenskih avtentičnih besedil z dobro intonacijo. Reševanje vaj za bralno	Učenec – spretno uporablja bralne strategije, s katerimi se doseže natančnejše	*Madžarski jezik in književnost*: Naloge za razumevanje besedil in metode

razumevanje zapisanih besedil. Razlaga neumetnostnih besedil na podlagi različnih vidikov (komunikacijske lastnosti besedila; analiza povezanosti med naslovom in tekstom, temo, sporočilom; raziskovanje slovničnih in vsebinsko-logičnih povezovalnih sestavin; določanje stališča, mnenja avtorja besedila idr.). Razlaga zasebnih, javnih, uradnih, znanstvenih, časopisnih, verskih besedil. Povzemanje bistva slovenskih in madžarskih vsebin v drugem jeziku, izrazito, jezikovno pravilno sporočanje le-teh. Vaje za prevajanje z uporabo slovarja.	razumevanje prebranega besedila; – razlikuje informacije v določenih besedilih, jih po potrebi uporabi pri učenju, v vsakodnevni praksi.	reševanja. Kompetence za razumevanje besedil in rabe pojmov. Analiza del različnih književnih zvrsti. Pomen, pomensko polje, večpomenskost, sporočilo. *Tuji jeziki*: uporaba slovarja, vaje za prevajanje, uporaba enojezičnih razlagalnih slovarjev. *Spoznavanje slovenstva*: interpretacija besedil, virov iz slovenskega etnografskega gradiva.
Ključni pojmi/ pojmi	Vrste besedil, komunikacijske lastnosti, zasebno, javno, uradno, znanstveno, versko besedilo, tisk, pomensko polje, večpomenskost, skriti pomen.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 36**
Predhodno znanje	Spretna uporaba slovenskega pisnega znakovnega sistema. Poznavanje in uporaba temeljnih procesov tvorbe besedil. Razumljivo, jasno sporočanje misli.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj pisnega izražanja, s posebno pozornostjo na funkcionalni tvorbi besedil v zvezi s svetom dela. Priprava na reševanje nalog za tvorjenje besedila za maturo na srednji ravni.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Urjenje tvorjenja pisnih besedil na abstraktne teme. Oblikovanje besedil z obveščevalno, informativno, pozivno funkcijo. Izbira vsebinskih sestavin, ustreznih temi besedila. Zbiranje gradiva, priprava zasnutka, miselnega vzorca. Urjenje sistematizacije gradiva. Sklicevanje, navajanje virov.	Učenec – je sposoben ustvariti obveščevalna, informativna, pozivna besedila; – je usposobljen za pravilno izbiro besedilne vrste, ki bo ustrezala vsebini povedanega in komunikacijskemu cilju; – je sposoben za tvorbo besedila v dobrem slogu;	*Madžarski jezik in književnost*: znanja iz tehnike pisanja spisov; struktura pisnega besedila. *Informatika; madžarski jezik in književnost; zgodovina, družbene*

Stilistične vaje: izboljšanje besedil s slogovnega vidika. Pisanje reportaže, članka, eseja. Določanje, prepoznavanje značilnih vrst napak pri tvorbi besedil in samopopravljanje napisanih besedil z vidika pravopisa. Tvorba zahtevnih funkcionalnih, elektronskih besedil: razpis, motivacijsko pismo, oglas, prijava, reklama, opozorilo. Zavestna raba slovničnih in pravopisnih pravil pri tvorbi pisnih besedil.	– je sposoben za estetsko urejanje sporočila, oblikovanje zahtevne pisave.	*vede in državljanska vzgoja:* projektno delo-zbiranje gradiva, razvrščanje, priprava skic in miselnega vzorca, izdelava, vrednotenje. *Madžarski jezik in književnost; zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* analiza virov; obravnava sklicevanj, bibliografij. *Spoznavanje slovenstva*: opis tradicionalnih porabskih ljudskih navad, delovnih procesov, ljudskih šeg.
Ključni pojmi/ pojmi	Miselni vzorec, zbiranje gradiva, citiranje, uporaba virov, avtorske pravice, plagiat, funkcijsko besedilo, elektronske besedilne vrste.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 60**
Predhodno znanje	Poznavanje osnovnih značilnosti slovenske slovnične strukture in njena raba v ustni in pisni komunikaciji.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Usvajanje skladenjskih znanj. Predstavitev geografske in družbene razčlenjenosti slovenščine in njene zgodovine. Vzgoja za samostojno rabo slovenskih jezikovnih struktur.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Dopolnjevanje znanj iz opisne slovnice. Znanja iz skladnje: delitev slovenskih povedi na podlagi komunikacijskega namena. Izražanje želje, namena s pomočjo naklonskih glagolov in nedoločnika. *Struktura slovenskih povedi* *Enostavčna poved* in njeni deli: osebek, povedek, predmet,	Učenec – na ravni poimenovanja pozna slovenska narečja, porabsko narečje je sposoben tudi opisati; – je sposoben uporabljati povedi v skladenjskem naklonu, ki je ustrezen komunikacijski situaciji; – zna ustno in pisno oblikovati skladenjsko dobro urejene	*Madžarski jezik in književnost*: Raziskovanje narečij, družbeno razslojevanje jezika. Besedne zveze in pravila njihove rabe. Znanja iz skladnje: skladenjski naklon povedi. Podredni in priredni odnosi v

prislovna določila, prilastki. *Zložene povedi*. *Podredno zložene* povedi: osebkov, predmetni, prislovni in prilastkov odvisnik. *Priredno zložene* povedi: vezalni, stopnjevalni, ločni, protivni, vzročni, posledični, sklepalni odvisnik. Stavčni tipi, ki se razlikujejo od madžarskih. Urjenje pravil rabe končnih in nekončnih ločil v luči skladnje in pravopisa. Analiza povedi glede *logične kvalitete*: trdilne in nikalne povedi – pregled jezikovnih pravil pravilnega zanikanja. Stalno ponavljanje vprašanj besednega reda. *Besediloslovna vprašanja*-struktura besedila, besedilna kohezija. Pregled teritorialne/geografske, družbene razčlenjenosti slovenščine: narečja in pokrajinske različice pogovornega jezika. Kratka zgodovina slovenskega jezika. Samostojni razvoj slovenščine: jezik srednjega veka, jezikovne značilnosti reformacije in protestantizma, protireformacije in razsvetljenstva. Razvoj in spremembe slovenščine v 20. stoletju. Slovenska slovnica Jožeta Toporišiča. *SSKJ, Slovenski pravopis*.	povedi in besedila, pri čemer pravilno uporablja osnovna jezikovna pravila; – pregledno pozna zgodovinski razvoj slovenščine.	jeziku. Pojem besedila, moč povezanosti besedila. Slovnične povezovalne sestavine v besedilu. Vsebinske in logične povezovalne sestavine v besedilu. *Tuji jeziki*: Jeziki indoevropske jezikovne skupine, jezikovna sorodnost jezika, ki se ga učijo. Pomensko-razlikovalna vloga besednega reda v povedih v tujih jezikih, ki se jih dijaki učijo.
Ključni pojmi/ pojmi	Skladnja, besedne zveze, stavčni deli, podredje, priredje, analiza povedi, besedni red, besedilna kohezija, zgodovina jezika, jezikovna družina, jezikovno sorodstvo.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 60**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskega ljudskega in umetnega pesništva. Ugledni slovenski avtorji klasične in sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti. Uporaba temeljnih znanj iz literarne teorije.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Pomoč pri razumevanju in interpretaciji oblik izražanja, značilnih za književnost. Ozaveščanje povezav med književnimi deli in vrstami. Opazovanje uveljavljanja književnih slogov, smeri v slovenski književnosti. Usvajanje znanj iz literarne teorije: znanje književnih zvrsti na ravni prepoznavanja in poimenovanja.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Shematični literarnozgodovinski pregled slovenske književnosti. V zvezi s prebranimi deli določanje strukture, glavnih oseb, teme, opazovanje pesniških podob in sredstev. *Avtorji, dela, književne vrste* Slovenska moderna (1899–1918): Pesništvo Otona Župančiča in analiza ene ali dveh njegovih pesmi: npr. *Žebljarska, Glad, Veš poet, svoj dolg?* Analiza ene ali dveh otroških pesmi (*Ciciban in še kaj*). Fran Saleški Finžgar: *Iz mladih dni* – avtobiografija – branje odlomkov. Iz del najboljšega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja: izbor iz biografskih črtic *Moje življenje;* odlomki iz romana *Na klancu*. Književnost med obema vojnama (1918–1941): Spoznavanje ene ekspresionistične pesmi Toneta Seliškarja. Novi realizem v slovenski literaturi: analiza ene črtice iz zbirke *Samorastniki* Prežihovega	Učenec – bere književna dela klasičnih slovenskih avtorjev; – je sposoben analizirati klasične stvaritve slovenske književnosti z namenom spoznati kulturo, način razmišljanja slovenskega naroda, pretekle zgodovinske boje in življenje; – ima znanja iz literarne teorije, potrebna za preučevanje književnih del; – je sposoben analizirati nove teme, vsebine in pesniške rešitve sodobne slovenske književnosti.	*Madžarski jezik in književnost*: Književne zvrsti in vrste; jezik leposlovja, obdobja in smeri ter njihove značilnosti. Avantgardne smeri. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Zgodovinske prelomnice 20. stoletja v Evropi. Prva svetovna vojna, druga svetovna vojna. Evropske države po drugi svetovni vojni.

Voranca. Miško Kranjec: *Strici so mi povedali* – branje odlomka iz biografskega romana. Spoznavanje ene pesmi Mateja Bora (iz zbirke *Previharimo viharje*). Analiza novele Cirila Kosmača *Sreča in kruh*. Feri Lainšček: *Namesto koga roža cveti*; branje in analiza romana. Obravnava ene pesmi Cirila Zlobca, Toneta Pavčka, Janeza Menarta, Kajetana Koviča, Miroslava Košute, Nika Grafenauerja. Branje, analiza ene pesmi Ivana Minattija, Borisa A. Novaka, enega dela Svetlane Makarovič, Toneta Partljiča, Draga Jančarja		
Ključni pojmi/ pojmi	Moderne slogovne smeri, ekspresionizem, novi realizem, avtobiografski roman, zgradba literarnega dela, tema, sodobni pesniški jezik, pesniška podoba, pesniška sredstva, oblika.	

Predlagane komunikacijske teme za 11.–12. razred (Urjenje različnih oblik pisne in ustne komunikacije z ustreznim besediščem o naslednjih temah)	
Teme	**Medpredmetne povezave**
Način življenja Preventiva, zdrav način življenja. Zdrava prehrana, nega telesa. Zaščita pred škodljivimi navadami.	*Biologija-zdravstvena vzgoja:* deli telesa, zdrav način življenja, osnove bolezni, prva pomoč, preventiva. *Telesna vzgoja in šport*: vloga rednega gibanja, olimpijski vzorniki, športne panoge, sprostitev.
Družbeno okolje Vpliv mode na naš vsakdan, modne smernice, današnje navade oblačenja. Učenje-izobraževanje, izobrazba, poklic, diploma, možnosti zaposlitve.	*Informatika:* vpliv informacijske družbe na jezik: pravilna raba spleta za pridobivanje

Vprašanje brezposelnosti. Možni vzroki brezposelnosti. Povezanost med sodobnim tehničnim razvojem in gospodarskimi spremembami. Urbanizacija, močna avtomatizacija, računalniško vodena industrijska proizvodnja.	informacij, za pripravljanje k izpitom. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja; fizika:* odkritja in izumi znanstvenega pomena.
Učenje, izobraževanje Poklic, poslanstvo, delovno mesto, gradnja kariere in osebno življenje, slika prihodnosti. Nadaljnji študij, načrtovanje kariere, individualna uspešnost in načrtovanje osebne prihodnosti. Izobraževanje, šolanje na Madžarskem; možnosti za učenje jezika in nadaljnje šolanje v Sloveniji.	*Tuji jeziki:* učne metode.
Kultura, mediji Glasbeni slogi: klasična glasba, tradicije narodne glasbe, slogi pop glasbe. Kulturno življenje Porabskih Slovencev, kulturni dogodki, vloga in pomembnost razstav. Pretok informacij, obveščanje, oblikovanje mnenja, vloga interneta.	*Glasbena vzgoja:* glasbeni slogi, glasbeni žanri, sestavine glasbene izobraženosti. *Informatika*: digitalne baze podatkov, knjižnični informacijski sistemi. *Spoznavanje slovenstva*: vloga narodnostnih skupin.
Politika in zgodovina Narodnostna politika, politične, družbene organizacije Slovencev na Madžarskem, mladinske organizacije, slovenske manjšinske samouprave, narodnostne volitve.	*Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* zgodovina Madžarske, narodnosti na Madžarskem. *Spoznavanje slovenstva*: narodnostna politika na Madžarskem.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih	Dijak je sposoben v dobrem slogu, sledeč normam slovenskega jezika pisati in govoriti o komunikacijskih situacijah na predlagane teme oz. na teme, ki so navedene v standardih za maturo na srednji ravni. V komunikacijskih situacijah opazuje znake sogovornikov in komunicira,

ciklusov	upoštevajoč temo in situacijo. Sposoben je razumeti v zahtevnem splošno pogovornem jeziku pisana, govorjena besedila zapletenejših, bolj abstraktnih oz. vsakodnevnih tem, sposoben je določiti podatke, dejstva besedil, oceniti trditve, napisati obnovo, oblikovati samostojno mnenje, oceno, kritiko. V enostavnejših situacijah zna oblikovati sodbo, sklepati. Usposobljen je za enostavne miselne dejavnosti v slovenščini, ima logično-analitične sposobnosti. Sposoben je samostojno odločati v vsakodnevnih situacijah. Sposoben je vživeti se v različne vloge. S prevodom je sposoben povzeti pomembne informacije slovenskega besedila, ki ustreza njegovi starosti, v madžarščini ali madžarsko besedilo v slovenščini. Sposoben je samostojno tvoriti besedila na podlagi oblikovnih in vsebinskih značilnosti posameznih vrst besedil: zna napisati *esej, članek, življenjepis, prošnjo, blog, zasebno in uradno pismo, pritožbo, spremno pismo.* Pozna postopke, ki prispevajo k učenju, kot so iskanje podatkov, zbiranje gradiva s pomočjo tiskanih in elektronskih virov; samostojno uporablja enojezične tematske slovarje. Pozna norme slovenskega jezika in si prizadeva za njihovo natančno rabo. Pozna pravopisna pravila, ki so prisotna v srednješolskih vsebinah, in si jih prizadeva uporabljati pri samostojni tvorbi besedila. Sposoben je za shematski literarno-zgodovinski pregled slovenske književnosti, od začetka 20. stoletja do sodobnosti pozna 7-8 avtorjev in po 2-3 njihova dela. Na podlagi poznavanja književnosti je sposoben za analizo naučenega/prebranega književnega dela v slovenščini. Zna določiti kulturno drugačnost narodnosti. Pozna kulturo, tradicije, navade slovenske narodnosti ne samo na podlagi šolskih ur, temveč tudi iz praktičnih izkušenj.

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

(Za maternojezično in dvojezično obliko narodnostne vzgoje in izobraževanja)

1.–4. razred

V porabskih slovenskih narodnostnih šolah na Madžarskem imajo zaradi močnega procesa asimilacije vzgojno-izobraževalne ustanove vse bolj pomembno vlogo v zvezi s slovenskim jezikom in književnostjo, kulturo, negovanjem in dedovanjem tradicije.

V nižjih razredih porabskih narodnostnih osnovnih šol je osnovni cilj predmeta slovenski jezik in književnost oblikovanje in razvijanje komunikacijskih sposobnosti v maternem jeziku ter pridobivanje za to pomembnih znanj. V osnovnošolskem obdobju ima jezikovna vzgoja slovenščine temeljno vlogo pri formiranju in razvijanju ključnih kompetenc, ker se z graditvijo na le-te oz. preko njih omogoči aktivno sprejemanje slovenske kulture, oblikovanje identitete, samostojno pridobivanje znanj in učenje.

Z vidika uspešnosti učnega procesa pri slovenščini imajo izredno vlogo strategije učenja. V učnem procesu naj učenec dobi zase razumljivo informacijo o ciljih, procesih in metodah učenja. Učenec naj ima možnost udeležbe pri jezikovnih dejavnostih, ustreznih njegovim starostnim lastnostim, interesom in komunikacijskim potrebam.

Temeljni cilj poučevanja slovenščine je pripraviti učence na govor, branje, pisanje in komunikacijo, ki ustreza njihovi starostni dobi.

Pomembna naloga predmeta slovenski jezik in književnost je razvijanje temeljnih sposobnosti, potrebnih za usvojitev ustne in pisne komunikacije.

Usvojitev sposobnosti branja in pisanja v slovenščini je ključ k samostojnemu učenju in iznajdljivosti v življenju. Osnovnošolci na začetku šolanja zaradi zgoraj omenjene asimilacije obvladajo slovenščino na različnih nivojih oz. jo komaj ali sploh ne poznajo. V prvih šolskih letih mora učitelj veliko pozornosti posvečati raznovrstnim praktičnim vajam v različnih sporazumevalnih položajih z uporabo igrivih govornih nalog.

Književna vzgoja v učencu oblikuje in razvija potrebo po spoznavanju slovenskih književnih del. Glavne naloge književne vzgoje so vzbuditev veselja in ljubezni do branja, izražanje misli, skupno mišljenje, oblikovanje mnenja, odkrivanje temeljnih estetskih in moralnih vrednot.

1.–2. razred

V prvih dveh razredih osnovne šole pri integrirani vzgoji slovenskega maternega jezika pride do načrtovanega nadaljnjega razvoja, širitve in strukturiranja znanj, ki so jih učenci prinesli iz družine in vrtca. Od prvega razreda dalje posvetimo veliko pozornosti razvoju govornih spretnosti, ki je v okviru integracije navzoč pri vsaki uri z maksimalnim upoštevanjem starostnih značilnosti.

Najpomembnejša naloga 1.–2. razreda je naučiti učence brati in pisati. Prvi bralni uspehi so določljivi v procesu, ko učenec postaja bralec. Področja vzgoje maternega jezika je treba razvijati sorazmerno. Izredno pomembna naloga je širitev besedišča, ponovno, stalno, igrivo, raznovrstno urjenje naučenih besed in izrazov.

Pri razvijanju razumljivega branja je zelo pomembno razumevanje preprostih navodil pri obravnavi besedila.

Usvajanje pisanja in branja se začne v 2. razredu. Posebno pozornost je treba nameniti tistim črkam, pri katerih se slovenska pisava razlikuje od madžarske.

S pomočjo pridobljenih znanj, ki se nanašajo na sistem slovenščine, lahko učence usmerjamo k zavestni rabi jezika. Na slovnična znanja se navezuje oblikovanje ravni pravopisne spretnosti.

Za razvijanje spretnosti samostojnega učenja je pri učencih potrebno spodbujanje samostojnega, kreativnega in samozavestnega reševanja nalog.

Ustna usvojitev prvih besed v slovenščini se dogaja s pomočjo bogatega slikovnega gradiva in igrač na osnovi morebitnega znanja narečja.

Učenec se nauči predstaviti in pozdraviti v slovenščini. Usvoji prva vedenja v zvezi z družinskim okoljem, vsakodnevnim družinskim življenjem, s šolo, nadalje usvoji slovenske izraze, povezane z neposredno okolico zunaj njegovega doma in s prometom.

Učenec spozna nekaj ustnih tradicij večjih praznikov, le-te je sposoben razvrstiti po letnih časih, pozna z njimi povezane stvaritve, pesmi, narodne pesmi, pravljice, izštevanke, izmišljene pripovedi. Učenec se udeležuje iger vlog in dramatizacij. Preko njih poskuša izraziti svoja čustva in svoje mnenje.

Učenci s pomočjo igrivih nalog usvojijo nekaj vaj za krepitev spomina, ki razvijajo njihove sposobnosti koncentracije.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, analiza, ustvarjanje ustnih besedil**	**Okvirno število ur 126**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje ustnih jezikovnih spretnosti. Utemeljevanje razumevanja. Razumevanje kratkih, jasnih in preprostih besed, izrazov, sporočil, napovedi in vsebine drugih pogostih besedil. Pomoč pri pravilnem naglaševanju, izgovarjavi besed.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Čista izgovarjava glasov. Pravilna izgovarjava trajanja in povezav glasov, urjenje le-teh s pravilno dihalno tehniko. Pravilno naglaševanje besed, povedi, raba ustrezne intonacije tako pri govoru kot tudi pri branju. Utrjevanje temeljnega besedišča slovenskega knjižnega jezika s pomočjo slik, predmetov, situacijskih iger, življenjskih situacij. Ustvarjanje preprostih slovenskih povedi. Razumljiva izgovarjava besed, izrazov, preprostih stavkov. Razumevanje kratkih razlag, navodil, sporočil vsakodnevne tematike, povezanih z neposrednim učenčevim	Učenec – razumljivo govori; – razume preprosta navodila, vprašanja in sporočila svojih sošolcev, zna odgovarjati; – uporablja ustrezne jezikovne oblike za predstavitev, ogovarjanje; – vključuje se v skupne dejavnosti. Učenje na pamet: *En kovač; An ban; Eden, dva; Šviga, švaga; Giga gaga; Eden, dva-lopota;* Breda Konte: *Hočeš, nočeš;* Neža Maurer: *V šolo;* Anja Štefan: *Poglejte tale kljunček; Mjav, mjav, mjav;* Janez Menart: *Rački.*	*Drama in ples:* situacijske igre, besedne igre, prizori. *Vizualna kultura:* slike, slikovne kompozicije, upodobitev dogodka z risbo. *Tehnika, življenjski slog in praksa:* priprava lutk. *Glasbena vzgoja; telesna vzgoja in šport:* pravilna dihalna tehnika, izštevanke, ritmizirane izmišljene pripovedi.

okoljem. Učenci znajo pozdraviti, predstaviti se odraslim in tudi svojim vrstnikom. Ustvarjanje različnih sporočil na podlagi slik, dogodkov.		
Ključni pojmi/ pojmi	Predstavitev, pozdrav, namen, želja, izražanje potrebe, ogovor, prošnja, zahvala, moč glasu, naglas, drža telesa.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Branje, razumevanje zapisanega besedila**	**Okvirno število ur 68**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Prepoznavanje slovenskih črk in glasov, ki se razlikujejo od madžarskih, urjenje pravilne izgovarjave slovenskih glasov. Usvojitev znakovnega sistema branja. Stalen diferenciran razvoj in poglobitev bralnih sposobnosti in sposobnosti razumevanja besedil, ki ustreza spretnostim dane starostne skupine.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Utrjevanje jezikovne motivacije z dosledno rabo narodnostnega jezika. Po ustnem začetnem obdobju učenje slovenskih črk in abecede. Razvijanje spretnosti in delnih spretnosti, nujnih za branje: vzpostavitev zveze med črko in glasom, določevanje fonema-grafema, prepoznavanje črk, pozornost, tempo, ritem, besedišče, komunikacija, spretnosti. Primerjava s črkami madžarske abecede: prepoznavanje podobnosti in razlik. Glasno branje zlogov, besed, celotnih stavkov, krajših besedil. Oblikovanje stavčnega naglasa, ustreznega namenu sporočanja. Izgovarjava glasov, ki se v slovenščini modificirajo pri srečanju (zvočniki-nezvočniki), glasov »l, lj, nj v«. Tiho in glasno branje na preprosti stavčni ravni, ustrezni starostnim značilnostim. Razumevanje navodil, nalog, preprostih vprašanj v učbeniku.	Učenec – je motiviran, odprt za branje slovenskih besedil; – ima temeljna znanja in slovensko besedišče glede branja in pismenosti; – pozna male in velike črke slovenske abecede; – razume preprosto besedilo, zna odgovarjati na preprosta vprašanja v zvezi z besedilom.	*Vizualna kultura:* podoba; črkopis; oblika črk; priprava ilustracij k prebranim pravljicam, besedilom, pesmim, pripovedovanje in prikaz doživetij. *Matematika; spoznavanje okolja*: smernice ustnega in pisnega bralnega razumevanja. *Glasbena vzgoja*: ritem, tempo, melodija. *Madžarski jezik in književnost*: podobni glasovi, črke, pisni znaki, besedilo, ritem, beseda, stavek, pravljica, pripoved. *Spoznavanje*

Poslušanje preprostih, kratkih pravljic, neliterarnih besedil, otroških pesmi. Obravnava le-teh z učiteljevo pomočjo in s pomočjo vprašanj–odgovorov, usmerjenega dvogovora. Dramske igre, lutkovne igre, vizualni prikaz besedila.		*slovenstva*: branje ljudskih besedil.
Ključni pojmi/ pojmi	Črka, glas, fonem, zlog, beseda, stavek, pisni znak, besedilo, naslov, odstavek, vprašanje, navodilo, povzetek, avtor, pisatelj, bralec, naslov, besedilo.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 59**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Upismenjevanje. Oblikovanje navad pravilnega pisanja. Berljivo, natančno pisanje, pravilna raba predpisane črke za ustrezen glas, učenje slovenskih črk, glasov, ki se razlikujejo od madžarskih, vzgoja za njihovo pravilno rabo. Utrjevanje in razvijanje tehnike pisanja in lepega, urejenega rokopisa. Dopolnjevanje preprostih besedil, prepisovanje in pisanje tiskanih in ročno pisanih besedil.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Pisanje črk, ki se razlikujejo v slovenščini in madžarščini (č, ž, š), njihova pravilna raba. Pravilno oblikovanje, povezava majhnih in velikih pisanih črk. Povezava črk, pisanje kratkih slovenskih besed. Poznavanje pisnih črk slovenske abecede. Brezhibno prepisovanje pisanega, kasneje tiskanega vzorca. Narek, pisanje krajših besed. Pisanje preprostih, kratkih besed po spominu. Pisanje nekaj kratkih stavkov po nareku. Ustvarjanje preprostih stavkov, dopolnjevanje besedil. Označevanje začetka in konca stavka.	Učenec – se zaveda osnovnih razlik med madžarsko in slovensko pisavo; – pozna in uporablja pisne oblike črk slovenske abecede; – ima urejeno, berljivo pisavo; – pri prepisovanju pazi na zapisovanje slovenskih črk, ki se razlikujejo od madžarskih; – označuje začetek in konec stavka oz. veliko začetnico.	*Madžarski jezik in književnost*: iste tiskane in pisane črke, ločila. *Vizualna kultura:* kombinacije črt, ki pripomorejo k spremembi smeri, prostorsko dojemanje, fina motorika, potreba po estetiki, uporaba različnih vrst črt za razvoj spretnosti. *Telesna vzgoja in šport*: harmonično gibanje. *Glasbena vzgoja*: tempo, ritem.

		Spoznavanje slovenstva: prepisovanje krajših besedil z narodopisno tematiko.
Ključni pojmi/ pojmi	Tiskana črka, pisana črka, majhna črka, velika črka, zlog, beseda, stavek, besedilo, robovi.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj učnih spretnosti**	**Okvirno število ur 14**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Predstavitev različnih procesov, ki pripomorejo k učinkovitemu učenju, urjenje njihove rabe. Razvijanje sposobnosti učenja s pomočjo igre. Navajanje otrok na učinkovito uporabo knjižnice.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Usvojitev raznovrstnih tehnik učenja s pomočjo igrivih metod in vaj. Utrjevanje in urjenje posameznih korakov samostojnega reševanja nalog in pridobivanja informacij: obisk knjižnice, slovenskega bibliobusa, izposoja knjig, uporaba otroških leksikonov, pogovor o pomembnosti in vlogi učenja, obravnava informacij, pridobljenih preko množičnih medijev-otroški televizijski programi so možni viri za širjenje besedišča. Učenje preko več dejavnosti in čutil: spomin, kombiniran z ritmičnimi, gibalnimi in govornimi vajami-vaje, tehnike učenja besedil. Učenje izštevank, otroških pesmi, kratkih pesmic na pamet. Branje slovenskih otroških revij, časopisov–*Cicido, Ciciban*. Postopki pospeševanja učenja: uporaba zvezka slovarčka, slovenskih enojezičnih tematskih slikovnih slovarjev.	Učenec – pri učnem procesu opravlja raznovrstne dejavnosti in pri tem uporablja več čutil; – zna uporabljati postopke obravnave besedila, in miselne operacije (postavitev vprašanja, razvrstitev informacij); – znajde se v knjižnici, najde slovensko otroško literaturo.	*Matematika; madžarski jezik in književnost; spoznavanje okolja*: samostojno učenje. *Vizualna kultura:* prikaz doživljajev, povezanih s prebranim besedilom, k predvajani adaptaciji posameznega književnega dela. *Spoznavanje slovenstva*: učenje na pamet narodnih ritmiziranih pripovedi, izštevank.
Ključni pojmi/ pojmi	Knjižnica, leksikon, abecedni red, otroški časopis, ritmizirana pripoved, izštevanka, pesem.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 30**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Postopna usvojitev temeljnih slovničnih znanj, potrebnih za rabo slovenskega jezika. Utemeljevanje rabe slovenščine kot sredstva sporočanja. Razvoj slovenske jezikovne kulture. Aplikacija pravopisnih pravil v ustni in pisni rabi.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Prepoznava in poimenovanje zvoka, črke, zloga, besede, besedne zveze, stavka. Naštevanje glasov abecede-primerjava z madžarsko abecedo. Uporaba abecednega reda. Razvrstitev glasov v skupine. Zavedanje besednega pomena. Raba splošno znanih besed, izrazov, s katerimi se učenec sreča med poukom. Udeležba v osnovnih sporočanjskih položajih. Prepoznavanje govorčevega namena v stavkih. Prepoznavanje in pravilna raba končnih ločil: pika, vejica, vprašaj. Spoznavanje s porabskimi narodnimi ritmiziranimi pripovedmi.	Učenec – prepozna in poimenuje učene slovnične pojme, govorčev namen; – pozna pomen najbolj pogosto rabljenih besed in izrazov; – pri vajah uporablja temeljna pravopisna pravila pri zapisovanju besed.	*Glasbena vzgoja*: ritmično igranje na tolkala. *Madžarski jezik in književnost*: abeceda, vrste povedi, pravopisna pravila. *Vizualna kultura:* posnetki glasov in slik.

Ključni pojmi/ pojmi	Glas, črka, zlog, beseda, stavek, samoglasnik, soglasnik, vprašalna poved, pripovedna poved.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 20**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Spodbujanje potrebe po branju. Pomoč pri doživljanju veselja do literarnega dela. Empirično usvajanje temeljnih literarnih znanj (pesem, ritmizirana pripoved, pravljica, igralec). Spoznavanje stvaritev slovenskega ljudskega in umetnega slovstva.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne**

		povezave
Spoznavanje slovenskega ljudskega in umetnega slovstva, posredovanje vrednot in tradicij, ki se pojavljajo v ljudskem slovstvu. Skupno in samostojno branje krajših književnih besedil (pesmice, pravljice), povzemanje vsebine s pomočjo usmerjevalnih vprašanj. Razumevanje pravljične igre, lutkovne predstave, primerne starosti učencev. Poznavanje preprostih slovenskih ritmiziranih pripovedi, nagajivih priložnostnih pesmi, ritmiziranih pesmi: – pravljice iz otroških revij *Cicido, Ciciban*; – pesmi Anje Štefan; – Feri Lainšček: *Pesmi – Cicibanija*; – Tone Pavček: *Pesmi – Juri Muri v Afriki, Domače živali*; – Svetlana Makarovič: *Pesmi*; – kratke basni; – izštevanke.	Učenec – z veseljem posluša pravljice, pesmi, zgodbe, popevke, ki imajo preprosta besedila; – se nauči na pamet enostavne ritmizirane pripovedke, nagajive priložnostne pesmi, ritmizirane pesmi; – udeležuje se dramskih iger; – na pamet pove nekaj literarnih besedil oz. odlomkov iz njih. Učenje na pamet: Oton Župančič: *Ciciban, dober dan!,Zvonovi* Anica Černejeva: *Naša muca*, Lila Prap: *Moj očka.*	*Vizualna kultura:* prikaz ali obravnava doživljajev, povezanih s tiho ali glasno prebranim besedilom, s predvajano adaptacijo posameznega književnega dela. *Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih pesmi. *Spoznavanje slovenstva*: krajša slovenska narodopisna besedila. *Madžarski jezik in književnost*: ljudsko slovstvo, ritmizirane pripovedi, izštevanke, nagajive priložnostne pesmi, pravljice.
Ključni pojmi/ pojmi	Umetnostno besedilo, pesem, pravljica, ritmizirana pripoved, nagajiva priložnostna pesem, ritem.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvijanje sposobnosti presojanja ter etičnega, estetskega in zgodovinskega čuta**	**Okvirno število ur 7**
Predhodno znanje	Pripravljenost za šolo.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Vzgoja za oblikovanje samostojne presoje in mnenja v enostavni situaciji. Uzaveščanje moralnega nauka slovenskih pravljic, krajših zgodb, primernih starosti učencev.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Oblikovanje preprostih sodb o glavnih junakih iz pravljic, pesmi, prebranih, slišanih literarnih del. Oblikovanje temeljnih etičnih in estetskih pojmov, kategorij v zvezi z	Učenec – pozna in razume zgradbo kratkih besedil; – je s preprostimi izrazi sposoben povedati svoje mnenje in poslušati mnenje	*Etika*: doživljanje konfliktnih situacij preko iger. *Drama in ples*: dramska igra.

vsakdanjimi in literarno-estetskimi doživljaji (lep, grd, dober, slab, pravi, nepravi). Primerjava nauka slovenskih pravljic in zgodb z lastnimi izkušnjami in dogodki. Razreševanje vsakdanjih konfliktov s pomočjo iger, lutkovnih iger, situacijskih vaj.	drugih; – je sposoben poistovetenja pri doživljanju literarnih del, primernih njegovi starosti; – je sposoben preživeti vsakodnevne konflikte, le-te reševati na ravni, ustrezni njegovi starosti.	*Vizualna kultura*: vizualno izražanje resničnega ali izmišljenega dogodka.
Ključni pojmi/ pojmi	Konflikt, sodba-nauk.	

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec naj govori čisto, razumljivo. Naj razume najpogosteje rabljene besede, kratke, enostavne, jasne razlage, navodila. Naj razumljivo odgovarja na preprosta vprašanja. Naj aktivira besedni zaklad. Naj se zna predstaviti, pozdraviti, nagovoriti druge. Naj zna oblikovati preproste stavke. Naj zna razločno in razumljivo povedati na pamet naučena besedila. Naj pozna izštevanke, otroške pesmi, ljudske pesmi, ljudske igre. Naj pozna pisane in tiskane črke ter pisne znake, ki se razlikujejo od madžarskih. Besedilo, ki ga je prej nekajkrat prebral in vadil, naj prebere čim bolj natančno in tekoče. S pomočjo učitelja naj povzame bistvo prebranega. Naj pozna stvaritve slovenskega ljudskega in umetnega slovstva, primerne njegovi starosti. Naj uporablja pravopisna pravila, ki se nanašajo na stavek in poved. Naj pozna slovnične pojme, ki so jih obravnavali pri pouku. Naj natančno ve, kakšen je temeljni cilj učenja slovenščine, naj si prizadeva za natančno rabo jezika. Naj bodo učenčeva sposobnost presojanja, njegov etični, estetski in zgodovinski čut razviti ustrezno njegovi starosti. Naj bo odprt, motiviran na področju razvoja jezikovnih spretnosti iz slovenskega maternega jezika.

3.–4. razred

Stalna naloga v nižjih in višjih razredih je razvoj slovenske govorne spretnosti, razvoj razumevanja, interpretiranja in ustvarjanja govorjenih besedil. Posebej pomembno je utrjevanje kulturnega jezikovnega vedenja, širjenje in aktiviranje temeljnega besednega zaklada. Oblikovanje osnovne komunikacije v slovenščini ustvarja možnost za vzdrževanje stikov s Slovenci iz matične države.

Učenci slovenske narodnosti preko osnovnih skladenjskih vzorcev in temeljnega besednega zaklada usvojijo osnove slovenskega govorjenega jezika, pravilno izgovarjavo ter se pogovarjajo o temah iz vsakdanjega življenja.

Spoznajo se z lastnostmi sistema slovenskega knjižnega jezika in se zavejo, da je narečje, iz katerega izhajajo in ki ga govorijo v svojem okolju, ena izmed socialnih zvrsti slovenskega jezika, knjižni jezik, ki se ga učijo v šoli, pa je nadgradnja.

Razvoj tehnike branja, pomoč pri razvoju tekočega glasnega branja in urjenje tihega branja ustvarjajo pogoje za razumevanje pisnih in govorjenih besedil ter postavljajo temelje za samostojno tvorjenje besedil.

Obravnava krajših besedil omogoča pridobivati izkušnje v zvezi s preprostimi književnimi oblikami, z odkrivanjem strukturnih posebnosti, oblikovanjem mnenja, poznavanjem tradicij slovenskega jezika in slovenske kulture ter pripomore k temu, da učenci vzljubijo branje.

Pisanje kot orodje in oblikovanje pisnih besedil se da razviti s stalnim urjenjem in obravnavo beril v slovenskem jeziku. Pri tem so pomembni postopno večanje tempa pisanja, oblikovanje urejene pisave, sposobnost tvorjenja kratkih povedi, povezovanje povedi, oblikovanje krakih zgodb s pomočjo slik, oblikovanje pravopisne spretnosti, primerne učenčevi starosti.

Starostni stopnji učencev ustrezna usvojitev zmožnosti samostojnega, učinkovitega učenja pripomore k razvoju sposobnosti pridobivanja znanja. Učenčeva raba jezika postaja vse bolj zavestna, razvija se prizadevanje za vedno bolj natančno jezikovno izražanje, sposobnost samoocenjevanja in kritični čut.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, analiza in ustvarjanje govorjenih besedil**	**Okvirno število ur 117**
Predhodno znanje	Razumevanje preprostih ustnih sporočil in navodil. Odgovarjanje na vprašanja z razumljivimi, kratkimi odgovori. Pozdravljanje, predstavljanje, zahvala.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razumevanje bistva kratkih, jasnih in preprostih besed, besednih zvez, sporočil, povedi in drugih pogostih besedil, razvijanje ustvarjanja reakcij nanje. Intenzivno širjenje besednega zaklada.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Vodenje pogovora s sogovorniki v vsakdanjih govornih situacijah na teme, ki so blizu interesom učencev. Raba pravilnega dihanja in pravilne izgovarjave pri govorjenju. Pripovedovanje doživljajev, temelječih na opazovanjih, v nekaj povezanih stavkih. Tvorba ustnih povedi na podlagi slik in ilustracij. Poznavanje in uporaba osnovnih vljudnostnih fraz. Pravilna tvorba povedi različnih skladenjskih naklonov (pripovedne, vprašalne, vzklične) z ustrezno slovensko intonacijo.	Učenec – jasno in razumljivo izraža svoje misli; – z rabo vljudnostnih fraz predstavlja jezikovno vedenje, ki je ustrezno govorni situaciji; – pri urah slovenščine uporablja izraze, ki se jih je naučil pri drugih dvojezičnih predmetih.	*Madžarski jezik in književnost*: igra vlog, dvogovor, glasnost, tempo govora. *Vizualna kultura:* opazovanje, opisovanje, analiza slik. *Glasbena vzgoja*: ritmične vaje. *Vsi predmeti*: povezani govor.

Bogatenje aktivnega besednega zaklada z usmerjeno rabo strokovnih izrazov, ki jih uporabljajo pri učenju različnih dvojezičnih predmetov. Recitiranje pesmi.		*Dvojezični predmeti*: izrazi v slovenščini.
Ključni pojmi/ pojmi	Naglas, glasnost, intonacija, tempo govora, odmor, drža telesa, pogled, obrazna mimika, narečje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Branje, razumevanje zapisanega besedila**	**Okvirno število ur 64**
Predhodno znanje	Znanja na področju branja in razumevanja besedil, ki ustrezajo starostni skupini. Temeljna znanja iz slovenščine, ki se nanašajo na pisanje in branje.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvijanje tehnike branja, glasnega in tihega branja, pomoč pri oblikovanju tekočega branja, oblikovanje razumljivega branja z obravnavo različnih vrst besedil. Razvijanje spretnosti razumevanja ustnih in pisnih besedil.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Učinkovita raba tehnike glasnega in tihega branja pri preprostih besedilih. Razumevanje pomena kratkih slovenskih besedil, ustreznih starostni skupini. Usmerjeno branje, iskanje podatkov, raba ilustracij, slik v učbeniku za bolj učinkovito razumevanje besedila. Pripovedovanje lastnih doživljajev, izkušenj, ki se navezujejo na berilo. Prepoznavanje značilnosti posameznih neumetnostnih besedil (pismo, vabilo, razglednica) in preprostih književnih besedilnih vrst (pesem, pravljica, črtica). Smiselno prevajanje pogosto rabljenih slovenskih izrazov v madžarščino.	Učenec – je motiviran in zainteresiran za branje; – je sposoben popravljati napake pri tehniki branja; – prepozna besedila različnih vrst in zvrsti; – interpretira in vrednoti informacije in misli slovenskega besedila, ustreznega njegovi starosti.	*Spoznavanje okolja*: obravnava besedila, samostojno učenje. *Vizualna kultura:* ustvarjanje slik na podlagi lastnih doživljajev in leposlovnih besedil. Primerjava, obravnava pravljic, stvaritev otroške književnosti in njihovih animacijskih in filmskih adaptacij. *Madžarski jezik in književnost*: glasno in tiho branje. *Spoznavanje slovenstva*: branje kratkih pesmi, stvaritev ljudskega pesništva.

Ključni pojmi/ pojmi	Razumevanje besedila, vrsta besedila (pesem, pravljica, pripovedka), neumetnostna besedila (pismo, vabilo, razglednica), besedilo, podatek, informacija.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedila**	**Okvirno število ur 58**
Predhodno znanje	Poznavanje pisanih in tiskanih črk oz. majhnih in velikih črk. Prepisovanje kratkih besed s pisanega in tiskanega obrazca, pisanje po nareku, pisanje. Branje ob slikah, tvorba kratkih povedi.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Z rednim urjenjem pomagati, da postane pisanje sredstvo izražanja. Sprejemanje berljivih oblik črk in estetske oblike pisave kot vrednote. Spodbujanje samoizražanja. Razvijanje spretnosti tvorbe zapisanega besedila na vsakdanje teme s pomočjo tvorbe enostavnih besedil v slovenščini.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Razvijanje tehnike pisanja. Postopno povečevanje tempa pisanja. Brezhibno pisanje besed in stavkov pri prepisovanju, po nareku, po spominu. Označevanje začetka in konca stavka/povedi. Pisanje besed, izgovarjava katerih se razlikuje od njihove pisne podobe (*l, v,* v besedah). Normativno zapisovanje krajših besedil, ki se navezujejo na obravnavane tematske kroge. Oblikovanje kratkih sporočil. Dopolnjevanje preprostih stavkov, dvogovorov, besedil, razvrstitev ali preurejanje s pomočjo slik ali učitelja, izbira naslova, členitev besedila na odstavke. Povzemanje določenih tem v enostavni jezikovni obliki na podlagi vprašanj. Priprava enostavnega opisa predmeta, orisa živali, človeka v slovenščini. Urjenje temeljnih slovničnih znanj na ravni uporabe (spol, ednina in množina, spregatev preprostih glagolov, glagolski časi,	Učenec – lepo, samozavestno zapisuje slovenske besede, kratke stavke; – brezhibno prepisuje kratka slovenska besedila; – pozna osnovna pravopisna pravila, norme; – z uporabo naučenih znanj oblikovanja besedil pripravlja kratka besedila v slovenščini; – na določeno ali izbrano temo pripravi opis iz 5-6 stavkov.	*Vizualna kultura:* prikaz preprostega dejanja z zaporedjem slik. *Madžarski jezik in književnost*: besedilo, vrsta besedila, spis, naslov, odstavek. *Spoznavanje okolja*: prikaz, opis okolja.

samostalnik, predlog, številnik).		
Ključni pojmi/ pojmi	Pisava, oblika besedila, berljivost, sporočanje, dvogovor, opis, naslov, odstavek, pismo, razglednica, izbira teme.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj učnih spretnosti**	**Okvirno število ur 15**
Predhodno znanje	Osebni uspehi in težave pri učenju-samospoznanje. Poznavanje različnih tehnik učenja, ki so potrebne za oblikovanje osnovnih jezikovnih spretnosti.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj sposobnosti samostojnega učinkovitega učenja, ki je potrebna za usvojitev osnov pismenosti.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Poznavanje lastnega učnega procesa, prepoznavanje učnih težav. Usvojitev preprostih, raznovrstnih, igrivih učnih metod. Vaje za krepitev spomina, kombinirane z ritmičnimi, gibalnimi in govornimi vajami, tehnike za učenje besedila. Zbiranje in razporejanje informacij na podlagi poslušanega in zapisanega besedila. Uporaba znanj, informacij, obravnavanih pri dvojezičnih predmetih. Samostojno vodenje zvezka slovarčka, uporaba slovarja. Branje otroških revij v slovenščini, poznavanje zvočnih pravljic ter gradiva slovenskega manjšinskega časopisa (tiskanega in elektronskega), namenjenega otrokom. Obisk bibliobusa. Branje in listanje otroških revij *Ciciban* in *Moj planet*. Srečanje s sodobnimi ustvarjalci otroške književnosti, z njihovimi deli. Učenje pripovedi in pregovorov na pamet. Odgovarjanje na preprosta vprašanja, ki se nanašajo na besedilo oz. postavitev vprašanj. Spoznavanje	Učenec – se je sposoben samostojno učiti, pozna in uporablja nekaj učnih metod za izvajanje učnega procesa; – pozna vire informacij; – je motiviran za učenje slovenščine; išče informacije, ustrezne svojim interesom; – se nauči na pamet slovenske ljudske in umetne stvaritve (pripovedi, pesmice, pesmi).	*Dvojezični predmet spoznavanje okolja*: pridobivanje informacij. *Vizualna kultura:* oblikovanje vprašanj v zvezi z videno informacijo, znanjem, doživljajem. *Madžarski jezik in književnost*: knjižnica, slovarji. *Informatika*: internet, iskanje informacij. *Spoznavanje slovenstva*: koledarji, revije, slovar.

z različnimi nosilci informacij. Utemeljevanje korakov samostojnega reševanja nalog-samostojne naloge. Reševanje domače naloge v knjižnici, z izposojo knjig, z uporabo leksikonov in slovarjev, z uporabo interneta, z avdiovizualnimi pripomočki.		
Ključni pojmi/ pojmi	Samostojno učenje, uporaba knjižnice, uporaba interneta, informacije, slovar, revija, znanje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 30**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskih glasov, črk, abecede. Pisanje enostavnih slovenskih besed, stavkov, skladno s pravopisnimi pravili. Obstoj osnovnega slovničnega znanja, potrebnega za rabo slovenščine.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj slovenske jezikovne kulture s postopnim usvajanjem slovničnih znanj. Postopno večanje slovenske jezikovne zavesti. Širjenje znanj, povezanih z lokalnim slovenskim narečjem.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Opažanje osnovnih razlik med slovenščino in madžarščino. Udeležba v komunikacijskih situacijah. Ustrezna raba oblikoslovnih in skladenjskih struktur. Brezhibno prepisovanje besed, besednih zvez, kratkih stavkov, ki se pojavljajo pri pouku. Natančna raba končnih ločil. Prepoznavanje namena sogovornika v enostavnih slovenskih stavkih. Uporaba sinonimov. Prepoznavanje in poimenovanje besednih vrst. Pravilna raba glagolskih časov in spregatve v govoru in pisanju. Razvrstitev samostalnikov glede na spol in število. Prepoznavanje lastnih imen. Prepoznavanje pridevnika in njegovo stopnjevanje. Razumevanje vloge zaimkov.	Učenec – se udeležuje komunikacijskih situacij; – brezhibno zapisuje naučene besede, besedne zveze, kratke povedi; – poved začne z veliko začetnico in jo zaključi z ustreznim ločilom; – preverja svoj pravopis in ga po potrebi popravlja; – prepozna besedne vrste in uporablja pravila; – preverja svoj pravopis ter prepozna in ustrezno označuje vrste stavkov.	*Madžarski jezik in književnost*: besedne vrste, povedi, pravopis. *Spoznavanje okolja*: lastna imena na zemljevidu.
Ključni pojmi/ pojmi	Besedna vrsta, samostalnik, glagol, spregatev, pridevnik, stopnjevanje pridevnika, zaimek (osebni, lastnostni, vprašalni), številnik.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 30**
Predhodno znanje	Obstoj temeljnega znanja, nujnega za branje besedila v slovenščini. Poznavanje književnih del (ritmizirane pripovedi, izštevanke, pravljice, pesmi).	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Učinkovito branje besedila v slovenščini. Spoznavanje stvaritev ljudskega in umetnega pesništva. Posredovanje tradicij slovenske narodne kulture v povezavi z vsebino beril.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Prepoznavanje oblike, vrste in sporočevalnega namena v slovenskih besedilih. Opazovanje tem slovenskih beril. Odkrivanje razlik in podobnosti v različnih slovenskih leposlovnih besedilih oz. pesmih. Določitev zaporedja dogodkov in pripovedovalca v književnih delih. Prepoznavanje začetnih in končnih preobratov, besednih zvez, ponavljajočih se motivov pravljic. Samostojno branje krajših književnih besedil (pesmi, pravljice). Ritmične, gibalne in govorne vaje. Udeležba v skupinskih igrah, na lutkovnih predstavah, prizorih. Poznavanje enostavnejših porabskih in klasičnih slovenskih pravljic: – zbirka pravljic Karla Krajcarja; – *Rdeča kapica*; – *Volk in sedem kozličkov*. Učenec se spozna z naslednjimi avtorji in njihovimi deli: – Fran Milčinski: *Pravljice, Zgodba kraljeviča Marka*; – Josip Vandot: odlomki iz *Kekčeve zgodbe*; – Svetlana Makarovič:	Učenec – poimenuje avtorja besedila in glavne junake zgodbe; – določi zaporedje dogodkov in pripovedovalca; – prepozna značilne elemente pravljice; – v nekaj stavkih pove vsebino preprostejših pravljic in zgodb. Učenje na pamet: *Enci Benci…,* *Jure, Jure, pase…, Prsti*, M. Hrobath: *Doma*, Janez Menart: *Prepelica*, Oton Župančič: *Kanglica*, Kajetan Kovič: *Šolski zvonec.*	*Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih pesmi. *Vizualna kultura*: pravljice, dela otroške književnosti. *Drama in ples*: igra vlog, lutkovna igra, dramatizirani prizori. *Madžarski jezik in književnost*: struktura proznih in pesniških del. *Telesna vzgoja in šport*: ritmične gibalne vaje. *Spoznavanje slovenstva*: krajša slovenska besedila na narodopisno tematiko.

Pripovedi-Pekarna Mišmaš.		
Ključni pojmi/ pojmi	Pregovor, rek, uganka, igralec, ponavljanje, ritem.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvijanje sposobnosti presojanja ter etičnega, estetskega in zgodovinskega čuta**	**Okvirno število ur 10**
Predhodno znanje	Poznavanje osnovnih etičnih, estetskih pojmov in kategorij v zvezi z vsakodnevnimi doživljaji in tistimi, ki so povezani s književnimi deli. Oblikovanje mnenja o enostavni situaciji.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Poznavanje etičnih in estetskih kategorij, razvijanje sposobnosti za oblikovanje mnenja o enostavni situaciji na podlagi slovenskih leposlovnih del, primernih učenčevi starosti.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Oblikovanje etične in estetske sodbe. V življenjskih situacijah uporaba nauka, ki so ga učenci spoznali pri branju slovenskih leposlovnih del. Interpretacija naukov leposlovnih del v povezavi z lastnimi vlogami, položajem v vsakdanjem življenju, prikaz le-teh tudi z drugimi sredstvi (npr. dramatizacije). Razumevanje, sprejemanje mnenja drugih, pripravljenost na kompromis v sporu. Primerjava mnenj, naštevanje argumentov. Doživljanje vsakodnevnih konfliktov v dramskih, situacijskih igrah.	Učenec – razume nauk zgodb, vzročno posledične odnose zgodbe; – je sposoben prepričati druge o osnovnih estetskih in etičnih vprašanjih; – je sposoben sprejeti stališče drugih; – je sposoben vživeti se v leposlovna dela, primerna njegovi starosti, jih sprejeti; – je sposoben preživeti vsakodnevne konflikte s pomočjo dramatizacij.	*Etika*: oblikovanje vrednostnega sistema, prijateljstvo, samospoznanje. *Spoznavanje okolja*: zdrav način življenja, norme obnašanja. *Vizualna kultura*; *drama in ples*: dramske igre, lutke. *Spoznavanje slovenstva*: nauk domačih zgodb.
Ključni pojmi/ pojmi	Nauk, mnenje, konflikt, norme obnašanja, samospoznanje.	

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec naj jasno in razumljivo izraža svoje misli v slovenščini. Aktivira slovenski besedni zaklad v nalogah za oblikovanje besedila. V vsakodnevnih stikih uporablja vljudnostne jezikovne fraze. Vključuje se v skupinske pogovore, v poročanje o skupnih doživljajih. Po pripravi naj tekoče, razumljivo prebere znano, kratko besedilo v slovenščini. Ob tihem branju naj razume besedilo, ki je primerno njegovi starosti in jezikovni ravni.

	Za reševanje nalog naj po potrebi uporablja šolsko knjižnico in bibliobus. Slovenske pesmi in kratka besedila naj recitira natančno, z ustreznim naglasom. Naj bodo njegova znanja maternega jezika, ki jih je pridobil v nižjih razredih, sistematična, naj pozna naučene besedne vrste. Naj pravilno uporablja pravopisna pravila pri zapisovanju naučenih besed. Naj bodo njegovi pisni izdelki urejeni in berljivi. Naj preverja svoj pravopis in ga po potrebi popravlja. Naj se zaveda osnovnih učnih ciljev, naj bodo njegova sposobnost presojanja, kot tudi etični in estetski čut razviti ustrezno njegovi starostni dobi. Naj bo odprt, motiviran na področju razvoja jezikovnih spretnosti iz slovenskega maternega jezika.

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

(Za maternojezično in dvojezično obliko narodnostne vzgoje in izobraževanja)

5.–8. razred

Predmet slovenski jezik in književnost je nosilec in oblikovalec slovenske kulture. Pri učnih urah slovenščine preko usvajanja jezika in književne kulture pride do sprejemanja in dedovanja narodnostnih tradicij, ki prispevajo k oblikovanju kulturne identitete pri učencih. Predmet ima pomembno vlogo pri razumevanju in doživljanju človeških ter družbenih problemov, pri iskanju rešitev zanje, pri spoznavanju lastne kulture in kulture drugih narodov ter prepoznavanju razlik med kulturami, pri sprejemanju in spoštovanju drugačnosti. Branje in interpretacija prebranih besedil razvija kritični čut in empatijo. Ustvari možnost za razvoj domišljije, kreativnosti in kritičnega mišljenja.

Dijaki v višjih razredih naredijo velik korak v socialnem zorenju, zavedanju samega sebe, spoznavanju svojih vrstnikov, razumevanju razmerij v njihovem okolju ter lahko občutijo neločljivo povezanost jezika in kulture. Zadostna raven znanja slovenskega jezika prispeva k spoznavanju in usvajanju drugih jezikov, ki posamezniku omogočajo komunikacijo v evropski skupnosti narodov.

V 5.–8. razredu so osnovni cilj in naloge predmeta slovenski jezik in književnost nadaljnji razvoj spretnosti razumevanja in tvorbe besedil, ki sta bila utrjena v nižjih razredih, spoznavanje in raba novejših bralnih strategij; opazovanje in urjenje procesa tvorbe besedil, pisanje spisov v različnih besedilnih vrstah, pri čemer uporaba in pomen besed ustrezata komunikacijskemu položaju; urjenje in nadaljnji razvoj usvojene pisne tehnike, pravopisa.

Pri urah slovenskega jezika in književnosti je treba posebno pozornost nameniti razvoju spretnosti razumljivega, interpretativnega, kot tudi kritičnega in kreativnega branja. Faza utrjevanja (5.–6. razred) razvija v predhodnih dveh fazah oblikovane ustne in pisne spretnosti: govorno razumevanje, ustno izražanje, razumevanje zvrsti ustnih in pisnih besedil, pisanje, raznovrstno kreativnost, dalje uvede učence v sistem slovenskega jezika, jim predstavi nekaj klasičnih del slovenske književnosti. S tem otrok razvija sposobnosti vsakodnevne rabe jezika, pojmovnega razmišljanja, čustvene, pisne, moralne sposobnosti in izobrazbo.

7.–8. razred med drugim učence pripravi na naslednjo stopnjo šolskega izobraževanja. Izobraževalne navade se oblikujejo prav v tem življenjskem obdobju. Naloga tako jezikovne kot tudi književne vzgoje je podpora čustvenemu, socialnemu in intelektualnemu dozorevanju učencev.

Izhajajoč iz narave predmeta je pomembna naloga v tem obdobju razvoj jezikovne in književne kulture, urjenje posameznih načinov in tehnik učenja, razvoj kritičnega, pojmovnega in problemskega mišljenja. Za uspeh poučevanja slovenščine je pomembno vključevati učenčeva znanja, zanimanja, potrebe, jezikovne in nejezikovne spretnosti v učni proces. Hkrati jezikovno učenje zaradi raznovrstnih tematik izredno pripomore k razvoju osebnosti, saj v primerjavi z drugimi predmeti ponuja več možnosti za pogovor.

5.–6. razred

Temeljni cilj tega pedagoškega obdobja je nadaljevanje utrjevanja skupnih spretnosti, učnih vsebin, ključnih kompetenc, ki so nujne za uspešno učenje: razvoj kompetenc slušnega razumevanja in pisnega izražanja z upoštevanjem kognitivnih procesov, starostnih značilnosti in posameznih spretnosti; poglobitev, širitev izkušenjskih (temelječih na doživetjih) in predmetnih znanj.

V 5.–6. razredu pri urah slovenskega jezika in književnosti širimo učenčev besedni zaklad in njegova znanja, ki so povezana z vsakdanjimi temami. Sistematično gradimo spoznavanje in razumevanje slovenskega slovničnega sistema, poudarimo posebnosti, ki razlikujejo slovenščino od madžarščine, pripomoremo k usvojitvi novih sporočanjskih vzorcev.

<table>
<tr><td>Tematska enota/
Razvojni cilji</td><td colspan="2">Govorna spretnost, razumevanje, interpretacija, ustvarjanje govornih besedil</td><td>Okvirno število ur
82</td></tr>
<tr><td>Predhodno znanje</td><td colspan="3">Izražanje v vsakdanjih sporočanjskih situacijah, prizadevanje za razumljiv in izrazno jasen govor.
Razumevanje, prenovitev poslušanih besedil, ustrezno sledenje navodilom, razumevanje ustnega sporočila sogovornika. Poznavanje in uporaba osnovnih sporočanjskih oblik navezovanja stikov: pozdrav, predstavitev, nagovor, spraševanje, prošnja itd.</td></tr>
<tr><td>Vzgojno-razvojni cilji tematske enote</td><td colspan="3">Razvoj govornih jezikovnih spretnosti za samoizražanje in družabni pogovor. Oblikovanje jezikovnega vedenja, ki se prilagaja sogovorniku in je ustrezno jezikovni situaciji. Razvoj slušnega razumevanja. Urjenje izrazite komunikacije in ustrezne rabe besednega zaklada.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Dejavnosti/znanja</td><td>Standardi</td><td>Medpredmetne povezave</td></tr>
<tr><td colspan="2">Razumevanje, interpretacija in ustvarjanje slovenskih govornih besedil. Razumevanje enostavnih izjav, vprašanj in odgovorov. Slušno razumevanje vsebin, sporočil, informacij in reagiranje nanj. Ustno povzemanje vsebine, poglavitnih misli prebranega besedila. Pripovedovanje izkušenj in vtisov. Odzivanje v dvogovoru, ustrezno govorni situaciji. Pridobivanje informacij, izražanje želja, prošnje za pojasnilo in dajanje pojasnil.
Opis predmetov, stvari, oris ljudi in živali.
Pogovor, polemika s pomočjo enostavnih jezikovnih izrazov.</td><td>Učenec
– razume vprašanja, odgovore, enostavne izjave, ki se navezujejo na znane in obravnavane teme;
– znajde se v vsakodnevnih govornih situacijah;
– svoje misli izrazi z enostavnimi, razumljivimi povedmi;
– pravilno izgovarja slovenske glasove, ki se razlikujejo od madžarskih;
– usvoji pravila naglaševanja v obravnavanem besedilnem gradivu;
– je sposoben povzeti slovenske in madžarske vsebine v drugem jeziku.</td><td>Madžarski jezik in književnost: komuniciranje, govorna situacija, navezovanje stikov.

Glasbena vzgoja: glas pri govoru in petju, tempo govora, ritem.

Dvojezični predmeti: izrazi v slovenščini.</td></tr>
<tr><td>Ključni pojmi/
pojmi</td><td colspan="3">Govorna situacija, mimika obraza, gesta, drža telesa, razdalja do sogovornika, sporočanjski proces, glasbeni elementi govora (melodija, naglas, tempo, moč glasu, odmor).</td></tr>
</table>

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Branje, razumevanje zapisanega besedila**	**Okvirno število ur 50**
Predhodno znanje	Adekvatna uporaba naučenih bralnih strategij pred in med branjem ter po branju. Prepoznavanje in razumevanje obravnavanih besedil različnih vrst in zvrsti. Starostni dobi ustrezno pričakovana analiza in vrednotenje informacij ter misli besedila.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Stalno poglabljanje bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedil. Glasno in tiho branje z razumevanjem, ustna in pisna uporaba razumevanja od reševanja nalog preko govora do samostojnega pisnega besedila.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Bralno razumevanje. Urjenje branja z razumevanjem; uporaba strategij le-tega. Seznanjanje s tehnikami bralnega razumevanja s pomočjo slovenskih vaj za to. Opazovanje razlik med dejstvi in avtorskimi mnenji, vrednotenji, ki jih najdemo v besedilu. Prepoznavanje besedilnih vrst, določanje zanje značilnih elementov: leposlovna besedila, poljudno-znanstvena, bolj preprosta strokovna besedila ali besedila iz učbenikov oz. medijev, neumetnostne besedilne vrste. Glasno branje lirskih, epskih in dramskih besedil s poudarkom na slogu besedila. Razumevanje preprostejših avtentičnih besedil v slovenskih mladinskih in otroških revijah (*PIL*, *Ciciban*). Opis slik z enostavnimi jezikovnimi sredstvi.	Učenec – tekoče in smiselno bere umetnostna in neumetnostna besedila; – prebrana besedila na kratko povzame; – vsebine, ki so blizu njegovim interesom, samostojno ali s pomočjo slovarja prevaja v drug jezik.	*Matematika; spoznavanje narave*: razumevanje besedila, interpretacija nalog besedila. *Informatika*: orientacija, iskanje informacij. *Vizualna kultura:* odkrivanje povezanosti med besedilom in sliko.
Ključni pojmi/ pojmi	Sporočilo, slika k besedilu, besedilna enota, celotno besedilo, besedilne vrste, kazalo.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 40**
Predhodno znanje	Ustrezna, oblikovana individualna tehnika pisanja. Poznavanje postopkov oblikovanja besedil: zbiranje gradiva, izbira naslova, izbira	

	bistvenih misli, urejanje, časovno zaporedje, členjenje besedila na odstavke.		
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Poznavanje standardov pismenosti maternega jezika, tehnika pisanja, ki ustreza starostni dobi učencev, berljive oblike črk, lepa pisna podoba.		
Dejavnosti/znanja		**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Berljiva, pregledna pisna podoba, ki tudi oblikovno dobro odraža sporočilo, uporaba ustreznih besedilnim vrstam oblikovnih značilnosti. Tvorba besedila: povzetek bistva prebranega besedila, pisanje doživljajev, izmišljenih zgodb, pripovedi, opisa, orisa. Pisanje neumetnostnih besedil (npr. vabilo). Interpretacija slik, ilustracij, opisi slik.		Učenec – ima urejeno, dobro čitljivo pisavo; – drži se osnovnih pravil slovenskega pravopisa; – zavestno uporablja že usvojena slovnična in pravopisna znanja; – je sposoben tvoriti kratka povezana besedila v okviru obravnavanih tem.	*Vsi predmeti*: tvorba in pisanje besedil pri posameznih predmetih.
Ključni pojmi/ pojmi	Pisna podoba, besedilna vrsta, pripoved, opis, oris, naslov, pismo.		

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj učnih spretnosti**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Tehnike učenja, nujne za razvoj jezikovnih spretnosti. Poznavanje različnih tehnik učenja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Spoznavanje in uporaba skupinskih in individualnih tehnik, potrebnih za usvojitev pismenosti, za pridobivanje in obravnavanje znanj, ki so nujna za učinkovito učenje. Spoznavanje in uporaba procesov, ki pospešujejo učenje. Vzgoja za kulturno učinkovito uporabo knjižnice in interneta.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Uporaba učinkovite bralne tehnike; dinamično branje. Uporaba knjižnice. Dejavnosti obravnave besedil in miselne dejavnosti. Različni načini branja, obravnava besedila po tihem branju. Procesi, ki pospešijo učenje. Označevanje besedila, ključnih besed.	Učenec – uporablja učne pripomočke ustrezno svoji starostni dobi; – uporablja tiskane medije za vir informacij in širjenje besednega zaklada; – uporablja sredstva za učinkovito širjenje besednega zaklada; – za samostojno pridobivanje znanj uporablja poljudnoznanstvena dela in	*Madžarski jezik in književnost*: knjižnica, slovarji, leksikoni. *Spoznavanje slovenstva*: koledarji, revije, slovar.

Učenje besed npr. s pomočjo besednih kartic. Ugotavljanje pomenov besed na podlagi povezanosti besedila, razvrščanje besed v besedne družine. Uporaba slovarja.	leksikone.	
Ključni pojmi/ pojmi	Uporaba knjižnice, obravnava besedila, označevanje besedila, ključna beseda, učenje besed, povezanost/koherentnost besedila, besedna družina.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 62**
Predhodno znanje	Slovnična znanja, potrebna za rabo slovenščine. Pisanje preprostih slovenskih besed, povedi v skladu s pravopisnimi pravili.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj jezikovne kulture. Usvojitev nadaljnjih jezikovnih znanj, potrebnih za uporabo sodobnega slovenskega jezika; aplikacija znanj, ki se nanašajo na besedilo, njegovo zgradbo, delovanje, pomen in slog, pri tvorbi in razumevanju besedil.	

Znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Osnovni dejavniki komunikacijske situacije. Govorne komunikacijske situacije. Bolj enostavne, sistemske povezave med jezikovnimi sestavinami. Glasovna podoba slovenske govorice (*naglas, intonacija, tempo govora*). Besedne vrste. Glagol–oblike glavnih glagolskih skupin. Glagolski časi. Povednik in velelnik. Oblike povratnih glagolov in pravila njihove rabe. Vezava glagolov. Samostalnik-spol, ednina, dvojina in množina. Sklanjatev samostalnika. Predlogi. Pridevnik. Ujemanje pridevnika in	Učenec – se aktivno udeležuje osnovnih komunikacijskih situacij; – ustrezno uporablja osnovne pomenske, slovnične in stavčne strukture, s katerimi se sreča pri pouku oz. v vsakdanjem življenju; – znane besede in strukture bolj ali manj samozavestno zapisuje v skladu s pravopisom, kratka lastna besedila pa brez pomenskih napak; – pravilno uporablja ločila pri tvorbi lastnega besedila; – funkcionalno uporablja slovenski jezik; – njegovo komunikacijsko vedenje v slovenskem okolju je pravilno.	*Madžarski jezik in književnost*: osnovna komunikacijska znanja, naučeno o besednih vrstah. *Dvojezični predmeti*: uporaba naučenih slovničnih znanj. *Tuji jeziki*: različne komunikacijske situacije.

samostalnika. Številnik: glavni in vrstilni številniki, datiranje, izražanje časa. Zaimki: sklanjatev osebnih zaimkov. Prislovi: krajevni, časovni in načinovni. Vezniki in pravila njihove rabe pri tvorbi zloženih povedi.		
Ključni pojmi/ pojmi	Besedne vrste, slovarska oblika (leksem), glagol, samostalnik, pridevnik, številnik, zaimek, prislov, predlog (prepozicija), veznik.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 68**
Predhodno znanje	Slovnična, jezikovna znanja in znanja iz besednega zaklada, potrebna za branje slovenskega besedila. Poznavanje slovenskih leposlovnih del.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Branje kot užitek, vzbujanje potrebe po branju. Predstavitev posebnih oblik literarnega izražanja.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Uporaba pojmov, določitev enostavnih zvrsti pri analizi stvaritev slovenskega ljudskega pesništva. Interpretacija ugank, rekov in pregovorov. Ljudsko slovstvo: izbor iz klasičnih zbirk slovenskih pravljic, epskih pesmi (*Lepa Vida in kača, Desetnica, Kralj Matjaž in Alenčica in/ali Kralj Matjaž v turški ječi*), ljudskih pesmi, delov ljudske proze in ljudske drame (*Zeleni Jurij*). Pesmi, pravljice in črtice slovenskih klasičnih pisateljev; obravnava odlomkov bolj enostavnih otroških in mladinskih romanov: Fran Levstik: *Martin Krpan* – odlomki, primerjava s *Toldijem* Aranya Janosa, Otroške pesmi Otona Župančiča: zbirka *Ciciban in še kaj, Sto ugank, Pisanice, Lahkih nog*	Učenec – samostojno bere kratka slovenska epska in lirska dela, povzema njihovo vsebino; – je sposoben na kratko povzeti vsebino prebranih besedil; – bere za razvedrilo v okviru bralne značke; – pozna porabske pisatelje; – pozna nekaj stvaritev porabskih pisateljev; – je sposoben izbirati med prispevki v *Porabskem koledarju*, s tem da bi spoznal ljudsko življenje; – je sposoben dramatizirati kratke zgodbe; – razume avtentično in prirejeno pravljico, dramsko igro, lutkovno predstavo, primerne njegovi starosti.	*Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih pesmi. *Vizualna kultura:* ilustracije pravljic, ljudskih pripovedi. *Drama in ples*: igra vlog, lutkovna igra, dramatizirani prizori. *Madžarski jezik in književnost*: struktura proznih in pesniških del, *Toldi* Aranya Janosa. *Telesna vzgoja in šport*: ritmične gibalne vaje. *Spoznavanje slovenstva*: krajša

naokrog, France Bevk: *Peter Klepec*, Valentin Polanšek: *Ptičke*, Herman Germ: *Domovina*, Milena Batič: *Spet v šolo*, France Prešeren: *Zdravljic*a, Fedro Godina: *Ptice selivke*, Tone Pavček: 3-4 pesmi, Svetlana Makarovič: Odlomki iz *Take živalske, Pekarna Mišmaš*. Porabski pisatelji, poznavanje enega izmed njihovih del: Karel Krajcar, Irena Barber in Karel Holec.	Učenje na pamet – po 5 slovenskih rekov, pregovorov in ugank, – ena porabska pravljica, – Šumijo gozdovi domači (slovenska ljudska), – Valentin Polanšek: *Ptičke*, – Herman Germ: *Domovina*, – Tone Pavček: *Ob koncu šolskega leta*, – Milena Batič: *Spet v šolo*, – France Prešeren: *Zdravljica* (1., 2. in 7. kitica).	etnološka besedila.
Ključni pojmi/ pojmi	Ljudsko pesništvo, ljudska pravljica, ljudska pesem, uganka, rek, pregovor, pesem, pravljica, črtica, roman.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvijanje sposobnosti presojanja ter etičnega, estetskega in zgodovinskega čuta**	**Okvirno število ur 10**
Predhodno znanje	Poznavanje osnovnih etičnih in estetskih pojmov ter kategorij v zvezi z vsakodnevnimi doživljaji in tistimi, ki so povezani s književnimi deli. Oblikovanje mnenja o enostavni situaciji.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj samostojnega mišljenja, samoizražanja. Urjenje sprejemanja mnenja, ki se razlikuje od lastnega. Poznavanje in urjenje tehnik za reševanje konfliktov.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Oblikovanje mnenja na podlagi vsakodnevnih situacij in doživljajev ob branju leposlovnih del. Razumevanje, sprejemanje mnenja drugih, primerjava mnenj, oblikovanje lastne presoje. Prepoznavanje vpliva moralnih in estetskih vrednot, ki so jih učenci spoznali pri branju slovenskih književnih del ter v življenjskih situacijah. Doživljanje vsakodnevnih konfliktnih situacij v leposlovnih, glasbenih in umetnostnih stvaritvah.	Učenec – razume nauk zgodb, prepozna jih v življenjskih situacijah; – je sposoben oblikovati lastno mnenje, lastne presoje; – sprejema mnenja, ki se razlikujejo od njegovih; – je sposoben sprejeti, vživeti se v leposlovna dela, primerna njegovi starosti, jih sprejeti; – je sposoben preživeti vsakodnevne konflikte s pomočjo dramskih iger oz. jih reševati ustrezno svoji starosti.	*Etika*: oblikovanje vrednostnega sistema, moje ožje in širše okolje, prijateljstvo, samoizražanje. *Drama in ples*: dramska igra, lutke. *Madžarski jezik in književnost*: moralna vprašanja in nauk v obravnavanih književnih delih. *Spoznavanje slovenstva*: nauk domačih pripovedk, zgodb.

Ključni pojmi/ pojmi	Nauk, mnenje, konflikt, samospoznavanje, vedenjske norme.

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec poskuša izražati svoje misli razumljivo in ustrezno situaciji, skladno z govorom uporablja nejezikovne znake. Sposoben je povedati bistvo, vsebino obravnavanih leposlovnih del. Sposoben je orisati glavne junake obravnavanih leposlovnih del. Sposoben je razumeti, povzeti, posredovati govorna sporočila in krajše zgodbe, ki jih je slišal od drugih, v slovenščini. Prizadeva si za zahtevno, natančno in smiselno zasnovo pisanja besedila. Učenec pozna naučene osnovne besedne vrste (glagol, samostalnik, pridevnik, številnik, prislov, deležnik, deležje, zaimki), tudi osnovne značilnosti predlogov, njihove oblikovne posebnosti in glavna pravopisna pravila, ki so povezana z njimi, svoja znanja poskuša tudi uporabljati v pisnih prispevkih. Nove naučene besede, pregovore, reke poskuša uporabljati tudi kot aktivni besedni zaklad v govoru in pri pisanju. Zna razumljivo in natančno, čisto, z dobro artikulacijo in v ustreznem ritmu prebrati besedila. Zna recitirati dela, ki se jih je moral naučiti na pamet.

7.–8. razred

V 7. in 8. razredu veliko pozornosti namenjamo sporočanju, sporočanjskim vzorcem, hkrati pa učenci spoznajo številne vsebine v zvezi z matično državo in dalje spoznavajo slovensko književnost. V tem obdobju je v zvezi s širitvijo učnih vsebin posebna naloga intenzivno nadaljnje razvijanje, širjenje ključnih kompetenc, utemeljenih v prejšnjih razredih, večanje njihove učinkovitosti, saj se prav z njihovo pomočjo omogoči aktivno sprejemanje slovenske kulture, krepitev identitete, samostojno pridobivanje znanj in učenje (dekodiranje, iskanje, vrednotenje informacij, poglabljanje znanj o jeziku, opazovanje strukture spreminjajočih se elementov jezika s postopki stavčne in besedilne gradnje). Naslednja pomembna naloga predmeta slovenski jezik in književnost je stalno urjenje in razvoj raznolike in adekvatne rabe jezika, ki gradi na učenčevih dejavnostih.

Jezik

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, interpretacija, ustvarjanje govornih besedil**	**Okvirno število ur 78**
Predhodno znanje	Glasbena orodja govora: melodija, naglas, tempo, moč glasu, odmor; govorna situacija, neverbalna sredstva izražanja: mimika, geste, drža telesa, oddaljenost od sogovornika, videz. Postopek sporočanja in njegovi, dejavniki; oblike udeležbe v različnih govornih položajih.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj govornih jezikovnih spretnosti, nujnih za samoizražanje in družabni pogovor. Oblikovanje jezikovnega vedenja, ki se prilagaja sogovorniku in je ustrezno govorni situaciji. Razumevanje verbalnih in	

	neverbalnih kodov slišanega besedila. Razvoj slušnega razumevanja. Urjenje izrazite komunikacije, uporaba ustreznega besednega zaklada.

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Spoznavanje osnov utemeljevanja. Izrazit nastop; udeležba v pogovoru, polemiki, izražanje lastnega mnenja, njegov zagovor, reagiranje na mnenje drugih. Uporaba načina govora in besednega zaklada ustrezno govornemu položaju in komunikacijskim ciljem. Povzemanje govornih nastopov, zavzemanje stališča. Tvorba sporočil, besedil; razvoj govornega izražanja. Glasno branje lirskih, epskih in dramskih besedil v skladu z njihovo zvrstjo, ustna predstavitev vsebine. Glavne značilnosti sporočil množičnih komunikacij.	Učenec – je sposoben vključiti se v komunikacijski proces na teme, ki so blizu njegovim interesom; – je sposoben pojasniti svoje lastno mnenje, stališče, ga utemeljiti, podpreti z argumenti; – je sposoben povzeti bistvene sestavine slovenskih in madžarskih vsebin tudi v drugem jeziku; – zna recitirati lirska, epska in dramska besedila; – zna z verbalnimi in neverbalnimi sestavinami dobro oblikovati značaj v dramski igri.	*Madžarski jezik in književnost*: sporočanje, govorna situacija, neverbalni kod. *Vizualna kultura*: povezava besedila in slike v vizualnih medijih. *Glasbena vzgoja*: govorni zvok, glas pri govoru in petju, tempo govora, ritem. *Dvojezični predmeti*: izrazi v slovenščini.

Ključni pojmi/ pojmi	Sporočanje, množična komunikacija, način govora, besedišče; mnenje, polemika, argument; narečje.

Tematska enota/ Razvojni cilji	Branje, razumevanje zapisanega besedila	Okvirno število ur 40
Predhodno znanje	Uporaba naučenih strategij bralnega razumevanja in strategij obravnave besedila pri različnih vrstah besedil. Samostojno odkrivanje in popravljanje težav, napak pri bralnem razumevanju.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Poglobitev bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedila. Razvoj tihega branja z razumevanjem, urjenje rabe razumevanja v govoru in pisanju s pomočjo reševanja nalog, pogovorov in samostojnih spisov.	

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Enote razumevanja – besedni pomen, oblika besede, stavek, poved, odstavek, besedilna enota, celotno besedilo. Interpretacija avtentičnih besedil, člankov v slovenskih mladinskih revijah *(PIL, Gea,*	Učenec – zna poimenovati pomembnejša jezikovna sredstva, ki kažejo dosežen vpliv na sprejemnika; – je z enostavnimi jezikovnimi sredstvi sposoben izraziti	*Vsi predmeti*: predmetne značilnosti obravnavanja besedil, prebranih pri posameznih predmetih.

Moja Slovenija). Uporaba različnih načinov obravnave besedila pri elektronskih in tiskanih, rimanih in prostih besedilih. Odkrivanje, razlaga povezanosti vsebine branega besedila s slikami, ilustracijami k njemu. Branje književnih del. Določitev stališča avtorja besedila, vrednotenje odnosa do povedanega, določitev in razlaga mnenja, ki je izraženo v besedilu.	subjektivne vtise, ki jih je dobil ob branju besedila; – je sposoben interpretirati ilustracije, slike, grafikone h knjigam; – zna povzeti bistvo v slovenščini in madžarščini napisanih vsebin v drugem jeziku.	*Vizualna kultura*: interpretacija shem, slik, ilustracij.
Ključni pojmi/ pojmi	Besedilna enota, celotno besedilo, rimano besedilo, prosto besedilo, obravnava besedila.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 40**
Predhodno znanje	Zbirka podatkov, priprava zapiskov in miselnih vzorcev s pomočjo različnih tehnik. Samostojna tvorba besedil v naučenih zvrsteh. Upoštevanje pojmov koherentnosti in kohezivnosti pri pisanju spisa.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Predstavitev besedilnih vrst in zvrsti. Urjenje natančnega, samostojnega izražanja lastnega stališča. Urjenje pravopisa. Učenci se naučijo delati pregledne zapiske in miselne vzorce.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Pisno povzemanje, analiza in interpretacija vsebine, dejanja, prelomnic, postavljenih vprašanj, pomembnih informacij umetnostnih in neumetnostnih besedil. Pisanje vsakdanjih pisnih in elektronskih besedil (vabilo, e-mail/e-pošta, SMS, Chat, Skype). Urjenje kreativnega pisanja, pisanja zgodb. Izražanje osebnega mnenja na podlagi kritičnega stališča v zvezi z besedilom, primerjava z vsakdanjimi izkušnjami, z realnostjo, z moralnimi normami. Določitev in urejanje dejstev,	Učenec – je sposoben tvoriti povezano besedilo na obravnavane teme; – je sposoben razkriti in opisati podobnosti in razlike tem, sporočil, načina opisovanja, dejanja, dogodkov oz. njihovo povezanost; – je sposoben tvoriti zanj pomembne praktične vrste besedil; – pri tvorbi besedil (spisih) zavestno uporablja pravopisna in slovnična znanja iz slovenščine; – oblikuje pravilno tehniko zapisovanja.	*Madžarski jezik in književnost*: besedilo, besedilna vrsta, stilistika. *Informatika*: možnosti programov za urejanje besedil. *Vizualna kultura*: tipografska znanja. *Etika*: komunikacijski vzorci, spoštovanje osebnosti.

podatkov, informacij, ki jih najdemo v besedilu. Uporaba stilističnih, slovničnih, pravopisnih norm pri pisnem in ustnem sporočanju. Tvorba besedil različnih zvrsti z različnih zornih kotov: pripoved, oris, opis, mnenje.		
Ključni pojmi/ pojmi	Stilistika, urejanje besedila, zapiski, elektronsko besedilo, pripoved, oris, opis.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj učnih spretnosti**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Poznavanje različnih tehnik učenja, nujnih za razvoj jezikovnih spretnosti.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Urjenje skupinskih in individualnih tehnik, nujnih za usvojitev pismenosti in učinkovito učenje ter urjenje procesov, ki pripomorejo k učenju. Vzgoja za kulturno učinkovito uporabo knjižnice in interneta.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Ustno in pisno povzemanje informacij besedil, vsebine slovenskih književnih del. Določitev podobnosti in razlik med stvarmi, pojavi, dogajanji, dogodki, temami književnih del, logično razvrščanje kriterijev. Uporaba dejavnosti obravnave besedila in miselnih dejavnosti (potek misli, razlage, sklepanja, razmerja). Zapisovanje, iskanje in zbiranje podatkov iz tiskanih in elektronskih virov s pomočjo iskalnih strežnikov; uporaba slovarja. Priprava miselnih vzorcev s pomočjo različnih metod. Samostojna tvorba govornega in pisnega besedila na podlagi zapiskov, osnutka, miselnega vzorca, načrta odgovora. Usvojitev predstavitvenih tehnik. Samostojno reševanje nalog in dobivanje informacij: obiskovanje knjižnice, koriščenje	Učenec – pri obravnavi besedila uporablja označevalne tehnike; – izpostavi ključne elemente v besedilu (ključne besede, odstavke, podatke); – uporablja znane predstavitvene tehnike ustrezno nalogi in ciljni skupini; – pozna metode samostojnega reševanja nalog, zbiranja informacij in pridobivanja znanj; – pozna in uporablja dvojezične slovensko-madžarske slovarje; – - razširja obravnavane učne snovi z obiskom slovenskih spletnih strani.	*Madžarski jezik in književnost*: knjižnica, slovarji, leksikoni, enciklopedije. *Vizualna kultura*: oblikovanje vprašanj na podlagi prizorov, vizualnih doživljajev, vizualnih informacij. *Informatika*: internet, iskalni programi, priprava predstavitev. *Spoznavanje slovenstva*: koledarji, revije, slovar.

storitev slovenskega bibliobusa.		
Ključni pojmi/ pojmi	Obravnava podatkov, uporaba knjižnice, uporaba interneta, miselni vzorec, predstavitev.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 62**
Predhodno znanje	Samozavestna raba slovenščine kot komunikacijskega sredstva. Slovnična znanja, potrebna za rabo slovenščine. Temeljna znanja iz slovenske slovnice.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Posredovanje slovničnih znanj, nujnih za zahtevno rabo sodobne slovenščine; širjenje znanj, ki se nanašajo na besedilo, njegovo zgradbo, delovanje, pomen in slog pri tvorbi besedila, pri razumevanju in analizi besedila. Podpora pri razvoju jezikovne kulture, uspešni socializaciji, samoocenjevanju, zahtevnem samoizražanju učencev.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Socialna in kulturna razgledanost (ustrezno komunikacijsko vedenje tudi v Sloveniji, v slovenskem enojezičnem okolju). Verbalne in neverbalne sestavine, oblike navezovanja stikov, vzdrževanja odnosov in zaključka odnosov, upoštevajoč socialno kulturna znanja slovenskih jezikovnih območij. Urjenje informativne govorne dejavnosti na različne teme, ki so blizu učenčevim interesom. Cilji in dejavniki komunikacijskega procesa, govorne komunikacijske situacije. Jezikovna raznolikost, jezikovna toleranca, različice jezika, raba jezika narodne skupnosti s pomočjo opazovanja oz. zapisovanja govorice živih govorcev. Skladnja: deli enostavnih povedi; tvorba povedi, pravilni besedni red v slovenščini. Zložene povedi. Pravila rabe jezika, jezikovna pravilnost, normiran pravopis. Popravljanje najpogostejših	Učenec – ima ustrezno obsežno besedišče za teme iz vsakdanjega življenja; – uporablja besedne izraze in opisovanje; – dosledno, dobro uporablja jezikovne strukture, ki se jih je naučil na učnih urah oz. jih je slišal v življenjskem okolju, prepozna povezanost in funkcije le-teh; – pravilno uporablja ločila; – zavestno uporablja *Slovenski pravopis* iz leta 2001, če je negotov pri zapisovanju kakšne besede; – prepozna nekatere podobnosti in razlike slovenskih narečij, porabskega narečja in knjižnega jezika; – funkcionalno uporablja jezik; – ima pravilno komunikacijsko vedenje (npr. zna, kdo koga kako nagovori v Sloveniji); – je sposoben samostojno tvoriti pisna besedila z upoštevanjem slovenskih pravopisnih pravil;	*Madžarski jezik in književnost*: komunikacijska znanja, vodoravna in navpična členitev jezika, jezikovni pluralizem, slovnica, besedni red, jezikovne norme, načini jezikovnega izražanja. *Informatika*: komunikacija preko različnih jezikovnih kanalov. *Tuji jeziki*: različne komunikacijske situacije.

jezikovnih napak (pomanjkanje sinonimnih besed, nepravilna raba končnic, raba postpozicije namesto končnice, pomenska napaka, napake pri glagolskih predponah, zamenjava glagolskih časov idr.). Utrjevanje, ponavljanje slovničnih, pravopisnih znanj in znanj o besednih vrstah s pomočjo vaj in nalog.	– pri jezikovni rabi upošteva tudi socialna in kulturna znanja.	
Ključni pojmi/ pojmi	Komunikacija, verbalne sestavine, neverbalne sestavine, socialno kulturne značilnosti, informativna govorna dejavnost, jezikovna pestrost, jezikovna toleranca, različice jezika, jezikovna pravilnost, normiran pravopis.	

Književnost

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del A/ Lirske zvrsti, klasična in sodobna lirska dela**	**Okvirno število ur 39**
Predhodno znanje	Obstoj temeljnega znanja, potrebnega za branje besedil v slovenščini. Poznavanje slovenskih lirskih stvaritev.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Branje kot uživanje literarnega dela, vzbujanje potrebe po branju. Predstavitev tem, motivov, vrednot, ki se pojavljajo v lirskih delih.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Spoznavanje posebnih oblik izražanja slovenske književnosti, razumevanje in analiza le-teh. Spoznavanje elementov lirskih oblik, raba pojmov pri analizi del, enostavno določanje lirskih oblik. Spoznavanje vpliva idej, duha časa, občutkov v lirskih delih. Odkrivanje vrednot, problemov, vprašanj in dvomov v književnih delih. Lirska dela: pesniški jezik, metaforično ustvarjanje podobe, melodičnost pesmi (pesmi Toneta Pavčka). Liska dela na različne teme iz slovenske književnosti, klasične	Učenec – samostojno bere slovenska lirska dela v knjižnem jeziku in narečju; – z analizo povzame vsebino besedil, oriše junake; – prebrana dela zna uvrstiti v književne vrste; – prepozna lepotne vzore lirskih del; – oblikuje lastne dileme v zvezi z motivi lirskih del; – po možnosti pridobi bralne doživljaje v slovenskih taborih v okviru bralne značke; – na komunikacijski način se udeležuje srečanj slovenskih	*Madžarski jezik in književnost*: struktura, oblikovanje podobe, melodičnost lirskih del. *Telesna vzgoja in šport*: ritmične gibalne vaje. *Informatika*: iskanje podatkov za življenjepis avtorjev. *Glasbena vzgoja*: uglasbene pesmi. *Vizualna kultura*:

in sodobne lirike, konkretno: France Prešeren: *O, Vrba; Zdravljica*; Milena Batič: *Vsaka domovina ima svoje nebo;* Niko Grafenauer: *Nebotičniki, sedite, Domače živali, Živali na polju, Živali v gozdu.* Na izbiro: Oton Župančič: *Breza in hrast, Na Jurjevo;* *Otroške pesniške zbirke, Sto ugank;* Simon Jenko: *Prošnja po slovesu, V tihi noči, Zakaj me ne ljubiš, Slovenska zgodovina;* Simon Gregorčič: *Tone sonce, tone, Pri morju, Naša zvezda;* Alojz Gradnik: *Zima, Istrska vas, Pisma;* Srečko Kosovel: *Pesniške zbirke, Deček in sonce, Sonce ima krono;* Feri Lainšček: *Klic v sili, Kotiček, Nigdar neboš znala.*	pisateljev z bralci. Učenje na pamet – France Prešeren: *O, Vrba,* – France Prešeren: *Zdravljica,* – - Milena Batič: *Vsaka domovina ima svoje nebo.*	izražanje osebnih čustev, razpoloženja s pomočjo vizualnih izraznih sredstev.
Ključni pojmi/ pojmi	Lirika, pesniški jezik, metaforično oblikovanje podobe, melodičnost pesmi, lirični način izražanja, ars poetica.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del** **B/ Epske zvrsti, krajše različice epike: novela, črtica**	**Okvirno število ur 43**
Predhodno znanje	Obstoj temeljnega znanja, potrebnega za branje besedil v slovenščini. Poznavanje slovenskih literarnih del.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Predstavitev posebnih oblik izražanja slovenske književnosti, pomoč pri njihovi interpretaciji. Vzgoja občutljivosti do vrednot, problemov, vprašanj in dvomov, ki se pojavljajo v literarnih delih.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Značilnosti epskih del: čas, kraj dogajanja, sestavni deli dejanja, junaki. Dragotin Kette: *Kako se je zgodilo Matičku*; *Vrabec in lastovk–ljubezen do domovine*;	Učenec – samostojno bere slovenske pripovedi in kratke zgodbe v knjižnem jeziku in narečju; – na razumljiv način povzame vsebino del, oriše junake;	*Madžarski jezik in književnost*: struktura proznih del, značilnosti pripovedovanja zgodb.

Miško Kranjec: *Imel sem jih rad* ali iz *Mesec je doma na Bladovici* – branje in interpretacija odlomkov. Spoznavanje značilnosti novele in črtice, jasno razlikovanje med dvema književnima vrstama. Zavestno ločenje med pripovedovalcem in različicami načina pripovedovanja. Citiranje slovenskih zgodovinskih dogodkov in obdobij v literaturi, seznanitev z slovansko zgodovino s pomočjo odlomkov iz slovenskega zgodovinskega romana. Fran Saleški Finžgar: *Pod svobodnim soncem* (2-3 kratki odlomki). Seznanitev s slovenskim romanom, ki obravnava večje teme slovenske in svetovne književnosti (mladost in odraslost, družabni stiki, potovanje, identiteta idr.). Josip Vandot: *Kekčeve zgodbe.* Stvaritve krajših epskih vrst iz različnih obdobij slovenske književnosti, zlasti črtice Ivana Cankarja *Skodelica kave* oz. Prežihovega Voranca (Lovra Kuharja) *Solzice*. Na izbiro: A. M. Slomšek: *Iskrice,* Miško Kranjec: *Povest o dobrih ljudeh* (branje odlomkov, ogled filma), *Zlata kočija;* Ivan Cankar: *Moje življenje* (branje in obdelava 1-2 črtic, ki sta blizu dijakovemu svetu čustv), *Kurent;* Fran Levstik: *Martin Krpan z Vrha* (branje izbranih odlomkov), *Popotovanje od Litije do Čateža;* Feri Lainšček: *Srebrni breg* (branje kratkih odlomkov); Josip Jurčič: *Jurij Kozjak* (priporočen kratek odlomek);	– znajde se v slovenski literarni kronologiji in topografiji; – prebrana besedila lahko razvrsti v književne vrste; – s primerjavo prebranih besedil prepozna osnovne značilnosti črtice in novele, jasno loči ti dve vrsti; – v različnih proznih besedilih loči vlogo pripovedovalca; – spozna vsebinske in jezikovne značilnosti komičnosti in humorja; – -pozna značilne teme in motive porabskih pisateljev; – je sposoben dramatizirati kratke zgodbe. Učenje na pamet: – -trije odlomki iz del, ki govorijo o pomembnosti maternega jezika, ohranjanju nacionalne identitete (Oton Župančič, A. M. Slomšek, Miško Kranjec, Ivan Cankar).	*Telesna vzgoja in šport*: ritmične gibalne vaje. *Spoznavanje slovenstva*: slovenska besedila na etnografsko temo. *Informatika*: iskanje podatkov za življenjepis pisateljev. *Vizualna kultura*: analiza zgodovinskega slikarstva, kipov in portretov, razvoj nacionalne umetnosti v 19. stoletju. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Slovenija v 19. in 20. stoletju. *Zemljepis*: Slovenija, zemljevidi. *Drama in ples*: zgodovina, dejanje, namen, napetost, konflikt, prelomnica idr.

Vitan Mal: *Sreča na vrvici, Poletje v školjki, Teci, teci kuža moj* (priporočljivo je obravnavati v okviru bralnega gibanja). Karolina Kolmanič: *Sanje o zlatih gumbih.* Spoznavanje ene krajše novele od porabskih ljudskih pisateljev. Dela, teme in motivi Irene Barber in Karela Holeca.		
Ključni pojmi/ pojmi	Epika, dramatizacija, novela, črtica, roman, okvirna struktura, konflikt, gledališko delo, besedilo in gibanje, kulminacija, stališče, pripovedovalec, način pripovedovanja.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvijanje sposobnosti presojanja ter etičnega, estetskega in zgodovinskega čuta**	**Okvirno število ur 10**
Predhodno znanje	Poznavanje osnovnih etičnih in estetskih pojmov ter kategorij v zvezi z vsakodnevnimi doživljaji in tistimi, ki so povezani s književnimi deli. Oblikovanje mnenja o enostavni situaciji.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj kritičnega mišljenja. Razvoj sposobnosti za oblikovanje lastnega mnenja v različnih situacijah na podlagi slovenskih literarnih del. Vzgoja za mirno življenje drug ob drugem in za toleranco.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Oblikovanje mnenja na podlagi vsakodnevnih situacij in doživljajev ob branju leposlovnih del. Odzivanje na mnenje drugih. Spoznavanje osnov argumentiranja, predstavitev in zaščita lastnega stališča. Prepoznavanje moralnih in estetskih vrednot, konfliktov, ki se pojavljajo v slovenskih stvaritvah umetnosti (likovna umetnost, glasba, film, gledališče). Interpretacija in vrednotenje medčloveških odnosov, dejanj, čustvenih odnosov, ki se pojavljajo v leposlovnih delih, filmih.	Učenec – je sposoben oblikovati lastno mnenje o vsakodnevni situaciji ali na podlagi doživljajev iz umetnosti; – uporablja zahtevnejše jezikovne oblike za izražanje všečnosti/nevšečnosti; – preko doživljanja glasbenih, književnih in umetnostnih stvaritev razvija sposobnost za reševanje problemov; – prizadeva si obravnavati osebne in družbene konflikte.	*Etika*: moralno odločanje, čustvene vsebine, toleranca. *Madžarski jezik in književnost*: moralna vprašanja in nauk v književnih delih. *Drama in ples*: film, gledališka predstava. *Spoznavanje slovenstva*: nauk domačih pripovedk, zgodb.
Ključni pojmi/ pojmi	Toleranca, multikulturno okolje, obravnava konfliktov, kulturna vrednota, moralno odločanje.	

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Učenec naj se aktivno udeležuje vsakodnevnih komunikacijskih situacij, polemik v paru ali v skupini. Naj opazuje in zna razložiti sporočanjski namen svojega sogovornika, njegove neverbalne znake. Naj uporablja govorni način in besedišče ustrezno situaciji in komunikacijskemu cilju. Naj bo sposoben globalno razumeti besedila različnih oblik in vrst, razumeti sporočilo besedila, ki presega dobesedni pomen le-tega, poiskati povratne informacije. Zna povzeti bistvene sestavine slovenskih in madžarskih vsebin tudi v drugem jeziku. Zna ustno in pisno oblikovati lastno mnenje v zvezi z vsebino prebranega besedila v slovenščini, zna utemeljiti svoja stališča, s preprostimi jezikovnimi sredstvi zna izraziti subjektivne vtise ob besedilu. Naj bo sposoben v slovenščini zaščititi svoje stališče s pomočjo ustreznih argumentov, dokazov ter se odzvati na mnenje drugih. Pri pisni tvorbi besedila zna uporabljati končna in nekončna ločila, zavestno uporabljati slovenska slovnična znanja, posledično uporabljati jezikovne strukture, ki se pojavljajo na učnih urah oz. v vsakdanjem okolju. Naj bo sposoben določati vrste obravnavanih književnih del, naj zna 8–10 književnih vrst uvrstiti v zvrsti ter povedati bistvo književnih zvrsti. Naj se globalno znajde v slovenski literarni kronologiji in topografiji, v lokalnih tradicijah, slovenskih literarnih spomenikih. Zna recitirati dela, ki se jih je moral naučiti na pamet. Naj bo sposoben interpretirati in razpravljati o kompleksnosti medčloveških odnosov, dejanj, čustvenih odnosov, konfliktov, ki se pojavljajo v slovenskih književnih delih, filmih. Naj zna samostojno voditi zapiske in pripravljati miselne vzorce. Naj pozna metode za samostojno reševanje nalog, zbiranje informacij in pridobivanje znanj.

SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

(Za maternojezično in dvojezično obliko narodnostne vzgoje in izobraževanja)

9.–12. razred

Učni načrt za slovenski jezik in književnost v srednjih šolah je pripravljen za štiriletne gimnazije.

Poglavitna naloga poučevanja predmeta slovenski jezik in književnost v srednjih šolah je razvoj komunikacijskih spretnosti v maternem jeziku, da dijaki spoznajo slovenska ustna in pisna orodja komunikacije, da se usposobijo za njihovo zavestno uporabo, za razumevanje, tvorbo, analizo, kritično obravnavo različnih besedil.

Temeljna naloga izobraževanja slovenskega narodnostnega jezika je uzaveščanje že prej pridobljenih znanj, njihova sistematizacija in utrjevanje; spoznavanje jezika kot spreminjajočega se sistema. Pomembno vlogo dobi tudi razvoj sposobnosti za samostojno pridobivanje znanj in diferencialno mišljenje.

Predmet slovenski jezik in književnost ima za nalogo tudi posredovanje slovenske literarne kulture. Pri obravnavi književnih del pa je njegov cilj pravilna interpretacija besedil, razvoj čustvenega in racionalnega vedenja dijakov preko sporočil književnih del. Srečanje v leposlovnih delih s pojmi želja po svobodi, človeški odnosi, ljubezen, toleranca, želja po miru, težnja po harmoniji prispeva k človeški in moralni vzgoji pri dijakih, bogato besedišče, ki se je oblikovalo v času dvojezičnega izobraževanja, pa omogoča dijakom obravnavo leposlovnih del, ki imajo večplastni pomen.

Naloga poučevanja književnosti je posredovanje kreativnih čustev, misli, intenzivnih doživljajev s pomočjo ustne in pisne tvorbe besedil, v zvezi z leposlovnimi deli pa pridobivanje izkušenj samoizražanja in poslušanja sogovornika, pri dijakih razvijanje poznavanja samega sebe in poznavanja drugih ljudi.

Naloga pouka književnosti je prav tako srečevanje z zahtevnim slovenskim knjižnim jezikom, razvoj dijakove jezikovne kulture, odkrivanje sredstev slikovitosti, ustvarjanje metaforičnih podob, pomoč pri razumevanju frazeoloških enot, stalnih besednih zvez v umetnostnih besedilih.

Naloga književne vzgoje je oblikovanje želje po branju ter spodbujanje branja slovenskih leposlovnih del.

Preko stvaritev porabskih slovenskih ljudskih pisateljev se lahko uresniči analiza jezika Porabskih Slovencev, pokrajinskega narečja (regiolekta), njegova primerjava z drugimi slovenskimi narečji in sistemom slovenskega knjižnega jezika.

Vsebine javne pismenosti in komunikacijske vsebine slovenskega jezika in književnosti prispevajo k intelektualni, duševni in čustveni vzgoji dijakov.

9.–10. razred

V prvih dveh razredih srednje šole ima predmet *Slovenski jezik in književnost* naslednje naloge: nadaljnji sistematični razvoj znanj, ki so jih dijaki pridobili v osnovni šoli oz. prinesli iz ožjega okolja rabe slovenskega manjšinskega jezika; uzaveščanje sistemskosti jezika; teoretična in praktična seznanitev z jezikovnimi znaki.

Poglavitna naloga je poznavanje osnovnega komunikacijskega modela, pravilna govorna tehnika, urjenje tvorbe govorjenega besedila, tematski razvoj besednega zaklada v komunikacijskih situacijah skladno z maturitetnimi temami in tudi usvojitev osnov retorike.

V 9.–10. razredu je poleg praktične rabe treba usvojiti tudi teoretične osnove slovničnih znanj, dijaki morajo spoznati sistem slovenskega jezika: glasoslovna, oblikoslovna, besedoslovna in deloma skladenjska znanja.

Predhodna znanja, lastnosti starostne skupine omogočajo nadaljnji razvoj spretnosti jezikovne analize pri slovenščini.

Cilj je, da bi dijaki na podlagi teoretičnih in praktičnih znanj, nanašajočih se na sistem slovenskega jezika, postali zavestni jezikovni uporabniki.

S pomočjo jezikovnega znanja, razvoja jezikovne rabe postanejo dijaki sposobni za pridobivanje znanj v slovenščini, za subtilno in jasno posredovanje informacij, ki jih sogovorniki razumejo in uživajo, za izboljšanje oblik pravilnega jezikovnega vedenja v družbi.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, interpretacija, ustvarjanje govorjenih besedil**	**Okvirno število ur 54**
Predhodno znanje	Poznavanje temeljnega besedišča slovenščine o naslednjih temah: Jaz; Moja družina, člani družine, sorodniki; Deli človekovega telesa; Zdravje, bolezen; Prehrana; Časovne razmere, letni časi, meseci, dnevi; Oblačenje ustrezno vremenu in moda; Prazniki v družini, družbi; Človekova čustva in vzdušje; Naš dom, naše stanovanje; Šola; Kraj bivanja; Barve okrog nas. Osnovna slovnična znanja na ravni praktične rabe.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj ustnih jezikovnih spretnosti: razvoj kompetenc za razumevanje in tvorbo besedila o vsakodnevnih temah. Spodbujanje aktivnega sodelovanja v diskusijah, dvogovorih, vodenih pogovorih. Vzgoja za pravilno izgovarjavo, za pravilno rabo stavčno fonetičnih orodij.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Urjenje čiste artikulacije glasov in njihova pravilna utrditev v na novo naučenih besednih zvezah. Pravilno naglaševanje besed, povedi. Raba ustrezne intonacije v govoru in pri branju. Reševanje nalog slušnega razumevanja. Razvoj besedišča s pomočjo poznavanja besedne družine že znanih besed. Zbiranje sopomenk, protipomenk, podpomenk, nadpomenk. Predstavitev družinskih članov, naravnega in družbenega okolja, doma, šole, novosti srednješolskega izobraževanja v opisovalnih in pripovedovalnih sporočanjskih oblikah. Pogovarjanje o čustvih, razpoloženju; o oblačenju	Učenec – govori razumljivo z dobro artikulacijo, pravilno intonacijo; – razume učiteljeva navodila, vprašanja, sporočila sogovornikov; – je sposoben pravilno odgovarjati na postavljena vprašanja; – je sposoben izbrano, jezikovno zahtevno govoriti v slovenščini, svoje misli oblikuje natančno, ustrezno komunikacijski funkciji in cilju s pestro, izrazito izbiro besed, z ustreznim poudarjanjem vsebine; – pozna in uporablja za tekočo komunikacijo nujno količino	*Madžarski jezik in književnost*: Vaje za širjenje besednega zaklada, urjenje tvorbe ustnih besedil; vrste govorjenih besedil; kulturni dialog; značilnosti diskusije; komunikacijska znanja; besedne igre. *Vizualna kultura*: ustna interpretacija risb, slik, umetnostnih stvaritev. *Tuji jeziki*: širjenje besednega zaklada.

ustrezno letnim časom, oblačilih; prehranjevalnih navadah. Ustna poročanja o doživetjih. Tvorba dvogovorov (o potovanju, o navadah potovanja nekoč in danes, o znanih krajih itd.). Vodenje daljših pogovorov, diskusij na vsakdanje teme (o zdravju, boleznih, vsakdanjih opravkih idr.). Ustvarjanje in vadenje dialogov, ki jih slišimo pri nakupovanju, na pošti, v banki, v gostinskih obratih. Usvojitev kulture telefoniranja v slovenščini.	besedišča zahtevnega slovenskega splošno pogovornega jezika.	*Zemljepis*: domovina, Madžarska. *Spoznavanje slovenstva*: naša ožja domovina: Alpsko predgorje, Slovensko Porabje. *Tehnika, življenjski slog in praksa*: pravilno oblačenje, zdrava prehrana, jedi. *Informatika*: vpliv informacijske družbe na jezik: kulturno telefoniranje, uporaba interneta.
Ključni pojmi/ pojmi	Komunikacijski proces, dejavniki komunikacije, komunikacijska funkcija, opisovalna sporočanjska oblika, pripovedovalna sporočanjska oblika; diskusija, branje slik, konverzacijski slog, neumetnostna besedila, govorne praktično-sporazumevalne besedilne vrste, informacijska družba, svetovni splet.	

Tematska enota Razvojni cilji	**Branje, razumevanje zapisanega besedila**	**Okvirno število ur 40**
Predhodno znanje	Dobro utrjeno znanje različnih bralnih tehnik. Poznavanje osnovnih procesov obravnavanja besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Stalen razvoj in poglabljanje bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedil: razvoj spretnosti razumevanja, pomnjenja, reproduciranja. Izrazito, interpretativno branje, urjenje glasnega branja.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Bralne vaje. Branje z razumevanjem in interpretacijo umetnostnih in neumetnostnih besedil v zahtevnem knjižnem jeziku ter glasno branje. Pravilna raba stavčno-fonetičnih sredstev. Artikulacijske vaje, vaje za govorno tehniko. Reševanje vaj za bralno razumevanje – z uporabo virov na obravnavane teme, z	Učenec je sposoben – urno uporabljati tehnike za razumevanje besedila; – določiti in poimenovati informacije v celotnem besedilu ali njegovih delih; – uporabljati bralne strategije, s katerimi se doseže natančnejše razumevanje prebranega besedila; – razumeti pripovedna,	*Madžarski jezik in književnost*: Uporaba procesov interpretiranja besedil. Kompetence za razumevanje besedil in rabe pojmov. Urjenje »dialoga« z besedilom–tehnike in procesi interpretacije.

namenom širjenja besedišča, frazeoloških enot in značilnih stavčnih fraz. Dejavnosti za razvijanje razumevanja tiskanih vsebin: interpretacija ilustracij, slik, grafikonov v učbeniku. Povzemanje bistva slovenskih in madžarskih vsebin v drugem jeziku, poročanje o le-teh izrazito, s pravilno jezikovno rabo, vaje za prevajanje. Sklepanje o vsebinah, ki so v besedilu ostale nerazkrite.	praktično-sporazumevalna, esejistična besedila; – razlikovati informacije v določenih besedilih, jih po potrebi uporabiti tako pri šolskih vajah za bralno razumevanje kot tudi v resničnem življenju (npr. navodila za uporabo nekega izdelka v slovenščini).	*Tuji jeziki*: uporaba slovarja, vaje za prevajanje. *Spoznavanje slovenstva*: temeljna besedila iz zgodovine slovenskega naroda, o tradicijah, o življenju Porabskih Slovencev, o njihovih prepričanjih in verovanjih.
Ključni pojmi/ pojmi	Vrsta besedila, določanje informacije, razlaga besede, razlagalna naloga, sklepanje, branje med vrsticami, implikacija, odkrivanje manjkajočih besed (elips), vzročno-posledično razmerje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 38**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskega pisnega znakovnega sistema, njegova pravilna raba. Poznavanje osnov tvorbe besedila, pravilno členjenje besedila, poznavanje glavnih besedilnih enot.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj pisnega izražanja, ustreznega mišljenju in slovenskim jezikovnim normam.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Tvorba neformalnega in formalnega besedila z upoštevanjem določenih vidikov in s pravilno izbranimi jezikovnimi sredstvi. Izbira besedišča, ki poskuša izraziti ustrezne, subtilne vsebine, ki so podrejene temi besedila. Prizadevanje za pravilno rabo jezikovnih norm. Tvorba praktičnih besedil, uradna korespondenca: pisanje življenjepisa, razpisa, prošnje, potrdila, mobilnega oglasa, vabila, pritožbe, reklamacije, reklame. Razumevanje vloge pravopisa, in	Učenec je sposoben – tvoriti povezano besedilo v dobrem slogu na določene teme in v ustrezno izbrani besedilni vrsti; – pravilno uporabljati kriterije (opisovalnih, poročevalnih, razlagalno utemeljevalnih) vrst besedil; – tvoriti estetsko urejeno pisno besedilo; – samostojno delati pregledne zapiske.	*Madžarski jezik in književnost*: Urjenje tvorbe besedil. Osnovna načela pisanja opisovalnih, poročevalnih, razlagalno utemeljevalnih besedil. Povezava med jezikom in mišljenjem. Znanja tehnike pisanja spisov. *Informatika; madžarski jezik in književnost*: Projektno

zavestna uporaba le-tega pri oblikovanju pisnih besedil. Urjenje zapisovanja na učnih urah.		delo – zbiranje gradiva, razvrščanje, priprava in izdelava skic in miselnega vzorca. *Spoznavanje slovenstva*: tvorba besedil na slovenske etnografske teme.
Ključni pojmi/ pojmi	Celotno besedilo, besedilna enota, del besedila, odstavek, poved, funkcionalna besedila.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj učnih spretnosti**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Osnovna znanja iz učne metodologije.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Vzgoja za samostojno, zavestno rabo različnih procesov, ki prispevajo k učinkovitemu učenju. Vzgoja za učinkovito uporabo knjižnice in interneta.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Usvojitev, urjenje različnih učnih tehnik: metode pozornosti, koncentracije, razvrstitve, ponovitve, utrjevanja, zapomnitve v drugem jeziku, spominjanja. Urjenje samostojnega reševanja nalog in pridobivanja informacij: obisk knjižnice, zbiranje gradiva na internetu, obisk slovenskega bibliobusa, obravnava drugih informacij, ki so na voljo preko množičnih medijev (npr. oddaje slovenske televizije). Branje slovenskih revij in časopisov. Procesi, ki prispevajo k učenju: uporaba slovarja-zvezka, slovenskih enojezičnih tematskih slovarjev.	Učenec je sposoben – uporabljati tiskane izdaje, npr. leksikone, in elektronske medije za pridobivanje informacij; – za dejavnosti obravnave besedila in miselne dejavnosti (npr. postavljanje vprašanj, razporejanje informacij, sklepanje, interpretacija, vrednotenje).	*Matematika; madžarski jezik in književnost; zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* zbiranje bistvenih informacij iz vsebin daljšega učnega gradiva, videnje bistva, ponavljanje, utrjevanje, pripovedovanje naučenega na pamet. *Spoznavanje slovenstva*: opazovanje, sklepanje, utrjevanje v procesu učenja o življenju in tradicijah slovenske narodnosti.
Ključni pojmi/ pojmi	Knjižnica, leksikon, koncentracija, učenje na pamet, učne navade, samoizobraževanje, videnje bistva.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 84**
Predhodno znanje	Posedovanje znanj iz osnovne jezikovne pravilnosti in pravopisa, potrebnih za rabo slovenščine v šoli in v mali skupnosti, za razumevanje pisnih besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Širjenje, sistematizacija slovničnih znanj. Vzgoja za splošno rabo slovenščine kot komunikacijskega orodja v slovenskem jezikovnem okolju. Razvoj slovenske jezikovne kulture.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Sistematično usvajanje slovenskega jezikovnega sistema z metodami ponavljanja in širjenja znanj. Znanja iz glasoslovja: poznavanje slovenskih glasov in njihova pravilna raba. Premene glasov pri stiku samoglasnikov in soglasnikov. Razlikovanje izgovarjave od pisne podobe pri nekaterih glasovih/povezavah črk. Besedoslovje: povezava med besedno obliko in besednim pomenom (glagolski pari – dovršnik in nedovršnik, pone za stopnjevanje pridevnika). *Besednovrstni sistem slovenščine*. Značilnosti *glagolske besede* in pravila glagolske spregatve: pravila rabe glagolskih oblik (nedoločnik, namenilnik, deležnik na-l, glagolnik itd.); število (ednina, dvojina, množina), spol, oseba; glagolski načini, glagolski časi; pravila rabe nepolnopomenskih glagolov; usvojitev spregatve nepravilnih glagolov. Značilnosti *samostalniške besede*: spol, število, sklanjatev in skloni samostalnikov; I. in II. samostalniška sklanjatev, sklanjatev posebnih samostalnikov; sklanjatev	Učenec – se lahko udeležuje pogovorov na vseh področjih komunikacije; – razmeroma dobro, ne moteč pomena sporočila, rabi jezikovna pravila v govoru in pri pisanju; – samozavestno uporablja usvojeno besedišče v slovenščini, jezikovna orodja, besedne zveze in metafraze; – pravilno uporablja osnovna slovnična, jezikovna pravila pri tvorbi govornih in pisnih besedil.	*Madžarski jezik in književnost*: tipologija jezikov, jezikovni sistemi, slovnica, pravila rabe jezika. *Tuji jeziki*: jezikovni sistemi, slovnica, pravila rabe jezika, skloni, glagolska vezava, nedovršnik, dovršnik.

samostalnikov ženskega spola na soglasnik, samostalnikov moškega spola na samoglasnik ter samostalnikov srednjega spola. Sklanjatev *pridevniške besede* in pridevnika; ujemanje pridevnika s samostalnikom, stopnjevanje pridevnika. Svojilni pridevnik (Cankarjev dom, očetova ura, najina ljubezen). *Števniki* in pravila njihove rabe; ujemanje števnika s samostalnikom v spolu, številu odvisno od tega, ali gre za snovno, pojmovno, skupno ime. Sistem *zaimkov*: samostalniški zaimki in njihova sklanjatev; pridevniški, številski zaimki in pravila njihove rabe. *Ostale besedne vrste*: vezniki, predlogi, medmeti in pravila njihove rabe. Pravilna raba vrst povedi.		
Ključni pojmi/ pojmi	Tipologija jezikov; aglutinacijski in fleksijski jeziki, sklanjatveni sistem, sklon, vezava.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 86**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskega ljudskega in umetnega pesništva. Ugledni slovenski avtorji klasične in sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti. Temeljna znanja iz literarne teorije–književne zvrsti, nekatere književne vrste, pesniška podoba–na ravni prepoznavanja in poimenovanja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Spoznavanje oblik izražanja, značilnih za književnost, pomoč pri njihovem razumevanju in razlagi. Uzaveščanje povezav med književnimi deli in vrstami. Spodbujanje k temu, da postane dijak poznavalec književnih stvaritev, razvoj interpretativne spretnosti v slovenščini.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Branje klasičnih del slovenske književnosti in njihova analiza z namenom spoznati kulturo, način razmišljanja slovenskega	Učenec je sposoben – samostojno brati in razlagati slovenska literarna dela; – dela razvrstiti v literarna	*Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih pesmi, čustva, vzdušje.

naroda, pretekle zgodovinske boje in življenje. Kratek shematski pregled slovenske literarne zgodovine. Spoznavanje stvaritev slovenskega ljudskega slovstva: branje in opazovanje značilnosti ljudskih pravljic, pripovedk, basni, pregovorov in rekov, ljudskih epskih pesnitev, balad, ljudskih pesmi. Analiza oblikovanja slovenskega leposlovja na podlagi virov. Slovenska rokopisna besedila cerkvenega značaja *(Celovški, Stiški rokopisi).* Prevodi *Biblije* (Jurij Dalmatin). Usvojitev znanj iz literarne teorije. Usvojitev avtorjev in njihovih del, značilnosti različnih književnih vrst: Slovenska književnost obdobja razsvetljenstva. Anton Tomaž Linhart: komedija *Županova Micka* – pojem drame in komedije. Romantika v slovenski književnosti. Vloga Jerneja Kopitarja in Matije Čopa. Življenje in delo Franceta Prešerna: Balade in romance – *Povodni mož* – značilnosti balade. Odlomki iz *Krsta pri Savici*; značilnosti epske pesnitve. Lirska dela Franceta Prešerna: *Gazele, Soneti nesreče, Sonetni venec* – značilnosti soneta, sonetnega venca. *Zdravljica* – značilnosti vinske pesmi, himne. *Slovo od mladosti* – značilnosti elegije. Obdobje med romantiko in	obdobja in smeri; – analizirati literarna dela z namenom sprejeti, razumeti in presoditi moralne estetske vrednote, ki so v njih zajete; – prepoznati oblikovne in vsebinske značilnosti književnih vrst; – razvrstiti dela v književne zvrsti; – literarna dela analizirati na podlagi določenih kriterijev.	*Spoznavanje slovenstva*: porabske pravljice, pripovedke, balade. *Madžarski jezik in književnost*: ljudska poezija, umetna poezija, poznavanje književnih zvrsti, pesniški jezik, obdobja in smeri ter njihove značilnosti. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Življenje v srednjeveški Evropi. Širjenje krščanstva v Evropi. Zgodovinske spremembe novega veka, vpliv razsvetljenstva na mišljenje ljudi. »Pomlad narodov« – prizadevanja leta 1848.

realizmom: Fran Levstik: *Potovanje od Litije do Čateža-potopis*. Josip Jurčič: odlomki iz *Desetega brata* – značilnosti romana. *Sosedov sin* – branje odlomkov. Simon Gregorčič: *Nazaj v planinski raj; Kupa življenja*. Realizem, naturalizem v slovenski književnosti: Epske pesnitve Antona Aškerca: *Anka* ali *Zimska romanca*. Pesništvo slovenske moderne. Ljubezenske in dijaške pesmi Dragotina Ketteja: *Pijanec, Zimska idila*. Pesmi Josipa Murna-Aleksandrova o kmečkem življenju, naravi in ljubezni; *Pesem o ajdi, Pesem o klasu, Kakor roža na poljani*.		
Ključni pojmi/ pojmi	Leposlovje, teorija žanrov, epska pesnitev, sonet, balada, komedija, pesem, roman; vsebinska enota, oblikovna enota, pesniški jezik, umetniško ustvarjanje lika, podobe in oblike, slogovne smeri.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvijanje sposobnosti presojanja ter etičnega, estetskega in zgodovinskega čuta**	**Okvirno število ur 10**
Predhodno znanje	Sodelovanje, socialne in družbene vloge v šoli, v kraju bivanja. Pravila sožitja v razredu, znotraj šole, v stanovanjski skupnosti, delitev dela.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Uzaveščanje moralnih naukov slovenskih literarnih del. Vzgoja za samostojno oblikovanje sodbe in mnenja o različnih situacijah. Razvoj spretnosti za reševanje konfliktov.	
Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Oblikovanje sodb o dejstvih, značajih likov prebranih književnih del. Spoznavanje in določanje osnovnih moralnih, estetskih pojmov, kategorij v povezavi z vsakdanjimi in književnimi doživljaji (lep, grd, dober, slab,	Učenec je sposoben – samostojno razvijati svoj okus, etično in estetsko zavest; – reflektirati moralne probleme, pojave v življenju posameznika in družbe; – oblikovati strategije in	*Etika*: konfliktne situacije, povezave med človeškim značajem in skupnostjo. *Madžarski jezik in književnost*: Vzorci

prav, ni prav). Primerjava naukov prebranih slovenskih del in zgodb z lastnimi izkušnjami, dogodki. Modeliranje vsakodnevnih konfliktov, iskanje rešitev. Zgodbe iz slovenskih revij, spleta-učenčevo vrednotenje za osebnostni razvoj.	procese reševanja konfliktov; – zavestno in samostojno razvijati občutek za zgodovino; – sprejeti razlike med osebnostmi.	obnašanja v različnih življenjskih situacijah, v književnih primerih. Biblijske prilike. *Vizualna kultura*: vizualno izražanje doživetih, izmišljenih dogodkov, prikazovanje osebnostnih lastnosti v umetniških stvaritvah.
Ključni pojmi/ pojmi	Sistem vrednot, nasičenost vrednot, brezvrednotnost, pozitivni značaj, osebnostna lastnost, reševanje konfliktov, oblikovanje sodbe, nauk, osebnostni razvoj.	

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Dijak je sposoben razumeti slišana in prebrana besedila, ki so vsebinsko blizu obravnavanim temam, so ustrezna njegovi starostni dobi, predhodnim znanjem in interesom. Sposoben je posredovati svoje sporočilo, ga na kratko povzeti, izbrati in določiti glavne sestavine. Sposoben je komunicirati v enostavnejših komunikacijskih situacijah, upoštevajoč sogovornika, temo in okoliščine. Izraziti svojo prošnjo, željo v komunikaciji z eno ali več osebami, po potrebi izraziti prepoved, ukaz, nagovor, predlog, opozorilo oz. reagirati na le-te. Sposoben je formulirati vabilo, naročilo, ponudbo. V prebranih besedilih zna razložiti, ovrednotiti probleme, odločitve, konflikte in vzroke, ki so jih povzročili. Sposoben je prikazati logične povezave, sklepati, samostojno odločati na podlagi znanih književnih in vsakodnevnih situacij. Sposoben se je vživeti v različne vloge, svoje problemsko mišljenje zna v enostavnejši obliki uporabljati tudi v slovenščini. Na podlagi oblikovnih in vsebinskih značilnosti posameznih tipov besedil je sposoben samostojno tvoriti besedila: zna napisati pripoved, opis, oris, debato, življenjepis, prošnjo, blog, prijateljsko pismo, enostavno uradno pismo. Sposoben je s prevajanjem posredovati oz. v madžarščini ali slovenščini povzeti najpomembnejše informacije slovenskega besedila, ki je ustrezno njegovi starostni dobi. Pozna in si prizadeva za najbolj natančno rabo norm slovenskega jezika v pisnih in govornih primerih. Pozna pravila slovenskega pravopisa srednješolskih vsebin in jih pri samostojni tvorbi besedil poskuša uporabljati. Sposoben je za shematski literarno-teoretski pregled slovenske književnosti, do 20. stoletja pozna 7-8 avtorjev in 2-3 njihova dela. Pozna in rabi *Slovar slovenskega knjižnega jezika.* Pozna procese, ki pripomorejo k učenju: npr. iskanje podatkov; zbiranje

	gradiva s pomočjo tiskanih in elektronskih virov; zna uporabljati enojezične tematske slovarje. Kulturo, tradicije, navade slovenske narodnosti pozna ne samo na podlagi učenja, ampak tudi na podlagi praktičnih izkušenj.

11.–12. razred

V zadnjih dveh razredih srednje šole je cilj predmeta nadaljnje sistematično širjenje znanj, pridobljenih v prejšnjih razredih in v ožjem okolju pri rabi slovenskega narodnostnega jezika, tudi utemeljevanje vedenja, da je jezik, v tem primeru slovenščina, osnovno sredstvo človekove komunikacije.

S pomočjo slovensko-madžarskega dvojezičnega pouka imajo dijaki bogato besedišče iz tem posameznih naravoslovnih predmetov, telesne vzgoje in športa, vizualne kulture, glasbene vzgoje, etike, metodologije učenja oz. medijev. Vse to mora učitelj upoštevati pri načrtovanju vsebin posameznih šolskih let.

V tem obdobju se znanje jezika razširi na teoretično znanje slovničnega sistema slovenščine, na izrazito rabo jezika, čim bliže jezikovni normi, na uporabo retoričnih temeljev.

Tudi v tem učnem obdobju je pomemben razvoj tematskega besedišča pri komunikacijskih situacijah, ustreznih maturitetnim temam, interesom učencev, pričakovanjem družbe.

Dijaki poglobijo glasoslovna, oblikoslovna, besedoslovna, skladenjska in besediloslovna znanja in znanja iz osnovne komunikacijske teorije in retoričnih vsebin.

Predhodna znanja starostne skupine, značilnosti starostnega obdobja omogočajo nadaljnji razvoj spretnosti jezikovne analize tudi v zvezi s slovenščino. S pomočjo teoretičnih in praktičnih znanj, ki se nanašajo na slovenski jezikovni sistem, postanejo dijaki zavestni uporabniki jezika. Razvoj slovničnih znanj, razvoj jezikovne rabe naredi dijake sposobne za pridobivanje znanja v slovenščini, za subtilno, jasno in za komunikacijske partnerje razumljivo posredovanje informacij, za izboljšanje oblik jezikovnega vedenja v socialni interakciji.

V tem učnem obdobju se že lahko upošteva dejstvo, da učitelj dela s skoraj odraslimi ljudmi, tako se lahko pričakuje, da se tega dijaki, ki se pripravljajo na maturo, zavedajo, ter ustrezno individualnim sposobnostim opravijo čim bolj učinkovito delo na področju usvajanja slovenščine. Pomembno je ozaveščati dijake, da se učijo materni jezik svojih prednikov, staršev, starih staršev. Krepitev pozitivnega odnosa do slovenščine mora postati nepogrešljiv del šolskega pouka.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Govorna spretnost, razumevanje, interpretacija, ustvarjanje govornih besedil**	**Okvirno število ur 48**
Predhodno znanje	Dijaki poznajo temeljno besedišče slovenščine iz tem, ki jih lahko zahtevamo na maturi. Sposobni so voditi dvogovore, udeleževati se vodenih pogovorov, imajo izoblikovane diskusijske spretnosti. Imajo utrjena slovnična znanja iz slovenščine.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj pravilne rabe stavčno-fonetičnih sredstev slovenskega jezika. Razvoj kompetenc za razumevanje in oblikovanje besedila na vsakodnevne teme, tudi v zahtevnejših situacijah socialne interakcije.	

	Razvoj skladno s standardi mature; s posebnim poudarkom na pisnem delu izpita; »Slušno razumevanje« oz. na ustne odgovore.

Dejavnosti/znanja	Standardi	Medpredmetne povezave
Pravilno naglaševanje besed, povedi, raba ustrezne intonacije v slovenskem govoru, predavanju. Reševanje vaj za slušno razumevanje. Analiza pogojev za učinkovito komunikacijo. Raziskovanje elementov slušnega procesa s pomočjo zvočnih posnetkov slovenskih knjig: poslušanje, ugotavljanje pomena, vrednotenje. Nadaljnje širjenje besedišča. Vaje za pravilno ločevanje besed, oblikovanje izvirnosti, individualnega govornega stila. Stilistične vaje. Razlaga situacij. Urejanje dvogovorov o vprašanjih v zvezi z družbo: onesnaževanje okolja, globalno segrevanje, trajnostni razvoj, varstvo okolja. Preprečevanje bolezni, zdrav način življenja-prehrana, nega telesa, zaščita pred škodljivimi navadami. Moda, modne smernice, sodobno oblačenje. Glasbeni slogi: klasična glasba, tradicije ljudske glasbe, lahka glasba. Nadaljnji študij, načrtovanje kariere, individualno uveljavljanje in načrtovanje prihodnosti. Poročila o doživetjih z uporabo opisovalnih, poročevalnih in analitičnih oblik sporočanja na klasične teme. Interpretacija daljših besedil, ki jih slišimo na televiziji, radiu. Načrtovanje priložnostnih govorov, njihova pisna priprava in predstavitev v učni skupini, npr. za slovenski kulturni dan, dan državnosti, obletnico, valeto.	Učenec je sposoben – razumljivo govoriti z dobro artikulacijo in pravilno intonacijo; – v vseh govornih situacijah pravilno uporabljati stavčno- in besedilno-fonetična orodja; – jezikovno melodijo slovenščine uporabiti za razumevanje besedila; – znati in uporabljati za tekočo komunikacijo potrebno količino zahtevnega slovenskega splošno-pogovornega besedišča; – se aktivno udeleževati pogovorov na teme, ki se tičejo družbenih vprašanj in interesov dijakov; – razumeti bistvo slišanih besedil na že obravnavane teme; – na kratko povzeti slišano; – v govoru upoštevati pravila komunikacije in metakomunikacije; – prepričljivo utemeljevati, oblikovati mnenje, stališče, logični miselni tok.	*Madžarski jezik in književnost*: Vaje za širjenje besednega zaklada. Urjenje tvorbe govorjenega besedila. Ustne vrste besedil. Kulturni dvogovor, osnove diskusije. Temeljna znanja iz komunikacije in retorike. *Vizualna kultura*: ustna interpretacija risb, slik, umetnostnih stvaritev. *Tuji jeziki*: Širjenje besednega zaklada, večanje verbalne spretnosti v tujem jeziku. Asociativne verige. Jezikovna tipologija. *Zemljepis*: evropska unija; evropske države; ekonomska in geografska znanja; geografske, politične značilnosti Slovenije. *Informatika*: vpliv informacijske družbe na jezik; pravilna uporaba spleta za pridobivanje informacij, znanj, pri pripravi k izpitom. *Glasbena vzgoja*: glasbeni slogi, glasbena izobraženost.

Ključni pojmi/ pojmi	Retorika, priložnostni govor, praznični govor, poveličevanje, prepričevalno besedilo, utemeljevalno besedilo, argument, trditev, zanikanje, umetnostno, leposlovno besedilo, kritika, interpretacija, izbiranje, povratna informacija, neverbalna povratna informacija, odprta komunikacija.

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Branje, razumevanje zapisanega besedila**	**Okvirno število ur 36**
Predhodno znanje	Posedovanje bralnih spretnosti in spretnosti razumevanja besedil. Izrazito, interpretativno branje.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj bralnih spretnosti ter spretnosti razumevanja besedil, ki so potrebne za nadaljnje učenje in/ali za svet dela. Razumevanje besedila je ključ do uspešnega učenja: razvoj sposobnosti razumevanja, utrjevanja, reprodukcije na ravni, ki je potrebna za samostojno pridobivanje znanj. Vzgoja za spodbujanje uporabe enojezičnih slovarjev (SSKJ) in enojezičnih tematskih slovarjev.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Vaje, naloge za preverjanje razumevanja pisnega besedila. Interpretacija praktično-sporazumevalnih in leposlovnih besedil. Analiza komunikacijskih lastnosti besedila, povezave med naslovom, besedilom, temo, sporočilom. Iskanje slovničnih in vsebinsko-logičnih povezovalnih elementov besedila. Identifikacija stališča, mnenja tvorca besedila s tipi nalog. Sklepanje o informacijah, ki niso izražene v besedilu. Dramatizacija leposlovnih del in njihova predstavitev. Tiho in glasno branje z razumevanjem in interpretacijo neumetnostnih in umetnostnih besedil, ki so napisana v zahtevnem leposlovnem jeziku, s pravilno uporabo stavčno-fonetičnih orodij. Vaje za artikulacijo, besedno tehniko. Povzemanje bistva slovenskih in madžarskih vsebin v drugem jeziku, njihovo	Učenec je sposoben – uporabljati bralne strategije, ki pripomorejo k čim bolj natančnemu razumevanju prebranega besedila; – dobro uporabljati tehnike razumevanja besedil; – identificirati informacije, označiti bistvo, povzeti glavno sporočilo celotnega besedila/dela besedila/ besedilne enote; – razumeti informativna, poučna, esejistična, znanstvena in leposlovna besedila in jih obnoviti v istem jeziku brez vodenih vprašanj.	*Madžarski jezik in književnost*: Vrste nalog za razumevanje besedila in metode reševanja nalog. Proces obravnave, interpretacije besedila. Analiza leposlovnih del različnih književnih vrst. Pomenska mreža besedil: dodatni pomen, sekundarni pomen, simbolični pomeni. *Tuji jeziki*: Uporaba slovarja, vaje za prevajanje. Uporaba enojezičnih slovarjev pri obravnavi besedil. *Spoznavanje slovenstva*: Besedila iz zgodovine, zemljepisa, družbenega, političnega življenja

izrazito, jezikovno pravilno deklamiranje. Vaje za prevajanje in tolmačenje.		Slovenije. Branje z razumevanjem in obravnava besedil porabske slovenske književnosti, časopisov, koledarjev.
Ključni pojmi/ pojmi	Vrsta besedila, zasebna, javna, uradna, znanstvena, tiskovna, cerkvena besedila, pomenska mreža, dodatni pomen, skriti pomen, slog.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Pisanje, tvorba besedil**	**Okvirno število ur 36**
Predhodno znanje	Pisno uresničevanje mišljenja in jezikovnega izražanja na pravilen, ustrezen slovenski jezikovni normi, bralcu razumljiv način. Osnove tvorbe besedil.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Nadaljnji razvoj spretnosti pisnega izražanja. Priprava dijakov na naloge za tvorbo besedil na maturi srednje ravni.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Oblikovanje pisnih besedil s pomočjo pravilno izbranih jezikovnih orodij; izbira besedišča, s katerim si dijak prizadeva za izražanje ustrezne vsebine, podrejene temi. Zavestna raba pravopisnih pravil. Upoštevanje procesov oblikovanja besedilnih vrst. Spoznavanje uradnega in zasebnega dopisovanja, zahtevnih besedil. Tvorba zahtevnih praktičnih vrst besedil (prošnja, razpis, oglas idr.). Tvorba obveščevalnih, informacijskih besedil (ozaveščenost o okoljskih in zdravstvenih vprašanjih, reklame idr.). Po možnosti pisanje časopisnih člankov za *Porabje* – časopis Slovencev na Madžarskem, za *Porabski koledar*. Opis procesov dela: npr. dokumentiranje procesa, elementov priprave projektov.	Učenec – pozna teoretične in praktične lastnosti pisnih besedilnih vrst; – zna pravilno izbrati vrsto besedila, ki ustreza njegovi vsebini; – je sposoben tvoriti stilistično dobra besedila; – sporočilo je sposoben estetsko sistematizirati.	*Madžarski jezik in književnost*: Povezava jezika in mišljenja. Utemeljevanje, oblike argumentiranja, analiza literarnega dela, primerjalna analiza. Tehnična znanja za pisanje spisov, optimalna razmerja med deli spisov. *Informatika; madžarski jezik in književnost*: projektno delo – zbiranje gradiva, urejanje. *Spoznavanje slovenstva*: opis tradicionalnih delovnih procesov porabskih ljudskih navad, npr. od konopljinega/lanenega semena do gotovega oblačila; od setve bučnega semena do

Izkoriščanje virov z upoštevanjem pravil citiranja. Zbiranje gradiva, priprava skic, miselnih vzorcev. Urjenje sistematizacije gradiva. Urejanje strokovnih besedil v povezavi z dvojezičnimi učnimi predmeti.		bučnih jedi.
Ključni pojmi/ pojmi	Oblike argumentiranja, argument, zanikanje, vzročno-posledične povezave, sklepanje, govorni namen, citiranje, delo z viri, sklicevanje, avtorske pravice, plagiatorstvo.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvoj učnih spretnosti**	**Okvirno število ur 12**
Predhodno znanje	Samostojna, zavestna uporaba različnih postopkov, ki pripomorejo k učinkovitemu učenju. Uporaba knjižnice in interneta.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Doseganje metodološke pripravljenosti, ustrezne zahtevam mature: ozaveščanje značilnosti in pričakovanj na pisnem in ustnem delu mature. Oblikovanje potrebe po razvoju slovenščine.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Ustrezna uporaba različnih tehnik učenja za pridobivanje, usvajanje, utrjevanje znanj (pridobitev, ohranjanje, reprodukcija; analiza, abstrahiranje, primerjanje, določanje povezav). Pozornost, koncentracija, poskus spomina s pomočjo različnih nalog za razvoj spomina; pripravljenost za sistematizacijo, ponavljanje, utrjevanje, urjenje sistemskega pristopa v drugem jeziku. Učenje s pomočjo sredstev množične komunikacije. Raba *SSKJ, SPP* pri učenju. Urjenje metod, ki pripomorejo k pripravi na maturo.	Učenec – branje slovenskih besedil uporablja kot sredstvo za stalno samoizobraževanje; – tiskane priročnike (npr. enojezični slovar, leksikon) in elektronske medije koristi za pridobivanje informacij; – ustrezno nalogam rabi različne tehnike branja (npr. globalno, selektivno); – pri obravnavi vsebine besedila rabi organizacijske tehnike (npr. urejanje s pomočjo vodenja zapiskov, določanja ključnih besed, členjenja); – samostojno izbira in rabi predstavitvene tehnike.	*Madžarski jezik in književnost; zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Dodatno gradivo kot vir informacij. Analiza virov. Pravila sklicevanja in navedba bibliografije. *Spoznavanje slovenstva*: opazovanje, sklepanje, utrjevanje pri preučevanju življenja in tradicij slovenske narodnosti.
Ključni pojmi/ pojmi	Enojezični slovarji, strokovna knjižnica, mediji, učenje na pamet, samoizobraževanje.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Kultura maternega jezika, spoznanja o maternem jeziku slovenske narodnosti**	**Okvirno število ur 82**
Predhodno znanje	Raba slovenščine kot komunikacijskega orodja, poznavanje in raba slovenske jezikovne kulture.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Vzgoja za zavestno, zahtevno rabo slovenskega jezika. Ozaveščanje napak, ki se pojavljajo zaradi jezikovne interference, vzgoja za samokorekturo. Razvoj slovenske jezikovne korekture na raven, ki ustreza starosti srednješolcev. Nadaljnji razvoj širokega spektra naučenega besedišča, jezikovnih sredstev ter rabe zahtevnih besednih izrazov.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Opazovanje teritorialne/geografske, družbene razčlenjenosti slovenščine: narečja in pokrajinske različice pogovornega jezika. *Besedne zveze in znanja iz skladnje.* Delitev slovenskih povedi na podlagi komunikacijskega namena, glede na skladenjski naklon. Izražanje želje, namena s pomočjo naklonskih glagolov in nedoločnika. *Struktura slovenskih povedi*. Enostavčna poved in njeni deli: osebek, povedek, predmet, prislovna določila, prilastki. Zložene povedi: podredno zložene-osebkov, predmetni, prislovni in prilastkov odvisnik. Priredno zložene povedi: vezalni, stopnjevalni, ločni, protivni, vzročni, posledični, sklepalni odvisnik. Določanje stavčnih tipov, ki se razlikujejo od madžarskih. Urjenje pravil rabe končnih in nekončnih ločil v luči skladnje in pravopisa. Trdilne in nikalne povedi– pregled jezikovnih pravil pravilnega zanikanja. Skladenjska analiza v prid pravilne rabe jezika. Stalno ponavljanje vprašanj besednega reda.	Učenec – na ravni poimenovanja pozna slovenska narečja; – pozna bistvo sinhrone in diahrone analize jezika; – je sposoben uporabljati povedi v skladenjskem naklonu, ki je ustrezen komunikacijski situaciji; – zna ustno in pisno oblikovati skladenjsko dobro urejene povedi in besedila; – je sposoben subtilno oblikovati svoje misli, uporabljati ustrezne stavčne konstrukcije za posredovanje čustvenih, intelektualnih vsebin; – pravilno rabi osnovna pravopisna pravila tako pri šolski uri kot tudi pri reševanju domačih nalog, pri tvorbi besedil in reševanju jezikovnih nalog; – pregledno pozna zgodovinski razvoj slovenščine, najpomembnejše raziskovalce slovenskega jezika, avtorje slovenskih slovnic in slovarjev.	*Madžarski jezik in književnost*: Raziskovanje narečij, družbeno razslojevanje jezika. Sinhrone in diahrone metode preučevanja jezika. Besedne zveze in pravila njihove rabe. Znanja iz skladnje: skladenjski naklon povedi, podredna in priredna razmerja v jeziku. Pojem besedila. Moč povezanosti besedila. Slovnične povezovalne sestavine v besedilu. Vsebinske in logične povezovalne sestavine v besedilu. Premi govor, odvisni govor, citiranje. *Tuji jeziki*: Jeziki indoevropske jezikovne skupine, uvrščanje aktualnega jezika v jezikovno skupino. Pomensko-razlikovalna vloga besednega reda v povedih v tujih jezikih, ki se jih dijaki učijo.

Besediloslovna vprašanja. Struktura besedila, besedilna kohezija, tipologija besedil. Zgodovina slovenskega jezika. Skupni indoevropski jezik. Praslovanščina. Doba stare cerkvene slovanščine. Samostojni razvoj slovenščine: opazovanje jezikovnih značilnosti srednjega veka, reformacije in protestantizma, protireformacije s pomočjo različnih virov. Razvoj in spremembe slovenščine v 20. stoletju. Odkrivanje pomembne vloge pisatelja Ivana Cankarja pri čiščenju slovenščine, povezave med Ljubljansko univerzo in oblikovanjem slovenskega knjižnega jezika. Zasluge Jožeta Toporišiča.		*Matematika*: resnična, neresnična trditev; zanikanje kot logična operacija.
Ključni pojmi/ pojmi	Podredje, priredje, besedna zveza, stavčni deli, generativna slovnica, analiza povedi glede na stavčne člene, besedni red, pomen, besedilna kohezija, besedilna tipologija; zgodovina jezika, jezikovna družina, jezikovno sorodstvo, sinhronija, diahronija.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Književna kultura, interpretacija književnih del**	**Okvirno število ur 82**
Predhodno znanje	Poznavanje slovenskega ljudskega in umetnega pesništva. Ugledni slovenski avtorji klasične in sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti. Temeljna znanja iz literarne teorije-nekatere književne vrste, pesniška podoba-na ravni prepoznavanja in poimenovanja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Spoznavanje oblik izražanja, značilnih za književnost, pomoč pri njihovem razumevanju in razlagi. Ozaveščanje povezav med književnimi deli in vrstami. Nadaljnje usvajanje znanj iz literarne teorije: znanje književnih zvrsti na ravni prepoznavanja in poimenovanja. Prikaz uveljavljanja književnih slogov, smeri v slovenski književnosti. Spodbujanje k temu, da postane dijak poznavalec književnih stvaritev. Razvoj interpretativnih spretnosti.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Branje klasičnih stvaritev slovenske književnosti in njihova analiza.	Učenec je sposoben – samostojno brati in razlagati slovenska literarna dela;	*Glasbena vzgoja*: besedila ljudskih pesmi; izražanje

Zgodovinski pregled slovenske književnosti. Avtorji, dela, književne vrste: Slovenska moderna. Pesništvo, pesniške zbirke, otroška poezija Otona Župančiča (analiza ene ali dveh pesmi): *Čaša opojnosti, Samogovori, Duma, V zarje vidove, Žebljarska, Glad, Veš poet, svoj dolg?* Fran Saleški Finžgar: *Iz mladih dni* – odlomki iz avtobiografije (za bolj sposobne skupine odlomki iz zgodovinskega romana *Pod svobodnim soncem*). Iz del najboljšega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja: *Moje življenje* – biografske črtice*;* odlomki iz romana *Na klancu*; *Hlapec Jernej in njegova pravica*. Književnost med obema vojnama. Interpretacija pesmi Srečka Kosovela *Starka za vasjo*. Novi realizem v slovenski literaturi: 2 noveli iz zbirke Prežihova Voranca *Samorastniki*. Miško Kranjec: *Os življenja, Strici so mi povedali* – odlomki iz biografskega romana. Matej Bor: 2-3 pesmi iz zbirke *Previharimo viharje*. Ciril Kosmač: predstavitev ene novele ali odlomka iz zbirke *Sreča in kruh* ali *Balada o trobenti in oblaku.* Slovenska književnost po drugi svetovni vojni. Vpogled v sodobno slovensko književnost, analiza novih tem, vsebin in sodobnih pesniških	– dela razvrstiti v literarna obdobja in smeri; – analizirati literarna dela z namenom sprejeti, razumeti in presoditi moralne estetske vrednote, ki so v njih zajete; – prepoznati oblikovne in vsebinske značilnosti književnih vrst; razvrstiti dela v književne zvrsti; literarna dela analizirati na podlagi določenih kriterijev; – brati in razlagati sodobna literarna dela; – preko porabskih slovenskih književnih del spoznati usodna vprašanja naroda in tudi preko tega se istovetiti s problemi narodne manjšine.	čustev, vzdušja. *Spoznavanje slovenstva*: porabske slovenske pravljice, legende, balade. *Madžarski jezik in književnost*: književne zvrsti in vrste; jezik leposlovja, obdobja in smeri ter njihove značilnosti, avantgardne smeri. *Zgodovina, družbene vede in državljanska vzgoja:* Zgodovinske prelomnice 20. stoletja. Prva svetovna vojna. Druga svetovna vojna. Evropske države po drugi svetovni vojni.

rešitev s pomočjo spodnjih leposlovnih del: Feri Lainšček: *Namesto koga roža cveti*. Nekaj pesmi Cirila Zlobca, Toneta Pavčka, Janeza Menarta, Kajetana Koviča, Miroslava Košute, Nika Grafenauerja. Ena pesem Ivana Minattija, Borisa A. Novaka, eno delo Svetlane Makarovič, Toneta Partljiča, Draga Jančarja. Analiza enega dela porabskih avtorjev (Irena Barber, Francek Mukič, Karel Holec).		
Ključni pojmi/ pojmi	Moderne slogovne smeri, zgradba literarnega dela, načelo ubesediljenja, vsebinska enota, oblikovna enota, pesniški jezik, umetniško ustvarjanje lika, podobe in oblike.	

Tematska enota/ Razvojni cilji	**Razvijanje sposobnosti presojanja ter etičnega, estetskega in zgodovinskega čuta**	**Okvirno število ur 6**
Predhodno znanje	Sposobnost samostojnega oblikovanja sodbe in mnenja.	
Vzgojno-razvojni cilji tematske enote	Razvoj samostojnega mišljenja, kulturnosti samoizražanja, sposobnosti presojanja. Spoznavanje, razumevanje kulturne drugačnosti in oblikovanje spoštovanja do tega.	

Dejavnosti/znanja	**Standardi**	**Medpredmetne povezave**
Določanje moralnih, estetskih pojmov, kategorij v povezavi z vsakodnevnimi in književnimi doživljaji. Presojanje moralnih in estetskih vrednot s posebnim ozirom na dela Ivana Cankarja, Prežihovega Voranca, Miška Kranjca in Cirila Kosmača. Sprejemanje in razumevanje moralnih sporočil. Primerjava nauka znanih slovenskih del in zgodb s svojimi izkušnjami ter dogodki iz lastnega življenja. Oblikovanje sodb o glavnih književnih osebah. Presojanje vrednot, ki se z njimi srečamo v vsakdanu. Modeliranje vsakodnevnih	Učenec je sposoben – samostojno razvijati svoj okus, etično in estetsko zavest; – reflektirati moralne probleme in pojave v življenju posameznika, družbe; – oblikovati strategije in procese reševanja konfliktov; – zavestno in samostojno razvijati občutek za zgodovino, sprejeti in obravnavati kulturno drugačnost, reflektirati probleme, povezane s to temo.	*Etika*: konfliktne situacije, povezave med človeškim značajem in skupnostjo. *Madžarski jezik in književnost*: odtujenost v 20. stoletju, osamljenost kot življenjska situacija; možnosti za reševanje problema.

konfliktov, iskanje rešitev.		
Ključni pojmi/ pojmi	Sistem vrednot, nasičenost vrednot, brezvrednotnost, osebnostne lastnosti, značaj, reševanje konfliktov, oblikovanje sodbe, nauk, osebnostni razvoj.	

Pričakovani rezultati razvoja ob koncu dveh izobraževalnih ciklusov	Dijak pozna norme slovenskega jezika v zvezi s pisno in govorjeno različico ter si prizadeva za njihovo natančno rabo. Pozna pravopisna pravila in jih uporablja pri samostojni tvorbi besedila. Sposoben je tekoče, skladno z jezikovnimi normami, govoriti in pisati o vsakodnevnih temah in temah, ki se navezujejo na dvojezične predmete. Sposoben je komunicirati tudi v zahtevnih komunikacijskih situacijah z upoštevanjem jezikovnih partnerjev, teme in situacije. Sposoben je razumeti besedila, pisana, govorjena v zahtevnem knjižnem jeziku o zapletenejših, bolj abstraktnih oz. vsakodnevnih temah, določiti podatke, dejstva besedil, oceniti trditve, oblikovati samostojno mnenje, sodbo, napisati, povedati obnove. S prevodom je sposoben posredovati sporočila med komunikacijskimi partnerji, v madžarščini povzeti pomembne informacije slovenskega besedila, ki ustreza njegovi starosti, ali pa madžarsko besedilo povzeti v slovenščini. Sposoben je samostojno tvoriti besedila na podlagi oblikovnih in vsebinskih značilnosti naučenih pisnih in ustnih vrst besedil: zna napisati *pripoved, opis, oris, življenjepis, prošnjo, opravičilo, blog, e-mail/elektronsko sporočilo, zasebno in uradno pismo, spremno pismo, pritožbo, reklamna besedila, čestitke oz. je sposoben izraziti zahvalo ali sožalje.* Sposoben je pripraviti literarno-zgodovinski pregled slovenske književnosti, pozna poglavitna dela najboljših slovenskih pisateljev. Na podlagi poznavanja književnosti je sposoben analizirati literarno delo. Sposoben je opravljati kompleksne kognitivne dejavnosti v slovenščini, ima logično algoritmične spretnosti za reševanje nalog. Zna presojati, sklepati, ima spretnosti oblikovanja pojmov v slovenščini. Sposoben je za samostojno odločanje na podlagi znanih književnih in vsakodnevnih življenjskih situacij. Sposoben je za istovetenje z različnimi življenjskimi vlogami človeka. Pozna postopke, ki prispevajo k učenju, iskanje podatkov, zbiranje gradiva s pomočjo tiskanih in elektronskih virov; uporaba enojezičnega tematskega slovarja. Pozna in uporablja razlagalni *Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)*. Pozna slovensko narodnostno kulturo, tradicije, navade ne samo iz šolskih ur, temveč tudi iz praktičnih izkušenj in kot znak spoštovanja jih tudi neguje. Pozna in spoštuje zakone domovine, Madžarske, njene standarde in posebne pravice pripadnikov slovenske narodnosti.